Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Navarra

Universidad de Deusto
Biblioteca

IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.
Sala 1
Estante
Plúteo 5 6

39,16
5
1

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS QVARTVS OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONstantinopolitani, continens omnium D. Pauli epistolarum enarrationem, ad Græca exemplaria hac postrema editione accuratissimè recognitam, vt quiuis vel mediocriter eruditus deprehendere poterit.

Harum catalogum sequens pagina indicabit.

BIBLIOTECA SOCIETATIS JESU

Esta conforme al expurgl de 1707.
Por comission del S.to Off.o
Ihs
Fran.co de Olague

PARISIIS,
Apud Gulielmum Merlin in ponte Numulariorum,
ET
Sebastianum Niuellium sub Ciconiis, via Iacobæa.

1570.

P. N. R.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ELENCHVS OPERVM QVARTI TOMI.

In epistolam ad Romanos,homiliæ XXXII. 5.A
In locum Pauli ad Romanos,cap.xvj. Salutate Priscam & Aquilam, & de colendis sacerdotibus. 274.D
In epistolam Pauli ad Corinthios priorem, homiliæ XLIIII. 286.B
De libello repudij,in dictum Pauli,j.Cor.vij. Mulier alligata est legi,quanto tempore vixerit vir suus:si autem,&c. 590.B
In dictum Pauli, j. Cor. x. Nolo vos ignorare fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt,& omnes per mare transierunt. 596. A B
Homilia in dictum Pauli,j.Cor.xj. Oportet hæreses esse. 604.B
Ex apostolo,j.ad Cor.cap.xiij. De fide,spe,& charitate,sermo. 610.D
De eleemosyna,& collatione in sanctos sermo ex priore Pauli ad Corinthios epistola,cap.xvj. 613.C
In epistolam Pauli ad Corinthios posteriorem, homiliæ XXX. 622.A
In dictum Pauli,ij.Cor.xj. Vtinam tolerassetis paululum quiddam insipientiæ meæ, homilia. 793.D
In epistolam Pauli ad Galatas enarratio. 804.B
In epistolam ad Ephesios,homiliæ XXIIII. 863.B
In epistolam ad Philippenses, homiliæ XV. 1010.C
De profectu euangelij homilia, in dictum Apostoli ad Philippēses,j. Siue occasione, siue veritate Christus annunciatur. 1101.A
In epistolam ad Colossenses,homiliæ XII. 1109.A
In epistolam ad Thessalonicenses priorem, homiliæ XI. 1188.A B
In epistolam ad Thessalonicenses posteriorem,homiliæ V. 1253.C
In epistolam ad Timotheum priorem, homiliæ XVIII. 1282.A
In epistolam ad Timotheum secundam,homiliæ X. 1372.B
In epistolam ad Titum, homiliæ VI. 1427.C
In epistolam ad Philemonem, homiliæ III. 1464.A
In epistolam ad Hebræos, homiliæ XXXIII. 1480.D
In illud Apostoli ad Hebræos,x.Sponte peccantibus,&c.homilia, 1666.C
In illud Apostoli,j.Corinth.xv.Cum autem subiecta,&c.homilia. 1674.B

SOCIETATIS JESU * BIBLIOTHECA

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIepiscopi Constantinopolitani, in epistolæ ad Romanos interpretationē prooemium: Germano Brixio Altisiodorensi interprete.

BEati Pauli epistolarum lectionem assiduè dum ausculto, pérque hebdomadas singulas bis, sæpe & ter, & quater, peragenda sanctorū martyrū memoriæ celebratione, gaudio exulto: interim tuba illa B spirituali perfruens, exurgo quidē, & desiderio incalesco, vocē mihi amicam agnoscens: quin & tantū non præsentē ipsum imaginatus, differentē audire videor. Idē tamen ego præ dolore discrucior hoc ipso, q virū hūc nō omnes, sic, vt par est, intelligūt: verū ita illū nonnulli ignorant, vt ne epistolarū quidē eius numerum planè norint. Hoc verò nō ignorantia facit: sed quod nolint beati huius viri scripta assiduè in manibus habere. Neque enim nos quæ scimus (si qua scimus) ab ingenij bonitate atq; acumine scimus: sed q illi nos viro impēsè affecti ab illius lectione nunquā discedimus: siquidē qui amant, ij ante omnes eorū facta norunt, quos amant, vt qui de iis ipsis sint soliciti: id quod beatus hic † veluti plausum captās,] ad Philippēses ait: sicut est mihi iustū, vt hoc de vobis omnibus sentiā, eò q C habeā vos in corde & in vinculis meis, & in defensione & cōfirmatione euāgelij. Quapropter si & vos quoq; in animū induxeritis huius lectioni studiosam ac diligentē operā nauare, nihil sanè erit, quod aliud requirendū vobis sit. verax est enim Christi sermo dicētis, Quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Cæterū quandoquidē cōplures ex iis, qui huc nobiscū conuenere, & liberorū educationē, & vxoris curā, & familiæ prouidētiā susceperē, ob idq; totos sese huic labori dare nō sustineāt: attamen ipsi vos excitātes cōparate ad ea demū capiēda, quę alij collegerint, studij tantundē iis, quę dicta fuerint, auscultādis, quātū pecuniis colligēdis impertiētes. tametsi enim turpe est à vobis nihilo amplius postulare, tamen vel hoc ipso contenti erimus. tantundē ergo date. Siquidē hinc infinita exorta sunt mala, ab D ipsa videlicet sacrarū scriptionum ignoratione: hinc multa hęreseon lues pullulauit, hinc vitę in multis neglectus, hinc inutiles ac lucro carētes labores. Nam quēadmodū qui luminis huius vsura sunt priuati, nequaquā rectà ingredi possint: ita qui ad diuinarū scripturarū radios, oculos nō intēdūt, necessario in multa frequētes errata incurrūt, perinde ac si in tenebris periculosissimis ambularēt: id quod vt ne eueniat, oculos ad ipsum apostolicorū verborū fulgorem adaperiamus. Etenim huius lingua supra ipsum etiam Solem illuxit, cæteros omnes verbi doctrina exuperans. Nā q pluspquā cæteri laborauit, magnā etiā spiritus sibi cōciliauit gratiā. Id quod non ex illius epistolis tantū, sed ex actis ipsis ita esse cōtenderim. sicubi enim concionādi locus se offerret, ei passim cō cedebant omnes, quo nomine & Mercurius esse cre-

† ἐνδεικνύμενος, ostēdens. *Philip.1.b*

Matt.7.a

Act.14.b

debatur ab iis, qui in Christi verba nondū iurassent, q videlicet orationis, eloquētiæq; præses esset. proinde quū ad hanc nobis epistolā descēdendū sit, necesse est & tēpus, quo scripta ea fuit commonstrare. Neq; enim, vt multorum fert opinio, cęteras omnes tēpore præcessit. Eas quidē omnes, quæ Roma scriptæ fuere, anteit: cæteras alias, quanuis non omnes, subsecuta est. Nam quæ ad Corinthios scriptæ sunt ambæ, ante hāc scriptæ fuere. argumento sunt verba ea, quæ ad huius epistolæ finē adscripsit, ita loquēs: Nunc autē proficiscor Hierosolymā ministrās sanctis: visum est enim Macedoniæ & Achaiæ cōmunicationē aliquā facere in pauperes sanctos, qui sunt Hierosolymis. Corinthiis autē scribens, ait: Quòd si fuerit operæpreciū, vt ipse proficiscar, mecū proficiscētur: de iis loquēs qui eo pecunias deportandas colligebāt. Vnde liquet, dū Corinthiis scripsit incertam fuisse talē ipsius peregrinationē: dū autē Romanis, constitutū iā illi fuisse de profectione. Quo confesso, & illud cōstat, hanc epistolā post illas scriptā fuisse. Quin & ad Thessalonicenses epistola videtur mihi præcessisse epistolā ad Corinthios. Nā illis priꝰ cū scripsisset, déq; eleemosyna apud illos sermonem mouisset, his verbis: Cęterū de fraterna charitate nō necesse habetis, vt scribā vobis: ipsi enim vos à deo didicistis, vt diligatis vos inuicē: etenim hoc facitis erga cūctos fratres, tū demū ad Corinthios scripsit. id quod illius verba hæc declarant. Noui enim prōptitudinē animi vestri, quā de vobis iacto apud Macedones, q Achaia parata est ab anno superiore, & vestrū exemplū prouocauit complures. Quibus ex verbis declarauit se cū illis prius hac de re disseruisse. His igitur epistolis hæc ad Romanos scripta posterior est, eas tamē præcedit quæ Roma missæ sunt. Nondū enim Romā aduenerat, quo tēpore hāc scripsit epistolā. id quod his verbis indicat: Desidero enim videre vos, vt aliquod vobis impertiar donum spirituale. Roma autē ad Philippenses scripsit. ideo ait, Salutant vos omnes sancti mayimè verò qui sunt ex Cæsaris familia. Quo ex loco & ad Hebręos quoque scripsit. ob quod ait, eos omnes salutari ab iis qui in Italia essent. Iā ad Timotheū epistolam & ipsam de vinculis scriptā Roma misit: quæ quidē iudicio meo epistolarū omniū est postrema. id quod eiꝰ finis arguit: Ego enim, ait, iam immolor, & tēpus resolutionis meæ instat. q autē inibi è viuis decesserit, vndequaq; liquet. Sed ad Philemonē epistola inter postremas est & ipsa, eaq; sub extremā ipsius senectā scripta. Itaq; ait, nēpe Paulus senex, nunc autem etiā vinctus Iesu Christi: eadē tamen præcessit epistolam ad Colossenses, Id quod ab epistolæ fine manifestū est. Colossensibus enim scribēs, ait: De omnibus rebus meis certiores vos faciet Tychicus, quē misi vnà cū Onesimo fido & dilecto fratre. hic autē Onesimꝰ is erat, pro quo epistolā ad Philemonē cōposuit. acq; non alius esset illi cognominis, patet ab Archippo. quē enim in epistola ad Philemonē socium accepit exhortationis pro Onesimo susceptæ, hūc & ad Colossenses scribēs excitat, his verbis: dicite Archippo, vide ministeriū quod accepisti, vt illud impleas. Videtur porrò mihi epistola ad Galatas præcessisse epistolā ad Romanos. q si in bibliis aliū obtinent ordinē, mirū esse non debet. Siquidē & duodecim prophetæ cùm se inter se deinceps non subsequantur, si tempora inspicias: sed multum inter se ipsi tempore

Infr.15.f *1.Cor.vlt.4.* *1.Thes.1.d.* *1.Cor.9.a* *Infr.1.b.* *Phil.vlt.d.* *Heb.vl.d* *1.Tim.4.a.* *ad Philemonem.b.* *Coloss.4.b* *Ibidem.d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quum distēt,si ipsam tamen bibliorum seriem inspexeris,inter se ordine sunt collocati.Siquidem &Aggæus,& Zacharias,& alij aliquot post Ezechielem& Danielem prophetias ediderunt, & multi item post Ionam,& Sophoniam,cæterósque omnes: sed tamē cum illis omnibus coniuncti sunt,à quibus tanto tēporis interuallo distant. Proinde hunc laborē nemo extra rem,néve hanc indagationē superuacaneæ curiositatis esse putet. Cōfert enim nobis non parū ad quæstiones explicandas ipsum epistolarum tempus. Nam cùm video Romanis ac Colossensibus Paulū iisdem de rebus scribentem:non eodem tamen modo iisdem de rebus,sed illis quidem magna cum in- *Infr.14.a* dulgentia,quum ait: Porrò eum qui infirmatur fide, adsumite,non ad diiudicationes disceptationū:alius quidem credit,vescendum esse quibuslibet,alius autē,qui infirmus est,oleribus vescitur. Colossensibus *Coloss.2.d* autē,non perinde iisdem de rebus, sed maiore cum libertate ac fiducia:Itaq; si mortui, inquit, estis cum Christo ab elementis mundi, quid tanquam viuētes in mundo decretis teneminiēne tetigeris, ne gustaueris,neque contrectaueris,quæ omnia ipso pereunt abusu,non per honorem aliquem ad expletionē carnis:huius differentiæ nullam aliam inuenio causam, quàm ipsum epistolarum tempus.Initio enim indulgendum erat, postea autem nō item. Atq; hoc identidem inuenias ipsum multis aliis locis factitantem. Hunc morem videre est & medicum & magistrum obseruare. neq; enim medicus cum iis qui in morbi adhuc sint initio, & iis qui ad valetudinis finem iam declinarint:neq; magister cum discentibus ab initio pueris,& cum iis qui perfectioris doctrinę indigeāt, eadem ratione agit. Igitur aliis alia quadam causa & argumento adductus, scribebat Paulus. Hoc ipsum *1.Cor.7.a* declarat cum Corinthiis scribens, De iis autem quæ ad me scripsistis. tum Galatis statim ex proœmio & epistola tota hoc manifestās.Romanis verò quo nomine, & quamobrem? Etenim testificari apud ipsos videtur, quòd sint pleni bonitatis,pleni omnis sciētiæ, qui & possint alios admonere. Romanis, inquā, *Infr.15.d* quamobrem epistolam misit?Propter gratiā, inquit, mihi à deo concessam,vt sim in posterū minister Iesu Christi.ob quod&in epistolę exordio dixit:Debitor *Hic inf.b* sum,ita quantum in me est,paratus sum vobis quoq; qui Romæ estis,euangelizare.Nam quę modò diximus,videlicet quòd possint & alios commonefacere,& quę id genus sunt,laudationis potius fuerint,& exhortationis.Ac necessaria etiam & his erat per epistolas correctio. Nam quoniam nondum ad eos venerat, duplici ratione eos ad honestæ vitæ normam informat,& epistolarum vtilitate,& aduentus sui expectatione.Talis enim erat diuina illa anima,vniuersum terræ orbem circumplexa erat, & in seipso circunferebat omnes:cognationem eam maximam arbitratus,quæ iuxta deū esset, atq; adeò omnes amabat sic,vt si genuisset:quin potius maiorē præ se ferebat charitatem,quàm quiuis pater. Talis est enim gratia spiritus,vincit carnis partus,& aduentius desiderium exhibet.Id in primis videre licet in Pauli anima,qui quidē veluti volatilis præ charitate effectus, omnes assiduè circuibat nusquam manens,nusquam stans.Posteaquam enim audiuit Christum dicētem, Petre si amas me, pasce oues meas:atq; hunc maxi- *Ioan.21.d* mum charitatis terminum pronunciantem,dici non potest quàm eximiè hunc præ se tulerit.Hunc igitur & nos æmulati,si minus orbem vniuersum, si minus ciuitates totas,ac gentes : at certè suam quisq; familiam,vxorem,liberos,amicos, vicinos,ad bonos cōpositósq; mores informemus. neq; verò mihi quisquā dicat,Rudis sum,& imperitus. Petro nihil indoctius,Paulo nihil imperitius:& hoc ille profitebatur, nec eum hoc fatentem pudebat: Etsi imperitus sum *2.Cor.11.b.* sermone,non tamen scientia. Sed tamen hic imperitus,& ille indoctus sexcētos philosophos superarūt, sexcentis rhetoribus os obturarunt,suo ipsorum studio, propensáq; voluntate & dei gratia omnia peragentes. Quámnam ergo vsurpabimus defensionē, qui ne viginti quidem nominibus capitibúsq; sufficimus?ac ne iis quidem, quibuscum habitamus,vtiles nos præstamus?Causatio hæc & excusatio.neque enim inscitia & imperitia dicendi munus prohibet, sed segnicies,ac somnolentia. Hac igitur somnolentia excussa,cum omni studio mēbra domestica curāda suscipiamus,enixéq; amplectamur: vt cum hac in vita magnam trāquillitatem assequamur, pro nostro erga deum timore necessarios nostros ad morum rectitudinem componentes,tum in futura infinitorum bonorum participes efficiamur,gratia, & summa erga nos benignitate domini nostri Iesu Christi,per quem,& cum quo,patri gloria , vnà cum sancto spiritu nunc,& semper,& in secula seculorum,Amen.

PROOEMII FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI IN EPIstolam ad Romanos,homilia prima: Germano Brixio Altisiodorensi,canonico Parisiensi,interprete.

PAulus seruus Iesu Christi vocatus apostolus,segregatus in euangelium dei, quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis. Moyses libris quinq; à se scriptis, nusquam nomen suum addidit,neq; qui illū subsecuti,quæ post illum gesta sunt,scripsere:sed neq; Matthæus, neque Ioānes,nō Marcus,nō Lucas.At beatus Paulus vbiq; epistolarum suarū nomen suū præponit.Quid ita? ꝙ illi quidem præsentibus scribebant,ac superuacanea illis erat præsentiæ suæ declaratio.Hic autē è lōginquo literas mittebat,& sub epistolari figura: idcirco necessaria erat nominis additio. Quòd si in ea quam ad Hebræos scripsit,epistola,secus facit:id suo quodam proprio consilio facit.Nā quod inimico essent Hebræi erga illum animo, vt ne è proœmiis,audito eius nomine,sermoni aditum occluderent,illorū audientiā occultanda nominis sui declaratione artificiosē captauit.Quòd si prophetæ nomina sua apposuere,& Salomon:id verò vobis inuestigandū relinquo,qua de causa alij quidem apposuere, alij autem nō apposuere.Neq; enim vos oportet à nobis omnia discere,sed & ipsos vos elaborare,&exquirere,vt ne segniores efficiamini. *Paulus seruus Christi.* Cur eius nomen immutauit deus,& Saulus qui esset, Paulum vocauit?vt ne hac quidē parte reliquis apostolis inferior esset:sed quod selectū, eximiúmq; habuit discipulorū antesignanus,hoc & ipse indipiscereturꝰ & maioris necessitudinis argumētū obtineret. Christi porrò seruū se ipse non temerè dixit.etenim seruitutis modi sunt plures.Alius per creationē, atq; opificium:vnde ait,Seruiūt tibi omnia:& item illud, Ser- *Ps.118.m.* *Hier. 25. b.* uus meus Nabuchodonosor. ipsum enim opus authori suo seruū est.Alius à fide,de qua ait,Gratia autem deo,ꝙ serui peccati eratis, obediuistis autem ex corde in eam doctrinæ formā in quā traditi estis: li- *Rom.6.d* † πολιτείας *Deut.34.b.* beri autē à peccato,iusticiæ seruiuistis.Alius à† vita, ac moribus] iuxta quē dictū est, Moses seruus meus obiit.quanquā & Iudei omnes serui erāt, sed præci- † πολιτεία, *id est, administratione siue muneris functime.* pue Moses†vita ac moribus]eluceſcens.Paulus itaq; ꝙ seruitutis modis omnibus seruus esset, ideo maximæ dignitatis loco ponit verbū hoc,*Seruꝰ Iesu Christi:* Ac dispēsationis nomina obtēdit,ab inferioribus ad superiora conscendēs.Etenim Iesu nomē angelus ferens venit è cœlis,tū cū è virgine natus est.Christus autē ꝙ vnctus sit,dicitur:qđ& carnis erat.dices,quo tandē vnctus est oleo?oleo certè minimè est vnctus, sed spiritu.consueuit autē & hos sacra scriptura Chri- *Basil.* stos vocare.quod enim in ipsa vnctione principem † *quapropter & oleum pro spiritu sumitur.]* locū obtinet,spiritus est,† & vnguentū ob id assumitur.]vbinam vero oleo minimè vnctos Christos appellat? vbi ait, Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis ne peruersē quid agatis. tum enim *Ps.104.b* ne reperta quidē erat sacri olei cōfectio. *Vocatus apostolus.* Vbiq; vocatum se appellat,suā ostendens modestiam,& ꝙ non ipse quærendo inuenerit, sed vocatus,præstò fuerit, & obediuerit. quin & eos qui in Christi fidem sunt recepti sic appellat, vocatos sanctos.Illi quidē ad fidē vsq; vocati sunt:ipsi autē aliud quiddā concreditū est,nimirum apostoli munus,res bonis infinitis exundans, gratiis omnibus maius, ac dona omnia cōplectens.Quid enim amplius dixerimus,quàm id?videlicet Christū quod nobiscū dum versaretur feciſſet,hoc ipsum illis cōmisisse,ac sic demū à nobis abiisse?Id quodPaulus exclamās,apostolorúmq; dignitatē extollēs,ait, pro Christo legatio- *2.Cor.2.d* ne fungimur,tanquā deo exhortāte per nos,hoc est, Christi vice. *Segregatus in euangelium dei.* Quēadmodū enim in familia aliqua ad diuersa quisq; opera segregat° est,sic & in ecclesia diuersæ sunt administrationum distributiones.mihi porrò videtur hîc nō sortitionē modò significare,sed quod iam pridē atque è supernis ad hoc ordinatus esset. Quod & Hieremias ait de se deū dixisse: Antequā ex vulua egredereris, *Hier.1.b.* sanctificaui te:prophetā in gentes te cōstitui.Nam ꝙ Paulus ad arrogantē ciuitatem scriberet,eandémq; vndequaq; fastu turgidam,modis omnibus ostendit dei decretū hoc esse.etenim ipse est,qui vocauit, ipse est qui segregauit.Hoc autem facit, vt fide dignā & plausibilem reddat epistolam. *In euangeliū dei.* Non igitur Matthæus euāgelista solus,neq; Marcus, quēadmodum neq; hic solus apostolus,sed & illi. quanquam per excellentiā,hic quidē Apostolus, illi verò euangelistæ dicuntur.Ipsum autē euangeliū nō propter bona ea tantū,quæ iā extitissent vocat, sed propter ea quæ futura essent. Cæterū quo pacto deum Paulus ait per ipsum euangelizari?ait enim,segregatus in euangeliū dei,quum pater ante ipsa etiā euangelia cognitus esset.verū quanuis cognitus esset, Iudæis solis cognitus erat:ac ne his quidē omnibus, vt decebat.neq; enim patrē ipsum esse nouerant, atque adeò multa tum de eo imaginabātur cū illius dignitate minimè cōuenientia. vnde & dicebat Christus: Veniēt veri adoratores.& rursus,Pater tales quærit, *Ioan.4.c* qui ipsum adorent.pòst autē & ipse vnà cū Iesu filio *Ibidem.* vniuerso terrarum orbi declaratus est.Quod denuncians Christus dicebat, Vt te solū verum esse deū cognoscāt:&, quem misisti Iesum Christū. Dei porrò euangeliū vocat,ab ipsis statim exordiis erigens auditorem.neq; enim venit triste quiddā renūcians, veluti prophetæ,accusationes, crimina, increpationes,sed euangelia,& euangelia dei, firmorū & immutabiliū bonorū thesauros infinitos. *Quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis.* Dominus enim, ait scriptura,verbum dabit euangelizantibus virtute *Psal.67.c* multa:& rursus,Quàm pulchri pedes pacē euangeli- *Rom.10.c* zantium.Vides & præscriptè ipsum quoq; euangelij nomē, & modum in veteri etiam testamento appositum.non enim per verba tantùm ipsum annunciamus,inquit,sed per res.neq; enim euangelium id humanum erat,sed diuinū, & arcanū , & omnem transcēdens naturā.postea verò, quàm nouitatē rei incusarent,ostendit tū ipsum gentilibus antiquius esse,tū in Prophetis ante scriptū. Quòd si idipsum nō ab initio dedit, in causa sunt,qui id noluerunt admittere. Nā quibus voluntas affuit,audiuerunt:Abrahā pater *Ioan.8.g* vester gestiebat,vt videret diem meū,vt vidit, & gauisus est.Quomodo igitur ait,Multi prophetæ ac iu- *Mat.13.b* sti desiderauerunt videre quæ vos videtis, nec viderunt?ita sanè intelligito verba hæc, vt vos videtis & auditis,ipsam videlicet carnē,& ipsa signa: quæ quidem & in hominū conspectu facta esse constat.Mihi verò

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò contẽplator, quot antè tẽporibus prædicta hęc fuerint. Etenim quoties deus magna quædã moliturus est, ea multo antè tẽpore denunciat, hominũ aures præparans, ad ea quum aduenerint accipienda. *In scripturis sanctis.* Non enim dixerunt prophetæ tantùm, sed & scripserunt quæ dixerunt: nõ scripserunt autem solũ, sed & per res figurarũt: Veluti Abrahã quum Isaac adduxit, & Moses quum serpentẽ exaltat, quũ manus ad Amalec extẽdit, quũ agnũ paschalẽ immolat. *De filio suo, qui genit⁹ fuit ex semine Dauid secundum carnem.* Quid tibi nunc vis ô Paule? Animos nostros posteaquã in sublime raptos subuexisti, iidẽque magna quædã & arcana intra se vt conciperent, perfecisti, tum autem euangelium vbi nominasti, & quidem dei euãgelium, vbi item prophetarum chorum in mediũ adduxisti, omnésq; ostendisti futura multis antè annis prædixisse: quorsum rursus nos ad Dauid reuocas? de homine verba facis. quónam? dicito quæso. ac patrẽ illi das Iesse filiũ? quî, obsecro, possunt hæc digna esse iis, quæ à te dicta sunt? Nẽpe de nudo homine, ait, nobis haudquaquã est sermo: propterea hoc ipsum addidi, Secundum carnẽ. subindicans, & secundũ spiritũ eiusdem esse generationem. & quamobrẽ hinc orsus est, & nõ illinc à sublimioribus? quoniam & Matthæus hinc, & Lucas, & Marcus. Eũ enim qui ad cœlũ deducturus sit, ab inferioribus ad superiora deducere necesse est: hac enim demũ ratione ipsum negociũ œconomiã accepit. Primũ igitur nouerunt illũ hominem in terra, ac tum cogitauerunt deũ. Qua igitur doctrinã ipse instituerat, hac & discipulus ipsius viã init illuc ferentem. primũ itaq; tangit generationẽ eam, quæ secundum carnẽ est. non q̃ prima sit, sed q̃ ab hac ad illam auditorem deducẽbat. *Qui declaratus fuit filius dei cum potentia secundum spiritum sanctificationis, ex eo quòd resurrexit è mortuis Iesus Christus dominus noster.* Obscurum est quod dicit, ob dictionũ inuolucrum: ob quod necessaria est illi⁹ distinctio. Quid igitur est quod ait? prædicamus, inquit, eum qui ex Dauid natus est. sed hoc quidẽ apertum. Vnde autem & filius dei est idem hic è carne conflatus? primum à prophetis: ob quod ait, Quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis. non paruæ autẽ demonstrationis hic tropus. deinde & ex ipso generationis modo, quod & ipse daclarauit, quum dixit. Ex semine Dauid secundum carnẽ: ipsam enim naturæ legem soluit. Tertiũ à miraculis, quæ edidit, magnę potentiæ argumentũ præbens. hoc enim est, *Cum potentia.* Quartum ab ipso spiritu, quem quidem dedit credentibus in se, & per quem omnes, sanctos reddidit. vnde ait, *Secundum spiritum sanctificationis.* Dei enim solius erat, id genus dona largiri. Quintũ à resurrectione domini. primus enim hic & solus seipsum excitauit: quod & ipse ait signum maximè omnium idoneũ esse, & quod impudentibus os obstruere posset: Soluite enim, inquit, tẽplũ hoc, & post tres dies excitabo ipsum. &, Quũ exaltaueritis me à terra, tum cognoscetis, q̃ ego sim. & rursus: Signũ quærit generatio hæc, & signũ nõ dabitur ei, nisi signũ Ionæ. quid igitur est, declaratus? nẽpe ostẽsus, demõstratus, iudicatus, cõfessus, ab omnium sententia & calculo, à prophetis, à nec opinata natiuitate, natiuitate inquã secundũ carnẽ: à potẽtia ea, quæ in signis esset: à spiritu per quẽ sanctificationẽ dedit: à resurrectione, per quã mortis tyrãnidem sustulit. *Per quem accepimus gratiam ac muneris Apostolici functionem, Vt obediatur fidei.* Vide famuli modestũ, gratúmq; animum. nihil suum ipsius esse vult, sed omnia domino accepta refert. atqui spiritus, id quod diximus, donũ est. vnde dixit, Multa habeo, quę vobis dicturus sum, sed iis ferẽdis impares nũc estis: quũ autẽ ille venerit, nẽpe spiritus veritatis, dux vobis erit ad omnẽ veritatem. Et rursus, Segregate mihi Paulũ ac Barnabã. & in epistola ad Corinthios ait: Huic quidem per spiritũ datur sermo sapientiæ, alij autẽ sermo scientiæ. Et illud, Omnia ille diuidit, quatenus vult. & Milesiis itẽ dũ cõcionatur, ait: In quo posuit vos spiritus sanctus pastores & episcopos. Vides, q̃ quæ spiritus sunt, ea filij: & quæ filij sunt, eadẽ spiritus esse ait: *Gratiam & Apostolici muneris functionẽ.* Hoc est, nõ nos hoc virtute nostra præstitimus, q̃ Apostoli simus. neq; enim nostris multis sudoribus ac laboribus hanc dignitatẽ sortiti sumus, sed gratiam inuenimus, & superni doni beneficiũ id fuit. *Vt obediatur fidei.* Nõ igitur Apostoli fuere, qui egregia illa facinora præstitere, sed gratia illos præueniens. Illorũ enim erat circunuagari, ac præconium facere: persuadere autẽ, dei erat in illis vim exerẽtis. Vnde & Lucas ait, Aperuit cor ipsorũ. & rursus, Quib⁹ datũ erat auscultare verbũ dei. *Vt obediatur.* Non dixit, vt in quæstionẽ aut †vociferationẽ trahatur: sed, vt obediatur, neque enim missi sumus, inquit, vt argumenta, vt syllogismos afferamus: sed vt reddamus quod nobis concreditum est. quũ enim dominus aliquid pronunciauerit, audientes minimè oportet curiosè scrutari, scisciterive, super iis quæ dicta fuerint, sed excipere tãtùm. Etenim Apostoli propterea missi sunt, vt quæ audiuissent, ea dicerent, non vt de suo aliquid adderent. & nos quoque vt credamus. quid vt credamus? *Super ipsius nomine.* Non quidem, vt eius essentiã ac naturam curiosè perscrutemur, sed vt in nomen credamus. Illud enim erat, quod signa edebat. In nomine enim Iesu Christi, ait, surge & ambula. hoc ipsum porrò fidei indiget, neque fieri vllo modo potest, vt harũ rerũ quicquã animi cogitatione cõprehendas. *Inter omnes gentes, quorum de numero estis & Vos Vocati Iesu Christi.* Quid igitur? omnibúsne gentibus Paulus prædicauit? Certè q̃ ab Hierosolymis vsq; ad Illyricum percucurrit, atq; illinc rursus ad ipsas terræ transiit extremitates, ex iis liquet, quæ scripsit. q̃ si ad omnes nõ accessit, ne sic quidẽ, quod dicit, mẽdaciũ fuerit. neq; enim de seipse tantum loquitur, sed & de duodecim Apostolis, déq; omnibus iis, qui post illos verbum annunciarunt. alioqui autẽ ne de ipso quidem Paulo si intellexeris, dictũ ipsum coarguere possis, si modò illius propensum studiũ consideres, & q̃ post obitum etiam non cessat vbiq; terrarum prædicare. Considera porrò quónam modo ipsum donum attollit, ostenditq; tum magnum esse, tum priori lõgè excellentius. Siquidem quæ prisca fuere, ad vnã dũtaxat gentem pertinuerunt. hoc autem donũ & terram & mare ad se illexit. Mihi autẽ illud consideranda

caneum erat hoc dicere, *Quorum de numero estis & Vos.* Hæc autẽ facit, illorum fastum deiiciens, inanẽ mẽtis turgiditatẽ euacuans, eósq; docens æqualitatem erga alios seruare. Vnde hoc adiunxit, *Quorum de numero estis & Vos Vocati Iesu Christi.* Ac si dicat, cũ quibus estis & vos. neq; sanè dixit, alios vobiscum: sed, vos vnà cum aliis vocauit. si enim in Christo Iesu nõ est neq; seruus, neq; liber: multò magis neq; rex, neque priuatus. eteñ & vos vocati estis, nõ per vos ipsi aduenistis. *Omnibus qui Romæ estis dilectis dei Vocatis sanctis gratia Vobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo.* Vide vt assiduè nomẽ vocati vsurpet. vocatus Apostolus, inquiẽs. quorũ de numero estis & vos vocati. omnibus qui Romę estis, vocatis. hoc autẽ nõ supernacaneo sermone facit, sed q̃ eos velit beneficij cõmonefacere. quandoquidẽ enim verisimile erat inter eos, qui iam in Christũ crederent, aliquos esse & cõsules, & magnates, & prouinciæ præsides, & pauperes item & priuatos, abiiciens, ac repudiãs dignitatũ inæqualitatẽ, omnes vna appellatione ac salutatione dignatur. q̃ si in iis quæ magis necessaria sunt, quæq; ad spiritũ pertinent, cõmunia omnia tum seruis, tum liberis proposita sunt: quod genus sunt, charitas in eos qui illuminãtur, vocatio à deo, euãgelium, adoptio in dei filios, gratia, pax, sanctificatio, cætera omnia: qui postremæ nõ fuerit demẽtiæ, quos deus copulauerit, æquales in maioribus effectos, hos à terrenis negociis distinguere? Eapropter ab ipso protin⁹ proœmio periculosum hunc illorũ morbũ expellẽs diuus hic, ad bonorũ omniũ matrẽ animi humilitatẽ ipsos subuehit. hoc ipsum & seruos meliores efficiebat, dum edocerentur, q̃ è seruitute detrimenti nihil acciperent, vt qui libertatẽ eam, quæ vera sit, adepti essent. hoc ipsum & dominos ad modestiam componebat, dum discerent, q̃ nihil emolumenti ab ipsa libertate habituri essent, nisi quæ ad fidẽ spectãt, præcessissent. Atq; vt intelligas Paulũ dum hoc factitat, confusione non vti, neq; omnia miscere, sed optimã diuisionem nouisse, non simpliciter scripsit: *Omnibus qui Romæ estis,* Sed cum definitione, *Dilectis dei.* Hæc eñ optima discretio, & declarat vnde sanctificatio. Vnde igitur sanctificatio? à dilectione. quũ enim dixisset, dilectis: addidit & illud, vocatis sãctis: ostẽdẽs q̃ hinc nobis bonorũ fons omniũ: sanctos autẽ vocat, fideles omnes. *Gratia Vobis & pax.* O salutationẽ bonorũ infinitatẽ adferentẽ. Hoc & Christus Apostolis in domos ingredientibus primũ enunciare verbum mandauit. propter hoc & Paulus hinc vbiq; exorditur à gratia, & pace. neq; enim paruũ bellũ Christus confecit, sed variũ & omnifariũ, & diuturnum: & hoc nõ è nostris laboribus, sed per suã ipsius gratiam. Quoniã igitur dilectio gratiã, gratia autẽ pacẽ largita est, salutationis loco hæc vbi posuit, adprecatur, cõtinua & immota ea vt maneant: vt ne rursus aliud bellum redintegretur. & obsecrat eum qui dedit solida hæc asseruare, sic inquiens: *Gratia Vobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo.* Ecce hoc loco præpositio hæc, ἀπό, id est, à, cõmunis est tã patri q̃ filio: quod perinde est, ac si dixisset, ἐξοῦ id est, ex quo. nõ enim dixit, gratia vobis & pax à deo patre, per dominũ nostrum Iesum Chtistum: sed, à deo patre nostro & domino Iesu Christo. Papæ, q̃ potẽs est dei charitas? inimici & repudiati, sancti & filij repentè effecti sunt. quum enim patrem vocauit, filios ostendit: quum autem filios dicit, vniuersum bonorũ thesaurum detexit. Morale.

Perseueremus igitur vitã quisq; suã dignam tanto dono præstare: tum autem pacem & sanctificationẽ seruare. Cæteræ quidẽ dignitates temporaneę sunt, atq; vnà cum hac vita depereũt, quæ & pecuniis sunt venales, quáisq; haudquaquam quis dignitates dixerit, sed dignitatum nomina duntaxat, in vestium ornatu, & in satellitum adulatione potestatem obtinẽtia. hoc autem, tanquam à deo datum donum sanctificationis, itémq; & adoptionis ne morte quidẽ intercidit, sed hac in vita splendescentes vbi effecit, ad futuram vsq; nobiscum peregrinatur. Qui enim adoptionem asseruat, tum autem sanctificationem accuratè custodit: splendidior multò est, & fœlicior eo, qui diademate indutus, ac purpura ornatus est, per hanc vitam magna tum tranquillitate tum pace exũdans, vnà cum spe bona educatus, ac nullum tumultus, turbationisq; argumentum habens, sed voluptate perpetua perfruens. Animi enim tranquillitatem, & lætiam non principatus magnitudo, non pecuniarum copia, non potentię tumor, non corporis fortitudo, non mensæ sumptus, non vestium ornatus; non aliud quicquam rerum humanarum adferre cõ sueuit, præterquã rectè factũ solũ spirituale, ac conscientia bona: quã certè qui purã habet, vt pannosus sit, vt cũ fame luctetur, tamen tranquillior beatiórq; est iis, qui inter delicias magnopere degunt. Quẽadmodũ & qui sibi malè conscius est, vt omnium bona possideat, omnium est miserrimus. quapropter Paulus in assidua fame ac nuditate victitans, tum autẽ & quotidie flagris cæsus gaudebat, ac deliciabatur supra eos omnes, qui tum regnabant. Ac hab autẽ, rex quũ esset, ac deliciis sumptuosis perfrueretur, commisso peccato illo gemebat, animũ desp̃dens, erátque illius facies collabẽs, & post peccatũ & ante peccatũ. Igitur si voluptate frui volum⁹, ante omnia alia fugiamus viciũ, virtutémq; sectemur: aliter enim nobis nõ licet voluptatis participibus fieri, vt ad ipsum etiã regiũ soliũ conscẽderimus. Quo nomine & Paulus dicebat: Spiritus autem fructus est dilectio, lætitia, pax. Hũc fructũ apud nos enutriamus, vt & lætitia seculi huius perfruamur, & futurũ regnũ assequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo, patri gloria vnà cũ sancto spiritu nunc, & semper, in secula seculorum, Amen.

Homilia secunda.

Primùm quidẽ gratias ago deo meo per Iesum Christũ super omnibus Vobis, quòd fides Vestra annũciatur in toto mundo. Cõueniens beatæ illi animæ proœmium, ac quod satis sit, ad omnes erudiendos, tum operum, tum sermonũ bonorũ †decimas] deo esse of†ferẽdas, neq; solũ pro propriis, sed & pro alienis sucessibus, ac rectè factis gratias agendas. quod quidẽ animã ipsam ab inuidentiæ ac malignitatis morbo liberat, ac deum magis allicit ad eos amandos, quos grato erga se animo esse cognouerit. quapropter & alibi ait, Benedictus deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nobis in omni benedictione spirituali. gratias porrò agere cõuenit nõ diuites modò, sed & paupertate oppressos: nõ sanos, sed & ęgrotãtes: nõ eos quibus prospera omnia, sed & eos, quibus aduersa cõtingunt. Deo enim tum gratias agere, quũ secundo cursu res feruntur, nihil mirũ fuerit. at verò quum ingenti suborta tẽpestate, iactata vndiq; nauis periculũ incurrerit, tum demum magna existit

Universidad de Deusto Biblioteca

patientiæ,æquanimitatiſq; probatio. Quo certè nomine & Iob hinc coronã reportauit, & diaboli impudens os obturauit: planũ faciẽs, ſe, quum fœlix eſſet, non ob pecunias, ſed ob multã erga deũ charitatem, gratias agere. Diſpicito autẽ tum quæ ea ſint, ob quę Paulus gratias agat, nõ ob terrena, ac pereũtia: nempe ob principatũ, authoritatem, gloriam. hæc enim nihili æſtimãda ſunt, ſed ob ea quæ verè bona ſunt, fidem, libertatẽ, ac fiduciam: tum autem quãto cum affectu gratias agat. nõ enim dixit, deo: ſed, deo meo, quod ipſum & prophetæ factitãt, quod cõmune eſt, ſibi priuatim vendicantes. & quid mirũ ſi prophetæ? hoc enim deus ipſe in ſeruis quoq; facere idẽtidẽ videtur, deũ Abrahã & Iſaac & Iacob, tanquã peculiaris illorũ tantũ eſſet. *Quòd fides veſtra annunciatur in toto mundo*. Quid? omníſne terra Romanorum fidẽ exaudiuit? omnis ex illo. † ac nihil nõ veriſimile. neq; enim obſcura, & ignobilis vrbs erat, verùm tanquã in faſtigio quodã ſita, vndequaq; illuſtris. Mihi ipſe porrò cõſidera prædicationis euangelicæ vim, vt breui tẽpore publicanorum ac piſcatorũ opera in ipſum vrbium caput inuaſerit, vt homines Syri Romanis præceptores, atq; inſtitutores extiterint. duo igitur merita ipſis teſtificatur, & ꝙ crediderunt, & ꝙ cum fiducia crediderunt: & quidẽ tanta, vt quę de illis fama circunferretur, omnẽ terrarum orbẽ occuparet. *Veſtra enim*, inquit, *fides annunciatur in toto mundo*. Fides, inquã, non verborum conflictus, neq; mutuæ diſputationes, neq; ſyllogiſmi. quanquã multa inibi erant, quæ òbſtare poterant, ne euangelij doctrina reciperetur. Etenim nuper orbis principatum adepti faſtu multo turgebant, in diuitiis ac deliciis vitã agentes. euangelium autẽ ipſum piſcatores Iudæi ferebãt, & quidẽ ex Iudæis, gente quam omnes oderant, atque abominabantur. quin & crucifixũ adorari iubebant, eúmq; in Iudæa eductũ. Iam & vnà cũ ipſo dogmate durã vitam agentẽ præſcribebant magiſtri hominibus, quibus ſemper curæ fuerãt deliciæ, quíq; rerum vitæ præſentis admiratione attoniti eſſent. Adde, ꝙ qui hæc nunciabant, pauperes erant & priuati, ignobiles, & ex parentibus ignobilibus orti. ſed tamẽ nihil horũ ſermonis euangelici curſum impediuit: tãta erat crucifixi potentia, vt ipſum verbũ quoquo verſum circumageret. *Annunciatur enim*, inquit, *in vniuerſo mundo*. Nec dixit, manifeſtatur: ſed, annunciatur: perinde quaſi in omniũ ore verſaretur. Theſſalonicenſibus quidẽ hoc quum teſtificatur, & aliud quiddam adiungit. nam quum dixiſſet, A vobis pertonuit ſermo domini: addidit, vt nõ ſit nobis neceſſe loqui quicquã. qui enim diſcipuli fuerãt, ij in doctorũ gradu cõſiſtebant, per ſuã ipſorum fiduciam omnes inſtituentes, ad ſeſeq; illicientes. nuſquã enim euangelij prædicatio cõſtiterat, ſed igne vehemẽtius in omnem terrarum orbẽ inuaſerat. hoc autem loco hoc ſolũ ait, ꝙ videlicet annunciatur. ac rectè inquit, annunciatur: planum faciens, ꝙ dictis nihil quicquam neq; addendum, neq; demendũ eſſet.* Angeli enim opus hoc eſt, quæ dicuntur, ea ſola deferre. ob quod & ſacerdos angelus vocatur, ꝙ non ſua ipſius, ſed ea tantùm nunciat, quæ ab eo acceperit, à quo delegatur. quanquã Petrus inibi etiã prædicauit. ſed illius facta, ſua eſſe ducit. vſq; adeo, quod ante dixim⁹, inuidẽtia omni ſupra modũ vacabat. *Teſtis eſt enim mihi deus: quem colo ſpiritu meo in euangelio filij ipſius*. Verba hęc ex Apoſtolicis viſceribus expreſſa, paternum nobis animum verè repręſentant. Quid autẽ eſt quod ait? & quanã de cauſa deum teſtẽ citat? Agebatur de animi affectu. ac quandoquidẽ nondum Romanos viderat Paulus, ob id neminẽ hominem, ſed eum potius, cuius eſt humana corda perſcrutari, teſtatur. Nã ꝙ dixit, Amo vos (cuius rei argumentũ hoc oſtendit, ꝙ ſemper in precibus oret, ac velit ad eos accedere) idipſum quum non innoteſceret, cõfugiendum ſibi putauit ad teſtimontum fide dignum. Num poterit quiſquã noſtrum gloriari ꝙ & ipſe in priuatis precibus vniuerſi eccleſiæ ſuæ corporis faciat, &c. faciat mentionẽ? non arbitror, quum tamen Paulus nõ pro ciuitate vna, ſed pro vniuerſo orbe cum deo ageret. Idq; nõ ſemel, nõ iterũ, non tertiũ, ſed continenter. Vt autẽ continenter aliquem in memoria circunferamus, fieri nõ poteſt, niſi à magno quodã amore ac charitate: aſſiduè porrò in precibus habere, & indeſinenter habere, conſidera quantũ ea res affectũ amorẽmq; requirat: quum autem dicit, *Quem colo ſpiritu meo in euãgelio filij ipſius*. Simul quidem dei gratiam, ſimul autem ſuã nobis modeſtiam ſpectatam facit. dei gratiam, ꝙ tam arduum negocium cõmiſit: ſuam modeſtiam, ꝙ non ſuo proprio ſtudio, ſed ſpiritus auxilio rem totã acceptã refert. euangelij porrò additio, ſpeciem indicat adminiſtrationis. Multi enim ac diuerſi ſunt adminiſtrationis modi, & latriæ itidem. Quemadmodũ enim apud ipſos reges, omnes quidẽ vnius regnantis imperiũ agnoſcunt, ſubſeruiunt autẽ nõ omnes iiſdem in rebus: ſed illius munus eſt, exercitibus imperare, huius vrbes regere, ac diſpẽſare: illius rurſus, pecunias eas aſſeruare, quæ in theſauros recõditæ ſunt: Ita & in rebus ſpiritualibus, hic quidẽ ſuã in deũ ſeruitutẽ ac cultũ oſtendit in fide ipſa, in recta vitæ propriæ diſpenſatione: Ille autẽ ſuſcipienda hoſpitũ cura, alius pertractanda indigẽtium præfectura. quẽadmodum & inter ipſos Apoſtolos, Stephani munus erat, viduarũ pręſidiũ, ac patrocinium, atq; hac quidẽ in parte deo inſeruiebat. alius porrò euangelici ſermonis doctrinã ſuſceperat, cuiuſmodi erat Paulus, ſeruiens in euãgelio prædicando, & erat talis ſeruitutis ipſius modus. ea enim ꝓuincia defungebatur. qua de cauſa non ipſum modò deũ teſtẽ citat, ſed & curã ſibi creditã allegat: declarãs ſeſe, cui tantũ munus concreditũ eſſet, eum in falſarum rerũ teſtem nunquã fuiſſe vocaturum, qui munus ipſum credidiſſet. Adde ꝙ & illud itẽ oſtendere vult, charitatem ac ſolicitudinẽ pro eis neceſſariò ſe ſuſcepiſſe. nam vt ne dicerent Romani, Tu quíſnam, & vnde ciuitatis tam magnæ támq; regiæ curam ſuſcipere te profiteris? oſtendit huiuſcemodi curã ſibi eſſe neceſſariã. ſiquidem ſeruitutis modus hic, nempe euangelij annunciatio, ipſi erat cõmiſſus. cui enim huiuſmodi functio delegata fuerit, huic neceſſariũ eſt perpetua eos cogitatione circũferre, qui verbũ ipſum excepturi fuerint. oſtendit autem & aliud item per hæc verba, ſpiritu meo. ꝙ videlicet cultus hic & gentili & Iudaico multò eſt præſtantior. gentilis enim & erroneus, & carnalis eſt. Iudaicus autẽ, verus quidem, ſed tamen & ipſe carnalis. At eccleſiæ cultus Gẽtili quidẽ aduerſatur, Iudaico autẽ multis modis ſublimior eſt. neq; enim per oues ac vitulos, per fumum, ac nidorem latriæ noſtrę modus fit, ſed per ipſum animũ ac ſpiritum. quod & Chriſtus declarans ait, Spiritus eſt deus: atq; eos, qui illum adorant, in ſpiritu & veritate adorare oportet. *In euangelio filij ipſius*. Superius dixit

†d. in Baſ. — *1.Theſ.1.c* — ** ἀγγέλου, id eſt, angeli vel nuncij.* — *Mala.2.b* — *Hic inf. b.* — *Act.6.a* — *Ioan.4.c.*

dixit euãgeliũ patris eſſe, hic filio attribuit: hac ratione indifferẽter & patris & filij eſſe ait. didicit enim ab illa voce ſancta, quòd quæ patris ſunt, ea & filij ſunt: quæ rurſus filij, ea & patris. Omnia enim, inquit, mea, tua ſunt, & tua mea. *Quòd indeſinẽter mẽtionẽ veſtri faciã in precibus meis*. Hoc ad germanã charitatem ſpectat. porrò vnum quiddam dicere videtur, quatuor autẽ hic ponit: & quòd memor ſit, & quòd indeſinẽter, & quòd in precibus, & quòd magnis de rebus: *Orãs, ſi quo modo aliquãdo proſperũ iter cõtingat, volẽte deo, vt veniã ad vos*. Vides & ſummo affectu deſiderãtẽ eos videre, nec ſuſtinentẽ tamẽ id facere præter dei placitũ: ſed habẽtem deſideriũ ſuum cum dei timore cõiunctũ. Amabat quidẽ illos, ad quos & ſolicite feſtinabat: ſed tamẽ etiã ſi amaret, præter dei voluntatem videre eos nolebat. quę ipſa demũ germana eſt charitas. cũ tamẽ nos lõge ſecus afficiamur, vt qui vtrinque ab ipſis charitatis legibus excidam⁹. Vel enim neminẽ prorſus amamus, vel cũ forte amamus, præter dei volũtatem amare conſueuimus: vtrunq; contra diuinã legem factitãtes. quòd ſi cui inuidioſum videbitur, quod dixi, factũ certe ipſum inuidioſi⁹ fuerit. Quomodo contra dei voluntatẽ amam⁹, dixerit aliquis? cum Chriſtum inopia tabeſcentem deſpicimus, liberis autẽ, amicis, & cognatis ſupra quàm neceſſe ſit, elargimur. Quũ. Sed quid attinet oratiõe lõgius progredi? nam ſi ſuã quiſque cõſcientiam examinauerit, pluribus certe in reb⁹ hoc à nobis fieri inuenerit. At vero nõ talis erat beat⁹ Paulus, qui & nouerat amare, vt oportet, vtq; cõueniens eſt: tum autẽ omnes in amore cũ exuperaret, ipſum tamẽ charitatis modũ haudquaquam tranſgrediebatur. Vide ergo vtrunq; eximie in eo abũdare: hinc dei timorem, hinc Romanorũ deſiderium. Nam quòd indeſinenter precaretur, quódq; voti etiã ſui minime compos, à precib⁹ tamẽ haudquaquã deſiſteret: id vero à ſumma charitate manabat. ꝙ autem amore incenſus, ſic tamẽ maneret, dei voluntati cedens, atque obſecundãs: id ab intẽſa religione, ac circunſpectione naſcebatur. Alibi quidẽ ter dominum aduocans non ſolũ nõ accepit, ſed & cõtrà, cum non accepiſſet, magni beneficij loco duxit, quòd nõ eſſet exauditus. ſic ille ſeſe ad deũ omnibus in rebus conuertebat. hoc loco accepit quidẽ, nõ cum petiuit, ſed ſerò, ac ne ſic quidẽ moleſte tulit. Hęc autẽ dico, vt ne ægrè feramus cũ non exaudimur, vel cum ſerò exaudimur. neque enim ſumus Paulo meliores, qui ob vtrũque gratias agit. & id quidẽ oppidò quàm cõuenienter. ſe enim ſemel totũ manui res omnes vndequaque gubernãti cum dedidiſſet, ac cum tãta obediẽtia ſubmiſiſſet, cũ quãta lutum figuli pedibus ſe ſupponit, ſequebatur quacunq; deus duceret. cũ ergo dixiſſet precari ſe, vt eos videret, addit & deſiderij cauſam. cauſa autẽ quęnã eſt? *Vt aliquid vobis impertiar gratiæ ſpiritualis, vt confirmemini*. Non enim temere, nec vt multi nũc ſuperuacaneas ac ſtultas peregrinationes ſuſcipiũt, ita ille ſuſcipiebat: ſed pro neceſſariis, ac valde vrgẽtib⁹ rebus, neq; vero apertè ſuam aperit voluntatẽ, ſed obſcure. nõ enim dixit, vt doceam vos, vt voce erudiã, vt quod deeſt, expleã: ſed, vt aliquid impertiar, oſtẽdens ſe nõ ſua ipſius dare, ſed quæ acceperit cõmunicare. atq; hic rurſus orationẽ temperat, quum ait, vt aliquid. puſillũ aliquod, inquit, & iuxta modulum meũ. & quódnam hoc eſt puſillum, quod nobis es imperititurus? hoc autẽ eſt, inquit, vt cõfirmemini. igitur & hoc gratiæ eſt, nõ quaſſari, nõ vacillare, ſed firmiter conſiſtere. Porrò autẽ gratiæ nomine audito, caue putes excluſam eſſe mercedẽ eam, quam ob propoſitũ voluntatẽq; accipimus. Nam gratiam dixit, non vt reprobet, ac contemptui habeat laborem eum, quem quiſq; ſibi voluntariũ proponere debet ad bene agẽdum, ſed vt ſuccĩdat, atque adimat faſtũ eum, ac ſuperbiã, quam inſolentia atque arrogantia afferre ſolet. Vide igitur ne animo concidas, ꝙ Paulus gratiã dixerit. Conſueuit enim, quæ magna illius eſt gratitudo, & modeſtia, rectè facta ac merita, gratias ac dona vocare, ꝓpterea ꝙ & in his multo indigeamus ſuperni auxilij adminiculo. quod enim dixit, *Vt confirmemini*. clàm indicauit, eos magna correctione indigere. quod enim vult dicere, hoc eſt: À multo iã tẽpore deſideraui, & in votis habui, vos videre, ob nihil certè aliud, q̃ vt cõſtanter vos firmem, atque in dei timore conſolidẽ, vt ne aſſidue vacilletis. Verum ſic nõ dixit: perſtrinxiſſet enim illorum animos. ſed aliter, idq; remiſſe ipſum hoc ſignificauit. cum enim dicit, vt cõfirmemini, hoc declarat. deinde cũ & hoc valde moleſtũ videri poſſet, vide quómodo orationẽ mitigat ꝑ ea quæ addidit. Nã vt ne dicerẽt, quid? vacillamúſne? circũagimur, aut linguę tuę auxilio indigemus vt firmiter ipſi cõſiſtam⁹? ob id anteuertẽs, tollit huiuſmodi obiectionem, ſic inquiẽs: *Hoc eſt, vt cõmunẽ capiam conſolationem in vobis per mutuam fidẽ veſtrã ſimul ac meam*. ac ſi dicat: Ne ſuſpicemini ꝙ hoc dixerim vos incuſans, ac redarguens. nõ hac mente ſum locutus: ſed quodnã illud eſt, quod volo dicere? Multas paſſi eſtis afflictiones iactati ab iis, qui vos ſunt ꝑſecuti: deſidero igitur videre vos, vt aliquã conſolationem afferã, ſeu potius vt nõ conſolationem tantũ vobis afferam, ſed vt & ipſe à vobis accipiam. Hic tu expende magiſtri ſapientiam. dixerat, vt confirmemini: vidit id dictum graue & inuidioſum diſcipulis eſſe, addidit cõſolationis verbũ. ſed & hoc rurſ⁹ graue, nõ perinde tamẽ, vt quod pri⁹ dixerat, ſed tamen graue & ipſum. eius igitur grauitatẽ, aſperitatẽq; ſuccidẽs reſecat, orationẽ vndique edulcan, ſacceptabilémq; reddẽs: nõ enim ſimpliciter dixit, cõſolarionem: ſed, mutuã cõſolationem. ac ne ſic quidem ſatisfactum ſibi putauit, ſed & aliam, & quidẽ maiorẽ delinitionẽ adhibuit quum dixit: *Per mutuã fidẽ veſtram ſimul ac meam*. Papæ, quanta hæc eſt animi humilitas! oſtẽdit & ſe quoq; illis indigere. nõ illos ſolùm ipſo. ac diſcipulos ipſos in magiſtrorũ numero habuit, nihil ſibi præſtãtiæ relinquẽs, ſed æqualitatem magnã oſtẽtãs. Cõmune eſt, inquit, lucrũ, & ego veſtra egeo cõſolatione, & vos itẽ mea. quî vero id fit? per mutuã fidem veſtram ſimul & meam. Quemadmodum enim ignis naturam talem eſſe videmus, vt ſi quis multas in vnũ lampadas coëgerit, ſplẽdidam reddat, & incẽdat lucẽ: ſic & in ipſis fidelibus ac credulis vſu venit. Cũ enim à nobis mutuò auulſi ſumus, fit neſcio quo pacto, vt mœſtiores reddamur. cũ autem mutuò nos cõſpiciẽtes mẽbris domeſticis hinc inde impliciti, fit vt magnam conſolationẽ accipiamus. Mihi enim hic tẽpus præſens ne examinaueris, per quod dei gratia, multi fideliũ ordines, & per vicos, & per vrbes, & in ipſa eremo inhabitant: verum memoriæ tuæ obuerſetur tẽpus illud, quãtũ inde bonũ exiſteret, cum & diſcipuli magiſtros contuerentur, & à fratribus fratres ex alia ciuitate profecti cõſpicerẽtur. Atque vt rem ipſam planius eloquamur, exemplo

Ioan.17,b — *Apoſiopeſis.* — *2.Cor.12. b.*

exẽplo vtemur. Nam si forte contingeret ac fieret, quod tamẽ omen deus auertat, abductos nos in Persarum, vel Scytharũ, vel cæterorũ Barbarorũ regionem binos, ternósve, in illarũ gẽtium vrbibus à nobis mutuò auelli, deinde repẽte quẽpiã ex hac vrbe aduenientẽ videre: considera quantã caperemus ex ea re cõsolationẽ? Nónne videtis eos qui in carcere vitam degũt, si quem familiarium suorum viderint, exurgere, ac præ voluptate exilire? Quòd si captiuitati, ac vinculis tẽpora illa cõfero, mirũ esse nõ debet: illi enim multo his grauiora passi sunt, dispersi, ac, pligati, in paupertate ac bellis victitãtes, quotidianũ interitum timentes, amicos, domesticos, consanguineos suspectos habẽtes, in ipso terrarũ orbe tanquã in terra hospita, atque extera habitantes. seu vt verius dicam, grauiora longe tolerãtes, quàm tolerare solent, qui in aliena terra degunt. Quapropter ait, *Vt confirmemini, & mutuã capiam consolationẽ per mutuã fidẽ.* Hoc autem dixit, non quòd illorum auxilio indigeret: absit hoc. quo enim pacto qui ecclesiæ columna esset, quíq; idẽ & ferro & petra firmior, idẽ spiritualis ille adamas, idẽ infinitis ciuitatib⁹ sufficiẽs, alieni auxilij indigẽs esse posset? sed vt ne orationẽ molestã, increpationẽq; acrẽ reddat, fatetur & ipse se illorũ indigere cõsolatione. Quòd si quis hic cõsolationem, lætitiã eã interpretetur, quã fidei illorũ incrementũ afferebat, ea certe Paulum indigere si dixerit, minime aberrauerit. Dices? Si igitẽ desideras Paule, ac precaris, si & cõsolationẽ cõmunicaturus es, quid illud tãdem est, quod aduentũ tuum prohibet? hanc igitur diluens suspicionem, adiicit. *Nolo autẽ vos ignorare fratres, quòd sæpe proposuerã venire ad vos, licet præditꝰ fuerim ad hunc vsque diẽ.* Vide scruilis obedientiæ modum, & simul animi admodum grati argumentum. Quòd fuerit prohibitus, dicit: quamobrẽ autem, nõ itẽ: neq; enim examinat domini mandatum, sed paret tantũ. quãquã par erat hæsitare, quánam de causa vrbẽ tam splẽdidam, tam magnã, & ad quam sese totius orbis oculi cõuerterent, prohiberet deus, quo minus talem magistrum, tanto iam tempore assequeretur. Siquidem quisquis inperantem, dominantẽque vrbẽ vicerit, is & subditos paruo negocio adoriatur. At quisquis regali orevrbe missa, subditis subigẽdis incũbit, idẽ caput se negligere ostẽdit. Sed tamen nihil horũ Paulus curiose indagat, quin potius incõprehensibili prouidẽtiæ cedit: partim animi sui moderationẽ spectatam faciens, partim nos omneis erudiens, à deo nunquã exigendam esse eorum quæ facit rationẽ, etiam si ea multorum animos turbare videantur. Domini enim solius est iubere, famulorũ autẽ parẽre. Atque hac quidem de causa, & prohibitus sit, dicit: nõ etiã quare sit prohibitus. Neque eñ ego id scio, inquit: ne me igitur interrogetis, quænã sit dei voluntas, aut sententia. Nam neq; figmentum opifici dicit, quid me sic finxisti? qua igitur, obsecro, de causa id & tu scire elaboras? nescis illũ omniũ curam habere? illũ sapiẽtem esse? illum nihil frustra, nihil temere agere? illũ te magis amare, q̃ proprij parẽtes ament? illũ vehementissime ac longo quidem interuallo, & patris pietatẽ & matris curã superare? itaque nihil amplius peruestiga, néve vlteriꝰ progreditor. Etenim ad consolationẽ hæc tibi sufficiunt. Siquidem & tum Romanorũ imperium sapiẽter regebatur: & si modum ignoras, nolito ęgreferre. hoc eñ maxime fidem arguit, administrationis modũ ignorantem, prouidentiæ rationẽ admittere. Cum igitur ex animi sententia ea confeciſſet Paulus quę studiose cupiebat (quid autem id erat? nempe vt testatũ faceret, se & adhuc ad eos non accessisset, nõ id feciſſe & illos contẽneret, sed quòd vel maxime desiderãs, prohiberetur) tum autem segniciei crimen cum à se remouisset, illíq; persuasisset, se nihilo minore desiderio illorũ videndorum teneri, q̃ illimet ipsi tenerentur: rursus & aliis quidem rationibus charitatem suã ostendit. neque enim quonsam prohibitus sum, inquit, destiti ab incepto semel conatu: sed semper quidẽ rem attentaui, semper autẽ prohibitus fui, neque tamẽ vnquã destiti: volũtati quidẽ diuinæ non resistẽs, charitatẽ autẽ cõseruãs. quòd enim Paulus in proposito perseueraret, ac minime ab eo desisteret, amoris vim probabat. & autem prohiberetur, ac minime resisteret, omnimodã erga deum charitatẽ ostendebat. *Quò fructũ aliquem habeam inter vos quoque.* Quãquã & superius desiderij sui causã aperuit, eáq; sibi ipsi cõuenire ostẽdit: tamẽ & hic quoq; eam attexit, †illorũ fastũ atque insolẽtiam etiam atque etiã cõtundens.] Quoniam enim Roma sola vbique cõspicua, atq; illustris siue terra, siue mari, ciuitas esset, cuius peruidẽdæ desideriũ solum multos eo impellebat: vt ne quid tale & de Paulo quoq; Romani opinarentur, néve suspicarẽtur, & venditans sese ille solum de ipsorũ familiaritate ac cõiunctione, desideraret illuc aduenire, assidue ponit desiderij argumẽtum & causam. ac suprà quidem ait, vt aliquid vobis impertiar gratiæ spiritualis: hic autẽ apertius, vt fructum aliquẽ habeam inter vos quoque. *Quemadmodum & inter reliquas gentes.* Principes in subditorũ numerum cogens, post infinitos triũphos, ac victorias, ipsamq; adeo cõsulum claritatẽ, cum barbaris ipsis cõmittit. & id certe admodũ decẽter. nam si ad fidei nobilitatẽ spectes, nullus tibi erit barbarꝰ, nullus gẽtilis, nullus aduena, nullus ciuis, sed in vnum idémq; dignitatũ fastigium conscendunt omnes. Vide porrò, vt hic quoq; Paulus modeste se habeat: neq; eñ dixit, vt doceã, vt instituam: sed quid? vt fructum habeam. neq; simpliciter fructum, sed fructũ aliquem: rursus corripiẽs partes suas, quẽadmodũ superius dixit, vt aliquid impertiar: deinde & ipsos quemadmodum iã dixi, compescens. *Quemadmodũ & inter reliquas gentes.* Neq; enim hoc nomine & diuites, quòd cæteris præstãtiores estis, minus studij erga reliquos præstamus: cũ nõ ipsos diuites, sed eos tantum, qui fidẽ suam Christo addixerũt, quęramꝰ. Vbi, obsecro, nũc sunt quos Græcia sapientes habuit, iidem barbam submittentes, exomidas amicti, magnopere intumescẽtes ac turgidi? En tabernaculorũ texẽdorũ artifex nõ ipsam tãtũ Græciã, sed & Barbarã terrã omnem cõuertit: cum qui apud illos quã ageretur, quã circũageretur Plato, ter in Siciliam profectꝰ, cũ verborum illorũ fastu ac fumo, cum magna illa, quã de eo cõceperãt, opinione, nevnius quidẽ tyrãni cõpos euaserit, quin potius ab illo tam infœliciter se explicuerit, vt & ipse libertatẽ amitteret suã. At tabernaculorum texendorũ artifex hic, non Siciliam modo atque Italiã, verum vniuersum terrarum orbem verbum dei prædicans, peragrauit. cum interim artẽ nõ ĩtermitteret, sed vel tũ quoq; pelles cõsueret, officinæq; suę pẽsset. neq; vero ea res patricios, ac magnates offendebat. idq; iure optimo. Nõ eñ artes ac studia, sed mẽdaciũ, & confícta dogmata despicabiles reddere

Infr. 9.d

reddere solent præceptores. propterea illum quidẽ Athenæ irrident, huic autẽ assiduam operam dãt, & barbari, & rudes, & idiotæ. nam euãgelij prædicatio cõmunis omnibus proposita est, quæ quidẽ nec dignitatis differentiã, nec generis excellẽtiã, nec aliud quicquã id genus nouit. sola enim fide opus est, non syllogismis. quapropter admiratione digna esse in primis debet, nõ solũ & vtilis, & salutaris, sed & facilis, & ꝓcliuis, & omnib⁹ susceptu facilis. id quod dei maxime prouidentiã arguit sua omnibus cõmunia proponẽtis. Quod enim in Sole ac Luna, in terra ac mari, cæterisq; deus fecit, non diuitibus quidẽ ac sapiẽtibus plus partiens, maioremque copiã faciẽs, sed æqualẽ omnibus vsum fructum proponens: id & in ipsa, quã dico, euãgelij prædicatione fecit. idque tãto etiã magis, quãto ea reb⁹ illis magis est necessaria. quapropter & Paulus assidue ait, omnib⁹ gẽtib⁹. deinde declarãs se nihil illis largiri, sed mandatum domini implere, tum autẽ illos relegans† ad dei vniuersalem œconomiam, ait:] *Debitor sum.* Quod & ad Corinthios scribẽs ait. hoc autẽ dicit, vt omnia deo ipsi tribuat. *Ita quantũ in me est, paratus sum vobis quoque, qui Romæ estis, euangelizare.* O animam generosam, hominis rẽ tot, tantisq; periculis obnoxiã suscipientis. peregrinationem maritimã, tẽtationes, insidias, defectiones. par enim erat eũ qui disputaturus esset cũ tãta ciuitate, & ea impietatis tyrãnide oppressa, tentationum agmen, ac veluti grãdinẽ perferre: itaque & inibi mortuꝰ est, imperatoris iussu capite trũcatꝰ. Sed tamẽ cũ pericula tãta expectaret, nihilo pigrior reddebatur, sed festinabat, ac parturiẽtis more appetebat, & promptus erat. propterea ait, *Quantum in me est, paratus sum vobis quoque qui Romæ estis euangelizare. non enim me pudet euãgelij Christi.* Quid ais ó Paule? Cũ cõueniret vt diceres, glorior, ac meipsum iactito: nõ hoc, sed quod hoc minus est, dicis, quòd videlicet te mini me pudeat. quã locutionem in rebus non admodum insignib⁹ vsurpare cõsueuimus. quid igitur est quod ait, & quamobrẽ sic loquitur? cum præsertim alioqui ob id magis Euangeliũ, quàm vel ob ipsum cœlum glorietur. Siquidẽ ad Galatas scribens, Mihi autem ait, absit gloriari, nisi in cruce dñi nostri Iesu Christi. Cur igitur hic non ait, glorior, potius quàm, non me pudet? Romani admodũ stupescebant ad res mundi hui⁹, ob diuitias, ob principatũ, ob victorias, quin & suos iidẽ imperatores diis pares existimabant. quos certe etiã eo nomine dignabantur. vnde & templis, & aris, & sacrificiis illos colebant. cũ ergo sic illi tur gerẽt, essetq; Paulus Iesum prædicaturus, Iesũ inquã fabri filiũ existimatũ, eundémq; in Iudæa eductum, idq; in tenuis mulieris domo, satellitibus nullis stipatũ, nõ opibus abundantẽ, sed vt reum condemnatũ, intérq; latrones mortuũ, tum autẽ eũ, qui alias multas ignominias pertulisset: ac verisimile quidẽ esset, fore, vt Romani pudore suffunderentur, vt qui nihil dum rerũ arcanarũ ac magnarũ caperent, propterea ait, nõ me pudet, illos interim erudiẽs nõ erubescere. nouerat enim, quòd si id illi essent assecuti, statim progressi vlterius eousq; peruenirẽt, vt & gloriarentur. Ad eũdem modũ, si & tu quoq; quempiã audieris dicentẽ, Cruci suffixum adoras? ne te pudeat, neu ad terrã oculos deiicias: sed gloriare, ac tibi ipse placeas, liberisque oculis, & facie erecta cõfessionẽ admittito. q̃ si rursꝰ dixerit, Crucifixũ adoras? & tu rursum ad illũ, adoro quidẽ, sed nõ adulterũ, nõ parricidam, nõ liberorum propriorum cęsorem (tales enim apud illos dei omnes) verum eum qui per cruẽ dæmonib⁹ os obstruit, eorúmq; infinitas incãtationes, impostorásque sustulit. Etenim crux propter nos, ineffabilis humanitatis opus, eadẽ magnę curæ symbolũ. præter hæc autem quæ dixi, quãdoquidem & dicẽdo valde sibi placerẽt Romani, ac peregrina ornati sapiẽtia turgidi essẽt, vestris istis omnib⁹, ĩquit Paulus, syllogismis multã salutem dicens, ad vos accedo, crucem prædicans: nec me propterea pudet. *Potentia siquidẽ est dei ad salutẽ.* Ad salutem dicit, eo & dei potentia & ad pœnam quoq; existit. etenim cum Aegyptios puniret, Hæc mea, inquit, magna est potentia, & potentia etiã ad exitiũ. Timete, inquit, eum qui & animã & corpus gehẽna potest perdere. Propterea ait Paulus, nõ hæc ad vos aduenies affero, nõ quæ ad pœnã, ac supplicium, sed quæ ad salutem faciunt, quid igitur? nõne & hæc nunciabat euãgeliũ? de gehẽna sermonẽ? de exteriorib⁹ tenebris? de verme pestifero? ex nullo enim alio loco, q̃ ex euangelio hæc cognoscim⁹. quî igitur potẽtia dei ad salutẽ? sed audi & quæ sequuntur. *Omni credenti Iudæo primum & Græco.* Non enim simpliciter omnib⁹, sed suscipiẽtibus. quãuis eñ gentilis fueris, quãuis per omne vitiorũ genus volutatus, quanuis Scytha, ac barbarus, quãuis mera belua, quãuis omnis rationis expers, & peccatorũ sarcinis sexcẽtis onust⁹, simul atq; de cruce sermonẽ excepisti, & baptizatus es, fit certe, vt illa omnia deleas. Quare autẽ hic ait, Iudæo primum & Græco? quid hæc sibi vult differẽtia? atqui ꝓpe dixit, & neque circuncisio, neque præputium quicquã faciunt. quomodo igitur hic distinguit, Iudæũ Græco anteponens? quid tandẽ esse potest? neque enim & primus sit, idcirco maiorem accipit gratiam: idẽ enim donũ & huic & illi datum est. Verum ordinis dũtaxat honos est verbum id, primum. neque eñ superiores partes in hoc obtinet, quòd maiorẽ iustitiã acceperit: sed in hoc solũ honoratur, quòd primus eam acceperit. quandoquidẽ & in eorum qui illuminãtur numero (nostis quid dicã, qui mystę estis) omnes quidẽ ad baptisma accurrũt, non omnes autem eadẽ hora: sed hic primus, ille secundus. non tamen primus plus accipit, q̃ secundus: neque hic plus eo, qui post eum accedit: verum eadem omnes assequũtur. igitur hoc loco, primũ, verbi honos est, non gratiæ abundãtia. deinde cum dixit, ad salutẽ, rursus auget ipsum donum, ostendens nõ ad tempus tantum præsens pertinere, sed & vlteriꝰ progredi. hoc enim declarauit cũ dixit, *Iustitia enim dei per illud patefit.* Qui igitur iustus effectus est, is non per præsens tantũ seculum, sed & per futurũ viuet. Neque vero hoc solũ, sed & aliud quiddã subindicat: nempe splendorem, ac claritatẽ eiuscemodi vitæ. quãdoquidem enim licet & cũ dedecore seruari (quod in multis nonnunquã vsu venire videmus, qui benignitate regia debitam pœnã euadẽtes seruãtur) vt ne quis tale aliquid suspicetur, audito salutis nomine, addidit & iustitiã: iustitiã, non tuam, sed dei, abũdantiam ipsius ac facilitatem subindicãs. Non enim ex sudoribus ac laboribus ipsã assequeris, sed à superno dono accipis, vnũ dũtaxat ex te afferens, fidem. deinde quãdoquidem quod dixerat, suasibile minime videbatur, si adulter, mollis, sepulchrorũ compilator, incantator confertim, nõ modo à pœna liberatur, sed & iustꝰ efficitur, & iustus quidẽ iustitia superna, à veteri testamento

sermoni

† *ad reddẽ dã deo de omnibus gratiarũ actionem: dicit. Græcis simul & barbaris, eruditis pariter ac rudibus.*

† *nimirũ vt diligẽter illorũ suspicionẽ tollat.*

Hic sup. b

Galat. 5. b

Matt. 10. c

Matt. 8. b

Mar. 9. g

Galat. 6. d

Universidad de Deusto Biblioteca

sermoni fidē astruit: ac primum quidem breui ver-
bo vastum historiarū mare vnicuique intueri valēti
adaperit. ꝙ enim dixit, ex fide in fidem, relegauit au-
ditorē ad dei ordinationes eas, quas in veteri instru-
mēto factas legimus. quas ipsas ad Hebræos scribēs
magna cum sapiētia edisserit, & iustos, & peccatores
Hebr. 11. etiā tum sic iustificatos ostendit. propterea & Raab,
b.f. & Abrahæ mentionē fecit. postea autē, (cum hic so-
lū illud subindicasset, currebat em̄ ac festinabat ad
aliam quandā contemplationem) à prophetis rursus
sermoni fidem cōciliat, Abacuc in mediū adducēs,
clamantē ac dicentem, quòd non licet aliter viuere,
ei quidē certe qui victurus est, nisi per fidem. Iustus
Abac. 2.a em̄, inquit, ex fide viuet, de futura vita loquens. Quā-
doquidē enim quæ deus largitur, ea omnia humanæ
cogitationis captū superant, meritò fide nobis opus
est. Qui enim plus æquo sibi tribuēs præ fastu, atque
arrogātia, reliquos cōtēnit: is certe nihil quicquam
proficiet. Audiant miseri hæretici spiritualem vocē.
Talis est enim cogitationū natura. Labyrintho cui-
piam ac gryphis similis est, nullū vsquam finē habēs,
neq; cōcedens cogitationē stare supra petram, ori-
ginē ab arrogantia, ac nimia sui opinione assumens.
cum enim quosdā pudeat ad fidei susceptionem ac-
†humana cedere, vt ne videātur † cœlestia ignorare, ipsi sese in
cogitationū veluti quisquilias, ac minutias cōiiciūt.
Itáne vero miser & infœlix, atq; infinitis prosequen-
de lacrhymis, si quis te roget, quomodo cœlū sit cō-
fectū, quomodo terra: & quid dico cœlum ac terrā?
quomodo tute formatus? quomodo enutritus, & au-
ctus, te tuę minime pudet ignorātiæ: sin vero de vni-
genito sermo existit, prę pudore te ipse in exitij bara
thrū coniicies? quòd te videlicet indignū existimes,
cui nō omnia cognita sint. Atqui indignitas poti⁹ ea
cēsenda est, quoties cōtendis, quoties intempestiue
ac curiose nimis, quòd tute ignoras, ꝑscrutaris. Sed
quid hic de dogmatib⁹ loquor? A malitia em̄ nobis
per hāc vitā contracta non aliunde liberamur, quàm
per ipsam fidē. Sic & veteres illi omnes claruere, sic
Abrahā, sic Isaac, sic Iacob, sic meretrix salutē inue-
nit & in veteri, & in nouo instrumēto. Fide em̄, ait,
Heb. 10.f Raab meretrix speculatoribus ab ea exceptis, nō in-
teriit vnà cū incredulis. neq; secū ipsa dixit, Quî po-
terūt hi, cū sint captiui, fugitiui, exules, vitámque er-
ronum agant, ipsos nos vrbis, mœnium, ac turrium
dominos sub suāvictos potestatē cogere? quādoqui-
dem si hæc secū elocuta fuisset, & se ipsa, & illos vnà
perdidisset: quod ipsum & fecerunt maiores illorū,
qui tum seruati sunt. Illi enim, quandoquidē cōspe-
Num. 14. ctis viris magnis, ac prægrandibus, victoriæ modum
g. disquisiere, oēs nullo bello, nulla instructa acie perie
runt. Vides quanta incredulitatis pernicies, quantus
itē fidei murus sit? Illa em̄ multa milia pessundedit:
hæc autē vel meretricem mulierem nō seruauit mo-
do, sed & tam magni item populi præsidem effecit.

Morale.

Hæc ipsa igitur, itémq; & his lōge plura cum ita se
habere cognoscamus, à deo eorū quæ agūtur, ratio-
nem nunquā exigamus. Verum quicquid ordinaue-
rit, id omne admittamus: nihil anxiè indagātes, nihil
curiose perscrutātes, vt etiā in humani animi ratio-
nē non cadat, quod ille mandauerit. quid enim, quę-
so, absurdius fuerit, quàm parentē, iugulare vnigeni-
Gen. 22.a tum suū filiū, eundémq; legitimum? sed tamen iustus
ille id facere iussus, nō curiose de mādato sciscitatus
A est, sed iubētis dignitate perpēsa, mandatum dunta-
xat admisit. Et alius itē iussus à deo prophetā percu- *3. Re. 20.f*
tere, quandoquidē, quòd illi res absurda esse videre-
tur, curiosius de ea perscrutatus est, ac simpliciter nō
paruit, pœnas extremas dedit: percussor autē proba
tus est. Et Saül itē, hominem cum præter dei placitū *1. Re. 15.b*
seruasset, regno priuat⁹ est, incurāda mala perpessus.
Iam & alia prętër hæc permulta exēpla inuenias, per
quę omnia edocemur, & quidē magnopere, diuino-
rum mādatorū rationem nunquam esse exigēdam,
sed cedēdum tantum ac parendum. Quòd si pericu-
losum est quę ille mādauerit, de iis curiosi⁹ indagare,
extremúmq; suppliciū curiosis ꝓpositū est: quām-
nam tādem defensionē habituri sunt, qui ea curiose
ꝑscrutātur, quę sunt his multo & secretiora & horri-
biliora? Verbi gratia, quomodo deus filiū generauit,
& quánam ratione? quænā porrò in deo substantia?
B His igitur perpēsis bonorū omnium parentē fidem,
magna cū beneuolentia suscipiamus, vt tanquam in
tranquillo portu vela explicantes, tū quæ recta sunt
dogmata obseruemus, tum vitā nostram cū securita- *†imperiū,*
te dirigētes, æterna tādē bona assequamur, gratia & *honor &*
benignitate domini nostri Iesu Christi, cū quo patri *adoratio*
gloria, † vnà cum sancto spiritu in secula seculorum, *cū sancto*
Amen. *spiritu.*

Homilia tertia.

*PAlàm fit enim ira dei de cœlo, aduersus omnē impie-
tatē, & iniustitiā hominū, qui veritatē in iniustitia
detinēt.* Vide Pauli prudentiam, vt ab iis quę
mitiora sunt exhortatus, ad ea quæ formidinē incu-
tiunt sermonem vertat. nam cum dixisset euangeliū
salutis ac vitæ causam esse, tum autē & dei nobis po-
C tentiam ac iustitiā repræsentare: enarrat & ea, quæ
terrere quidē possunt eos, qui illud respuerint. Quā-
doquidē enim persæpe euenire videm⁹, vt bona ho-
minum pars nō perinde bonorū promissione, atque
minarum terrore ad virtutē pertrahantur, vtrinque
ipsos allicit. propterea & deus ipse nō solū cœlorum
regnū promisit, sed & gehennam comminatus est: &
prophetæ itē cum Iudęis hac ratione agebant, mala
bonis assidue tēperātes. Quapropter & Paulus sic o-
rationē variegat, haud tamē simpliciter, verum, quæ
læta ac mitia sunt, ea ꝓponit, deinde & quę molesta:
ostēdens ꝙ illa quidem à dei antegressa & primaria
sententia obueniunt, hæc autē à negligentium mali-
tia. Sic & ꝓpheta primo loco bona obtēdit, cū ait: Si
volueritis, ac me exaudieritis, terrę bona comedetis: *Esa. 1.e*
sin nolueritis, ac dicto meo parētes nō fueritis, ma-
D chęra vos absumet. hac ratione & hic Paul⁹ sermonē
ꝓmouet. Cōsidera autē: venit, inquit, domin⁹ afferēs
remissionē, iustitiā, vitā. nec hæc simpliciter, sed per
crucē. quod autē maximū, & mirabile, nō quòd talia
largitus sit solū, sed quòd & talia passus. Si igitur in-
iurij fueritis in ipsa dona, tū manent vos quę molesta
sunt. Vide porrò, quemadmodū orationem attollat:
Palàm fit enim ira dei de cœlo. Vnde hoc liquet? hoc si
fidelis quispiā dixerit, Christi apophthegmata, ac sē-
tentias allegabimus: sin autē infidelis, & ethnicus, ei
Paulus os obstruit, per ea quæ sequūtur, nēpe per ea
argumēta, quæ dei iudiciū arguūt: ab iis, quæ per il-
los fiūt, irrefutabile argumētū in medium adducēs.
quod ipsum maxime est ab inexpectato, cum vide-
licet eos, qui veritati aduersant, per ea quæ quotidie
& faciūt ipsi, & dicūt, declarat, veritatis dogmata cō-
mēdare ac probare. Sed hæc quidē in subsequenti-
bus.

bus. Interim autē propositum sequamur. *Palàm fit e-
nim ira dei de cœlo.* Atqui & hac quoq; in vita id persę-
pe vsu venit: videlicet dū pestis, dū fames, dum bel-
lum ingruunt: etenim priuatim singuli & cōmuniter
vniuersi puniūtur. Quidnā igitur noui tum erit? Nē-
pe quod suppliciū & maius, & cōmune, & præterea
nō earundem rerum causa. nunc enim quæ fiunt, ad
correctionē fiunt: tum autē ad pœnā. Id quod Pau-
1. Co. 11.g lus declarans, dixit, Erudimur nunc, vt ne cū mundo
condēnemur. ac nūc quidem multi sunt, quibus ad-
uersa ꝑmulta accidere videntur, nō à superna ira, sed
ab hominū vi atq; iniuria. tum autē palàm fiet sup-
pliciū à deo immissum: cū videlicet sedēs iudex pro
terribili tribunali, alios quidē iubebit in caminos tra
hi, alios vero in tenebras exteriores, alios ad alia, &
ea ineuitabilia, & minime ferēda supplicia. & quāob-
rem nō sic aperte enūciauit, videlicet, ꝙ filius dei vē-
turus est cū infinitis angelis, & ab vnoquoq; factorū
rationē exacturus: poti⁹ quàm, palàm fit ira dei? Au-
ditores etiā dum ex neophytorum numero erāt, ob
quod ipsos primū allectat, iis quę apud illos valde in
cōfesso erant: præter hæc autē quæ dicta sunt, & ad-
uersum gētiles inuehi mihi videtur: quapropter hinc
exorditur. postea autē & de Christi iudicio sermonē
inducit. *Aduersus omnē impietatem & iniustitiā hominum,
qui veritatē in iniustitia detinēt.* Hic ostendit multas esse
impietatis vias, sed veritatis vnā tātum. Etenim va-
ria, multiformis, & confusa quædā res est impostura.
Veritas autē, vna. posteaquā vero de dogmatib⁹ di-
xit, dicit & de vita, iniustitiā hominum allegās. Iniu-
stitiæ em̄, multæ. Alia siquidē circa pecunias fit: nē-
pe cū quis in iis proximo fraudi est. alia ad rem vxo-
riam spectat: cū quis cōiugij fidem fallens, vxore de-
relicta, alteri⁹ nuptias dirimit. etenim & hoc, fraudē
1. Thes. 4. Paul⁹ vocat, his verbis, Ne quis opprimat ac fraudet
b. in negocio fratrē. Alij rursus vxoris ac pecuniarū lo-
co, proximi gloriā labefactant, ac denigrant. & hoc
Prou. 22. porrò iniustitia est, etenim meli⁹ nomē bonū, quàm
a. diuitię multæ. nōnullis autē placet & hoc à Paulo de
dogmatibus fuisse dictū, sed tamē nihil ꝓhibet quin
de vtroq; dictū intelligas. quid autem illud est? *Qui
veritatē in iniustitia detinēt.* Per subsequentia discito:
*Propterea quòd id quod de deo cognosci potest, manifestū est in
illis, Deus enim illis patefecit.* Verum huiusmodi gloriā li-
gnis circūposuerūt, & lapidibus. Quemadmodū igi-
tur cui regales pecuniæ creditæ fuerint, mādatumq;
acceperit, vt eas in regis honorē ac decus insumat: is
si in prædones, scorta, magos, eas insumpserit, hosq;
regiis pecuniis splēdidos reddiderit, tāquā qui ma-
xime regē offenderit, pœnas pēdit: ita & hi, cū acce-
pissent notitiā de deo, deq; ei⁹ gloria, deinde idolis
illā circūposuissent, in iniustitia veritatē detinuerūt,
ac quod in ipsis quidem fuit, cognitionē iniuria affe
cerunt, cum ea ipsa, quatenus decens fuit, vsi nequa-
quam fuerint. Apertū ne vobis est quod diximus? an
apertius denuo dicendū illud est? quídnam igitur il-
lud est, quod dicimus? cognitionē sui de⁹ hominib⁹
iā inde ab initio indidit. Verum hanc cognitionem
ethnici lignis ac lapidibus circūponētes, veritatem,
quod in ipsis fuit, iniuria affecerunt. Illa em̄ immuta-
bilis manet, vt quæ habeat propriā gloriā immotā.
at vndēnā liquet, ꝙ ipsis indidit deus sui cognitionē
ô Paule? propterea quòd, inquit, quod de eo cogno-
sci potest, manifestū est in illis. Hoc ipsum vero sentē
tia est, nō demōstratio. Tu porrò mihi adstruito, ꝓ-
A bato, ac declarato, quòd cognitio de deo illis mani-
festa fuerit, & ꝙ sponte sua illam prætermiserint. vn-
denā igitur manifesta erat? vocē è supernis immisit
illis deus? nequaquā. sed quod illos voce validius il-
licere poterat, id fecit, mūdi creatione in mediū pro
posita, vt possit sapiēs, rudis, Scytha, barbar⁹, ex ipso
aspectu, eorū quæ oculis subiecta sunt, pulchritudi-
nē edoctus, ad deū cōscēdere. *Si quidē quæ sunt inuisi-
bilia illius, ex creatione mundi dum per opera intelliguntur, per-
uidētur.* Quēadmodū & Propheta inquit, Cœli enar- *Psal. 18.a*
rant gloriā dei. Quid enim eo die dicent gentiles? te
ignorauimus? Itáne vero non exaudiistis cœlū, vocē
ab aspectu emittentē? non exaudiistis cōpositam re-
rum omniū harmoniā tuba illustrius clamātem? no-
ctis ac diei leges nō perspicitis perpetuo statas, atq;
immobiles? hyemis, veris, cæterorūque anni tēporū
B cōpositum ordinem, firmum & immotū? maris cle-
mentiā, idq; in tanta fluctuum conturbatione? deni-
que omnia ordinē seruantia, eadémq; tum à pulchri
tudine, tum à magnitudine ipsum opificē veluti prę-
conio annūciātia? hæc enim omnia & his etiā plura
contrahens Paulus, dixit: *Siquidē quæ sunt inuisibilia illius
ex creatione mūdi dum per opera intelligūtur, peruidētur, ipsáq;
æterna eius potētia ac diuinitas in hoc vt sint inexcusabiles.*
Quanquā nō hoc nomine ea fecit deus, & si hoc vsu
venit. nō em̄ vt ipsos defensione priuaret, doctrinam
tātam in mediū proposuit, verum vt ipsum cogno-
scerēt. Ingrati autem effecti, se ipsi defensione priua-
runt. Deinde ostēdēs quomodo defensione sint pri-
uati, ait: *Propterea quòd quū deum cognouerint, non vt deum
glorificauerunt, neque grati fuerunt.* Vnū hoc crimē maxi-
mum. Alterū post illud, quòd etiam idola coluerint.
C quod & Hieremias increpās, ait: Duo mala patrauit *Hiere. 2.e*
populus iste, me dereliquerūt fontē aquæ viuētis, & *Iudæi deū*
foderūt sibi cisternas dissipatas. deinde ꝙ dei noti- *deserue-*
tiā habuerint, neque tamē notitia, vt decuit, vsi fue- *runt, &*
rint, adducit hoc ipsum, nēpe quòd deū cognoue- *cum idolis*
rint. ob quod adiecit: Propterea quòd cū deum co- *fornicati*
gnouerint, nō vt deū glorificauerunt. & causam qui- *sunt.*
dem addit, ob quā in tantam amentiam dilapsi sint.
quænā igitur ea? cogitationibus rem totā cōmiserūt.
verum non sic dixit, sed quod multo erat terribilius:
† *Frustrati sunt enim] per cogitationes suas, & obtenebratū est* *† sed fru-*
insciēs cor eorū, Quemadmodum enim in nocte illu- *strati*
ni, si quis peregrina via ingredi conetur, aut mare na- *sunt.]*
uigare, nō solū nō perueniet ad finem destinatū, sed
peribit protinus: sic & isti iter ad cœlū ferens aggres
si, à se lucem cum ademerint, ac pro ea cogitationū
D tenebris sese inuoluerint, in corpore incorporeū, in
figura infiguratū exquirentes, naufragium infestissi-
mum fecerūt. Cum iis autē quæ dicta sunt, & aliā er-
roris illorū causam ponit, cum ait: *Cum se crederēt esse
sapientes, stulti facti sunt.* Magnum enim quiddam de se
imaginātes, nec sustinentes ea via ingredi, qua deus
eos ingredi iussit, amētię cogitationib⁹ immersi sūt.
deinde ostendēs, atq; ob oculos ponēs ingentē illo-
rum fluctuationē, vt videlicet infesta, & venię omnis
expers esset, addidit: *Et mutauerūt gloriam immortalis dei
in similitudine imaginis corruptibilis hominis, & volucrū, &
quadrupedū, & reptiliū.* Primū crimen, quòd deum non
inuenerunt. secundū, quòd causas magnas, & apertas
haberent. tertiū, quòd dicerent se esse sapiētes. quar-
tum, quòd non solū non inuenerunt, sed quòd vene-
rationē illā in dęmonas, in saxa, ac ligna deflexerūt.
Deiicit quidē in epistola ad Corinthios illorum fa-
stum,

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtum,ſed nõ perinde illic,vt & hic.Illic enim ipſis ex 1.Cor.1.d cruce plagã infert,dicens:Quod ſtultitia dei,ſapientior eſt,quàm homines.hic vero citra etiam cõparationẽ,ipſorum ſapientiã per ſe taxat,oſtẽdens ſtultitiam eſſe,& arrogãtiæ dũtaxat oſtentationem. deinde vt intelligas quòd cum haberẽt de deo notitiam, ſic eã prodiderũt,hoc verbo,mutauerũt,vſus eſt.qui autẽ mutat,tanquam aliud habens mutat.voluerunt enim amplius quiddã inuenire,finibus ſibi datis non cõtẽti.quapropter & ab iis exciderũt,vt qui nouitatẽ appetiuerint.Etenim huiuſcemodi omnia Grçcorũ fuere, ob quod aduerſum ſemetipſi mutuo ſtetere.Et Ariſtoteles quidẽ aduerſus Platonẽ inſurrexit. Stoici autẽ in hũc infremuerũt,& ali⁹ aliis hoſtis extitit: vt nõ tã illos cõueniat ob ſapientiam admirari, quàm auerſari,& odiſſe, quoniã quidem ob hoc ipſum & ſtulti fuere.Niſi enim* ſe ipſi cogitationibus, ſyllogiſmis,ac ſophiſmatis cõmiſiſsẽt, illis nõ accidiſſet,quod accidit.deinde accuſationẽ in illos intẽdens, taxat omnẽ illorũ idololatriam.mutatio certe qualiſcũq; in primis ridicula,eiuſcemodi autẽ mutatio,in tã abſurda extra omnẽ eſt excuſationẽ.In quæ igitur mutauerũt, & quibus tãdem rebus gloriã circũpoſuerunt?Cõſidera.Cogitare de illo oportebat, quòd deus,ꝙ omnium dominus,quòd cum minime eſſem⁹,nos fecerit,quòd prouidet, quòd noſtri curã habet.hæc eñ dei gloria.quibus igitur hãc acceptã tulerũt?ne hominibus quidẽ, verũ ſimilitudini imaginis corruptibilis hominis:ac ne hic quidẽ cõſtitere,ſed & ad bruta vſq; animãtia deuenere: imò verò & ad horũ imagines.Mihi porrò Pauli ſapiẽtiã contemplare.quemadmodũ duo ſumma poſuerit, deũ, ſuperne: & reptilia,inferne,ſeu poti⁹,ne reptilia quidẽ,verũ horũ ſimilitudines,vt illorũ luculentam inſaniam aperte oſtẽdat.Quam enim notitiam habere decebat de eo,qui citra cõparationẽ, omniũ excellẽtiſſimus eſt,hãc omniũ ſine contentione viliſſimo applicarũt.Dices,quid hçc ad philoſophos?Ad hos maxime omniũ quæ dicta ſunt,pertinẽt. Etenim illi rerũ harum inuentores Aegyptios præceptores habent.Et Plato, qui cæteris tamen grauior eſſe videt̃, hiſce gloriat̃:quin & huius prçceptor hæc ipſa admiratus,ad ea obſtupeſcit.hic enim eſt, qui gallũ iubet Eſculapio ſacrificari.hinc brutorũ horũ animãtium, & reptiliũ imagines,atque adeo cum hiş reptilib⁹ & Apollinẽ & Liberum coli videas. Nõnulli autẽ philoſophi & in cœlũ quoq; ſubuexerũt Tauros, Scorpios,Dracones,reliquáſq; omneis nugas. Vbiq; eñ diabolus operã nauauit,homines ad reptiliũ ſimilitudines ſubmittere,& animãtibus minus rationis inter cætera habentibus,eũ ſupponere,quẽ deus ſupra ipſum cœlũ ſublatũ eſſe voluit.Neq; vero hinc tantum,ſed & aliũde videas eorundem anteſignanũ iis, quæ diximus,obnoxiũ eſſe.Nã cum poëtas in vnum cogit,illiſq; fidẽ eſſe habendã affirmat, in iis quidẽ, quæ de diis ſentiũt,tanquã exacte callentibus, nihil aliud,quàm nugamẽtorũ congeriem accumulat. & horum multũ riſum quia oportere ait, verum eſſe vt exiſtimemus. *Quamobrẽ tradidit eos deus per cupiditates cordium ſuorũ in immunditiã, vt ignominia afficiant corpora ſua inter ſe mutuo.* Declarat hinc ipſam impietatẽ in cauſa fuiſſe cur leges deprauatç ac violatç fuerint.tradidit autẽ hoc loco,ſignificat,permiſit. Quemadmodum eñ ſi quis exercitus præfect⁹ prçlio ingraueſcẽte retrocedẽs abſceſſerit,hoſtib⁹ milites tradit,haudqua-

* τὰ καθ' ἑαυτοὺς.

A quã ipſos impellens,verum ſuo ipſius auxilio nudãs: ſic & de⁹ eos dimiſit, qui admittere ipſius prçcepta noluerũt, ſed ſtatim inter primos ab eo defecerunt, cũ ipſe partes ſuas oẽs expleuiſſet. cõtẽplare porrò, pro doctrina mundũ in mediũ propoſuit. dedit mẽtem & cogitationẽ quæ poſſet, quod cõueniẽs erat, intelligere.nulla re eiuſmodi ad ſalutẽ vſi ſunt,qui id tẽporis vixerũt homines:quin potius,quod acceperunt,id detorquẽtes,in contrariũ inuerterunt. Quid igitur faciundũ erat?ad neceſſitatem, ac vim veniẽdum?At nõ hoc licet fortib⁹ ac virtute præditis:cæterum reliquũ erat,miſſos facere:id quod & fecit,vt vel ſic periculo facto,fugerẽt mortales cupiditatum ſuarũ turpitudinẽ.Etenĩ ſi quis rege nat⁹,patre ignominia affecto,verſari malit cũ prçdonib⁹, ſicariis,ac ſacrilegis,illorũq; cõuictui paternã domum poſtponat:hũc dimittit pater,ſic vt tandẽ experimẽto pro- B bet propriæ demẽtiæ magnitudinẽ.Quamobrẽ porrò nullius alterius peccati meminit?videlicet cædis, auaritiæ,cæterorũ id genus,ſed intẽperantiæ? videtur mihi ſubindicare eos, qui tũ audirẽt, epiſtolámque acciperent. *In immunditiã, vt ignominia afficiãt corpora ſua inter ſe mutuo.* Vide emphaſim maxime ꝑſtringentẽ. ait enim illos aliis haudquaquam indigere, à quibus contumelia afficiãtur:verùm eadẽ aduerſum ſeipſos patrare:ad quç ab inimicis inuitari ac cõponi poſsẽt.Poſtea cauſam reſumẽs,rurſus ait. *Qui ipſi cõmutauerũt veritatẽ* dei mendacio: & venerati ſunt, coluerũtque ea,quæ cõdita ſunt,ſupra eũ qui condidit.* Quæ valde erãt ac magnopere ridicula ꝑ ſpeciẽ ponit: quæ autẽ videntur aliis eſſe grauiora,generaliter. atque omnibus modis demõſtrat,earum rerum quæ conditæ C ſunt cultũ ad Gentiles pertinere. vide porro quemadmodum orationẽ apertam reddat.non enim dixit ſimpliciter,coluerunt ea,quæ condita ſunt: ſed, ſupra eum qui condidit, vbiq; hac ratione crimen attollẽs, atque adeo ipſa contẽtione illos omni venia priuans. *Qui eſt laudandus in ſecula. amen.* Cæterum nõ propterea,inquit,ipſe detrimẽtũ accepit: manet enim laudandus ac benedictus in ſecula. hoc loco demonſtrat,quòd deus illos dimiſit, non vt ſibi ipſe auxilio foret,quãdoquidem illi nihil incõmodi accidit.nam quanquã illi iniuriam fecerunt, tamẽ ipſe non accepit,neq; ſané eius gloria aliqua ex parte lacera,ac mutila facta eſt, ſed manet ipſe omnino laudandus.Si eñ ſæpe fit,vt qui philoſophatur,nihil incõmodi ab iis patiatur,à quibus in cõtumeliam trahitur: multo magis de deo id ſentiẽdũ nobis eſt,cu- D ius natura neque lædi,neq; verti,cuius gloria neque immutari,neq; moueri poteſt. Etenim homines hac potiſſimũ in re ſimiles deo efficiuntur, quoties mali nihil patiũtur ab iis, qui ipſis incommodare volunt: quoties nihil lædũtur ab iis qui lædunt: nihil vapulant ab iis qui verberãt: nihil irridentur ab aliis ipſos irridentibus.Dices,Id vero qui fieri poteſt?fieri,fieri admodum poteſt: quum ille videlicet factis non indoluerit. qui vero fit, inquis, vt ille minime indoleat?quî?datur quidem & nõ indolere.Etenim,quçro ego ex te: Si te infantulus tuus contumelia afficeret,ecquid contumeliam exiſtimares? quid autẽ? doleret tibi?nequaquam:ſin autem doleret, tum eſſes riſu dignus.

Romani olim intẽperãtiæ multũ obnoxij.

* hæc dictio dei, hoc loco nõ habetur, nec infra. Theophyl. tamen eã habet.

Morale.

Ad eundem modum erga proximos afficiamur,ſic fiet vt moleſti nihil patiamur. nã qui nos iniuria afficiunt

ficiunt,ſunt infantuli dementiores: neq; tamen quæramus,vt iniuria afficiamur,verũ vt iniuria affecti,forti ac generoſo animo feramus. hic enim demũ eſt ſolidus honor.quid ita?quoniã hoc,nempe iniuriã fortiter ferre,in manu tua poſitũ eſt:illud,nempe iniuriam inferre,in alterius.Nónne vides adamantem, dũ feritur,percutere?At natura huius,inquis,ita habet.& tibi quoq; ab ipſa voluntate accidere illud idem poteſt, quod à natura illi accidit. quid autẽ? nõne vides, Infantes in fornace minimè vri?&,Danielẽ in lacu nihil mali pati?Idipſum & nunc quoq; exiſtere poteſt.Adſunt & nobis leones,ira,& cupiditas,pernicioſis dẽtibus armati hoſtes,diſcerpentes quiſquis in illos inciderit. Danielẽ igitur imitare, minimè concedens, vt affectus eiuſmodi,dentes animæ tuæ infigant. At ille gratiã ſuppetias ſibi afferentem habuit.rectè, quãdoquidẽ hanc gratiã voluntas ipſa prçuenit.Quãobrem ſi voluerimus & ipſi, tales nos præſtare, præſtò erit & nunc gratia: atq; vt etiã feræ illæ eſuriant, latus tuum haudquaquã cõtingent. Si enim corpus ſeruile conſpectũ reueritç ſunt,mẽbris Chriſti cõſpectis(hoc eñ ſumus,qui fideles ſum⁹)quî fiet,vt minus cõquieſcãt? ꝙ ſi non conquieſcẽt,in cauſa erunt, qui feris illis obiecti fuerint. Etenim hiſce leonibus multi impenſam ſubminiſtrant,ſcorta nutrientes, alienas nuptias perfringentes,inimicos vlciſcentes: quo fit vt antequam ad ipſum ſolum accedant,diſcerpãtur. At hoc in Daniele non accidit,neque in nobis ſi voluerimus,id vſu veniet: ſed & amplius quiddã reportabimus, iis quæ tum euenerunt.Illum eñ non læſerunt leones. Nobis verò ſi ſapiemus,& vſui erũt, qui nos iniuria afficient. Sic certè Paulus inclaruit,nẽpe ab iis, qui ei incõmodum molirentur, inſidiáſq; ſtruerent. Sic Iob, à non paucis plagis illis. Sic Hieremias, à lacu cœni. Sic Noë,à diluuio.Sic Abel ab inſidiis.Sic Moyſes, à Iudæorũ inuidia.Sic Heliſæus.Sic vnuſquiſq; magnorũ illorum virorum,non à requie, non à deliciis, verum ab afflictione, à tẽtationibus inſignes coronas reportarũt. Quapropter & Chriſtus quum intelligeret,hoc demum eſſe argumentum, per quod quis deo commẽdari poſſet,diſcipulos ſic appellabat:In mundo afflictionem habetis,ſed tamẽ bono animo eſtote.Ego vici mundũ.dices,quid?Nónne multi eiecti ſunt, malis,quibus permerentur,fracti? Nequaquam ſanè per tentationũ naturã,ſed per ſuã ipſorum ſocordiã. Cæterùm qui vnà cum tẽtatione præſtat etiã modũ, quò ſuſtinere, atq; à malis eluctari poſſis, ille idem manu porrecta, omnibus nobis aderit,vt magna gloria tanquam præconis voce victores declarati,çternas coronas aſſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti: per quem,& cum quo, patri gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

Dan. 3.c Ibid.6.e.f & 14.f

Ioan.16.g

Homilia quarta.

QVamobrem tradidit eos deus in affectus ignominioſos.Nã & fœminæ illorũ mutauerũt naturalẽ vſum, in eũ, qui eſt præter naturã: ſimiliterque & maſculi, relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt per concupiſcentiã ſui alius in alium. Animi morbi quidẽ omnes ignominioſi, ſed maximè in maſculos inſania. Etẽ ab ipſis delictis anima magis patitur,dedecoratúrq;,q̃ ab ægritudinibus corpus. Contẽplare porrò,vt & hic quoque ipſos venia priuet,quemadmodũ & quũ de dogmatibus verba faceret,de fœminis quidẽ ſic locutus: *Mu-*

A *tauerũt naturalem vſum,in eum,qui eſt præter naturam.* Neque eñ,inquit,dicere poſſit quiſquã,ꝙ à naturali coitione ꝓhibitæ,ad hoc morbi confugerint: neq; quod dum non haberent, vnde cupiditatẽ ſuam cõplerent, ad hanc abſurdã impegerint rabiem. Verbũ eñ hoc, mutare,eorũ eſt,qui habent:quo etiam vſus eſt,quum de dogmatibus ageret.Veritatem * dei mẽdacio mutauerũt:aliter autem & ipſum hoc declarauit, de maſculis loquens: *Relicto*, inquit, *fœminæ vſu naturali.* Ac iuxta tum illas,tum hos ab omni defenſione excludit, increpans ipſos non ſolũ ꝙ fruitionem haberent, eáque,quã haberent,relicta,ad aliã ſe contulerint, ſed ꝙ naturali vſu per eos reprobato, ad eũ qui eſt præter naturam adcucurrerint. Difficiliora autẽ, atq; inſuauiora ea ſunt,quæ præter naturã fiunt: quapropter ne voluptatem quidem ſe capere dicere poſſint:vera eñ B ac germana voluptas ea demũ eſt,quæ ſecundum naturam eſt. At quum deus deſtituerit, tum omnia ſurſum,ac deorſum ferũtur. Quamobrẽ non ipſum modò dogma illis ſatanicum erat, ſed & vita diabolica. Proinde de dogmatibus quũ loqueretur,mundũ ipſũ in mediũ adduxit,& cogitationem item humanã, dicens,ꝙ intellectu dato à deo,per ea, quæ viderentur, poterant ad ipſum opificẽ,veluti manu præeunte perduci:quod quũ in animũ ſibi inducere noluiſſent,mãſerunt indigni, qui veniam aſſequerentur. Hoc loco pro mundo, voluptatẽ eam ſubſtituit, quæ eſt ſecundũ naturam,qua quidẽ poterant ipſi maiore cũ libertate ac licentia frui,& pleniori lætitia ſuſcepta, à dedecore ac turpitudine ſe eximere:id quod tamen noluerũt, vnde & veniã haudquaquã ſunt aſſecuti: quin & ab ea omnino ſunt excluſi in ipſam naturã iniurij: C ac quod in his ignominioſum quidem eſt, ipſas etiam mulieres oſtendit,id genus coitiones venari, quas tamen viris oportebat eſſe verecundiores. Pauli porrò prudẽtia meritò hic nobus admirabilis eſt,vt qui quũ in duas res ſibi inuicem aduerſantes incidiſſet,vtraſq; exactè abſoluerit. Volebat eñ grauitate,ac reuerẽtia ſeruata loqui, & auditorẽ tamẽ interim mordẽs percellere.at hæc ambo non dabantur, ſed alterũ alteri impedimẽto erat. Nam ſi quid reuerẽter dicas,haudquaquã poſſis auditorem perſtringere: quod ſi rurſus vehementer perſtringere volueris, neceſſe tibi eſt aperta ac nuda oratiõe rẽ deſignare.At prudẽs ac beata Pauli anima vtrunque exactè præſtitit,ipſo naturæ nomine & increpationẽ augens, & hac tanquam parapetaſmate ad enarrationis verecundiã vſus.Deinde mulieribus prius perſtrictis, ad viros progreditur, di- D cẽs: *Similiter & maſculi relicto naturali vſu fœminæ.* Quod ipſum eſt extremæ perditionis indicium, quũ ſcilicet vtrũq; gen⁹ corruptũ eſt,quúmq; tũ qui mulieri prçceptor eſt ordinatus tum quæ viro auxiliatrix iuſſa eſt eſſe,hoſtium inter ſe officiis funguntur. Cõſidera autem quanta cum emphaſi dictiones vſurpet. non eñ dixit illos amaſſe, ac deſideraſſe inter ſe mutuò, ſed exarſiſſe mutuò per appetentiam ſui: Vides auiditate omne malum exortũ, quũ ipſum deſiderium videlicet non ſuſtineat intra proprios terminos conſiſtere. Quicquid eñ terminos à deo ſtatos tranſgreditur, id abſurdarum, ac minimè legitimarum rerum appetẽs eſt.Quemadmodum enim fieri ſæpe videmus, vt qui ciborum appetitionem amiſerint, terram, ac lapillos comedant:quique impotenti ſiti correpti fuerint,ij & cœnum quoque nõnunquam ad bibendum appetãt: ita & illi ad huiuſmodi amorẽ illegitimũ efferbuerũt.

* dei, hæc dictio in ver. non habetur.

Hic ſup. e.

Quod

Universidad de Deusto Biblioteca

Quòd si dixeris,& vnde desiderij huius intētio? à dei destitutione:dei autem destitutio vnde? ab eorū improbitate, qui illum reliquerunt, *Masculi in masculos turpitudinem peragentes.* Ne enim postaquā audieris,ait, quòd exarserunt,desiderij solius morbum esse putes. Etenim bona mali huius pars ab eorum manat socordia quæ desideriū ipsum incendit: quapropter nō dixit,pertracti,aut occupati,quod quidē alibi ait, quid ergo? *Peragentes.* Opus cōstituerunt peccatū,nec simpliciter opus,sed & studio absolutum:neq; dixit,desiderium: sed, turpitudinem, & quidē propriè. etenim & ipsam naturā dedecorarūt,& leges calcarunt. Vide porrò magnā confusionē vtraq; ex parte natam. neque enim caput solùm infernè, sed & pedes supernè erāt positi.& hostes ipsi inter se extitere, perniciosam quandam & quouis bello intestino iniquiorē pugnā, eandémque variā introducentes. Etenim in quatuor ipsam species nouas, & illegitimas diuiserunt. neque enim duplex, aut triplex, sed & quadruplex bellum hoc existebat. Considera porrò, oportebat duos vnū esse, mulierem & virum dico:erunt eñ,inquit, duo in carne vna:præstabat autē hoc consuetudinis desiderium,& copulabat genera ipsa inter se. hoc desideriū diabolus tollens,& in aliū deriuans modū,sic ipsa eadem à se genera diremit,vt quod vnū erat, duas partes faceret,cōtrà q̃ lex diuina instituisset: ea enim ait, *Gen.2.d* duo erunt in carne vna,hic autē vnā in duo dissecuit: ecce bellum vnū. rursum ipsas has duas partes, & cōtra se,& inter se ipsas infensas reddidit: ipsæ enim fœminę fœminas cōtumelia afficiebāt rursus, non viros solùm:& viri item cōtra se ipsi steterant, & cōtra fœmineū genus, perinde vt si in pugna aliqua nocturna versarētur. Vides secundū,& tertium bellū, & quartum & quintū?est & aliud.nam vnà cum iis,quæ diximus, & ipsam quoq; naturæ legē violarūt. posteaquā eñ vidit diabolus desiderio genera eadē maximè cōiungi,studuit vinculum discindere,sic vt genus dissoluerit,non ex eo solùm,ꝙ iuxta legis ordinē semen nō proferret,sed ex eo quòd inter sese iidē illi infensi mutua seditione conflictarentur. *Et mercedē quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes.* Vide quomodo rursus ad mali fontē se cōfert impietatē à dogmatibus natā, & mercedē esse ipsam ait iniquitatis illius: posteaquā enim non visum est illi, impiis, & iis, qui sic vitam instituere malunt,supplicij ac gehennę fidē facere nunc posse,sed risui se potius fore,ostēdit in ipsamet demū voluptate hoc suppliciū residere. qđ si minimè persentiunt, sed delectātur,ne mirum tibi sit. Etenim qui insaniūt,ac phrenesim patiuntur,ij certè multas,& eas miserandas in semet iniurias dū inferunt, ob quæ facta aliis lachrymas cient,ob ea ridēt quidē ipsi, & insolescunt,nec tamē illos ꝓpterea dixerimus supplicio liberatos,sed hoc nomine pœna grauiori affligi,quod ne ipsi quidē norint,quib⁹,quantisq; in malis versentur miseri.neq; eñ ab ægrorum,sed à sanorum calculo sentētiam ferre nos oportet: quandoquidem antiquitus & lex esse res ea videbatur. ac legislator quidā apud illos sanxit,vt serui neque in sicco sese vngerent neque puerorū amoribus vacarent, hanc scilicet prærogatiuā ingenuis solis concedens,seu vt verius dicā, hanc turpitudinem:quū tamen ne turpitudinem quidem factū eiusmodi esse crederent,sed veluti venerādū,honestū, ac maius q̃ quod seruorū personis cōueniret,liberis ipsis permiserint. Et istud quidem admiserūt sapientissimus Atheniensiū populus, & qui ma- A gnus apud illos habitus est Solon: cum eo quoq; ꝙ & multos philosophorū libros hocce morbo refertos inuenias. Nec tamen hinc rem legitimā esse, quin eos potius,qui legem huiusmodi admisere, meserabiles, multísque lachrymis persequendos dicimus. quæ eñ dedecora admittunt mulieres eæ, quæ corpora prostituunt sua, eadem atque adeò iis miserabiliora & hi quoq; patiūtur. Nam illis si minimè legitimus, at certè naturalis est coitus:hic autē & illegitimus & præter naturam. Vt eñ nec gehennam, nec supplicium cōminatus esset deus,certè id quouis supplicio deterius fuerit:ꝙ si delectantur,pœnę certè additamentū mihi narras:neq; eñ si quem videro nudū,currentē, cœno corpus totū,vt colore, sordidantē, tum autē sese minimè præ pudore obtegentem, quin potius sibi hoc nomine placentem,huic sanè de eo facto gratulabor, quin eum potius deplorabo, ꝙ ne se quidē indecorè B agere persentiscat. Vt autē & contumeliā ipsam manifestius declarem,patiamini si placet,& me aliud exemplū vsurpare.Si enim virginem hac pœna mulctares,vt sola in cubiculo versans cum brutis animantibus rem haberet,postea autē eadē illa huiusmodi coitione delectaretur: nónne, obsecro, fieret, vt, vel hoc potissimū nomine, lachrymabilis foret, quòd morbo liberari ea nequiret, non ob aliud nisi quod morbum ipsa suum ne sentiret quidē?omnino ita liquet. Quòd si illud graue,ne hoc quidē minus illo:etenim contumelia à domesticis accepta, ea sanè miserabilior est, *† ἀνδροφόνων. homicidis* quā externi adferunt. Hos equidē†iis etiam, qui sibi-ipsi mortē cōsciscūt,]deteriores esse affirmo:præstiterit enim mori, q̃ tanta contumelia accepta viuere. *† homicida.* nam†qui se ipse interimit,is]animam à corpore dissociat:at hic animam vnà cū corpore perdit. Quodcun- C que porrò delictum nominaueris,nullū huic peccato par dixeris:qui si facta sua sentirēt,qui patiuntur, sexcentas vtiq; mortes obierint,vt ne hoc paterētur: neque enim est, neq; inquā est hac iniuria alia vlla nec grauior,nec rationis minus habēs. Nam si de scortatione *1.Cor.6.d* Paulus differens dixit, peccatū omne, quodcūque commiserit homo, extra corpus esse, qui autem scortatur,eū in ꝓpriū corpus delinquere: quid de insania hac dixerimus,quæ ipsa tātò est scortatione deterior,quantū ne verbis quidē exprimere licet? Neq; eñ hoc solùm dico, ꝙ fœmina effectus sis, sed quòd perdideris ipsum hoc, nimirū virum esse, & ꝙ neque in hanc transieris naturā,neque quā haberes asseruaueris,sed cōmunis vtriusq; effectus sis ꝓditor,dignus quem tum viri tum fœminæ lapidibus à se exigant, tanquam qui vtrunque genus iniuria affeceris. Atque D vt intelligas,quantum hoc demum sit, si quis ad te adiens ꝓmitteret fore, vt te ex viro canem efficeret: nónne ab eo tanquam exitioso declinares? Tu verò dispicito, te ipse nō ex viro canē effecisti, sed animal hocce animante infamius:id enim ad vsum accōmodum:at catamithus nullibi vsui esse possit. Quid autē? quæso. Si quis profiteatur præstaturum se, vt viri pariant,& à partu in lecto decumbant: nónne fieret, vt ira atque excandescentia compleremur? At verò vide nunc,certe qui sic rabiūt,perfecerunt ipsi,vt deteriore conditione essent. Neque enim par, idémque fuerit,in muliebrem naturā migrare, & vir interim dum manes,fœminam fieri,quin potius neque hoc, neque illud fuerit. Quòd si & aliunde mali enormitatē pernoscere vis, interrogato, quamobrem, qui se ipsi eunuchos faciunt,eos legislatores pœna afficiant:& intelliges,

telliges, id non ob aliud esse, nisi quod naturā mutilent:quanquam nō eousq; illi iniurij sunt. sunt enim vel post mutilationē, multis quidem locis vsui, qui execti fuerint. At quisquis scortū se facit, hoc nihil esse queat inutili⁹:neq; enim anima solùm, verùm & corpus ei⁹,qui hęc patrat,infame est, ac certè dignū quòd vndequaq; exterminetur. quot tandē, obsecro. gehēnæ his plectēdis suffecerint? Quòd si audito gehennæ nomine, irrides,ac fidem nō habes: illū ignē recordare Sodomorum. Vidimus enim vidimus & in pręsenti quoq;vita gehennæ effigiē. quandoquidē enim multi futuri erāt, qui iis fidem minimè habituri essēt,quę post resurrectionē futura sunt, nunc quum iidem audiāt esse ignem inextinguibilē, à rebus pręsentibus illos deus erudiuit.tale est igitur Sodomorum incendium, & vastatio illa: id quod sciunt ij, qui ad ea loca profecti, plagam illam diuinam, ac cœlestium fulminum opus oculis subicere. Cogitato quàm graue illud sit peccatum,vt quod ipsam gehēnam etiam ante tempus existere coëgerit. Nā posteaquàm permulti verba despicerēt, illis de⁹ per ipsa demū opera,gehennæ effigiem ostendit noua quadam ratione:erat enim pręter omniū opinionem pluuia illa,quoniamquidē & præter naturā ipsa coitio:atque ea quidē pluuia terram*exussit,quoniā **κατέκαυσε legit Brixius.* & illorum animos desiderium:ob quod pluuia eadē ferebatur cōtrà quàm solita ista ac quotidiana ferri soleat:neque enim non excitabat modò terrę vterum ad fructuum generationem,sed & ad seminum susceptionem inutilem efficiebat. Talis enim erat ipsa Sodomitarū coitio, eiuscemodi corpus inutilius reddēs. Quid enim viro corpus suū meretricio more prostituente abominabilius?quid autē scelestius? ô insaniam, ô stupiditatem. vnde,malū, hæc debacchata est cōcupiscētia, humanam naturam hostium incommodis, atq; adeò tantò grauioribus afficiens, quātò anima corpore præstātior est? ô vos & brutis insipiētiores,& canibus impudētiores:nusquā enim huiusmodi cōgressus apud illos:sed agnoscit ꝓprios terminos natura. Vos autem genus vestrū infamius brutorū genere effecistis, & in his quæ dico,iniurij, & per vos inuicē iniurij. Vnde igitur mala hæc enata sunt? à deliciis, à dei ignoratione. quum enim excusserit quis dei timorem,protinus bona omnia pessum eunt.

Morale

Vt ne igitur hoc eueniat, dei exactum timorē ante oculos habeamus. nihil enim ita hominē perdit, quàm si illū cōtingat ab hac anchora excidere: quēadmodum nihil contrà ita illum seruat, q̃ assiduus in illum aspectus. Nam si hominem quum præsentem cōtuemur, tum ad peccandum tardiores reddimur; sæpe autē & seruos modestiores subueriti, absurdi nihil admittimus: cōsiderato quantam adepturi simus securitatem, si nos contigerit, deum assiduè in oculis ferre. nusquā enim diabolus nos sic compositos adorietur, tanquā frustra laboraturus: qui si aberrātes, ac sine fręno palātes viderit, sumpto à nobis exordio poterit vbique vt scabiosas oues à gregē summotos depellere. Et qđ ignauis famulis vsuvenire in foro solet, vt ministeriis necessariis posthabitis, ad quę peragenda à dominis suis dimittuntur, inconsulto ac temerè sibi ocurrentibus affixi, ocium illic absumant: hoc ipsum sanè & nobis quoq; accidat necesse est, quoties à dei mādatis aberramus. Stamus enim admirati diuitias, corporis pulchritudinē, & alia item A ad nos nihil pertinentia, illorum famulorum exemplo qui mendicis, morionibus, ac præstigias quasdam miracula repræsentātibus intenti, serò domum vbi redierint, extremis plagis cædūtur: multi autem & propositum iter prætereūt, secuti alios turpiter & inhonestè in huiusmodi facinoribus sese gerentes. Nos vero caueamus, ne similia patremus. etenim dimissi quidem sumus ad multa, & ea vrgentia, peragenda: qui si omissis illis steterimus oscitantes ad hæc infructuosa, tēpore omni nobis frustra & incassum absumpto, extremū luituri sumus suppliciū. Etenim si te ipse exercere vis, habes quæ admirari, & circa quæ totum tempus ore hianti esse debes, quæ quidem non risu, sed admiratione, multísque laudibus digna sunt: idq; eò magis, quòd qui ridicularum rerum admirator est, & ipse quoque sępe talis euadit; B atq; adeò illo deterior qui risum aliis excitat. Quod vt ne tibi accidat, pedem inde quàm primùm referto. cur enim quęso, stas ad diuitias hians, ac veluti attonito similis? quídnam obsecro, mirandum spectas, ac tale, quod oculos tuos morari debeat? equos auro stratos, famulos illos quidem barbaros, illos autē eunuchos, & sumptuosas item vestes; & molliciei deditum in iis animum, & † contractum illorum supercilium, *† elatum.* & circuitiones, & tumultus: hæc ipsa obsecro, quorsum admiratione digna fuerint? Hi autē quid à mendicis differunt in foro tripudiantibus, ac fistula canentibus? Siquidem & ij magna virtutis fame correpti choream agunt quàm illi magis ridiculam acti & circumacti, nunc quidem ad lautas extructásque mensas, nunc ad meretricium fornicem, nūc ad adulatorum gregem, & parasitorum turbam. Qui C si auro splendescunt, hoc potissimum nomine miserabiles sunt, vt quibus præcipuo studio ea sint, quæ ad ipsos nihil spectāt. Mihi enim ne vestes ipsas intueare, verùm ipsorū animam denudato, ac despicito; num ea vulneribus innumeris abundet: num pannos induta, desolata sit, & à nemine recta. Quid igitur externa insania opus est? etenim longè melius fuerit, pauperem esse cum virtute victitantem, quàm regē cum malicia. pauper enim apud se animi deliciis perfruitur, exteriorem non sentiens paupertatem, ob diuitias interiores. At rex deliciatus in iis quæ ad ipsum nihil spectant, in iis sanè quæ ad ipsum in primis pertinent plectitur, nimirum in anima, in cōscientia, in cogitationibus illum vel mortuum comitantibus. His igitur intellectis aureas quidem vestes exuamus, virtutem autem amplexi induamus, D tum voluptatem ex ea nascentem: sic enim & hac in vita, & in futura multis deliciis perfuemur, ac bona promissa assequemur, gratia & benignitate dñi nostri Iesu Christi: per quem & cum quo patri gloria, vnà cum spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia quinta.

ET quemadmodum nō probauerūt vt deum agnoscerēt, ita tradidit eos deus in reprobā mentē, vt facerēt quæ non cōueniebat. Vt ne videatur ipsos subindicare, dū nimius est in lasciuo puerorū amore vituperando, transit deinceps ad alias peccati species: quapropter & sub aliis personis orationem totam prosequitur. Ac sicuti cum fidelibus de peccatis verba faciens, & ea volens ostendere fugienda esse, *1.Thes.4.a.* gentes in medium adducit, quum ait: non cum affectu concupiscentiæ, veluti reliquæ gentes, quæ deum nō nouere: ac rursus, Ne doleatis quemadmodum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibidem.c. dum & cæteri non habentes ſpem:ſic & hoc loco oſtendit peccata ad illos pertinere, eoſdemq; omni venia priuat.nõ enim ea facinora ab ignorantia, ſed à meditatione, ac ſtudio orta affirmat. quapropter non dixit,& quemadmodum non cognouerunt, ſed non probauerunt, vt deum agnoſcerent. peccatum id tale eſſe ſignificãs,vt ad id iudicio corrupto,ac pueracia potius prolapſi, quàm vi pertracti fuerint: vnde & oſtendere vult, peccata non carnis eſſe, ſicuti hæretici quidam dicunt, ſed cogitationis, ac malæ concupiſcentiæ, atque illinc malorum fonte ſcaturire.Mens enim reproba quum ſemel facta fuerit,neceſſario fit,vt omnia diſtrahãtur, ac ſubuertantur,nimirum auriga iam corrupto. *Repleti omni iniuſticia, † ſcortatione,*]*auaricia*. Vide omnia cum intentione dicta.etenim repletos eſſe ait omni iniuſticia. Ipſam porrò vicioſitatem generaliter vbi extulit, & huius quoque partes eximiè perſequitur:dicens,pleni inuidia, cæde: hoc enim ex illo ortum eſt, quemadmodum de Abel,ac Ioſeph oſtenſum eſt. Deinde vbi eos dixit contentione,dolo,malis præditos moribus,ſuſurrones,obtrectatores,dei oſores, cõtumelioſos,& quæ multis indifferentia eſſe peccata videtur,ea criminum loco vbi poſuit, ipſam rurſus accuſationem auget, in ipſam malorum arcem conſcendens,quum ait elatos,ac glorioſos:grauius enim peccatum admittit, qui de peccato admiſſo ſeſe effert, gloriatúrque,quàm qui ſimpliciter peccat.ob quod *1.Cor.5.a.* &Corinthiis idipſum vicio vertit, quũ ait:& vos inflati eſtis. nam ſi qui ob meritum aliquod ſuum inflatus eſt, illius fructum omnem amittit: quam, obſecro,pœnam non mereatur,qui ob peccatum à ſe admiſſum gloriatur? neque enim qui talis eſt, pœnitẽtia vnquam cõpungetur.poſteà ait: *Excogitatores malorum.* Hic oſtendit eos haudquaquam peccatis iam natis fuiſſe contentos, ſed & alia quædam adinueniſſe.quod rurſus eorũ eſt qui meditãtur,ac ſtudent, non autem qui vi rapiuntur, ac pertrahuntur.Quum autẽ vicioſitatẽ per partes explicaſſet oſtẽdiſſeq; & & contra naturam rurſus ſtetiſſent (ait enim parentibus immorigeri) deinceps ad huiuſmodi peſtis radicem progreditur,eos dictitans à charitatis affectu alienos,ac fœderis minimè obſeruantes.Hanc enim & Chriſtus maliciæ cauſam eſſe ait, dicens, quum *Mat.24.a* repleta fuerit iniquitas,tunc frigeſcet charitas. Hoc igitur & hic Paulus ait,eos appellans pactorũ haudquaquã tenaces,alienos à charitatis affectu, neſcios fœderis,immiſericordes, & oſtendens quòd naturæ donum prodiderint:ita enim comparatum eſt vt habeamus genuinam ac naturalem quandam inter nos neceſſitudinem, quam& feræ quoque beſtiæ inter *Eccli.13.c* ſe obſeruant. Vnumquodque enim animal, ait ille, ſui ſimile amat: & homo item proximum ſuum. At hi illis extiterunt efferatiores. Eum igitur morbum, qui à malis dogmatibus in terrarum orbem inuaſit, per hæc nobis repræſentauit, ac planum fecit,laborantium ignauiam ac deſidiam vtriuſque ægritudinis authorem eſſe. oſtendit præterea, quod & dum de dogmatibus ageret fecit, & hic quoque illos ipſos venia eſſe priuatos.propterea ait: *Qui cum dei iuſticiã nouerint,nempe quòd ij qui talia faciũt, digni ſunt morte,non ſolùm ea faciunt, verumetiam iis aſſentiuntur qui faciunt.* Obiectionibus duabus hic poſitis, vtraſq; præcipuè ſuſtulit. Quídnam enim,ait,allegare poſſis? & neſcias quæ agenda ſint?tu verò vt id maximè ignores in cauſa ſanè es,vtpote qui deum id tibi indicantem deſerueris. nunc autem & multis quidem rationibus oſtendimus, te id nec ignorare, & vltro tamẽ peccare. At ab ipſo traheris affectu? quid igitur & adiuuas, & laudas?nõ enim ſolùm ea faciunt, inquit, ſed & aſſentiuntur iis qui faciunt. Difficiliore igitur obiectione,& ea quę nullam planè veniam meretur, prius poſita, vt aduerſarium enuincat. eſt enim peccante multò deterior qui peccatum commendatione proſequitur, ſed hoc ipſum prius quum dixiſſet, per id quod vehemẽtius eſt, rurſus in ſubſequẽtibus eundem aduerſariũ mancipat,ita dicens: *Quapropter inexcuſabilis es ô homo quiſquis es, qui iudicas: nam hoc ipſo quòd iudicas alterum,te ipſum condemnas.* Hęc in ipſos prin cipes inuehens,dixit. Nam ea quidem vrbs tum totius orbis principatũ tenebat. anteuertẽs igitur, ait: tuam tibi defenſionẽ eripis heus tu,quiſquis es.quoties enim adulterum cõdemnas, interim autem ipſe es adulter, vt te nullus homo iudicet, quod ad rei damnandi iudicium pertinet, contra te ſententiam tuliſti. *Scimus autem quòd iudicium dei eſt ſecũdum veritatem aduerſus eos qui talia agunt.* Vt ne quis enim diceret, interim quidẽ elapſus ſum: territans ait, non perinde eſſe apud deum, vt & hic. hic enim alius quidem peccati ſui pœnas luit: alius autẽ illo eodem peccato admiſſo ſupplicium euadit: at illic nõ perinde ſe res habet.Iam quòd ipſe iudex nouerit,quod iuſtum eſt,addidit Paulus,non etiam vnde nouerit.ſuperuacaneũ enim erat.Suprà de impietate dum ageret, vtrunque certe oſtẽdit, & quòd deũ qui cognouiſſet, impius tamẽ eſſet,& vnde cognouiſſet:nempè à mũdi fabrica. quandoquidẽ enim omnibus non innoteſcebat,cauſam addidit.Hocverò loco quod oĩbus veluti confeſſum eſt, præterit.porrò vbi ait,Quiſquis es,qui iudicas:non ſolum cum principibus,ſed & cũ priuatis ac ſubditis verba facit. Siquidẽ omnes homines,vt thronũ nõ conſcendant,vt carnifices,vt fidiculas,ac compedes minimè habeant: attamen & ipſi quoque eos quos peccare intelligunt, iudicant in colloquiis, in communibus cœtibus, in conſcientiæ calculo,ac pronunciare quidem nullus audeat,quòd adulter ſupplicium non mereatur: ſed alios,ait,iudicant,non ſeipſos:hanc enim ob cauſam in eos acriter inſurgit,dicens: *Cogitas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia faciunt,& facis eadem,quòd tu ſuffugies iudicium dei?* Poſteaquam enim multiplex eſſe oſtendit orbis terrarum peccatum, ab ipſis dogmatibus, ab ipiſis rebus, & quòd ſapientes eſſent, & ipſam creaturam haberent, à qua veluti porrecta manu ductarentur,quòd non ob id ſolùm quòd deum reliquiſſent,ſed quòd reptilium ſimilitudines elegiſſent, quòd virtutem reſpuiſſent, quòd obluctãte natura ad vicium transfugiſſent:vicium inquam quod præter naturam eſſet:progreditur deinceps, vt oſtẽdat, quòd & qui talia faciunt, pœnas luunt. Porrò autem ipſam pœnam iam declarauit, quum actionẽ ipſam dixit. Præmium enim, inquit, quod oportuit erroris ſui in ſe recipiunt. Sed tamen quoniam hanc ipſi pœnam non perſentiſcunt, expreſſit & aliam quam maximè reformidant, quam & ipſam iam demonſtrauit. qnum enim dixir, quòd dei iudicium eſt ſecundum veritatem, aliud nihil quàm id,quod dico,exprimit:veruntamen & hoc idem aliis pluribus probat rurſus, ſic inquens: Cogitas autem ô homo qui iudicas eos, qui talia faciunt, & facis eadem,quòd tu ſuffugies iudicium dei? Poſteaquam quidem ſuffugies iudicium dei?iudicium ipſe tuum nõ effugiſti,& dei iudicium effugies? quis tãdem hoc ita eſſe dixerit?quanquam tute te ipſum iudicaſti. Sed poſteaquã tanta fuit iudicij exuberãtia,vt ne tibi quidem ipſe parcere potueris: nõne deus qui peccandi neſcius,ſuprà q̃ dici poteſt,iuſtus eſt, idipſum multò magis effecturus eſt? Teipſum tutemet cõdemnaſti, deus autem admittet, probabit, ac laudabit?quid id,obſecro, rationi conſentaneum eſt? quanquam quòd ille abs te condemnatur, hoc maiorem tute pœnã mereris. Neque enim perinde eſt ſi ſimpliciter peeces, atq; ſi alerũ, qui peccauerit,quum punieris,in eadem cum illo peccata rurſus plabaris.Vides quo pacto crimẽ auxit?Etenim ſi tu, inquit,de eo pœnas ſumis qui in leuiorib⁹ deliquerit, præſertim quum futurum ſit,vt tibi interim ignominiæ notã ſis allaturus: nónne deus pæſertim nullam ſibi inde dedecoris notam inuſturus,te, te inquam à propriis cogitationibus iam damnatũ, grauius condemnatur⁹ eſt? Qui ſi dixeris nõ neſcire te ſupplicio dignum eſſe, ſed cõtemnere, propter illius lenitatẽ, atque inde fiduciã tibi ſumis, quòd in præſentia pœnas non das: certè hoc ipſo nomine cõueniens fuerit vt formides,ac cõtremiſcas.Neque enim ille differt ob hoc, vt ne ipſe pœnas des, ſed vt grauiores des:ſi modò incorrigibilis perſeueras:qđ tibi nũquã vſu veniat.quapropter addit: *Aut diuitias bonitatis illius,aut tolerantiæ lenitatiſq; contẽnis,ignoras quòd bonitas dei ad pœnitentiam te inuitat?* Dei vbi lenitatẽ laudauit, ac declarauit illam maximũ afferre lucrum iis qui attenti fuerint (hoc ipſum autem erat peccantium ad pœnitentiã illecebra) timorem auget.nam quemadmodũ iis qui ea lenitate rectè vſi fuerint, ſalutis argumentũ eſt:ſic iis qui eam contempſerint, grauioris ſupplicij cauſa eſſe ſolet.Hoc eñ quod vulgo circunfertur, nẽpe quòd bonus ac lenis deus quum ſit, pœnas minimè repoſcit: ſed tritũ hoc verbũ quum dicis,inquit,aliud ſanè nihil dicis,quàm ſupplicij ipſius intẽtionem:mãſuetudinem enim præfert deus, vt à peccatis te eximas, non etiã vt peccata peccatis accumules:qui niſi id feceris,terribilius certè iudicium te manet. Quamobrem quandoquidemi lenis eſt ille, danda eſt in primis opera, vt ne peccemus, néve illius beneficentiam, improbitatis ingratitudiníſque argumẽtum efficiamus. Vt enim lenis ille ſit, punit tamen prorſus. Vnde hoc nobis liquet? ab iis quæ ſubſequuntur. Nam ſi vicium maximè regnat, nec mali tamẽ pœnas dedẽre,prorſus neceſſe eſt aliquando vt dent. ſi enim hæc haud negligunt homines,quî deus neglecturus eſt?Quare &iudicij ſermonem induxit. Nam q̃ oſtenderit multos pœnæ eſſe obnoxios niſi eos pœnituerit,deinde illos eoſdẽ pœnas non dediſſe,hic iudicium prorſus futurum colligit,idq̃; cum intẽtione.quapropter ait: *Sed iuxta duriciam tuã & cor pœnitere neſcitũ colligis tibi ipſi irã.* Quum enim neque manſuetudine molliatur, neque terrore flectatur, hoc quid magis induratũ eſſe queat? poſteaquam enim dei benignitas quanta ſit oſtẽdit Paulus, tum demum terribilis eſt ei, qui ne ſic quidẽ ad pœnitentiã redierit. Vide porrò quàm propriè dictionibus vtatur. Colligis enim, inquit, tibi ipſi irã: munifeſtans quod prorſus reconditũ eſt,ac demonſtrans nõ eum qui iudicat, ſed eumqui iudicatur,huius rei authorẽ eſſe. Tibi enim ipſi, ait, colligis, non tibi deus:etenim ille omnia præſtitit,quę oportebat.

† πονηρία, malicia, legiſſe videtur πoνηρία,vtrũque habetur in vulgari editione,qua vtitur eccleſia.

Βοαυρίζει.

perfecit enim vt cognoſceres tum quæ bona eſſent, tum quæ mala. præterea & lenitatẽ exhibuit ſuã, ad pœnitentiam te vocauit, diem cõminatus eſt terribilem,modis omnibus ad pœnitentiã te illiciens. Qui ſi inflexus manes, *Tibi ipſi colligis iram in die iræ & reuelationis,& iuſti iudicij dei.* Vt ne enim audito iræ nomine,affectũ,animiq; morbum eſſe putes,addidit,iuſti iudicij dei. Rectè autẽ reuelationis verbum vſurpauit:tum enim hoc reuelatur,quum pro ſua quiſq; dignitate recipit. Nam hac in vita multi ſæpe, contrà quàm æquum iuſtumq; eſt, aliis incommodant,atq; inſidiantur,at non ſic in futura. *Qui redditurus eſt vnicuique iuxta facta ſua,iis quidẽ qui perſeuerãtes in bene agẽdo.*

Poſtquàm ſe terribilem ac grauem oſtendit in ferenda iudicij ac futuri ſupplicij mentione, cõtinuò ſuppliciũ ipſum ad id quod auditores expectabant nõ coniecit, ſed orationẽ ad ſuauius quiddam vertit, nempe bonorum operum retributionem, ſic inquiens, *Iis quidem qui perſeuerantes in benefaciẽdo gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitã æternam.* Hoc loco eos qui animũ perferendis tentationibus deſponderint, erigit: oſtenditq; non oportere fiduciã omnino ſuam in ipſa fide ſola habere.nam illud prętorium & facta itẽ examinat. Vide porrò vti, quum de futuris bonis loquitur,manifeſtè ac liquidò bona ipſa,qualia ſint, explicare nequeat, ſed & gloriæ & honoris nominib⁹ abutatur.nam quãdoquidẽ ea bona humanis omnibus bonis ſuperiora ſunt, non habet vnde rerum earum imaginẽ proferat:ſed ea nobis, ab iis quæ apud nos ſplẽdida, & illuſtria eſſe videntur,vtcunque repræſentat,à gloria,ab honore, à vita.hæc enim ab hominibus maiorẽ in modum expetuntur.Illa autẽ non eiuſcemodi ſunt,ſed his eo etiam præſtãtiora,quòd & incorruptibilia & immortalia ſunt. Vides vt & nobis corporũ reſurrectionis valuas adaperuit, incorruptionis verbo vſus. nã incorruptio de corpore eo qđ corruptioni obnoxium eſt, dicitur. Poſtea quandoquidem ne hoc quidẽ ſatis erat, addidit, gloriam & honorem. Omnes enim incorrupti reſurgemus: ſed non omnes ad gloriam; verùm hi quidem ad pœnam, illi vero ad gloriam. *Iis verò qui ſunt contentioſi.* Rurſus enim venia eos priuat, qui in vicioſitate viuunt: oſtenditq; à contentione atque ignauia in maliciam illos prolabi. *Et qui veritati quidem non obtemperant,ſed parent iniuſticiæ.* Ecce & aliam rurſus incuſationem:quámnam enim excuſationẽ habeat,q̃ luce relicta tenebras ſequi mauult? nec dixit illos à vi aliqua ac tyrãnide cogi, ſed iniuſticiæ parere:vt intelligas voluntatis lapſum eſſe, nõ neceſſitatis crimen. *Afflictio,& anxietas aduerſus omnẽ animam hominis perpetrantis malum.* Hoc eſt,vt diues,vt conſul, vt imperator ſis,neminem veretur iudicij ratio: nullus enim hic locus ipſis dignitatibus relictus eſt. Poſtquam igitur declarauit morbi enormitatẽ, cauſamq; addidit, videlicet q̃ morbus is ab ægrotantium ignauia ortus ſit, denique quòd perditio illos exceptura eſt,tum autem vbi correctionis facilitatem oſtendit,rurſus ludæum in ipſo ſupplicio grauat.nam qui maiorem aſſecutus eſt doctrinam,is legem tranſgrediens maiori ſupplicio dignus fuerit. Quapropter quò prudentiores fuerimus, aut potẽtiores,eo punimur magis quũ delinquimus: etenim ſi diues es, plures ipſe pecunias exigeris, q̃ qui pauper eſt:ſi prudentior,maiorem obedientiã:ſi principatu ornat⁹,illuſtriora facinora: breuiter in omnib⁹

iudiciũ de animum nõ ipſa, ſed ſolã, ſed facta etiam expendit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliis cadē ratione, pro virili, proq; modulo cōferes. *Gloria verò & honor & pax omni operanti bonū, Iudæo primùm & gentili.* Quemnā Iudæum hoc loco dicit? aut de quibus tandē gentilibus verba facit? nempe de iis qui ante Christi aduentū vixere: nondum enim ad gratiæ euāgelicę tempora peruenit authoris sermo. sed adhuc immoratur in superiorib' tēporibus, Iudęi & gentilis differētiam è longinquo tollens, ac perimens, vt quum hoc idem in gratię tēporibus fecerit, ne quid nouum atq; inuidiosum enūciare videatur. Nam si prisćis illis tēporibus, quum nondū tanta effulgeret gratia, quum apud omnes Iudæorū cōditio illustris, celebris, venerandaq; esset, differētia tamē nulla exitisse censēda est: quam demum ratione afferre potuerunt, post tantā gratię exhibitionē? quāobrē huius rei argumentū accuratissimè ponit. Etenim auditor edoctus id superioribus tēporibus ita valuisse, melius multò fide iā recepta idē ipsum admittet: gētiles autē hic appellat, non eos qui idololatræ essent, sed eos qui deū colerēt, qui naturę legi parētes, exceptis Iudaicis ceremoniis, ea omnia quę ad pietatē cōferrēt, obseruarēt, qualis erat Melchisedec cum suis omnibus, qualis erat Iob, quales erāt Niniuitę, qualis erat Cornelius. Iā hinc igitur circūcisionis ac præputij discrimē præfodit, atque è longinquo eiuscemodi differentiā anteuertēs destruit, vt posteā quum de ea re aget, & hoc quidē facere sine suspicione, & alia quadā necessitate impulsus videatur: quod quidē proprium semper est prudentiæ Apostolicę institutum. Nam si id ita se habere gratię tēporibus ostendisset, eius certè oratio magna suspicione nō caruisset: quum verò enarraret vicio sitatē ac maliciā orbem occupauisse, atque ab ea demum cōsequētia eò deuenisset, vt de rebus hisce verba faceret, id verò minimè suspectam eius doctrinā reddebat. Quod autē hanc sibi voluntatē præsumpserit Paulus, ac propterea sic epistolæ locum hunc cōposuerit, hinc liquet. nam nisi in animū sibi induxisset, hoc quod dico astruere, ac ꝓbare, satis superq; erat illū dixisse, Iuxta duriciā tuam, & cor pœnitere nescium, colligis tibi irā. Quo dicto, ab hoc argumento abstinere poterat. absoluta enim erat oratio, sed quoniā non hoc quærebat ipse, nempe vt de iudicio futuro tātū loqueretur, ostēdere enim præterea volebat, Iudæum nulla re gentilē eiusmodi, cuiusmodi dixim° præcellere, vt ne videlicet Iudæus cristas tolleret, ad vlteriora progrediturus, ordinē seruans. Rem porrò cōsidera. Auditorē terruit, effecit vt illius aures extremi iudicij tinnitu personarēt, dixit quantū malum sit vitā in malicia transigere, ostendit neminem ignoratione peccare, neminē impunè abiturū, sed vt pœnas nunc minimè det, daturū tamen omnino: hinc autem vult deinceps astruere, ꝙ legis doctrina nō esset rerum admodum vrgentium. Siquidem in ipsis operibus sita est pœna & honos, non in circuncisione & præputio. postquam igitur dixit, ꝙ omnino punietur gentilis, hocq; ipsum cōfessum ac minimè cōtroversum habuit: tum autem ab hoc argumentatus est, quòd & ille idem honorabitur, deinceps legē superuacaneam esse ostendit, ac circuncisionē: maximè enim hic cum Iudæis depugnat. nam quoniā illi contentiosiores essent, primùm quidem præ fastu, indignos se esse iudicantes, qui cum iis cēserētur, qui à gentibus ortum ducerēt: deinde ꝙ irriderent, nec iis fidem haberēt, qui dicerēt per fidē peccata omnia deleri: propterea prius gētiles accusauit, ꝓ quib° verba facit, vt citra omnē suspicionē liberè Iudæos carpat: deīde ad supplicij examē quū deu enisset, ostēdit Iudæū nō solùm ab ipsa lege nihil subleuari, sed & aggrauari, & hoc à superioribus adstruit. Nā si gētilis ipse hoc nomine inexcusabilis est, ꝙ quum & ipsa creatura, & cogitationes illū inducerēt, melior tamen inde nō euasit: maiori certè ratione Iudęus inexcusabilis futur° est, q. quidē vnà cum his & legis item doctrinā accepit. Illum igitur iam persuasum, facilè in aliorū peccatis admittēdā esse hanc rationē, cogit deinceps vel nolentem, hoc ipsum in suis ꝓpriis factitare: atq; vt plausibilior fiat sermo, & in iis quæ leniora sunt ipsum prosequit, ita loquens: *Gloria verò, & honor, & pax omni operanti bonū, Iudæo primùm & gentili.* Etenim hac in vita quæcunq; bona habemus, ea non absq; bello habemus, atq; vt diues, vt princeps, vt rex fuerit quis, is si minus cū altero, certè secum ipse persæpe dissidet: nec paruū in animi sui cogitationibus bellū sentit: quum in futura vita eiusmodi nihil quicquā, sed omnia tranquilla, omnia à turbatione libera, omnia germana pace ꝓfruētia. Igitur vbi ex iis quæ suprà dixit, id perfecit, vt ostēderet ꝙ qui etiā lege carent, ij eadem tamen assequētur, adiicit & rationem sic loquēs. *Non enim est personarū respectus apud deum.* Etenim quum dicit tā Iudæum, quàm gentilē peccati sui pœnas luere, tum illi id rationibus firmare non opus est: quum autē ostendere vult ne gentili quidem honorē suum deesse, tum sanè id illū probare oportet. Siquidē mirum videbatur, atq; à communi hominum opinione abhorrēs, si qui neq; legem neque prophetas audierit, honorem tamē assequitur, vitam in bonis operibus transigens: quapropter, quod & superius dixi, illorū quidem aures in iis exercet temporibus, quę gratiā euangelicā præcesserunt, vt minore negocio vnà cū ipsa fide, & in his quoq; assensionem introducat. hic enim suspectus minimè est, vt qui id adstruit, quod ad ipsum minimè spectat. Igitur quū dixisset, gloria, & honor, & pax omni operāti bonū, Iudæo primùm ac gentili: addidit, non enim est personarū respectus apud deum. Papæ: quāta cum exuberātia vicit, ostēdit enim, oratione ad absurditatē adducta, non esse etiā in deo, vt ne id ita sese habeat: etenim res ea personarū alioqui respectus fuerit. Deus autē talis minimè est: nec dixit, quòd si id nequaquā fiet, personarum respiciens est deus: sed grauius, neque enim personarum respectus est apud deum: hoc est, deus non personarum qualitatem, sed rerum expēdit differentiā: quo dicto ostendit Iudæum à gentili non re, sed persona discrepare. quibus verbis cōsequebatur vt adderet. non enim quādoquidem hic Iudæus, ille autē gentilis, hoc certè nomine hic quidem honore, ille autē contumelia afficitur: sed ab ipsis rebus vtrunque efficitur. Verùm non sic dixit. Iudæi enim stomachum excitasset. sed tamen aliud quiddam, & quidem amplius ponit: inferius illorum spiritus deturbans, ac deiiciens, vt illud exciperēt. quidnā porrò illud est? nempe quod deinceps subsequitur. *Quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege & peribunt: & quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur.* Hic enim, vt ante diximus, non solùm inter Iudæum ac gentilem æqualitatē indicat: sed & ipsum etiam Iudæum à lege data multum esse grauatū demonstrat. Gentilis enim sine lege iudicatur, hic autem verbū hoc

ἀνόμως, id est, sine lege, non seuerius iudiciū, sed remissius denotat: hoc est, non habet ille legē accusantē. Ipsum enim ἀνόμως, hoc est sine illius damnatione, ab ipsius naturę cogitationibus solùm condēnatur. Iudæus autē in lege, hoc est, vnà cum ipsa natura & legem quoq; accusantem habiturus est. quāto enim maiori cura à deo dignatus est, tātò maiores pœnas dabit. Vides vt maiorē Iudæis necessitatem ad gratiā accurrendi indixerit. quandoquidē enim dicebāt se gratia nō indigere, quòd à sola lege iustificarētur: ostēdit illos magis quàm Græcos indigere. Siquidē magis puniendi sunt. Deinde rursus adiicit & aliam rationē, quæ iam dixit. adiuuās ac cōfirmans: *Non enim qui audiunt legem, iusti sunt apud deum.*

Rectè addidit, apud deum: etenim apud homines fortasse ꝓbi, ac graues, & magnopere se iactitātes videri possint: apud deum autem longè secus. *Qui legē factis exprimūt, iusti habebuntur.* Vides quanta exuberā tia vtitur, orationē suam in contrarium cōuertens. si enim propter legem, inquit, censes seruatum te iri, tū te præcedet gentilis, vt qui visus fuerit ea exequi quæ scripta sunt: dices, qui verò fieri potest, vt qui le gē minimè audierit, eā factis exprimat? fieri quidēpo test, Paulus ait, non hoc solū, sed & hoc ipso amplius multò: neq; enim solùm absque auditione possis legem factis exprimere, sed & vnà cū auditione factis ipsis discedere. Id quod posteà aperti° ponit, ac maiore cū exuberantia, Qui doces aliū, te ipsum nō doces. Hic autē interim quod suprà dixit probat. *Nam quum gentes, ait, quæ legē non habēt, natura quæ legis sunt fecerint, eæ legem non habentes sibi ipsis sunt lex.* Non excludo, inquit, legē, sed & hinc gētes iustifico. Vides vt suffodiens, ac clàm subruens Iudaismi gloriam, nullam prorsus aduersum se ansam largiatur, quòd legē vilipendat. sed cōtrà, vt ipse eam attollēs, ac magnificam ostēdēs, totum argumentū probè adstruat. per naturæ autē verbum, naturales intelligit cogitationes, ac ratiocinationes. ostēditq; alios illis esse probiores: & quod maius est, hoc ipso probiores, ꝙ legem minimè acceperint, neq; id habeant, per quod videtur Iudęi ipsos prestare. propterea enim, inquit, admiratione digni sunt, ꝙ nec lege illis opus fuit, & omnia quæ legis erant præstiterunt, suis ipsorū mētibus opera nō literas insculpētes. hoc enim ait: *Qui ostendūt opus legis scriptū in cordibus suis, simul attestāte ipsorum cōscientia & cogitationibus inter se accusantib°, aut etiā excusantib°, in eo die, quū iudicabit dominus occulta hominū iuxta euangeliū meū per Iesum Christum.* Vides vt rursus repræsentauerit diem illū, ac proprius admouerit, illorum mentem cōcutiens? ostendēs illos † solum] honore dignos, qui citra legem, quæ legis essent, factis exprimere curauerint: quod autē in prudētia Apostolica in primis admirari possis, meritò hic dicēdū à nobis est. Nam quum ab ipsa argumētatione ostēdisset gentilem Iudæo esse probiorē: hic in ipsa collectione ac cōclusione rationum, illud idem nō ponit, vt ne Iudæum exasperet. vt autem apertius quod dixi reddam, ipsa Apostolica verba referam: postea quàm enim dixit, Non enim qui audiūt legem, sed qui factis eam exprimūt, iusti sunt apud deum: consequens erat vt diceret, Nam quum gentes quæ legē non habent, natura quæ legis sunt fecerint, iis multò probiores sunt quos lex edocuit. Verùm nō hoc ait, sed intra gentilium laudationē consistit, nec orationem interim per cōparationem prosequitur, vt vel

† μᾶλλον, id est, magis habet editio veronēsis, etsi brix. ad marginēli bri sui adscripsisset μόνον, id est solum.

sic Iudæus, dicta ipsa admittat: quapropter nō sic dixit, vt dixi: qui verò? Quum enim gentes quæ legem non habent, natura, quæ legis sunt fecerint, eæ legē non habētes sibi ipsis lex sunt, qui ostendūt opus legis scriptum in cordibus suis, simul attestāte ipsorū cōscientia. Sufficit enim loco legis cōscientia, & cogitatio. per hæc rursus ostēdit deum sic hominē finxisse vt possit per se virtutē eligere ac vicium declinare: ac ne tibi mirū videatur, si semel; bis, ac sæpius hoc astruit: hoc enim caput valde erat necessariū ꝓpter eos, qui dicerēt: Quam tandē ob rem nūc Christus aduenit? & vbinā prisćis illis tēporibus ipsa prouidētia erat? Aduersus quos nūc obiter depugnans, ostēdit, quòd vel superioribus illis tēporibus, ante quàm etiam lex lata esset, hominū natura omnimodam ꝓuidentiā assecuta fuerit. Etenim quod de deo cognosci potest, illis manifestū erat: tum autem quid bonū, quid rursus malum esset per ea nouerant, per quæ alios iudicabāt, id quod ipsis exprobrans, dixit, Hoc ipso quòd alterum iudicas, te ipsum condēnas. Iam quod ad Iudæos spectat, vnà cum his quæ dicta sunt, & lex quoq; inerat nō cogitatio solùm nec cōscientia: quamobrē igitur apponit verba hæc, accusantibus aut excusantibus. nam si legē habēt scriptā, & opus exhibent: quid tandē est, quod accusare habeat cogitatio? Verùm nō iam de illis solùm ait, quū verbo hoc vtit, accusantib°, sed de vniuersa natura. Tūc enim nostræ cogitationes erectæ sunt, alię quidē accusantes, aliæ autē excusantes, nec indiget homo accusatore alio, illo quidē in iudicio. Posteā terrorē augens, hominum peccata nō expressit, posteaquā enim dixit, Cogitas ô homo, qui eos iudicas, qui talia faciūt, & facis eadem, quòd tu effugies iudiciū dei, vt ne talem recipias sententiā qualē & ipse fers? sed intelligas dei sententiā tua longè esse exactiorē: addidit occulta hominum: & adiecit secundū euangelium meū per Iesum Christum. Homines enim rerum manifestarū tantùm iudices sedent. Atqui suprà de patre tantū loquutus est: quum autē ipsos terrore molliuit, & de Christo item mentionem intulit: nec id tamē simpliciter, sed & hic quoq; patris mentione facta, ita demū Christū introduxit: quin & euangelicæ prędicationis dignitatē per eos attollit. Hæc enim, ait, prędicatio ea denūciat, quę anteuertēs natura demōstrauit. Vides vt prudenter tum euāgelio, tam Christo ipsos admouēs illigauerit, tum autē declarauerit, quòd nostra hominū facta intra humani iudicij cancellos non cōsistunt, sed vlterius progrediuntur: quod & suprà argumentatus est, quum dixit, Colligis tibi ipsi irā in die irę: & hic rursus, Iudicabit deus occulta hominum. Morale

Vnusquisque igitur in suam ipse consciētiā descendēs, peccatis suis diligenter expensis, exactā vitæ anteactæ rationē sibi reposcat: vt ne tum ipsi dānemur, quum orbis vniuersi iudiciū fiet. Nam illud quidem iudicium terrificum, horrendū tribunal, timorisplenę eiusdē quęstiōes ac disquisitiones. Ignem flumē rapitur, frater nō redimit, redimet homo? *Psal. 48.* Eorum enim te meminisse velim, quæ in euāgelo dicuntur, angelorū circuncursantium, cōclauis clausi, lampadarū extinctarum, potestatū in fornaces trahentium: & prēterea illud perpendito: Si nostrū cuiusquā occultum crimē aliquod hoc ipso die in medium delatū, huic modò cōfessui innotescēret: nónne fieret vt ille interire, ac terrā sibi potius dehiscere, quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

re,quàm tã multos peccati sui testes habere mallet? A quid igitur tum nobis fiet miseris,quum omnia orbi vniuerso palã facta,in tã aperto, tamq; illustri theatro denudata,hominũ nobis partim cognitorũ,partim incognitorũ oculis subiiciẽtur? Enimuero proh dolor,vndénam ipse territare vos cogor?Nempe ab hominũ opinione: quum id facere cõueniẽtius fuerit† ab ipsius dei tum terrore tum cõdemnatione.]

† à dei terrore & sua ipsius condemnatione.

Qui enim,obsecro te,tum futuri sumus,quum vincti frẽdentibus in exteriores tenebras dẽtibus abducemur?seu potius quid facturi sumus (quod ipsum omniũ terribilissimũ est) quum deum offendemus,illiq; occurremus?Nã si quis est,qui sensu ac mẽte præditus sit,is certè gehẽnæ pœnã tolerare malit,q̃ aduerso deo stare.hoc verò quũ nobis graue non sit, propterea ignẽ ille nobis cõminatus est æternũ. Etenim oportebat tum demũ nos dolore affici,nõ quum supplicio afficimur,sed quum delinquimus.Audi igitur Paulũ ingemiscentẽ,ac conquerentẽ vel pro peccatis iis, ob quę tamẽ pœnas daturus nõ erat. Nõ sum, *1.Cor. 15 b.* inquit,idoneus qui apostoli nomine cẽsear, hoc ipso,q̃ dei ecclesiam fuerim persecutus.Audi & ipsum Dauid à supplicio quidẽ iam exemptũ:posteaquàm tamẽ censeret deũ se offendisse,suppliciũ aduersum semet inuocantẽ,ac dicentẽ:Domine vertatur,obsecro,manus tua in me,& in domũ patris mei. Nã dei *2.Reg.24 f.* offensio nullo nõ supplicio grauior est. At nunc tam miserè animati,affectiq; sumus,vt nisi gehẽnę timor esset,ne propositũ quidem nobis sit,bono aliquo opere defungi. quapropter si nullã aliam ob causam, certè ob hanc vnã gehenna digni sumus,q̃ videlicet plus gehennam,q̃ ipsum Christum timemus. At nõ sic beatus Paulus, quin potius obuerso, oppositoq; modo.Nos autẽ ob id, quòd diuersum affectũ gerimus,gehẽnæ supplicio dãnamur.qui si Christum sic amarem', vt amare certè oportet,iudicaremus vtiq; amati offensionẽ gehenna esse grauiorẽ. quãdoquidem autem amore nullo capimur, certè supplicij huius magnitudo quanta sit nescimus. Atq; hoc ipsum quidẽ est,quòd maximè omniũ lamentor,ac deploro:quanq̃ quid tandẽ est, quod deus nõ fecerit,vt à nobis ipse amaretur? quid autẽ non est commentus? quid autẽ omisit?Illũ iniuria affecimus,nihil sanè cõmeritũ,sed acceptis ab illo infinitis, iisq; arcanis beneficiis.Auersati sumus vocantẽ, & vndequaq; illectantẽ, ac ne sic quidẽ de nobis ille pœnas sumpsit: sed adcucurrit ipse,ac restitãtes fugitãtesq; inhibuit, ipsi tamẽ ab illius manibus excussi, ad diabolũ trãsfugimus : ac ne sic quidẽ destitit ille, sed & sexcẽtos rursus,qui nos hortarẽtur, misit prophetas, angelos, patriarchas.At nos legationẽ non solùm nõ admisimus,sed & legatos nobiscũ agẽtes iniuria affecimus. Ille autẽ ne per hęc quidem nos resipuit, sed quod facere ij solẽt,qui vel vehementissimè quum amãt,negliguntur tamẽ,circumiens ad oẽs adiit, tum in cœlo,tũ in terra sese manifestãs,congressusq; nunc cum Hieremia,nũc cũ Michæa,nõ vt grauaret, sed vt defensione vteretur,vel super iis, quæ in ipsum à nobis cõmissa fuerant: quin & vnà cum prophetis ad illos accessit,qui ipsum auersarentur,paratus etiam,ac postulans ad rationis reddẽdę calculos descẽdere:tum autẽ ad omnia surdos ad colloquium secum trahẽs. *Mich.6.a* Populę mi,inquit, quid feci tibi,aut quid te attristaui?respõde mihi.Secundũ hæc omnia, interfecimus prophetas,lapidauimúsque,& præterea infinita alia mala cõmisimus.quid igitur ille horum omnium loco?nõ iam prophetas,non iam angelos, non iam patriarchas, sed suum ipsius legauit filiũ, & hic vbi accessit,de medio est sublatus.ac ne sic quidẽ amorem extinxit,sed cò etiã magis incẽdit,quin etiam vel filio proprio interempto perseueraret exhortans, obsecrans,rogãs,omnem deniq; lapidem mouens,vti ad se cõuertamur. præter hæc & Paulus quoq; his verbis acclamat, Pro Christo igit̃ legatione fungimur, *2.Cor.5.a* tanquã deo per nos exhortante,obsecramus Christi nomine,cõciliate vos deo.Sed tamẽ nihil horũ nos illi cõciliauit. ac ne sic quidem nos ille destituit, sed persistit,quà gehennã minitãs,quà cœlorum regnũ promittens,vt vel hac demum ratione ad sese nos illectet:nos autẽ adhuc veluti stupidi facti nullum erga illum affectũ exhibemus. Quid hac feritate deterius?nam si hęc ab homine aliquo in nos meritã collata fuissent,nónne illi sępissimè seruitutem addixissemus nostrã? deum autem sic nobiscũ agentẽ auersamur. O deus immortalis, miram nostrã tum ignauiam,tum ingratitudinẽ?assiduè quidem peccamus, nunquã non in peccatis viuimus,qui si quãdo vel tãtillum boni officij præstiterimus ingratorũ seruorũ more,id certè accurata,ac veluti institoria cum supputatiõe examinamus,curiosè de ipsa remuneratione soliciti, ecquã mercedẽ res à nobis gesta habere debeat.Atqui maior tibi merces,si modò citra mercedis spẽ feceris.hæc enim dictitare, & curiosè indagare,mercenarij potius verba sunt,q̃ grati serui.sunt enim omnia propter Christum agẽda, non propter mercedẽ. ob hoc & gehennam cõminatus est,& cœlorum regnum promisit, vt à nobis ametur.amemus igitur illũ,vt amare quidem par est.hoc enim magna certè merces,hoc cœlorum regnum, & voluptas,& deliciæ,& gloria,& honor,hoc lumen, hoc beatitudo infinita, quam ipsam nec oratio repræsentauerit, nec mens comprehenderit.Sed nescio quo pacto in huiusmodi sermonem abductus sum,qui iubeã homines neq; principatus,nequè gloriæ præsentis cõtẽptores, propter ipsum Christũ regnum cœlorum contẽnere.quanquam magni illi ac generosi viri vel ad hunc charitatis modũ peruenerũt. Audi igitur vt Petrus illius amore vstus ardeat, & animæ & vitæ & omnibus rebus illũ anteponẽs:quem dum abnegasset,non ob suppliciũ luxit, sed quòd, quem amabat, eũ abnegasse se videret . id quod nullo nõ supplicio amarius illi erat.Et quidẽ hæc omnia spiritus gratia nondũ accepta præ se tulit, assiduè quidem instans, ac dicẽs: Quò vadis?& anteà,Ad quem nos recipiemus?ac rursus,Sequar te quocunq;,pfecturus fueris. *Ioan.13.d* *Ibid.6.g.* *Matt.8.c* Omnia enim ipse illis erat,ac neq; cœlum, neq; cœlorum regnum amato prẽferebant:tu enim mihi illa omnia, inquit. Enimuero quid miraris, si Petrus ita esset erga deũ animatus? etenim audi quid propheta dicat, Quid emi mihi est in cœlo ? Et illud, A te quid *psal.72.d* *Ibidem.* volui in terra?ac si dixisset,nulli' prorsus alterius rei, nec cœlestis,nec terrestris, sed tuo vni' desiderio teneor. Hoc sanè amor est,hoc amicicia:hoc modo si amauerimus,nec prẽsentia bona,nec futura quicquã esse præ amore eo arbitrabimur . atq; hic cœlestis regni fructũ decerpemus,copiosa atq; abundãti dei charitate affluentes.Dices: At quo id esse queat pacto?Si cõsiderauerimus,q̃ sæpe in illũ iniurij sumus, vel post multa ab eo beneficia,& quidem eo interim nihilo secius nos exhortãte:si cõsiderauerimus quoties

ties illũ prętereamus,ipse autẽ nos non negligat, sed A adcurrat,attrahat,ad se alliciat. nã si hæc & his similia reputauerimus,poterimus hũc, quem dico,amorem incẽdere.Si enim qui sic quidẽ amat,vilis quispiam, qui aũt sic adamatur,rex esset:nónne ab amoris magnitudine erubescceret ? erubescceret quidẽ admodum,nisi fallor.nunc verò vbi prorsus res è contrario se habet,estq; eius, qui nos amat, tanta tamq; excellens pulchritudo,gloria,opulentia:nostra autẽ tenuitas,vilitasq; tam ingens: nónne infinitis suppliciis digni sumus? vtpote qui sic tenues , & abiecti, à tãto,tam magno,tamq; admirabili, supra omnẽ quũ adamemur modum , delicias tamen facientes, illius erga nos amori sic illudamus?Ille quidem nullius rei nostræ indigens est, ac ne sic quidem amare nos desinit.Nos verò illius admodũ egemus, ac ne sic quidem illius amori adhærescimus. Verùm tum fortunæ bona,tum hominũ amicicias,tum corporis ociũ, B tum principatũ,tum gloriã illi præferimus , qui nobis tamen nihil quicquã anteponendum sibi putat? *Infr. 8.f.* Vnũ enim quum haberet filium vnigenitũ,ac legitimum,ne huic quidẽ propter nos pepercit : nos autẽ quàm multa sunt quæ illi præponimus ? Nónne igitur meritò gehennam nobis ac suppliciũ comminatur?quod suppliciũ si vel duplicatũ, vel triplicatum, si vel decies millies grauius foret,essẽtne quamobrẽ meritò conqueri possemus , quũ diabolica mandata Christi legib' anteponamus , quũ vel salutẽ propriã proiiciamus , vt maliciæ opera illi præferamus, qui nihil non causa nostra perpessus est ? Quam tandem hæc veniã merẽtur?quam defensionẽ?nimirum nullam prorsus.Stemus igitur in futurũ,ac ne per pręcipitia feramur:quin poti' resipiscamus,omniaq; hæc nobiscũ reputantes, gloriã illi per ipsa opera reddamus.neq; em̃ satis est per ipsa verba. Vt & nos quoque gloriæ ab illo emanãtis fructũ capiamus, quam gloriã vtinam omnes assequi possimus,gratia domini & dei,& seruatoris nostri Iesu Christi , per quẽ & cum quo gloria patri,vnà cum sancto spiritu,nũc & semper in secula seculorum, Amen.

Homilia sexta.

Ecce tu Iudæus cognominaris , & acquiescis in lege, & gloriaris in deo,& nosti voluntatẽ,ac probas eximia instítutus ex lege. Quum ostendisset,gẽtili ad salutem nihil deesse,si legem factis expressérit, illa admirabili cõtentione adhibita, ponit deinceps Iudæorũ honestamenta,ob quæ aduersus gẽtiles eferebãtur.ac primùm quidẽ ipsorũ nomen admodũ venerabile erat, quemadmodũ nũc Christianismus. Etenim ab ipsa appellatione magna erat etiã tũ differẽtia:vnde &hinc auspicatur.ac vide,vt ipsum hoc nomẽ eleuat ac deiicit.neq; em̃ dixit , Tu Iudęus es: sed, cognominaris, & gloriaris in deo : hoc est tanquã ab eo adamatus,atq; ante alios homines honori habitus.Hic autẽ mihi tacitè videtur illorũ insolentiam & insanum glorię amorem vellicare,quòd hoc dono non vt saluti suæ prospicerent , sed vt in alios insurgerent eosq; despicerent,abuterentur . *Et nosti voluntatẽ,& probas eximia.* Atqui & hoc sine opere,inferioris est meriti,sed tamen videbatur esse superioris.quapropter & exactè verbo vtitur:nõ enim dixit, facis:sed,nosti:&,probas:nõ,exequeris:aut:agis. *Cõfidisq; teipsum ducẽ esse cæcorum.* Neque hic item dixit: Tu dux es cæcorum:sed cõfidis:vtqueadeo,ait, gloriaris inturgescisq;. magna enim erat Iudæorũ insolentia,ac fastus.ob quod illa ipsa propemodũ verba C enunciat,quę illi iactitãtes sese,vsurpabãt. Vide igit̃ in ipsis euãgeliis quid dicãt: Totus in peccatis geni- *Ioan.9.f.* tus es,&tu nos doces?atq; aduersum omnes magnopere elati cristas tollebãt.id quodPaulus arguẽs precidit,aliàs quidẽ eos attollẽs, aliàs autem eleuãs, vt hac demum ratione magis ipsos perstringat,grauioremq; efficiat criminationẽ. propterea progreditur augẽs idipsum, ac diuersa appellatione enunciationeq; multiplicãs : *Confidis enim te ipsum ducem esse cæcorum,lumẽ in tenebris versantium,cruditorẽ insipientium,doctorem imperitorũ,habentẽ formã cognitionis,ac veritatis in lege.*

Neque item dixit,in cõscientia, &, in operibus,&, in meritis:sed,in lege . porrò quod de gẽtilibus quũ ageret,dixit,id & hic quoq; ait. nam quemadmodũ inibi dixit : Hoc ipso q̃ iudicas alterum, temet condemnas,sic & hic ait : *Qui igitur alium doces, teipsum nõ doces?* Verùm illic quidem rigidius,hic autẽ mollius B loquit̃. neq; enim dixit: atqui hoc nomine grauiori dignus es supplicio,q̃ quum tibi tot ac tanta à deo sint cõcredita, tamen horum nihil quicquam in decentem vsum vertis. sed per interrogationẽ orationem promouet,illos pudore suffundẽs,ac dicẽs:Qui igitur alium doces, teipsum nõ doces? Mihi autẽ & aliunde Pauli prudentiã considera. Iudæorum enim prærogatiuas præstantiasq; eas enumerat,nõ quas illi suo studio parasset,sed quæ superno illis dono obuenissent,ostẽditq; eas non solùm superuacaneas iis esse, qui neglexerint,sed & supplicij additamentũ afferre. Neque enim q̃ Iudæi vocarentur, ipsorũ erat benefactum, neque quòd legem accepissent, neque q̃ cætera ea haberent, quæ modò enumerauit,sed à C superna gratia ea obuenerãt. ac principio quidẽ dixit , lgis auditionẽ nihil quicquam iuuare , nisi opus adfuerit: non enim qui audiunt legẽ, ait, iusti sunt a- *Hic sup.c.* quod deũ,sed qui legẽ factis exprimunt. Nunc autem multò amplius ostẽdit, quod videlicet nõ solum auditio,sed quod auditione maius erat,doctrina,ne ipsa quidẽ docentẽ tueri poterit,non ea agentem quæ docet:quę certè doctrina nõ modò nõ tuebitur, sed & plenius puniet.rectè autẽ dictionibus vsus est.neque enim dixit,legẽ accepisti:sed,in lege acquiescis. neq; em̃ laborauit Iudęus hac illac circumiẽs & conquirens quę agenda essent,sed nullo negocio legem adeptus est, quæ viã ostenderet ad virtutẽ ferẽtem. Nam vt gentes ipsæ habeant naturæ rationem,vnde ipsos superãt Iudæos, quum citra auditionẽ omnia faciãt,tamen ibi maior erat facilitas.qui si ais,te non D audire solùm, sed & docere, certè vel hoc supplicij corollarium est:nam q̃ hac re magnopere sibi placerent,hinc maximè illos ridiculos esse ostẽdit.quum autẽ dicit, doctorem cæcorum, eruditorẽ insipientium doctorẽ imperitorum, illorũ fastum exprimit. magnopere enim,pselytis abutebãtur , ipsosq; hiscę nominib' vocabãt.Propterea & Paulus eximiè abũdat iis omnibus, quæ illorũ encomia esse viderẽtur, vt qui intelligeret dicta hæc maioris accusationis argumentum esse. *Habentem formã cognitionis,ac veritatis in lege* . Haud aliter quàm si quis regiam apud se effigiem quum habeat,nihil tamen ad illius exẽplar effigiare conetur. † qui verò illi nõ confidant,] vel sine ipso archetypo eam tamẽ exactè exprimant. Proin- *† alij verò* de quũ ea dixisset,in quibus potiores aliis essent quę *quibus effigies illa* ipsi à deo accepissent, ea item dicit, in quibus cæte- *non fuerit* ris essent inferiores,ea in medium afferens,quę pro- *cõcredita.*

Universidad de Deusto Biblioteca

phetæ inceſſebant. *Qui igitur doces alium, te ipſum nõ doces? qui prædicas non furandũ, furaris? qui dicis non adulterandum, adulterium cõmittis? qui execraris ſimulacra, ſacrilegium admittis?* Etenim apud eos in primis interdictũ erat, ne quis eas cõtingeret res, quæ idolorũ cultui dicatæ eſſent: idq; propter execrationẽ: at pecunię tyrannis, ait, vobis perſuaſit, legẽ hanc cõculcare. Poſtea, quod grauius multò, attexit dicens: *Qui de lege gloriaris, per legis tranſgreſſionẽ deum dehoneſtas?* Duo hic poſuit crimina, atque adeò tria, ꝙ videlicet dehoneſtant, tum ꝙ iis rebus dehoneſtant, quibus honeſtati ipſi fuere, tum ꝙ eum ipſum dehoneſtant, qui honeſtauit, quæ ſumma illorũ erat improbitas atq; ingratitudo. qui ne ex ſe ipſe increpare illos videatur, ꝓphetam citat illorum accuſatorẽ † aliquoties] paucis, ac *†iam quidem.* cõpendioſè, & tanquam ſummatim: pòſt autẽ per *† quando.* partes, ac nunc quidẽ Eſaiã, poſteà autẽ Dauid. †vnde] & plures oſtẽdit in eos cõiectas redargutiones. nã quòd nõ ego, inquit, vos conuiciis inceſſens hæc *Eſa. 52. b.* proferã, audi quid dicat Eſaias. *Nomen dei propter vos malè audit inter gentes.* Ecce & duplicẽ rurſus accuſationem aliam. neq; enim ipſi ſolùm, ait, cõtumelioſi ſunt, ſed & alios ad id pręparãt. quis igitur doctrinę vſus, quũ voſmetipſos nõ doceatis? Verùm ſuperius quidem hoc ſolum dixit, hic autẽ in contrarium detorſit. neq; enim ſolùm vos ipſos, ſed ne alios quidẽ docetis, quæ agẽda ſint: & quod lõgè grauius eſt, nõ ſolùm nõ docetis ea quæ legis ſunt, ſed iis pugnãtia docetis: nempe conuiciis deum afficere: quod quidẽ legi aduerſatur. At magnum quiddã eſt, inquis, circunciſio. fateor & ipſe, ſed tum, quum intus circũciſionem habuerit. Conſidera porrò prudentiã, quàm opportuno loco de ea mentionem intulerit: neq; enim ſtatim ab ea exorſus eſt, quoniã magna de ea opinio vigebat. ſed vbi oſtẽdit illos à maiori re offendiſſe, authoreſq; eſſe cõiecti in deũ cõuicij, tum demum auditorẽ nactus illos iam cõdemnantem, eiſdemq; præfidentiã vbi ademit, in medium affert de circunciſione ſermonẽ, cõfidens neminẽ fore, qui illi ſuffragetur, atque ait: *Nam circunciſio quidẽ prodeſt, ſi legẽ ſeruaueris.* Atqui licebat aliter ipſam excludere, ac dicere: quid enim eſt circũciſio? num illius eſt meritũ qui eam habuerit? num rectæ voluntatis dæmõſtratio? etenim in ætate †exoleta] fit. *ἀώρῳ. id eſt immatura.* Et qui in eremo vixerunt, multos an nos incircũciſi manſerunt. & aliũde multis argumentis videre poſſis, illã non admodum neceſſariã eſſe. ſed tamẽ nõ hinc ipſam excludit, ſed vnde maximè oportebat, ab ipſo Abrahã. nã ea demũ eſt victoriæ excellentia, perficere vt oſtendas, hinc illã deſpicabilẽ eſſe, vnde ipſis venerabilis erat. quãquã dicere poterat, quòd & prophetę incircunciſos Iudæos appellãt. Verùm nõ id eſt circũciſionẽ eleuare, ſed eos potiꝰ, qui ea malè vtũtur. Pauli porrò ſcopus is eſt, vt oſtẽdat, ne in optima quidem vita illã robur habere. quod deinceps adſtruit. Et hic quidẽ patriarcham nõ adducit: ſed prius alia ex parte ipſam deiiciẽs, poſtea illũ obſeruat, quum videli- *Infr. 4. b.* cet de fide verba facit, ita loquẽs: Quo modo igitur imputata eſt fides Abrahæ, quũ eſſet in circũciſione, an quũ eſſet in præputio? Donec enim hæc aduerſus gentilem & præputiatũ declarat, nihil horũ enunciare vult, vt ne nimis moleſtꝰ ſit. at quũ ea aduerſus fidem depugnat, tum demũ aduerſum illam accingitur. adhuc quidẽ aduerſus præputiũ pugna exiſtit: quapropter remiſſe loquitur, & ait: *Circunciſio quidem*

A *prodeſt, ſi legẽ ſeruaueris. quòd ſi trãſgreſſor legis fueris, circũciſio tua in præputium verſa eſt.* Duas enim hic ait circũciſiones, ac duo item præputia, quemadmodũ & leges duas. Eſt enim lex naturalis, & eſt lex ſcripta, ſed & harũ media, quæ per opera fit. ac vide vt tres has leges oſtẽdat, & in mediũ adducat. *Quum enim gẽtes, quæ legem non habent,* inquit. quámnã obſecro legẽ? nẽpe ſcriptam. *Natura quæ legis ſunt, fecerint.* Cuiúſnam? eius quæ operibus cõſtat. *Hi legem non habentes.* Quámnam? ſcriptam. *Sibi ipſis lex ſunt.* Quo pacto? naturali vſi. *Qui oſtendunt opus legis.* Cuius? illius quæ ab operibus eſt. lex em̃ ea quę literis cõſtat, exterior eſt. hęc autẽ interior, videlicet naturalis. quæ autẽ operibus cõſtat, medium tenet. & illã quidem literæ dictant, alteram autẽ natura, tertiam ipſum opus. Qua ſanè tertia opus nobis eſt, per quã ipſam duę illę, tum quę B à natura, tum quæ à litera. quę quidẽ niſi adfuerit, illarum nullus vſus, ſed nocumentũ maximum. quod ipſum oſtendit Paulus, quũ de naturali quidem agit, ſic dicens: Hoc ipſo quòd iudicas alterũ, teipſum cõ *Hic ſup. A* demnas. quum autẽ deſcripta, qui prædicas nõ furãdum furaris? Sic & præputia duo, alterũ quidẽ à natura, alterũ autem à volũtate. & circunciſio vna quidem in carne, altera à volũtate. Verbi gratia: Circũciſus eſt quis octauo ꝗ natus eſt die. hæc carnalis circũciſio expreſſit quis factis quę legis ſunt omnia. hęc volũtatis circũciſio, quã maximè Paulus quęrit, immo verò & ipſa lex. vide igitur, vt verbo eã cõcedẽs, re ſuſtulerit. nõ enim dixit, ſuperuacanea res eſt circunciſio, ſtulta, inutilis: ſed quid? Circũciſio quidẽ prodeſt, ſi legẽ ſeruaueris. Admiſit interim ipſam dicens, fateor, nec cõtradico, quòd bona quidẽ cir- C cunciſio: ſed quãdo? quum & legem cuſtodieris. qui ſi legis tranſgreſſor fueris, circunciſio tua pręputium facta eſt. nõ dixit, amplius non prodeſt, vt ne eã contumelia afficere videatur: ſed Iudæũ ea vbi denudauit, tum demũ illum perſtringit, quod non iam circunciſionis eſt cõtumelia, ſed eius qui ipſam ignauia ſua amiſerit. Quod igitur facere ſolẽt iudices ij, qui quos in dignitate cõſtitutos, grauioris alicuius criminis cõuictos habẽt, eos prius honoris ſui ornamẽtis ſpoliãt, quàm ſupplicio mulctatos abdicant: hoc ipſum & hic quoq; Paulus fecit. quũ enim dixit, qui ſi legis trãſgreſſor fueris, adiecit, circũciſio tua præputium facta eſt. atq; incircunciſum vbi oſtendit, eum iam intrepidè cõdemnat. *Quum igitur præputium iuſtificationes legis ſeruauerit, nónne præputiũ illius † pro circũciſione* *†in circũciſionem conuertetur.* D *imputabitur?*] Vide quid facit. nõ dicit circũciſionẽ à præputio vinci (hoc em̃ graue, inuidioſumq; valde auditoribus illis futurũ erat) ſed ꝙ †circunciſio præputiũ facta eſt.] *†præputiũ circũciſio factũ ſit.* ac quærit deinceps, quid ſit circũciſio, quid item præputiũ: aitq; circũciſionem, bonum quoddã eſſe opus, præputium autẽ malum opus: ac prius in circunciſionẽ trãſmutans præputiatum bonis operibus pręditũ, & circunciſum corruptè viuẽtem in præputiũ intrudens, ita demũ præputiato victoriã tribuit. nec dicit præputiato, ſed ad ipſam rẽ trãſit, ſic inquiẽs: *Nónne præputium illius †pro circũciſione imputatur?* Nec dixit, conuertetur: ſed, imputabitur]: *† Germanicus codex hic multũ diſcrepat ab editione Veronẽſi: quæ ſic habet, incircunciſionẽ vertitur.* quod quidẽ ſignificantius erat, quẽadmodũ nec ſuperius dixit, circunciſio tua præputiũ reputabitur: ſed, facta eſt. *Et iudicabit quod eſt ex natura præputium.* Vides, vt duo præputia ſtatuat, alterum quidem à natura, alterũ autem à voluntate? hoc quidẽ loco de naturæ pręputio loquitur, ſed tamen intra hoc non conſiſtit, *Nec dixit imputabitur, ſed, vertetur.*

ſiſtit, ſed addit: *Si legem ſeruarit, te qui per literam & circunciſionem trãſgreſſor es legis.* Vide ſubtiliſſimã eius prudentiã. non dixit, ꝙ naturæ præputium circunciſio- *ἄττα ἦν.* nem iudicabit. Verùm vbi victoria quidem ſita erat, huc præputiũ introducit. Vbi autẽ rem cõtrà ceſſuram videt, hîc nõ iam circunciſionẽ victã eſſe oſtendit, ſed Iudæum, qui illã ipſam habet, veritus per ipſa verba auditorẽ percellere. nec dixit, te qui habes legem, ac circunciſionẽ: ſed manſuetius, te, qui per literam, & circunciſionẽ tranſgreſſor es legis. hoc eſt, & circunciſionẽ tutatur huiuſmodi præputiũ. læſa eſt em̃, & legi opem affert, incõmodum enim paſſa eſt. vnde illuſtre ſtatuit trophæũ. nam victoria tum demũ inſignis eſt, quũ non à Iudæo Iudæus, ſed à pręputiato iudicatur. Quemadmodũ quũ ait: Viri Niniuitæ exurgẽt, ac generationẽ hanc condemnabunt. *Matt. 12. & Luc. 12. d.* Igitur nõ ipſam legem reprobat (illam enim magnopere veneratur) ſed eũ qui in legẽ iniurius eſt. deinde quum hæc liquidò adſtruxit, magna tum fiducia definit quídnã ſit Iudæus: oſtenditq; quòd nec eum qui Iudæus ſit, nec ipſam circunciſionẽ, ſed eum, qui minimè Iudęus, ac minimè circũciſus ſit excludit. ac videt quidem illam defenſitare, ſubuertit autẽ illius opinionẽ & exiſtimationẽ ab ipſo rei euentu ſuffragia reportãs. Oſtendit enim non ſolùm nullũ eſſe diſcrimen Iudæũ inter & præputiatũ, ſed & præputiatum ſuperiorẽ eſſe, ſi modo ſibi attẽderit, eundemq; verè Iudęũ eſſe. ob quod ait: *Non enim qui in manifeſto Iudæus ſit, ille Iudæus eſt.* Hoc loco ipſos ferit, vt qui ad oſtẽtationẽ nihil nõ factitarẽt. *Sed qui in occulto Iudæus fuerit, is Iudæus eſt. & circunciſio cordis, circunciſio eſt, quæ ſpiritu conſtat, non litera.* Hoc dicto excluſit corporalia omnia. Etenim circũciſio propalã fiebat, & ſabbata, & ſacrificia, & purgationes, quę omnia vnico verbo ſubindicauit, quũ videlicet dixit: Neq; enim qui in manifeſto Iudęus fuerit, is Iudęus eſt. Verũ quandoquidẽ circunciſio in ore hominũ multa erat, vbi & ſabbatũ item illi cedebat, meritò plura alia ad ipſam extendunt. Per verbum autẽ ſpiritus, viã ſternit eccleſiæ politię, ipſamq; fidem introducit. Etenim illa corde ac ſpiritu quum cõſtet, laudem à deo obtinet. proinde quid cauſę eſt, cur nõ oſtenderit, quòd gentilis vitã rectè inſtituẽs, Iudæo, & eo vitã rectè agẽte, nõ ſit inferior, ſed quòd gẽtilis rectè viuẽs Iudæo legẽ tranſgrediẽte potior ſit? vt indubitatam reddat victoriã. hoc enim confeſſo, fit neceſſariò, vt circunciſio à carne excludatur. atq; oſtendit vitæ integræ vſum neceſſarium vbiq; eſſe. quum enim gentilis citra ea adminicula ſaluus efficitur, Iudæus autem vnà cum his ſupplicio afficitur, ipſe Iudaiſmus ignauus atq; iners manet. gentilẽ autem rurſus appellat, non eum qui idola colat, ſed qui deũ reuereatur, ac qui virtute præditus à legalibus obſeruationibꝰ ac cere- *Cap. III.* moniis liber ſit. *Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus?* Poſteaquàm omnia exploſit, auditionẽ, doctrinam, Iudæi titulũ, circunciſionẽ, cætera omnia, per id videlicet quod dixit, Quòd qui in manifeſto Iudęꝰ ſit, Iudęus nõ eſt, ſed qui in occulto. Videt deĩceps obiectionẽ exiſtere, aduerſus quã ſe firmat. Quęnã porrò obiectio ea eſt? dicet aliquis. Si quæ dixit, ea nihil iuuãt: quamobrẽ, quæſo, vocata eſt Iudęorum gens? quamobrẽ circunciſio data? quo igĩt pacto ſeſe Paulus explicãs, ipſam obiectionẽ ſoluit? per ea ſanè, per quæ & ſuperius. Nã quemadmodũ illic, nõ illorum laudes commemorauit, ſed dei beneficia, nõ illorum

A merita (Iudęũ enim vocari, voluntatẽ dei noſſe, probare eximia, haudquaquã ab illorũ rectefactis, ſed à dei gratia obuenerat) Id quod & illis exprobrãs propheta dixit, Nõ ſic fecit omni nationi, & iudicia ſua *Pſal. 147 b.* nõ manifeſtauit eis. & Moyſes rurſus: Interrogate, ſi tale quidpiã accidit, ſi audiuit gẽs vocẽ dei viuentis *Deute. 5.* è medio ignis, ac vixit. Sic & hoc ipſum hoc loco facit. Quemadmodũ enim quũ de circũciſione loqueretur, non dixit ꝙ circũciſio ſine vita nihil profit, ſed quòd prôſit vnà cũ vita, idẽ certè ſignificans, ſed tamen blandius loquens. ac rurſus vbi dixit, Sin verò *Suprà. 2. d* tranſgreſſor legis fueris: nõ addidit, nihil proficis tu qui circũciſus es: ſed, circunciſio tua præputiũ facta eſt. ac poſtea, iudicabit, inquit, pręputiũ, non circunciſionẽ, ſed te qui trãſgreſſor es legis. legalibꝰ quidẽ parcẽs, hoĩes autem perſtringens. Sic & hîc item B facit. obiiciẽs enim illi hoc, ac dicens: *Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus?* non reſpõdit nihil illũ habere, ſed ſermone ipſo aſſenſus eſt, ac per ea quę ſequũtur, rurſus ipſum hoc ſuſtulit, oſtẽditq; vel ob eiuſcemodi præſtantiã illos ſupplicio affici. & quo pacto, ego dico, ipſa obiectione in mediũ adducta. *Quid enim eſt, in quo præcellat Iudæus,* inquit, *aut quæ vtilitas circũciſionis? Multum per omnem modum. nam primùm quidem illud, quòd illis cõmiſſa ſunt oracula dei.* Vides quod prius dixi, vt nuſquam illorum rectè facta, ſed dei beneficẽtias cõnumeret. Quid autem id verbi ſibi vult, commiſſa ſunt? nẽpe quòd ipſis cõcredita lex eſt, quòd tanti illos fecerit deus, vt illis oracula è ſupernis delata crediderit. Nec me certè pręterit quoſdã eſſe qui verbũ id, cõmiſſa ſunt, nõ de Iudæis, ſed de ſanctis interpretentĩ: hoc eſt, quòd cõmiſſa lex eſt. Verũ quod ſequi- C tur: non patiĩ vt ita ſentias. primũ em̃ hæc dicit, illos increpãs, oſtendenſq; eoſdẽ magna à deo beneficia accepiſſe, ſed magnã tamen præ ſe ingratitudinẽ tuliſſe: deinde quæ ſequuntur, hoc ipſum declarãt: adiecit enim, *Quid enim ſi quidam fuerint increduli?* Sin autẽ increduli fuerint, quo pacto nõnulli dicunt, quòd illis credita ſunt oracula? quid igitur ait, Quòd deus ipſis ea credidit, nõ quòd ipſi oraculis crediderunt, quandoquidẽ quámnam rationem habeat quod ſequitĩ? etenim addidit, Quid ſi quidã fuerũt increduli? hoc etiã declarat id quod ſequitur. adiecit em̃ rurſus dicẽs: *Num incredulitas illorum fidem dei faciet irritam? abſit.* Hoc igitur quòd credita illis ſint oracula, ipſius dei donũ prædicat. Mihi porrò & hîc quoque Pauli prudentiã conſidera. accuſationem enim eã, quam D in illos detorquet, rurſus nõ ipſe à ſe introducit, ſed veluti ex obiectione. tanquã ſi dixiſſet: Sed fortaſſe dicturus es: & quęnam circunciſionis huius vtilitas? neq; enim vſi ea ſunt, vt cõueniebat. Illis em̃ credita lex eſt, & tamen illi nõ credidere. atq; interim accuſator nõ eſt admodum vehemens, ſed tanquã deum criminationibus liberans, ſic totam accuſationem in illos tandem detorquet. quid enim, inquit, vicio vertis, quòd non crediderint? & quid ipſum hoc ad deum? num illius beneficentiã ſubuertit illorũ ingratitudo, de quibꝰ bene ille eſt meritus? aut honorẽ cõceſſum mutat, efficitq; quò minus ille honos ſit? hoc em̃ verba hęc ſonant: *Num illorum incredulitas fidem dei irritam faciet? abſit.* Tanquã ſi quis dixerit: Ego quendã honeſtaui, ille autẽ ſi honorẽ à me ad ſe delatum recuſauit, hoc nomine incuſandus nõ ſum, neque ea ſanè honoris deprecatio benignitatem erga illũ meã labefactat, ſed illius ſtupiditatẽ arguit. Paulus autem non hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

non hoc solùm ait, sed & multò etiā amplius, quòd
videlicet illorum incredulitas deo nō solùm crimen
non inurit, sed maiorem etiā illius honorem, maio-
rem benignitatē declarat, quum eum honestare vi-
sus fuerit, qui ipsum tamē dehonestaturus sit. Vides
quo pacto illos criminum eorū reos facit, quibꝰ sibi
ipsi placeant? Siquidē deus tāto illos honore digna-
tus est, vt ne prouidēs quidem quod futurum erat, à
beneuolētia erga illos abstinuerit, quū illi tamen ho
nestantē ipsos deum, vel per eamet ipsa per quæ ho-
nestati sunt, cōtumelia affecerint. deinde vbi dixit,
Quid enim si quidā fuerunt increduli? apparet autē
omnes fuisse incredulos. vt ne rursus iuxta historiā
loquens videatur acer esse accusator tāquam hostis,
loco rationis ac syllogismi id quod verè factum fuit
Psal. 115.a ponit ita dicēs: *Imò sit deus verax, omnis autē homo men-
dax.* Quod autem ait, hoc est: Non dico, inquit, fuisse
quosdā, qui nō crediderint: sed si ita placet, fac om-
nes fuisse incredulos: quod verè factū est, per assen-
sionē concedens: vt minimè tum molestus, tū suspe-
ctus esse videatur. etenim sic magis iustificatˉ, inquit,
deus. quid porrò est, iustificatur? Si ęstimāda ea sint,
atq; examinanda, tū quæ Iudæis vltrò beneficia cō-
tulit deus, tum quæ Iudæorū in deum facta extitere,
ipsa certè victoria à deo stabit, vt q iura omnia secū
habeat. atq; id manifestè declarans ex iis, quæ suprà
dixit, tum & prophetā in medium attulit his suffra-
Psal. 50.a gantē, ac dicentem: *Vt iustificeris in sermonibus tuis, &
vincas quum iudicaris.* Ipse enim omnia †ex se fecit.] il-
li autem ne sic quidem meliores euasere. deinde ex
hoc rursus obiectionē exurgētem in medium addu-
cit, & ait: *Quòd si iniusticia nostra dei iusticiam cōmendat,
quid dicemus? Num iniustus deus qui inducat iram? Humano
more loquor. Absit.* Absurditatem absurditate soluit.
Hoc autē quoniā obscurum, necesse est ipsum aper-
tius reddere. Hoc porrò est quod ait: Iudęos deus or
nauit ipsum illi cōtumelia affecerūt. ea res præstat,
vt deus vincat, magnamq; illius benignitatē arguit,
ꝙ vel tales quū essent, honoribus dignatus sit. Igitur
quandoquidem ꝙ nos in illū iniqui, ac contumeliosi
extiterimꝰ, hoc ipso deus victoriā reportauit, illiusq;
iusticia illustris reddita est: quorsum, inquies, suppli-
cio afficior, qui ipse author extiti, cur ille vicerit, per
ea etiā, per quæ iniurius fui? hoc igitˉ quo modo sol-
uit? nēpe alia quadā, quod dixi, absurditate: nā si tu,
inquit, author extitisti victorię illius, & post hæc pœ
nas pendis, res ipsa iniusta quidē. sin autem iniustè †
plecteris, non iā illi author victoriæ extitisti. ac vide
circunspectionē apostolicā. quum enim dixisset, Nū
iniustus deus, qui inducat irā? adiecit. Humano mo-
re loquor: tanquā si quis, ait, humana ratione rē per-
pendens, loquatur. Dei em̄ iusticia vel ea quæ hîc a-
pud nos iusta esse videntur, longè exuperat, habetq;
arcanas quasdā, & eas à nostris diuersas ratiōes. quā-
doquidē autem obscurū erat quod dixerat, idipsum
rursus repetit: *Si enim veritas dei per meū mendaciū excel-
luit in gloriā ipsiꝰ, quid posthac & ego veluti peccator iudicor?*
Si enim deus, inquit, benignus, iustus, ac bonus visus
est ob ea ipsa, in quibus minimè illi obtēperasti, non
solum nō debes plecti, sed & beneficium reportare.
ꝙ si hoc, inuenietur absurdum illud & quod à multis
circunfertur, ꝙ videlicet ex malis bona, & quod ma-
la bonorum causa existāt. ex duobus autem alterum
necessariò subsequitur, aut deū dum plectit, iniustum
existere: aut dū non punit, à malis peccatisq; nostris

†quæ suarum esset partium præstitit.

†fortè iuste legendum.

A victoriā reportare, quæ vtraq; supra modum absur-
da. Id quod declarās & ipse, huiusmodi dogmatum
parētes gentiles in mediū adduxit, satis esse arbitra-
tus, ad ea q̄ dicta sunt incusanda, personarum ea pro-
ferentium qualitatē. ita enim nos illi taxantes dice-
bant, faciamus mala, vt bona veniant. propterea hoc
ipsum apertè posuit, sic inquiens: *Ac non potius (quem-
admodū de nobis male loquuntur, & sicut quidā aiunt nos di-
cere) faciamus mala, vt veniant bona, quorum damnatio iusta
est.* Quandoquidē enim dixerat Paulus, Vbi abunda- *Infra. 5.d*
uit peccatū, superabundauit gratia: taxātes ipsum, ac
longè diuersa sentētia dictū detorquentes, dicebāt,
oportet vicio adhærescere, vt bonis fruamur. Paulus
verò nō sic dixerat. Corrigens igitˉ illud ait, quid igi- *Ibid. 6.a.*
tur? in peccato perseuerabimus, vt gratia abundet?
Absit. locuti em̄ sumus de tēpore elapso, non vt hoc
B ad meditationē, exercitationemq; trahamꝰ. Ab hac
igitur suspicione illos abducēs, dixit, illud ipsum im-
possibile esse. Qui em̄, inquit peccato mortui sumus, *Infra 6.a.*
quo modo adhuc in eo viuemus? Proinde gētiles fa
cilè strauit. illorū enim vita admodum corrupta vi-
ciataq; erat: Iudęorū autem vita tametsi & ea negle-
cta esse videretˉ, tamen illorū velamēta magna erant,
lex, & circuncisio, tum autem & quòd deus cum illis
versaretˉ, & quòd omnium essent doctores: quā ob-
rē & hisce illos denudauit, & eos magis ob ea plecti
demōstrauit. in quod & hic orationē ipsam conclu-
sit. Si em̄ minimè puniuntur, inquit, qui talia cōmit-
tunt, necesse est blasphemū illud prouerbiū circun-
ferri: Faciamus mala vt veniant bona. Sin verò im-
pium illud est, & qui illud proferunt, pœnas dabunt,
hoc enim significauit quum dixit, Quorū damnatio
C iusta est: liquet planè quòd plectūtur. Si enim suppli
cio quidē digni sunt qui id dicunt, multo magis qui
faciūt: qui si supplicio digni, digni quidē, tanquā qui
peccauerint, neq; em̄ homo est qui suppliciū infert,
vt ne quis calculū suspectū habeat, sed ipse deus: qui
quidem nihil non iustè facit. ꝙ si iustè plectūtur, in-
iustè ea dixerūt, qui nos cauillantur. Nam deus ni-
hil non tum fecit, tum facit, quò nostra hominū vita
elucescat, & vndiq; recta existat   Morale.

Itaq; omnē operā nauare ipsi debemus, vt ne so-
cordia torpescamus. hac enim demū ratione & ip-
sos quoq; gētiles ab errore submouere poterimꝰ. at
verò quoties verbis tantū philosophi, ipsis in operi-
bus decorū minimè seruauerimus: quibus tandē o-
culis illos cōtuebimur? quo deniq; ore de dogmati-
bus disputabimus? nā qui apud illos rebus in leuiori-
D bus deliquerit, ad vnūquemq; nostrū dicet, Heus tu,
quo tandē modo censes me à te super grauioribus
edocendū, qui nondū didiceris, auaritiam, malum
esse? quî fit quæso, vt talis quū sis, de cœlestibꝰ rebus
tractandū, ac disputandū tibi sumas? At auariciam,
malū esse nosti? Igitur & ipsum crimen grauius qui-
dem est, ꝙ sciens delinquis. Et quid de gentili verba
facio? neq; enim leges eæ, quibus vtimur, nobis per-
mittūt, hanc in dicendo libertatē vsurpare, quoties
vita nostra viciata, ac minimè syncera fuerit. Scriptū
est em̄, Peccatori dixit deus, vt quid iusticias meas *Psal. 49.c*
enarras? Iudęi olī captiui abducti quū fuissēt, Persis
instātibus, postulātibusq; vt sibi diuinos illos cātus
canerēt, responderūt: Quomodo cantabimus can- *Ibi. 136.a*
ticū domini in terra aliena? ꝙ si in terra barbara do-
mini oracula canere fas non erat, quātò minꝰ id ani-
mæ barbaræ? Barbara est enim anima, quæ crudelis,
immi-

immitisq; est. Nā si eos q captiui sunt, quiq; extera in
regione serui agūt, lex silere iubet: quātò magis eos,
qui & peccati serui sunt, & exterā vitam viuunt, ob-
serato, mutoq; ore esse cōuenit? Atqui & organa ha-
Ibidem buere tū illi. In salicibus enim, in medio ipsorum sus-
pendimus organa nostra. Veruntamen ne sic quidē
canere illis licebat. igitur ne nobis quidē (etiā si os
habeamus, etiā si linguā, quæ ipsa sunt sermonis or-
gana) in dicendo libertatē vsurpare fas erit, donec
peccato barbaris omnibus crudeliori tyrāno seruie-
rimus. Etenim quidnā, obsecro, gentili dicturus es,
rapacitati interim atq; auaricię operā dans? Ab ido-
lorum cultu recedito? deū agnoscito? ne argento, ne
auro adherescas? hęc si dixeris, nónne ex illo ridēte
audies? Tibi ipse hæc prius disputato. neq; enim per-
inde est gentilē aliquem idolorū cultui addictum,
& Christianū hominem eidem peccato obnoxium
esse. quî em̄ valebimꝰ alios ab ea idololatria submo-
uere, quū nos ipsi ab ea non recedamus? nos em̄ no-
bis ipsis propinquiores, quàm proximo sumus. quū
igitur nobis ipsi nō persuademꝰ, aliis quî persuade-
bimus? nā si qui suā domū minus rectè administrat,
is ne ecclesiæ quidē curam habiturus est: quî fiet, vt
qui ne suam quidem ipsius animā tuetur, alios corri-
gere possit? Mihi porrò ne hoc dixeris, te aureū ido-
lū non adorare: quin potius illud mihi probato, te ea
non facere, quæ ipsum aurum faciēda iubet. Varij e-
nim sunt idololatriæ modi. & hic quidē Māmonam
sibi dominū, alius autem ventrem sibi deum facit, a-
lius aliam cōcupiscentiā perniciosiorem. at nō ipsis
sacrificas boues, quēadmodū gētiles? sed quod mul-
tò pestilentius est, tuā ipsius animam pro victima of
fers. at genua nō flectis, nec adoras? sed magis audiēs
dicto es si quid præceperint & venter, & aurū, & cō-
cupiscentiæ id genus alterius tyrānis: quādo & gen-
tiles hoc nomine execrabiles sunt, quòd hominū af-
fectus, deos effecerunt: cōcupiscentiā, Venerem: irā,
Martem: ebrietatē, Bacchum appellantes. at nō ido-
la sculpis illorū exemplo? verùm maiore cum animi
studio te ipse iisdē illis animi morbis submittis: quæ
Christi membra sunt, ea meretricis mēbra efficiens,
cæterisq; sceleribus te coinquinās. ob quod obsecro
absurditatis huius magnitudine pensitata, idolorum
cultū vt deuitemus: sic enim Paulus auariciā appel-
lat. nec pecuniarū tantum cupiditatem immodera-
tam, sed & appetentiam omnem malam, tum in ve-
stium, tum in mensæ apparatu, denique rebus in cæ-
teris. Siquidē grauiores certè, q̄ reliqui pœnas lui-
turi sumus, nisi domini legibus obtemperauerimus.
Luc. 12.f. Scriptum est enim: Seruus voluntatē domini intel-
ligens, neque illi parens, verberibus multis vapula-
bit. Vt igitur pœnam hanc effugiamus, ac tum aliis,
tū nobis ipsis vsui simus, vitio omni ab anima expul-
so, virtutem sequendā nobis proponamus. Ita fiet, vt
& futura quoque bona assequamur: quæ vtinā om-
nibus nobis contingant, gratia domini nostri Iesu
Christi, cum quo patri gloria, vnà cum sancto spiri-
tu, in secula seculorum, Amen.

Homilia septima.

QVid igitˉ? pręcellimꝰ eos? Nullo modo. An-
tè em̄ causis redditis ostendimus tum Iu-
dæos tū gētiles omnes peccato esse obno-
Psa. 13.a. xios, sicut scriptū est: Nō est iustus, ne vnus
quidē: non est qui intelligat, nō est qui exquirat deū,
omnes deflexerūt, simul inutiles facti sunt: nō est qui
A exerceat bonitatē, non est vsq; ad vnū. Sepulchrum
apertū guttur eorum: linguis suis ad dolum vsi sunt,
venenū aspidum sub labiis eorum. Quorum os exe- *Esa. 59.b.*
cratione & amarulētia plenum est: veloces pedes il-
lorū ad effundendum sanguinem: contritio & cala-
mitas in viis eorum, & viā pacis non cognouerunt.
Non est timor dei corā oculis eorum. Insimulauit gētiles,
insimulauit Iudæos, sermonis tenor postulabat, vt
deinceps iustitiā eā exprimeret, quā fides parit. Nā
si neq; naturæ lex adiumēto fuit, neque quæ scripto
cōstat, quicquā profecit, sed vtraq; eos grauauit, qui
illis nō sunt rectè ac cōuenieter vsi, atq; adeò vt gra-
uius suppliciū illi mererētur, præstitit: restat, vt neces
saria sit per gratiā salus. Igitur hanc tu nobis ô Paule
exprimito, ac demonstrato. sed quòd Iudęorū petu-
lantiam suspectam habeat, id nondum audet, immo
B rursus orationē Iudæis incusandis continuat. prius
autem introducit accusatorē Dauid, ea multis recē-
sentem, quæ omnia per cōpendium dixit Esaias, du-
rum apparans illis fręnū: vt ne auditorum quisquam
restitet, neu ab iis sermonibꝰ resiliat, q de fide ab eo
præparantur, occupatus videlicet, quantū satis est, à
prophetarū incusationibus. tria enim summa ponit
ꝓpheta, & quod omnes simul mala fecerint, dicēs,
& quòd bona malis non miscuerint, sed vitiū dun-
taxat exercuerint, & quòd id omni cū intētione: de-
inde vt ne diceret, quid igitˉ, si aduersus alios hęc di-
cta sint? addidit, *Scimus autem quòd quæcūque lex dicit, iis
qui in lege sunt, dicit.* Quapropter post Esaiā sine vlla
cōtrouersia in illos inuehentē, introduxit Dauid, vt
ostendat & hæc quoque eiusdem esse cōsequentiæ.
C Quid enim, ait, necesse, vt qui ad vos corrigēdos mis
sus est propheta, is alios incusans reprehēdat? neq; e-
nim lex aliis data est, sed vobis. Quāobrē porrò non
dixit, scimus ꝙ quæcunque propheta dicit: sed, quę-
cunque lex dicit? nempe quoniā vetus omne instru-
mentū, legē appellare solet Paulus. etenim alibi ait:
Legē non auditis, quòd Abrahā duos filios habuit? *Galat. 4.e*
& hîc itē ipsos psalmos legis nomine appellauit, quū
ait: Scimus ꝙ quęcunq; lex dicit, iis qui in lege sunt,
dicit. Deinde ostēdit nec simpliciter hæc dici repre-
hēsionis causa, sed vt lex rursus ipsi fidei viā præster-
nat. tāta sanè est cognatio ac cōcordia veteris testa-
menti ad nouū. atque hoc certè nomine reprehēsio-
nes ac redargutiones extiterūt, vt relucēs fidei valua
apud auditores adaperiatur: quādo vel hoc ipsum in
primis ipsos Iudæos perdidit, ꝙ sibi plus æquo pla-
D cerēt. quod igitur progrediens dixit, nimirum quòd
dei iusticiā minimè quum agnoscerēt Iudęi, ac pro-
priā iusticiam statuere vellent, dei iusticiæ nō se sub-
miserint, anteuertēs tum lex, tum propheta, ipsorum
altos spiritus deiicere, fastumq; ac turgiditatē cohi-
bere, vt sua ipsi edocti agnoscentesq; peccata, fastu
omni exinanito, suoq; periculo, & eo quidē extremo
cognito, magna cū alacritate ac propēsione ad eum
festinabūdi accurrāt, qui ipsis peccata remittit, gra-
tiamq; eā admittant, quam fides affert. hoc ipsum sa
nè & hîc Paulus subindicās, dixit: *Scimus quòd quæcū-
que lex dicit, iis qui in lege sunt dicit: Vt omne os obturetur, &
deo omnis mundus obnoxius fiat.* Hoc enim loco ostēdit
ipsos ea quidē fiducia ac libertate nudatos esse, quā
opera parere solent, verborū autem fastum tantùm,
& impudētiam habere: quapropter & dictione pro-
priè vsus est, vt omne os obturetur: Illorū impuden-
tem, & retineri contumacem iactantiam declarans,
tum

Universidad de Deusto Biblioteca

tum autem & illorum linguam planè obstructam. In morem enim rapidi ac violenti fluminis ea ferebat. verùm illam propheta obstruxit. porro quũ Paulus ait, Vt omne os obturet: non hoc inquit, illos videlicet hoc nomine peccauisse, vt ipsorũ os obturaretur: sed ea de causa fuisse conuictos, vt ne hoc ignorarẽt, se videlicet peccasse. *Et obnoxiꝰ fiat vniuersus mũdus deo.* Nõ dixit Iudæus: sed vniuersa natura. hoc eñ, nempe, vt omne os obturetur, illos subindicat: quanquã non apertè illud positum est, idq; vt nemo asperior sit. Illud autẽ, nempe, vt obnoxius fiat deo vniuersus orbis, simul tũ de Iudęis, tum de gentilibus dictũ est: non parum autem hoc facit ad cohibẽdam illorum contumaciam atq; arrogãtiam, quum videlicet hic meliore nõ sint conditione quàm ipsi gẽtiles, sed æquè cõuicti ac cõfutati per salutis verbũ. nam ὑπόδικος, hoc est reus, obnoxiusq;, ille propriè dicitur, B qui sibi ipse ad defensionẽ minimè sufficere quũ possit, alterius patrocinij indiget. sicuti nostra erat conditio, qui remedia ea omnia amiseramus, quæ ad salutẽ pertinerent. *Per legem enim, peccati agnitio.* Rursus legi insultauit, parcè quidẽ: neq; enim quod dictum est, ipsius legis est increpatio, sed Iudæorũ ignauiæ: veruntamẽ hic studuit, quãdoquidẽ de fide sermonem introducturus est, ipsam legem admodum infirmam ostẽdere. Si eñ, ait, de lege gloriaris, ea te magis pudefacit, ea peccata tua traducit. Verũ nõ asperè locutus est, sed molliter rursus. per legem enim agnitio peccati. Igitur & suppliciũ maius, sed ab ipsis Iudęis. etenim ipsa quidẽ lex perfecit, vt peccatũ tibi patefieret, tuũ iam erat vt fugeres. nõ fugiens igitur, maius tibi accersiuisti suppliciũ, ac legis beneficiũ maioris supplicij tibi causa extitit. postquã itaq; C terrorẽ auxit, tum demum ipsam gratiã adducit, Iudęos eò cõstituens, vt peccatorũ suorum remissionẽ magnoperè desiderent: atq; ait, *Nunc autẽ absque lege, iusticia dei manifestata est.* Magnũ quiddã hic prolocutus est, ac tale, vt id magno argumẽtationis ꝓbationisq; fundamento indigeat. nã si qui in lege vixere, suppliciũ non aufugerũt, quin potius eò magis grauati sunt: q fieri potest, vt sine lege nõ solùm suppliciũ effugias, sed iustificeris? duo enim summa hoc loco posuit, & quòd iustificaris, & quòd citra legẽ bona hęc assequeris. propterea nõ simpliciter dixit, Iusticia: sed, dei iusticia, à personę dignitate maius esse ipsum donũ declarãs, ac promissionẽ factu facilem. omnia eñ ille potest. nec dixit, iusticia data est: sed, manifestata est, ipsum nouitatis crimen amouẽs. nã D quod manifestatũ est, vt vetus & occultũ manifestatur: nec hoc solùm, sed quæ sequũtur ostendunt hoc nõ esse nouũ. quippe vbi dixit, manifestata est, attexuit, dũ cõprobat testimonio legis ac ꝓphetarũ. Caue eñ, inquit, hoc ipso quòd nũc data est, tumultueris: caue turberis, quasi si res ipsa tẽporaria sit, noua, ac peregrina. eã enim tum lex tũ prophetæ iam inde ab initio prædixerunt. ac partem quidẽ adstructionis probationisq; huius iã ostẽdit, partem autem ostẽsurus est. in superioribus quidem in mediũ adduxit Abacũ dicentẽ, Iustꝰ ex fide viuet. In subsequẽtibus autem Abrahã, ac Dauid, & ipsos itẽ de hisce nobiscũ verba facientes. magna enim erat harũ personarũ apud illos ratio, atque authoritas. alter enim patriarcha erat, & propheta: alter rex, & propheta. tũ autem & promissiones his de rebus factæ, ad horum vtrunq; factę fuerãt. ob quod & Matthæus euange-

Suprà.1 b. & Abac. 2.a.

A lium dũ auspicatur, vtriusq; huius primum meminit, ac tum per cõsequentiam in medium maiores ipsos adducit. nam quũ dixisset, Liber generationis Iesu Christi, nõ tum substitit, quum post Abrahã & Isaac & Iacob dixisset, sed vnà cũ Abrahã & ipsius Dauid meminit: ac quod mirũ est, & ipsum eũdẽ Dauid ante Abrahã posuit, quũ ait, filij Dauid filij Abrahã. ac tum demũ recensere cœpit Isaac ac Iacob, cęterósq; deinceps oẽs. ob quod & hoc loco Apostolus ipsos assidue circunuersat, atq; ait: *Iusticia autẽ dei testimonio approbatur legis ac prophetarũ.* Porrò vt ne quis diceret: & quî fieri potest, vt qui nihil ad id, quod propositũ nobis est, cõtribuimus, salui simus? ostẽdit & nos ad idipsum nõ parum cõferre: nẽpe fidẽ. quũ igitur dixisset: Iusticia dei, addidit: *Per fidẽ in omnes & super omnes eos qui credunt.* Hîc rursus tumultuat Iudęus, nihil B selectum, nihil eximiũ pręter alios habens, vt qui vel cũ vniuerso orbe cẽseatur. vt ne igitur hoc illi accidat, terrore rursus illum reprimit, addens: *Non enim est distinctio, omnes enim peccauerunt.* Neq; eñ mihi allegaueris, illum esse Græcũ, illũ Scytham, alium Thracem. omnes enim eadẽ conditione sunt. nam si legẽ accepisti, vnũ modò didicisti, nimirum ipsius peccati agnitionẽ, non illius fugam. deinde, vt ne dicerẽt Iudęi: Peccauimus quidem & ipsi, sed nõ perinde atque illi, attexuit: *Et destituũtur gloria dei.* ita vt, quanuis non eadẽ cũ illis peccata admiseris, gloria tamen dei æquè priueris. es eñ ex iis vnus, qui offenderũt. qui porrò offendit, is non inter eos, qui glorificãtur, sed inter eos, qui pudefiũt, recẽsetur. at tu ne terrearis. ob hoc eñ hæc à me dicta sunt, non vt te in desperationem cõiiciam, sed vt ostendam domini be- C nignitatẽ. ob quod adiecit: *Iustificantur autẽ gratis per illius gratiã, per redẽptionem, quæ est in Christo Iesu, quẽ proposuit deus reconciliatorẽ per fidẽ, interueniente ipsius sanguine ad ostẽsionẽ iusticiæ suæ.* Vide quot modis id probet quod dixit. primum à personæ dignitate: neq; enim homo est qui hæc facit, vt ne illũ non posse dicas: sed deus ipse, qui nihil nõ potest. dei eñ, ait, est iusticia: deinde, à lege ac prophetis. Testimonio eñ, ait, approbatur legis ac prophetarũ. ne enim quòd verbũ id, absque lege, audieris, terreare. hoc eñ ipsi legi ita videtur. tertiò à victimis, quæ in veteri testamẽto fierẽt. ob hoc eñ, ait, interueniẽte ipsius sanguine. memoriã illis refricans ouium illarum, ac vitulorum. Si enim pecudũ, ait, mactationes peccata abluebãt, multò magis sanguis hic. nec simpliciter dixit, emptionẽ: sed, redẽptionẽ, vt ipsi amplius ad eandẽ rursus D seruitutẽ ne redeamus. quo nomine & ipsum vocat† reconciliatorẽ, declarans, quòd si typus tantũ robur habuit, multò magis veritas ipsum hoc præstabit. ac rursus ostendens, nõ hoc esse recens ac nouum, vsus est hoc verbo, ꝓposuit. & ꝓposuit deꝰ. ac patris hoc extitisse beneficiũ ostẽdens, illud idem & filij quoq; extitisse declarat. pater eñ proposuit, Christus autẽ interueniẽte suo ipsius sanguine rem totam cõfecit. *Ad ostẽsionem iusticiæ ipsius.* Quid hoc sibi vult, ad ostensionem iusticię ipsius? quemadmodũ diuitiarum ostensio facit, vt nõ solùm ipse diues sit, sed & alios diuites reddat: & vitæ ostẽsio, vt non ipse solùm viuens sit, sed & mortuos viuificet: & potẽtię, vt nõ ipse solùm potens sit, sed & infirmos cõfirmet: sic & iusticiæ ostẽsio facit, vt non ipse modò sit iustꝰ, sed & alios in peccatũ collapsos derepente iustos efficiat. hoc igitur & ipse interpretans, addidit, quid sit ostẽ-

sio.

Matt. 1. a.

λύτρωσιν sed ἀπολύτρωσιν † ἱλαστήριον, neutri generis esse potest, i. propiciatoriũ siue recõciliatione, vt ad Iudæorũ propiciatoriũ respiciat. quod etiã Origenes et Theophy. placet.

sio. *Vt sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu.* Ne igitur dubites. nõ enim ex operibꝰ, sed à fide: neu dei iusticiã declines. duplex enim illius bonũ, quod videlicet tum leue est, tum omnibus propositũ: neu pudore atq; erubescentia tenearis. si enim ipse, dum hoc facit, ostẽtat sese, vt sic dicã, & gloriatur, & sibi placet: quî fit vt tute ob id erubescas & pudefias, ob quod dñs tuus glorificatur? Quum igĩt erexit auditorẽ, hoc ipso quod dixit, † dei iusticiã esse,] quæ facta sunt: rursus detrectantẽ, & accedere pigrescẽtem terrore impellit, sic dicens: *Propter remissionẽ præteritorum peccatorũ.* Vides vt assiduè illis memoriã renouet peccatorũ, superius quidem dicens, Per legem enim agnitio peccati: posteà autẽ, Quòd omnes peccauerint. hîc autẽ acrius. neq; eñ dixit, per peccata: sed, per remissionẽ. hoc est mortificationẽ. non iã enim salutis spes erat, sed sicuti corpus paralyticum cœlestis manꝰ indigebat, sic & anima mortificata. & quod B grauius est, tanquã criminis loco ponẽs, ostendit maiorem esse accusationem. quid autẽ illud est? In dei tolerantia remissionẽ extitisse. neq; enim vobis, ait, dicere liceat ꝙ multam tolerantiam ac facilitatem nacti non sitis. verbum autẽ id, *In præsenti tẽpore,* eius est qui magnã tolerantiam ac clementiam exhibet. quum enim in desperationẽ, inquit, essemus adducti, ac sententiæ tempus adesset, tum autem adaucta essent mala, ac peccata ad cõplementũ vsq; peruenissent, tum deus suam ipsius potentiã ostendit, vt intelligas quãta sit apud eũ iusticiæ exundãtia. neq; enim hoc à principio factũ si fuisset, sic admirandum atq; incredibile visum fuisset, vt nunc, quũ medicinæ mundus omnis refutatꝰ deploratusq; est. *Vbi igitur gloriaris? exclusa est,* inquit, *per quã legẽ? operũ? nequaquã: sed per legẽ fidei.* C Magnopere elaborat Paulus vt ostendat, fidẽ tantum valuisse, quantum ne ipsa quidem lex imaginatione cõcipere potuerit. quandoquidem enim dixit, quòd à fide deus hominem iustificat, legem rursus attingit. nec dicit, vbi igitur sunt Iudæorum merita? vbi iustorũ operũ præstatio? sed, vbi gloriatio? vbique ostendens illorum nudam iactantiã, tanquã ij essent, qui cæteros præcellerẽt, sed nullum tamen virtutis opus ederent. Porrò quum dixisset, vbi gloriatio? non addidit, extincta prorsus est ac periit, sed, exclusa est. quod verbi de re iã exoleta dicitur. neque enim ea gloriatio amplius tẽpus habet. nã quẽadmodum iudicij tempus quum instat, non iam tẽpus habent, quos pœnitentiæ capit voluntas: sic & sententia quum lata fuerit, sintq; omnes iamiã perituri, atq; iis pręsto fuerit, q mala ea sua gratia eluat, non iam tẽpus habent correctionem eam obtendẽdi, quã à lege sumere possent. nam si illis adminiculis nitendum erat, ante illius aduentum id faciendũ erat. eo autẽ iam præsente, cuius est per fidem seruare, sublatum est in futurum ipsum certaminũ tẽpus. Is enim sic fide salutẽ affert, quasi illa omnia refutata iam ac cõuicta forent. quapropter nunc ille aduenit, vt ne, si à principio aduenisset, dicerẽt, fieri quidẽ potuisse, vt quis per ipsam legẽ seruaretur, & laboribꝰ propriis & meritis. hanc igitur illorũ obserãs impudentiam, magnam ille temporis moram interposuit antequã adueniret, vt omnibus iam refutatis, quum illi sufficere sibi non iam possent, tum demũ ipse per gratiã eos seruaret. quapropter & superius quum diceret, Ad ostẽsionẽ iusticiæ, addidit: In præsenti tẽpore. quòd si nõnulli cõtradixerint, perinde illi fa-

† ostẽsionẽ iusticiæ dei esse.

Hic supra t.

A cturi sunt, vt si quis magnis à se delictis admissis, quibus in iudicio defendẽdis par minimè sit, iudicis sententia dãnatus aliud nihil quàm suppliciũ expectet: pòst autẽ liberalitate, ac gratia regia, supplicio eo liberatus quum fuerit, ita demũ impudẽs sit, vt dimissus gloriet, ac se nihil cõmeruisse, nihil peccati admisisse profiteatur. gratia enim nondũ accepta innocẽtiam probare oportebat, qua adepta iactãtiæ locus relictus non fuerit. quod quidẽ & Iudæis vsu venit. quandoquidẽ enim ex se ipsi cõuicti essent, ob hoc aduenit ille, suo aduentu illorũ iactantiã tollẽs. qui enim se infantium pręceptorẽ esse profitetur, legisq; nomine gloriatur, tum autẽ insipiẽtium institutorẽ se dictitat, ęquè atq; illi pręceptore interim ac seruatore indigẽs, is sanè nõ iam gloriãdi causam habuerit. si enim antea circũcisio præputiũ facta est, multò B magis nũc. nã ea ab vtrisq; tẽporibus eiecta, explosaq; est. quũ autẽ exclusam dixit, ostẽdit & quo pacto. quî igitur exclusa est? per quã legẽ? operũ? haudquaquã: sed per legẽ fidei. ecce & fidẽ quoq; legem vocauit, libẽter in ipsis verbis perseuerãs, vt nouitatem, quę esse quidẽ putabatur, leniat. quę porrò fidei lex est? per gratiã seruari. hoc loco dei potentiã ostẽdit, ꝙ videlicet non seruarit solũ, sed & iustificauerit, & in gloriationẽ duxerit, operum quidem nihil indigens, sed fidẽ tantùm exigens. hæc autẽ, ait, tum Iudæũ eum, qui iam crediderit, ad modestiã præparans: tum eum, qui nondũ crediderit, cõpescens, vt eum ad se illiciat. nam qui salutẽ iam fuerit adeptus, si sibi hoc nomine placeat, ꝙ legi intentus sit, auditurus est, quòd ea quidẽ lex ipsius os obturauit, ea ipsum reprehẽdit, ea ipsius salutẽ interdixit, ac gloria- C tionẽ exclusit. qui verò nondũ crediderit, rursus per hæc eadem animos remittẽs, poterit ad fidem accedere. Vides quãta fidei exundãtia? vt submoueat à superioribus factis, ne ob ea quidẽ gloriari sinens? *Arbitramur igitur fide iustificari hominẽ absq; operibus legis.* Vbi ostẽdit eos ab ipsa lege Iudęis esse superiores: tũ demum magna cum fiducia & de ipsa verba facit, ei rei medelã rursus afferens: quæ rẽs hoc quidẽ loco turbationẽ afferre videbatur. nam duo hæc erãt quę Iudæorum animos turbabãt. vnum quidẽ, si qui ab operibus seruati minimè essẽt, eos sine operibꝰ seruari possibile esset: alterũ autem si pręputiatos æquũ esset eadem illa assequi, quæ assequerẽtur ij qui tantum tẽporis in ipsa lege enutriti permãsissẽt. quod posterius priori illo ipsos magis perterrefaciebat. D ꝓpterea illud vbi astruxit, ad hoc deĩceps se cõfert, qđ Iudæos sic turbabat, vt & ipsum Petrum, fide iã accepta, hac de causa increparẽt, ob Corneliũ, eaq; facta, quæ de illo euenisse narrant. Quid igitur ait? *Arbitramur igitur fide iustificari hominẽ absque operibus legis.* Non dixit Iuædũ, ant eum qui sub lege esset, sed orationẽ in campum latiorẽ educens, ac salutis valuas vniuerso terrarum orbi pandens, ait, hominem, cõmune naturæ nomen adhibens. deinde ex eo ansam capiens, non positam obiectionẽ soluit. quãdoquidẽ enim verisimile erat fore, vt Iudæi vbi audissent ꝙ fides quemuis hominem iustificat, ægre ferrent, atque offenderẽtur, addidit: *Num Iudæorũ deus tantùm?* Ac si dixisset, Quamobrẽ enim hoc absurdũ esse videtur? ꝙ videlicet quiuis homo seruatur. nũ deus singulariũ deus est? hoc ipso declarans, quòd q gentibus incõmodare, illisq; iniuriam inferre volũt, dei potius gloriam labefactant: siquidẽ minimè illũ

concedant

Universidad de Deusto
Biblioteca

concedãt omnium esse deum. qui si omnium deꝰ est, & omnibus certè cõsulit: si autem omnibus consulit, omnes per fidem æquè seruat. ob quod ait: *Iudæorum ne tãtùm? an non & Gentium? certè & Gentiũ.* Neq; enim singulorũ est, quales ii sunt quos Græcorũ nobis narrãt fabulæ: sed omnium communis, & vnus: ob quod & attexit: *Quandoquidem vnus deus.* Hoc est, Idem & horum & illorum dominꝰ. sin verò vetera mihi allegas, & tum quoq; ipsa prouidẽtia cõmunis erat. quãuis diuerso modo. tibi em̃ lex scripta data est, & illis lex naturalis. qua quidẽ in parte nihilo illi inferiores fuere, si modò voluere. qui & superiores facti, victoriã reportare potuerunt. quapropter & adiecit, hoc ipsum innuẽs: *Qui iustificabit circumcisionem ex fide, & præputiũ.* Ea suggerens, quæ suprà de præputio & circũcisione dicta sunt, per quę ipsa nullũ planè esse in iis discrimẽ declarauit. quòd si tũ ita se haberet res, mul B tò magis & nunc. quod quidẽ & apertius nunc adstruens, ostendit vtrunq; pariter fidei indigere. *Legem igitur irritã facimus per fidem? absit. Imò legẽ stabilimus.* Vides prudentiam variam & immensam, per hoc enim verbũ, stabilimus, ostendit non stantẽ, sed dissolutã. ac vide Pauli prudentiæ excellentiã, quanta cũ abũdantia, quæ vult, astruit. hic enim ostendit fidem nõ solùm non labefactare legẽ, sed illi esse auxilio, sicuti & ipsam legẽ, fidei viam aperientem. Quemadmodum enim lex anteuertẽs, fidei testimoniũ attulit: cõprobat̃ enim, ait, testimonio legis ac prophetarũ: sic & hæc fides ipsam legem inualidã stabiliuit. Et quo pacto stabiliuit inquies? quódnã, obsecro, erat legis opus? & in quo tandẽ illi erant omnia? nempe vt iustũ faceret hominẽ. verùm illa quidem hoc præstare nõ valuit. Omnes enim, ait, peccauerũt. fides autẽ C superueniẽs id præstitit. simul enim vt quis credidit, iustificatus est: Igitur legis voluntatẽ firmauit: atque ipsum illud ad finem deduxit, cuius gratia omnia lex eadem faciebat. non igitur legem fides irritã, sed ratam, absolutamq; fecit. Tria igitur hic demõstrauit: & q̃ sine lege fieri potest vt iustificeris: & quòd hoc non potuit ipsa lex: & q̃ fides cum eadem lege non pugnat. Nam quandoquidem hoc Iudæorũ animos maximè turbabat, quòd videlicet videretur fides legi esse contraria: ostendit plus etiam, quàm velit Iudæus, non solùm non esse contrariam, sed valde sociam, auxiliariam & cooperariam: Id quod maximè cupiebant audire.

Hic supra c.

Ibidem.

Morale.

Enimuero quandoquidem post gratiam hanc per quam iustificati sumus, & rectæ quoq; vitæ institutio opus est, age studium tãto dono dignũ exhibeamus. D Exhibebimus porrò, si bonorũ matrẽ charitatẽ studioſè accurateq; seruauerimus. Est autẽ charitas, nõ nuda verba, nõ salutationes simpliciter præstitæ, sed præsidiũ ac patrocinium, operibusq; ipsis coniuncta voluntatis demõstratio. verbi gratia: Si quẽ paupertatis vinculis soluis, si quibus morbo afflictis opitularis, si quẽ à periculis in quibus versaṫ, asseris, si quibus afflictione ac necessitate pressis ades, si fletũ tuũ cũ alterius fletu, si gaudiũ cum gaudio coniungis. nã & hoc quoq; charitas est. atqui pusillum quidẽ hoc videtur esse, videlicet si quis vnà cũ gaudẽtibus gaudeat: sed tamen id permagnũ sanè est, ac tale, vt & animũ philosophicũ postulet: permultosq; inuenias, qui molestius illud officiũ quum præstent, leuiori tamen hoc fungi non possint. Nam multi vnà cum flẽtibus flent quidem & ipsi, iidem tamen non etiã vnà cum gaudentibus gaudent: quin potius aliis gaudio exiliẽtibus, illachrymant̃. quod ipsum sanè est inuidẽtia, ac malignitas. Itaq; nõ tenue ego, sed altero illo præstãtius meritũ arbitror, quoties quis fratre gaudente gaudet: fortasse autem nec illo altero solùm præstãtius, quum quis videlicet vnà cum flẽtibus flet & ipse, sed & illo, quũ quis in periculo versanti proximo adest. quippe multi aliis in periculũ adductis, & se quoq; vnà in idẽ periculum coniiciunt: iidẽ tamen aliis laudatæ vitę instituto sese cõmendantibus, ac vulgo bene audiẽtibus, se ipsi mordẽt, atq; excruciant. tãta est inuidentię ipsius tyrãnis. quanquã hoc quidẽ non nisi à laboribus sudoribusq;, illud autem ab ipsa solũ voluntate atq; animi sentẽtia proficiscitur: nihilo tamen secius quod molestius est permulti quum ferant, quod procliuius haudquaquam perficiũt: quinimo macerãtur, diſpereunt̃q;, quoties alios vita cõmendabili sese hominibus probare viderint, quoties dei ecclesiã vel verbo, vel alio quouis modo auctã adiutamq; intellexerint, qua re quid exitiosius esse queat? neq; enim qui hęc cõmittit, cũ fratre tantùm, sed & cũ dei voluntate depugnat. hoc ergo cõsideras, morbũ huiusmodi sedato. & si minus proximũ, at certè te ipsum à malis infinitis eximito. quid bellũ cogitationibus tuis infers? quid animã perturbatione cõples? quid tempestatẽ cies? quid cœlum terris, mare cœlo misces? qui sic affectus poteris peccatorũ veniam postulare? nam si qui aduersum se admissa, aliis nõ remittunt, iis deus peccata nõ condonat: quã tandem peccatorũ condonationẽ iis largiturus est, qui in eos iniurij sunt, à quibus nulla ipsi tẽtati sunt iniuria? summę em̃ maliciæ argumentũ hoc est. ac certè id genus hoĩes vnà cum diabolo ecclesię bellũ inferunt, fortasse etiã & multò pestilẽtius. Nã diabolum euitare sanè possis. at hi sumpta amiciciæ persona clàm ignẽ succẽdunt, se prius ipsos in caminum cõiicientes, ac morbo laborantes nõ solùm misericordia indigno, sed & admodum ridiculo. quid enim, quęso te, impallescis? quid tremis? quid formidolosus es? quid tandem mali accidit? quòd clarus, quòd splendidus, q̃ bene audiẽs frater est? Igitur coronari oportet, ac lętitia exilire, deumq; glorificare: quòd videlicet membrum tuum relucens, & illustre. At tibi dolet q̃ deus glorificatur? Vides quò bellum ipsum pertineat? Dices: At nõ mihi molesta dei gloria, sed fratris. verùm per hũc fratrẽ gloria ad deum conscendit: igitur & bellũ itidem à te exortũ. at non hoc, inquis, mihi dolet, sed velim deũ per me glorificari. Igitur fratre bene audiente gaude, ac tum per te etiã iterum deus glorificabiṫ: dicentq; omnes, benedictꝰ deus, qui tales famulos habet, ab omni inuidẽtia liberos, de alienis bonis inter se cõgratulãtes. Sed enim quid hîc de fratre verba facio? Nã vt hostis is sit, atq; inimicus, per quẽ deus glorificatur, hoc certè nomine cõuenit vt tu illum tibi amicũ reddas. At tu qui iam amicus est, eũ tibi inimicũ reddis, posteaquàm deus per illius vitã inculpatã glorificatur. Itáne verò qui corpus tuum affectũ curauerit, inimicus tibi antea quum esset, hunc protinus amicum tibi in posterũ censes: eum autẽ qui Christi corpus, hoc est ecclesiam exornat, amicus antea quum esset, hunc tu inimicum ducis? quánam alia melius ratione bellum te aduersus deũ susćipere ostendas? Ob hoc certè vt signa quis edat, vt virgo permaneat, vt sobrius sit, vt humi etiam decubet, atq; eiusmodi virtutibus vel ad ipsos

ipsos angelos accedat, omniũ tamen sceleratissimus A fuerit: hoc vicio si laborauerit, & adultero, & scortatore, & prędone, & sacrilego iniquior. Ac ne quis me quòd sermonis modũ minime seruẽ insimulet, illud libẽs vos interrogauerim. Si quẽ viderem ignẽ manibus, ac ligonẽ gestantẽ, hanc ędem vnà cum altari demoliri, euertere, incẽdere: nonne fieret, vt ab omnibus iis qui rẽ fortè spectarẽt lapidibus obrueretur, tanquã impius, & exlex? quid igitur? si quis flammam gestet, hoc, quo vtimur, igne edaciorem, inuidẽtiam dico, non lapidum ædificia demolientẽ, neq; aureũ altare euertentẽ, sed, quod longè & lapidibꝰ & altari preciosiꝰ est, præceptorũ ædificium subuertentẽ, ac deuastãtem: hic qua tãdem venia dignus esse queat? Absit enim vt mihi hic rei exitũ excuses, dicasq; vsu sępe euenisse, vt rem quis aggressus sit, nec perfecerit tamẽ. rei ènim cuiusq; iudicium, pro authoris animo pensatur: quando quidem & Saul, Dauidẽ interfecit, B vel voti sui cõpos minimè effectus. An non, ob secro, animo versas, te Christi ouibꝰ ĩsidias struere, quoties cũ pastore depugnas? pro quibus ouibus & sanguinẽ ille effudit, & nihil non nos tũ facere, tum pati iussit? non te ipse commonefacit, quòd dominus tuã quidem gloriam, non etiam suam exquisiuit, quũ tu tamen non domini, sed tuã vnius gloriam persequaris? quanquã si illius gloriam sequereris, tum demum & tuã quoque assequereris. Vbi illiꝰ gloria posthabita, tuam dũ quæris, ne hanc quidem vnquã assecuturus es. Quænã ergo morbi huius medela inueniri queat? Coniunctim omnes, preces fundamꝰ, vnam eãdémque pro ipsis vocem tanquã pro energumenis edentes. hi enim hoc infeliciori sanè cõditione sũt, quàm illi, quòd furor hic non nisi à certo animi proposito C ortũ habet. precę itaq; ac supplicatiõe multa morbus hic indiget. Nã si qui fratrem nõ amat, vt etiam pecuniarũ impensæ non parcat, ac martyrio illustretur, is nihilo inde magis proficit: considera, quãto is sit suplicio dignꝰ, qui illi aduersatur, à quo nulla vnquam iniuria est affectꝰ? Certè hic ipse gẽtilibus deterior est. si enim mutuꝰ inter nos amor, nihilo nos illis meliores, superioresq; efficit: quẽ tandẽ, obsecro, gradum obtinebit, qui amorẽ sibi præstitum inuidẽtia remuneratur? etenim bello quidẽ pernicioſior est inuidẽtia. nam qui bellum gerit sublata belli causa inimicicias desinit. At inuidẽtiæ morbo qui laborat, amiciciã nunquã inierit. & præterea aperto ille marte rẽ agit, hic autẽ adumbrato. Ille honesta quadam ratione bellũ excusare potest: hic autem aliud nihil q̃ insanit, animo præditus satanico. Cuínam D igitur huiusmodi animum cõtuleris? cui viperæ, cui serpẽti, cui lumbrico, cui cãtharo? hoc certè animo neq; deterius, neque sceleratius quicquã. hoc enim malum, hoc, inquã, malum Christianorum cõuentus subuertit, hoc hæreses peperit, hoc fraternam manũ armauit, perfecitq; vt iusto sanguine dextra madesceret: hoc naturæ leges à suis cõpagibus motas reuellit, hoc morti valuas adaperit, & execrationem illam ad opus deduxit, ac neq; parturiginũ, neq; parentum, neq; alterius cuiusuis rei memorẽ esse miserum illum pernisit: verùm tali furoris, atq; insaniæ cœstro extimulauit, vel deo exhortante, ac dicente, †Sub te erit appetitꝰ eius,]& tu dominaberis illiꝰ: ne sic quidem animũ emolliret. atqui & crimine eũ absoluit, ac fratrem etiã illi submisit: sed tamẽ morbus ita erat immedicabilis, vt vel sexcẽtis pharmacis adhibitis pus scaturiret. Quamobrem igitur omniũ miserrime doles? ánne q̃ honoratus sit deus? hoc ipsum verò mẽtis est prorsus satanicæ. an potiꝰ, quòd frater à vitę morumq; integritate vulgo meliꝰ te audit? tibi verò rursum licet illum exuperare. quãobrem si vincerevis, ne iugules, neu interficias: sed sinito illũ, vt lũctæ subsistat argumentũ, ac viuentẽ vincito. sic enim futurũ est, vt honorificã lauream reportes. nunc autẽ illum quum sustuleris, mereris sanè vt omnibus etiã calculis victꝰ pronũcieris. Sed scilicet nihil quicquã eorũ quæ dixi, inuidẽtia respicit. quánam autem de causa & glorię appetens es, tali in solitudine? Ipsi em̃ tum soli terrã inhabitabant. verùm ne hoc quidem illum cohibuit: quin oĩbus ab animo excussis, à diabolo stãs, in acie sese collocabat, animo ad cõfligendum parato. Etenim diabolus idẽ tum vna cũ Cain belli ducem agebat. nam quandoquidẽ illi non satis fuit, quòd homo mortalis iã effectus fuisset, ipso etiã mortis genere tragœdiã ipsam amplificare enixꝰ est, sic vt illi persuaserit, fratris parricida vt fieret. vrge- *Ibidem b.* bat em̃ ac desiderabat dei sententiã in opus editã videre, qui ipse nostris mortaliũ malis nullo vnquam tempore satiatur. Nam quemadmodũ si quis aduersariũ in neruo ac cõpedibus habens, & quidẽ mortis in eũ sententia iam lata, antequàm vrbe egrediatur, festinet, ac tẽpore cõgruo minimè expectato, illum vel intra vrbem trucidatũ videre percupiat: sic & tũ diabolus fecit. Is enim tametsi audiisset fore, vt homo in terrã reuerteretur, cõcupiuit amplius quiddam videre: filium videlicet moriẽtem ante patrem, & fratrem à fratre intereũtem, & intempestiuam & violentã necẽ. Vides quàm multas ad res subseruierit inuidentia? vt insatiabilem diaboli animũ impleuerit, eidemq; mensam tãtam apposuerit, quantã videre ille expetiuerat. Igitur morbũ hũc fugiamus. nõ enim licet: non, inquam, licet prępparatũ illũ diabolo ignẽ effugere iis qui hoc morbo liberati nõ fuerint. liberati porrò erimus, si cogitauerimus quemnã in modũ nos tum amauerit, tum inter nos amare iusserit Christus. quo igitur modo nos amauit? sanguinẽ illũ precioſum dedit, p nobis, qui & inimici, & quàm grauissimis criminibꝰ affines obnoxiiq; eramus: hoc pacto & te ipse erga fratrẽ gere. propterea enim, in- *Ioã. 13.d.* quit, nouum mandatũ vobis do: sic inter vos amate, vt & ego dilexi vos. Immo verò nõ intra hos terminos amoris inter nos mutui modus cõsistit. Ille enim id, quod dixi, inimicorũ causa præstitit. At tu recusas tuum sanguinem pro fratre dare? quid igitur illiꝰ D sanguinẽ effundis, præcepto ex diametro repugnãs? quanquã quod ille fecit, id nullo debito fecit. tu autem quum id facis, mandatum imples. quãdo & ille *Mat. 18. c.* cui † talenta mille condonata fuerant, decem] tamen † *decẽ milia talentorum cõdonata fuerãt ceteꝝ.* denarios exigens, non ob hoc solùm condẽnari meruit, quòd exigeret, sed quòd ne ob beneficẽtiã quidem sibi factã, melior euasisset, nec domini exẽplum secutus, debitũ exoluisset. etenim debitũ quoque erat, quod ab ilio seruo erga conseruũ suum, præstitũ fuisset, si modò præstitũ fuisset. quæcunq; enim facimus, ea debitum implẽtes facimus. propterea & ipse ait: Omnia quum feceritis, dicite, inutiles serui sumꝰ: *Luc. 17. c.* quæ enim facere debebamꝰ, ea fecimus. Charitatẽ igitur quũ exhibuerimus, indigẽtibus pecunias quũ largiti fuerimus, debitũ implemus: non solùm quòd ille prior beneficus in nos fuerit, sed quòd quæ illius sunt distribuimus, si quando damus. quid te igitur iis priuas,

Furare agitatis, aut à dæmone obsessis.

Mat. 5. g.

Cain inuidia motus fratrẽ occidit.

Gen. 4. d.

†*ad te cõuersio eius.*]*ita etiam habent lxx. quos hic sequitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

priuas,quorũ ille dominum esse te voluit?ob hoc enim iussit,vt tu eas pecunias alteri dares,vt tu eas haberes.quãdiu enim tu solus eas retines,ne ipse quidẽ tenes: quum autẽ & alteri das, tumet ipse eas capis. Num quicquã est,quod amorẽ hũc exequare queat? Ipse sanguinem pro inimicis effudit,nos autẽ ne pecunias quidẽ pro eo qui de nobis bene meritus est ipse sanguinẽ suum,nos autẽ ne pecunias quidẽ ad nos minimè spectantes damus:ipse ante nos,nos autẽ ne post ipsum quidẽ: ipse pro nostra salute,nos autẽ ne pro nostro quidẽ cõmodo. nihil enim quicquã illi accedit ex nostra benignitate,verùm lucrũ ipsum totum ad nos ad postremũ reuertitur.propterea enim iubemur pecunias dare,vt ne iis excutiamur.quẽadmodum enim quum argentũ puerulo quis donat,iubet diligẽter vt vel asseruet, vel famulo asseruãdum credat,vt ne possit quisquis voluerit,illud eripere:sic
Mat.6.c. & Lucæ 12.d. sane & deus factitat.da enim,inquit,indigenti, vt ne quis abs te auferat,aut calũniator, aut diabolus, aut fur,aut post hos omnes mors.donec eũ ipse eas retines,tutò nõ retines. ꝙ si mihi per pauperes dederis, tibi ego omnia accuratè asseruo,atq; eas tibi in tempore debito magno cũ fœnore rependã.nõ enim vt auferã capio,sed vt plures quàm sint efficiam, vt accuratius custodiã, vt tibi ad illud vsq; tempus asseruem,quũ nullus erit qui mutuo det, nullus qui misericordia moueatur.quid igit nobis est immani°, qui ne post tot promissiones quidẽ sustinem° ipsi mutuò dare?,ppterea enim solitarij, nudi,ac pauperes ad eũ discedim°,pecuniis iis amissis,quæ nobis cõcreditæ fuerant, ꝙ eas non deponimus apud eum qui accuratissimè omniũ asseruare potest:quo nomine extremas pœnas luituri sumus. quid eũ in iudiciũ tracti dicere ipsi poterimus pro illarũ amissione?quam cusam,quam defensionẽ prætendere?quamobrẽ enim non dedisti?diffidis te rursus eas accepturũ?quî verò id ratione cõstet?nam qui ei dedit,abs quo nõ acceperat:nõne multò magis, quũ acceperit,daturus est? At te delectat aspectus?ob hocigitur multò etiã magis dato,& pecunias spargito, vt illic pleni° delecteris,quum nullus eas interuersurus est: quandoquidẽ si nũc retinueris, mala lues infinita.Diabolus eũ diuitibus insilit canis exẽplo offulam aut placentã de pueruli manib° auferre volẽtis.patri ergo eas dem°, quod quum à nobis factũ diabolus viderit,recedet: is vbi receſſerit, tum tibi omnes pater cũ securitate redditurus est,quũ tibi ostrepere ille nõ poterit,futuro scilicet seculo.vsqueadeo in prẽsentia diuites nulla re differũt à puerulis iis quib° canes infesti esse solent:quos circũ videlicet diuites allatrare omnes solent,quousq; lacerãt ac trahunt nõ homines solùm, sed &illiberales affectus,gula,ebrietas, adulatio, intẽperantia omnis.Iã si quid mutuò dare velimus disquirim° à quibus multũ caipere possimus:eosq; circũspicimus,quos gratos futuros sperauerim°.hic autem secus facimus.deũ relinquimus,qui sic grat° est-
Mat.19.d se solet,vt vel centuplũ præbeat.interim eos disquirentes,qui ne ipsam quidẽ sortẽ reddunt.quid enim nobis venter redditurus est,multa quũ absumpserit? stercus,ac corruptionẽ.quid autẽ inanis gloria?inuidentiam ac malignitatẽ.quid autem parsimonia?curam ac solicitudinẽ.quid autem intemperantia? gehennã, ac vermem venenatũ. hi enim sunt diuitum debitores,ab ipsa summa ac sorte vsuras id genus pẽdentes,nimirum hic incõmoda, tum autem & quæ expectãtur mala. His ergo,obsecro, debitoribus tãtũ supplicij vsuræ loco afferẽtibus,pecunias nostras mutuas dabimus,ac non potius ipsas Christo credemus,cœlum,vitam immortalem,arcana bona offerẽti?quámnã verò defensionẽ vsurpabimus?nam quãobrem non das ei qui daturus, ac qui etiã omnino plura daturus est? fortasse ob id quod multo post tẽpore dat.atqui & hac quoq; in vita dat.Verus est eñ sermo ille:Regnũ cœlorũ quærite,& hæc omnia ad- *Mat.6.d.*
denť vobis.vides liberalitatis ac munificẽtię magnitudinẽ?Illa tibi,inquit,asseruata sunt, nec minuũtur, quũ interim seculi huius bona tanquã additamenti ac corollarij loco largior.Adde his quod redditũ lõgo pòst tẽpore debitũ, opes tibi tuas auget. nã fœnus quidẽ mai° fit.Eteñ in fœneratitiis pecuniis id vsu venire videm°, vt fœneratores libẽti° his expẽsum ferãt,qui quod mutuò acceperĩt,multo post tẽpore soluturi sint. nã q, ptin° resoluit,is fœnoris cur sũinterrũpit.qui autẽ in soluẽdo ser°est,is quęstũ maiorẽ efficit. Itá ne verò obærãdis hominib° morã nõ ægrè ferimus, sed & modis oĩb°maior illa vt fiat excogitam°:obęrãdo autẽ deo sic nos pusillanimes gerimus, vt hoc nomine cũctemur ac tergiuersemur? quãquã ille,quod iã dixi, vel hic dat, atq; vnà cũ ea quã dixi causa,&aliud quiddã mai° dispẽsans in cœlis totũ recõdit. nã rerũ earũ quas ille largit magnitudo, doniq; illi° pulchritudo, vitæ præsentis vilitatẽ trãscẽdit. neq; eñ fieri potest vt in corpore mortali ac marcido illas immortales coronas capias, neq; in vita hac tumult° ac turbationis plena,tũ autẽ multis mutationbus obnoxia, stabilẽ illã & immotã quietem recipias.Iã verò si fortè aliena in terra ege-
res,nullos inibi famulos habẽs,†neq; te domũ tuam *†neque in domum transferre valens.*
reciperevalẽs,]tibi qui aurũ deberet,pollicetetur id se tibi numeraturũ multis vtiq; ꝑcib°ab eo cõtenderes, vt tibi illud domi potius, q, in extera ea regione persolueret:at verò spiritualia illa &arcana bona hic tibi numerari postulas.quantæ, quæso, id dementiæ fuerit?nã si hic accipis, mortalia prorsus accipis:qui si tẽpus illud expectaueris, immortalia tibi & integra reddet.si hic accipis, plumbũ accipis:sin verò illic,aurũ permultum purum putum. veruntamen ne prẽsentibus quidẽ bonis te priuat.nam & vnà cũ illa pollicitatione & aliã adiecit, ita inquiens: Quisquis rerũ cœlestium amore capietur,centuplum accipiet *Mat.19.d*
in hoc seculo,& vitæ æternę hæreditatẽ assequetur. Quòd si cẽtuplũ minimè accipimus, in causa sumus ipsi, qui mutuum nõ damus ei qui tantundem dare potest. hi enim omnes qui dederunt, tãtundem ipsi receperũt, vt etiã pauca dederint. quid enim, obsecro,magni Petrus dedit?nónne rete cõfractum,& calamum,& hamum solùm? sed tamẽ terræ illi vniuersæ domos deus aperuit,&terram & mare expãdit:ac nemo non illum in suas ædes vocauit.atq; adeò omnes bona sua à se diuẽdita ad illius pedes deferebãt: *Act.2.g.*
neq; enim in manus coniiciebãt, vt qui non id sibi audentiæ sumebant: tantum illi honorẽ vnà cũ munificentia tribuebãt. Dices:At ille Petrus erat. quid tũ ô bone? neque enim vni Petro hęc deus promisit, neq; dixit: Tu verò ô Petre centuplũ accipies solus: sed,quisquis reliquerit domũ aut fratres, centuplum *Mat.19.d.*
accipiet. neq; enim personarũ differentiã ille nouit, sed rerum merita. At me,inquis,liberorũ chorus circũsistit,atq; ego illos diuites relíquere aueo.quorũ igitur

igitur illos pauperes efficimus? nã illis omnia si reliqueris, rursus incertæ custodiæ tua omnia cõmittis: qui si illis deũ relinquis cohęredẽ ac curatorẽ,infinitos thesauros relinquis. Quẽadmodum enim cũ de nobismetipsis vltionẽ sumimus,nobis tum deus non opitulatur, cũ autẽ illius arbitratui rẽ permittimus, tum expectationẽ nostram rei exitus superat:sic& in pecuniarum ratione vsu venit.si nostrã in eis cogitationẽ fixerimus,desinit ille de illis curam habere:sin illi negocium totum cõmiserimus,fiet,vt & illas,& liberos itẽ in omni securitate collocet.porrò quid admiraris si in ipso deo hoc vsu venit?etem & id ipsum quoq; in ipsis hominibus euenire videmus.nã si moriens propinquorũ neminẽ ad liberorum tuorũ curam suscipiendã vocaueris,pudore ac verecũdia suffunditur persæpe,vel qui admodũ tutelæ suscipiędę cupiens est,quo minus vltro ad eã accurrat: qui si in illum curã hãc relieceris, is vt cui honos hic à te habitus fuerit,voluntati tuæ magnopere satisfacere curabit.Itaq; si liberis tuis magnas opes relinquere vis, dei prouidentiã relinquito.Nam qui nullũ tuũ opus
†illis.de liberis enim intelligendum Budæus annotauit 3.Reg.17. c. cũ extaret,†tibi]& animã dedit, & corpus formauit, & vitã item largitus est:is vbi te tale tantúmq; studiũ præstare,tum autem liberorum tuorũ facultates vnà cum ipsis liberis sibi impertiri viderit,nónne illis diuitias omnes adaperiet? Etenim si Elias tenui farina nutritus, posteaquã vidit mulierculã illam se sic excipere,sic amplecti, vt vel ꝑpriis liberis anteponeret, tantã in viduæ domo bonorũ abundantiã exhibuit, vt inibi &area tritico,& torcular vino exundaret:cogitato quantã Eliæ dominus benignitatẽ exhibiturus est. Absit igitur vt hoc consideremus, quẽadmodum liberos relicturi simus diuites, sed quemadmodum virtute præditos. nam si opibus confisi fuerint, nullius rei alterius curã susceputi sunt, vt qui habituri sint vnde morum prauitatẽ adumbrare possint: nẽpe à facultatum abundãtia. qui si viderint sese illo solatio atq; auxilio destitutos, omnẽ operam nauabunt,vt virtute ipsa magnũ paupertati solatiũ acquirãt.Ne igitur opes illis relinquas,vt virtutẽ relinquas.nam summæ quidẽ est amentiæ, illis dum viuimus faculatũ omniũ nostrarũ dominiũ non permittere, ab obitu vero nostro magnã iuuentutis leuitati licentiam relinquere.quanquã dũ viuimus ipsi, possumus quidẽ eos ad rationis calculos vocare, facultatibus non recte vtentes emendare,ac cohibere.vita vero functi,si vnà cũ orbitate ac iuuentute,& opũ quoq; licentiã addiderimus:fiet profectò, vt in infinita pręcipitia miseros illos ac calamitosos impella-
mus,ignẽ igni adiicientes, & oleum foco instillantes. Quapropter si illos citra periculũ vis diuites relinquere,relinquito eis deũ debitorẽ,ipsiq; deo has testamẽtarias tabulas porrigito. nã pecuniæ tuæ si ad liberos tuos deuenerint,ne hi quidẽ sciẽt cuínã largituri eas sint.quin potius in sycophãtarum & quidẽ ingratorũ manus incidẽt.qui si anteuertens illas deo mutuas dederis, incolumis in posterũ thesaurus manebit,ac nullo certe negocio subsequetur mutui reditio.Nã gratiã habet deus & quum nobis debet, & cum dependit:libentiúsq; fœneratores suos contuetur,quàm eos à quibus nihil mutuo accepit:ac quib° maxime ille debet,hos &maxime amat.quãobrem si perpetuã cum illo amiciciam inire vis,perficito multum tibi ille vt debeat.neq; enim perinde delectatur suis debitorib° creditor,vt deus suis creditoribus.ac

quibus nihil debet,eos auersatur:quibus autẽ debet, ad eos occurrit.Omnẽ igitur operã nauemus, vt illũ in ære nostro habeamus.hoc enim tẽpus fœnerationibus maxime accõmodum est,vt quod indigentiis constet. Si igitur in præsentia deo nihil dederis,tui sanè non egebit,postquã hinc aliò fueris profectus. hic enim sitit,hic esurit.sitit autẽ quando tuam salutẽ sitit:ob hoc & mendicat,ob hoc nudus errat,omni ope tibi æternã vitam conquirens.ne igitur illum
despicias.neq; enim† nutritum iam sese esse vult,sed *† nutriri vult,sed nutriri:*
nutriri:non indutũ,sed indui:] & tibi aureũ illud ve- *nõ iudui, sed indue-*
stimentum præparare,stolámq; regiã. Nónne vides *nutrire:* *re.*
medicos eos, qui curiosiores quidẽ sunt, cũ ægroti lauantur,& ipsos quoq; lauari,vt etiam lotione non egeãt?haud aliter & deus ipse propter te laborãtem, nihil nõ facit.propterea à te nulla cum violentia postulat,vt tibi copiosius retribuat:vt intelligas, ꝙ nulla quidẽ indigẽtia pressus postulat,sed salutem tuam nutantem,lapsabundámq; erigens. ob hoc ad te ille vili in habitu accedit,dextrã porrigẽs: cui si obolum modo dederis,haud auersatur. quẽ si contempseris, non abscedit°, sed rursus ad te adit. amat enim,amat valde nostrã salutẽ. pecunias,igitur contẽnamus,ne contemnamur à Christo:pecunias contẽnamus,vt & pecunias assequamur.nã si hic eas asseruauerim°,eas omnino tum hic tum illic amittemus. ꝙ si liberaliter eas dispertiemur, magna nimirũ opulentia in vtraq; vita perfruemur.qui ergo diues fieri vult,fiat pauper vt diues fiat,insumat vt colligat,spargat vt cõgreget, quæ ipsa si tibi noua ac parũ credibilia videntur, eũ contemplator, qui sementem facit: ac considera,ne illum quidem plura cogere aliter posse,nisi bona sua spargat,nisi quæ parata habet,effundat.sementẽ igitur & nos faciamus, cœlúmq; tanquam agrum colamus, vti & multa cum abundãtia metamus, & perẽnia bona assequamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cum quo patri gloria,vnà cũ sancto spiritu in secula seculorum,Amen.

Homilia octaua.

Vid igitur dicemus inuenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? Nam si Abraham ex operibus iustificatus fuit,habet quod glorietur, sed non apud deum. Vbi dixit, ꝙ mundus deo obnoxius factus est, ꝙ omnes peccauerunt, ꝙ gloriatio excluſa,quòd aliunde salutem assequi nõ licet,nisi à fide: deinceps ostendere studet, ꝙ ne dedecori quidem est hæc salus,sed relucentis glorię causa,ac maioris quàm quę operibus constat. Nam ꝙ & salus ea,quæ cum dedecore paratur,tristicia quadam coniuncta est,& hanc quoq; suspicionem tollit:quanquam & ipsum hoc iã innuit, cum non salutem modo sed iustitiam appellauit. Iustitia enim dei,ait,in ipso reuelatur. Qui enim
sic saluus fit,vt iustus,cum fiducia saluus fit:nec iustitiam solum appellauit,sed dei ostẽsionem. deus porrò rebus in gloriosis,splendidis,ac magnis se ipse vẽditat. veruntamen & ex iis quæ proposita sunt, ipsum hoc adstruit per interrogationem ipsum sermonem prosequens. quod quidem solenne illi semper est,tum vt perspicuitatem, tum vt fiduciã dictis suis afferat.etenim & superius ita fecit,cũ diceret: Quid igitur habet in quo præcellat Iudæus?&, Quid igitur præcellimus eos?Nullo modo.ac rursus: Vbi gloriatio?excluſa est.& hic quoque. Quid igitur dicemus Abrahã patrẽ nostrum? Quandoquidem enim hunc Iudæi sursum ac deorsum versabant, quòd videlicet

Cap. IIII.
Supr.3.c.d
Supr.1.b
Ibid.4.a
Ibidem b.
Ibidem d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

patriarcha cum esset,tum autē deo amicus, circūci- A sionē primus omnium accepisset:ostēdere vult ꝙ & ipse quoq; ex fide iustificatus sit.quod quidē magnę victoriæ exuberantia erat. nam absq; operibus vnū aliquem ex ipsa fide saluum fieri, nihil sanè inconueniens fuerit. Eum vero qui meritis ac rectè factis emineat,non quidem hinc,sed à fide iustum effici: id vero mirabile erat, ac tale quod fidei vim ac robur maxime declararet. Quapropter aliis omnibus prætermissis,ad hunc orationē reuocat. Ipsum porrò pa

†excludēs eos à vera ipsius cognatione: sic Erasm°

trē secundū carnē nominauit,† hac ratione eum depellens ab ea germana cognatione,quæ illi cū eis intercederet,]ac gētibus quasi via strata indicans propinquitatē,quā cum illo haberent.deinde ait:*Si enim Abrahā ex operibus iustificatus fuit,habet quod glorietur, sed non apud deum.* Quum igitur dixisset,ꝙ deus circumcisionē ex fide iustificat,& præputiū item per fidē, at- B que hoc satis supérq; adstruxisset iis quæ supra posuit: & per ipsum quoq; Abrahā plenius ipsum idem demōstrat q̄ promiserit. cōmittitq; ipsam fidē cum operibus,quandā veluti pugnā proponens,totúmq; certamē circa ipsum iustū firmat. nec id simpliciter. vnde & grauitatē valde asseruat,patrem illū vocans, eósq; ad necessitatē cogens illi in omnibus parendi: Ne enim mihi,ait,Iudæū adleges, neu vel hūc vel illum in mediū adducas.Ego enim ad ipsum demū fastigiū,atq; vnde ipsa circuncisio initiū cepit, cōscēdo. Si enim Abrahā ex operibus iustificatus est, ait, habet quod glorietur,sed nō apud deum.Obscurum quidē dictum hoc: igitur necessariū est manifestius ipsum reddere. Sunt enim gloriationes duæ, altera ab operibus,altera à fide.cū igitur diceret,si ex operibus iustificatus est, gloriationē habet, sed nō apud C deum:ostēdit ꝙ & à fide posset gloriationē,& quidē longe maiorē,habere.Magna enim Pauli vis in hoc maxime declaratur,quod in cōtrariū detorsit quod proposuerat.& ꝙ ipsa operum salus habebat, in quo & gloriaretur,& confideret:hoc ipsum multo magis à fide existere ostendit.Nā qui ob ipsa opera gloriatur, labores proprios habet quos obtēdat. at qui ob hoc effertur, & sibi placet, ꝙ deo fidē addixerit suā, multo maiorē gloriandi occasionē ostentat, vt qui dominū glorificet,ac magnificet. Quæ enim natura minime dictauit(de iis loquor,quę oculis nostris subiecta sunt) hæc à fide erga illū præstita admittit, tum germanā charitatē aduersus illū præ se fert, tū illius potentiā illustri præconio celebrat.Hoc ipsum porrò generosissimi est animi,& philosophicæ sententię, & sublimis cogitationis.Etenim nec furem esse, nec D parricidā, vel cuiuslibet esse possit. at credere ꝙ impossibilia possit deus, hoc vero magni admodū animi indiget,&magnopere erga illū affecti.etenim germanæ charitatis hoc signū est.Siquidē & deū quoq; honorat quisquis illius mandata implet: multo vero melius hic,qui fide philosophatur. Ille enim ei obedit: hic autē conuenientē de eo opinionem accipit, eūq; glorificat atq; admiratur vehemētius ipsa operum demonstratione.Illa ergo gloriatio eius est, qui rectè aliquod factū præsiterit. Hæc autē deū ipsum glorificat,ac quāta est,tota ipsius est. gloriatur enim ob hoc ꝙ magna quædā de eo concipiat,quę quidē in illius gloriā redundant. vnde ait erga deū habere ipsum gloriationē, non ob hoc autem solum, sed ob aliud. gloriatur enim rursus fidelis,nō ꝙ deū amat solum germanè, sed & quod ab illo magnum honorē assecutus est,magnā itē dilectionem.Quēadmodum enim ipse illū adamat, magna quædā de illo imaginatus,hoc enim dilectionis argumentū: sic & deus illum diligit sexcentorū criminū reum, nō tantū supplicio liberans,sed & iustū efficiēs.Habet igitur quāobrē glorietur,se magna admodū charitate dignum habitum fuisse. *Ei vero qui operatur, merces non imputatur secūdum gratiā,sed secundū debitum.* Igitur hoc maius, inquies?nequaquā.etenim credenti imputatur. nunquā autē imputaretur, nisi & ipse quidpiā attulisset. Quapropter & hic debitorē habet deū,nec vulgariū rerum debitorē,sed magnarū ac sublimiū.Illius porrò animi sublimitatē vbi ostendit, & spiritualē cogitationē non simpliciter dixit, *Credenti:sed,credenti in eū qui iustificat impium.* Cogita enim quantū hoc sit,nempe credere, ac certā persuasionē concipere: ꝙ possit deus,eū qui in impietate vitā transegerit, derepētè nō modo merito supplicio liberare, sed & iustū efficere,tum autē immortalibus illū honoribus dignari. Ne igitur existimes hunc imminui, ꝙ illi non secundum gratiā imputatur. ipsum enim hoc maxime facit,vt fidelis eluceścat, ꝙ videlicet tantam assecutus sit gratiam,tantámq; exhibuerit fidem.ac vide & retributionē maiorē:illi enim merces datur, huic autē iustitia.longe autē præstat mercede iustitia. est enim multiplicem mercedē comprehendēs remuneratio, ipsa iustitia. Id ergo Abrahæ exemplo cum declarauit,& ipsum quoq; Dauid adducit iis quæ dicta sunt suffragantē.Quid igitur ait Dauid? & quem tandem beatum dicit?eū qui operibus turget,an eū qui gratiam assecutus est?nēpe qui remissionē ac donū obtinuit,† an eū qui fidē ac beatitudinē?]beatitudinem porrò cū dico,bonorū omniū fastigium dico. sicuti enim iustitia amplius quiddam est ipsa mercede, ita beatificatio maius quiddā est ipsa iustitia. cū igitur ostendit iustitiam potiorē esse,non ob hoc solum,ꝙ eam Abrahā acceperit,sed ab ipsis etiā cogitationibus.habet enim,ait,quod glorietur, † sed non] apud deū:& alio rursus modo ipsam augustiorē, ac magis verendā ostendit,adducens Dauid illi suffragantem. etenim hic(ait)eum beatū facit, qui ita fuerit iustificatus,cū dicit:*Beati quorū remissæ sunt iniquitates.* Videtur porrò nō conueniēs testimoniū adducere. neq; enim dixit,beati quorū fides ad iustitiā imputata est. Id quod prudens quidē facit,non etiam ignorans,vt maiorē ostendat hyperbolē.nā si beatus est hic, qui à gratia remissionē accipit:multo magis qui iustificatus est,quíq; fidē præ se fert. porrò vbi beatificatio, ibi certe dedecore omni sublato magna gloria existit.est enim ipsa beatificatio mercedis cuiuslibet intētio,incrementum,& gloria. quapropter in quo ile præstat,id nō scripto expressum ponit,dicēs:Ei verò qui operatur,merces nō imputatur secundū gratiā. In quo autē fidelis præcellit, id per testimoniū scripto expressū adstruit,dicēs,Sicuti dixit Dauid,Beati quorū remissæ sunt iniquitates. Quid enim dicit, inquis,ꝙ non secundū debitū,sed secundū gratiā accipit remissionē:sed ecce,hic est qui beatur.quē vtique minime bearet, nisi eundē magnā obtinere gloriā intelligeret.nec ait,remissio igitur hęc in circūcisionē:sed quid?*Beatificatio hæc(quod amplius quidē erat)in circuncisionē,an in præputium?* Quęstionis est enim,bonū hoc & magnum cum vtro cōsistat, cum circūcisione, an cum præputio?ac vide hyperbolen. ostendit enim illud nō solū non præputiū auersari, sed libenter cum

† hæc desunt in Veronēsi.

† desunt hæc in Veronensi.

Psal.31.a.

ter cum ea versari,vel ante circuncisionē.quādoquidē enim qui sic beat,& ipse circuncisus erat, Dauid, & circuncisos alloquebatur:vide,vt studuerit Paul°, quod dictū est ad præputiatū appellere. Connectēs enim iustitiæ beatificationem, ostendénsq; vtrunq; vnū esse,quærit quo pacto iustificat° fuerit Abrahā. Videamus quo pacto iustificatus est,præputiatus quū esset,an circuncisus.præputiatus inquit: *Dicimus enim quòd imputata fuit Abrahæ fides ad iustitiam.* Superius scriptura cū citauisset,Quid eā(ait)scriptura dicit? Cre- Gen.15.b. didit autē Abrahā deo,& imputatum est illi ad iustitiā. Hic & loquētium quoq; sententiā assumit, ostēdítq; in præputio iustitiā extitisse: deinde ab his obiectionē aliā exurgentē soluit.Si enim qui præputiatus erat,inquit,iustificatus est, qua tandē causa circūcisio introgressa est? *Signum accepit,* inquit,*& signaculū iustitiæ fidei,quæ inerat illi in præputio.* Vides,vt ostende- B

† quater° & ipsos præputiatos illis adiectos fuisse ostēdit hoc è Budæi codice mutatum. †al primum.

rit Iudæos veluti asseclarum comitúmq; loco esse? † vel ipsos præputiatos illis adiectos adiunctósq; fuisse?]Si enim iustificatus quidē est tum,cū pręputiatus esset,ac coronatus est,postea autē circuncisionē accepit,certe posteriores introgressi sunt Iudæi: Igitur præputiatorum prius †est pater Abrahā,eorū, inquā, qui illi per fidē fuerint cōsanguinei,& tunc qui in circuncisione.duplex enim est pater.Vides fidē splēdescere?quousq; enim ea accederet,non iustificatus est patriarcha. Vides præputiū impedimentū nullū afferre?eterū præputiatus erat,nec prohibitus est iustificari.fide igitur posterior est circūcisio. & quid miraris si fide circuncisio posterior est,quādo & pręputio quoq;?nō solū autē fide posterior,sed & ipsa etiā lōge inferior:ac tāto certe inferior, quāto signum re ipsa cuius est signū inferius est.Verbi gratia,Quanto C militis insigne milite ipso inferius est. dices, & quāobrē signaculo egebat? nō ipse egebat. quāobrē ergo illud accepit?*Vt esset ipse pater communis & credentiū per præputium,& eorum qui in circuncisione essent.* Sed non simpliciter eorū qui in circuncisione, idcirco adiecit:*Iis qui non solum genus ducerent à circuncisione.* Si enim præputiatorū ille pater,non ꝙ præputiatus est, quāquam in præputio iustificatus, sed ꝙ ipsius fidē sunt æmulati:multo minus circuncisorū erit pater,,ppter circuncisionē, si fides abfuerit. Circuncisionē enim

†præputiati circuncisos expellant.

accepit,vt vtriq;,ait,ipsum habeamus patrē,nec †qui circuncisi fuerint,præputiatos expellunt.] vides vt pręputiati hi ipsum priores patrem habuerit? Quòd si venerandū quiddā est circuncisio,ꝙ iustitiā videlicet prædicet,nō paruā & præputiū præstantiā obtinet,vt qđ iustitiā eā ante circūcisionē acceperit.tum D ergo tibi licebit patrem illum habere,cum ingressus fueris vestigiis fidei,nec cōtēderis, nec tumultuatus fueris,legē introducens.quámnā,obsecro fidē mihi narras?nempe eā quę fuit in pręputio.Rursus Iudaicam turgiditatē ac fastum cōpescit,iustitiæ tēpus in memoriā redigens.& rectè dixit, *Vestigiis*:vt tu æquè atq; ille in corporū mortuorū resurrectione credas. etenim ille circa hoc ipsum fidem exhibuit.Quare si præputiū explodis,aperte discito, ne ipsam quidem circuncisionē tibi prodesse. nisi enim fidei vestigiis insticteris,vt sexcenties circuncisus fueris, nō eris Abrahæ filius.quando & circuncisionem hoc nomine accepit, vt ne qui in præputio esset, te fastidiret ac reiiceret, Caue itaque ab illo id exigas:factum enim eiusmodi tibi,nō illi auxilio fuit. At illud & iustitiæ signum ait.& hoc propter te:quādo nūc ne hoc qui-

dem est.tum enim tu corporeorū signorum egebas: nūc autē his minime opus. dicet aliquis: Num à fide licebat animæ ipsius virtutē perdiscere?licebat quidem.Verum & hoc itē additamēto indigeb,s. quādoquidē enim animę virtutē nequaquā es ęmulatus, neq; videre potuisti,data tibi est sensibilis circuncisio: vt posteaquā te hac in re corporali exercueris, sensim deducaris & ad animi cōtemplationē: ac studiose ipsam cōplexus, tanquā dignitatem maximā, imitari ac reuereri patrē edocearis. atq; hoc non in circūcisione modò deus instituit, sed & in aliis item omnibus:nimirum in sacrificiis, in sabbatis,in festis. Nam ꝙ causa ille tua circuncisionem acceperit, audi quæ sequuntur.cum enim dixisset,ꝙ signum accepit, & signaculum,causam apponit,dicens:*Vt ipse esset pater circuncisionis,* iis qui & mentalē assumunt. nā si hāc solum habueris,nihil tibi amplius accedit. Signum enim & hoc est,cum ipsa res penes te extiterit, hoc est ipsa fides.quandoquidē si hac careueris, ne ipsum quidē signū,signū esse potest. cuius enim signū erit? cuius signaculū?cum†nō sit qui]ob signetur. haud a- †nulla res liter q̄ si nobis balteū ostēderis,signaculum habens, sit quæ, nulla re intus reposita: quapropter ridicula circūci- aut pro sio fuerit,nisi fides intus adfuerit.nā si ea iustitię quidem signū est,iustitia autē careueris, fit, vt ne signum quidē habeas.hac enim de causa signū accepisti, vt rem exquireres cuius signū habes.quandoquidem si ipsam citra hoc exquisiturus esses,huius non indigeres.nō hoc autē prædicat solū circuncisio, iustitiam videlicet,sed iniustitiā,quæ in præputio esset. Aliud igitur nihil circuncisio prædicat, nisi ꝙ circuncisione minime opus. *Etenim si ij qui ad legem pertinent,hæredes sunt,inanis facta est fides,& irrita facta est promissio.* Declarauit ꝙ necessaria esset fides, ꝙ circuncisione vetustior,ꝙ lege fortior, ꝙ legem cōmendet. nam si omnes peccauere, necessaria:si qui præputiatus esse, is iustificatus est.si per legē agnitio peccati, absq; autē lege manifestata est,fortior.si legis testimonio probatur,& legē firmat,non aduersaria, sed amica & socia:declarat rursus aliunde fieri nō potuisse vt per legem hæreditatē assequereris. quā fidem cum cōparasset circuncisioni,victoriámq; reportasset, eādem rursus legi opponit,sic inquiēs:*Si enim qui ad legem pertinēt,hæredes sunt,inanis facta est fides.* Vt ne quis enim dicerēt fieri posse,vt fidē habeas legémq; ferues: ostendit id esse impossibile. Nā qui ipsam legem amplectitur,tanquā quæ salutē afferat, is fidei vim improbat:ob quod ait, Inanis facta est fides:hoc est, non opus est salute ea,quæ per gratiā fit:neq; enim ea potest suū ipsius robur declarare.etenim Iudæus fortasse dixerit,Quid enim mihi fide opus?Igitur si hoc verum,vnà cum fide promissio pessum iit.vide vt in omnibus, ab ipso patriarcha à summo rei totius initio cum ipsis depugnet.nā cum ostendit illinc iustitiam vnà cum fide hæreditariā factā, ostendit & promissionē similiter.vt ne enim diceret Iudæus,Quid mihi curæ est,si per fidē iustificatus est Abraham? dicit Paulus,Ne id quidem quod ad te maximè pertinet, nēpe possessionis promissio, potest sine illa ad opus deduci: quod maxime illos territat. quānam porrò promissionē ait?vt mundi hæres sit. & in eo omnes benedicantur.& quo tandē pacto irrita facta est hęc promissio?dixerit aliquis. *Nam lex iram operatur.Cuius enim lex non est,huius nec transgressio.* Quòd si iram operatur,& transgressioni obnoxios facit: liquet planè

Universidad de Deusto Biblioteca

quòd & execrationi quoq; . porrò qui execrationi,
supplicio ac transgressioni obnoxij sunt:ij ne digni
quidē sint,qui hæreditatem cernāt, immo & pœnas
dare,& expelli merētur.Quid igit?Accedit fides gra
tiā illiciēs,vt promissio ad opus deducatur.vbi enim
gratia,ibi venia:vbi venia,ibi nullū suppliciū: suppli-
cio porrò sublato,ac iustitia à fide accedēte nihil ꝓ-
hibet hæredes nos fieri promissionis eius, quæ à fide
datur. *Idcirco igitur ex fide*,ait,*datur hæreditas, vt secundum*
gratiam firma sit promissio vniuerso semini, non ei quod est ex
lege tantum, verumetiam ei quod est ex fide Abraham,qui est
pater omniū nostrū.Vides ꝙ non solū legē stabilit fides,
sed & ipsam hanc dei promissionē perire nō patitur.
Lex autē è diuerso & fidem irritā facit, præter tem-
pus obseruata,& promissionē impedit.propterea o-
stendit nō solum non superuacaneam esse fidem,sed
& sic necessariā, vt sine ea ne seruari quidem possis.
Lex enim irā gignit: omnes enim eā transgressi sunt.
hæc autem iram prorsus coalescere nō patitur. *Cuius*
enim nō est lex,ait,*huius neque transgressio*.Vides vt nō so-
lum peccatū exortum deleat,sed ne ipsum quidē ex-
oriri sinat.propterea ait: *Per gratiam*.Quāobrem tan-
dem?non quidem vt pudefiamus,Sed *vt firma sit pro-*
missio vniuerso semini. Duo bona hic ponit. ꝙ videlicet
& firma ea sint,quę dātu:& ꝙ vniuerso semini ea pa-
rata sint.eos qui à gentibus oriundi sunt cogens, Iu-
dæósq; ostēdens exclusos esse,si ad fidei auditum no
men contentionē mouerint . Hoc enim firmius illo.
neq; enim te fides dāno afficit,ne contentionē cieas,
sed te à lege in periculū adductū,seruat.deinde post-
eaquā dixit,vniuerso semini,diffinit,qualínā semini.
Quod est ex fide,inquit , Connectens cognationē quæ
ad gētes pertinet, ostēdénsq; nō posse eos ob ipsum
Abrahā sibi placere,qui nō perinde crediderint, at-
que ille.ecce & aliud quiddā tertiū fides operata est.
nam cognationē eam,quæ ad iustum pertinet,accu-
ratiorē fecit, tum autē plurium liberorum patrē de-
clarauit.Vnde non simpliciter dixit Abrahā,sed no-
stri credentiū patris,deinde testimonio dictum obsi
Gen.7.a gnans:*Sicut scriptū est*,inquit,*patrem multarū gentium con*
stitui te.Vides hæc iam inde ab initio ordinata? Quid
igitur,dixerit aliquis,si de Ismaëlitis,aut Amalecitis,
aut Agarenis hæc dicit? Hoc certe vlterius ꝓgressus
manifestius ostēdit,nō de illis ꝓlatū fuisse. sed inte-
rim ad aliud festinat,per qđ & ipsum hoc declarat,
† multa cum magnificentia. propinquitatis huius modū definiēs, ac † magno cū
cōsilio]hoc adstruēs.Quid enim ait?*Ad exemplum dei*
cui credidit. Quod porrò ait,hoc est:Quemadmodum
deus nō est singulariū deus,sed omnium pater:sic &
ipse.& rursus,sicuti deus pater est non secundū natu
ralem cognationē,sed secūdum fidei necessitudinē:
ita & ipse.obedientia enim patrē facit,ac genitorem
omnium nostrū . quādoquidē enim hanc cognatio-
nem nihili faciebant,crassiorémq; illam retinebant,
ostendit hanc esse magis ratā,orationem ad deū de-
ducens,ac vnà cum his &illud demonstrans,ꝙ vide-
licet fidei retributionē hāc acceperit.quare nisi hoc
adfuerit,omniúmq; extiterit pater terrā inhabitan-
tium,verbū id, ad exemplum, locum non habet,sed
mācum factū est dei donū. ad exemplū enim sonat,
perinde.quî enim mirū fuerit , obsecro te, patrē illū
esse suorū,& à se genitorū?hoc enim quiuis homo as
sequitur.quod enim nec opinatum est,illud quidem
est:ꝙ videlicet,quos à natura non habuit , eos vt dei
dono acciperet.Quare si credere vis,patriarchā fuis-

A se honorē assecutum, credito & illum eundē omniū
esse patrē.Vbi autē dixit, ad exēplum dei, cui credi-
dit,nō intra ea verba constitit,sed & addidit:*Qui vi-*
tæ restituit mortuos, ac vocat ea,quæ non sunt, tanquā sint: Iā
hinc veluti iactis fundamentis , de resurrectione ser-
monē præparans,vt qui ei ad rē propositā accōmo-
dus esset.Si enim possibile illi mortuos vitæ restitue-
re,& ea quæ nō sunt,tanquā ea quæ sunt producere:
possibile eidē & eos,qui ab ipso nati nō fuerint,ipsi⁹
filios efficere.ob quod nō dixit,qui producit ea quæ
nō sunt:sed,qui vocat, maiorem facilitatē ostēdens.
quēadmodū eñ nobis facile est vocare ea quę sunt:
ita ei facile,ac multo facilius,ea quæ nō sint , in rerū
naturā producere. porrò cum dei donū magnū esse
dixisset, & immēsum, déq; illius potestate disseruis-
set,ostēdit & Abrahę fidē dono ipso dignā esse,vt ne
putes eū temere honestatū fuisse: excitatóq; audito-
B re,vt ne Iudę⁹ obturbet,obstrepat,aut animi pēdeat,
ac dicat: quî fieri potest, vt qui filij minime sunt, filij
tamē fiant?traducit orationē ad patriarchā atq; ait,
Qui præter spem sub spe credidit,se fore patrē multarū gentium, *Gen.15.b*
iuxta id quod dictū est, sic erit semen tuum.Quo pacto prę-
ter spē sub spe credidit?pręter spem humanā,sub spe
dei.ostēdit enim & rei magnitudinē,nec sinit tamen
fidē dicto abrogari,quæ inter se pugnantia sunt,fide
ipsa tēperante. Quòd si de illis loqueretur qui ab Is-
maële ortū habuerūt,superuacanea hæc esset oratio.
illi enim non secundū fidē,sed secundum naturā ge-
niti sunt.Sed & Isaac in mediū adducit. non enim ꝓ
illis gētibus credidit, sed pro eo qui ab vxore sterili
edendus esset.si igitur merces est,patrē multarū gen
tiū fieri:de illis gētibus intellige,pro quibus credidit
C videlicet.nā vt scias de his illū loqui,audi quę sequū
tur: *Ac nō infirmatus fide,haud cōsiderauit suū ipsi⁹ corpus iā*
emortuum.Vides vt impedimēta ipsa ponat , & altum
iusti animum omnia trāscēdentē.præter spē , inquit,
quod promissum erat:primum hoc impedimentum.
neq; enim ipse alterum Abrahā habuit, quē videret
sic suscepisse filiū. nā qui ab illo extitere,ad illum re-
spexere.ille autē ad nullum,sed ad deū solū.quapro-
pter,præter spē,dixit.deinde, corpus emortuū : hoc
secundū.& mortificatio vuluæ Sarrę:hoc & tertium
& quartū.*Verum ad promissionē dei nō hæsitauit ob incredu*
litatē.Neq; enim demonstrationē dedit,neq; signum
fecit deus,sed verba erāt nuda solū, promittentia ea
quæ natura nō pollicebatur. sed tamē nō hæsitauit,
inquit.nō dixit illum nō incredulū fuisse:sed,nō hæ-
sitauisse,hoc est ne animo quidē suspēso,ancipiti, ac
D dubio fuisse . porrò autē ꝙ tot ei impedimenta exi-
sterēt,inde edocemur,vt innumera etiā, quæ impos-
sibilia quidē videātur,promittat deus,nec ea admit-
tat qui audierit , eā imbecillitatē nō ab ipsarū rerum
nasci ingenio,sed ab eius stulticia, qui non admittit.
Sed robustus factus est fide.Vide Pauli philosophiā. nam
quādoquidē agebatur tum de iis, qui opera præstāt,
tum de iis qui credunt,fidémq; exhibēt suā,ostendit
eum qui credit,maius opus illo præstare: tum autem
maiori fortitudine,maiori robore indigere, nec con
temptibilē ac vulgarē laborē sustinere : etenim ele-
uabant Iudæi,attenuabántq; fidē,tanquā quæ labo-
rem non haberet.Igitur aduersus id sese obfirmans,
ostendit non eum solum,qui temperantiā , aut aliud
id genus meritum præstat,sed & eum quoque qui fi-
dem credulitatémq; affert,magna admodum virtu-
te ac potētia indigere. Quēadmodum enim roboris
ille

ille eget ad propellēdos à se adoriētis intēperantiæ
insultus,ita & huic quoq; valido ac potēti animo o-
pus est,ad defendēdas, explodēdásq; incredulitatis
cogitationes. Quî igitur fortis extitit?Fidei,inquit,
nō cogitationibus rē ipsam cōmisit.alioqui futurum
erat,vt laberetur,animúmq; desponderet.qui porrò
fidē præstitit? *Tribuens gloriā deo*,inquit,*certa persuasione*
† id quod promiserat potēs. *concepta quòd † is qui promiserat,idem potēs]esset & præstare.*
Igitur ipsum hoc,nō curiose indagare scilicet,est deū
glorificare,sicut curiose indagare,est peccare.Quòd
si quoties inferiora hæc curiose nimis perscrutamur,
inquirimúsq;,deū minime glorificam⁹:multo magis
quoties domini ortū superuacanea curiositate inqui
rimus,tanquā qui iniuriā inferamus, extrema patie-
mur.si enim resurrectionis typum exquirere minime
oportet,multo minus arcana illa,& horroris ac reue
rētiæ plena.nec dixit,credens,simpliciter: sed, certa
persuasione cōcepta.nā tale quiddā fides est,nimirū
apertior,manifestiórq; demōstratione ea,quā perpē
dentis animi ratiocinatio parit , atq; adeo maiorē in
suadēdo vim obtinet.neq; enim fluctuat,si qua forte
alia cogitatio in eā introgressa fuerit.etenim qui per-
pendētis hinc inde animi ratiocinationibus paret, is
certè & sententiā mutare possit.at qui fide se obfir-
mat , auditionē suam cogitationibus iis quæ nocere
possunt,veluti vallo munitā occludit. Quum igitur
dixisset,ꝙ à fide iustificatus esset,declarat ꝙ & deum
à fide glorificauerit:quod ipsum vitæ maxime pro-
Matt.5.b priū est.Luceat enim lumen vestrū corā hominibus,
vt videāt bona opera vestra, & glorificent patrē ve-
strū qui in cœlis est.ecce hoc fidei esse apparuit. Rur
sus autē vt opera indigent roboris,ita & fides. In ip-
sis quidē operibus præstandis vsu sæpe venit , vt su-
dorē corpus partiatur:in ipsa autē fide , animæ sim-
plicis,ac nudæ meritū existit.quamobrē maior est la
bor,cum ea videlicet certaminū socium,participēq;
nō habeat.Vides vt omnia,quæ operis erant,ostēdit
maiori cum exuberātia ipsi fidei inesse.Verbi gratia,
Gloriari erga deū,fortitudinis ac laboris egere , deū
† Quod promiserat. rursus glorificare.per hæc porrò verba.† *Qui promise-*
rat,idem]potens esset & facere.Videtur mihi & de futuris
aliquid prædicere. neq; enim præsentia solū promi-
sit,sed & futura.Hæc enim illorū typus erant.Est igi
tur incredulitas mentis infirmæ, pusillæ, ac miseræ.
Quāobrē quoties nobis nōnulli credulitatem vitio
vertent,illis cōtrà vitio vertamus incredulitatem, vt
miseris,pusillanimibus,insipientibus,infirmis, & asi-
nis nihilo melius habētibus. Quēadmodū enim cre-
dulitas,animi est magni, ac sublimis, ita incredulitas
animi est exilis,ratione maxime carentis,& ad pecu-
dum amentiā depressi.Itaq; illis omissis ipsum patri-
archam æmulemur,ac deū glorificemus,quēadmo-
dum & ille gloriā illi dedit.Quid porrò illud est,glo-
riam illi dedit?illius iusticiā,illius immensam poten-
tiam considerauit , tum autem conuenientem de eo
cogitationem sibi sumpsit,atque ita demum plenam
ac certam promissorum persuasionem induit.

Morale.

Igitur & nos quoq; illum glorificemus,tū per ip-
sam fidē,tum per ipsa opera , vt mercedē hanc acci-
Luc.12.a piamus,ab illo scilicet vt glorificemur.Eos enim qui
me glorificant,ait,glorificabo.quāquā si nulla etiam
proposita esset merces , vel hoc ipsum gloria fuerit,
nēpe ꝙ digni habiti fuerimus, qui deū glorificemus.
Nam si qui regum laudes decantant, celebrantq; , ij

A ob hoc tantūmodo magnopere sibi placent , vt nul-
lus inde alius fructus existat:cōsidera quātæ demum
gloriæ fuerit,si dominus noster per nos glorificetur?
quēadmodū & quanti supplicij,si authores ipsi fue-
rimus, vt per nos ille blasphemetur , ac male audiat,
quanquā hoc ipsum,nempe glorificari,causa ille no-
stra fieri vult.ipse enim re ipsa minime indiget.Quā-
tum enim esse putas deū inter & homines discrimen?
an quantū inter homines & lumbricos ? sed nullum
prorsus dixi discrimen vel tanto à me posito. neq; e-
nim id quantū sit verbis exprimere queas . Igitur nū
velles ipse à lūbricis gloriam capere magnā ac splē-
didam?nequaquā.ergo si tute gloriæ sitiēs, hoc nol-
les:qui hoc affectu vacat, atque ab eo intantū est re-
motus,is quo tandē pactæ gloriæ à te manantis indi
guerit?Sed tamē vel minime egens cū sit, ait se illam
B cupere propter te.si enim sustinuit,vt propter te ser-
uus fieret,quid demiraris,si hac eadem de causa , &
alia quoq; suscipit,amplectitúrque?nihil enim se esse
indignum existimat,quod quidē saluti nostræ con-
ducat.Hæc ipsa igitur cum ita se habere nouerimus,
peccatū id omne effugiamus,per quod de⁹ blasphe-
mia efficiatur.ait enim scriptura , tanquā ab aspectu
serpētis,fuge à peccato.nā si ab illud accesseris,†mor *Eccli.21.a*
debit,]te.non enim illud ad nos accedit , verum ipsi *† δήξεταί,*
ad illud transfugimns. Siquidem & huic quoque rei *id est.mor*
deus ita prouidit,vt ne videlicet diabolus sua tyrāni- *debit, alij*
de superior nobis esset.alioqui enim null⁹ inuenire- *legūt δέξε-*
tur cōtra illius robur stare valēs,propterea habitare *ται, id est,*
illū voluit, tanquā latronem quēpiam,ac tyrannum. *suscipiet.*
qui nisi quē apprehēderit inermem ac solitarium in *siue exci-*
suas speluncas descendentē,accedere sanè non susti- *piet.*
C net:nisi nos per desertū iter facientes viderit,appro-
pinquare nō audet.desertus autē diaboli locus aliud
nihil est,quàm ipsum peccatū.opus est ergo nobis fi-
dei scuto,salutis galea,spiritus gladio, nō quidem vt
ne malū aliquod patiamur tantū , sed vt illius caput,
irruere volētis, obtruncemus. opus est itē & assiduis
precibus,vt ille sub pedibus nostris cōteratur.impu-
dens est enim & impurus,& quidē ab inferiori loco
depugnans:sed tamen vel sic victor euadit.cuius rei
causa ea est,ꝙ studiū nullum adhibemus , quo ipsi il-
lius plagis altiores nos collocemus.neq; enim ille po
tis est sese admodū sursum attollere,sed deorsum tra
hitur,†serpentis formā gerens,]quod si initio sic or- *† atque*
dinauit illū deus,multo magis &nunc.qui si ignoras, *huius ser-*
quid tandem sit ab inferiori loco depugnare,tibi hic *pens typus*
ego enitar pugnæ huius modū declarare. Quid igi- *erat.* *Gene.3.c*
D tur est ab inferiori loco depugnare?nēpe à reb⁹ quæ
infra nos sunt,digladiari,à voluptate & diuitiis, de-
niq; à secularibus quibusuis rebus.quapropter si quē
ille viderit volatu ad cœlū ferri , primū saltu eousq;
contingere haudquaquā potest.deinde id aggressus,
celeriter concidet.neq; enim pedes habet,ne formi-
des,non alas,ne terreare.super terrā trahitur,iis quæ
in terra sunt adhærescēs.Igitur nihil quicquā sit tibi
cū terra cōmune,ac labore nullo egebis . neq; enim
pugnā eā nouit,quæ aduerso vtrinq; cornu geritur.
sed veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum
imposturā assidue latitans. qui si spinas incideris, fa-
cile aufugiet,timidus redditus,si & in illū diuinas in-
cantationes canere noueris,statim vulnerabitur.sunt
enim nobis , sunt inquam nobis incantationes spiri-
tuales,ipsum nomen domini nostri Iesu Christi, tum
ipsius crucis potentia.huiusmodi incantatio non so-

 lum

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum draconem à ſpelęis abigit, atq; in ignem conii-
cit, ſed & vulneribus quoq; medetur. quòd ſi multi
extitere, qui dictis illis carminibꝰ ſanati minime fue
rint, accuſent illi modicam ſuã fidem, non dicti infir-
mitatem: quando & ipſum Ieſum multi quidẽ pelle-
bant, ac premebãt, ac nihil tamẽ inde lucri reporta-
Matt. 9.c bãt. At quę ſanguinis profluuio laborabat mulier, ne
tacto quidẽ corpore, ſed ipſo tãtũ veſtis limbo, diu-
turnos ſanguinis fontes ſtitit. hoc nomẽ & dęmoni-
bus terribile, & perturbationibꝰ, & ęgritudinibꝰ. hoc
igitur ornemur ipſi, hoc tãquã muro nos muniamus.
ſic & Paulus factus eſt magnus, quãquã & ille eadẽ
nobiſcũ natura conſtans. ſed illũ ipſum fides ſibi im-
mutatum aliũ pro alio effecerat. quin & tãta erat in
illo fidei abũdãtia, vt vel eius veſtes magna pollerẽt
poteſtate. quo igitur pacto nos ipſi excuſabimꝰ? ſi il-
lius quidẽ & vmbræ & veſtes mortẽ exegere, ipſos
autẽ affectus ne noſtræ quidẽ preces cõpeſcãt, quid
tandẽ cauſæ eſt? nempe ingens animi diſcrepantia,
nam quod ad naturã ſpectat, ea æqualis quidem eſt,
& cõmunis. Ille enim perinde atque nos natus eſt, &
educatus, tum autem terrã habitauit, & aërem reſpi-
rauit. at cætera nobis longe maior ac melior, zelũ, fi-
dem, charitatẽ. Ipſum igitur imitemur, præſtantes vt
per nos Chriſtus loquatur. hoc ille cupidius auet, q̃
ipſi nos, atq; ob id organũ hoc apparauit. quod qui-
dẽ nõ vult infructuoſum atq; iners manere, ſed aſſi-
due id in manibꝰ habere. quĩ igitur illud artificis ma
nui accõmodum apparas? non etiam remittis chor-
das, iíſq; mollioribus per delicias effectis, citharã to
tam illi inutilẽ reddis? cum eam oporteat conſtrin-
gere, & intẽdere cantus, & ſale ſpirituali conſtipare.
nam ſi eam hac ratione aptatã viderit, per noſtram
etiã animã reſonabit Chriſtus. quod certe cũ à nobis
factũ fuerit, & angelos videbis exultãtes, & archãge-
los, & Cherubim. Digni igitur inculpatis illis mani-
bꝰ efficiamur, ipſum exhortemur, vt & noſtrũ quoq;
cor pulſet. imò vero ne exhortatiõis quidẽ ille eget.
duntaxat eo attactu cor idem dignum cõparato. Sic
fiet, vt ille ad te prior accurrat. Nã ſi imparatis vltrò
etiã accurrit (Paulo enim tali nondum effecto enco-
mij telã orditur) is cum te paratum viderit, quid tan-
dem facturus non eſt? quod ſi Chriſtus reſonuerit: tũ
certe & ſpiritus omnino pręſto aderit, erimúſq; cœ-
lo meliores, nõ ſolẽ habẽtes ac lunã corpori impreſ-
ſam, ſed ſolis & lunæ & angelorũ dominũ inhabitã-
tem, & inambulantẽ in nobis. Hęc autẽ dico nõ quò
mortuos ſuſcitemus, neq; quò leproſos expurgemꝰ:
ſed vt horum omniũ ſignum charitatẽ exhibeamus.
Vbicunq; enim bonũ id affuerit, ſtatim filius præſto
eſt, vnà cum patre, inibi etiã & ſpiritus gratia frequẽ-
Mat. 18.c tat. Vbicũq; enim fuerint (ait) duo vel tres cõgregati
in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorũ. quod quidẽ
magni eſt affectus, pertinétq; ad eos qui valde amãt,
amatos ſcilicet vtrinq; habere. Dices, ecquis autẽ ita
miſer eſt, vt nolit Chriſtũ ipſum mediũ habere? Cer-
te ipſi nos illi ſumus, qui mutuis inter nos ſeditioni-
bus cõflictamur. ac fortaſſe me ridebit quiſpiã, dicét-
que: Quid ais? vides omnes nos intra eoſdẽ parietes
eſſe, intra vnũ idémq; eccleſiæ clauſtrũ, ſub eandem
mandrã vnanimiter coactos, neminẽ depugnãtem,
ſub vno eodémq; paſtore communiter acclamãtes,
cõmuniter quæ dicta fuerint exaudientes, cõmuni-
ter preces fundẽtes, & tu hic tamẽ pugnæ ac ſeditio-
nis mentionẽ infers. pugnæ quidẽ mentionẽ infero

A neque inſanio, aut mente alienata ſum. Video enim,
quę video. nec me latet nos ſub vnũ ſtabulũ coactos,
vnum paſtorẽ habere: propterea autẽ mirũ in modũ
lamentor, ꝙ cum nos tot res copulauerint, ſeditione
tamẽ agitemur. Et quámnam, inquis, ſeditionem hic
vides? hic ſeditionẽ quidẽ nullã. Verũ concione hac
ſoluta, hunc ille accuſat, alius aperte iniuriam affert:
alius inuidet, auariciæ & rapacitati ſtudẽs: alius vim
affert, alius perdité amat, alius ſexcentos conſuit do-
los: ꝙ ſi noſtras animas detegere daretur, tum demũ
hæc, quæ dico, omnia exacte perſpiceretis, cogno-
ſceretiſq; me hac in parte nõ delirare. An nõ videtis
in exercitibus id vſu euenire, vt milites pacis tẽpore
armis poſitis nudi & inermes alteri ad alteros com-
meẽt? verũ vbi armis ſeſe illi muniũt, vbi & cuſtodiæ,
& præſidia, & inſomnes noctes, vbi & aſſidui item
B ignes incẽduntur, iam non pax, factum eiuſmodi, ſed
bellũ. Hoc ipſum & in nobis quoq; videre eſt. Etenĩ
à nobis ipſi inuicẽ cauentes inter nos timemus, & ad
aurẽ proximo vnuſquiſq; verba facimus: ac ſi alium
accedentẽ viderimus, ſilemus, eóq; ſermone medio
omnia cõtrahimus: quod quidẽ nequaquã confidẽ-
tium eſt, ſed hominũ ſibi admodum cauentium. At
hæc, inquis, à nobis fiunt, non quò iniuriã faciamus,
ſed vt ne patiamur. ob hoc ipſe lugeo, quòd cũ inter
fratres viuamus, vt ne tamẽ iniuria afficiamur, cuſto-
diæ egemus, tot ignes incendimus, tot cuſtodias ac
præſidia adhibemus. Cuius rei cauſa quidẽ eſt men-
dacij fraudíſq; copia, tum autẽ ingens charitatis ex-
tinctæ penuria, vno verbo bellũ irreconciliabile. Ob
quod nõ paucos inuenias gentilibus plus fidentes, q̃
Chriſtianis. atqui q̃ hæc indigna, q̃ hæc inuerecũda,
C q̃ lachrymanda, q̃ deploranda ſunt? Dices, quid fa-
cias? hic difficilibus atq; incõmodis moribus prædi-
tus eſt. & vbi philoſophiã iſtam didiciſti? vbi ſunt le-
ges Apoſtolicæ, quæ ipſę iubent, vt onera inter nos Gala. 6.a
noſtra ferãmus? nam ſi fratris cõſuetudine vti neſcis,
quando vnquã poteris externi hominis vſum recte
ferre? ſi mẽbrum neſcis contrectare tuũ, quando vn-
quam alienum illicere, & tibi ipſe cooptare poteris?
Enimuero quid iam faciã? ad lachrymas effundẽdas
natura propenſus minime ſum. quandoquidẽ abun-
dantes ex oculis fontes emitterẽ iuxta prophetã il-
lum, hoc ipſo ꝙ hoc in cãpo bella conſpiciã infinita,
illis pernicioſiora. Ille quidẽ barbaros irruentes in-
tuitus, dicebat, Vterus mihi, vterus mihi dolet: ego Hier. 4.b
vero ſub vno imperatore inſtructos cũ videã, deinde
cõtra ſe mutuo ſtantes, mordentes, ac ſua inuicẽ mẽ-
D bra concidentes, hos quidẽ pecuniarũ, illos gloriolę
nomine, alios temere, ac nulla cauſa ſubſannãtes, at-
que irridentes, ac vulnera inter ſe multa infligentes,
& mortuos item iis, qui in bello pereũt, grauius ene-
ctos, deniq; fratrũ nomen nudũ duntaxat relictum
eſſe, tum demum ne me habere quidẽ ſentio quám-
nam deplorationẽ hac tragœdia dignã excogitem.
Vereamini igitur, vereamini mẽſam eam, cuius om-
nes participes ſumus, Chriſtũ ꝓpter nos trucidatũ,
ſacrificiũ eidem menſæ ſuperpoſitum. Prædones ſa-
lem eundem ſimul comedentes, prædones eſſe deſi-
nũt, dũtaxat aduerſus eos quorũ cõuictu vſi fuerint,
menſa eouſq; illorum mores immutante, vt qui feris
immaniores eſſent, eos ouibus manſuetiores reddat.
Ipſi autem eiuſmodi menſę ac cibi participes aduer-
ſum nos mutuo armamur. cum hoc ipſum aduerſus
diabolum hoſtem communem facere cõueniat. hoc
quod

quod nos quidẽ infirmiores, ille autẽ fortior in dies
ſingulos euadit. neq; enim cõiunctis viribus aduer-
ſus illũ munimur, ſed nobis inuicẽ contrarij ſtamus,
atq; eo duce ad eiuſmodi acies conflictúſq; vtimur:
cũ conueniat aduerſus illũ ſolũ depugnare, ſed quo
tamẽ relicto, aduerſus fratres ſagittas dirigimꝰ. quáſ-
nam, inquis, ſagittas? eas inquã, quę à lingua, atq; ore
exeunt. neq; enim ipſa ſolũ iacula, ac tela, ſed & ver-
ba quoq; telis ipſis multo letaliora vulnera inferunt.
At quĩ poterimus, inquis, bellũ hoc conficere? Si co-
gitaueris ꝙ fratri tuo dum obtrectas, cœnum ab ore
tuo profundis. Si cogitaueris, ꝙ Chriſti mẽbrum ca-
lumniaris, ꝙ carnem propriã deuoras: ꝙ iudiciũ tibi
ſeuerius reddis, iudiciũ inquã illud terribile, & incor
ruptum: ꝙ telum non eum, quĩ ictus eſt, ſed te qui eia
culatꝰ es, occĩdit. At me, inq̄s, iniuria quadã affecit,
ac mihi dãno fuit? Suſpira, neu maledixeris. Lachry-
mare non ob tuã iniuriã, ſed ob illius exitium. quẽ-
admodũ & tuus dominus Iudã lachrymatus eſt, non
quando quidẽ ipſe crucifigebatur, ſed quãdo quidẽ
ille prodebat. iniuria te, & conuicio affecit? deũ obſe
cra vt ſtatim propicius illi fiat. Frater tuus eſt, mem-
brum eſt tuum, idem tecũ naſcendi initium cepit, ad
eandẽ tecum menſam vocatus eſt, ſed eo magis, in-
quis, mihi ille inſultat. Igitur hac quidẽ ratione, ma-
ior tibi merces. hac ratione potiſſimũ par eſt, vt iram
ponas. quoniã quidẽ letalem accepit plagam, quo-
niam quidẽ ipſum vulnerauit diabolus. ne igitur &
tu præterea ferias, néve ipſum vnà cũ illo deiicias. nã
† ἵστασαι, id eſt, ſtas. tantiſper dum† ſuperſedes,] potes ipſe & illũ ſeruare:
qui ſi iniuriã iniuria retalians, te ipſe quoq; deiece-
ris: quis tandem vos humi iacentes tollet? ille vulne-
ratus? certe haudquaquã poterit, humi proſtratus, an
tu qui vnà cũ illo collapſus es? itá ne vero qui tibi ip-
ſe manũ porrigere nequiuiſti, alteri poteris? Sta igi-
tur generoſo pectore, ac ſcuto oppoſito, vel mortuũ
illũ è pugna (frater tuus eſt) per lenitatẽ trahito. Vul-
nerauit illũ ira: ne vulneraueris & tu, ſed prior iaculũ
abiicito. nã ſi ita inter nos vixerimus, è veſtigio ſani
omnes erimus. ſin autẽ arma in noſmet inuicẽ ſum-
pſerimus, ne diabolo quidẽ opus erit ad noſtri inter-
necionẽ: nã cum omne bellũ pernicioſum, tũ in pri-
mis inteſtinũ. hoc porrò bellũ vel inteſtino tanto eſt
pernicioſius, quãto maiora nobis ſunt vitæ eius quã
viuimus, ſeu potius cognationis ipſius iura. Quõdam
frater interfecit Abel cognato ſanguine effuſo. Ve-
runtamẽ hæc cædes tanto illa eſt iniquior, quanto &
propinquitatis maior, & mortis grauior conditio.
Etenim ille corpꝰ vulnerauit, tu autẽ aduerſus ipſam
animã enſem acuiſti. At tu iniuriam prior paſſus es?
Verũ nõ ꝙ paſſus fueris, ſed quod feceris, hoc ipſum
eſt iniuriam paſſum eſſe. Cõſidera porrò: trucidauit
Cain, trucidatus eſt Abel. Vter igitur mortuus erat?
Gen. 4. b Is qui poſt mortẽ clamabat, (Vox enim, inquit, ſan-
guinis Abel fratris tui clamat poſt me.) an qui dum
viueret, timidꝰ, trepidúſq; erat. hic enim, hic quouis
mortuo miſerabilior erat. Vidiſti vt melius præſtan-
tiúſq; ſit iniuria affici, etiã ſi ad cędẽ vſq; quis proceſ
ſerit: diſce vt iniuria afficere deterius ſit, etiã ſi ad ſan
guinem vſq; quis peruenerit. percuſſit ille ac deiecit
fratrẽ. Verum hic coronabatur, ille contrà punieba-
tur. ſublatus trucidatúſq; eſt præter ius Abel, ſed ta-
men hic quidẽ moriens accuſabat, dãnabat, ac mãci
pabat. Ille autem vel viuẽs obmuteſcebat, & pudore
ſuffundebatur, & reus peragebatur, re ipſa illi contra

A animi ſententiã cedente. Interficiebat enim, quãdo-
quidem dilectũ videbat, expectãs à dilectione illum
exturbare. extẽdit autẽ dilectionẽ magis ac magis, &
ipſum ſané mortuũ deus magis inueſtigabat cum di-
ceret, Vbi eſt Abel frater tuus? non enim inuidentia Ibidem.
amorẽ extinxiſti, quin potius incẽdiſti magis: hono-
rẽ cæde non imminuiſti, ſed eò intendiſti magis. an-
tea enim illũ tibi ſubdiderat deus, poſteaquam vero
illum interemiſti, vel mortuus te vlciſcetur, tanta eſt
mea erga illũ dilectio. Vter igitur eſt reus peractus,
qui ſuppliciũ affert, an qui ſuppliciũ patitur? qui tan-
tum à deo honorẽ aſſequitur, an qui nouo cuidam &
inſperato ſupplicio addicitur? Illũ, inquit, viuentem
non timuiſti. igitur mortuum timeto. nõ territus es
gladiũ impacturus: tremore aſſiduo corripieris, vel
ſanguine iam effuſo. Viuẽs tibi ſeruiebat, neq; tuliſti,
ob hoc mortuus tibi factus eſt territãs dominus. Hęc
B igitur cõſiderantes dilecti, inuidentiã fugiamus, ex-
tinguamus vicioſitatẽ, charitatem mutuo retribuen-
tes, vt illius fructus tũ in hac, tum in futura quoq; vi-
ta decerpamus: gratia & benignitate domini noſtri
Ieſu Chriſti: per quem, & cum quo, patri gloria, vnà
cum ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia nona.

*NOn ſcriptum eſt autem propter illum tãtum, imputatũ
fuiſſe illi ad iuſtitiam, ſed etiã propter nos, quibus im
putabitur credentibus in eum, qui excitauit Ieſum do-
minum noſtrum à mortuis.* Poſteaquam multa magnifi-
ce de Abrahã locutus eſt, tum autem & de illius fide,
de iuſtitia, de honore eo, quem eſt ille à deo aſſecu-
tus, vt ne auditor diceret, Id vero quid noſtra refert?
ille enim eſt qui iuſtificatus fuit, ipſos nos rurſus ꝓ-
C pter patriarcham collocat: ea eſt ſpiritualium verbo-
rum vis. Eum enim qui à gentibus ortus fuerit, quíq;
nuper ad fidem ſe contulerit, vel nullis operibus ab
eo præſtitis, non ſolum ait nihilo minus reportare,
quàm Iudęus fidelis, ſed quàm ipſe etiam patriarcha
reportauerit, atque adeo, ſi quid admiratione dignũ
proferendũ ſit, multo etiam amplius. Tanta eſt enim
noſtra nobilitas, vt illius fides noſtræ fidei typus exi-
ſtat. nec dixit, ſin autem illi imputatum eſt, veriſimile
eſt fore, vt & nobis quoque imputetur, ídque vt ne
dictum ipſum ad ſyllogiſmum trahat. ex diuinarum
autẽ legum authoritate loquitur: perficiens vt ipſum
hoc totum, ſacræ ſcripturæ ſententia ſit. quámnam
enim, inquit, ob rem ſcriptum eſt? nẽpe vt pernoſca-
mus, ꝙ & nos quoque eadem ratione iuſtificamur:
eidem enim deo iiſdem de rebus credimus: quanquã
D non iiſdem in perſonis. noſtræ porrò fidei vbi men-
tionem fecit, & dei item immenſam erga humanum
genus benignitatem enumerat, quam nunquam non
circunfert, crucem in medium afferens. quod & nũc
declarauit, inquiens: *Qui traditus fuit propter noſtra pecca
ta, & excitatus eſt propter iuſtificationẽ noſtri.* Vide vt di-
cta mortis cauſa, eandẽ & reſurrectionis probationẽ
faciat. Cur enim, ait, cruci ſuffixus fuit? non ob pro-
priũ delictũ. id quod ex reſurrectione liquet. ſi enim
peccator erat, quomodo reſurrexit? qui ſi reſurrexit,
planũ eſt illum peccatorẽ non fuiſſe. peccator por-
rò ſi minus erat, quĩ crucifixus fuit? aliorũ cauſa. ꝙ ſi
aliorum cauſa, omnino reſurrexit. Nã vt ne diceres,
quo tandem pacto tot, tantíſq; peccatis affines, ob-
noxiiq; cum ſimus, iuſtificari poſſumus? oſtendit illũ
peccata omnia deleuiſſe: vt tum ex fide Abraham,
per quã iuſtificatus eſt, tum ex ſeruatoris morte, per

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam peccatis liberati fuimus,sermonẽ cõfirmet.Il-
lius autem mortem vbi dixit, dicit & resurrectionẽ.
neq; eñ hoc nomine mortu⁹ ille est, vt nos sibi reos
factos dãnaret,puniretq; nocẽtes repertos,sed vt de
nobis bene mereretur.ꝓpterea enim & mortuus est,
& resurrexit,vt iustos nos efficeret. *Iustificati igitur ex fide, pacem habeamus erga deũ per dominũ nostrum Iesum Christum.* Cap. V.
Quid hoc sibi vult,pacem habeamus?quidam
aiũnt Paulũ id sentire,vt ne amplius seditionibus in-
ter nos agitemur,contendentes videlicet ipsam legẽ
introducere.Mihi autẽ videtur de vitæ nostrę ratio-
ne iam disputare:nã cum multis verbis de fide disse-
ruisset,eandẽq; vel iustitiæ ab operibus præstitæ an-
teposuisset,vt ne quis existimaret illius verba veluti
socordiæ atq; ignauiæ argumentũ esse,ait,pacem ha
beam⁹:hoc est ne ampli⁹ peccemus, neq; ad pristina
facta nostra reuertamur.hoc eñ est bellũ gerere ad-
uersus deũ.dices:quî vero fieri potest, vt ne amplius
in peccatũ prolabamur?quî,obsecro,prius illud fieri
potuit? Etenim si tot, tãtisq; peccatis obnoxij cũ es-
semus,omnibus tamẽ per Christum liberati fuimus,
quãto magis illi⁹ opera fiet,vt in quo sum⁹ statu,per-
seueremus?neq; enim perinde fuerit,pacẽ quę mini-
me sit,accipere, atq; datã retinere. est eñ ipsum ac-
quirere,q̃ tueri difficilius. sed tamẽ quod difficillius
quidẽ erat,id factu perfacile fuit, atq; in opus exiit.
Igitur quod facilius quidẽ est, nullo negocio à no-
bis prẽstari poterit,si modo illi assidue adhẽserimus,
qui nobis illa perfecit.Porrò autẽ hoc loco nõ mihi
modo tacite significare videt̃,quod facilitatis, sed &
quod rationis est.Nã si ille infensos nos conciliauit,
par est,vt in ipsa conciliatione persistamus,hásq; illi
vices reddam⁹,vt ne videlicet videatur ille rudes,im
peritos,improbos,& ingratos patri cõciliauisse. *Per ipsum enim*,ait,*& nobis contigit,vt fide perduceremur.* Nã si
nobis ꝓcul distãtibus accessum præbuit,multo ma-
gis propinquos iã factos retinebit. Mihi porrò cõsi-
dera,vt vbiq; duo ponat, tũ illius videlicet facta,tũ
nostra:sed illius quidẽ varia,multa, ac diuersa: eteñ
causa ille nostra mortuus est.tum autẽ nos concilia-
uit,nobis accessum dedit,nobis gratiã immẽsam lar
git⁹ est:nos autẽ fidẽ tantũmodo attulimus.quapro-
pter ait, *Fide in gratiam hanc.* Quámnã,obsecro,gratiã
mihi narras?nempe ꝙ digni habiti simus,qui deũ co-
gnosceremus:quòd errore liberati,veritatem eãdem
agnouerimus:ꝙ bona ea omnia obtinuerimus, quæ
per baptismũ obtineri solent. Hoc enim ille nomine
nobis aditum accessúmq; præbuit, vt hæc dona as-
sequeremur. neq; enim simpliciter vt peccata nobis
nostra cõdonarentur,vt recõciliaremur tantũ,sed vt
infinitis bonis, ac dignitatibus potiremur. nec intra
hæc ipsa cõstitit, quin & alia pollicitus est:Illa vide-
licet arcana bona,& mentẽ, & orationẽ excedentia:
qua de causa vtrunq; attexuit.nam cũ dixit,gratiam:
præsentia,quæ accepimus,bona indicauit.cum autẽ
dixit: *Et gloriamur sub spe gloriæ dei*, futura omnia dete-
xit:ac recte dixit, in qua stamus. Talis enim ipsa dei
gratia:finẽ nullum habet,terminum non nouit,sed &
ad maiora semper propagatur, atq; progreditur. Id
quod nõ ita in hominibus vsu venit.verbi gratia:As-
secutus est quis magistratũ,gloriã,principatum,tum
in eo perpetuus nõ manet,sed confestim ab eo excu-
titur:nam vt honorem illum humana manus nõ eri-
piat, certe superueniens mors omnino ereptura est.
At quæ deus bona largitur,haudquaquã talia sunt, à

A quibus videlicet nõ homo,nõ tempus,nõ rerum ad-
uersarũ vis,non ipse diabolus,nõ mors ingruens de-
turbare nos poterit,quin vel mortui cũ sumus,tũ de-
mũ firmius ea possidemus, atq; adeo quò progredi-
mur magis,eò pluribus semper,maioribúsq; illis effe
ctis fruimur:quapropter si futuris fidẽ non habes,sal
tem præsentia,& quæ iã es assecutus, de illis tibi fidẽ
faciant.Idcirco enim ait, *Gloriamur sub spe gloriæ dei*, vt
intelligas quali animo præditũ eum esse oportet,qui
fidem suã deo obstrinxit: neq; enim illi solũ plenam
factam esse persuasionẽ oportet,de iis quę data sunt,
sed de futuris,tanquã iam datis. gloriatur enim quis
super iis,quæ iam in manu habet.Quoniã igitur rerũ
futurarũ spes sic firma est,atq; euidens, vt & iam da-
tarum,æquè,inquit,& super illis gloriamur:quapro-
pter & gloriæ nomine illas designauit.si enim ad dei
B gloriã cõferunt,omnino euenient: si minus propter
nos,attamẽ propter ipsum.& quid dico,inquit,futu-
ra bona idonea esse ob quę gloriemur?certè ipsa etiã
præsentia mala satis esse queãt, ad nos sic honestan-
dos,sic ornãdos,vt nobis illorũ nomine placere de-
beamus.quapropter & addidit: *Nec id solum, verumetiã gloriamur super afflictionibus.* Cogitato igitur quãta ea
sint,quę nos futura expectamus:cũ vel in iis,quæ mo
lesta esse videntur,animo attollamur.Tale est dei do
num,cuius quidẽ particula nulla insuauis. Aliis qui-
dẽ in rebus certamina laboriosa esse solẽt,pariúntq;
tum dolorem,tum afflictionẽ:corollæ autẽ ac præ-
mia voluptatẽ adferunt. At hic non ad eandẽ ratio-
nem se res habet,quin potius luctæ,atque certamina
iucunditatis haud paulò plus habent,q̃ vel ipsa præ-
mia.Quandoquidẽ enim multæ quidẽ tẽtationes id
C temporis essent,cœlorũ autẽ regnum in spe situm,&
aduersa in manibus,suauia in expectatione,ea autem
res infirmiores frãgeret:idcirco vel ante corollas il-
lis prẽmia largitur,inquiẽs,oportere etiã in afflictio-
nibus gloriari.nec dixit,oportet vos gloriari:sed,glo
riamur nos,sub propria persona admonitionẽ intro-
ducens.postea quandoquidẽ nouũ, inopinatúmque
id esse videbatur, quod dixerat, ꝙ videlicet gloriari
illũ oporteret, ac sibi placere, qui cũ fame collucta-
tus,in catenis atq; quęstionibus versaretur,tum autẽ
& contumelias & opprobria pateretur, ipsum hoc
deinceps cõfirmat:ac quod maius est,non illa quidẽ
digna esse ait gloriatione,ob ea tãtũ, quæ futura ex-
pectamus,sed ob ipsa etiã præsentia.etenim vel ipsæ
per se afflictiones bona quædã res est: quamobrem?
D nempe ꝙ ad patientiã accingunt,atq; exercent.qua-
propter cum dixisset,gloriamur in afflictionibus, &
causam dein addidit,inquiens: *Scientes quod afflictio patientiam parit.* Vide rursus Pauli solicitum studiũ,vt in
contrariũ circumagat orationẽ.quandoquidẽ enim
enim afflictiones potissimũ animũ illi despondebãt,
in futurorũ præmiorum desperationẽ adacti, ait, ob
illas ipsas maxime bono firmóq; animo esse oporte-
re,nec futura desperãda. *Afflictio enim*,inquit,*patientiam efficit,patientia vero probationem, probatio autem spem, spes porrò non pudefacit.* Afflictiones enim spem ipsam
non modo non tollunt,sed & præparãt. habet enim
afflictio,vel ante ea quæ futura expectãtur, maximũ
fructum,patientiam:cum eo quoque ꝙ probatum il-
lum efficit,qui tentationes sustinet. Confert autem
aliquid & ad fututa:spem enim in nobis vigere facit:
cum nihil sit,quod sic nos ad bonorum spem compa
ret,quàm bona conscientia. Itaque illorum nullus,
qui vitam

qui vitã rectè atq; sanctè exegere, de futuris diffidit.
queadmodum & plerosq; inuenias ex eorũ nume-
ro,qui vita negligẽter acta malæ cõscientiæ stimulis
fodiũtur,qui in animũ inducũt suum, nullũ esse nec
iudicium,nec retributionem. Quid igitur in spe no-
bis,bona?in spe certè,sed non humana,quæ quidem
intercidit,atq; identidẽ pudefacit sperãtem, eo abs
quo præsidiũ expectabatur, vel mortuo, vel adhuc
viuẽte à volũtate deducto. At non talis est rerũ no-
strarũ conditio:imò firma atque immobilis spes. nã
qui spopondit,is semper viuit: nos autem ad quos
promissorũ fruitio pertinet, & moriendũ nobis sit,
tamẽ iterũ resurgem⁹:ac nihil prorsus est,quod pos-
sit nos pudefacere, tanquã temerè, tanquã frustra,
tanquã spe sublatos fragili.ab eorũ igitur animis vbi
satis supérque omnem dubitationem per hæc verba
sustulit, orationem non intra præsentia sistit, sed &
B ad futura rursus adducit:ꝙ intelligeret eos qui imbe
cilliores essent,cũ quæ præsentis vitæ sunt,quærere,
tum verò non esse his cõtentos. Fidẽ porrò illis cõ-
ciliat ab iis,quæ iã data sunt. Vt ne enim quis dicat:
Quid igitur fiet, si nobis deus nolit gratificari? nã ꝙ
ille potest, ꝙ manet, quòd viuit, omnes quidem sci-
mus:ꝙ autem & volet,id verò vnde sciemus? nempe
ab iis quæ facta iam sunt,ab ea, quam iam erga nos
præ se tulit,dilectione.dices:quid ille iã fecit?spiritũ
sanctũ dedit.Itaque quum dixisset,spes non pudefa-
cit,addidit & demonstrationem,inquiens: *Quòd dilectio dei effusa est in cordibus nostris.* Nec dixit, data est,
sed,effusa est in cordibus nostris:largitatẽ ostẽdens.
quod enim maximũ erat donum,hoc dedit: nõ cœ-
lum,nõ terrã,non mare,sed quod his omnibus anti-
quius,preciosiúsq; erat,& angelos ex hominibus, &
C dei filios,& Christi fratres effecit.quid autẽ hoc est?
spiritus sanctus. ꝙ si nollet magnis nos coronis post
labores donare, nũquã ante ipsos labores tot tãtáq;
donasset bona. nũc verò dilectionis suæ feruorem
hinc declarat, ꝙ non sensim, ac pedetentim nos ho-
nestauit,sed cumulatè ac plena manu bonorũ fontẽ
effudit,idq; ante ipsa certamina. Quãobrem vt etiã
nõ sis admodũ dignus,ne desperes, quum magnum
in causa patronũ habeas,iudicis dilectionem. Idcir-
co eñ & ipse per hæc verba,Spes non pudefacit:nõ
ad nostra merita,sed ad dei dilectionẽ, charitatẽq;
erga nos totius negocij laudẽ retulit.spiritum autem
vbi datũ dixit,trãsit deinceps ad crucẽ,ita inquiens:
Christus enim quũ adhuc essemus infirmi iuxta tẽporis rationẽ pro impiis mortuus est,nam vix pro iusto quisquã morietur: siquidem pro bono forsitan aliquis etiã mori sustinet. Cõmendat autẽ suam charitatẽ erga nos deus. Quod autem ait, hunc
D habet sensũ:Si pro viro probo ac virtute prẽdito nõ
statim emori quis velit,considera domini charitatẽ,
vt quẽ nõ pro virtute præditis, sed pro peccatorib⁹
& inimicis cruci suffixũ fuisse cõstat.Id qđ & postea
ait: *Quòd quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus fuit:multo igitur magis iustificati nunc sanguine eius seruabimur per eũ ab ira.nã si inimici quũ essemus,reconciliati fuim⁹ deo per mortẽ filij ei⁹:multò magis recõciliati seruabimur per vitã ipsius.* Quod dictũ est,eorundẽ sermonũ itera-
tio esse videtur:diuersus tamẽ illius sensus est, si quis
accuratè attẽdat. Cõsidera porrò,vult illos in futu-
rorũ fide cõfirmare. ac primũ quidem à iusti sentẽ-
tia illos pudefacit:quũ ait illum plenam persuasionẽ
concepisse,quòd †is qui promiserat,idem] potẽs es-
set & præstare,tum à gratia data,deinde ab afflictio-

†id quod promiserat deus.

A ne, ꝙ idonea quidẽ sit nos ad spem deducere: præ-
terea à spiritu,quẽ accepimus: postremò autem & à
morte,atq; à viciositate nostra,ea videlicet,quę antè
in nobis erat,hoc ipsum adstruit.ac quod iã dixi, vi-
detur quod dictũ est,vnum idémq; esse. Duo autem
& tria & multò etiã plura esse inueniemus. primum
quidẽ,quòd mortuus est:secũdum,quòd pro impiis:
tertiũ,quòd recõciliauit,quòd seruauit,quòd iustifi-
cauit,quòd immortales reddidit:quòd filios effecit,
& hæredes.nõ igitur à morte solũ corroborari hoc
ait,sed & à dono nobis per mortem dato. quãquã si
vel mortuus tãtũ pro nobis,qui tales eramus,fuisset,
fuisset factũ eiusmodi magnum dilectionis argumẽ-
tum.Quũ autem cõstet illũ morientem dona largi-
tum tot,ac tanta nobis,qui tales eramus:certè id ge-
nus facta omnẽ hyperbolen excedunt,eúmque, qui
B etiã magnopere stupidus sit,ad fidẽ traducũt. nemo
est eñ alius qui sit nos seruatur⁹, quàm ille met ipse,
qui sic peccatores nos amauit,vt & seipsum dedide-
rit.Vides quãtum locus hic fundamẽtum habeat ad
adstruẽdam futurorũ spem.ante hũc enim,duo qui-
dem erãt ad salutẽ nostrã difficilia: & ꝙ peccatores
essemus, & ꝙ salus per domini mortem necessaria.
quod ipsum minus persuasibile erat, antequã fieret,
ac magnã adeò charitatẽ requirebat, vt fieret: nunc
verò posteaquã hæc euenere, reliqua faciliora sunt.
Etenim amici facti sumus: nec morte ampli⁹ op⁹ est.
Qui igit̃ inimicis sic pepercit,vt ne filio quidẽ peper Infr. 8.f
cerit:nũc amicis nobis factis nõ aderit?quũ videlicet
iam nulla dedendi filij necessitas imminet. vel enim
quis salutẽ nõ affert,ꝙ nolit:vel quòd, etiam si velit,
non possit:quorum neutrum in deo dicere possis. nã
C quòd ille voluerit,hinc declarauit, quòd filiũ dedi-
derit:ꝙ autem potuerit, æquè hinc demonstrauit, ꝙ
peccatores quum essemus, iustificauit. Quid igitur
iam prohibet,quominus futura prẽmia assequamur?
nihil.Deinde rursus vt ne audito & peccatorũ,& ini
micorũ, & infirmorũ, & impiorum nomine,pudore
& erubescentia suffundaris, audi quid dicat: *Non solum autẽ hoc, verũ etiam gloriantes in deo per dominũ nostrũ Iesum Christum,per quem nunc reconciliationẽ assecuti sumus.*
Quid hoc sibi vult,non solum autem hoc? non solũ,
inquit,salui facti sumus, sed & gloriamur ob id ipsũ,
vnde existimat quis nos pudore suffundi. nam ꝙ ser-
uati fuerimus vel tãta in malitia victitãtes, hoc verò
summũ est argumentum eius,qui seruauit, erga nos
beneuolẽtiæ:nõ enim per angelos aut archangelos,
sed per ipsum vnigenitũ seruauit: quo fit vt ipsũ hoc
D quòd salui effecti fuerimus, & ꝙ tales quũ essemus,
salui tamẽ fu erim⁹ effecti,tum autem quòd ea nobis
salus ꝑ vnigenitũ obuenerit,nec simpliciter per vni-
genitũ,sed per ipsius vnigeniti sanguinem, infinitas
nobis gloriatiõis corollas nectat. Nihil est eñ quod
te sic ad gloriã ac fiduciã excitare queat, quàm si te
cõtingat tum à deo amari, tum illum vicissim aman-
tẽ tui redamare.Hoc ipsum angelos splendidos red-
dit.hoc ipsum principat⁹,& potestates:hoc ipsũ cœ
lorũ regno maius.Idcirco & Paulo regnũ cœlorum
hoc vno posterius erat:ꝓpterea & incorporeas pote
states beatas dico,quòd & deũ amant,& illius dicto
vbiq; parẽt.Hinc igitur illas & propheta admirabat̃, Psal. [illegible] d.
quum diceret, Potentes virtute, facientes verbum
eius.Hinc & Seraphin Esaias prædicabat, magnã il- Esa. 6. A
lorũ virtutem ostendens,hoc ipso quòd propter im-
mensam illam gloriam assisterent.Id quod maximæ
dilectionis

Universidad de Deusto Biblioteca

dilectionis argumentũ fuerit. Morale.

Aemulemur igitur & nos quoq; cœlestes illas virtutes:nec studeam⁹ modò, locum throno proximũ, sed & eũ, qui ipso in throno sedet, in nobis habitantem habere. Ille eñ sui osores etiã amauit, nec amare quidẽ cessat. nã Solem super bonos ac malos expromit, pluitq; super iustos & iniustos. (Matt. 5.g) Itaq; tute bene tibi cupiẽtem amato:amat enim. Dices, quî fit, vt qui amet:gehẽnam, supplicium, pœnam minitetur? Certè idcirco minitatur, quòd amet. nã malitiã rescindẽs, & terrore, tanquã fræno quodam, tuum ad deteriora impetũ compescẽs, nihil non agit, ac molitur, vt tũ per blãda ac lenia, tũ per molesta, ac grauia, tuũ ad res terrestres motũ reprimat, & ad se traductũ à scelere (qua nulla gehẽna grauior est) abducat. qui si ad hęc rides, milliésq; in peccato vitã trãsigere, q̃ diem vnũ supplicio affligi mauis, nihil mirũ. hoc enim signum est animi tui minus perfecti, & ebrietatis, & morbi immedicabilis. quãdo & infantuli ipsi medicũ dum vident, vel ignem, vel sectionem apparere, fugitãt ac restitãt, eiulãtes, ac sese lacerantes:malúntq; perpetuę corporis vomicæ, ac purulẽtiæ immori, quàm tẽporarium laborem perpessi, sanitatem in pósterũ assequi. At qui mentis compotes sunt, probè intelligũt, ægritudinẽ sectione esse perniciosiorem:quemadmodũ & sceleratũ esse, supplicio deterius est. Hoc enim curari est, ac sanũ esse : at illud perire, atq; perpetuo in morbo esse. ꝙ porrò sanitas morbo melior sit, vndiq; liquet:quando & prędones nõ tum, quũ illorum latera perfodiuntur, sed quum parietes ipsi perfodiũt, aliísque mortem adferunt, lachrymis ac misericordia digni sunt. Nã si anima corpore melior est, vt omnino est, hac certè pereũte lamentandũ potius ac gemendũ : ꝙ si ea minimè sentiat, tanto magis ob id lugeuda ea est. nam & qui impudico amore capti sunt, grauiter febricitãtibus, & qui vino se obruunt, quæstionẽ tolerantibus miserabiliores sunt. Dices, hæc si perniciosiora sunt, quî fit, vt ea potius eligam⁹? quãdoquidẽ plerisq; omnibus, quod est in prouerbio, quæ deteriora sunt, arridẽt:& ea illi, repudiatis meliorib⁹, malunt. Id qđ videre est tum in cibi genere, tũ in vitæ instituto, atque æmulatione, tũ in voluptatis fruitione, tũ in mulieribus, tũ in domibus, tum in mãcipiis, tũ in agris, tum aliis itẽ in omnibus. Etenim quæro ex te, vtrum suauius, fœminarũ, an marium commixtio? fœminarum, an mulorũ? sed tamẽ multos comperiemus, relicto fœminarũ cõsortio, cum brutis sese commiscere, ac masculorũ corporibus cõtumeliam afferre. ac tametsi quæ secundũ naturã fiunt, iis sunt suauiora quę aduersante natura:tamẽ pleriq; existũt, qui quæ execrãda sunt, atq; insuauia, quæq; supplicio nõ carent, ea vt suauia persequãtur. Dices, illis quidẽ suauia ea esse vidẽtur. Verũ hoc sanè nomine infœlices illi fuerint, quòd quæ insuauia sunt, ea suauia esse putant:sic iidem snpplicium viciositate deteri⁹ ducũt, res autẽ prorsus sese secus habet. Nam si delinquẽtibus additum suppliciũ malum esset, nunquam deus malis mala addidisset, neq; illos deteriores fieri voluisset. qui eñ pro viribus omnibus annititur, vt ipsa viciositas extinguatur, vtiq; eam nunquam augeret. nõ igitur delinquenti malum est, quum plectitur, sed quũ in peccãdi statu permanens nõ plectitur:quemadmodũ & ægrotanti malum est, quum nõ curatur. homini enim nihil perniciosius q̃ absurda appetitio.

A absurdum autem quum dico, & deliciarnm, & glorię intempestiuæ, & principatus, vno verbo rerum earũ omnium, quarum necessitas nulla impendet, appetitionem intelligo. nam qui talis est, quiq; mollem, & solutam vitam agit, is omnium quidem fortunatissimus esse videtur, omniũ autem est miserrim⁹, dominas permolestas ac tyrannos in animam suam introducens. itaq; deus nobis vitam præsentem laboriosam reddidit, vt nos scilicet illa seruitute liberaret, tũ autẽ ad synceram libertatẽ traduceret. qua de causa & supplicium minatus est, & vitã nostram laborum cõsortẽ fecit, stultam osteutationẽ, ineptãq; de nobis persuasionẽ coërcens ac reprimens. Sic igitur & Iudæi, dũ & luto, & latericio operi adstricti, addicti, colligatíque essent, comes erant & faciles, deúmque assiduè inuocabãt:at cũ libertati restituti, tum murmurare, deũ irritare, ac sese malis infinitis conficere. (Exod. 1.c & seq.) B Quid igitur, inquiet aliquis, de iis dicas, quos sępenumero afflictio trãsuersos egit, atq; in errorem induxit? nẽpe quod erroris inductio nõ ab afflictione, sed ab illorum imbecillitate profecta sit. neque enim si quis stomacho laborãs medicamẽ acre, quo purgari ipse queat, nõ admittat, sed illud atterat, medicamẽ incusabimus, sed mẽbri valetudinẽ:quemadmodũ & hic animi infirmitatẽ. nam qui ab afflictione perculsus in diuersum agitur, id multò facilius à laborũ relaxatione patietur. Si eñ ligatus cadit (hoc enim afflictio) multò facilius solutus. si constrict⁹, ac coërcitus in diuersum agitur, facilius multò in stultã sui persuasionẽ adduct⁹. Dicẽs, quî verò fiet, vt afflictio euertere me nequeat? si cogitaueris, velis, nolis, ferẽdũ esse, quod tibi incõmodũ illatũ est. sed si interim C gratias agis, te maximum facere lucrũ:sin autẽ ægrè fers, mœres, ac cõuicia in deũ iacis, te nõ solũ pręsentem leuare calamitatẽ, sed tẽpestatẽ maiorẽ ac ruinã tibi adsciscere. Hæc igitur animo versãtes, quod necessitatis esse viderimus, ita nos comparemus, vt volũtatis ac propositi nostri esse incipiat. verbi gratia: Filium quis legitimum amisit, alius facultates omnes. si cogitaueris fieri non posse, vt quod factũ est, infectum fiat, fieri verò posse, vt casum generoso animo ferẽs, fructum etiam aliquem ex irreparabili illa calamitate reportes, tũ autẽ si pro maledictis ac cõuiciis laudẽ domino referas:ita fiet, vt quæ tibi incõmoda minimè volẽti allata erũt, in volũtatis ac propositi merita vertãtur. filiũ tibi ante tempus ereptũ vides? dicito? Dominus dedit, domin⁹ abstulit. (Iob. 1 d) Vides exhaustas tibi esse facultates? dic, Nudus è materna (Ibidem.) D aluo egress⁹ sũ, nud⁹ & reuertar. Vides impuros, improbósq; homines fortunatos agere, iustos autẽ infortunatos esse, multísq; afflictari incõmodis, nec tibi tamẽ facti hui⁹ ratio cõstat? dic, vt iumẽtũ factus sum apud te, verũtamen ego semper tecũ. (Psal. 72.f) quòd si & causam quæris:cogitato, deũ diẽ cõstituisse, in quo vniuersum orbẽ iudicaturus est:Ita fiet vt ab animo omnem excutias dubitationẽ. tum enim pro meritis quisque suis mercedem recipiet, ad Lazari ac diuitis exẽplum. (Luc. 18.c) In mentẽ tibi veniat Apostolorũ:etenim illi dum flagellarẽtur, dũ exagitarentur, dum infinita tolerarent mala, gaudebant se dignos habitos, qui ꝓ dei nomine cõtumeliam ferrent. (Act. 5.g) Hac igitur ratione & tu quoque si fortè ægritudine aliqua laboraueris, generoso fer animo, deo gratias agẽs:sic fiet, vt qualẽ Apostoli, talẽ & tu mercedẽ recipias. quî verò media in ægritudine, ipsis in doloribus, deo gratiam habere

habere

habere possis? si ipsum verè atq; ex animo amaueris. (Danie. 3.e) Nam si tres illi pueri in fornacẽ cõiecti, si & alij item in vinculis malisq; infinitis cõstituti, à gratiis deo agendis nõ intermiserũt:multò sanè magis q̃ morbis afflictantur, hoc ipsum pręstare poterũt. Nihil enim, nihil, inquam, quicquam est, quod non vincat amor: quum autem & dei amor extiterit, tum demũ omnia infra se posita habet: quo quidẽ amore quisquis incensus fuerit, huic certè neque ignis, neque ferrum, neq; paupertas, neq; morbus, ac ne ipsa quidẽ mors, aut quiduis aliud id genus graue, molestúmq; videbitur:quin is potius omnia ea deridẽs, cœlũ versus volitabit, nihilo secius affectus, animatúsq;, q̃ animati sunt, qui inibi vitam transigunt, oculos nõ aliò intẽdens, nõ cœlũ, nõ terram, non mare contuens, sed ita animo compositus, vt ipsius oculis diuinæ illius gloriæ pulchritudo vna obuersetur: quem neque vitæ B præsentis incõmoda deprimere, neque blãda, ac voluptatem in se habentia attollere, inflaréve poterũt. Huic igitur amori adhærescamus (neque enim quicquam est, quod cũ hoc conferri possit) tum ob præsentia, tũ ob futura, atq; adeò vel in primis, ob ipsam amoris naturã. per eum enim amorẽ à suppliciis vitæ tum præsentis, tum futuræ liberabimur, ac tãdem cœlorũ regno potiemur. Imò verò neque à gehẽna liberatio, neq; cœlorum regni assecutio quicquã esse debet prę eo quod dicturus sum. omniũ enim horum maximũ, si Christum vnà & abs te amatũ, & tui amantem nactus fueris. nam si hoc inter homines dum contingit, nullam nõ voluptatẽ exuperat, quũ in ipso deo amãdo hæc vtraq; euenerint: quæ tandẽ oratio, quæ imò cogitatio animæ sic affectę fœlicitatem repræsentare poterit? Certè nec oratione nec C cogitatione vlla, sed ipso solũ periculo facto, quam dico fœlicitatem, comprehendere possis. Nos igitur, vt spiritualem huiusmodi lætitiam, beatam vitã, infinitorum bonorum thesaurum experiamur, cæteris omnibus posthabitis, vnum hunc amorem amplectamur, tum in nostram lætitiam, tum in amati dei gloriam: quoniamquidem ipsi gloria cum vnigenito eius filio domino nostro Iesu Christo, ac sancto spiritu, nũc & semper, in secula seculorũ. Amen.

Homilia decima.

PRopterea quẽadmodum per vnum hominẽ peccatũ in mundum introiit, ac per peccatum mors: sic & in omnes homines mors peruasit, † quatenus omnes peccauimus. (†in quo omnes peccauerunt.) Quemadmodum qui præstãtissimi sunt medici, ægritudinum radicem curiosius semper indagant, atque ad ipsum mali fontem ante omnia accedunt:sic & beatus Paulus. Nam quum dixisset, quòd iustificati sumus, ídque ostendisset tum à patriarcha, tum à spiritu, tum ex eo, quòd mortuus esset Christ⁹ (neq; euim obiisset ille, nisi iustificaturus fuisset) adstruit deinceps & aliunde quæ per hæc demõstrata sunt, propositum vel à contrariis fulciens:hoc est, tũ à morte, tum à peccato. quî id, & quomodo? exquirit & vnde introierit mors, & quo dominata fuerit pacto. Quo igiẽ pacto mors introiit, ac dominata fuit? per peccatũ vnius. quid porrò sibi illud vult, † Quatenus omnes peccauim⁹? (†in quo omnes peccauerunt? Illo lapso etiam qui de ligno non comederunt, fa) Illo lapso & ij item, qui de ligno non comederunt, effecti sunt ex illo tempore omnes mortales.] *Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo. porrò peccatum non imputatur, quum nõ est lex.* Verbum id, vsque ad legem, nonnulli Paulum existimãt tempus illud significasse, quod legis promulgationẽ

A præcessit:veluti tempus quo Abel, quo Noë, quò Abraham vixerũt. denique illud omne tempus, donec Moses genitus est. quódnam igitur tum peccatũ extitit? sunt qui velint ipsum loqui de eo peccato, quod in paradiso admissum est:nondum enim id extinctũ erat, inquit, sed ipsius fructus florebat. Illud eñ peccatum mortem attulit communem, quæ dominabatur, ac tyrãnidem exercebat. quamobrem igitur adiungit, Peccatũ autem non imputatur, quum non est lex? Qui nobiscũ sentientes dogma nostrum fulcire volunt, ex eo, quod Iudęi obiiciebãt, ipsum aiũt hoc posuisse, dicẽtẽ, quòd si peccatum non est sine lege, quo pacto mors omnes eos absumpsit, qui ante legẽ fuere? mihi verò videtur quod dicturi sumus, rationi magis consentaneũ esse, & Apostolicæ menti cõuenire. (Et sunt ex illo omnes mortales: vt hæ particulæ, in quo, & ex illo, ad Adam referri possint ex Chrysostomi etiam verbis, quod & Theophylactus aperte dicit.) Quid porrò illud est? quũ dicit, quòd vsque ad B legem peccatũ erat in mũdo: vtiq; hoc mihi videtur dicere, videlicet ꝙ lege lata, peccatũ dominabatur: peccatum, inquã, quod ex transgressione ortum est: ac tãtisper dominabatur donec lex esset. neq; enim, ait, cõsistere potest peccatũ, quũ nõ est lex. si igitur hoc peccatũ, inquis, ex legis transgressióne mortem peperit, quo pacto qui ante legẽ fuere, omnes interiere? Si eñ ex peccato mors radicem egit, lex autẽ quum non est, peccatum non imputatur: quomodo mors dominabatur? vnde liquet, ꝙ nõ ipsum peccatũ, quod à legis trãsgressione ortũ est, sed illud, quod ab Adam inobedientia:ipsum illud, inquam, peccatum erat, quod omnia perdebat. & quænã rei huius probatio fuerit? nẽpe ꝙ omnes ante legem interirẽt. *Regnauit enim mors*, ait, *ab Adam vsque ad Mosem, in eos quoque qui non peccauerant*. Quòmodo regnauit? *Ad similitudinem transgressionis Adam, qui typũ gerit illius futuri.* C Propterea enim & typus est Iesu Christi Adam. quo modo typus, dixerit aliquis? quoniã quemadmodũ ille omnibus à se (etiãsi de ligno nõ comedissent) author mortis extitit, eius quæ ob cibũ illum introducta est:sic & Christus omnibus à se, quãuis iustè non agentibus, iustitiæ tamen cõciliator extitit, eius, quã omnibus nobis per crucẽ largitus est. ob id sursũ ac deorsum voci huius vnius, insistẽs, eã assiduè in medium affett, quum dicit: *Quẽadmodũ vnius hominis causa peccatũ in mundũ introiit* : &, *si vnius peccato multi mortui sunt*:&, *non sicut per vnũ qui peccauerat venerat mors, ita donũ*:&, *iudiciũ ex vnius delicto ad condẽnationẽ*. & rursus, *si enim per vni⁹ delictũ mors regnauit per vnũ*:&, *itaq; sicut per vni⁹ delictũ*:& rursus, *quẽadmodũ enim per inobedientiã vni⁹ hominis peccatores effecti sunt multi*:nec desistit:vt quũ tibi D Iudæus dixerit, Quo pacto vno rectè agẽte Christo vniuersus orbis saluus fact⁹ est? possis illi respondere, Quo pacto vno non obediente Adã, vniuersus orbis cõdemnatus est? quanquã nihil simile inter se habẽt peccatum, & gratia:mors, & vita:diabolus, & deus:sed horũ discrimen infinitum. Ergo quum & á rei natura, & ab agẽtis, exercentísq; potestate, & ab ipso decreto (deo enim lõgè decẽtius, seruare, quàm supplicio afficere) quũ igitur in his excellẽtia, ac victoria, qua tãdem, quæso, ratione incredulitatẽ tueri tuã possis? Certè quòd ratione nitatur id quod factum est, demõstrauit, quum dixit: *At non vt peccatum, ita & donũ. Nã si vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia dei & donũ per gratiã, quæ fuit vni⁹ hominis Iesu Christi, in multos exuberauit.* Quod enim ait, sensum hũc habet:Si tãtum valuit peccatũ, & hominis vniũs peccatũ:gratia, & ea dei gratia, nec patris solum, sed & filij, quo

Universidad de Deusto Biblioteca

filij, quomodo non superabit magis? Hoc eñ multò rationabilius. alterũ enim alterius peccato puniri nõ admodũ æquum atque cõueniens esse videtur: at alterum propter alterũ seruari, & decentius multò, & rationi magis cõsentaneũ. Igitur si illud factum fuit, multò magis hoc. Proinde quòd hoc verisimile, tum autẽ rationi conforme, ex his ostendit. etenim illo probato, relinquebatur, vt & hoc admissibile fieret: quod autẽ & necessariũ, ex iis quę sequũtur, adstruit. *Non sicut per vnum qui peccauerat, ita & donũ*, ait. *Nam iudiciũ quidem ex vno in cõdemnationem: donũ autẽ ex multis delictis ad iustificationẽ.* Quid tandem hoc dictum sibi vult? Nempe quòd & mortem, & cõdemnationem vnum quidẽ peccatum afferre potuit: gratia autem nõ illud modò peccatũ sustulit, sed & quæ post illud superuenere. Nam vt ne voces hæ, sicut & ita, positę, æqualẽ inducãt mensuram bonorum ad mala: neq; putes, dum Adam nominari audis, illud solũ peccatum sublatũ esse, quòd ille introduxit, dicit multorũ delictorũ interitũ factum esse. vnde hoc liquet? quoniam post infinita peccata, quæ peccatũ illud in paradiso perpetratũ subsecuta sunt, res ipsa denique in iustificationẽ exiit. Vbi autem iustitia, necessariò & vita omnino consequitur, tum autem bona infinita: quemadmodũ & vbi peccatum, mors. Nam iustitia plus est q̃ vita: quandoquidem & vitę radix est. Proinde quòd plura sint aducta bona, nec sublatũ tantũmodo peccatũ illud, sed & cætera omnia, his verbis ostẽdit: *Donũ autem ex multis delictis ad iustificationẽ.* Vnde necessariò simul & illud ostensum est, mortem videlicet radicitus cõuulsam. Superest autem vt ne-

Hic sup.c cessariò & hoc quoq; adstruat (quãdoquidẽ maius esse dixit secundũ factum priore illo) Antè enim dixit: Si vnius peccatũ peremit omnes, multò certè magis vnius gratia seruare poterit. posteà ostẽdit non illud modò peccatũ per gratiã extinctũ, sed & reliqua omnia: nec ipsa tantum peccata esse extincta, sed & iustitiam datam: aque adeò Christum non modò tãtùm iuuisse, quantũ læserat Adã, sed & multò magis ac multò plenius. Postquam igitur tot ac tanta pronunciauit, opus habet & hic rursus argumẽto, fundamẽtoq; maiore. Quo igitur modo id adstruit? *Nam si per vnius delictũ*, inquit, *regnauit mors, multò magis, ij qui exuberantiã gratiæ, & doni iusticiæ accipiunt, in vita regnaturi sunt per vnũ Iesum Christũ.* Quod autẽ ait, hoc tãdã est: Si hominẽ vnũ de ligno solùm comedisse, mortem per vniuersum terrarũ orbem armauit, si mors tantũ robur accepit ab vnius delicto, quando inuenti sunt quidam multò maiorem peccato illo gratiam & iustitiam accepisse: quo tãdem pacto poterũt posthac morti obnoxij esse? propterea nõ hic dixit, gratiam: sed, gratiæ exuberantiã. non enim quãtum indigebamus ad peccati interitũ, tãtum accepimus mòdò ex ipsa gratia, sed & multò amplius. nam & supplicio liberati sumus, & viciositatẽ omnẽ deposuimus, & de integro regenerati sumus, & resurreximus sepulto vetere homine, & redempti sumus & sanctificati, & in adoptionẽ adducti, & pręterea iustificati, & fratres effecti vnigeniti, & cohęredes, & in eandẽ corporis vnitatẽ redacti, & in ipsius carnẽ censemur, atque vt corpus capiti, sic illi vniti sumus. Hæc igitur omnia gratię exuberantiã appellauit Paulus, interim declarãs nos nõ medicamẽ vulneri par accepisse solũ, sed & sanitatẽ, & pulchritudinem, & honorẽ, & gloriam, & dignitatem longè naturã nostrã superãtem, atque

horũ vnumquodq; per se ad mortem soluendã suffecerit. quũ autem omnia in vnum simul concurrere apparuerit, relinquitur, vt ne vestigiũ quidem vllum, aut vmbra illius prorsus deletæ apparere vsquã possit. Quemadmodũ enim si quis eũ, qui obolos decẽ sibi debeat, in carcerem cõiiciat, nec eum tamen solum, sed eius causa tum vxorẽ, tum liberos, tũ famulos, atque hic superueniens vnus aliquis decẽ quos dixi obolos nõ numeret modò, sed cũ infinita item auri talenta largiatur, tũ verò in aulas regias vinctũ illũ introducat, in principatus altissimi thronũ imponat, cum eo summũ honorem, reliquumq; principalem splendorem cõmunicet, non possint vtique postea oboli illi decẽ illius memoriæ obuersari, qui eos numerauerit, mutuaueritq;: sic & in nobis euenit. multò enim plura iis quæ debebamus depẽdit Christus, atque adeò tãto plura, quanto mare immẽsum ad pusillam guttam collatum, maius esse possit. Nolito ergo ambigere homo, quum tantã bonorum opulentiã videas: neque interrogato, quî id fieri potuerit, vt illa mortis ac peccati scintilla, tanto donorũ veluti mari restincta, soluta sit. Hoc enim & Paulus clam significauit, quũ dixit, exuberantiam gratiæ & iusticiæ qui acceperint, in vita regnaturi sunt. atq; vbi id liquidò cõmonstrauit, rursus primo vtitur syllogissimo, colligans illũ ac cõstringẽs repetitione ac dicẽs: ꝙ si propter illius peccatũ in omnes animaduersum fuit, possint vtiq; vel hinc iustificari, propterea ait: *Igitur sicut per vnius delictũ in omnes homines in cõdẽnationẽ, sic & per vnius iusticiam in omnes homines ad iusticiã vitæ.* Et patrocinatur rursus sibi, in eodémq; persistit argumento, ita dicens: *Sicut enim per inobediẽtiam vnius hominis peccatores multi effecti sunt, sic per vnius obedientiã multi efficiẽtur iusti.* Ac videtur quidem quæstionẽ non pusillam habere quod dictũ est. sed si quis accuratè attenderit, & hoc quoque perfacilè soluetur. quænã igitur quæstio fuerit? dicere videlicet, multos ob vnius inobedientiam peccatores extitisse. Illo eñ peccãte ac mortali effecto, & qui ex eo orti sint, eos tales esse, nihil absurdũ. at ex illius inobedientia alterum peccatorẽ extitisse, id verò quam (obsecro) cõgruentiã cõsequentiamq; habeat? Inuenietur enim sic ne pœnas quidem debere, qui talis fuerit, siquidẽ nõ ex se ipse peccator extiterit. Quid igitur hoc loco verbũ hoc, peccatores, significat? mihi videtur tantundẽ significare, quantum illud, supplicio obnoxij ac mortis rei. Quòd porrò Adã mortuo, oẽs simꝰ mortales effecti, apertè ac multis demõstrauit. Quod autẽ in quæstionem cadit, est qua id de causa factũ est? sed nondũ hoc addit. neq; enim ipsi ad pręsens conducit. nã aduersum Iudæum constituta pugna est, ambigentem, ac deridentẽ quẽ per vnum iustitiã factam esse vult. Idcirco quum ostendit & supplicium ex vno in omnes deriuatũ fuisse, qua id de causa acciderit, nondum addidit. neq; enim superuacaneus est, sed ea tãtũ persequitur, quæ necessaria sunt. Hoc enim iam non ipsum magis, q̃ Iudæum cogebat certaminũ lex dicere: quapropter insolutũ relinquit. Quod si quis vestrũ quærat discere, id dicemus. Quòd non solum nihil nocumẽti accepimus à morte huiusmodi & cõdemnatione, si sapuerimus, sed mortales effecti lucrũ etiam fecimus: primũ hoc videlicet, †vt mortali in corpore nõ peccemus,] deinde vt infinita habeamꝰ philosophiæ argumenta. Nã & modũ vt seruemus, & temperantes, compositi, ac sedati simus, itẽq; viciositate omni li-

† vt ne in corpore immortali peccemus.] Nã

berati,

ἐθανάτωσε habet Veronen. ἔθνησε verò Germ.

berati, & præsentanea & expectata mors suadet. Cũ hisce autem seu potius ante hæc ipsa, & plura alia attulit bona. Hinc eñ tum martyrũ coronæ, tum Apostolorũ præmia. Ita Abel iustificatus est, Ita Abrahã mactato filio, Ita Ioannes propter Christũ interemptus, Ita pueri tres, ita Daniel. Si enim voluerimꝰ nõ mors modò, sed ne ipse quidẽ diabolus nocumẽto esse nobis potuerit. extra hæc autẽ & illud itẽ dicẽdum est, ꝙ & immortalitas nos excipiet, atq; ad modicum admoniti tempus, cum securitate, ac libertate futuris bonis potiemur, tãquã in schola aliqua vita præsenti per morbũ, per afflictionem, per tẽtationes, per paupertatẽ, per cætera itẽ, quæ mala esse vidẽtur, eruditi, vt apti efficiamur ad futurorũ bonorum perceptionem. *Lex autem obiter subiit, vt abundaret delictum.* Posteaquam enim ostẽdit ab ipso quidem Adam vniuersum terrarũ orbem cõdemnatum, ab ipso autẽ Christo saluum effectum, & à condẽnatione liberatũ: opportunè & de ipsa deinceps lege quęrit rursus, opinionẽ eam, quam de ipsa haberẽt, succidẽs atque adimens. neque enim solũ, ait, ea iuuit, auxiliatáq; est nihil: sed, & ea obiter quũ subiisset, recruduit, auctúsque est morbus. Hic autẽ vox hęc vt, non causam dicit, sed rei euentũ denotat. neq; enim lata lex est, vt abũdaret, sed lata quidẽ, vt minueret, & tolleret peccatũ: euenit autem secus, nõ à legis natura, sed ab eorũ ignauia ac socordia qui legem accepere. Quãobrem porrò nõ dixit: lex autem data est, potius, q̃ lex autem obiter subiit? Temporariũ illius vsum fuisse ostendit, non autem ipsam magistrã, aut principalem. Quod quidem & in ea, quam ad Galatas scripsit, epistola ait, aliter hoc idẽ declarãs; Ante-

Galat.3.d quam enim accederet fides, †sub legẽ, inquit, inclusi custodiebamur:] Quare nõ alteri, sed sibi fidẽ seruabat. Quoniam enim mechanici quidã erant Iudæi & dissoluti & ad ipsa dona supini, Idcirco lex data est, vt illos videlicet vehemẽtius coargueret, apertéque doceret, quo in statu essẽt, atq; accusationẽ augens, ipsos magis constringeret. Tu verò ne terreare. non eñ vt maius existeret suppliciũ, id factum est, sed vt maior appareret gratia. Quapropter adiecit: *Vbi autem exuberauit delictum, ibi magis exuberauit gratia.* Nõ dixit, exuberauit: sed, magis exuberauit. nõ eñ supplicio liberauit solũ, sed & peccatorũ cõdonationẽ, ac vitã largita est. & alia itẽ quæ sæpenumero diximus. Haud secus ac si quis febriẽtẽ non morbo solũ liberet, sed & formosum & fortẽ & honoratũ efficiat: aut esurientẽ non alat solum, sed efficiat multarum possessionũ dominum, deniq; & ad maximum promoueat principatũ. Et quo pacto, inquis, abundauit delictũ? Infinita mãdata lex dedit. Posteaquam igitur omnia prętergressi sunt, tum abũdauit peccatum. Intelligis quantũ intersit inter gratiam & legem. Hæc enim & additamentũ cõdemnationis facta est: Illa autẽ doni abundantia. porrò vbi dixit, quàm immẽsum fuerit dei erga nos studiũ, exquirit rursus initiũ ac radicẽ mortis atq; vitæ. quæ igitur mortis radix? peccatum. propterea ait, *Vt sicut regnauerat peccatum in morte, ita & gratia regnaret per iustitiam ad vitã æternã per Iesum Christũ dominũ nostrum.* Hæc autem dixit, ostendens peccatũ quidẽ loco regis fuisse, mortẽ autẽ loco militis sub peccato in acie stantem, & ab illo armatam. Ergo si peccatũ idem mortem armauit, perspicuum quidẽ est, quòd iustitia per gratiã aducta, quæ ipsa peccatũ idem tollit, nõ modo mortem ar-

† sub lege inquit, custodiebamur, conclusi in eã fidẽ quæ erat reuelanda.

ἐπερίσσευσεν. ὑπερεπερίσσευσεν.

mis spoliat, sed & illam de medio tollit, illiúsque regnum omne dissoluit. quatenus eadem iustitia regno hoc maior præstantiórq; est, nõ illa quidem per homines ac diabolũ, sed per deum & gratiam inducta, & ad melius vitã traducens nostram, atque adeò ad bonũ infinitum. nondum enim ipsius erit finis, vt & hinc discas quod amplius est. Illud quidẽ à præsenti vita eiecit, gratia autẽ vbi aduenit, non præsentẽ tãtum, sed immortalem ac sempiternã nobis largita est vitam. Horum autem omnium conciliator nobis Christꝰ. Ne igitur de vita dubita, quũ iustitiã habeas. Etenim iustitia melior est vita, quãdoquidẽ & illius parens est. *Quid ergo? manebimus in peccato, vt gratia abũdet? Absit.* Rursus ad moralem sermonem digreditur, Cap VI. nõ pręcipuo loco illũ inducens, vt ne grauis ac molestus multis esse videatur, sed ex dogmatũ cõgruẽtia ac cõsequentia. si eñ vel sic variegans orationẽ, cauebat, ne fortè ægrè ferrẽt illi, ob ea quæ diceret, vnde & alicubi dixit, Audaciꝰ autem scripsi vobis à Infr. 15.d parte: multò magis nisi id fecisset, asperior illis visus esset. Igitur postquã ostendit ingẽtẽ esse gratiã, hoc ipso ꝙ ingẽtia sanasset vulnera, ex eo autẽ videbatur dictum hoc insipientibus esse inuitamentum ad peccatum: si enim, aiebãt, ob id maior apparuit gratia, ꝙ magna peccauimus, peccare ne desinamus, vt amplior gratia ostẽdatur: vt ne igitur talia dicerent, cogitarẽntve, vide vt obiectionẽ subuertat. Primũ quidem interdictione, dicens, absit. quod quidẽ facere ipse cõsueuit iis in rebus, quæ sine vlla controuersia valde essẽt absurdę. deinde & ratiocinationẽ adiicit irrefragabilẽ. quàm nam autẽ eã? *Qui mortui*, inquit, *peccato sumus, quomodo posthac viuemus in illo?* Quid hoc est, mortui sumus? an quod, quantùm quidẽ ad illud spectat, sentẽtiã accepimus omnes. an quòd mortui sumus illi, fide accepta, & illuminatione. quod quidẽ potius dicẽdũ est. Hoc eñ & quod deinceps positũ est, declarat. Quid autẽ est, mortuos illi esse? nẽpe nulla re posthac illius dicto parẽtes esse. Hoc eñ semel baptisma effecit. Conuenit itaq; vt omni nostro conatu ac studio hoc rectè factum assiduè pręstemꝰ sic, vt, licet millies imperauerit, ne ampliꝰ illi pareas, sed immotè mortui in morẽ permaneas. atqui alibi ait, Infr.7.b ꝙ ipsum peccatum mortuum est. Verùm illic ostendere volẽs virtutẽ quæsitũ facilẽ, hoc ponit. Hic verò quoniã excitare auditorem accelerat, ad ipsum transfert mortẽ. postea quãdo obscurum erat quod dictũ est, id rursus interpretatur eo sermone vtens, qui acriter feriat. Ait eñ, *An ignoratis fratres, quòd quicunque baptizati sumus in Christũ, in mortẽ ipsius baptizati sumus? sepulti igitur sumus vnà cũ ipso per baptismum in mortẽ.* Quid ea sibi verba volunt, In mortẽ ipsius baptizati sumꝰ? ad hoc vt & ipsi moriamur, sicut ille. Crux eñ est baptisma. Quod igitur Christi crux & sepulchrũ: hoc nobis baptisma fuit, quanuis non iisdẽ in rebus. Ille enim carni & mortuus & sepultus est, nos autem peccato vtrunq;. Quapropter nõ dixit, insititij facti sumꝰ morti: sed, similitudini mortis: mors etenim & hoc & illud, sed nõ eiusdẽ subiecti. illa enim carnis, Christi videlicet: hæc autẽ peccati, nostra scilicet: vt igitur vera illa, sic & hæc. Verũ †quanuis] vera, oportet & partes quoque nostras simul ad eam adferri. *Vt queadmodũ Christus excitatus est è mortuis per patris gloriam, sic & nos in vitæ nouitate ambulemus.* Hoc loco vnà cùm vitæ cura, & resurrectionis quoq; meminisse clã videtur. quo pacto? Credidisti, inquit, quòd Christꝰ & † si etiam

mortuus

Universidad de Deusto
Biblioteca

mortuus fuerit,& resurrexerit? Igitur & quod ad te A
ptinet,credito. Hoc eñ illi adsimile:nã &ad te quo-
que spectat tum crux tũ sepulchrũ. Si eñ cõmunio-
nem es adeptus in morte atq; sepultura,multo certè
magis in resurrectione,atq; vita: nã quum id quod
maius est,nimirũ peccatũ,solutũ sit: iã non oportet
de eo,quod minus est,dubitare, nimirum de mortis
exitio. Morale.

Verùm hæc Paulus ad præsens auditorũ conscię-
tiæ cõsideranda relinquit.Ipse autem resurrectione,
quæ de nobis futura est,proposita,aliã à nobis resur
rectionẽ postulat:nẽpe nouum vitę præsentis genus,
atque institutum,à morum immutatione factũ. Nã
vbi scortator fit castus:vbi auarus,misericors: vbi a-
sper,mansuetus:& hic quoq; existit resurrectio,quæ
tãquã illius alterius proœmium est.Et quo pacto re-
surrectio?peccato quidẽ mortificato, iustitia autem B
exurgente:ac vita quidẽ pristina deleta,noua autem
hac & angelica regnãte.Porrò autẽ quum audis no-
uam vitã,magnã varietatem, magnam mutationem
quære.Enimuero iam mihi in mentẽ venit, vt illa-
chrymer,ac magnopere ingemiscã,cogitanti, quàm
magnã à nobis moderationem atque constantiam
Paulus exigat,q̃ magnæ autem nos ignauię dedide-
rimus,à baptismo ad priorẽ senectutem reuersi,atq;
in Aegyptum reflectentes,& alia post ipsum manna
memoria recolentes:decẽ enim & viginti diebus ab
ipso statim baptismo immutati, pristina de integro
studia aggredimur.At verò Paulus nõ ad prę scriptũ
dierum numerũ, sed ad omnem nostram vitam hu-
iusmodi politiã requirit.Nos autem ad priorem vo-
mitũ redimus,post iuuentutẽ à gratia acceptã,sene-
ctutem à peccatis exorientẽ excitãtes.Siquidem pe C
cuniarũ amor,absurdarum appetitionũ seruitus, de-
nique quoduis peccatũ senẽ efficere eum solet, qui
illud cõmiserit: quod autem inueterascit iã ac con-
senescit,interitui proximũ est.neque enim sic ipsum
corpus tẽpore dissoluitur,vt anima per peccatorum
multitudinẽ marcescit,flaccescit, ac de gradu deiici
tur.etenim ad summã iam ea educitur nugationem,
verba nihil significãtia enũciãs, vt facere solent, qui
senectute cõfecti delirãt:eadem muco ac pituita re-
ferta,stupida interim atque obliuiosa,lippitudinẽ in
oculis gestãs,hominibus abominabilis,ac talis,vt eã
diabolus nõ ita magno negocio capere queat. Sunt
enim tales peccatorib⁹ animæ:è diuerso autẽ iusto-
rũ animæ iuuenescũt,vigẽt,in ipso ætatis flore sem-
per consistunt, ad quanuis pugnã ac luctã nullo non
tẽpore cõparatæ, quum interim peccatrices animæ D
vel ad paruã irruentis aciei impressionẽ statim pro-
sternũtur,ac pereũt:id quod propheta declarãs, ait,
Psal.1.b. quasi puluis à vẽto eiaculat⁹ à terrę facie,ita sunt in-
creduli & infideles. Adde q̃ qui in peccatis vitã de-
gunt.insidiis obiecti,cõtumelię obnoxij sunt,neque
eñ sano aspectu,neq; syncero auditu,neque loquela
distincta valẽt,sed multo singultu abundãt, ingentẽ
ab ore profluentem spumam circunferentes, atque
vtinã spumam tãtummodo:nihil enim absurdi esset.
nunc autem quouis cœno putidiora verba euomũt,
ac quod grauius est,ne verborũ quidẽ eiusmodi spu-
tum expuere queũt,sed manu excipientes magna cũ
excreatione de integro ipsum atterũt crassum quidẽ
illud,ac nõ facilè sectile.Fortasse nauseatis ad narra
tionẽ hanc,magis ergo ad ipsam actionem hoc fa-
cturi sitis.nam si corpori quum insunt, insuauia qui-
dem sunt,quãtò magis quũ ipsi animæ?Talis erat fi-
lius ille,qui sua omnia bona obligurierat,ad summã
nequitiã perductus,quouis nugãte,aut ægrotãte de-
terius habẽs:qui tamẽ vt voluit, statim nouus factus
est totus,ab ipsa solũ animi animaduersione, ac mu-
tatione.Posteaquã eñ dixit,Reuertar ad patrẽ meũ: *Luc.15.d*
verbũ hoc,illi bona omnia attulit: seu potiꝰ nõ ver-
bũ simpliciter,sed opus verbo additũ. Vbi primum
enim dixit,Reuertar,reuersus quidẽ est,& totũ illud
iter rediens confecit. Sic & ipsi nos faciamus, ac si
vel extra ipsos patriæ fines abducti fuerimus,ad pa-
tetnã tamen domũ reuertamur,neque nos longioris
viæ pigeat:nã volentibus nobis facilis ac celerrimus
reditus fit.hospitã modò & alienam terram deseramus:hoc eñ ipsum est peccatũ, procul nos à domo
paterna abducẽs.illud ergo relinquamus, quò mox
domũ paternã reuertamur. Est enim pater propẽso
erga nos affectu,qui si nos de sentẽtia priore deductos esse senserit,nihilo certè minoris,sed &pluris ę-
stimabit,q̃ qui ꝓpetua vita integri,inculpatiq; vixe-
re.Nam & illũ,cuius paulò antè meminiꝰ,tum pa-
ter pluris fecit.recuperato eñ quẽ amiserat filio,ma-
gis gauisus est.Et quo,inquies,reuertar modo? Rem
tãtũ aggreditor,& totũ cõpleueris.Sistito,ac pecca-
re desinito,vlteriꝰ nõ progressus: ac tibi iam in ma-
nu res tota aderit. Nam quẽadmodũ vsu venire vi-
demus in iis,qui morbo laborant, vt quum morbus
nõ ingrauescit,tũ sanitatis initium fiat: sic & in ipsa
viciositate vlterius ne ꝓcesseris, & tibi malitia finẽ
habuerit.qui si id duos dies feceris,tertio facilиꝰ ab-
stinueris,ac si post dies tres decẽ addideris,fiet,vt vi
ginti deinceps addas,ac deinceps centũ,tum autem
vitam totã.quantò enim magis progressus fueris,eò
magis facilẽ viam offendes.ad postremũ in ipso cõ-
stitutus fastigio bonorũ multorũ fructũ simul decer-
pes.quando & tum,quum prodigus ille reuertit, &
citharæ,& chori,& liberalitates,& publici conuẽtus
extitere:ac qui pro perdita impẽsa,pro tam lõga pe-
regrinatiõe à filio pœnas reposcere debebat, vsque-
adeò nihil horũ fecit,vt & illũ tanquam vita proba,
tanquã fama ẽsset incolumi,conspexerit, ac ne ver-
bo quidẽ quicquam illi exprobrauerit,atq; adeò ne
leuiter quidẽ res illi præteritas in memoriã redigere
sustinuerit:sed & illum complexus atque exosculatus, vitulum † sacrificauerit,] stolam induerit,multo †*mactauit*
ornatu composuerit. Id genus igitur exempla nobis *rit.*
proponẽtes bono animo simus,nihil prorsus despe-
rãtes. neque enim si cille lætatur,quum dominus, vt
quum pater, audit: neque quũ seruũ, vt quum filium
habet,atq; adeò hoc mauult q̃ illud. Propterea om-
nia ille fecit,quæ fecit,ac ne vnigenito quidem filio *Rom.8.f*
pepercit,vt adoptionem reciperemus,vt non tãquã
dominum solum, sed tãquam patrem se amaremus.
quod quum à nobis assecutꝰ est,ita sibi placet,vt qui
glorificatur, ídque apud omnes præ se fert, qui ta-
mẽ nullius rei nostræ indigens est.Hoc igitur in ip-
so Abrahã,hoc in Isaac,hoc in Iacob fecit: vbiq; di-
cens,ego deus Abrahã,& Isaac, & Iacob. Atqui ser- *Exo.3.b*
uos oportebat ĩ hoc sibi placere: nũc verò, vt appa-
ret,dominũ habemus hoc factitantẽ. Idcirco & Pe-
tro ait,Amas me pluſquam omnes hiꝰ? tẽdẽs se id à *Ioan.21.c*
nobis primo loco quærere. Itaq; & Abrahã vt filiũ *Gen.22.b*
sacrificaret iussit,vt omnibꝰ palã faceret,ꝓ à patriar-
cha magnopere amaretur. Velle autem magnope-
re amari ex eo nascitur, quòd & magnopere amer.

Propterea

Mat.10.d Propterea & Apostolis dicebat, Qui patrẽ matrẽm-
ve plusquã me amat,non est me dignus. quo nomi-
ne animam ipsam,rem nobis ante omnia propriam,
iubet vt charitati erga se nostræ postponam⁹. nã ille
maiorẽ in modum vult à nobis amari.Etenim &nos
quoq; quũ non admodum erga aliquem afficimur,
illius amore nõ magnopere indigemus,vt præpotẽs
ille atq; illustris sit.Sin vero feruido aliquem, ac ve-
ro amore prosequimur,vt tenuis atq; humilis ille sit,
qui à nobis amatur,illius erga nos amorem magnæ
gloriæ loco ponimus. qua de causa & ipse nõ solũ à
nobis amari, sed & pro nobis probrosa illa perpeti,
gloriã vocabat. Illa porro ob charitatẽ tantũ gloria
erant.Quæ autẽ nos pro ipso passi fuerimus, ea non
propter charitatem tãtum,sed & propter amati ma-
gnitudinem ac dignitatem,gloria meritò tum vocẽ-
tur,tum fuerint. Tanquã igitur ad magnas coronas B
accurramus,sic pericula illius nomine obeamus: ac
neque paupertatẽ,neque morbum, neq; vexationẽ,
neque calumniã,neque ipsam etiam mortem mole-
stã,grauẽmq; existimemus, quoties ea nobis pro eo
tolerãda fuerint.nam si sapuerimus,summum ab iis,
quæ dixi,omnibus lucrũ faciemus:quemadmodum
nisi sapuerimꝰ,à rebus cõtrariis boni nihil decerpe-
mus. Agè itaq; rem ita considera. Incommodat tibi
aliquis,atq; aduersatur. Author tibi ille est,vt expet
recto animo sis,ac tibi occasionẽ affert,vnde deo si-
milis existas. nam si illũ tibi vel insidias struẽtem a-
maueris,illiꝰ similis fueris,quo author sol super bo-
Matt.5.g nos iuxta ac malos exorit. Aliꝰ pecunias tuas inter-
uertit,id si generoso animo pertuleris, mercedẽ eam
† *Etenim rapinam bonorum vestrorũ, inquit,cũ gaudio accepistis sciẽtes potiorem vos habere substãtiã in cœlis ac manẽte*] *hic dormitasse videtur interpres in euãgelio esse putans quod est apud Paulũ ad Hebræos cap. 10.g. Matt. 5.a Luc.18.b Rom.8.f*
dem feres cũ iis qui omnia sua pauperibus erogãt: †
Etenim facultatũ rapinam nobis præcepit deus cũ
lætitia excipiendã, meliorem in cœlis substantiam,
eámq; permanentem habituris.] Maledicta in te ac
probra alius cõiecit:sint ea vel vera,vel falsa,ingen-
tem tibi laureã ille contexuit,si cõuicium æquo ani-
mo tuleris.nam quisquis in nos sycophantem agit,is
mercedẽ nõ paruã nobis conciliat. Gaudete enim,
ait,& exultate quum malum verbũ dixerint aduer-
sum vos mẽtientes, quoniam merces vestra copiosa
est in cœlis.Rursus qui, quod verũ est, nobis expro-
brat, is magno vsui est:si modò æquo animo tuleri-
mus,quæ in nos dicta fuerint.Etenim Phariseꝰ quæ
vera essent proferebat tũ quũ Publicano maledice-
ret:sed tamẽ pro publicano iustũ effecit.Quid porrò
me attinet singulatim de omnibus loqui?Licet enim
nobis Iob certamina percensentibus,oĩa hæc accu-
ratè ꝓdiscere.Propterea & Paulꝰ dicebat:Si deꝰ pro D
nobis,quis contra nos? Quemadmodũ igitur si stu-
dium adhibuerimus, lucrũ etiam ab iis reportabimꝰ
qui nobis molesti fuerint,ita socordiæ dediti, ne ab
iis quidẽ qui nobis prę sidio fuerint,meliores euade
Rom.8.f mus.Quid eñ obsecro,Christi cõsuetudo Iudę profuit?quid autẽ Iudæis lex?quid autẽ Adamo paradi-
sus?quid autẽ iis qui in eremo erãt Moses? Quãobrẽ
prætermissis omnibus vnũ nobis tantùm videndum
est,nimirũ quemadmodum rerum ad eos pertinen-
tium statũ rectè administrabimus. Hoc enim si præ-
stiterimus,ne ipse quidẽ diabolus vnquam nobis su-
perior euadet,quin & magno etiã vsui erit, ad vigi-
lantiã,ad sobrietatem,ad castimoniã nos præparãs.
Eph.6.b.c Sic sanè & Ephesios Paulus excitauit, illius feritate
enarranda.Sed nos nimirum altum dormiẽtes ster-
timus,quum tamen hostem vsqueadeò improbum
habeamus. Atqui, si serpentẽ ad lectum nostrum la-
titare sciremus,hic magno admodũ studio ad illum
perimendũ ferremur:diabolo autẽ in nostris ipsorũ
animis latitãte,nihil aduersi nos pati arbitramur,sed
supini,ac desides, animisque cõcidentes, malis no-
stris indormim⁹.Cuius rei causam hãc esse arbitror,
quòd illum corporeis oculis non contuemur,quan-
quã hoc potissimũ nomine vigilantes nos ac sobrios
esse oportebat.nam sensibilem quidẽ hostem facilè
declines:at inuisibilem,nisi vndique armati fuerim⁹,
difficile euitare possimus:&quidem ob id potissimũ,
quòd recta ille depugnare non nouit: alioqui enim
euestigio à nobis victus caperetur. Verùm amiciciæ
identidem specie,crudelitatis venenum eiaculatur.
Ita sanè Iob vxorẽ induxit induta pietatis persona
pernicioſum eõsiliũ adferre:sic & cũ Adam verba fa
ciens,orationẽ simulat, qua ostendat se illorum cu-
ram ac patrociniũ susc ipere:quũ dixerit,adaperien-
tur oculi vestri quacunq; die de ligno comederitis. *Gen.3.a*
Sic & Iephthe pietatis ac religionis specie persuasit,
filiã vt immolaret, illegitimúmque sacrificiũ offer- *Iudi.11.g*
ret.Vides insidiosas illius vias? vides bellũ multifor-
me?Caueto igit̃,te vndiq; spiritualibꝰ armis sepiẽs,
illius cõmenta atq; artes exactè perdiscito, vt cũ te
ille capere nequeat,tum verò nõ magno illum nego-
cio capias,quando & hac quidem ratione Paulus il-
lo superior euasit,hæcce diligẽter perdiscẽs.Quam-
obrem & dicebat,Neq; eñ illius cogitationes igno- *2.Cor.2.c*
ramus.Itaq; & nos quoq; illius insidias tum sentire,
tũ declinare studeam⁹,vt reportata nobis de illo vi-
ctoria,& in hac vita & in futuro sęculo victores præ-
dicemur, immortaliáq; bona assequamur, gratia ac C
clemẽtia dñi nostri Iesu Christi,per quẽ & cum quo
patri vnà cum sancto spiritu gloria, imperiũ, honor,
nunc & semper,in sęcula sęculorum,Amen.

Homilia Vndecima.

Si enim cõplantati sumus similitudini mortis eius, ni-
mirũ & resurrectionis erimus. Quod prius dixi-
mus,id nunc quoque dicemus:quòd videli-
cet in moralem orationem assiduè digreditur, nõ si-
cut aliis in epistolis,quas quidem in duo diuidit. ac
priorem illarum partem dogmatibus, posteriorem
morum curæ partitur.quam tamen hic rationẽ non
sequitur, sed per totã ipsam epistolã mixtim hoc fa-
ctitat,vt plausibilis,acceptabilisque sit oratio. Duas
igitur hic ait mortificationes,& mortes itẽ duas: al-
terã quidẽ à Christo factã in baptismo, alteram autẽ
à nobis fieri debere per subsequẽs studium: Etenim
quòd priora quidem peccata sepulta fuerint, illius D
dono tribuendũ est:quòd autem à baptismo mortui
peccato maneamus, studij nostri opus existat opor-
tet. quanquã videmus deum & hic quoq; multas ad
res vel maximè nobis præsidio esse. neq; enim istud
baptisma valet tantũ ad priora peccata delenda, sed
& aduersum futura cõfirmat. Itaque quemadmodũ
in illis fidẽ contulisti tuam,vt ea delerentur: sic & in
subsequentibus studij mutationẽ exhibe, vt ne te ip-
se rursus sordides.Hæc enim & his similia consulens
ait:Si enim cõplantati sumus similitudini mortis eiꝰ,
nimirum & resurrectionis erimus. Vides vt audito-
rem erexerit, ad suum statim dominũ illũ subuehẽs,
ac multam ostendere conatus similitudinem? Pro-
pterea nõ dixit morti,vt ne cõtradicas:sed, similitu-
dini mortis.neq; enim hæcce substantia mortua est,
sed homo is,quẽ peccata genuerant,hoc est viciosi-

tas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tas.nec dixit,Si eṁ participes facti ſumus ſimilitudinis mortis:ſed quid?Si cõplantati ſumus.Plãtæ quidem nomine, & fructum ex ea naſcentẽ nobis clàm ſignificans.Nam quẽadmodum illius corpus ſepultum in terra, fructũ vniuerſi orbis ſalutẽ tulit: ita & noſtrum ſepultũ in baptiſmate, fructum tulit, iuſtitiam,ſanctificationẽ, adoptionẽ,bona infinita,feret autẽ & reſurrectionis poſtea donum.Quandoquidẽ igitur nos quidem in aqua,ille autẽ in terra, nos per peccati rationem,ille per corporis,ſepulº eſt: ob id nõ dixit,cõplantati morti: ſed, ſimilitudini mortis. mors ſiquidem tam hoc quàm illud, ſed non eiuſdẽ ſuppoſiti.Si igitur,ait, in morte ſumus complantati, & reſurrectionis erimus:de ea reſurrectiõe hic agẽs,
Hic ſup.a quæ futura eſt.Nam ſuperius quum de morte diſputauiſſet,dixiſſẽtque:An ignoratis fratres, quòd quicunque baptizati in Chriſtum ſumus, in ipſius mortẽ baptizati ſumº?nihil de reſurrectione apertè egit, ſed de eo vitæ genere, quod baptiſmũ ſequitur, iubens in vitæ nouitate ambulare. Propterea hoc loci eundem reſumẽs ſermonem, illam demum reſurrectionem denunciat. atq; vt intelligas non eum ſentire de ea reſurrectiõe,quæ à baptiſmo exiſtit,ſed de illa futura,aduertito.Nã quum dixiſſet,Si cõplantati ſumus ſimilitudini mortis eius:non dixit, quòd & ſimilitudini reſurrectionis erimus:ſed,&reſurrectionis,nõ addito ſimilitudinis verbo. vt ne enim diceres:Quomodo,niſi ſic mortui fuerimus, vt mortuus ille eſt, reſurgemus,vt reſurrexit? Mortis quidẽ mẽtionem vbi fecit,non dixit, complantati morti: ſed, ſimilitudini mortis.quum autem reſurrectionis, nõ iã dixit,ſimilitudini reſurrectionis:ſed,ipſius reſurrectionis erimus.nec dixit, iam ſumus: ſed, erimus. & hoc rurſus verbo indicans, eam reſurrectionem quę nondum facta eſt, ſed eã quæ futura eſt. Poſtea volens ſermoni fidẽ cõciliare, oſtendit alteram reſurrectionem hic factã ante illam,vt à præſenti reſurrectione ei fidem habeas, quæ futura eſt. quum enim dixiſſet, complantati erimus reſurrectioni, addidit: *Hoc cognoſcentes,quòd Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, Vt aboleretur corpus peccati.* Cõiũctim & cauſam,& probationẽ futuræ reſurrectionis ponẽs.nec dixit, crucifixus eſt:ſed,ſimul crucifixº eſt, proximè admouẽs baptiſma cruci.ob quod & ſuperius dixit: Cõplãtati ſimilitudini mortis eius ſumus, vt deleatur corpus peccati.non corpus hoc ſic vocans, ſed malitiam o-
Coloſſ.3.b mnem,quẽadmodum & veterẽ hominem appellat totam vicioſitatẽ: ac q̃ non id coniectamus, ab ipſo Paulo hoc ipſum per ea quæ deinceps ſequũtur interpretentẽ,audi.nam quũ dixiſſet, vt deleatur corpus peccati,tũ addidit: *Vt ne amplius peccato ſeruiamus.* Huic enim ipſum volo eſſe mortuũ, non quidem vt deleatur &moriatur,ſed vt ne peccet.ac progreſſus, manifeſtius adhuc illud reddidit:*Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato*. De quolibet homine hoc ait. Quòd quẽadmodum qui è vita deceſſit, in poſterũ peccato liberatur,mortuus quũ iaceat:ſic & is,qui à
† *aſcẽdit.* baptiſmo †deſcẽdit. quandoquidẽ enim illic ſemel mortuus eſt,peccato omnino mortuº maneat oportet.Si igitur in baptiſmo morruus es, mane mortuº. etenim vnuſquiſq; mortuus quũ eſt,amplius peccare nequeat.qui ſi peccas,labefactas dei donũ.Tantã ergo à nobis philoſophiam vbi exegit,&coronã ſtaſtim adiecit,dicens: *Si autem mortui ſumus cum Chriſto.* Atqui & hoc ante coronam: magna quidẽ corona, cõmunionem habere cum domino.Veruntamen & aliud tibi præmium,ait,largior. quódnam id? vitam æternam. *Credimus enim,*ait,*fore Vt cum illo Viuamus.* Et vnde id liquet?*Quòd Chriſtus qui à mortuis reſurrexit, non amplius moritur.* Ac rurſus ipſius contemplare cõtentionẽ, vtq; à rebus inter ſe pugnãtibº illud adſtruat. Quandoquidẽ enim veriſimile erat nonnullos turbari audito&crucis&mortis nomine,oſtẽdit ob hoc ipſum potiſſimũ poſthac oportere nos bono animo eſſe.Caue eũ,inquit,putes,quòd ſemel mortuus ſit, illum mortalẽ eſſe.nam hac ipſa de cauſa immortalis manet.nã mors mortis,eius mors extitit. ac quoniã mortuus eſt,ob id nõ moritur. etenim illã mortẽ peccato mortuus eſt.Quid eſt,peccato?hoc eſt,ne illi quidẽ morti obnoxius erat, ſed propter pèccatũ noſtrũ.nam vt illud tolleret,ipſiúſq; neruos, ac vim omnẽ reſcinderet,ob id mortuº eſt.Vides quo pacto terruerit. Si enim non iterũ moritur, nec iterum lauacrum eſt.q̃ ſi lauacrum non eſt iterũ, caue & tu ad peccatum inclines.Hæc enim omnia dicit contra illud ſtans ſeq; obfirmãs,videlicet,faciamus mala, vt *ſupr.5.b* veniãt bona:& itẽ contra illud,maneamus in pecca- *Hic ſup.5* to,vt gratia abũdet.huiuſmodi igitur ſuſpicionẽ radicitus tollens,omnia hæc ponit.*Quod autem Viuit, Viuit deo:* Hoc eſt,indiſſolubiliter, vt nullum amplius in id dominatum mors habeat.Si enim mortẽ priorẽ, obnoxius quũ nõ eſſet,mortuus eſt, ſed propter noſtrum peccatũ:multò magis nunc nõ morietur, quũ illud peſſundederit.Quod & ad Hebræos ait:Semel *Heb.9.8* in cõſummatione ſeculorũ ad abrogationẽ peccati per hoſtiã ſuã apparuit.Et quatenº ſtatutũ eſt hominibus ſemel mori,ſic & Chriſtus ſemel oblatº eſt ad multorũ exhauriẽda peccata: ſecundò ſine peccato apparebit omnibus expectantibº ipſum in ſalutẽ.Oſtendit autẽ & vitæ ſecundũ deũ actæ vim,& peccati item potentiã.Vitæ quidẽ ſecundũ deum actæ, q̃ non vltra morietur: peccati autem, quòd, ſi hoc ad mortem obeũdam illũ præparauit, qui minimè peccauerat,quomodo nõ eos perimet,qui obnoxij ſunt? deinde quoniam de ipſiusvita verba fecit,vt ne quis diceret: quid verò ad nos dictum hoc?addidit: *Ita & ipſi exiſtimate Vos mortuos quidẽ eſſe peccato, Viuẽtes autẽ deo.* Rectè dixit,exiſtimate, quandoquidem aſpectu ipſo repræſentare quod dictum eſt nunc nõ licet. & quid exiſtimabimº, inquit, mortuos quidẽ eſſe peccato, viuẽtes autẽ deo, in Chriſto Ieſu domino noſtro.nã qui ita viuit,omnem complectetur virtutem ipſum Ieſum habẽs.hoc enim eſt,in Chriſto.Si enim qui mortui eſsẽt,eos excitauit,multò magis viuos retinere poterit. *Ne igitur regnet peccatum in mortali Veſtro corpore, Vt illi obediatis per cupiditates eius.* Nõ dixit,ne igitur viuat caro,neq; operetur:ſed,peccatũ ne regnet. neq; eũ venit,vt naturam deſtrueret,ſed vt voluntatem corrigeret.Poſtea oſtẽdens non vi ac neeſſitate,ſed volũtate nos noſtra à malitia poſſideri, nõ dixit,ne tyrãnidẽ agat,quod ipſum neceſſitatis eſt:ſed, ne regnetrEtenim abſurdũ planè, atq; indecens ad cœlorũ regnũ vocatos,pro regina peccatũ habere: vocatos vt cũ Chriſto regnẽt, peccati captiuos eſſe malle.perinde ac ſi quis diademate à capite abiecto, intẽperiis actæ mulieri, mendicæ ac pannoſæ ſeruitutẽ ſeruire velit. Porrò quandoquidem graue quidem illud ac difficile,nẽpe peccatum ſuperare, vide vt id leue eſſe oſtendat, vtque laborẽ ipſum molliat atq; leniat,per hęcverba,In mortali veſtro corpore.

Hoc

Hoc enim declarat certamina ipſa temporaria quidem eſſe,ſtatimq; finem habere. ſimul autẽ & priora nobis mala in memoriã reducit, atq; adeò ipſius mortis radicẽ. Hinc enim vel ab ipſo initio mortale illud effectum eſt:ſed tamen fieri etiã poteſt, vt qui mortale corpus habet,nõ peccet.Vides Chriſti gratiæ adundantiam? Adam enim corpus nondũ mortale quum haberet, lapſus eſt: tu autẽ morti obnoxium quum acceperis, coronã ferre poteris.Et quomodo regnat peccatum,inquies?nõ à propria virtute,ſed à tua ſocordia atq; ignauia. Itaque quum dixiſſet, Ne regnet:& modum quoq; regni huiuſce oſtendit,addens,ac dicẽs, Vt illi per eius cupiditates parẽtes dicto ſitis. non enim honos fuerit corpori licentioſè omnia gratificari, atq; indulgere, ſed ſumma plenè ſeruitus,& ignominiæ intentio. quũ enim quæ vult facit,tum demum omni libertate orbatum
B eſt. quum autem diſtinetur, prohibeturq;, tum vel maximè propriam dignitatem tuetur. *Ne autem exhibeatis mẽbra Veſtra arma iniquitatis peccato,ſed arma iuſtitiæ.* Conſequitur ergo vt corpus medium ſit, vicium inter & virtutẽ, quemadmodũ & ipſa arma. Vtracunque autẽ opera fiãt,ea ad eos referuntur,qui eiſdem armis vtuntur: vt ſi tam miles po patria decertãs, q̃ ſicarius cõtra domeſticos armatus, eiſdẽ armis muniantur. neq; enim armatura crimen id ſuſtinebit, ſed ij potius,qui illã in malũ conuertunt vſum.quod & in ipſa carne dicere poſſumus,vel hoc,vel illud effecta pro ipſius animi ſententia, nõ pro propria natura.Etenim ſi alienam pulchritudinẽ curioſius perſcrutatus fueris,hic arma iniquitatis effectº eſt oculº, non à propria efficiẽtia: oculi enim eſt videre, non impudicè videre,ſed à iubẽtis cogitationis malicia.
C qui ſi illum continueris atq; refrænaueris,tum iuſtitię arma effectus eſt. eadẽ ratione & in lingua,in manibus,in reliquis aliis.rectè autẽ peccatum iniquitatis nomine deſignauit.vel enim ſemet quis vel ꝓximum,peccans,iniuria afficit:ſeu potiº ſe ipſum prius, quàm proximũ.abducens igitur à malicia, ad virtutem ducit, dicens: *Sed exhibete Vos ipſos deo, tanquã qui ex mortuis Viuatis.* Vide vt à nudis nominibº exhortetur.Illic quidem peccati verbo vſus, hic autẽ dei,oſtendens enim quãto inter ſe interuallo ipſi regnantes diſſideãt, omni venia militem eum priuauit, qui dei deſertor, ſub peccati regno nomẽ dare, merere, atq; in acie ſtare concupierit. non hac autẽ ſolùm ratione,ſed & per ſubſequẽtia hoc adſtruit, dicẽs:Tãquã qui ex mortuis viuatis. per hæc enim tũ peccati eiuſdẽ perniciem,tum doni dei magnitudinem oſtẽ
D dit. Cogitatote eṁ, inquit, cùm qui eſſetis, tũ quid facti fueritis:quínã ergo eratis?mortui,& perditionẽ perditi nulliunde emendabilem(neq; enim quiſquã erat qui opẽ ferre poſſet) & qui tandẽ ex mortuis illis redditi eſtis?viuẽtes vitã immortalẽ: & per quẽ? per eũ qui poteſt omnia deũ. Ergo ſub hoc ipſo par eſt militare,& quidẽ tanta cum alacritate,cũ quanta cõuenit eos qui ex mortuis viui ſunt effecti. *Et membra Veſtra arma iuſtitiæ.* Igitur non malũ eſt per ſe corpus:ſiquidem fieri etiã poteſt, vt arma iuſticiæ effici illud queat. armorũ autem verbo vſus, oſtendit & bellũ quoq; graue imminere: qua de cauſa armatura nobis forti opº eſt,generoſo itẽ animo,quiq; belli eiuſdem naturã probe calleat: tum verò antè omnia duce.Ac dux quidẽ prẽſto eſt,ad ferẽdas ſuppetias ſemper paratus. Idẽ inexpugnabilis manẽs, for-

tibus ab eo armis nobis apparatis.ſupereſt autẽ,vt ea volũtate præditi ſimus, quę decenter atq; ex vſu arma pertractet,ſic vt ducis dicto parens,arma pro patria ſumat. Nos igitur vbi ad tã magna hortatus eſt, in memoriamq; reuocauit & arma, & pugnam & bella: vide vt rurſus militi animos addat, vt inungat ac præparet alacritatem, dicens: *Peccatum enim Vobis nõ amplius dominabitur:non enim ſub lege eſtis,ſed ſub gratia.* Si igitur non amplius nobis dominaturum eſt peccatum, qua tandem cauſa tot tantaq; præcipit atq; interdicit?dicens, Ne regnet peccatũ in mortali veſtro corpore: &, Ne exhibeatis mẽbra veſtra, arma iniquitatis peccato. Quid igitur dictũ hoc ſibi vult? orationis cuiuſdã ſeminariæ fundamenta hic iacit, quã poſtea explicaturus eſt, ac diligẽter adſtructurus.Quænam igitur eſt iſta oratio? Corpus noſtrum ante Chriſti aduentum facilè expugnabatur: vnà enim cùm morte magnum etiam effectum veluti examen introierat.Itaque corpus idem non valde agile erat ad eum curſum,qui ad virtutẽ ferret. neq; enim ſpiritus aderat, qui opem afferret: neque baptiſma, quod motificare poſſet.Sed effrænis equi ritu currebat quidem,aberrabat autẽ identidem,lege tum quę agenda, tum quæ vitanda eſſent, dictitante quidem, nihil tamen amplius extra verborum admonitionem iis qui dimicarent, adferente. At poſteaquam Chriſtus aduenit,faciliora certè certamina ſunt effecta. Propterea maiores & nobis certaminum cãpi, maiora theatra propoſita ſunt,tanquã maioris auxilij participibº effectis. vnde & Chriſtus dicebat:Niſi *Mat.5.c.* abũdauerit iuſticia veſtra ſupra ſcribarũ ac Phariſæorum iuſticiam, nõ intrabitis in cœlorum regnũ. Sed hoc ipſum quidem in ſubſequẽtibus apertius dicit.Interim autẽ hic breuibus illud clam indicat, oſtendens peccatum,niſi magnopere ſuccubuerimus, neutiquam nobis ſuperius euaſurum. neq; enim lex adeſt, quæ tantũ iubet, ſed gratia: ea inquam gratia, quę quũ priora cõdonat,tum verò ad futura nos munit,ac cõfirmat. Etenim illa poſt ſuſceptos labores, coronas pollicebatur. Hæc autẽ prius coronauit,ac tum demũ ad certamina traxit. Mihi porrò videtur Paulus non omnẽ hominis fidelis vitam hic ſignificare, ſed cõparationem facere baptiſmatis ac legis. Id quod & alibi ait,his verbis:Litera quidẽ occidit, *2.Cor.3.b* ſpiritus autẽ viuificat.Nam ipſa quidẽ lex redarguit prætergreſſionem,gratia autẽ ſoluit prætergreſſionem. Quemadmodum igitur illa redarguens conſtituit peccatum, ſic hęc cõcedens non ſinit eſſe ſub
D peccato. Quo fit,vt duplici ratione ſis hac tyrannide liberatus, partim quòd ſub lege non amplius ſis, partim quòd gratia potitus ſis. Atq; vbi per hæc fecit vt auditor reſpiraret, illum rurſus confirmat, ex obiectione admonitionem inducens,ac ſic locutus:

Quid ergo?peccabimus,quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia?Abſit. Primum quidem interdictionem vſurpat, quòd videlicet valde abſurdum id dictum ſit: pòſt autem & orationem ad admonitionem educit, oſtenditq; certaminum magnam eſſe facilitatem,ſic inquiens: *Neſcitis quòd cui exhibuiſtis Vos ſeruos ab obediendum,ſerui eſtis eius, cui obediſtis, ſiue peccati ad mortem, ſiue obedientiæ ad iuſticiam?* Nondum,inquit,de gehẽna diſputo, nec de vehemẽti illo ſupplicio:ſed de præſenti probro ac turpitudine,quumvos ſerui efficimini,& ſerui voluntarij,& ſerui peccati: & quidem tali cum mercede,vt moriendũ vobis rurſus ſit. Si enim

Universidad de Deusto Biblioteca

ante ipſum baptiſma mortē effecit corporalem,vulnuſq; tāta curatione indiguit,vt qui omniū eſſet dominus, ad mortem vſque deuenerit,atq; ita demum malū ſoluerit, poſt tantum donum, poſt tantā libertatem,hoc ipſum rurſus peccatū te vltrò ſibi ſuccūbentē ac manus dantem ſi fortè deprehēderit:quid tandem effecturum nō fuerit? Ne ergo ad tantū barathrū accurras,neu vltrò te ipſe prodas.Nā in bellis quidē vel nolentes & inuiti produntur ſæpe milites:hic autē niſi ipſe vltrò transfugeris, ſuperabit te nemo.Illos igitur vbi à decoro pudefecit,terret & à præmiis,ac ponit vtriuſq; mercedē,iuſticiā ac mortem,mortē non quidē talem,ſed multò quidem peſtilentiorē. Si enim Chriſtus nō vltra eſt moriturus, ecquis illā ſoluet mortem? certè nullus.Igitur æternum ſuppliciū, ac pœna ſempiterna neceſſario ſubeunda. neq; enim amplius mors adeſt ſenſibilis, vt hic,ipſum corpus cōſopiens, atq; ab anima ſeparās. Poſtremus enim hoſtis aboletur,mors,vnde immortale fututū eſt ſupplicium. At verò deo obediētibus nō ſic cōtinget, vt quibus iuſticia, & quæ ex ea germinãt bona, præmia ſunt futura. *Gratia eſt autem deo, quòd ſerui peccati eratis,obediuiſtis autē ex corde in eū doctrinæ typum,in quē traditi eſtis.* Vbi pudefecit à ſeruitute, vbi terruit à præmiis, & adhortatus quidē eſt,illos corrigit,emēdatq; rurſus à beneficiorum memoria.per hæc enim oſtendit,ꝙ ingentibus malis liberati ſunt, & quòd nō propriis laboribus, & quòd quæ futura ſunt,ea faciliora erūt. Nam quemadmodum quum quis crudelis tyrãni alicuius captiuū captiuitate ea à ſe liberaū, hortatur poſthac ad tyrannum ne reuertatur, tum illi memoriā refricat grauiſſimæ duriſſimęq; illi⁹ tyrãnidis:ita & Paulus quæ pręteriere mala,per eas quas deo agit gratias,manifeſtiſſima ac ſignificantiſſima reddit.neq; enim humanæ,ait,potētiæ fuit, ꝙ ab illis malis erepti erutiq; fuerimus:ſed deo & habēdæ & agendę gratiæ, qui id & voluerit, & potuerit. ac rectè dixit obediuiſtis ex corde.neq; enim vi coacti aut neceſſitate adacti eſtis, ſed volūtate veſtra, ſtudio, atq; alacritate coniuncta vos ab illis malis ſubtraxiſtis. Hoc porrò & laudantis eſt ſimul, & morſu illos attingētis. qui enim vltrò acceſſiſtis nullam vim perpeſſi, quam tandem habere veniam,quam defenſionē obtendere poſſitis,ad priſtina reuerſi?Deinde vt intelligas negocij totius laudē non tam ad illorum gratum beneuolumq; animum, quàm ad dei gratiam ac beneficentiam referendam, quum dixiſſet,obediuiſtis ex corde:addidit, in eum doctrinæ typum,in quem traditi eſtis. nam obediētia ex corde profecta,liberū arbitrium denotat:traditos autē illos eſſe, dei auxilium ſignificat.quis porrò doctrinæ typus hic?nempe vita recta,vita optimè & honeſtiſſimè inſtituta.*Cæterùm liberi à peccato,ſerui facti eſtis iuſticiæ.* Hoc loco Paulus dei oſtēdit dona duo:alterum, ꝙ nos ille peccato liberauerit: alterū, quòd iuſticiæ mācipauerit. Id quod omni etiam libertate antiquius præſtantiuſq; eſt. Nobiſcum enim ille ſimiliter agit, atque ſi quis puerum orphanū nactus,à barbaris raptum, inq; illorum regionē abductum, ipſum nō ſolùm captiuitate liberet,ſed & patrem ſeſe illi officioſum ſtudioſumq; præbeat, tum pręcellēti aliqua dignitate cohoneſtet.Quod ſanè in cauſa noſtra effectum eſt. neque enim priſtinis peccatis ſolùm liberauit nos deus,ſed & ad angelicā vitam deductis,optimi inſtituti ac regiminis viam no-

A bis muniuit:eoſdē nos iuſticię tutelę,ac præſidio tradens, vetera omnia mala perimens, veterem hominem mortificās,deniq; ad immortalem vitam præitator deducens.

Morale.

In hac igitur vita perſeueremus ipſi. Nam multos ſanè inuenias,qui quanquā tibi & ſpirare,& pedibus ingredi videantur, tamen infœlicioris ſunt cōditionis, iis quos mortuos eſſe cōſtat. Etenim varij ſunt mortis modi. Alius eſt corporis : iuxta quē Abrahā mortuus quum eſſet, haudquaquā mortuus erat. ait enim ſcriptura, Deus nō eſt mortuorum, ſed viuorū [Mat.22.d] deus. Alius animæ : quem Chriſtus ſignificare nobis quū voluit,dixit:Sine vt mortui ſuos mortuos ſepeliant. [Matt.8.c.] Alius qui per ſapientiam fit, qui idem cōmendabilis laudabiliſq; eſt: de quo Paulus, Mortificate, [Coloſſ.3.c.] ait,mēbra veſtra,ea dico quę in terra ſunt. Alius qui in baptiſmate fit,eius quidem author quē poſtremū B poſui.Nam vetus,inquit,noſter homo crucifixus eſt: [Hic ſup.a.] hoc eſt,mortificatus. His ergo intellectis, illā quidē mortificationē fugiamus,per quam vel viuētes morimur.hāc verò ne exhorreſcamus, per quā mors ea quę omnium cōmunis eſt,oboritur.duas porrò alias (quarum altera beata eſt,eadē à deo data:altera cōmēdabilis,eadem partim a nobis,partim à deo effecta) deligamus, & æmulemur. Atque harum duarū alterā quidem Dauid beatā affirmat,quum ait, Beati [Pſal.31.a.] quorum remiſſa ſunt peccata.alterā Paulus admiratur,ſic ad Galatas ſcribēs : Qui Chriſti ſunt, ij carnē [Gala.5.d.] crucifixerūt.Ex duabus autē illis quas paulò antè vno veluti iugo copulauimus,alteram quidē contemnendā eſſe ait Chriſtus, dicēs : Nolite timere ab iis [Mat.10.d] qui corpus quidē occidūt, animā verò occidere nō C poſſunt.alteram autem timēdam : Eum enim,ait, timete, [Ibidem.] cuius in manu eſt animā ac corpus in gehennā perdere.Itaque hac morte euitata,illā mortificationem deligamus,quā & beatam & admirabilem diximus,vt aliarū duarū alteram deuitemus, alteram extimeſcamus.nihil enim nobis profuerit Solē intueri, comedere,bibere, niſi vita bonis operib⁹ cōſtās adfuerit.Quid enim obſecro prodeſt regi ei qui cōchyliatus purpuratuſq; eſt, quique bellicorum armorū inſtructu nō caret,ſi idē ſubditos nullos habeat, ſed omnibus obiectus ſit inſultare iniuriāq; afferre volentibus?Eadem ratione nullū Chriſtiano ei lucrum accedet, qui fidem habuerit, ſuúmque ad credendū deo animū induxerit,tum donum id acceperit quòd baptiſma ipſum cōſequitur : affectibus autem obiectus obnoxiuſq; interim fuerit. ſic enim maior illi D cōtumelia, maius dedecus inuretur. Nam quemadmodum ille diademate redimitus,purpurea veſte amictus, ab eo quidem ornatu nō ſolùm nihil quicquam lucri ad domeſticā dignitatem tuendam aſſequitur, ſed & illam quoq; per priuatum dedecus contumelia afficit:ita & fidelis corruptè ac perditè viuēs, nō ſolū non veneratione dignus, ſed vel magis ludibrio habēdus. Quicunque enim,inquit, ſine [Supr.2.b.] lege peccauere,ij & ſine lege peribūt:& quicunq; in lege peccauere,ij per legē iudicabunt.&ad Hebręos ſcribēs:Qui Moyſi,ait, legem aſpernatus fuerit, abſque [Heb.10.d] miſericordia ſub duobus aut tribus teſtibus moritur. Quantò putatis grauioribus illum affligendū ſuppliciis, qui filiū dei cōculcarit?Et id quidem iure optimo. Suppoſui ſubieciq; tibi, inquit,ꝑ baptiſmū omnes affectus. quid igitur cauſæ eſt, cur tute in tātum donū iniurius extiteris, alius pro alio effectus?

Interemi-

Interemi ac ſepeliui priſtina tua peccata, tāquā lumbricos. quid igitur alia peperiſti?Sunt enim lūbricis peccata deteriora:nam hi corpus, at illa animā labefactant, ac maiorē ſanè putorem pariunt. id nos tamen minus ſentimus : inde fit, vt animā expurgare negligamus. Neq; eñ qui ſe vino obruit,ſentit quāta ſit vini putrefacti abominatio:qui verò ſobrius eſt, id probè nouit. Idē & in peccatis vſu venit. Qui tēperatè,qui caſtè viuit, huic ignota nō eſt illorū execratio,cœnum,macula:qui verò ſe totum ad maliciā dedit,quadā tanquam ebrietate oppreſſus,ne ipſum hoc quidem nouit, ꝙ ægrotet:habétque ipſa in primis vicioſitas malum hoc grauiſſimum, quòd qui in illā collapſi fuerint, eos ne dignoſcere quidem ſinit perniciei proprię magnitudinē:quin potius ſic affectos illos reddit, vt in cœno quū volutentur,vnguētis tamē ſe delibutos putēt.qua illi de cauſa eximere ſeſe inde nō queūt,ſed vermiculis referti,tanquā lapillis ꝓcioſis ornati, ita ſibi placēt, vt eos vermes interimere nolint,ſed intra ſe enutriāt,adoleſcere ſinētes donec illos ad futuri ſeculi vermes reiiciant. nā hi illorum ſunt cōciliatores, nec cōciliatores tantū, ſed & parentes nunquā intereuntium.Ipſorum enim [Eſa.66.g] vermis, ait,non morietur.hi vermes gehennā incendunt eā,quæ nunquā extinguitur.vt ne igitur id fiat, malorum fontē exſiccemus, fornacē extinguamus, malicię radicē ab imo extirpemus.nā malā arborē ſi à ſummo excideris,nihil quicquā profeceris, radice infernè adhuc manente, atq; deintegro germē idē producēte.Quænam igitur malorum radix eſt? Dicito à bono plantatore, talia probè callente, vitem ſpiritualem veram curante, vniuerſum terrarnm orbem colente.quámnam ergo hic eſſe ait malorū om- [1.Tim.6.b] nium cauſam?pecuniarum cōcupiſcentiam. Radix enim,inquit, malorum omniū eſt auaritia : hinc pugnæ, hinc inimiciciæ, hinc bella,hinc cōtentiones, conuicia,ſuſpiciones,cōtumeliæ,hinc cædes, furta, ſacrilegia. propter hāc nō ciuitates,ac regiones modo,ſed & viæ ipſę,& qui habitatur,& qui minimè habitatur orbis,tum mōtes, ſaltus, colles,vnoq; verbo omnia ſanguinis ac cædis plena ſunt. ac ne à mari quidē malum hoc temperauit, ſed & illouſq; inſanè admodū debacchās certa cum pernicie irrepſit, piratis illud vndiq; obſidentibus, ac nouum quendā deprædationis modum comminiſcentibus.propter hāc & naturę leges ſubuerſæ,&cogitationis inſtituta ſedibus ſuis cōuulſa, & ſubſtātiæ ipſius iura corrupta ſunt. pecuniarum enim tyrannis non cōtra viuos modò,ſed & cōtra vita iam defunctos,tales támque impias armauit dextras.†ſuntq; qui ne cū morte quidem fœdus illos cōtingens feriunt] quinimo ſepulchris perfractis contra demortua corpora ſceleſtas impuraſq; manus intendunt:ne eum quidē qui à vitę huius moleſtiis exēptus iam ſit; ſinentes à ſuis ipſorū inſidiis eximi. Iam quotquot inuenias ſiue in domo, ſiue in foro,ſiue in iudiciis,ſiue in curiis, ſiue in regiis, ſiue vbicunq; vis indidē mala omnia pullulare videbis.hoc enim,hoc inquā malū eſt, quod omnia tum ſanguine, tum cæde cōpleuit:hoc gehennæ flammā incendit:hoc perfecit,vt ciuitates ipſæ nihilo melius,imò multò deterius haberēt,q̃ loca vaſta, ac deſerta. nam qui obſeſſis viis inſidias nobis ſtruunt,ab iis cauere perfacile, vtpote qui non cōtinenter nos adoriantur : qui verò mediis in vrbibus illorum exemplum imitantur,tantò ſunt illis peſtilētio-

[†ac ne morte quidē interueniēte ipſis recōciliantur.]

A res, quantò difficilius fuerit ab his q̃ ab illis cauere. quod eñ illi ſcelus clàm & obſcurè audēt, hi palàm ac fidētes aggrediūtur.Nam quæ leges hac de cauſa latæ ſunt, vt illorū tollatur malicia, eas illi leges ad ſui auxiliū quū pertraxerint, huiuſmodi cædibus ac ſceleribus ciuitates cōplent.An non, obſecro,cędes ac cæde etiā deterius, eſuriei pauperem addicere,in carcerē coniicere, atq; adeò vnà cum fame, qua tu illum cōfeceris, & tormētis item dedere, infinitiſq; verberibus cædere?quāuis eñ hęc tu nō facias,tamē ſi cauſa à te fuerit,qua cauſa ea fiāt, facinoris author potius cenſeri debes, q̃ quibus adminiſtris facinus idē peragitur.Etenim parricida mucrone ſtatim impacto,ad breue tēpus dolorem inurēs, tormentū vlterius nō intendit.At tu ſycophantiis,vexationibus, inſidiis,lumē illi tenebras reddēs,eo fraudis ac calamitatis illum adigens, vt millies mortem ſibi adfore B precetur:cogitato quęſo,quot mortes pro vna adferas?Et quod omnium grauiſſimum eſt,rapinę atq; auaritiæ incūbis,interim non paupertate preſſus,non fame te ad id impellente,ſed quò equi tui frænū,domus tectum, columnarum capita copioſe inaurētur. hoc ipſum verò quantam gehēnam meretur? quum tute fratrē tuum, qui videlicet bonorum arcanorum tecū particeps effectus,atque eouſque à domino honoratus eſt tuo, in infinitas calamitates præcipitem agis,vt lapides,vt domus tuæ pauimentū, vt animātium ratione carentiū, ornatumq; huiuſmodi minimè ſentientiū corpora exornes? Tē ne tam ſolicitā alendi canis curā gerere, hominem autē, ſeu verius dicam Chriſtum ipſum,propter canē,& ea quę modo diximus omnia,ad ſummā famē adigi? quid hac C cōfuſione peſtilēti⁹?quid hac iniquitate letali⁹?quot tandē ignei fluuij ad huiuſmodi animā depaſcendā ſatis eſſe poſſint?Hem qui ad dei ſimilitudinē expreſſus eſt,pānoſus,indecoruſq; iacet per tuam inhumanitatē, muli autem vxorem tuā portantes, tum autē pelles,& ligna,quibus tectū illud texitur,multo aurò ſplendeſcūt.ac ſi ſedile, ſi ſcabellū cōficiendū eſt, vbiq; aurum,vbiq; argentū : Chriſti autē membrū,& is quē propter è cœlo ad nos deus deſcēdit, ſanguinemq; precioſum effudit, auaritia tua ne neceſſariū quidē cibum habet.& lectuli quidem argento vndique cincti,vndiq; ornati ſunt : ſanctorū verò corpora vel neceſſario operculo carēt.ac tibi minoris fit ipſe Chriſtus,q̃ famulorū grex, quàm muli,q̃ lectus,q̃ ſedile,quàm ſcabellum. Omitto enim vaſa his etiam viliora,quę ipſa quænam eſſe poſſint,vobis cogitan- D dum relinquo. Qui ſi horreſcis ad harū rerum auditionem,ab his peragendis manus abſtineto, ita fiet, vt tibi nihil noceant quæ diximus, abſtineto inquā, atque eiuſmodi inſaniā deſinito. manifeſtaria enim inſania eſt, adhibitū tantum in iis quæ diximus, ſtudium.Quamobrē illis prætermiſſis in cœlum vel ſero tādē intueamur. diem illū qui neceſſario futurus eſt,in memoriā redigamus:animo verſemus terribile illud iudiciū:tum autē exactas illas diſquiſitiones, incorruptūq; ſuffragiū.Conſideremus deū hæc omnia videre, nec tamē fulmina in nos è cœlo vibrare: etiā ſi nō fulmē modò id genus facta mereātur. ſed neq; hoc factitat tamē ille.nō mare in nos immittit, non terrā mediam perrumpit, non Solem extinguit, nō cœlū vnà cum aſtris eiaculatur. deniq; nō omnia de medio tollit.Verùm in ſuo ordine eſſe, nobíſque ſubſeruire creaturam vniuerſam permittit. Hæc igi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur expendẽtes,clementię eius magnitudinẽ exhor-
reſcamus,ad propriam nobilitatẽ reuerſi: quando-
quidẽ vt animatos nos video, certè nihilo meliore
ſed deteriore cõditione ſumus,q̃ quę ratione carent
animalia.Illis enim conſanguineorum amore captis
naturæ cõmunio ſatis eſt ad mutuum inter ſe affe-
ctum atq; amorẽ.Tu verò vnà cum naturæ vinculo,
infinitas cauſas quum habeas, te mẽbris cũ propriis
cõſtringẽtes,atq; connectẽtes,rationem,qua orna-
tus prædituſq; es, pietatis ac religionis cõſortiũ,in-
finitorum bonorum cõmunionem: nihilominus ta-
men brutis eiſdẽ inhumanior es effectus,vt qui cùm
†quæ inutilia ſunt. erga ea,† quę ſenſu omnino carent]ſtudium impen-
ſum pręte feras,tum verò dei tẽpla fame ac nudita-
te perire negligas,illa eadẽ perſæpe mala in infinita
obtrudẽs.Qui ſi ea facis glorię amore captus,fratris
certè tui multò maiorẽ curam te habere cõueniebat
q̃ equi.quò enim melior is fuerit,qui liberalitatẽ ſen
tit tuã: hoc tibi ſplendidior ab illius cura ac ſtudio
laurea texiẽ. neq; ſanè intelligere te puto in cõtraria
te incurrere,ſex cẽtosq; aduerſum te accuſatores cõ
parare.quis enim nõ de te oblocuturus ſit?quis te nõ
inſimulet ſummæ crudelitatis,atque inhumanitatis,
quum videat humanũ te genus vilipẽdere,bruta au-
tem hominibus anteponere,atq; vnà cum brutis do
meſtica vaſa ac ſupellectilẽ maiore à te in precio q̃
Actio.2.g homines ipſos haberi?An nõ audiuiſti,Apoſtolis di-
centibus,eos qui primi verbũ excepere,& domos&
prædia diuendidiſſe, quo fratres enutrirẽt?Tu verò
tum domos diripis,tum prædia interuertis,vt equũ,
vt ligna,vt pelles, vt parietes, vt pauimẽta exornes.
&, quod grauius quidẽ eſt,hanc adeò inſaniam non
viri tantum,ſed & fœminæ quoq; inſaniũt: quæ ſa-
nè maritos ſuos ad ſtultum hũc, infrugiferũq; labo-
rem cõponentes,illos vbique potius,quàm vbi opus
eſt, ſumptum facere cogunt:quas tamẽ ſi quis fortè
hoc nomine improbauerit,ac reprehẽderit,meditа-
tam ac cogitatam audiet defenſionẽ, criminatio-
nis plenam.Et hęc enim,aiunt,& illa itẽ fiunt. Quid
ais?te non pudet hęc proloqui?te non pudet vnà cũ
equis, mulis, lectis, ſcabellis eſurientẽ Chriſtum an-
numerare, ſeu verius dicam, ne cum his quidem il-
lum, ſed maiorem partem hiſce, illi autem vix mo-
dicam impertiri?an verò neſcis tum tui,tum tuarum
fortunarũ, rerumq; omnium dominium penes illũ
vnum eſſe?an neſcis illum corpus tuum finxiſſe,ani-
mam tibi gratuitò contuliſſe, mundum vniuerſum
fuiſſe largitum?quum tu interim ne puſillã quidem
horum remunerationẽ rependis.Iam ſi paruam do-
munculam certa penſione locaueris,penſionem ip-
ſam ſeuerus ridigúſque exigis, creaturę autem illius
fructũ percipiens, orbem tam latum inhabitans, ne
tantillum quidem mercedulę penſitare ſuſtines: ſed
inani gloriæ tũ teipſum, tum tua omnia dedis. Illinc
enim omnia hæc veluti appenſa ſunt. nam neque e-
quus melior,quantũ ad ipſius virtutem,euaſerit,hu-
iuſmodi ornatu ac phaleris ſuperbus, neq; illius itẽ
ſeſſor: qui & hoc nomine nonnunquam vilior, con-
temptibiliórque redditur.multi enim ſeſſore præte-
rito,ad vnius equi faleras oculos traduccunt ſuos,tũ
autẽ ad famulos hinc inſequentes,hinc antecеden-
tes,eoſdemq; ſubnixis alis ingredientes,atq; obuios
quoſq;'cubito propulſantes:eum verò qui huiuſmo-
di ſatellitio cinctus incedit, & oderũt,& tanquã pu-
blicum auerſantur hoſtem.At vero animũ quum ex-
ornas,nõ hoc euenire ſolet.tum enim & homines,&
angeli, & angelorũ dominus, deniq; omnes laureã
tibi intexũt.Quapropter ſi glorię ſitiẽs es,faceſſe ab
iis quæ tibi in manibus ſunt, animumq;, non domũ
exornato,quò ſplẽdidus ſis & illuſtris. nam vt nunc
quidem animatum te video, nihil quicquã te vilius
eſſe queat,qui animã deſolatam quum habeas,aliud
nihil quàm domus tuæ pulchritudinẽ oſtentes. Qui
ſi quæ hic à me dicta ſunt, ferre nõ potes, audi quid
olim peregrinus quidã ac prophanus homo feciſſe
dicatur:pudeatq; tandem te vel exterę philoſophię.
Ferunt quendã ex eorum, quẽ dixi, numero homi- «
num, in domũ quampiam ſplẽdidam, multò quidẽ «
auro radiantem,magna adeò lapillorũ ac columna- «
rum pulchritudine fulgurantem ingreſſum fuiſſe. «
quum autẽ domus eiuſdẽ ſolum variis tapetibus ac «
periſtromatis ſtratũ vidiſſet, in domini os cõſpuiſſe: «
deinde ob hoc increpitũ, hoc colore ſe excuſaſſe, q̃ «
tota in domo nihil videret ad excipiendũ oris recre «
mentũ opportunius, ob idq; coactum ſe illius os ea «
cõtumelia afficere.Vides vt ridiculo omnibusq; de- «
ſpicabilis ſit, iis quidẽ certè qui mẽtis cõpotes ſunt,
quiſquis externo ſeſe ornatu venditat. & quidẽ iure
optimo.neq; enim ſi quis vxore tua poſthabita, in
pannis, in vili ac lacero habitu relicta, illius ancillas
ſumptuoſis veſtibus induat, factũ hoc æquanimiter
feras,verùm & excandeſcas,& inexpiabilẽ tibi iniu-
riam factã interpreteris.Hoc ipſum igitur in animæ
cauſa expẽdito. Nã quoties parietes, ipſamq; dom
tuę ſupellectilẽ exornas,eleemoſynam autem abun-
dantẽ non prębes, neq; te reliqua colenda philoſo-
phia exerces: profecto aliud nihil, quàm id, quod
dixi, quódq; eo etiã peſtilentius eſt, facis. Nam ſer-
uam inter ac dominam diſcrimen nullum. at ani-
mam inter & carnem ingens differentia. quòd ſi ita
eſt:multo certè magis animam inter & domum, a-
nimam inter & lectum, & ſcamnum. quámnam igi-
tur defenſionem,quæ idonea quidem ſit,obtendere
poſſis?qui hæc omnia argento contingas, includás-
que: illam autem pannoſam, ſqualentem, eſurien-
tem, vulneribus refertam, infinitorum canum den-
tibus diuelli negligas, tum autem cenſeas magnam
ab hocce rerum externarũ ornatu gloriã tibi eſſe cõ
quiſitam. Id quod ſanè ſummæ amentiæ eſt: ab iis
videlicet rebus tibi placere, vnde & ludibrium, &
probrum, & dedecus, & infamiam, vnóque verbo
extremum tibi accerſas ſupplicium. Quamobrem
exhortor, omnibus iis perpenſis vel ſero taudem vt
reſipiſcamus, nóſque nobis ipſis aſſeramus: tum re-
rum externarum ornatum hunc ad animam deriue-
mus. Hoc pacto & incolumis ornatus idem mane-
bit, & nos angelis pares efficiet, & immortalia item
bona conciliabit, quæ vtinam aſſequi omnes poſſi-
mus, gratia & clementia domini noſtri Ieſu Chriſti,
cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia duodecima.

SVmanum quidã dico, propter infirmitatẽ carnis veſtræ. Sicut enim præbuiſtis mẽbra veſtra ſerua immũdiciæ & iniquitati ad iniquitatẽ, ita & nunc præbete membra veſtra ſerua iuſtitiæ ad ſanctificationẽ. Poſteaquã magnam vitæ curam, diligentiamque poſtulauit, iubens mundo ac maliciæ mortui vt ſimus, atque ad peccatorum opus immobiles maneamus:viſuſq; eſt magnum quiddam atque oneroſum dixiſſe, ac tale, quod humanũ tranſcenderet ingenium, oſtendere volens,

volẽs,nullũ ſe poſtulare onus,quod humeris noſtris
impar ſit, neq; quãtũ oporteat eum ferre,qui tantũ
à deo donũ ſit conſecutus,ſed admodum moderatũ
& leue idipſum à cõtrariis argumẽtatus adſtruit.ita-
que inquit:Humanũ quiddã dico,ac ſi diceret ab hu
manis cogitationibus,ab iis quę in conſuetudinẽ ca
dunt:nam modũ nobis,moderationẽq;,verbi huius,
humanũ,appellatione denotat.etenim &alibi quoq;
1.Cor.10. c. ait,Tentatio in vos non inuaſit, niſi humana:hoc eſt,
moderata & puſilla.*Sicut enim præbuiſtis mẽbra veſtra ſer
ua immũdiciæ & iniquitati ad iniquitatẽ, ita nũc præbete mẽ
bra veſtra ſerua iuſticiæ ad ſanctificationẽ.* Quanquã ma-
gno inter ſe domini ipſi interuallo diſſidẽt, tamẽ pa-
rem,inquit,ſeruitutis modũ flagito.Oportebat qui-
dem multò etiam amplius adferre,ac tantò etiã am-
plius, quãtò ipſa hæc ſeruitus dominatu illo tũ ma-
ior tum melior eſt:ſed tamẽ nihil ego amplius depo
ſco,propter infirmitatẽ.nec dixit infirmitatẽ veſtræ
vel volũtatis,vel propẽſionis atq; alacritatis,ſed car
nis orationẽ minꝰ inuidioſam ita reddẽs.atqui illud
quidẽ immũdicia,hoc autẽ ſanctificatio:illud iniqui
tas,hoc autẽ iuſticia.Dices,Quis tãdẽ eouſq; miſer,
couſq; infœlici ſydere natus eſſe queat, vt ne ſtudij
quidẽ tãtundẽ,Chriſti,quãtũ peccati ac diaboli ſer-
uituti impẽdat?Igitur audi quę ſequũtur,atq; apertè
intelliges,ne iſtud quidẽ puſillũ nos impẽdere. quã-
doquidẽ enim prolatum hoc ſic ſimpliciter nec cre-
dibile eſſe,nec acceptabile videbaꝫ,nec audire quiſ-
quã ſuſtinuiſſet, ſe Chriſto tantundẽ non deſeruire,
quãtũ diabolo deſeruiſſet, per ea quę inſequũtur ip-
ſum hoc adſtruit, ac credibile facit, illã ſeruitutẽ in
medium afferens, ac dicens quo pacto illi ſeruiere.
Quum enim eſſetis, inquit, *ſerui peccati, liberi eratis iuſticiæ.*
Quod autẽ ait,hunc habet ſenſum:Dũ in malitia vi-
ueretis, ĩ iniuſticia,in ſummis malis,tãta cũ obediẽ-
tia viuebatis,vt prorſus boni nihil ageretis. Hoc em̃
ſignificãt verba hæc,liberi eratis iuſticię:hoc eſt, nõ
eratis illi ſubditi, ſed alienati ab ea prorſus:neq; em̃
ſeruitutis modũ diſtribuebatis partim iuſticiæ, par-
tim peccato, ſed ipſos vos totos dedebatis maliciæ.
Igit̃ & nũc quoq; poſteaquã ad iuſticię cultũ vos tra
duxiſtis,ipſos vos totos ad virtutẽ date, nullũ prſus
vicio locũ relinquẽtes,vt in eo vel æqualẽ ſaltẽ mo-
dũ ſeruare vos oſtẽdatis: quãquã nõ ipſius dominij
ſolùm,ſed & ſeruitutis quoq; magnũ adeò ſit diſcri-
men. Id quod liquidò admodũ explicat demõſtrãs
quibus in rebus tum ſeruirẽt, quibus autẽ nunc ſer-
uiant. necdum tamen exprimit damnũ è re naſcẽs.
ſed erubeſcentiã interim. *Quem enim*, inquit, *fructũ ha-*
buiſtis tũc in illis, in quibus nũc erubeſcitis? Talis enim erat
ſeruitus,vt illorũ etiã recordatio, pudorem vel nũc
pariat.quòd ſi recordatio ſola pudore afficit, quãtò
magis ipſa actio:quãobrẽ duplici nomine nũc lucri-
fceciſtis:tum erubeſcẽtia liberati,tum edocti, quibus
ĩ ſordibꝰ verſaremini, quẽadmodũ id tẽporis quoq;
dupliciter, lędebamini tũ ea perpetrãtes quę erube-
ſcentiã mererentur, tum ne erubeſcere quidẽ ſcien-
tes,quod priore maiꝰ erat:ſed tamẽ vel ſic in ſeruitu-
te perſeuerabatis.Quũ igitur plus ſatis oſtẽdit,quale
fuerit facinorum tum perpetratorũ nocumentũ, ab
ipſa videlicet erubeſcẽtia exortũ, ad ipſam rem pro-
greditur.res verò quæ tandem erat? *Nam finis illorum*
mors eſt. Quandoquidem enim erubeſcentia, nõ ad-
modũ graue malũ eſſe videbatur, ad id quod valde
terrificũ eſt,accedit,mortẽ dico:quãuis &quod priꝰ
dictũ fuerat,ſufficeret.Cogita em̃,quouſq; vicioſitas
ipſa ꝓgreſſa eſſet, quũ vel ſupplicio liberati, erube-
ſcẽtia liberari nequirẽt.ecquã igit̃ mercedẽ,ait,ab a-
ctione expectas,quũ pręſertim ſupplicio liberatꝰ,vel
ab ipſa ſola memoria erubeſcis,ac pudore ſuffunde-
ris?quãuis in tãta etiã gratia cõſiſtas. At nõ perinde
ſe habẽt quæ dei ſunt. *Nunc verò manumiſſi à peccato, ſer
ui autẽ facti deo habetis fructũ veſtrum in ſanctificationẽ, finẽ
autẽ vitã æternam.* Illorũ enim operũ erubeſcẽtia vel
poſt manumiſſionẽ, horũ autẽ fructus ſanctificatio.
Vbi autẽ ſanctificatio, ibi fiducia ingẽs.Illorũ finis,
mors:horũ autẽ, vita æterna. Vides vt horũ partim
iã data eſſe oſtẽdat,partim in ſpe repoſita?atq; ab iis
quæ iã data ſunt illa confirmat, à ſanctificatione vi-
tã æternã. vt ne enim dicas omnia in ſpe eſſe poſita,
oſtendit & te iam fructũ percepiſſe,primum q̃ mali-
cia liberatus ſis,maliſq; huiuſmodi,quorũ vel recor-
datio in animũ influens, pudorẽ parit:deinde q̃ ſis
iuſticiæ ſeruus effectus, tum q̃ ſanctificationẽ ſis aſ-
ſecutus,tum q̃ vitã adeptus ſis, & quidẽ non tempo-
rariã,ſed æternã.Quæ ipſa omnia quũ ſic ſe habeãt:
tamẽ vel ex ęquo,inquit,ſeruite.Tametſi em̃ ipſe do
minꝰ valde præcellẽs eſt, eſtq; ſeruitutis & prẽmiorũ
pro quibus vos in ſeruitutẽ datis,ingens diſcrimẽ,ta-
men amplius nihil hĩc poſtulo.deinde quoniã armo-
rum ac regis mentionẽ fecit, in metaphora perſeue-
rat,dicens: *Stipendia enim peccati, mors: gratia autẽ dei, vita
æterna in Chriſto Ieſu domino noſtro.* Peccati ſtipẽdia quũ
nominaſſet, de bonis verba faciẽs,nõ eũdẽ ſeruauit
ordinẽ. neq; em̃ dixit, merces rectè factorũ veſtro-
rũ:ſed,gratia autẽ dei.oſtẽdẽs illos ſuo marte liberã-
tos nõ eſſe, neq; quod debitũ eſſet accepiſſe, nec id
quod datũ illis eſt, eſſe aut retributionẽ, aut remune
rationẽ laborũ,ſed oĩa gratia obueniſſe.Quapropter
& hĩc excellẽtia exiſtit:nõ q̃ deus liberauerit,neq; q̃
ad meliora illos traduxerit:ſed q̃ ne laborãtes quidẽ
aut ſuadãtes, nõ liberauerit ſolum, ſed & multò ma-
iora illis dederit,& ea itẽ per filiũ dederit. Hæc por-
rò interſeruit omnia, quoniãquidẽ & de gratia ver-
ba fecerat,& legẽ iã deiecturus eſt.vt ne em̃ hęc vtra
que ſegniores illos redderẽt,media interpoſuit,quæ
ad exactã vitæ rationẽ pertinẽt,auditorẽ ad virtutis
ſummã curã vbiq; excitãs.Quum autẽ peccati ſtipẽ-
dia mortẽ appellat,terret rurſus,& aduerſum futura
confirmat. nam per quæ illis priorũ memoriã refri-
cat,per ea eoſdẽ præparat ad gratias deo agẽdas, ſi-
mul cõfirmatiores ad omnia quæ imminere poſſent
reddit.Hoc igitur loco inſtitutũ de moribus ſermo-
nem abſoluẽs, ad dogmata rurſus trãſit, ita inquiẽs:
An ignoratis fratres, ſcientibus enim legem loquor. Poſtea- *Cap. VII.*
quã enim dixit,q̃ mortui peccato ſumus,oſtẽdit hoc
loco quòd nõ ſolũ illis peccatũ non dominatur, ſed
ne lex quidẽ. q̃ ſi lex non dominatur, multò minus
peccatũ.Orationẽ porrò cõdulcãs,lenienſq;,ab ex-
emplo ad homines ꝓtinẽte hoc ipſum apertũ facit.
ac videtur quidẽ vnũ dicere,duo autẽ ponit propo-
ſiti argunenta ac fundamenta. alterum quidẽ,quòd
mortuo viro non ſubdita eſt mulier legi viri:nec eſt
qui eam prohibeat,quò minus alterius fiat vxor.alte
rum, q̃ hic non ſolum vir mortuus eſt, ſed & mu-
lier,ſic vt duplicẽ nacta ſit libertatem. Si enim mor-
tuo viro liberata ea eſt mariti imperio, quum & illã
mortuã conſtiterit, multò magis liberata eſt. nam ſi
res vna illã mariti poteſtate liberat,multò magis duę
cõcurrentes.Deſcenſurus igitur ad harũ rerum pro-

Universidad de Deusto Biblioteca

bationem, cum auditorum laude incipit, dicẽs: An
ignoratis fratres, ſciẽtibus enim legẽ loquor: hoc eſt,
quod admodũ ab omnibus confeſſum eſt, & apertũ
profero: & eos alloquor, quibus hęc omnia accuratè
† homini] ſic mox viro, & mulieri, ſine præpoſitione in.
nota ſunt. *Quòd lex tantiſper †in homine] dominetur, quoad*
vixerit. Non dixit, in viro, neq; in muliere: ſed, in ho-
mine, quod ipſum cõmune animantis vtriuſq; nomẽ
eſt. Qui enim mortuus eſt, inquit, iuſtificatur à pec-
cato. Igitur viuis lex lata eſt: mortuis autẽ non item.
Vides vt duplicẽ libertatẽ aperuit. deinde in proœ-
miis hoc clàm ſignificãs in muliere, in ipſo argumẽ-
to & fundamẽto proſequitur orationem, ſic dicens:
Nam quæ ſub viro eſt mulier, viuẽti viro alligata eſt per legẽ.
Si autẽ mortu⁹ fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri. Proĩde vi-
uẽte viro iudicabitur adultera, ſi ſe iũxerit alteri viro. Sin autẽ
mortuus fuerit vir, liberata eſt à iure viri, vt nõ ſit adultera, ſi
iũcta fuerit alteri viro. Aſſiduè hoc ipſũ verſat, in oreq;
habet, & id magna, exactaq; cũ cura. quoniã admo-
dũ cõfidit argumẽtationi, ꝓbationiq; quã adſtruit.
ac ponit quidẽ in viri ordine ac loco ipſam legem:
in mulieris autẽ loco eos omnes, qui credidere. de-
inde cõcluſionẽ adducit nõ iuxta propoſitionẽ. cõ-
ſequebatur enim vt diceret: Itaq; fratres mei, nõ do-
minabiť vobis lex: mortua eñ eſt. ſed nõ ſic dixit, ſed
in ipſa quidẽ ꝓpoſitione hoc clàm ſignificauit. In ip
ſa autẽ inductione, vt ne videlicet Iudęos oratio of-
fenderet, mulierẽ inducit mortuam, dicẽs: *Itaque fra-*
tres & vos mortui eſtis legi. Poſteaquã eñ & hoc & illud
factũ eandẽ afferret libertatẽ, quid prohibebat quò
minus legi hac in parte gratificareť re ipſa incolumi
manẽte? *Nam quæ obnoxia viro eſt mulier, viuenti viro alli-*
gata eſt, lege. Vbi nũc ſunt, qui legẽ calumniãtes ſug-
gillant? Audiant illi, vt Paulus vel in neceſſariũ inci-
dẽs locũ, illius dignitatẽ non deiiciat, ſed magnificè
etiã de illi⁹ poteſtate loquatur. ſiquidẽ ea ſuperſtite,
audiũt ponit pro dicuntur ſiue iudicantur.
vinctus eſt Iudæus, & adulteri audiunt, qui illã pręter-
tergrediũtur, ac viuentẽ relinquũt. Sin autẽ mortuã
dimiſerũt, nihil id mirum fuerit. nam in ipſis homi-
nibus, calumniæ obnoxius minimè eſt, qui id facit.
Quòd ſi mortuus fuerit vir, liberata eſt à lege viri. Vides vt
in ipſo exemplo legẽ oſtendat mortuã? ſed hoc non
facit in inductione. *Proinde viuẽte viro iudicabitur adul-*
tera. Vide vt immoretur in illorũ accuſationib⁹, qui
legẽ viuentẽ tranſgrediuntur. Quum autẽ antiqua-
uit illã atq; abrogauit, tum demũ omni cũ ſecuritate
illud fidei gratificatur, nihil inde læſionis afferens.
Viuente enim viro, ait, *adultera iudicatur mulier, ſi fuerit cũ*
altero viro. Itaq; fratres mei & vos, cõſequẽs erat dice
re, lege mortua adulterij nõ damnamini, ſi cũ altero
viro fueritis. Verùm nõ ſic dixit, ſed quo pacto? mor-
tificati eſtis legi. Si ergo mortui eſtis, iã non eſtis ſub
lege: nam ſi mortuo viro nõ eſt obnoxia mulier, mul
tò magis hęc eadẽ mortua vbi eſt, eo liberata eſt. Vi-
des Pauli ſapientiã, vt legẽ oſtẽderit hoc etiã velle,
vt à ſe deficias, & cũ altero viro ſis? neq; enim prohi-
bet, inquit, quo min⁹ cũ altero viro te cõiungas mor-
tuo priore. quídni enim? quũ etiã à viuo marito per-
mittat diuortij libellũ capere? Verùm & hoc nõ ad-
dit, quod quidẽ mulierũ crimẽ poti⁹ erat: tametſi eñ
id cõcederetur, tamẽ à crimine non vacabat. Quum
enim Paulus à neceſſariis iiſdẽq; probatis rebus vi-
ctoriã ferat, nõ quęrit quæ ſuperuacanea ſunt: neq;
enim eſt exactor petax. quod igitur admirari debe-
mus, illud eſt, ꝙ ipſa etiã lex criminibus nos liberat, à
ſe deficiẽtes: vt voluntatis eius ſit, ꝙ nos Chriſti effi-

A ciamur: etenim & ipſa mortua eſt: & nos itẽ mortui
ſumus, & duplici nomine poteſtas ſublata. Hic autẽ
ne his quidẽ ſolis cõtentus eſt, ſed & ipſum authorẽ
addit. neq; enim ſimpliciter mortẽ poſuit, ſed crucẽ
ꝗ hæc effecerit, introduxit, illi nos obnoxios faciẽs.
nõ enim ſimpliciter, inquit, liberati eſtis, ſed per mor
tẽ domini. *Mortificati enim*, inquit, *eſtis legi, per corp⁹ Chri*
ſti. Neq; verò hinc tantũ adhortatur, ſed & à ſecũdi
viri excellẽtia. Ideo addidit, *Vt ſitis vos alterius, qui ex*
mortuis reſurrexit. Deinde vt ne dicerent, Quid igitur
nobis fiet, niſi alterius viri cõſuetudine vti velimus?
lex enim quæ vidua ſit, hanc adulterã eſſe non vult
nuptiis iteratis: non tamẽ illam iterare cogit. Vt ne
igitur hoc illi dicant, oſtẽdit vel ab iis beneficiis, quę
priores ipſi accepim⁹, oportere ita nos velle: quapro
pter & alibi rẽ apertius ponit, inquiẽs: Nõ eſtis iuris *1. Cor. 6. & 7. d.*
B veſtri. &, ꝓcio empti eſtis. &, ne hominũ ſerui efficia-
mini. & rurſus: Vnus pro omnib⁹ mortuus eſt, vt qui *2. Cor. 5. A*
viuũt, amplius ſibi nõ viuãt, ſed ei qui pro ipſis mor-
tuus eſt. Hoc igitur & hîc clàm ſignificauit, quũ dixit,
per corpus. deĩde & per bonã ſpẽ cohortatur, dicẽs:
Vt fructificem⁹ deo. tũc enim fructificabatis morti, inqt, *nũc*
autẽ deo. Quũ enim eſſemus in carne, affectiones peccatorũ quæ
per legem, vigebant in mẽbris noſtris ad fructificandũ morti.
Vides prioris viri lucrũ. nec dixit, quũ eſſemus in le-
ge, vbiq; cauẽs hęreticis anſam præbere: ſed, quũ eſ-
ſem⁹ in carne: hoc eſt, in malis actionib⁹, in vita car-
nali. neq; eñ hoc ait, illos antea quidẽ in carne fuiſ-
ſe, nũc autẽ incorporeos effectos circũire. Hoc por-
rò quũ dicit, neq; legẽ peccatorũ cauſam exiſtere di
cit, neq; illã tamẽ inuidia liberat. amari eñ accuſato-
ris locũ obtinebat, peccata denudãs. nã qui plura ei
C iniungit, qui nuſquã parẽre velit, is delicta multipli-
cat. Ideo nõ dixit, affectiones peccatorũ, quę ſub le-
ge fierẽt: ſed, affectiões quę per legẽ. nec addidit, fie-
rent, ſed ſimpliciter, quę per legẽ, hoc eſt, quę per le-
gẽ apparerẽt, aut dinoſcerẽtur. deĩde vt ne carnẽ ac-
cuſaret, nõ dixit, quas mẽbra facerẽt, ſed quę in mẽ-
bris noſtris vigebãt, oſtendẽs aliunde maliciæ initiũ
exiſtere, à cogitationibus videlicet opus ſuũ edenti-
bus, non à mẽbris † peragentibus.] anima enim arti- *† agitatis.*
ficis locum obtinebat, citharæ autẽ, carnis natura, ita
reſonãs, vt cithariſta cogeret. igitur nõ huic abſona
cantio, ſed illi potius imputanda eſt. *Nunc autem libe-*
rati ſumus à lege. Vides vt rurſus & hîc quoq; carni par-
cit, ac legi? neq; enim dicit, legẽ eſſe †liberatã] neque *† ſolutam.*
carnẽ: ſed, nos ipſos liberatos eſſe. & quonã ipſi pa-
D cto ſumus liberati? detento à peccato homine vetere
mortuo, eodẽq; ſepulto. hoc enim his declarauit ver
bis, *Mortui ei, in qua detinebamur.* Ac ſi diceret Vinculũ
id per quod detinebamur, mortuũ eſt atq; diſſolutũ,
ſic vt quod detineret, iã nihil detineat, hoc eſt, pec-
catũ. Sed tu ne animo cõcidas, neu ſegnior efficiare.
liberatus enim es, vt rurſus ſeruias, nõ perinde tamẽ,
ſed *per nouitatem ſpiritus.* Quid autẽ eſt quod ait? Ne-
ceſſe enim nobis eſt idipſum iã detegere, vt quũ in
locũ inciderimus, ne pertubemur. quum enim ait,
peccauit Adam, tum & illius corpus mortale effectũ
eſt, ac patibile, receptis naturę viciis permultis, equo
pręterea grauiore atq; effręni reddito. at Chriſt⁹ vbi
aduenit, per baptiſmũ nobis illum leuiorẽ fecit, alis
ſpiritus eundẽ excitãs. Hanc ſanè ob cauſam nobis
non eadem cum priſcis hominibus ſtadia ſunt con-
ſtituta: quandoquidẽ ne tum quidem vſque adeo fa-
cilis erat curſus. Idcirco & ille nõ poſtulat tãtùm, vt
à cæde

Matt. 5. c. & ſeq. à cęde mũdi ſimus, quomodo & ab antiquis poſtula
bat, ſed & ab ira: neq; adulterio ſolùm, ſed impudico
aſpectu abſtinere nos iubet: neq; à periurio tãtũ, ſed
à iureiurãdo alienos eſſe: adde ꝙ vnà cũ amicis & ini
micos quoq; diligẽdos præcipit. deniq; omnibus a-
liis in rebus lõgiora nobis ſtadia eſſe voluit: qui niſi
paruerimus, & gehennam minitatus eſt: oſtendẽs ſu-
pradicta nõ à decertantiũ liberalitate naſci, ſicut vir-
ginitas & inopia, ſed omnino perfici illa oportere, vt
quę ex eorũ ſint numero, quę vrgentia ac neceſſaria
ſunt: eſtq; extremas ille pœnas luitur⁹, qui ea nõ prę-
Matt. 5. c. ſtiterit. ꝓpterea dicebat: Niſi abũdauerit iuſticia ve-
ſtra ſupra Phariſęorum & Scribarũ iuſticiam, nõ in-
trabitis in regnũ cœlorũ. Quiſquis porrò cœlorũ re-
gnũ nõ videt, is omnino in gehẽnã collabetur. quã-
Supr. 6. c. obrẽ & Paulus dixit: Peccatum enim vobis non do-
minabitur: nõ enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. neq;
B enim eſt litera quę cõdẽnet, hoc eſt lex illa vetus, ſed
ipſe ſpiritus qui opẽ auxiliumq; adfert. quo nomine
ſicubi quis priſco illo ſeculo viſus eſſet virginitatẽ
colere, vehemẽter admiratione digna ea res erat: nũc
autẽ vbiq; terrarũ diſſeminata eadẽ res eſt. ac mor-
tem id tẽporis homines vix pauci cõtemnebant: nũc
autẽ & in vicis, & in vrbibus martyrũ populi innu-
meri, non ex viris tantùm, ſed ex mulieribus cõflati.
Deinde poſteaꝗ hæc dixit, obiectionẽ rurſus emer-
gentẽ ſoluit, in ipſa ſolutione id adſtruẽs, quod vult.
quamobrẽ ſolutionẽ principaliter nõ inducit, ſed ex
contradictione, vt à ſolutionis neceſſitate occaſionẽ
capiat ea dicẽdi quæ vult, minuſq; inuidioſam red-
dat accuſationẽ. nam vbi dixit, per nouitatẽ ſpiritus,
& non per veſtutatem literæ, attexuit: *Quid ergo dice-*
mus? lex peccatum eſt? abſit. Etenim prius dixerat ꝙ af-
C *Ibidem.* fectiones peccatorũ quæ per legem vigebant in mẽ-
Ibidẽ. 4. c. bris noſtris, & peccatũ vobis non dominabitur: non
Ibidẽ. 5. d. enim eſtis ſub lege, ſed ſub gratia. &, vbi enim nõ eſt
Ibidẽ 4. c. lex, ibi neq; trãſgreſſio. &, lex obiter ſubiit, vt abũda-
ret peccatum. &, lex iram efficit: poſtquã igitur hæc-
ce omnia viderentur legi calumniã adferre, tanquã
corrigens ſuſpicionẽ eam quæ ab his naſceretur, ad-
fert & oppoſitionẽ, atq; ait: *Quid igitur? lex peccatum*
eſt? abſit. Antequàm dictũ adſtruat, prohibitione at-
que interdictione vſus eſt, hac ratione auditorẽ ſibi
cõciliãs, offenſumq; deliniẽs. Nã quũ iã audiuiſſet,
& de illi⁹ affectu pleniſſimè certior redditus eſſet, in-
terrogat vnà cũ eo id, quod dubium eſſe videtur, nec
ſuſpectũ habet dicentẽ. quare & obiectionẽ illã an-
teuertẽs poſuit. neq; enim dixit, quid igiť dicã ego?
D ſed, quid dicemus nos? quaſi cõſiliũ ac ſentẽtia ꝓpo-
neretur, eſſetq; cõmunis eccleſia in vnũ coacta, nec
ab ipſo, ſed à legũ cõſequẽtia, rerumq; veritate ipſa
obiectio exiſteret. Nam ꝙ litera occîdit, nemo, in-
quit, contradicturus eſt: & ꝙ ſpiritus viuificat, & hoc
quoq; liquet, ac nemo cõtenderit. Si igiť hęc cõfeſſa
ſunt, quid dixerim⁹ de ipſa lege? ꝙ peccatũ ſit? abſit.
Solue igitur dubitationẽ. Vides vt ſecũ aduerſarium
ſtatuit, & docẽtis dignitate in ſe recepta, ad ſolutio-
nem pergit. quænam igitur ſolutio? Peccatum certè
non eſt, inquit: *Sed peccatum non cognouiſſem, niſi per le-*
gem. Vide ſapientiæ intentionem. Quod enim nõ eſt
lex, id ex obiectione poſuit: vt hoc ſublato, & hac q-
dem in parte gratificat⁹ Iudæo, perſuadeat illi quod
Exo. 20. c. minus eſt admittere, Quòd videlicet peccatũ nõ co-
& Deut. 5. b. gnouiſſem, niſi per legẽ. *Et concupiſcentiam*, inquit, *ne-*
ſciuiſſem niſi lex dixiſſet, Nõ cõcupiſces. Vides vt paulatim

A nõ ſolũ ipſam legẽ oſtẽdit peccati eſſe accuſatricẽ,
ſed & ſenſim apparatricẽ? haud tamẽ ab ipſi⁹ culpa,
ſed à Iudęis ingratis demõſtrat iſtud euenire. Etenim
Manichæorũ ora conatus eſt obſerare legẽ accuſan-
tium. quũ enim dixiſſet, peccatũ nõ cognouiſſẽ, niſi
per legẽ: & cõcupiſcentiã neſciuiſſem, niſi lex dixiſ-
ſet, Non concupiſces: ſubdidit, *Occaſione autẽ accepta*
peccatũ per præceptum genuit in me omnẽ concupiſcentiã. Vi-
des vt ipſam legẽ criminationibus liberet. occaſione
enim, inquit, accepta peccatũ, non lex, auxit cõcupi-
ſentiam, factumq; eſt cõtra ꝗ lex vellet. quod infir-
mitatis quidẽ erat, non maliciæ. quum enim quid-
piam cõcupiſcimus, deinde prohibemur, cõcupiſcẽ-
tiæ flamma magis attollitur. Verùm non id per legẽ:
illa enim ꝓhibuit, vt te ab eo abducat. Peccatũ verò,
hoc eſt, ſegnities tua, & mala mẽs, bono in cõtrariũ
B vſa eſt. Verùm nõ id medici crimẽ, ſed ægroti, qui
quod accepit medicamen, eo non rectè vſus eſt. nõ
enim ob id legem dedit, vt concupiſcentiã accẽde-
ret, ſed vt reſtingueret. Secus autẽ euenit. at non illa
inſimulanda, ſed nos. Neq; enim in ius ille meritò
vocãdus, incuſanduſq; fuerit, qui ꝙ febrienti alicui,
& frigidã intempeſtiue concupiſcenti, minimè po-
teſtatẽ fecerit, ea ſe potione ad ſatietatẽ vſq; implẽ-
di, pernicioſę eiuſmodi voluptatis appetentiã auxiſ-
ſe viſus eſt. Medici enim eſt monere tantũ, abſtinere
autem eius qui æger ſit. Quid enim ſi peccatũ occa-
ſionẽ ab ipſa lege accepit? Plerique enim ex malorũ
etiã numero quum ſint, à bonis præceptis ſuam au-
gent maliciã: quãdo & hac ratione diabolus Iudam *Luc. 22. a*
perdidit, illum ad auaritiam impellẽs, furemq; rerũ
ad inopes pertinẽtiũ efficiẽs. neq; enim credita mar-
C ſupij cura id effecit, ſed animi malicia. Et Heua item *Gene. 3. a.*
Adam cõponens vt de ligno comederet, è paradiſo
excluſit. neq; illic tamẽ arbor cauſa fuit, quãuis per
ipſam occaſio extiterit. Quòd ſi vehemẽtius ſermo-
ne eo vtitur, qui ad legẽ pertinet, ne demireris. ad id
enim quod vrget Paulus ſe firmat, nõ permittẽs ne
iis quidem qui aliter ſuſpicãtur, dicta hęc occaſionẽ
præbere, ſtudium autem permagnum adhibens rem
præſentẽ corrigere. Caue igitur nuda examines, quę
hîc dicuntur, ſed eam tibi ſuppoſitionẽ proponito,
propter quã hęc vt dicat, adducitur: ac Iudaicã inſa-
niam cõſidera, & vehementem illorum contentio-
nem, quam cõuellere ſtudebat. Videtur autẽ multus
aduerſus legẽ ſpirare, non vt illam calumnietur, ſed
vt horũ contẽtionẽ vehementiãq; obruat ac diſſol-
uat. Si eñ in hoc legis crimẽ eſt, quòd ab illa pecca-
D tum occaſionẽ nactum ſit, inuenietur & in nouo in-
ſtrumẽto hoc ita euenire, vtpote in quo infinitæ le-
ges, & quidẽ multò maiorib⁹ de rebus cõſtitutę ſunt:
atq; idem hoc tamẽ videas & inibi quoq; accidere,
nõ in ipſa modò cõcupiſcentia, ſed in omni demum
vicioſitate. Si enim nõ veniſſem, ait, & ipſis locutus *Ioã. 15. d.*
non fuiſſem, peccatum non haberẽt. num igitur hinc
peccatum & pœna grauior ſuppoſitionẽ accepit? Ac
rurſus de gratia Paulus diſputans ait, quantò putatis *Heb. 10. f.*
maiori dignũ ſupplico futurum eum, qui dei filium
conculcarit? num igitur & maius ſuppliciũ occaſio-
nẽ hinc habet, à maiori videlicet beneficẽtia? Et gẽ-
tiles item eò ait eſſe inexcuſabiles, ꝙ & ratione præ-
diti, atq; ornati, & creaturę pulchritudinẽ perdocti,
atq; ab ea valẽtes ad ipſum opificẽ deduci, dei ſapiẽ-
tiam in vſum decentem non verterunt. Vides vbiq;
iis qui mali quidẽ ſint, occaſiones maioris ſupplicij

à bonis

Universidad de Deusto Biblioteca

à bonis rebus existere? Verùm nō ob id certè accusabimus dei beneficētias, quin eas potius maiori admiratione prosequemur: illorum autē consilium criminabimur, qui bonis rebus patrē in contrariā vsi fuerint. Hoc igitur & in legis causa faciamus. Sed hoc quidē facile & procliue, quod autē dubiū, illud est. Quo tandē modo, ait, cōcupiscentiam nesciuissem, nisi lex dixisset, non cōcupisces? Si enim cōcupiscentiam nesciuisset homo antequā legē acciperet: vnde diluuiū extitit? vnde Sodoma exusta? quid igitur ait? nempe concupiscentiā intelligit auctā & intensam, quapropter nō ait, genuit in me cōcupiscentiā: sed, omnem concupiscentiam, rei vehementiā hoc loco significās. Dixerit aliquis, quód nā verò legis lucrū, si affectionē adauxit? nimirū nullū, quin potius fraus, detrimētumq; ingens. Verùm nō id legis fuerit crimen, sed ignauiæ eorū qui illam acceperāt. peccatū enim hoc ipsum effecit, sed per legē. Verùm lege nō ad id laborē ac studiū afferente suum, sed secus agēte. peccatum igitur, inquis, vehementius atque adeò fortius extitit. sed ne hoc quidē crimen rursus legis fuerit, sed illorum improbi, ingratiq; animi. *Absque lege enim peccatum mortuū erat:* hoc est, nō sic notū. Cognouerant enim & qui ante legem vixerāt, se peccauisse: exactius verò id didicere lege data, quo quidē nomine maiori reprehēsioni se illi obnoxios reddidere. Neq; eñ perinde fuerit, naturā habere quę accuset, atq; vnà cū natura legē etiā apertè omnia dictitantem. *Ego autem viuebam sine lege quondam.* Quando, obsecro? ante Moysem. vide vt enitatur ostēdere legē tum ab iis quę fecit, tum ab iis quæ nō fecit, humanā grauauisse naturā. quum enim absq; lege viuerem, ait, non sic cōdemnabar. *Vbi autē accessit præceptū, peccatum reuixit, ego autē mortuus sum.* Hoc videtur quidem esse legis accusatio. Sin verò exactè perpēderis, & illius quoq; laus apparebit. nō enim peccatū, quod nullū esset, in rerū naturam produxit, sed, occultum quod esset, patefecit. Id quod legis laus fuerit. siquidē ante hāc quidē nullo sensu peccabāt: ea autē vbi accessit, si aliū fructū nullū illi tulere, hoc ipsum certè exactè sunt edocti, ꝙ videlicet peccarent. quod quidē nō parū cōtulerit ad hoc, vt te à vicio eximas. ꝙ si à malicia se illi minimè exemere, nihil hoc ad ipsam legē, omnia hoc nomine factitantē: sed quęcūque esse possit accusatio, ea omnis in illorū cōsiliū recidit, præter omnē spē corruptū. neq; enim ratione nitebatur quod ab illis fieret, ab iis videlicet lędi quę iuuarēt. Idcirco ait: *Et repertum est mihi mandatum, quod institutū erat ad vitā, mihi cedere ad mortē.* Nō dixit, mors extitit, neq; peperit mortē: sed, repertum est, hac ratione interpretās nouā atq; inopinatā rei absurditatē, ac totū in illorū caput deflectit. nā si mādati scopum inspicere velis, ad vitā ducebat, inquit, ac propterea traditū est: ꝙ si mors hinc euenit, eorum fuerit crimē, qui mandatū accepere, nō mandati, quod ad vitā ducit. Apertius porrò hoc ipsum & per ea de quibus deinceps agit, declarauit. *Nā peccatū occasione accepta per præceptū decepit me, & per illud occidit.* Vides vt vbiq; peccati verbo adhærescat? legē omni accusatione liberās. quare & addidit: *Itaque lex quidē sancta, & præceptū sanctū, & iustū & bonum.* Sed si ita videť, & delirantiū super hisce enarrationes in medium hunc sermonē afferamus: ita eñ clariora dicta à nobis erūt. Hoc enim loco nōnulli volūt, quæ dicit Paulus, ea nō dicere de Mosis lege, sed alij quidē de naturali illū lege loqui, alij de mandato in paradiso tradito: atqui vbiq; huc respicit Paulus, vt legē hāc consopiat, abrogetq;, illarū autē nullam habeat rationē, & quidē iure optimo. Hanc enim legem Iudęi extimescētes, exhorrescētesq;, gratiæ obstrepebāt. mandatum porrò in paradiso traditū ne legem quidē vocasse vnquā videtur neq; Paulus, neq; alius quisquā. Atq; vt ab iis etiā quæ dicta iam sunt, hoc magis innotescat, verbis digrediamur, paulò altius oratione ꝓuecti. De vitæ eñ recto instituto magna adeò diligētia cū illis verba dum fecisset, addidit: An ignoratis fratres, ꝙ lex tantisper in homine dominatur quoad ea vixerit? Itaq; vos mortificati estis legi. Igiť si de naturali lege hęc dicta sunt, inueniemur naturalem legem nō habere. quòd si hoc verū est, brutis ipsis insipiētiores stupidioresq; erimus. Sed nō est ita, non est ita: nā de ea lege quæ in paradiso data est, ne necessarium quidē fuerit contendere, vt ne superuacaneū laborē subeamus, cōponentes, accingentesq; nos ad ea quæ confessa, ac minimè cōtrouersa sunt. Quo igitur pacto, ait, peccatū nō cognouissem, nisi per legē? de ea non loquitur ignorantia, qua fit nihil porsus rerū omniū vt cognoscamus, sed exactiorē cognitionē intelligit: nam si hoc de naturali dictum sit, quomodo rationi cōsentanea esse queāt, quæ insequūtur? Ego enim, inquit, viuebā absq; lege quondā. Neq; enim Adā, neq; alius quiuis homo visus est vnquā absq; lege vixisse naturali. nam simul atq; illū finxit deus, ei indidit illā legem, quā legē veluti cōstantem ac fidum cōuictorē apud vnumquemq; deponit, ac cōmittit: extra hæc autē nusquam videre est, mādatū à Paulo legis naturalis nomine fuisse designatum. Hanc autem & mandatū sanctum, & iustum, & bonū vocat, & legem item spiritualē: quum naturalis nō à spiritu nobis data sit. nam & barbari & Græci, & omnes mortales hac lege vtuntur. Vnde liquet ipsum de lege Mosaica suprà & infrà & vbique verba facere. Idcirco & sanctam illam vocat, dicēs: *Itaque lex quidem sancta, † & iusta, & bona.*] Nam vt Iudæi impuri atque immundi fuerint etiā lege accepta, & iniusti atq; auari, hoc tamen legis virtutem nequaquā facit irritam, quomodo dei fidē non tollit, nō subuertit illorum incredulitas. quamobrē ex iis omnibus liquet de Mosaica lege hæc illū disputare. *Quod ergo bonū erat, ait, mihi factū est mors? Absit, imò peccatum, vt appareat peccatū.* hoc est, vt ostendatur quantum sit malum, ipsum peccatū, ignaua volūtas, & in deterius ruēs impetus, & ipsa itē actio, & mens corrupta. Hoc enim demū malorum omnium causa est. auget autē id peccatum, quum declarata Christi gratiæ magnitudine, aperit ac docet quāto ille malo humanū genus liberauerit, quod quidē malū vel per † medicorū] remedia deteri⁹ euadebat, incrudescebātque, vel per eos qui illud arcebāt, atq; ꝓhibebāt. Icirco addidit: *Vt fieret maiorē in modū peccans peccatum per mādatum.* Vides vbiq; vt se eidē peccato cōplicet & cōnectat, ac per quę illud accusat, per ea demū rursus legis virtutē magis ac magis ostendat, neque enim parum præstitit, vtque ostēderit quàm ingens malū sit peccatnm, illiusq; virus omne in mediū ꝓlatū detexerit. Hoc enim declarauit per hæc verba, Vt fieret maiorē in modum peccans peccatum per mandatum: hoc est, vt appareret quantū malū, quāta pernicies sit peccatum. hoc autē per mandatum ostensum est. Ex his & excellentiā ostendit gratię ad legem,

† *& mandatū sanctum & iustum & bonum.*

† *salubria*

legem, non pugnā. Ne enim hoc spectes, illos videlicet qui legem accepere, deteriores euasisse: sed illud potius cōsidera, legē non solùm noluisse vicium ad intentionē, incrementumq; perducere: sed studuisse etiā, operamq; nauasse, vt si quod anteà esset, cōuelleret, rescinderetq;. ꝙ si huic rei præstandæ par non fuit, coronato quidē illam ab animi sentētia, adorato autē magis ac magis Christi virtutē: quòd ea tam multiforme malū, tamq; expugnatu difficile deleuit, & funditus excisum reuellit. Peccati porrò nomen quū audis, caue putes potētiam aliquam esse stabilē ac firmā, sed actionē malam succedentem semper ac decedentē, quæq; nec antequā existat, sit, & postquā extiterit, rursus extinguatur. propterea enim lex data est. Lex porrò nunquā ad naturaliū interitum datur, sed ad correctionem emendationemq; peruersę secundū voluntatē actionis. Idq; non nesciunt profani etiā iudices, tum vniuersa hominum natura. ea enim tantū coërcent mala, quæ ab ignauia proficiscuntur: quę naturæ cohærētia sunt, ea non profitentur se cōuellere. neq; enim licet. naturalia enim quæ sunt, ea immota manēt: quod me sæpenumero apud vos aliis in disputationibus dicere memini.

Morale.

Quamobrē causis exercitamētisq; his prætermissis orationē rursus mores spectantē exerceam⁹: quin potius & hęc illorū exercitamētorum pars est. Nam si viciositatē excluserimus, & virtutem introduxerimus, & per hæc docuerimus viciositatem natura nō esse malū: certè eos qui quærūt vnde mala eueniant, nō verbis ipsis tantùm, sed rebus etiā facilè conuincere poterimus, illisq; os obturare, eiusdem quidē naturæ cōmunionem cum illis habentes, ipsorū autem malicia liberati. Ne enim hoc spectemus ipsi, virtutē nō nisi labore comparari: quin illud potius, virtutis opera perfici à nobis posse, eaq; facilia & sub manu esse, laborare quidē, ac studere volētibus. qui si mihi inhærentē viciositati voluptatē allegas, allegato itē & illius exitū. Ea enim in mortem denique erumpit. quemadmodū contrà, virtus ipsa, dux nobis vitæ, & author est. quin potius, si ita videtur, horum vtrunq;, vel ante exitum cuiusq; suum, expēdamus: ita fiet, vt percipiamus vicium quidē magno dolore, virtutem autem magna adeò voluptate constare. Quid enim, quæso, magis triste, quid minus lætū esse queat, vitæ malè actę cōscientia? Quid rursus minus mœstū, magis suaue spe bona? certè nihil sic animos nostros ferire, nihil sic premere consueuit, vt mala expectatio: rursus nihil sic illos sustētare, erigere, ac veluti volatiles reddere, vt cōscientia bona. Atq; hoc sanè vel ab iis rebus, quę in nostrū hominū vsum cadunt, pernoscere licet. Nā qui carcere clausi tenentur, sententiā contra se expectantes, ij vt deliciis infinitis, ac voluptatibus interim perfruātur, maiori sanè cum animi mœsticia victitant, q̃ inopes ij, qui per vrbiū angiportus quū mendicent, nullius tamen sceleris sibi conscij sunt. supplicij enim expectatio illos nō finit pręsentiū voluptatum sensum capere. Et quid hic de custodiis loquor? quum videamus ipsos etiā cerdones diurno nocturnoq; labore vitā sibi vel ęgrè comparātes, longè meliore esse conditione, iis qui liberi ac diuites quū sint, sceleris tamen alicuius conscientia solicitātur. Quamobrem gladiatores miseros ducim⁹, vt eos etiam videas in cauponis ac popinis vino se obruere, voluptati operā dare, vētri deseruire, eosdemq; omniū infœlicissimos hoc nomine dictitamus, ꝙ voluptate illa multò vberior sit eius quem expectāt, exitus calamitas. Quæ si tamē illis vita suauis esse videť: in mentē vobis veniat, sermonis eius quē ego assiduè apud vos vsurpare soleo, nihil mirū esse, si minus fugiāt viciositatis amaritudinem, mœsticiamq; in viciositate. Ecce enim, res eousq; inamabilis, amabilis iis esse videtur, qui illā pertractant. sed nō propterea tamē illos beatos esse affirmamus. Verùm vel hoc ipso infœlices pronunciamus, quòd nesciāt ipsi, quibus, quantisq; in malis versentur miseri. Iam quid de scortatoribus dicas? qui modicā ob voluptatē tantam seruitutis turpitudinē, tantum pecuniarum sustinent sumptum, tum verò terrorem assiduum, breuiter vitā Cain viuunt, seu verius dicā, illa etiā vita multò duriorē: hinc præsentia pertimescētes, illinc futura formidantes, & amicos, & inimicos, & conscios, & minimè conscios suspectos habētes: à qua quidem solicitudine atque anxietate ne somnū quidem dum capiunt, eximuntur: somnia diuersis timoribus plena identidem illis alternante ac renouante cōscientia, sicq; illos territāte. At non eadem est hominis castè temperateq; viuentis conditio, vt qui ociosa in libertate, libero in ocio vitam trāsigit. Opponito igiť paruæ illi voluptati magnos terrorū huiusmodi fluctus, tum autē breui continentię labori, vitę perpetuo duraturæ trāquillitatem: ac tum demum intelliges hanc illa esse longè suauiorem. Atq; vt hîc exemplū desumamus, qui rapere & alienis rebus manus iniicere instituit: huic, obsecro, nōne infiniti necessariò labores sunt perferēdi, circuncursanti, adulāti, seruos, liberos, æditTuos territāti, minitanti, impudēter agenti, vigilāti, trementi, anxio, suspecta habēti omnia? At non talis quidem est, cui pecunię contēptui sunt, quin hic è diuerso magna fruitur voluptate, liber idem, atq; rerum omniū securus vitam agens. Quòd si quis reliquas viciositatis partes percēsuerit, magnā certè tumultuationem, plerosq; scopulos inibi reperiet: ac quod maius est, in virtute quæ antecedūt, laboriosa quidē sunt, quæ insequuntur, suauia: vt hac demū ratione ille labos leueť, molliatur, leniať. In viciositate autē secus, post voluptatē dolores, atq; supplicia, ita vt hinc prorsus si qua inest voluptas, pereat. Nam quemadmodū fit, vt qui laureā expectat, is laborēs eos, in quibus versatur, nullo modo sentiat: sic qui voluptate peracta supplicia sibi parata intelligit, fieri nō potest, vt iusta lęticia ꝑfruatur, timore oīa conturbāte, seu vt verius loquamur, si quis diligentia adhibita examinet, vel ante eā pœnam quæ voluptatē consequitur, magnos item dolores in ipsa vicij perpetratione inesse cōperiet: ac si placet, eorū qui alienarum rerum rapina ditescunt, vel qui quauis ratione diuites euadūt, timorib⁹, periculis, terrorib⁹, solicitudinibus, curis, reliquisq; id genus angustiis omissis, dem⁹ aliquē esse qui facilè, nulloq; negocio ditescat, quiq; de facultatū suarum custodia animi secur⁹ viuat, quod reperire quidē haud quaquam licet, sed tamē vel ipso sermone ille nobis existat: quānā igitur voluptate hic perfruetur? quòd opib⁹ multis abūdet? sed scilicet ea res non patiť delectatione illum capi. nam tantisperdum aliarum rerum, & earum maiorū, cupiditate tenetur, intēditur cruciatus: stāte enim appetitione, tū deniq; voluptas percipitur. nam & siti quum laboramus, tum ipsi nos recreamus, quum quantū volumus, tātundem bibimus;

Universidad de Deusto Biblioteca

mus: quandiu autem ſitimus,vt omnes etiam fontes exantlemus,maius nobis tormentū exiſtit . Eadē ratione ſi res mūdanas fueris aſſecutus, nec tamē cupiditati tuæ modū impoſueris : certè quò plura guſtaueris,hoc tibi maius ſuppliciū adſciſcis . Abſit ergo vt exiſtimes voluptatem tibi eò adforè , ꝙ multis opibus abundes, ſed eò potius , ꝙ maiorum diuitiarū ambitione non traharis. nam ſi diteſcendi deſiderio tenebere,nunquā non cruciabere. hic enim amor finem nullum habet,ac quò plus ſis vię progreſſus,eò remotior à fine fueris.Nónne igitur ęnigma hoc eſt, & dementia & ſumma inſania? Abſtineamus igitur à prima quaque viciorum libidine,ſeu potius nulla ex parte libidini eiuſmodi hæreamus,ſtatim ipſo in exordio pedē ab ea referētes. quod quidē Prouerbiorum author admonet , de meretrice verba faciens : *Prou.5.b* Abſcedito,ne morā feceris,neu accedas ad ianuā domus ipſius.Hoc tibi à me & de pecuniis monitū ſit. nā ſi ſenſim in huius inſaniæ pelagus illapſus fueris, ſemel ingreſſus , difficilè regredi poteris : ac quēadmodū vſuuenire ſolet in vorticib⁹, à quibus vel millies periculo euadendi facto,haud facilè tamen euadere poſſis: ſic & multò itē moleſtius in huius libidinis altitudinē demerſus , te ipſe vnà cū rebus omnibus perditū ibis.Propterea exhortor, initiò vt caueamus, vel puſilla fugiētes mala. nā magna ab his naſcunꝉ. Etenim qui in vnoquoq; peccato dicere edoctus eſt, nō in hoc poſitum eſt ſalutis momentum, is pedetētim omnia peſſundabit.Hoc igiꝉ vicioſitatem ipſam attraxit,hoc ianuas reſerauit prędoni,hoc vrbis mœnia deiecit. nimirū quoties ad vnumquodq; peccatum dicis, Non hoc ad rem magnopere pertinet: ſic & in ipſis corporibus vſuuenire videmus , vt magnę ægritudines augeātur, quoties paruas negligimus. *Gen. 25.d* Eſau niſi primogenita prodidiſſet,nunquā benedicētiis indignus habitus fuiſſet : niſi ſe ipſe benedicentiis indignū reddidiſſet , non concupiuiſſet ad fraternā necem progredi . *Gen. 4.a.* Cain ſi primigenia non amaſſet,ſed dei arbitrio illa permiſiſſet, ſecundas non habuiſſet:ſecūdas habēs,ſi admonitioni auſcultaſſet, cædē non parturiiſſet:rurſus cæde patrata,ſi,deo ipſum vocante, ad pœnitentiā rediiſſet, ac non impudenter reſpōdiſſet, mala ea non toleraſſet quæ poſteà tolerauit . Quòd ſi qui ante legem vixerunt,ij per hāc pigriciam ſenſim ad ipſam vicioſitatis radicem deuenere: cōſidera quid nobis euenire poſſit ad maiora ſtadia vocatis , niſi diligēter nobis attēderimus, ac malorū ſcintillas nondum †accenſas] *(† pyra accenſa.)* anteuertentes reſtinxerimus.verbi gratia: Peieras aſſiduè,ne ad hoc ſolùm te obfirmaueris,ſed & iuſiurandum tolle, ac tibi res citra laborē ſuccedet. multò enim difficilius eſt iurantem nō peierare , q̄ prorſus à iureiurando abſtinere.Iniuriarum illator es,conuiciator, percuſſor:legē tibi præſcribito,nec ſuccenſurum te,nec quouis clamaturū modo : ſic fiet, vt vnà cum radice fructus intereat. Laſciuus es,nepos,luxu perditus,†te ipſe rurſus ad iuſiurandum hoc adigito,] *(† tibi ipſi rurſus terminū hūc præfigito.)* vt neq; mulierem aſpicias,neq; in theatrum aſcendas , neque in foro formę alienæ pulchritudinē curioſè perſcruteris.Minus eñ laborioſum fuerit, prorſus abſtinere à formoſæ mulieris aſpectu,q̄ ea conſpecta,ac deſiderio ſemel admiſſo , animi motū ab eo deſiderio proficiſcentem repudiare. Sunt enim certamina ipſis in exordiis leuiora: immo verò ne cōcertationis quidē indigemus,niſi aduerſario valuas adaperuerimus,vicioſitatiſq́; ſemina admiſerimus.Propterea & Chriſtus eū ſupplicio mulctauit, qui mulierem impudico *Matt.5.d* aſpectu fuerat cōtuitus,vt maiore labore nos liberaret, iubēs aduerſariū antè domo expellendum, q̄ vires capiat,quū videlicet extrudi facilè poteſt . Quid enim,quęſo,te tibi cogit ſuperuacaneum negociū facessere,manuſq́; cum aduerſariis conſerere, in manu tua quum ſit,citra omnē conflictum, trophæum ſtatuere,& vel ante luctā præmium ferre? nō enim tantus homini labor, à formoſæ mulieris aſpectu omnino abſtinenti,quātus illi eſſe ſolet,qui poſt aſpectum ſe cōtinet.Atq; adeò prius illud ne labor quidem fuerit,quin potius poſt ipſum aſpectū multus ſudor ac labor ingeneratur.Ergo dum labor leuior,ſeu verius dicam,dum omnino ne labor quidem,aut ſudor,ſed lucrū etiā maius exiſtit:quid cauſæ eſſe debet,vt ſtudeamus in tam multorum malorum mare pręcipites ferri?nam qui mulierem ne aſpicit quidem, is non ſolùm facilius,ſed & purius quoq; concupiſcentiam eiuſmodi ſuperat:quemadmodū qui aſpicit,is & maiore cum labore, & præterea cum macula quadā inde ſe eximit, ſiquādo fortè ſe eximit. nā qui pulchrā ſpeciē non eſt intuitus,is & ab appetētia quoq; inde enaſcente purus caſtuſq́; euadit:at qui videndi deſiderio paruit,victa deiectaq́; prius animi ratiocinatione, eademq́; identidem conſcelerata, tum demum notā à deſiderio inuſtā eluit, ſi modo eluit. propterea & Chriſtus, vt ne id nobis vſuueniat, non cædem modò prohibet, ſed & iram: non adulterium, ſed & aſpectus intemperantiā:non periurium, ſed & iuſiurandū omne.Neque verò intra hūc virtutis modum cōſiſtit,ſed legibus his ſancitis, vlterius etiā progreditur.Cædē enim vbi ſuſtulit,iuſſitq́; ab ira purū vacuumq́; eſſe,tū iubet paratus vt ſis ad malū ſufferendum,nec tantum quidē,quantum qui tibi inſidiatur in animū ſibi induxit,ſed vt vlterius progreſſus,inſaniæ illius magnitudinē, conſtantiæ tuæ abundantia exuperes . Neq; enim ait,ſi quis te in genam dextrā percuſſerit, generoſo fer animo & quieto : ſed & alterā illi voluit eſſe offerendā. Verte eñ illi,inquit,& *Matt.6.f & Luc. 6.a.* alteram.nam hęc demū ſplendida eſt victoria , ſi illi plus indulgeas, q̄ velit, atq; adeò ſi lenitudinis patientiæq́; tuæ prolixitate,improbi illius deſiderij terminos tranſilieris. ſic eñ ſimul illius inſaniā ſedabis, ſimul prioris facti mercedē ex poſteriore capies, ſimul irā,quā propter illū concepiſti,depones. Vides in noſtra omnino manu eſſe,ne quid mali patiamur, nō in eorum qui iniuriā inferunt:atq; adeò & in nobis quoq; ſitū,non modò vt ne incōmodo,ſed etiam vt beneficio afficiamur. Et quidē id in primis admirandum eſt , ꝙ videlicet iniuria nequaquam afficiemur ſi ſapiemus,ſed vel ab iis iniuriis,quas nobis intulerint alij,beneficiū feremus.Rem porrò cōſidera. Iniuria te quiſpiā affecit?potes ipſe pręſtare,vt ea iniuria laudi tibi cedat.ſi enim iniuria iniuriā remēſus fueris,probrū per te accreſcet: at ſi iniurię illatorem laudaueris , tum videbis eos omnes qui aderunt, & laureā tibi imponere, & præconio laudes ad cœlum tuas efferre. Etiā ne intelligis , quemadmodū à quibus rebus iniuria afficimur, ab iis ſi ſapuerimus, etiā beneficiū accipimus? Hoc ipſum & in pecuniis,hoc & in plagis,hoc & in reliquis itē omnibus vſuuenire videmus. Nam ſi cōtraria illis rependerimus, fiet vt duplicem nobis lauream contexamus,alteram ab iis malis quæ perpeſſi fuerimus:alterā ab iis bonis quæ malorum

malorū loco repoſuerimus.Quum igitur ad te adiēs quiſpiam tibi dixerit, quidā te iniuria affecit, neque finem facit de te apud quoſuis obloquēdi : tū demū laudato obloquentē,apud eos qui tibi recitant quæ ex illo audierit.hac certè ratione,ſi illū vlciſci volueris,poteris de eo pœnas ſumere.etenim qui rē exaudiēt,vt ſenſu etiam maximè careāt, te ſolum collaudabūt:illū contrà,vtpote quauis noxia fera deteriorem, odio habebūt, quòd ille quidē nulla prouocatus iniuria,moleſt⁹ tibi fuit , tu è diuerſo vel malè ab illo habitus, beneficiū pro iniuria repoſuiſti: ſic fiet, vt perficias ſanè,quæ in te ille maledicta coniecerit, ea omnia vt futilia eſſe videātur. Siquidē qui ſuggillatur,mordeturq́;,is quū propterea dolet, palàm facit criminationis obiectę conſciū ſe eſſe:qui verò ridet, is profectò riſu ipſo apud eos qui rei teſtes conſciiq́; ſunt,ſeipſum omni ſuſpicione liberat.Expēdito ergo quot, quātaq́; inde bona decerpis . Primum eximis te à tumultuatione, ac cōmotione:deīde(ſed hoc ipſum poti⁹ primas obtineat)licèt criminib⁹ obiectis nō careas,& hęc tamē eluis, ad publicani exēplū Phariſęi criminationē æquanimiter ferētis . His adde quòd hac exercitatione philoſophicū tibi , ac conſtantē animū comparas : tum autē mirificè à circūſtantiū corona collaudaris,poſtremò omnē amoues à te criminationis ſuſpicionē . Qui ſi illū vlciſci cupis, & hoc quoq; plus ſatis ſubſequeꝉ, partim deo criminationis in te intentatę pœnas ab eo exigente, partim conſtātia tua, vel ante eas pœnas, illi tanquā letale vulnus infligente.Nihil enim tam eos à quibus lædimur, vrere ſolet, quàm iniuriæ illatio riſu excepta. Quemadmodū igitur per eā quam dico conſtātiā,tot tātaq́; tibi aderunt bona: ſic à puſillanimitate cōtraria omnia contingēt. nā & ipſi nos infamamus, & obnoxij affineſq́; criminationi apud eos qui audiunt, videmur, & animū tumultuatione implemus, & aduerſarium delectam⁹, & deum ipſum irritamus, &peccatis prioribusveluti corollariū addimus. Hęc ergo omnia perpendentes,puſillanimitatis barathrū euitemus,atque ad lenitudinis portum cōfugiamus, vt tum hic animis noſtris requiem inueniamus, ſicut *Matt.1.d.* Chriſtus pronūciauit, tum futura bona aſſequamur: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chtiſti , cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xiij.

Scimus enim, quòd lex ſpiritualis eſt , at ego carnalis ſum venditus ſub peccatum. Quū dixiſſet ingētia fuiſſe exorta mala,& peccatum vehemētius impotentiuſq́; redditum mandato accepto,omniaq́; eueniſſe cōtra legis voluntatē,ac ſtudiū,quumq́; auditorem in dubitationē non paruam conieciſſet:adfert deinceps ratiocinationē, per quam hæc euenere,prius legem praua ſuſpicione liberans. nam vt ne quum audias,ꝙ peccatū occaſionē per mandatū accepit,quòd eodē accedente mandato,peccatum referbuit,ꝙ per illud decepit, atq; interfecit:vt ne igitur legē malorum eiuſmodi authorē eſſe putes,prius illius defenſionē & eam vberrimā adhibet,illam accuſatione nō ſolum liberans,ſed & maximam illi laudē texens:idq́; non tanquā ipſe gratificetur,ſed tanquam cōmune proferat ſuffragium.Scimus enim,inquit,quòd lex ſpiritualis eſt:ac ſi diceret , Cōfeſſum hoc eſt,& apertum,quòd ſpiritualis eſt:tantum abeſt vt peccati author ſit,& malorum perpetratorum crimen ſuſtinere debeat . Ac vide vt non illā modò accuſatione liberet , ſed & ſummè laudet . ſpiritualem enim quum appellat, magiſtrā illam virtutis eſſe declarat,& vicioſitatis aduerſariam:nam hoc demū eſt ſpiritualem eſſe , ab omnibus abducere peccatis : id quod lex factitabat,territans,commonefaciens,animaduertens,corrigens,denique omnia ea conſulēs, quæ ad virtutis ſtudiū facerent. Dicet aliquis,Vnde ergo peccatum extitit,ſi tam admirabilis,tamq́; eximius pręceptor?à diſcipulorum ignauia.Itaq; addidit:At ego carnalis ſum,exprimens nobis hominem tam eū qui ſub lege,q̄ eum qui ante legem vixerit. *Venditus ſub peccatum.* Vnà enim cum morte, ait, & affectuum turba introiit . quum enim corpus mortale effectum eſt,tum deniq; neceſſariò admiſit & concupiſcentiā, & iracundiam, & dolorem,& cætera omnia,quæ magnæ admodū conſtantiæ ac ſapientię indigebant,vt ne inundantis æſtus vis ac tempeſtas rationē in nobis obrueret,in peccati voraginē demerſam.Illi enim affectus,peccatū haudquaquam erant, ſed illorū immoderatio effrēnata hoc efficiebat.Verbi gratia , vt exemplo vnū aliquem illorum affectuū pertractemus. Concupiſcentia, peccatū quidem nō eſt:at quum ea modū non ſeruat,non ſuſtinens ſe intra nuptiarū leges cōtinere,ſed ad alienas vxores deſultoria ſe transferens,tum res ea in adulteriū deniq; erumpit:non ab ipſa quidē concupiſcentia,ſed ab illius immodica cupiditate.Ac vide Pauli ſapientiam. nā legē vbi laudibus extulit,continuò accucurrit ad tempus illud ſuperius , vt declarata prius cōditione, qua in conditione eſſet genus noſtrum, vel quo tempore legem accepit , tum demū oſtenderet neceſſariā fuiſſe gratiæ abundantiā:quod ipſum vbique adſtruere enixus eſt.Nā quum dicit,Venditus ſub peccatū,id dicit non modò de iis qui ſub lege,ſed & de iis quoq; qui ante legē, atque adeò qui iam inde ab initio vixere.deinde & vēditionis,deditioniſq́; modum docet. *Quod enim ago,non intelligo.* Quid hoc verbi ſibi vult , non intelligo ? Ignoro. Id verò quando fuit?nemo enim homo vnquā prę ignorantia peccauit. Vides,niſi cum decenti circūſpectione dictiones ipſas deligamus, & ad apoſtoli ſcopū mentemq́; attentius reſpiciamus,fore,vt hinc abſurditates infinitæ conſequantur.nam ſi ignorātes illi peccauere,indigni quidem erant qui pœnas darent . Itaq; quemadmodū ſuperius dixit: Sine lege enim peccatū erat *Hic ſup. b* mortuum.nō hoc indicās,qui peccaſſent,eos ſe peccauiſſe neſciiſſe,ſed ſciuiſſe quidē,non tamen vſqueadeo exactè. Itaque peccati pœnas quidem luebāt, ſed non tam graues.ac rurſus : Concupiſcētiam ne- *Ibidem.* ſciuiſſem, non in genere ignorantiam indicās,ſed apertiſſimā cognitionem ſignificās. Dixit porrò, genuit in me omnem concupiſcentiam,nō hoc profeſſus,mandatum cōcupiſcentiam effeciſſe, ſed concupiſcentię intentionem atque incrementum peccatū per mandatum induxiſſe: Ita & hoc loco non rerum prorſus omnium ignorantiā indicat,quum ait:Quod enim ago , non intelligo. quo modo enim illum dei lex delectaret ſecundum internum hominem ? quid igitur id verbi eſt, non intelligo ? tenebris obducor, ait,corripior, vim atq; iniuriam ſuſtineo,neſcio quo modo ſupplantor . qui loquendi modus nobis ſolennis eſt, quum dicimus , neſcio quo pacto talis res meas diripuit : non ignorantiam obtendentes , ſed impoſturam quandam, circūuentionem, inſidias ſignificantes. *Non enim quod volo, id facio.* Qui igitur nō id co-

Universidad de Deusto Biblioteca

id cognoſcis quod facis?Si eñ bonũ expetis,& malũ odiſti,cognitionis hoc perfectæ eſt. Vnde liquet, illũ hoc verbum,non volo,vſurpaſſe, non tollens liberũ arbitrium, neque neceſſitatẽ quandã coactam inducens.Nã ſi nõ voluntarij, ſed coacti peccamus, rurſus illa ſupplicia ſuperiorib⁹ ſeculis illata,ratione non niterentur: ſed quemadmodũ quum dicit, non cognoſco,non ignorantiam indicauit,ſed quæ diximus:ſic & quũ id verbi addit, nõ volo, neceſſitatem non denotauit,ſed quòd rem non laudaret.quandoquidẽ niſi hoc ita eſſe declaraſſet ꝑ hæc verba,quod non volo facio,quo modo nõ addidit,ſed quod cogor & cõpellor hoc facio? Hoc enim ipſum volũtati & libertati opponitur. nunc autẽ nõ hoc dixit,ſed loco huius,verbũ hoc,odi,poſuit: vt intelligeres illũ vſurpando verbũ hoc,non volo, non ſuſtuliſſe libertatẽ.Quid igitur eſt illud, quod nõ volo? nẽpe quod non laudo,quod nõ admitto, quod non amo:ad cuius oppoſitã diſtinctionẽ & quæ ſequuntur addidit, dicens:*Sed quod odi,hoc ago:ſi autẽ quod non volo,hoc facio, conſentio legi quòd bona ſit.* Vides interim mẽtẽ nõ corruptam,ſed in ipſa actione propriam ſeruãtem nobilitatem?etſi enim vicioſitatem pertractat, tamen illã odio habẽs pertractat.quod legis tã naturalis,quàm ſcriptæ maxima laus fuerit.nã quòd lex bona ſit, ait, conſtat ex iis, ob quæ me ipſe accuſo, dũ legi nõ auſcultãs,id ipſũ odi,quod feci. atqui ſi lex peccati author foret,quónã pacto ipſi † cõſentiens,]quod fieri illa iubet, odio haberet? *Cõſentio enim legi,quòd bona ſit. Nunc autẽ iam non ego perpetro illud,ſed quod inhabitat in me peccatũ.Noui enim,quòd non inhabitat in me,hoc eſt, in carne mea bonũ.* Hoc loco irruũt, qui carnẽ calumniantes, illam à dei opificio abalienãt.Quid ergo dixerimus? ea ſcilicet quæ paulò antè de lege quũ diſputaremus diximus:quòd quemadmodũ illic rem totã ad peccatũ refert,ſic & hic.neque enim dixit,quòd caro illud efficit,ſed contrariũ: quòd ſcilicet, non iam ego perpetro illud, ſedquod inhabitat in me peccatũ. quòd ſi dicit,ꝙ nõ inhabitet in ipſa bonũ, nõdũ hoc carnis crimen eſt:nõ enim nõ in ea habitare bonum, malam ipſam eſſe declarat. Nos porrò carnẽ quidẽ anima inferiorem atq; imbecilliorem eſſe fatemur, non tamen illi aduerſantem, aut cum ea depugnantem,malámve:ſed eandem ſic animæ eſſe ſubditã,vt citharistæ citharam,vt gubernatori nauẽ: quæ quidem aduerſaria nõ ſunt agentibus,vtẽtibuſq;,ſed vel maximè conuenientia:haud tamẽ honore cũ artifice adæquata. Quẽadmodũ igitur quiſquis affirmat, nec in ipſa cithara,nec in ipſa naui artẽ reſidere, ſed in gubernatore,atq; in citharœdo,is inſtrumenta ipſa minimè calumniatur,ſed declarat quantum interſit artem inter & artificẽ:ita & Paulus quũ ait, non habitat in carne mea bonum, ipſum ſanè corpus nõ ſuggillauit,ſed animæ excellẽtiã declarauit.ea enim eſt,cui gubernationis, atque cantus negocium totũ concreditũ eſt. quod & Paulus hic declarat animæ authoritatẽ ponens:hominemq́; in iſta duo diuidẽs, animã,& corpus,ait ipſam carnem magis quidẽ brutam eſſe,& prudẽtia nudatam, denique eas inter res annumerandam,quæ agantur, nõ quæ agant. ipſam verò animam ſapientiorem,ac valentem intelligere, quid agendum,à quibus abſtinẽdum,non ſufficientẽ tamen ad equũ pro ſuo arbitratu regẽdum. Id quod non carnis modò,ſed & animæ quoq; crimẽ fuerit, intelligentis videlicet quæ facere oporteat,non etiã ad opus proferẽtis,quæ viſa ipſi fuerint.*Nã velle adeſt mihi:at vt faciã bonum,non reperio.*Hic rurſus quũ dixit, non reperio,ignorantiã non fatetur, neque dubitationẽ,ſed moleſtiam quandam & inſidias peccati, quod & apertius declarans,addit:*Nõ enim quod volo facio bonũ,ſed quod nõ volo malũ,hoc ago.Porrò ſi quod nõ volo ego,hoc facio,nõ iã ego perpetro illud,ſed inhabitãs in me peccatum.*Vides vt tum animæ,tum carnis naturam criminibus liberans, omnem culpam in ſceleratam trãſtulit actionem. nam ſi anima à malo abhorret,liberata illa eſt.& ſi id minimè perpetrat,liberatur & corpus: ac quæcũq; culpa eſſe poteſt,ea omnis volũtatis eſt. Neque enim vnũ idemq́; ſunt animæ natura, & corporis, & voluntatis: ſed illa quidẽ ſunt dei opera, hoc autẽ ex nobis ipſis exoriens motus, quocunque deducere illum voluerimus. Voluntas enim res eſt à deo inſita:at huiuſmodi voluntas, noſtrum, & mẽtis noſtræ opus eſt.*Reperio igitur † per legẽ] volẽti mihi facere bonũ,quòd mihi malum adiunctum ſit.* Obſcurum hoc dictum.quid igitur ſibi hoc vult?Laudo,inquit, legem iuxta conſcientiam, & illam mihi bonũ volẽti reperio patroni partes agentẽ,mihiq́; voluntatem intendentem.nã ſicuti illa me delectat,ſic & illa ſententiã meam laudat. Vides vt declaret rerum tum bonarũ tum malarum cognitionẽ nobis ab initio quaſi fundamentũ quoddam pręſtructam conſtitutamq́; fuiſſe,Moſis autem legẽ laudare illam, & ab illa laudari. neq; eñ ſupra dixit,à lege erudior: ſed, cõſentio legi.neq; hic dixit, erudior ab ipſa: ſed,ipſa me delectat.quid autẽ eſt,illa me delectat? aſſentior illi tanquã rectè habẽti,ſicut & illa mihi volẽti bonũ facere.Quãobrẽ & id velle quod bonũ ſit, & nolle quod malũ, iam inde ab initio quaſi fundamentũ præſtructum conſtitutumq́; erat.lex autẽ accedens, & in iis quæ mala eſſent,accuſatrix rerum multarũ extitit,& in iis quæ bona eſſent,plurimarum laudatrix. Vides vbique intentionẽ quandam & additamentum legi ſuo teſtimonio tantũmodo tribuerePaulum,præterea nihil.illa enim laudãte,& me delectante, ac volẽte bonũ,malũ adhuc adeſt, & illius actio ſublata nõ eſt. Quare lex ei qui iã propoſuerit bonũ aliquod facere, ea quidẽ parte auxiliatrix tãtùm exiſtit,quatenus & ille idem eiſdem in rebus cũ illa conſpirat & conſentit.deinde poſteaquã ipſum hoc obſcurè poſuit,progreſſus,id interpretat̃ ac manifeſtius reddit, declarans quo pacto malũ adeſt,& quo pacto volẽti bonum facere,lex ſimul præſto adeſt. *Delectat enim me,*inquit,*lex dei ſecundum internum hominem.*Noueram enim & antea,ait,bonũ:illo autem reperto & in literis laudo. *Sed video aliam legem in membris meis, rebellantem legi mentis meæ.* Legem hic rurſus peccatũ repugnans vocauit, nõ ob illius dignitatem,ſed ob vehementem obedientiã eorum,qui illi parent. Quo modo igitur dominũ Mammonam vocat,& deum ventrem,non ob propriam dignitatem,ſed ob magnam ſubditorum ſeruitutem: ſic & hic legem vocauit peccatum,propter illos qui ita illi ſeruiunt,verẽturq́; ab eo diſcedere,vt vereãtur qui legem accepêre,legem deſerere.Hoc igitur peccatũ,ait, opponit̃ legi naturali.id enim eſt quod ait,legi mẽtis meæ.quin & aciẽ introducit,& pugnã, certamẽq́; totum opponit naturali legi.Nã Moſis lex ex abundãtia poſtea addita fuit:ſed tamẽ & hæc & illa,hæc quidẽ docẽs,illa autem laudãs honeſta, nihil magni facinoris hac in pugna prẹſtitere,talis tãtaq́; erat peccati tyrãnis,vincẽs

videlicet,

† condelectans.

† legẽ] ſine præpoſitione,quã nec textus habet, nec Chryſoſtomi interpretatio admittit.

videlicet,& ſuperior effecta.Id quod Paulus palã faciẽs,ac per vim cladem factam declarans,ait: *Video autem aliam legem repugnantem legi mentis meæ,& captiuum reddentẽ me.* Neq; enim dixit,vincentem,ſimpliciter: ſed, captiuũ reddentẽ me legi peccati.Nõ dixit,impetui carnis,neq; naturę carnis:ſed,legi peccati:hoc eſt,tyrãnidi ac potentię.quo modo igitur ait,quę eſt in mẽbris meis? & quid hoc eſt? neq; eñ verbũ hoc facit,vt mẽbra ipſa peccatũ ſint,quin potius vel maximè à peccato ſeparat. diuerſum eſt eñ id quod in aliquo eſt,ab eo in quo aliud aliquod eſt. Quemadmodũ igitur mandatum nõ eſt malum, poſtquã per ipſum occaſionẽ accepit pctm̃: ſic nec carnis natura mala, etiam ſi per ipſam peccatũ nos debellet. quãdoquidẽ eadẽ ratione & aĩa mala fuerit,idq́; eò etiã magis,ꝙ rerum agendarũ authoritatem habet. Sed nõ eſt ita,non eſt ita.neq; enim ſi admirãdas aliquas ædes & regalia palatia tyrannus quiſpiã ac latro capiat,propterea culpãdę, & in calumniã vocãdæ ſint ædes:ſed omne illud crimẽ illorũ fuerit, qui ædibus inſidias huiuſmodi ſtruxerint. At verò hoc veritatis hoſtes, vnà cũ impietate in magnã etiam amentiam dũ reuoluuntur,nõ ſentiunt. neq; enim carnẽ ſolùm inſimulãt,ſed & legem calumniãtur:quanquam ſi caro,malũ eſt,lex ipſa,bonum fuerit:repugnat enim & aduerſatur.ſi autẽ lex,bonũ non eſt, caro ipſa, bonũ fuerit: depugnat eñ iuxta illos,& cũ illa bellum gerit.Quî igitur vtrunq; diaboli eſſe dicũt, inducentes quę inter ſe ſunt pugnãtia,atq; cõtraria?Vides quãta iſta ſit amẽtia,cum impietate etiã coniuncta?Sed nõ ea ſunt eccleſiæ dogmata, quinimo peccatum ſolũ damnãt:& legẽ vtranq; tum naturæ, tũ Moſis à deo datã,eidem peccato aduerſariã eſſe volunt, non carni:neq; enim carnem peccatum eſſe,ſed dei opus ad virtutẽ vel maximè nobis accõmodũ,ſi ſapuerimus. *Miſer ego homo, quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio?*

Vides quanta ſit peccati tyrannis, quæ videlicet mentem vel legi congratulantẽ, atq; in ea delectantẽ vincat? neq; enim,'ait,dicere habeas,me,qui legẽ oderim & auerſer,à peccato mãcipari.ea eñ me delectat,& illi ipſe aſſentior,& ad illã profugio: ſed tamẽ illa ne ſic quidẽ ad ſe fugientẽ ſaluũ efficere potuit.at Chriſtus vel à ſe fugientẽ ſaluũ effecit. Vides quãta gratiæ magnitudo? Veruntamẽ non ſic locutus eſt ipſe apoſtolus.deplorãs autẽ ſolùm & altè lamẽtatus,quaſi qui auxilio deſtitut⁹ eſſet,per dubitationẽ oſtendit Chriſti potentiã,atq; ait: *Miſer ego homo,quis me eripiet ex hoc corpore morti obnoxio?* lex nequiuit. Cõſciẽtia nõ ſuffecit,etiãſi quæ bona eſſent laudarẽ, nec laudarẽ modò, ſed etiã aduerſantibus obſiſterẽ, depugnaremq́;. quod enim dixit, rebellantẽ declarauit, & ſe aduerſa acie ſtantẽ dimicare. vnde igitur erit ſalutis ſpes?*Gratias,*inquit,*ago deo meo per Ieſum Chriſtũ dominum noſtrum.* Vide vt neceſſariã fuiſſe oſtendat gratię†abundantiã]communiaq́; eſſe patris ac filij beneficia? nã vt patri gratias agat, huiuſmodi tamen gratiarũ actionis author eſt filius. Porrò autẽ quũ Paulũ audis dicẽtẽ,Quis me eripiet ex hoc corpore mortis?caue putes illum carnẽ ipſam incuſare. neq; eñ dixit,corpus peccati:ſed,corp⁹ mortis, hoc eſt,mortale corpus: à morte ſcilicet mancipatũ,non autẽ quòd mortẽ generauerit.quod non eſt maliciæ carnis,ſed violentiæ eius,quã ſuſtinebat,ſignũ.Quẽadmodũ ſi quis captiuus à barbaris,barbarus vocat̃, non ꝙ barbarus ſit,ſed quòd ab illis detinetur: ſic & corpus mortis dicit̃,quod ab ea detentũ ſit,nõ quod ipſam ꝓcurauerit.Itaq; nõ ipſe à corpore eripi vult, ſed à mortali corpore, ſignificãs quod ſępe dixi,corpus, ex eo ꝙ patibile effectũ ſit, à peccato etiã facilè expugnari poſſe.Dicet aliquis:Et quãobrẽ ſi talis, tantaq́; peccati tyrãnis ante gratiã fuit, animaduerſum eſt in eos,qui deliquiſſent?Nempe ꝙ earãt ordinata & cõſtituta, quæ etiam dominãte peccato perficere,& exequi illi poſſent.neq; eñ ad ſummã illos deus pertraxit politiã: ſed & permiſit pecuniis illos frui,pluribus vxoribus vti nõ prohibẽs, & iræ gratificari quoad iuſtũ eſſet, & voluptatũ moderatarum vſũ habere.deniq; tãta erat indulgẽtia, vt ſcripta lex minora etiã exigeret,q̃ naturalis lex dictitaret.Nam naturę lex virũ vnũ mulieris vnius conſuetudine cõtentũ eſſe iuſſit.quod & Chriſtus indicãs,ait,Qui ab initio fecit, marẽ & fœminã eos fecit. At Moſis lex neq; hanc repudiari, neq; illam repudiatæ in locum admitti prohibuit,neq; duæ quo minus eodẽ haberent̃ tẽpore interdixit.pręter id autẽ videas,qui ante Moſis legẽ vixere,ſub naturali lege eruditi, eos plura pręſtitiſſe,q̃ Moſis lege cõtẽta eſſent.Quas ob res qui in veteri lege verſabant̃, ij vim non patiebantur, vt quorũ in remp. legiſlatio admodũ moderata introducta eſſet. q ſi ne ſic quidẽ vincere potuere,illorũ ignauię crimẽ eſto. Idcirco & Paulus gratias agit ꝙ Chriſtus his omnib⁹ nulla ex parte excuſſis, nõ ſolum ad delictorũ noſtrorum calculos nos nõ vocauit,ſed aptos etiã ad maiorẽ curſum cõficiendũ reddidit.Itaq; ait:Gratias ago deo meo per Ieſum Chriſtũ.ac prętermiſſa ſalute,tanquã ab oĩbus cõfeſſa,ex iis quę iã illi adſtructa fundataq́; eſſent, ad aliud maius tranſit,dicẽs,nos non priſtinis tantũ periculis liberatos,ſed tales effectos vt in futurũ capi, ac mãcipari nequeamus.*Nulla enim,*inquit,*nunc cõdemnatio iis, qui ſunt in Chriſto,qui nõ iuxta carnẽ ambulant*. ſed nõ id prius dixit,donec cõmonefaceret rurſus priſtini ſtatus,prius enim dixit:Igitur ego ſeruio legi dei,carne aũt legi peccati.deinde adiũxit,Nulla ergo nũc condemnatio iis qui in Chriſto ſunt.poſtea quoniã obſiſtebat illi,multos eſſe, q vel à baptiſmo peccarent, propterea ad illud vrgẽs,ꝓperat: nec ſimpliciter ait, iis q in Chriſto ſunt:ſed,iis qui nõ iuxta carnẽ ambulant: declarãs quicquid id eſt, noſtræ ignauiæ opus eſſe.licet eñ nunc non iuxta carnem ambulare: tum autẽ difficile erat.atque hoc & alia ratione adſtruit, per ea quę deinceps,ſic inquiẽs: *Lex enim ſpiritus vitæ liberauit me.* legẽ ſpiritus hoc loco ipſum ſpiritum appellans.Quemadmodũ enim legem peccati, peccatum:ſic legem ſpiritus,ſpiritũ dicit.atqui & Moſis legem ſic vocauit.ſcimus enim,ait,ꝙ lex ſpiritualis eſt. ecquódnam igitur diſcrimen?certè magnũ & immẽſum.illa enim lex,ſpiritualis lex: hæc autẽ lex,ſpiritus lex.& quid hoc ab illo differt?ꝙ illa quidẽ à ſpiritu tantùm data eſt:hæc autẽ & ſpiritũ prolixum atq; abundantem ſe ſuſcipientibus ſuppeditabat.Itaq; & ipſam vitę legẽ appellauit, vt illam ſecernat atq; diſtinguat à lege illa peccati, nõ Moſaica. quũ eñ ait, *Liberauit†me]à lege peccati & mortis.* Non hic Moſis legem intelligit.nuſquam enim illam appellat peccati legẽ.quid enim?vt quã iuſtam ac ſanctã ſæpe nominauit,& peccatũ extinguentem:ſed legem illã ſignificat,quã mentis legi aduerſantẽ dixit.Hoc enim peſtilentiſſimum bellum ſpiritus gratia ſuſtulit, quæ & peccatũ mortificauit,& certamẽ nobis leuius reddi-

dit,

† τὴν παρουσίαν, id eſt præſentiã ſiue aduẽtum.

Mar.10.a

Cap. VIII

Supr.7.a.

† hic habetur te, id eſt te vti etiã Eraſ. teſtatur legere Chryſoſto. ſed incolumi ſententia.

Universidad de Deusto Biblioteca

dit,& prius coronã impoſuit,ac tum demum magno cũ præſidio ad certamina vocauit. Quod autẽ nunquã non facit à filio ad ſpiritum tranſiẽs,à ſpiritu ad filium & patrem, ac trinitati noſtra omnia imputãs: *Ibidem d.* hoc ipſum & hic facit.nam vbi dixit,Quis me eripiet de hoc corpore mortis? oſtẽdit patrẽ per filium hoc facere, pòſt autẽ & ſpiritum ſanctum per filium. lex em̃ ſpiritus vitæ in Chriſto Ieſu liberauit me,ait. deinde rurſus patrẽ & filium. *Nam quod lex præſtare minimè poterat,ea parte qua imbecillis erat per carnẽ, hoc deus filio proprio miſſo ſub ſpecie carnis peccato obnoxiæ præſtitit, ac de peccato condemnauit peccatũ per carnem.* Rurſus videtur quidẽ legẽ calũniari. ſin verò quis diligẽter attẽdat, vel maximè illã laudat,cõueniſſe eã cũ Chriſto oſtẽdens,& res eaſdẽ cũ illo voluiſſe. neque enim dixit, quod in lege malũ erat, ſed quod illa minimè poterat:& rurſus, quaten⁹ imbecillis erat,nõ quaten⁹ malè agebat,aut inſidiabatur: nec imbecillitatẽ illi adſcribit,ſed carni,dicens, quatenus imbecilla erat per carnẽ. Carnẽ hic rurſus nõ ſubſtãtiã ipſã,& ſubiectũ, ſed carnaliorẽ ſenſum vocãs,quibus verbis tũ corp⁹ tũ legẽ criminatione liberat: nõ per hæc autẽ ſolùm ſed per ſubſequẽtia. Nam ſi lex contraria fuiſſet,quî Chriſtus in illius auxiliũ aduenit?&illius iuſtificationem impleuit? & manũ præbuit,cõdemnãs peccatũ in carne? hoc enim reſtabat: quoniãquidẽ in anima iã olim lex peccatũ idẽ condẽnabat. Quid ergo? lex quod maius quidẽ erat fecit, quod autẽ min⁹, id dei vnigenitus?nequaquam. maximè enim & illud deus fecit:vt qui cùm naturalẽ legẽ dedit, tũ verò ſcriptã addidit.alioqui autẽ nihil profuiſſet, quod maius erat†niſi id etiã fuiſſet propoſitum.]quod minus erat. quid enim profuerit quæ agenda ſint ſcire, ei qui ea ad op⁹ nõ perducit? Certè nihil,imò maior inde cõdemnatio exiſtit.quare qui animã ſeruauit, hic idem eſt,qui & carnẽ fræno parentẽ effecit. Siquidẽ docere quidẽ, facile: cæterùm viam mõſtrare, qua via nullo negotio hæc facta ſint,hoc demum mirum eſt. Propterea ſanè venit vnigenitus:nec prius abſceſſit, donec illa nos difficultate explicauerit. Quod autẽ maius cenſendũ,id victoriæ modus eſt. neque enim aliã aſſumpſit carnẽ, ſed ipſam hanc afflictã, laboribuſq; cõfectam.Quemadmodum enim ſi quis vilẽ ac circũforaneam mulierem in rerũ venaliũ foro vapulãtem intuitus,ſe illius eſſe filium profiteretur,reuera regis filius quũ eſſet,atque hac ratione illam è manibus eorũ à quibus malè haberetur,eriperet: ita & ipſe fecit, faſſus ſe eſſe hominis filiũ, patrociniũ auxiliumq; illi afferens, ac peccatum damnans. nõ ergo auſus eſt poſtea illã verberare: ſeu potius illã quidẽ verberauit mortis plaga.Inde effectũ eſt,vt non ipſa caro verberata, ſed ipſum peccatũ verberans dãnatũ ſit,ac perierit:id quod omniũ eſt maximè admirãdum. niſi enim in carne victoria parta fuiſſet, non tã mirandum foret, quando & lex hoc efficiebat. mirũ autẽ id eſt, ꝙ vnà cum carne trophęũ erectum eſt. &quę millies à peccato deiecta fuerat,hęc eadẽ ſplẽdidam contra illud victoriam tulit. Vide enim quot noua atque inopinata extiterint. Vnum quidẽ,quòd peccatum carnẽ non vicit,alterũ quòd victũ eſt peccatum,& à carne victũ.neque enim ſimile fuerit, nõ vinci, & vincere quod anteà ſemper deiiciebat. tertium,quod nõ modò vicit,ſed& puniuit.nã minimè peccando,non victus eſt:moriendo autẽ vicit & dãnauit illud, terribilem illi carnẽ efficiens, quæ prius

† μὴ προκειμένου. *forte legẽdum,* μὴ προκειμένου, *id eſt, niſi etiam adiectum fuiſſet.*

deſpicabilis eſſet.Sic igitur & illius potẽtiã fregit,& mortẽ per illud introductã ſuſtulit. donec em̃ peccatores offẽderet,iure optimo obitũ afferebat. poſteaquã verò corpus minimè peccans reperit, illudq; morti tradidit:condẽnatũ illud eſt tanquã quod iniuriam attuliſſet. Vides quàm diuerſę victoriæ partę ſint?quòd nõ victa ſit caro à peccato: quòd ea peccatũ vicerit ac dãnarit: quòd nõ ſimpliciter dãnarit, ſed dãnarit tanquã quod peccauiſſet. prius enim illud coarguit iniuriã feciſſe, ſicq; ipſum dãnauit, nõ ſimpliciter fortitudine ac poteſtate, ſed iure ac ratione. hoc em̃ patefecit dicens, De peccato dãnauit peccatũ in carne.ac ſi dixiſſet,quod cõuicit illud magno admodũ de peccato, ac tũ demũ illud dãnauit. Vides vbiq; peccatũ dãnari,nõ carnẽ:ſed hanc & coronã accipere,& ſententiam contra illud reportare? Quod ſi in ſpecie carnis ait miſiſſe filiũ, nõ propterea exiſtimes aliã eſſe carnẽ. quoniã enim dixit, peccati,idcirco & ſpeciei verbo vſus eſt.neq; enim peccatricẽ carnem habuit Chriſtus, ſed ſimilem quidem noſtræ peccatrici, minimè autẽ peccatricẽ, & natura eandẽ nobiſcum. quare & hinc videlicet nõ erat mala carnis ipſius natura. neq; enim alia prioris loco accepta,neq; hac ipſa mutata ſecundum ſubſtantiã, ipſã Chriſtus expugnare molitus eſt,ſed illã manere ſinẽs in eadẽ natura, fecit vt coronã contra peccatũ reportaret, & tunc ipſam poſt victoriã excitauit, & immortalẽ effecit.Dices,Quid hoc ad me, ſi hæc in illam carnẽ euenere? ad te certè maximè. iccirco addidit: *Vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundũ carnem ambulamus.* Quid eſt iuſtificatio? finis deſtinatio, ipſa operis perfectio.quid em̃ illa lex volebat?quid autẽ imperabat?ſine peccato vt eſſes.hoc igit̃ nobis per Chriſtũ præſtitũ eſt,atq; ipſum quidẽ obſtitiſſe,& ſuperauiſſe,illi⁹ fuit:victorię autẽ fructũ cepiſſe,noſtrum.Itaq; nõ amplius peccabimus:non, inquam, amplius peccabimus, niſi admodum fracti animis cõciderim⁹.Iccirco addidit,Qui nõ ſecundũ carnẽ ambulam⁹.Vt ne enim, quòd audieris Chriſtũ peccati bello te liberaſſe, atque in te impletã eſſe legis iuſtificationẽ, damnato in carne peccato, apparatum omnem euertas: ob hanc cauſam illic quum dixiſſet,Nulla igitur condẽnatio,addidit,his qui nõ *Hic ſupra* ſecundũ carnem ambulant: & hic item quum dicit, Vt impleretur in nobis iuſtificatio legis, ipſum hoc attexuit, ſeu potius nõ hoc ipſum ſolùm, ſed multò amplius. poſteaquam enim dixit,Vt iuſtificatio legis in nobis impleretur, qui nõ ſecundũ carnem ambulamus,addidit,ſed ſecundum ſpiritum: oſtẽdens nõ oportere modò à malis abſtinere,ſed & in bono floreſcere. nam tibi coronam donaſſe, illius: donatam autẽ retinere, tuũ. etenim, quæ legis erat iuſtificatio non eſſe execrationi obnoxiũ, id tibi perfecit Chriſtus.ne igitur tantũ donum prodas, ſed perpetuo aſſeruato pulchrũ hunc theſaurum. tibi enim hic cõmonſtrat lauacrum nobis nõ ſufficere ad ſalutẽ: niſi & lauacro accepto, vitam dono dignã exhibeamus. Itaq; rurſus legi patrocinatur hæc dicens.nam poſteaquã in Chriſtum crediderimus, ſunt omnia faciẽda ac pręſtanda, vt illius iuſtificatio, quod impleuit Chriſtus, in nobis hæreat, non etiam corrumpatur. *Qui enim ſecundũ carnem ſunt*, ait, *quæ carnis ſunt ſapiunt: qui verò ſecundũ ſpiritum,quæ ſunt ſpiritus. Nam ſenſus carnis mors eſt:ſenſus autẽ ſpiritus, vita, & pax:quoniã ſenſus carnis inimicicia eſt in deũ.legi enim dei non ſubditur,neq; enim poteſt.*

At

At ne hoc quidem carnis calumnia fuerit.donec enim ſuum ordinem ſeruat, abſurdi nihil fit. at quum illi omnia cõcedimus,ac proprios tranſiliens terminos contra animam inſurgit,tũ omnia perdit,ac corrumpit,nõ à propria natura, ſed ab immoderatione ac confuſione inde nata. *Qui vero ſecundum ſpiritũ,quæ ſunt ſpiritus. Nam ſenſus carnis,mors.* non dixit:nam carnis natura,neque, nam ſubſtantia corporis: ſed, ſenſus, qui ipſe corrigi quidem queat,ac tolli. Hoc autẽ ait, non ipſi carni propriam cogitationẽ tribuẽs,abſit, ſed craſsiorem mẽtis interpretationem oſtẽtans, & à peiori illã vocans: ſicuti & carnem ſæpenumero totum hominem & animã habẽtem appellare aſſueuit. *Senſus autem ſpiritus.* & hic rurſus ſpiritualem cogitationem dicit. Quemadmodum & progreſſus vl- *Hic infr. c* terius ait: Qui autẽ ſcrutatur corda,nouit qui ſit ſpirit⁹ ſenſus.ac declarat multa ex hac ſpirituali cogitatione bona proficiſci cùm in præſenti vita, tũ in futura.malis enim iis,quæ ſenſus carnalis affert, multò plura bona exhibet ſpiritualis ſenſus.quod palàm fecit his verbis, vita, & pax. quorũ alterũ oppoſitũ eſt priori illo. Nam ſenſus carnis,mors.alterũ autẽ,huic quod ſequitur.pacem enim vbi dixit,ſubiunxit,quoniam ſenſus carnis inimicicia eſt in deũ.quod quidẽ morte deterius eſt. Deinde oſtẽdit quemadmodũ & mors & inimicicia eueniant. *Legi enim dei non ſubditur, neque enim poteſt.* ſed tu ne commoueare tamen, dum id verbi audis,Neque enim poteſt. Hæc enim dubitatio facilem habet ſolutionem. Nam hoc quidẽ loco,carnis ſenſum appellat terreſtrem cogitationem, craſſam,ſecularib⁹ rebus maliſq; actionibus intẽtam atq; affixam. Hanc adeò cogitationem non poſſe ait deo ſubditã eſſe. Et quæ tandẽ ſalutis ſpes,ſi fieri nõ poteſt,vt qui mal⁹ eſt, is bonus fiat? nõ hoc eſt quod ait.alioqui, quî paul⁹ talis euaſit? quî latro? quî Manaſſes?quî Niniuitæ?quî Dauid lapſus ſe ipſũ ſibi recepit? quî Petr⁹ Chriſtũ inficiatus, ſeipſum collegit? quî ſtuprator, rurſus in Chriſti gregẽ annumeratus eſt?quî Galatæ gratia lapſi, ad priorẽ rediere cogitationẽ?Nõ ergo hoc dicit,fieri nõ poſſe,vt qui malus eſt,bonus fiat:ſed fieri nõ poſſe, vt ꝗ malus eſſe perſeuerat,deo ſubdat̃.facile tamen eſſe factu, vt ſi animum mutet ſuũ,bonus euadat,ac deo ſubdatur.neq; enim dixit,hominẽ non poſſe deo ſubdi, ſed malam actionẽ non poſſe bonam eſſe.ac ſi diceret: †malicia nõ poteſt eſſe modeſtia.neq; ſcelus, virt⁹. Quemadmodũ & in euangelio ait dominus: Nõ poteſt arbor putris & vicioſa fructus bonos facere:nõ prohibens vicij mutationẽ in virtutem, ſed dicẽs ipſam in vicio perſeuerantiã bonos fructus haudquaquã ferre poſſe. nõ enim dixit,non poſſe arborem malam bonam fieri:ſed, fructus bonos illã ferre non poſſe tantiſper dũ mala eſſe perſeuerat. quandoquidẽ fieri poſſe,vt immutetur quis,id certè tum hinc, tum ex alia declarauit parabola, quum inducit zizania triticũ eſſe facta.Itaq; & extirpare illa vetat.nequãdo em̃, inquit, vnà cũ illis & frumẽtum reuellatis:hoc eſt,id frumẽtum,quod futurũ eſt ex illis. Sẽſum igitur carnis vicium ait:& ſenſum ſpiritus,gratiã datam,opuſq; bona voluntate temperatũ: nuſquam hic neq; de hypoſtaſi,nec de ſubſtãtia loquẽs,ſed de virtute,ac vicioſitate.Quod enim nequiuiſti in lege,ait,hoc nũc poteris,recta ſcilicet ingredi,ac nulla pedũ offenſione, ſi ſpiritus auxilium apprehenderis. non enim ſufficit nõ ambulare ſecundũ carnem, ſed oportet & ſecundum ſpiritũ ingredi. quandoquidem nõ ſatis eſt nobis ad ſalutẽ à malo declinare,ſed & bonis operibus operã dare oportet. Hoc porrò erit,ſi ſpiritui animã dederimus, tum carni perſuaſerimus propriũ ordinem ſeruare,locumq; agnoſcere ſuũ. nam ita demũ & illã efficiemus ſpiritualem: quemadmodum ſi nos ipſos ad ſocordiam ignauiamq; dederimus,animam etiã carnalem efficiemus. Poſteaquã enim non naturæ neceſſitatẽ dei donum impoſuit, ſed volũtatis libertatẽ prębuit,in te poſitum eſt & hoc fias & illud. quę em̃ illius officia erãt,ea omnia ſunt peracta.neq; enim veluti aduerſa in acie ſtans, mentis noſtræ legi peccatũ repugnat, nec captiuã illam ſicut antea abducit: ſed cũcta illa ſubmota & abrogata cõquieuere,ſuntq; animi affectus ipſi repreſſi, timẽtes ac perhorreſcẽtes ſpiritus gratiã. Quod tu ſi lumen reſtinguis,aurigã excutis,gubernatorẽ exigis:tibi ipſe fluctuationem tempeſtatemq; adſcribito. Nam ꝙ hoc quidem tempore virtus minoris negocij egeat,vnde & cõſtantię,tolerantiæ,continentiæ incrementũ ingens,expendito quẽmnã in modum quo tẽpore dominaret̃ lex,mortaliũ res ſeſe haberent,quemadmodum rurſus nũc ſe eædẽ illæ habeãt, poſteaquã gratia illuxit. Quæ enim nemo videbat̃ præſtare poſſe, virginitas, & mortis contẽptus,compluresq; alij affectus,ea ipſa vbiq; iam terrarũ nunc præſtãtur:neq; apud nos ſolũ,ſed & apud Scythas,apud Thracas,apud Indos, apud Perſas, reliquoſq; ꝗ plurimos barbaros,& virginũ chori, & martyrum populi, & monachorũ ſodalitates,qui omnes iã plures iis eſſe cœperũt,qui vxores habent. Adde huc & ieiunij & paupertatis intentũ atque ingens ſtudium. Quæ tamen ipſa extra vnũ aut duos, ne in ſomniis quidem imaginari qui legis tempore vixerũt homines potuere. Quum igitur videas rerum veritatẽ tuba clarius clamitantẽ, ne mollem, ne diſſolutum, ne remiſſum te geras,neu tantã gratiam prodas. neq; enim licet, ne fide quidem iam accepta, pigreſcentẽ ſaluũ fieri. facilia enim propoſita ſunt certamina, vt tu media in palęſtra vincas,nõ vt obdormias, neq; vt gratię magnitudine ad ignauiæ argumentũ abutare, priori in cœno rurſus volutatus.quapropter & adiungit, *Qui autẽ in carne ſunt, deo placere non poſſunt.* Dicet aliquis, quid? Nũ corp⁹ noſtrũ diſcerpem⁹,nũ è carne excedem⁹,deo vt placeam⁹? quid? homicidáſne fieri nos cenſes ad virtutis ſtudiũ à te deductos? Vides quot abſurditates enaſcãtur,ſi ſimpliciter exceperim⁹ quę ab authore dicũtur?Carnẽ enim hic non corpus appellat,neq; corporis ſubſtantiam,ſed vitam carnalẽ, mundanam,voluptate & luxu diffluentẽ,quæ hominem ipſum,quantuſcunq; eſt, carnẽ eſſe facit. Quẽadmodum enim qui ſpiritu erecti,ac veluti volatiles viuunt,ij & corpus quoq; ſpirituale efficiũt: ſic qui à ſpiritu ſunt auerſi, ventri autẽ ac voluptati ſeruiunt, ij & animam carnem efficiũt, non ſubſtantiam quidem immutantes,ſed illius nobilitatẽ perdentes. Atque huiuſmodi dictionis tropus identidẽ & in veteri quoq; extat inſtrumeuto,carnis nomine ſignificãs craſſam & terreſtrẽ vitã, & eam quæ impuris atque abſurdis voluptatibus implicata ſit,& irretita. Nã ad Noë ita loquitur deus, Nõ permanebit ſpirit⁹ meus *Gene. 6. a* in hominib⁹ iſtis,quia caro ſunt. quãquã & ipſe Noë carne obductus erat. ſed hoc ipſum in crimẽ nõ vocabat̃,quòd videlicet carne eſſẽt obducti: hoc enim naturę erat,ſed quòd carnalem ſibi vitam delegiſsẽt.

† πορνεία *fornicatio ſiue ſcortatio. & πορνεία, eſt in Theophylacto.*

Mat. 7. c. & Lucæ 6. f.

Mat. 13. d

Itaqu

Universidad de Deusto
Biblioteca

Itaque & Paulus ait, Qui autẽ in carne ſunt,deo pla-
cere non poſſunt.atque addidit, *Vos autẽ in carne non
eſtis,ſed in ſpiritu* : rurſus non ſimpliciter carnẽ dicẽs,
ſed eiuſmodi, quam modò dixim⁹ carnẽ, quæ vide-
licet ab affectib⁹ animiq; morbis tracta, veluti tyrã-
nide oppreſſa,ſeruiat.Dices: Et quãobrẽ nõ ad hũc
modũ locutus eſt Paulus? quamobrem differentiam
hanc nõ adhibuit?attollere volebat auditorem, atq;
oſtẽdere,qui rectè & ſanctè viuit, hũc ne in corpore
quidẽ eſſe. Nam quòd planè cõſtaret ſpiritualẽ ho-
minẽ in peccato minimè eſſe, iccirco hic,quod ma-
ius quidem erat,ponendũ ſibi duxit, quòd videlicet
nõ ſolùm in peccato, ſed ne in carne quidẽ amplius
eſſet ſpiritualis homo.nimirũ hinc iam angelus effe-
ctus, ad cœlũ euectus, corpúſq; ſimpliciter circũfe-
rens.Quòd ſi tute carnẽ calumniaris,quòd illius no-
mine carnalem vitam appellites:& mũdum item ca-
lũniaris,quòd hinc ſępenumero malicia deſignetur:
Ioã.15.& ita enim ad diſcipulos ait Chriſtus, Vos non eſtis ex
17.c. mũdo hoc.& rurſus ad fratres idem ſuos, Nõ poteſt
Ibidẽ 7.a. mũdus vos odiſſe, me autem odit. Iã & anima à deo
aliena eſſe dicetur,quòd qui in errore viuũt, anima-
les vocauit.Sed non eſt ita,nõ eſt ita.Neceſſe eñ eſt
non ad voces ſimpliciter, ſed ad loquentis mentẽ v-
bique aduertamus,exactamq́; dictorũ diſcretionem
pernoſcam⁹.Alia enim ſunt bona, alia mala,alia me-
dia. verbi gratia. Aĩa & caro, ex eorũ numero ſunt,
quę media vocãtur:poſſuntq́; & hoc & illud fieri.at
ſpiritus ex eorũ ſemper eſt numero, quæ bona ſunt,
nec aliud vnquã efficitur. Rurſus, carnis ſenſus,hoc
eſt,ſcelerata actio,ex eorũ ſemper eſt numero q̃ ma-
la ſunt. legi enim dei non ſubditur. Si igitur parti ei
quæ melior ſit, animã & corpus tradideris, ea illius
partis fient:ſi peiori rurſus, exitij eius quod inibi eſt
particeps efficeris, nõ ab animæ & corporis natura,
*γνώμη. i. ſed ab ipſa*mẽte ac ſententia,q̃ domina eſt,poteſtq́;
conſilium, vtrunq; hoc eligere. Ac ꝙ hæc ita ſeſe habeant, nec
ſententia, ſint,quæ diximus,carnis calũnia: rurſus dictionẽ ip-
voluntas. ſam pertractantes,accuratius examinemus. *Vos autẽ
non in carne eſtis,ſed in ſpiritu*,ait.Quid? in carne illi non
erãt, ſed incorporei obambulabant?Quî id & quánã
ratione? Vides vt vitam carnalem ſignificauerit? &
quamobrem non dixit, Vos autẽ non eſtis in pecca-
to?vt intelligas, Chriſtũ nõ ſolùm extinxiſſe peccati
incendiũ,ac tyrannidem oppreſſiſſe, ſed & carnẽ le-
uiorẽ ac ſpiritualiorẽ reddidiſſe, natura nõ mutata,
ſed velociore atq; agiliore effecta. Nã quemadmo-
dum ferrum ab ignis aſſiduo vſu, & ipſum quoq; in
ignẽ euadit,propria in natura remanẽs:ſic fidelium,
ſpiritumq́; habentiũ caro, in illã demum efficiẽtiam
trãſmutatur,tota ſpiritualis,vndiq; cruci ſuffixa,atq;
vnà cũ anima & ipſa volatilis reddita:quale quidem
erat eius corpus,qui hæc ipſa profert. Qua de cauſa
omneis ille quidẽ delicias voluptateſq; ridebat: fa-
2.Cor.4.d me autẽ, flagellis, ergaſtulis delectabat,nec dolebat
* Nã mo- illa dum toleraret,atq; hoc declarãs dicebat:* Affli-
mentanea ctio eñ præſens leuis eſt. Vſqueadeo ille carnẽ edo-
leuitas af- cuerat cũ ſpiritu cõſentire atq; cõſpirare. *Si modò ſpi-
flictionis. retus dei habitat in vobis.* Verbũ id,ſi modò,identidem
1.Theſ.3.b. nõ ambigens addit,ſed vel maximè credens:& loco
Gala.3.a. huius vocis,quandoquidẽ:vt quum ait: Si modò iu-
ſtum eſt apud deũ, reddere iis qui affligũt vos, affli-
ctionẽ.rurſus:Tot ac tanta paſſi eſtis fruſtra,ſi modò
& fruſtra. *Si quis verò ſpiritũ Chriſti non habet.* Nõ dixit,
ſi autem vos nõ habetis: ſed ſub aliis perſonis,quod

A moleſtum erat,proſequitur. *Hic non eſt eius*,ait. *Si autẽ
Chriſtus in vobis eſt.* rurſus Chriſtũ in illis eſſe ait: atq;
quod moleſtũ quidem erat & dictum inuidioſum,id
breue,& mediũ poſuit: quod autẽ optabile,vtrinq;,
& multis,verbis vt illud inumbraret. Hoc autẽ ait nõ
ſpiritũ Chriſtum eſſe dicẽs,abſit hoc: ſed oſtendens
quòd qui ſpiritũ habet,nõ ſolùm Chriſti appellatur,
ſed & ipſum habet Chriſtũ. neque enim datur ſpiri-
tu præſente nõ & Chriſtum adeſſe. Nam vbicunque
ſpiritus, vna triadis ſubſtãtia, adfuerit, adeſt & ipſa
trias:à ſe eñ ipſa diuelli nõ poteſt: eſtq́; ea exactiſſi-
mè ſibi vnita. Et quid nobis, inquies, futurum eſt, ſi
Chriſt⁹ in nobis fuerit? *Corpus quidẽ mortuũ propter pecca-
tũ,ſpiritus verò vita propter iuſtitiã.* Vides quot mala ex
eo quòd quis ſanctũ ſpiritum non habeat? Mors, ini-
micicia erga deum,non poſſe illius legibus placere,
quod Chriſti eſt,id nõ vt Chriſti eſſe,ipſum non ha-
B bere inquilinũ. Conſidera igitur & quot bona ex eo
quòd quis ſpiritũ habeat,Chriſti eſſe. ipſum Chriſtũ
habere,cũ angelis de dignitate certare.hoc enim eſt
carnẽ mortificauiſſe, vitã immortalẽ viuere, iã hinc
reſurrectionis pignora habere,facilitate magna virtu
tis curſum currere. neque enim dixit corpus iam à
peccato retardari, ſed & mortuum eſſe,curſuum fa-
cilitatẽ intendens. Nam qui talis eſt,is demum nul-
la iam moleſtia,nullo iam labore coronatur. Itaq; &
peccati verbum addidit, vt inteligas illum corporis
ſemel maliciam,non naturam ſuſtuliſſe. Hoc enim ſi
eueniat, multa etiã ex iis quæ animæ cõducere poſ-
ſunt,ſublata fuerint. Nõ hoc ergo ait, ſed corpus ip-
ſum viuũ ac manens mortuum eſſe vult. Nã hoc de-
mũ ſignum eſt, Chriſtum nos habere, ſpiritumq́; in
nobis eſſe, quũ corpora quidẽ noſtra ab iis corpo-
C ribus nihil differũt, quæ tumulis recõdita iacẽt, dũ-
taxat quod ad corporis op⁹ pertinet. Sed tu ne terrea
re audito mortificationis nomine. habes enim verã
vitam, quã nulla mors eſt exceptura. Talis eſt enim
ſpiritus vita:non iam morti cõcedit,ſed illam atterit
atque abſumit,quod ſemel ceperit, illud immortale
conſeruãs. Quapropter vbi dixit, corpus mortuum,
non dixit, ſpiritum viuentem:ſed, ſpiritum vitam,vt
oſtẽdat illũ & aliis quoq; prębere hoc poſſe. poſtea
rurſus conſtringens auditorẽ, & vitæ quoq; cauſam
probationemq́; dicit: Hæc autẽ eſt iuſticia. peccatũ
enim ſi abeſt,ne mors quidem cõparet:morte porrò
non cõparente, vita indiſſolubilis eſt. *Quòd ſi ſpiritus
eius qui excitauit Ieſum à mortuis,habitat in vobis:is qui exci-
tauit Chriſtum ex mortuis,viuificabit & mortalia corpora ve
D ſtra, propter ipſius ſpiritum inhabitantem in vobis.* Rurſus
Paulus ſermonẽ ad reſurrectionẽ pertinentem mo-
uet:quoniã hęc potiſſimũ ſpes auditorem cepit:atq;
illũ ab iis confirmat, quæ in Chriſtũ euenerunt. Ca-
ue eñ, inquit, eo terreare, quòd mortuũ corpus in-
duiſti:ſpiritum habeto:& omnino reſurget. quid igi
tur?quę ſpiritu carent corpora nõ reſurgunt?quî ve-
rò†omnia]oportet ad Chriſti ſuggeſtũ reprę ſentari? †omnes. Rom.14.b
quî porrò is verax ac fide dignus erit ſermo, qui de
gehẽna circunfertur? Nam ſi qui ſpiritũ non habẽt,
ij nequaquã reſurgunt, ne gehenna quidem exiſtet.
quid igiẽ ſibi vult dictum hoc? Certe omnes quidem 1.Cor.15.
reſurgent, nõ omnes autem ad vitam: ſed alij quidẽ
ad pœnã,alij autem ad vitã. Itaq; Paulus nõ eſt hoc
verbo vſus,excitabit:ſed, viuificabit, quod amplius
quidẽ erat,quàm excitatio: quodq́; ſolis iuſtis datũ
eſt. Cuiuſmodi honoris cauſam quũ poſuiſſet,addi-
dit &

dit & hoc,propter inhabitãtem in vobis ſpiritũ:qua-
re ſi viuens adhuc,ſpiritus gratiã exegiſti,atq; ea pe-
nes te minimè ſalua,deceſſiſti,peribis omnino, vel ſi
reſurrexeris. Nam quẽadmodum deus tum nõ ſuſti-
net,ſupplicio te tradere, quum ſpiritũ ſuum in te lu-
cere videt:ſic extinctũ vbi viderit ſpiritũ, te nõ reci-
pit,nec in nuptialẽ thalamum introducit: quemad-
modum ne illas quidem virgines. Morale.
Mat.25.a Ne igitur corpus nũc viuere ſinas,vt tũ viuat: fac,
illud vt moriatur,vt ne moriatur. nam ſi viuum man-
ſerit, nequaquã viuet: ſin verò mortuum fuerit,tum
deniq; viuet. Hoc ipſum & in vniuerſa reſurrectione.
fit. prius enim illud moriatur oportet ac ſepeliatur,ac
tum demũ immortale fiet. Hoc idẽ & in lauacro vſu
venit,prius enim crucifixũ eſt ac ſepultũ, & tum de-
mũ excitatũ.hoc & in corpore dominico. illud eñ
cruci ſuffixum,mortuũ,ſepultúmq; eſt,ac tum demũ
B reſurrexit. Itaq; & hoc quoq; in illius operibus facti-
temus.aſſiduè illud mortificemus,non eſſentiã dico,
abſit hoc:ſed impetus motúſq; eos, qui ad prauas a-
ctiones ferũt. Nã hoc demũ vita,ſeu potius hoc ſolũ
vita eſt,nimirũ nihil quicquã tolerare, quod huma-
num ſit,nec voluptatibus addictũ ſeruire quibus ſa-
nè quiſq; ſeſe ſubdiderit,huic ne viuere quidẽ poſt-
ea licet,idq; propter inuſta ab illis ꝓbra, ac dedeco-
ra, ꝓpter eos quos afferũt terrores ac pericula, ꝓpter
infinitarũ turbationum agmẽ. ſi enim mors expecta-
ta voluptuario illi fuerit, is profectò ante ipſam etiã
mortẽ timore emoritur, ſi morbum, ſi iniuriã, ſi pau-
pertatẽ, ſi aliud quidpiã nec opinatũ ſuſpicatus fue-
rit,periit iã & abſumpt⁹ eſt miſer. Hęc ergo vita quid
tandẽ miſerabilius eſſe queat? At non talis quidẽ eſt,
qui ſpiritu viuit.quĩ & terrore,& dolore,& periculis
C & quauis mutatione ſuperior exiſtit:non quod nihil
ſit tolerandũ,ſed quia multò (id eſt,maius) ea, dum
impẽdẽt,mala deſpiciat. Quî verò id fieri queat? Ni-
mirum ſi nunquã non ſpiritus in nobis habitauerit.
neq; enim ſimpliciter vult Paulus,vt ſpiritus idem in
nobis ad breue aliquod tẽpus, ſed vt aſſiduè inhabi-
tet. Idcirco nõ dixit,propter ſpiritũ qui inhabitaue-
rit:ſed,qui inhabitat,oſtendens morã,manſionémq;
eam perpetuã eſſe debere. Ergo viuere is maxime di
citur,qui vita mortificatus eſt. Itaq; dixit, ſpiritũ vi-
tam eſſe,propter iuſtificationẽ. Atque vt euidentius
nobis res ipſa ante oculos verſetur: homines duos
exẽpli gratia in mediũ proferamus. Alterũ luxui,vo-
luptatibus,vitæ pellaciæ deditũ:alterũ iis, quæ dixi,
moortũ:tũ diſpiciamus,vter horũ magis viuat? Ho-
D rum porrò duorũ alter prędiues,in primíſq; illuſtris,
paraſitos adulatoréſque paſcat,iis ſe oblectãs. Idem
totos dies in luſtris ac popinis vinolẽtus ac comeſſa
bundus cõſumat. Alter rurſus paupertatẽ colens,ie-
iunia exercẽs,in educatione dura,in auſteræ vitæ to-
lerantia victitãs,ſub veſperũ,cibum,duntaxat neceſ-
ſariũ,capiat:atque adeò, ſi ita vis, duos etiam tréſve
dies ieiun⁹ maneat. Ex his,obſecro. duob⁹ vter nobis
magis viuet? pleriq; omnes,ſat ſcio, eũ magis viuere
arbitrabũtur, qui deliciis affluens, bona ſua oĩa gur-
ges deuorat, profundit, ac diſſipat:at nos eũ, qui vi-
ct⁹ moderatione, modeſtiáq; delectatur ac perfruit.
Itaq; quãdoquidem in præſentia, hac de re lis nobis
quodãmodo & controuerſia mota eſt, in vtriuſque
ædes introeamus: ac tũ demum, quum tibi ille diues
maximè viuere videtur, dico, in ipſo deliciarum illi⁹
puncto. Ingreſſi porrò diſpiciamus vtriuſque ſtudiũ,

A ac ſtatum. nam ab ipſis demũ operibus liquet, tum
qui viuat, tũ qui mortuus ſit. Agè itaq;, Alterũ qui-
dem inueniemus ſeu libris,ſeu precibus, ſeu ieiunio,
ſeu cuipiã alij rei perneceſſariæ operã dantẽ,vigilã-
tem,ſobriũ,cum deo diſputãtem: Alterum autẽ cum
nimio vino madentem,obrutúmq;, tum vero nihilo
melius habẽtẽ,quàm quiuis mortuus. qui ſi & ad ve-
ſperã vſq; expectauerim⁹,licebit nobis ſpectare mor
tem eam,quam dico,in eo abundantiorẽ eſſe, atque
inde rurſus ſomnũ ſuccedere, quum interim ille al-
ter noctem in ſobrietate inſomnẽ agat. Vtrum igitur
dixerim⁹ magis viuere? eum qui ſtupidus ac ſenſu ca-
rẽs quum iaceat,riſum omnib⁹ mouet: an eũ potius,
qui opere aliquo delectatus cũ deo verba facit? Ete-
nim ad illum ſi adieris,dixeríſque neceſſarium quid-
piam,eundẽ ſanè haud aliter loquentẽ auditurus es,
B quàm ſi cũ homine mortuo colloquaris. At cum hoc
ſi vel luce,vel in tenebris congredi libebit, angelum
cernes potius,q̃ hominem,quem eundẽ & de rebus
quoq; cœleſtibus diſputantem audies. Vides, vt hic
quidẽ vel ſupra eos omneis qui viuunt,viuat:ille au-
tẽ vel mortuis miſerabilior proſtratus iaceat? qui ſi
quod fortè opus in manibus habere viſus fuerit,alia
certè pro aliis cernit,eorũ ſimilis, quos animi furor,
atq; inſania vexat,ac potius illis miſerior. Nam illos
quidẽ ſi quãdo quis iniuria afficit,iniuria affectos mi
ſeramur,iniuriæ autẽ illatorẽ increpamus. At huic ſi
quẽ inſultare viderimus, nõ ſolũ nõ ad miſericordiã
flectimur, ſed & iacentẽ proſtratúmq; calculo etiam
noſtro condẽnamus. Hoccine igitur, obſecro te,vi-
ta eſt? ac non potius quiddã mille mortibus grauius?
Etiámne vides eũ qui in deliciis vitam ſibi cõſtituit,
C non ſolũ mortuum eſſe, ſed & mortuo deterius ha-
bentẽ,& intemperiis acto miſeriorẽ? illum enim ho-
mines miſericordia,hunc odio proſequũtur. Ille ve-
niã impetrat:hic ęgritudinis ſuæ pœnas pẽdit. Quòd
ſi foris ſeſe hic ſic ridiculũ præbet,computrefactum
ſputum ac magnopere vinũ redolens ore fœdo eru-
ctans,eiuſdẽ miſeram animam conſidera,huiuſmodi
in corpore,quodam tanquã in ſepulchro, infoſſam,
quem tãdem in modum par ſit illam ſe habere. Tale
enim hocce ſpectaculũ eſt,quale eſſe poſſit,ſi quis ex
cõpoſito moliatur,vt puellæ honoratæ, caſtæ, inge-
nuæ,nobili,pulchræ,ancilla quæpiã barbara, defor-
mis,impura,magna adeò cũ licentia, iniuria pari in-
ſultet. Nam tale quiddã eſt ebrietas. Ecquis igitur,de
iis loquor qui mentis cõpotes ſunt,ſexcenties emori
nõ malit,q̃ ſic vel diẽ vnum victitare? Nam vt poſtri-
D die,vbi diluxit, videatur ille ab ea comœdia exper-
rectus,vinolentiã edormiiſſe,atq; exhalaſſe ſuam,ta-
men ne tum quidem ſynceræ temperantiæ reſtitutus
eſt,nebula ab ebrietatis tẽpeſtate ſuffuſa,ante oculos
adhuc oberrante. qui ſi & illum dederimus ſyncerã
iam ſobrietatẽ aſſecutũ, quid illi ea res profuerit? ea
enim ſobrietas in nullum illi vſum alium cedit,quàm
vt eos cõtueatur,qui ſibi vinolentiam obiiciunt. quũ
enim vinomadens turpe ſui ſpectaculum exhibet,id
lucri facit, vt ne eos quidẽ ſentiat, quibus ridiculus
eſt: die autẽ inſequenti exorto & ſolatio hoc priua-
tur,tum ſentiens & famulos murmurãtes, & vxorem
erubeſcentẽ,& amicos ſuggillantes,& inimicos irri-
dentes. Quid tandẽ vita hac miſerabilius? de die ri-
ſui omnibus eſſe,veſperi in eandem turpitudinem de
integro recidere? Sed quid? placétne auaros ĩ mediũ
proferamus? & hæc enim rurſus alia eſt,& quidem ea
quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm modò diximus, pestilẽtior ebrietas. q; si ebrietas, certè & mors omnino, ea etiã quam paulò antè posuimus, multò deterior, quãdo & ebrietas letalior. Neq; enim tam detrimentosa fuerit ebrietas, quàm pecuniarum cõcupiscentia. Illic enim detrimentum intra perturbationẽ, atq; afflictionẽ, consistit, terminatúrq; sensus stupore, atq; ebrij exitio. At hic damnũ ipsum infinitas animas peruadit, varia vndequaq; bella succendens. Agè itaq;, & hunc cum illo cõponentes videamus, quas tandẽ causas cum illo cõmunes habeat, quibus porrò in rebus plus illo abundet. Rursus & ebriorum inter se hodie cõtentionẽ faciamus. Nã cum illo, quẽ beatum esse, ac spiritu viuere diximus, ne isti quidẽ iam componantur, sed inter se ipsi examinentur. Itaq; & hic quoq; mensam rursus in medium proferamus, mẽsam dico cædibus mille refertam. Quarum igitur rerum inter hos cõmunitas esse potest? & in quo tandẽ vterq; alterius similis est? Nimirum in ipsa morbi natura. nam ægritudinis genus differens est. alterũ enim à vino, alterum à pecuniis existit: at affectus ipse consimilis. vterq; enim absurdæ ex æquo concupiscentię seruit. Nã & qui vino ebrius est, is quò plures vini calices hauserit, eò plures appetit: qui autẽ pecuniarũ amori seruit, quò magis diteſcẽdi desiderio capitur, eò maiorem concupiscentiæ flammam incendit, pestilentiorémque sibi desiderij sitim accersit. In hoc igitur vno adsimiles sibi inuicẽ sunt. At in altero rursus auarus superiora omnia habet. Quónã quæso hoc? nempe q; ille quidem rem eam patitur, quæ iuxta naturam est. Vinum enim natura quum sit calidum, insitámq; siccitatem intendat, facit qui eo poti ebriiq; sint, ij vt sitiant adhuc. Auarus verò ille vnde plura semper cõcupiscit? vnde? Certè quũ magnopere diteſcit, tum maximè pauper est. est porrò morb⁹ hic talis, vt cognitu sit difficilis, ænigmati potius similis. Sed tamẽ illos dispiciamus, si placet, vel ipsam post ebrietatẽ. quanquam auarũ, verè vt loquamur, post ebrietatem nullo videre tẽpore licet: vsq; adeo in ipsa semper est ille ebrietate. Quamobrẽ vtrunq; tãtisper dum ebrietate occupãtur dispiciamus, consideremúsq; vter eorum risu dignior: quin & eos effingamus exactè rursus exprimẽtes. Videbimus igitur eũ, qui vino nimio pot⁹ delirat, desipítq;, sub vesperã oculis apertis neminẽ tamen videre, sed temerè huc illuc circunferri, atque ad vnumquenq; sibi obuium pedibus offendere, eũdémq; euomere, dilacerari, indecorè denudari, ac si vel vxor adfuerit, si filia, si ancilla, si quiuis alius, maiorẽ in modum ludibrio haberi. Agè itaq; & ipsum quoq; auarum in medium proferamus, hic enim nõ iam ad risum res pertinet, sed ad execrationẽ, ad ingentẽ excandescentiam, vnóq; verbo ad infinita fulmina: risum tamẽ in præsentia spectemus. Etenim hic vt ille omneis ignorãs, & amicos, & inimicos, similiter oculis quidẽ apertis occæcatus est: ac quomodo illius oculis omnia vinum, sic huius omnia pecuniæ sunt. & præterea vomitus ipse lõgè letalior. neq; eũ cibum eructat: sed cõuicij, sed contumeliæ, sed belli, sed mortis verba, infinita cœlitus in ipsius caput fulmina attrahẽtia. ac quẽadmodũ ebrij corpus liuidũ esse solet, ac diffluẽs: sic & huius anima, atq; adeò ne huius quidẽ corpus ab hoc morbo vacat: sed magis etiã eo detinetur, cura, solicitudine, iracundia, vigilantia totũ illud sic arrodente, ac sensim absumente, vt à vino celerius letaliúsve absumi nequeat. Adde quòd qui à vinolentia possidetur, transacta nocte ad sobrietatẽ redire potest. Hic autẽ continẽter ebrius est, & interdiu & noctu, & euigilans & dormiẽs, maiori in cruciamento cõstitutus, quàm cõstituatur vel qui vinctus in custodia degit, vel qui ad effodienda metalla relegatus est, vel si quis est qui grauiori supplicio addictus sit. Hoccine igitur, quæso, vita, ac nõ potius mors est, atq; adeò quiddã quauis morte miserabilius? Siquidẽ mors corpus quidẽ cõsopit, illud tum ludibrio, tũ indecentia, ac turpitudine, tum peccatis liberãs: at ebrietates huiusmodi in ista omnia illud præceps agunt, aures obturãdo, oculos occæcãdo, menti deniq; ipsi multam offundẽdo caliginem: neq; enim audire, neq; prorsus eloqui aliud quicquã auarus potest, q̃ fœnora, q̃ ex fœnorib⁹ fœnora parta, q̃ lucra turpia, q̃ quæstus inuidiosos, q̃ negociationes seruiles ac minimè liberales, canis in morem ad omnes adlatrans, omnes exosus, omnes auersatus, cum omnibus bellum gerens, & quidem nulla causa. In pauperes insurgẽs, diuitibus inuidens, neminẽ benignè salutans, appellans comiter neminem. Nam vt vxorẽ habeat, vt liberos, vt amicos, nisi vndequaque aliquid corradat, vndiq; lucrũ aliquod faciat, hos ille omnes sibi magis hostes ducit, q̃ qui natura hostes sunt. Hac igitur insania ecquídnam perniciosius esse queat? quid porrò miserius? quũ tibi ipse nusquã nõ scopulos, nusquã non saxa latẽtia, nusquã non præcipitia, fossas, infinita barathra cõparas? & quidẽ corpus vnũ interim quum habeas, atq; vni tantũ ventri seruias. ac si te quis fortè ad reipublicæ obeunda munia adleget, fugites, sumptui parcens, tibi autem ipse asciscas sexcẽta munia, omnib⁹ illis nõ sumptuosiora solũ, sed & molestiora, & periculosiora, Mãmonæ initiatus, nec pecunias modò sceleſto huic tyranno, neq; corporis tui sudorẽ, animæ tormentũ ac dolores, sed & ipsum sanguinẽ offerens, vt tu amplius nescio quid ex hac barbarica seruitute miser & infœlix acquiras. An nõ vides, qui in singulos dies ad monumenta efferũtur, ij vt nudi rebúsq; omnibus destituti ad ea sepulchra rapiantur, adeò nihil quicquã rerũ domesticarũ capere valẽtes, vt vel ea quibus succinguntur, ad lũbricos ipsos cõportent. Hos quos dico mortuos quotidiana animi cogitatione, lustrato, ac tibi fortasse auaricię morbus iste quieſcet, nisi si tute, quod nolim, maiori insania corripiẽd⁹ es, ab eo sumptu quẽ immodicũ in extruendis sepulchris fieri videmus. affectus enim hic pestilẽs, morbus periculosus. ob quod sanè & nos singulis concionibus apud vos hac de re verba facim⁹, assiduè id auribus vestris inculcãtes, vt vel ipsa assiduitate profici à nobis aliquid queat. Vos porrò ne contendatis: neq; enim in illo tantũ die quẽ futurũ expectamus, sed & ante illi⁹ aduentũ multiformis morbus hic varia importat supplicia: qui si eos cõmeorauero, q̃ perpetuis in vinculis vitã degũt, si vel eũ qui lõgę, diuturnæq; ęgritudini afflixus adhæreſcit, vel qui cũ fame colluctatur, deniq; si vel aliũ quenuis: haud vllũ sanè inuenire possim tot tantáq; tolerantẽ supplicia, quot quantáq; ij tolerãt, in quorũ animos pecuniæ amor inuasit. Quid enim esse pestilentius queat, q̃ ab omnibus passim odio haberi, q̃ omnes odisse, q̃ semper ringi, nemini se comẽ, nemini suauẽ præbere? q̃ nunquam satiari? nunquã non sitire? famẽ perpetuã, & quidem ea, qua omnes assueuere, grauiorẽ pati, cúmq; ea colluctari? angoribus quotidianis affligi? nũquã sano ac tranquillo

trãquillo esse animo? assiduè in tumultuationib⁹, perturbationibúsq; versari? Hæc enim omnia, & his itẽ plura auari sustinent. etenim lucrũ, capturámq; aliquã dum faciunt, vt omniũ etiam bona habeãt, nullã inde voluptatẽ capiunt, plura semper appetẽtes. iidẽ iacturã dum faciunt, vt vel obolum perdant, grauissimè omniũ se affligi, ac vel vitam amisisse arbitrantur. Quænã ergo oratio hisce calamitatib⁹ repræsentandis par esse queat? Quòd si quæ hic illos pati videmus, eiusmodi sunt, expendito vitæ alterius mala quæ sint futura: regni cœlorum priuationẽ, à gehenna inustum dolorẽ, vincula perpetua, exteriores tenebras, vermem venenatũ, dentium fremitum, pressurã, loci angustiã, igneos fluuios, fornaces nũquam restinguẽdas, atq; omnia hæc simul vbi cõposueris pecuniarũ voluptati oppositar, adicitus morbũ hunc extirpato, vt veras tandẽ opes adeptus, pestifera hac paupertate liberatus, bona tũ præsentia, tum futura assequaris, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi: per quem, & cum quo, patri gloria, vnà cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Homilia xiiij.

Proinde fratres debitores sumus non carni, vt secundũ carnẽ viuamus. Nam si secundũ carnẽ vixeritis, moriemini: at si spiritu facta corporis mortificetis, viuetis. Vbi ostendit quantũ sit vitæ spiritualis præmium, quódq; ea vita præstat, vt Christũ intra te inhabitantem habeas, tũ quæ mortalia sunt corpora viuificat, eadẽ ad cœlum veluti alis additis subuehẽs, & simul virtutis viã faciliorẽ reddit, necessario deinceps admonitionẽ affert, dicens: Itaq; secundũ carnẽ viuere nõ debemus. nec tamẽ sic dixit, sed acrius multò, ac fortius eos feriens, his verbis: Debitores sumus spiritui. Nam dicendo, q̃ non sumus debitores carni, hoc planũ fecit. atq; id vbiq; adstruit, ostendens, q̃ ea quę à deo erga nos collata fuere beneficia, nõ debiti fuere, sed meræ ac nudæ gratiæ: quæ autẽ nostra subsecuta sunt facta, nõ iam ea studioſę voluntatis, sed debiti. Etenim quum ait. Precio empti estis, nolite fieri serui hominũ. id ipsum significat. & quum scribit, Nõ estis vestri ipsorum, idem illud declarat. & alibi rursus hæc eadẽ in memoriã redigit, ita inquiens: Si vnus pro omnibus mortuus est, igitur omnes mortui sunt, vt viuentes non amplius sibi ipsis viuant. Hoc itaq; & hic quoq; agens, ait, debitores sumus. deinde vbi dixit, Nõ sumus debitores carni: vt ne rursus illi⁹ dicta interpreteris in carnis naturam dici, nõ conticuit, sed attexuit, Vt secundũ carnem viuamus. multa enim sunt, quæ nos illi debemus. Nã illam educare, fouere, reficere, curare laborantẽ, induere, & infinita alia illi suppeditare debemus. Vt ne igitur existimes illũ eiusmodi ministeriũ tollere per hæc verba, Non sumus debitores carni: illud interpretatur, dicens: Vt secundũ carnẽ viuamus. illud enim, inquit, studium tollo, quod ad peccatũ ducit. nam quę ad illius curã faciunt, fieri nõ prohibeo. id quod & progressus declarauit. nam quũ dixisset, Carnis curã ne habeatis: nõ in eo subticuit, sed addidit, Ad concupiscentias. quod quidẽ & hic docet, dicens, illã vt curemus. debemus enim illi hoc. absit tamen vt secundum carnẽ viuamus, hoc est, ne ad illam deferamus vitæ nostræ dominiũ. illam enim necesse est sequi, non prærire. neq; illam oportet vitæ nostræ normam dare, immo spiritus leges accipere. Hoc ergo vbi definiuit, atque adstruxit, q̃ videlicet debitores sumus spiritui, tũ autem vbi ostendit, quorũ beneficiorum debitores simus, non ea in mediũ affert, quæ iam ptæteriere (vnde nobis admiranda est illius prudentia) sed quæ futura sunt. atqui sufficiebant & illa, sed tamen nõ allegat illa nunc, neq; mentionẽ facit immẽsorum illorum beneficiorũ iam acceptorum, sed futurorũ. neq; enim sic donatũ semel beneficiũ, vt expectatum ac futurũ illicere multos solet. atq; hoc vbi proposuit, primũ ab iis terret molestiis, malísq;, quæ eueniunt ex ea vita quæ est secundũ carnem, ita dicens: *Nam si secundum carnam vixeritis, moriemini:* Illã nobis innuẽs mortem immortalẽ, in gehenna videlicet pœnã, ac suppliciũ: seu poti⁹ si quis exactè hoc examinauerit, & in hac quoq; vita mortuus est ille talis. quod sanè ea quæ hanc præcessit disputatione planũ vobis fecimus. *Quòd si spiritu facta corporis mortificetis, viuetis.* Vides vt nõ de corporis natura loquatur, sed de actionibus carnalibus? neq; enim dixit, q̃ si spiritu naturã carnis mortificetis, viuetis, sed actiões, ac ne has quidem omnes, sed prauas: atq; hoc liquet in subsequẽtibus. si enim hoc feceritis, viuetis, inquit. & quo id fieri liceat modo? si illi de omnibus ratio habetur. Etenim & ipsum videre, & ipsum audire, & ipsum loqui, & ipsum ingredi, & quæ sunt eiusmodi, corporis actiones sunt. ac si eas mortificemus, tantũ aberit vt viuamus, vt & homicidij rei pœnas daturi simꝰ. quáſnam igitur actiones mortificare nos vult? nempe eas, quæ ad maliciã mouentur, eas quæ ad viciositatem pergunt. quas ne aliter quidẽ mortificare licet, q̃ per spiritũ. illas enim alias interficere, se ipsum est perimere. quod fas minimè fuerit. Has autẽ per spiritum tantũ. Si eũ hoc adfuerit, fluctus omnes cõpescũtur, affectus ipsi sunt repressi, ac nihil omnino cõtra nos insurgit. vides vt à futuris nos, quod prius dixi, hortetur, & ostẽdat debitores, nõ ab iis solũ, quæ iam facta sunt? nõ enim hoc solũ est, inquit, beneficiũ spiritus, q̃ præteritis nos peccatis liberauit, sed q̃ & ad futura inexpugnabiles reddit, & vita dignatur immortali. posteà & aliã mercedẽ proponẽs, addidit: *Etenim quicunque spiritu dei ducuntur, hi sunt filij dei.* Hæc enim rursus corona, priore multò est maior. quapropter neq; simpliciter dixit, Quicunq; enim spiritu dei viuunt: sed, quicunq; spiritu dei ducũtur: ostendens, q̃ sic vult illum vitæ nostræ dominũ esse, vt gubernatorẽ nauigij, & aurigã currus equorũ. nec corpus solũm, sed ipsam etiã animã habenis huiusmodi subiicit. neq; enim illã vult dominari, suóq; quodã instituto viuere, sed & illius authoritatẽ spiritus potestati supposuit. vt ne enim lauacri dono cõfisi, vitã subsequentẽ negligerent, ait: Quãuis baptisma acceperis, nisi spiritu postea ducaris, dignitatẽ datã perdidisti, & adoptionis prærogatiuã. Propterea nõ dixit, quicunq; spiritũ acceperũt: sed, quicunq; spiritu ducuntur. Hoc est, quicunq; omnem vitã ita viuunt, hi sunt filij dei. deinde quando quidẽ hæc dignitas & Iudęis quoq; data erat, Ego enim dixi, inquit, dij estis, & filij altissimi omnes. ac rursus, Filios genui, & exaltaui. & Primogenitus meus Israël. quin & Paulus ait, quorũ est ipsa adoptio. adstruit deinceps quantũ sit honorũ inter illũ & hunc discrimen. quanquã enim nomina eadẽ sunt, inquit, tamẽ res ipsæ non eædẽ: quorum quidẽ apertã exhibet probationẽ, cõparatione quidem inducta tum ab iis qui rectè agunt, tum à rebus iam datis, tum à futuris. ac prius ostendit, quænã ea essent quę illis data fuissent. quęnam ergo ea erãt?

Psal. 81. b *Esaiæ. 1. a* *Exod. 4. f*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Spiritus seruitutis. idcirco addidit, dicens: *Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum ad timorem.* Deinde prætermittens dicere id quod oppositũ, cõtrariúmq; seruituti est, hoc est, spiritum libertatis, quod maius multò est, posuit, nẽpe adoptionis spiritũ, per quẽ libertatis spiritus ille conflabatur, sic dicens: *Sed accepistis spiritũ adoptionis.* Et hic quidẽ spiritus quis sit, liquet. at seruitutis spiritus quisnã sit, non liquet. necesse igitur fuerit ipsum id quid sit, manifestiꝰ reddere. neq; enim obscurum solũ, sed & valde ambiguum ancẽpsq; dictum id. spiritum enim nequaquã accepit Iudęorũ populus. quid igitur est quod hic ait? certè literas ita vocauit, quandoquidẽ spirituales erãt. sicuti & legem spiritualem, & aquã à petra emanantem, & ipsum item mãna. omnes enim, inquit, eandẽ escam spiritualem manducauerũt, & omnes poculũ idem spirituale biberunt. petram porrò sic vocat, dicens: Bibebant autẽ ex spirituali sequenti petra. quãdoquidẽ enim naturã excedebant omnia ea, quę fierent, spiritualia ipsa vocauit. non ꝙ spiritum accepissent ij, qui rerum illarum tum participes erãt. & quomodo literæ illæ seruitutis erant literæ? omnem vitæ illorũ formã proferto, ac tum demum id apertè intelliges. etenim supplicia illos eueſtigiò excipiebãt, & merces statim sequebatur, mẽsurã suã habẽs, quotidiani frumẽti ritu famulis admẽsi ac traditi. & magnus vndiq; timor ob oculos vigẽs, & circa corpora purgationes, & intra actiones continentia. apud nos verò nõ ita, sed cogitatio, & conscięntia expurgatur. neq; enim dicit deus, ne occidas tantũ, sed ne iracaris. neq;, ne mœcheris, sed ne aspicias lasciuè, vt ne amplius videlicet ob præsentaneæ pœnę timorẽ, sed ob ipsius amorẽ, tum virtutis habitus, tũ reliqua officia, ac rectè facta in nobis existant. neq; promittit terram melle lactéq; affluentẽ, sed vnigenito cohæredes efficit, à rebus nos præsentibus, modis omnibꝰ arcens, tum illa potissimũ daturum se pollicitus, quæ illos capere oportet, qui filij dei effecti fuerint, sensibile quidẽ ac corporale nihil, verũ spiritualia omnia. quamobrem illi quidem quãquam filij vocabantur, tamen tanquam serui, nos autem vt liberi facti, adoptionẽ accepimus, tum verò cœlũ expectamus. adde his ꝙ cum illis verba per alios facit, nobiscũ autẽ per seipsum. illi pœnæ formidine adducti oĩa agebant, hi autẽ spiritus desiderio & amore. & ipsum hoc argumẽto est, ꝙ iussa prætergrederentur illi, vt mercenarij & ingrati, nunquã non murmurantes, hi autem ꝙ spiritui placeant. atq; illi quidẽ vel beneficiis dum afficerentur, blasphemabant, nos autem vel inter ipsa pericula gratias agimus. atq; adeò si de delinquentiũ pœna ratio ineunda est, & hic quoq; discrimen ingens. neq; enim vt illi lapidati, vsti, manus, pedésve à sacerdotibus truncati, sic & nos cõuertimur: sed sufficit à paterna mensa eiectos, & à cõspectu, certũ dierum numerũ submotos esse. Iã & apud Iudæos verbi honos erat adoptio tantũ: hic autem & res consecuta est: nẽpe per baptismum purgatio, spiritus datio, aliorum bonorũ suppeditatio. quibus ipsis alia plura afferri possunt, ex iis quæ nostrã nobilitatem, illorũ autem tenuitatẽ arguunt. quæ omnia per spiritũ, per timorẽ, per adoptionẽ vbi significauit, & aliud item argumentũ adfert, quò dignoscas spiritus ipsius adoptionẽ nos habere. Quódnam id, obsecro? *Per quem clamamus, Abba pater.* Hoc autem quale, quantúmq; sit, sciunt mystæ ipsi, qui ritè iubẽtur hoc primũ in pre-

Supr.7.c. *Exo.17.b.* *Ibid.16.c* *1.Cor.10.c.* *Ibidem.* *Matth.5.c.d.*

ce mystica verbũ effari. Quid igitur, inquies, deũ illi etiã non vocabãt patrẽ? Non audis Mosem, dicentẽ, Deũ qui te genuit, reliquisti? non audis Malachiã exprobrãtẽ ac dicẽtem: Deus vnus est & pater omniũ nostrum? sed vt hæc, & his item plura dicta sint, nusquam inuenire est illos hoc verbo vocare deũ, aut sic preces fundere. at nos omnes & sacerdotes, & priuati, principes, & subditi, ita precari iussi sumus, & hanc primam vocẽ edimus, post admirabiles illas parturigines, post nouã, ac mirificã enitendi legem. alioqui vt demus illos aliquando deũ ita vocauisse, tamẽ id illi à propria cogitatione, quũ qui in gratia viuũt, à spirituali efficientia idem agant. Quemadmodum enim sapientiæ spiritus est, per quem qui insipientes erant, ij sapientes efficiebantur, & hic à doctrina manifestus fit, & spiritus item est potentiæ, per quẽ infirmi mortuos suscitarunt, & dæmones exegerunt, & spiritus est doni medicinarũ, & spiritus prophetię, & spiritus linguarũ, ita sanè & spiritus est adoptionis. Ac sicuti cognoscimus prophetiæ spiritũ ab iis rebꝰ, vnde qui ipsum habet, futura prædicit, non propria mente loquens, sed à gratia motus: sic sanè & spiritũ adoptionis cognoscimus ab iis, vnde qui spiritũ eundem accepit, patris nomine deũ appellat, ab ipso videlicet spiritu motus. Hic autẽ ostẽdere volens germanam legitimámq; cognationem, & Hebræorum quoq; vsus est lingua. neq; enim solum dixit, pater: sed abba pater. quæ potissimum vox est germanorũ ac legitimorũ ad patrem liberorum. Itaq; quum differẽtiam eã posuisset, quæ est tum à vita, & moribus, tum à gratia data, tum à libertate, & fiducia: adducit & aliud argumentum excellẽtiæ eius, quę per huiusmodi adoptionẽ existit. quódnam id quæso? *Idẽ spiritus testatur vnà cũ spiritu nostro*, inquit, *quod simus filij dei.* Neq; enim ab ipsa tantùm voce id affirmo, ait, sed & à causa, à qua vox ipsa nata est. spiritu enim dictante atq; in verba præeunte hæc dicimus. Quod quidem alibi apertius declarãs dixit: Misit deus spiritũ suum in corda nostra, clamantem, abba pater. Quid porrò sibi vult, Spiritus vnà cum spiritu testatur? paracletus, inquit, cum dono nobis dato. non enim doni solùm vox hæc est, sed & paracleti, qui donum largitus est. nam hic ipse nos per donum docuit sic loqui. quum autem spiritus testatur, quæ tandẽ restat ambiguitas? Nam si vel homo, vel angelus, vel archangelus, vel alia huiusmodi potestas hoc polliceretur, par cõueniẽnsq; esset nonnullos hæsitare. quum autẽ summa essentia, & ea quidẽ, quæ hoc largita sit donum, † vel ab iis, vnde] preces fundere iussit, nobis testimoniũ afferat: quis tandẽ de dignitate ambiget? neq; enim rege suffragio suo aliquẽ eligente, aut honorem alicui apud omnes prœconio suo decernente, sustinebit subditorũ quisquam contradicere. *Quòd si filij, igitur & hæredes.* Vides vt pedetentim donũ augeat? quandoquidem enim licet & filiis esse, ac non hæredibus fieri, neq; enim qui filij, ij omnes hæredes sunt: attexit & hoc, ꝙ videlicet & hæredes. Iudæi autem cum eo ꝙ adoptionẽ talem non habuerint, ab ipsa etiam hæreditate eiecti, abdicatiq; sunt. malos enim malè perdet, & vitẽ tradet agricolis aliis. & ante hoc dixerat, Multi ab Oriẽte & Occidẽte venient, & recumbent cũ Abrahã: filij autẽ regni foras eiicientur. neq; tamẽ intra hos fines se ipse cõtinuit: sed & quod hoc maius est, ponit. quódnam id? ꝙ videlicet dei hæredes, idcirco & addidit: *Hæredes dei.* Et quod etiã amplius,

Deut.32.c *Mala.1.b* *Gala.4.b* *† etiã per eos quos.* *Mat.21.d* *Ibid.8.b*

plius, ꝙ non simpliciter hæredes, *Sed cohæredes Christi.* Vides vt contendat nos prope dominũ sistere? quoniam enim non omnes filij, hęredes, ostẽdit nos tum filios, tum hæredes. quoniã porrò non omnes hæredes, magnificarũ rerum hęredes sunt, ostendit nos id esse assecutos, quum dei hæredes simus. Rursus quãdoquidem hæredes quidẽ dei esse contigit, nõ omnino autẽ vnigenito cohæredes, ostendit nos & hoc assecutos. ac cõsidera sapientiam. nam quæ molesta quidẽ sunt corripiens, in pauculáq; contrahens, quũ dixit, quidnã iis accidet, qui secundũ carnem viuũt, nempe ꝙ morientur: vbi ea attigit, quæ leniora, dulcioráq; sunt, orationem educit in latiorem campum, illã extendens declaranda mercedis retributione, ostenditq; & diuersa, & magna esse dona. nam si filium esse immẽsa sit gratia, cogitato quàm magnum sit, & hæredem esse. ꝙ si hoc magnum, multò magis & illud, cohæredem. deinde ostendens ꝙ non gratiæ solùm donum est, simul dictis suis fidem arrogans, addidit: *Siquidem simul cum eo patimur, vt & vnà cũ illo glorificemur.* Nam si rebus in molestis, ait, cõmunionem cum eo habuimus, multò magis in iocundis id erit. qui enim tot tantísq; bonis eos donauit, qui nihil boni operis fecerant, is vbi viderit nos laborem impendisse, ac tam multa esse perpessos: quo pacto non remunerabitur magis? Quum enim ostẽdisset rẽ ipsam esse retributionẽ, vt fides dicto arrogetur, ac nullus hæsitet: ostendit rursus illã & gratiæ vim habere partim quidẽ vt & apud eos qui dubitant, dicta fidẽ faciant, & eos qui gratiã eam accipiunt nõ pudeat, tãquam qui dono salui sint effecti. partim autẽ vt intelligas deum retributionibus labores nostros vincere. & hoc quidem tum declarauit quum dixit, Siquidẽ simul cum eo patimur, vt & vnà glorificemur: tum autem quum adiunxit & addidit, *Quòd non sunt pares afflictiones præsentis temporis, ad gloriam quæ reuelabitur erga nos.* In præcedentibus quidẽ morum correctionem exigit ab eo, qui spiritualis sit: quum dicit, Nõ debetis secundũ carnem viuere, nempe vt qui talis fuerit, concupiscentiã, iram, auariciã, vanam gloriam, inuidiam vincat. Hic autẽ posteaquã illum vniuersi muneris cõmonefecit, tum dati, tum futuri, & extulit, & exaltauit spe, &† propter Christũ stitit, tum verò vnigeniti cohæredẽ pronunciauit, bono illũ animo esse iubẽs: educit deinceps & ad pericula. neq; enim perinde fuerit, affectus, qui intra nos sunt, vincere, atque tentationes illas tolerare, flagella, famem, exilia, vincula, catenas, pellacias, & inductiones. Hęc enim admodum indigent animo generosiore ac iuueniliore. ac vide vt simul deprimat, atq; attollat concertantiũ sensum. quum enim ostendit, maiora esse præmia laboribus, tum magis inuitat, nec sinit cristas illos tollere, vtpote qui vincantur coronarũ retributione. & alibi quidem ait: Nam momentanea leuitas afflictionis nostræ, mirè supra modum æternum pondus gloriæ parit nobis. ad eos enim tum illi sermo erat, qui in philosophia præcellebant. hoc autem loco leuia quidem illa non patitur esse: mitigat autem ipsa futurorum retributione, dicens: Reputo autem non esse pares afflictiones præsentis temporis: nec dixit, ad futuram requietem, sed quod maius erat, ad futurã gloriam. etenim vbi requies, ibi non omnino gloria: vbi autem gloria, ibi omnino requies. deinde posteaquã futuram illã dixit, ostendit ipsam iam esse. neq; enim dixit, ad gloriam, quæ futura est: sed, quæ reuelabitur, tanquã quæ nunc quidẽ sit, occultẽtur tamẽ adhuc. quod & alibi manifestius ait, Vita nostra occultata est cũ Christo in deo. Bonũ ergo animũ de ipsa suscipito. præparata enim iam est, labores tuos manens. Quòd si dolet tibi rẽ in futuro esse positã, illud ipsum saltẽ te delectet. nam ꝙ magna quædam, atq; ineffabilis sit ea gloria, & præsentiũ rerum conditionem superet: illic recõdita, repositáq; est. neq; enim simpliciter posuit verba hæc, afflictiones præsentis temporis, sed vt ostenderet nõ qualitate tantũ, sed & quantitate illã superiorẽ esse. Siquidẽ afflictiones eę, quales quales sunt, vitæ præsenti cohærentes sunt. Futura autem bona ad immortalia vsq; prorogantur secula. quæ quandoquidẽ figillatim dicere non habuit, neq; oratione repræsentare, ab eo, quod apud nos maximè amabile esse videtur, nẽpe à gloria, ipsa nominauit, bonorũ autẽ fastigium & caput hoc esse videtur, attollẽs porrò & aliunde auditorẽ, & ab ipsa creatura orationem auget, duo adstruens per ea quæ dicturus est, & præsentiũ contemptũ, & futurorũ desideriũ, atq; vnà cũ his tertium, seu potius primũ: dũ videlicet ostẽdit, quanto deus studio humanũ genus amplectatur, quantóq; in honore ac precio naturam nostrã habeat. adde ꝙ & philosophorũ dogmata omnia de mundo hoc meditata, tanquã aranęæ telam, & puerorũ delectamẽta hoc vno dogmate disturbat, ac deiicit. sed vt nobis apertiora hæc fiant, ipsam Apostolicã dictionem exaudiamus. *Etenim solicita creaturæ expectatio*, ait, *expectat, vt palàm fiant filij dei. quippe vanitati creatura subiacet, non volens, sed propter illum, qui subiecit eam sub spe.* Quod enim ait, hũc habet sensum: Hæc creatura vehemẽter dolet, hæc, quæ modò diximus, bona expectans. nam ἀποκαραδοκία vehemens expectatio est. vt autẽ oratio significantior fieret, & mũ dum hunc vniuersum loquentem inducit, id quod & prophetæ factitant, inducentes tum fluuios manibus plaudentes, tum colles saltantes, tum montes subsultantes, non vt hæc animata esse putemus, neq; vt illis cogitationem aliquã attribuamus, sed vt bonorũ amplitudinem intelligamus, vt quæ vel ea etiã, quæ sensu carent, pertingat. Hoc ipsum autẽ & in rebus molestis persæpe faciunt, inducentes & vitem lamentãtem, & vinum, & montes, & templi laquearia eiulantia, vt & hinc rursus malorum grauitatẽ reputemus. Hos itaq; Apostolus imitatus hoc loco veluti personam, creaturam inducit, eámq; ait suspirare, ac dolere. non ꝙ suspirium aliquod à terra & cœlo editum audierit ipse, sed vt futurorum bonorũ declaret immensitatem, & desiderium quod habet, vt malis præsentibus liberetur. *Quippe vanitati creatura subiacet, non volens, sed propter illum, qui subiecit illam.* Quid hoc sibi vult, Vanitati creatura subiacet? corruptibilis effecta est. quo nomine, & quamobrẽ? propter te hominem. quãdoquidẽ enim corpus accepisti mortale, & patibile, idcirco & terra execrationem accepit, & spinas tulit, ac tribulos. Quòd porrò cœlum vnà cum terra veterascens, in melius desinens mutabitur, audi prophetam dicẽtem: Initio tu domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli: ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes tanquam vestimentũ veterascent, & quasi amictum conuolues ipsos, & immutabuntur. Et Esaias item hæc plana faciens, dixit: Inspicite in cœlum sursum, atq; in terram deorsum, quòd cœlum tanquam fumus firmatum est, terra autem tanquam vestimentum veterascet, illiúsque in-

Hic sup.c. *† id est. Christo propinquum.* *2.Co.4.d* *Gen.3.d* *Psal.101.d.* *Esa.24.a*

Universidad de Deusto Biblioteca

A colæ tanquã hæc peribunt. Vides vt vanitati seruiuit creatura? & quo pacto liberatur à corruptione? ille enim ait, quasi amictũ cõuolues ipsos, & immutabuntur. Esaias autẽ, illius incolæ tanquã hæc peribũt, nõ omnimodũ dicẽs interitũ. neq; enĩ illius incolę, hoc est homines ipsi talem interitũ patientur, sed temporalem, ac per illũ ad immortalitatem transmutabuntur, quemadmodum & creatura. quæ omnia his verbis, tanquã hæc, significauit: sicuti & Paulus in progressu ait. Nũc verò de ipsius seruitute disputat, ostẽditq; qua causa talis effecta est. causam autẽ ipsos nos ponit. quid igitur, iniuriáne illi illata est, quũ ob alterum hęc passa sit? nequaquã. etenim propter me facta est. quæ igitur propter me facta est, ea quo pacto iniuria afficiatur, si hæc illã pati cõtingat in mei correctionẽ? † alioqui autẽ quoties iusti & iniusti ratio habetur, nõ debet me mouere, si quis mihi obstrepat B de inanimatis ac sensu carentibus.] sed Paulus quandoquidẽ ipsam per prosopopœiam induxit, nulla rationũ harum, quas dixi, vsus est, sed alia quadam auditorem supra modũ consolari studens. quali quęso? quid ais, inquit, malè affecta ꝓpter te, & corruptibilis facta est? verũ nullam illa ne sic quidem iniuriam accepit. Etenim propter eundẽ te rursus immortalis futura est. Hoc enim sonat verbũ id, sub spe. quum autẽ dicit, non volens subiacet: id non dicit, vt illam ostẽdat sententiæ dominã esse, sed vt intelligas negociũ totum, Christi curam fuisse, non creaturæ eiusdẽ beneficium. Hoc verò dicito, & quánam spe? *Quoniam & ipsa creatura liberabitur.* Quid id verbi est, & ipsa? nõ tu solũ, sed & quod te inferius est, quódq; particeps nõ est nec cogitationis, nec sensus, vel hoc ipsum bonorum tecũ communionẽ habiturum est. *Liberabitur* C *enim*, ait, *à seruitute corruptionis.* Hoc est, non amplius erit corruptibilis, sed corporis tui venustatem sequetur. nam quemadmodũ corruptibili te effecto, & ea quoq; corruptibilis est effecta: sic incorruptibili effecto te, & ipsa quoq; subsequetur, comésq; tibi erit. quod declarans, addidit: *In libertatem filiorum dei.* Hoc est, propter libertatẽ. Nam quemadmodũ nutrix ea quæ infantem alit regiũ, illo ad paternũ principatum euecto, & ipsa quoq; bonorum fructũ percipit: ita & creatura, inquit. Vides hominẽ nusquam non pręcedere, ac propter illum omnia fieri? Vides vt leniat ac mitiget concertantẽ, tum autẽ dei immẽsam ostẽdat benignitatẽ? quid enim doles, inquit, ob tẽtationes? tute propter temet pateris: creatura propter te. non solùm autem lenit, sed & dictis fidẽ adstruit. Si enim creatura sperat, propter te modis omnib' facta: mul- D tò magis tu, quẽ propter creatura bonis illis omnib' fruituta est. Nã veluti homines ipsi, dũ filius dignitate aliqua adepta proditurus est, & seruos quoq; splẽdidiore veste ad filij gloriã exornãt: ita & deus creaturã incorruptione vestit, in libertatẽ gloriæ filiorũ. *Scimus enim quòd omnis creatura congemiscit, simúlque nobiscum parturit vsque ad hoc tempus.* Vides vt auditorẽ pudefaciat? tantum non hoc proferens, ne creatura efficiare deterior, neu tu præsentib' rebus acquiescas. nõ enim illas solũ non amplecti oportet, sed ingemiscere, ob retardationẽ nostrę ab hoc orbe profectionis. si enim creatura hoc facit: multò magis conuenit te, qui ratione præditus ornatúsq; es, hoc ostendere. sed nondũ hoc magnopere facit, ad pudorẽ inurendũ, idcirco addidit: *Non solum autem illa, sed & ipsi, qui primitias spiritus habemus, & nos ipsi in nobis ipsis gemimus.*

† alioqui autẽ iusti & iniusti rationem super inanimatis ac sensu carẽtibus ne mouere quidẽ conuenit.

Hoc est, futura qui iam gustàuimus. Vt enim saxeus admodũ quis sit, quæ data iã sunt, ea vel idonea fuerint quæ illũ excitent, & à præsentibus abducant, tũ autẽ ad futura, duplici quidẽ de causa, veluti alis subnixum traducant: partim ꝙ magna ea sint, quæ data sunt, partim ꝙ vel tot, tantáq; ea, primitiæ sint. Si enĩ primitiæ tales ac tantæ, vt per eas & peccatis fuerimus liberati, tum iustitiã, ac sanctificationẽ assecuti: qui autẽ id tẽporis fuere, ij & dæmones exegerint, & mortuos per vmbrã, per vestimenta suscitarint, cogitato, ipsa tota res quãta esse possit? Et si creatura mẽtis, rationis ac sermonis expers, rerum harum ignara gemit: multò magis nos. Deinde vt ne hæreticis ansam det, visus quæ præsentis vitæ sunt, suggillare: gemimus, inquit, nõ præsentia incessentes, sed maiora expetẽtes. Hoc enim declarauit, quũ ait: *Adoptionem expectantes.* Quid ais, obsecro? sursum ac deorsum assiduè versauisti, atq; acclamasti, quum diceres, Filios nos iã esse effectos, nũc verò bonũ hoc in spe reponis, qui scribas adoptionẽ ipsam expectari oportere? Hoc igitur inductione corrigẽs, ait: *Redemptionẽ corporis nostri.* Hoc est, numeris omnibus absolutã gloriã. nunc enim rerũ nostrarũ status in obscuro est collocatus, quoad extremũ emiserimus spiritũ. nam multi ex filiis, canes effecti sunt, & captiui. ꝙ si bona cũ spe decesserimus, tum donũ ipsum immotũ, & apertius, & maius, non amplius exhorrescens mutationẽ eam, quã mors, peccatúmq; afferunt. tum demũ ergo firma erit gratia, quũ corpus nostrũ morte, & affectionibus mille, quas patimur, liberatũ fuerit. Hoc enim est redẽptio, nõ simpliciter solutio, sed vt ne amplius rursus ad priorẽ reuertamur captiuitatẽ. Nam vt ne hæsites, animíq; pendeas, dum assiduè gloriæ nomẽ audis, interim de ea nihil, quod apertũ quidẽ sit, intelligens, † à particula subaperit, quę futura sunt, corpus tibi immutans, & cum illo creaturam vniuersam cõmutans. quod & alibi apertius declarauit per hæc verba: Qui trãsfigurabit corpus humilitatis nostræ, vt conformetur corpori gloriæ ipsius. & alibi rursus ita scribit: Quum autẽ mortale hoc induerit immortalitatẽ, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoriã. Porrò autẽ quum ostenderet fore, vt vnà cum corporis interitu, & rerum item humanarum status euanescat, intereátque, scripsit rursus alio quodam loco: Præterit figura huius mundi. *Spe enim*, ait, *seruati sumus.* Nam quãdoquidẽ in futurorũ pollicitatione cõmoratus est, videbatur autẽ id imbecilliorem auditorẽ molestè habere, si in spe bonorũ adoptio cõsisteret, prius adstruẽs illa apertiora iis esse, quæ & præsentia sunt, & oculis cõspiciuntur: tum autem multa disputans de donis iam datis, atq; ostendens nos bonorũ eorundẽ primitias accepisse, vt ne omnia hic quæramus, nobilitatémque nostram prodamus, eam videlicet, quam à fide habemus, ait: Spe enim seruati sumus. quod autem ait, hunc habet sensum: Hic non omnia quærere, sed & sperare oportet. Hoc autẽ solũ donum deo contulimus, nempe datã illi futura promittẽti fidem, hácq; vna seruati sumus via. si igitur illam amiserim', collationis nostræ summam totam amiserimus. Interrogo enim te, ait, non sexcentis malis obnoxius eras? non deploratus? non sententiæ subiacens? non omnes salutem tibi restituere minimè valentes? quid igitur te saluum fecit? quòd in deo spem tuam solùm collocaueris, illíque credideris super iis quæ promisit, ac dedit. nec aliud

† id est, aliqua ex parte. Phili. 3. d. 1. Cor. 15. g. Osee. 13. d. 1. Cor. 7. f.

amplius cõferre habuisti. Hæc igitur fides si te saluũ A fecit, hanc magnopere etiã nunc retineto. quæ enim iam tibi tot, tantáq; bona est largita, liquet planè eã ne de futuris quidẽ ementitam esse. Vbi enim mortuum, perdirũ, captiuũ, inimicũ nacta, amicũ effecit, & filiũ, & liberũ, & iustũ, & cohęredẽ: deniq; vbi tot, ac tãta largita est, quot quantáq; ne expectauit quidem vnquã quisquã: quî fieri queat, vt post tantã liberalitatẽ atq; necessitudinẽ te in subsequẽtibus nõ excipiat? ne igitur dicas, rursus spes, rursus expectationes, rursus fides: ita enim ab initio saluus es effectus, & hanc dotem spõso solã attulisti. retineto igitur ipsam, & asseruato. Si enim hic omnia exigis, officiũ meritúmq; omne tuũ perdidisti, per quod splendidus effectus es: propterea inducit dicens: *Spes autem si videatur nõ est spes, quod enim quis cernit, cur idẽ speret? si verò quod non videmus, speramus, id per patientiam expectamus.* B Hoc est, si omnia hic quæsiturus es, quid spe opus? quid igitur est spes? de futuris fiducia? quid enim magnũ à te deus postulat, qui ex se ipse perfecta tibi largitus est dona? Vnũ à te postulat solũ, † fidem. vt habeas & tu aliquid, quod ad tuã conferas salutẽ. id qđ significare volẽs, addidit: *Si verò quod videmus speramus, id per patientiam expectamus.* Nam deus sic sperantẽ coronat, vt qui se ipse laboribus infinitis afficit, affligit, excruciat. Patientiæ enim nomẽ sudorũ est, & tolerantiæ multæ: sed tamen largitus est & hoc speranti, vt animũ laboribus exercitũ consoletur: deinde declarat nos ad leue, modicúmq; hoc, magnũ etiã assequi auxiliũ, dicens, *Consimiliter autẽ & spiritus auxiliatur infirmitatibus nostris.* Patiẽtiæ enim pars altera tua quidẽ fit, altera autẽ ad spiritus ipsius suppeditationem spectat, vt qui te ad spem cõponat, exerceátq;, & per C eandẽ item spẽ labores tuos leuet. posteà vt intelligas, ꝙ non in tuis solũ laboribus, ac periculis hęc gratia præsto adest: sed in iis quoque, quæ facillima esse videntur, opitulatur, suũ vbiq; conferens auxiliũ, addidit: *Si quidem hoc ipsum quod oraturi sumus, vt oportet, non nouimus.* Hæc autem dixit, tum ostendens, magnopere nos spiritui curæ esse, tum illos docens, nõ omnino existimare debere, ea vtilia esse, quæ humanis cogitationibus vtilia videntur. nam quandoquidẽ verisimile erat, illos inter flagella, inter exilia, inter sexcenta, quæ paterẽtur mala, requiẽ quærere, existimaréq; sibi eam esse vtilẽ: tum autẽ hanc à deo gratiam postulare, ait: Ne quæ vobis vtilia vidẽtur, ea omnino esse existimetis. etenĩ ad id dei auxilio egemus, vsque adeò imbecillus est homo, ac per se nihil. itaque dixit: Siquidẽ hoc ipsum, quid oraturi simus, vt opor D tet, nõ nouimus. Vt ne enim amplius discipulũ ignorantiæ pudeat suæ, palã facit & magistros in eadem ignorantia versari. neq; enim dixit, non nouistis: sed, nõ nouimus. ac ꝙ ea non dixerit modestiã præ se ferens, per alia indicauit. nam indesinenter in precibus suis Romã videre orabat, nec quũ precaretur id assecutus est. præterea & pro stimulo, sibi in carne dato: hoc est, pro periculis, sæpenumero preces fudit, ac omnino voti incõpos euasit. quin & Moses in veteri lege obsecrãs Palęstinã vt videret, & Hieremias pro Iudæis supplicans, & Abrahã pro Sodomitis. *Verùm ipse spiritus intercedit pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Obscurum est hoc dictũ, propterea ꝙ multa ex iis miracula, quæ tum fierent, fieri nunc desierint: eapropter necesse nobis est rerũ illarum statũ vos docere, atq; ita demũ apertior erit sermo. quis igitur tum rerum

† spem. Supr. 1. b. 2. Cor. 12. b. Hier. 9. a. Gene. 18. c. d.

A status erat? diuersa iis omnibus dona deus largiebatur, qui baptismũ susciperent, quæ quidẽ & spiritus vocabantur. Prophetarũ enim spiritus, ait, prophetis 1. Co. 14. f subiecti sunt. & hic quidẽ obtinebat] prophetiæ, do- 1. Co. 12. b num, ac futura prædicebat. ille autẽ sapientię ac plebem docebat. ille autẽ sanitatum, & ægrotãtes curabat. ille autẽ potestatũ, ac mortuos excitabat. ille antẽ linguarũ, & variis loquebatur vocibus. porrò autem vnà cũ his omnibus erat & precũ donum, quod & ipsum, spiritus dicebatur: quo qui præditus erat, ꝓ plebe vniuersa preces fundebat. quandoquidẽ enim permulta quum ignoremus eorũ quæ nobis conducũt, quæ minimè cõducunt postulamus: accessit donum precum ad vnum aliquẽ eorum, qui tũ viuerẽt, qui quod cõmuniter vniuersitati ecclesiæ conducebat, id tum ipse pro omnibus postulãs staret, tum autem alios edoceret. Spiritũ igitur hic vocat tum donum tale, tum animã eam, quæ donum id susciperet, quæq; apud deũ intercederet, ac gemeret. Qui enim huiusmodi gratia dignus est habitus, is magna cũ animi compũctione stans, multis item cũ gemitibus, iis dico, qui ipsa quidẽ mente, deo se prosternunt, quæ omnib' vsui sunt, postulat. cuius & nũc signũ diaconus est ꝓ populo preces deo offerẽs. Hoc igitur Paulus sentiens, dixit, ipse spiritus intercedit ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus. *At ille qui scrutatur corda.* Vides nõ de paracleto verba fieri, sed de corde spirituali? quoniã nisi hoc esset, dicere oportebat: At ille qui scrutatur spiritum. Verũ vt intelligas hic agi de homine spirituali, & eo qui precum donũ habet, addidit: *At qui scrutatur corda, nouit quis sit sensus spiritus:* Hoc est, hominis spiritualis. *Quoniam secundũ deum intercedit* C *pro sanctis.* Neq; enim ait, ignorantẽ deum docet: verum hoc fit, vt nos discamus ea precari, quę oportet, atq; à deo postulare, quæ placita illi fuerint. hoc enĩ sonat verbũ id, secundũ deũ. Itaq; & hoc fiebat consolationis eorũ, & doctrinæ optimæ causa, qui accederent. Etenim paracletus is erat, qui dona largiebatur, quíq; infinita iam bona dederat. Hæc enim omnia ait, operatur vnus & idẽ spiritus. fitq; hoc ipsum 1. Co. 12. a nostræ institutionis gratia, atque vt spiritus charitas declaretur, ꝙ videlicet eousq; se submittat, nobiscũ se accommodãs: vnde & fiebat, vt qui preces fundedat, exaudiretur, hoc ipso quòd secũdum deum preces ipsæ fierent.

Morale.

Vides quantopere illos doceat amorẽ pro ipsis susceptum, tum honorem erga ipsos exhibitum? Quid enim tandẽ est, quod ꝓ nobis deus nõ effecerit? cor- D ruptibilẽ mundũ propter nos, & eundẽ incorruptibilẽ fecit propter nos. Vexari propter nos & affligi prophetas permisit, misit in captiuitatẽ propter nos, in fornacẽ incidere propter nos siuit: infinitáq; tolerare mala & ꝓphetas ꝓpter nos ipsos fecit, & Apostolos propter nos. vnigenitũ propter nos dedit. diabolũ ꝓpter nos punit. nos in dextra sedere voluit. probris affectus est ꝓpter nos: probra enim, inquit, Ps. 68. b. eorũ, qui te probris afficiũt, super me deciderũt. Sed tamẽ post tot, tantáque nos vel à se deficiẽtes nõ dimittit: sed & hortatur rursus, & alios cõponit, vt pro nobis obsecrẽt, vt nobis gratificetur, qđ in Mose effectũ est. Etenim illi dicit: Mitte me, & illos delebo: vt Exo. 32. c. illũ adducat ad suscipiendam pro illis supplicationẽ. & nunc idem factitat. Propterea & precũ donum dedit, id quod fecit nõ ipse obsecrationis indigens, sed vt ne ipsi dũ simpliciter salui simus, deteriores red-

Universidad de Deusto
Biblioteca

damur. Quo sanè nomine sępenumero vel ppter Dauid, vel propter aliũ quempiam, illis se conciliari ait, hoc ipsum moliens rursus, vt figurã cõciliationi addat: quanquã benignior multò visus ipse fuerit, si nõ per illũ, vel per illum, sed per seipsum diceret, illis se iram dimitttere. Verũ nõ ita in animum ille suum induxit, vt ne conciliationis videlicet argumentum, iis qui salui fiunt, ignauiæ causa existat. Propterea & ad
Hie.11.c. Hieremiã dixit: Ne roges pro populo hoc: nã te ipse non exaudiã. non quòd illũ à precibus cessare (salutẽ enim nostram magnopere desiderat) sed quia illos terrere vellet. quod quidem propheta quũ intelligeret, à precibus nõ abstinuit. Atque vt intelligas illum verba ea protulisse non vt à se illũ auerteret, sed vt pudefaceret, audi quid dicat, An nõ vides quid il-
Hier.2.c. li faciunt? & ad ciuitatẽ quũ ait, Si te nitro laueris, & agglomerata herba lanaria te absterseris, nihilominꝰ iniquitate corã me maculata es: nõ id dicit vt illam in desperationẽ agat, sed vt ad pœnitentiam excitet.
Ionæ.3.b. Quemadmodũ enim in Niniuitis, sententia indefinite pronunciata, ac nulla bona spe ostensa, magis terruit, & ad pœnitentiã egit: ita & hic facit, tũ illos excitans, tum prophetę maiorẽ venerationẽ addẽs, vt sic illum saltẽ audiant. deinde posteaquã morbo incurabili laborarẽt, in eo perseuerãtes, ac ne aliis quidem abductis, ad sanitatem redirent, primùm quidẽ admonet ibi manere. vt verò nõ sustinuere, sed in Aegyptũ transfugêre: hoc quidem cõcessit: postulat autem ab ipsis, vt ne vnà cum Aegypto & ad impietatẽ quoq; transeãt. quod vbi non sunt persuasi, prophetam vnà cum illis mittit, vt ne omnino decętero impingant. quandoquidẽ enim illi ita vocantem nõ sequerẽtur, ipse illos sequitur, corrigẽs, ac prohibẽs vlterius in viciũ ferri: patris ritu indulgẽter filium omnibus in rebus infortunatũ tractantis, nusquam non illũ vnà secum ducentis, aliàs autem sequentis. Quo sanè nomine non in Aegyptum solũ Hieremiam, sed & Babylonem Ezechiel misit: hi autẽ non contradixerunt. nam posteaquã dominum suum viderent illos magnopere amare, & ipsi quoq; amorem eundẽ susceperunt, in eóq; perseuerarũt. Haud aliter q̃ si filiũ familiàs inutilẽ probus seruus misereatur, dũ patrem illius causa sese attristantẽ atq; affligentẽ videt. Quid enim est quod prophetæ iidẽ propter illos nõ
Heb.11.g. tolerauere? secti, exacti, probris affecti, lapidati sunt, infinita perpessi mala, ac post hæc tamẽ oĩa ad illos
1.Re.15.g currebãt rursus. Nã Samuël nõ intermisit à lugendo Saũle, à quo quãquã tã malè haberetur, vt mala etiã toleraret incurãda: tamẽ nullius malorum eiusmodi memor fuit. Iudæorũ autẽ populo & lamentationes scriptas Hieremias cõposuit. cui quũ magister militiæ Persarũ permitteret, omni cũ securitate ac libertate vbi vbi vellet habitare, populi molestiã, tũ autẽ aliena in regione afflictionẽ domestica mãsione antiquiorẽ habuit. Eadẽ ratione & Moses regiã & quã
Exod.2. b.c. in ea morã facere poterat contẽnens, ad illorũ cala-
Dani.9.a. mitates aduolauit. Et Daniel itẽ dies vigintisex nullo cibo sumpto mãsit grauissimo ieiunio macerãs, vt deũ illis cõciliaret. præterea & pueri tres in fornace,
Dani.3.c. tantóq; igni dũ essent, supplicationẽ tamen pro illis deo obtulerũt. non enim pro se illi dolebant, qui salui essent ipsi, sed q̃ tum maximè arbitrarentur fiduciam se apud deũ habere: propterea pro illis suppli-
Ibidem.d. cabant. hac de causa & dicebãt: In anima cõtrita &
Iosue.7.b. spiritu humilitatis suscipiamur. propter hos & Iosuë vestimenta sua scidit, propter hos & Ezechiel lamẽtabatur querebatúrq; trucidatos intuitus. Et Hieremias dicebat: Sinite me, amare flebo. & antea quoniã apertè pro malorũ condonatione obsecrare nõ audebat, terminũ quęrebat dicẽs: Quousq; domine? est enim sanctorũ genus omne beneuolũ, propensóque erga alios affectu. propterea & Paulꝰ dicebat: Induamini igitur tanquã electi dei, sancti, misericordiæ viscera, probitatẽ, animi humilitatẽ. Vides exactã verbi vsurpationẽ, vtque perpetuò misericordiã à nobis deposcat. neq; enim simpliciter dixit, misereamini: sed, induamini: videlicet vt quẽadmodum vestis vnà nobiscũ semper esse solet, ita sit & misericordia. neque verò simpliciter misericordiã dixit: sed, misericordiæ viscera: nimirum vt naturalẽ imitemur pietatẽ, atq; necessitudinẽ. At nos secus factitamus, ac si ad nos quis accesserit obolũ vnum flagitans, iniurij sumus, cõuiciamur, aggressorẽ vocamus. Nõ horrescis ô bone, nõ rubore perfunderis, ob panis frustum aggressoris verbũ vsurpare? q̃ si ille vrgens aggressionem facit, hac certè de causa misericordia dignꝰ est, vt qui sic fame prematur, vt talẽ coactus personã induerit, éstque hoc crudelitatis nostræ crimen. Nam quãdoquidẽ faciles nos illis exhibere nõ sustinemus, artificia mille cõmentari coguntur, vt importunitatem inhumanitatémq; nostrã decipiant, tum autem duriciẽ emolliant: alioqui sanè si argentũ, aurúmve postularet ille, nõ ab re suspectus tibi fuerit: sin autẽ necessarij victus causa accedit, quid intẽpestiuè disputas? quid, quæ ad rem nihil faciunt, exactius perscrutaris, inertiã, ocium, pigriciã illi obiiciens? Nam si hæc dicenda, nõ aliis sanè, nisi nobis ipsis dicenda fuerint. Ad deũ igitur quum accedis, peccatorũ veniam flagitatũ, hæcce tibi verba in mentẽ veniant, ac tum intelliges decentius, conuenientiúsq; esse, vt eadem hæc tute ex deo, q̃ ex te pauper audiat. Nihilominus tamẽ nunquam hęc tibi verba deus dixit, abscede. etenim molestus, insidiatórq; es, in ecclesiam quidem assiduè ingrediẽs, legúmq; mearum dictionem auscultans: in foro autem, & aurum, & libidinẽ, & hominum auariciam, deniq; cætera omnia mandatis meis anteponens. Et quidem nunc humili, demissóq; animo iaces, prece autem peracta confidẽs, audax, crudelis & inhumanus. facesse igitur hinc, neque posthac accedito. hæc enim & his item plura audire meremur: nunquam ille tamen quicquã tale exprobrauit. Sed lenis est, & patiens, tum autẽ suas omneis partes implens: plura etiã, q̃ postulemus, largitur. Itaq; hæc expendẽtes, mẽdicos paupertate liberemus. qui si etiam negociũ nobis faceſſent, ne quid plus iusto indagemus: eiuscemodi enim & nos quoq; salutis indigemus, videlicet quæ venia, humanitate, misericordia magna coniuncta sit. Fieri enim nõ potest, fieri inquam non potest, salui ij vt euadant, quorum vita summo, acrique examine fuerit excussa: sed supplicio omnino afficiãtur, ac pereant ij necesse est. Absit igitur vt cũ aliis summo iure agamus, ac seuerissimo iudicio vtamur, vt ne & nos quoq; exactè rationẽ reposcamur. peccata enim habemꝰ quauis venia maiora. quapropter illos potiꝰ misereamur, etiãsi ea peccata perpetrent, quæ veniã non mereantur, vt & ipsi quoq; talem misericordiã, veluti per nos prius reconditã, recipiamus, quanquã quantumcunq; liberales, munifici, ac misericordes fuerimus: certè talem conferre benignitatem nunquã poterimus, quali ipsi nos à be-

nos à benigno deo indigemus. quî igitur absurdũ nõ est, tãta in indigẽtia cum simus, tanto cum examine in ratione à cõseruis exigẽda versari, & aduersantia nobis omnia facere? neque enim sic illũ beneficẽtia tua indignũ pronuncias, vt te ipsum dei clementia. nã qui cõserui in rebus tam exacte, támq; exquisite disceptat: multo magis deum habiturus est hoc cõtra se factitantẽ. Ne igitur ipsi aduersum nos loquamur: verum vt per ocium, ac pigritiã inopes ad nos adierint, illis largiamur. etenim & nos multa quidẽ, atq; adeo omnia per socordiã delinquimus: nec tamẽ eueſtigio pœnas exigit deꝰ, sed nobis pœnitẽtiæ tẽpus indulget, nutriens per singulos dies, erudiens, edocẽs, cætera omnia suppeditãs, & quidẽ vt & nos ipsius misericordiã hãc æmulemur. Deponamus igitur crudelitatẽ hãc, expellamus feritatem, tanquam nos ipsos potius, q̃ alios beneficio afficiẽtes. His eñ argentum quidem, panẽ ac vestem largimur: nobis autem maximam reponimus, ac recondimus gloriã, atq; adeo talem, vt eam nobis oratione repræsentare minime liceat. Nam corporibus nõ amplius corruptibilibus resumptis simul regnabimus, simúlque glorificabimur cũ Christo. hoc quale quãtúmq; sit, hinc sciemus, imò vero nulla id quidẽ ratione aperte vnquã sciuerimus: vt autem tantæ eius rei paruam saltẽ cogitationẽ capiamus, vtcũque potero, quod dixi repræsentare conabor. Quæro eñ ex te, si quis tibi forte seni iã effecto, & in paupertate victitãti polliceretur fore, vt te repẽte adulescentẽ efficeret, atq; ad ipsum ætatis florẽ perductũ, præualidum, supráq; omnes formosum redderet, tũ autẽ totius orbis regnum ad annos mille largiretur, regnum inquã altissima pace abũdans: quid tandem pro hac pollicitatione tibi nõ sume res tum faciendũ, tum patiẽdum? En igitur Christꝰ nõ hęcce, sed his multo sanè maiora pollicetur. neq; enim quale est senectutẽ inter, & iuuentutẽ discrimẽ, tale est mortalitatẽ inter, & immortalitatem: neq; perinde inter se discrepãt futura illa gloria, & prẽsens, vt regnũ & paupertas. sed similiter se res habet, vt si insomnia cũ veritate cõponas: imò vero nihil quicquã adhuc expressimꝰ. nulla eñ oratio satis esse queat ad repræsentandã differentiæ magnitudinẽ futurarũ rerũ ad præsentes. quod autẽ ad ipsum tempus pertinet, ne cogitatione quidem prorsus cõplecti differentiam queas. Quo enim quis modo cũ vitæ huius rebus, ac cito interituris, vitã sine fine duraturã comparet? Nam pacis illius, & præsentis discrimẽ tale quidẽ est, quale pacis & belli. porrò mortalitas ad immortalitatẽ collata, qualis gleba lutea ad purum, ac lucidũ vnionem composita. imò vero qualicunque comparatione vti valeas, rem ipsã nullo represẽtare modo posſis. Nã vt vel Solaris radij lumini, vel splẽdidissimæ coruscationi illorũ corporũ pulchritudinem comparem, nihil tamen quod ad splendoris illius dignitatẽ accedat, dicturus fuero. pro his itaq; quot opes, quot corpora exponere, imò vero quot animas proiicere dignũ non fuerit? Age vero si te quis in regiã deducat, perficiatq; vt in conspectu omniũ tecum rex in colloquium veniat, tum autem eadem te mensa, eodẽ secũ victu dignetur, te certe ipse omnium fœlicissimũ cẽseres: in cœlum autem conscẽsurus cũ sis, inibíq; propter ipsum rerum vniuersarũ regem adsessurus, tum autem splẽdorem angelico splẽdori oppositũ redditurus, & arcana illa gloria fruiturus: dubitas nũ tibi sit pecuniarum iactura faciẽda? cũ tamẽ si vel vita ipsa deponẽda foret, exultare, gloriari, præ voluptate nimia erigi, ac veluti volucrẽ fieri cõueniret. Tu porrò vt magistratum adipiscaris, furtorũ tibi occasionẽ daturũ (neque enim id genus commodum, lucrum ipse appellauerim) facultates extrudis, atq; adeo ære alieno cõtracto, si necesse sit, & vxorẽ quoq; vnà cum liberis pignori opponere nõ vereris: proposito autẽ cœlorum regno, principatu successorẽ nullũ habente, vel deo ipso iubente, nõ vt partẽ anguli terrę, sed totum ipsum cœlũ capias, cunctaris, ac tergiuersaris, & ad pecunias ore hiãti stas, nihil cogitãs, si cœli huius partes eæ, quas ad nos cõuersas vides, tãta sunt tum pulchritudine, tum delectatione: quales tãdem esse possint superiores illæ partes, quale itẽ cœli cœlũ esse debeat? quãdoquidẽ autẽ nobis id nõ licet corporeis oculis nũc cõtueri, cogitatiõe sursum ascẽdito, supráq; hoc cœlũ stãs, oculos cõuertito ad cœlũ illud hoc nostro superius, ad illam altitudinẽ nullo fine circunscriptam, ad horroris plenum lumen, ad illos angelorũ populos, ad illas archãgelorum nationes immẽsas, ad illas alias incorporeas virtutes: ac rursum à superioribus illis plagis cũ descẽderis, imaginẽ eam, quæ apud nos est, cõtingito: videlicet depingito regis eius ornatũ, quem apud nos versari vides: nimirũ homines aureis vestibꝰ indutos, mulorũ alborũ auro ornatorũ, eóq; sese efferentiũ paria, currus lapillis intertextis fabrefactos, stratum candidũ, laminas circũ currusvẽtilatione sese agitãtes, dracones sericis in vestibus effigiatos, clypeos, aureos habentes vmbilicos, lora ab his ad summũ rotarũ gyrũ multos per lapillos extẽsa, equos aureis stratis ac frænis cõspicuos. cũ autẽ rex sese aspectui nostro offert, tum demũ nihil eorũ, quæ dixi, cõtẽplamur: nã ille nos ad se vnus cõuertit, tum autem & purpùrea induméta, & diadema, & cathedra, & fibula, & soleę, & ingens oris splendor. His igitur omnibus exacte simul coactis, inde rursus cogitationẽ ad superiora traducito, atq; ad illum diem terribilẽ in quo Christus aduenturus est. neque enim tũ multorũ iuga videbis, neq; aureos currus, neq; dracones clypeósve, sed quæ horrore multo plena cũ sint, tãtã nobis mẽtis perculsionẽ, emotionẽq; afferunt, vt vel ipsæ incorporeæ virtutes ad ea obstupescãt. Cœlorũ enim, *Mat.24.* inquit, virtutes quatiẽtur. tum enim vniuersum cœlũ *c.* aperitur, tum cõuexorũ illorũ valuę relaxãtur: descẽdit autem vnigenitus dei filius, non viginti, non centum hastatis satellitibus stipatus, sed chiliadibꝰ, myriadibꝰ angelorũ, archãgelorũ, Cherubin, Seraphin, cæterarũq; virtutũ, eruntq; omnia & timore & terrore plena, terra ipsa cum vehemẽtia ac fragore elisa, hominibus iis omnibus, qui vnquã fuerũt, ex quo natus est Adam vsque ad illũ diem è terra exurgẽtibus, & eiulsis: ipso Christo tãta cũ gloria sese ostendẽte, vt luna, & sol, & omne aliud lumẽ occultetur à splendore illo illuminatũ. Quæ tãdem oratio repræsentabit illam beatitudinẽ, claritatẽ, gloriã? heu me miserum. Etenim succurrit mihi nũc, vt lachrymer, & ingemiscam valde, dum animo lustro, quibus excidimus bonis, à qua alienati sumus fœlicitate: nam alienati certe sumus (vicẽ interim narro meã) nisi si quod magnũ, admirãdũq; opus ediderimus. Ne mihi igitur quisquã hic gehennã alleget. quauis enim gehenna grauior tãtæ illius gloriæ priuatio, quibuscunque suppliciis deterior quietis illiꝰ alienatio. Nihilominus

Universidad de Deusto
Biblioteca

minus tamẽ ad præsentia inhiamus,nec diaboli astũ A intelligim⁹,qui per parua magnis nos priuat,qui largitur lutũ,vt aurum rapiat,atq; adeovt cœlũ eripiat, qui vmbram obiectat, vt à veritate deturbet, qui in somnijs illudit (hoc em̃ sunt mũdi huius diuitiæ) vt cũ dies illuxerit,omniũ pauperrimos ostẽdat. Hæc igitur animo versantes tãdẽ aliquãdo,vel serò, dolũ fugiamus,& ad futura traducamur.neque enim hac nos ratione tueri possimus,quòd videlicet præsentis vitæ fragilitatẽ ignorauerimus, reb⁹ ipsis in dies singulos tuba clarius clamitãtibus præsentiũ rerum tenuitatẽ,risum,dedecus,pericula,barathra.Quam igi tur defensionẽ vsurpaturi sumus,qui quę periculosa quidem sunt,&turpitudinis plena,toto studio persequamur,quæ vero minus periculosa cũ sint,nobis tũ gloriã tum nominis claritatem afferunt, fugitemus: deniq; nos ipsos totos pecuniarum tyrannidi dedamus?harũ enim rerum seruitus quauis tyrãnide pestilentior est. atq; id certe sciunt,qui vt ea tyrannide liberarẽtur,digni inuẽti sunt. vt igitur & vos quoq; pulchrã hanc libertatem edisc atis,vincula abrũpite, à laqueo resilite, neu vobis aurum domi iaceat: sed quod vel immẽsis opib⁹ preciosius est,misericordia, & benignitas auri loco. Ea enim fiduciã erga deum nobis prẽstat,illud autem magnam in nos infamiam infundit,præpotentẽ aduersum nos reddens diabolum.Quid igitur hostẽ contra te armas, viresq; illius auges?dextrã potius cõtra illũ tuam armato,vniuersamq́ domus pulchritudinẽ in animã introducito.omnẽ porro opulẽtiam in cogitationem reponito,ac tibi cœlum pro arca ac domo opes aurúmque asseruet:deniq; nostra omnia † ipsi nos circũiecti sumus.]muris em̃ multo præstãtiores,ac solo honestio C res sumus.quid igitur nobismet neglectis, in iis studium omne nostrũ reponimus, quæ tantum abest vt hinc decedẽtes capiamus,vt ne hic manentes quidẽ retinere possimus,cũ tamẽ sic nobis ditescere liceat, vt nõ hic solũ,sed & illic quoq; opulentissimi appareamus.Nã qui agros,qui ædes,qui aurum in animo circũfert,is vbicunq; gẽtium apparuerit,cũ his ipsis diuitiis apparet.Et quo id,inquis,fieri potest modo? potest quidẽ,idq; nõ ita magno negocio. nam si eas opes per pauperũ manus in cœlũ trãstuleris,vniuersas in tuã ipsius animã trãstuleris,sic vt vel morte ingruẽte eripere eas tibi possit nemo:verũ sic hinc decedas,vt vel illic diues sis. Id genus thesaurũ habuit Tabitha: itaq; illã domus sua celebrẽ non reddidit, non muri,nõ lapilli,non colũnæ,sed induta viduarũ corpora,sed lachrymæ effusæ,sed mors fugitãs, sed D vita reuersa.Eiusmodi & nos quoq; nobis ipsis apothecas cõparemus,eiusmodi ædes extruam⁹:sic fiet, vt & deum socium operis habeamus,& nos illi operis cõsortes simus. Ille enim pauperes in rerũ natura cũ non extarent,perfecit tamẽ vt extarẽt,à se in medium adducti:tu autem illos in mediũ adductos, nõ fuisti fame,reliquáq; afflictione deperire,eos curãs, & reficiens,atque vndique dei templum excitãs. cui rei quæ tandem alia par esse queat,si officij, auxilijq́; præstiti,si famæ, existimationisque ratio habẽda est? qui si necdũ edoctus es, quãto te deus mũdo ornauerit,dum tibi paupertatis curam ac studiũ iniunxit, illud tecũ sic reputato.Si tãtã tibi potestatẽ faceret, vt collabẽs cœlũ erigere,ac restituere posses:nónne hoc facto interpretareris,honore te eo honestatum, qui cõditionẽ maxime superaret tuam? Ecce igitur

†nobis ipsis circuniecta habeamus.

Act.9.g

maiori te honore dignatus ille est. Nã quod illi vel cœlis ipsis honoratius est, huius tibi erigendi, restituẽdíque curam credidit.deus enim,ea inter omnia quæ videtur,homine nihil maioris æstimat:propter quem videlicet & cœlum & terram,& mare fecit.In quo ipso sanè inhabitare magis gaudet.quàm in cœlo.Nos tamen vel hæc cum intelligamus, nullã planè curam,prouidẽtiámve dei templorũ suscipimus: sed illis relictis,neglectisque, nobis ipsis ingentes & splendidas ædes extruimus.propterea bonis omnibus orbi sumus, atq; admodum inopibus pauperiores,quòd ædes eas ornamus, quas nõ possumus nobiscum hinc discedentes asportare,illis relictis,quas liceret aliò vnà nobiscum transferre. Nam pauperũ corpora demortua omnino resurgent, ac tum deus qui hæc iniunxit,illis in medium productis,eos collaudabit,qui illorũ curã susceperint, admirabitúrq; B quòd illos collapsuros nũc præ fame, nunc præ nuditate,& algore modis omnibus sustẽtarint. Sed tamen cum nobis tot, tantæq́; sint laudes propositæ, cunctamur adhuc,pulchram hanc curam detrectantes. Atque ipse quidẽ Christus nõ habet quò diuertatur,sed circumit peregrinus,nudus,esuriens:tu autem suburbana,tu balnea,tu pergulas,tu ambulacra, deniq; tu mille cubicula extruis temere,ac frustra,ac Christo ne paruũ quidẽ tectũ impertiris, coruis autẽ ac vulturibus cœnacula exornas.quid hac amẽtia deterius?quid hac insania pestilẽtius?Nã summæ ,perfectò insaniæ argumẽta hæc sunt.Imò verò quodcũque quis huic furori nomẽ indiderit,nullũ sanè satis idoneũ indiderit.Sed tamẽ si volemus, poterim⁹ sanè morbũ hunc,licet admodum pestilẽtem, à nobis arcere:nec poterimus solum,sed nobis facile,nec facile simpliciter,sed & multo facili⁹ hac liberari pernicie,q̃ corporalibus morbis, idq; eo magis, q̃ medicus ipse præstãtior est. Eũ igitur medicũ adsciscamus, obsecremúsq; nobiscum negocium capessere, partésq; ad id nostras conferamus. Voluntatẽ dico, alacritatẽ,studiũ.nulla enim re alia illi opus erit. verum si hæc tãtum à nobis acceperit, suas ille omneis partes cõferet.nostras igitur cõferamus,vt & hic pura sanitate fruamur,& futura item bona assequamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria,& imperium,in secula seculorum,Amen.

Homilia xv.

Scimus autẽ quòd iis qui diligunt deum, omnia simul adiumento sunt in bonum. Videtur mihi hic omnem hunc locum ad eos mouisse, qui in pe- D riculis versantur,seu verius dicam,nõ hũc solum,sed & qui paulò antè explicati sunt. Nam & illud, non sunt pares afflictiones præsentis temporis ad gloriã quæ reuelabitur: & illud, omnis creatura gemit. & quod dixit,Spe seruati sum⁹: &,per patiẽtiã expectamus:& illud,quod oraturi sim⁹,vt oportet, nõ nouimus:hæc inquã omnia ad illos eosdẽ dicta sunt. docet em̃ illos non ea omnino eligere debere quæ ipsi vtilia sibi esse existimauerĩt, sed quæ ipse spirit⁹ suggesserit.Accidit em̃ nõnunquã,vt quę ipsis cõducere,ac prodesse viderẽtur, ea detrimentũ ingens importarẽt.Itaque laborũ relaxatio,& periculorũ liberatio,& vita in libertate,ac securitate acta,illis cõducere videbat.& quid mirũ si illis? quãdo & ipsi quoque beato Paulo id ita se habere videbat. verũtamẽ postea didicit,quòd quæ his sunt cõtraria, ea cõducibilia sunt:edoctusq́; boni æqui ea cõsuluit, in eisq; acquieuit.

acquieuit.Ter itaq; Christũ cum obsecrasset, vt periculis defungeretur,vbi illius vocẽ hanc exaudiuit, 2.Cor.12.b. Sufficit tibi gratia mea: virtus em̃ mea in infirmitate perficitur:exultabat persecutionẽ sustinẽs,iniuria affect⁹,mala incurabilia perferẽs.mihi em̃ placeo,ait, ibid.c in persecutionibus, in cõtumeliis, in necessitatibus. quapropter dicebat:Siquidẽ hoc ipsum, quod oraturi simus,vt oportet,non nouimus: & oẽs admonebat,spiritui huic cõcedere.etenim ipse spirit⁹ sanct⁹ nostri curã admodũ habet,idq; deo est placitũ.modis ergo omnibus illos cõponens, atq; exercens, inducit & quę hodie dicta sũt, ratiocinationẽ mouẽs, quæ idonea sit ad illos refocillãdos. Scimus em̃, inquit,q̃ iis qui diligunt deum,omnia simul adiumẽto sunt in bonum.cum autẽ dicit,omnia, & ea itẽ, quæ molesta esse videtur,dicit:Nã vt afflictio, vt inopia, vt carcer,vt fames,vt mors, vt quoduis aliud ĩgruat: B potest deus hæc omnia in contrariũ cõmutare, quãdoquidẽ & hoc immensæ potẽtiæ eius est,quæ grauia esse videntur,ea nobis leuia reddere, & ad auxiliũ nostri cõuertere.Quapropter,nõ ait, quòd iis qui deũ diligunt,nulla accedit res,quæ aduersa sit,sed q̃ ea adiumẽto est ad bonum. Hoc est, deus malis, aduersisq́; rebus vtitur ad eorũ existimationẽ, probationémq;,quibus insidiæ struũtur: quod multo mai⁹ est,q̃ si prohibeas,aduersa ne accedãt,aut vbi accesDanie. 3. b.e serint,tollas.Hoc igit & in Babylonica fornace prestitit.Neq; em̃ prohibuit quominus in illã sancti inciderẽt,neq; illi cũ incidissent,flammã restinxit,sed ardere sinẽs,per hãc ipsam admirabiliores illos effecit:& in ipsis itẽ Apostolis id gen⁹ alia miracula modis omnibus edidit. Si enim homines philosophiæ gnari,natura rerũ in contrarium abuti possunt,& qui in paupertate victitãt,ditescentibus opulẽtiores apparere,& per obscuritatẽ lucere: multo magis deus in iis,qui ipsum diligũt, & hæc & multo his maiora præstat.vna em̃ solũ re opus est,vt illũ videlicet germano amore prosequare,& omnia alia subsequũtur. Quemadmodũ ergo his auxilio sunt ea etiã,quę nocumentum afferre videntur:sic iis, qui illũ nõ amãt, vel ea nocẽt,quæ auxiliũ afferũt.Iudæis igitur dãno erant & signorũ ostensio,& dogmatum rectitudo,& philosophiæ doctrina, ac propter illa quidem intẽperiis Christum agi dictitabant: propter hæc autem antitheum,hoc est deo aduersantem esse aiebant:ob signa porrò edita,& extinguere illũ aggressi sunt.Latro vero in crucẽ sublatus,clauis affixus,cõuiciis affectus,mala infinita tolerãs,hinc non solũ nocumentũ nullum accepit, sed vel lucrum maiorem in modum D tulit.Videș vt iis, qui deum diligunt, omnia auxilio sunt in bonũ?Quum igitur magnũ hoc bonũ expressit, & quod valde humanã transcenderet naturam, quoniã multis incredibile esse videretur,à prẽteritis hinc fidem conciliat,sic dicens:*Iis qui iuxta propositum vocati sunt.*Considera enim statim ab ipsa vocatione dictum.Cur enim non ab initio omnes vocauit?neq; ipsum Paulũ post alios statim? cuius dilatio videbat dãnosa esse, sed tamen à rebus,operibúsq; declarata est vtilis fuisse.Propositũ porò hic dicit,vt ne totum vocationi tribuat.Ita enim cõtradicturi erãt & Græci & Iudæi.Nã si vocatio solum sufficeret, qua tandem causa non omnes salui facti sunt? Propterea ait non vocationẽ tantum,sed & ipsum propositũ vocatorum salutẽ effecisse.neque enim coacta aut violẽta facta est vocatio.omnes igitur sunt vocati, at non A omnes obediuere.*Quoniã quos præsciuerat,eos & prædestinauit,cõformes imaginis filij sui.*Vides honoris cumulum? Quod em̃ vnigenitus natura fuit, id etiã illi per gratiã sunt effecti.Nec tamẽ hoc cõtentus fuit, q̃ videlicet dixerit,conformes, sed & aliud addidit, *Vt ipse sit primogenitus*. Nec hic substitit, quin & vnà cũ hoc rursus aliud adiũgit, dicẽs: *Inter multos fratres*,modis omnibus manifestã ostẽdere volens cognationem. Hæc porrò omnia dicta esse de dispẽsatione existimato.secundũ em̃ diuinitatẽ,vnigenit⁹. vides quot, quantáq; nobis largitus est?ne igitur de futuris dubita.Etenim & aliũde illius curã ostẽdit,dicendo iam inde ab initio illa ita esse præfigurata.homines enim à rebus sentẽtias de ipsis cõcipiunt,deo autẽ iã olim hæc visa sunt, & à summo initio erga nos affect⁹ est, ait igitur: *Et quos vocauit,hos & iustificauit*. iustificauit per regenerationis lauacrum. *Quos autem iustificauit,hos & glorificauit*. glorificauit per dona, per adoptionẽ. Quid igitur dicemus ad hæc? ac si dicat: Ne igitur posthac ipsa mihi pericula alleges, & quas ab omnibus insidias patimur.nã vt nõnulli sint qui futuris fidem nõ habeant,certe ad ea bona quæ iã facta sunt, adferre nihil possint.verbi gratia,ad eã amicitiã quã deus iam inde ab initio erga te habuit,ad iustitiã, ad gloriam.Hæc enim tibi per ea quę inamœna esse videntur,largitus est.Atque adeo quæ tu dedecus esse existimaueris,crucẽ,flagella,vincula, hæc sunt quæ orbi vniuerso suũ ordinẽ addidere. Quemadmodũ ergo,quæ passus ipse est,etiamsi ea austera, atq; inamœna videantur,iis ad libertatẽ,ad vniuersæ naturę salutem abusus est:ita &in iis,quę tute sustines,facere assueuit,malis afflictionibúsq; tuis ad tuã tum gloC riam,tum existimationẽ abutẽs. *Si deus pro nobis, quis contrà nos?*Quis enim nõ cõtra nos,ait? Etenim terrarum orbis cõtra nos,& tyranni,& populi, & cognati,& ciues,sed tamẽ hi cõtra nos cũ stent, tãtũ abest vt nobis incõmodent, vt vel nolentes coronarũ nobis authores existant,& bonorum infinitorum procuratores,ipsa dei sapiẽtia illorum insidias in nostrã salutem ac gloriam vertente. Vides vt nullus contra nos?Etenim Iob hoc ipsum splendidum reddidit, q̃ Iob.1.8 videlicet diabolus contra eum armatus esset. Nã & amicos contra illum,& vxorem contra illum,& vulnera,& seruos,& mille alias diabol⁹ suscitauit artes, ac nihil omnino cõtra illũ extitit,ac nõdum hoc illi magnũ,quanquã admodũ magnũ, sed quod multo erat maius,id demũ erat, q̃ videlicet res illæ omnes exitũ illi fœlicem attulere.quãdoquidem enim deus D ab illo stabat,certe & quæ contra illum stare viderẽtur,ea omnia ab illo steterũt.Hoc & in Apostolis itẽ vsu venit.Nã &Iudæi,& qui è gentibus essent,& falsi fratres,&principes,& populi,& mortes,&paupertates,& infinita cõtra illos erãt, & nihil tamẽ cõtra illos.Hæc em̃ ipsa sunt,quæ illos cũ maxime splẽdidos, atq; illustres, tum vero apud deũ hominésque laudatos effecerũt.Cõsidera igitur quale, quantũq; verbũ protulerit Paulus de fidelib⁹,&exacte crucifixis,quod ne diademate quidẽ ornat⁹ qui sit, assequi possit.Cõtra illũ enim stãt multi, & barbari armati, & hostes adorientes, & corporis custodes insidias struẽtes, & ex subditis plures idẽtidẽ insurgẽtes, & alia id genus infinita:at cõtra fidelem & eũ, qui diligenter dei legibus attẽtus est,nõ homo, nõ dæmon, non aliud quicquam stare poterit. Si enim pecunias ademeris, mereedem ipsi procuraueris: si maledixeris,

xeris;per cōuicium illustriorē illum apud deum reddideris:si ad famē adegeris,maior illi &gloria,& retributio.Præterea si quod omniū grauissimū esse videtur,morti tradideris,martyrij coronā texueris.q̄d igitur cū hac vita cōferri queat? cum nihil contra illum esse possit, sed & qui insidiari vidētur,ij ipsi illis non minori sint adiumēto , q̄ qui de illis bene mereri studēt.propterea ait,Si deus pro nobis,quis cōtra nos?deinde non contentus iis,quæ dixerat,maximū charitatis erga nos signū , & quod assidue circūuersat,ac semper celebrat:id & hoc itē loco ponit, nati cædē.nō enim iustificauit solū,ait, & glorificauit, & cōformes fecit imaginis illius:sed ne filio quidē pepercit,propter te.propterea & attexuit, dicens : *Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. quî fieri potest, vt nō cū eodē omnia nobis donet?* Ac cum hyperbole multáq; feruiditate dictiones vsurpat, vt illi⁹ declaret charitatē. quomodo ergo nos destituet, pro quibus ꝓprio filio nō pepercit, sed pro omnib⁹ nobis illū tradidit? Cōsidera em̄ quātæ id fuit bonitatis,ne proprio quidē parcere filio , sed illū dedere, & ꝓ omnib⁹ dedere,& vilib⁹,& ingratis,& inimicis. quî igitur fieri potest , vt nō cum eodē omnia nobis donet?Quod porrò ait,sensum hūc habet : Si filium suū largitus est,nec simpliciter largit⁹,sed cædi tradidit: quid iam super aliis rebus addubitas, dominum cū acceperis?quid hæsitas super possessionibus,herū cū habeas?nam qui quod maius erat, inimicis dedit: quî fiet,vt quę minora sunt,amicis nō det? *Quis intentabit crimina aduersus electos dei?* Hic aduersus eos qui dicunt,fidē nihil prodesse:quique densæ ac cumulatæ mutationi diffidūt.acvide vt illis repēte os obstruat, ab illius dignitate,qui elegit.nec dixit,quis intētabit crimina aduersus seruos dei , neque aduersus fideles dei?sed,aduersus electos dei.nā electiovirtutis signū est. si em̄ posteaquā equorum domitor equos elegit ad cursum idoneos,null⁹ est qui insimulare possit,sed ridicul⁹ habetur quisquis vicio id verterit:multo magis cū deus animas elegerit , maxime ridiculi ij fuerint qui electionē eā incusauerint. *De⁹ est qui iustificat. Quis ille qui condēnet?* Nō dixit,deus est,qui remisit peccata:sed quod mai⁹ multo, de⁹ est qui iustificat. quū enim iudicis calculus iustū aliquē pronunciauerit,& iudicis talis,quāti æstimādus fuerit,qui accuset?Igitur neque tētationes exhorrescere cōuenit. est enim deus pro nobis,ídq; demōstrauit per ea quæ edidit, opera:neq; nugas formidare Iudaicas.etenim &elegit nos & iustificauit . & quod admirādū est , vel per filij cædē iustificauit.quis igitur nos cōdēnabit,cum deus coronet?cū propter nos Christus cæsus sit?nec cæsus tantū , sed cum idem ille postea pro nobis intercedat? *Christus,* inquit, *qui mortuus est, imò qui & suscitatus est à mortuis, qui est ad dexterā dei, qui & intercedit pro nobis.* Etenim in ꝓpria dignitate qui apparuit, nostri curā nō deposuit,sed & ꝓ nobis intercedit,& adhuc eandē charitatē cōstanter seruat.neque enim contētus est occisione solū . quod quidē maximi est amoris argumentū,officiis iis quæ ad ipsum pertinēt , nō fungi modo,sed & aliū quoq; obsecrare . Hoc enim solū per id verbi,intercedit,demōstrare voluit, more hominū loquēs , ac nostræ sese imbecillitati attēperās,vt charitatē declaret:Nam verbum id, nō pepercit,nisi cū hoc sensu acceperimus,multa absurda subsequētur . Atque vt intelligas hoc esse quod adstruere vult, prius vbi dixit illum esse ad dexterā: tū

[A] addidit,illū pro nobis intercedere:quod æqualitatē ac paritatē declarauit,vt iā ipsa intercessio nō imminutionis, sed charitatis solius esse videatur . Si enim ipse vita cum sit,& fons bonorū omnium , & parem cum patre authoritatē obtineat,mortuos suscitās,ac viuificās,omniáq; alia faciēs:quomodo intercessionis egeat,vt nobis adiumento sit ? qui desperatos & condēnatos,propria authoritate ab illa condemnatione liberauit, & iustos & filios fecit,& ad honores supremos subuexit,& quæ nūquā sperata fuerant, ea ad opus deduxit : is quo tādē modo post omnia à se perfecta , post naturā nostram in throno regio ostēsam,ac collocatā,ad ea quæ faciliora sunt , intercessionis indigeat?Vides vt vndiq; ostēdat, se alia nulla de causa verbi id, intercedit, dixisse, q̄ vt feruorē ac vigorem illius erga nos charitatis declaret? quando & pater item videtur homines adhortari , vt sibi cō-[B]cilietur.Pro Christo enim,ait, legati sumus, tāquam deo exhortāte per nos.Verūtamē & deo exhortāte, & hominibus pro Christo legatione apud homines fungētibus,nihil hinc animaduertim⁹ quod dignitate illa sit indignū:sed vnū solum ex iis omnibus,quæ dicta sunt,colligimus,nempe dilectionis intentionē. Hoc itaque & hic faciamus.Si igitur spiritus intercedit gemitibus inenarrabilibus , & Christus mortuus est,& pro nobis intercedit , & pater proprio filio nō pepercit propter te,& elegit te, & iustificauit : quid restat quod timeas?quid exhorrescis? tātā charitatē, tantā adeptus tui curā? Quapropter vbi ostēdit magnam cœlitus erga nos prouidentiā : iam cum fiducia quæ sequūtur inducit.nec dicit,debetis &vos ita illum amare,sed tanquā numine afflatus esset de im-[C]mensa hac prouidētia,ait : *Quis nos separabit à dilectione Christi?* nec dixit,dei.sic illi indifferens est,&Christū, & deum nominare. *num afflictio?num angustia?num persecutio?num fames? num nuditas? num periculum? num gladius?* Vide beati Pauli prudentiā.neque enim ea protulit, quib⁹ quotidie capimur,pecuniarum amorē,gloriæ appetitionē,iræ tyrannidem:sed quæ multo sunt his truculentiora,atque impotentiora,& talia,vt possint ipsi naturæ vim adferre, & cogitationis firmitudinē loco diuellere sępenumero,vel nobis nolētibus:hęc ponit,afflictiones videlicet & angustias. Etsi em̄ numero cōstent,quæ dicta sunt, tamen habet vnaquæque dictio infinita tētationū tāquā agmina . nam cū dicit,afflictionem,& carcerē dicit,& vincula , & calūnias,& exilia,& alias omneis calamitates,vno verbo immēsum periculorū pelagus prætercurrēs : de-[D]niq; ea omnia,quæ hominibus aduersa eueniūt , per vnā significās dictionē . sed tamen cōtra hæc omnia audax insurgit.Idcirco &per interrogationē id profert,quasi tale sit, quod contradici minime possit . ꝙ eum qui sic amatus,quíque tantā sui prouidētiam sit assecutus,nihil prorsus inueniri queat,quod separare ac dirimere possit.deinde vt ne videantur hæc destitutionis signa esse,& ꝓphetā inducit multo antè tēpore hæc denunciantē,ac dicentem : *Propter te morti tradimur tota die . Habiti sumus velut oues destinatæ mactationi.* Hoc est,omnib⁹ sumus obiecti, atq; expositi, vt mala toleremus:sed tamē cōtra tot,tantáq; pericula, contra nouas hasce tragœdias sufficiens consolatio, †certaminum nobis suppositio]data est. seu veri⁹ dicam,non sufficiens solum,sed abundātior multo.neque enim propter homines , aut aliud seculare quicquā hæc patimur , sed propter vniuersarum rerū ait

dominum:

2. Co.5.d

Psal.43.d

† honoris nobis materia. ἀγαθῶν ὑπόθεσις,

habet Veronēse exēplar, sed margini Brixius adscripserat ἀγώνων ex Germano codice ni fallor.

dominū:nec hac solum illos,sed alia rursus,& ea varia,& multiformi,corona reuinxit. quādoquidē em̄ fieri minime poterat,vt qui homines essent,ij infinitas mortes tolerarēt, ostēdit,ne hac quidem ratione præmia esse imminuta.nā vt natura sortiti id sim⁹,semel tātū vt moriamur:tamē volūtate id quotidie ꝑpeti,si id in animū induxerimus,dedit deus. vnde liquet fore,vt cum tot hinc coronis decedamus,quot dies hic vixerim⁹,imò vero multo pluribus:licet em̄ die vno,& semel,& bis,& sæpe mori.qui igitur ad id cōparat⁹ fuerit,is semper mercedē absolutā recipit. Hoc igitur & ꝓpheta significās,dixit:Tota die.quapropter & illū Apostolus introduxit,illos vehementius excitās.Si em̄ qui in veteri lege, ait, vixerūt homines,terrā laborum suorum præmium cum haberent,& alia itē vnà cum præsenti vita finem capientia,ij vsqueadeo præsentē vitam, tum autē tentationes ac pericula despexerunt:quā tādem nos veniam habituri sumus,si post cœlū ipsum,post regnū supernū,post arcana bona,molles adhuc,ac segnes effecti, ne ad parem quidē cum illis virtutis mēsuram accedamus?ita tamen orationē nō extulit:sed hoc ipsum auditorū cōscientiæ relinquens,testimonio solo cōtentus est: ostenditq́; illorū corpora victimam fieri. nec tumultuari,aut turbari oportet,cū deus sic dispēsauerit.porrò autē & aliū de eos hortatur. Vt ne em̄ diceret aliquis,quòd hęc simpliciter philosophatur, nondum facto rerū periculo,addidit : Habiti sumus tanquā oues destinatæ mactationi: quotidianas apostolorū mortes significās. Vides fortitudinē , ac comitatem.quēadmodum enim illæ,inquit , dum mactantur, nō resistunt:ita neque nos . sed quandoquidē humanæ cogitationis imbecillitas post tot, tātáque aduersa , tētationum multitudinē exhorruisset, vide vt rursus auditorē excitet , sublimémque ac superbum efficiat,inquiens: *Sed in his omnibus plusquam superamus,per eum qui nos dilexit.* Quod enim mirabile est, hoc est: Quòd non superamus solū, sed quòd per ea ipsa superam⁹,per quæ insidias patimur: nec simpliciter superam⁹ , sed plusquā superam⁹ . hcc est, omni cū facilitate,citra sudores,ac labores.non enim molestias tolerantes, sed animū modo præparantes, sic vbiq; trophæa contra hostes statuimus.&id iusta de causa.Deus est enim,qui nobiscū decertat : ne igitur diffidas.si qui flagellamur,flagellātes superam⁹:si qui exigimur,persequētes vincim⁹:si qui morimur,viuētes†vertimus.Cum enim dei tum virtutē , tum charitatē adhibueris,nihil erit quod prohibeat miracula hæc,& incredibilia euenire, tū autē victoriā supra omnem modū elucere. neque enim simpliciter vincebāt,sed magno cū miraculo,sicq; vt facile intelligerēt omnes,non esse insidiatoribus illis bellum cōtra homines susceptū,sed cōtra inexpugnabilem illā potentiam . Iudæos igitur dispice , in manu illos sua dū haberēt, addubitantes tamen ac dicentes , Quid his faciemus hominibus?Nam quod mirū est,id demum est,quòd illos dum detinerēt,dum reos haberent,dū vincirēt, dum cæderent,mentis,consiliíque inopes hæsitabant adhuc,per hæc ipsa manus dātes, ac victos sese agnoscētes , per quæ tamē victoriā reportaturos se sperabāt.ac neque tyrānus,neque carnifices,neque dæmonū phalanges,neque ipse diabolus superare illos valebat:sed longe exuperabātur omnes,aperte intuiti,quas in illos artes intēdebāt,eas illis iisdē auxilio cedere. Propterea dixit, plusquam

†ὑπερνικῶμεν peruertimus, siue in fugam vertimus.

Act. 4.c

[A] superamus,noua em̄ victoriæ lex hæc erat, per ipsa demū aduersantia superare,ac nūquam superari, sed illos ipsos ita ad certamina descendere, quasi exitus domini iā essent. *Nā mihi persuasum habeo neque mortē,neque vitā,neque angelos,neque principatus,neque potestates, neque instātia,neq; futura, neque altitudinē, neque profunditatē, neq; vllam creaturā aliā posse nos separare à dilectione dei,quæ est in Christo Iesu domino nostro.* Magna quidē sunt dicta hæc,sed nobis incognita,hoc ipso , quòd tātam ipsi charitatē nō habemus . veruntamen vt magna sint, volēs Paulus ostēdere,nihil ea esse prę ea charitate, ac dilectione, qua esset à deo dilectus , post dei dilectionē tum demū suā attexit,vt de se nihil,quod magnum esset,prædicare videretur . quod autē ait sensum hūc habet:Quid tandē hæcce præsentia,& quæ vitæ huic cohærēt, incōmoda allegare opus est ? nā [B] vt res etiā mihi futuras alleges,ac potestates,res quidem,vt mortē ac vitam:potestates autē, vt angelos, archangelos,vniuersamq́;,quæ supra nos est,creaturam , certe vel ea ipsa animo quidē meo pusilla fuerint,si ad Christi charitatē conferantur:neque enim si quis mihi mortē illam perpetuā,ac nullo vnquam fine desiturā minitaretur,vt à Christo separaret,neq; si promitteret fore , vt vitā nullo fine terminandam producerē,ne hancce quidem conditionem admitterē.Iam quid reges mundi huius ac cōsules allegare cōuenit?quid illum,aut illum?Nam si vel angelos mihi allegaueris,si vel cœlestes omnes potestates, si vel ea omnia,quę in rerū naturā prodita,prodēdáve sunt:profectò mihi omnia perparua,tū quæ in terra, tum quæ in cœlis,tum quę sub terrā, tum quæ supra cœlos,prę eo,quē dico,amore.deinde perinde quasi [C] ne ea quidē satis esse possent, ad eum amorem , quo captus erat,repræsentādum: totidē alia rursus in rerum naturā producens,ait, Neque vllam creaturam aliā.Quod porrò ait,eiusmodi est:Si vel aliud tale ac tantū mundi opificium existeret, quale quantúmq; vel hoc ipsum quod spectamus , vel quod in mentis humanæ cogitationē cadere possit:nulla tamē res esset,quæ me ab eo amore submoueret . Hæc autē dicebat Paulus,nō ꝙ vel angeli ipsi,vel reliquę potestates id tētare, aggredíque vellēt, absit hoc , sed quòd quem amorē erga Christū præferret , cum omni cū excellētia ostētare vellet.Neque enim Christū propter Christi opera,sed propter illū,illius opera amabat, atque ad illū vnū respiciebat , vnū tantum veritus,ne ab eo amore excideret.Hoc enim vel gehenna illi terribilius erat. quēadmodum & in eo amore [D] persistere,vel cœlorum regno desiderabilius.

Morale.

Quanti igitur æstimandi ipsi fuerimus,cum ille ne ea quidē quæ in cœlis sunt,præ Christi amore admiretur : nobis vero quæ in cœno , ac luto sita sunt , ea Christo antiquiora sint?Et ille quidē ob Christi amorē vel in gehennā decidere libēs admittit , paratusq́; est vel à cœlorū regno excidere,si vtrunq; hoc proponatur : nos autē ne præsentem quidem vitam despicim⁹ . Digní ne igitur sum⁹ vel illius calceamētis, qui eousq; distam⁹ ab illius animi præstātia?Etenim ille ne cœlorum quidem regnum quicquam esse cēset,propter Christū.Nos cōtrà,ipsum Christum despicimus:res autē,quæ illius sunt, permagni facim⁹. atque vtinā illius saltem res magnificaceremus. Nunc vero ne id quidē est:sed vel cœlorum regnum nobis palàm quum offeratur, eo à nobis relicto,vmbras ac

somnia

Universidad de Deusto Biblioteca

ſomnia quotidie ſectamur.Atqui deus benign' quū
ſit,admodūq; māſuetus,perinde egit,vt ſi pater libe-
rorum amans , filio male ferente aſſiduam ipſius cō-
ſuetudinē , alia ratione ac ſolertia illum ſibi coniun-
gat.Nam quandoquidē nos illum,vt par eſt,minime
amamus:quàm multa ſunt, quæ nobis ille palàm of-
fert,vt nos ad ſeſe illiciat?quū tamē ne ſic quidē per-
ſiſtamus,ſed ad puerilia delectamenta trāſuolemus.
At nō ſic Paulus: quin tanquam ingenuus quiſpiam,
ac patris amās filius, paternā conſuetudinem ac cō-
greſſum ſolum expetit,exquiritq;,cæterarum rerum
non perinde curā habens:ſeu verius dicam,hac qui-
dem in parte &filij quoque eius,quē dixi,erga patrē
affectū lōge exuperans.Neque enim vnà & patrem,
& res paternas æſtimat. Verum quoties ad patrē re-
ſpicit,res eas nihili facit, ſed maluerit vel inter flagel
la,ac ſupplicia cū patre eſſe,quàm ab eo dirēptus de-
liciis frui . Horreamus ergo quicunque ne pecunias
quidē propter deum contemnimus,ſeu dicā verius,
quicunq; ne pecunias quidē propter nos ipſos cō-
temnimus.Paulus enim ſolus erat,qui propter Chri-
ſtum ingenue omnia ferret , non propter cœlorū re-
†ſuū ipſi' honorem. gnum,nō propter†illius precium,] ſed propter eam,
qua erga illum afficiebatur beneuolētiam : cum nos
neq; ipſe Chriſtus,neq; quæ Chriſti ſunt,à rebus ab-
ducāt ſecularibus.ſed veluti ſerpens, aut vipera , aut
porci, aut hæ ſimul omnes beſtiæ , ſic & nos in limo
reptam'.quid em̄,feris illis meliores nos ſum'?quib'
tot ac tanta cū exempla ſuppetant, oculos tamen in
terram etiamnum deiicimus, ac ne tātillum quidem
illos in cœlū attollere ſuſtinemus ? Et quidē deus fi-
lium dedidit , tu vero ne panem quidē illi propter te
tum dedito,tū trucidato impertiris.Illi pater,etiam-
ſi filius eſſet legitim', propter te haudquaquā peper-
cit:tu vero vel fame tabeſcentē deſpicis , præſertim
cum ſumptū factur' ſis ab iis quæ illius ſunt,tum au-
tē tua ipſius cauſa.Quid hac iniquitate deterius fue-
rit?ꝓpter te ille deditus eſt,propter te trucidat',pro-
pter te eſuriens circūcurſat:da ex iis quę ad illū ſpe-
ctant,vt ipſe inde cōmodum adiumentúmque deſu-
mas:at vero ne ſic quidē erogas . Nónne vel lapidi-
bus quibuſlibet ſtupidiores,minúſq; ſenſibiles ij fue
rint,qui tot inter res,quib' moueri,pertrahiq; debe-
rent , in hac adhuc diabolica crudelitate ſeſe obfir-
māt?Neq; enim illi mors, cruxq; ipſa ſatis fuit, quin
& pauper fieri libēs admiſit,& hoſpes,& erro,& nu-
dus.adde his carcerē,in quē coniectus:adde ægritu
dinem, quā perpeſſus eſt, vt vel hac demum ratione
te ad ſe pertraheret . Si enim, ait, mihi tanquam pro
te mortuo,in amore nō reſpōdes, nec benefacta be-
nefactis mutuis repēdis:at paupertatis te miſereſcat,
quē ſi vel paupertas ad miſericordiam commouere
non poteſt,certe ipſa ægritudine flectaris,ipſo carce
re frāgaris.ſin vero ne hæcce quidē animū tuum e-
molliunt,atque ad humanitatem pertrahunt, ſaltem
ob petitionis tenuitatē annuito . Nihil em̄ à te,quod
ſumptuoſum ſit,poſtulo,ſed panē,ſed tectū, ſed ver-
borum conſolationē.qui ſi vel poſt hæcce omnia a-
greſtem adhuc inhumanúmq; animum geris : certe
vel propter ipſum cœlorū regnum , vel propter ea
quæ pollicitus ſum præmia,melior euadas.At nullo
illa apud te loco ac precio ſunt? Ipſi' ergo naturæ vi
frangaris,nudū me cum videas: ac nuditatis illius in
mētē tibi veniat,quam ipſe propter te in cruce ſuſti-
nui.quòd ſi ne ea quidem nuditas te mouet,moueat

A ipſa hæc,qua per pauperes denudor.Egēs fui tū pro
pter te,quin & nūc itē propter te, quò ſiue hinc ſiue
illinc adductus,perſuaſúſq; ,aliqua tandē miſericor-
dia capiaris:ieiuniis me maceraui propter te , rurſus
propter te eſurio:ſitiui in cruce ſuſpēſus, per paupe-
res itē ſitio,vt tū ab illis, tū ab his te ad meipſum illi-
ciam,neque non benignū ſalutis tuæ cauſa efficiam.
qua de re mihi infinitorū benefactorum remunera-
tionē cum debeas , non ipſe tanquam à debitore re-
poſco,ſed te tanquā gratis largientem corona orno,
ac cœlorum regnum pro puſillis his tibi largior, ne-
que enim hac te ego oratione compello. paupertate
me ſoluito,neque hac diuitias mihi largitor , quāuis
te propter pauper fuerim, ſed panē ſolum, ac palliū
poſtulo,tenuémq; famis delinitionē.qui ſi & in car-
cerē coniectus fuero,non cogo vt tu vincula ſoluas,
B eáq; abiicias:verū vnū tantū requiro , vt tu propter
te vinctū aſpicias:qua me gratia dignat' ſi fueris,mi-
hi ſatisfeceris : tibíq; hoc ſolo nonine cœlū largiar.
te ego grauiſſimis vinculis exolui,mihi tamē dunta-
xat ſufficit me vinctū cōtueri,ſi tibi collibuerit. poſ-
ſum equidē &citra hæc coronam tibi imponere,ſed
tamen tibi debitor eſſe non recuſo, vt tibi etiā fidu-
ciā aliquā corona afferat.ob hoc qui me ipſe educa-
re poſſum,circunuagor mendicans, pro foribus tuis
dextrā porrigens:à te enim educari concupiſco . tui
enim maiorē in modum amans ſum: quo nomine &
mēſam tuā appeto,qui amantium mos eſſe ſolet.mi-
híque hac quidē in re placeo , téq; in ipſo totius or-
bis theatro victorē pronuncio,atq; adeo cūctis exau
dientibus me venditans altorem te meum declaro.
Atqui nos quoties alicuius impenſa educamur,eru-
C beſcimus ſanè,rémque adumbrantes diſſimulamus.
Verum ille,qui ſummus eſt eius erga nos amor,vt ta-
ceamus ipſi,rem ipſam deprędicat,magnis cum lau-
dibus ad cœlum tollens:nec eum faterl pudet,quòd
cum nudus eſſet,ſe veſte induerimus : cū eſuriret , ſe
aluerimus.Hæc omnia igitur animo luſtrātes,nō in-
tra ipſas tantum laudes conſiſtamus,ſed & quę dicta
quidē ſunt perficiamus.quid enim profuerint id ge-
nus plauſus, ac clamores ? Vnū à vobis quęro tantū,
nimirū per ipſa opera probationē, per ipſas res obe-
diētiā.hoc ipſum laus mea . hoc ipſum lucrū veſtrū.
hoc ipſum diademate mihi ſplendidius . Itaque vbi
ab hac concione diſceſſeritis,hanc per pauperū ma-
nus,tum vobis,tum mihi lauream apparate:vt & per
præſentem vitam bona cum ſpe educemur,& ad fu-
turam cum peruenerimus,infinita aſſequamur bona:
D quæ vtinā aſſequi omnes poſſimus, gratia & clemē-
tia domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,&cum quo,
patri gloria,vnà cum ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculo-
rum,Amen.

Homilia xvj.

VEritatem dico in Chriſto,nō mētior,atteſtāte mihi ſi- Cap.IX.
*mul cōſcientia mea,per ſpiritū ſanctum.*Nōne ma-
gna quædam , & quæ ſupra naturæ captum
eſſent,heſterno die de Pauli ergaChriſtum dilectio-
ne,vobis dixiſſe viſus ſum?Etenim natura ingētia, &
omnem excedētia orationē fuere:At quæ hodie di-
cta ſunt,tantam habent ad illa hyperbolen,quāta il-
la ad rerū noſtrarum cōditionē . quanquā nō exiſti-
mabā illa habere hyperbolē,ſed tamē ſuperuenietia
ea,quę hodie ſunt lectitata,multo illis omnibus illu-
ſtriora viſa ſunt.Id quod&ille cū intelligeret,ab ipſo
ſtatim exordio palàm fecit, tanquam qui ad maiora
progreſſu-

progreſſur',à multis minime credēdus eſſet. pri' au-
tem ea cōfirmat, de quibus dicturus eſt.quod facere
multi cōſueuere, quoties dicturi aliquid ſunt , quod
multis fidē non faciat , ſed quod tamē verū eſſe ma-
gnopere ſibi perſuaſerint.ait enim,veritatē dico: &,
nō mētior:&, mihi cōſciētia ſimul atteſtatur . *Quod*
dolor mihi eſt magnus,& aſſiduus cruciat' cordi meo.optarim
enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto . Quid ais ô Paule , à
Chriſto,illo inquam Chriſto , qui à te deſideratur?à
quo te nec cœlorū regnū,nec gehēna ſeparabat, ne-
que ea quę videri,neq; ea quæ cogitari poſſunt,neq;
alia totidē,ab hoc nūc precaris anathema eſſe? quid
accidit?num deſideriū illud excuſſiſti,ac depoſuiſti?
Haudquaquā,inquit,ne vereare. nam & illud intēdi
magis.quî igitī fit, vt preceris anathema eſſe , & alie-
nationē quęras,ac diuortiū tātū,poſt quod inueniri
aliud non queat?quoniā,inquit,etiā atque etiam ve-
hemēter illū amo. Quî id, obſecro, & quónā pacto?
etenim ænigmati ſimile hoc eſt.Imò vero ſi ita vide-
tur,primū intelligam',quid ſit anathema,ac tum de-
mū illū interrogem' ſuper his:ſic fiet, vt arcanā hāc
& nouam dilectionem perdiſcamus. Quid igitur eſt
1.Co.16.d *Anathema.* anathema?audi ipſum ita loquentē: Si quis nō amat
dominū noſtrum Ieſum Chriſtum , is anathema ſit:
hoc eſt,ab omniū commercio ſegregetur,alienus ab
omnibus ſit.Nā quēadmodum anathema,donúmq;
id quod deo oblatū dedicatur,nemo eſt qui temere
manibus cōtingere audeat , neq; ad id propius acce-
dere:ſic & eū qui ab eccleſia ſeparatur , ab omnibus
abſcindēs,ac tāquā lōgiſſime abducēs,hoc nomine,
à contrario ſcilicet appellat, magno cū terrore om-
nibus interminatus,ab eo vt ſeparētur,ac pedē refe-
rant.Anathemati em̄ honoris gratia appropinquare
nemo audebat.ab eo autē ꝗ ab eccleſia abſciſſ' erat,
ex oppoſita omnes ſentētia ſeparabant̄. quapropter
ſeparatio quidē,tum hæc,tum illa, ex æquo à vulgo
abalienatio erat: ſeparationis vero modus nō vnus,
ſed illi cōtrarius.ab illo enim abſtinebāt, tāquā deo
dicato:ab hoc autē decedebāt,tanquā à deo aliena-
to,& ab eccleſia abſciſſo . Hoc ipſum igitur & Paul'
ſentiēs dixit:Optarim anathema eſſe à Chriſto . nec
ſimpliciter dixit,velim:ſed id intēdens,ait,optarim.
Quòd ſi dicta hæcce tāquā infirmiora te cōturbant,
rem conſidera,non ſolum quòd ſeparatū ſe eſſe vel-
let,ſed & cauſam propter quā vellet : ac tum demū,
Act.16.a quaſi ea quę oculis cernūtur,videbis illius magnitu-
dinem dilectionis.quandoquidē & circuncidit, nec
ipſum factū attendimus,ſed facti ipſius conſilium,&
cauſam.ac ꝓpterea ipſum magis admiramur.necve-
ro circūcidit modo,ſed raſit,ac ſacrificauit.nec ſanè
ob id Iudæū illū eſſe dicimus , ſed hoc ipſo nomine
à Iudaiſmo maxime exēptum,purúmq; eſſe,tūChri-
ſti germanū,verúmque cultorem . Quemadmodum
igitur circuncidentem illum cum vides,ac ſacrificā-
tem: nō propterea condēnas tanquam Iudaizātem,
ſed ob id ipſum maxime coronas,vt à Iudaiſmo alie
num:Ita quū vides deſiderantem anathema eſſe , ne
ꝓpterea turberis,ſed ob hoc ipſum illū maxime prę-
3.Re.18.a dicato,cauſam perdoctus, ob quā id vult . Nam niſi
Gen.22.b cauſas examinauerimus , & Heliam homicidā dice-
Num.25.b mus,& Abrahā non homicidam ſolum,ſed filij per-
cuſſorē.Itémq; & Phinees,& Petrū cædis rurſus ac-
Act.5.a cuſabimus.nec de ipſis ſolū ſanctis,ſed & de ipſo re-
rum vniuerſarū deo,quiſquis regulam hanc minime
obſeruauerit,multa abſurda ſuſpicabitur.vt ne igitur

A hoc accidat,hiſce in omnibus & cauſam,& cōſilium
& occaſionē,& omnia,factorum defenſione à nobis
ſuſcepta,in vnum componentes,ita demum res ipſas
examinemus.quod & nūc de beata hac anima faciē-
dum nobis eſt.Quænā ergo cauſa? rurſum ipſe ama-
tus Ieſ'.atqui,nō ob ipſum inquies.optarim em̄, ait,
ab ipſo anathema eſſe pro fratrib' meis . & hoc hu-
militatis eius eſt. neq; em̄ videri ipſe vult tāquā ma-
gnum quiddā id dicere, ac Chriſto gratificari . pro-
pterea dixit,pro fratribus:vt nimiū affectū occultet.
nā quod,quicquid id eſt,propter Chriſtū vellet, au-
di quæ ſequūtur.cū enim dixiſſet , cognatis meis ſe-
cundū carnem,addidit,*Quorum eſt adoptio,& gloria,&*
teſtamenta,& legu cōſtitutio,& cultus,& promiſſiones, quo-
rū ſunt patres,& ij,ex quib' eſt Chriſt',quantū attinet ad car-
*nē.qui eſt in omnibus deus laudādus in ſecula,Amen.*Et quid
B hoc,inquis?nā ſi vt alij crederēt,anathema fieri vel-
let:ſi autē & pro Iudæis præcatur ſolis,declarat non
propter Chriſtū id velle,ſed propter eam , qua illos
cōtingebat,neceſſitudinē.atqui ſi pro gentibus ſolis
precatus fuiſſet,nō perinde id viſum fuiſſet . quoniā
autē pro Iudæis ſolis,declarat purè ſe id ꝓpterChri
ſti gloriā ſtudioſe velle.nec me ſanè fugit , quæ à me
dicūtur,ea vobis & noua,& incredibilia videri. Ve-
runtamē,niſi obturbaueritis, ea ſtatim enitar aperta
reddere.neq; em̄ ſimpliciter hęc dixit,quę dixit.ſed
quoniam omnes dicebāt,deumq; incuſabant, quòd
qui digni habiti eſſent dei filij vocari,legē accipere,
ante omnes illū nouiſſe,tali tātaq; gloria frui , illum
eundē ante vniuerſum orbē colere, tum autem pro-
miſſiones accipere,patréſq; earūdem tribuū , quód-
que omniū maximū,ipſius Chriſti maiores eſſe (hoc
C enim eſt,ex quibus eſt Chriſtus,quātū attinet ad car
nem) eiecti , atq; inhonorati eſſent : pro illis autē in-
troducti,qui nunquā illū agnouiſſent homines, ij vi-
delicet qui à gētibus ortum duxiſſent:hęc igitur qui
dicebant,quoniā deum conuiciis afficerent,audiens
hæc Paulus,ægreferēs,ac pro dei gloria dolēs,preca
tus eſt anathema eſſe(ſi modo fieri poſſet)vt illi ſalui
fierēt, & cōuicium eiuſmodi ceſſaret , nec videretur
deus illorū maiores decepiſſe, quib' dona pollicitus
eſt. atq; vt intelligas, illum ob id angi, excruciaríq;,
ne videlicet dei promiſſio intercidere videretur,qua
Abrahæ dictum eſt,Tibi dabo terram hanc,& ſemi- Gen.12.b
ni tuo:hæcce precatus eſt.nam cum hęc dixiſſet, ad-
didit: *Non autem hæc loquor,quòd exciderit ſermo dei*. De-
clarans quòd hæc omnia propter dei ſermonē per-
ferre ſuſtinebat, hoc eſt propter promiſſionē ad A-
D braham factā.Quemadmodum enim Moſes videba-
tur quidē pro Iudæis legatione fungi,rem vero totā
pro dei gloria agebat:(Dei enim iram ſedaturus ait,
vt ne dicant , propterea quod ſeruare eos nō poſſet,
eoſdē eduxit in eremo perdendos.)ita ſanè & Pau-
lus,vt ne,inquit,dicāt,ꝙ dei promiſſio excidit,&quę
promiſit,falſo promiſit, illiúſque ſermo ad opus nō
exiit,velim anathema fieri.Quapropter nō pro gen-
tibus ait.neq; em̄ ad illos promiſſum illud erat, neq;
illi erant,qui ipſum coluiſſent, propterea neq; ipſum
per illos conuicio afficiebāt, ſed pro Iudæis, qui vi-
delicet promiſſionē ſuſcepiſſent,quiq; ante alios ne-
ceſſitudine cū ipſo cōiuncti erant , hæc precabatur.
vides quēadmodum,ſi pro gētibus precatus fuiſſet,
nō ſic viſus fuiſſet purè propter Chriſti gloriam hoc
factitare.quādoquidem autē pro Iudæis voluit ana-
thema fieri,tum maxime cōſtitit , illū propter Chri-
ſtum

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtum hæc deſiderare.propterea dixit,Quorũ eſt adoptio,& gloria,& cultus,& promiſſio. Etenim inde lex,ait,exiſtit: lex,inquã,de Chriſto loquẽs. inde & pacta,inquã,ea omnia,quæ ad illos pertinẽt. tũ autẽ & ipſe ex iis natus,& patres ij, qui promiſſa acceperunt, ex iiſdẽ omnes. ſed tamen contrà accidit,boniſque omnibus lapſi ſunt.propterea diſcrucior,ait: †ac ſi diceret,vellẽ]ab eo choro ſeparari, atque alienari,qui Chriſtũ circũdat,nõ ab ipſius amore. abſit hoc.quandoquidẽ propter amorẽ hęc faciebat. ſed & illa fruitiõe &gloria priuari ſuſtinuerim,vt ne dominus meus cõuicio afficiatur,maléque audiat,vt ne exaudiã eos,qui dicũt,quòd res ipſæ veluti ſcena factę ſunt.aliis promiſit,&aliis dedit.ex aliis genitꝰ eſt, & alios ſaluos fecit.Iudæorum maioribus pollicitus eſt,illorũ autẽ prole derelicta,eos, qui ipſum nũquã agnouerãt,in illorũ bona introduxit.illi in legis meditatione,in prophetarũ lectione laborarunt: & qui ab aris,& ab idolis nuperrime rediere,ij facti ſunt illis ſuperiores.vbi hęc ꝓuidẽtię?vt ne igitur hæc, ait, de dño deo efferãtur,quãquã iniuſte efferuntur, & à cœlorũ regno libens exciderẽ,& ab illa arcana gloria,tum aduerſa omnia tolerarẽ,maximam omnium exiſtimans conſolationem mihi adfore, ſi amplius non audiam conuiciis eum affici,cuius amore tantopere ardeo.Quod ſi nondum accipis, quod dictum eſt,cogitato, ꝙ parẽtes multi pro liberis hæc admiſere,nõ recuſantes ab illis ſeparari, vt illos magis inclareſcere viderent, illorũ exiſtimationem reputantes cõſuetudine ſua ſuauiorẽ. ſed quoniã procul ab hoc amore abſumus,ne animi quidẽ cogitatione dicta hæc cõplecti poſſumus. Sic enim quidam Pauli appellationẽ ne digni quidẽ ſunt qui audiãt, ſuntq́; ab illius vehementia tam longe,támq; procul diſtãtes,vt illum ſentiant,hæc de temporaria morte dicere. quos equidẽ tãtundẽ Paulum ignorare dixerim, quantum cæcos radium ſolarem, ſeu verius dicam, multo etiam plus.Qui enim per dies ſingulos moreretur,ac periculorum veluti grandinibus ſuppoſitis, dixiſſet:Quis nos ſeparabit à dilectione†dei?]nũ afflictio?num anguſtia?nũ fames?nũ perſecutio? nec cõtẽtus ſeculi huius rebus,ſed ſupergreſſus cœlũ,& cœlũ cœli, & angelos & archãgelos, & omnia ſuperiora circuncurrens,tum cõprehendens ſimul præſentia,futura,ea quę videri,ea quę cogitari poſſunt,itẽque & moleſta,& ſuauia,& q̃ in vtriſq;, nihilq́; prorſus omittens,ac ne ſic quidem ſatiatus,ſed & aliã talem ac tantam creaturam nõ exiſtentem ſupponens: is,obſecro,quo tandem modo,tanquã magnũ quiddam poſt illa omnia proferẽs,mortis tẽporariæ mẽtionẽ faceret? non eſt ita,nõ eſt ita.quin potius lumbricorum in fimo latitãtium eiuſcemodi opinio fuerit. nã ſi id diceret, quomodo anathema ſe ipſum à Chriſto eſſe precarẽt? mors enim eiuſmodi illũ magis choro ei coniungebat, cooptabátque, qui Chriſtũ circũdat,tũ efficiebat, vt gloria illa perfrueretur. Sed enim ſunt nõnulli,qui & quæ hiſce ridicula ſunt magis, dicere ſuſtinent, non enim mortẽ aiunt, ſed donũ Chriſti reconditũ eſſe precabatur.& quis hoc vel hominũ admodum tenuium, ac ſupinorum non precatus fuerit? Quomodo autẽ pro ſuis ille cognatis hoc fieret? Itaq; fabulis ac nugis omiſſis, neque enim ad hæc contradicere dignum fuerit, quẽadmodum ne ad pueros quidem balbutiẽtes,ad ipſam rurſus dictionem redeamꝰ, oblectati pelago dilectionis

† ἐξ εὐχῶν. & ſi liceret.vt infinitiui, ſeparari, alienari, ad verbũ ſuſtinuerim, referantur.

Sup 8.g.

† Chriſti? habet Veronenſis editio.

A illius,ac libere vbique natãtes, tum amoris eiuſdem flammã immẽſam animo verſantes: ſeu potiꝰ quodcunque quis dixerit,nihil quod idoneũ quidẽ fuerit, dixerit.etenim omni pelago latior, omni flãma vehementior erat hæc dilectio,ac nulla illã pro dignitate dictabit oratio, ſed ille ſolus eam nouerit, quiſquis eadẽ exacte pręditus fuerit.Agè itaq; rurſus ipſa verba in mediũ adducamus. *Optarim anathema eſſe ipſe ego.* Quid eſt, ipſe ego? qui omniũ magiſter ſum effectꝰ,qui officia, meritáq; infinita coëgi, qui coronas infinitas expecto, qui ſic illũ amo, vt meꝰ erga illũ amor mihi ſit rebus omnibꝰ antiquior, qui quotidie propter illũ vror, qui omnia duco†ſecunda eſſe, præ amore] quem erga illũ habeo. neq; enim curæ illi erat à Chriſto ſolum amari, ſed & illũ magnopere amare.hócq; in primis curabat.propter hoc enim

† poſthabenda eſſe amori.

B ad hoc reſpiciebat ſolũ, atque omnia facile ferebat. Vnũ enim per omnia conſiderabat,nempe quomodo pulchrũ hunc amorem expleret. & precatur quidẽ hæc. Cum vero res non ſic ſe habitura eſſet, neq; futurũ erat, vt anathema fieret:de reliquo tentat, & ad criminationũ defenſionem deſcẽdere,& quæ rumore omnium iactitata eſsẽt, ea in medium prolata ſubuertere.atque antequam ad apertã horum defenſionem deſcendat, ipſius ſemina ac fundamẽta iam hinc iacit.nam cum dicit,*Quorum adoptio & gloria, & legis conſtitutio,& cultus,& promiſſiones*:aliud ait nihil,q̃ deũ voluiſſe illos quidẽ ſeruare.atq; hoc palàm fecit per ea,quæ antea fecit,per ea per quæ Chriſtꝰ ex illis extitit,per ea,quæ patribus promiſit. illi autẽ à propria ingratitudine, atq; improbitate beneficẽtiã repulerũt. Itaq; & illa ponit, non quæ illorum laudes

C ſunt, ſed quæ dei donũ ſolũmodo arguunt. Etenim ipſa adoptio ab eadẽ gratia manauit,& gloria, & ꝓmiſſiones,& lex.quæ ipſa omnia dũ excogitaſſet,ſecúmq; reputaſſet,quale, quãtũq́; deus vnà cum filio ſuo ſtudiũ pro illorum ſalute impendiſſet, inclamauit magnũ,ac dixit:*Qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.* vnigenito dei filio referens pro omnibus gratiarum actionẽ.Quid enim ſi & alij blaſphemãt, ait? cũ nos qui illius arcana nouimus,& immẽſam ſapiẽtiã,& prouidentiã multam,aperte ſciamus,illum dignũ eſſe, nõ qui blaſphemetur, ſed qui glorificetur. Non cõtentus autẽ conſcientia ipſe ſua Paulus,tẽtat & deinceps ratiocinationẽ adhibere,ac vehemẽtiore vti cõtra illos oratione.nec priꝰ in illos inuehitur, q̃ illorũ ſuſpicionẽ circũciderit,ademerítq;. vt ne enim videatur tãquã cũ hoſtibus verba facere, pro-

D greſſus ait:Fratres volũtas quidẽ cordis mei,& obſecratio apud deũ pro ipſis eſt ad ſalutem. *Infr.10.a* Et hic item vnà cũ aliis,quæ dixit,ita orationẽ præparauit, atq; adſtruxit,quæ cõtra illos dicturꝰ erat,vt ne ea hoſtili animo dicere videatur.Idcirco ne cognatos quidem illos ac fratres appellare recuſat.Etſi enim quę dixit, ea propter Chriſtũ dixit,tamẽ illorũ animũ ſibi cõciliat.& verbis ſuis viã munit,ſeq́; omni ſuſpiciõe liberat,propter ea quæ cõtra illos dicẽda ſunt,ac tum demũ ad eum ſermonẽ deſcẽdit, qui ab omnibus in quæſtionẽ vertebatur. Etenim quærebant permulti (quẽadmodũ prius dixi) quãobrem qui promiſſionẽ accepiſſent,ij ab ea excidiſſent:qui autẽ eã nũquam audiiſsẽt,ij ante illos ſalui effecti eſsẽt. Hãc igit̃ ſoluẽs dubitationẽ,ante obiectionẽ ſolutionẽ adducit. vt ne em̃ quis dicat,quid?tibi maiori curæ eſt dei gloria,quàm illi ſua ipſius? nũ ille tuo ſubſidio indiget,

vt ne ipſius ſermo excidat?contra hæc ſtans ait:Hæç dixi,non ſcilicet, ꝙ ſermo dei exciderit,ſed vt oſtendam amorem erga deum. Etenim quum ſic res euenerint,† dubij nobis non ſunt,ait,ſermones ij, qui de deo circunferuntur,nec hęſitamus oſtendere,]ꝙ ipſa dei promiſſio firma eſt.quo pacto igitur firma eſt?Dixit Deus Abrahæ:Tibi & ſemini tuo terram dabo,& in ſemine tuo benedicentur omnes gẽtes. Videamus igitur quale ſit ſemen.ait,non enim omnes qui ex eo ſunt,ij ſemen ipſius ſunt. Itaq; ait: *Non enim omnes qui ſunt ex Iſrael,ij ſunt Iſrael.neque quia ſunt ſemẽ Abrahæ,omnes filij.* Si igitur cognoueris,quódnam ſit ſemẽ Abrahæ,videbis datam eſſe promſſionem ſemini ipſius,& cognoſces,quòd nõ exciderit ſermo.Quódnam igitur eſt,obſecro,ſemen?non ego,inquit,dico, ſed ipſa lex vetus exponit, ita dicens: In Iſaac vocabitur tibi ſemen.quid eſt,in Iſaac? exponito, hoc eſt, *Non filij carnis,ij filij dei: ſed qui ſunt filij promiſſionis, ij recenſentur in ſemen.* Ac vide Pauli prudẽtiam,animíq; magnitudinem.nam dum exponit,non ait, † quod qui filij ſunt carnis,ij filij ſint Abrahæ,ſed qui dei filij ſunt,] vetera cum præſenti connectens, oſtendénſq; ꝙ ne Iſaac quidem ſimpliciter Abrahæ filius fuerit. Quod porrò ait,eiuſmodi eſt,Quicunq; ſecundum Iſaac geniti ſunt,ij filij dei ſunt,& ſemẽ Abrahæ. propterea enim dixit:In Iſaac vocabitur tibi ſemẽ:vt intelligas ꝙ qui hoc modo generantur,videlicet ſecundum quem ipſe Iſaac, ij maximè ſunt ſemen Abrahæ. quo igitur Iſaac generatus eſt modo? non ſecundum legem naturæ,neque ſecundum poteſtatem carnis,ſed ſecundum poteſtatem promiſſionis. Quid ſibi vult,ſecundum poteſtatem promiſſionis? *In tempore hoc veniã ad te,& erit Sarræ filius.* Hæc igitur promiſsio, & dei verbum hoc,ipſum Iſaac effinxit,& genuit.quid enim ſi & vulua ſuberat, & matrix mulieris? ſed ipſum promiſſionis robur filium peperit. ſic & nos generamur per verba dei.nam in ipſo aquarũ lauacro verba [dei] ſunt,quæ nos generant atq; effingunt.In patris enim nomen,& filij,& ſpiritus ſancti baptizati generamur. Hæc porro non naturæ generatio, ſed promiſſionis dei.Quemadmodum enim Iſaac generationẽ dum prædixit, tum ipſam expleuit: ſic & noſtram multis antè temporibus prædixit, per prophetas omnes,ac poſtea ad opus eduxit. Vides quantam rem demonſtrauerit, & vt magnum quiddam dum promiſiſſet, illud ipſum omni cum facilitate adſtruxerit? Quòd ſi Iudæi dicent verba hæc, In Iſaac vocabitur tibi ſemen,id ipſum eſſe,omnes videlicet, qui ex Iſaac generantur, ipſi Abrahæ imputari ſemen,oportebat & * Iudæos,& omnes qui ab illo deſcenderunt,filios illius vocari. nam Eſaü illorum progenitor, filius fuit Iſaac. nunc verò non ſolùm non vocantur filij,ſed & valde ſunt alieni. vides vt non qui carnis filij ſunt, ij dei filij ſint, ſed in ipſa etiam natura generatio, quæ par baptiſma exiſtit,iam inde ab initio expreſſa ſit?ꝙ ſi mihi matricem allegas, poſſum & ego aquam allegare.ſed quemadmodum hic res tota ſpiritus eſt, ſic & illic promiſſionis,nam matrix,vnda frigidior fuit, propter ſterilitatem, ac ſenectutem. Exactiſſimè igitur perdiſcamus quænam noſtra ſit nobilitas,vitámque exhibeamus illa dignam.neq; enim habet quicquã quod carnale ſit, ac terreſtre. Igitur ne ipſi quidem nos quicquam, quod tale ſit,habeamus. neque enim ſomnus, neque volũtas carnis, neque complexus,neque deſiderij ſtimulus,ſed dei benignitas rem

†nõ deſtituimur ſermonibus quibꝰ pro deo reſpondeamus & oſtendamus.

Gen.12.b.

Ibid.12.b

†non qui filij ſunt carnis,ij filij Abrahæ,ſed filij dei.

** fortè Idumæos legẽdũ ab Edom qui & Eſau. & regio etiã quæ Edom hebraice, ἰδουμαία græcè dicitur. Idumæorum autem terra,repromiſſionis terræ aduerſaria erat.Hier. in princip. Abdiæ.*

A totam peregit. ac quemadmodum illic ætas deſperata quum iam eſſet,ſic & hic peccatorum ſenectus, quum ingruiſſet,repentè nouus rediit homo,omnéſque filij dei effecti ſumus, & ſemen Abrahæ. *Non ſolum autem hoc,ſed & Rebecca ex vno conceperat Iſaac patre noſtro.* Magnum quiddam erat, quod in quęſtionem veniebat.Itaque & multas mouet rationes,vndique dubitationem ſoluere conatus. Nam ſi mirabile ac nouum, illos poſt tot tantaſq́; promiſſiones excidiſſe: multò certè mirabilius, nos in illorum bona ingreſſos fuiſſe, qui videlicet tale expectauiſſemus nihil, ac ſimiliter euenit, vt ſi regis alicuius filius, cui principatus ſucceſsio promiſſa foret, in obſcurorum viliúmque hominum ordinem cogeretur, atque illius loco quiſpiam iudicio damnatus, ſcelerum infinitorum ſordibus refertus, è carcere exactus, prin-

B cipatum accipiat ad illum pertinẽtem.quid enim,inquit, allegare poſsis?quòd ille filius principatu indignus? ſed & hic quoq; indignus,& multò magis.igitur cõueniens erat, aut ſimul pœna affligi, aut ſimul honore affici. Talis ſanè res & in Gentibus & in Iudæis accidit,atque adeò multò etiam hac incredibilior.ac quòd omnes quidẽ indigni, declarauit in ſuperioribus,quum dixit:Omnes quidem peccauerũt, *Supra.3.c* & priuantur gloria dei. Quod autem nouum, id eſt, quòd omnes indigni quum eſſent, Gẽtes ſolæ ſeruatæ ſint.Cum his porrò & aliud rurſus,inquit,dubitauerit quiſpiã:Si enim deus promiſſiones illis ſuas expleturus non erat, quamobrẽ promittebat? Etenim homines,vt qui videlicet quid futurũ ſit,non norunt: errore aliquo ducti identidem vel indignis munera promittũt ſua.at vero qui & præſentia & futura pro-

C uidit,probéq; nouit fore, vt quibus promittit, ij ſeſe promiſsionibus indignos reddẽt,ac propterea nihil prorſus capiẽt eorũ,quæ promiſſa fuerint: quã tandẽ ob rem is promittit? Quo igitur modo hæc ſoluit Paulus?oſtendendo videlicet,quíſnam ſit Iſraël, cui promiſerit.hoc enim oſtenſo,&illud itẽ ſimul oſtenſum eſt: ꝙ videlicet impletæ ſint promiſſiones omnes.quod ſanè ſentiens dixit: *Non enim omnes, qui ſunt ex Iſrael,ſunt Iſrael.* propterea ne Iacob quidem nomẽ poſuit, ſed Iſraël. quod quidem ſignum erat virtutis iuſti,& doni cœlitus dati,tum autẽ dei coram ab illo viſi.quanquam ait,omnes peccauerunt, & priuantur gloria dei.ſi igitur omnes peccauerunt, quo tandem pacto alij quidem ſeruati ſunt,alij autẽ perditi? nẽpe ꝙ non omnes accedere voluerunt. nam quod quidẽ ad illũ ſpectat,ſalui omnes effecti ſunt,etenim vocati

D ſunt omnes. Veruntamen hoc nunc nõ ponit, ſed ex abundãti illud ſoluit,atq; aliis ab exemplis aliã quęſtionem proponens, & quẽadmodum in ſuperioribus,maximã dubitationem per aliã ſoluit dubitationem.Quum enim hæc quæſtio mota eſſet, quî fit vt *Supra 5.c.* Chriſto iuſto effecto,omnes eandem illam iuſtitiam adepti ſint?Adæ factũ introduxit,dicens: Si enim vnius peccato mors regnauit,multò magis qui gratiæ *Ibidem.* exuberantiã accepere, in vita regnabunt: atq; argumentũ ad Adam ſpectans non ſoluit,ſuum autem ex illo ſoluit, oſtendítq; maiorem in ſe rationẽ habere, ꝙ qui pro illis mortuus ſit, illorum poteſtatem pro libito habeat.Nam ꝙ omnes puniantur ob id,ꝙ vnus peccauerit,multis non admodũ rationi eſſe conſentaneum videtur: ꝙ autem vnò rectè faciente omnes iuſtificentur,id verò & rationi conſentaneum fuerit, & deo conueniens magis. Veruntamen dubiũ illud

Universidad de Deusto
Biblioteca

non soluit.nam id quantò obscurius manebat,eo Iudæus ipse os obserabatur magis. atq; huiꝰ dubitatio ad illud transibat,& apertius hoc illinc redditur. Sic itaq; & hoc loco,ex aliis quæ in dubitationẽ veniũt, soluit quæstiones. aduersus enim Iudæos certamen illi erat.quamobrem ea quidem exempla, quæ proposuit,non admodum soluit.neq; enim iis obnoxius erat,vt in pugna aduersus Iudæos susceptа:quæ autẽ sua sunt,ea omnia ex illis apertiora facit. Quid enim admiraris,ait,q; ex Iudæis alij seruati quidẽ sunt, alij autem non seruati sunt? Etenim ab initio hoc in patriarchis factum videre quis possit. Cur enim Isaac solus semen vocatur,quanquã hic & Ismaël,& aliorũ plurium pater fuit? at à serua matre fuit, inquies. & quid hoc ad patrem? Veruntamen nihil contendo. eiiciatur hic propter matrem.quid dixerimus de iis, qui à Chettura geniti sunt, num liberi, & ex libera? Quamobrem non easdẽ cum Isaac prærogatiuas,nõ eosdem sunt honores sortiti? Et quid de his loquor? Rebecca enim vel sola Isaac mulier fuit,duósq; filios enixa,vtrunque ex Isaac peperit. sed tamen qui vno, eodémq; patre geniti fuere, ab eadẽ item matre nati,easdem parturigines soluêre:simul eundẽ patrem, simul eandem matrem sortiti,adde etiã gemelli iidẽ qui fuere,ij nõ eandem sortem adepti sunt.quanquã hoc loco matris seruitutem incusare non potes,vt in ipso Ismaël.neq; hunc quidem ex hac, illum autem ex alia matrice natum esse,quemadmodum in Chettura, & in Sarra, quando & eandem parturiginum horam communem inter se habuere. Propterea & Paulus tanquam ad manifestius egressus exemplum: non solùm autem, ait, in Isaac hoc euenit,sed in Rebecca, quæ ex vno conceperat Isaac patre nostro. *Nondum enim geniti quum essent, nullo dum ab illis vel bono, vel malo opere facto, vt iuxta electionẽ dei propositio maneret,* *Gen. 25.c* *non ab operibus,sed à vocante,dictũ est illi, Maior seruiet mi-* *Malac.1.a* *nori.quemadmodum scriptum est, Iacob dilexi, Esaũ autẽ odio habui.* Qua igitur de causa hic quidem amori,ille autem odio habitus erat?qua de causa hic seruiebat,ille autẽ imperabat? quoniamquidẽ hic malus, ille autẽ bonus erat.quanquã illis nondũ natis, alter quidem honorabatur,alter autẽ condẽnabatur,adhunc enim nati quum nõ essent,dixerat deus, maior seruiet minori. Cur igitur hoc dixit deus?q; non expectat, quẽadmodum homo,à rerum exitu videre,quisnam bonus sit,quisnam item non talis,sed etiam antea nouit quisnam malus, & quis non talis:& hoc in Israëlitis usu venit,maiori cum miraculo. Quid enim loquor, ait,de Esaũ,& de Iacob: quorum ille malus erat,hic *Exo.32.b* autẽ bonus? Nam in Israëlitis cõmune erat peccatũ. omnes enim vitulũ adorauerunt, sed tamen alij qui- *Exo.33.d.* dem misericordiam assecuti sunt, alij non. *Miserebor enim cuiuscunque miſereor, & commiſerabor quemcũque com-* *Exod.14.* *miſeror.* hoc ipsum & in iis,qui puniũtur,videas.Quid *g.* enim dixeris de Pharaone,qui punitus est, ac tantas luit pœnas?q; durus erat,& inflexus.num igitur solus ipse,alius autem nemo?quo igitur pacto tam acerbè punitus est? quidnam autem & in ipsis Iudæis,eum, qui populus non esset,vocauit populũ?& rursus,non *Esa.10.f* omnes eodem honore dignatus est? Si enim fuerint, inquit,vt arena maris,reliquiæ saluæ erunt.& quamobrem reliquiæ solùm?vides quanta dubitatione cõpleuit quæ proposita sunt? & id quidem iure ac meritò.quum enim aduersarium in dubitationem conijcere licet,non statim solutionem adducito. nam si & ille visus fuerit eidem ignorantiæ obnoxius, quid ipse pericula sustines superuacanea?quid illum audaciorem reddis,negocij totius molem in te attrahens? Dicito enim mihi ô Iudæe,qui ipse tot,tantáque addubitas,& nihil tamen eorum potes soluere: quo tãdem pacto super gentium vocatione nobis negocia facessis?atqui possum equidem iustã causam dicere, propter quam gentes iustificatæ sunt, vos autẽ excidistis. quænam igitur causa? Quòd illi quidẽ à fide, vos autem tanquã ex operibus legis:& hac ratione in contentionem acti, proditi vndiq; estis. Ignorantes *Infr.10.a* enim dei iustitiam, & propriam iustitiam quærentes stabilire,iustitiæ dei non subditi sunt.Loci igitur totius solutio, vt summatim rem totam comprehendã, sic à beata illa anima profertur. vt autem apertiora hęc fiant,examen per singula dicta faciamus,illud edocti, beati eiusdem Pauli studium in hoc potissimũ versari,vt per ea quæ dicit omnia,doceat,deum vnũ esse,qui dignos nouerit:hominum autem neminem, vt etiam valde nosse videatur: nam sæpenumero intercidit ac fallitur humanum iudicium. qui enim cogitationis arcana solus nouit, is apertè nouit, quinã digni sunt,qui coronas reportẽt, qui rursus pœnam, ac supplicium mereantur. quo sanè nomine complures ille coarguit, puniuitque, qui hominum opinione boni esse putabantur: rursus idem ille permultos coronauit,malos ab hominibus existimatos, hac ratione declarans,illos minimè tales fuisse,non à vulgi sententia,sed ab exacto,incorruptóq; iudicio calculum ferens:neq; expectans à rerum ipsarum exitu dignoscere, quis bonus, quis item non talis sit. veruntamen vt ne rursus obscuriorem reddamus orationem,ad ipsa verba Apostolica accedamus. *Non solùm autem hoc,sed & Rebecca ex vno conceperat.* Poteram quidem,ait,& de Chetturæ filiis loqui, sed de his minimè loquor. Verùm vt tanquam ex abundanti ratione victoriam reportemus, ex vno patre, ex vna item matre natos in medium produco.Etenim à Rebecca *Gen.21.b* vterq; natus erat,& ab Isaac legitimo filio, probato, eodémq; ante alios omnes honorato, de quo dixit: In Isaac vocabitur tibi semen, qui noster omniũ pater fuit.q; si ille noster pater, & eos item, qui ab illo orti sunt,patres oportebat esse: sed non fuerunt. Vides vt non in Abraham hoc solùm contingit, sed & in ipsius filio?& vbiq; fides,vbiq; virtus est,quæ elucet,quæq; exactam exprimit cognationẽ?hinc enim cognoscimus,q; non modò ob genituræ modum,sed ob id demum,q; digni sint virtute patris, filij vocantur illius filij.nam si genituræ modus spectaretur tantùm,conueniens erat, vt & Esaũ eadem illa assequeretur,quæ est assecutus Iacob.etenim & hic quoque à vulua effœta erat,& sterilis erat illius mater. sed nõ hoc solum est,quod in quæstionem venit,sed ipsa voluntas,quæ quidem non vulgariter nobis ad vitæ institutionem conducit.nec dicit, quandoquidem hic bonus,ille autem malus, idcirco in honoribus assequendis præpositus est, vt ne illi statim hoc obsisteret.Quid? boni ij fuere, qui à gentibus potius, quàm qui à circuncisione? etsi enim ita habebat rei ipsius veritas, tamen nondum hoc ponit. inuidiosius enim videbatur. sed in dei cognitionem rem totam reiecit, cum qua depugnare nullus audeat, ne si valde quidem insaniat.nondum enim genitis illis ait, dictũ est illi,Maior seruiet minori:ac declarat nobilitatem eam,quam caro affert,nihil prodesse,sed animæ virtutem

tutem quærendã esse, quam vel ante ipsa opera deus nouit.nõdũ enim natis pueris,ait,cũ neq; boni quippiam fecissent,neq; mali, vt secundũ electionẽ propositũ dei maneret,dictũ est illi,Maior seruiet minori.hoc enim præsciẽtiæ est,ab ipsorũ videlicet partu electionẽ facere.vt appareat,inquit,dei electio secũdum præscientiã facta.à primo enim die bonũ, & eũ item qui talis nõ est,& nouit,& pronũciauit.Ne igitur mihi dixeris,legẽ te legisse, ac prophetas, & tam multũ tẽporis seruiuisse.qui enim animã probare nouit,is nouit etiã,quis dignus sit saluus fieri. Cede igitur incõprehensibili electionis iudicio: etenim solus ille exactè nouit coronare. Quàm multi ergo Matthæo meliores esse videbãtur, ab apparẽti operũ argumento?Verũ qui arcana nouit, quíq; cogitationis aptitudinẽ probare potest,is & in cœno margaritam iacentẽ nouit,omissíq; aliis,admiratus huiꝰ pulchritudinẽ,illum elegit.voluntatísq; nobilitati suã quum adiunxisset gratiã, probatum illũ esse pronunciauit. Si enim artibus his in fragilibus, cæterisq; omnibus in rebus,qui iudicare valent, ij nõ ab iis argumentis, per quæ imperiti calculum ferũt, quæ proposita sibi sunt,eligunt:sed ab iis quæ probè ipsi norũt, quódq; imperiti probarũt,identidem improbant, quod improbarũt,sua probant sententia. Et equorũ item domitores hoc idẽ persæpe in equis factitant,& qui lapidum precioſorũ iudices sunt,& qui cęterarum artiũ opifices:multò magis benignus deus,ipsa immẽsa sapiẽtia,qui solus omnia apertè nouit, nõ sustinebit hominũ opiniones,sed à propria sapientia, & ea exacta, atq; incorrupta de omnibus calculum feret. propterea sanè publicanum elegit, & latronẽ,& meretricem:sacerdotes autẽ,& senes,& magistratus improbauit & eiecit.Hoc & in martyribꝰ usu venire videas.Multi igitur ex iis, qui valde abiecti erãt,certaminum tẽpore corona sunt donati.è diuerso,qui magnorum virorum apud multos opinionẽ habuerunt, supplãtati,prolapsíq; sunt. Ne igitur ad reddẽdę rationis calculos opificem aduoces,neq; dicas, Quãobrem hic corona donatus,ille autem supplicio affectus est?nouit enim exactè hæc præstare. Itaq; dixit: *Mala.1.a.* *Iacob dilexi,Esaũ verò odio habui.* Nam q; id iustè ac meritò,tu quidem ab ipso exitu nouisti,ille autẽ & ante exitum apertè nouerat.neq; enim operum probationem quærit solùm deus,sed & voluntatis nobilitatẽ, ac probã gratámq; mentem.quisquis enim talis fuerit,quanuis casu,circunuentúque aliquo peccauerit, actũtum ad se rediens,se sibi restituet.quãuis in vicio fortè aliquo commoratus fuerit,non negligetur,sed illũ euestigiò reuocabit, qui omnia nouit deus. quẽadmodum qui mẽte corrupta præditus est, vt etiam visus sit bonum aliquod facere,in ipso opere vnà cũ mala sua mẽte peribit.quando & ipse Dauid vel cæde,adulterióq; admisso,q; videlicet ea patrasset,à casu aliquo circunuentus,non à meditatione,exercitationéq; viciositatis correptus, confestim peccata ea absterſit.At Pharisæus nihil horũ scelerũ quum perpetrasset, sed aliis sese bonis venditans insolescęret, praua voluntate omnia perdidit. *Quid igitur dicemus? num iniustitia apud deum?absit.* Igitur neq; in nobis,& in Iudæis.Deinde inducit aliud hoc ipso obscurius. & *Exo.33.d.* quódnam?Nam Mosi dicit: *Miserebor cuiuscunque miſereor,& commiſerabor quemcunque cõmiſeror.* Ac rursus auget obiectionẽ,illam mediam abrumpens, ac soluẽs, & aliam rursus dubitationem mouens. vt autẽ quod dicimus apertius fiat, explanare illud necessariũ est. Dixit deus, inquit, Maior seruiet minori,ante ipsum partum.Quid igitur?num iniustus deus?nequaquam. igitur audi & quæ deinceps sequũtur.illic enim tum virtus,tum vicium,rei discrimen fecerint: hic autem vnum erat peccatũ cunctorum Iudæorũ, peccatum inquam,vituli factitij.& tamẽ alij quidem puniti,alij autem non puniti sunt.Itaq; dixit: Miserebor cuiuscunq; misereor,& commiserabor quemcunq; commiseror. neq; enim tuũ est scire ô Moses, qui potissimum digni sint benignitate, sed mihi hoc cõcedito. Quod si Mosis non erat scire, multò minus nostrum fuerit.propterea enim simpliciter non posuit quod dictum est, sed ad quem verba faceret, meminit:ait enim,Mosi dicit,vt ipsa personæ dignitate contradicentem pudefaciat.dicta igitur dubitationũ solutione,orationẽ mediã abrumpit, rursus aliã obiectionẽ introducens,ac dicens: *Itaque non volentis est,neque currentis,sed miserentis dei.Dicit enim scriptura Pharaoni,In hoc ipsum te excitaui,vt ostendam in te potentiã meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra.* Quemadmodũ enim illic ait,alij quidem salui effecti sunt, alij autem puniti:sic &hoc loco,idem hic in ipsum hoc asseruabatur.deinde rursus obiectionem inducit: *Itaque cui vult,miseretur:quem autẽ vult,indurat. dices ergo mihi, Quid adhuc conqueritur?Nam voluntati illius quis restitit?* Vides vt studuerit illud omnibus modis dubium reddere, nec statim solutionem affert,ex vsu & hoc faciẽs,sed scisciitanti os primùm obturat,his verbis: *Atqui ô homo,tu quis es,qui ex aduerso respondes deo?* Hoc autem facit intempestiuam,nimiámque illius curiositatem compescens, frænóq; adhibito eundẽ docens,scire,quid deus,quid autem homo, vt incomprehensibils illius sit prouidentia,vt nostram exuperans cogitationem, vt omnes parẽre illi oporteat.vt quũ hoc adstruxerit apud auditorem,& cõpescuerit, mollieritq; animũ, tum demum magna cum facilitate solutionem afferẽs,illi plausibile atq; acceptabile dictum suum reddat.Nec dicit,fieri non posse,vt quæ sunt eiuscemodi,soluantur,sed quid? iniquum esse eiusmodi scisciitari.parẽre enim dei dictis oportet,non curiosè de illis scisciitari,vt etiam illorũ rationem ignoremus.Iccirco ait, Tu quis es, qui ex aduerso respondes deo? Vides vt attenuauerit,vt deiecerit fastum?tu quis es? particẽps ne es principatus? immo verò iudex deo assides? nam ad illum collatus ne esse quidẽ aliquid potes.non hoc,aut illud:sed esse quidem quicquam. quũ enim dicit, quis es, te multò ostẽdit minus esse, quàm si diceret, nihil es. & alioqui maiorẽ declarat indignationem ab ipsa interrogatione,nec dixit: Tu quis es,qui deo respondes?sed,qui ex aduerso respõdes?hoc est,qui contradicis,qui resistis.dicere enim, sic oportebat,& nõ sic oportebat,eius est,qui ex aduerso respõdet.vides vt terruerit,vt perstrinxerit, vt illos eo adduxerit,vt tremerent potius,quàm scisciitarẽtur,& curiosè indagarẽt?Hoc ipsum optimi prẽceptoris officium est, discipulorũ appetitionem ac desiderium non vbiq; sequi:sed illos ad id quod ipse vult deducere,spinásq; reuellere,ac tum sementẽ facere,neq; statim ad interrogata vbique respondere. *Num dicet figmentum ei,qui finxit,cur me finxisti ad hunc modum?An non habet potestatem figulus luti, vt ex eadem massa fingat aliud quidem vas in honorem,aliud verò in ignominiam?* Hoc loco non liberum arbitrium tollens hoc dicit. Verùm ostendit quouisq; deo parendum sit. Nam in exigenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

exigenda à deo ratione perinde affici oportet,vt ipsum lutum. neq; enim solùm te non oportet contradicere,aut quærere, sed ne loqui quidē prorsus, aut cogitare,sed similē esse rei illi inanimi,quæ figuli manus subsequitur, quæq; circumagitur quacunq; ille voluerit.ad hoc enim solū,exemplū sumpsit,non ad vitæ probationē,sed ad subditā obedientiam, ac taciturnitatem: éstque id vbique obseruandum, q̄ ipsa exempla nō omnia oporteat in vniuersum assumere, sed selecto eo,quod in illis vtile est,ac cuius gratia vsurpata ea sunt, quod reliquū fuerit,id totū missum facere nos oportet. Quemadmodū igitur quum ait, *Num.24.b.* Collapsus vt leo sopitus est: quod inexpugnabile ac terribile est,excerpimus, nō quod ferinū,aut si quid aliud leoni cōuenit.ac rursus quum ait, Occurrā illis *Osee.13.b.* tanquam vrsa † addubitans:] quod ad vltionē pertinet.& quū ait,Deus noster ignis absumens:quod cō- B sumit,à supplicio videlicet manans:Ita & hic lutum, *† ἄπορος. Mirū,cibo indigens. Deut.4.d* & figulū,& vasa desumere necesse est.ac quū inducit ac dicit:An nō habet potestatē figulus luti, vt ex eadē massa fingat aliud quidē vas in honorē, aliud verò in ignominiā ? Caue ad opificij rationē existimes hæc à Paulo dicta fuisse, aut sententiæ necessitatem, sed ad œconomiarū potestatē,ac differentiam. nam nisi ita acceperimus,multa absurda sequētur.Etenim si de animi sententia hoc loco sermo habetur,& bonorū,& non bonorū erit ille opifex,videbitúrq; tum homo extra omnē culpam esse,tum Paulus ipse, qui vbiq; ipsam voluntatē coronat,hac ratione secū ipse depugnare.hic igitur aliud nihil agere vult,q̄ vt persuadeat auditori,vt maximopere,ac supra quàm dici possit,deo pareat,nulláq; de re ab eo rationē exigat. Quemadmodū enim figulus,ait,ex eadē massa, quæ C vult vasa facit,ac nullus contradicit: ita & hic eodē ex hominum genere alios quidē supplicio, alios autem honore dū afficit,ne curiosus solicitúsq; sis causæ peruestigator,sed hūc adorato tantū, & lutū imitare.ac quemadmodū illud figuli manus sequitur:sic & tu sententiā eius, qui hæc dispensat. nihil enim temerè,nec fortuitò facit,vt etiā ignores sapientiæ arcanum.Tu porrò figulo permittis, vt massa ex eadē, dissimilia ac differētia vasa fingat,nec vicio vertis.A deo autem rationē exigis tum suppliciorum,tum honorū?nec cōcedis,vt sciat ipse,quis dignus,quis rursus indignus sit? sed quoniā eadem massa eiusdē substantiæ est,tute † easdē volūtates censes dignas esse?] *† τὰς αὐτὰς cū Budæo τῆς αὐτῆς legēdū puto:vt sensus sit, Tute voluntates eiusdē censes dignitatis esse?* quantam,quæso,hæc insaniā arguunt? Atqui ne in figulo quidem est vt ex eadem massa prodeat & quod D honoratum,& quod ignominiosum est, sed ab eorū est vsu,qui vasa pertractāt: quemadmodum & hic, à voluntate.Veruntamen quod prius dixi, in vnū hoc solùm accipiendum est ipsum exemplum, q̄ videlicet non oportet deo cōtradicere: quin potius incōprehensibili illius sapientiæ cōcedere. nam exempla oportet maiora esse propositis,iisq;,pro quibus ea in medium adducūtur, & quidem vt auditorem magis afficiāt.nam nisi maiora essent, maiorémq; haberent hyperbolen,ea nō quemadmodum oportet,contradicentē perstringere, ac pudefacere possent. Proinde importunā illorum contentionē ita obturauit cō uenienti cum hyperbole.adducit autem deinceps & solutionem.quæ igitur solutio? *Quòd si deus volens ostēdere iram,& notam facere potentiam suam, tulit multa animi lenitate vasa iræ apparata in interitum, & vt notas faceret diuitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ, quæ præparauerat in* A *glorinm,quos & vocauit,nimirum nos,non solū ex Iudæis, verum etiam ex gentibus.* Quod autē ait, eiusmodi est:Vas iræ erat Pharao,hoc est homo, dei iram accēdēs per suam duriciam.dei enim lenitatem ingentem nactus, melior nequaquā euadebat, sed incorrectus manebat: itaq; illum non solùm iræ vas vocauit, sed & ad perditionem præparatum,hoc est apparatū,à se quidem,& suopte ingenio. neque enim deus quicquam prætermisit eorum,quæ ad illius correctionē,emendationémq; facerent: neq; ille quicquam omisit eorum,quæ ipsum perderent,omníq; venia priuarent. sed tamen hæc deus quum probè nosset, tulit multa cum lenitate,volēs ipsum ad pœnitentiā adducere.si enim hoc noluisset,ne lenitatem quidem tantam exhibuisset: vbi autem noluit ille lenitate ad pœnitentiam vti,sed se ipse ad irā præparauit,vsus est illo de° ad aliorum correctionē,per supplicij genus, quo illū affecit,cùm alios ad virtutis studia addictiores,intētioréq; reddens, tum suam ipsius potentiam hac ratione spectatā faciens. Quòd enim non vult deus sic suum robur innotescere, sed aliter, nēpe per beneficentiam,liberalitatémq; erga nos suā:id verò modis omnibus iam inde ab initio declarauit.Nā si Paulus non sic vult apparere potēs,nō enim,ait, vt nos pro- *2. Co.13.c* bati videamur,sed vt vos bonum faciatis:multò minus deus.At verò posteaquam prolixa vteretur lenitate,vt illum ad pœnitētiam adduceret, illum autem non pœniteret:tulit illum ad multum tempus, simul quidem suam declarans bonitatem, simul autem & potentiam, nisi vellet ille lucrū aliquod facere à multa hac lenitate, ac tolerantia. Ergo quemadmodum sumpto de eo qui incorrectus permāserat supplicio, C potentiam ostendit suam : ita plerosque peccatores ad pœnitentiam reuersos miseratus,benignitatē nobis suam spectatam, probatámque reddidit. nec dixit,benignitatem:sed, gloriam, ostendens videlicet, quòd hoc ipsum maximè gloria dei est, quódque ea curæ ac studio illi in primis est.quum autem ait,Quę præparauit in gloriam, non dei rem totam esse ait. quandoquidem si hoc esset,nihil esset, quod omnes saluos fieri prohiberet. sed rursus illius præscientiam declarat,Iudæorúmque ac gentium differētiam tollit, neque verò paruam hinc sermoni suo rursus defensionem adstruit. neque enim solùm in Iudæorum gente alij quidem periere, alij autem salui sunt effecti,sed & in ipsis item gentibus id vsu venit. itaq; nō dicit,omnes gentes: sed, ex gentibus. neque Iudæos omnes:sed, ex Iudæis. Quemadmodum igitur Pha- D rao vas iræ effectus est,à sua iniquitate : ita & hi vasa misericordiæ à sua probitate, gratóque erga deum animo.quanquam enim quod plus est in re,ipsius dei est:tamen & ipsi etiam paruulū quiddam attulerunt. quapropter non dixit, vasa rectè factorum, neque vasa fiduciæ:sed, vasa misericordiæ, ostendens rem totam dei esse. nam illud, Non volentis, neque currentis,etsi in obiectionis ordine, ac loco dictum est, tamen à Paulo dictum, nullam affert dubitationem. quum enim dicit,non volentis,neq; currentis,libertatem nō tollit: sed ostendit rem totā non illius esse, sed superna indigere gratia.opus est enim & velle,& currere:confidere autem non propriis laboribus,sed dei benignitati.quod & alibi ait:Nō ego autem, sed *1. Co.15.b* dei gratia, quę mecum est.ac rectè dixit:Quæ prępararauerat in gloriam.quando quidē enim id exprobrabant, q̄ gratia salui essent effecti,sicque pudore illos afficere

afficere putabāt,ex rationibus, quæ illi permultæ su- A pererāt,tollit suspicionē.Si enim deo res ipsa gloriā attulit, multo magis illis, per quos deus glorificatus est.Cōfidera porro illius probitatē ac sapientiā infinitam.nam quū posset,de iis, qui supplicio adficiuntur agēs,nō Pharaonē,sed eos,qui ex Iudæis peccauissent,proferre,atq; hac ratione orationē apertiorē reddere,tū ostendere,quod vbi iidē parētes,vbi eadem peccata,alij quidē perierint,alij autē misericordia donati fuerint,sicq; persuadere non amplius dubitandū esse,si ex gentibus quoq; nōnulli salui effecti essent,Iudæis perditis:sed id Paulus quū posset,tamen vt ne orationem inuidiosam redderet,supplicij quidē argumentū ac probationē à barbaro profert, vt ne illos videlicet iræ vasa appellare cogatur: eos autem qui misericordiā assecuti sunt, à Iudæorū populo assumit,quanquā,quod satis est,pro deo defen- B sione vtitur.q̄ is videlicet quum intellexisset illū admodum seipsum præparantē vas perditionis, tamen sua officia contulerit:tolerantiā,lenitatem, nec simpliciter lenitatē,sed multam lenitatem,nec in Iudęis quidem id argumēti voluit exercere. vnde ergo alij quidē vasa iræ,alij autē misericordiæ ? à propria voluntate.Deus autē admodū bonus quū sit, in vtrisq; eandem ostendit bonitatem.etenim non eos modo, quos seruabat,miseratus est, sed & Pharaonē ipsum, quantū quidem in ipso fuit.eandē enim lenitatem & illi & hic sunt assecuti.qui si seruatus minimè fuit,rei totius culpa ab illius animo accidit: nā dei partes atque officia nihilomin° accepit,q̄ qui seruati sunt.Solutione igitur ad propositam quæstionē reddita, & quidem per res ipsas,vt & aliunde fidē sermoni magis conciliet,prophetas introducit,eadē multo ante C tēpore prædicētes. Etenim Osee inquit iam inde ab *Osee.2.d* initio hæc scripsit,sic dicēs: *Vocabo populū,qui meus non erat,populum meum:& eam,quæ dilecta non erat,dilectā.* Vt ne enim dicerēt,Imponis nobis per hæc verba Paule,Osee testē citauit,clamantē,ac dicentem,Vocabo populū,qui meus non erat,populū meum.quis enim non populus?gētes videlicet.& quæ nō dilectā?eędē rursus.sed tamē illos dixit & populū, & dilectam, & filios dei fore. *Ibi enim vocabuntur,* inquit,*filij dei viuentis.* Quòd si dixerint de Iudæis iis,qui credidere,hoc dictum fuisse,& ita quoq; sermonis ratio constat. Si enim tanta in iis mutatio facta est, qui sese post tot, tantáq; beneficia accepta,ingratos exhibuerunt, abalienarūt,ac populus esse amiserūt: quid impedimēto fuit,quò minus ij,qui non post acceptā necessitudinē, ac familiaritatē sese abalienassent, sed qui iam D inde ab initio alieni,extraneíq; essent, vocarentur,& obedientes effecti,iisdē honoribus,ac præmiis digni haberētur?Quū igitur Osee protulisset,hoc solo contentus nō est,sed & Esaiam post illū introducit consentaneā huic loquentē. *Esaias enim clamat,* inquit,*super Israel.*Hoc est,cum fiducia vociferatur, nec reformidat,dissimulátve.Quid igitur nos insimulatis,quū illi tuba clarius,hęc multo antè tēpore clamātes denuncient? Quid igitur illud est quod Esaias clamat? *Esa.10.f. & Osee 2.d.* *Si fuerit numerus filiorum Israel,vt arena maris,reliquiæ saluæ erunt.* Vides vt ille etiam non omnes ait saluos fieri, sed eos qui salute digni sunt ? Neq; enim multitudinem,ait,moror,neq; vereor genus sic effusum:sed illos salute dono tantū,qui se ipsi dignos præstant:nec verò temerè arenæ maris mētionē fecit,sed illos veteris promissi cōmonefaciens, quo quidem sese indi

gnos reddiderant.Quid ergo tumultū cietis, tanquā promissio exciderit,quū prophetæ omnes declarēt, nō omnes saluos fieri?Deinde & salutis modū dicit. Vides diligentiā propheticā & prudentiā apostolicam,quale testimoniū induxit ? q̄ valde aptum ? non enim solū nobis declarat,q̄ nonnulli sint,qui salui fiant,& nō omnes:sed &,vt salui erunt,addit. quo igitur pacto salui erunt?& quomodo illos deus beneficentia dignabitur? *Sermonem perficiens, & abbreuiās cum iustitia,quoniam sermonē abbreuiatū faciet dominus in terra.*

Quod autem ait,hunc habet sensum:Non opus est circuitione,nō laboribus,non afflictione ea, quæ ab operibus legalibus existit, sed magno cū cōpendio salus præsto erit.Tale enim est fides,in paucis verbis habet salutem.Si enim cōfessus fueris, ait, in ore tuo *Inf.10.b* dominum Iesum, & credideris in corde tuo, q̄ deus illum excitauerit è mortuis, saluus eris. Vides quid sit,sermonem abbreuiatū faciet dominus in terra? & quod sane mirū, id est, q̄ videlicet breuis hic sermo non salutē modo,sed & iustitiā attulit. *Et quemadmodum prius dixit Esaias : Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen,vt Sodoma facti fuissemus,& Gomorrhæ assimilati fuissemus.* Rursus hoc loco aliud quiddā declarat, q̄ videlicet ne pauci quidē illi ex se ipsi salui effecti fuerint.Etenim & hi quoq; periissent,& Sodomæ casus illis accidisset,hoc est internecionem perpessi essent (etenim illi omnes radicitus perierunt, nec ex se semen quoduis reliquerunt) & hi igitur ait, vt illi facti fuissent,nisi multa deus bonitate vsus per fidem illos asseruasset.Hoc autē & in ea,quā sensērūt, expertiq; sunt,captiuitate factū est.plures enim qui erāt,adducti sunt ac perierunt:qui autē pauci, salui effecti sunt soli.*Quid igitur dicemus,* inquit? *Quòd gentes quæ non sectabantur iustitiā,apprehenderunt iustitiam.* Manifestissima iā hic solutio:*Iustitiam autē eam,quæ est ex fide.Contrà, Israel qui sectabatur legē iustitiæ, ad legē iustitiæ non peruenit.* Post- *Hic sup.b* eaquā enim & ab operibus ostēdit(non enim omnes qui sunt ex Israēl,sunt Israēl) & à maioribus Iacob,& Esaü,& à Prophetis Osee, & Esaia validissimā inducit solutionē,prius dubitatione per eum adaucta.Etenim duo sunt,quæ in quæstionē veniunt: Quòd videlicet & gentes assecutæ sint, & non sectando assecutæ:hoc est, studiū impendentes nullū. ac rursus in Iudæorum causa consimiliter dubia duo:q̄ videlicet Israēl non est assecutus,& studiū impēdens non assecutus est.Itaq; dictionibus ipsis significātius,expressiúsq; vsus est.neq; enim dixit,iustitiā habuerūt : sed, apprehēderunt.Quod enim maximè nouū, nec opinatúmq; est,id demum est,q̄ qui sectabatur,non apprehendit:qui verò minimè sectabatur,is apprehendit.Et quidē gratificari illis videtur dicendo, qui sectabatur. posteā tamen letalē infert plagam. posteaquam enim fortem potest inducere solutionē, nihil reformidat grauiorē obiectionem facere.propterea ne de fide quidē disputat,nec de ea iustitia,quæ inde manat:sed ostēdit ante ipsam fidē,vel in,ppriis factis victos illos,atq; condēnatos.Tu siquidem, ô Iudæe, ait,ne eam quidē iustitiā, quæ ex lege esset,inuenisti: legē enim trāsgressus,& execrationi factus es obnoxius.Hi autē,qui non per legem,sed per aliā ingressi essent viā,maiorem hac inuenere iustitiam, eam scilicet,quæ est à fide:quod & superi° dixit. Si enim Abrahā ex operibus iustificatus est, habet gloriationē, sed non apud deum.declarans q̄ hæc iustitia maior est illa.Proinde suprà dicebam duo esse,quæ dubita-

Universidad de Deusto Biblioteca

tionem afferrent, nunc autẽ & tres sunt effectæ quæstiones: ꝙ videlicet gentes & iustitiam inuenerunt, & non sectantes inuenerunt, & maiorem inuenerũt ea, quæ à lege esset. quæ sanè eadem & in Iudæorũ causa è contrario rursus in dubitationem cadunt, ꝙ videlicet Israël non inuenit, & studium impendens nõ inuenit, & minorem non inuenit. Coniecto igitur in dubitationẽ auditore, inducit deinceps breuẽ solutionẽ, causámq; dicit eorũ omnium, quæ dicta sunt. Quænam igitur est causa? *Nempe quòd non à fide, sed tanquam ab operibus.* Hæc manifestissima loci totius solutio, quam statim in procemiis si dixisset, nõ ita acceptabilis fuisset. posteaquã autem illã post multas dubitationes, post argumẽta, ac probationes posuit, infinitis prius correctionibus vsus, tũ demũ intellgibiliorem, ac magis plausibilẽ reddidit. Hanc enim ait illorũ exitij causam esse. Quia nõ ex fide, sed tanquã ex operibus legis iustificari voluerũt. Et nõ dixit, ex operibus, sed tanquã ex operibus legis. ostendens ꝙ ne hanc quidem habuerint iustitiam. *Impegerunt enim*
Esa.28.b. *in lapidẽ offendiculi. quemadmodũ scriptũ est: Ecce pono in Siõ lapidẽ offendiculi, & petrã offẽsionis, & omnis qui credit in eũ, nõ pudefiet.* Vides rursus vt à fide existat fiducia, & vniuersum donũ? neq; enim de Iudæis dictum est solũ, sed de vniuerso hominũ genere. quisquis enim, ait, sit
Infr.10.c. ille vel Iudęus, vel Græcus, vel Scytha, vel Thrax, vel quiuis alius, qui crediderit, magna perfruetur fiducia. Quod autẽ in propheta mirum, ꝙ non ꝙ credũt solũ dixit, sed ꝙ & diffidunt: nã verbum id, impingo, diffido significat. Quemadmodũ igitur superius, quũ eos qui & perirent, & salui fierẽt declarasset, dixit: Si fuerit numerus filiorũ Israël, vt arena maris, reliquiæ saluæ fient. &, Nisi dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, vt Sodoma facti fuissemus, & Gomorrhæ assimilati fuissemus. &, Vocauit nõ solũ ex Iudęis, sed & ex Gẽtibus. sic sanè & hic dicit, ꝙ alij quidem credent, alij autẽ impingẽt. impingit porrò quisquis nõ attendit, quisquis ad alias res hianti ore fertur. quoniam igitur & hi legi attenderent, impegerunt in lapidem. offendiculi autẽ lapidem, & petrã offensionis dicit, ab ipsa mẽte & ab exitu eorũ, qui non crediderunt. Num vobis aperta sunt, quæ diximus? an ea maiori indigent perspicuitate? Equidem ea facilè ab iis capi posse puto, qui animũ attenderint. ꝙ si nõnullos latent, licet illis priuatim mecum congressis interrogare, sicq; discere: propterea enim lõgiore vsus sum sermonis enarratione, vt ne tenoris cõtinuatione interrupta, dictorũ claritatem obfuscare cogerer. Itaque & hic orationẽ finiam, nihil de iis apud vos disserens, quæ magis ad mores faciunt: quod alioqui cõsuetudinis est nostræ, vt ne rursus dictorum copia meorum, memoriæ vestræ luminibus obstruat. Tempus itaque iam fuerit in conuenientem finem desinere, orationem claudentes, referenda illi gloria, qui vniuersarum rerum deus est. Cõmuniter ergo conquiescentes, tũ nos, qui loquimur: tum vos, qui auditis: reddamus illi gloriam, quòd illius regnum, & potentia, & gloria, in secula, Amen.

HACTENVS GERMANVS BRIXIVS.
Reliquæ sedecim per Musculum quidem prius versæ fuerãt. Sed nunc multis in locis per Philippum Montanũ auctæ sunt & emendatæ ad exemplar Veronense, quod Brixius plerisque in locis correxerat è manu scripto codice, quem ab Erasmo acceperat.

Homilia xvij.

A *Fratres, propensa quidem voluntas cordis mei, & deprecatio quæ fit ad deum, pro ipsis est ad salutẽ.* *Cap.10.* Quoniam illos iterũ est reprehensurus, idq; vehementius q̃ antea, iterũ quoq; omnis inimicicię suspicionẽ tollit, multáq; vtitur præparatione. Nõ est, inquit, ꝙ verbis meis, & reprehensionibus simpliciter intendatis: sed obseruandum, ꝙ ista non hostili mẽte dico. Neq; enim eiusdem est animi, salutẽ illorum desiderare, immo & precari, & rursus ex odio auersari. Propensam quippe voluntatẽ hic vehemẽs desideriũ vocat. Et vide quo pacto ipsa etiam precatio ab hoc animo fiat. Nõ enim ad hoc tantũ, vt suppliciũ euaderent, sed vt & saluarẽtur, multũ impendebat & studij, & precationis. Non autem hinc solũ, sed & in sequentibus ostẽdit, quàm propensa in illos volũtate fuerit. Ab illis enim, quæ Iudæis cõcedi poterant, quantũ possibile erat vmbrã saltem quandam
B defensionis & excusationis inuenire instãter & contentiosè quærit quidẽ, verùm ab ipsa rerũ natura victus nõ valet. *Testimonium enim,* inquit, *illis perhibeo quòd zelum dei habent, sed non secundũ scientiam.* Hæc itaq; nõ accusatione, sed venia digna sunt. Si enim non ꝓpter hominem Christum, sed propter zelum auulsi sunt: oportebat vt misericordia illis impenderetur, magis quàm vt punirẽtur. Sed vide q̃ cautè verbo quidem illis gratificetur, & tamẽ interea simul ostendat intẽpestiuam illorum esse contentionem. *Nam ignorantes,* inquit, *dei iustitiam.* Rursus & hoc veniam exigere videtur: sed quod sequitur, & vehementẽ habet reprehensionẽ, & omnẽ tollit apologiã. *Et propriam,* inquit, *iustitiã statuere quærentes, iustitiæ dei non fuerũt subditi.* Hoc autem dicens, ostendit ꝙ per cõtentionem & prima-
C tus ambitum, magis quàm per ignorantiam errauerint, & ꝙ neq; eam iustitiam, quæ ex legalibus est obseruationibus statuerint. Quòd enim dicit, quærẽtes statuere, hoc ipsum ostẽdentis est, licèt apertè quidẽ illud non posuerit. Non enim dicit, ꝙ ab vtraq; iustitia exciderint. Hoc ipsum tamẽ admodum scitè, decentiq; sapientia subindicat. Nam qui illã adhuc statuere quærunt, satis ostendũt se nondum statuisse: & si huic nõ fuerũt subditi, patet, ꝙ & ab ea exciderint. Propriã vero iustitiã illam vocat, vel ob id quod lex antiquata amplius non vigeat, vel quod laborũ esset ac sudorũ. Hanc vero iustitiã dei vocat, nimirũ quæ ex fide est, ꝓpterea quod omnino ea ex superna gratia sit, nec laboribus, sed dei dono iustificamur. Verũ quoniã illi perpetuo spiritui sancto resistẽtes, per legem iustificari cõtendebant, ad fidẽ non accedebãt.
D Ad fidẽ vero nõ accedentes, neq; iustitiã quæ ex illa est, apprehẽdentes, deinde per legẽ etiã iustificari nõ valentes, vndiq; exciderunt. *Finis enim legis Christus est, ad iustitiã omni credenti.* Vide Pauli prudentiã. Quoniã enim & hic iustitiã, & illic quoq; iustitiã dixerat, ne putarẽt ex Iudæis credentes, hanc se habere quidẽ, illa vero priuatos esse, atq; ideo iniquitatis damnari (credibile enim erat quod illi non minus timuerint, vtpote in fide adhuc recentes) néve Iudæi rursus illã se præstare posse putantes, dicant etiã si illam nondũ impleuimus, implebimus tamen omnino, vide quid agat. Ostendit vnam esse iustitiam, illámque in ista consummari, & quod qui istam acceperit, quæ per fidem est, illam quoque impleuerit: qui vero eam repudiauerit, quod is ab vtraq; exciderit. Si enim legis finis est Christus: sequitur, quod qui Christum nõ habet, etiam si legis iustitiam habere videatur, eam ta-

men

men nõ habeat: qui verò Christũ habeat, etiam si legem nõ præstiterit, totũ tamẽ acceperit. Etenim medicinæ finis est sanitas. Quẽadmodũ igitur qui sanũ facere potest, etiã si medendi artẽ non habuerit, totũ tamẽ habet. Qui verò curare nõ nouit, etiã si videatur artẽ exercere, prorsus tamen excidit, ita quoq; in negocio legis habet & fidei: fidẽ enim si quis habet, is etiã legis finẽ habet. Extra fidẽ si quis fuerit, vtriq; alienus est. Quid enim lex vult? Hominẽ iustũ facere? sed nõ potest, nemo siquidẽ illã impleuit. Hic itaque legis quidẽ erat finis, atq; huc respiciebant omnia, ad hoc omnia fiebãt, siue solẽnitates festiuę, siue mãdata, siue oblationes, & si qua sunt reliqua, vt homo iustus redderetur: sed hunc finẽ Christus magis per fidem assequutus est. Nõ est itaq; quod timeas, inquit, velut legis transgressor, posteaquàm ad fidẽ accessisti. Tũc eñ legẽ transgrederis, quãdo Christo ꝓpter illã non credis. Quòd si illi credideris, & hãc implesti, & multò plura q̃ ea præceperat: multò siquidem maiorẽ iam accepisti iustitiã. Quoniã verò ista à Iudæis negabãtur, ex scripturis deinceps ea denuò fir-
Leui.18.a mat. *Moses,* inquit, *iustitiã quæ ex lege est, scribit.* Quod autem dicit, hoc est: Moses ostendit nobis eam quæ ex
Eze.20.b lege est iustitiã, qualis illa sit, & vnde cõstet: nimirũ, vt quę mãdata sunt, adimpleãtur. *Qui fecerit ea,* inquit, *viuet in illis.* Neq; enim aliàs licet in lege iustificari, nisi eum qui cũcta adimpleuerit. Id verò neminidũ possibile factũ est. Intercidit itaq; iustitia illa, sed dic nobis ô Paule alterã quoq; iustitiam quæ ex gratia est. Quæ est igitur ista, & in quo cõsistit? Audi q̃ clarè eã describat. Posteaquàm enim illam perstrinxit, dein-
Deut.30.c. ceps & ad istam transit, dicens: *Quæ verò ex fide est iustitia, sic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cœlũ? hoc est, Christum deducere. aut, Quis descendet in abyssum? hoc est, Christum ex mortuis reducere. Sed quid dicit? Propè est verbum in ore tuo, & in corde tuo. Hoc est verbũ fidei quod prædicamus. Nempe, si confessus fueris ore tuo dominum Iesum, & credideris in corde tuo, quòd deus illum excitauerit à mortuis, saluus eris.* Ne Iudæi dicant, quomodo maiorem iustitiam inuenerunt, qui minorẽ non repererunt? rationem adducit cui contradici nequeat, nimirũ ꝙ hæc via illa sit leuior. Illa siquidẽ omnium exigit adimpletionem: nam quãdo cuncta feceris, tum primùm viues. Quæ verò ex fide est iustitia, istud nõ loquitur. Sed quid? Si cõfessus fueris ore tuo dominũ Iesum, & credideris in corde tuo, ꝙ deus illũ excitauerit à mortuis, saluus eris. Deinde ne rursus illã cõtẽptibilẽ reddat, ob id ꝙ facilẽ & simplicem esse demonstrat, vide quo pacto sermonẽ, de illa differẽs, dilatet. Nõ enim subitò huc accessit, quẽadmodũ diximus. Sed quid dicit? Ea verò iustitia quæ ex fide est sic loquitur: Ne dixeris in corde tuo, quis ascẽdet in cœlum? hoc est, Christũ deducere: aut, Quis descẽdet in abyssum? hoc est, Christũ ex mortuis reducere. Quemadmodũ enim virtuti, quæ per opera est, socordia, laborésq; remittẽs animi dissolutio, resistit, ita vt admodũ vigilãti mẽte sit opus, ne illi cedatur: ita & quãdo credendũ est, occurrũt rationes, multorum animos & interturbãtes, & vastãtes, vt viridiore animo opus sit, quatenus propulsentur. Atque ideo illas etiam in medium adducit. Et quod in Abrahamo fecit, idẽ & hic facit. Nam & illic, cũ ostendisset illum ex fide iustificatũ esse, ne quasi frustra videretur, & præter causam tantam accepisse coronã, vt apud quem si res ad fidem referatur nihil esset operis, fidei naturã extol-

A lens, dicit: Qui præter spẽ in spem credidit, in hoc vt *Supra.4.c*
fieret pater multarum Gẽtium. Neq; infirmatus fide, cõsiderauit suũ ipsius emortuũ iam corpus, & emortuum vterum Saræ: verùm ad promissionem dei non hæsitabat ob incredulitatẽ, dans gloriã deo, certóq; persuasus, ꝙ † qui promiserat, idem] potens esset & † præstare. Atq; ita ostendit ꝙ fortitudine sit opus animóq; sublimi, ea quæ præter spem sunt amplectẽte, atq; in visibilibus non offendente. Hoc igitur & hic facit, ostendítq; ꝙ philosophi mente, animóq; cœlesti quadã sublimitate excelso ac magnifico sit opus.
† ὃ ἐπήγγελται. i. id quod promisit, vel quod promissum est.
Et non dicit, ne dixeris simpliciter: sed, ne dixeris in corde tuo: hoc est, neq; cogites etiã vt dubites dicásque apud teipsum: Et quo pacto poterit hoc fieri? Vides ꝙ hoc potissimũ peculiare sit fidei, vt omni infra nos relicta rationis sequela, quod supra naturam
B est inquiramus, cogitationũq; infirmitate per diuinã virtutẽ & potentiã eiecta, promissa dei cuncta complectamur? Quanquam nõ ista solũ dicebant Iudæi, sed ꝙ impossibile sit etiã ex fide iustificari. Paulus verò istud ad aliud factum ducit, vt posteaquã ostenderit illud vsq; adeò magnũ esse, vt fide etiam postquam fuerit factũ, opus habeat, meritò videatur credentibus coronã texere. Vtitur autẽ verbis in veteri testamẽto positis, perpetuò studens, nouitatis inimicæq; impugnationis cõuicia effugere. Quod eñ hic de fide dicit, istud & Moses illis de mandato dicit, ostendens ꝙ multa essent potiti dei beneficẽtia. Non enim est, inquit, ꝙ dicas, ꝙ in cœlum conscendere oporteat, magnúmq; transire pelagus, atq; inde mandata desumere, sed quæ tã magna sunt & grauia, leuia vobis fecit deus. Quid verò est quod dicit, propè
C est tibi verbum? Hoc est, facile est: in mẽte siquidem linguáq; tua salus est. Nõ opus est, vt aut lõgo emenso itinere, aut pernauigato mari, aut superatis mõtibus salueris: sed si ipsum etiam limen trãsgredi nolueris, licet tibi domi quoq; sedenti salutẽ consequi. In ore nanq; tuo, & in corde tuo salutis est causa. Deinde vt & aliunde facilẽ faciat fidei sermonem, dicit, ꝙ deus illum excitauerit à mortuis.
ἀφορμή, occasio, causa, facultas.
Considera siquidẽ excitantis dignitatẽ, & videbis nullam amplius in hac re difficultatẽ esse. Quòd autem Christus sit dominus, ex resurrectione manifestũ est: id quod & cũ epistolã hãc ordiretur, dixit: Qui declaratus est, inquiens, *Supr.1.a*
filius dei ex resurrectione mortuorũ. Quòd autem & ipsa resurrectio facilis sit, ex ipsa suscitãtis fortitudine ostẽsum est, & quãuis incredulis probatũ. Cũ itaque & maior sit fidei iustitia, & leuis ac susceptu faci-
D lis, sitq; impossibile aliũde iustificari: an nõ extremæ fuerit cõtẽtionis, relictis quæ leuia sunt, & facilia, ad impossibilia cõtendere? Nequeũt enim dicere, ꝙ hãc rẽ, velut grauẽ & onerosam deuitauerint. Vides quomodo omni illos venia priuet? Qua nãq; poterũt excusatione digni haberi, qui quod grauius est & inefficax acceptantes, id negligunt, ꝙ præterquàm quod leue est, saluare etiã illos poterat, eáq; præstare quæ lex dare nõ valuit? Nihil itaq; aliud in causa est, q̃ cõtentiosus animus, deóq; seditiosè repugnans: lex eñ grauis est, gratia verò facilis. Deinde lex etiam si innumeris modis contenderint, non saluat: gratia verò & suam, & quæ legis est, iustitiam præstat. Quis itaq; sermo hinc illos eximet, cũ tam contentiosi sunt aduersus gratiam: legẽ verò frustra & inaniter quidem, mordicus tamen complectãtur? Deinde quoniã magnũ quid dixerat, idipsum rursus ex scriptura cõfir-

Universidad de Deusto Biblioteca

Ioel 2.g. mat. *Dicit enim scriptura*, inquit, *Omnis qui credit in illum,* A
πλουτῶν *nō pudefiet. Nō enim est distinctio vel Iudæi, vel Græci. Nam*
εἰς πάντα *idē dominus omniū, diues in omnia, & in omnes inuocantes se.*
καὶ ἐπὶ *Quisquis enim inuocauerit nomen domini, saluus erit.* Vides
πάντας. quomodo & fidei & cōfessionis testimonia adducat?
Cū em̄ dicit: Omnis qui credit in illū, fidē declarat:
cū verò dicit, Quisquis enim inuocauerit, confessio-
nem manifestat. Deinde rursus cōmunionē & æqua-
litatē gratiæ prædicans, Iudæorúmq; fastū constrin-
gens, quæ multis antea declarauerat, ea iā breuibus
admonet, iterū ostendēs nihil inter Iudæū & prępu-
tiatum esse differētię. Nō enim est distinctio, inquit,
Iudæi & Græci. Et quod in horum probatione de pa
tre dixerat, illud hoc loco & de Christo dicit: Quē-
admodū enim in præcedentibus, cum idem ageret,
Supr. 3.a dixit: Num Iudęorū deus tantùm? Nunquid & Gen-
tium? Quoniamquidē vnus est deus: ita & hic inquit, B
nam idē dominus omniū, diues in omnia & in om-
nes inuocātes se. Vides quomodo deū salutis nostræ
vehementer cupidū ostēdat, siquidem illam diuitias
suas peculiares æstimat, ita vt illi iā nihil habeāt cau
sæ, qua vel desperēt, vel si resipiscere voluerint, nullā
se reperturos veniā arbitrētur? Qui enim peculiares
suas putat esse diuitias, si nos saluet, ditescere vtique
nō cessabit. Nam & istæ sunt diuitiæ, ꝙ donum suum
in omnes effundit. Quoniā verò illos & hoc maximè
disturbabat, ꝙ cùm præeminentia totius orbis essent
potiti, nūc per fidem ab illis thronis deiiciebātur, ita
vt nihil reliquis haberēt amplius, cōtinuò prophetas
qui eam honoris æqualitatē illis præcinuerant, indu
cit. Omnis enim, inquit, qui credit in illum, nō pude-
fiet. Et quisquis inuocauerit nomen domini, saluus
erit. Vbiq; autē vniuersale illud, omnis, aut quisquis, C
posuit, ne quid haberent quod contradicerent.

Morale.

Sed nihil est inani gloria peius, ipsa quippe, ipsa, in-
quam, omnium maximè illos perdidit. Vnde & Chri
Ioan. 5.g stᵒ illis dicebat: Quomodo potestis credere, qui glo-
riam à vobis inuicē captatis, & gloriā quę à solo deo
est, non quęritis? Hæc scilicet inanis gloria cū perdi-
tione multā simul & irrisionem inducit, & ante sup-
plicium illud futurū innumeris hic quoque malis in-
uoluit. Itaq;, si placet, vt hoc intelligas, relictis īterea
cœlis è quibᵒ nos excludit, prętéritaq; gehēna in quā
nos deiicit, rē omnē, vt hic geritur, scrutemur. Quid
igitur illa sumptuosius? Quid illa turpius? quídnā po-
terit esse difficiliᵒ? Quòd enim hic morbᵒ ęquo sump-
tuosior sit, ex iis patet, quę theatris, quę equorū certa-
minibus, aliisq; eiusmodi intempestiuis ambitionibᵒ D
frustra & inaniter insumūtur, vt sunt eorum etiā qui
splendidas & preciosas domos ędificant, aliáque oīa
quæ ad abundantiam inutilem faciūt, studiosè com-
parāt, quæ quidē singula sermone iam cōplecti pro-
positum nō est. Quòd autem oporteat eum qui adeò
sumptuoso ꝓdigoq; morbo laborat, rapacē simul &
auarū esse, omnibus modis clarū est: vt enim habeat
vnde venatorem alat, in aliorū substantias manus in-
iicit. Et quid dico substātias? Neq; enim pecunias so-
lùm, sed & animas hic ignis deuorat, nō solū pręsen-
tem, sed & futurā mortē parans. Mater enim gehen-
næ est inanis gloria, ignemq; illum vehemēter accē-
dit, vermemq; pestiferum confouet. Videre est illā &
in mortuis vires obtinere, qua re quid poterit fieri pe
ius? Alię siquidem passiones morte finiūtur: ista verò
& post mortem violēter instat, naturamq; suā, etiam
in emortuo iam corpore, ostēdere contendit. Quum Melior le-
enim splendida sepulchra omnémq; ipsorū substan- ctio habet
tiam cōsumentia morientes sibi erigi curent, atq; vt σήματα
in sepultura multus antea luxus adhibeatur, affectēt: λάμπρα
quúmq; viuentes quidē pauperes ipsos pro obolo & id est, se-
pane vno accedētes contumelia adficiāt, morientes pulchra
verò tam sumptuosam mensam vermibus præbeant: splēdida.
quā, quæso, aliā quæres in hoc morbo tyrānidis ex-
cellentiā? Ab hoc etiā malo absurdi nascuntur amo-
res. Multos siquidē, neque faciei venustas, neque cō-
mixtionis cōcupiscentia, sed quod habeāt vnde glo-
rientur, & dicāt, hanc & hāc ego decepi, in adulteriū
cōieci: & quid opus est reliqua mala quāta hinc pul-
lulent recēsere? Elegerim potius innumerorum bar-
barorum seruitutē, quàm semel vnius inanis gloriæ.
Neq; em̄ captiuis illi suis talia præcipiūt, qualia sub-
ditis suis ista iubendo mandat. Omniū, inquit, seruus Præcepta
esto, siue fuerint te splēdidiores, siue etiā viliores. A- inanis glo
nimam contemnito, virtutem negligito, libertatē ri- ria.
deto, salutem tuā destruito: & si bonum quid feceris,
nō ad hoc facito vt deo placeas, sed vt multis ostētes,
& coronā quę benefaciētes manet, perdas. Et si elee-
mosynā dederis, aut ieiunaueris, laborē quidem su-
stineto, lucrū verò perdere studeto. Quid quæso, po-
terit hisce præceptis crudelius fieri? Hinc & inuidia
initiū suum habet. Hinc quoq; malorū omnium ma-
ter, pecunię cupido oritur. Multitudo ꝗppe famulo-
rū, aurigeri barbari, parasiti, adulatores, vehicula ar-
gento cōspicua, aliaq; istis vaniora, neq; voluptatis,
neq; necessitatis cuiuspiā, sed solius vanæ gloriæ gra
tia fiūt. Ista profectò sic habēt, inquies: verùm quòd
malus quidē sit hic morbus planè manifestū est, quo
modo autē illum effugiamus, necesse erit vt dicatur:
Maximè sanè. quòd si tibi hoc potissimū persuaseris,
nempe hunc morbum esse grauem, optimū iam cor-
rectionis initiū feceris. Tum enim ægrotus cōfestim
de medico cogitat, cùm ante omnia primū ægrota-
re se cognouerit. Quòd si & aliā viā, qua morbū hūc
effugias, quęsieris, respice ad deū continuò, & ea quā
ab illo expectas gloria cōtentus sis. Si quādo te mor-
bus hic titillauerit incitaueritq;, vt conseruis tuis quę
rectè facta gesseris gloriando narres, rursus cogitās,
quòd nihil inde fructus, etiā cùm dixeris, sis acceptu
rus, absurdam hāc cōcupiscentiam extinguas, animæ
tuæ ad hūc modū immurmurās: ecce tātum tempo-
ris parturiēdo laborasti, vt quę rectè gesseras aliis in-
uulgares, & cùm tantum tēperantiæ non haberes, vt
silentium seruares, omnibus ea obtrusisti: iā dic, quę-
so, quid vtilitatis ampliᵒ inde ceperis? Nihil planè, nisi
extremū damnum, nimirum ꝙ irrita facta sunt omnia
quę magno labore cōgesseras. Post hæc & illud per-
pendas, ꝙ multorū sententia sit corrupta, corruptūq;
iudicium: imò non solū corruptum, sed & quod subi-
tò marcescat. Nam etiā si ad horam admirentur, pun
cto tamen tēporis vix præterito, omnium obliuiscū-
tur. Atq; ita fit, vt à deo tibi datā coronam eripiant,
& eam quam ab ipsis expectabas, conseruare tibi ne-
queant. Quanquā etiam si manserit, multæ tamē mi-
seriæ fuerit, diuinā illam ista commutasse. Cùm verò
nec ista maneat, sed prorsus diffluat: quam habebi-
mus excusationem, qui propter instabilem perpetuā
illam prodimus, propter paucorum præconia tanta † etiam sic
bona perdentes? Quanquam etiam si multi fuerint commise-
laudatores, † & ipsi tamen quoq; digni sunt, qui velut ratione di
miseri non æstimentur,]idque tum magis, quum plu- gnus es.
res

res sunt qui hoc faciunt. Si verò mirū videtur quod A
Luca. 6.d dico, audi Christum ipsum idē censentem: Væ enim
vobis, inquit, quādo laudauerint vos oēs homines:
& valde meritò. Si em̄ cuiuis arti, nō quosuis, sed ip-
sos opifices iudices requiris, quomodo virtutis pro-
bationē multis cōmittis, & nō præ omnibus vni illi:
qui quū omnia sciat, solus etiā vel exturbare, vel co-
ronare potest? Hoc itaq; Christi verbū inscribamus
Luc. 6.d & parietibᵒ, & ianuis, & mēti, dicamúsq; cōtinuè no-
bisipsis: Væ nobis, si quādo laudauerint nos omnes
homines. Nā ipsi etiā laudatores te postremò velut
vanæ gloriæ, vani honoris, pręconiíq; quod ab ipsis
sit, stultè amātem vituperabūt. Deus autē nō ita, sed
quū viderit te eius, quæ ab ipso sit, gloriæ cupidum,
tum te potissimū laudabit, celebrabit, pręedicabit. ho
mo verò aliter: nā is postquā pro libero seruū te ac-
ceperit, nudo plerunq; verbulo tibi falsam laudem B
gratificatus verā abs te mercedē aufert, & sibi magis
quàm quēuis empticium, subiicit: habent enim illos
præceptis suis obediētes qui illorū dominantur, tu
verò etiā sine præceptis seruis. Neq; em̄ expectas vt
quicquā præcepti ab illis audias, sed quāprimū co-
gnoueris tantū, quo pacto gratificari queas, omnia
facis, ipsis etiā nihil præcipiētibus. Quāta igitur ge-
hēna digni nō erimus, qui cū flagitiosis hominibus
vsq; adeò delectamur, vt etiā quū nihil pręceperint,
seruiamus: deū tamē nullo nō die pręcipientē, & ad-
hortantē, neq; sic etiā audiētes colimus? Quòd si o-
mnino gloriæ, laudúmq; factus es amator, fac laudē
quæ ab hominibᵒ est fugias, atq; tūc verè innumeris
laudibᵒ & apud deū, & apud homines fruēris. Nihil
enim solēt æquè admirari, atq; eū qui nec celebrari,
nec laudari sustinēs, oīa ista cōtēnit. Quòd si nos ita C
solemᵒ, multò magis qui omniū deus est. Quādo ve-
rò is te glorificauerit, ac laudauerit: quis, quæso, te
fuerit beatior? Quantū enim inter gloriā, & ignomi-
niam: tantū inter cœlestem illam gloriam, & hāc hu-
manā est differētiæ. Imò multò ac infinitò plus. Si e-
nim ista nulli collata, turpis est ac deformis: cogita
quāta futura sit turpitudo, si quādo eā ad alteriᵒ col-
lationē exquisierimus. Quemadmodū enim propha
† ad quæstum. na mulier in prostibulo cōsistens, † quibusuis] sui co-
piā facit: sic & qui vanæ gloriæ dediti sunt. Imò tur-
pius etiā q̄ istiusmodi mulieres. Illæ siquidē quosdā
amatores suos cōtēnere sæpenumero solent, tu verò
teipsum quibusuis, & fugitiuis, & latronibus, & furi-
bus exponis. Ex illis quippe & eiusmodi theatra, vn-
de laudemini cōstituta sūt. Et quos seorsim ī seipsis,
ne tātillo quidē dignos æstimas, illos collectos tuæ D
ipsius saluti præponis, téq; ipsum omnibᵒ istis vilio-
rē esse decernis. Quomodo em̄ nō es vilior qui illorū
opus habes pręconio, quíq; tibi teipsum sufficere nō
putas, nisi gloriam aliūde capias? Non cōsideras, dic
quęso, præter ea quæ dicta sunt, & istud, ꝙ cū illustris
fueris, omnibúsq; cōspicuᵒ, si peccaueris innumeros
habiturᵒ sis accusatores, ignobilis verò si fuisses, secu
rior multò māsurus. Verū est, inquies, sed vicissim si
rectè fecero, innumeros quoq; habebo, qui admirē-
tur. Atqui istud vtiq; graue est, ꝙ hic vanę glorię mor
bus te nō solū quū peccaueris, sed & quū rectè quid
† quàm plurimos subuertēs. gesseris, dāno afficit: illic quidē † & mille ludibriis ex-
ponēs,] hîc verò omni prorsus virtutū mercede spo-
lians. Graue quidē fuerit omníq; ignominia plenū,
in politicis rebus gloriā sectari. Cæterū quum in spi-
ritalibus quoq; hoc idē feceris, quis veniæ locus tibi
erit relictus, si ne tātum quidem honoris deo tribue-
re velis, quantū ipse à domesticis habes? Seruus quip
pe ad oculos heri sui respicit: mercenarius operator
ad operis sui dominū præmia daturū, discipulus ad
præceptorē. Tu verò omnino contrarium facis, deū
qui remunerat, dominúmq; relinquēs ad cōseruos
respicis, etiam si scias quòd deus rectè factorū tuorū
etiam in futurum recordetur, homo tamen ad præ-
sens tantū, & quum habeas in cœlo theatrū cōstitu-
tum, spectatores tamē in terra tibi colligis. Athleta
quidē vbi certat ibi & probari cupit. tu quū in supe-
rioribus certes, in inferioribus coronari quæris. Et
quidnā poterit hac amētia peius fieri? videamᵒ autē,
si placet, & coronas. Illa quidē ex arrogātia constat,
ista verò ex inuidia quæ aduersus alterū est cōcepta,
quædam ex ironia & adulatione, propter pecunias
alia, nōnulla etiā ex seruili ministerio. Et quēadmo-
dum pueri ludentes ex fœno coronas inuicē impo-
nunt, coronatū autē sæpenumero eius rei ignarum,
post tergū irrident: ita sanè & nunc qui te in faciem
prædicāt, apud seipsos clanculum subsannāt, atq; ita
quid aliud fit, quàm quòd & nobis inuicē fœnū co-
ronantes imponimus? Et vtinam nihil aliud q̄ fœnū.
Nunc autem multo etiā nocumento plena est hæc
nostra corona: nam omnia nostra rectè facta perdit.
cōsiderata itaq; ipsius vilitate, damnum istud effugi-
to. Sed dic quæso, quot velis habere laudatores, cē-
tum? seu bis, seu ter, seu etiam quater totidem? imò si
volueris, pone vel decies, vel vigesies totidem: quin
sint duo milia, aut etiā quatuor, vel si ita placuerit, in-
numeri qui applaudāt, nihil tamē illi omnes à gracu-
lis desuper garriētibᵒ differēt: Imò si angelorū thea-
trum perpēderis, apparebūt illi vermibus etiā vilio-
res, illorúmq; præconiū aranearū textura fumóq; &
somniis infirmius. Audi verò quomodo Paulus ista
diligēter cōfirmet, nō solū inania hæc nō quęrēs, sed
& deprecās, quum dicit: Mihi verò absit gloriari, nisi Gala. 6.d
in cruce domini. Hanc itaq; gloriationem tu quoq;
æmulare, ne dominū exacerbes. Ista quippe faciens,
nō solùm tibiipsi, sed & deo cōtumeliosus es. Neque
enim si pictor existēs discipulū aliquē habuisses, qui
quæ artis sunt tibi ostēdere cōtemnēs, tabellā foras
simpliciter obseruātibus, & imperitè ostētandi gra-
tia proposuisset, mansuetè tulisses. Quòd si istud in
conseruis cōtumeliæ loco est, multò magis erga do-
minum. Si verò rem hanc contēnere, aliūnde quoq;
discere voles, fac mēte sublimi sis, irride quæ visibi-
lia sunt. Auge veræ gloriæ amorē. Plenus esto graui-
tatis spiritualis. Dic ad animā tuam quemadmodum φρονήμα-
Paulus dixit: Ignoras ꝙ angelos iudicaturi sumus? at- τος.
que ab hoc cœno excitatā increpato deinceps ac di
cito: Angelos iudicatura es, & vis ab immūdis iudi- 1. Cor. 6.a
cari, cūq; saltatoribus, mimis, bestiariis, atq; aurigis
laudari? Eadē enim & illi præconia sectātur. Tu verò ἀπὸ τῶν.
horū clamore sublimiores alas tibi para, æmularéq;
illū solitudinis ciuem, inhabitatorem Ioannem, ac
disce, quomodo ille multitudinē contēpserit, adula-
toresq; videre nō curauerit, neq; quū videret totius
Palæstinæ habitatores circum se fusos, admirari stu-
peréq;, vel tantillū tamē eiusmodi fuerit inflatus ho-
nore: sed ipsis nō aliter quàm adolescētulo cuipiam
ex aduerso institerit, cū tāto populo disserēs, obiur- Luc. 3.b
ganter diceret, † Gēnemata] viperarū, & quæ sequū- Matt. 3.b
tur. Et tamen propter illū relictis ciuitatibus, cōcur- † serpentis
rebant, quatenus sacrū illud caput viderent. Verum- germina.
tamen

Universidad de Deusto Biblioteca

tamen ipſum nihil horũ emolliuit. Procul enim erat
à gloriæ ſtudio, & ab omni faſtu liber. Sic & Stepha-
nus, quũ populũ videret non ſe honorantẽ, ſed inſa-
num, dentibúſq; frementẽ, ira illorũ ſuperior factus,
Act.7.f dicebat, Dura ceruice & incircunciſo corde. Ad eũ
modum & Helias præſentibus militum caſtris, regẽ-
3.Re.18.g que & populo cuncto, dicebat: Vſquequo vtroque
poplite claudicatis? Nos verò ſeruili miniſterio qui-
buſuis adulamur, quatenus honorẽ ab illis emamus.
Atq; ideo ſurſum ac deorſum turbantur omnia, ob
eámq; gratiã produntur quæcunque Chriſtianiſmi
ſunt, negliguntúrq; omnia propter eã quæ à multis
eſt, acquirendã laudem. Exterminemus itaq; morbũ
iſtum, & tũc verè ſciemus quæ ſit animi libertas, qui
portus, quæ trãquillitas. Vanæ ſiquidem gloriæ cu-
pidus, ſimilis illis eſt qui tempeſtates ferunt, ſemper
tremens, ſemper timens, innumeróſq; dominos ob-
ſeruãs. Qui verò extra illã eſt tyrannidẽ, rectè com-
paratur iis qui in portu conſtituti, integra iam liber-
tate potiũtur. Alius verò nõ itẽ, ſed quàm multis eſt
cognitus, tam multos, habet dominos, omnibus ſer-
uire coactus. Quomodo ergo ab hac dura ſeruitute
liberabimur? Si aliã gloriã adamauerimus, nempe eã
quæ vera eſt gloria. Quẽadmodũ enim eos qui cor-
pora amant, alia ſplẽdidior facies viſa à priore ſepa-
rat: ſic & eos qui gloriam hanc depereunt, ſplendida
illa cœleſtis gloria cõſpecta ſi fuerit, ab iſta abduce-
re poterit. Videamus igitur illam, diligẽtérque per-
diſcamus, quatenus illius admirati pulchritudinem,
huius turpitudinẽ fugiamus, multáq; voluptate freti,
in illa ſine intermiſſione deliciemur: quam vt omnes
adſequamur, gratia fiat & benignitate &c.

Homilia XVIII

*Quomodo igitur inuocabũt eum, in quẽ non credide-
runt? Quomodo autẽ credẽt in eũ, de quo non audie-
rũt? Quomodo verò audient ſine prædicãte? Quomo-
do autẽ prędicabũt niſi mittantur? ſicut ſcriptũ eſt.* Rurſus
Hic ſup. a eos venia priuat: quoniam enim dixerat, Quia teſti-
monium illis perhibeo quòd zelum dei habeant, ſed
Ibidem. non ſecundum ſcientiã: &, Ignorantes dei iuſtitiam,
iuſtitiæ dei non ſunt ſubditi: iam deinceps oſtendit,
quòd huius etiam ignorantiæ pœnas deo debeant.
Hoc autẽ licet apertè ad eũ modũ nõ dicat, huc ta-
men conatur per interrogationẽ ſermonẽ inſtituẽs,
ἔλεγχον, argumẽtum vel reprehenſionem. argumentúmq; clarius facit, dum per obiectionem
ac ſolutionẽ omnẽ hunc locũ texit. Obſerua verò:
ſuprà inquit, dixit propheta, ꝙ quiſquis inuocaue-
rit nomẽ domini, ſaluus ſit futurus. Sed dicet fortè
Hic ſupr. c. quiſquã, & quomodo poterũt inuocare eum in quẽ
non crediderunt? Deinde & poſt hãc obiectionẽ ſe-
quitur ipſius interrogatio, nimirum, quare nõ credi-
derint? poſt hæc & alia obiectio: poterit enim omni-
no dici, & quomodo credẽt, cùm nõ audierint? At-
qui audierũt, inquit. Deinde & alia rurſus obiectio:
Et quomodo potuiſsẽt audire abſq; prędicãte? Cuiꝰ
iterũ ſolutio ſubiũgitur. Atqui prædicarũt multi ad
hoc miſſi ſcilicet. & vnde manifeſtũ ꝙ iſti ſint miſſi
Eſa.52.b Naũ.2.d illi? Tum rectè prophetã inducit, dicentẽ: *Quàm ſpe-
cioſi pedes annunciantium pacem, annunciantium bona?* Vi-
des quomodo à prędicationis modo ipſos prędica-
tores declaret? Circuibãt enim nihil dicẽtes aliud,
quàm ineffabilia illa bona, pacẽmq; quæ inter deum
& homines facta erat. Itaq; dũ increduli perſiſtitis,
nõ nobis, inquit, diffiditis, ſed Eſaię qui ante multos
etiam annos prædixit quòd mittẽdi eſſemus, quòd

A prædicaturi, & ꝙ illud quod diximus, dicturi. Salus
itaq; cũ in eo ſit vt inuocetur nomen dñi, inuocatio
verò fidẽ exigat, fides autẽ vt auditũ ſit, audire verò
vt prædicetur, prædicatio vt mittatur, miſſi autẽ ſint
ac prædicauerint, circũeunte cum illis etiã prophe-
ta, qui de illis prædicet ac dicat: Hi ſunt illi quos an-
te multa tẽpora manifeſtaui, quorũq; pedes lauda-
ui: manifeſtũ relinquitur propter ipſum prædicatio-
nis apoſtolicæ modũ, Iudæorũ tãtũmodo culpa fa-
ctum eſſe, quod nõ crediderũt. Omnia ſiquidẽ à deo
impleta ſunt. *At nõ omnes obedierunt euãgelio: Eſaias enim
dicit: Domine, quis credidit ſermonibus noſtris? Ergo fides ex* *Eſa.53.a*
auditu eſt, auditus autem per verbum dei. Quoniã rurſus & *Ioan.12.f*
aliam obiectionem induxerant, dicentes: Quòd ſi hi
ſunt qui miſſi, atq; à deo miſſi ſunt, oportebat vt om-
nes illis obedirẽt. vide Pauli prudentiam, quomodo
B hoc ipſũ quod turbas dabat, tale eſſe oſtendat, quod
turbas illas tumultuationẽmq; etiam prorſus tollat.
Quid enim te, inquit, ô Iudæe, poſt tale ac tãtũ teſti-
monium rerúmq; declarationẽ offendit, quòd euã-
gelio non omnes obedierũt? Hoc enim ipſum, nimi-
rum ꝙ non omnes obediũt, ſimul cum aliis, poterat
tibi eorũ quæ dicũtur, fidem facere. Nam & illud iã
antea propheta futurum prædixit. & vide ineffabilẽ
ſapientiã, quomodo plus probet, quàm illi expecta-
uerint, aut cõtradicturos ſe ſperauerint. Quid enim
dicitis, inquit? quòd euãgelio nõ omnes crediderũt?
Quin hoc ipſum eſt quod Eſaias olim prædixit. Imò
nõ ſolũ iſtud, ſed & multo plus. Vos quidẽ obiicitis,
quòd non omnes obediuerint: Eſaias verò plus etiã
quàm hoc ſit. Quid autẽ dicit? Domine, inquit, quis
credidit ſermonibꝰ noſtris? Deinde poſtquã tumul-
C tuariam hanc obiectionẽ per interpoſitũ prophetæ
teſtimoniũ excuſſit, rurſus priori ſequelæ adhæret.
Quoniã enim dixerat, ꝙ inuocare oporteat, inuoca-
turos verò credere, credituros autẽ audire primum,
audituros verò prædicatoribus opus habere, prædi-
catores autẽ mitti oportere, oſtẽderátq; & miſſos eſ-
ſe & prędicaſſe, eſſẽtq; rurſus & aliã quãdã obiectio-
nem inducturus, occaſione primũ ab alio quoq; ꝓ-
phetæ teſtimonio ſumpta, vnde & obiectionẽ quæ
hãc paulò anteceſſit, ſoluerat, prioribꝰ illã cõnectit.
Quoniã eñ prophetã ſubinduxerat, dicẽtẽ: Domi-
ne, quis credidit ſermonibꝰ noſtris? opportunè illius
apprehenſo teſtimonio, dicit: Ergo fides ex auditu.
Hoc verò nõ ſimpliciter poſuit, ſed quoniã nullo nõ
tempore ſigna Iudęi, ipſúmq; reſurrectionis aſpectũ
quærebãt, & multi ad huiuſmodi inhiarẽt, dicit: At-
D qui propheta pronunciauit, ꝙ ex auditu nos credere
oporteat. Idcirco prius id adſtruit, & dicit: Igitur fi-
des ex auditu. Deinde quia hoc humilius videbatur,
vide quo pacto ipſum, vt ſolidius reddat, reducat.
Nõ enim ſimpliciter, inquit, auditũ dixi, neq; quòd
humana verba audire oporteat & credere, ſed ſubli-
mis eſt hic auditus, de quo loquor: eſt eñ auditꝰ per
verbũ dei. Neq; eñ quæ ſua eſſent, ſed quę à deo di-
dicerũt, annũciarũt, hoc ſcilicet excellẽtiꝰ eſt ſignũ.
Deo ſiquidem tam loquenti, quàm mirabiliter ope-
ranti, æquè credere & obedire oportet, quãdoquidẽ
& opera illiꝰ & mirabilia ex verbis illius ſunt. Hinc
enim & cœlũ, & reliqua perſtãt omnia. Oſtẽſo itaq;
quòd oporteat prophetis, nunquã non quæ dei ſunt
loquentibus, credere, nihilq; præter verbi dei audi-
tum quærẽdum eſſe amplius, obiectionem deinceps
quam dixi inducit, dicens: *Sed dico, an non audierunt?*
Quid

Quid enim, dicet quis, ſi prædicatores miſſi quidem
ſunt, miſſiq; quæ in mãdatis acceperãt prędicarunt,
illi verò nõ audiuerũt? Iam ſcilicet cum omni dein-
ceps excellẽtia obiectionis ſolutionẽ inducit. *Atqui*
Pſa.18.a *in omnẽ terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terrarum
verba eorũ.* Quid dicis, inquit? Nõ audierũt? Ipſe ter-
rarũ orbis, ipſiq; terræ fines audiuerũt: & vos cũ qui-
bus prædicatores iſti tantum tẽporis cõmorati ſunt,
ex quibus & prodierunt, non audiſtis? Quánã pote-
rit iſtud ratione fieri? Si eñ fines orbis terrarũ audie-
rũt, multo magis vos. Deinde rurſus & alia obiectio.
Sed dico, Nunquid nõ cognouit Iſraël? Quid enim ſi audie-
runt quidẽ, dicta tamen nõ perpenderũt, neq; intel-
lexerunt ꝙ hi illi à deo miſſi eſſent? An non ob hanc
ignorantiam venia digni erũt? Nequaquã. Eſaias eñ
diligẽter illos notauit, & expreſſit dicẽs. Quàm ſpe-
cioſi pedes annunciãtiũ pacem, & ante hunc ipſe e-
tiam legiſlator, vnde & ſubiungit: *Primus Moſes dicit:*
Deut.32.c *Ego ad æmulationem prouocabo vos per gentẽ quæ non eſt gens,
per gentem ſtultã ad iram cõmouebo vos.* Itaq; & hinc opor
tebat prædicatores iſtos agnoſcere, nõ ſolũ ex eo ꝙ
hi nõ crediderũt, ꝙ pacẽ illi prædicarũt, quòd bona
illa annunciarunt, quòd vbiq; terrarũ verbum dei ſe-
minatũ iam eſſet, ſed ex eo quòd inferiores ſe nimi-
rum eos qui ex gentibus erant, videbant in maiore
honore cõſtitutos eſſe. Quæ enim nunquam vel ipſi
vel progenitores ipſorũ audierãt, illa confeſtim phi-
loſophabãtur, id quod auctioris erat honoris Iudęos
irritãtis, inq; zelum perducentis, ac in Moſaicæ huiꝰ
Ibidem. prophetiæ memoriã, dicentis, Ad æmulationẽ pro-
uocabo vos per gentẽ quæ nõ eſt gens. Neq; enim
honoris huius magnitudo ea erat, vt ſola illos in æ-
mulationẽ cõiicere potuiſſet: ſed quòd hæc gẽs quę
illo potiebatur adeò vilis eſſet, vt neq; digna habere-
tur, quæ pro gẽte æſtimaretur. Ego eñ ad ęmulatio-
nẽ, inquit, prouocabo vos per gentẽ quæ nõ eſt gẽs,
per gentem ſtultã ad iram commouebo vos. Græcis
enim quid erat ſtultius? quid itẽ vilius? Vide quomo-
do per omnes vndiq; notificationes tẽporũ quoque
illorũ manifeſta deſuper ſigna deꝰ illis dederit, qua-
tenus ipſorũ illuſtraret cæcitatẽ. Non iſtud in modi-
co quodã angulo, ſed & terra & mari atq; vbiq; or-
bis terrarũ factũ erat, videbántq; innumeris frui bo-
nis, quos antea penes ſe cõtempſerant. Cogitare ita-
que debebãt quòd hæc eſſet gẽs illa, de qua dixerat
Moſes: Ad æmulationẽ prouocabo vos, per gentem
quæ non eſt gens. Moyſes igitur ſolus hoc dixit? Ne-
quaquã, ſed & Eſaias poſt illum. Vnde & Paulus di-
cit: Primum Moſes, oſtẽdens quòd & ſecundus teſtis
ſit acceſſurus, eadẽ manifeſtius ac clarius exprimẽs.
Quẽadmodũ igitur ſuprà dixit, clamat Eſaias, ita &
hîc: *Eſaias autem audet ac dicit.* Quod autẽ dicit, tale eſt:
Potenter inſtitit & cõtendit, nihil adumbratum di-
cere, ſed res ipſas nudas ob oculos exponere, magis
eligẽs, ob manifeſtã loquutionem periclitari, q̃ pro-
priæ ſalutis reſpectu, vmbrã vobis ac prętextũ veſtrę
relinquere perfidiæ, quanquã prophetiæ nõ eſſet tã
clarè hoc eloqui. Sed vt copioſè ora veſtra obſera-
ἀποτολμᾷ. ret, admodũ clarè ac palã omnia prædicit. Quę om-
Eſa.65.a nia? Et veſtrũ ſcilicet excidiũ, & illorũ introductio-
nem, ſic autẽ dicit: *Inuentus ſum his qui me non quærebãt,
conſpicuus factus ſum his qui de me non interrogabant.* Qui
ſunt non quærentes? qui non interrogãtes? Apertum
ſatis ꝙ non Iudęi, ſed ex gentibus ſint, qui deum nũ-
quam cognouerant. Quemadmodum igitur Moſes

A illos ſignanter expreſſerat dicens, quæ non eſt gens,
& per gentem ſtultam: ita & hic ex eodem ſingula-
ris vehementiſq; ignorantiæ argumento illos decla-
rat propheta. Maxima verò Iudæorũ erat accuſatio,
ꝙ qui non quæſierant, inuenerunt: & qui quæſierãt,
perierunt. *Ad Iſraël autem dicit: Toto die expandi manus* *Ibidem.*
meas ad populum non credentem & contradicentem. Vide
quomodo illud quod à multis dubitabatur, atque in
quæſtionẽ vocabatur, reperiatur olim & in prophe-
ticis verbis poſitũ, claréq; ſolutum. Quid verò illud
eſt? Audiſti Paulũ aliquantò antè dicentẽ: Quid ergo *Supr. 9.g*
dicemus? Quòd Gentes quæ iuſtitiam non ſectaban-
tur, iuſtitiã apprehẽderunt. Iſraël verò ſectatus legẽ
iuſtitię, ad legẽ iuſtitię nõ pertigit. Hoc & Eſaias hoc
loco dicit: illud eñ, Inuẽtus ſum his qui me nõ quæ-
runt, cõſpicuus factus ſum his qui de me nõ interro-
gant: idem eſt, ac ſi dicat, quoniam gentes quæ iuſti-
B tiam nõ ſectabantur, iuſtitiã apprehenderũt. Deinde
vt oſtẽdat nõ ſolum diuinæ gratiæ opus eſſe hoc fa-
ctum, ſed & voluntatis eorũ qui acceſſerunt, quẽad-
modũ & quòd illi exciderunt, ex cõtentione eſt im-
morigerorum, audi quid ſubiungat: Ad Iſraël autem
dicit: Toto die expandi manus meas ad populũ non
credentẽ & cõtradicẽtem. Diem hîc vniuerſum vo-
cat retro tẽpus, quod iam prætererat. Illud verò ꝙ
manus ſuas extẽdiſſe dicit, vocaſſe, attraxiſſe, adhor-
tatúmq; eſſe declarat. Deinde oſtẽdens quòd vni-
uerſa huius inobedientiæ culpa illorum fuerit, dicit:
Ad populũ nõ credentem & contradicentem. Vides
quanta illorũ ſit accuſatio. Ipſi quippe neq; adhor-
tanti quidem obedierũt, ſed & contradixerũt: idque
quũ non ſemel, non bis, nõ ter, ſed per vniuerſum tẽ-
C pus eadem perſeueranter facientem viderent. Alteri
verò qui deum nunquã cognouerãt, ipſum tamẽ at-
trahere potuerunt. Attamen nõ dicit, quòd ipſi deũ
per ſe attrahere potuerint, ſed & eorũ qui ex Genti-
bus credebãt faſtus deiiciẽs, oſtẽdẽnſq; quod totũ
hoc dei gratia perfecerit, dicit: Ego cõſpicuus factꝰ
ſum, & ego inuẽtus ſum. Omniũ ergo illi vacui ſunt,
dices? Nequaquã. Sed quòd inuẽta apprehẽderunt,
cõſpicuáq; facta agnouerũt, hoc ſcilicet de ſuo attu-
lerunt. Deinde ne Iudæi dicãt: Quare non & nobis
quoq; cõſpicuus es factus? plus quàm hoc ſit, poſuit.
Nimirũ, quaſi dicat, nõ ſolum cõſpicuus illis factus
ſum, ſed & extẽſis manibus vſq; perſtiti, & adhortãs,
& paternã beneuolentiã, qualẽmq; erga ſuã prolem
mater habet curam oſtendens. Vide quomodo om-
nium eorum quæ ſuprà poſuerat, dubiorũ apertiſſi-
D mam ſolutionem adduxerit, probans perditionẽ il-
lorum ab ipſorum obſtinata voluntate profectã eſſe,
ita vt omnino iam venia indigni ſint. Licet enim &
audierint, & quæ dicebantur intellexerint, neque ſic
tamen accedere voluerunt: & quod adhuc multo
plus eſt, nõ ſolum audire illos fecit, neque intellige-
re ſolum, ſed & adiecit, quòd tales habebat ad erigẽ-
dum excitandúmq; vires, vt & contentioſos & con-
tradicentes attrahere debuiſſet. Quódnam hoc eſt?
Quòd eos concitabat, atq; ad æmulationẽ prouoca-
bat. Scitis enim paſſionis huius tyrannidẽ, quãtáſq;
vires ad omnem contentionem diſſoluendã, & ad
erigendũ languidos ac remiſſos habeat zelotypiæ
natura. Et quid opus eſt de hominibus iſtud dicere,
quãdo & in iis quæ ratione nõ admodũ valent, & in
puerorũ ætate adhuc immatura, multam potentiam
oſtendat zelotypia? Fit enim ſæpenumero, vt puer
qui ad

Universidad de Deusto Biblioteca

qui ad patrē vocatus nō accedebat, ſed contentioſè abnuebat,quamprimū viderit alium quēpiam puerū patri obſequi, vltro iam ad paternos ſinus accurrat, ita vt quod ſedula nō potuit aduocatio,id æmulatio efficiat:hoc igitur & deus fecit. Non em̄ aduocauit ſolùm,manúſq; expandit, ſed & zelotypiæ paſſionē in ipſis excitauit, dum eos, qui multo viliores erant (id quod potiſſimum æmulationē facit)non in ipſorum bona introduxit, ſed quod multo maius eſt,ac violentiorē facit paſſionem hanc, in ea quæ multo ſunt bonis illorum maiora neceſſarioráq;,& quæ illi ne in ſomnis quidē imaginari potuiſſēt, introduxit. Verùm neq; ſic acceſſerūt. Qua ergo venia digni eſſent,qui cū tanta excellentia vehementiáq; contentionem vſq; ſeruarūt & exhibuerūt?Nulla ſanè. Sed hoc quidē ipſe non dicit, relinquit verò auditorum cōſcientiæ, vt illud ex dictorū cōcluſione ſua ſpōte colligant. Rurſus autē idem & per ea quæ ſequūtur, pro ſua cōſueta ſapiētia probat. Quòd enim in præcedentibus retro fecit,obiectiones inducens quæ tā legis quàm populi accuſationē,re ipſa exiſtēti maiorē continerēt: deinde & in ipſa ſolutione qua obiectionē ſubuertit,tanta concedens quanta volebat, † eáq; cōdonans,vnde] ſermonē acceptabiliorem faceret:illud ſcilicet & hîc facit,ſic ſcribēs: *Dico igitur, Num repulit deus populum ſuum quē antè cognouerat? Abſit.* Perſonā habitúmque dubitantis aſſumit,tāquam ex his quæ dicta ſunt,occaſionē nactus:& poſteaquā id addita reſponſione planū reddidiſſet, quod deinde ſequitur acceptabile facit: hic quoq; adſtruēs quod paſſim per ſuperius dicta demōſtrare ſtuduit. Quódnam eſt hoc?Nimirū, ꝙ etiā ſi pauci ſunt qui ſaluantur, nihilominus tamē firmum ſit quicquid ad diuinam illā promiſſionem attinet. Propterea nō ſimpliciter dicit,nū repulit deus populū,ſed addit,quē antè cognouerat. Deinde vt & probationē inducat, ꝙ populum ſuū deus non repulerit, dicit: *Nam & ego Iſraëlita ſum,ex ſemine Abrahæ,de tribu Beniamin.* Ego,inquit,doctor & prædicator. Quoniam igitur iſtud iis quæ antea dixerat,contrarium videbatur, nimirum: Quis credidit auditui noſtro? &, Toto die expandi manus ad populū nō credentē,& contradicentē: & ad æmulationem prouocabo vos per gentē,quæ nō eſt gens,nō cōtentus abnegaſſe ſimpliciter ac dixiſſe, Abſit:reſumendo illud probat,dicēs: Nō repulit deus populū ſuum. Sed dices:Atqui iſtud nondū eſt probare, ſed ſimpliciter negare. Vide ergo probationē,tam priorē,quàm poſteriorem. Prior ſiquidē eſt,quòd ſe quoq; ex Iſraëlitis eſſe oſtendit. Neque enim ſi populum ſuū deus repulſurus fuiſſet,hūc ſibi ex Iſraëlitis elegiſſet,cui omnē prædicationē,cui res orbis,myſteria cūcta,vniuerſámq; diſpēſationē cōcrederet. Hæc ergo vna eſt probatio: poſt illam eſt altera,quum dicit,Populum ſuum,quē antea cognouerat:hoc eſt,quem clarè cognouerat aptum fore,ſidémque recepturū. Nam & tria milia, & quinq; milia,alij quoq; innumeri credētiū ex illis erāt. Etenim ne quis dicat: Num tu populus es? Num ideo ſtatim ipſa gens vocata eſt,ꝙ tu vocatus es? ſubiungit: *Non repulit deus populum ſuum quem antea cognouerat.* Quaſi dicat, Habeo mecum tria milia, habeo innumeros. Quid igitur?Num in tribus illis, aut quinq; milibus, aut in illis etiā innumeris, ſtabit ſemen illud, quod multitudine ſua aſtra cœli, arenámq; maris imitari debeat?An ita nos decipis,falſiſq; rationibus circūuenis,dum teipſum cum paucis hiſce, quos tecū habes,pro vniuerſo populo ponis, dúmque vanis nos ſpebus inflas, vt putemus impletā eſſe promiſſionē, quaſi perditis omnibus in modicos illos deriuata ſit ſalus illa?Superbiā & faſtū habēt iſta, nos tamē huiuſmodi ſophiſmatis nequaquā cedemus. Ne ergo iſta dicāt,vide quomodo in ſequētib⁹ ſolutionē inducat. Obiectionē quidē nō poſuit, ante illam tamē ſolutionē ipſius ex veteri hiſtoria probat. Quæ ergo ſolutio eſt? *An neſcitis de Helia quid dicat ſcriptura? Quomodo interpellat apud deū aduerſus Iſraël: Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſubruerunt,& ego relictus ſum ſolus,& quærūt animā meā. Sed quid dicit ei diuinū reſponſum? Reliqui mihi ipſi ſeptē milia virorū,qui nō inflexerūt genu ante Baal. Sic igitur & in hoc tempore reliquiæ ſecūdum electionem gratiæ fuerunt.* Quod autem dicit,tale eſt:Non repulit deus populum ſuum:ſi enim repuliſſet,neminē vtiq; ex illo ſuſcepiſſet. Si verò quoſdā ſuſcepit,manifeſtum eſt,ꝙ illum nō repulerit. Atqui dices, ſi nō repulit,omnes ergo ſuſcepit?Nequaquā. Nam & tēpore Heliæ cōſiſtebant,quæ ſalutis erant, in ſeptem milibus. Iam verò negari non poteſt multos eſſe qui crediderūt. Hoc ſi vos ignoratis,nihil eſt quod admiremini,quando & propheta ille tātus ac talis vir, idē ſuo tēpore ignorauerit. Nihilominus tamē ſua opera diſpenſabat deus,propheta etiam ignorante. Obſerua verò Apoſtoli prudentiam, quomodo dum in eo eſt,vt propoſitū ſuum probet,Iudæorum accuſationem latenter augeat. Propterea quippe & totius teſtimonij integrè meminit,quatenus ipſorū quodāmodo perfidiam oſtentui exponat, oſtēdátque iam ab antiquo tales eſſe. Quòd ſi enim nō iſtud,ſed vnū hoc oſtendere ſategiſſet, ꝙ in paucis eſſet comprehenſus populus:dixiſſet vtiq; tantūmodo,quomodo & tempore Heliæ ſeptem milia relicta ſint,nunc verò ab initio totum teſtimonium recenſet. Nuſquam enim nō ſtudet oſtendere,nihil illos noui ergaChriſtum & Apoſtolos feciſſe, ſed conſueta & exercitata. Etenim ne dicāt,Chriſtū vt impoſtorē morte ſuſtulimus,& Apoſtolos velut deceptores ꝑſequimur, inducit teſtimoniū quod ita loquitur:Domine,prophetas tuos occiderūt,&altaria tua ſubruerūt. Deinde ne grauē reddat ſermonem,aliam adfingit adducto teſtimonio cauſam. Neq; enim principaliter ad hoc illud adduxit,vt accuſet,ſed velut alia quædam probare inſtituens, omni tamen ipſos venia etiā per ea quæ retro ſunt facta,priuat. Vide verò quàm vehemēs ſit illorum accuſatio & à Prophetæ perſona. Neque enim qui accuſat,Paulus eſt,neq; Petrus,neque Iacobus,aut Ioānes:ſed qui apud illos potiſſimū præ omnib⁹ erat in precio & admiratione, Prophetarum caput,dei amicus,qui in illos tanto erat zelo, vt & fami† traderet,]qui necdum in hodiernum vſq; diem mortuus eſt. Quid igitur ille dicit? Domine Prophetas tuos occiderūt,&altaria tua ſubruerūt,& relictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam. Quídnam poterit hac feritate crudelius fieri? Debebant magis pro commiſſis iam criminibus orare. At illi etiam hunc interficere volebant,quæ quidē omnia omni illos venia priuabant. Neq; enim dum adhuc obtineret omnia fames, ſed reddita iā fertilitate,ſublato pudore,dæmonibúſq; cōfuſis,ac dei oſtēſa potētia,rege etiam ſuccumbente,iſta auſi ſunt, de cædibus in cædes tranſeuntes, doctoréſque & eos qui mentē eorum corrigere nitebātur, è medio tollentes.

† ac res ipſæ paterētur,vt.
Cap. XI.
Emēdatū exemplar φανερὸν habet pro φοβερὸν.
Eſa.53.a
Ibid.65.a
Vide quid Chryſoſto. Paulo tribuat.
3.Re.19.b
3.Re.17.d
† traderetur.

lentes. Quídnam hîc cauſari poterūt? Num quòd & illi ſeductores fuerint? Num ꝙ & illos vnde eſſent, nō cognouerint? Sed triſtitiā vobis intulerūt? Quin & bona ſimul obtulerūt,ſed eſto. Quid verò altaria? An & illa cōtriſtarūt? An & illa ad indignationē prouocarūt?vide q̃ obſtinatæ contentionis,quantæque cōtumeliæ ſigna perpetuo protulerint. Propterea & alibi Paulus Theſſalonicenſibus ſcribēs,dicit: Eadē paſſi eſtis & vos à propriis contribulibus,quēadmodum & ipſi à Iudęis,qui & dominū ac proprios ſuos prophetas occiderunt, qui nos etiā perſecuti ſunt,& deo nō placent,omnibúſq; hominibus aduerſantur, id quod & hîc dicit:Et altaria tua ſubruerūt, & prophetas occiderūt. Sed quid dicit illi diuinum reſpōſum?Reliqui mihiipſi ſeptem milia virorum, qui genu ante Baal nō incuruauerunt. Sed dices, quid illa ad noſtrū inſtitutū?Plurimum ſanè. Nam hinc probat quòd perpetuo deus,licet ad vniuerſam gentem lata ſit promiſſio,nō niſi dignos tamē ſaluare cōſueuerit. Atq; id etiam ſuprà oſtendit,quū dixit:Si fuerit numerus filiorum Iſraël velut arena maris, reliquiæ ſaluabūtur: &, niſi domin⁹ Sabaoth reliquiſſet nobis ſemē,velut Sodoma facti fuiſſem⁹. Ex quo ſanè loco idē quoque oſtēdit,vnde & ſubiūgit, dicēs: Sic & in præſenti iſto tempore reliquiæ ſecundum electionē gratiæ factæ ſunt. Vide quomodo quæq; dictio cuiq; ſuā ſeruet nobilitatem,nimirū & dei gratiam,& ſaluatorū beneuolentiam manifeſtās. Dicēdo ſiquidem,ſecūdum electionem, illorū probationem:addendo verò gratiæ,donū dei exprimit. *Quòd ſi per gratiam,non iam ex operibus. Alioqui gratia iam nō eſſet gratia. Si verò ex operibus,non iā eſt gratia. Alioquin opus iam non eſſet opus.* † Quoniam]rurſus & hîc Iudæorum cōtentioni,ſimul cū illis quę dicta ſunt,obuiat,omni venia illos pariter & hinc ſpoliat. Non enim, inquit, poteſtis dicere:Prophetæ quidē nos vocarunt, adhortatúſq; deus eſt,ac res ipſæ clamarunt,ad hæc & ipſa æmulationis prouocatio ad attrahēdum nos ſatis magna fuit:verùm quę præcipiebātur,erāt æquo grauiora,vnde factū eſt vt vocati accedere non potuerimus. Operum nāque exhibitionem, ac quæ rectè facta laborioſe præſtātur,exigebamur. Hoc, inquā,cauſari nō poteſtis. Nā quo pacto iſtud à vobis exegiſſet deus,quādo ſuā ipſius gratiā eoipſo magis obſcuratur⁹ fuiſſet? Iſta verò ideo dicit,vt oſtēdat q̃ vehementer voluerit illos ſaluos. Neque enim hoc pacto ſalus illis facilè tantūmodò obtigiſſet, ſed & deo maximæ gloriæ fuiſſet,vtpote quo ſuam ipſius beneuolentiā demōſtraſſet. Quid ergo vereris accedere,quū nihil operum poſtulatus ſis?Quid propoſita gratia tumultuando contendis, legémq; mihi temere & inaniter obiicis? Neq; enim ex illa ſaluaberis,ſed & hoc dei donū inde tibiipſi perdis. Nam ſi ex illa ſaluari cōtenderis,gratiā hāc dei è medio tolles. Deinde,ne nouū & peregrinum iſtud eſſe putēt, præueniendo, ſeptem quoque milia illa per dei gratiam ſaluata eſſe dixit. Quum enim diceret, quòd & in hoc tēpore nunc quoque reliquiæ ad eum modū ſecundum electionem gratiæ factæ ſint, oſtendit & olim ſeptē illa milia per gratiam eſſe ſalutē adepta. Iſtud autē non ſolùm ex hoc, ſed & ex eo oſtendit quod dicit,reliqui mihiipſi. Nam & ipſum oſtendētis eſt, quòd potiorē partem ad ſalutē attulerit ipſe. At dices,ſi ex gratia ſalus eſt, cur non omnes ſaluamur?Quia noluiſtis. Gratia ſiquidē,licet gratuita ſit, volentes tamen tantummodo ſaluat, nō eos qui nolunt,qui continuo auerſantur,qui contradicunt. Vides quomodo omnino hoc probet,quòd ſcilicet impoſſibile ſit ſermonem dei excidiſſe, oſtēdens quòd promiſſio ad eos pertigerit qui digni fuerunt, & ꝙ illi vt vt pauci ſint, populus tamen queant eſſe dei? Quanquā ab initio epiſtolæ maiore vehementia idē poſuit dicēs: Quid enim ſi quidam non crediderūt? Et neque hactenus conſiſtens,ſed ſubiungens:ſit verò,inquit,deus verax, omnis autem homo mendax. Nunc autem rurſus alia via idem quoque probauit, oſtenditque gratiæ vires,ſemper inculcans,hos quidem ſaluatos,iſtos verò perditos.

Morale.

Gratias itaq; deo agamus,quòd de ſaluatis ſumus, quódq; quum ex operib⁹ ſaluari nequiuerimus, dono dei gratis ſaluati ſumus. Gratias verò agentes, nō verbis tātū, ſed & operib⁹, ſed vera gratitudine, ſed rebus ipſis grati ſimus. Ea quippe diligēs ac vera demum erit gratiarū actio,ſi ea per quæ deus glorificari poterit,fecerim⁹,eáq; fugerim⁹ à quib⁹ liberati ſumus. Etenim ſi quū regem cōtumelia adfecerimus, loco pœnarū, quas dare debueram⁹,honore adfecti ſimus, deinde rurſum cōtumelia regem adficiamus, tanquā extremæ ingratitudinis rei meritò extremas pœnas dederimus,ac priorib⁹ multo maiores. Neq; em̄ nos adeò ingratos prior contumelia declarauit, quemadmodū ea quæ ad honorem illum & magnā medelā ſequuta eſt. Fugiamus ergo illa,à quib⁹ liberati ſumus,& non ore tantū gratias agamus, ne & de nobis dicatur: Popul⁹ hic labiis me honorat, corde verò lōge diſtat à me. Nam quomodo non eſſet abſurdum,ꝙ quum cœli gloriam dei enarrent: tu cuius gratia cœli deum laudātes facti ſunt,talia facis,vnde blaſphematur propter te qui fecit te deus?Atq; ideo nō ſolum is qui deum blaſphemat,ſed & tu ipſe ſupplicio redderis obnoxius. Neque enim cœli deū per vocē aliquam emiſſam laudāt,ſed per eos quos aſpectu ſuo ad laudandū deum permouent,& tamen ipſi narrare gloriam dei dicuntur. Sic & qui vitam exhibent ſuſpiciendā,etiam ſi taceant:deum tamē glorificant,dum propter eos alij ipſum glorificant. Non enim tantum † habent vnde admiratione digni ſint cœli,quantum vita pura ac munda.]Siquando ergo cū Gentibus diſſeruerimus,non cœlum adducamus in medium,ſed homines, quos perſuaſit Apoſtolus, quū beſtiis eſſent peiores,tales fieri qui & cū angelis vitæ puritate decertent:atque per iſtam hominū immutationem ora illorum obſtruamus. Eſt enim homo ipſo cœlo melior multo,qui & animā poſſidere poteſt pulchritudine cœli ſplendidiorē. Cœlum nāque,licet tāto ſit tempore viſum, non tamen admodum permouit. Paulus verò exiguo concionatus tēpore,totum orbem attraxit. Mentē quippe poſſidebat nō minus ipſo cœlo quoſuis attrahere valentem. Noſtra quidē,terra etiā indigna eſt: illius verò cœlos ipſos dignitate adęquat. Cœlum ſiquidē ſuū ſeruans terminū & canonem, eadem ſtatione conſiſtit: mētis verò Paulinę ſublimitas omnes cœlos trāſcēdit,ipſiq; Chriſto cōuerſatur. Eſt autē eius tāta pulchritudo, vt & deus illā deprædicet. Aſtra quidem quum fierent,admirabantur angeli. Hunc verò deus ipſe admiratus eſt,dicēs: Vas electionis iſte mihi eſt. Cœlū iſtud ſæpenumero nubes obtegit: Pauli verò mentē nulla obnubilauit tētatio, ſed in mediis quo-

que

1 Theſ.2.c.
Sup.9.f
† ἐπέπηδα, habet emēdatus codex,id eſt inſilit.
Supr. 3.a
καὶ γὰρ εἰ.
Eſa. 29.d
Pſa.18.a
† admirandus ac ſuſpiciendus eſt per cœlum quātum per vitā puram.
Act. 9.c

Universidad de Deusto Biblioteca

quæ tẽpestatibꝰ ipsam meridiei claritudinẽ suo splẽdore superauit, non minus illustris, q̃ ante tẽtationũ nubila. Sol enim iste, qui in Paulo luxit, tales radios non emittebat, qui tentationum cõcursu potuerint obumbrari, sed & tum potissimum illucescebãt. Vn-
2.Co.12.b de & dicebat: Sufficiat tibi gratia mea. Nam virtus mea in infirmitate perficitur. Aemulemur itaq; illũ, & nihil erit etiã nobis collatum cœlum istud si voluerimus, neq; Sol, neq; vniuersus iste mundus. hæc enim omnia propter nos facta sunt, nõ nos propter illa. Re ipsa ostẽdamꝰ dignos nos esse, propter quos ista fierẽt. Si nanq; istis apparuerimus indigni, quo pacto ipso regno digni erimus? Etenim si Solis indigni sunt aspectu, qui ad blasphemãdũ deũ viuũt: indigni vtique sunt blasphematores dei, qui operibus deũ glorificãtibꝰ fruãtur. Nã & filius patrẽ cõtumelia adficiẽs, indignus est, qui famulorum probatorũ ministerio fruatur. Propterea opera quidẽ dei multa potientur gloria, nos verò supplicium pœnásque
Supr.c.& 8.d dabimus. Quãtæ fuerit ergo miseriæ, creaturam dei, quæ propter te facta est, in libertatẽ gloriæ filiorum dei cõplantari cõfigurariq;: nos verò, qui filij dei facti sumus, propter multam nostrã socordiam in perditionem & gehennã immitti, cùm creatura dei propter nos magna illa fœlicitate potitura sit? Ne hoc ergo fiat, quicunq; mentẽ possidemus purã ac mundam, talem eã diligenter custodiamus: imò splendorem ipsius intendamus etiã, auctiorémq; reddamus. Qui verò squalidam habemus ac sordidam, nõ ideo
Esa.1.e statim desperemus. Si enim, inquit, fuerint peccata vestra rubicunda velut color phœniceus, tanquã nix albescent: & si fuerint velut coccinũ, quasi lana alba erunt. Quũ deus itaque promittat, nõ erit quod dubites, sed ea potius facias, quibus quæ promissa sunt in te quoq; accersere queas. Innumera tibi sunt perpetrata mala delictáq;? Quid hoc? Nõdũ enim ad infernũ vsq; deuenisti, in quo nemo confitebitur. Nõdum solutũ est theatrum, sed adhuc intus in ipsa stas cauea, potésq; vel in extrema lucta omnes reuocare conflictus. Nondũ es eò loci vbi diues ille est, vt au-
Luc.16.g diendũ tibi sit illud, Quoniã magnũ chaos inter nos ac vos est. Nondum aduenit sponsus, vt timendũ sit, quis tibi de suo daturus sit oleo. Adhuc licet vt emas ac recondas. Neque enim dum est qui dicat, Ne nõ
Mat.25.a sufficiat nobis ac vobis: sed adhuc multi sunt qui vẽdunt, nudi scilicet, esuriẽtes, ægroti, quiq; in carceribus sunt. Pasce illos, istos vestibus indue, iacentes visita: quæ si feceris, adcurret oleũ vberiore copia, q̃ soleãt aquarũ fontes. Nondũ aduenit dies, quo reddenda sit ratio. Tẽporis cõmoditate, vt oportet, vtere, debitáque amputando, dic ei qui centum batos
Luc.16.b olei debet, accipe cautionẽ tuam, & scribe quinquaginta. Idem fac & in pecuniis, & in verbis, aliísque similiter omnibus, imitatus œconomũ illum euangelicũ. Atq; ista tibi ipsi cognatísq; tuis admonẽdo inculca. Nam adhuc in tua potestate est vt ista dicas. Nõdum enim in ea cõstitutus es necessitate, vt alius tibi sit super ista cõstituẽdus, sed potestatẽ habes tã tibi ipsi, quàm aliis cõsulẽdi. Quamprimũ verò hinc decesseris, nihil horum, vt oportebat, facere poteris. Idq; non immeritò. Quum enim tantũ præfiniti temporis ac spacij acceperis, & tamen in illo neque tibi ipsi, neque aliis profueris: quomodo deinceps poteris in iudicis potestate constitutus, istã consequi gratiam? His itaq; collectis omnibus, incumbamus dili-

A genter saluti nostræ, præsentísq; vitæ opportunitatem non prodamus: licet enim, licet, inquã, vt ad extrema vsque suspiria deo gratias agas: licet vt & ab ipso testamẽto cõmenderis, etsi non quẽadmodum, *Testamẽta* si dum viuis, bene ageres, licet tamẽ. Quo pacto? Si Christũ in ipso cũ hæredibus tuis conscripseris, partémque illi totius sortis tradideris. Nõ pauisti Christum dũ viueres? Saltẽ abiturus hinc, quando iã non amplius eorũ quæ possidebas, vsum ac potestatẽ habes, tua illi contribue, non erit, quẽadmodum benignus est, curiosus aut difficilis erga te. Maioris quidẽ amoris signum fuerit, maioréq; dignũ mercede, si Christum dum viuis, paueris: si verò istud nõ fecisti, vel quod secũdo loco licet aggredere, nimirum, relinque illum filiis tuis cohæredẽ. Quòd si istud quoque negligẽter facis, cogita quòd illius cohæredẽ te pater effecerit, atque ita vel hac ratione inhumanita-
B tem istam tuam abiice. Quam enim habiturus es excusationem, si neque filiorum tuorum cohæredem Christũ feceris, quum is te cœlorũ ipsorum cõsortẽ reddiderit, imò & mortẽ propter te subierit? Atqui ipse quæcunq; fecit, non velut debitum persoluens, sed gratiam ostendẽs fecit. Tu verò licet post tanta beneficia debitor etiã constitutus sis, rebus tamẽ sic quoque habentibus, nõ aliter te propter ea quæ reddideris coronat, quàm si gratiam quandam non debitum exactum abs te tulerit, tametsi nihil, nisi quæ sua ipsius sunt bona, recipere queat. Contribue ergo illi pecunias tuas tibi iam deinceps inutiles, & quarũ dominus esse in posterum non poteris: dabítq; is tibi regnum illud, quod perpetuo vsu tibi futurum est, quin & cum illo ea quoque quæ hîc sunt, simul do-
C nabit. Nã si factus fuerit filiorũ tuorũ cohæres, & orphaniã illorũ alleuiabit, & violẽtias illatas dissoluet, ac insidias repellet, sycophãtarúmq; ora obturabit: & si ipsi testamento legatis præesse nequiuerint, præerit ipse, neque feret vt perrũpantur. Si verò & istud fieri permiserit, adimplebit per seipsum quæ scripta sunt omnia, ídque multa cũ liberalitate, eò quòd semel abs te testamẽto inscriptus honoratus sit. Relinque ergo ipsum hæredẽ. Ad ipsum quippe abiturus es. Ipse quæcunq; in hac vita cõmisisti, in iudiciũ vocabit omnia. Sed sunt quidã adeò miseri ac deplorandi, qui quũ neq; filios habeant, istud tamẽ facere nõ sustineant: sed parasitis potius, adulatoribúsque, aut similibus sua distribuenda curent, q̃ Christo, qui tot illos beneficiis adfecit. Qua re quæso quid poterit fieri incõsideratius? Nam etiam si asinis tales, aut
D lapidibus comparaueris, nihil tamen adhuc ista illorum amentia stupiditatéque dignum dixeris. Neque enim similitudinem quis facilè inuenerit, qua vesaniam ipsorum ac desipientiam repræsentare queat. Quam igitur sibi veniam parant, qui vltra id quòd Christũ dum viuerent, non pauerunt: neque etiam quum ad ipsum iam abituri sunt, vel de pecuniis illis quarum vltrà domini nõ sunt, aliquid illi vel modicum largiri volunt: sed adeò inimicè adeóq; hostiliter se habent, vt nec de iis rebus quarũ vsu iam destituũtur, ei cõtribuant? Non vides quomodo plerique hominum huiusmodi morte donati non sint, sed subitaneo raptu decesserint? Te verò deus tuorum dominũ ita fecit, vt quibus quæque conueniant dispicias, edicásq; de bonis tuis, ac quæ domum tuã concernunt disponas. Quam igitur excusationem habebis, si quãdo post hanc acceptam ab eo gratiam, beneficen-

neficentiam istã prodideris, & velut ex diametro dei tuæ maioribus cõtrarius fueris? Illi quippe viuẽ-
Act.4.g tes etiã vẽdiderunt omnia, atque ad pedes Apostolorum detulerunt. Tu verò nec moriens aliquã tuorum bonorũ partem pauperibꝰ tradis. Melius quidẽ fuerit, multúmq; adferens fiduciæ, dum adhuc viuis, paupertati egentiũ succurrere. Si verò istud nolueris, vel moriẽdo generosum quid facias. Id enim licet nõ multum habeat dilectionis erga Christum, aliqua tamen est dilectio. Nam etiamsi nõ habiturus sis priores partes cum agnis, nõ tamen parũ erit, vel
† μετ᾽ ἐκεί-νους, id est, cũ illo. sed codex emẽdatus habet, μετ᾽ ἐκείνους, id est, post illos. hoc pacto † cum Christo] esse, & neque cum hædis, neque à sinistris stare. Quòd si istud quoq; non feceris, qua quæso ratione poteris, ne pereas, excipi, quãdo te neque timor dei, neq; quòd pecuniæ inutiles tibi deinceps sunt, neque quòd posses hoc pacto securitatẽ relinquere liberis tuis, nec quòd multũ tibi
B veniæ res ista præcondere posset, benignũ & humanum facit? Propterea maximè quidẽ hoc vos obsecro, vt viuentes bonorũ vestrorum pauperibus potiorem offeratis partẽ. Si verò quidam adeò sunt pusillanimes, vt hoc facere non sustineãt, illi vel cogẽte necessitate reddentur benigni. Quando enim vita eras incolumi, nõ aliter, q̃ immortalis, ita tuis obnixe adhærebas bonis. Nunc verò quum te mortalem esse cognoueris: nunc saltẽ dogma illud excute, & vt mortalis de bonis tuis statue, vel potius tanquã qui vita immortali perpetuo frui debeas. Nã tametsi dictu graue sit quod dicturus sum, plenúmq; horroris: necesse tamen est vt dicã: Numera dominum cum seruis tuis. Liberas seruos? Libera Christũ fame, necessitate, carceribus, nuditate. Horres audiendo? Atqui isto horrẽdũ magis est, q̃ nec hoc facis. Et si hîc
C verbo tantum obstupefactus es, quando illò abieris, multóque his grauiora audieris, viderísq; tormenta immedicabilia, quid dices? Ad quẽ confugies? quem implorabis auxiliatorẽ ac adiutorem? Abrahamum? Sed non audiet. Virgines illas? Sed neq; ipsæ tibi de oleo suo dabunt. Patrem implorabis aut auum? Sed neque horum quisquã, etiam si vehementer sanctus fuerit, sententiã illam iudicis soluere poterit. His itaque cõsideratis omnibus, eum, qui solus chirographum tuum delere, flammámque illam extinguere potest, suppliciter venerare & obsecra, propitiúmq; redde, iam scilicet illum continuò & pascens, & vestiens, vt & hinc bona spe abeas, & illic constitutus æternis bonis perfruaris: quæ nos liceat omnes apprehendere, gratia & benignitate &c.

Homilia XIX.

D *Quid igitur? Quod quærit Israël, hoc non assequutus est, sed electio assequuta est: reliqui verò excæcati sunt.* Dixerat deum non repulisse populum suum, ostensóque quomodo non repulerit, ad prophetarum testimonia confugerat, perque illa maiorem illius partem periisse declarauerat. Sed ne videretur Iudæos ex seipso reprehendere, grauíque facto sermone hostiliter ac inimicè taxare, ad Dauidis &
Esa.6.c Esaiæ testimonia confugit, dicens: *Quemadmodum scriptum est, Dedit eis deus spiritum cõpunctionis.* Quin magis ex superioribus sermonibus exordia nobis ducenda sunt. Nam quũ dixisset ea quæ ad Heliam pertinẽt, ostendissetq; quídnam sit gratia, subdit: Quid igitur? Quod quærit Israël, hoc non est assequutus. Hoc autem non magis interrogantis est quàm accusantis. Nam sibi ipsi repugnat, inquit, Iudæus: dum iustitiã,

A quam quærit, non sustinet accipere. Deinde rursus venia illos priuans, ab acceptis perfidiam atque ingratitudinem illorum demonstrat, quum dicit: Electio autem assequuta est. Consequuti ergo iustitiam, non consequutos condemnant, id quod & Christus dixit: Si autẽ ego, inquiẽs, ĩ Beelzebub eiicio dæ- *Luc.11.e* monia, filij vestri in quo eiiciũt? Propterea ipsi iudices vestri erũt. Etenim ne quis culpã ipsiꝰ rei naturæ adscribat, sed potius peruersæ illorũ mẽti, quosdam adeptos esse iustitiã ostẽdit. Propterea significãter quoq; eiusmodi dictione vtitur, qua tã supernã gratiam, quàm ipsorũ studiũ exprimat. Neq; enim ideo cõsequutos esse dicit, q̃ liberã arbitrij potestatẽ sublatam velit, sed vt bonorum magnitudinẽ declaret, & quòd potior quidẽ pars gratiæ sit, nõ tamẽ totũ. Nam & nos subinde dicere solemus: iste cõsequutus
B est, iste inuenit, quando videlicet quod factum est, multũ adferre lucri videtur. Nõ enim humanis laboribus, sed diuino dono fit potior hæc pars. *Reliqui verò excæcati sunt.* Vide quãdo tandẽ ex seipso reliquorũ eiectionẽ proferre ausus sit. Dixerat iam quidẽ illã, sed ita vt prophetas induceret illos accusantes: hîc verò deinceps illã & ipse definit. Veruntamẽ neque hic sua contens est sententia, sed rursus prophetam Esaiã inducit: Quũ eñ dixisset, reliqui verò excæcati sunt, subiũgit: Quẽadmodum scriptum est: Dedit eis deus spiritũ cõpũctionis. Et vndénam est ista excæcatio? Causas illius & suprà quidẽ dixit, totúmq; in eorũ ipsorum caput deduxit, ostendẽs quòd istud ex intẽpestiua cõtentione passi sint. Idẽ verò & nũc dicit, quando subiungit: *Oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant.* Nihil calumniatur aliud, quàm animũ
C illorũ nimis cõtẽtiosum. Nam quũ oculos haberẽt, quibus videbant admiranda, auréisq; quibus mirabilem illam doctrinã audiebãt: nihilo tamẽ horũ, quẽadmodum oportebat, vsi sunt. Illud verò quod dicit, dedit eis: nõ operationẽ quandam dei, sed cõcessionem hoc loco significare putabis. Compunctionẽ autẽ hîc dicit habitum quendam animæ ad id quod peius est immedicabiliter & immutabiliter se habẽ-
tẽ. Quãdoquidẽ & Dauid alibi dicit, Vt psallat tibi *Psal.29.c* gloria mea, & nõ cõpungar: hoc est, nõ immutabor, nõ desistã. Quẽadmodum enim is qui in pietate cõpũgitur, nõ facilè in aliud trãsfertur: sic & qui in malitia compungitur, non facilè immutatur. *Cõpungi **κατανύξ-αι τὸ ἐμ-παγῆναι, & προσηλῶ-σθαι.* siquidẽ nihil est aliud, quàm quasi incusso clauo ad aliquid infigi solidéq; compingi. Vt igitur immedicabilem mẽtis illorũ morbum immutabilémque si-
D gnificãter exprimeret, spiritũ cõpunctionis posuit. Deinde vt ostẽderet illos incredulitatis huius extremas pœnas daturos, Prophetã rursus inducit eadem minitantẽ, quæ quidẽ euenerũt etiam, finémq; ceperunt. *Fiat enim*, inquit, *mensa ipsorum in laqueũ, & in cap-* *Psa.68.e* *tionem, & in offendiculũ.* Hoc est, omnes illorũ deliciæ, omniáq; bona, immutẽtur ac perdãtur, reddanturq; prehẽsibiles quibusuis. Et vt declaret, q̃ ista patiẽtes pœnas peccatorum luant, subiungit: *Et in retaliationẽ ipsis, obscurentur oculi eorum, ne videant, & tergum illorũ semper incurua.* An ista aliquam expositionẽ desiderant? An nõ clara sunt etiã vehementer stupidis? Etiã ante nostra verba ipse rerum euentus præueniendo de his quæ dicũtur, testimoniũ exhibet. Quando enim vsqueadeo facti sunt prehẽsibiles? Quãdo captiuitati expositi? Quãdo tergũ illorũ ita incuruauit? Quãdo talẽ seruitutem tulerũt? Et quod maius est, quòd finis

Universidad de Deusto Biblioteca

finis etiã malorum horum non erit: quod & ipsum ꝓpheta subindicauit. Non eñ simpliciter dixit, Tergum illorũ incurua, sed, semper incurua. Si verò de fine cõtẽderis, ô Iudæe, disce vel ex præteritis præsentia. In Aegyptũ descẽdisti, sed ab ista seruitute statim ducẽtis annis elapsis liberauit te deus, idq; impiè agẽtẽ, fornicationẽq; grauissimã cõmittẽtẽ. Liberatus ab Aegypto, vitulũ adorasti, filios tuos Beelphegor immolasti, templum violasti, omnẽ malitiæ speciem attẽtasti, naturam ipsam ignorasti, montes, saltus, colles, fontes, fluuios, ortos, nefandis hostiis implesti, prophetas trucidasti, altaria subruisti, omnem nequitiæ & impietatis excessum ostendisti. Attamẽ quũ septuaginta annos te Babyloniis tradidisset, pristinæ rursus libertati restituit, tẽplum ac patriã reddidit, simulq; vetus viuẽdi institutum, rursus & prophetę, & spiritus gratia: imò in ipso quoq; captiuitatis tẽpore derelictus nõ fuisti, sed illic dati sunt tibi & Daniel, & Ezechiel, & in Aegypto Hieremias, & in solitudine Moyses. Post illa rursus ad priorẽ deuolutus malitiã, & debacchatus, & ad Gẽtiliũ cõuersationẽ sub Antiocho impio auersus es. Sed tunc quoq; tribus tãtũ annis & paulo amplius in manus Antiochi traditi, splẽdida rursus trophæa per Maccabæos statuistis. Nunc verò nihil horũ est, sed cõtrariũ euentũ habẽt omnia: & quod potissimũ admiratione dignũ est, quæ ad maliciã pertinent, cessarunt quidem: quæ verò ad suppliciũ, crescũt adhuc, nec vllã immutationis spẽ habent. Non enim septuaginta tantũmodo præterierunt anni, neq; etiã centum solũ, aut duplo totidem, sed trecenti iam ac multò plures: & tamen ne vmbrã quidẽ alicuius spei adhuc inuenire datur, idq; quũ neque idololatriam committatis, neq; alia faciatis quę olim ausi estis. Quęnã ergo huius supplicij causa est? Typũ excepit veritas, legemq; exclusit gratia. Hæc itaq; olim prędixit ꝓpheta, quũ inquit: Et tergum ipsorũ semper incurua. Vides prophetiæ certitudinẽ ac diligẽtiam, quomodo & illorũ incredulitatẽ prædixerit, & conditionẽ ostenderit, & subsequentẽ pœnã manifestauerit, infinitúmque supplicium patefecerit? Quoniam enim multi ex crassioribus non credentes futuris, ex præsentibus volebant futura cognoscere: vtrinque iam Christus potentiæ suæ specimẽ exhibuit, dum ex Gẽtibus quidẽ credẽtes supra cœlos extulit, incredulos verò ex Iudęis in extremã vastitatẽ deducens, insolubilibus malis tradidit. Vehementer itaque illos quũ taxasset, tum ob eorũ incredulitatẽ, tũ ob ea quæ & passi sunt, & passuri essent: rursus quę dicta sunt, consolãdi gratia mitigat, sic scribens: *Dico igitur, Nũ ideo impegerunt vt conciderent? Absit.* Quando ostenderat illos innumeris malis obnoxios, tunc & cõsolationẽ meditatur. Et obserua Pauli prudentiã. Accusationẽ quidẽ à prophetis sumptam induxit, consolationẽ verò à seipso ponit. Quòd enim magna, inquit, ab ipsis peccata sint, nemo est qui contradicat. Videamus autẽ, num talis illorum ruina, quę nec sit curabilis, nec vllam habeat correctionem. Sed non est talis. Vides quomodo illos denuò reprehendat, atque in ipsa etiam consolationis expectatione cõfessorum delictorum reos faciat? Sed videamus quámnã illis cõsolationẽ meditetur. Quæ est igitur illa? Quãdo verò plenitudo Gẽtium intrauerit, inquit, tunc omnis Israël saluus erit, circa tẽpus videlicet secundi aduentus Christi, mũdíque consummationem. Sed istud non statim dicit,

ἔσφαξας habet codex emẽdatus: & mox, κατέσκαψας, i. subruisti. πολιτείας σχῆμα.

Psal. 68. c

Hic infr. c

A Postquàm verò diligenter illis per aduersum occurrendo restitisset, accusationibus accusationes subiũxisset, Prophetas super prophetas aduersum illos clamãtes induxisset, vtpote Esaiã, Heliam, Dauidem, Moisem, Oseã, idq; semel, bis ac sæpius, ne vehemẽti hac occlusione ac veluti segregatione & illos de regressu ad suscipiendã fidem desperabundos faceret: & eos qui ex Gentibus crediderãt, è regione in arrogantiã extolleret: atq; ita etiam ipsi arrogãti inflatione aduersus fidei sermonem noxij redderẽtur, rursum illos cõsolatur, dicens: *Sed per lapsum illorum, salus contigit gentibus*. Oportet verò, vt quæ dicuntur, non audiamus simpliciter, sed dicentis cognoscamus & mẽtem & scopũ, quidq; corrigere vel instituere conetur, cuius perpetuò vestram admoneo charitatẽ. Nã si tali intellectu dicta apostolica perceperitis, in B nullo illorũ aliquam difficultatem inesse videbitis. Conatus autẽ Apostoli hoc loco est, vt arrogantiam quã ex dictis sibi, qui ex Gentibus erãt, cõcepisse poterãt, demoliatur. Sic eñ & ipsi prius ac manifestius in fide mãsuri erant, siquidẽ modestiam didicissent, & iis qui ex Iudæis erãt, à desperatione liberatis, ad gratiã alacrius accedẽdi ansa dabatur. Ad hũc itaq; scopũ spectantes, quicquid hoc loco dicitur, audiamus. Quid ergo dicit? Et vnde probat, ꝙ nõ incurabiliter ceciderint Iudæi, neq; finaliter prorsus eiecti sint? Ex Gentibus scilicet, sic dicens: *Per lapsum illorum salus contigit Gentibus, vt eos ad æmulandum prouocaret*. Hic autẽ sermo, nõ Apostoli tantum est, sed & in euãgeliis idem volunt Christi parabolæ. Nam & qui filio suo nuptias parauerat, quãdo qui vocati erãt, venire nolebãt: tunc videlicet eos qui in triuiis erant, vocaC uit. Et qui vineam plãtauerat, quum hæredem occidissent agricolę, tũc vineam suam aliis elocauit. Sine parabola verò dicebat: Non sum missus nisi ad oues domus Israël perditas. Syrophœnicissæ autẽ perseuerãter instanti amplius, quid denuo dicebat, nimirum, Non est bonũ sumere panem filiorum, & dare canibus. Et Paulus in aduersum tumultuãtibus Iudęis: Vobis, inquit, primum oportuit annunciari regni dei sermonem. Quoniam verò illo vos ipsos iudicatis indignos, ecce conuertimur ad Gentes. Atq; ita vndique patescit, quòd iuxta rerũ quidem seriem ac consequentiam oportuerit eos priores ad fidem accedere, deinde qui ex Gentibus sunt: verùm quoniã increduli fuerunt, factũ est, vt inuerteretur hic ordo. Iudæorum itaque incredulitas atque delictum effecit, vt Gentes introductæ sint priores. Propterea diD cit: Per lapsum illorũ salus contigit Gentibus, vt eos ad æmulandũ prouocaret. Si verò de eo quod contingẽter ex cõsequentia euenit, tanquam si præmeditato factum sit loquitur, nõ est quod mireris. Vult enim perculsos illorũ animos consolari. Quod autẽ dicit, tale est: Venit ad eos Christus Iesus, hunc non solum nõ receperũt innumera mirabilia operantẽ, sed & crucifixerunt: quo facto attraxit ad se Gentes, vt illarũ honor istorum stupiditatem mordens ac irritans, vel ex contentione aduersum alios accedere eos persuaderet. Oportebat quidẽ eos gratiam hanc cõplecti primùm, deinde tãdem & nos. Vnde & dixit: Virtus quippe dei est ad salutem, Iudæo primùm & Græco. Quoniam verò resilierũt, qui posteriores fueramus, facti sumus primi. Vides ergo quantũ honoris illis etiã hinc adscribat, primùm quidẽ, quòd tunc demũ vocatos nos dicit, quãdo ipsi venire noluerunt:

Mat. 22. a — *Ibid. 21. d* — *Ibid. 15. c* — *Ibidem.* — *Act. 13. g* — *Supr. 1. b*

luerunt: deinde ꝙ propterea nos esse vocatos dicit, A non vt saluaremur tantũmodo, sed vt & ipsi per nostram salutẽ ad æmulationem inducti, meliores redderẽtur. Quid igitur dicit? An nõ nisi ꝓpter Iudæos nos vocati saluatíq; fuissemus? Certe ante illos nequaquã, sed conuenienti post ordine. Atque ideo cũ discipulis pręciperet, nõ dicebat simpliciter, ite ad perditas oues domus Israël, sed ite potius, ostendẽs ꝙ & ad eas postea quæ ex Gẽtibus erãt, oporteret illos abire. Et Paulus rursus nõ dicebat, necessariũ est annũciari vobis sermonẽ, sed vobis oportuit primum annunciari, significans ꝙ & nobis secundo loco annũciari oportuerit. Hæc autẽ & facta sunt & dicta, vt ne impudentẽ quidem haberẽt excusationẽ Iudæi tanquam qui merito non crederẽt, ꝙ fuissent contẽpti. Atque ob id Christus omnium præscius, primũ ad ipsos accessit. *Quòd si lapsus illorũ diuitiæ sunt mundi, & diminutio illorũ diuitiæ Gẽtium: quanto magis plenitudo illorũ?* B Ad gratiã illis hic differit. Nam etiãsi millies illi cecidissent, saluatæ tamẽ non fuissent Gentes, nisi fidẽ recepissent, quemadmodũ & Iudæi vtiq; nõ periissent, nisi increduli contentiosiq; fuissent. Sed quẽadmodũ dixi, cõsolatur illos abiectos, copiose satagẽs, vt cõfidentes de sua ipsorũ salute faciat, siquidẽ immutarẽtur. Si enim, quãdo expulsi sunt, inquit, tam multi salute potiti sunt, atque ex eo ꝙ eiecti sunt illi, tam multi vocati sunt, perpẽde quid futurũ sit, quãdo conuersi fuerint. Non enim dicit, quãto magis cõuersio ipsorũ, aut immutatio ipsorum, aut correctio ipsorũ: sed quãto magis plenitudo ipsorum, hoc est, quando vniuersi ad fidẽ accessuri sunt. Hoc vero dicens, ostẽdit tũc plus fore gratiæ doníq; dei, ac prope totum. *Vobis autem dico Gentibus, quatenus ego quidem* C *sum apostolus Gẽtium, ministeriũ meũ illustro, si quo pacto ad æmulãdum prouocẽ carnem meam, & saluem nõnullos ex illis.* Rursus mala suspicione seipsum liberare satagit. Videtur autẽ eos quidẽ qui ex Gẽtibus erant, obiurgare, mentésq; illorum humiliare: sensim tamẽ Iudęũ vellicat. Circunquaque quidẽ quærit, quomodo tãtam illorũ perditionem cõponat, ac mitiget: sed nihil inuenit, propter rerũ ipsarum naturã. Nam & ex iis ipsis quæ dixit, maiore reddebãtur accusatione digni, quãdo quę illis apparata fuerãt, cæteri, qui longe ab illorũ sorte deficiebãt, receperũt. Propterea relictis Iudæis ad Gẽtes trãsit, déq; hisce mediũ interponit sermonem, ostendere volens, ꝙ hæc omnia in hoc dicat, vt ad modestiã eas instruat. Nã duplici nomine, inquit, vos laudo: Primum, ꝙ necessitas hoc exigat, vt cui vestrũ cõcreditum est ministerium. Dein- D de vt per vos alios quoq; saluos reddã. Et non dicit, fratres meos cognatos meos, sed carnẽ meã. Et post vt contentionẽ Iudæorum demonstret, non dicit, vt persuadeam, sed vt ad æmulandũ prouocẽ, saluósque reddam. Et neq; hic dicit omnes, sed aliquos ex eis, adeo scilicet duri erant. In hac autẽ ipsa increpatione rursus splendida esse, quæ ad Gentes pertinẽt, ostẽdit. licet enim vtrinq; alteris alteri salutis causam dederint, nõ tamen eisdẽ rationibus ac mediis. Iudæi siquidẽ istis sua incredulitate, isti vero Iudæis fide sua bonorũ facti sunt ꝓcuratores: vnde videtur, quę Gẽtium sunt, adęquare, imò exuperare Iudęos. Quid ergo dices ô Iudęe? Nisi nos eiecti fuissemus, vos nõ adeo statim vocati fuissetis? Sed hoc quoq; qui ex Gẽtibus est, nõ minore ratione dicit. Nisi saluatus essem ego, tu sanè ęmulãdi causam nõ habuisses. Si ve-

Mat. 28. g — *κατόρθωμα.*

A ro voles cognoscere vnde excellamus etiã, accipe: Ego quidẽ te credulitate mea saluo: tu vero lapsus, priorẽ nobis ingressum ad salutẽ tradidisti. Deinde cognito ꝙ illos denuo reprehendisset, priora resumit, dicens, *Nam si reiectio illorũ, reconciliatio mundi est, quæ erit assũptio, nisi vita ex mortuis?* Sed & hoc rursus illos cõdẽnat. Siquidẽ alij ex eorũ peccatis lucrũ tulerũt, ipsi vero neq; ex aliorũ benefactis adiuti sunt. Si vero illud quod ex necessitate contigit, illorũ esse dicit, non est quod mireris. Vt enim & istos, id quod sæpenumero dixi, cõtrahat, & illos adhortetur, ad eũ modum sermonẽ format. Quemadmodum enim dicebã, etiãsi innumeris modis reiecti fuissent Iudæi: non tamẽ ideo saluatæ fuissent Gentes, nisi fidẽ suscepissent. Sed ęgrotãti parti adsistit, opitulaturq; laborãti. Verũ vide in quibus gratificetur verbis illos B cõsolans. Nã si reiectio illorũ, inquit, recõciliatio est mũdi. Et quid hoc ad Iudęos? Quæ erit assũptio, nisi vita ex mortuis? Sed neq; hoc ad illos, nisi ipsi quoq; assũpti fuerĩt. Quod vero dicit, tale est: Si Iudęis iratus, tãta largitus est Gentibus: quãdo illis recõciliatus aliquãdo fuerit, quid nõ largietur? Sed quemadmodũ resurrectio mortuorũ non est propter illorũ assumptionem, ita neq; salus nostra propter illos est. Eiecti sunt quidẽ propter eorum demẽtiam, nos vero per nostram fidẽ cœlestémq; gratiam saluati sumus. Horũ vero nihil illis prodesse poterit, nisi & ipsi conuenientẽ fidem ostẽderint. Verũtamen pro sua cõsuetudine faciens, in aliud encomiũ sermonẽ inducit, tale tamẽ, quod encomium re vera nõ sit, sed esse tantũmodo videatur, imitatus in hoc medicorũ optimos, qui tantum largiuntur ægrotis, quantũ ipsa C infirmitatis natura cõcesserit aut exegerit. Quid autẽ dicit? *Quòd si primitiæ sanctæ, sancta est & cõspersio. Et si radix sancta, sancti sunt & rami.* Primitias hic atq; radicẽ vocat Abrahã, Isaac, & Iacob, ꝓphetas, ac patriarchas, eósq; oẽs qui ĩ veteri testamẽto celebres habiti sunt: ramos vero, q ex illis sunt credẽtes. Deĩde quoniam occurrebat, multos nõ credidisse, vide quo pacto illud rursus abscindat dicens: *Si vero quidã ex ramis defracti sunt.* Atqui suprà dicebas plures esse ꝑditos, paucos vero saluatos: quomodo igĩt hic de perditis ponis illud quidã, qua dictione vtiq; non multitudo, sed paucitas significatur? Nõ cõtrarius, inqnit, mihiipsi sum, sed laborãtes curare recuperareq; studeo. Vides quomodo ꝑ omnẽ hũc locũ vnũ hoc sattagat, vt illos cõsolet? Hoc si detraxeris, multa sequẽtur cõtraria. Tu vero mihi velim sapientiã ipsius cõ- D sideres, quomodo cũ videatur pro ipsis dicere, consolationẽq; meditari, occulte interea illos feriat, omníq; excusatione priuatos ostẽdat, idq; ab ipsa radice, ab ipsis suis ipsorũ primitiis. Perpende siquidẽ in hoc ramorum maliciam, quòd cum radicẽ habeant dulcẽ, ipsam tamen nullo pacto imitetur: & cõspersionis maliciã, ꝙ neq; ab ipsis primitiis immutetur. Si vero quidã ex ramis defracti sunt. Atqui potior illorũ pars defracta est. Sed quemadmodũ dicebã, vult illos cõsolari. Atque ideo sermonem nõ de seipso, sed de ipsis inducit, in eo etiã ipso clanculũ illos taxans, ostendénsque ꝙ ex Abrahæ cognatione exciderint. Hoc enim erat quod dicere studebat, nimirũ ꝙ nihil cõmune haberent cum illo. Licet enim sancta sit radix, ipsi tamẽ non sancti, atq; ideo ꝓcul à radice sunt. Deinde cum visus esset Iudæum cõsolatus esse, rursus eos qui ex Gẽtibus erant, per repre-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hensionē percutit. Cum enim dixisset, si vero quidā ex ramis defracti sunt, subiūxit: *Tu vero cum esses oleaster, insitus fuisti illis.* Quanto enim vilior est Gētilis, tāto magis dolet Iudęus videns illum in iis quæ se cōcernūt, deliciantem. Gentili vero tantū nō est ex sua vilitate pudoris, quantū ex immutatione honoris: & vide sapiētiam. Non dicit, insertus es, sed arboris in mediū insitus es, hoc ipso iterum Iudæum mordēs, ostendēnsq; Gentilem in ipsius arbore stantē, cum interim ipse humi iaceat. Propterea neq; hic pedē figit etiā cum dixisset, insitus fuisti illis: non tamē vel sic illum dimittit, quanquā totam rem hoc dicto declarauerit, sed fœlicitati huius immoratur, celebritatēque eius dilatat, dicēs: *Et cōsors radicis ac pinguedinis oleæ factus.* Videtur quidē Gentilem in ordinē secūdariæ cuiusdā additionis & appēdicis posuisse: ostēdit vero nihil istud illi nocere, sed habere eum quicquid habuerit ramus ipse de radice ascēdēs. Etenim ne cum audis, tu vero insitus fuisti illis, naturali illū ramo cōferens, putes imminutum inferiorémq; esse: vide quomodo eum illi adæquet dicens, & cōsors radicis ac pinguedinis oleę factus: hoc est, in eādē positus es nobilitatem, in eandem naturam. Deinde increpans ac dicens: *Ne glorieris aduersus ramos.* Videtur quidem cōsolari Iudęum, sed ostēdit magis multam illius vilitatē & ignominiam. Propterea non dicit, ne glorieris, sed ne glorieris aduersus ramos: hoc est, ne glorieris aduersum Iudęos, quasi abrupti sint. Nā in illis stas quę eorū sunt, illisq; frueris. Vides quomodo videatur quidē increpare Gētiles, mordeat autē Iudæos. *Quòd si gloriaris*, inquit, *nō tu radicē portas, sed radix te.* Quid hoc ad ramos illos, qui excisi sunt? Nihil. Quemadmodum enim dicebam, vmbram quandā cōsolationis modicam ac tenuem meditari quidem videtur: in eo tamen ipso q̄ aduersus Gentilem inuehitur, tēpestiuam Iudæis plagā incutit. Cum enim dicit, ne glorieris aduersum ramos: &, q̄ si gloriaris, nō tu radicē portas, satis ostendit Iudæo digna esse quæ Gentibus obtigerunt vnde gloriētur: licet non oporteat eas aduersum Iudęos gloriari: atq; ita ad fidē illum incitat, seq; cōiicit in locum patroni† ostendēs illi quid dāni sustinuerit, ac quomodo quæ ipsius sunt, obtineāt alij. *Dices igitur, defracti sunt rami vt ego miserer?* Rursus per modum obiectionis instituit quod priori contrariū est, ostendēs quòd quæ paulo ante dixerat, nō principaliter†, sed ad hoc dixerit, vt Iudæos attraheret. Non enim delicto illorū salus cōstat Gentium: neque delictum illorū diuitiæ sunt mundi: nec ideo saluati sumus, q̄ illi ceciderunt, sed potius contrariū est. Ostendit autem & eam quę de Gētibus est prouidentiā principalē esse, licet quę dicta sunt, aliter finxerit. Totū etiam locum per obiectionē texit, vt se ab inimiciciæ suspicione liberās, acceptabilem reddat sermonem. *Bene.* Laudat obiectum. Deinde rursus territat, dicēs: *Per incredulitatem defracti sunt, tu vero fide insitus es.* Ecce rursus aliud credētium ex Gētibus encomiū, simul & Iudæorū accusatio. Sed iterum ipsorum fastū contrahit, subiungēs ac dicēs: *Ne efferaris animo, sed timeas.* Non enim naturæ negociū est istud, sed fidei & incredulitatis. Videtur autē rursus eius qui ex Gētibus est, os obstruere, sed potius Iudæū docet q̄ non oporteat naturali attēdere cognationi. Vnde & subdit, ne efferaris animo: & nō dicit, humiliare, sed, time. Arrogātia siquidē contemptum ac socordiam parit. Deinde deploraturus ipsorū calamitatem, vt tolerabiliorē faciat sermonē, per modū increpādi illum qui ex Gētibus est illud facit, sic dicēs: *Nam si deus naturalibus ramis non pepercit.* Non dicit, neq; tibi parcet: sed, *Vide ne qua fiat, vt nec tibi parcat.* Abscindēs quod grauitate sua poterat offendere, credentémq; solicitū ac vigilantem† faciens, & illos attrahit, & istos astringit. *Vide igitur bonitatē ac seueritatem dei, in eos quidē qui ceciderūt, seueritatē: in te vero bonitatē, si permāseris in bonitate, alioquin & tu excidēris.* Non dicit, vide igitur virtutē tuam†, aut labores tuos, sed dei bonitatem: ostendēs q̄ vniuersum ex superna sit gratia factū, instituénsque credētē, vt tremat. Abusus quippe gratię dei, tremere facit. Nam ob ipsum, inquit, q̄ bonus factus est erga te dominus, timendū tibi fuerit. Non enim immota tibi bona manebūt, si torpescere volueris, quēadmodū nec illis mala, siquidem immutati fuerint. Nā & tu, inquit, nisi in fide perstiteris, excidēris. *Illi autē si non permānserint in incredulitate, inserētur.* Nō enim illos amputauit deus, sed per seipsos defracti exciderūt. Et bene dicit, defracti sunt. Nunquā enim ad eū modū illos eiecit, tametsi multa sępenumero peccarint. Vides quātū sit liberi propositi† dominiū? quāta mētis potestas? Nihil enim hic siue illorū malum, siue tuum bonum, fixū est aut immobile. Vides quomodo Iudæum propè desperantē restituerit, eū vero qui ex Gentibus est, æquo cōfidētiorem cōtraxerit? Sed neq; tu Iudęe cum amputationem audis, desperes: neque tu qui ex Gētibus es, cum bonitatē dei audis, æquo cōfidentior reddaris. Propterea quippe trūcatim†te Iudæe abscidit, vt reuerti desideres. Erga te vero, qui ex Gētibus es, ideo bonitatē suā ostēdit, vt in illa maneas. Et non dicit, si permāseris in fide: sed, si permanseris in bonitate: hoc est, si feceris quę diuinę bonitati digne correspōdeāt. Nō enim sola fide op° est. Vides quomodo neq; illos humi iacere permittat, neq; istos nimium sibi arrogare, imò & ad æmulationē illos prouocet? Rursus per ea quę dicit, Iudęo tribuit in huius stare loco, quēadmodū & iste locū illius præoccupauerat. Et eum quidē qui ex Gētib° est, per Iudęos, perq; ea quę Iudęis cōtigerūt terret, ne aduersum illos inflетur: Iudęū vero, per ea quę Græco cōcessa sunt & exhibita, cōfidentē facere conatur. Nā & tu, inquit, si obtorpueris, excidēris. Iudęus etenim licet sit amputat°, denuo tamē inseret, si quidē diligentē operā impēderit. Etenim & tu insitus es. Valde vero prudēter omnē sermonē hic ad eū vertit, qui ex gentibus est: id quod perpetuo cōsueuit, dum per firmiorū increpationē, imbecilles restituere laborat. Hoc & in fine epistolæ facit, vbi de ciborū obseruātia disserit. Deinde non solū ex futuris, sed & ex præteritis illud ꝓbat: id quod auditorē maxime persuasit. Obseruaturus vero ineuīcibilē rationum cōsequētiam, primū à potentia dei probationem ponit. Nā etiā si amputati sunt & abiecti, aliiq; quę illorū sunt præoccuparūt, neq; sic tamē desperes. *Potest enim*, inquit, *deus denuo illos inserere.* Qui & quę sperari non poterāt, facit. Si vero rerū quoq; ordinem ac seriem quæris, rationúmq; cōsequētiam: subsidiū huius apud teipsum maiore copia habes. *Etenim si tu*, inquit, *ex naturali exectus es oleastro, ac præter naturā insitus es ī verā oliuā: quāto magis hi, qui naturales sunt, inserētur propriæ oliuæ?* Si eū quod præter naturā est potuit fides: multo magis poterit quod naturale est. Si eū iste q̄ iuxta naturā patrū ipsius exectus est, præter naturā ad

Abrahamū venit, multo magis tu quod cognatū tibi ac ꝓpriū est recipere poteris. Ipsius quippe Gētilis malū iuxta naturā est. Oleaster etenim iuxta naturam erat, bonū vero illius præter naturā est. Præter naturā siquidē Abrahæ insitus est. Cōtrario vero modo bonū tuum secundum naturā est. Non enim in alienam radicē, quemadmodū Ethnicus, sed in ꝓpriā ac domesticā, si redire volueris, inserēris.† Itaq; qua venia dignus eris, q̄ cum Ethnicus quod præter illius est naturā, poterit, tu quod iuxta naturā tuā est, non potes, imò & prodis? Deinde quoniā dixerat, præter naturā, & insitus es, ne putes ampli° quid habere Iudæū, rursus hoc ipsum corrigit, dicēs & ipsum inseri. Quāto magis, inquit, & ipsi inserētur propriæ oliuę? Potēs est enim deus denuo inserere illos. Et antè hoc dixerat, q̄ nisi in incredulitate permanserint, inserētur. Quòd vero cōtinuo dicētem audis illa præter naturā, & iuxta naturā: non putabis immobile quiddā illum dicere, naturā hāc esse, sed decens quid & cōsequens, ac tursum indecēs, nominibus istis manifestare velle. Nō enim naturæ sunt, quę bona vel mala sunt: sed mentis tantūmodo ac ꝓpositi. Obserua vero q̄ odium & inuidiam vitet. Cum eū dixisset, & tu amputaberis, nisi in fide māseris, & illi inserētur, si in incredulitate nō perstiterint: relicto quod tristius erat, quod iucūdi° est ponit. Adhęc & in eo ipso finē huius loci facit, magnificas spes, si ita voluissent, Iudæis texens. Vnde & subiūgit, dicēs: *Non enim volo vos ignorare fratres mysteriū hoc, ne sitis penes vosmetipsos arrogātes.* Mysterium hic dicit, quod incognitū est atq; ineffabile, & multum habens quod mirabile sit & præter opinionē. Qemadmodum & alibi dicit. Ecce mysteriū vobis dico, Non omnes quidem dormiem°, omnes tamē immutabimur. Quid ergo mysterium hoc est? *Quòd excæcatio ex parte accidit Israeli.* Et hic rursus Iudæū percutit, licet videatur perstringere eum qui ex Gentibus est. Quod vero dicit tale est, quod & antea dixit, nimirum q̄ incredulitas Iudæorum non sit omniū per vniuersum, sed ex parte. Quemadmodū & cum alibi dicit, Si vero quis cō tristauit, non me cōtristauit, nisi ex parte, ne aggraue omneis vos: &, si primū vestra cōsuetudine ex parte fuero expletus: ita & hic dicit idē quod & suprà: Nū repulit deus populū suum, quē antè cognouerat? Et iterum, Quid igitur? Num impegerunt vt cōciderēt? Absit. Hoc sanè & hic dicit, nimirū quòd nō tota sit in vniuersum Iudæorum gens euulsa, sed q̄ & nunc multi crediderint, multiq; rursus crediturí sint. Deinde quoniā magnum quid promiserat, prophetam eius rei testem sic dicentē inducit: q̄ quidē cæcitas illis obtigerit, nullo testimonio probat: Manifestum enim illud erat omnibus. Quòd vero crediturí saluādi q; sint, Esaiam prophetam inducit rursus clamantem ac dicētem: *Aderiet ex Sion qui liberat, & auertet impietates à Iacob.* Deinde insigne quoq; salutis huius ponēs, ne quis hoc dictū prophetæ ad anteriora tēpora trahat, prēteritisq; adaptet dicit: *Et istud erit illis à me testamentum, quādo peccata illorū abstulero.* Non quādo circunciſi fuerint, nō quando obtulerint, nō quādo alia legalia fecerint, sed quādo peccatorū remissione potiti fuerint. Cum ergo istud, ꝓmisū sit quidem, illis vero nondum obtigerit, neq; per baptismū peccatorū remissionem adepti sint, omnino necesse est vt adhuc futurum sit. Vnde & subdit: *Nam dona quidē & vocatio dei talia sunt, vt eorū illū pœnitere non possit.*

Et neque isto solū illos cōsolatur, sed & eo quod iam cōtigerat: quódque ex consequentia cōtigerat, illud quasi principale ponit, cum dicit: *Secundum euangelium quidem inimici propter vos, secundum electionē autem dilecti propter patres.* Ne qui ex Gentibus est inflетur, dicens, Ego sto, ne mihi dicas, quidnam fieri possit, sed quid factum sit. & hinc quoque illum cōtrahit dicens, secundum euangelium quidē inimici propter vos. Nā posteaquā vocati estis vos, cōtentiosiores facti sunt illi. Veruntamen neque sic vestram vocationē abscidit de°, sed expectat, donec quotquot ex Gētib° crediturí sunt, ingressi fuerint, atque tunc demum & illi venient. Deinde & aliam quandam gratiā illis largitur, dicens: Secūdum electionem autem dilecti propter patres. Et quid hoc? Nā vbi inimici sunt, ipsorū est supplicium: vbi vero dilecti, nihil ad eos progenitorū virtus attinet, nisi crediderint. Veruntamē, quēadmodum dicebam, non cessat llos verbis consolari, vt attrahat: Atque ideo aliūnde etiam quod antea dictum est adstruēs dicit: *Quemadmodum enim & vos quondā increduli fuistis deo, nunc autē per illorū incredulitatem misericordiā adepti estis: sic & isti nunc increduli facti sunt, ob id quòd vos misericordiā cōsecuti estis, vt & ipsi misericordiā consequātur. Concluſit enim deus omnes sub incredulitatem, vt omniū misereatur.* Ostēdit hic primū eos qui ex Gentibus sunt, vocatos fuisse, deinde quoniā noluerūt credere, Iudęos electos esse, id quod & ipsū post ista viciſſim istis quoq; cōtigerit. Posteaquam enim Iudæi credere noluerūt, rursus adductæ cōciliatæq; sunt Gentes. Sed gradum hic nō figit, neq; totū in illorum eiectionē vertit: sed magis huc, quòd rursus & ipsi misericordiā sint adepturi. Vide quantū dat illis qui sunt ex Gentibus, nimirū quātum antea dederat Iudæis. Posteaquam enim vos, inquit, qui ex Gentibus estis, aliquādo nō credidisſetis, accesserūt Iudęi. Rursus postquam & illi non crediderunt, accessistis vos. Non enim in finē vsq; pereunt. Nam sub incredulitatē deus omnes concluſit: hoc est, arguit, ac demōstrauit incredulos esse, non vt increduli persisterent, sed vt per aliorum cōtentionem saluaret alios, istos per illorū, illos per istorū. Obserua vero: Increduli fuistis vos, & saluati sunt illi: rursus increduli facti sunt illi, & saluasti estis vos. Nō quidē ita saluati estis, vt denuo, quēadmodū Iudęi, exire debeatis: sed vt illos manēdo per æmulationē attrahatis. *O profunditatē diuitiarū & sapientiæ & cognitionis dei, quàm inscrutabilia sunt iudicia eius.* Ad priora tempora hoc loco reuersus, prouidentémq; dei dispensationem ab initio quo mūdus ipse factus est, adhęc vsque tēplatus, perpenso videlicet q̄ prudēter ac varie cūcta instituerit deus, obstupuit & exclamauit, vt certos faceret auditores, oīno quæ dixerat, ita fore. Nā nō exclamasset vtique, neq; obstupefactus fuisset, nisi istud omnino futurum esset. Quòd quidē hac in re profunditas sit cognouit: quanta vero sit, non item. Admirantis quippe est hic sermo, nō omnia sciētis. in admirationē vero stuporémque propter hāc dei bonitatē raptus, quantum licuit, duobus nominibus excellentiam habētibus, illam deprædicauit, nimirū diuitiarū & profunditatis. Atq; ob hoc potissimum obstupuit, quòd ista deus & voluerit & potuerit, q̄ cōtraria per contraria curauerit, ac perfecerit, ita vt sint illius iudicia inscrutabilia. Non enim incōprehensibilia tantummodo sunt, sed & inscrutabilia. *Et imperuestigabiles viæ illius.* Hoc est dispēsationes. Nam

Universidad de Deusto Biblioteca

& ipſæ nõ ſolum cognoſci nequeunt,ſed nec quæri. Phili.3.c. Neque enim ego, inquit, omnia inueni, ſed modicã tantũmodo partem,non totum.Ipſe quippe ſolus inſtituta ſua clare cognouit.Vnde & ſubiũgit: *Quis enim nouit mentẽ domini?aut quis illi fuit à cõſiliis?aut quis prior dedit illi,& retribuetur ei?* Quod autẽ dicit,tale eſt:Quòd adeo ſapiẽs eſt,nõ hoc ab alio quopiã habet,ſed ipſe per ſe fons eſt bonorũ.Et ꝙ tãta perfecit,nobíſq; cõtribuit,nõ ab alio mutuatus eſt,ſed de ſuo copioſe effudit.Neq; aliquid retributionis cuiquã dabet,quaſi quid ab illo acceperit,ſed ipſe perpetuo in beneficiis prior eſt.Nam illæ verę demũ ſunt diuitiæ,in omnibus exuberare,neq; alteri⁹ cuiuſquã opera indigere. Vnde & ſubdit: *Quoniam ex illo,& per illum,& in illum omnia.* Ipſe fecit,ipſe cõſeruat.Nam & diues eſt,non opus habens vt à quoquã accipiat:& ſapiens,nullius indigẽs conſilio.Quid dico cõſilio?Neq; cognoſcere quę illius ſunt opera quis poterit,niſi ipſe qui ſol⁹ eſt & diues & ſapiens.Multarum ſiquidẽ diuitiarum eſt,ꝙ eos qui ex Gentibus ſunt,adeo diuites,&multę ſapiẽtiæ,quòd eos qui Iudæis erãt inferiores,Iudęorum magiſtros fecit.Poſteaquam itaq; obſtupuiſſet, laudẽ quoq; ac gratiarum actionẽ deo refert,dicẽs: *Ipſi gloria in ſecula, Amen.* Quãdocunq; tale quid magnum atq; ineffabile dicit, in gloriã dei admirando ſermonem terminat:id quod & de filio loquẽs facit. Nam & illic in admirationẽ raptus,idẽ ipſum quod sup.9.b. hic ſubiunxit,dicẽs:Ex quibus eſt Chriſtus ſecundũ carnẽ, qui in omnibus eſt deus laudandus in ſecula, Amen.

Morale.

Hunc itaq; imitemur,& nos vbique deum per vitã diligenter ac piè inſtitutã glorificantes,neq; progenitorum virtutibus cõfidamus, Iudæorum exemplũ ſcientes. Non enim nobis eadẽ eſt,non eſt, inquam, cognatio,niſi ea quę iuxta ſpiritũ eſt.Sic autẽ & Scytha fit Abrahę filius,&illius fili⁹ rurſus quouis Scytha ab hac cognatione alienior cõſtituitur. Nõ fidamus ergo patrũ virtutibus, ſed etiã ſi celebrẽ habeas parentẽ,ne putes illud tibi ad ſalutẽ ſufficere,aut ad honorẽ & gloriã,niſi & moribus illi cognatus ſis.Quẽadmodum & ſi vilem habueris,nõ putãdum ꝙ ex eo vel cõdemnandus ſis, vel dedecore adficiendus, ſiquidẽ quę ad te attinẽt probè inſtitueris.Quid enim Gẽtib⁹ ignominioſius?Attamen per fidẽ ſubito facti ſunt ſanctorũ cognati. Rurſus quid Iudæis erat deo familiari⁹?Et tamẽ per incredulitatẽ abalienati ſunt. Illa quippe cognatio, naturæ eſt, & neceſſaria, iuxta quã cognati ſumus oẽs. Ab Adã enim ſum⁹ omnes. Neq; eñ alius alio plus cognatiõis hic habet,ſiue eã quę attinet ad Adamũ,ſiue quę ad Noah, ſeu quę attinet ad terrã cõmunem omniũ matrem,rationẽ ſpectes. Ea vero cognatio quæ prẽmiis digna eſt,à malis nos ſeparat.Nõ eñ poſſunt omnes hic eſſe cognati,niſi qui moribus ſunt eiſdẽ.Neq; fratres hic vocamus,qui ex eodẽ nobiſcum vtero prodierũt,ſed qui eundẽ zelum oſtendũt. Sic & filios dei vocat Chriſtus,ſic quoq; ex contrario filios diaboli:ita &filij dicũtur incredulitatis,ita gehẽnæ,ita ꝑditionis.Ad eũ †Emẽd. codex. ἐξ ἀρετῆς. i. à virtute. modũ & Timotheus Pauli†ab initio]fili⁹ erat,genuinuſq; illi fili⁹ vocabatur.Filij vero ſororis illius ne nomen quidẽ ſcimus.Quãquam etiã ſi iuxta naturã illi propinquus vel affinis fuiſſet, nihil tamẽ lucri tuliſſet. Acto.16.a. Iã vero qui &natura & loco nihil hbaebat cũ illo ꝓpinquitatis,(erat enim exLyſtris ciuis)omniũ nihilomin⁹ factus eſt ꝓximus.Simus itaq; & nos ſancto-

A rũ filij,imò & dei filij. Quòd enim liceat & dei filios fieri,audi quid dicat:Eſtote igiť perfecti,inquit,ſicut Matt.5.g. pater veſter qui in cœlis eſt. Propterea illũ & orãtes patrem vocamus, nõ ſolum factã nobis rememorãtes gratiã,ſed & nos ipſos ad virtutem admonentes, ne quid tali cognatione indignum cõmittamus. Et quomodo poterit quis,inquies,fili⁹ dei fieri? Si omnib⁹ fuerit affectuũ paſsionibus liberatus,ſi mãſuetudinẽ erga cõuiciatores atq; iniuriã facientes oſtenderit. Nam & pater tu⁹ talis eſt erga blaſphemators ſuos:atq; ideo licet multa ſępenumero dixerit, nunquã tamẽ dixit,Vt ſitis ſimiles patri veſtro,ſed quando dicebat:Orate pro calũniãtib⁹ vos,benefacite iis Ibidem. qui vos oderũt:tũc iſtud etiã prẽmij ſubiũgebat.Nihil enim adeo vicinũ deo cõformémq; facit,quẽadmodũ iſta virtus. Propterea & Paulus cũ dicit, Imi- Epheſ.5.a tatores eſtote dei,ad hoc dicit,vt iſti ſtudeaẽ virtuti. B Nam omnibus quidẽ virtutibus opus habemus,maxime tamẽ benignitate &mãſuetudine,quãdoquidẽ & nos benignitate, quæ nobis cõtingat, indigemus: multa ſiquidẽ ſingulis diebus delinquimus.Vnde & multa nobis opus eſt miſericordia.Multum vero aut minutũ,non datorũ menſura,ſed iuxta facultatẽ cõtribuẽtiũ põderatur.Itaque neq; qui diues eſt,inflètur:neq; pauper,tãquã qui modica det,deiiciatur.fit eñ ſępenumero vt plus diuite det pauper.Nõ oportet ergo vos ipſos ꝓpter paupertatẽ miſeros æſtimare. faciliorẽ enim vobis eleemoſynã illa facit. Nam qui multa poſſidet,maiore detinetur vel arrogantia vel cupidine, q̃ ea ſint quæ habet.Qui vero parũ habet, ab vtraq; iſta tyrannide liber eſt:vnde & plures C inuenit benefaciẽdi occaſiones.Is enim & in carcerẽ ad captiuos facile ingreditur,& ęgrotos viſitat,&potum aquę frigidę prẽſtat.Diues vero nihil horũ amplectitur diuitiis ſuis inflatus.Nõ ergo deſpõdeas animũ propter paupertatem. Cœli quippe opulentiã faciliorẽ tibi facit paupertas.Quòd ſi nihil etiam habeas, habeas autẽ animum cõdolentem, opponetur tibi merces vel huius quoq; gratia.Atque ob eam rẽ & Paulus præcepit flere cũ flentibus, & erga vinctos Infr.12.d. eſſe tanquã ipſi quoq; vincti ſimus.Non eñ ſolis flẽtibus cõſolationem quandã adfert, ſi pleriq; fuerint qui cõdoleant,adfert & his qui aliis premũtur afflictionibus. Fit enim ſubinde vt cõpatientis ſermo iacentẽ & afflictum non minus refocillet, q̃ datæ pecunię.Propter hoc enim & pecunias egenis dare iuſſit deus, non ſolum vt illorũ ſuccurratur paupertati, D ſed vt & nos doceat cõdolere proximi malis.Atque ideo auarus non ſolũ ob id odibilis eſt,quòd eos qui in paupertate ſunt, cõtemnit:ſed ꝙ & ipſe ad crudelitatem, multámq; inhumanitatem inſtituitur.Quẽadmodũ & is qui pauperũ gratia pecunias contẽnit, ἀλείφεται. inũgitur. propterea amabilis eſt,ꝙ miſericors eſt & humanus. Et Chriſtus quãdo beatos vocat miſericordes, non Matt.5.a eos ſolos intelligit, qui datis pecuniis miſericordiã exhibẽt:ſed & eos beatificat & laudat, qui animi ꝓpoſito id faciũt.Hanc itaque cõmoditatem animiq; habitũ ad miſericordiam præſtandã exhibeamus, & omnia bona ſequentur. Qui nanq; animũ habet benignum ac miſericordẽ,ſi pecunias habuerit,proferet:& ſi in calamitatibus quempiã viderit,flebit &lamẽtabitur: & ſi inciderit in aliquẽ cui facta ſit iniuria,patrocinabitur: & ſi calũniis preſſum cõſpicatus fuerit,manum porriget.Theſaurum enim bonorum habens, animum ſcilicet benignum ac miſericordẽ, omnia

omnia ex eo ſcaturiginis inſtar pro fratribus effundet, vnde & omnibus fruetur prẽmiis à deo deputatis. Vt itaq; & nos illis potiamur,ante omnia mentẽ procuremus nobis manſuetam ac benignam. Ita enim innumera,dum hic ſumus,operabimur bona,& futuris coronis fruemur: quas contingat, oro, nos omnes apprehendere gratia & benignitate, &c.

Homilia xx.

Cap. XII. *OBſecro igitur vos fratres,per miſerationes dei,vt præbeatis corpora veſtra hoſtiam viuentẽ, ſanctã, accẽptã deo,rationalem cultum veſtrum.* Poſteaquam Apoſtolus multa iam de benignitate dei diſſeruiſſet, ineffabilémq; illius curam pro nobis ac prouidentiã ſimul & bonitatem,quam nemo ſcrutari queat,oſtẽdiſſet: eandẽ deinceps ipſam proponit ad hoc,vt iis quibus tanta cõtigerunt beneficia,perſuadeat cõuerſationem etiã vitæ diuino dono dignam oſtendere. B Et cum tãtus ſit ac talis,nihil tamẽ dubitat eos obſecrare. Idq; non earũ rerũ gratia quibus ipſe frueretur aliquãdo, ſed quarum ipſi potius fructũ ac lucrũ haberent. Quid autem miraris,ꝙ obſecrare non dubitat,quãdo & miſerationes dei proponit?Cum ſint enim,inquit,innumera vobis per miſerationes dei in hac etiã vita collata bona, vel illas reuereamini, vel illę ſint quę moueant.Nã & illę ſuppliciter obſecrãt, ne quid ſe indignum deſignetis.Per illas igitur ipſas, inquit,obſecro,per quas ſaluati eſtis.Quemadmodũ ſi quis eum cui magna ſint prẽſtita beneficia,pudore ſuffundi volẽs,benefactorẽ ipſum ſupplicẽ inducat. Et quid obſecras,dic quęſo?vt prębeatis corpora veſtra hoſtiã viuentem, ſanctam,acceptam deo, rationalem cultũ veſtrum.Cum enim hoſtiam dixiſſet,ne quis putet ꝙ præcipiat mactari corpora,ſtatim ſub- C iunxit, viuentem. Deinde hoſtiã hanc à Iudaica diſcernens,ſanctam dicit, acceptam deo,rationalẽ cultum veſtrum.Corporalis enim eſt Iudaica illa, & nõ Eſaiæ 1.d. admodum accepta.Quis enim,inquit,quęſiuit iſta è manibus veſtris?Et aliàs ſæpenumero illas repellere deprehẽditur,iſtam vero nequaquã,ſed cum daretur Pſal.49.d Iudaica,hãc noſtrã quærebat.Vnde & dicebat. Ho- Ibid.68.g ſtia laudis glorificabit me.Et iterũ,Laudabo nomen dei cum cantico, & placebit deo plus q̃ vitulus nouellus,cornua producẽs & vngulas.Et alibi quoq; il- Ibid.49.c lam reiiciens ac dicẽs: Num manduco carnẽ taurorum,aut ſanguinem hircorum bibo?ſubdit, Sacrifica deo ſacrificiũ laudis, & redde altiſſimo vota tua. Ita &Paulus hic iubet:Prębete corpora veſtra hoſtiã viuentẽ.Et quomodo corpus,inquies,hoſtia fiet? Nihil mali reſpiciat oculus,& factus eſt hoſtia.Nihil tur- D pe loquatur lingua, & facta eſt oblatio. Nihil iniqui cõmittat manus,& facta eſt holocautoma. Imò non ſufficiunt iſta,ſed vt bona etiã faciamus opus eſt:nimirum vt eleemoſynã faciat manus, calumnias inferẽtibus benedicat os,auditus diuinis cõtinuo ſermonibus vacet.Nihil enim habet immundi hæc hoſtia. Aliorum primitias cõplectitur hęc hoſtia.Et nos igitur tam manuũ quàm pedum,tam oris quàm omniũ aliorũ primitias deo reddamus.Talis hoſtia deo placet,cum interea Iudęorum immunda etiã fuerit.Sacrificia enim eorũ, inquit, panis ſunt luctus ipſis:ſed noſtra hoſtia non item. Illą quod cõſecratum eſt & oblatũ,mortuum: iſta vero viuum facit. Quando enim mẽbra noſtra mortificauerimus,tũc demum viuere poterimus.Noua ſiquidẽ iſta huius ſacrificij noſtri lex eſt.Atque ideo mirabile etiã eſt hoc ignis ge-

A nus. Neq; enim lignis opus habet, aut alia eiuſmodi materia ſubiecta: ſed in ſeipſo noſter ignis viuit,nec victimã cõburit,ſed magis viuificat. Hãc ſcilicet victimã iam olim deus quęrebat.Vnde & propheta dicebat. Sacrificium deo ſpiritus cõtritus. Hãc ipſam Pſal.50.d tres etiã pueri illi offerebant,dicẽtes: Non eſt prin- Dani.3.d ceps,neque propheta,neque locus quo miſericordiã liceat acquirere & inuenire, ſed in animo cõtrito & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur. Obſerua vero quomodo ſingulis dictionib⁹ multa vtatur diligẽtia.Nõ enim dicit,facite corpora veſtra hoſtiã,ſed præbete, ac ſi diceret: Nihil deinceps cõmune vobis ſit cum ipſis,alij ſiquidẽ ea elocaſtis.Nã & illi qui equos bellicoſos aliis elocãt, nihil deinceps commune in illis habẽt.Et tu igitur membra tua ad bellum, quod cõtra diabolũ eſt, præliúmq; illud terribile exhibuiſti, B nõ erit vt ad ꝓprias operas illa tibi retrahas.Et aliud quoq; ex hoc nobis oſtẽdit, nimirum ꝙ oporteat illa probata facere,ſiquidẽ ea exhibituri fuerimus.Nõ enim illa cuipiã terreſtriũ hominum, ſed ipſi omniũ deo exhibituri ſumus:nõ vt in illis prælietur tãtummodo,ſed vt & ipſum regem ſeſſorem habeãt. Neq; enim detrectat inſidere mẽbris noſtris, ſed & vehementer vult hoc ipſum.Et quod rex qui cõſeruus eſt noſter non vult, hoc elegit etiã ille qui dominus eſt angelorum. Quoniam igitur mẽbra tua deo ſunt ſiſtenda,quoniam hoſtia ſunt,omnem ab illis maculã auferto.Nam ſi maculam habuerint,hoſtia iam vtiq; nõ erũt. Neq; enim offerri poterit oculus ſcortationi ſeruiẽs,neque manus rapiẽs ac defraudãs,nec pedes claudicantes,theatráq; viſitantes,nec venter deliciis ſeruiẽs,voluptatúmq; deſideria inflãmans,nec C cor iram aut amorẽ fornicarium fouẽs, neq; lingua turpia loquẽs. Opus fuerit propterea corpus noſtrũ diligẽter à mẽdis eiuſmodi curandũ cõſiderare. Nã μωμοσκοπεῖσθαι. ſi qui veteres hoſtias offerebãt,iubebãtur omnia pri⁹ cõſiderare, nec quod auribus eſſet inciſis, aut cauda mutilata,aut ſcabioſum†,aut impetiginẽ habẽs,per- †ψωραγριῶντα. mittebatur offerre:multo magis nos, qui nõ irrationales oues, ſed nos ipſos offerimus, maiorẽ oportebit impẽdere diligentiã, atq; ex omni parte mũdos eſſe,vt & nos cũ Paulo dicere queamus:Ego enim iã 2.Tim.4.b. immolor,& tempus reſolutionis meæ imminet.Erat enim quauis hoſtia purior, vnde & libamẽ ſeipſum vocauit.Erit autẽ hoc, ſi veterem hominem ſuſtulerimus,ſi mẽbra noſtra quæ ſunt ſuper terram mortificauerimus,ſi mundũ nobiſipſis crucifixerimus. Ita neq; machęra deinceps,neque altari,neq; igne opus D habebimus.Imò iſtis omnibus opus habebim⁹,verũtamẽ nõ manufactis, ſed deſurſum nobis omnia dabũtur.Deſurſum eſt ignis,deſurſum machæra, altare noſtrũ erit ipſa cæli latitudo. Si enim Heliæ ſenſibi- 3.Reg.18.b. lem ac corporalem hoſtiam offerẽti delata deſuper flamma omnia conſumpſit,&aquam,& ligna,& lapides: multo magis hoc in tua oblatione erit. Et ſi habueris fluxũ quid ac tẽporale, obtuleris autẽ hoſtiã tuã mente recta:adueniens ſpiritus ſancti ignis & tẽporale illud conſumet,& oblationem omnem perficiet.Quid vero eſt rationalis cult⁹? Spiritalis ſeruit⁹, conuerſatio vitæ iuxta Chriſtũ inſtitutæ. Quemadmodũ igitur qui in domo dei ſeruit, & ſacris addict⁹ eſt,qualiſcunq; is fuerit,cõtrahitur,ac ſeuerus magis caſtiórq; redditur:ita & nos oportet omnem vitam diſpoſitam habere quemadmodũ cultores dei ac ſacerdotes. Erit autẽ hoc,ſi pecunias tuas illi ſingulis

Universidad de Deusto Biblioteca

diebus obtuleris,si proprij corporis sacerdos fueris, eiusq; quæ iuxta mentem est virtutis.vtpote quando modestiam, quãdo eleemosynam, quando mansuetudinem ac patientiam obtuleris. Hæc enim faciẽs, rationalẽ cultum offers:hoc est,nihil habentem corporei,nihil crassi,nihil quod sit sensibile.Quum itaq; auditorẽ ipso cultus nomine excitasset atque declarasset vnũquenque per suam ipsius carnẽ,vitæq; cõuersationem sacerdotẽ esse:nondum etiam dicit per quẽ omnia ista institui poterũt.Quis autẽ ille? *Ne cõformemini*,inquit,*huic seculo,sed transformemini per renouationem mentis vestræ.* Est enim huius seculi figura humi depressa,vilis,temporalis, nihil habẽs sublime, nihil stabile,nihil recti,sed omnia peruersa.Itaque si rectà incedere voles,ne adaptes teipsum ad præsentis vitę figuram.Nihil enim in illa est quod maneat,firmũq; sit.Vnde & figurã appellat. Et alibi rursus: Præterit enim figura huius mũdi. Nihil enim habet quod duret,aut quod fixũ sit:sed omnia illius tẽporalia sunt. Vnde & dicit,huic seculo.Per hoc siquidẽ marcidũ esse:per figuram vero,nullã habere subsistẽtiam declarat.Nam etiam si diuitias obieceris,si gloriã,si delicias,siue aliud quodcunq; ex iis quę magna esse vidẽtur,figura tantummodo sunt,nõ ipsius quæ in rebus est, veritatis demõstratio:persona quædã scenica, nõ consistẽs rerũ substãtia.Sed tu vide ne illi cõfigureris, quin magis trãsformeris,inquit,per renouationem mentis.Non dicit transfigureris : sed trãsformeris,ostendens,quæ mundi sunt,figurã:quę vero virtutis, nõ figuram, sed verã quandã esse formã, naturalẽ pulchritudinem habẽtem,quæ non habeat opus externis illis cultibus†ac figuris,quę simul atq; cõparuerint,intereunt.Omnia enim illa,antequã appareant etiam,dissoluuntur.Fguram itaque si proieceris,confestim ad formam venies.Nihil enim malicia infirmius est.Nihil adeo facile inueterascit.Deinde quoniã homines cum essent, cõsequens simul erat,vt & quotidie peccarent, consolatur auditorem, dicens:quotidie teipsum quoque renoua.Quemadmodum in ædibus facimus,inueteratas perpetuo restituẽtes:ita & in teipso facias. Peccasti hodie?inueterasti mentẽ tuam?Ne desperes,neque decidas,sed renoua ipsam resipiscentia, lachrymis, confessione, bonorũq; operum studio. Hoc autẽ facere nũquam intermittas.Et quomodo poterimus istud facere? *Vt probetis vos quæ sint potiora,quæ sit voluntas dei bona, accepta & perfecta.* Aut hoc dicit,renouemini,vt discatis quę sint vtilia, & quæ sit voluntas dei : aut, sic poteritis renouari,si quæ vtilia sunt,didiceritis,quídque deus velit.Nã si hoc cognoueris,rerúmq; naturas cognoscere didiceris,omnẽ iam ad virtutẽ viam apprehẽdisti.Et quis,inquies,quæ vtilia,quæq; voluntas dei sit,non agnoscit?Qui præsentibus rebus afficiuntur, qui diuitias beatas existimant,qui paupertatẽ vilipẽdunt,qui potentatus sectantur,qui ad externã gloriã anhelant,qui seipsos magnifaciũt, siquando splẽdidas domos ædificauerint, sepulchra preciosa cõparauerint,mãcipiorũ greges habuerint,multámq; eunuchorũ copiã circuntulerint.Illi scilicet ignorãt & quę sibi vtilia,& quæ dei sit volũtas. Sunt autẽ vtraque ista vnũ quiddam.Nam quę vtilia nobis sunt,illa vult deus:& quę deus vult,illa demũ & vtilia nobis sunt.Quæ sunt ergo quæ deus vult?vt in paupertate viuamus,in humilitate, in cõtemptu gloriæ:in tẽperãtia,non in deliciis:in tribulatione,nõ in quiete : in luctu,non in cachinno ac risu,inq; aliis quæ singulis decreuit.Sed multi sunt qui ista tanquam malũ omẽ auersantur : tantum abest vt putẽt esse & vtilia, & dei voluntatem.Atque ob eam rationem nunquã probè poterũt ad eos qui virtutis gratia obeũdi sunt labores accedere. Illi enim, qui ne sustinẽt quidẽ vnquã in virtutẽ attendere, quidnã sit, sed pro illa maliciã admirãtes,pro casta cõiuge meretricẽ sibi ipsis includũt,quo pacto à pręsenti seculo abstinere poterunt? Propterea ante omnia rerum firmũ & rectum oportet nobis esse iudicium,vt etiam si virtutẽ non exerceamus,laudemus tamẽ:& si maliciam nõ fugiamus, improbemus saltẽ, calculósq; interea seruemus incorruptos. Nam si ita viã hanc procedendo teneremus,possemus ipsa quoq; opera aliquãdo apprehẽdere. Propterea & ipse Paulus iubet renouari, vt ꝓbetis quę sit volũtas dei.Videtur autẽ mihi hoc loco & Iudæos legi adhærẽtes taxare.Erat enim & volũtas dei,vetus illa cõuersationis institutio,verùm non principalis, sed ptopter infirmitatẽ illorum cõcessa. Perfecta vero & accepta dei volũtatas, est noua illa vitæ conuersatio.Cum enim rationalẽ cultũ dicit,vt illũ distinguat ac separet ab illorũ cultu,hoc nomine vtitur. *Dico enim per gratiã quæ data est mihi, cuilibet versanti inter vos,ne quis arrogãter de se sentiat, præterquàm oporteat de se sentire:sed ita sentiat, vt modestus sit : quẽadmodum vnicuiq; partitus est deus mensurã fidei.* Suprà dixerat,Per miserationes dei obsecro vos:hoc loco rursus dicit, Dico ẽm per gratiã. Vide doctoris humilitatẽ, vide animũ depressum. Nusquã seipsum dignũ dicit cui ad eiusmodi adhortationẽ ac cõsilium credatur:sed nũc quidẽ miserationes dei,nũc autẽ gratiã dei secũ adsumit.Nõ enim meum,inquit, sermonẽ vobis adfero,sed dei.Et nõ dicit:Dico enim vobis per sapiẽtiam dei,dico enim vobis per legis diuinę positionẽ: sed per gratiã, cõtinuo illos beneficiorũ dei admonens,vt illos eo reddat fœliciores,ostendátq; vel ob eaipsa dictorũ obediẽtię & admonitioni obnoxios esse. *Cuilibet versanti inter vos.* Non illi vel isti tãtummodo,sed & primati & subdito,seruo & libero,idiotę ac sapiẽti,mulieri ac viro,iuueni ac seni.Cõmunis enim hæc lex est, quandoquidẽ dominica est. Facit autẽ hoc pacto tolerabiliorem sermonem,ꝙ doctrinam hanc omnibus proponit,illis etiam qui rei non sunt,vt qui rei sunt, increpationẽ hanc & correctionem cò facilius amplectantur. Et quid,quæso,dicis? *Ne quis arrogãter de se sentiat, præterquã oporteat de se sentire.* Matrem hinc bonorũ inducit, humilitatẽ videlicet, præceptorẽ suum imitatus. Quẽadmodum enim ille cõscenso monte moralẽ illum sermonem cõtexturus, hinc primum ordiebatur, eadémq; fundamẽta iaciebat dicens : Beati pauperes spiritu:ita & ipse Paulus hic à dogmatis ad moralẽ magis sermonẽ digressus,summatim quidẽ vniuersalẽ illam virtutẽ docuit, cum admirabilẽ illam hostiam à nobis exegit : descripturus autẽ illã per partes, velut ab ipso capite,ab humilitate orditur,ac dicit:ne quis arroganter de se sentiat,præterquã oporteat de se sentire.Est enim istud voluntas dei, *Sed ita sentiat vt modestus sit.* †Non vt ad arrogantiã oporteat de se sentise],sed ad modestiã.Et nõ dicit,vt humilis sit,sed vt modestus sit modestiam hic dicẽs. non eam virtutẽ quæ petulantiæ ac lasciuiæ cõtraria est, neq; ab intemperantia liberũ esse,sed sobriũ mẽtéq; sanum:σωφροσύνη siquidẽ dicit, ἀπὸ τοῦ σῶας τὰς φρένας ἔχειν, hoc est, ab eo quòd

Marginalia: *Configuremini.* — *1.Cor.7.f.* — †ἐπιτριμμάτων. *pigmẽtis, fucis.* — τῶν ἀγαθῶν ἱερασία. — *Hic sup.* — ὑπευθύνους. — *Matt.5.a.* — *†Quod autem dicit, tale est: sensum accepim⁹ nõ vt eo ad arrogãtiã abutamur.* — σωφροσύνη.

eo quòd mẽtes habeantur sanæ.Ostendens igitur ꝙ is qui modestus non est,neq; mẽte valere queat,hoc est firmũ consistere ac sanũ esse, sed desipiat exorbitarítque qui eiusmodi est,quouísq; demẽte furiosior sit,modestiã vocat humilitatẽ. *Quemadmodum vnicuique mensurã fidei partitus est deus.* Donorum enim elargitio ad arrogãtiã multos & apud istos & apud Cõrithios extulerat.Vide quomodo morbi illi⁹ causam clarã faciat, & prope submoueat. Cũ enim dixisset, quòd ad modestiã sapere oporteat,subiũgit:quẽadmodũ vnicuiq; deus mensurã fidei partit⁹ est, fidem hic donũ vocans.Dicens vero partitus est deus,& eũ qui minus acceperat,cõsolatur:& eũ qui plurib⁹ potiebatur,cõtrahit. Si enim partitus est deus, & quod habes, nõ ex tua virtute est, quid superbis? Quod si quis fidẽ hic non donũ vocari dixerit, & hoc ipsum rursus magis ostẽdit Apostolũ superbos humiliantẽ. Si enim doni causa est fides,iuxta quã miracula fiũt, atque ea ipsa à deo est, vnde superbis? Nã nisi venisset, incarnatúsq; fuisset : vtique quæ fidei sunt,†non cõcessisset.] Itaque quicquid vspiã est bonorũ, hinc suũ habet initium. Si vero ipse partitus est, nõ ignorauit certe quo pacto partiretur.Omnes quippe ipse fecit, omnésq; pariter curat. Et quemadmodũ quod tribuit,per illius factum est benignitatem:ita & quod tantũ vel tantum tribuit. Nam qui in eo quod summariũ est,bonitatem suam demonstrauit,dona videlicet largiendo: téne in distribuendo proditurus est? Etenim si ignominia adficere voluisset, τὴν ἀρχὴν vtiq; nõ dedisset. Si vero seruare honorareq; studuit, (propterea ẽm & venit & tãta partit⁹ est bona) quid tumultuaris ac turbaris, atq; ad stultitiam sapientia abuteris, maiori q̃ qui natura talis est dedecore teipsum afficiens?Natura siquidem stultũ esse nihil habet criminis : magnifice vero de se sentiẽdo stultum fieri, venia caret, & maius adfert supplicium.

Morale de arrogantia.

Tales sunt,qui in sapiẽtia superbiunt,inque extremam incidunt arrogantiam.Nihil enim adeo stultũ facit,quẽadmodũ arrogãtia.Vnde & propheta Barbarũ ita vocabat,dicẽs:Stultus stulta loquetur.Vt autem & ab ipsis verbis stultitiã illius discas, audi quid dicat:Supra astra cœli, inquit, ponam thronũ meũ, eróq; similis altissimo.Apprehendam manu mea orbem sicut auiculæ pullũ, & sicut oua relicta tollã illum. His itaque verbis quídnã poterit fieri stultius? vnicuiq; verò iactãtiæ facilè incumbit hoc probrũ. Et si singula arrogantium verba in mediũ adduxero, cognosci nõ poterit, verbáne sint arrogãtis, an stulti:ita vnum est atq; idem in vtroque vicium. Nam & alius iterũ barbarus dicit, Ego sum,& nõ homo.Rursus & alius:Nũ poterit deus eripere ex manib⁹meis? Et Aegyptius ille:Dominũ,inquit,nõ noui,& Israëlem non dimittam. Et stultus ille apud prophetã talis est,dicẽs in corde suo,nõ est deus.Cain etiã, Nũquid custos ego sum,inquit,fratris mei? Non potest ergo dignosci,vtrũ hæc verba arrogãtiũ sint,an stultorum.Arrogantia siquidẽ, quæ extra modestiã decidit,atq; à mẽte fit,(nam & ideo ἀπόνοια dicitur)& stultos facit & superbos.Et si principiũ sapiẽtię est timor domini,principiũ ergo stultitiæ erit,nõ cognoscere dominum.Extrema igitur stultitia est superbia. Talis erat & Nabal,tãetsi non erga deũ,sed erga hominẽ ex arrogãtia stultus factus sit:postremo tamen præ timore mortu⁹ est.Quãdo enim extra mẽsuram prudentiæ quis decidit:& timidus simul redditur ac temerarius, animo iam infirmo factus. Quẽadmodũ enim corpus cõmensurata cõplexione amissa, intẽperatúmq; factũ,quibusuis passionibus est obnoxiũ: ita & animus posteaquã prudentiam humilitatémq; perdiderit, habitum quendam nactus diuersum,infirmus,timidus,temerarius ac stultus redditur, séq; ipsum deinceps ignorabit:qui autem seipsum ignorat: quomodo quę supra se sunt,cognoscet? Quẽadmodum ẽm qui phrenesi laborat,cùm seipsum nõ agnoscat:neq; quę ante pedes sunt, nouit, & oculus cũ ipse cæc⁹ est,omnia reliqua mẽbra in tenebris sunt:ita & cũ arrogãtia se habet.Vnde & insanis,iisq; qui natura stulti sunt, miseriores sunt arrogãtes. Aequè siquidẽ cũ his risum mouẽt,atq; ęqua cũ illis molestiã laborant:& exorbitant quidem non aliter q̃ illi, eorum tamen nemo miseretur,quemadmodũ illorum. Desipiunt autẽ similiter vt hi,veniã tamen quemadmodũ hi non merẽtur,sed solum exosi sunt. Et cum vtrorũq; vicia habeant, venia tamen vtrorumq; priuantur,nõ solũ propter verba,sed & ipsam corporis figurã ridiculi. Quid enim dic quæso, ceruicẽ in altum extẽdis?Quid summis pedum articulis incedis? Quid supercilia extollis?Quid pectus inflas? Capillũ capitis tui nõ potes vel albũ vel nigrũ facere, & non aliter q̃ si dominus esses omniũ, elatus quasi in aëre incedis.Forsan optares tibi & pẽnas innasci,ne super terrã incederes:forsan & prodigiũ esse desideras. Iã vero num prodigiũ ac mõstrum ex teipso fecisti,qui cũ homo sis,volare conaris? imò & ab intus volas,& vndiq; accẽsus furis:Quid te vocabo?Quomodo arrogantiã tuã deiiciam?Si cinerẽ te dixero, & puluerem,& fumũ,& cœnum,vilitatẽ quidẽ dixero:nondum tamẽ satis exacte similitudinẽ eam quam volebam,cõsecutus fuero.Nam & inflammationẽ ipsam, omnémq; simul ipsorũ vanitatẽ repræsentare volo. Quam ergo similitudinẽ reperiemus, quæ cõueniat illis?Mihi vidẽtur accẽsę stupę similes esse.Nam & illa post incẽdium tumidũ quid esse,& in nescio quid præcipui immutata videtur:modicũ vero passa cõtactum totũ amisit,omni cinere vilior apparens.Tales sunt & illorum animi. Nam & illorum inanẽ inflationẽ si facilis quidã cõtactus apprehenderit,humiliare deiicereq; poterit.Oportet enim omnino vt infirmus sit,qui arrogãs est. Altitudo siquidẽ valida nõ est:sed quemadmodũ aquaticę ampullę facile rũpũtur,ita & illi facile pereũt.Quod si dubitas,da mihi temerariũ quendã & arrogantem, & videbis illũ quouis elanguido timidiorẽ factum, idq; qualicũq; apprehensum incõmodo. Quemadmodũ enim flãma illa quę in stupis aridis sursum fert,simul atq; cõtacta fuerit, in cinerẽ vertitur, solidorũ vero lignorum ea natura est, vt neq; facile incẽdantur,neq; cũ accensa fuerint,ardentẽ flammã facile dimittãt : ita & illi quidem animi,qui solidi sunt ac firmi, neq; facile incenduntur, neq; facile extinguuntur, isti vero vtraq; illa vnico tẽporis momento patiuntur. Hæc itaque scientes,humilitatẽ exerceamus. Nihil enim illa potentius,sed & petra est fortior, & adamãte solidior,& in maiorẽ nos securitatem collocat, quàm queant vel turres,vel vrbes,vel muri:omnibúsq; diaboli machinamẽtis sublimior facta, cõtingere volentibus insuperabiles facit : quemadmodũ vicissim arrogãtia etiam quibuslibet captu faciles reddit,ampulla quauis,vt dixi,facilius rumpitur,aranearũ textura

Marginalia: *†locũ non habuisset.* — διὰ φρονήσεως, *id est per animi elationem, siue prudẽtiã.* — *Esa.32.b.* — *Ibid.14.d* — *Ibid.10.d* — *Exod.5.a.* — *Psal.13.a.* — *Gen.4.b.* — *Prouer.9.e* — *1.Reg.25.b.* — τὸ μεγαλοφυές. — *Matt.5.f.* — φλεγμαινόντων.

Universidad de Deusto Biblioteca

tura citius scinditur, fumo leuius dissoluitur. Vt igitur in solida simus petra firmati, relicta arrogantia humilitatem eligamus. Ita siquidem & in præsenti vita quietem inueniemus, & futuris seculis omnibus fruemur bonis, gratia & benignitate, &c.

Homilia xxj.

Quemadmodum enim in vno corpore mēbra habemus multa, omnia vero mēbra non eundem habēt actum: sic multi vnum corpus sumus in Christo, singulatim autem alij aliorum membra. Eodem rursus vtitur exemplo, quo & ad Corinthios vsus fuerat, cum eundem quoq; morbū & apud illos sedaret. Multum quippe potētiȩ habet hoc pharmacū, multáq; est huius exēpli virtus ad corrigendū arrogātiæ morbum. Cuiúsnā, inquit, gratia superbis? Aut quamobrē alius quispiā seipsum extenuat? Nunquid omnes vnū corpus sumus, siue magni siue parui? Quando ergo iuxta caput nostrū vnum sumus, atq; inuicē mēbra cur: à cōcordia teipsum abscindis? Quid erubescis de fratre? Quemadmodum enim ille mēbrum tuū est, ita & tu vicissim illius. Est autē & ob hāc rem multa honoris æqualitas. Duo siquidem posuit, quæ ad deiiciēdam illorum arrogantiam sufficiūt: nimirum ꝙ alij aliorū membra sumus, non quòd qui minor est maioris tātummodo, sed quòd & is qui maior est, minoris quoque sit membrum, & ꝙ omnes vnum corpus sumus. imò & tria posuit. Nam & donū quod datū est, vnū esse ostendit. Ne igitur superbias. A deo quippe tibi datū est, si quid habes, per teipsum nō es adeptus, neque tuopte ingenio illud inuenisti. Propterea & donorū mentionē faciens, non dicit ꝙ hic quidē plus, iste vero minus, sed discretū quid acceperit. Habētes enim, inquit, dona: nō addit, maiora, vel minora, sed varia. Quid enim quòd non eadē tibi cōmissa sunt, dūmodo corpus idem sit? Incipiens vero à donis, in rectè factis terminat. Cum enim posuisset prophetiā, ministeriū, & quicquid eiusmodi est: ad eleemosynā, diligentiā, & subsidiū sermone delatus desinit. Quoniam enim ita cōtingebat, vt quidam essent virtute quidē prȩditi, prophetiæ vero donum non haberēt: ostendit ꝙ & illis donum dei isto etiā multo maius datū sit, (quemadmodum illud & in epistola ad Corinthios ostenderat) tantóq; maius, ꝙ huic destinata sit merces, prophetiæ vero dono non itē. Illud enim in vniuersum nihil est, nisi donum & gratia. Vnde & dicit: *Habentes vero dona iuxta gratiā nobis datam varia, siue prophetiā, iuxta portionē fidei.* Quoniam iam sufficiēter illos cōsolatus est, vult eos deinceps permouere, [ἐπαγόνιες.] vt incitatiores diligentioresq; sint, ostendens ꝙ ipsi potissimū sint, qui causas præstent vel plus vel minus donorum dei accipiendi. Dicit quidē ipsum & à deo dari, vt cum inquit, Quemadmodum vnicuiq; partitus est mensuram fidei: & iterum, iuxta datam nobis gratiā, vt hoc pacto cōtrahat arrogantes. Et tamen & ab ipsis prīcipia fieri dicit, vt pigros excitet: id quod & in ea quȩ ad Corinthios est, facit, vtraq; ista mouens. [1.Cor. 12. d.] Cum enim dicit, Aemulamini dona, ostēdit ipsos in causa esse eius quæ in datis donis erat differētiæ. [Ibidem b.] Dicēs vero, Omnia ista operatur vnus & idē spiritus, diuidens vnicuique sicut vult: huc tēdit, vt qui dona acceperunt, nihil efferantur, vndiq; morbū illorum curans. Hoc sane & hic facit, deinde rursus lāguidos ac remissos erigēs dicit, siue prophetiā, iuxta portionē fidei. Tametsi enim gratia sit & ipsa, nō tamen simpliciter effunditur, sed mensurā à recipiēti-

A bus se accipiens, tātum influit, quātum inuenerit oblatū sibi fidei vasculum. *Siue ministerium in administratione.* Rem hic generalē ponit. Nam & Apostolatus ministeriū dicitur, & quoduis spirituale bonúmque opus, ministeriū est. Est quidē & priuatȩ œconomiæ hoc nomē, hic vero generaliter dicitur. *Siue qui docet in doctrina.* Vide quomodo ista indifferēter ponat, quod minutū est primo: quod magnum, posteriore loco: iterū idem docens, vt neque inflentur, neq; superbiant. *Siue qui exhortatur in exhortatione.* Est & hoc doctrinæ quoddā genus. Si enim in vobis est, inquit, [Act.13.d] exhortationis sermo ad populū, dicite. Deinde vt ostendat non multū fructus ex virtute prodire, nisi cū cōpetente lege ac ratione fiat, subiungit: *Qui impertit, in simplicitate.* Non enim sufficit dare, sed oportet & largiter istud facere. Simplicitatē enim istud esse no-
B uit vbicūq; fiat, quandoquidem & virgines illæ oleū [Mat.25.a] quidem habebant, quoniā vero quod sufficeret non habebāt, in vniuersum exciderunt. *Qui præest in diligentia.* Non enim satis est præesse. *Qui miseretur in hilaritate.* Neq; eñ sufficit misereri, sed oportet id & largiter & animo nō tristi facere: imò non solū non tristi, sed & alacri & læto. Non enim par est, nō tristari, & gaudere. Hoc autem ipsum & ad Corinthios scribens, multa diligentia agit. Ad largitatē enim excitās dicit: Qui parce seminat, parcè & metet: & qui seminat [2.Cor.9.b] in benedictionibus, in benedictionib⁹ & metet. Animum vero dirigēs, addit, non ex tristitia, aut ex necessitate. Nam vtrūq; oportet miserturo adesse, & ꝙ abunde & ꝙ cum voluptate det. Quāriam gratia cū eleemosynam das, ploras? Quid doles, omnem boni operis fructū prodens? Si nanque doles, nō misereris
C vtique, sed crudelis es & inhumanus. Quomodo enim eum qui in tristitia est refocillabis, si tū doles? Satis enim fuerit si ille mali nihil suspicetur, etiā si cum gaudio dederis. Nam quoniā nihil adeo videtur hominibus turpe, atque ab aliis accipere, nisi excellēti hilaritate suspicionem illam sustuleris, ostēderisque ꝙ magis accipias quàm des, magis deiicies accipentem, q̃ refocillabis. Propterea dicit, qui miseretur in hilaritate. Quis enim regnum accipiens mœstus est? Quis peccatorum remissionem recipiens, in mœrore manet? Noli itaq; pecuniarum respicere sumptū, sed magis eum qui ex illo sumptu est prouentum. Si enim qui seminat, gaudet, tametsi in incertū seminet: multo magis qui cœlum quasi agrum colit. Nam sic etiam si modica dederis, multa tamen dedisti: quem-
D admodū & si cum mœstitia dederis, licet multa dederis, ex multis tamen pauca fecisti. Sic & vidua illa [Mar.12.d & Luca 21.a] multa talenta duobus obolis superauit: larga siquidē mēte dedit. Et quomodo poterit illud, inquies, prōpte facere, qui in extrema paupertate omnibus bonis carens viuit? Interroga viduā, & audies modum ac rationem, sciésq; mentis angustiam nō ex paupertate, sed ex voluntate & illā & quicquid illi cōtrariū est fieri. Potest enim quis & in paupertate magni, & in diuitiis pusilli animi esse. Propterea & in dādo simplicitatē, & in misericordia hilaritatem, & in præsidentia diligentiā requirit. Neq; enim pecuniis tantūmodo, sed & verbis, & rebus, & corpore, & aliis omnib⁹ vult nos iuuare egenos. Cōmemorata vero prȩcipua prȩsidētia, ea quȩ per doctrinā est, atq; ea quȩ per adhortationē (tāto eñ illa necessarior est, quāto animi cibus corporeo præstat) ad eā deinceps trāsit, quæ per pecunias atq; res alias fit. Deinde vt ostēdat quo pacto

quo pacto illa dispēsari debeant, matrē ipsorum dilectionē īducit. *Dilectio enim, inquit, sine simulatione sit.* Hāc si habueris, neq; pecuniarum senties sumptum, neq; corporis laborē, neque molestiam verborum, neq; ministerii sudorē, sed omnia generosè feres, siue corpore, siue pecuniis, seu sermōe, seu quouis alio proximo succurrendū sit. Quemadmodū igitur non solùm largitionē exigit, sed eam quæ sit in simplicitate: neq; solùm prȩsidētiam, sed simul & diligentiā: neq; solùm misericordiā, sed & adiunctam hilaritatem: ita & dilectionē non simpliciter exigit, sed eam quæ sit sine simulatione: nam ea demū vera dilectio est. Quòd si sic fuerit, omnia sequentur. Nā qui miserebitur, hilariter miserebit: sibi eñ ipse dabit. Et qui prȩerit, diligēter prȩerit: sibi enim ipsi prȩerit. Et qui dabit, largiter ac copiosè dabit: sibi enim ipsi dabit. Deinde quoniā & dilectio quædā in malis rebus est,
B qualis est lasciuorū, eorumq; qui in pecuniis & rapinis eiusdem sunt animi, eorum etiam qui ebrietati ac symposiis studēt, ab illa hāc, de qua loquit̄, auellens, dicit: *Sitis odio prosequentes quod malum est.* Non dicit, [ἀποστυγοῦντες.] abstinētes à malo: sed, odio quod malū est ꝓsequentes. Neq; simpliciter odiētes, sed vehemēter odientes. Intentionē habet passim apud Apostolum illud ἀπὸ: vt quando dicit, ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως, hoc est, etenim solicita creaturæ expectatio: &, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, hoc est, adoptionem cupidè expectātes, [Sup.8.d] τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν, hoc est, exactā corporis nostri redemptionē. Quoniā enim multi sunt, qui licet mala opere ipso non faciant, malorū tamē interea concupiscentiā habēt: propterea dicit, odio prosequentes quod malū est. Mentē quoq; nostrā purgatā vult, multamq; nos aduersum maliciam
C habere inimiciciā, multū odij, multū belli. Nō enim putandum, inquit, cùm iubeo vt inuicem diligatis, ꝙ velim vos & in malis mutuā alterum alteri operā exhibere. Nā omnino contrariū præcipio, nimirum vt non solùm ab opere, sed & ab affectu qui ad maliciā sit, alieni sitis: & non solùm ab affectu, sed vt & vehemēter illam auersemini, odioq; prosequamini. Et nō cōtentus hoc solo, virtutis etiam studium ac lucrum inducit, dicens: *Adhærentes ei quod bonum est.* Nō dicit, [Κολλώμενοι.] facientes solū, sed & animo erga bonū appositi. Hoc enim declarat, ꝙ adhȩrere bono iubet. Ita & deus mu- [Gene.2.d] lieri virum coniungens dixit: Adhȩrebit enim vxori suæ. Deinde & causas dicit, propter quas debeamus alius alium diligere. *Per fraternam dilectionem alius in alium propensi.* Fratres, inquit, estis, eosdē partus dolo-
D [†iustū fuerit vt inuicē diligatis.] ris soluistis. Igitur & propterea, †si quidē iusti fueritis, diligetis vos inuicē.] Hoc & Moses altercantibus in Aegypto dicebat, Fratres estis, vt quid alter alteri [Exod.2.c] iniuriā facitis? Quando de externis quidem dicit, Si fieri potest, inquit, quantū in vobis est, cum omnibus [Hic īfr.d] hominibus pacē habetote. Quādo verò de domesticis differit, Per fraternā, inquit, dilectionem alius in alium propensi. Illic quidē exigit vt non impugnemus, nō odiamus, non auersemur: hic verò vt & diligamus, neq; simpliciter diligamus, sed & deamemus. Nō enim dilectionem tantummodo sine simulatione [πύρωσιν.] esse oportet, inquit, sed & auctam & feruētem & ignitā. Quæ nanq; fuerit vtilitas, si præter dolū quidem dilexeris, non dilexeris autem feruenter? Vnde & dicit: alius in alium dilectione propensi: hoc est, & feruēter dilige. Noli in hoc cōsistere, vt diligaris ab alio, sed tu potius erga aliū prior diligendo prosili.

A Ita quippe & eius qua ipse te diliget dilectionis mercedē recipies. Posita itaq; causa qua debeamus nos inuicē diligere, subiungit etiā quo modo fiat vt immotè persistat nostra dilectio: vnde & subdit, *Honore alius alium præcedentes.* Hac quippe ratione & nascitur dilectio, & nata perdurat. Nihil eñ ita facit amicos, vt studiū illud proximū honorando vincendi. Non autem dilectio solùm hinc nascitur, sed & maior honor. Nam ex dilectione quidē, quæ suprà dicta sunt, oriuntur: ipsa verò dilectio ex honoris exhibitione, quemadmodū & honorandi studium vicissim ex dilectione est. Deinde ne solū honorem⁹ fratres, aliud quoq; maius quiddā requirit, dicens: *Studio non pigri.* Nā & istud dilectionem parit, quando adiuncto honore præsidētiæ beneficium exhibuerimus. Nihil enim ita diligi facit, vt iuncta honorādi studio proui-
B dentia. Neq; enim satis est vt diligas, sed oportet vt & prouidētiæ studio ferueas: immo & ipsum ex dilectione nascitur, quemadmodū & dilectio ab illo accēditur: atq; ideo vtraque inuicē vtrinq; astruuntur. Sunt enim multi, qui licet mente diligant: manus tamen adiutrices nō porrigunt. Propterea dilectionē vndiq; instituit. Et quo pacto fieri poterit, vt studio nō reddamur pigri? *Spiritu feruentes.* Vide quo modo vbiq; vehementiā requirat. Nō enim dicit, date tantummodo, sed date largiter: neq; præsitis solùm, sed cū solicitudine: neq; simpliciter, misereamini, sed cū hilaritate: neq; tantū honorate: sed prȩcedite ac prȩuenite: neque diligite tantummodo, sed sine simulatione: neque simpliciter, abstinete à malo, sed odio prosequamini: neque adhærete solùm bonis, sed cōglutinemini illis: neq; tantùm diligite, sed propensè
C amico affectu diligite: neque studere tantummodo, sed nō pigre: Ita & hic nō simpliciter dicit spiritū habetote, sed feruentē exigit spiritū: hoc est, vt sitis feruentes ac concitati. Nam si quȩ dicta sunt, habueris, spiritū attrahes. Si enim hic penes te fuerit, faciet ad prædicta diligentē, redderturq; per illum & per dilectionē omnia facilia, si quidem vtrinque fueris incensus. Nō vides quo modo tauri illi flammā in tergo ferentes, omnibus sint intolerabiles? [Simile.] Nō aliter tu quoq; diabolo eris intolerabilis, si vtranq; hanc flammam adeptus fueris. *Domino seruientes.* Per ista siquidē omnia deo seruire potes. Quicquid enim in fratrem feceris, in dominū tuum pertingit: & quasi beneficiū abs te accepisset, ita tibi & mercedem rependet. Vides quo modo cōstantiam animi ista operantis refo-
D cillarit? Deinde vt ostendat quo modo flamma illa spiritus accendatur, dicit: *Spe gaudentes, in adflictione patientes, precationi instantes.* Omnia siquidē ista ignis huius incitamēta sunt. Quoniam enim & pecuniarū exegit sumptū, & corporum laborem, & præsidētiam prouidentē, & diligentiam, & doctrinam, & reliqua laboriosa: athletā Christi rursus inungit dilectione, spiritu, & spe. Nihil eñ mentē hominis adeò virilē facit, & ad omnia audentem, vt spes bona: deinde & [παρέβαλον.] ante illa bona quæ sperātur, aliud iterum præmium dat. Quoniā enim spes futurorum erat, dicit, in adflictione patiētes. Et ante futura quippe bona in præsenti etiā vita magnū bonū, inquit, ex adflictione capies, nimirum ꝙ tolerans ac probatus redderis. Prȩter hoc & aliud quoq; auxilium prȩbet, dicēs: precationi instātes. Cū ergo & dilectio facilitatē prȩstet, & spirit⁹ adiuuet, & spes alleuet, & adflictio probatū reddat, & ad cuncta generosè ferenda aptum & idoneum

Universidad de Deusto Biblioteca

neum: habeaſq; præter hæc & aliam armaturam, nimirum precationẽ, & quod per precationem venit, auxiliũ: quídnã erit in præceptis iſtis quod ſit laborioſum? Nihil. Vides quo modo athletã Chriſti vndique firmũ reddat, & quæ iubentur, plurimum facilia eſſe oſtẽdat? Obſerua rurſus quo modo eleemoſy-
ἐπιλαμβάνεται. næ inhęreat, immo nõ ſimpliciter eleemoſynę, ſed ei
Hic ſup.b eleemoſynæ, quæ fit in ſanctos. Suprà quidẽ cùm dixit, in hilaritate, erga omnes aperiendã eſſe manum docuit: hîc verò de credẽtibus loquiť. Vnde & ſubiungens dicit: *Neceßitatibus ſanctorũ communicantes.* Nõ dicit, Neceſſitatibus illorũ ſubuenite, ſed, neceſſitatibus illorũ communicantes: oſtẽdens quòd plus accipiãt, quàm prȩſtent: & quòd res iſta negociatio ſit: cõmunicatio ſiquidem eſt. Tu pecuniã adfers? Illi fiduciã tibi erga deum adferunt. *Hoſpitalitatẽ ſectantes.* Nõ dicit faciẽtes, ſed, ſectantes: inſtruẽs nos, vt non expectem⁹ egenos donec ad nos veniãt, ſed ad ipſos curramus & ſectemur. Sic Loth fecit, ſic Abrahã. Totum nanq; diem in hoc conſumebat, bonam expe-
Simile. ctans venationẽ: & ſiquando quempiã videbat, inſiliebat, occurrebat, ad terrã ſupplicando ꝓcidebat,
Gen.18.a. dicẽs: Si gratiam inueni in cõſpectu tuo, ne tranſeas ſeruum tuũ. Non quemadmodũ nos, qui cùm peregrinũ aut pauperẽ viderimus, ſupercilia attollimus, neq; dignos æſtimamus quos alloquamur. Et ſi quãdo innumeris ſupplicationib⁹ vix tandẽ molliti, modicũ argenti per famulos dari iuſſerimus: vniuerſum quod ad beneficentiã attineat, probè nos præſtitiſſe putamus. Abrahã verò non ita, ſed ſumptam famuli perſonã induit, tametſi ignoraret quóſnam ſuſcepturus eſſet. Nos aũt licet manifeſtè ſciamus, quòd in pauperib⁹ Chriſtũ ſuſcipiamus, neq; ſic tamẽ manſueti reddimur: ſed cũ ille cõtrariò & obſecret & ſupplicet, & prócidat, nos nihilominus accedẽtes cõuiciis obruimus. Et Abraham quidem omnia per ſeipſum & vxorẽ adimplebat obſequia, nos verò neque per famulos. Si verò & menſam cognoſcere voles, quã ille peregrinis parabat: multã & illic liberalitatem videbis, nõ quam exhibebat ipſa cibariorum copia, ſed potius abundans animi promptitudo.

Morale de hoſpitalitate.

Quàm multi tum tẽporis diuites erãt in Iſraël? & tamen nemo illorũ Eliam hoſpitio ſuſcepit. Quàm
4.Re.4.b multi diuites erant tẽporibus prophetȩ Elizæi, & tamen ſola Sunamitis hoſpitalitatis fructũ vindemiauit. Quemadmodũ & Abraham ſuo tẽpore largiter ac promptè fecit. Et profectò potiſſimum eſt quod quis admireť, quòd iſta fecerit cũ ignoraret qui eſſent qui aduenerãt peregrini. Itaq; neque tu pauperes curioſè inquiras. Propter Chriſtũ eñ illos ſuſcipis. Quòd ſi perpetuò curioſè ſcrutaturus es pauperes, fiet, vt ſępenumero probatũ coram deo virũ prętergrediare, mercedemq; quã ex eo habiturus eras, perdas. Atqui etiã is, qui reprobum recipit, ſine culpa erit, immo & mercedẽ habebit. Prophetam enim in
Matt.10.d. nomine prophetæ recipiẽs, mercedẽ prophetæ accipiet. Qui verò intẽpeſtiua ſua curioſitate prȩcipuum quenquã neglexerit, pœnas etiã dabit. Ne ſcruteris igitur curioſè pauperũ vitam atq; negocia: nam extremæ illud inſolentiæ eſt, pro vno pane totã hominis miſeri vitã curioſè inquirere. Nam etiam ſi homicida, ſi latro, aut aliud huiuſmodi fuerit: an nõ videtur tibi vel pane, vel modico argẽto dignus? Et tamẽ dominus tuus Solẽ ſuum illi producit: tu verò quoti-

A diano cibo indignũ iudicas? Ego verò quod adhuc maius eſt, pono: nimirum, quòd etiã ſi manifeſtè cognoueris, innumeris illum refertum eſſe malis: neq; ſic tamen excuſationẽ habeas, ſi quotidiano cibo illum priuaueris. Seruus eñ illius es, qui dicit: Neſcitis Luca.9.g
cuius ſpiritus ſitis. famulus es illius q̃ lapidãtes ſe curare laborabat, imò qui & crucifixus eſt ꝓ eis. Nõ eſt quod mihi dicas, ꝙ alium interfecerit. Nam etiam ſi teipſum interempturus eſſet, neq; ſic tamen fame laborantẽ contemnere deberes. Diſcipulus enim illius es, qui crucifigentiũ ſe ſalutẽ cupiebat, quiq; in ipſa cruce dicebat: Pater remitte illis, neſciũt eñ quid fa Ibid.23.e
ciũt. Illius es ſeruus, qui percutientẽ ſe curauit, q̃ latronẽ in ipſa cruce coronauit. Cui, quęſo, quid poterit adæquari? Nã & vtriq; Chriſtum à principio cõuiciis affecerãt, & tamen alteri illorũ paradiſum aperuit, interfecturos ſe deplorauit. Sup cõſpicato pro-
B ditore ſuo turbatus eſt & contriſtatus, nõ ideo quòd crucifigẽdus ipſe, ſed ꝙ ille perierat. Turbatur itaq; στυγνός.
quòd præſciret illius & ſtrangulationẽ, & poſt ſtrangulationẽ ſupplicium. Et licet nõ ignoraret illius maliciam, ad extremam tamen vſque horam illum tulit, nõ repellens, ſed &, tametſi proditorẽ, diligens. Dominus tuus diligit, labiiſq; oſculando excipit eũ, qui ſtatim ſanguinẽ illum ſuum precioſum fuſurus erat: tu verò pauperẽ neque pane dignaris, neque legem quã Chriſtus dedit reuereris? Per hæc enim, quæ recenſui, ſatis oſtendit, ꝙ non ſolũ pauperes, ſed & eos qui nos ad mortẽ vſq; impellũt, auerſari nõ oportet. Ne dicas igitur mihi, ꝙ vel hoc vel illud operatus ſit mali, ſed perpende quid Chriſtus fecerit, qui ad crucem vſq; proditorẽ ſuum oſculo, quo traden-
C dus erat, emendare ſtudebat. Et vide quã modeſte & ad verecundiã mouendã appoſitè, Iuda ſiquidẽ, in- Luc.22.f
quit, oſculo filiũ hominis tradis? Quem nõ deliniuiſſet, quem non flexiſſet ipſa vox? Quam beſtiam? Quẽ adamanta? Infœlicem tamẽ illum nõ flexit. Ne dicas igitur, quoniam illum vel illum interfecit, atq; ideo ipſum auerſor. Nã etiã ſi teipſum enſe impetiturus, dexteramq; ſuam in tuum ipſius guttur immerſurus eſſet, nihilominus tamen ipſam eandẽ dexterã oſculare: quoniã & Chriſtus os illud quod mortem operatum erat, oſculatus eſt. Et tu itaq; inſidiantem tibi nõ odio, ſed lachrymis ac miſericordia proſequere. Dign⁹ enim eſt huiuſmodi cuius miſereamur, quémque deploremus. Sumus eñ illius famuli qui proditorẽ ſuum exoſculatus eſt (neq; enim ceſſabo quin factum illud cõtinuò verſem) quiq; teneriora etiã ver-
D ba, q̃ oſculum ſit, erga illũ loquutus eſt. Neque enim dicebat, ô ſceleſte, ô perdite, ô proditor, hanc nobis pro tãto beneficio gratiã rependis? Sed quo modo? Iuda, inquit, propriũ illius nomen ponens: id quod magis erat miſerantis & reuocantis q̃ indignantis. Neq; dixit, præceptorem tuum, dominum tuum, benefactorẽ tuum, ſed filium hominis: quaſi dicat, etiã ſi nõ eſſet præceptor tuus, nõ eſſet dominus tuus: eũ tamen, qui tã manſuetè, tam cãdidè erga te affectus eſt, vt & in ipſo ꝓditionis articulo te oſculetur, idq; cùm proditionis ipſius ſymbolũ ſit oſculum, tradere potes? Benedict⁹ ſis domine, quãtę humilitatis, quã- Exclamatio.
tæq; nobis patientiæ exemplũ tradidiſti? Sed ad iſtũ quidem ita ſe habuit, ad eos verò qui cũ fuſtibus ac lãpadibus irruebãt, non ita. Et quid, quæſo, manſuetius verbis illis quæ ad eos loquutus eſt? Cùm enim ſimul omnes perdere poſſet, nihil quidẽ horũ fecit, ſed mo-

Mat 26.e. ſed modeſtè illos alloquutus: quid, inquit, exiſtis, tãquam ad latronẽ, cum gladiis & fuſtibus? Et cùm illos ad terrã ſupinos proieciſſet, & tamẽ vel ſic nihil permoti eſſent: volũtariè ſeipſum illis tradidit, ſuſtinuitq; videre vincula ſanctis manibus iniicientes, cũ tamen poſſet omnia rũpere ac proiicere. Sed tu poſt
ἀγριαίνεις, ferocis. iſta omnia ferocis erga pauperẽ. Atqui ſi innumeris etiã malis eſſet obnoxius, ipſa tamẽ indigẽtia, ipſaq; fames ſufficerent ad animũ, niſi vehemẽter ſit obduratus, emolliendũ. Tu verò efferatus, leonumq; imitatus furorẽ, perſtas. Quanquã illi mortuorũ corpora nunquã deguſtant. Tu, licet videas tantis attenuatum malis, iacenti tamẽ inſultas, corpuſq; illius conuiciis laceras, atq; adflictionẽ adflictioni, velut tẽpeſtatem tẽpeſtati ſuperaddis: fugiẽtemq; ad portum, in ſcopulũ incidere, ac naufragiũ marino grauius pati facis. Et quo modo ad deum dicis, miſerere mei? Quo modo peccatorũ tuorum veniam petis, qui eũ conuiciaris, qui tibi nihil peccauit, pœnamq; pro fame tantaq; neceſſitate exigis, quaſuis beſtias crude-
γαστήρ, id eſt, vẽtre, habet codex emẽd. litate exuperãs? Illæ ſiquidẽ cogente ventre deputatum ſibi cibũ attingunt: tu verò nemine impellente, nemine cogente, fratrẽ tuum deuoras, mordes, laceras, licet nõ dentibus, verbis tamẽ morſibus quibuſuis grauioribus. Quo modo ergo ſacrã oblationẽ ſumes, qui linguam humano ſanguine rubefeciſti? Quo modo pacẽ das, ore bellis adeò referto? Quo modo ſenſibili etiã cibo frueris, cùm tãtam rubiginem tibi concilies? Non ſuccurris paupertati? Quid & conteris, non erigis iacentẽ? vt quid & deiicis? Non tollis pauperis triſticiã? Quid & auges? Nõ das pecuniam? Cur verbis etiam conuiciaris? Non audiſti quantam daturi ſint pœnã, qui pauperes non paſcunt? Quibus
Matt.25.d ſuppliciis cõdemnandi ſint? Ite, inquit, in ignẽ præparatũ diabolo, & angelis illius. Si ergo nõ paſcentes ita condemnabuntur, quam putas pœnã dabunt, qui nõ ſolùm non paſcũt, ſed & cõuiciantur? Quantum patientur ſupplicium? quantã gehennã? Ne itaq; tanta mala erga nos ipſos incendamus, donec facultas eſt, malum hunc morbum corrigamus, linguæq; frænum imponamus, non ſolùm non conuiciantes, ſed & conſolantes tam verbis quàm factis, quatenus multa nobis recõdita in futurum miſericordia, promiſſa bona apprehẽdamus, quorum omnes nos participes fore contingat gratia & benignitate, &c.

Homilia xxij.

BEne loquamini de iis qui vos inſectãtur. Bene loquamini, inquam, *& ne malè precemini.* Tradito iã quo modo inuicẽ alius erga alium affecti eſſe debeãt, membriſq; mutuò diligenter adglutinatis, educit eos deinceps ad externi prælij aciem, quã & hinc faciliorẽ facit. Quemadmodũ enim, qui quę ad domeſticos ſuos pertinent, nõ probè inſtituit; difficilius quæ ad alienos ſpectant diſpenſãbit: ita qui ſe in his quæ dicta ſunt bene exercet, externa quoq; eò facilius exuperabit. Propterea & Paulus viam quaſi præſtruens, poſt illud iſta ponit, dicens: Bene loquamini de iis qui vos inſectãtur. Non dicit, iniuriarũ ne reminiſcamini, neq; vlciſcamini. Sed quod his multò plus eſt, exigit. Illa ſiquidẽ philoſophici viri, iſtud verò angeli eſt. Et cũ dixiſſet: Bene loquamini, ſubiũ-
τηλφῆς. vi glaueris, attẽtus fueris, git: & ne malè precemini, vt ne & hoc & illud, ſed illud ſolũ faciamus. Præmiorũ quippe procuratores nobis ſunt, qui nos inſectanť. Si verò †ſobrius fueris] aliam etiã præter iſtã tibi ipſi mercedẽ comparabis.

A Perſequutor ſiquidẽ mercedẽ tibi quæ propter toleratã perſequutionem dabitur, procurabit. Tu verò illam, quæ ex eo eſt ꝙ de illo bene loqueris, referes, magnũ videlicet ſignũ dilectionis eius quæ in Chriſtũ eſt. Quemadmodũ enim qui perſequutori malè precatur, hoc ipſo declarat q̃ non vehementer gaudeat ꝙ pro Chriſto iſta patitur: ita qui bene loquiť, multũ erga Chriſtum amorẽ demõſtrat. Ne vituperes ergo inſectantẽ te, vt & tu maiorẽ recipias mercedẽ, & illum doceas, ꝙ alacritatis negociũ iſtud tibi ſit, nõ coactionis, feſtiuæ iucunditatis, nõ calamitatis aut triſticię. Propterea & Chriſt⁹ dicebat: Gau- Matt.5.a
dete ſi quãdo dixerint omne malũ verbũ aduerſum vos, mentientes. Propterea & Apoſtoli gaudẽtes ad ſuos reuertebãtur, non ſolũ quòd malè audiſſent, ſed Actu.5.a
quòd & flagellati eſſent. Pręter iſta & aliud non mo-
B dicum lucrũ acquires, nimirũ quòd aduerſarios ſtupefacies, atq; re ipſa docebis, quòd ad aliã vitam tẽdas. Cùm enim viderit te aduerſarius in eo ipſo ꝙ malè afficeris, gaudentẽ atq; alacrem: rebus ipſis apertè cognoſcet, quòd ſpes habeas alias prȩſentibus maiores. Quòd ſi iſtud non feceris, ſed & fleueris, & lamẽtatus fueris: vnde poterit ille diſcere, quòd aliã vitam expectes? Et cũ hoc & aliud lucraberis. Nã ſi te viderit nihil propter conuicia ſua dolere, ſed magis bene loqui etiã, ab inſectãdo ceſſabit. Vide ergo quot hinc bona naſcãtur. Tibi maior merces, & minor ſit tentatio. Ille à perſequutione abſtinebit, deus glorificabiť, delinquẽti doctrina philoſophiaq; pietatis præſtatur. Propterea nõ ſolùm conuiciantibus, ſed & inſectãtibus, rebuſq; ipſis nocẽtibus contraria rependere iuſſit. Et nunc quidem bene de illis loqui
C præcepit: progrediẽs verò ipſis etiã operibus benefacere adhortatur. *Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus.* Quoniam fieri poteſt vt & bene quis loquatur, & nõ malè precetur, cùm tamen vtrunq; ex dilectione nõ faciat, vult vt & dilectione ardeamus. Propterea & illud ſubiunxit, vt non ſolùm bene loquamur, ſed & cõdoleamus, & cõpatiamur, ſiquando calamitate preſſos illos viderim⁹. Sed bene eſt, inquies, quòd lamentãtibus condoleamus, meritò præcepit: aliud verò, cùm nihil magni ſit, vt quid iuſſit? Atqui illud ipſum maiore philoſophia opus habet, nimirũ gaudere cum gaudẽtibus, quàm quòd flẽdum dicit cum flentibus. Iſtud enim & ipſa natura vltro facit. Nemo ſiquidẽ adeò lapideus eſt, vt eum qui in calamitatibus eſt nõ defleat. Illud verò valde generoſam
D mentẽ requirit, vt non ſolũ non inuideat ei qui clarus eſt ac celebris, ſed & cõgaudeat. Vnde & priore loco illud poſuit. Nihil enim ita dilectionem conciliat, q̃ quòd & in gaudio & in triſticia alterutrũ communicamus. Noli ergo ſiquando procul es ab aduerſis, propterea extra cõpaſſionem quoque conſiſtere. Nam proximo tuo malè affecto, cõmunem tibi calamitatẽ illius facere debes. Communica ergo plorantibus, vt triſticiam illorũ alleues: cõmunica gaudẽtibus, vt & lȩticiam illorũ radices, & dilectionem cõſolides, & ante illos teipſum iuues. Lachrymando ſiquidẽ miſericordẽ te facis: congratulando verò, liuore & inuidia teipſum liberas. Vide verò, quam nõ ſit moleſtum & odioſum quod tradit Paulus. Non ἀντιπαχθῆς.
enim dicit, ſolue proximi calamitatem, ne ſæpenumero dicas, impoſſibile eſt: ſed quod facilius eſt prȩcipit, & quod facere potes. Nam ſi quod proximum vrit, tollere non potes: produc lachrymas, & maiorem

Universidad de Deusto Biblioteca

iorem partē sustulisti. Et si prosperitatē illius augere non vales, congaude, & multum augmenti attulisti. Propterea non solùm hortatur vt non inuideas : sed quod multò plus est, cōgaudeas etiam. Longè enim maius est illud, q̃ si non inuideas. *Eodem animo alij in alios affecti, non arrogāter de vobis ipsis sentientes, sed humilibus vos accōmodantes.* Multam rursus de humilitate inculcanda diligentiā impendit, vnde & sermonem inceperat. Cōsequens enim est, plenos arrogantia fastuq; illos fuisse, cùm propter vrbē, tum multis aliis causis. Propterea & sine intermissione morbū illum submouet, & tumorem constringit. Nihil enim adeò corpus ecclesiæ scindit, atq; superbia. Quid verò est quod dicit, idē inuicem sentientes? *Vnde sunt sectæ.* Aduenit tibi pauper in ædes tuas, fac vt affectu te illi accōmodes, nō maiorē propter diuitias tuas animi tumorem concipias. In Christo neq; diues, neq; pauper est. Ne ergo pudore afficiaris propter externā amictus vilitatem, sed suscipe propter internā fidem. Neque si lugentē videris, indignū putes quem consoleris. Nec si prosperè habentem cōspicatus fueris, gaudio ipsius cōmunicare congratulariq; pudeat: sed quemadmodū erga teipsum affectus es, ita sis & erga illū. Eodē em̄, inquit, animo alius in aliū affecti: vt, magnū te putas esse? igitur & illum. Humilē & exilem illum suspicaris? itaque & de teipso illud decerne, & omnen inæqualitatē abiice. Quo modo verò fiet istud? Si arrogantiā reieceris. Vnde & subiunxit, Non arroganter de vobis ipsis sentientes, sed humilibus vos accōmodantes. hoc est, in illorū vilitatē descende, simul huc illuc cōgredere: nec animo tantum humiliare: sed & adiuua, & manum porrige, non per alium, sed per teipsum, quemadmodū pater solet filio prouidus, quēadmodū caput corpori, id quod & alibi dicit: Erga *Heb.13.a.* vinctos tanquā & ipsi vincti. Humiles verò hic non simpliciter eos q̃ humili sunt affectu, sed humili sorte & contēptibiles dicit: *Ne sitis arrogātes apud vosmetipsos.* Hoc est, ne putetis vos sufficere vobis ipsis. Nā & alibi dicit scriptura: *Esaiæ.5.c.* Væ prudentib⁹ apud semetipsos, & in oculis suis sapiētibus. Et propterea rursus arrogātiam & fastum amolitur, tumorémque istū constringit. Nihil enim ita à reliquis auellit & abscīdit, quēadmodū si quis se sufficere sibiipsi putauerit. Vnde & ita nos de⁹ cōstituit, vt alter alterius opera indigeat. Vtvt enim prudēs sis, altero tamē opus habes. Quòd si te nullius opera indigere putaueris, omnib⁹ factus es stultior & imbecillior. Talis enim nudum se omni auxilio reddit, & in delictis suis neque correctionem neque veniam recipiet, sed & deū arrogātia sua irritabit, & omnino multū peccabit. Fit enim sępenumero, fit inquā, vt prudēs, quod oportebat, non videat, & stultior aliquid eorū quæ conueniunt, inueniat: id quod in Mose & socero suo factū est, in Saule & puero suo, in Isaac & Rebecca. Ne putes ergo ideo te deprimi, q̄ alio indigeas. Nā hoc ipsum est, quod te exaltat magis, quod validū facit, quod splendidiorē, quod securiorē reddit. *Nemini malū pro malo reddentes.* Si enim alium qui tibi insidiat̄, vituperas: quid te ipsum accusationi reddis obnoxiū? Si malè is fecit, cur ęmulationē non fugis? Et vide quo modo hic nihil discreuerit, sed cōmunem legē posuerit. Non em̄ dicit, fideli malū non reddas, sed nemini, etiā si Græcus, si scelestus, aut quisquis alius fuerit. *Prouide parantes bona corā omnibus hominibus: si fieri potest, quantū in vobis est, cū omnibus hominibus in pace viuentes.* *Matt.5.b.* Hoc est, Luceat lux vestra corā hominib⁹, nō vt ad vanæ gloriæ studiū viuam⁹, sed ne demus ansam iis qui cuperēt, aduersū nos ipsos. Vnde & alibi dicit: Inoffēsi estote *1.Cor.10.g.* & Iudęis, & Gręcis, & ecclesię dei. Bene verò consequēter quid velit declarat, dicēs: si fieri potest, quātū in vobis est. Cōtingit em̄ subinde, vt possibile nō sit. Nimirū, quādo de pietate sermo est, quādo certatur de iniuria adfectis. Et quid miraris si inter alienos hoīes hoc nō vbiq; fieri possit, quandoquidem etiā inter virum & vxorem necessitatē illam & vinculum pacis dissoluat, cū dicit: Si verò infidelis abscedit, abscedat? *Ibid.7.c.* Quod autē dicit, tale est: Quæ tui sunt officij, pręsta, nemini dās ansam seu belli, seu dissidij, siue Iudęo siue Gręco. *Quomodo sit seruāda cōcordia.* Si verò alicubi pietatē labefactari videris, ne pręponas concordiā veritati, sed generosè persistas ad mortē vsq;. Et tamen neq; sic animo eris erga aduersariū hostili, neq; mente illū auersaberis, sed in rebus tantummodo pugnabis. Hoc enim est quod dicit, quantū in vobis est, cū omnibus hominib⁹ in pace viuentes. Quòd si ille pacē non seruauerit, tu vide ne animū tuum inimicicia quasi tempestate oppleas, sed voluntate sis amicus: ita tamen, quemadmodū dixi, vt veritatē non prodas. *Neq; vos ipsos vlciscentes dilecti: quin potius date locum iræ. Scriptū est enim, Mihi vltio, ego rependam, dicit dominus.* Cui irę? Dei. *Deute.32.e. & Ezec.9.a.* Quandoquidē enim hoc potissimū, qui iniuriis adfectus est, videre cupit, vt vltione fruat̄, hoc ipsum de⁹ copiosè & abundè dabit. Nā si te ipsum nō fueris vltus, deus erit qui te iuuādo vlciscetur. Permitte itaq;, inquit, illi, vt aduersariū tuū in ius vocet. Hoc enim est quod dicit, date locū iræ. Deinde vt plus cōsolaretur, & testimoniū induxit, quo cùm auditorē nonnihil refocillasset, maiorē rursus philosophiā ab eo exegit dicēs: *Si igitur esurit inimicus tuus, pasce illum: si sitit, potum da illi. Hoc enim si feceris, carbones ignis coaceruabis in caput illius. Ne vincaris à malo, sed vince in bono malum.* Quid enim dico, inquit, q̄ in pace sit viuendū? Nam & benefaciendū inimico præcipio. Pasce enim illū, & potū da, inquit. Deinde quoniā valde laboriosam rem pręceperat & magnā, subiungit: Hoc enim si feceris, carbones ignis coaceruabis in caput illi⁹. Hæc autē dicens, & timore illū contrahit, & istum spe retributionis promptiorē facit. Nam qui iniuriam passus est, si quādo debilitatus fuerit, nō ita propriis suis bonis afficietur, vt supplicio eius per quē cōtristatus fuerat. Nihil enim adeò iucundū est, atq; de inimico sumptum videre suppliciū. Quod igitur cupit, id ipsi primū largitur. Deinde postquā venenū illud abstulit, tum deinceps ad altiora hortatur, dicēs: Ne vincaris à malo. Sciebat enim, etiā si bestia sit inimicus, inimicū tamen, si pastus sit, nō mansurum. Etsi sæpenumero qui iniuriis est adfectus, pusillanimis fuerit, inimicū & pascens & potans, neq; tamen ipse supplicium illius deinceps concupiscet. Atq; ideo concepta fiducia de rei ipsius exitu, nō simpliciter interminatus est; sed affatim supplicio indulget. Non enim, inquit, vindictā sumes, sed carbones ignis congeres super caput illius. Deinde & declarās illi quid velit, dicit, ne vincaris à malo, sed vince in bono malū. Atq; ita sensim subindicat, quo modo non oporteat illud tali animo facere. Iniuriæ siquidē memoriam adhuc retinere, à malo vinci est. Sed istud primo loco nō dicit. Neque enimdum tempus erat. Postquā verò irā illius euacuauit, tum subiungit dicens: Sed vince in bono malum. Quandoquidem & istud vincere est.

Pugnans

Pugnans enim tum potissimum vincit, non quando suū ipsius corpus pugnę exponit, vt plagas excipiat: sed quādo seipsum eruens, efficit vt omnē suam potentiā aduersari⁹ in aëra frustra & inaniter effundat. Sic em̄ nec ipse plagas excipit, & omnes aduersarij vires dissoluit: id quod & in cōuiciis fit. Nā quando vicissim cōuicia regeris, vinceris nō ab homine, sed quod turpius est, ab illibero illo irę affectu permotus exuperaris. Si verò tacueris: & vincis, & trophæū figis, & innumeros acquiris qui te coronēt, quiq; conuiciū ipsum, mendacij condemnent. Qui enim contradicit, vt qui cōuicij morsum senserit, cōtrà luctari videtur. Morsum verò sentiēs suspicionē de se præbet, dictorū se cōscium esse. Si verò deriseris, risu statim sententiā & iudicium quod qui audierant, cōtra te laturi erant, exoluisti. Et si volueris apertū dictorum argumentū accipere, ipsum tuum inimicum interroga, quādo magis doleat, an cùm prorsus accensus vicissim cōuiciaris, an cùm conuiciantē derides. Atq; hoc postremū magis audies. Neq; enim tātum iuuat conuiciis non impeti, quantū mordet, quòd te ad iram permouere & accendere nequit. Non vides ira percitorū ingenium, quo modo plagarum suarū nō adeò multam rationem habentes, magno impetu irruant, proximiq; vulnera peius q̃ soleant agrestes sues quærāt, & ad hoc vnū respiciant, inq; eo magis sint q̃ vt quid patiantur obseruent? Quando ergo eū qui huiusmodi est, ea potissimū re priuas, quam ipse potissimum concupiscit: omni iam illum proposito euacuasti, spoliasti, cōtemptibilemq; puerum magis quàm virum, ostendisti. Et tu quidem interea philosophi calculum adeptus es, illū verò malæ bestię diffamia & opinione induisti. Illud & cū verberamur, faciamus, & quando verberare voluerimus, non reuerberemus. Sed letalem plagā infligere velles. Obuerte illi & alteram maxillam, & hoc ipso innumeris ipsum vulnerib⁹ cōfecisti. Facilius quippe qui se lapidarent, ferret, q̃ eos qui patientiā tuam plaudentes admirātur. Ante illos etiam conscientia ipsum condemnabit, & maximas ab eo pœnas exiget, ac veluti extrema passus, sic pudore offusus abscedet. Si verò & gloriā apud multos quęris, eandem quoq; hac via magis acquires. Nā & aliàs quidē compassionē quādam erga eos qui malè adficiuntur, habemus. Quando verò viderimus eos non solùm non reuerberare, sed & seipsos improborū iniuriæ patientes exponere, non tantùm miseremur, sed & admiramur.

Morale.

Propterea mihi iam suspiria suboriuntur, quòd cū possemus & habere pręsentia, si leges Christi quemadmodū oportebat audissemus, & acquirere futura: ab vtrisq; excidimus, dū quæ dicta sunt, negligentes in vanis ac superfluis philosophamur. Nā & vtiliter ille pręcepit omnia, & ostēdit, quid nos vel celebres faciat vel dedecoret. Quòd si istud discipulos suos ridiculos factūrū fuisset, vtiq; non pręcepisset. Verùm quoniā illustriores facit omnibus, quòd cū malè audiāt, vicissim non maledicunt: quòd cùm malè adficiantur, vicissim non malefaciunt: propterea ista illis tradidit. Quòd si hoc est, multò magis gloriosum erit, si cū malè audieris, bene vicissim dixeris: si conuiciis impetitus, encomiū repēderis: si insidias passus, ecōtra benefeceris. Vnde & ista quoq; decreuit. Parcit enim discipulis suis, optimè sciēs, quid paruum faciat, quid magnū. Si ergo illis rerū non ignarus parcit: quid, quæso, illi reniteris, aliam viam ingredi volens? Ex diabolicis quippe legibus est, malefaciendo vincere. Propterea & in Olympiacis certaminib⁹ diabolo cōsecratis, ad eum modū vincunt, quotquot illic decertant. In stadio verò Christi, nō est ea certandi lex, sed omnino cōtraria. Hic enim nō eū qui percutit, sed qui percutitur, coronari decretum est. Tale siquidē illius est stadium, vt cōtrario modo habeant quæcunque hic ordinata statutaq; sunt: ita vt nō solùm ipsa victoria, sed ipso etiam victoriæ modo fiat, quod maius habeat miraculum. Quando enim, quæ alibi fragilia, deuictaq; videntur, talia redduntur, vt ea ipsa victoriam parare deprehendantur, illud demum diuinæ virtutis, illud cœleste stadium, angelorum illud theatrum fuerit. Scio vos nunc accensos, ceraq; quauis molliores esse factos: verùm discedētes, omnia effunditis. Atque ideo doleo, quòd quę dicūtur, opere non ostendimus: cùm tamen maximos inde fructus collecturi essemus. Nam si mansuetudinem ostenderemus, insuperabiles essemus omnibus, neq; esset quispiā hominū siue paruus siue magnus, qui vel tantillū nocere posset. Siue enim quis malediceret, te nullo, seipsum verò maximo damno afficeret: siue iniuriam inferret, incommodū in illius sinū redundaret, qui iniuriā fecisset. Nō vides quo modo in foro qui iniuriam passi sunt, splendidi appareant, multáque fiducia liberè loquātur: qui verò iniuriam intulerunt, cum pudore ac timore demisso sint capite? Et quid de accusatione & iniuria dico? Etiā si gladium aduersus te acuerit inimicus, dexterámq; suam in guttur tuum immerserit: te quidē neq; sic aliquid læsit, seipsum verò occīdit. Atque huic sermoni testimonium feret, qui primus fraterna dextera interfectus est. *Abel.* Nam ipse quidē ad tranquillę sedis portū, immortalem adeptus gloriam, concessit: alter verò vitam quauis morte miseriorē vixit, suspirans ac tremēs, *Cain.* inq; suo ipsius corpore facti reprehensionē circunferens. Non itaque istud, sed illud persequamur. Qui enim malè adficitur, non habet stabile domi suę malum. Non enim ipse malū peperit, sed aliunde acceptum, in bonum patiētia sua mutauit: malum verò faciens, in seipso maliciæ plagā habet. An non in carcere erat Ioseph, q̃ verò insidias illi tetenderat, adultera illa, in ędibus splendidis & illustribus? Vtrius ergo loco haberi velles? Nequedū volo retributionē mihi vtriusq; dicas: sed ipsa vtrinq; facta per se perpendas. Nam & sic millies carcerem cum Iosepho, ædibus illis in quibus mœcha erat, pręferes. Etenim si vtrorumq; animum inspexeris, videbis istū in summa latitudine, multa fretum fiducia: Aegyptiacę verò, in angustia, pudore, mœrore, turbatione, multaq; tristicia. Tametsi enim videretur illa vicisse, non tamen erat vera victoria. His itaque cognitis, ad mali patientiam nos ipsos præparemus, vt & à malis liberemur, & futura bona apprehēdamus, quæ vt omnes acquiramus, gratia fiat & benignitate, &c.

Homilia xxiij.

OMnis anima potestatibus supereminentibus subdita sit. *Cap.xiij.* Huius rei plurimum & in aliis epistolis meminit, quēadmodū famulos heris suis, ita & subditos principibus subiiciens. Facit autē hoc ideo, vt ostendat Christū leges suas nō ad hoc induxisse, vt politias euertat: sed vt ad melius instituat, & vt pariter doceat superflua & inutilia bella non esse suscipiēda. Sufficiūt enim insidiæ quæ veritatis gratia nobis

tia nobis

Universidad de Deusto Biblioteca

tia nobis intēduntur,vt non ſit opus, vanas & inutiles tētationes ſuperaddere. Cōſidera verò quo modo nō ſimpliciter,ſed opportunè de his reb⁹ ſermonem inſtituat. Poſtquā enim magnam illam philoſophiā exegit, inſtituitq; vt & amicis & inimicis commodi: & iis qui proſperè & iis q̃ infeliciter haberēt, egenis ſimul atq; ſimpliciter omnibus vtiles eſſent: politiamq; talem plantauit,quæ & angelos deceret, iræ affectū euacuauit, arrogantiā ſedauit,omninoq; mentē eorum explanauit: tūc ſcilicet & de his rebus adhortationem inducit.Si enim eos qui iniuriam faciūt, cōtrario modo benignè ſuſcipere oportet:multò magis illis qui benefaciūt obaudire cōuenit. Sed iſtud in fine adhortationis ponit. Interea verò eas rationes quas cōmemoraui,non mouet:ſed eas quę poteſtatibus ex debito obedire iubent,oſtendens ꝙ iſta imperent omnibus,& ſacerdotibus & monachis,nō ſolū ſecularibus : id quod ſtatim in ipſo exordio declarat,cū dicit:omnis anima poteſtatibus ſupereminentibus ſubdita ſit, etiā ſi Apoſtolus ſis,ſi euangeliſta, ſi ꝓpheta, ſiue quiſquis tandē fueris. Neq; enim pietatē ſubuertit iſta ſubiectio. Et nō ſimpliciter dicit,obediat, ſed, ſubdita ſit.Eſt autē prima cōſtitutionis huius iuſticia, quæ & fidelib⁹ cogitationibus ac mentibus ſatis & decora eſt & honeſta,nimirum ꝙ à deo ordinata ſint iſta. *Non enim eſt poteſtas , niſi à deo.* Quid dicis?Omnis ergo prīceps à deo cōſtitutus eſt? Iſtud,inquit,non dico.Neq; enim de quouis principum ſermo mihi nunc eſt,ſed de ipſa re. Quòd enim principatus ſunt,ꝙ hi quidē imperāt, iſti verò ſubiecti ſunt, quodq; non ſimpliciter ac temerè cuncta feruntur, nec fluctuum inſtar populi huc atq; illuc circumagunē,diuinæ ſapiētię opus eſſe dico.Propterea non dicit: Nō enim princeps eſt,niſi à deo,ſed de re ipſa diſſerit,dicens:non enim poteſtas eſt,niſi à deo. *Quæ verò ſunt poteſtates,à deo ordinatæ ſunt.* Ita cū ſapientū quis dicit,ꝙ à deo conglutinetur mulier viro:non aliud dicit,q̃ deum inſtituiſſe nuptias:nō quòd quiſquis mulieri vtcunq; cohabitat,à deo illi ſit coniunctus.(Videmus em̄ multos in malo, nō iuxta nuptiarū leges,ſimul commorantes: quod tamen deo vtiq; non imputamus.) Sed ꝙ Chriſtus ipſe dixit, qui hominē ab initio fecit, maſculū & fœminam fecit eos: propterea relinquet homo patrē ſuum ac matrē , & adglutinabit vxori ſuæ.Idē & ſapiēs ille dixit. Quoniā enim honoris ac cōditionis æqualitas pugnas ac diſſidia plerūq; inducit, multos fecit prīcipatus,multaſq; ſubiectiones:vtpote viri & vxoris ſuę,filij & patris,ſenis & adoleſcētis,ſerui & liberi,prīcipis & ſubditi,præceptoriſq; ac diſcipuli. Et quid miraris ꝙ in hominib⁹ iſtud fecit, quādo idem & in corpore noſtro fecerit?Neque enim hic paris honoris omnia fecit,ſed hoc quidē minus,iſtud verò meli⁹:& hęc quidē reliquis mēbris imperantia,iſta verò ſubdita. Idē & in beſtiis videre eſt,vt in apibus,in gruibus,in gregibus ouiū agreſtiū . Quin & mare ab iſta diſciplina deſtitutū non eſt,ſed illic quoq; multa piſciū genera ſub vno regūtur ac militant, longaſq; ita peregrinationes exequūtur.Libertas enim illa diſſoluta ac moderamine carēs,vbiq; mala, confuſioniſq; cauſa eſt. Poſtquā itaq; dixit,vnde ſint principatus,ſubiungit: *Itaque quiſquis reſiſtit poteſtati,dei ordinationi reſiſtit .* Vide quo rē deduxerit,vnde terruerit, & quo modo iſtud iuxta debitū factum eſſe oſtenderit.Etenim ne dicerēt fideles,attenuas nos contēptibileſq; facis,q̃ cœ-

Prouer.19 *Mat.19.a* *Eccleſ.3.d*

A lorum regno potituri ſumus, dū principibus ſubdis: oſtendit ꝙ hoc faciens,nō principibus illos,ſed deo ſubiiciat.Illi ſiquidē obedit,qui principatib⁹ ſubditus eſt.Sed ita nō loquitur, nimirum quòd deo obediat,qui principibus morem gerit,ſed per contrariū terret,atq; idem diligētius probat,& exactius,dicēs: ꝙ qui poteſtati obediens non fuerit,deo aduerſetur, qui iſta ita conſtituerit.Atq; hoc vbiq; probare ſatagit,nimirum,ꝙ non gratiam illis,ſed debitū obediēdo præſtemus . Qui enim ita ſe habuerit, is & incredulos magiſtratus magis ad pietatē attrahet,& fideles ad obedientiā.Plurima quippe tum temporis circunferebatur fama traducēs Apoſtolos veluti ſeditioſos,rerumq; nouatores,qui omnia ad euertēdum leges cōmunes & facerēt & dicerent . Cùm itaq; oſtendit cōmunē noſtrum dominū iſtud ſuis omnib⁹ B pręcipientem, & eorū qui Chriſtianos innouationis crimine traducebant,obſtruit ora, & maiore fiducia cū veritate ſua dogmata tradit . Noli itaq; talem,inquit,ſubiectionē turpem tibi putare . Deus em̄ iſtud conſtituit,qui & vehemens iſta contemnentiū vltor eſt.Neq; enim vulgares pœnas repoſcet, ſi non obedieris, ſed q̃ maximas. Nec quicquā erit quod contradicentē eximat,quo minus & ab hominib⁹ grauiſſimū feras ſupplicium. Et nemo ſiquidē tutabitur,& deū ipſum magis irritabis.Quæ quidē omnia ſubindicans,dicit : *Qui autē reſtiterint,ſibiipſis iudiciū accipient.* Deinde vt & poſteaquā terruit, rei quoq; vtilitatem oſtēdat,rationibus illos inſtruit, cùm dicit : *Principes enim bene agentibus terrori nō ſunt:ſed male.* Poſtquā enim profundam plagā inflixerat,atq; perterruerat,rurſus illos refocillat,quemadmodū ſapiens medicus,blanda imponens pharmaca,conſolanſq; ac dicēs: C Quid times?Quid horres? Nūquid de bene agente pœnas ſumit magiſtratus?Nūquid timendus eſt virtutis ſtudioſo?Vnde & ſubdit:*Vis autē nō timere poteſtatem?Quod bonum eſt facito,& feres laudē ab ea.* Vides quo modo ipſum magiſtratui familiarē & amicum faciat, dum oſtendit eum illius etiā laudatorem,ſi bene egerit,cōſtitutum?Vides quo modo faſtum euacuauerit ? *Dei enim miniſter eſt tibi in bonum.* Tantū abeſt quòd terrori tibi ſit,vt & laudet.Tātum abeſt, ꝙ in bono te remoretur, vt & magis adiuuet . Cùm igitur magiſtratum habeas & laudatorē & adiutorem,cur non ſubdereris ? Nā & aliàs faciliorem tibi virtutē facit, quòd & malos quidem punit,& bonos verò beneficiis afficit & honore,voluntatiq; dei cooperatur,vnde & miniſtrum dei illum vocat. Obſerua verò: Ego, inquit,vt D modeſti ſitis cōſulo: atque is eadē legibus ſuis dicit: Adhortor ne quis aliū circunueniat , ne quis rapiat, atq; is ſuper iſta iudex ſedet. Cooperarius itaque noſter eſt & adiutor, atq; à deo ad hoc miſſus. Eſt ergo vtroq; nomine ſuſpiciēdus:cùm quòd à Deo miſſus, tum quòd ad tale miniſterium miſſus eſt. *Quòd ſi malum feceris,time.* Timorem enim nō facit princeps, ſed veſtra malicia. *Non enim fruſtra gladium portat.* Vides † quo modo ora illius obſtruat, dum magiſtratū velut militē armatum , delinquētibus terribilem præficit. *Nā dei miniſter eſt, vltor ei qui malefacit.* Ne rurſus pœnam,ſupplicium, & gladium audiens reſilias, iterum memorat principē legem dei implere. Quid enim ſi iſtud etiā ignorauerit princeps? Sed deus ita formauit atq; inſtituit.Si ergo,ſiue puniat,ſiue honore adficiat, miniſter dei eſt, virtutē vindicās,maliciam abigens,id quod deus ita vult:qua ratione illi tanta bona adferenti,

τὸν θυμόν. *1.Tim.4.f* *† cod. emēd. παρισμοῦ. vt ſit ſeruus: Vides quo in ſtatu principē exhibuerit, dū ipſum velut militē armauerit, & delinquētibus terribilem præfecerit?*

na adferenti,rebuſq; tuis pręeunti, ac vitam paranti, A contendendo repugnas?Multi ſiquidē ſunt,qui cùm virtutem primùm reſpectu magiſtratus exercuerint, poſtea etiā illam propter dei timorem amplectūtur. Craſſiores enim non adeò futura tangunt atq; præſentia. Qui itaq; multorum animos & timore & honore præparat, vt doctrinæ ſermoni reddātur accōmodatiores,is meritò miniſter dei vocatur . *Quapropter oportet eſſe ſubditos, non ſolùm propter iram: verumetiam propter conſcientiā.* Quid eſt,non ſolū propter irā?Non ſolùm,inquit,quòd deo non ſubditus aduerſaris,neque quòd maxima tibi ipſi mala & à deo & ab hominibus cōcitas: ſed quòd & in maximis tibi benefacit magiſtratus,dum & pacem, & adminiſtrationē politicā procurat. Nam innumera bona ciuitatibus per magiſtratus proueniūt, quę ſi ſuſtuleris,omnia ſimul peſſum ibūt:ita vt neque vrbes,neque agri, neq; domus,neque forum,aut aliquid aliud,cōſiſtere queāt, B ſed omnia ſimul ſubuertantur,potētioribus imbecilliores impunè deuorātibus.Itaque etiāſi inobedientem nulla ira cōſequeretur , ſic quoque tamē ſubiicite oportebat,ne cōſcientia carere videreris, atq; erga beneficū ingrat⁹. *Propter hoc enim & vectigalia ſoluitis: Siquidē miniſtri dei ſunt, in hoc ipſum incūbentes.* Omiſſis quę ſingulatim recēſere poterat beneficiis per magiſtratū vrbib⁹ exhibitis,vtpote ordinata diſciplina, pacifico cōuictu,reliquiſque miniſteriis,vt ſunt militum , eorúmque qui cōmunia quæ ad rempublicam pertinēt,adminiſtrāt,ex hoc vno probat vniuerſum: quaſi dicat,quòd bene tibi magiſtratus faciat,tu ipſe teſtaris, mercedem illi perſoluens . Vide ſapientiam ac prudentiam beati Pauli: Quod in vectigalium repetitionibus graue videbatur & oneroſum , ſignum C iſtud facit prouidentiæ ipſorū. Cur enim,inquit,vectigalia regi damus?Nūquid tāquā proſpicięti?Nūquid tanquā pręſidēti curæ tuitioniſque mercedem ſoluentes?Atqui nihil illi ſoluiſſemus,niſi ab initio vtilem nobis talē fuiſſe præfecturam cognouiſſemus. Verum propterea ab antiquis temporibus communi omnium ſententia principes à nobis ſuſtētari debere viſum eſt,ob id quòd ſua ipſorū negligētes, cōmunes res curant : vniuerſúmque ſuum ocium ad ea impendunt, quibus non ſolum ipſi,ſed & quæ noſtra ſunt, ſaluantur. Cōnumeratis itaque quę ad externa pertinent,ſermonem denuo ad priora reducit. Nam fidelē hoc pacto attrahere magis potuit.Rurſus autē oſtendit,quòd iſtud deo ita probetur.qua in re conſilium etiam ſuum concludit, dicēs : *Siquidem miniſtri dei ſunt.* D Deinde vt & laborē miſeriámque magiſtratuū oſtendat,ſubdit: *In hoc ipſum incūbentes.* Hæc enim illis eſt vita, hoc ſtudium , vt tu quoquo modo pace fruaris . Propterea & in alia Epiſtola nō ſolùm exigit vt illis ſubdamur,ſed & vt oremus pro illis, communē hāc quoque & illic vtilitatē oſtēdens ac dicēs , vt placidam & quietam vitā degamus.Neque enim parum nobis ad præſentis vitæ ſtatum conducūt,munimenta ponentes,hoſtes propellētes, ſeditioſos in vrbibus cohibētes , quaſuis vbique calamitates diſſoluētes.Nolo ſiquidē mihi obiicias, quòd ſubīde quis poteſtate hac abutitur:ſed cōſtitutionis ipſius decorum inſpice , & multā eius qui iſta ab initio inſtituit ſapientiam videbis . *Reddite igitur omnibus quod debetur, cui tributū,tributū:cui vectigal,vectigal:cui timorem, timorē: cui honorē,honorem.Nemini quicquā † debetis,niſi hoc,vt inuicem diligatis.* Eiſdem adhuc inhæret,non ſolùm pecu-

Vel, ab antiquo. *λειτουργοί.* *1.Tim.2.a* *† ὀφείλετε. id eſt, debe*

A nias magiſtratibus pendere iubēs,ſed & honorem & timorem. Et quomodo,cùm ſuprà dixerit,Vis nō timere poteſtatē?fac quod bonum eſt:hic dicit,reddite timorē? Imperialē honorem dicit,non eum timorem qui ex mala conſcētia eſt,quē ſuprà ſignificauerat.Et nō dicit,date,ſed,reddite:& adiecit,quod debet.Nihil enim gratuitò dat,qui hoc fecerit. Debitū ſiquidē eſt res iſta. Quòd ſi non feceris, perfidi pœnas dabis.Neq; ſanè putes Chriſtianę philoſophię dignitatē extenuari ac lædi,ſi præſente principe honoris gratia exurrexeris,ſiue caput detexeris. Si em̄ iſta Paulus tū cùm Gētiles adhuc eſſent principes, præcepit : multò magis oportet ea fidelibus exhibere. Quòd ſi maiora tibi cōcredita eſſe dixeris,diſce non nūc honoris tui tēpus eſſe. Peregrinus em̄ hic es, & aduena . Tempus erit quo omnibus apparebis illu- B ſtrior. Nunc verò vita tua abſcondita eſt cū Chriſto in deo.Quādo Chriſtus cōparuerit,tunc & vos comparebitis in gloria . Ne quæras ergo in præſenti hac fragili vita retributionē.Sed etiā ſi cum timore vt te principi ſiſtas opus ſit, nō putes ex eo cognationem tuā dehoneſtari.Deus em̄ ita exigit,vt creatus ab eo princeps vires ſuas habeat.Quòd ſi em̄ qui nihil mali ſibi cōſcius eſt,cū timore apud iudicē cōparet,multo magis q̃ malè facit,ab eo terrebitē : tu vero eo eris illuſtrior.Neq; enim extenuatio ex eo eſt,ꝙ principi honorē ſuum reddis,ſed magis ex eo, ꝙ illum negligendo cōtemnis . Et ipſe princeps eo te magis ſuſcipiet:dominumq; tuum,etiā ſi incredulus fuerit, hoc nomine glorificabit. *Nemini quicquam debetis,niſi vt inuicē diligatis.* Rurſus ad bonorū matrem,magiſtrā eorum quæ dicta ſunt,omniſq; virtutis effectricē,con- C fugit, eamq; ipſam dicit eſſe debitū, non quidē tale quale eſt tributū,quale vectigal, ſed quod continuò ſine intermiſſione ſit præſtandū.Nunquā enim illam reddi vult . Immo ſemper quidē reddi vult,nō tamē impleri , ſed ſemper deberi . Tale quippe debitū eſt, vt & reddatur,& ſemper debeatur.Cùm ergo dixiſſet quo modo diligere oporteat,illius etiā vtilitatem manifeſtat, dicens: *Nam qui diligit alterū,legem impleuit.* Neq; enim iſtud gratiā eſſe putes. Nam & ipſum verè debitū eſt. Debes enim fratri dilectionē, propter cognationē ſpiritualem.Neq; verò ſolùm hac ratione,ſed & ob id ꝙ membra ſumus inuicem.Et ſi dilectio iſta nos deſtituerit,omnia diſcerpta ſunt.Dilige ergo fratrē.Si enim ex dilectione ipſius tāta lucraris, vt totā legem impleas:debes illi eam dilectionem,vt D qui tali beneficio ab eo affectus es . *Si quidē illa: Non adulterabis,non occides,non furaberis,non falſum teſtimonium dices,& ſi quod aliud præceptū,in hoc ſermone ſummatim cōprehenditur,nēpe,Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Non dicit ſimpliciter,impletur,ſed ſummatim cōprehenditur:hoc eſt, cōciſè ac breuiter vniuerſum præceptorum opus perficitur.Virtutis enim principiū ac finis eſt dilectio.Hāc habet radicem, hanc materiā,hunc verticē.Si itaque illa & principium eſt & plenitudo, quid illi poterit adæquari?Sed nō ſimplicē dilectionem requirit,verū etiā vehementem.Non enim ſimpliciter dicit:Diliges proximum tuum, ſed addit,ſicut teipſum. Propterea & Chriſtus legē ac Prophetas ab hac dilectione pēdere dixit.Et vide,cùm duo poſuerit dilectionis genera,iſtam tamen quo euexerit.Cùm enim dixiſſet:Primum præceptum eſt,diliges dominum deum tuum , (neq; enim obticuit, ſed addidit)ſimile eſt huic , & proximū tuum ſicut teipſum.

τὶ, aut debete ſiue debeatis. *Hic ſup. ἐπιτεταμένην τιμήν. ὑπερέχοντο.* *Coloſſ.3.a* *τυπωθεὶς.* *Exo.20.c & Deute.5.b* *ἀνακεφαλαιοῦται.* *Mat.22.d*

Universidad de Deusto Biblioteca

ſum. Quidnã poterit huic benignitati cõferri? Quid huic manſuetudini? Cùm infinitis modis ab illo diſtemus, eam tamen dilectionẽ qua viciſsim nos diligimus,iuxta eã conſtituit, quæ in ipſum tendit, ſimilémque eã illi eſſe dicit: atque ideo & menſurã vtrique prope eandem ponens, de illa quidem dicit, ex toto corde tuo,& ex tota anima tua: de iſta verò qua proxim⁹ diligitur,ſicut teipſum,inquit. Paulus verò, ſi iſta non fuerit, nõ multum vtilitatis ab illa fore dicit. Quemadmodum enim & nos ſi quando quempiam dilexerimus,dicere ſolemus,ſi hũc diligis, meipſum diligis: ita & Chriſtus hoc ipſum declarans dicit,ſecundum ſimile eſt huic. Et ad Petrum, ſi diligis (Ioan.21.f.) me,paſce oues meas. *Dilectio proximi malũ non operatur. Cõſummatio itaq; legis eſt dilectio.* (πλήρωμα adimpletio.) Vides quomodo vtrãque virtutem habeat dilectio? nimirum ex vno latere abſtinentiam à malo. Malũ enim, inquit, non operatur. ex alio,bonorum efficacem operationẽ: cõſummatio enim, inquit, legis eſt dilectio, non ſolùm faciendorum nobis doctrinam breuiter inducens, ſed (τὴν κατόρθωσιν αὐτῶν.) & ipſorum exhibitionem facilem faciens. Nõ enim ſolùm hoc ſtudioſè ſategim⁹ quomodo quæ præſtare debem⁹,addiſcamus,id quod legis eſt opus,ſed & vt illa pręſtemus etiam,multam nobis opẽ adfert dilectio,non aliquam tantummodo mandatorũ partẽ, ſed omnem in nobis virtutem perficiens.

Morale.

Diligamus itaque nos inuicẽ, tanquam & eadem dilectione diligẽtem nos deum dilecturi. Apud homines quidẽ ſi eũ quẽ aliquis alius diligit, dilexeris, repugnabit illius amator: hic verò dignatur te deus amoris ſui communione,ac nõ communicantem odit. Humanus quidẽ amor zelo & inuidia plenus eſt, diuin⁹ verò ab omni huiuſmodi affect⁹ morbo liber eſt. Propterea & quęrit qui ſecũ in amore cõmunicẽt. Dilige ſiquidẽ,inquit,mecũ, atq; tum potiſsimũ te magis diligam & ego. Vides verba vehementis amoris? Si dilectos meos dilexeris,arbitrabor & meipſum plurimum abs te diligi. Vehementer quippe ſalutem noſtrã deſiderat, atque hoc ab initio declarauit. Cùm enim hominẽ formatur⁹ eſſet, audi quid (Gene.1.c.) dixerit: Faciamus hominem, inquit, ad imaginẽ no- (Ibidẽ.2.c.) ſtram. Et iterum, Faciamus ei adiutoriũ: neque enim bonum eſt eum eſſe ſolum. deinde cùm trãſgreſſum increparet,vide quàm manſuetè. Nõ enim illi dicebat: Sceleſte, cùm tanta beneficia per me receperis, poſt illa omnia fidẽ habuiſti diabolo,benefactorémque tuum relinquens,attendiſti malo dæmoni? Sed quid dicebat? Quis tibi dixit ꝙ nudus ſis, niſi quod de ligno, de quo ſolo ne comederes tibi præceperam,comediſti? Quemadmodum ſi pater cum filiolo ne machæram contingeret præcepiſſet,deinde cùm non obediuiſſet, vulneratúſq; iam eſſet, diceret, vnde vulneratus es? Hinc ſcilicet,quòd me non audiſti. Agnoſcis verba plus amici quàm domini, amici, inquam,contempti quidem: neque ſic tamẽ ab amore ceſſantis? imitemur ergo illum & nos,& ſi quãdo delinquẽtẽ increpauerimus,eãdem ſeruemus mãſuetudinem. Nam & mulierem eadẽ manſuetudine increpauit. Imò ne increpatio quidẽ erãt quę dicebat,ſed magis admonitio,& correctio,atque ad futurũ præmunitio. Propterea ſanè ad ſerpẽtem mihil dicebat. Erat enim is malorum iſtorũ fabricator: neque habebat cui facti cauſam imputaret,vnde & vehementer illum puniuit. Et neque hic metã fixit,ſed & terrã de

A maledicto cõmunicare fecit. Quòd verò paradiſo illos eiecit, laboriq; adiudicauit,eò magis illũ adorare & admirari oportet. Quoniã enim ad iſtam ſocordiã delicię illos deduxerãt, abſciſſa lętitia triſticiã veluti murũ ſocordię propulſandæ pręſtruxit,quatenus ad dilectionẽ ſuã reuerteret. Quid verò erga Cain? Nũquid & erga illũ eodẽ vſus mãſuetudinis modo? Nã cùm eſſet contumelia ab illo affectus, contumeliam non retulit,ſed obſecrans dixit, Vt qui concidit vultus tuus? Atqui factũ illud nullã habet veniã, oſtẽdit hoc & frater iunior,ſed neq; ſic increpat. Verũ quid dicit? Peccaſti, inquit, quieſce, nihil amplius addas. (Gen.4.b.) Ad te cõuerſio ipſius erit, & tu dominaberis ipſius, (Eccli.21.d.) fratrem intelligens. Si enim times ne quando pro- (Gen.4.a.) pter fratris hoſtiam immolatã primogeniturę dignitatem tibi auferam,bono ſis animo. Omnem ſiquidẽ principatum in illum,in manus tuas pono. Tantum- B modo ſis melior, & eum qui tibi nihil malè fecit, diligas. Nam vtroſque curo. Neque quicquã libentius videro, quã nihil inter vos eſſe diſsidij. Et quemadmodum mater filiorũ amans: ita nihil non facit deus, nihil non molit̃,ne quo pacto alter ab altero diuellatur. Vt autẽ per exemplũ manifeſtius quod dico cognoſcas, Rebeccã mihi perpendas,quomodo turbata nuſquam nõ circũcurſitet, dum erga iuniorem filiũ inimicicias ſenior cõceperat. Licet enim Iacobũ (Gen.27.g.) diligeret,Eſau tamẽ nõ auerſabatur. Propterea dice- (Ibidẽ 4.a.) bat etiã,ne quo pacto duob⁹ filiis orber vno die. Atq; ita & tũc dicebat deus, peccaſti,quieſce, ad te erit cõuerſio illius,vt vel ſic cędẽ pręueniẽdo cohiberet, atque vtrinque pacẽ inſtitueret. Poſteaquã verò fratrẽ occidiſſet Cain,neque ſic tamen prouidentia ſua C illos deſtituit,ſed rurſus manſuetè ad fratricidam re- (Ibidem b.) ſpõdẽs,vbi eſt, inquit, Abel frater tuus? vt vel hoc pacto factum cõfiteretur. Is verò priorib⁹ plura & grauiora cõtendendo impudenter loquebatur. Neq; ſic tamen indignitate rei percitus incandeſcit† deus, ſed (†cod. emẽ. ἀφίσταται.) rurſus cõtumeliis & contẽptu affecti amatoris verba loquit̃,dicẽs: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me. (i. deſiſtit.) Atq; iterũ ſimul cũ occiſore terrã ipſam ꝑſtringens, (Gen.4.b.) aduerſuſq; illã indignationem ſuam effundens,dicit: Maledicta terra, quę hiauit ad ſuſcipiendũ ſanguinẽ fratris tui. imitat⁹ eos qui ſuorũ caſus & calamitates deplorant, id quod & Dauid ad caſum Saulis faciebat. Nam & ille malum imprecabatur montibus,qui occiſionem illius ſuſceperant,dicens: Mõtes Gelboẽ (2.Reg.1.d.) nec ros nec pluuia cadat ſuper vos, quoniã in vobis proiecta ſunt ſcuta fortium. Ita & deus luctum quen- D dã agẽs dicebat, Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me:& nũc maledict⁹ eris à terra, quæ hiauit ad ſuſcipiendũ ſanguinẽ fratris tui. Hæc verò dicebat,vt viuidã adhuc illius iram ſedaret,perſuaderetq; ad diligendũ fratrem etiam iã morte ſublatũ. vitam,inquit, fratris extinxiſti, vt quid non inimiciciam quoque iam deinceps extinguis? Quid ergo faciet hic deus? Vtrunq; diligit: nam vtrũque plaſmauerat. Quid ergo? Impunitúm ne interẽptorẽ relinquet? Atqui hoc pacto peior euadet. Puniet ergo? Sed benignior eſt quouis patre. Vide itaq; quomodo & puniat,& in eo tamen ipſo dilectionem ſuã exprimat. Imò ne puniat quidẽ, ſed magis corrigat. Neq; eñ occidit illũ, ſed tremore cõſtringit ad exuendũ culpam, vt vel ſic ad illius amorẽ reuerſus, ad amandũ etiam ſublatũ fratrẽ induceret. Neq; enim volebat illũ mortuo fratri adhuc inimicũ ex hoc ſeculo migrare. Tale quippe amantium

amantium eſt ingenium,vt quãdo benefacientes nõ diligũtur,cogantur vehementes fieri,& minari, non quidem volẽtes,ſed amoris violẽtia ad hoc impulſi, vt vel ſic contẽptores ſuos ad ſe pertrahant. Tametſi enim talis dilectio coactionẽ habeat, attamen ipſos etiã per hoc ſolatur,quod vehementer amet,adeo vt & ſuppliciũ ex amore progrediatur. Nam qui nõ dolent ꝙ odio habeãtur,illi neque punire cupiunt. Obſerua verò quomodo & Paulus iſta dicat ad Corin- (2.Cor.2.a.) thios: Quis enim eſt,inquit,qui me exhilaret,niſi qui triſtatur ex me? Quando itaq; fortius ſupplicium intendit qui diligit, tum potiſſimũ amorem ſuũ oſten- (Gen.39.b.) dit. Sic & Aegyptia ex eo ꝙ vehementer amabat,vehementer etiam Ioſephũ adfligebat, ſed illa in malo quidẽ. laſciuus enim amor erat,deus verò bono illud amore facit. Nam caſtã hanc eſſe dilectionem ex ipſo diligente cognoſcitur. Propterea non detrectat etiã ad craſſiora verba deſcẽdere,humanorúmq; affectuũ ſermonibus vti, atq; æmulatorẽ ſeipſum vo- (Exod.20.a.) care. Deus enim,inquit,ęmulator ego ſum. quatenus dilectionis vehementiã addiſcas. Diligamus ergo ipſum quemadmodum deſiderat. Pro magno ſiquidẽ habet,ſi diligatur à nobis. Quòd ſi auerſamur,manet obſecrans:& ſi conuerti noluerimus punit, quia diligit,non ſimpliciter vt pœnas ſumat. Vide ergo quid in Ezechiële ad dilectam quidẽ,ſed contemptricem (Ezec.23.f.) vrbem dicat: Agam poſt te amatores tuos, tradámq; te in manus illorum, illi lapidabunt te & occîdẽt,atque ita liberabitur de te æmulatio mea, requieſcãq;, & nõ ero ſolicitus pro te amplius. Quid potuit maius dicere vehemens amator ab amata contẽptus? Et tamẽ poſt iſta omnia rurſus amore illi⁹ accẽditur. Omnia quippe facit deus,vt à nobis diligatur. Propterea neq; filio ſuo pepercit. Nos verò immites ſumus & crudeles. Reddamur vel tandẽ aliquãdo mãſueti,diligamúſq; deum,quemadmodũ oportet,vt cum voluptate virtute fruamur. Si eñ qui mulierẽ habet dilectam,nihil ſentit eorũ quæ quotidie cõtriſtant,qui diuinum illũ ac mundũ amorem amauerit, perpẽde quãta voluptate fruatur. Iſtud quippe,iſtud inquã regnũ cœlorũ eſt, iſtud bonorũ fruitio, iſtud vera voluptas,vera lętitia,verũ gaudiũ,iſtud demũ ipſa beatitudo eſt: imò vtvt magna dixero, nihil tamẽ adferre potuero, quo amoris huius dignitatẽ repræſentẽ, ſed ſola experientia quantũ hoc bonũ ſit,docere po- (Pſal.36.a. & 33.b.) terit. Vnde & ꝓpheta dixit: Delectare in dño:&, Guſtate & videte, quoniã ſuauis eſt domin⁹. Perſuadeamur ergo,deliciemúrq; in illius dilectione. Sic enim regnum exinde videbimus,angelicámq; vitam viuemus:& licet in terra cõmoremur, nihil tamen minus habebimus ab illis qui cœlos inhabitãt, atq; poſt eã peregrinationem quam ex hoc ſeculo faciemus,omnibus illuſtriores tribunali Chriſti repręſentabimur, ineffabilique gloria fruemur: cuius nos omnes fore participes, gratia fiat & benignitate,&c.

Homilia XXIIII.

PRæſertim cùm ſciamus tẽpus, quòd tẽpeſtiuum ſit nos iam à ſomno expergiſci. Poſteaquã omnia,quæ neceſſaria fuerãt,pręcepit: rurſus illos ad bonorum operũ exhibitionẽ, ab eo quod vrget impel- (1.Cor.7.e. Heb.10.g.) lit. Præ forib⁹ enim,inquit,iudicij tẽpus adſtat. Quẽadmodum & Corinthiis ſcripſit, ꝙ tempus deinceps cõtractum ſit. Et rurſus ad Hebræos, Adhuc perpuſillum temporis, qui venturus eſt veniet, & non tardabit. Sed illic quidem iſta dicens laborantes erigit,

A eóſq; qui cateruatim alternis tentationibus adobruti ſudabant, cõſolatur: hic verò dormientes excitat. Eſt enim nobis ſermo ad vtraq; vtilis. Quid autẽ eſt quod dicit, hora eſt vt à ſomno iam expergiſcamur? Hoc eſt,propè eſt reſurrectio: propè eſt terribile iudiciũ: propè eſt dies illa velut clibanus accẽſa. Oportet ergo vt deinceps pigricia noſtra liberemur. *Nunc enim propius adeſt nobis ſalus,quàm tum cùm credebamus.* Vides quomodo reſurrectionẽ illis iam ſiſtat & adplicet? Tempore quippe procedente præſentis quidem vitæ momenta,inquit,cõſumuntur: futuri verò ſeculi propius accedũt. Itaq; ſi paratus iam fueris, quæque præcepi diligẽter præſtiteris, ſalutẽ tibi adferet dies ille. Si verò contrariũ feceris, omnino illã non expectabis amplius. Verũ nõ triſtibus, ſed iucundis interea adhortatur,vt hac ratione præſentium rerum cõ- (συμπαθείας.) paſſione fruantur. Deinde quoniam poſſibile erat,vt B in ipſis principiis quidem diligẽtiores eſſent, vtpote vigente abhuc illorũ deſiderio, verũ longiore temporum tractu fatigatis omne ſtudiũ marcidum redderetur & elanguidum, oſtendit ꝙ contrarium fieri oporteat: nimirum,ꝙ temporũ tractu non ſolùm nõ diſſolui, ſed viuaciores ac fortiores magis fieri debeant. Quanto ſiquidẽ propius regis imminet aduẽtus,tanto paratiores eſſe oportet. Quãto ad brabium propius pertigeris, tãto ad certandũ fortius excitari conuenit. Nam & curſores id faciunt,cũ ad curſus finẽ,brabiíq; captationẽ in propinquo iam ſitã deuenerunt,nimirum tum magis excitãtur. Propterea dicit: Nunc enim propius adeſt nobis ſalus,ꝗ̃ tum cum credebamus. *Nox progreſſa eſt,dies autem appropinquauit.* Illa igitur finitur,iſta verò aduenit. Exerceamus quæ C huius,non quæ illius ſunt. Nam & in temporalibus iſtud fit. Quando enim noctẽ ad diluculũ vſq; properare videmus, garriẽtemq; hirundinẽ audim⁹, ꝓximum ſibi quiſq; excitamus:& licet nõdum prorſus nocturnæ ſolutę ſint tenebræ,quoniã tamẽ quod reliquũ eſt tranſit, ſolicitando alius ad alium diem factũ eſſe dicimus:& quicquid diurni eſt tẽporis induti,à ſomniis liberati,excuſſo prorſus ſopore,facimus, ne nõ paratos orta dies inueniat. Atq; ita nondũ Solis exorto iubare exurgere,& ad faciẽda cõtẽdere in- (Διατείνεσθαι.) cipimus. Quod igitur in tẽporalibus, vt cõmemoratũ eſt,facimus: iſtud & hic faciamus. Exuamus phantaſias,liberemur ab hui⁹ vitæ ſomniis,excutiamus ꝓfundũ mẽtis ſoporẽ,induamúrq; loco veſtimẽti virtutẽ. Hæc enim omnia ſignificans Apoſtolus, dicit: *Abiiciamus igitur opera tenebrarum,& induamur arma lucis.* D Ad aciẽ quippe nos dies, & ad pugnã vocat. Pugnã verò audiens & arma,nõ eſt quod timeas. Inſenſibili quidẽ armatura durũ eſt & exoſum armari: hic verò iucundũ,& dignũ quod expetatur etiã. Lucis quippe ſunt arma,vnde radiis ſolaribus illuſtriorẽ te faciũt, multũ emittentia fulgorẽ, atq; in tuto etiam optimè munitũ conſtituũt. arma ſiquidẽ ſunt,deinde & ſplẽdidũ faciunt: ſunt enim arma lucis. Quid igitur? an nõ eſt neceſſe vt prælieris? neceſſe quidẽ vt pręlieris, nõ tamẽ vt fatigeris,aut laboris moleſtiam ſubeas: neq; enim bellũ hoc eſt,ſed chorea & panẽgyris. Talis eſt videlicet armorũ iſtorũ natura, talis ducis huius poteſtas. Et queẽadmodũ è thalamo ſuo ſponſus gloriabundus progreditur: ita & is, qui armis iſtis munitus eſt. Simul enim & ſponſus eſt & miles. Diem verò appropinquaſſe dicens,non in propinquo illã eſſe permittit, ſed planè iamiam illuxiſſe facit. Dicit enim:

Universidad de Deusto Biblioteca

Tāquam in die cum decoro ambulemus. Iā enim adeſt dies. Et obſerua,quomodo illos iis rebus attrahat, quibus potiſſimum pleriq; permouentur, nimirū decoro & honeſto.Multā quippe gloriæ,quæ à plurimis eſt,rationē habebant.Et non dicit,ambulate: ſed,ambulemꝰ,vt & adhortationē inuidia liberet,& īcrepationē eō tolerabiliorē reddat. *Non comeſſationibus & ebrietatibus.* Bibere non prohibet, ſed præter menſuram bibere:neque vino ſimpliciter vti,ſed cum ebrietate vti vetat.Quemadmodū& quod ſequitur,eadem ratione menſuratū ponit,dicens: *Nō cubilibus ac laſciuiis.* Neq; enim hic mulieribus commiſceri prohibet,ſed ſcortari. *Non contentione & æmulatione.* Paſſionū enim occaſiones extinguit, cōcupiſcentiā videlicet & irā: propterea non illas ſolū,ſed & illarum fontes aufert. Nihil enim adeò & concupiſcentiā & iram inflāmat, atq; ebrietas & vinolentia. Atq; ideo cùm primū dixiſſet,nō comeſſationibus & ebrietatibus : tunc ſubiunxit,nō cubilibus ac laſciuiis,nō contentione & ęmulatione.Et neq; hic gradū fixit,ſed malis veſtibus exuens,audi quo deinceps ornatu nos veſtiat,dicēs: *Sed induamini dominū noſtrum Ieſum Chriſtū.* Nihil adhuc de operibus dixit,ſed magis illos excitauit. Quando de malicia quidem dixit,operum meminit. Quando verò de virtute,nō iam opera,ſed arma cōmemorat, oſtendens virtute,eū qui illā habeat, in omni ſecuritate omníq; ſplendore munitū & clarū conſtitui. Et neq; hic conſiſtit,ſed ad maiora ſublato ſermone,dominū ipſum nobis,ipſum regē,quod ſanè multo horribilius eſt,veſtimēti loco tradit. Hūc enim indutus, omnē ſimul in vniuerſum virtutē habet.Quādo verò dicit,induamini, vndique nos illo circundari iubet.
Rom. 8.f Quemadmodū & alibi dicit:Si verò Chriſtus in no-
Ephe.3,d. bis : & iterum, In interiore noſtro homine habitare Chriſtū. Vult enim animā noſtrā illi domū eſſe,illóque nos veluti veſtimēto circundari,vt is omnia nobis ſit,ſiue interna ſiue externa reſpicias.Eſt enim plenitudo omnia in omnibus adimplētis,eſt via, eſt vir,
2.Cor. 11. 4. eſt ſpōſus:Deſpōdi enim,inquit,vos vni viro,virginē caſtā.eſt radix,potus,cibꝰ & vita. Viuo enim,inquit,
Gala.2.d. nō iā ego:ſed viuit in me Chriſtꝰ.Eſt Apoſtolꝰ, ſummꝰ ſacerdos,pręceptor,pater,frater,cohęres,& ſepul
Supr.6.a. tura nobiſcū & cruce cōmunicās.Cōſepulti ſiquidē, inquit,illi ſimꝰ, & inſititij facti ſimul cū illo per ſimi-
2.Cor.5.d litudinē mortis eius.Eſt etiā ſupplex nobis factꝰ:Pro Chriſto enim legatione,inquit,fungimur tāquā deo vos obſecrāte per nos,rogamus pro Chriſto, reconciliemini deo.Et ad patrē aduocatus noſter eſt:etenī
Supr. 8.g interpellat,inquit,pro nobis. Domus etiam ſimul & hoſpes.Ille enim, inquit, in me manet,& ego in illo.
Ioan.6.f Et amicꝰ:Vos ſiquidē,inquit,amici mei eſtis.Et fun-
Ibid.15.b damentū eſt & lapis angularis,& nos ipſius ſumus &
1.Cor.3.c. Ephe.2.g mēbra,& agricultura,& ædificatio,& palmites,& co
Ibid.5.f operarij.Quid enim nobis eſſe nō vult, omnibus mo
1.Cor.3.b dis nos ſibi cōglutinans & cōiungens?id quod vehe-
Ibidem. menter amātis eſt.Obtēpera igitur,atq; è ſomno ex-
Ioan.15.a urgens,ipſum induere,indutúſq; morigerā illi carnē exhibe.Hoc enim ſubindicat dicens: *Et carnis curam ne agatis ad cōcupiſcentias?* Quemadmodū enim nō bibere, ſed inebriari:nō nubere,ſed laſciuire:ita neq; carnis curā agere ſimpliciter ꝓhibuit, ſed ad cōcupiſcētias addidit,quale eſt,dū neceſſarius vſus excedit. Alioqui ꝙ curā illius agere præcipiat etiā, audi quid Ti
1.Tim.5.d motheo ſcribat : Modico vino vtere,inquit,propter ſtomachū tuū,& crebras infirmitates tuas. Ita & hic

A curam illius habet quidē,ſed ad ſanitatē,nō ad laſciuiam. Neq; enim ea vera demū fuerit carnis cura,ſiquando flammā accēderis, caminū graue & intolerabilē feceris. Quatenus verò & clarius perdiſcatis, quídnam ſit carnis curā ad concupiſcentiā agere, & eā quæ talis eſt,fugiatis,ebrios,ventricolas,delicatulos,eos videlicet, qui vitā viuunt mollē & laxā,cōſiderate,& intelligetis quid ſit quod dicitur.Illi ſiquidē nihil nō faciunt,nō vt ſani ſint,ſed vt laſciuiant,vt concupiſcentiā inflammēt. Chriſtum verò indutus, vniuerſis iſtis amputatis, vnū hoc tātūmodo quærit, vt ſana ſit carne:eò videlicet vſq; curam illius habet, vltrà verò nequaquā,ſed reliquam omnē diligētiam ad ſpiritualia curāda īſumit.Hoc quippe pacto ſomno illo poteris exurgere,nihil variis iſtis cōcupiſcentiis grauatus. Sōnus enim eſt præſens vita,nihílq; ab
B inſomniis differūt quæ in illa geruntur. Et quemadmodū qui dormiunt, & delirant ſæpenumero, & nihil ſani vident:ita & nos. Imò verò multo etiā peius. Nā qui turpe quid in ſomno vel fecit vel dixit, quāprimum à ſomno liberatur,protinus & ab ipſa turpitudine liber,nullas dat pœnas:hic verò nō ita, ſed & turpitudo & ſupplicium perpetuo durāt. Rurſus qui ſomniādo diuites ſunt, orto die, fruſtra diuites ſe factos apparuiſſe ſibi deprehēdūt: hic verò & ante diē ſæpe deprehēſio illa incidit,& antequam hinc abeatur,vana huiuſmodi ſomnia iam auolarunt.

Morale.

Excutiamus itaq; malū hunc ſomnū. Si enim dormientes nos dies ille deprehēderit,mors ſimul excipiet immortalis.Et ante diē illū, omnibꝰ erimus hac occaſione expoſiti inimicis,& hominibꝰ & dęmoni-
C bus,qui etiā ſi occidere voluerint, nemo erit qui ꝓhibeat.Quòd ſi enī multi nobis eſſent vigiles, tantū non eſſet periculi:nunc verò cū vnus & alter alicubi accenſo lychno,nō aliter quàm profundiſſima nocte reliquis obdormientibus, vigilias teneat, propterea multa nobis opꝰ fuerit vigilātia,multáq; tutela,ne patiamur quod curari rurſus nequeat.An nō ſplēdidus videtur nunc eſſe dies? Nūquid omnes vigilātes nos & ſobrios eſſe putamus?verūtamē fortè ridebitis qđ dicturus ſum,dicā tamē.Profunda nocte dormientibus ac ſtertētibꝰ ſimiles ſumꝰ omnes. Quòd ſi incorporalem noſtrā ſubſtantiā videre liceret, oſtēderem vtiq; quomodo interea dum hi quidē ſtertunt, diabolus & parietes ſubfodiat,& iacētes iugulet,quæq; intus ſunt ſurripiat,omnia non aliter,ꝗ in profundis
D tenebris intrepidè perpetrās: veruntamen licet oculis iſtud videri nequeat,deſcribamus tamē ſermone, conſideremúſq; quot illorum ſint, qui malis concupiſcentiis grauati,quot eorū qui graui laſciuiæ petulantięq; inſania,quaſi quadā ebrietate detēti,ſpiritus ſancti lumen extinguant,atq; ideo aliud pro alio audiāt,nihílq; eorū quæ hic dicuntur,obſeruent.Si verò iſtud dicēs mentior,& tu vigil perſtas:dic quæſo, quid hic hodie ſit factum,ſi non tanquā ſomnia quæ dicta ſunt audiſti ? Scio equidē quoſdam eſſe qui dicere queāt.Neq; enim iſta aduerſus quoſuis dico.Tu verò qui horū reus, fruſtra huc ingreſſus es,reſpōde, quis hodie Propheta, quis Apoſtolus nobis,déque quibus rebus lectus ſit?Sed non potes.Multa ſiquidē hic veracium rerum de quibus diſſerui, velut ſomno preſſus non audiſti. Iſta verò mihi & ad mulieres dicta ſunto. nam & in illis plurimus eſt ſomnus, atque vtinā ſomnus eſſet. dormiens etenim, neque malum quid

neq; bonū loquitur:qui verò ad eum modū vigilat, quo vos: multa verba in malū ſui ipſius capitis profundit,vſuras numerans,mutuíq; rationes cōponēs, impudētis cauponæ memor denſè ſpinas in ſuā ipſius animā infigens, neq; permittens vt iniectū ſemen modicū quid vel per tranſennā aliquādo aſpici queat.Expergiſcere itaque,ſpinásq; illas radicitus euelle, ebrietatēq; hāc excute. Hinc enim ille ſomnꝰ eſt.Ebrietatē verò nō vini tantūmodo dico,ſed & tēporalium curarū,dein & eam quæ à ſomno eſt. Horum verò nō ſolū diuites,ſed & pauperes admoneo,
τὰ φιλικὰ συγκροτοῦσι συμπόσια. & maximè eos qui ſympoſia ſocialia celebrant.Neq; enī iſtud verè deliciari eſt, neq; quieſcere, ſed magis pœna ac ſupplicio adfici.Delicię quippe ſunt,nō turpiter quid loqui,ſed quod honeſtū,pro naturę captu ſatiari,non diſrumpi.Si verò voluptatē iſtud eſſe putaueris, oſtende mihi voluptatem illam veſperi : ſed vtiq; non poteris. Atqui nondum quid inde damni ſequatur cōmemoro,ſed de voluptate interea diſputo,quæ facilè adeò marceſcit.Nā ſimul atq; diſſolutum eſt conuiuium, omnis etiam læticia confeſtim auolauit. Quòd ſi & ebrietatem dixero, & capitis ex vinolentia grauamen,atq; alios innumeros morbos, mentiſq; captiuitatē:quid,quæſo,ad iſta dices ? Nūquid ideo ꝙ pauperes ſumus, turpiter etiā agere debemus? Hæc autem dicens, non prohibeo conuētus quoſuis,neq; conuiuia quę in communi fiunt:ſed ne præter decorē quid agatur, delicias volēs verè delicias eſſe,nō pœnā,non ſuppliciū,non ebrietatē, neq;
Gręcū pro Ethnico paßim accipit. immodeſtam comeſſationē. Diſcāt Græci Chriſtianos maximè eſſe,qui deliciari ſciāt, ordinéq; & cum decoro deliciari.Exultate,inquit,dño cum tremore.
Pſal.2.c. Quomodo verò exultandū eſt? Si hymnos dixeritis, preces & vota feceritis,pſalmos pro illiberalibꝰ illis cāticis induxeritis.Ita & Chriſtus menſæ veſtrę aderit,benedictionéq; ſua totum cōuiuium adimplebit, quando oraueris,quādo ſpiritualia cecineris, quādo pauperes ad eorum quę appoſita ſunt cōmunionem vocaueris,quando multā ſympoſio diſciplinā & modeſtiā ꝓcuraueris. Hoc pacto ex eo etiā loco eccleſiā facies, pro importunis clamoribus libidinibúſq;, omniū dominū collaudans. Neq; mihi dicas,ꝙ con-
ὅτι ἐκράτησε νόμος. ſuetudo diuerſum, velut lex obtinuit, ſed quæ malè
1.Cor.10. g. habeat corrige.Siue comederitis,inquit, ſiue biberitis,ſiue quid feceritis,oīa in gloriā dei facite.Etenim à malis iſtis cōuiuiis malæ vobis ſunt libidines, hinc laſciuiæ,hinc vxores quidē contēptæ,ſcorta verò apud vos in precio:hinc domorū euerſiones, īnumeráq; mala ſunt,hinc ſurſum ac deorſum voluūtur omnia. Puro ſiquidē ac liquido relicto fonte ad immūdi cœni cloacā curritis. Cœnum nāq; ſcorti corpus eſſe neminē alium in teſtē aduoco,ꝗ teipſum,qui volutatus in cœno illo es: pro qua re, quæſo, an nō penes teipſum erubeſcas,an non impurū te poſt perpetratū peccatū exiſtimes ? Obſecro itaq; fugite fornicationē, matrēq; ipſius ebrietatē. Quid ſeminas, qđ metere nō licet:imò ſi meſſueris,multū tibi dedecoris ipſe fructus adferet?Nā ſi puerū pepererit, & tibi dedecus attulit,& puero magnā iniuriā,qui propter te nothus & ignobilis natus eſt. Cui etiā ſi innumeras pecunias reliqueris,hoc tamē adhęrebit,vt ignominioſus ſit in domo,ignominioſus in vrbe,ignominioſus in foro,ſiue ex ſcorto ſit,ſiue ex ancilla. Quin & tu quoq; ignominioſus eris, nō ſolū in vita,ſed & poſt mortē.Nam etiā ſi hinc abſceſſeris, manent ta-

A mē poſt te turpitudinis tuæ monumēta. Quid igitur oīa dedecore afficis ? Quid ſeminas, vbi aruū ipſum fructū corrūpere ſtudet,vbi multa ſunt ſterilitatem † † ἀτόκια.
cauſantia,vbi ante generationē cædes? Scortū enim non permittis vt ſcortum tantūmodo maneat,ſed & homicidiū patrare facis. Vides quomodo ex ebrietate ſit ſcortatio,ex ſcortatione adulteriū, ex adulterio cædes, imò cæde etiā peius quid? Neq; enim habeo quo flagitiū iſtud enorme exprimā.Nā nō ſolū quod natum eſt,occîdit:ſed & ne naſcatur,prohibet.Quid ergo & donū dei ignominia adficis? Quid ipſiꝰ legibus repugnas,& quod execrandū eſt velut laudabile perſequeris, generationiſq; prōptuarium, prōptuarium facis occiſionis,& mulierē quæ ad puerorū generationē data eſt,ad necis artificium inſtruis? vt enī & amatoribus perpetuò ſit accōmoda& amabilis,&
B plus interea pecunię corradat,neq; hoc,vtvt facinoroſum cōtabitur facere,multū ignis inde in tuum ipſius caput accumulās.Licèt enim res iſta muliebri agatur audacia,cauſa tamē tibi imputabitur. Hîc ſunt & idololatriæ. Multæ ſiquidē ad hoc vt amentur, & incātationes,& libamina,& philtra, innumeráq; alia φίλτρα, pocula ſūt
machinātur:& tamē poſt tantā turpitudinē,poſt cædes,poſt idololatrias, multis res iſta indifferens eſſe amatoria.
videtur:multis,inquā, vxores quoq; habētibus. Vbi etiā plurium malorū cumulus eſt. Nā hîc & venena parātur,idq; non fornicario vtero, ſed vxori iniuriā paſſæ,& innumeræ inſidiæ,& dæmonum inuocationes,& mortuorū incantamēta,& bella quotidiana,& ἀνικονομαχίαι.
irrecōciliabiles pugnæ,& aſſuetæ cōtētiones. Vnde
& Paulns cùm dixiſſet,nō cubilibus ac laſciuiis, ſub- Rom.13.d
iunxit:non contentione & æmulatione: non ignarus
C quæ hinc naſcātur bella,quæ domorū ſubuerſiones, quę pueris genuinis iniuria,innumeráq; mala. Vt itaque omnia iſta fugiamus,Chriſtū induamur, cúmq; illo perpetuo ſimus, quādoquidē iſtud demū eſt indutū eſſe,nunquam ab ipſo deſeri,ipſúmq; vndiq; in nobis per noſtrā ſanctimoniā manſuetudinēq; conſpicuū eſſe. Ad eū modū & de amicis dicimus.Is illū prorſus indutus eſt, multā dilectionē irremiſſúmque conuictū ſignificātes.Indutus ſiquidē id eſſe videtur quod indutus eſt. Appareat itaque in nobis vndique Chriſtꝰ:& quomodo apparebit?Si quę illius ſunt,feceris.Quid verò ille fecit?Filius,inquit,hominis non habet vbi caput ſuū reclinet. Iſtud tu quoq; æmula- Luc. 9.g
re.Si quādo cibus ſumēdus fuit, ordeaceis panibꝰ vſus eſt.Si peregrinandū illi fuit,nuſquā equi, nuſquā iumēta,ſed tantū itineris pedeſtris cōfecit,vt fatiga-
D retur etiā. Dormiendū ſi quādo fuit, ſuper puluinari in prora nauigij iacuit.Accumbendum fuit,in fœno proſterni iuſſit,veſtimenta verò erāt tenuia. Sępenumero & ſolus cōuerſatus eſt,nēminem ſecum ducēs. Deinde & quantū ad crucem, quantúmq; ad conuicia pertinet,& omnia illius in ſumma perdiſcēs,ęmulare.Ita ſcilicet Chriſtū indutus es, ſi carnis curā ad concupiſcentias nō feceris. Neq; enim voluptatem habet res iſta, ipſæ quippe cōcupiſcētiæ alias rurſus grauiores pariunt. Atq; ita nunquā illarum ſatietatē capies, ſed magnum tibiipſi tormētum comparabis. Quēadmodum enim qui continuus in hoc eſt,vt ſitiat, etiā ſi innumeros fontes ad manum habeat:nihil tamen inde iuuatur, eò ꝙ morbum hunc inſatiabilem extinguere nequeat: ita habet & qui perpetuò in concupiſcentiis viuit. Si verò neceſſariū vſum ſeruaueris, nunquā hanc febrim patieris, ſed omnia il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta,& ebrietates & lasciuiæ simul abibunt. Tantũ itaq; comede,quantũ ad tollendã famẽ faciet: ita induere,vt nihil quæras q̃ tegumentũ. Non est vestibus ornãda caro,ne ornatu illã perdas. Nã & molliorẽ inde facies,& bonã ipsius valetudinẽ corrũpes, dũ nimia illã mollicie dissoluis. Vt itaq; illã,loco boni vehiculi spiritus habeas,vt gubernator securus nauigij clauos teneas, vt miles arma bellica facilè tractes, fac oĩa ista instituas vt opportuna sint & accõmoda. Nõ enim qui multa habet,sed qui modicis eget,inexpugnabilis est. Ille quippe etiã si nihil patiatur iniuriæ,timet tamen: iste verò etiã quum lædatur,melius tamẽ habet,maioréq; animi iucũditate est, q̃ quibus nihil incõmodatum est. Ne quæramus igitur,vt nemo sit qui calumniã inferat,sed vt nocere non possit, etiãsi quammaximè quis velit. Istud verò nequaquã aliũde erit, quàm si necessarium rerum vsum tantũmodo sequamur, nihil vltra concupiscentes. Ita videlicet & hîc deliciari poterimus,& futura bona cõparabimus,gratia & benignitate, &c.

Homilia XXV.

Cap. xiiij. *INfirmum autem in fide suscipite, nõ ad diiudicationes disceptationũ. Alius quidẽ credit vescendũ esse quibuslibet: alius autẽ qui infirmus est, oleribus vescitur.* Nõ ignoro q̃ multis intellectu difficile sit,quod hîc dicitur. Propterea opus fuerit primũ totius huius loci argumẽtum exponere, ostenderéq; quid corrigere volens ista scribat apostolus. Quid igitur emendare vult? Erant q̃ plurimi credentiũ Iudæorum,qui cum legis conscientia,etiã postea q̃ crediderant detinerentur,ciborũ adhuc custodiebant obseruantiam, nondũ planè in vniuersum legis audentes excutere iugũ. Illi ne à reliquis Christianis veluti reprehensibiles notarẽtur,vt qui à suilla carne abstinerent,omnem omnino carnis esum vitantes, oleribus tantummodo vescebãtur, vt quod faciebant, nõ legalis obseruatio,sed ieiuniũ magis videretur. Rursus alij quidã erãt,qui quũ perfectiores essent,ne vnã quidẽ legis obseruatiunculam custodiẽtes, infirmis istis legis obseruãtibus, vituperãdo, accusando, ínq; socordiã cõiiciendo,molesti erãt & graues. Veritus itaq; Apostolus,ne perfectiores illi, quod minutũ erat, emendare volentes,totũ subuerterent: & dum infirmos in ciborũ indifferentiã subducere conarẽtur, efficerẽt vt prorsus ex fide decideret:dúmq; ante cõuenientis tẽporis maturitatẽ omnia in vniuersum quæ tẽporaria cõcernunt corrigere studerẽt, damnũ inferrent: nimirũ q̃ continua illa increpatione obtusi à Christi confessione resilirent,atq; ita vtrobique inemendati persisterẽt:vide qua vsus sit prudentia, & quo pacto cõsueta sua sapiẽtia vtrisq; medeatur partibus. Neq; enim legalẽ obseruantiã carpentibus audebat dicere q̃ malefacerent,ne in legis obseruatione obfirmaret infirmos,neq; rursus q̃ benefacerent, ne vehemẽtiores illos in accusando redderet, cõmensuratam itaq; increpationẽ instituit. Et videtur quidẽ fortiores increpare,verũ quicquid in illos dicit,eo sermone quo infirmos alloquitur,rursus euacuat. Ea siquidẽ tolerabilior potissimũ est correctio, qua ad alium verso sermone,alius percellitur. Neq; enim permittitur, vt qui correptus est, excandescat:& tamen interea correctionis pharmacum latenter insinuãdo admittitur. Vide igitur q̃ prudenter,& q̃ opportunè,quod dico faciat. Cùm enim dixisset,& carnis curã ne agatis ad concupiscentias, tunc in eum sermonem qui de his rebus esset, egressus est, ne videlicet pro illis dicere videretur,qui infirmos increpabant, indifferentérq; quibusuis vesci iubebãt. Infirma quippe pars maiore perpetuo cura opus habet: vnde & ad valentẽ & fortẽ cõuersus dicit, Infirmum autẽ in fide. Vides cõfestim plagã vnã datã? quũ enim dicit, infirmum, ostẽdit illi q̃ sit infirmus. Deinde & secundã addit dicẽs, assumite. Rursus enim hoc ipso significat, q̃ multa cura opus habeat, id quod extremę infirmitatis signum est. Nõ ad diiudicationes disceptationũ, ecce & tertiam plagã subiũgit: hinc enim manifestat tale ipsius esse delictũ, vt & qui eadẽ cum ipso non delinquunt, amicicia verò simul cõmunicant, curationíq; ipsius obsistunt, diiudicẽtur. Vides quomodo ad firmiores quidẽ differere videatur, occultè verò & tolerabiliter infirmos increpet? Deinde vtrosq; inuicem cõferendo, hunc quidem cum encomiis, istũ verò cum accusatione ponit. Subiungit enim dicẽs. Hic quidẽ credit vescẽdum esse quibuslibet, fide illum cõmendans. Qui verò infirmus est, oleribus vescitur, ab infirmitate istum improbans. Posteaquàm autem tempestiuam plagam inflixit, rursus subinde solatur dicens: *Qui vescitur, non vescentem ne despiciat.* Non dicit, ne accuset, non dicit, ne corrigat: sed, ne vituperet, ne auersetur, ostendens q̃ qui talis est, rem cõmittat multo risu dignam: de vescente verò non ita præcipit. Sed quomodo? *Et qui non vescitur, vescentem ne iudicet.* Quemadmodum enim perfectiores, infirmos, velut qui modicæ fidei, supputridi degenerésque essent, & adhuc Iudaismum saperent, contemnẽdo attenuabant: ita & illos isti vicissim, veluti legis violatores, aut qui toti voracitati † essent dediti, iudicabãt & condemnabant, quorũ verisimile est multos fuisse ex Gẽtibus, vnde & subiicit: *Deus enim illum assumpsit.* De non vescente istud non dicit: atqui despici quidẽ vescentis erat tanquam helluonis: iudicari verò non vescentis, tanquã qui modicæ erat fidei: sed permutauit ista, ostendens q̃ qui vescebatur, non solùm contemni non deberet, sed & contemnere posset. An & ego illum cõdemno, inquit? nequaquam. Propterea & subdit, Deus enim illum assumpsit. Quid ergo de lege illi, velut transgressori differis? deus enim illum assumpsit, hoc est, ineffabilem suam gratiam erga illũ ostendit, atq; ab omni crimine liberauit. Deinde rursus ad sanum & robustum conuersus subdit: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* Hinc clarum est, q̃ non solum despexerit infirmum, sed & iudicarit. *Proprio domino stat aut cadit.* Ecce aliam rursus plagam, & videtur quidẽ indignari aduersus sanum, verùm infirmũ interea reprehendit, quum dicit: *Imò fulcietur vt stet.* Ostendit illum adhuc esse fluctuantem, multáq; attẽtione opus habere, tantáq; cura, vt & deus ipse sit implorandus, qui medeatur. *Potens enim est deus efficere, vt stet.* Ita de illis qui vehemẽter desperati sunt dicimus: deinde ne desperet, seruum vocat infirmũ, dicẽs: Tu quis es, qui iudicas alienũ seruum? Hîc verò rursus illum occultè taxat. Nõ enim ideo, inquit, nolo illum iudicari, q̃ talia cõmittat quæ iudicari non debeant: sed quia alienus est seruus, hoc est, non tuus, sed dei. Deinde rursum illũ consolans, non dicit, proprio domino cadit: sed quid? Stat aut cadit. Siue autẽ illud, siue istud fuerit: dominũ concernet vtrunq;, Ad illũ quippe tendit cadentis damnum, quemadmodum & stantis lucrũ. Ista verò nisi rursus scopum Pauli, quẽ ille petit obseruauerimus, nimirum, q̃ infirmos ante iustam

te iustam temporis maturitatẽ vehementer increpari nõ vult, indigna erũt ea cura, quæ Christianos deceat. Verũ, quemadmodũ perpetuò inculco, oportet inquirere, qua sententia quæq; dicantur, de qua materia seu argumẽto agatur, quidq; corrigere instituat qui loquitur. Nõ mediocriter autẽ rubore illũ suffundit, cũ istud dicit: Si enim deus, inquit, cũ damnũ ferat, nihil interea facit: quomodo nõ importun°, prætérq; modum curiosus es, qui infirmũ & strãgulas, & improbè turbas? Videtur autẽ mihi hoc loco sensim, & de ieiunio nõnihil clanculũ notare. Siquidẽ verisimile erat q̃ essent ex ieiunantibus quidam, qui non ieiunantes continuò iudicarent: quemadmodũ & in obseruationibus quidã statos dies abstinebãt, próq; statis & ordinatis habebant: vnde & dicit, *Vnicuique mens sua satisfaciat.* Hoc enim pacto & obseruantiũ timorem fregit rem esse indifferentem dicens, & eorũ qui vehemẽter illos adoriebãtur, contentionẽ sustulit, ostẽdens rem hanc tanti momẽti nõ esse, quæ digna sit tã acri continuóq; certamine, quo infirmi turbari debeãt. Tanti verò non esse momenti, non ideo dicit q̃ natura sua sit leuicula, sed propter tẽporis immaturitatem, & q̃ Romani recentes adhuc & nuperi essent in fide. Ad Colossenses scribens magno studio obseruationẽ huiusmodi prohibet, † quum dicit: Videte ne quis sit qui vos deprædetur per philosophiã & inanẽ deceptionem, iuxta constitutionẽ hominũ, iuxta elemẽta mundi, & nõ iuxta Christũ. Et iterum: Ne quis igit̃ vos iudicet in cibo aut potu. Et ne quis vobis brabiũ intercipiat. Et ad Galatas scribẽs multa diligẽtia repetit ab eis in his rebus & philosophiã & perfectionẽ. Hic verò nõ vtitur contẽtionis vigore, q̃ nouella esset adhuc Romanorum fides. Non erit igitur ad quæuis rapiendũ, quod dicit: Vnicuiq; mẽs sua satisfaciat. Quando enim de dogmatis illi sermo est, audi quid dicat: Si quis vobis euãgelizauerit, prẽter q̃ quod accepistis, etiam si angelus fuerit, anathema esto. Et iterũ: Metuo verò ne quẽadmodum serpens Euam seduxit, ita corrũpantur sensus vestri. Et Philippensibus scribens dicit: Cauete malos operarios, cauete concisionẽ. Quoniãverò apud Romanos talia corrigendi tẽpus nõdum erat, vnicuiq;, inquit, mẽs sua satisfaciat. Nam de ieiunio sermo illi est, & illorum itaq; arrogantiam deprimens, & horum timorem dissoluens, ista dicit: *Qui curat diem, domino curat: & qui non curat diem, domino non curat: & qui vescitur, domino vescitur: gratias enim agit deo: & qui nõ vescitur, domino nõ vescitur, & gratias agit deo.* Adhuc eisdem inhęret. Quod autẽ dicit, tale est: Res ista non versat circa necessariò agẽda. Hoc enim quęritur, An ꝓpter deũ & hic & ille quod facit faciat, an vtrique in gratiarum actionẽ desinant. Agunt autem & hic & ille deo gratias. Itaq; si vtriq; gratias agunt, non multum erit inter illos differẽtiæ. Tu verò mihi cõsideres, quomodo & hîc occultè feriat Iudaizãtem. Si enim hoc est quod quæritur, vt gratiæ videlicet agãtur: manifestũ vtiq; erit, non eum qui nõ vescitur agere gratias, sed eum qui vescitur. Quomodo enim ageret, quum legi adhuc adhæreat? Quod quidẽ & ad Galatas dicit: Qui ĩ lege iustificamini, à gratia excidistis. Verũ istud hîc quidẽ non tam apertè declarat, subobscurè tamẽ notat. Nondum enim tempus erat, atq; ideo interea patiẽter illos tolerat, & in sequẽtibus hoc ipsum magis hortãdo agit, dicit enim: *Nullus enim nostrum sibiipsi vivit, & nullus sibiipsi moritur: nã siue viuimus, domino viuimus: siue morimur, domino morimur.* Et per ista clari° facit quod dixi. Nã qui legi viuit, quomodo poterit Christo viuere? Nõ autẽ hoc solũ hîc agit, sed & ad horũ correctionẽ anhelantẽ ac ꝓperantẽ cohibet, lõganimitatémq; suadet, ostẽdens q̃ impossibile sit q̃ deus illos contemnat, & q̃ conuenienti tẽpore ista quoq; correcturus sit. Quid igitur? Nemo nostrũ sibiipsi viuit, liberi non sumus; dominum habemus qui nos & viuere vult, & mori non vult, & quẽ vtraq; ista magis concernunt q̃ nos. Per hæc enim demonstrat, q̃ maiorem nostri curã habeat deus, q̃ nos ipsi: & q̃ vitam nostrã diuitias suas, & mortẽ damnum æstimet. Non enim nobisipsis tãtũmodo morimur, sed & si morimur, domino morimur. Mortem verò hîc eam quæ ex fide est, vocat. Suffecerit quidẽ & istud ad persuadendũ, q̃ curam nostri habeat, q̃ illi videlicet & viuimus & morimur. Veruntamen nõ contentus isto, aliud quoq; adducit. Cũ enim dixisset, siue viuimus, siue morimur, domini sum°, & ab illa fidei morte ad naturalẽ transmigrasset, ne videretur asperiorẽ facere sermonẽ, aliud diuinæ prouidentiæ signũ, ídq; maximum subiungit. Quódnã illud est? *In hoc enim Christus & mortuus est, & resurrexit, & reuixit, vt & mortuis simul & viuentibus dominetur.* Itaq; & istud fidẽ tibi faciat, q̃ nunquã non & salutis & correctionis nostræ curã habeat. Nisi enim tantã erga nos prouidentiam impẽdisset, quę fuisset dispẽsationis istius necessitas? Itaq; qui tantã sedulitatẽ quò nos sibi acquireret impenderit, vt & serui formã acceperit, & mortuus sit, iste nos, posteaquàm ipsius facti sumus, cõtẽnet? Nõ est istud, non est inquã: neq; enim facilè tantũ negocij prodere voluisset. In hoc enim, inquit, & mortuus est: quasi quis dicat, Ille vel ille seruum suũ contẽnere nõ sustinebit, domesticam quippe crumenã curat. Nos enim non ita pecuniã amamus, quẽadmodũ salutẽ nostrã Christus: atq; ideo nõ pecunias, sed suum ipsius sanguinẽ pro nobis dedit. Non feret igitur, vt eos perdat pro quibus tantum precij deposuit. Vide autẽ & ipsius potentiã, quomodo ineffabilẽ esse ostẽdat: in hoc enim mortuus est, inquit, vt & mortuis & viuentibus dominetur. Et suprà: Siue enim viuimus, *sup. 8.* siue morimur, ipsius sumus. Vides auctũ dominium? vides inexpugnabilẽ fortitudinẽ? vides diligẽter institutã prouidentiã? Non est enim, inquit, quod mihi de viuẽtibus dicas, & mortuis qui hinc decesserunt, prospicit. Si mortuis, manifestũ est q̃ & viuentibus: nihil enim omisit quod ad istud dominium attineat, maiorẽ sibiipsi iurisdictionẽ, quàm q̃ in homines tãtum sit, cõparans, in hoc vt seorsim à reliquis omnibus nostri curã habeat. Homo quippe argentũ quidem soluit, atq; ob id in propriũ suum seruum vehemens vsurpat dominiũ: Christus verò & mortem, & quẽ tanto precio redemit, in quẽ sibi dominiũ tanto studio negociór; acquisiuit, huius salutem nihili faciet? Ista verò quum dicit, Iudaizantẽ pudefacit, persuadétq; vt beneficij magnitudinem recolat, q̃ quum mortuus esset, reuixit, quódq; nihil emolumenti ex lege cepit, & q̃ extremæ sit ingratitudinis, relicto eo qui tanta in sui gratiã desiderauit, ad legẽ recurrere. Sufficienter itaq; taxatũ rursum remittit dicens: *Tu verò, cur iudicas fratrẽ tuum? aut etiam tu, cur despicis fratrem tuum?* Videtur autẽ ista quidẽ velut vtrinq; adæquata ponere, verũ ex dictis ostendit non parum inter se discrepare. Primũ appellatione fratris cõtentionem dirimit, deinde & terribilis illius diei cõmemoratio-

Universidad de Deusto Biblioteca

ne.Cũ enim dixiſſet,cur deſpicis fratrẽ tuum,ſubiũ-
git: *Omnes enim ſtatuemur apud tribunal Chriſti.*Et videtur
quidẽ rurſus perfectiorẽ increpãdo iſta dicere, verũ
Iudaizantis animũ concutit, non ſolũ pudore illum
ſuffundẽs propter acceptũ beneficiũ,ſed & territans
per futurũ ſuppliciũ.Omnes enim aſſiſtemus tribuna
Eſa.45.d li Chriſti. *Scriptum eſt enim:Viuo ego,dicit dominus:Mihi
ſeſe flectet omne genu, & omnis lingua confitebitur deo. Igitur
vnuſquiſq; noſtrum de ſeipſo rationem reddet deo.*Vides quo-
modo rurſus Iudaizantis animum concutiat,tametſi
alterũ percellere videatur? Tale ſiquidẽ eſt qđ ſub-
indicat, quaſi dicat: Quid tibi curæ eſt? Nihil enim
huius gratia paſſurus es,ſed ad hunc modũ nõ loqui-
tur:Subindicat tamẽ manſuetius ipſum ponẽs ac di-
cens: Omnes enim ſtatuemur apud tribunal Chriſti:
Igitur vnuſquiſq; noſtrũ pro ſeipſo rationem reddet
deo.Et prophetã inducit, omniũ ipſi teſtificãtẽ ſub-
iectionẽ,non ſubiectionẽ ſimpliciter,ſed amplam &
eorum hominũ qui in veteri teſtamẽto fuerunt,& in
ſumma omniũ.Non enim ſimpliciter dicit, adorabit
†factorũ rationem reddet. ἐναγῶντος. illũ vnuſquiſq;,ſed & cõfitebitur,hoc eſt,†pœnas fa-
ctorũ dabit.] Eſto itaq; firmus ac cõſtans,communẽ
dominũ pro tribunali ſedentẽ vidẽs,& eccleſiam ne
ſcindas,neq; diuidas, reiecta gratia ad legẽ recurrẽs:
nã & lex ipſius eſt.Et quid de lege dico? & qui in le-
ge,& qui ante legẽ fuerũt,ipſius ſunt. Lex etiã abs te
pœnas nõ exiget.Exiget autẽ Chriſt', nõ ſolũ abs te,
ſed & vniuerſa humana natura. Vides quomodo le-
gis metũ illi exemerit? Deinde ne videatur velut da-
ta opera territandi gratia iſta dicere,ſed tanquam ex
propoſiti cõſequẽtia eò deueniſſe:eodẽ rurſus argu-
mẽto immoratur,dicẽs:*Ne poſthac igitur alius aliũ iudi-
cemus: verũ illud iudicate magis,ne offendiculũ ponatur fratri,
aut lapſus occaſio.* Iſta verò nõ minus ad illũ q̃ iſtũ per-
tinẽt.Propterea vtriſq; adaptari poſſunt:perfectiori,
eò quòd ſcandalum pateretur ex ciborũ abſtinentia:
imperfecto, ꝙ is nimia reprehenſione offenderetur.
Tu verò mihi perpẽdas quas pœnas daturi ſim' ſim-
pliciter ſcandalizantes.Si enim hîc perfectiorum fa-
ctum velut iniquum propter intempeſtiuã reprehen
ſionẽ fieri prohibet,ne frater accepto ſcãdalo offen-
datur: qua pœna digni nõ erimus, qui etiã nihil cor-
rigendo ſcandalũ præbemus?Si enim nõ ſaluare fra-
trem culpam habet,id quod & euangelici talenti de-
foſſor indicat:quid nõ faciet datum etiã ſcandalum?
ſed inquies, Quid ſi ſuopte vicio ſcandalizatur infir-
mus?Propter hoc ipſum ęquum fuerit,vt illum feras.
Nam ſi fortis eſſet,tali cura opus non haberet:Nunc
verò quia imbecillior eſt, multa etiã curandi diligẽ-
tia opus habet.

Morale.

Præſtemus itaq; eam,vbiq; illum portantes:neq;
enim propriorum tantummodo malorum rationem
dabimus,ſed & eorum quibus aliis ſcãdalum præbe-
mus. Quòd ſi etiã per ſeipſas graues ſunt noſtrorum
delictorum pœnę, vbi & iſtæ accedent quãdo ſalua-
bimur?Nõ enim putemus nos excuſationem habitu-
ros, ſi quãdo delictorũ ſocios inuenerimus: nã iſtud
ſuppliciũ magis augebit. Quandoquidem & ſerpens
Gene.3.c magis punitus eſt q̃ mulier, quemadmodũ & mulier
4.Reg.9.g. pluſquam vir,& Iezabel maiores pœnas dedit quàm
Achab vineę raptor.Ipſa quippe vniuerſum iſtud ne-
gòciũ texuerat,regíq; lapſus occaſionẽ dederat.Igi-
tur& tu quoq; ſi reliquis perditionis cauſa fueris,gra
uiora patieris, q̃ qui per te ſubuerſi ſunt. Neq; enim
peccare,tantũ in ſe perditionis habet, quantũ ꝙ reli-

A qui ad peccandũ inducũtur.Propterea dicit:Nõ ſo- *Rom.1.d*
lum ipſi faciũt,ſed & facientibus aſſentiuntur.Itaq; ſi
quando peccãtes viderimus, non ſolum non impel-
lamus,ſed & extraham' ex ipſo maliciæ barathro,ne
& alienæ ꝑditionis pœnas dem'. Recordemur quo-
que ꝑpetuò terribilis illius tribunalis,fluminis ignei,
vinculorũ inſolubilium, profundarũ tenebrarũ, ſtri-
dulorum dentiũ,venenoſiq; vermis.Sed dicis,beni-
gnus eſt deus.Ergo hæc oĩa verba ſunt,& neq; puni-
tur diues ille Lazari contemptor,neq; fatuę virgines
à ſponſo reiiciuntur?Ergo qui Chriſtũ non pauerũt,
in ignẽ diabolo præparatum non abibunt? Ergo qui *Matt.18.*
ſordidis eſt veſtibus,nõ peribit manus ac pedes vin- *c.d.*
ctus? Qui centũ denarios à conſeruo ſuo exegit, non
tradetur tortorib'?Quod de mœchis dictũ eſt, nimi- *Marc.9.g*
rum,ꝙ vermis eorũ non morietur,& ignis eorum nõ
B extinguetur,verum nõ erit? ſed minatur iſta tantum-
modo deus?vtiq; inquies.Et vnde, dic quæſo,tãtam
rẽ audes publicè loqui,atq; ex te ipſo ferre ſentẽtiã?
Ego quippe & ex iis quæ dixit deus,& ex iis quæ fe-
cit,contrariũ probare potero.Quòd ſi enim propter
futura non credis,vel ſaltẽ propter ea quæ iam facta
ſunt,crede.Non enim certè minæ ſunt,& verba tan-
tummodo quæ facta ſunt,& in opus ipſum exierunt.
Quis igitur totũ orbem inducto diluuio ſtagnauit,ac
graue illud naufragiũ omnimodámq; generis noſtri
perditionem effecit?Quis deinde fulmina illa teláq;
flãmantia ſuper terrã Sodomorũ demiſit? Quis vni-
uerſum Aegypti exercitũ in mari demerſit?Quis ſex- *Num.16.*
cẽta Iſraëlitarũ milia in eremo conſumpſit? Quis ſy- *c.*
nagogã Abiron cõbuſſit? Quis ſubter eos qui Core
& Dathã adhæſerunt,telluris os aperuit, deuoraréq;
C iuſſit? Quis ſeptuaginta illa milia, † propter Dauidis *† ἐπὶ τῶ Δαβὶδ*
peccatũ,]vno tẽporis momẽto,peſte occîdit?Com-
memorabóne & eos qui priuatim puniti ſunt? An *ſub Dauid vel*
Cain illũ continuo traditũ ſupplicio?An lapidatũ cũ *Dauidis*
omni ſuo genere Charmen? An eũ qui propterea ꝙ *tempore.*
ſabbato ligna collegiſſet, idẽ paſſus eſt? An quadra- *Ioſue 7.d*
ginta illos pueros à beſtiis cõſumptos, quibus neq; *Num.15.*
propter ætatẽ parcitũ eſt?Si verò etiã poſt gratiã ea- *d.*
dem videre volueris,perpẽde quãta Iudæi paſſi ſint. *4.Reg.2.*
Quomodo liberos ſuos comederint mulieres, illæ *d.*
quidẽ aſſantes,iſtæ verò aliâs conſumẽtes? Quomo-
do extremæ fami, bellíſq; variis & grauibus traditi
omnes ſuperiores tragœdias calamitatũ ſuarũ abun-
dantia ſuperauerint? Quòd autẽ iſta Chriſtus illis in-
tulit, audi quomodo per parabolas ea prædicat, vt
quando dicit:Eos verò qui noluerũt regnare me,ad- *Luc.19.d.*
D ducite huc & interficite.Idẽ dicit per parabolam vi-
neæ,& nuptiarum: manifeſtè verò quãdo minatur ꝙ
caſuri ſint in ore gladij, quódque captiui abducendi
ſint inter Gentes: & ꝙ anxietas in terra gentium de- *Ibid.21.d*
ſperatis rebus futura ſit, reſonante mari ac fluctibus, *Matt.24.*
areſcẽtibus hominibus prę timore:& ꝙ futura ſit tri- *b.*
bulatio talis,qualis neq; fuerit,neq; futura ſit vnquã.
Et Ananias & Sapphira, quantas ob modici argenti *Acto.5.b*
furtum dederint pœnas, omnes ſcitis. Quotidianas
autem calamitates non vides? An neque iſtæ factæ
ſunt?Non vides & hodie qui & fame pereant, vel e-
lephantiaſi, vel alio corporis nocumento corripian-
tur, qui in continua paupertate viuant, qui innume-
ra mala, eáque incurabilia patiantur? Iam quomodo
fuerit æquum, illos quidem puniri, iſtos verò mini-
mè?Si enim iniuſtus deus non eſt,quemadmodum &
iniuſtus non eſt:oportet vt omnino tu quoq; pecca-
torum

torum daturus ſis pœnas. Si verò ideo nõ punit ꝙ be
† nũc verò propter hæc noſtra verba, multos etiam hic punit deus. nignus eſt, oportebat neq; iſtos puniri: † nunc verò
hæc noſtra verba ſunt. Multos & hîc punit deus,] vt
quum minarũ verbis nõ creditur, vel ſupplicij rebus
credatis. Et quoniã vetera nos nõ vſq; adeò territãt,
per ea quæ cuiq; generationi accidũt,tũc pro tẽpore
ſocordes corrigit.Et cui' gratia,dices,nõ omnes hîc
punit?vt aliis pœnitẽtiæ ſpacium tribuat. Et cur non
oẽs illic ſupplicio adficit?Ne pleriſq; cauſa detur illi'
negãdi prouidentiã. Quot latrones hi quidẽ hîc ca-
pti dãnantur,iſti verò impunè ex hoc ſeculo migrãt?
vbi eſt ergo diuina bonitas? Meũ ſiquidẽ fuerit iam
viciſſim te quoque interrogare:nam ſi nemo prorſus
ſupplicio fuiſſet affectus,habuiſſes eò refugiũ.Quum
verò illi quidẽ pœnas dent,iſti autem licèt peius de-
liquerint, non dent:quánã æquitatis poterit ratione
fieri,vt qui eadem pariter peccarunt, eaſdem pœnas
non luent? Quomodo non videbuntur iniuria adfici
qui puniũtur? Qua itaq; ratione non omnes hîc ple-
ctuntur?Audi Chriſtũ ipſum de his rebus tibi reſpõ-
dentẽ.De eo ſiquidem inquirentibus,quòd ex ruina
prolapſæ turris quidã interierãt, reſpondebat dicẽs:
Luc.13.a Putatis ꝙ illi vltra reliquos omnes peccatores fue-
rint?Nõ,dico vobis:imò niſi reſipueritis, peribitis &
vos omnes ſimiliter. atq; ita nos admonet,ne fiden-
tiores ꝑpterea ſimus,ſi quãdo punitis cæteris nullas
nos licèt multa deliquerimus,pœnas dederimus:niſi
eñ immutati fuerim',omnino dabimus. Et quomo-
do,inquies,æternũ puniemur, quum hîc breui tantũ
tempore delinquamus? Quo pacto qui breui tẽporis
momento vnicam cædem tantummodo committit,
continuæ ac perpetuæ metallorũ condẽnationi ad-
iudicatur?At deus iſta,inquis,nõ facit.Dic ergo quo
modo paralyticum illum triginta & octo annos in
tanto ſupplicio detinuerit? Quòd enim illũ propter
Ioan.5.b peccata punierit,audi quid dicat:Ecce,inquit,ſan' iã
factus es,ne pecces amplius. Atqui ſolutionẽ tãdem
adeptus eſt,inquis:illic verò res ad eum modum non
habebunt: Quòd enim illic nullum vnquã ſint habi-
Mar.9.g. tura finẽ ſupplicia,audi rurſus Chriſtum ipſum:Ver-
mis,inquit,eorum nõ morietur, & ignis eorum non
Mat.25.d extinguetur.&,Ibunt illi in vitam æternam, & iſti in
ſupplicium æternum. Itaq; ſi vita æterna eſt, æternũ
eſt & ſuppliciũ.non vides quanta minatus ſit Iudęis?
Luc.21.b. Nunquid illa euenerũt?aut inanis ſermo fuit,ꝙ dice-
Mat.14.b bat:Non manebit lapis ſuper lapidem? Num manſit?
Quid verò quãdo dicebat, Erit tribulatio,qualis nũ-
Ἰωσήπου. quam fuit?An non facta eſt?Lege hiſtoriã Ioſephi,&
ſcio reſpirare nõ poteris,audiens tantummodo quæ
ob hanc cauſam paſſi ſunt Iudęi.Iſta dico,nõ vt mœ-
rore adficiã,ſed vt cautos vos faciam & muniam, &
ne vanis ac ſuperfluis vos demulcẽs,grauioribus pœ-
nis obnoxios reddã. Dic itaq; quánam ratione quũ
pecces ſupplicio dign' nõ ſis?An nõ omnia tibi prę-
dixit?Nónne minatus eſt?non terruit?non innumera
ſalutis tuæ gratia fecit?Nónne largitus eſt regenera-
tionis lauacrũ,& priora omnia condonauit? Nónne
poſt remiſſionem illam & lauacrum,rurſum quod ex
pœnitentia eſt auxilium, tibi peccanti dedit? Nónne
etiã poſtea vt peccatorum veniam conſequaris,faci-
Matt.6.b lem tibi viã reddidit?Audi itaq; qualia ſint quæ prę-
Eſa.1.e cepit:Si dimiſeris,inquit,ꝓximo,dimitto tibi & ego.
Ibid.43.d Quã quæſo difficultatem habet res iſta? Iudicate or-
διαλεχθῶμεν. phano,& iuſtificate viduam:& venite,inquit,& iudi-
ciũ exploremus. Quòd ſi fuerint peccata veſtra phœ

A nicio rubore,velut nix alba erũt.Quid hîc laboris eſt?
dic tu peccata tua vt iuſtificeris. Quid hîc difficulta-
tis?Peccata tua eleemoſynis redime. Quid hîc ſudo- *Dan.4.e.*
ris?Dixerat Publicanus, Propicius eſto mihi pecca- *Luc.18.c.*
tori,&deſcẽdit iuſtificatus.Quãto labore fuerit opus
publicanũ hunc imitari:ſed neq; poſt tot & tãta pœ-
nã ac ſuppliciũ eſſe credis?Igitur neq; diabolũ puni-
ri hoc ſanè pactò facilè dixeris:Ite ſiquidẽ,inquit, in *Mat.25.d*
ignẽ præparatũ diabolo:nã ſi gehẽna nõ eſt,neq; ille
punitur.Si verò punitur, manifeſtũ ꝙ & nos:nam &
nos inobediẽtes fuimus, etiam ſi nõ in eiſdẽ quibus
ille. Quomodo itaq; tibi non times tam audacia lo-
quẽdo? Quãdo enim dicis,nõ punit deus,quia beni-
gnus eſt:ſi punierit reperietur iuxta vos nequaquam
eſſe benignus. Vides in quæ verba vos ducat diabo-
lus.Quid ergo monachi, qui occupatis mõtibus ma-
ximum pietatis ſtudium exercent?Num ſine coronis
B abibunt?nam ſi mali non puniuntur, neque vllius eſt
retributio:eadem ratione dixerit alius quiſpiã, neq;
bonos coronari.Etiam,inquies: nam deo iſtud deco
rum,vt regnũ illius tantummodo ſit, gehenna nõ ſit.
Scortator itaq; & adulter, quíq; innumera mala ope
ratus eſt,iiſdẽ potietur, quibus qui modeſtiã & ſan-
ctimoniã vitę cõſeruauit,ſtabítq; cũ Nerone Paulus:
Imò &diabolus ipſe iuxta Paulũ cõſiſtet.Nã ſi gehẽ-
na nõ eſt,omnium autem futura eſt reſurrectio:quid
aliud relinquitur,q̃ vt mali eadẽ cõſequantur cũ bo-
nis?Quis iſtud dicet,licèt vehementer inſanus? Imò
quis dęmonũ hoc aſſeret?Nã & illi gehẽnam cõfitẽ-
tur:vnde & clamabant dicẽtes:Veniſti huc ante tem *Ibid.8.d*
pus torquere nos? Quî fit ergo vt non timeas ac tre-
mas,quũ neges quod dæmones etiã cõfitẽtur? Quo-
C modo nõ intelligis quis ſit malorũ horum dogmatũ
magiſter?Qui enim primũ hominẽ decepit,&melio-
rum ſperãdarum rerũ propoſitione,etiã quæ in ma-
nu erãt bona excuſſit,is ipſe eſt qui & nunc iſta quo-
que & ſentire & loqui ſuggerit.Et propterea facit vt
gehennã non ſuſpicentur quidã, quatenus in gehen-
nam cõiiciat.Quẽadmodum è regione deus gehen-
nam & minatur & parauit, vt ita viuere diſcas, ne in
illã incidas.Atqui ſi exiſtente gehenna,diabolus iſta
tibi perſuadet:quomodo non exiſtentẽ confeſſi ſunt
dæmones,à quib' ſummo ſtudio agitur ne tale quic-
quam ſuſpicemur, quatenus praua ſecuritate magis
atq; magis ſocordes facti ac negligentes, ſimul cũ ip
ſis in ignem illum incidamus? Sed dices: Quomodo
ergo gehennam tunc confitebantur? Anguſtiã ſcili-
cet illam & neceſſitatẽ, quæ incumbebat, non ferre-
D bant.Conſideratis itaq; his omnibus,ceſſent qui iſta
dicunt,& ſeipſos & alios fallere:quandoquidẽ & ip-
ſorum verboruum pœnas luent, & quò terribilia illa
amolientes, multos frangunt: qui alias manentibus
illis vel aliquo pietatis ſtudio tenerentur, qua in re
neq; barbaros imitantur.Nam illi quidem, quanquã
omnium horum eſſent ignari, audito tamen ꝙ euer- *Niniuitæ.*
tenda eſſet ciuitas:non ſolum increduli non fuerũt,
ſed & ingemiſcentes plorarunt,ſaccóſq; induti con-
fuſi ſunt, neq; antea deſtiterunt, q̃ tentatis omnibus
iram dei ſoluiſſent. Tu verò quum tantam nactus ſis
& verborum & rerum experientiam, quæ dicuntur
contemnis?Itaque contraria tibi contingent.Quem-
admodum enim illi ad verba trementes, ſupplicium
quod re ipſa incredulis obtigiſſet, paſſi non ſunt: ita
& tu contemptis verborum minis pœnam quę re ip-
ſa aderit, perſolues. Et ſi quæ dicuntur,fabulæ iam

Universidad de Deusto Biblioteca

inſtar habere vidētur,aliud tamen erunt,quando res ipſæ fidē tibi, nolis velis, facient. Non vides quid & [Luc.23.e.f] hîc fecerit Chriſtꝰ? Quomodo duos adeptꝰ latrones, nō eiſdē dignatus ſit vtrunq;,ſed hunc quidem in regnum induxerit,illū verò in gehennam demiſerit?Et quid latronē & homicidā dico?Neque apoſtolo pepercit,poſtquàm eſſet proditor factꝰ. Sed licet videret & ad laqueū impetuoſè proruentem,& anguſtia- [Act.1.c] tum,& mediū diruptum,(nam medius crepuit, effuſáq; ſunt omnia illius viſcera) iſtáq; oīa præuideret: iſta nihilominus oīa pati permiſit, vt à præſentibus tibi futurorum etiā omniū fidē faceret. Ne itaq; vobis ipſis imponatis diabolo morē gerētes: illiꝰ enim hæc omnia conſilia ſunt. Nā ſi & iudices, & domini, & præceptores,etiā ſi barbari ſint, bonos quidē honorant,malos verò puniunt:qua ratione putas à deo cōtraria debere fieri,eiſdémq; afficiendos & bonum ſimul & malū?Quando verò & maliciæ futura eſt liberatio?Si enim qui ſuppliciū nūc expectātes,intérque tantos timores & iudiciū & legū verſantes,nunquam tamē à malicia deſiſtunt:quum eò abierint, & timorē illum depoſuerint: vt non ſolum in gehennā non incidant,ſed & regnum aſſequātur,quando malè agere deſiſtēt?An hoc benignitatis ſit, dic oro,maliciā ſcalpēdo alere, nequiciæ præmium ponere,eadem vtrunq; mercede æſtimare modeſtū & laſciuū, fidelē & impium,Paulum & diabolum?Sed quouſq; & nos nugamur? Hortor itaq; vt ab iſta liberati inſania vobiſq; ipſis redditi,timorē ac tremorē animabꝰ veſtris perſuadeatis,quatenus & à futura gehenna liberi, & modeſtè præſentem vitam viuentes, futura bona apprehendatis gratia & benignitate,&c.

Homilia xxvj.

NOui & perſuaſum habeo in domino Ieſu,nihil eſſe cōmune per ſe: niſi ei qui exiſtimat aliquid cōmune eſſe, illi commune eſt. Poſteaquàm eum qui fratrem ſuum iudicabat, corripuit, atq; hunc ab increpandi vehementia dehortatus eſt:conſequēter deinceps & de ipſo dogmate decernit,atq; infirmiorem placidè inſtruit,non modicā hic quoq; manſuetudinē oſtendens.Non enim dicit, ꝙ daturus ſit pœnas aut aliud quicquā eiuſmodi: ſed illius conſcientiā à vano tantummodo eius rei metu liberat, vt eo facilius dictis ſuis credat, atque ideo dicit: Noui & perſuaſum habeo.Deinde ne incredulorum quiſpiā dicat: & quid ad nos,ꝙ tu perſuaſus es?Neque enim ita fide dignus es, vt contra tantā dei legem, atq; oracula diuinitus allata tibi credatur,ſubiungit, in domino: hoc eſt,ab illo doctus ſum,ab illo certus factꝰ ſum.Nō eſt igitur humanæ cogitationis iſta ſententia. Quid ergo perſuaſus es & quid noſti?Quod nihil per ſe cōmune ſit. Natura,inquit, nihil eſt immūdum: ſed ex voluntate vtentis immundū redditur.Illi ergo ſoli immundum eſt,nō omnibus:nam ei,inquit, qui exiſtimat aliquid commune eſſe,illi cōmune eſt. Quid igitur non corrigis fratrē,ne putet aliquid immūdum eſſe? vt quid non illū ab iſta conſuetudine ac ſuſpicione omnibus viribus abducis,ne quid cōmune ſibi faciat? Vereor, inquit,ne mœrore illū adficiā,vnde & ſubdit: *Verùm ſi propter cibū frater tuus contriſtatur, non iam ſecundū charitatem ambulas.* Vides quomodo familiarem interea ſibi faciat infirmum auditorē, oſtendens tantam illius rationem habere ſe,vt ne mœſtum reddat,etiam quę vehementer erant neceſſaria,præcipere non audeat, ſed indulgentia illū magis ac dilectione attrahat?Neque enim poſteaquàm vanum exemerat metum, potenter illum trahit aut cogit, ſed ſuiipſius dominum eſſe permitit.Nā non cōueniebat, vt ita abduceretur à ciborū abſtinentia,vt mœrore circūdaretur. Vides quātum diligentię dilectioni impēdat?Sciebat enim ꝙ illa omnia corrigere poſſet.Vnde & maius quid ab eis hîc exigit.Nā non ſolum,inquit, nō oportet illos tanquā ad rem neceſſariā violēter adducere:ſed & ſi opus ſit,vt cōdeſcendatis illis, neq; iſtud detrectare. Propterea & ſubiungit dicens:*Ne cibo tuo illum perdas, pro quo Chriſtus eſt mortuus.* An ne tanti quidē æſtimas fratrē tuum, vt ſalutem illius neq; ciborum abſtinētia redimēdam ducas?Et Chriſtus quidē neq; ſeruitutem neq; mortē illius gratia recuſauit: tu verò nec cibos cōtempſeris, ad hoc vt illum conſerues?Atqui Chriſtus tametſi nō eſſet lucraturus omnes,nihilominus tamē pro omnibus mortuus eſt, quod ſuum erat adimplens: tu verò quum ſcias ꝙ propter cibum illum ſubuertas in potioribus, adhuc tamē contēdes, & eum qui Chriſto tanti eſt, tu adeò cōtemptibilem putabis?Et Chriſtus nō ſolùm pro infirmo,ſed & pro inimico mortuus eſt:tu vero neq; pro infirmo vel cibo abſtinebis?Ipſe quidē quod maximū erat,fecit:tu verò neq; quod minutulū eſt.Atque hoc cùm ſit ipſe dominus, tu verò frater. Sufficiunt autē iſta ad perſtringendum illum: oſtendūt enim ipſum puſillanimem eſſe, & quū magna nactus ſit à deo, modica tamen non rependere: *Ne veſtrum igitur bonum blaſphemetur:non eſt enim regnū dei eſca & potus.* Bonum hîc aut fidem dicit,aut futurā præmiorū ſpem, aut perfectā pietatem.Non ſolum enim,inquit, fratrē non iuuas, ſed & ipſam doctrinā & gratiā ac donū dei blaſphemari facis.Quando enim litigas, quando contendis, quando contriſtas,quando eccleſiā ſcindis,quando fratrē cōuiciis impetis,proq; inimico habes:facis,vt qui foris ſunt,blaphement:atq; ita non ſolū nihil inde corrigitur, ſed contrarium omnino cōtingit. Bonum enim veſtrū eſt dilectio, fraterna charitas, vnitas,colligatio,cùm pace & māſuetudine viuere. Deinde rurſus & illius metum,& huius contentionē cōtrahens:Nō enim eſt, inquit, regnum dei eſca & potus:nam ex illis deo non probabimur,id quod &alibi dicit:Neq; ſi comederimus,abundabimus, neq; ſi [1.Cor.8.c] nō comederimus,deſtituemur. Probatione verò hîc non eſt opus,ſed ſententiam ſuam dixiſſe ſatis habet. Quod autem dicit, tale eſt: Non enim ſi comederis, in regnum cœlorum iſtud te inducet.Atq; ideo vt illos tanquam ea in re magnificè de ſe ſentientes carpat & deiiciat,non cibū ſolum dicit,ſed & potū.Quę ſunt ergo in regnū cœlorum introducentia?Iuſtitia, pax,gaudium,vita virtutis ſtudio cōmendata, & pacificus cum fratre conuictus, cui contraria eſt contentio:& gaudium illud ex concordia,quod ipſa aufert increpatio.Iſta verò nō alterutro, ſed vtriſq; dicit:Habet enim iam vtroſq; alloquēdi opportunitatem.Deinde quoniā dixerat pacem & gaudium,pax verò & gaudium etiā in malis rebus eſt,ſubiungit: *In ſpiritu ſancto.* Itaq; qui fratrem perdit, & pacem is & gaudium euertit,maiorémq; intulit iniuriā,q̃ qui pecuniam rapuit:& hoc ſanè peius, quoniā quod alius ſeruauerit,ipſe iniuria afficis ac perdis. Quum itaque cibus,& quę videtur eſſe perfectio,in regnum cœlorum non inducant,inducant autem quę iſtis ſubuertuntur: quomodo non modica illa contēnere oportet,vt quæ magna ſunt firmentur?Deinde quoniam ſtudium

ſtudiū illud increpandi ex vana gloria tacitè ſuboritur,ſubiungit dicens:*Nam qui per iſta ſeruit Chriſto, acceptus eſt deo,& probatus eſt hominibus.* Nō enim ita tu perfectionis gratia, quēadmodum pacis & concordiæ omnibus admirādus eris. Nā hoc bono fruētur omnes,illo verò ne vnus quidem. *Itaque quæ pacis ædificationiſq; mutuæ ſunt,ſectemur.* Aliud ad illū infirmū pertinet,vt pacificus ſit:aliud ad hunc, ne fratrē ſuū deſtruat. Veruntamen rurſus vtraque illa cōmunia facit,dum ædificationis mutuæ meminit, oſtēditq; ſimul,ꝙ ſine pace difficile ſit ædificare mutuum. *Ne cibi cauſa deſtruas opus dei.* Salutem fratris ita vocans, timorem auget,atque oſtendit quòd contrariū facere ſtudeat.Nā nō ſolùm non ædificas,inquit,quod putabas,ſed & deſtruis:idq; non humanū ſed diuinum ædificium, atque ad hoc non eximiæ cuiuſpiam,ſed exilis rei gratia:nā cibi gratia,inquit. Deinde ne infirmū in mala iſta opinione tot indulgentiæ confirment,rurſus dogmatizat,dicens: *Omnia quidem mūda, ſed malū homini eſt per offendiculum veſcenti.* Qui mala ſcilicet cōſcientia veſcitur: itaq; etiam ſi coēgeris vt is veſcatur,nulla tamē ſuberit vtilitas.Nō enim immūdū cibus facit,ſed animꝰ quo quis veſcitur. Hūc itaque niſi correxeris,omnia fruſtra feceris,quin magis nocueris.Nam nō parum differt,immundum putare cibum,& eum qui ita putat immundū, nihilominus deguſtare.Igitur dupliciter hic peccas,primū,quòd falſam opinionē cōtentione tua auges:alterū, quòd guſtare facis,quod immūdū putat. Itaq; donec perſuaſeris,non cogas.*Bonū eſt non veſci carnibus, neque bibere vinū,neque quicquā per quod frater tuus impingit, aut offenditur,aut infirmatur.* Rurſus plus exigit,nimirū,vt nō ſolū nō cogat,ſed & illi cōdeſcendat. Iſtud nanque [Act.16.a.18.e.& 21.e] & ipſe ſæpenumero fecit,vt quādo circuncidit,quādo tōſus eſt,quādo Iudaicā illam oblationem obtulit.Et non dicit illi quòd hoc faciat, ſed per modum generalis ſentētiæ loquitur, ne infirmiorē illum rurſus ſocordē magis reddat.Et quid dicit?Bonū eſt nō veſci carnibus.Et quid dico de carnibus &vino?etiā ſi aliud quidpiam tale ſit quod ſcandalum præbeat, abſtineto.nihil enim tanti eſt,quod ſaluti fratris adæquari debeat: atq; hoc Chriſtus ipſe manifeſtat è cœlis adueniēs, & omnia quæcunq; paſſus eſt,propter nos ferēs. Obſerua verò mihi quomodo & iſtū tāgat,quū dicit:Per quod frater impingit,aut offenditur,aut infirmatur. Nam nō erit,inquit,vt mihi dicas,quòd præter rationē faciat: ſed quòd corrigere queas.Sufficientē etenim iuſtitiā habet, qua poterit infirmitati illius ſuccurri,atq; interim tibi nihil accedit dāni:neq; enim hypocriſis eſt res iſta,ſed ędificatio &diſpēſatio. [κατάλυσις.] Nam ſi coēgeris illum,quaſi definito bello aduerſabitur tibi,cōdemnabítq;,& ædificabitur magis ad hoc vt nō comedat: ſi verò cōdeſcēderis,tādē te diliget,neq; pro eo habebit, qui ſuſpicioſè doceas,poteſtatēq; deiceps accipies ſenſim in illo recta ſeminare dogmata. Quòd ſi ſemel illi exoſus fueris,omnē ſimul acceſſū futuro ſermoni obſepiuiſti.Itaq; ne cogas illū,ſed & tu ipſe abſtineas ꝓpter illū,nō tanquā ab immūdo abſtinēs:ſed quoniā ille ſi comederes,ſcandalū pateretur, & eò magis te diliget.ita & ipſe Paulus fieri præcipit, quum dicit: Bonū eſt nō veſci carnibus,non quòd immūdæ ſint, ſed quoniam ex eo frater offenditur & infirmatur. *Tu fidem habes?apud temetipſum habe.* Videtur mihi hoc loco & vanæ gloriæ tacitè arguere perfectiorem. Quod verò dicit, tale eſt: Vis mihi oſtendere q̃ ſis perfectus & cōſummatus?Nō mihi oſtentes, ſed tua ipſius cōſcientia cōtentus eſto.fidē verò hic nō eam dicit, quæ ad dogmata pertinet, ſed quæ propoſiti eſt argumēti.De illa ſiquidē dicit:Ore verò cōfeſſio [Sup.10.b] fit ad ſalutē:&,qui negauerit me coram hominibus, [Luc.9.d] negabo ipſum & ego.Nam illa tum ſubuertit,quādo cōfeſſa nō fuerit,iſta verò quando intēpeſtiuè. *Beatus qui ſeipſum in eo quod probat,non iudicat.* [κατακρίνει, habet emēdatus codex.] Infirmiorem rurſus percutit,iſtíq; conſcientiæ ſufficere coronam oſtēdit:nam etſi homo nō viderit, tu tamen tibi ipſi ſatis eris ad hoc vt beatus ſis. Poſtquā enim dixerat, Apud temetipſum habeto, ne modicū & exile tibi videatur iſtud propriæ cōſcientię forū,dicit illud tibi ipſo orbe melius eſſe.Et ſi te accuſauerint oēs, tu verò teipſum nō cōdēnaueris, neq; ipſa conſcientia reprehēderit,beatus es. Verùm nō ſimpliciter de omnibus loquēs hoc poſuit. Sūt ēm multi qui ſeipſos non iudicant,tametſi vehemēter delinquāt, qui omnes eò ſunt miſeriores. Sed propoſito interea argumento inhæret.*At qui diiudicat,ſi ederit,condemnatus eſt.* Rurſus ad parcendū infirmiori adhortās, hoc dicit: Quid enim vtilitatis fuerit,ſi ſeipſum iudicans & cōdemnās ederit? Ego quippe illū probo qui & veſcitur,& cū nulla hæſitatione veſcitur.Vide quomodo illū inducat nō ſolùm vt edat,ſed & mūda conſcientia edat.Deinde & cauſam ponit,propter quam cōdemnatus ſit,ſubdens ac dicens: *Quoniam non ex fide.* Non quòd immūdus ſit cibus, ſed quòd nō ex fide: non enim mundum eſſe credidit, ſed tanquā immūdum attigit. Per iſta verò oſtendit quantum damni dent,qui non perſuaſos attingere cogunt quæ ipſis immūda vidētur,quatenus vel hoc pacto moti deſinant obiurgare infirmos. *Quicquid verò ex fide non eſt, peccatū eſt.* Cùm enim quod edit, mundum eſſe nec cōfidat nec credat,quomodo nō peccaſſe credetur? Hæc autē omnia de propoſito tantùm argumēto à Paulo dicuntur,nō de quibuſuis. Et obſerua quantā curā habeat vitādi ſcandali. Nam & ſuprà dixerat:Si verò propter cibū frater tuus contriſtatur,non iā ſecundum charitatem ambulas. [Hic ſup.c] Quòd ſi cōtriſtandus nō eſt,multò minus ſcādalizandus.Et rurſus, Ne cibi cauſa deſtruas opus dei. [Ibidem.] Si enim eccleſiā ſuffodere graue eſt & ſceleſtū,multò magis ſi hoc tēplo ſpiritali fiat.Auguſtior quippe eſt homo magíſq; venerādus, q̃ eccleſia. Nō enim propter parietes mortuꝰ eſt Chriſtus,ſed propter iſta ſpiritus ſancti exempla.

Morale.

Circūſpectis itaq; ſingulis,quæ ad nos pertinent, videamus ne cuiquā vel modicā mali anſam præſtemus.Stadiū quippe præſens hæc vita eſt,& innumeros oculos quos circūquaque dirigamus habere oportet,neq; putandū ad apologiā ſufficere ignorantiam:erit enim,erit inquā,quando & ignorātiæ pœnas dabimus; quando ſcilicet & ipſa ignorantia veniam non habebit. Nam & Iudæi ignorarunt,ſed ea ignorarūt,quorū ignorantia veniam nō meretur: & Græci ignorarūt,ſed excuſationē non habēt. Quòd ſi ea ignoraueris,quæ ſciri non poſſunt,pręter culpā erit:ſi verò quæ ſcitu & poſſibilia ſunt & facilia, extremas pœnas meritò dabis. Niſi ēm vehemēter pigri negligētéſq; fuerimus,ſed quæcūq; ad nos pertinent,ſimul attulerimus,& in his quæ ignoramꝰ, manū porriget deus:id quod & Philippenſibus ſcribit Paulꝰ:Et ſi quid aliter,inquit,ſentitis,hoc quoq; vo- [Philip.3.c]

bis

Universidad de Deusto Biblioteca

A bis deus reuelabit.Si verò nihil eorū quę noſtrę ſunt
poteſtatis,expedire voluerimus,neq; illius potiemur
Mat. 13 b auxilio.Idē & Iudęis vſu venit:nam in parabolis, in-
quit,illis propterea loquor, quòd vidētes nō vidēt.
Ibid. 12.b Quomodo vidētes nō videbāt?videntes expelli dæ-
Ioan.8.f mones,dicebant, dæmoniū habet: mortuos excitari
cōſpicientes nō adorabāt, ſed interficere ipſum ten-
tabāt.Sed Cornelius nō ita:atq; ideo quoniā diligē-
ter quicquid poterat,faciebat: quod reliquū adhuc
deerat,adiecit deus.Ne dicas itaq;, quomodo hunc
vel illum ſimplicem & bonū contempſit deus, eò ꝙ
Græcum paſsim pro Gētili ſiue Ethnico ponit. Græcus ſit? Nam primùm quidē quis ſimplex ſit ab
hominibus cognoſci nequit, ſed ab eo ſolo qui ſin-
gula corda formauit. Deinde & hoc dici poteſt, ꝙ
plerunque qui talis videtur, veritatis nullam habeat
vel curā vel diligentiam.Sed dicis:& quomodo po-
terit,quum ſit homo vehementer ſimplex & idiota?
Simplicē itaq; hunc & idiotam in rebus terrenis mi-
hi cōſideres, ac diſcas videáſque quàm multam illic
oſtēdat diligentiā,quam ſi & ſpiritalibus impendere
voluiſſet, contēptus vtique non fuiſſet. Sole quippe
clariora ſunt quæ veritatis ſunt,& vbicunq; quis in-
tenderit, facilè ſuā ipſius ſalutē apprehendet: ſiqui-
dem aduertere voluerit,illámq; nō velut obiter quę-
rendā putauerit.An in Palæſtina occluſa ſunt ſalutis
negotia?An in modico orbis angulo? Nō audiſti ꝓ-
Baruc. 1.a phetā dicentē: Quoniā omnes cognoſcēt me à par-
uo vſq; ad magnū?Nō vides rem ipſam loqui? Quo-
ἐκπταμί-νον. modo ergo veniam habebunt iſti, cùm veritatis do-
ctrinam expoſitam videant,& manifeſtam: & tamen
nec ſatagūt,nec curant,quò illam diſcant?Et iſta, in-
quies,ab eo exigis qui agrum incolit, & à barbaro?
Nō ſolū ab agricola & barbaro, ſed & ſi quis barba-
ris iſtis,qui nūc ſunt,barbarior fuerit. Quánā ratio-
ne,dic quæſo,in rebus ſecularibus qui talis eſt,& cō-
tradicere nouit iniuria adfectus, & reſiſtere violētiā
paſſus,omniáq; facere ac moliri,vt neq; calumniam
aliquādo ferat, cùm in rebus ſpiritalib' eadē prudē-
tia nō vtatur?Et quando lapidē adorat, deum ratus,
feſtiuitatéſq; celebrās pecunias inſumit,multámque
religionē oſtēdit,per ſimplicitatem ſocors ac negli-
gens nō redditur:quādo verò qui verè eſt,quęrēdus
eſt Chriſt',tum mihi ſimplicitatē & ſtupiditatē me-
moras?Nihil eſt itaq; quod dicis,nihil eſt inquā, ſed
ſolius negligentiæ ſocordiæq; culpa perit. Nā quos
ſimpliciores agreſtioréſq; putas, an qui tēporib' A-
brahæ,an qui nūc viuūt? Manifeſtū, quòd qui tēpo-
ribus Abrahæ vixerūt.Quādo verò facilius fuit verā
inuenire pietatē,an nunc,an Abrahę tēporibus? ma-
nifeſtum quòd nūc.Nam nūc quidem & dei nomen
†παρὰ πᾶσι βιβάζονται, apud oēs celebre factū eſt. †inuocatum eſt ab omnibus,]& prophetæ præconi-
zando prædixerunt,& res in effectū abiit, & Gentiū
nugæ cōuictæ ſunt.Tunc verò rudes adhuc erāt ple-
rique,peccatúmq; regnabat. Adhæc neque lex erat
quę inſtrueret,neq; ꝓpheta,neq; miracula, nec do-
ctrina,nec multitudo deū agnoſcentiū,nec aliud ta-
le quippiā:ſed velut tenebris profundis noctéq; dē-
ſa & hyemali adoperta erāt omnia.Verūtamē admi-
rabilis hic & generoſus vir, licet tot eſſent impedi-
mēta,nihilominus & deum agnouit,& virtutē exer-
cuit,alióſq; multos in eūdē zelū induxit:idque tam-
etſi neq; externę ſapiētiæ aliquid haberet neq; expe
riētiæ. Quomodo enim habuiſſet, quū nuſquādum
inuētæ eſſent literæ?verùm quoniā quod ſuum erat,
ad hanc rē contulit, contulit ſimul & deus quod &

A reliquū & ſui muneris erat.Neq; eñ dicere potes, ꝙ
pietatem ſuam ex patribus acceperit Abraham.Ido-
lolatra quippe erat pater.Nihilo tamē min', licet ta-
libus eſſet progenitoribus,homo barbarus in medio
barbarorū educatus,nullū habēs pietatis præcepto-
rem:& deū tamē agnouit, & nepotibus ſuis vniuer-
ſis,quibus & lege frui datū eſt & prophetis, adeò fa-
ctus eſt clarior, vt exprimi nequeat: vnde quæſo?
Quòd in tēporalibus quidē nō admodum ſolicitus
fuit,in ſpiritalibus verò ſeſe totū intendit.Quid verò
Melchiſedek?Nunquid & ipſe eiſdē temporibus vi-
xit,tātúmq; emicuit,vt & ſacerdos dei appellaretur?
Etenim impoſſibile,vehemēter,inquam,impoſſibile
fuerit,eū qui aduigilauerit,aliquādo contēptum iri.
Ne verò nos iſtud turbet,ſed ſciētes quodvbiq; mē-
tis præualet dominū,quæ noſtra ipſorū ſunt cōſide-
remus,ſi quo pacto meliores reddamur.Ne vocem'
B deum in iudiciū,neque ſcrutemur,cur hunc relique-
rit,iſtū vocauerit.Hoc etenim nihil aliud fuerit, q̄ ſi
ſeruus ſuopte vicio reiectus curioſè excutiat heri œ-
conomiam. Miſer ac ærumnoſe, quum te rationum
tuarū te ſolicitū eſſe oporteret,&quomodo dominū
tibi conciliares,à domino rationem exigis tanquam
rationem non redditurus? eáq; prætercurris quorū
pœnas vt tu luas neceſſe eſt?Quid igitur ad Grēcum,
inquis,dicam?Hæc ipſa ſcilicet. vide autē ne ſolùm
dicas ad Græcum,ſed & quomodo ipſum emendes.
Quando vitam tuam exquirens ſcandalū ab illa pa-
titur,hic cura quid dicas. Pro illo ſiquidem etiam ſi
ſcandalizetur,rationē nō dabis: verùm ſi ex vita tua
nocumēti quicquā acceperit, extremū ſubibis peri-
culum.Quādo de regno dei philoſophātem te vide-
C rit,& tamen interim præſentia admirantē & gehen-
nam metuentē,& ad ea mala quæ hic ſunt tremētē,
tūc quid dicas vide.Quādo ſcilicet iſta vidēs repre-
hēdet ac dicet:Si regnū dei amas, qua ratione præ-
ſentia nō deſpicis?Si tribunal quoddam terribile ex-
pectas,quid præſentes moleſtias nō contēnis?Si im-
mortalitatē ſperas,cur mortē non floccipēdis? cùm
iſta,inquam,dixerit:tum cura quo pacto te excuſes.
Si quando te pecuniarum iacturam formidare vide-
rit qui cœlos expectas, próq; vnico obolo impēdio
gaudere,ac rurſus modici argēti gratia quaſi venalē
exponere animā,tūc ſolicitus eſto. Iſta quippe ſunt:
iſta ſunt,inquā,vnde Græci ſcādalizātur.Itaq; ſi tuæ
ipſius ſalutis curam habes,pro iſtis reſpōde, verū nō
verbis,ſed factis.Nam propter illā quidem quęſtio-
nem,deum nemo blaſphemauit vnquā,propter ma-
D lā verò vitā innumeræ ſunt vbiq; blaſphemiæ. Hoc
igitur corrige:alioqui rurſus dicet tibi Grēcus,vnde
diſcā,quòd poſſibilia præceperit deus?Nam ecce,tu
quū ex ipſis progenitoribus Chriſtianus atq; in bo-
na iſta religione enutritus ſis: nihil tamen quòd huc
pertineat,facis.Quid dices?Omnino reſpōdebis, o-
ſtendā tibi alios qui faciant, nimirū monachos ere-
mum incolētes. Nō erubeſces, quòd cū Chriſtianū
te fatearis,ad alios mittas, vt qui quæ Chriſtianorū
ſunt, deſignaſſe te demōſtrare nō valeas?Ille ſiquidē
cōfeſtim dicet: Quam ergo mihi neceſſitatem facis
eūdi ad mōtes,ſolitudinéſq; perſequēdi? Si eñ poſ-
ſibile nō eſt huic incūbere philoſophiæ eum qui in
mediis verſatur vrbibus,magna vtiq; fuerit cōuerſa-
tionis veſtræ reprehenſio,ſiquidē relictis vrbibus ad
ſolitudines currendum ſit. Sed oſtende mihi homi-
nem, qui & vxorem habēs & pueros ſimul ac domū
philoſo-

†καταπί-πτομεν. ſed cod.emēd. habet κα-τακόπτειν. philoſophetur.Quid igitur ad iſta dicem'?An nō ne-
A ceſſario†decidemus & cōfundemur?Neq; eñ Chri-
ſt' ita præcepit.Sed quomodo?Luceat lux veſtra,in-
quit, coram hominib', nō corā mōtibus,neque co-
rā ſolitudine,aut receſsibus auiis.Atq; hæc dicēs,nō
illis detraho, qui montes occupant: ſed habitatores
vrbium deploro,eo quòd ex illis virtutem exegerint.
Hortor itaque, vt philoſophiā ex montibus in vrbes
reducamus,vt ciuitates ſint verè ciuitates. Iſta ſunt
quæ Græcū emēdare, iſta quæ ab innumeris ſcāda-
lis liberare nos poſſunt.Itaq; ſi voles & illum à ſcan-
dalo liberare, tibiq; innumera nanciſci præmia, tuā
ipſius corrige vitā, vndique illam illuſtrem reddens,
vt videāt homines bona opera tua, glorificentq; pa-
trem qui in cœlis eſt.Ad hunc quippe modū nos in-
effabili illa magnificáque gloria potiemur, & nunc
& ſemper & in infinita ſeculorum ſecula, Amen.

Homilia xxvij.

Hanc coronidem vulgata editio ad finē adiecit epiſtolæ.

*Si autē qui potēs eſt confirmare vos ſecundū euangeliū
meū,& ſecūdū prædicationē Ieſu Chriſti,iuxta reue-
lationē myſterij tēporibus æternis taciti, manifeſtati
vero nūc per ſcripturas propheticas iuxta præceptū æterni dei,ad
obedientiā fidei in omnes Gentes patefacti,ſoli ſapienti deo,per
Ieſum Chriſtum cui gloria in ſecula, Amen.* Iſthæc perpe-
tua Pauli conſuetudo eſt,precatione & glorificatio-
ne adhortationem claudere.Sciebat enim rem hanc
non leuis eſſe momēti. Conſueuerat autem iſtud ex
magno amoris,nimirū paterno, affectu ſimul ac pie-
tate facere.Ad præceptorem quippe,qui & puerorū
& dei ſit amans,pertinet,non tantū ſermone inſtrue-
re,ſed & precationibus diuinum auxilium inſtructis
impetrarè,id quod ſanè & hoc loco facit. Lectionis
verò & ſenſus hæc eſt conſequentia: Ei autē qui po-
tens eſt confirmare vos, ſit gloria in ſecula, Amen.
Rurſus etenim infirmis illis immoratur,ſermonémq;
ad eos dirigit.Cùm enim increparet,communi vte-
batur increpatione.Nunc verò facta precatione,ſup
plicationem pro iſtis ponit. Poſtquàm autem dixe-
rat,Qui potens eſt confirmare vos, adiecit etiā iuxta
quem modum:Secundum euangelium meum. Hoc
verò dicens,oſtendit illos nondum fuiſſe confirma-
tos.Nam ſteterāt quidem, verùm rurſus fluctuabāt.
Deinde vt fide dignum faciat ſermonem, ſubiungit,
& ſecundum prædicationem Ieſu Chriſti: hoc eſt,
quam ipſe prædicauit.Si verò Chriſtus iſta prædica
uit,iā non noſtra ſunt dogmata:ſed illius leges.Sub-
inde & de illa Chriſti prędicatione philoſophās do-
num iſtud & magni eſſe beneficij ſimul &magni ho-
noris oſtendit.Et primum quidem ab ipſo prędicā-
te probat,deinde & ab ipſis prædicatis:euangelia ſi-
quidē erant:præterea & ab eo quòd nihil horū ante
nos cognoſcebatur: id quod ſignificat cū dicit:Iux-
ta reuelationē myſterij, quod quidē maximę philo-
ſophiæ ſignū eſt,quod myſteriorū participes illos fa
cit.Tēporibus æternis taciti, manifeſtati verò nunc.
Olim quidē præfinitū erat,nūc autē apparuit. Quo-
modo apparuit? per ſcripturas propheticas. Rurſus
& hic infirmi timorē exoluit. Quid enim times, in-
quit?Ne deficias à lege?Atqui hoc ipſum exigit lex,
hoc ipſum iā antea prædixit. Si verò quæſieris, qua
ratione nūc tandē apparuerit, periculoſam rē facis,
myſteria dei curioſe examinās, rationéq; illorū exi-
gens.Neq; enim talia curioſe inquirēda, ſed diligē-
da ſunt & amplectēda. Vnde & ad obſtruēdā huiuſ-
modi animi ſentētiā,ſubinfert:Iuxta præceptū æter-

A ni dei,ad obedientiā fidei. Obediētiam quippe fides
exigit,non curioſitatē:& quādo deus præcipit, mo-
rem oportet gerere,nō curioſe inquirere: deinde &
aliūde confidētiores illos facit,cùm dicit, In omnes
Gētes patefacti.Nō enim ſolus,inquit,ita credis,ſed
tecum vniuerſus etiā orbis:non hominem,ſed deum
ipſum adeptus doctorē, vnde & ſubiūgit: Per Ieſum
Chriſtū. Nō eſt autē myſterium hoc patefactum ſo-
lùm,ſed & confirmatū.Vtrunq; verò ipſius eſt opus.
Propterea & ita legēdū eſt: Ei autē qui potēs eſt cō-
firmare vos per Ieſum Chriſtū.vtrunque ſiquidē illi,
quemadmodum dixi,acceptum fert. Imò nō ſolùm
vtrunq;,ſed & gloriam illam quæ patrē cōcernit illi
adſcribit.Propter quod & ſubdit:Cui gloria in ſecu-
la,Amen.Glorificat autē illum ad incōprehenſibilia
illa myſteria denuò ſtupefactus. Neque enim etiam
B nūc poſteaquā apparuerūt,cogitationibus illa quiſ-
quam cōprehēdere poteſt,ſed oportet vt fide agno-
ſcātur.Aliter autē nō licet.bene verò dixit, Soli ſa-
pienti deo.Quādo enim perpēderis,quomodo Gē-
tes adduxerit,illíſq; qui iā olim rectè vixerūt, cōmi-
ſcuerit,quomodo deploratos ſaluauerit, quomodo
tellure īdignos ad cœlos euexerit, & eos qui ex prę-
ſenti hac vita exciderāt in immortalem illam &inef-
fabilē induxerit,& à dæmonibus peſſundatos ange-
lis pares fecerit,paradiſúmq; aperuerit,ac vetera ma
la in vniuerſum ſuſtulerit,idq; breui tēpore, viáq; &
facillima & cōpendioſiſſima:hæc,inquam, ſi perpē-
deris,tūc cognoſces illius ſapientiā,quādo videlicet
videris, quod neq; angeli neque archāgeli viderūt,
id cōfeſtim eos qui ex Gentibus ſunt,per Ieſū Chri-
ſtum edoctos eſſe.Oportebat itaq; illius admirari ſa-
C pientiam,ipſúmq; glorificare.Tu verò circa modica
verſatus vmbræ adhuc immoraris, id quod non eſt
valde Chriſtū glorificātis.Qui enim illi nō fidit,neq;
fide perſuaſus eſt:factorū illius magnificentiæ teſti-
moniū non præbet. Verùm pro illis gloriam Chri-
ſto refert Paulus,vt & eos ad æmulādū prouocet.cū
verò audis dicentē apoſtolū,Soli ſapiēti deo,ne pu-
tes ad improbationē filij dici.Si enim omnia iſta,vn-
de ipſius ſapientia demonſtratur,per Chriſtum facta
ſunt,ſinéq; illo factum eſt illorum ne vnum quidem,
facilè liquet, ꝙ & quæ ſapientiā ipſam concernunt,
vtrinq; paria ſunt.Quāobrē igitur,ſoli,dixit? Ad diſ-
cretionē ſcilicet vniuerſæ creaturæ. Reddita itaque
glorificatione, rurſus à precatione in adhortationē
definit, verſóq; ad firmiores ſermone ſubſequenter
dicit: *Debemus autem nos qui potentes ſumus.* Debemus, *Cap.XV.*
D non donamus. Quid debemus? *Infirmitates impotentiū
portare.* Vides quomodo illos encomiis extulerit, nō
ſolùm quod potentes vocauit, ſed & quòd in ſuum
ipſius ordinem illos ſecum collocauit?Neq; hoc ſo-
lùm,ſed & vtilitatis argumēto vitatáq; omniū inui-
dia rurſus illos attrahit.Nam tu quidē,inquit, potēs
es,& ſi cōdeſcēderis,nihil dāni feres:ille vero extre-
ma periclitatur,niſi portatus fuerit.Et nō dicit infir-
mos,ſed infirmitates impotentiū, vt ipſorū misereā-
tur attrahens & inuitās, quēadmodum & alibi dicit:
Vos qui ſpiritales eſtis,inſtaurate eum qui huiuſmo- *Galat.5.b*
di eſt.Potens factus es?Repēde deo mercedē qui ta-
lem te fecit.Tum autē repēdes,quādo infirmitatē æ-
groti correxeris.Eramus enim & nos infirmi, gratia
vero dei potētes facti ſumus.Iſtud autem non ſolum
hic oportet facere, ſed & circa eos qui alio infirmi-
tatis genere laborant: vtpote ſi iracundus quis aut
conui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cõsiliator fuerit,aut aliud quippiam vitij habuerit, portato:quomodovero fiet istud?Audi sequẽtia.Cũ enim dixisset,portare debemus,subiunxit: *Ac nõ placere nobis ipsis.Vnusquisq; vestrũ proximo placeat in bonũ, ad ædificationẽ.*Quod vero dicit,tale est:Potẽs es? Experimentũ potẽtię tuæ sumat infirmus.ille robur tuum discat.Illi placeas,sed in bonũ:& neq; simpliciter in bonũ,ne dicat perfectus,ecce ad bonũ illũ traho,sed adiicit,ad ædificationẽ. Itaque siue diues fueris siue potẽs,nõ tibi ipsi,sed pauperi &egeno placeas.Hoc pacto siquidẽ & vera potieris gloria, & multũ feres fructus & emolumẽti.Tẽporaliũ quippe rerũ gloria cõfestim auolat,spiritaliũ vero manet,siquidẽ ad ædificationem hoc feceris.Propterea ab omnibus istud exigit.Non enim ille vel ille, sed vnusquisq;, inquit, vestrũ. Deinde quoniam magnũ quid præceperat, propriámq; demittere perfectionem ad alterius instaurandã infirmitatem iusserat, Christum rursus in medium adducit,dicens: *Nam & Christus sibi ipsi non placuit.* Quod quidẽ & semper facit. Nam quũ & de
2.Cor.8.b eleemosyna loqueretur,ipsum adducebat dicẽs:Cognoscite gratiã domini, quoniã cũ diues esset, propter vos pauper factꝰ est: & cũ ad dilectionẽ adhor-
Epha.5.c taretur,hinc quoq; adhortabatur dicẽs: Quẽadmodum & Christus dilexit nos.De ferẽda etiã cõfusione & periculis cõsulens,ad eundẽ confugit, dicens:
Hec.12.d Qui pro gaudio sibi proposito,crucem sustinuit, cõfusione cõtẽpta. Ita & hic Christum quoq; idem fecisse ostẽdit,Prophetamq; qui hoc iam olim prædixit,inducit.Vnde & subdit: *Quemadmodũ scriptum est,*
Psal.68.b *Opprobria opprobrantiũ tibi cecidẽrũt super me.* Quid est autẽ,nõ placuit sibi ipsi?Poterat nulla ferre opprobria, poterat quæ passus est nõ pati, siquidẽ quę sua erant spectare voluisset. Verũ noluit,sed quod nostrũ erat respiciẽs,quod suũ neglexit. Et cuiꝰ gratia nõ dixit, seipsum euacuauit? Quoniã nõ solùm ostendere voluit,quòd homo factus est,sed quod & conuiciis impetitus est,& malã à multis adeptus est opinionẽ,ob
Mat.27.e id quod infirmus putaretur. Dicebãt enim, Si filius
Ibidem. dei es,descẽde de cruce:&,alios saluauit,seipsum saluare nõ potest?Rem ideo cõmemorat talem, quę ad præsentis argumẽti propositũ faceret, multóq; plus ostẽdit ac probat,quàm promiserat. Nõ enim Christum tantummodo opprobriis adfectum ostendit, sed & patrẽ:opprobria siquidem,inquit, opprobrãtium tibi inciderunt in me. Quod verò dicit,tale est: Nihil cõtigit noui,nihil peregrini. Qui emꝫ in veteri testamẽto studio opprobrãdi deo laborarũt, iidẽ & aduersus filiũ insanierũt.Hæc autẽ ideo scripta sunt, ne & nos illos hic imitemur. Deinde & ad tentationum tolerantiam munit.*Nam quæcunque præscripta sunt, ad nostram doctrinã*,inquit,*præscripta sunt, vt per patientiã & consolationem scripturarum spem habeamus*. Hoc est,ne excidamꝰ.Multi siquidẽ sunt agones à foris & ab intus,vt & corroborati per scripturas & cõsolati tolerantiã ostẽdamus,inq; tolerantia viuẽtes, in spe maneamus.Nam vicissim hæ duæ alterã parit altera,tolerantia spem,spes tolerantiã:vtraq; verò ex scripturis nascitur. Deinde rursus ad precationẽ verso sermone,dicit:*Deus autẽ tolerantiæ & consolationis det vobis vt eodem alius in alium situs affectu secundum Christũ Iesum.*

Nam dilectionis hoc proprium est,vt quod pro se quisq; curat,idẽ faciat & pro altero. Deinde vt ostẽdat q̃ non simpliciter dilectionem quærat, subiungit,secũdũ Christũ Iesum:id quod vbique facit, eò

A quòd & alia quædã dilectio est.Et quænam est concordiæ huius vtilitas? *Vt vnanimiter*, inquit, *vno ore glorificetis deũ & patrẽ domini nostri Iesu Christi*. Nõ dicit simpliciter,vno ore,sed & vna anima fieri hoc præcipit.Vides quomodo totũ corpꝰ coadunauerit?Quomodo sermonẽ rursus in glorificationẽ cõcluserit? Vnde & potissimũ ad cõsensum & cõcordiã hortatur & allicit. Deinde rursus hinc eidẽ adhortationi immoratur dicẽs:*Propterea assumite vos mutuò,quẽadmodum & Christus assumpsit vos ad gloriã dei*. Rursus exemplum è supernis,& lucrũ simul ineffabile. Nã ex hoc potissima gloria deo accedit, quòd in vnũ cõplicamur & cõcludimur. Itaq; si quando tui gratia nõnihil dolens à fratre dissentis,animo perpendẽs quòd
B iram dimittens dominũ tuum hoc pacto glorificas: etsi non propter fratrem, propter hoc tamen ipsum recõciliare,imò verò propter hoc præcipuè. Nã & Christus hoc sursum ac deorsum versans,& ad patrẽ
Ioan.17.b differens,dicebat: In hoc cognoscent omnes quòd tu me miseris,si vnum fuerint.

Morale.

Persuadeamur itaq;,coaptemus nos ipsos inuicẽ. Nã hoc loco nõ iã solos infirmos, sed simul omnes excitat.Quòd si quis abs te seipsum auellere cupiat, tu vide ne quantũ in te est auellaris ab ipso.Neq; frigidũ istud & imbecilli animi verbũ proferas, Si me dilexerit, diligã. Si me dexter quoq; nõ dilexerit oculus, effodiã illũ. Satanica sunt ista, publicanorũq; & Grẽcorũ pusillanimitati cõueniẽtia. Tu verò quũ sis ad potiorẽ ciuitatẽ & cõuersationẽ vocatus, inq; ipsum cœlũ inscriptus,maioribus quoq; legibus obnoxius es.Ne dicas itaq; talia, sed si quãdo amare te
C noluerit, tum maiorem etiã dilectionem ostendito, quatenꝰ ipsum attrahas.Mẽbrũ siquidẽ est.Mẽbrum verò si necessitate quapiã à reliquo fuerit corpore abscindendũ,nihil nõ molimur, quò illud vniamus iterũ,ita vt nunquã maiorem curam impẽdamus:ita tibi quoque faciendũ.Nã tum demũ maior expectãda tibi merces est,quãdo diligere recusantẽ attraxeris.Si enim eos potissimũ ad prãdium vocare iubet, Luc.14.d qui vicem rependere nequeunt, quò aucta nos maneat retributio:multò magis circa dilectionẽ hoc facere oportet. Qui emꝫ dilectus diligit, mercedẽ tibi eo ipso iã reddidit.Qui verò dilectus nõ diligit, deũ pro seipso debitorẽ tibi cõstituit.Præterea si te dilexerit,nõ multa cura opus habebit:si verò nõ dilexerit,tum potissimũ tua cura & adiutorio iuuãdus erit.
D Causam itaq; curæ ac diligẽtiæ,ne causam facias socordiæ ac negligẽtiæ:neq; dicas, quoniã morbo laborat,ideo ipsum negligã. Morbus siquidem est ista dilectionis frigiditas. Tu verò, quod frigidum est, calefacito.Quid autẽ si calefieri nõ sustinet,inquies? Perdura quod tuũ est faciẽs. Quid si eo magis peruertetur? Rursus maiorẽ tibi retributionẽ procurabit.Eóq; te magis imitatorẽ esse Christi declarabis. Si emꝫ dilectio mutua discipulorũ insigne est (in hoc Ioan.13.d enim cognoscẽt omnes,inquit,q̃ discipuli mei estis, si vos inuicẽ dilexeritis)perpẽde quãtũ sit,odio prosequentẽ diligere.Nã & dominꝰ tuus osores suos dilexit & prouocauit.Et quãtò erãt infirmiores,eò maiorẽ curã impẽdit,clamauitq; dicẽs: Non opus ha- Matt.9.b bẽt medico qui sani sunt,sed qui malè habent. Mẽsa quoq; sua & publicanos & peccatores dignatus est. Et quãta à Iudæis afficiebarur ignominia,tãtũ vicissim erga illos & honoris ostẽdit & curę. Imò multò plus

1.Co.13.b plus etiã,hunc æmulaberis & tu.Neq; enim modici A fundi oportebat.Quid quęso dicis?Auersaris hominem fidelem, quẽ Christus, cùm infidelis adhuc esset,nõ est auersatus? Quid dico,nõ est auersatus? Ita quippe illũ adhuc inimicũ ac turpẽ dilexit, vt mortuus etiã pro illo sit.Deinde ipse quidẽ illũ adeò fortiter,ac talẽ dilexit: tu verò formosum iam & admiratione dignũ,membrúmq; Christi, imò dominicũ corpus factũ, dic quæso contemnis atque auersaris? Nõ obseruas quid dicas? Nõ sentis quid temere audeas?Caput habet ipsum Christũ,& mensam, & vestimẽtum,& vitã,& lumen & spõsum. Nã omnia illi Christus est,& audes dicere,auersor illũ? Et nõ solũ illum,sed & cũ illo innumeros alios?Cõpesce ac cohibe insaniã istam: agnosce fratrem: disce verba ista stultitiæ esse atq; insanię,dic cõtraria.Etiã si me millies fueris auersatus,nõ tamen deficiã. Atq; hoc pacto & fratrem lucraberis,& ad gloriã dei coges,bo-
B náque futura adipiscęris gratia & benignitate,&c.

Homilia xxviij.

Dico autẽ Christũ Iesum ministrũ circumcisionis fuisse pro veritate dei, ad cõfirmandas promissiones patrum.

Rursus de Christi pro nobis cura & solicitudine disserit, eidem adhuc capiti inhærens, ac ostẽdens,quanta pro nobis fecerit, & quomodo sibiipsi non placuerit. Adhæc simul & illud probat, quòd Gentes videlicet maiorum ac pluriũ debitores deo sint.Si maiorũ debitores sunt, tenẽtur vtique patiẽter ferre eos qui ex Iudæis infirmi sunt. Nã posteaquã illos vehemẽter reprehẽderat, ne isti sibi ex eo plus æquo placerẽt, rursus eorũ cõtrahit arrogãtiã. Iudæis quidẽ bona illa ex promissione patrib' facta,
C data esse ostẽdit,Gẽtib' verò ex sola misericordia & benignitate.Vnde &dicit:Gẽtes verò pro misericor *Hic infrà.*
dia glorificẽt deũ.Vt autẽ clarius fiat quod dicit,au- *d.*
di ipsa denuò verba, vt discas quid sit Christum pro veritate dei ministrũ circumcisionis fuisse, in hoc, vt cõfirmẽtur promissiones patrũ.Quid igitur est quod dicit?Abrahæ facta erat ꝓmissio,ita sonãs: Tibi da- Gen.12.b
bo terrã & semini tuo, & in semine tuo benedicẽtur omnes Gẽtes. Verũ post istã promissionẽ supplicio facti erãt obnoxij, quotquot erant de semine Abrahæ.Lex emꝫ quã transgressi fuerãt, iram illis operata erat, promissionéq; illa patrũ cõsequenter priuauerat.Aduenięs verò filius apud patrẽ egit, vt promissiones illę re vera pręstarẽtur,& in effectũ abirẽt. Omni siquidẽ lege adimpleta,simúlq; cũ lege &circũcisione,deinde & per crucẽ maledictione quæ legis
D trãsgressionẽ cõcernebat,sublata, promissionẽ hanc intercidere nõ est passus. Cùm itaq; Christum ministrum circũcisionis fuisse scribit,hoc dicit, nimirum quod aduenerit,quòd totam legem adimpleuerit, ꝙ circũcisus,seménq; Abrahæ factus, & maledictionẽ soluerit, & irã dei sedauerit, aptósq; deinceps eos qui futuri erãt,ad suscipiẽdã promissionẽ fecerit,semel ab eo,quòd deũ offenderãt,absolutos. Itaq; ne ob legis obseruantiã reprehẽsi Iudæi dicãt: Et quomodo Christus circũcisus est,totámq; legẽ custodiuit?in contrarium istud inuertit. Nõ enim legem,inquit,ideo seruauit Christus,vt maneret, sed vt illam solueret,téq; ab imminẽte maledictiõe liberaret, & ab omni in vniuersum illius dominio. Quoniã enim tu legẽ trãsgressus es,ideo illã ipse adimpleuit: nõ vt tu illã adimpleas,sedvt promissiones patribus factas tibi confirmaret,quas lex intercidere fecerat,ostẽ-

Exo.32.b dens
Ibidem.g

dens te deũ offendiſſe,atq; ideo hæreditate quoque indignum eſſe.Itaq; & tu mediãte gratia ſaluatus es. Reiectus eñ eras. Noli itaq; diffidere,aut intempeſtiuè legi adhærẽdo cõtẽdere, quãdo illa te ex promiſſione iſta reieciſſet,niſi tãta ꝓ te paſſus eſſet Chriſtus.Paſſus eſt autẽ iſta, nõ ideo ꝙ ſalute dign⁹ eſſes, ſed vt deus verax eſſet.Deinde ne ex iſto qui ex Gẽtibus eſt,occaſionẽ inflãdi ſumat,dicit:*Gentes verò ſuper miſericordia glorificent deum*. Quod autem dicit, tale eſt:Iudæi quidem, licet indigni eſſent, promiſſionẽ tamẽ habebãt.Tu verò neq; hãc habebas,ſed ex ſola diuina benignitate ſaluatus es. Tametſi,quod potiſſimũ eſt,nihil illis ampli⁹ ex promiſſione acceſſiſſet, niſi Chriſtus aduenifſet. Veruntamen vt illos in vnũ cõmiſceat,ꝓhibeátq; ne aduerſus infirmiores à fortioribus inſurgatur,mentionẽ facit promiſſionũ.De iſtis verò dicit, quòd ſola miſericordia ſaluati ſint. Vnde & æquũ erat,vt potiſſimũ deum glorificarent. Gloria verò dei eſt,quãdo coadunamur,quãdo vnimur, quãdo vnanimiter illũ laudamus, quãdo infirmum portamus, quãdo abruptũ etiã membrum nõ contemnimus.Deinde & teſtimonia inducit,quibus probet,quòd illis qui ex Gẽtibus ſunt, credentes ex Iudæis coaptari oporteat,ſic dicẽs: *Sicut ſcriptum eſt:*
Pſal.17.d *Propterea confitebor tibi in Gentibus domine, & nomini tuo*
& 4.Re. 22.d *pſallã. &, Gaudete gẽtes cũ populo eius. &, Laudate dominũ*
omnes Gẽtes, & collaudate ipſum omnes populi. &, Erit radix
Pſa.116.a Eſa.11.c *Ieſſe, & qui exurget imperare Gẽtibus, in eo Gentes ſperabunt.*
Hæc autẽ omnia ideo adduxit,vt oſtẽdat,quòd vniri vtróſq; populos oportuerit,ſimúlq; deum glorificare:interim & eũ qui ex Iudæis erat, cõtrahens, ne aduerſum iſtum erigeretur, vidẽs ab omnibus prophetis vocari Gẽtes:& eũ qui ex Gẽtib⁹erat,ad modeſtiã reuocans, dum oſtendit illum maiori gratiæ obnoxium eſſe. Deinde ſermonẽ rurſus precatione cõcludit,dicens:*Deus verò ſpei impleat vos omni gaudio in credẽdo,in hoc,vt exuberetis in ſpe,per potentiã ſpiritus ſancti.* Hoc eſt, vt liberemini ab illa mœſtitia quã erga vos inuicẽ habetis,vt non deiiciamini aliquando,vincaminíve ab iſtis tẽtationibus.Iſtud autẽ erit quãdo in ſpe exuberabitis, id quod bonorum omnium cauſa eſt.Erit autẽ hoc ex ſpiritu ſancto: verùm nõ ſimpliciter ex ſpiritu ſancto,ſed ſi quę noſtra quoque ſunt, ſimul attulerimus.Propterea dicit,in credendo. Ita ſiquidẽ gaudio poteritis adimpleri, ſi credideritis, ſi ſperaueritis.Verũ nõ dicit,ſi credideritis, ſed ſi exuberaueritis in ſpe,vt nõ ſolùm conſolationẽ malorũ reperiatis, ſed & gaudium habeatis propter fidei ac ſpei exuberãtiam,atq; ita & ſpiritũ ſanctũ attrahetis, ſicq; illo præſente omnia bona cõſeruabitis.Quẽadmodum enim vitam veſtrã eſca cõtinet,atq; iſtã vita viciſſim diſpenſat:ita ſi bona opera habuerimus, ſpiritum ſanctum habebimus:& ſi ſpiritum ſanctum habuerimus,bona etiam opera habebimus. Quemadmodum & è contrario,ſi opera nõ habuerimus, ſpiritus ſanctus auolabit: ſi verò à ſpiritu ſancto vacui fuerimus,etiã circa opera claudicabimus. Abeunte ſiquidẽ illo,accedit ſpiritus immundus, id quod in Saüle liquet. Quid enim quod non æquè nos agitat & ſuffocat quẽadmodum illum? Verùm alio modo nos ſtrangulat,nimirũ malis actibus. Cithara itaque Dauidica nobis opus fuerit,vt animæ oppreſſę diuina canam⁹ carmina, & ea quæ Dauidicæ ſunt citharæ,& quæ ex bonis ſunt operibus.Nam ſi alterũ horũ ſolũ fecerimus,Dauidicámq; cantionẽ audiẽtes,

Suſpicor legi debere ἐν ἐλπίζειν: id eſt, ſi ſperaueritis.

pſallẽti malis operibus repugnauerimus, quẽadmodum & ipſe Saül tũ faciebat:& ad iudiciũ nobis ſeruiet hoc pharmacũ,& immanior erit noſtra inſania. Nam antequam carmina illa audiamus, timet quidẽ malus ille dæmon, ne quãdo poſtquã audiuerimus, vitam noſtrã rectè inſtituamus: quando verò audita ſacra cantione eoſdem nos manere videt qui fueramus antea,etiam iſto protinus timore exuitur.

Morale.

Pſallamus itaq; operum cantionem, vt peccatum dęmone peius eiiciamus.Dęmõ ſiquidẽ nõ omnino ſpoliat regno cœlorũ:ſed ſubinde fit,vt & proſit modeſto ac vigilãti: peccatum verò omnino excludit. Voluntarius quippe dæmon eſt peccatũ,ſpõtaneáq; inſania. Atque ideo neque miſericordiã, neq; veniã meretur. Incãtemus igitur animæ peccatis obſeſſæ, & ex aliis ſcripturis,& ex beato Dauid. Pſallat autẽ os,& imbuatur animus. Non eſt autẽ vel hoc ipſum modici momẽti. Nam ſi linguã pſallere docuerim⁹, pſallẽte illa pudefiet anima,cõtraria ab eo quod pſallitur volẽs. Nõ autem hoc ſolum bonũ ex eo capiemus,ſed & multa ſciemus quæ ad nos pertinent. Nã & de futuris different tibi Dauidica carmina, & de viſibilibus,& de inuiſibili creatione,ac de ipſo cœlo. Vis diſcere num in hac ſtatione cœlũ ſit mãſurũ,aut aliquãdo immutandũ?Apertè tibi reſpõdebit,ac dicet:Quoniã cœli ſicut veſtimẽtũ inueteraſcẽt,& velut amictũ inuolues eos,& mutabũtur. Et de figura formáq; cœli ſi velis audire, audies omnia: Qui extendit cœlũ,inquit,ſicut pellẽ. Et ſi de ſuperioribus ac ſuperficie illius ampli⁹quid cognoſcere volueris, dicet tibi rurſus:Qui tegit aquis ſuperiora ei⁹.Et neque hic cõſiſtit,ſed & de latitudine atq; altitudine illius differit,oſtẽdẽs vtrobiq; eandẽ & æquã eſſe mẽſurã.Quantũ diſtat ortus,inquit,ab occidẽte, tãtum elõgauit à nobis iniquitates noſtras, ſecundũ altitudinẽ cœli à terra corroborauit miſericordiã ſuã dominus erga timẽtes ſe.Quòd ſi telluris quoq; fundamẽta ſcrutari volueris,neq; iſta celabũtur,ſed audies prophetã pſallentẽ, ac dicentẽ: Quoniã ſuper maria fundauit eam.Et ſi de terræmotibus diſcere cupieris,vnde cauſentur, ab omni te dubio liberabit, ſic dicẽs:Qui reſpicit ad terrã,& facit eã tremere.Quòd ſi noctis vſum quæſieris, & hũc cognoſces ab illo edoctus,ꝙ in illa pertrãſeant omnes beſtiæ ſyluæ. Et mõtes q̃ ſint vtiles reſpõdet:Mõtes excelſi ceruis.Et ad quid petræ?Petra, inquit, refugiũ Chærogrylliis & Erinaciis.Quo vſu ſunt infrugiferæ arbores? Illuc ſtruthia pullos ſuos collocãt.Quo pertinẽt in ſolitudinibus fontes?Hic habitãt beſtiæ agri (extinguũtq; onagri ſitim ſuã.Ad quid vinũ?) Nõ ſolùm vt bibas, quoniamquidẽ ad hoc ſuffecerat aquæ natura, ſed vt & delecteris.Vinũ enim,inquit,lętificat cor hominis. Iſtud edoctus cognoſces etiã quouſq; vino deeas vti.Vnde paſcũtur volucres & agreſtes ferę.Audi quid dicat:Omnia,inquit,ad te ſuſpiciũt expectãtes,vt des illis eſcã ſuo cuiq; tempore.Si dixeris: Ad quid ſunt iumẽta? Reſpõdebit tibi, ꝙ & iſta propter te ſint:Qui producit,inquit, fœnũ iumẽtis, & herbã virentẽ ſeruituti hominũ.Quæ tibi neceſſitas Lunæ? Audi ipſum dicẽtem: Lunam fecit propter tẽpora. Et quòd omnia fecerit, ſiue viſibilia, ſiue inuiſibilia: & hoc clare docuit, dicens: Ipſe dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt. Quod mors etiam aliquãdo ſoluenda ſit,etiam hoc docet, dicens: Deus

redimet

Pſal.101.d. Ibi.103.a. Ibidem. Pſa.102.c. Ibi.23.a. Ibi.103.d. Ibidem.c. Ibidem.d. De Chærogryllis habetur Leuiti.11. Quæ per parenthesim poſita ſunt, in Græco nõ habẽtur. Codex enim illic defectum habet. Pſa.146.b. Ibi.103.c. Ibi.148.a. Ibi.48.d.

redimet animã meã de manu inferi, quãdo ſuſceperit me. Vnde nobis corp⁹ eſt factũ? Et hoc dicit: Recordatus eſt quidẽ,quoniã puluis ſum⁹. Quò rurſus abit?Reuertetur in puluerẽ ſuũ.Ad quid hęc omnia? Propter te: Gloria enim & honore coronaſti eũ, & cõſtituiſti eũ ſuper opera manuũ tuarũ. Habemúſne cõmune aliquid cũ angelis homines? Et hoc dicit, ita canẽs:Minuiſti eum modicũ quid ab angelis.De dilectione dei?Quẽadmodum miſeretur, inquit, filiorum pater,ita miſertus eſt dominus timẽtiũ ſe.De iis quæ nos poſt iſta excipiẽt, deq; trãquilla illa ſorte?Cõuertere,inquit,anima mea,in requiẽ tuã. Quãobrem adeò magnum eſt cœlum? Hoc quoq; dicet: Quoniam cœli enarrant gloriam dei. Ad quid facta eſt nox ac dies?Nõ vt iſta luceat ſolũ, & illa refocillet,ſed vt & nos imbuãt. Non eñ ſunt loquelæ neq; ſermones,quorũ nõ audiantur voces illorũ.Quomodo tellurẽ circũdat mare?Abyſſus velut veſtimentũ, amictus eius eſt.Ita ſiquidẽ Hebraicũ habet. Ex iis autẽ quæ dicta ſũt capto principio,alia ſimul omnia cognoſcetis,de Chriſto,de reſurrectione, de futura vita,de requie,de ſupplicio,déq; illis quæ ad mores attinẽt,quæcunq; pertinẽt ad dogmata, déq; innumeris aliis bonis,quib⁹plen⁹ eſt ſcripturę liber,inuenietis.Quòd ſi in tẽtationes incideris, plurimũ hinc cõſolationis accipies.Si in peccata,innumera pharmaca hinc inuenies:ſi occurrerit paupertas, ſi tribulatio,multos hic videbis port⁹.Iuſtus ſi fueris, multã ſecuritatẽ iſthinc capies:ſi peccator,multã conſolationẽ.Si eñ cũ iuſtus ſis,mala nihilomin⁹ paſſus fueris,audies prophetã dicẽtẽ:Quoniã propter te mortificamur tota die, æſtimati ſumus velut oues occiſionis.Hæc omnia venerũt ſuper nos, & tamẽ tui nõ ſumus obliti.Et ſi rectè facta animũ tibi erigere tentauerint,audies canentẽ.Ne intres in iudiciũ cũ ſeruo tuo,quoniã nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuẽs,& cõfeſtim humiliaberis. Si peccator exiſtẽs de teipſo deſperaueris, audies cõtinuò pſallẽtẽ: Hodie ſi vocẽ eius audieritis,nolite obdurare corda veſtra,& recreaberis ſubitò.Quòd ſi capite diadema geſtaueris,magnáq; præſumpſeris,diſces hic: Quoniã nõ ſaluatur rex propter multã potẽtiã, nec gigas in multitudine roboris ſui: atq; ita modeſtè poteris agere. Diues ſi fueris ac celebris, audies rurſus pſallentẽ:Væ cõfidẽtibus in potẽtia ſua,& in multitudine diuitiarũ ſuarũ gloriãtib⁹. &, Quoniã homo ſicut fœnũ dies eius,& nõ deſcẽdet ſimul poſt ipſum gloria eius,nihilq; magnifacies omnium eorũ quæ ſunt ſuper terram.Quando enim quod omnibus eſt ſplẽdidius,nimirũ gloria & potẽtatus,adeò vileſcit:quid in omni terra relinquetur dignũ, cuius habenda ſit ratio?Sed ĩ mœrore es?Audi quid dicat:Vt quid triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in deũ,quoniã cõfitebor illi. Vides quoſdã præter dignitatẽ celebres haberi? Dic: Noli æmulari in malignantibus, quoniã ſicut fœnũ velociter exareſcent, & ſicut olera virẽtia cito decidẽt. Vides & iuſtos & peccatores ſuppliciis adfici? Audi quod nõ eadẽ ſit vtrobiq; cauſa. Multa ſiquidẽ,inquit,ſunt peccatoris flagella:De iuſtis verò nõ dicit,flagella:ſed,Multę ſunt,inquit,tribulationes iuſtorũ,& ex omnibus eripiet illos dominus. Et rurſus:Mors peccatorũ mala. &,Precioſa in cõſpectu domini mors ſanctorũ eius. Iſta cõtinuò dicito,hinc crudire. Vnumquodq; eñ iſtorum verborum immenſum habet cogitationum

Ibi.101.d. Ibi.103.d. Ibi.8.b. Ibidem. Pſa.114.b. Pſa.18.a. Ibidem. Ibi.103.a. Pſa.43.d. Ibidem.c. Ibi.94.b. Ibi.32.b. Ibid.48.b. Ibi.102.c. Ibi.41.b. Ibi.36.a. Ibi.31.c. Ibi.33.d. Ibidem. Ibi.115.a.

pelagus. Nos enim ſimpliciter illa percurrimus: Si verò quæ dicta ſunt diligẽter perſcrutari volueritis, multas videbitis diuitias. Verum interea & ex dictis imminentes paſſiones ſupprimi poterunt. Quando enim neque inuidere permittunt, neque dolere, aut mœrere intempeſtiuè,neque diuitias reputare, neq; tribulationẽ,neq; paupertatẽ, neq; ipſam etiã vitam alicuius facere, omnibus te paſſionibus liberãt. Pro his autem gratias agamus deo,theſaurúmq; hunc ita vſurpemus, vt per patientiam ac cõſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus, futuriſq; bonis perfruamur:quę nos omnes adipiſci contingat,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,&c.

Homilia XXIX.

PErſuaſum enim & ipſe ego de vobis habeo fratres mei, quòd & ipſi pleni eſtis bonitate,impleti omni ſciẽtia, potentes etiam ad admonẽdum † vos inuicem.] Dixerat:Quoniã quandiu ſum Gẽtium Apoſtolus, miniſterium meum glorificabo.Dixerat:Ne quo pacto fiat,vt neque tibi parcat.Dixerat:Ne ſitis prudentes apud voſmetipſos. Et rurſus: Tu verò quid iudicas fratrẽ tuum?Et quis es,qui ſeruum alienum iudicas? Et reliqua his multò plura.Quoniam igitur ſermonẽ multis locis aſperiorem fecerat,rurſus deinceps medetur, nõ aliter finiens quàm quemadmodum inceperat. Exorſus quippe dixit: Gratias ago deo meo pro omnibus ob id quòd fides veſtra annunciatur in vniuerſo mũdo.Hic verò dicit: Quoniam pleni eſtis bonitate, potẽtes ad admonendum † vos inuicem.] Quod quidem priore illo plus etiam eſt.Et nõ dicit, audiui,ſed perſuaſus ſum,& nõ opus habeo, vt iſtud ab alio diſcã,ſed ipſe ego, hoc eſt, qui vos ita increpo,qui accuſo.Et quòd pleni eſtis bonitate. Hoc ad eam parænefim, quam paulo antè fecerat, reſpicit, quaſi dicat: Quòd admonui, vt infirmos ſuſcipiatis, vt dimittatis,opúſq; dei nõ diſſoluatis: non ideo feci, ꝙ crudeles vos & fratrũ oſores putẽ. Noui ſiquidẽ,quòd pleni eſtis bonitate.Videtur autẽ mihi hoc loco vniuerſalem ita vocare virtutẽ.Et nõ dicit, habetis,ſed pleni eſtis bonitate: & quod ſequitur,eãdẽ auxeſim habet,impleti omni ſciẽtia. Quid eñ ſi benigni quidẽ fuiſſent,quo pacto verò benignitate ſit vtẽdũ,ignoraſſent?Propterea adiecit, impleti omni ſcientia,potentes ad admonendũ vos inuicem.Non ſolùm ad diſcendũ,ſed & ad docendum. *Audacius verò ſcripſi vobis ex parte.* Vide humilem animũ Pauli, vide ſapientiam,quomodo & profundã fecerit inciſionẽ,per ea quæ iã antea dixit, & poſtquã quæ voluit correxit,multo rurſus vtatur remedio.Ad remittẽdũ quippe cõtentionẽ illorũ,vnũ hoc ſufficit, etiã præter illa quæ dicta ſunt, quòd audacius ſcripſiſſe ſe fatetur.Hoc & ad Hebræos ſcribit dicẽs: Perſuaſi ſumus autẽ meliora de vobis dilecti,ſalutiq; propiora,tametſi ad eũ modũ loquamur.Et ad Corinthios iterũ eodẽ modo ſcribit:Laudo vos,inquit,ꝙ in omnibus mei memores eſtis, & traditiones ita ſeruatis, quẽadmodũ vobis illas tradidi.Galatis verò ſcribẽs dicit:Cõfido de vobis,ꝙ nihil aliud ſẽſuri ſitis.Vbique verò in illi⁹ epiſtolis cõſiderationẽ iſtã copioſè licet inuenire,hic autẽ plus etiã q̃ alibi.Erãt ſiquidẽ Romani maiore dignitate præditi, vnde oportebat tumidã illorũ mentẽ ſedare, nõ ſolùm ſtringendo, ſed & remittendo.Nam diuerſimodè hoc facit.Vnde & hic dicit:Audacius ſcripſi vobis. Et neque hoc contentus, adiecit,ex parte: hoc eſt,paulatim. Nec

hic

† ἄλλους, i. alios. non ἀλλήλους, vos inuicẽ. vti & in Paulo legit Eraſm⁹, etiãſi ἀλλήλους magis placet. Supr.11.b. Ibidem.c. Ibid.12.d. Supr.14.b. Supr.1.a. † ἄλλους, i. alios. ἄλλους. Hebr.6.b. 1.Co.11.a. Gala.5.b.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

†ἀρίμα, cōmonefaciens. hic consistit,sed quid dicit?*Veluti submonefaciens*† *vos.*
Nō dicit,veluti docēs vos,neq; veluti admonēs vos?
sed,veluti submonefaciēs vos, hoc est,modicū quid
admonēs. Vides quomodo finis epistolæ prooemio
Sup.1.a cōueniat?Quēadmodū eñ dixerat:Quoniā fides ve-
stra annūciatur in vniuerso mūdo, ita & in fine epi-
stolæ.Nā fides,inquit,vestra ad omnes peruenit. Et
Ibid.b. quēadmodum exorsus scripserat,Desidero enim vi-
dere vos, vt aliquā vobis spiritalē gratiā impertiar,
ad cōfirmādos vos,hoc est,vt cōmunem capiam cō-
solationē:ita & hic veluti submonefaciēs vos,inquit.
De throno quippe præceptorio & hic & illic descē-
dēs, tāquā fratrib⁹,amicis,& æqualib⁹ disserit,id qđ
vtiq; potissimū doctoris est,nimirū sermonem iuxta
auditorū captum & cōmodum variè subinde tracta-
re. Vide itaq; quomodo cum dixisset,audacius verò
scripsi vobis, & ex parte, & veluti submonefaciens
vos:neq; istis cōtētus sit, sed vt humiliorē adhuc fa-
ciat sermonē,subiūxit: *Propter gratiā quæ data est mihi à*
†ἐμαυτῷ id est, mihi ipsi. co. emend. *deo*. Quod & in principio dixit: Debitor sum.Quasi
dicat:Honorē hūc†ab illo]nō rapui,neq; prior in il-
lā prorupi,sed deus hoc ita mādauit, idq; iuxta gra-
tiā,nō tanquā dignū ad hoc decernēs. Nolite igitur
exasperari.Nō eñ ego in vos exurgo. Deus est, qui
Supr.1.b hoc præcepit. Et quēadmodum illic, cui seruio, in-
quit,in euāgelio filij ipsius:ita & hic cū dixisset:Pro-
ἱερουργοῦντα. pter gratiā quæ data est mihi à deo,subiungit: *In hoc*
vt sim minister Iesu Christi in gētes sanctè administrās euāge-
lium dei. Post multam enim dictorum probationē, ad
id quod graui⁹ est,sermonē ducit: nō simpliciter la-
triā,id est, seruitutē ponēs, quēadmodū initiò fecit.
Sed λειτουργίαν & ἱερουργίαν,hoc est, sacrorum admi-
nistrationē.Ipsum enim mihi sacerdotiū est, prædi-
care,& euāgelizare.Hāc offero hostiā,sacerdoti ve-
rò nemo vicio vertit,ꝙ immaculatā hostiam offerre
†Cod. emēdat⁹ habet περιαιρῶν. i. simul et illorum animos cōtrahit, & quòd hostia sint ostendit. satagit.Hæc autē dicens, † & simul illorū mētes eri-
git,ꝙ hostia sint ostendēs,] & quæ ad se pertinēt de-
fendit,eò ꝙ ista in mādatis diuinitus habeat.Machę-
ra siquidē mea,inquit, euangeliū est, prædicationis
videlicet sermo.Causa verò nō est,vt ego glorificer,
vt ego illustris appaream,sed:*Vt fiat oblatio Gētium ac-*
ceptabilis sanctificata per spiritū sanctum. Hoc est,vt ani-
mæ illorū quos instruo, acceptētur. Non enim huc
me deus adduxit tā honoris mei quàm salutis vestrę
gratia. Et quomodo fit acceptabilis Gentiū hostia?
Per spiritū sanctum. Non sola siquidē fide opus est,
sed & cōuersatione spiritali,vt semel datū spiritū cō-
tineamus.Neq; enim lignis, neq; igne, neque altari,
neq; gladio opus est, sed spiritalia sunt apud nos o-
mnia.Propterea omnia facio, ne ignis iste extingua-
tur.Hoc etenim & in mādatis habeo. Quid igitur il-
lis loqueris,quibus nō est opus? Propter hoc ipsum,
inquit,nō doceo,sed submonefacio.Quēadmodum
sacerdos,vt ignē accendat,instat:ita & ego, vestram
oblationem excitans. Et vide,nō dicit, vt fiat vestra
oblatio:sed,vt fiat oblatio Gentiū acceptabilis.Quū
autē Gētium dicit,ipsum orbē,terrā,& mare,in vni-
uersum intelligit,cōtrahens illorū animos,ne videli-
cet dedignētur eum habere doctorē,cuius doctrina
ad fines vsq; totius orbis extēditur, id quod & prin-
Supr.1.a cipio dixit, Quemadmodum & in reliquis Gētibus,
Græcis,& Barbaris,sapiētibus, & insipiētibus debi-
tor sum.*Habeo igitur quod glorier per Christum Iesum in his*
quæ ad deum pertinent. Quoniā quidem seipsum vehe-
menter deiecerat,rursus sermonem erigit, atq; id il-

A lorum gratia faciēs, ne contemptibilis videatur esse
deus.Erigēdo verò sermonē, moris sui nō obliuisci-
tur,cū dicit: Habeo igitur quod glorier.Glorior,in-
quit,nō in me ipso,neq; in nostra diligētia,sed ī gra-
tia dei.*Non enim ausim quicquā loqui eorū,quæ Christus per*
me in obedientiam Gentiū non effecit, verbo & facto,per po-
*tentiam signorum ac prodigiorū,per potentiā spiritus dei.*Neq;
enim poterit quisquā dicere ꝙ fastus meus sint ista
verba.Nā sacerdotij mei symbola, electionisq; mul-
ta possum ostēdere signa, nō tunicas talares, & tin-
tinnabula,quēadmodum habebāt veteres: neq; mi-
tram, & cidarim, sed illis multò horribiliora, † signa †σημεῖα
& miracula.Neq; enim dici potest, quòd ordinatus τέρα.
quidem sim,mandatū verò munus non præstiterim:
imò neq; ego feci,sed Christus, vnde & in ipso glo-
rior,nō pro rebus fortuitis,sed pro spiritalibus.Hoc
B eñ est,quod dixit,in his quæ ad deū pertinēt.Quòd
enim ea quorū gratia missus sum perfecerim, verbá-
que mea nō sint fastus, declarāt miracula & Gentiū
obediētia. Nō enim ausim quicquā loqui eorū quæ
Christus per me,in obediētiā Gentiū,nō effecit,ver-
bo & facto per potentiā signorū ac prodigiorū,per
potentiam spiritus dei. Vide quomodo instet:vt o-
mnia dei esse ostēdat, nihil sui ipsius: Siue enim lo-
quutus quid fuero,inquit,siue fecero, siue miraculū
perpetrauero:omnia ipse,omnia spirit⁹ sanctus. Hęc
verò dicens,authoritatem ostēdit spiritus sancti.Vi-
des quomodo veterū ista sint insigniis mirabiliora,
& horribiliora,siue hostiā, siue oblationē, siue sym-
bola inspicias?Cùm enim dicit,in sermone & facto,
per potentiā signorū & prodigiorum: hoc dicit,do-
ctrinā scilicet,regni dei philosophiā,operū ac ipsius
C cōuersationis ostensionē,excitatos mortuos,dęmo-
nas expulsos,curatos cęcos,salientes claudos, aliáq;
id genus prodigia: quæ quidē omnia in nobis spiri-
tus sanctus effecit. Deinde istorū probationē, quo-
niam hæc nudam quandā habebāt interea sentētiā,
adiungit,nimirum discipulorū multitudinem. Pro-
pterea subdit: *Vt ab Hierusalem, & in circūiacentibus re-*
gionibus ad Illyricum vsque impleuerim euangelium Christi.
Numera itaq; & vrbes,& regiones, & gentes, & po-
pulos,& non solum qui sub Romanis, sed & qui sub
Barbaris sunt. Non enim mihi per solam Phœniciā,
& Syriam,& Ciliciam,& Cappadociam ibis: sed &
quæ retro illas sunt colliges omnia,& Sarracenos,&
Persas, & Armenios, reliquósq; Barbaros. Propter
hoc enim dixit,& in circūiacentibus regionibus, ne
rectā viam solùm publicā,sed & omnē etiam Austra-
D lem Asiam mente percurras.Et quemadmodū acer-
uos miraculorū vno sermone percurrens dixit, per
potentiā signorum & prodigiorū, ita & infinitas vr-
bes,& gentes,& populos,& regiones vno rursus cō-
plectitur verbo,cū dicit,τῷ κύκλῳ,id est,per circuitū,
siue in circūiacentibus regionibus.Procul enim erat
ab omni fastu,atq; ista propter ipsos loquitur,ne ma
gna videlicet de seipsis sentiāt. Et exorsus quidē di-
xit:Vt aliquem fructum & in vobis habeā, quemad- Supr.1.b
modum & in reliquis Gētibus: hic verò sacerdotij
administrandi necessitatē ponit. Nam quoniā aspe-
rius aliquātò loquutus erat, potestatē quoq; suā eò
clarius ostendit. Propterea illic quidem simpliciter
quēadmodū & in reliquis Gentibus inquit, hic verò
omnē quoq; laborem suum adducit,vt illorū vndiq;
fastum succidat.Et nō simpliciter dicit, prædicaue-
rim euāgelium, sed impleuerim euangeliū Christi.
Ita

Ita verò certās euangelizare, vbi non est nominatus Christus. A
Vide rursus aliam hyperbolen, ꝙ non solùm tot po-
pulis euangelium prædicauit ac persuasit:sed ꝙ neq;
ad eos abiit,qui prius fuerant edocti, vsq; adeo scili-
cet abstinuit, quò minus alienis se discipulis ingere-
ret, gloriæq; gratia quod faciebat faceret, vt & stu-
dio voluerit eos maximè docere, qui nōdum audie-
rant de Christo.Non enim dicit,vbi nondum credi-
derant: sed, vbi nondum nominatus est Christus, id
quod plus est.Et quamobrem hoc ita certauit?*Ne su-*
*per alienū fundamentum ædificarem,*inquit. Hæc verò di-
cens,ostendit se quàm alienissimū esse ab inanis glo-
riæ studio,illósq; instruit,ꝙ non gloriæ desiderio,aut
honoris ab ipsis acquirēdi studio,scribere ad eos ꝓ-
posuerit: sed vt ministerium suum impleat, sacerdo-
tiúmq; suum perficiat, tanquam qui salutem illorum
amet. Alienum autem Apostolorum fundamentum B
dicit,non iuxta personæ qualitatem,neq; iuxta præ-
dicationis naturā, sed secūdum mercedis rationem.
Alioqui prædicationes ipsæ alienæ nō erāt,nisi quā-
tum ad mercedem pertinebat. Merces enim laborū
qui ab aliis desudati sunt, aliena erat Paulo. Deinde
ostendit & prophetiā hoc pacto adimpleri,cū dicit:
Esa. 52.d *Quemadmodum scriptum est, Quibus non est annunciatum de*
eo, videbunt: & qui non audierant, intelligent. Vides illuc
adcurrentem vbi plus erat laboris, vbi plus sudoris?
Quapropter & præpeditus sum sæpe,quò minus venirē ad vos.
Vide rursus quomodo finem prooemio conformem
Supr.1.b texat.Nam & principio epistolæ dixit:Quoniā sępe-
numero proposueram venire ad vos,verùm prohibi-
tus sum ad hunc vsq; diem.Hic verò & causam ponit
propter quam sit prohibitus:idq; nō semel,sed & se-
cundò,& sæpenumero.Quēadmodum illic dicit,Sæ C
penumero proposuerā venire ad vos:ita & hîc,Præ-
peditus sum sæpe,quò minus venirem ad vos.Quod
quidem & desiderium illius potissimū exprimit,ꝙ vi-
delicet sæpenumero tentauerit.*Nunc verò quum nō ha-*
beam amplius locum in his regionibus. Vide, ostēdit ꝙ non
gloriæ,quā ex ipsis haberet,desiderio ad eos & scri-
bebat & accedebat. *Desiderium autē habeam veniendi ad*
vos,multis iam annis,quādocunq; in Hispaniam perrexero,spe-
ro fore,vt in itinere videā vos,& à vobis producar illuc,si ve-
stra cōsuetudine prius satiatus ex parte fuero. Ne siquidē nō
multi illos facere videatur,quasi dicat:Quoniam ni-
hil habeo quod agam,propterea venio ad vos,rursus
dilectionis rationē mouet,dicēs: Desideriū venien-
di ad vos multis iam annis habeo. Non ideo venire
cupiui, ꝙ ocium agam, sed vt desiderium quod iam
olim parturio,tandem pariam.deinde ne & istud eos D
rursus inflaret, obserua quomodo illos obstrīgat, di-
cens:quādocunq; in Hispaniam perrexero,spero fo-
re,vt in itinere videam vos. Propterea siquidē istud
posuit, ne sibi nimium placeant. Simul enim & dile-
ctionem suam ostendere vult,& prohibere ne nimiū
glorientur.Propter quod & continuò idem ponit,&
subinde ea quibus vtraq; confirmantur & probantur
conciliat. Vnde & rursus, ne dicant, ergo itineris sui
parergon nos facit,subiungit,vt à vobis producar il-
luc:hoc est,vt vos ipsi mihi testes sitis,ꝙ non propter
vestri cōtemptum, sed ipsa necessitate tractus,trans-
curram. Quoniam verò etiam hoc nonnihil adhuc
videbatur illos contristare,plenius medetur, dicens:
*Si vestra consuetudine primùm satiatus ex parte fuero.*Eo e-
nim quod dicit, vt in itinere vos videam, ostendit q̃
gloriam ab illis nullam quærat. Quòd verò dicit, si

prius vestra consuetudine satiatus fuero: ostendit q̃
amet illorum dilectionem, & non simpliciter amet,
sed vehementer: vnde non simpliciter dicit,satiatus
fuero,sed ex parte.Nullo quippe tēpore impleri po-
tero,aut conuictus vestri satietate adfici. Vides quo-
modo dilectionē ostendat, quando ab illis ad perfi-
ciendum iter suū, licèt plurimum festinet,non tamē
exurrecturū se scribit,donec fuerit expletus?Est autē
hoc magni amoris paterníq; affectus signum, ꝙ ver-
bis adeò feruentibus vtitur.Neq; enim solū dicit,do
nec vos videro,sed & donec expletus vestra consue-
tudine fuero,parentum verba imitās.& initio quidē
dicebat, vt fructum aliquem habeam, hic autem, vt
explear,quæ quidem vtraque attrahentis sunt.Maxi-
mum enim erat illorum encomiō,siquidem fructum
illi ex obediētia daturi erant.Istud autem genuinum
erat amiciciæ illius indiciū.Et Corinthiis scribēs,ita 1.Cor.10.
dixit,Vt vos me deducatis,quocūq; proficiscar.vbi- a.
que dilectionem ostēdens quam erga discipulos ha-
bebat, cui nihil adæquari poterit. Propterea & epi-
stolas exordiēs,perpetuò illinc prooemia ducit:& fi-
niens, in hoc ipsum definit. Quēadmodum enim li-
berorū amans pater, vnigenitū & genuinū filiū dili-
git: ita hic fideles omnes. Vnde & dixit: Quis infir- 2.Cor.11.
matur,& ego non infirmor?Quis scādalizatur,& ego g.
non vror?

Morale.

Oportet autem,vt ante reliqua omnia hoc in se ha-
beat doctor.Vnde & Petro dicebat Christus:Si dili- Ioā.21.d
gis me,pasce oues meas. Christum enim diligens, &
gregē illius vtiq; diligit. Et Mosem tum primùm su-
per populū Iudæorum posuit,quando qua esset in il-
lum beneuolētia,re ipsa iā declarauerat.Dauid quo-
C que simili modo regno inaugurat⁹ est,posteaquā ap-
paruerat q̃ amico esset in populum affectu.Ita quip-
pe iuuenis adhuc,populi causa doluit ac zelauit,vt&
animam suā exponeret,quum videlicet Barbarum il
lū è medio tollebat. Quod verò dicebat:Quid dabi- 1.Re.17.e
tur ei,qui alienigenam hunc interfecerit?nō ideò di-
cebat,ꝙ mercedē exigeret, sed quo sibi crederetur,
& in pugnam cum illo cōmitteretur. Nam quū ade-
pta iam victoria ad regē esset ingressus,nihil de mer-
cede meminit.Et Samuel quoq; benign⁹ erat,& ama-
tor populi.Vnde & dicebat:Absit autē hoc à me pec Ibid. 12.d
catum,vt cessem pro vobis orare dominū. Ita & Pau
lus,imò nō ita,sed multò plus omnibus ardebat erga
subditos,Vnde & discipulos ita erga se animauit, vt
diceret:Si possibile fuisset, oculos vestros eruissetis, Gal.4.b
mihíq; dedissetis.Propterea & Iudæorū doctoribus
D istud ante oīa exprobrat deus,cū dicit:O pastores Is- Eze. 34.
raël.Num pascunt pastores seipsos?Nūquid oues pa a.
scūt?Isti verò contrariū fecerūt.Lac enim,inquit, co Ibidem.
meditis,& lana vos tegitis,& quod pingue mactastis,
oues verò non pauistis. Et Christus optimi pastoris
canonē ferēs dixit: Bonus pastor animā suā ponit ꝓ Ioan.10.b
ouibus. Hoc Dauid sæpenumero multis quidē alibi
locis fecit,tum verò maximè quādo aduersus omnē
populū terribilis illa ira diuinitus demissa sæuiebat.
Vniuersis enim iā propè occisis dicebat:Ego qui pa- 2.Re. 24.
stor sum,peccaui:ego qui pastor sum,malignè egi:illi c.
verò q̃ grex sunt,quid fecerūt?Propterea& in optio-
ne suppliciorū illorum,non famem elegit,non hosti-
lem persequutionē, sed immissam à domino mortē,
per quam sperabat alios quidem bene fore securos,se
verò ante reliquos omnes è medio tollēdū. Hoc ve-
rò quum nō fieret,lamentando dicebat,in me sit ma-

Universidad de Deusto Biblioteca

nus tua. Si verò ad expiandũ facinus non sufficio, sit & aduersum domũ patris mei. Ego enim, inquit, qui pastor sum, peccaui: quasi diceret, Etiã si illi peccassent, ego tamẽ qui illos non correxi, supplicij reus essem. Quãdo verò meum est hoc peccatum, ego vtiq; dignus sum qui pœnas luam. Amplificare siquidẽ crimen suũ volens, pastoris posuit nomẽ. Ita igitur iram Prou.18.c dei sistit: ita sentẽtiam diuinam reuocauit. Tãtum scilicet valet confessio: Iustus enim primũ accusator est suiipsius. Tantum valet cura & compassio optimi pastoris: vellicabãtur quippe viscera ipsius cadẽtib⁹ illis, tanquã si genuini necarẽtur filij. Propterea & precabatur, vt in se verteretur ira dei. Et in occisionis ipsius principio idem vtiq; fecisset, nisi sperasset illã via sua gradiẽtem ad se quoq; venturam. Cùm verò videret istud nõ fieri, istos verò iã depastos, calamitatem illã non tulit amplius, sed magis accensus est, q̃ super Ammon primogenito suo: tum etenim mortẽ sibi non precabatur, nunc autem orat, vt præ aliis cadat. Talẽ oportet esse principẽ, & ob aliorum magis q̃ ob proprias dolere calamitates. Tale etiã quid super puero patiebatur, (Absalomum intelligit.) vt discas illũ puerum non plus dilexisse q̃ subditos. Tametsi enim & scelestus fuerit adolescens & parricida, nihilominus tamẽ dicebat: 2.Reg.18.g. Quis dabit mihi vt moriar pro te? Quis dicis ô beate, omniúmq; hominum mitissime? Occidere te iam studiosè conatus est, innumerísq; malis circundedit, & quando sublatus est è medio, trophæúmq; iam erectum est, tum tu tibi mortẽ optas? Certè, inquit. Mihi quippe victoriã nõ est cõsequutus exercitus, sed adhuc impugnor vehementius q̃ antea, & viscera mihi dirũpuntur nunc multò amplius. Isti itaq; de quibus iam dixi, eos quidẽ qui sibi cõmissi fuerãt, curarunt: beatus verò Abraham, multã rationem etiam eorum habuit, qui sibi concrediti non erant, tantã videlicet vt & grauibus sese periculis inuolueret. Quòd enim non fratris tantũ gratia quod faciebat fecerit, sed & Sodomitarum: in hoc apparet, ꝙ non destitit ab insequutione Persarum illorũ, donec Sodomitas omnes ab illis liberasset. Alioqui licebat erepto fratre secedere: verũ nolebat. Nam omniũ pariter cura tenebatur: id quod & per ea quæ post ista fecit, clarum reddidit. Quum enim non iam futurũ esset, vt Barbarorum illos obsideret exercitus, sed diuinitus impulsa vindicta vrbes illorũ funditus subuerteret, atq; nõ esset amplius vel armorũ, vel pugnæ, vel aciei, sed supplicationis tempus: tantum diligentię pro liberandis illis impendit, quantũ si ipse interiturus fuisset. Propterea & semel atq; iterum, & tertio, imò & sępius ad deum accedit, & ad ipsam naturam confugit dicens: Gen.18.d Ego autẽ terra sum & cinis. & quoniã non ignorabat illos per se iræ dei traditos, ac proditos, propter alios saluari orat, vnde & deus dicebat: Non abscondam à seruo meo Abrahã. vt discamus, q̃ hominũ sit amãs iustus, quámque ab obsecrando vtiq; non destiterit, nisi deus prior destitisset. Et videtur quidẽ pro iustis orare, verũ omnia pro reliquis iniustis facit. Sunt eñ sanctorũ animæ vehementer mites, & hominum amantes, non solũ erga domesticos, sed & alienos, ita vt hanc suam mansuetudinẽ etiam ad animantia bruta extendant. Prou.12.b Propterea & sapiẽs quispiam dixit: Iustus miseretur animarũ iumentorũ suorum: si iumentorum, multò magis hominum. Verùm quoniam pecorum memini, perpẽdamus & ouium pastores illos (De pastoribus Cappadociæ et Libyæ.) qui in Cappadocum regione sunt, qualia & quanta pro pecorũ suorũ custodia patiantur. Illi sæpenumero vniuersum triduũ niue adobruti perdurãt. Dicũtur autẽ & qui in Libya sunt, non minora mala ferre, dum integros menses difficilẽ illã solitudinem, pessimarúmq; bestiarũ plenã vagãdo circumeunt. Si tantum erga pecora diligentiæ impendunt pastores illi, quã quæso, excusationẽ habebimus, quibus rationales animæ cõcreditæ sunt, ꝙ profundũ hũc somnum dormimus? Respirare enim omnino oportebat: quiescere autẽ omnino, & nõ circunquaq; percurrere, innumerísq; etiã mortibus seipsos pro ouibus istis exponere, id demũ nõ est boni pastoris. An ignoras gregis huius dignitatẽ? An illius gratia dominus tuus innumera nõ fecit? An nõ postremò & sanguinẽ suũ fudit? Tu verò requiẽ quęris? Et quid poterit peius esse pastoribus istis? An nõ perpendis ꝙ oues istas circũstant lupi multò amaricatiores ac sæuiores? An apud temetipsum nõ reputas, qua mẽte sit opus ei, qui talẽ pręfecturã sit administraturus? Et homines quidem qui populis præsunt, si quãdo de reb⁹ fortuitis cõsulturi sunt, diebus non contenti, noctes etiã vigilando adhibẽt: nos verò qui pro ipso cœlo certamen habemus, ipso quoq; die dormim⁹? Quis, quæso, ab eo nos supplicio eripiet, qđ istis debetur? Si enim corp⁹ trucidãdũ exponere, si innumeras mortes ferre oportebat: nũquid ad hoc munus tãquam ad nundinas currendum erat? Hæc autẽ non solũ pastores, sed & oues audiant, vt alacriores faciãt pastores, aliud quidẽ nihil, verum omnẽ obediẽtiam animúmq;, cui persuaderi queat, exhibentes. Ita & Paulus præcepit dicẽs: Obedite ducib⁹ vestris, & subditi estote: nã ipsi vigilant pro animabus vestris, tãquam rationem daturi. Heb.13. Quãdo verò dicit, nã ipsi vigilant, innumeros labores, curas & pericula cõplectitur. Bonus eñ pastor & talis qualẽ Christus vult, cum innumeris cõponi potest martyribus. siquidẽ martyr semel propter ipsum moritur: hic verò millies propter gregẽ, si modo talis sit pastor, qualẽ esse oportet. Talis eñ pastor singulis dieb⁹ mori potest. Propterea & vos cognito isto labore, & precibus, & diligẽtia, & animi alacritate, & dilectione nos iuuate: vt & nos vestra, & vos vicissim nostra gloriatio sitis. Nã ideo Christus istud apostolorũ coryphæo, & plus ipsum q̃ reliqui diligenti, cõmendãs & iniungens primũ rogabat, an ab ipso diligeretur, Ioan.21.d vt discas, ꝙ istud sit ante omnia reliqua dilectionis in Christũ positũ signũ. Strenuo siquidẽ animo hîc opus est. Hæc verò mihi de optimis pastoribus dicũtur, nõ de meipso & mei similib⁹: sed si quis talis sit, qualis erat Paulus, qualis Petrus, qualis Moses. Istos itaq; imitemur, & superiores, & subditi. Licet enim & subdito pro parte pastorẽ agere: nempe, domus suæ, amicorum, domesticorum, vxoris, liberorum. Et si ita quæ nos concernunt bene disposuerimus, omnia bona lucrabimur: quæ nos omnes acquirere contingat, gratia & benignitate, &c.

Homilia xxx.

Nunc autẽ proficiscor Hierosolymã, ministrãs sanctis. Placuit enim Macedoniæ & Achaiæ communicationẽ aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt Hierosolymis: nam ita visum est ipsis, & debitores illorũ sunt. (Pauperes sanctorũ, id est, pauperes sanctos, phrasi Hebraica, Erasm. teste.)

Quoniam dixerat, locum in his regionibus amplius non habeo: & desideriũ iam multos annos habeo veniendi ad vos: esset autẽ adhuc aliquantulum tardaturus, Supr.1.b ne putaretur velut irridere eos, causam etiã adiungit, propter quam aduentũ suum differat, & dicit:

Nunc

Nunc autem proficiscor Hierosolymam. Et videtur quidem cũctationis suæ causam dicere, verũ per ista & aliud quiddam agit: nimirum, incitat & illos ad faciendam eleemosynã, diligentiorésque in ea re facit. Nam nisi hoc disponere voluisset: suffecisset vtiq; dicere, Nũc autẽ proficiscor Hierosolymã: iam verò & peregrinationis huius causam adiicit. Proficiscor enim, inquit, ministrãs sanctis: deinde & sermoni huic immoratus, cogitationes etiã mouet dicens: & debitores illorũ sunt. (Etenim si de spiritualibus illorũ participarunt Gẽtes, debẽt & in carnalib⁹ ministrare illis.) *Etenim si spiritualia sua cõmunicauerunt Gẽtibus, debẽt & hæ in carnalibus ministrare illis.* Vt discãt Romani æmulari istos. Propterea & sapientiã Pauli potissimũ admirari oportet, ꝙ hunc consulendi persuadendiq; modum excogitauit. Hoc siquidẽ pacto plus effecit, q̃ si per adhortationis modũ dixisset. Putassent enim cõtumeliosè fieri, si ad sui incitationem Corinthios & Macedonas in medium adduxisset. Propterea sanè illos quidem ita illic hortatur, dicẽs: 2.Cor.8.a Certiores autẽ vos facio fratres de gratia dei, quę data est ecclesiis Macedonię. Rursus & Macedonas per Ibid.9.a istos stimulat: Zelus eñ, inquit, qui ex vobis est, plures excitauit. Per Galatas quoq; similiter hoc facit, 1.Cor.16.a. cũ dicit: Quẽadmodũ percepi ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite: cũ Romanis verò nõ ita, sed dissimulanter magis ac verecũdius. Facit autem hoc & in causa Ibid.14. Cãtic.8.b prędicationis, vt cũ dicit: An ex vobis egressus est sermo dei, siue in solos vos deuenit? 1.Cor.14.f. Nihil eñ tã est forte, quẽadmodũ zelus. Propterea multis in locis hoc Ibid.4.d. ponit: nam & alibi dicit: Quemadmodũ in omnibus ecclesiis ordino. Et iterum: Quẽadmodum vbiq; in Coloss.1.c oĩ ecclesia doceo. Ad Colossenses verò dixit: Quoniam frugiferum factũ est, & augmentatum euangeliũ dei in vniuerso mũdo. Hoc sanè & hic circa eleemosynam facit: & vide q̃ magnificè dictionibus vtatur. Nõ enim dicit: Proficiscor eleemosynã deferẽs, sed ministrãs. Si verò Paulus ministrat, cogita quantum sit quod fit, nimirum, ꝙ doctor orbis deferendũ recipit, & ꝙ ad Romanos peregrinaturus, quódq; illos vsq; adeò videre desiderans, hoc tamen illi præfert. Placuit enim Macedoniæ & Achaiæ, hoc est, ꝓbarunt & desiderarunt cõmunicationẽ quandã facere. Rursus non dicit, eleemosynã, sed cõmunicationem. Illud autẽ aliquam aut quandã, non simpliciter ponit, sed ne videatur illis improperare. Et non simpliciter dicit in pauperes, sed in pauperes sanctorum, duplicẽ faciẽs cõmendationem: vnã à virtute, à paupertate alterã. Et neq; isto cõtẽtus, adiicit: & debitores illorũ sunt. deinde ostẽdit quomodo sint debitores. Etenim, inquit, si spiritualia sua cõmunicauerũt Gentibus, debẽt & hæ in carnalibus ministrare illis. Quod autẽ dicit, hoc est, propter Iudęos venit Christus. Ioan.4.e Illis qui ex Iudæis sunt, omnia erãt promissa, ex ipsis est Christus, vnde & dixit: Ex Iudęis est salus. Ex illis sunt Apostoli, ex illis prophetę, ex illis omnia bona de quibus omnibus participauit orbis. Itaq; si de maioribus participastis, inquit, cœnáq; quæ illis erat instructa accedẽtes, propositis eduliis iuxta euãgelij parabolã freti estis: debetis & carnalia cõmunicare, tradereq; illis. Et non dixit communicare, sed ministrare, in locum ministrorum illos ponens, eorúmq; qui regibus tributa persoluunt. Neq; dixit, in carnalibus vestris, quemadmodum de spiritualibus illorũ. Spiritualia quippe illorũ sunt, carnalia verò non horum solũ, sed cõmunia omnium. Pecunias enim omnium esse iussit, non solũ possidentium. *Hoc igitur vbi perfecero, & obsignauero illis fructum hunc.* Hoc est, velut in regia promptuaria detulero, tanquã in asylum, locúmq; securum. Et non dicit, eleemosynã, sed rursus fructũ, vt ostendat lucrum acquirere contributores. *Reuertar per vos in Hispaniam.* Hispanię rursus meminit, vt ostendat q̃ impiger, quámq; feruidus sit erga illos. *Scio nanque quòd vbi venero ad vos, cum plenitudine benedictionis euangelij Christi venturus sim.* Quid est, in plenitudine benedictionis? De pecuniis videlicet dicit, aut de omnibus simpliciter virtutibus. Benedictionẽ siquidem vt plurimum eleemosynã consueuit dicere, vt cũ dicit, tanquam benedictionem, non velut auariciam. 2.Cor.9.b. Erat autẽ mos vetus rem hãc ita vocare: quoniam verò hic adiecit, euangelij, propterea dicimus, nõ de pecuniis solũ hic dici, sed & de omnibus, quasi dicat: Scio autem ꝙ vbi venero, videbo vos in omnibus probatos bonísq; frugibus fœcundos, & innumeris laudibus dignos iuxta euangelium. Est autem hoc admirandi consilij genus, ꝙ encomiis eos præoccupat. Quãdo siquidem per modum adhortationis hoc facere detrectat, ad hunc correctionis modum confugit. *Obsecro autem vos per dominum nostrũ Iesum Christum, & per dilectionem spiritus.* Iterum hic Christum & spiritum proponit, patris autem nequaquam meminit. Hæc verò in hoc dico, vt quãdo videris ipsum patrem & filiũ, aut patrem solum sine filio, sinéq; spiritu cõmemorare, nihil mouearis. Et non dixit spiritum, sed, dilectionem spiritus. Quemadmodũ enim mundũ dilexit Christus, & pater, ita & spiritus. Quid verò est quod obsecras? dic quæso. *Vt me laborantem adiuuetis precationibus pro me ad deum, vt liberer ab incredulis in Iudæa.* Magnum illi certamen propositum erat, vnde & illorum preces implorat: non dicit autem vt ad conflictum cõmittar, sed vt liberer, quemadmodum Christus iussit: Orate, ne intretis in tentationem. Matt.26.d. Hęc verò dicens, significat malos quosdam esse lupos molestos sibi & insidiantes, magísq; feras rabidas, quàm homines. Ex hoc verò & aliud struit, nimirũ vt ostendat, q̃ iustè ministeriũ hoc sanctis pręstandum susceperit, siquidem tot adhuc & tanti erant in Iudæa increduli, vt pro se orari velit, quo ab illis liberetur. Igitur qui in medio tantorum hostium viuebant, quid aliud erant q̃ fame perituri, nisi aliunde iuuarentur? Necessariò igitur aliunde illis adferebatur. *Vtque ministerium hoc meum acceptum sit sanctis.* Hoc est, vt grata sit victima mea, vt cum alacritate quæ data sunt, suscipiantur. Vides quomodo rursus dignitatẽ suscipientium extollat, siquidem tantis precibus agendum, vt quæ mittuntur suscipiant? Ex hoc verò & aliud quiddam ostendit, nempe, ꝙ non sufficiat eleemosynã dedisse, ad hoc vt accepta sit. Quando enim ex necessitate quis & coactè, quando ex iniustitia, quando ex vanæ gloriæ studio eleemosynam tribuit, perit omnis fructus. *Vt cum gaudio veniam ad vos per voluntatem dei.* Quemadmodũ & in ipso principio dixit: Supr.1.a. Si quomodo tandem aliquando prosperum iter contingat in voluntate dei, vt veniam ad vos: ita & hic ad eandem voluntatẽ confugit, & dicit: Quoniã ad hoc festino. & inde liberari opto, vt confestim vos videam, videámq; cum voluptate, ne vnam quidẽ inde mœsticiam contrahens. *Vnáque vobiscum refociller.* τὸ ἀτυφεῖν Vide quomodo rursus modestiam ostẽdat. Non enim dicit, vt vos doceam & instruam, sed, vt vnà vobiscum refociller. Iam cũ talis fuerit certator ille, ac pugnator: quomodo dicit, vt vnà vobiscũ refociller? Gra-

Universidad de Deusto Biblioteca

tificatur eis etiam hoc pacto, alacrioréſq; reddit, dū præmiorū participes facit, oſtendens eos quoq; certare & laborare. Deinde quod nunquam nō facit, & precationē parænesi ſubiungit, dicens: *Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis, Amen. Commendo autē vobis Phœben ſororem, quæ miniſtra eſt eccleſiæ Cenchrenſis.* Vide quātum illam honoret: nam illā & ante reliquos omnes cōmemorat, & ſororem vocat. Nō eſt autem modici momenti, Pauli ſororem vocari. Dignitatem quoq; adiicit, miniſtram illam vocans. *Vt illam ſuſcipiatis in domino, ita vt decet ſanctos.* Hoc eſt, propter dominum, vt honore potiatur apud vos. Nam qui propter dominum ſuſcipit, etiā ſi non magnū quempiam ſuſcipiat, diligenter tamen ſuſcipit. Cùm autē illa ſancta etiā eſſet, perpende quanta fuerit habēda ſolicitudine & cura. Propterea & adiicit, ita vt decet ſanctos, vt decet eos qui tales ſunt ſuſcipi, nam duplici nomine à vobis curari debet, primò ꝙ Chriſti eſt, vt Chriſtus in ea ſuſcipiatur: deinde quòd & ſancta eſt. *Et adſitis ei, quacunque in re opera veſtra eguerit.* Vides q̃ caueat, ne odioſum quid loquatur? Non enim dicit, vt liberetis illā, ſed vt quod poteritis illi adferatis, manúſq; porrigatis, vbicunq; vobis opus habuerit: non in quibuſcunq; illa ſit, ſed in quib⁹ opera veſtra eguerit. Egebit autem illic, vbi vos domini eſtis. Deinde laudem rurſus ineffabilem adiungit: *Ipſa ſiquidem multis adfuit, & mihiipſi.* Vides prudentiam? Primū quidem encomia, deinde mediam immiſcet quam exigit conſolationem: poſt rurſus encomia ponit, vtrinq; neceſſitatem beatæ illius mulieris laudibus ornās. Quomdo enim beata non eſſet, quæ tantis potitur à Paulo teſtimoniis, quę etiam illi auxilio potuit eſſe, qui ipſum orbē inſtruebat & corrigebat? Hoc enim colophonis vice eſt bonorū illius, vnde & poſtremo loco ab Apoſtolo ponitur, cū dicit, & mihiipſi. Quid eſt autē illud, & mihiipſi? Orbis prædicatori tanta patienti, innumeros adiuuanti. Imitemur igitur ſanctā iſtam & viri, & mulieres, & eam quoq; quæ cum viro ſuo, poſt iſtam ponitur. Qui ſunt illi? *Salutate Priſcillam, & Aquilam coadiutores meos in Chriſto Ieſu.* Horum virtuti & Lucas teſtimoniū dedit, nimirū quando dixit, & manſit apud eos Paulus. Erant enim artis ſcenofactoriæ. Ad hæc quādo oſtēdit quomodo Apollo diſcipulum mulier ad ſe ſuſceperit, viámque domini inſtruxerit. Magna quidē & iſta ſunt, verum multò maiora ſunt quæ Paulus dicit. Quid dicit? Primū cooperarios ſuos vocat, oſtendēs illos in laboribus illis & periculis ineffabilibus cōmunicare ſecum: deinde dicit, *Quoniā pro anima mea ſuam ipſorum ceruicem ſuppoſuerunt.* Vides cōſummatos martyres? Veriſimile ſiquidem eſt ꝙ innumera fuerint ſub Nerone pericula, quando & præcipiebatur, vt omnes Iudæi vrbe Roma pellerētur. *Quibus non ego ſolus gratias ago, ſed & omnes eccleſiæ Gentium.* Hoſpitalitatem hic, pecuniarúmq; miniſterium ſignificat: celebrans eos ꝙ & ſanguinem ſuum effuderint, & omnem ſuam ſubſtantiam communē propoſuerint. Vides generoſas mulieres, quas in virtutis curſu nihil impediuit naturæ imbecillitas? Et valde meritò: In Chriſto Ieſu ſiquidē non eſt maſculus, non eſt fœmina. Et quod de priore dixit, hoc & de iſta ponit: nā & de illa dixerat: ipſa quippe multis adfuit, & mihiipſi: & de iſta rurſus, Quoniā nō ego ſol⁹ gratias ago, ſed & omnes eccleſiæ Gētium: nam ne videatur adulando iſta dicere, alios quoq; teſtes mulierib⁹ iſtis multò plures, adducit, dicēs: *Item, quæ in domo illorū eſt eccleſiam.* Ita quippe probati erāt, vt & domum ſuam eccleſiam facerēt, tum quia quoſuis fideles facerent, tū quia peregrinis ipſam quibuſuis aperirēt. Neq; enim ſimpliciter domos conſueuit vocare eccleſias, niſi multa pietas, multúſq; timor dei in illis radicatus eſſet. Propterea & Corinthiis dicebat: Salutate Aquilā, & Priſcillā cū eccleſia, quæ eſt in illorū domo. Et de Oneſimo ſcribēs dicit: Paulus Philemoni, & Amphiæ dilectæ, & quæ eſt in domo tua eccleſiæ. Licet enim & ei qui in matrimonio eſt celebrē eſſe & generoſum: ecce & illi in matrimonio erāt, & vehemēter illuxerūt, tametſi exercitium ipſorū ſplendidū nō eſſet. Erāt enim ipſi ſcenofactoriæ artis, verū omnia illa virtus obſcurauit, ſupráq; Solē illuſtres effecit, vt neq; artificiū obſcurum, neq; cōiugium aliquo eſſet damno: verū dilectionem quam Chriſtus exquiſiuit, præſtiterunt. Maiorem enim dilectionem nemo habet, inquit, quàm vt animam ſuā ponat quis pro amicis ſuis: & quod ſignum eſt diſcipuli Chriſti, hoc habuerunt: acceperunt enim crucē, & ſecuti ſunt Chriſtum. Si enim pro Paulo iſta fecerunt, multo magis pro Chriſto eam oſtenderunt fortitudinem.

Cap. xvi. — ἀνεπαχθῶς. — Act. 8. a. — Gala. 3. c — 1. Cor. vlt. d. — Ad Philemonē. a. — Ioan. 15. b

Morale.

Iſta audiāt & diuites, & pauperes. Si enim qui manibus ſuis victū quærebant, officinæq; præerant, tantam oſtēderunt largitatem, & multis eccleſiis eſſent vtiles: quā veniam habebunt diuites, & pauperes deſpicientes? Nam illi quidem neq; ſanguini ſuo pepercerūt, vt deo placerēt: tu verò modicis pecuniis parces, tuam ipſius animā ſæpenumero cōtemnens? Verùm erga doctorem quidem tales illi fortè fuerūt, erga diſcipulos verò non item? ſed non eſt ꝙ hoc dicatur. Nam & eccleſiæ Gentium, inquit, illis gratias agunt: tametſi enim eſſent ex Iudæis, ita tamē ſyncerè credebāt, vt & Gentibus ad fidē conuerſis omni alacritate miniſtrarēt. Tales oportet eſſe mulieres nō in tortis crinib⁹, aut auro, aut veſtimēto ſumptuoſo: ſed talibus factis adornatas & conſpicuas. Quænam dic quæſo, regina adeò ſplenduit, quænam ita venerāda fuit, queadmodū ipſa tabernaculorū textoris vxor? Illa in ore eſt omniū, non decem, non viginti annos, ſed vſq; ad Chriſti aduētum. Et hanc in talibus prædicant omnes, quę illi plus adferūt ornamenti q̃ diadema regium poſſet. Quid enim maius, quid par eſſe poterit, ꝙ mulier illa Paulo fuerit adiumento? Quòd propriis periculis doctorē orbis conſeruarit? Obſerua itaq; quot & quantæ reginæ in obſcuro ſint ſilentio, dū interea tabernaculorū textoris vxor vbiq; cū ſuo tabernaculorū textore circunfertur, mulieríſque illius gloria quatenus terrā Sol iſte cōtuetur, eatenus diſcurrit. Totus ſiquidē orbis, & Perſæ, & Scythæ, & Thraces, & qui in extremis habitant, mulieris huius philoſophiā venerantur, beatáq; dicunt. Quantas diuitias, quot diademata, quot veſtes purpureas cū gaudio non proiiceres, quatenus tale teſtimoniū acquireres? Neq; enim eſt ꝙ quis dicat: in periculis quidē illi fuerunt & in pecuniis largi, prædicationem verò neglexerunt: nā propterea cooperatores & coadiutores ſuos illos vocat. Nec veretur vas illud benedictionis, mulierē coadiutricē ſuam vocare, ſed & gloriatur in eo. Naturā quippe fœminei ſexus non aſpicit, ſed voluntatē coronat. Quid ſplendori huic adæquari poterit? vbi nūc veſtræ ſunt diuitiæ, quas vbiq; diffunditis? Vbi nūc facierum ornatus? Vbi vana gloria? Diſce mulieris huius ornatum, non corpori circundatum,

1. Tim. 2. d

cundatum, ſed animam ornantem, nunquam depoſitum, non in arca, ſed in ipſo cœlo reconditum. Vide illorū circa prædicationē laborem, in martyrio coronam, in habitibus honeſtatis ſtudiū, dilectionē erga Paulum, erga Chriſtum amorē. Confer nunc iſtis tua, ſtudiū pecuniarum, certamē ſcortorum, contentionem pro vili gramine: & tunc videbis quinā illi, quis verò tu ſis: imò non ſolū confer, ſed & æmulare mulierē, depoſitóq; vilis fœni onere, (hoc enim eſt veſtimentorū ſumptus) ornatum accipe cœleſtem, & diſce† vnde tales facti ſint, qui circa Priſcillam erāt. Vnde facti ſunt?] Biennium Paulum habuerūt hoſpitio. Quid biennium illud in animis illorum nō feciſſet? Quid ergo itaq; faciam, ꝙ Paulum non habeo? Si volueris, plenius illū habebis, q̃ illi. Neq; enim aſpectus Pauli tales illos fecit, ſed verba. Itaq; ſi volueris, & Paulum, & Petrū, & Ioānem, & prophetarum omnium chorum cum Apoſtolis continuò tibi loquentem, tecúmq; cōuerſantem habebis: Accipe beatorū illorum libros, ſcriptáq; eorum cōtinuò interpella: illa quippe efficere poterūt, vt ſis inſtar vxoris ſcenofactoris. Et quid dico Paulū? Siquidē volueris, habebis & ipſum Pauli dominū. Per Pauli quippe linguā & ipſe tibi loquetur. Rurſus illū & aliter ſuſcipere poteris, nempe quādo eorum curā habueris, qui in illū credūt: ita poteris abeūtibus illis multa habere pietatis monumēta. Poterit enim & mēſa in qua comedit ſanct⁹, & cathedra in qua ſedit, & lect⁹ in quo iacuit, etiā digreſſo illo ſuſceptorē illius compūgere. Quomodo putas † Somanitim] illā compungi in conclaue illud ſuperius, vbi māſerat Elizęus, ingreſſam, mēſámq; & lectū, in quo ſanctus ille iacuerat, vidētem? Quantā inde pietatem concipit? Neq; enim niſi hoc fuiſſet, puerū proieciſſet mortuum, ſi non multū vtilitatis inde tuliſſet. Si enim nos poſt tātum temporis illuc ingreſſi, vbi Paulus māſit aliquādo, vbi vinctus fuit, vbi conſedit & diſſeruit, alacres quodammodo reddimur, & ad memoriam diei ab ipſis locis mittimur: quid nō patiētur rebus adhuc recētibus, qui cū pietate ſanctos hoſpitio ſuſcipiūt? His itaq; cognitis ſuſcipiamus ſanctos, vt ſplēdeat domus, vt liberetur à ſpinis, vt portus fiat domiciliū. Et ſuſcipiamus itaq;, & pedes illorū lauemus. Non es Sarrha melior, neq; generoſior, aut ditior, etiā ſi regina fueris. Trecentos illa & decem & octo vernaculos habebat, quando & duos pueros habere, diuitiæ erant. Et quid dico trecentos ac decē & octo famulos? Vniuerſum orbē in ſemine & diuinis promiſſionibus poſſidebat, amicū dei habebat virū, deum ipſum tutorem, id quod omni regno maius erat. Veruntamen licet in tanto eſſet ſplēdore tantáq; gloria: ipſa tamē & farinam miſcebat, & reliqua adminiſtrabat omnia, veſcētibúſq; rurſus inſtar famulæ ſeruitura adſtabat. Tu quoq; nō es generoſior ipſo Abraham, qui poſt trophæa illa, poſt victorias, poſt honorē quem illi detulerat rex Aegypti, poſt inſequūtionē regum Perſarū, póſtq; illuſtria illa erecta trophæa, quæ famulorū erāt faciebat. Neque reſpicias, q̃ viles appareāt ſancti illi, & pauperes, & pannoſi, qui ſæpenumero ad te deferūtur, ſed vocis iſtius memēto, quæ dicit: Quandiu feciſtis vni ex minimis iſtis, mihi feciſtis. &, Ne cōtemnatis vnū ex puſillis iſtis, quoniā angeli illorum ſemper vident faciem patris noſtri qui in cœlis eſt. Suſcipe ergo illos cum alacritate, qui innumera tibi bona per ſalutationes pacis adferunt. Cum Sarrha etiā Rebeccam, quę & adaquauit, & potū dedit, & hoſpitē intro vocauit omni calcato faſtu: propterea & magna eſt hoſpitalitatis adepta pręmia. Tu verò ſi volueris, maiora etiā accipies: nō enim campi fructum tantūmodo dabit deus, ſed & ipſum cœlū, & quæ illic bona ſunt, & gehennę liberationē, & peccatorū veniam. Magnus eſt enim, vehemēter magnus hoſpitalitatis fructus: ſic & Iothor, tametſi Barbarus eſſet, generum adeptus eſt tanta poteſtate mari imperantē. Bonā enim hāc venationē filiæ illius reti ſuo ceperāt. His itaq; perpenſis, mulierūq; iſtarū conſiderata & virilitate, & philoſophia, præſentē faſtū ſupprime, veſtimentorū ornatum, deauratorū vaſorū ſumptū, odoramētorum vnctionem, infractiorem illam & delicatiorem modulatúmq; greſſum relinque, omnémq; eam curam ad animam transfer, accenſo in mente tua cœlorū deſiderio. Nam ſi te cœli ceperit amor, videbis & cœnū eſſe & lutum hæc omnia, ridebíſq; quæ nūc admiraris. Nequit enim mulier ſpiritualibus adornata virtutibus, ridiculū iſtum ornatum quærere. Proiectis igitur his omnibus, quæ & forenſiū mulieres, & ſaltatrices, & tibicinæ, multa ambitione ſectantur: philoſophiam ambi, hoſpitalitatem, & cōtinuas preces. Meliora ſunt iſta veſtibus deauratis, lapidibus precioſis, inauribúſq; honeſtiora. Hæc & apud homines ꝓbatum faciūt, & à deo magnā tibi adferunt mercedem. Hic eſt eccleſiæ ornatus, ille theatrorū: hic cœlis dignus, ille equis & mulis. Ille & mortuorū corporibus circundatur, hic verò in ſola ſplendet anima, in qua Chriſtus habitat. Hanc itaque mundiciem poſſideamus, vt vbiq; venerandi ſimus & nos, & Chriſto placeamus in ſecula ſeculorum, Amen.

τὴν ἐν τοῖς σχήμασι φιλοτιμίαν. — † Vnde tales facta ſit Priſcilla, vnde igitur facta eſt? — & c. in ſingulari numero poni poſſunt. — † Sunamitidē latini dicere ſolent, ſicuti & hic prius fecit homi. xxi. — Sarrha. — Gen. 18. a. — Mat. 25. d — Ibid. 18. a — Iothor apud Septuaginta qui nobis Iethro, ſocer Moſi. Exod. 2. & 3.

Homilia xxxi.

SAlutatē Epænetum dilectum meum, qui eſt primitiæ Achaiæ in Chriſto. Multos putamus etiam eorum qui de vehementer diligentibus eſſe videntur, hanc epiſtolæ partem tanquā ſuperfluā nihilque magni momenti habētem, prætercurrere. atque hoc ipſum in genealogia quæ in euāgelio cōtinetur, ipſis euenire arbitror. Quoniam enim nominū quorundā eſt catalogus, nihil arbitrātur ſe magni ex hoc loco lucrifacturos. Et aurifuſorum quidem pueri, minuta etiā fragmenta curioſè cōquirunt, iſti verò tantas auri maſſas negligūt. Ne hoc itaq; patiantur, ſufficiunt quidē quæ dicta ſunt ab iſta ſocordia illos abducere. Quòd enim etiam hinc non parum ſit lucri, oſtendimus & ex iis quæ iam dicta ſunt, quibus alloquutionib⁹ ſcilicet animas veſtras excitauimus. Tentabimus autem & hodie eundem hunc ipſum locum diligenter ſcrutando rimari. Eſt enim & in nudis hiſce nominibus magnum inuenire theſaurum: nam ſi didiceris qua ratione Abraham ita vocatus ſit, qua ratione Sarrha, qua ratione Iſraël, quā Samuël, multarum rerum hiſtorias & hinc inuenies. Poteris autē & à temporibus, & à locis hoc ipſum congerere. Diligēs quippe lector & hinc diteſcet, remiſſus verò ac negligens etiam à vehementer manifeſtis nihil lucri capiet. Nam Adæ nomen non modica philoſophia nos imbuet: idem faciet & filij ipſius, & vxoris, & aliorum plurium. Multarum ſiquidem rerum monumenta ſunt nomina, & diuinam beneficentiam, & mulierum † conſtantiam] oſtendentia. Nam quæ ex dono dei conceperant, ipſæ & pueris natis nomina imponebant. Sed quid nunc de nominibus philoſophamur tātis reb⁹ cogitādis neglectis, multis etiā ne

† εὐτονίαν, vel εὐτοκίαν. i. fœcunditate.

librorum quidẽ nomina tenẽtibus?Veruntamẽ neq; A
sic intermittenda nobis fuerit talium diligentia. De-
Mat.25.c bebas enim,inquit,argentũ deposuisse ad nummula-
rios.Quapropter etiã si nemo sit qui recipiat,qđ no-
strũ est faciamus,ostẽdentes nihil in scripturis super-
fluum,nihil frustra prolatũ esse. Nam siquidem nihil
haberẽt ista quod prodesset, epistolæ vtiq; nõ essent
adiectę,neq; Paulus ea scripsisset,quæ quidẽ scripsit:
sed sunt quidam ita rudes mechanici & dissoluti, cœ
lisque indigni,vt non solùm nomina, sed & integros
libros superfluos esse ducant,vt Leuiticũ,vt Iesum,&
reliquos plures.Ita & vetus testamẽtum multi rudiũ
reiecerunt,&ab hac praua cõsuetudine vlterius pro-
gressi,multa etiã ex nouo absciderũt. Verùm horum
tanquã ebriosorum & carni viuentiũ,non multa no-
bis erit ratio.Si verò quis philosophiæ amator,spiri-
tualísq; auscultationis amicus,audiat,q̃ non sint fru- B
stra & inaniter posita quæ in scripturis videntur esse
minuta,quámq; & vetera multũ frugis adferãt.Om-
Supr.15.a nia enim illa typi sunt, & ad nostrã admonitionem,
1.Tim.4.d. inquit,conscripta.Propterea & ad Timotheum scri-
psit:Attẽde lectioni,adhortationi, in omniũ librorũ
lectionem iniiciens hominẽ,tantum habentem spiri-
tus,vt & dęmonia expulerit, & mortuos excitauerit.
Persequamur itaq; proposita.Salutate Epænetum di
lectum meum.Licet ex hoc loco videre, q̃ discretim
suas vnicuiq; laudes admetiatur. Neq; enim modica
est laus ista,sed & vehemẽter magna,& multæ virtu-
tis declaratiua,ꝙ Paulum habet dilectũ, qui non te-
merario gratię affectu,sed iudicio diligere nouit.De-
inde & aliud encomiũ adiungens,qui est,inquit,pri-
mitiæ Achaię.Aut enim hoc ideo dicit,quòd is reli-
quos omnes credendo pręuenerit,ac veluti præsilie- C
rit:id quod nõ modicæ laudis fuerit: aut ꝙ plus pie-
tatis ostenderit,q̃ reliqui omnes. Propterea cùm di-
xisset,qui est primitiæ Achaiæ,nõ quieuit:sed ne mũ
danam suspiceris gloriã, adiecit:in Christo. Si enim
in ciuilibus negociis priores obtinẽs magnus esse vi-
detur & illustris: multò magis in istis. Itaq; quoniam
verisimile erat ipsum humili esse genere: verã ponit
nobilitatẽ & præeminentiã,hinc istum ornãs. Et nõ
solùm Corinthiorũ, sed & vniuersæ gentis eum pri-
mitias esse dicit,tãquã qui porta sit & introitus alio-
rum factus.Talium autẽ merces nõ est modica: nam
&ex aliorom benefactis multã retributionem capiet
qui eiusmodi est, vtpote quĩ & ipsis suo prĩcipio mul
tùm cõtulerit. *Salutate Mariam,quæ multùm laborauit erga vos.* Quid hoc?Rursus coronatur mulier & prædi-
catur.Rursus cõfundimur viri, imò nõ solũ confun- D
dimur,sed & honestamur. Honestamur siquidẽ ꝙ ta-
les apud nos sunt mulieres:cõfundimur autẽ ꝙ adeò
longè ab illis post terga relinquimur viri: verũ si di-
dicerimus vnde illæ ornentur, mox & nos illas asse-
quemur.Vnde itaq; ornãtur?Audiãt & viri & mulie-
res nõ ab armillis,nec à monilibus, neq; ab eunuchis
& ancillis, nec à vestibus auro intertextis: sed à per-
pessis pro veritate sudoribus.nam dicit, Quæ multũ
laborauit erga vos.Non erga seipsam solũ,neq; erga
propriã virtutẽ:id quod multę mulieres nunc quoq;
faciunt,& ieiunantes,& humi iacentes, sed & erga a-
lios,Apostolorum & euangelistarum suscepto cursu.
1.Tim.2.d. Quomodo ergo alibi dicit: Mulieri verò docere nõ
permitto?præsidentiam quę fit in medio ecclesię illi
prohibet,sedémq; in pulpito,non doctrinæ verbum.
Nisi enim hoc esset,quomodo virum infidelẽ habẽti

A diceret:Quî enim nosti mulier, num virum saluatura 1.Cor.7.d
sis?Quomodo commisisset vt pueros admoneret,di-
cẽs:Saluabitur autem per liberorum generationem, 1.Tim.2.d
si manserit in fide,& dilectione, & sanctificatione cũ
castitate?Quomodo Apollo Priscilla instruxit? Non Act.18.g
itaq; eam disputationem doctrinæ quæ ad priuatum
vsum pertinet amputando hoc dicit, sed eam quæ in
medio fit & in cõmuni theatro,quę ipsis cõgruit do-
ctoribus.Et rursus si vir fidelis fuerit, ac valde absolu
tus,qui docere vxorem possit,si ipsa sapiẽtior fuerit,
docere & corrigere nõ ꝓhibet.Et nõ dicit,quę mul-
ta docuit,sed quæ multũ laborauit:ostendens ꝙ cum
sermone & alia quæ exiguntur,administrauerit, ni-
mirum quæ attinẽt ad pericula,pecunias,peregrina-
tiones.Erãt enim mulieres illę leonibus feruẽtiores,
participantes & cũ Apostolis in laboribus prædica-
tionis gratia subeũdis.Vnde & simul peregrinabãtur
B cum illis,& reliqua administrabant: & Christũ quo-
que sequebãtur mulieres,quę ex sua substantia mini-
strabant,adiumentóq; erant præceptori.*Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos.*Videtur quidẽ & hoc
encomij vice dici,verũ qđ sequitur maius est. Quod
est autem illud? *Et concaptiuos meos.* Hoc demum ma-
gnificentissima corona, hoc magnifica deprędicatio
est:& vbi captus fuit Paulus,vt hic dicat, cõcaptiuos
meos?Captiuus quidẽ non fuit,captiuis tamen mul-
tò grauiora passus est: nõ solùm abalienatus à patria
& domo,sed & cũ fame,continua morte,innumerís-
que aliis decertans.Nam istud in captiuo solũ est gra
ue:ꝙ à domesticis abalienatus pro libero sępenume-
ro fit seruus.Nemo autem verbis consequi valeat syl
uas illas tentationũ quas sustinuit beatus iste,iactatus
C & circũactus,flagellatus,ligatus,lapidat⁹,submersus,
ĩnumeros habẽs insidiatores. Et captiui quidẽ post-
eaquã abducti sunt,neminẽ amplius hostẽ habẽt:sed
&subinde multa curatione potiũtur ab eisipsis à qui-
bus capti sunt. Hic verò in mediis hostibus cõtinuò
circunquaque versatus,vbique iacula, hastas acutas,
acies, & pugnas vidit. Quoniã igitur verisimile est &
istos in multis illi periculis communicasse, cõcapti-
uos suos eos vocat.Quẽadmodum & alibi dicit:Ari-
starch⁹ cõcaptiuus meus.Deinde & alia laus:*Qui sunt* Coloss.4.b
insignes inter Apostolos. Atqui & Apostolos esse hoc ip
sum magnũ est: Inter illos verò & insignes esse, per-
pende quantũ sit encomiũ. Ab operibus autẽ & re-
bus bene gestis insignes erant.Papę,quanta fuit mu-
lieris huius philosophia,vt & Apostolica appellatio-
ne digna sit habita: & neq; hic consistit, sed & aliud
D rursus encomiũ adiicit, dicens: *Qui etiã ante me fuerunt in Christo.*Nam & hæc maxima est commẽdatio præ-
siliisse,& ante alios venisse. Contemplare verò mihi
sanctã hanc animam,q̃ pura sit ab omni vanæ gloriæ
desiderio.Post tantã enim ac talem gloriã, alios sibi
præponit:non dissimulans ꝙ post illos venerit, neq;
erubescens hoc apertè cõfiteri. Et quid miraris ꝙ in
hoc non confunditur, quando & priorẽ vitam suam
manifestare & diffamare non detrectat, blasphemũ
ac persequutorẽ seipsum vocans? Quoniã igitur non
habebat quibus aliis illos hinc præponeret, quæsiuit
qui post alios venisset,nimirũ seipsum,& reperit etiã
quam hinc eis laudem contexeret,dicens:Qui etiam
ante me fuerunt in Christo. *Salutate Ampliam dilectum meum.* Rursus & istum à dilectione commendat. E-
rat enim dilectio Pauli propter deum, innumera ha-
bens bona. Si enim magnum est à rege diligi,à Paulo
diligi

diligi quãtínam est encomij? neq; enim nisi multam A
virtutem possedisset, in amorẽ sui ipsum attraxisset.
Sciebat enim in malicia & iniquitatibus viuẽtes, nõ
solũ nõ diligere,sed & anathematizare, vt quãdo di-
1.Cor.16.d. cit:Si quis non diligit dominũ Iesum Christum,ana-
Gala.1.b thema esto. Et si quis vobis euangelizauerit præter-
quã quod accepistis,anathema esto.*Et Vrbanũ cooperarium meũ in Christo.* Maius est illo istud encomiũ: nam
& præcedens in se complectitur. *Et Stachyn dilectum meum.* Rursus & hunc ab eisdem coronat. *Salutate Apellam probatũ in Christo.* Huius laudi nihil par est,ni-
mirum irreprehensibilem esse, nihilq; prorsus in re-
bus ad deũ pertinentibus damni dare.Cum enim di-
cit,probatum in Christo,omnem virtutem recenset.
Et cuius gratia nusquã dicit,herum meum, hunc vel
illum,& dominũ meum? Quoniam ea encomia quæ
ponit,illis maiora sunt. Illa siquidẽ honoris tantum- B
modo sunt,hæc verò virtutis. Deinde & hoc ipso il-
los honorauit,ꝙ nõ quasi contingẽter aut obiter po-
suit,quemadmodũ multos inferiorum cum sublimi-
bus & magnis salutauit.Salutando siquidem,& cum
aliis salutando,idq; in eadem epistola, omnes simili-
ter honorauit.Quòd verò quę cuiusq; separatim sunt,
ponit,cuiusq; nobis virtutem separatim etiã ob ocu-
los exhibet: ne videlicet & inuidiam pareret, si illos
quidẽ honoraret,istos autẽ non itẽ: néve socordiam
& confusionem generaret,si omnes eodem honore,
non eodẽ dignos afficeret.Vide ergo quomodo rur-
sus ad celebres mulieres cõuertatur.quũ enim dixis-
set:*Salutate eos qui sunt ex Aristobuli familiaribus, & Herodionem cognatum meũ, & qui sunt ex Narcissi familiaribus.*
Quos fortè verisimile est,nõ tales fuisse,quales prio-
res. Propterea neq; omnium nomina commemorat, C
competens illis encomium præbẽs,nimirum ꝙ fide-
les sint.Hoc enim est quod adiungit: *Qui sunt in domino.*Rursus ad mulieres conuersa salutatione,dicit:*Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ laborant in domino.*
De illa quidẽ dixerat,quę multũ laborauit erga vos:
de istis autem,ꝙ adhuc laborent.Non est autẽ modi-
cum hoc encomium, nẽpe in operibus copiosẽ ver-
sari:& non solũ operari,sed & laborare.Persidem ve
rò dilectã quoq; vocat,ostendens istis maiorem esse.
Salutate enim,inquit,*Persidem dilectam.* Déq; multo la-
bore testimonium illi fert,cùm addit: *Quæ multum laborauit in domino.* Ita nouit vnumquemq; pro digni-
tate compellare,istos alacriores reddens,ꝙ eos nihi-
lo eorum quæ habent,priuat: sed & minutissimã etiã
excellentiam deprædicat,alios verò diligentiores fa
ciens, atq; hisce istorum encomiis in eundem zelum D
inducens. *Salutate Rufum,electũ in domino,& matrẽ illius ac meam.* Item & hic vniuersa bona,quãdo & filius ta
lis est,& mater talis,& domus plena benedictione,ac
radix fructui cõueniens.Neq; enim simpliciter dicit,
matrem illius:sed,& meã. An non multæ virtutis te-
stimonium mulieri huic exhibet? *Salutate Asyncritum, Phlegontẽ,Herman,Patrobã,Mercurium,& qui cum his sunt fratres.*Hic non respicias,ꝙ istos sine encomiis ponit,
sed ꝙ eos qui omnibus sunt inferiores, salutatione
sua non dedignatur. Imò neq; istud modicæ laudis
est,ꝙ & fratres eos vocat: quemadmodũ & qui istos
sequuntur,sanctos appellat. *Salutate enim*, inquit,*Philologum,& Iuliã,& Neræum,& sororem eius, & Olympam, & qui cum his sunt omnes sanctos.* Quod quidẽ maximæ
dignitatis est,honorisq; ineffabilẽ magnificentiã ha-
bens. Deinde ne prorsus quicquã contẽtionis páre-

A ret,ꝙ istos quidẽ hoc, illos autẽ isto pacto appellat:
& hos quidem nominatim,istos verò pręter omnem
definitionẽ:ad hæc illos quidẽ cum maioribus enco
miis,hos verò cũ minoribus, per dilectionis æqualẽ
honorem sanctúmq; osculum rursus eos cõmiscet &
coniungit,dicens: *Salutate vos inuicem cum osculo sancto.*
Per hãc pacem omnẽ cogitationem qua possent tur
bari,omnémq; pusillanimitatis occasionẽ reiicit, ne
vel magnus contemnat minorẽ, nec minor inuideat
maiori:sed pellãtur,& contẽptus, & inuidẽtia, oscu-
lo isto omnia mitigãte & adæquante.Propterea non
solum salutare illos ad hunc modũ iubet, sed & om-
nium ecclesiarũ salutem illis mittit. *Salutant enim*, in-
quit,*vos.*Nõ amplius illum vel illum seorsum, sed in
communi omnes *Ecclesiæ Christi.* Vides quomodo nõ
modicum fructũ & ex salutationibus istis tulerimus?
B Vides quantos thesauros neglecturi fuissemus,nisi&
hanc epistolæ huius partem,quantũ pro viribus no-
stris,licuit,scrutati essemus?Quòd si sapiẽs quispiã &
spiritualis fuerit inuẽtus, is & ꝓfundius introspiciet,
& plures margaritas videbit. Verũ quoniã sæpenu-
mero quæsitum est à nonnullis,quánã ratione Apo-
stolus tot fideles in hac epistola salutauerit,quod ta-
mẽ in nulla epistolarũ alia fecerit, hoc vtiq; dicem⁹:
nimirum ideo factũ esse,ꝙ Romanos nequaquãdum
viderat. Atqui dices: neq; Colossenses cognouerat,
& tamen nihil tale erga illos fecit.Verũ: sed Romani
celebriores erant aliis, & ex aliis ciuitatibus plurimi
illuc sese transtulerant,tanquã in tutiorem quandam
& regaliorem vrbem. Illos igitur quoniam inter ad-
uenas degebant,multáq; tuitione opus habebant, ac
quidam illorum Paulo cogniti erant: nonnulli vero
C multa & magna, cũ præsentes essent, pro ipso mini-
strauerant,nõ immerito ipsos per literas commẽdat.
Pauli quippe tum tẽporis nõ modica erat gloria,sed
tanta,vt qui epistolas ipsius adepti essent,per solas li-
teras multũ haberent prærogatiuæ. Neq; enim illũ † † *venerabantur solum, sed etiam metuebant.*
agnoscebãt solũ,sed & reuerebantur:] nisi enim istud
fuisset vtiq; nõ dixisset:Ipsa quippe multis adfuit, &
mihiipsi.Et rursus:Optabã ego ipse anathema esse.Et
Phlemoni scribens dixit:Cũ talis sim,nempe Paulus *Hic sup.a*
senex, nũc verò & vinctus in Christo Iesu. Et ad Ga- *Supr.9.a. ad Phile.b*
latas:Ecce ego Paulus dico vobis.&,Tãquam Chri-
stum Iesum suscepistis me.Corinthiis autẽ scribẽs di *Gala.5.a Ibid.4.c*
xit:Tanquã non sim venturus ad vos,inflati sunt qui- *1.Cor 4.d*
dam. Et iterũ: Hæc autẽ transfiguraui in meipsum & *Ibid.a*
Apollo,vt in nobis discatis, nihil de vobisipsis senti-
re vltrà q̃ scriptum sit.Ex quibus omnibus manifestũ
D est † ꝙ magnam gloriam ex illius cõmendatione ha- † *quòd præclare de ipso sentirent omnes.*
buerint,quotquot ab illo cõmendabantur.] Volens
igitur eos in securitate esse & honore, salutauit vnũ-
quemq; iuxta quod conueniebat, ornans illos, hunc
vocans dilectum,istum cognatum,alium verò vtrun-
que: deinde illum cõcaptiuum, istum cooperarium,
hunc probatum,alium electum,& hanc quidem à sua
dignitate.Neq; enim simpliciter dicit,quę ministra-
uit,† licet hoc fecerit.Et eas quæ circa Tryphænã & † *Quoniã si id fuisset, Tryphænam etiam & Persidem ita nominasset.*
Persidem positæ sunt: ita sanè appellauit:] sed hanc
quidẽ munus & vocationẽ habentem diaconi, istam
verò cooperariã,& in sacris ministram: illã matrem,
aliam verò à laboribus quos sustinuit.Et hos quidẽ à
domo, istos verò à nomine fratrũ, alios autẽ ab ap-
pellatione sanctorũ: & illos hoc ipso honorat ꝙ sa-
lutat,hos verò ꝙ & nominatim salutat. Istos quidem
primitias appellans, illos autẽ à temporis senio com

Universidad de Deusto Biblioteca

mendans. Verũ plus omnibus Priſcillam & Aquilã. Licet enim omnes fuerint fideles, pares tamẽ nõ fuerũt, ſed præmiis diuerſi. Propterea ſanè vt ad maiora excitaret vniuerſos, nulli⁹ obſcurauit encomia: ſi enĩ qui plura præſtiterũt, plus mercedis accepturi nõ eſſent, multi redderẽtur ſegniores. Vnde neq; in regno par honor, neq; in diſcipulis pares oẽs, ſed præſtantiores reliquis tres erãt, & in ipſis tribus multum rurſus differentiæ repertum eſt. Multa quippe diligẽtia apud deum eſt etiam vſq; ad extremos: nam & aſtrũ *1.Cor.15.e* ab aſtro differt, inquit, in gloria. Quãquã omnes fuerint Apoſtoli, oẽs ſuper ſedes duodecim ſeſſuri ſint, omnes ſua reliquerint, oẽs ſimul cũ ipſo verſati fuerint: tamen tres ex illis accepit. Rurſus & horum triũ *Marc.10.f.* quoſdã eminere & excellere dixit. Sedere enim, inquit, à dextris & à ſiniſtris, non eſt meũ dare, niſi quibus paratũ eſt. Petrum verò reliquis præponẽs, dicit: *Ioan.21.d* Diligis me plus his? Et Ioãnes plus eſt dilect⁹ ab ipſo, *Ibid.19.e* q̃ reliqui: erit enim diligens omnium inquiſitio, & ſi modicè ſuperaueris proximum, minimum etiam & vtcunq;, neq; hoc tamen negliget deus. Et iſtud antiquitus etiã apud veteres videre eſt: nam & Loth iuſtus quidẽ erat, verum nõ ita quemadmodum Abraham: rurſus & Ezechias, at nõ ſicut Dauid, & prophetæ omnes, ſed non vt Ioannes. Morale.

Vbi ſunt igitur, qui poſt tam exactam diligentiam gehennam eſſe nolunt? Si enim nõ eiſdem potientur iuſti omnes, ſicubi vel modicè alij alios excelluerint: *1.Cor.15.e* differt enim ſtella à ſtella, inquit, in gloria: quomodo cũ iuſtis eadem gloria fruẽtur peccatores? Hanc etenim cõfuſionem ne homo quidem quiſquam faciet, multò min⁹ deus. Si verò volueritis, & in his qui peccauerunt, & quę iam facta ſunt, iſtã vobis differentiã, exactámq; iuris exequutionem oſtẽdam. obſerua autem: Peccauit Adã, peccauit & Heua, tranſgreſſi ſunt vtrique: verùm ex æquo non peccarunt. Igitur neq; puniti ſunt æqualiter. Tantũ enim hic differentię eſt, *1.Tim.2.d.* vt Paulus dixerit: Quoniã Adam nõ eſt deceptus, mulier verò ſeducta, trãſgreſſioni facta eſt obnoxia. atqui ſeductio vna erat. Verùm diligens inquiſitio dei tantũ differentiæ oſtẽdit, vt Paulus hoc dixerit. Rurſus Cain quidem punitus eſt: Lamech verò poſt illũ occîdẽs, nihil tale paſſus eſt, tametſi & illic cędes fuerit & iſthic, grauior etiam multò q̃ illic, eo quòd iſte neq; ex præcedenti exemplo factus ſit melior. Verũ quoniam hic quidem neq; fratrẽ poſt admonitionẽ occîdit, neq; accuſatore opus habuit, neque interrogante deo impudẽter reſpõdit: ſed nemine arguẽte ſeipſum & reprehendit, & condẽnauit, veniam adeptus eſt. Ille verò quoniam contraria commiſit, ſupplicio affectus eſt. Vide quãta diligentia deus vtriuſque facta inquiſierit. Propterea & eos qui in diluuio fuerunt, & qui in Sodomis, aliter atq; aliter puniuit. Rurſus aliter Iſraëlitas, aliter qui in Babylone, aliter qui ſub Antiocho fuerunt, oſtendens ꝙ multã habeat actorum noſtrorum rationem. Et illi quidem ſeptuaginta ſeruierunt annos, iſti verò quadringentos: illi & liberos ſuos comederũt, & innumeras alias grauiores perpeſſi ſunt calamitates: & neq; ſic tamẽ liberati ſunt ſiue illi, ſiue adhuc viuentes, Sodomitis etiã *Mat.10.d* miſeriores. Tolerabilius enim, inquit, terrę Sodomorum erit & Gomorrhæorũ, quàm ciuitati iſti. Nam ſi nulla illi cura eſt, ſiue peccemus, ſiue probè agamus: meritò poterit quiſpiã dicere nõ eſſe ſupplicium. Si verò tantũ impendit ſtudij, quò minus peccemus, &

A tanta molitur quò rectè viuamus: manifeſtũ ꝙ & peccantes puniat, & rectè agẽtes coronet. Tu verò mihi multorũ iniquitatẽ perpẽde. Nam hic quidem vicio vertunt deo, ꝙ longanimiter plerunq; expectat, multóſq; ſceleſtos, laſciuos, violentos ita negligit, vt non ſtatim pœnas dẽ illis ſumat. Illic verò rurſus ſi quando ſupplicium ipſis minatur, acerbi ſunt, moleſti, ac queruli. Atqui ſi hoc triſtitiam adfert, recipiendum erat alterũ & celebrandum. Sed ô dementiam, ô ſtultam & aſininã ſentẽtiam, ô mentẽ peccatorum amatricem, & ad maliciam reſpicientem. Nam hinc omnia illa dogmata naſcuntur, ita vt ſi virtuti vellent inhærere qui iſta dicunt, mox & de gehenna perſuaderẽtur, omníq; dubitatione leuarẽtur. Et vbi, inquies, & in quo loco erit ipſa gehenna? vt quid iſtud curas? Quæſtio ſiquidẽ eſt, vt oſtendatur ꝙ ſit, non vbi recondita ſit, & in quo loco. Nonnulli quidẽ fabulantes dicunt ꝙ in valle Ioſaphat, quod de bello quodã B præterito dictũ eſt, ad gehennam trahentes: ſcriptura verò hoc non dicit. Sed in quo loco, inquis, erit? Alicubi quantũ ego puto extra omnẽ hunc mũdum. Quemadmodũ enim regũ carceres & metalla porrò diſtant: ita alicubi extra hunc orbem erit gehenna. Ne quęramus igitur vbi ſit, ſed quomodo illam ſanè fugiamus: neq; propterea de futuris fidem deus non ſeruabit, ꝙ hic non omnes punit. Benignus enim eſt, & longanimiter agit. Propterea minatur, & non ſtatim in gehennã coniicit. Nolo enim, inquit, mortem *Ezec.18.g* peccatoris. Quòd ſi mors peccatorũ non eſt, ſuperfluum eſt ꝙ dicit illam ſe nolle. Et noui quidem ꝙ his ſermonibus nihil vobis moleſtius ſit, mihi verò nihil iucundius. Et vtinam in prandiis & cœnis, & balneis, C imò & vbiq; de gehẽna diſputatum eſſet. Neq; enim mœrore affecti eſſemus in vitæ huius malis, nec in bonis illius deliciati lętatíq; fuiſſemus. Quid enim mihi poteris obiicere incõmodi? Paupertatem? morbos? captiuitatem? cæcitatẽ corporis? Sed hæc omnia cõparatione ſupplicij futuri ridicula ſunt, ſiue obiicias omnimoda fame tortos, ſiue à prima ætate cęcos, cibúmq; emendicantes, ridicula, inquam, iſta ad futura mala ſunt. Continuos itaq; ſermones de illis verſemus: non enim ſinet in gehennam incidere, gehennę meminiſſe. Non audis Paulũ dicentem: Qui quidem *2.Theſſ.1.c.* pœnam ſuſtinebunt perpetuam à facie domini? Non audis qualis factus ſit Nero, quẽ & myſterium Antichriſti vocat Paulus? Myſterium enim iniquitatis, in- *Ibid.2.e* quit, iã inoperatur. Quid igitur? Nihil patietur Nero? Nihil Antichriſtus? Nihil diabolus? Sẽper igitur Anti- D chriſtus erit. Semper diabolus. Neq; enim niſi puniti fuerint, à malicia ſua deſiſtent. vtique dices: ſed ꝙ gehẽna quidem ſit, vndiq; manifeſtum eſt, ſoli verò infideles patiẽtur. Quamobrẽ, dic quæſo? Quoniam fideles dominũ ſuũ agnouerunt. Et quid iſtud? Quando enim vita illorum immunda fuerit, maiores etiam pœnas propterea dabunt quàm infideles. Quicunq; *Rom.2.b* enim ſine lege peccauerunt, ſine legę quoq; peribũt: & quotquot in lege peccauerũt, per legẽ iudicabuntur. &, Seruus ſciens voluntatẽ domini ſui, & non fa- *Luc.12.f* ciẽs, vapulabit multis. Si verò nulla vitę dãda erit ratio, ſed inaniter iſta dicũtur, neq; diabolus punietur. Etenim deũ agnouit, magis etiã multis hominibus & dæmones vniuerſi & ſciunt illũ & horrent, & iudicem confitentur. Itaq; ſi non erit reddẽda vitę ratio, neq; malarũ actionum, euadent etiam iſti. Non ſunt iſta, non ſunt inquam, ne decipiamus noſipſos dilecti. Si enim

cti. Si enim gehẽna nõ eſt, quomodo iudicabunt Apoſtoli duodecim trib⁹ Iſraël? Quomodo dicit Pau- *1.Cor.6.a* lus: An ignoratis ꝙ angelos iudicaturi ſumus, multò *Mat.12.d* magis ſecularia? Quomodo Chriſtus dixit: Viri Niniuitæ exurgẽt, & iudicabunt generationẽ iſtam: & tolerabili⁹ erit terræ Sodomorũ in die iudicij? Quid igitur ludis in rebus nõ ludicris? Quid teipſum ſeducis, ac decipis? Quid benignitatẽ dei expugnas? Propter hoc ipſum quippe illã & parauit, & minat⁹ eſt, ne in illã incidamus, timore illius meliores facti. Itaque qui ſermonem de iſtis è medio tollit, nihil aliud facit, quàm quòd hac deceptione in eam ipſam gehennam impellit & coniicit. Ne diſſoluas itaq; manus illorum, qui pro virtute laborant: neq; ſocordiã illorum qui obdormiunt adaugeas. Si enim multi crediderint gehennam non eſſe, quando malitiã relinquẽt? vbi vero iuſtitia apparebit? Nõ dico de peccatoribus, & iuſtis, ſed de peccatoribus & peccatoribus. Quamobrẽ alius quidem hic punitus eſt: alius vero, licet eadem aut certe maiora quoque deliquerit, punitus non eſt? Si enim gehenna nõ eſt, nihil poterit iſta reprehendentibus reſpõderi. Hortor igitur vt ab iſtis ridiculis ceſſantes, obturęmus ora illorũ qui nobis in huiuſmodi cõtradicunt. Erit enim tam in peccatis quàm in recte factis, etiam minutiſſimorum exacta inquiſitio. Oculorum quoq; impudicorum pœnas dabimus, & verbi ocioſi, & ſimplicis cõ- *ποτηρίου ψυχροῦ.* uicij, ebrietatis quoque ſupplicia patiemur, atq; po- *Mat.10.d* culi aquæ frigidæ mercedẽ accipiemus, imò & ſo- *Ezec.9.b* lius gemitus. Pone ſiquidem, inquit, ſignum in faciebus gementium & lugentium. Quomodo igitur audes dicere ꝙ ſimpliciter & fruſtra gehennã minatus ſit, qui noſtras actiones tanta diligẽtia exquirit? Noli, obſecro, noli & teipſum, & eos qui tibi credũt vanis ſpebus perdere: ſi noſtris ſermonibus diffidis, inquire Iudæos, Græcos, hęreticos omnes. Omnes veluti vno ore reſpõdebunt, & iudicium, & retributionem fore. Sed non ſufficient homines? interroga vel *Mat.8.d* dęmonas ipſos, & audies clamãtes: Quid veniſti huc ante tempus torquere nos? Collectis his omnibus mentem tuam perſuade, ne vane nugetur, ne per experientiam diſcas eſſe gehennã, ſed hinc & reſipiſcere valeas, & tormenta illa effugere, bonáque futura acquirere, gratia & benignitate, &c.

Homilia xxxij.

Obſecro autẽ vos fratres, vt obſeruetis eos qui diſſidia & offendicula contra doctrinam, quam vos didiciſtis, gignunt, & declinetis ab illis. Nã qui tales ſunt, domino noſtro Ieſu Chriſto non ſeruiunt, ſed ſuo ventri, & per blandiloquentiã decipiunt corda innocentũ. Paræneſis iterũ, & poſt paræneſim precatio. cũ enim dixiſſet, vt eos qui diſſidia gignunt, obſeruent, illiſq; nõ obtempe- *Hic inf. c* rent, adiicit: Deus autẽ pacis conteret ſatanam ſub *Ibidem. d* pedes veſtros: &, Gratia domini ſit vobiſcũ. Obſerua vero q̃ placide adhortetur, nõ in perſona conſiliarij, ſed in perſona domeſtici iſtud, multóq; honore faciẽs. Nã & fratres illos vocat, & ſupplicat: Obſecro *ἀγωνίως.* quippe vos, inquit, fratres. Deinde vt & cautos eos & ſolicitos faciat, calũniantiũ dolũ oſtẽdit: tanquã enĩ ex ſeipſis manifeſti nõ ſint, dicit: Obſecro autem vos vt obſeruetis: hoc eſt, diligẽter ſatagite, vt cognoſcatis & perſcrutemini. quóſnã, dic quęſo? eos qui diſſidia & offendicula cõtra doctrinã quã vos didiciſtis, gignunt. Iſta ſiquidẽ potiſſimũ eſt eccleſiæ ſubuerſio, in partes ſcilicet diuiſam eſſe. Hæc diaboli ſunt

A arma, hoc pacto omnia ſurſum ac deorſum voluuntur. Donec enim vnitũ fuerit eccleſiæ corpus, nullũ valet habere introitũ ſatanas: verũ à diſſidiis naſcitur offendiculũ. Vnde autẽ diſſidia? Ab eo ꝙ ventri, aliiſq; affectibus ſeruitur: nam qui tales ſunt, inquit, deo nõ ſeruiũt, ſed ſuo ventri. Itaq; nõ erũt offendicula, nõ erũt diſſidia, niſi dogma quoddã excogitatum fuerit quod ſit cõtra Apoſtolicã doctrinam: id quod & hic manifeſtans dicit, cõtra doctrinã. Et nõ dicit, quam docuimus: ſed, quam vos didiciſtis, anticipans illos, & oſtendens perſuaſos vtiq; eſſe, audiſſéq; & ſuſcepiſſe. Et quid faciemus illis qui iſta deprauãt? Non dixit, aggredimini, & manus cõſerẽtes pugnis decertate, ſed declinate ab ills. ſi enĩ ex ſtultitia quidẽ aut errore hoc facerẽt, oportebat corrigere. Quoniã vero ſciẽtes peccãt, reſilite aliò: & alibi hoc dicit: Subducite vos, inquiẽs, ab omni fratre qui *2.The.3.b* B inordinate ſe gerit. Et Timotheo de fabro ęrario diſſerẽs, talia adhortat̃ dicẽs, Quẽ & tu obſerua. Dein- *1.Ti.4.c* de & talia audẽtes obiurgãs ac mordẽs, cauſam dicit, ex qua diſſidiũ iſtud excogitauerint. Tales enĩ, inquit, dño noſtro Ieſu Chriſto nõ ſeruiũt, ſed ſuo vẽtri. Hoc & Philippẽſibus ſcribẽs, dixit: Quorũ deus *Phili.3.d* vẽter eſt. Videt̃ autẽ mihi eos hic notare, qui ex Iudęis erãt, quos potiſſimũ perpetuo ſolet velut guloſos notare: nã & ad Titũ ſcribẽs de illis, dixit: Malæ *Titũ.1.c* beſtiæ, ventres pigri. Et Chriſtus eoſdẽ criminando dixit: Comeditis domos viduarũ. Et prophetę quo- *Mat.23.b* que eadẽ in illis reprehẽderũt: Impinguatus eſt enĩ, *Deu.32.b* inquit, incraſſatus & recalcitrauit dilect⁹. Propterea & Moſes hortatur dicẽs: Cũ comederis ac biberis, *Ibid.6.c* impletúſq; fueris, recordaberis dñi dei tui. Et in E- C uãgeliis Chriſto dicẽtes, Quod ſignũ oſtẽdis nobis, *Ioan.2.c* aliáq; omnia pretercurrẽtes, ac negligẽtes, mãna cõmemorãt. Hoc pacto vbiq; huic paſſioni dediti apparẽt. Quomodo itaq; te nõ pudebit ſi ſeruos vẽtris pro doctorib⁹ habeas, qui frater es Chriſti? Et ſeductionis quidẽ cauſa hæc eſt: inſidiarum vero modus alium rurſus morbum habet, nimirũ adulationẽ: per blandiloquẽtiã enim, inquit, ſeducũt corda innocẽtum. Recte autem dicit per blandiloquentiam: obſequium quippe illorũ in verbis hæret, mens vero talis nõ eſt, ſed dolo referta. Et nõ dicit, vos decipiũt: ſed, corda innocentũ. Et neque hoc cõtentus eſt, ſed ne grauius reddatur quod dicit, ſubiungit: *Nam obedientia veſtra ad omnes permanauit.* Hoc vero faciens, nõ patitur illos impudẽtes fieri, ſed encomiis præoccupat, teſtiũq; multitudine cõtinet. Neq; enĩ ego ſol⁹, D inquit, teſtimoniũ de vobis fero, ſed & vniuerſus orbis. Et nõ dicit prudẽtia veſtra, ſed, obediẽtia veſtra: hoc eſt, fidelis perſuaſio, id quod illis eſt multæ mãſuetudinis teſtimoniũ dãtis. *Gaudeo igitur de vobis.* Nõ modicũ & iſtud eſt encomiũ, deinde & poſt laudem admonitio: nã ne pigriores eos occulte faciat, dũ à culpis liberat, rurſus † illis inſinuat] dicẽs: *Sed volo vos ſapientes eſſe ad bonũ, ſynceros ad malũ.* *† illos occultè taxat.* Vides quomodo illos rurſum tangat, licet occulte? Eſt enĩ illud obſcure ſignificãtis, ꝙ nõnulli iam ex illis decepti & ſeducti fuerint. *Deus vero pacis conteret ſatanã ſub pedes veſtros, breui.* Quoniam enim dixerat, eos qui diſſidia & offendicula gignũt, obſeruate: dicit iã deum pacis, vt cõfidãt ſe liberãdos aliquãdo ab illis. Qui enim pacẽ amat, vtiq; diſſoluet quæ illam lædunt. Et nõ dicit, ſubdet: ſed quod maius eſt, conteret, & nõ ſolum deceptores illos, ſed & qui ad iſta ducẽ illis agit, nẽpe ſata-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pe satanam. Et nō solum conteret, sed sub pedes vestros, vt & ipsi victoriā auferrēt, & adepto trophæo illustres redderētur. Deinde rursus & ab ipso tēpore cōsolatio, subiūgit enim: Breui. Hoc vero simul erat & precatio, & prophetia. *Gratia domini nostri Iesu Christi sit vobiscū.* Tutissima arma, murus infractus, turris inquassata: admonet eṁ illos gratiæ, vt alacriores reddat. Si eṁ à multo grauioribꝰ liberati, soláq; gratia liberati estis: multo magis liberabimini & à minoribus: siquidē & amici facti estis, & quod vestrū erat, simul attulistis. Vide quomodo neq; precationē sine operibus ponat, nec opera sine precatione. Dato eṁ illis obediētię testimonio, precatus est, ostēdēs vtrisque nobis opus esse, & quæ diuinitus dātur, & quæ à nobis sūt, siquidē diligēter & exacte saluādi fuerimꝰ, idq; nō solū antea, sed & nūc quoq; etiam si magni, celebrésque fuerimus, diuina gratia opus habemus. *Salutat vos Timotheus cooperarius meus.* vides rursus consueta encomia? *Et Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.* Iasonis huius & Lucas meminit, fortitudinēq; illius nobis cōmendat, dicēs: & duxerūt illū ad magistratꝰ vrbis clamātes. Et alios quoq; credibile est de insignibus fuisse. non enim simpliciter cognatos cōmemoraret, nisi iuxta pietatem similes illi fuissent. *Act.17.b*

Saluto vos ego Tertius qui scripsi epistolam. Non modicū & istud encomiū, scribā esse Pauli. Verum hoc nō ideo dicit, vt seipsum laudet, sed vt feruēte apud illos dilectionē ministerij gratia attrahat. *Salutat vos Gaius hospes meus & totius ecclesiæ.* Vides qualem illi coronā texat, de tāta illius hospitalitate testificans, integrāq; ecclesiam in domū illius cōgregans? Hospitē enim hic, pro hospitio suscipientem dicit. Audiēs vero q Pauli fuerit hospes, nō solum liberalitatis gratia ipsum celebrabis, sed & eius diligētiæ, qua vitā pie instituit. Nisi enim dignꝰ virtute Pauli fuisset, apud eū vtiq; ille minime hospitatus fuisset. Qui enim multa præceptorū Christi trāscendere etiā studuit, vtique hanc illius legē trāsgressus nō est, qua iussi sunt apostoli exquirere hospites dignos ad quos diuerterēt. *Salutat vos Erastus, quæstor ærarius ciuitatis, & Quartus frater.* Nō simpliciter adiecit, quæstor ærarius ciuitatis, *Phili.4.d* sed quēadmodū Philippēsibus scripsit: Salutant vos qui sunt ex Cęsaris familia, vt ostendat euāgelij prędicationē magnos etiā tetigisse: ita & hic dignitatis huius meminit, idem quod illic agens, & ostendens, neque diuitias ei qui attēderit, neq; principatus curas, neque aliud horum quicquā impedimento esse. *Gratia domini nostri Iesu Christi sit vobiscum, Amen.* Vides vnde exordiēda, & quo terminānda sint omnia: nā & hinc fundamentū iecit epistolæ, & hinc quoq; fastigium illi imposuit, simul illis matrem bonorum omnium imprecans, atq; omnis beneficentiæ diuinitus acceptæ admonēs. Istud quippe potissimū est generosi doctoris: non solū sermone quos imbuit, ac docet, sed & precibus iuuare, vnde & dicebat ille: Nos *Act. 6.b* vero precationi & ministerio verbi adhærebimus.

Morale.

Quis igitur & nobis bene precabitur, posteaquam Paulus hinc migrauit? Aemulatores illi Pauli, tantūmodo dignos nos tali patrocinio exhibeamꝰ, ne hic solū vocē Pauli audiamus, sed & illic postquā discesserimus, athletā hūc Christi videre mereamur. Imò si hīc audiuerimꝰ, & illic ipsum omnino videbimus, licet nō è propinquo stātes: videbimus tamē prorsus prope apud regalē thronū splēdentē. Vbi Cherubin deū glorificant, vbi Seraphin volāt, illic Paulum videbimus cum Petro in sanctorū choro coryphæum existentē & præsidentem, genuináq; illic dilectione fruemur. Si eṁ cū hic esset, vsqueadeo dilexit homines, vt cū dissolui ex animi proposito, & cū Christo esse cuperet, elegerit hic esse: multo magis illic feruētiorē amorē ostēdet. Ego & Romam propterea diligo, tametsi & aliunde queā illā laudare, nēpe à magnificētia, ab antiquitate, à pulchritudine, à multitudine, à potētatu, à diuitiis, & à rebus in bello fortiter gestis: Sed relictis istis omnibꝰ, ob id illā beatam deprædico, q erga illos Paulus dū viueret, adeo fuit benuolꝰ, adeo illos amauit, corā disseruit, & postremo vitā apud eos finiuit. Vnde & ciuitas ista hinc facta est insignis plus q̄ à reliquis omnibus. Et quēadmodum corpus magnū ac validum, duos habet oculos illustres, sanctorū videlicet illorum corpora: Nō ita cœlū splendescit, quādo radios suos Sol ex sese dimittit, quēadmodum Romanorū vrbs duas illas lāpades vbiq; terrarū effundēs. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus. Cōsiderate & horrete, quale spectaculū visura sit Roma, Paulū videlicet repēte ex theca illa cū Petro resurgentē in occursum domini sursum ferri. Qualē rosam Christo mittet Roma? qualibꝰ coronis duabꝰ ornatur vrbs ista? Qualibus catenis aureis cincta est? Quales habet fontes? Propterea celebro hāc vrbē, nō propter copiā auri, nō propter columnas, neq; propter aliā phantasiam: sed propter colūnas illas ecclesiæ. Quis mihi nūc dabit circunfundi corpori Pauli, affigi sepulchro, videre pulueré corporis illius, quæ adhuc in Christo deerāt adimplentis, stigmata illius gestātis, prædicationē euāgelij vbiq; seminātis? pulueré inquā oris illius, per quod Christꝰ locutꝰ est, p quod lux emicuit quouis fulgore clarior, & vox exiliit dęmonibꝰ quouis tonitru terribilior, per quod beatū illud verbū locutus est: Optabā anathema esse pro fratribus meis. per quod locutus est corā regibus, & nō est cōfusus. per quod Paulum didicimus, per quod Pauli dominū. Tonitru ita terribile nobis nō est, quēadmodum vox illa dæmonibus. Si eṁ vestimēta ipsius horruerūt, multo magis vocē: Ipsa vinctos illos & captiuos egit, hæc orbem terrarū expurgauit, hęc morbos dissoluit, viciū expulit, veritatē superinduxit, Christū habuit inhabitatorem. Is vbiq; cū illo profectus est: & quod erāt Cherubin, hoc erat & vox Pauli. Quēadmodū in potentatibus illis sedit deus: ita & in lingua Pauli. Digna quippe facta est quę Christū receperit, ea tātūmodo loquēs, quæ Christo grata erāt, & ad ineffabilē vsq; volans altitudinē, quēadmodū Seraphin. Quid enim sublimius voce illa qua dicebat: Persuasus sum quòd *Roma.8.g* neq; angeli, neq; principatus, neq; potentatus, neque instātia, neq; futura, neq; sublimitas, neq; profundū, neque alia creatura poterit nos separare à charitate dei, quæ est in Christo Iesu? Quot videtur tibi alas, quot oculos habere vox ista? Propterea dixit: Non eṁ ignoro cogitationes ipsius. hinc fugiūt dæmones, nō solū loquentē audientes, sed & vestimentum procul cōstituti videntes. Oris huius pulueré videre vellē, per quod Christus magnalia & ineffabilia locutus est, & maiora etiā quàm per seipsum, (Quēadmodū enim maiora per discipulos suos operatꝰ est, *Ioā.14.b* ita & maiora locutus est) per quod admiranda illa oracula orbi protulit spiritꝰ sanctꝰ. Quid eṁ os illud sanctū nō effecit? Dæmonas expulit, peccata absoluit,

Paulus in choro sanctorum coryphæum. Philip. 1.d

Laus vrbis Romæ.

uit, tyrānos cōpescuit, philosophorū linguas obseruit, orbem deo adduxit, Barbaros ad philosophiam persuasit, oīa coaptauit, quæ in terra, & quę in cœlis, ad quem modū voluit disposuit, ligās illic & soluens iuxta datā sibi potētiam, quos volebat. Nō solū autē oris, sed & cordis illius puluerē videre vellem: quòd si quis totius orbis cor dixerit, innumerorūq; bonorum fontem, & principiū, & elemētum primariū nostræ salutis, certe nō errauerit. Hinc eṁ spiritus vitæ in omnia suppeditatus est, mēbrisq; Christi datꝰ, nō per arterias emissus, sed per bonorū voluntatem ac propositū. Cor istud adeo fuit latū, vt in se susce- *2.Cor.6.c* perit & integras vrbes, & populos, & Gentes. Cor enim meū, inquit, dilatatū est: verūtamē vtvt latum fuerit, tamen sæpenumero occupauit & pressit illud, quæ *Ibid.2.b* ipsū dilatabat dilectio. Ex multa quippe tribulatione, inquit, & anxietate cordis scripsi vobis. Et dissolutū etiāvellē videre cor istud, ergavnūquēq; pereūtiū accēsum, & ignitū secūdò parturiēs filiorū abortus, deū vidēs: (mūdi enim corde deū videbunt, in- *Mat.5.b* quit) hostiā factum. (Hostia siquidē deo est, inquit, *Psal.50.d* spiritus cōtritus) cœlis ipsis sublimiꝰ, orbe latius, radiis solaribus exhilaratius, igne feruentius, adamāte *Ioan.7.f* solidius, fluuios emittēs (fluuij siquidē fluēt ex vētre eius, inquit, aquæ viuæ) vbi erat fons exiliēs, & rigās, nō terræ superficiē, sed animas hominū: vnde nō solū fluuij, sed & fontes lachrymarum noctes atq; dies emanarūt. Cor, inquā, quod nouā vitam, nō hāc nostram vixit. Viuo enim, inquit, iam nō ego, viuit vero in me Christus. Cor itaq; Christi erat, cor Pauli, tabuláq; spiritus sancti, atq; charitatis volumē. Cor illud quod propter aliena quidē peccata tremebat. *Ibi.4.c* (metuo siquidē, inquit, ne quo pacto frustra labo- *2.Co.11.a* uerim in vobis. &, Ne quomodo Heuā seduxit ser- *Ibi.12.f* pēs: &, Ne cū venero, nō quales volo inueniā vos.) *1.Cor.9.a* Super seipso vero & timebat, & confidebat. Metuo, inquit, ne quo pacto aliis prędicās, ipse reprobus efficiar: &, Persuasus sum q neq; angeli, neq; principa- *Rom.8.g* tus poterūt nos separare: cor illud qđ Christū adeo diligere meruit, vt illū nemo alius ita dilexerit, quod mortē & gehēnā cōtempsit, quod ex lachrymis illis fraternis cōterebatur. Quid eṁ facitis, inquit, flētes & adfligētes cor meum? quod licet fuerit tolerātissimum, ferre tamē non potuit præcognitū tēpus, quo defecturi erāt Thessalonicēses. Videre rursus vellem puluerē manuū illiꝰ quæ in vinculis fuerūt, per quarū impositionē spiritus sanctus suppeditabatur, per *Galat.6.c* quas hæ literæ scriptæ sunt. Ecce, inquit, qualibus li- *2.The.3.d* teris scripserim vobis mea manu. Et iterū: Salutatio *Act.28.a* mea, Pauli manu. Manuū, inquā, illarū, quas cū vidisset vipera, in rogū ardentē decidit. Puluerem videre vellē oculorū bene excæcatorum primò, deinde vero ad orbis salutē respicientiū, qui & Christū in corpore videre meruerūt, qui terrena viderunt, & nō viderūt: qui, quæ nō vidētur, viderūt: qui somnū ignorarūt, qui mediis noctibus vigilarūt: qui, quæ solent ferre oculi intuidorū, passi nō sunt. Vellem & pedum illorum videre puluerem, qui per orbē currētes non laborarūt, qui ligati erāt in ligno quādo noctu conquatiebatur carcer, qui orbem inhabitabilē etiā circumierūt, qui sæpenumero fuerūt in itinere. Et quid opus est singula recēsere? Vellē videre sepulchrum, quo recōdita sunt arma illa iustitiæ, arma lucis, mēbra nūc viuētia, tū vero cū in hac vita essent emortua, in quibus omnibus viuebat Christus, quę mūdo fuerūt crucifixa, mēbra Christi, quæ Christū induerāt, quæ tēplū spiritꝰ sancti, sanctaq; fuerūt ædificatio, quæ ligata erāt spiritu, cōfixa timore dei, habentia stigmata Christi. Hoc corpus vrbem hāc munit, quod quāuis turri, innumerisq; mœnibꝰ ac vallis est tutius, & cū isto corpus etiā Petri. Nā & viuētē honorauit: Ascēdi enim, inquit, videre Petrū. Propterea & *Galat.1.d* hinc emigrantē istū cōtubernalē sibi dignata est facere illius charitas: vellem videre leonē illū spirituallem. Quemadmodū enim leo ignē in vulpium greges demisit, ita iste in dæmonum & philosophorum globum & exercitū irruit, & velut fulminis solet impetus: ita in diaboli phalāgas delatus est. Neq; eṁ is iusta acie Paulo restitit, sed illū ita est veritus, ita antè illū tremuit, vt & vel illius vmbrā videns, vel vocem audiēs procul fugerit. Ita & eū qui fornicatꝰ fuerat, *1.Co.5.b* Satanæ, etiā lōge dissitus, tradidit, ac rursum ex illius *1.Tim.1.d* manibus eripuit. Ita & alios, vt discerēt nō blasphemare. Vide vero, quomodo eos quos ordinauerat, stimulet excitans & muniēs. Et iam quidē Ephesiis dicit: Nō est nobis colluctatio aduersus sanguinē & *Ephe.6.b* carnē, sed aduersus principatus & potestates. Deinde & præmiū certaminis ponit in cœlestibus, dicēs: Nō enim nobis certamen, inquit, circa terrenas res, *1.Cor.6.d* sed circa cœlos, & quę in cœlis sunt. Iā vero aliis: An ignoratis, inquit, quòd angelos iudicabimus, multo magis secularia? His itaq; consideratis omnibus, stemus generosę & fortiter: nā & Paulus homo fuit ex eadē nobiscum natura participans, aliáq; cōmunia nobiscum habens. Verum quoniam multū dilectionis erga Christum ostendit, cœlos ipsos transcendit cum angelis constitutus. Itaque si voluerimus & nos vel modicum excitari, ignémque illum in nobis accendere, æmulari poterimus hunc sanctum. Neque enim si impossibile hoc esset, clamasset, dicēs: Imitatores mei estote, quemadmodum ego Christi. Non *Ibi.4.d* solum ergo admiremur ipsum, neque tantummodo stupeamus, sed & imitemur: vt mereamur hinc migrantes, & ipsum videre, & ineffabilis ipsius gloriæ participes esse: id quod nos omnes assequi contingat gratia & benignitate, &c.

Finis commentariorum D. Ioannis Chrysostomi in epistolam ad Romanos.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI IN LOcum Pauli, Salutate Priscam & Aquilam, & de colendis sacerdotibus.

Rom.16.d 1.Co.16.c & Act. 18.a.b

NOnne docti estis, nihil in sacris literis inter superuacanea habendū? Nónne didicistis & inscriptiones, & nomina, & cognomina diligenter in arcanis scripturis excutienda? Ego sanè studiosos arbitror ne laturos quidem, vt verbulum aliquod in sacris libris contemptim prætereatur, etiam si tantum nomina recensentur, vel tempus numeretur, vel breuis cuipiam cognominatio contingat. Attamen vt adhuc certior hæc sententia fiat: agè, hodie ad ea quæ nuper in salutatione Priscillę & Aquilæ relicta sunt, accedamus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedamus: tametsi nõ parum profuerint & præcedẽtia. Docuit enim nos, quãtum bonum sit, operari, & quãtum malum, ignauiæ deditum esse. Et qualis anima Pauli? Quàm vigil, quàm solicita? Non tãtum ciuitatum & populorum, & gentium, sed & singulorũ fidelium magnam curam gerit. Ostenditq; quomodo hospitalitas nec inopia prepediatur. Et quòd virtute ac pia voluntate vbique opus sit, non itẽ diuitiis & facultatibus. Et quòd clarissimi omnium sunt, qui dei timorem habent, etiamsi in extrema paupertate degant. Vnde Prisscilla & Aquila opifices, nẽpe pelliones, pauperem & honestam agẽtes vitam, præ omnibus beati prædicantur. Et cum alij dignitatibus & potentia inflati, silentio prætereuntur, pellio ille vnà cum vxore toto orbe decantatur. Quòd si tanta eorũ in præsenti vita est gloria, cogita quanti eorum futuri sunt fructus post illum diem, quando tempus erit coronarũ & retributionum, qui ante illum diem nõ paruã voluptatẽ, vtilitatẽ, & gloriam acceperũt, quibus tantilli tẽporis consuetudo cum Paulo fuit? Enimuero sicut prius dicebã, neque nunc dicere desinam, quòd nõ solum doctrina, & admonitio, & cõsilium, sed & sanctorũ aspectus, atq; vestiũ amictus, & calceorum mos, multũ habet vtilitatis ac voluptatis. Et inde nõ exigua vitæ nostræ cõmoditas accedit, cum discimus quatenus hi necessariis vsi fuerint. Non enim solũ vtendi modũ nõ sunt trãsgressi, sed & vsui fermè necessario nonnunquam renunciarũt: quin & in fame, & in siti, & nuditate versati sunt. Et
1.Tim.5.b Paulus quidẽ imperabat discipulis, dicẽs: Habentes autẽ alimenta & tegumẽta, his cõtenti simus. Et cla-
1.Cor.4.c rum est quòd de seipso dicit: Vsque in hãc horam & esurim⁹, & sitimus, & nudi agimus, & colaphis cędimur. Operæpreciũ hic fuerit in mediũ aliquid afferre, de quo frequẽs est quæstio. Et quidnã hoc? Dicebam, morem apostolicorũ calceorũ nonnihil nobis cõferre vtilitatis. Sed cũ hoc dico, incidit mihi lex,
Mat.10.a quã Christus posuit, dicẽs: Nõ possidete aurũ, neque argẽtũ, neq; aliud quid in zonis vestris, neq; calceos, neque virgã in via. Manifestum autẽ est, Petrum habuisse sandalia. Vnde cũ angelus eum dormientem
Act.12.b excitaret, & è carcere eduxeret, ait: Calcea te sandalibus tuis, & circunda vestimentũ tuũ, & sequere me.
2.Tim.4.c Et Paulus Timotheo scribit: Penulam quam reliqui Troade apud Carpũ, cũ venies, affer, & libros, præsertim mẽbranas. Quid dicis Paule? Christus iubet non habere calceos, tu autẽ penulã habes, & alius sandalia? Quòd si hi tenues quidã essent, magistro nõ per omnia obtẽperãtes, nulla erat hic faciẽda quæstio: sed cũ ipsi præcipui sint, ac primates Apostolorũ, & animas suas impẽderũt, Christóq; p̃ omnia obedierũt, & Paulus nõ solũ imperata fecit, sed & supra se-
1.Cor.4.b pta totus saltauit: cúmq; præciperet ex Euãgelio vi-
Act.20.g ucndũ, victũ ipse manibus suis quæsuit, plus, quàm imperatũ erat, faciẽs: idcirco dignũ est, vt quæram⁹, quare qui in omnibus Christo parebãt, legẽ eius vidẽtur trãsgredi? Nã re ipsa trãsgrediũtur. Hic sermo non in hoc solum vtilis erit, vt excusentur sancti illi, sed vt & Gentiliũ obstruantur ora. Quandoquidem multi, viduarũ domos subuertẽtes, orphanos nudãtes, ipsiq; omnibus abũdãtes, & lupis nihil meliores, ex alienãq; miseria viuẽtes, cum vidẽt interdum fidelium aliquos pluribus vestiri amiculis, cõtinuo eis legem Christi obiiciũt, & dicũt: nónne præcepit vo-
Luc.9.a bis Christus, ne habeatis duas tunicas, vel calceamẽ-

A ta? quomodo ergo vos legem illam præuaricamini? Et post hæc, cum abunde fratrem riserint, & probris affecerint, discedunt. Igitur ne talia fiant, agẽ & illorum obturemus impudẽtiam. Et possemus quidem ab eis facile liberari, si hoc vnũ eis diceremus. Quale hoc? Si Christũ vt fide dignum probas, Ethnice merito hæc obiicis, & à nobis quæris: sin ei non credis, quare legem eius opponis? Aut quãdo accusare nos vis, dignus tibi videtur fide Christus? quãdo autẽ eũ admirari oportet & adorare, nullius est apud te momẽti, toti⁹ orbis dominus? Verùm ne hæc inopia defensionis dicere nos putent, ad solutionẽ eius quod quærebatur, veniamus. Quẽnam ergo solutio? Vidẽdum est in huiusmodi, quibus, & quãdo ea Christus imperauerit. Nõ em̃ obiter, & nudè inquirenda sunt hæc: sed operæpreciũ fuerit simul & personã, & tem-
B pus, & omnia hæc diligẽter perscrutari. Itaque quũ hæc diligenter consideramus, inuenimus quòd ipsa non sint omnibus imperata, sed solis Apostolis: & neque illis in omne, sed ad præscriptum & determinatum tempus. Et vnde hoc manifestum? Ex dictis
Mat.10.d ipsis: dicit enim, Vocatis duodecim discipulis, dixit eis: In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorũ ne intraueritis. Ite potius ad oues dom⁹ Israël quæ perierũt: infirmos curate, dæmonia eiicite: gratis accepistis, gratis date: ne possideatis aurum vel argẽtũ, vel æs in zonis vestris. Attẽde quãta magistri sapiẽtia. Quomodo leue hoc præceptũ fuerit. Nã cũ pri⁹ dixisset: Infirmos curate, leprosos mũda-
Ibidem. te, dæmones eiicite, magnãq; eis gratiam liberaliter dedisset, tũc tandẽ hæc imperauit, nimirũ paupertatem, signorũ potestate leuẽ & facilẽ reddens: neque
C ex his solũ, sed & ex multis aliis manifestum est solis discipulis esse imperatũ. Nã & virgines quia oleũ in
Ibid.25.a lãpadibus suis nõ habebãt, puniuit: & alios quoq; arguit & increpat, quia esuriẽtem ipsum viderũt, & nõ
Ibidem.b pauerũt, & sitientẽ non potarunt. Porro is cui nõ est æs neq; calceamentum, sed vna tantũ vestis, quomodo absq; his aliũ pascere, quomodo nudum vestire, quomodo alium in domum inducere poterit? Sed & aliunde clarum esse poterat. Nam accedẽte, & dicẽte quodam: Quid faciendo vitæ æternæ hæreditatẽ
Ibi.19.c assequar? Cũ recẽsita essent omnia, quæ in lege præ-
Mar.10.a cepta, & ille curiosius percõtaretur, & diceret: Hæc omnia seruaui ab adolescẽtia mea, quid adhuc mihi deest? dicit ad ipsum, Si vis perfectus esse, vade, vẽde facultates tuas, & da pauperibus, & veni sequere me.
D Hic si præcipere voluisset, oportebat hoc principio dicere, & legẽ in ordine præceptorũ ponere, & non tanquã consilium & exhortationẽ narrare. Enimuero cum dicit, Non possidete aurũ, vel argentũ: impe-
Mat.10.b rando dicit. Cum vero dicit, Si vis perfectus esse: cõsulendo & admonẽdo dicit. Non est autẽ idem cõsulere, & legẽ ponere. Nam qui legem statuit, modis omnibus fieri vult quod præcipit. Qui vero consulit & adhortatur, sentẽtiæ & arbitrio auditoris permittit, vt ex dictis quod voluerit eligat, sicq; faciẽdorũ dominus auditor relinquitur. Propterea non simpliciter dixit, Vade, vẽde facultates tuas: sed vt discas p̃ in arbitrio audientium res sitæ sint. Vnde manifestũ, Apostolis solis hæc fuisse præcepta. Verum quæstio nondum soluta est. Nam si præcepta sunt hæc solis Apostolis, quid in causa est, p̃ licet præceptũ fuerit ne haberent calceos, vel geminas vestes, inuenti sunt eos possidentes: nã alius possedit penulã, alius vero sandalia?

sandalia? Quid igitur ad hæc dicemus? Christus neq; A Apostolos semper huius legis necessitate obstringi voluit, sed eos absoluit ab hac lege, cũ iã ad salutarẽ crucẽ iturus esset. Et vnde hoc liquet? Ex saluatoris
Luc.22.d sermonibus. Nã passionẽ aggressur⁹, vocatis illis dixit, Cum vos mitterẽ sine marsupio & pera, aliquid
Ibidem. ne deerat? At hi respõdentes dixerũt: Nihil. Ipse autem dicebat eis: Sed nũc qui habet marsupiũ, tollat & peram: & qui non habet, vendat vestem suam, & mercetur gladiũ. Iam forte dicet aliquis, Apostolos quidẽ his dictis à crimine absolutos. Sed vltra quæritur: Quare Christus cõtraria præceperit? nã interdum dicit, Ne possideatis perã: interdũ autẽ, qui nõ habet marsupium, tollat & peram. Quare hoc fecit? Sanè hæc admodũ digne fecit, pro sua sapientia: curáque, quam pro discipulis gerebat. Ab initio enim vocationis hoc faciebat, vt discipuli periculũ virtu-
B tis suę facerẽt: & posthac in orbẽ terrarũ exituri, hoc exẽplo animati, se magis siderẽt. Verũ, vbi iam potentiã suã agnoscere cœperunt, voluit vt & ipsi domi virtutis specimen aliquod præberẽt, permisitq́ue ipsosmet suas ferre tentationes, ne scilicet perpetuo ocioſi residerẽt, & ad finem vsque in omnibus quasi pueri gestarẽtur. Et quẽadmodũ qui artem natandi docent, principio multa diligẽtia discipulos gestãt: post vnum autem & alterum, & tertium diem subtracta dextera illis præcipiũt, vt seipsos iuuẽt, & nõnũquam illos parũper mergi sinunt, ita vt & multũ salsuginis sorbeant: Ita sanè & cum discipulis suis Christus faciebat. Nam initio nihil eos pati sinebat vel paruũ vel magnum, sed vbique aderat muniens, & circunuallans eos, faciénsque vt omnia vbertim eis
C affluerent: cum vero tempus esset, vt virilitatem suã ipsi declararẽt, subtraxit aliquãdiu beneficium, præcipiens eis, vt etiam per seipsos multa perficerẽt. Atque hanc ob causam, cum nõ habebant calceos, vel zonã, vel baculũ, vel æs, nihil eis deerat. Dicit enim, Num aliquid vobis deerat? Et respõdentes dixerũt: Nihil. Cæterũ quo tẽpore permisit eis, vt marsupiũ haberẽt & perã, & calceos, inueniebãtur & esurientes, & sitiẽtes, & nudi incedẽtes. Vnde liquidum, cur passim eos perielitari & affligi sinit: nẽpe, vt mercedem aliquã habeãt. Et quẽadmodũ aues pullos suos fouẽtes, tandiu in nido sedẽt, donec illorum plumæ increscant: quas dum increuisse viderint, eos primũ circa nidum volitare docent, dein adminiculo suo totos destituũt: Ita faciebat & Christ⁹. In Palæstina enim, quasi in nido nutricabat discipulos, & exin eos
D volare docuit præsens, & gestans: tandẽ permisit eos volare in totum orbem, dato eis mãdato, ne sibiipsis deessent. Et quòd ideo omnino eos nudos, & vna tãtum veste amictos misit, & absque calceis ambulare iussit, vt suam virtutem & potentiam cognoscerent: sciemus verum esse, si & aliud dictum audiamus. Nõ enim simpliciter dixit eis, Tollite marsupiũ & perã: sed priorum memoriam refricando sic dicebat, Cũ mitterẽ vos sine marsupio & pera, aliquid ne deerat? hoc est, nónne omnia vbertim vobis affluebãt, multáque largitate fruebamini? sed nũc volo vos & paupertatem experiri, & eapropter ad legem priorem obstrictos nolo, neq; à vobis idem quod antea exigo, vt ne quasi per inanima organa per vos operari existimer. Adhibete & vos vestrã diligentiam & industriã. Quòd si adhuc dicis: An nõ maius fuisset beneficiũ, si semper ita securè versari eos voluisset? Verum nõ ita probati fuissent, si nullam vel afflictionẽ, vel persecutionẽ, vel inopiam, vel angustiã degustassent: sed mansissent ignaui & pigri. Cæterum oportebat relucere, non solum beneficium & gratiã Christi, sed & subditorum probationẽ, vt ne sint postea, qui dicere possint: Apostolos nihil à seipsis attulisse, sed facta omnia opere Christi. Nõ em̃ difficile erat deo vsque ad finẽ in eo successu custodire: sed noluit ob varias, necessariásq; causas, quas sępe charitati vestrę diximus. Vna quidem hæc quam diximus. Alia autẽ hac nõ minor, nẽpe vt modestiæ assuefierent. Tertia vero, vt ne maior illis, quàm hominib⁹ debetur, honor exhiberetur. Itaq; propter hæc, & his multo plura, cũ permissur⁹ esset eis multa inexpectata accidere, noluit priorẽ legem tam arctam manere, sed eius seueritatẽ nõnihil relaxauit. Vt & ita nõ esset eis gra uis & intolerabilis vita, si vbiq; derelinquerentur, &
B simul duram hãc legẽ seruare cogerẽtur. Quoniam autẽ oportebat obscure propositũ clarius docere: idcirco postquã dixit, Qui habet marsupiũ, tollat & *Luc.22.d* perã: subiicit, Et qui non habet, vendat vestem suam, & emat gladium. Quidnã hoc? Armãtne discipulos qui dicit: Si quis te percusserit in dexteram maxillã, *Mat.5.f* obuerte ei & alteram? Qui præcepit, vt benedicam⁹ *& Luc.* his, qui nos cõuiciis lacessunt, feramus inuadentes, *6.d* oremus pro persequẽtibus, nunc armat? armatq; vno tantũ gladio? Et quomodo hęc rationi cõsona sunt? Nam si omnino armis opus erat, nõ solo gladio, sed & scuto, & galea, & cruralibus armare oportebat. Et profecto si humano more hæc dispensare, & agere voluisset, ridiculũ erat hoc præceptum. Quandoquidem licet sexcẽta id genus arma possedissent, aduer-
C sus insidias, & impetus populorũ, tyrannorum, ciuitatum, gentiũ, quomodo potentiores habiti fuissent vndecim? Nõ potuissent præ timore spectare faciẽ exercituũ, & audire vocem hinnientium equorum, viri nõ nisi in stagnis & fluminibus & lembis versati. Quare ergo hoc dicit? Iudęorũ insidias indicare volebat, idq; manifeste, & nõ per ænigmata, ne iterum secũ confunderentur. Itaq; sicut cum audis Christũ dicentem: Quod audistis in aurem, prædicate super *Mat.10.f* tecta: & quod audistis in tenebris, dicite in luce. Nõ *& Luc.* intelligitis, quasi præcipiat relictis foris & triuiis, eos *12.a* super tecta debere prædicare: sed cũ dicit, Super tecta, & in luce: fiduciã & libertatẽ publice prædicãdi insinuat. Cũ vero dicit, In aurẽ & in tenebris: significat, vt vbiq; terrarum narrent, quod in parua mũdi parte, & in vno Palæstinæ loco audierant. Neq; em̃ in tenebris & in aurem eis dicta erant, sed sæpe in altis mõtibus, in cõuentibus & synagogis. Ita & hic intellige. Nã sicut ibi audim⁹ tecta, ita & hic arma. Nõ igitur sentimus, quòd talibus verbis iusserit haberi gladios: sed quòd per gladios insinuarit imminere insidias, & passurũ se à Iudæis quæ & passus est: atq; hoc ex sequẽtibus manifestũ est. Nam vt dixit emẽdum gladium, mox adiecit: quia oportet adimpleri ea quæ de me sunt scripta, Quòd cum iniquis repu-*Esa.53.d* tatus sum. Discipulis autem dicẽtibus, Hic sunt duo *Luc.22.* gladij: & nõ intelligẽtibus dictũ, ait: Satis est. Tãetsi nõ suffecissent vel duo, vel tres, vel centum, si humano auxilio eosvti voluisset. Quòd si noluit eos humano præsidio vti, sunt vtique & hi duo superflui. Proinde hic doctrinã suam non exposuit, id quod vbiq; facere videtur, vt quoties dicta minus intelligunt discipuli, euentui rerũ dictorum intelligentiam explanandam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nandã relinquens prætereat. Ita & alibi facit. De re-
Ioan. 2.d surrectione eñ differens, sic alicubi dicebat: Soluite
tẽplum hoc, & in tribus diebus excitabo illud: & nõ
intelligebant discipuli quid diceret, sicut & euange-
ibidem. lista testatur, dicẽs: Quãdo autẽ surrexit Iesus, credi-
ibi. 20.c derũt verbo eius, & scripturæ. Et iterum alibi: Non-
dum eñ scierãt scripturã, q̃ oportebat ipsum è mor-
tuis resurgere. Sed quæstio satis soluta est. Nos nunc
ad reliquã salutatiõis partẽ sermonẽ flectam⁹. Quid-
nam ergo est, quod dicẽdũ? & vnde digressi sumus?
Priscillã & Aquilã beatos diximus, quòd Paulo co-
habitarũt, diligẽter addiscẽtes morẽ habitus & cal-
ceamentorũ atque omniũ, quæ agebat. Hinc nobis
enata est quæstio, & quęsitũ: cuius gratia Christo p̃
hibẽte aliquid præter vnã vestem haberi, visi sunt hi
habere sandalia, & penulam? & sermone demonstra-
tum est, q̃ Apostoli his vtendo legem nõ transgressi B
sunt, sed diligenter obseruarũt. Hæc autem dicimus,
non vt vos ad coaceruandas diuitias exhortemur, &
prouocemus, vt plus quàm necessitas postulat, possi-
deatis: sed vt in promptu sint, quæ infidelibus nostra
carpentibus, respondeti debẽt. Etenim Christus su-
periorem legem soluẽs, non propterea iussit nos ha-
bere domos, seruos, lectos, vasa argẽtea, vel quippiã
horũ: sed liberauit nos, ne prius dictorũ necessitate
vrgeremur. Vnde & Paulus sic admonet, dicens: Ha-
1.Tim.5.b bentes victũ & tegumẽta, his cõtenti simus. Tribuẽ-
dum enim egentibus, si quid vsui nostro supereſt. Id
quod Prisćilla & Aquilas perquã studiosè faciebãt.
Et ideireo eos laudat & admiratur Apostol⁹, insigne
illorũ præconium apponens. Nam vt dixit, Salutate
Prisćillam & Aquilã cooperarios meos in domino:
Rom.16.a etiam causam ponit tantę charitatis. Qualẽ? Qui pro C
mea, ait, anima ceruicẽ suã suppostuere. Igitur, dicet
fortasse aliquis, hac de causa eos diligis & amas? Ma-
xime. Quia & si id vnũ egissent, ingenti laude digni
erant. Qui enim ducem exercitus saluũ fecit, & mili-
tes fecit saluos: qui medicũ liberauit periculis, & la-
borãtes morbis ad sanitatẽ reduxit: qui gubernato-
rẽ fluctibus eripuit, nauẽ totã ex vndis liberauit: sic
vtiq; qui magistrũ orbis saluarũt, & pro eo illiúsque
salute sanguinẽ suum effuderunt, orbis quoq; totius
fuerũt benefactores, vtpote sua erga prćceptorẽ be-
neuolẽtia discipulos omnes seruãtes. Vt autẽ discas,
quòd non solum in magistrum fuerint tales, sed &
fratribus eandẽ curã impenderũt, audi sequẽtia. Nã
cum dixit, quòd pro anima mea ceruicẽ suppostue-
runt, adiecit dicẽs: Quibus nõ ego solus gratias ago,
sed & omnes ecclesiæ gentium. Iam quid tantũ duo D
illi tantis prodesse potuerunt ecclesiis? Qua opum
abũdantia, qua potẽtiæ magnitudine, quo erga prin
cipes fauore claruerũt: Opũ quidẽ abũdantia, & po-
tentia, & gratia apud potẽtes nihil valuerũt neq; ta-
lia habebant: sed erat eis, qui his omnibus maior est,
animus ad pericula prõptus & alacer, magnúmque
benefaciendi studiũ. Hinc est q̃ de multis bene me-
ruerũt, multósq; saluarunt. Neq; enim ecclesiis tam
prodesse valẽt diuites illi põpatici, vt pauperes ma-
gnanimi. Nemo dictũ hoc miretur: nam multæ sunt
diuitis molestiæ & negocia. Timet pro domo, pro
famulis, pro agris, pro opibus, ne quis aliquid ex his
auferat. Et qui multorũ est dominus, idẽ multorum
seruus esse cogitur. Pauper autẽ nummis parũ valẽs,
& curis his omnibus carẽs, leo est, ignem spirat, gene-
roso & forti animo aduersus omnes insurgit, faci-

le omnia agit, quæ p̃desse possunt ecclesiis, siue op⁹ A
sit vt arguãtur aliqui, siue vt increpẽtur, siue vt Chri-
sti nomine ferantur pericula & inimicitię. Quoniam
qui semel vitã despexit præsentem, magna facilitate
cõficit osa. Quid eñ timeret, dic obsecro? Num ne
opes eius auferãtur? Hoc nemo dicere poterit. Num
ne quis imminuat ei ministeria & delicias? sed ĩ om-
nibus illis gaudere se dicit. Cœli municeps est, & ad
futurã festinat vitã. Non deprecabitur item si anima
impẽdẽda sit, & effundẽdus sanguis. Hinc est, quòd
talis etiã & tyrãnis, & regibus, & populis, & omnib⁹
potentior est ac ditior. Et vt discas, quòd vere hæc,
& non adulãter sint dicta: & q̃ qui nihil possidet, hic
omniũ liberrimus est, & maxime libere loqui audet:
Quot diuites erãt tẽpore Herodis, quot potentes? &
quis in mediũ prorupit? quis tyrannum increpauit?
quis contemptas leges dei vltus est? Diuitum quidẽ B
nullus, sed pauper ille & inops, qui neque lectũ, neq; *Matt.14.*
mensam, neque tectum habebat: ille, inquã, solitudi- *4.et Mar.*
nis inquilinus Ioannes, ille solus & primus omni li- *6.c*
bertate tyrannũ arguit, & adulterinas nuptias dete-
xit, & præsentibus omnib⁹ ac audiẽtibus pronũciata
sentẽtia eum condẽnauit. Et ante hũc magnus quo-
que Helias, qui nihil præter meloten possidebat, im- *3.Re.21.d*
piũ & præuaricatorẽ illũ Achab, solus viriliter corri-
puit. Nihil enim, nihil omnino sic libere loqui, & in
rerũ discrimine fiduciã habere, & contra captiuitatẽ
satis munitũ & fortẽ facit, vt nihil possidere, & nullis
secularib⁹ adobrui negociis. Atque adeo, siquis vir-
tutum, libertatísq; multũ possidere cupit, paupertа-
tem amplexetur, præsentem vitã despiciat, nihil esse
putet mortem. Hic non solum plusquam diuites &
principes, sed & plusquã reges ipsi ecclesiis prodesse C
poterit. Nã regnãtes illi & abũdantes, quæcunq; fa-
ciunt ex opibus faciunt: hic autem magna plerunque
operatur è periculis & mortibus. Quãto autem auro
omni precioſior est sanguis, tãto paupertas q̃ abun-
dãtia melior. Tales quidam erant illi Pauli hospites *1.Co.16.b*
Prisćilla & Aquilas, qui opũ carebãt abũdãtia, & o-
mnibus diuitibus locupletiorẽ animum possidebãt,
expectãtes quotidie vt morerẽtur: testificantésque
omni tẽpore cædebãtur, & sanguinẽ effundebãt. Sic
discipuli magistris, & magistri discipulis colligati
erãt. Nam Paulus hoc nõ solũ de his, sed & de multis
aliis testatur. Nã Hebræis, & Thessalonicensibus, &
Galatis scribẽs, asserit omnes multis tentationibus
afflictos. Et indicat, quare scripserit, nempe q̃ patria
excidebãt, substãtias perdebãt, ad sanguinẽ vsq; pe-
riclitabãtur, tota eorũ vita in grauibus certaminib⁹ D
erat, & præcidi mẽbrorũ summa pro præceptorib⁹
non detrectabãt. Vnde Galatis scribẽs, dicit: Testor
enim, quòd si possibile, oculos vestros effossos mihi *Gala. 4.b*
dedissetis. Et Epaphrã in Colossis iterũ accepit suũ. *Phili.2.d*
Nam vt dixit, quòd ægrotarit vsq; ad mortẽ, & deus
eius misertus fuerit, subdit, non solum autem eius,
sed & mei, vt ne tristitiã super tristitiã haberem. Vbi
clare demõstrat se habiturum fuisse dolorẽ in mor-
tem discipuli. Cuius virtutem alicubi omnibus ite-
rum detegit dicens, quòd appropiauit vsq; ad mor- *Ibidem.*
tẽ, neglecta animæ suæ salute, vt impleat, quod in vo
bis erga me deerat ministeriũ. Quid illis fuerit bea-
tius, quid autẽ nobis miserius? Quãdoquidẽ illi san-
guinem, & animã pro præceptoribus præmittebãt,
nos autẽ neq; breue verbum pro communibus pa-
tribus emittere audemus, cũ audiamus eis maledici,

& con-

& cõuiciis eos proscindi, & blasphemari, & à suis, & A
ab alienis. Nam maledicentes neque compescimus,
neque reprehendimus, neque prohibemus. Vtinam
ne ipsi primi accusatorum simus. Sanè non tanta ab
infidelibus conuicia & probra, quãta in principes ab
his, qui nobis iuncti religione videtur, fidelibus, iaci
videbit aliquis. Vltra hic quærimus, vnde hæc igna-
uia, & vnde hic pietatis contemptus euenit, quòd sic
hostiliter erga patres nostros sumus affecti? Nihil est
quod ecclesiã dei ita destruere, & dissoluere potest:
vt quãdo discipuli magistris, & patribus filij, & prin-
cipibus subditi, non magno studio cohærent. Diuina
voce, si quis fratrum cuipiam maledicit, à sacrarum
Psa. 49.c scripturarum lectione excluditur. Vt quid enim ac-
cipis, ait, testamentum meum per os tuum? & causa
posita dicit: Sedens contra fratrem tuum, obloque-
ris. Patrem accusans dignum te putas, qui diuina ve-
stibula accedas? Quomodo hoc congruet? Nã si ma- B
Exo. 21.b ledicentes patri vel matri, morte moriũtur iuxta le-
gem: quali iudicio dignus eris, qui maledicere audes
ei, qui parẽtibus illis magis necessarius est, & melior?
An non times, ne aperiat se terra, & totum te absor-
beat, vel fulmen supernè in te adigatur, & maledicã
illam linguam comburat? Non audisti, quid passa sit
Num. 12. Mosi soror, principi maledicens? Quomodo facta sit
c. immunda, inciderit in lepram, summam sustinuerit
ignominiam, fratre deum orante veniam non obti-
nuerit: tametsi illa ipsa esset, quæ sanctum illum olim
exposuerat, & pro eius educatione multa excogita-
uerat, vt eius mater in alumnam & nutricem assume-
retur, & ne puellus in barbarico sinu enutriretur, &
ab initio tanta fecerat, vt fœminarum dux fieret, si-
cut Moses virorum, vtpote omnes antecellens, vere C
soror Mosis existens. Verũtamen cum maledixit, ni-
hil ei profuerunt hæc omnia ad effugandã iram dei:
sed nec Moses, qui tantum populum, post recentem
illam impietatẽ, precibus obtinuerat, pro sorore sup
plicans, & veniam petens, placare deum potuit, sed
ab eo valde increpatur: quo discamus & nos, quan-
tum malum sit, principibus maledicere, & aliorũ iu-
dicare vitam. Etenim in die illo magno, nõ solum de
his quæ nos peccauim⁹, sed & de his ob quæ in alios
sententiam tulimus, omnino iudicabit nos deus. Et
quòd sæpe natura leue peccatũ est, hoc graue & in-
condonabile fit, dum peccans alium iudicat. Forte
non satis claret, quod diximus, igitur clarius dicem⁹.
Peccauit aliquis, & alium idem committentem pec-
catum condemnauit: is in die illo valde amaro non
eam pœnam luet, quam peccati natura exposcit, sed D
maiorem quàm duplicem, & triplicem: non propter
id, quòd ipse peccauit, sed quòd alium iudicauit. Et
ideo in eum sententiam feret deus. Et quòd hoc ve-
rum sit, ex his quæ iam facta sunt, & contigerunt, de-
Luc. 18.b monstrabo. Nam pharisæus, quãuis ipse nihil pecca-
uerat, sed & iuste vixerat, & multa de se prædicare
poterat: quia tamẽ publicanum vt raptorem, auarũ,
& iniquissimum condemnauit, iustificatus non est, &
ad maiorem quàm ille pœnam, seruatus. Quòd si is,
qui nihil peccauit, & peccantem alium (qui manife-
status erat omnibus) verbo breui cõdemnauit, tantũ
iacturæ fecit, & intantum est punitus: qui multum
quotidie peccant, aliorúmque vitam condemnant,
etiam ignotorum, cogita quãtam sustinebunt pœnã,
Matt. 7.a quomodo omni venia excidẽt: In quo enim iudicio
iudicatis, inquit, & vos iudicabimini. Propter hæc

A vtique & supplico, & precor, & exhortor, vt ab hac
mala consuetudine desistatis. Nihil enim nocebim⁹
facerdotibus, quibus maledicimus, siue mentita, siue
vera sint, quæ de eis dicimus. Quoniam & pharisæus
publicano nihil nocuit, sed & profuit, licet vera de
eo diceret. Cæterũ nobis ipsis mala extrema ipsi ac-
cersimus, sicut & pharisæus in seipsum gladium in-
trusit, & accepta plaga abiit. Vt igitur ne & nos idẽ
patiamur, imperemus indomitæ linguæ. Nam si is,
qui publicano maledixit, pœnam nõ effugit, nos qui
patribus maledicere solemus, qua nos apologia tue-
bimur? Si Maria, quę fratrem blasphemauit semel, tã- *Num. 12.*
tam dedit pœnam: cuius nobis salutis spes, cum nos *c.*
quotidie principes infinitis conuiciis, vt aiunt, abluí-
mus? An mihi hoc quis dicet, Ille Moses erat? Potero
& ego dicere, Illa Maria erat. Cæterum, vt & alia ra-
tione hoc manifeste cognoscas, quòd nec si crimi-
num rei sint, illorum tibi vitam iudicare fas sit, audi
quid dicat de principibus Iudæorum Christus: Su-
per cathedram Mosi sederunt scribæ & pharisæi: o- *Mat.23.a*
mnia igitur quæcũque dixerint vobis, vt faciatis, fa-
cite: iuxta opera autem eorum ne faciatis. Iam, quid
illis erat peius, quorum zelus futuros discipulos cor-
rupit? Attamen neque sic eos depostuit à dignitate,
neq; subditis contẽptibiles fecit. Quòd si semel hãc
potestatem arripuerint subditi, statim hi qui alios or-
dinant, à gradu & dignitate deturbari videbuntur.
Eapropter Paulus cum principem Iudęorum notas-
set, ac dixisset: Percutiet te deus paries dealbate: & *Act 23.b*
tu iudicans me, sedes? Postquam autem alios audiuit
sibi resistentes, & dicentes: Pontificem dei conuiciis *Ibidem.*
incessis? monstrare volens, quãtum oportet sacerdo-
tibus dei exhibere honorem, & reuerentiam: Nescie-
bam, inquit, quòd pontifex esset. Propterea & Da-
uid, cum Saũlem apprehendisset prœuaricatorem, &
spirantem homicidium, & multis pœnis dignum: nõ
solum eius vitæ pepercit, sed neque vt verbum aspe-
rum in eum iaceretur, sustinuit, causamque ponens,
dicit: Christus domini est. Neque hinc solum, sed & *1.Re. 24.*
aliunde videre licet copiose, quomodo subditũ pro- *b.*
cul à sacerdotum correptione abesse oportet. Nam
cum aliquando arca reduceretur, & subditorum ali- *1.Reg.6.d*
qui ad lapsum declinantem videntes erigerẽt, eo ipso
in loco pœnam dederũt, & à domino percussi, mor-
tui manserunt, tametsi nihil agerent absurdum. Non
enim subuertebãt, sed lapsuram erigebant. Et vt ad-
huc copiosioribus testimoniis sacerdotũ dignitatẽ
discas, & quomodo non sit fas subditum, & in ordi-
ne laicorũ existentem talia erigere: (nam illos in me- D
dia multitudine occidit, cæteros omnes hoc prodi-
gio terrens, & persuadens, ne adyta sacerdotij acce-
dãt.) Enimuero, si quoties indigne aliqua à sacerdo-
tibus fiunt, singuli ad corrigendũ profiliãt: ad hoc vt
sacerdotij dignitas honestetur, nunquã deerit corri-
gẽdi occasio, & cõfusis inter se omnibus, inter prin-
cipem & subditum non discernemus. Nemo hęc me
dicere opinetur, quasi à sacerdotib⁹ sim subornatus.
Scitis ipsi quàm sint mansueti per gratiam dei, & ne-
minem vnquam, vt scitis, offenderũt. Quòd si & ma-
los haberetis patres, & molestos magistros, neq; sic
eis maledicere, vobis securum, & absque graui peri-
culo. De corporalibus enim parẽtibus dicit: Si sensũ *Eccl.3.b.*
deficiãt, veniam da. Quid enim illis dabis, quale ipsi
tibi? Multo magis in spiritualib⁹ hæc lex obseruãda.
Prætera vniuscuiusq; officium est, vt suam ipsius vi-

tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam diligenter consideret, ne videlicet audiamus in die illo: Hypocrita, quid vides festucã in oculo fratris tui, in tuo autem oculo trabem non consideras? Etenim hypocritarum opus est, publice quidem & omnibus videntibus, osculari manus sacerdotum, genua tangere, supplicare vt pro se orent, & baptizandos ad illorum ianuas deducere: domi autem & in conuentibus, tantorum bonorum authores & ministros multis abluere probris, vel opprobratores illorum ferre. Quòd si vere malus est pater, quomodo fidelem putas tam terribilium sacramẽtorum ministrum? Si autẽ fidelis tibi minister esse videtur, quare fers alios ei maledicentes, & non concludis eorum ora, neque stomacharis, neque ægrefers, vt & mercedem accipias à deo, & laudem ab illis? Nã licet valde illudant, omnes tamen te laudabunt, & amplexabuntur ob egregiam in parentes curam: sicut si hoc non facitis, omnes vos cõdemnabunt, etiam illi ipsi qui maledicunt. Ad hæc omnia accedit illud multo grauius, quòd grauem illic dabimus pœnam. Quia nihil, nihil planè sic offendit ecclesias atque morbus ille, & sicut corpus neruorum debita habitudine carens, multas gignit ægritudines, & vitam facit non diuturnam: ita ecclesia nõ circundata forti, & vehementer vrgente catena, plurima parturit bella, iram dei auget, & multarum tentationum est occasio. Ne igitur hæc cõtingant, néve deum exacerbemus, nostráque augeamus mala, & pœnam certam indeclinabilémque cõparemus, vitam hanc multis implentes doloribus: nostram ad bene loquẽdum linguam assuefaciamus: nostram ipsorum vitam singulis diebus diligẽter scrutemur: aliorum autem vitam, ei qui etiam incognita nouit, iudicãdam relinquamus, ipsi nostra peccata interim indicantes. Ita nobis gehennalem ignem licebit effugere. Nam sicut, qui in alienis curiosius explorãdis occupati sunt, suorum peccatorum nullam habent rationem: ita qui ab aliena vita discutienda abhorrẽt, magnam suorum delictorum habebunt curam: & quia sua considerant mala, illáque quotidie iudicant, à seipsis exposcentes pœnas, mitem habituri sunt iudicẽ. Id quod Paulus declarans dicebat: Nam si nosipsos iudicamus, non vtique iudicabimur. Vt autem hanc sentẽtiam effugiamus, relictis omnibus aliis, magno studio vita & cõscientia nostra exquirenda, puniendæ cogitationes ad peccandũ irritantes, subinde de factis nostris reddenda ratio. Sic poterimus facile à peccatorum exonerari sarcina, multa venia frui, præsentémq; simul vitam cum voluptate transmittere, & assequi bona futura: gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre simul & spiritu sancto sit gloria, & honor, & imperium in seculum seculi, Amen.

Mat.7.a & Luc.6. f.

1.Co. 11.g

FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI IN EPIstolam Pauli ad Corinthios primam, Francisco Aretino interprete,

ARGVMENTVM.

LECTORI.

Homilia ista in vtranque ad Corinthios epistolam ad exemplar Græcum Veronense per Philippum Montanum ad hunc modum sunt recognitæ: Quod in Veronensi plus erat, hunc illinc adiectum huiusmodi notis [ ] includitur. Diuersa vero lectio, ea præsertim quæ magis ad Chrysostomi germanum sensum facere videbatur, ad marginem adiungitur: remanẽte quidem priore versione, si quis forte eam desideret, sed talibus signis †] intercepta. Hoc modo enim tum quid Basilensis editio habuerit, tum quid nunc additum sit, facile cognoscet. Bene vale.

Orinthus vrbs prima Græciæ, multa quondã rerum omniũ abundantia, maxime vero pecuniarũ florebat. Quamobrẽ quidam scriptorũ illorũ diuitẽ eã regionem appellauit. In Isthmo em̃ Peloponesi sita negociationib⁹ q̃ opportunissima est. Erãt præterea in hac ciuitate plurimi oratores atq; philosophi, quorum vnus ex septẽ sapientũ numero fuit. Hæc autẽ nobis non iactationis gratia, neq; vt periti rerum multarum videremur, dicta sunt. Quid enim huiuscemodi scire opus est? Verum ad subiectam epistolæ materiam facit. Multa vero in hac ciuitate Paulus perpessus est. In hac Christus ei apparuit, dicẽs: Noli tacere, sed loquere: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate. Idcirco mãsit hic duos annos. In hac dæmon egressus est, quem cum Iudæi adiurarent, passi sunt molestissima. In hac coactos magorum libros pœnitẽtia ducti cremauerunt ad milia quinquaginta. In hac ante tribunal coram Gallione proconsule Paulus virgis cæsus est. Cum igitur diabolus ciuitatem magnam, populosam, veritati inhærentem, diuitiarum & sapientiæ nomine admirabilem, Græciæ caput (Atheniẽsium enim & Lacedæmoniorum res amisso iam principatu defecerãt) maxime autem promptissimo animo verbum dei susc̃ipientem videret, inter ciues discordiã disseminauit. Norat enim regna quoque firmissima inter se diuisa desolari. Ad has autem insidias, occasioni ei fuere diuitiæ, sapiẽtia, & inde incolarum factiones. Siquidem multitudo sponte sua quosdam principes cõstituerat: alij alios tanquam diuites, alios tanquam sapiẽtes secuti, à quibus persuasi homines maius quiddam hos, quàm Apostolum & dicere

Thucydides.1.hist.

Peria der.

Act.18.d

Act. 19.d

ibid.16.d

Mat.12.b

dicere & docere posse contẽdebãt: quod Paulus significãs, Non potui, inquit, vobis loqui tã quã spiritualibus: quibus verbis ostẽdebat, nõ sua ipsius, sed aliorũ imbecillitate eos audire multa non potuisse. Quod etiã his verbis ostẽdit, Sine nobis diuites facti estis. Neq; hoc paruum erat, sed omniũ maximè exitiosum, q̃ laceraretur ecclesia. Aliud item peccatũ audebãt, vt qui nouercæ coiret, non modò non flecteretur, sed alios quoq; traheret, & socios alliceret in superbiã. Idcirco, inquit, & vos inflati estis, & non magis luctum habuistis. Præterea quidã fortasse ex melioribus, ingluuie sua idolorũ sacrificia gustãtes, & sacris penitus dediti omnia polluebant. Alij rursus pugna & contentionibus pecuniarũ gratia susceptis, externis iudiciis res suas p̃mittebãt. Et comati multi apud illos versabãtur, quos tõderi iubet. Neque parum errabãt, cũ in ecclesiis [separatim] comederẽt, neque indigentibus quicquã elargirẽtur. Accedebat ad hoc in acceptis donis superbia, & per eã inuicẽ æmulatio, quod maximè perturbabat ecclesiã, & in resurrectionis ratione infirma apud eos fides. Nonnulli enim corporũ suorũ resurrectionẽ non credebãt, cũ adhuc Ethnica illa insania agerentur. Siquidẽ huiusmodi omnia ab illius Ethnicæ philosophiæ amentia oriebãtur, quæ malorum mater est, cuius causa diuersa sentiebant, quẽadmodum à philosophis docebãtur. Illi enim pro se quisque & principatus & inanis gloriæ studio contrariis semper opinionibus se inuicẽ oppugnare, & inuẽtis aliquid addere contẽdebant. Hæc autem eis contingebant, quòd ratiocinio suo sua oĩa cõmisissent. Literas igitur ad Paulũ Fortunato &† Sostheni] & Achaico dederũt. Quibus & ipse suas ad illos dedit, quod in calce epistolæ significauit, non tamẽ de omnibus, sed de matrimonio & virginitate. Quare, inquit, de quibus autem scripsistis mihi: ipse autem & eorũ petitionibus respõdet, & alia plura addit, quibus eorum errata diligẽter prosequitur. Cæterũ & Timotheũ cum literis mittit. Nam cum satis viriũ literas habere cognosceret, nõ paruum eis incrementũ futurum arbitrabatur p̃sentia discipuli. Cum autẽ vererẽtur diuisores ecclesiæ, ne contentionis gratia hæc fecisse viderẽtur, vt suos tegerent affectus, perfectiores docere & sapiẽtiores esse excogitarunt. Cõtra hoc crimen primũ Paulus instat, & radicem malorum, & ortam dissensionem corripit, & multa loquitur cũ libertate. Siquidẽ inter omnes Corinthij maximè Pauli erant discipuli. Idcirco ad eos locutus est, Si aliis nõ sum Apostolus, sed tamen vobis sum. Nam signaculũ apostolatus mei vos estis in domino. & cũ aliis essent imbecilliores, inquit, Nõ potui fratres, vobis loqui quasi spiritualibus, nõdum enim poteratis, sed nec nunc quidẽ potestis. Hoc autẽ dicit, ne de præterito loqui putaretur. Quamobrẽ subdidit, Sed ne nunc quidem potestis: verũtamen non est credibile omnes coinquinatos, sed nõnullos adhuc sanctos superfuisse. Quod etiam circa mediam epistolam his verbis significat: Hæc autẽ fratres per figuram transtuli in meipsum, & in Apollo. Cũ igitur ex arrogantia & amplioris scientiæ opinione, omnia orta sint mala, hanc primùm euertere annititur.

Infra.3.a

Infra.4.b

Infra.5.a

ibidem.

Infra.3.a

Infra.4.b

Infra.9.a

Homilia prima.

Paulus vocatus Apostolus Iesu Christi per voluntatem dei, & Sosthenes frater, ecclesiæ dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis cum omnibus qui inuocãt nomen domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorum & nostro, [gratia vobis & pax à deo patre nostro & domino Iesu Christo,] Intuere quo pacto ab ipso statim principio animi tollit elationem, & omnem eorum arrogãtiam humi deiicit, cũ se vocatum memorat. Non enim ego, inquit, inueni, quod didici, neq; sapientia mea hoc assecutus sum, sed cùm persequerer ecclesiã dei atq; euerterem, Sum vocatus. Sic enim omnis laus vocantis est, vocati verò, vt sic dicã, nulla, præter obsequium tantum. Iesu Christi. Magister vester Christus est, vos doctrinæ authores homines ducitis. Per voluntatem dei.

Deus, Inquit, hoc voluit, vt ita salutẽ assequeremur. Nihil enim nos †rectè faciemus] sed dei voluntate salutem inuenimus: & cum ei placitũ est, nullo nostro merito nos vocauit. *Et Sosthenes frater.* Rursus cohibet superbiam, cùm lõgè inferiorem sibi ipsi æquiparet. Etenim multũ intererat inter Paulum & Sosthenem. Quod cum ita sit, quídnam de illis dicendum est, qui pares contemnunt? *Ecclesiæ dei.* Non huius aut illius, sed dei. *quæ est Corinthi.* Vide quo pacto singulis verbis superbam eorum mentem humilitatem docet, & in omnibus eos ad cœlestem erigit consuetudinem. Ecclesiam autem di appellat, vt ostendat in vnum eã redigi oportere. Nam si dei est, vna est, nõ Corinthi solum, †sed vniuersi orbis ecclesia. Cuius quidem nomen non ambitum, sed vnionem] & consonantiã significat. *Sanctificatis in Christo Iesu.* Iterum Iesu nomẽ, non hominum meminit. Quid autem est sanctificatio? per lauacrum purgatio. Commemorat enim eis propriam immundiciam, qua liberati sunt: & simul admonet, ne superbia efferantur. Non enim suis meritis, sed benignitate dei sanctificati sunt. *Vocatis sanctis.* & hoc ipsum, quòd scilicet fide salutẽ consecuti estis, non vestri, inquit, meriti est. Nõ enim primi vos accessistis, sed estis vocati. Itaque neq; hoc exiguum totum vestrum est. † Neq; sic vobis gratia adhibẽda est,] sed deo. Idcirco ad Ephesios, Gratia, inquit, estis saluati

†ecẽplar Veronẽse habet, Stephanæ. Infr.7.a

†sed vniuersi orbis. Nam ecclesiæ nomen non separationem, sed vnionem.

†Atqui etiam si

Universidad de Deu
Bibliote

† acceſſiſſetis infinitis obnoxij malis, ne ſic quidem vobis gratia deberetur.

ſaluati per fidem,& hoc non ex vobis:† hoc eſt,fides veſtra non integra eſt. Quippe qui non primi crediſtis,ſed paruiſtis vocati. *Cum omnibus qui inuocant nomen domini noſtri Ieſu Chriſti.* Non huius aut illius nomẽ inquit, ſed domini noſtri Ieſu Chriſti. *In omni loco ipſorum & noſtro.* Licet enim ad Corinthios hęc ſcribatur epiſtola: non tamen eorum duntaxat, ſed omniũ qui in orbe ſunt fidelium meminit. Oſtendit enim in vniuerſo orbe vnã oportere eſſe eccleſiam, quanquã locis diuiſam pluribus,& lõgè magis quæ eſt Corinthi. Quæ & ſi locis ſeparatur,deus tamen eã coniungit,cùm omnibus ſit cõmunis. Quamobrem cùm in vnum ipſam cõtrahat,has addidit particulas, ipſorũ & noſtro:longè autẽ magis hoc, q̃ illud † proprium.

Ephe. 2. a
† neque ſides tota vobis debetur.
Matt. 6. d
† κυριώτερον.

Quemadmodum enim qui eodem in loco ſunt,ſi diuerſos habeãt dominos,ipſi quoq; differunt, nihílq; locorum ſimilitudine † ad concordiam dominorum differentia proficiunt.] Non poteſtis,inquit,deo ſeruire & mãmonæ: ſic qui diuerſis locis abſunt, ſi eundem habeant dominum,nihil eis locorum diuerſitas obeſt,cũ ab vno in concordiam trahantur. Non igitur dico,inquit, ꝙ Corinthij cum Corinthiis modò cõcordetis,ſed & cum vniuerſi orbis hominibus, cũ cõmunem dominum habeatis. Idcirco in ſecundo loco addidit,noſtro. Nam cùm dixerit, Nomẽ domini noſtri Ieſu Chriſti,ne apud ſtultiores eũ ſeparare videretur,addidit rurſum, ipſorum & noſtro. Quod vt apertius appareat,ſecundum ſententiã textũ in hunc modum repetam: Paulus & Soſthenes eccleſiæ dei quæ eſt Corinthi, & omnibus qui inuocant nomen domini noſtri & ipſorũ,in omni loco, vel Romæ,vel vbicũq; ſint,Gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto. Vel ſic rurſum,quod ego verius puto:Paulus & Soſthenes his qui Corinthi ſunt ſanctificati,& vocati ſancti, cum omnibus qui inuocant nomen domini noſtri Ieſu Chriſti in omni loco ipſorũ & noſtro. Hoc eſt,gratia vobis & pax qui Corinthi ſanctificati & vocati eſtis, neq; vobis dũtaxat, ſed etiam omnibus,qui vbique inuocant nomen domini noſtri Ieſu Chriſti & ipſorum. Quòd ſi à gratia pax eſt, quid intumeſcis,cùm per gratiam ſalutẽ aſſecutus ſis? Si pacem porrò cum deo habes,quid te aliis addicis? Hoc nanq; argumẽtum eſt ꝙ à deo diſſentis. Quídnam cum hoc & illo pacem initis? quid aliis gratiam habetis? † ego vtraq; hæc deum efflagito, vt nobis & ab eo, & per eum elargiantur.] Neque enim firma permanẽt,niſi ſuperno fruamur munere: neq;,niſi † à deo proueniãt,]quicquam amplius conſequi poſſumus. Siquidem nulla nobis vtilitas, ſi cum omnibus pacem, cum deo autẽ bellum habeamus: quemadmodum nihil nobis detrimenti aliorũ omnium bellum affert, modò cum deo pacem conciliemus. Et rurſum, nihil nobis aliorum laudes proficiunt,ſi deum offendimus:ſicut nihil periclitamur, ſi omnes homines nos recuſent,& odio habent, modò deus & probet nos & diligat, † & profectò gratia & pax à deo eſt.] Quippe qui diuinam gratiã habet, etſi innumera mala perpetiatur, nõ modò hominum neminem,ſed ne diabolum quidem formidat. Verũ qui deum offendit,etſi ſecurus videatur,omnes tamẽ veretur. Inſtabile nanq; eſt humanum genus: neque amici duntaxat & fratres,ſed parentes nonnunquam leui cauſa mutatis animis,filios, & filij parentes inuicem omni hoſte grauius perſecuti ſunt. Morale.

† ad cõcordiã proficiunt, quũ domini diuerſa præcipiãt, & ad ſeſe trahant.
† ego autẽ à deo peto, vt hæc vobis vtraque cõtingant, & ab ipſo & ad ipſum.
† ad deum referãtur.
† Nã quæ vere eſt gratia, quæ vere pax, à deo eſt.

Conſidera quæſo, habuit gratiã Dauid apud deũ: habuit Abſalon apud homines. Quis vtriuſq; exitus? Vter maiorem laudem aſſecutus eſt? nemini obſcurum. Abraham corã deo, Pharao coram hominibus acceptus. Homines enim vt ei rem gratam facerent, iuſti vxorem tradiderũt. Vter clarior euaſit? vter beatus? Nemo ſanè ignorat. Et quid de iuſtis opus eſt dicere? habebãt gratiam Iſraëlitæ apud deum, odio ab Aegyptiis habebantur: eos tamen deuictos in ſuam redegerunt poteſtatẽ:quod planiſſimè conſtat. Hoc igitur omni conatu contendamus, & ſi quiſpiam ſeruus ſit,apud deum potius q̃ apud herum ſuum gratiã inuenire annitatur. Si mulier poſthabito viro ſaluatoris noſtri gratiam quærat:ſi dux exercitus,ſupernã potius q̃ regis, aut principis ſibi beneuolentiam efflagitet:hoc pacto hominum etiam tibi amorem cõciliabis. Quánam autem ratione quiſpiã coram deo inuenire gratiam poterit,niſi per humilitatem? Deus, inquit, ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiã: &,Sacrificium deo ſpiritus contribulatus,cor contritum & humiliatum deus non deſpiciet. Quòd ſi apud homines gratum quiddam vir humilis eſt,longè magis apud deum. Sic Ethnici gratiam inuenerunt, ſic Iudæi eam amiſerunt. Iuſtitiæ enim dei nõ ſunt ſubiecti. Qui verò ita humilis eſt, & gratioſus omnibus, & iucundus,& perpetuæ pacis ſocius, nullam bellorum habet materiã. Quippe qui ſi iniuria & cõtumeliis afficitur,tacit⁹ omnia ęquo animo perferet,& incredibili in omnes pace vtetur [etiam erga deum.] Præceptorum nanq; dei cum hominibus pax eſt:omnis autem vita † ſic nobis præſcribitur, vt pacem] inuicem habeamus. Nemo enim deum lędere poterit, cuius natura incorruptibilis eſt,& omni affectu ſuperior. Sed nihil tam admirabilem Chriſtianum,quàm humilitas efficit. Audi Abraham,Ego autem ſum puluis & cinis. Audi deũ quid de Moſe loquatur, quòd manſuetiſſimus erat omnium hominum, nemo illo humilior,qui tanti populi dux,& rege, & innumero Aegyptiorum exercitu muſcarũ more demerſis,tanta in Aegypto,tanta in rubro mari & in deſerto operatus, tanto de ſe teſtimonio talem ſe gerebat, ac ſi vnus eſſet è multitudine,& ſocero humilior, cuius accepta ſententia nunquam id ægrè tulit:neq; quippiam tale locutus eſt, Tun' nobis cõſilium des? quale ſolent qui etſi quiſpiam rectè eis conſuluerit, perſonæ tamen humilitatem contemnunt. Verùm non ille eiuſmodi, ſed humilitate ſua omnia rectè operatus eſt. Ille regias aulas neglexit, quod profectò immenſę eſt humilitatis argumentum:veram enim animi magnitudinem atq; præſtantiam humilitas facit. Quantæ putas magnanimitatis eſſe & regias & regiã menſam deſpicere? Siquidem tanquam dij apud Aegyptios, reges venerantur, & diuitiis & theſauris fruuntur innumeris: omnibus tamen neglectis, & Aegypti regno contempto, captiuis & calamitoſis in luto & argilla abſumptis, quos ſerui abominabãtur,(abominabãtur enim Aegyptij,inquit) auxilium præſtitit, & dominis eos prætulit: ex quo ſatis conſtat propter humilitatem ſuam ſublimis & magnanimis euaſiſſe. † Stultitia nanque ex animi imbecillitate,manſuetudo autẽ ex magnanimitate atq; præſtantia proficiſcitur. Quòd ſi placet,vtrunque exemplis diſquiramus. Dic quæſo,fuit ne quiſpiam vnquã animi quàm Abraham præſtantioris? Veruntamen is eſt qui inquit, Ego ſum puluis, & cinis. & rurſum, Ne quæſo ſit iurgium inter me & te. Atqui hic adeò humilis

Iacob. 4. b
Pſal. 50. d
Rom. 10. a
† ſic a nobis perficitur, ſi pacem, &c.
Gen. 18. d
Num. 12. a.
Vide Exodum.
† ἀπόνοια, arrogãtia.
Gen. 18. b
Ibid. 13. b.

humilis Perſicas prædas & Barbara trophęa cõtempſit. Quod incredibili animi magnitudine,& mentis pręſtãtia faciebat. Ille enim magnanimus eſt,qui verè eſt humilis,nullius adulator,nullius contẽptor:alterum enim magnanimitatis, alterũ ſtulticiæ eſt argumentũ. quod hinc maximè cõſtat: Sit quiſpiã qui lutum,lutum eſſe arbitretur, & tanquam lutum contemnat:alter lutum tanquam aurum & admiretur,& plurimi faciat:vter magnanimus eſt,nunquid qui lutum nulla admiratione proſequitur? Vter humilis & abiectus,nunquid qui id admiratur? Eadem ratione hoc in loco conſidera,ꝙ qui ſe puluerem & cinerem appellat, magni animi eſt: quod ex humilitate proficiſcitur. Qui autem neq; terram ſe,neq; cinerem eſſe intelligit,ſed intumeſcit,& maximam de ſe concipit opinionẽ:nónne hic omnium eſt viliſſimus,cũ minima magna eſſe ſibi perſuadeat? Ex quo patet magnanimitate incredibili,non † ſtulticia locutum patriarcham,cùm inquit,Ego ſum puluis& cinis. Nã quemadmodum in corporibus aliud eſt viuidum & vigẽs, aliud tumidum: vtrunq; tamen carnis habet plenitudinem:ſed alterum corruptæ,alterum verò ſanæ: Itidem hoc in loco,aliud eſt † ſtultum eſſe,]quod eſt tumidum,aliud altũ & ſublime,quod viuidum. eſt item alius ſtatura corporis altiore,alius breui,qui acceptis ſoleis illo maior apparet. Vtrum magnum dicemus? Nunquid dubiũ eſt,qui ſua ipſius magnitudine excedit, eum maiorẽ appellandum? Ille enim non ſuapte natura magnus eſt, & ſoleis breui ſtatura homines vtuntur,qui his acceptis maiores videntur. Quod multis vſu venit,cũ in pecuniis & gloria intumeſcũt. Verùm in his nihil altum, nihil egregium inuenitur. Is nãq; excelſi animi eſt qui nulla eiuſmodi re indiget: ſed qui ea omnia contemnit,& in ſeipſo ſuam ſeruat magnanimitatem. Efficiamur igitur humiles, vt hanc animi pręſtantiam aſſequamur. Quippe qui ſe humiliat,exaltabitur.† Stultus autem,non huiuſmodi, ſed omniũ abiectiſſimus apparet. Etenim bulla inflatur, non tamen inflatio illa † ſatis] eſt: & propterea inflatos appellamus: verùm grauis & modeſtus, † in paruis rebus non multùm]intumeſcit,cùm ſuã non ignoret imbecillitatem:vilis autem & temerarius in paruis quoq; rebus maximam ſibi de ſe opinionẽ effingit. Comparemus igitur nobis per humilitatẽ animi magnitudinẽ. Conſideremus humanarũ rerum naturam,vt futuræ vitæ flagremus deſiderio:Siquidẽ nemo alia ratione humilis effici poteſt, niſi diuinarũ rerum amore,& præſentium contẽptu. Quemadmodũ enim qui regno inhiat, &ſi purpuræ loco aliũ quẽuis honorem aſſequatur, nihil ſe adeptum arbitratur: ſic & nos omnia deſpiciemus pręſentia,ſi honorem illũ deſiderabimus. Nónne animaduertiſtis ludentes pueros,cùm aciem ſtruunt,& milites,præcones, lictores præcedunt,medius puer principis loco incedit? Huiuſcemodi res humanæ ſunt,neq; puerilibus differũt ludis,vel etiã abiectiores,quę hodie exiſtũt,cras nuſquam apparent. Altius igitur erigamur,neque ſolum nullum horum deſideriũ nos moueat,ſed erubeſcamus,ſi quis ea nobis propoſuerit:hoc enim pacto his cõtemptis diuinũ amorem cõplectemur, & immortali fruemur gloria, quã vtinam omnes aſſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri ſimul & ſancto benignóq; ſpiritui gloria,& imperium,in ſecula,Amen:

† ἀπόνοια.
† arrogãs eſſe.
Luc. 14. c
† Arrogans.
† ſana.
† ne in magnis quidem rebus intumeſcit.

Homilia ſecunda.

GRatias ago deo meo ſemper pro vobis de gratia dei,quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu, quia in omnibus diuites facti eſtis in illo.* Quod alios docet vt faciãt, cum inquit,In gratiarũ actione petitiones veſtræ innoteſcant apud deũ:idem ipſe quoq; facit, monens vt ab orationibus ſemper incipiamus, & ante omnia deo gratias agamus, cui nihil gratius,nihil acceptius eſt q̃ † & ſibi & aliis gratũ eſſe beneficiorũ.] Quãobrẽ in omni ferè epiſtola hoc vtitur principio. Hoc autẽ in loco longè etiã maiori q̃ in aliis neceſſitate hoc facit. Quippe qui gratiã agit,& tanquã beneficiũ acceperit,eam agit,& † in gratia]agit. Gratia autẽ non debitum,non meritum,non vicẽ reddere. Quod quidẽ licet vbiq; neceſſariũ dicere, longè tamen magis Corinthiis,qui erga ſcindentes eccleſiã oſcitabant. *Deo meo.* Ex nimio affectu deũ,qui communis eſt,ſuũ appellat. Qui mos prophetarũ frequẽtiſſimus eſt, deus meus. & eos hortatur,vt idẽ loquantur. His enim verbis ab humanis omnibus rebus ſecedit ad eum, quẽ tãto ſtudio appellat: hoc ingenuè dicere poteſt, quicunq; à ſecularibus ad deum erectus, & rebus omnibus eũ ſemper præfert,& gratiam agit perpetuò, nõ ſolùm pro iam data gratia , ſed ſiquando aliquod poſt hoc acceperit beneficiũ, pro hoc etiã ipſo eandem laudẽ reddit. Quare non ſimpliciter inquit,Gratias ago:ſed,ſemper pro vobis. Quibus verbis oſtendit,ſemper habendas gratias,& nemini alteri præter ſoli deo.† *In gratia dei.* Animaduerte quo pacto vbique eos corrigit. Vbi enim gratia eſt,non ſunt opera: vbi opera,nõ amplius gratia. Si igitur gratia eſt,quid ſuperbitis? qua ratione inflati eſtis? *Quæ data eſt vobis.* Et per quem data eſt? Nunquid per me,vel per alium apoſtolũ? minimè,ſed per Ieſum Chriſtũ: hoc eſt cũ inquit,in Chriſto Ieſu. Vides vt ſæpe,in quo:pro,per quem, ponatur: non tamen minus illud ſignificat q̃ hoc. *Quia in omnibus diuites facti eſtis in illo.* In, rurſum loco,per,accipitur. Per illũ enim intelligit. Neq; ſolùm diuites facti eſtis , ſed etiã in omnibus . cũ igitur diuitiæ ſint,& dei diuitiæ, & in omnibus, & per vnigenitũ , inenarrabilem theſaurũ exiſtimare oportet. *In omni verbo, & omni ſcientia.* Verbo non externo,inquit,ſed dei:eſt enim ſcientia ſine verbo,&cũ verbo. Sunt multi, qui ſcientiam quidem habent, ſermonẽ autẽ minimè : quemadmodũ rudiores, qui quæ ſentiunt, manifeſtè eloqui non poſſunt: ſed nos, inquit, tales nõ ſumus,ſed & intelligere & dicere ſufficimus. *Sicut teſtimonium Chriſti cõfirmatum eſt in vobis.* In ordine laudum & actionis gratiarũ vehementer eos tangit. Non enim exteriore inquit philoſophia,ſed dei gratia,diuitiis,ſcientia,& dato à deo verbo veritatis doctrinam diſcere, & in domini teſtimoniũ, hoc eſt, in prædicationẽ confirmari potuiſtis. Quippe qui multa ſigna,multa ineffabilis gratiæ accepiſtis miracula, vt prædicationẽ acciperetis. Si igitur per ſigna confirmati eſtis & gratiam, quamobrẽ errore ducimini? Hæc autẽ & tangentis ſimul, & præoccupantis eos, verba ſunt: *Ita vt nihil vobis deſit in vlla gratia.* Magna hic inquiſitionis locus, vtrum ſcilicet qui diuites facti ſunt in omni ſermone,vt nihil eis deſit in vlla gratia,hi carnales ſint? Nam ſi principio tales erant,longè magis in præſentia. Quãnã igitur ratione eos carnales appellat? Non potui, inquit,vobis loqui quaſi ſpiritualibus,ſed quaſi carnalibus. Quid ergo ad hoc dicendum eſt? Quòd ſcilicet à principio crediderãt, & gratiam omnẽ erant aſſecuti,quippe qui tum deſi-

Phili. 4. a
† pro tũ ſibi, tũ aliis collatus beneficiis gratũ eſſe.
† de gratia.
Pſal. 62. a & 117. d
† de gratia.
Infr. 3. a

Universidad de Deusto Biblioteca

derio complectebantur: postmodum pigriores facti sunt. Vel si hoc non placet, ꝙ neq; hoc, neq; illud ad omnes loquitur: sed partim ad eos, qui criminibus erant obnoxij: partim ad eos qui † se laudibus efferebant.] *[† laudibus erant ornati.]* Quòd autẽ adhuc gratiam haberent, Psalmum vnusquisq; habet, inquit, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguã habet, interpretationẽ habet, omnia ad ædificationẽ fiant. *[Infr. 14. f. Ibidem.]* Et prophetæ autẽ duo vel tres loquantur. Potest autem alia afferri sententia. Quòd quẽadmodum nobis moris est, omnia maiora facere: itidem hoc in loco locutus est. Præterea arbitror rem suã eum significare, quoniã ipse signa ostendit, quemadmodũ in secunda ad eosdẽ epistola: Signa tamen apostoli peracta fuerunt inter vos in omni patientia. *[2. Cor. 12. d.]* & rursum: Quid est, in quo fuistis inferiores cæteris ecclesiis? *[Ibidem.]* Vel quemadmodum dixi, sua cõmemorat, † &] *[† vel etiã.]* ad eos qui adhuc probati erant, hæc loquitur. Multi nanq; illic sancti erant, qui seipsos in sanctorũ ordinauerant ministerium: *[Infr. 16. c]* & Achaiæ facti sunt primitiæ, quemadmodũ in calce epistolæ significatur. Præterea verò & si nõ multũ veritatis laudes habeãt, præparant tamen auditorem, & beneuolentiam cõciliant. Quippe qui quamprimũ asperius exorditur, imbecilliorũ aures claudit. Siue enim pares sint auditores, læsi irascũtur: siue multo inferiores, tristicia afficiũtur. Ne igitur hoc eueniat, ab his quæ laudem habere vidẽtur, facit exordium. Neq; enim eorum laudi, sed diuinæ gratiæ hoc erat adscribẽdum. Siquidẽ abstinere se à peccatis & iustos esse, superni id erat muneris: & propterea his immoratur, quę dei ostendunt benignitatẽ, vt maximè eorũ purget peccatum. *Expectãtibus reuelationem domini nostri Iesu Christi.*

Quid perturbamini, inquit, quid ægrè fertis? Nunquid quoniam nõ adest Christus? Adest profectò, & propè dies adest. Et animaduerte Pauli sapiẽtiã, quo pacto eos ab humanis rebus abducens, formidolosi tribunalis memoria perterret, ostẽditq; nõ tantũ bono opus esse principio, verũ etiam & fine. Siquidem cum his beneficiis, alia quoq; virtus est necessaria, vt scilicet diei illiꝰ recordemur. Et multis opus est laboribus, vt ad finem peruenire possimus. Reuelationem autem dicit, vt significet, ꝙ & si nõ videatur, est tamẽ: atq; adest etiã in præsentia, & tunc apparebit. Perpeti igitur oportet. Idcirco enim accepistis miracula, vt confirmaremini. *Qui & confirmabit vos vsque ad finem sine crimine.* Hoc in loco ad gratiam eos alloqui videtur. Verùm hęc particula omni vacat adulatione. Etenim † ab se reprehẽsos intellexit] *[† ipsos reprehẽdere nouit.]* quemadmodũ quũ inquit: Tanquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidã. & rursum: Quid vultis, in virga veniã ad vos, an in charitate & spiritu mansuetudinis? *[Infr. 4. d. Ibidem.]* vel experimentum quæritis loquentis in me Christi? Latẽter autẽ eos reprehendit. Nam quum cõfirmabit, & sine crimine dicat, † lasciuientes] *[† fluctuãtes.]* adhuc & criminibus obnoxios significat. Tu autem considera, quo pacto Christi nomẽ frequenter eorũ cordibus affigat: non hominis, non apostoli, non magistri, sed semper eius quẽ desiderat meminit, & tanquã ebrietate quadam oppressos erigere annititur. Neq; enim in altera epistola tam frequenter Christi mentionẽ facit. Hic verò paucis versibus sępenumero, quo nomine totũ ferè intexit exordiũ. Considera ab ipso principio: *Paulus vocatus apostolus Iesu Christi per volũtatem dei, & Sosthenes frater ecclesiæ dei, quæ est Corinthi, Sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis cum omnibus qui inuocant nomen domini*

A *nostri Iesu Christi: Gratia vobis & pax à deo patre nostro & dño Iesu Christo. Gratias ago deo meo de gratia dei, quæ data est nobis in Christo Iesu, sicut testimoniũ Christi confirmatũ est in vobis, expectantibus reuelationẽ domini nostri Iesu, qui confirmabit vos sine crimine in die domini nostri Iesu Christi. Fidelis deus, per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi domini nostri. Obsecro autẽ vos per nomẽ domini nostri Iesu Christi.* Vides Christi nominis frequentiam? Vnde stultissimis quoq; perspicuũ est, non frustrà, neq; temerè ita vsum esse apostolũ, sed bona & crebra Christi appellatione ipsorũ tumorẽ exhaurit, & morbi tabem expurgat. Fidelis deus, per quẽ vocati estis in societatẽ filij eius. Papæ quantũ his verbis significat, ꝗ immensum dei beneficiũ ostenditur: In vnigeniti, inquit, vocati estis societatẽ: & vosipsos hominibus addixistis. Quid hoc miseriꝰ? quid peius? Et quomodo
B vocati estis? per patrẽ. Nã quũ per eũ & in eo frequẽter de filio verba faceret, ne arbitrarentur illius tanquã minoris meminisse, attribuit id patri. Siquidem non per hunc vel illum, inquit, sed per patrem vocati, & diuites facti estis. & rursum, Vocati estis, inquit, nõ ipsi spõte vestra accessistis. Quid autẽ illa verba significãt, In societatẽ filij eius? Audi ipsum alio in loco manifestius id ostendentẽ: Nã & si cõmortui sumus, & cõuiuemus: si sustinemus, & conregnabimus. *[2. Tim. 2. c.]* Præterea quũ magnũ quiddã dixisset, certã etiã addidit rationẽ, cui contradici non potest: Fidelis, inquit, deus: hoc est, verus: ꝙ si verus, quę pollicitus est, proculdubio faciet. Pollicitus autẽ est se vos vnigeniti filij socios facturũ. Ob hoc enim vos vocauit. Siquidem diuina dona atq; vocatio nulla pœnitentia ducuntur. Verũ hæc primũ in rationibus suis addu-
C cit, ne magnitudo scelerũ eos in desperationem trahat. Profectò enim, inquit, dei beneficia sequentur, nisi iam maiorẽ in modũ illa reiiciamus: quemadmodum Iudæi, qui vocati, proposita bona cõplecti noluerunt. In quo non amplius vocantis, sed illorũ stultitiæ crimẽ erat accusandũ. Ipse enim largiri voluit, illi autẽ quum accipere nollent, sibiipsis repulsæ autores fuerũt. Quòd si ad laboriosum aliquod opus atq; difficile eos vocasset, nõ tamẽ idcirco vlla venia digni fuissent, quanuis hanc potuissent afferre excusationẽ. Verum quũ ad piaculũ, iustitiam, sanctificationẽ, *[Infr. 2. c]* redemptionẽ, gratiam, beneficiũ, & præparata nobis munera, quæ oculus nõ vidit, & auris non audiuit, aduocẽtur, & ipse deus hæc nobis spõte sua polliceatur: quánam digni sunt venia, si eũ totis viribus prosequi nõ contẽdunt? Nemo igitur deum accuset,
D quũ nulla vocãtis culpa perstẽt increduli, sed sua, qui resiliunt. Sed oportet, dicet quispiã, etiã inuitos reuocare. Absit. Nõ enim † cogitur] *[† vim adfert.]* neq; cogit. Et quísnã ad præmia, coronas, conuiuia, festos dies † nolentes atq; inuitos] *[† inuitos atque victos.]* trahat? Nemo, inquã. Iniurius nanq; esset. In gehẽnam inuitos mittit deus: in regnũ spontè properãtes aduocat. In ignem ligatos eiicit & gemebundos: non autẽ in perpetua bona itidẽ. Nam [hoc] & ipsa bona iniuria afficeret, nisi eiusmodi esset natura, vt volẽtibus & his qui plurimã se gratiã habituros sciant, sese offerat. Et quánam ratione non omnes ea diligunt? ex propria imbecillitate. & quamobrem eos deus non corroborat? Et quo pacto faciendum sit, mihi respondeas velim. Nónne creaturam operatus est deus, quę & benignitatem suam & virtutem edoceat? Cœli, inquit, enarrant gloriam dei. *[Psal. 18. a]* Nónne & prophetas misit? nónne & vocauit nos, & honoribus

noribus prosecutus est? nõne tot res plurima dignas admiratione condidit? nónne legem tulit, & scriptã & naturalem? num filium misit? num signa fecit? num gehennam minatus est? num cœli regnum pollicitus? num singulis diebus facit oriri solẽ suum? num præcepta eius adeò facilia sunt, adeò leuia, vt multi philosophica tãtũ ratione ea excesserint? *[Matt. 5. g. Esa. 5. b]* Quid oportuit, inquit, fieri vineæ, quod nõ fecerim? Sed dicet, Quãobrem nõ dedit nobis naturalem cogitationem atq; virtutẽ? Quis hoc dicit? Ethnicús ne an Christianus? Ambo quidẽ. Verùm non iisdem de causis, sed alter pro rerum cognitione, alter pro vita contendit. Primũ igitur ad nostrum respõdebimus: Siquidem non tanti apud me valet externorum, quàm propriorum membrorum ratio. Quid igitur dicit Christianus? Oportuit ipsam virtutis cognitionẽ nobis insitam esse. Sed profectò insita est: quod nisi esset, vnde & faciẽda & vitãda possemus cognoscere, vnde leges nobis & iudicia? Verùm nõ cognitionem, sed operationem ipsam insitam haberemus. Et quo nostro merito prȩmium nobis accipiẽdum esset, si omnia futura essent à deo? dic quæso mihi, nunquid te & Ethnicũ hominem eodẽ deus punit supplicio? Nequaquam. Habes enim iam à cognitione fiduciam. Quid igitur, si quis tibi nũc diceret, ꝙ pro cognitione & tu & Ethnicus eodem digni eritis præmio: nunquid ęgrè ferres? Sic equidẽ arbitror. diceres enim Ethnicũ per se cognitionem inuenire potuisse, sed noluisse. ꝙ si ille diceret, ꝙ oporuit deum indidisse nobis naturalẽ cognitionem, nunquid rideres, & eũ his verbis alloquereris, Cur non inquisisti? Cur diligẽtiam non adhibuisti, quemadmodum ego: & tibi maiorẽ in modũ confideres, dicerésq;, vltimam esse dementiã, deum accusare, ꝙ non natura cognitionem indiderit. Huiusmodi diceres, cum recto animi iudicio sentires. Sic si vita nostra rectè ageretur, talia profectò non inquireres: sed quum ad virtutem † afficiare,] *[† ἀποκάμνῃς, i. defatigeris.]* idcirco insanas has rationes adducis. Quo autem pacto facere oportuit? Nunquid necesse est bonũ fieri? Debuerunt igitur bruta nobiscũ de virtute contendere, vtputa quũ nonnulla nobis sint continentiora. Sed mallem, inquit, esse necessitate bonus, & omni priuari mercede, ꝗ sponte malus, & pœnis cruciatibúsq; absumi. Verùm neminẽ necessitas bonum esse compellit. At si quid faciendũ sit ignoras, id palam profiteare: tunc quæ te deceant, edocebimus. Si verò luxuriã malam esse intelligis, quid malum non fugis? Nõ possum, inquis. Sed cęteri qui longè maiora rectè operantur te accusant, & tibi silentiũ multis argumentis indicũt. † Tu fortassis mulieris consuetudini continentiã posthabuisti, alius autẽ procul à muliebri labe integrè, & pudicè vixit.] *[† Nam tu fortasse qui vxorẽ habes, non tẽperanter viuis: alius verò vxore carens, castitatem seruat illibatam.]* Qua igitur te excusatione tueberis, nisi modum serues, quũ alius fossas strenuè trãsiliat? Sed non sum talis, inquis, corporis potius natura, ꝗ volũtate. Quod non vis, non quod nequeas: ostendã enim omnes ad virtutem idoneos. Nam quod quis facere nequit, ne necessitate quidem compellente consequi poterit. Si autem accedente necessitate fieri quid potest, qui id non facit, † præter voluntatẽ facit,] *[† propter voluntatẽ non facit.]* vt exempli gratia: Nullo quidem pacto fieri posset, vt homo volaret, & corpus in cœlum tolleret. Quid igitur si rex id facere imperaret, & mortem hoc edicto minaretur: Quicunq; non volauerint homines, moriantur, crementur, & alia huiusmodi patiantur supplicia: nũquid esset qui pareret? Nequaquam. Natura enim

A id negat. Quòd si idem de continentia iuberet, vt scilicet impudicus vapularet, cremaretur, innumeris afficeretur suppliciis: nónne permulti parerent edicto? Minimè, inquis. Nam & lege etiam nũc sancitur, Nõ mœchaberis: *[Exod. 20. & Rom. 2. c.]* non tamẽ omnes ei parent, non ꝙ metus remittatur, sed ꝙ latere crimen multi existimant. Quòd si eis, quum impudicè quid facere volunt, legum lator & iudex adesset, proculdubio longè plus metus posset ad libidinem illam comprimendã, quũ etiam si minorem adducerem necessitatẽ, comprehensúmq; ab amata muliere abducerem, & vinculis coërcerem, se continere, & nihil molestum perpeti possit. † Nolumus igitur dicere quempiam natum bonum esse.] *[† Ne igitur dicamus quempiam natura bonũ aut malũ esse.]* Siquidẽ natura bonus, nunquã malus fieri posset: & natura malus, nunquam bonus. Nũc autem varias mutationes, & alterũ in alterum transferri vi-
B demus. Neq; hoc in scripturis duntaxat videre licet, quemadmodũ quum publicani, apostoli euaserunt: & discipuli, proditores: & incestæ mulieres, pudicæ: & latrones probati facti sunt, & Magi adorauerũt, & impij pietatẽ induerunt, & in veteri & in nouo testamẽto: sed in singulis quoq; diebus multa huiuscemodi euenire quiuis viderit. Quæ si naturalia essent, nequaquã possent permutari: nam quũ passibiles natura simus, nulla ratione impassibiles fieri possemus. Quod enim natura est, nunquã ab ea recesserit, neq; quispiam quum natura dormiat, insomnis esse, neq; à corruptione in incorruptionẽ, neq; à siti, vt nũquam sitiat, mutari perpetuò potuisset. Idcirco peccata nõ sunt, neq; exprobramus hæc cuipiam, neq; quis vnquam aliquem huiuscemodi verbis accusaret, corruptæ & passibilis: sed aut adulteriũ, aut fornicationẽ,
C aut alia id genus noxiis vicio damus, eósq; & iudicibus, qui eos damnent, & supplicio afficiant, & pœnis prosequantur, adducimus. Quũ igitur ex his, quæ inuicẽ facimus, & iudicati perpetimur, & quorũ leges scripsimus, & nosipsos, quãuis nemo nos accuset, reprehẽdimus, & desidia quidẽ peiores, timiditate autẽ meliores efficimur, & alios rectè facere, & summũ philosophiæ attingere videmus: planè constet in nostra esse potestate, benefacere: quid multi temerè frigidis nos ipsos excusationibus decipimus? quæ non modò nobis afferũt veniã, sed suppliciũ grauius, quũ formidolosa illa die ante oculos nobis proposita virtuti vacare liceret, & paruo labore immortales coronas accipere. Nihil sanè nobis huiusmodi ꝓdest excusatio, sed & conserui vestri, & qui vestris operibus contraria operantur, nos omnes peccatis obnoxios
D accusant, crudelem misericors, malum bonus, audacem mitis, inuidũ benignus, gloriosum philosophus, studiosus segnem, pudicus incõtinentẽ. Sic nos deus iudicabit: vtranq; struet aciem, hos quidẽ laudibus, illos supplicio prosequẽs. Sed absit, vt ex hac cõcione quispiã eorũ ex numero sit, qui & pœna & ignominia sunt afficiendi, sed coronati omnes cœleste regnũ vtinã assequamur, Gratia & benignitate vnigeniti domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, cũ spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia tertia.

OBsecro vos fratres per nomẽ domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata. Sitis autẽ perfecti in eodẽ sensu, & in eadem sententia. Quòd semper dicebam, paulatim & modicè in iurgia descendere oportere, id Paulus hoc in loco facit: quũ enim rem longè periculosam aggressurus

Universidad de Deusto
Biblioteca

surus sit,& quę facilè ecclesiā possēt euertere,clemē-
tiori verbo vsus est.inquit enim, se obsecrare eos, &
obsecrare per Christū,ac si solus nō sufficeret,hoc &
præponere,& persuadere:quasi dicat, Accipio mihi
Christum socium,& eius nomen iniuria & cōtume-
lia affectū auxiliū imploro. Peruerecundè sanè, † ne
eos pudeat. Temerarios] enim peccatum facit:pro-
pterea q; si quamprimùm vehementius insectareris,
† frustra & impudēter]faceres:sed quum hortatus sis
ceruicem deiicere,confidentiam ponere, humilitatē
amplecti docuisti. Quod vt Paulus in præsentia asse-
quatur,obsecrat iam per nomen domini nostri Iesu
Christi.Sed quid tandē obsecras Paule? *Vt idipsum di-*
catis omnes,& non sint in vobis schismata. Schismatis si-
gnificantia satis eos arguit,vel potius satis est eius ap
pellatio,quæ vehemēter eos tangat. Nō enim plures
integræ partes factæ sunt,sed vna periit . Siquidē in-
tegris ecclesiis,multas eas constituerent. Per schisma
autem & dissensiones id etiam vnum aboletur.Inte-
grum enim si in multa diuiditur,nō modò non mul-
ta fiūt,sed vnum absumitur . Huiusmodi est schisma-
tum natura. Quū verò acrius eos schismatis appella-
tione tetigisset, rursus eos his verbis lenit & mulcet:
Sitis autē perfecti in eodem sensu,& in eadem sententia. Nam
quū dixisset,Vt idipsum dicatis:Nolite arbitrari, in-
quit,ad verba vsq; debere esse concordiam . Animi
nanq; cōcordiam inquiro.Verùm quum idem quo-
que ex animi sententia dici possit, quoniam id nō in
omnibus vsu venit,idcirco addidit: Sitis autē perfe-
cti.Qui enim partim cōuenit,partim dissentit,adhuc
non est perfectus,neq; in consensum adducitur.Fieri
autē potest,vt qui intellectu consentit,voluntate dis-
crepet: quemadmodum quum idem de fide sentia-
mus,discrepamus tamē in dilectione.Sic notione v-
num sumus,quū idē cognoscimus : sed nō voluntate
& studio,quod tūc euenit,quū alius aliud eligit.Pro-
pterea,inquit, quod notitia & voluntate cōcordare
oportet.† Non enim à fidei dissensione,sed sententię
humanis cōtentionibus fiunt schismata.]Sed quū so-
la accusatione,nullo adhibito testimonio minus eru
bescat:vide quo pacto,ne id negare possint,testes ad-
ducit : *Significatū est enim mihi de vobis fratres mei à fami-*
liaribus Chloes. Non tamen hoc prius locutus est, q̄ eos
reprehēderet,quod credētis est testib⁹. Siquidē nisi
id sibi relatū esset,non sanè accusasset: neq; omnino
Paulus credidit, neq; primo statim principio inquit,
significatum est, ne illorum tantū verbis eos accusa-
re videretur:neq; tacuit,ne ex se dūtaxat dicere cre-
deretur.Præterea eos fratres appellat:nā licèt mani-
festum peccatum sit,nihil tamē prohibet, adhuc eos
fratrum appellationibus nūcupare. Et animaduerte,
quæso,Pauli prudentiā,q; propriæ personæ non ad-
duxit testimonium,sed familiam,ne in simultates ad-
uersus huiusmodi nuncij authorem cōcitaret. Idcir-
co & illū subticuit , & impauidus in eos accusationē
vertit:non enim illius tantùm,sed Corinthiorum vti-
litatē prospexit . Propterea nō inquit,Significatū est
mihi à quibusdā . sed etiam familiam ostendit , ne id
finxisse ex se videretur.Et quidnam significatum est?
Quòd contentiones inter vos sunt. Quādoquidem eos cor-
ripit:Non sint,inquit,in vobis schismata: quādo au-
tem aliorum verba adnūciat, clemētius eos alloquit-
ur.Hoc significatum est mihi, q; contentiones inter
vos sunt.Quare nolite, qui nobis hoc adnunciarunt,
lædere: deinde contentionis genus ostendit, *Quòd*

† ne illi impudentes fiant. Impudentes.] † immitē & impudentem.

† Non enim à dissensione quæ circa fidem est, sunt schismata: sed quòd iuxta humanam contentionem diuersæ sint sententiæ.

Vnusquisque vestrum dicit, Ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ. Contentiones non enarrat de verbis
propriis:sed quæ grauiores sunt. Et ex eo verbo, v-
nusquisq; vestrum,non partem,sed vniuersam eccle-
siam morbū populari significat . Atqui neq; de Pau-
lo,neq; de Petro,neq; de Apollo dicebant,sed ostē-
dit,q; si in his non est insistendum, longè minus in a-
liis:q; autem nihil de his diceremus, in sequentibus his
verbis demonstrat: Hæc autem transtuli per figuram *Infr.4.d.*
in me & Apollo propter vos, vt in nobis discatis, ne
suprà quàm scriptum est,sapere . Nam si Pauli & A-
pollo , & Cephæ non licebat ipsis nomina laudare,
multò magis neq; aliorum: si magistrum & principē
apostolorum,& tanti populi admonitorem sibi arro-
gare non debebant,quantò magis qui † nusquam]es- *† nihil.*
sent.A maiori igitur morbo eos sanare festinans, his
vtitur nominibus.Aliter autē intelligi potest,vt quo
oratio eius tolerantius accipiatur, non vero nomine
seditiosos in ecclesia meminerit , sed tanquam laruis
quibusdam sub apostolorum appellationibus eos o-
stenderet.Hinc ego sum Pauli,inquit, ego autem A-
pollo,ego verò Cephæ. Neq; q; se Petro prætulerit,
in vltimo loco eum posuit,imò etiam sibi Petrū præ-
fert.Auget enim orationem suam,ne putaretur inuidia id facere, vt honorem illis auferret . Idcirco pri-
mo in loco se constituit,nullo honoris desiderio, sed
contemptu potius.Primum igitur impetum in se ac-
cipit,& tunc Apollo,inde Cepham subdit. Non igi-
tur vt seipsum laudibus efferat,se præponit:sed in re-
bus friuolis,& nullius momenti propriæ personæ ap
pellatione eos corripit . Verùm q; huic & illi seipsos
attribuentes peccarent,planè constat: & meritò eos
reprehendit,quum inquit,Non bene facitis dicētes,
Ego quidem sum Pauli,ego autem Apollo,ego verò
Cephæ.Qua autem ratione addidit,*Ego autē sum Chri-*
sti? Si enim qui seipsos hominibus attribuunt,pecca-
uerunt : nunquid illi qui Christo ? Sed non id repre-
hendit, q; sibi Christum vindicarent , sed q; non om-
nes solùm. Existimo autem Paulum hoc ex seipso ad
eorū crimen augendū addidisse,vt ostenderet Chri-
stum in partem vnam datum : quanuis illi non sic fa-
cerent. Quòd enim hoc significaret, ex sequentibus
manifestauit,quum inquit.*Diuisus est Christus?* Hoc est,
in partes Christum , & eius corpus secuistis. Vidésne
furorem? Vides verbū indignationis plenum . Quo-
tiescunq; enim confirmatione non vtitur , sed solùm
interrogat:ideo facit , q; res ipsa sine contradictione
absurda est . Quidam autem aliud quoq; Paulum si-
gnificasse asserunt,quum inquit,Diuisus est Christus:
quasi dicat,distribuit ad homines , & partitus est ec-
clesiā,& partem alteram ipse accepit , alterā illis de-
dit.Deinde conatur† Paulū iam abolere]quum dicit. *† Paulus*
Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli *rei absur-*
baptizati estis? Intuere vtilem sententiam, quo pacto in *ditatem*
proprio nomine omnia huiusmodi superuacanea o- *abolere.*
stendit,quódq; talis honor decet neminē . Néve his
verbis inuidia vsus videatur,frequēter de seipso ver-
ba facit.Et animaduerte eius prudentiam.Non enim
dixit,nūquid mundū Paulus cōdidit?Nunquid Pau-
lus vos ex nihilo vt essetis,effecit?Sed ea tantū , quæ
eximia erant fidelium,& multæ beneuolentiæ opera
meminit,crucē scilicet & baptisma, & quę ex his ꝓ-
uenerunt bona.Mundi nanq; opificium,sed maximè
dei in crucem consensus,eius ostendunt benignita-
tem:& nō dixit,Nūquid Paulus mortuus est pro vo-
bis:

bis:sed,nūquid Paulus crucifixus est?In quo etiā mor
tis genus affert.*Aut in nomine Pauli baptizati estis?* & nō
inquit , Nunquid Paulus baptizauit vos? Baptizauit
enim multos. Neq; hoc quærebatur,à quo,sed in cui⁹
nomine baptizati essent . Siquidē quum dissensionū
causa & hæc esset, q; scilicet eorum se esse dicebant,
à quibus baptizabātur,hunc errorem his verbis cor-
ripit:Nunquid in nomine Pauli baptizati estis? Ac si
diceret,Noli mihi dicere,quis baptizauit, sed in cui⁹
nomine.Neq; enim qui baptizat, sed quem in bapti-
Ioan.1.d smate inuocamus,inquiritur. Hic em̄ est qui dimittit
peccata . Et his cōtentus nō vlterius in his euagatur.
Neq; quicquam tale inquit . Nunquid Paulus vobis
futura bona pollicitus est, nūquid regnum cœli pro-
misit? Qua igitur gratia nō hæc addidit? Quoniā non
est consentaneū regnum polliceri,& crucifixum esse.
Illud enim neq; periculum subiit , neq; ignominiam
Rom.8.f pertulit.Hoc autē ea omnia, & aliter illa ex his con-
firmat.Nam quum alibi dixisset,Qui etiā proprio fi-
lio non pepercit:subdidit , quomodo nō etiam cum
† donabit. Rom.5.b illo omnia nobis† donauit?& rursus,Si enim quū ini-
mici essemus, recōciliati sumus deo per mortem filij
eius,multò magis reconciliati salui erimus in vita ip-
sius.Huius gratia illa non addidit,& quoniā alia qui-
dem nō dum habebant,aliorum autem [experiētiam
acceperunt,& alia quidem promissa erant, alia verò]
iam perfecta. *Gratias ago deo,quòd neminem vestrum bapti*
zauí,nisi Crispum & Gaium. Quid vos insolenter in ba-
ptizando extollitis, quando ego gratias ago deo , q;
non fecerim. Quibus verbis animi in ea re elationem
suadendo tollit.Nūquid & baptismatis virtutē? Ab-
sit,sed eorū stultitiam , qui in baptizando nimium se
iactabant:& primū quidem quum ostendat, non eo-
rum id esse beneficium:deinde quū propter hoc deo
gratias agat.Et profectò magnū quiddam baptisma
est,sed eius magnitudinē nō qui baptizat,sed qui in-
uocatur,in baptismate efficit. Nā baptizare nihil est,
si humanus labor cōsideretur,sed lōgè minus quàm
† inquam. euangelizare.Magnū item est,† inquit,] baptisma, si-
† sed. ne quo minimè fieri potest , vt quispiam cœli regnū
assequatur,†quādo]vir nō omnino strenuus hoc mu
nere fungi potest.Euāgelizare autē plurimum requi-
rit laboris.Affert autē causam propter quā deo gra-
tias agit,q; neminem baptizauerit.Quænam igitur ea
est?*Ne quis dicat,* inquit,*quòd in nomine meo baptizati estis.*
De illis enim hoc dicebat? Nequaquam . Sed timui,
inquit,ne in tantū mali morbus procederet . Nam si
abiectis & nulla re bona dignis hominib⁹ baptizan-
† si ego qui baptisma adnūciauerim multos baptizasse credibile erat q; in vnum conspirantes. tibus hæresis orta est:† si ergo baptismatis adnūcia-
tione multos baptizaui,credibile erat, qui per me cō
firmati essent,]non modò in nomine meo vocari,sed
mihi ipsius baptismatis laudē attribuere.Si em̄ à mi-
noribus tantū mali exortum est, nō immeritò vehe-
mētius à maioribus processurum poterat existimari.
Quū igitur hoc in loco corruptos reprehēdat,& eos
alloquatur, *Baptizaui*, inquit, *Stephanæ domum.* Et rur-
sum eorū deiiciens tumorem, inquit, *Iam nescio si quem*
alium baptizaui. Hinc autem iam ostēdit non maximè
laudi sibi fuisse , q; ex baptismate à multis honorem
assequeretur.Neq; gloriæ causa id se aggressum asse-
rit:neq; his duntaxat verbis,sed in sequentibus quo-
que vehementer eorū sedat tumorem: quum inquit,
Non enim misit me Christus baptizare,sed euangelizare. Gra-
uius enim & quod multum laborem & ferreum ani-
† propter- mum exigat,hoc est,† Sed quāobrem hoc munus ag

ea ipsum Paulo cōmissum est.

† ad sacra adducendus.

† inserat.

Act.6.a

1.Tim.5.a

Universidad de Deusto Biblioteca

pio errorem expellerent. Siquidē tūc maximè viri-
bus opus erat,vt aditus patefieret. Qui igitur primū
nō indiguit viris eruditis, si postmodū eloquētes su-
scepit,nō ideo suscepit,quòd his indigeret, sed quo-
niam noluit vllam facere differētiā:quemadmodū e-
nim non opus fuit sapientibus ad dirigendā dei volū
tatē,sic neq; qui postea inuēti sunt, eiicere oportuit.
Tu autē illud mihi ostēdas velim,an Petrus &Paulus
sapientes fuerint,sed nō posses. Rudes enim & illite-
rati fuerūt.Vt igitur Christus quum discipulos suos
in orbē terrarum mitteret,eisq; potentiā suam primū
Luc. 22.d in Palæstina ostenderet,dicens, Quando misi vos si-
ne sacculo,& pera,& calciamentis, nunquid aliquid
defuit vobis?iam tum permisit vt peram & sacculum
haberent:sic hoc in loco fecit. Propositū em̄ erat vt
Christi potentia ostenderetur, non tamen exterioris
sapientiæ gratia,qui ad fidem accedebant, erant eii-
ciendi. Quum igitur Ethnici Christi discipulos tan-
quam indoctos accusant,longè magis ipsi,q̃ discipu-
li sunt accusandi. Neque quisquam sapientem fuisse
Paulum contendat.Sed apud illos & claros sapiētia
& facundia admirabiles viros extollimus. Nostros
autē omnes & rudes & illiteratos fuisse profitemur.
Neq; enim parum illos hac assertione euertimus,sed
gloriosam nobis comparamus victoriam. Hæc autē
locutus sum, quoniā Christianum quendā iam audi-
ui aduersum Ethnicum ridiculè disputantem, quum
ambo in certamine inuicē sua ipsorum soluerent ar-
gumēta.Siquidem quæ oportebat Christianū dice-
re,ea Gentilis afferebat: & quæ Gētilis partes erant,
eas Christianus adducebat in mediū. De Paulo em̄
& Platone inquirebant.In qua disputatione Gētilis
conabatur ostendere Paulum & rudem & indoctum
fuisse:Christianus verò temerè contrà,cōfirmare an-
nitebatur, Platone Paulum fuisse eloquentiorē:hoc
pacto Gētilis victor euasit,quū ita iudicaretur. Nam
si Platone disertior Paulus fuisset,multi nō immeritò
asserere potuissent,nō gratia vicisse Paulū, sed facun
dia.Quamobrem Gētilis causam tuebatur Christia-
ni,Christianus verò Gētilis:nam si Paulus ineruditus
fuit,vicit autē Platonē,profectò,vt dicimus, clarissi-
ma fuit eius victoria,qui indoctus illius discipulos al-
liciens,in se & ad se omnes cōuertit.Ex quo satis cō-
stat,non in sapientia humana prædicationem factam
esse,sed in diuina gratia.Vt igitur hæc nobis non eue
niant,neq; huiuscemodi aduersus Gentiles discepta-
tionibus irrideamur, quū in id ceramen venerimus,
apostolos vt indoctos accusemus.Hoc eis & laudi e-
rit,& ornamēto.Et quum illi dixerint rusticos fuisse
apostolos,adiiciamus,itē indoctos & illiteratos,pau
peres,abiectos,imprudētes,obscuros. Non sunt hæc
maledicta in apostolos, sed gloria, ꝙ tales viri toto
orbe clariores apparuerint. Siquidē hi ineruditi, ru-
stici,indocti,viros & sapiētia & virtute præditos,ty-
rannos diuitiis,gloria,&omnibus deniq; externis re-
bus se iactantes, ac si viri non fuissent superauerunr.
Quocirca constat magnā esse crucis potentiam, ne-
que hæc humanis viribus facta esse. Nō enim secun-
dum naturā sunt,sed naturā longè excedunt. Quan-
do autem aliquid lōgè præter naturā accidit, idq; &
decorum est & vtile: profectò cōstat diuinam quan-
dam virtutem,atq; auxiliū in eo operatum. Vide ve-
rò,piscator,tētoriorū opifex, publican⁹: indocti,illi-
terati,è lōginqua Palæstinæ regione profecti,philo-
sophos,rhetores, viros in dicēdo grauissimos à pro-

A priis eiiciētes,omnes breui superauerunt: quū tot im
minerēt pericula,populi & reges infestissimi, natura
ipsa repugnans, tēporis vetustas longa,& vehemen-
tior cōsuetudinis pugna,armati dæmones, diabolus
infestus & vniuersa cōmouens,reges scilicet,princi-
pes,populos,gētes,ciuitates,barbaros,Gręcos,philo
sophos,rhetores,sophistas,oratores,leges,iudicia,va
ria supplicia, varias mortes atq; innumeras. Verūta-
men omnia hæc sic deuicta sunt, & piscatorū verbis
cesserunt,tanquā puluis qui spirantiū ventorū impe-
tus ferre nō potest.Discamus igitur sic aduersus Gē-
tiles disputare,nec tāquā pecora inueniamur,sed spe
nostra cōfirmemur, & hoc dūtaxat vel maximè cu-
remus quod nō est paruū,& eos his verbis rogemus:
Et quónam pacto imbecilli,fortes, duodecim, orbē
terræ, nullo armorū præsidio, sed nudi aduersus ar-
B matos pugnantes fortiores inuenti sunt? Dic quæso,
duodecim tātùm viri rerum bellicarum penitus ex-
pertes, in innumerum militum armatorum exercitū
irruētes,non inermi modò,sed imbecilli corpore ab
illis nihil perpessi sunt:neq; innumeris petiti sagittis,
vulnus acceperunt, quibus cōfixi essent,nudo corpo
re omnes prostrauerunt?non armis,sed manu impel-
lentes,quorum alios quidē perdiderunt,alios autem
captos adduxerūt.Nunquid hoc† humani]quispiam *†humanū*
diceret? Atqui apostolorū trophæum longè illo ad- *esse.*
mirabilius. Siquidem ꝙ rudis & illiteratus piscator
tātæ grauitatis homines vinceret, lōgè admirabilius
est,†quàm nudus non vulneraretur.]Ille enim neque *† quàm*
paucitate,neq; paupertate,neque periculis,neque ea *quod nu-*
quæ prępualuerat consuetudine, neque calamitatum, *dus non*
quas patiebatur acerbitate, nō quotidianis mortib⁹, *vulnera-tus sit.*
C non errantiū multitudine, non decipientiū dignita-
te prohibitus est. Hoc igitur pacto ꝓsternemus eos,
si pugnabimus,& longè magis q̃ verbis,vitæ rectitu-
dine eorū animos percellemus, hoc maximum cer-
tamē est,hic syllogismus certissimus qui per opera ef
ficitur.Nam & si frequēter verbis philosopharemur,
non tamē propterea vitā exhiberemus meliorē,nul-
lum nobis lucrum accederet. Nō enim verbis atten-
dūt homines,sed opera perscrutātur:& inquiunt,Tu
prior verbis tuis obtēpera, deinde alios admoneas.
Quòd si dixeris, īnumera esse in futuro seculo bona,
& tamen tanquam nō sint,præsentibus rebus affixus
videberis, opera tua q̃ verba magis mihi persuade-
bunt.Siquidem quum alienarum rerum raptorem a-
missa immodicè deplorantē, multis aliis obnoxium
criminib⁹ animaduerto,qua ratione tibi resurrectio-
D nem credā?Et licèt hoc non dicant, cogitant tamen
& animo versant,& hoc est quod prohibet,vt infide-
les Christiani fiāt.Reuocemus igitur eos vitę nostræ
exemplo. Multi etiā indocti viri, hoc pacto philoso-
phorum mentes perculerunt,tanquam re ipsa philo-
sophiam ostenderēt,vocem tuba clariorem bonita-
te vitæ philosophia emittentes. Ipsa enim q̃ lingua
vehementior est.Quum ergo dicam,ꝙ non licet suc-
censere cuipiam, deinde Gentilem innumeris malis
afficio:quo pacto verbis ipsum allicere potero, cùm
operibus abigam? Quamobrem eos vitæ integritate
alliciamus, & per eorum animas ædificemus eccle-
siam,&huiusmodi cōparemus diuitias,nihil est enim
quod animæ possit æquiparari,ne vniuersus quidem
mundus.Itaque & si immensas pecunias pauperibus
eroges,plus tamē effeceris, si vnam conuerteris ani-
mam. Qui enim educit preciosum ex indigno, tan- *Hier.15.d*
quam

quam os meū erit, inquit. Magnum sanè & laudabi-
le est misereri pauperibus,sed magis errantem ab er-
rore reuocare.Quippe qui hoc facit, Petrum, Pau-
lúmq; imitatur:licet enim vt illorum prædicationē
accipiamus,nō vt eorum exemplo periclitemur, fa-
mem & pestem & alia huiusmodi tolerantes: (pacis
nanque præsens tēpus est)sed vt voluntate prō ptio-
res efficiamur. Siquidem & domi sedētes ita piscari
possumus.Si quis amicum,si quis consanguineum,si
quis vicinū habet, ita faciat: sic Petri & Pauli secta-
tor euadet. Sed quid ego hos commemoro: os erit
Christi?Qui enim educit preciosum ex indigno, tā-
quam os meū erit.Quòd si hodie nemini persuaseris,
persuadebis postridie,& si nunquā persuaseris, mer-
cedē tamen integram habes.Etsi non omnibus,pau-
cis tamen ex multis persuadere poteris. Nam neque
apostoli vniuerso orbi persuaserūt: licet cum omni-
bus disputarint,&mercedē in omnibus assecuti sint.
Siquidem deus non secūdum bonorum operū euē-
tum,sed iuxta factorum propositum coronas elargi-
Mar.12.d & Lu.21.a ri solet,etiam si duos obolos cōferas, & quod vidua
fecit,idem in docētibus operabitur.Noli igitur quū
orbem terræ saluum facere nō possis, etiā parua cō-
temnere.Neq; maiorum desiderio à paruis te abstra
has.Si centū nequis,decem curā suscipias: si decē nō
possis,noli quinque despicere: si quinque vires tuas
excedunt,vnū ne comtemnas. Quod si ne hoc quo-
que possis:noli desperare,noli labori cedere.Nònne
vides in negotiationibus,nō auro dūtaxat, sed & ar-
gento mercatores negotiantur? Nā si parua nil con-
tempserimus,assequemur & magna. Sin autē negle-
ctui nobis illa essent, neq; hæc facile assequi posse-
mus. Sic singuli diuites euadūt, quū magna simul &
parua colligūt.Sic & nos faciamus, vt in omnib⁹ di-
tati cœlorū regno perfruamur, gratia & benignitate
domini nostri Iesu Christi,per quem &cum quo pa-
tri & spiritui sancto gloria,honor,imperium in secu-
la seculorū,Amen.

Homilia iiij.

VErbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia: his autē qui salui fiūt,id est,nobis virtus dei est. Scriptū est enim,Perdā sapientiā sapientū,& prudentiā prudentum reprobabo.Vbi sapiens?vbi scriba? vbi disputator huius seculi? *Esa.29.c & 33.e* Laborātibus & morbo affectis hominibus e-
tiā salubres cibi sunt iniucūdi, & amici & cōsangui-
nei graues, vt sæpenumero nō modo nō cognoscāt
sed videātur esse molesti. Haud aliter his quorū ani-
mæ perierunt euenire solet.Siquidē quæ ad salutem
conferunt,ignorāt:& qui sui curā suscipiūt,molestos
arbitrātur.Quod nō rerum natura fit,sed illorū mor-
bo: & quemadmodū insanientes amicorum cura &
admonitionibus offenduntur,itidē infideles:sed ve-
luti,qui læduntur ab illis,nō cōtra ipsi lædūt,sed tūc
maximè & misericordia & lacrymis eos prosequū-
tur,quū inde vehementioris morbi cōiecturā faciāt,
si amicissimos ignorant:itidem & nos erga Ethnicos
faciamus,& eos muliebri, vel maiori etiā vlulatu de-
ploremus,quoniā communē salutē non intelligunt.
Neque enim adeo vxorē virū suū amare oportet, vt
nos vniuersum genus humanū, idq; ad salutem alli-
cere,siue Ethnicus sit,siue quiuis alius.Eos igitur de-
ploremus,quoniā verbū crucis stultitia eis est, quum
sit & sapientia,& virtus. Verbū enim crucis pereūti-
bus quidē stultitia est, inquit. Nam credibile erat il-
los, quum crux à Gētilibus derisui haberetur, huic

A †suæ sapiētiæ] resistere & certare perturbatos ab his *†sua sa-*
quæ à gentibus dicerētur. Quos consolatus Paulus, *pientia.*
Nolite arbitrari,inquit, alienū hoc esse, & dignū ad-
miratione.Sic secūdum naturā se res habet, vt à pe-
reuntibus eius potentia minimè cognoscatur. Mēte
enim commoti sunt & insaniunt. Propterea maledi-
cunt & iniquo animo ferunt salubria medicamenta.
Quid dicis homo?propter te Christus seruus factus
est,propter te formā serui accepit,propter te & cru-
cifixus est,& resurrexit.Propterea opus est, & resur-
gentem adorare,& eius admirari humanitatē. Quo-
niam quod neq; pater,neq; amicus,neq; filius pro te
fecit, id omne dominus pro te & inimico & infesto
operatus est. Decet igitur vt eum horum beneficio-
rum gratia veneremur,tu autē rem tāta sapiētia prę-
ditam,stultitiā appellas.Sed nihil mirum: siquidem
B pereuntium est,quæ saluti suæ cōferant,minimè co-
gnoscere.Nolite igitur perturbari,neq; em̄ res noua
est neq; admirabilis, ꝙ quispiam à perditis maximè
hominibus irrideatur.Neque qui ita affecti sunt,hu-
mana possunt persuaderi sapiētia, qua si persuadere
volueris,cōtrà efficies. Quæ enim humanā excedūt
rationē,fide duntaxat indigēt. Atq; si rationibus vti
velimus ad persuadendum, quo pacto homo factus
est deus,& aluum virginis subiit, neq; fide hoc cōfir-
maremus,magis nos illi irriderēt. Nōne qui rationi-
bus omnia inquirūt,hi perditi sunt?&quid de deo lo
quimur? Si in ipsis creaturis hoc faceremus, multus
sequeretur risus. Si quispiam qui omnia rationibus
perscrutetur,& sibi abs te persuaderi conetur, quo-
modo lucē videmus,tu autē id experiare:sed nō pos-
ses. Nā si diceres satis esse ad videndū, vt oculi ape-
C riātur,nō†causam]adduxisti,sed rei effectū. Quāob- *†modum.*
rem autem neq; auditu videmus,neque oculis audi-
mus, quamobrem non audimus naribus, & auribus
olfacimus?Si igitur quum de his dubitet, quoniā eo-
rū rationē reddere nō possim⁹, ille nos ridere debe-
ret,longè magis nos illos ridebimus. Nā si vtraq; ex
vno cerebro principiū habēt,&vtraq; inuicem vici-
na sunt membra, quánam ratione nō possunt eadem
facere? sed neq; causam neque modum inenarrabi-
lis,& variæ operationis cōiectari possumus.Quod si
anniteremur,derisui sanè essemus:quāobrem diuinę
hoc virtuti & infinitæ scientiæ tribuentes silentium
agamus.†Nam]si dei opera, exteriori sapiētia cōfir- *†sic.*
mare voluerimus,maiorē in modū deridebimur, nō
propter rerum imbecillitatem, sed propter humanā
insipientiam.Magnæ enim res nulla possunt ratione
D manifestari. Considera autem, si dixero, crucifixus
est:Gentilis inquit,& quánā ratione hoc esse potest? *Mat.27.e*
sibiipsi opitulatus non est, quum & crucifixus esset,
& tentatus in tēpore crucis, & quomodò postmodū
resurrexit,& aliis præstitit auxiliū? Hoc & Iudæi di-
cebāt,Qui se nō iuuit,quomodo alios iuuerit? Absur
dū profectò est,inquit:nec immeritò. Etenim ô ho-
mo supra rationē est, & inenarrabilis virtutis crux.
Siquidē†quod in rebus difficillimis fit, ipsis difficul-
tatibus grauius videtur.Immēsę nanque virtutis est,
qui ligatus quum sit vincat.]Quemadmodum igitur *†eū qui in reb⁹ difficilib⁹ versetur, ipsis difficultatibus superiorem euadere: & qui aligat⁹ sit, vincere: immensæ cuiusdam est virtutis.*
in tribus pueris lōgè admirabilius fuit, ꝙ ingressi in
caminum ignis per eum deambularent, quàm si nū-
quā eò ingressi essent:Et in Iona ꝙ in cete deciderit,
& ab eo nihil mali perpessus sit,multo magis fuit, q̃
si absorptus nunquam fuisset: sic & in Christo maio- *Danie.3.f*
rem attulit admirationem, quòd mortuus mortem *Iona.2.a*
solueret;

Universidad de Deusto Biblioteca

solueret,quàm si mortuus nõ fuisset.Noli igitur per-
contari, quamobrẽ non iuuit seipsum in cruce deus:
ad ipsam enim mortẽ properauit. Neq; idcirco nõ
descẽdit de cruce, quòd nequiret, sed quòd noluit.
Quippe qui non est mortis tyrãnide superatus, quo
pacto claui crucis superare potuerunt:sed hęc nobis
nota sunt,incredulis autem minimè, idcirco inquit:
Verbũ crucis pereũtib⁹ quidẽ stultitia est, his autem
Esa.29. & 33. & Abd.1.c qui salui fiunt, id est, nobis virtus dei est. Scriptũ est
eim̃,Perdã sapientiã sapientũ,& prudentiã prudentũ
reprobabo. Nihil ex se grauius ponit,sed quãprimũ
ad scripturæ venit testimoniũ, qua fretus vehementi-
oribus iam verbis vtitur, atq; inquit, *Vbi sapiens, Vbi scriba, Vbi disputator huius seculi?*[*Nõne stultam fecit deus sapientiam huius mundi?*]*Nam quia in dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam deum,placuit deo per stultitiã prædicationis saluos facere credentes.*Quum dixisset,Scriptum
est: Perdam sapientiã sapientum, à re ipsa id probat
inquiens:Vbi sapiẽs?vbi scriba?quibus verbis & Gẽ-
tiles simul & Iudæos reprehẽdit. Quisnam philoso-
phus?quis syllogismorũ studiosus?quis Iudęorũ do-
ctrinam eruditus salutẽ dedit, & docuit veritatem?
Nullus profecto,sed à piscatoribus hæc omnia facta
sunt. Cõcludẽs igitur quod proposuit, & his verbis
eorũ cohibens insolẽtiam,Nónne stultam fecit deus
sapientiã huius mundi?affert causam quamobrẽ hęc
ita facta sunt.Nã quia in sapientia dei,inquit,nõ co-
†*Quid autem est.* gnouit mũdus per sapientiã deum, crux apparuit: †
hoc est,]in sapiẽtia dei,quæ per opera apparuit: p ea
eim̃ cognosci voluit. Idcirco hæc & huiusmodi fa-
bricatus est, vt ex visibiliũ rerũ similitudine, earum
cõditor esset admirabilis.Immẽsum cœlum,infinita
terra,admirare igitur eorũ cõditorẽ. Siquidẽ quum
magnũ sit & immẽsum cœlũ,nõ modò ab eo cõditũ
est,sed cum facilitate: & quum infinita sit terra, etiã
Psal. 101. d. ipsa vt nihil condita est. Propter hoc de illo inquit,
quòd opera manuum tuarum sunt cœli: de terra au-
tem,Qui fecit terrã,vt nihil.Quoniam igitur per hãc
sapientiã †deus cognosci voluit,] per eam, quæ præ-
†deum cognoscere voluit. dicationis stultitia esse videtur,persuasit, nõ ration-
bus sed fide. Vbi ergo dei sapientia est, non amplius
humana indigemus.Et profecto humanæ erat sapiẽ-
tiæ,dicere tãti & tã immẽsi mũdi deũ conditorẽ, &
tantæ & tam incredibilis potentiæ:eã cõsiderare, &
hac gratia ipsum accipere nos oportebat. Nũc autẽ
†etenim. nõ amplius rationibus,sed sola fide opus est. † Præ-
terea]q; in crucifixũ & sepultum credatur, neq; du-
bitatio vlla relinquatur,quoniã resurrexit,&supernè
sedeat,neq; sapiẽtia indiget, neq; rationibus, sed fi-
de:qua muniti apostoli,nulla sapiẽtia ad deũ se cõtu
lerũt, & facti sunt externis sapientibus sapientiores
atq; præstãtiores,eò magis quò mai⁹ est, res diuinas
fide accipere,quàm earũ rationes perscrutari: id em̃
humanã excedit naturã.Sed quánam ratione sapiẽ-
tiam perdidit? per Paulum & alios huiusmodi viros
nobis cognitus deus ostẽdit, ipsam stultam esse: ad
euangelicam enim prædicationẽ accipiendã,neque
sapiẽs per sapientiã quicquã proficeret,neq; indoct⁹
ingenij hebetudine quicquam afferret nocumenti.
Quòd si res admiratione digna dicenda sit, ineruditio,q̃ sapientia,ad hãc susceptionẽ & aptior est & fa-
cilior.Pastor em̃ & rusticus citius eã suscipit,&cogi-
tationes penitus cohibet,& seipsum domino tradit:
sic igitur sapientiã perdidit.Nam quũ prior seipsam
deiecit,nulliã rei vtilis est. Siquidẽ quũ ipsam viri-
bus suis vti,& per opera deũ cognoscere oporteret,
id noluit. Quamobrẽ etsi in præsentia se eò cõferre
vellet,nõ tamẽ potest. Non enim eiusmodi res sunt.
Via nãq; theologiæ profectò longè est,q̃ illa maior.
Propterea fide & simplicitate opus est, & ea vbique
perquirẽda,& exteriori præferẽda sapientię.Stultã,
inquit,enim fecit deus sapientiã.Sed quidnam, stul-
tam fecit,significat?hoc est, stultam ostẽdit ad fidei
cõprehensionem.Nam quum maiorẽ in modũ se in
sapientia iactarẽt,eã primũ arguit. Quæ enim sapiẽ-
tia est,nisi fontem ipsum bonorũ inueniat? fecit igi-
tur vt stultitia appareret, quũ primũ suum deprehẽ-
dit errorẽ.Nam si cum rationibus inuenire poterat,
nihil tamen inuenit:nunc quũ omnia maiora videã-
tur,qua ratione quicquã assequi poterit?Siquidẽ so-
la fide opus est,non†grauitate. Stultam igitur sapiẽ- † *duritie.*
tiam ostendit deus,& per prædicationis stultitiã sal- *tis.*
uos nos facere voluit.Stultitiã autẽ dicit,nõ q̃ stulti-
tia sit,sed quę stultitia esse videatur.Et hoc sanè ma-
ius est, quòd non aliam quandam sapientiã illa ma-
iorem induxit,sed quęvisa sit esse stultitia,hoc pacto
superior fuit.Etenim Platonem nõ per aliũ sapiẽtio-
rem philosophum superauit, sed per indoctũ piscatorẽ:hoc pacto maior & clarior fuit victoria. Dein-
de ad crucis virtutẽ ostẽdendã,inquit, *Quoniã Iudæi signa petunt,& Græci sapientiam quærunt.Nos autem prædicamus Christum crucifixum:Iudæis quidem scandalum,Gentibus autẽ stultitiã.Ipsis autẽ vocatis Iudæis atque Græcis,Christum dei virtutẽ & dei sapientiã.*Multa in his verbis prudẽtia,vult eim̃ significare, quomodo ex cõtrariis vicit deus,& quod nõ est humana prædicatio. Est autẽ
quod dicit huiusmodi:Quũ dicim⁹ Iudæis, credite:
respõdẽt,resuscitate mortuos, sanos facite qui dæ-
monibusvexãtur,ostẽdite nobis signa.Nos autẽ pro
his quid respõdemus ? Quòd crucifixus & mortuus
est,quẽ prædicamus: hoc verò sufficiẽs est, vt nõ so-
lum nolẽtes nõ alliciat,sed vt volẽtes auertat.Nõ a-
uertit tamẽ,sed allexit,vicit,superauit.Rursum Grę-
ci orationis ornatũ,& sophismatũ grauitatẽ à nobis
expetũt.Nos verò his quoq; crucẽ adnunciamus,&
qđ in Iudæisvidetur imbecillitatis esse,id in Græcis
stultitia est.Quũ igitur non solũ quæ petunt nõ præ-
beamus,sed cõtraria.Crux enim nõ modò nõ vide-
tur signum esse secundum rationem inquisitum,sed
signi abolitio,neque virtutis significatio, sed imbe-
cillitatis argumentũ,nõ sapiẽtia,sed stultitię videtur
opinio.Quũ igitur qui signa & sapientiam quærunt,
eorum loco cõtraria accipiant,quàm desiderent, &
per cõtraria persuasi sint:quo pacto nõ ineffabilis est
eius,de quo hæc prædicãtur, virtus? Quemadmodũ
enim si cuipiã eorum qui iactãtur in mari, & portum
percontantur,alter non portum, sed aliã pelagi par-
tem turbulentiorẽ ostenderet, & cum gratia persua-
dere posset,vt eò se sequeretur: & medicus quũ sau-
cium hominem,& qui medicinã exposceret, nõ per
medicinam,sed per vstionem rursum sanum reddere
polliceretur,id ad habendã fidem alliceret, magnæ
profectò virtutis esset:itidem apostoli,nõ per signũ,
sed per id quod signis cõtrarium esse videbatur, vi-
cerũt: quod & in cæco operatus est Christus, quem *Ioã.9.*
quũ sanare vellet,per rem oculis contrariã cæcitate
liberauit,quippe qui lutũ oculis imposuit. Vt igitur
per lutũ cæcum curauit,sic orbem terrarum per cru-
cẽ ad se allexit, quod scãdali incremẽtum nõ aboli-
tio videbatur.Eodem modo in creatura fecit,cõtra-
ria per

ria per cõtraria cõstituens. Arena igitur mare muni-
uit,vt eius vis illius imbecillitate cohiberetur. Aquæ
terrã imposuit,vt solutæ & diffluenti, graue & den-
4.Reg. 6.b sum insidere faceret. Per ꝓphetas rursum ligno par-
uo ferrũ suspendit,eodem modo cruce orbem terræ
allexit: vt enim aqua terrã, sic crux orbẽ terræ susti-
net.Magnæ igitur virtutis atq; sapientiæ argumentũ
est,à contrariis persuasio.Siquidem scãdalo videtur
esse crux.Veruntamen non solum non est scandalo,
sed scandalum abducit. Ergo quum hæc Paulus in-
telligeret,& admiraretur, inquit: *Quia quod stultũ est dei,sapientius est hominibus:*[*& quod infirmum est dei, fortius est hominibus.*] Stultum autẽ & infirmum de cruce lo-
quitur, non q̃ stulta aut infirma sit, sed ita videatur.
Ad illorũ enim opinionem respondet,quòd quę nõ
potuerũt philosophi syllogismis facere,id quę vide-
batur stultitia esse,perfecit. Quis igitur sapiẽtior est?
qui multis, an qui paucis, vel nemini poti⁹ persuasit;
& qui maximis de rebus,an qui de his, quæ nõ sunt,
loquitur?Quantũ Plato,quantũ eius sectatores de li-
nea,angulo,pũcto:de paribus & disparibus numeris,
& æqualib⁹ inter se&inæqualibus,&huiusmodi ara-
neis nobiscũ disputãtes,laborarunt?Illarum nanque
telis hęc vitę nostræ sunt inutiliora,quib⁹ ille neque
multũ neque parũ profecit,& sic vita excessit. Quot
modis ostẽdere conatus est, immortalẽ esse animã ?
Nihil tamẽ manifestum attulit, nihil cuipiã auditо-
rum persuasit,sed ita functus est vita:crux autem per
indoctos persuadẽdo vniuersum orbẽ allexit, nõ de
quibuslibet rebus,sed de deo, veritate, pietate, vita
euãgelica,& futurorũ iudicio disputãs: sic omnes &
rusticos & indoctos philosophos reddidit. Intuere
quo pacto stultum dei sapientius sit hominibus, &
infirmũ fortius:quòd orbem terræ percurrit,& cun-
ctos potenter occupauit.Et quum innumera homi-
num multitudo, crucifixi nomẽ extinguere conarẽ-
tur,cõtrà tamen euenit.Nã idcirco & floruit,& lõgè
magis auctũ est. Illi autẽ & perditi & corrupti sunt,
†*mortuo.* & viui cum †mortuis]certantes nihil habuerũt viriũ.
Itaq; si Ethnicus me stultũ appellauerit, tũc stultitiã
suam maiorẽ in modũ significat.Quo pacto?quoniã
ego apud eum stultus existimatus,sapiente sapiẽtior
appareo. Et quum me infirmum vocauerit,tunc se
longè infirmiorẽ ostendit. Quæ enim diuino mune-
re publicani,& piscatores dirigere potuerũt: ea phi-
losophi & rhetores & tyranni,& simpliciter vniuer-
sus orbis innumera percurrens, ne imaginari quidẽ
potuerunt. Et quidnam crux nõ aggressa est?de ani-
mæ immortalitate disputationẽ, [de corporũ resur-
rectione,]de præsentiũ rerũ contẽptu,de futurorum
desiderio.Et homines angelos reddidit,& oẽs vbiq;
philosophantur,& omnẽ præ se ferunt fortitudinẽ.
Sed & apud illos, inquies, multi etiã mortẽ cõtem-
Socrates. pserunt. Quinã?dic quæso. Nũquid qui venenũ hau-
sit?Quòd si ab ecclesia huiusmodi homines volueris,
innumeros adducã. Nã si orta persecutione veneni
haustu mori potuisset,oẽs illo fuisset clariores. Prę-
terea nõ in illius erat potestate bibere aut non bibe-
re,sed vellet nollet,bibere eũ oportebat: quod non
iã fortitudinis erat, sed necessitatis. Etenim latrones
& homicidæ in iudicium vocati grauiora passi sunt,
apud nos autẽ omnia contrà.Siquidẽ nõ inuiti mar-
tyres passi sunt, sed sponte sua. In eorũ enim erat po-
testate, ne paterentur, quouis tamen adamante fir-
mius perstiterunt. Non igitur admirabile est, si ille
venenum hausit,quum id recusare nõ posset,&in vl-
tima esset senectute.Etenim septuagesimum se annũ
agere asserebat,quum vitam contempsit, si quidem
id cõtemnere est.Neque enim ego id dicerem, imò
neq; alius quispiam. Sed profer aliquem in mediũ
qui pro tenenda pietate tormenta passi sunt, quẽad-
modum ego innumeros vbiq; terrarum.Quis diuel-
li sibi vngues vnquã generoso animo pertulit ? Quis
incisos articulos? Quis sectum corporis ? quis caput,
quis ossa abscissa ? quis in sartagine frequenter posi-
tus est?quis in lebetem iniectus? Huiusmodi mihi o-
stẽdas.Quippe qui veneno interiit, nõ absimilis fuit
dormienti, etenim somno dulcior huiusmodi mors
esse dicitur.Si autem tormenta aliqui passi sunt,eorũ
tamen laus periit,pro turpi enim causa perierũt.Alij
quidem tanquam infanda locuti,alij tyrannide op-
pressi,alij in turpissimis rebus deprehensi, alij frustra
stultè & sine causa aliqua spe deciderunt.Verũ aliter
apud nos:propterea res illorum tacentur.Hæ autem
florent,& singulis diebus maiorem in modũ propa-
gantur.Hoc quum Paulus intelligeret,inquit:Quod
infirmum est dei,fortius est hominibus. Quoniã di-
uina est prædicatio. Quod hìc planè constat. Vnde
eim̃ homines duodecim, & indocti tãtas res aggressi
sunt:Quũ in lacubus,fluminibus, eremis versati, nũ-
quam in ciuitatem liberè,nunquam in forum profi-
ciscerẽtur, vnde in vniuersum orbem dispersi sunt?
Quòd em̃ timidi essent & imbecilles,qui de his scri-
psit significat.Siquidẽ neq; eos excusat, neque eorũ
vitia occulere patitur,quod maximũ est veritatis ar-
gumẽtũ.Quid igitur hìc de illis scribit? q̃ post captũ
Christum, post innumera miracula alij quidẽ fuge-
runt,aliorum autem princeps qui remanserat,†illum
negauit.Quomodo igitur qui dum Christus viueret,
Iudæorum impetum ferre non potuerunt, post eius
mortem & sepulturam,si non resurrexit,vt vos dici-
tis,neque eos post alloquutus est,neq; fiduciam prę-
buit,vniuerso orbi obstiterũt ? Nónne inter se dixis-
sent,Quid hoc est?seipsum saluũ facere nõ potuit, &
nobis auxiliũ præstabit:sibiipsi nõ opitulatus est, dũ
viueret,& nobis mortuus manum porriget ? Ipse vi-
uus ne gentẽ quidem vnam subegit, & nos vniuerso
orbi terrarũ illius nomen asserentes persuadebim⁹?
Et quánam ratione hoc non tantum facere, sed saltẽ
in animum inducere quispiam posset? Hinc sanè cõ-
stat,quòd nisi resurgentem vidissent, & virtutis eius
certissimum cepissent argumentum,nunquam se tã-
tis periculis exposuissent.Nam si innumeros amicos
habuissent:nónne quam primum omnium subissent
inimicitias,†nec veteres permutassent mores,nec le- †*cũ veteregem patriam transtulissent?*]Nunc autem omnes sibi *res permutarent mores, ac legẽ patriã transmutarentẽ*
hostes,& proprios & alienos compararunt.Quòd si
externorum bonorum gratia in honore habiti fuis-
sent,nónne omnes eos qui nouam institutionem in-
ducerẽt,abominati essent ? Verum quũ omnibus in-
digni,& ab omnib⁹ deserti fuerint,par erat hac quo-
que causa inuisos esse omnib⁹ & cõptos. Et quós-
nam illis beneuolos dixeris?Iudæos ne?verum hi in-
credibili illos odio persequebãtur,eorũ scilicet gra-
tia,quę†magister operatus erat.]Aut Ethnicos?verũ †*ergamate-*
& hi non minori conatu eos impugnabant. Neque *gistrum*
ipsi hoc ignorant Ethnici. Plato enim nouã quandã *facta e-*
rempublicam,vel potius reipublicę partẽ constitue- *rãt.*
re conatus, nulla diuinorum institutione mutata,
sed simpliciter aliis pro aliis rebus inductis, in Sici-
lia vitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

lia vitæ periculum ſubiit, & id non aſſecutus, ipſam A
amiſit libertatē. Et niſi barbarus quidā Siciliæ tyrā-
no clemētior fuiſſet, nihil prohibuerat philoſophū
in alienis terris perpetuo ſeruiturū. Atqui non idem
eſt, & regnū nouum inſtituere, & nouā religionem.
Hoc em̄ maximè humanos animos mouet atq; per-
turbat. Nam ſi dicatur, ꝙ hic vel ille illā ducat vxo-
rem, & cuſtodes hoc modo cōſtituantur: nō ſatis di-
gna ſunt, quę poſſint animos perturbare. Et maximè
quoniam hæc libris adnotātur, neque nimiā legiſla-
tor diligētiā adhibet ad ea exequēda. Quòd autem
† qui colebantur. dicatur non eſſe deos, † qui rerum curam habeant,]
ſed eos quidem dæmones, crucifixum autē deū eſſe:
quantā iram excitet, quantum ſupplicium, quantum
bellum mouerit non ignoratis. Etenm Protagoras
apud eos, quū auderet dicere ſe deos ignorare, non
vniuerſum orbē prædicationibus peragrauit, ſed in
vna ciuitate vltimum ſubiit periculum. Et Diagoras
Mileſius, & Theodorus Atheos appellatus, quanuis
& amicos & vim dicēdi haberent, & in philoſophia
in omniū eſſent admiratione, veruntamen nihil ho-
rū eis profuit. Et magnus Socrates, qui omnes apud
eos in philoſophia ſuperauit, propter hoc venenum
hauſit, quoniā in diſputationib⁹ de his parū quiddā
alienaſſe animos creditus eſt. Quòd ſi ſola innoua-
tionis ſuſpicio tātū philoſophis viris, & ſapiētib⁹, &
his qui multa habebāt auxilia, periculū attulit, & nō
ſolū nō aſſecuti ſunt quæ voluerunt, ſed & vitam &
patriam amiſerūt: quid non admiraris, quid nō ob-
ſtupeſcis, quum piſcatorē in terrarū orbe tam admi-
rabilia operatū, & vota ſua conſecutū, & Barbaros &
Græcos ſuperantem intuearis? Sed hi, inquies, nō in-
duxerunt deos nouos, quemadmodum illi. Rem igi-
tur mihi maxima dignam admiratione narras, quo-
niā duplex innouatio eſt, vt & qui ferebātur dij, tol-
lerētur, & crucifix⁹ adnūciaretur. Vnde eis huiuſce-
modi prædicatio, vnde hui⁹ exitus fiducia? Quóſnā
maiorū ſuorū aliquid tale operatos videre poterāt?
Nónne omnes dæmones adorabant? nónne omnes
elementa deos faciebāt? nónne in cultu differebant?
Verūtamen quū hæc omnia ſic ſe haberēt, ea diſſol-
uerūt apoſtoli, & breui vniuerſum orbem, tanquam
alites quidā percurrerūt, non pericula, non mortes,
† ſuorum paucitatē. nō rei difficultatē, non † humilitatem ſuam,] non ad-
uerſariorum multitudinem, potentiā, facultatem, nō
contra ſe certantium ſapientiā reputarunt. Habebāt
enim his omnibus longè maius auxilium, crucifixi
ſcilicet, & eius qui reſurrexerat, potentiam. Neque
adeò admiratione dignū fuiſſet, ſi ferro certare in or
bem terrarū elegiſſent, quàm quēadmodū fecerūt.
Lege enim pugnæ contra hoſtes ſtare, & ex aduerſo
locum occupare, & ita in aduerſarios diſponi, & tē-
pus inſidiarū & congreſſionis inſtitui oportuit. In a-
poſtolis autē nō ita, quippe qui neq; exercitum ha-
bebant, ſed ipſis ſe hoſtibus conſerentes, ſuperiores
euadebāt, & in mediis inimicis verſati, eorū captio-
nibus cōfutatis clariſſimā cōſecuti ſunt victoriā, quę
† implebat prophetiam. Pſa.109.a. † implorata eſt per prophetam] dicentem: Et tu do-
minaberis in medio inimicorū tuorū. Et quod ma-
ximè ſtupendum fuit, qui illos ceperant, qui in car-
cerem intruſerant, non modo eos non ſuperarūt, ſed
& flagellantes, & perſequentes, ab his quos flagellis
& perſecutionibus agebāt, victi tandē ſuccubuerūt.
His nos ad Ethnicos argumētis vtamur, imò & aliis
plurib⁹: Magna enim veritatis vis eſt, & ſi audire vul-

tis, omnē aduerſum illos pugnā vos edocebim⁹. Pri-
mum autē hoc in loco duo maximè animaduerta-
mus: & quónā pacto imbecilli fortes vicerint: & qua
ſpe quū tales eſsēt, auſi ſunt talia inſtituere, niſi diui-
no freti eſſent auxilio. Sed res noſtræ ſic ſe habent.
Nos autē operibus vitæ officia exhibeamus, & vber-
rimū virtutis ignē excitem⁹. Luminaria em̄ eſtis, in- *Phili. 2.b*
quit, in medio mūdi lucētia, & maiorē ſingulis no-
ſtrū vſum, q̄ Soli, cœlo, terræ & mari tribuit deus, &
eò maiorē quo ſpiritualia potiora ſunt ſenſibilibus.
Quum igitur ad Solarē orbem ſuſpicimus, & eius ſy-
deris pulchritudinē, & corpus admiramur: repute-
mus rurſum maiorē & meliorē in nobis lucem eſſe,
quemadmodū & tenebras grauiores niſi attenderi-
mus. Etenim profunda nox vniuerſum orbem occu-
pat, eā nos abiiciamus, diſſoluamúſq;. Nox non in
B hæreticis dūtaxat eſt, atq; Gentilibus, ſed in multis
noſtrorum hominum doctrinæ & vitæ gratia. Multi
enim reſurrectioni diffidūt, multi geniturā ſibi polli-
centur. Multi obſeruationibus ſe aſtringūt. Nōnulli
ſortibus, auſpiciis, ſignis, [alij autem amuletis, &] ma-
gicis carminibus vtūtur. Sed aduerſus hoc poſtmo-
dum dicemus, quādo Gētilibus, vt oportet, reſpōde-
bimus. Primū autem quæ dicta ſunt memoriæ man-
detis velim, & in pugna mihi ſuccurrite, & per vitæ
actiones eos ad nos trahatis, & cōuertatis. Quod em̄
ſemper dico, qui philoſophiam docet, primum de
ſeipſo id docere, & ſe auditoribus cōciliare oportet.
Conciliemus igitur nobis Gentilium beneuolentiā:
hoc autē conſequemur, ſi non malè facere, ſed malè
pati parati erimus. Nōne pueros videm⁹, quū geſtati
à parētibus, geſtantis ſe maxillas percutiunt, quàm
C libēter illa filio ſe percutiendū exhibet, vt ira exatu-
retur, quam quū poſuiſſe videt, lętatur. Itidem & nos
faciamus, & quemadmodū patres erga filios, ita nos
cum Gentilibus diſputemus. Pueri nanq; ſunt omnes
Gentiles. Et hoc eorū quidam dixerunt, quòd ſem- *Diogenes Cynicus.*
per pueri illi, & nemo illorum ſenex. Vt igitur pueri
nullius vtilitatis curam ſuſcipiūt, non ſecus Gentiles
omni tēpore luſibus vacare volunt, & humi abiecti
iacent, & humiliū rerū deſiderio tenētur. Pueri nō-
nunquā quū de neceſſariis rebus verba facimus, quæ
dicūtur, nō intelligunt, ſed rident ſemper. Eiuſmodi
Gētiles ſunt, quū de cœleſti regno diſputamus, riſi-
bus cōcutiūtur. Et veluti ex ore pueri multa manat
ſaliua, quæ interdū & cibum & potum corrumpit: ſic
quæ à Gentiliū ore verba effluūt, & inania & turpia,
etſi neceſſariū cibū præbueris, maledictis te dolore
D ſemper afficiūt, & amoueri precātur. Pueri pręterea
quū furē domum ingreſſum, & quæ domi ſunt, aufe-
rentē cōſpicantur, nō modò eū non vlciſcuntur, ſed
inſidianti arrident. Si autē calathum eis, vel ſiſtrum,
vel quiduis aliud ludicrū abſtuleris, moleſtè id ferūt
animo, angūtur, ſe lacerāt, calcibus pauimentū pul-
ſant: Itidē Gentiles quū diabolū omnia & patrimo-
nium, & quæ ad vitā neceſſaria ſunt, ſurripiētem vi-
deāt, ridēt, & tanquā ad amicū obuiā proficiſcūtur.
Verum ſi quis poſſeſſiones, diuitias & alia huiuſmo-
di auferat: lamētantur, & ſe lacerāt. Et quēadmodū
pueri nudi non id ſentiunt, neq; erubeſcūt: nō aliter
Gentiles cū meretricibus & mœchis verſati naturæ
leges nudantes, & ſceleſtos inducentes concubitus,
non aduertunt. Plaudite igitur maiorē in modum, &
dominum laudate, ſed cum plauſu annitamini, ne
de nobis ea dicantur. Quare hortor omnes, vt vi-
ri efficia-

ri efficiamini: nā ſi pueri eſſem⁹, qua ratione illos vi- A
ros eſſe docebimus, quo pacto à puerili ſtultitia auo-
cabimus? Efficiamur ergo viri, vt perueniamus ad æ-
tatis noſtræ terminū, qui à deo nobis inſtitutus eſt,
& futurorum bonorum fiamus participes, gratia do-
mini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula.

Homilia quinta.

*VIdete enim vocationē veſtram fratres: quia non mul-
ti ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, nō
multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit deus,*
[*vt confundat ſapientes.*] Quum dixiſſet, ſtultum dei ſa-
pientius eſſe hominibus, oſtēdit humanam eiectam
eſſe ſapientiam & ſcripturarum teſtimonio, & rerum
exitu. A teſtimonio quidem quum inquit: *Perdam ſa-
pientiam ſapientum*. Ab exitu autem per interrogatio-
nem his verbis ſermonem inferens: Vbi ſapiens? vbi
ſcriba? Item oſtendit nō nouam rem eſſe, ſed veterē, B
tanquā antiquitus & præfiguratam & prędictā. Scri-
Eſa.29. & 33.c. et Abd.1.c ptum eſt enim, inquit, Perdam ſapientiam ſapiētum.
Præterea demonſtrauit cum vtilitate & ratione hæc
ita inſtituta eſſe. Nam quia in ſapiētia dei, inquit, nō
cognouit mundus deum, placuit deo per ſtultitiam
prædicationis ſaluos facere credētes. Et quòd crux
ineffabilis virtutis & ſapientię eſt argumentum, & ꝙ
multo maius ſtultum dei eſt, quàm humana ſapien-
tia: & hoc rurſum nō per magiſtros, ſed per ipſos di-
ſcipulos palàm fecit. Videte enim, inquit, vocationē
veſtram. Nō enim indoctos ſolum magiſtros, ſed in-
doctos diſcipulos elegit: quia non multi ſapiētes ſe-
cundum carnem. Hoc pacto & vehemētius id & ſa-
pientius oſtenditur, quū & multis & non ſapientib⁹
perſuaſerit. Difficilius enim indoctis perſuademus,
maximè quum de rebus neceſſariis & magnis ſermo C
habetur. Perſuaſerunt tamen, & ad hanc rem eorum
adducit teſtimoniū. Videte enim vocationē veſtrā
† Quòd enim doctrinam adeò ſapientem, & quæ ſapientia alias omnes excederet, indocti ſuſceperint. fratres: hoc eſt, conſiderate & perſcrutamini. † Quòd
enim tanta præditi ſapientia viri vt omnes excede-
rent, doctrinam indoctorum ſuſciperent,] maximā
magiſtri teſtatur ſapientiam. Sed quid ſignificat, Se-
cundum carnem? hoc eſt, ſecundum quod in prę ſen-
ti vita videtur, & ſecundum exteriorem eruditionē.
Deinde ne ſibiipſi contradicere videretur: perſuaſit
enim proconſuli, perſuaſit Areopagitæ, perſuaſit A-
pollini, & alios item vidimus ſapiētes prædicationē
ſecutos: idcirco nō dixit, nemo ſapiens: ſed, nō mul-
Act.13.b & 17.g ti ſapientes. Siquidem non per ſortē indoctos voca-
uit, dimiſit autem ſapientes, ſed & hos accepit, & il-
los longè magis. Quid tandem? Quoniam qui ſecū-
dum carnem ſapiēs eſt, is in multa verſatur demētia.
Et is maximè ſtultus eſt, quum corruptā doctrinam
nolit abiicere. Quemadmodū igitur medicus quiſ-
piam, ſi medicā artē eos docere vellet, qui pauca in
ea malè & perperam cognoſcerēt, non facilè doceri
paterētur: qui autē nihil ſcirent, hi maximè quæ di-
cerētur, acciperēt: ſic hoc in loco vſu venit. Indocti
magis crediderūt, quippe qui in vltimā dementiam
nō venerāt, vt ſeipſos ſapiētes arbitrarētur. Hi nāq;
maximè ſtulti ſunt, qui cogitationibus ſuis, quæ niſi
per fidem inueniri nequeūt, ſe inuēturos pollicētur.
Etenim quū faber forcipe ignitum ferrum accipiat,
ſi alius id digitis accipere cōtendat, vltimam illius a-
mentiā cōiectabimur: itidē & philoſophi per ſeipſos
huiuſmodi inuenire conati, fidē coinquinarūt. Pro-
pterea nihil, quod quærerent, inuenire potuerūt. *Nō
multi potentes, nō multi nobiles*. Quippe qui ſuperbia ple-

ni ſunt. Nihil enim ad diligētē dei cognitionē adeò
inutile eſt, vt † ſtultitia] & diuitiarum cupiditas. Nam *† arrogātia.*
& in præſentiū rerum admiratione animum confir-
mat, & nullā futurorū rationē fieri ſinit, & curarum
multitudine aures obſtruit. *Sed quæ ſtulta ſunt mūdi, ele-
git deus.* Quod eſt maximū victoriæ argumentū, quū
per indoctos ſuperauerit. Neq; enim tantopere Gē-
tiles erubeſcerēt, ſi à ſapiētibus vincerētur. Verū tūc
cōfundūtur, quū artificem quendam & vulgarē ho-
minē melius quàm ſeipſos philoſophantem intueā-
tur. Quare inquit, *Vt ſapientes † pudeat.*] Et nō ſolum in *† cōfundat ſiue pudefaciat.*
hoc id effecit, ſed in aliis quoq; vitę rebus. *Nam infir-
ma mundi elegit deus, vt cōfunderet fortia.* Nō enim indo-
ctos dūtaxat, ſed & pauperes & cōtēptibiles & igno-
biles vocauit deus, vt potētes cōfunderētur. *Et igno-
bilia mundi, & contēptibilia elegit deus, & quæ non ſunt, vt ea*
B *quæ ſunt, deſtrueret.* Et quídnam quæ nō ſunt, appellat?
Eos ſcilicet qui nihil ſe eſſe arbitrātur, ꝓpter nimiā
eorū exiguitatē. Sic incredibilē ſignificauit potētiā,
quum per eos, qui nihil eſſe videbātur, magnos ſubi-
geret. Quod & alio in loco inquit, Quòd virtus mea *2.Co. 11.c*
in infirmitate perficitur. Magnæ ſiquidē virtutis eſt,
vt homines abiecti, & nūlla vnquā doctrina imbuti,
repentè in ſupercœleſti doctrina philoſophari eru-
diantur. Nam & medicū, & oratorē, & alios omnes
tūc maximè admiramur, quū admodū indoctos per-
ſuadendo erudiant. Quòd ſi maximā cōcitat admi-
rationē, ſi quis de arte rationibus rudē inſtituat, lō-
gè admirabili⁹ eſt, tantā philoſophiā edocere. Verū
nō admirationis tantū, neq; oſtentādæ virtutis gra-
tia hoc fecit, ſed vt ſuperbos cōprimeret. Quare ſu-
perius dixit, vt ſapiētes pudefaciat, & fortia quæ ſūt
C deſtrueret: & hoc rurſum in loco, *Vt nō glorietur omnis
caro in cōſpectu dei.* Omnia em̄ deus propter hoc facit,
vt ſuperbiā, atq; animi elationē cōprimat, & iactātiā
deiiciat. Et vos in hoc, inquit, verſamini. Omnia mo-
litur vt nihil nobis, ſed deo tantū attribuamus. Et vos
huic & illi homini voſipſos addicitis. Et quámnā vo-
bis veniā cōparabitis? Etenim oſtēdit deus impoſſi-
bile eſſe quēpiā per ſeipſum dūtaxat ſalutē cōſequi:
Quod in principio fecit. Non enim tūc per ſe tātum
ſaluari poterant, ſed oportuit, cœli pulchritudine &
magnitudine terræ, & cæterarū creaturarū corpori-
bus cōſideratis, ſic erigi ad tātorū operū conditorē.
Fecit autē hoc vt primū futurā ſapientiæ opinionē
amoueret: quēadmodū ſi magiſter diſcipulū ſe ſequi
præcipiēs, quocunq; duxerit, cum deinde præoccu-
pantem eū & ex ſe omnia diſcere volentem intuere-
D tur, errare eū permitteret, & ſibi ipſum ad doctrinā
nō ſuffecturū oſtēdens, tunc pręcepta ſua induceret:
itidē deus pręcepit, vt principio per creaturę cōpre-
hēſionē, ſe homines ſequerētur. Quod cū nollē, ex-
periētia ſibi eos nō ſatis eſſe oſtēdēs, tūc ad ſe aliter
allexit, † dedit pro libro mūdū. Nō tamē] in hoc phi- *† Dederat pro libro mundum nō tamē*
loſophi curā vllā adhibuerūt, neq; ei obtēperare vo-
luerūt, neque quā præceperat viā ingredi, paſſi ſunt.
Idcirco alterā īduxit priore certiorē, quæ ſuadebat,
nō ſatis ſibi per ſeipſum hominē eſſe. Tūc em̄ cogi-
tationes excitare, & per creaturā erectos animos ex-
teriori vti ſapiētia oportuit. Nūc autē niſi quis ſtul-
tus efficiatur, hoc eſt, niſi omnē ratiocinationē & o-
mnem euacuet ſapientiā, & fidei totus inhæreat, im-
poſſibile eſt quempiam ſaluari. Non paruum igitur,
ex quo viam facilem reddidit, morbum inde diuul-
ſit: ne ſcilicet homo gloriaretur, néve magnam
de ſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

de se opinionē excitaret. *Ne glorietur*, inquit, *omnis caro*. Hinc eñ peccatū proficiscitur, quoniā sapientiores dei legibus esse contēderunt, nolētes ita discere, quēadmodū ipse sanciuit. Propterea omnino nō dicerūt, ita & in principio factū est. Dixit deus Adę, *Gen. 2. & 3. b. c* hoc facito, hoc autē caueto. Ille ac si ampli⁹ quiddā inuēturū se arbitraretur, mādatū præuaricauit: ideóque quod habebat, perdidit. dixit inde successorib⁹ eius, Nolite in creatura permanere, sed per eā cōditorē cōsiderate. Illi autē tanquā sapiētius quiddā, q̄ *Roma. 1. c* quæ præcipiebantur assecuturi, innumeros labyrinthos mouerūt, quibus & secū ipsi, & inuicē cōtēderunt. Nō tamē deū inuenire, neq; de creatura manifestū aliquid inuestigare, & verā de ea gloriā assequi potuerūt. Idcirco rursum maiorē in modū opinionem eorū auferens, indoctos primū inducit, ostēditque omnes superna indigere sapiētia: nō solum autē in cognitionis ratione, sed & in aliis omnibus, & homines & cęteras creaturas, vt se plurimū indigerēt, instituit: vt hac gratia maximā haberēt & subiectionis & familiaritatis occasionē, ne resiliētia perderētur. Propterea non permisit satis eos sibi esse. Nam si nunc in necessitate constituti multi deum contēnūt, quid futurū esset, nisi hæc vrgeret necessitas? Itaque nō inuidia eis hāc gloriā sustulit: sed vt à perditione, quæ illic erat, eos abstraheret. *Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio*. Ex ipso, hoc in loco non de deductione in esse, Paulū dicere arbitror: sed de fide filios dei fieri, nō ex sanguinibus, neque ex volūtate carnis. Nolite igitur opinari, q̄ ablata nobis gloria, sic nos dimitteret, verum aliā longè maiorē largitus est. Coram illo enim gloriari non oportet, cuius filij estis per Christū huic facti. Et quum dixit. Quę stulta sunt mūdi, elegit deus, & ignobilia: his verbis ostēdit, qui deum patrē habet, eum esse omnib⁹ nobiliorem. Huius autē nobilitatis non hic, & ille, sed Christus nobis author est: qui nos & sapiētes, & iustos, & sanctos reddidit. Hoc enim nobis per ea verba significatur: *Factus est nobis sapientia*. Quis igitur nostrū sapientior est? Nō hi qui Platonis habēt sapientiam, sed qui ipsum Christū deo sic volēte. Quid autem significat quod inquit, à deo? Quum magna de vnigenito locutus esset, tunc patrē attigit, ne quis ingenitū filium existimaret. Quū igitur dixisset, q̄ tāta potuit, & omnia filio largitus est, sapiētiam ipsum nobis factum esse dicens, & iustitiam, & sanctificationem, & redēptionem: per filium rursum omnia ad patrē referens, dixit, à deo. Sed quamobrem non inquit, sapientes nos fecit, sed factus est nobis sapiētia? vt scilicet muneris liberalitatē significaret, ac si dicat: Seipsum nobis exhibuit. Et animaduerte quomodo ordine procedit. Primū enim nos sapientes fecit, quū sustulit errorē, & tum demū iustos & sanctos reddidit, spiritū nobis elargitus, & sic omnibus nos malis liberauit. Itaq; nō essentiæ, nō substantiæ significatiuum est, sed fidei. Alio igitur in loco inquit, q̄ nos facti si-
2. Cor. 5. d mus iustitia in ipso. ait eñ, Qui nō cognouit peccatum, peccatū pro nobis fecit, vt nos fieremus iustitia dei in ipso. Hoc autē in loco ipsum inquit iustitiam nobis factū esse, vt liceret volēti liberaliter eius fieri participē. Nō enim hic vel ille sapiētes nos fecit, sed Christus. Qui igitur gloriatur, in domino glorietur nō in hoc vel illo. A Christo facta sunt omnia. Quāobrē quū dixisset, qui factus est nobis sapientia, & A iustitia, & sanctificatio, & redemptio, adiecit: *Vt quē-admodum scriptum est, qui gloriatur, in domino glorietur*. Id- *Hier. 9. g & 2. Cor. 10. d* circo vehemētius cōtra Gentiliū sapientiā inuectus est, vt hoc ipsum hominib⁹ persuaderet quod deeēs est, vt in domino gloriētur. Siquidē quū à nobis ipsis quæ naturā nostram excedunt, disquirimus, nihil nobis stultius fit, nihil imbecillius. Fieri enim potest, vt quis acutā linguā habeat: q̄ autē doctrina sit constans, impossibile est. Verum humanæ cogitationes aranearū telis æquiparantur. In tantum enim insanię nōnulli processērūt, vt nihil in rebus verum esse cōtendāt, sed cōtraria omnia quàm videātur: nihil igitur tuū dixeris, sed in omnibus in deo gloriare. Nulli vnquam hominū quidpiam tribuas. Nam si Paulo nihil tribuendū est, lōgè minus aliis. *Ego enim*, inquit, *Pyrrhonij* *plantaui, Apollo autem rigauit, sed deus incrementum dedit*. Qui in domino gloriari didicit, nunquam in superbiam efferetur, sed semper cum moderatione viuet, & in omnibus deo gratiam aget. Non autem Gentilium opera huiusmodi, sed omnia sibi ipsis vendicārt. Idcirco ex hominibus sibi deos constituerūt, sic eos stultitia suffocauit. Morale.

B Sed iam tēpus est, vt cōtra eos pugnam ineamus. Vbi igitur in hesterno sermone nostram reliquimus orationē, dicebamus nullo pacto secūdum humanā rationē fieri potuisse, vt piscatores philosophos superarēt. Verūtamē possibile factū est: quamobrem planè cōstat, id à gratia factū. Dicebam⁹ eos nequaquā intelligere eiusmodi mysteria] potuisse, & ostēdimus nos non solum ea intellexisse, verùm & ad si- *† res tātas tāmque præclaras in animis inducere.* nē perduxisse facillimè. Eandē hodierna die oratio- *† animo coēpisse.* nis summam experiamur. Et vndénam eis cōtigit, vt C orbem terræ superare cōsiderent, si nō viderūt Christū resurrexisse? Nónne desperassent, vt tale quiddā temerè & frustra auderēt? Etenim omnē excedit insaniam, si quisquā sine diuina gratia tantam rem aggredi cōsideret. Qua autē ratione insani & temerarij id essent assecuti? q̄ si sani erāt, quemadmodū re ipsa ostēditur, quo pacto, nisi firmissima è cœlis pignora accepissent, è superno muniti essent fauore, tantum bellum sustinere, & audacter se terræ & mari credere, & duodecim homines gētes tāto tēpore suis inhærētes opinionib⁹, toto orbe cōmutato, ita exuere & cōfirmare potuerūt? maximè quum ad cœlum & supernas sedes eas aduocarēt, vnde auditoribus id persuadere cōfidebāt? Nam si in gloria, diuitiis, potētia & doctrina educati fuissent, nihilomin⁹ ad tāræ rei ausus efferri eos nō decebat, maiori tamē fiducia id aggredi potuissent. verùm horū alij in stagnis, alij in coriaria, alij in publicana arte versabātur. Quibus artibus nihil philosophię, nihil persuasionib⁹, vt magna quispiā aggrediatur, inutilius maximè quū nullum haberent exēplum: vel potius nō modo nullum vt assequerentur, quæ moliebātur, sed vt nō assequerentur habebant: & hæc omnibus manifesta sunt. Multi enim quum vitæ consuetudines innouare aggressi essent, extincti sunt: neque hæc apud Gentiles dico, siquidē illa nō planè constabant: sed apud Iudæos, & in eodē tēpore, nō cum duodecim hominibus, sed cum magna hominum multitudine rebus incūbentes. Etenim Theudas & Iudas cum plurimos *Act. 5. b* haberēt, cū discipulis suis perierūt, quorū formidine satis admoneri poterāt, nisi maximè persuasi essent, sine diuina virtute non posse vincere. Quod si posse cōfidebant, qua spe tāta subierunt pericula, nisi quæ futura

futura erant, conspexissent? Concedamus igitur, q̄ A obtinere id sperarēt: quid inde expectabāt vtilitatis, si ad eū qui nō resurrexerat, vt dicitis, omnes allexissent? Si enim in præsentia, qui cœlorū regnū & innumera illa bona credunt, nō facilè subeunt pericula, quomodo illi frustra tanta in malo maximè perpessi essent? Quòd si nō facta sunt, quæ facta sunt, neq; in cœlū Christus ascēdit: quare hæc fingere, & hominibus persuadere cōtendebāt, & deum offendere, & innumera supernè fulmina expectare nō verebātur? Præterea si viuēte Christo tata ausi essent, post mortē sanè ausus illi extincti fuissent: visus nāq; eis esset fallax, & derisor, nisi resurrexisset. An ignoratis exercitū imperatore & rege superstite, quāuis ibecillior sit, cōfirmari tamē: illis verò amissis, etsi firmissimus sit dissolui? Quibus igitur verbis ad persuadendū vsi sunt, cū aggressuri essent prædicationē, & in vniersum orbē egrederētur? Quibus autem impedimētis B vnquā cohiberi potuerunt? nā si insani erāt, nō enim idem repetere desistam, nihil omnino proficere eos oportuit. Nemo enim insipiētibus paret. Sin autem profecerūt, vt planè apparet, & exitu ipso ostēditur, omnibus fuerūt sapientiores. Quod si ita est, satis cōstat, nō simpliciter ad prædicationē processisse. Si enim non viderunt ipsum resurrexisse, quidnam satis causæ erat, quæ eos ad bellum excitare potuisset? *Mat. 27. g* Quid nō eis id dissuasisset? dixerat Christ⁹: Post tres dies resurgam, & cœlorū regnū promiserat: dixerat quòd accepto spiritu sancto, orbem terræ essent superaturi. Dixerat & alia multa, omnē excedētia natura. Itaq; si nihil horū fuit, viuētem secuti, mortuo nō credidissent, nisi eius vidissent resurrectionē. Dixissent enim, Post tres dies inquit resurgā, & nō re- C surrexit. Spiritū sanctū pollicitus est se nobis missurum, & nō misit. Quo igitur pacto cū præsentia eum arguāt, futura credemus? Qua autē gratia nisi resurrexisset, resurrexisse prædicabāt? Quoniā, inquit, ipsum diligebāt. Atqui odio iā haberi credibile erat deceptorē, & proditorē, qui eos plurima spe excitasset, & domo, parētibus, & omnib⁹ deniq; rebus spoliasset? & cum vniersam Iudæorū gētē eis hostes cōparasset, deinceps tradiderit, etsi ex imbecillitate id fa- *† esser, ignouissent.* ctum † esse cognouissent.] Nūc autē & nimiā reputassent malignitatē: oportet nanq; verum dicere, neq; mortalē hominē cœlū polliceri. Quamobrē contrà illos facere decuit, vt scilicet illius fraudes prædicarent, & mendacē & magum dicerent. Sic enim se & periculis & bello liberassent. Nam si militibus argē- *Mat. 27. & 28. c* D tum dederunt Iudæi, vt dicerēt discipulos Iesu corpus furatos esse, si ipsi accedētes discipuli dixisēt id se surripuisse, neq; surrexisse: quónā eos honore Iudęi dignati fuissent? Itaq; & prę̄miis & honorib⁹ ornari potuerūt. Qua igitur ratione & contumeliis & periculis ea bona cōmutarūt? nisi diuina quædā virtus sic eis persuasisset, quæ his omnib⁹ erat potētior. Quòd si nōdū persuadere possumus, reputa & illud q̄ nisi hoc esset, etsi maiorē in modū essent cōfirmati, nō tamen Christū prædicassent, sed eū hac, quam dico, causa abiecissent. Nostis enim q̄ neque nomina volum⁹ eorū qui ita nos seducūt audire. Et quāobrē eius nomē prædicabant, per id mundum subigere expectantes? Atqui cōtra omnino sperandum erat, quoniā etsi superaturi fuissent, periissent tamen deceptoris nomen ferētes in mediū. Quòd si occulere prioravoluerūt, tacere oportebat: quoniā certamen hoc lōgè maius & bellū excitauit, & risum. Vnde autē eis huiusmodi cōmentum? Etenim quæ audierant, exciderūt. Nā si nullo metu perturbati multa obliuioni mādarunt, & multa ignorarunt, quēadmodū inquit euāgelista, cū tantū deinde immineret periculū, quo pacto nō omnia penitus obliti sunt? & quid dico verba, cum ipsis discipulis desideriū paulatim futurorū formidine lāguērit? quod ipsis etiam exprobrauit. Siquidē cū antea eius spe penderēt, & frequēter interrogarēt, quò vadis? pòst cū lōgo sermone dinumerasset, quæ post ipsam crucē eis erant euētura, & idcirco formidine perturbati essent, audi quomodo hoc ipsū eis obiicit: Nemo, inquit, ex vo- *Ioan. 16 c* bis interrogat me, quò vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrū. Si igit̄ qui eū & mori & resurgere expectabāt, tāto afficiebātur dolore: si eū resurrexisse nō vidissent, quomodo & perire & terrę se cōdere totis viribus nō cōtēdissent, & fraudis ignominia, & futurorū metu perterriti? Vnde verò prę̄clara illa dogmata didicerūt? Prę̄clariora eñ in posterū audituros pollicirus est: Multa eñ, *Ibidem. c* inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò. Itaq; de quibus loquebatur, ea præclariora erāt. Vnus autē discipulorū nec in Iudæā æquo animo cū eo, pficisci patiebaī, cū periculū intelligeret. Sed, inquit, eam⁹ & nos, & moriamur cū eo. ægrefe- *Ibidē. 11. b* rēs mortis expectationē. Si autē Christi comes tāti faciebat mortē, vt idcirco effugeret, cū & Christ⁹ & reliqui abessent apostoli: qua mēte eū fuisse credēdū est? Magnū sanè argumentū erat impudentiæ. Quid autē dicere poterāt ad prædicādū egressi? Passionē Christi vniersus orbis norat. Etenim in alto ligno pepēderat, & in meridie & in metropoli & ī die maximè soléni, ī qua impossibile erat vt à quoquā ignoraretur. Resurrectionē autem exterorū nouit nemo: quod nō paruū eis ad persuadēdū erat impedimētū. Quòd eñ sepultus esset, omniū ore ferebatur. Et q̄ furati essent corpus eius discipuli, & milites & Iudæi omnes asserebāt. Quòd autē resurrexerit, exterorū inquā nouit nemo. Vnde igitur vniuerso orbi id persuadere cō nisi sunt? Nā si inter miracula milites persuasi sunt cōtraria testimonia perhibere, vnde hi sine miraculis prædicare sperabāt? Neq; obolū quidē habebāt, vt mari & terræ resurrectionē persuaderēt. Quòd si glorię cupiditate hoc machinabātur, multo magis singuli sibiipsis, & non mortuo dogmata illa vēdicassent: sed nūquid adhibita esset eis fides? Et de quónam potius auditores credidisśēt, an de illo qui & captus & crucifixus fuerat, an de discipulis qui Iudæorū manus effugerāt? Et quánā ratione dic quæso, quum hoc facturi erāt, nō statim Iudæa relicta in externas profecti sunt ciuitates, sed in ea remorati sunt? Quónam pacto, nisi signa feciſſent, persuadere potuisśēt? & si signa faciebāt, faciebāt enim: dei virt⁹ id operabatur. Si autē nullis signis persuadebāt, multo erat admirabilius, vt ita contingeret. Nónne, quæso, & Iudæos norāt, & prauū eorū & inuidia tumentē animum? Etenim Moysem post deambulatum pelagus, post victoriam & trophæum illud admirabile, quod sine sanguine per illius manus constitutū est contra Aegyptios qui se eis seruos fecerāt, post mānna, post petras, & inde scaturiētes fluuiorum fontes, post innumera admiratione digna, in Aegypto, in rubro mari, in deserto opera, lapidauerunt: Hiere- *Nu. 16. f.* miam in lacū proiecerunt: multos prophetas inter- *Hier. 38. a* emerunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

emerūt. Audi igitur quid locutus est Helias post tre-
mendam illam famem & admirabilem pluuiam &
ignē, quē de cœlis eduxit, & inopinatum holocau-
stū, postquā lōgissimè à regionib⁹ illis profugit: Do-
3.Re.19.b mine prophetas tuos interemerūt. Altaria tua destru
xerunt, & derelictus sum ego solus, & quærūt animā
meam. Atqui nullas hi leges abrogabāt. Horū igitur
exemplo quid, quæso, sperare poterant apostoli? Et-
enim omnib⁹ illis erāt abiectiores, & illa innouabāt,
quorum gratia magistrum suum Iudæi crucifixerāt.
Præterea non adeò toleratu graue videbatur, Chri-
stum illa asseruisse, siquidem fortasse ad gloriam sibi
comparandam eum ita fecisse arbitrabātur. Aposto-
los autē vehemētiori odio persecuturi erant, vtputa
qui alterius gratia certassent. Sed nūquid eis Roma-
norum leges opitulabantur? Verum hæ maiori erāt
impedimēto, quippe quib⁹ sancitū erat, Omnis qui
Ioan.19.b se regem facit, non est amicus Cæsari. Itaq; vel hoc
duntaxat satis poterat impedire, quòd scilicet quū
rex existimatus esset Christus, eius discipuli erāt, &
illius doctrinā seruare testabātur. Quid autem eos in
tāta penitus traxit pericula? Quid de Christo locuti
persuasione dignū intelligebāt? Num quòd crucifi-
xus esset, num ꝙ ex muliere Iudæa genitus, & ea qui-
dem paupere & Iudæo fabro nupta? Num ꝙ ex gēte
esset vniuerso orbi exosa? Verū hęc omnia nō modò
nō persuadere & allicere auditores, sed obstare faci-
lè poterāt, & maximè quū à tentoriorū opifice & pi-
scatore diceretur. Nunquid hæc omnia intelligebāt
discipuli? etenim timida ingenia plura quàm sint si-
bi possunt effingere. Talia autem discipulorum erāt:
vnde igitur id se consecuturos sperabant? vel potius
omnis spes aberat, quū innumeræ eos causę abduce-
rent, nisi Christus surrexisset. Nónne etiā stultissimis
planè cōstat, quòd nisi vberrimam & maximā essent
gratiam cōsecuti, & resurrectionis certa pignora ac-
cepissent, non modo nihil operari, nihil assequi, sed
ne hęc quidē excogitare potuissent. Nam si inter tot
impedimēta nō ad perficiendū tātum, sed ad exco-
gitandū, tanta operati sunt, & omniū opinionē supe-
rarunt, sanè vbiq; cōstat nō humanis viribus, sed di-
†nō apud nos solū. uina gratia ea omnia effecisse. Has igitur rationes †
nō aduersus illos dūtaxat,] sed inuicem adducamus.
Hoc enim eo pacto facilior fiet nobis reliquorū in-
uestigatio. Neq; quoniā faber sis, idcirco hāc à te cu
Act.18.a ram alienā existima. Siquidē & Paulus tētoria facie-
bat. Sed dices, ꝙ ex gratiæ plenitudine omnia loque
Ibid.22.a batur. Veruntamen ante gratiā ad pedes Gamaliēlis
se contulit, & propterea gratiā consecutus est, quo-
niam mentē gratia dignā exhibuit. Et postmodum
rursus artē suam exercuit. Neminem igitur artis suæ
pudeat, sed eos tantum qui ociosam vitam agūt, qui
magna ministrorū copia, qui incredibili cultu fruū-
tur. Quòd enim homo ad cōparādū sibi victū sem-
per se exerceat, philosophiæ id genus est, eorū ani-
mæ mūdiores sunt, & mētes firmiores. Piger enim
multa incassum facili⁹ loquitur, multa perperā agit,
& per totā diē nihil operatur. Torpet plurimū. Qui
autē in negociis occupat, nō facilè quicquā super-
fluū neq; verbis, neq; re, nec cogitationib⁹ suscipiet.
Tota nanq; omnino anima ad laboriosam vitā insti-
tuta est. Nolimus igitur eos despicere, qui manuum
suarū labore victū sibi quærunt, sed ea potius gratia
laudibus prosequamur. Et quænam tibi gratia, dic
quęso, cū relictā à patre hæreditatē, nihil ipse opera-

A tus inutiliter omnia consumis? Non animaduertis, ꝙ
non omnes eandem reddemus rationē? Sed qui ma-
iore in hac vita vsi sunt licentia, hi grauius: qui verò
laboribus, paupertate, vel aliis huiuscemodi calami-
tatibus afflicti sunt, hi mansuetius iudicabuntur. Hęc
autē ex Lazaro & diuite satis sunt manifesta. Tu eñ
in nulla re necessaria ocio tuo vsus meritò argueris.
Pauper autem post negocia reliquū temporis in ne-
cessariis rebus cōsumens, magna cōsequitur pręmia.
Sed militiam mihi adduxeris, & in ea exercuisse te
causaberis, non tamen id dignū est excusatione cō-
mentum. Etenim Cornelius centurio erat, non tamē
illius dignitatis gratia, vitæ diligentiā cōtempsit. Tu
autē cum saltatoribus & histrionibus vaces, & totā
in scena vitam cōsumas, minimè militia opus esse ar-
bitraris. Non principū adducis formidinem. Quum
B verò ad ecclesiam te vocamus, innumera affers impe
dimenta. Et quid in die illa dices, cum flammam, &
igneos fluuios, & vincula insolubilia intueberis, &
dentiū stridorē audies? Quis te eo tēpore defende-
rit, quū cerdonem quempiam rectè vixisse, & omni
fruētem gloria cōspicaberis, te autē in præsentia in
mollibus vestibus conspicuum, & vnguētum olentē
grauissimis affici calamitatibus? Quænam tibi diui-
tiarū & copiæ erit vtilitas? Quod cerdoni pauperta-
tis damnum? Ne igitur ea perpetiamur, quæ in præ-
sentia dicūtur, formidemus: & quicquid nobis tem-
poris datur, in necessariis reb⁹ impēdamus. Hac eñ
ratione pro cōmissis sceleribus deum placantes, in
posterum bonis operibus cœlorum regnum conse-
qui poterimus, gratia domini nostri Iesu Christi,
cui gloria & imperium in secula seculorū, Amen.

C

Homilia vj.

ET ego quum venissem ad vos fratres, veni non per Cap.II.
sublimitatē sermonis aut sapientiæ, adnūcians vobis
testimoniū dei. Non enim iudicaui scire me aliquid
inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixū. Nihil ani-
mo Pauli in certamine audētius, vel, vt melius dicā,
nō eius animo. Nō enim Paulus hæc inuenit, sed ni-
hil gratię operāti in eo & omnia vincēti æquale. Sa-
tis igitur superius dictū est, vt eorum qui se in sapiē-
tia iactabant, superbia deiiceretur, imò & dictorum
pars suffecisset. Itaq; clarissima facta est victoria, &
cū his quę dicta sunt, iterū certamē aggredit, & po-
sitis contrariis rursum cōtra insurgit. Animaduerte
autem. Adduxit Paulus prophetiā dicentē: Perdam Supr.1.c
sapientiā sapientum. Ostēdit dei sapientiā, quòd per Esa.29.d
ea quæ videntur esse stultitia, exteriorem confudit & 33.d
D philosophiā. Ostendit quòd stultū dei sapientius est
hominibus, & ꝙ non solum per indoctos docuit, sed
indoctos vocauit. Nunc verò quòd ipsa prędicatio,
& prædicationis mod⁹ poterat facilè auditores per-
turbare, non tamen perturbauit. Non enim discipu-
li, inquit, duntaxat fuerūt indocti, sed & ego qui prę-
dico. Idcirco ait: *Et ego fratres.* Iterum fratrum nomi-
ne eos appellat, quo orationis lenit asperitatem. *Veni*
nō per sublimitatē sermonis, adnuncians vobis testimonium dei.
Quid enim, dic quæso, si per sermonis sublimitatem
venire voluisses, nunquid poteras? Ego quidē si vo-
luissem, nullo pacto potuissem. Potuisset autē Chri-
stus modo si voluisset, sed noluit, vt clarior appare-
ret victoria. Quare quum superius significaret, quòd
eius opus & voluntas facta est, vt ita indoctè dei ver-
bum prædicaretur, ait: Non enim misit me Christus Suprà.1.d
baptizare, sed euāgelizare, nō in sapiētia verbi. Lon-
gè autem

gè autē maius, & sine cōparatione quidē, in hoc dei
voluntas fuit q̃ Pauli. Non igitur eloquentiā osten-
tans, inquit, neq; exterioribus munitus verbis dei vo
bis adnūcio testimonium. Neq; prędicationē sed dei
testimoniū appellauit, quod ipsum satis dissuadere
poterat. Mortē enim in orbe terrarū prædicabat: id-
circo addidit: *Nō enim iudicaui scire me aliquid inter vos,*
nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Quo verbo signi-
ficauit omnino externæ se expertē sapiētiæ, quēad-
modū & superius cū inquit: Veni nō per sublimitatē
sermonis. Quòd autē ipse eā habere pōtuisset plane
Act.19.b. constat. Cuius enim vestimēta mortuos suscitarunt,
& vmbræ morbos expulerūt, longe magis illius ani-
ma pollere facūdia potuisset. Siquidē hoc discipuli
est, illud autē artē omnē excedit. Quippe qui omni
arte maiora exuperat, longe facilius minora asseque-
retur. Sed noluit ita deus, quoniā nullā attulisset vti-
litatē. Non immerito igitur inquit: Nō iudicaui scire
me aliquid. hoc est, eadē mea est, quæ Christi volun-
tas. Mihi autē videtur Paulus humilius cum iis q̃ cū
aliis disputare, vt eorū amoueat insolentiā. Illud igi-
tur, Non iudicaui scire me aliquid, ad peregrinæ sa-
piētiæ distinctionē dictum est. Non enim veni syllo-
gismorū captiones, nō sophismata, nō aliud quiddā
huiusmodi vobis afferens, præter Christum crucifi-
xum. Illi quidē multa, & de multis loquuntur, & lon-
gas orationū ambages & ratiocinationes, & syllogi-
smos cōplexi, innumera cōponunt sophismata. Ego
autē nhil aliud vobis adnūciatū venio, quàm ꝙ Chri
stus crucifixus est, quo omnes illos superaui. Quod
inenarrabilis eius qui prędicatur, potentię signū est.
Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.
Hoc rursum alia pars principalis. Nō enim credētes
dūtaxat indocti, nō modo qui loquit indoct⁹, nō mo
do doctrinæ ratio simplicitatis plena est, non modo
ipsa prędicatio satis erat ad perturbandū sufficiēs, si-
quidē crux & mors adnūciabatur. Verum & cum his
alia accedebāt impedimēta, pericula scilicet, insidię,
exilia, met⁹ quotidianus. Etenim persecutiones mul-
Gala.4.b. tis in locis infirmitatē appellat, quēadmodum illud:
†aspernati estis. Infirmitatē in carne mea nō†aspernarūt. Et rursum:
Si gloriari oportet, in infirmitate mea gloriabor.
2.Cor.11. & Qua? ꝙ Damasci præpositus gentis Aretæ regis cu-
stodiebat ciuitatē Damascenorū, vt me cōprehende
ibid.12.c. ret. Item: Quapropter placeo mihi in infirmitatibus.
Inde ostēdēs quibus, addidit. In iniuriis, in necessita-
tibus, in angustiis. Et itidē hoc in loco cū dixisset, Et
ego in infirmitate. Nō hic acquiescit, sed vt significa-
ret ꝙ infirmitatē pericula appellat, subdidit, In timo-
re & tremore multo fui apud vos. Quid dicis? etiam
Paulus pericula formidauit? Et maiorē quidē in mo-
dū. Nā licet Paulus esset, homo nihilomin⁹ erat. Hoc
autē nō est Pauli peccatū, sed naturę infirmitas. Laus
autē voluntatis est, ꝙ cum mortē & plagas formida-
ret, in nihil tamē se indignum metus causa prolapsus
est. Quamobrem qui dicunt quòd plagas nō timuit,
nō modo nullo eum honore prosequūtur, sed multū
ex illius laudibus auferūt. Nā si nō timuisset, quę for-
titudo, aut quę philosophia fuisset perferre pericula?
ego enim idcirco eum admiror, ꝙ in timore: neq; in
timore dūtaxat, sed & tremore periculorū semper cū
victoria clarissimus euasit. Et nulli cessit periculo, vt
terrarum orbem purgaret, & per terras & maria dei
disseminaret prędicationē. *Et sermo meus, & prædicatio*
mea, non in persuasibilibus sapientiæ verbis. Hoc est, nō ha-

A bet exteriorē sapiētiam. Si igitur prędicatio nihil cō
menticiū habuit, & vocati & ipse prędicator indocti
erāt, & ꝑsecutio & timor & tremor vrgebat, quónā
quæso pacto sine diuina virtute superauerūt? Quare
cū dixisset, Et sermo meus, & prædicatio mea, nō in
persuasibilib⁹ sapiētiæ verbis, subdidit, *Sed in ostēsione*
spiritus & virtutis. Vidésne quomodo stultū dei sapiē-
tius sit hominib⁹, & infirmū fortius? Indocti enim hu
iuscemodi dogmata prædicātes, ligati & expulsi, iis
qui se expulerāt, superiores tandē euaserūt. Vndénā?
Nūquid ꝙ fidem per spiritū præstitere? Etenim hoc
firmissimā habet certitudinem. Quísnam dic quæso,
cū videret mortuos surrexisse, fugatos dæmones, id
nō admitteret? sed cum sint potentię quædā, quibus
homines nōnunquā decipi facile posūt, quales sunt
magorū, hanc amouet suspicionē. Non enim simpli-
B citer virtutis inquit, sed primū spiritus posuit, inde
virtutis, vt ostēdat spiritalia esse opera. Non igitur ꝙ
nō per sapientiā adnunciata sit prædicatio, idcirco
laus minuitur, sed ornatur maxime. Siquidē maiorē
in modū diuinā esse, & radices superne è cœlis dif-
fudisse ostēdit. Quamobrem subdidit, *Vt fides vestra*
nō sit in sapientia hominū, sed in virtute dei. Animaduertis
q̃ manifeste maximū simplicitatis lucrum & magnū
sapiētiæ damnū in omnibus demōstrat? Siquidē hęc
crucē euacuauit, illa autem dei manifestauit virtutē.
Hęc nihil necessariū inuenire, & in vanis tamē inuē
tis gloriari nō destitit. Illa ad veritatē suscipiendā, &
in deo gloriandū prōptissimā se exhibuit. †Hęc item †Rursum sapiētiā vt doctrinā hanc suspicarentur humanam esse, multis persuasit.
sapiētiam humanā esse doctrinā multis opinari dis-
suasit.] Illa diuinam & è cœlo descendisse aperte ostē
dit. Cum igitur in sapientia sermonum demonstra-
C tio fit, sæpenumero viciosi homines quàm mansueti
superiores habētur, cum grauius dicere possint, & mē
dacium veritatē expellat. Hic autē non itidem, neq;
enim immundam animā spiritus sanctus ingreditur.
Neq; si accesserit, superari vnquā potest, quāuis ma- Sapie.1.a.
xima sermonū insit grauitas. Nam si per opera & si-
gna hæc demōstratio est, longe q̃ per verba est cer-
tior. Verum illud fortasse quispiā dixerit, ꝙ si prędi-
catione superare oporteat, & non opus sit verbis ne
crux euacuetur: quánā ratione in præsentia signa ꝓ-
hibētur? Qua ratione, inquis, aut quod nō credis hoc
loqueris, neq; in apostolis ea facta assentiris: aut sanè
discēdi causa interrogas? Quòd si nō credis, ad hoc
primū accingar. Nā si tūc signa non fecerāt discipu-
li, quónā pacto expulsi, fugati, tremētes, deuincti, &
cōmunes orbis terrarū inimici, & omnib⁹ calamitati-
D bus expositi, nihil ex se habētes quib⁹ animos posśēt
allicere, nō sermonē, nō nobilitatē, non diuitias, nō
ciuitatē, nō gentē, nō genus, non studia, nō gloriā, ni
hil deniq; aliud huiusmodi, sed omnia cōtra, simplici
tatē, ignobilitatē, paupertatē, odiū, abominationē:
adde, cōmunem omniū populorum oppugnationē,
adde eiuscemodi eorū prędicationem: vnde, inquā,
persuaserūt? Atqui ea pręcepta laboriosissima sunt, &
periculis plena doctrina. Et qui audituri erāt: in deli-
ciis, vino, & multa educati malicia lasciuiebāt. Vnde
igit quęso persuaserūt, vnde sibi authoritatē cōpara
runt? Et, vt iā dixi, si nullis adhibitis signis persuase-
runt, lōge maiori admiratione dignū est. Nō ergo ꝙ
in præsentia signa nō fiāt, idcirco cōiecturā accipias
ꝙ tunc nō fuerint. Tunc enim vtile fuit vt fierēt, nūc
vero minime. Non autē sola verbi persuasio hoc tē-
pore in sapientia prædicationē esse cogit. Qui enim

Universidad de Deusto Biblioteca

à principio dei verbū disseminarunt, rudes erant & indocti,& nihil ex se loquebātur,sed quę à deo acceperant, ea in terrarū orbem diffundebant. Et nos in pręsentia nihil ex nobis afferimus,sed accepta ab illis omnibus adnūciamus. Neq; nūc syllogismis persuademus,sed diuinarū scripturarum & signorū quę illo tēpore facta sunt, testimonio fidem verbis nostris facimus. Illi autē tunc nō solis signis,sed disputationibus quoq; persuaserūt,quas certiores videri faciebāt & signa & veteris scripturæ testimonia,nō id ꝓfitentiū authoritas. Et quo pacto,inquis,vtilia tūc signa erant, & nūc inutilia? Rationi hoc subiiciamus. Aduersum nanq; gentilem mihi iam certamē est:idcirco secūdum positionem sanè futurū dico. Subiiciamus igitur rationi,& patiatur Gētilis verbis meis saltē cōsentiētibus acquiescere. Hoc est, ꝙ Christus veniet.†qui quādocunq; veniet,]& omnes angeli eius cū eo:& deus apparebit, & omnia ei subiecta cōspiciet. **†Quando igitur Christus veniet.** Nunquid credet Gentilis?plane constat ꝙ & adorabit,& deū dicet,quāuis sæpenumero id oppugnauerit. Quísnā si cœlos apertos & deū in nubibus venientē, & omnem cœlestiū virtutū populū ei circumastantē,&fluuios igneos diffluētes,&vniuersum hominū genus adesse & contremiscere intuebitur: nónne & venerabitur,& deū existimabit? Nunquid reputabitur Gētili ad fidē adoratio illa & cognitio? minime. Quid tandem?Quoniā hoc fides nō est. Siquidē necessitate, & eorū quæ visa sunt certitudine cogitur. Neq; electionis est,sedvisa reū magnitudine animus trahitur ad credendū. Igitur quanto certiores,& magis necessariæ res sunt:tāto fides est minor. Idcirco signa in pręsentia non fiunt.& ꝙ res ita se habeat,audi quid ad Thomā dixerit:Beati qui nō viderunt,& crediderūt. **Ioan.20.g** Quāto itaq; certius demōstratur argumētum,tāto fidei præmio detrahitur. Quāobrē si nunc signa fierent,idē cōtingeret. Quòd enim tūc tēporis †homines non adhuc per fidē deum cognoscerēt,] Paulus his verbis significauit:Nūc enim per fidē ambulamus,& nō per speciē. **† per fidē non amplius ipsum cognoscem⁹. 2.Cor.5.b.** Quemadmodum igitur si tūc†credidisses,] tibi ꝓpter certitudinē nō †reputaretur:itidē neq; nūc si superiora illa signa intuereris. **† credas. †imputabitur.]** Siquidē ea demum fides est, qua quæ nulla possunt ratione inueniri, receperimus. Propterea gehēna ad terrorē proponitur, nō autē apparet. Nā si videretur,idē ferme cōtigisset. Pręterea si signa quęris,etiā nūc signa cōspicaberis,licet nō talia. **de aduētu Christi secundo loqui videtur.** Prophetias scilicet innumeras,& innumeris de rebus: orbis terrarū conuersionē,barbarorum philosophiā,ferorum morū mutationem,pietatis propagationem. Et quásnā prophetias inquis? Siquidē post ipsarū rerū euentū omnes scriptę sunt prophetię. Quādo,vbi,& quo authore,dic quæso, & quot antè tēporibus? Vis quinquaginta annos,an cētum?Igitur ante cētesimū annū nihil scriptum habebāt. Et qua ratione mūdus & dogmata, & alia rerum monumēta memoria non sufficiente retinuit?Vnde igitur nouerūt Petrū crucifixū?Vnde,exēpli gratia,futuris hominibus prędictū est,euāgelium vbiq; terrarum prędicatū iri,Iudęorū statū cessaturum,neq; aliàs recuperandum?Qui autē animas suas prędicationis gratia tradiderāt,quomodo tulissent,si mēdacē vidissent prędicationē?Quomodo credidisēt scriptores,si signa cessassent?Quomodo scripturę & ad barbaros,& ad Indos,& ad ipsos Oceani fines ꝑuenisēt,nisi ꝓfitētiū intercessisset authoritas?Qui vero scriptores, & quādo, & vbi,&

A qua gratia & literis mādarūt?Nūquid gloriā sibi ipsi aucupabātur?Qua igitur ratione aliis libros inscripserūt? Verū nunquid doctrinā hāc voluerūt, vtrúmne vt verā,an vt falsam?Nam si vt falsæ vacauerunt,minime credibile est ꝙ ei adhæsissent. si tāquā verę,nō opus erat fictionibus,vt tu inquis. Præterea & ꝓphetię eiusmodi sunt, vt vsq; ad hoc tēpus reprehēdi dicta nequeant. Siquidē Hierosolyma excindi cōtigit iādudum. Sunt item & alię prophetiæ,quę ab illo tēpore adChristi vsq; aduentū differūtur,quas arbitratu tuo reputa:vt exēpli gratia, Semper vobiscū sum vsq; ad cōsummationē seculi. **Mat.28.d** Item:Super hāc petrā ædificabo ecclesiā meam,& portæ inferi non pręualebunt aduersus eam. **Ibid.16.c.** Et rursum,Vbicunq; prędicatū fuerit hoc euangeliū in toto mundo,dicetur qđ hęc mulier fecit. **Ibi.26.A.** Et alię præterea multę. Vnde igitur hui⁹ B prophetiæ veritas?Nam si cōmentū fuit, quomodo nō præualuerūt portę inferi aduersus ecclesiā?Quomodo semper nobiscum est Christus?Neq; enim nisi nobiscū esset,supressset ecclesia. Quomodo euangelium propagatū est in vniuersam terram?Sufficiētes autē testes sunt ad probandam librorū vetustatem, qui cōtra nos inuecti sunt,Celsus scilicet,& post illū Bataneotes. Neq; eñ cōtra posteriores inuecti sunt scriptores. Accedit ad hoc,ꝙ vniuersus orbis cōcordi sententia hoc accepit. Nā nullo pacto,nisi spiritus sancti gratia affuisset,tanta cōcordia vniuersos terrę fines cōprehendisset. Sed quamprimum deprehēsis mendaciis,tanta & tam magna opera nunquā commentis & fraudibus adeo essent cōfirmata. Et nō vides vniuersi orbis cōcursum, errorē extinctum, monachorū philosophiam Sole clariorē, virginū cho- C ros, Barbarorū pietatē, omnes sub vno iugo seruiētes?Neq; enim hæc à nobis duntaxat dicūtur,sed antiquitus à prophetis. Nā profecto illorū non reprehendes ꝓphetias. Apud inimicos enim ij libri habētur,& à studiosis Græcis in Græcam linguā traducti sunt. Multa in iis prædicuntur quibus venturus deus ostēditur. Quamobrē igitur nō omnes nunc credūt? Quòd in pei⁹ omnia prolapsa sunt,quorū nos ipsi authores sumus. Iā enim aduersum nos oratio vertitur. Siquidē non signis dūtaxat tunc fidē adhibebāt,sed à vita quoq; multi allecti sunt ad credendum:Sic luceat lux vestra,inquit,corā hominibus,vt videāt vestra bona opera,& glorificent patrem vestrū, qui est in cœlis. **Matt.5.b** Tūc igitur & vnū omnium cor erat, & anima vna, & nemo quicquā sibi propriū vindicabat, **Act.4.f.** D sed omnia erant cōmunia. Et pro singulorū necessitate sua cuiq; pars cōferebatur,&vitā viuebāt angelorū. Quod si in præsentia fieret,vniuersum sanè orbem & sine signis cōuerteremus. Primū igitur,qui salutē consequi volūt,scripturis vacēt. Inueniēt enim ibi & hęc & his plura officia. Etenim hi magistri illorū vitā excesserunt,in fame,siti,nuditate vitā agētes: nos autē deliciis plurimis, quiete, licentia frui volumus:illi vero minime,sed clamabāt,vsq; in hāc horā esurimus,sitimus,nudi sumus,alapis cædimur,incertis sedibus erramus. **1.Cor.4.d.** Et alij quidē à Hierusalē ad Illyricos vsq; cucurrerunt,alius ad Indos,alius ad Mauros, alius item ad alias orbis terrarū partes. Verum nos neq; patria egredi audemus,sed delicias,magnificas domos, & omnium rerum copiā disquirimus. Et quísnam nostrum vnquā verbi dei gratia esuriuit? quis in desertum se contulit? quis peregrinationem lōginquam metitus est?quis manuum suarum labore victum

re victū quærentiū aliis auxiliū præstitit,quis quotidianas mortes passus est?ex quo socij nostri negligētiores fiunt. A Etenim si milites quipiā,& imperatores fame,siti,morte,&omnibus difficultatibus laborātes & gelu, pericula aduersa omnia more leonū summa perseuerantia tolerantes atq; superantes: deinde illa neglecta philosophia, mollicie,pecuniarū cupiditatibus,negociationibus,ganeis eos vacare,&ab hostibus superari viderit, vltimæ esset stultitiæ horū causas inuestigare. Hoc nos & in nobis,& ꝓgenitoribus nostris reputem⁹. Etenim omnib⁹†eramus]infirmiores,nimiū præsenti vitę addicti, **†facti sumus.** quāuis in aliquo veteris philosophiæ vestigiū inueniatur, & nōnulli ciuitates,fora,hominum cōsuetudines,& aliorū eruditiones reliquerint,mōtésque petierint. Quòd si quispiam secessus causam dixerit,inueniet omni carentē venia excusationē. siquidem ne pereā, inquiet,néve B in virtute fiā obtusior, secedo. At quāto melius obtusiorem te fieri,& alios lucrari,quàm morantē in solitudine pereūtes fratres despicere?Nam cum homines partim virtutē negligant, partim longe à multitudine secedere festinēt,quomodo inimicos superabimus?Quòd etsi in pręsentia signa viderētur,quis tamē persuaderet,quis externorū aures nobis accōmodaret,cum tātopere increbrescat malitia?Etenim probata Christianorū vita maiorē apud multos authoritatē sibi vendicabit,quàm signa. Siquidem hęc apud impudētes & malos homines malam cōcitant opinionem. Vita autē pura etiā ipsum diaboli os maiorem in modū obstruere poterit. Hęc ego ad principes verba habeo,& ad subditos,& ante alios ad meipsum,vt vitā admirabilem prę nobis feramus,& nobis reb⁹ nostris dispositis,præsentia omnia despicia- C mus. Despiciamus,inquam,pecunias,non gehennā: despiciamus gloriā,nō salutem. Perpetiamur in hac vita & æstus, & labores, ne in futuro supplicio torqueamur. Hoc nos cōtra Gētiles vtamur certamine. Sic eos captiuos ducam⁹ ea captiuitate quæ libertate potior est. Verū hæc nobis frequēter dicūtur,fiūt autē raro. Tamen siue operemur,siue nō,ęquū est horū frequenter meminisse. Nam si bonis verbis nōnulli decipiunt, longe magis qui alios veritatē erudiunt, decens est,vt in rebusvtilibus elaborent. Quòd si deceptores tot vtuntur artibus: pecunias enim absumunt, verba componunt,pericula perpetiuntur,patrocinia ostentant: longe magis nos, qui fraudes propulsamus, & pericula, & mortem, & omnes tolerare decet calamitates, vt & nos ipsos & alios lucrari, hostibus nostris inexpugnabiles appareamus, D & quæ nobis promissa sunt bona consequamur, in Christo Iesu domino nostro,cui gloria & imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia septima.

SApientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi,neque principū huius seculi qui destruuntur, sed loquimur dei sapientiam in mysterio quæ abscōdita est. Tenebræ q̃ splendor lippiētibus oculis cōmodiores sunt. Quamobrē quibus infirmata sunt oculorum lumina, ij in domū se obscuriorem cōferunt. Neque aliter in spirituali sapientia vsuuenit:dei nanq; sapientia stultitia esse videtur iis qui exteriorē sectantur,quorum sapientia vere stultitia est. Ac idem euenit,ac si quispiā gubernādi peritiā habēs,sine naui & velo immēsum pelagus trāsire se polliceretur,idq; fieri posse rationib⁹ cōtenderet.

A Alius autē nauicularię penitus expers,naui gubernatore & nautis adhibitis,horum præsidio tutè mari se crederet. Etenim quæ videtur huius esse stultitia,illi⁹ est sapiētia sapiētior. Et ꝓfecto bona est nauicularia. Verū cum maiora†adnūciantur,]stultitia quædā apparet. **†pollicetur.** Et omnis ars suis terminis nō cōtenta, stultitia esset. Sed exterior sapiētia tūc sanè esset sapiētia, cū spiritu vteretur. Verū cū omnia sibi ꝓmittat,& nihil illi⁹egere auxilio arbitretur,iā in stultitiā vertitur, quāuis sapiētia sibi esse videatur. Quare cū prius eam ex operibus reprehēderit,tunc ipsam stultitiā appellauit:& dei sapientiā,quam superius stultitiā dixit,vt **Supr.1.d.** illi sentiebant, tandē sapientiam esse ostēdit. Siquidem post rei demōstrationē maxime possunt cōtradicētes confutari. Inquit igitur: *Sapientiam autē loquimur inter perfectos.* Cū ergo stultus & stulta prædicare B existimatus sapientē vincam,nō per stultitiam sapiētiam,sed per perfectiorē sapientiam vinco, & per eā quæ tanto maior est,vt illa stultitia videatur. Idcirco prius sic ipsam vocās quemadmodū illi nominabāt, tum à rebus ipsis victoriā & nimiam eorū stultitiam ostēdens,debitam iam ei reddit appellationē iis verbis:Sapiētiam autē loquimur inter perfectos. Sapiētiam autē prędicationem,& salutis modum,hoc est, per crucē salutem,perfectos vero credētes appellat. Quippe qui quāta humana sit imbecillitas, nō ignorāt,& seipsos contemnūt,& se sibi nihil cōferre posse persuadent,ij vere perfecti sunt. tales sunt fideles. *Sapientiam vero non huius seculi, neque principū huius seculi.* Et quid vtilitatis affert externa sapiētia,quæ hic dūtaxat versata,vlterius nō ꝓgreditur,neq; quicquā in hac vita possessorib⁹proficere potest?Principes autē C huius seculi hoc in loco nō dæmones quosdā dicit, vt nōnulli suspicātur:sed qui in dignitatib⁹ sunt atq; potentiis,qui humana summa cōtentione expetēda arbitrant̄,philosophos scilicet,rhetores,& oratores: Etenim ij interdū alios superarūt,& ciuitatum principes euaserūt. Seculi autē principes appellauit quoniam vltra pręsens seculū eorum non extēditur principatus. Idcirco subdidit:*Qui destruuntur*, ex sua ipsius natura: & eorū qui eo fungūtur, principatū accusat: Ostendit enim & fallacem esse, & stultū,& quòd nihil possit per se inuenire, quòd imbecillis, ꝙ breuis. *Sed loquimur dei sapientiā in mysterio.* Quónam mysterio? **Mat.10.c** Atqui inquit Christus: Quod in aure† locuti estis, prædicabitur] in tectis. **†audistis, prædicate.** curnā igit̄ mysteriū ipsam appellat?Quòd neq; angelus,neq; archāgelus,neq; alia creata potētia id nouerit priusquā fieret, idcirco in- D quit:Vt innotescat principatibus & potestatib⁹in cœlestibus per ecclesiā multiformis sapiētia dei. **Ephe.3.b.** Hoc autem fecit deus,vt nos honore ꝓsequeretur,vt nobiscū mysteria illi acciperēt. Etenim nos cum nobis amicos recōciliamus,hoc eis amicicię argumētū exhibemus, vt illis ante omnes arcana nostra cōmunicemus. Audiāt hoc qui dei prædicationē cōmuniter omnib⁹ palàm faciūt, & margaritas, & dei doctrinā passim cōmunicāt,& sancta canibus & porcis superfluis rationibus proiiciētes. Mysteriū enim cōfirmatione nō indiget,sed quod est, id solum adnūciatur. Siquidem diuinū & integrū non esset mysterium, si quicquā ex te adderes. Accedit ad hoc,ꝙ mysterium appellatur:quoniā nō id quod credimus, intuemur, sed quòd alia videmus,alia credimus. Huiusmodi est mysteriorum nostrorum natura. Aliter igitur ego,& aliter incredulus disponitur. Audio ego ꝙ crucifi-

Universidad de Deusto Biblioteca

xus eſt Chriſtus,& eius benignitatẽ quamprimũ admiror. Audit ille,& imbecillitatẽ arbitratur. Audio quòd ſeruus factus eſt,& eius admiror charitatẽ. Audit ille, & ignominiam id ducit. Audio ꝙ mortuus eſt, & eius potentiã obſtupeſco,quòd mortuus vinci nõ potuerit,ſed mortẽ diſſoluit. Audit ille,& impotentiã exiſtimat, & reſurrectionẽ fabulam opinatur. Ego autẽ per opera certitudine accepta, adoro dei diſpẽſationẽ. Ille cũ baptiſmatis lauacrũ audit,ſimpliciter aquã ſibi eſſe perſuadet. Ego vero non ſimpliciter video quod video,ſed animę per ſpiritũ purgationem. Ille lotũ mihi corpus dũtaxat,ego animã & puram, & ſanctã factam credidi:necnon ſepulturam,reſurrectionem,ſanctificationem, iuſtitiam, redemptionẽ,adoptionem,hęreditatẽ,regnum cœlorum,ſpiritus ſatietatem cõſidero. Non enim aſpectu iudico quę vidẽtur,ſed mentis oculis. Audio corpus Chriſti: aliter ego hoc,aliter incredulus accipit. Et quẽadmodũ expers literarũ cũ etiã libros intuetur, ſcripturæ vim nõ intelligit, neq; nouit quod oculorũ ſenſu percipit:qui autẽ in literis eruditus eſt,multam in iis cõditam vim, & totas vitas & hiſtorias, & epiſtolas inueniet: verum harũ ignarus,chartã duntaxat & atramentũ putabit: expertus & voces accipiet,& alloquetur abſentẽ,& quodcũq; voluerit per literas rurſum rogabit: Eodẽ modo in myſterio vſuuenit. Increduli enim quãuis audiãt,non tamẽ vidẽtur audire: fideles autẽ per ſpiritum experiẽtiam aſſecuti,in abſcõditis virtutem intuentur. Hoc ipſum Paulus ſignificãs inquit, *Quòd nunc prædicatio abſcondita eſt.* Pereuntibus enim,inquit,eſt abſcõdita. Pręterea prędicationis excellẽtia per myſteriũ apparet. Sic enim cõſueuit appellare ſcriptura,quę pręter ſpẽ *Infr.15.g.* & præter humanã fiunt opinionem. Quare & alio in loco: Myſteriũ meũ mihi & meis. Et rurſum Paulus: Ecce myſteriũ vobis dico,† Omnes quidem reſurgemus,ſed non omnes immutabimur.] *† Omnes quidẽ non dormiemus, ſed omnes immutabimur.* Quod ſi vbique prædicatur, & ſic myſteriũ eſt. Etenim quẽadmodũ iuſſi ſumus,quæ in aure audiuim⁹ dicere in tectis:ita iubemur nõ dare ſancta canibus,neq; proiicere margaritas inter porcos. *Mat.7.a.* Alij nãque ſunt animales,& nõ intelligũt. Alij autẽ velum habent in cordibus eorũ, & non vident. Ergo myſteriũ hoc maxime eſt quod vbiq; prædicatur,nõ autẽ cognoſcitur apud eos qui non rectam habent ſententiã. Reuelatur enim nõ à ſapientia, ſed à ſpiritu ſancto quantũ à nobis accipi poteſt. Quare nemo peccaret,ſecundũ hoc ipſum miniſteriũ,ſi ipſum arcanũ prædicaret. Neq; enim nobis fidelib⁹ omnis data eſt[euidẽtia,&]certitudo. idcirco Paulus inquit: *Infr.13.c.* Ex parte cognoſcimus,& ex parte ꝓphetamus. Videmus enim nũc per ſpeculũ & in ænigmate,tunc autẽ à facie ad faciẽ,idcirco inquit:

Loquimur ſapientiam in myſterio quæ recondita eſt,quã prædeſtinauit deus ante ſecula in gloriam noſtram. Reconditã, hoc eſt, ꝙ nulla cœleſtium virtutũ ante nos didicit, vel quòd neq; in præſentia multi norũt Hoc autẽ ſignificat,Prædeſtinauit in gloriã noſtram.[quãquam alibi dicat in gloriã ſuam: ſuam enim gloriã noſtrã] *Epheſ.1.c* arbitratur ſalutem:quemadmodũ & diuitias ſuas appellat,quãuis iſtę diuitię ſint bonorum,& nullius indigeat vt ſit diues. Prædeſtinauit,inquit,vt quã erga nos curam habet,oſtendat. Etenim illi maxime & honorare & amare nos putantur, qui diu antea parati ſunt vt nobis benefaciant,quemadmodũ patres erga filios ſolẽt. licet enim poſt dent illis pecunias,à prin-

A cipio tamẽ id animo decreuerũt. Hoc Paulus in pręſentia oſtẽdere annititur, ꝙ ſcilicet ſemper nos dilexit à principio deus,etiam nondũ editos. Nullo nãq; pacto niſi nos dilexiſſet, diuitias ſuas nobis prędeſtinaſſet. Noli igitur reputare,quę interea ſubortę ſunt inimicitiæ,cũ longe antiquior ãmicitia fuerit. Quòd autẽ ante ſecula inquit, æternum ſignificat. Etenim alio in loco his verbis vtitur,Qui eſt ante ſecula. *2.Tim.1.c* Inuenietur igitur & filius ſic æternus. Quippe de quo ait, ꝙ per eum fecit & ſecula, quod eſt ante ſecula *Hebr.1.a.* eſſe: creatorem nanque ante creaturas eſſe conſtat. *Quam nemo principum huius ſeculi cognouit. Si enim cognouiſſent,nunquã dominum gloriæ crucifixiſſent.* Igitur non ſunt criminis rei,ſed incognitũ crucifixerunt. Et ſi nõ cognouerũt, quãobrẽ dixit, Et me nouiſtis, & nouiſtis vnde ſum? De Pilato enim inquit ſcriptura,quòd nõ B nouit. Credibile autẽ neque Herodem nouiſſe. Hos diceret quiſpiã vocari principes huius ſeculi. Si quis autem & de Iudęis,& de ſacerdotibus hoc dictũ intelligeret, nõ ſanè erraret. Siquidẽ illis ait: Neq; me *Ioan.16.a* nouiſtis,neq; patrẽ meum. Quamobrẽ igiť ſuperius dixit,Et me nouiſtis, & nouiſtis vnde ſum? Sed alius & alius in euãgelica lectione ſenſus intelligi licet. Et ne frequẽter idẽ repetamus, illuc legẽtes remittim⁹. Cũ inquit Ieſus in cruce, Dimitte eis:nũquid dimiſſum eſt Iudæis peccatũ? *Luc.23.e.* Si eos pœnituiſſet,dimiſſum eſſet. Siquidẽ & Paulus,qui totis viribus Stephanum *Act.7.f* percutiebat,& perſequebať eccleſiã,eccleſiæ patronus factus eſt: Sic illis dimiſſum eſſet,ſi pœnitentiam agere voluiſſent. Quod & Paulus clamãs,inquit: Nũquid peccauerũt vt caderẽt? *Rom.11.b.* Abſit. Nunquid repulit deus populũ ſuũ quẽ prędeſtinauit? Abſit. Inde oſtẽ- *Ibidem.a.* C dens,ꝙ nõ excluſa eſt ipſorũ pœnitẽtia. vt hoc argumento probet, cõuerſionẽ ſuam iis verbis adducit: Nam & ego Iſraëlita ſum. *Ibidem.* Quòd autem inquit, Non cognouerũt: mihi videtur non de Chriſto intelligi, ſed de rei diſpẽſatione ipſa: vt exẽpli gratia quid ſignificaſſet Chriſti mors & crux, non nouerunt. Etenim eo in loco nõ dixit,me neſciũt:ſed,neſciũt quid faciũt. Hoc eſt,perfectam diſpenſationẽ & myſteriũ ignorant. Non enim ꝙ tam clara futura eſſet crux, quòd mundi ſalus & dei ad homines reconciliatio fieret,& ciuitatẽ eorum captum iri,& vltimas paſſuros calamitates cognouerant. Sapientiam autem & *Luc.23.e.* Chriſtum appellat,& crucem,& prędicationẽ, verũ opportune dominũ gloriæ vocauit. Etenim quoniã crux ignominię eſſe videtur,maximę glorię eam eſſe D oſtendit. Sed magna opus eſt ſapientia non ſolum ad deum cognoſcendum,ſed & hanc dei intelligendam diſpenſationem. Exterior autem ſapientia non priori duntaxat cognitioni,ſed & huic fuit impedimẽto.

Sed ſicut ſcriptum eſt. † *Quod] oculus non vidit, nec auris* † *audiuit,nec in cor hominis* † *aſcendit,] quæ præparauit deus iis qui diligunt illum.* *† Quæ. Eſa.64.b † aſcenderunt.* Et quónam in loco hæc ſcripta ſunt? Dicitur aliquid ſcriptũ eſſe,etiam cũ non verbis,ſed re ipſa poſitũ ſit, quemadmodũ in hiſtoriis: vel cum eadem ſcripta ſit ſententia, quanuis non iiſdem verbis,vt in hoc loco. ſiquidem cum dicitur:Quibus nõ adnuntiatum eſt de eo, videbunt: & qui non audierunt,intelligẽt:†hoc ipſum ſignificat. *Eſa.52.d.* Et illud,]Quæ oculus nõ vidit,nec auris audiuit. *† hoc idẽ eſt cũ illo.* Aut igitur hoc intelligẽdum, aut credibile eſt alicubi ſcriptum fuiſſe. Siquidem magna librorum copia periit,& pauca ex priori captiuitate volumina extiterunt,quod ex reliquis captiuitatib⁹ plane conſtat. Etenim inquit Apo-

Act.3.d ſtolus,ꝙ à Samuële & qui ſecuti ſunt prophete, omnes locuti ſunt de eo:quæ tamen nõ†certo]feruntur, *† omnia.* Paulũ autẽ vtpote† legiſlatorẽ,]& à ſpiritu locutum *† legiſperitum.* credibile eſt omnia proculdubio cognouiſſe. Et quid ego captiuitatẽ memoro? Nam etiã ante captiuitatẽ multa abolita ſunt librorum volumina, cum Iudęi in vltimã prolapſi ſunt impietatẽ. Quod in calce quarti Regũ manifeſte deprehẽditur. Liber enim Deuteronomij vix maiorũ noſtrorũ temporibus inuentus eſt in luto obrutus. Pręterea multis in locis duplices ſunt prophetiæ, quæ facilè ab aſſuetioribus cõprehẽdi poſſunt, ex quibus multa incerta inuenire poſſumus. Quid igitur? Nũquid vidit ocul⁹ quę pręparauit deus? Minime. Et quíſnã hominũ nouit futuram dei diſpẽſationem? Nunquid igitur neq; auris audiuit,neq; in cor hominis aſcendit? Et quónam modo? Nã ſi prophetę id locuti ſunt,quomodo inquit,neq; B auris audiuit,neq; in cor hominis aſcẽdit? Quòd autẽ inquit, Non aſcẽdit:nõ de†eo]duntaxat,ſed de vniuerſa hominũ natura loquitur. *† ipſis.* Quid ergo? prophetę nõ audierunt? Audierunt quidem,ſed nõ erat hominis auris,auris prophetarum. Non enim tanquã homines,ſed tãquã prophetæ audierũt,idcirco inquit: *Prou.20.b* Dedit mihi aurẽ ad audiendũ: cum de incremento ſpiritus loqueretur. Ex quo manifeſtũ eſt,ꝙ priuſquã audirent,neq; in cor hominis aſcẽdit. poſt enim ſpiritus donationẽ non erat cor hominis, ſed ſpirituale cor prophetarum. Quemadmodũ ipſe inquit: Sẽſum *Hic ſup.d* Chriſti habemus. Hoc autẽ dictum ita intelligendũ eſt,ante acceptum ſpiritum, & ſecretorũ dei diſciplinã, neq; noſtrum neq; prophetarum quiſpiã hæc intellexit. Et quãnam ratione,vbi neq; angeli hęc nouerunt? Quídnam dicendũ eſt,inquit,de principibus C huius ſeculi,vbi nemo hominũ,nulla cœleſtiũ virtutum hęc nouit? *† Qualia.* †Quorſum]autem hęc? Quoniam per eam quæ videtur eſſe ſtultitia prædicationis, orbem terrę ſuperabit,& gẽtes alliciẽtur,& dei ad homines erit recõciliatio,& tanta nobis accedẽt bona. Quomodo igitur cognouimus,inquit? per ſpiritũ. hoc ipſe iis verbis teſtatur,cum addit: *Nobis autem reuelauit deus per ſpiritũ eius.* Non ergo per exteriorẽ ſapientiã, ea enim tanquã ſerua quædã abſq; honore,non permiſſa eſt vt intus admittatur,& domini pręſit myſteriis. Vides quãtum inter hãc & illã interſit ſapientiã. Quæ angeli non nouerunt,ea nos hæc docuit. Exterior autẽ contrà,nõ ſolum nihil nobis aperuit,ſed & occuluit, & nobis fuit impedimẽto, & poſt perfectã rem tenebras intulit,crucẽ euacuauit. Nõ igitur per diſciplinã habitum erga nos honorẽ oſtendit,neq; D per cõmunicatam cum angelis, ſed per diſciplinam ſpiritus ſancti. Cuius magnitudinẽ ſignificãs aſſerit ꝙ niſi ſpiritus qui dei arcana omnia nouit, id nobis reuelaſſet, nullã ſanè habuiſſemus cognitionẽ, adeo precioſum erat deo. Itaq; in arcanis habebať. Quãobrem illo nobis opus fuit magiſtro,qui hęc aperte intelligit. *Spiritus enim omnia,*inquit,*ſcrutatur,etiã profunda dei.*[*Quis enim hominum ſcit quæ ſunt hominis,niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? Ita & quæ dei ſunt nemo cognouit, niſi ſpiritus dei. Nos autẽ non ſpiritũ huius mundi accepimus, ſed ſpiritũ qui ex deo eſt,vt ſciamus quæ à deo donata ſunt nobis.*] Scrutatur autẽ non inſcitiã,ſed certã hoc in loco ſignificat cognitionem. Hac itẽ voce in deo vſus eſt,inquiẽs: Qui ſcrutatur corda,nouit † quid ſit elatio ſpiritus.] *† quis ſit ſenſus ſpiritus.* Deinde de ſpiritus cognitione diligẽter locutus, cum docuerit ꝙ ita ad dei cognitionẽ per-

A uenitur, quemadmodũ ad hominis cognitionẽ per ſeipſam:& quòd omnia hinc & neceſſario quidẽ didicimus,ſubdidit: *Quæ loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis,ſed in doctrina ſpiritus[ſancti]ſpiritualibus ſpiritualia cõparantes.* Animaduertis quo noſ†à magiſtri authoritate adducit.] *† propter magiſtri dignitatẽ extollit.* Siquidẽ tanto nos Gẽtilibus ſapientiores ſumus,quãto inter Platonẽ intereſt,& ſpiritum ſanctum. Gẽtiles enim magiſtros rhetores habẽt,nos autẽ ſpiritum ſanctum. Verum quídnam ſignificat, Spiritualibus ſpiritualia cõparãtes? hoc eſt, cum ſpirituale dubiũ ſit,à ſpiritualib⁹ teſtimonia adducimus:vt exẽpli gratia: Dico Chriſtũ reſurrexiſſe, & ex virgine natum. Adduco teſtimonia,figuras,demõſtrationes, *Ionæ.2.a.* Ionę ſcilicet in cete morã,& eius poſtmodum liberationem. Steriliũ partus,Sarræ ſcilicet *Gen.11.d.* & Rebeccæ, & aliarum. *& 25.e.* In paradiſo arborũ ſurculũ B productũ,nõ ex ſeminibus pullulantibus,nõ pluuiarum moratione,non ſubactis ſulcis. Futura enim ficta ſunt,& tanquã in vmbra ſcripta maioribus noſtris,vt cũ venerint, credãtur. Et rurſum oſtẽdo, quo pacto ex terra homo,& ex ſolo homine fœmina nullo coitu facti ſunt, quemadmodũ ipſa terra à nullo,cũ cõditoris virtus ad omnia vbiq; ſatisfeciſſet. Sic ego ſpiritualibus ſpiritualia cõparo,& minime mihi opus eſt externa ſapientia,neq; ratiocinationibus, neque cõfirmationibus. Illa enim imbecillas mẽtes cõmouẽt atq; perturbant,& nihil manifeſte eorũ quę profitẽtur poſſunt oſtẽdere, ſed cõtrà prorſus efficiũt. Perturbant magis animos,eóſq; & caligine, & pluribns perfundũt ambagibus. Quare inquit,ſpiritualib⁹ ſpiritualia cõparantes. Vides quomodo ſuperuacaneã exteriorẽ ſapientiam oſtendit: neq; ſuperuacaneam C tãtum,ſed cõtrariam & damnoſam. Etenim cum dixit, Ne euacuetur crux Chriſti: & iterũ, Vt nõ ſit in *Supr.1.c.* ſapiẽtia hominũ fides veſtra,hoc idẽ ſignificauit:hic *Hic ſup.b* autẽ impoſſibile eſſe oſtẽdit, vt qui in ſapientia hac confidunt,& per eam omnia ſibi pollicẽtur,quicquã vtile perdiſcãt. *Animalis autem homo,*inquit,*nõ percipit ea quæ ſunt ſpiritus dei.* Oportet igitur hanc prius ſapiẽtiã eiicere. Quid igitur? Nónne calumnia afficitur externa ſapientia? atqui opus dei eſt. Vnde hoc cõſtat? Nõ enim ipſe eã fecit, ſed tu inueniſti. Nã ſapientiã hoc in loco curioſam appellat inquiſitionẽ,& ſuperfluam eloquẽtiam. Quod ſi de humana prudẽtia diceret quiſpiã Paulum intelligere,etiã ſic tuum crimẽ eſt. Tu enim ipſam calumniaris,cum male vteris ad damnũ & dei oppugnationẽ,cum eã quæ nõ habet, efflagitas. Siquidẽ quoniam in ea gloriaris,& per eã D cõtra deum bellum geris, merito Paulus eius reprehẽdit imbecillitatẽ. Bonum robur corporis,ſed cum non opportune eo vſus eſt Cain,imbecillẽ eum deus *Gene.4.e.* & trementẽ reddidit. Bonum itẽ vinum,ſed cum im- *Deu.28.d* modice eo vterẽtur Iudęi,omnino ſacerdotib⁹ deus eius vſum prohibuit. Cũ igitur & tu in dei pręuaricationẽ ſapiẽtia abuſus ſis,& maius quiddã q̃ vires ſufficerẽt,ab ea exegeris, idcirco ab humana ſpe te abducẽs, eius oſtẽdit imbecillitatem. Animalis eſt, qui omnia animę cogitationib⁹ tribuit,& nullo ſuperno egere arbitrať auxilio: quod demẽtię eſt. Etenim eã deus largitus eſt, quo diſcerẽt homines, & à ſe acciperẽt,non vt ſibi eã ſufficere arbitrarẽtur. Boni oculi ſunt,& vſui neceſſarij:ſed cum † cõtempto lumine aſpicere nolũt,]nihil eis ſpecies proficit, nihil ꝓpria vis,ſed affert nocumẽtũ. *† ſine lumine videre volunt.* Itidẽ & anima,ſi intueri ſine ſpiritu voluerit,impedimẽtũ ſibi ipſa efficitur. Quo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo igitur superi' inquit, à seipsa[omnia videbat? Nunquã à seipsa,]sed habuit naturã pro libro in medio positã. Verum cum omissa via quã eis præcepit, vt scilicet per eorũ quæ videtur pulchritudinẽ conditorẽ suum cognoscerẽt,mentis cogitationibus habenas laxãtes,in impietatis pelagus infirmi se immerserũt.Et quamprimũ malorum superaddiderũt profunditatẽ,cum dicerẽt,nihil ex nihilo fieri,sed ex materia increata.Vnde innumeræ hæreses pullularũt,& in rebus quidẽ absurdissimis delati sunt.In quibus autem sanũ aliquid imaginati sunt, quãuis tanquam in vmbra & somniis id intuerentur,inuicẽ dissenserũt, vt vtrinq; irriderẽtur. Quòd eñ ex nihilo nihil fiat, omnes ferme vno cõsensu &dixerũt, & literis mandarũt,& quidẽ accuratissime : in absurdas itaq; opiniones impulit eos diabolus. In seriis vero, in quib' visi sunt inuestigãdo quãuis in ænigmate aliquid inuenisse, in iis alter alteri bellum indixerũt : vt exẽpli gratia, Quòd immortalis sit anima , q; virtus nulla exteriori re indigeat,quòd non necessario neq; fato homines aut boni fiunt,aut mali.Intueris diaboli malitiã. Sicubi corruptũ aliquid intuitus est, effecit, vt qui id dicerẽt, omnes vno ore assererẽt:si quid sanũ locuti sunt,alios in alios excitauit.Itaque neq; absurda abolentur cõsensu omnium confirmata, & vtilia omnibusvndiq; insultãtibus prosternũtur.Ecce quo pacto imbecillis anima sibiipsi nõ satis est.Et merito sanè.Nã cum huiuscemodi sit,nullius se indigere cõtendat,& à deo resiliat,nisi talis fuisset, in quã nõ ꝓrũperet insaniã ? Et si cũ mortale corpus accepisset, falsa diaboli pollicitatione longe maiora animo cõcepit:Eritis enim, inquit,sicut dij : si immortale id à principio assecuta esset,quid sibi nõ persuasisset ? Siquidẽ post illud quoq; ingenitã se & essentię dei esse obscœno Manichæorũ ore professa est,& deos apud Gentiles hoc positionis errore effinxit.Idcirco mihi videtur deus laboriosam fecisse virtutẽ, cogẽs eam, & in mediocritatẽ redigẽs. Quod vt verũ esse intelligas, tanquã si quis à paruis maiora coniectetur, ab Israëlitis ediscamus:qui cum sine labore vitã agerẽt, & quiete fruerentur, fœlicitatẽ suam non reputãtes, in impietatẽ prolapsi sunt.Quid igitur deus in posterum ? Leges multas instituit,quibus eorũ cõpescereturlicentia.Et vt plane intuearis ad nullam perfectã virtutẽ huiusmodi leges , sed pro fræno quodam eis datas,quæ †impediendi]materiã pręberẽt,audi quid de iis ꝓpheta loquatur:Dedi eis præcepta nõ bona. Non bona, hoc est, nihil magnũ ad virtutem perficiẽtia.Idcirco subdidit,Iustificationes in quibus nõ viuent. *Animalis autẽ homo nõ percipit ea quæ sunt spiritus.* Et merito quidẽ. quemadmodũ enim iis oculis nemo cœlestia intelligeret,sic neq; sola anima spiritualia.Et quid cœlestia dico?Sed ne terrena quidẽ omnia.Siquidem cum è longinquo turrim aliquã quadrangularẽ intuemur, rotundam arbitramur : oculi nanq; in eiusmodi apprehensione decipiũtur.Eodẽ modo cum eminus res nostras sola mẽte quispiã videre autumat,ridiculus sanè euadit. Nõ enim dũtaxat qualia sunt non videbit, sed q̃ sint,cõtrà prorsus opinabitur,idcirco prosequitur:*Stultitia enim† est]illi.* Hoc autem nõ rei natura,sed illius imbecillitate,qui nequit ad eorum magnitudinem per animæ intuitum peruenire.Inde causam affert,inquiens:*Et nõ potest intelligere,quia spiritualiter†examinatur.*]Hoc est,quòd fide indigent quę dicuntur,&rationibus deprehẽdi nequeunt. Ipsorum nanq; magnitudo mentis nostrę imbecillitatẽ maiorem in modũ exuperat.Propterea inquit: *Spiritualis autẽ iudicat omnia,& ipse à nemine iudicatur.* Etenim qui videt,quicquid in cæco est, dispicit. Cæcus autẽ nihil in eo qui videt.Ita & nũc:nos quidẽ & infideliũ dogmata omnia planè cognoscimus, nostra illi non itidem.Etenim quę sit prędestinũ rerũ natura, quæ futurorũ dignitas, quid futurus sit mũdus,qua peccatores pœna afficiẽtur, quibus bonis fruẽtur iusti,q; nullius momẽti sint res seculares, intelligimus & scimus , & eatum arguimus vilitatẽ. Iudicare enim reprehẽdere est.Intelligimus itẽ futura & immortalia esse & immobilia.Hęc omnia spirituali nota sunt, & quidnã patietur animalis, quibúsve fruetur fidelis, cũ hinc ambo cõmigrauerint. Ea, inquam,quorũ nihil animalis nouit.Quamobrẽ manifeste ea quę dicta sunt,ostendẽs,ita subdidit: *Quis enim cognouit sensum dei?quis instruit illum ? Nos autẽ sensum Christi habemus .* Hoc est, quæ in mente dei sunt,nos scimus:& quæ ipse vult,etiã reuelauit.Nã cũ dixisset q; spiritꝰ reuelauit,ne quis filiũ amoueret,hoc addit. Ex quo significat Christũ quoq; hæc nobis ostẽdisse. Neq; dicit omnia quę nouit scimus:sed quæcũq; nouimꝰ,nõ humana, sed ex illius sensu, & spiritualia esse existimãda.Sensum enim quẽ de iis rebus habemus,à deo Christo habemus:hoc est,quę nobis circa fidẽ cognitio est,eam à spiritu accipimus.Itaque nõ immerito à nemine iudicamur. Neq; enim possibile est,vt diuina intelligat homo animalis.Idcirco inqt: Quis cognouit sensum dei ? Nostrũ de diuinis rebus sensum,illiꝰ sensum appellat.Et cũ sequitur,Quis instruit illũ?non simpliciter addidit,sed ad illud respexit,q; spiritualẽ nemo iudicat.Quòd si dei sensum nemo cognoscere potest,multo minꝰ & docere,& corrigere.Hoc enim significat,Quis instruit illũ ? Intueris quo pacto vndiq; exteriorẽ propulset sapientiã, & longe plura & maiora intelligere spiritualem ostẽdat.Nã cũ illæ causę:hoc est,ne glorietur omnis caro:& itẽ,propterea quę stulta sunt mũdi,elegit deus, vt cõfundat sapientes:Et rursum, ne euacuetur crux Christi:non nimiũ infidelibus credibiles videretur, non persuasibiles,nõ necessariæ,nõ vtiles:iam in sequẽtibus propriissimã causam affert, qua & profunda,& arcana,& quę naturã nostrã excedũt,intelligere poterimus.Etenim explosa est ratio, vt per externam sapiẽtiã,quę supra nos sunt,cõprehẽdere valeamus. Vides quãto spiritualis doctrina maiorẽ attulerit vtilitatẽ ? Etenim facillima & manifesta doctrina est.Nos autẽ sensum Christi habemus:hoc est,spiritualẽ,diuinũ,nihil habentẽ cum humanitate cõmune.Nõ enim Platonis est,neq; Pythagorę,sed Christi, qui sua ipsius dogmata mẽtibus nostris infudit. Horum nos pudore dilectissimi irreprehẽsibilẽ vitã amplectamur,cum ipse nobis immẽsę dilectionis argumentũ prębuerit,vt scilicet sua nobiscũ arcana cõmunicaret.Inquit enim, Iam non dicam vos seruos, quia seruꝰ nescit quid faciat dominus eius.Vos autẽ dixi amicos, quia omnia quæcunque audiui à patre meo,nota feci vobis:hoc est,credidi vobis. Quòd si vel hoc solũ amicitię cõiectura est,cum verba cuipiam credimus:si non modo verborũ mysteria credere,verum eadẽ re ipsa nobis elargiri apparuerit,quãtæ hoc dilectionis argumẽtũ sit,animaduertas licet. Pudeat igitur. Et si non tanti gehennam fecerimus, id nobis gehenna formidabilius sit , vt in talem & in tam be-

Gene.3 b.

† occupationes. Exec.20. d.

† sunt.

† examinantur.

tam beneficum amicũ ingrati videamur & perfidi, neq; tanquã mercenarij serui,sed tanquã filij & liberi patris nostri amore omnia efficiamus,& mũdo addicti esse aliquãdo desistamus,vt Gẽtiles pudeat.Siquidẽ cum iam aduersus eos orationẽ me habiturũ instituerim,impedior,ne quãdo rationibꝰ eos,& dogmatũ veritate vincẽtes, multũ in nos risus facta vitæ cõparatione referamus.† Quid enim non ridiculi sint,] cũ in errore perseuerãtes, & nihil tale persuasi, philosophiam tamen amplectuntur:nos autẽ cõtrà? Veruntamen dicã forsitan hoc aduersus eos certãdi studio,meliores iis fieri etiã in ipsa vita cõtendemus. Superiori cõcione diximꝰ nullo pacto potuisse Apostolos prædicare quæ prædicarũt, nisi diuinã essent gratiã assecuti:quódque nõ modo prædicatione sua nihil perfeciss̃et,sed ne voluissent quidẽ.Agitẽ & hodierna die hoc ipsum ratione trãsigamus, & ostẽdamus impossibile fuisse id vel capere , vel intelligere, nisi Christum secũ habuissent adiutorẽ:nõ modo q; imbecilles aduersus fortes,pauci aduersus plurimos, pauperes aduersus diuites,indocti aduersus sapiẽtes cõgrediebãtur,sed q; præoccupatæ cõsuetudinis maxima vis est.Scitis nãq; in humana societate nihil cõsuetudine firmius,nihil cõstantius. Itaq; si non duodecim tantũ fuissent,neq; adeo abiecti,& tales homines† & non in vniuerso orbe nostro,sed in alio tã magno prædicassent,] & parem habuissent in præsidiũ suum multitudinẽ,vel etiam lõge maiorẽ, sic quoq; difficilime obtinere potuissent : illis enim consuetudo opitulabatur,his autẽ nouitas cõtraria erat.Nihil enim adeo animos perturbat,etiam si de vtilitate agatur,quàm innouare aliquid, & à consuetudine alienum facere, & maxime cum de cultu & dei gloria agitur. Quanta autem sit diuinitatis virtus, iam aperiam, illud primum adducens , q; etiã alia difficultas erat aduersus Iudæos.Siquidẽ & Gentilium deos & omnem deorũ doctrinam euertẽrunt. Cum Iudæis autẽ alius erat disputationis modus.†Nam multa inuicem dogmata cõueniebãt,deum nanq; legislatores adorare iubebãt.] Et cum eũ necessario colendũ profiterẽtur,non tamen in omnibus illius legi parẽdum dicebant,vt exempli gratia,q; sabbatum seruaretur,& circuncisio, q; hostia adduceretur, vel aliud quippiã eiusce modi fieret. Itaque non tantũ sacrificium impedimẽto erat,sed illud quoq; vt scilicet qui deũ adorare pręciperẽt,iidẽ multas illius leges abolendas profiterẽtur.In Gẽtilibus autẽ magna erat cõsuetudinis vis:etenim si decẽ tantum annis, nõ dico tã diuturno tẽpore: & si ad paucos homines, nõ dico vniuersum terrarũ orbem in cõsuetudinẽ inueteratam Apostoli venissent,etiã sic difficilis fuisset religionis mutatio.Nunc autẽ philosophi,rhetores,patres,aui,proaui,& iis antiquiores,terra,mare,mõtes, saltus,omnes Barbarorũ nationes,[Gẽtilium populi omnes, sapiẽtes & indocti, principes & subditi,mulieres,]viri,iuuenes,senes,domini,serui,agricolę,opifices,ciuitatũ & villarum incolę,omnes deniq; errore inueterati erant. Et verisimile est eos qui sic instituebãtur,sic dixisse,Quid hoc rei est?Nũquid vniuersus orbis terrarũ decipitur,sophistæ,rhetores,philosophi,historici,q; sunt,qui fuerũt,Pythagorici,Platonici,imperatores,cõsules,reges,indigenæ,serui, Barbari,Greci?His ne omnibꝰ duoddecim piscatores,& tentoriorũ opifices, & publicani sapiẽtiores sunt?Et quisnã hæc patereturꝰ?Veruntamen nemo hoc dixit, nemo excogitauit, sed oẽs passi sunt, & cognouerũt eos omnibꝰ sapiẽtiores.Idcirco vniuersos superarũt, & nihil iis impedimẽto fuit cõsuetudo , quæ diuturnitate tẽporis ita corroborata erat,vt nullo pacto superari posse videretur.Et vt cõsuetudinis vires intelligas,illud cõsidera. Siquidẽ ipsa dei præcepta nonnũquã superauit. Et quid præcepta cõmemoro?nõne ipsa quoq; beneficia? Nã & Iudæi cum mãna haberent,allium quærebãt:& cum libertate fruerẽtur, seruitutis recordabãtur,& Aegyptũ sępenumero expetebãt, propter cõsuetudinẽ:adeo violenta res est. Quòd si ab externis,quãtũ possit, cognoscere placeat:ferẽ Plato, quanuis certò eorũ intelligeret errorẽ, qui deos colerẽt,solẽnitatibꝰ tamẽ & aliis deorũ ceremoniis cõdescẽdisse,vtputa qui cõsuetudini repũgnare non posset. Quod re ipsa à magistro edidicit, qui suspectus quædã circa religionẽ innouasse, tantum abfuit vt quod vellet assequerer̃,vt & vita,quãuis defensus excideret.Quot autẽ & in præsentia videmus homines à priori sua opinione in impietate perseuerãtes,qui Gẽtilitatis accusati,cũ nulla se possint ratione defendere,patres,auos,& proauos in suã adducũt excusationẽ? Propterea quidã scriptorũ secundã naturam cõsuetudinẽ appellarũt. Quæ cũ in dogmatibus est,longe firmior efficitur.Nam facilius omnia mutare quispiã posset, quàm religionẽ,& cõsuetudinis reuerentiam.Illud sanè erat ad impediendum sufficiens,q; in vltima senectute aliud quiddã & ab indoctioribus doceri videretur. Et quid admiraris,si in animo hęc vsuueniũt,cum & in corpore magnam habeat vim cõsuetudo?Cęterum in Apostolis & aliud erat iis vehementius impedimẽtũ.Quódnã? Quòd non modo consuetudinẽ adeo antiquã, adeo vetustate confirmatam mutabant,verum & cum periculis huiusmodi mutationẽ aggrediebantur.Neq; simpliciter à consuetudine in consuetudinem trahebãt, sed ab ea cui multa esset licẽtia, in eã cui multũ impendebat periculum . Credentem enim quamprimum patria exulare,expelli,vltimas perpeti calamitates, ab omnibus odio haberi , cõmunem esse & suis & alienis hostem oportebat.Itaque si à nouitate quadã in cõsuetudinem vocati essent,hoc etiã pacto difficillima fuisset persuasio. Vbi autẽ à cõsuetudine in nouitatẽ,& præsertim cum tot calamitosa proponerẽtur, quantũ fuerit impedimentũ intelligas. Accedit ad hæc & aliud non minorẽ faciẽs mutationis difficultatẽ.Siquidem cum cõsuetudine & periculis ipsa quoq; pręcepta grauia erãt,& iis à quibus abducebãtur,& difficiliora & grauiora.A luxuria enim ad cõtinentiã, ab ebrietate ad ieiuniũ, à risu ad lachrymas & cõpunctionem,à cupiditate ad inopiã,à vitæ amore ad mortes,à licẽtia ad pericula vocabãtur. In quibus omnibus exacta expetebatur diligẽtia . Turpitudo enim,inquit,& stultiloquiũ, & scurrilitas nõ veniãt in os vestrum.Et hæc illis prædicabantur,qui nihil aliud norãt,quàm vino & epulis ventrẽ distendere, qui festos dies curabant nullã aliam ob rẽ instituẽtes,q; turpitudinis,risus, & omnifariam obscœnitatũ gratia. Itaque in philosophica vita non adeo hæc præcepta grauia fuissẽt, sed illud q; difficillimũ, vt hoies libertati,turpitudini,stultiloquio, risui, comessationibꝰ assueti,sint persuasi. Quisnã qui huiusmodi vitã viueret,audiẽs : Qui nõ accipit crucẽ suã, & sequitur me,nõ est me dignus. Et,Non veni pacẽ mittere,sed gladiũ,& separare hominẽ aduersus patrem

† Nã multa quidem dogmata iam cessare docebãt deum tamen legislatore adorare iubebant.

supr 1. d ibidem. ibidem.

Ioan.15.b.

Luce 9. e. Mat.10.d

Universidad de Deusto Biblioteca

trem ſuum,& filiã aduerſus matrem ſuã,nõ ſanè torpeſceret? *Luc.14.g.* Quis itẽ cum audiret,Qui non renunciauerit domui,patriæ,& pecuniis,non eſt me dignus,nõ ægreferret,nõ id renunciaret? Veruntamen nõ ſolũ in iis nõ torpuerunt,†ſed relictis veſtibus huiuſmodi audiẽtes,]mãdata exequi feſtinarunt,eaq; arripiẽtes cõtra calamitates inſiluerunt. *† neq; recuſarunt huiuſmodi audiẽtes, ſed.* Sed & illud etiã,ꝙ de omni verbo ocioſo reddituri ſumus rationẽ:&,quòd omnis qui viderit mulierẽ ad cõcupiſcẽdam eam,iã mœchatus eſt eã in corde ſuo:&,qui fruſtra iraſcitur, in gehennam intrudetur: *Mat.12.c Ibid.5.b. Ibidem.* quem illius ſeculi hominũ nõ auertiſſet?Omnes tamen prõpto animo accurrerunt,multi foſſas trãſilierũt. Quid igiẽ eos cogebat? Nónne plane cõſtat,illius qui prędicabatur potẽtia? Aliter enim cõtrà eueniſſet. Illi quidẽ ij, ij autẽ illi fuiſſent. Nunquid facile futurũ erat,& tenere & trahere oppugnãtes?Nunquid dubiũ eſt?Quamobrem vbiq; oſtẽditur,hoc à diuina virtute perfectum. Nã vnde,quęſo,laſciuis & procacibus hominib⁹ perſuaſiſſent ad durã & aſperam vitam eos alliciẽtes? Sed præcepta quidẽ huiuſmodi. Cęterum videamus,nũquid tandẽ doctrina hęc eſſet facile perſuaſibilis. Atqui hac quoq; in parte ſatis abduci increduli potuiſſent. Quid enim prædicationibus ſuis profitebãtur? crucifixũ adorandum, deum illum habendũ, qui ex muliere Iudęa eſſet genitus. Et quiſnã iis credidiſſet, niſi diuina præueniẽte virtute? Quòd enim crucifixus eſſet & ſepultus,omnes ſanè norãt:ꝙ autẽ reſurrexerit,& ad cœlũ aſcenderit,præter Apoſtolos cõſpicatus fuerat nemo. Sed promiſſionibus eos allexerunt, dixerit quiſpiã, & verborũ ſtrepitu decepti ſunt. Hoc ipſum igitur pręter ea quę dicta ſunt maxime oſtendit,nullam in noſtra dignitate eſſe fallaciã. Siquidẽ omnia in hac vita difficilia, vtilia autẽ poſt reſurrectionẽ promittũtur. Hoc ipſum igitur,iterum enim dicam, diuinum noſtrũ dogma planè oſtẽdit. Et quamobrẽ nemo credẽtium dixit:Nõ accedam, neq; patiar,difficilia in hac vita minaris,vtilia autem poſt reſurrectionẽ polliceris? Vnde cõſtat reſurrectionem futuram?Quis vita functus vnquã reuerſus eſt?Quis ſepultus reſurrexit? Quis eorum dixit vllũ præmiũ poſt huius vitæ migrationem futurum?Sed cum nihil huiuſmodi noſſent,pro crucifixo tamẽ vitam poſuerunt.Idcirco hoc vel maximę fuit potẽtię, vt tã magnis de rebus,quas nũquam antea audiſſent, certatim omnes fidẽ adhiberent, & perſuaderi poſſent, vt re ipſa maximas ſubirẽt calamitates:præmia autẽ in poſterũ expectarent. Nam ſi deceptionibus vti voluiſſent,contrà potius feciſſent. Præmia quidẽ hic eſſent polliciti,terribilia vero hæc ſiluiſſent. Hoc nanq; pacto deceptores & adulatores faciũt,nihil aſperũ,nihil moleſtũ,nihil graue ꝓponẽtes,ſed† è regione:]hæc eñ fallacia eſt. *† cõtraria omnia:* Sed multitudinis,inquit, ſtultitia hoc effecit,vt his prędicationib⁹ crederetur. Quid inquis?Cum in Gẽtilitate eſſent,†nũquid]erãt ſtulti:cum verò noſtro dogmati adhęſerũt, tũc ſtulti facti ſunt? *† non* Atqui nõ alios homines, neq; ex alio terrarum orbe nacti,eis perſuaſerũt Apoſtoli. Cęterum ipſi credẽtes Gentiliũ dogmata ſine formidine ſeruare poterãt:noſtra autẽ cum periculis ſuſcipiebãt. Itaq;†rationabilius ea ſeruare videbãtur,quib⁹ tãdiu fuerãt educati:neq; ſane ea reieciſſent,] potiſſimum cum nequirẽt ſine periculo. *† ſi meliori cum ratione ea obſeruabant, in qb⁹ tãdiu* Verum poſtquã ex ipſa rerũ natura ridicula illa & erroris plena eſſe cognouerunt,tũc licet mortes impẽderẽt, cõſuetudine re-

A iecta,in noua dogmata cõmigrarunt, vtpote quòd hæc ſecundũ naturam,illa præter naturã erant. *fuerant educati: nequaquã ea reieciſſent.* Sed ſerui,inquit,fuerunt credẽtes,mulieres,nutrices,obſtetrices,eunuchi:imò neq; ab his ſolũ eccleſia nobis cõfirmata eſt,&hoc planè cõſtat omnib⁹. Quòd ſi ab his confirmatã contẽderis,hoc vel maxime admirabilem facit eorũ prædicationẽ:ꝙ quæ dogmata neque Plato,neq; Platonici apertè intelligere valuerũt, ea repẽte piſcatores omnium indoctiſſimũ hominũ genus perſuadere potuerint vt ſuſciperẽtur. Neque enim ſi ſapientioribus tantũ perſuaſiſſent, tantopere fuiſſet admirãdum. Ex quo autẽ ſeruos,nutrices,eunuchos in tantã allexerunt philoſophiam, vt angelis ęmulos faceret,maximũ diuinę inſpirationis prębuit argumẽtũ. Etenim ſi vilia & abiecta pręcepiſſẽt,fortaſſe nõ ſine ratione perſuaſionẽ illam in abiectę pręB dicationis argumentũ referri potuiſſet. Quòd ſi magna & profunda,& humanã ferè naturam excedentia,& quę perſpicaci mẽte indigebãt,philoſophabãtur: quãto eos[qui perſuaſi ſunt]ſtultiores oſtẽdes,tãto eos ſapiẽtiores, & diuinæ gratiæ pleniores qui ꝑſuaſerũt oſtẽdis. Sed promiſſionis magnitudine perſuaſiſſe quis dixerit. Nũ enim hoc,quæſo,admiraris, quo pacto poſt mortẽ meritorũ pręmia expectanda perſuaſerint?Ego quidẽ hoc ipſum obſtupeſco. Sed & hoc ex ſtultitia,inquies. Qua quęſo ſtultitia? An ne vt diſcamus animã immortalẽ eſſe, iudiciũ incorruptũ poſt pręſentẽ vitã nos ſubituros,verborũ,operũ, cogitationũ pœnas videnti arcana omnia deo daturos,malos in ſuppliciis torqueri,bonos pręmiis coronari nos viſuros? Hæc profecto nõ ſtultitiæ ſunt, ſed maximę philoſophię. Sed his cõtraria animo voluC re,ea demũ ſtultitia eſt. Ipſe igitur pręſentiũ rerũ deſpectus,& magna virtutis opinio, & nulla præmiorũ in hac vita expectatio, ſed noſtræ ſpei vlterius progreſſio, & tanta animi cõſtantia,tanta fides, vt nullo præſentiũ calamitatũ incurſu ad futuras ſpes impediamur,quãtę,quęſo,hęc ſunt philoſophiæ? Sed nũquid vis ab ipſis promiſſionibus & ꝓphetiis ex pręteritis futurorũ veritatẽ dignoſcere? Intuere catenã auream varie à principio contextã, dixit aliqua eis de ſeipſo & de eccleſiis & futuris rebus:& inter dicẽdũ miracula faciebat. Igitur à dictorũ euẽtu cõſtat vera eſſe miracula quę faciebat,ſed&ex miraculorũ operatione cõſtat ea vera fuiſſe quæ dixit,& quæ futura ſunt,& quæ promittũtur. Vt autẽ apertius fiat quod dicimus,ex ipſis rebus manifeſtũ faciã. Suſcitauit Ie- *Ioan.11.f.* D ſus Lazarũ ſolo verbo, & viuere eum oſtendit. Dixit rurſum,quòd portæ inferi non præualebũt aduerſus *Mat.16.c* eccleſiã:&, ꝙ qui reliquerit patrem vel matrẽ,cẽtuplum accipiet in hoc ſeculo, & vitã æternã poſſidebit. *Ibid.19.d* Igitur miraculum quidẽ Lazari vnũ eſt,prophetię autẽ duę,altera in hac vita,altera in futura demõſtrata: Conſidera ergo quo pacto omnia inuicẽ confirmantur. Quòd ſi Lazarum ſuſcitatum quiſpiã negaret, ex prophetia quæ de eccleſia dicta eſt, credat miraculo. Quod enim tot ante tẽporibus prędictum eſt,tunc re ipſa euenit,& in finẽ deductum eſt. Portę nãq; inferi cõtra eccleſiã nõ pręualuerũt. Qui igitur verum in prophetia locutus eſt, eũ proculdubio cõſtat miracula operatum. qui autẽ miracula operatus eſt,& quę locutus eſt effecit,cõſtat eundẽ in prophetia de futuris rebus verũ dixiſſe cum dixit,quòd cẽtuplũ accipiet, & vitam æternã poſſidebit, qui præſentia contẽpſerit. Quæ enim ſuperiori tẽpore & fa-

cta &

cta & dicta ſunt,ea maximè futurorũ pignora, quòd ventura ſint,dedit. Hęc itaq; omnia, & his ſimilia ex euangeliis colligẽtes,cõtra aduerſarios adducamus, & eorũ ori imponamus ſilẽtium. Si quis autem diceret,qua ratione non extinctus eſt tandem error:illud reſpõderemus, quod nos cauſa ſumus omnium, qui contra ſalutẽ noſtram certamus. Siquidem deus ita res inſtituit, vt ne reliquiæ quidẽ vllæ impietatis relinquerentur. Breui igitur quę dicta ſunt repetamus, & quónam pacto ſe res natura habeãt,perſpiciamus. An ea eſt,vt infirmi à potentibus vincãtur,an cõtrà? vt qui facilia loquũtur,an qui difficilia?vt qui cũ periculis trahũt, an qui cũ licentia?vt qui res nouas ſanciũt,an qui conſuetudinẽ obtinent? vt qui in aſperã, an qui in facilem viã aduocãt?vt qui à patriis legibus diſcedunt, an qui peregrinas non inſtituunt? vt qui poſt huius ſeculi commigrationẽ omnia ꝓmittũt optima,an qui in pręſenti vita adulãtur?vt multi à paucis,an pauci à multis ſuperẽtur? Verùm & vos in hac quoq; vita pollicemini,dixeris. Et quídnam hic pollicemur? peccatorũ veniam, & lauacrum regenerationis. Et quidẽ potiſſimum baptiſma in futuris plenitudinẽ habet. Et proclamat Paulus inquiens: Mor- *Coloſſ.3.a* tui enim eſtis,& vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in deo. Cũ enim Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria. Quòd ſi in hac etiã vita bona habent,quemadmodũ habent: etiã hoc maximæ eſt admirationis, quòd his qui innumera cõmiſerant ſcelera,&quãta nemo alius,perſuadere potuerunt omnia peritura,& nullius peccatorum ſuorũ rationem reddituros. Itaq; vel hac ipſa cauſa admirari maiorẽ in modum oportet,quòd hominibus Barbaris talem perſuaſerint fidẽ accipere, & bonas de futuris rebus ſpes habere,& prius peccatorum onere cũ multa alacritate abiecto, in poſterũ virtutum ſe laboribus ſubiecerint, & ad ea quę ſenſu percipiũtur,nihil inhiauerint, omnibus autẽ corporeis reb⁹ ſuperiores, intelligibilia dona cõplexi ſint, & Perſa,Sauromata, Maurus, Indus piaculũ animæ, dei virtutẽ atq; incredibilem humanitatẽ, fidei philoſophiã,ſpiritus ſancti aduentũ,corporum reſurrectionẽ,immortalis vitę dogmata intellexerint. †Has & alias plures] Barbarorũ nationes piſcatores initiantes, in baptiſmate philoſophari eis perſuaſerunt. *† Hæc enĩ omnia & his plura.* His igiẽ omnibus diligenter ſeruatis, contra Gẽtiles adducamus in mediũ, & item à vita argumẽtum eis exhibeamus,vt vtrinq; & ſalutẽ cõſequamur,& illos ad dei regiã alliciamus,cui gloria in ſecula, Amen.

Homilia viij.

Cap.III.

ET ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus,ſed quaſi carnalibus: tanquam paruulis in Chriſto,lac vobis potum dedi, non eſcam. Nondum enim poteratis,ſed ne nunc quidẽ poteſtis: adhuc enim eſtis carnales.

Cùm exteriorem philoſophiam euerterit Paulus, & omnem eius deiecerit inſolentiam, aliam iam materiam aggreditur. Etenim non temerè reſpondere poterant, Si Platonis, Pythagoræ & cuiuſuis aliorũ philoſophorũ dogmata annunciaremus,meritò contra nos tam lõgo vſus eſſes ſermone:ſed cũ ſpiritus profiteamur doctrinã, quamobrem huc illuc exteriorẽ ſapientiã diſtrahis? Quónam autem pacto hoc oppugnet,accipias: Et ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus: hoc eſt, ſi ſpiritualia, inquit, annunciaſtis, nõ tamen idcirco in ſuperbiam efferri oportet. Nõ enim veſtra annũciaſtis,neq; ipſi ex vo-

A bis inueniſtis,neq; in pręſentia hæc ſcitis vt oportet, ſed diſcipuli eſtis,& omniũ vltimi. Itaq; ſi in exteriore ſapientia magnã de vobis opinionẽ concipitis,ea nõ modò nihil eſt, ſed cõtrà vos ipſa coarguit. Si verò in ſpiritualibus:in his itẽ minus habetis,& in vltimo loco adnumeramini. Idcirco inquit,nõ potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus. Nõ dixit,non ſum locutus,ne inuidiæ gratia id dixiſſe videreẽ. Sed duplici ratione eorũ tollit elationẽ:prima quidẽ,cùm oſtendit eos optima ignorare:altera autem,ꝙ ipſi ignorationis cauſa ſunt. Accedit ad hoc,ꝙ neq; in præſentia eos poſſe ſignificat. Nã quòd quiſpiam à principio nequeat,fortaſſe à rei natura proficiſcitur. Atqui neq; hãc eis permittit excuſationẽ: non enim quòd profunda accipere nõ potuerint, eos inquit non accepiſſe,ſed quoniã carnales ſint. Veruntamẽ in ipſis B primordiis nõ adeò hoc erat accuſandũ. Quòd autẽ tanto decurſo temporis ſpacio nondũ perfectiores euaſerint,hoc vltimæ erat ſocordiæ. Hoc etiã in Iudęis reprehendit,licet non tã vehementer:illos nanque aduerſæ fortunæ gratia tales eſſe dicit, hos autẽ maliciæ cupiditate. Nõ igitur ſimile eſt hoc & illud, & oſtẽdit eos ſe verũ alloqui vt caſtiget, illos autem vt maximè excitet. his enim inquit, Sed ne nũc quidem poteſtis. Illis verò, Quapropter intermittentes *Hebr.6.a* inchoationis Chriſti ſermonẽ, ad perfectionem feramur. Et rurſum: Cõfidimus autẽ de vobis dilectiſ- *Ibidem.b* ſimi meliora & viciniora ſalutis, tametſi ita loquamur. Et quónam pacto qui tantũ aſſecuti ſunt ſpiritum,eos carnales appellat, † & quo principio tantas præteriit laudes?]Nã & illi carnales erãt,ad quos inquit dominus, Diſcedite à me,non noui vos,qui ope- *† & quorũ tãtas laudes initio narrauit?* C ramini iniquitatẽ. Atqui & dæmones eiecerunt, & mortuos ſuſcitarunt,& prophetias locuti ſunt. Itaq; *Matt.7.d* poteſt etiã qui ſigna facit,carnalis eſſe. Etenim in Balaam operatus eſt deus, & Pharaoni futura reuelauit,& Nabuchodonoſor: & Caiphas ꝓphetauit,neſcius tamẽ quid diceret: & alij quidẽ dæmonia eius nomine à quo longè aberãt,expulerũt. *Nu.24.c. Gen.41.a Daniel.2. & 4.a* Hoc eñ non eorum duntaxat gratia qui operãtur fit, ſed aliorum *Ioan.11.g Mar.9.f* quoq;,& ſępe ab indignis hominib⁹ hęc fiũt. Et quíd nam admiraris, ſi indigni hoĩes aliorũ gratia huiuſcemodi faciũt, vbi & ſanctorum? etenim Paulus inquit:omnia veſtra ſunt,ſiue Paulus,ſiue Apollo, ſiue *Hic inf.d Eſai.4.d* Cephas,ſiue mundus, ſiue vita,ſiue mors. Et rurſum: Quòd ipſe dedit alios quidẽ Apoſtolos,alios autem ꝓphetas,alios verò magiſtros & paſtores, ad purgationẽ ſanctorum in opus miniſterij. Nã niſi ſic ſe res D haberet,nihil prohibuiſſet quin omnia corrũperentur. Cõtingit enim principes quidẽ malos eſſe & ſceleribus coinquinatos,ſubditos autẽ mãſuetos & modeſtos:& laicos religioſè viuere,ſacerdotes verò impiè. Neq; debuiſſet aut baptiſma eſſe,aut corp⁹ Chriſti,aut oblatio,quæ per eos adminiſtrarẽtur,ſi vbiq; gratia meritum exquireret. Nunc autẽ per indignos cõſueuit deus operari:& nihil propter ſacerdotis vitam baptiſmatis gratia lęditur. Debuiſſet eñ qui accipit,minui. Itaq; etſi rarius hæc fiãt,fiunt tamẽ. Hęc dico,ne quis pręſentium ſacerdotis vitã penſiculando circa religionis noſtræ doctrinam ſcandalizetur. Nihil enim homo his quæ ſibi proponũtur,ex ſe addit:ſed id omne diuinę virtutis opus eſt,& ipſe deus qui nos erudit. Et ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potũ dedi,non eſcam:

nondum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nondũ enim poteratis. Hęc ita in figura loquitur, ne
emulationis gratia dixisse videat quæ locutus est, q̃
scilicet spiritualis iudicat oĩa, & ipse à nemine iudi-
catur. & itẽ illud, Nos sensum Christi habem⁹. Simul
aũt & eorũ cohibet insolentiã. Quib⁹ verbis id signi-
ficatur, Nõ propterea tacui, q̃ nihil amplius vos allo-
qui potuissem, sed quoniã carnales estis. Sed ne nũc
quidẽ potestis. Quamobrẽ non inquit, nõ vultis, sed
nõ potestis? quoniã hoc pro illo posuit. Nam q̃ non
potuistis, à volũtate profectũ est. Quod eis quidẽ ac-
cusationẽ, magistro autem veniam affert. Nam si na
tura nõ potuissent, non immeritò venia dari potuis-
set. Cùm autẽ ex industria nolint, omni priuãtur ex-
cusatione. Deinde ꝓsequitur, quídnam eos carnales
faciat, adducens: *Cùm enim sit inter vos zelus & contentio, nónne carnales estis, & secundũ hominẽ ambulatis?* Atqui
cùm posset & eorũ adulteria & luxurias reprehẽdere, illud potius meminit peccatũ, quod primùm cor-
ripere volebat. Quòd si zelus carnales facit, iã tẽpus
est vt omnes maiorẽ in modum vlulemus, saccũ in-
duamus, perfundamur cinere. Quis enim ab hoc affe
ctu liber est? Nisi fortè ex meipso aliorũ animos cõ-
iicio. Si zelus carnales facit, neq; sinit spirituales es-
se, quãuis prophetãtes & alia faciẽtes miracula, †quã-
uis tãta eis gratia sit:] quónam in loco opera nostra
cõstituemus, cùm nõ in isto duntaxat, sed longè gra-
uiorib⁹ viciis deprehẽdamur? Hinc intelligimus nõ
immeritò Christũ dixisse, q̃ qui mala operatur, non
venit ad lucẽ, & q̃ vita immunda profundis dogma-
tibus impedimẽto est, nec sinit perspicacitatẽ men-
tis purã existere. Quemadmodũ igitur qui rectè vi-
uit, in errore permanere impossibile est: ita nõ facilè
qui in malicia educatur, respicere quamprimũ ad no
strorum dogmatum altitudinem potest, sed oportet
vt qui in veritate permãsurus sit, omnib⁹ exutus affe
ctibus liber euadat. Quib⁹ propulsatis, etiã se errori-
bus liberabit, & veritatẽ assequetur. Neq; enim si nõ
cupid⁹ sum, si nõ adulter, hoc mihi satis esse arbitre-
ris. Siquidẽ non horũ fuga tantùm ad perfectionem
consequendam homo satagat, sed omnia percurrat
oportet, qui veritatẽ perscrutatũr. Idcirco Petrus Apo
stolorũ princeps inquit, In veritate cõperi, quoniam
nõ est personarum acceptor deus, sed in omni gente
qui timet eũ, & operatur iusticiã, accept⁹ est illi: hoc
est, vocat & allicit eũ ad veritatẽ. Nónne vides Pau-
lum qui omnibus vehemẽtior erat & in certãdo, &
persequẽdo? Veruntamẽ postquã vitam irreprehen-
sibilem induit, neq; humanis affectib⁹ se subiecit, &
acceptus est, & omnes exuperauit. Si quis autẽ per-
cõtaretur, quãnã ratione Gẽtilis ille ꝓbatus, bonus,
benignus, in errore perstitit? Illud respondere, quòd
aliis superatur affectib⁹, inani scilicet gloria, aut ani-
mi socordia, aut proprię salutis negligẽtia, sed teme-
rè & frustra res suas agi arbitratũr. Petrus autẽ eũ qui
in omnibus iusticiã operatur, irreprehensibilẽ appel
lat, †Secundũ iusticiã & in lege factus irreprehẽsibi-
lis:] &, gratias habeo deo cui seruio à ꝓgenitoribus
in pura cõscientia. Quo modo igit, inquit, immundi
digni facti sunt prędicatione? Quoniã & voluerũt &
desiderarunt. Etenim errãtes quidẽ trahit, si affecti-
bus purgentur: qui autẽ sponte sua accedunt, eos nõ
expellit: multi verò & à progenitoribus pietatẽ acce
perunt. *Siquidem quum in vobis æmulatio sit & contentio.*
Iam in subditos accingitur. Siquidẽ in superioribus
principes euertit, cũ asseruisset nullius momenti esse

Sup. 2. ad Ibidem.

†Quũ neque tanta nobis adsit gratia Ioan. 3. c

Philip. 3. b
† secundũ iusticiam quæ in lege est.
2. Tim. 1. a

Act. 10. c.

sapientiã sermonis: hoc autẽ in loco subditos tãgit,
inquiens: *Cùm enim quis dicit, Ego quidem sum Pauli: alius autem, ego Apollo, nónne carnales estis?* Quib⁹ verbis signi-
ficat, hoc nõ solũ eis nihil vtilitatis afferre, nihil cõ-
parare, sed maiorib⁹ in rebus impedimẽto esse. Hoc
nanq; zelum peperit, zelus autẽ carnales fecit. Quòd
verò carnales facti sunt, effecit ne possent quę altio-
ra sunt audire. *Quis igitur est Paulus? Quis verò Apollo?*
Post rerum cõfirmationem atq; demonstrationem,
apertius iam accusationẽ aggreditur, & suum ipsius
nomen ponit, & omnẽ aufert asperitatem, neq; pati-
tur vt quisquã suæ succenseat orationi. Nã si Paulus
nihil est, neq; indignat, multò minus illos indignari
oportet. Duplici igit ratione eos cõsolatur, & quòd
seipsum subiicit, & quòd nõ omnino eos priuat ac si
nihil perfecerint, sed tribuit eis quiddã exiguũ. Tri-
buit enim. nam cum diceret, Quis igitur est Paulus?
Quis verò Apollo? addidit, *Nisi ministri † eius cui] credidistis.* Hoc autẽ ipsum per se quidẽ magnum est, &
multis dignũ prẽmiis, ad originẽ verò & radicẽ bo-
norũ nihil. Nõ enim qui ministrat bonis, sed qui bo-
na exhibet, is demũ beneficus est. Et nõ dixit, euãge-
listę, sed ministri: quod maius est. Quippe qui nõ so-
lum euãgelizarunt, sed ministrarũt nobis. Etenim al-
terum quidem sõlo verbo, alterum autem etiã opere
continetur. Itaq; quanquã Christus minister sit, non
tamẽ minister solus est, sed & fons atq; radix bono-
rum, & tanquã filius. Vide tamen quo rem adducit.
Quo modo ergo dicit ipsum ministrũ fuisse circun-
cisionis? De carnis generatione illic loquit, non hoc
modo quẽ in præsentia diximus: siquidem illic mi-
nistrũ impletorem appellat, non ex seipso præbentẽ
bona. Et nõ dixit, qui vos fidem erudiũt, sed † cuius
opera credidistis] rursum illis quiddam amplius tri-
buẽs, & ministros etiã hoc in loco eos manifestat. Si
igitur in alterius ipsi ministeriũ venerunt, quónam
pacto hi dignitatẽ sibi vindicãt? Tu autem cõsidera
quòd minimè eos accusat, tanquam rapiant, sed tan-
quã prębeant. Materia enim erroris in multitudine
erat. siquidẽ nisi illi essent, hi absoluerentur. Duo igi-
tur sapienter cõfirmauit, & vnde oportebat peccatũ
destruere, inde euertit, & in illos odiũ nõ seruat, ne-
que magis eorũ excitat contentionem. Ait enim, *Et vnicuique sicut dominus dedit.* Neq; enim hoc ipsum etsi
paruum sit, à se, sed à dei benignitate acceperunt. Nã
ne dicerẽt, Quid igitur? qui nobis ministrãt, nõ ama-
bimus? Sanè inquit. Sed sciamus oportet, quousq; in
amore progrediendum sit. Siquidem hoc ipsum nõ
à se, sed ab exhibitore deo acceperunt. *Ego plantaui, Apollo rigauit, sed deus incrementum dedit.* Hoc est, ego pri
mus verbũ dei disseminaui: vt autẽ semina non are-
scerẽt tentationibus, à seipso Apollo ea rigauit, totũ
autẽ dei opus est. *Itaque neque qui plantauit est aliquid, neque qui rigauit, sed deus qui dedit incrementum.* Animad-
uertis quo pacto eos consolatur, neq; asperiores fie-
rent audiẽdo, Quis hic est aut ille? Vtrunq; enim gra
ue: & cũ dicitur, & quis hic est, & quis est ille? & cùm
dicitur, Neq; qui plantauit, neque qui rigauit, est ali-
quid. Qua igitur ratione hæc leniuit? Primũ ex prõ-
priæ personæ contemptu, cùm inquit: *Quis est Paulus? Quis Apollo?* Inde ex omnium ad datorem deum rela
tione. nam cùm dixisset, q̃ hic plantauit, & addidis-
set nihil eũ esse, subdidit: *Sed qui incrementũ dedit deus.*
Sed neq; hoc in loco cõsistit, verùm alia item adie-
ctione hoc molitur his verbis: *Qui autem plantat & rigat, vnum*

†per quas] sic legit & Erasm.

†per quos credidistis.

Rom. 15. b

gat, vnum sunt. Et quo aliud quòq; confirmat, ne in-
uicem superbia efferãtur. Vnum autẽ esse eos inquit,
quoniã nihil possunt sine deo qui dat incremẽtum.
Quibus verbis neq; qui multũ laborant, aduersus pi
griores effert, neq; alios his inuidere ꝓmittit. Dein-
de cum ea opinione, vt scilicet omnes vnũ sint, negli
gentiores efficiantur, & hi qui multũ, & hi qui remis
sius operãtur: animaduerte, queso, quib⁹ hoc verbis
corrigat: *Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum suum laborẽ.* Ac si diceret, noli timere quòd dixerim,
vnum sunt. Sunt nanq; vnum ad dei opus cõparati,
nõ autem ad labores: sed vnusquisq; propriam acci-
piet mercedẽ. Inde rursum hoc auget, vt quod vult
efficiat, & gratificatur quantum licet ambitiosè: *[Dei enim sumus adiutores:] dei cultura, dei ædificatio estis.* Intuere
quo pacto opus eis attribuit, nec quidẽ exiguũ, quã-
quam omnia prius dei esse cõfirmauerit. Nam cùm
semper admoneat parendũ esse principib⁹, propter-
ea nõ multum magistros extenuat, dei cultura estis:
cũ dixisset, plãtaui, in similitudine perstitit. Si autem
dei cultura sumus, nõ ab his qui nos genuerũt, sed à
deo appellari decẽs est. Nõ emẽ ager agricolę est, sed
patris familias. Dei ædificatio estis. Rursus ędificatio
nõ artificis, sed domini est. Quòd si ædificatio estis,
nõ oportet dissipari: siquidem nõ esset ædificatio. Si
cultura estis, separari nõ opus est, sed vna cõcordiæ
sepe muniri. *Secundum gratiam dei quæ data est mihi, vt sa piens architectus fundamentum posui.* Sapientem seipsum
hoc in loco appellauit, nõ elationis gratia, sed vt fi-
gurã eis præberet, & vt ostẽderet sapiẽtis esse vnum
iacere fundamentũ. Intuere tamẽ quo pacto mode-
stiã seruat. Nã cùm se sapientẽ diceret, nõ id sibi tri-
bui voluit: sed cũ se ad deum referret, hinc se sapien
tis nomine appellauit. Secundum gratiã dei quę mi-
hi data est, inquit. Simul nanq; ostẽdit & totum dei
esse, & hoc maximè esse gratiã dei, ne scilicet disseñ-
tiant, sed in vno permaneãt fundamẽto. *Alius superædificat. Vnusquisque autem videat quomodo superædificet.*
Hoc in loco mihi videt in vitæ certamen eos trahe-
re, ex quo eos cõiunxit, & vnum fecit. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.* Nõ potest, donec fuerit architectus.
Quòd si ab alio ponat, non amplius est architectus.
Ecce quo pacto à cõmunibus sentẽtiis omne propo
situm cõfirmat, cuius sentẽtia huiusmodi est: Annun
ciaui Christũ, tradidi vobis fundamẽtũ. Videte quo
modo superædificetis, an inani gloria, an ad hoĩes
trahẽtes discipulos. Nolimus igit hæresibus inhęre-
re. fundamẽtum emẽ aliud nemo potest ponere, prę-
ter id quod positũ est. Super hoc ergo ædificem⁹, &
pro fundamento habeamus tanquã palmitẽ vitis, &
nullũ sit medium inter nos & Christũ. Quòd si me-
dium aliquod intercederet, †id quamprimũ abolea-
mus.] Etenim palmes per continuationẽ vitis naturã
trahit, & ædificiũ cõglutinatione cõsistit, vt si fathi-
scat, totũ corruat, neq; vbi innitatur habeat. Nõ igi-
tur simpliciter Christũ teneamus, sed ei conglutine-
mur. Nã si quicquã secesserimus, peribimus. Qui emẽ
lõgè abeunt à te, peribũt, inquit. Cõglutinemur igi-
tur ei, & cõglutinemur per opera. Qui emẽ seruat prę-
cepta mea, ipse in me manet, inquit. Et ꝓfectò mul-
tis nos inuicẽ exẽplis cõiungit. Animaduerte, quæ-
so. Ipse caput, nos corpus. Nũquid potest vlla media
esse inter caput & corpus distãtia, quę vacet? Ipse fun
damentũ, nos ædificium: ipse vitis, nos palmites: ipse

†Protinus perirem⁹.

Psal. 72. d

1. Ioã. 3. d

A sponsus, nos spõsa: ipse pastor, nos oues: via ille, nos
viatores: nos itẽ templũ, ille inhabitator: ipse primo-
genitus, nos fratres: ille hęres, nos cohęredes: ipse vi-
ta, nos viuẽtes: ipse resurrectio, nos qui resurrexim⁹:
ipse lux, nos illuminati. Hæc oĩa cõglutinationẽ de-
monstrãt, & nihil vacui in medio relinquũt, ne mini-
mum quidẽ: quippe qui parũ abest, cùm processerit,
aberit lõgius. Etenim corpus si parũ ab ense diuida-
tur, corrũpitur: & ædificium si parũ fathiscat, dissol-
uitur: & si vel minimũ palmes à radice abscindatur,
inutilis redditur. Itaq; id parũ non est, sed ferè totũ
existimandũ. Cùm igitur parum peccauerimus, vel
desidia torpuerimus, nolim⁹ vt exiguum despicere.
Siquidẽ id neglectum quamprimum in immensum
euadet: sic & vestis quę scindi cœperit, neglecta tota
discinditur: & tectũ paucarum tegularũ casu cõtem-
pto, totã domum diruit. Hęc nos reputãtes, nunquã
B paruũ conténamus, ne ꝓcidamus in maiora. Quòd
si eo contẽpto in grauissima scelera deciderimus, nõ
tamẽ nobis desperandũ est, ne in insaniã proruam⁹.
Etenim difficile est inde emergere, nisi quis maximè
sobrius sit, nõ lõgitudinis tãtùm, sed ipsius situs gra-
tia. Profundũ nanq; peccatũ est, & deorsum trahit.
Et quemadmodũ qui in puteum decidunt, nõ facilè
euadunt, sed aliorũ opus est auxilio, qui eum eripiãt:
sic qui in profundum peccatorũ immersus est. De-
mittam⁹ igitur ad hos funes, eosq; educamus: vel po-
tius nullo alio indigemus q̃ nobis ipsis, vt prosilire
& ascẽdere possimus, non tantum quantum descen-
dimus, sed multò magis, modò voluntas adsit. deus
enim nobis opitulatur, neq; vult mortẽ peccatoris, *Ezec. 18.*
sed vt cõuertatur. Nemo igitur desperet, nemo im-*g.*
C piorum affectu torqueatur. Illorũ nanq; est hoc pec-
catum: Impius, inquit, cùm in profundũ venerit pec *Prouc. 18.*
catorũ, contemnit. Itaq; nõ peccatorũ copia in de- *d.*
sperationẽ trahit, sed impij animus. Itaq; etsi omnẽ
excesseris maliciã, tecum ipse loquere, Benignus est
deus, & salutem nostrã desiderat. nam si fuerint pec- *Esai. 1. e*
cata vestra vt coccinum, quasi niuẽ dealbabo: quasi
nix dealbabuntur, inquit, & ad diuersum habitũ con
uertã. Quamobrem ne desperemus: neq; enim casus
tam grauis est, quàm post casum iacère: neque tam
graue vulnus accipere, q̃ nolle acceptũ curare. Quis *Prouc. 20*
gloriabitur cor castũ habere, vel quis cõfidet purum *b.*
esse à peccatis? Hoc dico nõ vt pigriores vos faciã,
sed vt in desperationẽ prohibeã incidere. Vis intel-
ligere q̃ benignus sit dominus noster? Ascendit pu-
blicanus in templũ tantis vitiis coinquinatus, & qui *Luc. 18. c*
D tantùm dicebat, Deus propitius esto mihi peccato-
ri, descẽdit iustificatus. Et per prophetã inquit deus:
Propter peccatum parum eum dolore affeci, vidi q̃
tristat⁹ est, ambulauit tristis, & sanaui vias eius. Quid
nam benignitati huic comparandum? vt tantùm do-
leas, inquit, dimisi tibi peccata. Nos autẽ neque hoc
quidẽ facimus. Qua re maximè deum prouocamus.
Qui enim minimo reconciliatur, cùm id non conse-
quitur, nõ immeritò indignatur, & vltimum à nobis
exigit suppliciũ. Et sanè q̃ maximi hoc contemptus
est. Quisnam igitur vnquam peccatorũ gratia dolo-
re affectus est? Quis ingemuit? Quis pectus percussit?
Quis solicitudinẽ vllam susćepit? Nemo, vt arbitror.
Verùm innumeros dies deflẽt hominẽs familiarium
obitus, pecuniarum damnum. Quòd autẽm animam
singulis diebus amittamus, ne cogitamus quidem.
Quo igitur pacto deus placari poterit, cùm neq; pec
catum

Universidad de Deusto
Biblioteca

catũ tuũ intelligas? Certè inquis, peccaui. Certè lingua tantũ profiteris. Dic, quæso, nunquid & animo etiã cum verbo? Ingemiscas, vt perpetuò lęteris. Etenim si ſuper peccatis noſtris doleremus, ſi plangeremus ſuper errorib⁹, nihil amplius nos dolore afficeret. hac nanq; ęgritudine omnis animi anxietas propulſaretur. Itaq; & aliud noſtro quoq; iudicio lucraremur, q⁹ neque immergeremur præſentis vitæ calamitatibus, neq; proſperis reb⁹ animus intumeſceret: & hoc pacto maiorẽ in modũ nobis deum placaremus, nõ aliter ac in pręſentia operibus noſtris irritamus. Dic, quęſo, ſi quem haberes ſeruũ, qui cũ multa à cõſeruis ſuis mala pateretur, nihil tamẽ aliud curaret, q̃ ne dominum ad irã prouocaret, nunquid vel hac vna re ſatis poſſet irã tuam mitigare? Quid autẽ ſi ex his quæ in te cõmitteret, nihil ſolicitaretur, ſed caueret ne cõſeruos offẽderet: nónne maiori ſupplicio eũ afficeres? Hoc pacto deus facit, quandoquidẽ eius irã contemnimus, vehemẽtius iraſcitur: quãdo vero eius curã habemus, remiſſius, vel potius nõ amplius iraſcitur. Vult enim vt à nobis ipſis peccatorũ ſuppliciũ exigamus, nec amplius ipſe id exigit: ideir co minatur vltionẽ, vt metu contẽptum tollat. Cùm verò ſolis minis formidamus, non vlterius in ſupplicium progreditur. Vide igitur quid ad Hieremiã lo-
Hier. 7. d quatur, Patres eorũ accendunt ignem, filij colligunt ligna, mulieres eorum conſpergunt adipem. Vereor ne de nobis hoc dictũ ſit. Non vides quid hi faciũt? Nemo Chriſti doctrinã inquirit, ſed vniuerſi, ppriis rebus incumbũt. Filij eorum in luxurias, patres eorũ in auariciã, in rapinam præcipites feruntur. Vxõres circa huius ſeculi cogitationes, non ſolũ viros abducunt, ſed irritãt. In foro, quæſo, conſiſtas, percontare prætereuntes, neminẽ videbis ad ſpiritualẽ prædicationẽ, ſed omnes ad carnalia feſtinantes. Quoad igitur ſobrij erimus? quouſque in profundum ſomnum deferemur? Nũquid ſatiati ſumus in ſcelerib⁹? Atqui & nemine loquente, ſatis ipſa rerum experientia docere nos poteſt, quãta ſit præſentiũ rerũ vilitas, quãta miſeria. Homines igit̃ qui externæ vacarũt philoſophiæ, neq; quicquã futurarũ rerum intellexerunt, cùm præſentiũ vilitatẽ reprehenderent, hac ſolùm cauſa his ſe amouerũt. Quod cùm ita ſit, quam tu veniã aſſequeris, cũ humi proſtratus iaceas, neq; deſpicias hæc quæ parua ſunt, & breui dilabuntur, eorum gratia quę maxima ſunt, & perennia, cùm deum hęc tibi oſtendentẽ atque reuelantẽ audias, & tanta tibi ipſe polliceatur? Quòd autẽ hęc non ſufficientia ſint quę poſſideamus, indicio fuerunt, qui ſine maiorum
D promiſſionibus ab his abſtinuerunt. Quarũ enim diuitiarũ expectatione paupertatẽ expetiuerunt? Nullarum, ſed quoniã certò cognouerãt huiuſmodi paupertatẽ diuitiis meliorẽ eſſe. Cuius vitæ ſpe deliciis contemptis aſperrimæ vitæ ſe deuouerunt? Nullius, ſed ipſam rerum naturã ſecuti, intellexerunt id & ad animę philoſophiã & bonam corporis valetudinem accõmodatius. Hæc itaq; & nos reputantes, & futura bona frequenter animo verſantes, præſentia abiiciamus, vt cõſequamur futura: gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia nona.

SI quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentũ, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit. Dies enim de-
A *clarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus mãſerit, quod ſuperædificat, mercedẽ accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentũ patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Nõ parua nobis ex hac particula quæſtio incũbit: verùm admodum neceſſaria, & eorũ è numerò, quæ ab omnib⁹ inquiruntur, an finẽ habeat gehennę ignis. Quòd enim nõ habeat, Chriſtus his verbis oſtẽdit, Ignis ille non ex- *Eſai. 66.*
tinguetur, & vermis eorũ non morietur. Nec ignora- *& Mar.*
mus, quin his verbis torpore contrahimini. Verùm *9.g.*
quid faciã? Etenim deus præcepit frequẽter hæc inſtillãda auribus, quippe qui inquit, Pręcipe populo huic. & nos in miniſterium ſermonis ordinati ſum⁹, & neceſſe eſt nõ ſpontè, ſed coactum grauẽ me eſſe auditoribus. Vel potius, modò velitis, nõ erim⁹ graues.
Rom. 13. b Si eñ, inquit, bonũ feceris, noli timere. Itaq; licet vo
B bis nõ ſolùm ſine odio, ſed cum voluptate verbis noſtris aures accõmodare. Quoniã igitur gehenna nullo fine cõprehenditur, & Chriſtus id demonſtrat, & item Paulus, ait enim q⁹ peccatores pœnas ſupplicij *2. Theſſ. 1. a*
dabũt in interitu æternas. Et rurſum, Nolite errare, *Infrà. 6. b*
neq; fornicarij, neq; adulteri, neque molles regnum dei hæreditabunt. & ad Hebręos, Pacẽ ſequimini cũ *Heb. 12. d*
omnib⁹, & ſanctificationẽ cuſtodite, ſine qua nemo videbit dominũ. Et Chriſtus ad eos qui dixernnt: In
Matt. 7. d noſte tuo virtutes multas fecimus. Diſcedite, inquit, à me qui operamini iniquitatẽ, non noui vos. Et virgines excluſæ, nõ adhuc admiſſæ ſunt, & de his qui vi-
Ibid. 25. a ctum ei nõ dederunt, q⁹ abibunt in ſuppliciũ æternũ. Nec mihi dicas, vbi iuſtitiæ ratio ſeruaẽ, ſi nõ habet finẽ ſupplicium? Cùm enim deus quicquã operatur, eius ſententię pareas, neq; velis humanis rationibus,
C quæ ab eo dicuntur perſcrutari. Veruntamẽ qua ratione iniuſtũ dixeris, vt is qui innumera à principio bona ſit aſſecutus, inde flagitiis coinquinet, & neq; minis, neq; beneficio factus ſit melior, puniatur? Nã ſi iuſtũ inueſtigaueris, ipſo ſtatim pręcipio perdi vos oportuiſſet, vel potius neq; tunc ſola iuſtitiæ ratiõe. Etenim etiã humanitate vſus eſſet, ſi ſupplicio nos afeciſſet. Siquidem cùm quiſpiã nihil iniurianti iniuriã infert, iure ipſo puniendus eſt. Quando autem & beneficũ & eũ qui nihil antè acceperit, ſed qui ſponte ſua innumera cõtulerit beneficia, quíve vt eſſemus effecerit, qui deus ſit, qui animã inſpirauerit, qui volentẽ in cœlum erigit: poſt tanta beneficia non tantũ lædit, ſed ſingulis diebus malè operando cõtumeliis afficit: hunc, in quã, quánam venia dignum duxeris? Nónne vides quo pacto Adã vno tãtùm peccato
D punitus eſt? Certè, inquit, paradiſum ei de⁹ & immẽ- *Gene. 2. b*
ſę beneuolentiæ fructũ largitus eſt. Atqui non idem eſt, vt qui multo fruaẽ ocio, & qui multis in malis cõſtitutus ſit, peccet. Verùm graue hoc eſt, q⁹ non in paradiſo, ſed inter innumeras pręſentis vitæ calamitates in peccata incidis. quemadmodũ ſi quis ligatus perſtet in malicia, neq; ipſa miſeria fiat cõtinentior. Tibi autẽ paradiſo etiã maiora promittuntur. Neq; adhuc dedit, ne certaminum tẽpore diſtraharis: neque cõticuit, ne te laboribus proſterneret: & ille quidem vno peccato omnino mortẽ ſecum traxit: nos autẽ quotidie innumera ſcelera cõmittimus. Quòd ſi ille vno duntaxat peccato tantum mali & mortem induxit: quídnã perpetĩ nos oportet, qui ſemper in peccatis verſamur, qui pro paradiſo cœlũ expectamus? Grauis ſanè oratio, & q̃ auditoris animũ percellat. Hoc ego ex meipſo intelligo. cor enim meũ con-

turbatur

turbatur atq; concutitur. Et quantò magis gehennæ
A rationem confirmari video, tantò magis cõtremiſco & timore diſſoluor. Verùm neceſſariũ eſt hãc habere orationẽ, ne in gehennam incidamus. Non accepiſti tũ paradiſum, non ligna, non plãtas, ſed cœlum & quæ in cœlis ſunt bona. Quòd ſi qui min⁹ accepit, damnatus eſt, & nulla eũ ratio exemit: longè magis nos qui plura cõmittimus, & ad maiora vocati ſum⁹, grauius puniemur. Cõſidera quanto tẽpore propter id vnũ peccatum in morte humanum genus permanet. Quinque milia annorũ & amplius præterierunt, neq; mors adhuc ſoluta eſt: neque dicere poſſumus, Adam prophetas audiſſe, neq; alios quòd peccatorum ſuorũ pœnas dederint, cõſpicatũ eſſe, vnde meritò perterreri potuiſſet, & ipſo exẽplo fieri continentior. Primus enim tunc erat & ſolus, veruntamen punitus eſt. Tu autẽ nihil horum in tuam adducere po-
B tes excuſationẽ, qui poſt tanta exempla factus es peior, qui tanto ſpiritu dignus habitus es, neq; vno aut altero, ſed innumeris peccatis es coinquinatus. Neq; etenim quòd breui momento cõmittuntur, idcirco breue fore ſuppliciũ arbitreris. Nónne vides homines vno interdũ furto, & vno adulterio minimo tem poris ſpacio cõmiſſo, in carcere & catenis totam vitam conſumere, fame perpetua, & innumeris mortibus torqueri, & à nemine inde eximũtur, neq; dicũt breui ſe id feciſſe, & pœnã parem tempori eſſe oportere? Verùm dixeris: homines id faciunt, deus autem benignus eſt. Primũ igitur homines non crudelitate id agunt, ſed humanitate. Et deus quemadmodũ benignus eſt, ita & vlciſcitur. Secundũ enim miſericordiam ſuam multa reprehenſio eius. Cùm igitur benigC nũ deum appellaueris, tunc maiorẽ mihi ſupplicij adducis occaſionẽ, quòd in talem peccemus. Quare
Heb. 10. f Paulus inquit, Horrendũ eſt incidere in manus dei viuentis. Patiamini, quæſo, hanc verborũ vehementiam, fortaſſe aliqua nobis hinc conſolatio venerit. Quísnam hominũ ita punire poteſt, quemadmodũ
Gene. 7. b. c. puniuit de⁹? Diluuio vniuerſum hominũ genus perdidit, & nõ multo pòſt tempore cœlitus ignẽ demiſit, & omnia funditus euertit. Quænam humana pœna tãta eſſe poteſt? Nõ vides immortalẽ ferme hinc pœnam exiſtere? Quatuor millia annorum præterierũt, & Sodomitarũ pœna adhuc viget. Quemadmodum enim dei benignitas magna eſt, ſic & ſuppliciũ. Etenim ſi grauia quædã & factu impoſſibilia præcepiſſet, fortaſſe poſſet quiſpiã dogmatum afferre difficultatem. Quòd ſi quàm facillima ſunt: quid dicere
D poſſumus, niſi horum rationem habeamus? Ieiunare non potes, neque virginitatem ſeruare? Atqui potes, modò velis: & qui poſſunt, nos arguunt. Veruntamẽ nõ vſus eſt erga nos deus hac ſeueritate, neq; præcepit hæc, neq; ſanxit, ſed in auditorum ſentẽtia dimiſit optionẽ. Potes in matrimonio continentiam ſeruare, potes nõ inebriari. Nõ potes oẽs abiicere pecunias? Atqui potes. Quod qui faciũt, abs te quoq; fieri poſſe contendunt. Non tamẽ id deus præcipit: ſed
† *mulierem ſolum cõtinentũ eſſe nõ poſſe.* ne diripias, & ex facultatib⁹ tuis ſubuenias indigẽtibus. Quòd ſi quiſpiam dicat, † à muliere duntaxat ſe cõtinere non poſſe: ſeipſum decipit, & à ratione aberrat, & ab his qui ſine mulierẽ in continentia viuũt, arguitur. Quid autẽ, quęſo, nõ potes non lędere, non execrari? Verũ id facere graue eſt, nõ abſtinere. Quã nam igitur habemus excuſationẽ, ſi tam leuia, tam facilia præcepta nõ ſeruauerimus? Nullam ſanè. Quo-
A niam igit̃ ex prædictis immortale ſuppliciũ eſſe manifeſtũ eſt, cùm videatur nõnullis Pauli verbum contrariam habere ſententiam, agitè & hoc exponamus, quid Paulus ſentiat in mediũ afferẽtes. Siquidẽ quoque cùm dixiſſet, *Si cuius opus manſerit, quod* † *ſuperædificat, mercedẽ accipiet. Si cuius opus arſerit, detrimentũ patietur:* † *ſuperædificauit.* Addidit, *Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quid igitur ad hoc reſpõdere poſſumus? Conſideremus primùm quódnam ſit fundamẽtum, & quid ſit aurũ, qui lapides precioſi, quid fœnum, quæ ſtipula. Fundamentũ igitur manifeſtè ipſe ſignificauit Chriſtum eſſe, cùm inquit, *Fundamentum enim aliud nemo ponere poteſt, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus.* Ædificatio autẽ operationes mihi eſſe videnẽ. Atqui nõnulli inquiunt, hoc ipſum de magiſtris, diſcipulis & corruptis ſectis dictũ eſſe. Verùm id ratio nõ conB ſentit. Nã ſi ita intelligeret, quo pacto opus peribit, architectus autẽ ſaluus erit, & per ignem? authorem nanq; potius petire oportuit. Nunc autem inuenitur maiorẽ pœnam dediſſe, qui ædificatus eſt. Nã ſi magiſter author factus eſt malicię, maius merebatur ſuppliciũ: quo modo igitur ſaluus erit? Sin autẽ non eſt ipſe cauſa, ſed peruerſis ſuis moribus eiuſmodi diſcipuli euaſerũt, nullas omnino dare pœnas promeretur. Sed neq; damno afficiẽdus eſſet, qui bene ædificauerit. Quãnam igitur ratione, inquit, detrimẽtum patietur? Quamobrẽ planè cõſtat de operationib⁹ id verbũ intelligendũ. Cùm enim iam inuecturus ſit in adulteriũ, altius iacit principia. Nouit enim cũ de altero diſputet, in ipſa diſputatione alterũ, de quo verba facturus eſt, cõfirmare. Etenim cũ increparet † op *† quod in rebus optimus non perſiſterent.* timates, q⁹ non perſiſterẽt,] myſteriorũ rationem cõC firmauit. Quòd autẽ nunc in fornicatorem properat, de fundamẽto locutus, ſubdidit: *Neſcitis quia templum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templũ dei violauerit, diſperdet illum deus.* Hæc autẽ locutus eſt, vt fornicariã animam metu percelleret. *Si quis ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam.* Poſt fidẽ enim ædificatione opus eſt. Quare alio in loco ait; Ædificate inuicẽ in his ſermonibus. Etenim faber & diſcipulus ſimul ædificationi cõferunt. idcirco inquit, *Vnuſquiſque autẽ videat, quo modo ſuperædificet.* Quòd ſi de fide hæc dicta eſſent, nulla poſſent ratione † cõfirmari.] In fide enim † *cõſiſtere.* pares omnes eſſe oportet, quoniã vna eſt fides: in vitę autẽ virtute nõ omnes eoſdem eſſe requiritur. Siquidẽ fides altera non eſt altera maior, ſed eadem in
D omnibus qui verè credũt. In vita autẽ hos quidẽ magis ſtudioſos, illos pigriores, diligẽtiores alios, alios non itidẽ videre licet. & hos rurſum magis, illos minus proficere: alios grauius, alios leuius peccare conſpicamur. Propterea inquit, *Aurum, argentum, lapides precioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſq; opus manifeſtũ erit.* Operationes hoc in loco ſignificat. *Si cuius opus manſerit quod* † *ſuperædificat, mercedem accipiet. Si cuius opus* † *ſuperædificauit.* *arſerit, detrimentũ patietur.* Atqui ſi de diſcipulis & pręceptoribus hoc dictũ eſſet, nõ oportuiſſet detrimentum pati. Quid eñ ſi non audierunt diſcipuli? idcirco inquit, vnuſquiſq; propriã mercedem accipiet ſecũdum ſuum laborem, non ſecundum fidem, ſed ſecundum laborem. Quid enim ſi non attenderunt auditores? Quare & hinc planè conſtat de operationibus dictũ eſſe, cuius hæc eſt ſententia: Si quis malè viuit cum fide recta, auxiliũ ei fides non præſtabit, vt non puniatur opere perdito. Quòd autem inquit, arſerit

hoc eſt,

Universidad de Deusto Biblioteca

hoc eſt,nō feret ignis impetū. Sed quemadmodum ſi quis aureis armis igneū fluuium traiecerit,ſplendidius egreditur. Si autē fœno onuſtus,non modò nihil lucratur,ſed & ipſum perdit. Itidem in operibus vſuuenit:non enim tanquam perſonarum ſubſtantia ardeat, hoc dicit, ſed formidinē magis augere vult, & oſtendere eū,qui in malicia viuit, omni carere ſecuritate. Idcirco inquit, *Detrimentum patietur*. Ecce vnū ſupplicium. *Ipſe autem ſaluus erit,ſic tamen quaſi per ignem.* Ecce alterum. Hoc autē ſignificat, quòd ipſe non ita peribit, quemadmodū opera in nihilum rediens,ſed manebit in igne. Salutē igitur rē appellat, inquit,nō ſimpliciter. Propterea addidit: Quaſi per ignem. Etenim nobis cōſuetudo dicendi eſt,in igne ſalua eſſe,quæ nō comburuntur,neq; in cinerē conuertuntur. Noli igitur cùm ignē audis,in nihilum redire ardentes arbitrari. Quòd ſi ſalutē tale ſuppliciū appellat,noli admirari. Solet eñ in malè ſignificantibus rebus bonis vti nominib⁹, & in bene malis. Vt exēpli gratia,captiuitatis nomen,malæ ſignificationis nomē videtur, ſed in bona eo Paulus his verbis vtitur, In captiuitatē redigentes omnem intellectū in obſequiū Chriſti. (2.Corin. b.) Contrà,in re mala pręclaro vtitur verbo,Regnauit peccatū. (Roma.5.d) Atqui regni nomē laudabilius eſt. Itidē hoc in loco cū inquit, Saluus erit: nihil aliud q̃ ſupplicij incrementum ſignificat: quaſi dicat,ipſe perpetuo in ſupplicio permanebit. Deīde proſequitur, *Neſcitis quia templum dei eſtis?* Cùm de ſeditioſis in eccleſia ſuperius diſputauerit, iā fornicatorē aggreditur,nondū autem manifeſtè. Indefinitè enim corruptā eius vitam ſignificans, & peccatum à iam dato ei munere †tollit, &] alios ab ipſis iā rebus cōfutat. (†attollēs. Deīde &) Aut enim à futuris rebus,aut à pręteritis,aut à triſtib⁹,aut vtilib⁹ ſemp̱ hoc facit. A futuris quidē, *Dies declarabit, quia in igne reuelabitur.* A præteritis, *Neſcitis quia templum dei eſtis, & ſpiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violauerit,diſperdet illū deus.* Vides quo pacto inuehitur? Sed hactenus vt incertā tangat perſonā,non adeò moleſtia afficit,cùm reprehēſionis metus in omnes diſtribuatur. *Diſperdet illum deus.* Hoc eſt,conſumet. non autem hoc imprecantis eſt,ſed prophetātis. *Templum enim dei ſanctum eſt:* Ergo fornicator profanus. Deinde ne in illū inuehi arbitreris, cum templum dei ſanctum dixiſſet, ſubdidit: *Quod eſtis vos. Nemo ſe ſeducat.* Et hoc ad illū,ac ſi aliquid ſe eſſe exiſtimaret,& in ſapiētia gloriaretur. Et ne videatur ſuperuacaneè iā diu aduerſum illū ſe inuectū, in certamen trahit, & iam ei metum incutiēs, rurſum ad commune crimē ſuum vertit ſermonem, inquiens: *Si quis videtur inter vos ſapiens eſſe, in hoc ſeculo ſtultus fiat, vt ſit ſapiens.* Facit autē hoc iam admodum licēter,vtputa qui ſatis eos exuperauit. Quāuis enim quiſpiā locuples ſit,quanuis generoſus, eſt tamē inter abiectos abiectiſſimus cū à peccato vincit̃. Quēadmodū enim ſi rex quiſpiā barbarorum ſeruus fiat, omniū eſt miſerrim⁹:ſic qui in peccato viuit. Barbarum nanq; peccatum eſt: quod cum animam ſemel captā,ita vt cōtrà perſuaderi neſciat,in ſuis ſordibus demerſerit,ſub tyrannidē redigit. Nihil enim tā pręter rationē eſt,q̃ peccatum: nihil tam ſtultum, nihil tam fatuū,nihil tam vehemens:omnia euertit,cōfundit,perdit. Quocunq; inciderit, viſu iniucūdum eſt, graue,oneroſum. Quòd ſi quis pictor effingeret,non ſanè mihi errare videretur,ſi in hūc modū id pingeret,fœminam quandā in feræ ſimilitudinem,barbaram,ignem efflantem,horrendā, nigram, quales externi poëtę Scyllas effingūt. Innumeris eñ manibus noſtris inſidiat̃ cogitationibus, & inopinātes aggreditur, omnia dilacerat more canum clāculum mordentiū. Vel potius quid vobis pictura opus eſt, cùm liceat eos qui in peccatis viuūt, in apertū adducere? Quē igitur vultis priori loco pingamus? Num cupidum & rapacē hominem?Et quidnam illorum oculis impudētius?Quid peruicacius?Quid cani ſimili⁹? Neque enim tam impudēs canis viſus eſt, quàm hic cùm vndiq; omnia diripit. Quid huius manibus ſceleſtius?Quid huius ore magis temerariū,cùm omnia deuorat neq; ſatiatur?Noli faciem & oculos cōſiderare,quòd hominis ſint. Nō enim †vt] humani oculi aſpiciunt. († ita.) non †aſpiciunt]homines vt homines,non (†aſpiciūt.) cœlū vt cœlū. Non conuertitur ad dominū,ſed omnia pecunias eſſe arbitrat̃. Hominū oculi egenos intueri ſolēt,cùm inopia laborāt, & de his ingemiſcere. Raptores autē cōſpectis pauperib⁹ magis ſęuiūt. Hominū oculi non tanquā ſua aliena conſpicantur, ſed ſua tanquā aliena: neque quæ alienis dātur,deſiderāt,ſed ſua in alienos effundunt. Hi non deſiſtunt niſi omniū auferāt facultates, quippe qui nō humanos,ſed ferinos habent oculos. Hominū oculi nudū ſuum corpus videre nō patiuntur:ſuum nanq; eſt,licet ſecundū perſonam ſit alterius. Hi autem niſi omnia populētur,omnia domum conferant, nunquam ſatiātur. Imò nullo vnquā tempore expleri poſſunt. Quamobrē non ferinas tantùm horum manus quiſpiam dixerit,ſed feris lōgè ſæuiores, immanioreſq;. Vrſi nanq; & lupi cùm ad ſatietatem ederunt, cibo abſtinent:hi autem nunquā ſatiantur. Atqui idcirco nobis manus deus dedit,vt aliis opē ferremus, nō vt inſidiaremur. Quibus ſi ita vſuri eſſemus,ſatius eſſet eas abſcindere,& manibus carere. Tu verò ſi pecudē fera lacerat, ægrè fers: cùm autē in proximū tuū id tu facis,nihil mali te facere arbitraris. Et quānam ratione homo es? Nónne vides q̄ eum humanum appellamus,qui miſericordiæ plen⁹ eſt & humanitatis: quando verò quiſpiā crudeliter aliquid & immaniter operatur, inhumanū eum dicimus? Igitur figurā quidē hominis à miſericordia:feræ autē ab immanitate deſcribimus,dicētes ſemper:Nūquid homo,fera vel canis?ſiquidē homines paupertati ſubueniunt, non eam augent. Horū ora,ferarum ora ſunt, vel potius q̃ ferarum ſæuiora:verba enim proferūt,quę †illorū dentibus graue]dimittunt venenum, & cædem machinātur. (†quàm illorū dētes grauius.) Quòd ſi quiſpiā omnia enumerauerit, tūc verè cōſpicabitur, quo pacto feras ex hominib⁹ qui ſe ei dedūt inhumanitas faciat. Si quis autē eiuſmodi hominum mentem inueſtigaret, nō iam feras dūtaxat,ſed & dęmones appellādos duceret. Quippe q̃ incredibilis pleni ſunt immanitatis,pleni in cōſeruos odij,neq; in illis cœleſtis regni amor eſt,neq; gehennæ metus,nullus hominū pudor,nulla miſericordia,nulla humanitas:ſed impudētia,temeritas,futurorū omnium contēptus,& quę de futuro iudicio dicta ſunt, fabulas arbitrātur, & minas illas riſus ducunt. Talis auari mens. Cū igitur intrinſecus dæmones,extrinſecus ferę, & feris ſęuiores ſint,vbinā,quęſo,tales cōſtituemus?Quòd eñ feris peiores ſint,inde planè conſtat, q̄ feræ natura tales ſunt, hi autem naturalē manſuetudinem habentes, præter naturam in immanitatē ſe vertere conātur. Verùm dæmones qui ſibi in tētationibus cōſentiunt, eos tantùm exuperant.

perāt. Qui verò iugum detrectāt,in eos nihil inſidiarum copia proficit: [hi verò etiā obnixè repugnantes,eos quibus calūnias ſtruūt, ſuperare cōtendunt.] Rurſum dęmō cum hominibus, nō cum eiuſdem generis dęmonibus certat: hic autē conſanguineum & familiarē pro viribus malo afficere conatur, neq; naturæ eum pudet. Noui multos horū verborū gratia in nos odium cōcitaſſe:ego autem nullo in eos odio moueor,ſed & miſereor & defleo,qui ita afficiuntur. Quòd ſi me cędere velint,libēter id pateremur,modò ab eiuſmodi immanitate ceſſarēt. Neq; enim ego ſolus, ſed & propheta nobiſcū huiuſmodi homines ab hominū cōſanguinitate expellit,cùm inquit: Homo cùm in honore eſſet,non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus. (Pſal.48.d.) Fiamus igitur homines aliquando,& in cœlū erigamur,& quā habemus imaginem,ea fruamur,vt futurorū bonorum fiamus participes, gratia & benignitate dñi noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui ſancto, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia decima.

NEmo ſe ſeducat. ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe,in hoc ſeculo ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud deum. Quod iam dixi,cùm ante congruum tempus Paulus in fornicatoris accuſationem delatus ſit,& ſignificanter ipſam breuibus attingēs eius pupugerit conſcientiā: rurſus in exterioris ſapientiæ bellū,& eorum qui in ea gloriabātur,quive eccleſiā ſcinderēt,crimina properat, vt quod reliquū erat adiecto,& principali parte cōfirmata, diligentiori iam & vehementiori impetu in fornicatorē inuehatur. Et prius eminus in eum pugnā cōmiſit: cùm ſuperius inquit,Nemo ſe ſeducat. quod ad illū maximè refertur, & timore delinit. Et cùm de ſtipula locutus eſt,ipſum quoq; præcipuè ſignificat:atq; etiā cùm inquit, Neſcitis quòd templū dei eſtis,& ſpiritus dei habitat in vobis? Duo eñ hac in parte abducere nos à peccatis cōſueuerunt, & cū poſitā peccatis pœnā intelligimus,& cū noſtram reputamus dignitatē. Nam cum fœni & ſtipulę meminit,metū incuſſit: cùm † dignitatis, propriā appellat nobilitatē. Coarguit &]illo quidē verbo ignauiores, hoc autē modeſtiores ad meliorem frugem allicit. (†propriæ nobilitatis dignitatē profert,pudore afficit. Et) Nemo ſe ſeducat:ſi quis videtur inter vos ſapiēs eſſe, in hoc ſeculo ſtultus fiat. Quemadmodū mortuum fieri mundo præcipit,& ipſa mors nullū affert detrimentum,ſed vtilitatē,cùm vitæ cauſa ſit: ſic & ſtultū fieri iubet in hoc ſeculo, ſapientiā inde nobis veram afferens. Stultus autem mundo ille eſt,qui exteriori cōtempta ſapiētia,ſibi perſuadet nihil ei ad fidei ſuſceptionem profuturā. Quemadmodum igitur paupertas ſecundū deum,diuitiarum cauſa eſt, & humilitas altitudinis, & gloriæ, contemptus gloriæ,ſic & ſtultū fieri omnibus ſapientiorē facit. A rebus enim quæ apud cōtraria ſunt,plenitudinē accipit. Et quānā gratia non dixit,abiiciat ſapientiā,ſed fiat ſtultus? vt maiorē in modum exteriorem contemnat eruditionē,neq; enim †æquum]erat dicere,abiicias tuā ſapientiā,& fias ſtultus: († Idem.) præterea nos docet nō eſſe nobis erubeſcendū,ſi rudes fuerimus. Valde nāq; exteriores deridet, quamobrē nomina non formidauit, quoniam rerum virtuti confidit. Quemadmodū igitur crux etſi opprobrio eſſe viſa ſit, innumerorū tamen bonorum cauſam præbuit,& inenarrabilis gloriæ materiam & principium:ſic quæ videbatur ſtultitia eſſe,ſapientiæ nobis cauſa fuit. Siquidem vt ille qui malè aliquid docetur,niſi totum abiiciat,& pręparet animū,& purum reddat,vt in poſterum inſcribi poſſit,nihil p̱fectò ſanū didicerit: Sic in exteriori ſapientia,niſi omnia abiicias,niſi mentē tuā purges, & æquo iure cum idiota teipſum fidei præbeas:nihil ſanè generoſum intelliges. Etenim ſtrabones niſi cōniuentibus oculis aliis ſe credāt, ſed viciato oculorū ſuorum aſpectui ſe cōmiſerint,lōgè magis quàm qui nihil penitus vident,aberrant. Et quónam pacto,inquies,poſſet hæc abiici ſapientia?Si ſua homines nō vtentur ſententia. Deinde cùm tantopere eam abiiciendam iuſſerit,etiā cauſam affert,inquiēs, *Sapientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud deum.* Non enim tantùm nihil confert,ſed impedimento eſt. Oportet igitur vt eam abiiciamus,vtputa quę detrimentum afferat. Vides quanta vehemētia victoriam retulit, cùm oſtendat non ſolùm nobis nulli vtilitati, ſed nocumento eſſe. Neque ſuis ipſe copiis ſibi ſufficit,ſed teſtimoniū item his verbis affert: *Scriptum eſt enim,†comprehendam] ſapientes in aſtutia eorum.* († qui cōprehēdit.) In aſtutia, hoc eſt, ſuis ipſorum armis eos †conuincam.] (Iob.5.c) (†apprehēdit.) Cùm enim ſapientia vſi ſint, ac ſi deo minimè indigeant,per hanc ipſam eos arguit q̄ maximè deo indigent. Et quānā ratione?Quoniā per eam ſtulti facti ſunt, meritò per eam cōuincuntur. Quippe qui minimè ſe deo egere arbitrabantur,in tantam adducti ſunt neceſſitatē, vt piſcatorib⁹ & indoctis inferiores apparuerint, & ipſis iam indiguerint. Idcirco, inquit,in aſtutia eorum cōprehendit eos. Illud igitur quod ſuperius, inquit, perdam ſapientiam, ac ſi nullam afferat vtilitatem: hoc verò, † comprehendam ſapientes in aſtutia eorum, vt oſtēdat dei virtutem,dictum eſt: (†qui comprehēdit.) deinde qua ratione comprehendit, affert alio adducto teſtimonio: *Dominus,*inquit,*nouit cogitationes ſapientum,quoniam vanæ ſunt.* (Pſal.93.b) Verùm cum immenſa ſapientia hæc de illis iudicet,& tales oſtendat:quámnam aliam ſummę eorum ſtultitiæ quæris demonſtrationem? Iudicia nanque hominum ſæpe falluntur: dei autem ſapientia irreprehenſibilis eſt,& nunquam coargui poteſt. Cùm igitur tam illuſtre ſuperni iudicij trophæū conſtituerit,iam aduerſus ſubditos inuehitur. inquit eñ, *Itaque nemo glorietur in hominibus, omnia enim veſtra ſunt.* Rurſum ad priora reuertitur, oſtendēs quòd neque in ſpiritualibus multum ſe iactare debeant, quippe qui nihil per ſe conſecuti ſint. Cùm igitur externa quidem ſapientia damnoſa ſit: ſpiritualia autē à vobis non largiātur,vnde gloriari potes? Et in externa quidem ſapientia nemo ſe ſeducat,inquit, quoniā in damnoſa re ſe iactat. Hoc autē in loco cùm res vtilitatē habeat,nemo glorietur,ait. Et manſuetiori vtitur verbo: *Omnia enim veſtra ſunt,ſiue Paulus,ſiue Apollo, ſiue Cephas,ſiue mundus,ſiue vita,ſiue mors,ſiue præſentia,ſiue futura,omnia veſtra ſunt: vos autem Chriſti,Chriſtus autē dei.* Cū aſperius eos tetigiſſet, rurſum allicit. & ſuperius quidem dixit: dei enim ſumus adiutores,& aliis pluribus verbis eos cōſolatus eſt. (Hic ſup.b) Hoc autē in loco,omnia,inquit, veſtra ſunt: quo verbo magiſtrorū tollit inſolentiam,oſtenditq; non modò nullā illis diſcipulos gratiā,ſed illos diſcipulis debere. Propter hos enim tales facti ſunt,ſed & gratiā acceperunt. verum cum futurū eſſet vt gloriarentur,propterea id primū abſcidit: cùm inquit, vnicuiq; ſicut dominus dedit. (Ibidem.) Et quòd deus incrementum dedit, vt neque illi tanquam ipſi præbuerint,intumeſcerent: neq; contrà ij

audientes

Universidad de Deusto Biblioteca

audiētes, omnia veſtra ſunt,ſuperbia efferrētur.Ete-
nim quāuis propter vos,à deo tamen facta ſunt om-
nia.Tu autem cōſidera,quo pacto ad finē vſque per-
ſeuerauerit ſubiiciēs & nomen ſuū & Petri.Quid au
tē ſignificat,ſiue mors? Quòd quāuis moriātur,pro-
pter vos moriunt,pro ſalute noſtra periclitātes.Vide
contrà qua ratione diſcipulorū tollit inſolentiā,ma-
giſtrorū autem excitat.Ita enim diſputat,tāquam cū
generoſis pueris,qui pædagogos habent,& ad quos
omnis hęreditas peruētura ſit. Poteſt & aliter intelli
gi,ꝙ mors Adæ propter nos fuit, vt cōtinentiores eſ
ſemus, [& mors Chriſti vt ſeruaremur.] *Vos autē Chri-
ſti,Chriſtus autē dei.* Alia ratione nos Chriſti,alia Chri-
ſtus dei eſt,alia mundus noſter.Nos enim Chriſti ſu-
mus, vt opus. Chriſtus autem dei, vt filius dilectiſſi-
mus.Noſter verò mundus,nō vt opus,ſed vt propter
nos factus.Itaq; licet vnū ſit verbū, differt tamē ſen-
tentia.Noſter nanq; mundus eſt,tanquā propter nos
factus : Chriſtus autē dei,tanquam ipſum authorem
habēs,vt à patre ſit.Nos verò Chriſti ſumus,vt ab eo
facti . Quòd ſi illi veſtri ſunt, inquit, quid perperam
perpetimini,vt ab his,& nō à Chriſto & deo cogno-
Cap.iiij. minemini? *Sic nós exiſtimet homo,vt miniſtros Chriſti, &
diſpenſatores myſteriorū dei.* Cum eorū contudiſſet inſo-
lentiā,intuere quo rurſum pacto eos allicit,dicēs: vt
miniſtros Chriſti. Nō igitur prætermiſſo domino, à
ſeruis & miniſtris te appelles.Miniſtros autē,inquit:
quoniā non omnibus ea danda ſunt, ſed indigenti-
bus, & iis quibus diſpenſari oportet. *Hic iam quæritur
inter diſpenſatores,vt fidelis quis inueniatur.* Hoc eſt,ne res
domini ſibi vēdicet, néve tanquā dominus ſibi vſur-
pet,ſed tanquā diſpenſator diſtribuat.Diſpenſatoris
cm̄ eſt,quę ſuę fidei cōmiſſa ſunt,ea fideliter diſpen-
ſare,nō res domini ſuas facere,ſed contrà ſuas domi-
ni. Vnuſquiſq; qui hæc intelligit, qui rationē habet,
qui pecunias poſſidet,tanquā ſibi domini diuitię cre
ditæ ſint,& nō ſuæ, eas apud ſe nō retineat, neq; ſibi
vēdicet,ſed datori deo omnia tribuat. Vis diſpenſa-
Acto.3.b tores fideles intueri? Audi quid dicat Petrus: Quid
admiramini in hoc,aut nos quid intuemini,quaſi no
ſtra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?Et
Ibid. 10.d Cornelio:Et nos,inquit, quemadmodū tu,homines
Mat. 19.d ſumus.Et ad Chriſtum:Ecce nos reliquimus omnia,
& ſecuti ſumus te.Et Paulus cùm dixiſſet omnium ſe
Infr. 15.b maximè laboraſſe,ſubdidit:Non ego,ſed gratia dei,
quæ in me eſt. & alio in loco ad hos ſermonem diri-
Hic infr.b gens: Quid autem habes,inquit, quod nō accepiſti?
Nihil enim habes tuū,non diuitias,non rationē,non
animā ipſam,quippe quę domini eſt.Cùm igitur ne-
ceſſitas tè vocauerit,eā dimitte.Quòd ſi viuendi cu-
piditate iuſſus dimittere cōtradicis,iam fidelis diſpē
ſator non es. Et quónam pacto poteſt quiſpiam vo-
cāti deo reſiſtere?Hoc & ego loquor,& hac ipſa cau
ſa maximè admiror dei benignitatem, ꝙ quæ poteſt
te inuito à te accipere,ea ſpōte tua vult, vt [mercedē
habeas,] exēpli gratia. Poteſt animā velis nolis,abs
te auferre,ſed ſpōte tua vult, vt cū Paulo dicas:quo-
Infr.15.d. tidie morior.Poteſt gloriam tuam tibi, etſi nolis au-
ferre,& humilē te facere vel inuitū,ſed voluntariè te
fieri vult pauperem,vt tibi coronam prępares.Vides
dei benignitatem,vides ſocordiā noſtram?Magnam
adeptus es dignitatē,& eccleſiaſticum accepiſti prin
cipatum.Noli ſuperbia efferri. Nō tuam gloriam a-
deptus es,ſed ea te deus ornauit. Abſtineas igiē tan-
quam aliena,neq; eam vſurpes,neque abutaris in his

A quæ nō decent,neque infleris,neque tui iuris facias,
ſed pauperē teipſum ducas & inglorium. Non enim
ſi purpurā regiam iuſſus es ſeruare,oportet vt abuta-
ris ſtola,eamq; coinquines: ſed multa cum diligētia
ei ſerues,qui tibi cōmiſerit. Dicēdi gratiā accepiſti?
noli te iactare,noli ſuperbia efferri,nō enim tuum eſt
meritū.Noli circa domini tui diuitias perfidus inue-
niri,ſed cōſeruis diſtribue:neq; tanquam in propriis
rebus efferaris,neq; parce,vt diſtribuas. Si filios ha-
bes,dei habes, ſi huius eſſes ſentētię,& in fruēdo gra
tias ageres, & his priuatus nullo dolore torquereris.
Talis erat Iob cū diceret : Dominus dedit, dominus *Iob.1.d*
abſtulit.Omnia nanq; à Chriſto habem⁹,& quòd ſu-
mus,per ipſum ſumus: & vitā, ſpiritū,lucem,aërem,
terram per ipſum habemus. Et ſi quid horū à nobis
abſtulerit,peribimus,corrūpemur,habitatores enim
ſumus,& incolæ.Meum enim & tuum verba tantùm
B inania ſunt,re autē non exiſtunt. licet domum tuam
eſſe dixeris,inaniter loqueris.Siquidē & aër & terra
& materia conditoris eſt, & tu ipſe qui eam effingis:
Item & alia omnia.Quòd ſi vſus tuus eſt,incertus ta-
men eſt,non tantū in morte,ſed ante mortē quoque
ꝓpter rerū inſtabilitatem.Hæc igitur omnia frequē-
ter apud nos ipſos tractantes philoſophemur, & du-
plici maximè ratione lucrabimur.Erimus enim gra-
ti & cū his fruemur,& cū carebimus, neque fluxis &
caducis, & quæ noſtræ non ſunt rebus ſeruiemus.
Quanuis pecunias tibi auferat,ſua aufert:quāuis ho-
norem & gloriam,quanuis corpus,quanuis ipſam a-
nimam,etſi filiū tuum,nō tuum, ſed ſeruum ſuum ti-
bi aufert.Non enim tu eum, ſed ille fecit.Tu autē mi
niſter tantū in productione fuiſti,ipſe omnia opera-
tus eſt. Gratias igitur agamus,quòd dignos nos du-
C xit,qui ei miniſtraremus.Sed quid volebas? Num ea
perpetuò habere?Hoc rurſum†iniqui]eſt,& ignari ꝙ *† ingrati.*
aliena & nō noſtra habemus. Quemadmodū igitur
qui ſponte ſua migrant,ſua ſe non habere ſciunt : ſic
qui†frigent,]regias vſurpant diuitias.Nam ſi nos no *† mæſti ſunt.*
ſtri non ſumus,quo pacto illi noſtri?Duplici nanque
ratione dei ſumus,& creationis, & fidei. Idcirco in-
quit Dauid,Subſtantia mea à te eſt.& Paulus,Quòd *Pſal.38.b*
in eo viuimus,& mouemur,& ſumus. & cùm de fide *Act.17.f*
verba facit,Nō eſtis veſtri,inquit,ſed empti eſtis pre *Infr.6.d.*
cio,omnia enim dei. Quamobrē cùm nos vocat, &
ſuum repetit, nolimus iniquorū ſeruorum more ra-
tionem perturbare, neque quæ dei ſunt vſurpemus.
Anima tua nō eſt tua,quo pacto pecuniæ tuæ erunt?
Quo pacto in nullam vtilitatē,quę tua non ſunt con-
D ſumis?Neſcis quæ nos accuſatio maneat, ꝙ his ma-
lè vſi ſimus? Cùm verò non ſunt noſtra,ſed domini,
in conſeruos ea te erogare oportet. Hoc & diuiti illi
& his qui domino cibum non dederunt,datū eſt cri
mini.Quamobrē noli dicere,ꝙ rem tuam conſumas,
& ex tuo in deliciis viuas.Non ſanè de tuo,ſed de a-
lienis.Alienū autem appello, quoniam tu ita vis.Nā
de⁹ tua eſſe vult, ſi in fratres tuos ea erogaueris. Tūc
enim aliena tua fiunt,ſi in alios cōſumpſeris. Verùm
ſi in teipſum affatim prodegeris, quæ tua ſunt, fient
aliena. Siquidem cùm crudeliter his vſus ſis, cùm
tua eſſe & iure ipſo in tuum duntaxat vſum omnia
conſumenda dicas, aliena ipſa appello. Communia
enim ſunt & tibi & conſeruo:quemadmodum ſol,&
aër,& terra, & alia oīa:& vt corporis miniſterium &
totius corporis eſt, & ſingulorū membrorum, & cū
vnius tantùm eſt membri,etiā propriam operationē
amittit:

amittit. Itidem in pecuniis vſu venit. Et vt manife- A
ſtius,quod dico,oſtendam: cibus corporis membris
communiter diſtributus, ſi in vnum mēbrum vene-
rit,ab illo quoq; alienus fit, cum digeri nequeat, ne-
que præbeat nutrimentum:ſi autem cum aliis cōmu-
nicauerit,& illius & omnium proprius erit:Sic in pe-
cuniis.Si tu ſolus his frueris,etiam tu eas amittes, nō
enim earum fructum accipies:ſi cum aliis poſſederis,
tunc longè magis tuæ erunt, tunc accipies vtilitatē.
Nónne vides,quod manus miniſtrat,os mandit,ven-
ter accipit?Nunquid venter dicit,poſtquam ego ac-
cepi,omnia mihi ſeruare debeo?Noli igitur & tu hoc
de pecuniis dicere. Accipientis nanq; eſt, vt in alios
conferat.Quemadmodū igitur ventris vitio fit,vt ci-
bi in eo deſideant,neq; digerantur in membra,ſiqui-
dem toto corpore corrumpuntur : ſic ſuo ipſorū vi-
tio diuites,quæ habēt,ſibi ſeruant,quod & ſe & alios
perdit.Oculus item totā lucem accipit,nō tamen ob B
hoc in ſuum dūtaxat vſum,ſed totum illuminat cor-
pus: neq; enim natura ſuam lucē in ſe retinet, quate-
nus oculus eſt.Nares præterea odoris ſenſū mouen-
tur,ſed non ſolæ detinent, verū ad cerebrum mittūt,
& ſtomachum in odoris partem admittūt, & totum
ex ſe hominē recreant. Soli pedes ambulant,non ta-
men ſeipſos tantū mouent, ſed & vniuerſum corpus:
Sic & tu quęcūq; habes,noli in tuū vſum recondere,
quoniam totum corrumpis,& te primū. Neq; ſolum
in mēbris videre hoc licet,ſed in artibus.Etenim ſi fa
ber nulli tradere vellet artis ſuæ opera,& ſe ipſum &
reliquas artes euerteret.Itidē coriarius,agricola, pi-
ſtor,& ſinguli qui neceſſarias artes exercēt:ſi nolue-
rint cū aliis artis ſuæ vtilitatē cōmunicare,non alios
tantū,ſed & ſeipſos cū aliis vnà perdūt. Et quid ego C
diuites memoro? Siquidē & pauperes, ſi qua in vos
cupidi & diuites malicia vterētur,maximè vobis no
cerent,& quāprimum vos in paupertatē redigerent,
† ſi non. vel perderent potius,† niſi]indigentibus res ſuas tra-
dere voluiſſent: vt exempli gratia, agricola quæ ma-
nuum ſuarum labore ſibi comparat,nauta quas ex na
uigatione merces cōportauit, miles belli cōmodita-
tes.Quamobrē ſi nihil aliud,hoc ſaltem vobis pudo-
rem incutiat,& illorum imitemini humanitatē. Non
vis cum aliquo tuas cōmunicare diuitias?Igitur neq;
à quoquam quicquā accipias. Quod ſi fieret, omnia
† Vbique enim. euerterentur. † Vtiq; enim locum] & dare & accipe-
re,multorum eſt bonorū principium, in ſeminibus,
in diſciplinis,in artibus.Nam ſi quis ſibi ſoli artē ex-
ercuerit,& ſe & vitā omnem perdet.Et agricola ſi ſe-
mina domi defoſſa reconderit,famē inferet grauiſſi- D
mam:Sic & diues,ſi idem in pecuniis faciet, citius q̄
pauperes interibit, flammam gehēna grauiorē,con-
tra caput ſuum accumulans. Quemadmodum igitur
magiſtri, etſi multos habeant diſcipulos vnicuiq; ar-
tem tradūt:ſic & tu multos tibi beneficio tuo obno-
xios reddito, & omnes dicent, ꝙ huius paupertatem
leuaſti,& illū periculis.Et ille periſſet, niſi diuina gra
tia & tua ope fretus eſſet.Et hunc morbo,illū calum-
nia liberaſti.Peregrinū hoſpitio accepiſti, alium nu-
dū veſtiſti.Innumeris diuitiis & theſauris hæc verba
meliora ſunt,quæ lōgè magis,q̄ veſtes,q̄ equi,quàm
mācipia omnes in ſe conuertunt.Illa quidem & gra-
uem ſe videri faciunt,& tanquam communem inimi
cum odio haberi. Hæc autem & commnem patrem
& beneficum prædicant. Et quod omnium maximū
eſt,dilectio dei quocunq; locorum te propter opera

A tua ſequitur.Dicat igitur ille,meam filiam nuptui tra
didit,alius filium meū virum euadere fecit, alius ve-
rò calamitate me,alius periculis liberauit. Hæc autē
aureis coronis præſtantiora ſunt verba, longè ſatius
eſt hos propriæ benignitatis in ciuitate pręcones ha
bere,q̄ innumeros qui te pręcedant ſatellites. Hæ vo
ces præconū principes,præcedētiū vocibus ſuauio-
res ſunt & dulciores,cū ſcilicet & ſaluator,& benefi-
cus,& patronus,quæ dei nomina ſunt, appellaris, nō
cupidus,non ſuperbus,non † inſanabilis,]& puſilli a- *† inſatiabilis.*
nimi.Nolimus,quęſo,vllam harum appellationū de-
ſiderare,ſed contrà.Nā ſi in hac vita hæc verba adeò
clarum hominem reddunt & conſpicuum,cū in cœ-
lo ſcribentur, & deus ea in venturum diem prędicet,
intelligas velim,quanta frueris gloria,cum regno cœ
lorum dignus iudicaberis:quod vtinam omnes con-
ſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu
B Chriſti, cum quo patri gloria, ſimul & ſancto beni-
gnóque ſpiritui in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia vndecima.

M*ibi autē pro minimo eſt,vt à vobis iudicer,aut ab hu
mano die.Sed neq; meipſum iudico. Nihil enim mihi
ipſi cōſcius ſum,ſed non in hoc iuſtificatus ſum.* Cū
cæteris malis neſcio qua ratione & curioſitatis & † *† nimiæ.*
minimę] inueſtigationis morbus naturam hominum
aggreſſurus eſt. Quod & Chriſtus his verbis prohi-
buit:Nolite iudicare,& nō iudicabimini. Quod vo- *Matt.7.a*
luptatē quidē nullā habet,quēadmodū reliqua pec-
cata,ſed pœnā tantū atq; ſuppliciū. Etenim cum vi-
tiorum ipſi pleni † ſint,& trabes in oculis †ferāt,pro- *† ſimus.*
ximi peccatorū nihil à feſtuca differentiū diligentes *† feram⁹.*
ſumus inueſtigatores. Quod Corinthi tunc cōtinge- *† imperitiam.*
C bat.Pios nanq; viros,& deo dilectos ꝓpter †ſtultitiā
vituperabāt,eiiciebántq;.Qui autem innumeris erāt
vitiis obnoxij, hos propter facundiā comprobabāt.
Pręterea tanquā iudices aſſidentes,huiuſmodi teme-
rè ferebāt ſententiam.Ille dignus eſt,hic illo melior,
hoc ille inferior,hic illo pręſtātior:& peccatorū ſuo-
rum dolore abiecto aliorum facti ſunt iudices:& hac
cauſa graues diſſeminabant diſcordias. Paulus igitur
hunc morbū tollens,eos prudenter corripit, & vide
quo pacto. Cum enim dixiſſet: *Hoc iam quæritur inter
diſpenſatores,vt fidelis quis inueniatur:* Videtur eis & iudi-
candi & inquirendi ſingulorum vitam dediſſe mate-
riā,quod ſeditionis cauſa erat:ne id paterētur,ab hac
eos contentione abducit,dicens: *Mihi autē pro minimo
eſt,vt à vobis iudicer.* rurſum in propria locutus perſo-
na.Quid autē ſignificat,mihi autem pro minimo eſt,
D vt à vobis iudicer,[aut ab humano die?indignum,in-
quit,iudico vt ego à vobis iudicer.] Et quid,à vobis,
dico:verum,& à quocunq; alio?Nemo tamen Paulū
vt †ſtultum]reprehendat, ꝙ neminem dignum dicit, *† arroganti] ſic frequenter confundit ſtultitiam & arrogantiam.*
qui de ſe ferat ſententiam.Primum enim nō propter
ſe hoc dicit,ſed alios ab illorum odio vult abducere.
Præterea neq; Corinthios tantū, ſed ſeipſum quoq;
hoc priuat iudicio, quod cognitione ſua maius eſſe
atteſtatur.Subdidit enim: *Sed neque meipſum iudico.* Ad
hęc cauſam inquiri oportet,cur hęc dicta ſint.Nouit
Paulus nonnunquā etiam magnificè loqui, hoc autē
nō eſt ſuperbiæ neq; ſtultitiæ,ſed optimę diſpēſatio-
nis.Nā hoc in loco non ſuperbia elatus,ſed alios co-
ërcēs,ita locutus eſt.Addo etiam ꝙ meritum hono-
rem ſanctis tribuere feſtinat.Quòd enim ipſe humil-
limus ſit,audi quid dicat de hoc inimicorum ſuorū
teſtimonio in medium adducto, Præſentia autē cor- *2.Co.10.c*

Universidad de Deusto
Biblioteca

poris infirma, & sermo contẽptibilis: & rursum, No- A
1.Cor.15.a. uissimè autem omnium tanquã abortiuo visus est mihi. Veruntamen considera, quomodo humilis hic, quum tẽpus expeteret, discipulorum mentes extulit. Neq; superbiã docet, sed generosam erudit elationẽ. Ibid.6.a Eoſdẽ nãq; allocutus, inquit, Et si in vobis iudicatur mũdus, idigni estis qui de minimis iudicetis? Quemadmodũ enim à superbia longe abesse Christianum oportet, sic & ab adulatione, & degeneri elatione animi. Neq; enim si quis diceret, nihil se arbitrari esse pecunias, sed præsentia oĩa & vmbrã & somnia & puerorum ludos, superbiæ ei ascriberemus. Nã & Salomonẽ hac ratione superbiæ accusaremus. Qui de his
Eccles.1.a huiusmodi verbis philosophatur: Vanitas vanitatũ, & omnia vanitas. Sed absit, vt superbiæ nomine phi-
†arrogantia. losophiã appellemus. Nõ enim †stultitia] est hæc cõtẽnere, sed magnanimitas. Atqui & reges, & princi- B
pes, & potentes ea sibi arrogare videmus: sed pauper philosophatus sępenumero cõtẽnit, nec ꝓpterea superbum, sed magnanimũ dicemus: quemadmodum neq; eum, qui vehemẽtius his inuigilat, humilem aut modestũ, sed imbecillum, pusilli animi, illiberalẽ. Etenim si quis filius res patri necessarias contẽneret, seruilia verò curaret, nõ vt humilem laudaremus, sed vt degenerem & seruilẽ reprehenderemus. Verum eum laudibus prosequeremur, si hoc contẽneret, illius au-
†arrogantiæ. tem diligentem haberet rationem. † Stultitiæ] nanq; est, vt se quispiã conseruis meliorem existimet: ꝙ autem sententiam fert quemadmodũ res iubet, non superbiæ est, sed philosophiæ. Idcirco Paulus non vt se laudet, sed cæteros qui in humiles viros inuehuntur, cohibeat, & modestiã persuadeat, inquit: *Mihi autẽ pro minimo sit, Vt à Vobis iudicer, aut ab humano die.* Intueris C
quo pacto illorũ quoq; curã suscepit? Qui enim audit, ꝙ omnes cõmuniter despicit, & à nullo se censet iudicandũ: iam non amplius ægrè feret, ac si solus ipse contemnatur. Nam si vt à vobis iudicer, duntaxat dixisset, nimis eos fortasse tanquã contemptos offendisset, sed adiectione illa, aut abhumano die, remediũ plagæ attulit, cũ alios se ostenderet contemnere: verum & hoc rursum curat, cum inquit: *Sed neque meip-*
†arrogantiæ. *sum iudico.* Ecce quomodo non est †stultitię] quod dixit. Neq; enim se sufficere inquit ad huiusmodi inue
†Hic autẽ non ait se iustificatum esse. stigationem. Deinde quum hoc quoq; nimium elati animi verbum videretur, his verbis corrigit: *Sed non in hoc iustificatus sum.* Quid igitur, nõ oportet vt homi-
Nos igitur qui innumeris vulneribus cõscientiam confectam habemus, ac nullius boni nobis sumus cõscij, sed prorsus contra: quidnã sumus dicturi? Et quid tandem, si nullius sit sibi cõscia, nõ iustificatus est? Rom.14.b
nes & se & peccatores iudicent? Sanè quidẽ. Et maiorem profecto in modum quum peccamus. Verum D
Paulus nihil peccarat. *Nihil enim,* inquit, *mihi conscius sum.* Quódnam igitur iudicandum erat peccatum, quum nihil sibi conscius esset? †Non hi se iustificatos esse dicunt, qui innumeris vlceribus conscientiã confectã habent, & qui nullius sibi boni conscij sunt. Sed contrà. Et quid tandem, si nihil sibi conscij sunt, non iudicantur? Quid igitur dicemus?] Quòd accidit hominem in quibusdam peccare, quę peccata esse ignorat: hinc cõsidera, quanta sit futuri iudicij diligentia. Non igitur quasi irreprehensibilem se arbitratus est, sicq; indignum esse, qui ab illis iudicetur inquit, sed eorũ os obstruit, qui sine ratione hoc faciũt. Alio tamẽ in loco neq; in manifestis peccatis eis permittit, vt iudicent, quum tempus id exigat. Quid enim iudicas fratrem tuum, inquit, aut quid cõtemnis fratrem tuũ? non enim id tibi præcipitur homo, vt de aliis iudicium feras, sed rem tuã examines. Quid igitur domini institutũ euertis? Illius iudicia sunt, non tua. Idcirco subdidit: *Itaque, nolite ante tẽpus iudicare, quousque veniat dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarũ, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à deo.* Quid igitur, nónne & magistros hoc facere oportet? Oportet quidẽ, verũ in manifestis criminibus & confessis, & hoc si tẽporis commoditas expostulabit. Et hoc ipsum vt doleamus, nõ vt inuehamur, quẽadmodũ illi tunc ob inanẽ gloriã & †stultitiã] faciebãt. Et- †arrogantiam.
eñ hoc in loco nõ de manifestis criminib⁹ locut⁹ est, sed de prælatione & vitæ inuicẽ cõparationib⁹: hæc ipse sol⁹ nouit certa ratione iudicare, qui occulta nostra iudicaturus est, quęve maiori, & quæ minori supplicio & honore digna sunt. Nos autẽ secundũ faciẽ iudicamus. Quòd si in quib⁹ ipse peccaui, inquit, nihil certo mihi conscius sum: quo pacto dignus fuero qui de aliis ferã sententiã? Qua autem ratione si res meas non satis exploratas habeo, aliena potero diiudicare? Quòd si Paulo hæc cõtingebãt, lõgè magis & nobis. Eteñ ita loquebatur, nõ vt seipsum irreprehẽsibilẽ diceret. Sed si quispiã apud eos sueniretur, qui nihil peccasset, neq; hũc dignũ fore, qui cæterorum vitã examinaret, ostẽderet, quódq; si hunc nihil sibi cõscriũ reũ esse inquit, multo magis qui multorũ sibi conscij sunt. Sic igitur silẽtio his impositio, qui huiusmodi faciũt iudicia, in fornicatorem iã toto impetu ferri desiderat. Et quemadmodũ tẽpestate aduentãte nubes quædã caliginosæ occurrũt, inde quum tonitruũ fragore cœlum vna nubes operit, tunc repẽte in terrã pluuia diffluit: Sic Paulus quum posset multa cũ indignatione in fornicatorẽ ferri, non tamen fecit: sed horrendis verbis primũ hominis fastum contundit, quum duplex †inde peccatũ oriatur,] fornica- †esset peccatũ quod admissum erat.
tio scilicet, & quod fornicatione grauius est, cõmissorum indolentia. Non enim ita simpliciter peccator deflendus est, vt peccator quem nõ pœnitet. Et lugeã 2.Cor.12.g.
multos, inquit, ex his qui antea peccauerunt, & non egerunt pœnitentiã de immundicia & fornicatione, & impudicitia, quã gesserũt. quippe qui postquã peccauerit, pœnitentiã agit, non lachrymis, sed laude dignus est: in beatorũ chorũ translatus, profitere tu primus peccata tua vt iustificeris. Quia autẽ post peccatũ in eo impudẽs perseuerat, nõ tam in cadẽdo miser est, ꝙ in iacendo post casum. Quòd si impœnitẽtia in peccatis grauis est: certè in peccatis gloriari, quánã pœna dignũ est? Nã si ille, qui in bonis operibus gloriatur, immundus est: quam veniam cõsequetur, qui hoc in peccatis faciet? Quũ igitur talis sit fornicator, & animo tam temerario, tam intractabili in peccato, necessariò eius cõtundit insolentiam: neq; simpliciter primũ ponit peccatũ, vt non in impudentia perstet, tanquã ante alios accusatus: neq; posterius, vt nõ superuacaneã suam putaret accusationẽ. Sed primũ multũ ei metum incutit, ex fiducia in cæteros, tũc ad ipsum venit, in aliorum reprehensione eius deiiciens †stultitiã.] Hæc enim ipsa verba, Nihil mihi conscius †arrogantiam.
sum, & qui iudicat me dominus est, qui illuminabit abscondita tenebrarũ, & manifestabit consilia cordium: non temerè & illũ, & qui illum quidem cõfirmant, sanctos autẽ aspernãtur, tangunt. Quid enim, inquit, si extrinsecus boni vidẽtur quidam, & admirabiles? Nõ enim exteriorum iudex ille duntaxat est, sed & abscondita palàm facit. Duabus igitur rationibus, vel tribus potius incertum est nostrum iudiciũ. Prima quidem, ꝙ etsi nihil nobis ipsis conscij simus, eius

eius tamẽ indigem⁹, qui peccata nostra certa ratione A
corrigat. Altera, ꝙ multa opera nostra nos latẽt. Tertia præterea, ꝙ multa aliorũ opera nobis bona vidẽtur, quę nõ recta fiunt sententia. Quid igitur dicitis, ꝙ
†nihil ab illo peccatũ est, neque ab illo, & hic illo est melior? †neq; ab illo peccator, neq; hic illo melior?] Hoc eñ ostendi nõ potest neq; de illo, qui nihil sibi conscius est: sed qui abscõdita iudicat, ille certo iudicat. Ecce igitur, Neq; ego aliquid mihi cõscius sum, sed neque sic iustificatus sum, hoc est, nõ sum propterea liber à crimine, quin redditurus sim rationẽ. Nõ enim dicit, ꝙ iustis adnumeratus sum, sed ꝙ non sum mundus à
Rom.6.b. peccatis. Etenim alio in loco inquit: Qui autẽ moritur, iustificatus est peccato, hoc est, liberatus. Multa quoq; facimus bona, nõ tamẽ recta sentẽtia. Et multos laudamus, non eorũ laudis gratia, sed vt alios per illos mordeam⁹. Et quod facimus bonũ est: laudatur
†qui. enim † quod] rectè operatur. mens autem corrupta à B
satanæ sit sententia, siquidẽ non vt congratuletur fratri, sed vt aliũ lędat, hoc sæpenumero quispiam facit. Contrà peccauit quis grauiter. Alter vt eũ decipiat, nihil cõmisisse ait, & consolatur peccantẽ ad naturæ communitatẽ refugiẽs, neq; ꝙ illi ignoscere velit, sed vt pigriorẽ faciat. Rursum castigat interdum, non reprehendendi gratia, sed vt diffamet & vituperet proximi peccatũ. Hæc autẽ consilia ab hominibus ignorantur. Qui verò corda hominũ perscrutatur, ipse nouit, & omnia profert in mediũ. Quamobrem inquit: *Qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Quũ igitur etsi nobis cõscij nihil sumus, non possumus tamẽ à criminib⁹ mũdi esse, & in quibus bonum aliquid, nõ tamẽ recta sententia facimus, pœnæ sumus obnoxij, intelligas velim quantũ homines in iudicãdo decipiuntur. Hæc enim omnia homi C
nibus quidem impossibilia sunt, soli autem insomni oculo possibilia: & licet homines, illũ tamen nunquã decipiemus. Noli igitur dicere, in tenebris sum, parietibus claudor, quis me videt? Qui enim omnia nostra corda effinxit, ipse omnia nouit. Quoniam tenebræ apud eum nihil obscurius reddunt. Rectè autem
Psalm.23.c inquit peccator: Tenebræ circũdãt me & parietes: nisi enim in tenebris animus esset, nõ sanè dei timore abiecto, tanta duceretur licentia. Nã nisi prius rationalis pars caligaret, non tam licenter peccata in nos impetum facere potuissent. Quamobrẽ ne dicas, nemo me videt: est nanq; qui ad animã vsq; & spiritũ, articulos & medullas penetrat. Te autẽ ipsum nõ vides, neq; potes nebulas expellere: sed ráquã muro vndiq; circũdaris, & sic nequis cœlũ suspicere. Quódnã vis pri⁹ peccatũ reputem⁹, & tale id esse inueniemus. Nã D
quemadmodũ latrones, & parietũ perfossores, quum quid pretiosum rapere volũt, extincto lumine id aggrediũtur: sic in peccatoribus corrupta ratio. Etenim in nobis rationis lumẽ est semper ardẽs. Quòd si spiritus iniquitatis vehemẽtiori impetu aggressus extinxerit, quãprimũ animã obscurauit, expugnauitq;, & quicquid in ea conditũ est, cõpilat. Quippe quæ quũ à libidinis cupiditate capta est, sicut nebula & caligine corporei oculi: sic ab illo mẽtis prouidẽtia præoccupata, nihil intueri potest vlterius, nõ præcipitium, nõ gehẽnã, nõ formidinẽ, sed insidiis illius obnoxia, facilè à peccato expugnatur. Et tanquam paries sine ostio oculis obiectus, nõ sinit iustitiæ radiũ mẽtes nostras illustrare, quũ absurdæ cupiditatis cogitationes vndiq; eas obscurent, & fornicaria ei mulier mentis oculis obiiciatur, & animo insideat, atq; appareat. Et quẽadmodũ cæci licèt in ipso meridie, sub dio versentur, nullã tamen lucem accipiunt, quũ clausos habeant oculos: itidem & hi quanuis innumera vndiq; dogmata eorum insonẽt auribus, animo hoc affectu præoccupato, his omnibus rationibus obstruunt auditum. Quod qui experti sunt probè intelligunt. Sed absit, vt experiẽtia hęc nobis cognita sint. Neq; istud tantũ peccatum hoc facit, sed omnis absurdus amor. Trãsferamus si videtur, à fornicaria muliere ad pecunias, & cõsideremus in his quoq; densas & frequẽtes tenebras. Illic enim vtputa quũ vna sit amata, & in vno loco, nõ tã vehemens affectus est: In pecuniis autẽ quum vbiq; appareant, in aurificina, in numulariorum mensis, in diuitum domibus, vehemẽter earum amor adspirat. Quum enim pueros in foro auratos equos agitantes, homines preciosis indutos vestibus quis videat, qui cupiditatis morbo tenetur, multis tenebris circũfunditur. Et quid opus est domos & aurificinas memorare? Ego eñ huiusce modi homines arbitror, etiã siue scriptas, siue pictas diuitias videãt, distrahi, exasperari, furere. Itaq; vndiq; eos tenebræ cõprehẽdunt. Quãuis enim regiã intueantur imaginem, non admirantur lapidũ pulchritudinẽ, non aurum, non purpureũ vestitũ, sed cõsumuntur. Et quẽadmodum vehemẽs ille amator si amicæ suæ effigiẽ cõspicetur, licèt anima careat, eius tamen amore torquetur: itidẽ hic si inanimẽ videat pecuniarum imaginem, ea maiorẽ in modũ afficitur, vtputa vehemẽtiori correptus morbo, & iã oportet, vt aut domi maneat, aut egressus in forũ innumeris percussus plagis domũ repetat. Multa enim ei⁹ oculos torquẽt. Et vt ille nihil præter mulierẽ aspicit: sic & iste pauperibus quidẽ & cæteris omissis, ne remedium aliquod accipiat, ad diuites oculos conuertit, quorũ aspectu multo & vehementi igne animũ suum exurit. Ignis nanq; est, qui misere in se decidentẽ consumit. Quòd si neque gehenna, neq; supplicium timeretur: ipsa tamen, quæ semper eius animo insident, supplicium essent; perpetua scilicet anxietas, & morb⁹ qui nullo vnquã fine cõprehenditur. Et profecto hæc sola satis essent ad persuadẽdum, vt hunc morbum effugiamus. Verum nihil stultitia peius, quæ facit, vt rebus anxiis & nullum lucrum ferentibus inhæreamus. Quamobrẽ vos hortor, vt hunc primum abscindatis morbum. Quemadmodum enim febris in ipsis principiis non nimia siti ęgrotos torquet, aucta autem eius flamma, intolerabili iam siti cõficit, & quanuis ad satietatem vinum quis præbeat, nõ extinguitur tamẽ, sed incenditur vehementius: sic & in hoc affectu vsu venit. Nã si à principio nostram aggressum animam non propulsabimus, non clauserimus ostia, iam aditu patefacto, insanabili morbo, qui eũ admiserint, conficiuntur. Siquidem & mala & bona quàm diutius in nobis immorantur, vehementiora fiunt, quod in cęteris rebus omnibus euenire quiuis viderit. Etenim plãta nuper insita facilius euellitur, diuturniore autem mora profundius actis radicibus, multo labore opus est vt euellatur. Et ædificium nuper cõpactum facilè, tempore autẽ consolidatũ difficilè diruitur. Et fera quæ diutius alicubi moram traxerit, egrè † capitur.][Igitur †pellitur
qui nondum vitiis se subdiderũt, his ego ne capiantur suadeo, facilius nanque casum cauere possumus, quàm post casum resurgere. Illis autẽ qui sub peccato cõprehensi sunt, & ceciderunt, si medico, hoc est, rationi se subiicere velint, multã salutis spem dei be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nignitate pollicemur. Nã si eos qui hoc morbo affecti, & consternati tandẽ se eius vinculis dissoluerunt, †considerarent. Luc. 19. a. homines †scirent,] bonam spem ad se eo liberandum cõciperent. Quis igitur in hunc morbum incidit, qui facilè sit in valetudinẽ restitutus? Zachæus ille. Quid enim publicano pecuniarũ cupidius esse possit? Verũ repẽtè factus est philosophus, & omnem cupiditatis ignem extinxit. Itidẽ & Matthæus. Siquidẽ & hic publicanus erat, & in rapinis semper vixerat, sed & hic quãprimum eum exuit morbũ, & sitim extinxit, & ad spiritualia opera cõuersus est. Hos igitur & huiusmodi alios considerãs noli desperare. Nã si volueris, poteris mox emergere. Et si vis, secũdum medicorũ legem, quæ tibi faciẽda sunt, diligẽter ostendemus. Oportet igitur primum ne diffidamus, néve nostrã desperemus salutẽ, deinde non modo rectè operãtium exẽpla, sed eorum etiã qui in talibus perstiterunt affectibus, inspiciamus. Quẽadmodum enim Zachæũ & Matthæum, sic & Iudã considerare oportet, & Giezi, & Achar, & Achab, & Ananiã, & Sapphirã: vt per illos quidẽ desperationẽ abiiciamus, per hos autẽ abscindamus desidiã, néve supina fiat anima nostra ad admonitiones, & nosipsos erudiamus, vt idẽ quod ad Act. 2. f. Petrũ Iudæi accedẽtes, dicamus. Quid oportet facere vt salui simus: & audiãt, quę facere oporteat. Quid igitur? Intelligere rerũ miseriã, & quomodo fugitiuus seruꝰ & perfidus diuitiæ sunt, & innumeris implicant malis quos assequũtur, & huiusmodi frequenter verba decãtemus. Et vt medici ęgrotos frigidã petẽtes consolantur, & se daturos dicunt, sed fontẽ causantur & vas, & tẽpus, & multa huiusmodi: nam si repentè negarẽt, eos in insaniã verterẽt: Sic & nos erga pecuniarũ amatores faciamus: & quum dicunt, diuites esse volumus, nolimus quãprimum dicere malũ esse pecunias, sed assentiamur, dicamúsque q̃ & nos quoq; id volumus, sed in debito tẽpore, sed diuitias veras, quæ immortalẽ habent voluptatẽ, quæ tibi & non aliis conferunt, sæpenumero autẽ & inimicis. Et philosophicos sermones in mediũ adducamꝰ, dicamúsq; q̃ nõ prohibemus ditescere, sed malè ditescere. Licitum enim est vt diuites fiamus, verũ sine cupiditate, sine rapina, sine vi, ne ab omnibus nobis maledici audiamus, & his eos placemus sermonibꝰ, nõdum de gehẽna mẽtione facta. Nondũ enim patitur huiusmodi verba, qui hoc morbo afficitur. Quamobrem à rebus præsentibus omnia eius verba faciamus, dicamúsq;: Quid vis? à cupiditate ditescere, vt cęteris quidẽ aurũ argentũq; congeratur: tibi autẽ execrationes, accusationes ĩnumeras cõpares? Et cui auferD tur, necessarij cibi egestate torqueatur, lugeat, & innumeros tibi accusatores cõparet, & nocte aduẽtante forũ circũeat, & in angiportis oẽs adeat destitutꝰ, & neq; noctu sibi confidat? Quo enim pacto ventris morsu agitatus dormiet? Insomnis, fame obsessus, gelu & pluuia sæpe confectus. Tu verò ex balneo lotus mollibꝰ in vestimẽtis lasciuiẽs reuerteris, & lætus adparatã & preciosam cœnã festinas. Ille autẽ vbiq; per forũ gelu & fame frequenter incitatus, incuruus obambulat, & porrectis manibus, neq; sibi cõfidens vix diuitẽ & delicatũ pro necessario victu rogat, & nonnunquã cõtumeliis affectus discedit. Quũ igitur domũ reuerteris, quũ in lecto procumbis, quum domus claris splendet luminibus, quũ mensa sumptuosè apparata est, tũc miseri illius & infœlicis recordare cũ canibꝰ vitã agẽtis in angiportis, tenebris, luto. Atqui A quũ sæpe inde discedat, non domũ, non vxorem, nõ lectũ petit, sed in fœni cubile more canũ tota nocte latrantium videmus. Tu verò si paruã à tecto guttam decidentẽ videas, totã euertis domum, seruos aduocas, & omnia moues. Ille autẽ in pannis, fœno, & luto iacens, frigore absumitur. Quẽnã fera has non desleret miserias? Quis adeò crudelis, adeò inhumanꝰ, qui his nõ miteſceret? Verum quidam in tantã venerunt immanitatẽ, vt dicãt merito eos id perpeti. Decet eũ misereri, lachrymari, & partiri calamitates. Qui autẽ crudeliter & inhumanè illos accusant, eos ego libenter interrogarem, quãnã ratione merito id patiãtur, dic quæso? Nã quid? victum sibi quærũt, ne fame absumãtur. Nõ, inquit, sed quoniã desides sunt. Tu autem nunquid in desidia, & deliciis viuis? Quid verò? Nónne sæpenumero omni desidia grauius operaris? Quum rapis, quũ vim infers, quum cupidus es, longè B melиꝰ & tu ita ociosus esses: hæc nãq; desidia, q̃ cupiditas melior est. Nũc autẽ & alienæ insultas calamitati, neq; solũ desidiosus es, neq; desidia grauius operaris, sed miseros quoq; accusas. Narremꝰ autẽ eis alienas calamitates, orbitates immaturas, hos carcere incluſos, illos iudiciis discerptos, alios vitę suæ timẽtes, insperatas vxorũ mortes, repẽtinas diuitiarũ mutationes, & timore hoc ipsorũ mẽtes demulcebimus. In aliorum autẽ narrationibus suadebimus eis, vt eadem sibi timeant. Quum enim audient, q̃ huius cupidi & raptoris filius, illius vxor, qui multã vim intulerit, post cõiugis sui mortẽ innumeras passa est calamitates, his qui iniuria ab illo mortuo affecti sunt, & vxori, & filiis insultãtibus, in eius domum cõmuni bello indicto: licèt quis omnium impudẽtissimus sit, C quũ eadẽ pati expectet, & suis timeat, nequando idẽ patiãtur, modestior erit, neq; dubitamus quin corrigatur. Multarum autẽ huiusmodi narrationum vita nostra plena est. Verũ hæc non vt admonitores, neq; vt cõsultores dicamus, ne grauius oratio nostra accipiatur: sed vt inter loquendum ex alia in aliã incidamus disputationẽ, & frequẽter eos in huiusmodi trahamus sermonẽ, neq; aliud in buccam nostram venire permittamus, q̃ quo pacto splendida illius domus & cõspicua corruit, quo pacto ita deserta est, vt in aliorum manus omnes eius venerint facultates, quot singulis diebus iudicia pro huius substãtia constituta sint, quot perturbationes, quot illius serui, hi quidem mendicãtes, illi autẽ carcere intrusi obierint. Et hæc omnia tanquã mortuũ miserati, & præsentia aspernãtes referamus, vt & formidine, & misericordia immanes animos molliamus. Et quũ coërcitos his sermonibus viderimus, tunc iã gehennæ meminisse poterimus, nõ vt hos terreamꝰ, sed misereamur cæteros, dicamusq;: Quid opus est præsentia memorare? neque enim hactenus cõsistũt res nostrę, sed grauius supplicĩũ huiusce modi homines torq̃bit, igneus scilicet fluuius, vermis venenosus, tenebræ perpetuæ, immortales cruciatus. Quòd si eꝺs verbis mouerimus, etiã nos ipsos & illos corrigemus, & mox ægritudine liberabimus, & in die illa laudatorem nobis cõparabimus deũ. Quemadmodũ Paulus inquit, *Et tunc laus vnicuique erit à deo*. Nã laus quæ aliquãdo ab hominibꝰ venit, à recta sentẽtia sæpenumero nõ proficiscitur: quę autem à deo est, & manet perpetuo, & palàm effulget. Quũ autẽ, qui omnia videt priusquam fiãt, qui nullo affectu tangitur, laudarit quempiam: tũc virtutis illius probatio nullã habet dubitationem. Quæ quum

quum intelligamus, operemur, vt à deo laudẽ & maxima bona consequamur, quorum vtinã fiamus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & sancto benignóq; spiritui in secula seculorum, Amen.

Homilia duodecima.

Hæc autẽ fratres transfiguraui in me & Apollo propter vos, vt in nobis discatis, ne suprà quàm scriptum est, sapiatis. Quoad grauibus ei verbis fuit opus, sub persona latuit. Sed tanquã ipse esset auditor, ita locutus est, vt accusatarũ personarum dignitatem accusantibus obiectam, ob crimina irasci nõ sineret: verũ quum dimitti iam oporteret, detecta persona, quæ sub Pauli & Apollinis appellatione latebant, palàm fecit. Idcirco inquit: *Hæc autem fratres transfiguraui in me & Apollo propter vos.* Et quẽadmodum in morbo laborãtibus, quum ęgrotus puer calcitrãdo oblatos à medicis cibos recusat, patre vel pædagogo adB uocato, acceptos à medico cibos illi dari iubẽt, vt illorũ metu & accipiat & acquiescat: Itidẽ Paulus quũ p aliis accusaturus sit, partim vt iniuria affectis, partí vt maiorẽ in modum honoratis, ipsas quidẽ non posuit personas, sed in suã & Apollinis appellationẽ locutus est, vt hos reueriti medicinã acciperẽt. Qua accepta, iam aperit, quorũ gratia hæc locutus sit. Nec simulatio hæc fuit, sed ædificatio. Nã si apertè dixis-
†vos autem. set, †nos] sanctos & admirabiles viros iudicatis, saltẽ id ægrè tulissent & resiliissent. Nũc verò quũ dixerit:
Supr. 3. b Mihi autẽ pro minimo est, vt à vobis iudicer. & rursum, Quis igitur est Paulus? Quis verò Apollo? Tolerabilem suã reddit orationem. Quare prosecutus est: *Hæc trãsfiguraui in me & Apollo propter vos, vt in nobis discatis, ne suprà quàm scriptũ est, sapiatis.* Quibus ostẽdit, q̃ si C in illos verba fecisset, non accepissent quæ accipere eos oportuerat, neque correctione essent admoniti, quum eius verba iniquo animo tulerint. Nunc verò Paulum reueriti, facilè reprehensionem pertulerunt. Sed quid significat, *Ne suprà quàm scriptum est, sapiatis?*
Matth. 7. a. & Luc. 6. f. Scriptum est, Quid autem vides festucã in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? &, Nolite
Matt. 7. a iudicare, vt non iudicemini. Nam si vnum sumus, & deuincti inuicem, contra inuicẽ insurgere non oportet † humilis enim seipsum exaltabit, inquit. &, quicũ
†qui enim seipsum humiliauerit, exaltabitur. Luc. 18. c Matt. 20. d. que voluerit inter vos maior fieri, sit omnium minister. hæc scripta sunt, *Ne vnus aduersus alium insletur pro alio.* Rursum omissis magistris, discipulos arguit. Illi enim hos superbĩa efferebant. Præterea & principes non facilè huiusmodi orationem susceperissent, eò q̃ D exteriorem desiderabant gloriam: erãt enim affectu cæci. Ipsi autem, qui gloria non fruebantur, sed alios laudibus prosequebantur, facilius ferre poterant admonitionem, & melius q̃ principes morbum propulsare. Ergo hoc tumoris est, vt quispiã pro alio superbiat, quãuis in suis ipse rebus eo affectu non tãgatur. Quẽadmodum enim qui in alienis diuitiis intumescit, stultè facit: sic qui in alterius gloria. Et rectè quidem inflationem appellauit. Quum enim membrum aliquod insurgit, nihil aliud est, q̃ inflatio & morbus. Neq; aliter aliud membrum excederet, nisi inflatione: Sic igitur in corpore ecclesiæ qui tumidus & inflatus est, ipse ęgrotus sit oportet. Inflatur enim supra cõmunẽ modũ: Sic & in corpore vsu venit, quũ alienus quis, & malus humor abundat, & cibus, quo non sumus assueti. Sic oritur superbia, quũ alienæ nos cogitationes egrediuntur: & vide q̃ propriè locutus sit,

A *Ne insletur.* Inflatio enim tumorem habet spiritus corrupti humoris plenum: hoc autẽ dicit, non vt medicinam tollat, † sed vt malo medeatur.] Vis curare ali- †sed curã, quẽ? Non prohibeo. Sed noli in alterius detrimentũ. quæ cũ alterius ma lo fit. Non enim vt cõtra inuicẽ insurgamus, magistri nobis dati sunt, sed vt cõiũgamur inuicẽ omnes. Siquidẽ imperator idcirco exercitui præponitur, vt separatos vnũ faciat corpus. Quòd si dissipatur esset exercitũ, hostis magis, q̃ imperatoris munus impleret.

Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? Iam omissis subditis, ad principes conuertitur. Quod autẽ dicit hoc est, vnde constat te dignũ esse, qui laudaris? Iudicatũ est, inquisitio præcessit, & probatio, & quęstio diligens? Nõ tamen id dicere posses. Quòd si homines iudicant, non rectum est eorũ iudiciũ. Sed esto sis laudandus, & certè habeas gratiã, & hominũ iudicium non corrumpatur: sed neq; sic oportet superbia efferri, quippe qui non ex te habes, sed à deo accepisti. Quid igitur tibi simulandũ est, quod nõ habes? Sed & tu hoc habes, & alij tecũ. Igitur quod accepisti habes, neq; hoc tãtũ & illud, sed quicquid habes. Nõ eñ merita tua hæc sunt, sed dei gratia. Quãuis fidẽ adducas, à vocatione eã accepisti: quãuis pecB catorũ veniam adducas, quãuis gratias, quanuis doctrinę sermonẽ, quãuis virtutes, omnia inde tibi prouenerunt. Quid igitur habes, quæso, quod non acceptũ habeas? Num ipse per te rectè operatus es? Nõ sanè, sed accepisti, & idcirco magni te facis? Propterea cohibearis oportet: non enim tuum id munus est, sed largiẽtis. Nam si accepisti, ab illo accepisti. Si ab illo, non tuũ accepisti. Si non tuum, quid insolescis, ac si tuum habeas? Quare subdidit, *Si autem accepisti, quid gloC riaris quasi non acceperis?* Confirmata igitur, vt oportuit, ratione sua, ostẽdit q̃ multis indigent: ait enim, si omnia quidẽ accepissetis, non tamen gloriari vos oportuit: nihil enim vestrũ est. Nunc autem multis indigetis. Quod in principio significauit, quũ inquit: Nõ po *Supr. 3. a* tui vobis loqui, quasi spiritualibus, & nõ iudicaui me scire aliquid inter vos nisi Iesum Christũ, & hũc crucifixum. Nunc autem reprehensione vtitur, dicens: *Iam saturati estis: iam diuites facti estis.* Hoc est, Nulla iam re indigetis, perfecti euasistis, ipsum tenetis apicem. Nullius necessitatẽ vos habere arbitramini, nõ apostolorũ. Iã saturati estis, & rectè hoc verbo vsus est, à tempore ostendens, non verisimilẽ, atq; rationabilẽ eorũ esse opinionem. Quare eis exprobrans, inquit: Tam cito finẽ attigistis. Quod impossibile erat fieri propter tẽporis breuitatem. Perfectiora nanq; in futuro sęculo manẽt. Paucis enim satiari, imbecillis est animæ: à paucis verò putare ditescere, stomachantis est & miseri, siquidem pietas insatiabilis est. Sed sanè puerilis est ingenij, à principio oĩa se accepisse arbitrari, & nondũ ipsis cõtactis initiis, ac si finẽ attigerit superbire. Inde ex sequẽtibꝰ vehemẽtius eos arguit. Nam quũ dixisset: Iam saturati estis: iam diuites facti estis, subdidit: *Sine nobis regnatis, & vtinã regnetis, vt & nos vobiscũ regnemus.* Multæ plenꝰ est grauitatis hic sermo. Quare in vltimo loco post multũ terrorẽ posuit. Sic enim honesta fit admonitio & tolerabilis, quãdo post accusationes reprehẽsiua verba inferũtur. Etenim †& futu- †& futurũ ex accusatione dolorẽ, atque impudentiam corrigere. impudentẽ animum longè magis hęc, quàm manifesta reprehensio perterrere potuisset, † & futurũ dolorem, & impudentiam accusatione corrigere.] Admirabile enim in reprehẽsoriis verbis [pudorem adducentibus] hoc maximè est, q̃ duo habet contraria.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nam & magis lædit, q̃ manifesta accusatio, & reprehensum, quanuis grauius lædatur, disponit tamen vt magis perpetiatur. *Sine nobis regnatis.* Multa hîc significantia & ad magistros & ad discipulos, & eorū † iustitiā] & temeritatē hinc ostendit. Dicit autē in laboribus quidē multis omnia & nobis & vobis esse communia, in præmiis verò & coronis vos primi. Sed nō ęgrè fero, quum hęc loquor. Idcirco subdidit: *Et vtinam regnetis.* Quod ne videretur per derisionē dicere, etiā subdidit: *Vt & nos vobiscum regnemus.* Etenim inquit, & nos ipsa bona cōsequi possumꝰ. Vides quo pacto simul & grauitatē, & curā, & philosophi mentem ostēdit. Intuere quomodo superbiam tollit. Quamobrem ita prosequitur: *Puto enim quòd deus nos apostolos nouißimos ostendit, tanquā morti destinatos.* Multā rursum & significantiā, & grauitatē ostēdit, quum dicit, nos. Sed neq; hoc satis fuit. Nā & dignitatē addidit, valde eos significans: *Nos,* inquit, *apostolos:* hoc est, qui innumera passi sumus mala, qui pietatis præconiū disseminauimus, qui vos hanc erudiuimus philosophiā. Quare hoc quoq; significās, adiecit: *Nouißimos ostendit tanquam morti destinatos:* hoc est, tanquam reos. Nam quū dixisset, vt & nos vobiscū regnemus, & remisisset orationis suæ vehemētiā, ne eos absolueret, eādē rursum maiori indignatione repetit. *Puto autem quòd deus nos apostolos nouißimos ostendit, tanquā morti destinatos.* Vt enim video, inquit, & vt vestra est oratio, omniū nos despectissimi sumus, omnes nos damnant. Nā ad calamitates perpetiēdas semper obiicimur. Vos autē iā regna, & honores, & pręmia mente cōcipitis. Quū autē vellet in maiorē absurditatē sermonē abducere, & maximè incredibilē ostēdere, nō simpliciter dixit, Nos sumꝰ nouissimi: sed, deꝰ nos nouissimos fecit. C neq; satis fuit nouissimos dicere, sed subdidit, tāquā morti destinatos: vt & stultissimus quoq; q̃ absurdū sit, intelligeret, quódq; dolentis verba erant, atq; eos maximè increpantis. Et intuere Pauli prudentiā. Iisdem de rebus, quibus seipsum quū tēpus fuerat, extulit, & clarū & magnū fecit: eos in præsentia coarguit, & reum se appellat. Tāti est debito tēpore omnia facere. Morti eñ destinatos, hoc loco reos, & īnumeris mortibus dignos appellat. *Quoniam spectaculum facti sumus mūdo, & angelis, & hominibꝰ.* Quid significat, spectaculū facti sumus mundo? Non in angulo quodā, non in parua orbis terrarū parte hæc patimur inquit, sed vbiq; locorū & in omnibus. Quid autē significat, & angelis? Quòd scilicet licet quidē hominibus spectaculū esse, non angelis, quādo vilia sunt opera. Nostra autē certamina talia sunt, vt etiā angelorū digna sint D aspectu. Intuere à quibꝰ seipsum extenuat, & quomodo rursum magnificū se ostēdit: in his autē quibꝰ illi efferebātur, quo pacto viles demōstrat. Quū eñ stultos esse q̃ sapientes videri, & infirmos q̃ fortes, & neglectos q̃ gloriosos & claros, vilius esse videretur, & alia quidē illi abiicere curarēt, alia autē ipse acciperet: hæc illis meliora ostendit. Siquidē propter hæc non hominū tantū, sed & ipsam angelorū multitudinē, ad suū conuertit spectaculū. Non enim aduersus homines duntaxat nobis certamen est, sed aduersus incorporeas virtutes. Propterea & magnū spectaculum constitutum est. *Nos stulti propter Christum, vos autē prudentes in Christo.* Rursum & hoc verecūdè dictū est, ostendēs impossibile hæc accidere cōtraria. Etenim non est † in ipsis,] quæ tantū inter se differunt, vt conueniāt. Quomodo igitur est, inquit, vt vos prudentes

† *Stultitiam.*

† *in eisdē.*

A sitis, nos stulti in diuinis rebus? Quoniā ipsi quidē vapularunt despecti, & ignominia affecti sunt: illi autē honorati, & sapiētes & prudētes à multis habiti sunt. Propterea hæc ait, significās quomodo esse possit, vt qui huiusmodi prædicāt, in cōtrariis esse existimentur. *Nos infirmi, vos autem fortes:* hoc est, Nos exagitamur, persecutiones patimur. Vos autē fiducia fruimini & salute multa. Sed non patitur euangelij natura. *Nos ignobiles, vos autē nobiles.* Hoc in loco aduersus generosos, & in externis rebꝰ superbos vertit sermonē. *Vsq; in hanc horā & esurimus, sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus, & laboramus operātes manibus nostris.* Hoc est, non ego antiquas res enarro, sed quæ præsens mihi tēpus testatur. Neq; eñ humanarū rerum, neq; exterioris nobilitatis vlla nobis ratio est, sed ad solū deū oculos cōuertimus. Quod nos vbiq; B facere necesse est. Nō enim angeli soli intuētur, sed & ante illos certaminū author. Nolimus igitur aliorum laudibus indigere. Hoc eñ illi iniuria est, si tāquā nō sufficiat ad nos laudandū, eo omisso ad conseruos se stinemus. Quemadmodū enim qui in paruo theatro certant, magnū sibi inquirunt, ac si illud non satis sit ad præbendū de se spectaculū: sic qui in dei cōspectu certant, inde hominū sibi famam quærunt, maiori omisso theato minoris cupiditate, magnū sibi supplicium hauriunt. Hoc igitur omnia peruertit, hoc vniuersum orbē terrarū perturbauit, quoniā hominum respectu oīa facimus, & in bonis operibus nulla nobis cura est, vt laudatorē deum habeamus, sed laudē nobis à cōseruis nostris inquirimus. In sceleribus rursum, deo cōtempto, homines formidamus. Atqui illi nobiscū ante illiꝰ tribunal cōstituētur, neq; quicquā C nobis profuerint: deus autē, quē nūc despicimꝰ, ipse nos iudicabit. Veruntamen quū hæc nobis nota sint, ad homines tamen adhuc inhiamus, quod est primū peccatū. Et homine præsente nemo scortaretur, sed licet maiorē in modū libidine flagraret, affectꝰ tamē violentia pudore hominū vinceretur. Quum autem deus videat, nō modò adulterantur, non modo scortantur, verū & alia longè grauiora & ausi sunt & audēt. Nōne hoc vel solū satis esset, quò cœlitus innumeris peteremur fulminibꝰ? Sed quid ego adulteriū, quid fornicationē cōmemoro? Multo nanq; his minora in hominū cōspectu facere formidamus, dei autem minimè. Hinc omnia orta sunt mala, ꝙ scilicet in rebus turpibus non deū sed homines timemus. Propterea quæ verè bona sunt, sed multitudini bona nō vidētur, ea fugimus, nō inuestigata rerū natura mul- D titudinis opinionē respiciētes. Itidē rursum in malis afficimur. Quæ mala sunt, videntur tamen multis bona, ipsa cōsuetudine sectamur. Itaq; vtrīq; corruptio est. Fortasse multis quodāmodo obscurum videtur quod diximus, igitur necesse est manifestiꝰ ostēdere. Omnes quū scortamur (oportet enim à prædictis incipere, homines magis q̃ deū timemus. Et hoc pacto nosipsos illis subiicimus, & dominos nobis facimus. Multa autem huiusmodi dominis videntur esse mala quę nō sunt, & ea nos similiter fugimus, vt exēpli gratia: In paupertate viuere multi turpe esse arbitrātur. Et nos fugimus paupertatem, non ꝙ turpis sit, neq; ꝙ turpē esse nobis persuadeamus, sed ꝙ domini nostri ita de ea sentiunt, & illos formidamus. Item & contemptum, & spretum, & extra omnē dignitatem esse, videtur multis simpliciter res pudenda & vilis. Hoc rursum fugimus, non nostra, sed dominorū nostro-

rum sententia. Contra autē eodē morbo laboramus. A Siquidē ditescere bonū videtur, & elatio, & gloria, & fama item bona. Hæc nos itidē prosequimur, neq; hac in parte rerū cōsideramus naturā, quæ bona est, sed ex dominorū nostrorum opinione nobis persuademus. Dominꝰ enim noster populꝰ est, & nimia turba, dominus crudelis, & tyrānus grauis. Nam neq; † nobis] præcepto opus est, vt audiat à nobis: sed tantū satis est, vt intelligamus, quid velit, & quāprimum sine præcepto paremus, tanta in eum beneuolētia afficimur: & deus quidē quum singulis diebus nobis minetur, vt nos moneat, nō auditur. Turba autem seditiosa & vilis, neq; pręcepto opus habet, sed sufficit tātū ostēdere quibus delectatur, & ei mox paremus. Et quánam ratione hos quispiā effugeret dominos? Si maiorem q̃ hi animi elationē acciperet, si rerū naturam intueretur, si damnaret multitudinis sententiā, si B præ cęteris omnibus, in his quę verè turpia sunt, sibiipsi persuaderet: nō homines, sed insomnem oculum esse formidandū, & in bonis cōtrà ab illo præmium quærendū. Sic enim neq; in aliis ipsos patiemur. Qui enim in bonis operibꝰ indignos homines iudicat qui ea sciant, sed dei sentētia contētus est, is neq; in malis vllam ipsorum rationem faciet. Et quo pacto hoc erit, inquis? Cōtemplare quid homo sit, quid deus, & quo omisso cui inhæres, & quāprimum omnia correxeris. Homo eidem tecū peccato subiectus est, itē iudicio, & supplicio. Homo vanitati assimilatur, & nō habet rectum iudiciū, & superna indiget correctione. Homo terra & cinis, etsi sæpe laudauerit, omnino laus illa erit vel ad gratiam, vel ad odium: & si quem calumniatus fuerit, & accusauerit, eadem rursum sententia hoc fiet. Verū non ita deus, sed irreprehensibi- C lis eius sentētia & purum iudiciū. Et idcirco opus est semper ad eum confugere, non propter hoc solū, sed ꝙ & ipse nos fecit, & parcit tibi maximè, & q̃ tu te, maiore te amore prosequitur. Quid igitur tam mirabilem habere laudatorem cōtemnimus? Quid ad hominem confugimus, qui frustra & temerè malum te & scelestū appellat, quum nō sis? Hac causa ei potius miserere & lachrymare, ꝙ corruptus est: & contemne eius † gloriam, ꝙ eius mētis oculi cæci facti sunt. Nam & apostoli hæc audierūt, & contēpserunt calumniātes. Verum & bonū te & benignū dicit. Quòd si talis es, noli omnino gloria diffundi. Sin autē non es eiusmodi, magis illum contemnas, & illusionem id arbitrare. Vis multitudinis iudicia cognoscere, quàm sint corrupta, inutilia, ridicula, & partim furiosorum & insanorum, partim puerorum lactētium? Audi, altius D tibi iudicia repetam nō vulgi tantum, sed eorum qui à principio legumlatorum sapientissimi habiti sunt. Quis enim videretur multitudini esse sapientior, q̃ qui dignus existimatus est qui ciuitatibus & populis leges imponeret? Veruntamen his sapientibus scortari, neq; malū, neq; flagitiosum videtur. Nemo igitur externorū legumlatorū hoc puniuit, neque in iudicium traxit: sed si quispiam hac causa in iudicium aliquē vocaret, riderent multi: & tamē patitur iudex. Aleæ item ludus ab illis nō punitur, & nemo eorū ab hac aliquo cohibuit supplicio. Ebrietas & ventris indulgentia non modo nō videtur peccatū, sed virtutis loco apud multos existimatur. Et in militaribus cœnis magnū in hoc certamē est: & cui maximè constanti animo & robusto corpore opus est, hi maximè ebrietatis seruitio traduntur, & corpus dissoluunt, &

† *ipsi.*

Eccli. 17. d.

† *Aliās, gloriā vel opinionē siue sententiam.*

A animū tenebris obducūt. Et nemo legumlatorum in hoc peccatum animaduertit. Quid hac insania peius est? Eorū igitur laudē, qui hac sententia sunt, hominū desideras, & te ipsum terræ nō suffodis? Quòd si huiusmodi homines omnes te admirarētur, nónne pudore te abscondi oporteret, vt à tam corruptis hominibus iudicareris? Rursum blasphemiā legūlatores nihil graue existimāt. Nemo igitur qui deo maledixerit, in iudiciū tractus est, nemo pœnā luit: sed si quis vestē furatus est, vel crumenā inciderit, iis latꝰ perfoditur, & morte nōnunquā mulctantur. Qui autē deo maledicit, apud externos legūlatores nulla in culpa est. Et si seruā quispiā vxore posthabita corruperit, is nihil exterioribꝰ legibꝰ, nihil multitudini peccasse videbitur. Vis & alia pręterea audire, quæ ipsorū stultitiam ostendant? Hæc quidē non puniūt, verū & alia B sanciunt. Quænā ea sunt? Spectacula cogunt, & scortorū illuc choros & pueros cinædos, qui naturā suā cōtumelia afficiunt, vniuersum populum superiori in parte cōstituunt: sic ciuitatē alliciunt, sic magnos reges, quos semper admirantur, in tropheis, & victoriis coronāt. Atqui quid hoc honore frigidiꝰ? Quid voluptate illa iniucundius? Ex his operū tuorū laudatorē inquiris, & cū saltatoribꝰ, effœminatis mimis, & scortis tali vis frui laude: & quánam ratione nō sunt hæc vltimæ amētiæ? Dic quęso, libēter enim eos interrogarē, malū ne sit naturæ leges euertere, & in illicitos inducere cōcubitus? omnes malū esse respondebunt. Existimabūt igitur hanc puniendā iniquitatē. Quid ergo cinædos illos inducis, neq; inducis solū, sed veneraris innumeris & immēsis muneribus: & alibi qui hæc audēt, punis? Hoc autē in loco tanquā cōmuni- C ter bene de republica mereātur, in eos pecuniā cōsumis, & publico sumptu alis. Sed infames sunt, inquis: Quid igitur eos erudis? Quid per infames regibꝰ exhibes reuerētiā? Quid ciuitates strāgulas? Quid in eos tantā facis impēsam? Si infames sunt, expellendi essent. Qua tu gratia īfames eos facis, vt laudibꝰ eos, an vt reprehēsione prosequaris? Certè vt reprehēsione. Præterea tāquā reprehēdendi sint, eos vituperas: tāquā autē honorandi, rursus visurus curris, admiraris, laudas, plaudis. Et quid dicere oportet in hippodromiis, & ferarū venationibus varietates? Quippe quæ omnis amētię plena sunt. Edocēt enim frequēter populū vt immitis sit & crudelis in humanis rebꝰ, & exercēt vt homines laceratos, & stillātē eorū sanguinē videāt, ferarū crudelitate in oēs vtantur. Et hos oēs morbos sapiētes legūlatores à principio induxerunt, D & plaudūt ciuitates, & admirātur. Sed si placet iis omissis, quæ ꝓculdubio absurda sunt, sed exterioribus legūlatoribus absurda nō vidētur, ad honesta præcepta veniamus, & videbis hæc multorū opinione corrupta. Siquidē nuptię res preciosa & nobis, & externis videtur. Verū perfectis nuptiis tot ridicula sequūtur, quot mox audietis. Nōnulli eñ cōsuetudine oppressi & deprauati, errorē suū nequeunt dignoscere, sed aliis indigēt, qui se doceāt. Etenim choreæ, cymbala, tibiæ, verba & turpes cātilenæ, ebrietates, bacchanalia, & multa diaboli moles inducitur. Et certè quidē scio, ꝙ videbor ridiculus esse hæc aggressus, & multæ à nōnullis stultitiæ arguar, ꝙ in antiquas leges verba facio. Quod enim iā dixi, multus cōsuetudinis error est. Verūtamen non cessabo hæc dicere, fortasse enim, licèt nō omnes, pauci tamē nos suscipient, & nobiscum derideri: † vel rident nos] cum illis risum

† *præferēt quàm deridere nos*]

Universidad de Deusto Biblioteca

lachrymis & multa pœna & ſupplicio dignũ. Et quánam ratione nõ ſit maximè reprehendendum, virginem ſemper clauſam, & à teneris annis pudorẽ edoctam, repẽtè coactam omnẽ effundere verecũdiam, & à principio nuptiarũ impudẽtiam ediſcere? Et cũ luxurioſis & impudicis hominib⁹, & ſcortis effœminatis conſuetudinem conciliare? Quod enim ſponſæ malum in die illa non inſeritur, impudentia, temeritas, inuerecundia, † inanis gloria, cupiditas?] Etenim ſingulos dies tales habere vellẽt. Inde magnificæ mulieres fiũt & ſumptuoſæ, inde impudẽtes, inde eis innumera proueniũt mala. Et noli mihi adducere conſuetudinẽ. Nam ſi malum eſt, ne ſemel quidẽ faciendum: ſi bonũ, ſemper faciendum eſt. Dic mihi, quęſo, nũquid ſcortari malum eſt? Nunquid igitur cõcedemus ſaltẽ ſemel fieri? minimè. Quamobrem? Quoniã licèt ſemel tantum fiat, malum nihilominus eſt. Itaq; ſic exornãda ſponſa eſt, vt ſi malum eſt, ne ſemel quidem fiat: ſin autem nõ malum, ſemper fiat. Quid igitur, inquis, accuſas nuptias? dic quæſo. Abſit. Non ita inſanio, ſed quæ turpiter nuptias ſequũtur, confricationes ſcilicet, & vultus pigmẽta, & tantã ornatus curã. Etenim multos ab illo die amatores accepit, antequam coniugẽ. Verũ multi mulieris pulchritudinem admirãtur. Et quídnã hoc? Nam ſi pudica ſit, vix malam effugiet ſuſpicionẽ: ſin minus, incontinentiæ occaſione illa die accepta fortaſſe capietur. Verum quũ tot mala hinc oriantur, niſi ea fiant, cõtumeliam appellãt, qui pecudib⁹ nihilo meliores ſunt: & ſibi ignominioſum ducunt, niſi à multis vxor cõſpiciatur, niſi cõmune omnibus ſpectaculũ proponatur. Atqui quę fiunt, riſum & turpitudinẽ exiſtimari oporteret. Nã & nunc noui, ꝙ multam noſtrã reprehendent amentiam, ſed riſum perferã, modo quid lucri fiat: etenim ridiculus eſſem, ſi multitudinis gloriam contemnendam eſſe admonens, ipſe ante alios affectu ſuperarer. Vide quæ hinc iam oriantur, non die tantũ, ſed noctu ebrij, & ebrietate attoniti, & deliciis fracti, in virginei aſpect⁹ pulchritudinẽ oculos dirigere feſtinãt: & neq; in domo duntaxat, ſed per forum publicè eã oſtendũt: & in obſcura nocte cũ funalibus ipſam ducunt, vt omnibus oſtẽdatur. Quibus rebus nihil aliud faciunt, quàm quòd admonent omnẽ iam pudorem exuendũ. Neq; hactenus cõtenti, turpiſſimis ſermonibus ipſam ducunt. Et hæc multitudini lex eſt, fugitiui, verberones innumeri & perditi homines, licẽter iã omnia quæcunq; volunt & in illã, & in illius coniugẽ loquũtur. Nihil ſanè honeſti, omnia turpia, omnia ignominiæ plena. Pulchrã quidem habebit continentiæ doctrinam ſponſa, quum talia & videt & audit. Etenim certamen quoddã illic diabolicũ eſt eorum, qui hęc loquũtur, vti obſcœnorũ & turpiũ verborum contẽtione excellant, quibus ruborẽ pręſentibus incutiũt. Et illi ſuperiores habẽtur, qui plura opprobria, & turpia verba effundunt. Equidem ſcio me grauem eſſe & moleſtũ, tanquam voluptatẽ quandã vitæ † obſequendã.] Sed propterea defleo, ꝙ quæ iniucũda ſunt, ea voluptas quædã putãtur. Et quónam pacto non iniucundũ eſt, quæſo, contumeliis & maledictis affici, & ab omnibus cum ſponſa tua infamẽ ferri? Et ſi vel vnus ex fori hominibus cõiugi maledixerit, omnia perturbas, & acerbã vitã viuere arbitraris. Omni autẽ præſente ciuitate impudenter cũ coniuge gaudes & exultas. Et quænam hæc inſania? Sed cõſuetudo rẽ facit, inquis. Propter hoc maximè de-

† inanis gloriæ cupiditas.

† exſcindam.

A flendum eſt, ꝙ in cõſuetudinẽ id traxit diabolus. Nã quum nuptiæ res honeſta ſit, & quæ genus noſtrũ cõtinet, & multorũ bonorũ cauſa, quum ægrè id ferret dæmonis iniquitas, viderẽtq; contra fornicationem munimenta fieri, alia ratione omnẽ induxit fornicationẽ. Multæ igitur in huiuſmodi conſuetudinibus erubuerũt virgines. Quòd ſi non vbiq;, ſatis tamen eſt dæmoni primũ verbis & obſcœnis illis cantibus † informare] ſponſam, & ſponſum per forum diffamare. Præterea quũ veſperi hæc fiãt, ne tenebræ hæc mala abſcõdant, plurima funalia afferũtur, ne turpitudinẽ latere ſinãt. Quid eñ immẽſa turba vult? quid ebrietas? quid fiſtulæ? Nõne ſatis cõſtat, ne ſcilicet, ij qui in domibus ꝓfundo ſomno tenẽtur, hæc ignorent, ſed à fiſtula excitati, & ſupernè feneſtris incũbẽtes, teſtes fiãt obſcœnitatis illius? Quídnã enarrare poſſet quiſpiã ipſas cantilenas, quæ omnis incontinẽtiæ plenæ B ſunt, quę proteruos amatores, cõcubitus illegitimos, domorũ euerſiones, & innumeras inducũt miſerias, in quibus plurima amici & amatoris, amicæ & amatę appellatio verſatur. Et quod grauius eſt, virgines his adſunt omnem exuẽtes pudorem in nuptæ honorẽ, vel potius contumeliam, & ſuam proiicientes ſalutẽ, & cũ impudicis adoleſcẽtibus, impudicis cantilenis, turpibus verbis, ſatanę cõcordia ignominia afficiuntur. Adhuc me, quęſo, interrogas, vnde adulteria, vnde fornicationes, vnde nuptiarũ corruptiones? Verũ generoſi & honeſti hæc nõ faciũt, inquis. Quomodo igitur me derides, quũ prior me legẽ ipſam videas? Nam ſi bona ſunt quæ fiũt, mitte & illas hæc facere. Nunquid ſi pauperẽ vitam agant, non ſunt virgines, neq; pudicitiæ curã habere eas oportet? Nunc verò C ſaltat virgo in communi incontinentium iuuenũ ſpectaculo turpiter, & nõ videtur tibi ſcorto cõtemptibilior. Quòd ſi dicis, ancillæ hęc faciũt: neq; ſic accuſatione te abſoluã, neq; eñ his permitti oportet. Ab his enim omnia oriuntur, ꝙ familiæ nullam facimus rationem, ſed ſatis eſt cõtemptim dicere, ꝙ ſeruus eſt & ancilla. Atq; quũ ſingulis diebus audiamus, ꝙ in Chriſto Ieſu nemo ſeruus, nemo liber: tu neque equũ neq; mulũ contẽnis, ſed omnia facis ne vicioſi euadant. Seruos autẽ eiuſdem tecum naturæ deſpicis: & quid ego ſeruos cõmemoro, vbi & filios & filias? Sed quid poſt hęc? Neceſſe eſt, vt dolores mox exoriãtur, quũ oẽs corrupti fuerint. Sæpe autẽ & maxima damna proueniunt in multitudine & tumultu, magna pecuniarũ vi erogata. Poſt nuptias præterea ſi quandò naſcatur filius, hoc item in loco eandem videbimus D amentiã, & multa ridicula. Siquidem quum nomẽ filio imponẽdũ ſit, omiſſa ſanctorũ appellatione, quẽadmodum maiores faciebant, accẽſis lucernis, & his nominibus impoſitis, quæ plurimũ durauerint, eius nomine filiũ appellant, hinc eum diuturnius victurũ coniectati. Deinde quũ nõnunquã accidat, vt immatura morte moriantur: accidit enim ſæpe: multo id diabolus riſu proſequitur, ꝙ tanquã inſipientes pueros eos deluſit. Quid ſi quis dixerit, quę circũponuntur ornamẽta, & bractea manibus pendẽtia, & coccineum ſtamen, & alia omnis ſtultitiæ plena? Verum nihil aliud afferri puero oporteret q̃ crucis cuſtodiã, quæ in præſentia contẽnitur, quum vniuerſum orbẽ conuerterit, & grauiſſimã diabolo plagam dederit, & omnem eius euerterit potentiã. Subtegmẽ autem & ſtamen, & alia huiuſmodi, quæ puero alligantur, pueri incolumitatem ſeruare creduntur. Dicam & aliud magis

† traducere.

Gal. 3. d & Coloſ. 3. b

magis ridiculũ, ſed nemo importunitatẽ noſtrã A accuſet, ſi hactenus procedit oratio. Qui enim ſaniem purgare vult, prius man⁹ ſuas maculare nõ recuſabit. Quod tandẽ hoc eſt ridiculũ? Quod quidem multis nihil mali videtur. Verum eſt infidelitatis principiũ, & maximæ demẽtiæ: luto mulieres in balneis accepto, & nutrices item & ancillæ digito pueri frontem vngentes ſignãt. Quòd ſi quis eas interrogaret quid ſibi lutũ illud velit, quid cœnũ: malum oculum auertit, inquiunt, & faſcinum, & inuidiã. Papæ quantùm lutum poteſt, vniuerſam diaboli aciẽ euertit. Nõ abſcondimini? dic quæſo. Nõ cognoſcis tandẽ diaboli retia? Et quo pacto à prima ætate paulatim tendit machinas ſuas diabolus? Quòd ſi lutũ hoc facit, quãobrẽ tu quoque nõ idẽ in fronte tua facis, quũ vir ſis, & in ætate perfecta magis q̃ puer inuidos habeas? Quamobrem non vniuerſum corpus luto illinis? Nã B ſi in fronte tantã habet vim, qua cauſa nõ totũ te luto vngis? Riſus hæc, & ſatanæ ignominia, nõ in deriſum dũtaxat, ſed in gehẽnam cõuertens, quos decepit. Et quòd apud Gentiles hæc fiãt, nihil mirũ. Verùm quòd apud eos, qui crucẽ adorãt, & arcana myſteria cõmunicant, & huiuſmodi philoſophãtur, hęc ignominia præualet: hoc ſanè maxime eſt deplorandũ. De⁹ te vnguẽto honorauit ſpirituali, & tu luto coinquinas filiũ. Deus te honorauit, tu te ipſum dehoneſtas. Oporteret vt fronti crucẽ inſcriberes, quæ tibi certiſſimã præberet cautionẽ. Tu autẽ iis omiſſis, in ſatanę amentiã procidis. Quod ſi cui hæc parua eſſe videãtur, intelligant velim, quàm magnorũ ea malorum cauſa ſint, & ꝙ ne ipſi Paulo viſum eſt, vt parua contemnerentur. Quid enim quæſo, minus eſt, q̃ quòd homo caput operiat? Sed vide quantopere in C hoc contendat, & quàm vehementer prohibeat, & inter alia, ne vir deturpet caput ſuum: † quòd ſi operuerit, deturpabit. Qui verò id luto illinit,] quomodo nõ abominabilẽ facit filium? Quomodo enim ſacerdotis manibus adducit? Quomodo cẽſes presbyteri manu frontẽ ſignandam, vbi luto inunxiſti? Nolite hęc fratres, ſed à primis annis filios veſtros ſpiritualibus armis muniatis, & † cruce] frõtem ſibi ſignãdam erudiatis, & priuſquã ipſi per ſe facere poſſint, vos id facite. Quid ſi quis cæteras ſatanæ obſeruationes memoraret in dolorib⁹ & partubus, quas obſtetrices in capitis ſui damnum moliuntur? Quid in morte & ſingulorũ funeribus vlulatus, & ſtultos gemitus dicã? Quid in ſepulturis demẽtiam? Quid circa monumẽta ſtudiũ intempeſtiuum, & ridiculum? Quid plorantiũ mulierum examen, & dierum & in- D greſſus, & exitus obſeruantiã: horum tu, quæſo, gloriam venaris? Et quomodo nõ vltimæ eſt ſtultitiæ in tã corrupta hominũ ſententia: & omnia temerè facientiũ gloriã quærere: quũ oporteret ad inſomnem ſemper oculum confugere, & ad eius ſententiã aſpiciẽtes, omnia & facere & dicere. Nam & ſi homines nos laudibus proſequerentur, nullam tamẽ nobis afferre poteruntvtilitatẽ. Ille autẽ ſi opera noſtra accipiet: & in hac vita claros, & in die venturo arcanorũ bonorum nos participes faciet. Quæ vtinam omnes cõſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

infr. 11. b.

† quòd ſi qui operuerit, deturpat caput ſuũ: qui luto illinit.

† manu.

Homilia XIII.

Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autem prudentes. Nos infirmi, vos autem fortes. Vos nobiles, nos autẽ ignobiles. Multa in iis verbis grauitate vtitur Paul⁹

A Quod enim omni accuſatione grauius perculerat, hoc in loco cum debita ſibi dignitate pertractat. Et quũ dixiſſet, Sine nobis regnatis: &, quòd nos deus nouiſſimos oſtendit tanquã morti deſtinatos, ex ſequẽtibus oſtẽdit quomodo morti deſtinati ſint, cùm dicit: *Nos ſtulti, infirmi, ignobiles, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, [& colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus], & laboramus, operãtes manibus noſtris*: quæ erãt magiſtrorũ, & verorũ apoſtolorum † dogmata.] Verum illi in contrariis ſuperbi erant, in ſapientia, gloria, diuitiis, honoribus. Quũ igitur velit eorũ ſedare inſolentiam, & oſtẽdere in iis nõ modò nõ gloriari eos, ſed confundi oportere, primùm quidẽ eos iis verbis vituperat, Sine nobis regnatis. Ego enim dico, inquit, ꝙ præſens tẽpus non honoris eſt, non gloriæ, quibus vos fruamini: ſed vt perſecutiones, & cõtumelias, quem- B admodum nos perpetiamini. Sin autẽ non ſic ſe res habet, ſed remunerationis tẽpus hoc, vt video (hoc autẽ per ironiam dicit) vos quidẽ diſcipuli, & iã regnatis: nos autẽ magiſtri & apoſtoli, qui quum ante alios præmiũ accepturi eſſemus, non modò veſtrum nouiſſimi facti ſum⁹, ſed tanquã morti deſtinati, hoc eſt, rei. Nos omnino in contumeliis, periculis, fame, viuim⁹, ignominia affecti tanquã ſtulti, fugati, & intolerabilia perpeſſi. Hæc autem dicebat, vt eos ex iis monitos faceret, vt apoſtolica exoptarẽt præcepta, pericula ſcilicet & cõtumelias, nõ honores, nõ gloriã. Nõ eñ illa, ſed hæc præconiũ exigũt. Verum nõ ſic ex directo loquitur, ne grauis videatur, ſed ſicut ſe decebat, ſic hãc exequitur reprehenſionẽ. Nã hũc in modũ ex directo locutus eſſet: Erratis, & decipimini, & lõgè ab apoſtolica inſtitutione abeſtis. Apo- C ſtolum enim & miniſtrũ Chriſti ſtultũ videri, & afflictum inglorium viuere oportet, quẽadmodum nos. Vos autem contrà facitis. Verùm huiuſmodi verbis magis eos tetigiſſet, ac ſi apoſtolos laudaret, & illos aſperiores reddidiſſet, tãquam deſidiæ & inanis gloriæ, & deliciarũ accuſatos. Propterea in hũc modum dici nõ cõueniſſet. Alio autẽ modo mordacius quidem locutus eſt, verũ tolerabilius. Quare ſic per ironiam loquitur: *Vos autem fortes, vos nobiles*. Quòd niſi ironia vſus eſſet, ſic dixiſſet: Fieri non poteſt, vt hic quidẽ ſtultus, ille prudẽs: hic fortis, ille infirmus exiſtimetur, quũ prædicatio † alterũ exigat.] Si enim alij hoc, alij illud eſſe potuiſſent, fortaſſe verba veſtra ratione nõ caruiſſent. Nunc autẽ non eſt prudentẽ videri, nõ nobilẽ, nõ liberatum eſſe periculis. Quòd ſi eſt, neceſſe eſt vt apud deũ nobis præferamini: no- D bis, inquã, præceptorib⁹ veſtris, qui innumeras paſſi ſumus calamitates. Quòd ſi neq; hoc quiſpiam diceret, relinquitur, ꝙ vos noſtra ſectamini. Et ne quis me putet, inquit, de præteritis tantũ dicere, *Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus*. Vide qualẽ eſſe oporteat omnem Chriſtianorum vitam, nõ vnã vel alterã diem. Et meritò, neque enim ſi athleta vna victoria † coronatus eſt,] inde alio certamine ſuccubuerit, coronabitur. *Et eſurimus*, Cõtra eos qui in deliciis viuunt. *Et colaphis cædimur*, Contra inflatos. *Et inſtabiles ſumus*, Contra eos, qui deſident. *Et nudi ſumus*, Aduerſum diuites. *Et laboramus*, Hoc aduerſum falſos apoſtolos, qui neq; operantur, neque pericula patiuntur, ſed fructus accipiunt. Verùm nos non tales, inquit, ſed cum exteriorib⁹ periculis, in cõtinuis verſamur operibus: & quod maius eſt, nemo poſſet dicere, ꝙ hæc ægrè feram⁹; aut perſequentes accuſemus.

Hic ſup. b ibidem.

† indicia.

† diuerſa nõ exigat.

† potitus.

Universidad de Deusto Biblioteca

mus. Cõtrariis enim qui nos calũmiantur, remuneramur. Hoc enim magnũ eſt, nõ malorum perpeſſio, quippe quæ omnibus cõmunis eſt: ſed quũ mala patimur, nõ ægrè ferre, non indignari: nos autẽ nõ ſolũ non ægrè ferimus, ſed lætamur. Et hoc ſignũ eſt, ꝙ qui malo nos afficiũt, ex cõtrariis eis vicẽ reddimus. Et quòd hoc faciat, audi quę ſequantur: *Maledicimur, & benedicim⁹: perſecutionẽ patimur, & ſuſtinem⁹: blaſphemamur, & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus.* Hoc eſt, ſtulti propter Chriſtũ. Qui enim malo afficitur, neq; vlciſcitur, neq; dolet, ſtultus apud externos videtur, ignobilis, infirmus. Et ne grauius ea verba in Corinthiorũ ciuitate acciperẽtur, ſi horum eos affectuũ accuſaret, Purgamenta, inquit, non ciuitatis veſtræ, ſed huius mundi facti ſumus. Et rurſum: *omnium peripſema.* Non veſtrum tantum, ſed omnium. Quemadmodũ igitur quum de Chriſti in nos charitate diſputat, terra, cœlo, & vniuerſa creatura omiſſa crucem in medio ponit: Sic cùm ad ſe homines velit allicere, pręter miſſis ſignis, quę propter eos mala acceperit, enarrat. Huiuſcemodi & nobis conſuetudo eſt, cùm aliqui nos proſequũtur & contemnunt, quę pro iis paſſi ſumus, ea feramus in mediũ. *Omniũ peripſema vſque adhuc.* Profundiorẽ plagam in fine intulit, omnium autẽ nõ perſequentium inquit, ſed eorũ propter quos hæc patiuntur. ac ſi diceret, Gratiã habeo eis plurimam. Indignantis verbum, non dolentis, & eius qui illos tangere velit. Qui enim multa poſſet accuſare, etiã benignè ſuſcipit. Propterea Chriſtus
Matt. 5.g. præcepit, vt æquo animo cõtumelias ꝑpetiamur, vt & ipſi philoſophemur, & illos magis coarguamus. †Qui eñ ita lędit, tacitè quodãmodo ſeipſum lędit.] Deinde cũ intolerabilẽ plagã videret, quãprimùm ipſam curauit, dicẽs: *Non vt confundam vos hæc ſcribo, ſed vt filios meos chariſſimos moneam.* Nõ vt vos cõfundã, inquit, hoc ſcribo. Quod verbis facit, id non feciſſe teſtatur, vel feciſſe potius, nõ tamẽ prauo animo, & odioſo. Nã & optima ea medicina eſt, quũ quiſpiam loquitur, animi ſui excuſationẽ afferens. Siquidẽ tacere non poterat, ita enim inemendati permãſiſſent. Si dixiſſet autem, & vulnus quod inflixerat nõ curaſſet, acerbũ & durum fuiſſet. Itaque diligentius quod dixerat, excuſat. Hoc enim nõ ſolum nõ tollit ſectionem, †ſed profundius quàm vulnus deſcẽdere facit, & omnẽ conſolatur dolorem.] Quippe qui audit, ꝙ non exprobrationis, ſed amoris cauſa hæc dicit, tolerantius accipit correctionem. Multa autem hoc in loco grauitas, & reprehenſio. Nõ enim locutus eſt vt magiſter, neq; vt apoſtolus, neque tanquã diſcipulos habeat, quod eſſet dignitatis: *Sed vt filios meos chariſſimos moneã.* Et nõ ſimpliciter filios inquit: ſed, chariſſimos. Ignoſcite mihi, inquit, ſi quid grauius dixerim, quum ex amore proficiſcatur. Ideo non dixit, caſtigem: ſed, moneam. Et quis nõ pateretur, cùm pater doleat, & quæ opus ſunt, admoneat? Idcirco nõ pri⁹ hoc dixit, ſed cũ vuln⁹ dediſſet. Quid igitur? Nõ miſerẽtur nobis alij magiſtri, inquis? Nõ hoc dico, verũ nõ tantopere miſerentur. Hoc autẽ non breuiter dixit, per inſtituta enim & nomina hoc oſtendit, cùm pædagogũ & patrem poneret. *Nam ſi decem milia,* inquit, *pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres.* Hoc in loco nõ oſtẽdit dignitatem, ſed immenſum amorẽ. Et neque illos exterruit, cùm, in Chriſto, addidit, ſed eos conſolatus eſt: & cùm non adulatores, ſed pædagogos diceret, ſtudioſos & laborum patiẽ-

†nõ enim perĩde cõtumeliã regerẽdo, atque ſilẽtio prætereũdo, hoc quiſpiam effecerit.

†ſed profundi⁹ etiã deſcendere facit, & omnẽ vulneris mitigat dolorem.

A tes, & ſuam pręterea oſtẽdit in eos charitatẽ. Idcirco non dixit, Sed non multos magiſtros: ſed, patres. Ita neque dignitatẽ ponere, neque docere voluit, ꝙ maiorem à ſe vtilitatẽ eſſent aſſecuti, † ſed permittit eis multa circa ſeipſos facere. Talem enim pædagogus amoris vehementiam ſibi reſeruat. Talẽ item pater.] Et non ſolùm dicit, Nemo vos ſic amat. Quod corrigi non potuiſſet, ſed rem factam affert in medium. Quæ igitur ea eſt? *Nam in Chriſto Ieſu,* inquit, *per euangelium ego vos genui.* In Chriſto Ieſu, non in meipſo hoc cogito. Rurſum eos qui in ſeipſis gloriantur, ꝙ docti ſint, tangit. Vos enim, inquit, eſtis ſignaculũ mei apoſtolatus. Et rurſum: Ego plantaui. Et hoc in loco: *Ego vos genui.* Non dixit, Ego vobis verbum annunciaui: ſed, genui. In quo naturali nomine vtitur. Siquidem vnum conatus eſt, vt ſcilicet ſuum in illos amorem *Infr. 9.a.* oſtenderet. Illi nanq; à me accipientes, adduxerunt *Supra. 3.c.*
B vos: quòd autem fideles ſitis, à me perfectũ eſt. Sed cùm filios dixiſſet, ne adulatorũ verbũ arbitrareris, rem quoque addidit: *Rogo vos ergo imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.* Papæ quãta magiſtri fiducia, quàm certa ſimilitudo, & cùm alios ad hoc hortetur, nõ tamen vt ſe laudibus efferat hoc facit, ſed vt facilẽ eſſe virtutem oſtendat. Neque mihi dixeris, non poſſum te imitari, tu enim magiſter es, & magnus. Sed nõ eſt tanta, inquit, inter te & me differentia, quanta inter Chriſtũ & me, veruntamẽ illũ ego imitatus ſum. *Ephe. 5.a.* Sed cùm ad Epheſios ſcribat, nõ ponit ſe mediũ, ſed ſtatim omnes illuc adducit. Eſtote imitatores dei, inquiẽs. Hoc autem in loco, cùm ad infirmiores ſermo haberetur, ſe interiecit. Pręterea oſtendit, ꝙ poſſum⁹ ſic Chriſtum imitari. Qui enim verũ ſigillũ † imitari.
C vult, imitetur] archetypum. Videamus ergo quomodo ipſe imitat⁹ eſt Chriſtũ. Imitatio iſta nõ eget temporibus, neque arte, ſed ſola voluntate. In pictoris quidem domũ ingreſſi, nõ poterimus imaginẽ imitari, quãuis frequẽtius eã inſpiciamus: hunc autẽ ſolo auditu imitari vobis licebit. Vultis, tabula in medium allata, ſubſcribamus in vobis Pauli vitam? Proponatur igitur tabula lõgè clarior, q̃ regũ imagines, cuius ſubiectum non tabulæ glutine compactæ, non lineum ſuperinductũ, ſed dei opus. Anima nanque & corpus eſt, anima dei opus non hominũ, & itẽ corpus. Plauditis hic, non tamen hic plaudẽdi tẽpus eſt, ſed in futuro ſeculo & plaudẽdũ, & æmulandũ. Primùm enim materia ſubiicitur cõmunis ad oẽs. Anima nanq; quatenus anima, nihil ab anima differt, ſed volũtas oſtendit differentiã. Nã quemadmodũ cor-
D pus quatenus corpus nullã habet differẽtiã, ſed ſimile eſt & Pauli corpus, & multitudinis: pericula autẽ hoc quàm illud clarius reddiderunt: ſic & in anima. Subiiciatur igitur nobis tabula, Pauli anima. Hæc tabula iacebat nuper fuliginis & araneorũ plena. Nihil enim blaſphemia peius eſt. Verùm quũ veniret qui omnia diſponit & intuetur, non propter deſidiã & delicias ſic depictam, ſed propter ignorantiam, & quòd pietatis flores non intelligebat, flagrabat deſiderio, colores non aderãt. † Neque enim ex cognitione illa ꝓueniebat cupiditas,] dedit ei veritatis florem, hoc eſt gratiam, & confeſtim regiã retexit imaginem. Nam cùm colores acciperet, & diſceret quæ ignorabat, nõ expectauit tẽpus, ſed quãprimũ optimus artifex apparuit: & ante omnia regiũ caput oſtẽdit, cũ Chriſtũ prædicaret. Inde reliquum veræ vitæ corpus. Pictores quidẽ domi incluſi quietè & diligenter

†ſed cũ eis cõceſſiſſet quod multa circa ipſos elaboraſſent, id enĩ eſt pædagogi: amoris excellẽtiã ſibi reſeruat. hoc enim eſt patris.

†imitatur imitatur.

†Nõ enim ſecundum ſciẽtiã Zelũ habebat.

genter omnia faciũt, nemini oſtiũ aperientes. Paulus autem in medio terrarũ orbe tabula poſita, omnibus repugnãtibus, perturbãtibus, tumultuãtibus, regiam hãc perfecit imaginẽ, neque prohibitus eſt. Idcirco
Hic ſup. b dicebat: Spectaculum facti ſumus mundo, in medio terræ & maris, & cœli, & vniuerſi mundi, mũdi huius ſenſibilis, & intelligibilis imaginẽ pingens. Vultis & reliquas eius partes intueri à capite ad pedes? ſi placet à pedib⁹ exordiamur. Intuere igitur ſtatuã aureã, vel potius ea precioſiorem, & qualẽ in cœlo eſſe credibile eſt, non plumbo compactam, neq; [vno in] lo-
Rom. 15.e co collocatã, ſed ab Hieruſalẽ vſq; in Illyricum, & in Hiſpaniam currentẽ, & per vniuerſum orbẽ tanquã alitem delatã. Quid enim iis pedibus ſpecioſius, qui vniuerſam quæ ſub cœlo poſita eſt terram peragra-
Eſa. 52.b & Naũ 1.d & Ro. 10.c. runt? Hanc ſpeciem propheta antiquitus prædicat, cùm inquit: Quàm ſpecioſi pedes euãgelizãtiũ pacẽ. Vis & pectus videre? age tibi hoc quoq; oſtendam, & longè pulchrius quàm pedum ſpeciem intueberis, &
Exo. 32.d quàm ipſa veteris legumlatoris pectora. Moyſes eñ tabulas lapideas tulit. Hic autẽ ipſum int⁹ [habebat] Chriſtum, & ipſam regiam imaginem: & idcirco q̃
Exo. 25.d 26.d. 37. 4. et Heb. 9.b. propiciatorium, quàm Chrerubim pręſtantior fuit. Non talis enim vox [illinc] prolata eſt, qualis à Paulo: ſed à Moyſe quidem plurima de ſenſibilibus diſputata ſunt, à Pauli autẽ lingua, de ſupercœleſtibus rebus. Et à propiciatorio quidem Moyſes ſolis Iudæis locutus eſt, Paulus autẽ vniuerſo orbi: & illic quidẽ per inanima, hic autem per animam virtute præditã. Hoc & cœlo clarius fuit propiciatoriũ, nõ varietate ſyderũ effulgẽs, neq; radiis ſolaribus, ſed ipſum iuſtitiæ, Solẽ habẽs, † & illinc radios mittens.] Et hoc
C quidẽ cœlũ nebula aliquando diſcurrens obſcurius reddit: Illius verò pectus nulla vnquã inuaſit perturbatio, vel potius multæ ſæpe perturbationes inuaſerunt, nõ tamen lucem obũbrarũt, ſed in mediis tentationibus & periculis hæc lux effulſit. Quamobrem
2.Tim. 2. b. ipſe catenis deuinctus clamabat: Verbum dei nõ ligatur. Sic ſemper ab illa lingua radios dimittebat, neq; metus, neque periculũ pectus illud triſte reddidit. Fortaſſe pectus fugare pedes videtur. Verũ & illi tanquã pedes boni, & hoc tanquã pectus. Vis ventrẽ pulcherrimũ ſpectare? audi quid de eo loquatur. Si
Infra. 8.d cibus ſcandalizat fratrem meum, nõ comedã carnẽ
Ro. 14.d in æternũ. Bonũ eſt non comedere carnem, neq; vinum bibere, neq; in quo frater tuus offendit, vel ſcã-
Phili. 4.c dalizatur, vel infirmatur. Eſcæ ventri, & venter eſcis. Quid hoc ventre ſpecioſius, qui ita trãquillitatem, &
D omnem edoctus eſt cõtinentiam, & qui nouit eſurire, fame torqueri & ſitire? Quẽadmodũ igitur equus aureis habenis acceptis, cõpoſito gradu incedit, ſic ipſe naturę neceſſitatẽ exuperauit. Chriſtus enim eũ inhabitabat, qui quũ tanta eſſet continẽtia, planè cõſtat omni eum malitia vacaſſe. Vis & manus, quas nunc Paulus habet, an prius earũ ſuperiorẽ malitiam intueri? Ingreſſus hic in domos nuper, & viros, &
Act. 9.a mulieres diſtrahebat, qui neq; viri, ſed feræ cuiuſdã ſæuiſſimæ man⁹ habebat. Quũ autẽ veritatis ſpeciẽ, & ſpiritualẽ accepit experientiã, non amplius hominis factæ ſunt manus, ſed ſpiritus. Quæ quũ ſingulis diebus catenis deuincirẽtur, neminẽ tamen vnquam verberarũt, verberatę autẽ ſunt frequẽtius. Reuerita
Act. vlt. a. eſt aliquãdo & vipera has manus, nõ enim amplius hominis manus erant, propterea neq; eas tetigit. Vis & tergũ cæteris membris videre non abſimile? audi

†illinc radios emittentem.

A quid de eo referat: Quinquies quadragenas vna minus accepi, à Iudęis ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragiũ feci, nocte & die in profundo maris fui. *2. Co. 11.f* Sed ne nos in immẽſum profundũ incidẽtes, ſingulis ipſius mẽbris enarratis, pluribus verbis vtamur, agitè omiſſo corpore, aliã pulchritudinẽ intueamur à veſtimentis, quę dęmones quoq; reueriti ſunt, *Act. 19.b* propter quæ diffugerunt, & morbi fugabãtur. Etenim vbicunq; Paulus apparebat, omnia cedebãt, omnia inferiora erãt, tanquã adeſſet qui mũdum exuperaret. Et quẽadmodũ qui in bello multa vulnera accipiunt, etſi vel arma vulnerantis viderint, exterrentur: ſic dæmones illius ſudariolum tantùm conſpicati exiliebant. Vbi nũc ſunt diuites & ſuperbi in diuitiis ſuis? Vbi ſunt qui ſuas enumerãt dignitates, & veſtes precioſas quibus ſe cõparant? Lutum
B nãque & cœnum ſua omnia intuebũtur. Et quid veſtes & aurum cõmemoro? Si quis mihi orbem terrarum poſſidendũ daret, ſolum Pauli vnguẽ omni illo imperio potentius eſſe arbitrarer: omnibus deliciis illius paupertatẽ, omni gloriæ ignominiam, omnib⁹ diuitiis nuditatem, omni licẽtiæ illius ſancti capitis colaphos, omni diademati lapides in eum proiectos prętulerim. Hãc deſideremus coronam dilectiſſimi, & quãuis in præſentia perſecutio nõ ſit, noſipſos tamen pręparemus. Neq; enim Paulus perſecutionib⁹ *Infra. 9.d* tantùm clarus euaſit. Etenim dicebat: Caſtigo corp⁹ *Rom. 13.d* meum. Hoc autẽ etiã ſine perſecutione poteſt fieri. Et ne carnis prouidẽtia fiat in cupiditatẽ, admonuit. Et rurſum: Habentes victum & veſtitũ, iis contẽti ſu- *1.Tim. 5.b* mus. In iis ſanè nulla perſecutionis neceſſitas. Et locupletes cõpeſcit iis verbis: Qui volũt diteſcere, in *ibid. 6.b*
C tentationẽ incidunt. Si igitur & nos ipſos ſic exercebimus, in certamẽ ingreſſi coronabimur: & licet perſecutio nõ ſit, multa tamen pro ipſis pręmia accipiemus. Sin autẽ pingui corpore luxuriabimur, porcorum vitam viuemus, & nullo cõſciẽtiæ morſu peccabimus, & ignominiam feremus. Nónne vides cõtra quos nobis certamẽ eſt? cõtra incorporeas virtutes. Quo igitur pacto in carne eas vincemus? Nã ſi is qui cũ hominibùs certat, oportet vt ſobriè comedat, lõgè magis qui cõtra dæmones. Cùm autẽ carnis ſarcina & diuitiis deuincti ſumus, quibus armis hoſtes ſuperabimus? Vinculũ nãque diuitiæ ſunt, vinculum graue iis qui illis vti neſciũt. Tyrãnus crudelis & inhumanus, ad ſeruorũ peſtem omnia præcipiẽs. Verũ ſi vellemus, acerbam earũ tyrannidẽ à throno deiiceremus, faceremúſq; vt nobis parerent diuitiæ, non
D imperarẽt. Quónã igitur pacto hoc fiet? ſi in omnes diuitias erogabim⁹. Quouſq; enim ſolæ cũ ſolis erũt, tanquã latro quidam in ſolitudine omnia mala operabuntur. Quando autẽ in mediũ eas adduxerimus, non amplius nos ſuperabunt, quoniam vnuſquiſque eas vndique vinciet. Hoc ego dico, nõ quòd crimini dandũ ſit, ſi quis pecunias habeat: ſed ſi nõ diſtribuerit eas pauperibus, neq; iis rectè vtetur, id peccatũ eſt. Nihil enim deus, quod malũ eſſet, effecit, ſed omnia valde bona: itaq; & opes bonæ. Verùm ſi ſuos nõ vicerint poſſeſſores, ſi proximos paupertate liberauerint. Non enim lux illa bona eſt, quæ nõ fugat tenebras, ſed denſat. Neq; eas ego diuitias appellarem, quæ paupertatẽ non pellerent, ſed augerẽt. Siquidẽ diues nõ quærit ab aliis accipere, ſed aliis auxiliũ præſtare: qui autẽ ab aliis accipere quærit, non amplius is diues eſt, ſed pauper. Itaq; pecuniæ malũ
non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nõn sunt,sed mẽs pusillanimis, quæ diuitias in pau-
pertatẽ ducit.Hi q̃ qui per angiportus mẽdicãt,mi-
seriores sunt, q̃ qui vlcerata habent corpora, quàm
qui pãnis sunt obsiti.qui sericis & preciosis vestimẽ-
tis induũtur: & qui in foro obuios propulsant,quàm
†clamant & mẽdicant, magis miseri. qui per plateas incedũt,&aulas ingressi inferius†cla-
mant,& miseri mẽdicant.]Hi nanq; deum laudãt,&
misericordiæ verba, & sapiẽtiæ multæ plena prolo-
quuntur.Quare miseremur eis,& manũ porrigimus.
Quiverò malè ditescũt,crudelitatis,immanitatis,ra-
pinæ, cupiditatis verba faciunt. Quare apud omnes
exosi sunt & ridiculi? Contẽplare quid apud omnes
homines turpe videatur,à diuitib⁹ petere, an à pau-
peribus?Proculdubio à pauperibus. Hoc diuites fa-
ciũt:nõ enim audẽt ad ditiores accedere. Nã & mẽ-
dicus nõ mendicũ quicquam petit,sed diuitẽ: diues
pauperẽ diripit.Præterea dic,quæso,quid pulchrius
ab iis qui spõte sua largiũtur,[& gratiã habẽt:] an ab
inuitis accipere, & eos cogere & perturbare? Planè
cõstat à nõ volentibus nõ esse accipiẽdum. Sed hoc
itẽ diuites faciunt:pauperes enim à voluntariis acci-
† habent. piũt,& ab iis qui gratiã†se habere sciũt.] Diuites au-
tem ab inuitis & ægreferentibus, quod maioris est
paupertatis argumẽtũ.Nam si nemo ad cœnã venire
vellet,nisi qui inuitauerit,gratiã haberet vocato,quo
pacto pecunias coactè accipere bonũ est? Nunquid
propterea abigimus canes, & fugimus latrantes, ꝙ
multa nos sedulitate vrgẽt?hoc &diuites faciũt.Sed
si metus largitioni assit, nunquid honestius est? Hoc
quidẽ omniũ turpissimũ.Qui enim omnia perturbat
vt accipiat,cur nõ sit maximè ridiculus? Etenim sæ-
penumero canum formidine iis proiicimus, si quid
habemus.Quid præterea turpius, dic quæso, panno
obsitũ petere,an sericis vestibus indutũ? Quũ enim
diues quispiã senes pauperes colit,vt eorũ sibi relin-
quantur facultates, & maximè quũ liberos habeant,
quánã erit venia dignus? Quòd si placet, ipsa verba
cõsideremus,& quæ diuites mẽdicãtes,& quæ pau-
peres facere solẽt. Quænã igitur pauper proloquit̃?
quòd qui dat eleemosynã,nunquã à largiendo tem-
perabit,quoniã dei diuitias largitur. Nã & deus be-
nignus est,& maiora retribuit. Quæ omnia philoso-
†postulat enim vt ad dominum respicias. phię verba sunt,& admonitionis & cõsilij plena.†Te
enim in domini cõspectu videre arbitratur,]& tuum
de futura paupertate timorẽ aufert,&multã quilibet
inuenire doctrinã posset in mendicantiũ verbis. Di-
uitum autẽ verba,porcorum verba & canum, & lu-
porũ,&aliarũ ferarum sunt.Siquidẽ alij de ipsis mẽ-
sis,obsoniis,cibis,& omnifariã vini genere,vnguen-
tis,&omni luxuria disputãt.Alij autẽ devsuris &mu-
tuis tabulas fingentes, & grauissimũ æris alieni onus
adiicientes,ac si à patribus & auis principium acce-
perit:huius quidem domum,illius agrũ,alteriusverò
seruũ,& omnem auferũt possessionem. Quid si quis
meminerit testamẽta ꝓ atramento sanguine scripta?
At enim in maximũ inducunt periculum, aut paruis
quibusdã promissionibus decipiunt:quos si viderint
etiã paruæ possessionis dominos,persuaserunt,vt fa-
miliares omnes, & sæpe inopia pereũtes prætermit-
tãt,& se pro illis hęredes scribãt.Qui igitur ita facit,
ferarũ crudelitatẽ atq; immanitatẽ ostẽdit. Quãob-
rem hortor,omnes has diuitias effugiamus,quæ tur-
pes sunt & cędium plenæ:& possideamus spirituales
thesauros,eósq; in cœlo inquiramus:quos qui possi-
dẽt,illi diuites sunt,illi locupletes,& omnibus quę in

A hac & futura vita sunt,bonis perfruuntur. Qui enim
vult pauper fieri secundũ dei sermonem,ei omnium
domus patent. Nihil enim propter deum possidenti
quisq; res suas elargitur. Qui autẽ parua iniustè pos-
sidere vult,cunctorum sibi ostia claudit. Vt igitur &
præsentia & futura bona cõsequamur,diuitias stabi-
les,& immortales copias eligamus, quas vtinã om-
nes cõsequamur gratia & benignitate domini nostri
Iesu Christi,cũ quo patri gloria simul & spiritui san-
cto nunc,& in secula seculorum,Amen.

Homilia XIIII.

*Deo misi ad vos Timotheum,qui est meus filius cha-
rissimus,& fidelis in domino, qui vos cõmonefaciet
vias meas in Christo Iesu*. Considera ex iis ver-
bis generosum Pauli animum, qui igne calidior est
atque agilior.Volebat nanque † omnibus auxilio es- †ipse adesse,
B se,&] maximè tantoperè laborantibus, & seditiosis
Corinthiis.Quippe qui planè norat,quãtum discipu
lis vtilitatis afferret præsentia sua, quantum autẽ ab-
sentia detrimenti:&illud quidem in epistola ad Phi-
lippẽses significauit,quum inquit:Non in præsentia Phili. 2 b
mea tantum,sed multò magis nunc in absentia mea,
cũ metu & tremore vestrã salutem operamini. Hoc
autem in hac ostendit epistola,dicens: Tanquam nõ
venturus sim ad vos,sic inflati sunt quidam, veniam
tamen. Festinabat igitur, & desiderabat adesse ipse.
Quod quũ adhuc sibi nõ liceret,præsentiæ suæ pro-
missione eos dirigit. Neque hoc duntaxat dicit, sed
suum mittit discipulum:ideo inquit, misi ad vos Ti-
motheum.Cur autẽ inquit, *Ideo*? Quoniam velut de
filiis,sic de vobis curã habeo,& velut pater. Et cum
personæ commẽdatione mittit, *Qui est meus filius cha-*
C *rissimus & fidelis in domino*. Hoc autem dicit, & suam
ostendens charitatem,& illos cõfirmans, vt eum re-
uerenter intuerentur. Neq; simpliciter inquit, fide-
lis: sed, in domino, hoc est in rebus, quæ secundum
deum sunt.Quòd si in rebus secularibus fidelem esse
laudabile est, longè magis in spiritualibus. Si igitur
charissimus eius filius erat,contemplare quãta fuerit
Pauli dilectio, quòd Corinthiorum gratia eum à se
separari permiserit.Sin autem fidelis, sine reprehen-
sione rebus ministrabit. *Qui vos commonefaciet*. Nõ in-
quit,docebit,ne ægrè ferrent, tanquam ab eo didi-
cissent. Propterea & in calce huius epistolæ inquit:
Opus domini operatur, sicut & ego. Ne quis igitur Inf. vlt. b
ipsum contemnat: nulla nanq; erat inter apostolos
inuidia,sed in vnum intuebantur,in ecclesiæ ædifica
tionem:quãuis minor esset qui operabatur, omni eũ
D studio cõfirmabant.Idcirco non contentus est dice-
re,cõmonefaciet:sed,sermonẽ suũ auget,abscindere
volens eorum inuidiam.Etenim erat iuuenis Timo-
theus.Quare addidit,Vias meas.Nõ suas inquit, sed
meas:hoc est,dispensationes,pericula, mores, leges,
sortes,regulas apostolicas, & alia item omnia. Cùm
ẽm dixit, Nudi sumus, colaphis cędimur, instabiles Hic sup. c
sumus:& hæc,inquit,omnia vos cõmonefaciet,&le-
ges etiãChristi,vt hæreses tollat.Deinde ad superio-
ra sermonẽ suum referens subdidit, *Quæ sunt in Christo
Iesu*.Sic omnia,vt cõsueuit,ad dominum refert: & fi-
dem inde sibi comparat,ideo subdidit:*Sicut vbique in
omni ecclesia doceo*.Nihil ad vos nouũ affero, hęc & re-
liquæ nouerũt ecclesię.Vias autẽ suas in Christo,in-
quit,ostendens ꝙ nihil habẽt humanum, & quòd il-
lius auxilio omnia dirigũtur. Quib⁹ verbis illis quo-
que medet̃. Deinde quò accusaret fornicatorẽ, rur-
sum

sum in indignabũdos sermones prorupit, nõ tamen A
ipse irascitur,sed illos corrigẽs,&omisso fornicatore
cũ aliis disputat,neq; illũ, neq; illius dignatus ratio-
nes:quod in seruis maximè noxiis facere cõsueuim⁹.
Et quũ dixisset,Misi ad vos Timotheum,ne propter
hoc pigriores fierent,vide quid deinde dicat: *Tan-
quam nõ venturus sim ad vos,sic inflati sunt quidã*. Hoc in
loco & illũ & alios quosdã tangit,& eorũ animi ela-
tionẽ deiicit.Ambitionis nanque est crimen, vt ab-
sentia magistri cõtumacia quispiãvtatur.Cùm igitur
†quàm verecunde. Ibidem. multitudinẽ alloquitur,cõsiderat†quãto hortatu]hoc
faciat:quũ verò authores,contemptibilius. Ad illos
enim inquit,Omniũ peripsema:& vt eos leniat pro-
sequitur,Nõ vt confundã vos hæc scribo: iis autem,
Tanquã nõ vẽturus sim ad vos,sic inflati sunt quidã,
inquit:ostendens, ꝙ puerilis sensus contumacia est.
Etenim pueri magistri absentia pigriores fiunt. Et
hoc ostendit, ꝙ satis est ad correctionem præsentia. B
Quẽadmodum enim leonis præsentia,omnibus ani-
malibus timorẽ incutit,sic & Pauli eis qui ecclesiam
dilacerãt.Quare addidit, *Veniã autem statim ad vos,si
deus voluerit*.Sed hęc sola verba per minas dicta vide-
bãtur. Quòd autẽ ipse operũ demonstrationẽ polli-
ceretur, & illi expetierũt, hoc magnanimæ mẽtis e-
rat.Quocirca addidit, *Et cognoscã,non sermonem eorum
qui inflati sunt,sed virtutẽ*.Non ẽm ex propriis operib⁹,
sed ex magistri absentia illa erat contumacia, quod
ipsum quoq; contemptibilis erat sententiæ. Idcirco
quũ dixisset,Misi ad vos Timotheum: nõ statim, in-
quit,veniã: sed prius eos inflationis accusans, inde,
inquit, veniã. Quòd si ante accusationẽ hoc posuis-
set,defensio sui ipsius fuisset,tãquã nõ deficientis, &
nõ minæ.Et neq; sic credibilis esset oratio.Nũc autẽ C
quũ post accusationẽ ponat, & fide dignũ se & me-
tuẽdũ facit:& vide eius firmamentũ & certitudinẽ.
Nõ ẽm simpliciter inquit,veniã:sed,si deus voluerit.
Neq; determinatũ tẽpus ponit.Cùm enim fieri pos-
set,vt tardius ad eos ꝓficisceretur, per incertitudinẽ
vult eos dubios relinquere. Et ne propterea rursum
decidant,addidit: *Citò, & cognoscam non sermonem eorũ
† illud. qui inflati sunt,sed virtutẽ*.Non dixit,Cognoscã sapien-
tiam,neq; signa:sed,nõ sermonem. Et†illo] nomine
deprimẽs,&hoc extollens,ad alios iã qui fornicato-
ri fautores sunt,vertitur.Nã si illũ alloqueretur, non
dixisset virtutẽ,sed opera,quæ erant ei corrupta. Et
quánam gratia nõ quæris sermonẽ Paule?Non quo-
niam non indigeam sermone,sed quoniam in virtu-
te res nostræ positæ sunt. Quẽadmodũ igitur in bel-
lo nõ eorum qui plurimum iactãt ab se gesta,sed qui D
plurima gesserunt: Itidem hoc in loco nõ loquẽtiũ,
sed faciẽtium victoria est.Gloriaris in facundia, in-
quit.Verum si rhetorũ certamen & tempus est,rectè
inde gloriaris. Sin autẽ apostolorũ veritatẽ adnun-
ciantiũ,& signis eam confirmantiũ, quídnã in re su-
perflua,& nullius momenti,& in his quæ ad præsen-
tia nihil cõferre possunt,inflaris? Quid enim sermo-
num demõstratio posset ad mortuorum resurrectio-
nem,vel ad dæmonũ fugam, vel ad aliud huiusmo-
di miraculũ faciendũ?Horum autẽ nunc opus est,&
propter hæc res nostræ cõfirmantur.Quare addidit,
Non enim in sermone est regnũ dei,sed in virtute. per signa,
inquit, nõ per facundiã vicimus. & propterea ꝙ di-
uina est doctrina nostra, & cœlorum regnum adnũ-
ciamus, maximã certitudinem præbent signa, quæ
spiritus virtute facimus. Si igitur magni aliqui esse

A volũt,qui nũc inflãtur,cùm affuerimus, ostendant si
quam talẽ habeant virtutẽ,& neq; verborũ pompas
afferãt,neque enim illa apud nos ars est. *Quid vultis,in
virga veniam ad vos*[*an in charitate & spiritu mãsuetudinis*?
Multum habet tum terroris, tum mansuetudinis hic
sermo.quum enim diceret,cognoscam,adhuc man-
suetè agentis est.Cæterũ quum dicit, Quid vultis, in
virga veniã ad vos?] Id præceptoris cathedram iam
ascẽdentis,& inde cum iis disputantis,&potestatem
omnem accipiẽtis est.Quid autẽ significat, In virga?
in pœna & supplicio,hoc est perdã & cæcabo: quod
in Sapphira Petrus effecit,quod ipse in Elima mago. Acto. 5. b
Nam non adhuc tanquã cõparans seipsum illis lo-
quitur,sed cũ†certitudine:& hoc idẽ in secunda epi- †authoritate.
stola apparet,quum inquit:Num probationẽ quæri-
tis in me loquẽtis Christi?In virga veniã,an in chari- 2. Co. 13. a
B tate?Quòd ẽm in virga veniret,nũquid erat charita-
tis?Charitatis profectò. Sed quoniã amicissimus ad
suppliciũ exurgit,propterea sic inquit.Quãdo igitur
de supplicio locutus est,nõ dixit,& spiritu mãsuetu-
dinis:sed,virga.Atqui & illud spiritu factum est. Est
nãq; & spiritus mãsuetudinis, & spiritus seueritatis:
sed nõ vult sic illũ appellare,sed ab vtilioribus. Pro-
pterea deus quãuis puniat,ꝙ misericors quidẽ sit, &
patiẽs,& diues in misericordia & miserationibus sę-
pe dicitur:ꝙ autẽ vltor,semel iterũq; & rarius,&hoc
nõ nisi vrgente causa. Et cõsidera Pauli sapientiam,
quũ & hoc & illud in sua habeat potestate,alios facit
dominos,inquiẽs,Quid vultis?In vobis,inquit,optio
posita est.Etenim nos & huius & illius habemus po- Liberũ arbitrium.
testatẽ,vt scilicet & in gehennã incidamus,& regnũ
assequamur,quoniã deus sic voluit.Ecce, inquit, ig-
C nis & aqua,ad quod volueris extẽde manũ tuam:&,
Si volueritis,& audieritis me,bona terrę comedetis. Eccl. 15. d
Quòd si nolueritis,gladius deuorabit vos.Sed fortas Esai. 1. c
se dicet quispiã:Volo,& nemo tam stultus qui nolit.
Sed nõ sufficit mihi volũtas,& tamen sufficit si vt o-
portet volueris,& quę volẽtis sunt feceris.Nũc autẽ
nõ nimium vis, & hoc in aliis experiamur,si videtur.
Dic,quęso,mihi,qui vult vxorẽ ducere,num satis est
ei volũtas?Minimè,sed pronubas inquirit,& amicos
orat,vt ei inuigilent,& pecunias cogit.Rursum mer-
catori nõ sufficit vt negociationi vacare velit,&dõ-
mi desideat:sed & nauẽ cõducit,& nautas &remiges
inuenit,& argentũ mutuatur. Præterea locũ & mer-
cium precia perscrutatur.Quomodo igitur nõ absur
dum sit,vt in terrenis rebus tantũ studiũ ostendatur:
eis autẽ qui cœlum cõsecuturi sunt, volũtas sola suf-
D ficiat,imò neq; ipsa quo decet studio ostẽdatur?Qui
ẽm vult,vt oportet,etiã res attingit, quę ad id addu-
cãt quod vult.Etenim quũ fames cogit vt comedas,
nõ expectas vt spõte sua cibi ad te veniãt, sed omnia
facis,vt victũ tibi cõpares.Et in siti & algore, & cæ-
teris omnibus itidem facis,&ad corporis curã dispo
neris.Idem tu circa cœli regnum efficias,& procul-
dubio id consequeris.Propterea te liberi arbitrij fe- Cur datũ liberũ arbitrium.
cit deus,ne posterius deũ accuses, tanquã necessitati
alligatus.Tu autẽ pro quibus honorem assecutus es,
pro iis indignaris. Etenim multos audiui, qui dice-
rent:† Quamobrẽ in mea nõ posuit potestate virtu- †Quare virtutẽ in mea posuit potestate?
tem?]Sed qua ratione oportuit iacentẽ, dormientẽ,
malitiæ cupidum,delicatum,& ventri deditũ homi-
nem in cœlum assumere,nisi malitiã dimiseris? Nam
si in præsentia minis propositis,non tamen viciis ab-
stines,si cœlum tibi præmium proponeretur, an vn-
quam

Universidad de Deusto Biblioteca

quã à malitia ceſſares pigrior factus, & longe dete-
rior? Neq; eñ illud dicere poteris, ꝙ dederis quidẽ
bona, nõ tamen opitulatus ſit. Etenim multũ promit
tit tibi auxiliũ. Sed virtus, inquis, difficilis eſt & gra-
uis, malitiæ autẽ multa admiſcetur voluptas. Etenim
hæc quidẽ lata eſt & ſpacioſa, illa autem anguſta &
preſſa. Nunquid omnino, dic quæſo? an à principio
Mat. 7. b vtraq; talis? Etenim inuitus de virtute dicis hæc quę
dicis, adeò potẽs eſt veritas. Etenim duæ erant viæ,
altera ad gehennã, altera ad paradiſum ducẽs: & illa
quidẽ lata quæ ad gehennã, hæc autẽ anguſta quæ
ad paradiſum. Vtrã igitur mauis? Quãuis enim cõtẽ-
dens nũc cõtradixeris, in rebus tamẽ certiſſimis, etſi
impudẽtiſſimus ſis, contradicere non potes. Quod
enim magis ſit eligendum, quod principium habet
difficile, finẽ autem minimè, ex iis quæ in promptu
ſunt rebus vos docere conabor. Et ſi placet, artes
primũ diſcutiamus. Ipſę enim principiũ quidẽ labo-
rioſum habẽt, finẽ verò lucroſum. Sed nemo, inquis,
artẽ aggreſſus eſt, niſi cogatur. Nam ſi dominus ſui
ipſius iuuenis fuerit, inquis, poti⁹ in deliciis eſſe pri-
mùm eliget, & in fine innumera perpeti mala, quàm
principio in miſeria viuere, & deinde laborũ ſuorum
mercedẽ accipere. Sed huiuſmodi optio orbatæ mẽ
tis eſt, & puerilis ſocordiæ. Contraria autẽ prudẽtis
& fortis. Itidẽ & nos, niſi pueri ſenſu fuerimus, nõ vt
orbatus ille & inſipiẽs, ſed tãquã ſub patris cuſtodia
educati ſentiemus: oportet enim puerilẽ ſenſum ab-
iicere, neq; res accuſandæ ſunt: ſed aurigã conſcien-
tiæ imponere, qui nõ ſinat eam laſciuire, ſed currere
& certare aſſuefaciat. Nónne quæſo abſurdũ eſt, vt
pueri ab ineunte ætate durã vitã degant, & in iis re-
bus verſentur, quæ principia habent laborioſa, finem
autẽ optimũ: nos autẽ contrà in ſpiritualibus ſentia-
mus? Atqui non omnino nobis certum eſt in hoc ſe-
culo, qui nos finis maneat. Siquidẽ immatura mors,
paupertas, calumnię, rerum mutationes, & id genus
alia, poſt multos labores eorũ nobis fructũ abſtule-
runt, quẽ licet, qui eo peruenerint, cõſequãtur, tamẽ
nihil magnũ lucrabuntur. Nam cũ hac vita illa om-
†hic verò. nia pereunt, †in qua] nõ pro iis vilibus rebus & cadu-
cis currim⁹, neque de fine tanquã incerto formida-
mus, ſed maior & certior nobis ſpes eſt poſtquã hinc
abierimus. Quænam erit igitur venia, quæ excuſatio
nolẽtibus ad virtutis labores accingi? Sed adhuc ſci-
ſcitãtur homines, cur via anguſta ſit? Et quũ in terre-
ni principis regiã neq; ſcortatori, neq; ebrio, neq; lu
xurioſo cuipiã aditus pateat, in ipſum cœlũ deliciis,
ebrietate, auaritia, omni deniq; malitia perditos ho-
mines licenter ingredi poſſe arbitraris? Et quam hęc
veniam merentur? Atqui non hoc inquis dico, ſed
quãobrem nõ latè pateat virtus. Et profectò modò
vellemus, eſſet quàm facillima. Vtrum enim facilius
eſt, quæſo, fodere parietẽ, aliena diripere, deinde in
carcerẽ intrudi: an ſuis opibus contentũ eſſe, & omni
metu liberari? Verùm non omnia proſecutus ſum.
Quid inquã facili⁹, quæſo: an omniũ bona diripere,
& iis breui tẽporis ſpacio frui, & poſtea largis conti-
nuè verberibus cædi: an in paupertate iuſtè hãc bre-
uem vitã degere, & perpetuò deinde in deliciis eſſe?
Nondum enim quid vtilius ſit inquiramus, ſed pri-
mùm quid facilius. Quid autẽ iucundius: an ſomniũ
fœlix videre, & verè ſupplicio affici: an moleſtum, &
re ipſa in deliciis viuere? Nónne planè conſtat hoc
†virtutẽ. eſſe iucũdius? Qua igitur ratione aſperam †vitam] ap-

A pellas? Aſpera enim eſt, ſi ad imbecillitatẽ noſtram
cõparetur. Nam quòd facilis & leuis ſit, audi Chri-
ſtum teſtantem: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meũ Mat. 11. d
leue. Quod ſi nõ intelligis, nulla te admiratio teneat.
Nõ enim forti animo es. Vt enim cũ animi vis adeſt,
grauia leuia fiũt: ſic cũ abeſt, leuia grauia. Quid quæ-
ſo, mãna ſuauius? Quid magis in prõptu? ægrè tamen Nu. 11. d
Iudęi tulerũt, cũ eo in deliciis veſcerẽtur. Quid fame
& cæteris quos Paulus perpeſſus eſt laboribus gra-
uius? Gaudebat tamẽ ille, & exultabat, dicens: Nunc 2. Co. 11. g
glorior in infirmitatib⁹ meis. Quę igitur horũ cauſa?
Animi diuerſitas, quẽ ſi qualẽ eſſe oportet, inſtitue-
res, facilitatem virtutis dignoſceres. Quid ergo? Ex
operãtiũ animis huiuſmodi fiunt, inquis? Nõ ex ani-
mis dũtaxat, ſed natura ipſa talis eſt. Etenim ſi omni-
no virtus laborioſa eſſet, malitia autẽ omnino cõtrà,
meritò deſides hãc illa dixerint faciliorem. Quòd ſi
B altera difficile, altera iucũdum principiũ habet: fines
autẽ cõtrà, alterius quidẽ ſuauẽ, alterius autem gra-
uem, [cæterũ fines ſint perpetui:] vtrum facilius ele-
geris? Quid ergo pleriq; hãc non eligũt facilitatem?
Quoniã alij diffidunt, alij etſi credant, animum coin-
quinatum habent, & ſatius caducam quàm æternã
ducunt voluptatẽ. Nõ igitur hoc facile, ſed imbecil-
lis animi eſt. Et quẽadmodum febricitãtes, nõ quo-
niã ſuauis ſit breuis voluptas, & diuturnus ardor, id-
circo frigidã potionẽ efflagitãt, ſed quoniam ſuam
nequeunt cohibere auiditatẽ, itidem ij. Quòd ſi quis
eos ad ſuppliciũ vnà cum voluptate traheret, nũquã
eam eligerent. Vides quo pacto non facilis eſt mali-
tia. Quòd ſi placet, ab ipſis rebus rurſum hoc idẽ in-
quiramus. Quid quæſo ſuauius, quid facilius? ſed nõ
C ſecundũ multitudinis cupiditatẽ res iudicemus. Nõ
enim à malè, ſed à benevalentibus eſt accipiẽda ſen-
tentia. Neque enim ſi innumeros febricitãtes, & qui
bonæ valetudini cõtraria expoſcerent, neque futuri
cruciatus rationẽ vllã haberẽt, mihi proponeres, eo-
rum opinione niterer: quid inquã facilius, multáſne
deſiderare pecunias, an earum cupiditatẽ ſuperare?
Hoc ego ſatius duco. Quod ſi nõ credis, ad res ipſas
oratione noſtra veniam⁹. Sit alter qui multa, alter qui
nihil deſideret, vter horum melior? vter honeſtior?
Sed hoc omittatur: quippe cùm perſpicuum ſit, hũc
illo meliorẽ: & hac de re nihil in præſentia quęram⁹,
ſed vter faciliorẽ, iucundiorẽq; vitam viuit. Siquidẽ
auarus ne ſuis quidẽ reb⁹ fruitur. Quod enim cupit,
nunquã vellet expendere, ſed libẽtius ſectionem pa-
teretur, & carnẽ ſuam traderet quàm aurum. Qui ve-
D rò pecunias cõtemnit, hoc primùm lucratur, quòd
ſuis rebus omnino fruitur, & quidem fidenter, & ſe
illis potiorẽ arbitratur. Quid igitur iucundius, audẽ-
térne præſentium rerum fructum capere, an ſub di-
uitiarum imperio viuere, †& nulli eas credere?] Simi- †nec quicquã ſuorũ audere cõtingere?
le hoc mihi videtur, ac ſi duo viri vxores ſuas miro
amore proſecuti, nõ itidem eis vtãtur, ſed alteri qui-
dem ſuã tangere, & eius conſuetudinem habere, al-
teri autem ne propinquare quidem ſuæ liceat. afferã
& aliud, quod alterius voluptatem, alterius anxieta-
tem oſtẽdit. Auarus nunquã finem ſuæ imponit cu-
piditati, [non ſolum] quòd non poſſit omnium ſolus
facultates occupare, ſed [etiã quod] quantumcunq;
cõplectitur, nihil ſe habere putat. Qui verò pecunias
deſpicit, omnia ſuperflua arbitratur, neque animam
immẽſis cruciabit cupiditatibus. Nihil enim adeò a-
nimã torquet, quàm cupiditas, quũ eam ſatiare non
poſſis:

poſſis: quod maximè deprauatam oſtendit mentem. A
Animaduerte, quæſo, eum qui pecunias deſiderat, &
plura poſſidet: ita huiuſmodi homo, ac ſi nihil ha-
beat, afficitur. Nũquid poſſet quippiam hoc morbo
grauius eſſe, quod qui habet, nõ videtur habere quæ
poſſidet, & tãquã nõ habeat torquetur: & licet om-
nia cõſequatur, magis dolet: etſi centũ talenta poſſi-
deat, ꝙ non habeat mille: etſi mille, ꝙ nõ decem mi-
lia: etſi decẽ milia, quòd nõ decies totidẽ coëgerit,
maiorem in modum angitur: & quantò plura poſſi-
det, tantò fit pauperior. Siquidẽ quantò plura con-
gerit, tãtò plura deſiderat. Igitur quãtò plura cõge-
rit, tantò eſt pauperior. Nam qui plura deſiderat, is
pauperior eſt. Quũ igitur centũ habuerit talenta, nõ-
ne quodam modo mendicat: mille enim deſiderat.
quũ mille acceperit, pauperior eſt. Nõ enim ampli⁹
mille, vt antè, ſed decẽ milibus egere ſe dicit. Quòd B
ſi deſideriũ illud duntaxat nihil cõſequendo volup-
tatẽ eſſe dixeris, valde mihi voluptatis naturã igno-
rare videris, cũ nõ voluptas id, ſed ſuppliciũ ſit. Rur-
ſum alterum inquiramus: cũ ſitimus, num propterea
bibẽtes lætamur, ꝙ ſitim ſedam⁹, & idcirco voluptas
eſt bibere, ꝙ magno nos liberat cruciatu, hoc eſt, cu-
piditate bibẽdi? Sanè perſpicuũ. Quòd ſi deberemus
ſemper in hac cupiditate verſari, nihilo minus diuite
Luc. 16. f illo qui Lazari temporibus fuit (quantum ad ſuppli-
cium) haberemus. illi enim hoc erat ſuppliciũ, quòd
quum paruã aquæ guttam deſideraret, non haberet
†& ad illum modum. qui eã præberet. Quod & auari mihi pati perpetuò
videntur, †& quemadmodum illum] dignos eſſe, qui
puniantur, & nihil impetrent. Magis enim horũ ani-
ma quàm illius exuritur. Et rectè quiuis eos hydro-
picis cõparauerit. Vt enim illi quũ multũ aquæ in- C
gurgitarint, magis ſiti exurũtur: Ita auari multas ade
pti pecunias, cupiũt plures. Cuius ratio eſt, ꝙ neque
illi vbi opus eſt, aquã recipiũt, neq; hi debita ratiõe
cupiditatẽ. Fugiamus igitur peregrinũ hunc & no-
uum morbũ, fugiamus radicẽ malorũ, fugiamus præ-
ſentem gehennam. Gehenna nanque horum deſide-
rium eſt. Vtriuſque igitur animum aperiamus, & eius
qui pecunias contemnit, & eius qui eas admiratione
proſequitur: & videbis alterũ inſanientibus ſimilem,
nihil videre neque audire volentem. Alter verò por-
tui tranquillo adſimilabitur. Hic omniũ amicus eſt,
quemadmodũ ille hoſtis. Siue enim quis ab eo acci-
piat, non dolet: ſiue quis ei præbet, non inflatur, ſed
quandã habet libertatem, qua omnia ei licẽt. Ille o-
†Quòd ſi auarus eſt pauper, miſer. mnibus adulari & ſimulare cogitur, hic nulli. †Quòd
ſi p auper auarus eſt, is grauis,] inſolens, ſimulator, ti- D
moris plenus & multi ſupplicij. qui autem pecunias
deſpicit, omnibus contrà fruitur. Num igitur perſpi-
cuum eſt iucundiorẽ eſſe virtutem? Iam reliqua per-
ſequeremur, per quæ oſtẽderetur nullum malum vl-
lam habere voluptatem, niſi multa nobis ſuperi⁹ di-
cta eſſent. Quũ igitur hæc intelligam⁹, amplectamur
virtutem, vt in hoc ſeculo voluptate, deinde futuris
bonis fruamur, gratia & benignitate domini noſtri
Ieſu Chriſti: cum quo patri gloria, ſimul & ſpiritui
ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xv.

Cap. v

Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorẽ patris aliquis habeat: & vos inflati eſtis, & non magis luctũ habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.

Quum de Corinthiorũ contentione verba faceret,
A nõ quam ſtatim inuectus eſt, ſed primùm mitius lo-
cutus, in accuſationẽ deinde his verbis deſcẽdit: Si- Supra. 1. b
gnificatum eſt enim mihi de vobis fratres mei ab his
qui ſunt Chloës, quòd contentiones ſunt inter vos.
Hoc autem in loco aliter. Mox enim aſperius, † vt †& quod licet, criminis exprobrationẽ communem facit.
oportuit, criminis exprobrationem aggreditur.] Nõ
enim dixit, Quamobrem aliquis fornicatus eſt? ſed,
omnino auditur inter vos fornicatio. Quod fecit, ne
tanquam eos huiuſmodi reprehenſio non tangeret;
in deſidiam verterentur, ſed tanquam in communi
omnes accuſarẽtur, formidarẽt. Inquit enim: Nemo
dicit hunc vel illum fornicatum eſſe, †ſed vniuerſam †ſed quòd in Corinthiorum eccleſia admiſſum ſit illud peccatum.
Corinthiorum congregationem.] Idcirco nõ dixit,
Audetis fornicari: ſed, auditur fornicatio, qualis nec
inter gentes. Siquidem ſemper gentium cõparatio-
ne fidelibus exprobrat, & Theſſalonicenſibus ſcri-
B bens, inquit: Vnuſquiſque vas ſuum poſſideat in ſan-
ctificatione, non in paſſione deſiderij, ſicut aliæ gẽ- 1. The. 4. a
tes. & Coloſſenſib⁹ & Epheſiis, Nõ amplius ambule- Ephe. 5. c.
tis, ſicut reliquæ gẽtes ambulãt. Quòd ſi idẽ peccatũ & Coloſ. 4. a
veniam non meretur: quo illos in loco cõſtituemus,
qui grauiora quàm gẽtiles cõmittũt? Apud illos non
ſolùm, inquit, nõ tẽtatur, ſed ne nominatur quidem.
Vides quomodo crimẽ auget? Quum enim tales lu-
xuriæ modos inueniſſe appareant, quos non ſolùm
non audẽt, ſed neq; norũt infideles, inenarrabilis eſt
peccati exceſſus. Inter vos autẽ, ſignificanter dictum
eſt: hoc eſt, in vobis fidelibus, qui tot myſteriorũ fru-
ctum eſtis cõſecuti, arcana illa cõmunicaſtis, ad cœ-
lũ vocati eſtis. Animaduertis, quãtæ hęc oratio gra-
uitatis eſt? quãtæ in omnes indignationis? Niſi enim
maiorem in modũ iratus eſſet, & in omnes inuehere-
C tur, huiuſcemodi verbis vſus eſſet, Nã audiui, ꝗ qui-
dam fornicatus eſt, eũ vlciſcimini. Nunc autem non
ita loquitur, ſed inuehitur in omnes. Etenim ſi primũ
illi ſcripſiſſent, illud profectò Paulus dixiſſet. Quum
autẽ nõ modò crimẽ nõ ſignificaſſent, ſed celaſſent
potius, hac gratia vehemẽtius eos arguit. *Ita vt vxorẽ
patris habeat.* Quare nõ inquit, vt cũ vxore patris for-
nicetur? vt nimiam turpitudinẽ euitaret. Idcirco ho-
neſtatis gratia id præteriit, tanquã ſuperius oſtẽſum.
Et in hoc aucto rurſum crimine, eiuſmodi à Corin-
thiis cõmitti ſignificat, quæ palàm proloqui nequa-
quã ſuſtinet. Propterea ita locut⁹ eſt, Qui ſic operat⁹
eſt: & rurſum pudet eũ, & erubeſcit manifeſtè dicere,
quod & nos in rebus turpiſſimis facere cõſueſcimus.
Et nõ inquit nouercã, ſed vxorẽ patris, quò eos gra-
uius tãgeret. Etenim quũ nomina ad accuſationem
D ſunt idonea, per ea nihil addẽs procedit: & noli mihi
dicere, inquit, vnum eſſe fornicatorẽ. Cõmune om-
niũ crimẽ eſt. Quare mox ſubdit: *Et vos inflati eſtis.*
Non in peccato, hoc eſt eñ ſtultitiæ, ſed in illius do-
ctrina. Sed hoc nõ poſuit. Verùm dimiſit medium, vt
maiorem in modum perterreret. Et cõſidera prudẽ-
tiã Pauli. Primũ exteriore ſapientia ſublata, & oſtẽſò
nihil eam per ſe eſſe, & ſi peccatum nõ appellet, tum
iam & de peccato diſputat. Nã ſi fornicatoris †cõpa- †fortaſſe ſapientis comparatione, magnum eſſe ſpiritus donũ diceret.
ratione, magnũ fortaſſe ſpiritus donũ eſſe aliquẽ ſa-
pientẽ diceret:] nihil ſanè magnũ loqueretur. Quòd
autẽ etiã ſine peccato ſapiẽtiã tollit exteriorẽ, & ni-
hil eſſe oſtẽdat, eã abiectiſſimã eſſe ꝓfitetur. Quocir-
ca primùm ita cõparatione facta, tũc erroris eius me-
minit, de quo non dignatur diſputare. Qua in re im-
mẽſam eius vilitatẽ ſignificat: his autẽ inquit, quòd
oportet flere vos, & plorare, & abſcondi. Nunc autẽ
contrarium

Universidad de Deusto Biblioteca

cõtrarium facitis. Quare addidit: *Et vos inflati eſtis, & non magis luctũ habuiſtis*. Et quid factũ eſt, vt luctũ habeamus, inquis: Quoniã in cõmunẽ eccleſiæ calumniam proceſſit. & quid? vt corrigamur lugẽtes: *Vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit*. Neq; hoc in loco illius nomẽ meminit, imò nuſquã quod in maximis flagitiis facere cõſueuit. & nõ dixit, & nõ magis abiecistis, ſed tãquã in morbo quodã & peſte, luctu opus eſt, & cõtinuis precibus, vt tollatur, & oportet ſupplices eſſe, & omnia operari, vt ille è medio abſcindat̃. Neq; accuſat, ꝙ non ei ſignificarũt, ſed quòd nõ deplorarũt, vt tolleretur: oſtendẽs, quòd etiã ſine monitore id fieri oportuit, propter peccati euidentiam. *Ego quidem tanquam abſens corpore, præſens autẽ ſpiritu*. Vide indignationẽ. Neq; expectare eos ſuum ſinit aduẽ- [†vincire.] tum, neq; poſtquam acceperint, †perterrere:] ſed tãquam peſtẽ quãdam puniturus priuſquã in reliquũ corpus diffundatur, coërcere properat. Quare addidit: *Iam iudicaui, vt præſens*. Hoc autẽ locut⁹ eſt, nõ modò vt eos in ſententiã ſuam traheret, ſed & ne aliud quicquã cõſulerent, ſineret: ſed vt incuteret terrorẽ, tanquam omnium cõſcius, quæ illic & futura eſſent. Hoc autẽ eſt, præſens eſſe ſpiritu, quẽadmodũ Heli- [4 Re.5.g] ſæus præſens erat Giezi, quũ diceret: Nõne cor meũ in præſenti erat? Papæ quãta gratiæ vis cũ omnes in vnũ cogat, & quæ eminus ſunt, faciat vt videantur. *Iam iudicaui, vt præſens*. Nõ ſinit, vt excuſationẽ comminiſcantur. Siquidẽ tuli ſententiã, inquit, tanquam præſens. Nolite mihi ſubterfugia quærere, & qua ratione excuſemini. Nihil aliud fieri opus eſt. Deinde ne nimiam ſibi arrogare authoritatẽ videatur, néve oratio ſua nimis temeraria appareat, animaduerte quo pacto eos iudicij participes facit. Nã quũ iudicaui, dixiſſet: addidit, *Eũ qui ſic operatus eſt, in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, cõgregatis vobis, & meo ſpiritu, cũ virtute domini Ieſu tradere huiuſmodi ſatanæ*. Quid ſibi vult in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti? hoc eſt ſecundũ [†perſuaſos.] deũ nõ humana †perſuaſus] opinione. Quidã autẽ ſic legũt, Eũ qui ſic operatus eſt in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti: & puncto hic facto, vel coma, proſequuntur: Congregatis vobis & meo ſpiritu cũ virtute dñi noſtri Ieſu tradere huiuſmodi ſatanæ: & dicũt hãc eſſe hui⁹ lectionis ſententiã, Eum qui ſic operatus eſt in nomine Chriſti, tradere ſatanæ: hoc eſt, qui Chriſti nomini iniuriatur, poſtquã factus fuerit fidelis, & illo cognominatus nomine, eiuſmodi crimen facere auſus fuerit, eũ tradere ſatanę. Mihi autẽ prior ſentẽtia probabilior videtur. Quænam ea eſt? In nomine domini cõgregatis vobis, hoc eſt, eius nomine vos congregãte, pro quo cõueniſtis, & meo ſpiritu. Iterũ ſeipſum præſentẽ facit, vt eum tanquam Paulo præſente iudicẽt, ſic illũ à ſe abſcindãt, & nemo venia dignũ cẽſere audeat, ſciens quæcũque facta eſſent, Paulũ nõ latere. Deinde maiorẽ metum incutiẽs, inquit: Cũ virtute domini Ieſu: hoc eſt, vel quòd Ieſus poteſt hanc nobis gratiã elargiri, vt poſſitis illũ diabolo tradere: vel, ꝙ ipſe nobiſcũ contra eum ſententiam fert: & nõ dixit, dare huiuſmodi ſatanæ, ſed tradere, aperiens ei pœnitentiæ ianuas, & tanquam pædagogo huiuſmodi tradẽs. Et rurſum huiuſmodi inquit (nequaquã paſſus eius nominis meminiſſe.) *In interitũ carnis*: vt in beato Iob factum eſt, non tamẽ eadẽ ratione. Illic enim pro clariori corona, hic autẽ pro ſolutione peccatorum, vt eum percellat vulnere malo, aut morbo alio. Atqui alibi dicit, quòd à deo

A iudicamur, hæc patientes. Hoc autem in loco magis eum affligere vult, quũ ſatanæ tradat, & hoc dei vo- [Infra.11.g] luntas fuit, vt puniret eius carnẽ. Nam quum ex ingluuie & deliciis carnis deſideria gignantur, hanc punit vt ſpiritus ſaluus ſit, hoc eſt anima ſaluetur. Nõ tanquam ſola ſeruetur, †ſed tanquam hac ſeruata, ꝙ ſcilicet anima ſaluetur,] ſine contradictione corpus quoq; ſit ſalutis particeps. [†ſed tanquam hoc omnibus perſuaſũ ſit, quòd illa ſeruata.] Etenim mortale factũ eſt propter animæ peccatũ, quæ ſi iuſtè operabitur, rurſum id multa fruetur gloria. Quidam autẽ ſpiritum gratiam interpretantur, qui quum peccamus, extinguitur. Ne igitur hoc fiat, inquit, puniatur, vt propter hoc melior factus conſequatur gratiam, quam in die illa inueniat. Itaque curantis ſalutem hoc potius eſt & medentis, quàm incidentis ſimpliciter, atque vlciſcentis fruſtra nulla adhibita ratione. Maius enim lucrum eſt, quàm ſupplicium: hoc enim caducum eſt, B illud perpetuum. Et nõ ſimpliciter inquit, *Vt ſpiritus ſaluus ſit*: ſed *In die domini noſtri Ieſu Chriſti* addidit. Bene eis, & opportunè diem illum commemorat, vt & promptius medicinã exhibeãt, & ille magis ſuſcipiat, non tanquam iracunda verba, ſed curantis † ſpiritus] [†patris.] prouidentiam. Propterea & interitum carnis dixit, iã diabolo legem conſtituens, neque permittens eum vlterius procedere, quemadmodum de Iob inquit deus, Veruntamen animam illius ſerua. [Iob.2.b] Deinde ſententiæ ſuæ breui finem imponens, nihil immoratus, rurſum in illos inuehitur. *Non bona eſt gloriatio veſtra*. Quibus verbis oſtendit, illos in illũ vſq; diem non ſiuiſſe ipſum pœnitere, quũ in eo gloriarentur. Deinde nõ ſolùm vt illi cõſuleret hoc facere ſignificat, ſed vt omnibus Corinthiis. Idcirco proſequitur, *Neſcitis* C *quia modicũ fermentũ totam maſſam corrumpit?* Nam ſi illius duntaxat peccatũ eſt, inquit: neglectũ tamẽ poteſt reliquum eccleſiæ corpus corrumpere. Quum enim primum peccator non dat pœnã, mox alij eadem cõmittunt. Hoc autem dicit, vt demõſtret pro vniuerſa eccleſia, nõ pro vno tãtùm eis eſſe certãdũ, & omnibus imminere periculum. Quamobrem neceſſariò fermẽti ſimilitudine vſus: quẽadmodum eñ illud licet modicũ totam maſſam corrumpit, ita & hic ſi dimiſſus fuerit inultus, inultum etiã fiet ipſum peccatum, & ſic reliquos offendet. *Expurgate vetus fermẽtum*. Id eſt, hunc ſceleſtum hominem: vel potius non de hoc tantum loquitur, ſed de aliis omnibus. Non enim fornicatio duntaxat vetus fermẽtum eſt, ſed omnis malitia. Et nõ inquit, purgate: ſed, expurgate, vt oſtendat diligentiam adhibendã, vt neq; re- D liquiæ, neque minima illius vmbra ſuperſit. Nã hoc verbo, expurgate, oſtẽdit eos quoq; cõtaminatos eſſe. Quũ autẽ proſequitur, *Vt ſitis noua cõſperſio, ſicut eſtis azymi*. nõ vehementius multis impreſſam malitiã ſignificat. Nã ſi dicit, *Sicut eſtis azymi*: non dicit omnes puros fuiſſe, ſed ſicut eos eſſe decet. *Etenim paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus. Itaque †epulemur, non in fermẽto veteri, neq; in fermẽto malitiæ & nequitiæ, ſed in azymis ſynceritatis & veritatis*. [†ἑορτάζωμεν. id eſt epulemur, ſiue diem feſtum agamus. ſic & in ſequentib⁹.] Sic Chriſtus fermentum doctrinã appellauit, & in metaphora perſtitit, veterẽ eis hiſtoriam, & Paſcha, & azyma, & vetera, & huius tẽporis beneficia, & pœnas, & ſupplicia cõmemorãs, †Epulationis ergo prẽſens tẽpus eſt. [†ἑορτῆς, feſtiuitatis, & ſic in aliis.] Nam quũ dixiſſet, epulemur: nõ quòd Paſcha eſſet, non quòd Pentecoſte idcirco epulandum intellexit: ſed quòd omne tempus, epulationis tẽpus eſſet Chriſtianis, propter collatorum beneficiorũ excellentiam. Quod enim non

conceſſum

cõceſſum eſt bonũ? filius dei propter te homo factus A eſt, morte te liberauit, in regnũ vocauit. Quum igitur huiuſmodi aſſecutus ſis, & aſſequaris: qua ratione nõ omni tẽpore tibi epulandũ eſt? Nemo igitur in paupertate, morbo, inſidiis cõtriſtetur. Epulationis eñ [Philip.4.a.] noſtrę omne tempus eſt. Idcirco inquit Paulus, Gaudete in dño ſemper, iterũ dico gaudete. In epulationib⁹ nemo turpia induat veſtimenta. Nolimus quęſo induere, nolimus. Nuptię eñ factę ſunt, & nuptię ſpi- [Matt.22.a.] rituales. Simile eſt eñ, inquit, regnũ cœlorũ homini regi, qui voluit facere nuptias filio ſuo. Vbi autẽ rex nuptias facit, & nuptias filio, quid mai⁹ hac epulatione fieri poſſet? Nemo igit̃ vilibus pãnis indut⁹ ingrediatur. Nõ de veſtibus nobis ſermo eſt, ſed de operibus immundis. Nã ſi omnibus ſplẽdidè veſtitis, vnus duntaxat in nuptiis inueniatur ſordida habẽs veſtimẽta, is cũ ignominia abiicietur. Animaduerte quã- B tam ſibi diligentiã, quantam munditiam poſtulet illarum nuptiarũ præſentia. Neque hac tantùm gratia azymorũ mentionẽ facit, ſed vt oſtendat veteris teſtamenti ad nouum affinitatẽ, neq; rurſum poſt azyma in Aegyptũ nobis eſſe redeũdum. Quò ſi reuerti quis voluerit, eodẽ quo illi ſupplicio afficietur. Illa enim horũ vmbra ſunt, quãuis Iudæũ pudeat. Quare ſi eum percontaberis, nihil magnũ reſpõdebit: vel ſi quid magnũ, nihil tamen quale nos: quũ veritatẽ nõ videat. Ille enim dicet, Quum ab Aegyptiis detineremur, ita imbecilles eos reddidit deus, vt eorũ iniurias propulſaremus, qui antea vi nos detinuerãt, neq; ſiuerant maſſam fermẽtari. Sin me quiſpiã interrogauerit, nõ Aegyptũ, nõ Pharaonẽ audiet, ſed ab errore dęmonum, tenebrarum, & diaboli libertatẽ: nõ Moſem, ſed dei filiũ: non rubrũ mare, ſed baptiſma, C innumerabilibus bonis abundãs, in quo vetus homo ſuffocatus eſt. Sin iterũ Iudæũ interrogabimus, qua ratione omnibus finibus fermentum expulerit, tacebit: neq; cauſam vllam afferet. Nam quum alię futurorum figuræ eſſent, cur facta fuerint, cauſas habuit. Aliis autẽ non reſpõdent, ne quis eos poſſit reprehẽdere, ꝙ in tenebris permaneant. Quid enim ſibi vult quęſo, agn⁹ maſculus, anniculus ſine macula, & os nõ cõfringetur? Quid itẽ vocare vicinos, vel ſtantes vel veſperi comedere, vel ſanguine domus parietẽ oblinere? Nihil aliud ille q̃ vbiq; Aegyptũ dicet. Ego autem quid ſanguis, quid veſper, quid omnes ſimul ſtãtes comedere ſignificet, enarrabo. Primùm autẽ dicamus, quamobrẽ ex omnibus finibus fermentũ expellitur. Quódnam hoc ænigma? oportet vt omnem maliciã fidelis abiiciat. Vt enim Iudæus perit quum D apud eum vetus inuenitur fermentũ, ſic apud nos is in quo inuenitur malitia. Non enim in vmbra quidẽ tantum ſupplicium, in nobis autẽ non multò maius. Nam ſi domus tãtopere fermẽto purgãt, & murium foramina diligẽter inquirunt: longẽ magis nos animam inueſtigare oportet, vt omnẽ immundam abiiciamus cogitationẽ. Sed hæc apud eos ſuperiori tẽpore fiebãt, nunc autem minimè. ſiquidẽ vbique fermentũ eſt, vbi Iudęus. in mediis enim ciuitatibus azymum fit, quod magis eſt ludibriũ, q̃ vetus lex. Quippe quum veritas venit, nõ amplius locum habẽt figuræ. Itaq; hoc exemplo maiorẽ in modum ab eccleſia fornicatorẽ expellit. Non enim ſolùm, inquit, nihil proficit ſi adſit, ſed nocet totũ corpus rurſum offendens. Nemo enim nouit vnde fœtor abſconditæ putredinis ꝓueniat, ſed totius corporis exiſtimatur.

A Quare eos, vt fermentum expurgent, vehemẽter his verbis cõpellit: *Vt ſitis noua cõſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus.* Nõ dixit mortuus eſt, ſed †propriè propoſitũ] immolatus eſt. Noli [† Propoſito conuenientius.] igitur quęrere huiuſmodi azyma, cum talem agnum [non] habeas. Noli igitur fermentum [tale] quærere, quum azyma tua nõ ſint talia. In hoc ſenſibili fermẽto azymum fermẽtatum fieri poteſt, fermentatũ autem nunquã azymum, hîc autem cõtra rurſum fieri poteſt. Verùm hoc nõ manifeſtauit Paulus. & aduerte eius prudentiã. Superius nullam emẽdationis ſpẽ fornicatori præbuit, ſed omnem vitã in pœnitentia agere iubet, ne eum in promiſſione negligẽtiorẽ reddat. Nõ enim inquit, tradere ipſum ſatanę, vt quũ pœ- [Supr.6.c.] nituerit, rurſum eccleſię tradatur, ſed vt ſaluus ſit in vltima die. Ad id tempus eum relegat, vt fortius pu- B gnet. Quòd autem in gratiã recipiẽdus eſſet poſt pœnitentiam, nõ manifeſtat, dominum ſuum imitatus. Nam quemadmodũ deus inquit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur, & nõ addidit, Si verò [Ionæ.3.b.] vos pœnitebit, ſalui eritis: eodẽ modo Paulus nõ inquit, Si dignè pœnitebit, in eum charitatẽ cõfirmabimus: ſed vt bonũ operetur expectat, & nũc in gratiam recipit. Nã ſi primùm hoc dixiſſet, eum timore ſoluiſſet. Quamobrẽ non ſolùm hoc nõ facit, ſed fermenti exẽplo non ſinit eum ſperare †emendationẽ,] [† creditũ.] ſed in illã diẽ reſeruat. Expurgate, inquiẽs, vetus fermentũ, & nõ epulemur in fermento veteri. Poſtquã pœnituit, iterũ eũ ſumma diligẽtia recipit. Sed quãobrẽ vetus appellat? vel ꝙ talis fuerit prior vita noſtra: vel ꝙ vetus prope interitum eſt, & putridum & turpe, quale eſt peccatum. Neq; enim ſimpliciter ve- C tus expellit, neq; ſimpliciter nouum laudat, ſed ſecũdum ſubiectã materiam. Etenim alibi inquit, Vinum [Ecclĩ.9.b.] nouum, amicus nouus: ſi inueteraſſet, tũc cum lętitia capies. Laudat in amicitia veterẽ magis q̃ nouũ. Et iterum: Antiquus dierũ ſedit. & hîc rurſum in laude [Dani.7.b] & glora maxima vetus accipiẽs. Alio autẽ in loco in dedecore vetus accipit ſcriptura. Quũ enim res variæ ſint ex multis cõpoſitæ, & in bonis & malis, iiſdẽ vtitur non eadẽ ſignificatione. Vide autẽ alibi vetus [Pſal.17.g] vituperari. Inueterati ſunt, †& ꝓhibĩti ſunt] à ſemitis [†et claudicauerunt.] ſuis. Et iterũ: Inueteratus ſum inter inimicos meos. [Pſal.6.b.] Et rurſum: Inueterate dierũ malorum. Ita & fermẽ- [Dani.13.f] tum ſæpenumero pro regno cœlorũ accipitur, quã- [Lucæ 13.e.] uis hoc in loco expellatur. Sed illic pro altero, hîc ꝓ altero. Mihi autẽ videtur, maximè hunc de fermẽto ſermonẽ, ad ſacerdotes referendum, qui multum D veteris fermẽti intus eſſe patiuntur, à finibus ſuis nõ eiicientes, hoc eſt ab eccleſia cupidos, raptores, & quicquid nos à regno cœlorũ exules facit. Etenim auaritia fermentũ vetus eſt, & quocũq; inciderit, & in quãcunque domum ingreditur, eam immundã reddit. Et licèt pauca iniuſtè lucraueris, ex his tamẽ vniuerſam ſubſtantiã tuã corruperis. Idcirco pauca malè parta, multa bene cõparata perdiderũt. Nihil enim corruptibilius auaritia, quãuis clauẽ arcæ tuę imponas, quãuis oſtiũ, quãuis vectẽ, omnia fruſtra cõtendis, ſi auaritiã intus latronẽ grauiſſimũ, & qui omnia auferre poteſt, incluſeris. Quid igitur, inquis, quandoquidẽ multis auaris huiuſmodi non accidãt? Maximè quidẽ accident, etſi non †propter ea] accidant: [† ſtatim.] ꝙ ſi nũc ſuppliciũ effugiunt, tunc maiorẽ in modum metuas. Ad grauius enim ſupplicium reſeruãtur, vel potius ſi ipſi effugiũt: qui hęredes eorũ ſunt, puniuntur. Et qua-

tur. Et quánã ratione hoc iustum est, inquis? Maximè quidē: qui enim iniustam accipit hęreditatē, etsi ipse eā non rapuit, aliena tamē possidet, & hoc certè persuasum habet, & propterea dignus est ꝙ puniatur. Nā si alio rapiēte, rapta acciperes, deīde qui sua amisit, & vim passus est, ea te reposceret: nū satis tibi esset ad excusationē, te ab eo nihil rapuisse? minime. Quid nam diceres in iudicium vocatus? dic quæso. Num ꝙ alius diripuerit? verū tu possides. Ille rapuit, tu frueris. Hoc autē exteriores sanciūt leges, quę raptorib⁹ omissis, eos qui suis rebus spoliati sunt, ab illis reposcere iubent, apud quos sua inuēta fuerint. Quamobrem si iniuria affectos nosti, eis redde, & Zachęū imitare, cū restitutionis incremēto: quos si ignoras, aliā tibi reddēdi rationē ostendam, neq; te remedio excludam. In indigētes ea omnia distribuas, & hoc pacto impēdens malū euitabis. Quòd si quis in filiis ea, & nepotibus collocauerit, alia quoq; pro his perpetietur supplicia. Et quid huius seculi res cōmemoro? non enim in illa die hæc dixeris, quando vtriq; nudi apparebūt, & raptores, & spoliati, vel potius nō vtrique nudi. Nam pecuniarū quidē vterq; itidē nudus erit, verùm alter criminū plenus. Quid igitur in illa die faciemus, quādo ante horrēdum tribunal, qui iniuria affectus est, & omnia sua amisit, adducetur in medium, neq; quempiā patronū habebis? Quid iudici respōdebis? Siquidē in hac vita posses hominū iudiciū corrūpere, illud verò minimè neq; tūc, neq; in præsentia. Etenim nunc præsens est illud iudiciū. Deus nanque videt quæ fiunt, & propè adest his qui iniuria afficiuntur, etiā non vocatus. Qui ergo læditur, etsi indignus ipse sit qui deum patronū habeat, tamē cum deo iniustè facta non placeāt, ipsum omnino habet vltorem. Et quónā pacto inquis cum eo bene agetur qui sit malus? Agetur quidē, sed nō in fine. Audi quid dicat propheta: Noli ęmulari in malignātibus, quoniā tanquā fœnum cito arescēt. Quonam enim post huius vitæ migrationē raptores, quò clara spes, quò clarū nomē abit? Nónne omnia pręte reunt? nōne somniū & vmbra, quicquid ille habet? Hoc de singulis eorū expecta, & de eo qui viuit, & de eo qui post illum futurus est. Verùm sanctorū virorū res nō huiusmodi sunt, neq; eadē in illis dicere poteris, ꝙ scilicet vmbra sint, & somnium, † etiā eorum sermones.] Quòd si placet, hūc ipsum qui hæc dixit, tentoriorū opificem, Cilicem, cuius pater incertus erat, adducā in medium. Et qua inquis ratione quispiam talis fieri potest? Num omnino cupis, omnino desideras, & vis talis fieri? Sanè inquis. Igitur ingredere idē iter, quod ille ingressus est, & qui eū imitati sunt. Et quódnā iter ingressus est? Is quidē inquit, In fame, siti, nuditate. Alius autē, aurum, inquit, & argētum non est mihi. Sic nihil habebāt, & tamen omnia possidebāt. Quid hac voce honestius, quid beatius, quid locupletius? Cæteri in cōtrariis lætantur, dicētes: Habeo tot auri talēta, innumera terrę iugera, domos, mācipia. Hic autē cū sit omnibus nudus, nō opprimit paupertate, vt insipiētib⁹ vsuuenit, neq; abscōditur, sed gloriatur. Vbi nūc diuites sunt, qui vsuras, & vsurarū quęstus enumerāt, qui omnes spoliāt, & nunquā satiantur? Audite Petri vocē ostendentis paupertatē diuitiarū matrē, quæ cùm nihil habeat, q̃ qui diademate ornātur, ditior est. Quippe quæ in omnium rerum inopia mortuos suscitat, claudos dirigit, dęmones expellit, & ea largitur, quę quidē purpuram induti, & qui magnos & metuēdos exercitus ductarūt, nunquā largiri potuerunt. Ipsa vox eorum est, qui in cœlum migrarūt, quíve illam assecuti sunt celsitudinem. Sic est, vt qui nihil habeat, omnia possideat. Quòd si omnia possidebimus, omnia amittemus. Fortasse hoc dictum ęnigma videtur, verùm nō est. Sed quomodo, inquis, qui nihil habet, omnia possidet? Nónne lōge magis qui omnia habet? Minimè, sed omnia cōtrà. Quippe qui nihil habet, omnibus imperat, vt illi quibus domus in vniuerso orbe patebāt, quibus cū accedētibus gratia aderat, qui tāquā ad amicos & cognatos ad omnes veniebant. Accedebant enim ad purpurariā, & illa tanquā serua, sua omnia eis proposuit: & ad carceris custodē, qui totā eis domū aperuit, & ad alios itē innumeros. Sic omnia habebāt, & nihil habebāt. Nihil enim præsentiū rerum suū esse dicebāt, idcirco eorum erant omnia. Nam qui omnia cōmunia arbitratur, non suis tātùm rebus, sed alienis vtitur tāquā suis. Qui verò ab aliorū cōmunicatione se separat, & rerum suarum dominus esse vult, ne earum quidē erit dominus. quod exēplo cōstat. Nam qui omnino nihil possidet, neq; domū, neq; mensam, neq; superfluā vestem, sed propter deū omnibus se priuat, is cōmunibus tanquā suis vtitur, & ab omnibus quæ volet accipiet: & hoc pacto omniū, qui nihil habet, possidet facultates: qui autē aliquid suum habet, ne eius quidē est dominus. Nemo enim ei qui rerū possessiones habet, quicquā dabit. Et quę ille possidet, latronum, furum, calumniatorū, fortunæ, & cuiusuis potius erūt, q̃ possessoris. Vniuersum orbē Paulus peragrauit nihil secum ferens, non ad amicos, non ad familiares diuertēs, quippe qui cōmunis à principio hostis omnibus erat. Verūtamē omniū res post peregrinationē suam possedit. Anania autē & Sapphira, vt exiguum quiddam rerū suarū possiderent, omnia, & ipsam deniq; vitā amiserūt. Abstineas igitur rebus tuis, vt tanquā tuis vtaris alienis. Verū nescio quo pacto in tantę rei disputationē delatus sum, cùm eos homines alloquar, quibus rarissimū est saltem quid minimū rerum suarum cum proximo cōmunicare. Quare hic nobis ad perfectos sermo habitus sit, imperfectioribus verò id dicamus, Date de facultatibus vestris indigētibus. Augeatis substantiā. Qui enim dat pauperi, inquit, mutuat deo. Quòd si festinas, neq; tempus expectas remunerationis, intellige eos qui pecunias hominibus fœnori dant, nolle cōtinuò vsuras exigere, sed gratū est eis diutius in debitorū manibus summā esse, modò cautionem habeant, neque debitor suspectus sit. Idem hoc quoq; in loco fiat. Dimitte res tuas apud deum, & tibi multiplicē mercedem reddet. Noli in hoc seculo omnia exigere. Nā si hic totū accipies, quomodo illic eo frueris? Propterea deus illic reseruat, quandoquidē caduca est pręsens vita. Verùm & in hoc quoq; seculo elargitur. Quærite enim regnū cœlorum, inquit, & hęc omnia adiiciētur vobis. Sed nos illud suspiciamus, & nolimus ad omniū operum nostrorū remunerationē festinare, vt ei derogemus, & expectemus tēpus. Non enim tales hæ sunt vsurę, sed quales à deo dandę sunt. Has igitur liberalissimè congregantes, ita ex hac vita discedamus, vt & præsentia bona contingamus, & futura: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Psal. 36. a — † & sermones, res illorum. — 2. Cor. 11. g. — Acto. 3. a — Acto. 16. c. d. e. — Acto. 5. a — Prouer. 19. c. — Mat. 6. d

Homilia

Homilia xvj.

Scripsi vobis in epistola, ne cōmisceamini fornicariis: [non vtique fornicariis] huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus. Alioquin debueratis iam de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non cōmisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator aut auarus, aut idolis seruiēs, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cū eiusmodi neque cibū sumere. Cum dixisset Paulus, Et non magis luctū habuistis, vt tollatur de medio vestrū, qui hoc opus effecit. Et deinde, expurgate vetus fermētū: credibile erat ipsos suspicari, omnes fornicatores fugere oportere. Nā si ꝓpriā labē peccator nō peccātibus impartitur, multo magis externi sunt expellēdi: si enim familiari nō est parcendū, ne huiusmodi detrimentū sequatur, multò minus cæteris. Quod cùm cōsideraretur, necesse erat vt à Græcis fornicatorib⁹ separarētur: & ita ad impossibile re adducta, maiorē in modū perturbari eos oportebat. Idcirco hoc pacto dictum suum corrigit. Scripsi vobis, ne cōmisceamini fornicariis, non † vtique] fornicariis huius mūdi: vtiq; tanquā in re certa ponit. Ne enim putarēt ꝙ ac si imperfectiores essent id nō pręciperet, & tanquā perfecti id facere conarētur, ostēdit impossibile esse hoc fieri, etiā si totis viribus anniterētur, quoniā ali⁹ orbis quærēdus esset. Quare subdidit, Alioquin debueratis iam de hoc mundo exisse. Vide quàm [non] grauis sit, & quomodo vbiq; nō possibilitatē tātùm, sed legislationis etiam facilitatem considerat. Quo enim pacto fieri potest, inquit, vt homo qui domui, filiis, & familiæ præsit, qui vel rempublicā gerat, vel opifex, vel militaris, cum plurimi Græci vbique sint fornicarios fugiat? Nam mundi fornicarios Græcos appellat. Nunc autē scripsi vobis nō cōmisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, cum eiusmodi neque cibū sumere. Hoc loco alios quoq; qui malè viuūt significat. Et quomodo, qui frater est, idololatra esse potest? Vt Samaritanis aliquādo cōtigit, qui dimidia ex parte pietati adhęrebāt. Pręterea ad idolorū sacrificia prælu dit, cōtra quæ deinceps pugnaturus est. *Aut auarus.* Etenim aduersus hos ingreditur. Quare, inquit, [nō magis iniuriā accipitis? quare] non magis fraudē patimini? Sed vos iniuriā facitis & fraudatis. *Aut ebriosus.* Etenim hoc pòst accusat, vt cùm dicit, alius quidem esurit, alius autē ebrius est: & esca vētri, & venter escis. *Aut maledicus, aut rapax.* Et hoc quoq; superius reprehēdit. Deinde & causā addit, propter quā non prohibet huiusmodi cùm externi sint commisceri, ostendēs non solùm impossibile esse, sed superfluum. *Quid est mihi de his qui foris sunt iudicare?* Alios intus, alios foris dicit: quorū alios Christianos, alios gentiles appellat: quemadmodū alio in loco, cū dicit: Oportet autē vt ipse testimoniū bonū habeat ab his qui foris sunt. Et in epistola ad Thessalonicēses idē his verbis, inquit: Et ne cōmisceamini cum illo, vt cōfundatur: & nolite quasi inimicū eū existimare, sed corripite vt fratrē. Hoc tamē in loco causam nō adducit. Quid tandē? quoniam illic cōsolari volebat, hîc autē minime. Non enim & hic & illic quidē peccatū est, sed illic leuius. Desidiæ nāque dūtaxat eos accusat, hic autē fornicationis, & aliorū quæ grauiora erāt peccata: & si quis cum gentilibus esse vellet, eadē rursum gratia simul comedere nō ꝓhibet: Ita & nos facimus. Pro filiis & fratribus omnia conamur, alienorum autē non multā habemus rationem. Quid igitur? nónne externorū curā habebat Paulus? Habebat quidē, sed post receptam prædicationē, cùm eos Christianæ doctrinæ subiecisset, tunc eis legē sancit: sed dum diuina præcepta cōtemnebant, superfluū erat cum his de Christo verba facere, quem ignorabāt. *Nónne de his qui intus sunt, vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt, deus iudicabit.* Cùm dixisset: Quid est mihi de his qui foris sunt, iudicare? ne quis arbitraretur eos impunè dimitti, aliud iudiciū his horrēdum cōstituit. Hoc autē dixit, vt simul & illos perterreret, & hos cōsolaretur: vt ostenderet suppliciū ipsum, quod non diuturnū est, ab immortali & perpetuo supplicio liberare. Quod alibi ostēdit, dicēs: Nūc autē iudicati erudimur, ne cum hoc mūdo condemnemur. *Et auferte malum ex vobis ipsis.* Meminit eius verbi, quod in veteri testamēto scriptum est: & simul significat, quòd & ipsi maximè lucrātur, tanquā peste aliqua grauissima liberati, & ꝙ huiusmodi non est innouatio. Sed superius videbatur legumlatori huiusmodi homines abscindēdos. Verùm illic vehementius, hic mitius. Quare quis nō immeritò dubitaret, quid tandē illic quidē concedebat, puniri peccatorem [& lapidari:] hic autē minimè, sed ad pœnitentiā hortatur? Quid igitur aliter quidē illa, aliter hæc figurata sunt? Propter duas has causas: primā quidē, quòd ad maius certamen hi vocabantur, & maiore indigebant patiētia. Alterā autē probabiliorē, ꝙ hi facilius ab impunitate ad pœnitentiā dirigebantur, illi ad malitiā grauiorem festinabāt. Nam si cùm scelestos primùm puniri viderēt, in iisdem tamē sceleribus persistebant: nónne longè magis peccassent nisi quidā pœnas dedissent? Idcirco illic quidē mœchus & homicida mox morte punitur, hic autē si per pœnitentiā abluitur, supplicio absoluitur. Verūtamē in nouo q̃ in veteri testamēto grauiora videre licet supplicia. Vt enim in omnibus ostēdantur cognata esse, & vnius & eiusdē legislatoris testamenta, in vtroque quidā continuò puniti sunt, quidā longo pòst tempore. Similiter sæpe neq; diu post, sed pœnitētia tātùm placatus est deus. Siquidē in veteri testamēto, adulterio & cæde cōmissa, Dauid per pœnitentiam saluatus est: & in nouo exiguum quiddā ex agri precio auferēs Ananias cum vxore perit. Quòd si in veteri plura sunt punitionis exēpla, in nouo autē misericordiæ, personarum differētia huius dispēsationis differentiā facit. *Audet aliquis vestrū, habens negociū aduersus alterū, iudicari apud iniquos, & non apud sanctos?* Tāquam in rebus certis iterū accusat. Etenim superius, Omninò, inquit, auditur inter vos fornicatio. Et hoc in loco: Audet aliquis vestrū: à principio statim indignationē suam & audax opus & iniquū ostendēs. Et quid tandē de auaritia, & ꝙ non oporteat extra iudicari, sermonē inseruit? Vt propriā legē impleret. Etenim mos ei est, vt † quæ obiici possent, his respondeat:] quemadmodū cùm de cōmunibus mensis disputās, in mysteriorū sermonem trāsit: & hoc in loco cùm auarorū fratrum meminit, corrigendorū peccantiū cura excandescens, seruare ordinē non patitur, sed ex cōsequentia delatū in medium peccatū rursum corrigit, & sic ad primū reuertitur. Audiam⁹ igitur quid de hoc etiā loquatur: *Audet aliquis vestrū habens negocium aduersus alterū, iudicari apud iniquos, & non apud sanctos?* Primùm ex ipsis nominibus rem nudat, dissuadet, accusat: & à principio quidem non dissuadet fidelibus vt iudicent. Quando autem eos multis rationibus exterruit, tunc omnino iudicium tollit.

Hic sup. a — Hic sup. b. — † omnino] πάντως, sic supra & infra. — Græci & Gētiles nominè indifferēter vtitur interpres. — Infr. 10. e. — Ibidē. 6. c. — 1. Tim. 3. b — 2. Thess. 3. b. — Infr. 11. g. — Deut. 13. b — 2. Reg. 12. b. — Acto. 5. a — Cap. VI. — Suprà 5. a — † obiter intercidētia corrigat.

Universidad de Deusto Biblioteca

Maxime enim neq; iudicari, inquit, apud iniquos, vel potius omnino nõ iudicari oportet. Sed hoc posterius ponit. Iam verò primùm tollit exterius iudiciũ. Cur enim non absurdũ est, inquit, amici negligẽtioris causa inimicũ recõciliatorẽ accipere? Cur nõ pudet, cur non erubescis, cùm gentilis ad iudicandum Christianum cõstituatur? Quòd si pro priuatis nõ oportet apud gẽtiles iudicari, quomodo eis iudicia ꝓ aliis maioribus permittemus? Et cõsidera quib⁹ verbis vsus est. Nõ apud infideles, ait: sed, apud iniquos: verbum ponẽs, quod maximè ad propositã faciebat materiã, vt dissuaderet & abduceret. Nam cùm in iudicio quicquã agitur, qui iudicantur, nihil tam desiderant, quàm † nimiam iudicum in causa prouidentiam:] hic eos auertit, tãtùm nõ dicẽs, quo pacto toleras, & quid facis homo, cùm voto tuo cõtrariũ ꝓpetiaris, & pro iustitia cõsequenda iniustis te permittis hominibus? Et cùm primùm molestũ sit auditu nõ iudicari, non statim hoc addidit: sed iudicãtes duntaxat † vltus est,] extrinsecus in ecclesiam † iudicãtes] inducens. Deinde cùm contemptu dignũ videretur, apud fideles, & eos maximè qui tũc tẽporis erãt iudicari: nõ enim forsitan sufficiẽtes erant, qui causas cognoscerẽt, neq; quales gentiliũ iudices legũ experti, & rhetoricæ, vtpote cùm maiori ex parte indocti essent: vide quãtę eos authoritatis facit. Primùm sanctos appellat. Sed cùm hoc nomen vitæ puritatẽ, nõ autem diligentiam in his qui audiũt testaretur: animaduerte quo pacto hãc transigit partẽ, ita inquiẽs.

† multam esse iustitiæ apud iudices ꝓuidentiã. *† mutauit* *† eos qui iudicãtur.*

An nescitis, quoniam sancti de hoc mundo iudicabunt? Tu igitur, qui tũc illos iudicaturus eris, cur ab illis pateris nũc iudicari? Iudicabunt autẽ non ipsi sedẽtes & exigẽtes rationem. Absit, sed cõdemnabunt. Quod significãs, inquit: *Et si in vobis iudicatur mũdus, indigni estis qui de minimis iudicetis?* Non enim, inquit, à vobis, sed, in vobis: quemadmodũ cùm inquit, Regina Austri surget in iudicio, & cõdẽnabit generationẽ hãc. Et iterum: Viri Niniuitę surgẽt in iudicio cum generatione ista, & cõdemnabũt eam. Quãdo enim omnibus eundẽ Solem spectãtibus, & eadẽ participantibus elementa, nos quidẽ credentes, illi infideles inueniantur, ad ignorationẽ confugere non poterunt. Accusabimus nãq; eos ex his quę ipsi fecimus, & multa huiusmodi inueniet quis illic iudicia. Præterea ne cui videatur de aliis dicere: vide quo pacto orationẽ suã cõmunẽ faciat. *Et si in vobis iudicatur mundus, indigni estis † qui de minimis iudicetis?*] Ignominiam vobis affert, inquit, & opprobriũ, suprà q̃ dici possit. Cùm enim decẽs esset vos à fidelibus iudicatos erubescere, cõtrà quidẽ dedecus est, inquit, cùm ab infidelib⁹ ipsi iudicemini. Illa enim minima sunt iudicia, nõ hęc.

Matt. 12. & Luc. 11. d. *† minimis iudiciis.*

Nescitis quoniã angelos iudicabimus? quanto magis secularia? Quidã hoc in loco inquiunt sacerdotes significari: sed absit. De dęmonibus enim ei sermo est, de malis autẽ sacerdotibus tũc locutus est, cùm inquit, Quoniam in vobis iudicatur mũdus. Nouit enim malos homines mũdum vocare scriptura. Neq; iterũ idem dixit, neq; tanquã maius quiddã locutus, posterius hoc posuit, sed de illis loquitur angelis, de quib⁹ Christus inquit, Discedite in ignem pręparatũ diabolo & angelis eius. Et Paulus ꝙ angeli eius transfigurantur velut ministri iustitiæ. quãdo enim incorporeę virtutes nobis qui carnẽ induti sumus, inferiores reperiẽtur, grauius dabũt supplicium. Quòd si qui adhuc cõtẽderẽt, à Paulo sacerdotes hoc loco intelligi, interA rogemus quósnã sacerdotes. Seculariter omnino viuẽtes dices. Qua igitur ratione, inquit, angelos iudicabim⁹, quãtò magis secularia? ad seculariũ differẽtiã ponẽs angelos: & meritò quidẽ, vtpote extra horũ necessitatẽ positos propter naturæ excellentiã. *Secularia igitur iudicia si habueritis, cõtemptibiles qui sunt in ecclesia illos cõstituite ad iudicãdum.* Per excessum nos edocet, non opus esse omnia gẽtilibus exhibere. † Mouet enim quid] opponi posse videbatur, & id primũ soluit. Quod autẽ dicit, huiusmodi est: forsitan dicet quispiam neminẽ vestrum sapientẽ esse, neminẽ sufficientem ad diiudicãdum, sed cõtemptibiles omnes. Et quídnã hoc? Quanuis enim nemo sit sapiens, inquit, minimis tamẽ iudicia permittatis. *Ad verecundiam vestram dico.* Reprehendentis est eorũ obiectionem tanquam friuolam & inanem. Quare addidit: B *Sic non est inter vos sapiens quisquam?* Tanta, inquit, inopia, tanta prudentiũ hominum inter vos raritas est? Illatio autẽ magis offendit. cùm enim sic dixisset, Nõ est inter vos sapiens quisquã, addidit: *Qui possit iudicare inter fratrẽ suum.* Cùm enim frater cum fratre litigat, nequaquã sapientia & grauitate opus est arbitro cõtrouersię, cùm affectus & cognatio multùm faciat ad hãc contentionẽ soluendam. *Sed frater cum fratre in iudicio cõtendit, & hoc apud infideles.* Vides q̃ vtiliter primùm confutauit iudicãtes, cùm iniquos eos appellat: hîc autem reprehensiuè quoque infideles vocat. Etenim turpissimũ est, si sacerdos fratres nequeat recõciliare, sed necessarium sit ad gẽtiles recurrere. Quare inquiẽs contẽptibiles: non hoc inquit principaliter, quòd abiectos constituere oporteat, sed eos C tãgit. Quòd enim potẽtibus iudicare permitti opus sit, his verbis significauit: *Non est inter vos sapiẽs quisquã?* Et maiorẽ in modum silentiũ eis imponit, dicens: Quòd si non esset inter vos sapiẽs quisquam, insipiẽtibus permitti magis oporteret, vt iudicia audirent, q̃ gentilibus. Et quánã ratione non absurdũ sit, cùm domi seditio oritur, neminẽ externum aduocari, sed erubescere si in alienos exeãt, quæ domi gerũtur: vbi autem ecclesia arcanorum mysteriorũ thesaurus est, omnia extra efferri? *Sed frater cum fratre in iudicio contendit, & hoc apud infideles.* Duplex crimen, quòd scilicet iudicantur, [ídq; apud infideles.] Nam si ipsa re peccatum est, cum fratre in iudicio contẽdere, quænã † in gentilibus] venia habenda est? *Iam quidem omnino delictũ est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos.* Vides vbi hoc seruauerit, & qnàm tẽpestiuè sustulerit. Nondũ D enim dico, inquit, quis iniuriã inferat, aut quis accipiat. Primùm in ipso iudicio vterq; lęditur, & nihilo alter altero secundũ hoc melior est. Si verò iustè aut iniustè iudicatur, id alterius rationis est. Noli igitur mihi dicere, quis iniuriã acceperit. hinc enim iã te cõdemno, ꝙ iudicasti. Quòd si non posse iniuriantem perpeti, id crimẽ est: ipsa iniuria qua digna est accusatione? *Quare non magis iniuriã accipitis? quare non magis fraudẽ patimini? sed vos iniuriã facitis & fraudatis, & hoc fratrib⁹.* Rursum duplex crimẽ, fortasse autẽ & triplex & quadruplex. Vnum quidẽ nescire iniuriam perferre, alterum inferre, tertiũ iniustis de his iudicium permittere, quartum iniuria afficere fratrẽ. Neq; enim similiter peccata iudicãtur, quando in alios, & quãdo in propriũ membrum committuntur. Maioris enim temeritatis hic ausus est. Nã illic natura rei sola cõculcatur, hîc etiã personę qualitas. Cùm igitur à cõmunibus rationibus, & antea à constitutis † pœnis] eos arguisset,

Mat. 25. d *1. Cor. 11. c* *† Mouit eni quod.* *† quum apud gẽtiles.* *Iudicare dicit pro iudicio cõtendere.* *† præmiis.*

arguisset, in minas admonitionẽ claudit, fortiori adducta ratione, sic inquiens: A *An nescitis quòd iniqui regnũ dei nõ possidebunt? Nolite errare, neque fornicarij, neq; idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorũ cõcubitores, neque fures, neq; auari, neque ebriosi, neque maledici, neq; rapaces regnũ dei possidebũt.* Quid dicis Paule? quid cũ de auaris locutus sis, tantã nobis iniquorũ hominũ turbam adduxisti? Sanè inquit, nõ tamẽ ab re hoc facio, sed ordine progrediens. Quemadmodũ enim cùm de fornicariis disputat, omniũ simul meminit: sic rursum auarum cõmemorans, omnes in medium adducit, ad horũ reprehensionẽ sibi cõscios assuefaciẽs. Siquidẽ cùm ex aliorũ memoria frequenter constitutũ eis suppliciũ auditur, fit, vt æquo animo reprehensio toleretur, † maximè cùm propriis ipsorũ peccatis exuatur.] Neque enim tanquã horum conscius hoc in loco, neq; tãquã reprehendẽs minatur, quod B maximè auditorẽ continere poterat, neq; sinere vt resiliat, cum ad ipsum huiusmodi non dirigatur oratio, sed indefinitè locutus latenter eius percellit cõscientiã. Nolite errare: hoc in loco significat quosdã dicentes, quod & nunc multi dicunt, ꝙ benignus est deus & clemẽs, neq; vlciscitur peccata. Nolite timere. a nemine vnquã vllius rei rationem deus exiget. Horum gratia inquit, *Nolite errare.* Erroris nanq; & fraudis vltimæ est, vt qui optima speret, contraria cõsequatur, & talẽ de deo habeat opinionẽ, quã ne de homine quidẽ quispiã arbitraretur. Quare ex illius persona propheta inquit: Existimasti † iniquè,] quòd ero tibi similis: arguã te, & ponam cõtra faciẽ tuam iniquitates tuas. Et Paulus hoc hoco: Nolite errare, neque fornicarij. quem iam condẽnauit, primum ponit: *Neque adulteri, neque molles, neq; ebriosi regnũ dei possidebũt.* C Multi hũc locum nimis asperũ accipiũt, si ebriosum & maledicũ cum adultero & pathico & masculorum cõcubitoribus ponit. Atqui non paria crimina sunt: quomodo supplicia erunt paria? Quid igitur dicemus? Quòd ebrietas non paruum quoddã est, & leue peccatum, neq; item maledictum. Nam & Christus eum qui stultum fratrem appellat, gehẽnæ tradit. Sæpenumero enim illinc nata est mors: & Iudęorũ populus ex ebrietate grauissima cõmisit peccata. Præterea non de supplicio sermo ei hoc in loco habetur, sed de casu à regno cœlorũ, à quo pariter & hi & illi excidẽt. Si quã autem in gehẽna differentiã habebũt, non præsentis temporis est inquirere. Non enim id nobis hoc loco proponitur. † *Et hoc aliquãdo quidẽ fuistis,] sed abluti estis, sed sanctificati estis, & iustificati estis.* Vehemẽti hoc reprehẽsione locutus est, ac si dicat: D Intelligite, quãtis nos exemit malis deus. Quantam in nos benignitatẽ ostendit, † & neque vsq; dum viuimus, sed diuitius] beneficia sua in nos extẽdit. Etenim nos abluit. Nũquid igitur hoc solùm? Minimè, sed sanctificauit: neq; hoc etiam, sed iustificauit. Atqui liberari à peccatis, magnũ munus est. Nunc autẽ te etiam innumeris impleuit bonis, & hoc factũ est *In nomine domini nostri Iesu Christi:* nõ in hoc & illo, sed *& in spiritu dei nostri.* Hæc igitur cùm intelligamus dilectissimi, accepti beneficij magnitudinis memores, in vita pudica permaneamus, & omnibus quæ enumerauimus sceleribus purgati, externi fori iudicia fugiamus. † Et beneficium quod] nobis deus largitus est † id] custodiamus. Considera enim quàm pudendum sit cõstitui gẽtilem, qui tibi iura dicat. Quid, inquis, si iniquè nostri iudicant? Quamobrẽ dic, quęso, A secundũ quas leges iudicat gentilis, & secũdum quas Christianus? Nónne constat, ꝙ secundum humanas leges gẽtilis, secundũ diuinas Christianus? Igitur in Christianis maior iustitia est, quò eis è cœlo leges demissę sunt. Nã in gẽtilibus cum his quæ iam dicta sunt, etiã alia sunt suspicanda. Videlicet rhetorũ grauitas, corruptio potentũ, & alia multa, quib⁹ iustitia corrumpitur, hîc autẽ nihil huiusmodi. Quid igitur si aduersarius potẽs esset? inquis. Et propter hoc maximè à nostris iudicari oportet. Siquidẽ in gentiliũ iudiciis vincet te omnino: ꝙ si nõ patitur, sed etiã nostros despicit, & extrinsecus vi trahit: satius est, quod necessario passurus es, spontè subire, & nõ litigare, vt mercedẽ cõsequaris. Si quis, inquit, vult tecũ iudicio cõtendere, & tunicã tuam tollere, dimitte ei & pallium, & esto beneuolus aduersario tuo citò quousq; sit in via tecum. B Et quid opus est nostra in mediũ afferre? Etenim ipsi exteriorum iudiciorũ patroni millies hęc dicunt, melius esse extra iudicium cõtrouersiam soluere. Sed ô pecunias, ô absurdam pecuniarũ cupiditatẽ, quoniã omnia euertit & perdidit: omnia deliramentũ multis, & fabulæ ꝓpter pecunias existimãtur. Et ꝙ seculares sint, qui in iudiciis versantur, nihil mirum: ꝙ autem multi qui hęc renunciãt, eiusmodi sint, hoc est quod omni caret venia. Nam si videre volueris, quantùm te abstinere ab hac iudiciorũ necessitate, scriptura pręcipit, & quib⁹ leges ponãtur, ediscere, audi Paulum dicẽtem: Iusto lex nõ ponitur, sed iniquis & ĩdomitis. Quòd si de Mosaica lege hęc dicit, multò magis de gẽtilibus. Nã si lædis, cõstat te iniustum esse: sin læderis, & fers æquo animo, cùm maximè iusti obeas officiũ, nullã habes externarũ legum necessitatẽ. C Et quo pacto, inquis, potero iniurias perpeti? Atqui Christus quiddã q̃ hoc mai⁹ pręcepit, ꝙ scilicet non solũ qui nos lędũt, æquo animo feram⁹, sed vberius largiamur inferẽti nobis iniuriã, & tolerantiæ prõptitudine malè faciẽtis desideriũ superemus. Non enim dixit: Si quis vult tecũ iudicio cõtendere, & tunicã tuam tollere, dimitte tunicam, sed cum illa etiã pallium. Vince eum, inquit, malè ferendo, nõ malè faciẽdo. Ea neq; manifesta victoria est & clara. Quare superius inquit Paulus: Iam quidẽ omnino delictũ est in vobis, ꝙ iudicia habetis inter vos: & quare nõ magis iniuriam accipitis? quandoquidem, qui eam accipit, magis victor euadit, q̃ qui non tolerat: hoc ego vobis manifestum faciam. Qui nõ fert iniurias, etsi in iudiciũ quempiã trahat, quãuis eum superet, tamẽ tunc maximè vincitur. Quod D enim noluit passus est, coëgit saltẽ ipsum aduersarius & dolere & litigare. Quid enim quòd vicisti? quid ꝙ pecunias omnes acceperis? primum quod nolebas pertulisti, coactus contendere. Quod si toleras iniuriam, victor euadis: qui enim pecuniis priuat⁹ est, nõ est priuatus victoria in hac philosophia. Siquidẽ ille non potuit te cogere vt faceres quod nolebas. Et ꝙ hoc sit verũ: dic quæso, vter vicit? illé ne qui super fimo reb⁹ omnibus destitutus sedet Iob? an qui omnia abstulit diabolus? Clarum est ꝙ omnibus destitutus, qui verò omnía abstulit, succubuit. Vtrum igitur tãquam victorẽ admiramur, diabolũ percutientẽ, an percussum Iob? Sanè perspicuũ est ꝙ Iob. Atqui non potuit pereuntes diuitias retinere, [nõ filios suos seruare. Et quid dico diuitias & filios: corporis sui salutem tueri nõ potuit. Attamen hic est ipse victor qui sua omnia abiecit. Pecunias quidẽ non potuit retinere,]

† cum propria ipsorum aggreditur peccata. *† iniquitatem. Psal. 49. d* *Matt. 5. d.* *† Et hæc quidem fuistis* *† neque vsque ad liberationẽ, sed plurimum.* *† Et nobilitatem quam. † eam.* *Matt. 5. f.* *1. Tim. 1. b* *Hic. sup. b*

Universidad de Deusto Biblioteca

nere,]ſed omni diligẽtia pietatẽ ſeruauit. Verùm pereuntes filios non potuit liberare. Et quidnã hoc? Etenim clariores illos caſus reddidit. Iob autẽ etſi tẽtatus eſt, ſeipſum tamen ſic vltus eſt, ꝙ ſi acceptã à diabolo iniuriã non toleraſſet, nõ ſanè clarã illam aſſecutus eſſet victoriã. Si malum fuiſſet iniuriã accipere, nũquã id nobis deus pręcepiſſet. Deus enim mala nõ pręcipit. An ignoratis ꝙ ipſe eſt deus, glorię neq; dedecore vos, neque riſu, neq; detrimento cõplecti voluit, ſed cõtraria afferre? Idcirco mãdat, vt iniuriã accipiamus,† & omnia faciamus, vt nos à ſecularibꝰ ſegregemus:] *[† et omnia facit, vt nos à ſecularibus abſtrahat.]* & perſuadeat quid gloria ſit, quid ignominia, quid dãnum, quid lucrum. Sed graue iniuriã accipere & calumniari. Non eſt graue, homo, nõ eſt inquam vſq; ad præſentia formidare. Neque præcepiſſet id deus ſi graue fuiſſet. Conſidera autẽ qui iniuſte operatus eſt, cum pecuniis abiit, ſed cõſcientia mala. Qui autẽ iniuriã accepit, pecuniis priuatus fiduciã in deo habet, poſſeſſionem innumeris theſauris precioſiorẽ. Hęc igitur vidẽtes ſpõtè philoſophemur, neq; inſipiẽtium affectibus agitemur, qui tũc nõ accepiſſe ſe iniuriam arbitrãtur, cùm à iudicio accipiunt. Contrà autẽ omnino eſt maximũ damnũ quãdo non ſpõtè hęc philoſophamur, ſed illic victi ſuccumbimus. Nullũ enim lucrũ† iudicio cõdemnari,] *[† quòd iudicio condemnatus ferat:]* ſi quidẽ neceſſitas cogit. Quæ igitur clara eſt victoria? Cùm tu eam contempſeris, cùm non litigaueris. Quid? inquis. Perdidi mea omnia, & tacere pręcipis?† calũniatus ſum,] *[† calumnia ſum grauatus.]* & me æquo animo ferre admones? Et quánã ratione potero? Facilè quidẽ, ſi cœlũ ſuſpexeris, & eius videris pulchritudinem, & quid tibi polliceatur deus te accepturũ, ſi iniurias generoſè pertuleris. Ita facias, & ſuſpiciens in cœlũ intelligas ꝙ illic ſedenti ſuper Cherubin factus es ſimilis. Etenim ille cõtumeliis affectus eſt, & eas pertulit: &† opprobria,) *[† opprobriis laceſſitus eſt.]* neq; vltus eſt: & verberibus cæſus eſt, neq; vicem reddidit: ſed contrà innumeris eos proſecutus eſt beneficiis, qui huiuſmodi iniurias in eum machinati fuerant, & nos imitatores eius fieri præcipit. Intellige ꝙ nudus egreſſus es ex vtero matris tuæ, & nudus hinc migrabis, & tu, & ille qui tibi iniuriatus eſt: ſed is longè magis innumeris cum vlceribus & vermibus ſcaturientibus. Intellige q̃ caduca ſint & fluxa præſentia omnia. Cõſidera ſepulchra parentum tuorum, perdiſcito quæ fiunt clarè omnia: & videbis ꝙ fortiorẽ te fecit, qui iniuriatur. Suos nanque affectus grauiores fecit, hoc eſt auaritiã: tuos autẽ remiſſiores, cùm tibi ferarũ victũ abſtulerit. Accedit ad hæc, ꝙ te curis liberũ reddidit, certaminibus, inuidiis, calumniantium tumultu, perturbatione & timore perpetuo, & onus malorũ ſuper caput ſuũ accumulauit. Quid igitur, ſi fame peream? inquis. Cum Paulo hoc pateris dicẽte, *[Sup. 4. c.]* Vſque in hanc horã & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus. Verũ ille propter deũ, inquis. Et tu propter deum. Cùm enim nõ te vlciſceris, propter deũ id facis. Sed iniuſtus cum diuitiis viuit, vel potiꝰ cũ diabolo: ſed tu cũ Paulo coronatus es. Noli igitur famem formidare. *[Prou. 10. a]* Non enim dominus fame perdit iuſtorũ animas. *[Pſa. 54. d]* & alius iterũ: Iacta, inquit, cogitatum tuum in domino, & ipſe te enutriet. Nam ſi paſſeres cãpi nutrit, cur te nõ nutriet? Nolimus ergo modicæ fidei eſſe, [neq; puſillanimes chariſſimi:] nã qui cœlorum regnum, & tot bona pollicetur, cur nõ dabit præſentia? Nolimus ſuperflua deſiderare, ſed ſufficientiam, & ſemper ditabimur. Tegmenta quæ-

A ramus, & victum, & hæc & multò maiora conſequemur. Quòd ſi doles, & adhuc humi deprimeris, velim tibi poſt victoriã eius qui tibi iniuriã intulit, animã oſtendere, quomodo fathiſcat in cinerẽ. Etenim huiuſmodi peccatũ eſt, quod quum admittitur, quandã parit voluptatem: cùm autẽ conſummatũ eſt, tunc ſubingreditur triſtitia, & minimũ voluptatis manet. Hæc & cum lædimus quempiã patimur: poſt noſipſos accuſamus. Sic cùm diteſcimus, gaudemus, deinde conſcientia cõpungimur. Vides apud aliquem pauperis domũ, lachrymare, nõ qui ſuis rebus ſpoliatus eſt, ſed qui ſpoliauit. Nõ enim intulit, ſed accepit malum. illũ nãq; rebus priuauit pręſentibus, ſeipſum autẽ ineffabilibus bonis. Nam ſi qui nõ dat indigentibus, in gehennã abit: qui ab indigẽtibus rapit, quid patietur? Et quod lucrum, inquit, ſi† vterq; male patimur? *[† ego malis afficiar?]* B Magnum quidẽ. Neq; enim ſupplicio eius qui malefecit, retributionẽ tibi conſtituit deus. Nã non eſſet magnũ. Quid enim vtilitatis amborũ detrimẽtum? Atqui multos noui magnũ hoc ſolatiũ arbitratos, & ſibi ſatisfactũ, cùm calũniãtes ſe ſupplicio vidẽt affectos. Sed vis intelligere quãta tibi bona deus tribuit? vniuerſum tibi cœlum aperit, ſanctorũ cõciuem te facit, in ipſum chorũ conſtituere te parat, peccatis te ſoluit, iuſtitia te coronat. Nam ſi dimittẽtes peccãtibus veniã cõſequuntur, qui nõ ſolùm dimittunt, ſed largiuntur: quã non ſibi parãt excuſationẽ? Noli igitur iniquo animo iniurias ferre, ſed precare pro eo qui te lædit: ad tuã hoc facis vtilitatẽ. Accepit tuã pecuniam, ſed & peccata, quod in Naaman & Giezi factũ eſt. *[4. Reg. 5. f. g.]* Quantas non voluiſſes dare diuitias, C vt peccata tua delerẽtur? Hoc nũc fit. Nam ſi pertuleris generoſè, & nõ imprecatus fueris, clara te corona inſignẽ reddam. Non mea hæc eſt oratio, ſed Chriſtum dicentẽ audi: Orate pro perſequẽtibus vos. *[Mat. 5. g.]* Ex quo quantũ ſit pręmij prouenturum intellige: Vt ſiatis ſimiles patris veſtri, qui eſt in cœlis. *[Ibidem.]* Itaq; nihil amiſiſti, ſed lucratꝰ es: nõ iniuriã accepiſti, ſed coronã. Sapiẽtię ſtudioſior factus es, & deo ſimilis. Cura pecuniarũ liberatus es, regnum cœlorum poſſidẽs. Hęc igitur omnia reputãtes in iniuriis philoſophemur dilectiſſimi, vt præſentis vitæ perturbationibus liberati, inutilem abiiciamus anxietatem, & futurum gaudium adſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amẽ.

Homilia xvij.

Omnia mihi licent, ſed non omnia cõferunt. Omnia D *mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.* Vẽtri deditos hoc in loco taxat. Nã cùm rurſum in fornicatorẽ inuecturꝰ ſit, fornicatio autẽ à cibo & intemperãtia proficiſcatur, vehemẽter hoc vitium reprehẽdit. Non enim de vetitis hoc dicit, illa enim nullo pacto licẽt, ſed de his quę indifferẽtia videntur. Vt exẽpli gratia: licet, inquit, comedere & bibere, ſed non cõfert cũ incõtinentia. Et hoc in Paulo mirabile eſt, & pręter opinionẽ, quod ſæpenumero facere cõſueuit, vt in contrarium vertat ſermonẽ ſuũ: quod in præſentia molitur, oſtẽdẽdo ꝙ etſi in poteſtate noſtra ſit, non ſolùm id nihil affert vtilitatis, ſed ne poteſtatis quidẽ eſt, verùm ſeruitutis. Et primùm quidẽ ab inutili dehortatur, cùm inquit, non cõferunt. Secundo autẽ in loco à cõtrario, cùm inquit, Sed ego ſub nullius redigar poteſtate. Hoc autẽ ſignificat. Dominus es comedẽdi. Igitur perfer: cùm dominus ſis, & caue ne ſeruus fias huius affectus. Qui enim

enim ad neceſſitatem eo vtitur, ille eius dominus eſt. Qui vero in incõtinentiã prolabitur, nõ amplius dominus, ſed ſeruus eius efficitur, cũ edacitas ei dominetur. Vides quo pacto, qui ſe habere poteſtatẽ arbitratur, eum ſub poteſtate eſſe oſtẽdat. Hic enim mos Paulo eſt, vt in cõtrariũ vertat obiectiones: quod & hoc in loco fecit. Et animaduerte: eorũ quiſq; dicebat, licet mihi in deliciis eſſe: inquit Paulꝰ, nõ ſic hoc facis, tãquã eius habeas poteſtatẽ, ſed vt ipſius poteſtati ſubiectus: quippe qui vẽtris poteſtatẽ nõ habes, quouſq; incõtinentia vinceris: ſed ipſe ſub eius imperio es. Hoc & in pecuniis & in aliis dici poteſt. † *Eſca*] *ventri.* *[† eſca. Phili. 3. d.]* Ventrem hoc in loco non aluum, ſed gulam dicit: quemadmodũ cum inquit, Quorũ deus vẽter eſt, non de parte corporis locutus, ſed de edacitate. Quòd autẽ ita intelligatur, audi quæ ſequuntur: *Et venter eſcis. Corpus autẽ non fornicationi, ſed domino.* Atqui & vẽter, corpus. Sed duo paria poſuit: eſcas & gulã, quã ventrẽ appellauit: dominũ & corpus. Quid autẽ ſignificat, Eſcæ vẽtri? Eſcæ, inquit, ad gulã habẽt amorẽ, & hęc ad illas. Nõ poteſt igitur ad Chriſtũ nos adducere, ſed ad illas trahit. Affectus enim grauis & ferus eſt, & ſeruos facit, & maximè huic miniſtrari. Quid igitur circa victũ laboras & inhias? Finis enim illiꝰ miniſterij hic eſt, & nihil amplius de ſe pollicetur. Sed tanquã qui alicui dominę ſeruit, in ea permanet ſeruitute, neq; procedit vlterius. Siquidẽ nullũ aliũ finẽ habet, & hũc ipſum vanũ. Quare ambo inuicem copulantur & diſſoluuntur. Venter eſcis, & eſcæ vẽtri, curſum quendã inexplicabilẽ reuoluẽtes, ac ſi à corpore corrupto vermes generẽtur, & rurſum à vermibus cõſumatur corpus. Aut tanquã ſi fluctus vehemẽter elatus ſit, & reſidẽs ampliꝰ nihil efficiat. Hęc autẽ nõ de cibo & corpore dicit, ſed gulæ affectũ, & incontinentiã ciborũ accuſat: quod in ſequentibus ſignificatur: *Deus autẽ & hũc & illas abolebit:* Non vẽtrem, ſed immodicũ deſiderium: non cibũ, ſed delicias. De illis enim nõ indignatur, ſed ſtatuit his verbis: *[1. Tim. 5. b]* Habẽtes victũ & veſtitũ, his cõtenti ſimꝰ: ſed hactenus accuſat hãc rẽ, & vt corrigãtur, primũ cõſilio, deinde precibus hortatur. Quidã autẽ dicũt hãc particulam propheticã eſſe, quæ futuri ſeculi cõditionẽ ſignificat, & ꝙ illic nõ comeditur neq; bibitur. Quòd ſi mediocritas habebit finẽ, multò magis ab immoderatione abſtinere oportet. Deinde ne quis corporis hoc crimẽ arbitraretur, & ꝙ à parte totũ accuſaret: nẽve diceret, naturã † gulæ] *[† corporis.]* cauſam eſſe malitiæ: vide quomodo ex ſequẽtibus id corrigit. Oſtẽdit enim ſe naturã corporis nõ accuſare, ſed immo- D dicã animi luxuriam. Quapropter addit: *Corpus autẽ non fornicationi, ſed domino.* Non enim propterea formatũ eſt, vt luxurioſus ſis & forniceris, queadmodũ neq; venter vt crapuleris: ſed vt Chriſtum ſequaris tanquã caput, & dominus corpori† iniuratur.] *[† ſuperponatur.]* Erubeſcamus, horreamus, ꝙ tanto dignati honore, vt illius qui in cœlis ſedet, ſiamus mẽbra, tantorũ malorũ nõ pudeat. Cum igitur ſatis guloſos accuſauerit, futurorum ſpe ab hoc nos malo abducit, inquiẽs: *Deus verò & dominũ ſuſcitauit, & nos ſuſcitabit per virtutẽ ſuam.* Vidiſti iterum Appſtolicam ſapientiam. ſemper enim fidem reſurrectionis à Chriſto cõfirmat, & maximè hoc in loco. Nam ſi corpus noſtrũ Chriſti membrũ eſt, ſurrexit autẽ Chriſtus, corpus quoq; omnino ſequetur caput. *Per virtutẽ ſuam.* Cum dixiſſet rem incredibilẽ, & quæ rationibus ſubiici nequit, incom-

A prehenſibilitati potentię ipſius Chriſti reſurrectionẽ remittit, non paruam hanc cõtra eos afferẽs probationem. Et in Chriſti reſurrectione id nõ poſuit. Nõ enim dixit, deus verò & dominũ ſuſcitabit: egreſſus enim eſſet propoſitã materiam. Sed quomodo? deus autẽ & dominum ſuſcitauit. Neque enim opus erat cõfirmatione. In noſtra autẽ reſurrectione cùm nũquam facta ſit, non ita locutus eſt. Sed quomodo? Et nos ſuſcitabit per virtutẽ eius, authoritate fortitudinis ipſius qui hoc faceret, cõtradicentiũ os obſtruẽs. Quòd ſi patri Chriſti reſurrectionẽ attribuit, nihil te hoc perturbet. Non enim ac ſi ſine viribus eſſet Chriſtus, hoc poſuit. Ipſe nãq; eſt qui dicit, Soluite tẽplũ *[Ioan. 2. d.]* hoc, & in triduo reędificabo illud. Et iterũ, Poteſta- *[Ibid. 10. c.]* tem habeo ponẽdi animã meam, & poteſtatẽ habeo iterum ſumendi eam. Et Lucas in Actis Apoſtolorum inquit, Quibus exhibuit ſeipſum viuẽtem. *[Actu. 1. a]* B Qua igitur gratia Paulus ſic locutus eſt? Quoniã quę filij ſunt, patri tribuũtur: & quę patris, filio. †Quę enim ille feciſſet,] inquit, ea & filius ſimiliter facit. *[† Quæcũque enim ille facit. Ioan. 5. d.]* Valde autẽ opportunè hoc in loco reſurrectionis meminit, eiꝰ ſpe vehementiã ingluuiei cõprimens: & tantùm non dicit, comediſti bibiſti incontinenter, & quis finis? Nullus q̃ corruptio tantùm. Coniunctus es Chriſto. Quis finis? maximus & admirabilis, futura reſurrectio, glorioſa illa, & omnẽ exuperãs rationẽ. Nemo igitur diffidat reſurrectioni. Si quis verò diffiderit, intelligat quãta deus ex nihilo fecerit, & inde accipiat illius certitudinẽ. Quæ enim iã facta ſunt, multò ſunt admirabiliora, & ſtuporẽ afferunt incredibilẽ. Conſidera quęſo, acceptam terram in maſſam redegit, & fecit hominẽ, terram inquam quæ antea nõ fuiſſet. C Quomodo igitur terra facta eſt homo? Quomodo verò terra, cùm non eſſet, extitit? Quomodo porrò ex ea omnia ratione carẽtia creata ſunt, omnia ſemina, omnes plantæ, nullo labore in illis præcedẽte, nõ pluuiis ſuper his deſcendẽtibus, nullo cultu apparẽte, nõ boum, nõ aratri, nõ alius inſtrumẽti, quod ad horũ procreationem faciat? Propterea ex inanimata & inſenſibili terra, tot principio genera & plantarũ & brutorũ animalium perfecit, vt prioribus illis operibꝰ te reſurrectionis rationẽ edoceret. hoc enim reſurrectione inexplicabilius. Nõ enim perinde eſt extinctam lucernã accẽdere, & minimè apparẽs lumẽ oſtendere. Non eſt par, exciſam domũ reſtituere, & quæ nunquam fuerit cõſtruere. Illic enim etſi nihil aliud ſit, materia tamẽ ſubiecta eſt, hîc autẽ nulla apparet ſubſtãtia. Propterea quod erat difficilius prius D fecit, vt ex eo, quod facilius eſſet reciperes: difficiliꝰ autẽ dixi, non deo, ſed ſecũdum noſtrarũ rationum cõſequentiam. Deo nanq; difficile nihil eſt. Sed quẽadmodum pictor† ſimilem] faciẽs imaginẽ, innumeras facilè perficiet: *[† vnam.]* ſic & deo facile eſt innumeros mundos facere, atq; infinitos. Immo quemadmodũ facile eſt intelligere te ciuitates & mũdos ĩfinitos, ſic facere deo eſt facile: immo verò & lõgè facilius. Nã tu tẽpus vel paruum cogitando cõſumis, deus autem minimè: ſed quãto leuiſſimis pẽnis vel potius mẽte noſtra lapides grauiores ſunt, tantò animus noſter in faciendo à dei celeritate vincitur. Admiratus es eius potentiã in terra, intellige rurſum quomodo cœlum factũ eſt, cùm nõ eſſet, quomodo infinita ſydera, quomodo ſol, quomodo luna, & hæc omnia cùm non eſſent. Rurſum dic, quęſo, quomodo poſtquam facta ſunt, ſteterunt, & cuius auxilio? Quod fundamentum ha-

Universidad de Deusto Biblioteca

tum habent,quod terra,& quid post terrã est,& post illud†quid rursum vides?In quot] vertigines mentis tuæ oculus prolabitur, nisi quamprimum ad fidẽ recurras,& incõprehensibilem eorũ authoris potẽtiã. Quòd si vis & ab hominibus coniecturã capere,paulatim tuam poteris mentem extollere. A quibus hominibus?inquis. Nónne vides figulos,quo pacto fractum vas & informe fingũt, & qui metallorum terrã fundunt,quomodo terram aurum reddunt,& ferrũ, & æs?Rursum alios qui vitrũ faciũt, quomodo arenam in vnũ corpus cõtinuum & lucidũ transferunt? afferam in mediũ & coriarios,& purpurę infectores, quomodo aliud pro alio† acceptum tincturam]reddunt. Adducam & generationẽ nostram. Nónne parum seminis primùm informis infunditur in matricẽ id suscipiẽtem?Vnde igitur tanti animalis formatio? Quid de frumẽto dicam? Non granum nudũ in terram proiicitur?Non postquã iactum est, corrũpitur? Vnde spicæ,aristæ,culmi, & alia omnia?Non†paruũ fici milium] aliquando in terrã cadens, & radicẽ, & ramos, & fructũ tulit? Deinde horũ singula accipis, non tamẽ de his tam curiose inquiris. Ad deum dũtaxat rationem efflagitas, quomodo nostrũ corpus restituat,& quo pacto hęc veniã merentur?Hæc aduersum gẽtiles dicimus,& huiusmodi. Aduersus autem eos qui scripturis fidẽ adhibent,non mihi opus est ratione. Nam si omnia de deo inuestiganda sunt, quid amplius habebit deus,q̃ homines? Atqui multos homines non exquirimus. Quòd si in hominibus id nõ facimus,neq; curiosius percõtamur:multò minus dei sapiẽtiam perscrutari nos,& rationes inquirere oportet. Primùm quidem quoniã qui hęc dicit, dignus est cui credatur. Præterea ꝙ hæ res rationum inuestigationẽ non suscipiũt. Non enim tam pauper deus est vt ea tantùm faciat,quę imbecillitate rationum tuarũ cõprehẽdi possint. Nam si fabri opus nõ deprehẽdis,multò minus optimi opificis dei. Nolite igit̃ resurrectioni diffidere, quoniã valde procul à futura spe eritis. Sed quænã est contradicẽtium sapiẽtia,vel poti⁹ stultitia maxima?Et quomodo,cùm cõglutinatũ sit corpus terræ, & terra factũ, & ipsa rursum aliò trãslata resurget?Tibi hoc inexplicabile videtur, sed non vigilanti oculo, illi enim omnia manifesta. Tu non vides in cõfusione diuisionẽ:ille omnia nouit. Nã quæ in proximi tui corde sunt, tu quidẽ ignoras:ille autẽ omnia cognoscit. Si igitur cùm ignores quomodo suscitat deus: diffidis ꝙ suscitet, diffides etiã quòd animũ cognoscat, siquidẽ neque hæc videntur. Atqui in corpore quidem materia est visibilis,quãuis dissoluatur:illę autẽ cogitationes inuisibiles. Qui ergo inuisibilia diligẽter intuetur,visibilia nõ videbit,& diuidet facilè corpus? Sanè perspicuũ est. Quare nemo resurrectioni diffidat,diabolica nãq; doctrina est, & hoc annitit̃ diabolus, nõ ea tantùm gratia,vt resurrectio nõ credatur, sed vt virtutis opera amittãtur,& pereant. Homo enim nisi se resurrecturũ, & operum suorum rationẽ redditurũ existimauerit,nõ facilè vacabit virtuti:cuius qui nullam rationẽ habuerit,rursum resurrectionẽ non credet. Vtrunq; enim inuicem cõfirmatur, malitia ab incredulitate,& incredulitas à malitia. Animus nãq; qui multorum scelerum sibi cõscius est, cùm futurũ iudiciũ formidet atq; exhorrescat,nolitq; mutata vita in melius sibi cõsulere,incredulitate quietẽ animi quęrit. Nam si tu resurrectionẽ negaueris,&iudiciũ,

†quid rursum? vides in quot.

†quod tincturã acceptit.

†paruus fici acinus.

A dicet ille: Igitur neque ego scelerum meorũ pœnas dabo. Sed quid inquit Christ⁹? Erratis,nesciẽtes scripturas,& virtutẽ dei. Neque enim tãta fecisset deus, nisi nos esset resuscitaturus,sed dissoluturus & redacturus in nihilum. Neque hoc cœlũ extendisset,neq; strauisset terrã, non cætera omnia quæ cõdidit, pro hac breui dũtaxat vita fecisset. Quòd si pro præsenti tanta fecit,quid faciet pro futura?Quæ si non erit, longè nos, q̃ quæ propter nos facta sunt, hac in parte despectiores essemus. Siquidẽ cœlum,terra,mare, flumina quàm nos diuturniora sunt,necnon & bruta quædam. Nam & cornix, & elephantorũ genus, & multa alia lõgiori pręsentis vitę spacio fungũtur. Nobis autẽ & breuis & laboriosa vita est:illis verò minimè,sed longa,& ab omni ignominia &cura liberior. Quid igitur, dic quæso, seruos meliores fecit q̃ dominos?Noli,quæso,noli hoc cõsiderare. Noli homo animũ tuum inopem facere. Noli ignorare diuitias dei, cùm talẽ habeas dominũ. Etenim à principio voluit te deus immortalẽ facere, sed tu noluisti. Immortalitatis signa illa erãt,cũ deo colloquiũ,fœlicitas vitæ:doloris,curarũ,laborum,cæterorúmq; quæ accidere solẽt,liberatio. Neq; enim vestimẽtis indigebat Adam,neq; tecto,neq; alio huiuscemodi artificio, sed angelis similior erat, multáque quæ futura erãt,pręuidit,& sapientia multa polluit. Et quod clãculum deus fecerat,id ipse cognouit,qua scilicet ratione mulier facta fuerit. Quare inquit: Hoc nũc os ex ossibus meis,& caro de carne mea. Dolor autẽ posterius exortus est, posterius sudor, posterius pudor, formido,diffidẽtia. Tunc neq; dolor, neq; anxietas, neq; fletus. Sed non perstitit homo in illa dignitate. Quid igitur faciam,inquis, propter illũ pereo?Minimè propter illum. Neq; enim tu sine peccato permãsisti. Quòd si nõ idem peccatũ, aliud tamẽ cõmisisti, præterea neq; propter suppliciũ damnum,sed lucrũ accepisti. Nam si semper mortalis futurus esses,forsitan nõ omni careret ratione quod dictũ est. Nunc autẽ & immortalis es, & si voles,supra Solem ipsum fulgere poteris. Sed nisi mortale corpus accepissem inquis,nõ vtiq; peccassem. Quid igitur dic quęso,ille ꝙ mortale haberet, peccauit?Minimè,non enim si fuisset mortale,deinde pro supplicio mortẽ pertulisset. Quod autẽ neq; mortale corpus virtuti impedimento sit,sed continentiorẽ hominẽ faciat,& maximè cõferat,vel hinc perspicuum est. Nam si sola immortalitatis expectatio adeò extulit ipsum Adam,& si vere immortalis factus esset:in quã nõ euasisset insaniã? Et si in præsentia peccas, potes peccatis te exsoluere, si humilis fueris,si in terrã ꝓcideris,si dissolueris. Etenim ipsæ cogitationes sufficientes sunt quæ nos coërceãt. Quòd si ĩ immortali corpore peccasti, diuturniora fortasse futura erãt peccata. Non igitur mortalitas causa est peccati,noli eã accusare,sed praua volũtas radix est malorum. Quare enim nulla ex parte corpus Abel iniustum reddidit? Quare carẽtia corporis nullã dęmonib⁹ attulit vtilitatẽ? Vis intelligere quia non solùm nullum detrimentũ,sed emolumentum mortale corpus affert? Audi quãta ex hoc lucraris,modò sobrius fueris. Retrahit & abducit te à malitia,cùm eius causa dolores, miserias, & huiusmodi alia perpetiaris. Sed in fornicationẽ inducit,ĩquis. Non corpus,sed incõtinẽtia. Ea enim quę dixi, omnino corporis sunt. Quamobrem nemo vitam hãc ingressus, morbis, doloribus, anxietatibus liber fuit, non

Mat.22.c *Gene.2.d*

A fuit,non autẽ omnes scortati sunt. Itaque si à corporis natura prouenisset,malicię cõmunes omnibus essent. Talia nãq; naturalia sunt,fornicatio vero minimè. Dolor à corpore est, fornicari autẽ à voluntate. Noli igitur corpus accusare, neque honorẽ tuũ quẽ tibi deus elargitus est,auferat diabolus. Nã si voluerimus,frænum optimum corpus erit, insultus animæ coërcens,stultitiam tollens, superbiã inhibẽs,in maximis nobis officiis inseruiens. Noli mihi insanos in medium afferre. Nam & equos multos videmus pręcipites delatos,aurigã cum fræno excutere:nõ tamẽ frænum accusamus. Nõ enim id excussum hoc fecit, sed auriga qui illos nõ coërcuit, omnia perdidit:Itidem hic existimato. Si videris iuuenẽ patre orbatũ, & plurima operatum mala,noli corpus accusare,sed aurigã,hoc est,rationem trahentẽ. Vt enim habenæ nõ sunt causa vt auriga deturbetur, sed ipse in culpa est, qui eas non bene moderatus est: quare ab eo rationẽ exigunt implicitæ ei, & sæpenumero distrahẽtes cogentésq; propriam cõmunicare calamitatẽ:sic hoc in loco vsu venit. Ego enim, inquit, cohibui os equi.†Quantũ ne? cum deiectus es,]tũc abs te stultitiæ tuę rationẽ exigo, & implico & distraho ne amplius idẽ facias. Nemo igit̃ accuset habenas, sed seipsum &coinquinatã mentẽ. Etenim in nobis auriga ratio est, habenę autem corpus, quę ad aurigã equos adducũt. Eæ si recte disponẽtur,nihil te offendet:sin eas dimiseris,absumpsisti & perdidisti omnia. Coërceamus igitur, & nõ accusemus corpus, sed prauam mentẽ. Etenim diaboli hoc opus est,vt faciat stultos potius,& corpus,& deũ,& proximũ,quàm corruptũ animũ accusare, ne scilicet inuenta peccãdi causa à malorũ radice liberẽtur. Sed vos cõsilio eius intellecto, indignationẽ in eũ vertite, & aurigã iugo coërcentes, ad deũ mentis oculũ intendite. In aliis enim nihil munerarius ipse cõfert,sed expectat finẽ:hic autẽ munerarius totũ perficit, hic est deus. Habeamus igitur hunc propitiũ, & proculdubio futuri seculi coronas cõsequemur:quarũ vtinã omnes fiamus participes,gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

† quãdiu cõtinebas, postquam vero abiecisti.

Homilia XVIII.

NEscitis quoniã corpora vestra mẽbra Christi sunt? Tolles ergo mẽbra Christi,faciã mẽbra meretricis? Absit. A fornicatore ad auarũ transiens, rursum ab hoc ad illũ reuertitur Paulus,nõ iã aduersus eũ locutus,sed ad alios,qui non fornicãtur,quibus consulẽs nequando eum imitentur,iterum illum reprehendit. Quippe qui peccauit, quãuis aduersus aliũ sermonẽ dirigas, tamẽ conscientia eum excitante & verberãte cõpungitur. Sufficiẽs erat supplicij metus,qui eos sub pudicitia contineret: sed cum nolit metu duntaxat id cortigere,&minas & rationes affert. Illic igitur cũ peccatum narrauerit,suppliciũ definierit, dãnum ostenderit, quod ex fornicatoris coitu accidit omnibus,id dimisit, & ad auaritiam trãsiit, & casum à cœlorũ regno minatus,& huic &reliquis omnibus quos commemorauit,ita rationi suę finem imposuit. Hoc autem in loco etiam horribilius admonitionẽ prosequitur. Qui enim peccatũ duntaxat punit, neque eius turpitudinem nimiũ ostendit, nõ multũ supplicio proficit. Rursum qui id tantũ arguit,neq; supplicij minis perterret, nõ admodum stupidos tãgit. Quare vtrunq; facit Paulus,& arguit, dicẽs:Nescitis quòd angelos iudicabimus?& terret cũ inquit, No-

A lite errare. Auari regnum dei non possidebunt. Et in fornicatorẽ rursum eo vtitur sermone. Etenim terruit, cum superius inquit: Vt tolleretur de medio,& satanę traderetur. Inde futurum commemorans dicẽ, iterum his verbis arguit: Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? tanquam generosos filios iam alloquẽs. Cũ enim dixisset,corpus domino, manifestius id nũc ostẽdit. Quod alibi facit inquiẽs: Vos autẽ estis corpus Christi, & membra ex mẽbro. & hoc sæpenumero exemplum ponit,non ad eandẽ sententiam, sed aliquando vt amorem ostendat, aliquando vt timorem augeat: hoc autem in loco vt perterreret,hoc posuit: Tollens ergo mẽbra Christi, faciam membra meretricis? Absit. Nihil hoc verbo horribilius. Et nõ dixit,tollens ergo mẽbra Christi, coniungã meretrici, sed faciam mẽbra meretricis? Quod magis tãgit. Inde quomodo fornicator eiusmodi fiat,his verbis cõfirmat: *An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt enim,* inquit, *duo in carne vna. Qui autem adhæret domino, vnus spiritus est.* Erunt,inquit, duo in carne vna. & à scriptura attulit testimonium, quo ostendit, quãnã ratione vnũ sint. Siquidẽ consuetudo inter se duos non sinit duos esse,sed vnũ ambos efficit. Et iterũ cõsidera quo pacto per nuda nomina procedit,& per meretricẽ & Christum auget accusationem. *Fugite fornicationem.* Non dicit,abstinete vos à fornicatione,sed fugite:hoc est, summa cum diligentia vos à malitia liberos facite. *Omne peccatum quodcũque fecerit homo,extra corpus est: qui autẽ fornicatur,*[*in corpus suũ peccat.* Hoc priore est minus.] Veruntamẽ cum de fornicatoribus sermonem faciat,vndique id extollit,& à maioribus & minoribus crimen auget. Illud quidẽ superius reuerentioribus dictũ est, hoc autẽ imbecillioribus. etenim hoc Pauli sapientiæ est,non tantum†de magnis rebus reprehẽdere,sed de minoribus,& de turpi,]& indecoro. Quid igitur homicida, inquit, nõ maculat manũ? Quid auarus?Quid raptor? Vbiq; perspicuũ est. Sed cũ dicere nõ posset, nihil esse peius fornicatore, alio modo peccatũ auxit,cũ in fornicatione totũ corpus coinquinari demonstraret. Siquidẽ haud aliter sordescit, quàm quid in lebetẽ immundũ infusum cõtagione inficitur. Hũc &nos morẽ ꝓsequimur. Ab auaritia enim & rapina nemo balneas petere properat, sed nulla cura domũ reuertitur. Cum vero meretrici quis cõmiscuerit, tãquã totus immũdus ad se lauandũ contendit,atque ita humana mens quandã huius peccati turpiorẽ habet opinionẽ. Vtrũq; igitur graue est,& auaritia, & fornicatio. Vtrũque in gehennã intrudit. Sed cũ ad persuasionem Paulus omnia moliatur, quibus potuit rationibus, fornicationis auxit crimen. *An nescitis,quoniam mẽbra vestra templum sunt spiritus sancti qui in vobis est?* Non simpliciter,spiritus, dixit:sed spiritus qui in vobis est,quod fuit consolãtis: & inde prosequitur. *Quem habetis à deo.* & datoris meminit,attentũ simul faciens auditorẽ, & perterrẽs & commẽdationis magnitudine,& cõmendantis liberalitate. *Et non estis vestri.* Hoc nõ modo reprehendẽtis est,sed cogentis ad virtutem. Quid enim ad tuam operaris voluntatẽ,inquit? Non es tibi ipsi dominus. Hoc autẽ dixit,nõ quòd liberũ arbitriũ auferret. Nã cum dicat, Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, non nostram aufert libertatem: & hoc iterum in loco cum dicit, Non estis vestri, non corrumpit voluntatem, sed à malitia auertit, & domini

Hic sup.a *Ibidem.b* *Suprà.5.a* *Infr.12.d* *Gene.2.b*

†à magnis &c. à minorib⁹ & à turpi]

Universidad de Deusto
Biblioteca

mini ostēdit diligentiā. Quare addidit, *Empti enim e-*
[† magno, deest i Veron, cod. hic & in sequētibus] *stis pretio†magno.* Quòd si non sum mei ipsius,cur à me
facienda exigis? Quomodo autē iterum prosequens
inquis,Glorificate,& portate deū in corpore vestro,
& in spiritu vestro,quę sunt dei? Quid autem signifi-
cat, Non estis vestri? Et quidnam per hoc confirma-
re vult? Vt cauti sint in non peccando,& ne sequātur
absurdas animi cupiditates. Etenim plura absurda
volum⁹,sed cohibere nos oportet. Possumus eñ. Nā
nisi possem⁹, superflua esset admonitio nostra. Ani-
maduerte igitur quo pacto corroboret. Siquidē cū
dicit,Nō estis vestri:nō addidit,sub necessitate estis:
sed,empti estis precio. Quāobrē hoc dicis? Atqui a-
liūde quis dixerit, hortari oportuit, & ostendere ꝙ
dominū habemus. Verū hoc quidem cū Gentilibus
nobis cōmune est. Sed quòd empti sitis precio ma-
gno,hoc vestrū pręcipuū est. Meminit enim magni-
tudinē beneficij,& modū salutis,cū ostēdit nos alie-
nos emptos esse, & non simpliciter, sed precio ma-
[† iam.] gno. *Glorificate deū,†hoc est,]portate deū in corpore vestro,*
& in spiritu. Hoc autē dicit,vt nō modo corpore for-
nicationē fugiamus,sed etiā spiritu, hoc est, ne quid
mali animo cogitemus, ne ve gratiā à nobis abiicia-
mus. *Quæ sunt dei.* [Quandoquidē dixerat,vestro:pro-
pterea adiecit, quæ sunt dei.] Frequenter in memo-
riā nobis reducit, ostenditq; omnia domini esse,cor-
pus,animā,spiritum. Quidam vero,in spiritu,in gra-
tia exponūt:quę si in nobis erit,de⁹ glorificatur. Cō-
tinget autē,si puram mētem habuerimus. Dei autem
ea dixit, non ꝙ ea tantum largitus sit, sed quòd alie-
nata denuo possedit, pretiū sanguinē filij ponēs. Vi-
de quo pacto in Christo omnia perfecit, quo pacto
nos in cœlum adduxit. Membra Christi estis,inquit:
Tēplū estis spiritus. Quare nolite facere mēbra me-
retricis. Non enim corpori vestro cōtumeliā facitis,
quia non vestrū corpus est, sed Christi. Hęc autē di-
xit simul & humanitatē ostendēs, quòd eius corpus
nostrū est,& à malorum licentia nos auertens. Nam
si alienū corpus est, non habetis potestatē, vt alienū
corp⁹ iniuria afficiatis inquit,& maxime cū sit domi-
ni:neque spiritus sancti tēplum maculandū est. Nam
si quispiā priuatam domum ingressus, & illam igno-
minia afficiens,vltimū dabit supplicium:qui regis tē-
plū latronū spelūcam fecerit, intelligas velim, quot
mala perpetietur? His igitur cōsideratis,eū qui in no
bis habitat reuereare,quippe qui cōsolator est,& tibi
coniunctum & inhærentē timeas. Christus enim est.
Nunquid tu te mēbra Christi effecisti? Animaduerte
cuius erant,& cui⁹ facta sunt,& velis te cōtinere. An-
tea meretricis membra fuerāt, & Christ⁹ ea proprij
corporis mēbra reddidit. Non ergo eorum amplius
habes potestatē: illi seruias,qui te liberauit. Neq; eñ
si filiā haberes, & tāta esses amentia, vt eā lenoni lo-
cares,& meretrix efficeretur,inde regis filius eam cō
spectā tam turpi liberaret seruitute, & sibi matrimo-
nio coniungeret,iterū eā in fornicem adducere pos-
ses,quippe qui semel dedisti, semel vēdidisti. Huius-
cemodi nostra est causa. locauimus carnē nostrā dia
bolo lenoni grauissimo. Quod cū Christus animad-
uerteret, eā eripuit, & à sęua illius tyrannide libera-
uit. Iā igitur nostra non est,sed eius, qui eam in liber-
tatē vendicauit. Qua si velles tanquam regia sponsa
[† patieris, quæ illos pati æquū est, qui hu] vti,nemo prohibet:sin ad priora eam reuocas,ea†pa-
tietur, quib⁹ digni sunt hi qui ita iniuria afficiūt,per-
peti.] Quamobrem eam magis ornare oporter, non

A ignominia afficere. Nō enim carnis habes potestatē [huiusmodi iniuria afficiunt.]
in malis cupiditatib⁹,sed in his dūtaxat,quę de⁹ prę-
cipit. Intellige igitur quāta eā iniuria deus liberaue-
rit. Etenim omni meretrice turpior antea nostra erat
natura. Siquidē latrocinia,cædes,& omnis vetita co
gitatio in eā impetum faciēs,animam subiiciebat vi-
li pretio & abiecto[pręsentis] voluptatis. Anima eñ
malis cogitationb⁹ atque operib⁹ coinquinata, hāc
solā mercedē accepit. Verum quę superiori illo tē-
pore facta sunt, etsi grauia erant, nō tamē adeo tunc
grauia: sed si post promissum cœlum, & cœli regna,
post admirāda mysteria iterū coinquinaberis,quānā
venia dign⁹ eris? An & auaris, & iis omnib⁹ quos an-
tea enumerauit,ipsum diabolū misceri, mulieres au-
tem,quæ in luxuria gloriantur,cum eo nō misceri ar
bitraris? Et quisnā huic orationi contradicet? Quòd
si quispiā repugnat, exuat impudicarum mulierū a-
B nimas, & videbit malū illum dæmonem illis admi-
xtū. Difficile eñ dilectissimi difficile inquā est, for-
tasse autem impossibile, corpore in hunc modū or-
nato,simul ornari animā. Sed necesse est alterum ne-
gligi,si alterum curę habetur. oppugnat enim natura
vt hęc simul stare possint. Quare, inquit,qui adhęret
meretrici, vnum corpus efficitur. Qui autē adhæret
domino,vnus spiritus est. Spiritus eñ huiusmodi ho
mo iam efficitur,quanuis corpore vestiatur. Siquidē
cum nihil corporeū,neque crassum,neque terrenum
circa eum sit,simpliciter corpus amplectitur:quādo-
quidē omnis principatus animi & spirit⁹ sit. Ita glo-
rificatur de⁹. Idcirco in oratione nostra dicere pręci-
pimur,Sāctificetur nomen tuum. Et Christus inquit, [Matt.6.b]
Luceat lux vestra corā hominib⁹,vt videāt opera ve [Ibid.5.b]
C stra bona,& glorificēt patrem vestrū qui in cœlis est.
Ita glorificāt eum cœli,nō voce,sed aspectu admira-
biles,& gloriā suo referentes conditori. Ita glorifice
mus eū & nos,vel potius magis quàm illi:poterimus
enim,si volemus. Siquidē non ita cœlum, & dies, &
nox, quemadmodum sancta anima deum glorificat.
Nam vt homo in cœli pulchritudinē aspiciens dicit:
Gloria tibi de⁹,quale opus cōdidisti:ita hominis vir
tute cōspecta,& multo magis in hac vita. Ab illis eñ
creaturis non omnes deum glorificāt,sed multi spō-
te sua ea quæ sunt,nata dicūt:multi ad dęmones refe
rūnt authores mundi opificium,& prouidentiā: qui
tantopere peccāt, vt veniā nullam mereantur. At in
hominis virtute nemo ita impudens esse poterit, sed
omnino deū glorificabit, cum videat ei seruientē cū
virtute viuere. Et quis nō admirabit, cū homo quis-
D piā eiusdem naturę particeps,& in mediis hominib⁹
versatus, adamantis more ab affectuū examine non
frangatur,cū inter ignes,ferrumq;,& bestias adamā-
te fortior perstet, & oēs pietate exuperet? Cū igno-
minia affectus benedicit,cū male audiendo id ꝓbat,
cū calumniis persecutus & læsus pro earum orat au-
thoribus,cū insidiis circunuētus in hostes confert be
neficia,hæc & huiusmodi magis quàm cœlū[deū glo
rificant. Ethnici enim cū cœlum]intuētur, non eru-
bescunt,sed cum virū sanctum conspiciunt philoso-
phiā diligenter prę se ferentem, vultum deiiciunt,&
seipsos accusant. Siquidē cum eiusdem naturæ parti-
ceps longe pręstantior sit, multo magis quàm cœlū, [Matt.5.b]
terra, etiā inuiti intelligunt quòd diuina virtus hæc
operatur. Quare inquit,& glorificent patrem vestrū
qui in cœlis est. Vis & aliūde intelligere quo pacto à
seruorū suorū vita deus glorificatur,quo pacto à mi-
raculis?

raculis? Iniecit aliquādo Nabuchodonosor tres pue-
ros in fornacē. Inde cū eos igni non cōsumi videret,
[Danie.3.g] erūpens ait: Benedictus deus eorū, Sidrach, Misach,
& Abdenago, qui misit angelū suū, & eripuit seruos
suos, qui crediderūt in eū, & verbum regis immuta-
uerūt. Quid dicis? contemptus es,& admiraris,qui te
contēnunt? Certe,inquit,ex contemptu mei admira-
tionē capio. Itaque non propter signū tunc deus tā-
tū glorificatus est,sed propter eorū qui in fornacem
iniecti sunt,propositū. Quòd si quispiā natura sua &
hoc & illud quęreret, nō est alterū altero minus. Nā
quòd ausi essent in fornacē ingredi,nō minus admi-
randū fuit,quàm à fornacis incendio liberari. Et quā
nam ratione nō sit incredibili admiratione dignum,
cū orbis terrarum rex,tātis armis, exercitibus, duci-
bus,præsidibus,cōsulibus stipatus,terrā & mare sub-
iecta habens,à captiuis pueris cōtēnatur,& ligati col
ligantē & eius vniuersum superent exercitum? Non
enim regij satellites,& maxime qui auxiliū à fornace
habebant, sed nudi serui, & pauci votū suum exequi
potuerūt. Quid enim tribus paucius? Inexpertā mili-
tiā ligati certarunt. Iam enim mors cōtemptui habe-
batur,cum Christus esset vēturus:& quēadmodū cū
sol prope oriturus est,priusquā radij erumpant,clara
diei lux efficitur: ita cū sol iustitię vēturus esset, mors
cessit. Quid hoc spectaculo esse posset illustrius? Quid
hac victoria pręstāti⁹? Quid nouis voctoriis insigni⁹?
Hoc & in nobis inuenitur,& nūc Babylonicæ forna-
cis rex est, & nūc flammā illa ardentiorem accendit.
Est tēporibus nostris qui iubeat eiusmodi statuā ve-
nerari. Adstāt ei & satrapę,& milites,& quę aures de-
mulceat musica,& multi hanc statuā variam, magnā
admirantur. Tale enim quiddā est auaricia, vt statua
illa nō ferrum contēnens, sed ex illicitis rebus cōsti-
tuta. Auaritia enim omnia in admirationē haberi iu-
bet, & æs, & ferrū, & his lōge viliora. Sed quemad-
modū hęc in pręsentia sunt:ita & qui tres pueros imi-
[Danie.3.c] tatur,qui dicunt,deos tuos nō colimus, & statuā tuā
nō adoram⁹, sed paupertatis fornacē, & omnes alias
toleramus miserias, vt diuinis legib⁹ paream⁹. Et alij
quidē hoc tēpore multa habēt, quemadmodū tunc
illi,& hanc sępenumero adorāt,& exurūtur. Alij au-
tē nihil possident,& hanc despiciūt,& in paupertate
[† qui in fornacē i- iecerant.] longe magis florēt, quàm qui multis affluūt: & quē-
admodum tunc alij quidē†in fornacem iniecti] cre-
mati sunt, alij in medio ignis tanquam in aqua erant,
& tunc tyrannus ille furoris flamma, quę eum vehe-
mentins exurebat,magis ardebat quàm pueri illi. Si-
quidē ignis aduersus eos non præualuit,nec summos
adussit capillos. Considera quantū sit tot spectātib⁹
oculis à tribus captiuis pueris contēni. ostēdit enim
eorū se ciuitatem cepisse,non suis virib⁹,sed propter
peccatum multitudinis. Nā si deuictos superare non
potuit,& maxime in fornacē]intrusos: quonā pacto
oēs cū tales essent, lege belli superasset? Ex quo per-
spicuū est multitudinis peccata ei ciuitatem tradidis-
[† enim in- silierūt in fornacem.] se. Verū enim animaduerte puerorum gloriam [mi-
nime vanam]neque†exilierunt è fornace,]sed serua-
runt antea Christi admonitionem dicētis: Orate ne
[Matt.26.d] intretis in tentationem:neque fugerunt cū duceren-
tur,sed in medio generose steterūt, neq; intempesti-
ue pugnarūt, neq; tempore postulāte remissiores fa-
cti sunt:sed ad omnia prōpti & generosi,& omni ple
ni fiducia. Audiamus autē quidnam dicant, vt inde
[Danie.3.c] quoq; eorū in deum amorē intelligamus. Est deus in

A cœlis,qui potest eripere nos de camino ignis. Nō e-
nim de se curāt. Sed cū exurēdi essent,dei gloriā ani-
mo agitabāt. Nequando nobis,inquit,combustis di-
uinam accuses imbecillitatē. Iam tibi omnem nostrā
doctrinā certò annunciamus: Est deus in cœlis, non
quale†eius]est in terra simulachrū,anima carēs & vo [† hoc.]
ce, sed qui sufficiens sit ex media fornace ardēti nos
eripere. Noli igitur eius damnare imbecillitatem, ꝙ
nos in fornacē iniici rursum è media flamma ereptu-
rus sinit. Quòd si noluerit, notum sit tibi rex,ꝙ deos
tuos nō colimus, & statuam aureā quam erexisti, nō
adoramus. Animaduerte eos proprie futurū ignorā-
tes. Nā si prænouissent,non vtiq; digni admiratione
fuissent,si fecissent quod norant. Quid enim mirum
si de salute certi,ausi essent horrenda subire? ita enim
deus quidē glorificatus esset,cū è fornace eos potuis
B set eripere:ipsi autē nulla fuissent in admiratione,vt-
puta qui se periculis nō exposuerīt. Propterea deus
vt futurum ignorarent voluit,quò maiorem laudem
consequerētur:& quemadmodū ipsi cauebāt, ne rex
diuinę adscriberet imbecillitati si cremarētur:ita de⁹
vtrunque effecit, & potestatis suæ magnitudinem,&
promptitudinem puerorū clariorē ostendit. Sed vn-
de ea prouenit dubitatio, vt nō omnino se liberatum
iri cōfiderēt? Quia omniū se vilissimos arbitrabātur,
& tanto indignos beneficio. Quòd autē hoc non so-
la coniectura existimem, cum in fornacem iniicerē-
tur,his verbis deflebāt,Peccauimus,inique egim⁹,&
nūc nō possum⁹ aperire os. Propterea dicebāt,Quòd
si noluerit. Quòd si aperti⁹ id nō dixissent, videlicet,
Potest deus nos eripere:at si nō eripiet,nulla vos ad-
miratio teneat:nā propter peccata nostra nō eripiet,
C visi essent apud Barbaros diuinā imbecillitatem suo-
rū peccatorū excusatione obūbrare. Idcirco de po-
tentia tantū disputantes,causam non adferunt. Præ-
terea recte norant,nō esse curiose de diuinis iudiciis
inquirendū. Cum ergo hęc dicerent,in ignem dissi-
lierunt,neque in regem contumeliā dixerunt,neque
euerterunt statuā. Fortem enim virum talē esse opor
tet, continentē,modestū,& maxime in periculis, ne
ira & inani gloria ad hæc certamina,sed fortitudine
& cōtinentia venire videatur. Quippe qui iniuriatur,
eorū criminum subit suspicionem. Qui autē sustinet
& læditur, & māsuete repugnat, nō solum tanquam
fortis,admirabilis est: sed nō minus eius continentia
māsuetudoq; prædicatur. Quod ipsi eo tēpore fece-
runt,& fortitudinem,& incredibilē ostendentes mā-
D suetudinē,nihilq; spe mercedis operati sunt,neq; re-
munerationis,neq; pręmij. Et si noluerit, inquit, nos
eripere,deos tuos nō colimus. Habemus enim iā re-
munerationē,cùm digni videamur qui ab impietate
liberemur,&idcirco exurere corpora nostra eligim⁹.
Quamobrē cum mercedem iam habeamus, habem⁹
enim cū digni habiti sum⁹ deū cognoscere, & Chri-
sti mēbra fieri, ne faciam⁹ ea membra meretricis. Si-
quidē in re maxime horrenda finire orationē nostrā
oportet, vt minarū metu auro puriores hac formi-
dine maneam⁹. Sic eñ à fornicatione liberati Chri-
stū videre poterimus: quē vtinā omnes sine dubita-
tione cōspicemur,cui gloria in secula seculorū, Amē.

Homilia XIX.

De quibus autē scripsistis mihi, bonum est homini mu- [Cap. VII.]
lierē non tangere. propter fornicationē autē vnusquis-
que suā habeat vxorē,& vnaquæque suum virum ha
beat. Cū tria grauissima vitia Paulus coarguisset, pri-
mum

Universidad de Deusto
Biblioteca

mũ dissensionis ecclesiæ, alterũ fornicatoris, tertiũ auari, iã mãsuetiori vtitur sermõe: & interim admonitionẽ & consilium de nuptiis & virginitate affert, & à molestioribus eximit auditorẽ. In secũda autem epistola contrariũ facit. Siquidem à lenioribus incipiẽs, desinit in molestiora: & hoc in loco de virginitate sermonẽ absoluens, rursum in formdabiliora erũpit, non omnia deinceps afferens, sed in vtroq; suã varians orationẽ, vt tempus & subiectarum rerũ necessitas expostulat. Quare inquit, *De quibus autem scripsistis mihi.* Etenim nonnulli scripserant, oportet ne ab vxore abstinere, an non? Quos literis suis Paulus admonẽs in virginitatis sermonẽ deuenit: inquit enim, *Bonũ est homini mulierem nõ tangere.* Si bonum inquit, & quod longe pręstat inquiris, melius omnino est cum muliere non conuersari. Sin autem cautionẽ, & tuæ imbecillitati auxilium poscis, vxori adhæreas. Cum autẽ verisimile esset, quod in pręsentia contigit, virũ quidẽ velle, mulierem autem minime, vel contrariò: animaduerte quo pacto de vtroque disputat. Et nõnulli dicunt, aduersus sacerdotes hanc haberi orationem. Ego autẽ quę sequuntur consideratis, non ita intelligi dicerẽ. †Non enim in vniuerso solos admonuisset sacerdotes, si hæc scriberet:] verum dixisset, Bonũ est magistro mulierẽ nõ tãgere. nũc vero vniuersaliter locutus est, cum inquit, Bonũ est homini. Non ergo sacerdoti duntaxat hoc dicitur. & iterũ, Solutus es ab vxore, noli quęrere vxorẽ. Nõ inquit, tu sacerdos es, & magister: verũ indefinite, & omnino per totã epistolã huiusmodi procedit oratio. Cũ vero dicat, Propter fornicationẽ autem vnusquisq; suam habeat vxorẽ, ipsa indulgentiæ causa incontinentiã adducit. *Vxori vir debitum honorem reddat, similiter autem & vxor viro.* Sed quídnã debitus honor significat? Vxor sui corporis nõ habet potestatẽ, sed & serua & domina est viri: & si debitã recusas seruitutẽ, deũ offendisti. Quòd si dimittere vis, cũ vir permittat: ad breue saltẽ tempus fiat. propterea debitũ rem appellauit, vt neminẽ suipsius dominum esse ostendat, sed inuicem seruos. Cũ igitur ad te tentãdũ meretrix accesserit, dicas nõ esse tuũ corpus, sed vxoris. Itidẽ & vxor dicat aduersus eos qui eius volũt expugnare pudicitiã, Corpus meũ nõ est meum, sed viri. Quòd si corporis nõ habet potestatẽ neq; vxor neque vir, multo min⁹ pecuniarũ. †Audistis quòd nuptę viros habeãt, & quòd viri vxores.] Nã si propriũ corpus habere nõ licet, lõge minus pecunias. Multis igitur in locis magnã tribuit viro prærogatiuã. In veteri quidẽ testamento inquit: Et sub viri potestate eris, & ipse tibi dominabitur. Paulus autẽ ita diuidit, Viri diligite vxores, vxor autẽ virum timeat: hoc autẽ in loco neque maius neque minus est, sed vna potestas. Quid tandẽ? cum de pudicitia sermonem habeat, in aliis quidẽ superior sit, inquit, vir. hic pudicitiæ ratio habẽda est: vir sui corporis potestatem nõ habet, neque vxor. Magna hic paritas, † & cupiditas nulla.] *Nolite fraudare inuicẽ, nisi forte ex consensu ad tẽpus.* Quid hoc significat? Noli, inquit, vxor inuito viro, & vir inuita vxore cõtinentiã seruare. Quid tãdẽ? Quoniã magna ex hac cõtinentia mala oriuntur: hinc enim adulteria, fornicationes, domorũ euersiones sæpenumero acciderũt. Nã si qui vxores habẽt, fornicantur, lõge magis si eos hoc remẽdio priuaueris: & rectè inquit, Nolite fraudare. Fraudationẽ hoc in loco & antea debitũ appellauit, vt ostendat seruitij ma-

†nõ enĩ in vniuerso admonuisset, si hæc ad sacerdotes solos scriberet: *Hic infr. d*

†audite q̃cũque viros habetis & quicũque vxores. *Gene. 3. e* *Col. 3. d* *Eph. 5. e* *†& prærogatiua nulla*

A gnitudinẽ. Nam si alter altero inuito se continet, id fraudare est: nõ inuito autem, minime. Neq; enim si psuasione mea aliquid meũ acciperes, dico id fraudari. Sed qui ab inuito & coacto accipit, is fraudat. Hoc nõnullę mulieres faciũt, peccatũ poti⁹ quàm iustitiã cõmittentes: & cũ viri sui appetitui obnoxiæ sint, hac etiã in parte omnia peruertunt. Oportet autẽ omnibus præferre concordiam. Nã omnibus hoc magis propriũ est. Quòd si placet, à reb⁹ ipsis hoc inquiramus. Sit vxor & vir, & sine viri voluntate vxor cõtineat. Quid si hãc ob causam ille fornicetur, vel si hoc nõ cõmittat, doleat tamẽ & perturbetur, & vim facere annitaẽ, & pugnet, & multis modis vxorẽ distrahat? Quod lucrũ ieiunij, quod continẽtiæ, charitate sublata? Sanè nullũ. Quot offensę, quot perturbationes, quot rixę necessario eueniunt? Cũ igitur vir & vxor domi dissentiunt, nihilo melius naui tẽpesta-
B te iactata, domus illa disponitur, cũ gubernator aduersus proræ directorẽ dissentiat. Propterea inquit, *Nolite fraudare inuicẽ, nisi forte ex consensu ad tẽpus, vt vacetis orationi.* Orationem hoc in loco vacationẽ diligentẽ appellãs. Quòd si eos qui consuetudinẽ inuicem habent, orare prohibet, continuę orationi quód nã tẽpus relinquetur? Licet igitur vt qui vxori adhęreat, orationi attendat, † vel potius in ea cõtinẽtia vtatur diligentiore.] Propterea nõ dixit simpliciter, vt oretis: sed, vt vacetis orationi, ac si rem impediat, nõ autẽ coĩquinet. *Et iterũ reuertamini in idipsum, ne tẽtet vos satanas.* Hanc particulam addidit tanquã causam ne legislatio esse videretur: & vt ostendat non tantũ diabolũ adulterij authorem, iterum addidit. *Propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiã,*
C *non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum:* hoc est, continentes. hoc multis modis facit. Nam cũ res difficiles admonet, seipsum in mediũ adducit. Imitatores mei estote. *Sed vnusquisque propriũ donum habet ex deo.* Cum eos maiorem in modum accusasset his verbis, propter incontinentiã vestram: rursus eos cõsolatur, cũ addit, Sed vnusquisque propriũ donũ habet. Neque dicit non opus esse diligẽtia nostra ad rectè operandum: sed, † vt sic dicã,] eos consolatur. Nã si donum est, & nihil homo ad id confert, qua ratione addis? *Dico autẽ non nuptis & viduis: bonũ est illis si sic permaneant sicut & ego. Quòd si non cõtinent, nubant.* Ecce Pauli sapiẽtiã quo pacto pauciorẽ continentiã ostendit, & nõ cogit qui eã nõ sectatur, veritus ne delinquat. *Melius est enim nubere quàm vri.* Ostendit quãta sit desiderij vis. Hoc autẽ huiusmodi est. Si
D valde cogeris, inquit, & libidine incẽderis, laboribus te & sudoribus libera, nequãdo decidas. *His autẽ qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed dominus.* †Quocunq;] legem manifeste à Christo institutam recitaturus esset, vxorẽ scilicet à viro nõ discedere sine fornicatione, propterea inquit, nõ ego. Quę enim superius dicta sunt, etsi nõ aperte, tamẽ hæc ea sibi vidẽtur, hoc quidẽ aperte tradidit. Itaq; ea particula, ego & nõ ego, hanc habet differẽtiã. Sed ne res eius humanas esse existimares, idcirco addidit: *Videor enim mihi spiritũ dei habere.* Quid ergo significat quòd iis qui matrimonio iuncti sunt, præcipit dominus? *Vxorẽ à viro non discedere. Quod si discesserit, manere innuptã, aut viro suo reconciliari.* Nã cũ propter cõtinẽtiã, & alias causas & humilitatem fieri diuortia contingat, melius quidem est inquit, ne fiãt à principio. Quòd si fiant, maneat vxor cũ viro, quanuis non simul misceatur. Verum

†verũ per cõtinẽtiã diligẽtior fit oratio. *Sup. 4. d. & phili. 3. d* *† vt prius dixi.* *†Quandoquidem.*

rũ nullum alium virum ducat. *Nã cæteris ego dico, nõ dominus, Si quis frater vxorẽ habet infidelẽ, † & hic cõsentit habitare cũ illa,] non dimittat illã. Et si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cũ illa, non dimittat virũ.* Quemadmodũ enim cum de abiiciendis meretricibus disputat, correctione rẽ facit faciliorem his verbis, Non vtiq; fornicariis huius mundi: ita hoc in loco multa vtitur in cõsulẽdo facilitate, inquiẽs, Si qua vxor virũ, aut vir vxorẽ infidelem habet, nõ dimittat eã. Quid dicis, an infidelis manebit cum viro, fornicaria vero minime? Atqui minus vitij est fornicatiò, quàm incredulitas. Minus quidẽ fateor. Sed de⁹ suis maiorẽ in modũ parcit: hoc & in sacrificio facit dicẽs, Relinque ibi munus tuũ ante altare, & vade prius recõciliari fratri tuo. hoc idẽ in eo qui decem milia talenta debebat, ostendit: etenim illũ cum tantum sibi deberet, non puniuit: cum autẽ à conseruo exigeret, totũ repetiit debitum. Deinde ne timeat vxor se immundã fieri, propter immundi viri consuetudinẽ, addit: *Sanctificatus est enim vir infidelis per vxorẽ fidelẽ [& sanctificata est vxor infidelis per maritũ.]* At si is qui meretrici adhęret, vnũ cũ ea corpus efficitur, cõstat quòd qui idololatræ adhęret, vnũ efficit corpus. Est quidẽ vnũ corpus, non autem immundum, sed vincit vxoris puritas viri immundiciã, & fidelis viri puritas rursum infidelis vxoris immũdiciã superat. Sed quánã ratione in infideli immũdicia vincitur, † & quare infidelis cõsuetudinẽ suadet:] in fornicaria autẽ muliere non accusatur vir, si eam dimittit? Quoniam illic quidem spes relinquitur, vt pars perdita per nuptias saluetur: hic autẽ nuptię iam dissolutę sunt, & hic ambo corrumpuntur, illic vero alterius dũtaxat peccatum est, vt exempli gratia: Est fornicaria omnino coinquinata. Si igitur qui ei adhęret, vnũ corpus efficitur, & ipse coinquinatur, qui fornicarię cõmiscetur: idcirco omnis abscedit mundicia. In idololatra autẽ non ita vsuuenit, sed ipse tantũ immundus est, vxor vero munda. Quòd si ei coniungeretur inquantũ immundus est, dico autẽ quantum ad impietatẽ, deberet ipsa quoque immunda fieri. Nunc autẽ aliter quidem immũdus est idololatra. In alia vero re ei cõmunicat mulier, in qua nõ est immũda. Nuptię em̃ sunt & coitus corporũ inquãtum communicatio, & rursum hunc quidẽ ab vxore reuocari sperandũ est: cõuersatus est enim cum ea. Ille autẽ nõ nimium facilis reuocatu est. Quo enim pacto, cum superiori tẽpore inhoneste vixerit, & quę alterius facta sit, & nuptiarũ iura contẽpserat, poterit lęsum, & tanquam peregrinũ ad se reuocare? Pręterea vir quidem post fornicationẽ nõ est vir. Verũ licet vxor idololatra sit, viri iustitia nõ amittitur. Non autẽ simpliciter cum infideli, sed cum volẽte habitet. Quare inquit, Et ipse consentit habitare cũ ea. Quódnam, quęso, damnũ, cum pietatis integritas perstet, & spes bona de infideli habeatur, vt maneãt cõiuncti, neq; superflue litis sumãt occasionẽ? Non enim hoc in loco de his qui adhuc coniuncti nõ sunt, sed de cõiunctis agitur. Siquidem nõ dicit, si qui vult accipere infidelem: sed, si quis habet infidelẽ, hoc est, si quis post nuptias pietatis verbum susceperit, & alter in incredulitate permãserit, †neq;] mutuã amabit habitationẽ, non diuidãtur. Sãctificatus est enim, inquit, vir infidelis per mulierẽ fidelem. tãta est pietatis tuæ vehementia. Quid igitur? sanctus est gentilis? minime. Nõ em̃ dicit, sanctus est: sed, sanctificatus est per vxorẽ. Hoc autem dicit, non

† & hæc cõsentit habitare cum illo. *Sup. 5. e* *Mat. 5. c* *Mat. 18. c* *† Ideoque cõsuetudo permittitur?* *† atque*

A vt illum sanctum ostendat, sed vt maiorem in modũ mulieris metũ amoueat: & illum in veritatis adducat desiderium. Nõ enim corporũ immundicia est, quorum est cõmunicatio, sed voluntatis & cogitationis. Deinde etiã probatio. Nam si immũdus sit pater, filius autẽ non à te sola conceptus est, nũquid erit immundus, vel ex dimidio mũdus? †In infidelitate autẽ non est mũdus.] Quamobrẽ addidit: *Alioquin, filij vestri immundi essent, nunc autẽ sancti sunt:* hoc est, nõ immundi. Ipse autẽ sanctos appellauit, verbi exuperãtia iterũ huiusmodi suspicionis metũ amouens. *Sed si infidelis discedit, discedat.* Hoc enim in loco non iam de fornicatione agitur. Quid autẽ est, si infidelis discedit? Videlicet si tibi imperat vt sacrifices, & impietatẽ cum eo propter matrimoniũ cõmunices, vel vt discedas: melius est diuortiũ facere nuptiarũ, quàm
B pietatis. Idcirco addidit: *Non est enim seruituti subiectus frater aut soror in eiusmodi.* Si singulis dieb⁹ pugnat & ꝓpter hoc bellũ gerit, meli⁹ inquit discedere. hoc autẽ his verbis significat, *In pace autẽ vocauit nos deus.* Ille enim iã causam prębuit, quemadmodum & fornicator. *Vnde enim scis mulier, si virũ saluum facies?* hoc iterum ad id respicit, ne eum dimittas. Nam si in rixã nõ venerit, permaneas, inquit. Lucraberis etenim. Permane, admone, cõsule, suade. Nemo magister ita persuadere poterit, quemadmodũ vxor: & non imponit ei necessitatẽ, neq; vt oĩno id agat, exigit, ne rursum id onerosi⁹ fiat: neq; desperare iubet, sed dimittit, vt qđ sub futuri incertitudine deliteat. Inquit enim, *Vnde scis mulier, si virũ saluũ facies? aut vnde scis vir si mulierẽ saluam facies? Nisi vnicuiq; sicut diuisit dominus, vnũquẽque sicut vocauit de⁹, ita ambulet. Et sicut in omnib⁹ ecclesiis doceo.*
C *Circuncisus aliquis vocatus est? nõ adducat præputiũ. In præputio aliquis vocatus est? nõ circuncidatur. Circuncisio enim nihil est, & præputiũ nihil est, sed obseruatio mãdatorũ dei. Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Seru⁹ vocatus es? nõ sit tibi curæ.* Hæc nihil ad fidẽ cõferũt. Noli igitur cõtẽdere, noli perturbari: fides em̃ hęc omnia expellit. Vnusquisq; in qua vocatione vocat⁹ est, in ea permaneat. Qui habes vxorẽ infidelẽ, vocatus es, maneas cũ ea, neq; fidei grã vxorẽ eiicias. Cũ seruus sis, vocatus es, nõ sit tibi curę, maneas in seruitute. In præputio vocat⁹ es, maneas in eo. Circũcisus credidisti, permaneas circũcisus: hoc em̃ est, vnicuiq; sicut diuisit dñs. hæc nõ sunt ad diuinũ cultũ impedimẽta. Tu seruus vocat⁹ es, alius infideli copulat⁹ vxori, alius circũcisus. Papę vbi seruitutẽ posuit? Quẽad-
D modũ nihil confert circũcisio, neq; nocet præputiũ, ita neque seruitus, neque libertas. & vt hoc manifestius ostẽdat & vehementius, inquit: *Si potes liber fieri: magis vtere.* hoc est, magis seruias. Et quid tandẽ eũ qui liber esse potest, permanere iubet in seruitute? vt ostẽdat nõ modo nihil nocere seruitutẽ, sed ꝓdesse. Et nõ ignoro, quòd quidã illã particulã, magis vtere, de libertate dictam efferunt dicentes, quòd si potes liber fieri, liber fias: longe autem hoc verbum cõtrariũ est à Pauli memoria, si hoc significatur. Nõ enim vt seruum cõsoletur, & ostẽdat nulla iniuria affectũ, liberũ fieri præcipit. †Inquit em̃, Si quis forte.] Quid igitur? Si nõ possem, iniuria affectus essem, & diminutus. Non igitur hoc dicit: sed vt dixi, volens ostẽdere ꝙ nihil amplius fit, si liber fiat, inquit, & si potes liber fieri, magis ꝓmaneas in seruitute. Deĩde causam adducit: *Qui enim in domino vocat⁹ est seru⁹, libert⁹ est domini. Similiter & qui liber vocat⁹ est, seru⁹ Christi est.* In illis autem qui

†nũc autem nõ est immundus. *† diceret enĩ fortasse aliquis.*

Universidad de Deusto Biblioteca

tem qui secundũ Christũ sunt, inquit, vtrique pares. Similiter & tu Christi seruꝰ, similiter & dominꝰ tuus. Quomodo igitur seruus libertus est? Quoniã te liberũ fecit, nõ solũ à peccato, verũetiam †ab ęterna seruitute, cũ seruus esset.] Non enim seruũ esse dimittit manentẽ in seruitute: hoc nanq; mirabile est. Et quá nam ratione seruus liber est, si seruus permanet? Quãdo ab affectibꝰ & cæteris animi morbis liber est? Quã do pecunias, irã, & alia huiusmodi cõtemnit. *Precio empti estis, nolite fieri serui hominũ.* Hoc non tantũ ad seruos, sed ad liberos dictum est. Cõtingit enim vt seruus nõ sit seruus, & liber sit seruus. Et quónã pacto seruus non est seruus? Cum propter deũ omnia facit, cum nõ est simulator, neq; quicquã vt oculis seruiat, operatur. Ita fit, vt hominũ seruus liber fiat. Vel contrà, quo pacto liber seruus efficitur? Cum inter hoĩes malus quidẽ minister est, vel ꝓpter gulã, vel propter pecuniarũ cupiditatẽ, vel propter principatum. Huiusmodi em̃ homo maxime omniũ seruus est, quãuis sit liber. Cõsidera quęso vtrunq;. Seruus erat Ioseph, verùm nõ hominũ seruus. Quare in seruitute omniũ liberrimus erat, dominę autẽ sub cuius imperio erat, nõ paruit volũtati. Contrà, libera illa maiorẽ in modum omniũ erat serua, cũ seruo suo blandiretur, hortareturq;, sed libero nõ persuasit, quod facere noluit. Num igitur hęc seruitus erat? Sed libertas illa, quã superiꝰ dixi. Quid ille ad virtutẽ assequendã à seruitute impeditus est? Audiãt serui & liberi, vter seruiuit, †qui dignus habitus est, an quæ dignũ habuit?] Quæ hortata est, an q contẽpsit supplicẽ? Etenim termini seruis à deo cõstituti sunt, & quousq; in his sit progrediendũ sancitum est, & præterire eos neminẽ oportet. Nã cum nihil dominus imperat, quod contra diuinũ sit præceptũ, id exequi opus est, & obedire, pręterea minime: † hoc enim pacto seruus quãprimũ efficeris.] hoc ergo significat, *Nolite fieri serui hominum.* Quòd si nõ hoc, sed deserendos dominos & liberos fieri contẽdendũ iuberet, qua ratione his verbis admoneret, Vnusquisq; in qua vocatione vocatꝰ est, in ea permaneat? Et alio in loco, Quicũq; sunt sub iugũ serui, suos dominos omĩ honore dignos putẽt. & iterũ, Ne contemnant, qui fideles habẽt dominos, quoniã fratres sunt beneficiũ accipientes. & ad Ephesios & Colossenses scribẽs eadẽ pręcipit, & sancit. Vnde cõstat, quòd hanc nõ tollit seruitutẽ, sed quę ex malitia in liberis quoq; hominibus est, quę grauissima est, quãuis liber ei seruiat. Quid em̃ Ioseph fratres cũ liberi essent habuerũt? nónne magis serui fuerunt, q̃ serui ipsi cũ patri mercatoribusq; & fratri mẽtirẽtur? Talis aũt minime liber est, sed q in omnibꝰ rebus & vbiq; est verꝰ, & nihil eũ potest in seruitutẽ redigere, nõ vĩcula, nõ seruitus, nõ dominę amor, nõ aliena patria, sed vbiq; locorũ in libertatẽ se vendicauit. hæc nanq; maxima libertas est, cũ quis in seruitute clarus euadit. Huiusmodi Christiana religio in seruitute libertatẽ largit̃, & † quemadmodũ corpus quod natura sua nõ admittit vulnus, tunc virtutẽ suam ostẽdit, cũm accepto in se telo læditur:] sic vera hominis libertas tunc apparet, cum sub domini inperio seruus esse nõ patitur. Propterea iubet seruum permanere. Quòd si seruꝰ nõ posset Christianus esse, qualẽ oportet: nimiã religionis nostræ imbecillitatem gentiles accusarẽt: quemadmodũ si intelligerent, seruitutem nihil religioni nocere, id dictum admirarẽtur. Nã si mors nihil nos lędit, neq; verbera neq; vĩcula, longe

†ab externa seruitute manẽte ĩ seruitute.

†qui rogatus est, an quæ rogauit?

†hoc enim pacto seruus, liber efficitur. Si vero vltra ꝓgressus fueris, seruus factus es, etiã si liber fueras.

1.Ti.6.a Eph.6.a & Col.3.d.

†quẽadmodum corpus natura vulnerabile tunc inuulnerabile ostenditur, cũ accepto telo nihil graue patitur

A minꝰ seruitꝰ. Ignis, ferrũ, crudelitates innumerę, morbi, paupertates, & quod grauiꝰ his est, ferarũ multitudo, fideles nõ lędũt, sed validiores efficiũt: & quónã pacto lędere, inquit, poterit seruitus? Non ipsa seruitus lædit dilectissime, sed quæ naturalis est seruitus. Seruitus inquã peccati, quã si non seruiueris seruitutẽ, confide & lætare. Nemo te quicquã lędere poterit, cũ seruiles mores non habueris: quibꝰ si afficieris, nulla tibi est libertatis vtilitas, etiã si millies liber esses. Quid em̃ tibi profuerit, quæso, cũ nemini hominũ seruias, teipsum affectibus subiicere? Siquidẽ homines sæpenumero parcere didicerũt, illi autẽ domini nunquã de perditione tua satiãtur. Seruis homini, sed dominus tibi exhibet seruitiũ, qui victũ tibi subministrat, qui bonę valetudinis tuę, qui vestimẽti, qui calceorũ, qui aliorum omniũ curam habet. Neq; tu adeo formidas ne tuũ offendas dominum, vt ille ne B quid tibi ad necessitatem deficiat. Verũ dominus iacet, tu stas. Et quídnã hoc? Neq; em̃ illi duntaxat id cõtigit, sed & tibi. Sæpe cũ ipse cubas, & dulcẽ capis quietẽ, ille nõ solũ stat, sed innumeris modis in foro vim patitur, & q̃ tu maiori vigilat molestia. Quídnam tale à domina passus est Ioseph, quale illa à desiderio? Ille em̃ dominæ imperata executus non est: hæc autẽ quæcũq; eius domina imperauit (dominã impudicitiã appello) omnia executa est, nec priꝰ destitit, q̃ puduerit. Quis hæc imperat dominus? Quis crudelis tyrãnus? Roga tuũ seruum, inquit: Supplica captiuo, mãcipio blandire: & si recusat, iterũ insta: ꝗ si sæpius eũ compellaueris, & non assentietur, cũ solus fuerit, eũ obserua, & vĩ inferas, & ridicula efficiare. Quid his verbis ignominiosius? quid turpiꝰ? Quòd C si nihil hoc pacto perficies, calũniis eum persequere, & cõiugẽ falle. Animaduerte quàm fœda, quàm illiberalia mandata, q̃ sæua, quàm crudelia, quã insana. Quid simile seruo dominus imperat, qualia tũc libido regiæ imperauit vxori? Verũtamẽ nõ ausa est negare. Ioseph autẽ nihil tale perpessus est, sed oĩa cõtrà, quę ei gloriã afferebãt & honorẽ. Vis & aliũ videre difficilis dominę graui parentẽ imperio, & nihil contradicere ausum? Cõsidera Cain, quot ab inuidia mãdata acceperit, quippe quę ei vt fratrẽ interimeret, deo mentiretur: dolore patrẽ afficeret, neq; commissi sceleris puderet imperauit. Ipse vero nihil recusando omnia effecit. Et quid admiraris si in vno tãtarũ viriũ est hæc domina? vniuersos aliquãdo populos perdidit. Iudæos Madianitarum mulieres ligatos ferè captiuos ceperunt, & proprię formę libidine eos D oẽs cõprehenderunt. Hãc igitur seruitutẽ his verbis Paulus tollit: Nolite fieri serui hominũ. hoc est, nolite eis parêre cũ turpia præcipiunt, verũ neq; nobisipsis serui fieri velimꝰ. Deinde erigẽs mentẽ, & in altũ extollens, *De virginibus autẽ, inquit, præceptum domini non habeo: consiliũ autẽ do, tanquam misericordiam consecutus à domino, vt sim fidelis.* Via & ordine procedit, & iã virginitatis meminit. Nã cum in sermone continentiæ eos exercuisset formassetq;, ad maiora ascendit. pręceptũ nõ habeo, inquit, sed bonũ fore existimo. Quã obrẽ? ob eã quã de cõtinentia causam posuit, *Alligatus es vxori, noli quærere solutionẽ. solutus es ab vxore, noli quærere vxorem.* Hæc non sunt superioribus contraria, sed maximè consentanea. Etenim superius inquit, Nisi forte ex cõsensu ad tẽpus. hoc autẽ in loco, Alligatꝰ es vxori, noli quærere solutionẽ. Nã quod pręter sentẽtiã euenit, solutio est. Sin vterq; perstet in sententia,

sentẽtia, nõ est solutio. Verũ ne lex esse videatur, addit: *Si autem acceperis vxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccauit.* Deinde pręsentia, instantẽ necessitatẽ, breuitatẽ tẽporis, angũstias †accusat.] Multa em̃ huiusmodi nuptias cõsequuntur, quę hoc in loco, & cũ de cõtinentia verba fecit, significauit. Illic em̃ inquit ꝙ mulier sui corporis potestatẽ non habet: hic autẽ, alligatus es, & si vxorẽ acceperis, non peccasti. Neq; de ea q̃ sibi elegerit virginitatẽ, loquit̃, quippe quæ iam peccauit. Nã si viduæ, quæ secũdis se nuptiis alligarunt, iudiciũ subeũt, si semel viduitatẽ elegerint: multo magis virgines. *Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi.* Verũ & voluptatem dixeris. Quã animaduerte, quęso, quo pacto tẽporis auferat breuitate. Tempus breue est, inquit, hoc est, discedere iubemur, & iã egrediendũ est. † Tu autẽ interius curris] Atqui si nihil molestiæ haberẽt nuptię, ꝓpter hanc tamẽ vitę conditionẽ ad futura properare nos oporteret. Cũ vero tribulationem habeant, quid opus est sarcinã trahamus, & tantũ oneris subeamus, cũ postquam acceperimus, iis tanquã non habentes vsuri simus? Inde cũ futurorum aliquid attigisset, rursum ad pręsentia reuertit̃. Quædã enim spiritualia sunt, quoniã alia quidẽ virum, alia autem deũ spectant: quędã vero præsentis vitę. Illa autẽ particula, Volo vos sine solicitudine esse, dimittit tamen ita dominos. Qui enim postquã quid eligendum sit ostenderit, etiã cogit, suis verbis †maxime confidere] videt̃. Itaq; quadã eos indulgẽtia potius † cõpulit] & cohibuit, dicens: *Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico, non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat, sine impedimento domino obsecrandi.* Audiãt virgines, quòd nõ in hoc definita est virginitas. Quæ enim rerũ seculariũ curã habet, neq; virgo est, neq; honesta. Cum autẽ dicit, *Diuisa est & mulier, & virgo.* Ostendit quãta earũ sit differentia, & in quo inuicem differãt. Deinde & virginẽ & non virginem definiens, neque nuptias dixit, neq; continentiã, sed ocium & negocium. Nõ enim commixtio mala est, sed ad sapientiã impedimentum. *Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua.* Hoc loco de nuptiis, †vt mihi videtur, disputat.] totũ autem de virginitate inquit. Nam & secundas permittit nuptias, solum in domino, dicẽs. Quid autẽ, in domino, significat? Cũ modestia & decore, quo in omni loco opus est, & sequi nos oportet. Aliter enim deũ videre nõ licet. Quòd si virginitatẽ †præuaricauerimus,] nemo nostrã accuset desidiã: etenim totus liber nobis in hunc locũ cõtexitur, & q̃ possumus diligẽter illic omnibus explicãtes, superfluũ sermonem etiam huc arbitrati sumus iterum eadẽ congerere. Quare illuc pro his relegamus auditorẽ, & illud hoc in loco dicemus duntaxat, cõtinentiã esse seruandã. Pacem enim, inquit, prosequimini & sanctificationem, sine qua nemo videbit dominũ. Cuius aspectꝰ vt digni efficiamur, quãuis virginitatẽ seruauerimus, quanuis in primo vixerimus matrimonio, quãuis in secũdo, hanc sectemur, [vt regnũ cœlorum assequamur] Gratia dñi nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

†in causam adducit.

ibidem.

†neq; interius currendum.

†non cõsidere.

†induxit.

†quidem per virgine sua disputare videtur,

†præter currimus

Heb. 12.d

Homilia vicesima.

Cap. viij.

DE his autem quæ idolis sacrificãtur, scimus quoniã omnes scientiam habemus. Scientia autem inflat, charitas vero ædificat. Ante omnia necessarium est, vt quid sibi hic locus velit, enarremꝰ. Ita em̃ facilis hæc nobis erit oratio. Nã qui reprehensum aliquẽ videt,

A nisi prius peccati naturam cognouerit, qualia sint de quibꝰ sermo habet̃, ignorabit. Quid igitur est de quo tunc Corinthios arguebat? Crimẽ magnũ, & malorũ multorũ causa. Quale id nam est? Cũ multi apud eos sentirent, nõ quæ ingrediuntur coinquinare hominẽ, sed quæ exeunt, & idola, ligna, lapides, dæmones neq; nocere, neq; prodesse posse, †immodicę professionis huius cognitionis, quia in aliorũ & suum vertebatur detrimentũ:] etenim in idolia ingrediebãtur, & ipsorũ mensæ fiebant participes, & magnum inde exitium cõparabant. † Hi] enim adhuc idola formidãtes nescij ea despicere, illorũ cœnis aderant, cum pręstãtiores idẽ facere viderẽt, & hinc maxime † lęderentur. Neq; enim nisi idẽ illi sensissent,] proposita attingebant, sed tanquam in idolorum sacrificiis: hæcq; ad idololatriã via præparabatur. Pręterea ipsi B iidem certe perfectiores nõ parum lędebantur, cum dæmonũ mensis fruerentur: hoc igitur crimen erat. Beatus autẽ Paulus hoc reprehensurus nõ continuo inuehitur, cum stultitiæ potius [id esset, q̃ malitiæ. Quare admonitione potius,] quàm terrore, aut vehementiore ira principio vtendũ erat. Considera ergò eius prudentiã, quo pacto mox ab admonitiõe exorditur. De iis autẽ quę idolis sacrificãtur, scimus quoniam omnes scientiã habemus. Imbecilliores omittit, vt semper assolet, cum doctoribus primũ disputationẽ aggreditur. Hoc idẽ in epistola ad Romanos fecit, cũ ait: Tu autem quid iudicas fratrem tuũ? Hic nãque est, qui reprehensionẽ facile suscipere potest, quod hoc in loco facit, & eorum contũdit insolẽtiã. Primum quòd ipsi suũ esse pręcipuum arbitrabãtur, quòd perfectã haberent cognitionem: hoc commu- C ne ostendens, Scimus, inquit, quoniã omnes scientiã habemꝰ. Etenim dimittẽs eos, magna de se polliceri, primum rẽ damnosam esse cæteris ostendit: neq; enim tantũ vtilitatis quantũ detrimẽti attulisset. Ambitiosa nanq; anima cũ in aliquo gloriatur, etsi alios in eo lædat, maiorẽ id in modũ amplectitur, propter inanis gloriæ nimiam cupiditatem. Propterea Paulus hoc primũ secundum eius naturã disquirit, quod de exteriori sapiẽtia antea fecit, eamq; maxime euertit. Sed illic nõ immerito id effecit, totũ enim omnino dignũ erat reprehẽsione, & multa facilitas. Quare non solũ superfluũ hoc esse ostẽdit, sed prædicationi contrarium. Hoc autem in loco id non licebat. †Quod enim fiebat, noscebat̃, & cognitio erat perfecta.] Neque eã accusare tutũ erat, & quę in ea erat su- D perbia, aliter contundere non licebat. Quid igitur facit? Primũ ostẽdendo hanc communem esse, eorum animi elationẽ sedat. Nam qui aliquid magnũm bonũmve habent, cũ id soli habẽt, magis efferũtur. Sin vero cum aliis id cõmunicare videantur, non itidem afficiũtur. Primum itaque id cõmune facit, quod illi suum duntaxat arbitrabãtur. Deinde cum id cõmunicasset, nõ modo seipsum in cõmunicatione illa inseruit, nã eo pacto magis eos extulisset. Quemadmodum enim propria cuiusq; virtus insolẽtes ea præditos reddit, sic †cõmunitas virtutis, secundus excellẽtię locus nõ minꝰ eo facit.] Propterea nõ seipsum ponit tantũ, sed omnes participes dicit, quippe qui non inquit: Et ego scientiã habeo, sed scimus quoniã omnes scientiã habemꝰ. Hac igitur prima clausula, eorũ contundit superbiã. Secunda autẽ vehemẽtius. Quãnam? Cum etiã hoc ostẽdit, non modo imperfectum esse, sed valde imperfectum: neque hoc tantũ, sed & noxium,

†perfectæ huius rei cognitione immodice vtebãtur in suũ & aliorũ detrimentũ.

† Quidam

† lędebantur. Neque enĩ eodem quo illi animo.

Rom.14.b

†Res inĩ proposita erat cognitio, & cognitio perfecta.

†sociũ venũ atque alterũ habere excellentẽ, non minus hic efficit.

Universidad de Deusto Biblioteca

noxiū,niſi ei aliud ſit coniunctum.Cum enim dixiſſet,Quoniā omnes ſcientiā habemus,addidit:Scientia autē inflat,charitas vero ædificat.Itaq; cum charitate nō munitur,vertit in†ſtulticiā.] Sed neq; charitas,inquit,ſine ſcientia aliquid lucri habet:non tamē ita locutus eſt, ſed tanquā conſentaneum omittens,maiorē in modum hoc illius indigere oſtendit. Qui eñ diligit,vtpote maximū adimplēs pręceptū, & ſi quid ei deficiat,tamen quamprimū propter charitatē ſcientiā cōſequitur,quemadmodū Cornelius & alij pleriq;.At qui ſcientiā habet,charitatem vero minime:nō modo nihil conſequetur ſciētia,ſed quā habet amittit, & ſæpenumero in dementiā vertitur. Quare ſciētia nō eſt author charitatis, ſed cōtrà qui non vacauerit charitati, ab ea tumore & ſuperbia plena auertit.Siquidē ſuperbia ſeparare, charitas autē coniungere, & ſcientiā augere ſolita eſt : quod iis verbis ſignificat,*Si quis autem diligit deum,hic cognitus eſt ab eo*. Itaq; non hoc ꝓhibeo,inquit,vt perfectā ſcientiam habeamus,ſed cū charitate habendā præcipio: quoniā ipſa ſola nullū lucrū affert, ſed detrimentū. Vide quo modo de charitate ſermonē aggreditur. Quoniā omnia hinc mala oriūtur,non à perfectione ſcientiæ,ſed quoniā non vehementer amamus, neq; proximis parcimus. Ex quo & ſeditioſi hoīes fiunt, & ſuperbi,& cęteris affectib⁹ obnoxij,quorū eos ſuperius & reprehēdit, & reprehēſurus eſt frequenter ad bonorū fontē dirigens. Quídnam,inquit,in ſciētia veſtra ſuperbitis? Nam ſi charitatē nō habueritis, etiā inde detrimentum accipietis.Quid eñ ſuperbia peius? † Quòd ſi illud cōſtabit, hoc etiam manifeſtū erit.]Quāuis enim aliquid amplius q̄ proximus tuus videris,ſi eū amaueris, non ſuperbis, ſed ad eā ducis cognitionē.Quare cū dixiſſet,Sciētia inflat:addidit Charitas ædificat. Non dixit,moderatur, ſed multo amplius & lucroſius:nō enim inflat tantum ſcientia, ſed ſcindit.Idcirco hoc illi oppoſuit . Deinde tertiū addidit, qđ poſſet eos euertere. Quale autē hoc eſt? Quòd licet cōiuncta ſit ſcientiæ charitas , nō tamen ea ſcientia perfecta eſt.Quare addidit,Si quis autem exiſtimat ſe ſcire aliquid,nondū cognouit,quo modo oporteat eū ſcire. Hoc letale vulnus.Non,inquit, dico,quòd cōmunis omnium ſcientia eſt.nō dico,ꝙ ſi proximū oderis, ſi †demens]fueris,maiorē in modum teipſum offendis. Quanuis enim ſolus habeas, quanuis moderatus ſis, quanuis fratrē diligas,etiam ſic quantū ad ſciētiam † vilis es.] Nondū enim noſti quonā pacto ſcire oporteat . Quòd ſi nullius vnquā rei ſcientiā habemus: qua ratione quidā in tantā deuenerunt inſaniam , vt deū ſe cognoſcere certiſſime dicant? Quandoquidē etſi omniū aliorum certā haberemus cognitionē,neque ſic etiā hanc habere vnquam poſſemus. Tanta nanq; eius & aliarū rerū differentia eſt, quanta nec dici poteſt. Et animaduerte quo pacto eorū contundit ſuperbiam. Non dixit de ſubiecta materia, debitā ſcientiam non habetis: ſed, de rebus omnibus.Neq; dixit,vos:ſed,quiſquā,quāuis Petrus ſit , quanuis Paulus, quanuis quiuis alius: hoc verbo eos & conſolatus eſt,& cohibuit diligenter. *Si quis autem diligit deum, hic [non dixit,cognouit ipſum, ſed]cognitus eſt ab eo*. Neq; enim nos eū cognoſcimus, ſed ipſe nos cognoſcit.Quare Chriſtus inquit: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos . Et Paulus alibi: Tunc autē cognoſcam,ſicut cognitus ſum.Cōſidera igitur quot modis animi eorū contundit elationem.

†arrogantiam.
†ꝙ ſi charitas acceſſerit, & hæc in tuto erit.
†arrogans
†imperfectus eſt.
Ioan.15.c.
Infr. 13.d

A Primum oſtendit,nō ſolos ſcire quæ ſciunt. Omnes enim, inquit, ſcientiā habemus. Deinde ꝙ damnoſa eſt ſine charitate ſciētia. Scientia,inquit,inflat. Tertio loco,quòd etiā adiuncta charitate nō ſit perfecta & cōſummata.Si quis autē ſe exiſtimat ſcire aliquid, nondū cognouit quo modo oporteat eū ſcire. Accedit ad hoc, ꝙ neque hoc ipſum ex ſe habēt,ſed diuino munere. Nō enim inquit,cognouit deum:ſed, cognitus eſt ab eo . Præterea quòd à charitate hoc ipſum proueniat,quā non habēt vt oportet. Si quis, inquit,diligit deū,hic cognitus eſt ab eo . Tot igitur rationibus eorū comprimens tumorē, his verbis doctrinā ſuam aggreditur.*De eſcis autem quæ idolis immolātur,ſcimus quòd †nihil eſt idolū in mundo, & quòd nullus deus niſi vnus*. Intuere in quas anguſtias incidit: vtrunque eñ confirmare vult, & ꝙ ab huiuſcemodi mēſa abſtinendū ſit,& quòd nullā vim habeat vt noceat participātibus:quę non multū inter ſe conſentiebant. Nā qui id nocere nō poſſe intelligebāt, ad id tanquā ad mediū quoddā ſeſe conferre debere videbātur.Qui rurſum prohibiti erāt idolorū eſcas attingere, ſuſpicabātur,ne tanquā à noxiis rebus prohiberentur.Idcirco idolorū opinionē tollens, primā affert cauſam quare abſtinendū ſit,ſcandala ſcilicet frātrum,ſic inquiens:De eſcis autē quæ idolis immolātur , ſcimus quòd nihil eſt idolū in mundo. Iterum cōmune hoc facit,& nō concedit eorū eſſe duntaxat, ſed quocūque terrarū hanc diffundit cognitionē.Non enim apud nos ſolū,inquit,ſed vbiq; hæc doctrina recepta eſt. Quęnam?*Quòd nihil eſt idolum in mundo, & quòd nullus deus niſi vnus*. Nō ſunt igitur idola,nō ſunt ſimulachra?Sunt quidē,ſed nihil poſſunt, neq; dij ſunt, ſed lapides & dæmones . Ad vtroſque enim hoc in loco extenditur,& ad obtuſiores,& eos qui videntur philoſophari.Cū enim nihil amplius q̄ lapides alij intelligant,alij autē potētias quaſdā in ipſis habitare prędicent, quas deos appellāt:ad illos inquit,ꝙ nihil eſt idolū in mundo: ad hos vero, quòd nullus deus niſi vnus.Vide quo pacto nō vt ſimpliciter edoceat,hæc ſcribit,ſed ad externorū diſtinctionem. Etenim hoc vbiq; ſeruandum eſt,ſiue abſolute aliquid dicat,ſiue aduerſus aliquos opponatur.Neq; enim caſus in doctrinæ certitudinē hoc cōfert, & in ipſum eorū quæ dicuntur intellectum. *Nam etſi ſunt qui dicantur dij, ſiue in cœlo,ſiue in terra (†ſiquidem] ſunt dij multi, & domini multi) nobis tamen vnus deus pater , ex quo omnia, & nos in illo. Et vnus dominus Ieſus Chriſtus,per quē oīa, & nos per ipſum.* Cum dixiſſet nullū idolum eſſe , & nullum deū alterum,eſſent autē & idola,& qui dij dicerent, ne videretur res manifeſtas oppugnare,in hunc modū proſequitur. Nam etſi ſunt qui dicātur dij: ſiquidē ſunt dij multi:nō tamen ſimpliciter ſunt,neq; re ipſa, ſed verbo dūtaxat dij dicūtur,ſiue in cœlo, ſiue in terra. In cœlo cū dicit,Solem,lunā,& reliqua aſtra ſignificat.etenim hęc gētiles adorabāt. In terra dæmones, & ij omnes qui ex hominib⁹ dij facti ſunt.Sed nobis vnus deus pater. Primū ſine vlla relatiōe inquit:Nullus deus alter,niſi vnus.Nūc hoc adiūgit, vt omnino illos expellat. Deinde id addidit , quod eſt maximū diuinitatis argumentū,ex quo omnia,quod oſtendit illos†nomine deos eſſe. Dei nanq;, inquit,qui cœlū & terrā non fecerūt, pereant . Deinde quod eo non minus eſt,ponit,& nos in illo. Cū enim dicit,Ex quo omnia,opificiū dicit,& quòd ex nihilo aliquid factū eſt.Illa autē particula,Et nos in illo,fidei & familiaritatis

† ĩudiſ, id eſt, nihil vel nullum.
† quemadmodū] ita & paulo poſt.
†minimè.

ritatis rationē memorat . Quod & ſuperius dixit, Ex eo autem & vos eſtis in Chriſto Ieſu.† Duplex] enim facti ſumus ex eo:† ꝙ facti ſumus,etenim hoc creatio eſt.]quod & in alio loco inquit: Vt duos cōdat in ſemetipſo in vnum nouum hominē . Et vnus dominus Ieſus Chriſtus per quem omnia,& nos per eum: & in Chriſto iterum ſimiliter hoc intelligendū. Per eum enim ex nihilo in eſſe adductū eſt humanum genus, & ab errore in veritatem rediit.Itaq; ea particula,ex quo hoc,nō eſt ſine Chriſto.Ex eo enim per Chriſtū creati ſumus . Non igitur nomina tanquam tranſlata diuiſit,filio quidem nomē illud,dominus: patri autē nomē quod eſt,deus,attribuens.Nouit enim hæc†& commutat]ſæpenumero ſcriptura,quēadmodum cū dicit:Dixit dominus domino meo.Et iterū:Propterea vnxit te deus deus tuus.Et iterū : Ex quibus Chriſtus ſecūdum carnē,qui eſt in omnibus deus. Et multis in locis huiuſmodi trāſlata nomina inueniuntur. Quòd ſi pro vniuſcuiuſque natura diſtributa eſſent, neq; deus eſſet filius quemadmodum pater & deus, cùm eſſet filius,cū dicat:Sed nobis vnus deus,ſuperfluè hoc verbum,pater,additum eſt, cùm ingenitum velit ſignificare:ſufficiebat enim deū dicere.[Licet& aliud dicere:]Quòd ſi dixeris,id verbū,deus, nō conuenire filio[propterea ꝙ vnus dictus eſt,]animaduerte † eum quoque hoc nomine appellatum.] Etenim filius vnus dominus vocatus eſt , neque propterea ei duntaxat hoc nomen,dominus, dicimus conuenire. Itaque quam habet vim id verbum,vnus in filio,eandem habet & in patre:& quēadmodum dominus patrem nō tollit,quin ſit dominus qualis filius eſt, eo ꝙ vnus dominus dicatur filius: ita neq; deus filium tollit,quin ſit deus qualis eſt pater,eo quòd, vnus deus, pater appelletur. Quòd ſi quis diceret , quānā gratia nullā ſpiritus mentionem fecit?Illud ſanè reſpondemus,ꝙ ad idolorū cultores verba faciebat,& de pluribus diis & dominis certamen habebatur. Idcirco cùm patrem deum diceret,dominum filium appellauit.Si ergo patrem cū filio dominum in hoc loco appellare nō eſt auſus,ne ſcilicet apud illos duos dominos intelligere putaretur: neq; filium deum cum patre,ne duos item deos exiſtimaſſe ſuſpicarētur: quid admiraris ſi ſpiritus nō meminit?aduerſus illos ei primùm certamē erat,vt non eſſe apud nos deos plures intelligeretur. Quare id verbū,vnus, frequenter vtitur.Nullus deus alius,niſi vnus:&,nobis vnus deus & vnus dominus.Vnde perſpicuum , ꝙ auditorum imbecillitatis gratia iis verbis vſus eſt,ideo ſpiritus non meminit.Nā niſi propterea feciſſet,neq; aliis in locis eius meminiſſe , neq; coniungere patri & filio oportuit.Nam ſi à patre & filio ſeparatus eſſet, longè minus in baptiſmate coniungi debuit,vbi maximè diuinitatis dignitas oſtēditur,& munera deo dūtaxat digna exhibētur.Ego quidem cauſam dixi, qua hoc in loco ſpiritus ſilentio præteritur.Tu verò niſi hæc ſit, dic quæſo,quamobrē in baptiſmate de eo mētio habetur?Sed nullam habes aliam , quam poſſis afferre, quàm ſpiritū in eodē cum patre & filio honore eſſe. Cùm igitur nullam habeat huiuſmodi neceſſitatem, vide quomodo ipſum ſpiritum adiungit, Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti,& dilectio dei & patris,& cōmunicatio ſancti ſpiritus cū omnibus vobis.Et iterū: Diuiſiones verò gratiarū ſunt , idem autem ſpiritus: & diuiſiones miniſtrationum ſunt,idem autem dominus:& diuiſiones operationū ſunt,idem autem deus.

Supr.1.d
†dupliciter.
Ephe.2.c.
†& quod facti ſum⁹ quū nō eſſemus & quod fideles facti ſumus:etenim etiā hoc creatio eſt.
†commutare.
Pſ.109.a
Ibid.44.b.
Rom.9.a
†idē quoque in filio poni.
2.Co.vlt.d.
Infr.12.a

A Sed cùm hoc in loco ad gentiles &[è]gentibus imbecilliores verba faciat,idcirco primū hoc † adnotat] quod & prophetæ de filio faciunt,qui propter auditorum imbecillitatem nūquam manifeſtè filij meminerunt.*Sed non in omnibus ſcientia eſt*,inquit. Quænā?de deóne, an de idolorum ſacrificiis? Aut enim Gentiles ſignificat hoc in loco,qui plures eſſe deos , & dominos dicunt,neq; intelligunt eum qui deus eſt : aut qui † etiam]gentilibus ſunt imbecilliores,qui nondū manifeſtè intelligebant, minimè timenda eſſe idola, neq; eſſe idolum in mundo.His autem verbis paulatim remediū adhibet,& eos erigit.Non enim in omnibus laceſſendi ſunt,maximè cū iterū eos ſit laceſſiturus vehemētius. *Quidam autē cum conſcientia vſque nūc idoli,tāquam idolothytum manducant:& conſcientia ipſorum, cùm ſit infirma,polluitur*.Adhuc formidant,inquit, idola.Noli mihi pręſentem afferre cōditionem,ꝙ à progenitoribus tuis cultum acceperis . Sed ad illa tempora tuā referas cogitationē,& intelligas , ꝙ cùm nuper prædicatio inſtituta fuerit,adhuc vigente impietate,aris ardentibus,in ſacrificiis & oblationibus plurimis gentilibus occupatis,qui à progenitoribus ſuis impietatē didicerūt(eiuſmodi nanq; auos, proauos, atauoſque habuerunt)& à dæmonibus mala plurima acceperunt,repēte mutati ſunt. Quónam eos animo fore credibile erat,&quo pacto formidare,& tremere dæmonum inſidias ? Quos ſignificans dicebat : [Quidam autem cum conſcientia vſq; nunc idoli:neque enim apertè eos prodit,ne ipſos vulneret:neque omnino prætercurrit,ſed indefinitè illorū meminit, dicens:]Quidam autem cum conſcientia vſque nunc idoli,quaſi idolothytum manducant:hoc eſt,eadem ſunt mente qua ſuperiori tēpore:& conſcientia ipſorum,cùm ſit infirma,polluitur.Quomodo? Quæ non deſpicere poteſt,neq; omnino eos deridere , ſed adhuc deliberat . Quēadmodum igitur ſi quis mortuū tangat,pollutum ſe ſecundum Iudaicám conſuetudinem arbitratur : deinde alios conſpicatus pura conſcientia remanere,ſi nō tetigerit eadē perſiſtens ſententia,polluitur:eodē modo illi tunc affecti ſunt.Quidam autē inquiunt in ea particula, Cum conſcientia idoli,non temerè illud verbū,Vſq; nunc,additū: ſed vt oſtēdatur nihil eos perfeciſſe,cū non conſentiant. Neq; eñ ſic eos inducere oportebat,ſed aliter.Quónam modo?Ratione & doctrina. *Et conſcientia ipſorum, cùm ſit infirma,polluitur*. Minimè primùm circa rei naturam rationē cōfirmat, ſed vbiq; circa participantis conſcientiam vertitur.Formidauit enim ne quando quum vellet imbecillem corrigere, fortiorē perterreret,& eum quoq; imbecillū redderet.Quamobrem nō minus huic parcit quàm illi.Neq; quicquam tale exiſtimari permittit , ſed multis verbis cōfirmat, ne quis id ſuſpicetur . *Eſca autem nos non commendat deo, neque enim ſi non manducauerimus,abundabimus.* Animaduertiſne quomodo iterum eorum comprimit ſuperbiam? Quum enim dixiſſet non ſolùm illos, ſed nos omnes ſcientiam habere , & neminē ita cognoſcere vt oportet,præterea ſciētiam inflare: iam eos conſolatur,ꝙ non in omnibus ſcientia ſit,& propter imbecillitatem polluuntur.Ne dicerent,Et quid ad nos,ſi non in omnibus eſt ſcientia?Quamobrem non habet ſcientiam ille? quāobrem infirmus eſt? Ne ea obiicerent,noluit continuò palàm oſtendere ꝙ propter illius damnū abſtinendum eſſet:ſed id duntaxat à longè petens,primum amplius quàm hoc oſtēdit.Quale autem

†occultat.
†ex.
Deut.14.b.

Universidad de Deusto Biblioteca

autem hoc? ꝙ licèt nemo offendatur, neque proximi adſit peruerſa doctrina, non tamen propterea hoc facere oportet. Siquidē inanis hic labor eſt. Qui enim audit, ꝙ alius quidē detrimentum, ipſe autē lucrum accipit: non multùm †repugnat,] ſed tunc magis quũ diſcat nihil ipſum ex negotio lucrari. [†abſtinet.] Propterea his primùm verbis vſus eſt, *Eſca autem nos non cōmendat deo.* Ecce quo pacto quod à perfecta ſciētia proficiſci videbatur, id in contemptum adducit. *Neque enim ſi mãducabimus, abundabimus.* Hoc eſt, probabimur à deo tãquam bonum quoddam, & magnum, fecerimus. *Neque ſi non manducauerimus, deficiemus.* hoc eſt, nihil minus habebimus. Primùm igitur id ſuperfluum, & nullius momenti oſtendit. Nam quod neque quum fit, prodeſt, neq; ſi non fiat, officit: ſanè ſuperfluum eſt. Deinde omne rei aperit detrimētum, ſed nunc primum in quo fratres offendantur. *Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis fratribus.* Non dixit ꝙ licentia veſtra offendiculum fit, neq; certò aſſeuerauit, ne impudentiores faceret. Sed inquit, Videte: timore eos abducit, & ne faciant prohibet: & nõ dixit, ſciētia veſtra, quod maioris eſſet laudis, neq; perfectio veſtra: ſed, licentia, quod temeritatis & ſuperbiæ, & †ſtutitiæ] maioris videbatur: [†arrogantia.] & non dixit, fratribus: ſed, infirmis fratribus, vt grauius eos reprehēderet, ꝙ neq; infirmis parcunt, & maximè fratribus. † Eſto non excitaris, non corrigeris:] [†Eſto non corrigis, nõ excitas] quid fratri impedimento es, & offendis illum, cui manus in auxiliũ eſſet porrigenda? Sed nõ vis hoc: at ſaltem noli eum †perſequi.] [†deiicere.] Nam ſi malus erat, ſupplicio: ſin infirmus, medicina indigebat. Nunc autem non infirmus tantùm, ſed etiam frater. *Si enim quis viderit † eum qui habet] ſcientiam in idolorum ſacris recumbētem, nónne conſciētia eius, cùm ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?* [†te qui habes.] quum dixiſſet: Videte ne hæc licētia veſtra offendiculũ fiat: [dicit quomodo, & qua ratione fiat:] & vbique affert imbecillitatē, ne rei naturæ eſſe damnũ videretur, & horrēdi appareant dæmones. Nunc enim ꝓpè eſt, inquit, vt omnino ab idolis abſcedatur. Sed quum te illis immorantem videat, pro admonitione rē ſuſcepit, & ipſe remanet. Itaq; neq; imbecillitatis tantum illius eſt, ſed tuæ importunitatis aggreſſio. Tu enim eum imbecilliorem facis. *Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt.* Duo ſunt, quæ in hoc damno omni te priuant venia: & ꝙ infirmus eſt, & ꝙ frater: immo addatur & tertiũ: quod omnium maximè horrendum eſt. Quale autem hoc? ꝙ Chriſtus quidem neque mori propter eum recuſauit, tu autem neq; ei indulgere pateris. Ex his cõmonefacit perfectum, quíſnã eſſet & ipſe antè, & ꝙ pro eo mortuus eſt: & non dixit, pro quo mori te oporteret, ſed quod longè maius erat, ꝙ Chriſtus propter eum mortuus eſt. Deinde dominus quidem tuus pro eo mori non recuſauit: tu autē adeò nullam eius facis rationem, vt neq; ſcelerata menſa propter eum abſtineas, ſed poſt tantam ſalutem eum perire permittis, & quod grauius eſt, propter eſcã. Neq; dixit, in perfectione tua, neque in ſcientia: ſed, in eſca tua. Quare quatuor crimina & maxima accuſantur, ꝙ frater, ꝙ infirmus, & cuius tantam Chriſtus rationē habuit, vt pro eo moreretur, & ꝙ poſt hæc omnia propter eſcã pereat. *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis.* Animaduerte quàm placidè, & paulatim in ipſum † ſtultitiæ) [iniquitatis.] cacumen peccatum tollit, & rurſum infirmitatis illorum meminit. Quod enim ipſi pro ſe facere arbitrabantur, id vbiq; in eorum caput conuertit. Neq; inquit, ſcandalizantes: ſed, percutientes, vt verbi ſignificantia, † ſimilitudinem) oſtenderet. [† crudelitatem.] Quid enim homine inhumanius exiſtimari poteſt, qui ægrotũ verberat? Etenim omni plaga grauius ſcandalizare eſt, nam ſæpenumero & mortem affert. Et quomodo in Chriſtum peccant? Vno quidem modo, ꝙ quę ſeruorum ſunt, ipſe pro ſe accipit. Altero autem, ꝙ in corpus eius & membra faciunt qui percutiunt. Tertiò, ꝙ opus eius, quod propria morte abſoluit, ij propria ambitione deſtruunt. *Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrē meum, non manducabo carnes in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.* Hoc magiſtri optimi eſt officium, ſuo exemplo erudire quę dicit. Et nõ dicit ſiue iuſtè, ſiue iniuſtè: ſed, quomodocunq;. Et nõ dico, inquit, idolothytum, quod & propter aliã cauſam prohibetur: ſed ſi quod licet & permittitur, ſcandalizat, etiã illis abſtinebo, neq; vna aut altera die, ſed toto vitæ tempore. Non enim mãducabo, inquit, carnes in æternum. Et nõ inquit, Ne perdam fratrem: ſed ſimpliciter, Vt nõ ſcandalizē. Etenim vltimæ amētiæ eſt, quæ Chriſto precioſiſſima ſunt & talia, vt eorum gratia mortē obire nõ recuſauerit, ita nos deſpicatiſſima arbitrari, vt eſcis propterea non abſtineamus. Hæc autem non ad illos tantũ, ſed ad nos tempus eſſet vt dicerentur, qui proximi ſalutem deſpicimus, & illa ſatanæ verba proferimus: Dicere enim, quid mihi curandum eſt, ſi ille ſcandalizatur, & ille perit? crudelitatis illius atq; inhumanitatis eſt. Atqui tunc quidem ex eorum, qui ſcandalizabãtur, infirmitate id contingebat. In nobis autem nõ itidem: talia nanq; peccata committimus, quæ etiã fortes ſcãdalizant. Nam quum percutimus, quum rapimus, quum trahimur cupiditate, & tanquã ſeruis liberis abutimur, nõne hæc ſufficientia ſunt ad ſcandalizãdum? Neq; mihi dixeris, illum calceorum ſutorem eſſe, alterũ coriarium, ſtatuarium verò aliũ: ſed conſidera fidelē illum eſſe & fratrē. Illorum nanque ſumus diſcipuli piſcatorum, publicanorum, tentoriorum opificum. † Chriſtus autem] in fabrili domo [† illi⁹ qui.] educatus eſt, & fabri ſponſam matrem habere nõ eſt dedignatus, & ab ipſis incunabulis in præſepe iacuit, [Luc.2.a] neq; vbi caput inclinaret, inuenit: & tantum itineris confecit, vt fatigaretur, & ab aliis victũ accepit. Hæc animo voluas, & nullius momenti putato humanam eſſe ſuperbiam, ſed tētoriorum opificē, & qui in rheda deuectus eſt, † & qui innumeros pueros proſequētes in foro coërcuit,] [† quique ſeruos innumeros habet, & in foro perſtrepit ac tumultuatur.] fratrē tibi arbitrare, immo potius hũc q̃ illum. Etenim frater ille meritò magis diceretur, qui ſimilior eſt. Quíſnam igitur ſimilior piſcatoribus, qui quotidianis laboribus ſibi victũ quærit, & neq; ſeruum habet, neq; diuerſorium, † ſed omnino crucifixus) eſt: [† ſed omnino indigens.] an ille, qui incredibili elatus ſuperbia diuinas leges oppugnat? Noli qui magis frater eſt contēnere: hic enim propior fuit imagini apoſtolicæ. Sed nõ ſpontè, verũ coactus inquit: nõ enim ſecũdum ſuam hoc facit ſententiã. Vnde id conſtat? Nõ audiſtis, Nolite iudicare, ne iudicemini? [Matt.7.a] Vt autē intelligas, ꝙ non inuitus, accede, & da innumera auri talenta, & videbis recuſantem. Itaq; ſi non à progenitoribus ſuis accepit diuitias, tamen cùm eas habere poſſet, noluit, & ab huius ſeculi rebus animũ penitus abiecit. Ex quo magnum præ ſe tulit exēplum, quòd pecunias contēneret. [Matt.20.c. & Mar.10.e] Nam & Ioannes Zebedæi pauperrimi patris filius erat, non tamen propterea eius

paupertatem coactã dicimus. Cùm igitur fabrum, cũ malleatorem, & fuliginis plenum quempiam cõſpexeris, noli propterea eum in cõtemptum habere, ſed [Ioan.21.a] maiorem in modũ admirare. Nam & Petrus ſeipſum præcinxit, & rete tractauit, & poſt domini reſurrectionē piſcatus eſt. Et quid Petrũ memoro? Ipſe Paulus poſt innumeras profectiones & diſcurſus, & poſt [Act.18.a] tãta miracula, in faciēdis tētoriis pelles cõſuit, quem angeli laudibus proſequebantur, dæmones cõtremi- [Ibid.20.g] ſcebãt, & nõ puduit eũ dicere, In neceſſitatibus meis, & ſociorũ meorum, meæ miniſtrarũt manus. Et quid dico, nõ puduit, quum etiam gloriaretur? & quíſnam hoc tempore Pauli virtute præditus eſt? Neminē ſanè noui, ſed non idcirco deſpiciendi ſunt noſtri temporis homines. Nam ſi Chriſti amore honorem exhibes, licèt quis abiectiſſim⁹ ſit, modò fidelis, dign⁹ eſt qui honoretur. Nam ſi duce & paruo milite ad te veniētibus, & ambobus regiis familiaribus, tu vtriq; domum aperuiſti, per quem magis regē honorare arbitratus es? Sanè perſpicuum eſt, per militē. Dux enim etiã ſine regia amicitia multa habet, quæ ſibi ſunt ſatis ad eum honorē conſequendũ. Miles autem nihil aliud habet, quàm regiã familiaritatē. Idcirco claudos, cęcos, & qui nullam referre poſſunt beneficiorũ [Luc.14.c] gratiã, ad conuiuia & cœnas noſtras aduocare nobis præcipit deus: quoniã huiuſmodi opera maximè, & propriè propter deũ exhibentur. Quòd ſi virum aliquem magnũ & inſignem hoſpitio acceperis, id non tam pura eleemoſyna eſt: ſed pars aliqua in te cõfertur, & partē ſibi ſæpenumero inanis gloria vendicat, & ſpes alicuius boni cõſequendi, & vt clarus propter illũ euadas. Multos igitur oſtendere poſſem qui propterea inter ſanctos inſigniores colũt, vt apud principes per illos maiorē conſequãtur authoritatem, & rebus ſuis & familiæ inde vtiliores efficiãtur, & multas huiuſmodi ab illis ſanctis gratias exigunt. Quod hoſpitalitatis remunerationē in his coinquinat, cùm huiuſcemodi animo faciãt. Et quid opus eſt hoc de ſanctis dicere? Nã qui à deo laborũ remunerationem in hac vita requirit, & humanarũ rerum gratia virtutem operatur, is ſuam minuit mercedē: quam qui in futura vita exigit, ſecũdum Lazarum illum longè fit mirabilior. Ille nanq; illic omnia bona cõſecutus eſt, ſecundũ tres pueros, qui cùm in fornacem eſſent in- [Dan.3.b.c] iiciēdi, dicebãt: Eſt deus in cœlis, qui poteſt nos eripere: & notum ſit tibi rex, quòd deos tuos non colimus, & ſtatuam aureã quam conſtituiſti, non adora- [Gene.22.a.b.] mus. Secũdum Abraham, qui filium in montem adduxit vt interimeret, & nullius lucri ſpe, ſed eã maximam arbitratus mercedem, ꝙ domino obſequeretur: hos imitemur. Hoc enim pacto magnus nobis ex operibus noſtris fructus proueniet, cùm ea mēte omnia faciamus, & clariores nobis coronas præparem⁹: quas vtinam omnes conſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri gloria & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xxi.

[Cap.ix.] *Non ſum apoſtolus, non ſum liber? Nónne Chriſtum Ieſum dominum noſtrũ vidi? Nónne opus meum eſtis in domino?* Cùm dixiſſet, Si eſca ſcãdalizat fratrem meum, non mãducabo carnem in ęternũ, quod [Supr.8.d] quidem non fecit: pollicitus autem eſt ſe facturum, ſi neceſſe foret: ne quis diceret, fruſtra te iactas, & verbis tantùm philoſopharis, quod & mihi & cuilibet hominum facile eſt: ſi recta animi ſentētia id dicis, re ipſa oſtendas quid contempſeris, ne fratrem ſcãdalizares: propterea iam conatur ſentētiam ſuã oſtendere, quo pacto à conceſſis abſtineat, ne fratri ſcandalũ faciat, quãuis nulla lege cogatur. Neq; hoc fortè admirandũ, quanuis admirandũ ſit, ꝙ à conceſſis abſtineat: non ſolùm ne ſcandalizaret, ſed ꝙ multo cum labore & periculo id faciebat. Quid enim oportet dicere de ſacrificiis idolorum? inquit. Nã cùm Chriſtus [Deut.18.a & Mat.10.b.] præcipiat, eos qui prędicãt euangelium, victũ ſibi ab his qui erudiũtur quęrere debere, ego hoc non feci: ſed etiã malui, ſi oporteret, etiã fame vitã cõſumere, & difficillimã mortē obire. Itaq; non acciperē à catechumenis, ſi ſcandalizandi eſſent, ſed ſi ædificãdi: quod multò maius erat: & huius rei teſtes eos in medium adducit, apud quos & operatus eſt, & eſuriens vixit, ne ſcandalizaret eos: atqui ſine cauſa ſcandalizabantur. Siquidē Paulus legē implebat. Veruntamē ex abundantia eis indulgebat. Nam ſi præter legem ipſe fecit, ne ſcandalizarentur, & à permiſſis rebus ad aliorum ædificationem abſtinuit: quónam digni eſſent ſupplicio, qui ab idolorum non abſtinēt ſacrificiis, & maximè quum multi inde pereant: quod etiã ſine ſcandalo fugete oportebat, eo ꝙ dæmonum ſit menſa. Hæc quidē omnis ſumma eſt, quæ per multa elemēta perficitur: oportet enim ex ſuperiorib⁹ propoſita proſequi. Sed neq; hoc ita manifeſtè, vt dixi, poſuit, neq; ſtatim ad hoc proſiluit: ſed aliunde ſumit principium his verbis, *Non ſum apoſtolus?* Cùm prædictis & hæc non parua eſt differentia, quòd ſcilicet & Paulus eſt qui hæc facit. Vt enim non dicerent, ꝙ licet ſignanti guſtare, primùm quidem in hoc non immoratur, ſed dicit ꝙ etiam ſi licet, non eſt tamen fratrum detrimento faciendum. Deinde auten oſtēdit, ꝙ neq; etiam licet. Nunc autem quod prius eſt, à rebus ſuis confirmat. Et cùm dicturus eſſet, ꝙ nihil ab his acceperit, nõ quamprimùm id ponit, ſed ſuã primùm commemorat dignitatem: Nõ ſum apoſtolus, non ſum liber? ne dicerēt, Si non accepiſti: quoniam non licebat, non accepiſti. Idcirco primũ cauſæ meminit, propter quã non iniuria accepiſſet, ſi voluiſſet accipere. Deinde ne videatur & Petrũ & Petri ſocios his verbis accuſare, ſiquidē illi acceperant, primùm eis licere accipere oſtendit. Deinde ne quis diceret, Petrò quidē licuit, tibi autem minimè: ſuis ipſe laudibus auditorem aggreditur, cum res ipſa eum cogat ad ſe laudandũ: ita enim Corinthij emēdabantur. Et iterum cùm nihil magnũ de ſe dicere velit, vide quo pacto vtroq; ad neceſſitatē vtitur, tantũ ſeipſum laudans, non quantùm ſibi ipſi videbatur, ſed quantùm propoſitæ materiæ exigebat neceſſitas. Cúmq; poſſet dicere: me omniũ maximè accipere decet, & magis quàm illos, quia magis laboraui: nõ ita dixit, quia videbatur quandã habere prælationem. Qua autem ratione illi magni eſſent, & à quibus iuſtè acciperēt, ea duntaxat ponit, ita inquiens: *Non ſum apoſtolus, non ſum liber?* Hoc eſt, nónne mei ipſius habeo poteſtatē? Nũquid alicui ſeruio, qui me cogat & prohibeat accipere? Sed habent aliquid amplius illi, qui cũ Chriſto conuerſati ſunt. Sed neq; ego ea priuatus ſum viſione, idcirco proſequitur: *Nónne Chriſtum Ieſum dominum noſtrum vidi?* Nouiſſimè autem omnium, inquit, [Infr.15.a] tanquam abortiuo viſus eſt mihi. quæ nõ parua erat prærogatiua. Quãobrem Chriſtus id magnũ oſtēdit his verbis: Quia multi prophetæ & iuſti cupierũt vi- [Mat.13.c] dere quæ vos videtis, inquit, & non viderunt. Et ite-

Universidad de Deusto Biblioteca

rum: Venient dies cùm volueritis vnam horã dierum videre. Deinde ne rurſum dicerẽt, Et quid hoc? Quãuis apoſtolus ſis, quãuis liber, quãuis Chriſtum videris, nullum tamen apoſtoli opus oſtendiſti. Et quánã ratione debes accipere? idcirco deinde addidit: *Nónne opus meum vos eſtis in domino?* Hoc magnum eſt † illi] enim nullam ſine hoc afferunt vtilitatem. Nam & Iudas Apoſtolus fuit, & liber, & Chriſtũ vidit: ſed quoniã apoſtoli non fecit opera, nihil ſanè illa ei profuerũt. Ideo & hoc addidit, & ipſos teſtes aduocat. Et cũ magnum quiddã eſſet locutus, animaduerte quónã pacto id corrigit, cũ inquit, in domino: hoc eſt, diuinum eſt, non meum. *Si aliis non ſum apoſtolus, vobis tamen ſum.* Intuere nihil in verbis ſuperfluum: ſed orbẽ terrarum dicere potuit, & Gentes barbaras, & terram, & mare: ſed per cõſenſum, & ex abundãtia vincit. Quid enim ſuperfluis opus eſt, inquit, cùm hæc ad præſentem materiã ſufficiant? † Non igitur bona opera quæ alij fecerũt, me feciſſe profiteor,] ſed ea quorum vos eſtis teſtes. Itaq; ſi non aliunde, à vobis maximè me accipere oportebat. Veruntamen à quibus maximè oportuit accipere (magiſter enim veſter eram) ab his nihil accepi. *Si aliis non ſum apoſtolus, vobis tamen ſum.*

†illa.

†Non igitur dico quæ apud alios præclare ſunt à me geſta.

Iterum ex conſenſu rationem affert, etenim orbis terrarũ apoſtolus erat. Non tamen hoc dico, inquit, neq; pugno, neq; contendo, ſed veſtrum affero teſtimonium. *Nam ſignaculũ mei apoſtolatus vos eſtis.* Hæc eſt probatio, & ſi vult, inquit, quiſpiã vnde me apoſtolũ eſſe conſtet intelligere, vos ego teſtes adhibeo. Omnia nanq; quę apoſtoli erant opera, in vobis oſtendi, & nihil prætermiſi. quod etiã in ſecunda meminit epiſtola: Tametſi nihil ſum, ſigna tamen apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, & ſignis, & prodigiis, & virtutibus. Quid enim eſt, ꝙ minus habuiſtis præ omnibus eccleſiis? Propterea inquit: Nã ſignaculũ mei apoſtolatus vos eſtis. etenim ſigna oſtendi, & oratione docui, & pericula perpeſſus ſum, & vitam exhibui irreprehenſibilẽ. & hoc ex his duabus epiſtolis videre licet, quónam modo horum ſingula ſumma cum diligentia comprobat. *Mea excuſatio apud eos qui me interrogant, hæc eſt.* [Quid eſt mea excuſatio apud eos qui me interrogant, hæc eſt?] vt quærentes intelligant vnde ſim apoſtolus, vel accuſantes quare pecunias accipiam, vel interrogantes cauſam quamobrẽ non accipiam: vel contra eos qui me non eſſe apoſtolũ contendũt, † noſtra gloria] & hæc quæ dicturus ſum, probatio & defenſio eſt. Qualia autem hæc ſunt? [*Nunquid non habemus poteſtatem comedendi & bibendi?*] *Nunquid non habemus poteſtatẽ ſororẽ mulierem circunducendi?* Et quónam pacto hæc excuſatio eſt? Quoniam quando etiam à conceſſis abſtinere videor, nõ vtiq; iuſtum eſt, vt tanquam de iniuſto & fraudulento ſuſpicio de me habeatur, quòd quicquã pecuniarum gratia faciã. Et quæ ſuperius dicta ſunt, † etiam] ad veſtrã dicta ſunt doctrinam: & hæc quæ dixi, ſufficientia ſunt † vobis] ad defenſionẽ, & reſpondẽdum omnibus qui me interrogant. Hinc ego contendo, & illa & hæc adducẽs, Nunquid non habemus poteſtatem mãducandi & bibendi? Nunquid non habemus poteſtatẽ ſororem mulierem circũducẽdi? Veruntamen cùm habeamus, iis abſtinemus. Quid igitur? nõ comedebat, neq; bibebat? Immo quidẽ multis in locis neutrũ faciebat, & audi quónam pacto: In fame, inquit, & ſiti, in frigore & nuditate. hoc tamẽ in loco non ita dicit. Sed quidnã? Non comedimus, non bibimus ab iis qui à nobis erudiuntur accipentes: atqui habentes accipiendi poteſtatem. *Nunquid non habemus poteſtatem ſororẽ mulierẽ circunducẽdi, ſicut & cæteri apoſtoli, & fratres domini, & Cephas?* Intuere ſapientiam Pauli, principem poſteriori in loco addidit: qui enim vehementiſſimus erat locus tunc ponitur. Neq; enim tam mirum erat oſtendere id feciſſe alios, quàm principẽ ipſum, & cui cœlorũ claues erant creditæ. Veruntamen nõ eum duntaxat poſuit, ſed omnes, tantùm nõ dicẽs, ſiue inferiores quęreres, ſiue ſuperiores, omniũ adſunt exẽpla. Et fratres domini priori incredulitate liberati ex probatorum numero facti ſunt, quãuis ad apoſtolos nõ perueniſſent. Quamobrem medios eos poſuit, vtrinq; maximos adducẽs *Aut ſolus ego & Barnabas non habemus poteſtatẽ hæc operandi?* Animaduerte humilitatem, & inuidia ſe purgãtem animam, quo pacto quem norat diligentiæ ſuæ participem, nõ celauit. Nam ſi alia cõmunia ſunt, qua ratione hoc non eſt cõmune? Apoſtoli & illi & nos, & liberi & Chriſtum vidimus, & opera apoſtolorum oſtẽdimus: igitur & nos poteſtatem habemus ocioſè viuendi, & vt ab iis quos erudimus, victum habeamus. *Quis vnquam ſuis ſtipendiis militat?* Cùm quod vehementius erat, ex apoſtolis reuelaſſet, quòd ſcilicet licet hoc facere: ad exempla iam venit, & communem conſuetudinem, quod ei moris eſt facere, inquit enim: *Quis militat ſuis ſtipendiis?* Tu autẽ animaduerte quàm accommodata hęc exempla ad propoſitam adduxit materiam, & quomodo primũ meminit periculoſæ militiæ & armorum, & bellorum: huiuſmodi enim apoſtolatus, vel potius his lõgè maius. Non enim aduerſus homines ſolùm bellum his erat, verùm etiam aduerſus dęmones, & illorũ principẽ, exercitus. Quod igitur inquit, hoc eſt, ꝙ ea quæ neq; externi principes crudeles & iniuſti exigunt, hoc eſt militare, periclitari, de ſuis milites ſe alere facultatibus, quomodo vnquam Chriſtus hoc exigeret? & neq; vno cõtentus eſt exemplo. Qui eñ vilior eſt & craſſior, † is hoc] maximè acquieſcere cõſueuit: † hoc eſt, communẽ conſuetudinẽ intueri, quæ in diuinis legibus cõtingit:] quare ad aliud venit, inquiẽs: *Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit?* Per illud enim pericula, hoc autem laborem & miſeriã multam & curam oſtẽdit: & tertium item addit exemplum his verbis: *Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?* Multã diligentiam & magiſtro debitã erga ſubditos oſtendit. Quod ex his apparet: etenim milites, & agricolæ, & paſtores erãt apoſtoli, non bellorũ, neq; terræ, neq; brutorũ animalium, & tantũ ſenſibilium, ſed ratione fruentiũ animarum, & eius exercitus qui aduerſus dęmones armatur. Obſeruandum autem & illud eſt, ꝙ vbique modeſtiam ſeruauit, neceſſarium quærens tantùm, non ſuperfluum. Non enim dixit, Quis militat, & nõ diteſcit? ſed, quis militat ſuis ſtipendis vnquam? Neq; dixit, Quis plantat vineam, & non colligit aurum, aut totum fructum vindemiat? ſed, de fructu eius non edit. Neque dixit, Quis paſcit gregem, & non vendit agnos. Sed quomodo? Et de lacte gregis non manducat. Rectè quidem non de agnis, ſed de lacte locutus eſt, vt oſtẽderet paruo lucro magiſtrum contentum eſſe oportere, & ſolo victu neceſſario. Hęc in illos dicta ſunt, qui omnia volunt conſumere, & totum fructum accipere. Ita dominus ſanxit iis verbis: Dignus eſt operarius mercede ſua. Neq; hoc exemplo duntaxat cõfirmauit, ſed oſtẽdit qualem ſacerdotem eſſe oporteat.

2.Cor.12. d.

†veſtri inſtructio.

†& quæ.

†nobis.

2.Cor.11. f.

†in hoc.

†quando communẽ conſuetudinem videt cũ diuinis legibus conuenire.

Matt. 10. & Luc. 10.b.

Etenim

Etenim militis fortitudinẽ exhiberet oportet, & agricolæ diligẽtiam, & paſtoris curam, & cum iis omnibus nihil ſupra neceſſitatem quærere. Cum igitur & apoſtolorũ exemplo, quod nõ eſt prohibitum magiſtrum accipere, & à vita oſtenderit, ad tertiũ capitulum venit, ita inquiẽs: *Num ſecundum hominẽ hæc dico, an & lex hæc non dicit?* Nam cùm primũ ex ſcripturarum teſtimonio nihil attulerit, ſed cõmunem propoſuerit conſuetudinẽ: Nolite, inquit, arbitrari iis ſolis meas corroborari rationes, neq; ex hominũ ſententia hæc ſancire. Poſſum enim oſtendere, ꝙ & deo hęc videntur, & veterem perlego legẽ, quæ ita præcipit. Quãobrem per interrogationẽ ſermonem ſuũ proſequitur, quod in rebus q̃ certiſſimis fieri ſolet, ita inquiẽs: Nunquid ſecundũ hominem hæc dico? hoc eſt, nunquid ego humanis duntaxat exemplis rem meã confirmo, an & lex hæc non dicit? *Scriptum eſt enim in lege Moyſi: Non alligabis os boui trituranti.* Et quánam gratia hoc meminit, cùm exemplũ habeat ſacerdotum? Ex multa hac abundantia confirmare annititur. Deinde ne quis diceret, Et quid ad nos, ꝙ de bobus locutus es? exprimit hoc diligẽter his verbis, *Nunquid de bobus cura eſt deo?* Sũt ne, quæſo, boues deo curæ? Curæ quidem ſunt. Verũ non ita vt de iis legẽ inſtituat. Itaque niſi magnum quiddã ſignificaſſet, per bruta Iudæos exercens ad benignitatẽ complectendã, & ab iis etiã de præceptoribus eos alloquens, non vtiq; tantã adhibuiſſet diligentiã, vt legem ſcriberet de non obligando os boui. Præterea & aliud quiddam oſtendit, multum ſcilicet præceptorũ laborem eſſe debere. Et item aliud, ꝙ quęcunq; ad brutorum curam in veteri teſtamento leguntur, † principio] ad hominũ doctrinam dicta ſunt, quẽadmodũ & alia omnia, ſicut quæ de veſtibus variis, & vineis, & ſeminibus, & terram propriã facientibus, necnon quæ de lepra dicuntur, & alia omnia. Cum enim adhuc rudiores eſſent, hoc dicẽdi modo vtebatur, paulatim eos erigens. Et animaduerte, quo pacto hoc iam nõ confirmat, vtpote quod manifeſtũ & per ſe perſpicuũ eſt. Nam cùm dixiſſet, Nunquid de bobus cura eſt deo? addidit, *An propter vos † vtique] hæc dicit?* Neq; hanc particulã, vtique, temerè poſuit, ſed ne aliqua ratione cõtradicere auditori permittat. Et perſtat in tranſlatione, dicens:

Deut. 25. a.

†præcipue

ἐς τὸ μὴ διάφορον ποιεῖν τὴν γῆν.

† πάντως, omnino.

Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe qui arat arare, & qui triturat in ſpe fructus percipiendi. Hoc eſt, magiſter debet laborum ſuorũ mercedẽ accipere. Et cõſidera Pauli ſapientiã, à ſemine enim ad aream rem tranſtulit. Iterũ & hic multos magiſtrorũ labores oſtendit. Nam & ipſi arant, & aream terunt. Et in arando quoniã nullus fructus, ſed labor duntaxat accipitur, ſpem ponit. In triturãdo autem iam de fructu cõgratulatur, inquiens, & qui triturat in ſpe fructus percipiendi. Deinde ne quis diceret, Ipſa igitur tantorũ ſudorũ remuneratio eſt, addidit in ſpe, hoc eſt futura. Nihil ergo aliud os non alligatum huius animalis clamat, quàm ꝙ magiſtros laborantes remunerationem habere oportet. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus?* Ecce quartam quam affert rationem, ꝙ præbere oporteat. Cũ enim dixiſſet, Quis militat ſuis ſtipendiis, & quis plantat vineam, & quis paſcit gregem, etiã addit bouem triturantem: & aliam oſtendit cauſam maximè rationabilem, qua mererẽtur accipere, ꝙ multò maiora præberent, non tantùm laborarent. Quid ergo eſt? Si nos vobis ſpiritualia ſeminauimus, magnũ eſt ſi nos carnalia veſtra metamus? Vides iuſtiſſimã cauſam, & ſuperioribus probabiliorẽ. Illic enim dixit carnale ſemen, carnalis & fructus. Hic autẽ ſemen ſpirituale, & remuneratio carnalis. Vt enim non nimium ſe iactarent, eo ꝙ magiſtris victum exhiberẽnt, oſtendit eos maiora accipere q̃ dare. Agricolæ enim quæ ſeminant, ea accipiunt: nos autẽ cùm in veſtris animis ſpiritualia ſeminemus, metimus carnalia: huiuſmodi nãque eſt ab iis datus cibus. Deinde vehementius arguit: *Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, quare non potius nos?* Ecce alteram rationẽ, & ipſam item ab exemplis nõ tam ſublimibus. Nam neq; Petri hoc in loco meminit, neq; apoſtolorũ, ſed aliorum quorundam, qui alieni erant, aduerſus quos poſterius accingitur, de quibus dicit: Si quis vos deuorat, ſi quis accipit, [ſi quis extollitur] ſi quis in faciẽ vos percutit: & aduerſus illorum bellũ iam præludit. Quamobrẽ nõ dixit, Si alij à vobis accipiunt, ſed eorũ † ſtultitiã, violentiã, copiã] ſignificans inquit. Si alij poteſtatis veſtræ participes ſunt, hoc eſt poſſidẽt vos, ſub poteſtate habẽt, tanquã ſeruis abutuntur: non accipientes tantùm, ſed multa cum diligẽtia & authoritate. Idcirco addidit, *Non potius nos.* Quod vtiq; non dixiſſet, ſi de apoſtolis ſermo haberetur, ſed conſtat quoſdã violatores & ipſos deceptores per hos ſignificari. Itaq; cum lege Moyſi, vos ipſi quoq; legem tuliſtis, quídnã ſit exhibendum. Cùm autẽ dicit, Non potius nos, non confirmat, quarénam potius: ſed eorũ conſcientiæ reliquit reprehenſionẽ, ſimul vt eos perterreret, & maiorem in modũ reprehenderet. *Sed non vſi ſumus hac poteſtate.* Hoc eſt, non accepimus. Vides quot rationibus confirmat? Primũ quod non præter debitũ eſt, ſi accipiunt: tamen ſe non accepiſſe, ne tanquam à prohibito videretur abſtinere. Non enim quia nõ licet, inquit, non accipio. Siquidẽ licet, quod multis modis oſtẽdimus, ab apoſtolis ſcilicet, à vitę negociis, à milite, agricola, paſtore, à lege Moyſi, ab ipſa rei natura. Quòd ſeminauimus vobis ſpiritualia, ex quibus vos erga alios fructum feciſtis. Sed quemadmodũ ne videretur apoſtolos, qui hęc accipiebant, reprehendere, hæc poſuit. Sed eos coarguit, & oſtendit non re prohibita abſtinere. Ita rurſum, ne multum cõfirmatione, exemplis, rationibus, quibus ſibi accipiendum eſſe oſtendit, accipiendi occaſionem quærere, & idcirco huiuſmodi dicere videatur: iam hoc corrigit, & manifeſtius hoc in ſequentibus facit, quũ inquit: Nõ ſcripſi autem hæc, vt ita fiant in me. Hoc autem in loco inquit: Nõ vſi ſumus hac poteſtate: & quod maius eſt, ꝙ neq; illud quiſpiam diceret, in abundantia non vſi ſumus: ſed cogente neceſſitate non cedimus neceſſitati, quod in ſecunda dixit epiſtola. Alias eccleſias compilaui, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum, † & præſens, & à vobis abſens. In nullo torpui.] Et in hac iterum: Et eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & alapis cædimur. Et hoc item in loco idẽ iis verbis ſignificat, *Sed omnia ſuſtinemus.* Quibus verbis & famem ſignificat, & multas anguſtias, & alia omnia. Sed non ita coacti ſumus, inquit, ſoluere legem, quam nobis ipſis ſanximus. Quamobrem? *Ne quod offendiculum demus euangelio Chriſti.* Quum enim imbecilliori eſſetis animo Corinthij, ne nos hæc accipientes perterreamus, inquit, † vetus curriculum proſequi ſtatuimus potius,] quàm offendiculum aliquod dare euãgelio, hoc eſt doctrinæ veſtræ. Quòd ſi nos quod nobis permiſſum eſt in maxima neceſſitate, cúmque

2.Cor. 11. c.

† procacitatẽ, violentiam, negociationem.

2.Cor. 11. b.

† & cũ eſſem apud vos, & egerẽ, nulli oneroſus fui.

Supr. 4. c.

† ſupra id quod mandatũ eſſet, facere maluimus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

apostolorum exemplum habeamus:non fecimus,ne offendiculum daremus.Et nō dixit,euersionem:sed, offendiculum:neq; simpliciter, sed aliquod offendiculum,ne paruam,vt sic dicam,moram &dilationem faceremus cursu orationis.Si inquā, nos tanto vsi sumus studio,inquit,quāto maiori vobis lōgè apostolis inferioribus:& qui neq; legem,quę vobis permittat habetis,sed contrà,quæ prohibita sunt prosequimini,ad maximū euāgelij detrimentū:non in dando duntaxat offendiculo, sed neq; vrgentē videndo necessitatē:abstinendum est. Hanc enim totā orationē propter illos mouit, qui per cibum ex idolorū sacrificiis factū imbecillioribus fratribus scādalū pariūt. Hęc & nos audiamus dilectissimi,ne eos qui scādalizantur contemptui habeamus, néve aliquod faciamus offendiculum euangelio Christi:ne nostram tradamus salutem. Noli mihi dicere,quum scandalizatur frater, non esse prohibitū id in quo scādalizatur, quotiescunq; permittitur.Ego sanè tibi maiora dicā, q̄ quanuis ipse Christus permitteret, videres autem aliquem eo offendi,teipsum cohibe, & nolito illa vti permissione. Hoc & Paulus facit :quū sibi ex Christi permissione liceret accipere, nō tamē accepit. Nam quum sit benignus dominus,multā pręceptis suis instituit mansuetudinē, vt non solùm ex præcepto, sed ex propria multa faciamus sententia. Etenim nisi ita voluisset,arctiº instituere pręcepta poterat,& dicere: Qui non semper ieiunat,puniatur: qui nō seruat virginitatē,supplicio afficiatur: qui nō omnibus suis rebus se exuit,pœnam luat grauissimam. Verùm nō ita sanxit,tibi †volens,si volueris,indulgere.] Propterea quū de virginitate dissereret,dixit:† Qui potest separari,separetur.]Et diuiti quædā pręcepit, quædā suæ permisit licētię.Nō enim dixit, Vēde res tuas:sed,Si vis perfectus esse,vende. Nos verò non solū non cōtendimus,neq; præcepta superamus,sed præceptorū fines longè relinquimus.Et Paulus quidē esuriuit,ne offendiculū euangelio daret. Nos autē neq; ea quæ nobis†prohibita]sunt,attingere audemus ,quū innumeras animas perire videamus.Edat,inquit, tinea,& non pauper.Deuoret vermis,& non induatur nudus. Omnia tēporis diuturnitate cōsumantur, & non nutriatur Christus,& maximè quū esurit. Et quis hoc, inquit,† mandauit?] Etenim hoc est grauissimum, q̄ nō verbis,sed rebus hæc dicūtur.Etenim minus esset graue in verbis dictum, q̄ factum in operibus. An nō hæc singulis diebus clamat inhumana,& crudelis, & impia auaritia iis quos in captiuitatē trahit? Præponātur calumniatoribus,latronibus, insidiatoribus ad delicias vestræ facultates,non esurientibus,neq; indigentibus victus.Nunquid vos latrones facitis? Num inuidorum igni suggeritis nutrimentum?Nónne vos facitis fugitiuos?nónne insidiatores,quum tanquam escam eis diuitias vestras præponitis? Quænam hæc dementia?Siquidem dementia est & insania manifesta,arcam cum vestimentorum copia pręparare, qui autem ad dei imaginē factus est & similitudinē, eum nudū & trementem gelu, & vix se erigentē despicere.Sed causatur,inquit,& simulat tremorem & infirmitatem.His verbis non timuisti , ne fulmen cœlitus ardēs deferatur:nā ira disrumpor. Ignoscite, quæso, quandoquidē tu ventri deditus es,[& incrassatus,]& in longam noctē pocula producis, & mollibus in lectis tanquam sepultus decubas, nō censes te pœnam daturum,quū tam iniustè diuinis vtaris muneribus?

Nō enim vt inebriemur,vini nobis datus est vsus: neque vt ventri indulgeamus,ciborum: neq; vt distendamur,fruges proueniūt. Tu à mēdico misero, penè mortuo,rationem efflagitas : & metuendum illud & horrendū Christi iudicium non formidas? Etenim si simulat,ex necessitate& inopia simulat,,ppter crudelitatem tuam & inhumanitatem huiusmodi personarum simulationibus egentem, quæ nulla cōmouetur misericordia. Et quisnam absq; necessitate pro vno pane tam impudēter faciat?ita cædatur,tantū patiatur supplicium.Itaq; simulatio illius,tuæ est inhumanitatis præco.Quū enim rogās & supplex,& miserabilibus verbis,& anxiº,& lachrymās,& †singulis dic- †*toto die*
bus]circumeundo mendicans,ne necessariū quidem victū comparat:fortasse hāc artem inuenit, quæ non tantū illi, quantùm tibi affert ignominiā & culpam. Ille nanq; dignus est cui misereatur, q̄ in tantam venerit necessitatem.Nos autē innumeris digni supplicis, q̄ mendicos ad huiusmodi adducamus necessitatem.Nam si facilè moueremur, nunquam sanè ille eiusmodi sustinere eligeret. Et quid nuditatem & tremorem memoro? Dicam enim quod longè horribilius est,q̄ nonnulli suos cæcare filios ætatis florem agentes coacti sunt , vt in stupiditatem nostram inuecherent.Siquidē cùm sensu visus fruentes,& nudi circummendicantes, neq; ætate, neq; calamitate inhumanos atque immisericordes mouerent,tantis malis aliam addiderūt calamitatem,& quidem maiorē : & vt famem lenirent,Ieuius fore arbitrati sunt, hoc cōmuni lumine & solarib° radiis omni humano generi cōcessis priuari,q̄ perpetuò cum fame pugnare,& miserrima morte perire: & cùm tantæ paupertati misereri non didiceritis , sed lætari calamitatibus , vestrā implent insatiabilē cupiditatem, & sibi ipsis & nobis gehenna vehementiorem flammam accendunt.Et vt intelligatis hęc & huiusmodi propter hoc fieri,signū vobis manifestū afferā,cui nemo contradixerit. Sunt alij pauperes superbi &elati animi,qui famē perferre nesciunt,sed omnia potius q̄ famem tolerant.Hi sæpenumero nos offendentes, & facie & verbis ad misericordiam accōmodatis,nos aliquid efflagitant: & quū nihil assecuti sunt precibus, illis omissis, † admi- †*præstigiatores dem ceps apud vos superant.*
randos se nobis præbent.]Alij quidē absumptos calceos mādunt,alij capiti acutos clauos infigūt,alij per ipsum gelu nudo corpore mendicantes petunt . Alij etiā iis grauiora ferētes, miserabile de se præbēt spectaculum.Tu autē huiusmodi conspicatus,iis visis in risum solutus es, & admiratus te in alienis malis extulisti,quū cōmunis natura ignominia affecta sit: & q̄d amplius iis immanissimus diabolus feciſſet ? Deinde vt prōptius hæc faciat, abundātius argentū exhibes. Illi autē qui te obsecrat, deum implorat,māsuetè loquitur,ne respōdere quidē dignaris,neq; eū respicere,sed etiā grauibus in eū verbis vteris, quum instantius postulat:Hūc ergo viuere, aut omnino respirare, aut Solem hunc cōspicari † velim?] Erga illos autem † *oportet.*
lætus & ambitiosus appares,vtpote munerariº quidā ridiculæ & satanicę illius ignominiæ.Quare non sine ratione ad huiusmodi ludorum munerarios & corū comites,quousq; videāt alios supplicio affectos,hæc dicta sint verba:hos ego viuere,aut respirare, aut omnino Solem hunc videre fas putem:hos,inquam,qui iniustè in communē naturam agunt , qui deum contumeliis afficiunt?Etenim quum deus dicat,Da elee- *Luc. 11. f.*
mosynam,& ego dabo tibi regnū cœlorum, non audisti:

†occasionē prębens si voluerit, Largiter operandi.

† Qui potest capere, capiat. Matt. 19. b.

Ibidem.

† recondita.

† dicit?

†liberalis.

disti:& quum diabolus caput confixum ostendat,re- A
pētè †ambitiosus]factus es:& magis te immanis diaboli fallacia flexit quum tantū afferat detrimentum, q̄ dei promissio,quæ tot & tātis affluit bonis.Cū etiā si aurum abiiciendum esset,ne eiusmodi fierēt, néve facta aspicerētur,omnia & facere &perpeti & anniti deberes:[tu verò vt hæc fiant,eáq; videas cōtēdis, & omnia facis.] Adhuc igitur interrogas, dic,quæso, quare gehēna est?Verū noli amplius interrogare,sed quónā pacto vna tantùm gehenna sit . Quibus enim suppliciis nō digni sunt hi,qui crudeli huic & immani fauēt spectaculo,& de his ridēt, quibus & illos & nos deflere oporteret,imò vos potius, qui hāc ignominiā molimini?Sed nō ego molior,inquis. Et quónam pacto id negas,dic,quæso, cùm neq; humilibus lachrymātibus,deū implorātibus aures adhibere pateris:in ludis autem largè argētum erogas, & multos B
tecū admiratores ducis?Sed adsumus inquit,& eorū mouemur misericordia". Et tu hoc præcipis? non est hoc misereri homo,nō est inquā,tantū,p paucis obolis suppliciū exigere,& pręcipere vt qui necessarium victū rogat, cōcidatur, caput decorietur tam asperè & miserè.Parcius ista,inquit:Nō em̄ nos sumus , qui eorum capita cōfigimus.Vtinam tu configeres. Non fuisset tam grauis calamitas : nam qui aliū interimit, longè leuius peccat q̄ qui iubet seipsum interficere. Quod & in his cōtingit : etenim asperius puniuntur, quoniā ipsi iubentur tam prauorum præceptorū au- *†appellati*
thores fieri, & hoc in Antiochia vbi primū † versati] sunt Christiani, in qua homines omniū fuerūt mansuetissimi, in qua multus eleemosynæ fructus quōdā florebat.Nō enim præsentibus duntaxat, sed qui lōgè aberant lōgo interuallo mittebāt, & maximè quū C
fames vrgeret . Quidnam igitur faciendū censemus? Vt hanc feritatē exuamus: omnibus autem indigentibus suadeamus, q̄ si huiusmodi quid fecerint, nullā accipient mercedem : sed qui humiliter & mansuetè accedunt petuntq;,multa fruentur munificētia. Quā suasionem si acceperint, etsi omnium sint miserrimi, nūquā eo modo puniti patiētur.Ego hoc polliceor, sed & gratiā vobis habebunt, q̄ irrisione illa & miseriā illos liberastis . Nunc autem pro aurigis filios vestros exhibetis,& p̄ saltatoribus proditis animas:pro Christo autem sitiēte ne minimam quidem substātię vestrę partē erogatis.Sed si vel exiguum quiddā argenti exhibuistis , tāquam omnia vestra consumpseritis, cōmouemini, nescientes q̄ non dare, sed largè dare,id demū est eleemosyna:Idcirco propheta non *†dedit. Psa. 111. b*
dantes simpliciter prædicat, & laudibus extollit, sed D
abūdè elargiētes:Nō enim simpliciter dixit, †dispersit:]sed,dispersit,dedit pauperibus.Quænā,quęso,tibi vtilitas?quum ex diuitiis tuis tantū exhibeas,quātum si quis ex pelago cyathū daret,neque viduæ mulieris magnanimitatem desideres. Quomodo autem *Psal. 50. a*
dices,Miserere mei domine secūdum magnā misericordiam tuam,& secūdum multitudinē miserationū tuarū dele iniquitatē meam:cùm tu non secundū magnam misericordiā miserearis? Fortasse autem neq; secundū paruam:etenim vehementer erubesco, quū video multos diuites auro opertis equis vectari, & seruos auratis vestibus indutos ducere,argenteos lectos habere,& alia plura vanitatis plena. At quum in pauperes erogare oporteat , pauperrimis pauperiores factos videmus.† Sed quidnam tam longa oratio commune habet cum ecclesia? inquit.] Et quid hoc

† sed quisnam frem.

ad te?Non enim si ego eleemosynas dedero , tu propterea salutē consequeris:neq; si ecclesia prębeat,tu peccata tua deleuisti.Nā si propterea nihil das, quoniā ecclesiā indigentibus dare oporteat : dic quæso, quum precātur & orant sacerdotes,nunquid tu nunquā precaris:& quum ieiunāt alij,tu semper inebriatus es?An nescis q̄ non tam pauperum gratia eleemosynæ legem statuit deus,q̄ eorum qui exhiberēt?Sed habes sacerdotem suspectū.Grauissimum quidē hoc peccatū est.Verū nihil diligentius inquiro.Per te omnia facias,& ita duplicē mercedē lucraberis : etenim quæ nos de eleemosyna dicimus,non vt vobis quicquā afferas dicimus , sed vt ipse per te ministeriū exhibeas. Mihi nanq; afferens, fortasse inani gloria capieris,fortasse aliqua re scandalizatus discedes, malū aliquod suspicādo . Si autē per vosipsos omnia facitis,& scādalis,& omni inani suspicatione liberi, plurimū vobis præmiū accesserit: non igitur vt vos huc afferre pecunias cogam,hæc verba facio : neq; indignor,q̄ malè de se loqui audiant sacerdotes.Nā si indignari oporteret & dolere, vestri causa id faciendū esset,qui maledicitis. Hi enim qui sine causa & immeritò maledicta perferūt,maius præmiū cōsequuntur: hi autē qui inferunt,iudiciū grauius atq; supplicium. Itaq; non eorū gratia hæc dico,sed quoniā vestri curam habeo . Quid enim mirū si quid de gente nostra suspicātur, vbi de sanctis illis, qui ăgelos imitati sunt, qui nihil propriū possidere voluerūt:hoc est, de apostolis murmurabatur in viduarū ministerio,quoniam *Act. 6. 4*
pauperes cōtemnebantur, quando nemo quicquam propriū sibi esse dicebat , sed omnia esse communia? Nolimus igitur huiusmodi afferre causas . Neq; vllā nobis putemus esse excusationem , q̄ ecclesia multa possideat.Siquidē quū magnas eius videris diuitiarū facultates , ei adscriptorū pauperū greges, ægrotantium multitudinē,plurimas erogandi necessitates,cō sidera,scrutare,& inquiras diligentius.Nemo prohibebit,sed parati erunt impensarū rationem vobis afferre,tamē excessum fieri volo: quum enim rationes reddamus ostendamúsq; non minorē prouētu sumptum esse,sed aliquando etiā maiorē, libenter vos illud interrogarē : Quum hinc migrabimus, & audiemus Christū dicentē:Esurientem me vidistis , & non *Matt. 25. d*
dedistis mihi cibū : nudum , & non cooperuistis me: Quidnam respondebimus?Quo pacto nos excusabimus?hūc & illū in mediū ferem°, qui hoc nō audiūt, &quosdā suspectos sacerdotes?Et quidnā hoc ad te? Ego,inquit,reprehendo, quæ ipse peccasti . Excusatio autem horum est,si tua ipsius peccata ablueris, & non alios codē tecum in crimine esse ostenderis. Siquidem ecclesia propter † insipientiam]vestram ha- † *parcitatem.*
bere cogitur,quæ nunc habet:† vt si]secundū apostolicas leges omnia facerent, prouentū eius esse oportet vestrū studium,quod & arca certissima vobis esset,& incorruptibilis vobis thesaurus . Verū nūc quū thesaurizetis in terra,& omnia in loculis vestris concludatis:ipsa autem in viduarū necessitatibus, in virginum choris,in hospitū aduentibus, in migrantium miseriis,captiuorū calamitatibus,ægrotantium & vlceratorum ope,&aliis huiuscemodi rebus consumere cogatur:quidnam faciendum est? An ne omnes hi expellendi, & tanti portus exaggerandi , & quisnam factis naufragiis sufficeret ? Quis lamentationibus? Quis fletibus? Quis vlulatibus vbique dispersis? Non igitur simpliciter quicquid in buccam venit loquamur:&

quem est ipsorū fermo? habet bona communia ecclesiæ, inquit.

† Nam si.

Universidad de Deusto Biblioteca

mur: & nunc quidem, quod iam dixi, rationes vobis afferre paratus sum. Quod si secus esset, & corruptos magistros & omnia diripientes & auaros habuissetis, non tamen eorũ malicia ad vestrã satis esset excusationẽ. Benignus enim & sapientissimus dei filius vnigenitus, qui omnia antequã facta sint, cognouit, sciẽs multos in seculorũ longitudine, & in tanto orbe terrarum ignauos, ne quis propter eorũ pusillanimitatẽ angeretur, omni ablata vilitatis animi excusatione,

Mat. 23. a

Super cathedrã Moysi, inquit, sederũt scribę & pharisæi. Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite, secũdum verò opera eorũ nolite facere. Ex quo significat ꝙ etiam si prauum magistrum habeas, nullam tibi poterit afferre vtilitatem, nisi eius verbis attẽderis. Non enim ex magistri tui operibus, sed ab his quæ tu audita contẽpsisti, de te deus feret sententiam. Itaq; si quæ tibi mãdantur, seruares, multa tunc cũ fiducia esses. Quũ verò quæ tibi prædicãtur, contemnas: & si innumeros corruptos sacerdotes in tui excusationẽ proponeres, nihil id tibi profuerit. Nam & Iudas apostolis connumeratus est. Veruntamẽ nihil hoc sacrilegia & auaritiã † eius vnquã excusauit,] neq; quisquã accusatus poterit in purgationẽ suam afferre apostolũ furem fuisse, & sacrilegum & proditorem. Sed hoc ipsum maiorẽ in modum nos puniet, & condemnabit, ꝙ neque aliorũ calamitatibus facti sumus sapientiores. Propterea nanq; illa literis mandata sunt, vt eorum fugiamus cupiditatẽ. Quamobrẽ hoc & illo omissis, nobis ipsis attendamus. Vnusquisque enim nostrũ de seipso deo reddet rationẽ, quam vt iustam & probabilem afferamus, nostram formemus vitam, & larga manu indigẽtium inopiæ subueniamus, scientes hanc solã nobis parari posse excusationẽ, si nos rectè fecisse ostenderimus. Cætera omnia nihil profectò sunt. Quam si afferre poterimus, intolerabilia illa gehẽnæ supplicia effugiemus, & futura bona cõsequemur, quibus vtinam omnes digni efficiamur: gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, honor & imperium, cum sancto & viuificanti spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

† cuiusquã excusabit.

Homilia xxij.

NEscitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participãtur? Ita & dominus ordinauit his, qui euãgeliũ annunciant, de euangelio viuere. Multa vtitur diligentia, vt ostẽdat, non prohibitũ accipere. Quare quum tot verbis superius in hanc sit vsus sententiã, ad legẽ venit, priore magis propriũ exemplũ afferens. Neq; enim par erat, boues in mediũ adducere, & apertè de sacerdotibus legẽ in hoc positam relegare. Considera autẽ in hoc quoq; Pauli sapientiã, quàm magnificè rei meminit. Nõ enim dixit, qui in sacrario operãtur, ab oblatoribus accipiunt: sed, quæ de sacrario sunt, edunt: vt neq; illis qui accipiũt, exprobetur: neque qui præbent, inflentur. Quare quod sequitur ita posuit. Neq; enim hoc in loco inquit, qui altari deseruiunt, ab his qui sacrificant, [accipiunt:] sed, cũ altari participantur. Siquidẽ quæ oblata sunt, non amplius sunt offerẽtium, sed sacrarij & altaris: & non dixit sacraria accipiunt, sed quæ de sacrario sunt, edunt: suã iterum ostendens modestiam, & ꝙ neq; pecunias accumulare oportet, neq; ditescere. Quòd autem dicit, cum altari participantur, non æqualem dicit distributionem, sed debitum datum eis remedium. Atqui opera apostolorum longè erãt maiora. Illic enim honor erat sacerdotũ, hic autem pericula, cædes, neces. Quare omnibus aliis exemplis lõgè maius fuit dicere, Si nos vobis spiritualia seminauimus. Nam quum dixerit, seminauimus: tẽpestates, pericula & inenarrabilia mala, quæ in suis prædicationibus perpessi sunt, ostenduntur. Veruntamẽ in tantis rebus noluit neq; vetera deprimere, neq; sua extollere: † quę potius deprimit,] nõ à periculis, sed à muneris magnitudine ea cõmendans.

† sed etiã sua extollit.

Nõ enim dixit, si periclitati sumus, si insidias perpessi: sed, si nos vobis spiritualia seminauimus, & sacerdotalia opera pro viribus his verbis extollit, quũ dicit: Qui in sacrario operantur, & qui altari deseruiũt. Quibus verbis assiduã eorum seruitutem & tolerantiam significare intẽdit: vel potius Iudæorum sacerdotes, Leuitarũ scilicet & principũ sacerdotum, vtrunq; ordinẽ denotauit: hoc est, minorem simul atq; maiorem. Illum quidem quum dicit, qui in sacrario operantur: hunc autẽ quum subdidit, qui altari deseruiunt. Non enim omnibus † vno erat opus præcepto.] Sed alij quidem crassiora, alij altiora agitabant.

† idẽ opus erat præceptum.

Hos igitur omnes comprehendens, ne quis diceret, quid nobis vetera commemoras? nescis ꝙ perfectiorum præceptorum tempus est nobis? post illa omnia omnium vehementissimum posuit, dicẽs: *Sic & dominus ordinauit his, qui euangelium adnunciant, de euangelio viuere.* Neq; hic † tanquam homines] educari dicit, sed queadmodum sacerdotes de sacrario & altari, ita euangelium adnunciantes de euangelio: & quemadmodum illi comedunt, ita hi victũ accipiũt, non † abundant,] non thesaurizant. Dignus est enim, inquit, operarius mercede sua. *Ego autem nullo horum vsus sum.*

† ab hominibus. *† negotiantur.* *Matt. & Luc. 10. b*

Quid igitur, si non hactenus vsus es, inquit, in posterũ vti vis, & idcirco hæc dicis? Absit. etenim propterea quamprimũ correctione vsus est inquiẽs, *Non scripsi autem hæc vt ita fiant in me.* Et vide quanta cũ vehemẽtia negat. *Bonũ est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* Neq; semel aut bis, sed sępenumero hoc vtitur verbo: etenim superius inquit, Non vsi sumus potestate hac: & inde iterum, Vt non abutar potestate mea: & in hoc loco, Ego nullo horũ vsus sum. Quibus non vsus es? Multis scilicet exẽplis. Nam quum multi hanc mihi præberent potestatem, miles, agricola, pastor, apostoli, lex, & ea quæ in vos fecimus, & vos in alios, sacerdotes, Christi pręceptũ, nulli horum credidi † vt me lex solueret,] & accipere. Et noli mihi præterita afferre. † Imò enim quum possem multa de præteritis dicere, propter hoc pertuli:] tamen illis solis rem meam non cõfirmo, sed & futura polliceor, ꝙ eligo potius fame perire, quàm hac priuari gloria.

Infrà. d. *† vt legem meã dissoluerem.* *† Atqui dicere possum multa me supportare, mori tempore propter hoc pertulisse.*

Bonũ est enim mihi, inquit, magis mori, quàm gloriã meam quis euacuet: non dixit autem, legem meam quis soluat: sed, gloriã: ne quis diceret, ꝙ non læto animo id faciat, sed tristi & inuito. Vult enim quanta lætitia afficiatur ostendere, & q̃ promptus sit: & id gloriam appellat, tantùm abest, vt conqueratur: quoniã & gloriatur & mori mauult, quàm huiusmodi gloriam amittere. Ita enim quàm vita dulcius erat, quod perpetiebatur. Inde alia ratione hoc exollit, & magnum esse significat, non vt seipsum clarum ostendat (longè enim ab eius moribus hoc aberat,) sed vt suum demonstraret gaudium, cuius vehementia suspicionem auferat. Propterea vt iam dixi, gloriam appellauit: & quídnam inquit? *Nam si euangelizauero, non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incumbit.*

Væ autẽ mihi est, si nõ euãgelizauero. Sin autẽ volẽs hoc ago, mercedẽ habeo. Si autẽ inuitus, dispẽsatio mihi credita est. Quæ est ergo merces mea? vt euangeliũ prædicãs, sine sumptu ponam euãgeliũ Christi, vt nõ abutar potestate mea in euãgelio. Quid loqueris, dic quæso, Paule? Si euãgelizaueris, nõ est tibi gloria, sed si gratis cõmunices? Igitur hoc quàm illud maius est? Minimè, [sed aliũde nõnihil amplius habet:] quoniã illud quidẽ præceptũ est, hoc autem meæ voluntatis officiũ. Quæ enim supra præceptũ fiunt, multã secũdum hoc dictum mercedem consequuntur: quæ autẽ sub præcepto cõtinentur, nõ itidem. Itaq; hac sentẽtia inquit, hoc illo amplius esse, non ex ipsius rei natura. Quid eñ prædicationi cõparari potest? Ea enim cum ipsis angelis certare facit. Veruntamen cum alterũ quidẽ præceptum sit & debitum, alterum voluntatis promptitudo, secundũ hanc rationẽ hoc illo maius est. Quare hoc interpretatur, quod nũc dicebã, Si volens hoc ago, mercedẽ habeo: si autem inuitus, dispẽsatio mihi credita est. Illa autẽ verba, volens & inuitus, pro coacto & non coacto acipit. Ita & illud, Necessitas mihi incumbit, intelligendũ est. Non tanquã inuitus aliquid horum faciat: absit: sed tanquã subditus præceptis & ad libertatis distinctionẽ in accipiendo, dictũ est. Quare discipulis inquit Christus, Quũ omnia feceritis, dicite quia inutiles serui sumus, quæ enim debuimꝰ facere fecimus.

Luc. 17. c

Quæ igitur merces mihi erit? vt euãgelizãs sine sumptu ponam euangeliũ. Quid igitur dic, quæso, Petrus nõ habet mercedẽ? & quísnã vnquam haberet, quantã ille? Quid autem & reliqui apostoli? Qua igitur ratiõe inquit, Si autẽ volẽs hoc ago, mercedem habeo: si autẽ inuitus, dispẽsatio mihi credita est? Animaduertis in hoc quoq; loco sapientiã: non enim inquit, si autẽ inuitus, nõ habeo mercedẽ: sed, dispẽsatio mihi credita est: ostendens, ꝙ hoc quoq; modo habet mercedẽ, sed quantã qui præceptũ seruat, non quantam ille qui in suis gloriatur operibus, & præceptũ exuperat. Quæ ergo est merces nostra? vt euangeliũ prædicans, sine sumptu, inquit, ponam euangeliũ, [vt nõ abutar potestate mea in euãgelio.] Vides quomodo omnino nomine potestatis vtitur, id ostendens, quod frequenter dixi: ꝙ neque qui accipiunt, accusandi sunt. Addidit autẽ id verbũ, euãgelium, cum vt euãgelium significaret, tum vt vbique hoc ꝓhiberet expellere. Magistrũ autẽ accipere oportet, nõ autẽ omnino inertem. *Nam quum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerẽ.* Iterũ hoc in loco aliam ponit superiectionẽ. Magnũ quidẽ nõ accipere est, sed quod dicendum est, longe est illo maius. Quid autẽ est quod dicit? Non solum non accepi, inquit, neq; solum non vsus sum potestate hac: sed seruum me feci, & seruitutẽ variã & multifariam seruiui. Non enim in pecuniis tantum, sed quod lõgè pecuniis maius est, ĩ rebus multis & variis hoc ipsum ostẽdi, & seruũ meipsum feci, quum nulli subditus essem, & nullius haberẽ necessitatẽ: hoc autẽ significat illa particula, quũ liber essem ex omnibus: neq; vni seruiui, sed vniuerso orbi terrarũ. Quare subdidit, Omniũ me seruũ feci. Nam præceptum erat tantũmodo prædicare & adnunciare, quæ sunt cõcredita: innumera autẽ aggredi & cõsiderare, iam mei studij fuit. Itaq; abiicere duntaxat argentum debere me arbitrabar: ego autem vt exigerem, omnia faciebam, iterum suprà quàm mihi præceptũ esset, aggressus. Nam quum voluntatis promptitudine & charitate in Christũ omnia fecisset, non expleuit cupiditatem ad salutẽ hominũ consequendam. Quare ex multa abũdantia transcẽdit aggeres, in omnibus supra ipsum cœlum prosiliens, & suã memorans seruitutem. Iam varios eius modos aggreditur. Quales autem hi sunt? *Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerem.* Et quónam pacto id factũ est? quãdo † circuncisus est,] vt circuncisionẽ aboleret. Propterea nõ dixit Iudæus: sed, tanquã Iudęus, quod dispensatio erat. Quid dicis? orbis terrarũ prædicator, & qui cœlũ ipsum attigit, qui tanta claruit gratia, hîc repẽte tantũ descendit? Certè: hoc nanque ascẽdere est. Non enim hoc vidisti, ꝙ tantùm descendit, sed ꝙ etiam inferius habitantem extollit, & ad seipsum adducit.

† circuncidit. *Act. 16. a.*

His qui sub lege sunt, quasi sub legę essem (quũ sub lege non essem) vt eos qui sub lege essent, lucrifacerẽ. Aut hæc expositio superioris est, vel aliud quiddam † pręter id quod dictum est, significat: & quidem] Iudæos dicit, qui superiori tẽpore, & ab ipso principio tales fuerũt. Sub lege autem aduenas vel fideles factos, & adhuc † repugnantes legi.] Nõdum enim erant tanquã Iudæi, sed sub lege. Et quando factus est sub lege? Quãdo abradebatur, quãdo sacrificabat.

† significat per priora quidem. *† retinẽtes legem,* *Act. 21. c*

Fiebãt autẽ hæc, non ꝙ mutaretur ei sententia: siquidem id non careret malignitate: sed ꝙ permitteret charitas. Vt enim qui verè erant ad ea transferret, factus est ipse non verè, tantũ ostentans, cum nõ esset: neque quòd eiusmodi haberet sentẽtiã, ea faciebat. Quónã enim pacto, qui alios mutare annitebatur? & ꝓpterea hæc faciebat, vt alios facientes ea humilitate liberaret. *His qui sine lege erant, tanquam sine lege essem.* Hi neq; Iudæi, neq; Christiani, neq; Gręci, sed sine lege aliqua, qualis erat Cornelius, & si qui alij cũ illo: etenim ad illos profectus, multa secundũ eorũ morẽ simulauit. Quidam autem dicũt, ab epigrãmate in ara disputationẽ ei factam apud Athenienses significare, quum dicit, His qui sine lege erãt, tanquam sine lege essem.

Act. 10. a. *Ibi. 17. e*

Deinde ne quis eum mutare sententiã arbitraretur, addidit: *Cũ sine lege dei non essem, sed in lege essem Christi:* hoc est, non solum sine lege nõ erã, sed neq; temerè in lege. Verũ lõgè vetustiore lege præstantiorem legem habebã: hoc est, spiritus & gratiæ. Idcirco subdidit, Christi: deinde cũ de hac opinione fiduciam præbeat, etiã huius † ascẽsionis] præmium iterum affert, inquiẽs: *Vt lucrifacerẽ eos, qui sine lege erãt.* Et vbiq; † ascensionis] suæ causam adducit. Neque hactenus consistit, sed etiam, *Factus sum,* inquit, *infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem.* Hoc ex his reliquum dicit, cuius gratia hęc omnia dicta sunt.

† descẽsionis. *† descẽsionis.] i. cur se ad aliorũ captũ demittit.*

Atqui illa multò erãt maiora, sed hoc magis propriũ. Quare posterius id posuit: fecit autẽ & hoc apud Romanos, quando de cibis eos accusat: & alibi sæpenumero. Deinde ne in singulis ita dicẽdo versetur, inquit: *Omnibus omnia factus sum, vt † omnes] omnino facerem saluos* Vides eminentiam: omnibus quidẽ factus sum omnia: nõ tamẽ omnes saluos facere arbitratꝰ sum, inquit, sed vt saltẽ paucos saluos faciã, & studiũ & ministeriũ tantũ sustinuit, † quantũ credibile est, vt omnes salui fierẽt:] nõ tamẽ sperabã posse me omnes vincere, quod maximum esset, & feruẽis nimiũ promptitudinis. Nã qui seminat, vbicunque seminauit, nõ totum semen saluum reddidit, veruntamen suum fecit officium. Et quum eorũ qui salui fiũt, paucitatem dixerit: rursum, Omnino, addẽdo eos, qui hæc ægre ferebant, cõsolatus est. Nam si non omne semen saluũ fieri possit,

Rom. 14. c *† aliquos.* *† quãtum par esset sustinere cum qui omnes saluos faceret.*

Universidad de Deusto Biblioteca

omne tamẽ perire impossibile est: ideo inquit, Omnino: ac si necessariũ sit, eũ qui tantopere rem curet, etiã votũ suum cõsequi. *Omnia autem facio propter euangeliũ, vt particeps eius efficiar*. Hoc est, vt videar ipse aliquid ex me attulisse, & cõmunicẽ repositas coronas fidelibus. Nã quẽadmodũ dixit de euãgelio viuere, hoc est, de fidelibus: ita hoc in loco quũ inquit, vt particeps euãgelij efficiar, vt possim cũ his particeps fieri, qui in euãgelio credũt, significat. Animaduertis humilitatẽ, quo pacto in præmiorũ remuneratione vnum ex multitudine innumera se facit, qui omniũ superauit labores. Vnde constat quòd etiam in meritis. Veruntamen ipse nõ censet potioribus sibi esse fruẽdum, sed satis sibi ducit, si cum aliis cõmunicet repositas coronas. Hæc autem dixit, non ꝙ mercede aliqua hæc faciat, sed vt illos etiã inde alliciat, & hac spe omnia facienda fratrum gratia persuadeat. Vides sapiẽtiam? Vides certitudinis excellentiã? Quomodo præcepta exuperauit, vt non acciperet, cũ sibi liceret accipere. †Vides ascensionis] magnitudinem, quomodo in lege Christi etiã superiorẽ seruet legẽ, & his qui sine lege sunt, tanquam sine lege sit, Iudæis tanquã Iudæus, & in vtrisque summus apparuerit, & omnes vicerit. Idẽ & tu facias, & noli arbitrari minoris fore authoritatis, si cũ summus fueris, aliquid abiectũ fratris gratia perpetieris: †hoc eñ nõ est authoritatẽ amittere, sed cõsequi.] Siquidẽ qui cadit, iacebit: vt vix possit surgere. Qui autẽ †ascẽdit,] etiã magno cum præmio ascendet. Quemadmodum & Paulus descendit quidem solus, ascendit autem cum orbe terrarũ: non simulauit, neq; enim lucrũ quæsisset eorũ, qui salui facti sunt, si simulasset. Perditionẽ hypocrita quærit, & vt accipiat simulat, nõ vt det quicquã. Paulus autẽ nõ ita, sed tanquã medicus, tanquã magister, tanquã pater. Medicus morbo laboranti, magister discipulo, pater verò filio, ad correctionem nõ ad dãnum cõsentit, ita & ipse. Nam quòd non simulasset, quæ dicebat, cum neq; eiusmodi facere aut dicere cogeretur, sed animũ suũ & fiduciã vellet ostendere: audi quid dicat, Neq; vita, neq; mors, neq; angeli, neq; potestates, neq; virtutes, neq; præsentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profundũ, neque alia creatura poterit nos separare à charitate dei, quę est in IesuChristo domino nostro. Vidésne amorẽ lõgè igne vehementiorẽ? ita & nos Christum †amabimꝰ:] etenim facile est, si voluerimus, neq; enim ille natura talis erat. Quare hoc & priora opera sua scripsit his cõtraria, vt disceremus volũtatis opus esse, & volentibus omnia fore facilia. Nolimus igitur desperare, sed licet maledicus sis, licet auarus, licet quocũque alio coinquinatus scelere, intelligas Paulũ blasphemum fuisse, persecutorẽ Christi, iniuriũ & inter peccatores primo loco numerandũ: & tamen repẽte ad ipsum virtutis cacumen ascẽdit, & ei nihil prior vita attulit impedimẽti. Atqui nemo vnquã tãta insania malitiam amplexus ast, quãta ille bellũ cõtra ecclesiam: etenim animam suam tunc tradidit, & quòd nõ innumeras manus haberet, vt his omnibus Stephanũ prosterneret, angebatur: tamẽ & sic inuenit, vt pluribus eum falsorũ testium manibus obrueret, quorum vestimenta seruabat, & quando in domos irrumpebat, perinde ac fera prosilibat, trahebat, laniabat viros, mulieres, tumultu, perturbationibus, bellis innumeris omnia cõplebat: adeóq; omnibus formidolosus erat, vt apostoli post optimam †cõmunicationem

Hic supra b. — *†descẽsionis.* — *†hoc enĩ nõ est decidere, sed descendere.* — *†descẽdit.* — *Rom. 8. g.* — *†amemus* — *Act. 7. g* — *†conuersionem.*

suam,] nondũ auderent ei congredi. Tamen cũ eiusmodi esset, qualis postmodũ fuit, euasit. Nihil enim opus est in hoc lõgiori vti sermone. vbi igitur sunt, q̃ fati necessitatem libertati arbitrij opponũt? Audiant hæc & cõticescãt. Qui eñ vult bonus fieri, ei nihil est impedimẽto: etsi ex pessimorũ numero antea fuerit. Atqui etiã id nobis opportunius accidit, ꝙ secundũ naturã est nobis virtus, præter naturam malitia, non aliter q̃ bona & aduersa valetudo: etenim oculos nobis deus largitus est, nõ vt impudice aspiciamus, sed vt opera eius admirati, opificẽ adoremꝰ, & quòd ad hunc nobis vsum oculi dati sint, cõstat ex his quę videmus. Siquidem Solis & cœli pulchritudinẽ ex infinita videmus distãtia, à qua nemo mulieris pulchritudinem deprehẽderet. Nũ animaduertis ad id nobis potius oculi vsus elargitos? Dedit itẽ & auditum, non vt blasphema verba, sed salutaria dogmata acciperemꝰ. Quare hoc? Quãdo enim absurdũ aliquid accipitur, & animã & ipsum corpus torquet: Loquela enim periuri erigit capillos, inquit. & si crudele aliquid, aut inhumanũ audimus, iterũ perhorrescimus. Si quid placabile, si quid humanũ rursus, & lętamur, & gaudemus. & cũ turpia loquamur, rubore auditorem perfundimus: si honesta, licẽter & libere omnino proferũtur. Rebus nanq; quę secũdũ naturã sunt, nemo erubescit, sed his quæ cõtra naturã. Et manus quidẽ quum aliquid rapiunt, se abscõdunt, & requirunt excusationem: ꝙ si eleemosynam dederint, etiã gloriãtur. Itaq; si vellemus, multum haberemus vbique ad virtutem momenti. Si autẽ voluptatem mihi dixeris à malitia prouenire, intellige quòd lõge ampliora à virtute cõsequemur: etenim bonã conscientiam habere, & in omniũ admiratione esse, & bene sperare, omniũ dulcissimum est, si naturã voluptatis considerabimus: quẽadmodum contraria omnium tristissima sunt, doloris naturã intelligẽti: vt exempli gratia, ab omnibus exprobrari, à seipso accusari, tremere, formidare & futura & præsentia. Et vt apertiꝰ quod dico fiat, ponamus aliquẽ, qui vxorem habeat, & proximi violet matrimoniũ, & tam fœdo furto lętetur, cum amata muliere fruitur: deinde rursus aliũ cõtrà statuamus, qui suã vxorẽ amore prosequatur, & vt maior & clarior vtriusque fiat excessus, hic qui sola sua fruitur, amet quidẽ illam adulteram, ab eius tamẽ amore abstineat, sed nihil cõmittat mali. Atqui nõ pura hæc cõtinẽtia est, sed ex superabundãtia, vt intelligas quãta sit virtutis voluptas, hoc pacto hanc fabulam effinximus. His igitur ita cõpositis vtrunq; percõtabimur, vtrius sit vita suauior: & audies alterũ gloriantẽ, prosilientẽq;, & in victoria cõtra cupiditatem exultantem: alterum rubore perfusum & suspirantẽ, vel potius nihil ab eo tibi expectãdũ est, quod intelligas. Eum nanq; videbis, licet sæpenumero neget, quàm qui vinculis coërcentur miserius viuere. Siquidem omnes formidat, de omnibus suspicatur, & vxorẽ suam, adulteræ maritũ, ipsam adulteram, familiares, amicos, cognatos, parietes, vmbras, seipsũ deniq; suspectũ habet, & quod omnium grauissimũ est, conscientiam habet reclamantẽ, & singulis diebus latrantẽ. Quòd si dei iudicium cognosceret, minime cõsistere poterit. Voluptas quidem breuis est, sed ab ea dolor perpetuus: etenim & vespere & nocte, in deserto, in ciuitate & quocũq; locorũ semper accusator sequitur, ensem ostendens acutum, & supplicia intolerabilia & formidinẽ, quæ eum semper

affligit

Liberũ arbitrium. — *Eccli. 27. b.*

affligit & cõsumit. Qui autẽ se cõtinet, his omnibus liber est, & in libertate viuit, & nihil veritꝰ suã intuetur vxorẽ, filios, amicos, & liberis oculis omnes cõspicit. Quòd si is qui amat, †tãta fruitur voluptate, cũ voti fit cõpos,] qui nõ amat, sed omni labe mũdus se cõtinet: quo portu, qua trãquillitate, nõ placidiorẽ & tranquilliorẽ animũ habet? †Sed quare hoc? adulteros paucos, cõtinentes plurimos videas. Quòd si id suauius esset, multi profectò eligerẽt. & noli mihi afferre legũ formidinẽ, quibus minimè continentur, sed ipsa dũtaxat rei turpitudine, & quoniã plura sunt in eo misera quàm suauia. Præterea & conscientiæ stimulꝰ angit. Huiusmodi nanq; adulter est. At si placet auarũ quoq; adducamus in medium, & aliũ item amorem legibus abutentẽ ostendamus: quẽ itidem eadem torqueri formidine deprehẽdemus, neq; potentẽ pura frui voluptate: etenim quum quos iniuria afficiunt, & qui de eis cõqueruntur, & cõmunem omnium de illis sententiam cõsidero, innumeris sanè fluctibus iactãtur. Neq; hoc dũtaxat molestũ est, sed quòd neq; re amata potiri possunt. Huiusmodi enim auarorũ mos est, habent ne fruantur, nõ vt fruantur. Quòd si hoc obscurius fortasse dictũ videtur, etiam quod peius est, & magis dubiũ audias, ꝙ non solum rerum præsentiũ voluptate priuantur, quódque non audeant eis pro volũtate vti, sed nunquã his satiari possunt, & in perpetua eorũ siti anguntur: quo quid fieri potest grauius? Verum iustus non eiusmodi est, sed omni tremore, odio, formidine, & incurabili hac siti liber est. & quẽadmodũ homini illi omnes imprecantur: ita omnes pro hoc vota faciũt: & vt ille nullum sibi amicum conciliat, ita hunc nemo odio habet. †Quid horũ quæ manifesta sunt, an malitia insuauius, an virtute suauius esse possit?] imò si innumera dixerimꝰ, nemo neq; illius miseriã, neq; huius voluptatem posset verbis cõprehendere, donec ea fruetur. Tũc etenim felle malitiã amariorẽ inueniemus, cum virtutis dulcedinẽ degustauerimus. Siquidem etiã nũc iniucunda, & grauis, & molesta malitia est, quod neq; ipsi eius cultores cõtradicunt. Verũ cum eam abiecerimus, tũc apertius eius aspera præcepta intelligemus. Ad quã si multi cõcurũt, nihil mirum. Nam & pueri sæpenumero minus suauia eligunt, negligunt autẽ potiora: & aduersa laborantes valetudine, pro caduca gratia perpetuã & certiorem lætitiã perdiderunt: hoc amantium infirmitatis & amentiæ est, non ipsius rerũ naturæ. Nam qui in voluptate viuit, is virtute fruitur, is sine dubio diues est, & verè liber. Quòd si quis alia quidẽ virtuti ꝓmitteret, libertatem scilicet, licentiam, curarum vacationẽ nullius metum, nullius suspicionẽ, voluptatẽ autem minimè permitteret: iam à profusiore quidẽ risu me continere nõ possem. Quid enim aliud est voluptas, q̃ curarum, formidinis, ignominiæ vacatio, & omnibus inuictũ esse? & quísnam in voluptate est, dic, quęso? Nũ insanus, num furẽs, & multis agitatus cupiditatibus, & qui cõmuni sensu caret: an qui his omnibus fluctibus liber, tanquã in portu philosophia conquiescit? Nónne perspicuũ est hunc esse in voluptate? sed hoc virtutis proprium esse apparet. Vitium autem nomẽ tantum voluptatis habet, reuera autẽ omni caret voluptate: & antequam fruatur, insania est, nõ voluptas: postea vero quàm eã consecutus quis est, quãprimũ & ipsa extinguitur. Si igitur neq; in principio, neque postmodum huiusmodi videri voluptatẽ licet, vbi

†nec amori cedit, tãta fruitur voluptate. — *†Propterea vtique.* — *†Quid igitur cũ hæc manifesta sint, aut malitia insuauis, aut virtute suauius esse possit?*

apparet, & quomodo? Vt autẽ apertius, quod dico, intelligas, exemplum sermoni nostro adducamus. Cõsidera igitur. Amauit quispiã mulierem pulchrã atq; speciosam, hic quousq; amore suo non potitur, furẽtibus & insaniẽtibus similis est. Cum potitus est, cupiditas illa extinguitur. Quòd si neque in amoris principio lætatur, (insania enim id est) neque in fine: (coitu eñ furor ille dissoluitur) vbi iã eã voluptatem inueniemus? Sed nostra nõ huiusmodi est, sed in principio omni quidẽ caret perturbatione, & ad finẽ vsq; floret ac viget, vel potius nullus est apud nos voluptatis terminus. Neq; eñ bona nostra vllo fine concludũtur, neq; vnquã ipsa voluptas dissoluitur. His igitur cognitis, si nobis voluptatis cura est, virtutem cõplectamur, vt & præsentia bona consequamur, & futura: quibus vtinam digni efficiamur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, cum sancto & viuificante spiritu, nunc & semper, & in secula seculotum, Amen.

Homilia XXIII.

N*Escitis quòd qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brabium?* Cum magnã humilitatis vtilitatẽ, & quasi summã perfectionem ostendisset apostolus, ad quam ipse magis omnibus aliis ascenderit, vel potius superuenerit, quum nihil acciperet: rursum omniũ maximè descendit: & vtriusq; horũ tempora nota nobis faciẽs, perfectionis scilicet & humilitatis, iam asperius eos tangit, ex quo significat, †quòd si ea quæ faciebãt, perfecta] eis esse viderẽtur, stultus quidã esset labor & superfluus. Neque hoc tam manifestè dicit, vt eos non pudeat. Quibus autem hoc confirmet, ostendit. Quum enim dixisset, quòd in Christum peccãt, quòd fratres perdunt, quòd nulla eis à perfecta cognitione est vtilitas, nisi charitas accesserit, iterum ad commune venit exemplum, quũ inquit: Nescitis quòd qui in stadio currunt, omnes quidem currũt, sed vnus accipit brabium? Hoc autem dicit non tanquam vnus ex omnibus salutem sit consecuturus, sed tanquã multã adhibere debeant diligentiam. Quemadmodũ enim ex his qui in stadium descendunt, non multi coronantur, sed ad vnum defertur corona, & non satis est tantum in spectaculo sedere, neque vngi tantum, & certare: ita & in hoc loco nõ satis est fidem habere, & quomodocũq; certare: sed nisi ita nos cursu exercuerimꝰ, vt ad metam vsq; inuictos nos præbeamus, & perueniamus ad propositum præmium, nihil sanè consequi poterimus. Nam si perfectum teipsum arbitraris, inquit, secundũ quam habes cognitionem, nondũ tamen omnia accepisti. Quod indicãs addidit: *Sic currite vt comprehẽdatis*. Nullo igitur modo cõprehenderunt: & ita dicendo etiam cõprehendendi modum edocet. *Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet*. Quid hac particula, ab omnibus, significatur? Nõ ab vno se abstinet, ad alterũ autem se indifferẽter habet: sed †saturitate,] gula, ebrietate, & ab omnibꝰ simpliciter affectibꝰ se abstinet: hoc quodãmodo & in exterioribꝰ fit certaminibus. Neq; eñ inebriari licet certãtibus certationis tẽpore, neque scortari, ne vires deficiãt, neq; circa alia vacare: sed ab omnibꝰ simul abstinẽdo, solũmodo suis vacãt certaminibus. Quòd si illic huiusmodi fiũt, vbi in vnum coronam conferri necesse est: multo magis hîc, vbi plurima contentio, neque vnus tantum coronatur, & ipsa præmia multo labores exuperant. Quare

reprehensiue

† quòd ea quæ faciebant, & quæ perfecta. — *† scortatione.*

Universidad de Deusto Biblioteca

reprehēſiuè id ponit,dicēs: *Illi quidem vt corruptibilem coronā accipiāt,nos autē incorruptā. Ego igitur ſic curro, quaſi nō incertū.*†Vt eos auertat ab externis,ſeipſum]in mediū adducit,qui doctrinæ modus eſt optimus. Quāobrē vbiq; hūc morē exequitur. Quid autē illa particula,nō incertum,ſignificat?†Non fruſtra & temerè ita loquitur,quēadmodū nos.]Quid in idolorum tēpla ingredi vobis affert emolumēti?Et quídnā inde perfectionis cōparatur?Nihil ſanè.Verū non ego talis,ſed omnia quæ facio, pro proximorū ſalute facio:& ſi perfectionē oſtendam,eorum gratia: ſi humilitatē,eorū gratia:]& ſi Petrum ſuperauero nō accipiendo,eorum gratia,ne ſcilicet ſcādalizentur:&ſi viliorē me omnibus facio†cæſus,] abraſus,ne itē decipiantur,hoc eſt,non incertum. Tu autem quare in idolorū ſacrificiis comedis, dic quæſo? Sed nullam potes excuſationis cauſam afferre. Cibº eñ te apud deū minimè collocat. Neq; ſi comederis, ſuperfluū facis: neq; ſi nō comederis, priuaberis. Temere igitur,&ſine ratione curris:hoc etenim ſignificat,quaſi non incertum.*Sic pugno nō quaſi aërē verberans.*Rurſum quòd hoc fruſtrà & temere ſignificet, ſubdidit: habeo,quem percutiā diabolum. Tu autem nō tantum eū nō percutis,ſed prorſus illius robur†habes.] Primum igitur ſic eos tolerans loquitur.Nam cū eis vehemētius vſus ſit in ſuperioribus,iterum à reprehenſione abſtinet,& in finē ſermonis ſui profundū vulnus reſeruat.hoc igitur in loco dixit, ꝙ fruſtra & temere faciūt:poſterius autē oſtēdit, ꝙ in multā capitis eorū perniciē,& ſine vllo fratrū detrimento.Neque ipſi inſontes hæc†vident.] *Sed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo,ne forte quum aliis prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.* Hoc in loco & qui ventris cupiditate detinētur,oſtēdit:&qui eū habena continere nolūt, & perfectionis ſpecie ſuā implent voracitatē. Quod ſuperius dicere voluit,quū dixit,Eſca ventri,& venter eſcis.Quum enim fornicationē deliciæ fecerint, & idololatriā pepererint,meritò multis in locis hūc morbum tangit:& quanta propter euangelij prædicationem paſſus ſit,oſtendit, & hoc cum illis poſuit. Quēadmodum igitur,inquit,trāſcendi præcepta, & maximè cum nō facile mihi eſſet præceptū:Etenim omnia,inquit,ſuſtinemus:ita &in hoc loco,Multum ſuſtineo laborem,vt ſobrie viuā. Siquidem intractabilis eſt cupiditas,& ventris voracitas. Veruntamen eam cohibeo, & non trado meipſum affectibus, ſed omnē fero laborē,vt ab illis nō diſtrahar. Nolite igitur exiſtimare me hæc ſine labore corrigere:etenim curſus eſt,& palæſtra,& naturæ violentia frequenter ſe obiiciens,& ſe vendicare annitēs in libertatē.Sed nō patior, verum affectus cōprimo, & ipſam naturā multis ſudoribº ſubiicio:hæc autē† dico,] vt nemo à certando deſperet pro virtute. Nā laborioſum eſt. Quare,inquit,Caſtigo,& in ſeruitutē redigo.Nō dixit,perdo.(nō eñ inimica caro eſt)ſed,caſtigo & redigo in ſeruitutē:quod domini eſt non hoſtis,magiſtri nō inimici,exercitatoris nō aduerſarij. Ne forte cū aliis prædicauerim,ipſe reprobº inueniar. Quòd ſi Paulus hoc timuit, cū talis eſſet præceptor,& poſt prædicationē & orbis terrarū ſuſceptū patrimoniū formidauit,quídnā nos dicemus?Nolite enim putare,inquit,ſolā fidē ad ſalutē veſtrā ſatis eſſe. Nam ſi prædicare,docere,innumeros ad ſalutem adducere, mihi nō ſufficit ad ſalutē, niſi me irreprehenſibilem exhibeam:longe minus vobis. Inde ad alia rurſum

† *Vbi illos reprehēderit per externa ſeipſum etiā deinceps.*
† *Ad ſcopum quendam reſpiciēs iquit, nō fruſtra & temerè,quēadmodū vos.*
† *circūciſus.*
Sup.8.c
† *auges.*
† *audent.*
Supra.6.c
Supra.4.c
† *dicit.*

A venit exēpla: & quēadmodū ſuperius apoſtolorum opera,& cōmunis cōſuetudinis & ſacerdotū, & ſua etiā poſuit:ita & hoc in loco quę in Olympicis certaminibus,& quæ ipſe facit adducēs, iterū ad veteres procedit hiſtorias,& cū grauius loqui deberet,communē facit admonitionē, neq; de propoſitis tantū, ſed de omnibus ſimpliciter Corinthiorū morbis loquitur.Et in externis certaminibus, Neſcitis inquit: hoc autē in loco,*Nolo vos ignorare fratres.* Hoc verò dicebat,vt oſtenderet,nō multū in his eruditos eſſe.Et quídnā hoc eſt,quod vis nos nō ignorare? *Quoniam patres noſtri omnes [ſub nube fuerunt,& omnes]mare tranſierūt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube,&in mari,& omnes eandē eſcam ſpiritualē māducauerunt,&eundem potum ſpiritualē biberūt. Bibebāt autē de ſpirituali, cōſequenti eos,petra:petra autē erat Chriſtus. Sed nō in pluribus eorum beneplacitum eſt deo.*Et quānā gratia hæc dicit?Vt oſtendat,ꝙ B quēadmodum illis nō profuit tanti muneris fructus: ita neq; his baptiſmatis munus,[& ſpiritualia myſteria percipere, niſi vitā tali gratia dignā exhibuerint. Propterea & baptiſmatis] & myſteriorū adducit figuras.Sed quídnā ſignificat illa particula, In Moyſe baptizati ſunt? Quēadmodum nos qui Chriſto credimus,in eius reſurrectione baptizamur: ita ipſi qui iiſdē cōmunicāt†miniſteriis.] Baptizamur enim, inquit,pro mortuis videlicet corporibus noſtris.Ita & illi ꝙ Moyſi cōfiſi ſunt,hoc eſt, viderunt eū primum mare tranſeuntem,etiā ipſi mari ſe credere auſi ſunt. Sed quū velit figuram iuxta veritatē ponere,non ita locutus eſt,ſed veritatis nominibus vſus eſt etiam in figura.Sed hæc quidem,baptiſma: quæ autē ſequūtur,ſacram menſam ſignificant.Nam quēadmodum C tu corpus dominicū māducas, ita & illi manna māducauerūt:& ſicut tu ſanguinē bibis, ita illi aquā de petra biberūt.Quāuis in ſenſu quæ dabātur perciperētur,ſpiritaliter tamē dabātur, nō ſecundū naturæ cōſequentiā,ſed ſecundū muneris gratiā, & cū corpore etiam animā in fidē†adducentē nutriuit.] Propterea de cibo quidē nihil dixit.†Expulſus] eñ erat, nō ipſo tantūmodo,ſed natura. Māna enim erat. In potu autem quoniā ſatietatis modus ſolus erat admirabilis,etiam confirmatione indiguit.Quare quū dixiſſet,quòd potum ſpiritualem bibebant: addidit, [*Bibebāt enim de ſpirituali,conſequente eos,petra.* & adiunxit,] *Petra autem erat Chriſtus.* Non enim ipſius petræ natura aqua, inquit, ſcaturiebat. Siquidē etiam ante ſcaturiſſet:ſed alia quędā ſpiritalis petra omnia operata eſt:hoc eſt,Chriſtus,qui præſens vbique omnia D fecit miracula:ideo dixit,cōſequenti.Animaduertis Pauli ſapientiā, quo pacto vtrorumq; eū largitorem oſtēdit,& hac in parte figurā iuxta veritatē adducit. Qui enim illa illis præbuit, inquit, is etiā hanc præparauit menſam: & ipſe idem & illos per mare, & te per baptiſma adduxit:& illis māna & aquam, & tibi corpus & ſanguinē dedit:&ipſius munera huiuſmodi ſunt.Videamus autē quæ ſequuntur & conſideremus, ſi his qui munere indigni viderentur pepercit. Sed hoc minimè dicere potes. Quamobrē addidit, *Sed non in pluribus eorū beneplacitum eſt deo.* Atqui quū eos tanto honore dignaretur,nihil tamen eis id profuit, ſed plures perierūt,& profectò omnes perierūt.Sed ne in his omnino exitiū prædicere videreť, idcirco, plures,dixit:Innumeri erāt,ſed nihil profuit multitudo,& omnia illa ſigna erāt dilectionis, nō tamē vllā aſſecuti ſunt vtilitatem. Siquidem neque ipſi vllum præ ſe

Cap.X.
Nume.9. & Exod.13.d.& 14.e
† *myſteriis.*
† *adducentia,nutriebant.*
† *immutatus.*
Exod.17. & Num.20.b

præ ſe tulerūt dilectionis argumentum: quum enim A in gehennæ ſermonibus multi diffiderēt,vtpote qui nō adeſſent neq; apparerēt,ab his quæ iā facta erāt, oſtēdit quòd peccatores deus ſupplicio afficit,quāuis benigniſſimus ſit.Quòd ſi futuris nō creditis, inquit,†neq; ſanè pręteritis credetis.] Conſiderate autem quātis eos beneficiis affecit.Ex Aegypto &Aegyptiorū ſeruitute liberauit.Mare eis luſtrauit,māna è cœlo pluit,è terra &loco alieno aquarū fontes admirabiles ſcaturire iuſſit.Aderat eis vbiq; in miraculis,& vndiq; eos muniebat. Verūtamen quū vel pro tāto munere gratitudinis nihil oſtēdiſſent,nō pepercit eis,ſed perdidit omnes.& quónam pacto,audi: *Proſtrati ſunt*,inquit,*in deſerto*.Sic dixit, & repentinum eorū exitiū,& pœnas & ſupplicia dira hoc verbo oſtendit. Et ꝙ neq; propoſita præmia ſunt conſecuti: neq;enim in terra promiſſionis hæc habuerunt, ſed B extra & lōge à loco illo:& duplici eos affecit ſupplicio,& nō immittēdo terrā videre, & maximè quam eis promiſerat, & puniendo grauiſſimè. Et quid ad nos hæc?inquit.Ad te quidem. Quare addidit, *Hæc autem in figura facta ſunt noſtri.* Quemadmodum enim dona figuræ ſunt,ita & ſupplicia:& quemadmodum baptiſma & mēſa præſcribebatur, ita ex ſequētibus, quòd tali munere indigni puniētur,propter nos prędixit,vt huiuſcemodi exēplis continentiores efficeret.Quare ſubdidit,*Vt non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.*Sicut enim in beneficiis figurę præceſſerunt,& deinde ſecuta eſt veritas, ita in ſuppliciis eueniet. Vides quo pacto nō tantū puniēdos oſtendit,ſed etiā magis quàm illi. Nam ſi alia quidē figura eſt,alia veritas: neceſſariū eſt, vt in ſuppliciis multum ſicut in muneribus excedatur.Et conſidera, C quos primum tangit:eos ſcilicet,qui in idolorū templis comederunt.Quum enim dixiſſet,Ne ſimus cōcupiſcētes malorū,quod erat vniuerſale:addit etiam & ſecundū ſpeciem, oſtēdens ſingula peccata à mala prouenire cupiditate.& primum hoc ponit, *Neque idololatræ efficiamini,ſicut quidā ex ipſis, quemadmodum ſcriptum eſt,Sedit populus manducare & bibere,& ſurrexerūt ludere.* Audiſti quomodo iterū idololatras appellat, ſed hoc quidem in loco oſtendit. Poſterius autē cōfirmat,& cauſam ponit propter quam ad illā mēſam cucurrerunt,hoc eſt,gulę.Quamobrem quum dixiſſet,Vt nō ſimus cōcupiſcentes malorum:& addidiſſet,Neq; idololatræ efficiamini: cauſam huiuſmodi iniquitatis adducit in mediū,gulā ſcilicet:Sedit eñ, inquit, populus manducare & bibere: deinde etiam finem addit,& ſurrexerunt ludere.Quemadmodum D igitur illi, inquit, à deliciis in idololatriam exierunt, ita timendū eſt,ne hinc illuc incidatis. Animaduertis quomodo†perfectiores oſtendit hos,illos]minus perfectos?quos perterruit non tantum, ꝙ nō perferrent:ſed quia alij ſtultitia, alij gula peccarēt: & ex illorū perditione his ſuppliciū autumat, hos autē nō dimittit in aliū peccati ſui excuſationem referre, ſed ex illorū detrimento & ſuo eos reos oſtendit. *Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt.* Qua gratia hoc iterum in loco fornicationis meminit, quū antea tot de eā verba fecerit? Mos ſemper Paulo eſt, quandocunq; multa peccata reprehendit, etiam ordine ea diſponere,& per ſingula ad ea quę propoſita ſunt deuenire, & in aliorū ſermonibus etiam priorū facere mentionē.Quod & deus in veteri faciebat teſtamēto, quum in ſingulis Iudæorū erratis vitulum

† *non ſanè præteritis credere recuſabitis.*
Exo.14.g
Nu.20.g
Exo.23.g
† *perfectos ſcilicet iſtos oſtēdit illis.*
Nu.25.b

A cōmemorabat,& peccatū illud in mediū recēſebat. Idē Paulus hoc in loco facit, quū vt illud eis peccatum in memoriā reducat,tum vt doceat,hoc malum inde principiū habuiſſe, à deliciis videlicet & gula. Quamobrē ſubdidit, *Neque fornicemur ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderūt vna die viginti tria milia.*Et quare non poſuit idololatriæ punitionē?Vel quoniā manifeſtum erat, & notū, vel quoniā tunc tanta cædes facta non eſt,quanta tempore Balaam,quum initiati ſunt Beelphegor:quumMadianitarum mulieres in acie apparuerunt,&eos in libidinem traxerunt ſecundum conſilium Balaam.Nam quòd conſiliū Balaam malum fuiſſet, ſignificat Moyſes in ſequētibus, quū in fine libri†Numeri] ita dicit, Balaam quoq; filiū Beor interfecerunt gladio in bello Madian, cum vulneratis & ſpolia adduxerūt,&iratus eſt Moyſes& B dixit,cur fœminas reſeruaſtis? Nónne ipſæ ſunt quæ deceperūt filios Iſraël ad ſuggeſtionē Balaā, & præuaricari vos fecerūt in domino ſuper peccato Phegor?*Neque tentemus Chriſtū,ſicut quidā eorum tentauerunt, & à ſerpentibus perierunt.* Per hoc aliud itē peccatū ſignificat, & in fine ponit accuſando eos, ꝙ de ſignis pugnauerunt,& tētandi gratia †exſoluti ſunt, dicentes:Aliquādo venerūt bona,aliquādo præmia.]Ideo addit horum gratia eos corrigens & perterrens: *Neque murmuraueritis,ſicut quidā eorū murmurauerunt, & perierūt ab exterminatore.* Neq; enim id eſt quod quæritur,inquit,vt ꝑ Chriſto quis patiatur,ſed magno animo quæcunq; acciderint ſubeat, ac etiā omni voluptate afficiatur:hoc eñ eſt omnis corona, vt ſi id nō eſſet ſuppliciū,ægro animo ferrēt, ac etiā quærerēt: ideo apoſtoli verberati gaudebant, & Paulus in tor- C mentis gloriabatur.*Hæc autē omnia in figura cōtingebāt illis: ſcripta ſunt autem ad correctionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt.*Iterum finem cōmemorando eos perterret, & maiora q̃ quæ facta ſunt, expectari cōfirmat.Quòd eñ pœnam daturi ſimus, ex prædictis manifeſtū eſt inquit, & his, qui de gehēna verbis fidem nō adhibēt.Quòd autē etiam grauiorē, ex his, quæ plurima cōſecuti ſumus beneficia,& his quibus illa figuræ ſunt.Nā ſi in muneribus exceſſus eſt, cōſtat etiā in ſupplicio eſſe: ideo & figuras appellauit, & propter nos†ſcriptū eſt,] & finis meminit, vt conſummationis ſeculorū nos admoneret. Nō eñ tunc talia erūt ſupplicia,vt finē habeāt & diſſoluātur, ſed æternum ſuppliciū. Quēadmodū enim huius ſeculi pœnæ vnà cum præſenti vita abolentur,ita illæ perpetuo manent.Quū autem dicit, Fines ſeculorū, ni- D hil aliud intelligit, quàm quòd iā horrendum iudicium inſtat. *Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.* Iterum eorū cōtundit ſuperbiā,qui de ſe magna pręſumūt.Nā ſi ij,qui tāta cōſequuti ſunt,eiuſmodi ſunt perpeſſi, & alij quidem ob murmurationem duntaxat tantum dederunt ſupplicium,&alij autē tētationibus,neq; multitudo deum reuerita eſt, neque tantorum bonorū ſpe adducta: multo magis nobis, niſi ſobrij fuerimus,id accidet.Et bene dixit,Qui ſe exiſtimat ſtare.Nō eñ ſtare eſt,vt ſtare oportet, quādo quis ſuiipſius viribus confidit. Siquidem quamprimum eiuſmodi homo cadit.Nā & illi niſi magna ſaperēt,& ſibi cōfiderent,ſed eſſent coërciti,nōn vtiq; ea paterentur.Vnde perſpicuum eſt, ſuperbiam maximè & deſidiā,& ab ea gulā horum malorū eſſe fontes.Itaq; ſi ſtetiſti,caue ne cadas. Hoc in loco particula,ſtare,nō firmiter ſtare ſignificat, quouſq; præſentis

Nu.25.a
† *Numerorum.*
Nu.31.b
Ibid.21.b
† *Murmurabāt, dicētes,quādo veniēt bona, quādo præmia?*
Nu.14.f
Acto.5.g
2.Co.11.g & 12.b
† *ſcriptū eſt ſe dixit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

ſentis vitæ fluctibus liberemur, & ad tranquillũ por-
tũ appellamus. Nolito igitur ſi ſtas, nimium tibi cõ-
fidere, ſed caue ne cadas. Nã ſi Paulus qui omniũ fir-
miſſimus erat, formidauit, lõgè magis nobis formidã
dũ eſt. Apoſtolus quidẽ dicebat, Itaq; qui exiſtimat
ſe ſtare, videat ne cadat. Non autẽ nõ poterimus hoc
dicere, quum (vt ita dicã) ſupini ac deprauati, humi
iaceamus. Et cuinam hoc dico? Ei qui ſingulis dieb⁹
in rapinis verſatur? Sed iacet magno ſcelere preſſus.
ſed fornicatori? ſed humi ꝓiectus eſt. At ebrio? verũ
ipſe quoq; iacet, nõ tamẽ ſe iacere cognoſcit. Itaque
nõ huius verbi tẽpus eſt, ſed illius prophetici quod
Pſa.40.b ad Iudæos dicebat, Nũquid qui cadit, non reſurgit?
Siquidẽ omnes iacẽt, neq; volũt ſurgere. Itaq; admo
nemur nõ vt nõ cadamus, ſed vt ſi proſternamur, re-
ſurgere poſſimus. Reſurgamus igitur ſaltẽ ſerò dile-
ctiſſimi, reſurgamus, & forti & generoſo animo per-
ſeuerem⁹: quãdiu iacem⁹, quãdiu inebriabimur, mul-
ta rerũ ſeculariũ cupiditate grauati? Et ꝓfecto facile
dictu eſt, ad quẽ in præſentia loquar, quẽ teſter. Ita
omnes ad ipſam virtutis doctrinã ſurdi ſunt, & pluri-
mis hinc malis referti: † & nudas animas videre licet,
quales in exercitu poſt prælij congreſſum, alios qui-
dẽ mortuos, alios autẽ ſaucios: tales ĩ eccleſia.] Ideo
hortor & admoneo, manũ alter alteri porrigamus &
excitemur: etenim ego ex ſauciorũ numero ſum, &
eorũ qui medicina indigẽt. Sed nolite propterea de-
ſperare. Nam etſi grauia ſunt vulnera, nõ tamẽ incu-
rabilia. Talis enim noſter medicus eſt, modo noſtra
vulnera cognoſcamus, vt etſi in vltimam venerimus
malitiã, multas tamẽ nobis ſalutis vias pręparauerit:
& ſi proximo tuo recõciliaberis, peccata tibi dimit-
tet. Si eñ dimiſeritis, inquit, hominibus peccata eo-
rũ, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis delicta ve-
ſtra. Et ſi eleemoſynã dederis, parcet tibi: Iniquitates
tuas, inquit, eleemoſynis redime. & ſi diligẽter oraue
ris, remiſſionẽ cõſequeris: & hoc vidua illa oſtendit,
quæ crudelẽ iudicẽ precibus flexit. & ſi peccata tua
accuſaueris, ab his curaberis. Narra eñ tua peccata
prim⁹, vt iuſtificeris, inquit. Pro quib⁹ ſi moleſtia af-
ficieris, hoc quoq; maximũ tibi erit remedium. Vidi
eñ, inquit, ꝙ doluit, & quod abiit triſtis, & ſanaui vias
eius. & ſi qđ mali acciderit, id generoſè perpetiaris,
id omne auferã. Hoc ad † proximũ] Abrahã dicebat,
quia recepit Lazarus mala in vita ſua, & hîc cõſola-
tur. & ſi viduę miſericordia moueberis, abluẽtur pec-
cata tua: Iudicate, inquit, pupillo, defendite viduã, &
venite & arguite me, dicit dñs. Si fuerint peccata ve-
ſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabũtur, & ſi fuerint
rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erũt: neque
enim vllã vulnerum cicatricem apparere permittit.
Sed & ſi in tam infimam ſcelerum conditionẽ deii-
ciemur, in quã prodigus ille qui vniuerſum cõſum-
pſit patrimonium, deiectus eſt, quũ ſiliquas comede-
ret, & nos pœnituerit, omnino ſalutẽ conſequemur.
Etſi decẽ milia talenta deberemus, & prociderimus,
neque ſuccenſebimus, omnia nobis dimittẽtur. Etſi
aberrabim⁹, vt ouis quæ gregẽ ſuũ reliquit, indè nos
deus reuocat: [velimus tantum chariſſimi, benignus
eſt deus.] Ideo & in eo qui debebat decẽ milia talẽ-
ta, vt procideret: & in eo qui patrimoniũ conſump-
ſerat, ſolo reditu: & in oue ſola vt portaretur volun-
tate cõtentus fuit. Quũ igitur benignitatis eius ma-
gnitudinẽ intelligamus, hîc eũ nobis reddamus pro-
pitium, & præoccupemus faciẽ eius in confeſſione:

† & ſi nudas animas videre liceret, vt in exercitu poſt prælij cõgreſſum, alios quidem mortuos videmus, alios quidẽ ſaucios: ſic & in eccelſia videremus.
Mat.6.b *Dan.14.c* *Luc.18.a* *Eſa.43.d* *† dimitem.* *Luc.16.e* *Eſa.1.e* *Luc.15.c* *Mat.18.c & 12.a*

ne quum hinc migrabimus, inexcuſabiles vltimum
ſubeamus ſuppliciũ. Nam ſi in præſenti vita ſtudiũ
vel paruũ adhibuerimus, multa lucrabimur. Quòd ſi
neq; hîc meliores facti emigramus, quãuis illic ma-
iorẽ nos in modũ pœnitebit, nihil amplius cõſeque-
mur: etenim qui intra foſſas manẽt, eos certare opor
tet nõ deflere poſt dimiſſum ſpectaculũ, & incaſſum
lachrymas effundere: quẽadmodũ diues ille fruſtra *Luc.16.f*
lugebat & lamentabatur, quum bene operandi tem-
pus contẽpſiſſet. Verum non ille ſolus, ſed alij multi
ſecundũ illum nũc diuites ſunt, qui pecunias nolunt
contẽnere: ſed animã pro pecuniis negligunt. Quos
ego admiratione dignos arbitror, quũ videã aſſiduo
deũ de miſericordia allocutos, grauiſſimo tamẽ mor
bo affectos, & tãquam hoſti animæ ſuæ nõ parcere.
Nolimus igitur nos deludere, nolimus dilectiſſimi,
neq; decipiamus noſmetipſos, neq; deũ noſtri miſe-
ricordia moueri cẽſeamus, ſi pecunias, delicias, & o-
mnia ſimpliciter huic præferimus miſericordię. Ne-
que eñ ſi quis cuipiã diẽ dixerit, & alicuius grauiſſi-
mi ſceleris accuſauerit, quo innumeras mortes me-
reretur, & in ſua eſſet poteſtate, vt in tali ſentẽtia pau
cis pecuniis liberaretur, vellẽtq; potius mori, q̃ ali-
quid ex ſuis ſoluere facultatib⁹, vlla eũ miſericordia
& venia dignũ duxeris. Hoc igitur tecũ reputa: etenĩ
nos hoc facimus, qui ſalute contẽpta, pecuniis par-
cimus. Quomodo à deo veniã cõſequi arbitraris, †
cum ſibi ita parcat, & animæ pecuniam præponat?]
Quare maiorẽ in modum horreſco. Quantæ in pe-
cuniis latẽt † blãditię,] vel potius non in pecuniis, ſed
decipientiũ animis? Sunt, etenim ſunt, qui vehemẽ-
ter huiuſmodi impoſturas irrideant. † Quid enim in
nobis impoſturis dignum eſt?] Nunquid inanimata
materia eſt? Nũquid caduca? Nunquid infida eorum
poſſeſſio? Num formidinis plena, & periculorũ? num
cædis & inſidiarũ? num inimicitiarũ & odij? num de-
ſidiæ & malitiæ plurimæ? num terra? num cinis? Quę
amẽtia, qui morbus? Sed non tantũ accuſandi ſunt,
qui talib⁹ morbis afficiũtur, inquit, ſed hic amor diſ-
ſoluẽdus. Et quónã alio pacto diſſoluetur, q̃ oſten-
dẽdo malum eſſe, & plurimarum miſeriarum plenũ?
Verum hoc non facile eſt perſuadere huius mundi
amatoribus, niſi alia pulchritudo opponatur. Sed re-
rum corpore carentiũ pulchritudinem, qui affectib⁹
detinetur, intueri nõ poteſt. Igitur corpoream oſtẽ-
damus, & ad eum dicamus: Intuere prata, & flores
qui in eis ſunt, omni auro, & variis lapidib⁹ ſuauiores
& pulchriores. Intuere varios fontium fluxus, & flu-
uios inſtar olei ſine ſtrepitu è terra fluentes. Intuere
cœlum, & conſidera Solis ſplendorem, decorem lu-
næ, ſtellarum flores. Et quid hoc, inquit? Neque enim
his tãquã pecuniis vtimur. Atqui magis q̃ pecuniis,
& vſus eorũ [magis neceſſarius ac] certior. Non enim
timueris, ne quis tãquam pecuniis his direptis abeat,
ſed licet tibi perpetuo his confidere, & omni penitus
cura & ſolicitudine vacare. Sin autẽ quoniam cum
aliis his frueris, idcirco doles, & nõ ſolus ea quẽad-
modũ pecunias poſſides: nõ pecunias, ſed † cupidita-
tẽ] dũtaxat mihi videris deſiderare. Quippe qui mi-
nimè pecunias amares, ſi cõmunes omnibus propo-
nerentur. Igitur quum dilectã inuenimus, cupiditatẽ
dico, agè tibi oſtendam, quo pacto ea te odio habet,
& te relinquit, quo pacto cõtra te enſem acuit, quot
barathra effodit, quot ſtruit laqueos, quot parat prę-
cipitia, vt hoc ſaltẽ pacto ardorem extinguas. Vnde
autem

† tàm tibi adeò crudelis ſis, & animæ pecuniam præponas? *† impoſturæ.* *† Quidnam in ipſis idoneũ eſt, vt nobis imponat?* *† amoris, potius facultates.*

autẽ hæc cognoſci poſſunt? ex itinerib⁹, bellis, mari,
iudiciis. Siquidẽ & pelag⁹ ſanguine ſæpenumero im-
pleuit, & iudicũ enſes iniuſtè nõnunquã cruẽtauit, &
latrones qui noctu vias obſidẽt, declinãte die armat.
Ipſa vt natura ignoraretur, perſuaſit. Ipſa patricidas
& matricidas effecit. Ipſa omnia vitæ mala induxit.
1.Tim.6.b. Quare radicem malorũ Paulus eã appellat. Ipſa ſuos
amatores, quã qui metalla effodiũt, nulla meliori cõ-
ditione eſſe permittit. Vt enim illi perpetuo in tene-
bris incluſi & ligati maximis exercẽtur laboribus: ita
& hi in auaritiæ ſpelũcis defoſſi, nulla neceſſitate & vi
ſponte ſua ſuppliciũ ſubeunt, & ſeipſos inſolubilibus
vinculis alligant. At rei illi veſperi ſaltẽ laboribus re-
laxãtur: Hi autẽ die, noctuq; huiuſmodi mala metal-
la effodiunt. Et illis quidẽ menſura diffinita eſt labo-
ris: hi vero nullã menſurã norunt, ſed quãto magis
effodiunt, tanto magis miſeriã illã deſiderant. Quod
ſi illi inuiti operãtur, hi ſpõte, difficultatẽ mihi mor-
bi enarras, à quo minimè liberari poſſunt. Siquidem
non odio habent, quòd malo afficiantur, ſed tanquã
ſus in cœno: ita hi in auaritiæ ſordibus inuoluti lætã-
tur, grauiora patientes quàm rei illi. Quòd enim pe-
iori ſunt conditione, audi eorum vitã, & hoc pacto
intelliges. Dicitur ergo aurea illa terra hiatus, ſciſſu-
ras, & cauernas in opacis ſpeluncis habere, & malũ
aliquẽ virum illic laboribus damnatũ, & propterea
lucernam & bidentem accipere, ita intus ingredi, &
guttũ ſecum ferre, vt lucernæ oleũ inſtillet, eo quòd
illic tenebræ ſunt, & in die obſcuritas, vt dixim⁹. In-
de quũ tẽpus ad miſerũ cibũ vocat, quod ipſi igno-
rant, ſed carceris illius cuſtos è loco ſuperiore vehe-
mẽter ſpeluncã pulſat, ob pulſum & vocẽ manifeſtũ
fieri miſeris in cauernis laborantibus, diei finẽ adeſ-
ſe. Nõne horũ auditu perterremini? Iã videamus, an
his grauiora patiantur auari: etenim hi grauiorẽ ha-
bent carceris ſui cuſtodẽ auaritiã. & tanto grauiorẽ,
quanto cum corpore animã quoq; colligat, & tene-
bræ hæ lõgè illis horridiores. Quippe quæ inſenſibi-
les ſunt, ſed intrinſecus generãtur, & quocũq; abeũt,
Mat.6.c ſecum deferũt. Cæcatus nanq; eſt eis animæ oculus,
† miſeros ſignificat. omniũ maximè eos deus † miſeria afficit,] dicens: Si
autem lux in te tenebræ ſunt, quãtæ ſunt tenebrę? Et
illi quidem ſaltem lucernam habent ardẽtem, hi au-
tem eo priuantur lumine. Quamobrem ſingulis die-
bus in innumeras cauernas decidunt. Et rei illi præ-
terea nocte aduentãte reſpirãt, in cõmuni infœliciũ
trãquillitate nauigantes, trãquillitatẽ noctem appel-
lo: auaris autem etiã hunc auaritia portum obſtruit:
tantam & tam difficilem curã in hac nocte habent,
vtputa quos nihil perturbat, ſed in ſummo ocio ſeip-
ſos affligunt: & hæc quidẽ huiuſcemodi ſunt. Illa au-
tem quænã narrabit oratio, fornaces intolerabiles,
igni ardẽtia flumina, dẽtiũ ſtridores, vincula inſolu-
bilia, vermem venenoſum, tenebras obſcuriſſimas, &
mala nullo fine pręſcripta? Timeamus igitur dilectiſ-
ſimi, timeamus tantorum malorum, & ſuppliciorum
fontẽ. Inſatiabilem cohibeamus furorem, noſtræ ſa-
lutis peſtẽ. Nullo enim pacto ſimul ſtare poſſunt, &
argẽti & animæ amor. Intelligamus pecunias & ter-
ram eſſe & puluerẽ, quæ nos quũ hinc migrabimus,
relinquẽt. Imo & ante migrationem noſtrã nonnũ-
quam nos deſerunt, & in futurũ & præſens ſeculum
nobis magnum afferunt detrimẽtum. Siquidem an-
te gehennam & futurum ſupplicium innumeris & in
hac vita nos bellis circũuenit, ſeditionéſq; & pugnas

excitat. Nihil enim adeò bellorum cauſa eſt, vt aua-
ritia. Nihil tam pauperẽ facit, ſiue in diuitiis ſis, ſiue
in paupertate. Naſcitur enim & in pauperũ animis
grauiſſimus hic morbus, & lõge magis eorũ conterit
paupertatem: & ſi pauper auarus inueniatur, non in
pecuniis talis eſt, ſed in fame dat pœnã. Non eñ ipſa
rerum mediocritate licenter frui patitur, & fame vẽ-
trẽ afficit, & totũ corpus nuditate & gelu excruciat,
& lõgè captiuis ſqualidior, ſordidiórq; vbiq; appa-
ret, ſemper deflet, ſemper lamẽtatur, tanquã omniũ
miſerrimus, etſi innumeri ſint pauperiores: ſiue in fo-
rum hic ſe cõferat, multis acceptis cicatricib⁹ diſce-
dit: ſiue in balneũ, ſiue in theatrũ, plura accipiet vul-
nera, nõ ab his qui ſpectãt tantũ, ſed ab his quæ ſunt
in ſcena, maximè quum multas fornicarias mulieres
auro fulgẽtes intueatur: hic ſiue nauiget mare, quum
mercatores & naues merciũ plenas viderit, & quãtũ
ipſi lucrẽtur, neq; ſe viuere exiſtimabit: ſiue terreſtre
iter fecerit, agros, ſuburbana, diuerſoria, balnea, &
eorũ prouẽtus reputãs, mortuã ſibi vitam arbitrabi-
tur: ſiue domo ſe incluſerit, quæ in foro vulnera ac-
ceperit recolẽs, maiorẽ in modũ labefactat animã,
& vnũ tãtum nouit malorũ quibus angitur, remediũ,
hoc eſt mortem, quo liberari poſſit. Hæc autem non
pauper tantum, ſed & diues, ſi in hũc morbũ incide-
rit, patietur: & tanto magis quàm pauper, quãto ma-
ior illis violẽtia imponitur, & maior ebrietas. Idcir-
co omnium ſe pauperrimũ arbitratur, vel eſt potius.
Nõ mẽſura facultatũ, ſed animi affectu diues & pau-
per diiudicatur: & ille maximè omniũ mendicus eſt,
qui ſemper maiori angitur cupiditate, neq; vnquam
poteſt tã graui affectui modũ imponere. Hæc nos o-
mnia reputãtes, auaritiam fugiamus, quæ pauperem
efficit, quæ animã corrumpit, quæ gehennam amat,
odio habet regnũ cœlorum, quæ vt vno verbo om-
nia cõplectar, omnium malorum mater eſt: † vt bo-
niſq; veris fruamur & pecunias cõtẽnamus, vt] repo-
ſitas nobis opes cõparemus: quæ vtinam omnes cõ-
ſequamur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu
Chriſti, cui gloria, in ſecula ſeculorum, Amen.

† pecunias cõtemnamus, vt pecuniis fruamur, & cũ pecuniis.

Homilia XXIIII.

*TEntatio vos nõ apprehendit, niſi humana. Fidelis au-
tem deus eſt, qui non patietur vos tẽtari ſupra id quod
poteſtis, ſed faciet cum tentatione etiam euentum, vt
poßitis ſuſtinere.* Quum Corinthios perterruiſſet meri-
to veterum exemplorum narratione, etiam in ſolici-
tudinem his verbis iniecit, † ne cadant.] Sunt autẽ qui
multas tentationes tulerunt, & qui in his ſępenume-
ro exerciti ſunt: etenim in infirmitate, inquit, in timo
re & tremore multo fui apud vos. Ne dicerent, quid
nos perterres? quid formidinem incutis? non ſumus
horum malorum immemores: etenim † diminuti ſu-
mus,] & perſecutiones accepim⁹, & multa & frequẽ-
tia pericula ſubiuimus: vt eorum iterum ſedaret ſu-
perbiam, inquit: Tentatio vos non apprehendit, niſi
humana: hoc eſt, parua, breuis, mediocris. Quod eñ
humanum eſt, id paruum dicit: quemadmodum in
alio loco, Humanum dico propter infirmitatẽ car- *Roma.6.c*
nis veſtræ. Nolite igitur ſuperbire, inquit, tanquam
tempeſtatem ſuperaueritis. Nondum enim nouiſtis
periculum mortis, nondum tentationem mortis: *Heb.12.b*
quod etiam Hebræis dicebat, Nondum enim vſque
ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repu-
gnantes. Inde cum eos perterruiſſet, vide quo pacto
rurſum exuſcitat, † perſuadendo modeſte,] inquiens:
Fidelis

† Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. *Supra.2.a* *† agitati fuimus.* *† poſteaquam vt moderatè ſentirent ſuaſerit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Fidelis autē deus,qui nō patietur vos tentari vltra q̃. superare potestis. Súntne ergo tentationes quas superare non possumus?& quænam sunt illæ? Omnes, vt ita dicā. Possibilitas enim in diuino nutu est, quā nostro alliciemus cōsilio.Quarevt certo cognoscas, nō solum illas,quæ virtutē nostrā exuperant,nō posse nos sine diuino auxilio facilè sustinere, sed ne has quidē humanas, addidit: sed faciet cum tentatione &†prouentū,]vt possitis sustinere. Et quídnā hoc significat?Neq; em̄†modestos illos,quod dixi,inquit, propria virtute extollem⁹, sed in hoc etiā loco diuino indigem⁹ auxilio, vt eos & doceam⁹, & antequā docuerim⁹,perferamus.]Ipse nanq; & patientiā dat, & celeritatē mutationis inducit,vt in hac parte tolerabilis fiat tētatio:hoc autē significauit, cū dixit: faciet euentū, vt possitis sustinere. & omnia ei tribuit.

† euentū. † mediocres illas quod dixi,inquit, propria virtute sustinebim⁹, sed in his etiam diuino opus habem⁹ auxilio,vt eas pertrāseamus: & priusquam pertransierimus,feramus.

B *Propter quod fratres charissimi mihi fugite ab idolorū cultura.* Iterū eos[allicit cognationis nomine,]& multa cum festinātia cogit eos,vt ab huiusmodi peccato liberētur. Neq; enim dixit,discedite simpliciter: sed fugite,& rem hāc idolorū culturā appellat. Itaq; nō amplius propter proximi detrimentū discedere tātum iubet,sed suiipsius causa id sufficiēs ostēdit,quod maximā affert calamitatē. *Vt sapientibus loquor: Vosipsi iudicate quod dico.* Quū magnū quiddā locutus,accusationē auxisset,culturā idolorū appellās,ne iam exasperare eos videretur,& grauiorē sermonem faceret,ad eos iam remittit iudiciū,& laudādo eos iudices constituit, quod maximè cōfidentis iustitiæ suę est,cùm eundē quem accusat,verborum suorū iudicē appellat. Quæ verba maiorē in modum auditorē erigunt, quando non præceptoris more neq; legislatoris,sed cōsultoris, & iustitiam ab eis requirētis loquitur. C Iudæis enim vtputa stultioribus & pueriliter affectis, nō ita deus loquebatur. Nā nunquā causas eis dicebat,cur præciperet,sed præcipiebat tantū. Hoc autē in loco cum multā simus libertatē cōsecuti, iam etiā cōsilio fruimur,& tāquā ad amicos loquitur, dicēs: Nō mihi opus est aliis iudicibus: vosipsi hāc mihi feratis sentētiā. Vos accipio iudices. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nōne cōmunicatio sanguinis Christi est?* Quid dicis beate Paule, cum vis auditorē confundere, & horrendorū mysteriorū meminisse, calicē benedictionis appellas,calicem illū formidolosum & horroris plenū? Sanè quidem. Non em̄ paruū est quod dicitur. Siquidem cum benedictionem dico,Eucharistiam dico:& dicendo Eucharistiam, omnem benignitatis dei thesaurū aperio, & magna illa munera D cōmemoro:etenim cum calice inenarrabilia dei beneficia,& quæcūq; cōsecuti sumus,addimus: ita ad eū accedimus,cū eo cōmunicamus,gratias agentes, ꝙ humanū genus errore liberauit: ꝙ cum spem nullā haberemus,& impij in hoc mūdo essemus,fratres & cōsortes suos ascripit:his,& cæteris huiusmodi gratiarū actionib⁹ accedim⁹. Quomodo igitur cōtraria nō facitis,ô Corinthij, inquit, cū deo benedicatis, ꝙ ab idolis vos liberauit,iterū ad eorū mēsas curritis? *Calix benedictionis,cui benedicimus,nonne cōmunicatio sanguinis Christi est?* Maximè his sibi verbis & fidē facit,& horrorē. Eorū autē huiusmodi est sententia: Quod est in calice,id est,quod à latere fluxit,& illius sumus participes. Calicē autē benedictiōis appellauit,quoniā cū prę manibus eum habemus,cum admiratione & horrore quodā inenarrabilis doni,laudamus, benedicētes ꝙ sanguinē effudit,ne in errore permane-

Verus in calice sanguis.

A remus: neq; tantū effudit,sed nos omnes eius participes effecit. Itaq; si sanguinē cupis,inquit,noli idolorū arā brutorū animaliū cæde,sed meū altare meo sanguine aspergere. Quid hoc admirabilius dic quęso? quid amabilius? Hoc & amātes faciūt, cū amatos intuētur,alienorū cupiditate allectos: sua verò contenētes,propriis elargitis suadēt,vt ab illis abstineāt. Sed amātes quidē in pecuniis, vestibus, possessionibus,hāc ostēdūt cupiditatē, in proprio sanguine nemo vnquā. Christ⁹ autē & in hoc curā, & vehemētē in nos dilectionē ostēdit. Et in veteri quidē testamēto,cū imperfectiores essent,quē idolis offerebāt sanguinē,eū ipse accipere voluit,vt ab idolis eos auerteret. Quod etiā inenarrabilis amoris signū erat. Hîc autē multo admirabili⁹ & magnificēti⁹ sacrificiū pręparauit,& cū sacrificiū ipsum cōmutaret,& ꝓ brutorū cæde seipsum offerēdū præciperet. B *Et panem quem frangimus, nónne cōmunicatio corporis Christi est?* Quare nō dixit,participatio? Quia amplius quiddā significare voluit,& multā inter hæc cōuenientiā ostēdere. Nō enim participatione tantum & acceptione, sed vnitate cōmunicamus. Quēadmodum enim corpus illud vnitum est Christo,ita & nos per hūc panē vnione cōiungimur. Sed quare addit, Quem frangimus? Hoc in Eucharistia videre licet. In cruce autē minimè,sed omnino cōtrà: Os enim ei⁹, inquit,nō cōteretur. Sed qđ in cruce passus nō est, id in oblatione† patitur, & propter te frāgi permittit.] Inde quū dixisset,cōmunicationē corporis: quod enim cōmunicat,alterū est ab illo cui cōmunicat,etiā hāc quę parua videtur esse,differentiā tollit. Nam quū cōmunicationē corporis dixisset,quiddā magis propriū ad- C didit,inquiēs: *Quoniam vnus panis, & vnum corpus multi sumus.* Quid enim appello, inquit, communicationē? Idē ipsum corpus sumus. Quídnā†significat] panis? corpus Christi. Quid autē fiūt qui accipiūt? corpus Christi. Nō multa sed vnū corpus. Nam quēadmodū panis ex multis granis vnitur, vt minimè grana appareāt,sed tamē grana sunt,verū incerta discretione cōiuncta†,inuicē Christo cōiungimur.] Nō em̄ ex altero corpore tu,ex altero ille educatur, sed ex eodem omnes. Ideo subdidit, *Omnes† qui de vno] pane participamus.* Quòd si ex eodem & idem omnes efficimur, quare nō eandē præ nobis ferimus dilectionē, & fiamus secundū hoc vnum? Etenim progenitorū nostrorum tēporibus hoc erat. Multitudinis credentium,inquit,erat cor & anima vna. Hoc autē tempore minimè,sed omnino cōtrà. Multa & varia interea D vndiq; bella,& feris crudeli⁹ inuicē cōtra mēbra nostra irruimus. Et Christus quidē tāto te sibi inferiorē coniunxit,tu autem fratri mutua cura cōiungi minimè dignaris,sed te segregas, cum tantū vitæ & dilectionis à domino cōsequaris. Non enim simpliciter corpus suū tradidit, sed quum prior carnis natura à terra formata,à peccato mortalis facta,à vita deserta esset,aliā vt ita dicā massam,& fermētū induxit: hoc est carnē suam natura quidem eandē, verum à peccato liberam,& vitę plenam: quam omnibus tribuit: vt participes fierent: vt ea nutriti, & priore abiecta, quæ mortua erat,per hāc mensam †viuentem,& immortalem] cōmisceremur. *Videte Israël secundū carnem. Nónne qui edunt hostias,participes sunt altaris?* Iterum à veteri testamento ad hoc inducit. Quum enim magnitudine multò essent dictis humiliores,etiā à priorib⁹ & consuetis eis suadet: & bene secundum carnem, inquit,

Exo.12.g Num.9.b.& Iud.9.f *† patitur propter te & frangi sustinet, vt omnes satiet.* *† fest.* *† sic & inuicē & Christo cōiungimur.* *† qui de vno.* *Act.4.f* *† in vitā immortalem.*

inquit,tanquā ipsi secundum spiritum sint. Quæ ver- A ba id significāt, Saltē à crassioribus erudiamini, ꝙ qui edunt hostias, participes sunt altaris. Animaduertis quomodo ostēdat perfectam non habere cognitionem eos,qui tamen vidētur esse perfecti. Siquidē nesciunt communitatem quandam ab his,& amicitiam multis erga dæmones fieri sæpenumero,cū paulatim à cōsuetudine attrahātur. Nam si in hominibus mensæ & salis cōmunicatio,amoris causa est & signū,hoc idē in dæmonibus accidere potest. Tu autē cōsidera,quo pacto de Iudæis non dixit, ꝙ deo participāt, sed ꝙ participes sunt altaris,etenim †templum cōflagrauit:]In corpore autem Christi non ita, sed aliter. Quomodo? cōmunicatio corporis Christi est,inquit, nō altaris,sed Christi participes facti sumus. Nā cum dixisset, ꝙ participes sunt altaris: inde metuens,ne ita loqui videretur,tanquā idola † vim haberent loquē- B di,& aliquid offendendi:] vide quomodo ea iterum destruxit his verbis: *Quid ergo dico quòd idolis immolatum sit aliquid,aut quod idolum sit aliquid* Hęc autem dico,inquit,& admoneo,non ꝙ nocere quicquam idola,aut vim vllā habere possint,quippe quę nihil sunt,sed volo vt ea despiciatis. Et si vis despicere,inquit, qua gratia tāto studio ab his nos abducis? Quoniā ad dominum tuum non accedent. *Quę enim immolant gentes,* inquit, *dæmoniis immolāt, & non deo.* Nolite igitur currere ad cōtraria. Neq; em̄ si regis filius esses,inde ad † spiritalem]mensam acceptus,ea dimissa,cū reis & captiuis in carcere habitare velles: neq; permisisset pater, sed omni conatu abduxisset. Nō ꝙ mensa nocere possit,sed tuā ignominia afficere nobilitatem, & regiam mensam fœdare: etenim hi serui sunt,qui offenderūt, qui ignominia affecti sunt, qui rei, qui deuincti, qui C ad intolerabiles pœnas iudicati, & innumeris malis obnoxij. Quomodo igitur non erubescis,vt gulosus, vt illiberalis,cū huiusmodi noxij mensam apponant, & ad eam curris,& eorum quæ apponūtur,particeps efficeris? Propterea abduco vos. Ipsum em̄ sacrificantium propositū & accipientium[persona,]immunda quæ apposita sunt,reddit. *Nolo autem vos dæmonū participes fieri.* Vides diligentis patris humanitatem, vides quantā hoc verbum affectionis significantiā habeat? Nihil volo,inquit,vt cōmune cum illis habeatis. Inde cū admonuisset ne quis ex stultioribus despiceret, tanquam haberet potestatem,cum dixisset,†volo,]& vos iudicate: manifestat iam,& legē his verbis affert: *Non potestis calicē domini bibere, & calicem dæmoniorum, nō potestis mensæ domini participes esse; & mensæ dæmoniorū.* & nominibus tantū vt abducat cōtentus est. Deinde re- D prehēsiue, *An æmulamur dominū? nunquid fortiores illo sumus?* Tentamus eū,an nos punire possit, & ad hostes deficiemus,& cū ipsis in aciem veniemus? Hoc autē dixit,vt vererem eis historiam in memoriam reduceret,& † spiritualem] iniquitatē. Quare eo verbo vsus est,quo ad Iudæos Moses aliquando,eos idololatriæ arguēs dei nomine vsus est. Ipsi enim æmulati sunt in nō deo,prouocauerūt me in idolis suis. *Nūquid fortiores illo sumus?* Vides q̃ formidolose, q̃ horrende eos exterruit,& neruos eorū concutit,& eos ad † incōtinentiam] adducēs, vehemēter tangit & deprimit superbiam. Et quare non ab ipso principio hæc posuit, quæ maxime eos abduxissent? Quoniam Paulo mos est,pluribus quę vult,cōfirmare,& fortiora posterius ponere argumenta,& eorū copia superare. Propterea ab inferioribus incipiēs,ad ipsum malorum caput

† comburebatur quod possitū fuerat. *† vim haberent,& in aliquo lædere possent.* *† paternā.* *† volo.* *† patrum.* *† rē absurdam.*

A ascendit. Ita enim hoc fit probabilius, cum eorū animus sit prioribus delinitus. *Omnia mihi licēt, sed non omnia expediūt. Omnia mihi licēt, sed non omnia ædificant. Nemo quod suū est quærat, sed quod alterius.* Animaduertis quāta vtitur prudētia? Cū enim credibile esset omnes dicere, Perfectus sum & meiipsius dominus, & sine vllius offensione,quæ mihi apponūtur, comedo. Certe inquit,perfectus quidē es,& tui dominus. Sed noli hoc cōsiderare. Verum an detrimentū hæc res habeat, & excidiū: etenim vtrunq; dixit his verbis, Non omnia expediunt,non ædificāt: alterū pro se,alterū pro fratre ponens. Dicēdo enim, Non expediunt, illius perditionē significat: dicēdo autem, Non ædificant, fratris scandalū. Quamobrem subdidit, nemo quod suū est,quęrat: quod vbiq; per totam confirmat epistolā. Præterea ad Romanos scribēs, Etenim Christus, in- *Rom.15.a* quit,nō sibi placuit. Et iterū: Sicut ego omnibus pla- *Hic infr.g* ceo,nō quærens meā vtilitatem: & hoc iterum in loco,non tamē id exponit. Nā cū in superioribus multis id rationibus confirmasset,& minime vtilitatē suā quęrere ostendisset,sed Iudæis tanquā Iudæum locutū esse,& his qui sine lege sunt,tanquā sine lege,& libertate sua & potestate nō simpliciter vsum,sed ī omnium vtilitatē seruisse omnibus: paucis cōtentus verbis hoc in loco se absoluit,& ex his paucis eorū,quæ dicta sunt omnia in memoriā reducit. Hęc ergo cum intelligamus dilectissimi, velimus inuicē vnitatē seruare. Ad hoc enim nos inducit sacrificiū illud formidandū & admirabile,quod iubet nobis,vt cum concordia & charitate maxima ad se accedam⁹,& aquilę in hac vita facti,ad ipsum cœlū euolemus, vel potius supra cœlū. Vbi enim cadauer,inquit,illic & aquilæ. *Christi corp⁹ quomodo sumendum.* *Matt.24.c.*

C Cadauer domini corp⁹ propter mortē: nisi enim ille cecidisset,nos nō resurrexissemus. Aquilas autem appellat,vt ostēdat, ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit,& nihil cū terra debere ei esse commune, neq; ad inferiora trahi & repere, sed ad superiora semper volare,& in Solē iustitiæ intueri,mentísq; oculum acutissimum habere. Aquilarum enim non graculorum hæc mensa est. Et tunc occurrent è cœlis descēdenti,qui nunc † merito] fruuntur: *† digno.* quemadmodū qui indigne,vltima patientur. Nam si regem quis nō incōsiderate acciperet: quid dico regem,immo ne regium quidem vestimētum immundis manibus tangeret,quāuis in solo loco solus esset. Atqui nihil aliud id vestimētum est, quàm vermium filum. Quòd si tincturā admiraris, etiam ipsa mortui piscis sanguis est. Verum id nemo immūdis manibus D tractare auderet. Quòd si hominis vestē nemo temere attingeret: quo pacto omnium domini corpus purum & immaculatū,quod diuinæ illius naturæ particeps est,propter quod & sumus & viuimus, propter quod portæ inferi fractæ sunt,& cœlorū apertę,tanta cū ignominia accipiemus? Nolimus obsecro,nolimus impudentes nosipsos interimere,sed cū † hono- *† horrore.* re] & mundicia omni ad † deū] accedamus: & quan- *† illud.* do id propositū videris,dic tecum, Propter hoc corpus non amplius terra & cinis ego sum: non amplius captiuus,sed liber. Propter hoc,cœlū & quę in eo bona sunt,me accepturum spero: propterea immortalē vitam,angelorū sedem,Christi consuetudinem. Hoc corpus affixū,verberatum,morte victum nō est. Hoc corpus sol crucifixum vidēs,radios auertit. Propter *Mat.27.f* hoc & velū tēpli scissum est & petrę,& terra vniuersa tremuit. Hoc idē corpus cruētatum,lancea vulnerarum,

tum,fontes ſanguinis & aquę vniuerſo orbi ſalutares A ſcaturiuit. Vis & aliũde vires eius intelligere?interroga quæ ſanguinis fluxum paſſa eſt, quæ nõ Ieſum,ſed eius veſtimentũ,nec totum ſed eius fimbriam duntaxat tetigit.Interroga mare,quod dorſo ſuo id pertulit.Interroga ipſum diabolũ, & dicito, Vnde inſanabile vulnus accepiſti?vnde vires amiſiſti? vnde capt⁹ es?à quo detineris?à quo fugis?Nihil aliud q̃ à corpore reſpondebit crucifixo,per quod ſtimulũ ſuũ cõfregit,per quod caput cõtriuit,per quod principatus & poteſtates eius †coërcitæ ſunt.]Spoliãs enim,inquit, principatus & poteſtates traduxit, cõfidenter palàm triumphans de illis in ſemetipſo.Interroga mortẽ,& dicas,vnde periit ſtimulus tuus?vnde diſſoluta eſt victoria tua?vnde inciſi ſunt nerui tui?& pueris & puellis ridicula facta es,quæ & tyrannis & iuſtis omnibus antehac eras formidoloſa:&corpus hoc horũ omniũ B cauſam eſſe profitebitur.Quod cum crucifixũ eſt, tũ mortui ſuſcitati ſunt.Tũ carcer ille & ęreæ portæ fractæ ſunt,& mortui ſurrexerunt, & omnes inferi ianitores fugati ſunt. Atqui ſi ex multitudine vn⁹ fuiſſet, cõtrà euenire oportuit.Mors præualuiſſet,nõ tamen præualuit.Non enim ex aliorũ erat numero.Idcirco à morte ſolutus eſt. Et queẽadmodum qui cibũ accipiunt,quem cõtinere non poſſunt, etiam quem antè comederũt,propter illũ euomũt:ita in Chriſti morte vſu venit. Mors cum corpus quod corrumpere nõ poterat,accepiſſet:etiã illa eiecit,quæ comprehẽderat.Siquidẽ cum Chriſtum haberet, dolebat & affligebatur,quouſq; eũ euomuit.Idcirco inquit Apoſtolus,Soluẽs dolores mortis.Neq; enim aliqua mulier quæ filiũ parit,ita dolet, vt illa cum corpus dominicum comprehendiſſet,diſtrahebatur,lacerabatur.Et C quod in Babylonio dracone factũ eſt,quando accepto cibo crepuit medius:idẽ in hoc vſu venit.Nõ eñ per os mortis Chriſt⁹ rurſum erupit, ſed medio draconis ventre rupto atq; diſcerpto, ex adytis clariſſimus euaſit, & radios non ad hoc vſq; cœlum,ſed ad ipſum ſupernum thronum dimiſit.Illuc nanq; ipſum extulit,quod etiã nobis exhibuit, & vt teneremus & manducaremus,quod maximũ dilectionis ſignũ eſt. Quos enim amamus, nonnunquã etiam morſu petimus.Quare Iob vt ſeruorũ in ſe amorem oſtenderet, dicebat,illos ſępenumero nimio in ſe amore dixiſſe, Quis det de carnib⁹ eius vt ſaturemur? Ita & Chriſt⁹ ſuam carnẽ dedit nobis, vt ea ſaturaremur, quo nos in plurimũ ſui amorem allexit.Ad eum igitur cũ feruore accedamus & dilectione q̃ vehementiſſima, ne D grauius ſubeamus ſuppliciũ.Quanto enim maius beneficiũ accipimus,tanto magis puniemur, quãdo eo indigni apparebimus.Hoc corpus in pręſepe reueriti ſunt Magi, & viri impij & barbari lõgo itinere cõfecto,cũ timore & tremore plurimo adorauerũt.Imitemur igitur ſaltẽ barbaros,nos qui cœlorũ ciues ſumus.Illi enim cum id pręſepe & tuguriũ tãtum, neq; eorum quicquã,quę tu nũc intueris viderent,ſumma acceſſerunt reuerẽtia & horrore:Tu vero nõ in præſepe id,ſed in altari:nõ mulierẽ, quæ in vlnis teneat, ſed ſacerdotẽ pręſentem,& ſpiritum perabũde ſuper propoſito diffuſum ſacrificio vides.Nec†ſimplex]vt illi corpus intueris,ſed& eius potẽtiam,& omnẽ cognoſcis adminiſtrationẽ,& nihil eorũ quę per ipſum facta ſunt,ignoras:&diligẽter initiatus es in omnib⁹. Excitemur igitur,horreſcamúſq;,& maiorem q̃ barbari illi præ nobis feramus pietatẽ, vt nõ ſimpliciter

Matt.9.c — *Luc 8.d* — *†traductæ ſunt.* — *Coloſſ.2.c.* — *Infr.15.g.* — *Act.2.d. & Rom. 6.a* — *Dan.14.e* — *Iob 31 d* — *Matt.2.b* — *†ſimpliciter.*

neq; frigide accedẽtes vehementiori igni caput obiiciamus. Hæc autẽ non dico,vt non accedamus,ſed ne temere accedamus. Quemadmodũ enim frigida acceſſio periculoſa eſt, ita nulla myſticæ illius cœnæ participatio,† peſtis] eſt & interitus.Ipſa nanq; menſa,animæ noſtræ vis eſt,nerui mentis, fiduciæ vinculum,fundamẽtum,ſpes,ſalus,lux,vita noſtra. Si hinc hoc ſacrificio muniti migrabimus,maxima cum fiducia ſanctum aſcendemus veſtibulum,tanquam aureis quibuſdam † veſtibus]vndiq; contecti.Et quid futura commemoro?Nam dum in hac vita ſumus,vt terra nobis cœlum ſit,facit hoc myſterium. Aſcẽde igitur ad cœli portas, & diligenter attende, immo non cœli,ſed cœli cœlorum,&tunc quod dicimus,intueberis.Etenim quod ſummo honore dignũ eſt, id tibi in terra oſtendam.Nam quemadmodũ in regiis, non parietes, non tectum aureum, ſed regium corpus in throno ſedens omniũ præſtantiſſimum eſt:ita quoq; in cœlis regium corpus,quod nunc in terra videndũ tibi proponitur.Neq; angelos,neq; archangelos, nõ cœlos, nõ cœlos cœlorum, ſed ipſum horũ omnium tibi dominũ oſtendo. Animaduertis quónam pacto, quod omnium maximũ eſt atq; præcipuum,in terra non conſpicaris tantũ,ſed tangis: neq; ſolum tangis, ſed comedis, & eo accepto domum redis. Abſterge igitur ab omni ſorde animã tuam. Præpara mentem ad horum myſteriorum ſuſceptionẽ. Etenim ſi puer regius purpura & diademate ornatus tibi ferẽdus traderetur,nõne omnibus humi abiectis, eũ ſuſciperes? Verum nunc cum non hominis regium puerum, ſed vnigenitum dei filiũ accipias, dic quæſo, non horreſcis,& omnẽ ſecularium rerũ amorẽ abiicis, & eo te ſolo ornatũ reddis,ſed adhuc humum aſpicis, pecuniæ incumbis,terræ deditus es:& quám nam veniam cõſequeris,quam excuſationẽ? Nõne vides dominũ tuum omnẽ pompã ſecularẽ penitus abieciſſe?Nõnne propterea in præſepe poſitus eſt, cum primũ natus eſt,& vilem matrẽ voluit?Nõ propter hoc ei, qui ad diuerſoriũ ſuum reſpiciebat,inquit,Filius autẽ hominis non habet, vbi caput reclinet? Quid diſcipuli? Nónne eundẽ ſeruauerunt morem,in pauperum domos introducti,& alius quidẽ ad coriariũ,alius ad tẽtoriorũ opificẽ, & ad eam quæ vendebat purpuram, diuertebant?Non enim domus magnificentiam, ſed animarum virtutẽ quærebãt.Huiuſmodi & nos deſideremus,& columnarum & marmorũ pulchritudinẽ contemnamus, & ſupernas tantũ manſiones perquiramus, & omnẽ huius mundi ſuperbiam cum pecuniarum cupiditate conculcantes,animũ altius erigamus.Nã ſi ſobrij erimus, † nullus noſter cultus, nulla porticus,nullus deãbulationis locus dignior.]Quare hortor,vt noſtram animam exornemus,hãc propriã præparemus,quam ſolam,cum hinc migrabimus,ſociam habebimus, vt ſempiterna conſequamur habitacula,gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

†fames. — *†armis.* — *Luc.9.g.* — *†mundus iſte haud nobis erit dign⁹,neq; du porticus & ambulacra.*

Homilia xxv.

OMne quod in macello venit,mãducate: nihil interrogãtes propter conſcientiã. Cũ dixiſſet impoſſibile calicẽ domini bibere,& calicẽ dæmoniorũ, & omnino ab illorum menſis auditores auertiſſet,† & à Iudæorũ exẽplis & humanis rationib⁹,ab horrendis myſteriis,ab his quę in idolis facta ſunt,& multã eis incuſſiſſet formidinẽ, ne eius gratia in aliũ iterũ errorẽ impelleret,& cogeret, curioſius q̃ opus ſit timere,

† tum per Iudæorũ exẽpla, tũ per, &c.

ſit timere,nequando quicquã tale ſiue ex foro ſiue a- A liunde ignorãtibus ipſis eueniret,huiuſmodi eos ſoluẽs neceſſitate,inquit,Omne quod in macello venit, mãducate:nihil interrogãtes.Nam ſi neſcius, inquit, comederis,neq; videris,nõ reus eris ſupplicij. Ignorationis enim gratia feciſti,non gulæ. Neq; hac tantum ſolicitudine liberum dimittit,ſed etiã alia, & in magna eos licẽtia & libertate cõſtituit. Siquidẽ non dimittit interrogare, hoc eſt, inquirere, & inueſtigare:an idolorũ ſacrificiũ ſit,nec ne:ſed omnia indifferenter ex foro comedẽda:neq; percõtari quid ſit appoſitum,vt nulli præbeat reſpondendi materiã.Itaq; qui comedit & ignorat,is liber eſt:huiuſmodi eñ nõ ſuapte natura mala ſunt,ſed volũtas ipſa facit immũdũ.Idcirco inquit,nihil interrogantes.Domini enim eſt terra & plenitudo eius, ergo non dæmoniorum. Quòd ſi terra dei eſt,& terræ fruct⁹,& bruta dei ſunt. B Si igitur omnia dei ſunt,nihil eſt immundũ. Fit autẽ immundum à cuiuſq; voluntate & inobediẽtia.Propterea nõ tantum permiſit,ſed *Si quis infidelium vos ad cœnã vocat,& placet accedere,omne quod vobis apponitur,mãducate,nihil interrogãtes propter conſcientiã.* Animaduerte iterum viri modeſtiam.Non enim præcipit & ſtatuit diſcedẽdum,ſed neq; prohibuit:& rurſum qui diſcedunt,omni eos liberat ſuſpicione.Quid tãdẽ?Ne metus & formidinis alicuius tãta videretur eſſe curioſitas.Qui enim diligẽtius percontatur,formidinẽ præ ſe fert.Qui autẽ poſtquã audierit,abſtinet,contẽptus &odij gratia abſtinere arguitur.Quambrẽ Paulus ad vtrunq; reſpiciẽs, inquit:Omne quod vobis apponitur,mãducate.*Si quis autẽ dixerit,hoc immolaticium eſt idolis:nolite manducare propter illum, qui indicauit.* Non enim tanquã vim habeant, ſed tanquã ab immundis abſti- C nendum iubet. Nolite igitur ac ſi nocere poſſint effugere.Nullã enim habẽt vim.Neq; cum ita ſit,ſine differentia his vtimini. Siquidẽ inimicorũ eſt,& ſceleratorum mẽſa.Idcirco inquit,Nolite mãducare propter illũ qui indicauit, *Et propter conſcientiam. Domini enim eſt terra,& plenitudo eius.* Vidéſne quãdo & quomodo comedẽdum,quãdóve abſtinẽdum iubet?idẽ in medium adducit teſtimoniũ. Non idcirco prohibeo,inquit,tanquã aliena ſint. Domini enim eſt terra,ſed propter conſciẽtiam dixi,hoc eſt, ne lædatur. Nõ igitur oportet diligẽtius perſcrutari? Nõ inquit. Neq; enim tuã conſciẽtiam dico,ſed illius. Nã prius dixi propter illum,qui indicauit,& proſequitur: *Conſcientiam autem dico,non tuã,ſed alterius.* Sed fortaſſe diceret quiſpiam,ꝙ fratribus non immerito parcẽdum eſt,& nõ ſinis nos eorum gratia guſtare,ne eorum im D becillis cõſcientia ad comedẽdum quod immolatũ eſt idolis adducatur. Verum ſi Gentilis quiſpiam hoc dixerit,quid tibi eius curæ eſt?Non tu dixiſti,† Quid enim attinet ſi externi iudicãt.]Qua igitur gratia illũ iterum curas? Nõ illum curo,inquit, hoc in loco,ſed te. Quare addidit: *Vt quid enim libertas mea iudicatur ab aliena conſcientia?* Libertatem,† inobſeruantiã & prohibitionẽ]appellat.Hoc enim libertas eſt,nulli Iudaicæ ſeruituti obnoxia.Quod autẽ dicit,hoc eſt:liberũ me fecit deus,& omni moleſtia ſuperiorem.Sed non poteſt gentilis meã iudicare religionem,neq; domini mei charitatẽ intueri,ſed reprehendit, & tacite ſecum Fabulæ ſunt,inquit,Chriſtianorũ inſtituta. Abſtinent ab idolis,fugiunt dęmones. Inde qui illis cultum exhibẽt,amplectuntur.Multa eorũ gula.Et quid hoc?inquit.Quod nobis detrimentum,ſi male ille iu-

Pſal.23.a — *Ibidem.* — *†quid enim mihi de his qui foris ſunt, iudicare?* — *†nõ obſeruationem & non prohibitum.*

dicauerit?Sed quanto ſatius eſt, nullã ei omnino dare iudicandi materiã. Nam ſi abſtinueris, minime id poterit ſuſpicari: & quónã pacto? inquit. Cum enim nihil huiuſmodi interrogantẽ viderit,num ex macello,num ex conuiuio ſit, cúrnam obloquatur,& accuſet tanquã indifferenter his cõmunicem?Minime.Siquidem non tanquã immolaticio, ſed puro vteris: ſi non perſcrutaris,vt nullã oſtendas appoſitorum formidinẽ. Hac igitur gratia, ſiue in gentilium domum ingrederis,ſiue in forũ veneris, nõ permittã vt interroges, ne formidoloſus appareas, neq; ſuperfluũ laborem ſuſcipias. *Si ego cum gratia participo,quid blaſphemor pro eo, quòd gratias ago?* † *Cum qua gratia participas, dic quæſo?Cum dei donis.*]Nam gratia dei tanta eſt,vt animã mihi immaculatã reddat,& omni ſorde carentẽ. Nã queẽadmodum ſol diffuſis in immundiſſima loca radiis,nõ coinquinatur, ſed rurſum ad ſe mundos recipit:ita & nos,ac etiã longè magis in mediis mũdi ſordibus verſati,mundi permaneremus,modo voluntas adeſſet:tanto maiore virtute præſtamus. Qua igitur gratia abſtineat?inquit.Nõ tanquã futurus ſit immũdus.Abſit.Sed propter fratrẽ, ne ſocius dæmoniorũ efficiar,néve infidelis iudicium ſubeam.Hoc enim in loco non amplius natura,ſed inobediẽtia,& erga dæmones obſeruantia me immundũ reddit,& voluntas corruptionis cauſa eſt.Quid autẽ illa particula ſignificat,*Quid blaſphemor pro eo,quòd gratias ago?* Ego, inquit, gratias ago deo, ꝙ in tã excelſo me loco collocauit, &Iudaica humilitate ſublimiorẽ me præſtitit,vt nulla ex parte offendar. Gentiles autem meæ ſapientiæ ignari contrà ſuſpicantur,& dicent:Chriſtiani noſtra concupiſcunt.Simulatores quidã ſunt,à dæmonibus auertuntur, inde ad eorum menſas accurrunt. Quo quid fieri poteſt ſtultius?Nõ ergo veritatis gratia,ſed ambitionis & honoris,ad huiuſmodi ſe doctrinã contulerunt.Quantæ ergo ſtultitiæ foret, pro quibus ita beneficia accepi, vt gratias agã, pro his blaſphemiæ cauſa fieri?Sed hęc etiã nunc obloquetur gentilis, inquit,ſi nõ interrogantẽ viderit. Minimè. Siquidẽ nõ omnia ſacrificio idolorum plena ſunt,vt id ſuſpicandum ſit,neq; tanquã ab idolis fuerit,reiiciendum,noli itaq; ſuperflua perſcrutari, neq; rurſum, ſi idolorũ eſſe ſacrificium dixerint cõmunicare. Etenim Chriſtus gratias tibi largitus eſt,& in excelſo conſtituit,& omni,quod inde prouenire poſſit,detrimento maiorem:non vt male audias,neq; vnde tanta conſecutus es bona,vt gratias agas, inde alios offendas, † & blaſphemes.]Sed quare non dico gentili,inquit,me mãducare,& nihil offendi, & nullo in dæmones affectu eum cibum ſumere? Quoniã nullo poſſes pacto perſuadere,& ſi millies id dixeris. Imbecillis enim eſt & hoſtis.Quòd ſi fratri nondũ perſuaſiſti, multo minus inimico & gentili.Si illũ in idolorum ſacrificiis conſcientia mouet,lõge magis infidelẽ.Quid autẽ nobis tãtis opus eſt rebus?quid quæſo?cum Chriſti habeamus cognitionẽ,eíq; gratias agimus:illi vero maledicunt,propterea ab hoc abſtinemus?Abſit:neq; enim æquum eſt. Siquidẽ in perferẽdis maledictis multũ lucramur:hic autẽ nihil amplius.Ideo his verbis pręoccupauit. Neque enim ſi comedamus,abundamus: neq; ſi nõ comedamus,priuamur. Præterea & fugiẽdam rem oſtendit,& aliunde his abſtinere oportere, non hac tantum, ſed aliis quas dixi cauſis.*Siue ergo mãducatis,ſiue bibitis, ſiue quid facitis,omnia in dei gloriam facite.* Vides quo pacto à propoſita re vniuerſalẽ induxit

†quæ participas cũ gratia dic quæſo? dei ne dona. — *†ita vt blaſphement.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

admonitionem, & hunc vnum optimum nobis finē proposuit, vt deū in omnibus glorificemus. *Sine offensione estote Iudæis, & gentibus, & ecclesiæ dei*: hoc est, nullā cuiquā causam in scandalum prębeatis: etenim scandalizabitur frater, & Iudæus maiori te odio ꝓsequetur, & reprehēdet. Nec non & gentilis tanquā gulosum, & simulatorē te irridebit. Non solum autem fratres non sunt scādalizandi, sed quantum in nobis est, neq; externi: etenim lux sumus, & fermētum, & luminaria, & †sol.] *(† sal.)* Illuminare neq; non tenebras ostēdere oportet, cōstringere non dissoluere, ad se allicere infideles non fugare. Quid igitur persequeris, qui sunt alliciēdi: etenim gētiles †perturbātur, cū nos discordes videant. Animum enim ignorāt: non, quia omni sensibili labe superior nō sit anima: & inde etiam fratrum] imbecilliores itidē affecti sunt. *(† offendūtur, cū nos ad talia recurrere videat. Animum enim ignorant, & quod omni sensibili labe sublimior facta sit anima & Iudæi & fratrum.)* Animaduertis quot causas affert, propter quas ab idolorū sacrificiis sit abstinēdum, propter inutilitatē, propter superfluitatē, propter fratris detrimētum, propter Iudæi blasphemiam, propter gētilis accusationē, ne videamur cum dæmonibus cōmunicare, néve idololatriā committere. Inde cum dixisset, Sine offensione estote, & reos fecisset, & gentiliū & Iudæorū detrimēto, & graue quiddā dictum videretur: considera, q̃ id facile & leue esse dicat, cum se ipsum in mediū his verbis adducit: Sicut ego per omnia omnibus placeo, nō quęrens vtilitatem meam, sed multorum, vt salui fiant. *(Cap. xi.)* *Imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Hæc perfectæ Christianæ religionis regula est, hic certissimus terminus, hoc supremū cacumē, quærere quæ cōmunē omniū comprehendāt vtilitatem. Quod ipse significans, addidit: Sicut ego Christi. Nihil enim adeo potest nos Christi imitatores efficere, vt erga ꝓximū cura. Sed licet ieiunādo, humi dormiēdo, corpus maceraueris: nullā autem proximi curam habueris, nihil egregiū feceris, sed adhuc lōge ab huiusmodi abfueris imitatione. Atqui hoc quidem in loco suapte natura vtile est, ab idolorū sacrificiis abstinere: Ego autem multa quæ nō debebā, feci, inquit: videlicet, cū † circūcisus sum,] cū sacrificaui. *(† circuncidi. Act. 6. a.)* Hæc si quis suapte natura inquireret, & prosequētes perdit, & à salute decidēdi causa est. Sustinui tamē hæc propter eorū lucrū. Verum hoc in loco nihil eiusmodi. Illic enim nisi accederet vtilitas, & aliorū causa fieret, sequeretur detrimētū: hic autē quāuis nemo scādalizetur, est tamē ꝓhibitis abstinendū. Atqui nō solū dānosa, verū & laboriosa perpessus sum. *(2. Cor. 11. b.)* Alias autem ecclesias spoliaui, inquit, accipiens stipendiū. Cum liceret manducare, & non operari, nō tamē id quæsiui, sed fame cōsumi malui, q̃ aliū scandalizare. Propterea inquit, Per omnia omnibus placeo. Siue præter legē aliquid, siue laboriosum, siue periculosum facere oporteat, omnia in proximorum vtilitatē perpetior. Cū igitur omniū diligentia supremus sim, humilitate omniū abiectissimus effectus sum. Etenim nullū valde magnū potest esse officiū, quando nullum in proximos lucrum cōferatur: *(Mat. 25. c)* quod ostendit, qui totū reddidit talentū, & supplicio affectus est, quoniam id nō auxit. Tu igitur mi frater, quanuis fame conficiaris, quāuis humi iaceas, quanuis cinerē comedas, quāuis super lachrymis madeas, & nihil cuiquam proficias, nihil magnum facis: etenim antiquitus magnis & generosis illis viris hæc maxime cura erat, † vt summa cū diligētia aliorū vitam disquirerēt:] *(† summa cum diligētia illorum vitā exquire.)* & manifeste cognosces nullum eorum ad suā vnquam respexisse vtilitatē, sed proximi vnusquisq;. Quamobrem maiorem in modū claruerunt. Etenim Moses multa & magna operatus est miracula, sed nullū tam magnum eum fecit, vt beata illa vox, quā ad deum habuit cū inquit, Aut dimitte eis hanc noxā: aut si non facis, dele me de libro tuo. *(Exod. 32.)* Huiusmodi erat & Dauid. Idcirco dicebat, Ego pastor peccaui, & ego male feci: & hi, qui ouile sunt, quid fecerūt? fiat manus tua super me, & super domū patris mei. *(2. Reg. 24 & 1. Paral. 21.)* Eodē modo Abrahā non suā, sed multorū quæsiuit vtilitatē. Ideo se periculis exponebat, & deū pro his, qui nihil sibi cōferebant, obsecrabat. Hi quidem tantopere claruerunt. Qui autē sibi tantū consulunt, considera quantum acceperint detrimētum. Fratris igitur filius cū audiuit, Si tu dextrā elegeris, ego ad sinistrā pergam: *(Gen. 13.)* optione accepta suam quæsiuit vtilitatē, quam nō modo non inuenit, sed ipsa quoq; regio est incensa. Quæ autē Abrahę obtigit, incolumis seruata est. Ad hæc Ionas nō aliis, sed sibiipsi prospiciēs, pene periclitat⁹ est, & ciuitas cōseruata. *(Ionæ. 1.)* Ipse vero agitatus, iactat⁹ & obrutus est fluctib⁹. Sed cū multitudinis saluti inuigilauit, suā inuenit. Ita & Iacob in ouibus proprium nō quærens lucrum, plurimum lucratus est: Ioseph autem fratrum studens vtilitati, suā est cōsecutus. Qui missus à patre nō dixit, Quid: non audisti, ꝙ pro visionibus & somniis discerpere me aggrediebantur, & somniorū & amoris erga me tui pœnas dabam? quid non contra me molientur, cū in eorum ero potestatē? Nihil huiusmodi causatus est, nec cogitauit quidē, sed rebus omnibus fratrum salutem prępoſuit. Idcirco omnia postmodum bona adeptus est, quæ eum clarissimum gloriosissimúmq; reddiderunt. Præterea Moses, nihil enim prohibet iterū eius meminisse, & contemplari quomodo res suas contēpsit, & alienas prosecutus est. Moses inquam in regia domo educatus, cum Christi opprobrium maiores Aegyptiis thesauris diuitias arbitraretur, omnib⁹ abiectis, cum Hebræis malorū particeps esse non recusauit. *(Exod. 2. & Hebr. 11.)* Quamobrē non solum ipse non seruiuit, sed & illos à seruitute liberauit. Magna quidē hæc & angelica digna vita. Verum Paulus maxime in hoc excelluit. Alij nanq; omnes suis omissis bonis proximorū malis cōmunicare non recusarunt. Paulus autem lōge maiora aggressus est. Nō enim simpliciter voluit aliorum calamitatibus participare, sed maximas ipse subiit, vt cęteri bene haberēt. Nō enim par est, vt qui deliciis fruitur, his abiectis, malis sponte sua se obiiciat, & ipse tantum calamitatibus affectus, cęteros in quiete & honore cōstituat. Hoc enim in loco, etsi magnū sit bona malis proximi gratia permutare: tamen nō parū affert cōsolatiōis, si calamitatis socij habeātur. Quòd autē quispiam velit solus miser esse, vt alij bonis fruātur, id multo præstantioris animi est, & solius Pauli sapientiæ. Neq; hac tantum, sed & alia etiā pręstātia maiore omnibus quos antè memorauimus, Paulus clarior apparuit. Siquidē Abraham & reliqui omnes periculis se in præsenti vita obiecerūt, & omnes illi simpliciter hāc mortē deposcerūt. Paulus autem futurā etiam gloriā gloriæ proximi posthabuit. *(Rom. 9.)* Habeo & tertiam quam afferre possum excellētiam. Quámnā? Quòd illorum quidā quāuis insidiantium saluti inuigilabant, eorū tamen curā habere debebāt: & idem his contigit, ac si quispiam filio prauo, & legū transgressori præfuerit, filio tamen. Paulus autem pro his maledictū esse voluit, quorum nō erat credita gubernatio. *(Gala. 1.)* Ad gentes enim missus erat. Animaduertis animi magnitudinē, & excellētiam, quæ ipsum cœlū transgreditur.

Hunc imitare, quem si nō poteris, saltē eos, qui in veteri claruerunt testamento annitere. Ita enim tibi vtilitatē comparabis, si proximi īuigilabis vtilitati. Itaq; si piger in fratris cura fueris, intellige nulla prorsus ratione te salutē cōsecuturū. Igitur tua ipsius gratia ꝓximi tui rebus adsis. Sufficiētia itaq; sunt, quæ iam diximus, quæ persuadeant, nulla alia ratione vtilitatē nos inuenire posse. Quòd si hoc à cōfessis exēplis cognoscere volueris, cōsidera, si quādo domū aliquā exuri cōtingat, inde nōnulli ex vicinis sibi cauentes, minime se periculis obiiciāt, sed domi inclusi timeāt, ne quis ingrediatur, qui aliquid ex rebus suis auferat, quantā iacturam faciēt: etenim ignis eos quoq; comprehēdet, & omnes eorum comburet facultates. Itaq; cum proximi vtilitatem non respexerunt, suā perdiderunt. Siquidē deus cum inuicē omnes colligare vellet, talem rebus vtilitatē imposuit, vt in proximi vtilitate alterius etiā colligata sit, & vniuersus mūdus hoc pacto cōstitut⁹ est. Propterea si in mari tēpestate exorta gubernator omissa multorū salute, suā tantū quæreret, & seipsum, & cæteros quāprimum obrueret: & vniuscuiusq; artis, si sua tātum quæratur vtilitas, nunquam neq; vita cōstaret, neq; ars, quæ suiipsius quæreret vtilitatem. Propterea agricola nō tantum frumentum seminat, quantū sibi satis sit. Nā iampridem & se & alios perdidisset, sed quod multis sufficiat, terræ mādat: & miles, nō vt suæ duntaxat cōsulat saluti, se periculis obiicit, sed vt ciuitates in securitate cōstituat: & mercator non eas tantū merces transportat, quæ sibiipsi satis sint, sed multis aliis. Quòd si quis hoc in loco diceret, nō alterius, sed suā vnumquenq; cōsiderare vtilitatē, & idcirco ita facere, vt pecunias sibi & securitatē & gloriā comparet, atq; ita dum suā quærit, proximi quoq; quęrere vtilitatē: idem ego dico, hoc est quod iam diu audire volebā, & hac gratia hunc omnē sermonē fecimus, vt ostenderemus tunc sibi vnūquenque consulere, cū proximo consulit. Nam cum aliter proximi cōmodum non essent homines curaturi, nisi in hac cōstituti necessitate, ꝓpterea ita deus ea cōiunxit, & nō permittit, vt in propriā prius quisquam veniat vtilitatē, nisi per alienam trāseat. Hoc igitur humanum est, vt hoc pacto proximo vsui simus. Verum oportet nō hinc, sed diuina volūtate ad hoc adduci. Siquidē nemo salutem consequi potest, nisi ita se habeat. Sed quanuis summam cōplectaris philosophiā, proximi autem iacturam cōtempseris, nullam apud deū fiduciā habere poteris. *(Infra. 13. b)* Vnde hoc cōstat? ex beati Pauli verbis: Et si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, & si tradidero corpus meū, ita vt ardeā: charitatem autē non habuero, nihil mihi prodest. Vides quantū à nobis Paulus requirit? At qui pascit, non suā, sed proximi quærit vtilitatē. Sed nō sufficit hoc, inquit. Cū charitate hoc fieri vult, & misericordia plurima. Propterea legē hanc statuit deus, vt nos in vinculū charitatis adduceret. Quando igitur ille tātū à nobis exigit, nos autē neq; quod minus est, exhibem⁹, quānā digni erimus venia? Et quomodo, inquit, ad Lot dicebat deus per angelos, Salua animā tuā? *(Gen. 19. d)* Dic quando, & quare? Quādo †differebatur] supplicium, nō quando corrigi oportuit. *(† inferebatur.)* Iam enim dānati erāt, & morbo incurabili laborabāt, & senes & iuuenes passim ī turpissimos amores immersi erāt, & ignis necessario, & ea ipsa die imminebat. Præterea nō de vitio & virtute hoc dictum est, sed de plaga cœlitus demissa. Quid enim faciendū erat, dic quęso? Sedendúmne & expectādū suppliciū, & quod nihil illis ꝓfecisset, exuri oportuit? Sed vltimę hoc demētię fuisset. Neq; enim ego hoc dico temere †propter] dei voluntatē, supplicium expectandū. *(† præter.)* Sed cum vitiis proximus coinquinatur, tunc iubeo vt in mediū prosilias, & eius errata corrigas, & si placet propter proximi vtilitatē: Sin minus, saltē propter tuā. Illud enim longe melius est: ꝙ si ad tantam non accesseris perfectionem, saltem tui gratia facias. Et nemo suum quęrat commodum, vt id inueniat commodum: intelligamúsq; neq; paupertatem, neq; inopiam, neq; martyriū, neq; aliud nostrū opus auxilio nobis esse posse, nisi summa flagremus in proximum charitate: quam præ cæteris omnibus seruemus, vt & alia per eā consequamur, præsentia videlicet & futura bona, quę nobis promittuntur: quibus vtinam omnes simus participes, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, simul & spiritui sancto nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xxvj.

Laudo vos fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. Perfecto de eorū sacrificiis sermone vt decebat, & perfectissime omnium, eo exposito, ad aliud vitiū transit, non tam magnū tamen: quod enim iam dixi, iterum in præsentia dicā: hoc est, ꝙ non omnia maxima vitia ordine prosequitur, sed vt opportunū est distribuit, & leuiora in mediū cōgerit, & orationis suæ leuiorem reddit asperitatem, quā crebra reprehēsione auditorib⁹ incusserat. Quare quod omniū erat vehemētissimū, de resurrectione videlicet posterius ponit: hoc autē in loco leuius peccatū aggreditur. Laudo autem vos, ꝙ per omnia memores mei estis. Confessum nanq; & manifestum peccatum vehemētius accusat, & minatur. Dubitatum autē primum ponit, inde reprehendit: & cōfessum quidē maius, dubium autem confessum esse ostendit: vt exēpli gratia, Fornicatio cōfessa est, ideo nō oportebat ostendere peccatū esse, sed peccati magnitudinē prosecutus est, & per comparationē suam amplificauit orationē. Item apud alios iudicare, peccatū quidem erat, verum nō tam graue. Quāobrem id primum posuit, inde confirmauit. Crimen autem ꝙ idolis sacrificarent, dubitabat quidē, etsi maximū erat: quare ostendit peccatū, inde sua extollit oratione: & in hac admonitione non tantū à vitiis deterret, verum ad virtutes cohortatur. Nō enim dixit, non oportere tantū non fornicari, sed magnā præ se ferendam sanctitatem. Idcirco subdidit, Glorificate deū in corpore vestro & in spiritu vestro. *(Supr. 6. d.)* Præterea cū dixisset. Non oportere sapientē esse exteriori sapiētia, nō adhuc cōtentus est, sed iubet etiā stultum fieri. *(Supr. 3. d)* Et cū consuluisset, ne quis † de rebus exterioribus] iudicaret, néve iniuriā faceret, †primum] id ipsum tollit, ne iudicetur: & consulit non solum non inferendā iniuriam, sed potius accipiendā. *(† apud exteros. † procedens.)* Et cum de idolorū sacrificiis disputaret, non dixit, prohibitis tantū abstinendum esse, verumetiā permissis, quādo scandalū posset exoriri: & non tantum nō perturbādos fratres, sed ne gentiles quidem, aut Iudęos. Sine offendiculo estote, inquit, & Iudęis, *(Sup. 10. d.)* & gētib⁹, & ecclesiæ dei. Cū igitur omnē de his sermonē impleuerit, aliud iā crimē aggreditur: & quidnā? Mulieres velo deposito, & nudato capite orabāt, propheta-

Universidad de Deusto Biblioteca

† & prophetabāt: prophetabant etenim. † prophetabātur enim] tunc temporis mulieres. Viri autē† & qui in philoſophia verſabātur, compto capite incedebāt: hoc pacto &] orabant & prophetabāt, quorum vtrunq; ſecundum Gentilium legem fiebat. *† tanquā in philoſophia verſarētur, comam nutriebant: & capite velato.* Cum igitur horum iam corā admonuiſſet, & fortaſſe alij quidem paruerant, alij autem minime: propterea per epiſtolā iterum, tanquam bonus medicus oratione ſua abluens peccatū, corripit. Quod enim iam corā admonuiſſet, à principio manifeſtū eſt. Qua enim gratia cū nihil de hoc in nulla epiſtolæ parte ſuperius dixiſſet, aliis omiſſis vitiis quāprimum inquit: Laudo autem vos, ꝙ per omnia mei memores eſtis, & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. Animaduertiſne, quo pacto alij quidē paruerūt, quos laudat: alij au- *Hic infr. c* tē minime, quos ex ſequentibus corripit, inquiens: Si quis autē videtur cōtētioſus eſſe, nos talē cōſuetudinem non habemus. Nā ſi cum alij ſe correxerunt, alij minime, omnes reprehēdiſſet, illos aſperiores, hos pigriores effeciſſet. Nunc autē illos laudando & cōplectēdo, hos reprehēdēdo, & illos magis allexit, & hos cōfundere nō immerito potuit. Sufficiens enim erat per ſeipſam hęc eos reprehēſio perterrere. Quādo autem aliorū qui boni ſunt, & laudē merentur, fit comparatio, maiorē ſtimulum incutit. Sed primum non ab accuſatione, ſed à laudib᷒ orditur, & magnis ſanè laudibus cum dicit: Laudo autem vos, ꝙ per omnia memores mei eſtis. Huiuſmodi enim Pauli cōſuetudo eſt, vt parua etiā magnis laudib᷒ proſequatur, non tamē adulādi gratia. abſit. Et quónā pacto, qui nullā neq; pecuniam, neq; gloriam, neque alia huiuſmodi concupiſcit, ſed omnia pro eorum ſalute annititur, adularetur? Ideo laudibus eos efferens, *Laudo*, inquit, *vos, quòd per omnia mei memores eſtis.* Per quænā omnia? Quòd comam non paſcerent, ꝙ non velarentur, primum ei tātum ſermo fuerat: ſed quod dixi, profuſior eſt in laudādo, vt prōptiores eos reddat. Ideo inquit:

Per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. Ergo ſine literis multa tradiderat, quod alibi ſæpe meminit. Sed tunc tātum tradidit, hoc autē in loco rationē affert: hoc pacto eos fortiores faciebat, & obſequentiores: & eorum qui contrà faciebāt elationem deprimit. Pręterea non dicit, ꝙ vos quidē obediſtis, alij autē minime, ſed ſine ſuſpicione ex ſequentium admonitione id his verbis ſignificat: *Volo autē vos ſcire, quòd omnis viri caput Chriſtus eſt, caput autē mulieris, vir: caput autē Chriſti, deus.* Hæc igitur ratio eſt, quā hic adducit, qua qui imbecilliores ſunt, reddidit attētiores. Qui eñ fidelis eſt, & vt oportet firmus, ratione nō indiget, neq; cauſa eorū quæ ei præcipiuntur, ſed ſola admonitione contētus eſt. Imbecillior autē cognita rei veritate diligentius rem accipit, & quàm prōptiſſime paret. Ideo non attulit cauſam quouſque præuaricatum non vidit præceptum. Quæ ergo cauſa? Omnis viri caput Chriſtus eſt. Nū & gentilis? Minime. Nam ſi corpus Chriſti ſumus & mēbra, & eius pars, & idcirco ipſe noſtrum caput: eorū qui in corpore nō ſunt, neq; membra perficiunt, non vtiq; erit caput. Itaq; ea particula, omnis, de vnoquoque fideli intelligēda eſt. Vide quo pacto vndiq; à ſuperioribus auditori ſuadet. Etenim cum de dilectione, de humilitate, de eleemoſyna diſſeruit, inde traxit exempla.

Caput autē mulieris vir, caput autem Chriſti deus. Hoc in loco proſiliūt in nos hæretici, ex his verbis minorē filium ſuſpicantes. Verū ſeipſos oppugnant. Nam ſi caput mulieris vir eſt, eiuſdē autem ſubſtantię eſt & caput & corp᷒, caput vero Chriſti de᷒ eſt, ſequitur eiuſdem eſſe ſubſtātiæ & patrem & filium. Sed non ꝙ alterius ſit ſubſtantiæ, hunc oſtendere volumus, ſed ꝙ ſubditus, inquit. Quid ad hoc dicemus? Quod maxime quidē, cum de Chriſto in carne quiddam humilē dicitur & abiectū, non diuinitatē, ſed incarnationem tantū id reſpicit. Veruntamē dic quæſo, quónam pacto hoc velis in præſentia confirmare? Quòd queadmodū vir dominatur mulieri, inquit, ita & pater Chriſto. Sicut igitur Chriſt᷒ hominis caput eſt, ita & pater filij. Omnis eñ viri, inquit, caput Chriſt᷒ eſt. Et quiſnam hæc vnquā aſſentiretur? Nā ſi quanta eſt filij excellentia, noſtri cōparatione: tanta eſt patris, comparatione filij: animaduerte in quantā eum vilitatē adducas. Verū nō omnia ſimiliter in nobis & in deo inquirenda, quanuis eodē modo dicantur: ſed tribuenda deo eſt quædā propria excellētia, & quanta in ipſo eſt. Quod niſi cōcederetur, multa ſequerentur abſurda. Cōſidera autē, caput Chriſti deus eſt, Chriſtus hominis, homo mulieris. Itaq; ſi in omnibus eodem modo caput accipiamus, tanto erit fili᷒ minor patre, quanto nos filio: & mulier tanto nobis erit inferior, quāto nos à dei ratione: & quod inter patrē & filium intereſt, id inter nos & filiū: & eodē item modo inter virū & mulierē: & quiſnā hæc pateretur? Nónne aliter in viro & muliere, aliter in Chriſto caput accipis? Igitur & in filio & in patre aliter nobis capiendū eſt. Et quomodo aliter inquit? Secundū cauſam. Etenim ſi principatum & ſubiectionē Paulus quemadmodū tu † intelligeres,] non vtique mulierem adduxiſſet in *† au dire velles.* medium, ſed ſeruū potius & dominum. Nam quāuis ſubdita nobis ſit mulier, tamen vt mulier, vt libera, & pari in honore habēda: & filius quāuis ſubditus ſit patri, tamē vt filius dei, & vt deus. Quemadmodū enim filius magis patri obſequitur, q̃ homines genitorib᷒, ita & liberior eſt. Nō enim profecto filij animus erga patrem q̃ hominū maior eſt & verior, patris autē erga filiū minor. Quòd ſi admiramur filium, ꝙ obediuit, & vſq; ad mortem, & mortē crucis, & hoc maxi- *Phili. 2. b* me nobis admirationi eſt: admirandus eſt & pater, ꝙ talem genuerit, non vt ſeruum ſubditū, ſed vt liberū, obſequentem, & conſiliarium. Qui enim conſiliarius eſt, non eſt ſeruus. Verum cum conſiliarium audies, non tanquā patris indigeat, credas velim, ſed tanquā filium, & in eodem cum patre honore. Noli igitur ad omnia viri & mulieris exemplū trahere. In humana nanq; natura non immerito viro mulier ſubdita eſt. Paritas nanq; honoris pugnam facit, neq; hac tātum cauſa, ſed propter fraudem quę à principio contigit. Quare hoc? Cum quidem primum facta eſt, non fuit ſubdita, neq; cum ad virum adducta: neq; quicquam à deo tale audiuit, neq; vir quicquā tale ei dixit: ſed ꝙ os ex oſſibus ſuis, & caro ex carne ſua eſſet, princi- *Gen. 2. d* patus autem aut ſubiectionis in eam nequaquā meminit. Sed cū male vſa eſt data poteſtate, & facta ad auxilium, fraudulenta inuenta eſt, & omnia perdidit: *Gen. 3. c.* tunc nō immerito audiuit, † Sub viri poteſtate eris,] *† Ad virum tuū conuerſio tua,* & ipſe dominabitur tibi. Cum enim credibile eſſet, hoc peccatum genus noſtrum ſibi inuicē inimicum reddidiſſe, neque quicquam profuiſſe ad pacem, ꝙ à viro facta eſſet mulier, cum hoc acciderit, ſed hoc ipſum aſperiorem feciſſe virum, quòd proprio mēbro non peperciſſet, ex quo facta eſt mulier. Cum, inquā, diaboli maliciā deus cognouiſſet, hoc verbū mediū poſuit, vt quod ex inſidiis odiū futurum erat & inſita cupiditate,

cupiditate, per hanc ſententiā tolleret, & ex peccato contractam indignationem, tāquam medium parietem deiiceret. Sed in deo & in illa immortali ſubſtātia nihil tale dubitādū eſt. Noli igitur in omnibus accipere exēpla. Nam & alibi multa hinc grauia occurrūt peccata: etem̃ in principio epiſtolę dicebat, Om- *Supr. 3. d* nia veſtra ſunt, vos autē Chriſti, Chriſtus autem dei. Quid ergo? Eodē ne modo noſtra ſunt omnia, & nos Chriſti, & Chriſtus dei? Minime. Nā hæc etiā ſtultiſſimis manifeſta eſt differentia, quāuis eadē dictio in deo, Chriſto, & nobis poſita ſit. Et alibi cum hominē *Epheſ. 5. e* mulieris caput appellaſſet, addidit, Sicut Chriſt᷒ caput eccleſiæ, ipſe ſaluator corporis eius: ita & vir debet mulieris ſuæ caput eſſe. Nū igitur ſimiliter accipiemus, ꝙ in hoc loco & oīa quæ deinde Epheſiis in hac materia præcepta ſunt? Abſit. Nō enim poſſibile eſt: eadē nanq; verba & in deo & in hominibus dicūtur, nō autē eandē habēt in vtriſq; poteſtatē: ſed aliter illa, aliter hęc intelligēda ſunt, nō tamē omnia diuerſe. Nam iterū fruſtra & temere acceptum videbitur, cum nihil inde lucraremur. Vt enim non omnia *† ſimiliter* † ſimpliciter] accipiēda ſunt, ita nō omnia ſimpliciter reiicienda. Quod vt manifeſtius fiat, exēplo demonſtrare tētabimus. Dictus eſt caput eccleſiæ Chriſt᷒. Si nihil ab humanitate accepero, quid hoc mihi dictū eſt? Rurſum ſi oīa ſecundū humanitatē accepero, multa ſequentur abſurda. ſimul enim cū corpore pateretur caput, & iiſdē eſſet obnoxium. Quid igitur & reiiciendū & accipiendum? Reiiciēdum quidem quod dixi: accipiēda autem certa vnitas, & cauſa & primū principium: neq; hęc ſimpliciter, ſed in hoc loco magis ex ſe intellige, quod deo cōueniat. Etenim vnitas certior, & principatus magis † proprius.] Item audiſti *† ἡ ἀρχὴ τιμιωτέρα, i. precioſius, vel, & principium honoratius.* filium? Neq; in eo omnia admittas, neq; omnia reiicias, ſed quæcunq; deo digna ſunt accipe, ꝙ ſcilicet conſubſtantialis eſt patri, ꝙ ex eo eſt. Abſurda autem & quæ humanę ſunt imbecillitatis, humi iacere deſinas. Præterea dicitur deus lux. Nūquid omnia acci- *Ioan. 8. b.* piemus quę huius ſunt lucis? Minime. Sine cauſa em̃ his tenebris & loco cōprehēditur, & alia mouetur potentia, & obūbratur. Quorum nihil in illa ſubſtantia fas intelligere, ſed nō omnia propter hoc reiiciemus, ſed aliquid vtile ab exemplo decerpemus, & ꝙ à deo illuminati ſumus, ꝙ tenebræ fugatę, hinc colligemus. Et hæc ad hæreticos dicta ſint. Oportet autem totū hunc locum explicare. Forſitan enim hic aliquis dubitaret, quæreretq;, quódnam crimen ſit, ſi mulieres detecto capite, vel ſi tecto viri incedāt? Quódnā crimē hoc ſit, hinc iā intellige. Symbola viro & mulieri tradidit, & alia quidē multa, viro quidē principatus, mulieri autē ſubiectionis. In quorū numero hoc eſt, vt hæc velato ſit capite, ille detecto. Si igitur hæc ſigna ſunt, ambo peccant ſi ordinē confuderint, & diuinum inſtitutū & proprios terminos exceſſerint, & vir in muliebrē vilitatem prolabatur, mulier virilem imitetur figurā. Nam ſi veſtem mutare fas nō eſt, neq; mulier togam induat, neq; vir pallam aut velum. Nō *Deu. 22. a* erit, inquit, amictus viri in muliere, neq; induatur vir ſtola muliebri: multo minus hæc mutanda ſunt. Hæc ab hominibus inſtituta ſunt, quāuis id deus poſterius cōfirmauerit. Illud autem à natura, quod ſcilicet velaremus caput, & non velaremus. Verum cum naturam dico, deum dico, quippe qui naturæ author eſt. Cū igitur hos peruertis terminos, intuēre quantā facias iacturam: & noli hoc mihi dicere, ꝙ paruū peccatum ſit. Siquidem permagnum eſt etiā ſuapte natura. Inobedientia nanq; eſt, cuius præuaricatione etiā ſi paruum eſſet, magnum efficeretur, quoniā magnarum rerum ſignū eſt. Quòd autem magnum ſit, conſtat, eo ꝙ tantum ordinē humano generi præbet, cū ex ipſo cultu & præſidētiam & ſubiectionem vtriq; diſtribuat. Itaq; qui tranſgreditur, omnia confundit, & diuini muneris proditor eſt, & cœlitus ſibi tributū honorē abiectum contemnit, neq; vir tantū, verū & mulier, cui maximo eſt honori poſitū ſibi ordinē ſeruare, queadmodū ignominia eſt ab eo deflectere. Idcirco vtrunq; tetigit, ita inquiens: *Omnis vir orans aut prophetans, habēs aliquid circa caput, deturpat caput ſuum. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum.* Fuerunt enim, vt dixi, viri tunc temporis, qui prophetabant, & mulieres eadē gratia præditæ, queadmodum Philippi ſorores, & nonnullæ aliæ *Act. 21. b* ante & poſt illas, de quib᷒ propheta ſuperius dicebat: Prophetabūt filij veſtri, & filiæ veſtræ viſiones vide- *Ioel. 2. g* bunt. Sed virū non ſemper detecto capite eſſe cogit, ſed tantū dum orat. Omnis enim vir, inquit, orās aut prophetās, habēs aliquid circa caput, deturpat caput ſuum. Mulierem autem ſemper velatam eſſe pręcipit. Quāobrem cū dixiſſet, Omnis mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum: nō hic conſtitit tantum, ſed ita proſecutus eſt: *Vnum eſt enim idémq; ac ſi decaluetur.* Quòd ſi ſemper decaluatio turpis eſt, conſtat ꝙ ſi caput detexerit, ſemper turpe eſt. Neq; hoc tantū contentus iterū addidit, *Quòd debet habere poteſtatem mulier ſuper caput ſuum propter angelos.*

Oſtendit enim ꝙ non tantum in orationis temporibus, ſed ſemper operto capite mulieres eſſe oportet. In viro autē nullā amplius vt ſe velet, ſed nutriendæ comæ rationē init. Velari enim tunc dūtaxat prohibet, cum precatur, comā autē nutrire ſemper diſſuadet. Propterea ſicut in muliere dixit, *Nam ſi nō peruelatur mulier, & tondeatur:* *Hic infr. e* [ita & in viro, ſi comā nutriat, ignominia eſt illi. Nō dixit, ſi veletur: ſed, ſi comā nutriat, ꝓpterea initio dicebat, Omnis vir orās aut prophetans, quicquam habens in capite, nō dixit, velato capite: ſed, quicquam habens in capite, oſtēdens ꝙ ſi comam habeat, perinde ſit aque ſi eſſet velatus, quāuis nudo orauerit capite. Capilli enim, inquit, ꝓ vela- *Ibidem.* mine dati ſunt. Si vero non velatur mulier, etiā tondeatur.] *Quod ſi turpe mulieri tōderi eſt, aut decaluari, veletur.* In principio igitur ne detecto ſit capite, poſtulat. In ꝓceſſu autē etiā † frequēter id] ſignificat, dicens: Per- *† ſemper.* inde eſt ac ſi decaluetur, & omni cū diligentia & ſtudio. Nā nō, velatur, ſimpliciter dixit: ſed, peruelatur, vt ſcilicet omni ex parte demittatur, & in rē indecoram reprehēdendo adducit, vehementer eos tangēs his verbis, Nam ſi nō peruelatur mulier, & tōdeatur. Nam ſi lege dei velū inſtitutum abiicis; inquit, quod etiā à natura datum eſt, proiicias. Quòd ſi quis dixerit, & quónam pacto, quod ad viri gloriā cedit, mulierem deturpabit? Illud ſanè reſpōderem, ꝙ non cedit ad mulieris gloriā, cum à proprio excidat honore. Quod enim intra proprios terminos & diuina lege poſitos nō permanet, ſed ſupergreditur, nō incrementum, ſed diminutionē accipit. Quemadmodum enim qui aliena deſiderat, & rapit quę ſua nō ſunt, nō amplius quicquam accipit, ſed minuitur: & quod habuit, perdidit, quod etiā in paradiſo factum eſt: ita & mulier non pręoccupat viri nobilitatē, ſed muliebrē amittit honeſtatē. Neq; tantum turpitudinis, verum- etiam

Universidad de Deusto Biblioteca

etiã cupiditatis arguitur. Confeſſa igitur turpitudine propoſita, cũ dicit, Si vero turpe eſt mulieri tonderi aut decaluari: quod decorũ eſt iam ponit dicens, Peruelet caput ſuum: & non dixit, comã nutriat: ſed peruelet, & hæc ambo vnum eſſe ſancit, & vtrinq; ab inſtitutis videlicet & cõtrariis hoc confirmat. Velamẽ enim, & comã, idem eſſe inquit: & decaluato capite, & nudo incedere, idem ſimiliter. Vnum enim eſt, inquit, ac ſi decaluetur. Quòd ſi quis quomodo ſit vnũ interrogaret: ſiquidẽ hæc naturæ velũ habet, decaluata autem minime: Dicemus ꝙ ſponte ſua illud abiecit, & nudo eſt capite. Quòd ſi nõ ſit nudũ capillis, hoc naturæ eſt, nõ illius. Itaq; decaluata nudo eſt capite, & ipſa ſimiliter nudo. Propterea natura vt tegeretur voluit, vt inde edocta velaretur. Deinde & cauſam ponit, quod dixi ſæpenumero, tãquã liberos alloquẽs. Quę igitur eſt cauſa? *Vir quidẽ nõ debet velare caput ſuũ, quoniã imago & gloria dei eſt.* Alia cauſa hæc. Non enim ꝙ caput Chriſtũ habet, non debet vir tantũ velare, inquit, caput, ſed etiam ꝙ mulieri dominatur. Principem enim qui ad regẽ accedit, principatus inſigne habere oportet. Quẽadmodũ igitur nemo principum ſine zona & toga ante regẽ venire auderet, ita neq; tu ſine ſigno principatus, quod eſt, vt detecto capite ad deũ accedas, neq; teipſum, & qui te honorat cõtumelia afficias. Idẽ & in muliere dici poſſet: etenĩ illa quoq; cõtumelia eſt, niſi ſubiectionis inſigne habeat. *Mulier autem, gloria viri eſt.* Ergo naturalis eſt viri principatus. Deinde cũ rationes & cauſas oſtẽdiſſet, alias adducit, ad primã generationem ſermonem

Gene. 2.d referens his verbis, *Non enim eſt vir ex muliere, ſed mulier ex viro.* Quòd ſi id quod ex aliquo eſt, gloria illius eſt, ex quo eſt: multo magis ſi imago ſit. *Etenim nõ eſt creatus vir propter mulierẽ, ſed mulier propter virũ.* Secunda hęc viri excellẽtia, vel potius tertia & quarta. Prima nanque eſt, ꝙ caput noſtrum Chriſtus eſt, nos autẽ mulieris. Secunda, ꝙ nos gloria dei, noſtra autẽ mulier. Tertia, ꝙ non nos ex muliere, ſed illa ex nobis. Quarta, ꝙ non nos propter illam, ſed illa propter nos. *Ideo debet mulier velamen traductum habere ſuper caput ſuum & propter angelos.* Sed quidnã hoc in loco hæc particula, ideo, ſignificat? Ex prædictis omnibus, inquit, vel potius non horum tantũ gratia, ſed angelorum. Nam ſi virum deſpicis, inquit, angelos ſaltem reuereare. Ergo velari & ſubiectionis eſt & poteſtatis. Vt enim deorſum aſpiciat, admonet, & reuereatur, & propriam

† & honor, eſt obedientia. ſeruet virtutẽ. Virtus enim ſubditi, † eſt honor & obedientia.] Vir quidem nõ cogitur hoc facere; domini enim ſui imago eſt. Mulier merito cogitur. Intellige igitur ꝗ inique facias, quãdo in tanta conſtitutus poteſtate, te ignominia afficis, mulieris habitu accepto, & perinde facis, ac ſi diademate ornatus, id ꝓiicias, & diadematis loco ſeruile velamẽ accipias. *Verũtamẽ neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro in domino.* Nam cum multã dediſſet viro excellẽtiam, cum ex eo mulierẽ eſſe diceret, & propter ipſum, & ſub ipſo, vt neq; viros ſupra debitũ extollat, neq; illas viliores faciat, vide quo pacto verba ſua corrigit: Veruntamen neq; vir ſine muliere, neq; mulier ſine viro in domino. Noli, inquit, principia tantum inueſtigare, neq; generationem illã. Nam ſi futura quæreres, alter alterius cauſa eſt, vel potius non alter alterius, ſed deus omnium, ideo inquit: Neque vir ſine muliere, neq; mulier ſine viro in domino. Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: nõ dixit de muliere, ſed rurſum de viro. Adhuc enim hoc ipſum integrum manet apud virum, ſed non hominis hæc, verum dei officia. Quare addidit, *Omnia autem ex deo.* Quòd ſi dei omnia, ipſe autẽ hæc præcipit, pareas & noli contradicere. *In vobiſipſis iudicate, decet mulierẽ non velatam orare deum?* Iterũ

Supr. 8.a in his rebus eorũ ſubit iudicium, quod fecit, cum de idolorũ ſacrificiis locutꝰ eſt: etenim illic, inquit, ꝙ ipſi iudicarent, & idẽ ferè in hoc loco in quo quid horribilius ſignificatur: hoc enim pacto contumeliam in deũ tranſire aſſerit, ſed non eſt his verbis vſus. Manſuetius autem quodammodo & ſignificantius, *Decet, inquit, mulierem non velatã orare deũ? certe neque ipſa natura docet vos. Quòd vir quidem ſi comã nutriat, ignominia eſt illi: [mulier vero ſi comã nutriat, gloria eſt illi:] quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt.* Quod ſemper facit, vt communes ponat rationes, idẽ & hoc in hoc obſeruat, & cõmuni nixus cõſuetudine eos maiorem in modum reprehendit, qui eã à ſe diſcere negligunt, quæ cõmuni cõſuetudine facile diſci poſſunt. Huiuſmodi nanq; neq; barbaris ignota ſunt. Et animaduerte quo pacto vbique formidoloſis verbis vtitur. Omnis vir orans, habẽs aliquid circa caput, deturpat caput ſuũ. Et iterũ, Si vero turpe eſt mulieri tõderi aut decaluari, velet caput ſuũ. & hoc itẽ in loco, *Quòd ſi vir comã nutriat, ignominia eſt illi. Mulier vero ſi comã nutriat, gloria eſt illi: quoniã capilli pro velamine dati ſunt ei.* Et ſi pro velamine dati ſunt, inquit, qua gratia aliud addendũ eſt velamẽ? vt nõ tantũ ſuapte natura, ſed etiã voluntate ſubiectam ſe eſſe cõfiteatur. Quòd enim te velari oporteat, naturali primũ lege inſtitutum eſt. Igitur quoq; tua ſponte velare, ne naturæ leges peruertere videaris, quod ſummæ temeritatis eſt, vt nõ ſolum nobis, ſed & naturæ bellũ indicamus. Ideo Iudæos deus his verbis

Deut. 12.d arguebat, Interfeciſti filios tuos & filias tuas, hoc ſuper oĩa ſcelera tua. Et Romanorũ luxuriã iterũ Paulus increpãs, his verbis accuſationẽ auxit, oſtendendo ꝙ non ſolum præter diuinã legem, ſed præter naturã vterentur: Mutauerunt, inquit, naturalẽ vſum, in

Rom. 1.d eum qui eſt cõtra naturã. Idcirco & hoc in loco hãc mouet rationẽ: & idem oſtendit, & nihil alienũ ſancit, & ꝙ quæ apud gentiles innouata ſunt, omnia ſunt

Matt. 7.b pręter naturã. Idem & Chriſtus oſtendit, Quæcunq;, inquit, vultis vt faciant vobis homines, & vos facite † declarãt quòd nihil innouarẽt. eis, † videlicet ꝙ nihil innouarent.] *Si quis autem videtur contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque eccleſia dei.* Ergo contẽtionis eſt, vt his cõtradicãt, non autem rationis. Veruntamen etiã ſic reprehenſioni moderatus eſt, & verecunde quidẽ, quod etiam grauiorẽ fecit orationẽ: Nos enim, inquit, talem conſuetudinẽ non habemus, vt contendamus, litigemus, certemus: neq; hic conſtitit, ſed addidit, Neq; † eccle- † eccleſiæ. ſia] dei. Ex quo oſtendit, ꝙ vniuerſo orbi terrarum ſe obiiciunt, & oppugnant non obtẽperando. Sed tunc contendebant Corinthij, nunc vniuerſus orbis legẽ hanc & ſuſcepit & obſeruat. tanta eſt crucifixi potentia. Sed vereor nequando mulieres aliquæ forma accepta & aliter tectæ reipſa, ignominia affectæ inueniãtur. Propterea ad Timotheũ ſcribens nõ cõtẽtus

1. Tim. 2.b his Paulus alia addidit, dicens: In habitu ornato cum verecundia & ſobrietate, [ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro.] Nam ſi nudum caput habere non decet, ſed poteſtatis ſignum quocunq; circũferre, longe magis re oſtendendũ eſt. Quamobrẽ priſcæ illæ mulieres viros dominos appellabant, & honoratiore loco cedebant. Etenim illi, inquit, ſuas diligebant

gebant vxores. Noui hoc, neq; me fugit. Sed quæ tibi faciẽda ſunt admonemus, noli eorũ mores cõſiderare: etenim cũ pueros admonemus, vt parẽtibus pa-

Deut. 5.b & Matt. 15.a reant, dicimúſq;, ſcriptũ eſt, Honora patrem tuum & matrẽ tuam: dicunt nobis, Proſequimini ſcripturam

Ephe. 6.a Coloſ. 3.d dicẽtem, Vos patres nolite prouocare filios veſtros. & cum ſeruis dicimus ſcriptum eſſe, vt obediant dominis, & non ante oculos obediant: & ipſi rurſum, quæ ſequũtur nobiſcũ expoſtulãt, quòd eadem domini admoneãtur: etenim ipſis etiã Paulus pręcepit remittẽdas minas. Nõ tamẽ ita faciamus. Neq; quæ aliis data ſunt præcepta, quæramus, quando alicuius criminis accuſamur. Neq; eñ ſi ſociũ haberes criminis, culpa vacares, ſed vnũ dũtaxat tibi cõſiderandũ

Gen. 3.a eſt, quo pacto te præſtes innoxiũ. Nam & Adam in mulierẽ culpam retulit, & ipſa rurſum in ſerpentem: ſed neutrũ culpa exemit huiuſmodi purgatio. Noli igitur hãc mihi in præſentia excuſationẽ afferre, ſed omni annitere modeſtia viro debitũ exhibere. Nam

† non permitto vt legẽ mulieri poſitam ipſe ĩ medium adducat, ſed quæ ipſi viro. cum virũ tuũ admoneo, vt te amet & colat, † nõ omitto quin legem mulieri poſitam in medium adducã, ſed quæ ipſi quoq; viro] ſcripta eſt exigo. Tu igitur quæ decent operare duntaxat, & exhibe te viro facilem. Vel potius ſi propter deũ viro parueris, noli mihi proponere quæ ab eo fieri deceant, ſed ea quibus te legiſlator fecit obnoxiã diligẽter exequere: hoc

† ſi aduerſa etiã patiens, legẽ nõ præuariceris. eñ maximè eſt deo parere, † ſi legẽ præuaricari non patieris.] Propterea qui amicũ amat, nihil ſibi magnũ facere videt. Qui verò exoſũ colit, hic maximè coronatur. Eodẽ & tu modo cogita, ꝙ ſi moleſtum virũ pertuleris, clariſſimam coronã accipies: ſin modeſtum & manſuetũ, quódnam tibi pręmiũ deus dabit? Hæc autẽ dico, nõ vt viros in mulieres exaſperari admoneã, ſed ſuadeo mulieribꝰ, vt viros etiã aſpe-

† vnuſquiſque. riores perferãt. Quãdo enim † vterq;] ſuũ nititur implere officiũ, etiã proximi vtilitas ſequitur, vt exẽpli gratia: Quãdo mulier aſperiorem virum perferre parata eſt, & vir moleſtiorẽ etiam mulierem contumelia non afficit, tunc omnia quieta ſunt, & portus ibi tranquilliſſimus patet. Ita priſcis fiebat temporibus, ſuum vnuſquiſq; implebat officiũ, nõ quod proximũ

Gen. 12.b deceret requirebat. Cõſidera quæſo, Accepit fratris filium Abraham, nõ accuſauit vxor: iuſſit vt longum iter faceret, non cõtradixit, ſed mãdatum ſecuta eſt.

Ibi. 13.e Item poſt multas illas miſerias, & labores, & ſudores omnium dominus factus, ceſſit ipſi Loth Abraham prælatione illa, & non ſolum nõ ægrè tulit Sara, neque quicquam tale locuta eſt, quemadmodum multæ hoc tẽpore mulieres aſſolẽt, cũ in huiuſmodi partibus viros ſuos inferiores videant, & maximè minoribus cõparatos, eos ſtultos, demẽtes, effœminatos, proditores, ſtupidos exprobrãdo appellãt. At Sara nõ modò quicquam tale non dixit, ſed ne cogitauit quidẽ: ſed mariti probauit voluntatẽ, & quod maius eſt, ex quo ille votis ſuis ſatisfecit, & minorẽ patruo reliquit portionẽ, grauiſſimũ periculũ ſubiit: quod cùm ad patriarchæ aures perueniſſet, ſuos omnes ar-

Gen. 14.c mauit, & aduerſus omnẽ Perſarũ exercitum cum ſuis duntaxat familiaribus ſe præparauit. Neq; Sara diſſuaſit, neq; dixit, quæ tunc dici poterant, Mi vir quò ruis in præceps, quò impelleris? Cur te tãtis exponis periculis, & pro homine qui te iniuria affecit omnẽ ſanguinẽ effundis? Quòd ſi teipſum contẽnis, ſaltem mei quæ propter te domum & patriã reliqui, & amicis & cognatis carere potui, & in tã lõginquas regiones tecũ peregrinata ſum, miſerere, & noli me viduitate, & viduitatis malis afficere. Nihil huiuſmodi neque dixit Sara, neq; cogitauit, ſed omnia ſilẽtio pertulit. Pręterea cũ ſterilis eſſet, minimè † mulierũ labores perpeſſa, neq; partu diſtracta: ille flet] nõ ad vxorem, ſed ad deũ. Et animaduerte, quo pacto vterque decorũ ſeruat. Neq; ipſe Saram tanquã ſterilẽ cõtẽpſit, neq; quicquã tale exprobrauit: & illa rurſum conata eſt aliquã ei ſterilitatis ſuæ à pediſſequa cõſolationẽ excogitare. Nondũ enim hæc tunc temporis, ſicut nunc prohibebantur. Nunc eñ minimè mulieribus licet, vt huiuſmodi viris permittant, neque illis ſcientibus, aut inſciis vxoribus fas eſt, vt his ſe admiſceãt, licet ſæpenumero ſterilitatis dolor perturbet. Nam audiẽt & ipſi ꝙ vermis eorum nõ morietur, & ignis nõ extinguetur. Non enim hoc tẽpore permittit, quod tũc nõ negauit. Ideo & mulier hoc fecit, & ille paruit, neq; ſic propter voluptatẽ. Sed vide quomodo eam rurſum expulit, cùm ipſa iuberet. Atqui hoc ego volo oſtẽdere, alterũ alteri omnia perſuaſiſſe. Veruntamẽ noli his tãtùm attẽdere: ſed cùm hæc dicis, etiã priora inquire, ꝙ contumelia eam affecit, † quòd in vxorem eſt irritatus:] quo quid poteſt liberæ mulieri & pudicæ miſerius excogitari? Ne igitur viri virtutẽ expectet mulier, inde ſuã exhibeat. Hoc enim nihil magnũ eſt, neq; rurſum vir mulieris modeſtiam, & inde philoſophetur. Neq; enim hoc eius officiũ eſt, ſed vterq;, vt dixi, ſuum præoccupet officium. Nam ſi alienis, qui dextrã nobis maxillã percutiant, etiam ſiniſtram prębere oportet, lõgè magis aſperior vir ferendus eſt. Neq; verberandã vxorem dico: abſit. Vltima nãque ignominia eſt, nõ eius quæ verberatur, ſed qui verberat. Sed ſi caſu aliquo talẽ nacta eris maritum, noli ægrè ferre, ſed repoſitũ tibi ex his præmiũ intellige, & in præſenti vita laudẽ. Et vos viros illud admoneo, nullũ ſit tam magnũ peccatũ, quod ad verberandũ vxorem vos compellat: & quid vxorem dico? Ne ſeruam quidem verberare, & manus in eam iniicere, viro libero eſſet tolerãdum. Quòd ſi ſeruam verberare viro maximę ignominiæ eſt, multò magis cõtra liberam dextram extendere. Et hoc ab gentiũ legumlatoribus cognoſcere poſſumus, qui quæ vapulauerit, nõ amplius cũ marito habitare cogunt, vtpote qui indignus ſit, vt cum ea amplius cõſuetudinẽ habeat: etenim ſumma iniuria eſt vitæ ſociã, & in rebus neceſſariis antea tibi cõiunctã tanquã mancipium ignominia afficere. Ideo huiuſmodi virum, ſiquidẽ vir appellãdus eſt potius quàm fera, & patricidæ & matricidæ ſimilem eſſe dixeris. Nam ſi patrem & matrem vxoris gratia relinquere præcipimur, nõ vt iniuriã eis faciamus, ſed diuinam legem impleamus, & ipſis parentibus tam gratum hoc eſt, vt relicti gratiã habeant, & id multo ſtudio exequantur: quónam pacto non vltimæ dementiæ eſt, eã cõtumelia afficere, propter quã parentes deus dimittẽdos præcepit? Nónne hoc tantũ inſania? Cõtumeliã autẽ quis feret, quæſo? quã quæ oratio poſſet oſtẽdere, quãdo vlulatus & gemitus per angiportus tollũtur, & tã turpis viri domũ à vicinis & prætereuntibus cõcurritur tanquam ad feram quandã omnia domi vaſtantem, cui ſanè eſſet melius vt terra dehiſceret, quàm amplius in foro cõſpiceretur. Sed incitat, inquit, mulier. Verum cõſidera mulierẽ debile vas eſſe. Tu autẽ vir propterea princeps factus es, & capitis loco datꝰ, vt ſubditæ feras imbecillitatẽ. Velis igitur

Marginal notes (p. 462): † mulierũ more conqueritur: ille verò flet. — Gen. 16.a — Eſa. 66.g — † quòd aduerſus dominam ſuperbiebat. — Gen. 2.d & Matt. 19.a

Universidad de Deusto Biblioteca

lis igitur tuum illustrare principatum,quod facies,si subditæ nõ insultaueris : & quẽadmodum rex tantò clarior apparet,quãto præfectũ suum clariorẽ ostẽdit, quẽ si inhonoraret, & cõtumelia illius dignitatis magnitudinem afficeret,nõ paruam gloriæ suæ partem auferret:itidẽ & tu , si illam quæ secundum post te locũ obtinet,cõtumelia afficis, nõ parũ tui principatus honori derogas.Hæc igitur omnia tecũ reputa,& modestus sis,& cum his illius noctis recordare, qua aduocato te ad se pater tanquã depositũ quoddam filiã tibi tradidit,& omnibus relictis,matre,domo,& seipso,omnẽ eius curam tuæ dextræ cõmisit. Intellige quòd cũ deo propter ipsam filios habes, & pater factus es , his tu rationibus in eam mansuetus esto.Nõ vides agricolas quãta diligentia quæ semel semẽ acceperit terrã colũt,quãuis innumera habeat vicia?vt exempli gratia,quanuis arida sit,quãuis malas herbas producat,quanuis humoris abũdantia loci natura offendatur,colit tamẽ:hoc eñ pacto prior fructũ & tranquillitatẽ consequeris : etenim portus est mulier, & maximum securitatis remediũ . Quòd si ventis & fluctibus portum liberaueris , ex foro reuersus tranquillè viues.Quòd si perturbatione & tumultu impleueris , tibiipsi lõgè graui⁹ strues naufragiũ.Ne igitur hoc fiat,fiat quod dico. Quotiescunq; aliquid molesti domi cõtigerit,si quid vxor peccauerit,cõsolare,& noli mœrorẽ augere . Licet enim oĩa proiicias,nihil molestius continget,q̃ nõ habere beneuolam domi vxorẽ:licet quodcũque dixeris peccatum,nullum magis dolendũ inueneris,quàm cum vxore seditionem habere . Itaque propterea omniũ maximo in honore habenda est huiusmodi dilectio. Quòd si inuicem onera ferenda sunt , multò magis vxoris : & si pauper sit , noli exprobrare : & si stulta, noli ei insultare,sed esto modestior : etenim tuũ mẽbrũ est,&caro vna facti estis.Sed stulta est,ebria,iracũda.Igitur dolendũ est,nõ irascendũ:&deo supplicandũ est,& ipsa admonẽda,& adiuuãda cõsilio , & omni conatu annitendum,vt illis liberetur affectib⁹. Quòd si verberaueris , exasperabis morbũ : asperitas enim mansuetudine , non alia asperitate dissoluitur. Præterea quam à deo mercedẽ accepturus sis cõsidera.Nam cùm eã verberare possis,neq; id dei metu facias,sed multa eius vicia æquo animo perferas, leges veritus , quæ prohibẽt vxorẽ eiiciendã quocũq; vicio laborauerit,maximã mercedẽ accipies,&ante mercedẽ multa lucraberis:eam nanq; obsequentiorem reddes,& tu ob eam fies mãsuetior.Fertur quẽdam externorum philosophorum , cum malã haberet vxorem,prauam,temulentam,& interrogaretur, qua gratia ei⁹ mores toleraret,respõdisse:vt gymnasium & palæstrã philosophiæ domi habeã . Ero eñ, inquit,cum aliis mansuetior, cum in ea quotidie toleranda erudiar.Multum acclamauistis.Verùm multum ego doleo,ꝙ gentiles nobis sint sapiẽtiores,nobis inquam, qui angelos imitari iubemur, vel potius ipsum deũ per mansuetudinẽ. Philosophus hac gratia malã dicitur nõ eiecisse vxorẽ.Sed & quidã propter hoc duxisse referũt.Ego autẽ cũ multi homines stultiores sint,admoneo vt primùm omnia faciant& conentur,vt bonam accipiant vxorem & omnis plenam virtutis.Quòd si falli cõtingeret, vt neq; bonã, neque tolerabilemvxorem domũ duceret,tunc philosophum hunc imitari,& eam omni ex parte informare,& nihil eiusmodi proponere oportet. Nam &

A mercator nisi cum socio pacta faciat , quib⁹ pacificè inter se viuãt,non prius deducit nauem, neque alias tangit merces.Itidẽ & nos omnia faciamus , vt vitæ sociã & huius negociationis & nauis summa cũ trãquillitate domi cõtineamus. Hoc pacto cætera omnia tranquilla succedent,& securè præsentis vitę pelagus transmittemus. Hęc nobis domo,seruis,pecuniis,agris,ciuilibus,& omnib⁹ deniq; rebus honorabilior sit,néve ipsa nobiscũ domi in seditione & discordia viuat. Ita & alia nobis ad voluptatẽ cedẽt,& in rebus spiritualibus multã habebimus cõmoditatẽ,si vnanimes hoc iugũ traxerimus , & omnia rectè trãsegerimus,& quæ nobis reposita sunt bona cõsequemur, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi,cui gloria in secula secnlorum,Amen.

Homilia XXVII.

B *Hoc autem †præcipio non laudans]quòd non in melius,sed in deterius conuenitis.* Necessarium est præsentis criminis causam prius afferre.Ita enim facilius hunc sermonem discere poterimus . *†præcipiẽs no laudo. Sic & in sequẽtib⁹.* Quænam igitur ea est ? Quẽadmodum in tribus milibus,qui principiò crediderunt , omnes cõmuniter comederunt,& in commune omnia possederunt:ita & tunc cùm hæc scripsit Apostolus , factum est, sed nõ tam certè,tanquam†dubitatio quędam]illius cõmunicationis permaneret,&in posteros descẽderet, *Act.2.et 4.g* *†defluxit quedam.* & cum contingeret alios quidem pauperes,alios diuites esse,non omnia in commune conferebant.Cõmunes autem faciebant mensas institutis diebus , vt decebat, & collectione perfecta post mysteriorum cõmunicationem, ad commune omnes epulum cõueniebant , & cibi ferebantur per sumptuosos pau- C peres:& qui nihil habebant , ab illis vocabantur , & communiter omnes discumbebant.Sed procedente tempore huiusmodi aboleuit consuetudo . Ex hac diuisione contigit,vt alij his,alij illis se adiungerent, & dicerent:Ego quidem illius sum,ego autem illius, vt in principio epistolæ corrigendo dicebat: *Suprà.1.b* Significatum est enim mihi de vobis fratres mei ab his qui sunt Chloës , quia contentiones sunt inter vos : hoc autem dico quod vnusquisque vestrũ dicit,Ego quidem sum Pauli,ego autem Apollo,ego verò Cephę. Non quòd†cum Paulo seipsos adiicerẽt, non passus est,]sed prorsus radicitúsque morem auferre volens, seipsum ascripsit , ostendens quòd quanuis†seipsum quis cõmuni corpori inscriberet, discussus tamẽ est, & sic]absurdum esset &iniustitiæ[extremę.]Quòd si in hoc iniquum,multò magis in illis inferioribus. *†paulo seipsos adiunxissent, nequaquã enim passus erat.* *†ipsi si quis inscriberet,à communi corpore discissus, id tamẽ etiam sic.* Cũ D igitur hæc abolita esset optima & vtilissima consuetudo:(erat enim dilectionis argumentum,paupertatis cõsolatio,diuitiarum moderatio, maximæ philosophiæ materia,doctrina humilitatis.)cùm,inquam, tot bona abolita essent , cum terrore meritò in hunc modum loquitur: Hoc autem præcipio non laudãs. In priore enim crimine,vtpote multis cauẽtibus aliter incepit . Laudo autem vos, quòd per omnia mei memores estis. *Ibid.1.a* Hoc autem in loco contrà : Hoc autẽ præcipio nõ laudans, ideo neq; pòst increpitãs eos, qui de idolorũ sacrificiis comedũt id posuit . Sed cũ asperius id esset,medio iniecto de coma sermone,ne ex vehemẽtibus criminibus iterũ grauius reprehendendo,etiã asperior videretur, rursum vehementius aggreditur,inquiẽs: Hoc autẽ præcipio nõ laudans. Quale hoc est,quod nũc dicturus sũ . Quid sibi vult, †præcipio nõ laudans?] *†præcipiẽs non laudo?* Non suscipio vos, inquit,ꝙ ad consilij

ad cõsilij necessitatẽ me cõpulistis . Nõ laudo, quòd ad hoc doctrina indigetis,quòd vobis præceptũ necessariũ est.Animaduertis quo pacto ab ipso principio rem valde absurdam ostẽdit . Cùm enim nullius præcepti debet ĩdigere,qui peccat,vt nõ peccet,veniã peccatũ nõ meretᷓ.Et quare nõ laudas ? Quia nõ in melius,sed deterius cõuenitis inquit:hoc est,ꝙ nõ proficitis in virtutẽ,cum opus sit augere eam & magis contendere . Vos iam obtinentem consuetudinẽ minuistis.Itaq; meo indigetis prȩcepto,vt ad priorẽ ordinem redeatis. Inde ne pauperũ gratia tãtum dicere videatur,non statim de mẽsis sermonem ingreditur, ne propterea leuior reprehẽsio videretur , sed elegit verbum,quod maximè horrorem incuteret& formidinem.Quare inquit,*Primum quidem conuenientibus vobis in ecclesia,audio dissidia esse in vobis* . Et nõ dicit, audio vos nõ simul cœnare,audio vos priuatim mãducare , & non cum pauperibus : sed quod maximè credibile erat,quod eorũ mentes percelleret , id posuit,nomẽ scilicet dissidij,quod erat ipsa causa: & illius iterum meminit, quod in epistolæ principio dictum est:Significatũ est mihi ab his,qui suntChloës, *& ex parte credo*. Ne enim dicerent , Quid igitur si calũniatores mẽtiuntur? Neq; se credere dixit, ne impudentiores faceret:neq; rursum nõ credere , ne videret stultè reprehẽdere,sed ex parte credere . Quo verbo solicitudinẽ eis incutit,& vt corrigãtur aduocat.*Nam oportet & hæreses in vobis esse,vt qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*.Hæreses hoc in loco nõ doctrinæ intelligit,sed horũ dissidiorũ . Quòd si doctrinæ diceret,nõ ita ansam præbuisset:etenim Christus inquit, *Mat.18.a* Necesse est vt veniãt scandala.Sed non arbitrij libertatem his verbis tollit, neq; necessitatẽ aliquã & violentiam vitæ imponit. Sed quod proculdubio ob prauam hominum mentem futurũ erat prędixit: [quòd quidem futurum erat,non quia prædixit,sed] ob eorum qui curari nõ poterant voluntatem. Non enim quòd hæc prædixerit , idcirco hæc facta sunt, sed cũ proculdubio futura essent,ideo prædixit. Nã si necessitatis essent scãdala,& nõ voluntatis eorum, qui ea mouẽt,superfluũ esset quod dixit: *Ibidem.* Væ homini illi per quẽ scãdalum venit . Sed hoc apertius in suo loco disputabimus.Nunc ad propositũ venire necessarium est.Nam ꝙ de his hæresibus dixerit,quę circa mẽsas fiebãt,& de huiusmodi cõtentione & seditione,ex sequentibus palàm fecit.Nam cũ dixisset,Audio dissidia esse in vobis : non hìc cõstitit,sed ostendens quæ dissidia diceret,prosequẽs inquit,*Vnusquisque suam cœnã præsumit ad mãducandũ* . Et iterũ, D *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut ecclesiam dei contemnitis*? Sed ꝙ de his dicat , perspicuũ est. Quòd si dissidia hæc appellat,noli admirari. Nam vt dixi,hoc verbo eos impellere vult.Quòd si in doctrina esset dissidiũ , nõ tam placidè eos allocutus esset. Audi quæso,cũ cõtra hoc dissidiũ loquitur, q̃ vehemens sit,quàm cautus,quanta vtatur reprehensione. [Cautus quidem & securus,vt quum dicit:]Sed licet *Gala.1.b* nos aut angel⁹ de cœlo euãgelizet vobis præterquã quod euãgelizauimus vobis,anathema sit . Increpat *Galat.5.a* autem quẽadmodum cum dicit , Qui in lege iustificamini,à gratia excidistis.& nũc quidẽ canes appellat,†qui eas]corrumpunt: *†eos qui.* [dicens.videte canes]nunc autem habentes cauterio notatam conscientiam, & iterũ angelos diaboli.Sed in hoc loco nihil tale locutus est,sed placidè & remissè.Quid autem significat,

A *Vt qui probati sunt,manifesti fiant in vobis* ? Vt maiorẽ in modũ clari euadant. *Phili.3.a* Cuius sentẽtia huiusmodi est,ꝙ immutabiles & firmi non modò nihil offenduntur, sed clariores apparẽt.Illa enim particula,vt,nõ causalis est , sed etiam nonnunquam rerum euentum significat.In qua significatione à Christo posita est,cũ dixit:I· iudicium ego in hunc mundum veni,vt qui non vident,videant:& qui vident , cæci fiant . *Ioan.9.g* Ita & Paulus de lege disputans,inquit, Lex autẽ subintrauit,vt abundaret delictũ . *Roma.5.d* Sed nõ propterea lex data est,vt augerẽtur peccata Iudæorũ,sed id euenit.Neque Christus propterea venit, vt qui viderent , cæci fierẽt,sed cõtrà.cõtigit autẽ id.Ita & in hoc loco intelligendũ est,vt qui probati sunt,manifesti fiãt . Nõ eñ propterea factæ sunt hæreses,vt probati manifestarentur:sed cum huiusmodi hæreses fierent,id cõtigit. Hæc autẽ dixit pauperes cõsolatus , vt magno B animo eũ contẽptum tolerarent . Ideo non dixit, vt probati fierẽt:sed, qui probati sunt,manifesti fiãt, significans eos antea tales fuisse, sed mixtos cũ multitudine, & à diuitibus adiutos non multũ apparuisse. Nũc autẽ seditio ipsa & cõtẽtio manifestos eos fecit,quẽadmodũ gubernatorẽ tẽpestas ostẽdit:& nõ dixit,vtvos probati manifestaremini:sed,vt qui probati sunt,manifesti fiant , hoc est, qui in vobis [tales sunt] Neq; enim accusando eos manifestat, ne impudẽtiores fiãt.neq;†laudat,]ne lãguidiores,sed suspẽdit sermonem & hunc & illũ,singulorum cõscientiæ verba sua accõmodans. *†cum laudat.* Neque pauperes tãtum hoc mihi in loco videtur consolari,sed qui non aboleuerunt cõsuetudinẽ:etenim adhuc esse poterãt , qui eã seruarent. Quare inquit , *Et ex parte credo*. Meritò igi- C tur eos probatos inquit,qui non tantũ cum aliis seruauerunt consuetudinem , sed sine illis qui hanc bonam legẽ seruarũt .Facit autem hoc , vt his laudibus & alios & hos annitatur promptiores efficere : deinde eius peccati genus meminit. Quódnã id est ? *Conuenientibus vobis in vnum* , inquit , *iam non est dominicam cœnam manducare*.Vides quàm reprehensiuè & narrationis modo cõsulit.Aliã enim cõueniendi formam dicit,nam amoris est & fraternæ dilectionis, vn⁹ eñ vos omnes locus accipit,& simul cõgregamini, mẽsa autẽ non simili cõuentu : & non dixit conuenientibus vobis,non est cõmuniter mãducare,neque inuicem:sed aliter & longè formidolosius eos his verbis tangit,Non est dominicam cœnam manducare, ad illã eos noctẽ relegans , in qua admiranda mysteria Christus tradidit,Propterea cœnam†optimã]vocauit: *†ipsum prandium.* D etenim illa cœna cõmuniter omnes habuit inclusos.Atqui nõ tãta est differẽtia diuitũ &pauperũ, quanta magistri & discipulorũ . Infinitũ enim illud. Et quid dico magistri & discipulorũ ? Cogita differentiam magistri & proditoris . Veruntamẽ & magister cũ discipulis accũbit.Neq; proditor eiectus, sed ciborũ factus est particeps,& mysteriorũ socius. Inde interpretatur , quomodo nõ est dominicam cœnam mãducare.*Vnusquisque enim suam cœnã præsumit ad manducandum,& alius quidem esurit,alius est ebrius* . Vides quomodo eos se maiori ignominia afficere ostẽdit. Quod enim dominicũ est,priuatum faciunt . Itaque ipsi primi sunt ignominia affecti, qui à mẽsa sua maximã abstulerũt dignitatẽ.Quónam pacto ? Quoniã dominica cœna,hoc est,domini,debet esse communis . Quæ enim domini sunt , non huius sunt serui, nõ alterius, sed omnibus cõmunia . Quod enim dominicum

Universidad de Deusto Biblioteca

minicũ eſt,idem & cõmune. Nam ſi domini tui eſt: A
quẽadmodum eſt:non debes tanquam propria tibi
aſſumere,ſed tanquam res domini communiter om-
nib⁹ proponere.Siquidẽ hoc eſt dominicũ: nũc au-
tem nõ ſinis eſſe [dominicũ, quum nõ ſinas eſſe] cõ-
mune,ſed tibi comedis.Quare addidit, Vnuſquiſq;
enim ſuã cœnam præſumit ad mãducandum:& non
dixit,abſcindit:ſed,præſumit,quo verbo placidè eos
& gulæ & temeritatis accuſat: hoc & in ſequentibus
oſtendit.Nam cũ hoc dixiſſet,rurſus addidit:*Et alius*
quidem eſurit,alius autẽ ebrius eſt. Quorũ vtrunq; immo-
derationis erat,& indigẽtia,& exceſſus. Ecce alterũ
peccatum iterũ eos lædẽs.Primum quidẽ quod eo-
rum cœnã ignominia afficit, alterum quòd vẽtri vi-
uunt,& inebriantur,& quod grauius eſt, pauperibus
eſurientibus.Quę enim omnibus cõmuniter propo-
nenda erant,ea ipſi ſoli comedũt, & in ingluuiem & B
ebrietatẽ prorumpunt.Ideo non dixit,alius eſurit,a-
lius ſaturatur:ſed,ebri⁹ eſt. Horũ enim ſingula natu-
ra ſua accuſatione digna ſunt: etenim ebrietas etiã ſi
nõ contẽnantur pauperes,peccatum eſt [tum etiam
pauperũ cõtemptus,quãuis nõ inebrieris.]Cum au-
tem vtrunq; ſimul cõiungitur, intellige quantus ſit
iniquitatis exceſſus. Inde quàm abſurdũ ſit oſtẽdẽs,
multa cũ indignatione iam terrorem incutit, dicẽs:
Nunquid domos non habetis ad manducandũ & bibẽdum, aut
eccleſiam dei contemnitis, & confunditis eos qui non habent?
Vides quomodo à pauperum contumelia ad eccle-
ſiam crimen trãſtulit,vt aſperiorem faciat ſermonẽ.
Ecce & quarta accuſatio, quando non pauperes tã-
tum,ſed eccleſia læditur.Quemadmodum enim do-
minicã cœnã priuatã facis,ita & locũ, tanquã domo
eccleſia vſus.Eccleſia enim facta eſt,non vt diuiſi ſi- C
mus,cũ cõuenire oporteat,ſedvt diuiſi cõiungamur,
& hoc cõuentus oſtendit:Et confunditis,qui nõ ha-
bent?Non dicit, fame abſumitis qui non habẽt, ſed
lõgè grauius,vt oſtẽdat,ꝙ non victus ei tantum curę
eſt,quantũ iniuriæ in eos factæ.Ecce & quinta accu-
ſatio,nõ ſolùm eſuriẽtes deſpicere, ſed confundere.
Hoc autẽ dixit bonorum pauperũ gratia, oſtendens
ꝙ non ita ventris gratia,vt ignominiæ dolent. Simul
autem vt in miſericordiam auditorem trahat.Tantã
igitur oſtendens abſurditatẽ,contumeliam in eccle-
ſiã,quæ in pauperes fit ebrietas & contẽptus, remit-
tit rurſum reprehenſionis vehementiã repẽtè,dicẽs:
Laudabo vos?in hoc non laudo. Quod quis in eo maximè
miretur,quòd cum perterrere vehementius poſt tã-
torum peccatorum reprehenſionem, & tangere de-
buiſſet,ipſe cõtrarium faciat. Remiſſius enim loqui- D
tur,& dat vt reſpirẽt:quænã cauſa ſit, dicemus. Ve-
hemẽtius eos tetigit accuſationẽ augẽs, & cum me-
dicus ſit optimus,viciſſim vulneribus ſectionẽ indu-
cit.Neq; quæ profunda indigẽt ſectione, in ſuperfi-
cie incidit. Audiſti igitur quo pacto qui apud eos for-
nicabãtur,abſcidit. Neq; quæ leniori indigent me-
dicina,in his ferro vſus eſt.Propterea hoc ĩ loco mã-
ſuetiori vtitur ſermone.Ad hęc maximè eos mãſuetos
erga pauperes facere curauit:ideo remiſſi⁹ loquitur.
Inde volẽs eos aliũde maiorẽ in modum arguere, à
magis propriis ſermonẽ ſuum his verbis intexit. *Ego*
enim accepi à domino,quod & tradidi vobis, quoniã dominus
Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panẽ,& gratias agens,
fregit & dixit, Accipite & mãducate,hoc eſt corpus meũ quod
†*frãgitur pro vobis* †*tradetur:]hoc facite in meã cõmemorationem.* Qua
gratia hoc in loco myſteria cõmemorat? Quoniam

maximè neceſſarius in præſenti materia hic ſermo
erat. Etenĩ domin⁹ tuus eadẽ omnes mẽſa dignatus
eſt,quãuis ſupra oẽs admiratione digniſſima,& om-
nium ſuperãte dignitatẽ. Tu autem eos tua & parua
& vili indignos arbitraris, & cùm in ſpiritalibus †te
†paria te habere patiantur.
ſuperet,]diripis terrena. Nõ enĩ hæc tua ſunt.Sed nõ
ita dicit,ne aſperum faciat ſermonẽ, ſed manſuetius
loquitur,Quoniam Chriſtus,inquit,in qua nocte tra-
debatur,accepit panẽ. Et quare temporis meminit,
& noctis illius & proditionis?Nõ temerè,neque ſine
ratione,ſed vt maximè eos à tẽpore quoque cõpun-
gat.Quãuis enĩ quis lapis eſſet,illa nocte audita,quo-
modo cum diſcipulis triſtis erat, quomodo traditus
eſt,quomodo ligatus,quomodo abductus, iudicat⁹,
quomodo deniq; omnia paſſus eſt,cera mollior fiet,
& terrã,& omnem terræ abiiciet conſolationẽ.Pro-
pterea in omnium illorũ memoriã nos adducit, per
tẽpus & mẽſam & proditionẽ nos arguẽs,quòd do-
minus tuus ſeipſum tui gratia tradidit. Tu autem ne
fratrem quidẽ tibi facis participem tui ipſius gratia.
Quomodo autem dicit ſe à domino accepiſſe? Neq;
enim tũc aderat,ſed Chriſtũ perſecutus eſt:vt intelli-
gas nil amplius illam menſam [quàm quæ] poſtmo-
dum habuiſſe:etenim hodie ipſe eſt,qui omnia ope-
ratur, & tradit quẽadmodum tunc. Neque propter
hoc ſolùm noctis illius meminit,ſed vt aliter nos cõ-
pungat. Quẽadmodum enim illorum maximè me-
minimus verborũ,quæ vltimo in loco à diſcedẽtib⁹
audiuimus,& ad hæredes, ſi eorũ auderẽt mandata
contẽnere,exhortantes dicimus, Intellexiſtis ꝙ hãc
vltimam dimiſit nobis pater, & quo tẽpore expira-
bat,hæc præcepit?SicPaulus & hinc horrendũ face-
re ſermonẽ ſuũ volẽs,Recordamini,inquit,hoc vlti-
mũ nobis myſteriũ præbuiſſe, & ipſa nocte qua erat
pro nobis moriturus,hęc præcepit,& poſt eã traditã
nobis cœnam,non amplius aliam appoſuit. Deinde
ea enarrat quæ facta ſunt,dicens:*Quod accepit panẽ, &*
gratias agens fregit, & dixit,[accipite manducate:]hoc eſt cor-
pus meum quod pro vobis †*tradetur.* Si igitur & tu cũ gra-
†frãgitur
tiarum actione acceſſeris, nihil his indignum facias.
Néve velis ignominia afficere fratrẽ, néve contem-
nas eſurientẽ,neq; inebriare,neque cõtumeliã dicas
in eccleſiã. Accedas gratias agẽs pro his quib⁹ frue-
ris.Igitur & ipſe vicẽ redde, & noli à proximo ſcin-
di:etenim Chriſtus omnibus æqualiter dedit dicẽs,
Accipite,mãducate.†Illud] corpus æqualiter dedit.
†ille.
Tu autem quod cõmune eſt,nõ cõmunicas: etenim
pro omnibus pariter fractum eſt, & æqua portione
diſtributum. Similiter & calicem poſtquã cœnauit,
dicens:*Hic calix nouum teſtamẽtum eſt in meo ſanguine, hoc*
facite, quotieſcunque biberitis,in meam commemorationem.
Quid dicis?cõmemorationẽ Chriſti facis, & paupe-
res deſpicis,neq; horreſcis? Sed ſi filij vel fratris de-
functi facis cõmemorationẽ,terrore cõcuteris con-
ſciẽtiæ,niſi cõſuetudinẽ impleres,& pauperes cõuo-
cares.Cùm autem domini tui meminiſti,ne quidem
menſam cõmunicas.Quid autẽ id ſignificat,Hic ca-
lix nouũ teſtamẽtum eſt?Erat autem veteris teſtamẽ-
ti calix,†ſacrificia,]& ſanguis brutorum:etenim poſt
†libamina.
ſacrificium,in calice & phiala ſanguine accepto, ita
†ſacrificabant.] Cum igitur pro ſanguine brutorum
†libabãt.
ſanguinẽ ſuum induxiſſet,ne quis his auditis pertur-
barẽt,illi⁹ veteris ſacrificij meminit. Deinde de cœ-
na illa referẽs,præſentia his quæ tũc fuerãt,copulat:
vt quẽadmodum in illa ipſa veſpera & mẽſa diſpo-
ſiti,

ſiti,ab ipſo Chriſto hoc acceperunt ſacrificiũ, ita & A
nunc diſponerentur,& inquit: *Quotieſcũque comederitis*
panem hunc, & ſanguinem hunc bibetis,mortẽ domini annun-
ciabitis donec veniat. Quẽadmodum Chriſtus enim &
in pane & in calice in meam cõmemorationẽ faci-
†aperiẽs.
te hoc dixit,cauſam nobis†abſcõdens]quare myſte-
riũ daret,cũ aliis hãc eſſe dicens ſufficientẽ nobis ad
pietatẽ.Nam cùm intelliges, quid propter te domi-
nus paſſus eſt,ſapiẽtior efficieris. Ita & ipſe iterũ in-
quit,Quotieſcunq; mãducaueritis, mortem eius an-
nunciabitis:& hæc illa cœna eſt.Deinde oſtendens,
quòd vſque ad cõſummationẽ maneat, inquit, Do-
nec veniat.*Itaque quicunque manducauerit panem hunc, vel*
biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis
domini. Quid tandẽ?Quoniã effudit illum, etiam cæ-
dem id eſſe oſtẽdit,nõ tantum ſacrificium, quemad-
modum tunc cùm transfixerunt,nõ vt biberent trãſ- B
fixerunt,ſed vt effunderent:ita qui indignè cõmuni-
cat,nullum inde fructum†conſequitur.]Vides quan-
†adeptus vt ſubintelligas, temere Chriſti ſanguinẽ fudit.
to cum terrore loquitur,& quanta cum vehementia
eos tangit,oſtenditque, quòd ſi ita participaturi eſ-
ſent,indignè appoſitis participarẽt. Quãnã igitur ra
tione nõ indignè qui pauperes cõtemnũt, & præter
contẽptum ignominia afficiunt?Nã ſi non dare pau
peribus à cœlorum regno hominẽ eiicit,etiã ſi virgo
ſit,vel potius non larga manu dare (ſiquidem virgi-
Mat. 25.a
nes illæ oleum habebant, ſed non abundantius) in-
tellige quantum mali ſit,tãta abſurda operari. Quæ-
nam,inquit,abſurda?Quid dicis?Quæ abſurda?Tãtę
menſæ particeps fuiſti,& cum omnium manſuetiſſi-
mus eſſe,& angelis par deberes, omniũ crudeliſſim⁹
factus es.Sanguinẽ guſtaſti dominicum,neq; ſic fra-
trem tuum agnoſcis:& quánam dignus es venia?At- C
qui ſi eum antea ignorabas,mẽſæ tamen gratia eum
te cognoſcere oportebat.Nũc autem & ipſam inho-
noras mẽſam,qui cùm eius particeps eſſe dignus ha-
bitus ſis,tuo illũ cibo indignũ arbitraris. Nõ audiſti
Ibid. 18.d
qua pœna affectus ſit,qui centũ denaria petiit?Quo-
modo latam ſentẽtiam irritam fecit?Ignoras qui ſis,
qui fueris?Nõ cognoſcis teipſum,quòd hoc paupe-
re pecuniis lõgè pauperior es beneficiis, cùm innu-
merorũ plenus ſis peccatorũ? Verũtamen his omni-
bus te liberauit deus, & tali te mẽſa dignum effecit.
Tu autẽ neq; ſic humaniorẽ te exhibuiſti. Igitur ni-
hil aliud relinquitur,q̃ vt tortoribus tradaris.Hæc&
nos omnes verba audiamus, quicũq; huc cum pau-
peribus ad ſacrã hanc menſam accedimus.cùm autẽ
egredimur,ne eos quidẽ vidiſſe videmur,ſed inebria-
mur:& eos negligimus,qui eſuriunt,quorum Corin-
thij tunc accuſabãtur.Et quãdo hoc fit,inquit?Sẽper D
quidẽ,ſed maximè in ſolennitatibus, quando mini-
mè faciendum eſſet:etenim tunc poſt cõmunicatio-
nem ſtatim ſubit ebrietas, & pauperũ cõtemptus: &
cùm ſanguinẽ acceperis, cùm ieiunij tẽpus eſt & ſo-
brietatis,comeſſaris & inebriaris.†Et ſi aliquid vtile
†Et ſi quid boni in prãdio comederis, abſtines & caues ne alio malo cibo pri⁹ ſumptũ corrũpatur:ſpiritũ poſtaquam
conſequeris prãſurus,cuſtodis teipſum ne alio malo
cibo prius corrũparis.Spiritum autem cõuiuam ac-
cepiſti, ſatanicũ ſubinducis cibũ.] Cõſidera cum ſa-
cras illas cœnas apoſtoli accipiebant, quid tũ facie-
bãt?Nõne in preces cõuertebãtur & hymnos? Nõne
in ſanctas vigilias?Nónne in longã illam doctrinam,
& multæ plenã philoſophiæ? Magna enim & admi-
rabilia tunc eis narrabat & adnunciabat Ieſus,cũ Iu-
das diſcederet vocatũ, qui eum erãt crucifixuri. Nõ
audiſti quomodo tria milia ſimul communicantes

A ſemper vehementiores erãt in orationibus & doctri-
acceperis, ſatanicas ſuperindicis delicias?
na,non in ebrietatibus & comeſſationibus? Tu autẽ
prius quàm accipias,ieiunas, vt aliquo modo dign⁹
communicatione videaris:cùm autẽ acceperis,& o-
porteret in continentia perſeuerare, omnia perdis.
Quãquã æquũ eſt ante & poſt cõmunicationem ie-
iunare: oportet enim vtroq; tẽpore cõtinentẽ eſſe,
ſed maximè poſt acceptum†ſpiritũ:]antè, vt dignus
†ſpõſum:
fias accipiẽdi:poſtmodũ,vt nõ indign⁹ videaris, qui
acceperis.Quid igitur?ieiunare oportet poſt eius ac-
ceptionẽ?Non dico hoc neq; cogo,licet bonum ſit,
tamen nõ cõpello,ſed admoneo, ne in deliciis viuas
ad ſaturitatẽ. Quòd ſi nunquã in deliciis viuendum
eſt,& hoc Paulus manifeſtauit,cùm dixit,Quòd quę
1.Tim.5.a
in deliciis eſt viuẽs, mortua eſt, lõgè magis tũc mo-
rietur?Nam ſi mulieri deliciæ mors eſt, multo magis
B viro: & ſi in alio tempore hoc perdit, multò magis
poſt myſteriorũ cõmunicationẽ: tu autẽ cùm panẽ
vitæ accipias,opus mortis exequeris,neq; horreſcis.
An ignoras quot ex deliciis mala proueniãt,riſus in-
tẽpeſtiuus,verba immodeſta & plena exitij,ſcurrili-
tas,garrulitas infructuoſa,& alia quæ ne dicẽda qui-
dẽ ſunt: & hoc facis cũ ad Chriſti mẽſam diſcubue-
ris,in die illa qua carnẽ eius lingua attingere digna-
tus es?Ne igitur hæc fiãt,dextrã tuam, linguã, labia
cõſidera,quo pacto veſtibulum Chriſto facta ſunt,
vt ingrediatur.Cõſidera quo tẽpore accedis,& cùm
ſenſibilẽ mẽſam apponas,ad illã mẽſam,cœnam do-
minicam,ad diſcipulorum vigiliam in illa ſancta no-
cte animum dirige. Nam ſi diligenter præſentia in-
quiremus,præſentia nox ſunt potius: vigilemus igi-
tur cum domino,compungamur cum diſcipulis. O-
C rationum tẽpus eſt,nõ ebrietatis,& quidem ſemper,
maximè autẽ in ſolennitatibus:ſolennitas enim pro-
pterea inſtituta eſt,non vt turpiter viuamus, neq; vt
peccatis abundemus,ſed pręſentia tollamus. Et licet
me fruſtra hæc dicere intelligam, non tamen ceſſo.
Nam ſi non omnes mihi parebitis,non omnes eritis
contumaces.Imò ſi nemo parebit,mihi quidem ma-
ior merces accedet,vos magis condemnabimini:†&
†ne igitur magis cõdenemini, propterea non ceſſabo.
quanuis nulla hinc ſequaturvtilitas,non tamen pro-
pterea ceſſo,] quin dicam:fortaſſe enim fortaſſe aſſi-
duitate mea vos cõmouebo. Quamobrẽ vos rogo,
ne in noſtrum hæc faciamus detrimẽtum. Educem⁹
Chriſtum,demus ei bibere,induamus,hęc illa digna
ſunt menſa. Audiſti hymnos ſacros, vidiſti nuptias
ſpirituales,in regia menſa diſcubuiſti,impletus es ſpi
ritu ſancto,ſimul cumCherubim in choreis fuiſti,ſo-
D cius factus es ſupernis poteſtatibus.Noli tãtam læti-
tiã abiicere,noli theſaurũ effundere,noli te ebrietati
dedere,quæ anxietatis mater eſt,diaboli lętitia innu
mera pariens mala: hinc enĩ morti ſimilis ſomnus,
hinc grauedo capitis,hinc morbi & obliuio & mor-
tis imago.Præterea ne amico quidem †vellem, vt e-
†velles, vt ebrius obuiam fieres.
brius obuiã fieret.] Cùm autem Chriſtum intus ha-
beas,audes quęſo,tãtũ vini ingurgitare?Sed delicias
amas.Igitur ab ebrietate ceſſa: etenim ego te in de-
liciis eſſe volo, ſed in veris quæ nunquã lãgueſcunt.
Quæ igitur verę deliciæ ſunt,quę ſemper florẽt?Vo-
ca ad prãdium Chriſtum,participem rerum tuarum
facias,vel ſuarũ potius, hoc immenſam habet volu-
ptatẽ & ſemper florentẽ. Verùm ſenſibilia nõ huiuſ-
modi ſunt.Sed ſimul & apparẽt,& abolentur, & qui
in deliciis eſt,nihil melius ſe habet,q̃ qui in nullis eſt
deliciis, imò peius. Ille enim tanquam in portu ſe-
det,hic

Universidad de Deusto Biblioteca

det, hic tanquã in fluctibus & morborũ obſidionib⁹, tantum æſtũ ferre minime poteſt. Ne igitur hęc fiãt, modeſti ſimus. Ita enim corpus bene diſponemus, & animam in ſecuritate conſtituemus, & præſentibus & futuris malis liberabimur, & cœlorũ regnum cõſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula, Amen.

Homilia XXVIII.

PRobet autẽ ſeipſum homo, & ſic de pane edat, & de calice bibat. Quidnam hæc ſibi verba volunt, cũ alia ſit ꝓpoſita materia? Hic Paulo mos eſt, vt ſuperius diximus, non ſolum ea proſequi, quæ ſibi propoſita ſunt: verum etiam ſi alius ſubiectę materiæ ſermo incidat, eum diligenter exequi, & maximè cùm de valde neceſſariis & cogentibus mentio fiat: etenim quando ad nubentes locutus eſt, & in familiarium ſermonem venit, vehementer multis eum modis confirmauit: & quando non eſſe iudicandum in iudiciis dicebat, iterum in auaritiæ admonitionẽ defluxit, & multa in hanc ſententiã locutus eſt, quod & in hoc loco fecit. Cùm enim omnino myſteriorũ eſſet memoria, neceſſarium arbitrat⁹ eſt hãc aggredi materiam. Non enim parua erat, ideo valde terribiliter de ea locutus eſt, bonorum indicando caput, vt pura cum conſcientia accedatur. Ideo neque his quæ prius dicta ſunt, duntaxat contentus hæc addidit, Probet autem ſeipſum homo: quod & in ſecun-
2.Co.13.b da inquit, Voſmet tẽtate, ſi eſtis in fide, ipſi vos probate. Non quemadmodum nunc facimus, temporis gratia accedentes, magis quàm animi ſtudio: neque vt præparati ad vitia noſtra expurganda cõpunctionis pleni accedimus, ſed vt in ſolennitatibus ſimus, quãdo omnes adſunt cõſideramus. Sed non ita Paulus præcipit, ſed vnum tempus nouit, quo accederemus, communicationis & cõſcientiæ puritatem. Nã ſi ſenſibili nunquam communicaremus menſa, ſi febre laboramus, [& malis humoribus abundamus,] ne perderemur: longè magis hãc tangere nefas eſt, abſurdis cupiditatibus impediti, quæ febribus grauiores ſunt. Cùm autem abſurdas dico cupiditates, etiã corporum dico, & pecuniarum, & iræ, & ſuccenſionis, & omnes ſimpliciter abſurdas: quæ omnia accedentem exhaurire oportet, & ita purum illud attingere ſacrificiũ, nõ pigrè diſponi, & miſerè cogi, propter ſolennitatem accedere, neque rurſum compunctum & præparatum impediri, eo quòd nõ ſit ſolennitas. Solennitas enim bonorum operum eſt demõſtratio, animæ puritas, vitæ certitudo: quæ ſi habueris, ſemper celebrare poteris ſolẽnitatẽ, & ſemper accedere. Propterea inquit, Probet autẽ ſeipſũ homo, & ſic edat: nõ iubet, vt alter alteri probetur, ſed ipſe ſibi nõ publicũ faciẽs iudiciũ, & ſine teſte argumẽtũ. *Qui enim comedit & bibit indignè, iudiciũ ſibi manducat & bibit.* Quid dicis, dic quęſo? tantorum bonorum cauſa, & quæ vitam exhibet menſa, iudicium fit? Minimè propter eius naturam, ſed propter accedentis volũtatem. Quẽadmodum enim præſentia eius, quæ magna illa & arcana nobis bona†affert, niſi accipiatur, magis dãnat:] ita & myſteria maioris punitionis prębẽt viatica his, qui indignè cõmunicant. Et quomodo iudiciũ ſibi mãducat? inquies, *Non diiudicans corpus domini.* Hoc eſt, non inueſtigans, non conſiderans, vt oportet, magnitudinem propoſitorum, nõ reputans muneris magnitudinem: ſi enim didiceris diligẽter, qui ſit propoſitus, & qui cui ſeipſum exhibet, nullius

† attulit, eos qui nõ receperũt, magis dãnauit.

alterius indigebis ratione, ſed hoc tibi ad omnẽ ſobrietatem ſufficiet, niſi ſis ignauiſſimus. *Ideo inter vos multi & infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Hic iterũ nõ amplius aliunde exẽpla adducit, quẽadmodũ in idolorum fecit ſacrificiis, vbi veteres narrauit hiſtorias, & plagas in eremo: ſed ab ipſis Corinthiis, ex quo magis obſtupeſcẽdũ ſuũ fecit ſermonẽ: cũ enim diceret, Iudiciũ ſibi mãducat & bibit, & reus eſt: ne videatur verba dicere, & opera oſtẽdit, & teſtes eos aduocat: †quod magis minas tãgit, cũ euẽturas oſtẽdit.] Non tamen his ſolis cõtentus, ſed ab his etiã de gehẽna induxit, & credibilẽ fecit ſermonẽ, & vtrinque terrorẽ incutit, & circũlatam vndiq; ſoluit quęſtionem. Nam cùm multi inuicẽ dubitent, vnde immaturæ mortes, vnde longi morbi, ex peccatis dicit multa eorũ quæ nõ ſperãtur exoriri. Quid igitur? Sani, inquit, ſemper, & qui ſeneſcendo pingueſcunt, nõ peccãt? Et quiſnã hoc diceret? Quomodo igitur, inquit, nõ dabunt pœnã? quoniam illic dabũt grauiorem. Nos autem ſi voluerimus, neque hic neq; illic dabimus. *Quòd ſi noſmetipſos diiudicaremus, nõ vtique iudicaremur.* Non dixit, ſi puniemus, ſi ſupplicium de nobis ſumemus: ſed, ſi diiudicaremus: hoc eſt, ſi noſtra tãtùm voluerimus peccata cognoſcere, ſi cõdẽnare noſipſos, liberaremur vtiq; & ab huius & futuri ſeculi ſuppliciis. qui enim ſeipſum cõdemnat, dupliciter deũ placat, & ꝙ peccata ſua cognoſcit, & ꝙ in poſterum pigrior ad peccandũ efficitur. Quoniam autem neque hoc, quod leue eſt, vt oportet facere volum⁹, neque ſic cum orbe tertarũ punire eos ſuſtinet, ſed adhuc parcit, in hac vita iudiciũ exigẽs, cuius caducum eſt ſuppliciũ, & multa remedia. Hoc enim à peccatis liberamur, & bona futurorum ſpes quæ leuat præſentia. Hæc autẽ dicit, ſimul & imbecilles cõſolans, ſimul & alios ſtudioſiores faciens: quare inquit, *Dum iudicamur autem à domino, †corripimur.* Non inquit, punimur, nõ inquit, pœnas damus: ſed, erudimur, oſtendẽs admonitionis id magis eſſe, q̃ damnationis, medicinæ quàm ſupplicij, correctionis quàm pœnæ. Neq; propter hoc tantum, ſed maius minitando ſuppliciũ, leue præſens efficit, dicens: *Vt non cum hoc mundo damnemur.* Vides quomodo & gehennam propoſuit, & horrendũ illud iudiciũ, & neceſſariam & omnino futurã inquiſitionẽ, & ſuppliciũ oſtẽdit. Nã ſi fideles & ſtudioſi nõ euadent ſupplicium, in quib⁹ peccabunt, & conſtat ex præſentibus: multò minus infideles, & qui adeò peccant, vt ſanari non poſſint. *Itaque cùm conuenietis ad manducandum, inuicem expectate.* Adhuc enim permanente in eis formidine & tremore gehẽnæ, vult iterum pauperum gratia admonere, propter quod hæc omnia dicta ſunt, oſtendẽs ꝙ qui hoc non faciunt, indignè cõmunicant. Quòd ſi non cõmunicando ſuas facultates ab illa mẽſa quis prohibetur, multò magis rapiendo. Et nõ dixit, vt cõuenientes cũ indigentibus cõmunicetis, ſed honeſtius, inuicem expectate: hoc enim & illud cõfirmauit † ligauitq;] & honeſto dicendi modo admonuit. Deinde iterum verecundè, *Si quis autem eſurit, domi mãducet.* Permittendo prohibuit, & vehemẽtius quàm ſi prohibuiſſet. Ab eccleſia enim eum expulit, & domũ relegauit. Quo verbo maiorẽ in modum eos tangit, & vituperat, tanquã ventris ſeruos, & incõtinentes. Nõ enim dixit, ſi quis deſpicit pauperes: ſed, ſi quis eſurit, tanquã ad pueros ęgrè ferentes loquẽs, tanquam ad bruta vẽtri obediẽtia: etenim maximè ridiculum, ſi ob

†quod magis quàm minari tãgit, quum quod minatur, re ipſa euenire oſtendit.
†παιδευόμεθα, i. corripimur, ſiue erudimur.
†ſignificauitque.

ſi ob eſuritionẽ deberẽt domi mãducare. Neq; hoc contentus eſt, ſed aliud formidoloſius ſubdidit, dicens: *Vt nõ in iudicium conueniatis.* Hoc eſt, in ſuppliciũ, eccleſiam contumelia afficientes & fratrem: etenim propter hoc cõuenitis, inquit, vt ametis vos inuicẽ, vt & vtilitatem faciatis, & cõſequamini. Quòd ſi cõtrarium fit, tolerabilius domi comedetis. Hoc autẽ ideo dicit, vt magis eos cõmoueat. His nanque verbis, quod inde futurum ſit detrimentũ oſtẽdit, & iudicium eſſe dixit non paruũ, & vndique perterruit à myſteriis, ab imbecillibus, à mortuis, ab aliis antè dictis. Præterea aliũde etiã perterret, dicens: *Cætera autem cùm venero, diſponam.* Vel alia quædã, vel hoc idem ſignificat. Cũ enim credibile eſſet ipſos aliquas cauſas allaturos, & nõ liceret per literas omnia corrigere, quæ admonui iam ſeruentur, inquit: quòd ſi quicquam aliud dicendũ eſt, in meum aduẽtum reſeruetur: vel de hac re loquitur, vt dixi, vel de aliis nõ multũ vrgentibus. Dicit autem hoc, vt hinc ſtudioſiores faciat. Cogitantes enim eum affuturũ, debebãt peccatum ſuũ corrigere. Neq; enim paruum erat Pauli aduentus, quod oſtendens dicebat: Tanquã nõ ven-
Supr. 4.d turus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidã: & alibi iterũ,
Phili. 2.b Nõ in præſentia mea tantũ, ſed multò magis nũc in abſentia mea, cũ metu & tremore veſtrã ſalutẽ operamini. Propterea nõ ſimpliciter dixit ſe venturum, vt nõ diffiderẽt, & pigriores efficerentur: ſed cauſam ponit profectionis neceſſariã, dicẽs: Cętera cũ venero, diſponã: oſtendẽs ꝙ cæterorũ correctio, etſi propter aliud non feſtinaret, omnino eum illuc traheret. Hæc igitur audiẽtes omnia, & pauperũ maiorẽ in modum curam habeamus, & ventrẽ cohibeamus, & ebrietate liberemur, & myſteriis dignè cõmunicare conemur, neq; quæ patimur, ſiue in nobis, ſiue in aliis doleam⁹: vt exẽpli gratia, cũ immaturæ mortes accidũt, cùm lõgę ęgritudines. Hæc eñ pœnæ liberatio eſt, hęc correctio, hęc admonitio optima. Quis hæc dicit? Qui Chriſtũ in ſe loquentẽ habet. Veruntamen ſunt multæ mulieres quæ tam ſtultè afficiũtur, vt infideles luctus magnitudine ſuperent, & aliæ quidem doloris caligine hoc faciunt, aliæ autem ad oſtentationẽ, & vt exterorum calumniam deuitent, quas omni penitus venia carere profiteor. Vt igitur ille nõ reprehẽdat, inquit, reprehẽdatur deus: vt homines brutis ſtultiores non†deprehẽdãtur:] regis omnium lex cõculcetur: & quare hęc non digna ſunt fulmine? Et ſi ad cœnã te quiſpiã vocet poſt luctum, nemo cõtradicit, quoniã lex hominũ eſt, quæ ita iu-
Hier. 12.b & Lu. 23.d. bet. Cũ deus autẽ iubeat nõ flendũ, omnes reclamãt. An ignoras Iob, mulier? Nõnne verborũ eius recordaris in filiorũ amiſſione, quæ innumeris coronis ſacrum illud caput cinxerũt, & citharis plurimis clarius prædicauerũt? Non reputas eius calamitatẽ, & nouũ illud naufragiũ, & inſolitam & admirabilẽ tragœdiã? Tu enim vnũ fortaſſe amiſiſti, vel alterũ, vel tertium. Ille autẽ tot, & cùm multos filios habuiſſet, ſine filiis repẽtè factus eſt. Et ne†paulũ] quidem eius viſcera cõcuſſa ſunt, ſed ſubitò omnis fruct⁹ ablatus eſt, nõ cõmuni naturæ lege, neq; ſenio, ſed immaturá & violenta morte, & omnes ſimul, neque præſente Iob, neq; iuxta ſedẽte perierunt, vt ſaltẽ vltimis acceptis verbis, aliquã cœpiſſet cõſolationẽ tam amaræ mortis. Sed pręter omnẽ ſpem nihil eo ſciẽte obruti ſunt, & domus ſepulchrũ eis, & laque⁹ factus eſt, neq; mors immatura tãtùm, ſed & alia multa patrẽ

†reprehẽdant.
†paulatim.

torquebãt: vt exempli gratia, quòd omnes in ætatis flore erãt, omnes virtute præditi, oẽs amore & corpore cõiuncti, vtriuſq; ſexus, quòd nullus ſupererat, nõ cõmuni naturæ lege. Pręterea quòd poſt tantã calamitatẽ†nullius ſibi ſceleris conſcius erat, quòd cum illis non idẽ paſſus eſſet.] Horum ſingula per ſe ſufficiẽtia erãt quæ eũ perturbarent. Cùm autem omnia ſimul cõcurrerẽt, cõſidera fluctuũ magnitudinem & tẽpeſtatis, & quod mai⁹ & luctu graui⁹ eſt, ignorabat quãnã cauſa id accidiſſet. Idcirco cũ nullã habuiſſet cauſam, ad quã tantã referret calamitatẽ, ad dei voluntatẽ retulit, dicẽs: Dominus dedit, dominus ab- *Iob. 1.d*
ſtulit, vt domino viſum eſt, ſic factũ eſt: ſit nomẽ domini benedictũ in ſecula: & hæc dicebat. Et cũ ſeipſum vltimis afflictũ calamitatibus intueretur, quãuis ſumma virtute præditũ, malos autẽ homines & deceptores fœlices eſſe, & ĩ deliciis viuere, nihil dixit, quale quidẽ ſolẽt imbecilles. Inquiunt eñ, propterеáne filios educaui, & omni exercui diligẽtia? Propterea aperui domũ trãſeũtibus, vt poſt multos illos curſus pro indigẽtib⁹, ꝓ nudis, pro orphanis has habeã remunerationes? Sed horũ loco, omni ſacrificio meliora illa verba protulit, Nudus egreſſus ſum de *ibidem.*
vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Quòd ſi ſcidit veſtimẽta ſua, & comã incidit, noli admirari. *ibidem.*
Pater eñ erat, & pater amãtiſſimus, & oportebat naturali moueri miſericordia, & animi ſentẽtiã oſtẽdere. Quòd niſi hoc feciſſet, fortaſſe torporẽ quis putaſſet fuiſſe ſapientiã. Ideo &† animũ] ſuũ, & ſapiẽtię diligentiã præ ſe tulit, & dolori nõ conceſſit. Sed cùm vlterius mala procederent, & magis oppugnaretur, aliã ſibi coronam nectit ex verbis quæ ad vxorẽ habuit. Inquit enim, Si bona ſuſcepim⁹ de manu domi- *Iob. 2.c*
ni, mala autẽ quare nõ ſuſtineamus? Etenim vxor ſola iam relicta erat omnibus amiſſis, & filiis, & poſſeſſionibus, & ipſo corpore, & ipſa vt eum probaret, & inſidiaretur. Idcirco ipſam vnà cũ filiis non perdidit diabolus, neq; eius mortẽ expetiuit, cũ putaret multum eã ſibi cõferre ad ſanctũ hunc expugnandum. Quãobrẽ tanquam maxima quædã arma ſibi eã reliquit. Nam ſi è paradiſo per eam hominẽ eieci, inquit, multò magis† à ſtercore impedire] potero. & intuere malitiã. Neq; enim perditis bobus neq; aſinis neq; camelis, ſed neq; domo diruta, neque filiis ruina obtritis, hac vſus eſt fallacia, ſed tacet adhuc, & ceſſat, cõſiderata athletæ fortitudine. Sed cũ vermiũ fons ſcaturiebat, & putrida cutis decidebat, cõſũptę carnes ſaniẽ grauiter fœtentẽ efflabãt, & ſartagine, & fornacibus, & omni flãma miſerius eũ diaboli manus cõſumebat, fera omni crudeli⁹ vndiq; eius corpus deuorãs, cũ diutius is hac eſſet calamitate cõfectus, tũc vxorẽ ſubornat. Nam ſi in calamitatis principio acceſſiſſet, nõ ſanè eũ inueniſſet ita eneruatũ, neq; ita poſſet exprobrare calamitatẽ, & tanta loqui audacia. Nũc autẽ cùm videret ob temporis lõgitudinẽ, & ſanitatis quàm cupidiſſimum, & malorum finem maiorẽ in modum deſiderantem, tunc accedit. Cùm enim tam valde cõſumptus eſſet, nec iã ampli⁹ reſpirare poſſet, ſed mortẽ optaret, audi quid dicat. Si enim poſſem meipſum vincere, vel rogare alterũ, id facerẽ. Et cõſidera mulieris malitiã: vnde ſtatim *Iob. 2.c*
exorditur à lõgitudine tẽporis, Quouſque† conſumeris,] inquit? Quòd ſi ſæpenumero ſine rebus ſermones duntaxat mollire animum poſſunt, conſidera quid eum perpeſſum eſſe credibile eſt, cum hæc audiret, &

†quod nulli⁹ nec ſibi nec illius ſceleris cõſci⁹ hæc paſſus eſſer.
†amorem
†in ſtercore ſupplãtare.
†ſuſtinebis.

Universidad de Deusto Biblioteca

diret,& ita re ipsa torqueretur:& quod pei⁹est,vxor
hæc dicebat,quæ & cũ eo versabatur,& fastidiebat,
& idcirco annitebatur eum in desperationẽ induce-
re. Verùm vt manifestius machinã huic adamantino
muro admotã videamus, etiam ipsa verba cõsidere-
† sustinebis. mus. Quænã ea sunt? Quousque† consumeris?] Ecce
expecto modicum tẽpus,& salutis spem. Ac si dice-
ret,arguit verba tua tẽpus, lõgius quidẽ, sed nullam
ostẽdit bonã valetudinẽ tuam. Hæc autem dicebat,
non solũ vt in desperationẽ eum induceret,sed vt e-
tiam exprobraret, & vituperaret. Etenim Iob cùm
perturbatam vxorem semper cõsolatus refutaret,ta-
lia loquebatur:Expecta adhuc parũper,& statim his
finis imponetur. Quare eũ exprobrãs,inquit,nũquid
nunc idem dixeris? Multum enim iam tẽporis præ-
terierat, neque finis vllus cernebatur. Et considera
malitiam:non meminit boum,non ouium,nõ came-
lorum: sciebat enim non multum his affligi: sed ad
naturam statim venit, & filios in memoriã reducit.
In his enim vidit & vestẽ scissam, & comã detõsam:
& nõ dixit,perdidit tuos filios, sed miserabilius, de-
leuit tui memoriã à terra,propter quod filij desiderã
tur. Nam si nunc resurrectione apparente charissimi
sunt filij, eo quòd seruant migrãtiũ memoriã,multò
magis tũc:propterea execratio hinc oritur asperior.
† illic qui execratur, filios. Neque eñ †qui illic filios execratur,] dixit perdidit,
sed deleuit eius memoriã à terra: quod significauit,
cùm dixit,filij tui & filiæ tuæ. Nã vtriusq; naturæ di-
ligenter meminit,quasi dicat: Si tibi nulla eorũ cura
est,saltem me intuere, vteri mei dolores, & labotes,
quos frustra perpessa sum. Cuius sententia est: Quæ
maius pertuli,&plus laboraui,iniuriã abs te accipio.
Nã cùm tãta perpessa sim, fructu omni priuata sum.
Et considera ꝙ nõ meminit iacturam pecuniarũ,ne-
que tacet eã & præterit,sed vt licebat,quod calami-
tosius erat,enarrat. Cùm eñ dixisset, & ego errãs, &
cultrix locũ ex loco,& domũ ex domo peragrãs, &
iacturã significat,& vehementẽ ostendit dolorẽ: et-
enim hæc verba sufficientia erant, quæ calamitatem
augerent. Ad aliorum venio ostia,inquit,neque mẽ-
dico tantùm, sed erro. Seruio seruitutem peregrinã
& nouã quocũq; peragrans,& calamitatis meę signa
circunferẽs,omnes mea mala edoceo, & quod om-
nium miserrimum est,domũ è domo permuto. Ne-
que hîc lamẽtationis suæ finẽ imponit, sed subdidit:
Iob.7.a Expectãs Solem,quando óccidat,& quiescã à labo-
ribus meis,& qui circũueniũt me doloribus, qui me
cõprehendunt. Cùm aliis suaue sit, inquit, Solis ra-
dios spectare,hoc mihi graue est, desiderabilis autẽ
nox & tenebræ. Ipsa eñ sola labores meos lenit,ipsa
mihi malorũ affert cõsolationem. Sed dic verbũ ad
Iob.2.c dominum & morere. Vides hîc etiã malignitatem,
quo pacto[non]in ipso consilio statim exitialẽ indu-
xit admonitionẽ. Sed primùm miserè calamitatem
narrauit. Auget enim crudelitatẽ:admonitionẽ autẽ
breui cõprehendit,neq; manifestè eam ostendit,sed
obumbrat:mutationẽ adducit, maximè desiderabi-
lem mortem adnuciãdo quemadmodum cupiebat:
& cõsidera in hoc loco diaboli malignitatem. Cùm
enim sciret quo Iob in deũ desiderio teneretur, non
dimittit mulierem vt deum accuset, ne tanquã ini-
micam quamprimùm amoueret. Propterea minimè
eius meminit,sed quæ acciderãt calamitates in ore
frequẽter habet. Tu autẽ cũ his quę dicta sunt,quòd
vxor hęc cõsulebat,addas,ꝙ grauis rhetor est ad de-

A cipiendũ,qui incõsultiores sunt. Multi igitur sine ca-
lamitatibus mulierũ cõsilio decepti sunt. Quid igitur
beatus hic adamante fortior? Toruo eam vultu aspi-
cit,&ante vocem aspectu machinas propulsauit. Illa
autẽ lachrymarũ fontes mouere expectabat,hic au-
tẽ leone vehemẽtior factus est furore plenus & indi-
gnationis,nõ propter mala quæ patiebatur,sed pro-
pter illa quę diabolicè cõsulebat, & vultu ipso furo-
rẽ præ se ferẽs,modestè reprehẽdit. Siquidẽ in cala-
mitatibus modestus erat. Et quid inquit? Quasi vna ibidem.
de stultis mulieribus locuta es. Nõ ita te erudiui, in-
quit,nõ ita te educaui. Quãobrẽ neq; cõiugẽ meam
agnosco. Verba hęc stultæ mulieris,& insaniẽtis cõ-
siliũ. Vides modestam incisionẽ & plagã quæ sanare
morbum posset: deinde post terrorẽ cõsilium iterũ
adducit,quod ei remediũ afferre poterat,& rationis
B plenum. Quódnam? Si bona suscepimus à domino, ibidem.
mala nõ sustineamus? Recordare,inquit,superiorum
illorum, & considera authorem, & feres hæc æquo
animo. Vides viri modestiã? Non enim fortitudine
sua tolerantiam cogitat, sed rerum consequentiæ eã
esse inquit. Pro quib⁹ eñ meritis illa nobis deus ex-
hibuit? quámnã ei vicẽ soluisti? Nullam sanè, sed sola
bonitate sua omnia accepisti. Donum nanq; erat nõ
præmium,& gratia,nõ remuneratio. Igitur hęc forti
animo feramus,hũc nos viri & vxoris sermonẽ scri-
ptum habeamus, & verba hæc animo impressa sint,
vel potius quæ ante hæc dicta sunt,&harũ calamita-
tum historiã, tanquã imaginẽ mẽti inscribamus, ia-
cturã pecuniarũ,filiorũ amissionẽ, plagam corporis,
opprobria,irrisiones,mulieris machinas, diaboli in-
sidias,omnes (vt vno verbo dicã) iusti hominis pas-
C siones cũ diligẽtia recolẽtes portũ nobis trãquillissi
mum præparemus,vt omnia generosè & cũ gratiarũ
actione perferẽtes,in præsenti vita omnẽ abiiciam⁹
mœrorem, vt huius actionis gratiarum mercedem
consequamur, gratia & benignitate domini nostri
Iesu Christi,cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia XXIX.

DE spiritualibus autẽ nolo vos ignorare fratres. Scitis Cap. XII.
enim cum gẽtes essetis,ad simulachra muta prout du-
cebamini euntes. Totus hic locus valde obscur⁹
est,obscuritatem autem & rerum ignorantia & defe-
ctus facit,earum scilicet,quæ tunc cõtingebant, nũc
autem abolitæ sunt. Et quánam gratia in præsenti
non fiunt? Ecce iterum quæstio obscuritatis alteram
nobis quæstionem peperit. Sed quidnam tũc fiebat,
quod nõ fiat in præsentia? Verùm hęc paulò pòst di-
D cenda reiiciamus. Nunc quæ tunc temporis contin-
gebant,referamus. Quid igitur? Si qui baptizabãtur,
linguis quamprimum loquebantur,neque tantũ lin-
guis,sed multi prophetabant. Nonnulli aliis præditi
erant potestatibus. Nam cùm ab idolis recederent,
neque manifestè scirent,neq; veteribus libris assueti
baptizarentur,mox spiritum accipiebant. Cùm autẽ
spiritum non cernerent, quippe qui inuisibilis est,
sensibile quoddam indicium dabat operationis il-
lius gratia,& hic quidem Persarum, ille Romanorũ,
Iudæorum alius,alius alia quadam lingua loqueba-
tur. Ex quo exterius etiam perspicuum erat,spiritum
in ipso esse, dum loqueretur. Quare ita eum ap-
pellat, dicens: Vnicuique autem manifestatio spiri-
tus datur ad vtilitatem:gratias manifestationem spi-
ritus appellat. Nam cùm hoc primum apostoli signũ
acceperunt, etiam fideles hanc linguarum gratiam
accipiebant,

accipiebãt,neq; hãc dũtaxat,sed & alia plura:etenim A
multi mortuos suscitabãt,dæmones expellebãt,& a-
lia multa huiusmodi faciebãt miracula,& donis pol-
lebãt alij quidẽ minoribus, maioribus alij,sed maxi-
mè linguarũ,qđ eis simultatis causa factũ est,nõ sua-
pte natura, sed accipiẽtiũ stultitia. Qui enim maiori-
bus erãt præditi, cõtra eos qui minores acceperãt,
nitebanẽ. Illi rursus dolebãt,& inuidia in maiores fe-
rebantur. Quòd autẽ maxima omniũ linguarũ esset
apud eos gratia, in sequentibus ostẽdit ipse Paulus.
Cũ igitur letalis hinc plaga oriretur,&inter eos cha-
ritas solueretur, hoc agit maximè vt eos corrigat:
[euenerat enim hoc etiã Romæ,]sed remissius. Quã-
Rom.12.a obrẽ in epistola ad Romanos id tangit, sed sub vm-
bra & breuibus verbis ita inquiẽs:Sicut enim in vno
corpore multa mẽbra habemus, omnia autẽ mẽbra
non eandẽ habent operationẽ:ita multi vnũ corpus B
sumus in Christo, singuli autem inuicẽ membra,ha-
bentes autẽ dona secundũ gratiam,quæ data est no-
† secundũ. bis,diuersa,siue prophetiã † siue] portionẽ fidei,siue
ministeriũ in ministrãdo,siue qui docet in doctrina.
† arrogantiam. Quod autẽ illi in † stultitiam]hinc incidissent,à prin-
Rom.12.a. cipio his verbis significauit: Dico autẽ per gratiam,
quę data est mihi, omnibus qui sunt in vobis,nõ plus
sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrieta-
tem,vnicuiq; vt deus distribuit mensuram fidei. Illis
igitur(non multum enim dissensione peccabant & †
† arrogantia. stultitia])ita loquitur,hîc autem vehementius. Nam
plurimũ hoc affectu detinebãtur. Neque tantũ hoc
eos perturbabat, sed illud, ꝙ multi vates illic erant,
vtpote cum ea ciuitas magis gẽtilitati inhæreret, &
cum aliis etiã hoc malo impediretur, & perturbare-
tur. Ideo à principio vaticinij & prophetię ponit dif- C
ferentiam. Propterea enim discernẽdorũ spirituum
vim accipiebãt,vt iudicarẽt & intelligerẽt quísnam
mundo spiritu loqueretur,quis immundo. Cum eñ
illinc non possent quæ dicerentur demõstrari: pro-
pheta enim non eo quo dicitur tẽpore, sed in futurũ
veritatis prębet indiciũ, nec facile cognitu,quísnam
prophetaret,aut quis mẽtiretur. Diabolus enim ini-
quissimus ingrediebatur prophetãtes,& pseudopro-
phetas faciebat, qui etiã futura prędicebãt. Deinde
† reprehẽsioni non obnoxia. cum primũ eorũ verba † obscura] essent,nondũ eue-
nientibus quæ prædicabantur, & facile†repelleren-
† imponerent. tur:]falsum enim & verũ exitus arguebat:ne ante fi-
nẽ auditores deciperẽtur, dat eis signũ, quo ante rei
euentũ,& hunc & illum ostenderet,& hunc accepta
occasione, & principio in donorũ mentionẽ descẽ-
dit,& cõtentionem corrigit,quæ inde proueniębat. D
Primum tamẽ de vatibus sermonẽ his verbis aggre-
ditur, *De spiritualibus autẽ nolo vos ignorare fratres.* Spi-
ritualia signa appellat,quoniã maximè solius spiritus
opera sunt, nihil humano in his studio cõferente ad
huiusmodi miracula faciẽda: & quum de his dispu-
taturus sit,primũ,vt dixi,differentiã vaticinij & pro-
phetiæ ponit,inquiẽs: *Scitis enim cum gẽtes essetis, ad si-*
mulachra muta prout ducebamini euntes. Cuius loci sentẽ-
tia hęc est:In idolis si quis vnquã ab immũdo spiritu
deprehẽdebatur,& vaticinabatur,tanquã ductus tra
hebatur à spiritu deuinctus,nihil sciẽs quid diceret.
Hoc enim vatis propriũ est,mẽte cõmoueri & neces-
sario cõpelli,& trahi tanquã furiis percitũ. Propheta
autẽ nõ eiusmodi est,sed sobria mente & modesta &
firma,quæ loquitur omnia vt decet nouit. Itaq; ante
finẽ saltẽ hinc & vates cognoscitur & propheta. Et

considera quomodo sine suspicione suã prosequitur
orationẽ, quum eos testes aduocat, qui rem experti
sunt. Quòd enim non fallã,inquit,neq; temere gẽtes
carpam,neq; tanquã inimicus decipiã, ipsi vos mihi
testes estis:etenim scitis ꝙ quum gentiles eratis,quo-
modo tũc ducebamini. Quòd si quis hos tanquã fi-
deles suspectos diceret, age ab externis hoc vobis
manifestũ faciamus. Audi igitur Platonem dicẽtem,
Quemadmodũ sortilegi & vates dicũt quidẽ multa "
& bona,sciũt autem nihil eorũ quæ dicũt. Audi & a- "
lium item poëtã eadem ostẽdentem. Quum enim in
ceremoniis quibusdã & magicis in homine quispiã
dæmonẽ colligasset, & ille vaticinatus esset, deinde
vaticinãs deiiceretur,dissipareturq;,& dęmonis im-
petũ perferre non posset,sed ita distractus esset per-
iturus:his qui talia magica operbãtur,inquit,Soluite "
iam regẽ. Mortalis deũ adhuc nõ capit.&,iterũ,Sol- "
uite mihi coronas & meos pedes liquida aqua ad- "
spergite,& lineas delete,& veniã. Hęc & huiusmodi. "
Possunt enim & alia multa dici,sed hęc vtraq; nobis
ostendũt & necessitatẽ qua detẽti seruiũt dæmones,
& violentiã quam sustinent hi qui omnino eis seip-
psos exhibẽt,& mẽte destituũtur. Pythia autẽ(cogor
enim & aliã eorũ tupitudinẽ in præsentia prædica-
care) quæ fortasse bene prætermitti posset, quũ no-
bis decens nõ sit hęc dicere, sed vt manifestius eorũ
dedecus intelligatur, necessariũ dicere, vt saltẽ hinc
cognoscatis eorum stultitiã,& nimiam irrisionẽ,qui
vatibus vtũtur. Dicitur ergo ipsa Pythia mulier quę- Pythia.
dã sedere in Apollinis tripode diductis crurib⁹, inde
malus spiritus deorsum redditus, & per genitales ei⁹
partes trãsiens,furore mulierẽ implere,hãc autẽ cri-
nes soluere,& debacchari, & spuma ora perfundere,
ebria & insana verba proferre. Noui vos pudere &
erubescere,hæc audiendo. Verum illi superbiunt &
propter ignominiã,& ꝓpter insaniã huiusmodi. Hęc
igitur & talia Paulus remouens dicebat, Scitis enim
quũ gẽtes essetis,ad simulachra muta prout duceba-
mini euntes: & quũ ad non ignaros huius rei verba
faceret,non omnia diligenter exequitur, quũ nollet
eos perturbare,sed tantũ in memoriam reducit,& in
omnium mentionẽ eos reuocat,& † quamprimum à † ad propositũ festinans.
proposito]breuibus se absoluit. Quid autẽ significat,
ad simulachra muta? Hi vates ad illa vi ducebãtur.
Quòd si muta,quomodo illis vtebãtur? Qua autẽ gra
tia ad simulachra eos adducebat dæmõ? tanquã ca-
ptiuos & ligatos, simul autem vt errorẽ persuasibilẽ
facerent, & ne mutus lapis putaretur, curabãt idolis
homines adiungere,vt opera†sua]illis inscriberẽtur. † ipsorum.
Verum nostra nõ eiusmodi sunt, sed non posuit no-
stra, hoc est prophetarũ:etenim manifesta erãt,& in
ipsis prophetabãt, vt decebat,& prudẽter & liberè.
Propterea & dicẽdorũ & tacendorũ erant domini.
Nõ enim necessitate detinebãtur,sed potestate in ho
nore habebantur. Propterea Ionas fugit, propterea Ionæ 1.a.
Ezechiel†reiectus est,]propterea Hieremias†relict⁹:] † differebat.]
deus autẽ non necessario eos impellit,sed cõsilio,ad- Ezec 3.d.
monitione, minis, neq; obscurauit mentem:dæmo- Hiere.1.b.
nis nanq; propriũ est,perturbationẽ furorem & mul † excusabat.
tam caliginem infundere:dei autẽ,illuminare,& pru
denter edocere quæ opus sunt. Prima igitur hæc est
differentia vatis & prophetæ. Altera,quã in sequẽ-
tibus affert his verbis, *Ideo notum vobis facio,quòd nemo*
in spiritu dei loquẽs dicit Anathema Iesu. Deinde aliam,
Et nemo potest dicere dominum Iesum, nisi in spiritu sancto.

Universidad de Deusto Biblioteca

Quum videris,inquit, quempiã eius nomen non appellantem,vel anathematizantem,vatẽ eum esse tibi persuadeas:at contrà quũ in nomine Iesu omnia loquẽtem,spiritalẽ esse intellige. Quid igitur,inquit,de catechumenis dicemus? Nam si nemo potest dicere dominũ Iesum,nisi in spiritu sancto,quid de his dicẽdum est,qui nomine quidẽ eum appellãt,spiritu autẽ priuati sunt? Verum de his in præsentia nõ loquitur, nõ enim tũc erãt catechumeni,sed de fidelibus & infidelibus. Quid igitur?nullus dæmõ deum nominat? Mar. 1. c. Act. 14. b Nõnne dęmoniũ habẽtes dicebãt, Nouimus ꝙ filius dei es? Nũquid Paulo dicebãt, Hi homines serui dei altissimi sunt? Sed verberati, & coacti,spõtè autẽ minimè. Dignũ autẽ hoc in loco quæsitu est, quãobrẽ & dæmon hęc loqueretur,& Paulus reprehenderet. Magistrũ suum imitatus,siquidẽ & Christus reprehẽdit. Neq; eñ voluit ab illis habere testimoniũ. Quãnam verò gratia dæmõ hoc faciebat? vt rerũ ordinẽ cõfunderet,& auferret apostolorũ dignitatẽ,& vt sibi attenderẽt,multitudini persuaderet. Quod si factũ esset, facilè fide digni apparuissent, & dogmata sua induxissẽt. Quod ne fieret,néve fraus exoriretur,†& vera dicentium os obstrueretur, &] nemo omnino mendaciis crederet,sed ab eorũ verbis penitus auerteret auditores,ex primo[igitur]& altero signo & vates & prophetas manifestos facit:inde nõ temerè in miraculorũ sermonẽ venit, sed vt orientẽ tollat dissensionẽ,&persuadeat,vt qui minores habẽt gratias, nõ doleant:& qui maiores,nõ superbiant. Quare in hunc modũ incipit, *Diuisiones autem donorũ sunt,idem autem spiritus.* Admonet primum, qui minorẽ habet gratiã,& propterea dolet. Quamobrẽ,inquit,doles? Nũ ꝙ nõ accepisti quantũ alius? Sed intellige ꝙ dona sunt, & non debitũ, & lenies dolorẽ tuum. Ideo mox inquit,diuisiones donorum sunt,& nõ signorũ, neq; miraculorũ, sed donorũ : muneris nomine persuadẽs non tãtopere dolendũ,sed habendã gratiam. Et cum hoc id etiã cogita,ꝙ si minor es mẽsura dati muneris,eo quòd dignus habitus es accipere vnde is qui plus accepit,parẽ habes honorẽ. Non enim iam posses dicere,ꝙ illi quidẽ spiritus largitus est,tibi autem angelus. Nam vtriq; à spiritu proficiscitur. Ideo subdidit,Idẽ autẽ spiritus. Itaq; si in munere differẽtia est,non tamẽ in datore. Ab eodẽ enim fonte & tu & ille hauritis. *Et diuisiones ministrationũ sunt,idem autẽ dominus.* Infundens cõsolationem,& filium & patrẽ addit:& alio item nomine hæc dona appellat,vt maiorẽ hinc consolationẽ excogitet. Ideo inquit, diuisiones ministrationũ sunt,idem autẽ dominus. Cum enim gratiã audias,& minorẽ accipias,fortasse dolebis. Cum autẽ ministrationẽ audies,nõ itidem dolore afficieris:laborẽ enim & sudorẽ præ se fert. Quid igitur doles, inquit, si alium magis laborare præcipit,tibi verò parcit? *Et diuisiones sunt operationũ,idem verò deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autẽ datur manifestatio spiritus ad vtilitatem.* Et quídnam operationem,quid ministrationẽ dicit? Nominũ dũtaxat differentiæ : nam res eædẽ sunt. Quod enim gratia est, idẽ & ministratio, idem & operatio. Ministrationẽ, inquit, tuam † manifesta,] & ministrationẽ meam † clarifica.] & ad Timotheũ inquit, Propter quã causam admoneo te,vt resuscites gratiã dei,quę est in te. & ad Galatas, Qui operatus est Petro in apostolatũ, operatus est mihi inter gẽtes. Vides ꝙ nullã in patris & filij & spiritus sancti gratiis differentiam ostendit,

† etiã vera dicentium ora obstruit, vt.

† imple. † honorificabo: Rom. 11. b 2. Tim. 4. b. Galat. 2. b

A non ꝙ personas cõfundat,absit:sed vt substãtię ostẽdat paritatẽ. Quod enim spiritus largitur,idẽ & deũ operari,idem & filiũ ordinare & præbere dicit. Atqui si minus esset hoc illo, aut illud hoc,nõ vtiq; ita posuisset, neq; hoc pacto cõsolatus esset dolentem. Pręterea & alio quodã modo admonet,ꝙ scilicet cõfert ei data mẽsura, etiã si minor sit. Cum enim dicat,ꝙ idem spiritus,& idem dominus,& idẽ deus:[& hac ratione ipsum retinens,] aliã iterũ addit cõsolationem,quũ inquit,:Vnicuiq; autẽ manifestatio spiritus data est ad vtilitatẽ. Ne quis diceret,Quid si idẽ dominus,& idem spiritus,& idem deus, sed ego minus accepi,inquit? Quoniam ita tibi vtile fuit. Manifestationẽ autem spiritus signa appellat,meritò. Mihi enim fideli manifestus est qui spiritũ habet,ex baptismate. Infideli autẽ nulla alia ratiõe erit hoc manife- B stum q̃ à signis. Ita hîc quoq; nõ parua cõsolatio est. Nam si dona varia sunt, tamẽ ab eodem proueniũt. siue multũ habeas, siue parũ, similiter es manifestus. Itaq; si hoc ostendi curaueris te spiritũ habere,sufficientẽ habes demõstrationem. Cum igitur vnus sit qui dat,& gratia data,& manifestatio etiã hîc oritur. Et hoc magis tibi vtile est. Noli dolere tanquã cõtemptus:nõ enim ꝙ te contẽneret,aut alio inferiorẽ ostẽderet,id fecit,sed vt tibi parceret,& tuã intueretur vtilitatẽ. Quòd enim maius accipiat q̃ ferre quis possit, id inutile est, & damnũ affert & ignominiam.

Alij quidẽ per spiritum datur sermo sapientiæ,alij sermo sciẽtiæ secundũ eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia† sanitatis in vno] spiritu. Vides quomodo vbique eandẽ facit adiectionem,in eodem spiritu dicens,& secundũ eundẽ spiritum. Nouit enim magnã hinc C cõsolationẽ futuram. *Alij operatio virtutum,alij prophetiæ, aliij discretio spirituum,alij genera linguarũ,alij autẽ interpretatio sermonum.* Cum multum in hoc sibi placerent, idcirco posterius posuit,& subdidit : *Hæc autẽ omnia operatur vnus atque idem spiritus.* Remedium vniuersale cõsolationis est, ꝙ ex eadẽ radice, ex iisdẽ thesauris & fontibus omnes accipiãt. Quare frequenter huic verbo insistẽs,quæ videntur diuersa esse exæquat,& cõsolatur,& supernè spiritũ,filiũ,& patrẽ gratias largientem ostendit. Hoc autẽ in loco quum spiritũ diceret,cõtentus est,vt intelligas†huic] eandẽ quoque esse dignitatẽ. Quid autẽ significat,sermo sapientæ? quẽ Paulus,quẽ Ioannes tonitrui filius habuit. Quid sermo scientię? quẽ multi credentiũ habuerũt,scientiã quidẽ habẽtes,sed qui nõ ita docere posšẽt,neq; D in aliũ facilè conferre† quæ ignorant.] *Alij autẽ fides.* Fidem non eam dico quæ dogmatũ est,sed signorũ, de qua Christus,Si habueritis,inquit, fidẽ sicut granum sinapis,& dicetis monti huic,trãsi hinc,& trãsibit. & apostoli † ad eam hortabantur,] dicentes: Adde nobis fidẽ. Ipsa enim mater signorũ est : operationes autẽ virtutum, & donũ sanãdi possidere nõ est idẽ. Qui enim habebat donũ sanãdi, curabat solum:qui autẽ operationes virtutum,etiam puniebat. Virtus enim est non sanare tantũ, sed etiam punire, quemadmodum Paulus cæcauit,& Petrus perdidit.

Alij autẽ prophetiæ,alij discretio spirituum. Quid hoc significat? cognitionẽ quísnã spiritalis sit,quis nõ,quis propheta,& quis deceptor. Quod & Thessalonicensibus dicebat, Prophetias nolite negligere. Omnia autem probate, quod bonũ est tenete. etenim multa tũc falsorũ prophetarũ differentia erat, quũ diabolus cũ veritate mendaciũ cõfundere niteretur. *Alij*

genera

† sanitatũ in eodem. † hinc. Mar. 3. b. † quæ nõ nouerant. Mat. 17. d † pro hac precabantur. Luc. 17. a. Act. 13. b. & 5. a. 1. Thess. 5. d.

genera linguarum, alij autẽ interpretatio sermonũ. Hic enim A sciebat,quid ipse diceret, sed alteri interpretari non poterat:alius hęc vtraq; possidebat, vel horũ alterũ. Videbatur autẽ hęc magna gratia esse, quũ primũ eã accepissẽt apostoli,& apud Corinthios plures possiderẽt,doctrinæ autẽ sermo nõ ita. Quamobrẽ illud quidẽ primũ ponit,hoc autẽ vltimũ:etenim hoc ꝓpter illud,& alia omnia & prophetię,& operationes virtutũ, & genera linguarũ, & interpretationes linguarũ. Nihil eñ † his par est:ideo dicebat, Qui bene præsunt presbyteri,duplici honore digni sunt,maximè qui laborant verbo & doctrina. & ad Timotheũ scripsit, Attẽde lectioni,exhortationi,doctrinæ:noli negligere gratiã quę in te est. Vides quomodo & gratiã hoc†notat? Deĩde quã superius posuit cõsolationem,eundẽ videlicet spiritũ,hîc etiã ponit inquiens,

Hæc autẽ omnia operatur vnus & idem spiritus,diuidẽs [peculaliter] singulis prout vult. B Neq; cõsolatur tãtũ,sed etiã cõtradicẽtis os in hoc loco obstruit,quũ dicit, diuidens[peculiariter]singulis prout vult. Oportet enim obturare,non curare tantũ,quemadmodũ in epistola ad Romanos facit, quũ dicit:Tu quis es,q cõtradicis deo?ita in hoc loco,diuidens[peculiariter]singulis prout vult. Oportet eñ cõfutare & quod patris erat,id & spiritus esse ostẽdit. Sicut eñ de eo inquit: Idem deus qui operatur omnia in omnibus:ita & de spiritu, Hæc autẽ operatur vnus & idẽ spiritus.† Sed quid fit à deo,inquis?]At minimè hoc dicit,sed tu fingis. Cum enim dicit,qui operatur omnia in omnib⁹, de hominibus dicit:maximè autem cum hominibus spiritum numerat etiã si insanissimus sis, & furiis innumeris percitus. Cũ etiã dixisset per spiritũ,ne arbitreris illã particulã per,diminutionis esse†nõ ope- C rationis,]subdidit:Quod operatur spiritus,non autẽ patitur:& operatur vt vult,nõ vt ei præcipitur. Sicut enim de patre filius dicit,ꝙ suscitat mortuos & viuificat[similiter & de seipso,quòd quos vult,viuificat:] ita & de spiritu alibi quidẽ ꝙ cum potestate omnia operatur inquit,&nihil prohibet. Illa autẽ particula, quò vult spirat, quãuis de vento dicatur, hoc ipsum tamen cõfirmat : hîc autẽ ꝙ omnia operatur prout vult,& aliunde, ꝙ non eorũ sit †, quæ facta sunt, sed eorũ qui operãtur,intellige. Quis enim nouit,inquit, quę hominis sunt,nisi spiritus hominis? Ita & quę dei sunt,nemo nouit nisi spiritus dei. Quòd autẽ spiritus hominis,hoc est,anima nõ indiget operationis,vt cognoscat quæ sua sunt,omnibus perspicuũ est. Igitur neq; spiritus sanctus operationis indiget ad cognoscẽdũ quę dei sunt. Ita enim,inquit,dei nouit arcana D spiritus sanct⁹,vt anima hominis arcana sua. Quòd si in hoc nõ†efficitur,multo minus ꝙ dei profunda nouit,& nõ patitur, & in dãdo dona apostolis, virtute aliena nõ indiguit. Præterea & illud quod ante dixi, dicã & nũc: Quale hoc? Quòd si minor spiritus,& alterius esset substãtiæ,nihil cõsolatio profuisset, neq; audire eundẽ spiritũ. Qui enim à rege accipit,multi id facit,quod à rege accipit. Qui autẽ à seruo,tũc magis dolet, quãdo id sibi in memoriã reducitur. Itaq; etiã hinc cõstat,ꝙ nõ seruilis,sed regiæ substãtiæ spiritus sanctus est. Ideo queadmodũ eos cõsolatus est dicẽs,ꝙ differentiæ ministrationũ sunt, idem autem dominus,& differentię operationũ,idem autẽ deus: ita superius dicendo, differẽtiæ gratiarũ sunt, idem autẽ spiritus:& inde item, hæc autẽ omnia operatur vnus & idem spiritus, diuidẽs [peculiariter] singulis

† huic. 1. Tim. 5. c Ibidẽ 4. d † vocat. Rom. 9. d. Hic sup. a † Sed quẽ operatur deus in. quis? Ioan. 15. d Galat. 3. a Ioan. 3. a. Supr. 2. c. Hic sup. a

A prout vult. Nolimus igitur ęgrè ferre neq; dolere dicẽtes quamobrẽ hoc accepi,hoc autẽ non, neq; rationes à spiritu sancto expectemus. Nã si nosti quòd ꝓpter curam quã de nobis habet, nobis largitus est: illud quoq; intelligas,ꝙ ꝓpter eandẽ curam etiã mẽsurã tribuit. Cõplectere eũ & lætare in his quæ accepisti,& noli ægrè ferre ꝙ nõ acceperis:sed gratias agas,ꝙ non supra vires tuas accepisti. Quòd si in spiritualibus non oportet perscrutari, multo minus in carnalibus,sed cõtentũ esse,& nõ multũ inuestigare, quãobrem ille diues sit, & ille pauper. Neque enim [vnusquisq;] à deo diues euadit, sed multi iniustitia, rapina, auaritia. Qui enim præcipit ne diuites simus, Mat. 6. c quónã pacto daret,quod accipiendũ ꝓhibet? Vt autem maiorẽ in modũ his qui nobis cõtradicũt,silentium imponã, age altius maiorum orationẽ repeta- B mus,quãdo scilicet à deo diuitię cõferũtur:& videamus, quánã gratia Abraham ditatus est, Iacob autẽ pane indiguit. Nónne vterq; iustus fuit? Nónne similiter de trib⁹ inquit,Ego deus Abrahã,& deus Isaac, Exod. 3. d & deus Iacob? Quãobrẽ igitur ille diues fuit,hic seruiuit? Vel poti⁹ quare Esaũ iniustus & fatricida locupletatus est,Iacob verò in seruitute tã diu vixit? Quãobrem Isaac in ocio omne tẽpus vixit,Iacob autẽ in laborib⁹ & miseriis? Ideo dicebat, Pauci & mali dies Gen. 47. b mei. Quamobrẽ Dauid propheta & rex omnẽ vitam in laboribus, Salomon autẽ eius filius quadraginta Psal. 30. c & 89. c. annos sine omni penitus timore vitã duxit perpetua pace fruẽs,præterea gloria,honore,& omni deliciarũ genere? Quid tandẽ ĩ ꝓphetis alter magis,alter min⁹ agitabat? Quoniã eorũ singulis ita vtile erat. Ideo vnicuiq; addere oportet, Iuditia dei abyssus multa. Psal. 35. b C Nã si magnos illos & admirabiles viros non eodem modo deus exercuit,sed hũc paupertate,illũ diuitiis, alium ocio,aliũ laboribus, lõgè magis nũc hęc considerãda sũt. Pręterea illud animaduertẽdũ,ꝙ multa quæ accidũt,non eius fiunt volũtate,sed malitia no-† stra. Noli igit̃ dicere,†Quare diues malus est,pauper iustus?]Maximè eñ & horũ reddi potest ratio,& dici, ꝙ iustus nullũ ex paupertate damnũ accipit, sed maius incrementũ ex probatione:& malus supplicij viaticũ diuitias habet,nisi permutet quæ possidet,& ante supplicium sæpe sibi ipsi multorũ malorum authores factæ sunt diuitiæ, & in multas deiecerũt miserias:deus autẽ dimittit, tum vt voluntatis liberum ostẽdat arbitriũ,tum vt alios erudiat, ne circa pecunias insaniãt,& in rabiem vertãtur. Quid igitur cum malus quispiam ditescit, & nihil molesti patitur, in- D quit? Nam quòd bonus ditescat,iustum quidem est: ꝙ verò malus,quid dicemus? Quòd propter hoc miser est? Diuitiæ enim ad malitiã additæ affectus augent. Verũ bonus est,& pauper? Sed nihil læditur. At malus,& pauper. Igitur iustè & merito,vel potius ad suam vtilitatẽ. Sed ille,inquit,à progenitoribus diuitias accepit, & dissipat eas in meretrices,&parasitos, & nulla afficitur molestia. Quid dicis? Scortatur,& nulla affici dicis molestia? Inebriatur,& putas eum in deliciis esse? In nullã suam vtilitatẽ consumit,& laudandum dicis? Et quidnã pei⁹, q̃ animam corrũpere? Tu autẽ, si corpus distortũ sit, aut cæcum,dignũ censes,quod maiorem in modũ lugeamus. Sed quũ eius animã omnino cæcam videas, etiam beatũ arbitraris? Sed nõ sentit,inquis. Et propter hoc quidẽ iterum miser,quemadmodũ insani. Qui enim morbũ suum cognoscet, proculdubio medicum inquiret,&

† Quare diues,qui malus sit, & pauper qui iustus?

medicinas accipiet. Qui vero ignorabit, ſanari nullo pacto poterit. Hunc igitur beatũ dixeris? Sed nihil mirũ. plurimi enim philoſophiæ expertes ſunt. Propterea vltimũ nobis ſuppliciũ præparamus, quũ punimur, & nõ liberamur ſupplicio. Ideo iræ, anxietates, & tumultus perpetui, quoniã quũ nobis deus iucundiſſimã vitam oſtendat quæ virtutis eſt: ea omiſſa, alteram aggredimur diuitiarũ & pecuniarum, quę innumeris malis abundat, & id facimus perinde ac ſi quiſpiã neſcius corporis iudicare pulchritudinẽ, ſed omnino veſtibus & ornatu attentus mulierẽ naturali pulchritudine egregiam prætereat, turpẽ autẽ & informẽ pulchris veſtibus ornatã amet: tale quiddam nunc multi circa virtutẽ & vitia patiuntur. Turpem nanq; naturã probãtes, propter exteriorem ornatũ, pulchrã & formoſam expellunt, propter nudã eius pulchritudinẽ, cuius gratia maximè eſt eligẽda. Propterea erubeſco, ꝙ apud ſtultas gentes ſunt qui hæc philoſophantur, ſi non re ipſa, at ſentẽtia, qui intelligunt pręſentium fragilitatẽ. Apud nos autẽ quidam neq; hæc ſciunt, ſed etiam ipſum habent corruptum iudiciũ, & maximè cum vbiq; ſcriptura nobis cãtet, *Pſal.14.b* & dicat: Annihilatur in cõſpectu eius malus, timẽtes *Eccli.25.d.* autem dominũ clarificat. Timor domini omnia excedit. *Eccles.12.b.* Deum time & pręcepta eius cuſtodi, quoniam hoc eſt omnis homo. Noli æmulari in malignãtibus, *Pſal.36.a* neq; timeas cũ ditabitẽ homo. Omnis caro fœnũ, & *Eſa.40.b* omnis gloria eius ſicut flos fœni. Hæc & huiuſmodi cũ ſingulis dieb⁹ audiamus, adhuc terræ affigimur, & tanquã pueri ſtulti, qui frequẽtet elemẽta diſcũt, cũ ſparſim de illorũ ordine †inquirunt,] *† examinantur.* altera pro alteris accipiẽtes, multũ riſum mouent. Ita & vos. quum enim hic ordine ipſo ea vobis deſcribamus, quomodocunq; ſequimini. Quando verò extra ſparſim vos interrogamus, quę primo loco, quę ſecundo ponẽda ſunt, & quæ præcedere qúæve ſequi debeatis, neſcij dicere, ridiculi deprehẽdimini. Nónne plurimo riſu dignum, dic quæſo, vt qui immortalitatẽ expectant, *Suprà.2.c* bona quæ neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis intrauit, prę terrenis & caducis huius ſeculi rebus cõtemnant, & deſiderabilia hæc exiſtiment? Quòd ſi adhuc opus eſt vt hæc diſcas, ꝙ nihil magnũ ſint diuitiæ, ꝙ vmbra præſentia & ſomnium, ꝙ more fumi diſſoluuntur & euolant, extra adyta ſiſte, primũ in veſtibulis maneas. Nondũ enim ingreſſu ad ſuperna regna dignus factus es. Nam ſi inſtabilem horũ naturam & cõtinuo fluentẽ diiudicare nõ noſti, quomodo ea deſpicere poteris? Quod ſi dicis ſcire, ceſſa inueſtigare & perquirere, quid tandẽ ille diues, & ille pauper ſit. Idẽ enim facis dũ hęc percõtaris, ac ſi peragrãs interrogares, quid ille albus, [& ille niger,] aut aquilinus, aut ſimus ſit. Quẽadmodum enim nõ noſtrũ eſt, ſiue hoc, ſiue illo modo ſe habeat: ita neq; pauperẽ eſſe aut diuitẽ, & multò minus q̃ illa, ſed omnia pro vſu fiunt: & ſi pauper fueris, poteris bono animo philoſophãdo viuere: & ſi diues, omniũ miſerrimus, ſi virtutẽ depuleris. Nobis enim præcipua ſunt virtutis opera, quę niſi cõplexus fueris, aliorũ nulla eſt vtilitas. Propterea frequẽtes hæ interrogationes, ꝙ quę propria nõ ſunt, pertinere ſibi multi arbitrãtur, propriorũ autem nullã faciũt rationẽ: ꝓprium autẽ nobis virtus & philoſophia. Cum igitur ab hac longè abſint, propterea cogitationum perturbatio, propterea multi fluctus & æſtus. Quando enim ſuperna gloria cadunt & cœleſtium amore, †præſentia] deſiderant, & ſerui & captiui efficiuntur. *†præſentium* Et vnde hãc deſideramus, inquit? †Si non multũ illũ deſiderabimus.] *†Propterea quòd illũ nõ multum deſideremus.* Hoc autem idem vnde cõtingit? ex deſidia. Deſidia autẽ vnde? ex cõtemptu. Contẽptus autẽ ex ſtultitia, & præſentium ſtudio, cum nulla diligentia rerum inquiratur natura. Hoc ipſum vnde accidit? quòd ſcripturarum lectionibus non attendimus, neq; cum ſanctis viris cõuerſamur, & malorum cõſuetudines ſequimur. Ne igitur hoc ſemper fiat, néve fluctus ex fluctibus ſemper ſubeant, & in pelagus malorũ abducant, obruãt, perdãt omnino, dum tempus datur recipiamus nos, & in petra firmati, hoc eſt, in dei præceptis & ſermonibus, ſalum præſentis vitæ deſpiciamus: hoc pacto & hoc effugiemus, & naufragantes alios recipientes, futura bona conſequemur, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Hactenus vertit Franciſcus Aretinus.

HOMILIA TRICESIMA, SIMONE Grynæo interprete, qui magna etiam in Pauli verbis vtitur libertate. *Authore damnato*

VT enim corpus vnum eſt, & membra habet multa: omnia autẽ membra corporis multa cum ſint, vnum ſunt corpus: ſic & Chriſtus. Conſolatus Corinthios Paulus hũc in modũ cum eſſet, nẽpe ꝙ munus ſit, quòd ab vno eodémque ſpiritu profectum, quòd ad ſalutem collatum quicquid quiſque habet: tum ꝙ æque ſe ſpiritus in paruis tenuibúſque manifeſtè declaret, ad hæc etiã os illis quum obturauiſſet, cedere maieſtati ſpiritus oportere docẽs: ſiquidẽ vn⁹ omnia ſpiritus, inquit, operatur, prout vult vnicuiq; diſtribuendo, vt impiũ ſit curioſius iſta ſciſcitari: iam deinceps illud ipſum pulchrè quadam à natura rerum ſimilitudine decerpta cohortatur. ita eñ ferè ſolet. Nã & de coma virorum mulierumq; quũ diſputaret, inter cætera hinc etiã fidem petẽs: an nõ ipſa vos natura monet, inquit, virũ niſi non comam alat, dede- *Sup.11.c.* cori ſibi futurũ: mulierem ſi alat, gloriæ? Et de ſacrificatis idolo differens, tangíq; vetans, peregrinis exẽplis orationem fulcit, certaminũ olympicorum mẽ- *Supr.9.d.* tione inducta, quia in ſtadio, inquit, qui currũt, omnes quidẽ currunt, præmium verò capit vnus. Sic à paſtoribus, ab agricolis, à militibus propoſitũ colligit ſæpe. Et hic igitur illa de corpore vulgari, ſed ad flectendos præſertim ſimpliciũ animos ſimilitudine mirificè accõmodata, quod perſuaſu difficile & inopinatũ fuit, nõ eſſe quenquã deteriorem quoquã ſcilicet magno contẽptibiliũ hominũ ſolatio cõtendit, atq; cõuĩcit. Neq; verò cõſolationis plus quicquã habet, q̃ ſi in vniuerſum nõ eſſe aliũ alio deteriorẽ oſtẽdas: quod ille quidẽ probãs, ſic inquit: Quẽadmodũ corpus vnũ mẽbra habet multa &c. Vbi videre induſtriam viri accuratam licet. idem nanq; vnum eſſe & multa docturus, ita ſubiicit, maiori conatu propoſitum ſcilicet aggreſſus: Omnia corporis vnius membra multa cum ſint, vnum ſunt corpus: non inquit, multa cum ſint, vnius ſunt corporis: ſed, illud ipſum corpus eſt multa: & illa ipſa multa membra, hoc vnum ſunt corpus. Si igitur & multa vnum ſunt, & vnum eſt multa: quæ deinceps differentia, quod maius, quod minus eſſe poteſt? Omnia vnum ſunt, & illud propriè quidem penſiculatum, nempe quà ſunt corpus, vnum omnia ſunt: nam quà pars, iam differẽtia eſt, & omnium quidem ex æquo: pars enim ſe- ipſa,

ipſa ſoláq; conſtituere corpus nulla poteſt, ſed æquè quælibet ad efficiẽdũ ſe ipſa corp⁹ eſt defecta, egétq; cõgreſſu cõuentúq; cæterarũ: vbi verò in vnũ multa cõcedũt, ibi corpus euadit vnũ, quod ipſum ille ſignificare volẽs: *Omnia verò mẽbra corporis vnius multa cum ſint,* inquit, *vnũ ſunt corpus.* Non inferiora, nõ ſuperiora, ſed quod cõmune erat omnibus, multa cũ ſint, inquit. Sed quî tandẽ multa vt vnũ ſint, fieri poteſt? Si partiũ ſingularũ diſcrimine miſſo, corpus intueare. Nam quod oculus eſt, id ipſum & pes, in eo nẽpe ꝙ pars, quòd cũ alio cõſtituit corpus. hîc enim diſcrimẽ reperire nullũ licet. Neq; verò dici poteſt ab hoc quidẽ mẽbro cõſtitui corpus, ab illo min⁹. in hoc ſiquidẽ idẽ omnia poſſunt, cũ omnia corpus ſint vnũ. Atq; his ita quidẽ clarè cõmuníq; omniũ ſuffragio cõprobatis ſubiecit: *Sic & Chriſtus.* Cum, ſic & eccleſia, dicere oportuiſſet, (iſtuc einm cõſequebatur) pro eccleſia ſubſtituit Chriſtũ, altius ſcilicet orationẽ tollens, vehemẽtiúſq; auditorẽ impellẽs. Eſt autẽ quod dicit huiuſmodi, ſic & Chriſti corpus, quod eſt eccleſia. Vt enim corpus, & caput, vnus eſt homo: ita vnum eſſe eccleſiã & Chriſtũ inquit: ideoq; pro eccleſia poſuit Chriſtũ, hoc nomine huius corpus appellãdo. Quẽadmodũ igiẽ noſtrũ corpus, inquit, quãquã ex multis cõflatum, vnũ quiddã eſt: ſic in eccleſia, vnum quiddã ſumus omnes. Nam & ipſa multis è mẽbris cõſtans in vnũ corpus euadit. Hũc igitur in modum, illo qui ſe deiectum eſſe cõtemptúmque putabat, plauſibili ſimilitudine recõciliato reuocatóque, populare illud iam rurſus mittens, rationẽ ſuadendi magis iam ſanctã, & cõſolationis veræ pleniorẽ ingreſſus, ſummã omnium æqualitatẽ oſtendit. *In vno ſiquidem ſpiritu, vnum in corpus,* inquit, *Iudæi, Græci, liberi, ſerui, pariterq; omnes ſumus cõbaptizati.* Hoc eſt qui vnũ in corpus nos velut mẽbra fingens regenerãſq; formauit ſpiritus, vnus eſt, neq; in illo enim hîc quidẽ ſpiritu, alius in alio baptizatur: ac neque regenerãs vnus *†in quod,* eſt modo, ſed & †in quẽ,] & in quo regeneramur, hoc eſt, cui dedimus nomẽ: neq; idcirco baptizati ſumus vt alij, aliiq; fieremus, ſed vt corporis vnius exactam omnes rationẽ tuẽtes, hoc eſt, vnũ planè in corpus euadẽtes renaſceremur. Itaq; & qui formauit vnus eſt, & in quod formamur vnũ: neq; vnius corporis, ſed vnũ corpus omnes vt fiamus, inquit: ſemper enim dictionibus vim q̃ maximã habẽtibus vti contẽdit: pulchrè autẽ omnes inquiens, etiã ſeipſum apponit, †neque ego tuus apoſtolus plus cæteris in hoc] habeo *†neq; ego qui ſum apoſtolus pluſquam tu in hoc.* quicquã, inquit. Nã & tu corpus perinde es vt ego, & ego perinde vt tu, & caput idẽ habem⁹ omnes, & partu prognati ſumus eodẽ omnes, itaq; & corpus idẽ ſum⁹ omnes. Quid verò Iudæos recẽſeo, inquit, poſtquã tãto interuallo diffidentes Græcos etiã vnius in corporis abſolutionẽ perduxit? Omnes verò quũ diceret, nõ ſubſtitit: ſed ſubiungit, Iudæi, Græci, liberi, ſerui. Quòd ſi qui tantũ diſtabamus, vniti iã, vnúmq; facti ſumus: quãto magis vnũ factos cõturbari, ſpargíq; non licet? Haud vllus enim hic eſt differẽtiæ locus. Nam ſi Iudæos & Gręcos, liberos & ſeruos iiſdẽ rebus dignatus eſt: quomodo poſt cõciliationẽ iam rurſus diſtĩguet, præſertim quos arctiore poſt munerum ſuorũ largitatẽ concordiæ vinculo cõſtrinxit? [*Et omnes in vno ſpiritu potati ſumus. Nam*] *& corpus non eſt membrũ vnum, ſed multa.* Hoc eſt, non diuerſis, ſed iiſdẽ ſacris initiati, mẽſa eadẽ refecti ſumus. Cur autẽ non eodẽ corpore refectos, & ſanguine eodẽ refocillatos dixit? quia quum ſpiritum diceret, ſimul eſt cõplexus vtrunque, corpus & ſanguinẽ, ſiquidem † per vtriuſq; ſpiritũ poti ſumus.] *†per vtraque vnum ſpiritum hauſimus.* Videtur autẽ ſpiritus inſtitutionẽ eã ſignificare velle, qua ſtatim à baptiſmo ante myſteriorũ communionẽ erudimur. Poti verò inquit, voce vehementer accõmodata vſus. velut eñ de plantis hortiſq; loquẽs, vbi vno ex fonte, eadẽ ex aqua rigari plantas omnes videmus: ita ſanè ſpiritũ hauſimus eundẽ, inquit, gratiã eandem guſtauimus omnes. Si igitur vnus nos ſpiritus formauit, vnũ in corpus redegit (id eſt enim vnũ in corpus baptizatos nos eſſe) & mẽſam eandem largitus eſt: & rigatione eadem omnes perfudit. (hoc enim eodẽ ſpiritu potos eſſe ſignificabat.) Deinde tanto interuallo diſſidẽtes coüniuit: deniq; ſi multa quæ ſunt, tum corpus vnũ euadunt, cum in vnum omnia coaluerũt, quid tu differentiã ſurſum deorſumq; verſas? Nam ꝙ tu quidem putas multa corporis vnius eſſe mẽbra diuerſáque, illã ipſam corporis notam hãc prærogatiuã eſſe ſcias, vnũ vt ſint, efficere poſſe quæ diuerſa ſunt & multa. Quid verò niſi multa corpus ſit vnũ, id eſſe nouũ mirumq; foret: immo niſi multa ſit, ne corpus fuerit quidẽ. Sed hęc pòſt expediet: interim redit ad membra. *Si pes dicat,* inquit, *quia manus nõ ſum, ne de corpore quidẽ ſum: an idcirco de corpore nõ eſt? Et auris, quia oculus non ſum, ne de corpore quidẽ ſum ſi dicat: an ideo corporis pars nõ eſt?* Equidẽ ſi membrorũ hoc quidẽ ſuperi⁹, illud vero inferius eſſe, nihil quicquã à corporis ratione ſecludit, ſed totũ hoc ſemel eſt ſublatũ: quid quæſo, vociferaris, quia inferior ſum, non ſum corpus? Nam & pes ſitum inferiorẽ habẽs, nihilo minus corporis pars eſt. Siquidẽ partẽ corporis, aut eſſe, aut nõ eſſe, nõ ex eo quia hoc illo, iſtuc alio loco ſitũ ſit (nã hæc eſt loci ratio) ſed ex eo ꝙ aut annexum, aut auulſum quicquã ſit, ſpectatur: corpus eñ aut eſſe, aut nõ eſſe ſic accidit tandẽ, ſi iunctũ aut nõ iunctũ ſit quicquã cohæréntque. Sed prudentiã vide, q̃ ſcite verba mẽbris noſtris accõmodarit. Quemadmodum enim ſuprà, Hęc in me, inquit, ipſum & in Apollo tranſtuli: *Suprà 4.a* ita nũc quoque quò minus moleſtam, ſed perceptu facilem iucundamq; redderet orationem, mẽbra fecit ipſa loquẽtia, vt cum naturã matrem audiãt Corinthij reſpõdentẽ, experientia rerum & cõmuni velut ſuffragio cõuicti, nihil deinceps obiicere poſſint. Nam vtcunq; clametis, inquit, nunquã tamẽ vt mẽbra corporis vnius ne ſitis, effici poteſt. Vt enim naturę lex, ita charitatis vis vel maximè incõcuſſa & immota omnia ſeruat. Vide verò q̃ diligenter moleſtam membrorũ omnium inter ſe querelã, extremis tantũ binis inuicẽ collatis vitarit: & cum honoratiſſimus oculus eſſet, neglectiſſimus pes, non cum oculo, ſed cũ ea quæ leuiter excellit, manu ſcilicet, pedẽ litigantẽ induxit: aurem cum oculo, quãdo nõ inter maximè, ſed inter paululũ diſtantes inuidiã cadere videmus. Itaq; eandẽ ille cõparationem ſeruauit, *Si totum corpus oculus ſit,* inquit, *vbi auditus? ſi totũ ſit auditus, vbi olfactus?* Nam quia membrorũ diuerſitatẽ, man⁹, pedes, aures, oculóſq; cõmemorãdo, nobilitatis obſcuritatiſq; diſcrimen quoddã cogitandũ relinquere potuiſſet, eum ſcrupulũ pulchre diſcuſſit, ſic vtile neceſſariumq; fuiſſe oſtendens: multi enim ꝙ ſint, diuerſiq;, id eſſe quod vel maximè corpus eos vnũ reddat. Si enim vniuerſi ſingulum quiddã fuiſſent, † inquit, corpus nõ erant.] *†corp⁹ nõ fuiſſent. Propterea dicit, Quòd ſi eſſent omnia vnum membra vbi corp⁹?* Sed illud poſt. Hîc vero iã amplius quiddam oſtendit, non ſolum non eſſe cor-

Universidad de Deusto Biblioteca

pus non cōcedens,ſi vnus quiſpiā omnia ſit,ſed neq; cęterorū quenquā quicquam futurū:auditus enim ſi ſit omnia,vbi reliquetur olfactus?Porrò autē quū ne ſic quidē ſopita penitus indignatio videretur, facit quod ſuprà. Nā vt iſtic ad vtilitatē cum cōfugiſſet, ſic illos cōpeſcuit tandē, qui vnū eundemq; ſpiritū pro arbitrio vnicuiq; largientē, operari in omnibus omnia doceret:eodē hîc pacto†omnia rectiſſimè fieri probaturus,]ad diuinæ prouidentiæ argumentum orationem vniuerſam cōuertit: *Nunc verò pater ille rerum,membra,* inquiens, *vnumquodque in corpore ſic quēadmodum eſt lubitū,collocauit.*[Quemadmodum de ſpiritu dixit prout vult:ita & hîc, ſicut voluit.] Ne tu igitur cur ſic fiant,nō fiant, omnia diſquire. Nā ſi tu quidē rationū vias ingrediaris mille,nullā inuenies, quæ tā verè, tā appoſitè habere iſta rectè omnia demōſtret, q̃ ſi rerum opifici ita placuiſſe cōfiteare. Certè enim quod optimū rectiſſimūq; factu fuit,hoc illū voluiſſe cōſentaneū eſſe debet.Quod ſi hæc in iſto vulgari corpore perſcrutari ſuperuacuū ſit,quāto magis obſecro tolerabile in eccleſia non eſt?Atq; hîc rurſus acumē vide. Nam neq; naturæ,neq;†virtutum]ſed ſitus tantū, quem† à labore] membra ſortiūtur diſcrimina cōmemorauit: *Nunc verò deus,*inquit,*membra poſint vnumquodque quidē in corpore, ſic vt volebat*. Et pulchrè,vnūquodq;, inquit:† omniū ſine dubio cōtemptiſſima]ſignificare volēs.neq; verò hoc quidē ordinatū eſſe,hoc non eſſe,dici poteſt,ſed vnūquodque, quemadmodū huius æterna voluntas iuſſit,ita eſt ſitum.†Vtile igitur mēbris omnibus locū quem ſortita ſunt,tueri,adeò ſanè,vt ſi quicquā horū ordine locóve proprio mutato,aliū quēdam occuparit,omnium etiā iudicio digniorē, totum interire perdiq; videamus, dignitate propria cadere, nec tamē cōſequi alienam.] *Quòd ſi omnia hæc vnū quiddam mēbrum ſint,vbi corpus?Nunc verò multa quidē membra ſunt,corpus verò vnū.* Abūdè iā igiē diuinę ordinatiōis argumēto cōuictis, pergit rationes rurſus cōcinnare:quorū quidē neque hoc,neq; illud ſemper facere cōſueuit,ſed iſtis velut vicibus pulchrè variat argumēta.Nec enim cōpeſcēdo ſolum, auditorē turbat, nec vt omnium rationes quærat,aſſuefaciendo,in ipſam ſauciat fidē : ſed nūc hoc,nūc illud facit,vt& credāt,&vt ne tumultuētur: & poſtquam ſilentiū impoſuit, rationes colligit rurſus.Sed tu mihi cōtentionē,ducemq; victoriæ certū vide. Vnde em̄ diſpares , alióſq; aliis abiectiores eſſe maximè putabāt, nempe q ingens inter ipſos diſcrimē eſſe videretur, ex eo ipſo æquè ille honoratos eſſe omnes oſtendit. Sed quî tandem?dicam: *Si vnū,* inquit, *omnia ſint membrū,vbi corpus?* Id eſt , ſi non eſt quædā inter vos certa diuerſitas, ne corpus quidem eſtis.ſi porrò nō eſtis corpus, neq; vnum eritis.ſi nō vnum,quomodo par fuerit omnium dignitas?Contrà igitur,ſi æquè quidē omnes polletis, corpus non eſtis.ſi non eſtis corpus,neq; vnum.ſi non vnū,quomodo ęquè eritis honorati?Idcirco igitur q nō eodē omnes ſpiritus ornamento polletis, ſed munus aliud alius habet , corpus eſtis. corpus verò cum ſitis, vnū eſtis etiam,nihilq; in eo q corpus eſtis, differtis inter vos iā quicquā.Itaq; differentia vel maximè eſt quæ honoratos reddit omnes ex æquo.atq; hoc eſt quod ſubiūxit. *Nunc verò multa quidē membra, vnū vero corpus, &c.* Iſtuc igitur fratres nos quoq; reputemus, omnē ꝓtinus inuidiā proculcemus,†neq; iniqui gratia maiori pollentibus ſimus,]neq; tenuioibus inſultemus :

† cum vt omnia ita fierent expedire probaſſet. *Hic ſup. b* *† operationis.* *† à loco.* *† in omnibus vtilitatem.* *† Vtile igitur & pedi quòd ita ordinatus ſit, non capiti ſolum. & ſi ordinē mutaue rit & proprio loco relicto alterum inuaſerit, etiamſi maiorem videatur adiiſſe, omnia perdit ac corrumpit. Siquidem & proprio excidit, & alterū non conſequitur.* *† neq gratia maiori pollētibus inuideamus.*

A ſic enim ille iuſſit, cuius voluntati nō eſt cur ſe quiſquā opponat.Si quis inſultat porro,cogita opꝰ quod tu facis,efficere illū ſæpe nō poſſe.Itaq; quāquā inferior,tamē hoc excellis:& ille quanquā maior,† tamē hoc reliquitur tibi:]& ſic æqualitas fiet.Equidē &in corpore mēbra quę parua ſunt,haud paruū prębēt vſum,ſed auulſa magnis,ea vehemēter obſcurāt.Quid enim capillis toto corpore vilius eſſe poteſt?at illos tamē ipſos quātūcunq; viles,ſi vel à palpebris,vel ab oculis ipſis detōdeas, omnē totius vultus gratiā deturbaſti,oculúſq; iā ipſe haud æquè ſplēdebit venuſtus:& quanquā incōmodum leue ſit,tamē elegantiā vultus omnem:neq; elegantiā modo , ſed vſum etiā præſtantē illum,& aciē oculorū cōturbat. Habet enim vnūquodq; membrorū & propriā & cōmunem quandā virtutē.Forma ſimiliter peculiaris quædā in B omnibus eſt,quædā cōmunis.Quæ quanquā diſcreta videātur,tamē ea lege natura copulata ſunt, vt altero pereunte,neceſſario pereat alterū quoq;,planéque totā rēpub.tāgat,ſi quid accepit incōmodi priuatus vnus. En igitur,oculi clari ſint,lucētéſq;, gena ridens [rubrū labrū, naſus rectus,] ſuperciliū ꝓcerū: horū quodcunq; quomodocunq; demutes, cōmuni iam pulchritudini detraxiſti,omniáq; triſtitię plena, turpia apparebunt omnia, quæ prius erant venuſta. Naſum ſummū præcide,mox ingentē membris omnibus induxiſti deformitatē.Fac in corpore per cætera pulcherrimo, pedē vnū claudū, mancū videbitur corpus vniuerſum,vnius ſit mēbri hęc licet orbitas.in manibus ſimiliter,vnū vnius digiti tolle vnguiculū:id ipſum quod dixi,ſtatim videbis.Lubet in mēbrorū viribus officiíſq; idipſum experiri.digitū vnū C reſeca:cæteros ad opus ſenties cūctātiores,neq; pari iam ſtrenuitate ſuum officiū perfungentes.Cōmunis igiē toto corpori turpitudo vnius mēbri damnū,ornamentū cōmune vnius mēbri ſalus cū ſit,ne proximum fratres abiiciamus, ne tā arctè nobis cōiuncto temerè inſultemus . Ab illo ſiquidē tam humili mēbro pulchrū illud ſpecioſúmque pulchrius ſpectabiliúſq; euadit:& à ciliolis iſtis tantā oculi gratiā ceperūt.† Neque verò]ad eum ſolū redundat incōmodū, qui accepit:ſed is etiā qui dedit, non minimā ſuſtinebit partē.Quod vt ne fiat,ita fratres nos inuicē foueamus,& illā quā natura corpori pręſcripſit legē,in ſocietatē Chriſtianā transferamus,ſic omnibus mortalibus vt corporis noſtri mēbris proſpiciētes. Sunt enim & in eccleſia mēbra multa diuerſáq;,ſublimio-D ra quædam,quædā inferiora.ſunt virginū chori,ſunt viduarū collegia, ſunt & caſto cōnubio fulgentium cœtus, & multi omnino virtutis gradus.In iuuandis miſeris eandē inuenies diuerſitatē. huc quidā totos ſeſe euacuarūt : alij ſic, vt ſolū quod vitæ ſatis eſſet, ſibi relinquerent,& neceſſitatē vltra nihil ſeruarent. Quidam ex aceruo dare maluerūt,ſed iſti tamen omnes mutuo ſibi ſunt ornamēto:& maior ſi minorem cōtemnat,maxima ſeipſum laudis ſuæ parte fraudabit. Si virgo eam quæ in cōnubio eſt deſpiciat, non parum de mercede ſibi ſua reſcidit.Item ſi qui dedit omnia,eum qui non dedit,calumnietur,magnam laborum partem amiſit. Et quid ego virgines, viduas, & eos qui pro Chriſti nomine nihil ſibi reliquum fecerunt,dico ? mēdicis quid eſſe vilius poteſt ? ſed illi tamē ipſi, vſum eccleſiæ, templorū foribus admoti, pulcherrimum quendā, & ornamentum maximum prętāt,vt his ſine,plenitudo eccleſię perfecta eſſe nō poſſit.

† tamē in hoc minor eſt: *† Itaque aduerſus ſe pugnat, qui aduerſus fratrē pugnat enim.*

poſſit.Quod & apoſtoli principio ſtatim intelligen- A tes, vt cætera quidē omnia:ita iſtuc quoq; viduæ vt eſſent pręclarè cōſtituerunt,tantā in ea re diligentiā collocātes,vt illis miniſtros ſeptē pręficerēt.Quēadmodū em̄ epiſcopos,ſacerdotes,diaconos,virgines, cōiuges numeramus catalogū eccleſię recēſentes,ſic & viduas. Neq; verò vſum illæ ſui aſpernabilē præbent : nam tu cum lubitum eſt ades tantū, illæ noctu diúq; hîc pſallūt,adſuntq; cōtinuo:haud equidē mēdicitatis,quemadmodū videri fortaſſe poteſt,gratia. Nan ſi id quidē velint, per forū ire & porticus mēdicatum licebat:ſed pietatis quoddā nō leue momētum habent. Vide enim,quæ tanto paupertatis igne coquuntur, vocē blaſphemā aut indignā (quod locupletum illarū pleræq; ſolent)nullam vnquā emittunt.Harū igitur incœnatas alias cubitū ire,alias ſub dio,aſſiduo frigore rigētes agere,in eadē tamen om B nes gratiarū actione, & prædicatione patris durare cernas.Obolū dediſti,gratias agūnt,& mille pręterea modis bene tibi præcantur . nihil dediſti,nō ægrè ferunt,ſed etiā ſic dominū laudāt,ſolito tantū,tenuíque victu cōtentæ.Nolint velint,inquis, ferāt oportet . Quî iſtuc tandē obſecro te, aut quî tibi tā inhumana vox venit in mentē?an verò non artes ſunt malæ quædā,vnde facere quæſtū vetuli,vertulæq; poſſent?non licuit,ſi voluiſſent, viuēdi rationē inire minus acerbā?& vel ex his vnde lautè viuerent quęritare ? Non vides q̃ multi eiuſdē ætatis homines lenones & proſtitutores facti voluptatibus etiā fruantur? At verò haud illæ,quę fame perire malunt, q̃ inquinare vitā,& ſalutē ſuā turpiter prodere. Aſſiduè igiē pharmacū tibi ſalutis apparantes ſedēt. Neque verò medicꝰ quiſquā ferro manúve admotis ſic accuratè C putrida vulnera ſecat,vt pauper egena manu porrecta ſtipē flagitādo vulnerū cicatrices tollit.Et quod mirū, citra dolorē, citra ſuſpiriū, pulcherrimam cōferunt medicinā. Neque minus ille, per ſilētiū,ſolóque cōſpectu,pro tēpli foribus mendicus ſedēs,ſuadendo poteſt,q̃ qui populū moderamur, & pro cōcione quotidie declamamus. Quid enim aliud nos vobis inculcamus quotidie docēdo,niſi vt ne altū ſapias ô homo?Res eſt ſubito inclinans, & omnigenis caſibus q̃ maximè obnoxia hominū natura:ad ſenectam iuuētus feſtinat, dilabitur gratia in deformitatē,ad imbecillitatē robur decreſcit,ſanitas in lāguorem deficit:in contēptum gloria,diuitiæ in penuriā; honor in deſpectū abit:præcipiti flumini nec vſquā cōſiſtenti,ſed ad prona cōtinuo, & per omnia ruēti, noſtra ſimilia ſunt.Hæc & his plura mēdicus ille, nō D verbis&oratione ad hoc cōcinnata,ſed re ipſa,&vero vultu (quod genus hortationis potentiſſimū eſt) aſſiduè cōteſtatur.Quot igitur eorū putas,qui ad poſtes nūc tēpli miſeri ſedent,floruerūt quondā,& magna geſſerūt?Quot deformiū illorū credis, ipſi quoque & corporis vi quondā,& formę pręcellētia multos†ſollicitarūt]nihil eſt quod dubites,aut hos idcirco ſubſannes. Id genus exēplis mille vita ſcatet . Ex abiectis & cōtēptibilibus hominibus ſi euaſuerūt reges ſæpe,quid mirū ſi è magnis clariſq; viris mēdici cōtrà facti ſunt quidā?Nā illud ꝓfecto incredibilius eſt,cū hoc trāſlatitiū ſit & peruuglatū . Ita nō eſt cur quis dubitet illorū pleroſq; artibus,bello,opibus floruiſſe quondā:miſereri vices illorū,& cū dolore etiā forti quenque ſuæ metuere cōuenit potius,ne idē iā olim ipſi quoq; periclitemur, Nā &nos homines for

Act. 6.a *† ſuperauerunt ?*

A tunę lubricitati ęquè omnes obnoxij ſumꝰ.Sed huic noſtræ orationi iādudū arbitror rudis aliquis, & calūniari omnia ſolitus reclamat, totóſq; nos traducit. Quouſque tandē inquiēs mēdicos† nos eſſe coges?] calamitates neſcio quas portendēs, mēdicitatē pro cōcione ſolam tollēs, & mendicos facere nos prorſus inſtituens. Ego vero nequaquā mendicos facere vos iſta inculcās volo,[ſed cœli diuitias vobis aperire ſtudeo.] Siquidē & ad ſanū de ægrotis, ægrotantiūq; languoribus orationē qui facit, nō equidē quî in morbū auditorē adducat cōtēdit, ſed vt ſanitatis ille curam habeat maiorē,eorū quæ ægris acciderūt metu ignauiā deinceps ſuam emēdet.Metuenda res paupertas eſſe videtur,&ipſo etiā nomine horribilis. Equidē hanc quia metuimus,hoc ipſo verè iam pauperes ſumus, etiam mille talēta poſſidētes. Neq; em̄ B qui nihil habet pauper eſt,ſed paupertatem horrens. Quoniā & in calamitatibꝰ ipſis nō paſſos grauia, ſed ferre etiā ſi leuia ſint,nō potētes lugemus, miſeroſq; putamꝰ,adeò vt ferre qui nouit,laude pręconióq; dignus habeat. Et hoc quidē iſto habere pacto,videre à certaminibꝰ licet.Nā quos iſtic laudamus?†eos nēpe qui ſępius verbera ingeminātes, nihil ipſi ſudant, turbantúrve,] ſed recta ſublimiq; ceruice cōſiſtunt : †haud eos qui ad primos ſtatim cōgreſſus retroſilierunt.An non illos igitur tanquā fortes & generoſos coronamꝰ,hos velut imbelles timidoſq; explodimꝰ? Iſtuc igitur ipſum &in vitę negociis faciamus:tolerātiſſimo animo omnia perferentē, velut olympicū illum pancratiaſten coronemus:timidū verò illum & trementē, & ante cōgreſſum, ictus metu exanimatū deploremus . Quemadmodū enim in certaminibus C qui aduerſariū antequam brachia tollit , motā tantummodo dextram vidēs fugiat,neq; plagam vllam expectet,mollis, deridiculꝰ,imbelliſq;,&laborū omnium impatiens habeē:ita planè de his qui paupertatē horrētes, ne expectationē quidē huius animo ſuſtinere poſſunt , iudicamus. Haud igitur miſerū ego quidē te facio,ſed tute bone vir teipſum:quî em̄ non ludat ſatan te poſthac,ante plagā ad ſolas minas cōtremiſcentē videns ? imò plaga ne eget quidē : opes tibi modo,quibꝰne abripiātur metuas,reliquat,quauis te cera reddiderit molliorē. Equidē,quia natura ſolemus,quę metuimus poſtq̃ experti ſumus,metuēda putare minus,ne id accidat,vehemētiſſimo te ſatan ante cōgreſſum paupertatis diſtinet metu,& velut cerā liquefacit.Eſt enim profecto cera vir huiuſmodi mollior,&vitam viuit ipſoCaïn miſeriorē,eo-D rum quibꝰabundat deſiderio flagrās,his quę nuſquā ſunt ſeſe affligēs,&† quæ ſunt]identidem ſe cruciās, opes velut fugitiuum ſeruū intus includens, mirabilibus quibuſdā,& nouis ſeſe perturbationibꝰ diſtringens.Nā & cupiditate fertur abſurda,& timore multiplici,& ſolicitudine quoquo verſus ingruente macerat,nauigio omni ex parte vētis aduerſis obluctātibúſq; iactato,& decumanos fluctꝰ ſuſtinēti ſimillimus. Quē quāto obſecro melius ſit tolli ſemel periréque,q̃ tantas animo tempeſtates aſſidue perferre? Nā & ipſi Caïn optabilius mori fuit, q̃ per omnem vitā cōſternari. Id igitur quò minus accidat fratres, aſtum illū calumniatoris ſatanæ rideamus, auaritiæ vincula rūpamus, frangamus ſæuiſſimi teli cuſpidē, aditum omnem hoſti præcludamus : auaritiā enim animo fori cōtemnere ſi potes, plagam non eſt cur metuas vllam.Apprehendere ſatan nō poteſt,radice

† in ſermonibus adduces? *† cōſ̄ne qui ſæpius verbera paſſi nihil dolore cōmouētur,* *† an eos.* *† ob ea quæ habet.*

Universidad de Deusto Biblioteca

malorũ extirpata.ſi radix enim nulla ſit,neq; fructus ille malignus pullulabit. Hæc vociferamur ſemper quidẽ nos,& vociferari nunquã deſinimus. Si quid porrò clamore noſtro ꝓficiamus,dies illa mõſtrabit, *Supra.3.c.* per ignẽ quondã reuelãda,&opus vniuſcuiuſq; quale ſit ſpectandũ exhibitura,ardentes lampadas patefactura pariter & extinctas.Hic oleũ habens, nõ habẽs,prodibit vterq;. Quod tu procul auertas ô Ieſu Chriſte, ne quiſquã conſolationis tum expers inueniatur,ſed largã omnes beneficiorũ ſuorum copiam afferentes,& viuis lampadibus ardentes ſponſo occurrãt:abſit acerba & horribilis vox,quum qui hinc omnis miſericordię & humanitatis inanes ſoluerũt, *Mat.25.b* iſtic audire cogentur, illam ſponſi ſcilicet, Neſcio vos, inquientis. Hanc facito Ieſu Chriſte ne ſentiamus, ſed iucundam illam potius, & deſiderabiliſſimam: *Ibidem. c* Huc amici mei benedicti regnum capeſſite paratum ab æterno vobis. Sic enim vitam illam viuemus beatam, & bonis longè humanæ mentis cogitationem omnem ſupergredientibus perfruemur,quæ vt nobis cõtingant,gratia faxit & benignitas Chriſti Ieſu ſaluatoris noſtri, cui gloria & imperium nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xxxj.

At non poteſt oculus manui dicere,nil eſt mihi te op⁹: aut rurſum caput pedibus:nihil eſt mihi vobis opus.

Poſtquã inuidiam tenuiorum repreſſit,triſtitiámque quæ eſſe,propter maiora aliorũ dona videbatur, exemit: nũc eorum etiã faſtum deiicit,qui dona ſcilicet maiora ceperũt. Et quanquam fecit id quidẽ in his quæ aduerſus illos ſupra differebat(nã donũ eſſe cũ diceret non quiddã virtute noſtra partum,quid aliud q̃ hos etiã confutauit?)tamẽ vehemẽtius iam id ipſum rurſus eadẽ in imagine cõſiſtens facit. Corpore poſthac, & quę hinc eſt, vnione miſſa, ad membrorũ inter ſe collationẽ,quã rem pręcipuè noſſe quærebant,feſtinat. Neq; vero ꝙ vnũ omnes ſe corpus eſſe ſcirẽt,tam idoneũ conſolãdis ipſis fuit quàm ſi in his etiã quę habebant, haud ita ſe multũ differre cognouiſſent.Inquit igitur: *At non poteſt oculus manui dicere, nihil eſt mihi te opus:aut rurſum caput pedibus,nil eſt mihi vobis opus.* Etſi donũ enim inferius eſt, neceſſariũ tamẽ:& vt illo nõ exiſtente multa impingãt,ita ſine hoc, plenitudo eccleſiæ manca fuerit ſanè.Neq; nõ dicit ocul⁹,ſed dicere nõ poteſt,inquit. Itaq; ſi maximè velit,ſi maximè dicat etiam,nunquã id accidat tamen,†nuſquã quod dicit rerũ cõſiſtat.] *†neque ea res natura conſiſtit.* Vtraq; igitur extrema ſumẽs,in ipſis orationẽ exercet,manu oculiſq; primũ:mox etiã circa caput & pedes,aucto paulũ exẽplo. Nam quid pedibus humili⁹ eſt? capite quid honoratũ neceſſariúmve magis? eſt enim homo vel maximè caput ſcilicet. Atqui nõ ſufficit ipſum ſibi tamẽ, omniáve expedire ſolũ poteſt. Si poſſit enim,fruſtra nobis appoſiti pedes fuiſsẽt.Et hactenus quidẽ euectum eſſe ſe,ſatis nõ habet,ſed altiorẽ ſuperiectionẽ quęrit(quod facere vbiq; ferè ſolet)nõ intra æqualitatẽ cõtentione cõſiſtens,ſed lõgius etiã procurrẽs.Subiungit itaque: *Multò verò magis,quæ membra corporis imbecilliora videtur, neceſſaria ſunt: & qua viliora putamus, ea ſtudio excolimus ampliore:quæ deformia, iis formæ plus conciliamus.* Corporis ſimilitudinẽ adhibet, vbiq; deiectũ erigẽs, tumidũ verò coërcẽs. Non ſolũ hoc, inquit, dico, opus maiora minoribus habere,ſed multũ ad hoc etiã præbere vſum.Si quid enim imbecillũ in nobis eſt,ſi quid contẽptibile,hoc

A neceſſarium eſt, & honore amplius potitur.Pulchrè verò, quę vidẽtur,itẽ quæ putamus,inquit,haud naturæ rerũ,ſed ſentẽtiæ vulgaris de medioq; ſumptæ calculũ deſcribẽs. Neq; enim in nobis eſſe putandũ eſt vtile quicquã. opus eſt eñ dei. Genitalib⁹noſtris quid videri contemptius poſſit?atqui honore pręcipuo fruũtur, adeo ſanè, vt qui egeſtate preſſi, nudũ circũferãt reliquũ corpus,ea mẽbra nũquã ſuſtineãt exhibere nuda:quanquã nõ eſt ea rerũ quę in precio nõ ſunt,ſors & cõditio. magis enim q̃ cætera deſpici cõſueuerũt. In domo videmus, qui ſeruus abiectior eſt, non ſolũ cura non tractatur maiore,ſed ne eadẽ ille cũ cæteris quidẽ.Itaque & hoc,ſi deiectius fuiſſet,non ſolũ nõ vberiori honore frui,ſed ne eodẽ cũ cęteris potuiſſet:atqui maiore fruitur:diuina nempe ſapientia hoc ita cõparante.aliis enim ſuapte natura B ne egerẽt prouidẽtia indulſit,aliis verò poſtquã id ipſa quidẽ non dedit,dare nos iuſſit, coëgitq;. Neque idcirco contẽptiora ſunt tamen, quãdo & animalia omnia ferè ab ipſa natura ne indigeãt acceperũt,nõ veſte,non calceis,non tecto egẽt [pleraque ipſorũ:] neque ob hoc ignobilius corpus noſtrũ euadit tamẽ, ꝙ illorũ pręſidio,dum ſe defendit, vtatur. Nã ſi quis rem diligẽtius expẽdat, natura ſua nobilitata neceſſariaq; ſunt.quod ipſe quidẽ ſignificãdo non ſolũ à ſtudio noſtro & obſeruantia, qua maiore imbecilla fouemus, ſed ab ipſa etiã natura rerum humilibus iſtis ſuffragiũ petiuit,authoritatẽq; cõciliauit. Itaq; quoties imbecilla aut neglecta dicit, quæ videntur, inquit:quoties neceſſaria,iã nõ amplius quæ videntur,inquit,ſed ea eſſe neceſſaria demõſtrat:&rectiſſimè id quidẽ.Siquidẽ & ad liberorũ propagationẽ,& C ad generis noſtri æternitatem perquã opportuniſſima illa ſunt.Legibus itaq; Romanis,quiſquis ea pręcidebat,& ſeſe euirabat,grauiter puniebatur,tanquã qui cõmuni generi offeciſſet,& ipſi vim attuliſſet naturę.Sed pereant intẽperati homines, admirandum dei opificium calumniantes. Vt enim vinũ quidam, ebriorũ moribus offenſi,& ſexum muliebrẽ,propter adulteras quaſdã:ita hęc mẽbra quoq;,quia ſunt qui parũ honeſtè vſurpent,multi velut turpia cõdemnãt, deteſtãturq́;. Atqui nõ cõuenit:neq; enim vnà cũ rei natura, orta vitia venerunt, ſed ex eius qui peccare ſit auſus,delectu gignũtur.Quidã verò imbecilliora, ignobiliora:itẽ neceſſaria, honoratiora, de oculis & pedibus Paululũ dixiſſe putant.Et imbecilliora quidẽ neceſſariaq; oculos eſſe,quia quantũ virib⁹ relin- D quãtur, tantũ vſu præcellãt.ignobiliora verò,pedes, quia ipſi quoq; magna ꝓuidẽtia curãtur.Deinde ne hyperbolẽ ſtruere nouã cogeretur,*Quæ decora*,inquit, *in nobis ſunt, cura noſtra non egent.* Ne quis enim dicat, quid hoc rei eſt?Deſpicere ꝓcioſa,vilioribꝰ ĩtẽtos eſſe iubes?Nos verò iſta nõ deſpicim⁹, inquit,ſed cura noſtra ipſa non egẽt. Atq; hîc vide quas laudes qua breuitate perſtrinxit. Adhæc q̃ vtiliter, & quàm ex vſu.Ac neque cõtentus his eſt, ſed cauſam præterea ſubiungit: *Contẽperauit, inquit, opifex copus, indigentique honoris tribuit, plus, ne ſcilicet eſſet in corpore factio.* Si contemperauit, quod abiectius erat,apparere paſſus nõ eſt:quod enim permiſcetur,vnum fit:neq; iam quale fuerit antea, diſcerni poteſt, alioqui ne permixtum quidẽ diceremus.Et vide quàm pulchrè,ſiquid ineſt minoribus vitij,præteruehatur:non enim inhonorato aut deformi, ſed indigenti inquit,Quî indiget autem? Iuxta naturam: indigenti igitur, honoris plus dedit.

dedit.Quid iſtuc verò?Vt ne eſſet in corpore factio. A Vt multis enim cõſolationibus eos erexiſſet, doluiſſent tamẽ, quãdiu minora capere ſe putaſſent, ergo magis eſſe honoratos neceſſariò demõſtrat.in digẽti honoris plus,inquit, dedit, mox ratione ſubiecta: qua,vt & indigerent quędã, & eadẽ maiori tamen in precio haberent,ex vſu fuiſſe docet. Sed quę illa eſt? Ne eſſet,inquit,in corpore factio.Non in mẽbris inquit,ſed in corpore. †Magna eñ futura erat,ſine dubio,ſimultas,]ſi quędã & natura,& noſtra prouidentia adiuta,niterentur,quędã vtraq; carerent. *†Magn⁹ enim futurus erat exceſſus.* Sciſſaq; inter ſe membra fuiſſent,ferre ſocietatẽ nequeuntia: mox diſſidentibus his, in cætera etiã incommodum redundaſſet. Vides vt indigenti neceſſariò honoris plus ſit tributũ. hoc enim niſi fit, cõmunis omnium pernicies quędã incumbit.niſi enim multa cũ prouidentia à nobis illa foueãtur, detrimentum accipiant B oportet, quãdo naturæ præſidio ex ſeſe ſunt deſtituta.Detrimentũ interitus ſequatur:interitum, corporis iam diſſolutio:hanc cęterorũ iam, pręſtantiorum etiã ruina communis. Vides dum illis proſpicitur, q̃ pulchrè iſtorum etiã cura & ſalus procuretur. Neq; enim eandẽ, in ſua quidq; natura, & corporis ſocietate rationẽ habet.Vnde fit,vt ſi corpus interire contingat,nihil prodeſſe ſingulorum ſua ſibi ſalus poſſit. Vt oculus enim,vt naſus,quod ſuum eſt tueatur,vinculo ſocietatis rupto,cõmodum ex ea re tamen nullum erit. Contrà hoc ſeruato, vt illa maximè patiantur,fouebuntur tamen, ſanitatíque reſtituentur citò. Sed dicat fortaſſe aliquis: in corpore quidẽ iſtud habere locum,vt quod ignobilius eſt,honoris plus adipiſcatur:inter homines verò,vix id vſquã deprehendi.Immo hoc inter ipſos videas euenire maximè.Nã C & qui† decima]hora venerunt, mercedem accipiunt *†vndecima.* *Mat.20.a* primi:& ouis errans, paſtorẽ vicit, vt nonaginta no- *Luce.15.a* uem relictis,vnã ſe ſequeretur,inuentãq; geſtaret,nõ *Ibidem. g* ageret.Et intẽperatus ille filius, honore fruitur vbe- *Ibid.23.e* riori,q̃ qui erat in precio. Latro etiã ante ipſos apoſtolos coronã præconiumq; inuenit. In talẽtis idem *Mat.25.b* videre licet. Nam & qui quinq; accepit, & qui duo, rebus iiſdẽ ornantur,& illud ipſum duo accepiſſe,beneficentiæ cuiuſdam loco eſt. Nam ſi ille quinq;, id eſt ſupra vires ſuas accepiſſet, excidere potuit vniuerſo.Nunc autẽ quum accipit duo, & quæ concredita ſunt exauget,laudem tantã reportat, quantã qui quinque,tantò præcellentior, quanto minori cũ negocio coronã eandẽ eſt aſſecutus. Et quanquã ipſe quoque homo eſſet, perinde vt qui quinque,nihil tamẽ herus cum illo rationẽ vel penſiculatius init, vel ad eandẽ cum conſeruo operam cogit. Sed nec cur nõ quinque cõfecerit ipſe quoque, quum id iure potuiſſet,expoſtulat,ſed & ipſum coronat.Hęc quia fratres intelligitis, nõ eſt cur minoribus maiores temerè inſultetis, ne vobiſmetipſis citius q̃ illis incõmodo ſitis. His enim reuulſis totum interibit corpus. *Hic ſup. b* Quid enim aliud corpus eſt,q̃ mẽbra multa? [quemadmodum ipſe dicit,corpus nõ eſſe membrũ vnum, ſed multa.] Quæ quum ita ſint,demus operã vt multa quæ ſunt,multa maneant. Hoc enim niſi fit,ad letalia etiam,plaga extimis illata deſcendet.hinc iſtud quoque,nõ ſolum vt ne diuellamur inſtat, ſed vt arctiſſimè iungamur. Ergo nõ ſatis habuit dicere,ne factio in corpore ſit,ſed ſubiungit,*Vt æquè de ſe [inuicem] ſolicita ſint membra*: ſecundã hanc quoque cauſam adiungẽs,qua minoribus plus honoris haberi declarat.

A Non ſolùm enim,vt ne abs ſe inuicem mẽbra diſcedant,deus pater curauit, ſed vt ingens pręterea charitas,ingens inter ipſa concordia foret,iuſſit.Nã ſi in ꝓximi ſalute ſua cuiq; ſalus ſtat, haud mihi tu maius obiicies,minúſve quicquã. Tãtiſper enim dũ corpus cõſiſtit, cerni differẽtia poteſt: vbi periit, nõ poteſt. Periit autem,ſi nõ & minutiora illa conſiſtãt.Ergo ſi ſumma intereũt infimis abreptis,æquè veniũt vtraq; curãda,velut quę mutua ſalute nitãtur.Vt ſexcenties igitur min⁹ humiliúſve membrũ eſſe dicas,niſi æquè ac teipſum curabis,niſi nõ negligis,in teipſum ea negligentia redundabit. Itaq; nõ ſolùm vt pro ſe inuicem, ſed vt pariter pro inuicem ſolicita ſint, monet: hoc eſt, pari ſtudio minimus maximus curetur. Ne tu igitur hunc eſſe neſcio quem de medio dicas, ſed eſſe membrũ eius corporis cogita, quo tota eccleſia B cõtinetur. Nec minus ille,q̃ oculus,corpus facit eſſe corpus.Vnde enim corpus exædificatur,in eo nemo quiſquã quoquam plus habet.Neq; enim ex eo corpus fit,ꝙ membrorum hoc quidẽ ſit minus,illud maius,ſed quòd ſint ea multa & diuerſa. Vt enim tu qui maior es,conſtituis corpus,ſic ille, cùm ſit minor:vt huius humilitas, quoties ſtruere corpus ſit neceſſe, æquè vt tu veniat, æquè ad hoc ſymbolũ ſit precioſa.Idem enim tibi pollet,& perſpicuum eſt. Eſto eñ nõ precioſius viliúſve, non maius minúſve. Sed eſto oculus omnia,eſto caput omnia, an nõ interibit corpus?Et hoc nemini dubiũ. idem ſi ſit infimũ quiddã omnia,fiet.Ergo etiã hoc pacto ęqua magnis minora ſunt.Immo quod plus eſt,vt maneat corpus,idcirco minor,minor eſt, adeoque propter te minor,quò tu maior eſſe poſſis,vt dignus ſit qui pari ab omnib⁹ C cura,maxima à maximis,foueatur.Et quia dixit pari ſolicitudine ſe tueãtur,hoc pari rurſum exponit, inquiens: *Siue enim ægrè membrum vnũ habet,omnia conſternantur:ſiue gaudet,omnia exultant.* Idcirco cõmuni prouidentia,in tãta membrorum diuerſitate,ſummã, inquit, cõiunctionẽ adornauit, vt quicquid incidiſſet, magna eſſet omniũ conſpiratio,magnus cõſenſus. Si enim proximo proſpicere,ſuam ipſius eſt ſalutẽ tueri,ſecunda, aduerſa,omnia cõmunia eſſe decet. Tria igitur hic flagitauit Paulus,ne ſcindantur,ſed penitiſſimè copulẽtur,ex æquo ſibi proſpiciant: quicquid incidat cõmune putent.Et ſuprà quidẽ plus honoris inferiori,propter imbecillitatem dedit, inquit:quaſi maioris†curę]imbecillitas cauſa ſit:Hic verò mutuæ *†honoris.* prouidẽtię ratione adęquauit. Idcirco honore fruit, D inquit,vberiore: †quia nõ minore fruitur]prouidentia.Non hinc autẽ ſolùm, ſed ex his quę incidere læta triſtiaq; poſſunt,mẽbra colligantur. *†vt non minore fruatur.* Calcaneo ſpina infixa eſt,ſentit totũ corpus cruciaturq́;,incuruatur dorſum & vẽter,femora corripiũtur: manus ceu ſatellites miniſtriq; properantes,retrahunt infixam: inflectitur caput, ſoliciti oculi tuentur. Ita fit vt pes, quantũ relinquitur, aſcendere non valens, tantò ſuperet, ad ſe caput quod ſummũ eſt deducẽs: idq́; nõ amicitia,ſed debiti & officij iure.Ergo ſi quę maiora ſunt,nihil amplius cęteris habent,q̃ quòd minoribus magis ſunt obſtricta,& ſollicitudinẽ debent,& caſus æqualiter omnes perferre, magna profectò ſocietas eſt.Quid enim calcaneo vilius? capite quid honoratum magis? ſed hoc ad illud ex officio deſcendit tamen,cæterorũ omnium turba ſtipatũ. Rurſum ſi patiatur oculus,omnia dolebunt,omnia ceſſabunt,non pedes ibunt, non manus operabuntur, non frui iam

conſuetis

Universidad de Deusto Biblioteca

consuetis cibis vētri lubebit,oculorū licèt sit dolor. A
Quid vētrem ocule mordes? quid pedes remoraris?
quid manus vincis? Quia innexa natura omnia sunt,
modoq; ineffabili cōpatiuntur. Si nō compatiantur
enim,nō vtique prospicerent mutuò sibi. Quaprop-
ter vt æquè igitur pro se solliciti sint monet, additq;
vt si mēbrum patiatur vnum, cōpatiantur omnia. Si
vnū in precio sit,omnia congratulentur.Sed qui cō-
gratulātur,inquis? Coronatur caput,splendescit ho-
mo iā vniuersus: disserit os,statim oculi arrident,se-
renanturq; linguę, licèt nō oculorū ea laus sit & de-
cus. Rursus cùm pulchrè nitent oculi, matrona iam
vniuersa nitet.Quemadmodū vicissim,si nasus ęqua-
lis,ceruix recta, membra cætera laudata si sint,oculi
exultant, clarescuntq; iidē multa lachrymarū vber-
tate, cæterorū dolorem & calamitatem prosequun-
tur,ipsi illęsi sint licèt.Ista fratres reputemus,mēbro- B
rum coniunctionē imitemur,proximi malis ne insul-
temus,bonis ne inuideam⁹: furiosorū hoc est,& mē-
te carentiū.Qui oculum spontè effodit,an nō ingens
amētiæ documentū præbet? qui manum vorat,non
cōspicuum furoris exhibet argumentū?Si porrò hoc
ita in mēbris est,in fratrib⁹ si fit, quid obstet quò mi
nus furoris arguamur, in ingens incōmodum incur-
ramus?Quantisper enim oculus lucet,tua quoq; con
stabit elegātia,totumq; splēdebit corpus. Nec enim
sibi modo formam ille ministrat, sed cōspiciendum
etiam teipsum facit. Quòd si tu illū extinguas,tene-
bras vniuerso corpori induxisti,gratiā membris om-
nibus abstulisti.Quemadmodū igitur si lucentem il-
lum oculum seruas,gratiam toto corpori seruas,Ne-
mo enim oculū pulchrum, sed fœminam pulchram
dicit,aut certè oculum post cōmune encomium tol- C
lit: Sic & in ecclesia contingit, vt si quidam illustres
sint,vniuersam gloriæ famā illa decerpat. Nā ne ini-
mici quidē separant laudes,sed cōiungunt: vt si quis
sit dicēdo famigeratus, nō ipsum laudant solùm,sed
ecclesiā vniuersam.Neque enim vir mirādus est, in-
quiunt,sed mirandum Christiani doctorem habent.
adeoq; reddunt hāc laudem omnibus communem.
Itaq; gentes quidem virtutem iudicāt communem:
tu diuidis, bellumq; tuo ipsius corpori infers, sedi-
tionē domesticis mēbris moues, haud cogitans, qui
Matt.12. & Lucæ 11.b. oīa euertas. Nam regnum,inquit,in se diuisum hàud
consistet.Equidē nihil tam dispergit dissipatq; q̃ in-
uidia,sęuum malū, nec vlla venia dignum,& ipsa vi-
ciorū omnium radice auaricia,tetrū magis. Auarus
enim tum certè cū accepit ipse, inuidus tū cùm alius
nō accepit gaudet. Rem strenuè peractā putat,quo- D
ties proximo est acta malè: successum ab alterius in-
fortunio,non fortuna sua metitur: cōmunis hominū
naturæ, oberrans hostis, Christi membra flagellans,
quo nihil furiosum magis.Inuidet satan,sed homini-
bus,socio iā nemini: tu verò homo cùm sis,homini-
bus inuides,odium aduersus genus,naturamq; com-
munē exerces, quod ne satan quidē facit.Quam igi-
tur veniā assequere?quam tandē excusationem præ-
tēdes?si fratris successū vidēs, intremiscas,pallescas,
vbi coronari, gaudere,exulrare oportuisset. Quòd si
æmulari libet, nil obsto, æmulare sanè, sed vt ei qui
bonus vir est,similis euadas, non qui supprimas: ad
idē fastigium ascēde,virtutem eandē exprime.Hæc
honesta ęmulatio est,imitari, nō inimicum esse: non
cōmodis aliorum, sed sui ipsius viciis offendi.Atqui
contrà inuidia solet,mala sua nescit,successu liquitur

aliorū.Nunquā egenum ita paupertatis sarcina pre-
mit,vt inuidū fœlicitas fratris:quo quid,obsecro, sit
sæuum magis?Nam hoc ille,quemadmodū dixi,etiā
auaro est peior.Nam hic quidem quoties capit ipse,
ille verò cū alius excidit,lætatur.Obsecro igitur pes-
sima inuidiæ via relicta,ad honestā æmulationē ani-
mum adiiciamus. Vehemens res est æmulatio, igne
feruentior, magna ex ea re cōmoda percipere licet.
Sic Paulus Iudaicæ gētis homines ad fidē inducens, *Rom.11.b.*
inquit: Si quo modo ad æmulationē gentis meę ho-
mines prouocare possem, quò aliquot saltem lucri-
facerem.Sic enim qui æmulatur,vt ille volebat,nihil
successu fratris, sed quòd relinqui se videt, indole-
bit:inuidus quum rē succedere videt alteri, tabescit,
prorsus velut fucus quispiā alienis laborib⁹tabescēs,
capessere labores ipse nunquā cogitans: aliū accin-
ctum vidēs ingemiscit,omnia facit qui illū remoret:
cui rei morbū conferemus?Perinde esse videtur,vt si
somnolentus quispiā asinus, & crassa carnium pulpa
grauis,equo pernici cōiugetur,qui quum sequi nolit,
illum mole sua inhibere etiā conetur. Nam & hi qui
profundo somno aliquādo surgat,nihil neque cogi-
tat,nec occupatur:omniaverò mouet,qui illū in cœ-
lum properantē subuertat,deiiciatq;, expressa quæ-
dam satanę imago:qui ipse quoq; hominem in para-
diso videns,nihil eam ob rem mutabatur,sed ex hoc
illū statu deiicere parabat:& rursum in cœlo sedentē
hominē,alios huc festinantes conspicatus,eodem il-
los liuore interuertere, & feruentiorē sibi flammam
excitare perrexit.Sic enim fit semper, vt cui inuide-
tur,si modò vigilet, illustrior odio reddatur:ipsa sibi
inuidia plus assiduè mali concinnet. Sic Ioseph ille
clarus euasit, sic pōtifex Aaron. Coëgerunt inuido-
rum insidiæ dominū, vt iterum iterumq; clarū huic
testimoniū exhiberet:eædem vt virga germinaret,in *Num.17.*
causa fuerunt.Sic Iob opulentia tāta, & rebus cæte-
ris fruebatur, sic inuidi innumerabilib⁹ suis malis tē-
tantur.Quæ quum ita sint, scelestū hoc æmulationis
genus fugiamus.Quid enim,dic obsecro,malè te ha-
bet?num quòd frater donū spirituale cepit? Sed vn-
de cepit obsecro?nō ab ipso deo?aduersus illum igi-
tur inimicitiā exerce,qui donū dedit. Vides quò ma
lum serpit,& vt colophonē viciis omnibus imponit?
Vides quantū aperit supplicij barathrum? Fugiamus
dilecti,ne inuideamus,pro inuidis deprecemur,om-
nia agamus qui isti morbo liberētur:ne simus fratres
amentibus illis similes: qui quum inuidos vlcisci vo-
lunt,hoc manibus & pedibus conātur,qui flammam
illis ardentiorē reddant:absit istud, deploremus po-
tius, & ingemiscamus illorū vices: ipsi enim sunt ad
quos illius iniutiæ sensus maximè peruenir,vermem
alūt assiduè pectus eorū corrodentē, veneni quouis
felle amarulentioris fontē habent.Obtestemur beni-
gnum deū,vt illis hanc mentem conuertat,& nos ne
morbi vis inuadat. Inaccessum hac tabe laborātibus
cœlū.Nec cœlum modò non patet, sed ne vita qui-
dem hac ipsa cōmodè frui licet. Nō ita vestem,non
ita lignū insidens vermis,insidens tinea rodit,consu-
mitq;, vt illa inuidiæ ardentissima febris ossa haurit,
ipsamq; mētis sobrietatem depopulatur. Vt igitur &
nos ipsi, & alij multis magnisq; incōmodis eripiant,
febrem sceleratā de medio profligemus,quauis tabe
grauiorem:vt diuina virtute recuperata, & præsentis
vitæ stadium decurramus,& futuræ glorię coronam
assequamur,quę vt omnib⁹ contingat,gratia faxit,&
benignitas

benignitas saluatoris Iesu Christi, cui cum patre & A
spiritu sancto laus sit in secula seculorum, Amen.

Homilia XXXII.

Vos autem estis corpus Christi,& mēbra ex parte. Ne
quis enim dicat, nihil ad nos corporis exē-
plum pertinere,natura serui,cùm quicquid à
nobis fiat,liberū sit,& voluntatis totum,ipsum neces
situdini nostræ accommodās, & tantam animorum
cōcordiam, quanta membrorū natura sit, esse debe-
re docēs:vos vero corpus,inquit,estis Christi.Quòd
si corpus nostrum seditiosum esse non decet, quātò
minus Christi?tantò profectò,quantò gratia poten-
tior est quàm natura.*Et membra ex parte.* Neque cor-
pus solùm,sed & membra sumus, inquit. Vtrumque
superius disputarat, & multos in vnum colligendo,
omnesq; vnum esse monstrādo (corporis modò ra-
tio seruetur) & hoc vnum in multis & per multa cō- B
stare,itemq; multa per hoc contineri,& vt multa sint
effici.Sed quid illud sibi vult,ex parte? Quātùm vos
attinet,& quantam partem extrui à vobis sit ęquum.
Nam quia corpus dixit,vniuersum autē corpus, non
illa Corinthiorum ecclesia est solùm, sed quæ vbili-
bet toto extat terrarum orbe,ob eā causam, Ex par-
te,inquit:id est,vestra ecclesia,illi⁹ passim dissiti cor-
poris,ex omnibus ecclesiis compacti pars est quæ-
dam:vt non erga vos inuicem modò, sed erga omnē
omnino per totum orbem ecclesiam agitare deceat
pacem,quādo mēbra vniuersi corporis estis. *Et quos-
nam in ecclesia dominus collocauit?Primùm quidem apostolos,
secundò prophetas,tertiò doctores,deinde potestates:itē dona sa-
nationum,subsidia,gubernationes,genera linguarum.* Facit
quod iam antè dixi.Nam quia dono linguarū vehe-
menter tumebant,omnium hoc postremū ponit.Nā C
primum & secundum hic non sunt vulgariter dicta,
sed ordine quid sublimius,quid humilius esset ostē-
dit. Vnde apostolos prælocauit, vt qui omnia in se
donorum genera haberent. Neque enim alios apo-
stolos,alios prophetas,inquit,in ecclesia deus loca-
Act.21.b & 11.d uit,sed primum,secundum,tertium adiunxit,hoc ip-
sum quod dixi ostēdens.*Secundò prophetas.* Propheta-
Infr.14.f. 1.Tim.4.d. bant enim,vt filiæ Philippi,vt Agabus,vt illi ipsi Co-
rinthij,de quibus inquit:Prophetæ autē duo aut tres
loquantur.Sed & Timotheo scribens, Ne neglexe-
ris,inquit,quod in te est donum, quod datū est tibi
per prophetiam.Adeoq; plures tum erant,quàm ve-
teri lege.Non enim in decem iam aut viginti, quin-
quagintáve,aut centū,sed in immēsum,summa cum
largitate donū peruasit,& vnaquęq; ecclesia prophe D
Matt.11.b tantes habebat iam multos. Quòd autē Christus le-
gē & prophetas ad Ioannē vsq; durasse dicit,de pro-
phetis aduentum suum pręnunciantibus est locutus.
*Tertiò doctores.*Nam qui futura prędicit,omnia spiritu
Ibidē.5.c suggerente dicit. Doctor autē sæpe accidit cùm ex
suo disserit,vnde & alibi inquit:Qui rectè pręsunt se-
nes,duplici honore afficiātur,præsertim qui in admi
nistratione verbi & doctrinæ laborāt.Qui autē spiri-
tu loquitur omnia,nō laborat. Post prophetā igitur
doctorē locauit,ꝙ illud quidē totū est muneris diui-
ni,hoc & laboris humani.Nā & ex suis multa doctor
affert,congruant modo scripturę. *Deinde potestates,do-
na itē sanationū.*Pulchrè sanationum dona à potestate,
sic vt suprà,discernit.Potestas enim sanatione maior
est. Qui potestatē habet, & castigat & sanat: qui do-
num sanandi,sanat modò. Ordine autem vsus est o-
ptimo,prophetiam potestati & sanationi præponēs.

A Suprà enim cùm per spiritū huic quidem sapientiæ, *Hic sup.b*
huic scientiæ sermonē concessum esse doceret, non
ordine,sed promiscuè digesta ponebat. Hic præpo-
nit,subiicit. Cuius porrò gratia prophetiam præpo-
nit? Quòd ea res etiam lege veteri ordinem eundem
tenebat.Esaias igitur quādo cum Iudæis disputabat,
& diuinę potētiæ diabolicæq; vanitatis specimē ex-
hibebat, velut argumentū hoc in medium adduxit,
maximumq; diuinitatis suæ documentū esse,ꝙ futu-
ra prædiceret,iussit. Sed & Christus post tanta abs se
miracula designata,haud paruū istud diuinitatis suæ
argumentū esse docet,additq; frequenter: Hæc ego *Ioan.13.c*
prædixi vobis,vt cùm fiant,me esse illū credatis.Sed
non immeritò prophetia sanationes locū posteriorē
habent:à doctrina verò cur relinquuntur?Sine dubio
quia aliud euangelium annunciare sit, & pietatē ho-
B minum pectoribus inserere, quàm potestates osten-
tare,quādo & hæ per illud fiunt. Si quis igitur simul
& ore,& vita docet, is omnium sine dubio maximus
est. Doctores quippe, qui nō tam verbo quàm ope-
ribus,& illustri vitæ exemplo docent,appellat. Quæ
res & apostolos esse fecit. Potestates verò etiam alij
haud magni momēti homines principiò tenuerunt:
hi scilicet,qui dicūt, Domine,nónne in nomine tuo *Matt.7.d*
prophetauimus,vim magnam ostendimus? Quibus,
haud vnquā vos noui,& hinc qui facitis malū,disce-
dite,dicetur. Docendi verò munus illud quod dixi-
mus,verbis rebusq; cōsentientibus constās,haud te-
merè obierit improbus vir quisquā. Quòd autē pro-
phetas præponit,nō est cur mirere. Non simpliciter
eñ prophetas inquit,sed qui prophetia instructi do-
cēt,ad publicā communemq; vtilitatē omnia dicūt:
C quod progressus magis perspicuū nobis facit. *Subsi-
dia, gubernationes.* Subsidia quæ sunt? imbecillos am-
plecti.Hoccine igit̃ donū dei est? Maximū istuc qui-
dem diuinę beneficētię signū,in rebus spiritus,œco-
nomū & hortatorē esse. Quanquā quæ etiam nostra
opera sunt,donavocare multa solet,haud pigros nos
esse volēs, sed diuino vbiq; præsidio nos niti,& gra-
tos & ad ea obeūda alacriores esse debere docēs,ea-
rum rerum studium in nobis amplius excitare cupit.
Genera linguarum. Vidisti quò donū hoc locauit, & ꝙ
postremū omnium fecit? Hic postquā ex ipsa rursus
enumeratione magnū esse discrimen ostēdisset, mor
boq; eorum qui minoribus donis præditos se quere-
bantur succurrisset: hinc iam maiori cum vehemen-
tia ipsos inuadit, quòd non leuibus argumēris antea
D vel nihil, vel certè nō multò inferiores esse probarit.
Cùm enim esset verisimile, hæc differenti mox illud
obiecturos, Cur igitur nō omnes apostoli potius su-
mus? suprà enim consolando magis quàm corripiē-
do (quanquā multis) istuc sic esse necessario factum
ostendit. Primùm quidem corporis exemplo in ar-
gumentū ducto. Corpus enim,inquit, non vnum est *Hic sup.e*
membrū.Et rursus: Si vnum membrū omnia,inquit,
erant:vbi, quæso,erat corpus?Mox ab vtili: Vnicuiq; *Ibidem.a*
manifestatio spiritus, inquit, data est prout commo-
dissimum fuit. hinc item quòd nemo nō hausisset ex
eodem spiritu,& quòd donum sit,non debitū. Distri
butiones sunt,inquit,donorum, sed spiritus idē.Et ex
eoq; manifestatio † quidem sese spiritus omniū decla- *† spiritus fiat per omnes.*
ret:] Vnicuiq; manifestatio data est, inquit, spiritus.
Et ab eo quòd hæc ita spiritui placent, sic à deo for-
mantur.Omnia enim hæc,inquit,vnus idemq; spiri-
tus operatur,distribuens seorsim singulis prout vult.
Et,posuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Et,posuit deus mēbra,vnumquodq; ipsorum itaque
quidē in corpore prout†vult:]Itē ab eo quòd neces- *Hic sup. c*
saria minora sint: Quæ enim imbecilliora videntur,
necessaria sunt,inquit.Itē ab eo quòd æquè necessa-
ria,†itē quòd]à minoribus æquè corpus cōstituatur.
Neque vnum enim membrum est corpus,inquit,sed
multa.& quòd maiora minoribus habeant opus:Nō
potest enī,inquit, caput pedibus dicere, Nihil mihi
vobis est opꝰ.Et quòd maiori illa in precio sint:infe-
rioribus enim plꝰ honoris dedit,inquit,& quòd pari
cōmuniq; prouidentia omnibꝰ prospiciatur. Pariter
pro se solicita sunt,inquit,omnia.&quòd decus om-
nium cōmune sit,communis omnium dolor. Siue e-
nim patiatur,inquit, mēbrū aliquod,condolent om-
nia:siue honore afficiatur,congratulantur omnia.Ex
his igitur superius quidē monebat:nūc autem arguit
palàm & indignatur.Nā quod dixi,nec cōsolari,nec
retundere semper oportet: idcirco ipse quoq; quos
multis iam adhortatꝰ erat, acerbè deinceps inuadit.
Nunquid omnes apostoli sunt,inquit, *prophetæ ne omnes? sa-
nandi munus habent omnes?* Nec primo aut secūdo dono
consistit,sed ad extremū euadit:aut vt omnes omnia
sint,impossibile esse significaturus,quēadmodum su-
prà,Si vnū omnia sint, vbi corpus? aut aliud quiddā *Hic sup. c*
hic struit, quod ad cōsolandum facere deinceps vi-
deatur.Et quid istuc?vt inferiora dona superioribꝰ ę-
què ardua esse ostendat,quādo ne illa quidē omnibꝰ
conferantur. Quid enim doles vim sanandi non ha-
bens?Cogita quòd donum istuc quod habes tu, mi-
nus licet,hic qui maius habet, non habet tamē,ideo
inquit:*Num linguis loquūtur omnes? num interpretantur om-
nes?* Quemadmodum enim summa illa non omnibus
est gratificatus deus,sed his quidem hoc, aliis aliud:
ita ne minora quidem omnibus omnia indulsit, sine
dubio magnā ex illa diuersitate cōcordiam, magnū
concentum, magnā necessitudinis & charitatis vim
molitꝰ,vt vnusquisque proximi scilicet egēs, ad illū
perferretur.Hoc idē in artium cōstitutionibus, in e-
lementis,in plantis,in corporis nostri membris, pla-
neq; in rebus omnibus ita cōparauit. Hinc plenissi-
mam cōsolationē inducit, quæ instaurare placareq;
perturbatam mentem satis sit vel vna.Quę est igitur?
*Sectemini verò dona potiora,& adhuc excellentiorē viā vobis
ostendo.* Innuit enim quòd minores sint per ipsos sta-
re:posse si velint,altiora consequi.Cum enim imite-
mini dicit sedulitatē†desiderat maiorem.] Nec ma-
iora, sed meliora sectari iubet: hoc est, [vtiliora &
conferentia.quod autē dicit hoc est,] dona dei am-
bire pergite:fontē vobis donorū ostēdo. Nō donū,
sed † fontē donorū]dixit: quò magis quod dicturus
est tollat.Non vnū enim,duóve,aut tria vobis dona,
sed viam vnam ad ista omnia perducentem mōstro:
nec viam solùm,sed excellētem, nec vlli mortalium
inaccessam.Neq; enim quemadmodū dona his qui-
dem,hęc illis verò alia,nullis autē omnia sunt cōces-
sa:sic & hoc.Sed res est in vniuersos patēs,vnde om-
nes etiam ad id vocat:sectemini,inquit,dona potio-
ra.Et viam vobis excellentem ostendo,charitatē di-
cens.[qua proximus diligitur.]Qua de & eius laudi-
bus orationē facturus:primùm cętera huius compa-
ratione demolitur,vt quæ hāc citra sint planè nihil.
Valde quidem sapiēter. Si enim de charitate statim
disseruisset,&viam se ostendere dicēs,eā charitatem
esse subiunxisset, cæterarum cōparatione suppressa,
risu excipi potuisset ab his qui hiātes rei vim nondū

†voluit] & itaque quidē,in codice Verone deest. Ibidem. † in eo quod.

†illorū desiderat, ac studiū circa spiritualia. † viam.

habebāt perspectam.Eam igitur nō statim patefacit,
sed auditore promissione excitato,excellentiorē viā
ostensurum se dicit. Quin nec allecto quidem iā au-
ditore negociū statim capessit,sed augēdo alendoq;
desideriū de his ipsis disserit prius,mōstratq; hac nō
existente,nihil cætera futura,summā nobis dilectio-
nis mutuæ necessitatē imponens:quādo ex charita-
te neglecta,genus omne malorum erūpit.Vnde non
immeritò magna charitas videatur:siquidē dona cæ
tera ipsos non solùm inter se non cōiungant,sed dis-
sipent etiā:Charitas autem per illa dissectos, virtute
sua reducat,& corpus vnum faciat.Istuc verò statim
non dicit,sed quòd dona quidē hæc sint, donorum
autem potiundorum omniū sublimis illa via sit cha-
ritas.Itaque si nō † amoris]gratia,diligere fratrē vis, *† debiti.*
saltem ob meliorem notam &largius donum ample-
B ctere charitatem.Et vide vnde orditur.Primùm qui-
dem ab eo quod mirādū summumq; ipsis esse vide-
batur, notitia linguarū:donumq; hoc in mediū pro-
ducēs,†non esse tantum, quantum videri volebant, *Cap. XIII.*
ostendit,sed longè minus.] *Neque enim si linguis loquar:*
sed linguis hominū si loquar,inquit.Quid sibi vult, homi-
num? omnium vbique gentium:neque hac superie-
ctione fuit contentus, ponit longè maiorē, angelo-
rum etiam addens.*Charitatē verò non habeam, factus sum
æs resonās,aut cymbalū tinniens.* Vides vbi donum lingua-
rum tollit?vbi deiicit posternitq;? non solum nullus
sum,inquit,sed æs sonans,sensu scilicet vitaq; carēs.
Aes verò cur sonans?Vocē quidem reddens,sed fru-
stra, & inanem,nec vllam ad rem vtilem. Præterquā
enim quòd prorsus efficio nihil, obturbo etiā cæte-
ris,& molestus grauisq; pluribꝰ sum. Vides vt chari-
C tatis expers,inanimis sensuq; carentibus rebus cōfe-
ratur.Linguā autem angelorum dicit, nō qui spiriti-
bus corpus affingat:sed si ea loquar qua vtūtur inter
se ipsi,nullꝰ tamē fuero,inquit,sine charitate, sed gra
uis insuper& molestꝰ.Sic alibi etiā:Huic omne genu *Phili. 2. b*
flectatur,inquit,cœlestium,terrestrium,infernorum.
Haud equidē genua,ossáve spiritibus tribuēdo,(ab-
sit enim)sed eminentē adorationē pro humano cap-
tu declarans:eodē hic etiam pacto, linguā non car-
neum instrumentum, sed beata spirituū inter se col-
loquia,more nostro loquens vocauit.Iā quò oratio
facilior probabiliorq; perceptu foret,non cōsistit in
dono linguarū, sed progreditur ad cætera quoq;:ac
vbi omnia,si charitatis expertia sint deiecit, ibi de-
mū descriptionē formāq; eius subiūxit. Et quia am-
plificatione sermonis diximus vsum,à minoribus or
D sus continuò ad maiora perfertur.Nam quod suprà,
cùm dignitatē vniuscuiusq; ex ipso ordine monstra-
ret,postremum linguarū donū locauit,hoc primum
posuit nunc,paulatim,vt dixi, ad altiora cōtendens.
De linguis enim postquā dixit, statim digreditur ad
prophetiā:*Si habeam prophetiam.* addita rursum super-
iectione. Nam vt illic nō linguas, sed omniū homi-
num linguas, & progressus angelorum etiam dixit,
nihil istuc tamen esse charitatem citrà: ita hic quoq;
non prophetiā dicit solùm, sed altissimam eam. Vn-
de subiunxit:*Et si omnia mysteria sciam, scientiam omnem.*
Hinc iam ad cætera dona transit. Et ne vnūquodq;
seorsim recensendo,de industria obturbare velle vi-
deatur, matrē,fontemq; cæterorū omnium produ-
cit,& eam ipsam quoq; cū superiectione. *Si habeam,*
inquit, *omnem fidem.* Nec sufficit hoc, sed quod velut
maximū Christus ipse prædicarat,id apposuit quoq;
Adeò

† nō tantum ponit quātū habebāt, sed multò amplius.

Adeò vt montes transferā, charitas verò non sit, nihil sum ego. A
Et vide vt rursus etiā hic linguarum æstimationē de-
pressit. In prophetia magnū quoddam ostendit mo-
mentū,mysteria,scientias omnes nosse: in fidei rē nō
mediocrem, montes transferre: solum linguarū do-
num posuit nudū. Vide præterea,quā breuitate genꝰ
omne donorū sit cōplexus,fidem,prophetiamq; cō-
memorando.Aut in sermone enim miracula rerum
sunt, aut in operibus ipsis. Sed quî Christus minimū
fidei momentum,montes cōmouere posse dicit? Sic
Mat. 17. e enim velut minimum iudicarit, locutus esse videtur
quum inquit:Si habueritis fidem vt granum sinapis,
dicetis monti huic,demigra,& demigrabit.Paulꝰ aūt
vniuersam fidē dicit?Quid igitur putas?an quia trās-
ferre montes, ardua res est, idcirco produxit, non
quod solum hoc fides vniuersa possit,sed quum ma-
gna res crassioribus ob tantæ molis magnitudinem B
videretur,hinc etiam propositam rē amplificare vo-
lebat.Est autem quod dicit huiusmodi:Si omnē, in-
quit, habuero fidem,si montes transferam:charitatē
verò nō habeam,nihil sum. *Et si in alimoniā omnes meas
insumpsero facultates, si corpus tradā vt comburar, charitatem
autē nō habeā, nihil profecero.* Papæ hyperbolen. Nam &
hæc ipsa noua cum amplificatione proponit. Neque
enim si pauperibus alterā facultatū mearum, duásve
aut tres, inquit, dedero partes, sed si vniuersas dede-
ro,& nō dedero solū,sed insumpsero,inquit,vt impē
sis administratio etiam summa cum diligentia con-
iungatur.*Et si tradā corpus meū vt comburar.* Nō dicit, si
moriar,sed etiā hæc extulit cū amplificatione, mor-
rem omnium teterrimam commemorando,vt viuus
Ibid. 19. e scilicet comburare: sed & hanc,citra charitatem nil
habere magnum dicit, subiungit igitur: *Nil profecero.* C
Nondum hyperbolen vniuersam produxi,recensere
priꝰ de eleemosyna & morte,testimonia Christi ip-
Ioan. 15. b sius lubet.Quæ sunt igitur?Diuiti sic inquit:Si perfe-
ctus esse vis, vendere facultates,da pauperibus,& me
sequere.Itē de charitate erga proximū, sic: Charita-
tem maiorē nemo habet, quàm cùm animā suā pro
amicis effundit. Vnde apparet † etiam Christi testi-
monio omnium hoc maximum esse.]Paulus verò e-
tiam si pro ipso deo animā fundamꝰ,inquit,nec fun-
damꝰ solū,sed†dissecemur:](hoc enim significat tra-
di vt cōburaris)haud magnū erit ex ea re lucrum, si
negligamus fratrē. Porrò quòd dona prodesse nihil
sine charitate putat,non est hoc mirum, cùm sint ea,
vita lōgè posteriora.Multi igitur qui id genus donis
clauerūt,cùm essent reprobi, grauiter sunt mulctati:
quemadmodū illi ipsi qui in huius nomine prophe- D
tarunt,dæmonia eiecerūt,potestates ostēderūt,qua-
lis proditor fuit Iudas:cùm qui vitam viuūt pij viri,
purā,re præterea nulla alia habeāt opus. Quòd dona
igitur charitatē præter,quēadmodum dixi,nihil ipsa
possunt,nil mirum:sed vitam ipsam in cæteris etiam
absolutā,hac sine nihil posse:hoc verò est quod om-
nem persuasionem excedere,& ingentem hæsitatio-
nem afferre videtur:præsertim postquā Christus v-
Mar. 10. c & Lu. 18. d. triq; rei magnopere videretur adstipulatus, pauper-
tati spontaneę dico,& martyrij tormentis.Diuiti enī
quemadmodum dixi,sic inquit:Si vis perfectus esse,
Ioā. 10. d vēde omnia quæ habes,da pauperibꝰ,&sequere me.
Matt. 8. d & Lu. 12. a. Et discipulis,cū disputaret de cruce,sic inquit: Quis-
quis mea gratia amittit vitam, recuperat eam. Et,
Quisquis me coram hominibus agnoscit, agnoscam
ego illum corā patre,qui est in cœlis. Ingēs enim est

† quòd si pro deo ōniū hoc sit maximū. † incendamur.

eius rei difficultas,fereq; naturā ipsam excellēs: nō-
runt quicunque certamē hoc egregiè decertarunt.
Nam ratione quidem ostendi res non potest, tāta a-
nimi sublimitate constat,estq; plusquam admirāda:
quantacunque tamen sit,nihil prodest,inquit,chari-
tatē citra,etiamsi paupertatē spontaneā habeat con-
iunctā.Ostendā porrò quî istud fiat, si priꝰ docuero,
quî possit,qui pauperibus erogat omnia,esse charita-
tis expers.Nā quî vri paratus est,& qui donis pollet,
contingit fortasse non diligere tamen.Qui verò non
dat solùm q̄ habet, sed etiā præsens distribuit,fouet,
nutrit egenos,quî obsecro non amet? Quid ergo di-
cemus?an id quod non est,perinde ac sit,exēpli gra-
tia subiecit, quod in superiectionibus ferè solet: vt
quū ad Galatas scribens,Si nos,aut angelus de cœlo *Galat. 1. b*
nunciauerit,inquit,aliud vobis † q̄ ego,] anathema
esto:quanquam nec ipse,nec angelus fuerit id factu- *†præter quā quod accepistis.*
rus:sed vt rei magnitudinē ostendat, ponit quod fu-
turū non erat.Sed & Romanis scribens:Non angeli, *Rom. 8. g*
non principatus,nō potestates separare nos à chari-
tate dei possūnt,inquit,quanquam nemo id conatu-
rus angelus erat,perinde tamen vt sint loquitur Pau-
lus:quale etiā hoc quod sequitur istic, Nec creatura
alia,cum nulla sit alia:omnia siquidem fuerat cōple-
xus,supera,infera recensendo:etiā tum quod non e-
rat subiiciens velut esset,charitatis magnitudinē su-
periectione innuiturus.Quod quidem & hic facit:Si
quis omnia det,charitatem non habens, nil proficit.
Itáne igitur locum reddemus?an potius,eos vult qui
dant pauperibus,iisdem etiam conglutinari: & non
dare solùm,id est facultates cōmunes facere,sed ani
mi affectū quoque, quo nomine diuinitus iam olim
eleemosyna pręcepta videtur.Potuit enim deus sine
hoc etiā egenos nutrire,sed vt nos charitate ligaret,
mutuoq; amore accēderet,nobis illos nutriēdos re-
liquit.Ob hoc alicubi inquit, præstat sermo frugi q̄ *Eccli. 18. b*
donum.Item,Melior est sermo,quā domus bona. Et *Osee. 6. c & Matt. 9. b*
ipse:Misericordiā volo,nō sacrificiū,inquit. Quia e-
nim & beneficiis affectos,& eos qui beneficia sua in
nos contulerūt,amare solemus,idcirco velut vincu-
lum amicitiæ traditurus,legem istam tulit.Verùm e-
tiā hoc quęremus,cur quum Christus vtrūque perfe
ctionis esse dicat, † Paulus hanc solā dicit?] nunquid *†Paulus hæc sine charitate īperfecta esse dicit?*
Christo reclamat?minimè gentium, sed cōcinit pla-
nè.Neque enim omnia vendere solùm diuitem iu-
bet,sed dare pauperibus,& sequi:sectari autem Chri
stum minus euidēter Christi discipulum esse arguit,
quàm inuicē diligere.Hinc enim omnes,inquit,ani- *Matt. 19. c*
maduertent discipulos vos esse meos,si vos inuicem *Ioan. 13. d*
diligatis.Item,Qui vitā amittit mea gratia, eam re- *Ibid. 12. d* *Lucæ. 12. a*
cuperabit:&,Qui me coram hominibus agnoscet,a-
gnoscam coram patre.Non hæc negat charitate cō-
parari,sed mercedem laboribus istis propositā ostē-
dit.Nam quòd cōiunctam martyrio charitatem esse
velit,alibi sæpe significauit:Calicem quidem meum *Mat. 20. c*
bibetis,& baptismate quo baptizor ego, baptizabi-
mini:id est,pro me moriemini,mactabimini. Sedere
aūt à dextris aut à sinistris, (non quia istic ita sedea-
tur,sed prærogatiua& honor summꝰ quidā significa-
tur)non meū est dare,inquit,dabitur quibus est prę- *Mar. 10. f.*
paratum. † Et vocans] eos, qui primus inter vos esse *†deinde ostēdēs quibꝰ paratū sit, vocās.*
volet,inquit,minister omniū cæterorum esto.humi
litatem significans,& exigens charitatem summam.
Vnde etiā subiecit, quemadmodum filius hominis, *Matt. 20. d.*
inquit,non venit cui ministraretur,sed qui ministret
ipse,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipse, vitamq; redimendis multis effundat, Exemplo Christi sic diligendũ esse docens, vt mactari pro fratrib° nil dubitemus. Hic enim adeò ipsus est verus amor, vnde & Petro: Si me amas inquit, oues mihi mea pasce. Atq; vt intelligatis, quãta res charitas sit, eã oratione, quantũ id fieri potest, subiiciamus, quando oculis cernere præsentem vix vsquã hodie licet. Reputa igitur, si in hominũ animis charitas regnet, quãta nobis sit allatura bona: non legibus, nõ forẽsi strepitu, non pœnis, non suppliciis, nõ re vlla huiusmodi fuerit opus. Nã si mutua se charitate omnes complecterẽtur, quis sit iniuriæ locus? pugnę, bella, cędes, seditiones, rapinæ, fraudes, & mala protin° omnia, nomen etiam ipsum malorum eliminaretur. Quod quidem nulla tibi vtique signa efficere possint, sed magis adeò nisi quis prospiciat diligenter, tumidos †socordesq;] reddũt. Atque hæc vis est charitatis mirãdæ, q̃ bona quidem cętera omnia, vitij quiddam admixtũ habent: vt qui nil sibi reliquum pro Christo fecit, est vbi ob hoc turgeat tamen, Linguarũ peritus arrogãtia laboret: Qui videri humilis vult, est sępe cum ob hoc ipsum intus multò altissimũ sapit. Charitas verò id genus omnibus malis caret. Aduersus dilectũ se erigit nemo, pacti memineris volo: si vigeat charitas, nõ apud vnũ alterum ve, sed æque apud omnes, tum cernere virtutẽ eius possis. Et si istuc adeo luber, vnũ principiò qui miracula edat, vnũ qui verè diligat ponamus. Is igitur terrã sic habitabit, quasi in ipso cœlo versetur, trãquillitate vbique fruẽs: odio, rixa, maleuolentia, arrogantia, vanitate, cupiditate praua, omni illicito amore, ommi deniq; morbo animũ repurgatissimum gerens: vt enim sibi ipsi volẽs nemo obest, sic ille proximo nemini. Talis cũ sit, nónne inter angelos consistit etiam in terra agens? Est igitur qui charitate flagrat huiusmodi: ille vero miracula edẽs, scientiã coniunctam habens, charitatem citra, mortuos sexcẽtos suscitet licèt, nihil efficiet tamẽ, omnibus formidabilis existens, nec se mortaliũ vlli adiungi cõparariq; ferens. Itaque Christus certissimum amoris erga se signum esse, si quis proximum diligat, monet. Si me eñ amas, inquit, ô Petre his plus, meas mihi oues pasce. Vides qui hinc etiam ostendat, martyrio maius quiddam esse charitatem? Si quis eñ filium habeat dilectum, & pro quo mori nõ vereatur: & patrem quidem ipsum aliquis vehemẽter amet, filium verò prorsus ne audiat quidẽ, quid patrẽ putas huius amorem curaturum? Auersaturum credo, & amorem sui, ob despectum filij, ne tãti quidem facturum. Hæc vis necessitatis est humanę, qualem diuinę arbitremur? omnibus parentib°, filios suos deus tenerius amat. Hinc illud primum summũq; præceptum est: Diligas dominũ deum tuum. Quid ergo, ampliùs ne quiddam huic simile? Est, inquit: Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Est & hic eadẽ propemodũ amplificatione vsus: de deo, Ex toto corde, inquit: de, pximo, Sicut teipsum: quod illo quidẽ nihilo est minus. Equidẽ si syncerè charitas obseruaretur, nõ seruus, non liber, nõ magistratus, non subditus, non dines, non pauper, nõ magnus, non paruus, sed ne diabolus quidẽ ipse cognitus vnquã fuisset. Nec ille solũ, sed si quis alius, alii ve sexcẽti tales sint, nil, charitate vigente, potuissent. Ignem facilius stupa ferat, quàm charitatis flammã satan. Est ea muro firmior, adamante solidior, & si quid aliud cõmemorare indomitũ possis, omnia vi sua charitas vincit. Hanc contra non opes, non paupertas quicquã potest, imò ne sit paupertas quidem, aut opum excellẽtia, si qua charitatis scintilla extaret: bona quidẽ rerum illarũ decerperemus, hinc quidem copiã, istinc verò securitatem. Nec habendi solicitudinẽ, nec paupertatis metum vllum perferremus. Quid autẽ fructus commemoro charitatis? rem ipsam, quanta sit, quæ secũ gaudia ferat, quam in gratiam (quod maximè quidẽ expetendũ est) animum constituat vide. Coniunctas molestias cæteræ virtutes habẽt, vt sobrietas, modestia, vigilantia, inuidiã, cupiditatẽ, despectũ: Charitas autẽ cũ lucro voluptatẽ ingentẽ habet, laborem nullũ, velut quędã frugi apicula bona vndique collecta in amantis animã comportans. Seruit priuatus quispiam, seruitutem liberalem reddit. Qui amat enim, magis capessere imperiũ quã imperare gaudet, sit licèt imperare iucundũ. Transfert naturas rerum charitas, & bona omnia manu sua tenẽs nobis adest, matre quauis benignior, regina quauis instructior, quæ laboriosa sunt, leuia facit, facilem virtutẽ, acerbissimã esse maliciã docens. Vide enim: dare, molesta res est alioqui: hæc iucundã facit. Accipere cõtrà, iucundũ: hæc malũ esse cauendũq; docet. Obloqui cęteris, dulce ferè est omnibus: illa amatũ, honestè verò aliorum meminisse iucundũ esse facit. Certè enim amicè de amico charoq; nobis loqui, iucundissimũ esse scimus. Habet dulce quiddã ira permixtum, efficit charitas vt nõ habeat, neruosq; huius omnes incîdit. Nam vt maximè qui charus est, amãtẽ se perturbet, iræ vestiginm nullum, lachrymæ ¦tantùm, tantũ hortationes, preces tantũ apparebũt, tam abest vt iritetur: si peccet autẽ, ibi dolẽtem lugentemq; cernas: quanquã etiam luctus ipse voluptatem feret. Charitatis eñ tristitia & fletus, quolibet risu, quolibet solatio sunt amœniores. Neque enim quenquã sic risus delectat, vt pro charis lachrymę effusæ. Dubitas? Lachrymas igitur amantũ fiste, velut intolerabile quiddam dolebunt. Sed voluptatem absurdã, inquit, charitas habet, †& laudes tãtùm. Rectè:] nihil enĩ ab ista voluptate tantùm, q̃ genuina charitas abest. Nolo enim popularem illã mihi & pecuinam dicas, morbũ potius quàm charitatem, sed eam quã Paulus requirit, & quæ chari vera commoda meditatur: eam pãterna charitate qualibet esse senties ardentiorem. Et quẽadmodum qui pecuniam amãt, sumptus oderũt, esurire malũt, quàm aceruũ minuere: Ita quisquis diligit verè, quiduis ferat poti°, quã vt offendi videat amantẽ. Cur Iosephum igitur amans Aegyptia calũniatur, inquis? nempe quia impurè amauit. Castè vero Ioseph, & eo modo quo iussit Paulus. Charitas igit quãta fuerit viri eius, ex verbis & factis ipsis cõsiderem°. Quid ergo mulier ait? De stupro me interpellato, mœchã reddito, virũ offende, domũ omnẽ euerte, teipsum familiaritate diuina fraudato, qđ nõ modò non alium, sed ne se ipsam quidẽ amãtis erat. Ille verò cùm syncerè amaret, ab his omnibus facilè sibi temperauit. Quòd amarit porrò Iosephus interpellantẽ se herã, ex ipsa respõsione coniectare licet. Non repulit eñ solùm, sed castigatione eiusmodi est vsus, quæ sola flammã extinguere debuisset. An ego quũ herus meus, inquit, summa fide prædità erga se putet, & ob hoc nihil ipse rerũ suarum ne animaduertat quidem, facinus tale committam? cõiugis statim admonet, sic illã repelli posse sperans. Neque vir, inquit, tuus, sed meus herus: quod magis retinendę fœminæ

Ioan. 21. d

†arrogantęsque.

Leuit. 19. & Matt. 22. d. Ibidem.

Gen. 39. b

Gen. 39. d

minæ accõmodatũ erat, monendæq; cuius viri vxor quémnam deperiret, hera scilicet seruum. Nam si ille herus est, tu hera, pudeat submitti seruo: cogita cuiusnã viri vxor, cuius amoribus implicari velis, quáque in re futura sis ingrata, & incogitãs, & quòd ego seruus in herum maiori sum fide. Cur autem heri erga se beneficia commendat? Diuinarum rerum monitu barbaram impellere mulierem non potuisset, ab humanis igitur impellere tentat. Fidei meæ commisit, inquit, herus omnia: hoc est, magno beneficio affecit: fraudare, sauciare dominũ capitaliter non possum. Alterum ille me domus suæ dominum fecit, nec quicquã excepit quàm te. Solicitudinem eius auget, simulq; quò pudere faceret, honorem habitum ingẽtem ostendit: nec ita constitit tamen, sed addit vocẽ quæ vel maximè inhibere petulantiam fœminę potuisset. Cùm tu, inquit, vxor illius sis, quî ego facinus tale committã? Nec audio quod dicis: Nõ adest vir, rem ignorat. Certè enim nõ ignorabit deus. Illa porrò nihil est consilio adiuta, sed arripit hunc, furorem scilicet explere volens, non amãs. Quod quidem ex his quę deinde fecit, liquidò apparet. iudicium constituit enim, accusationem infert: falsum testimoniũ prębet: ferum & immanẽ esse exponit, & qui erat innocens, in carcerẽ coniicit: imò verò quod ad ipsam attinebat, sustulisset planè: sic iudicẽ aduersus illum armauit. Quid Ioseph igitur ille? Cõtrà facit omnia. neque enim contradixit, nec perditam fœminã accusauit. Nec enim fides habita fuisset, inquit, quãquã valde charus esset: charum porrò fuisse non è principio solũ negocij, sed & ex ipso fine satis liquet. Si nõ amasset enim vehementer illum herus, barbarus ille, tacentẽ sine dubio, nihil obiicientẽ sustulisset, Aegyptius scilicet, & magistratus, & qui se tentati thori iniuria minimè toleranda affectũ esse putaret, & à seruo præsertim in quẽ tot beneficia collocarat. Vicit charitas tamen, & gratia quã deus huic infudit. Quãquam ad hũc amorem & gratiam signa etiam acceserunt non obscura si disceptandum iure fuisset. primùm vestis. Nam si ipsa passa vim mulier fuisset, ipsius etiã vestem scindi, ipsius vultum lacerari oportebat, non adolescentis pallium teneri. Sed audiuit, inquit, sublata me voce elamantem, fugitque relicta veste. Cur igitur & exuisti? Si eñ vim patiebare, hoc solùm in votis fuisset quî ab obturbante liberareris. Sed ex his etiã quæ sequuntur mõstrare Iosephi charitatem licet, qui ne tum quidem, cùm in ea necessitate constitutus esset, vt vinculorum & vitæ superioris rationẽ reddere cogeretur, fabulã patefecit. Sed quid inquit? Nihil ego commisi, furto ex Hebræorũ terra abreptus sum, adulteræ ne meminit quidẽ. Neque ob eã rem magna de se iactat, quod quilibet sanè fecisset, si non ostentationis gratia, at certe ne suo merito in illam necessitatem cõiectus videretur. Nã si rei & obnoxij homines nunquã intermittũt quin accusent in quibus sunt deprehensi, & sibi prætexãt, in re etiam turpi, quomodo non sit admiratione dignus, qui purus & innocẽs mulieris amorẽ non prodit, nec magnificè pãdit? Sed ne tum quidem vbi ad fastigium rerũ peruenit, & Aegypti totius rex est fact°, meminit iniuriarum, pœnãm ve poposcit. Vides ergo vt hic amarit, illa insanierit. Non enim Iosephũ amabat, sed explere voluit animi cupiditatem. Ipsa verba adeò si quis excutiat diligenter, iram & cædẽ spirant. Hebræum nobis puerum induxisti, inquit: vt illuderet, opprobrans beneficentiã marito, vestesq; monstrans, quauis fera crudelior: haud ille verò sic. Et quid ego huius in hanc fidem expono, qui in parricidas fratres æquanimitate fuerit nihilo minore, & sceleris illorum nunquam ne verbo quidem memi- *Ibid. 37. f & 45. b*
nerit acerbo? Non ab re igitur Paulus charitatẽ † bonorum, miraculorum, donorum omniũ matrem appellat.] Quemadmodũ enim vestes licèt aureæ sint, calciamenta aurea, aliud tamen quoddã indumentum requirimus, vt regem agnoscamus: purpurã autem & diadema vbi primùm intuemur, iã regię maiestatis signum nullũ aliud expectamus: ita sanè cui charitatis diadema incũbit, iã nihil obstat quò minus Christi discipul° verè existimari possit, nõ nobis solùm, sed & impiis. In hoc eñ, inquit, intelligẽt omnes, meos vos discipulos esse, si inuicẽ diligatis. Itaq; signum omnium signorum maximum est, siquidẽ ab hoc noscitur assecla Christi. Nam etsi sexcẽta quidẽ miracula edant, dum dissidẽt inter se, ridiculi cęteris erunt: quemadmodum etiã si nullum signum edant, diligant autẽ sese verè, suspiciẽdi inuictiq; omnibus mortalibus permanebũt. Nã & Paulum eam ob rem miramur, magis adeò quàm ob mortuos suscitatos, leprásve mũdatas. Stupẽda vox est: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? Quis offenditur, & ego nõ vror? sexcenta mihi narra miracula, nihil huic æquiparandum adduces: siquidẽ ipsi° magnam sibi mercedem repositam dicit, non qui signa edat, sed qui cũ imbecillis sit imbecillus. Quę mihi merces erit, inquit? vt cùm euangelizẽ, gratuitũ efficiã euangelium Christi. Et vbi se apostolis cõfert, nõ signorum plus editum, sed plus laboratum, & fame pro discipulorum salute plus periclitatum dicit. Pręstat enim mori potius, inquit, quàm vt gloriationem hãc meam arguere meritò quisquam velut inanem possit: nõ quòd glorietur ille quidem, sed ne opprobrare ipsis videatur. nõ gloriatur enim de factis suis re nõ postulante, sed & sicubi postulat, insipientẽ se vocat. Gloriatur porrò de imbecillitate, de cõtumeliis, itẽ de eo quòd condoleat oppressis. Quemadmodũ & hic inquit, quis infirmatur, & ego non infirmor? Quæ verba amplius quiddam quàm cõmunia pericula habent. Ideo per amplificationẽ hisce postea vtetur. Quo igitur digni nos simus cum hoc viro collati, qui ne opibus quidẽ interdicere, aut superflua ¦ppter fratrẽ abiicere sustinemus: ille corp°, ille animam suam dedit, vt hostes, vt persecutores suos assereret cœlo. Sic me diligere docuit, inquit, Christ°, præceptũ nouũ de dilectione relinquẽs, quod factis ipse expressit. Rex eñ cùm esset omniũ, cùm cœlestis & suprabenedictæ naturæ, homines primùm condidit, cum ante nõ essent: mox affectos beneficiis innumerabilib°, vbi cõsputus, reiectus, contumeliosissimè ab ipsis tractatus esset, non est auersatus, illorum se consortio immiscuit propter ipsos fact° homo, diuertit apud meretrices & publicanos, restituit obsessos, cœlum annũciauit, propter hęc omnia hũc illi apprehẽdentes, colaphis cędiderunt, ligarunt, flagellarunt, irriserunt, denique crucifixerunt. At verò ne sic quidẽ est alienatus, sed in ipsa tũ cruce pendẽs, Pater, inquit, dimitte eis. & qui ipsum prius accusauerat, latronẽ inducit in paradisum: Paulũ persecutorem suum apostolum facit. Item familiarissimos suos certę obiicit morti, ¦ppter Iudęorũ qui se crucifixerant salutem. Hęc apud nos omnia reputantes, dei primùm, mox hominũ hæc admiranda facta

Infr. 15. b
2. Ti. 2. b
Supra. 9. f
Ioan. 13. d
Ibidem. f
Actu. 9. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

da facta imitemur, charitatẽ donis omnibus præſtãtiorem conſectemur,vt & præſentibus & futuris bonis potiamur:quę vt omnibus obueniãt nobis,gratia faxit & benignitas Chriſti domini noſtri, cui cũ patre & ſancto bonóque & viuifico ſpiritu gloria ſit in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia XXXIII.

Haritas patiẽs eſt, benigna eſt, charitas non inuidet, charitas non eſt procax,nõ inflatur. Poſtquã enim monſtrauit,neque fide,neque ſcientia, neq; ꝓphetia,nec linguis,nec donis, nec ſanationibꝰ, nec ſumma deniq; vita, nec ipſo martyrio,ſi deſit charitas, quicquã eſſe nos ꝓfecturos: neceſſariò formã iã & decꝰ ipſius inæſtimabile depingit, partibꝰ virtutis velut coloribus quibuſdã huiꝰ imaginẽ illuſtrãs,omnia inter ſe mẽbra miro ſtudio cõponẽs. Obſecro autẽ lector, ne iſta præteruehare legẽs, ſed ſingula excutias accuratè,vt & opes charitatis immẽſas, & induſtriã pictoris admirandam cernas. Vide igitur vnde primùm omniũ orditur,& cui in iſtis laudibꝰ ſummas tranſcribat.quid iſtud eſt? patientia omniũ bonorũ cauſa,vniuerſę philoſophiæ radix. Vnde nõ ab re ſapiens quidã,Multæ prudentiæ vir tolerãs eſt,in- *Salomon. Pro.14.d* quit, intolerans validus ſtultitia: & ciuitati cõferens munitę,hanc illa tutiorẽ eſſe dicit. Eſt enim ſcutũ inexpugnabile, turris firma, mala omnia repellens, & quẽadmodũ in abyſſum maris ſcintilla delata, huic quidẽ nil obeſt,ipſa extinguitur:ſic in animũ tolerãtem, quicquid incidere maximarũ etiã rerũ poteſt, facilè quidẽ abſumitur ipſum,ille cõturbabitur prorſus nihil:quãdo rebus omnibus ſolidior patiẽtia eſt, exercitꝰ,theſauros,equos,muros,arma, & quodcũq; tandem memores licẽt,equè firmũ patiẽtia nihil adduces.hiſce rebus enim omnibus vt ſtipatus quis ſit, ſæpe accidit tamen,vt ita iuueniliter victus,loco moueatur,tumultu &turba miſceat omnia. Hic verò velut in portu ſedens,ſumma ſemper fruitur tranquillitate. Iniice mulctã,nihil hanc petram mouebis.cõtumelia pete, nondũ turrim concuſſiſti: plagas incute, nihildũ adamantẽ illum perterruiſti. lõganimus eñ idcirco vocatur, quia lõgũ & ingentẽ animũ habet: nam longũ magnum etiam dici conſueuit. Sed hanc talem virtutem charitas nobis parit: quæ tam poſſidentibus quàm fruentibus ſe, ingentem præſtat vtilitatẽ. Nolo homines deſperatos dicas, qui cùm multis obſunt impunè, deteriores euadunt. fit iſtud eñ non illorum lõganimitate, ſed improbitate eorũ qui optima re peſſimè vtuntur: hos nolo dicas mitiores illos volo qui multũ ea re iuuãtur. Hi quũ iniuriã intulerunt,& nullam ipſi:contrà ſentiunt tamẽ,mãſuetudinẽ ab ſę affectorum mirati, ingens virtutis ex ea re documentũ ſumunt. Pergit porrò cæteras quoq; charitatis partes enumerare: *Benigna eſt.* Quia eñ ſunt qui patientia,non quò oportebat,vtũtur, ſed ad irritãtium ſe vindictã, interim ſeipſos diſrumpentes:nihil, inquit, eius vitij charitas habet: ſed benigna eſt. neque enim quò flammã ira ſuccẽſi animi, patientia noſtra, ꝓmoueamus, ſed vt mitigemus, vt extinguamus, ferre lenius ipſos oportet. Neque enim ferẽdo ſolùm generoſe, ſed & hortando, conſolando, ſanabimus iræ vulnus. *Non inuidet.* Accidit ènim patientẽ eundẽ & inuidum eſſe, & hanc virtutẽ illo vitio corrumpi,charitas etiam hoc cauit. *Non eſt procax*:id eſt, protetua,prudentem nanque reddit & grauem, con- *Proteruitas.* ſtantemq;. Eſt proteruitas illicitis amoribus vitium peculiare,charitas prorſus ignorat. Nam ſi intus ira nulla ſit,procacitatẽ omnem tolli &ꝰcontumeliã erit neceſſe.velut enim diligens & peritus agricola,intus charitas ſedens, id genus ſpinarum prouenire prorſus non ſinit. *Non inflatur.* Multos videre licet qui bellè ſibi propter illas virtutes placẽt, quia non ſint inuidi,non improbi, non impatiẽtes, nõ proterui. hęc enim non opibus ſolùm, aut paupertati,ſed honeſtis etiam natura rebus interdũ cohærent. Charitas autẽ accuratè hæc omnia repurgat. Patiens nõ omnis eſt benignus,atqui niſi ſit, vitium erit patientia,videtúrque in iniuriarũ vindictã degenerare: ergo remediũ charitas commẽta, benignitatem inquam, virtutem ſynceram cõſeruauit.rurſum, benigni, leues interdũ ſunt,charitas autẽ nõn ſinit.procax enim nõ eſt, nec inflatur.Item ſæpe qui benignus,qui patiens eſt, eũdem videas faſtidioſum.corrigit & hoc charitas. Vide autem quàm pulchre nõ ab his ſolùm quæ habet, ſed ab his etiã quæ nõ habet, ipſam Paulus exornet: virtutem inducit, vitium excindit, immo ne radices quidem iacere ſinit. Nõ enim inuidet quidẽ, inquit, ſed inuidiam ſuperat tandem: aut arrogãs eſt quidẽ: tandem verò morbum coërcet.ſed planè nõ inuidet inquit, non eſt procax, non inflatur: quod in primis eſt admirandum, citra ſudorem tãta bona ab illa parari, citra conflictum & cladem trophęum conſtitui. Neque enim ſudare habentem ſe ſinit, & ita tãdem ad victoriam venire,ſed citra laborem palmã cõfert. vbi enim non eſt diſſidens rationi vis vlla, quid moleſtię oboriri in animo noſtro poſſit? *Non eſt faſtidioſa.* Quid ergo non inflari dico, quæ tantum hinc abeſt, vt extrema etiam propter dilectum paſſa, ne indecorum quidem iſtuc ſibi putet? rurſuſq; non inquit,faſtidioſa quidem eſt, at æquo animo quod turpe ſibi ducit,perfert: ſed quòd nullus ignominiæ ſenſus adeã pertingat. Auari homines omnia contumelioſiſſima turpis illius lucri gratia ſuſtinentes, nõ ſolùm ob eam rem non latent,ſed etiã gloriantur:quanto magis laudabili præditus ſtudio,pro charę rei ſalute nihil rectiſabit, patíve turpe ſibi ducet. Sed vt nc à vitiis exẽpla nobis petantur, excutiemus hoc ipſum in Chriſto:liquidò,quod dixit,appatebit. Dominus igitur noſter Ieſus Chriſtus,quòd cõſpueretur, cędere- *Ioã.19.d* tur à mancipiis miſerabiliter,nõ ſolùm nõ turpe, ſed etiã glorioſum ſibi duxit:quòd latronem & homici- *Luc.23.d* dam in paradiſum ſecum præ cęteris duceret: quòd cum meretrice colloqueretur,quũ omnes qui circũ- *Matt.26. a.& Luc.* ſtabant reprehẽdiſſent,rem neutiquã turpem exiſti- *7.f.* mauit,ſed pedes ad hęc oſculandos,rigandũ illius la chrymis corpus, capillis tergẽdũ dedit, atq; id quidem in medio hoſtium inimicorumq; theatro. Non eſt charitas faſtidioſa. Maiores natu videmus, ſapiẽtia præcellentes viros,cum liberis ſuis ſæpe balbutire:& id cùm faciant,nec reprehẽdit quiſquã,nec ipſos rei illius pudet: ſed digna laude adeò videtur, vt quanquã improbi ſint qui inſtituũtur,perdurẽt tamẽ ipſi hortando, turpia caſtigando. Horũ illos nihil pudet, non eſt enim faſtidioſa charitas: ſed alis aureis *1.Reg.19.c.* omnium quos complectitur, vitia tegit. ſic Dauidẽ amabat Ionathas,quanquã grauiter à patre increparetur,ſalacis & intemperatæ meretricis filius licet audiret,quæ verba plena probri erant:hoc enim volũt ſcorti viros inſanientis, & quibuſlibet coëuntis filium eſſe,ne micam quidem animi virilis habentem, ſed turpibus ſuis,& matris moribus indulgentẽ. Nũquid

quid igitur indoluit ille, nunquid latuit, nunquid obhoc deſtituit amicũ?immo cõtrà facit,belléq; ſibi potente amoris vi placet:quãquam quẽ negligebat,rex erat, & regis filiꝰ ipſe:is verò cui adhærebat, fugitiuꝰ erro:verũ nihil illum huius amicitiæ pudebat: nõ eſt enim faſtidioſa charitas. Atq; hæc quidem vis huius *†tractatũ* eſt admiranda, ꝙ probris & indignè †tractata,] non modò nõ lugere morſumq; ſentire ſinit,ſed ea re gaudentem etiam facit. Hinc ille ipſe quoq;,tot,támque grauibꝰ cõuiciis,velut corona quadã inſignitus,abit, ſuauiſſiméq; cõplectitur amicum. Probrũ, dedecus quid ſit ignorat charitas,idcirco his de rebus gloriatur, quas ,ppter conſpectũ alij hominũ fugiendũ putant. Amare neſcire,turpe eſt,haud periculũ,& quiduis pro charo ſuſtinere. Quiduis cùm dico,non eſt ꝙ intelligas abſurda,incommoda,quale eſt depereunti puellã iuueni,ad eam rem opitulari, aut ſi quid aliud tale incõmodo non carens, inſtituere pergat:is enim nõ amat, quod ſuprà Aegyptiacæ mulieris exemplo mõſtraui. Amicus eſt, cui vna propoſita vtilitas eſt & ſalus amici.hãc qui nõ curat,etiã ſi ſexcenties ſe prędicet amicum, hoſte eſt quolibet magis infenſus. Sic *Gen.27.b* Rebecca quondã è filo pendens, & furtum cõmiſit, & non eſt verita ne deprehenderetur, neque timuit, quanquã periculũ erat non paruum:ſed & filio dum rẽ diligentius penſiculatur, hæſitanti, me maledictio hæc inuadat,inquit. Vides etiã in fœmina apoſtolicã mentem:quẽadmodum enim Paulus (vt interea ma- *Rom.9.d* gnis parua cõferamus) pro Iudæis fieri anathema optabat: ita hæc vt benedictione filiꝰ potiretur, maledictionẽ ferebat ipſa:& bonis filio cedẽs (neq; enim ipſa benedictionẽ affectabat) mala ſubire ſola parat: & feſtinat interim tamẽ,& gaudet,periculo tanto im minẽte,moráq; negocij indignatur, verita ne benedictionẽ præripiens Eſaũ,cõſilium cogitatum ludificaret. Itaq; præcipitat verba,& celeritate obruit adoleſcentẽ,†permiſſáq;]excuſandi facultate,quod perſuadendi vim plenã haberet, ſubiecit. non enim hæc fruſtra fili obiicis, inquit: fruſtra inculcas, patrẽ metuis ſenẽ,ſenſuũ iudicio deſtitutũ:ſed quid?in me maledictio tua cadat, inquit, modò ne rẽ nobis tu peruertas,conſiliũ negligas, tantũ theſaurũ prodas. Ille ipſe Iacob nónne pro mercede cognato ſeruit annis bis ſeptẽ?an non ꝓter ſeruitutem rideri etiã dignus fuit,qui ita ſibi pateretur imponi?Nũquid igitur cõmotus eſt riſu,num turpe putauit,q; homo liber,& educatus ingenuè,ſeruilia negocia obiret,atq; id quidẽ apud cognatos?vel maximè enim mordere ſolet, ſi quis apud notos indigna patiatur. Minimè verò *Gen.29.d* hũc quidẽ. Quæ cauſa?Charitas,quę tẽpus quoq; cũ longũ eſſet,reddit breue:erant illi,inquit, inſtar paucorum dierum:tantũ aberat,vt aut dolore, aut verecundia ob eã ſeruitutem afficeretur. Rectè Paulus igitur,haud faſtidioſa eſt,inquit. *Non quærit quæ ſua ſunt, non exaſperatur.* Docuit non eſſe faſtidioſam,nunc quî iſtuc accidat docet.quî fit igitur?quia nõ quærit quę ſua ſunt,omnes homines amicos eſſe putat, & tamen ſe ſuſcipit indigna, vbi indigna cõmittentẽ reuocare poteſt,vt ſi ,pdeſſe ignominia ſua dilecto poſſit,ignominiã nõ putet.[Ille enim ipſe eſt]Hæc enim vera eſt amicitia,non amplius amantẽ amatúmq; duos ac diuerſos eſſe, ſed vnum quendã hominem: quod vtiq; nõ aliunde q̃ charitatis vi fieri poteſt. Ne quæras igitur tuũ,vt inuenias tuum: qui ſua quærit, nõ inueniet ſua. Sic Paulus quę ſua ſunt nemo quęrat,inquit,quæ proximi vnuſquiſq; quæramus.conſtat enim vtilitas priuata,vtilitate proximi,& hæc item illa. Quemadmodũ igitur theſaurũ ſuũ, domo proximi defoſſum, ſi quis quærere & eruere recuſet,nunquã ne inſpiciat quidẽ: ſic qui quærere cõmodũ ſuũ in vtilitate proximi non volet, coronã rebus his propoſitã nunquã aſſequetur: † Sic dominus ipſe mortuus eſt,] vt nos eſſemus cõiunctiores: & quemadmodum puerulum quiſpiã ſomniculoſum ſuſcitãs, vt fratrẽ ſequatur, ſi ſpontè nolit,quidpiam quod amare & concupiſcere puer maximè ſolet,fratri in manus dat,quò vel recuperãdi ſtudio,eũ qui habet,cõſequatur(id quod fieri videmus)ita in his quoq; quod vtile ſingulis eſt,proximo dedit,vt cõcurramus,& vt ne ſcindamur. Si lubet à nobiſipſis ſumamus exemplũ: quod mihi enim conducit,eſt poſitũ in te.quod tibi,in me eſt ſitũ.imbui ſana doctrina te,cõducit tibi,atqui id mihi cõmiſſum eſt vt cõſequare,vt ad me recurrere habeas neceſſe.mihi cõtrà,te meliorem reddi perutile eſt,dabitur eñ merces ingẽs:atqui res ea in te eſt ſita. Impellere itaq; te cogor,quò melior euadas, & mea commoda abs te percipere. Itaq; & Paulus,quę ſpes eſt mihi,inquit?an non vos?Et rurſum,Spes mea &gaudiũ meũ, corona,gloria mea. Itaq; Pauli gaudiũ diſcipuli fuerunt,huius gaudiũ penes illos erat. Flebat itaq; quoties videret perituros. illorũ contrà omnis vtilitas in Paulo erat ſita. Sic ,pſolatio,]inquit,Iſraëlitis catenã hãc fero. Et rurſus,Hæc ,ppter electos patior,inquit, vt vita potiãtur æterna. Videre in vitæ negociis hæc eadẽ licet. Poteſtatem,inquit, corporis ſui mulier nõ habet,ſed neque vir:ſed viri mulier eſt, & vir contrà mulieris,idipſum deuincire aliquẽ nobis volẽtes,nos quoq; faciamus. Neminẽ ſui ipſius dominum eſſe ſinamus,ſed charitatis catena iniecta hũc quidem illi, illum verò huic deuinctũ teneamus. Vis & in magiſtratibus hoc videre?Iudex nõ ſibiipſi iudicatus, ſed quod ex ,pximi re ſit veſtigaturus,ſedet.ſubiecti verò ſuperiorum cõmoda, nunc ſeruitio, nũc adminiſtratione,nunc rebus cęteris omnibus viciſſim quærunt. milites,ꝑ nobis arma ſumũt,nos pro illis laboramus, alimentũ ſufficimus. Sed ais:ſuum tamen hic quiſque quęrit. Aio & ego. interim tamẽ †quod cæteris quoque ſuũ eſt,] inuenitur. Certè enim niſi pro agricola decerter miles, qui victũ præbeat,non erit:& ille ipſe qui præbet niſi militẽ alat pro ſe depugnantem,non habet charitatẽ per omnia expanſam, omnia moderantẽ vides? Ne ſit porrò moleſtum catenã illam auream,toto animo conſectari: Sua, inquit, non curat: mox quæ hinc bona fluãt,exponẽs. Quæ ſunt igitur? *Non irritatur,non cogitat malum.* Rurſus non dominantem vitiis modo,ſed ne conſiſtere quidem in vniuerſum vitia ferentẽ charitatem vides:neq; enim,irritatur quidẽ,inquit,aſt ita vt vincat:ſed prorſus nõ irritatur. Nec malũ nõ cõmittit, inquit, ſed prorſus nõ cogitat:nõ ſolũ eñ non facit,ſed ne ſuſpicatur quidẽ cõtra dilectũ mali charitas quicquã:tantũ abeſt vt faciat. Aut quo tandẽ pacto irritaretur,quæ ne cogitationi quidẽ malignæ locũ eſſe ſinit? aut vndenã obſecro ſcaturiat ira? *De iniuſtitia non gaudet:* hoc eſt,oppreſſis non inſultat:neq; hoc ſolũ,ſed quod amplius eſt, *Congratulatur veritati.* Congaudet,inquit, ſucceſſibus aliorũ:id eſt,cum gaudentibus gaudet,cum flentibꝰ flet: hinc nõ inuidet,hinc nõ inflatur.alienos eñ ſucceſſus,ſuos putat. Vides q̃ parum abſit,quin angelos charitas ſuos alumnos reddat? Nã qui ira,qui in-

† Etenim deus propterea ad eũ modũ illud collocauit.

† ſpe. Act.28.c 2.Tim.2. b.

Supr.7.c

†quod per aliũ quod ſuum eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uidia vacat,& omni prorsus sæuiori affectu liber est, A hominis deīceps naturā excessisse,& in angelicā mētis tranquillitatem translatus esse videri potest. tamē his non est cōtentus,sed habet quod accumulet præterea.adeóque validiora in extremā partem locauit: *Omnia suffert*, inquit,duce scilicet patientia, duce benignitate.sint molesta licèt,sint grauia, sint cōtumelię,sint verbera,sit mors,sit quoduisc unq;. Aestimare hoc rursus à beato Dauide licet. quid acerbius enim
2.Reg.15.a. videre sit,q̄ filium insurgentē, imperium affectātem, paterni sanguinis sitientem?atqui istuc pertulit tamē
Ibid.18.a beatus ille,& ne verbū effudit aduersus parricidam. Cæteráq; militibus ipsis oīa permittēs, de vnius filij salute mādauit:firmū scilicet charitatis fundamentū fuit. itaq; facilè oīa ferebat. Et vim quidē charitatis ex his nobis hactenus insinuauit. bonitatē porrò ex his,quę hinc iā sequūtur:*Omnia sperat*,inquit,*oīa credit*, B *omnia sustinet*. Quid sibi vult,oīa sperat? bona,inquit, & frugi omnia. nō reiicit enim charitas dilectum: sit malus licèt,adest corrigēs,prospiciēs,studiū impendens. *Omnia credit*. Neq; simpliciter enim sperat,inquit,sed ingenti amore superata,credit omnia,etiā si parū spei conceptæ respondeāt promissa bona,si molestus ille sit : omnia enim charitas sustinet, inquit.
†charitas. † *Hæc nunquam excidit*. Coronidē vides,& quod in ista virtute sit maximè præcellens. Quid enim est, Non excidit?non dissoluitur, non frangitur ferendo:amat enim omnia,& amās odisse nunquā potest,quicquid accidat tandē. hoc enim illius est maximū bonū.huiusmodi fuit Paul°.hinc illa vox, si quo pacto prouo-
Rom.11.b cem,inquit,meā carnem. sanéq; in ista spe mansit. Et
2.Tim.2.d. Timotheo præcipiēs,Seruū,inquit, Christi pugnare nō decet,sed mansuetū esse in omnes,placidè aduer- C sarios erudientē:fortasse enim& illis veritatis notitiā deus dabit.igitur etiā si hostes,si ethnici sunt,inquit, haud tamē odisse oportet. odisse verò non illos,sed dogma:non hominē,sed opus malū,& animi sententiam corruptā.Homo,dei opus est:error,diaboli:hęc ne tu cōfundas,Iudæi blasphemi,persecutores,calūniatores,& id genus sexcenta in Christū fuerūt.nunquid igitur Paulus, quo nemo Christi amantior fuit, hos odit?minimè verò,sed amauit.Et nunc quidem,
Rom.10.a Studiū & deprecatio mea,inquit,pro illis est ad salu-
Ibid.9.a tem:nūc verò,Reiici pro his,inquit,cupiā à Christo.
Ezec.11.c Sic & Ezechiel mactari Iudæos vidēs,heu, inquit:a-
Exo.32.g deone perdis reliquos Israēl? Et Moses: Siquidē di-
Psal.13.d mittis illis peccatū,dimitte. Quid igitur Dauid? Qui te oderūt,inquit,dne,odiui & ego,& ,ppter inimicos D tuos obtabui: [perfecto odio oderā illos.] Neutiquā verò quę in psalmis Dauid pronunciantur,sub huius persona omnia dicūtur . An nō ille tētoria ad Cedar
Ps.136.a fixa, iuxta Babylonis flumina positas sedes, lachrymas fusas dicit?nec Babylonē tamē,nec castra Cedar
† aliter etiam dici potest. vnquā vidit.†Atqui]maiori nos esse sapiētia prędditos decet. Itaq; discipulis,cùm ignē sic quemadmodum
4.Reg.1.c Helias quondā immitti vellent, Nescitis cuius spiri-
Luc.9.g tus estis,inquit.Tum enim nō solum impietatē,sed ipsos etiā impios odisse iussit, ne daret cōiunctio occasionē transgrediendi.itaq; & affinitates & cōmixtiones penitus tollit,& vndiq; eos secludit: nunc autem maiorē in lucē adduxit, & supra periculum hoc esse nos voluit, colloqui, hortari, & vt nil nobis hinc incōmodi sit:cōmodi verò ipsis quidē è nobis est multum:inquit igitur, non odisse, sed misereri oportere. Nam qui tu errātē,si odias,facilè reuocabis? quī pro impio orabis?orandū esse porrò Paulus testatur: ad-
1.Tim.2. hortor,inquit,vt ante omnia fiāt deprecationes, ob-
a. secrationes, interpellationes, gratiarū actiones, pro omnibus hominibus:q̄ autē nō omnes tum essent fi-
†Et rursus Ibidem. deles,satis est puto notū:† inquit enim,] pro regibus, pro omnibus in eminētia cōstitutis.Quōd autē & hi essent impij æquè patet. causam enim exponens sic infert:nā hoc bonum est & acceptum corā seruatore nostro deo : qui cunctos homines vult fieri saluos,& ad agnitionē venire veritatis. Itaq; Ethnicā mulierē
Ibidem.b. Christiano cohabitare deprehēdens,nuptias nō sol-
Supr.7.c uit.quid enim viro mulieri familiare magis?duo erūt,
Gen.2.d Supr.6.d. inquit,in carne vna,ingēs hīc amoris vis & desideriū vehemēs.equidē si odisse impios pergas,istuc futurū est vt oderis peccatores etiā,móxq; hac via progressus à fratribus plerisq;,immo verò ab omnibus abrūpēre.Non est eū nō est peccatū citra, quicquā.Nā si hostes odisse dei oportet,nō impios solū,sed & peccatores odisse oportebit.Itaq; feris crimus detestabiliores, omnes scilicet mortales cæteros auersati, & †arrogan-tia. † amentia]quēadmodū phariseus ille tumētes.Atqui hoc nō iussit Paulus,quid verò?Monete,inquit, inor-
1.Thess.5.c dinatos,cōsolamini pusillanimes, subleuate īfirmos, patientes estote erga oēs.Quid istuc verò,inquis,q̄
2.Thess.3.c dicit?Si quis huic nostrę orationi nō obtēperarit,per epistolā hunc indicate,& cū illo ne cōmiscemini: de
d. fratribus certè loquēs. Ne istud simpliciter quidem, sed moderatione adiecta,nec enim quæ sequūtur reāsecabis,sed apponēs ea quoq;: nā dum admisceri vetat,statim hoc adiūxit,Ne putetis inimicū, sed castigate vt fratrē. Vides qui detestari opus malū iussit,nō hominē.Diaboli cōmentū est, vt inuicē diuellamur. adeóq; hoc ille summo studio agit,qui charitatē tollat,emendationis viā excindat: dū eum quē tu odisti detinet errore,te autē inimicitia, viámq; ad illius salutē tibi præcludit.Nā si & medicus ægrotū odit fugitq;,& æger medicū auersatur: quādo putas liberabitur morbo?cùm hic illū non vocet,ille ad hūc spōtè nō accedat.Sed cuius,obsecro,rei gratia tu illū vitas,& auersaris ? quia impius est?ob hoc ipsum accedere,opitulari,decet,qui restituas laborantem. Quid verò si nihil hīc medicina proficiatur? Tamen facere quod tuū est iuberis.nā & Iudas laborabat immedicabiliter, atqui sanare tamē Christus nō intermittit. Nec te igitur fatigari oportet:si studiosē dabis operā quī medeare,licèt nil ,pfeceris,tamen medici referes mercedē, efficiésq;, vt ille māsuetudinem vel tuā miretur,atq; ita domino gloria vniuersa tribuatur. vt enim miracula edas, & mortuos suscites , vt quiduis facias,nūquā ita te Ethnici mirabūtur, vt cū mitem, cùm mansuetū,cū suauē moribus cernunt.nō est,mihi crede,opus hoc mediocre,multíq; ea re permoti, vitia posuerunt:nihil enim tā attrahit, tā glutinat fortiter q̄ charitas.Ob illa facilius tibi inuidebunt,signa dico & miracula:ob hæc verò mirabūtur,& amabūt. vbi amarint porrò,progressu postea veritatē etiā cōprehendent.si verò non statim assentītur, ne mireris, ne festines,ne eodē momēto omnia discutere velis. fac vt quædā interim laudet,amet,eò quò vis, veniet deinde paulatim. Et vt intelligas quid istuc possit, Paulum vide sub Ethnico iudice causam dicentem: *Act.26.* Ego me felicem,inquit, iudicaui, iudiciū tuum subi-
a. turus.Et hæc dixit,non qui hominē adularetur,absit enim: sed lucrificari mansuetudine sua volens : & lucrificatus est sanè,iudicémq; cepit is,cuius damnata iam

iā causa videbatur: & captus victoriā clara voce præ- A
Act.26.g. sentibus omnibus confitetur,Parū,inquit,abest quin persuadeas vt Christianus fiā.Paulus verò quid? amplius iam pandit rete.Cupiā,inquit,ego nō te solum, sed quotquot hic adsunt,esse qd̄ ego sum omnes,vinculis istis exceptis. quid Paule, vinculis exceptis inquis?& quæ tua deinde libertas sit,si vinculorū te pudet,si vincula fugis?præsertim in hominū multitudine tāta?nō passim,hoc scribendo gloriaris?nō te vinctū subinde vocas?non tu catenā,pro diademate nobis circunfers?quid accidit igitur nunc,q̄ catenā deprecaris?non deprecor,inquit,ego, nec turpē duco, sed illorū seruio imbecillitati,nōdum percipere gloriam illam nostrā possunt. Sic meus me docuit præceptor,ne insuā assumentum panni recentis vestimēto veteri,eò spectat quod dixi.Nā & dogma lacessūt nostrū,& cruci sunt infensi.q̄ si vincula quoq; adiungam,tantò erit inuidia maior:hęc igitur remoui,quò esset illud tolerabile magis, præsertim quādo vinciri probrosissimū ipsis videtur, vt qui nōdum istā gloriā nostrā degustarint:conniuere igitur oportet. vbi phi-
Phili 2.d losophari discent, etiā catenæ huius, & vinculorum decus admirabūtur. Apud alios ergo disputās, beneficium rem eandē vocat:Quōd datū nobis sit,inquit, nō credere solū,sed pro ipso etiā pati.istud ergo satis tantisper fuit,ne auditores cruce offenderētur, itaq; ordine procedit. Neque enim qui in regiā te inducit, priusquā vestibula cernas, foris adhuc stantem, quæ intus sunt perspicere cogit : ita enim ne digna quidē spectatu sint,nisi intus omnia perpendas:hæc eadem in Ethnicorū congressibus erunt custodiēda. conniuere oportet,charitatē præferre oportet.magnus est C doctor charitas,satis idoneus qui & tollat errores, & mores formet,& ad philosophiā manu ducat, & è lapidibus homines reddat. Et si nosse vim huius lubet, agè virum mihi da timidū,meticulosum,vmbras tremescentē, iracundum, asperum, & ferā magis q̄ hominem,lasciuum,impudicū,omni deniq; vitiorū genere affluentē: hūc igitur charitatis manibus formādum trade, & in hoc mihi gymnasiū induce : timidū hunc,mox cōperies reddi magnanimū & fortē , nec iam quicquā amplius detrectantē: & quod est mirū, hæc ita natura & ingenio cuiusq; manente fiunt:in ipsa meticulosa anima suā vim charitas ostendit.Quod perinde est,ac si quis plūbeum ensem omnia quę ferreus solet,efficere cogat, ferreū tamen non reddens, sed plūbeum,& impermutatæ naturæ esse sinens. Ia-
Gen.31.c cob quādiu degit domi, simplex, laborum periculo- D rūmq; omnium rudis , vitā dissolutā quandā propemodū & liberā viuens,intra parietes velut virgunculā desidēs, obire domestica negocia magna parte cogebatur,à foro & qui istic tumultus sunt,alienus,trāquillitatē per omnia & placidā illam vitā colebat. Hūc igitur vbi charitatis flāma corripuit semel, simplicem illum domi desidentē,vide q̄ tolerantē, q̄ laboriosum reddit:verba adeò patriarchę ipsius audiamus.ita enim socerum accusans, inquit: Viginti nūc annos sum apud te. & quī viginti apud illum annos erat?nā hoc adiecit ipse : Interdiu feruoribus æstuās: noctu glacie rigens,aberat oculis meis somnus.Hæc simplex ille,& desidens domi , vitámq; viuens dissolutā. Quōd porrò meticulosus fuerit,ex eo liquet, q̄ dum Esaū fratrem præstolaretur,timore penè exanimabatur.sed vide quī rursus timidus ille charitate sua scītāte,leone quouis animosior euadat:velut propu-

gnaculū enim quoddā,seipsum ante cæteros omnes locans,paratus erat ferum illum & minas quēadmodum suspicabatur spirantē,excipere primus,& suo ipsius corpore parare vxoribus salutē: & quē domi timebat,quem horrebat,intueri primus in acie studet. erat terrore maior scilicet ille in vxores amor. Vides quo pacto qui timid° erat,audax euasit cōfertim,nō equidē naturæ habitum mutās,sed charitatis vi coactus. Nam q̄ posteà etiam fuerit meticulosus,ex eo satis cōstat,q̄ locum ex loco subinde mutat.nec est cur quis putet,virū à nobis sanctū accusari : timidū enim esse peccatum nō est.sic enim natura cōparamur,sed ex timore committere quod non decet. † fit enim se-
† *fit enim sæpe vt qui natura timidus est, fortis euadat.* pe verecundia, vt qui natura timidus est, fortis euadat.]Quid Moses igitur,vnicum Aegyptiū territus fugit?& finibus excessit?& tamē ille ipse fugitiuus & vnius viri minas sustinere non valens, melle charitatis B semel rectè gustato,nemine cogēte mori pro suis festinabat.Si enim dimittis,inquit,peccatū, his dimit-
Exod.2.c te:sin minus,me quoq; de libro,quē scripsisti, expun-
Ibid.32.a gas.Quōd porrò ex cōfidente placidū , & impudico temperātem charitas reddat,nullis exēplis est opus, res omnibus patet.fera sit licèt immanior,simul ac a-
1.Reg.19.c mare quis cœpit,oue mansuetior euadit . Saūle quid erat agreste furiosūmve magis? & tamen cū hostē filia liberasset,ne vocē ille quidē acerbioré emisit : & quē propter sacerdotes ille crudeliter mactaret,filiā cum eundē suis ex ædibus dimisisset,ne verbo quidē interpellauit , tanta fraude cōmissa. sine dubio q̄ validiore fræno,charitatis scilicet,retineretur. Quēadmodum autē humanos,ita continentes eadē illa efficere potest.Vxorem suā si quis quēadmodū oportet amarit,sit incontinentissimus licèt, propter amorem huius nunquā intuebitur alienam: fortis enim est,in-
Cant.i.8.b quit,velut mors charitas. & sanè nō aliunde fit vt simus intēperantes,q̄ quia nō amamus. Quoniā igitur magistra virtutū omniū charitas est , summo cū studio nostris hāc mētibus inseramus, quò multa nobis bona ferat,& fructū eius lætū florentē nunquā marcescētē possideamus.Sic enim ęterna bona adipiscemur,gratia& benignitate domini nostri Iesu Christi, cui cum patre,cum sancto bonóq; spiritu gloria,honor & imperium sit,in secula seculorum,Amen.

Homilia xxxiiij.

Siue prophetiæ abolebuntur, siue linguæ cessabūt, siue scientia abolebitur. Postquam charitatis vim & dignitatem monstrauit , q̄ hanc præter donа cætera, & officia vitæ præclara omnia , consistere non possint, tum q̄ partes eius tot,támq; multiplices sint, deniq; q̄ ea perfectæ philosophiæ materia sit & argumentū:aliunde iam,& tertio quodā è loco præcellentiā eius ostendit,atque hoc quidē ita facit:primùm eos,qui inferiores esse se putabant, monere volens miraculorum fastigio potiri posse, nullísq;,quocunq; dono pollentibus,minores futuros, si charitatem amplectantur:hinc donis præditos,& ob eam rē sublatos humiliare,doceréq; , nihildum assecutos , si illam non amplectantur.Sic enim futurum erat vt in-
† *mox inuidia arto gātáque.* uicem se amarent. † mox odio inuidiáq;] sublatis,ad concordiam redacti,vitia omnia exterminarent:non inuidet enim charitas,non inflatur . Sic illis vndique murum circundedit infractum,concordiam quaquaversus confertam,& contra morbos omnes valentē, & ab ipsis malis solidiorem futuram . Itaq; mille rationes tentauit,quibus discutere tristitiā istā posset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

supr.12.b Vnus ideóq; ſpiritus,inquit,dat:&dat,inquit,p vniuſ- A
cuiuſq; cõmoditate, & prout lubitum eſt diſtribuit.
Diſtribuit verò gratificans,nõ debita ſoluẽs. Et quã-
quam accipis minus,æquè tamen abſoluendo corpo
ri conducis,& honore frueris vberiore: & qui plus te
habet,te,qui minus habes,eget.&ꝙ donorum omniũ
ſummum,ſumma virtutũ vna charitas ſit. Hæc verò
inculcat,bifariã eos in ſe coërcens:hinc quidẽ, vt ſe
nullis inferiores eſſe ſciãt,ſi illã ſint aſſecuti: hinc ve-
rò humani iam amplius nil paſſuros,ſi apprehende-
rint ſemel,radicem donorum omnium charitatẽ, nil
deinde molituros,ſtudio cõtentionis ſublato: capti-
uus enim charitate ſemel, contentionis ſecurus eſt.
Quapropter docẽs quæ bona hinc percipiantur, lau
dibus ipſis fructus ſubiecit, illorum interea morbos
pulchrè coërcens.Nam remediorum quæ dixit, ſin-
gulum mederi morbis illorum idoneum fuit.Patiens B
eſt,inquit,contentioſos notans:benigna,factioſos,&
clandeſtinos.nõ inuidet,aduerſus eos,qui ęgrè ſupe-
riores ferunt.nõ eſt procax,perſtringit diſſolutos: nõ
inflatur,ſuperbos.nõ eſt faſtidioſa, contra eos perti-
net,qui demittere ſe,&inſeruire proximo nolunt.nõ
quærit quæ ſua ſunt,in eos qui deſpiciunt cęteros:nõ
irritatur, non cogitat malum, in contumelioſos.non
gaudet de iniquitate,ſed veritati cõgratulatur, in in-
uidos rurſum.omnia ſuffert, ad ſolatium circunuẽtis
& oppreſſis:omnia ſperat,reiectis & deſperatis. om-
nia ſuſtinet,nunquã excidit, in eos qui leui cauſa ſe-
ditiones fouẽt.Poſtquã igitur magnam vndiq; ſum-
ma cum amplificatione oſtendit, idem rurſus, ſed a-
liunde,ſumma tamen quadã ratione molitur,cõten-
tione noua dignitatẽ eius tollens.Siue enim prophe-
tiæ,inquit,abolebuntur,ſiue linguę ceſſabunt.Siqui- C
dem enim vtræq; fidei gratia ſunt collatæ,diſſemina-
ta fide,neutris deinceps iam erit opus. Charitas verò
nunquã ceſſabit,ſed magis magíſq; creſcet, & hic &
in futurum:& iſtic quidẽ magis q̃ hic,cum hic multa
ſint,quæ interturbant,opes,negocia,corporis & ani-
mi morbi,iſtic nihil.Prophetias porrò,linguáſq; iam
olim aboleri,nil mirum:ſcientiã verò, iſtud eſt quod
ambiguitatẽ nobis non mediocrẽ parit: Nam & hoc
ſiue ſciẽtia abolebitur,inquit. Quid igitur? per igno-
rantiã vitã iſtic traducemus?abſit verò. Tum maximè
ſcientiã intendi veriſimile fit:tum enim cognoſcam,
inquit, ſicut cognitus ſum. Quapropter ne perinde
vt prophetias linguáſve, ſic etiã aboleri ſcientiã pu-
tes,vbi de abolenda ſcientia mentionẽ intuliſſet, mo
dum ſtatim abolitionis adiecit: *Quadamtenus cognoſci-
mus*,inquit, *quadamtenus prophetamus. aſt vbi venerit quod* D
eſt perfectum,abolebitur quod eſt aliquo vſq;. Non abolebi-
tur ſcientia quidẽ,ſed deſinet eſſe non perfecta: nec
enim intra hos fines ſcientia tum ſe noſtra cõtinebit,
ſed amplius progredietur.Atq; vt exemplo rem ma-
gis lucidã faciamus,deum vbiq; eſſe,nunc quidẽ ſci-
mus:quomodo ſit porrò neſcimus.Item ꝙ ex his quę
non erant, fecit quæ ſunt, ſcimus: quî fecerit porrò,
non ſcimus.Rurſus ꝙ ex virgine natus ſit,iſtuc quidẽ
ſcimus:ſed quî tandẽ,non item. Sciemus autem tum
†debis & apertius. quidem amplius quiddam,† & ad hęc magis condu-
cens.]hinc etiam interſtitium ponit, atq; hoc nõ eſſe
mediocre docet. *Cùm eſſem puer, vt puer loquebar, vt puer
ſentiebam, vt puer cogitabam. At vbi factus ſum vir,puerilia
aboleui*. Iam aliunde hoc ipſum oſtendit.*Cernimus enim
nunc per ſpeculũ*, inquit:mox ſpeculi,quo nomine quo-
modocunq; viſum intelligit,mentione inducta, ſub-
iungit,In ęnigmate,ſuperiectione docens multò im-
perfectiſſimã noſtram cognitionẽ eſſe.*Tunc autem fa-
cie ad faciem*. Non equidem ꝙ facies deo quædam ſit,
ſed quò clarius manifeſtiúſque dicat.Incrementis vt
omnia diſcamus vides. *Nunc quadamtenus*,inquit,*co-
gnoſco, tunc autem cognoſcam quemadmodum cognitus ſum.*
Vides etiam vt bifariam tumorẽ illorum diſcuſſit,&
ꝙ perexigua notitia ſit, & ꝙ nec illa quidẽ ex ſeſe ta-
men:neq; enim hunc ego cognoui, inquit, ſed ipſus
me. Quẽadmodum igitur ipſe me nouit prior nunc,
prior impulit:ſic ego tũ etiã prior impellar,multo tũ
ſanè magis etiam q̃ modo. Nã qui in tenebris ſedet,
quãtiſper lucem orientem non videt, occurrere So-
lis radio non poteſt, priuſquam ille reſplẽdens vltrò
ſeſe oſtendat. At poſtquam lucem animaduertit, ad
ipſum iam Solem cõtendit:atq; hoc eſt,quemadmo-
dũ cognitus ſum:non quod † nos ita ſimus hunc co- †nos ipſi ita ſimus
gnituri,] ſed quemadmodum ipſe vltro ſe nobis in- cognituri quẽadmo-
gerit nunc:ita tum quidem iſtic recipiemur,& multa dum ipſe nos.
ineffabilia tũ cognoſcemus, & fœliciſſimo illo frue-
mur congreſſu,ſapientiáque.Si enim qui tanta nouit
Paulus,puer eſt,quanta putabimus illa futura? Si ſpe-
culum hæc & ænigma, reputa facies ipſa quanta ſit.
Porrò vt pauliſper tibi quãta differentia ſit, oſtendã,
radium quendã cogitationis eius tenuem animo tuo
immittam.Igitur quæ geſta quondam ſub lege ſunt,
nũc vbi gratia illuxit, animo reuolue:an nõ illa quo-
que ante lucis ortum,magna quædam & admiranda
videbantur? At verò quid Paulus de illis poſt ortam
gratiam dicat,vide:quemadmodum ne glorificatum
quidẽ fuit,inquit,quod glorificatum eſt in hac parte 2.Cor.3.d
propter eminentem gloriam. Atque vt clarius quod
dico fiat,in aliquo temporis illius ritu ſacro,orationẽ
imprimamus,videbis interuallum quantum: & ſi lu-
bet ipſum Paſcha in medium producamus: illorum,
inquam,& noſtrum,intelliges quid interſit.Celebra-
bant ſanè & Iudæi,ita vt in ſpeculo, vt in ænigmate,
ſed ineffabilia illa myſteria nunquã ne cogitarũt qui-
dem,neq; quicquã tum quę illis rebus abumbraban-
tur intellexerunt:ſed agnũ mactatum cernebant,ſan- Exod.13.d
guinem pecudis, & eo fores illitas: ꝙ filius porrò dei & ſeq.
carnẽ indutus, mactandus eſſet, & orbẽ terrarũ vni-
uerſum liberaturus,Græcis, Barbaris ſanguinem gu-
ſtandũ exhibiturus, cœlum omnibus aperturus,quæ
iſtic bona ſunt humano generi cõmunicaturus,carnẽ
hanc mactatã ſumens, ſupra cœlum, ſupra cœlorum
cœlũ,& ſuper omnes planè angelorum,archangelo-
rum,omniúmq; poteſtatẽ exercitus ſublaturus,in ip-
ſo throno regio ad dextram aliquando patris ineffa-
bili gloria reſplendentẽ collocaturus eſſet. Hæc, in-
quam,nec illis,nec vlli omnino mortalium,neq; prę-
uideri,nec animo cogitari poſſibile vnquã fuit. Sed
quid homines hic temerarij nobis dicunt? Iſtuc,nũc
quidem cognoſco ex parte, de † ordinibus cœleſti- †rerũ diſ-
bus dictum.]Notitiam enim Pauli[de deo]fuiſſe per- penſatione
fectam.Quid ergo puerũ ſe vocat? per ſpeculũ quó- eſt dictũ.
nam pacto cernit?in ænigmate quî?ſi notitiam omnẽ
eſt aſſecutus: cur verò perfectum hoc, tanquam vni
ſpiritui debitum defert, nulli præterea rerum pote- supr.2.c
ſtati? Quis enim quæ hominis ſunt nouit, inquit, niſi
ſpiritus qui in ipſo eſt? ita ſanè neque quæ dei ſunt
noſſe quiſpiam poteſt, niſi dei ſpiritus. & Chriſtus Ioan.6.f
hoc eſſe ſui ſolius oſtendit, cùm inquit, non quòd
patrem viderit quiſquam, niſi qui eſt à patre,hic nẽ-
pe patrem vidit: viſionem notitiam vocans manife-
ſtiſſimam

ſtiſſimam & abſolutã: qui verò ipſam ſubſtãtiam dei A
noſſet, diſpẽſationem rerum ignoraret?cùm ſit illud
difficilius multo.Quid ergo?deum ignoramus?Abſit
verò,ſed quod ſit ille quidẽ ſcimus,quid porro reue-
ra ſit,non ſcimus item. Atq; vt intelligas, non de or-
dinatione dictum, ſic inquit: tum autem cognoſcam
quẽadmodum cognitus ſum:neq; enim à diſpoſitio-
ne rerũ ſed à deo cognitus eſt. Nemo ergo ſimplicẽ
hãc eſſe impoſturam aut errorem putet: quadruplus
eſt, immo verò multiplicior: nõ hoc enim ſolum in-
commodũ & abſurdum ſecum affert,quod noſſe glo
riantur, quæ ſpiritus ſolius & vnigeniti dei filij ſunt:
ſed etiã,cùm Paulus ne imperfectã quidem ſciẽtiam
citra reuelationẽ aſſequi potuiſſet, iſti percepta huic
omnia,nudis rationibus inducti affirmant: neq; enim
ſcripturæ locũ vllum de ea re differẽtes proferre poſ
ſunt. Sed illorũ inſania nunc miſſa,ad eam quæ pro- B
poſita eſt charitatis diſputationem redeamus. pergit
igitur. *Nunc autem manet*,inquit,*fides, ſpes, charitas, tria
hæc,ſed maxima in his charitas*. Fides enim & ſpes credi-
Rom.8.e tis ſperatíſq; reb⁹ aduẽtis ceſſant.quod oſtẽdẽs Pau-
lus,quę ſpes cernitur,inquit,ſpes iam nõ eſt, quî ſpe-
res enim quod iam cernis?& rurſus,Eſt autẽ fides, in-
Hebr.11.a quit,ſperatarum rerum ſubſtantia, non apparentium
†Ceſſabũt hæ. argumẽtum.† Ceſſabit] igitur apparentibus illis qui-
dem.Charitas verò tũ maximè vigebit,& vehemen-
tior erit.Ecce aliud charitatis encomiũ:non eſt enim
prioribus contentus, ſed comminiſci aliud quiddam
contendit. Vide vero: donum eſſe magnum dixerat,
immo aſſequendis donis omnibus viã, & nil dona ef
ficere ſine hac poſſe, multis itẽ imaginẽ huius admi-
randã deſcripſit.hic quia per omnia duret,prædicat:
inquit eñ,Nunc vero manet fides,ſpes,charitas, tria C
hęc,ſed in his maior charitas:in eo ſcilicet,quia trãſ-
eunt illæ, hæc durat. Cùm igitur tanta vis charitatis
ſit,non ab re,perſequamini charitatem, inquit: opus
eſt enim perſecutu,& curſu ad eam valido: tãtùm il-
la à nobis auolauit, tot res ſunt, quæ curſum auertũt,
vt ſumma celeritate ſit opus,dum illam cõprehenda-
mus:quod quidẽ Paulus innuens nõ ſequamini: ſed,
perſequamini,inquit:ſuſcitans nos, & ad illius cõpre
henſionẽ incendẽs. Nam & author ipſe rerum deus,
iam olim principiò ſexcenta cõmentus eſt,quî illam
nobis inculcaret.Primùm caput vnum omnibus de-
dit,ipſum Adã:cur enim è terra non ſumus?cur non,
quemadmodũ ille, perfecti? nempe vt partus, vt nu-
tricatio, vt ſucceſſio generandi, nos inuicem ligarẽt,
hãc ob cauſam nec mulierem ex terra fecit. Poſtquã
enim non valuit ſatis ad concordiam flectere nos, ꝙ D
ſubſtantiæ eiuſdem eſſemus,niſi eũdem etiã habere-
mus parentẽ,etiam hoc ita comparauit: nam ſi nunc
quidẽ tantum, quia locis diſſidemus alienos eſſe nos
inuicẽ putamus,ſi generis totius duo principia exti-
tiſſent,quid futurum fuiſſe credis?Itaq; velut à capite
quodã vno, totum humani generis corpus depẽdet:
& quia iã à principio parentes duo fuiſſe videri poſ-
Gen.2.d ſent, vide quî conglutinet, quî in vnũ lege connubij
& Matt. cõiungat. Propter hoc homo patrem & matrem re-
19.a linquet,inquit,& adhęrebit vxori ſuæ, & erũt hi duo
in carne vna:non dixit mulier,ſed homo, quãdo cu-
piditas in hoc maior:& maiorẽ quidem idcirco viro
dedit,vt imperium quod in mulierẽ habet,cupidita-
tis illius tyrannide retuſum imbecilliori ſubiiceretur.
Quia verò & nuptias introduci oportebat,eũ ex quo
facta eſt mulieri coniugẽ tradit: omnia nanque cha-

A ritati deus poſtponit.Equidẽ ſi quanquã hoc ſint pa-
cto geniti,primus tamẽ ſtatim hominum, ſemine pa-
rentum procreatorũ,adeò inſaniuit,tantã rixam, tan
tam inuidiã diabolus ſeminauit,quid putas feciſſet,ſi
non ab eadẽ prorſus radice pullulaſſet genus huma-
num?Deinde hunc imperare,illã ſubeſſe iuſſit:eſſe e-
nim inter æquales æmulationẽ nouit: itaq; noluit eſ-
ſe democratiã,ſed regnum:& quod videre in exerci-
tu licet,id ĩ omni bene cuſtodita domo deprehẽdas.
Regis locũ obtinet maritus, vxor primatis & ducis:
imperiũ proximum liberi tenẽt,infimum familiares:
nam & hi in ſubiectos ſimiliter imperium tenent. Et
vnus quiſpiã cæteris omnibus præfectus, heri vicem
tenet,ſed vt ſeruus.Atq; aliud eſt rurſus imperiũ inter
ipſos,vxorum & liberorum dico:in ipſis deniq; libe-
ris aliud, prout cuiuſq; ætas aut natura tulit:nam ne
B in pueris quidẽ ęquale imperium fœmina tenet.Aſſi
duis igitur,& cõtinentibus vndiq; vinculis, ad cõcor
diam nos deus diſciplinámq; coëgit. Itaq; priuſquã
in multitudinẽ genus hominũ ſpargeretur, cùm duo
tantũ eſſent,hunc quidem regere,illam imperium ca
peſſere iuſſit: & ne cõtemneret velut inferiorem, aut
abs ſe ſegregaret vnquã, vide quo pacto ipſam hono
rat,quo pacto vniuit, etiam ante ipſius cõſtitutionẽ.
Faciamus enim,inquit,huic adiutorẽ: ſcilicet ex illi⁹ Gene.2.c
vſu futurã oſtendens,& ſic eam,quæ propter ſe nata
erat cõiunxit:ſumus enim rerũ quę noſtri gratia pro-
ductæ ſunt ſtudioſiores.Porrò autẽ ne illa viciſſim,ꝙ
eſſet præſidio data, turgeret, & vinculum rumperet,
ex coſta facit,partẽ corporis eſſe volens.Sed vt neq;
vir hinc ſibi placeret,nõ eſſe ſolius iam deinde ſinit,
quod erat ſolius antea:ſed contrà, procreationẽ libe
C rorum illi inducit,etiã hic præferẽs maritũ,ſed ſic vt
ne omnia vnius eſſe ſinat. Vides quot charitatis vin-
cula deus fabricauit?atq; hæc quidẽ per naturam re-
rum concordiæ nobis pignora reliquit. Primum vt
quia ſubſtantiæ eiuſdem ſumus, in vnũ perducamur:
omne ſiquidem animal diligit ſimile ſibi. Deinde ꝙ Eccli.13.e
ex viro ſit mulier,& liberi item ex vtroq;,hinc multi
naſcuntur affectionis modi:hunc quia pater eſt,ama-
mus:illum,quia auus:hanc ꝙ ſit mater,illam ꝙ nutrix:
hunc ꝙ filius,illum quòd nepos, & illum item quòd
pronepos:hanc quia filia,illam quia neptis: hũc quia
frater,illum quia ex fratre nepos:hanc quia ſoror,illã
ex ſorore neptẽ.Et quid recenſere vniuerſam cogna-
tionis ſeriẽ attineret? Aliã cõiunctionis formã com-
mentus eſt inſuper, cognatorũ connubio interdicto,
ad alienos nos eduxit, illos viciſſim ad nos pellexit,
D quos naturali neceſſitudine copulari nõ licet, hos nu
ptiis cõglutinauit,integras ſępe familias vnius Nym
phæ gratia cõciliãdo,genus generi totum permiſcet. Leuit.18.a
Non duces ſororẽ tuam,inquit,neq; ſororẽ †fratris;] †patris.
nec aliã huiuſmodi, ea generis neceſſitate cõiunctã,
vt nefas ſit miſceri, ipſis nominibus cognationũ for-
mas recenſens. Satis cauſæ ſit cur illas ames,ex eodẽ
eſſe te vtero prognatũ:aliter tibi cõpetent aliæ. Cur
tu charitatis amplitudinẽ redigas in anguſtũ?aut cur
officiũ charitati non neceſſariũ impendis,quo amici-
tiam,cõiuge aliunde ducta, & per hanc longiſſimam
affinium ſeriem,parẽtes, fratres, & illorũ neceſſarios
omnes conciliare tibi potes? Vides quot nos modis
colligauit? Atqui non fuit hoc ſatis, etiã vt opus no-
bis inuicem haberemus fecit, vt hinc quoq; nos con
gregaret,quando teneri amicitias vtilitate vel maxi-
mè videmus: hinc non omnibus in locis omnia na-

ſcūtur, quò cõgredi & permiſceri haberemus neceſ- A
ſe:& dũ mutua neceſſitate aſtringit,faciles etiam cõ-
greſſus dedit:quod quidẽ niſi curaſſet,magna in dif-
ficultate,magna triſtitia res humanæ cõſtituerentur.
Nam ſi quis vel medico,vel fabro,vel alio quopiã ar
tifice habẽs opus,longã pro acquirendo peregrina-
tionẽ ſuſcipere cogatur,perire interea rem ſit neceſ-
ſe,hinc vrbes conſtruxit,in vnum omnes collegit. Vt
porrò his quoq; qui procul ſunt, facilius cõgredere-
mur,mare in medium expãdit,ventorum dedit cele-
ritatẽ,& expeditas eſſe peregrinationes iuſſit.Princi-
pio etiã in vnum omnes collegit locũ, nec antea di-
ſperſit,q̃ eſſent concordiæ dono abuſi, qui primi iſt-
huc acceperũt, verum vndiq; nos coniunxit, à natu-
ra,à cognatione,ab affinitate,à lingua,à loco:& quẽ-
admodum non voluit excidere nos paradiſo : ſi vo-
luiſſet enim, ne principio quidẽ iſthuc hominẽ quẽ B
fecit collocaſſet,ſed qui neglexit,eſt caſus author:ita
neq; varilingues eſſe voluit,ſiquidem principio tales
Gen.11.a feciſſet. Nunc autẽ terra vniuerſa labiũ vnum,& vox
omnibus vna fuit,inquit. Igitur quãdo deleri terram
oportebat,ne tum quidẽ ex alia nos materia fecit,aut
iuſtũ tranſtulit, ſed mediis aquis velut orbis ſcintillã
quãdam ſuperſtitem ſinens,rurſus hoc genus noſtrũ
ex beato Noë ſuſcitauit.Et principio quidẽ imperiũ
vnũ fecit, viri ſcilicet in mulierem. Poſtquã vero in
alias aliáſq; degenerauit enormitates genus noſtrũ,
imperia cõſtituit plura,herorũ ſcilicet in ſeruos,prin
cipum in ſubditos,omnia magno quodã amore no-
ſtri:& quia prauitas gen⁹ hominũ diſſoluit,perdidít-
que, medicos ille mediis in vrbibus iudices locauit,
qui vitia quandã charitatis velut peſtẽ exagitãtes, ad
concordiam homines reuocarẽt. Vt verò non in vr- C
bibus ſolũ,ſed in vnaquaq; etiam domo magna eſſet
concordia, principatu donauit & prærogatiua virũ,
mulierẽ deſiderio quo vir erga ſe flagrat armauit, in
mediũ procreãdi munus poſuit vtríq;, multa adhæc
charitatẽ inducentía cõmentus. Nec viro enim vni-
uerſa cõmiſit, nec mulieri, ſed pulchrè officia digeſ-
ſit,huic domũ,illi forum tradẽs,& huic nutrire(agri-
colatur enim)illi amicire,(tela enim &colus mulieris
eſt)& texendi ſapientiã cõmiſit. Pereat auaritia,qua
fit vt diſcerni iam ſua cuiq; munera nõ poſſint. Mol-
lities multorũ ad telam viros deduxit,in manus viri-
les radios,ſtamen,ſubtegmẽ dedit,& tamẽ vel ſic di-
uinæ ordinationis prouidentia relucet:nã & muliere
aliis in rebus magis neceſſariis vehemẽter habemus
opus, & opera humiliorũ vtimur in his rebus quibus
vita aſſiduè cõtinetur, adeóq; neceſſitatis huius tãta D
vis eſt, vt ſi quis omniũ mortalium opes poſſideat v-
nus,carere cæterorũ conſortio non poſſit, non opus
habere pauperiore ſe nõ poſſit.Nec ſolũ tenues opu-
lentioribus egent,ſed opulenti tenuibus, & hi quidẽ
magis:quod vt dilucidius cernas, cõſtituam⁹ ſi lubet
vrbes duas,hanc diuitũ ſolũ, illam ſolùm pauperum:
ſit porrò in illa pauper null⁹, in hac diues nullus:pur-
gemus vtranq; diligenter, videamus vtra magis ſuf-
ficere ſibi poſſit:ſi poſſe pauperes deprehẽdem⁹,cer-
tum eſt diuites magis egere.Igitur ſiquidẽ in illa fœ-
liciũ nullus erit,nec opifex,nec domificator, nec fa-
ber,nec calcearius,nec piſtor,nec ęrarius,nec funicu
larius,nec taliũ quicquã:nã quis obire diues iſta vo-
let?quãdo illi ipſi qui hæc tractãt,ſimul ac rem auxe-
runt,ab illa laborum moleſtia ſtatim recedunt.Quo-
modo igitur iſta nobis ciuitas cõſtabit?Si numeraue-

rint, inquis, diuites, cõparare à pauperibus iſta licet.
Non ſufficiunt igitur ſibi,ſiquidẽ illis habent opus.Iã
verò qui domos ædificabũt? Numerent ſanè, tamen
nõ protinus extabit domus,manib⁹ opus eſt, neceſſe
igitur artifices illuc voces,legẽ prĩcipiò poſitã abro-
ges,quæ iuſſit ne quis ineſſet pauper. En igit̃ ipſa ne-
ceſſitas nobis ĩuitis pauperes vocat,pauperes ĩducit.
Vnde liquet,cõſtare ſine pauperibus ciuitatẽ nõ poſ-
ſe.Si pergat enim neminem horũ ad ſe recipere quẽ-
quã,iam deinde ne ciuitas quidẽ,ſed cinis erit. Non
ſufficit igitur illa quidẽ ſibi, niſi pauperes velut tute-
laria quædã ad ſe numina vocet.Pauperum igitur vr-
bem inſpiciamus,† quę ipſa quoq; manca eſt,]diuiti-
bus deſtituta.Et primò quidẽ diuitias omnes oratiõ-
ne detrahamus, monſtremúſq; clarè, quæ res tãdem
diuitiæ ſint.Quid ſunt igitur?aurũ,argẽtũ,gẽmę pre-
cioſę,veſtes ſericę,purpureę,auratę: & quia quid ſint
iam cõſtat,republica iſta vniuerſas exigamus, quãdo
ineſſe pauperes ſolũ oportet,& ne per ſomniũ quidẽ
vel aurũ,vel veſtes huiuſmodi cerni,&ſi ita lubet,nec
argentũ,nec vaſa argentea. Opibus igitur ſolis exce-
ptis,qua re pręterea dic mihi ciuitas iſta egebit?Nul-
la.Domos extruere oportet,nõ auro,nõ argẽto,non
margaritis opus eſt, ſed manib⁹ & arte, & manib⁹ nõ
quibuſlibet,ſed calloſis,labore induratis, robore, li-
gnis,ſaxis.Texere veſtes oportet,rurſus nec auro,nec
argẽto,ſed manib⁹,ſed arte negotiũ obitur laborãtiũ
fœminarũ. Ad agricolandum porrò, ad fodiendum
dic obſecro vtrorũ opera quæritur magis, diuitúm-
ne,an pauperum?eſt iſtuc quidem nemini obſcurum.
Ferrũ verò,& cætera id genus inſtrumenta nunquid
efficere citra vulgi operã poſſunt? Quã igitur ad rem
locupletibus iſtis fuerit opus?nullã credo,niſi ſi euer-
tere Rẽpublicã iſtam velis. Nam ſi craſſis iſtis indu-
ctis,auri gẽmarúmq; cupiditas homines rudes & phi
loſophos(philoſophos vltra neceſſitatẽ nihil expetẽ
tes voco)inuadat,ocióq;& voluptatibus ſe dẽt,peri-
re deinceps omnia ſit neceſſe.Quid ergo ſi nullus eſt
rerum earũ neceſſarius vſus,cõditę ſunt,inquies?Pri-
mùm vnde probas à deo conditas? Scriptura docet,
meum eſt argentũ,meum eſt aurũ,inquit,dabo cui &
vbi volo.Ridere,niſi me rem cõmitterem indignam,
Craſſum lubet.Ridere,inquã,qui hęc tam ſcite addu
cant,ꝙ quemadmodũ pueruli parui regiæ menſæ ad-
moti,cum cibis illis vt quódq; in manus venit, ori e-
tiam intrudunt: Sic illi, cùm diuinis ſcripturis,ſua vt
quæq; in prõptu ſunt, producunt. Meum argentum,
meum aurũ apud prophetam eſſe ſcio: dabo cùm &
cui volo,nõ item,ſed à plebeiis iſtis allatum: & illud
quidẽ quò ſit à propheta dictũ exponã. Aggæus igi-
tur cũ aſſiduè Iudęis denunciaſſet,poſt illũ ex Baby-
lone reditũ eadem forma templũ exhibiturum,qua-
le nuper fuit,& pleriq; quod poſt cineres & ruinã il-
lam inſtaurari templum impoſſibile videretur,fidem
verbis nõ haberẽt: diſcuſſurus dubitationẽ iſtã pro-
pheta,ex perſona dei in iſta verba prorupit, quaſi di-
cat,quid timetis?quid dubitatis ? Meum eſt argentũ,
meum aurũ,non habeo neceſſe aliunde mutuatis or-
nare templũ.Eſſe porrò hanc ſententiã declarãt,quę
ſequũtur. Et erit,inquit,maieſtas dom⁹ illa poſterior
priore maior.Ne igitur telas aranearũ telę regiæ atte
xamus.Si eñ,qui vili inſerto tramite vitiaſſe purpurã
deprehendũtur,extremã pœnã luunt:quantò magis,
qui ſacra vitiant?Haud enim vulgare incommodum
eſt:& quid ego ne quid apponatur,ne quid eximatur
dico?

dico?punctulũ lectionis vnum,abſurdã ſæpenumero A
ſententiã gignit.Vnde nobis igitur opes?Certè enim
ſic dicitur, à domino diuitiæ ſunt & paupertas. Ro-
Eccli.11.b gemus igitur qui iſta nobis opponũt,Nũquid omnes
omnino opes,oĩs paupertas à domino? Quis hoc di-
cat?Sũt enim & ex rapina,ſunt ex ſuppoſitis teſtamẽ-
tis,ſunt ex impoſtura,ſunt ex id gen⁹ cęteris malis ar-
tibus opes ſæpe magnę cõflatę, poſſeſſæq; ab his qui
luce & vita indigni fuerũt. Quid igit̃? eſſe iſtas à deo
dicemus?[abſit.]Sed vnde ſunt tandem? ex peccato.
Nã & meretrix proſtituens corpus,rem facit:& iuue-
nis formoſus ſæpe florẽ ætatis vẽdens, aurum turpi-
ter quærit:& qui ſepulchra violat, & parietes perfo-
dit latro,opes inquã tenet.Haud igitur oẽs à deo di-
uitiæ ſunt puto. Sed quid ad illã mihi ſententiam re-
ſpondes?Diſce prius ne paupertatẽ quidẽ à deo om
nem eſſe,poſt ſententiã aperiemus.Nam ſi quis iuue-
nis intẽperans rẽ prodegerit vel in ſcorta, vel in cir- B
culatores,vel in alias huiuſmodi voluptates, & ita rẽ
decoxerit:num non manifeſtũ eſt, non deum,ſed in-
temperantiã cauſam eſſe paupertatis ? Rurſus ſi quis
per ignauiam rem perdit, per amentiã ad mẽdicita-
tẽ venit,ſi quis periculoſis, ſi quis improbis negociis
addictus,ad paupertatem redigatur: an nõ & hîc pa-
tet,nulli horũ paupertatis authorẽ deum fuiſſe?Men-
titur ergo ſcriptura?abſit.Sed inſaniunt,qui non dili-
gentius hanc explorãt.Nam ſi hoc cõſentaneum eſt,
ab omni mẽdacio alienã ſcripturã eſſe,deinde mon-
ſtratũ eſt non oẽs opes authore deo parari,imbecil-
litatis eorũ qui minus prouidenter iſta inculcant,hę-
ſitantia eſt.Atq; oportuit hîc vos iam dimitti, crimi-
num obiectorum accuſatione ſatis repulſa, vt pœnã
nobis negligẽter tractatæ ſcripturę daretis.Sed quia C
parco vehemẽter vobis, & tumultuãtes cernere tur-
batóſq; non amplius poſſum,agè & ſolutionẽ addu-
camus,ſi prius & qui,& ad quos,& quãdo hæc dixit,
oſtendamus. Neq; enim eodem omnibus modo lo-
quitur de⁹,vt neq; nos pueris & viris æquè.A quónã
igitur,& quomodo,& ad quos dictũ eſt? A Salomo-
ne,in veteri teſtamento,ad Iudæos,nihil aliud quàm
Ioan.2.e ſenſibilia iſta cogitãtes, & ab his diuinam potentiam
Ioan.6.f æſtimantes,quales ſunt qui dicunt,Nunquid & panẽ
Phil.3.d poteſt dare?&,Quod tu ſignũ edis? Patres noſtri co-
mederunt mãna in deſerto, quorum deus venter eſt:
qui quidem cùm ab his rebus deum æſtimarẽt, eſt &
hoc inquit,poſſibile deo,diuites facere, & pauperes.
Nau.1.a Non ꝙ omnes omnino faciat ipſe,ſed ꝙ poſſit,cũ ve-
lit:vt cùm dicit,qui mari minatur,ipſum exiccans, &
flumina deſtituens, tametſi nunquam hoc accidit ta- D
men.Cur igitur hoc propheta dixit?nõ quòd ſemper
quidem ita fiat,ſed quòd illi ſit factu poſſibile.Quam
ergo paupertatẽ,quas opes cõfert?In memoriam re-
uoca patriarchã,& eas opes quas deus largitur,agno
Iob.2.e ſces.Nã Abrahã certè locupletauit ipſe,& poſt hunc
etiam Iob,quemadmodũ hic quidem teſtatur,Si bo-
na,inquit,accepimus de manu domini,mala nõ ſuſti-
neam⁹?& quæ duplo deinde maiora dabãtur,munus
domini fuerũt. Hinc illa Iacob opulẽtia originẽ tra-
Mat.19.c xit.Eſt ab ipſo & paupertas illa laudabilis,qualẽ tum
diuiti illi ſtipulabatur:Si vis,inquiẽs,perfect⁹ eſſe,vẽ
Ibid.10.b de quę habes,[& da pauperibus]& ſequere me.Itẽ &
diſcipulis pręcipiẽs,Nec aurũ poſſideatis,inquit,nec
argentũ,nec binas tunicas.Non eſt igitur cur omnes
opes eſſe à deo,aut omnẽ paupertatẽ putes, id quod
à cęde,rapina,& multis præterea aliis oſtẽdi.Sed eo-

dem recidit oratio,ſi omnino nihil ſunt vſui diuites,
quapropter ſunt facti?Quid igitur dicem⁹? Quòd illi
quidẽ,qui ſeipſos locupletarunt,nulli ſunt vſui: quẽ-
admodũ cõtrà,quos ille locupletauit,vtiles vehemẽ-
ter:& noſſe iſthuc ex illorũ factis licet.Abrahã pere-
grinis & egẽtibus omnibus, nõ ſibi opes cumulauit.
Nã qui tribus illis veniẽtibus hominibus,vt putabat,
vitulum mactat,metra ſiliginis tria ſubigit, in limine Gen.18.a
meridiano tẽpore ſedet,cogitare potes,quibus ſum-
ptibus,qua alacritate,ſua in oẽs erogarit,pręter opũ,
præter corporis miniſteriũ, atq; hoc in tã prouecta
ætate,portus hoſpitũ, omniúmq; in neceſſitate con-
ſtitutorũ cùm eſſet,nil priuatum ſuúmq; poſſedit, ne
filium quidẽ. Nam domino iubẽte tradit etiã illum, Ibid.22.a
& ſeipſum deniq;, domúmq; totam,quãdo fratris fi- Ibid.14.b
lium redimere feſtinat.Atq; hæc non opũ, ſed huma
nitatis gratia ſolius.Igitur cùm prædæ eſſet dominus
ab ipſis quos liberabat cõſtitutus,omnia prorſus,etiã
funiculũ,etiam corrigiã calceamenti recuſauit. Eiuſ-
modi fuit etiã beatus ille Iob,Meæ fores,inquit,om- Iob.31.d
nibus patuerunt,erã ego oculus cæcorũ,pes claudo-
rum,pater imbecillium,foris nunquã pernoctauit ho
ſpes,debiles ſi quãdo eguiſſent, nunquã exciderunt,
ſinu vacuo nemo egenus ædibus noſtris vnquã exceſ
ſit.& his multo pręterea plura (ne omnia modo enu-
meremus) in indigẽtes collocauit, vniuerſas faculta-
tes impendens. Vis eos quoq; qui aliunde ditati ſunt
videre,qui partis facultatib⁹ vtãtur?Illũ inſpice apud Luc.16.e
Lazarum,ne micas quidem cõmunicat.Vide Achab, 4.Reg.5.
etiã rapit aliena.Vide Giezi,vide generis huius cęte- f.g.
ros omnes.Nã qui ſine fraude,& cum deo poſſident,
in vſus diuinos rurſus omnia impẽdũt:& qui quærẽ-
do reſtiterũt deo,expendendo facient idẽ, in ſcorta,
in paraſitos ſua inſumunt,[aut in terram defodiunt,]
mẽdico nihil largiũtur.Quid igitur genus hoc homi-
nũ,inquies,diteſcere ſinit? quia patiens eſt,& ad pœ-
nitentiã reuocatos nos cupit,quia gehennã prępara-
uit,diem cõſtituit,qua iudicaturus eſt orbẽ. Quòd ſi
ſubitò qui rẽ malè quærũt,ſupplicio puniat affectos:
nullũ Zachæus pœnitendi, quod abſtulit quadruplo
reddendi,dimidiũ erogandi,nullũ Matthæus ſe con-
uertendi,& ad apoſtolatũ veniendi ſpacium habuiſ-
ſet,ad ſuppliciũ ante tempus abrepti, nullum cæteri
item multi.Suſtinet itaq; nos pius pater, ad pœnitẽ-
tiam omnes vocans: ꝙ ſi qui nolunt, in iiſdem perſi-
ſtunt,audi quæ Paulus dicat, nẽpe quòd pro duritia Rom.2.a
ſua,& cordis obſtinatia, cumulũ ſibi diuinę indigna-
tionis,ad diẽ reuelationis, & iudicij æterni dei coa-
ceruabũt:quã vt effugiam⁹ fratres,cœleſtes opes cõ-
geramus, paupertatẽ illam præclaram ſectemur: ſic
enim & futuris bonis potiemur, quæ vt omnib⁹ eue-
niãt nobis, gratia fiat & benignitate Chriſti Ieſu do-
mini noſtri,cui gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia xxxv.

*SEctemini charitatẽ,æmulemini ſpiritualia, magis tã- Cap.xiiij.
mẽ vt prophetetis.* Poſtquã enim charitatis vim
accuratè vniuerſam ediſſeruiſſet,iam deinde
monet ſummo ſtudio capeſſendã.Quapropter ſecte-
mini, inquit: Nam qui perſequitur quid, non ſolùm
amat quod perſequitur,ſed ad illud ſtudio cõtendit,
non antè deſiſtens,quàm perſequendo conſequatur:
quod quidẽ ſi per ſe non poteſt,per eum qui ſe pręce
dit,fugienti incumbit, proximũ quenq; flagitando,
hortãdo,retinere & ſeruare ſibi comprehẽſum velit,
dum præuertat.Iſtud nos quoq; faciamus,ſi charita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem præuertere ipsi nō valemus, eos qui propè sunt, A vt retineāt hortemur, dum ipsi quoq; anteuertamus. Deinde vbi apprehenderimus semel, nō ampliùs dimittamus, ne rursus elabatur: resilit enim cōtinuò, vtputa qua vehementer abutimur, aut certè cui omnia cætera præferimus. Vnde etiā atq; etiā conari decet quī retineam°: hoc enim si fit, nullo deinceps magno labore sit opus, imò ne labore quidē vllo, virtutis viā angustā licèt, lætі & festum semper diem agētes peruadem°. Ac ne quis suspicaretᵉ idcirco charitatis mētionem inductam, quò dona refutāret: *Aemulemini spi-*
† lingua. *ritualia*, inquit, *in primis verò prophetiā. Nam qui †linguis loquitur, hominibus nō loquitur, sed deo: nullus enim audit, spiritu licèt mysteria loquatur: at qui prophetat, hominibus loquitur, ædificat, exhortatur, cōsolatur.* Cōparat inter se dona, extenuās illud linguarū, non inutile prorsus quidē, nec vtile tamē vehemēter per seipsum ostendēs: multū enim B ab illo sibi placebāt, egregiū quiddā esse rati, vt quod primū omnium apostoli tanta cum admiratione ob-
† hō tamē propterea alius præferendum erat. Gen. 11. a. b. tinuissent. † Vnde maiori, q̄ cætera, in precio fuit.] Quò igitur istud apostoli primū omnium tenuerunt? quia proficiscendū quoquo versus fuit. Et quemadmodum eo tēpore, cū turris extrueretur, vna lingua in multas secabatur: ita tum quidem multæ sæpe in vnum quendā hominem confluebant, idémque Persarum, Romanorum, Indorū, & multorum præterea linguis, spiritu insusurrante, loquebatur, atque id munus, munus tum vocabatur linguarum, multis scilicet omnino vocibus vtendi facultatē præbens. Hīc igitur quo nomine tollat, quo nomine deprimat, videamus. Nā quod inquit, qui linguis loquitur, nō hominibus loquitur, nemo enim audit, extenuare vult, mō strans nō esse arduum vehementer. Quod porrò subiūgit, spiritu verò loquitur mysteria, tollit rursum, ne vel superuacuū, vel inutile, temeréq; cōcessum putemus. Qui prophetat autē, hominibus loquitur, ædificationem, exhortationē, consolationem. Vides egregium hoc esse munus vnde monstrarit, nēpe quia cō muniter pluribus vtile est, vides vt præferat vbique, quicquid cōmunem respicit vtilitatem. Quid autem, an non hominibus illi loquuntur: Sed non ædificant, [exhortantur,] tantúmve consolantur. Itaque spiritu impelli, concitariq;, vtrique commune est, & linguis loquēti, & prophetanti. Sed hoc differunt, q̄ hic vtilis est audientibus etiam: linguis enim loquentes, qui munus idem nō habent, percipere non possunt. Neminem igitur linguæ ędificant, inquis? miminè verò. Seipsum linguis loquens ędificat, inquit: quod quidē fieri nō potest, nisi quę loquatur norit. Et hacten° quidē de iis qui quæ loquuntur intelligunt, disputat. Intelligunt ipsi, inquit, efferre in alios non possunt. Qui prophetat autem, ædificat ecclesiam. Quātùm igitur priuato publicū differt, tātum prophetia linguis. Vides prudentiam Pauli, neq; enim ad nihilum donum redegit, sed non esse commodo tātùm, quantùm videri volebant, docet, vt quod habēti sufficiat solùm. Deinde, ne per inuidiā detrahere linguis videretur, nam hoc dono multi pollebant, eam suspicionē correcturus, *Linguis*, inquit, *loquamini volo omnes, magis verò vt prophetetis. Maior enim propheta est quàm linguis loquens, nisi interpretationem qua ecclesia ædificatur, addat.* Maius porrò & minus, rerum est non contrariarum, sed excellentium: ex quo liquet, donum nō reprehendi, sed illos ad præstantiora vocari: quæ res & sedulitatē viri arguit, & animum omni inuidia carentem: nō enim vnū alterúmve, sed omnes loqui linguis, inquit, volo & non hoc solùm, sed etiam prophetare, adeóq; hoc magis q̄ illud, maior enim qui prophetat: quod cùm monstrasset hactenus, etiā deinceps probat, non simpliciter, sed appendice annexo, nisi interpretetur inquit, quasi, si hoc possit, prophetę sit æqualis, vt cuius rei fructus perueniat iam ad multos: atque obseruatu quidem dignum est, isthuc à Paulo præ cęteris rebus omnibus requiri. *Nunc autem fratres, si veniā ad vos linguis loquēs, quid vobis prodero, nisi aut per revelationem, aut per scientiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam vobis loquar?*

Quid alios, inquit, dico? Paulus enim sit, qui linguis loquatur, ita etiam nihil erit quod amplius auditores expectent. Hæc autem dicit, monstrare volens illorū se quærere vtilitatē, non infensum † donis esse,] quæ ne in sua quidē persona veretur inutilia esse mō strare: solet enim semper quæ molesta sunt in seipsum transferre, quale illud statim ab initio, Quid est Paulus? quid est Apollo? quid est Cephas? quod quidē & hīc facit, Ne ego quidem, inquit, ipse vobis profuero quicquā, si nō aut per revelationē, aut per prophetiā, aut per scientiā, aut per doctrinā loquar. Est autem quod dicit huiusmodi, Nisi dixero, quod percipi facilè claréq; à vobis possit, sed linguarū munere præditum esse me tantùm ostendā, nullum ex his, quę nō intelligitis, fructū facientes, abibitis credo. Nam quę vtilitas esse ex voce non intellecta potest? *Quin & inanima vocem cùm mittunt, siue tibia, siue cithara sit, nisi sonos distinctos edat, intelligi cătilena non potest.* In nobis esse nō vtile quid dicā? vtile verò, si percipi, si discerni queat? quando in instrumētis musicis nō viuis etiā animaduerti potest, cùm siue tibia sit, inquit, siue cithara, quę C non rythmo, nō harmonia debita, sed cōfusē, simpliciterq; sonet, & inspiretur: neminē afficiat audientē. Nā & inarticulatis illis opus est perspicuitate, vt nisi ad artis præscriptū moduleris, fistulámq; inspires, nihil agas. Quòd si ab inanimis istis tātā exigimus perspicuitatē, consonantiā tantam & sonorū discretionem, & vocibus illis ignotis, magnā afferre notitiam conamur: quātò magis in animatis & rationabilibus hominibus, item & spiritus ipsius donis, sectari nota claráq; decet? *Equidem si incertum sonum tuba det, quis apparabitur ad bellum?* A superuacuis orationē ad necessaria transfert, non in cithara solū, sed in tuba etiam videre id ipsum licet, inquit, sed & huic sui quidam numeri sunt, & nunc bellicū sonum, nunc alium reddūt, nunc ad prælіū, nunc è prælio vocant. Atque id quidem, nisi quis discernat, de summis extremisq; rebus periclitatur: id quod pulchrè significauit detrimentū ostendens, Quis ad bellum enim apparabitur, inquit? numeros igitur distinctos nisi habeat, ne tuba quidē fuerit. Sed quid ad nos ista, dices? maximè verò ad nos, idcirco subiungit, *sic & vos*, inquit, *nisi significantem sermonem dederitis, verba (quod dicitur) vento, hoc est, nemini facietis.* Ita nihil habere magnificum linguas, vndique ferè monstrauit. Quò ergo, si nihil habent, cōcessæ sunt? Primū vt prodessent accipienti: q̄ si cæteris quoque velis, interpretationem coniungas oportet. Hæc dicit cōcilians ipsos inter se, vt si munus quispiā interpretandi non habet, eum adhibēs qui habet suū munus, per illius vtile multis reddat. Sic vndique non absolutum esse ostendit, quò inter se arctius conglutinentur. Qui enim munus hoc satis esse sibi putat, magis deprimit quàm tollit, vt qui resplendere longius per interpretationem nō sinat. Est enim pulchrum

chrum sanè necessariúmq; donū, sed tum tandem, si A qui interpretari possit, accedat. Est enim & digitus vtile quidem membrum, sed si cæteris auellas, iā ęquè vtile nō erit. Est necessaria tuba, quòd si quoquo modo simplicitérq; sonet, erit molesta. Nā ars, nisi materia subiecta, declarari nō potest: materia porrò tātisper rudis est, quādiu forma non accedit. Vocē igitur materiā esse cogita subiectā, perspicuitatē vero formā, quæ nisi præstò sit, vtile iā nil subiectū habet.

Tot igitur genera vocum sunt in mundo, & nihil horū mutū: hoc est, tot linguæ sunt, tot voces, Scytharū, Thracū, Romanorū, Persarū, Maurorū, Indorū, Aegyptiorū, & mille præterea gentium aliarū. *Itaque si nesciero vim vocis, ero ei qui loquitur Barbarus.* Nolo enim putes, inquit, in nobis istud euenire solū, idē in omnibus fieri cernas. Haud igitur calūnior ego linguas, sed esse inutiles dico, quātisper sint ignotæ. Deinde vt ne mo- B lestior oratio sit, crimen ęquat: *Barbarus*, inquit, *ille mihi, & ego illi:* non vtique ob naturā vocis, sed ob imperitiā. Vides vt paulatim ad id, quod est propriū causæ, nos ducat. Sic enim solet, exemplis primū lōgius accitis vti, tādem in eo quod argumēto propius est, sup. 9. a b desidere. De tibia, de cithara dixit, quorum vtrūque defectum & inutile est. Ergo ad tubā transit vtiliorē, hinc ad ipsam iam vocem. Eodē pacto suprà, cum nō prohibitum esse Apostolū aliquid accipere doceret, primū ab agricolis, pastoribus, mox à militibus exēpla ducit, postremò ad sacerdotes legis veteris, propius iā scilicet argumēto orationē deflexit. Vide autem quàm vbiq; diligēter dono patrocinetur, culpā in eos trāsferat qui acceperūt. Non enim Barbarus, inquit, ero: sed, loquēti Barbarus. Et rursus, nō qui loquitur Barbar° est, inquit, sed mihi Barbarus. Quid igitur fiet? inquis: non enim reprehēdere solū, sed laudare etiā & docere decet. Istuc igitur facit, Expostulauit hactenus, succēsuit, quid incōmodi esset ostendit, iā deinde cōsiliū prębet: *Sic & vos*, inquit, *quandoquidem sectatores estis spirituū, ad ædificationē ecclesiæ agite, vt excellatis.* Idem vbiq; viri institutū vides, multorū, ac totius ecclesiæ scilicet cōmoditatem: hic illi est in rebus omnibus veluti canon. Agitè autē, nō qui possideatis solū dona, inquit, sed qui abūdetis, hoc est, vt cum abūdantia habeatis: tātum enim abest vt non habēda vobis censeam dona, vt abūdare etiam hisce vos velim, modo ad cōmunem vtilitatem possideatis. Istud igitur quónam, inquis, pacto fieri potest? eo quo docet. *Quapropter*, inquit, *qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Nā si orem lingua, spiritus meus orat, at mēs mea fructu vacat. Quid igitur est, orabo spiritu, sed orabo & mēte: canā spiritu, sed canā & mente?* Hic ostēdit penes ipsos esse, qui dono potiātur: oret etiā, inquit: hoc est, quod penes se est, inducat. Si diligēter em postulabit, potiet. Postula igitur nō linguæ solū, sed interpretatiōis donum, vt prodesse omnibus queas, & nō cōclusum penes te vnum geras. Nam si lingua, inquit, orem, orat quidem spiritus, at mens fructu vacat. Vides quī venerit huc paulatim, vt nō solum cæteris inutilē fore mōstret, sed sibiipsi etiā: siquidē mēs huius fructu, inquit, vacat. Si quis em loquitur modo, vel Persarū, vel peregrina quacunque tandē lingua, nō intelligat autem quæ loquatur, erit ille sibiipsi Barbarus quoque, nō alteri solum, vt qui non intelligat vim vocis. Erant enim iā olim, qui precandi donum & linguæ coniunctū haberent multi, & precabātur quidem, & lingua sonabāt, vel Persarum vel Romana vtentes, mēte verò quid dixissent, nō intelligebant: idcirco si lingua, inquit, orem, orat spiritus: hoc est, donū mihi concessum, linguāq; mouens, mens autem fructu vacat. Quid ergo factu optimū, & vtilissimum sit? quid facere, quę postulare à deo oportet? spiritu pariter & mēte precari. Orabo, inquit, spiritu, sed orabo & mēte: psallā spiritu, psallā & mēte. Idem etiā hic docet, lingua loqui & intelligere mentē verba simul debere. Nam hoc nisi fit, confusio quædam alia nascatur oportet. *Alioqui si bene dixeris*, inquit, *spiritu, is qui locū tenet indocti, quomodo dicturus est amen, ad tuā gratiarū actionem, quādoquidē quid dicas nescit? Nam tu quidem bene gratias agis, verum nihil interea alius ædificatur.* En rursus amussi (quod dicitur) saxum applicat, ecclesię ædificationē vbique requirens. Indoctum vero promiscuā plebē vocat, monstrātq; non leue incōmodum esse, si, amē, dicere nō possit. Est autem quod dicit huiusmodi, Si peregrina lingua gratias agas, quā nec intelligas ipse, nec cæteris item interpreteris, subiicere, amen, plebeius nō potest: & illud, in secula seculorū, qui finis precū est, audiēs, amē non dicet. Deinde ne prorsus extenuasse donū videretur, cōsolationē allaturus quod suprà dixit, linguis prędituū mysteria loqui, deo loqui, ędificare seipsum, itē spiritu precari, plena sine dubio cōsolationis verba: idem nunc quoq; dicit, tu quidē rectè oras, inquit, spiritu scilicet cōcitatus sonas, sed ille nec audiēs, nec intelligēs quæ dicis, parua ex ea re capit vtilitatē. Atq; vbi his qui dono pręditi erāt, tanquā nihil magnificū habētibus occurrit, ne quia priuatus hoc ipse esset, tribuere minus videretur: *Gratias*, inquit, *ago deo meo, quòd magis quàm omnes vos linguis loquar.* Facit hoc alibi quoque, tollere enim C Iudaicæ gētis prærogatiuā, & nihil esse amplius docere volens, primùm ea se præ cæteris pollēre dicit, mox damnū vocat: Si quisquā alius, inquit, fiduciam *Philip. 3. a* habere in carne videtur, ego magis habeo, circūcisus octauo die, Israel genere, de tribu Bēiamin, Hebręus ex Hebræis; lege Pharisæus, studio ecclesiæ persecutor, iustitia quę in lege, irreprehēsibilis. His vbi se cęteris superiorē esse ostēdit, sed quę mihi lucra erant, *Ibidem. b* inquit, hęc arbitrat° sum propter Christū, inquit, esse dānū: Idē hic facit, magis omnib° linguis, inquit, loquor, ne tumeatis, velut soli donū habētes: nā & ego habeo, adeóq; plusquā quisquā vestrū. *Sed in ecclesia quinque verba mēte mea loqui, vt & alios instituā, malo*, inquit: *id est, expędere quæ dico, sic loqui, vt explicari cæteris possit, cum iudicio loqui, & vt audiētes doceri queant, malo, quàm* †*quinque*] *milia verborū lingua loqui.* Quamobrem Paule? † decem. Vt institutā cęteros etiā, inquit: † hoc enim illi validissimū est argumētū, hęc] quā respicit solā, quā vbique requirit, vtilitas cōmunis. Tametsi nouū donum linguarū erat, prophetiæ verò vetus & familiare, cōcessumq; multis, istud cōtrà recēs: tamē nō vehemēter curat, vnde etiā ne vsus quidē est, nō qui nō haberet, sed qui præstantiora sectaretur, & qui ab omni prorsus ostētatione esset alienus, & hoc solum propositū haberet, quī meliores redderet auditores. Et iudicare sanè, quid sibi, quid aliis vtile esset, homo gloriæ cōtemptor rectissime quiuit: vt cōtrà qui huic mācipatus est, nec sua nec aliorū cōmoda cernere satis potest. Talis Simō erat, qui cum vanā gloriā propositā *Act. 8. b* haberet, nec quid sibi factu cōmodum esset animaduertit: tales Iudæi, qui per illā captiui, salutē etiā propriā diabolo tradiderūt: hinc idola sunt nata, hac insania cōcitati philosophi, in pernicioſa dogmata impegerunt;

† hoc enim ostētationem solā habet, illud vero multam vtilitatē: hæc enim est.

Universidad de Deusto Biblioteca

pegerunt. Et vide q̃ sit malũ versipelle, per eandem alij pauperes facti sunt, alij opibus inhiarũt. Sic illius vis est, vt in cõtrariis dominetur, ob cõtinentiã alius, ali⁹ ob adulteriũ sibi placet, laudẽq; quærit: hic quidem ex iustitia, ille ex improbitate: ex crapula hic, ille ex sobrietate: æquitate alius, alius temeritate: alius opibus, alius paupertate: multi quod oblatũ est, accipere detrectãt, nõ alia de causa, quàm vt nõ accepisse prędicẽtur. Aliud apostolis studiũ fuit, liberos se ambitione fuisse factis declararũt. Nã cum dij vocarẽtur, cũ diuinis honoribus afficerentur, cũ victimæ de more coronatæ, velut numinibus destinarentur, non simpliciter recusant, sed ruptis vestib⁹: iidẽ vbi claudum restituissent, & in se omnium ora cõuertissent, *Acto.3.b* quid obstupescitis, inquiũt, quasi nos qui gresũ dederint, simus? Et illi quidẽ paupertatẽ, in hominibus *†admirabantur.* † velut teterrimã rẽ stupescebãt.] ipsam paupertatẽ prædicabant, †hi & pauperes esse nõ grauabãtur, & opes nihilominus laude sua nõ fraudabant:] *† Hi vero in hominibus paupertatem despiciunt & diuitias laudant.* iidem si quid accepissent, egenis dabãt, non gloriæ sed benignitatis auspiciis omnia facientes. Illi contrà omnia tãquã hostes & corruptores cõmunis generis, sic in his quoq; se gesserũt, alius sua omnia in mare demersit, homines amẽtes & insanos imitatus, *Crates.* alius quãtũ agri possidebat, vastũ reddidit ouibus depascendum præbẽs, ambitionis gratia omnia faciẽtes. Haud isti vero, sed accipiebãt oblata, necessariis distribuebãt, tãta cũ liberalitate, vt perpetua cũ fame ipsi cõflictarẽtur. Quod quidẽ si gloriã amassent, nunquã fecissent sanè, veriti ne dum accipiũt, distribuunt omnia, suspicio gloriæ aduersum se oriatur. Nã qui propter gloriã abiecit sua, multo magis aliena non sumet, ne non ferre egestatẽ videatur. Hos vero & ministrãtes, & pro egẽtibus mendicãtes videmus, adeò superioribus omnibus fuerũt hi philosophi magis. Reputemus labores etiã illorũ, moderatos, & minime ambitiosos. *1.Tim.5.b* Habentes enim cibum, inquit, & quibus tegamur, erimus his cõtenti. Non quemadmodum Sinopæus *Diogenes.* ille pãnis amictus, [doliũ inhabitans, cum nihil opus esset,] in sui admirationẽ (quod voluisse videtur) plurimos quidẽ pertraxit, sed iuuit neminẽ. At vero Paulus nihil horũ fecit, [neq; enim ambitionem spectabat,] vestibus vsus, queadmodum locus vbiq; postulabat, decẽter, domos, humanã habitationem, nũquã vitauit, virtutes cæteras studiosè in vita expressit, quas Cynicus ille cõtemnendo, turpiter vixit, publicè multa deformia cõmisit [ab ipsa gloriæ insania tractus:] certè enim si non vsitatæ habitationis causam inquiras, præter ambitionẽ inuenies nullã. Domum Paulus mercede etiam Romæ cõduxit, tametsi quãto maiora potuit hic, tãto hoc etiam facilius potuisset. Atqui gloriã non respexit, crudelem beluam, dæmona horrẽdum, cõmunem totius orbis terrarũ pestem, viperã venenatã: vt illa enim parturiẽtis vterum rũpit, sic malũ hoc dilaniat obnoxios sibi. Vnde igitur stupescendo morbo medicinã petemus? Si eorum qui cum mõstro cõgresi, fœliciter proculcarunt, exemplum ob oculos ponẽtes, asiduè cõtemplemur, futurũ est vt nostram quoq; vitã recuperemus. Patriarcha igitur Abrahã. Verũ ne quis fortasse cauilletur, quòd eãdem rem sæpius inculcemus, & vbique ferè huius inferamus mẽtionẽ, istud esse, quod virum planè mirandũ arguat norit, & quos huius exemplum nõ mouet, nulla venia dignos. Nam si alios alia & alia in re præstãtes ostẽderemus, videri virtus

A executu difficilis possit, nec vlli mortaliũ vni possibilis vniuersa, cuius vix partem quãdam singuli prestãtissimorũ hominũ absoluissent. Cũ vero vnus virtutem omnem animo suo complexus inueniatur, quã obsecro prętẽdent excusationẽ, qui post legem, post gratiã, cum his qui ante legem, ante gratiã fuere, respõdere virtutibus nõ potuerũt? Quónam igitur patriarcha modo beluã superauit, quo pacto domuit, quãdo orta inter se & fratris filiũ cõtẽtione, licet posteriores tulisset, primis excidisset, nihil cõmoueretur, nihil doleret? † Nouerat beatus ille vir quanto in rebus huiusmodi impatiẽtibus animis molestior dãno contumelia esset, *† Nostis autem.* præsertim si quis dominus omnium, queadmodũ hic erat, cũ honorem exhibuerit prior, vicissim nõ honoretur, tamen horũ nihil quicquã virũ momordit, nec posteriores inique tulit, iniuriã à iuuene passus senex, auunculus à filio fratris: **B** nihil succẽsuit, nihil est indignatus, sed ęquè amauit, æquè coluit. Rursus bello victor ingenti & horribili, *Gen.14.c* Barbaris per vim eiectis, victoria nõ effertur, nec statuit trophęũ: liberare enim voluit solum, nõ triũphare etiam. Hospites item cum recepisset, nihil ab ea re *ibid.18.b* gloriatur, prior occurrit, geniculatur, beneficiũ non dare, sed accipere ratus, vnde & dominos vocat, licet qui aut vnde essent ignoraret, ancillæ operã interea prestare cõiugem iubẽs. *Ibid.12.d* Et in Aegypto antea, cũ admirãdus omnibus videretur, *ibide 23. a b* vxore tãta cũ gloria recuperata, nusquã facinus iactat. Regionis incolæ regẽ appellabãt, ipse sepulturę etiã †ius in illos reiecit.] *† precium persoluit.* Iam seruũ procatũ mittẽs, nihil magnificũ, nihil splẽdidum de se prędicari, tantummodo nymphã adduci iubet. *ibid.24.d* Vis eos etiam qui Christi temporibus fuerũt **C** excutiamus, quos multa disciplinæ huius gloria circũfulsit, nosseq; genus hoc mali protinus eliminatũ? illum ipsum qui hæc dicit cogitato: omnia patri deo adscribit, peccatorũ suorũ assiduè meminit, virtutũ nusquã, nisi cum emẽdare discipulos oportet, & necessitas compellit, quãquam etiã tum stultitiam vocat, *Galat.1.d* primis Petro cedit, laborare apud Priscillã, apud *Act.18.a* Aquilam non veretur, deiectũ esse se vbiq; mõstrat, turbam clientum fugit, nusquam aut in foro cõgregãs, aut post se trahens, inter obscuros seipsum locat. Vnde, corporis, inquit, præsẽtia infirma: hoc est despicabilis, *2.Co.10.d* & fastum ignorãs: & rursus, Precor, inquit, deũ, ne quid mali faciatis, nõ quò nos probati videamur. Quid mirũ vero si hãc despicere potuit, qui potuit despicere cœlestẽ, qui potuit gehẽnam, qui propter id quod Christo gratum erat, anathema esse à *Rom.9.a* **D** Christo propter gloriã Christi volebat? Quanquam enim pro Iudæis quoq; hoc pati velle dixit, idcirco dixit tamẽ, ne quis putaret imprudẽs, promissionib⁹ hęrere se ad ipsos factis. Quòd si hæc negligere paratus fuit, quid mirũ humana neglecturũ? At nos omnia statim demergũt, non glorię cupiditas solum, sed cõtrariũ huius cõtumelię metus & cõtẽptus. Laudat quis, statim intumuisti: reprehendit, statim deiiceris, quemadmodũ corporibus infirmis quælibet etiã res facilè nocet: sic deiecti animi, nec aduersus paupertatẽ, nec aduersus opes cõsistũt, ęque tristitia, gaudio succũbũt, adeóq; secũdis magis quàm aduersis periclitãtur: cogit enim paupertas moderatiorẽ esse vel inuitũ, diuitię in magnũ malũ sæpe abducũt. Et quẽadmodum qui febre laborãt, nauseãt omnia: sic perturbatæ mentes vndique percellũtur. Hæc cũ videamus, cur fugim⁹ paupertatẽ? quid opes miramur? cur

non

nõ animũ potius ferẽdis omnibus præparamus? Nã **A** qui domũ struit, non hæc spectat, vt ne pluuia [super ipsam] descendat, ne radius incumbat, quando istud quidẽ nulla ope caueri potest, sed quî sustinere dom⁹ hæc facile possit. Et nauẽ fabricãs, nõ hoc agit vt ne fluctus obturbet, vndę ne tollãtur, quandoquidẽ impossibile est: sed vt nauis cõpages, & latera ad omnia idonea fiant. Et corporis curã habens, nõn hoc agit, ne vlla malefica, aut inæqualis aëris vis oboriatur, sed quî oĩa corpus tolerare possit. Hoc ipsum conari intus etiã oportet, nõ quî suffugias paupertatẽ, quî opes assequare, sed quî ad salutẽ, vtrũque si incidat, conuertas. Missa igitur ista sollicitudine, ferẽdę paupertati, ferendis opibus, mentem idoneã reddamus. Nam vt nihil accidat humani, quod ferè impossibile est, tamen quanto præstat is, qui nõ quærit opes, sed ferre omnia nouit, q̃ qui ditescit per omnia? Primũ **B** in se posita hic omnia sua habet, ille in aliis: vt miles viribus & arte certãdi valẽs, melior est eo qui in armis fiduciã omnẽ habet, sic opib⁹ cõfiso præstat certe quem ipsa virtus muniuit. Deinde vt solidæ sint opes, & paupertatis periculũ nullũ, tamẽ quietus esse diues nõ potest, infinitas tẽpestates, infinitos tumult⁹ diuitiæ secũ trahunt: virtus cõtrà, aliud q̃ solidã voluptatẽ, dulcem securitatẽ, nihil habet. Nam insidiis omnibus inaccessibilẽ, inuictam se ostendit: plutus cõtrà, omnibus vinculis vitiorum & insidiarum omnium expositus est. Et queadmodũ inter animantia ceruus & lepus ob natiuã timiditatẽ † maxime cæteris obnoxia sunt,] *† omnium maxime captu sũt faciles.* sus autẽ, & taurus, & leo, haud facile in potestatẽ insidiatoris cadũt: tale videre quiddã in diuitũ & pauperũ gente licet. Hic leoni, tauro similis est: ille lepori, ceruo. Quẽ enim non metuit di- **C** ues? an nõ latrones? an nõ potẽtes? an nõ inuidos? an non calũniatores? & quid calumniantes aut latrones dico? familiares suos suspectos habet: aut quid viuẽs dico? quãdo ne mortuus quidẽ grassantium improbitate liber est, & ne mors quidẽ ipsa tutari prorsus diuitis cadauer potest, quin scelesti homines expilẽt, tã est periculosa res opes. Nõ solũ eñ domus perfodiuntur: ipsa sepulchra, ipsa pheretra rũpuntur, diripiũtur. Quid igitur hoc sit miserũ magis, cui ne mors quidẽ præstare securitatẽ potest? Sed miserum illud corpus, ne vita quidẽ destitutũ, destitui vitæ periculis, & sceleratorũ hominũ pulueri cinerique bellum inferentiũ molestia potest, qui mortuo grauius tum instãt q̃ viuenti: dum viueret in cellas irrepebant, arcas euacuabãt, corpore abstinebant, nec vnquã auferebãt tantũ, vt corpus spoliarẽt: nũc vero neque hoc **D** abstinẽt execrandæ sacrilegorum hominum manus, mouent, circũuertũnt, cõtumelia, magna cũ crudelitate afficiũt, præterquã enim quòd iam antè nudum, terræ traditũ est, tumulo vestibúsq; nudatũ, ita proiici sustinẽt. Quis igitur hostis tam crudelis est, quàm opes? viuentiũ animas perdunt, mortuorũ corpora indigne tractãt, ne terra quidẽ condi permittentes: quod concedi damnatis etiam, & nefandorũ scelerũ reis solet. In illos eñ simulac mortis pœnã exoluerunt, nihil amplius sibi iudices permittũt: in hos vero post mortẽ etiã auaritia grauissime animaduertit, nudos, insepultos, graue & miserãdũ spectaculũ proponens: grauiúsq; hi quàm illi sententia etiam iudicis plectũtur: vnam illi primam, alterámve diem inhumati manentes, mox sepulturæ traduntur: hi postquam sunt sepulti, rursum eruũtur, nudãtur, proiiciũ-

A tur: nam q sepulchro latrones parcunt abeũtes, non est cur opib⁹ imputetur: Paupertas facit, hæc est quæ sepulchrũ defendit: quod si opibus mãcipassemus, & pro saxis auro illeuissemus, etiã hoc abripuissent, tã male tuta res est plutus, nec tam est possidẽtiũ, quàm rapere se conatorũ. Itaq; superuacua oratio est, quæ docere vult opes difficiles esse custoditu, cũ nec sub ipsam mortis diem securitatẽ cõsequi homines opulenti possint: tametsi quis non abhorreat cadauer, sit fera licet, sit dæmon, aut quiduis aliud tandem, certe aspectus est, qui ferreum, qui adamantinum animum inflectere possit. Inde fit, vt qui mortuum vident, etiã si hostes, etiam si inimici sint, velut charissimum deplorant tamen, & acerbè commouentur: iram post interitum extingui videm⁹, misericordiã induci, nec facile in istis luctibus & interitu hominũ, inter amicũ **B** & inimicũ discernas, adeo omnes communem naturam, & leges per hanc inductas verentur. Solæ opes, quando huc ventum est, & iram possidentibus se nõ remittunt, & pręterea mortuo eos quos ille nulla vnquam iniuria affecit, infestos reddunt. Est enim arbitror infestissimorum hominum, mortuũ cadauer nudare. Et natura quidem etiam hostes tum illi placat, plutus vero eos qui obiicere nil possunt, ad oppugnandum ciet, & corpus solum iacens infestat. Multa licet sint, quæ mouere ad misericordiam, & à concepto facinore reuocare debebant, quòd mortuum, q immobile, quòd ad terram vergit & cinerem, quòd succurrẽs nemo adest: sed horũ nihil scelestos illos sæua malitiosæ cupiditatis tyrannide abreptos frangit, dirus habendi amor, velut crudelis tyrannus instans, inhumana illa imperia imponens, & in feras **C** trãsferẽs, ad sepulchra adducit. ceu feræ enim mortuos inuadunt, nec carnibus quidem abstinerent, si quem omnino vsum membra pręberent. Sic opibus fruimur, post mortem iniuria affecti, sepultura fraudati, quam etiam facinorosi consequuntur. Nũquid igitur rem tam tetram diligemus? Nequaquam, obsecro fratres, quin fugiamus ocyus: & si in manus vltro dentur, non contineamus, sed pauperum manib⁹ † mox tradamus.] *† ipsas vinciamus.* Hæc illum vincula retinere melius fortiúsque possunt, & ex istis promptuariis non facile elabetur. Qui perfidus erat antea plutus, fidelis & mansuetus esse discet, misericordiæ manibus cõtrectatus. Ergo si se obtulerit, his quidem tradamus: si non obtulerit, nõ inquiramus: nec nos ob illum cruciemus, nec qui se cruciant, quasi fœlices miremur. Quæ enim esse fœlicitas illa potest, nisi fortasse qui **D** cum beluis cõgrediuntur, fœlices dicas, quòd raras illas bestias includẽtes quidã, sibi seruent, qui tamen quãquã spectaculo proponãt, accedere, aut attingere ipsi nõ audent, sed horrent & contremiscunt: tale enim quiddã diuites patiuntur, plutum velut truculentã beluam intus includẽtes, sexcenta quotidie ab illo vulnera accipiẽtes, contrario beluis modo. Hæ enim si producas, in obuios ruunt: ille si includas, si serues, possessorẽ inuadet perdetq;. Sed nos beluam mãsuefaciamus, erit autem, si nõ includatur, sed hominum egentiũ manibus permittatur: sic enim egregium fructum faciemus, hic quidem bona spe, bona securitate viuẽtes: isthic vero certa fiducia cõsistentes: quæ vt omnibus nobis contingant, gratia faxit & benignitas domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto bonóque spiritu gloria sit in secula seculorum, Amen.

Homilia

Universidad de Deusto Biblioteca

Homilia XXXVI.

FRatres ne sitis animo pueri, sed malitia: animo vero sitis adulti. Recte post lõgã cõfirmationẽ probationémq; acrius iã insurgit, vehementius increpat. Exẽplum vero proposito mire cõgruẽs induxit. Nã solẽt pueri ad parua hiare & obstupescere, valde magna nõ æque mirãtur. Ergo cũ hi linguę donũ habẽtes, habere se omnia putarent, quanquam sit inter cætera postremũ, Ne pueri sitis, inquit, animo: hoc est, ne stulti sitis hic vbi esse prudẽtes oportet, sed infantes, sed simplices, quoties res iniquitate geritur, ambitione, tumore. Infantẽ malitia, etiã prudentẽ esse oportet. Vt enim prudẽtia connexã malitiã habẽs, prudẽtia nõ est: ita simplicitas sanè stultitia cõiũcta, simplicitas nõ est: sed in simplicitate cauẽda stultitia, in prudẽtia vero malignitas est. quẽadmodũ enim nec amara pharmaca, præterquã oportet, nec dulcia cõferũt quicquam: ita nec simplicitas per se, nec prudẽtia. Vnde miscere Christus vtrũque
Mat.10.b iubẽs: prudẽtes, inquit, sitis vt serpẽtes, simplices vt columbæ. Quid est porrò malitia esse infantẽ? Quid malitia sit, ne nosse quidẽ: tales em̃ esse volebat. Vn-
Sup.5.a de omnino, inquit, inter vos scortatio audit̃: non sustinetur, sed auditur, inquit. Omnino rẽ scitis, inquit? audiuistis vero alicubi? Viros em̃ esse & pueros volebat, sed hoc quidẽ malitia, istud vero prudentia: sic enim viro virũ esse licet, si sit puer etiã. Nã quatenus puer malitia nõ est, nec vir erit maleficus ille: [nõ erit
Esa. 28.c adultus,] sed stultus. *In lege scriptũ est, variis linguis loquar populo huic, & ne sic quidẽ audiẽt me, dicit dominus.* Quanquam in lege scriptũ non est, sed quod sæpe monui, veterẽ scripturã vniuersam, prophetas, historias, legem vocat. Adducit porrò ex Esaia testimoniũ, quo rursus doni æstimationẽ, ad eorũ cõmodũ vellicauit, laudibus tamẽ eius (quẽadmodum solet) nõ suppressis. Nam q̃ ne sic quidẽ inquit, magnũ satis quò percellerẽtur miraculum fuisse: q̃ vero nõ audierũt, ipsorũ culpa factũ esse docet. Et quẽ in vsum si audituri non erãt, dñs hoc fecit? Vt quod se decet, fecisse vbiq; cõperiatur. Postquã igitur non esse vtile vehemẽter donũ, à prophetis ostẽdit, *Linguæ itaq; signi vice sunt,* inquit, *non his qui credunt, sed incredulis: prophetia cõtrà, non incredulis, sed credentibus. Ergo si cõuenerit ecclesia to-*
† linguis. *ta simul, & omnes †lingua] loquantur: ingrediãtur autẽ indocti aut increduli, nónne dicent vos insanire? Quòd si omnes prophetẽt, ingrediatur autẽ incredulus aut indoctus, coarguitur ab omnibus, diiudicatur ab omnib', & sic occulta cordis eius manifesta fiũt, atq; ita procidẽs in faciẽ adorabit deũ, renũciãs quòd deus reuera in vobis sit.* Multa in his verbis sunt quib' de dubitari cernas. Si em̃ signũ incredulis linguæ sunt, cur, inquit, vbi linguis vos loqui increduli videbunt, insanire dicẽt? Et si p̃phetia nõ impiis sed piis confert, quî facere cõmodũ ex ea increduli possunt? Nã si ingrediatur p̃phetãtibus vobis incredulus, inquit, arguetur: hinc nascitur alia deinde quæstio. Videri nãque lingua maior, q̃ prophetia potest: signũ em̃ si datæ incredulis linguæ sunt, credẽtib' autẽ prophetia, quod alienos attrahit cõciliátq;, videri mai' potest, q̃ quod dirigit familiares. Quid igitur est quod dixit? nihil, nec difficile, nec obscurũ, nec prioribus
†sed vehemeter cõueniens, repugnans, † sed quod crebro fieri solet,] modo aduertamus. Est em̃ prophetia vtrisq; cõmoda, lingua nõ itẽ. Vnde signũ esse linguam dicens, non credentibus, sed incredulis: adiunxit, atque his ipsis in signũ inquit, hoc est, in admirationẽ, non ad institutionem

A etiã. Atqui de prophetia illud ipsum, inquies, dixit: prophetia enim nõ incredulis inquit, sed credentibus: nã fidelis quidẽ signo nõ habet opus, sed doctrina solum & institutione. Quî igitur vtrisq; prodesse tu prophetiã dicis? cũ ipse p̃desse incredulis neget, sed solis credentibus: Intelliges si recte expẽdas: nõ enim prophetiã incredulis nõ prodesse, sed signum inutile esse, quale linguæ sit, negat. Scilicet nec lingua quidẽ incredulis cõfert, cuius vnũ hoc opus est, vt admirationẽ & stuporẽ inducat. Signũ enim medium quiddã tenet, vt cũ dicit, ostende in me signũ, & adiũgit, sed salutare: & rursus, fact' sum sicut ostẽtum multis, hoc est, in signũ. atque vt intelligas signũ hic non in meliorem omnino partẽ vsurpatũ, ex eo coniice quod subiunxit, nempe signi effectum. Quid igitur est: Dicent, inquit, vos insanire? hoc vero non
B est è natura signi, sed amentia improborũ. Incredulos autẽ cum audis, nõ est cur semper intelligas eosdem: sed nunc qui immedicabiliter laborantes, curã nullam admittũt, nunc qui cõuerti possint: cuiusmodi erant tẽpore apostolorũ, qui stupescebant ea quæ tum vocabãtur magnifica dei, quale illud de Corne- *Acto.2.b*
lio. Inquit igitur q̃ prophetia & apud incredulos, & *& 10.a*
apud fideles valet: linguã dum audiunt increduli & stulti, nõ solum non proficiunt quicquam, sed etiam irrident, quasi insaniant qui loquantur: nã vice signi est solum, hoc est, vt percellãtur simpliciter: quẽadmodum cõtrà, qui sapiũt, ex eo faciunt fructũ. Ideoque signum est datum. Nõ solum enim qui ebrietatem dicerẽt tum erãt, sed multi qui illos mirarentur, magnifica dei animaduertentes. Itaque qui riserunt, stulti isti erãt: ideoq; Paulus nõ simpliciter insanire
C vos dicent inquit, sed indocti & increduli subiũxit: prophetia vero nõ signi vice simpliciter, sed ad fidẽ, ad vtilitatẽ vtrisque seruit, & cõmodo est vehementer. Hoc quanquam non statim, tamẽ deinceps perspicue declarauit, arguitur ab omnibus inquit. Nã si prophetent omnes, ingrediatur vero incredulus aut indoctus, arguitur ab omnibus, ab omnibus iudicat̃, & sic occulta cordis eius manifesta fiũt, atq; ita procidẽs in faciẽ, adorabit deũ, renũciãs quòd deus reuera in vobis sit. Itaque non solũ quia valeat in vtrisque prophetia præstat: sed hoc etiã quòd impudentiores illos leuioris turbę homines adducit. Neq; em̃ idẽ miraculũ fuit, cum Sapphirã arguit (quod p̃phe- *Acto.5.b*
tiæ erat) & cum linguis loquitur Petrus. Ad illud em̃ omnes tum cõcutiebantur, hoc velut insaniẽtem ridebant. Ergo vbi nihil prodesse linguas ostendit, &
D hoc ipsum leniẽdo in Iudæos culpã cõuertit, p̃gressus etiã nocumento esse docet. Est enim idcirco lingua data, vt intelligeretur: atqui interpretationẽ citra, apud incredulos cõtrariũ fit: Si enim linguis, inquit, omnes loquãtur, adsintq; increduli aut indocti, insanire vos dicent, quemadmodũ & Apostoli ebrij *Ibid.2.b*
habebãtur, musto enim expletos esse dicebãt: nec signum tamẽ, sed ruditas accusatur increduli indocti, inquit, itaque imperitiæ & incredulitatis ea suspicio fuit. Nã, quod dixi, locare donũ linguarum nõ inter reprehẽsa, sed inter nõ valde vtilia vult, atque hoc vt illos reprimat, vt interpretẽ adiũgere cogat: quia em̃ huc ipsi non respiciebant, sed ad ostẽtationẽ, ad ambitionẽ vtebantur, ostendit æstimationis eos facere iacturã, & in suspicionem amentiæ venire. Atque id est quod assidue Paul' molitur, quoties abducere alicũde quẽpiam studet, vt de eo ipso quod ambit, periclitari

riclitari monstret: quod facere nos quoque decet. A
A voluptate reuocemus, monstrabimus esse rẽ acerbã: ab ambitione, docebimus cõtẽptu plenã. Sic Paulus diuites habẽdi studio auellẽs, non solum nocuas: sed
†quòd in pericula initiant. etiã †periculis obiectas opes esse] docet, Qui ditescere vult, inquit, incidit in tẽtationẽ: quia em̃ opes id-
1.Tim.6.b. circo quærũtur, vt discrimine, cura, tentatione liberi simus, contrariũ inesse docet, q̃ sperant ipsi. Rursum studio philosophiæ peregrinæ quidã tenebantur, ad hæc dogma Christi examinaturi, ille nõ solũ nõ prodesse cruci quicquã, sed obesse vehementer etiã docet. Volebãt quidã si quid iudicio disceptandum esset, apud peregrinos potius q̃ suos explicaretur, velut sapientiores istos. Ille turpe esse docet. Sacrificatis promiscue vtebãtur quidã, vt qui videri perfecta sciẽtia præditi vellent: ille sciẽtiã esse imperfectiorẽ docet, quæcũq; ædificare proximũ nescit. Hic quoque cupidi gloriæ homines linguę donũ cũ mirarẽ- B
tur, hoc eos vel maxime despicabiles reddi docet, & iã nõ solũ gloria sperata priuat, sed insanię suspicioni obnoxios etiã reddit. Verũ non fecit hoc statim, sed sexcẽta pri' inculcãs, via bene munita, tũ tãdẽ quod minime expectabatur subinfert, quod ipsum quoq; vehemẽter est viro familiare. Qui em̃ labefactare cõceptam opinionẽ vult, & eã in cõtrariũ trãsferre, nõ statim cõtraria dicet: ridiculus enim diuersæ sententiæ addictis videretur. Nã quod absurdũ videt̃ principiò, statim recipi nõ potest. Ergo aliũde prius insinuatum penetrare, & in cõtrariũ niti decet. Fecit hoc
1.Cor.7.a Paulus de matrimonio disceptãs, cũ ad id multi, velut libertas magna quædã inesset, animũ adiecissent, libertatẽ esse si vxores nõ ducant ostensurus, nõ statim hoc fecit, neq; enim receptũ ita facile fuisset: sed C
multo post, opportunitatẽ seruãs, itaque vehemẽter retudit auditores. Idem de virginibus loquens fecit,
Ibidem.f principiò multa mouẽs, demum parco vobis, inquit. Itẽ sollicitos esse nolo, inquit. Obseruauit igitur hoc ipsum in linguis, non solum obesse gloriæ docẽs, sed esse etiã dedecori apud incredulos. Prophetia cõtrà etiã apud incredulos ignominia vacat, æstimationẽ vero & cõmodum maximũ habet: nemo em̃ propter prophetiã insanire quẽquã dicet, neq; prophetantes ridebit, sed cõtrà obstupescet mirabitúrq;. Arguitur enim ab omnibus, inquit, hoc est, quæ quisq; cõdita mente sua tenet, hæc illi reuelat, & in mediũ producit. † Longe em̃ aliud est, seu pie quis, seu maligno & peruerso p̃posito ingrediatur, siue hoc, siue illud fecerit instituerítve. Persica Syriacáve lingua loquẽtẽ, q̃ secreta pectoris reuelantẽ audire.] Quãto em̃ hoc D
vtilius, quãto religiosius est? Ergo de linguis, insanire putabit, inquit, [sed nõ à se id enũciat, sed ab illorũ iudicio. dicẽt em̃, inquit, vos insanire. Cæterũ] de p̃phetia, rerũ testimoniũ adducit, & eorũ qui vtilitatẽ senserũt. Arguitur em̃ ab omnib', inquit, ab omnib' iudicatur, & occulta cordis eius fiẽt manifesta, & p̃cidens in faciem adorabit deum, renuncians q̃ deus reuera sit in vobis. Vides extra controuersiã esse prophetiam: de lingua dubitabit quispiã, incredulus insaniã nũcupabit: hic nihil tale fit, sed mirabitur, adorabit, re dominũ cõfessus primũ, mox etiam verbis, Sic Nabuchodonosor adorabat. Reuera deus vester, inquit, ipse est deus, secreta reuelãs, quãdo patefacere somniũ potuisti. Vides vim prophetiæ? ferũ illum docuit, mutauit, & ad fidẽ perduxit. *Quid igitur est fratres? quoties conuenitis, alius canticum habet, alius doctrinam*

†Longe enĩ aliud est quòd ingrediẽs hũc quidẽ Persica, illum vero Syriaca lingua loquẽtẽ videat: & quòd ingrediens suæ mẽtis arcana audiat, & tẽtans ne an peruerso animo, an bono et sano ingressus sit: & quòd

A *habet. alius linguã habet, alius reuelationẽ habet, alius interpretationẽ habet, omnia ad ædificationẽ fiant.* Christianæ vitæ fundamentũ, & regulã vides? vt em̃ ædificare architecti opus est, sic Christiani proximũ per omnia iuuare. Quia vero grauiter donũ inuasit, ne superuacuũ videretur (arrogantiã nanq; retũdere voluit solã) cęteris rursus adnumerauit. Psalmũ, inquit, habet, do- *Dani.2.f*
ctrinã habet, linguã habet. Equidẽ †psallere] quondã *†psalmos facere.*
sic doni diuini fuit, quẽadmodũ docere: verũ omnia ad hoc vnũ, inquit, spectẽt, quî proximus emẽdetur, simpliciter vero nihil fiat. Si enim ædificandi fratris gratia nõ venis, quid necesse omnino venisse sit? Nõ est longo donorũ discrimine opus, vna res est quam volo, quã quæro, vt proximus ædificetur: in hoc qui minor donis est, maiorẽ antecellet, hoc habeat modo: huc dona simul oĩa spectãt, qui ecclesiæ negotiũ vnusquisq; p̃ suo modulo iuuet: quod nisi fit, in de-
B trimentum & perniciẽ donũ possessori verget. Quid em̃ necesse sit, obsecro, vel mortuos excitare, vel futura dicere, si eius rei cõmoditas perueniat nusquã? Hic igitur donorũ finis cũ sit, & parari alio etiã modo possit, etiã dona præter, quid necesse sit iactare signa: aut cũ iactare nõ queas, miserũ putarè te? *Siue lingua quis loquitur, fiat per binos, aut ad summũ ternos, idq; vicissim, & vnus interpretetur. Quòd si nõ sit interpres, taceat in ecclesia: cæterũ sibiipsi loquatur & deo.* Quid ais obsecro? postquã tã lõga disputatione, stultũ, superfluũ linguis loqui si interpres nõ sit docuisti, iã loqui mãdas? Nõ mando, inquit, sed nec prohibeo: †vt si dicat,] si quis *† vt cum dicebat.*
vos incredul' vocat, iréq; lubet, ite: nec vt eãt, nec vt nõ eãt mãdat: ita [& hic] sibi vero loquatur & deo. Si *Supr.10.f*
sibi nõ tẽperat, & ita est ambitiosus, vt tacere nõ pos-
C sit: apud seipsum loquatur, vt sic permittere, aliud nil prorsus sit q̃ vetare. Quod alibi quoque facit, de cohabitando differens cũ vxore, hoc propter vestram intẽperantiam, inquit, dico. Ergo de prophetia non *Sup.7.a*
eodẽ modo dixit: sed mandans præcipiénsq;, prophetę duo aut tres loquãtur, inquit: nec interpretem hic requirit, neq; silentiũ prophetæ imponit, quẽadmodum illic, si interpres, inquit, nõ sit, sileto: neque em̃ præstare hoc solũ linguis loquẽs potest: qui porrò donũ vtrunq; tenet, loquatur: si nõ tenet, & loqui tamẽ vult, cũ interprete loquatur. Nã propheta quidem interpres est, sed dei, tu vero hominis: quod si interpres nõ sit, sileto: nã superuacuũ fieri nil debet, neq; ad ostẽtationẽ. Sibiipsi vero loquat̃ & deo, hoc est animo & cogitatione, aut sine strepitu priuatim. †Si nõ vult,] neq; enim legẽ tulit, sed magis est cõce- *† Si tamẽ voluerit.*
D dẽdo dehortatus: quale illud, Si quis esurit, domi edat. Nã qui sic permittit, acerbius adeo reprehẽdit: *Sup.11.g*
nõ idcirco enim cõuenitis, inquit, qui donũ ostẽtetis: sed vt ædificetis præsentes: quod principio quoque dixit, ad ædificationem omnia fiãt. *Prophetæ vero duo aut tres loquãtur, cæteri iudicent.* Ad summũ, vt in linguis, nõ adiũxit. Quid ita inquies? Si enim iudiciũ de prophetia cæteris permittit, ergo non est ipsa sibi satis? Est illa quidẽ maxime: neq; enim prophetam sic cõpescit vt linguis loquẽtẽ, si desit interpres: neque quẽadmodũ de hoc, si interpres desit, inquit, sileto: sic de propheta etiã, si desit qui iudicet, sileto dixit: sed auditorẽ tãtum muniuit. totũ em̃ hoc ad euidẽtiã auditorũ disputauit, ne quis interea ariolus admisceretur, quod à principio curari iussit, vbi p̃phetiæ vaticiniiq; discrimẽ induxit, quod nũc quoq; discerni iubet, ne quis diabolicus pręceptor ingrederetur.

Porrò

†hoc et hoc fecerit ac instituerit. Quãto enim hoc illo vtilius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Porrò si alij fuerit reuelatum assidēti, taceat prior: potestis enim singulatim omnes prophetare, vt omnes discāt, consolationē accipiant omnes. Quid sibi vult dictū? si te prophetāte, te loquēte, inquit, spiritus aliū excitarit, sile dein ceps. Nā quod de linguis præcepit, præcipit hic etiam, vt singillatim scilicet dicāt, sed si alij fuerit reuelatum. Quò enim illū dicere, hoc cōcitato attineret? vtrosque, inquis, oportet: sed absurdū & confusionē parit. ergo priorē: atqui & hoc absurdū, idcirco enim hoc loquente spiritus illum excitauit, vt aliquid afferret. Hinc quoniā illos cōpescuit, vt etiam consolaretur. *Potestis*, inquit, *vnusquisque prophetare, vt omnes discāt, vt consolationē accipiant omnes*. Vides causam cuius gratia omnia facit? si linguis enim loquentē vniuersum loqui vetat, si desit interpres, quia sit inutile scilicet, †verisimile est] & prophetiā, quoties illud quod iussit nō habet, sed cōfusionē parit poti⁹ & turbā, & tumultū importunū† cohibiturū fuisse.] *Et spirit⁹ prophetarum prophetis subiiciuntur*. Vide quàm vehementer, & quàm religiose hortetur: ne quis eū cōtēdat, aut seditionē moueat, donū ipsum subiectum esse debere docet: spiritū eū, vim ipsam vocat. Si spiritus porrò subiicitur, magis te qui habes, reluctari tolerabile nō est. Deinde sic etiam deo placere monet: *Non enim confusionis*, inquit, *author deus est, sed pacis, id quod in omnibus sanctorū ecclesiis inculco*. En quātis illū cōpescit, hortatúrq; vt concedere alteri velit? primum neminem si fiat prohiberi: prophetare enim ad vnū, inquit, omnibus licet. Deinde etiā spiritui placere: spirit⁹ eū prophetarū prophetis, inquit, sunt subiecti. Ad hæc ex sentētia istuc sic fieri dei: neq; enim seditionis inquit, author deus est, sed pacis. Postremum quia vbique terrarū ista lex regnet, neque quicquam nouum ipsis præcipiatur: sic enim in omnibus, inquit, ecclesiis ago. Quid igitur magis sit hisce reb⁹ obstupescēdū? profectò enim cœlū ecclesia tū fuit, spiritu cūcta administrāte, cūcta ecclesię capita moderāte, afflatu suo vnūquenque corripiente. Nunc vero vestigia tātum rerū illarum tenemus, duo loquimur aut tres, & seorsim quidē, & altero silēte incipit alter: verū hæc signa tantū sunt, & monumēta rerum. Vbi igitur nos cœpimus loqui, cum spiritu tuo, plebs respondet: ita quondam scilicet locutos significare volens, nempe non sapientia propria, sed spiritu dei instinctos. Neque nūc quod me attinet, interea dico. Sed videtur ecclesia hodie, mulieri quæ mansuetudine veteri exciderit similis, quæque symbola tātum fœlicitatis illius referat quædā, arcas & scrinia rerum precios̄simarum adhuc seruās, thesauro destituta, huic similis ecclesia hodie videtur. Neq; de donis hoc dico: neq; enim referebat admodū si illis solis carerem⁹: sed de vita, de virtute. Viduarū multitudo, virginū chorus, ecclesię totius ornamentū quondā, euanuit nūc, nūc nihil est prorsus, symbola extāt quædā: sunt enim & nunc viduæ, sunt virgines, sed ornamēto isto carēt, quo indutos esse genus hoc certaminis ingressos oportet. Nā hoc tum præclarū virginū insigne fuit, diuina cogitare sola, & fœlix quædā sedulitas omni tristitia vacās, & viduæ non tantū hoc argumentum fuit, secundis nuptiis nō cōglutinari, quàm cætera illa, hospitalitas, studiū in pauperes, cōstantia precum, & reliqua omnia, quæ Paulus ad Timotheū scribēs, planè requirit. Iam quæ nuptæ sunt hodie, magnam venustatem ostēdunt quidē, atqui non est hoc quod quæritur solum, studio in miseros diligenti est opus, quo præsertim matronæ veteres splendebant, nō eo modo quo nostrę. Illę auri loco, misericordię officiis velut mūdo quodā vestiebātur: nostræ, relictis his, è vitiorū catena funiculis aureis implexis, vndiq; cinguntur. Scriniū aliud paterni thesauri exinanitū hodie, dicā. Quōdam psallebāt in vnū omnes, facimus & nos: sed tum vna omniū mēs, cor omniū vnū fuit: hodie ne vna quidē in mente concordiam vllam reperias, sed bellis vndiq; omnia feruēt. Pacem & nūc episcopus, velut paternā domum ingressus omnibus optat, sed pacis eius nomen frequens quidem extat, res prorsus nulla. Tum etiam domus ecclesiæ erant, nūc vero ecclesia domus, imò domo qualibet, pfana magis. nā in domo quidem ordo seruari solet. Hera thronū occupat, omni cum venustate, famulę tacitæ sedētes texūt, familiariū quisq; quod imperatū est in manibus habet: hic verò magn⁹ tumultus, magna cōfusio, nihilq; à caupona differūt nostra, tanta turba, tantus risus quātus in balneis, quātus in foro, clamātibus, tumultuātibus omnibus, atq; hæc quidē in vrbe nostra solū. Nā alibi ne amicū quidē, in quē post longū tempus incidisti, cōpellare licet, sed foris ista fiunt, & recte quidē: neq; enim tōstrina, aut vnguentaria taberna ecclesia est, aut officina forensis: sed locus angelorū, locus archangelorū, regia cœli, cœlū † dei. ipsum. Quemadmodū igitur si cœlū quispiam in angustum redactū illuc inducat, etiam si patrem, etiam si fratrem videas, tamē præstupore nō alloquare: sic neque hic aliud quicquam quā sancta sonare decet. Nam & hic cœlum dubitas? mensam istam vide, cuius gratia cōstituta sit, & quapropter: cogita quis hic sit progressurus, ante progressum certe horrebis. Nā & thronū modo regis vidēs, animo cōsurgit quisquis egressum regis expectat. & tu igitur, ante illud horrēdum tēpus animo tremisce, animo cōmoueare, prius quàm vela reducta, & chorū angelorū, pgressum vides, in ipsum vltro cœlum ascende. Sed ista profanus ignorat: alia igitur producemus. Neq; eū nobis desunt, quibus excitari & ad subuolandum impelli huc quisq; possit. Tu igitur qui hæc ignoras, vbi, pphetā ita dicentē audis, Hæc dicit dūs, migrato terra, cœlū tu quoque ascēde, cogita quis sit qui per illū tibi loquatur. Atqui histrione risum excitāte, aut muliere turpiter in omnium conspectū se prostituente, theatrum totum summo cum silentio sedet auscultās, atque hoc quidē silentiū nemine imperāte, & nec strepitus, nec clamor, nec rumor, ne minimus quidē existit. Domino verò cœlitus de tā stupescēdis reb⁹ nobiscū loquēte, canibus impudētiores sumus, scortis reuerētiæ plus q̄ deo exhibemus. Inhorrescitis, cum ista auditis, quin magis adeo facientes horrescite. Quod de pauperū contēptoribus Paulus seorsim q̄; *Sup. 11.c* edentibus, domos non habetis? ecclesias contēnitis, cæteros pudore afficitis, inquit. Idē mihi cū his quoque qui hic tumultuādo, clamādo, omnia cōplēt, expostulare permittetis. Quid eū domos ad nugandū non habetis? ecclesiam dei cōtemnitis: si quis est qui modestus, qui tacitus esse velit, corrūpitis? Atqui iucundū colloqui cū familiari. Esto sanè, non veto, sed domi, sed foris, sed in balneis fiat. Ecclesia enim non disceptādi, sed discēdi locus est. Nūc autem foro nil differt: & si nō sit temerariū dictu, fortasse nec scena ipsa: adeo prostitutis scortis petulātius, quæ huc mulieres congregantur, sese comunt, & sine dubio non paucos etiā hic sollicitāt homines intemperatos. Si quis

quis corrūpere matronā conatur: locū hūc maxime idoneū putat. Emere quid aut mercari lubet, magis idonea ecclesia est q̄ forum. Sæpius enim de his rebus hic q̄ in ipsis officinis loquūtur. Dicere male, audire mala vis, etiā hoc frequentius hic quàm foris. Ciuiliū domesticorum negociorum sermonē quæris, nō est cur ad iudicium accedas, in schola sedeas medicorū: sunt eū hic, hic sunt, qui accuratius adeo etiam ista tibi exponāt: omnia deniq; facilius hic q̄ ecclesiā deprehendas. Nimis forsan acerbe vos reprehendo, at nō puto. Nam si facere quę facitis, pergetis, vnde nosse licet quī ista vos tangant? ergo necesse est eadē notare sæpe. Hæc igitur tolerari? hæc perferri possunt? Imò secemus, vellamus quotidie, si quid vtile discēdo meliores abeatis: hinc eū vt nūc quidē res sunt, nemo cū lucro, cū detrimēto omnes abitis, vt qui in iudiciū cōuolatis, excusationem peccati nullā habetis. Si quid hic frugis bonæ est, magis vestris quibus omnibus vndiq; obturbatis explodit: magna pars, nō audio quæ prælegātur, quę dicūtur nō satis percipio, inquit. Mirum vero tumultuaris, vociferaris, mēte cōposita nō accedis, & nō percipio quæ dicātur, inquis. Aduertere igitur ob hoc ipsum oportebat: si enim cū quid obscurius dicitur, nō excitaris: sine dubio cū plana dicuntur, præterlaberis. Idcirco eū, vt ne studiū remitteres, perspicue non omnia dicūtur: nec imperspicue omnia, ne animum desp̄deres. Nihil horū quicquā Eunuchus ille & barbarus prætexebat, sed tāta negotiorū turba vallatus, etiā in via existēs, librum in manibus habet tamē, legit q̄:, quanquā non satis quæ legeret, intelligebat: tu cui tantū præceptorū suppetit, qui tot anagnostas habes, prætextū & excusationes quæris, quę †precaris. dicūtur non percipis? Quin†agis] igitur, vt percipias aliquando? Imò fieri ne si velis quidem potest vt omnia ignores, sua spōte multa clara sunt & perspicua. Iam vero si ignoras oīa, silere magis oportet. Primū ne obstes aliis, deinde vt pudore & taciturnitate tua cōspecta, ignota tibi nota reddat deus. Sed silere nō potes? exi igitur, ne aliis obstes. Vnā in ecclesia velut vnius corporis esse vocē oportet: semper itaque qui prælegit, loquitur solus: & ipse qui episcopatū tenet, sedet, interim silēs: & qui psallit, psallit solus, & vbi omnes succinuerūt, velut vno ex ore vox defertur: & qui verba populo facit, facit sol⁹. Quòd si multi multa & diuersa inculcēt, quid nos tumultuamur frustra? certe eū nisi me de tantis rebus temere frustrāq; loquētē credere tis, nūquā de inutilibus & friuolis vos hic tantū effutiretis. Estq; nō in vita modo, sed in ipsis rebus æstimandis, magna vbiq; vobis peruersitas: nō necessariis inhiatis, veritatē abiicitis, vmbras & somnia persequimini: aut nō vmbræ & somnia sunt, quę sunt omnia, vmbrisq; viliora, priusquā sunt auolant, priusquā auolāt ingentē turbā cient, voluptate maiorem. Inexhaustas opes defodias licet, veniente nocte nudo tibi migrandū hinc erit, & recte quidē. Nam qui somno ditescūt, postquā euigilarūt, nihilo magis quæ habere videbantur, habent. Par diuitum ratio, imò deterior. Nam qui per somnū ditescit, vt opibus quibus videbatur nō potitur, sic malis tamen surgens caret: dies vero vt pecunia caret, sic vitiis quæ opes comitātur plenus abit. Et opulētus mala quę secū opes ferūt imaginatus, ea nō imaginatione quadā iam, sed reuera experitur. Rursum in somnis voluptas quædam est, hic autem voluptatem, si qua est, pœna sequitur, non in somnis, sed quā persentiscas: quin ante pœnā illam etiam hic dum conuertit opes, extremā quandam pœnā pendit, mille perturbationibus, curis, accusationibus, conuitiis, tumultibus, turbisque afflictus. Vt igitur & insomniis istis & malis veris liberemur, pro auaritia misericordiā amplectemur, pro rapina humanitatem: sic præsentibus futurisq; bonis potiemur, quæ vt omnibus nobis cōtingant, gratia faxit & benignitas Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia XXXVII.

Mulieres vestræ in ecclesiis sileāt: nec enim permissum est illis vt loquantur, sed vt subditæ sint, quēadmodum & lex dicit. Postquam tumultum, quem linguæ & prophetiæ ambitio pepererat, cōposuit, & vt ne cōfusio fieret, lege sanciuit, singulos modo loqui: prophetantem vero susc̄ipiente altero, silere etiam iubens: Iam deinceps ordine strepitum muliebrem pergit emēdare, intempestiuam earum libertatem excindendo, & recte quidem. Nam si donis præditos & spiritu instinctos loqui quomodocunq; & quotiescunque volunt, non sinit: multo minus has temere frustrāq; nugari patietur. Magna itaq; cum authoritate, nugas illarum cōpescit, legeq; adducta munitus, sic ipsis ora consuit: nō monet eū solum consulitve, sed vehementer etiā imperat, veteri lege ad hoc recitata. Nam cū dixisset, mulieres sileāt, quibus nō loqui, sed subiectis esse licet, statim quemadmodū lex iubet, inquit. Vbi igitur iubet lex? †Sub viri potestate eris,] & ipse dominabitur tui. Vi- † *ad virū tuū cōuersio tua. Gen. 3.c* des quo testimonio vtatur? q̄ nō silere modo, sed silere cum formidine iubet, & tāta quidē, quāta seruā decet. Itaq; cum loqui permissum esse negat, nō statim silere, sed quod multo amplius est, subiectas esse iubet. q̄ si viris, quāto magis præceptoribus, patrib⁹, ecclesiæ cœtui cōmuni? Si porrò nihil loquentur, nihil rogabunt, inquis, quò tandem pertinet adesse? Vt audiāt quæ oportet, quæ dubitēt domi ex viris suis discāt. Vnde subiungit: *Si quid discere volunt, domi viros suos rogent*. Non solū enim loqui non permittitur, inquit, sed ne interrogare quidē in cœtu: q̄ si interrogare nō licet, multo minus loqui. Et quid tandē sibi tam graue præceptū vult, inquis? Sine dubio imbecillius quid dā esse mulierē, instabili⁹ & leue: itaq; viros earū cōstituit præceptores, vtriusq; vtilitatē secutus, quòd efficere illas quidē irreprehensibiles velit, hos autem intentiores, tanquā qui quod audiant, magna cū diligētia sint apud vxores suas deposituri. Deinde cum superbituras esse, si publice loquēdi facultas traderetur, putarēt, in cōtrariū orationē vertit, *Turpe*, inquiens, *est loqui in cœtu mulieres*: primū quidem hoc lege diuina cōfirmās, deinde ratione cōmuni & cōsuetudine: quemadmodum cum de coma dissereret, non ipsa natura vos, inquit, mouet? quē quidē ipsius *Sup. 11.a* morem vbiq; deprehendas, non à diuinis modo, sed & à cōmuni cōsuetudine, ab his itē quę omnibus videntur, & vbiq; sunt impressa suadentē, quod & hic fecit. *Num à vobis sermo dei profectus est, aut num*, inquit, *in vos incidit solos?* Cæteras etiā ecclesias legē hāc seruare docēs, simul turbā nouitatis studio datā, refellens, & calculo multorū orationē probabilē reddēs. Vnde alibi, qui vobis in memoriam reducet, inquit, *ibid. 4.d* vias meas quæ sunt in Christo, id quod per omnem vbiq; ecclesiā docemus. Et rursum: Nō eū cōfusionis author deus est, sed pacis, vt in omnibus congre- *Hic sup. f*

gationibus

Universidad de Deusto Biblioteca

gationibus ſanctorũ &c.Et hic: Nũquid à vobis ſermo dei profect⁹ eſt, aut in vos incidit ſolos? hoc eſt, nec primi vos,nec ſoli fideles eſtis, ſed orbis vniuer- *Coloſ.1.a* ſus:quod &Coloſſenſibus ſcribit:quẽadmodũ in toto mũdo fructificat,inquit,augetúrq;:de euãgelio loquẽs. Facit idẽ aliter etiã,nẽpe quò auditores impellat,vt cũ inquit, ipſorũ prima eſſe & omnibus nota. *†Nã Theſſalonicẽſibus ſcribens.* †Et Theſſalonicẽſibus:]à vobis ẽm verbum domini inſonuit,inquit,& in omni loco fides veſtra, quæ eſt in deũ,dimanauit.Et Romanis itẽ, ꝙ fides veſtra an- *1.Theſ.1.c* nunciatur,inquit,in toto mundo,vtraq; enim res, ab *Rom.1.a* aliis laudari,& ſentẽtiæ ſuæ participes alios habere, ad permouendũ,excitãdũq; plurimũ valet. A vobis igitur ſermo dei profectus eſt?inquit,aut in vos incidit ſolos? haud ẽm iſtuc à vobis, inquit, dici poteſt, cũ præceptores nos ſimus aliorũ,diſcere ab aliis nõ decere,aut ꝙ fidei negociũ hic cõſtiterit ſolum,aliorúmq; exẽpla recipi nõ poſſint. Vides à quot rebus ſuadet?legẽ produxit,eſſe turpe mõſtrauit. Eccleſias cæteras obiecit,poſtremò quod validiſſimũ eſt, per me iſta de⁹ ſic ordinauit,inquit: *Si quis propheta eſſe aut ſpiritualis videtur:agnoſcat quæ vobis ſcribo*,inquit, *quòd domini ſint præcepta.Si quis porrò ignorat,ignoret*. Quî iſtuc induxit?nec cogere,nec cõtẽdere ſe mõſtrans,quod nõ ſua cõſtituere volẽtis, ſed aliorũ cõmoda quærẽ- *Supr.11.c* tis eſt argumẽtũ.Vnde alibi,ſi quis cõtẽtioſus eſſe videtur,nobis ea cõſuetudo nõ eſt.Hoc autẽ nõ vbiq; facit,ſed quoties nõ magna peccata ſunt,magis tum ſcilicet hortatur q̃ reprehendat, in cæteris nõ item, *Ibid.6.b* ſed quomodo? ne erretis, inquit, nec adulteri, nec *Galat.5.a* molles regnũ dei poſſidebũt.Itẽ,ecce ego Paul⁹ edico vobis,ſi circũcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt:hic autẽ cũ eſſet de ſilẽdo ſermo, rem nõ vehementer vrget, tanto magis ipſos impellens.Deinde, quod vbiq; ſolet,ad inſtitutũ vnde digreſſus eſt, rediẽs: *Itaque fratres*,inquit,*huc enitamini,vt prophetetis, & linguis loqui ne vetueritis*.Cõſueuit ẽm,nõ quod propoſitũ eſt cõficere ſolũ,ſed ſi quid cõiunctũ alteri quomodocunque videtur perſtringere, & iſtuc vnde digreſſus eſt redire,ne excidiſſe argumẽto videatur:vt cũ de cõcordia diſputat cœnæ,in myſteriorũ cõmunicationẽ egreſſus, & hinc rurſus ad argumentũ re- *Supr.11.d* uerſus,itaq; in vnũ cõuenientes inuicẽ vos expectetis,inquit.Et hic de moderatione donorũ loquẽs, & nec dolendum propter inferiora,nec exultandũ eſſe propter maiora docens,in muliebre decorum egreſſus ad inſtitutũ redit. Fratres,inquiens, enitamini vt prophetetis, & linguis loqui ne vetueritis. Vides q̃ cõſtanter ad finẽ vſq; diſcrimen ſeruet:illud prorſus neceſſariũ eſſe oſtẽdens,hoc nõ itẽ. Itaq; de illa conemini,de hoc ne vetueritis,inquit.Hinc velut ſumma quadã omnia corrigẽdo, *Decenter*,inquit,*& ordine omnia fiant*. Eos qui temere & furioſorũ more, ordinẽ omnẽ perturbabãt taxãs,quãdo nihil ęquè ædificat,vt moderatio,vt pax,vt charitas,tãtũ ſanè quãtum illorũ cõtraria diſpergunt:atq; iſtuc videre non in ſpiritualibus modo,ſed in rebus cæteris omnibus licet,in choro,in naui, in curru,in exercitu,ſi ordinẽ turbes præſtãtiora loco mouẽs,ſubſtituas deteriora, omnia perdis,ſurſum deorſũ omnia miſces: agè igitur ne ordinẽ turbemus,neq; deorſum caput, pedes ſurſum vertamus,quod tũ fit fratres, cũ ratione proculcata,affectus,furorẽ,iram,voluptatẽ in imperium accimus,vnde ingens tẽpeſtas, ingens oboritur turbo,intolerandi fluctus,rebus omnibus dẽſiſſimis te-

A nebris inuolutis:& ſi lubet negotij eius deformitatẽ primũ,mox etiã incõmoda diſpiciam⁹:& vt res perſpicua ſit, hominẽ his moribus præditũ in medium cõſtituamus meretrici addictũ, cupiditate abſurda captiuũ:ſpectaculũ riſu dignũ videbis.Quid ẽm turpius,q̃ ad oſtiũ meretricię domus hærere cãtillantẽ, pugnis à ſcorto cõtundi,flere,lugere,ſeipſum deturpare?Vis &pœnã videre?cogita pecuniarũ ſumptus, periculũ ſæpe extremũ,cum corriualibus bellũ, vulnera,plagas ex hoc prælio quæſitas.Huiuſmodi ſunt etiã,quos auaritia obnoxios tenet.Imò turpiores:nã hi circa vnũ corpus,auari circa omniũ poſſeſſiones, diuitũ,pauperũ, ex æquo ſunt occupati, rerũq; quæ nuſquã ſunt,ſtudio tenẽtur,quę res abſurdũ eſſe malũ vel maxime declarat.Neq; ẽm huius illiúſve poſſeſſiones habere,ſed domos,mõtes, omnia aurũ eſſe B vellẽt:in alterũ tranſeunt orbẽ,in immenſum excurrunt,cupiditatis finẽ nõ habent.Nam quę dicẽdi vis cogitationũ illarũ tempeſtatẽ,procellas,noctem referre poteſt?Vbi porrò fluctuũ tantũ, tãtum hyemis, quæ voluptas ſupereſſe poteſt? nulla prorſus, nulla: ſed tumult⁹,ſed dolor,ſed dẽſæ nubes,pro aquis immenſam ſecũ acerbitatẽ ferẽtes. Hoc omnibus alienæ formæ inſidiãtibus,aliena cõcupiſcẽtib⁹ accidere ſolet.Vnde qui prorſus nõ amãt, voluptate longe maxima fruũtur,neq; negari poteſt.Adde etiã illud, eũ qui amat,ſed cõtinet ſe tamẽ,imperitátq;ſibi,voluptatis plus percepturũ, q̃ qui in ipſis voluptatibus meretriciis aſſidue volutatur.Difficile fortaſſe monſtratu ſit,tamẽ conandũ:difficile dico, nõ ex ipſa rei natura,ſed ob auditores ad philoſophandũ parũ inſtructos.Age igitur,dic mihi, amatori vtrũ iucũdius C eſt,deſpicine,an in precio apud amatã eſſe?ſatis hoc conſtat.Vtrum igitur dic mihi, reuerebitur adultera magis,ſeruúmne & in poteſtatẽ iam redactum,an eũ qui retibus huius ſublimior eſt, altius huius ſagittis volat?Conſtat & hoc.Pergamus porrò:in vtrum igitur ſtudij plus locabit?cõſtrictúmne,an qui nondum eſt cõſtrictus?vter gratioſior erit,incluſúſne,an nunquãdum captus? dubitatis? veſtro cõſenſu rem mõſtrabimus.Quam mulierẽ magis amas tu,an quę ſtatim dedat ſubmittátq;ſe,an quæ neget,& negotium tibi exhibeat?Hãc ſcilicet magis. Nam deſideriũ ſic accenditur tandẽ.Idipſum accidit in muliere: ſuſpiciũt ẽm & honorãt eũ magis qui ſe deſpicit.Quòd ſi hoc eſt verũ,erit & illud. Nẽpe voluptatis plus percepturũ,qui diligitur magis.Sic imperator vrbẽ quã ſemel cepit,negligit:reluctãtẽ & cõtendere audẽtẽ, D obſidet cũ magno ſtudio. Venator itẽ ferã cicurem incluſam tenebris:ſic quemadmodum amatorẽ meretrix ſeruat:fugiẽtẽ vero ſectatur.Sed ille voluptate fruitur,inquis:hic nõ fruitur. At vero nõ deturpari, nõ ſeruire velut mancipiũ,nõ duci, nõ cædi, nõ circunduci,non cõſpui,nõ in caput præcipitari: paruã, dic mihi,voluptatẽ eſſe putas?Certe ſi reputari ſatis, & in vnum colligi cõtumeliæ omnes poſſent,crimina oĩa,rixę aſſiduæ,quę partim ex ingenio muliebri, partim ex ipſa voluptate naſcũtur,inimicitię & cętera omnia, quæ niſi qui patiuntur, ſatis nemo nouit: quóduis bellũ inducias plures habere comperiet, q̃ miſerrimã hanc vitã. Quam igitur tu voluptatem ex hac re narras?tumultuariã & breuẽ, & quã mox occupat bellũ,fluctus,furor,inſania. Atque hæc quidẽ idcirco vobis dico,vt iuuenes intẽperantes, quibus cum agitis,interpelletis:hos inquã, qui de cœlo, de inferis

inferis diſputationem nõ admodum ferant, quod ſi A ferant,etiã hæc in medium afferre licet: dici quanta continentiũ hominum voluptas ſit non poſſe, vt qui coronã ſibi ipſis concinnent,& præmia,conſuetudinémq; angelorũ, & toto orbe terrarum præconium, libertatem,ſpem certã& immortalem.Sed concubitus voluptatis quiddã,inquiunt, habet. (nam hoc eſt quod aſſiduè verſant) cõtinens autem voluptatẽ habere ne poteſt quidem,bellum cum naturæ tyrãnide ſine intermiſſione gerens.Imò cõtrà res eſt. Violentia nanq; & turba penes impuros eſt maior tumultus ingens,& qualibet tẽpeſtate ſæuior: ſic ille habet, vt nunquam ad cupiditatis congreſſum cõſiſtat, victus aſſiduè cadat, quemadmodum dæmoniaci malignis ſpiritibus agitati. Cõtinens autem ille prælio victor, hanc aſſiduè proſternit,nobiliſſima & infinities præſtãtiore voluptate potitur,ſimul ipſa victoria,& conſciẽtia bona,& ſplẽdidiſſimis tropheis perpetuò fulgens. B Quòd ſi voluptuarius ille, cõgreſſu paulìſper à malis ſuis reſpirat,nihil iſtud eſt, momẽto tempeſtas redit,momẽto fluctus. Continens verò iam à principio,turbæ locũ non facit,ſurgere pelagus,ſęuire belluam non ſinet.Quòd ſi dum impetũ ſuſtinet,patitur tum quiddam,quid tum poſtea? cùm ille aſſiduè ſaucietur,agitetur,œſtrũ ferre non potens:† ita planè,vt ſi equo fero,inſano,calcitroſo,quẽ fręno & arte omni aduocata retinere non poſſit,dum moleſtiam euadere vult cõcedat,vinct⁹ abripitur & pręceps in omnes partes.]Hęc ꝙ manifeſtius paulo diſputata nobis ſunt,nemo criminetur: neq; enim orationis grauitate conſpici ſtudemus,ſed graues eos qui audiant efficere:certè nec prophetæ ſibi ab hoc genere verborũ temperarũt, quoties excindere Iudaicã intemperan- C tiam ſtudẽt,& clarius iſta quàm nos tangunt.Nam & medicus putredinem eiicere volens, quî mundas manus ſeruet nõ curat, ſed quî ęgrum ſanet: & qui deiectum releuare vult, deiicit ſe prius.Qui mactare inſidiatorem ſuum feſtinat,ſanguine ſe illius conſpergit. Immo hoc eſt quod victoriã pleniorem reddit.Nam neq; prælio reuerſum ducem,ſi ſanie, ſi cruore,ſi cerebro cõſperſum inquinatũq; cernamus,ob hoc odimus auerſamúrve,ſed tollim⁹: iſtuc nos quoq; faciamus,ſi quẽ cupiditate mactata,ſanguinolentũ redire videmus,admiremur, ſocios nos pugnæ adiũgamus, intemperantes rogemus, fructũ nobis aliquem voluptatis ſuæ mõſtrent.Nã continẽs ille ex victoria certum reportauit,tu verò nullum. Sed illam à cõgreſſu voluptatem profertis:atqui clarior, ſolidior hæc eſt. E congreſſu breue quiddã & momentaneum habes: D ille rerum geſtarũ conſcientia maiorem,conſtantiorem, ſuauiorẽ. Quid enim mulieris congreſſus?num quemadmodum philoſophia mentem imperturbatã &ſublimiorẽ reddere poteſt?Hic igitur quemadmodum dixi,clare nobis ſic voluptatem monſtrat:in te, † cùm ob repulſam triſtitiæ multùm ſit,]voluptatem, vt maximè velim, inuenio nullã. Nã quod mihi voluptatis illius tuę conſtitues tẽpus?Illúdne ante rem? inſania eſt & mentis abſceſſus: dẽtes enim collidere, ſtupêre,non eſt credo voluptatis, ꝙ ſi voluptatis illa ſunt,nunquam facere te,quæ dolẽtes faciunt, cogat: pugiles & qui cæduntur,dẽtibus fremunt:idẽ mulieres dolentes faciunt,& laboribus diuulſę:nõ eſt itaq; voluptas,ſed alienatio mẽtis,tumultus, perturbatio. At tẽpus quod inſequitur,dices:Non pores.Nũquid enim † parturiẽs]voluptatẽ ſentit? minimè, ſed à do-

†ac ſimile quid iſtis euenit quale ſi ſtrenuus quiſpiam equum ferum,inſanum,calcitroſum fræno retineat,& arte omni adhibita contineat: alter vero quo laborem iſtum fugiat,omnia concedens ab illo abreptus in omnes partes præceps feratur.

†quòd ſic cubueris, triſtitiam quidẽ video.

†quæ peperit.

A loribus liberatur:quæ vtiq; voluptas non eſt,ſed imbecillitas, & diſſolutio, inter quæ quantũ interſit,vides. Quódnã igitur voluptatis tuæ fuerit tẽpus? nullũ certè:aut ſi eſt,ita breue eſt,vt deprehendi nõ poſſit:quod etiãſi ſummo conatu retinere velis,non potes.Aliud eſt ſobriæ voluptatis tempus latũ,& omnibus notũ. Immo verò vita vniuerſa bene ſibi conſcij viri,dũ coronatur,dum fluctibus eſt tranquillus,dum nullo quoquouerſus impeditur tumultu, voluptate peragitur quadam. Si igitur hic quidẽ in voluptate, voluptuarius autẽ in triſtitia & perturbationib⁹ agit, intemperantiã fratres fugiamus,continentiam quæramus,vt futura etiã bona conſequamur,quæ vt omnibus nobis cõtingant,gratia faxit & charitas domini noſtri Ieſu Chriſti,cui gloria in ſecula, Amen.

Homilia xxxviij.

B *NOtum vobis facio fratres euangeliũ, quod euãgelizaui vobis,quod & accepiſtis,in quo & ſtatis,per quod & ſalutem conſequimini, quo pacto annunciarim vobis.* *Cap.xv.*

Explicato ſeorſim de ſpiritualibus tractatu, ad eam quę omniũ maximè neceſſaria eſt,reſurrectionis diſputationem ſeſe conuertit. Nam & hic vehementer laborabãt. Et quemadmodũ in corporibus poſtquã ad præcipua morbus,neruos dico,venas & elementa prima peruaſit,immedicabilis iam eſt, niſi ſumma cura tractetur:ita hic quoq; ne fieret,periculum erat:ad ipſa enim † impietatis]elementa malum hoc vergere *†pietatis.* cœpit:magno igitur ſtudio vſus eſt Paul⁹.Neq; enim de vita iam controuerſia eſt, aut ꝙ adulter ille, ille auarus ſit,alius caput habeat velatum, ſed de ipſa bonorũ ſumma.Nam de reſurrectione diſſentiebant.In qua cùm vniuerſa fidei noſtræ ſpes ſita ſit, ad oppu- C gnandam eam magno ſe ſtudio ſatan comparauit.Et nunc omnino non eſſe,modò præteriiſſe,contendit: quod quidẽ tam peruerſum dogma Timotheo ſcribens,gangrænã Paulus vocauit,authoréſq; reos peragit:quorũ,inquit,de numero eſt Hymenæus & Phi- *2.Tim2.c* letus,qui circa veritatem aberrarunt,dicentes, reſurrectionem iam eſſe factam, & ſubuertunt quorũdam fidem.Nunc igitur hoc dicebãt:nunc verò,nõ reſurgere prorſum corpus,ſed mentis repurgationem, reſurrectionem eſſe. Hæc igitur vt inculcarẽtur vulgo, malignus ille ſatan fecit:non reſurrectionem ſolùm, ſed quę pro nobis Chriſti beneficia ſunt,ſemel euertere omnia,&fabulam eſſe,monſtrare volens.Nam ſi noſtrorũ corporum reſurrectionem nullam eſſe perſuaſiſſet,mox etiam Chriſtũ ſubuertiſſet ipſum. Progreſſus enim nec adfuiſſe Chriſtũ,nec quicquam pro D nobis feciſſe cõtenderet.Hæc huius vafricies eſt:vnde inſidias Paulus vocat, ꝙ non recta cauſam aggrediatur,† ne ſcilicet ruat,]ſed latua inducta,& perſona *† ne manifeſtari⁹ fiat.* ſumpta alia, aliud interim ſtruit. Et velut hoſtis aut maleficus vrbem mœniáq; inuadens, cuniculos agit fallens,quò & obſeruatu difficilior ſit,& efficere quæ vult facilius poſſit. Hinc huius laqueos ſagaciter veſtigans, & malignas inſidias vt ille mirandus deprehendens,Huius,inquit, conſilia non ignoramus. Nã *2.Cor.2.* & hic dolum totum prodit,machinas omnes patefacit,& quid in vniuerſum conetur, in medium ſumma cura producit.Hoc caput eſt reliquorum ſummè neceſſarium,cætera noſtra coninens omnia. Itaque hic mihi Pauli ſolertiam vide.Nam domeſticis ſuiſq; primùm munitis,hinc iam ad alios orationem vertit, & eos qui extra ſunt,compeſcit.Munit autem ſuos quidem,non rationibus,ſed geſtis iam rebus, & ab ipſis

Universidad de Deusto
Biblioteca

iamdudum receptis,persuasisq;,quod quidē suadendi,retinendiq; vim præcipuā habet,vt si repugnaturi sint,iam non Paulo,sed sibi ipsis repugnent:quod nil aliud fuit,q̄ seipsum accusare velle, & quæ cœpta semel positáque erant deiicere. Hinc igitur orditur,innuens nullis aliis sibi testibus esse opus, qui se verum dicere probent,q̄ illis ipsis, qui sunt decepti. Vt autē quod dico manifestius fiat,verba iam ipsa audiamus. *Notum*,inquit,*vobis facio fratres euangelium quod euangelizaui vobis*. Vide qua æquitate orditur,vides vt à principio nil noui,nil alieni inducturū se mōstret : nā qui quod cognitū iam est notū facit,nihil aliud, q̄ quod in obliuionē venerat,in memoriā reducit:fratres verò vocans non paruum etiā hinc adiumentum causæ præbet. Nam fratres non aliunde q̄ à carnis Christi dispensatione fimus: sic igitur hos vocat, concilians interim captansq;, simul innumerabilium beneficiorum admonens. Pertinet codē quod sequitur, cùm euangelium inquit, cuius quidem hoc est caput, hoc summum, vt deū hominem factum crucifixum vitæ redditum sciamus. HocGabriel virgini,hoc orbi terrarum prophetæ & apostoli omnes annunciarunt. *Quod euāgelizaui vobis*,inquit,*& quod accepistis,in quo statis,per quod saluati estis,quo pacto annunciarim vobis,si teneris,nisi frustra credidistis*. Vides vt ipsos testes aduocet dictorū?& non quod audiuistis,sed quod suscepistis, inquit,velut depositū quoddā reposcens, ostēdénsq; non verbis,sed re,sed signis,sed miraculis receptū,& quod teneant prorsus. Deinde quia vetera commemorat,etiā præsentem rerum statum adducit. *In quo statis*,inquit. Ita præoccupās,vt si maximè velint, negare non possint. Vnde etiā principiò, nō doceo,sed facio notum,inquit,quod clarum iam est. Et quo pacto fluctuantes stare dicit?ignorantiā pro causæ vtilitate fingit,qđ etiam in Galatis fecit,quāquā ratione diuersa. Nam cùm istic dissimulare non posset,paulò *Galat.5.b* secius orationē adornauit. Confido,inquit, de vobis in domino,aliud nihil vos sensuros:non inquit,aliud nihil sensistis,quando confessum notúmq; crimen erat:sed futurū, licèt ignotum esset quò magis eos attraheret,promittit. Hic autem ignorare se fingens,in quo statis, inquit. mox lucrū, in quo saluamini, quo pacto annunciarim vobis,inquit: quasi ad perspicuitatem doctrinæ nunc pertineat & interpretationem: discere dogma necesse,inquit, non est,sed in memoriam reuocare,sed restaurare. Hæc porrò sic dicit,cō fundere semel vniuersos non volens. Quid autē vult, quod dicit,quo pacto annunciarim vobis?quo pacto resurrectionē fieri docuerim,inquit: Nam ꝙ resurrectio quidē ipsa sit,aio vos dubitare non posse,fortasse autē nosse manifestius vultis:dicā sanè. Nam dogma quidē habere vos satis scio. Deinde cùm, in quo statis,dixisset:ne remissiores faceret, sic rursus terret: *Si tenetis*,inquit,*nisi frustra credidistis*. Circa iugulū vulnus,& non de re friuola certamē,sed de summa fidei esse ostendens:& hoc lenius nunc quidem,progressu verò postquā incaluit,nudo deinceps capite clamās, *Hic infr.c* Si Christus inquit, suscitatus non est, inane videlicet est præconium nostrū,inanis vestra fides,&in peccatis adhuc estis. Prīcipiò verò placidè sensimq;, quod vtilius esse videbatur:incedit. *Tradidi enim vobis in primis,quod & acceperam*. Ne hic quidem dixit,docui,sed eadem voce vsus tradidi,inquit,quod & accepi: nec se didicisse,sed accepisse testatus:duo confirmans, & ꝙ obtrudere sua in euangelij negotio fas non sit,& ꝙ

A rerum ipsarum certitudine non verbis nudis fuerunt instituti,quod paulò pòst probat,omnia Christo accepta ferens,nullúmq; dogmatū suorum humanum esse docens. Quid est autem,quod tradidi in primis, inquit? iam à principio scilicet, non nunc: & hoc eò pertinet,vt †etiā spiritū]in testimoniū vocet,& quod extremæ dementiæ sit,tam lōgo tempore persuasos, nunc tandem mutari. Præterea cùm necessariū planè dogma sit,inter prima præcipuáq;, & ab ipso statim principio traditū esse. Et quid tādem tradidisti? Dic quæso. Non ostēdit hoc statim,sed prius quod accepit. Quid igitur accepisti? *Quòd Christus mortuus pro peccatis nostris sit*. Non illico resurrectionē corporū esse dicit,sed hoc ipsum confirmat, longius ratione petita,ꝙ Christus mortuus sit,inquit:ingēs fundamentū, basim solidam præstruens resurrectioni. Non solùm B enim mortuus est, quanquā astruendæ resurrectioni fuisset hoc satis : sed pro peccatis, inquit, est nostris mortuus. Operæprecium hic sit eos qui Manichæo morbo laborant, veritatis hostes & propriæ salutis insidiatores audire quid dicant. Quid dicunt igitur? Mortē hic nihil aliud significare Paulo, q̄ in peccatis esse:resurrectionē verò,peccatis liberari. Vides vt nil sit errore magis imbecillū,vides vt suis ipsius alis implicatur. Nec oppugnatione aliunde est opus,trāsfigit ipse sese. Vide igitur quî suis se telis transfixerunt. Nam si hoc mors est,& Christus secundum vos corpus nō accepit,mortuus est autem, in peccato igitur secundū vos fuit. Nam ego corpus accepisse dico, & mortem carnis esse similiter dico. Ergo si hæc insiciaris,illud cōcedas oportet:quod si in peccato fuit, quónam pacto dicet, Quis[ex vobis]de peccato me *Ioan.8.f* C arguere potest?Item,Princeps mundi huius venit, & *Ibid.12.c* in me non †inueniet] quicquā. & rursum, Ita nos de- †habet. *Matt.3.d* cet vniuersam iustitiā implere. Quî vero omnino pro peccatis mortuus est,si in peccato fuit?nā pro peccatoribus qui moritur, peccati immunē ipsum esse decet. Nam si peccauit ipse,pro alieno peccato quî morietur?quod si pro alienis mortuus est, peccatis ipse liber mortuus est sanè:quod si peccatis liber mortuus est,non est peccati morte(alioqui qui peccato vacet) sed corporis:quod si hāc mortē oppetiit,ab eadē certè resurrexit. Vnde non simpliciter mortuū, sed pro peccatis nostris mortuū dixit,etiā inuitos ad corpoream Christi mortem recipiendā cogēs, & per hoc, ante mortem etiam,peccatis liberum fuisse probans. Nam qui pro peccatis moritur alienis, liberū ipsum peccato esse cōsequetur. Neq; hoc fuit contētus,sed D †scripturas]adiungit, & dignā prorsus fide reddit o- †secundū scripturas rationem,ostendens quānam de morte locutus esset. Nam corporis mortē scripturæ pronunciant passim: *Psal.21.d* Foderunt enim manus meas, pedes meos inquit.& *Ioan.19.f* Videbunt in quem †desæuierūt:] & multa(neq; enim †transfe- nunc omnia referre lubet)huiusmodi partim verba, *rentur.* partim typos, carnis mactationē,& eam quidem pro peccatis factā,significantes,reperias passim. A pecca- *Esa.53.b* tis em populi mei,inquit,venit in mortē. &,dominus seipsum tradidit peccatis,inquit, nostris, & sauciatus est propter peccata nostra,quod si audire vetera grauaris,Ioannē audi vtrunq; & mortem & mortis cau- *Ioan.1.d* sam proclamantē : Ecce enim agnus,inquit,dei,pec- *1.Cor.5.d* catum mundi tollens. Et Paulus:Qui peccatū,inquit, †peccatū. nō nouit,pro nobis †peccata] fecit,vt iustitia dei fie- *Galat.3.b* remus in ipso. Et rursum:Redemit nos Christ' à ma- †maledi- ledictione legis,inquit,factus †maledictus]pro nobis *ctio.*

ipse.

Coloss.2.c ipse. Et iterū,Spoliās principatus ac potestates,ostē- A tur apostolus post assumptionē,& vocatus est,& dotauit palā,triumphans de illis: & mille præterea quæ minum vidit:itaq; non quo cuiq; tempore, sed procorporis mactationē factam,& quidem pro peccatis *Ioan.17.c* nostris ostendunt. Nam & ipse,Pro vobis,inquit,san- *Ibid.16.c* ctifico meipsum:&,Princeps huius mundi iā iudicatus est,ostendens peccato immunem se esse mactatū. *Et sepultus*. Confirmat hoc priora. Nam quod sepelitur,corpus prorsus est:hic autē non secundū scripturas dixit,quanquam id potuisset:seu ꝙ sepulchrū tūc, & modò omnibus esset notum:seu ꝙ ad omnia communiter pertinet,ꝙ secundum scripturas dicit. Quod si sit,cur excitatum tertia die secūdum scripturas inquit,voce prius posita,& ad cætera cōmuni non contētus? Erat enim obscurum pleriſq;: idcirco secundū scripturas denuò dixit:nec sine diuino instinctu, vt istuc diceret viro in mentē venit. Sed de morte quid? non idem dixit? Quòd crux etiā ipsa nota omnibus B esset, cernentibus cūctis mortalibus cruci affixus est. Causa verò rei non omnibus est æquè nota. ꝙ mortuus esset omnes norant, ꝙ pro peccatis orbis terrarum,haud ita multi sunt qui norunt. Vnde scripturæ testimoniū adducit:verū hæc satis arbitror per cętera quæ sunt à nobis disputata. Sed vbinam sepultum esse,tertia die resurrexisse scriptura docet? Per eum *Ionæ.2.a* quē Ionas gessit typum,quē & ipse citauit. Quemadmodum Ionas in vētre ceti erat,inquit, dies tres,tres *Exod.3.a* noctes. Per rubum in deserto: nam & ille flagrans nō conflagrauit:sic corpus illud mortuū est quidem,sed morti subditū perpetuò non mansit. Idē innuit apud *Dan.14.c* Danielē Draco:nam vt ille cibū quem propheta dabat, simul ac gustauit, crepuit medius : Sic corpore Christi sorpto,tartarus est diffissus,corpore huius vē trem eius perrūpente remeāteq;. Quòd si audire pro C *Esa.53.e* typis clara testimonia vis,Esaiam ausculta: quoniam tollitur,inquit,de terra vita eius, & ipsum mundare à *Psal.15.c* plaga dominus vult,monstraréq; lucem. & ante hūc Dauidem,Non derelinques,inquit,in inferno animā meam,nec permittes vt interitū videat sanctus tuus. Hinc igitur Paulus ad scripturas nos remittit, vt sciremus q̄ ista nō sint temerè facta. Nam quî istuc tot vatibus prædicentibus, præcinentibúsq; fieri possit, †dominā- præsertim cū scriptura mortis †diuinæ] memor, nusquam pecćati,corporis verò mortē,sepulchrū,resurrectionem vbiq; testetur? *Et quòd visus sit Cephæ*. Fide præcipuè dignum testem ponit. *Deinde duodecim illis. Postea visus est plus quàm quingentis fratribus simul,ex quibus plures manent in hunc vsque diem,quidam autem obdormierūt. Deinde visus est Iacobo, mox apostolis omnibus, postremò verò omnium velut abortiuo visus est & mihi*. Scripturæ testi- D monio de resurrectione producto, producit etiā testes, post prophetas & scripturas, ipsos apostolos & cæteros pios citās. Quòd si de peccati resurrectione loquatur,quò attineat dicere,visus huic est, visus illi est?hæc enim corporis resurrectionem probātis,non peccati liberationem significantis vox est: vnde non semel visus est, inquit, quāquam in commune posita vox sufficiebat. Atqui iterum & tertiò & in omnibus ferè qui viderunt,eandem repetiuit. Visus est, inquit, Cephę,visus est plus plām quingentis fratribus,visus est mihi:quanquā euangelium contrariū dicit, nem- *Marc.16.b* pe Mariæ primū visum:sed inter viros huic primum, se scilicet videre maximè flagranti. Apostolos verò *Act.1.d* duodecim cur facit? Nam post assumptionē Mathias tandem, non post resurrectionem statim electus est. Verisimile est post assumptionem etiam visum. Is igi-

Ioan.21.d

1.Tim.1.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsertim si testem etiã seipsum laudũ suarum se vocet, confunditur erubescitq;. Itaq; diuinus ille vir deiicit se prius, mox præclarũ illud dicit: facit autẽ, primùm vt præcideret molestã repetitionem, deinde vt quæ sequũtur, hinc redderet fide digniora. Nam qui verè oĩa quę obiici possunt vltrò commemorat ipse, nihil supprimẽdo, quale est quod ecclesiam sit persecutus, fidẽ depopulatus, laudes etiã suas insuspectas reddit. Et vide ingẽtem humilitatem. Nam cùm postremo omnium comparuisse diceret, quia multi postremi primi euadũt, contentus nõ est, sed addit velut abortiuo, & ne hic quidem consistit. Nã & iudicium suum & causam etiam adiunxit: *Ego enim minimus*, inquit, *apostolorum sum, indignus apostolus vocari, quòd persequutus sim ecclesiam dei*. Nec duodecim, sed omniũ, inquit, hoc simul & extenuãdi sui gratia, simul q; ita planè sentiret (quemadmodũ monui) dixit, quod secuturũ erat, interim præparans probabiléq; reddẽs. Nam si accedẽs, credere mihi debetis, [quod resurrexit Christus] dicat: vidi enim, & cæteris sum fide magis dignus, vt qui plus sudarim, offendat dubio, peul audientes. Nunc autẽ in humilibus illis versatus primùm & reprehensioni subiectis, asperitatẽ orationis præcidit, & viã probationi præstruxit. Nec simpliciter, quod dixi, postremum se esse demõstrat, & apostolicis titulis indignũ: sed causam addens, q; ecclesiam persecutus sim, inquit: quanquã transacta erant ista omnia, sed neutiquã fuerat eorum oblitus, gratię magnitudinẽ prædicare volẽs. vnde subdit: *Gratia verò domini sum quod sum*. Extenuationẽ nihilo minorem vides: q; nihil est, imputat sibi: q; aliquid est, non sibi, sed domino totum refert acceptum. & vt ne torqueret hęc audiens lector, *Huius in me gratia*, inquit, *inanis nõ fuit*: ac idipsum submisse tamen. Neq; enim dignam gratia curam ostendi, inquit, sed inanis non fuit, & copiosius quàm cæteri omnes laboraui, † mortes, pericula ferendo. Laborum] nomine rursus quod dixerat, extenuauit: post extenuationem præterlabitur statim, tomq; deo reponit. *Non ego tamen*, inquit, *sed gratia dei quæ mihi adest*. Quid isto pectore sit admirandũ magis? Nam qui se per tanta deiecit, & vnum modò quidam de se magnificentius dixit, ne istuc quidem suũ esse monet, quódq; altius de se dixit, vndiq; præcedentibus sequentibus cooperit mollitq;, tametsi necessariò dicendum fuit. Vide autem extenuandi verbis q̃ largè sit vsus: Postremò mihi visus est omnium inquit: vnde nec alium sibi composuit quenquam. Et velut abortiuo, & minimo apostolorũ, & ipso nomine indigno. nec his est contentus. ne enim verbis humilis modò videretur, causas etiam rationésq; adducit: q; abortiuus quidem sit, quia Iesum postremus vidit: q; autem apostoli nomine indignus, quia sit ecclesiam persecutus. Nam qui simpliciter extenuat seſe, hoc quidem †facit:] qui verò causas exponit etiã, cõtrito pectore sine dubio omnia profatur. Hinc alibi etiam eadẽ illa memorando: Gratias, inquit, habeo confirmanti me Christo, q; præficiendũ me, blasphemum antea, & persecutorem & violentum, ministerio suo iudicarit. Sed quò tandem sublimis ista vox, q; omnibus copiosius laborasse se dicit, pertinebat? Locum qui se coẽgit, respexit. Hoc enim si non dixisset, sed pari vbiq; de se extenuatione loqueretur: quî tandẽ liberè in testium se numerum ascisceret, inter testes numerari: &, siue ego siue hi sic prædicam, dicere potuisset? fide dignũ enim testem esse & illustrem oportet. Sed quid tandem plus illis laborauit? ostendit id suprà: bibendi, edendi potestatem vt cæteri non habemus? inquit. Et rursum: Factus sum his qui sine lege sunt, inquit, tãquam sim sine lege. Nam quoties ostẽdere perfectionem summam oporteret, cæteros ille oẽs facilè superabat. Vbi conniuere, excelluit non minus. Quidam, q; ad gentes missus sit, intelligunt, & orbis partem maximam oberrauit. vnde patet, gratia præditum etiã maiore fuisse. Si plus laborauit enim, gratia fuit etiam maiore, postquã maiori ad rem euangelicã studio fuit. Vides quomodo, qui obũbrare sua omnia contendit, præcellẽtior cæteris esse mõstratur. Nos quoq; qui hæc audimus, vitia nostra amplificemus, virtutes fileamus: aut si tempus omnino flagitat, mediocriter prędicemus, accepta gratiæ oĩa feramus. quod ipse hactenus & deinde semper facit, priore vitę suę parte tota cõfossa dãnatáq;, posteriorẽ gratiæ refert, benignitatem dei ostendit, qui talem se existentẽ saluarit tamen, saluatũ † conseruarit.] Nemo igitur malus desperet, nemo bonus nimium sibi fidat. sed ille trepidus, hic alacris esto. Nam nec deiecti animi vir adhærere diu virtuti potest: nec qui insistere modò studiosè volet, effugere vitia non valet. Vtriusq; rei exemplũ fuerit beatus ille Dauid: qui cùm paululũ remisisset, lapsus est vehementer: cõpunctus verò, ad culmen prioris gratiæ statim resiliuit: vtrunque verò æquè pernicioſum est, & remittere animũ, & prorsus desperare. Hoc ab ipso cœli fastigio, momẽto subuertit: illud surgere iacentem non finit. Hinc Paulus ad illum quidẽ, Qui stare videtur, videat, inquit, ne cadat: ad hũc verò. Hodie si vocẽ eius audieritis, inquit, ne obduretis corda vestra. Et rursum: Manus remissas & genua soluta surrigite. Adulterũ cùm primũ peccati pœnituisset, recipit statim, ne nimia tristitia cõsumeretur. Quid igitur in rebus cæteris ô homo teipsum perturbas? nã si in peccatis, vbi solũ turbari decet, periculosum est, si id fiat nimis, quãtò magis erit in cæteris? Quid enim doles? pecunias amissas? eos cogita quibus ne panis supperit, mox senties consolationẽ. Et in vnoquoq; malo, nõ quod accidit luge, sed p his quæ acciderãt, gratias age potius. Habebas quid, amisisti, nõ est cur lachrymis damnum prosequare, sed pro fructu quẽ multũ, & diu hinc percepisti, gratias agas. Dicas exemplo Iob, Si bona cepimus de manu domini, mala non feremus? sic cogita, q; cætera quanquã abiecisti, corpus tamen hactenus incolume seruas: & quanquã pauper es, tamen lugere tibi corporis orbitatem nõdũ contingit. Sed & corpus nocumẽti sustinet quiddam. Esto sanè, nondũ ad fundũ malorũ est ventũ tamen, medio adhuc in dolio hæres: multi in paupertate & graui corporis nocumẽto, fortiter interim satanæ cõgrediũtur, & in solitudinibus oberrãt: alij his etiam perferũt duriora. Nec vnquã fit vt tanta patiamur, quanta ferre licet. Hæc semper in animo habẽs, & grauiora passos ob oculos tibi ponens, nihil dolebis. Quòd si peccas, ibi gemiscas, lachrymeris, nihil repugno, quin magis hoc hortor, modò ne quid nimis: ad dominũ reditũ esse & reconciliationẽ scias. Sed delicatos alios vides, cũ tu opprimare penuria: splendidè indutos alios, & superbè, cũ tibi non suppetant pãni. Hęc verò sola cõsiderare non debes, sed ea etiam quæ voluptatẽ mala sequuntur: nec mendicitatem solam, sed voluptatem huic coniunctam. Sic enim opes sunt, faciem gerũt bene quidem illam curatam,

† *Non dixit, honorat⁹ sum: sed, laboraui. Et quũ mortes & pericula recenſere poſſet laborũ.*

† *nõ facit:*

1. *Tim. 1. e*

ratam, sed ingẽti perturbatione plena sunt intus omnia: paupertas cõtrà summum malorum foris habet, q; si conscientiam euoluas, animum inuenies summa dulcedine summa libertate fruentẽ: cùm crassi illius cor, tumultu, curis, solicitudinibus assiduè sit plenũ. Quòd si te huius successus nonnihil mouet, illũ vicini ditioris successu, multò te peius cõmoueri scias: & quemadmodũ tu metuis illum, sic ille metuit aliũ, te grauius multò, nec illa te re præcellit. Sed doles magistratum vidẽs, cùm tu sis priuatus, & de plebe quidam: cogita successionis diẽ, & ante eum tot metus, tot pericula, tot adulationes, tot vigilias, tot generis omnis miserias. Hæc cũ his qui philosophari nolunt disputamus, vt hæc si noris, aliũde te grauioribꝰ à rebus monere possim: sed ab obuiis & crassioribus istis hactenus hortari necesse fuit. Diuitẽ igitur cùm vides, hoc ditiorem cogita, iisdémq; malis hũc quibus teipsum, obnoxium cernes. Hinc aliũ te pauperiorẽ cogita, quot item famelicꝰ cubitũ eant, patriam hereditatem quot dilapidarint, & carcere quot teneãtur, mortẽ quotidie inuocantes. Nec enim aut paupertas tristitiam, aut diuitiæ voluptatem gignũt: sed & hoc & illud opinio nostra parit. Dispice hęc ab ĩfimis exorsus. Qui in tercore cubat, misera & ignominiosa cõditione se nõ liberũ esse dolet: quẽ si liberes, & necessariis rebus instructũ reddas, rursus dolebit, q; nõ vltra necessitatem etiam supersit aliquid: adde plus, plura concupiscet, nec minus idcirco dolebit, etiã si duplum triplũ addas. Aegrè erit enim quod iam in republica non sit: mox etiã istud si cõcedas, miserum se q; inter primos non sit, putabit. Sed & hoc assecutus, dolebit q; non sit princeps: & si sit, q; non totius gentis: & si totius, q; non multarum: si multarum, q; non omnium. Iam qui princeps est, dolebit q; non & rex sit: & si sit rex, q; non solus: si solus, q; non & Barbarorum, q; non orbis terrarum vniuersi: & si vniuersi, iam orbem non esse alterum dolebit: in immẽsum deniq; cupiditas progressa conturbare se nusquã intermittit. Vides arbitror è vili mendico si regẽ facias etiam, † cupiditatẽ] extirpari nõ posse, nisi mentẽ ambitionis studio flagrantem ponas prius. Agè nunc cõtrarium doceamus. Nam vt maximè de summo ad imum cordatum virũ deducas, tristitiã tamen incuties nunquã. Quòd si vis, iisdẽ gradibus descẽdemus: primatẽ igitur ab ista dignitate exutum cogitatione deducamus: nihil puto si reputare, quę iussimus, velit, ob eã rem dolebit. Nec enim quid ablatũ, sed quid superstes sit cogitabit, gloriã scilicet magistratu partã, sufficientq; in consolationẽ opes interim relictæ. Quòd si tu etiã his illum deturbes, statim ad mediocrium hominũ sortẽ animũ conuertet: eiicias etiam hinc, vt vltra necessitatem nihil iam planè concedas, eos reputare sciet quibus ne ista quidẽ contigerunt, sed æterna fame cõflictantur, carceribus tenentur. In quẽ deniq; si hunc intrudas, acerbis doloribus & immedicabilibus malis obnoxios cogitabit, & conditionẽ suã intelliget esse multò meliorẽ. Et quẽadmodum humicuba ille, ne rex quidem factus, frui lætitia mẽtis vlla potest, ita hic ne vinctus quidẽ dolebit vnquam. Non sunt igitur nec opes voluptatũ causa, nec paupertas tristitiæ, sed animus & oculi mẽtis nostræ, non puri, nec vsquã consistentes, sed velut reuolãtes. Et quemadmodum sana corpora si nudo pane victitent, pinguia vegeta sunt tamen, morbida verò etiam sumptuosa variáq; mensa imbecilliora redduntur: sic

tristitia.

euenire in animis hominum solet: pusillanimes ne si diademate quidẽ & immensis honoribus potiantur, redire ad se possunt: Philosophi etiã in vinculis, in catena, voluptate mera fruantur. Hæc reputemus fratres, inferiores semper respiciamus. Est consolationis genus aliud præterea, sed philosophicũ, & ruditatem istam longè excedẽs. Quod illud? Opes nihil esse, nil esse paupertatem, nil despectũ, honorem nihil: tẽporis pũcto & solis inter se verbis ista differre. Esset rursus aliud etiã hoc ipso maius, solũ futura bona, mala cogitare: bona, mala reuera, horum fiducia niti. Sed cùm sint ista, quẽadmodum dixi, sublimiora paulò, & vulgum vltra, in illis interim decurrere coacti sumus, dum viã vel hinc ad altiora secuturis patefaciamus. Hæc fratres cogitare decet, vt vndiq; pulchrè cõponamur, & ob inexpectata ista ne maceremur. Neque enim cum depictos tabella diuites videmus, dignos admiratione putamus: vt nec mẽdicos istic exaratos, & miseros. Sint picti isti licèt, viuis illis nostris diuturniores: facilius enim in tabella pictúsq; dies, q̃ in ipsa rerum natura consistat: in centesimum annũ sæpe tabella durat, cùm qui tam bellè sibi dies placet, vnius anni spacio, rebus omnibus exuatur. Agè igitur inconsideratæ tristitiæ alacritatem opponamus, vt & hanc vitam vera cum voluptate transigere, & futuris bonis identidem potiri queamus, gratia domini nostri Iesu Christi, cui gloria debetur & imperium, in secula seculorum, Amen.

Homilia xxxix.

Siue ego igitur, siue illi, sic prædicamus, sic vos credidistis. Postquam apostolos extulisset, & seipsum deiecisset, mox vt æqualitatẽ colligeret (nam istud intẽdebat) supra illos se rursum subleuasset, & quo præcelleret, & quo præcelleretur, habere monstrasset: ne nunc quidẽ illos planè dimittit. Rursus se cũ illis confert, quare & fidẽ sibi quærit, & concordiam qua inuicem in Christo sunt, ostendit. Non enim eò facit, quasi videri adiectus apostolis esse velit: sed ne non ordinis eiusdẽ haberetur, id quod huiꝰ doctrinę vehementer cõducebat. Hinc æquè vtrunque diligẽter curauit, & ne despicere illos putaretur, & ne cùm tanti essent, ipse velut nullus ab insipientibus vilipenderetur. Aequauit igitur & hic: Siue ego, inquit, siue illi sic prædicamus: vnde cunq; discere libet, discite, nil refert, nihil differimus nos. Nec dicit, Si mihi credere non vultis, illis credite. Sed q̃uè se dignum fide facit, & se & illos per sese sufficere docens. Nihil hic personarũ diuersitas valet, cũ dignitas sit par. Fecit ad Galatas idem, hos sibi componẽs, non q; ea re egeret, sed q; contenderet sufficere etiam seipsum. Nam qui videbãtur, inquit, aliquid, nil mihi contulerunt, nec minus tamen concordiam cum illis affectauit. Dextras enim dederunt, inquit. Quòd si huius authoritas semper ab aliis pependisset, alienóque semper testimonio confirmanda fuisset, mille ex ea re incommoda discipuli sensissent. Non est igitur arrogantię quod facit, sed euangelicæ cuiusdam sedulitatis. Idcirco etiam nunc illis se comparauit, siue ego, inquit, siue illi sic prædicamus. Aptè prędicam⁹, inquit, ingentem libertatem ostẽdens: non clã enim, nec abscõdito in loco, sed tuba clariorem mitttimus † vocem. † Nec prædicamus solùm, sed nunc etiam] prædicamus, inquit, & sic credidistis: hic non †credite,] sed credidistis, inquit, quia enim fluctuabant, ad præteritum tempus recurrit, & ipsorum deinceps te-

Galat. 2. b

ibidem.

† *Nec prædicamus⁹, dixit: sed, nũc etiam*

† *creditis.*

stimonia

Universidad de Deusto Biblioteca

stimonia producit. *Quòd si Christus prædicatur*, inquit, A *resurrexisse, quomodo dicunt inter vos quidam, resurrectionem mortuorum non esse?* Vides vt resurrectionẽ nostram ex eo rectissimè probet, quia resurrexit Christus, prius Act.10.g re multifariè collecta, Prophetæ testati sunt, inquit, & ipse conspiciendũ se præbens ostendit, & nos prędicamus, & ipsi credidistis: quadruplex testimonium concinnauit, prophetarum, euctus, apostolorum, discipulorum, imò quintuplex. Nam & ipsa causa resurrectionẽ probat, pro alieno videlicet peccato mori. Si hoc porrò constat, constabit sequetúrq; alterum, cæteros etiã mortuos resurrecturos. Hinc velut iam re concessa, accusat dubitátq;, Si resurrexit, inquiẽs, quomodo inter vos quidam resurrectionem nõ esse dicunt? etiam hic aduersariorum audacia præoccupata: non enim dicitis vos, sed inter vos quidã dicũt, inquit, vt ne cõmune faceret crimen, & eos quorum B id erat, ne proderet, atq; ita redderet impudentiores. Sed nec in vniuersum istud tacet, scilicet vt corrigãtur. Itaq; à reliqua multitudine separatis, agere cũ ipsis pergit, ita ad certamen (si quod deinde incumbat) debiliores formidolosioresq; etiam cæteros reddit, & in veritate fortius retinet, & trãsfugere ad eos qui horum exitio imminebant, non sinit. Nam vehemẽti oratione voluit vti. Deinde ne dicerent esse perspicuum illud quidem, & omnibus notum, Christũ videlicet resurrexisse, nec penes quẽquam controuersum, verum ex eo corporum resurrectionem nõ consequi tamen, cum illa sit proclamata, vulgata, & ipsis oculis conspecta, hæc in sola hominum spe & fiducia sita: vide qui occurrat. Nã ab vtraq; parte rursus hoc probat, quod magnæ cuiusdam facultatis erat. Quid enim dicunt quidam, inquit, resurrectionẽ mortuorũ C non esse? Ergo illud identidem sublatum ruet, Christum videlicet resurrexisse. Subiũgit igitur: *Si verò resurrectio mortuorum non est, nec Christus ipse resurrexit.* Vim vides & contentionem Pauli inuictam, qui non solũ ex eo ꝙ clarum sit id quod controuertitur, sed ex cõtrouerso monstrare interim id quod clarum sit conetur, non ꝙ demonstratione res iam facta egeret, sed & hoc & illud æquè certum esse ostendat. Sed qui tandem consequitur hoc, inquis? Nã nisi Christus resurrexexit, nec cæterorum resurgere quenquam, vt rectè cohæret: sic nisi resurgant cæteri, nec illum resurrexisse, quam rationem habeat, non constat. Hoc igitur cùm non satis nixum ratione videretur, vide vt perspicuum reddat, antea seminibus ipsius euangelij cõfessis quibusdam pręiactis, cuiusmodi est, pro peccatis nostris mortuum Christũ resurrexisse, & ꝙ dor- D mientum primitiæ sit. Nam si primitiæ, cuiusnã primitiæ, nisi eorum qui resurgunt? Quomodo autẽ primitiæ fuerit, nisi quorum primitiæ sit, excitentur? Quomodo igitur non excitentur? ꝙ si non excitãtur, cur excitatur Christus? cur venit? carnem quid assumpsit: si non non fuit hanc resuscitaturus? Nam ea quidem non habuit opus ipse, sed nos, quod mox pro- †Professus gressu ostẽdit.† progressus] interim, si mortui, inquit, non resurgunt, nec Christus quidem resurrexit, quasi hoc illi sit cohærens. Nam carnem nisi resurrecturus fuisset, nunquam assumpsisset. Vides euangelij œconomiam ferè paucis illis verbis euersam, & resurrectionis ambiguitate. De incarnatione verò nunc non agit, sed de resurrectione. Nam non incarnatum esse, sed mortuum esse, mortem soluit, siquidem carnem ille quũ haberet, sub mortis imperio fuit. *Si verò Christus non resurrexit*, inquit, *inanis videlicet est prædicatio nostra.* Tametsi sic cõsequebatur, si Christus non resurrexit, manifesta cum veritate, cum prophetis tantis, cum ipsa rerũ fide pugnatis. Sed quod ipsis horribilius erat, ponit: *Vacuum igitur præconium nostrum, vacua verò & vestra fides.* Nam ipsorum mentem percellere vult, omnia, nisi resurrexit, amisimus: omnia perierũt, inquit. Vides resurrectionis mysteriũ quãtum? Nam si cùm mortuus est resurgere non potuit, nec peccatum solutũ est, nec mors, nec maledictio sublata. Et non vana solùm docuimus nos, sed vana vos etiam credidistis. Neque hæc solùm pestiferi dogmatis absurda narrat, sed adhæc etiam *Dei testes falsi*, inquit, *inuẽti fuissemus, qui testificati de deo sumus, quòd Christũ excitarit, quẽ non excitauit, si mortui videlicet non resurgunt.* Quòd si absurdum hoc (criminatio enim & calũnia dei sit) & non resurrexit, quẽadmodum vos vultis, non hoc solùm, sed alia præterea incommoda consequentur. Atque hęc rursus confirmat repetítque: *Si enim mortui non resurgunt, nec Christus est excitatus.* Quod quidem nisi facturus fuisset, nunquã ad nos venisset. Verum hoc non dicit, sed finem, resurrectionem scilicet eius, per quam cætera omnia comprehẽdit. *Si Christus*, inquit, *excitatus non est, vana fides vestra.* Ei quod clarum & cõfessum est resurrectionem proximè circumponit, validioris & certi societate firmũm & certum reddere volẽs, quod infirmius †erat,] & minus certum. *Adhuc* † videbitur. *in peccatis estis.* Nam si non resurrexit, nec mortuus est quidem: si non est mortuus porrò, nec peccatum soluit: huius enim mors, peccati nostri solutio est. Ecce Ioan.1.d enim, inquit, hic est agnus dei, qui tollit peccata mũdi. Sed quî tollit? morte: agnum ideo vocauit, ꝙ esset mactandus. Quòd si non resurrexit, nec mactatus est: si non est mactatus, peccatum solutum non est: si solutum non est, in eo adhuc estis: si in eo estis, frustra credidistis ab eo vos liberatos. Pręterea nisi resurrexit Christus, mors immortalis manet. Nã si ipse quoque morti obnoxius est, & dolores eius nondum soluit, quî cæteros liberauit, obnoxius adhuc ipse? Vnde subiunxit. *Igitur qui obdormierunt in Christo, perierunt.* Quid de vobis, inquit, dico? cùm & illi perierint omnes, qui omnia iam confecerunt, nec futurorum obscura notitia iam amplius subiiciũtur. Quòd in Christo, dicit: vel eos qui in fide, vel qui propter ipsum Christũ mortui sunt, tantum periculorum subierunt, tantum calamitatis hauserunt, arctam viam transierunt, intelligit. Vbi nunc Manichęorum ora sunt? qui resurrectionem, peccati liberationem interpretãtur? Nam densi isti syllogismi & recurrentes, eorum quæ dicunt ipsi, nihil probãt, sed quæ dicimus nos: resurrectio enim eius qui cecidit est. Itaq; non solũ resurrexit, inquit, sed ex mortuis etiam adiungit. Et Corinthij nõ de peccatorum remissione, sed de resurrectione corporum dubitabant. Quę verò omnino necessitas est, vt nisi immunes peccato homines, nec Christum quidem fuisse dicamus? Nam istud nostrũ, nisi suscitet nos consequi, vt cur venerit, cur carnem assumpserit, cur resurrexerit dicamus, probè habet: vestrũ verò non item: seu peccent enim homines, seu nõ peccẽt, semper immunis peccati deus est: nec nostrum ad illud, nec illud ad hoc, quemadmodum in corporum resurrectione infertur. *Si in hac vita spẽ tantùm in Christum habemus, mortalium omniũ miserrimi sumus.* † quomodo in hac vita spem habemus. Quid ais Paule? †supererit fiducia sola,] si corpus non excitetur? an nõ animus superstes erit? erit, & immortalis

talis quidẽ: sexcenties verò immortalis sit licèt (vt est A sanè) tamen carnem citra mirabilibus illis bonis non fruetur, quemadmodũ nec punietur. Omnia enim co- 1.Cor.5.b rã tribunali Christi manifestabuntur, inquit, vt vnusquisq; ferat, quæ per corpus, seu bona, seu mala fecit. Nunc, si in hac vita spem tantũ in Christũ habemus, mortalium omnium miserrimi sumus, inquit. Nam si corp⁹ nõ resurgat, anima nostra incoronata iacebit, extra cœlestem beatitudinẽ erit. Quod quidẽ si des, nulla istic iam re in vniuersum fruemur. Si nulla, ergo in hac vita summa bonorum omnium nobis erit expectanda. Quid verò [si ita res habet, nobis] miserum magis sit? Hæc dixit partim quidem ad resurrectionẽ corporũ credendã eos confirmans: partim verò immortalitatẽ persuadẽs, ne prorsus hic dissolui nostra omnia putarẽt. Nam cùm in superioribus satis quod volebat confirmasset, dixissétq;: Si mortui non resur- B gũt, nec resurrexit Christus: Si verò Christus non resurrexit, perimus, & adhuc in peccatis sumus. Rursus & hoc inducit, stultitiã eorũ percellẽs. Nam quoties est necessarium dogma traditurus, obstinantiam formidine quadã exagitat prius, quod hic quoq; fecit. Nã superius hæc sparsim, ipsos sollicitos reddidit, cũ omnibus excidisse doceret: & nunc aliunde itẽ, velut maximè doluissent, hoc idẽ facit: Mortalium omniũ miserrimi sumus, si post tot bella, tot mortes, post tot mala, tantis bonis excideremus. Et hactenus quidem nostra sibi cõstant, omniáq; à resurrectione pẽdent. Et hinc etiam patet, non de peccatis, sed de corporũ resurrectione, de vita prępsenti & futura Paulo disputationem susceptam. *Nunc autẽ Christus resurrexit, primitiæ eorum qui obdormierunt.* Postquam quanta mala sequãtur, si resurrectionẽ neges, ostendit: rursus dispu- C tatione reducit, Nunc verò Christus ex mortuis resurrexit, inquit: ex mortuis, cõtinuò adiunxit, ora scilicet hæreticorum obstructurus. *Primitiæ eorum qui obdormierunt.* Si primitiæ, etiam ij resurgant oportet. Quòd si resurrectionem, peccati liberationem dicit, Supr.4.a cùm liber peccato mortalis nemo sit: (nã & Paulus, nil mihi conscius sum quidẽ, sed ob ib non iustificatus sum, inquit) quomodo erũt iuxta vos, q̃ resurgãt quidã? Vides de corporibus sermonem esse, quem vt probabiliorẽ reddat, assiduè Christũ in medium adducit, in carne resurgentẽ. Deinde causam etiam docet. Nam quod dixi, cùm contendat, quantisper causam non reddit, minus multis oratio probabilis est. Quæ causa igitur? *Quia enim per hominem mors, etiam per hominem resurrectio mortuorum.* Si per hominẽ, certè per eum qui corpus habet. Industriã porrò vide, vt aliud D etiam argumentum necessarium excogitarit. Non alium q̃ qui victus est instaurare bellum, non aliam q̃ prostratam naturam recuperare victoriam posse, sic tandem ignominiam aboleri. Videamus ergo quam mortem dicat: *Nam quemadmodum in Adam*, inquit, *omnes moriuntur, ita in Christo viuificabuntur omnes.* Quid igitur, dic mihi, num omnes in Adam peccato mortui sunt? Qui ergo Noë vir iustus seculo suo fuit, qui Abraham, qui Iob, qui multi denique alij? Præterea qui viuificabũtur in Christo omnes, ij præsertim qui in gehennam abducẽtur? Ergo de corpore si dictum accipiamus, oratio constabit: si de peccato & iustitia, minimè. Deinde ne viuificationem communem audiẽs, saluatum iri peccatores etiam putes, *Vnusquisque in ordine suo*, inquit. Non est enim cur, cùm resurrectionem eãdem audis, iisdem omnes fruituros esse rebus suspiceris. Nam si ne supplicium quidem omniũ est idem, multò magis peccatorum & sanctorum discrimen ingẽs erit. *Primitiæ Christus, deinde ij qui sunt Christi.* Hoc est, fideles & probati. *Mox finis.* Nam cùm consurgent illi, res omnes cæterę finem suum consequẽtur. Non quemadmodum nunc postquã resurrexit Christus, altè adhuc omnia constiterunt: ideo in aduentu ipsius, inquit, vt de hoc tempore locutũ scias, *Vbi tradiderit regnũ deo & patri, cùm aboleuerit omnẽ principatum, omnem potestatem ac virtutem.* Hic mihi diligẽter animum intendatis volo, ne quid horum vos prætérlabatur: cum inimicis vobis res est. Itaque patefacere prius, in q̃ absurda ab illis ducamur, oportet: quod & Paulus sæpe facit. Sic enim † tolerabiliora,] quæ di- † inuentu facilia. cuntur, euadũt. Quæramus igitur quid est cùm dicit, vbi tradiderit regnum deo & patri? Nam si simpliciter & nõ vatidico more accipiamus, regnum deinde nõ habebit. Nã si quod habet, tradit alteri, cessat habere deinceps ipse. Neq; hoc solum incõmodum sequitur, sed nec qui accipit, priusquã acciperet, antea quod accipit, tenebat. Nec pater secundum illos rex pri⁹ erat, persequitúrq; nostra, nec fili⁹ habebit pòst. Cur igitur de patre ipse quidẽ, Pater me⁹, inquit, vsq; Ioan.5.c nunc operatur, & ego operor? De ipso verò Daniel: Dan.7.d Regnum huius regnũ perpetuum, & non interiturũ, inquit? Vides quæ incõmoda scripturis oboriantur, si quis humano more interpretetur. Sed & imperium quódnam abolẽdum esse dicit? angelorúmne? absit. Sed fideliũ? Neque hoc. Quod igitur? Dæmonũ, quo de loquens: Nõ est, inquit, lucta vobis aduersus carnẽ Ephe.6.b & sanguinẽ, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mundi dominos, rectores tenebrarũ C seculi huius. Nunc enim non sunt aboliti prorsus, sed vbiq; operantur, tunc autem cessabunt. Nam regere hunc tãtisper oportet, dum pedibus subiiciat omnes inimicos. Etiã hinc quiddam absurdi (nisi prophetico ritu interpretemur) nascetur. Dũ, enim finis & circunscriptionis vox est, quæ in deum non cadit. *Nouissimus hostis aboletur mors.* Qui nouissimus? post omnes. Post diabolũ, post cætera omnia. Nam & initiò postrema inuasit. Prius cõsilium diaboli fuit, deinde transgressio, tum denique mors. Potestate quidem etiam nunc aboletur, sed re tum tandem. *Nam omnia* Psal.8.c *pedibus illius subiecit. Cũ verò subiecit omnia, dicat, palã est, excipiendum qui omnia subiecit. Cùm autẽ subiecta fuerint illi omnia, tũc & ipse filius subiicietur ei, qui illi subiecit omnia.* Quãquam prius eum qui subiecit, non patrẽ, sed abolentem esse dixit. Vbi aboleuerit, inquit, omnẽ principa- D tum, omnẽ potestatem. Et rursus: Regnare enim tantisper illũ oportet, dũ pedibus eius omnes subiiciat Psal.109.a inimicos. Cur igitur patrem hic dicit? Immo non est hoc quod ambigitur hic solùm, sed ꝙ absurdo præterea metu, dũ correctione vtitur, angi videatur: excipiẽdum qui subiecit, inquit, quasi suspicaturi quidã fuerint, ne pater etiã filio quondam subiiciatur: quo quid absurdius cogitari posset? Sed suspicatus est tamen. Quid igitur est? Nã multæ sunt ordine quæstiones: sed sentẽtiam mihi spectate. Nam istud primum quidem omnium oportebit, scopum Pauli cõsiderare & consilium (quod vbiq; perlucens deprehendas) mox quæstionẽ soluere. Nam istuc ad solutionẽ vehemẽter conducit. Quæ est igitur sentẽtia, quæ consuetudo Pauli? Aliter quoties de diuinitate sola mentionem facit, loquitur, aliter cùm in dispẽsationis incidit sermonem. Nam quoties carnem apprehendit,

Universidad de Deusto Biblioteca

intrepidè de ea humillima quæque dicit, nihil solicitus: vt quæ ista oĩa capere quæ de ea dicũtur, possit. Videam⁹ igitur de nuda soláq; diuinitate meritò hic sit, an de carnis dispẽsatione intelligi quę dixit, velit: imò prius, vbi id qđ dico fecerit, ostẽdamus. Philip-
Phili.2.a pensibus igitur scribẽs: Qui cũ in forma dei esset, inquit, nõ rapinã arbitratus est ꝙ esset æqualis deo, sed seipsum exinaniuit, forma serui sumpta, in similitudine hominũ constitutus, & figura repertus vt homo, humilem præbuit seipsum, factus obediens vsque ad mortẽ, mortem autẽ crucis. Quapropter & deus illũ in summã extulit sublimitatẽ. Vides vbi de diuinitate disserit sola, q̃ magnifica loquatur? Nã esse in forma dei, esse æqualẽ genitori dicit, tunc deniq; acceptum fert totũ: sed cùm incarnatum dicit, depressit rursus orationẽ. Hæc enim nisi diuidamus, vehementer dicta inter se discrepabunt. Nã si æqualis deo sit, qui in summã hunc excellentiam extulit deus? Si in forma dei, quomodo donauit nomen? Nam qui donat aliquid, non habenti donat: & qui tollit, quod humile prius erat, tollit. Imperfectus igitur & cui deesset aliquid, antea fuit q̃ fastigium & nomẽ obtinuisset. Sexcenta insuper id genus absurda sequantur. Quòd si carnis dispensationem adiungas, tum nihil erit hic ꝙ erres. Eodem hæc quoq; pacto, Pauli sententia perpensa, accipiamus: etiam causas alias dicemus, vnde videri possit hanc scripturæ partem sic habere. Illud interea monere necessarium sit, ꝙ & de resurrectione sermo fuit, re, quæ impossibilis videbatur, & ad Corinthios scriptum, vbi multi philosophi erant. Qui cũ per cætera dissecti inter se vndiq; essent, in hoc planè velut vno ore conspirabant, resurrectionẽ non esse. Disputãs igitur de re tam incredibili, & tum propter præsumptionem ipsam, tum propter negotij difficultatem explosam, possibilem esse probarẽ volens, primum istuc ex resurrectione Christi molitur: quã cum testimonio prophetarum, eorum qui viderãt, eorum qui crediderant probasset, mox assecutus, vnde in id quod absurdũ prius videbatur, duci possent, etiã ho-
Hic sup. c minum iam resurrectionem struit. Nam si mortui nõ excitantur, inquit, nec resurrexit Christus. Deinde cũ hactenus alterũ ex altero subinde probasset, aliunde aggreditur iam rursus, primitias Christũ, & qui omnẽ principatum, potestatem omnem, omnẽ virtutem, & postremò mortẽ ipsam aboliturus esset vocans. Qui porrò abolebũtur, inquis? nisi quę habet corpora abiiciat prius. Postquã igitur magna illa de vnigenito dixit, regnũ tradet, hoc est, hæc ipse absoluet, ipse victoriã reportabit, omnia pedibus suis subiiciet: mox addit quo multorum infidelitatem castigaturus erat: regnare enim ipsum tantisper oportet, dum pedibus
† αὐτοῦ i. suis, vel ipsius, siue eius. †suis] omnes inimicos subiiciat, inquit, nec finem regno statuit cùm tãtisper dicit, sed fidedignum quod dixit, reddit, & fiduciam addit. Neq; enim cùm omnem principatum, omnẽ potestatem, omnem virtutem, diabolum, dæmonum tot phalanges, infidelium turbã, tyrannidẽ mortis, mala deniq; omnia abolita iri audiuisti, conturbari, velut ipse quoq; desiturus sit, debes: tantisper enim dum hæc faciat, regnare, inquit, oportet. Non hoc dicens, vbi fecerit, regnaturũ non esse, sed probare volens: etiã si nũc quidem istud non sit, at omnino futurum tamẽ. Haud enim intercidet huius regnũ: dominatur enim, & potens est, & manet dũ restituat omnia. Hunc loquendi morẽ re-
Ps.118.m. perias etiã in lege veteri, vt cùm inquit, Verbum do-

A mini manet in seculum: &, tu idem ille es, & anni tui Ibid. 101 d. non deficiẽt. Hæc & huiusmodi propheta dicit, tanquã de rebus ingenti tẽpore duraturis, & prorsus futuris loquatur, timiditati hominũ crassiorum consulturus. Quòd verò tantisper, dum, vsq;, donec & id genus voces, quoties de deo dicuntur, non finẽ significent videre licet. A seculo, inquit, † sum, & vsq; in seculũ.] † & vsque in seculum tu es. Et rursus: Ego sum, ego sum, tantisper dum cõsenescatis ego sum, inquit. Equidem idcirco mortem posuit postremã, vt à cæterorum victoria, etiam hæc Ibid.89.a credibilior ambigenti foret. Nam si diabolũ euertet, Exod.3.d mortis authorem, multò magis opus ipsius dissoluet. Igitur postquã filio principatuũ, potestatũ abolitionem, regni restitutionẽ, hoc est credentium salutem, mundi pacẽ, malorum profligationem (hoc enim restituere regnũ & mortem dissoluere est) omnia denique accepta tulisset: neq; dixisset, pater ista per hunc
B abolebit, sed abolebit ipse, ipse pedibus suis subdita reddet: imò nec patris hic meminisset: veritus ne incircũspectioribus, vel maior patre, vel aliud quoddã ingenitũ principiũ filius videretur, tacitè hoc præcauẽdo, prædictorũ verborũ amplitudinẽ moderatur: omnia inquiẽs, pedibus † illius] subiecit: patri iã facta omnia accepta ferens, non quasi filio debilitato, qui enim posset? cui tanta tribuit prius, & cui ista omnia asscripsit: sed ob eã causam quã dixi, vt cõmunia omnia patri filióq;, quæ de hominũ salute gerũtur, ostẽdat. † αὐτοῦ, eadẽ dictio quã, suis, prius vertit. Nam ꝙ iste quidẽ subiicere potestati suæ etiam per seipsum satis idoneus sit, Paulũ audi: Qui † trans- Phili.3.d figurauit,] inquit, corpus nostrũ humile, vt conforme † transfigurabit. reddat corpori suo glorioso, secundũ efficaciam qua potest etiam subiicere sibi omnia. Hinc correctione
C vtitur: atqui cũ dicat, inquit, ꝙ omnia subiecta sunt, palàm est excipiendũ eum, qui illi omnia subiecit, nõ paruã gloriam etiã hinc vnigenito asscribens: nam si minor esset, multúmq; relinqueretur, nihil hac suspicione fuisset opus. Iã verò nec cõtentus hoc est, aliud addit. Ne quis eñ suspicetur, dicátq;: Quid eñ, etiã si subiectus pater nõ est, nihil prohibet tamen potentiorem filium esse: impiam hanc cogitationẽ timens, cùm illud contra eam nondũ sufficere videretur, etiã hoc addit: Vbi subiecta fuerint, inquit, illi omnia, tũ & filius subiicietur: summã erga patrem concordiam ostendens, & ꝙ ille principium omnium bonorũ & causa prima sit, & eius cuius tãta potestas, cuius tanta facta sunt, genitor. Quòd si amplius paulò q̃ negociũ fortè postulabat, dixit: quid mirum? præceptorem ea in re imitatur, qui concordiam qua erga patrem est
D monstrare volens, & ꝙ non præter eius venisset voluntatem, totũ se disputando demittit, non quantùm negocium præsens, sed quãtùm auditorum imbecillitas flagitabat. Igitur & supplicat patri nullã sanè ob causam, q̃ qua dixi: vt credant, inquit, ꝙ tu me mise- Ioan.11.f ris. Hunc imitatus ergo, fusius ista tractat, non vt seruitutis cuiusdã tibi necessariæ veniat in mentẽ, sed vt id genus absurda dogmata profligaret. Solet enim quotiescunq; radicitus euellere quid studet, magna quadã copia conniti. Sic de muliere fideli & viro incredulo lege connubij cohabitantibus loquens, ne se mulier viri eius congressu coinquinari putet, non solùm non impuram esse, & nihil consortio viri, detrimenti accipere dicit, sed quod plus erat, incredulum etiã sanctificari per ipsam: nõ hoc volens, ethnicum ab illa sanctum reddi, sed traiectione verbi timorem mulieri excutere studẽs. Eodem hic etiam pacto, impium

pium dogma extirpatur⁹, id quod dixi, vocẽ superfluã interim vsurpauit. Vt enim imbecillẽ filiũ suspicari, extremæ cuiusdã impietatis est: vnde correxit, omnes, inquiẽs, inimicos suos, suis subiiciet pedibus: ita rursum hoc magis est impiũ, patrem filio suspicari minorẽ. Vnde & hoc magna refutauit cum amplificatione. Vide verò vt extulit: neq; enim excipiendũ eũ qui subiecit simpliciter, inquit, sed ad hæc palam esse. Quanquã constat, inquit, tamẽ cõmonebo. Et vt hanc dictorum causam esse scias, interrogabo, nunquid ad filij humiliationẽ subiectionẽmq; accedere tum quicquã potest? Et quî istuc nõ sit absurdũ, & indignũ deo? Sũma subiectio est, summa obediẽtia, eum qui deus sit formam accepisse serui. Quî igitur, dic mihi, tum amplius subiicietur? Vides vt absurda suspicio tolleretur, hoc illũ ita posuisse? debito modo cũ sensu: sic enim vt filiũ deũ decet filius obtemperat, non more hominum, sed liberè potestatẽ plenam habens. Alioqui quomodo conregnet, quó-
Ioan.5.d Ibi.17.b modo vt pater, sic ipse quoq; quos vult suscitet? Quo modo quæ patris sunt, etiã huius: & quæ huius, etiã patris sunt cuncta? Quæ omnia perfectã nobis cum genitore potestatẽ ostẽdent. Sed quid est illud, cum tradiderit regnũ? Regna dei scriptura duo nouit, alterũ adoptionis & familiaritatis, alterum creationis. Omniũ igitur Iudæorũ, ethnicorũ, dæmonũ, & aduersariorum, opificij & creationis lege rex est, fideliũ verò & vltrò se ei committentium subiectorúmq;, familiaritate & cura. Hoc regnũ etiam principium habere dicitur: de hoc enim psalmo secundo: Postula, inquit, à me, & dabo tibi gentes hæreditatẽ tuam.
Matt.28. & discipulis ipse, Data, inquit, mihi omnis potestas à patre est: accepta genitori omnia ferẽs, nõ ꝙ nõ sufficeret ipse, sed ꝙ filius & nõ ingenitus esset ostendẽs: hoc igĩ trader, id est restituet. De spiritu verò quid inquis? nil dixit? De hoc iã non erat sermo, nec vnum in locum omnia confundit. Siquidẽ & alibi cum di-
Sup.8.b cit, Vnus deus pater est, Vnus dominus Iesus, non ꝙ minorẽ esse spiritum putaret, siluit tum, sed quòd dicere nihil vrgeret. Nã & patris meminisse soli⁹ solet, nec reiicimus filiũ tamẽ. Solet & filij & spiritus soli⁹, nec idcirco patrem reprobam⁹. Quid est autẽ quod inquit, *Vt deus omnia in omnibus sit*? Vt in ipso omnia deuincta sint, ne quis duo principia sine principio, aut regnũ quoddam aliud diuisum esse suspicetur, ne quid omnino ab ipso nõ pẽdẽs extet. Vbi hostes eñ ad filij pedes prostrati sunt, & is qui prostratos pedibus tenet, cũ patre nil discrepat, sed prorsus cõgruit, erit ille sine dubio in omnibus omnia. Sunt qui mali sublationẽ etiam significasse cum hæc dixit putant, nẽpe cedentibus omnib⁹, nec vllo posthac repugnãte, aut in peccato persistente. Nam vbi peccatũ non amplius est, patet in omnib⁹ omnia iã deũ esse. Quòd si corpora nõ resurgũt, quomodo habebũt ista locũ? manet enim truculentissimus hostis mors, liberè per omnia grassans. Nequaquam, inquit, neq; enim peccabunt amplius, inquit. Et quid hoc? neque enim de morte animæ, sed corporis hîc disputatur: quî abolebitur ergo? est enim vincere, capere ablata & detẽta. Quòd si hominũ defossa corpora detinebuntur, mortis igitur tyrãnis adhuc manet, illis quidẽ detẽtis, & alio corpore non existẽte, vnde vincatur. At si quod Paulus docet, fiat: (quod certè fiet) illustris victoria apparebit, cũ detenta morte corpora deus resuscitabit. Nã & hostis hostẽ sic tandẽ vincit, si detra-

A hat spolia, nec illi relinquat. Quòd si quis ne sua quidẽ audet [accipere] quî victus illi hostis dicetur? Hũc in modũ vicisse se Christus in euãgelio dicit: Nõ po- Mar.3.d test quisquã, inquit, vasa fortis, domũ illius ingressus diripere, nisi fortẽ prius ligarit: quia nisi hoc fit, clare victoria cerni nõ potest. Quẽadmodũ enim in mortẽ animæ, qui mortuus est, à peccato † iudicatus est,] † iustificatus est. & nemo victoriã hoc esse dicit. Vincit eñ nõ qui vitiis nõ cõgressus est, sed qui hisce captiuus, explicuit se tamen: Ita hîc quoq; sistere mortẽ corpora nostra dilaniantẽ, non dixerim victoriam speciosam omnino, sed absorpta deuorata, ex hui⁹ rictu eruere. Quòd si adhuc cõtendãt claméntq; de animi morte dicta: quinam igitur aboletur extrema? Certè enim in vnoquoq; baptizato perfectè aboletur. Quòd si de corporibus dicas, locũ ista habẽt, nẽpe ꝙ extrema aboleatur. Quòd si quis roget, cur de resurrectione dispu-
B tans Paulus, non ea quæ tẽpore domini corpora resurrexerũt, adduxit? illud respõdebimus, nõ esse hoc de resurrectione dicere: resurgẽtes eñ proferre eos, qui mortui sunt rursum, minimè probat mortẽ abolitã iri postremã. Idcirco enim postremã abolitã iri dixit, ne putares resurrecturam esse rursus. Nã malitia sublata, magis adeò mors ipsa tolletur. Siccato fonte, nulla ratio est qui cõsistere flumẽ inde veniẽs possit, aut radice extirpata manere fructus. Quoniã igitur in extrema die hostes domini vnà cũ morte, diabolo, dæmonibus abolebũtur, nõ est cur successibus interim illorũ indignemur: in quib⁹ licet gloriosi & sublimes videãtur, assiduè tamẽ deficiẽtes, euanescunt instar fumi. Ergo hostẽ domini videns opulentũ, satellitibus & adulatorũ turba stipatũ, non est
C cur animo deiiciare: geme potius, lachrymare, aduoca dominũ, qui illum inter amicos numeret suos. Et quãto res illi suę meli⁹ cũ hostis dei sit succedũt, tãto tu illũ lugeas magis. Peccatores enim lugere semper quidẽ oportet, præsertim verò, cũ opibus & trãquillitate fruuntur; quẽadmodũ ægrotos cum crapulãtur, inebriãtur. Sed sunt qui cũ audiãt ista, ita miserè cõparati sunt, vt ob hoc acerbè gemiscant, dicántq;, lachrymis se dignos esse potius qui habeãt nihil. Rectè dicis, qui habes nihil, nõ quia nõ habeas tu quod ille, sed quia fœlicẽ rẽ opes iudicas, innumerabilib⁹ lacrymis es deplorandus. Nã si quis sanus, valénsque fœlicem iudicet, molli lecto ex morbo decũbentẽ, miserior est q̃ æger ipse, qui bonorũ suorũ nullũ habeat sensum, quod accidere in his quoque videre licet. Vnde cõfusa & perturbata vita vniuersa est. Hæ
D voces innumerabiles mortales perdiderunt, satanæ tradiderunt, miseriores, q̃ qui fame liquũtur, reddiderunt. Esse porrò quorum inexplebilis auaritia est, ipsis mendicis miseros magis, vtpute grauiore & acerbiore malo detẽtos, hinc iudicari potest. Siccitas quondã inuasit regionẽ nostrã, trepidabant velut in extremis omnes: deũ inuocabant, videre erat quod est in Mose scriptũ, cœlum æreum redditum, & nihil Leui. 26. iam quàm mortem omniũ teterrimã expectari. Ve- d. rum aliter visum benigno deo, pluuia quippe præter omnium expectationẽ largissima & immẽsa desuper ruebat: itaq; omnes iam gaudio exultare, festũ celebrare, vt qui ab ipso mortis limine reduces se putarent. In istis tantis bonis, in cõmuni omnium lætitia, præopulentorũ illorum quispiam tristis, teter, exanimis dolore circuibat: rogãtibus multis causam, quid ita in cõmuni omnium hominum lætitia & voluptate so-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate solus doleret, cõtinere grauem animi dolorem homo nõ potest, sæuitia morbi incitatus, causam in medium prorupit: mille frumẽti metra domi cũ possideam, inquit, nõ reperio qui faciã auctionẽ. Hũccine igitur prædicamus, ob verba, quę propter, lapidibus obrui qualibet fera crudeliorẽ hostẽ publicum oportebat? Quid homo ais? dolet tibi nõ oẽs periisse
Prou.11.d vt faceres quæstũ? Non audis quid Salomon dicat? qui abscondit frumẽta, execrabilis omnib⁹ est: sed circuis bonorũ omnium totius orbis cõmunis hostis, benignitati infensus, mãmonę amicus, imò verò seruus: nõ excindi linguam istã, nõ contundi pectus ex quo verba ista fluũt oportebat? Vides vt aurũ homines esse homines non sinat, sed in beluas & dęmonas mutet. Quid sit, obsero, huiusmodi viro miserandum magis, qui famem precibus optet vt auro potiatur? Equidem morbus illi in contrariũ postea cedit: abũdantia enim facultatum suarum non gaudet. Sed ob hoc ipsum dolet, q̃ possideat immẽsa, quãquam gaudere multa possidentẽ oportebat. Atqui hoc ipsum ille dolet. Vides quod dixi auaris è rebus præsentib⁹ nunquã esse voluptatis tantum, quantum est ex affectatis perturbationũ. Nã qui myriades immensi frumenti tenet, famelico quouis mẽdico magis alget, sæpius gemit. Nã hic quidẽ victũ necessariũ adeptus triũphat, exultat, diis gratias agit: ille verò qui tantũ possidet, indignatur, periisse se putat. Nõ est affluentia igitur, quæ voluptatẽ parit, sed animus rectè institutus, quo sine, si quis omnia possideat etiam, velut omnibus priuatus sit, viuet: quãdo ille quoq; quo de nũc disputamus, etiãsi tãti, quæ habebat vendidisset, quãti optabat, rursus doluisset tamẽ, quòd nõ pluris: & si pluris, rursus amplius quiddam affectasset: & si medimnum Atticum vno aureo vendidisset, etiã tũ cruciasset se, qui non semimedimnum potuisset tãti. Quòd precij porro tantũ principio nõ affectauit, nõ est quod mireris. Nec ebrij eñ principio statim incendũtur: vbi meri multũ iam ingurgitarint, ibi tum flãma illa grauis se tollit: Sic hi, quãto suppetit plus, tãto pluribus egẽt, vt qui plurimũ faciunt lucri, iidẽ sint maximè destituti. Neque ad hunc quę dico pertinent solũ, sed ad omnes qui morbo similiter laborant, precia rerũ intẽdũt, cæterorũ egestatem negociando procurãt. Misericordiæ nulla omnino ratio est: excitat auaritiæ studium, oblata lucri occasione, plurimos vbiq;: vinũ, frumentũ, hic citius, ille tardiꝰ vẽdit, neuter studio benefaciẽdi: sed hic quidem qui pluris vẽdat, ille ne minoris, si mora corrũpatur frumentũ. Quia enim pleriq; mandatorũ dei curam nõ magnã habẽt, eos qui omnia domi cõgesta claudũt, aliũde dominꝰ ad misericordiã cõpellit, quò vel inuiti, dãni maioris metu prodessent: fructus enim terræ durare nõ sinit, vt corruptionis damnum metuẽtes, vel inuiti quæ defossa domi male seruant, egentibus darent. Verum sunt quidã adeò inexplebiles tamẽ, vt nihilo cautiores hinc fiant. Itaq; videre licet, qui cũ tota dolia euacuẽt, pauperi ne cyathũ quidẽ dant, ne assem quidẽ egẽti: mox vappã redditum in terrã effundũt, cũ fructu vasa perdentes: alij ne offulam quidẽ famelico largiũtur, prõptuaria tota in flumen effundunt: & cũ iubente deo succurrere miseris nolunt, ærugine cogente, totũ exhaurire inuiti, perditum, & ad extremũ corruptum coguntur, risum interim, & capiti suo execrationẽ vnà cum detrimẽto cõsciscunt. Et hæc quidẽ hic ita fiunt: quæ istic fiant autẽ, quę vox, quæ lingua effari potest: vt illi eñ † quo frui homines possent] frumentũ inutile proiiciũt in flumen: sic qui ista faciunt, in igneũ flumen proiiciet deus. Et vt ærugo, vermis, frumentũ, sic illorũ animũ crudelitas, inhumanitas vorauit. Causa est q̃ nimis sint prę sentibus affixi, & ad hãc vitã toti hiãtes: vnde innumerabilibus perturbationibus pleni euadunt. Quicquid quãtũcunq; dulce dicas, vnus omnia mortis metus obliterare potest: mortuus est itaq; vir huiusmodi viuẽs adhuc. Quòd istuc porro infideles cõmittunt, nil mirum: verum q̃ tantis mysteriis imbuti, cœlestiũ tantã notitiã habentes, præsentibus adhuc rebus immoriuntur, qua venia digni sunt? Quòd immoriũtur porro rebus his, vnde tandẽ fit? quia voluptatibus sese dedũt, quia cutẽ curant, quia cupiditati indulgẽt, quia grauẽ sarcinã colligũt, dẽsas tenebras crassum velũ mẽtis oculis quoti die opponũt. Sic accidit eñ, vt in voluptate, præstãtissima quidem pars nostri seruiat, imperet autẽ abiectissima: illa excæcetur vndiq;, cæca vinciatur, hæc agat, circũagat vndique, quã cõueniebat duci potius. Arctũ vinculũ animi & corporis est, sic opifice de industria cõparante, ne corpus suũ, velut alienũ † abiiceret] quidam. Nã cum deus inimicis etiam benefieri velit, tantum diabolus potest, vt propriũ corporis odium persuaserit quibusdã. Qui enim diaboli esse dicit, quid aliud q̃ hoc struit? quod extremæ cuiusdam dementiæ est. Si diaboli est, vnde ista tanta consonãtia, vt diuinæ nostræ menti ad omnẽ vsum aptissimũ velut instrumẽtum sit corpus factum? Si aptum, inquis, cur animum excæcat? Haud corpus est quod tenebris istis animũ obducit: absit bone vir: sed voluptas. Voluptatis igitur studiũ, inquis, quæ res alia parit q̃ corpus? nequaquam, sed voluntas praua: fomento corpus, nõ incitamento eget: vt nutriatur corpus, nõ vt distẽdatur, perfundatur. Estq; nõ menti solũ, sed ipsi etiã corpori inimica & infensa voluptas: ex forti debile reddit, è solido eneruatum, morbidũ è sano, tenue ex compacto, ex florente & formoso deforme, olidũ ex fragranti, ex mundo & puro impurum, ex absoluto doloribus vndique differtum, ex vtili inutile, ex recenti vetus, ex robusto flaccidum, ex celeri tardũ languẽs, ex recto claudum. Præterea si diaboli sit, nõ oportuit à familiaribꝰ infestari, malitia dico. Sed nec corpus, nec cibi diaboli sunt, sed voluptas sola, per hãc mille mala malignus ille patrat satan. Sic totã pessundedit gentẽ. Impimguatus enim, incrassatus, dilatatus est, Deu.32.b inquit: & recalcitrauit dilectꝰ. Sodomis hoc principium fulminũ illorũ fuit, quod significans Ezechiẽl, Ezec.16.f peccatum hoc, inquit, Sodomorũ fuit, superbia, fatuitas cibi, abundantia potus, his deliciabantur. Hinc Paulus, quæ in deliciis versatur, ea viuẽs mortua est, 1.Tim.5.d inquit: quòd velut sepulchrũ corpus, mille malis deuinctũ circũfert. Quòd si corpus ita comparatum sit, quî animã habere putes, quanto tumultu, quãtis fluctibus, quibꝰ procellis erit plena? Hinc inutilis ad omnia fit, nec dicere, nec audire, nec cõsultare, nec facere necessariarũ rerũ quicquã potest. Velut gubernator, artem tẽpestate superãte, cum naui, cum naui gantibus mergitur ipse quoq;: sic anima cũ corpore in horrendam demergitur cupiditatis abyssum. Vẽtrem porro sic deus quẽadmodum † portam] quandam intra nos locauit: commensam vim ipsi tradẽs, & modum statuens certum, quantum molere quotidie oportet: huc si quid adiiciatur, illaboratũ relinquitur:

† ærugine corrosum.

† fodio prosequeretur.

† malum.

quitur: hinc nocumentũ, hinc morbi, debilitates, deformitates: non morbidã enim solum, sed & deformem eã, quæ pulchra erat, † voluptas facit.] Si enim ingratũ assiduè ructet, vinum nondũ coctũ exhalet, plus æquo rubescat, & formam quæ se decet, mulier amittit, & ornamentũ omne perdit: nam flaccida caro fit, turgẽtes, & velut sanguine suffecti oculi, æquo plus crassum, carnosũmq; corpus. Cogita quæ hinc molestia sequatur. Medicos audiui, qui quòd minꝰ ad summum † formæ pleræque mulieres peruenirent, obstare voluptatẽ] dicebant. Nam spiritu multitudine eorum quæ ingeruntur, distracto, hisq; dirigẽdis occupato, quod vegetãdo corpori cedere debebat, totum absumitur superfluorũ subactione. Quid enim podagras, fluxus passim toto corpore oberrantes, morbos cæteros, qui hinc sunt, & tragœdiã vniuersam attinet cõmemorare? Nihil est tam turpe, q̃ mulier vorax. Itaq; in tenuioribus illis formæ ferè plus cernas, omni superfluitate cõsumpta, & nõ instar cœni temere redũdante. Diurna exercitatio eñ & labores, & tolerãtia, & moderata mẽsa, & victus simplex, habiliora corpora reddũt, & formã præterea plurimum iuuãt. Voluptatẽ verò deliciarum narres licet, tamen eavltra summã gulã non durat: simul enim ac linguam extremã transabiit, euanescit, multum interim tibi negotij relinquens. Nolo enim discũbentes modo, voluptarios homines obserues: cũ surrexerũt vide, tum sequere: beluarũ corpora, non hominum iudicabis: capite nutant, tenduntur, constringuntur, lectica, lecto, magno silentio, deniq; velut tempestate turbẽtur, his qui se liberent, opus habent, optãtes statum cum, in quo erant prius q̃ distenderentur. Nãceu grauidæ mulieres, sic ventrem onerati circunferuntur, vix ingrediuntur, vix oculos tollunt, vix loquuntur, omnia vix. Quòd si dormiant paululum, somnia prodigiosa, & mille fantasiis plena vidẽt. Nã quid alteram illam insaniã rei venereæ dicam, quæ ipsa quoq; scaturit hinc? Itaq; quemadmodum equi salaces, sic illi ebrietatis œstro cõcitati, omnibus insultant, petulãtius q̃ equi gestiẽtes: turpia multa cõmittunt, quæ ne dicere quidem fas est: nec quid agãt enim, quid ve patiantur amplius tum norunt. At verò non sobrius ille, sed in portu sedens, aliorum naufragia spectat, voluptate fruitur mera & cõstante, vitam quæ hominem deceat liberã viuẽs. Quæ cũ videmus fratres, quid non voluptates, pernicioſa conuiuia vitamus, & simplicem potius persequimur victum? vt corpore simul & animo rectè comparati, virtutibus pleni, futuris aliquando bonis potiamur: quæ vt omnibus nobis cõtingant, gratia faxit & benignitas domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

† delitiæ faciunt.

† peruenirent, deliciæ potissimũ obstare.

Homilia XL.

ALioqui quid facient ij, qui pro mortuis baptizantur, si omnino mortui non resurgunt? Cur baptizantur pro illis? Idem alia rursus aggreditur via, nũc ex his quæ deus facit, nunc ex his quæ faciunt ipsi, dicta confirmans. Est autẽ & hoc non leue ad patrocinandum momentum, quòd ipsos aduersarios ex ipsorum factis testes verbis suis esse cogit. Quid igitur est, inquis? si lubet dicã prius. Marcionis morbo imbuti, qui sibi hunc Pauli locum vsurpent: risum satis scio vehementem vobis mouebo. Atqui ob hoc maximè dicam, quò magis morbum fugiatis. Nam cum quis apud ipsos initiatus obit, vnum aliquẽ sub mortui lectũ recondũt, mortuũ circunstãt, alloquũtur, rogant velitne baptizari. Deinde cum nihil respondeat, is qui subtus latet, pro illo respõdet, baptizari velle: cum deinceps pro mortuo baptizant, sic quemadmodum in scena fieri solet ludentes: adeò sibi in ignauos homines satan permittit. Hi cum accusantur, hunc Pauli locum citant, etiã Paulum dixisse scilicet, qui pro mortuis baptizantur. Ludicrũ igitur videtis: quid ergo? Num ad illud est respondendum? non puto, nisi & furiosis ad ea quæ delirant respondendum censes. Verum ne simplex fortasse quis capiatur, dũ respõdemus, æquo vos animo altercationẽ perferre decet. Nã si hoc Paulꝰ ita dixit, qua gratia his qui nõ baptizãtur, minatꝰ est deus? Quod quidem si cogitetur, iam deinde non baptizari nõ licet. Cõminatio præterea hæc nõ mortuo iã fit, sed viuẽti. Quibus enim edixit, Nisi carnẽ meam ederitis, nisi *Ioan.6.f* sanguinẽ meũ biberitis, nõ habebitis vitam in vobis, mortuis ne an viuis? Itẽ, Nisi quis ex aqua & spiritu *Ioan.3.a* renascatur, regnũ cœlorũ videre non potest? Nam si istuc quidẽ cõcedatur, ac volũtate & studio eius, qui regnũ ingressurus sit, non est opus, quid obstat quò minus Ethnicus quoq; & Iudæus hoc pacto rogari, hoc pacto fidelis esse possit? aliis exequentibus hæc post illorũ mortẽ. Sed ne diutius telulis istis aranearum perrũpendis fruſtra occupemur, agè loci huius vim ostẽdamus. Quid igitur Paulus inquit? Primũ in memoriã reducant volo, qui initiati sunt, verba quæ illa tum nocte dicere sacerdotes iubẽt, mox etiã hęc Pauli ostendã, sic enim rectius intelligẽtur. Post cætera eñ omnia adiũgimus, id quod nũc Paulus dicit: Et cupiã sanè clarè proferre verba, si per prophanos illos liceret: nam hi difficiliorẽ nobis interpretationem reddunt: cogũt enim aut non clarè dicere nos, aut mysteria vulgare: dicam tamẽ, sed quantum fieri potest adumbratè. Nã post arcana ista verba & metuenda, post horribiles canones, dogmatũ de cœlo trãsmissorũ, etiã hoc ad finẽ, cum baptizaturi sumus adiungimus, diceréq; iubemus: Credo in mortuorũ resurrectionem: & super hanc fidem baptizamur. Nã istuc vbi cum cæteris confessi sumus, ibi in fontem descendimus laticum sacrorum. Hoc igitur est cuius hîc monet Paulus: Nam si nil resurrectio est, inquit, pro mortuis cur baptizaris, corporibus scilicet? Ob hoc eñ baptizaris, quia mortuũ corpus resurrecturũ credis: & mortuum non mansurum. Et verbis tu quidem resurrectionem mortuorum sonas, sacerdos verò quæ tu credis, quę voce cõfiteris, tibi velut figura quadam & rebus ipsis etiã ostendit. Si sine signo credas, hic tibi & signũ confert: si feceris quod est tuũ, implebit sua te gratia deus. Quo pacto, inquis? Per aquam. Nã aqua mergi, aquã subire, & hinc remeare, descẽsus ad inferos symbolũ est, & istinc reuersionis: atque id est quod sepulchrũ Paulus baptisma vocat. Consepulti, inquit, estis ipsi per baptisma in mortẽ. *Rom. 6.a* Ex hoc quod futurum est probat, corporum resurrectionem, inquã. Est enim multò, quàm corpora suscitare, peccata remittere, maius: quod etiã Christꝰ docet. Vtrũ facilius dictu est, inquit, peccata tibi remit- *Matt.9.a* tuntur dicere, an grabbatũ tolle, & vade? Illud certè difficiliꝰ, inquit, quia verò mihi diffidistis velut ignoto, & quod facilius est difficilius statuitis vos, etiam hoc meæ potentiæ vobis argumentum exhibere nõ grauabor. Itaque ait paralytico: Surge, tolle grabbatum tuum, & vade domũ tuam. Et qui hoc difficile est, in-

Universidad de Deusto Biblioteca

est,inquis, quod reges & principes possunt, adulte-
ros & homicidas quoties absoluunt? Ludis arbirror
Luc.5.c qui ista dicis:peccata dimittere sol⁹ deus potest. Re-
ges porrò & pricipes:etiāsi homicidas adulteros ab-
soluāt, peccati supplicio liberāt quidē, peccato ab-
soluere nō possunt:etiāsi in imperiū euehāt ipsum, si
purpurā offerāt,si diadema id genus hominibus im-
ponāt,reges hoc pacto fecerint fortasse quidē, pec-
cato liberare nō possunt,solus deus potest. Quod in
isto regenerationis lauacro facit,mētē gratia tangit,
hinc radicale peccatū euellit. Itaq; qui crimine, re-
gis beneficio absolut⁹ est, inquinatū animum seruat:
quē abluit baptisma, nō itē, sed Solis radiis puriorē
mētē habet,& qualis erat,iā olim dū cōderetur: imò
hac illustriorē,dum eum spiritum sentit qui vniuer-
sam se inflāmat,sanctificationē intēdit.& vt tu ferrū,
aurúmve recoquēdo purum nouúmq; facis: sic spi-
ritus ille sanct⁹ in baptismate velut in fornace reco-
quit ipsam,& peccatū cōsumēdo quolibet auro pu-
rius splendentē reddit.Resurrectionis porrò causam
etiam hinc probabilē iam deniq; facit, quia cū pec-
cato mors introducta sit, postquā exaruit radix, ni-
hil dubitari potest periturum & fructū. Hinc est ꝙ
remissionē peccatorum cōfessus,mox corporum re-
surrectionem subiungis,quod ipsum quoque huc te
manu ducit.Iā quia satis resurrectionis vox negotiū
explicare nō potest: resurrexerūt enim & iam olim,
Mat.27. & Luc. 11.f & ipso crucis tēpore quidā,mortui rursum, vt Laza-
rus ille:etiā hoc addis,in vitam æternā,ne mortis vlla
suspicio post resurrectionē illā relinquatur.Hæc igi-
tur nobis in memoriā Paulus reducēs,Quid ij faciēt,
inquit,qui pro mortuis baptizātur? Nā si resurrectio
nihil est,vmbrę verba ista sunt.Si nihil est,cur crede-
re iubemus,quæ nō cōferimus: perinde vt si quis ta-
bulas te facere,qui hoc & hoc acceperis,iubeat,quę
scripta sint autē nō tradat,mox vt astipuleris,debitū
abste reposcat:quid tu,qui stipulatus es,facias?Post-
quā deuictū te reddidisti,nō accepisti autē qđ cōue-
nit:id ipsum de baptizatis dicit: Quid faciēt,inquit,
resurrectionē mortuorum stipulati, nil verò tale cō-
sequuntur,decepti? Quid omnino verò confessione
ista fuit opus,nisi res sequātur? *Aut quid nos omni mo-
mento periclitamur? Indies morior per vestram gloriationem,
quam habeo in Christo Iesu domino nostro.* Vides vnde pro-
bare dogma contendit? nempe suo ipsius suffragio,
imò non suo solū,sed apostolorū etiā reliquorū. Est
autē non leue ne hoc quidē,quòd magistros scilicet
tam perfectos adducit, non tam verbis quàm factis
†simpliciter. illa confirmantes.Itaq; non †semper] persuasi & nos
sumus,inquit:nam istuc quidem non fuerat satis, sed
res ipsas in argumentū ducit:quasi dicat, verbis ista
fateri,nil fortasse mirum vobis videtur: ꝙ si res ipsas
produxero testes,quid respondebitis tandē? Audite
igitur quî vitæ nostrę discriminib⁹ quotidie ista pro-
testemur:nō dicit,ego:sed,nos,cæteros apostolos o-
mnes assumēs, quò simul & modestius pericula prę-
dicaret,& fidei plus orationi haberetur. Quis est em̄
qui impositū sibi à nobis esse, & vana nos gloria ex-
citatos dogma nouū sparsisse, obiicere verè possit?
Pericula nostra reclamāt.Quis em̄ periclitari perpe-
tuo frustra velit? quid omni momēto periclitamur,
inquit?Nā si quis laudis cupiditate victus aliquoties
periclitari velit: certè qui per vniuersam vitam velit,
quēadmodū nos,inuenietur nemo.Atqui in hoc vi-
tā nostra posita est, quotidie morior, †per illā gloria-
A tionē vestrā,quā habeo in Christo:gloriationē, fœ-
licitatē & augmentū dicit.Nam cum pericula multa
esse ostēdisset, ne velut deplorans illa cōmemorare
videretur,non solum non doleo,inquit, sed glorior
etiam,ista pro vobis ferens.Bifariam verò gloriatur,
& quòd propter ipsos periclitetur, & ꝙ videat pul-
chrè crescētes:hinc illud ex cōsuetudine sua † quod †quandoquidem magnifica protulerat.
dixerat altius paulo,]reuocat statim, domino vtrū-
que fert acceptū.Sed quî moritur indies?studio,vo-
luntate,& ꝙ promptus ad eam rem sit.Sed quò atti-
net ista dicere?ad eundē resurrectionis tractatū. Nā
quis perferre tot mortes velit, si resurrectio nulla
sit,vita posthac nulla?Nā si qui resurrectionē credūt,
ægrè tamen nisi qui generosi cuiusdā spiritus sunt,
pro ea fiducia periclitātur: quāto magis qui nō cre-
dit,mortes & pericula præsertim tāta nō feret? Pau-
lisper em̄ vide qua amplificatione sit vsus. Periclita-
B mur,inquit,adiūgit,quolibet momēto:mox, indies:
deinde,morior: postremò cuiusmodi mortib⁹ ostē-
dit: *Si secundum hominē,inquit, cū bestiis depugnaui Ephesi,
quæ mihi vtilitas?* Quid est,secundū hominē?quantum
feritatis in homines cadit, depugnaui cum bestiis.
Quid enim ꝙ me periculis deus eripuit? Itaq; si quis
est quē maximè de his solicitū esse oportebat,is ego
sum,tāta pericula nulla mercede ferēs. Nā si nullum
est retributionis futurū tēpus,sed intra prӕsentis vitę
cursum nostra omnia claudūtur, grauius certè nos
mulctamur. Nā vobis quidē credere hactenus impu-
nè licet,nos quotidie mactamur. Hæc dicit omnia
nō qui nō vtile fuerit ipsi quoq; pati,sed propter im-
becillitatē eorū,quorū de resurrectione fidem cōfir-
mare studet: nō qui pro mercede curreret ipse quo-
C que:nō satis habuit,facere quod deo ꝓbaretur.Itaq; Hic supra
& suprà cū dicit:Si in hac vita solū cōfidimus Chri-
sto,omnibus mortalibus miseriores sumus, etiā tum
ad illos respexerit,vt vel miseriæ illius metu,cōcute-
ret incredulitatē illam:ergo ad imbecillitatē illā sese
demittēs ista dixit:Magna merces enim satis est, per
omnia Christo placuisse, & præter retributionē per
sese maxima,propter Christū periclitari. *Si mortui non
resurgūt,edamus,bibamus:cras enim morimur.* Morsum ver-
ba habēt,itaq; domestica esse nolebat,sed prophetā
opposuit magniloquentissimū Esaiam,qui de deplo-
ratis quibusdā desperatísq; loquēs, hæc ita dicit: Vi-
tulos mactant, inquit, sacrificant oues, quò carnes Esa.65.a
edāt,vinum bibāt.Edamus, inquiunt, bibamus, cras
moriemur:aurib⁹ hæc cōperta diuinis sunt,nec pec-
catum vobis istuc dum moriemini,remittetur. Si qui
D hæc dixerūt,omni venia destituebātur:quāto magis
qui eadem gratiæ tempore dicunt? Deinde ne aspe-
rior sit absurdis istis cōmemorandis, nō amplius in-
sistit,sed redit ad cohortationē. *Ne erretis,mores bonos
colloquia corrumpunt mala.* Hæc dicit simul ceu stultos
reprehēdens(nā mores bonos,ciuilius pueriles illos
& deceptu faciles vocauit)simul quantū licet, veniā
cōmissorum donās,quò resipiscāt: præcipuam insu-
per criminū partē demoliendo ab his in alios trāstu-
lit,quò facilius ad pœnitētiā protraherētur: fecit ad
Galatas idē,Qui conturbat vos, inquit, quisquis est Gala.5.b
iudiciū subibit. *Expergiscimini iustè,& ne peccetis.* tanquā
ad ebrios & insanos. Omnia è manibus abiicere,non
cernere quæ hactenus vidissent, negare quæ credi-
dissent,furiosorum erat.Quid est autē,iustè?[ob bo-
num & vtile.] nam & iniustè expergisci quis potest,
in animæ scilicet suæ detrimentū,aptè verò, ne pec-
cetis,

cetis,inquit,hinc incredulitatis semina pullulasse do- A
cēs.Sæpe istuc monet,è corrupta vita dogmata cor-
1.Tim.6.b. rupta pullulare, vt cū dicit, Radix vitiorū omnium
auaritia est, quā secuti quidam exciderūt fide: multi
enim malè cōscij sibi,& pœnā refugientes, eo metu
grauiter in resurrectionis fidē sauciantur,quēadmo-
dum cōtrà cōscij boni sibi virtutis suæ,oculis intueri
†ad pudorē vobis. diem illum concupiscunt. *Ignorant deum quidam:* † *quî
vos impellam,ista]dico.* En rursus aliò crimē trāsfert,ne-
que enim ignoratis,inquit, sed ignorāt quidā. Nam
resurrectionē diffiteri, eius certè est, qui nō magno-
pere sentiat de diuina potestate,inuicta scilicet & ad
omnia sufficiēte. Siquidem enim de nihilo quę sunt
oīa fecit,quāto facilius quæ dissoluta sunt,restituere
omnia potest? Iā postquā eos acerbè grauitérq; in-
cessisset,gulam,stultitiā,insaniam,irridens,mitigatu-
rus eam libertatē,quî vos impellam,inquit,ista dico: B
hoc est quî instituam,quî reuocem, qui per ignomi-
niam meliores reddā: timet enim ne profundius se-
cando,resilire cogat.Hęc non est fratres cur ad istos
referamus solos,nobis morbi genere eodē laboran-
tibus,vitā æquè corruptis dicūtur.Non solum enim
dogmatis puersis imbuti,sed & vitiis obnoxij, ebrij
sunt insaniūtq;:quib⁹ipsis quoq; iustè expergiscimi-
Mat.11.b ni dicas,prӕsertim auaritia, gula, grauatis, per nefas
rapiētibus. Nā & laudata quædā rapina est, cœlorū
scilicet,nihil cuiquā nocēs.Opes eripi cōgeriq;, nisi
alterius detrimēto nō possunt:in spiritualibus secus,
imò cōtrà ditescit nemo solus, nisi alium vnà iuuet:
quātisper enim neminē iuuas,ditescere nō potes. In
cæteris enim rebus cōmunicatio decremētū, in spi-
ritualibus incrementū parit: qui nihil cōmunicat, is
ad inopiā redigitur, & extremā sibi pœnā cōsciscit: C
Mat.26.c indicio sit qui talentū defodit.Nam ille cōtra sapiē-
tia præditus,dum aliis impartit,facultates auget, sa-
pientes etiam cæteros reddit.Qui defodit autē, etiā
suis se facultatibus fraudat, multorū vtilitate negle-
cta.In cæteris donis eodē pacto habet, quod quis-
quis possidet,quāto plurib⁹dat,tāto multiplicat do-
num magis:nec ipsi,dum cōmunicat cæteris, desit,
sed multos spirituali dono iuuat.Regula est in his re-
bus certa,in regno dei qui consortes fœlicitatis sibi
ascisit,tāto hoc fruitur magis:qui secū ferre nullum
potest,bonis illis omnib⁹ cadet.Nā si sapiētia illa se-
culi huius,in innumeros etiam diffusa nō cōsumitur
tamē,nec artifex artifices ex se plures gignēs, artem
amittit:quāto magis qui regnū hoc cœli rapit,angu-
stius nō reddet? Itaq; tāto nobis opes cumulatiores
euadēt,quāto huc aduocauerimus plures. Ea igitur D
rapiam⁹,quæ diripiēdo nō cōminuūtur,sed crescūt:
rapiamus quæ omni reprehēsione,omni planè inui-
dia carent.Nam si locus sit auri fontē perēnem sca-
tens,& qui quanto haurias plus,tāto exundet magis,
alius itē thesauros defossos habēs: ex vtro ditescere
potius velis? Ex illo,credo. Sed ne verbis nudis ista
cōfingamus,reputare ab aëre,à Sole licet: omnibus
hæc vsurpātur,omnia implent. Atqui siue fruamur,
siue non fruamur,eadē semper manent,nec quicquā
decrescunt.Illa verò quæ ego dixi,maiora sunt: nec
enim siue caremus, siue nō caremus,eadē spiritualia
manent:sed cum distribuuntur, iam magis crescunt
etiam.Si quis porrò ista nō audit,sed adhuc terrenis
rebus addictus, vitiorū studio tenetur, ille velim in
memoriā mānæ cibū reducat, & pœnæ istic inflictæ
exēplum horrescat.Nam quod tum accidit, accide-
A re auaris videmus. Quid accidit igitur? Vermes ab Exo.16.c
auaritia istic scatebāt,idē in his etiā cibis fit: mēsura
eadē omnibus est, vnū cuncti ventrem explemus: &
stercoris apud te qui voluptatē sequeris plus est. Et
quēadmodū istic qui plus quā permissum erat colli-
gebāt,nō māna,sed vermiū tū plus & putredinis re-
tulerūt:sic voluptarij,sic auari,nō voluptatis,sed de-
trimēti plus reportāt.Hoc vētres,hoc lurcones,tātò
deteriores, ꝙ illi ad errorē semel cōmissum resipue-
runt,ij quotidie vermē multo molestiorē,in suas ip-
sorū domos inferentes nec sentiūt,nec satiātur. Esse
porrò hos illis vano conatu persimiles (nā pœna est
longè maior)hinc maximè liquet.Nā quid locuples
ille paupere differt?nō vnū corpus vestit?nō vnū vē-
trem nutrit?quid igitur differt?curis puto quibus cō-
sumitur miser,neglectu dei, corporis inquinatione,
animi perditione:hæc sunt quibus pauperē præcel-
lit.Itaq; si vētres habeat plures,obiicere fortasse pos-
sit,nēpe rebus etiā pluribus, pluribus sumptibus esse
opus.Istuc etiā sic possunt,inquis,multorū vētrē im-
plent,seruorū,ancillarū,familiariū. Verū nec neces-
sitate,nec humanitate adducti,sed fastu solo. Itaque
hāc excusationē recipit nemo. Nam quò familiares
tot alis?Quēadmodum enim in vestibus,in victu,ne-
cessitatē respicere solam oportet, sic in familiaribus.
Quę ergo necessitas est?nulla sanè:herū vnū,vno ser-
uo contentū esse decebat,imò vno seruo tres heros.
Si molestū est,eos reputa qui nullū omnino habent,
& ministerio tamē interim expeditiore colūtur. Sic
enim cōparauit deus nos, vt esse sibi quisq; minister
idoneus posset,quin etiā proximo.dubitas? Paulum
igitur audi, Necessitatibus meis, & eorū qui mecum Act.20.
C sunt,inquit,hæ manus ministrarunt.Ille orbis pręce- g.
ptor,& vir cœlis planè dignus,seruire mortalibus in-
numerabilibus veritus nō est. Tu nisi multos post te
seruorū greges trahas,turpe putas, haud videns hoc
esse quod te vehementer deturpat:huc manus cōtu-
lit deus,huc pedes, ne seruis scilicet egeremus. Nec
em̄ necessitatis causa gen⁹ seruorū est introductū,es-
set alioqui primo statim exortu cū ipso Adā:sed pec
cati mulcta est,inobediētiæ pœna:veniēs autē Chri-
stus etiā hoc soluit.Nā in Christo nec seruus est, nec Gala.3.d
liber:itaq; seruū habere necesse nō est,aut si omnino
sit,vnum fuerit satis,aut ad summum duos.Examina
seruorū quid sibi volūt?quēadmodum mercator in-
ter ouium,aut mancipiorū greges, sic diuites illi in
balneo,in foro,caterua seruorū stipati oberrāt: quā-
quam nolo scrupulosius ista disputare, esto sanè ser-
D uus,alter etiā:certè si quid adiungis, iā nō necessita-
ti sed luxui seruit. Nam tu si illos ames, neminem in
ministeriū distringas: sed optimis artibus tua opera
institutū,& iam sibi sufficientem liberū dimittas:sed
cū cædas, vincias semper, quomodo sit hoc huma-
nitatis?Scio sanè molesta esse hæc multis. Sed quid
agam? officij nostri est,nec ista monere cessabo,siue
quid deinceps fit,siue nō.Quid em̄ sibi tumultus ille
in foro vult?an inter feras agis,qui ita occurrētes de-
pellas?aut vereris ne quis te occurrēs, & propius ac-
cedēs,morsu petat?Cōtumeliā putas si inter cęteros
ingrediare?Quæ igitur hæc insania est? Quid mōstri
est?equus si te propius assistat,cōtumeliosum nō pu-
tas:hominē verò nisi mille stadiis abigatur,graue cē-
ses & iniuriū.Iam verò pueri quò pertinent designa-
tores?liberis hominib⁹ velut mācipiis vteris,imò tur-
pius ipse quouis mancipio viuis, certè quouis seruo
leuior

Universidad de Deusto
Biblioteca

leuior es,pompā istā tātam quisquis circūducis: ve- A
rā libertatē,huic morbo obnoxij nunquam ne inspi-
ciūt quidē. Quòd si tumultuari repelleréq; adeò lu-
bet,non obuios, sed fastū illū repelle,nō per seruum,
sed te ipsum, non designatoria virgula, sed spiritali.
Nūc quidē seruus ille tuus accedētes repellit,turpius
verò tua te sublimem illū stultitia agitat,quàm seruus
propinquātem:quàm si ab equo descēdēs,humilita-
te duce pellas,altior cōspiciere,maiori iā eris in pre-
cio,nihil ad eam rem opus opera serui habebis. Nā
si modestior factus,humi ingrediare: ipsa te humili-
tas vehiculo suo gestatū in cœlum subuehet pernici-
bus equis: cuius curru cadēs si ad illā fastus tui lecti-
cam,quam reptilia trahunt,redeas, nihilo plus asse-
quere,sed calamitosior,& miserior eris: alios em̄ sic
sui corporis & morbus & imbecillitas vectari cogit,
Luc.14.et 18.c te tua superbia. Atqui oīs,inquit Christ°,Qui se exal- B
tat,humiliabitur:vt ne igitur humiliemur,sed exalte-
mur,ad fastigiū illud ascendamus. Sic enim requiem
iuxta diuinū oraculū, animabus nostris inueniemus,
vero & supremo honore potiemur: qui vt omnibus
nobis cōtingat,gratia fiat & benignitate domini no-
stri Iesu Christi,quem gloria decet & imperium,nūc
& semper, & in secula seculorum,amen.

Homilia XLI.

AT dicet aliquis,quomodo resurgūt mortui? quali autē corpore veniēt? Stulte,tu quod seminas,non vinificatur,nisi mortuum fuerit. Cum mansuetus alio-
qui vehemēter, & humilis apostolus vbique sit, hīc
aliquanto propter aduersariorū pertinaciā vehemē-
tius surgit:neque est hoc contentus, argumenta col-
ligit etiā,& exempla ponit,sic cōtētiosum illū coēr-
Hic sup. c cens. Et suprà quidem,Si per hominē, inquit, mors
est,per hominē resurrectio quoq;:hīcverò quod ob-
iici à gētibus etiam solet,discussit. Vide autem vt hīc
† nō enim ait,dicetis vos. quoq; incessendi vehementiam præcidit: † neq; di-
citis vos,sed incertum aduersarium fingēs,Dicet ali-
quis,inquit,vt remissiore oratione minus percelleret
auditorem. Affert autē quæstiones duas,resurrectio-
nis alteram,alteram corporum status. De vtroq; em̄
dubitabant. Qui surget,inquiunt, solutum semel? &
quali qui surgunt,corpore redibunt? Quid est, quali
corpore? id est, corruptóne illo & soluto,an alio quo-
dam? Hinc non dubia, sed confessa esse quæ quærūt
docens: vehementius iam occurrit. Stulte, inquit,tu
quod seminas,non viuificatur nisi mortuū sit: quod
quidē etiā vulgo solemus,quoties manifesta quispiā
negauit. Sed inquis,cur non statim ad omnipotentiā
dei recurrit? Quia cum Ethnicis res est: apud fideles D
Phili. 3.d rationibus vtitur rarò. Vnde cū dixisset alibi, corpus
nostrū humile trāsfigurabit, vt cōforme reddat cor-
pori suo glorioso, & amplius quiddam quàm resur-
rectionem promisisset,nullis exemplis vtitur tamen,
sed diuinam potentiā solum certissimæ probationis
loco allegauit. Iuxta virtutē inquit, qua subiicere si-
bi etiā cuncta potest. Hīc autē rationes etiā mouet,
quāquā scripturis ista probarat,tamē & has propter
eos qui scripturæ fidunt parum,adiecit:stulte, quod
seminas, id est, ex te ipso eius quod quæris rationē,
ex his quæ quotidie facis,nosse licet. Vnde stultū te
voco,qui quæ abs te quotidie fiūt,ignores: cū tu ip-
se resurrectionis artifex quispiā sis, dubitas de deo:
vnde vi quadā maiori,tu,inquit,seminas, tu inquam
qui mortalis es,qui peris. Vide autē q̄ accōmodatis
† verbis. †rationibus] vtatur,nō viuificatur,inquit,nisi mortuū
fuerit. Vocib° seminū ,ppriis(cuiusmodi sunt,germi-
nat,crescit,soluitur,putrefit)repudiatis,eas quæ car-
ni nostræ respōdēt,accōmodauit,viuificatur,morit,
quæ nō seminum iam,sed corporū propria sunt:nec
postquā moritur viuet,inquit, sed quod plus ob hoc
viuit,quia moritur. Vides quod moneo sæpe,in con-
trariū semper orationē deflectit. Nā quod illi signū
esse cur nemo resurgeret volebāt,hoc ipse certū re-
surrectionis argumētū facit. Dicebāt enim nō resur-
gere quod mortuū esset. Quid ipse? cōuertēs, imò ni
si mortuū,inquit,sit,nō resurget: & ob hoc resurget,
quia mortuū. Quēadmodū illud ipsum Christ° quo-
que docet, Granū frumēti cū cecidit in terram, nisi *Ioā.12.c*
moriatur,solū manet:si moriatur autē,fructū copio-
se reddit. Hinc Paulus exēplum trahens, nō inquit,
nō viuit,sed nō viuificatur, potentiā diuinam rursus
cōiungens,docēsq; non terræ naturā,sed dominum
esse qui omnia facit. Cur verò quod accōmodatius
erat, inquis, nostrū semen in medium non adduxit?
quādo nostra quoq; genitura à corruptione primor
diū habet,nō minus q̄ grani? quia hoc minus respō-
debat,illud magis: quærit totum quiddam quod pe-
reat, nostrū verò semen pars est, igitur granū male-
bat. Præterea ex animāte mittitur hoc,& in animalis
recipitur ventrē. Illud nō in carnē, sed in terram ia-
ctum in ea soluitur, prorsus vt ipsa corpora mortuo-
rum. Accōmodatū igitur est magis: *Et hoc quod semi-*
nas,non corpus quod nascetur seminas. Hactenus respōnsum
est ei,qui num resurgāt:hīc autē ei, qui quali corpo-
re resurrecturi sint,quærit. Quid est autē, nō corpus
quod nascetur seminas? nō spicā integrā, neq; granū
nouum, neq; enim de resurrectione iam disputatur,
C sed de ipso resurrectionis modo,quale corpus resur-
recturum sit:exēpli gratia, talé ne, an melius splēdi-
diúsq;? Vtrunq; autē ab eodem exemplo probat,do-
cētq; nō tale,sed præcellētius rediturū, quorum hæ-
retici nihil intelligētes,hunc nobis in modū insultāt:
Aliud,inquiūt,cadit,aliud surgit, quæ resurrectio sit
igitur? eius em̄ quod cadit, resurrectionē esse dece-
bat. . Vbi admiranda, vbi stupescenda illa vestra de
morte victoria: Siquidē aliud cadit,aliud surgit, nec
reddit em̄ mors vnquā quod abripuit captiuū. Hæc
illi: quorū dictis videamus vt respondeat similitudo
Pauli. Certè em̄ nō alia res seminatur,alia surgit, sed
eadē melior. Ac ne Christus quidē hoc pacto, cor-
pus idē recepit, aut primitiæ eorū qui resurgūt fuit,
qui iuxta vos corpus,licet peccati immune, abiecit,
aliud sumpsit. Vndénā igitur hoc? nā illud ex virgi-
ne quidē,hoc verò vnde? Vides cōmentum quo im-
pingat? quò enim vestigia clauorū ostēdit? quia idē,
puto,corpus crucifixū resurrexit: aut quid sibi Ionæ *Ioan.2.d*
figura vult? nō alius enim absorptus,alius in terrā ex- *† Quid ea re etiā ipse dicebat. Soluite.*
positus rursum Ionas est. † Quid? q̄ eodem corpore,
sed aliter cōparato resurgem°, corruptionis indiciis
scilicet & illa quæ sensu cōprehēdi potest crassitudi-
ne,in cœlestē quendam fulgoré mutatis. Sic scriptu *Ioan.2.d*
ræ dicūt,Solue,inquit,]tēplum hoc, & triduo ipsum
suscitabo: nēpe quod soluebatur, idem & suscitauit.
Vnde euangelista quod de sui ipsius corporis tēplo
diceret,adiecit. Quid igitur Paulus? Nō quod nasce-
tur,inquit,corpus seminas tu,hoc est,nō spicā. Nā &
eadem est, & non eadem: eadem, quia substantia ea-
dem: nō eadē,quia melior iam hęc,substātia quidem
eadem consistēte,ornatu verò maiore,& vt vno ver-
bo dicam,noua eadem resurgenre: siquidem hoc nisi
fit,ni-

fit,nihil resurrectione fuit opus,nisi præstātius quod A
cecidit,rediret. Quid enim demoliri domū necesse
sit,nisi extruere splēdidiorem velis? Hoc igitur illis,
qui eandē corruptionē esse putāt,respōdit. Hinc ne-
quis aliud esse corpus suspicaretur, similitudinē da-
tā exponit,nec spatiū auditori alio cogitationē hinc
transferēdi permittit, adeóq; nihil hīc orationē no-
stra est opus,ipsus sese exponit, *Nō corpus quod nascetur*
seminas tu. Quid sit ipsum,audiamus. Statim enim sub-
iunxit, *Sed [nudum] granum (exempli causa) tritici, aut alicuius*
ex cæteris: [Hoc est, non corpus quod nascetur,id est,
non ita vestitū: non granū (verbi gratia) tritici, aut a-
licuius ex cæteris quod calamum habeat & aristas.]
Et deus illi dat corpus vt voluit. Rectè,inquis: sed istic
est naturę opus. Cuius naturæ? dic mihi. certè & istic
omnia deus facit, non natura, non terra, non pluuia,
quod ipse quoq; significatur°,terra,pluuia,aura, So- B
le,rusticanis manibus prætermissis: Deus,inquit,illi
pro volūtate sua dat. Nō est igitur cur multis occu-
pēre,cur solicitè quo pacto sint inquiras,diuinā ma-
iestatē,diuinā volūtatē audis: *Et vnicuique seminū pro-*
prium corpus. Vbi igitur est alienū?,ppriū enim dat. Itaq;
quū dicit,nō quod nascetur,seminas tu: nō hoc vult,
qui substātiā aliā pro alia restitui dicat, sed præstan-
tiorē,splēdidiorē. *Vnicuique enim seminū proprium est,* in-
quit, *corpus.* Hinc iam discrimē futuræ resurrectionis
ostēdit. Neq; enim quia semina iacta in spicas omnia
renascūtur,idem omniū etiā qui resurgūt status erit,
quādo nec semina ipsa vim eādē tenēt, sed alia aliis
sunt præstātiora. Ergo subiūgit, Vnicuiq; proprium
corpus: neq; hoc est cōtētus, discrimen maius, & eui-
dētius quærit: vt ne enim, quia resurrecturos, quēad-
modum dixi, vniuersos audis, pari vniuersos etiā di- C
gnitate resurgere putes, obices huic cogitationi su-
prà præstruxit: in suo quisque ordine, inquit: & hīc
magis etiam perspicuū reddit, *Nec caro eadem omnis est,*
inquit: de seminibus quod dico, de corporibus eadē
licet: subiungit igitur. *Hominū alia, alia pecorū, alia piscium,*
alia volucrum. Sunt cœlestia corpora, sunt & terrestria. sed alia
cœlestiū gloria est, alia terrenorū: alia Solis gloria, alia lunæ, a-
lia stellarum: stella à stella gloria differt. Et quid sibi verba
volūt? cur quum de resurrectione disputatio instituta sit, in Solis mētionē delabitur & stellarū? Nō dela-
bitur, nec abreptus instituto est: abest: adhuc inhęret,
resurrectione asserta discrimē esse resurgētum ingēs
probat, vna sit resurrectio licet. In duo igitur hoc v-
niuersum, cœlestia, terrestria secat: quòd illa porrò
resurrectura sint, frumēti similitudine mōstrauit, sed
quòd non eadem omnia gloria, hinc iā docebit. Vt D
enim resurrectiōis spes sublata semel, supinos: sic iis-
dem rebus credere dignatos vniuersos iri, secordes
reddat. Vtrūq; igitur, illud quidē suprà, hoc deīceps
iā emēdauit: ordines autē fecit duos, piorū, impiorū:
eos rursus in mēbra quędā secat, nec pios cū impiis,
nec pios planè cū piis, aut impios cū impiis eadē cō-
ditione futuros docēs. Prima igitur piorū & impio-
rum sectio est: Cœlestia quædam corpora sunt, in-
quit, quædā terrestria: impios per hęc, per illa pios si-
gnificare volēs: iā impiorū discrimē attexit, Nō om-
nis, inquit, caro eadē est, sed piscium alia, alia volucrū,
alia pecorū: corpora sint omnia licet, sublimiora, in-
feriora tamē aliis alia sunt. In vita, in apparatu simili-
ter habet. Hīc ad cœlestia redit: alia, inquit, Solis est,
alia lunę gloria. Vt in terrestrib° em̄, sic in cœlestibus
quoq; diuersitas quędā est nō parua, prorsus ad extre-
ma vsq; puadēs. Nō em̄ Soli luna, aut luna stellis dif-
fert modo, sed stellæ stellis, omnia sint in cœlo licet,
tamē gloria visuntur alia aliis maiore. Quid igit hinc
proficiemus? quod in regno qui sint omnes, nō eadē
omnes regni gloria fruūtur: in igne qui sunt omnes,
nō eadē omnes supplicij crudelitate coquentur. *Sic*
igitur & mortuorū resurrectio, inquit, discrimine scilicet
ingēti. Hinc illā iam satis comprobatam disputatio-
nem mittens, ad resurrectionē & resurgēdi modum
redit, *Seminatur in corruptione,* inquit, *resurgit in incorru-*
ptibilitate. Vide ingeniū, de seminibus loquens, voci-
bus vtitur corpori propriis: Non viuificatur, inquit,
nisi mortuū: de corporibus autem, seminū nomina
vsurpauit, Seminatur, inquit, in corruptiōe, surgit in
incorruptibilitate: nō, inquit, nascit, sed surgit, ne ter-
ræ opus putares. Semētē hic nō id quod in vtero ma
turescit vocat, sed illā in terrā mortuorū corporum
tumulationē, dissolutionē, cinerē. *Vnde in ignominia*
seminatur, inquit. Quid fœdius enim cadauere iā pū-
trido cogitari potest: *Resurget in gloria, seminatur in infir-*
mitate. Nam trigesimus dies nō abit, quin cōputrue-
rit totū: durare ne vnum quidem diē, aut cōtinere se
caro potest? *Resurget in potentia.* Nihil em̄ tū † supererit *† superahorum:*] vnde vtriusq; generis vsus est exēplis, ne si *bit ipsum:*
quis incorruptibilitatē, gloriā, † pœnam] audiat, nūl- *† potestā*
lū esse resurgētū discrimē putet. Omnes enim in in-
corruptibilitate, in gloria, in potētia eius incorrupti-
bilitatis surgēt quidē, sed nec dignitate, nec securitā-
te pari. *Seminatur corpus animale, resurget corpus spiritalē:*
[*est corpus animale, est & corpus spiritale.*] Quid ais? ergo
nūc spiritale nō est? Spiritale quidē, † sed animale ma *† sed illud*
gis.] Sæpe em̄ nūc quidē spiritus gratia, peccātibus *multo ma-*
nobis absistit: ac vt præsto sit mēti quidē nostræ, ta- *gis.*
men vita in carne interim est spiritū ignorante. Istic
verò nō itē, sed cōstāter spirit° beatorū carni assistit,
critq; penes hūc imperiū, etiā anima tū præsente: at-
que hoc per spiritale significauit: aut agibilius certè
tenuiúsq;, & quod aura vehi possit, futurum dicit: aut
fortasse vtrūque. Quod si mihi parū credis, cœlestia
corpora splēdida illa, hacten° durātia, æterna trāquil
litate cōsistēria vide. Credésq; deinceps, etiā illa nō-
stra corruptibilia, incorruptibilia vt sint efficere deū
posse. Imò his quæ oculis cernuntur præstantiora, *Quemadmodum scriptum est,* inquit, *factus est primus Adā,* *Gen.2.b*
in animā viuētē: extremus, in spiritū viuificātē. Tametsi il-
lud est scriptū quidē, hoc nō est: trāstulit tamē ab ip-
so rerū euētu, quod ferè solet, quæ etiā prophetis est
cōsuetudo. Iustitiæ ciuitatē vocatā iri Hierusalem, *Zach.8.a*
propheta dicit, nec est vocata tamē. Quid ergo? mē-
titus est propheta? nequaquā. Sed rerū euentū nota-
uit. Christū item Emmanuel, quod ne ipsum quidē *Esa.7.c.*
cōtigit tamen, sed res ipsæ voces has mittūt. Eodem *Mat.1.d*
hīc pacto; Extrem° Adā in spiritū viuificātē: hæc eò
dicit, quia vtriusq; vitæ symbola pignoráq; prēterie-
rūt, præsentis quidē, Adā: futurę verò, Christus: quia
enim vera bona in spe nostra posita sunt, ipsum prin-
cipiū bonorū prēteriisse, fontē & radicē comparuis-
se docet: quòd si fons, si radix nota omnibus est, de
fructu dubitari nō potest: vnde, Extremus, inquit, A- *Rom.8.b*
dam in spiritū viuificātē: & alibi, Viuificabit, inquit,
mortalia corpora vestra, per spiritū ipsius, vos inha-
bitātē. Ergo qui viuificat, spiritus est. Deinde ne quis
quęrat, cur antiquiora mala sint: & ea quę ad animalē
nostri partē attinēt, prēterierint tota, nō cœperit so-
lum: quę ad spiritū autē, cœperint modo: vtriusq; rei

principia

Universidad de Deusto
Biblioteca

principia sic ordinata fuisse docet. *At nō erat primum, inquit, quod spiritale, sed quod animale, spiritale pòst.* Cur autē id ita sit, non adiūxit, diuina ordinatione cōtētus, ipsum rerum euentū, certissimū diuinæ dispēsationis testem arbitratus, tum res nostras ad meliora semper festinare docens. Nam si quæ minora sunt, exitū aliquādo suū obtinuerūt, quāto maiori cum fiducia expectāda nobis sunt præstātiora bona? Quia igitur tātis iam olim bonis fruituri sumus, in eū nos ordinē, qui Solis instar lucet, alacriter inseram⁹, mortuos ne lugeam⁹, sed perditè potius ex ista vita soluētes: imitemur agricolas, qui cum dissolui granū vident, nihil turbātur: vbi superstes, solidúmq; & integrū in agro iacet, metuūt, tremūt: mox vbi dissolutū iam conspicantur, gaudēt, futuræ enim sationis exordiū est, solutum granū: Ita nos cū corruptibilis illa nostra domus ruit, gaudeamus, cū homo seminetur. Nec mirer, q̄ sepulturā semen vocet, satio est multo optima. Vulgarem enim hāc nostrā sationem mors, labores, pericula, curę cōsequuntur: illā, si rectè viuamus, præmia, coronæ. Et hāc quidē, corruptio, mortalitas: illam, immortalitas, incorruptibilitas, & mille præterea bona comitātur. In hac cōplexus, voluptates, somnus: in illa, vox vna de cœlo descēdēs, cōfertim omnia fœcundat: hîc qui surgit semel, in ærūnosam istā vitam non reducitur vnquā: dolor, tristitia, gemitus, mala omnia ponūtur. Sed herū qui ædibus tuis præsit, queris, & ob hoc mariti obitū deploras. Ad communem omniū præfectū, cōmunem saluatorē, communem patrem deū, ad ista auxilia nunquāvincēda, ad expedita præsidia, protectionē quolibet tēpore loco præsentaneam, vndiq; te vallātem cōfuge. Sed desiderabilis est & gratiosa cōsuetudo, noui. Quòd si reputabis rectè dolorē, deinde quis ille sit qui abstulit, apud te cogitaris, † si quàm fortiter oppetiit, vt lūtatē istā sacrificiū exhibes deo, & euadere procellā istā facilè potes, & quod tēpus solet, id efficies ratione tu & philosophia. Quòd si in lachrymas diffluas tota, cessabit nihilominus cū tempore dolor, & præmiū tu nullū reportabis. Istā rationē vbi iniueris tecū, exēpla collige illa præsentis vitæ, qualia passim in scriptura legūtur. Cogita quòd Abrahā filiū suum mactauit, &neq; fleuit, nec verbū acerbū vllū emisit. Rectè inquis, sed Abrahā. Atqui tibi maior est propositus labor. Iob verò, fleuit ille quidē, sed quod satis erat patrē liberorū amātem, & mortuos curātem. Quod verò nūc facimus nos, hostiū est potius & inimicorū. Neq; enim si tu amico ad regnū vocato, coronatóq; lachrymeris, pectus tūdas, amicū esse te coronati quisquā credat, sed inimicū, sed hostē. Ego verò iam nō illū doleo, inquis, sed meipsum. Atqui ne hoc quidē amātis est, ad istā solicitudinē reuocatum illū, aut huic miseriæ subiectū, in mari fluctuantē esse propter te velle, cui coronari, appellere, & in ipso portu sedere licet. Sed quò abierit, inquis, ignoro. Ignoras? Vel rectè vixit, vel secus: vtrinq; quò profectus sit, constat. Idipsum est quod perturbat, inquis, quia discesserit peccator. Sūt hęc suffugiū & prętextus. Nā si tu idcirco mortuū doles, formare, cōponere viuētē oportebat. Verū tuas tu vices, nō huius deploras. Abierit peccator sanè, gaudere decet, peccata impedita esse, & non accumulatū malū, nitiq; quātū fieri potest, vt iuuetur nō lachrymis, sed prece, supplicationibus, eleemosynis, oblationibus. Nō est temerè hoc excogitatū, nec frustra memoriā mortuorum inter sacra mysteria celebramus, aut accedimus, pro istis agnū illū iacētem & peccata mūdi tollētem deprecātes, sed vt his cōsolatio hinc aliqua fiet. Nec temere qui altari assistit, inter horrenda mysteria clamat, Pro omnibus in Christo dormiētibus, & pro his qui memoriā celebrāt illorū. Nam nunquā ista fiant, neq; hæc dicātur, [si pro illis cōmemorationes non fierent.] Neque enim scena iam amplius nostra sunt, sed spiritus ordinatione fiunt. Opitulemur igitur his fratres, memoriā pro ipsis faciamus. Nam si Iobi illius liberos patris victima purgauit: quid dubites, è nobis quoque si pro dormiētibus offeramus, solatij quiddā illis accessurū? Gratificari deus propter alios aliis solet, quod Paulus hic ostēdit. Vt ex multis, inquit, personis, pro dono in nos collato, per multos gratiæ pro vobis agantur. Ne defatigemur mortuis auxiliū ferēdo, preces pro ipsis offerēdo, communis totius orbis victima preces sunt. Hinc pleni fiducia, pro toto etiā orbe supplicamus, inter martyres, inter cōfessores, inter sacerdotes mortuos recēsemus. Vnū enim corpus omnes sumus, sint mēbra licet alia aliis illustriora, vndiq; veniā ipsis impetrare licet, precibus pro ipsis effusis, muneribus datis, consortio eorū inter quos velut cōmune corpus referūtur. Quid ergo doles? quid lachrymaris? cū impetrandæ mortuo veniæ tot extēt rationes. Sed hoc doles, quæ sola sis careásq; rectore. Hoc non est cur dicas, amittere rectorē deū nō potes, quātisper hūc habes, cōiuge, patre, filio, affini quouis præstabit, vt qui superstitibus etiā his faciebat omnia tamē. Hæc tu cogita, & exēplo Dauidis sic dicas, Domin⁹ illuminatio mea, protector meus, quē timebo? † quādo] tu pater orbis, iudex viduis es. Huius tibi præsidiū deuince, magisque prospiciētē tibi senties, q̄ prius, quādo scilicet in difficultate cōsistis. Sed filiū amisisti. Nō amisisti, ne dicas. Somnus ea res est, nō mors: trānsitus, nō interitus, peregrinatio ab humiliori loco ad altissimū susceptra. Caue irrites deū, sed propitiū tibi redde. Si feres generosè, magnū tibi ex ea re & mortuo ipsi solatiū erit. Si feceris cōtrà, magis diuinā irā accēdes. Nam si tu hero seruū castiganti assistēs indigneris, magis illū aduersus hominē prouoces, credo. Caue igitur faxis, orās potius age, qui illā tibi tristitiæ nubē dispergat. Dices quod beat⁹ ille, Dominus dedit, dominus abstulit. Cogita quot sint qui equius suā sortē ferūt, qui nūquā nec liberos susceperūt, nec patres sunt appellati. Neq; ego sanè voluissē inquit. Quāto enim præstat, omnino nō gustasse, quàm vbi gustaris, voluptate protin⁹ cadere? Ne obsecro voces istas vsurpes, ne irrites etiā dominū: sed pro his quæ habes, gratias age: p̄ his quæ nō perpetuo habes, dominū glorificato. Nō effutiuit hoc quod tu Iob tā imprudēter, non accipere prēstitisse: sed etiā p̄ his gratias agit, Dominus dedit, inquit: p̄ his gratias agit, Dominus abstulit, In secula sit nomen dñi benedictū. Sic vxorē litigādo coērcet, ista admiranda verba profatus. Si bona susceperimus prius, inquit, de manu domini, mala non feremus? Et quāquā acerbior postea tētatio fuit, tamē ne sic quidē ille defecit, æquè generosè tulit, æquè dñm prędicauit. Hoc tu quoq; fac. Cogita apud teipsum, primū nō ab homine, sed à deo ablata, à deo facta, studiosiúsq; quàm abs te ipso cōseruata, vt qui rectissimè, quid ex re cuiusq; sit norit, nō hoste, non insidiatore, sed patre. Cogita quot sint parētes, quibus liberi sui vitā acerbā & iniucūdam reddiderunt.

Quid

† *& quòd fortiter ferens.*

Gen. 22. b

Nota pro defunctis.

Iob 1. d

Ibidem.

Iob 2. c

Psal. 26. a † *dixit,*

Quid ergo generosos non vides, inquis? Videō sanè: Verū etiā his rectius filius tuus habet. Sint em̄ in precio licet, atqui incertus finis est. Qua de re iam nihil es anxia tu, nihil tremis, ne quid accidat, ne qua iterū mutatio fiat. Eadē hęc de vxore interea & sedulo cogitato, pro omnib⁹ domino gratias habeto. Cōiugē amisisti, dominū glorificato: fortasse maiorē ad cōtinentiam reducere, maius ad opus vocare, isto te vīculo liberare studet. Hoc pacto si philosophemur, simul & præsentē vitæ tristitiā discludemus, & futura bona cōgregemus. Quę vt omnibus nobis cōtingant, gratia faxit & benignitas domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

HOMILIA QVADRAGESIMA-secunda, Hieronymo Agnino interprete.

Primus homo è terra terrenus, secundus homo ipse dominus de cœlo.

POsteaquam de animali & spirituali, vtriusq; discrimine mōstrato, disseruisset: terrenum iam & cœlestem hominē vocat, alia rursus differentia allata. Quarū prior quidem illa ad prę sentem futuramq; vitam: hęc vero ad eam quę ante gratiam extitit, & post gratiam futura est, pertinet: atq; hanc in optimo vitæ genere cōstitutā esse dicit. Ne vero (quod modo dixi) resurrectione confusi, vitę & sedulitatis essent securi, denuo hic illos ad certamen inducit, & ad virtutē cohortans: Primus, inquit, homo è terra terrenus est, secūdus homo ipse dominus de cœlo: in vniuersum quicquid huius est, hominē quidē vocās, sed hoc tamē à præstātiore, illo à deteriore denominato. *Qualis enim terrenus ille, inquit, tales & hi qui terreni sunt:* id est, sic peribunt, & morientur. *Rursum qualis ille cœlestis, tales & hi qui cœlestes sunt:* hoc est, eundē in modū immortales, æternáq; gloria clari. Quid igitur? inquis, an nō mortu⁹ est hic ipse quoque? Sanè quidē, verum incommodi inde nihil accepit, quin ipsam mortē hoc potissimū modo peremit. Viden' vt per mortem eius etiā resurrectionis illud dogma cōfirmet? Cum igitur (quod dudum monui) principiū rei adeoq; caput habeas, de corpore vniuerso nihil iā amplius dubitare iubet, & saluberrimā viuendi doctrinā iam hinc sedulo inculcat. Exemplà vero sublimis istius philosophicæq; vitæ, tū eius quę ab hac diuersa est, ponēs, vtriusq; originē, illius Christum, huius Adam adducit. Quam quidē ob causam nō simpliciter è terra, inquit, est, sed terrenus: quasi dixerit crassus, rebúsq; deditus prędentib⁹. de Christo cōtrariū dicit, ipse vero dominus de cœlo. Quòd si hic sint qui obiiciāt, Christū corpus nō habuisse, eo q̄ de cœlo esse dicatur, his quanquā satis superq; os obstruāt quę hactenus à nobis dicta sunt, tamē nihil obstat quo minus hoc quoq; loco eos cōpescamus. Quid igitur? dū ait, ipse dominus de cœlo, naturámne, an optimā illā vitæ rationē intellexit? Enimuero manifestū cuiq; est, q̄ vitæ rationē. quocirca subiicit, *Quemadmodum gestauimus imaginē terreni:* hoc est quemadmodum patrauimus mala: *gestenus & imaginem cœlestis:* hoc est, operemur bona. Sed missis aliquantisper his, istuc abs te lubens interrogarim, num quod ex terra terrenum dixit, & ipsum dominū de cœlo, de natura dictū videatur? Sanè inquis. Quid ergo? itáne terrenus solū erat Adam? nec prēterea quicquā obtinebat sublimioris illius & incorporalis naturæ, quā nūc animā, nunc spiritū scriptura vocat? Nemini equidē obscurum & hanc eum habuisse. Sic igitur neque domins, licet ex cœlo dicatur, é supernis tantum erat, quoniā quidem carnē quoq; erat indutus. Ergo quod dicit, huiusmodi est. Quemadmodū gestauimus imaginē terreni, mala scilicet opera, gestemus & imaginē illius cœlestis, vitā viuamus supernis conuenientem. Quòd si de natura sit dictmu, quorsum exhortatio & consilium pertinebat? Vel hinc itaq; liquet, de vitæ instituto dictū istuc accipiendū. Quapropter ita quoq; sermonē instituit, vt & cōsulat, & similitudinē appellet, vt qua declaret de operibus se non de natura loqui. Etenim terreni eam ob causam sum⁹, quia mala perpetrauimus: nō quia terreni ab initio creati sumus, sed quia peccauimus. Primò omniū peccatum extitit, ac tum demū mors est insecuta, & illud itē: Terra es, in terrā reuerteris. vniuersa deniq; afflictionū multitudo irrupit. Neq; em̄ ex terra natū esse (cum eiusdem massæ & cōsperso nis ipse quoq; dñs extiterit,) sed terrena perpetrare, est quod terrenū efficit: quemadmodū cœlo digna operari, est quod cœlestē reddit. Sed quorsum attinet in cōfirmandis his fruſtra occupari, eū pergens Apostolus ipse sensum nobis explicet, his quidem verbis. *Hoc autē eo fratres dico, quòd caro & sanguis regni dei hæreditatē cōsequi non possunt.* Vides vt sui inter pres (quod fere solet) multis nos difficultatib⁹ liberet? Carnē nāq; hic opera illa mala appellat: quod ipsum etiā alibi sæpe facit, velut cū ait. Vos vero nō estis in carne. & iterū, Qui in carne sunt, deo placere nō possunt. & hic rursus, Hoc autē dico fratres, &c. Planè igitur aliud nihil vult, q̄ ideo se hæc monere, qui discas operibus malis ad dei regnū nō perueniri. A resurrectione em̄ ad regnū sermone deflexo subdit, *Neque corruptio incorruptibilitatis hæreditatē accipit.* id est, malitia gloriā istam non attingit, & rerum incorruptibiliū fruitionem: nam frequenter hoc nomine malitiam notare solet, vt cum inquit, Qui seminat in carne, ex carne metet corruptionē, &c. Quòd si de corpore accepisset, nō de operibus prauis, nō vtique corruptionē dixisset. neq; enim corpus corruptionē appellat, quādoquidē corruptio nō est, sed corruptibile. Quare cum pergit de corpore loqui, nō corruptionem esse, sed corruptibile dixit. Oportet enim corruptibile hoc, inquit, induere incorruptibilitatē. Postquā igitur susceptā de vita admonitionē absoluisset, ex more materiā materiæ annectens, cœptū de corporū resurrectiōe sermonē rursū aggreditur, hoc pacto: *Ecce mysterium vobis dico, &c.* Stupendum quiddā & arcanū, quódq; nō omnes nossent, dictur⁹ erat, quo quidem quòd arcana promat, haud leui in precio illos apud se fuisse declarauit. Quale igitur est quod dicit? *Non omnes quidē obdormiemus, omnes immutabimur tamē.* Quod sic intelligendū: nō moriemur omnes, omnes tamen immutabimur, etiā hi q̄ nō moriūtur, mortales enim & hi. Ne igitur si mori, inquit, cōtingat, ob id terreare, tanquā non resurrecturus. Sunt enim quidā, sunt qui etiam hoc subterfugient: quibus ad resurrectionem illam non erit hoc satis tamen: verum illa corpora nondū mortua etiā immutari, & incorruptibilitatē cōsequi nihilominus oportebit. *In puncto temporis, in momento oculi, per extremā tubam.* Quādo enim de resurrectione pluribus disseruerat, cōmodùm admodū & opportunè, quod vehementer mirandū & incredibile videri poterat, commōstrat: Neq; enim q̄ corpora hęc vbi cōtabuerint

resurrectura sint,neq; quòd multò prestantiora futu
ra illa quæ ex putrefactis resurgēt ,neq; q̀ sortē lon-
ge meliorē expectent,neq; quod suum quisq; sit ac-
cepturus,quod alterius sit nemo,admiratione solum
dignū fuit,sed magis illud q̀ tot & tāta quę omnem
rationis captū mentēq; planè superāt, omnia futura
sint tēporis puncto,hoc est,breuissimo tēpore:quod
manifestius etiā declarās , in momēto, inquit oculi:
quasi dicat ad motū palpebræ.Iam vero quādo ma-
gnum quiddā & stupore plenū dixerat, tot videlicet
tātasq; res tam celeriter euenturas, fidē verbis factu-
rus demonstrationem euidentē adducit . *Canet enim & mortui resurgēt incorruptibiles*,īquit,*nósq; immutabimur.*
Illud,nos,nō de seipso,verū de omnibus tum in vita
repertis intelligēs. *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptibilitatem.* Etenim ne quisquam eo audito,
quòd caro & sanguis regni dei hæreditatē consequi
nequeant,nō surrectura corpora putaret,adiecit: O-
portet corruptibile hoc induere īcorruptibilitatē,&
mortale hoc immortalitatē . Corruptibile igit̄ cor-
pus illud & mortale, corpus quidē permanet (ipsum
enim id quod induitur,est)mortalitas vero atq; cor-
ruptio, īmortalitate & incorruptibilitate subeūtibꝰ,
euanescēt:itaque in posterū nihil ambigas,quî æter-
num viuere corpus posit,cū audieris incorruptibile
istuc futurū . *Vbi vero corruptibile hoc induerit incorruptibilitatē,& mortale hoc immortalitatē:tūc fiet sermo qui scriptꝰ est, Absorpta est mors in victoriā.* Postquā magna & ar- *Osee.13. & Hebr. 2.d.*
cana illa deprędicasset,rursus fidē,idq́; ex prophetia
orationi facturus,absorpta est mors,inquit, in victo-
riā:id est , in finē & euersionē, vt plane nihil eius re-
liquū sit, neq; reuertendi spes appareat vlla, morta-
litate scilicet per immortalitatē deiecta. *Vbi tuus mors aculeus? vbi tua inferne victoria?* Vides animū gene-
rosum?Iam igitur velut de victoria triumphās,& af-
flatꝰ futura quasi pręterita quodāmodo cernēs,mor-
tem irridet,atq; insultat prostratę,deiectumq́; in ca-
put triūphali voce inuehit̄, strenue in hęc verba ex-
clamans, Vbi tuus mors aculeus?vbi inferne victoria
tua ? Nimirū transiit,periit, euanuit penitus, adeoq́;
frustra hic laborasti.Neq; enī armis modo illā exuit,
ac deuicit,sed prorsus aboleuit, & in nihilū redegit.
Aculeus autē mortis peccatū,potentia vero peccati lex. Vi-
des de corporali morte sermonē esse? cōsequens er-
go&de resurrectione corporali intellexisse:etenī ni-
si resurrectura illa sint, qua ratione mors dicetur ab-
sorpta?præterea vero quomodo peccati potētia lex?
Aculeū enim mortis esse peccatū,idq́; multo grauiꝰ
malū ipsa morte,vtpote in quo suas illa vires habeat
omnes,iam manifestū est . Sed quî peccati potentia
dicitur esse lex?Quia hanc citra,imbecille peccatum
ac impotens est,& quanquā aliquid quidē operetur,
†cōdēnari nō ita tamen † condēnare] potest.malū quidem per-
petratur,manifeste vero nondū apparet. Quare non
parum momenti attulit lex,qua & peccata innotue-
†aucta runt,& pœna est †cōstituta.]Porrò autē quod inter-
minando lex peccatū auget, redditq́; conspicuū,nō
in illa,quemadmodum nec in medico, sed in eo qui
pharmaco abutitur,culpa hærebit: quādo & præsen
tia Christi Iudæos magis etiā offendebat,neq; tamē
hanc nos propterea reprehēdimus, sed miramur po
tius,& illos vehementer odimus, qui vnde iuuari cō
ueniebat,dānū acceperint . Proinde ne lex peccatū
cōfirmaret, Christus illam vniuersam impleuit, cum
ipse extra peccatū esset.Atqui hic rursus cōsidera,vt
resurrectionē ꝓbet . Si enim peccatū causa est mor-
tis,Christus vero peccatū aboleuit, & nos ab eo per
baptisma suū liberauit , & post peccatū compescuit
etiā legē,qua durante illud subsistebat:quid de resur
rectione porrò dubitas?Quî enim in posterum mors
dominabitur? an per legē? atqui hæc est abolita. An
per peccatū?sed hoc sublatū est. *Deo autē gratia,qui dedit nobis victoriā per Iesum Christū.* Nam ipse tropheū
statuit,coronarū nos participes fecit, idq́; nō ex de-
bito,sed ex gratia& misericordia.*Itaque fratres stabiles sitis,& immobiles.* Iusta & cōueniēs admonitio est.Ni
hil enim tantopere perturbare solet, q̄ putare se fru-
stra & in vanū adfligi. *Abundātes in opere domini semper:* hoc est,vita syncera.nō dixit, operātes bonum:
sed,abundantes, quò scilicet sponte, & ex abundāti
peragamus istud , & stadiū aliquando transiliamus.
Cū sciatis quòd labor vester nō est inanis in domino. Quid?
laborem rursum narras?labor est,sed qui pręmiū ha-
beat coniunctū cœleste.Siquidē primus ille post re-
lictum paradisum labor,pœna peccati fuit: hic vero
noster,†imago]est præmiorū futurorū. † Itaq; labor *†materia.*
hoc nō est, diuino scilicet præsidio frui:] quamobrē *†Itaquenē labor qdē fuerit, tū hac ratione tum quòd diuino fruamur præsidio.*
addidit,in domino:nā ille prior eo pertinebat vt pœ
nas daremus,hic vt futuris bonis fruamur.Itaq; dile-
cti ne stertamus:nō est enim,nō est profecto cur de-
sides,voluptuarios,aut molles regnū cœlorū conse-
cuturos arbitremur.Sed iucūdū esse debet,si corpo-
re depresso & castigato innumerabilibꝰ molestiis &
laboribꝰ perferēdis, bonis istis aliquādo ꝑfruamur.
An non cōsideratis inter cœlū & terram quantū in-
tersit ? quātum præstitutū nobis bellū ? Deinde q̄ ad
malitiā pronus sit homo, quàm vndiq; peccatū cir-
cunstet,quot deniq; in medio laquei sint,nō cogita-
tis?Quid igitur tot & tantas aliunde cōtrahimus cu-
ras, cum tot sint quas sua spōte natura nobis inseuit,
quibꝰ plurimū negocij ipsi nobis facessimus,& onus
reddimus multo difficillimū?Non erat satis pro cor-
pore,pro vestibus,pro familia esse solicitos?nō suffi-
ciebat cura rerū necessariarū ? atqui ab his dehorta-
tus est Christus,cū inquit,Ne sitis soliciti vitę vestræ *Mat.6.d.*
quid edatis:neq; corpori vestro quibꝰ induamini.En
supra victū necessarium vestitumq́; solicitos esse nō
decet:adeóq; nec diei quidē posteræ.Qui ergo tātū
malorū onus subeuntes obruūt sese,quādo putas re-
mergere possunt ? Ignoras alicubi Paulum dicere, *2.Tim.2.a.*
Nemo militās cura victus distrīguitur?Nos vero de-
liciamur,ingurgitamur,inebriamur, ꝓpter nihili res
sustinemus patimurq́; multa , in cœlestibꝰ torpemus
& pigrescimus . An nescitis nostrā promissionē esse
quiddā homine maius ? non est cur humi repēs cœli
vertices aliquādo cōtingere speret.At nos non mo-
do secūdum hominē data opera viuimus,verū ipsis *†ad quale tribunal sistemur?*
etiā brutis sumus deteriores.Ignoratis,†quo in loco
sumus cōstituti ?] Non perpenditis verborū etiā & *2.Cor.5.b*
cogitationū à nobis rationē exigi ? atqui nos ne fa-
ctorū quidem gerimus curā.Quicunq; aspexerit mu- *Mat.5.d.*
lierem,inquit,[ad concupiscendū eam,]iam adulte-
rium cum ea cōmisit:sed tamē quibus reddere vel la
sciuentiū oculorū rationē necesse est, nō dubitāt re *Ibidem.*
ipsa ipso crimine cōspurcari . Quicunq; dixerit fra-
tri suo fatue,in gehennā incidet : nos autē mille op-
probriis cōfundere fratrē, mille insidias struere nō-
dum desistimus.Qui,inquit,amantem redamat,nihil *Ibidem*
maius Ethnico præstitit . At nos etiā iis inuidemus.
Quam ergo habituri sumus veniā,quādo vetera illa
omnia

omnia superare & relinquere iussi,nōdum quod mi-
nimum etiā est,rectū vitæ statū sumus ingressi ? Quæ
nos ratio excusabit? Quis pœnā dātibus astabit latu-
rus opem?Nemo scilicet.Sed necessum fuerit miserè
tortos,cū ploratu & stridore dentiū in tenebras exte
riores illas,in dolores ineuitabiles,in nūquam extin-
guēdos cruciatus trāsmitti.Quapropter oro atq; ob-
secro vos,adeóq; ad genua supplex procumbo, dum
quantūuis exigua vitę portio supersit,acquiescite di-
ctis,cōuertamini,emendemini in melius: ne instar il-
Luc.16.f. lius diuitis,vbi hinc migrauerimus, nihil ꝓfuturas il-
lic lachrymas fundamꝰ,& lugeamꝰ frustra: siue enim
patrem habeas,siue filiū,siue amicum,siue quēcunq;
alium,qui spē in domino ponat, nemo horū de ope-
ribus propriis te accusatū liberabit. Nam eiusmodi
illic iudiciū exercetur,ex suis quisq; factis iudicatur,
neq; aliter saluatur istic quisquam.Et hęc quidē mo-
neo,nō qui afficiam tristitia , aut in desperationē ad-
ducā,sed ne vanis& inutilibus spebus lactati,hoc aut
illo fidētes, propriam virtutem negligamus.Etenim
si segnes tardauerimus, nec iustus,nec propheta, nec
apostolus nobis vllus patrocinabitur:sin seduli fueri-
mus,satis magno operū nostrorum patrocinio freti,
summa cum fiducia hinc discedemus,& quę diligen-
tibus dominū reposita sunt, bonis perfruemur, qui-
bus vt potiamur omnes,gratia & misericordia con-
tingat domini nostri Iesu Christi, cū quo patri simul
& spiritui sancto gloria sit in secula,Amen.

HOMILIA QVADRAGESIMA-tertia,*Ioanne Fichardo interprete.*

Cap. xvi. *CAeterum de collatione in sanctos, quēadmodū ordinaui ecclesiis Galatiæ, ita & vos facite.* Cū absol-
uisset tandē institutam de dogmatis oratio-
nē,essētq; iam ad eam partē quæ mores propius at-
tingit digressurus:cætera quidē missa facit omnia, &
ad ipsum bonorū summū cōcedit:de eleemosyna vi-
delicet instituens sermonē.Neq; vero de moribus in
vniuersum agit ille,sed de vna hac eleemosyna cū es-
set locutus,definit. Et quidē nusquā hoc alibi fecisse
illum reperire est,verum in aliis epistolis ita ferè so-
let,vt & de eleemosyna,& modestia, & mansuetudi-
ne,& fortitudine,adeóq; reliquis simul omnibus vir-
tutibus differat.Quæ causa fuit igitur,cur hoc loci v-
nam hanc partē omniū vice, quæ ad mores pertinēt,
tractaret?Ea nimirū, quod ex illis quę recēsuit prius,
pleraq; ad hoc etiā institutū facere putaret:cuius ge-
neris ea sunt,cum scortatorē castigaret,cum publice
litigantes coërceret,cū bibones & helluones perter-
reret:cū factiosos,cōtentiosos,ambitiosósq; cōdem-
naret,cum grauissimo isti domini iudicio eos qui sa-
cra mysteria indigne accederent , mandaret:cum de
charitate tam copiose diceret. Eapropter igitur eius
solū,quod necesse in primis erat,de iuuandis scilicet
sanctis,facit mentionē.Animaduerte vero solertiam
viri:cum de resurrectione iam persuasisset , adeóque
alacriores reddidisset,tum illud deinceps subiungit.
Supr.9.b. Tametsi superius eadē monuisset, cū diceret : Si nos
vobis spiritalia seminamus,magnum est,si nos vestra
carnalia messuerimus?Et quis plantat vineā,& de fru
ctu eius non edit?Verū cum tantā huius officij excel-
lentiā nosset,nihil grauatur in ipso etiā epistolæ fine
hoc ipsum apponere.Collationē vero collectionem
vocat,ab ipso statim initio rem facilē reddens : nam
cum ab omnibus in cōmune confertur , tolerabilior
erogatio singulis euadit . De hac autē collatione lo-
quens,non protinus ait,Quilibet vestrum apud seip-
sum seponat thesaurizās(atqui illud cōsequens erat)
sed præfatur, *Quemadmodum ecclesiis,*inquit, *Galatiæ ordinaui.* Tum istuc subiunxit:ad æmulationē videlicet
eos,aliorum recte factis cōmemorandis , impellens.
Hoc etenim forma narrationis proposuit , quod ip-
sum etiā ad Romanos scribens,fecit.Eodē nanq; mo
do apud illos quoque sub prætextu profectionis suæ
ad Hierosolymā,de eleemosyna sermonē videtur in-
duxisse.Dicit enim,Nunc autē proficiscor Hieroso- *Rom.15.f.*
lymā,ministrans sanctis.Visum est enim Macedoniæ
& Achaiæ cōmunicationē aliquā facere in pauperes
sanctos. Sed hos quidē Macedonū & Corinthiorū,
illos autē Galatarum exemplo exhortatur. *Quemadmodum enim,*inquit,*Galatiæ ecclesiis ordinaui,ita & vos facite.* Etenim erubescendū illis de cætero erat , si infe-
riores Galatis essent futuri.tum vero nō ita, hortatus
sum,vel dedi consiliū, inquit, sed ordinaui: quasi ve-
hemētius quiddā.Præterea neq; vnā,duásve,aut tres
adduxit vrbes,verū vniuersam gentē. Quod idem &
doctrinā cōmendaturus facit,dicens:Quēadmodum
& in omnibus ecclesiis sanctorū . Quòd si ad doctri-
næ illud fidem cōfirmationémq; validum erat satis,
multo nimirū magis ad virtutū æmulationē firmum
erat futurū . Quid fuerat igitur quod ordinasse se di-
xerat? *In vna sabbatorum(hoc est,die dominica) vnusquisque vestrum apud se seponat,recondens quicquid commodum fuerit.*
Ecce vero quàm commode ab ipso præterea tem-
pore hortatur.Etenim satis apta dies erat , quæ ad e-
rogandam eleemosynā hortaretur. Est igitur eorum
quæ dicit,hæc sententia,Memores estote † quorūdā *†quænam die illa sitis consecuti.*
die illa.]Ineffabilia etenī bona,adeóq; radix & initiū
vitæ nostræ in ista extitit.Non equidē q̀ ad exercen-
dam misericordiam tempus hoc cōmodum sit solū,
verum q̀ & requiem habeat,& à negociis libera sit,&
mens laboribus tum vacans , ad cōmiserationem fa-
cilius & cōmodius impellatur : magnam deniq; vim
quandā illa tam tremendorum & cœlestiū sacrorum
communicatio secum ferat. *In illa igitur vnusquisq; vestrum.* Non simpliciter ait, hic aut ille, sed vnusquisq;
siue is pauper fuerit,siue diues, siue fœmina , siue vir,
siue seruus,siue liber. *Apud seipsum ponat recondens.* Non
inquit,in ecclesiam ferto,(ne si exiguū sit,erubescāt)
verū paulatim ex modicis collectionibus locupletes
& augeas collationem, atq; cum ipse aduenero,mihi
exhibeas : interea vero apud teipsum ista repone , &
ecclesiam tibi constitue domum tuam,arculam vero
gazophylacium, & sic ipse sanctarū fias diuitiarū cu-
stos , & tuo ipsius suffragio miseris œconomus desi-
gnatus. Ipsa autē misericordia hoc te sacerdotio ini-
tiabit, illius symbolū certe istud est gazophylacium
nunc:sed symbolū quidem manet,res autem ipsa ne-
quaquam.Nec ignoro multos assidentium rursus hic
exorituros nobis,& eum ad modum reprehensuros,
qui de his rebus verba faciamus.Ne obsecro,† ne ces *†ne sis grauis & molestus auditoribus.*
sa grauis & molestus auditoribus esse ,] cōmitte rem
arbitrio cuiusq;,relinque sentētię & volūtati audito-
rum,confundis tu saltē nos,& rubore afficis . Verum
ab istis tamen ego sermonibus nihilo magis mihi tē-
perabo. Nam nec Paulus ipse erubuit huiusmodi re-
bus instanter obturbare,& mendicantium verbis vti.
Siquidem enim sic dixissem, † Si quid dederis mihi, *† Mihi des,in domum meā afferas.*
si quid in domum attuleris meam:] fortasse pudere
tum deceat orationis.Imò vero ne tum quidem . Nā
qui sacrario,vt ille inquit,assistunt,accipiunt cum sa- *Supr.9.b*

Universidad de Deusto Biblioteca

A crario partẽ. Atq; cauillari quis poſſet iſtud tãquam in rem priuatam dictũ: Ego vero propter pauperes dictum puto. Imò nec propter pauperes, ſed propter vos largientes. Libet igitur hic mihi libere loqui. Nã cur obſecro pudeat dicere? Domino eſurienti dato, nudũ illũ veſtito, circumeuntẽ hoſpitẽ foueto. Dominum ſanè tuũ non puduit, dum hic in terris ageret ita loqui, Eſuriui, & nõ dediſtis mihi ad edendum: illum inquã, qui nullius rei indigebat, nullo opus habebat. Et me horũ pudeat vel pigeat? Abſit, diabolicus pudor eſt, quẽ ego nihil hic morabor, ſed libere dicã, Date pauperibus: idq; vehementiori etiam q̃ pauperes ipſi voce. Quod ſi quiſquã vere obiiceret, hæc in rem noſtrã nos loqui, huc iſtam perſuaſionem pertinere, ſub prætextu pauperũ nos lucro inhiare: Nõ reprehẽdi ſolũ hęc oratio merebatur, ſed profecto ſexcentis etiã fulminibus obrui ſim dignus. Indignum B enim vitæ iudico, quiſquis iſtuc auſit. Nunc vero cũ gratia domini, vobis nihil ꝑpter noſipſos ſimus moleſti, verum euangeliũ gratis adeo prædicemus, licet nõ laborantes quẽadmodũ Paulus, ſed alioqui re domeſtica ſufficienter inſtructi, licebit liberrime loqui mihi, & dicere, Date pauperib⁹: nec ab hac voce ſum deſtiturus. Illis autem qui dare detrectauerint, ſanè q̃ moleſtus ero accuſator. Etenim ſi ſim † miles ipſe & cõmilitones habeã,] nequaquã verecũdaturus eſſem his cibũ rogare, vt qui ſalutis veſtræ in primis auidus ſim. Vt vero validior & efficacior ſermo reddatur meus, ſuffragatorem mihi Paulũ aſſumam, & cum illo dicam, *Vnuſquiſque veſtrum apud ſeipſum deponat recondẽs, quod fuerit cõmodum.* Animaduerte hic obiter illius comitatem, cum non dicat tantum aut tantum, verum quicquid cõmodum fuerit, ſiue multũ id fuerit, ſiue C parum: pręterea nõ dixit quod lucratus quiſq; ſit, ſed quicquid ſors tulerit vniuſcuiuſque: oſtẽdens à deo ſuppeditationem illam eſſe debere. Neq; hoc ſolum, ſed facilẽ præterea reddit collationem, dum nõ vno tẽpore iubet cõferri: eo enim dum paulatim colligitur, fit vt nec ſentientibus nobis, officiũ illud creſcat, & collectum augeatur. Eam quoq; ob cauſam nõ ſtatim in mediũ præcipit efferri, ſed longum adeo tempus præfinit, huiúſq; reddit rationem, dicens: *Vt ne cũ veniam, tunc collationes fiant:* Hoc eſt, ne eo tempore cũ proferendũ vobis erat, neceſſe habeatis tum primum conferre. Et iterũ hoc ipſo dicto non leuiter illos exhortatur: ardẽtiores enim Pauli expectatio erat redditura. *Vbi autem venero, quoſcunque probaueritis per epiſtolas, hos mittam, vt perferant munificentiã veſtrã Hieroſolymã.* Non hunc vel illum ait, ſed quos probaueritis, id eſt, D quos legeritis vos. Vt enim adminiſtrationem illam ſuſpicione non grauaret, hoc illis liberum fecit, quos perferre velint eligere. Nam illud profecto nõ dicit, collatio quidẽ veſtra eſt, poteſtas autẽ electionis eorum qui deferãt, veſtra non ſit. Deinde ne videretur tamen illis planè reliquiſſe, adiicit epiſtolas, dicens: *Quos probaueritis per epiſtolas, mittam.* quaſi diceret, Quoniã & ipſe interero, & particeps huius ero miniſterij per epiſtolas. Non vero dicit, hos ego mittã ad perferendã eleemoſynã veſtrã, ſed munificentiam, vt oſtenderet magna facturos, vt indicaret lucrũ reportaturos. Alibi autẽ idem benedictionem & cõmunicationẽ † vocat. Hic vero nequaquã eleemoſynã appellat, partim ne ſegniores redderet, partim ne extolleret.] *Quòd ſi fuerit operæpreciũ vt & ipſe proficiſcar, mecũ proficiſcẽtur.* Hic rurſus ad liberalitatẽ adhortatur eos.

Mat. 25. e

† imperator, ac milites habeam.

2. Cor. 8. a & Phi. 1. a.

† vocat, partim ne ſegniores redderet, partim ne extolleret. nuſquam tamẽ eleemoſynam appellat.

A Si tantũ enim, ait, fuerit, vt & mea opus ſit pręſentia, nõ iſtud recuſabo. Neq; ſtatim tamẽ illud denũciat, neq; dicit, ipſe vbi aduenero, perferã: nõ enim tantopere valiturũ erat, ſi à principio collocaſſet, cum eleganter illud, & commode poſteriori loco ſubiungat. Eam quoq; ob cauſam non protinus edixit, neq; reticuit omnino: Sed vt mittã, inquit, mox ſeipſum adiungit. Et hic iterum illis liberum fecit, cum dicit: *Si operæpreciũ fuerit & me proficiſci.* Quod quidẽ ſitũ apud iſtos erat, intantũ cumulare collationẽ, vt mouerent & excitarent etiam ipſum ad profectionem. *Veniam autem ad vos, cum Macedoniã tranſiero.* Dixerat idẽ ſuprà quoq;, ſed cõcitatius tum quidẽ, eo ꝙ addebat, & nõ cognoſcã ſermonẽ eorũ qui inflati ſunt, ſed virtutẽ. Hoc autẽ loci blandius agit, vt deſiderarẽt etiã illius præſentiã: tum ne forte dicerent: Quid igitur? Itá ne B Macedonas præfers nobis? Non dicit, vbi † rediero:] ſed, vbi tranſiero Macedoniã. *Macedoniam enim tranſiturus ſum: apud vos autẽ forte permanebo, aut etiã hybernabo:* hoc eſt, non enim obiter ſum iſtic tranſiturus, verũ & conuerſaturus vobiſcum & manſurus. Hoc vero ait, ꝙ cum hæc ſcriberet, in Epheſo degeret hyemali tẽpore. Dicit igitur, *Manebo in Epheſo interea vſque ad diẽ quinquageſimum, & deinde proficiſcar in Macedoniam, tranſienſque illam, æſtate ad vos veniam. Magnam vero & hyemis partem apud vos agam.* Sed quamobrem, forte, dixit, nec certum conſtituit: Quoniamquidem non omnia Paulus præſciebat, & quædam etiã vtiliter ille ignorabat. Propterea igitur non ſimpliciter præfiniuit, vt ſi minus id fieret, excuſationẽ tamẽ haberet, cũ quod non diſtincte dixiſſet, tum ꝙ penes ſpiritum ſit abducere quà videatur, nõ quò inſtituat ipſe. Quod in al- C tera etiã epiſtola cunctationẽ ſuam excuſans, ponit: Aut num quæ cogito, inquit, ſecũdum carnẽ cogito? vt ſit quod apud me eſt etiã, etiã: & quod eſt non, nõ. *Vt vos me deducatis quocunque proficiſcar.* Magnę beneuolentiæ vox eſt. *Nolo enim vos in tranſcurſu videre, ſed ſpero tempus aliquantulum manſurum me apud vos, ſi dominus permiſerit.* Hæc adiecit, vt ſuã erga illos dilectionem manifeſtaret, ſimúlq; perterreret facinoroſos: nõ palàm tamen eos, verum ſub ſpecie amiciciæ. *Cõmorabor autẽ Epheſi ad diem vſque quinquageſimũ.* Adeo fideliter illis tanquam amicis ſua conſilia omnia manifeſtat, & recẽſet Apoſtolus. Quin eo quoque amiciciã ſuam declarat, ꝙ cauſam reddit, quam propter præſens eſſe non poſſit, quam propter cunctetur, quã propter alibi verſetur. *Nam oſtiũ mihi apertum eſt magnum, & efficax, & aduerſarij multi.* Et ſi magnum, quomodo aduerſa- D rij? Ob id ipſum quidẽ aduerſarij multi, ex quo magna fides, ex quo magnus & latus ad eam introitus. Quid vero eſt, oſtiũ magnũ? multi ad accipiendã fidẽ parati ſunt, multi ad amplectẽdam eam accõmodati. Proinde ampla iã mihi, ferueſcẽtibus adhuc, ad audiendã fidei prædicationẽ, auditorum animis, via patet. Et eapropter vehemẽter diabol⁹ reſiſtebat, poſteaquã plures iam à ſe videret deficere. Quare vtrorũque gratia iſtic morari neceſſe habebat: ꝙ ingens lucrum, & vehemẽs certamẽ eſſet. Illo porrò eos confirmat, quod vbiuis deinceps inualeſcere ſermonẽ fidei, & abſq; difficultate germinare dicit. Quin iſtud etiam ꝙ multi adeo reluctentur, indicium eſt euãgelicæ victoriæ. Nuſquam enim nocentiſſimus ille aduerſarius irritatur grauius, q̃ cum ſuorum inſtrumentorum multa eripi ſibi videt. Verũ nos vbi magnum aliquid & egregiũ facere ſtatuimus, nequaquam conſtiturum

Supr. 4. d

† abiero.

2. Cor. 1. d

A ſtituturũ id labore ſit cogitemus, ſed vtilitatẽ magis reſpiciamus. Vides igitur eius exemplũ in Paulo, qui nihil ꝙ multi eſſent aduerſarij ceſſat, & cœptum negocium refugit: verum ꝙ magnũ pateret oſtiũ, inſtat diligẽter negocio, & iſtic permanet, Hócq;, vt ſuprà dixi, ſignũ erat eius cũ diabolo luctæ. Aduerſus eos enim, qui humilia & leuia operantur, nihil inuehitur letalis illa beſtia. Nõ eſt igitur quod mireris, vbi innumeris malis virũ probum aliquẽ, & virtutibus ſedulo incumbentẽ affectum conſpexeris. Illud enim quod huic contrariũ eſt, ſi multis diabolus acceptis plagis conquieſceret, & patiẽter ea ferret vulnera, demirandum erat. Verum vt nihil mirum, ſi ſtimulatus ſerpẽs aliquis, cõtinenter reſultet, & moleſtus vexanti ſit: ita nec ſi diabol⁹ (qui omni ſerpẽte nocẽtior eſt) inſiliat omnibus, & ſcorpij inſtar aculeũ exerẽs, impetat, miretur quiſquã. Nec hoc nos conturbet, quãdoquidẽ B neceſſe eſt ex bello, victoria, cędéq; redeuntẽ cruentari, ſæpenumero etiã vulnera referre. Tu igitur vbi eleemoſynas elargiri aliquẽ, & ĩnumerabiles alias exercere virtutes videris, hiſq; diaboli conterere vires, paulò pòſt vero eundẽ & tẽtationibus circundari, & aduerſitatib⁹, nihil te perterreat: ob id ipſum enim ꝙ ſtrenue diabolo cõflictatus eſt, tẽtationibus afficitur. Et quĩ iſta deus cõmittit, inquis? Quò magis hic coronetur, ille grauius vulneretur. Quod ſi non bonis ſolũ operib⁹ ſtudeat, ſed & aduerſitates ęquo gratóq; ſemper animo perferat, iã ille eſt qui proſternit diabolũ. Nam permagnum quidem eſt, in ſecũdo proſperóq; rerum ſtatu, & miſericordiã exercere, & virtuti eſſe deditum: verũ longe tamẽ maius illud, aduerſitatum afflictionib⁹ ab opere iſto pulcherrimo nõ deturbari, ac is eſt qui propter deũ hæc maxime facit. Vtrũ- C que igit̃, ſiue periclitemur fratres, ſiue quicquid patiamur, ardẽtiores reddamur ad virtutis ſtudiũ. Neque eſt enim hoc retributionis noſtræ tẽp⁹. Quare hic coronas nõ petam⁹, ne ſi aduenerit ipſum coronationis tempus, imminuerimus nobis præmia. Nam quẽadmodũ artificibus accidere videmus, qui quidẽ ſi ipſi ſe alant & operẽtur, maiorem accipiunt mercedem: ſin vero apud conductores ipſos victitant, nõ parum illis à mercede ſua detrahitur: Ita & cũ ſanctis agitur. Si quis enim & innumera bona fuerit operat⁹, tũ vero & innumera mala perpeſſus, integrã habet mercedem, & pleniſſimã retributionẽ, non bonorum tantum quæ fecerit gratia, ſed malorum etiã quę tulerit. Qui autẽ requie hic, & fœlicitate fruitus eſt, tã ſplendidam iſthic coronam non eſt conſecuturus. Eapropter hoc in ſeculo retributionẽ nõ quæramus, ſed tũ D gaudeamus potiſſimũ, ſi recte viuentes malis affligamur. Quoniam quidẽ non propter bona tãtum opera, verũ & afflictiones, mercedem nobis iſtic deus retribuet. Vt autẽ quod loquor fiat clarius, agitè cõſtituamus diuites duos, miſericordes illos & largientes pauperib⁹. Deinde vero alter quidẽ in diuitiis ꝑmaneat, & omni felicitate fruatur: alter vero in paupertatẽ incidat, morbos, & calamitates, qui tamẽ gratias agat domino. Iã illi ſi iſthuc peruenerint, vter, putatis, maiorẽ accepturus eſt coronam? An non manifeſtum, eum aſſecuturũ qui æger, calamitoſus, bene faciens, male patiẽs, nihil hic erat humani paſſus? Equidẽ iſtud planè indubitatũ. Ille enim vere virilis, adamãtinus, & beneuol⁹ erat dei ſeruus. Quòd ſi nõ propter ſpẽ regni cœleſtis, ſed vt deo placeat, viro bono eſt laborandum, (quod quouis etiã regno præſtãtius

A eſt) quãti precij erit, qui ꝙ minus hic accipiat retributionem, ſegnior ad virtutem redditur? Non eſt igitur cur perturbemini, vbi virũ aliquem pium, qui viduas ſępe cõuocarat, & cõuiuio exceperat, vel incẽſarum ædium, vel aliarum huiuſmodi rerum calamitatẽ ſuſtinere viderimus, quãdoquidem ob hoc mercedem eſt accepturus. Sic & Iob ille, non tam eleemoſynarũ gratia, q̃ quòd tot aduerſitates pertuliſſet, admirationi fuit. Quapropter amici etiam illius contemnuntur, & ſanè nullius eſſe momẽti exiſtimãtur: quoniam pręſentes illi retributiones expetebãt, ob hęcq; bonũ illum virũ condemnabant. Cauendũ igitur nobis, ne retributiones hic quæram⁹, aut ſolliciti ſimus, ne pauperes & mẽdici euadamus: Siquidẽ cœlo nobis, & ſupercœleſtibus illis propoſitis, ſummę eſt vilitatis hęc terrena reſpicere. Nequaquam igitur hoc cõmittamus, verũ vbi ingruerit improuiſarum rerum tẽpus, B perpetuo deo adhæream⁹. Et paream⁹ interea beato Paulo, conſtituentes noſtris in ædibus arculã pauperibus, quę eo in loco, vbi quiſq; cõſiſtere & orare ſolitus eſt, reponatur. Ita vt eleemoſynã primum, quoties acceſſeris oraturus, imponas, & deinde orationẽ proferas. Vt vero ad orationẽ illotis manibus venire nolles, ſic neq; ſine eleemoſyna accedas. Et profecto nõ minus eſt iuxta lectum eleemoſynam reponere, q̃ ſi iſthuc euangelium ſuſpendas. Siquidem euangeliũ iſthic ſuſpenſum † nihil agit,] nec tantillæ quidẽ virtutis eſt: in hac vero arcula aduerſus diabolum armaturã habes repoſitam, hac orationem tuam penetrãtem efficis, domum ſanctã reddis, in hac cõcluſas habes regias dapes. Eapropter & ad lectũ deponatur illa, & ſic abſq; phantaſiis tranquille noctem trãſiges: C hoc caue tãtũ, ex iniquitate cõparatũ iſthuc ne quid iniicias. Eleemoſyna etenim illud eſſe debet. Eleemoſyna vero ex malicia profecta, nõ proderit vnquam. Iam & cõmoditates, quibus liceat admodũ facile colligere, vultis vt recenſeam? Fiet. Sic igitur adiectionẽ ſuam artifex aliquis, vel ſutor, vel coriarius, vel faber ærarius, vel quicunq; tandem is fuerit, leuem reddet. Si aliquid vendiderit ille, ſui artificij primitias eius precij offerat deo, & huc pauculum quiddã cõiiciat, exiguámque domino partem diuidat. Multũ enim vt huc conferat, non poſtulo, ſed tantũmodo quantum vel infantes pueruli, vel miſeri & egeni homines peterẽt, tantũ nos, qui cœlũ ſperamus, demus. Hæc vero ita loquor, vt nullã tamen vobis neceſſitatem imponam, nec iubeã maius adiicere, nec vetem etiam: quanquã par omnino & dignum erat non minus † ex D tanto] huc inferri. Neq; tamen de vendentibus tantum hæc, verum & ementibus quoq;, & aliis operantibus dicta ſunt. Eam regulã & agricolæ in prouentu rerũ, eam ſemel omnes, quotquot legitimos colligũt cenſus, obſeruent. Nam illis qui vſuras exigũt, hic nihil loquor: vt neq; militibus qui inuadunt alios, gaudéntq; alienis calamitatibus: (Inde enim profecto nihil dignatur deus accipere.) verũ ad eos hic mihi ſermo habitus eſt, qui ex iuſtis laborib⁹ ſua quęrũt. Sanè vero in eam cõſuetudinem nos ipſos ſi redegerimus, à cõſcientia, vbi primũ hoc inſtitutum reliquerimus, mox flagellabimur. Facilis autem illa nobis ex eadẽ conſuetudine res fiet: paulatímq; à paruis ad magna aſcendemus, & ſtudebimus opes contemnere, ipſam radicẽ malorũ euellere, ſicq; omnem hic ſecure vitã tranſigentes, ad futurã illam anhelabimus. Quam aſſequi nos omnes cõtingat, gratia & miſericordia domini

† ſi nihil agas.

† quàm decimam partem.

Universidad de Deusto Biblioteca

mini noſtri Ieſu Chriſti,cui cum patre, & ſpiritu ſan-
cto gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia xliiij.

QVòd ſi venerit Timotheus,videte vt abſq; metu ſit apud vos.* Fortaſſe putet aliquis Timothei con
ſtantia hortationē hanc indignā:verum non
ſunt hæc Timothei, ſed auditorum cauſa dicta, ne ſi
huic inſidiarentur,ſibiipſi nocumento eſſent:ſemper
enim periculis ille implicitus erat.quēadmodũ enim
filius patri, ſic ille mihi, inquit, euangelium admini-
Phili.2.c. ſtrando,ſeruiuit:vt ne igitur diſcipuli contēptu,mox
in ipſum etiam præceptorē exorirentur,deterioréſq;
fierēt,ſubito eos coërcet,vt abſq; metu,inquit, apud
vos ſit,hoc eſt, vt ne quis deſperatorum illorũ aduer
ſus hũc inſurgat.Fortaſſe ꝙ quædam eſſet iſthic cor-
recturus,quibus de Paulus etiā ſcripſit, & ob hoc ip-
Supr.4.d. ſum miſſum eſſe denũciauit,Miſi, inquit, Timotheũ,
qui vias meas in Chriſto vobis in memoriā reducet,
quemadmodũ in omnibus eccleſiis docemus. Vt ne
igitur [nobilitate,] vel opibus, vel multitudinis con-
curſu,vel ſapientia illa peregrina ſublati, imponerēt,
aut auerſarentur,inſidiarētúrve ei, cuius reprehēſio-
nibus offenſos iri certũ erat,vel de his in quę præce-
ptor ſeuerius animaduertiſſet,vlciſcēdi ſui gratia pœ
nam ab illo repoſcant,cõmunit prius,dicítq;,Videte
vt abſq; metu ſit apud vos. Non eſt cur Ethnicos &
eos qui extra eccleſiā ſunt dicas,vos appello,à vobis
ea repeto,quibus de tota epiſtola cõpoſita eſt: quos
principio etiā ſtatim conterrebat,vnde apud vos,in-
quit.Mox ab officio fide dignum facit: *Opus enim*,in-
quit,*domini operatur*.Nõ eſt cur reſpicias diueſne,eru-
ditúſne, ſenéxne ſit. Nam ſi quid imperatũ eſt facit,
opus domini operatur,hoc illi nobilitatis,opũ,ſene-
ctæ & ſapiētiæ fuerit loco.Nec erat hoc ſatis,ſed ad-
Ibidem. iungit,*Vt ego* quemadmodũ ſuprà, qui mihi filius eſt,
inquit,dilect⁹,& fidelis in domino, ipſe vobis in me-
moriā reducet vias meas,quæ ſunt in Chriſto. Quo-
†iuuenis niam igitur † ſolus erat,ſoli]correctio tanti populi cõ
erat,& ſo mittebatur, vtrunq; vero ad contemptũ faciebat, nõ
li. ab re. *Ne quis hunc*,inquit,*ſpernat*.Neque hoc poſtulat
ſolũ,ſed honoris amplius etiā quiddā, *Proſequamini cũ
pace*,inquit:hoc eſt,abſq; metu , nõ pugnas,non con-
tentiones excitātes,non inimicicias, nõ offenſiones,
ſed per omnia ſubiecti,velut magiſtro obtēperantes.
Vt veniat ad me,nam ego illũ cum fratribus expecto. Erat &
hoc perterrentis,idcirco enim expectare ſe illũ , vt ſi
intelligerent omnia quæ paterentur, ad ſe relata iri,
æquiores eſſent.Etiam fide dignum hoc pacto facit,
eum quem vixdũ dimiſerat, expectans ſtatim.Simul
ſtudium ſuũ erga hos declarat,qui virũ tantum ipſo-
rum gratia mittere videatur. *De Apollo vero fratre,mul-
ta hortatus ſum,vt ad vos veniret[cum fratribus.]*Eruditior
ille & natu Timotheo maior fuiſſe videtur. Vt ne di-
cant igitur,cur illũ nobis virũ non miſit, ſed pro illo
iuuenem? Vide vt etiam hic placārit. Fratrem vocat,
multa adhortatum ſe eſſe dicit. Deinde ne prætuliſſe
huic Timotheũ,magíſq; ornaſſe de induſtria videre-
tur,ac ob illud ipſum non miſiſſe,& maiorem hoc pa
cto inuidiam accendat,Multa,inquit,hortatus ſum vt
veniret.Quid igitur?non cedit ille,nec annuit,ſed re-
pugnat, ſed rixatur? Iſthuc non dicit, abſit enim:ſed
ita ſe expurgat, vt ne illum accuſet interim, *Omnino*,
†ei. inquit,*voluntas nunc †dei]non erat, vt veniret*: Mox vt ne
ſuffugium,ne prætextum eſſe dicant, *Veniet ad vos*,in-
quit,*vbi fuerit opportunũ*. Illum interim excuſans,& ip-

A ſos ſtudio viri flagrantes,aduentus eius expectatione
placās.Hīc vt ne à ſolis magiſtris, ſed à ſeipſis quoq;
ad ſalutē,ſpei præſidiíq; quiddā poſitũ habeant,mo-
net:*Vigilate,ſtate in fide*,non in ſapientia illa peregrina,
inquit.Nam iſthic quidē conſiſtere non potes,abripi
potes,in fide autē ſtare licet. *Viriliter agite, eſtote fortes,
omnia vobis cum charitate fiant*.Hortari videtur cum hęc
dicit,ſed ignauiā potius tangit.Itaq; vigilate, inquit,
vt qui ſtertant:ſtate,quia fluctuēt:fortes eſte,ꝙ ſint ef
fœminati:omnia vobis cum charitate fiant,quia agi-
tent ſeditiones:& vigilate,ſtate quidē , reſpicit ſedu-
ctores: fortes eſte, inſidiatores : ſeditioſos autē & ad
ſe rapere omnia conatos , vbi omnia vobis cũ chari-
tate fiant,inquit; quod vinculũ perfectionis, radix &
fons eſt bonorũ. Quid eſt autē, Omnia cũ charitate?
Siue obiurgat quis,inquit, ſiue imperat, ſiue imperiũ
B capeſſit,ſiue docet,ſiue docetur , omnia cũ charitate
fiāt,cũ ea quæ diximus omnia ex eo veniāt,quia cha-
ritas negligatur.Nunquā nata ſi charitas cordi vobis
fuiſſet,iſta forēt,nunquā ego Pauli,ego Apollo ſum, *Sup.1.b*
quiſquā dixiſſet,ſub profano iudice nemo quiſquam
litigaſſet , imò prorſus ne litigaſſet quidē.Vxorē pa- *Supr.5.a*
tris nunquā ille duxiſſet,nunquā tenuiores illos con-
tempſiſſent,ſectā nunquā introduxiſſent,donis nun-
quā ſublati fuiſſent , ſi charitatis vis locũ vllũ tenuiſ-
ſet.Omnia igitur vobis cũ charitate fiant, inquit. *Ob-
ſecro autem vos fratres, familiam Stephanæ noſtis eſſe primitias
Achaiæ,& quòd miniſtros eſſe ſe ſanctorũ inſtituerunt*.Huius *Supr.1.c*
prīcipiò meminit quoq;.Baptizaui,inquit,& Stepha
næ domũ:eam hic non Corinthi ſolũ,ſed totius Grę-
ciæ primitias vocat.Nec parua hæc laus eſt,ante cæ-
teros acceſſiſſe Chriſto:hinc ad Romanos ſcribēs,ex
C ea re cõmendat quoſdam,quòd antè ſe inſiti fuiſſent *Rom.16.a*
Chriſto.Et nõ,inquit,primi crediderunt , ſed primi-
tias vocat , ꝙ cum fide, vitam optimā velut fructibus
quibuſdā declararent,egregie qualibet in re ſeſe da-
rent.Primitias enim cæteris rebus, quarum primitiæ
ſunt,ſelectiores eſſe oportet, quale teſtimonium hoc
illis in loco Paulus dedit.Nõ ſolũ enim quemadmo-
dum dixi,genuina fide præditi erāt, ſed magnam ad
hæc pietatem,floreſcentem virtutem, magnā in ero-
ganda eleemoſyna liberalitatē oſtēdebāt.Neq; hinc
ſolũ,ſed aliunde etiā pietatem illorum probat,ꝙ tota
familia ſanctimonia plena eſſet . Iam bonis operibus
eos abũdaſſe,ex hoc patet,ꝙ in miniſteriũ,inquit,ſan
ctis ſeſe ordinarũt. Hoſpitalitatis encomia hæc quā-
ta ſint,vides?Non dicit miniſtrant, ſed in miniſteriũ
ſeſe ordinarunt.Hanc illis vitā in vniuerſum propoſi-
D tam oſtēdēs,in hoc illos ſe ſtudio exercere. *Vt & vos
ſubditi talibus ſitis*: hoc eſt, vt coadiuuemini mutuo,tũ
facultatum impenſis , tum corporis adminiſtratione
cõmunicetis.Erit enim hoc illis propoſitũ ſuum tum
leue,ſi veſtræ ſuppetiæ cõiungantur, beneficentiæq;
vis perueniat ad plures.Neq; ſimpliciter collaborare
iubet,ſed ſicubi iubēt obtēperare . Hoc enim ſubdi-
tos eſſe,valet,obedientiā ingentē oſtendens. Atq; vt
ne gratificari hoc illis videretur,omni laborāti,omni
cooperanti ſubiunxit. Cõmunis hæc lex eſto,inquit,
neq; em̃ priuatim de his ſolis loquor, ſed ſi quis illis
nõ eſt diſſimilis,iiſdē fruatur.Vnde principiò cõmē-
dare volēs, teſtes ipſos ſtatim aduocauit. *Obſecro vos,
inquit,Stephanæ familiā noſtis vos ipſi,quantum laborent,nec
eſt neceſſe illa ex me audire:Gaudeo vero de aduentu Stephanæ,
& Fortunati, & Achaici, quoniam quod mihi deerat veſtri,
hi ſuppleuerunt.Refocillarunt enim meum ſpiritum & veſtrũ.*
Cum

Cũ enim veriſimile eſſet , ipſos aduerſus hos exaſpe- A
ratos,(Hi enim ſunt qui veniunt,qui diſcordiā Paulo
manifeſtant , per quos etiā de virginibus ſcripſerant,
& matrimonio cõiunctis) vide quo pacto mitigarit,
Supr.1.b principio quidē epiſtolæ,Significatũ eſt mihi de vo-
†hos occul bis,inquit,à familiarib⁹ Chloę:†ſupprimēs quínā eſ-
tans, illos ſent, illos in mediũ producens quos per hæc ſignifi-
in mediũ caſſe videri poterat.]Hic autē quod mihi deerat ve-
producēs. ſtri,hi ſuppleuerũt,inquit,& refocillarũt ſpiritũ meũ
Veriſimi- & veſtrũ.Oſtendēs pro omnibus veniſſe, & peregri-
le enim e- nationē ſuſcipere pro illis tantam voluiſſe.Quî igitur
rat illos priuatũ hoc commune fiat?Si quātum relinquimini,
per hos ſi- beneuolētia in illos veſtra corrigatis, ſi reuereamini,
gnificaſſe. ſi recipiatis,ſi beneficia cõmunicetis.Vnde ſubiũgit,
Agnoſcite igitur huiuſmodi. Et cum hos laudaret,cõpre-
hēdit & illos,miſſos ſcilicet & mittētes.Meũ, inquit,
& veſtrũ ſpiritum refocillarunt. Hoc eſt, ſciatis ꝙ nõ
alia de cauſa,ꝗ propter vos, patriam & domum reli- B
querunt. Oſtendit enim non ſibi magis ꝗ Corinthiis
gratificatos,vrbem vniuerſam in ſe circunferre.Quæ
†non per- res & fide dignos eos fecit, ab his diuelli † nõ permi-
miſit:tan- ſit. *Salutant vos*. Vos,inquit,velut per hos Paulo aſſi-
quam qui ſtant.*Salutant*,inquit,*eccleſiæ]Aſiæ vniuerſæ*. Semper cõ
per ipſos ciliat & conglutinat ſalutationibus inter ſe membra.
Paulo ſi- *Salutant vos in domino multum Aquila & Priſcilla*. Apud
gnificaſ- hos enim verſabatur,cũ opifex tentoriorum eſſet. *Cũ
ſent,ſalu- ea quæ in domo eſt ipſorum eccleſia*. Eſt & hoc virtutis non
tant vos paruæ, è domo etiam eccleſiam feciſſe. *Salutant vos
eccleſiæ. fratres omnes.Salutate inuicem oſculo ſancto*. Quòd oſculũ
Supr.1.c. hic ſanctũ adiunxit,fecit hic ſolũ.Quid adeo?Graui-
& 3.b. ter ab ſe diſceſſerant, dum alius Pauli , alius Apollo,
Ibidē 11.e alius Cephæ,alius Chriſti ſe eſſe dixit:& dũ alius eſu-
riret,alius inebriaretur: Itē dũ pugnas,æmulationes, C
iudicia inter ſe exercerent : Præſertim vero ingētem
dona inuidiā ſuſcitarant,ingētem faſtum.Ergo poſt-
quam monendo cõiunxit, recte ſancto etiam oſculo
conglutinari iubet.Vnit enim ea res,& in vnũ redigit
corpus.Sanctũ eſt autem,quod dolo caret,ac ſimula-
tione. *Salutatio mea manu Pauli*. Compoſitam magno
†ergo & cum ſtudio epiſtolam docet,† ergo ſubiungit,] *Si quis
hoc addi- non diligit dominũ Ieſum,ſit anathema*.Hoc vno verbo cõ
dit. terret omnes, eos qui mēbra ſua membra faciũt me-
retricis, eos qui ſacrificantes idolo offendunt fratrē,
eos qui nomina ſibi ab hominibus imponũt, eos qui
reſurrectionē non credunt. Non terruit autē ſolum,
ſed virtutis interim viā,maliciæ fontem oſtendit . Vt
enim charitas quoties inualeſcit,omniũ vitiorum ge
nera extīguit,expellítq;:ſic quoties remittit illa, loc⁹
ſtatim vitiis fit,ſtatim pullulāt mala. *Maranatha*. Hoc D
cur dicit ? cur vero Hebraica lingua ? Quia ſuperbia
malorum iſtorũ cauſa fuit . Superbiā vero peregrina
ſapiētia pepererat,atq; hoc caput mali erat,quod Co
rinthũ màxime diuulſit:hāc coërcens,nõ Græca ſed
Hebraica lingua voluit vti , oſtēdens non ſolum non
Marana- faſtidire ſe ſimplicitatē,ſed vehemēter etiam amare.
tha. Quid eſt autē Maranatha?Dominus noſter venit.Cu
ius vero gratia hoc dicit?Diſpenſationē humanitatis
Chriſti cõfirmās,ex qua reſurrectionis argumēta ple
raq; omnia collegit.Ad hoc etiā illos cõfundit,quaſi
dicat,Cõmunis omnium rerum dominus, demittere
ſe tantũ dignatus eſt:vos eodē ſemper hęretis,in pec
cato manetis, & charitatis præcellētiā non obſtupe-
ſcitis bonorũ omnium caput? Cogita vel hoc vnum,
inquit,& habebis idoneũ ad omnem virtutē ingreſ-
ſum,demoliri peccatum omne licebit. *Gloria domini*

A *noſtri Ieſu Chriſti ſit vobiſcum*.Eſt hoc præceptoris, non
cõſiliis ſolũ,ſed precibus etiā iuuare. *Dilectio mea cum
omnibus vobis in Chriſto Ieſu,amē*.Ne quis enim adulādo
ſic orationē finiuiſſe ſuſpicaretur,in Chriſto Ieſu, in-
quit.Nihil humani,nihil carnale habere docens , ſed
ſpiritalē,& idcirco prorſus genuinā eſſe.Vide autem
quantũ amoris vox iſta ſpiret.Cũ enim loco diſtaret,
velut dextræ cuiuſdā porrectione,ſic illos manib⁹ cõ
plectitur charitatis:Dilectio,īquit,mea vobiſcũ.Per-
inde ac ſi dixiſſet, Cũ omnibus vobis ſum ego:quare
nihil,nec ira,nec īdignatione ſcriptũ eſſe docet, ſed
ſtudio & amore,præſertim cũ poſt tam acerbā caſti-
gationē illos nõ auerſetur,ſed amet, complectatúrq;
ab ſe lõge ſeparatos, epiſtola & literis hiſce velut bra
chiis circũfuſus.Sic facere, qui emēdare quēquā ve-
lit, decet. Vt enim qui iram monendo ſequitur ſolũ,
nihil aliud, ꝗ cupiditatem ſuā explet : qui vero poſt-
B quam correxit peccantē,etiā charitatem oſtendit,a-
moris fuiſſe,quę percellēdo dixit,declarat.Ergo eo-
dem nos pacto inuicē nos erudiamus , qui arguit, ne
iraſcatur:nõ eſt em̃ correctionis hoc,ſed affectus:ne-
que qui arguitur,ægrè ferat: medicina em̃, nõ inimi-
citia res eſt.Si em̃ medicos, cũ vrũt, nemo in ius vo-
cat,licet ſępenumero aberrēt,quin vſti,ſectíq;, in tā-
tis etiā doloribus,beneficos illos in ſe eſſe putant,qui
tantā perturbationē ſuſcitarunt:quanto magis æquo
animo perferre caſtigationē, caſtiganti ſic velut me-
dico intentũ eſſe decet?Nos quoque magna cum le-
nitate,magna cum prudentia,ad caſtigandũ acceda-
mus.Vbi peccare fratrē vides , quēadmodum Chri-
ſtus iuſſit,peccatũ ne vulgato,ſed inter te & ipſum ſo
lum,nõ conuiciando,nec pedibus iacentem concul-
C cando,ſed dolendo ſed lachrymādo caſtiga. Talē te
prębe caſtigādo,vt ipſe quoq; caſtigari ſi pecces,poſ
ſis.Atq; vt clarius quod dico fiat,poſita imagine rem
oſtēdamus. Vtinam etiam ne vera id genus exempla
ſuppetāt vſquā.Eſto frater aliquis, virgini cohabitās,
elegās,& moderat⁹,ſed qui ne ſic quidē ſubterfugiat
ſuſpicionē. Ergo ſi conſuetudinē illam audias diuul-
gatam,nolo contemnas,nolo dicas,An non mentem *†an non*
ipſe habet?†illud,amēre fruſtra,odióne ſis fruſtra,nũ *ipſe quod*
ignorat?]Quò pertinet vero odium mihi nõ neceſſa- *expediat,*
rio conflare?Stultæ voces ſunt,& ferarũ, immo vero *nouit? Si-*
dæmonum potius. Non eſt enim odium cõflare fru- *ne cauſa*
ſtra,ſi qui id facit,caſtiget,ſed velut ex ingēti victoria *amere,o-*
coronari proclamaríq;. Nā quod tu dicis, Quid em̃? *dio ne ſis*
mentē non habet ipſe quoq;?audies à nobis nõ habe- *ſine cau-*
re[illo enim affectu inebriatus eſt.]Nam ſi inter pro- *ſa.*
D fanos iſtos,qui īiuria affecti ſunt,pro ſe in iudicio di-
cere,ꝙ ira ferueant,nõ poſſunt, tametſi crimen natu-
ralis ille motus nõ eſt:quanto magis qui conſuetudi-
ni prauæ obnoxij ſunt?Dico igitur,ſit ſexcenties etiā
prudens,tamen euigilantem animum nõ habet . Da-
uide quid erat cordatũ magis, vt qui dixit,Ignota & *Pſal.50.b*
abſcõdita ſapiētię tuę manifeſtaſti mihi.Sed vbi per-
uerſis oculis ducis ſui vxorē vidit, ibi quod ſæuiente
mari nauigantes patiuntur,veriſimile eſt hunc quoq;
paſſum.Hinc vniuerſa ſapiētia ei⁹ exhauſta eſt,inquit. *Pſ.106.e*
Aliis ergo qui reſtituerēt,erat opus.Nā ne ſenſit qui-
dē ipſe quę mala intus eſſent.Itaq; peccata lugēs ſua,
Sicut onus graue incubuerũt,inquit, putruerũt,cor- *Pſal.37.a*
ruptę ſunt cicatrices meę ab inſipiētię meę cõſpectu.
Ergo mentē,qui peccat,nõ habet:ebrius eſt enim, &
tenebris obrutus.Nõ eſt igitur cur hoc dicas,vt neq;
illud item, Quid ad me? ſuā quiſque ſarcinā geſtabit.

Nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam & tibi crimẽ hinc multo maximũ surgit, quod A
Deu.22.a errantẽ videns non restituisti. Nam si iumẽtum legẽ
Iudaica negligere hostis tui fas nõ est: qui nõ iumẽ-
tum, non hostis sui, sed pereuntis amici animã despi-
cere potest, quam veniam consequetur? Non excusat
enim te, q̃ mentẽ ille quidẽ habet, quando ipsi quo-
que multa sæpe cum præcipiamus nobis, nec sufficimus, nec vtiles nobis sumus. Idẽ de illo qui peccauit cogitandũ, verisimile esse citius apud te, q̃ apud se ipsum optimũ cõsiliũ inuenire posse. Nec est cur dicas,
Gene.4.b quid ista ad me? Perterreat eius, cuius ex ore vox ista primũ venit, exemplum: Num ego custos fratris mei sum? eodem nostrũ istud tẽdit. Hinc mala omnia venerunt, q̃ corporis nostri mẽbra, aliena à nobis esse putamus. Quid vis? nihil tu fratrẽ curas? Cui igitur cure erit? infideli? de malis huiꝰ gaudẽti, opprobrãti, insultãti? Sed diabolo, impellẽti, præcipitanti? Et vnde cõstat, inquis, si dixero, si cõsuluero rectè, profecturũ esse me quicquã? Vnde vero cõstat, nihil effecturum te esse? Nã est hoc rursum extremæ demẽtiæ, cũ sint rerũ euentus incerti, socordia confessa, in se recipere crimen. Tametsi deus, cui sunt explorata futura, sæpe dixit, & nihil perfecit, neq; sic destitit tamẽ, præsciret licet, nõ esse se persuasurũ. Quòd si, qui præsciuit nihilo se amplius profecturũ, emẽdare nõ desinit tamen: quid prætẽdet, qui futura ignorat prorsus deficiẽs & torpẽs? Nã sæpenumero qui conati sunt, id quod volebãt perfecerunt, & tum cum animũ maxime despõ dissent, maxime in quod non putabant, inciderunt. Quòd si nihil facias ampliꝰ, feceris tamẽ id quod erat officij tui. Ne inhumanꝰ igitur sis, aut immitis, aut negligens. Nã esse crudelia ista verba & ignaua hinc liquet. Vnde fit enim q̃ mẽbro corporis tui quocunq; C
dolente, nihil isthuc ad me non inquis? Aut vnde liquet, si dolenti curã adhibeas, restitutum iri? Omnia tamen facis, vt etiã si proficias nihil, nõ sit tamen quo accusare merito te possis, qui quod fieri cõueniebat, abs te sit prætermissum. Ergóne corporis quidẽ mẽbra hunc in modũ curabimus, Christi vero negligemus? Et quî ista sint venia digna? Postquã te nõ commoueo mẽbri tui rationẽ habere iubens, quò vel metu melior fias, corporis admoneo te Christi. Quî eũ
†ipsius cũ putrescẽtẽ videas cõtemnere? non sit hoc horrore dignũ, carnem † tuã cum putrescentem videas, videre nolle?] & cum vel familiarẽ, vel asinum putrescente membro habes, non cõmittis vt negligatur: membrũ autẽ Christi scabie plenũ videns, prætерire potes, & rẽ non mille fulminibus vindicandã censes? Hinc sursum deorsum omnia miscери, dira ista inhumanitate & socordia videmus. Obsecro igitur vt illã eiiciamus crudelitatem. Accede fratrem illũ, qui virgini cõmoretur. Encomium hominis breue recẽse, ex rebꝰ cæteris, in quibꝰ sibi quiddã sumit, hoc decerpẽs, & velut lymphis calidis hominẽ laudibꝰ perfundẽs, sic vulneris illius deprime tumorem, finge etiam te perturbatum, accusa cõmune hominum genus, ostẽde omnes in peccato nos esse. Veniam pete, dic nõ nescire, maiores te quàm pro virili res aggressum, charitatem tamẽ omnia audere. Hinc iam consilium dato, non imperiosum illud, sed fraternũ. His omnibus vlcus supprimendo, & dolorem, qui à sectione futurę castigationis oboriturꝰ est mitigãdo, & crebra interim deprecatione vtere, & vt ne
†nec dissoluẽs vul succensere velit, hortare. Vbi hunc astrinxeris istis, tũ plagã infer, nec ligans, † nec trahens vulnus, vt ne & resiliat illinc, & posthac contemnat.] Siue enim non magnã satis das, nihilo plus effecisti: siue violentã nimis, resilire coges. Itaq; post hęc omnia castigaturus, assiduas castigationi laudes admisce. Et quia ipsũ per se quod ille facit, laudari nõ potest, neq; enim laude dignũ sit puellę virgini cohabitare, à cohabitãtis voluntate laudabis: Noui, inquies, quia propter deum istuc facis, & solitudinem instabilitatẽmque miseræ istius videns, manum porrexisti. etiãsi non sit hæc huius voluntas, tu esse dicas. Pòst etiã hæc adiunge, deprecatione rursus vtẽs: nõ impero, inquies, sed in memoriã saltem reduco. Propter deum feciſti, scio sanè & ego: sed videamus ne quid hinc mali cõsequatur. Si nihil sit, seruabis apud te, & pulchrũ institutũ persequere, prohibet enim nemo: q̃ si damnum ex ea re redit ipso lucro maius, obseruemus, quęso, ne dũ vnã animam cõtendimus saluare, mille interea offendamus. Neq; statim pœnas his qui offendiculo sunt, positas adduces, sed ipsius testimonio vtare: Non est, inquies, ista tibi ex me discere necesse, nosti tu ipse, si Mat.18.d quis vnũ ex minimis istis scãdalizet, quanta sit edicta pœna. Atq; ita quidẽ dulcẽ orationem reddẽs, iram demulcens, pharmacũ correctionis impone. Quòd si excusare rursus solitudinẽ illius pergat, ne tum quidẽ planè prætextũ demoliere: sed dices, non est cur metuas hæc, quod te excuset, abunde est, scãdalum aliorum. Neq; enim propter ignauiã, sed qui illis parcere velis, instituto pulchro quidẽ illo desistes. Et consilium quidem breue esse oportet, neq; enim lõga institutione eget: ad veniã autem quæ pertinent, longa sint & densa. Ad charitatẽ crebrò recurre, obũbrando si quid putes esse molestum. Potestatẽ porrò liberã ipsi permittes: Hæc ego sic consulo, inquies, vt pareas porrò, penes te est situm. Neque enim cogo aut compello ego, verum liberæ tuæ permitto volũtati. Sic igitur corrigẽdo fratrẽ si ita rem aggrederemur, emendari facile peccãtes possent. Quæ vero facimus nunc quidẽ, ferarũ sunt potius, & ratione carentium animaliũ, non hominum. Nam cum sentiunt quidam hodie peccantem, illum quidẽ nihil interpellant, sed ipsi more ebriarũ anicularum, nescio quid inter se susurrant. Et nequaquã iam illud, frustra amẽre, frustra odio ne esto, locũ ipsis habet: sed quoties maledicere lubet, illud, odio frustra ne esto, planè contẽnunt, ac magis adeo castigationẽ ipsam. Neq; enim odiũ hîc solum, sed pœna etiã crescit. Vbi porrò emẽdatione sit opus, hic illud ipsum, & mille præterea proferunt excusationes. Hæc enim tũ cogitare decebat, cũ maledicis, cũ calumniaris, odio frustra ne esto: itẽ, nihil D
profecero, quid illa itẽ ad me? Nunc vero vehemẽter & superuacuè tu occuparis, ac odium & mille ad hęc mala cõtemnis. Verũ vbi de fratris salute cogitandũ erat, hic aliena curare, molestus esse nõ vis. Quanquã per maledicentiã & hominum & deorum odium cõflatur, nec tamẽ hoc tu vehemẽter curas. Ab isto vero priuatim cõsilio, & à castigationibꝰ istis, & cũ illo ipso, & cũ deo amicicia initur. Quòd si ille te quia castigas oderit & ipse tãto constantius te deus amabit: imò neq; ille quidẽ odiet te, vt odibat maledicẽtem. Nam tum quidẽ auersabitur, vt hostẽ, vt inimicum: nunc autẽ patre quouis iudicabit magis obseruandũ. Et vt palã tibi indignetur, apud se tamen & in animo innumerabiles tibi gratias habebit. Hęc reputãtes curã fratres mẽbrorũ nostrorũ habeamus, & linguã in nos ne inuicẽ acuamus, nec verba letifera loquamur, proximi æstimationẽ suffodiamus, & quẽadmodum in bello

in bello cedentes, præbẽtes crura sagittis. Quò enim A
ieiuniũ, quò vigilia deinde conducit, si lingua ebria
†latrinæ fistulam. est, & caninis carnibus impuriorẽ depascitur mẽsam? Sãguinaria lingua cœnũ profundit, & os † cloacam, latrinã os] reddit, imò qualibet latrina abominabiliorem. Nam quod illinc est, corpus inquinat, quod hinc sæpe ipsam suffocat mẽtẽ. Hęc nõ eo dico, quasi anxius de his sim, qui malè audiũt frustra: nã corona digni sunt, si fortiter ferãt, sed propter eos qui di-
Mat.5.a cunt malè. Beatũ scriptura eum pronunciat, qui frustra malè audit, maledicẽtẽ verò sacris mysteriis exPsa.100.a. cludit, imò mœnibꝰ ipsis: qui obloquitur, inquit, clã proximo suo, hunc ego persequebar. Et sacrorũ quiPsal.49.c dem librorũ lectione indignũ esse, sic inquit: Cur iustitias meas enarras? Testamentũ meum per os tuum assumis? Mox causam subiũgit, sedẽs aduersus fratrẽ tuũ loquebaris. Et hîc verum ne an falsum non defiB
niuit, sed alibi & hoc edixit, volens etiã si verum di-
Mat.7.a Luc.18.b cas, tamẽ ea dicere tuũ nõ esse: Nõ iudicate, inquit, ne iudicemini, quãdo & is etiam qui publicanũ calumniabatur, damnatus est, tametsi verè accusaret. Quid igitur si sceleratus & pertinax sit, inquis, an nõ est corrigendus, nõ est accusandus nobis? imò vtrũque, sic autẽ vt iam diximus antè: quod si opprobrãs facis, idẽ tibi quod pharisæo accidet, cuius exẽplum æmularis. Nullum est ex eo lucrũ, nec tibi qui facis, nec ei qui patitur: nam cui maledicitur quidẽ, fit impudentior etiã. Quantisper enim latet, etiam cauere sibi nouit: & vbi deprehensus & notus est, tum frænũ etiã hoc abiicit. Qui audit verò, detrimẽti plus accipit. Nã rectè ab se facto inflatur, alterius reprehẽsione tumẽs: Sin sibi malè fuerit cõscius, procliuior ad
malũ redditur: & ei, qui itẽ audit, is qui dicit, falsam C
inducit opinionẽ, deúmq; aduersus se magis irritat. Itaq; moneo omne graueolens verbum abiicientes, quicquid est ad ædificationẽ dicamus. Sed illum vlciscі studes? Cur ergo pro illo vlcisceris teipsũ? Qui
Rom.12.d vlciscі eos qui se perturbant, volet, sic vlciscatur, vt iussit Paulus: Si esurit inimicus tuus, ciba eum: si sitit, pota. Qui sic vlciscitur, rẽ suã facit: qui aliter, tãtúmque vindictam spirat, seipsum gladio suo petit. Itaq; etiãsi maledicat ille quidẽ, tu laudibus trãscribendis vices redde. Sic illũ vlciscі verè potes, & teipsum sinistra suspicione liberare. Nã si quis de hoc quia malè audit, dolere pergat, compulsus cõscientia videbitur mala sua: qui ridet autẽ, ingens argumentũ animi nullius prauitatis sibi conscij præbet. Quia igitur nec cum qui audit, ne ipsum quidem, nec iniuriam perD
pessum iuuas hac re quicquam, sed in te gladiũ strin-
gis, etiam hinc prudentiorem reddi te decet. Oportebat sane, à regno cœlorum, & à diuinis placitis te persuaderi: quoniam autem præfractior, velut bestia remordes, hinc interim doceare necesse est, vt hisce sermonibus moderatior factus, ab his quæ sola deo probantur, emendari queas, & supra omnem animi perturbationẽ cuectus, cœlestibꝰ istis bonis potiarę: quæ vt omnibus nobis cõtingant, gratia faxit & benignitas domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto gloria, imperium, honor sit, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

HOMILIARVM IN PRIOREM epistolam ad Corinthios, partim Francisco Aretino, partim Simone Grynæo interpretibus, Finis.

† Anthore damnat.

SERMONES ALIQVOT DIVI IOANNIS Chrysostomi, Episcopi Constantinopolitani, sparsim prius impressi: nunc demum συλλήβδην huc reuocati, ad communem studiosorũ vtilitatẽ. Idque in loca prioris epistolæ ad Corinthios, variè & pro tempore dissерta per eundem Chrysostomum.

DE LIBELLO REPVDII, IN DIctum Pauli, Mulier alligata est legi, quanto tẽpore vixerit vir suus: si autẽ dormierit, libera est, cui voluerit, vt nubat, tantum in domino. Beatior est, si sic manserit. 1.Co.7.g

PRidem vobis beatus Paulus de cõiugio, cõiugiique iustificationibus legem tulit, Corinthiis sic scribens ac dicens: De quibus autem scripsistis mihi, Bonum esse homini, mu- 1.Cor.7.b
lierem non tangere: propter fornicationem autem, suam quisque vxorem habeat, & suum quæque virum habeat. Eapropter & nos totũ sermonem in hoc insumebamus. Itaque necesse est hodie de eodem argumento iterum vobiscum disserere, quãdoquidem de eodem etiam ipse Paulus disserit. Audiuistis enim illum clamantem, ac dicẽtem: Vxor alligata est legi, quoad vixerit vir illius: si autẽ obdormierit vir illius, libera est, cui voluerit nubat: beatior autem est, si sic manserit, iuxta meum consilium, opinor autem quòd & ipse spiritum dei habeã. Sequamur igitur illum & hodie, & de hac colloquamur materia. Sequentes enim Paulum, per hoc & Christum ipsum sequemur, eo quòd & ille non semetipsum, sed Christum per omnia sequens scripsit. Enimuero nõ est vulgaris res, coniugium bene se habens: sicut etiam his qui illo, non vt oportet, vtuntur, innumerorum malorum fit materia. Nam sicut mulier adiutrix est, ita sæpe & insidiatrix fit. Et sicut portus est coniugium, ita & sæpe naufragium parit: non iuxta suam naturã, sed iuxta sentẽtiã eorum, qui illo malè vtuntur. Etenim qui iuxta cõgruas leges illud obseruat, domum & vxorem suam, vt malorum omnium quæ vel in foro, vel alicubi obueniunt, consolatricem ac liberatricem reperit. Qui autem temerè & vulgariter hanc rem aggreditur, etiam si multa in foro & alibi trãquillitate fruatur, ingressus in domũ scopulos & petras videbit. Itaque quoniam non de rebus vulgaribus nobis est periculum, operæpreciũ fuerit cum diligentia dictis attendere, & vxorem ducturũ, iuxta Pauli, imò Christi leges agere. Sanè scimus, quòd multis nouum & inexpectatum videbitur quod dicimus: at propterea non silebo, sed primùm legem vobis legam, & dein legem quæ cõtraria videtur soluere tentabo. Igitur quænam est lex illa, quã nobis Paulus posuit? Mulier, inquit, non separetur viuente viro, neque alium superinducat maritum, neq; secundas nuptias habeat. Et vide quanta cum diligentia verborum vsus sit proprietate. Non enim dixit, cohabitet viro, quoad vixerit vir illius: atque adeò etiam si libellum repudij det, etiamsi domum relinquat, etiamsi ad aliũ abeat, legi astricta est, adul-

Universidad de Deusto
Biblioteca

adulteráq; est talis. Quãdo igĩt vir eiicere vult vxorem,&vxor relinquere virũ,huius memor sit dicti,& Paulũ putet esse præsentẽ, & persequi se clamãdo & dicẽdo:Mulier astricta est legi. Nã quẽadmodũ serui fugitiui etiãsi domũ herilẽ relinquãt, catenã secũ trahunt attrahẽtem:Ita & mulieres etiamsi viros relinquant,legem habent pro catena,se persequentem & adulterij accusantẽ, accusantẽ etiam recipientes, ac dicentẽ:Adhuc superest maritus, & adulteriũ facinus hoc est.Mulier eñ astricta est legi,quoad vixerit maritus illius. Et omnis qui dimissam in vxorem acceperit,adulter fit.Quãdo igitur licebit illi secundas nuptias cõtrahere?Quando?tunc vbi à catena liberata fuerit,quando vir morietur solum.Hoc igitur declarans nõ addidit, Quòd si mortuus fuerit vir illius,libera est,cui voluerit vt nubat: sed, si autẽ dormierit vir illius,quasi cõsolans viduam,& persuadẽs manere apud priorẽ,& non adiungere secundũ maritum.Nõ mortuus est,inquit,vir tuus,sed obdormiuit.Libera est,cui voluerit vt nubat. Non dixit, Nubat, vt ne videatur vim facere & cogere:neq; prohibuit volẽtẽ secũdas nuptias cõtrahere:neque volentem adhortatus est,sed legẽ legit,dicens: Libera est, cui voluerit vt nubat.Liberam autem illam post viri mortẽ esse factã dicẽs,ostẽdit,quòd antea adhuc viuente marito serua sit. Quæ autẽ serua est,ac subdita legi,etiãsi millies libellũ repudij det,adulterij ligabitur lege. Nam seruis quidem licet mutare dominos viuentes, vxori autẽ non licebit viros cõmutare viuentes,alioqui adulteriũ perpetrabũt.Ne mihi leges ab exteris cõditas legas, præcipientes dari libellum repudij,& diuelli. Neq; enim iuxta illas iudicaturus est te deus in die illa qua venturus est, sed secundum suas,vt ipse statuit.Etiã externæ leges, non simpliciter,nec absolutè hoc posuerũt:nã & ipsæ puniunt factum, & hinc liquet, ꝙ peccatũ valde ægrè tulerint. Vnde eam quæ author fuerit repudij,nudam & spoliatã facultatibus eiiciunt, vt vnde fuerit dissolutionis occasio,etiã facultatum sit iactura.Nunc puniũt, & idcirco hoc facientes,factum illud non commendabant.Quid igitur?Et Moses,aiunt,hoc fecit: & ille propter istam causam. Tu verò audi Christum dicẽ-
Mat.5.c tem, Nisi abundauerit iustitia vestra plus quàm scribarũ & pharisæorũ, nequaquã intrabitis in regnum
ibidem.c cœlorũ. Audi illum dicentẽ: Qui dimiserit vxorem suam,excepta causa stupri,facit illã adulterã fieri: & qui dimisã invxorẽ duxerit,adulter fit.Propter hoc venit vnigenitus filius dei, propter hoc serui formã assumpsit, propter hoc sanguinẽ effudit preciosum, mortẽ destruxit,peccatũ extinxit,largiorem spiritus gratiã dedit,vt ad maius sapientiæ studium induceret.Aliàs etiã non ita simpliciter legem hãc tulit, sed cùm cogeretur sese attẽperare eorum quibus legem dabat infirmitati. Nam quoniam ad cædes prompti erant,& domus cognato replebant sanguine,& neq; suis, neque alienis parcebãt,ne intus occiderẽt vxores,quæ ingratæ erant,præcepit foris mittẽdas, quò grauius malum, nẽpe homicidiorum facilitas tolleretur.Sanè quòd homicidæ quidã fuerint,audi pro-
Mich.3.d phetas dicentes:Aedificãtes Sion in sanguinibus, & Hierusalẽ in iniustitiis.Et iterũ:Sanguinem sanguini
Osee.4.a miscent.Et iterũ:Manus vestræ sanguinis plenæ. Et
Esa.59.a quòd nõ solùm contra alienos, sed etiã contra suos
Psa.105.f sæuierint,&ita manifestãs propheta dicebat:Sacrificauerunt filios suos & filias suas dæmoniis. Qui autẽ

A nõ parcebãt liberis,vtiq; nec vxoribus pepercissent. Vnde ad hoc cõmodũ illud permisit.Quapropter & Christus Iudæis rogantibus,& dicentibus:Quomo- *Mat.19.a* do igitur Moses permisit dare libellũ repudij, ostendens,ꝙ non contrariam legem fert, sic alicubi dixit: Moses iuxta duritiã cordis vestri locutus est, ab initio autem non erat sic: sed qui fecit ab initio,masculũ & fœminã fecit illos.Si hoc fuisset,inquit,nõ vnũ virũ & vnã mulierem fecisset, sed vno Adam cõdito duas fecisset mulieres, siquidẽ voluisset vnam quidẽ eiici,alteram verò induci.Nuncverò ipso formationis modo legẽ induxit,quã ego nunc scribo.Et quænam est illa?Hæc vtique, Eam sibi quisque vxorem seruet semper,quam initio sortitus est.Hæc lex antiquior, q̃ illa de libello repudij, & intantum quantũ Adam ipso Mose. Et idcirco nũc nihil nouũ sector, neque peregrina affero decreta,sed ea quæMose an-
B tiquiora & priora fuere. Dignũ autem fuerit & Mo- *Deu.24.a.* sis legẽ illam quã de hac re posuit audire:Si quis,inquit,acceperit vxorem,& habitauerit cũ illa, & erit: si non inuenerit gratiã coram illo,quia inuenit in illa turpitudinis rem,scribet illi libellũ repudij, & det in manum eius:imò nõ dixit,scribito & dato,sed quid? Scribet illi libellũ repudij,& dabit in manᵘ eius.Magnum autẽ inter hoc & illud discrimen:nam dicere, Scribat libellũ repudij,&det in manus eius,iubentis ac imperantis est. Dicere autẽ, Scribet libellũ repudij,& dabit in manus eius,annunciãtis factũ, & non propriam legẽ introducẽtis est. Igitur si quis dicat, Eiiciat vxorẽ,&dimittat illã ex domo sua:&cũ abierit, si fuerit alteri viro, & odio illã habuerit etiã vir posterior,& scribet illi libellum repudij, & dabit in
C manus suas,& emittat illam ex domo sua:si mortuus fuerit illius vir,qui accepit sibi illam vxorẽ, non poterit vir prior,qui dimiserat illam redire, & accipere eam sibi in vxorẽ.Deinde monstrans, quòd non dixit de facto, non enim coniugiũ esse putat, sed propter infirmitatẽ illorũ cõdescendit,dicens:Non poterit vir prior accipere illam sibi in vxorem,addidit, Postquã polluit illam:declarans per huiusverbi modum ꝙ secũdæ nuptiæ viuente priore viro, pollutio magis sit quàm coniugium: propter hoc non dixit, Postquã illam in vxorem duxerit. Vides ꝙ consona cum Christo loquitur. Deinde & causam apposuit, quòd abominatio sit corã deo.EtMoses quidem sic. Propheta autẽ Malachias multò manifestius, quàm *Mala.2.d* Moses hoc demõstrat: Nunquid dignũ respicere ad sacrificiũ nostrũ,vel recipere acceptabile de manibᵘ
D nostris?Et cùm dixisset,cuius ergo?Vxorẽ adolescẽtiæ tuæ ne derelinquas. Postea vt ostendat quale sit malum, & priuans omni venia eum qui hoc fecit, in sequẽtibus accusationẽ intẽtat,sic dicẽs:Et ista socia *Ibi.2.d* tua,& vxor pacti tui, & reliquiæ spiritus tui,& nõ aliᵘ fecit. Vides quantas apponit iustificationes,primùm ætatem,dicens:Vxor adolescentiæ tuæ. Deinde societatem vitæ,dicẽs:Et ista socia tua.Postea modum formationis,dicẽs:Reliquię spiritus tui.Nõ enim de terra formata est sicut Adã,sed de formati è terra latere,& hoc est quod dicit ἐγκατάλειμμα & reliquiæ spiritus tui.Ad hæc omnia, quod omnibᵘ illis maius fuerit,accedit conditoris dignitas.Hoc eñ est,quod nõ alius fecit.Nõ potes, inquit, dicere, quòd te quidem deus fecit,illã verò non deus, sed alius quidam illo deterior, sed vnus & idem vtrosq; vt essent produxit:& ita quanuis nihil aliud, hoc saltem reueritus

charitatem

charitatẽ erga illum custodi. Nam si sæpe hoc seruis mutuæ dilectionis causa fuit, quia ambo vni & eidẽ domino seruiũt:multò magis nobiscũ hoc fieri conuenit,quãdo eundẽ,& conditorem,& opificẽ vtriq; habemus. Vidisti quomodo etiam in veteri initia & prooemia ferè acceperint nouæ philosophię præcepta.Nã vbi multo tẽpore in lege versati essent, & ad consummatiora mandata transire deberent, iámque properaret ipsorũ politia,opportuno tẽpore ad eiusmodi sapientiã illos propheta inducit.Credamᵘ igitur bonæ legi, & nos ab omni cõfusione liberemus, neq; nostras eiiciamus,neq; eiectas recipiamus. Nã qua facie virum vxoris aspicies? quibᵘ oculis amicos illius familiares?Nã si is qui mortui cõiugis,cuiᵘvxorem accepit,imaginẽ recumbentem viderit,afficitur aliquo modo,& grauiter fert,si viuentẽ maritum videat eius quę sibi cohabitat,qualẽ vitã aget?quo pacto ingredietur domũ?quo animo?quibᵘoculis?quomodo videbit illius vxorẽ suã,imò neque illius,neq; suam. Iustè quis talem alloqueretur, Adultera nullius est vxor.Fefellit pacta quę cũ illo habuit,& ad te cũ honestis legibus nõ venit.Quantæ igitur dementiæ fuerit, rem tot malis plenã in domum inducere? Nõ sunt enim tam raræ fœminæ, vt super caput tuũ, tãtam inducas perniciẽ. Quare cùm malè sint, quas potes pura cõscientia,& permittentibus legibus ducere,ad prohibitas currẽtes domus subuertimᵘ,bella inter amicos excitamus, ac vndiq; inimicitias nobis cõciliamus: ad hæc innumeris accusatoribᵘ ora aperiẽtes,nostrã vitã cõfundimus,& despectã facimus, & quod omnibus grauius est, ineuitabile iudiciũ in die illo nobis accumulamus.Quid eñ dicemus iudicaturo nos, quando legem in medium illatam lege-
Mat.5.e rit,dicens:Iussi repudiatã vxorẽ nõ ducere, dicens ꝙ adulterium committatur.Quomodo igitur ausus es ad prohibitas nuptias accedere?Quid dicemᵘ, quid respondebimus? Nũquam enim illic fas externas leges prætexere,sed necessarium tacentes & ligatos in gehennæ ignẽ immitti,cum adulteris &alienũ thorũ iniuria afficientibus. Nam quando dimiserit absque causa stupri,quando eiectam viuẽte viro duxerit, cũ eiecta illa punietur. Propter quod oro, obsecro & supplico,ne viri mulieres eiiciãt,neq; mulieres viros
1.Cor.7.g relinquant,sed audiãt Paulum dicentẽ: Mulier astricta est legi quanto tempore vixeritvir eius. Si autem dormierit vir,libera erit cui volet vt nubat, tãtùm in domino.Qualem enim habebunt veniam,qui Paulo etiam secundas permittente nuptias post mortẽ cõiugis,& tantã concedente copiam,ante mortem audẽt talia facere?Quam assequẽtur defensionẽ,vel illi qui viuentibus viris vxores accipiunt,vel hi qui vulgatissima scorta accedũt?Etenim &illud est adulterij aliud genus,habere domi vxorẽ,& foris scortis iungi.Nam quẽadmodum mulier habens virum, etiam si famulo vel libero cuipiã vxorẽ nõ habẽti se exponat, adulterij legibus implicatur: Sic & vir licet ad vulgare scortum,vel ad mulierem aliam,quanuis nõ habẽtem virũ,ipse vxorẽ habens aberrarit, adulterij reus censebitur. Fugiamus igitur & hunc adulterij modum.Quid enim poterimus dicere,quid itẽ prætexere, qui talia audemus, quã honestam excusationẽ adhibebimus? Naturæ cõcupiscentiã? sed assistit quidẽ vxor, quæ semel obtigit hac nos excusatione priuãs. Idcirco nuptiæ inuectæ sunt, vt ne scorteris, imò non vxor sola,sed & multi alij, qui eandẽ quam

A nos habemus naturã cohibent,hac nos priuãt venia. Quando enim cõseruus tuus,idem habẽs corpus,eãdem concupiscentiã possidẽs, eadem necessitate extimulatus,nullamvidet mulierem,sed manet sua sola contentus,qualem habebis excusationem, concupiscentiam prætexens? Et quid dico habentes vxores? Cogita mihi eos qui semper in virginitate vixerunt, & contẽptis nuptiis magnã præ se tulerũt continentiam. Cùm igitur alij absque nuptiis continẽtes sint, quam tu assequeris veniã cum nuptiis scortans?Hæc & viri & mulieres audiãt,ac viduę ac nuptæ:omnibᵘ eñ Paulus loquitur & lex illa, dicẽs: Mulier astricta est legi quanto tẽpore vixerit vir illius: si autem dormierit,libera est,cui vult vt nubat, tantũ in domino. Et habẽtibus viros,& nõ habẽtibus viduis,& secundo nubẽtibus marito, & omnibus simpliciter sermo
B ille vtilis est.Nam quæ habet virũ, nõ volet viuente marito illo quærere alium,audiẽs quòd viuente illo astricta sit.Quę verò libera,siquidem voluerit secundo nubere,nõ simpliciter neq; temere hoc faciat,sed cũ legibus quæ sunt à Paulo positę.dicit enim:Libera est,cui vult vt nubat, tãtum in domino:hoc est,cũ cõtinentia & honestate. Sin voluerit cum defuncto seruare fœdera, audiet repositas sibi coronas, maiorẽq; alacritatẽ capiet.Beatior eñ est,inquit,si sic mãserit.Vides quo pacto omnibus sermo ille vtilis,& se ad illarum humilitatẽ demittit, & istas suis laudibus nõ defraudat.Etenim qđ de nuptiis &virginitate fecit,hoc & de prioribus & secundis nuptiis:quemadmodum illic nõ exclusit nuptias, vt ne grauet infirmiores,neq; necessitatẽ imposuit,vt ne volentes virgines agere propositis coronis spoliaret:Sed demõ-
C strauit quidẽ,ꝙ bonæ sint nuptiæ, manifestauit autẽ quòd melior sit virginitas: Ita & hîc quoq; eosdem gradus ponit nobis, maiorem scilicet altero alterũ, nempe viduitatem: alterũ verò inferiorem, nempe secũdas nuptias.Et illas vlterius quãuis transilire volens,ad certamen præparans, & infirmiores cadere nõ permittit.dicẽs enim: Beatior enim est si sic mãserit,vt ne putes humanam esse legem, audiens iuxta meum consilium,subdit:Opinor autẽ ꝙ & ego spiritum dei habeã. Non igitur humanũ consiliũ est vel præceptũ,sed gratiæ spiritus sententia ac diuina lex. Idcirco ne putemus quòd audiamus Paulum dum hæc dicit, sed spiritũ sanctum qui hanc nobis legem cõdit.Quod verò dicit,Opinor,nõ quasi nesciẽs dicit, sed modestè agẽs & seipsum humilians. At quia beatiorẽ dixerat,& non adiecerat quomodo beatio-
D rem,iusta demõstratione data hãc se à spiritu afferre sententiam:quod si voles etiam rationibus exquirere,magnã demonstrationum copiam inuenies,& videbis beatiorẽ esse viduam: non solùm in futuro seculo,sed etiã in præsẽte vita.Et istuc ipsum maximè vidit Paulus,id quod devirginibus insinuauit,dicẽs: Admonens enim & consulens eligendam esse virginitatẽ,sic alibi dicebat:Opinor,ꝙ bonum sit homini *1.Cor.7.e* sic esse propter instantẽ necessitatem.Et iterũ: Etiãsi nupserit virgo, non peccauit. Virginem hîc dicens *Ibidem.* non eam quæ renunciauit,sed eam dũtaxat quæ nõdum coniugium experta est, & non factam obnoxiã perpetuæ virginitatis promissione. Tribulationem *Ibidem.* autẽ in carne habebũt qui tales sunt:Ego autem vobis parco.Vno enim & breui hoc verbo reliquit cordato auditori vt oĩa colligat & expendat, dolores partus,educationes puerorũ,curã,infirmitates,mor-

tes intem-

tes intẽpeſtiuas,inimicitias, cõtentiones, innumeris ſeruire præceptis,alienis malis obnoxiã fieri,innumeras triſtitias in vna ſua anima recipere. Ab omnibus illis malis liberatur,quæ continentiã amplexatur, & cum liberatione à tot iniucundis, etiã in futura vita magnã repoſitam habet mercedem. Hæc igitur omnia ſcientes,ſtudeamus quidẽ primis nuptiis eſſe cõtẽti. Si autẽ & ad ſecũdas aſpiramus,fiat hoc decentiſſimo modo & habitu, nempe iuxta diuinas leges. Propter hoc eñ dixit: Libera eſt,cui vult vt nubat:& ſubdidit,Tantũ in domino:ſimul & licentiã dans, & licentiã excludens,& poteſtatẽ cõcedens,& poteſtati illi vndiq; leges ac terminos ponens: videlicet ne pollutos & corruptos viros in domũ introducat mulier,& ſtuprũ ſectãtes, ſed cũ honeſtate & modeſtia, ac pietate,vt omnia in gloriam dei fiant. Quoniã eñ ſæpius multæ mulieres priorib⁹ viris defunctis,adulterio prius cõmiſſo alios introducũt,aliæ etiam alias peſſimas vias excogitarũt:propter hoc adiecit, Tantùm in domino,vt nihil horum ſecundæ nuptiæ habeant: ſic enim à criminibus liberæ eſſe poterunt. Optimũ eñ foret expectare defunctũ, & ſeruare leges cũ illo initas,cõtinentiámque eligere, & manere cum derelictis pueris maiorẽ dei beneuolentiam ſic conciliando. Et ſi quæ ſecũdo nubere marito volet, cum modeſtia ac honeſtate, & decentiſſimis legibus hoc faciat,quandoquidem & hoc permittit. Fornicatio autẽ ſola & adulteriũ prohibẽtur. Hanc igitur fugiamus & coniuges & cœlibes, nec confundamus vitam noſtrã, vitámq; agamus ridiculam, neq; polluamus corpus, neque malã conſcientiam in mentẽ inducamus. Quomodo enim poſt cõſuetudinẽ cum ſcortis in eccleſiã venire poteris? quomodo manus quibus ſcortũ cõtrectaſti,in cœlũ extẽdere audebis? Quib⁹ oculis intueberis amicos honeſtiores? Et quid dico amicos? etiãſi nullus conſcius ſit,tu teipſum cogeris maximè omnium rubore ac cõfuſione perfundere,& maximè omniũ corpus proprium abominari. Nam niſi hoc eſſet, quare ad balneũ poſt peccatũ illud curris, nónne quia omni luto immũdiorẽ teipſum eſſe cenſes? Quam igitur maiorem immunditiæ tuæ probationem quæris, vel quem deum expectas ſententiam daturũ, quando tu ipſe negligens deum talem de factis tuis ſententiam tenes? Igitur ꝙ impuros ſe eſſe cẽſent,valde laudo & approbo. Quòd autem nõ rectũ purificãdi modũ habẽt amputo,& propterea reprehẽdo. Nã ſi corporalis macula eſſet,veriſimile eſt, quòd balneorũ purificationibus corpus ipſum ablueres,animam autem coinquinares. Talem quære purificationẽ, quæ illius maculã abluere poterit. Quod autẽ eſt illius maculæ balneũ? Calidi lachrymarũ fontes,gemitus è profundo cordis aſcendentes,cõpunctio perpetua,preces continuæ, eleemoſynę,& eleemoſynę largę,nõ vltra hæc opera attentare, condẽnare quod factum. Ita peccati natura abluitur,ita expurgatur animæ macula. Atq; adeò ſi hæc nõ fecerimus, etiãſi in omnes fluminum fontes deſcenderimus, neque parũ illius peccati depellere poterimus. Imò quod melius,ne attẽtemus hoc abominabile peccatũ. Si quis autẽ aliquando ſupplantatus fuerit,hæc ſubiiciat remedia, prius promittẽs nõ vltra in hæc prolapſurũ. Sed ſi peccantes cõdemnauerimus quidem ea quæ iam fecimus, iterum autem eadẽ attẽtamus,nulla erit purificationis vtilitas. Qui enim abluitur,& eodẽ luto iterum inquinatur:& qui

A demolitur iterũ quod ædificauit,& qui ædificat iterum,vt deſtruat:nihil inde lucrifacit,quàm ꝙ fruſtra laborat, & ærumnoſus eſt. Igitur & nos ne in vanum & fruſtra vitam inſumamus, priora peccata expurgemus, & quod reliquum eſt vitæ in continentia & honeſtate cæteríſque virtutibus agamus,vt & deum miſericordem habentes regnum cœlorum aſſequamur,cui ſit gloria in ſecula, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

Sermo, in dictum apoſtoli: Nolo vos ignorare fratres, quòd patres noſtri omnes ſub nube fuerunt,& omnes per mare tranſierunt. 1.Co.10.a

NAutæ eam maris partem magis amant, quæ frequentibus inſulis & portubus diuiſa eſt. Mare enim vbi portu caret, etiamſi placidũ ſit,nauigãtibus multum timorem incutit: vbi autem portus & littora vndequaque obuia fuerint, ibi valde B ſecurè nauigatur, etiamſi mare tempeſtatibus ſæuiat:facilè tamen,& breui ab vrgentibus malis liberari poſſunt,non longè abſente refugio:& eapropter non ſolùm quando prope portum nauigant, ſed & ſi multum abſint,ingentem ab aſpectu conſolationem accipiunt. Non enim vulgariter illorum animas reparare ſolent,etiam ea quæ procul videntur,vti vertices montium,exurgens fumus, & ouium greges in montibus paſcentes. Verùm,vbi littus ingrediuntur, plena tunc perfruuntur lætitia,tunc & laborẽ remittunt, & corpora mirè exaſperata, potabilibus oblectant aquis:egreſsíque in littus, & nudis per terram ambulãtes corporibus,omne nauticum tædium deponunt. Sicut autem illi hanc potiſſimum maris amplexantur partem ob frequentes & continuas refo- C cillationes,ſic & ego hanc anni partẽ pręcipuè amo. Non quòd liberati ſimus hyeme,neque quòd æſtate perfruimur,blandè afflante zephyro: ſed quia crebri nos excipiunt ſpiritales portus, feſti inquam ſanctorum martyrũ dies. Non enim portus tam idonei ſunt ad refocillandos nautas,quàm recreẽtur fideles ſanctorum ſolenniis. Nautas quidem littora liberant ab inundatione,multóque impetu marinorum fluctuũ: ſanctorum autem memoria fideles ad martyrum feſta confluentes, erigit à malignis ſpiritibus, immundíſque ac abſurdis cogitationibus,magna animabus eorum reddita tranquillitate. Et ſi quis vel ex publicis, vel ex priuatis negociis mœrore obrutus adueniat: ſtatim omni eo depoſito, & leuior, & placidior abit. Nonvnum quidem deponens,neque ampluſtra ſuſpendens, ſed diſſoluens importabile & multiplex D onus ſecularis triſtitiæ, & multam in anima ſua lætitiam excipiens. Horum omnium teſtes eſtis,qui beati Barlaam præmiis heri oblectati,& magna alacritate huc feſtinantes, abluiſtis ſecularium curarum ſudorem. Iterúmque domum leues auditis noſtris ſermonibus cõceſſiſtis. Ecce & aliorum martyrum alia accedit feſtiuitas. Igitur vt ad illorum portum feſtinemus,agè,nautas imitemur: & ſicut illi nauigantes pelagus cantant,cantu laborem mulcentes: ſic & nos donec ad illorum portum veniamus,ſpiritales quoſdam inter nos conferamus ſermones. Beatum Paulum ducẽ eius colloquij habentes, quorſum ille iuſſerit,ſequamur. Et quò nos ſequi iubet: per eremum, & viam miraculorum quæ in eremo contigerunt. Audite enim ipſum hodie clamantem, & dicentem: *Nolo enim vos ignorare fratres, quod patres noſtri omnes ſub nube erant,& omnes per Moſem baptizati ſunt in nube & mari,&*

Hi ſermones nõ extant apud nos.
Num.9.d Exo.13.d & 14.e

A *mari,& omnes eandẽ eſcam ſpiritalẽ comederũt,& omnes eũdem potũ ſpiritualẽ biberũt. Biberũt enim de ſpiritali, quæ illos comitabatur,petra:petra verò fuit Chriſtus. Sed plures illorũ nõ approbauit deus,proſtrati enim ſunt in deſerto: hæc autẽ figuræ noſtri fuêre. Ne nos ſimus cõcupiſcẽtes rerũ malarũ,quẽadmodũ & illi cupierũt. Neque ſimulachrorũ ſitis cultores,ſicut quidam illorũ. Quẽadmodũ ſcriptũ eſt:Sedit populus vt ederet & biberet, & ſurrexerunt ad ludendum. Neque ſtupris inquinemur,ſicut quidã illorũ ſtupris polluti ſunt,& cõciderunt vno die vigintiduo milia. Neque tẽtemus Chriſtũ,ſicut quidã illorũ tẽtauerũt, & à ſerpẽtibus extincti ſunt. Neque murmuretis,ſicut & quidam illorũ murmurauerũt,& extincti ſunt ab exterminatore.* (Exo.32.b)

Videntur quidẽ hæc quæ dicta ſunt manifeſta, diligenter tamen attendentibus dubitationẽ adferunt, haud vulgarẽ:etenim primũ interrogatur quare veteris hiſtoriæ meminit,& qua cõſequentia, cũ de his diſputarit quæ idolis ſint immolata. In hãc narratio- B nem incidit, afferẽs in mediũ quæ in eremo cõtigerũt. Non ſimpliciter,neq; fortuito beatus ille loquitur,ſed magna cõueniẽtia & proportione, qui dicta eius obſeruat,cohærere videt vndiq;. Quare ergo,& vnde in hanc incidit hiſtoriã? Increpabat eos qui temerè & non requiſiti ad idola ingrediũtur,pollutam comedẽtes mẽſam,& tangentes idolothyta. Et cùm oſtẽdiſſet quòd duplex dãnum illi inde ſuſtinerent: nam & infirmiores offendebãt, & ipſi dæmoniorum participes erãt. Et cũ per prædicta ſatis ſpiritus eorũ humiliaſſet & docuiſſet, oſtẽdit fidelẽ ſpectare non ſolũ quæ ſua ſunt debere,ſed & quæ multorũ. Volẽs ipſis timorẽ incutere, veterẽ hiſtoriã eis recẽſet, ſiquidem & illi magna de ſe ſentiebãt, quaſi fideles & ab errore liberati,& ſcientiã aſſecuti:& ineffabilium ſacramentorũ participes facti, necnõ & ad regnum C cœlorũ vocati. Volens ergo declarare, quòd illorũ nulla ſit vtilitas, niſi adſit & vita tãtæ gratiæ reſpondens,ex veteri hiſtoria ipſos erudit, inſuper etiã hoc multiplicẽ in ſe quæſtionem complectitur. Cur non potius per verba Chriſti in Euangelio poſita cũ ipſis diſputat? Cur non meminit gehẽnæ,& externarũ tenebrarũ,& venenati vermis, & perpetuorum vinculorũ,& ignis præparati diabolo,& ſtridoris dẽtium, & aliorũ indicibilium ſuppliciorũ? terrere enim volens,hoc facere debebat,nõ ab iis quæ in eremo cõtigerunt. Nã illi licet puniti ſint,mitius tamẽ & temporaliter, & vno tantùm die: iſti autẽ immortalibus & multò grauioribus ſuppliciis. Quare ergo nõ inde ipſos terruit,neq; verbum Chriſti recenſuit? Poterat eñ dicere ad lęſos: Nolim vos ignorare fratres,quales Chriſtus poſuit leges aduerſus eos qui fidẽ quidẽ D habent,vitã autem optimam non præ ſe ferunt. Etenim homines q̃ miracula operati ſunt,& futura prædixerũt,regno cœlorũ eiiciebat,dicẽs: Multi dicent (Matt.7.d) mihi in die ipſa, Domine domine, nónne in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo prophetauimus,& virtutes multas fecimus? & tũc confitebor (Ibi.25.a) ipſis: Diſcedite à me,nõ noui vos qui operamini iniquitatẽ. Et virgines quidẽ nõ propter fidem & dogma, ſed propter peruerſam vitã, & immiſericordiã, & crudelitatẽ arguit,& thalamo excluſit: & eum qui (Ibid.22.b) indutus erat ſordido amiculo,propterea vinctũ eiecit,nõ quia non habebat recta dogmata,ſed quia vitam ſordidã & impurã. Et quare iuſſit in ignẽ intrudi diabolo præparatum? Nõ ideo eò miſit,quia fide exciderant,ſed quia nullius miſerti erant. Horũ omniũ & talium memoriã potuit facere,& dicere: Non vo-

A lo vos ignorare fratres,quòd illi omnes & baptiſmũ aſſecuti ſunt,& participes ſanctorũ facti:& cõmunicarunt myſteriis,& fidem multã oſtenderunt,& perfectam habuerunt ſcientiam: ſed quia vitam filij cõſonam non egerunt, regno eiecti,& igni traditi ſunt. Quare igitur hæc nõ dixit? ſed omiſſis iſtis omnibus, ſic fermè ait: Nolo autem vos ignorare fratres,quòd patres noſtri omnes ſub nube fuerunt: & cõmemoratis Moſaicis, obticuit ea quæ ſub gratia dicuntur. Nõ ſimpliciter,neq; abſq; ratione hoc facit: Magna enim præditus erat ſapientia. Sed quidnã ait,& propter quid? Volebat oſtẽdere,idem duobus illis teſtamẽtis tradi, & magnam cognationem veteris & noui teſtamẽti. Quandoquidẽ multi ſunt homines,qui gehennam eſſe non credunt,& neque eſſe ſuppliciũ: ſed deum ſimpliciter minari vermem immortalẽ & ignem inextinguibilẽ,& tenebras externas incutien- B dæ formidinis & eruditionis cauſa: ſed non poſſunt fidem præteritis abnegare. Nam quæ facta ſunt,quo pacto poſſet quis dicere non fuiſſe facta? Nã his quidem quæ nondũ apparuerunt, neq; in opus proceſſerunt,multi fidẽ nõ habẽt: iis autem quæ facta ſunt, etiam qui valde incorrigibilis,& reprobæ mẽtis,neque ſi vellet,poterit non credere, eo ꝙ valde cõfeſſa ſint,& finẽ ſortita,eorũq; multæ ſuperſint reliquiæ. Vult igitur eos nõ vacillare in fide,iuſto dei iudicio, quaſi diceret: ſi putas nõ eſſe gehennã, neque pœnã & ſupplicium, ſed deum ita ſimpliciter eſſe minatũ, animo repete quę præterita ſunt,& futura crede. Nã ſi idem eſt deus,qui & prius & quæ nunc ſunt gubernat, & tam ea quæ ad veterẽ legem,quàm ea quæ ad gratiã pertinẽt: cùm igitur idem ſit, qua ratione cõ- C ſtabit,illos quidẽ peccantes puniri, nos verò hæc & multò grauiora illis admittentes impunes relinqui? Rogo igitur, fornicatíne ſunt Iudæi? & puniti ſunt. Obmurmurauerũt,& puniti ſunt,neceſſariũ omnino fuerit confiteri. Quomodo igitur animaduertet in illos,te autẽ eadẽ cõmittentẽ deſpiciet? nõ eſt rationi conſonũ. Sed nõ dediſti hîc pœnã,propterea magis crede gehennã eſſe & ſuppliciũ, quia pœnam hîc nõ dediſti. Nam ſi in futurã vitam nõ eſſet ſuppliciũ repoſitum,nequaquã impunitus manſiſſes,qui auſus eadẽ es quæ priores illi. Tu ergo ſi reprehendis laſciuum aliquẽ & diſſolutũ,multæq; intẽperantię,& dicit ad te quòd & ſint fabulæ, & non ſit ſuppliciũ neque gehẽna, ſed ſolùm deus terrere voluerit: dic ad ipſum, ſi non credis futura, quoniam non apparent neq; euenerunt,neq; ante oculos noſtros ſita ſint: nõ D tamen eſt poſſibile fidẽ abnegare iis quæ facta ſunt, & quæ finẽ ſortita. Cogita Sodomã & Gomorrhã, (Gen.19.b) regio illa propter nullum aliud peccatum tantũ luit ſuppliciũ,q̃ quòd illius ciues illicitos induxêre coitus,& illicitos amores,& leges naturæ radicitus ſubuertêre. Qua igitur ratione cõſtabit deũ,qui nũc idẽ eſt,qualis tunc erat: illos quidẽ cùm peccarãt, abſq; omni venia puniiſſe, te autẽ qui poſt illos peccaſti, tantò maiori ſupplicio dignũ,quãto maiorẽ ſortitus es gratiã, & emendatus illorũ ſuppliciis nihil profeciſti,impunitum relinquere. Et propterea Paulus nihil iam de gehẽna dicit: quia multis futura parũ credita ſunt ab iis quæ iã cõtigerunt, & de quibus ſufficiẽti fide inſtructi ſunt,ipſos erudire vult. Iã licet futura ſint terribiliora, imperfectis tamẽ hominib⁹ præterita magis credibilia ſũt,vnde & ipſa futuris magis terrere ſolet: propterea & hîc eis differit ea,quæ nec valde

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

valde impudens inficiari,vel diſcredere poſſit. Inſuper & Marcioni, & omnibus qui eodē laborāt morbo,intēpeſtiuā plagā infert.Nam ſi non eſt idē deus veteris & nouæ,qui & tūc legē ſtatuit, & hæc factu-
rus eſt,ſuperfluè mihi narras hæc ô Paule, & nullum timorē auditoribus infers.Poteſt eñ auditor dicere, q̄ ſi alius eſt ille deus,& alius iſte:nō omnino iſte iudicat iuxta illius ſententiā, neq; eaſdem ſeruabit leges. Quid enim ſi deo veteris legis viſum eſt omnes punire,& afficere ſuppliciis, quid terres? quas laruas profers?Alium habeo dominū me iudicaturū, ita vt ſi alius ſit deus veteris,alius nouę legis,Paulus omnino ſecus q̄ volebat,fecit.Non enim ſolùm nō terruit audiētē,ſed omni timore & anguſtia liberauit:quod certè nullus hominū fecit,quāuis ille inſipiēs.Minus ergo Paulus tanta repletus ſapientia ita docet. Vnde manifeſtū quòd vnus & idem deus ſit,qui & Iudæos in errore proſtrauit,&peccatores puniturus eſt,alioqui nō idem & ſibi cōſtans eſſet. Iterum enim idem dicam per ea quæ olim ab eo facta ſunt,& nos de futuris terret, quandoquidē idē eſt.Expectationē ſupplicij tam certā,cui cōtradici nō poteſt,induxit,mōſtrās quod reuerētia &timore opus ſit.Nā qui patres puniuit peccātes, nobis nō parcet eadē cōmittentibus.Dignum porrò eſt , vt redeamus ad principium narrationis, & reliqua perſcrutemur omni adhibita diligētia.Nolo autē vos ignorare fratres.Diſcipulos fratres vocauit,nō à dignitate,ſed charitate hoc eos appellans nomine:ſciebat enim , & planè ſciebat nihil charitati conferendū,& ſummū dignitatis genus charitatem . Hoc nunc nos quoq; primū imitemur, etiam ſi valde nobis inferiores ſint aliqui,ipſos miniſterij nominibus appellamus: nō ſolū liberos , ſed & ſeruos:nō ſolùm diuites,ſed & pauperes. Nā & Paulus non ſolum Corinthiorū diuites liberos, illuſtres, & nobiles, ſed etiam priuatos & famulos , & omnes indiſcriminatim hac appellatiōe honorauit.In Chriſto enim Ieſu neq; ſeruus , neq; liber, neq; Barbarus, neque Scytha,neq; ſapiēs, neq; inſipiens , ſed omnis ſecularis dignitatis inæqualitas ſublata eſt . Et quid mirū ſi Paulus cōſeruos ſic vocauit,cùm & dominus ipſe ſic vocarit noſtrā naturam,dicens: Annunciabo nomē tuū fratribus meis,in medio eccleſiæ laudabo te?Nō ſolùm autē vocauit nos fratres,ſed & ipſe fieri frater voluit, & factꝰ eſt humana carne induta, naturæ particeps:quæ vtiq; & ipſe Paulus admirās, dicebat: Nō angelos apprehēdit deus, ſed ſemē Abrahæ apprehēdit,vnde per omnia debuit fratribꝰ adſimilari.& iterū:Quia pueros participes fecit carnis& ſanguinis.& veriſimile eſt & ipſum horū fuiſſe participem.Hæc omnia cū audimus,omnē arrogantiā,& faſtum , & ſtultitiā ex anima noſtra expellamus , ſtudióq; multo id rectè faciamus, familiaribus nominibus &honorē habētibus fratres vocātes:qđ licet tenue opus videatur,attamē magnorū bonorum cauſa eſt:ſicut & multas ſæpenumero lites &contentiones fecit omiſſum. Neque hoc ſolū,ſed & cætera verba diligenter exquirēda ſunt : nō enim ſolū poſita ſunt. Nam cùm dixit, Nolui vos ignorare fratres:adiecit, Patres noſtri omnes:nō dixit Iudæi, neq; hi qui Aegyptū exierunt, ſed quid?patres noſtri oēs,quò modeſtiā ſuā indicās , ſuā cum illis cognationē nō erubeſcat,tametſi ſuperior illis eſſet.Et ſermone hoc cōpeſcit iterum impudentē linguā,calumniantium veterem legem:nam ſi illi aduerſaretur,neq; celeberrimorū nominū fuiſſet memor, quæ tūc in vniuerſum coargui potuiſſent. Omnes . Non ſimpliciter dixit, omnes,neq; obiter,ſed valde ſapiēter.Nā non ſemel dixit,ſed ſecundò & tertiò,& ſæpius , vt diſcas haud temerè adiectū.Dixit enim:Patres noſtri omnes ſub nube fuerūt,& omnes per mare trāſierunt, & omnes in Moſem baptizati ſunt , & omnes eundē potū ſpiritalē biberūt.Audiſti q̄ ſæpius,omnes,poſuit:quod nequaquam feciſſet,niſi magnū quiddam , & admirabile ſacramentū ſignificare voluiſſet. Nā ſi poſuiſſet ſimpliciter,ſufficiebat id ſemel dici,& poſtea obticeri:ac ſi diceret,Patres noſtri omnes ſub nube fuerunt,& mare trāſierūt,& in Moſem baptizati ſunt,& eundē ſpiritalē cibū comederūt , & eundem potum ſpiritalē biberūt.Verùm non ſic dixit,ſed in ſingulis adiecit,omnes:ſic nobis aperiēdo ſuę ſentētię ianuā, quò ſua conſpiceretur prudentia . Nam cuius gratia continuò eius verbi meminit , niſi vt oſtēdat magnā eſſe veteris ad nouā legē cognationē: & q̄ illa iſtorū figura fuerunt, & vmbra futurorum : & primò quòd hoc æqualitatem indicet? Volens enim declarare, q̄ ſicut in eccleſia non eſt diſcrimen ſerui & liberi , neque ciuis & aduenæ,neq; ſenis & adoleſcētis,neque inſipiētis & ſapiētis,neq; priuati & principis , neque mulieris & viri : ſed omnis ætas , omnis dignitas , & vnaquæq; natura æqualiter in baptiſteriū deſcendit, etiā rex & pauper eadē purificatione vtūtur:id quod maximū noſtræ præſertim nobilitatis eſt argumētū. Nam ſimiliter & mendicus &purpurā geſtās ad myſteria admittūtur, neque in ſacramentis maior iſtius quàm illius eſt reſpectus:Sic & in veteri conuenienter,Omnes,poſuit.Neq; eñ dicere potes, quòd Moſes per aridam,Iudæi per mare trāſierunt:neq; quòd abundantes per vnā,& indigi per aliā viā : neq; mulieres ſub ſereno,viri ſub nube fuerint:ſed&ſub mari omnes,& ſub nube omnes,& in Moſem omnes . Nā trāſitus ille futuri baptiſmi typus erat:oportebat igitur primū figurā illā bene omnia figurare , q̄ omnes ipſam tenerēt,ſicut &hic omnes ex æquo participes ſunt: & quomodo ipſe ait illud figurā preſentium?Si didiceris primū quid ſit figura , & quid veritas, tunc & huius tibi rationes reddemus. Quid igitur eſt vmbra,& quid veritas?Agè,ſimilitudinē ab imaginibus ſumamus,quas pictores pingūt . Vidiſti ſæpe imaginem regiā Veneto colore coloratā,deinde pictorem circūducere cādidas lineas,& facere regē & ſeruum regiū,& equos circunſtantes,& lancearios,&victos hoſtes, & ſubditos : & cū hæc vides delineata & adumbrata,neq; ſcis totū,neq; ignoras totū , ſed quòd homo pingitur,& equus , obſcurè cognoſcis : qualis autem ſit rex,& qualis hoſtis,nō valdè perſpicuè cognoſcis,donec colorum veritas adueniens, certiorē reddat viſum.Sicut igitur in hac imagine non exigis totum anteveritatem colorem:ſed etſi obſcurā quādam accipias cognitionem eorum quæ fiūt , ſatis tamen picturam abſolutā putas.Sic & de veteri & nouo ſenti,vt non omnem veritatis diligētiam in typo exquiras.Et poterimus te docere,quomodo vetꝰ ad nouum teſtamentum habeat cognationē: & ille trāſitus ad noſtrū baptiſma.Nam ibi aqua, & hîc aqua: lauacrum hîc , & ibi pelagus . Omnes hîc in aquam ingrediuntur,& ibi omnes.Iuxta hoc ſimilitudo eſt. Poſtea vis cognoſcere colorū veritatem? ibi quidem liberati ſunt exAegypto per mare,hic autē ab idololatria.Et ibi quidem Pharao ſubmerſus eſt , hîc autē diabolus:

Galat.3.d
Pſal. 21.e & Hebr. 2.c
Hebr.2 d
Ibidem.

diabolus:ibi Aegyptij ſubmerſi, hîc autē vetꝰ homo peccatis defoditur.Et vide cognationē figuræ ad veritatē, & veritatis excellētiam.Neque enim omnino alienū oportet eſſe typum à veritate,alioqui nō eſſet typꝰ.Neq; omnino adæquari veritati,quia alioqui & veritas ipſa foret : ſed oportet manere in ſuo modo, & neq; cōprehendere omnem veritatem,neq; omni veritate deſtitui. Nam ſi totum contingat, iterū ipſa eſt veritas:ſi autē à toto deſtituatur,& nulla ſit ſimilitudo,cōſequēter nō poterit eſſe figura . Sed oportet vt partē quidem teneat, partem autē veritatis reſeruet.Igitur ne in vereti totū à me requiras, etiā ſi parua quędā & obſcura accipis ænigmata,boni hoc cōſulas. Vbi igiī eſt affinitas figuræ ad veritatē? omnes ibi,& hic omnes:per aquā ſunt ibi,& hic per aquam: à ſeruitute liberati ſunt illi, & nos à ſeruitute liberati ſumus:ſed nō ab eadē omnes. Nam illi quidem à ſeruitute Aegyptiorū,nos vero à ſeruitute dęmonū: illi quidē à ſeruitute Barbarorum , nos verò à ſeruitute peccati.Ad libertatē venerunt illi,& nos:ſed non ad eandē.Nā nos ad multò clariorem . Quòd ſi maiora ſunt noſtra,& illis excellētiora,ne moueariſ:hoc eñ à veritate eſt,q̄ ſit aliqua excellentia , ſed non pugna vel diuerſitas cū figura. Quid autē eſt,Omnes in Moſem baptizati ſunt? & fortè manifeſtū eſt quod dicit. Tētabimus tamē id notius reddere. Mare ante oculos tunc effuſum erat,& pręceptum illis, vt tranſirēt per aridā & admirabilem quandam viam,quam nullus hominū vnquā trāſiuerat.Cùm credidiſſent Moſi,ipſum habentes ducē itineris,fidēter aquas trāſierunt:hoc & in Chriſto effectū eſt.Nam vbi nos eduxit ab errore,& liberauit ab idololatria,ad regnū inducens,ipſe primus hanc viam ire cœpit,quoniā primus in cœlos aſcendit.Sicut igiī illi Moſi credidere, & iter audacter ſuſcepere : ſic & nos in Chriſto cōfidimus, & audacter hanc peregrinationē perficimus. Et hoc q̄ in Moſe baptizati ſunt, manifeſtū ex hiſtoria eſt.Nō eñ in nomine Moſis baptizati ſunt . Cùm autē nos non ſolū ſortiti ſumus ducem Ieſum, ſed in nomine eius baptizati ſumus, & illi in nomine Moſis nō ſunt baptizati,ne etiā hìc turberis . dixi eñ quod oportet veritatē habere excellentiam quandā ſupra figurā.Vidiſti de baptiſmate quæ figura,& quæ veritas? Agè,oſtendā tibi & mēſas,& ſacramentorū communionē ibi delineari , ſi nō iterum petis à me totū: ſed ſic requiris quæ facta ſunt, ſicut par eſt in adumbratione & figuris videre. Igiī quia dixit de mari, & de nube,& de Moſe:adiecit pręterea,Et oēs eundem ſpiritalē cibū comederunt.Sicut tu,inquit,à lauacro aquarū aſcendens,ad menſam curris:ſic & illi à mari aſcendentes,ad menſam venēre nouā & admirabilē: de manna loquor.Et iterū, ſicut tu admirabilem habes potum,ſalutarē ſanguinem: ſic & illi admirabilē habuerunt poculi naturā. Non enim inuenerūt fontes,& amnes manantes , ſed à dura & inaquoſa petra multā fluminum largitatem acceperunt:propter hoc & ſpiritualē vocauit . Nō quòd natura talis eſſet, ſed quòd hoc modo ſuppeditabātur. Nō enim ſecundū naturæ conuenientiam ipſis dabatur : ſed ſecundum operationē dei ipſos ducētis. Vnde & cùm hoc corrigeret,ita dicebat. Igitur quia dixit : Omnes eundē potum ſpiritalē biberunt:aqua autem erat quę bibebatur. Volens oſtendere quòd propter hoc ſpiritale dixit,nō ob naturam aquæ,ſed ob modū quo ſuppeditabatur illis,adiecit : Bibebāt enim de ſpititali eos conſequente petra,petra autē erat Chriſtus.Non,inquit,natura lapidis, ſed efficax virtus dei fontes illos ſcaturire faciebat . Et hic Pauli Samoſateni hæreſim radicitus euellit.Si eñ Chriſtus illa omnia operabat, quo modo ipſum tunc primū cœpiſſe dicunt, quando ex Maria natus eſt? Cū enim ea quę in eremo contigerunt, multo tempore ante Mariam facta ſunt , & Chriſtus iuxta Pauli vocē hęc omnia fecit,neceſſe & ante hunc partum & parturitionem ipſum eſſe.Non eñ qui nullibi erat , has fuiſſet operatus tam admirabiles atq; raras res.Sicut autē dixit q̄ omnes per mare trāſierunt:ſic nobilitatē eccleſiæ præfigurauit, cū dixit : Eundem ſpiritalem cibum comederunt. Hoc idem rurſus inſinuauit: ſic enim in eccleſia non aliud quidem corpus diues,aliud verò pauper : neque aliū quidem ſanguinem ille,alium autem iſte. Sic & tunc non aliud quidē accipiebat diues manna, aliud verò pauper:neq; alterius fonris iſte particeps erat,alteriꝰ verò indigentioris ille.Sed ſicut nunc eadē menſa & idē poculum,eadē & educatio omnibus qui huc ingrediuntur proponitur:ſicut & tunc idem manna & idem fons omnibus proferebatur.Et hoc vtiq; mirabile & rarum. Tētauerunt tunc aliqui per tempus illud pluſquā opus fuerat colligere.& nullum auaricię ſuæ fructū accipiebant: & quandiu æqualitatē colebant,māſit manna quod manna erat:poſtquā autem auari plus habere deſiderauerunt , auaricia mutauit māna in vermē, quāuis hoc nō cum detrimēto aliorum faciebant.Non enim rapiebāt ex alimento proximi,cùm plus colligerēt:attamen cùm plus deſiderarent, cōdemnati ſunt. Nā tametſi neminem alium iniuria affecerunt, tamen ſibiipſis maximè nocuēre, hoc colligēdi modo auariciæ ſtudentes . Atq; ſic ſimul erat cibꝰ,& diuinę agnitionis inſtructo, ſimul & paſcebat corpora,& erudiebat animā.Neque paſcebat ſolùm,ſed à laboribus liberabat.Non enim opus erat iungere boues,neq; trahere aratrū,neque ſulcos ſecare, neque ad annū expectare:ſed menſam habebant ſubitò appoſitā, ſemper recentē & quotidie nouam,rebuſq; ipſis diſcebant euangelicum illud præceptū, Nō debere eſſe ſolicitum in craſtinum. Nulla eñ vtilitas ipſis ab hac ſolicitudine ,ueniebat.Nam qui plus colligebat,corrūpebatur &peribat,& auariciæ argumētum ſolùm dabat.Inſuper ne putarent illum imbrem iuxta naturæ cōſuetudinē eſſe, nihil taliū in die ſabbati fiebat,deo duo illa ipſos docente, q̄ prioribus diebus ipſe mirabilē & priorē pluuiā operabatur:& quòd per diē illum abſtinebat,vt inuiti etiam diſcerent illo die feriari.Non in cibis autem ſolùm,ſed & in indumētis & caleamētis & aliis omnibus rebus ipſis videre licebat mādata apoſtolis ipſis præcepta.Nā neque propriam habebant mēſam,neque veſtem ſecundam,neq; calceos,deo ſic diſpēſante.Vide quanta veteris ad nouā affinitas.Sicut enim poſtea Chriſtus apoſtolos inſtruxit quantū ad neceſſaria, ſic & illis quidem vitæ modus adaptatus eſt,& omnis creatura ad miniſteriū illorū præparata erat. Et cuius gratia hæc facta ſunt?dicit.Cōcluſurus illos erat in vnū orbis locū,& iuſſurꝰ vt ſibi illic perpetuò miniſtrarent, & neq; templum , neque altare alicubi aliud fundarent: ſed oblationes & ſacrificia ſua illuc ferrēt,& ferias celebrarēt,& legerent legē,& omnes alios ſanctificationis illius ritus perficerēt. Ne igitur ſeparato miniſterij ritu,prouidentiā ſuā illuc conclu di putarent,quaſi vnius regionis deus eſſet,prius ſuā

Mat. 6.d

virtutem

Universidad de Deusto Biblioteca

virtutem in aliena regione declarauit:in Aegypto,in
eremo, vbi nullus miniſtrabat, vbi nullꝰ adorabat:&
creatura planè diuerſis rebus ſeruiebat, quibꝰ ꝓba-
bat ſuã potentiam q̃ primùm cõdidit orbẽ, & ita in-
credulos arguebat.Nã mare alios ſubmergebat,alios
ſaluabat: & aër nunc pluebat grandinẽ, & perdebat
Barbaros:nunc deferebat manna, & Iudæos paſce-
bat. At terra nũc culices ad puniendũ hoſtes, nunc
coturnices in ſalutẽ eorum proferebat:& illis in die
tenebræ,illis in nocte lux erat.Et Aegyptij Nilũ ha-
bentes propè fluentẽ, ſiti & ſiccitate peribãt:hi autẽ
in terra arida & ſicca exercitũ ducẽtes, multa aqua-
rum copia fruebãtur. Et aduerſus illos ranæ pugna-
bãt,hos autẽ neq; gigantes cõprehendere potuerũt.
Sed cuius gratia horum memoriã affert beatus Pau-
lus?Ob cauſam quã principiò vobis dixi, vt diſcas ꝙ
neq; baptiſma, neq; peccatorũ remiſſio,neq; ſciẽtia,
neque ſacramentorum cõmunio, neque ſacra mẽſa,
neq; fruitio corporis, neque participatio ſanguinis,
neque aliquid horum prodeſſe nobis poterit, niſi vi-
tam rectam,& admirabilem, & omni peccato liberã
habeamus.Propter hæc enim meminit recenſens fi-
guram baptiſmatis in mari & nube.Et figuram ſacra-
mentorum in manna & petra præfigurauit in veteri.
Et cùm dixit quòd omnes eundem cibum ſpiritualẽ
comederũt,& eundem potum ſpiritualẽ biberũt,ad-
1.Cor.10. a. iecit dicens:Sed plures illorum nõ approbauit deus.
Poſt hęc &talia miracula ait:Non dilexit ipſos deus?
Sed cur proſtati ſunt in deſerto?Cuius gratia hęc no-
bis dicis ô Paule? Hæ figuræ noſtri cauſa factæ ſunt,
vt neque nos fiamus cõcupiſcentes rerũ malarum,ſi-
cut & illi cõcupierunt:neq; idololatræ fiamus, ſicut
Exo.32.b. aliqui horum,vt ſcriptum eſt: Sedit populus vt ede-
ret & biberet,ſurrexeruntq́; ad ludendũ. Vide Pauli
prudentiã.Dixit peccatum,dixit cauſam peccati,di-
xit pœnam peccato debitã:per ea nos erudiens,vt il-
lorum fugiamus mores,nõ imitando.Cauſa peccati,
gula.Sedit em̃,ait,populus,vt ederet & biberet.Pec-
catũ ipſum,ludus: deinde pœna, proſtratio in deſer-
to.Iterũ ait,Ne ſcortemur,quemadmodũ illorũ qui-
dam ſcortati ſunt.Ibi ſcortationis cauſam nõ poſuit,
ſed pœnã.Qualem autẽ? Ceciderũt in die vna vigin
titria milia. Quare autẽ non poſuit occaſionẽ vnde
orta ſcortatio? Studioſis hoc reliquit, vt hiſtoriã in-
quirerent,& inde eius radicẽ diſcerent.Ille optimus
medicandi modus, dicere vnde naſcantur morbi, &
1.Cor.10. b. vulneribus remedia adhibere. Ob hoc ait:Hæc autẽ
omnia figuratiuè contigerunt illis, ſcripta autẽ ſunt
ad noſtrã admonitionem, atq; adeò qui illa fecit, &
reprobos tunc puniuit, idem & nunc nos admonet.
Nõ enim verbis ſolùm,ſed etiam operibus ipſis, qui
ſcilicet maximus admonitionis eſt modus.Vide quo
modo eum qui in veteri hæc fecit, magiſtrũ his quæ
in gratia inſtituit: demonſtrãs quòd vnus eſt & idem
qui & illa fecit, & qui hæc per ipſum loquitur. Nã ſi
alius eſſet, nõ vocaſſet illa iſtorum figuras,neq; dixiſ
ſet ipſa in noſtri admonitionẽ ſcripta, neq; magiſtrũ
nobis inſtituiſſet,quem non putaſſet eſſe deum:neq;
nos per ea quæ ab illo tunc facta ſunt, nos terruiſſet,
quaſi in illius manus olim caſuros.Nunc autem quia
mõſtrauit,quòd in illius manus iterum ſumus caſuri:
& quòd vterq; populus & ille & hic illius legibus re-
gantur, meminit omniũ illorum,& dixit,ꝙ ad noſtri
admonitionẽ ſcripta ſunt. Igitur cùm hæc ſciamus,
tam futuris q̃ pręteritis credamus.Si autẽ ſunt quidã
A futuris nõ credentes, illos ad virtutis ſtudiũ à pręte-
ritis inducamus,narremus quę Sodomitis euenerũt,
dicamus de diluuio,cõmemoremus de Ægyptiis, vt
aliorũ reſipiſcentes pœnis,& vitã agant optimam,&
fideliter de gehenna & reſurrectione credant. Quia
& nunc quotquot iudicium non credunt, hoc à vita
peruerſa & cõſcientia mala patiuntur: ꝙ ſi expurge-
mus ipſorũ peccata, & timore futurorũ erudiamus,
& vt dè futuris fideliter ſentiãt,perſuadeamus. Nam
ſicut mala dogmata impurã inducere conſueuerunt
vitam,ita & vita peruerſa,dogmatũ peruerſitatẽ ſępe
parit. Quod ſcilicet ne fiat, ideo verba hæc & nobis
omnibus,& aliis cãtauimus, vt in recta fide perſeue-
rantes,& vitã optimam agamus. Atq; hoc vbiq; ſer-
monibus docui, quia ſine ea nulla rectorũ dogmatũ
vtilitas.Fiant hæc precibus ſanctorũ & patronorum
omnium,vt ſeruemus dogmatum rectitudinem,quæ
B ſupernè & à progenitoribus accepimus: & adiicia-
mus illis congruã vitã, & ꝓmiſſa bona cõſequamur,
gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ
quo patri ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria, imperiũ,
honor,nũc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI homilia in dictum Apoſtoli ad Corinthios: Oportet & hæreſes eſſe. 1.Cor.11.c

C Oncionẽ veſtrã ſermone dudũ ſatis in-
cẽdi, cùm inducerẽ Hieruſalem ſuarum
calamitatũ vobis & nunciã, & lamenta-
tricẽ.Et quia tũc vidi oculos veſtros tur
gidos,lachrymarũ flumina ꝓducere, menteſq́; om-
niũ affectionibꝰ cõfundi ac turbari:ideo ſtatim vt id
animaduerti, tragœdia paucis abſoluta, ſermonẽ è
C medio abrupi. Eò enim ꝓgredi videbatur luctus, vt
omniũ corda plãctibus diſſectũ iri putarẽ. Iã anima
luctu impedita,nihil ſani vel dicere vel audire poteſt.
At ꝙ hæc nunc repeto, quid ad rem? Multum. Nam
id quod hodie diximus, admodũ ſimile & cognatũ
eſt ei quod hodie adhuc dicere decreuimꝰ.Vt enim
quæ dicta ſunt hodie, ad reprimẽdam vitæ deſidiã,
corrigendãq́; in operibꝰ noſtris negligẽtiã cõducũt:
ita nũc dicẽda circa diligentẽ articulorũ fidei obſer
uationẽ ſecuriores nos reddere poterũt, vt ſic vnde-
quaq; in menſuram Chriſti peruenientes, iuxta diuũ
Apoſtolum in virum integrũ euadamus: & ſicut ho- Coloſ.1.d.
die ea quæ ad corpus pertinebãt,curabamus:ita nũc
quæ ad caput ſpectãt tractabimus,& hodie quidem
verba Hieremiæ,nũc autẽ verba Pauli.Ex verbis ve-
rò Pauli,de quibus nũc agendũ, hæc nobis ꝓponũ-
D tur:Oportet autẽ &hęreſes eſſe,vt probati manifeſti
fiant inter vos.Haud contemnendũ,quod quæritur:
Nam ſi Paulus cõſulẽdo diceret,Oportet & hæreſes
eſſe,inculpati forẽt hæreſiarchæ.Atqui nõ ita ſentit,
neq; hoc cõſulentis,ſed futura prædicẽtis verbũ eſt.
Quomodo & medicus vidẽs ægrũ gulæ & ebrietati
interdictiſq́; aliis deditũ, dicit: ꝓfectò neceſſe eſt vt
incõtinentia hæc febrim pariat.quibus verbis nõ le-
gẽ ſtatuit,neq; cõſulit,ſed è pręſentibus futura cõie-
ctat.Similiter & agricola & nauta cũ videt cõgloba-
ri nubes,& audit tonitrua, dicit:Fieri nõ poteſt,quin
nubes illæ pluuiã & validos imbres pariãt.Neque hi
laudãt ſed prędicũt quod apparet.Paulus quoq; ea-
dẽ ratione poſuit verbũ Oportet.Et nos ſępenume-
ro cũ videmꝰ homines inter ſe diſceptare,grauiq́; di-
citate mutuũ inuadere, dicimꝰ: Oportet ꝙ ex huiuſ-
modi pugna magnũ quoddã malũ oriat̃. Quibus ta-
men verbis,

men verbis,neq; nos cõſulimus, neq; quempiã inci- A
tamus:ſed quid futurũ ſit,ex pręſentibus diuinamus.
Ita ſanè nec Paulus aliquid cõſulit,dum dicit:Opor-
tet etiã hæreſes in vobis eſſe, ſed prædicit ac ꝓphe-
tat rem euenturã,cæterum hęreſes conſuluit minimè.
Galat.1.b. Ipſe enim eſt,qui dicit:Si angelus vobis aliud euãge-
lizat,pręter id quod accepiſtis,anathema ſit.Ipſe eſt,
qui circuncíſionẽ prohibuit, cum præter tẽpus ob-
ſeruaretur,& puritatẽ prædicationis euangelicæ in-
Ibidẽ 5.a. & 6.d. terturbaret.Eiiciebat enim illã & dicebat:Si circun-
cidimini,Chriſtus nihil vobis ꝓderit.At inquies,cur
igitur ad hęc cauſam adiunxit dicẽs, Vt probati ma-
nifeſti fiant inter vos? Vt,in ſcripturis plerunq; non
cauſam ſignificat,ſed magis euentũ rerum. Exempli
Mat.10.d & Mar. 10.g. Ioan.9.g. gratia: Venit Chriſtus,& cæcum videre fecit, à quo
adoratus eſt:Iudæi autẽ illo curato faciebãt omnia
ſi qua miraculum obfuſcare poſſent,atq; ita Chriſtũ B
repellebãt. tunc igitur ait:In iudiciũ ego in hũc mũ-
dum veni,vt qui nõ vident videãt,& qui vident,cæ-
ci fiant.Ergóne ea de cauſa venit,vt illi excæcarẽtur?
Non ideo venit, tametſi ita euenit. Vnde ſub figura
Rom.7.d. & 1.Tim. 1.b. Rom.5.d. redditæ cauſæ narratur euẽtus.Item,Lex data eſt,vt
impetũ peccãdi ꝓhibeat,moderatioreſq́; faciat eos,
qui illã acciperent. Sed ob illorum ignauiã diuerſo
modo accidit,auxit enim peccata,& dicit Paulꝰ:Lex
autẽ ſubingreſſa eſt,vt peccata augeret: cũ tamẽ ob
hoc potius ingreſſa fuerit,vt peccata minueret.Etiã-
ſi ſecus acciderit,ob illorũ inſipientiã qui eam acce-
pêre.Sic vtiq;, vt, nec hic cauſam reddit,ſed euentũ
indicat.Quandoquidẽ alia quędã cauſa eſt, & origo
hæreticorũ.Neq; inde ſunt hæreſes,vt ꝓbati manife
ſti fiant,ſed aliunde occaſiones acceperũt:de qua re
Mat.13.d audi Chriſtũ,qui id nobis declarat: Simile factũ eſt C
regnũ cœlorum homini ſeminanti ſemen bonum in
agro ſuo:cũq́; dormirẽt homines,venit inimicus ho
mo,& ſuperſeminauit zizania.Vides hęreſiũ cauſam
hanc eſſe quòd homines dormiuerũt,ꝙ negligentes
fuêre,quòd nõ diligenter his quæ dicta ſunt intedê-
re.Quapropter,vt ne quis dicat,quare hoc permiſe-
rit Chriſtus, dicit Paulus.Nil te nocebit ea ꝓmiſſio,
ſi probatus fueris.Inde enim multo clarior & mani-
feſtior euades. Nõ enim idẽ fuerit, nullo vel aliquo
ſubuertente, & à nullis vel multis fluctibus pulſatũ
manere immotũ, & non circumactum. Nã vt arbo-
res bene & diligẽter radicatæ, ventorũ vi cum agũ-
tur hinc & inde,ſolidiores fiunt:ſic & bene ſolidatas
in fundamẽto veræ fidei animas,quęcũq; irruũt hę-
reſes, reddunt fortiores, tantũ abeſt ne ſubuertant.
Quid autẽ de infirmis dicit,qui leui momẽto circũ- D
aguntur,& ſupplãtantur,neq; illi ob hæreſeos impe-
tum, ſed ob ſuam imbecillitatẽ hoc patiuntur?Imbe
cillitatẽ,inquam,non natiuam,ſed voluntariam,quę
digna reprehẽſione,quę ſupplicij rea eſt, quã & nos
officioſè corrigimus:cumq́; emendamus, laudamur:
ſi inemendatã relinquimus,punimur. Iam vt diſcas,
quia ſobrios atq; prudentes nocere nõ poſſunt:quid
eſt,dic ſodes, diabolo peius,quid etiã inquinatiꝰ?Ve
runtamẽ ille tam malus,tamq́; importunus, tantáq;
poteſtate pręditus,licet omnes machinas in Iob cõ-
uerteret, omnemq́; pharetrã in corpore iuſti exple-
ret,ipſum tamẽ non ſolum non ſubuertit,ſed & cla-
Mat.26.a. & 27.a. & Ioan. 13.a.c. riorem fecit:& ille quidẽ nihil incommodi à diabo-
lo accepit.Iudæ autẽ quia negligẽs erat ac deſes,ne-
que Chriſti cõſuetudo ꝓfuit.Nam poſt tot conſilia,
póſtq; plurimas illas admonitiões mãſit qualis erat,
A proditor.Cauſa autẽ eſt,quia deus nõ adigit vi, neq;
cogit ſi qua non vult.Itaq; nec nos ſicut neq; Iob,mo
do prudẽtes ſimus,nocere poterit diabolus.At ſi ſo-
brij prudẽteſq́; non fuerimus,ſed ignaui,etiã illa quę
prodeſſe poſſent,nõ proderunt,ſummãq́; interim fa
ciemus iacturã.Tantum malum eſt ignauia.Quocir-
ca Iudæis præſentia Chriſti non ſolum non profuit,
ſed & nocuit,nõ ob Chriſtum, ſed ob ſuam ipſorum
malitiam & ſtuporem:& de hoc audi Chriſtũ dicen-
tem:Niſi veniſſem,ait,& locutus fuiſſem eis,peccatũ Ioan.15.d
non haberent: nunc autẽ excuſationem peccati ſui
nõ habent. Vides quomodo illos præſentia Chriſti
etiã venia facit indignos,& omne excuſationis effu
giũ tollit?tantũ mali eſt, non attendere ſibiipſi, neq;
quę ſua ſunt ſicut par eſt regere:id quod & in corpo
ribus videre licet. Nã qui oculis laborat, etiã à Sole
B offendi cõſueuit:qui autẽ ſanus eſt,nec à tenebris in-
cõmodatur. Hæreo autem diutius in hoc ſermone:
ſunt enim nõnulli, quibus tametſi diſpliceat ignauia
ſua,quíq; ſe à torpore vindicent,obambulant tamen
quærẽtes frigidas excuſatiũculas,& dicũt:Niſi eſſet
diabolus,nõ periremus:niſi lex eſſet,nõ peccaremꝰ:
niſi hęreſes eſsẽt,nõ ſupplãtaremur.Amice,hæ quas
prętexis cauſę,neminẽ lęſerũt vnquã:ſicut nihil quo-
que prodeſt ei qui ſalutẽ ſuã ignauus aut oſcitabũdꝰ
negligit.Proinde & tale quiddã Paulꝰ inſinuãs dicit,
Vt probati manifeſti fiãt in vobis. quaſi diceret, ne
turbemini, ne mœreatis: nihil em̃ vos nocere pote-
rũt hæreſes.Iã tametſi de hæreſibꝰ ſermo ſit,nõ tamẽ
hoc ipſum agitur,quod ſermo ſonat: id quod vel ex
his manifeſtũ.Eſt enim prophetia,non cõſiliũ:prędi
ctio,nõ adhortatio:euentus,non cauſa.Neq; hoc lo-
C co de articulis fidei loquitur,ſed de pauperibꝰ & di-
uitibus,de mãducãdo,& nõ manducãdo, de luxu ac
intẽperãtia diuitũ,deq́; pauperibus cõtemptis. Fer-
te igitur aliquantulũ, vt repetamus rẽ paulo altius,
alioqui res vix manifeſta erit. Quamprimũ apoſtoli
verbũ pietatis ſeminare cœperunt, annumerati ſunt
eis ſtatim tria milia,& iterũ quinq; milia:eratq́; ipſo-
rum omnium cor,& anima vna. Et quis tantæ con- Act.4.f
cordiæ author?Quod illud charitatis vĩculũ?Quód-
nam animarũ illud philtrũ?Opum cõtẽptus. Nullus
enim ipſorũ dicebat ſuũ aliquid eſſe ex his quæ poſ-
ſidebat, ſed erãt ipſis cõmunia omnia. Omnia etenĩ
bona ſtatim proueniũt,vbi malorum radix,auaritiã
dico,ſublata fuerit.igitur cohærebãt inter ſe, nihilq́;
erat quod diuellere poterat. Iã enim friuola illa ver-
ba,Meum & Tuũ, quæ tot bella mũdo inuexerũt,ex
D ſancta illa eccleſia erant exterminata. Inhabitaturq́;
non aliter terra, q̃ ab angelis cœlum. Non inuidebãt
diuitibus pauperes,neq; enim erant diuites:non cõ-
temnebãtur à diuitibus pauperes, nõ enim erãt pau
peres.Verùm cõmunia erant omnia, & nemo quod
habebat, dicebat ꝓprium. Inſuper nõ ſicut nũc mos
habet, ita & tũc eueniebat. Nam qui nũc dant indi-
gentibus,habent propria:tunc autẽ dominio etiã re
rum ſuarũ renunciantes,oblatiſq́; omnibus nihil reli
quiarũ ſeruabãt hi qui antea fuerãt diuites. Et ſi qua
ex opũ cõtemptu inflatio eſſe potuit,tollebatur &ip
ſa cõfeſtim.Siquidẽ modis omnibus par omniũ erat
honor. Erat item videre quandã pietatis ſpeciẽ non
ex ſola abiectione opum omnium in vnũ conflatarũ,
ſed etiã ex abiiciẽdi modo. Nam quotquot vel do-
mos vel agros poſſidebant,ea vendebãt,eorũq́; pre-
cium allatum ante pedes ponebant apoſtolorũ. Nõ Act.4.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit, q̃ in manus ipsorũ ponebãt, sed ad pedes, declarando simul fidẽ, pietatẽ, atq; reuerentiã, quã habebãt apostolis. Et quod maioris ducebãt, q̃ ab eis reciperẽtur, quàm q̃ darẽtur dona. Hoc enim potissimum est cõtemnere opes, hoc est pascere esurientẽ Christum, si absq; arrogantia & fastu hoc facias, sicq; das, quasi tibiipsi plura q̃danti beneficia dare videaris: q̃ si secus affectus es, neq; sic dederis vt te putes magis accipere, quàm dare, non dedisti hoc aliis. Idẽ
2. Cor. 8. c testatur Paulus, dicẽs: Certiores autẽ vos facio fratres de gratia dei quæ data fuit in ecclesiis Macedoniæ, q̃ profunda paupertas illorum exundauit in diuitias simplicitatis ipsorũ: nã pro viribus, testor, etiã supra vires prõpti fuerunt, multa cum obtestatione rogantes nos, vt beneficiũ & societatem ministerij susciperem⁹ in sanctos. Vides quomodo illos magis in hoc admiratur, quod licet nacti essent gratiam, orabant tamẽ, & obsecrabãt, tantam præ se ferentes
Gen. 18. a liberalitatem. Eadem de causa & Abraham admirabilis est non solum q̃ vitulum immolauit, neq; quòd farinam cõmiscuit, sed quòd multa cum humilitate & voluptate hospites suscepit. Accurrebat enim, ministrabat, dominos appellabat, thesaurum innumerorum bonorũ se inuenisse putabat, si quando hospitem videret prætereuntẽ. Sic enim duplex erit eleemosyna, & cũ damus, & cum alacriter exhibemus.
2. Cor. 9. b. Hilarem datorẽ diligit deus. Esto innumera expenderis taleta, nisi alienus ab arrogãtia, fastu atq; inani
Luc. 18. b. gloria fueris, omnia simul perdes. Quẽadmodũ pharisæus ille rerũ suarũ decimator, quia de se sublimia sentiebat, & inflabatur, domum perditis omnibus à tẽplo redibat. Verum alia ratio erat eorum, qui apostolorũ temporibus viuebãt. Gaudebant enim & exultabant cum opes offerrẽt, maxima lucrari sese putãtes, maximæq; charitatis esse arbitrabãtur, si eas ab ipsis recipere dignarẽtur apostoli. Et quasi hi qui ad magnos quosdã principatus accersiti, regias inhabitaturi ciuitates, omnẽ substãtiam suã in pecuniã cõmutant, & sic illò migrant: ita planè & tunc faciebãt homines illi ad cœlum vocati, & ad supernã metropolim, & regnũ quod illic est. Nam persuasum habẽtes illic esse patriam, omni substantia sua in pecuniã cõmutata, pecuniam per apostolorũ manus illò premiserunt. Est autem extremæ stultitię relinquere aliquid rerum nostrarũ in hoc loco, nobis paulo post etiã hinc emigraturis. Quicquid enim relinquitur, in damnum cedit. Quapropter illò præmittantur omnia, vbi & nos semper posthac sumus conuersaturi. Hæc quoq; quia & ipsi secũ reputarunt, omnẽ simul deposuerunt substantiam, fiebatq; illis duplex pietatis opus. Subleuabant enim indigorum inopiam, & thesauris suis in cœlo repositis, plures & securiores suas facultates faciebãt. Ab hac lege & cõsuetudine inoleuit in ecclesiis consuetudo quædã admirabilis: fideles enim omnes in cõuentibus suis postquã audissent doctrinas, post preces, post sacramentorũ cõmunionẽ, soluta concione non mox domum concedebant, sed diuites & abundantiores alimẽta & edulia à domibus suis auferẽtes, pauperes vocabãt, communesq; faciebant mẽsas, cõmunia prandia, cõmunia cõuiuia in ipsa ecclesia. Atq; ita à communione mensæ & pietate loci vndequaq; ad charitatẽ accẽdebãtur, nõ absq; summa voluptate vtilitateq; maxima: pauperes enim tum fruebãtur cõsolatione qualis obtingebat: diuites verò fructum beneuolẽtiæ & A ab his quos pascebãt, & à deo propter quẽ illos pascebant, assequebãtur: sicq; tandem domũ redibant. Igitur multa quidẽ hinc eis proueniebãt bona: summum tamen omniũ erat, feruens in tota cõgregtione amicitia, tanta ipsis inter sese prudẽtia atque beneuolẽtia cõgregatis, non solũ cum acciperẽt, sed & cum darent beneficia. Hunc morem Corinthij processu tẽporis corrumpebant, & abundantiores inuitatis suis similibus cõtemnebant pauperes, & tardius veniẽtes, vtpote more pauperũ, secularibus negociis detentos non expectabãt. Vnde cõtingebat, q̃ pauperes aduenientes, mẽsa sublata, aliis prœueniẽtibus, aliis tardius subsequẽtibus, verecũdè discederẽt. Videsigitur Paulus mala quæ tũ ex eo negocio fiebãt, & postea futura, quandoquidẽ contẽnebantur pauperes mirũ in modũ à diuitibus, quorũ insolens erat B superbia: ediuerso verò pauperes mœsti aduersabantur diuitibus: & qualia ex huiusce modi reb⁹ mala oriri solent, tunc quoq; vsu eueniebãt: proinde prauam hanc cõsuetudinẽ emendat, & vide quãta prouidentia correptionẽ aggreditur. Incipiẽs enim sic dicit: Illud autẽ præcipiens non laudo, q̃ non in melius, 1. Cor. 11. d. sed in deterius conuenitis. Quid est, non in melius? Progenitores, ait, vestri & patres substantias suas vẽdebãt, & possessiones & opes & cõmunia omnia habebant, & magnam in primis inter se charitatẽ: quos cum imitari vos debetis, nõ solum nihil talium fecistis, sed etiã id ipsum quod solũ vobis reliquũ erat, perdidistis. De conuiuiis autẽ loquitur, quæ in synaxi fiebãt: & ob hoc dicit, nõ in melius, sed in deterius cõueniſtis: q̃ patres vestri pauperibus omnes possessiones cõcedebant, vos pauperes mensa etiã illis cõC cessa priuastis. Nã primũ quidẽ cum cõuenitis in ecclesia audio dissidia in vobis esse, & aliqua ex parte credo. Vides quomodo iterũ prudẽter correctionẽ adhibet: non dixit, non credo: neque dixit, credo, sed medio verbo vsus est, Aliqua ex parte etiam credo, non omnino credo, neq; omnino discredo hoc vel illud omnibus modis cõtigisse. Vos domini, siquidem emẽdati fueritis, nõ credo: sin ita perseueraueritis, credo. Igitur nõ accusauit, & accusauit tamen. Non accusauit perfectè, vt legitimã ipsis pœnitentię correctionisq; spẽ daret. Non reliquit absque reprehensione, vt ne manerent in ignauia sua. Nondũ omnino credidi dicit: hoc enim est quod dicit, ex aliqua parte credo. Hoc autẽ dicebat, admonẽs vt imitarẽtur & corrigerẽtur, vtq; auocaretur ne tale quid aduersus eos crederet, etiã si ex parte crederet. Opor D tet enim & hæreses in vobis esse, quò qui probati sunt, manifesti fiant inter vos. Dic igitur quę illę hæreses? Hic attẽdite, quòd non de articulis fidei dictũ est, oportet inter vos hæreses esse: sed de discordia & sectis circa mensam. Nam cum dixit, oportet etiã hæreses esse, subdit modum hæreseõ. Igitur cum cõuenitis in eundẽ locum, non licet dominicam cœnam mãducare. Quid est dominicã cœnam manducare? Non est comedere herilem cœnam. Illam autẽ cœnam dicit, quã suprema nocte tradidit Christus, cũ Ioan. 13. a discipuli omnes essẽt cũ eo. In illa enim cœna & dominus & serui omnes simul sedebãt: vos autẽ cum sitis cõserui, inter vos tamẽ diffidetis & diuidimini, & Christus quidẽ neq; proditorem abegit: nam & Judas tum cum ipsis erat, tu autẽ fratrẽ depellis. Ob hoc dicit, non est dominicã cœnam manducare, vocans dominicã cœnam, quæ omnibus simul cõuocatis

eatis concorditer & cõmuniter sumitur. Vnusquisq; A enim, dicit, propriã cœnã occupat in edendo, & hic quidẽ esurit, illeverò ebri⁹est. Et ibi ebrietatis quoq; nomine magis eos corripit, quanuis vtrobiq; immodica dicit, famem videlicet & ebrietatẽ nominãdo. Etenim tu distenderis voracitate, ille autẽ fame putrescit: tu pluribus q̃ opus sit participas, ille neq; necessariis fruitur. Itaq; duplex hoc corruptę æqualitatis malum hæreses vocat. Siquidẽ contentiosè inter se recumbebant & tumultuabantur: & ille quidẽ esuriebat, hic verò inebriabat. Ideo rectè dicebat, cõuenientibus vobis in vnum. Cuius enim gratia cõueni-
1. Cor. 11. c stis, ait? Quid vult sibi cõuentus ille? Cuius gratia facta est collecta? Siquidem mensa non fit communis. Dominicę sunt opes quas accepimus, etiam cũ seruis nostris cõuiuia proposita sint. Num sane domos nõ habetis ad edendũ & bibendum? An ecclesiã dei cõtemnitis, & pudefacitis eos qui non habẽt? Tu quidẽ putas quasi fratrẽ solum iniuria afficias, redũdat autem etiã iniuria in locum illum. Ecclesiam enim totã
Ecclesia. cõtemnis. Propterea enim ecclesia dicitur, quia cõmuniter omnes accipit. Cur ergo in ecclesia dapsilitatem domus tuę introducis? Iam si fratrẽ contẽnis, reuerere saltẽ locum. Nam & ecclesiæ iniuria fit. Signanter autẽ non dicit, priuatis eos qui non habent: vel, nõ estis misericordes eis qui non habẽt: sed quid ait? pudefacitis eos qui non habẽt. Quo curiosissimũ quoq; ipsorũ luxum reprehendit: nõ enim tam curæ pauperibus est quomodo alantur, q̃ dedecori cum iniuria afficiuntur. Vides quo pacto honestè de his respondit, illosq; grauius increpat? Quid vobis dicã, laudabo vos? in hoc nõ laudo. Quid hoc? Postquã in-C dignitatẽ rei declarauit, subiungitur accusatio, optinóq; iure, vt ne fiant impudẽtiores. Nam prius q̃ indignitatẽ facti demõstraret, perfectã negatioũe protulit dicẽdo: Hæc præcipiẽs non laudo. Vbi autẽ satis diligenter demõstrauit dignos eos esse multis reprehensionibus, subiunxit accusationẽ quę superioribus verbis declarationi cõgrueret. Relicta autẽ in medio & suspensa accusationis vehementia, ad mysticam mensam cõsequenter sermonẽ vertit, plus ip-
1. Cor. 11. d sos volens terrere. Ego enim, ait, accepi à domino, quod & tradidi vobis. Qualis hęc est cõsequentia? de cõmuni disputas prandio, & sacramenta cõmemoras? Etiam, ait. Nam si etiã spiritualis illa tremendaq; mẽsa ex æquo omnibus diuiti & pauperi ꝓponitur: neq; ea fruitur vberius diues, & parcius pauper, sed omniũ vnus honor est, & idẽ accessus, donec omnes cõmunicent, & participes fiant spiritualis illius cibi: D quæ proposita sunt non retrahũtur, sed stantes sacerdotes omnes expectãt etiã pauperrimũ omniũ: quãto igitur magis in mensa illa corporali ita fieri conuenit? & eapropter meminit huius dominicæ cœnę. Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, quòd dominus Iesus in ea nocte qua tradebatur, ac-
Mat. 26. c cepit panem, & actis gratiis fregit ac dixit: Hoc meũ est corpus, quod ꝓ vobis frangitur, hoc facite in mei cõmemorationem. Similiter & poculũ peracta cœna, dicens: Hoc poculum nouum testamentũ est in meo sanguine. Deinde vbi multũ disputauit de his qui indigne cõmunicant mysteriis, eosq; reprehendisset grauiter, & demõstrasset q̃ idem suppliciũ passuri essent, quòd hi qui Christum occiderant, si sanguinẽ eius & corpus absq; probatione & temere accipiãt: rursum ad propositã materiã sermonem conuertit, dicens: Itaq; fratres cum conuenitis ad comedendum, alius alium expectate: q̃ si quis esurit, domi edat, vt ne ad iudiciũ cõueniatis. Vide quomodo latenter etiã gulam ipsorum taxat, & nõ dixit, Si autẽ esuritis: sed, q̃ si quis esurit, vt vnusquisq; sibi reus esse videatur reprehensionũ, præueniẽs seipsum corrigat. Vnde & à maiori metu supplicij sermonẽ claudit, dicẽs: Vt ne in iudiciũ cõueniatis, hoc est in condemnationem: quasi diceret: Non est cibus, neque mensa quæ cum despectu fratris & ecclesiæ, cumq; tanta gula & intẽperantia exhibetur. Non sunt hæc contẽnenda, sed sunt verius vindicta & supplicium. Magnam enim inde meremini & cõrrahitis pœnam vobis infligendã, si fratres iniuriis afficitis, si ecclesiã cõtemnitis, si priuatam domũ ex sancto loco facitis, quia seorsum comeditis. Dilecti, vbi & vos hæc audieritis, obturate ora eorum, qui ita ruditer & temerè apostolico sermone vtuntur, corrigite eos qui in suum aliorũmq; damnũ scripturis abutuntur. Habetis em̃ nũc, vt reor, quid & de quo dicat cũ dicit: Oportet autẽ & hæreses esse, nẽpe de discordia quæ fit circa mẽsas, cum vnus esurit, alius autẽ ebrius est. Reliquũ cum fide rectè instituti fuerimus, vitã quoq; ad tãta dogmata digne subsequẽtẽ declaremus, multa nobis sit erga pauperes benignitas, multa circa indignos ꝓuidentia, satagamus spirituale quandã negotiationẽ exercẽtes, neq; plus inquiramus, q̃ nostra exigat necessitas, & vsus. Hæ veræ sunt diuitiæ, hæc vera abundãtia, hic verus thesaurus est, qui nõ deficiet, si omnia nostra in cœlos trãsferamus: & cõfidimus prœterea hęc nobis reposita, & egregiè custodita. Hinc nobis geminũ ab eleemosyna lucrũ accresceret. Primum, q̃ de opibus quas expẽdimus, non timemus ne fortè à latronibus & furibus & familiariũ infidelitate diripãtur. Secundum, q̃ repositæ, & non vulgariter defossę sunt, quasi infructuosę: sed sicut radix in pingui plantata solo, quæ nobis singulis annis tempestiuos affert fructus: sic & pecunia in manibus pauperũ plantata, non solum in singulos annos, sed & in singulos dies spirituales nobis fructus affert, fidẽtiam scilicet in deum, peccatorum absceſſum, cõscientiam bonam, lætitiam spiritualem, spem iucundam, aliáque bona, quæ præparauit deus diligentibus se. Quæ precor vt & vos omnes assequamini gratia domini cui gloria in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi, ex Apostolo de fide, spe, & charitate, Sermo.

APostolus Paulus loquitur dicens, Manent, inquit, tria ista, fides, spes, charitas: maior autem his est charitas. Hæc ergo tria decurrenda sunt nobis, & singillatim pro viribus demonstranda. Dumq; quantũ valeant, inuestigamus: singula nobis quemadmodũ exercenda sint, nouerrimus Primũ igitur nobis definiẽda est fides. Est enim fides *Fides, quid.* origo iustitiæ, sanctitatis caput, deuotionis principiũ, religionis fundamentum. Nullus vnquã sine hac dominũ ꝓmeruit: nullus sine illa fastigiũ sublimitatis ascendit. Est em̃ fides innocẽs ac pura credulitas: qua ad deũ accedimus, qua præceptis insistim⁹, qua expiata mẽte dominũ veneramur. Hæc excludit dubia, tenet certa, ꝓmissa cõsignat. Hanc qui tenet, fœlix est: q̃ deseruerit, miser. Hęc in ecclesia signa ostẽdit, virtutes exercet, charismata cõplet. Hæc amplexanda nobis est semper, hæc mentis virtute tenẽda. Per illam enim venimus ad Christum: per illam per- 1. Cor. 13. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

gimus ad deum:per illã properamus ad cœlum.Hac gubernatrice Noë diluuiũ nauigauit:per hanc Abraham & benedictionẽ meruit, & filium in senectute ſuſcepit.Per hãc ex Sodomitarum interitu,Loth ſanctiſſimus liberatus,Moyſes electus,Dauid protectus, tres pueri de incẽdio erepti,Danĕl à leonibus liberatus.Eſt,inquam,fides pactũ cum deo,cum Chriſto placitum, cõſignatio promiſſorum. Deniq; quoties ad iſtã fidem acceditur, & pactum inter hominẽ & deum firmatur:tũc homo deo ſe credere profitetur, & à deo homini pignus quoddã ſpiritꝰ ſancti tribuitur.Tenẽris igitur chriſtiane,& tenes:aliud à deo accipis,aliud deo ꝓmittis.Non debes placitũ deſtruere,cuius te pignus cõſpicis retinere.Nã ſi inter homines ſemper pacta ſeruantur,& quicquid inter ſocios aliquãdo placuerit,incõcuſſa fidei firmitate tenetur, ne ſit violatæ fidei reus, qui aut placitũ ſoluerit, aut pactum ruperit,aut ſocialem cõuentum perfida calliditate mutauerit:quanto tenacius firmiusq; ſeruandum eſt,quod cum deo cõtrahitur,quod cum Chriſto initur,quod in ſpem promiſſorum cœleſtium copulatur?Homines enim inter ſe nõnunquam aut falluntur,aut fallunt:deus autẽ ab homine falli non poterit. Quicquid promiſeris exigit:quicquid voueris, inquirit : adeò vt cum iudicij venerit dies , & ſingulorum pacta vel ſponſa recitari iubente domino cœperint : aut ſeruatæ fidei præmium, aut violatæ ſuppliciũ tribuetur.Vt enim ipſe fidelis eſt reddẽdo,ita fidelem exigit de promiſſo . Talem hominẽ quærit erga ſe ſemel deus exiſtere, qualem ſeipſum homini deſiderat exhibere . Ego, inquit dominus, promiſſa nõ muto:ego quod deſtinaui,attribuo.Ego tibi prẽmia quæ ſpopondi,diſpenſo : ſi tamen,quod credis, exhibeas:ſi fidem quã polliceris, adimpleas : ſi actibus ſanctis,quod voueris oſtẽdas. Cæterum ſi aliud geſſeris, quàm voueris:& fidei nomen perfida volũtate diſſolueris:nõ modo prẽmiorum cõpos eſſe nõ poteris,ſed & deſtinatio ſupplicio neceſſe eſt ſubiũgaris . Aliud eſt enim eſſe quod diceris : aliud dici quod non ſis.Non poteſt ad præmium tendere, qui profeſſionem noluerit adimplere : nec accipere poterit quod promittitur, niſi ante impleuerit quod iubet.Dictũ eſt igitur,licet pauca,de fide.De ſpe quoque aliqua proſequamur. Spes eſt futuræ pollicitationis religioſus aſſenſus,promiſſæ glorię deuota intentio, ſanctorũ deſtinata ſublimitas, bonorum expectatio futurorum.Spes eſt,inquam,cognitio fidei, credulitatis propinquitas,deſtinatum præmiorũ tẽpus,futura expectatio meritorũ. Quæ duo,id eſt, fides & ſpes,ita certa ſibi mutua vice cõiuncta ſunt,vt altera ſine altera ſtare non poſſit.Quicquid eñ fides credẽdo acquirit:hoc ſpes ſuſtinẽdo prẽſumit,dicẽte propheta: Et ſi tardauerit,ſuſtine eum:quoniã veniẽs aderit,& nõ tardabit.Noli à ſpe propoſita Chriſtiane deſiſtere , noli ſuſtinendi gloriã perdere, noli rebellanti animo claudicare . Salomon enim cõcionatur,& dicit:Væ his qui perdiderunt ſuſtinentiã,& diuerterunt in vias prauas.Et quid faciẽt,cum inſpicere cœperit deus?Noli,inquã,à ſpe propoſita chriſtiane deſiſtere,noli à cœpto itinere declinare:feſtina quò tẽdis:quò ꝓperas,peruenies.Currentis greſſus nõ retrahat inimicus:feſtinãtis animũ ſpes ipſa ꝓducat ad deũ.Veloces ſequere,tardiores attrahę,pigros deſere, fortiores fortiter imitare. Tu alios ꝓuoca,te prouocẽt alij.Cito enim quò deſiderat peruenit,qui velociores ſequitur,& veretur ne à tardioribus trãſeatur.Perpẽde,ſi potes,labores & merita,ſudores & præmia,curſus & regna.Nec tamẽ laborat, qui deo iuuãte feſtinat:aut oneroſum aliquid ſentit, cui particeps Chriſtus exiſtit.Exiguũ ſentis,ſed immenſum eſt quod mereris. Modicum pateris: ſed æternũ eſt quod regnabis:quãuis voluptas ſit magna deo iuuãte currere,& Chriſto comite pergere,fauẽte domino feſtinare.In ſtadio terreſtri vnus qui prior venerit,coronatur:in cœleſti verò ſtadio quiſquis ꝓuenerit, ꝓmeretur coronã.Neſcitis,inquit apoſtolus, quia qui in ſtadio currunt,omnes quidẽ currunt, vnus tamen accipit brabium?Vos autẽ ſic currite,vt omnes accipiatis.Et illi quidẽ vt corruptibilem coronã accipiant,nos autẽ incorruptam. In ſtadio quidẽ terreno velocitas quæritur, in cœleſti verò affectus optatur. Illic feſtinãs,hĩc peruenies:illic properãs, hic perficiens coronatur.Nonnunquã enim feſtinatio fatigata deficit:fœliciter verò peruenit quẽ lætum iter ad deſtinata perducit.Fides gloriã inchoat,ſpes ſuſtinẽdo cõſummat.Illa fundamentũ ponit,hęc ipſum hominem conſtruit.Illa dat principium,hæc Chriſtianum perducit ad ſummũ. Illa initia credulitatis aggreditur, hæc ad cõſummationẽ virtutis meditatur. Illa quod promittitur,credit:hæc quod ſperat iã cernit.Videmus nũc,inquit apoſtolus, per ſpeculum in ænigmate:tunc autẽ facie ad faciem. Nunc autẽ cognoſco ex parte : tunc autẽ cognoſcã ſicut & cognitus ſum. Nec enim quiſquã poterit fidei fructũ percipere,niſi qui ſpei gloriam voluerit cõſummare.Vt enim ſine fide ſpes nõ habet firmitatẽ:ita ſine ſpe fides nõ poteſt habere mercedẽ. Sanè ſi fides eſt religionis fundamentum , & ſpes cõſummat & perficit ędificiũ:quomodo apoſtolus dicit charitatẽ eſſe maiorẽ,quę ſine fide & ſpe nõ poteſt habere firmitatẽ? Deniq; tolle fidẽ, & ſpes vbi cõſtruitur?Adime ſpẽ, & vbi charitas ſublimatur?Illa enim poterũt eſſe maiora,ſine quibus eſſe alia non poſſunt. Igitur ſi res ita eſt:cur charitati & nõ magis fidei Apoſtolus tribuit principatũ ? Sed vt quæſtio iam dirimatur, & quod obſcurũ eſt,pareat:eſt fides,qua futura credimꝰ:ſpes, qua ventura præſuminus : charitas, qua & deũ diligimus,& ꝓximos honoramus.Siue eñ,inquit Apoſtolus,prophetiæ euacuabũtur,ſiue linguæ ceſſabũt, ſiue ſcientia euacuabitur:ex parte enim ſcimus,& ex parte ꝓphetamus : cum autẽ venerit quod perfectũ eſt,euacuabitur quod ex parte eſt.Ceſſat enim fides, vbi quod creditũ eſt,venerit:ceſſat & ſpes,vbi quod ſperatur,affuerit.Tũc enim iam quod credatur, non eſt:quia quod credebatur, adeſt. Tunc quod ſperabatur, ceſſat:quia quod ſperatũ eſt, præſens eſt.Sola charitas æterna eſt:quia cũ deo in ſanctis eſt:& ideo maior eſt. Deniq; nullũ chariſma ſine charitate perfectum eſt,nullum donũ ſine dilectione aptũ. Quicquid enim chariſmatis aut doni quiſq; meruerit,deſertum charitate nõ ſtabit. Omnia enim quę ſpiritus ſanctus deuotis aut impartit,aut donat,aut charitate perficiũtur,aut ſine charitate effectũ nullum ſortiũtur. Deniq; ipſum martyrium ſine charitate impleri nõ poterit,licet charitas ſine martyrio ſola perfecta ſit,ſicut Apoſtolus loquitur,dicẽs : Si linguis hominum loquar,& angelorum,charitatẽ autem non habeam,factus ſum vt æramentũ tinniens, aut cymbalum cõcrepans. Et ſi habuero prophetiam,& ſciero omnia myſteria,& omnem ſcientiã,& ſi habuero tãtam fidem

Gene. 7.d
Ibidẽ 21.d
Ibid.19.d
Eccli.45.a.
1.Reg.16. & ſeq.
Danie.3.c.
Ibidẽ 14.f
Spes,quid.
Aba.2.a
Eccli.2.c.
Ibidem.c.
Ibidem.d.

tam fidem,ita vt montes trãsferam, charitatẽ nõ habeã, nihil ſum.Et ſi diſtribuero omnia mea, & ſi tradidero corpus meum,ita vt ardeã , charitatem autẽ non habeã,nihil ſum.Si nec corpus ignibus traditũ, & ſubſtantia donata pauperibus,nec cõmunis ſermo cum angelis,nec mõtes trãſlati per fidẽ ſine charitate effectus habere non poſſunt : quid charitate ſublimius eſſe poterit,cũ ipſa charitas deus ſit?Sicut Ioannes apoſtolus loquitur:Deus charitas eſt,vt & iam ſi quid cõparaueris,parum ſit:ſi quid ſociauerit, minus,dum charitas deus eſt : cui cõparabile nihil eſt. Inchoatur in mũdo,perficitur in cœlo:quęritur in ſeculo,inuenĭt in regno.Hic eñ nec fides cœpta perficitur, nec ſpes propoſita cõſummatur. Eſſe eñ fidelem charitatis eſt bonũ:ſperare quod promiſſum eſt, amare eſt Chriſtũ.Charitas eſt enim,quæ & fidẽ adiuuat,& ſpem ſibi ſociat,& vtramq; ſecũ deo muneranti aſſignat.Sola eſt,inquam,quę & fidẽ excitat,& ſpem longanimem reddit,& vtriq; ſemet ſociam exhibet,& magiſtram. Cum ipſis ad Chriſtũ peruenit: ipſis tũc perfectione ceſsãtibus, ſola in ſanctis regna cœleſtia poſſidebit.Agè nũc quiſquis es Chriſtiane, cũ iſtis viue, cum iſtis in eccleſia flore, cum iſtis ſancta officia exerce, cum iſtis in hoc mundo cõtra diabolum prẽliare.Ipſæ te perducãt ad deum,ipſę te ſequent ad cœlũ, ipſæ tecũ peruenĭãt ſimul ad Chriſtũ.

1.Cor.9.d
1.Cor.13.d
1.Ioã. 4.c

†Dictum Pauli 1. ad Corinthios 15. d. Cum ſubiecta fuerint illi omnia : tunc & filius ipſe ſubiiecitur ei &c. pulchrè habes explicatum in vltimo tomo poſt ſermonem de Trinitate.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ſermo de eleemoſyna & collatione in ſanctos, ex priore Pauli ad Corinthios epiſtola.

EXurrexi hodie functurus apud vos legatione quadã iuſta, vtili, ac honeſta, non alterius cuiuſpiam q̃ pauperũ nomine qui veſtram hãc inhabitãt ciuitatem. Hi mihi hãc prouinciam iniunxerũt,non ſermonibus, nec cõmunis cõſilii ſuffragiis & ſententĭa, ſed miſerabilibus acerbiſſimiſq; ſuis ſpectaculis. Nam cum ad veſtrũ hunc cõuentũ feſtinans,per forum & angiportus tranſirem, videręq; in mediis biuiis iacẽre multos , quorũ aliis abſectæ manus, alij exoculati,alij vlceribus pleni, & incurabiles, ac protendẽtes eas partes , quas vtpote tabidas potiſſimũ neceſſariũ erat cõtegerent:extremæ inhumanitatis eſſe duxi, ſi apud charitatẽ veſtrã de his non diſſererẽ, maximè q̃ alioquin ex his quæ dicta ſunt opportunitate quadã ad hoc cõpellor. Et ſemper quidẽ conuenit de eleemoſyna concionari, quandoquidẽ & nobis apud dominũ multa ſemper opus eſt miſericordia. Nunc verò per hoc tẽpus multo magis neceſſarium,cum tantũ ſit frigus. Enimuero æſtate, temporis cõmoditas multum ſolatur pauperes . Extra enim periculum ſunt ſi nudi ambulent, cum Solis radij pro amictu ſint, ſecurũq; in nudo pauimento dormire,noctesq; ſub dio agere,neq; adeò calceamẽtis indigent,vel potũ vini, vel alimẽtis largioribus:cõtenti enim ſunt aquarũ fontibus:tumultuariãmq; illis menſam vilioribus oluſculis ac pauceis leguminibus ipſa anni pars inſtruit. Ad quæ accedit & alia non minor cõmoditas . Nã qui domos extruũt,quiq; terram fodiunt,& qui mare nauigant, illorũ miniſterio plurimũ egent.Quẽadmodũ enim locupletes prouẽtus habẽt ex domibus agris & poſſeſſionibus:ita pauperes ex manibus & corpore,& nõ aliunde:ac propterea per æſtatẽ eſt qđ eos ſoletur, hyeme verò vndequaq; variis modis affliguntur & vexãtur . Duo autẽ in primis eis moleſta ſunt. Intra, viſcera deuaſtat fames:extra, carnem cõficit frigus. Præterea ampliore indigẽt alimẽto , & denſiore veſtitu, inſuper & tecto, & ſtrato,& calceamẽtis,atque multis aliis.Et quod omnibꝰ eſt grauius,operãdi cõmoditatẽ tẽpus negat . Eapropter quia pluribus habent opus,& nõ eſt laborãdi facultas, nemine miſeris vel mercedẽ præſtante, vel opus iniungente, nos ſaltẽ manus porrigamus,non iam mercedẽ,ſed eleemoſynã daturas. Aſſiſtat autẽ nobis fidelis ĩ hac legatione collega Paulus:pauperũ & in egeſtate viuẽtiũ præfectus & procurator miræ ſingularisq; vigilãtiæ ac curæ. Vnde diuiſis apud Petrum diſcipulis, pauperũ curam nõ diuiſit:ſed vt dicit, Dextras dederũt mihi & Barnabæ ſocietatis, vt nos in gẽtes, ipſi in circũciſionẽ apoſtolatu fungeremur.Iniũxerunt ſolum vt pauperum eſſemus memores:id quod facere curaui. De qua re ſubinde ſermonẽ in epiſtolis ſuis inculcat,& nec vnã inuenies, quæ de ea non admoneat.Sciebat enim,ſciebat quanti momenti res ſit,& propterea tanquã ædificio admirabile faſtigium ſuperimponẽs, hanc doctrinã cõſiliis & admonitionibus ſuis adiicit,atq; idipſum hoc quoque loco facit. Nã poſteaquã de reſurrectione diſputauit, deq; aliis omnibus diſpoſuit,in hunc tandem de miſericordia ſermonẽ deſinit,ſic dicẽs:De collatione autẽ in ſanctos,ſicut ordinaui eccleſiis Galatiæ, ſic & vos facite . In vna ſabbatorũ vnuſquiſq; veſtrum . Animaduerte ſenſum & ingenium Apoſtoli, q̃ tẽpeſtiue ad hanc admonitionẽ accedit.Cum enim meminit futuri iudicij,terribilisq; illius ſedis, & gloriæ qua veſtiẽdi ſumus,modo rectè viuamus, & immortalis vitę,tum de hoc reliquũ ſermonẽ infert,vt auditor ſpe bona refocillatus, facilior ſit ac benignior, atque ita maiori ipſum alacritate ſuſcipiat,vtpote adhuc iudicij terrore cõtremiſcẽs, & repoſitorũ animę bonorũ expectatione geſtiens. Etenim quiſquis de reſurrectione philoſophatur,& ad futurã vitam ſe totum cõfert,nihili æſtimabit preſentia,vel diuitias,vel abundantiam, vel aurum, vel argentum , vel ſumptuoſas veſtes,vel delicias,vel menſę luxum,vel aliquid tale. Et qui hæc nihili faciunt,haud difficile pauperũ ſuſcipiẽt curam . Et hac de cauſa admonitionẽ hanc apte ſermoni de reſurrectione ſubiũxit. Primum autẽ non dicit,de collatione in pauperes, neq; in mendicos,ſed in ſanctos:vt eruditet auditores etiã pauperes ſi piè viuãt admiratione dignos, & diuites ſi virtutẽ deſpiciant eſſe cõtemptibiles. Ecce rex ꝓphanus vocatur & iniquus,quia inimicus erat deo:& pauperes ſancti,quia mãſueti erant,ac moderati. Neronem myſteriũ iniquitatis vocat,dicens:Myſteriũ eñ nunc agit iniquitatis.Pauperes verò quibus nec alimenta erant, & qui emendicato alebãtur victu, ſanctos appellat.Interim & occultè docet, ne efferãtur animo, neq; ob hoc mandatũ extollãtur, quaſi aliis vt vilioribus deſpectioribusq; præſtẽt & antecellãt: ſed ſciant,ſibiq; ipſis certo perſuadeant, ſummũ eſſe honorẽ, quòd datum ſit eis illorũ afflictionibus cõmunicare.Iam dignum eſt, vt & illud perſcrutemur, quĭnã illi ſunt ſancti.Neq; enim hĩc duntaxat mentionẽ ipſorum facit, ſed & alibi ſic dicẽs:Nunc autẽ

1.Cor.16.4.
2.The.2.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom.15.f. proficiscor Hierusalem ministrãs sanctis. Et Lucas in Actis apostolorũ, memor istorũ sanctorũ ait: Cæ-
Act.11.d terum discipulorum vnusquisq; vt abũdabat, ita & decreuit, vt mittat ad pauperes sanctorũ in Hierusa-
Galat.2.b lem. Et iterum, quod & antea dicebam, ait, Tantũ vt pauperũ memores essemus: in quo & diligens fui vt hoc ipsum facerẽ, quasi diceret: Postquã separati sumus, ego in Gẽtes, ille in Iudæos: in hoc cõmuni sentẽtia cõuenimus, ne quantũ ad pauperes attinet, sciũgeremur. Nam quando prædicabãt, Petrus quidem Iudæis, Paulus verò Gẽtibus prędicabat: quãdo autẽ pauperũ agebant curam, tunc non sic agebant, vt Petro tantũ cura esset Iudæorum pauperum, & Paulo tãtũ Centilium: sed procurabat Paulus etiã rem pauperũ Iudęorũ. Et propter hoc dicebat, Tantũ vt pauperum memores essemus, in quo & diligens fui, vt hoc ipsum facerẽ. Qui igitur sunt illi, de quibus hic
Rom.15.f. & Galat. 2.b.& 2. Cor. 9.a. disputatur, & in epistola ad Romanos, insuper & in epistola ad Galatas, pro quibus & apud Macedones intercedit? Iudæi pauperes erãt qui & Hierosolymis degebãt. Sed qua de causa tantã illorum habet curã? An nõ in singulis ciuitatibus erãt inopes & mendici? Cur ad illos potissimũ mittit, & pro eis ommes orat? Sanè non hoc egit temerè, neq; vt acceptor personarum, sed ob magnã vtilitatem. Proinde operæpreciũ fuerit, sermonẽ illũ aliquanto superius repetere. Enimuero vt Iudæorũ res corruerunt, & confirma-
Ioan.19.c ta est vox eorum, quã dum crucifigerẽt Iesum clamabant, Non habemus regẽ nisi Cæsarẽ: ipsi Romanorum principatui subiecti, neq; suis vt antea viuebant legibus, neq; per omnia serui erãt, vt nũc: sed in ordine cõmilitonum & sociorum habebantur, sic tamen, vt ipsi tributa pẽderẽt regibus suis, & magistratus ab eis acciperẽt. In plerisq; tamen & proprias seruabãt leges, & iuxta patrũ præscripta animaduertebãt in eos qui secũ peccarent. Nam tributũ eos Romanis dedisse hinc liquet, quia tentãtes Iesum rogabant, si liceret dare censum Cæsari: at ipse sibi iussit
Mat.22.b Luc.20.d ostẽdi numisma. Quod vbi mõstrarunt, & lecta erat inscriptio: Reddite, ait, quę Cęsaris sunt Cęsari, & quę dei deo. Lucas quoq; testis est, templũ habuisse milites, & duces qui mille præerãt. Quòd Romanis subditi fuerint Iudæi, non pauca sunt argumẽta. Similiter manifestum, q̃ propriis vsi sunt legibus. Stephanum enim lapidarunt nondũ ad tribunal ductũ, Iacobum fratrem domini occiderũt, Christum ipsum crucifixerũt, quanuis permittente præside qui illorũ accusationẽ refutabat. Nam ea de causa & manus la-
Act.7.g Ibid.12.a
Mat.27.c uit dicẽs: Innocẽs sum à sanguine iusti huius. Et quia valde vrgentes videbat, ipse quidem sententiam nõ tulit, sed tradẽdo eum permisit illos sua vti tyrannide, qui & omnia postea fecerũt, & Paulo itẽ sępe fuerunt molesti. Igitur quia suis vtebantur iudiciis, vsu eueniebat lõgè grauiora pati eos qui ex illis credidẽrãt. Etenim in aliis ciuitatib⁹ quia & iudicia & leges & principes erãt, non licebat Gẽtilibus eos qui à se deficiebãt, occidere, vel lapidare, vel aliter opprimera propria tyrãnide vel sẽtẽtia. At si quis deprehẽdebatur tale quiddã præter iudicũ sententiam patrasse, is puniebatur. Quod tamen Iudęis erat adhuc permissum, idq; magna licẽtia. Vnde grauissimè affligebãtur, qui inter eos credebant. Nam erant sicut relicti in mediis lupis, & non habentes aliquẽ qui eri-
2.Cor.11.g. peret. Sic Paulũ quoq; sæpe flagellarũt, quod & ipse docet: Quinquies quadraginta min⁹ vna accepi à Iudæis. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum. Denique quòd hoc non leui cõiectura à me dictum sit, quid ad illos ipsos Paulus scribat, audi: dicit enim, Hebr.10.f Redeant vobis in memoriam superiores dies, in quibus illuminati, ingens certamen sustinuistis afflictionum: partim quidem dum & probris & pressuris affecti, spectaculo fuistis omnibus: partim dum cõsortes ita cõuersantium facti estis: siquidem & afflictionum quæ ex vinculis meis contigerunt, participes fuistis, & direptionem facultatum vestrarũ cum gaudio accepistis: scientés; vos habere in vobis potiorem substantiam in cælis ac manẽtem. Quin & cum Thessalonicẽses adhortaretur, illos in mediũ adducit: Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarũ 1.Thes.2.a dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu, quòd eadem passi sitis & vos à propriis cõtribulibus, quemadmodum & ipsi nos à Iudæis. Hac de causa, quia grauissima ferebant præ omnibus, & citra omnem misericordiam cuncta quę habebant, eis auferebantur, ducebantur, trahebãtur, fugabantur vndiq;: iure Apostolus in illorũ subsidium alios excitat, iterũ pro iisdem Corinthios exhortans, ac dicens: De collatione autẽ in sanctos, sicut ordinaui in ecclesiis Galatię, sic & vos facite. Itaque satis demonstratum est, qui sunt sancti illi, & quare pro ipsis maiorem habuerit curã: reliquum est, vt inquiramus etiã cur Galatarũ meminerit. Cur enim non dixit: De collatione autẽ in sanctos, hoc facite, in vna sabbatorũ vnusquisque vestrum apud sese ponat thesaurizans &c. sed cum dixit, De collatione hac in sanctos: adiunxit, Sic vt ordinaui ecclesiis Galatię, sic & vos facite? Cuius gratia hoc facit, & non vnius, neq; duarũ, neq; triũ meminit ciuitatũ, sed totius gentis? Certè vt prõptiores eos redderet, essentq; eis materia & occasio æmulandi aliorũ laudes. Et post hæc nouum quendã morem instituit. Et quis ille? In vna sabbatorũ, ait, vnusquisq; vestrũ apud sese ponat thesaurizãs quicquid cõmodum fuerit: ne cum venero, tunc collationes fiant. Vnam sabbatorum dominicam vocat. Et quãobrem hunc diẽ oblationi deputat? cur non dixit secũda sabbatorũ, vel tertia sabbatorũ, vel aliis sabbatis? Profectò nec hoc temerè, nec absq; causa dictũ. Nã & à tẽporis opportunitate ansam capit, quò alacriores reddat offerẽtes. Et quid cõmodi habet eius diei tẽpus, quo facilius detur eleemosyna? Ecce, quoniã tum à labore omni cessatur, relaxationeq; & feriis alacrior fit animus. Et quod multo mai⁹ est, innumeris eo die bonis potiti sumus. Nã eo die destruct⁹ est infernus, extinctum maledictũ, disparuit peccatũ, cõfractæ inferorũ portæ, captiuus factus est diabolus, diuturnum bellum direptum, cõciliati deo homines, nostrũq; genus ad pristinam, imò ad maiorẽ rediit dignitatẽ, viditq; sol inopinatum & admirabile illud spectaculũ, q̃ homo factus est immortalis. Hæc omnia volens ipse nobis in memoriam referre, diem illum in medium attulit, ipsum in aduocatum assumens, qui vnicuique diceret, Cogita homo quanta & qualia bona accepisti hoc die, quãtis malis es liberatus. Qualis eras antea, qualis postea factus es. Iam si nos natalitia celebramus, & multi libertinorũ etiã eos dies in quib⁹ libertate donati sunt, in magno habent honore, ita vt alij, venerando tẽpus cõuiuia faciant, alij multa munera largiantur: quãto magis nobis dies ille obseruandus, quẽ si quis natalitiũ totius humanæ naturæ appellet, haud aberrabit? Perditi enim

enim eramus, & inuenti sumus: mortui eramus, & reuixim⁹us: inimici eramus, & recõciliati sumus. Spiritali autẽ honore inquã hunc diẽ venerari oportet, non cõueniendo, non vinũ profundendo, nõ ebrietati choreisq; vacãdo, sed indigentes fratres liberalitate facili iuuando. Quę dico, non vt laudetis tantũ, sed vt & vos quoq; imitemini. Neq; enim putare debetis hęc solis Corinthiis esse scripta, sed & vnicuiq; nostrũ, ac omnib⁹ qui post nos futuri sunt. Faciamus itaq; sicut nobis Paulus præscripsit, & die dominico vnusquisq; nostrum domi opes dominicas reponat, fiátq; ex hoc lex & cõsuetudo immutabilis, nec dubito posthac non fore opus adhortatione vel cõsilio. Nequaquã enim tã efficax est adhortatio & sermo, vt cõsuetudo tẽpore firmata. Statuamus igitur hoc, vt dominico die aliquid in subsidiũ pauperum reponamus, neq; legem postea trãsgrediamur, etiã quantacunq; vrgeat necessitas. Iam cum dixit, In vna sabbatorum, subdit, Vnusquisq; nostrum: nõ diuitibus, ait, dico solum, sed & pauperibus: nõ liberis solũ, sed & seruis: non viris solũ, sed & mulieribus. Nullus ab hoc ministerio exẽptus, lucríve sit expers, sed vnusquisq; aliquid offerat. Neque collationi huic obstat
Mar.12.d 3.Reg.17.c inopia: quantũcunq; eũ pauper sis, nõ es pauperior vidua illa quæ omnẽ substantiã expẽdit: quantũcũq; mendicus sis, nõ eris pauperior Sidonia muliere, quę pugillũ farinæ tantũ habens solicita erat quomodo prophetam dignè exciperet, tametsi videret circunstantes pueros, & famẽ vrgẽtem, neq; aliud quicquã haberet repositum. At qua de causa dixit, vt aliquid apud seipsum reponat thesaurizans? Ne fortè quis erubescat & vereatur ostendere tam parum à se offerri: & ideo ait, Tu serua & custodi: & cum paulatim paruæ oblationes iustam aliquã quantitatem habẽt, tum profer in medium. Item non dixit, colligẽs: sed, thesaurizans: vt discas q̃ sumptus ille thesaurus sit, & expensæ illę quæstus. Thesaurus, inquã, est omni thesauro melior. Nã sensibilis thesaurus, & insidiis petit, & imminuitur, sæpeq; inuẽtores pessundat: cœlestis autẽ ille, totus alius est: insidias ignorat, auferri nequit, salus possidẽtib⁹ & accipiẽtibus, nõ cõsumitur tẽpore, nõ perit inuidia, sed prsus eiusmodi iniuriis superior, multa colligẽtibus affert bona. Obediamus igitur, & faciamus etiã nos ita: vt cum prîuatis sint & sacręs opes in domibus nostris repositæ, futurúmque vt per eas etiã priuatæ conseruentur. Quemadmodum si opes subditorũ in regiis promptuariis cõseruentur, per illas etiã regiæ securiores sunt: ita certè & in domo tua si pauperũ opes reposueris, & dominico die collegeris, etiã tuæ securiores erunt. Erisq; dispensator opum illarũ à Paulo ordinatus. Et hinc collecta hæc, occasio erit vt plura colligas, modo primũ tibipsi bonã hanc cõsuetudinem feceris: nam teipsum instigabis nullo alio cõsiliario habẽs opus. Hoc itaq; modo vniuscuiusq; domus ecclesia fiat, sacratas opes intra se cõseruans. Enimuero gazophylacia quę in tẽplis sunt, illarũ symbolum gerunt. Locus in quo pauperũ opes sitæ, inaccessus est dęmonibus. Et opes, quæ in eleemosynas deputatæ, domos plus muniũt, q̃ scutum & lancea, ac arma, & seruorũ & militum manus. Potrò postquã Apostolus dixit, quando, & à quibus, & quomodo reponẽdæ sint hę opes, quantas illas esse oporteat: offerentiũ arbitrio relinquit. Non enim dicit, Tantum & tantũ offer, vt ne præcepto grauet, multis alioqui paupertatẽ præ-

texẽtibus: atq; adeo ne dicãt pauperes: Quid si tantũ præstare nõ possumus? ppterea quãtitatẽ oblationis virtute offerentiũ determinauit. Vnusquisq; enimvestrum, ait, apud sese reponat thesaurizans quod cõmodum fuerit. Quo verbo εὐοδώθη Paulus demonstrat, q̃ superne fauor, & felix euentus eis assistet. Nõ enim hoc solũ considerabat quomodo, sed & vt magna cum prõptitudine pauperibus necessaria suppeditarentur. Enimuero & deus eleemosynam non ob hoc solum instituit, vt pascãtur indigi, sed etiã vt dãtibus accrescerẽt beneficia, atq; adeò magis propterdantes, quàm accipientes. Nam si pauperũ duntaxat habuisset rationẽ, nihil aliud pręcepisset, q̃ vt necessaria eis darentur, nec dantiũ promptitudinẽ requisisset: at nunc videre licet Apostolum hoc potissimũ agere, & ordinare, vt gaudẽtes & hilares sint largitores. Et alicubi dicit, Ne ex tristitia, vel ex necessitate: 2.Cor.9.a hilarem datorẽ diligit deus. Et nõ simpliciter dicit b. & Ecdatorem, sed eum qui libenter & volupte benefacit. clesiastici Et iterũ alio in loco, Qui impertit ĩ simplicitate, qui 35.b. præest in diligẽtia, qui largitur in hilaritate. Et propterea vera eleemosyna est, sic dare, vt gaudeas te dare, putesq; te accipere magis q̃ dare. Atq; hoc modis omnibus conatur, vt leue faciat præceptũ, fiátq; cum alacritate oblatio. Et cõsidera, quot nominibus attentauit præcepti põdus & grauitatẽ auferre. Primum iubet offerre nõ vnũ, duos vel tres, sed vniuersam ciuitatẽ λόγια. Collatio enim nihil aliud est q̃ Collatio. collectio, & symbolũ quod omnes dãt. Secũdo accipientiũ dignitatẽ significat: nõ enim dicit, pauperes: sed, sanctos. Tertio exẽplum affert aliorũ, qui simile quiddã fecerãt, cũ dicit: Sicut ordinaui ecclesiis Galatię. Quarto diei opportunitatẽ adiicit, dicẽs: In vna sabbatorũ vnusquisq; apud seipsum ponat. Quinto, nõ iubet omnia simul profundi in eleemosynã, sed paulatim. Indignũ enim totũ iubere, totũ vno die offerre, & tãto tẽpore inopia premi: hoc enim citra rationẽ sumptuũ omnino esset. Ad hæc, non decernit mẽsuram, sed offerentiũ arbitrio permittit, & à deo datũ declarat. Vtrunq; hoc insinuat cum dicit, quod cõmodum fuerit. Adiicit & septimũ alium modũ, cũ dicit, Vt ne cum venero, tũc collationes fiãt. Quo dicto & suburget expectãtes suum aduentũ, & solatur certũ diem aduentus sui scribẽs. Neq; his cõtentus, alium etiã octauum adducit. Et qualisnam ille? *Vbi venero autẽ, quoscunque probaueritis per epistolas hos mittã, vt perferant gratiã vestram Hierosolymã. Quòd si fuerit operæpreciũ vt & ego ipse proficiscar, mecum proficiscẽtur.* Vide q̃, aliena à fastu & mãsueta sit generosa illa ac beata anima: vide quàm solicita & affectuum plena? Noluit enim ex sua sententia eligi ministraturos pauperibus necessaria, sed eorũ electionẽ ipsis permisit. Neq; iniurię loco habuit, q̃ Corinthiorũ suffragio, sentẽtiáque, & non Pauli cõstituebãtur: imò absurdũ cẽsuissset, si secus esset actũ. Et hac de causa permisit eis, vt quorũ erat oblatio, eorũ esset & ministrorũ electio: interim & mansuetudinẽ suam demonstrans, & omnem ansam ac vmbrã suspicionis auferẽs. Nam licet ab omni suspicione mala alien⁹, & Sole purior erat: ex abundantia tamẽ hoc curabat, quò infirmioribus parceret, & suspiciones effugeret: vnde dicit, Vbi venero autẽ, quoscunq; probaueritis, eos mittã, vt deferant gratiã vestram. Quid dicis Paule? Tu autẽ nõ nauigabis, neq; subsidia accipies, sed aliis rem demã dabis? Ne cogitantes tale quiddam tristiores red-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deret, vide quomodo & hoc bene tractat. Nō enim simpliciter dixit, quoſcunq; probaueritis mittā, ſed quid? Per epiſtolas. Tametſi nō corpore adero, ſed literis meis affuturus, adiuuabo illorū miniſteriū. Nū Pauli vmbra vel calceamētis eius digni ſumus? Et ille tanta apud omnes dignitate cōſpicuus, reiicit honores vndequaq; nos verò ſtomachamur, & ægrè ferimus, ſi quādo nō ſententia noſtra, neq; ſuffragio & iudicio ordinantur, qui ſubſidia illa miniſtrent: & iniuriam putamus, ſi non nobiſcū, & noſtra ſententia hoc faciūt qui ſua impendūt. Vide autē qualiter eleemoſynæ vbiq; meminit. Hoc loco eam nō vocat mādatum, neq; eleemoſynam, ſed gratiā: demōſtrans q̄ ſicut mortuos excitare, & dęmones effugare, & leproſos mūdare, gratiæ opus eſt: ſic etiā pauperes iuuare, & indigis manū porrigere, imò multo magis hoc q̄ illud. Iā licet gratia ſit, noſtra tamē opus habet opera & ſtudio vt eligamus, & velimus, & gratia dei dignos nos exhibeam⁹, & præparemus. Hoc quidē dicto egregiè ipſos cōſolatus eſt, quia literas ſuas cum eis miſſurus eſſet: iterū tamē alio maiori q̄ antea cōſolatur, dum pollicetur ſe ipſum itineris ſui ſociū futurū. Si enim fuerit operæ preciū, vt & ipſe, p̄ficiſcar, mecū proficiſcētur. Et vide etiā hîc ipſius induſtriā. Neq; enim negauit ſe ſimul iturū, neq; omnino iturus eſt, ſed iterū arbitrio dantium rem ſubmittit, eósque dominos facit ſuæ peregrinationis, demōſtrans quanta ſit hęc dignitas. Nā tanta eſt, quæ etiā ipſum itineri ſe vt accingat, excitet. Nam cū dicit operæ precium, cōiectātis eſt. Quòd ſi per omnia hāc profectionē abnuiſſet, triſtiores vtiq; eos reddidiſſet ac ſegniores: ſin dubie promiſiſſet, negligētiores feciſſet, & ideo nō omnino negat neq; pollicetur, ſed ſententiæ Corinthiorū ſubmittit. Audientes enim Paulum delaturum oblationes ſuas, maiori ſtudio & alacritate ferebātur, q̄ per ſanctas illas manus oblationes ſuæ deferēdę eſſent, & huic ſacrificio preces illi⁹ accederēt. Porrò ſi tāta alacritate hoc faciebāt Corinthij obſecundaturi Paulo, tu verò dabis domino Pauli. Nā ꝓpter pauperes deus ſuſcipit. Qualē excuſationē habitur⁹ es, ſi negaueris vel diſtuleris? Et ꝓfectò niſi res magna, curaq; multa digna eſſet, ille cui totus orbis creditus, & cui curę erāt oēs quę ſub Sole eccleſiæ, vix id muneris obiiſſet. Igitur hæc & nos cogitemus, quoties vel dandū vel dantibus aliis miniſtrandū, ne ſim⁹ difficiles triſtésve perinde ac poſſeſſiones imminuerētur. Quomodo em̄ nō abſurdū? Agricola ſementē facit, & quæ habet expēdit, & nō triſtatur, nec dolet, nec ſumptum ſe facere putat, ſed lucrū potius, tametſi incerta eius ſpes. Tu autē non in tam vilibus, ſed in multo maioribus ſeminās, & daturus pecuniam in manus Chriſti, recuſas, torpes, & inopiam prætexis? An non potuit deus præcipere telluri, vt proferat aurū elaboratum? Etenim qui dixit: Germinet terra herbam fœni, & ipſa mox protulit viridantē faciem, non potuit præcipere, vt fontes & fluuij auri vbiq; manent? At noluit, ſed permiſit multos inopes, tam ob illorum q̄ tuā vtilitatē. Quādoquidem ad virtutē cōducibilior paupertas, q̄ diuitiæ, & his qui in peccatis ſunt, nō parua cōſolatio eſt, ꝓ indigentibus ſubſidiū ferunt. Præterea huius rei tanta cura fuit deo, vt cū nobiſcū hîc ageret, carnéq; indutus cum hominibus verſaretur, non detrectaret, neq; erubeſceret, ꝓ ipſemet ea quæ pauperū erant diſpenſare voluit, quāuis tot panes feciſſet, fa-

Gene.1.b.

A ceretq; mandato ſuo quæq; vellet, poſſetq; infinitos theſauros ſimul monſtrare. Atqui hoc non fecit, ſed pręcepit diſcipulis vt haberēt marſupiū, & diſpēſarēt indigis. Nam quum ad Iudam per ænigma loqueretur de traditione, non intelligētes diſcipuli quid dixiſſet, putauerunt dictum vt pauperibus aliquid daretur. Et dicit, Marſupium ipſe portabat, & quæcunq; dabātur. Freques enim deo eſt miſericordia, non ſolum eius quæ erga nos, ſed eius etiā quæ ab hominibus in cōſeruos fieri debet. De quo in veteri ac noua leges innumeræ. Per omnia humanos eſſe iubet, in cogitationibus, verbis, & operibus. Moſes de his ſurſum ac deorſum ſermones diſſeminat: Prophetæ ex perſona dei clamāt, Miſericordiā volo, & nō ſacrificium. Apoſtoli quoq; illis cōſona & faciunt & dicūt. Proinde in hac re negligētes ne ſimus. Non em̄ tam

Ioan.13.d

Oſee 6.i. & Matt. 9.b.

B pauperibus quàm nobis proſumus, plura accipiētes quàm dātes. Hęc nō temerè, & abſq; cauſa dico. Sūt enim perquā multi, qui nonnunquā curioſius rogāt & inquirunt patriā & vitam, mores & artē, & corporis bonā valetudinē, & inde crimina intentant, & ob ſanitatē de eis pœnas expoſcūt. Hinc fit q̄ multi etiā cęcitatem corporis ſimulāt, vt eius calamitatis actu, credulitatē humanitatēq; noſtrā inflectāt. Quæ quidem ſi ætate cōtingāt, grauia ſunt, nō tamē vſq; grauia. Hyeme vero & frigore, tā inhumanū & crudelē iuſtificatorē ſe exhibere, veniamq; nullā ocioſis cōcedere, ſummè crudele fuerit. Quid igitur Paulus ad Theſſalonicenſes dicit: Si quis laborare nō vult, etiā nō comedat? Vt & tu hęc audias: & nō ad illū ſolum, ſed & ad te quoq; hæc verba attinēt. Pauli enim leges nō ſolis pauperibus, ſed & nobis poſitę ſunt. Di-

2.Theſſ.3.c

C co quid oneroſum & moleſtū, ſcio vos ſuccēſere, attamen dicā: non enim vt grauē, ſed vt emendē dico. Illis quidē ocium obiicimus, etiā in re cui debetur venia: nos autē eadem ſæpe facimus omni ocio grauiora. At ego, dicis, paternā hęreditatē habeo. An ergo quia pauper, & ex pauperibus eſt, & non cōtingerunt ei progenitores diuites, dignus eſt qui pereat? Profectò hac de cauſa cōmiſeratione & miſericordia diuitū maximè dignus eſt. Tu quidē ſæpe diē teris in theatris, & in conciliis, & in cōuentibus, è quibus nulla vtilitas, & multis obloqueris, & nihil te cō mittere, nec te ocioſum putas: hunc autē miſerū & ærūnoſum, in lachrymis, in precibus, in extrema miſeria totum diem expendentē iudicas, & ad tribunal trahis, & de eo pœnas expoſcis? Hęccine humana eſt ſententia? Igitur quādo dicis, Quid dicemus Paulo?

D Tu ea tibi ipſi, nō pauperibus dic. Et nō ſolū minas ſed & veniā ibi lege. Nā vt dixit: Si quis nō laborat, neq; comedat: adiecit, Vos aūt fratres, ne affligeritis bonū facientes. At qua ratione, dicis, excuſabis eos? Fugitiui ſunt, & peregrini, & nebulones, relictaq; patria ſua in noſtrā cōfluunt. Et tu hácne de cauſa ſtomacharis, ciuitatiſq; hui⁹ coronā præcipuā vellicas, quoniā communē patriam & portū omnes eam putant, & alienam propriæ prę ferunt? Ne tantum præconium adulteres, ne principalē hanc patriæ laudē decurtes. Olim cum fames totum orbē inuaſura eſſet, habitatores huius ciuitatis, his qui Hieroſolymis erant, atq; adeò illis ipſis de quibus vobis totus hic ſermo locutus eſt, per manū Barnabæ & Sauli ſubſidia miſerūt nō parua. Qua ergo venia digni erimus? quomodo excuſabimur, cū patres noſtri ſuis opib⁹ pauerūt eos qui à longè habitabāt, & ad ipſos currebant:

ibidem.

rebant: nos vero etiam aliunde ad nos cōfugientes, fugamus, & vt de eis pœnæ ſumātur petimus, præſertim cùm non ignoremus, nos plurimorum malorum reos? Quòd ſi deus ita diligēter nos ſcrutaretur, vti nos cauſam pauperū, nullam vnquā miſericordiā vel

Matt.7.a veniā aſſequeremur. In quo enim iudicio iudicatis, dicit, & vos iudicabimini. Eſto igit̄ miſericors & benignus cōſeruo, dimittenturq; tibi peccata multa: miſerere, & eandē ſententiā inuenies. Quid tibi ipſi negocia plectis? Quid curioſus es? Si de⁹ ita ordinaſſet, vt percōtaremur vitas, & expoſceremus pœnas, & curioſe aliorū mores diſcuteremus: an non multi grauatim ferrēt, & ad ſeipſos dicerent, Quidnā hoc eſt? difficilē rem nobis deus præſcripſit. Non enim poſſumus aliorū vitam inquirere, ſiquidem ignoramus quid admiſerint. An nō multi ita dicerent? Nunc verò cum omni hac curioſitate nos liberauit, & daturū ſe menſurā perfectā pollicitus eſt, ſiue boni, ſiue mali qui accipiant, nobiſipſis negocium facimus. Et vnde hoc liquet, q̄ ſiue bonis, ſiue malis dederimus, mer-

Luce.6.d cedē accepturi ſimus? Hinc videlicet, quòd ipſe iuſſit nos, vt oraremus pro inſectantibus & calumniātibus nos, vt ſimus ſimiles patri noſtro, qui in cœlis eſt, qui

Matt.5.g Solem ſuum oriri permittit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Proinde quemadmodū dominus tuus, cū multi blaſphemēt, multi fornicentur, multi furentur, latrocinētur, ſepulchris inſidientur, & multa mala faciāt, ipſe non deſinit à ſua in omnes beneficētia, ſed communes radios, cōmunes imbres & fructus terræ profert, ſuam mōſtrans miſericordiā: Sic & tu fac, & cùm adhuc tempus miſericordiæ, iuua pauperes, paſce famelicos, libera afflictos, ne ſis præterea curioſe ſolicitus. Nam ſi vitas hominum diſcuſſuri ſumus, nullius vnquam miſerebimur, & intempeſtiua curioſitate hac præpediti, abſq; fructu, & deſtituti omni adiumento permanebimus, magnum interim laborem fruſtra & incaſſum ſubeuntes. Eapropter obſecro, vt intempeſtiua curioſitate hac omiſſa, indigentibus omnibus detur, fiatq; hoc magna alacritate, vt etiam ipſi miſericordiam & benignitatem apud deum aſſequamur. Oro, vt hoc vobis omnibus eueniat per gratiam & miſericordiā domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri, ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria, imperiū, & honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI, COMMENTARIVM IN SECUNDAM AD CORINTHIOS EPISTOLAM, D. ERASMO ROTERODAMO INTERPRETE.

Paulus apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem dei, & Timotheus frater, eccleſiæ dei quæ eſt Corinthi cum ſanctis omnibus, qui ſunt in tota Achaia, gratia vobis & pax à deo patre & domino Ieſu Chriſto.

Benedictus deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt pater miſerationum, ac deus omnis conſolationis, qui conſolatur nos in omni afflictione, vt poſſimus conſolari eos qui ſunt in quacunque afflictione, per conſolationem qua conſolatur nos deus.

A Peræprecium eſt quærere, primùm quam ob cauſam priori epiſtolę ſecundam adiecerit, deinde cur ſic exorſus ſit à miſerationibus dei, & à cōſolatione. Cur itaque ſecundam adiecit: Cùm in priori dixiſſet, Veniam ad vos, & cognoſcā nō ſer- *1.Cor.4.d*
monem eorum qui ſunt inflati, ſed vim: rurſum ſub epiſtolæ finem, hoc ipſum ſeuerius etiā pollicens, Ve- *Ibid.16.a*
niam enim, inquit, ad vos, quum Macedoniam peragraro, *per Macedoniā enim proficiſcar: apud vos au- *trāſiero.*
tem fortaſſe permāſurus ſum, aut etiam hyematurus: quum multum interea temporis interceſiſſet, nō ſolùm non venit Corinthum, verùm etiam quum dies præſcriptus præteriſſet, tamen etiamnum cōtabatur, ſpiritu nimirum eū detinēte in aliis multo magis neceſſariis. Ob id opus habebat altera epiſtola, nequaquā habiturus, ſi ad breue tempus diſtuliſſet promiſſum aduentū. Cęterū nō ob hāc tātùm cauſam ſcripſit iterū, verum etiam eò quòd prior illa epiſtola reddiderat illos meliores. Siquidē & illum qui ſtuprum *1.Cor.5.a*
cum vxore patris commiſerat, cui prius applaudebant ſuper eo gloriantes, eiecerūt, ac prorſus abſciderunt: id quod declarat quū ait, Quòd ſi quis con- *Infra.2.b*
triſtauit, non me contriſtauit, ſed ex parte, ne grauem vos omnes. Sufficit illi hæc increpatio, quæ facta eſt à pluribus. Rurſūmq; progreſſus hoc idem indicat, dicens: Ecce enim quòd ſecundum deum contriſta- *Infra.7.c*
ti fuiſtis, quātam genuit in vobis ſolicitudinem, imò purgationem, imò indignationē, imò timorem, imò deſiderium, imò zelum, imò vindictam? in omnibus ita geſſiſtis vos, vt perſpicuum eſſet vos eſſe puros in eo negotio. Quin & pecuniarum collectionem, quā

C fieri iuſſerat apoſtolus, multo ſtudio collegerant, vnde & dixit, Noui ſiquidem animi veſtri promptitu- *Infra.9.a*
dinem, quam de vobis iacto apud Macedones, quòd Achaia iam ab anno ſuperiori parata eſſet. Inſuper & Timotheum, quem ad ipſos legarat Paulus, plurima cum beneuolentia exceperant, id quod declarans rurſum ait, Viſcera † mea] abundantius affecta † *illius.*
ſunt erga vos, dum †recordor veſtram] omnium obe- †*recordatur veſtrū*
dientiam, quoniam cum timore ac tremore excepiſtis eum. His omnibus rebus commotus ſcripſerat *Infra.7.d*
alteram epiſtolam. Par enim erat, vt quemadmodū peccantes increparat, ita correctos cōplecteretur & collaudaret. Hinc eſt quòd nec per totam hanc epiſtolam admodum inuehītur in eos, ſed in paucis illius partibus, nimirum circa finem. Nam erant & apud illos nonnulli ex Iudæorum gente, qui quemadmodum ſeſe faſtu ferebant, ita Paulum traducebant, vt impoſtorem, nulliúſque precij virum: quod & ipſe declarat, dicens: Epiſtolæ quidem graues, cę- *Ibid.10.c*
terùm præſentia corporis imbecillis, ac ſermo deſpicabilis. Quibus verbis hoc ſe ſentire indicabant, Quoties adeſt, videtur eſſe nullius momenti: id enim eſt quod dicebant, præſentia corporis infirma. Verùm enimuero quum abeſt, ſcriptis epiſtolis magnificè ſeſe iactat: nam hoc indicāt illa, epiſtolæ graues. Atque vt ſuam authoritatem confirmarent, ſimulabant ſe nō recipere literas illius. Quod ipſum quoq; ſubindicat quum ait, Vt in eo de quo gloriantur, re- *Ibid.11.b*
periantur quemadmodū & nos. Ad hæc quum pollicerent virtute ſermonis, illic vehementer efferebantur. Hinc eſt quòd ſeipſum appellat imperitū, declarans ſeſe nequaquam hoc nomine erubeſcere, neque rem admodum præclaram eſſe poſſidere ſcientiam, tametſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

tametsi diuersum sentit. Itaq; quum probabile esset, ab his nonnullos in prauã sententiam esse deflexos, posteaquã illos laudasset super his quæ correctè gesserãt, deinde eorum superbiam deiecisset, qui Iudaicas cæremonias iam intempestiuas obseruandas esse contendebant, tum demum congruenter inducit hisce de rebus increpationem. Atque argumentum quidem epistolę, quantùm in summa & in transcursu licuit attingere, sic habere mihi videtur: Supereſt vt epistolæ procœmium attingamus, mox post Apostolo solitã salutationẽ exponere, quã ob causam sic exorsus sit à miserationib⁹ dei, interim post tale exordiũ operępreciũ fuerit quærere dissereręq;, quî factũ
1. Cor. 16. b. sit, vt hic sibi Timotheũ copulet. Ait enim, *Paulus apostolus Iesu Christi per voluntatem dei, & Timotheus frater.* Siquidẽ in prioribus literis pollicitus est se illũ missurũ, mãdatq; dicẽs, Quòd si venerit Timotheus, videte vt sine timore sit apud vos. Quo pacto igit illũ in procœmio sibi copulat, cùm is iam eò peruenisset
Ibidẽ. 4. d iuxta præceptoris ꝓmissum? Misi enim, inquit, vobis Timotheũ, qui vos cõmonefaciat de viis meis quæ sunt in Christo, & omnib⁹ correctis reuersus est. Nã
Ibid. 16. b quũ mitteret illũ dicebat, Deducite illum in pace vt veniat ad me, expecto enim illũ cum fratribus. Quoniã igitur receperat discipulũ, cunctaq; simul cũ illo
Ibidem. correxisset in Asia, ait eñ, Mansurus sum Ephesi, vsq; ad Pẽtecostẽ, rursus peruenerat in Macedoniã, meritò illum tanquã præsentem sibi copulat. Siquidẽ vt tum ex Asia, ita nũc ex Macedonia scribit. Cõiunxit enim illũ sibi, partim illi hac re dignitatẽ & authoritatẽ concilians, partim suam declarans modestiam. Erat ille quidem Paulo inferior, sed charitas omnia conglutinat: vnde non hic tantũ, sed vbiq; illũ ęquat
Phili. 2. c sibi: aliàs ita loquens, Vt cum patre filius, ita mecum
1. Cor. 16. b. seruiuit. aliàs sic, Opus enim dei operatur, quemadmodũ & ego. hic verò etiã fratrem appellat, modis omnibus agẽs, vt Corinthiis sit reuerendus & obseruandus, q; (vt dictum est) ad eos accesserat, suæq; virtutis specimen apud illos dederat. *Ecclesiæ dei quæ est Corinthi.* Rursus eos ecclesiã appellat, videlicet cõcilians illos, & in vnum conglutinans. Nec enim fuerit vna ecclesia, diuulsis iis qui in ea versanẽ, ac seditione inter se dissidentibus. *Cum sanctis omnibus qui sunt in tota Achaia.* Simul & Corinthios honore afficit, dum epistola ad ipsos scripta compellat vniuersos Achaicos, & gentẽ totã inter se cõciliat. Sanctos autẽ eos appellat, videlicet indicãs, si quis sit inter illos impurus, eũ ab hac appellatione secluſum esse. Sed quam ob causam quum scribit metropoli, per hanc scribit vniuersis, præsertim quum id aliàs nõ temerè faciat? Etenim quum scribit Thessalonicensibus, nõ eadem opera scribit vniuersę Macedoniæ: quumque scribit Ephesiis, nõ itidem cõplexus est totã Asiam: quemadmodũ & epistola quę scripta est ad Romanos, nõ pertinet ad omnes qui totã incolunt Italiam. Verùm id hic tantũ facit, & in epistola ad Galatas. Neq; eñ illic scribit vni ciuitati, nec duabus, nec tribus, sed omnibus scribit quaquauersum dispersis, ita loquens,
Galat. 1. a Paulus apostolus nõ ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christũ ac deum patrem, qui excitauit eum à mortuis, & qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiæ, gratia vobis & pax. Sic & Hebræis vniuersis vnica scripsit epistola, nec eos per ciuitates distinxit. Quid igit hic fuit in causa? Mihi videtur apud hos morb⁹ fuisse publicus, & omniũ com

munis, eoq; voluit epistolã omnibus esse cõmunem, quòd cõmuni opus habebant correctione. Siquidẽ Galatas oẽs simul habebat morbus, quemadmodum & Hebrẽos, opinor autem ꝙ & Corinthios. Proinde gentẽ totam simul congregatam alloquitur, quemadmodũ illi mos erat apud vniuersos verba facere. *Gratia, inquit, vobis, & pax, à deo patre nostro, & domino Iesu Christo.* Audi q̃ sermonis exordium conuenit præsenti argumẽto. *Benedictus deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui est pater misericordiarum, & deus omnis consolationis.* Et qua in re, dicet aliquis, hoc præsenti respondet argumẽto? Sanè q̃ maximè, si consideraris. Vehementer contristauerat illos, & animos illorũ perturbarat, ꝙ ad ipsos nõ accessisset Apostolus, præsertim quum venturũ se fuisset pollicitus, sed totum interea tempus in Macedonia consumpsisset, qua re videbatur alios pluris fecisse q̃ hos. Ad eum itaq; tumultũ compescendũ, exponit causam quamobrem ad illos non accesserit, tametsi non protinus illã aperit. Nec ita loquitur, Scio quidẽ quòd pollicitus sum me vẽturum ad vos, cæterùm quoniã per afflictiones hactenus non licuit, date veniã, neq; hoc superbiæ aut negligentiæ meæ tribuatis. Sed alia quadam ratione magnificentius maioreq; cum fide hoc idem agit, rẽ attollens consolatione, vt ne in posterum quidẽ percontarẽtur causam dilati aduentus: ac perinde facit, ac si quis pollicitus se venturũ ad aliquem id desiderantẽ, vbi post innumera discrimina tandẽ eò perueniret, dicat: Gloria tibi deus, ꝙ mihi desideratam faciem ostẽderis: Benedictus deus, qui periculis meliberasti. Siquidẽ ad hunc modũ gloriã tribuens deo, excusationẽ parat ei qui fuerat incusaturus, nec relinquit locũ querimonię de contatione. Pudet enim eũ qui tot malis liberatus gratias agit deo, in ius trahere, ac pœnas tarditatis flagitare. Hanc ob causam ita exorsus est: *Benedictus deus misericordiarum*: his verbis subindicãs, sese à magnis periculis fuisse subductum ac liberatũ. Alioqui Dauid deum nõ vbiq; eodem nominat nomine, neq; ab iisdẽ rebus addit cognomina, sed vbi de bello victoriaq; loquitur: Diligã, inquit, te domine virtus mea, dominus protector meus. Rursum vbi gratias agit ab afflictione & caligine qua vallatus erat, liberatus: Dominus, inquit, illuminatio mea, & seruator meus. Deniq; nunc quidem ab humanitate, nunc rursus à iustitia, nunc autẽ ab integro incorruptoq; iudicio cognomentum addit, vtcunq; postulat præsentis argumẽti ratio. Consimilem ad modũ Paulus in ipso statim exordio, ab humanitate benignitateq; deum appellat, quum ait, Deus misericordiarũ: hoc est, deus qui tantum misericordię erga nos præstitit, vt ab ipsis portis mortis nos reduxerit. Siquidem hoc deo maximè propriũ est, & illi eximiũ, eiusq; naturæ cognatum, taliter misereri, eoq; deum appellat misericordiarũ. Cæterum tu mihi fac hinc cõtemplator etiam Pauli modestiã. Quũ ob euangelij prædicationẽ periclitaretur, non ait se seruatum eò ꝙ dignus esset, sed propter miserationes domini: quanquam hoc postea dicit manifestius, nunc autem adiungit, dicens: *Qui consolatur nos in omni afflictione.* Non dixit, qui nõ sinit nos affligi, sed qui dum affligimur consolatur, ꝙ hæc vt dei potentiam declarat, ita eorum qui affligũtur auget patientiã. Afflictio, inquit, patientiam operatur. Idem hoc
Rom. 5. a propheta dixit, In afflictione dilatasti me. Nõ dixit,
Psal. 4. a nõ passus es me incidere in afflictionem, aut effecisti vt cele-

vt celeriter trãsiret afflictio, sed ea manente dilatasti me, hoc est, multã cordis latitudinem, ac relaxatio-
Psalm. 5. c nem dolorũ indulsisti. Quod idem accidit in tribus illis pueris. Nec enim obstitit quò minus iniicerẽtur in fornacem, neque quũ essent iniecti, flammam extinxit, sed ardente camino spacium latum præbuit. Quod tum factũ est, idẽ deus semper facere consueuit. Id tacitè Paulus quoq; significans, ait: Qui cõsolatur nos in omni afflictione. Quin & aliud quiddam per hæc indicat. Quidnam hoc est? Quòd nõ semel, neque bis, sed continẽter id facit. Neque enim aliàs consolatur, aliàs destituit, sed semper idem agit omniq; tẽpore: ideoq; dixit, qui cõsolatur, non, qui consolatus est: & addidit, in omni afflictione, non in hac tantũ aut illa, sed in omni. *Vt possimus consolari eos qui sunt in quauis afflictione, per cõsolationẽ qua deus nos cõsolatus est.* Vides vt prius attingit excusationẽ, magnæ cuiusdã afflictionis suspicionẽ prębens auditori, simúlque in his ipsis modestiã obseruãs, dum ait, id quod accidit esse misericordiã, non quòd ipsi digni essent, sed ob eos qui per illos erãt adiuuandi. In hoc enim, inquit, consolatus est nos deus, vt nos inuicẽ consolemur. Quin & apostolicã dignitatẽ declarat, ostendens quòd solatio refectus, ac respiratione refocillatus, nõ se supinat ocioq; dat, quemadmodũ nos, sed huc potius intendit studiũ, vt alios vngat, corroboret atque erigat. Tametsi sunt qui locum hunc sic intelligendũ existiment, quasi dicat Apostolus: Nostri consolatio, & aliorum est consolatio. Cæterũ mihi videtur, hoc procœmio etiam apostolos qui illic erãt, iactantes sese, domiq; sedẽtes ac deliciis indulgẽtes, petere: quanquã id quidem obscurè, ac velut obiter. Præcipuum tamen erat, vt se de cõtatione purgaret. Etenim si ideo consolationẽ nobis impertit deus, vt & alios cõsolemur, ne mihi vitio detis, quòd nõ aduenerim. In hoc enim omne mihi tempus cõsumptũ est, in declinandis insidiis, in alliciendis infirmis, in discutiẽdis imminẽtibus malis. *Quoniam sicut abundãt passiones Christi in nobis, sic per Christum abundat & cõsolatio nostra.* Ne deiiceret animos discipulorum, supra modum exaggerans calamitates, ex aduerso demõstrat etiam consolationis abundantiã, atque ita mentem illorum erigit, non modò mentione consolationis, verumetiã per hoc quòd Christi meminit, dicẽs huius esse afflictiones, & ante cõsolationem, ab ipsis afflictionibns adfert consolationẽ. Quid, inquit, dulcius quàm me Christi afflictionũ fieri participẽ, atq; hæc illius gratia perpeti? Quid huic solatio par esse
D potest? Verum non hinc tantùm, sed aliunde erigit animos afflictorum. Vnde aliunde? Illinc, quòd dixit, abundant. Non enim dixit, quemadmodum accidũt nobis afflictiones Christi: sed, quemadmodum abũdant, indicans illos non tãtùm ea pati quæ passus est Christus, sed plus etiam afflictionum sustinere. Nõ enim ea tantùm, inquit, ferimus quæ ille pertulit, verũ his plura. Id ita esse cõsidera. Vexat⁹ est, persecutionẽ passus est Christus, flagellatus est, mortu⁹ est: sed nos inquit, plura perpetimur, quod vel solũ sufficere debebat ad cõsolationẽ. Nec est quod quisquam hunc sermonem condemnet temeritatis & audacię. Nã &
Colos. 1. d alibi dicit, Nunc gaudeo in afflictionibus meis, & adimpleo quæ desunt afflictionib⁹ Christi, i carne mea. Ita nec illud audaciam habet vllam aut arrogantiã. Sicut enim plura miracula ediderunt, quàm edidit
Ioan. 14. b Christus, Qui credit, inquit, in me, his maiora faciet.

totum autem hoc cedit in gloriam eius qui in ipsis operatur: sic & plura quàm ille perpessi sunt. At rursus totum hoc illi debet acceptũ ferri, qui cõsolatur eos & instruit aduersus irruentes calamitates. Vnde sanè Paulus animaduertens quantã rem eloquutus esset, vide quo pacto hoc ipsum temperat, dicens: Sic per Christum abũdat & cõsolatio nostra. simul & ad illum totius negocij laudem referens, & hinc diuinã benignitatẽ prædicans. Non enim, inquit, quãta est afflictio, tanta datur & cõsolatio, sed multò amplior: quia non dixit, afflictionum magnitudinẽ æquat modus cõsolationis, sed excellit consolatio, vt certaminum tẽpus, rursus aliarũ coronarum excipiat occasio. Agè dic mihi, quid habẽt simile, propter Christũ flagellari, & cũ deo colloqui, rebusq; omnib⁹ esse superiorem? vincere persequentium sæuitiã, ita munitum esse vt mundus tibi manum non possit iniicere?
B deniq; hinc eiusmodi expectare præmia, qualia nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis as-
1. Cor. 2. b. scenderũt? Quid simile, ob pietatẽ affligi, & innumeris solatiis à deo refocillari? à tãtis peccatis liberari, dignũ haberi dono spiritus, sanctificatione, & iustitia, neque quenqam metuere, nullius formidine tangi: postremò in mediis periculis, omnib⁹ excelsiorẽ videri? Proinde ne cõsternemur animo in tẽrationibus. Nullus enim communicat Christo delicatam agens vitam, nullus inquam istorũ qui molliter ac dissolutè viuunt, verùm qui versatur iu afflictione & tẽtationib⁹, qui per angustã ingreditur viam, is demũ illi vicin⁹ adstat, quãdoquidẽ & ipse per hãc ingressus est, vt & ait, Fili⁹ hominis nõ habet vbi caput suũ
Lucæ 9. g. reclinet. Itaq; ne doleas cùm affligeris, cogitans primùm quicum habeas societatem, deinde quomodo per tentationes repurgeris, denique quãtum lucri facias. Nihil enim aliud molestũ est, quàm deũ habere offensum. Id si absit, non afflictio, non insidiæ, nõ alia res vlla molestiam adferre potest animo recte sapienti, sed quemadmodum exiguam scintillam si in profundam aquam immergas, potius extinxeris: itidem quãuis magna animi deiectio si in bonam incidat cõscientiam, perit, facileq; euanescit. Eoq; nimirũ & Paul⁹ semper gaudebat, quoties in dei præsidiis sumebat fiduciam, adeo vt ne sensum quidem tantorum malorum caperet: ac dolebat quidem vt homo, sed non deiiciebatur animo. Similiter & insignis ille patriarcha, cùm multa molesta pateretur, tamẽ gaudio fruebatur. Quãtum autẽ pertulit cõsidera. Exu-
Gen. 12. a. & seq. labat patria, profectiones longas ac periculosas sustinuit, cùm adiens alienas regiones, ne vestigiũ quidem pedis illic haberet suum: hinc rursus fames illũ excepit, coẽgitq; solũ vertere: ac fami rursum succedit rapta cõiunx, ac mortis metus, tũ orbitas, bellũ, pericula, insidiæ: postremò accessit difficultatũ colophon, germani & vnici filij mactatio, illa, inquã, ma-
Gen. 22 b ctatio dolorẽ afferens immedicabilem. Caue igitur putes illum, quoniã facile paruit deo, omnia illa sine doloris sensu pertulisse. Etiamsi decies millies iustus fuisset, sicut reuera erat, homo tamẽ erat, obnoxi⁹ naturæ affectionibus: quanquam nihil horum illũ deiecit, sed vt decuit generosum ac fortem athletam, cõstitit, & in horum vnoquoque certaminum victor & corona dignus pronunciatus est. Cõsimiliter & beatus Paulus quũ videret quasi niuis cumulos tẽtationes quotidie ingruẽtes, nõ aliter quàm si in medio paradiso vixisset, ita gaudebat gestiebatq;. Proinde vt

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui hoc gaudet gaudio, non potest animi perturbatione vinci: ita qui hoc nō tenetur gaudio, à quibuslibet facilè capi vinciq; potest, ac prorsus huic idem euenit, quasi si quis arma gerēs imbecillia, quālibet leui plaga vulneraretur. At non itē, qui vndiq; probè cōmunitus est graui armatura, quin potius quodcūque telū impactū fuerit, discutiet. Nullū enim armaturæ genus validius, q̄ gaudere secundū deum: neq; quicquam est, quod hominem eiusmodi deiectū aut tristem reddere queat, sed omnia erecto fortiq; animo perpetitur. Quid enim igni peius? Quid assiduis tormentis cruciabilius? Nam etiāsi quis immensam possessionū vim amittat, si liberos, sit aliud quodcū que, hoc si ad doloris rationē voces, cæteris omnib⁹ est magis tyrannicū ac violentum. Pellem enim, inquit ille, pro pelle, & omnia quęcunque possidet homo, dabit pro anima sua. Neque quicquam accidere possit corporis cruciatu molestius, attamē etiam illa quæ ne audire quidem sustinemus, nō solū tolerabilia, verùm etiam desiderabilia reddūtur per spirituale gaudium. Quòd si martyrem adhuc semiuiuū, leuiterq; spirantē à ligno seu sartagine deponas, reperies in illo tantum adhuc gaudij, quantū oratione cō sequi nemo possit. Et quid faciā, inquiet aliquis, quoniam nō adest martyrij tempus? Quid ais? Non adest martyrij tempus? Istud quidē nūquam abest, verùm semper ob oculos nostros versat, si modò vigilem⁹. Neque enim in eculeo pēdere reddit martyrē. Nam si ita esset, beat⁹ Iob hoc coronæ genere careret. Neque ad tribunal astitit, neq; iudicis vocē audiuit, neque carnificē vidit, neq; suspēso in eculeo sublimiq; latera radebātur: acerbiora tamē perpessus est quàm multi martyres: atque illę nunciorū sibi succedentiū voces, quauis plaga atroci⁹ vulnerabāt ipsum, & vndiquaq; pungebant, & quòd ore vermiū illorum arrodebatur, id erat innumerabiliū carnificū tormentis acerbius. Quis est itaque martyr cui hic nō possit æquari? Immo martyres innumeros hic vnus æquat. Nullum enim rerū genus est, per quod ille nō & luctatus est & coronatus, per possessiones, per liberos, per corpus, per vxorē, per amicos, per inimicos, per famulos. Nam & hi in faciē illius inspuebant, per famē, per insomnia, per cruciatus, per fœtores, & ob id sanè dicebā hunc nō vni, non duobus, nō tribus, sed innumeris martyribus vnū æquiparandū. Nam præter hæc quæ memorauimus, ipsa etiā temporis ratio multum addit illius coronis, veluti quòd ante legem Mosaicam, quòd complures mēses, quòd omnia modum excedentia, quòd omnia simul ingruerint acerba, quanquam horū vnumquodq; per se fuit intolerabile: ad hæc, quod tolerabili⁹ esse videtur, iactura facultatū. Sunt tamen non pauci, qui verbera ferunt, iacturam rerum nōn ferunt: quin magis earum gratia cædi maluerūt, innumeraq; perpeti molestias, quàm ex illis quicquā amittere: potiusq; duxerunt hanc corporis molestiam sustinere, quàm pecuniarū iacturam accipere, vt hic rursus alia sit martyrij species harū iacturam fortiter ferre. Et quo pacto, dixerit aliquis, fortiter feremus? Vbi cognoris q̄ plura lucraris, q̄ perdideras, idq; vnico verbo, quo deo gratias agis. Nā si post nunciatā facultatū iacturam nō turbemur animo, sed dixerimus, Benedictus deus: longè maiores opes inuenim⁹ quàm amiseramus. Neq; perinde magnum fructum tuleris, si diuitias erogaris in egenos, obambulans & vndiq; pauperes inquirēs, tuasq; facultates esurientibus dissipes, atq; per hoc verbū lucraberis. Quando ne Iob quidē perinde miror domum suā egenis aperientē, vt suspicio celebroque q̄ ereptas facultates gratias agēs acceperit. Hoc ipsum verò & in liberorū amissione videas licet accipere. Neq; enim hic minorē mercedē capies eo, qui filiū suū subduxit in montē, mactauitq;, si tuū moriētem vidēs gratias agas bono ac benigno deo. Talis enim qua tandē in re inferior est Abraham? Nam ille non vidit quidē iacentem mortuū, sed tātùm hoc expectabat futurum: & si in hoc præstat, q̄ apparebat immolare, manuq; extenta gladiū arripuit, in hoc inferior est, quòd hic filius iacet exanimis. Quāquam & alioqui egregij facinoris spes illi nonnihil adferebat solatij, tū quòd pulcherrimū illud factū proprię virtutis opus esset, tum & vox è supernis audita, reddebat illius animū promptiorē. Hic autē nihil est eiusmodi, vt iam adamātino pectore sit opus ei qui filiū vnicū in diuitiis educatū, egregiaq; spes de se præbentem, conspicatur in fossa iacentē, porrectis ac rigentibus mēbris, vt eum casum placidè ferat. Is si poterit sedatis naturæ fluctib⁹, siccis oculis dicere illud beati Iob, Dominus dedit, dominus abstulit: ex eo solo verbō, cū ipso Abrahā collocabitur, cū ipso Iob prædicabitur. Quòd si etiā cohibitis mulierculārum singultibus, disiectoq; lugentiū choro, cūctos ad glorificandū deum excitarit, immēsa tum supernè tum infernè feret præmia, nimirū hominibus illū admirantibus, angelis applaudētibus, deo coronante. At dixerit quispiā, qui fieri potest, vt homo cùm sim, nō lugeā? Si reputaris quomodo patriarcha, quomodo Iob, cū vtriq; homines essent, nihil istiusmodi acciderit, idq; ante datam legem, ante effusam gratiam, cumq; ambo ante tātam legis philosophiā vixerint. Item si cōsideres, quòd is qui mortuus est, in melius contubernium demigrarit, & ad meliorem requiem transilierit: nec enim amiseris filiū, sed in locū tutum ac securiorem reposueris. Ne dixeris igitur posthac, non audio, pater. Cur enim iam non diceris pater, cùm filius tuus supersit? Num amisisti filiū? num perdidisti filiū? Immo parasti potius, ac tutius posśides; coq; non hic modò vocaris pater, verùm etiā in cœlo. Non itaq; perdidisti patris vocabulū, sed accessit, vt iam fœlicius dicare pater. Nec enim mortalis filij posthac diceris pater, sed immortalis strenui militis, assiduè tamen domi manentis. Neque enim quia nō adest, putare debes illū periisse. Etenim si fortè abesset peregrè filius, nō protinus tibi decederet vnà cū corporis præsentia, cognationis vocabulū. Proinde ne sis attentus ad iacentis spectaculū. nam isto modo resuscitatis ægrimoniā: quin potius abduc animum à cadauere iacente ad cœlū. Non iste est filius quem iacētem vides, sed ille qui auolauit, qui cursu se sustulit in immēsam altitudinē. Itaque cùm videris oculos occlusos, os contractum, totumq; corpus immobile, ne sic tecum cogites, Illud os posthac nūquam loquetur, illi oculi posthac non videbunt, illi pedes non amplius ambulabunt, sed in corruptionē ac tabē abibūt omnia. Ne sic loquaris, inquā, sed his poti⁹ cōtraria: Hoc os melius loquetur, hi oculi meliora videbunt, hi pedes tollentur vltra nubes, hoc corpus quod nūc corrumpitur, induet immortalitatem, ac filium splendidiorē quàm habui recepturus sum. Quòd si tibi dolorem conciliant ea quæ videntur,

Iob. 1. b

tur, tum ita tecum loquitur: vestimentum hoc est, id exuit, vt idem recipiat precio sius. Domiciliū hoc est, ille sublatus est, vt hoc fiat illustrius. Vt enim nos vbi volumus purgare domum, non sinimus illic manere qui inhabitant, quò videlicet absint à puluere ac tumultu, sed illis iussis paulisper secedere, simulatq; domiciliū sic adornauerimus, vt iam tutò possit incoli, tum illos citra periculum vllum introducimus: ita & deus facit, demolitur illius putre tabernaculum, atq; ipsum interim in patriā domum atq; ad sese recipit, vt cū tabernaculum repurgatum atq; extructum fuerit, tum illi reddat idē splēdidius ac præclarius. Itaq; ne dixeris, periit, nec amplius erit. Sunt enim ista verba deo diffidētium: sed ita potius loquere, dormit, ac resurget: peregrè profectus est, redituru cū imperatore. Quis hęc dicit? Is qui Christum in se loquētem habebat. Nā si credimus, inquit, quòd Iesus mortuus est, & resurrexit, ac viuit: sic & deus eos qui obdormierunt per Iesum, adducet cū ipso. Proinde si quæris filium, illic querito vbi imperator est, vbi angelorum exercitus, nō in sepulchro, neq; in terra, ne cùm ille in tantam sublimitatem sit euectus, tu maneas humi reptans. Ad hunc igitur modum si philosophemur, vniuersum huiusmodi mœrorem facilè discutiemus. Deus autem omnis consolationis, cōsoletur corda cùm omnium nostrum, tum & eorum qui tali luctu occupantur, & eorum qui alia quapiam molestia tenentur, donetq; vt omni molestia liberētur, vt illis gaudij spiritalis fructū impartiat: denique vt futuri seculi bona adipiscātur, per gratiam ac benignitatem domini nostri Iesu Christi, cui cū patre & sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

1. Thes. 4. v.

Homilia secunda.

Siue autē affligimur, pro vestra cōsolatione & salute, quæ operatur in tolerantia eorundē malorum, quæ & nos patimur, & spes nostra firma pro vobis. Posteaquam exposuit vnam eamq; præcipuam consolationis ac refocillationis causam, quę erat cū Christo habere cōmunionem, ponit & alterā quam nunc dicit. Hæc autē est, quòd hinc discipulorum salus parabatur. Itaq; ne desponde atis animu, minquit, eò quòd afflig imur, neq; turbemini, neq; formidetis, quin potius hoc deberet vobis addere fiduciā & alacritatē. Ni enim nos fuissemus afflicti, vos omnes hæc erant in exitiū datura. Quī sic, & quo pacto? Nam si nos ob mollitiē ac metum cessissemus malis, nec prædicassemus vobis sermonē euangelicum, per quem assecuti estis cognitionem veritatis, extremis in malis fuissent res vestræ. Vides rursus Pauli violentā ac instantē argumētationē, ob quas res illi turbabātur, ab his ipsis eos consolatur. Quò maior est, inquit, acerbitas mearum persecutionū, hoc meliorem spem animis vestris debebat addere, quòd eò magis augescat salus vestra & cōsolatio. Quid igitur tantum momenti poterat habere ad consolandi rationē, quantū quòd per apostoli prædicationem tantum bonorum assecuti sint? Deinde ne videatur totam hanc laudem ad se vnum rapere, vide quemadmodū has laudes cum illis cōmunicet. Cùm dixisset, Si verò afflig imur, pro vestra cōsolatione & salute, subiunxit, quæ operatur in tolerātia eorundē malorum, quæ & nos patimur. Quanquā hoc ipsum pòst apertius expressit, cùm ait hunc in modum, Vt quemadmodum socij estis afflictionū, ita sitis & cōsolationis. Hic verò tantū subindicat hoc, cùm ait, earundē afflictionum, communicata cum illis ratione. Porrò sensus hic est, Nō nostri tantū operis est vestra salus, verùm est & vestri. Siquidem & nos dum prædicamus, affligimur: & vos dum recipitis sermonē euangelicum, eadem patimini quę nos. Nos quidem, vt vobis impartiamus quę accepimus: vos autē, vt quod docui excipiatis, non autem reiiciatis. Quid igitur huic modestiæ possit æquari, cū illos tantò inferiores, in eandē tolerantię dignitatē ascisc at, quæ operatur, inquit, in tolerātia eorundem malorū? Neq; enim per fidē modò paratur nostra salus, verum etiam per hoc quòd talia ferimus ac perpetimur. Quemadmodū enim pācratiastes admirandus est & illustris, bonaque corporis habitudine etiā cùm artem intra se habet: cæterùm cùm artem ac vires suas exerit, cùm ictus tolerat, cū ferit aduersarium, tum verò maximè clarus est & illustris, eo q̄ tum maximè profertur bona corporis habitudo, maximeq; declaratur quantum arte præstet: Sic nimirū & vestra salus tum magis exeritur, hoc est, ostenditur, augescit atque intenditur, cùm tolerat, cùm patitur, cùm omnia fortiter sustinet. Nimirū declaratio salutis non in hoc sita est, vt quis alij faciat malē, sed vt ab aliis afficiatur malis. Neq; dixit actiuē, quę operat, hoc est se exerit in vobis: sed, quę exeritur: illud significans, q̄ ad illorū promptitudinē accedēs gratia, multū momenti attulerit operans in illis. *Et spes nostra firma est pro vobis.* Hoc est, etiamsi innumerabiles molestias patimini, tamen confidimus futurum, vt ne in vestris quidē persecutionibus deiiciamini: tātum abest vt metuamus ne his quæ nos patimur perturbemini, quādo tum quoq; bona de vobis fiducia simus, cùm ipsi periculis iactamini. Vides quantum illis accesserit profectus ex epistola priore. Siquidem longè magnificētius testimonium tribuit illis quàm Macedonib⁹, quos effert ac prædicat tota illa epistola. Illis enim metuebat, cùm ait: Misimus vobis Timotheum ad confirmandum vos, & ad cōsolandum super fide, ne quid commoueamini in his afflictionibus: nā ipsi scitis quòd in hoc positi sumus. Ac rursum: Propterea non amplius mihi tēperās, misi: vt cognoseret fidem vestrā, ne quo pacto tentasset vos ille tētator, & inanis esset labor noster. De his verò nihil simile dicit, sed diuersum potius loquitur: *Spes nostra firma est pro vobis, siue consolationem accipimus pro vestri consolatione ac salute, sciētes quòd quemadmodū participes estis afflictionum, sic estis & consolationis.* Etenim q̄ ob illos quidē affligebant apostoli, monstrauit dicens: Siue afflig imur, pro vestri cōsolatione & salute. Cæterùm ostēdere vult, q̄ iidē propter illos solatiū acciperēt. Dixit hoc idem superius, licèt in genere, Benedictus deus, q̄ consolat nos in omni afflictione, vt possimus cōsolari eos qui sunt in quacūq; afflictione. Hoc ipsum autē hic iterū dicit, tum manifestius, tum ad medendum illorum dolori accōmodatius. *Siue enim,* inquit, *solatio refocillamur, pro vestra consolatione.* Quod autē dicit, hūc habet sensū: Nostri cōsolatio, vestri est refrigeratio, etiā si vos verbo nō cōsoler. Si nos vel paululum modò respirauerimus, sufficit hoc vobis ad solatium. Et si ipsi solatiū nacti fuerimus, id vobis cedit in solatiū: adeò nostrū solatium, vestrum esse ducitis. Neq; enim profectò fiet, vt cùm in molestiis fueritis socij, in lætioribus nō sitis cōsortes. Itaq; si in omnibus cōsortes estis, tū in afflictione, tum in solatio, nequaquam incusabitis me cūctationis huius ac tarditatis nomine,

1. Thes. 3. a

Ibidem. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

nomine, quãdoquidẽ & affligimur pro vobis, & so-
latium accipimus propter vos. Nã ne quis illud gra-
uius dictũ existimaret, propter vos hæc patimur, ad-
dit, & propter vos solatiũ accipim⁹: neq; nos soli pe-
riclitamur, cũ & vos cõsortes sitis earundẽ afflictio-
nũ: vt per hoc quòd illos recipit in periculorũ socie-
tatẽ, suæq; consolationis causam ad illos refert, ser-
monẽ mitiget molliatq;. Ergo siue affligimur, bono
estote animo, quandoquidẽ hęc ideo perpetimur, vt
vestra fides corroboret: siue solatio refrigeramur, vos
& inde gloriamini, ꝙ vestra causa hoc nobis contin-
git, vt hinc quoq; vobis nõnulla accedat consolatio,
dũ nobis gaudij participes estis. Porrò vt perspicias
ꝙ nunc hũc solatij modũ sentiat, quẽ capiebant, non
eò tantùm, ꝙ ab ipsis solatium acciperet, verùm etiã
ꝙ intelligeret illos in respiratione esse, audi quæ se-
quuntur, quibus hoc idẽ explanatius reddit, dicens:
*Scientes quòd sicut estis consortes afflictionũ, sic estis & cõso-
lationis.* Quemadmodũ enim dum nos persecutionẽ
patimur, perinde doletis ac si ipsi pateremini, ita no-
uimus ꝙ dum solatio reficimur, existimetis vos eodẽ
frui. Quid hac anima modesti⁹? Qui in periculis qui-
dẽ tolerãdis tantò superior erat, socios appellat eos,
qui ne minimã quidem partẽ eorum sustinebant. In
solatio verò causam totã illis acceptam fert, nõ pro-
priis laboribus. Deĩde quoniã in genere de afflictio-
nibus locutus est, iam locũ exprimit, in quo hęc per-
pessus sit. *Non enim volumus vos ignorare fratres, de affli-
ctione nostra quæ accidit nobis in Asia.* Hęc autẽ dicimus,
inquit, ne ignoretis quę nobis acciderunt. Volumus
eñ vos scire rerum nostrarũ statum, idq; vehemẽter
facere studuimus, quod sanè maximũ amoris est ar-
gumentũ, quod idem & in priore epistola subindica-
1.Cor.16. tum licet animaduertere, cùm ait: Ostiũ mihi apertũ
b. est magnum & efficax, & aduersarij multi in ciuitate
Epheso. Horum igitur memoriã refricans, atq; enar-
rans q̃ multa passus sit, ait: Nolo vos ignorare de af-
flictione quæ nobis accidit in Asia. Hoc autem dixit
scribens etiã Ephesiis. Cùm autem Tychicũ ad illos
misisset, dixit hãc sibi esse causam absentiæ, vnde ait:
Coloss.4.b Vt autem & vos sciatis quo in statu sint res meæ, &
quid agã, omnia vobis nota faciet Tychicus dilect⁹
frater, ac fidelis minister in dño, quem in hoc ipsum
misi ad vos, vt sciatis rerum mearum statum, cõsole-
turq; corda vestra. Quin & in aliis epistolis hoc idẽ
facit, nec id est accessoriũ, sed vehemẽter etiã neces-
sarium, partim ob charitatẽ, quam summam habebat
erga discipulos, partim ob assiduas tẽtatiões, in qui-
bus maximũ erat solatiũ, vltrò citroq; certiores fieri
de rerũ statu: quò simul & in rebus tristibus prępara-
rẽt sese, & ad certamẽ accingerẽt, essentq; circũspe-
ctiores, & in lætis pariter gauderent. Quanquam hic
quidem & incursum tentationũ, & quomodo ab his
liberatus sit indicat, dicẽs: *Quoniã supra modum grauati
sumus, vltra vires.* Non aliter q̃ nauigium quod ingen-
ti onere mergitur. Ac videtur quidẽ bis idẽ dixisse,
cùm ait, supra modum: &, vltra vires. Atqui non sunt
hęc idẽ, sed duo. Etenim ne quis diceret, quid tum? si
supra modũ fuit periculum, vobis nõ erat magnum:
subiecit, Et magnum erat, & vires nostras superabat,
adeoq; superabat, *Vt de vita quoque desperauerimus:* hoc
est, vt ne expectaremus quidẽ nos amplius victuros:
Psal.7.b id quod Dauid appellat portas inferorũ ac dolores,
& vmbrã mortis. Hoc videlicet & Paulus hic dicit,
periculũ sustinuimus, quod omnino mortem gignat.

A *Quin & ipsi in nobis ipsis responsum mortis accepimus, vt ne fi-
dentes essemus in nobis ipsis, sed in deo qui excitat mortuos.*
Quid est, accepimus respõsum mortis? decretũ, iudi-
ciũ, & expectationẽ. Talem enim ipsæ res vocẽ ede-
bant, tale respõsum dabant ea quæ tum accidebãt, ꝙ
omnino moreremur. Verùm id nõ processit vsq; ad
experimentũ, sed intra suspicionẽ nostram constitit.
Siquidẽ ipsa quidem rerum natura mortem denun-
ciabat: cæterùm dei potentia nõ permisit, quod illa
cõfirmabat, ad euentum progredi: sed non vltra con
cessit hoc accidere q̃ in nostra cogitatione & expe-
ctatione. Quapropter ait: In nobis ipsis mortis respõ
sum accepimus, non in experimẽto. Et quamobrem
passus est nos in tantum venire periculum, vt despe-
raremus, animumque desponderemus? *Ne fidentes,*
inquit, *essemus in nobis ipsis, sed in deo.* Hæc autem dixit
Paulus, nõ quòd ad eum modum affectus esset, absit
B hoc, sed ita de se loquens alios componit, simul autẽ
& ad modestiã vocare studuit, quãdoquidẽ in pro-
gressu dicit: Datus est mihi stimul⁹ in carne, videlicet Infr.12.b
de tentationibus sentiens, ne extollar. Tametsi deus
non ob id tantùm, inquit, passus est eas incidere, sed
aliam ob causam. Quam tandẽ istam? vt ipsius virtus Ibidem.
magis eluceret. Sufficit enim, inquit, tibi gratia mea,
propterea quòd virtus mea in infirmitate perficitur.
Sed quemadmodũ dicebam, nõ obliuiscitur Paulus
suę cõsuetudinis ac morum, seipsum inter ipsos lon-
gè inferiores annumerans, quiq; multa opus habe-
bant tũ eruditione, tum correptione. Etenim si vna
atq; altera irruens tentatio sufficit ad quibuslibet cõ-
ciliandam modestiã, quî fieri potuit vt ille qui mor-
talium omniũ maximè per omnẽ vitã modestiã erat
C meditatus, quiq; tam magna multaq; perpessus fue-
rat, quãta nõ alius hominũ, post tot annos, post phi-
losophiã cœlis dignã, tãta opus haberet correptio-
ne? Vnde perspicuum est, quòd hic vt sibi magnificè
placẽtes ad modestiã reuocaret, tumidosq; cõpesce-
ret, ita loquitur: *Ne fidentes simus in nobis ipsis, sed in deo.*
Ac vide quemadmodũ & hic illis medeatur. Ten-
tationes quidem, inquit, permissu dei, vestra causa in
nos inciderunt, Tantum honoris vobis habet deus:
Siue enim affligimur, inquit, pro vestra consolatione Hic sup.b
ac salute. Cæterùm afflictionũ immodica magnitu-
do propter nos accidit, ne animo efferamur. *Supra
modũ enim grauati fuimus, & vltra vires, ne fidẽtes simus in
nobis ipsis, sed in deo qui excitat mortuos.* Rursũ tacitè me-
minit sermonis de resurrectione, de qua tã multa di-
xerat in priore epistola, à rebus etiam pręsentibus il-
D lam cõfirmans, vnde & adiunxit: *Qui ex tãtis mortibus
eripuit nos.* Non dixit, ex tantis periculis, simul & in-
tolerabile tentationum pondus indicans, simul & illi
de quo dixi sermoni fidẽ astruens. Quoniam enim fu
turi tẽporis res erat resurrectio, ostendit hanc in sin-
gulos etiam dies fieri. Nam quoties deus hominem
deploratum & ad ipsas inferorum portas perductũ
euocat, nihil aliud exhibet, quàm resurrectionem, ab
ipsis mortis faucibus retrahens eum qui iã inciderat.
Vnde vulgus hominũ de his qui post desperationẽ
cõualuerũt à morbo periculoso, aut ex tentationib⁹
intolerabilibus restituti sunt, ita solet loqui: Vidimus
resurrectionem mortuorũ in hoc homine. *Speramus
autem quòd & eripiet, simul & adiuuantibus vobis precando
pro nobis, vt in multa facie, pro dono in nos collato per multos
gratiæ agantur pro nobis.* Quoniã qđ dixerat, Ne simus
fidentes in nobis, cõmune crimen & accusatio quæ-
dam

dam esse videbatur, nonnullos illorum tacita signifi- A
catione denotãs, rursum lenit ac mitigat quod dictũ
est, illorum preces magni præsidij loco implorãs, si-
mul & illud indicans, quòd semper oportet vitã no-
stram in certamine versari. Nã quod dicit, Speramus
autem quòd etiam eripiet, multarũ tentatiomũ vim
& agmẽ denunciat, non quòd in periculis essent de-
serẽdi, nequaquã, sed opem auxiliumq; rursum pro-
mittit. Ne audientes cõtinenter in periculis versan-
dum esse, cõciderent animo, prius docet quantũ vti-
litatis adferãt pericula, velut illud: Ne simus fidẽtes
in nobis ipsis: hoc est, vt in ꝑpetua nos cõtineat mo-
destia, & vt eorũ salus sese exereret, aliaq; permulta,
Hic sup.a velut illud, Christo consortem esse. Abundant enim,
inquit, afflictiones Christi in nobis. Itẽ pati pro fide-
Ibidem. b libus: Siue enim, inquit, affligimur, pro vestra cõsola
tione & salute. Præterea illud, Quòd hæc ipsa magis B
effulget, quę vim, inquit, suã exerit in tolerãtia earũ-
dem affectionũ: quodq; fortes ac patientes reddun-
tur: super hæc omnia, quòd resurrectionẽ etiã vide-
re datur sub oculis refulgentẽ. Ex tantis enim mor-
tibus eripuit nos. Insuper, quòd ad certamen erãt ac-
cincti, ac iugiter ad illum respicerent. Speramus au-
tem, inquit, ꝙ etiam eripiet: ad hæc, quòd iugiter es-
sent in precationibus. Sic enim ait: Adiuuãtibus vo-
bis precãdo pro nobis. Proinde posteaquã ostendit
quantum lucri adferant afflictiones, atque hinc illos
ad certamen armauit: rursus delinit illorum animos,
redditq; ad virtutẽ alacriores, magnũ testimonium
reddens illorũ precibus, siquidẽ per has nobis Pau-
lum dederunt. Adiuuantibus & vobis orãdo, inquit,
pro nobis. Sed quid est illud: Vt in multa facie, ꝓ eo
quod in vos collatũ est dono, per multos gratię agã- C
tur. Eripuit nos ex illis mortibus, vobis etiã adiuuan-
tibus orãdo pro nobis: hoc est, dum omnes vos vota
funditis pro nobis. Donum enim in nos collatũ [hoc
est, salutem nostrã] voluit omnibus largiri, vt multæ
personæ ipsi gratias agerent, eo quòd multæ donũ il
lud accepissent. Cæterũ hæc loquitur simul vt illos
extimulet ad orandum pro aliis, simul cõsuefaciens
eos, vt pro his quoq; quæ aliis euenerũt, gratias agãt
deo, significãs hoc ipsum maximè deo quoq; gratũ
esse. Etenim qui studuerint pro aliis orare, multò ma
gis vtrunque facturi sunt pro seipsis. Ad hæc autẽ &
modestiã illos docet, & ad flagrantiorẽ charitatem
prouocat. Nã si ipse, qui tãto erat illis sublimior, eo-
rum tamẽ precibus seruatus fuit, vt ait, atque si donũ
erat quòd deus ipsum donauerat illorũ precibus: co D
gita quo animo oporteat illos esse, quantaq; vti mo-
destia. Tu quoq; iam & illud mihi cõsidera, ꝙ etiam
si quid deus præstat ex misericordia, tamẽ multũ hic
momẽti adferat deprecatio. Initio siquidem miseri-
cordiis dei salutẽ suam acceptam ferebat. Deus, in-
quit, misericordiarũ ipse nos eripiet. hic verò illorũ
etiam precibus acceptã refert. Nam & illum qui tam
Mat.18.c multa talẽta debebat, vbi procubuisset ad genua, mi-
Ibidẽ.15.c seratus est. Sic enim scriptũ est: Misericordia motus,
dimisit illum. Quin & Chananææ post multã instan-
tiam, & improbos clamores, tandem largitus est filię
salutem, & tamen illã ex misericordia seruauit. Hinc
itaque discimus quòd quanquam misericordiam su-
mus experturi, tamẽ vt nos ipsos prius misericordia
dignos præbeamus oportet. Est quidem misericor-
dia, tamen ea dignos requirit, nec temere obtingit
quibuslibet, nec offertur iis qui brutis sunt affectib⁹,

A nec se sentiũt egere misericordia. Miserebor, inquit, Roma.9.c
cuiuscunque misertus fuero, & miserebor quẽcunq; Exo.33.d
cõmiseratus fuero. Vide igitur quid hic dicat, Adiu-
uantibus & vobis deprecando. Nec totũ illis tribuit,
ne eos extollat in superbiã: neque prorsus submouet
eos à cõsortio beneficij, vt illos exhortetur, reddatq;
prõptiores, denique vt illos inuicem conciliet. Eoq;
dicit: Vobis eam incolumitatẽ donauit deus. Siqui-
dem deus frequenter reueretur multitudinẽ vnani-
mem & consentientẽ in precando, vt veluti pudore
victus nõ ausit illis negare. Vnde & prophetæ dixit:
Ego verò non parcam huic ciuitati, in qua habitant Ionæ.4.d
† plusquàm quinquaginta millia virorũ?] Deinde ne †centum vi
putes deo opus esse multitudine, ait: Si fuerit numer⁹ ginti mi-
Israël vt arena maris, reliquiæ saluæ erũt. Quomodo lia viro-
igitur seruauit Niniuitas? quoniã non solũ erat mul- rum. Esa.10.c
B titudo, sed multitudo cũ virtute: per pœnitẽtiã enim Roma.9.
resipuit vnusquisque à via sua peruersa. Porrò seruãs Ionæ vlt.
eos dicebat, quòd non nossent dextrã suam aut sini- d.
strã. Vnde liquet quòd & prius ex simplicitate lapsi
sint magis quàm ex malicia: liquet, inquam, ex eo
quòd paucis admoniti verbis immutati sũt. Quòd si
† quinquaginta] milia potuissent sufficere ad seruan- † centum
dos illos, quid vetabat quò minus & antè seruati fue viginti.
rint? Et quã ob causam nõ ita loquutus est prophetę:
Ego verò non parcam ciuitati sic immutatæ, sed ex
superfluo inducit † quinquaginta miliũ mẽtionem?] †μυριάδας
Nam quod erat futurũ, id perspicuũ erat prophetæ,
videlicet illorũ immutatio. Numerus autem ac sim-
plicitas erat incognita. Itaque vult illos vndiquaque
permollire. Valet enĩ & multitudo quoties adest vir-
tus. Idẽ & alibi declarat scriptura, dicẽs: Deprecatio Act.12.
C autem erat asidua, quæ ab ecclesia pro illo fiebat ad a.
deum. Eaq; tãtum valuit, vt & clausis etiam ostiis, &
catenis vrgentibus, & vtrinq; iuxta dormiẽtibus cu-
stodibus eduxerit apostolum, & ab omnibus illum li
berarit. Verùm vt plurimùm valet cùm adest virtus:
ita si adsit malicia, nihil prodest multitudo. Siquidẽ
Israëlitæ, de quibus dictum est quòd numerus illorũ
esset velut arena maris, omnes perierunt. Quin & hi
qui vixerunt tẽporibus Noë, adeò multi erant vt es-
sent infiniti, nec ea res quicquã illis profuit. Per se e-
nim nihil valet multitudo, sed si in partem accesserit.
Studeamus igitur iungi in precibus, ac pro nobis Morale
inuicẽ oremus, quẽadmodum illi pro apostolis. Ita
& præceptũ implemus, & ad dilectionẽ exercemur,
(cùm autem dico dilectionẽ, omnia bona comple-
D ctor) discimusq; studiosius gratias agere. Si enim ꝓ
alienis cõmodis gratias agimus, multò magis id fa-
ciemus pro nostris. Hoc & Dauid faciebat, dicens:
Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomẽ Psal.33.a.
ei⁹ in idipsum. Hoc & Apostolus vbiq; requirit, hoc
idem & nos faciamus, ac dei in quoscunq; beneficẽ-
tiam celebremus, vt gratiarum actionis cõsortes nã-
ciscamur. Etenim si beneficio quopiã ab hominibus
affecti, dũ illud prædicamus, prõptiores illos ad be-
nefaciendũ reddimus: quantò magis si dei beneficia
commemoremus, ad maiorem illum beneuolentiam
excitabimus? Et si cùm ab hominib⁹ beneficiũ acce-
pimus, alios quoque prouocamus ad cõmunem gra-
tiarum actionẽ, multò magis ad deum inuitãdi sunt,
qui pro nobis gratias agant. Nam si Paulus hoc fa-
cit, cui tãta erat fiducia, multò magis vt nos idem fa-
ciamus necesse est. Obsecremus itaq; sanctos, vt pro
nobis gratias agãt, & ipsi pro nobis hoc agamus mu-
tuò

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuo. Hoc quidē est præcipuè sacerdotum munus, vt omnium optimū. Accedentes enim, prius pro terrarū orbe, proq; publicis bonis gratias agimus. Quāquam enim beneficia dei cōmunia sunt, tu tamen in hac cōmunitate seruatus es. Itaque pro priuata etiā vtilitate in cōmune gratias oportet agere, & pro publica priuatā par est rependere gratiarum actionem. Nā Solem deus accendit non tibi vni, sed & in commune omnibus. At interim totū habes. Tantus enim factus est, vt in cōmune sufficeret omnibus, túque solus tantū, quantum intuētur omnes homines. Itaque æquum est vt pro cōmunibus cōmodis gratias agas, & pro aliorum virtute, eò quòd per alios nobis multa obtingunt bona. Nā si decem iusti reperti fuissent
Gen. 18.d in Sodomis, haudquaquā passi fuissent quæ passi sūt. Ergo pro aliena quoq; fiducia gratias agamus, eaq; cōsuetudo iā olim in ecclesia plātata est. Sic & Paulus gratias agit pro Romanis, proq; Corīthiis, proq; vniuerso terrarum orbe. Neq; verò mihi dixeris, nō est hoc meum benefactum. Etenim vt tuum non sit, tamen debes agere gratias, quòd tale est tuum membrū. Quanquā & alioqui quod alienum est, tuum facis per gratiarū actionem, efficeriq; coronæ particeps, & ob eā rem capies & ipse donum. Eoq; precationes ad hunc fieri modū iubet ecclesiæ consuetudo, nō solùm eas quæ funduntur pro fidelibus, verū etiam eas quæ suscipiūtur pro catechumenis. Siquidem cōsuetudo fideles excitat ad supplicādum pro nondū initiatis. Cùm enim diaconus dicit, Pro catechumenis instāter oremus, nihil aliud quàm vniuersum fidelium populū hortatur vt pro illis oret, licèt tū adhuc alieni sint catechumeni: nondū enim pertinent ad corpus Christi, nōdum mysteriorum participes facti sūt, sed adhuc à spiritali grege diuisi sunt. Quod si pro his obsecrādum est, longè magis id faciendum est pro mēbris nostris. Ob hoc autē ait, instanter oremus, ne velut alienos auerseris, ne velut peregrinos pro ignotis habeas. Nō enim habēt precationē legitimam, atq; à Christo inductam, nōdum orādi fiduciam sortiti sunt, sed egent interuētu aliorum qui sacris initiati sunt. Adhuc stāt extra atria regalia, procul à sacris cancellis, & ideo tremendas illas precationes, quæ fieri solēt, impertimur illis: ideo diaconus hortatur te, vt ores pro illis, vt tua fiāt mēbra, vt nō amplius sint hospites & alienati. Nā quòd dicitur, oremus, non tātùm sacerdotibus dicitur, verùm & his qui populum cōstituunt. Item cùm dicit, Stemus honestè, oremus, vniuersos hortatur ad orādum. Mox precationem exordiens, dicit: Vt misericordissimus ac miserationum deus ipse exaudiat preces illorum. Etenim ne dicas, Quid oremus? alieni sunt: nondū coagmentati corpori, quo modo possim efficere vt deus reuereatur preces meas? quo pacto possum ab illo impetrare vt impertiat eis misericordiam ac veniam? ne hæc inquā quærens hæreas, vide quo modo tuam soluat hæsitationem, dicens: vt misericordissimus deus. Ne posthac hæsites, Qui totus est misericors, miseretur omniū tum peccatorū, tum amicorum. Ne dixeris igitur, Qua fronte accedā intercessurus pro illis? ipse exaudiet preces illorū. Verum catechumenorū deprecatio quænam potest esse, nisi ne maneāt catechumeni? Post hęc prēcationis modum. Quis autem est ille? vt deus aperiat aures cordiū illorum. adhuc enim obturatæ sunt & occluse. Cæterū aures nō has dicit externas, sed animi, vt audire possint, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Nondum audierunt mysteria, quæ fas nō est efferre, sed vtcūq; procul & eminus stāt. Iam verò vt audiant, non percipiunt tamen quæ dicuntur, quòd ea multā desiderant intelligentiā, nec satis est vt audiātur. At isti nōdū intus habent aures, eoq; precamur illis donū prophetiæ. Sic enim ,ppheta loquitur: Deus dat mihi lin
Esa. 50.b guam eruditā, vt sciā quando oporteat proferre sermonē, quoniā ipse mihi aperit os, dedit mihi manē, addidit mihi aurē audientem. Quemadmodū enim prophetæ secus audiunt q̄ vulgus, sic & fideles aliter audiunt q̄ catechumeni. Hic discit etiā ipse catechumenus se hæc non discere ab hominibus, neque audire. Ne vocetis igit̄, inquit, vobis magistrum super
Matt. 23.a terrā, sed à supernis & è cœlis eum expectate. Nā erunt oēs à deo dociles, eoq; dicir: & erudiet illos verba veritatis, ita vt internè infundatur eis, eo q̄ nondū sciunt quomodo oporteat ipsos scire verbū veritatis. Vt seminet semen timoris sui in illis. Verùm id nō
Mart. 4.a est satis. Nā aliud cecidit iuxta viam, aliud petra exceptū est. Cæterùm nos non isto modo postulamus, sed quemadmodum in pingui solo sulcos aperit aratrū, ita rogamus vt hic itidē fiat, vt in profundo mentis innouati recipiant iniectum semē, & quicquid audierint, diligenter cōtineant. Vnde & addit dicēs: Et cōfirment fidē dei in animis illorum: hoc est, non inhęreāt in superficie, sed in profundo radicē agant. Vt patefiat illis euangeliū iustitiæ. Ostendit duplex operimentum, alterū in hoc quòd oculi mentis illorum occlusi sunt, alterum in hoc quòd illis celatū est euāgelium: eoq; suprà dixerat, vt aperiat aures cordium illorū, hic verò, vt patefiat illis euangelium iusticiæ: hoc est vt illos sapiētes reddat & idoneos ad excipiendum quod traditur, vtq; doceat illos, & semen iniiciat. Nā & si iā essent idonei, nihil profuerit nisi de reserarit. Quod si ille quidē reseraret, hi verò nō acciperent, rursus eodē iactura reuolueretur. Vnde postulamus vtrumque, vt & aperiat corda, & patefaciat euangeliū. Nā si regales opes iacerēt superiecto velo tectę, nihil prodessent oculis intuentiū, quemadmodum nec apertæ prodessent oculis nō vigilantium. Horum autē vtrunque fit, si illi prius voluerint. Quid autem est euangeliū iustitiæ? quod reddit iustos. His verbis pellicit illos ad cupiditatē baptismi, demonstrās quòd euangeliū nō solùm remittit peccata, sed & iusticiā parit. Vt det illis mētem deo afflatam, sobriam cogitationē, & vitā cum virtute coniunctam. Audiant fideles qui negociis mundanis affixi sunt. Nā si nōdū initiatis iubemur ista petere: cogita quibus in rebus versari deceat eos qui hęc aliis postulāt. Oportet enim habere vitā euangelio respondētem, eoq; precandi consuetudo à dogmatibus ad vitam transit. Cùm enim dixisset, vt patefiat illis euangeliū, subiunxit, vt det illis mentē deo afflatā. Quid est autē mens ἔνθεος? vt deus eam inhabitet. Habitabo, inquit,
Infr. 6.b in illis, & inambulabo. Nam cùm mens reddita fuerit iusta, cum exuerit peccata, fit domiciliū dei. Cum autē deus illā inhabitat, nihil humani residuum est. Atque ita fit mens ἔνθεος, omnia loquēs diuinitus, vtpote domiciliū inhabitātis dei. Qui turpiloquus est, profectò non habet mentem ἔνθεον, neq; qui facetiis & ridiculis delectatur, sobriā habet cogitationē. Et quid tandē est, cogitationē habere sobriā? nimirum animi sanitatē habere. Itaq; qui malarum rerum cupiditate

piditate detinetur, stupēs ad ea quę sunt huius seculi, nequaquā esse potest sobrius, hoc est integrę mentis: & quēadmodum qui morbo laborat, appetit ea quæ nō oportet, similiter & hic. Et vitā cum virtute coniunctam. Siquidē dogmata, vitæ accessionē desiderant. Audite hæc qui sub finē vitæ ad baptismum venitis. Nos oramus, vt post baptismū etiam vitam honestā habeatis: tu contrà studes, nihilq; non facis, vt hinc migres absque bona vita. Quid autē refert si iustus fias, sed sola fide? At nos optam°, vt etiā ex benefactis habeas fiduciā, vt iugiter quæ dei sunt cogites, quæ dei sunt sentias, quæ dei sunt mediteris: qui sobriā cogitationē vitāmq; honestā, non ad vnū dūtaxat diē, neq; ad duos, neq; ad treis, sed per vniuersam ætatē totāmq; vitā postulamus, deniq; fundamētum
Phili. 2.c. bonorū omniū, quę dei sunt sapere. Nam pleriq; quę sua sunt quærunt, nō quæ Iesu Christi. Quónā igitur pacto hoc fieri poterit? Oportet enim precibus & nostrā adiungere industriā, si in lege eius meditetur die ac nocte. Vnde & hoc adiungit in precatione, dicēs: Et in lege eius versentur. Quēadmodum autē superius dixit, per omne tēpus, ita hic dicit, die ac nocte. Itaq; pudet me istorū qui vix semel quotannis apparent in ecclesia. Quā enim habere possunt excusationem, qui cū iubeātur noctes ac dies non tantū colloqui cū lege domini, sed in ea versari, hoc est in ea deliciari, ne minimā quidem vitæ portionē huic studio dant, vt eorū quæ lex docet, meminerint, ciusq; iustitias seruent? Vides catenā optimā, & quomodo horū singula sibi cohærēt, multò tum firmius, tū decentius posita q̄ vlla catena aurea. Siquidē precatus mētem afflatam deo, docet qua ratione hæc parare valeat. Qua porrò ratione id fiet? Si iugiter in lege meditetur. Atque hoc rursum quo pacto cōtingit? Si iugiter mentē habeat legi intentā. Sed quomodo id persuaderi possit hominibus? Si præcepta eius obseruent. Quin potius attentio legis gignit præceptorū obseruationē: quemadmodum ex eo q̄ quæ sunt dei sapis, quódq; mentē habes deo afflatā, nascitur legis meditatio. Nā horū singula velut ansæ & opitulantur proximis, & à proximis adiuuantur, vt & contineant, & contineantur. Iterum pro eis instantius obsecremus. Semper enim in prolixo sermone somnus obrepere solet animo. Rursus illū excitat, eò q̄ ingentia quædā postulare cupit ac sublimia. Vnde dicit: Instātius pro illis obsecremus. Quid est hoc? Vt eximat eos ab omni malo & absurdo negocio: hîc & illud, ne veniāt in tentationē precamur, vt illos ab insidiis omnibus liberet tū corporalibus, tum spiritualibus. Eóq; subiicit, ab omni peccato diabolico, & ab omni circuuentione aduersarij, de tētationibus ac peccatis sentiēs. Peccatū enim maximè circunuallat vndiq; vrgens & obsidēs, & à frōte, & à tergo, atq; ita nos prosternēs. Iam quoniā exposuit quæ fieri à nobis decet, videlicet vt in lege versemur, vt illius præcepta memineri-
mus, iustitias eius seruem°: persuadet deinceps q̄ nec
Psal. 126. a ista quidē sufficiunt, nisi ipse adsit deus & opituletur. Nisi enim dominus ædificauerit domū, inuanū labo rauerunt qui ædificant eā, præsertim in his qui adhuc expositi sunt diabolo, illiúsq; subsunt imperio. Atq; hæc quidem scitis, qui estis initiati mysteriis. Superest vt memineritis illorum verborum, quibus satanæ tyrannidi renunciastis, cum flexis genibus & ad Imperatorem sumpta fiducia, tremenda illa verba pronunciaretis, per quæ docemur nusquam omnino ty-

ranni iussis parendum esse. Cæterū aduersarium illū ac diabolū appellandum, q̄ & deum incusat apud homines, & nos apud deum, & rursus nos inuicem inter nos. Olim quidem Iob incusauit apud deum, cū di-
Iob. 1.b. ceret: Num gratis Iob colit deū? Et contrà, deū apud
Ibidem c. Iob, Ignis descendit è cœlis. Similiter deū insimulauit apud Adam, cùm diceret futurū vt aperirentur illorum oculi, quēadmodū & apud plerósq; horū temporum homines, dicens: Visibilium rerum nullā habet deus prouidentiā, sed res hominū permisit dęmonibus. Quin & apud Iudæorum vulgus Christū insimulabat, impostorem ac deceptorem illū appellans. Sed forsitā erit, qui cupiet audire quo pacto vim suā exerat: cum mentem reperit non afflatam deo, cùm non inuenit sobriam cogitationem, tum in desertum irrumpit animum: cū nō meminit præceptorum dei, nec obseruat iustitias eius, tum captiuū abducit. Itaq;
Gene. 2. c. si Adam meminisset præcepti, dicentis, Ex omni li-
Ibidem. gno edes: aut seruasset iustitiā quæ dicit, Quocunq; die ederitis, morte moriemini: nō ea passus esset, quæ passus est. Et vt dignetur illos in tempore opportuno lauacro regenerationis, remissione peccatorū. Quædam enim præsentia postulamus, quædā autē futura, ac philosophamur de lauacro, & in ipsa precatione docemus eos nosse vim lauacri. Post hæc enim iam sermo consuefacit illos, vt intelligant q̄ id quod illic agitur est regeneratio, quódque iterum nascimur ab
Ioan. 3.d aquis, velut à vulua, ne iuxta Nicodemū dicant, Qui potest aliquis nasci cū sit senex? num potest in ventre matris intrare, & nasci denuo? Cæterū quoniā dixit remissionē peccatorum, hanc in sequentibus docet, dicēs: Et vestimento incorruptibilitatis. Etenim qui filium induit, incorruptibilis redditur. Sed quid est, in tempore opportuno? Vbi bene fuerit animo cōpositus, vbi cum alacritate fidéque accesserit. Nam hoc tempus est opportunū fidelibus. Vt benedicat ingressus & egressus illorū per omnē ipsorum vitā. Hic verò etiam corporale quiddā petere iubentur, vtpote adhuc imbecilles. Domos illorū ac familiam, hoc est siue famulos habeāt, siue cognatos, siue quos alio modo propinquos. Siquidē hæc erāt vetustæ legis præmia. Neq; tum quicquā æquè videbatur acerbū, atq; viduitas & orbitas, vt luctus intempestiui, vt in fame viuere, vt rerū improsperi successus. Atq; hanc sanè ob causam permittit in his quoq; magis ad corpus q̄ ad animum pertinentibus immorari preces illorum, quos mox tamen erigit. Hoc enim facit Christus, hoc idem & Paulus, dum veterū meminit benedictionū.
Matt. 5.a. Christus enim ait: Beati mites, quoniam ipsi possi-
Ephe. 6.a bunt terram. Paulus autē: Honora patrē tuum ac matrem, & eris longæuus super terrā. Vt liberos illorum augeas, vt auctos benedicas, & ad mēsurā ætatis perductos reddas sapientes. Rursum hic iungit corporale cum spiritali, quippe adhuc infirmioribus, & infantili affectu. Quod sequitur totū est spiritale. Vt dirigas illis omnia quæ optant ad vtilitatē. Non simpliciter dixit, quæ optant, sed addit, ad vtilitatē. Frequēter optatur peregrinatio, sed non conducit: aut aliud simile, sed non expedit. Ex his docentur in omnibus deo gratias agere, velut accidant ad ipsorum vtilitatem. Post hæc iubet illos surgere. Nam prius illos humi prostrauerat. Posteaquam postularunt quæcunq; desiderabāt, ac iam fiducia pleni sunt, erigit illos sermo, iubétque illos assiduos esse in precibus ad deū. Nam quædam ipsi loquimur, quædam illis manda-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus,iã precãdi fores eis aperiẽtes:ſicut pueros initiò A docemus ipſi, deinde iubem' eos per ſe loqui, ita dicentes:Angelum pacis poſtulate catechumeni. Nam eſt angelus qui vindictam adfert,veluti cùm dicit:legationẽ per angelos malos: eſt angelus perniciẽ adferẽs,eapropter iubemus illos petere angelum pacis, docentes illos,vt quod eſt omniũ bonorum vinculũ quærant,videlicet pacem, vt liberentur ab omni pugna, omniq; bello, ab omni ſeditione. Pacifica vobis omnia ſint quæ obtingunt. Nam etiã ſi cui quid acciderit graue,modò pax adſit,leue eſt. Eóq; Chriſt' di
Ioan.14.d xit:Pacem meã do vobis. Nulla ſunt enim arma tam valida diabolo,q̃ pugna,q̃ inimicicia,q̃ bellum. Pacificum hunc præſentem diẽ,& omnes vitæ dies vobis petite. Vides rurſus,vt omnem vitã in virtute trãſigi iubet. Chriſtiana veſtra vectigalia. Quod eſt caput bonorũ,quod honeſtũ eſt,idẽ & vtile eſt. Quod B honeſtum non eſt,id ne vtile quidẽ eſt. Alia eſt apud nos vtilium natura, præter vulgi opinionem, videlicet vt ipſi noſmetipſos viuenti deo & Chriſto commendemus. Nõdum de cæteris præcipimus illis,ſed tamẽ charitatis eſt,& pro illis orare,vt poſſint. Vides abſolutam precationem, tum q̃ ad dogmata, tum q̃ ad vitam attinet. Etenim cum dicimus euangelium, cùm indumentum incorruptibilitatis,cùm lauacrum renaſcentiæ,omnia dogmata cõplectimur. Cũ mentem afflatam deo,cùm ſobriã cogitationẽ, cùm reliqua quæ cõmemorauimus,mores vitámque denotamus. Poſt hæc iubemus illos inclinare capita, hoc pacto ſignificantes exauditas eſſe preces, ac deũ illis benedicere. Nõ enim iam homo eſt qui benedicit, ſed per illius manũ ac linguã offerimus imperatori capita præſentium,& vniuerſus populus acclamat. Amẽ. C Sed cuius rei gratia dicta mihi ſunt hæc oĩa? Videlicet vt doceã oportere nos quærere, non quæ noſtra ſunt,ſed quæ aliorũ,ne fideles exiſtimẽt nihil cum illis agi cũ hæc dicuntur. Nec enim diaconus parietibus dicit,Orem' pro catechumenis. Sed quidã adeò ſunt incogitantes, ſtulti,ac diſſoluti,vt non ſolùm eo tẽpore quo hæc aguntur cum catechumenis,verumetiã in his quæ aguntur cũ fidelibus,ſtent & fabulentur. Hinc ſubuerſa ſunt omnia,hinc perierunt omnia, & quidẽ eo tempore,quo maximè deus erat placandus,illo magis irritato diſcedimus. Nã pro fidelibus, pro epiſcopis,pro presbyteris,pro regib',pro magiſtratibus,pro terra & mari,pro aëre,pro toto terrarũ orbe iubemus adire benignũ deũ. Itaq; cùm debeamus tantam habere fiduciam,vt & pro alienis debeamus orare, ac ne pro nobis quidẽ ipſis vigilãter pre- D cemur:quę nobis erit excuſatio,quæ venia? Quapropter exhortor,vt his omnibus perpẽſis,noueritis tempus deprecationis,ac tum ita ſublimes efficiamini, vt relicta terra cœlorũ ipſorũ conuexa attingatis,vt deũ nobis propitium reddere poſſimus,vtq; promiſſa bona conſequamur: id quod nobis omnibus cõtingat, gratia & bonitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cui gloria & imperium,in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia iij.

Nam hæc eſt gloria noſtra,teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ,quòd in ſimplicitate & ſynceritate, non ſapiẽtia carnali,ſed in gratia dei,conuerſati ſumus in hoc mũdo. Hîc rurſus & aliud ſolatij argumentum nobis aperit,haud quaquam leue, ſed prorſus ingens ac ſatis efficax,vt mentem noſtrã dum periculis mergitur, eri-
Hic ſup. b gat. Quoniam enim dixerat, Deus nos eripuit & ſuis miſericordiis & veſtris precibus,quod erat totius rei ſumma impoſuit. Ne hîc auditorem ſupinum & oſcitantem redderet,ſi tantum dei miſericordiis, & aliorum precibus confideret,oſtendit q̃ & ipſi ex ſeſe nõ mediocre momẽtũ attulerint. Id quod & in ſuperioribus declarauit,dicẽs: Quemadmodũ abundant af- *Ibidem.a*
flictiones Chriſti,abundat & ſolatium noſtrũ. Hîc & aliud quoddã propriæ induſtriæ demonſtrat officiũ. Quod tandem illud? *In pura*,inquit, *conſcientia, ſyncerãque mente vbique terrarum conuerſamur.* Hoc autem non leue momentũ habet ad conſolandum ac refocillandum nos. Imò non ſolùm ad conſolandum,ſed etiam ad aliud quiddã, quod multò maius eſt cõſolatione, nimirum etiam gloriationem adducens. Hæc autem loquitur partim illos eruditens,ne deſpondeãt animũ in afflictionibus,ſed corroborentur potius,cùm purã habeant conſcientiam:partim tacitè taxans pſeudo- B apoſtolos. Et quemadmodũ in priore epiſtola dixerat:Miſit me dominus,vt prædicem euangelium,non *1.Cor.1.d.* in ſapiẽtia ſermonis,ne euacuetur crux Chriſti, & ne fides veſtra ſit in ſapientia hominũ,ſed in virtute dei. Sic & hîc,non,inquit,in ſapientia, ſed in gratia Chriſti. Porrò & aliud quiddam ſubindicauit,cum ait,Nõ in ſapientia:hoc eſt,non in doloſitate, & hîc feriens externam eruditionem. *Nam noſtra*,inquit, *gloriatio hæc eſt,teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Hoc eſt: conſcientia noſtra, quoniam non poteſt condemnare nos quaſi factis improbis à recto diſceſſerimus, etiam ſi innumera patiamur acerba, etiam ſi vndique feriamur ac periclitemur, ſufficit nobis ad ſolatium, imò nõ tantùm ad ſolatium ſufficit nobis pura conſcientia, verũ etiam in hoc vt coronemur:dum præbet nobis teſti- C monium,q̃ nihil cõmiſerimus mali,ſed iuxta dei placitum hæc perpetimur ob virtutem,ob philoſophiã, ob multorum ſalutem. Itaque prima illa conſolatio veniebat à deo:hæc autem ab ipſis, & à vitæ rectitudine ſimul inducta eſt, eóq; vocat illam gloriationẽ, quòd ipſorum propria virtute parta eſſet. Quæ eſt igitur iſta gloriatio,& cuius rei teſtis eſt nobis conſcientia? *Quòd in ſynceritate.* Hoc eſt,quòd nihil doloſum, nihil per hypocriſim, nihil per ironiam, nihil per adulationẽ, nihil per inſidias fraudéſve geſſimus, nec per aliud quicquam eiuſmodi: ſed in omni libertate, in ſimplicitate,in veritate,in pura & innocente mente,in animo doli neſcio,nihil habentes adumbratum neque ſuppuratum. *Non in ſapientia carnali.* Hoc eſt, non in aſtutia, neque verſutia, neque in admirabili ſermonis artificio,neque in perplexis ſophiſmatibus. Nam hanc vocat carnalem ſapientiam, vnde illi vehementer tumebant. Hoc igitur abnegat Apoſtolus ac diſcutit, ex eo quod eſt longè præſtantius:oſtendens hoc nequaquam eſſe dignum de quo quis glorietur,ſéque non tantum nihil tale deſiderare,verum etiam aſpernari, ac probri loco ducere. *Sed in gratia dei conuerſati ſumus in hoc mundo.* Quid eſt gratia dei? Sapientiam ab illo nobis donatam, vires ab illo datas, declarantes, ídque per ipſa miracula, per hoc quòd ſapientes vicerimus,quòd rhetores,quòd philoſophos,reges,populos,cùm ſimus idiotæ,nihilque mundanæ ſapientiæ ad hoc negocium attulerimus. Neque verò vulgaris eſt hæc tum conſolatio, tum gloriatio,ſibi conſcios eſſe,quòd humanis viribus vſi nõ ſint,ſed diuina gratia rectè geſſerint omnia. Ita nõ Corinthi tantùm, ſed vbique terrarum. *Abundantius autem apud vos.* In gratia dei cõuerſati ſumus. Quãdoquidem

quidem & ſigna & miracula apud vos edidimus,tum A & accuratiorẽ diligentiam, & vitam irreprehenſibilem exhibuimus:Nam & hoc appellat dei gratiã, ſua quoq; benefacta illi ferẽs accepta. Illic enim vltra ſepta progreſſus fuerat,gratuito docens euangeliũ, vt illorũ parceret imbecillitati. *Non enim alia ſcribimus vobis quàm quæ legitis & quæ agnoſcitis.* Quoniam autem viſus eſt de ſe magnificè prædicaſſe, atq; ipſe ſibi teſtis eſſe, quod inuidioſum eſſe ſolet, rurſus illos citat teſtes eorũ quæ dicũtur. Ne quis,inquit, exiſtimet quæ narrauimus eſſe verborũ fumos, quãdoquidẽ ea vobis ſignificamus, quæ noſtis ipſi, & de quib' nos nequaquam mentiri,non alij magis teſtes eſſe poſſint q̃ vos. Cùm enim legitis, agnoſcitis, q̃ quorum nobis in factis ipſis eſtis cõſcij, eadẽ in epiſtolis loquimur, nec vſquã veſtrum teſtimoniũ meis epiſtolis aduerſatur,ſed lectioni cõſentit cognitio,quam prius conceptam habebatis de nobis. *Quemadmodum & agnouiſtis nos ex parte.* Neq; enim ex aliorũ narratione cognouiſtis quæ geſſimus,ſed ipſa experientia. Quod autẽ addit,ex parte,modeſtię cauſa adiecit. Nam hic Paulo mos eſt,ſi quando coactus neceſſitate, neq; enim aliàs hoc facit,dixit aliquid de ſe magnificẽtius,protinus ſermonis faſtum ſtudet corripere. *Spero autem quòd & vſque ad finem cognoſcetis.* Vides rurſus vt à præteritis fidẽ conciliat futuris, non autem à præteritis ſolùm,verum etiã à dei potentia. Neq; enim ſimpliciter pronunciauit,ſed totũ in illum reiecit,& quę in illum eſt ſpem. *Quoniam gloria veſtra ſumus,quemadmodũ & vos noſtra in die domini noſtri Ieſu Chriſti.* Hîc ſuperioribus dictis adimit inuidiã, dum illos in partem recipit,facitq; gloriæ conſortes,quæ ipſius præclarè geſtis debebatur. Nõ enim intra nos conſtitit hæc glo- C ria,verum & in vos dimanat,ac rurſus à vobis in nos. Poſteaquam autem extulit ſeipſum,ac præteritorum oſtentationẽ exhibuit,& de futuris ſpopondit,ne qui audiebant,illum inſimularent arrogantiæ, néve prouocarẽtur ad inuidiã, communicat cum illis gloriationem,dicẽs harum laudum coronã & ad illos pertinere. Nã ſi nos,inquit,tales appaream' : veſtra laus, eſt veſtra gloria,quemadmodum & nos, quoties vos laudẽ aſſequimini,exultamus,geſtimus, coronamur: rurſus & hoc ſermone ſingularẽ ſuam modeſtiã declarans. Non enim vt præceptor diſcipulis,ſed quaſi diſcipulis æqualis loquatur,ita ſermonem temperat. Vide verò vt illos in altũ erigit, ac philoſophiæ plenos reddit,relegãs ad illum diem. Ne, inquit, loquamini præſentia, hoc eſt probra,cõuicia,dicteria,qualia loquitur hominum vulgus. Neque enim quæ hîc D ſunt quicquam habent magni,neq; quæ videtur ſuauia,neque triſtia,non cauilli, non laudes ab hominibus veniẽtes:ſed memineritis,inquit, mihi illius diei metuendi tremendíq; in quo retegẽtur omnia. Tum enim [nos in vobis] & vos in nobis decorabimini, cũ liquebit vos habere tales magiſtros, qui nihil humanum docent,neq; vitã habent vlli vitio obnoxiã, nec vllam mali anſam dederũt: & nos qui tales habemus diſcipulos,puros ab humanis cupiditatibus,neq; vacillãtes,ſed qui alacriter omnia ſuſtinent, nec vlla ex parte verbis circũueniuntur. Quãdoquidẽ hæc nunc quoq; perſpicua ſunt cordatis, tunc perſpicua futura omnibus. Itaque etiamſi nunc affligimur,habemus & hoc haud leue ſolatium, nunc quidem à conſcientia, tum verò ab ipſa rei luce. Nam nunc quidẽ conſciẽtia noſtra nouit, quòd per gratiã dei facimus omnia, quemadmodum vos quoq; ſcitis & ſcietis: tum verò etiam vniuerſi homines cognoſcent tum noſtra,tum veſtra,conſpicientq́; nos alteros alterorũ gloria clareſcere. Ne enim videatur ipſe ſol' illuſtris, & illis tribuat gloriãdi cauſam,& à præſentibus moleſtiis auocat: quódq; in cõſolatione fecerat, cum diceret, Propter vos conſolationẽ accipimus:idẽ & hic facit, di- *Hic ſup. b*
cẽs:Propter vos gloriamur,ſicut & vos propter nos: vbiq; conſortes illos faciens omnium,conſolationis, afflictionum,ſuæ ſalutis, quandoquidẽ hanc incolumitatem ſuam illorum precibus fert acceptam. Adiuuantibus,inquit,vobis precãdo,eripuit nos deus. Similiter & gloriationem facit communem. Quemad- *Ibidem.*
modum illic dixit:Scientes q̃ quemadmodum conſortes eſtis afflictionũ,ita eſtis & conſolationis. Itidẽ hîc,gloria veſtra ſumus,ſicut & vos noſtra. *Atque hac re fretus, volebã prius venire ad vos.* Qua re fret'? Quia ma- B gnopere confido de vobis, quia q̃ glorior de vobis, veſtra eſt gloria,q̃ vehemẽter vos amo,q̃ nullius mali mihi conſcius ſum,q̃ mihi perſuaſum habeo cuncta noſtra ſpiritalia eſſe, deniq; q̃ vos harum rerũ teſtes habeo. *Volebam venire ad vos,ac per vos tranſire in Macedoniã.* Atqui diuerſum pollicitus eſt in epiſtola prio- *1.Co.16.a*
re,ita loquens: Veniam ad vos cùm Macedoniã pertranſiero, per Macedoniam enim iter faciam. Quî factum eſt igitur,vt hic loquatur ſibi pugnantia? Abſit vt apoſtolus ſibi pugnantia loquatur: nam hæc contraria ſunt his quæ ſcripſerat,nõ his quę volebat. Eóque non hîc dicit, Scripſi me tranſiturum per vos in Macedoniã:ſed,volebam. Nam & ſi hoc nõ ſcripſiſſem, attamen illud conabar ac volebam & priuſquã venirẽ ad vos:tantùm aberat vt promiſſis vellem deeſſe,vt & has literas præuenire voluerim. *Vt ſecundam gratiam habeatis.* Quid eſt,ſecundã? vt duplam gratiam habeatis,alterã per epiſtolã, alteram ob præſentiam. Porrò gratiam hîc appellat gaudium. *Et per vos proficiſci in Macedoniã,& rurſus à Macedonia venire ad vos,atq; à vobis deduci in Iudeã. Hoc igitur cũ vellem, nunquid leuitate ſum vſus?* Hîc iam protinus deprecatur culpam cõtationis & abſentiæ. Quod eñ dicit, tale eſt: Volebã venire ad vos, quam igitur ob cauſam nõ veniebam? An q̃ leuis eſſem, lubricáq; fide? Nam hoc eſt quod ait, nũ leuitate ſum vſus? Nequaquam. Sed quam ob cauſam? *Quoniam quæ cogito,non ſecundum carnem cogito.* Quid eſt nõ ſecundũ carnem? non carnaliter cogito. *Vt ſit apud me quod eſt,eſt,quod non,non.* Verùm & hoc adhuc obſcurè dicitur. Quid eſt igitur quod dicit? Carnalis homo,hoc eſt, qui reb' præſentib' addictus eſt, atq; in his perpetuò verſatur, quíq; ſecluſus eſt ab operatione ſpirit',quoquò verſum abire poteſt,& oberrare quò voluerit. Cæterũ qui miniſter eſt ſpiritus, quoniam ab illo agitur & circumagitur, non poteſt vbiq; ſuæ ſententiæ compos eſſe,quam habet à ſpiritus authoritate pendentem: ſed hominem eiuſmodi patientem eſſe oportet,vtpote ſeruum probum, qui vbiq; iuſſis herilibus obſecundat, quíq; ſui poteſtatẽ non habet,vt vel pauliſper reſpiret,aut aliquid vel puſillum conſeruis polliceatur. Id ſi fecerit, & mox ſecus domino viſum fuerit,nõ præſtabit quę pollicitus eſt. Hoc igitur ait: Nõ cogito ſecũdũ carnẽ,neq; ſum alienus à gubernatione ſpiritus, neque mihi poteſtas eſt eundi quò velim, propterea q̃ paracleti dominio ſubditus ſum,huiuſque iuſſis ac decretis agor ac circũagor, hanc ob cauſam nõ potui venire, quia ſecus *Act.16.*
viſum ſit ſpiritui. Quod idẽ in his quæ gerimus, fre- *b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quenter accidit. Vt quũ aliò statuissem proficisci, spiritus aliò me iusserit ire. Proinde non est hæc leuitas, ꝙ non venerim, sed parêre spiritui cui subiectus sum. Vides rursum Apostolo cõsuetam considerationem. Vnde suspicabantur illi quod carnaliter cogitaret, videlicet quia nõ præstabat qđ erat pollicitus, hinc maximè declarat se spiritaliter cogitasse, videlicet quia non prẽstiterat quod erat pollicitus: atq; è contrario colligendum esse, nimirum ꝙ carnaliter cogitasset. Quid igitur, dixerit aliquis, an ex spiritu promiserat? Minimè. Iã enim dixi Paulo nõ omnia fuisse cognita, quæ vel euẽtura forẽt, vel ꝓfutura. Hinc est quod
1.Co.16.a in priore epistola dicit, Vt vos me deducãtis quocũque proficiscar: hoc ipsum metuens ne si dixisset, in Iudæã, aliò quoplam ire cogeretur. Hîc verò quoniã frustratus erat, hoc ait, Et à vobis deducar in Iudæã. Quod enim erat charitatis ponit: quod autẽ ad illos B non pertinebat, videlicet ire in Iudæam, nõ iam hoc addit expresse. Cæterũ quoniam id iam præterierat, hîc apertè dicit, ꝙ in Iudæam ire statuisset. Idq; vtiliter accidit, ne quis de apostolis sentiret supra illorũ
Act.14.b. dignitatẽ. Etenim si cùm sic res haberent, voluerunt illis immolare tauros: quomodo effugissent impietatem, nisi multa humanę imbecillitatis argumẽta præ se tulissent? Et quid miraris, si nõ omnia futura nouit
Rom.8.c Paulus, cùm in deprecationibus frequẽter ignoraverit, quid expediret? Velut illud, Quid oremus quẽadmodum oportet, nescimus: non tantũ eò dicit vt videatur esse modestus, sed declarat ꝙ vbi sit vtilitas in orando, ignoraret. Vbi igitur ignorauit? cùm postu-
Infr.12.b. lat vt à tentationibus liberetur, dicens: Datus est mihi stimulus carnis, angelus satanæ, qui me colaphis cædat. Super hoc ter dominũ rogaui, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nã potentia mea in imbecillitate perficitur. Vides vt nõ nouerit petere quæ conducebant, vnde nec accepit, quanquã sæpenumero postulasset. *Fidelis autem deus quòd sermo noster, qui fuit erga vos, non fuit etiam & non.* Pulchrè soluit obiectionem emergẽtem. Si, inquiunt, cũ esses pollicitus aduentũ, prorogasses, ne tum quidẽ esset tuum etiam, etiam, & non, non. Nunc quæ dicis postea subuertis, quemadmodum de accessu tuo feceras. Væ nobis si vnquam idem accidit in euangelij prædicatione. Itaq; ne hęc cogitarẽt, néve perturbarẽtur, ait: Fidelis deus, quoniam sermo noster, qui fuit erga vos, non fuit etiã & non. Neq; enim hoc factum est, inquit, in prędicatione, sed dũtaxat in itineribus & peregrinationibus. In euãgelij prædicatione firma manẽt & immota quæcunq; diximus. Quandoquidem prædicationem hîc
D appellat sermonẽ. Deinde huius rei irrefutabile profert argumẽtum, totum ad deum referens. Quod autem sentit, tale est: Meũ erat, quod pollicitus sum me isthuc venturum: nam ex me istud promiseram. Cæterum euangelij prædicatio non est mea, nec prorsus humana, sed dei: quod autem dei est, mẽtiri non potest. Et ideo dicit: Sed fidelis deus, hoc est verax. Proinde ne suspecta sint vobis quæ illius sunt, quoniã nihil est in illis humanũ. Cæterum quoniã dixit, sermo, subiicit protinus, qualis sit ille sermo. *Nam dei filius qui est in vobis per nos prædicatus, per me & Syluanũ ac Timotheũ non fuit etiam & non.* Hanc enim ob causam & illorum qui docuerunt, chorum adducit in mediũ, hinc quoque fidem concilians testimonio non tãtùm per eos qui audierãt, sed etiam per eos qui docuerant: quanquã & hi Pauli erãt discipuli, sed modestiæ gratia nu-
A merat illos in ordine doctorũ. Quid est, non fuit etiã & non? Eadem, inquit, scripsi, quæ prius in prædicatione dixeram, neq; vobis hoc nunc dictum est, nunc illud. Hoc enim nõ est fidei, sed animi est aberrantis.

Sed in illo fuit etiam. Hoc est quod dixi, immobilis ac firmus sermo manet. *Quæcunque enim sunt promissa dei, in illo sunt etiã, & in illo amen, deo ad gloriam per nos.* Quid autem est, Quæcunq; sunt promissa dei? Multa pollicebatur euangelium, ipsiq; hęc eadem multa promittebant ac prædicabant. Nam & de resurrectione disseruerant, déq; assumptione, déq; immortalitate, déq; ingentibus illis prẽmiis, déq; bonis illis ineffabilibus. Has igitur promissiones ait immobiles cõsistere, nec in illis fuisse etiã & non: hoc est, non fuerunt aliàs vera, aliàs falsa quæ diximus, quẽadmodum fuit meus aduentus, sed semper vera. Ac primũ quidem pro fidei dogmatibus, próq; Christi sermone decertat, dicens: Sermo meus & prædicatio mea non fuit etiã & nõ. Deinde pro promissis, Quęcunq; enim sunt promissa dei, in illo sunt etiã. Quòd si quæ promittit, firma sunt, & omnino præstaturus est promissa: multò magis ipse, & qui de illo sermo est firmus est, neque possis dicere, nũc est, nũc nõ est, sed semper est, & semper idẽ est. Quid autẽ est, in illo etiã & amen? Declarat omnino futurũ quod dictum est, propterea ꝙ per ipsum non per hominem habent vt sint atq; impleãtur promissa. Ne quid igitur metuas, non enim homo est, vt tibi suspectus esse possit, sed deus est qui & dicit, & præstat. *Deo ad gloriam per nos.* Quid est ad gloriam per nos? Implet sua promissa per nos, id est per nostram in vos beneficentiã, ad suam ipsius gloriam. Nam hoc est quod dicit, deo ad gloriam. Quod si ad
C dei gloriã spectat, omnino futurũ est. Non enim negligeturus est suã gloriam, etiamsi nostram negligeret salutem, partim ꝙ supra modum amans est hominum, partim ꝙ nostra salus annexa est illius gloriæ, duntaxat in hoc negocio. Ergo si promissa ad illius gloriam pertinent, dubium non est quin & nostra salus sit consequutura. Quod idẽ Ephesiis scribens assiEphes.1.ti duè celebrat, dicens, In acquisitionẽ glorię eius: idq; vbiq; inculcat, significans necessariò euenturũ quod dicitur. Quod idem hîc dicit, quoniã illius promissa non mentiuntur, eò ꝙ non modò seruant nos, verum etiã ipsum glorificant. Proinde caue cogitaris, quòd illa per nos sint promissa, atq; ita hęsites: nõ enim per nos implẽtur, sed per ipsum: quin & ꝓmissa sunt per ipsum. Neq; enim quę nostra sunt, sed quę illius sunt, apud vos retulimus. *Qui autem confirmat nos vobiscum in*
D *Christũ, quique vnxit nos deus, ac signauit, deditq; arrabonem spiritus in cordibus nostris.* Rursus à præteritis cõfirmantur futura. Nã si ille est qui confirmat nos in Christũ, hoc est, qui nõ sinit nos dimoueri à fide quam habemus de Christo, & idẽ est qui iam vnxit nos, deditq; spiritum in cordibus nostris: quî consentaneũ est, vt non det quæ restant in posterũ? Si initia & fundamẽtum dedit, si radicẽ ac fontem, veluti veram de ipso cognitionẽ, spiritus communionem: quî cõuenit, vt quæ ex his nascũtur, daturus non sit? Nam si illa propter hæc data sunt, multò magis qui hęc dedit, & illa præstaturus est. Et si hæc dedit, quũ essemus inimici, multò magis illa recõciliatis, & in amicitiã receptis largietur: eóq; nõ simpliciter dixit spiritũ, sed pignus appellauit, vt ex hoc de cęteris omnibus fiduciã concipias. Nõ enim nisi totum daturus erat, voluisset arrabonẽ exhibere ac perdere, idq; frustra ac sine causa. Vide

sa. Vide autem Pauli beneuolentiam. Quid, inquit, o- A portet dicere, ꝙ in nobis non est promissorum veritas? Hoc ipsum ꝙ vos statis immobiles, ꝙ fixi, non in nobis est, sed dei munus est. *Qui nos*, inquit, *confirmat deus*: Non igitur nos sumus qui stabilimus vos, quandoquidem & ipsi opus habemus à quo cõfirmemur. Proinde ne quis existimet euangelij prædicationem in nobis periclitari, ipse totũ in se recepit, ipse totum curæ habet. Sed quid est, qui vnxit & signauit? Nimirum dato spiritu, per quem vtrũq; peregit, per quem simil prophetas & sacerdotes & reges facere solitus est. Nam hoc hominum genus olim vngebatur. Nos verò nõ vnam, sed trẽs nunc habemus dignitates. Nã
Rom.12.a & regno potituri sumus, & sacerdotes efficimur, dum corpora nostra hostiam offerimus. Exhibete, inquit, corpora vestra hostiam viuentem, acceptam deo. Ad
1.Cor.2. Mora- hæc & prophetæ reddimur, propterea ꝙ quæ oculus B non vidit, nec auris audiuit, hæc referata sunt nobis. Quãquã & alia ratione reges efficimur, si voluerimus absurdis imperare cupiditatibus: nam is demum regnat & quidem verius, q̃ qui diademate cinctus est. Id vobis iam faciã perspicuũ. Rex multos habet exercitus. At nos longè plures habemus cogitationes. Neq; enim numero comprehendi potest immẽsa cogitationũ, quæ in nobis sunt, multitudo: Imò non solum multitudinẽ videre est, verum etiã multos in hac cogitationũ turba duces & imperatores, & hastatos & sagittarios, & fundibularios. Quæ res alia facit regẽ? Vestes? At hic melioribus indutus est, potioréque gestat stolam, quam neq; tinea exedit, neque tempus absumit. Dein variã gestat coronã, tum eam quæ est
Ps.102.a gloriæ, tum eam quæ est miserationũ dei. Ait enim, Benedic anima mea domino, qui te coronat in mise- C
Ibid.8.b ricordia & miserationibus. De gloriæ corona dicit,
ibid.5.c Gloria & honore coronasti eũ. Et, Velut armis bene-
ibid.20.a uolẽtiæ coronasti nos. Adde coronã gratiarũ, Coronam etiã gratiarũ accipies in vertice tuo. Vides variè contextũ ac venustius hocce diadema. Quin potius ab initio rursum diligẽtius expendamus has regum dignitates. Ille dominatur satellitibus, omnibus imperat, & obediunt omnes, eíq; inseruiunt. Verũ ego tibi hîc ostendo principatũ excellentiorẽ. Nam multitudo par est hîc, aut etiã maior aut numerosior. Superest vt obedientiã expendamus. Ne verò mihi hic in mediũ adducas qui regno fuerũt excussi, qui ab ipsis corporũ custodibus trucidati sunt: ne istos, inquã, in medium adducamus, sed eos tantũ quæramus qui in vtroq; genere regnũ suum bene administrarunt. At
Gen.22.a D tu quidem quos voles ponito, ego verò patriarcham Abrahã omnibus oppono, qui quũ iuberetur interficere filium, cogita q̃ multæ cogitationes tunc insurrexerint in illũ, & tamen subegit omnes, omnes illum metuebant, magis q̃ regẽ metuunt satellites, omnésq; solo oculorũ intuitu cõpescuit, nec vlla illarum ausa est erumpere, sed submittebant vultus, ac velut impe ratori cedebãt vniuersæ, quanuis erant acerrimæ omnes, vehementérq; præfractæ. Neq; enim hastarum cuspides æquè metuendæ sunt à multis subrectæ, atque naturę cognati affectus. Vnde & magis poterant illius animum penetrare, q̃ vlla cuspis acuta. Neque enim vlla lãcea posset vnquam esse tam acuta, quàm illarum cogitationum stimuli deorsum ab ipsis visceribus acuebantur & surgebant, ac iusti illius mentem tentabant. Nam hîc & tempore opus est, & consilio, & ictu, & dolore, ac deinde mors cõsequitur. Illic ve-

rò nullo horũ fuit opus, tantũ pernicioſiora simul & acriora erant vulnera. Attamen tum tot cogitationibus in illum armatis, multa erat tranquillitas, stabant compositæ omnes, ornantes illum verius q̃ metuentes.* Itaq; spectata iam illum extendentẽ gladium, & * terrẽtes. quotquot volueris reges in medium producito, Augustos, Cæsares: nihil tamen simile dixeris, neq; poteris talem exhibere speciem, adeò magnificã ac cœlis dignam. Nam aduersus tyrannidẽ potentissimam trophæũ statuit tũ iustus ille. Nihil enim natura violẽtius. Etiamsi decẽ milia tyrannicidarũ produxeris, nullum tamen nobis similem exhibebis. Tum enim angeli trophæum erat, non hominis. Contemplator autẽ rem ipsam. Natura prostrata erat humi, cũ armis suis, cum vniuerso exercitu, atq; ille stabat porrecta manu, non coronã tenentẽ, sed ensem quauis corona splendidiorẽ, & angelorũ populus applaudebat, & è cœlis deus victorẽ pronunciabat. Quoniam enim in cœlis fuerat illius cõuersatio, inde recepit præconiũ. Quid hoc splẽdidius? Imò potius quid huic trophęo conferri potest? Etenim si posteaquã vicit athleta, nõ præco ex humili loco, sed imperator ipse surgens è sublimi, Olympiaci certaminis victorẽ pronũciaret, an non hoc victori videatur coronis magnificentius, totúmq; theatrum ad se conuerterit? Proinde cũ imperator, nõ homo, sed ipse deus, non in hoc theatro, sed in theatro totius orbis, in angelorũ & archangelorum populo, clara voce victorem eum pronuncier, clamans è cœlis: Agè dic mihi, vbi ponemus virum hunc sanctũ? Quòd si videtur audiamus etiam ipsam vocẽ. Quẽnã est igitur vox? Abrahã Abraham, ne in- Gen.22.b feras manum tuam super Isaac, neq; quicquã ille feceris: nunc enim cognoui, ꝙ timeas deum, nec pepercẽris filio tuo charissimo propter me. Quid hoc? Qui cuncta priusquam fiant, nouit, dicit, Nunc cognoui? Atqui vel homini liquere potuit viri pietas, tot documentis præbuerat specimẽ suæ erga deũ beneuolentię, quũ illi diceret, Exi de terra tua, & de cognatione ibid 12.a tua, quũ propter deũ & illius honoris gratia ius primogenituræ cessit patrueli suo, quũ eundem à tantis exemit periculis, quum illum deus iussit in Aegyptũ ibidem.d. ꝓficisci, atq; ibi spoliatus vxore, nõ acerbè tulit, cũq; his alia permulta. Ab his, quemadmodũ modò dicebam, vel homo discere poterat viri pietatẽ, non solũ deus, qui nõ expectat vt ab ipsis rebꝰ cognoscat finẽ. Tum quo pacto illũ iustificauit, quẽ ignorabat? Credidit, inquit, Abrahã, & imputatũ est illi ad iustitiam. ibid.15.b & Rom. Quid est igitur qđ dicit, Nunc cognoui? Quoniã Sy- 4.a. rus ita loquitur, cognouisti, pro eo qđ erat, notificasti nimirũ hominibus: nam ipse noueram, etiam antequã illa omnia præciperẽ. Sed quur nunc patefacere voluit hominibus? An illa nõ satis erãt ad declarandam Abrahæ erga deũ beneuolentiã? Erant quidem, sed hoc facinus tãtò prẽstãtius erat cæteris omnibus, vt illa cum hoc collata, nihil esse viderẽtur. Vt igitur hoc insigne facinus attolleret, demõstrarétq; cunctis esse sublimius, ita loquutus est. Siquidẽ & hominum vulgus de factis eximiis ac superiora vincẽtibus, hũc ad modũ loqui consueuit. Exempli causa, vbi quis ab aliquo munus aliquod accepit maius q̃ prius acceperat, frequenter ait, nunc cognoui ꝙ ille me diligit, haud quaquã hoc sentiens quod ignorarit antea, sed illud declarare volens, præsens beneficium superare superiora. Itidem deus humano more loquens, dicit, Nunc cognoui, nihil aliud q̃ certaminis eminentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

volens hominibus cõmendare,non autem q̃ tunc dicerit vel metum,vel metus magnitudinem. Neque
Gene.18.c enim quum ait: Venite descẽdentes videamus: ita loquitur quasi descẽsu fuerit opus ipsi, qui implet vniuersa,qui nouit cuidẽter vniuersa,sed nos erudiens illud nõ simpliciter nec vulgari more,sed insigniter o-
Psal.13.a stẽdit. Itẽ quũ dicit: Dominus ,pspexit è cœlo: verbis hominum ad res diuinas translatis,declarat exactam cognitionẽ: Sic & hoc loco dicit, nunc cognoui, videlicet significans hoc factũ esse superioribus omnibus prẽstantius. Eius rei probationẽ exhibet,quũ adiungit, dicens: Quoniã non pepercisti filio tuo charissimo propter me. Propterea non solùm dixit,filio: sed,filio charissimo. Nõ enim erat filius naturæ tantũ,sed & charitatis,quẽ affectum quum esset ingens, tum ob proprios mores,tum ob virtutẽ pueri in seipso sustinebat. Quòd si filios improbos nõ facilè solẽt contẽnere parentes,sed hos quoq; luctu prosequuntur,hic quũ & filius esset germanus,esset vnicus,esset charissimus,deniq; esset Isaac,& ab ipso patre mactãdus esset: Quis eximiã illius animi fortitudinem verbis possit assequi? Hoc certamẽ innumerabilib⁹ diadematib⁹ & infinitis coronis erat splẽdidius. Etenim qui illa redimitus est corona, eum frequẽter & mors irruens inuadit, & ante mortẽ innumerabiles molestæq; insidiæ. Huic contrà ne post mortẽ quidẽ diadema capiti circumpositum quisquã detrahere poterit,nec cognat⁹,nec alienus. Iã mihi specta precioſissimũ huius diadematis lapidẽ. Velut enim lapis preciosus sic cingit illum vsq; ad finem. Sed quid est hoc quod ait,propter me? Neq; hoc mirandum est,q̃ non pepercit filio,sed q̃ propter deum. O dextram beatã, quali machæra digna est habita. O machærã admirabilem quali dextra digna est habita. O machæram admirabilẽ,in quem vsum parata est,& quale peregit ministeriũ,& cui typo subseruiit,quomodo cruentata est, & quomodo non cruentata est? Nescio enim quid dicam, adeò venerandũ tremendũmq; mysterium erat. Non attigit filij collum,neq; perscidit sancti illius iugulum,neq; rubuit iusti sanguine: quin potius attigit ac penetrauit & rubuit, & immersa est,& non immersa est. Fortassis videor vobis insanire, qui tam pugnantia loquar. Certè mente excidi mecũ reputans iusti illius miraculũ: Quanquã non loquor pugnantia. Nam manus quidẽ iusti,gladiũ infixit in iugulum filij,sed dei manus non passa est, etiã impactã pollui sanguine pueri. Neq; enim Abraham tantũ tenebat ensem, sed & deus. Atq; ille quidem impellebat ex animi sui sentẽtia: hic verò voce cohibuit. Ea-
† *armauit & cohibuit.* dem enim vox dextrã illam † armauerat,] eóq; velut imperatori deo subdita,ad illius nutũ omnia peragebat, omniáq; ad illius vocem exequebatur. Hæc ita considera,dixit,occide, protinus armata est: dixit,ne occidas,protinus exarmata est. Erant enim perfecta omnia. Post hæc deus ostẽdit militem ac ducẽ suum orbi,illum coronatum angelorum theatro: illum sacerdotem ac regẽ, ense magis q̃ diademate coronatum,illum trophæa gestantem, illum optimatem,illum sine conflictu victorem. Etenim non aliter quàm si quis imperator egregium habens militem, ipso armorum gestatu,ipso statu,ipso impetu, obstupefaciat aduersariũ: ita deus solo animo iusti, sola specie, solo statu cõmunem omniũ nostrũ hostem diabolũ reddidit attonitũ, & in fugam vertit. Arbitror enim illum tũc tremefactũ cessisse. Iam si quis dicat, quam ob causam non passus est deus dextrã tingi sanguine, ac mox eum qui mactatus fuerat,innocuum restituit? Quoniã fas non erat,deum talem recipere sanguinẽ, sed hæc noxiorũ dẽmonũ mensa est. Hic verò vtrunque demonstratũ est,& domini bonitas, & serui beneuolentia. Ac primũ quidem Abraham egressus est *Gen.12.a* è terra,tum verò ab ipsa cessit natura,vnde & fortem recepit cũ vsura,idq; valde congruenter. Præoptauit enim nõ appellari pater,vt seruus beneuolus apparẽret,vnde nõ solùm pater,verũ etiam sacerdos factus est. Et quoniam reliquit sua propter deum,ideo deus cum illis largitus est & ea quæ sunt ipsius. Itaq; quũ hostes insidiantur, etiam vsq; ad tentationẽ progreditur,prodigia facturus,velut in fornace & leonibus. Cæterùm quoties imperat ipse, intra animi promptitudinem consistit iussio. Cedò, quid supererat huic insigni fortitudini? Neq; enim præscius erat Abrahã quid esset futurum: neq; enim cauponabatur dei bonitatem. Nam licèt esset propheta, nõ tamen omnia nouit ,ppheta, vt iã superuacua fuerit mactatio, deóque indigna. Quòd si discendũ erat, q̃ deus ex mortuis excitare potest hominẽ, à vulua multò mirabiliª hoc didicisset,imò potius ante hanc declarationem. erat enim fidelis. Tu verò ne tantũ admirare iustum, verùm etiam æmulare. Cúmque vides illum in tanto tumultu ac iactatione fluctuũ, velut in tranquillo nauigãtem, similiter & tu arripe obedientiæ ac fortitudinis clauum. Nec mihi sic loquaris, tãtùm aram extruit ac rogum, sed recordare quas voces emiserit filius: tecúmq; reputa,quantę exercituum cateruę ruerint in eum,animum illius expauefacientes,quum au- *Gen.22.b*
diret filij vocem,patri dicẽtem, Vbi victima? Cogita quàm multæ cogitationes mouerẽtur in animo eius, non ferreis,sed flammeis lanceis armatæ,vndiq; pungentes illum ac penetrãtes. Quòd si nunc quoq; non se continent multi, quanquam patres non sunt: q̃ si etiam lachrymati fuissent cõplures, nisi nossent exitum,quãquam quosdam & ex his qui norunt exitum, multos cõspicio lachrymantes: quid coniectandũ est illi accidisse,q̃ illũ generarat, qui enutriuerat, qui illũ in senectute susceperat, qui habebat vnicũ, qui videbat,qui audiebat, qui mox eũ erat occisurus? Quis † *quæ fidei modestia.* intellectus verborũ, † quæ responsionis humanitas? Quis erat qui tũ intus operabatur? Diabolus,vt naturam inflãmaret? Absit,imò deus vt exploraret animũ iusti. Quũ enim vxor Iob loquitur,diabol⁹ operatur, *Iob.2.c*
talis eñ erat consultrix: hic verò nihil sonat blasphemum,sed admodũ piè ac circunspectè, multáq; gratia florebat in verbis, multũ mel sermonum distillabat,à trãquillo placidóq; fluẽs animo. Hęc verba poterant vel saxeam mollire mentem: non tamen adamantẽ illum subuerterunt, imò ne concusserunt quidem. Neq; dixit,patrem appellas, qui paulò pòst pater tuus futurus nõ est,qui iam hoc honoris perdidit. Sed quã ob causam puer interrogat? Nõ hęc erat vulgaris curiositas,nec aliena cognoscendi studium,sed anxius erat super his quę instabant. Reputabat enim, si noluisset pater ipsum esse cõsortem eorum quę gerebantur,haud quaquam seruis deorsum manere iussis ipsum solum sibi adiunxisset. Atq; ob id sanè quũ soli essent,tum demum illũ percontatur,quum nemo loquẽtium voces exaudiret. Hęc erat filij prudentia. An non igitur incalescitis viri simul & mulieres? An nõ vnusquisq; vestrum animo cõplectitur,& exoscultatur hunc puerum? admiratur prudẽtiam? veneratur pietatem?

pietatem? cuius præsidio,etiã tum quum colligaretur ac busto imponeretur,nõ expauit,nõ resiliit,non patrem velut insanientẽ contẽpsit,sed vinciebatur,tollebatur,& imponebatur, cuncta silẽtio perferens,nõ aliter q̃ agnus quispiã: Quin potius tãquam communis omnium dominus, quandoquidem & illius imitabatur mansuetudinẽ ac figuram seruabat, qui velut
Esa.53.c ouis ad occisionẽ ductus est,& velut agnus corã tondente obmutescẽs. Attamen loquutus est hic: nam & dominus illius loquutus est. Quomodo igitur mutus? hoc est nihil dixit audax,nihil asperũ,sed placida mã suetáq; omnia, ipsaq; verba mansuetudinem potius
Ioan.18.e declarabant,q̃ silentium: quẽadmodum & Christus dixit, Siquidem malè loquutus sum, testimoniũ perhibe de malo: sin bene,cur me cædis? magísq; declarauit suam mãsuetudinem quàm si tacuisset. Et quẽ-
Luc.23.e admodũ hic patri ab ara,ita ille patri de cruce loqui- B
Gen.22.b tur: Pater,condona illis, nesciunt enim quid faciunt. Quid igitur patriarcha? Deus prouidebit sibi ouẽ fili in holocarposin. Ambo naturę nominibus vtũtur: ille patrem appellat, hic filium: & vtrinq; graue bellũ excitatur. ac magna quidẽ erat tempestas, at naufragium nequaquam, eo q̃ philosophia vincit omnia. Deinde simul atq; audiuit deũ, nihil postea loquutus est, nec amplius erat curiosus: adeò sapiens erat puer, & in ipso ætatis flore. Vides quot hic rex vicit exercitus? quot hostes vrgentes? Neq; enim perinde formidabiles erant barbari, quũ Hierosolymorũ ciuitatẽ frequẽter adorirentur, vt harũ rerũ cogitationes ipsum vndiquaq; obsidentes: Verùm hic superauit omnia. Sed vis etiã sacerdotem videre? Nõ procul abest exemplũ. Etenim quum vides illum ignem tenẽtem & gladium,araq; astantẽ, quid iam dubitas de sacer- C
dotio? Quòd si libet etiã victimam cernere, vide geminã: obtulit filium,obtulit pecudem,imò super omnia suum ipsius animum: ac pecudis quidẽ sanguine dextram,filij verò cæde sanctificauit animã. Hoc pacto sacerdos electus est,sanguine vnigeniti, & immo-
Ioan.8.b latione agni. Nã & sacerdotes purificabãtur sanguine victimarũ quæ deo offerebãtur. Vis iã & prophetam videre? Abrahã pater vester exultauit, vt videret diẽ meũ: vidit,inquit,& gauisus est. Sic & tu in baptismo rex efficeris,& sacerdos,& propheta. Rex quidẽ omnibus prauis actionib⁹ humi prostratis,& interfectis peccatis. Sacerdos autẽ dum seipsum offert deo, dúmq; immolat corpus suũ, mactátq; seipsum. Nã si,
2.Tim.2.b inquit,mortui fuerimus illi, viuemus etiam cum illo. Propheta verò dũ futura discit,& deo afflatus reddi- D
tur,atq; obsignatur. Quemadmodum enim militibus signũ, ita fidelibus inditur spiritus,vt si deseras ordinem,cõspicuus sis omnibus. Iudæi quidem habebant pro signaculo circũcisionẽ,nos verò pignus spiritus. Hæc igitur intelligẽtes,perpẽsa dignitate nostra, dignam dono dei vitã exhibeamus,vt venturi seculi regnũ cõsequamur: quod omnibus nobis cõtingat assẽ qui gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, qui cum & per quẽ patri gloria, simul cum sancto spiritu nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Homilia IIII.

Ego verò testem deum inuoco in animã meam, quòd vobis parcẽs non amplius venerim Corinthũ. Quid ais beate Paule, vt parceres illis, nõ venisti Corinthum? Num igitur nobis hîc inducis sermonẽ secum pugnantem? Dixeras enim paulò antè te ideo non venisse, q̃ non secundùm carnem cogitares, neq;

teipsum in tua haberes potestate,sed q̃ vbiq; spiritus arbitrio circumagereris. Tum & afflictiones in mediũ adducebas. Hîc contrà ais tuæ potestatis esse q̃ non veneris,non iam arbitrij spiritus. Sic enim loqueris, parcens vobis non veni Corinthum. Quid igitur dicendum est? an q̃ hoc etiam ipsum spiritus fuerit, atque ipse quidem venire voluerit,cæterum spiritus illum ne veniret retraxerit,suggerens illi vt illis parceret? an de alio quopiam aduentu loquitur,illud significans quod priusquam priorem scriberet epistolam venire voluerit, sed sese propter charitatẽ cohibuerit,ne offenderet nondum corrigibiles? Probabile est autem,etiam post illam epistolam, spiritu iam nõ amplius vetante,hanc ob causam suapte voluntate mansisse: quod magis est opinandum, videlicet q̃ initiò quidem spiritus obstiterit: mox quum & ipse secum expendisset hoc esse melius,q̃ remansérit. At tu interim considera, vt denuò sui memor est, illud assiduè dicens, Non desinam ab his quæ mihi contraria sunt commendari. Quoniam enim consentaneum erat, & illud eos suspicari ac dicere: Ideo noluisti venire, q̃ oderis nos: ostendit diuersum quiddam fuisse in causa,nimirũ ob id noluisse venire,q̃ diligeret illos. Sed quid est quod ait,parcens vobis? Auditum est mihi, inquit,quosdã apud vos stupro inquinatos esse, eóq; venire nolui ne vos contristarem. Siquidem necesse fuisset,si adfuissem examinare negocium,persequi & punire,atq; à multis pœnam exigere. Itaq; satius duxi abesse,daréq; pœnitentiæ locum,quàm si præsens persequutus fuissem, ac magis exacerbassem malum. Nam sub illius epistolę finẽ obiter hoc apertè declarat,dicens: Timeo,ne quo pacto si venirem,humiliet *Infr.12.* me deus apud vos,lugeámq; multos qui prius peccauerunt,nec egerunt pœnitentiã super intemperantia & immundicia quam patrarunt. Hoc igitur & hic indicat, atq; id quidẽ ita indicat, quasi semet excuset: cæterùm re vera vehementer obstringit illos ac terrorem incutit. Significauit enim illos licèt eis parcat, pœna dignos esse, atq; etiam aliquid mali passuros, nisi properè corrigerẽtur. Quod ipsum item sub epistolæ finem indicans, Si denuò, inquit, venero, non *Infr.13.a* parcam: nisi q̃ illic hoc dicit apertius, hic quoniam erat proœmium, idem sed aliter dicit, videlicet circunspectius. Ac ne id quidem satis est, verùm hoc ipsum quod dixit rursum mitigat, correctione vsus. Quoniam enim sermo erat veluti magnam ostẽtantis potestatem: nam parcit quis illis in quos habet & puniendi ius: hoc ipsum leniens, quòdq; videbatur asperius adũbrans, ait: *Non quod dominemur vestræ fidei:* Hoc est, non eo hoc dixi, me vobis parcentẽ non venisse, quòd dominer vobis: nec dixit, vobis, sed, fidei, quod simul & mitius erat & verius. Nã qui nolit credere, quis habet cogendi ius? *Sed adiutores sumus gaudij vestri.* Quoniam, inquit, gaudium vestrum idem nostrum est, ideo non veni, ne vos cõiicerem in mœrorem, animíq; mei angorem augerem, sed remansi vt minis meis correcti gauderetis: quando nihil non facimus gaudij vestri gratia, & in hoc studio incumbimus, eo q̃ illius sumus participes. *Nam fide statis.* Vide rursus vt moderatè loquitur. Veretur rursus illos attingere, q̃ in priore epistola taxasset illos acriter. Quoniam autem nonnullam mutationis speciem de se præbuissent, ea res erat illorum animos deiectura, si quum essent mutati, rursus eandem obiurgationem sustinuissent. Hanc ob causam hæc epistola lõgè mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tior est superiore. *Statui autem hoc apud me, non iterum in mœrore venire ad vos.* Quòd ait, iterum, indicat illũ iam ab illis fuisse cõtristatum. Cæterũ quum videatur excusare sese, clàm illos taxat. Quòd si iam contristarãt, & rursus erant cõtristaturi, cogita quanta fuerit illorum improbitas. Verũ hoc non dicit, cõtristastis me, sed alia ratione rem aggreditur, tacitè innuens, quum ait, ob hoc non veni, ne contristarẽ vos. Quod dixit eandẽ cum illo vim habet, sed acceptabilius est. *Quòd si ego contristo vos, quis est qui me lætificet, nisi is qui contristatur ex me?* Qualis est hæc cõsequẽtia? Maxima sanè. Rẽ ita considera. Nolui, inquit, ad vos venire, ne vos amplius contristarẽ, increpãs, indignans, auersans: deinde quoniã & hoc ipsum erat vehementius, & illorum continebat accusationẽ, si sic res habebant, vt Paulus si venisset, cõtristandus esset, correctione vsus ait: Nã si ego cõtristo vos, & quis est qui lætificet me, nisi is qui contristatur ex me? quod autem sentit, sic habet: Quod si etiã in mœrore futurus essem, coactus obiurgare vos, ac videre mœrentes: tamen hoc ipsum lętificaret me, quod summæ dilectionis argumentũ sit, tanti me à vobis fieri, vt mordere valeam animos vestros auersando. Vide autẽ apostoli prudẽtiam. Quũ enim iustũ esset vt discipuli quũ increpãtur, doleant, sentiantq; reprehensionis molestiã: sic illos inducit, quasi in hoc gratificentur. Nullus, inquit, me perinde lætificat, atq; ille qui meis verbis dum contristatur, ad meliora conuertitur, dum me videt iratum. Quanquam cõsequens erat vt diceret, Nam si ego cõtristo vos, & quis est qui vos possit lętificare: non tamẽ hoc dicit, sed inuertit interim illos deliniens, ac dicens, etiãsi contristo vos, tamen gratiã in hoc mihi præstatis maximam, q̃ mea verba mordeãt animos vestros. *Et scripsi vobis hoc ipsum.* Quidnã? me ob hoc ipsum nõ venisse, q̃ vobis parcerem. Quãdo scripsit? In epistola priore quum diceret, Nolo vos nunc in transitu videre? Equidẽ nõ arbitror, sed in eadem epistola quũ ait. Ne si venero, rursus deus humiliet me apud vos. Hoc ipsum, inquit, scripsi circa finem epistolæ, Ne si venero humiliet me deus meus, & lugeã multos eorũ qui antè peccauerunt. Sed quare scripsisti? *Vt ne quũ venero, tristitiam habeam ab his, à quibus oportebat me gaudiũ consequi: confisus de omnibus vobis quòd meum gaudium, gaudium sit omnium vestrum.* Quoniam dixerat, gaudeo vobis dolentibus, idq; videbatur etiam durius atq; asperius esse: rursum illud in diuersum retorsi, mollitque his quæ subiecit. Propterea inquit, scripsit vobis, vt cum gaudio reperiã vos correctos: eóq; dixerã, vt nõ cõtrister, non meũ spectans cõmodum, sed vestrum. Noui siquidem q̃ si videritis gaudentem, gaudetis: & si videritis dolentẽ, doletis. Itaq; vide iam rursum ab initio eorum quæ dicta sunt congruentiã. Nam hoc pacto sermo vobis fuerit intellectu facilior. Non veni, inquit, ne contristarem vos, si veniens inuenissem vos incorrigibiles. Id autem feci, non mea ipsius causa, sed vestræ vtilitatis respectu. Nam ego dum vos contristamini, gaudium habeo non mediocre, quando conspicor vobis tantam esse mei curã, vt me indignante & mœreatis & doleatis. *Quis est qui lætificat me, nisi qui contristatur ex me?* Attamen quanquã hoc essem animo, quoniam vestrum specto commodum, scripsi vobis hoc ipsum, ne contristarer: atq; hîc rursus, non ad me spectans, sed ad vestram vtilitatem. Noueram enim futurum, vt vos quoq; cõtristaremini, si me tristem conspiceretis, quemadmodum & gaudetis, quũ gaudentẽ cernitis. Vide igitur prudentiã. Dixerat, ne vos contristẽ non veni, & tamen gaudeo, inquit. Deinde ne videretur illis dolentibus gaudere, hactenus, inquit, gaudeo vos obiurgatione perstringens. Nam ob alterũ contristor, quum sic amãtes cogor mœrore afficere, nõ solum ob id quòd vos increparem, sed q̃ ipse simul essem in mœrore, & hac de causa vos rursum contristaremini. Cõsidera verò, quomodo huic quoq; dicto laudẽ admiscuit, dicens, à quibus oportebat me gaudio affici. Nã hic est sermo testimoniũ perhibentis illorũ synceritati, & singulari charitatis affectui: quasi quis loquatur de filiis in quos multum beneficiorũ contulisset, & circa quos plurimum labo rasset. Itaq; si ꝓpterea hæc scribo, nec venio: magnæ cuiusdam dispensationis gratia non venio, non odio habens neq; auersans, sed magnopere diligens. Ad hæc quoniam dixerat se dolentem gaudere, ne diceret, hoc ipsum curas vt gaudeas, declarẽsq; cunctis quantum valeas, subiunxit: *Ex multa enim afflictione & cordis anxietate scripsi vobis per multas lachrymas, non vt contristaremini, sed vt cognosceretis charitatem quam habeo abundantius erga vos.* Quid hoc animo amicius? Quandoquidem declarat se nihilominus doluisse, q̃ eos qui peccauerant, imò amplius. Non enim solùm dixit, ex afflictione, sed addidit, ex multa. neque dixit, per lachrymas: sed, per multas lachrymas, atq; ex anxietate cordis: hoc est, præfocabar, strangulabar præ doloris magnitudine, nec amplius ferebam doloris immensum cumulum. Scripsi vobis nõ vt cõtristaremini, sed vt cognosceretis charitatẽ, inquit, quã habeo abũdantius erga vos. Atqui sermonis tenor postulabat vt diceret, non vt contristaremini, sed vt corrigeremini: quandoquidẽ & ob hoc ipsum scripsit. Verũ non hoc dicit, sed potius edulcãs sermonẽ, & ad vehementiorem charitatis flagrantiã illos alliciens, hoc illius loco ponit, declarans se cuncta dilectionis gratia facere: nec simpliciter dixit, charitatem, sed addidit, quam habeo abundantius erga vos. Cupit etiam illos & hac ratione pellicere, dũ declarat q̃ præ cæteris omnibus eos diligat, quódq; erga ipsos affectus sit, vt erga discipulos eximios: eóq; dicit, Etsi aliis nõ sum apostol⁹, at sanè vobis sum. Etsi multos habeatis pædagogos, non multos tamen patres. Ac rursum, In multa gratia cõuersati sumus in mundo, abundantius autẽ erga vos. Ac progressus dicit: & abundãtius vos diligẽs minus diligor. Hic item, quã habeo abũdantius erga vos, vt etiãsi verba plena fuissent iracundiæ, tamẽ ea ira ex vehemẽtia amoris ac doloris proficisceretur. Etiã quum scriberem epistolam, cruciabar dolebámque, non tantùm ob id, quòd peccatũ esset admissum, verùm q̃ compellebar vos afficere dolore: sed hoc ipsum ex amore nascebatur. Non aliter q̃ si quis filium habeat legitimum, & vnicè charũ, cui sit vomica, dum cogitur illum secare & vrere, vtriusque nomine cruciatur, & quòd ægrotat filius, & q̃ compellatur illum secare. Itaque quod vobis videtur odij signum, argumẽtum est flagrantissimæ charitatis. Quòd si contristare quẽpiam ab amore venit, multò magis lætificare tristem, charitatis est. Excusat igitur seipsum, idq; facit frequẽter, nec erubescit. Etenim si de⁹ id facit, dicẽs: Populę meus quid feci tibi: multò magis id decet facere Paulũ. Ergo postquã excusauit seipsũ, iáq; aggressurus esset excusationẽ illi⁹ qui ꝑ pro fuerat cõtaminatus, ne distorquerẽtur quasi cõtrariis iussis vrgerẽtur, & aduersus ipsum cõtenderẽt, propterea

Cap. II.

1. Cor. 16.

Infra. 12. g.

propterea q̃ idem esset, qui tum illi indignabatur, & nunc iubet absolui. Vide quo pacto ad causam hanc tractandã præparauit rationẽ, partim ab his quæ dicta sunt, partim ab his quæ dicentur. Quid enim ait? *Si quis contristauit, nõ me cõtristauit.* Primum hoc laudis postquã illis tribuit, q̃ iisdẽ gaudeãt ac doleãt, tũ demum iniicit hac de re sermonem: cum prius dixisset, *Hic sup. 4* Meum gaudiũ, omnium vestrũ est gaudium. Quod si vero gaudium omniũ vestrum est gaudium, oportet vos & nunc mecũ delectationẽ capere, quẽadmodũ & tunc mecum doluistis: per eadem enim lætificati estis per quæ fueratis cõtristati: & per quæ gaudetis, nũc exhilarati idem facite. Nec dixit meus dolor est omniũ vestrũ, sed hoc alibi molitur: nunc quod præcipue oportet posuit, videlicet gaudiũ, cum ait, meũ gaudium omniũ vestrum est. Deinde & superiorum meminit, dicens: *Quòd si quis cõtristauit, non me contristauit, sed ex parte, ne graue vos omnes.* Scio, inquit, quòd mecum irati fuistis, mecúmq; indignati ei qui stuprum admiserat, quódq; acciderat, ex parte vos oẽs cõtristauerat: atq; ideo dixi, ex parte, nõ q̃ vos minus indignati fueritis, q̃ ego, sed ne degraueẽ illũ qui stuprũ patrauit: itaq; non me tantum contristauit, sed pariter & vos. Licet parcens ei dixerim, ex parte. Vides vt protinus illorũ laxauit animos, declarãs illos fuisse consortes indignationis? *Sufficit eiusmodi homini hæc obiurgatio quæ facta est à pluribus.* Nõ dixit, ei qui stuprũ admisit, sed iterũ dicit eiusmodi, quemadmodum in *1. Cor. 5. a* priore epistola, licet non eãdem ob causam, sed illic quidem erubescens, hic vero parcẽs: eóq; nequaquã amplius meminit peccati, quòd iam esset excusandi tempus, *vt contrà potius cõdonetis & cõsoleminine qua fiat, vt abundãtiore tristitia absorbeatur huiusmodi.* Non eñ solum iubet remitti increpationẽ, verumetiã ad priorẽ statum reuocat. Nam si quis flagellis cęsum dimittat tantũ, nec deliniat, nihil agit. At vide vt rursus & illũ premit, ne indulgentia fiat deterior. Quãquam enim confessus erat facti pœnitens, tamen ostendit, q̃ non perinde ex pœnitentia atque ex condonatione cõsequatur remissionẽ: eóq; dicit, vt cõdonetis & consolemini. Idẽ vero declarat & id quod sequitur. Nõ enim q̃ dignus sit, neque quòd sufficientẽ exhibuerit pœnitentiã, sed q̃ infirmus sit, ideo inquit, dignor illum venia: vnde & adiecit, Ne abundãtiore tristitia absorbeatur eiusmodi. Cæterum hic sermo declarat illius vehementẽ pœnitentiã, quem Paulus non passus sit in desperationẽ venire. Sed quid est illud, ne absorbeat? Ne hoc faciat quod fecit Iudas: aut si viuat, fiat seipso deterior: aut si resilierit, iquit, nõ ferẽs ampli⁹ ex prolixa obiurgatione molestiã, etiã desperans, qđ sæpe fit, aut ad laqueũ, aut ad maiorem iam perueniat malitiã. Occupandus est igitur, ne vulnus fiat acerbius, neq; quod recte fecimus, insolẽtia perdamus. Hæc autẽ dixit, illũ, quẽadmodũ dicere cœperam, simul cohibẽs ad modestiam, simul erudiens ne post absolutionem fieret incogitãtior: non enim iã vt perfectũ qui se lauerit, sed metuẽs ne quid grauius admitteret, ita, inquit, illũ recepi. Qua ex re docemur, q̃ non solum ad peccatorum naturã, verum etiam ad mentẽ habitúmq; peccantiũ oportet moderari pœnitẽtiã, quod ipsum tum faciebat Apostolus. Metuebat eñ illi⁹ infirmitati, eóq; dixit ne deuoretur, ac veluti sub noxia bestia, velut in tempestate, velut in procella. *Quapropter obsecro vos.* Nõ iã imperat dum obsecrat, non tanquam præceptor, sed velut æqualis, & illis in sede iudiciaria collocatis, seipsum ponit in loco patroni. Quoniã eñ ex animi sentẽtia confecerat quæ volebat, supplicatione præ gaudio ĩsatiabiliter estvsus. Sed agè, quid est quod obsecrat? *Vt vincat in illum charitas:* Hoc est, vt confirmetur, neque id simpliciter, aut vtcũq; inciderit, sed efficaciter. Atque hoc dictũ rursus declarat illorũ summam virtutẽ, si qui tantopere dilexerãt eum, & applausserant, vt super illo etiam inflarentur, eundẽ adeo fuerũt auersati, vt tanto studio Paulo laborandũ fuerit, vt in illum valere sinerẽt charitatẽ: quorum alterum erat virtus discipulorum, alterũ virtus præceptoris: quòd illi tam tractabiles fuerint, quódque hic illos ita cõposuerit. Quod si nũc quoque fieret, haudquaquã peccatores absque sensu sui peccarent. Nec eñ simpliciter oportet amare, neque sine vlla ratione quenquã auersari. *In hoc siquidem scripsi vobis, vt cognoscerem probationem vestram, an ad omnia sitis obedientes. Non tantum in resecando, verum & in conciliando.* Vides vt rursus illis ingerit periculũ. Quẽadmodum eñ illic cũ iuberet hominẽ resecari, nõ passus est penes illos esse authoritatẽ condonandi dicens, Decreui tradere eiusmodi satanæ: ac rursus asũpsit illos in eius sentẽtiæ consortiũ dicens, Congregatis vobis tradere illũ: duas res maximas accurans, vt & proferretur sententia, & ne id fieret absque illis, ne videretur hic illos hoc facto lædere. Ac neque solus eã pronũciat, ne videretur Apostolus esse prędractus, ipsósq; cõtenere: neque illis totũ permittit, ne permissa illis potestare dimitterẽt eũ qui peccarat, intẽpestiue illi condonantes: itidẽ & hic facit, dicens: Ego iam cõdonaui, qui in priore epistola cõdemnarã: mox ne offenderentur

1. Cor. 5. et Gal. 5. b

1. Cor. 5. b

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

derẽtur quasi contẽpti,addit,propter vos. Quid igitur?nũ propter homines ignouit? Nequaquã:ideóq; adiecit, *In facie Christi.* Quid est,in facie Christi? Aut secundum deum intelligit,aut in gloriam Christi. *Ne circũueniamur à satana. Neque enim illius cogitationes ignoramus.* Vides vt simul illis & permittit authoritatem, & rursus eam adimit,vt altero quidẽ illos deliniat,altero illorũ impudentiã excutiat. Cęterum non hoc solum hic agit,verũetiam illud,vt demõstret,commune omnium incommodum esse, si minus obedirent.

1.Cor.5.b & Gala. 5.b. Quod idẽ fecit in initio. Nã tum dicebat, Exiguum fermentũ totam conspersionẽ fermẽtat: hic rursum, Ne circũueniamur à satana: breuiter vbiq; suam pariter & illorũ facit condonationẽ. Sed rem ab initio

Hic supr. b. considera: Si quis,inquit,cõtristauit, non me cõtristauit,sed ex parte, ne grauẽ omnes vos. Mox iterũ: Sufficit eiusmodi increpatio hæc, quæ fit à pluribus. Hoc est illius suffragiũ & sentẽtia. At nõ perstitit vsque ad decretũ & pronũciationẽ, sed rursus illos facit socios,dicẽs: Vt cõtrà potius vos donetis & cõsolemini,propterea obsecro vos,vt vincat in illũ charitas. Rursus postquã in illos cõtulit totius negotij authoritatẽ,ad suã trãsit authoritatẽ,dicens: In hoc eñ

Ibidem.c. & scripsi vobis, vt cognoscerẽ probationem vestrã, an ad omnia essetis obedientes. Deinde rursus illorũ facit gratiam,dicens,Cui autẽ aliquid donatis: mox facit suam,cũ ait,& ego si quid donaui propter vos. Rursus & suam &illorum,Nam & ego,inquit,si quid donaui propter vos, donaui in facie Christi, aut in gloriã Christi,aut tanquam & hoc iubente Christo: quæ res illis potissimũ persuadebat, vt condonarẽt, propterea quòd iam metuissent nõ condonare causam quæ cederet in Christi gloriã, quæq; illi proba-
C cõtari opus habeat,perscripsit etiã quid illos à morbo erexerit. Quid igitur est illud? Vidit,inquit, de° q illorũ vnusquisq; sese auertisset à via sua mala,ac pœ- Ionæ.3.d nitentiã egit super malis quæ dixerat se facturũ illis. Nõ dixit,vidit ieiuniũ,saccũ & cinerẽ. Non hæc loquor vt tollã ieiuniũ, absit hoc, sed hortor vt vnà cũ ieiunio,quod melius est faciatis, hoc est,vt ab omni malitia abstineamus. Peccauit & Dauid. Videamus igitur,quomodo & hic egerit pœnitentiã. Triduum 2.Re.12.d desedit in cinere. Quanquã hoc nõ fecit pro peccato,sed pro puero,adhuc affectu in illũ ebri°. Sed peccatũ alia ratione absterſit,videlicet submissione,cordis cõtritione,animi cõpũctione, deniq; cauẽdo ne in eadem relaberetur, prẽterea quòd iugiter memor esset sui peccati,quòd grato animo ferebat quicquid incurrebat afflictionis,q; parceret his à quibus mole-
D stia afficiebatur, quòd nõ solum nõ vlcisceretur insidiantes,verumetiam hoc facere volẽtes vetuerit. Cũ illũ Semei innumeris probris aspergeret, ac dux qui 2.Re.16. præsens aderat indignaretur,Sine, inquit,illũ deuo- b. uere me,quoniã dominus præcepit illi. Habebat eñ cor contritum & humiliatum,quod maxime absterſit illius peccata. Nã hæc est cõfessio,hæc est pœnitentia. At si ieiunãtes elati simus, nõ solũ nihil capimus vtilitatis,verũetiã dãno afficimur. Submitte igitur & tu cor tuũ vt deum tibi concilies. Prope est eñ dominus his qui contrito sunt cord e. Nónne vides Psa.33.d vt qui in splẽdidis domib° ab honore submoti sunt, nec inferioris notæ famulis conuiciantibus respondent,sed tolerãt,ob ignominiã, qua sepsit illos peccatũ? Itidẽ fac tu quoq;. Vbi quis te cõuitiis incessit, ne exacerberis, sed ingemisce, non ob iniuriam,sed ob peccatũ quod te cõiicit in ignominiam. Ingemisce cum

ora- declarans. Hæc igitur nos reputantes,neminẽ despiciamus vnquã,nunquã peccãtes desperemus, aut contrà simus incogitantes,sed affligamus animũ vbi deliquimus,nec simpliciter effundamus verba. Nam ipse noui permultos,qui dicunt quidẽ se lugere peccata,cũ interim nihil præclari faciant: Sed ieiunant

A quidẽ,asperis vestibus induũtur:cęterũ appetẽtiores sunt pecuniarũ q̃ caupones & negociationes exercẽtes,magis vincũtur iracũdia q̃ feræ, magisq; gaudẽt aliorũ accusationibus,quàm alij suis laudibus: Non est hæc pœnitentia. Imago tantũ est & vmbra pœnitentiæ,nõ pœnitẽtia. De his itaq; rectè dicetur, Prospicite ne vsurpemur à satana: neq; enim illius cogitationes ignoramus. Alios eñ per peccata, alios per pœnitentiã perdit, rursus alios perdit dũ non sinit illos vllũ ex pœnitẽtia fructũ capere. Etenim dum nõ inuenit, quo pacto recta via perdat, alia ingreditur via,labores quidẽ intẽdens, fructibus autẽ spolians, eisq; persuadẽs,quasi totũ recte peregerint,vt iã reliqua negligãt. Proinde ne nosipsos temere lacerem°, paucis aduersus huiusmodi fœminas disseramus. Siquidẽ hic morbus præcipue fœminarũ est. Bonum
B quidẽ est & hoc quod nũc sit ieiuniũ,humi cubit° ac cinis:verũ ni cætera accesserint, nulla fuerit vtilitas. Demõstrauit de° quomodo remittat peccata. Quid igitur illa relicta via,alterã vobis eligitis? Peccauerãt olim Niniuitæ,eadẽq; fecerũt quæ vos nunc facitis, sed inspiciamus quæ res illis fuerit vsui. Quẽadmodũ enim ægrotãtibus multa adhibẽt medici, verum qui sapit nõ eò spectat,hoc an illud fecerit qui morbo laborat,sed quid profuerit illi: Sic & hic spectãdũ est, quid iuuerit illos barbaros. Adhibuerũt ieiuniũ vulnerib°,& acre ieiuniũ adhibuerũt, humi dormiebãt, sacco vestiebãtur,cinerẽ & fletus adhibebãt, vitæq; mutationẽ. Inspiciamus igitur quid horũ reddiderit illos sanos. Et quomodo,inquies,sciemus? Si ad medicũ accedamus,si ipsum interrogemus. Non eñ celabit nos,quin poti° omnino dicet: Imò ne quis perscõtari opus habeat,perscripsit etiã quid illos à morbo erexerit. Quid igitur est illud? Vidit,inquit, de° q illorũ vnusquisq; sese auertisset à via sua mala,ac pœ- Ionæ.3.d nitentiã egit super malis quæ dixerat se facturũ illis. Nõ dixit,vidit ieiuniũ,saccũ & cinerẽ. Non hæc loquor vt tollã ieiuniũ, absit hoc, sed hortor vt vnà cũ ieiunio,quod melius est faciatis, hoc est,vt ab omni malitia abstineamus. Peccauit & Dauid. Videamus igitur,quomodo & hic egerit pœnitentiã. Triduum 2.Re.12.d desedit in cinere. Quanquã hoc nõ fecit pro peccato,sed pro puero,adhuc affectu in illũ ebri°. Sed peccatũ alia ratione absterſit,videlicet submissione,cordis cõtritione,animi cõpũctione, deniq; cauẽdo ne in eadem relaberetur, prẽterea quòd iugiter memor esset sui peccati,quòd grato animo ferebat quicquid incurrebat afflictionis,q; parceret his à quibus molestia afficiebatur, quòd nõ solum nõ vlcisceretur insidiantes,verumetiam hoc facere volẽtes vetuerit. Cũ illũ Semei innumeris probris aspergeret, ac dux qui 2.Re.16. præsens aderat indignaretur,Sine, inquit,illũ deuo- b. uere me,quoniã dominus præcepit illi. Habebat eñ cor contritum & humiliatum,quod maxime absterſit illius peccata. Nã hæc est cõfessio,hæc est pœnitentia. At si ieiunãtes elati simus, nõ solũ nihil capimus vtilitatis,verũetiã dãno afficimur. Submitte igitur & tu cor tuũ vt deum tibi concilies. Prope est eñ dominus his qui contrito sunt cord e. Nónne vides Psa.33.d vt qui in splẽdidis domib° ab honore submoti sunt, nec inferioris notæ famulis conuiciantibus respondent,sed tolerãt,ob ignominiã, qua sepsit illos peccatũ? Itidẽ fac tu quoq;. Vbi quis te cõuitiis incessit, ne exacerberis, sed ingemisce, non ob iniuriam,sed ob peccatũ quod te cõiicit in ignominiam. Ingemisce cum

sce cũ peccas,nõ quòd es castigandus:nam id quidẽ nihil est,sed quòd offenderis dominum tuum vsque adeo mansuetũ,qui sic te amat,sic inhiat saluti tuę,vt & filiũ tradiderit pro te:propter hæc suspira, idque facito iugiter. Hæc eñ est cõfessio:nõ nũc quidẽ hilaris,postero die tristis,deinde rursus hilaris,sed iugiter in luctu perseuerato, & in affligẽdo temetipsum.

Mat.5.a Beati eñ,inquit,qui lugẽt,hoc est,qui iugiter hoc facit. Persiste igitur in hoc luctu,& tibi instãs & cõterens animã tuam,non aliter quàm si quis lugeat legitimum ac minime degenerẽ filium amissum. Scindite,inquit,corda vestra,& nõ vestimẽta vestra. Quod autẽ confractũ est,nequaquã sarcietur:quod contri-

Psa.50.d tum,nequaquam resurget. Eapropter alter ait,Scindite:alter dicit, Cor contritũ & humiliatũ deus non despiciet. Et si fueris sapiẽs,& si diues,& si potẽs: dilacera cor,ne sinas illud sublimes tollere spiritus,ne-

Luc.18.c que inflari. Quod enim discerptũ est,nõ inflatur:& si quid esset quod extolleret,cõuulsio nõ sustinet inflationẽ. Ita tu quoq; sis animo demisso, cogitãs q̃ publicanus ille vnicoverbo iustificatus est,quãquã non erat illa animi modestia,sed vera confessio. Quòd si hæc tantũ valet,quãto magis animi submissio? Ignos-

3.Re.21.g cere peccata iis qui in te peccauerũt. Nã & hęc res remittit peccata. De priore quidẽ ait: Videbã q̃ incederet tristis,& sanaui vias eius. Hoc autem,in Achab

Luc.6.f placauit irã dei: de altero vero legitur, Remittite, & remittetur vobis. Est alia via remedium hoc adferẽs

Esa.43.d nobis,videlicet detestatio peccatorũ: Dic tu peccata tua prior,vt iustificeris. Iã & hoc diluit peccata, si in reb° aduersis agas gratias, sed omniũ pręcipua est eleemosyna. Numera nũc remedia quæ medẽtur tuis vulnerib°,omniáq; semper appone,humilitatẽ,cõfessionẽ, obliuionẽ acceptarũ iniuriarũ, in aduersis gratiarũ actionẽ,egentibus & pecunia & officio subueniendi studiũ, assiduam precationem. Hoc modo

Luc.18.a vidua crudelẽ & immitem iudicem propitium reddidit. Quòd si illa sibi cõciliauit iniquũ,multo magis tu conciliabis mansuetum. Est & alia præter has via,

Esa.1.c vt adsis his qui iniuria afficiũtur. Iudicate,inquit, orphano,& iustificate causã viduę: & venite huc, & disputem°. Et si fuerint peccata vestra vt phœniceũ, vt niuẽ dealbabo. Quid igitur erit nobis excusationis,si cũ tot habeamus vias in cœlum ducentes,tótq; pharmaca quæ nostris medentur vulneribus, etiã post lauacrũ in hisdem perseueremus? Ergo ne persistamus, sed qui nondũ lapsi sunt, in sua permaneant pulchritudine,aut potius magis ac magis excolant illam. Nã
D etsi nulla reperias delicta,tamẽ hæc benefacta augẽt animi pulchritudinẽ. Nos vero qui í multis deliquimus,his quę cõmemorauimus,vtamur ad correctionẽ, vt ad tribunal Christi multa cũ fiducia sistamur, quam nobis omnibus contingat assequi,per gratiam &bonitatem domini nostri Iesu Christi,cui cum patre & spiritu sancto gloria,imperium,honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia V.

Vm autem veniſſem Troadem in euangelium Christi,& oſtium mihi apertum esset in domino,nõ habui requiem ſpiritu meo,eo quod non reperiſſem Titum fratrem meum. Hic sermo videtur quidẽ Paulo indignus, siquidem ob fratris absentiam tantam deseruit salutem,quin &tenor orationis videtur inabsolutus. Quid igitur vultis? vt ostendamus quòd nihil se dixerit indignum, an vt doceamus quadrare

A sermonis tenorẽ? Mihi placet vt posterius hoc prius demonstremus. Nam hoc pacto fiet vt &illud alterũ nobis facilius reddatur ac manifestius. Quomodo igitur hæc cohærẽt cum superioribus? Recordemur illorum quæ præcesserunt, & quomodo quadrent, intelligemus. Quænam igitur erãt quę dixerat initio? Nolo, inquit, vos ignorare de afflictione quæ nobis Supr.1.b accidit in Asia, quoniam supra modũ grauati sumus vltra vires. Cúmq; declarasset quomodo fuisset liberat°,& quæ in medio sunt interiecisset, necessario redit ad hoc, vt doceat quomodo & aliter afflictus fuisset. Quomodo igitur &,quo pacto? ob id q̃ nõ repereret Titum. Graue siquidem per se est ac dignum ob quod quis vitã abiiciat, vel tentationes sustineat. Cæterũ si absit consolator,qui possit onus vnà ferre, grauior sit tẽpestas. Porrò Titus hic ipse erat, quẽ in progressu epistolę dicit à Corinthiis ad se missum; & Infra.7. B de quo multas magnásq; laudes deprædicat, quẽ cũ & 8. dẽ ait se ab se ad illos dimisisse. Proinde volẽs ostẽdere, q̃ hac quoque in parte propter ipsos fuisset afflictus,hęc locut° est. Ex his igitur liquet hũc sermonẽ cũ superioribus cohærere. Iã q̃ nihil hic Paulo sit indignũ, conabor demonstrare. Non enim dicit, q̃ Titi absentia obstiterit saluti eorũ qui fuerãt ad euãgelicam accessuri fidẽ, neque quòd hanc ob causam neglexerit eos qui crediderant, sed quòd nõ habuerit requiem, hoc est quòd afflictus sit, discruciat° sit, ob fratris absentiam: declarans quanti momenti sit abesse fratrem, cáq; gratia discesserit illinc. Sed quid est quod ait: *Cum veniſſem Troadem ad euãgeliũ?* Nõ simpliciter dicit, adueni, sed, vt prædicarem euangeliũ. *Attamẽ etiam cũ oh id veniſſem, ac reperiſſem ingens negotiũ,*
C *quòd oſtiũ mihi magnum apertũ eſſet in domino,nõ habui,* inquit, *requiem.* Haud tamẽ ea res interrupit quod agebatur. Quomodo igitur dicit, dicto illis vale discessi, hoc est,nõ ibi moratus sum diutius, angustia loci laborans,ac mœrore discruciatus. Fortassis autẽ & interruptum est opus illo absente. Verũ hæc quoq; res nõ mediocriter consolatur illos. Etenim si illic cum esset apertum ostiũ,& in hoc venisset,illico discessit, q̃ fratrem non reperisset,multo magis,inquit,oportet vos ignoscere negociorũ necessitatib°,quib° vbique agimur ac circũagimur,neq; sinimur, ita vt volumus,neq; discedere,neq; cõmorari diutius cũ quibus vellemus. Eapropter subiicit iterum, quẽadmodum superius spiritui,ita hic deo asscribens absentiã suam: *Gratia autem,* inquit, *deo, qui ſemper triumphat nos in Chriſto,& odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco:*
D Ne videretur hæc veluti lamẽtãs deplorare, gratias agit deo. Quod autẽ dicit sic habet, Vbiq; afflictio, vbiq; angustia. Veni in Asiam,grauatus sum, grauat° sum vltra vires. Veni Troadẽ,nõ inueni fratrẽ,nõ veni ad vos. Et hoc quoq; non exiguũ dolorem attulit animo meo,sed admodum grauem. Tum illud, q̃ cũ apud vos multi peccassent,nõ viderim vos. Nã parcens, inquit, vobis,nõ iterũ veni Corinthum. Itaque Supr.1.d ne videretur hæc dicẽs cõploratione vti,subdit, Nõ solum non dolemus in his afflictionibus, verumetiã gaudemus,quódq; maius est, nõ tantum spe futurorum præmiorum, verũetiam horum gratia quæ nũc contingunt,propterea quòd hic quoque per has afflictiones clari reddimur &illustres. Itaq; tantũ abest vt lugeamus,ac lamẽtemur, vt quod agitur appellemus triũphũ,& ornemur his quæ nobis accidũt, vnde & dicit: *Deo gratia, qui ſemper nos triumphat:* hoc est

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui nos omnibus facit cõspicuos & claros. Nã quod aliis videtur esse ignominiæ, nimirũ vndiq; eiici, hoc nobis videtur sũmi honoris. Eóq; non dixit, Qui nos facit notos, sed, qui triũphat: significans ꝙ eiusmodi persecutiones vbiq; terrarũ assidua trophea erigerẽt aduersus diabolum. Mox dum cõmemorato eo qui triũphat, addit etiam triumphi causam & argumentum, hinc quoq; excitat auditoris animũ. Non enim solum, inquit, triumphamur à deo, sed triumphamur in Christo: hoc est, propter Christum, & ob euãgelij prædicationẽ. Posteaquã enim agendus est triũphꝰ, omnino necesse est, & nos quoq; qui trophæum gestamus, esse cõspicuos: quoniã ipsum Christũ baiulamus, ob id nobiles sumus & illustres. *Et odorem notitiæ suæ manifestauit per nos in omni loco.* Superius dixit, qui semper triũphat: hic dicit, in omni loco, demõstrans & locũ & tẽpus omne plenũ esse certaminibus apostolicis. Rursus & aliã adhibuit metaphorã, ab odoris fragrantia sumptã. Sicut enim qui portãt vnguenta, sic omnibus, inquit, sumus manifesti, dei notitiã appellans vnguentũ pretiosum. Nec dixit notitiã, sed, odorem notitiæ. Talis siquidem est præsens dei notitia, nõ admodũ euidẽs nec exerta. Vnde & in prio-
1.Co.13.d re dicebat epistola, Videmus nunc per speculũ in ænigmate: hic idẽ dicit, odorẽ. Qui vero psensit odorem, scit quidẽ vnguentũ alicubi positũ esse: cæterũ cuiusmodi nature sit, non itẽ nouit, nisi prius ipsum videre contingat. Sic & nos, deum quidem esse scimus, at quid sit secundũ substantiã nondum scimus. Proinde sumus tanquã regale suffumigatorium siue thuribulũ, quocunq; accesserimus cœlesti fragrãtes vnguẽto, ac spirituali suaueolẽtia. Hæc autẽ dixit, simul prædicationis vim ostẽdens, ꝙ à quibus per insidias appetuntur Apostoli, per hos relucent magis, dum persequẽtes efficiũt, vt totus etiã terrarũ orbis ipsos nouerit, ac illorũ trophæa bonique odoris fragrantiã, simul cõsolãs illos super afflictionibus ac tẽtationibus vt omnia forti perferant animo, siquidem & ante tẽpus reponẽdæ mercedis, ineffabilis gloriæ fructum capiunt. *Quoniam Christi bonus odor sumus deo, in his qui salui fiunt, & in his qui pereũt.* Etenim siue quis saluus fiat, inquit, siue pereat, ipsum euãgeliũ manet ꝓpriam obtinẽs virtutẽ, non aliter quàm lumen, etiã si caliginẽ offundat infirmis oculis, lumen est etiã tum cum obtenebrat. Et mel quanuis amarum sit ægrotantibus, natura tamẽ dulce est: Sic & euangeliũ boni odoris est, etiãsi qui pereunt increduli. Nec eũ euãgelium facit, vt illi pereant, sed illorũ amentia. Quin hac potius ratione patefit illius fragrãtia, si corrupti & improbi pereunt, vt nõ tantum è salute bonorum, verumetiam ex malorũ interitu declaretur illius virtus: quandoquidẽ & Sol cũ vehementer lucidus est, hoc ipso maxime ferit infirmorũ oculos. Atque ipse
Luc.2.c seruator in ruinã, & resurrectionẽ multorum positus est: attamẽ manet id quod est, seruator, etiamsi corruant innumerabiles: & illius aduẽtus grauiorẽ dãnationẽ attulit incredulis, nihilo secius tamen perseuerat esse salutaris. Hãc ob causã & Apostolus dicit, *Deo bonus odor sumus*: Hoc est, etiãsi pereant aliqui, nos tamen perseueramus hoc esse quod sumus. Neque simpliciter dixit, bonus odor: sed addit, deo. Quod si deo sumus bonus odor, isq; hęc suo suffragio cõprobat, quis deinde contradicturus est? Ac bonus odor Christi mihi duplicẽ videt recipere interpretationẽ, aut eũ hoc dicit ꝙ Apostoli seipsos immolarẽt martyrio, aut ꝙ Christi immolatio bonus sit odor: quasi dicat aliquis, huius victimæ bonꝰ est odor, hic sũmus. Aut hoc igitur significat boni odoris vocabulũ, aut quod priꝰ dixi, quoniã quotidie immolãtur propter Christũ. Vides quò euexerit tẽtationes, dum eas triũphum appellat [bonũmq; odorẽ] ac victimã, quæ deo offertur. Deinde quoniã dixit, Bonus odor sumꝰ etiam in his qui pereunt, ne putares & illos deo acceptabiles esse, subiunxit: *His quidem odor mortis in mortem, illis vero odor vitæ in vitam.* Quod hũc bonũ odorẽ alteri quidẽ admittũt vt salui fiãt, alteri sic vt pereãt. Itaq; siue quis pereat, ipse sibi causa est, quãdoquidẽ & sues dicũtur vnguẽto præfocari, & lumen quẽadmodũ antè dixi, infirmis caliginem offundere. Talis est & bonorũ natura, nõ solum sua corrigit, verũetiã contraria perdit, atque hic potissimum ostenditur illorum vis. Nam & ignis nõ modo cum illuminat tãtum, neq; cum aurũ repurgat, verumetiam cum carbones absumit, maxime suam vim exerit, atque hac parte perspicuum fit, quòd sit iguis. Similiter autem & Christus hoc quoque argumento declarabit maiestatem suam, cum absumpserit Antichristum spiritu oris sui, & aboleuerit splendore aduẽtus sui. *Et ad hæc quis idoneus?* Quoniã magnifica quædã fuerat elocutus, victima sumus Christi, & bonus odor, & triũphamur vbiq; rursus tẽperat ea, cũcta ad deũ authorem referẽs, ita loquẽs: & ad hęc quis idoneus? Totũ, inquit, Christi est, nõ nostrum. Vides vt huius sermo contrarius est sermoni pseudapostolorum? Siquidẽ illi gloriantur, quasi ex sese aliquid attulerint ad euãgelium: hic vero hoc nomine ait se gloriari, ꝙ existimet illic nihil esse ipsius. Nam gloria, inquit, nostra hæc est, te stimoniũ cõscientiæ, quod nõ in sapientia carnali, sed in gratia dei conuersati sumus in mũdo, & vbi illi lucrũ existimabãt esse gloriari de sapiẽtia, externã loquor, hic existimauit exitiũ. Eóq; & hic dicit, Et ad hæc quis idoneus? Quòd si nõ sumꝰ idonei, gratiæ est quod geritur. *Non enim sumus sicut cæteri cauponãtes verbum dei.* Nã etiãsi magnifica loquamur, nullum tamẽ nostrũ diximus esse benefactũ, sed omnia Christi. Neq; eũ imitabimur eos, qui se falso vocãt apostolos, dicentes pleraq; ipsorũ esse. Nam hoc est est cauponari, vbi quis adulterat vinũ, vbi quis pecunia vẽdit, quod gratis donari oportuit: quãdoquidẽ hic mihi videt illos taxare de quęstu, & quod dicebã, rursus subindicare, ꝙ sua miscerẽt diuinis. Quod reprehendẽs & Esaias dicebat, Caupones tui miscent
Esa.1.f vinum aqua. Quanquã enim hoc de vino dictũ est, haud tamẽ aberrarit, si quis ad doctrinã trãsferat. At nos, inquit, nõ eodẽ modo rem gerimus, sed quę nobis credita sunt, ea exhibemus, merũ & indilutũ propinantes verbum. Ideoq; subiunxit: *Sed tanquam ex sinceritate, tanquã ex deo, in conspectu dei, in Christo loquimur.* Nõ seducẽtes vos ita prædicamus, veluti gratificantes nobis, aut velut ex nobis ipsis aliquid inferentes aut admiscẽtes, sed tãquã ex deo: hoc est, non loquimur ꝙ aliquid domi nostræ natum vobis largimur, sed ꝙ deus omnia donauit. Hoc enim est ex deo, de nullo gloriari, quasi propriũ habeamꝰ, sed omnia illi trãscribere: in Christo loquimur, nihil nostræ sapiẽtiæ, sed ab illo proficiscenti robori nitentes. At non idẽ faciunt isti, qui se iactãt, sed perinde rem gerunt, quasi ex se quippiã intulerint. Vnde & alibi taxat eos
1.Cor.4.b dicẽs: Quid enim habes quod nõ accepisti: Quod si etiã accepisti, quid gloriaris quasi nõ acceperis? Hęc summa

summa virtus est, omnia deo accepta referre, nihil nostrũ ducere, nihil ad humanã gloriã facere, sed ad dei placita: propterea ꝙ is est, qui rationẽ exacturus est. Nũc vero ordo inuersus est, cũ qui pro tribunali sedet, & causas excutit, nõ admodũ metuimus: eos vero qui nobiscũ stãt, simúlq; iudicãtur, timemꝰ. Vnde
Mora- igitur hic morbus, vnde in nostras animas inuasit? Exle. eo ꝙ non assidue versamus animo quæ illic sunt, sed rebus præsentibꝰ affixi sumus. Hinc venit ꝙ in prauas actiones facile prolabimur, & si quid boni facimus, ad ostentationẽ facimus. Hinc itaq; nobis venit detrimentum. Proinde videt quis impudicis oculis aliquã frequẽter, sicvt nec illa quę aspicitur sentiat, nec hi qui cũ ipso ambulãt, at nõ etiã fefellit oculũ illum qui somnũ nescit. Siquidẽ ille etiã priusquã peccatũ cõmittitur, iã vidit animã impudicã, atq; internã insaniã, vidit cogitationes velut in tẽpestate vltrò citróq; fluctuãtes. Neq; eũ opus habet testibus & argumentis qui nouit omnia. Itaq; ne respicias ad cõseruos. Nã etiãsi laudet homo, nulla hinc vtilitas, si deus nõ approbet. Rursum quãuis dãnet homo, nullum detrimẽtũ, si nõ cõdẽnet deus. Ergo ne isto modo prouoces iudicẽ, cõseruorũ quidẽ multã habens rationẽ, ipso vero indignãte nec metuẽs nec tremẽs. Negligamus igitur laudẽ ab hominibus venientem. Quousq; viles & humilium rerum admiratores, quousq; deo nos ad cœlũ erigẽte ipsi studemus humi re-
Gen.37.d pere? Fratres Iosephi si dei timorẽ præ oculis habuisent, vt habere par erat, haudquaquã fratrẽ in solitudine nacti occidissent. Rursus Cain si iudicium illud
Ibidẽ.4.b metuisset, quẽadmodũ metuisse oportuit, nequaquã dixisset, Veni, egrediamur in cãpũ. Quid enim ô miser & infœlix separas illũ ab eo, qui ipsum genuit, & in solitudinẽ abducis? An deus in deserto non intuet facinus? An ex his quæ patri tuo acciderũt, nondum edoctus es, ꝙ deus omnia nouit? omnibus adest quæ patrãtur? Et quãobrẽ nõ hoc ad illũ dixit deus inficiãtẽ, me celas, qui vbique sum præsens, qui occulta
Ibidem. noui? Quoniã nõdũ ille hęc sublimioris philosophię recte capere poterat. Sed quid dixit? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me: nõ ꝙ sanguis habeat vocem, sed quẽadmodũ nos de rebꝰ manifestis ac dilucidis loqui solemꝰ, res ipsa clamat. Quapropter sanè oportet dei iudiciũ prę oculis habere, mox mala extincta fuerit oĩa. Sic & in precationibꝰ possumus esse vigilates, si cõsideremus cui loquamur, si reputemꝰ nos sacrificiũ offerre, ac machærã tenere manibus, necnõ ignẽ & ligna, si cogitatione cœli portas aperiamꝰ, si illò trãsferamur, & arrepto gladio spiritus infigamus illũ in iugulum hostiæ, & mactemus illam sobrietate, atq; infundamus illi lachrymas: hic enim & huius sacrificij sanguis, huiusmodi illa ara rubescit mactatione. Ne cõmittas igitur, vt hoc tẽpore quicquã humanarum cogitationũ occupet animum tuum: cõsideGen.22.a rato quòd & Abrahã cum hostiã adferret, non vxorem, nõ seruũ, nõ aliũ quenquã passus est adesse: itaque nec tu sinas seruilium ac illiberalium affectuum quicquã adesse tibi, sed solus ascende in montẽ, quò ascẽdit ille, quò fas non est quenquã alium ascendere. Quòd si quæ taliũ cogitationum conetur tecum ascẽdere, imperato illis cũ authoritate ac dicito, Sedete hic, ego vero & puer adorato domino, reuertemur: & asina & pueris deorsum relictis, aut si quid aliud brutũ est, ac mentis indigũ, si quid est rationale assumito atq; ascẽdito, quẽadmodum ille assumpsit

Isaac, arámq; quẽadmodum ille ædifica, tanquã nihil habẽs humanũ, sed velut à natura factus alienus. Siquidẽ ille nisi vltra naturam exisset, nequaquam filiũ immolasset. Ne qua res tũ tibi obstrepat, sed fias cœlis excelsior, suspira amarè, immola cõfessionem. Dic tũ, inquit, peccata tua prior, vt iustificeris: offer Esa. 43.d cõtritionẽ cordis: hæ victimæ non in cinerẽ abeũt, neque in fumũ dissoluuntur, neque lignis egent aut igne, sed sola mẽte cõpuncta: hæc ligna, hic ignis incendẽs illa & nõ exurẽs. Etenim qui cũ feruore deprecatur, inflãmatur & nõ exuritur, sed velut aurum igni probatũ fit splẽdidior. Cũ his vero & illud obserua, ne quid inter precãdũ loquaris quod exasperet dominũ tuum, neq; illũ aduersus hostes interpelles. Nã si probro datur habere hostes, orare aduersus illos cogita quãtũ sit malũ. Etenim cum oporteat te
B rationẽ reddere quãobrẽ hostes habeas, tu illos etiã accusas? Et quam assequeris veniã, non solum hostes habẽs, verumetiã male de illis loquens, idq; eo tempore cũ tibi opus est multa misericordia? quãdoquidẽ accessisti pro tuis peccatis deprecaturꝰ. Proinde ne memineris alienorũ, ne tuorũ memoriã refrices. Nã si dixeris, percute inimicũ, obturasti tibi os, nec ampliùs linguę dedisti loquẽdi fiduciã. Primum quidem quòd ipso statim deprecationis exordio ad irã prouocasti iudicẽ, deinde quòd ea petis quæ pugnãt cũ orãdi formula. Nam si deum adis pro peccatorũ remissione, qua fronte de vindicta loqueris? Contrà igitur oportuit facere. orãdũ erat pro illis, vt deũ & pro nobis ipsis imploremus. Nunc iudicis sententiã anteuertisti tua, dũ postulas vt peccãtes puniat, quæ res tibi omnẽ adimit veniã. Quòd si pro illis oraue-
C ris, ac pro te nihil dixeris, perfectionẽ omnẽ præstiteris. Cõsidera quot sint in lege sacrificia. Est sacrificiũ remissionis, sacrificiũ cõfessionis, sacrificiũ salutaris, sacrificiũ purificatiõis, aliáq; innumera, cũ nullum sit aduersus inimicos, sed vnũquodq; pro peccatis propriis, aut etiã pro fœliciter gestis. An aliũ adis deũ? Illũ adis, qui iussit nos pro inimicis nostris ora- Mat.5.g re. quomodo igitur oĉlamas illi, quomodo implo- & Luc. ras deũ, vt propriã soluat legẽ? Nõ est istud supplicis 6.b personã agere. Nemo supplicat vt alius perdatur, sed vt ipse seruetur. Cur igitur supplicis personã induis, cum verba habeas accusatoris? Cum pro nobis quidem oramus, scabimus caput, oscitamus, inque mille cogitatiões delabimur, at cũ aduersus hostes oramꝰ, vigilantes id facimus. Quoniã itaq; nouit diabolus, ꝙ contra nosipsos gladium vibramus, nõ retrahit, nõ auocat huc & illuc, quò grauius nos perdat. Sed dixerit aliquis, iniuria sũ affectus & affligor. Quin igit aduersus diabolũ interpellas deum, qui omniũ maxime nos lædit: qđ etiã iuberis dicere, Libera nos ab Mat.6.b illo malo. Ille est hostis irreconciliabilis. Cęterũ homo quicquid facit, amicus est & frater. Illi igit irascamur omnes, aduersus illũ imploremus deũ dicentes, Cõtere satanã sub pedibus nostris. nã hic etiã inimicos nobis parit. Quòd si precaris aduersus inimicos, precationẽ quã ille optat, precaris. Ergo si cõtra hostes oramus, aduersus hũc oremꝰ. Cur igit omisso eo quivere est inimicus, mordes tua mẽbra, hac in parte feris ĩmanior? Sed cõtumelia, ĩquis, me affecit, & rebus meis me spoliauit. Sed vter est lugẽdus, ĩs ne qui affectꝰ est iniuria, an qui fecit ĩiuriã? Nã qui pecunias lucrifecit, à dei beneuolentia semet excussit, plúsque perdidit q̃ accepit. Proinde ille est qui læsus est. An

non

Universidad de Deusto Biblioteca

nō igitur orandū eſt,vt deus illis fiat propitius?Cōſi-
Dani.1.et dera q̃ multa paſſi ſint illi tres pueri, qui nihil admi-
ſeq. ſerāt ſceleris,exulabāt à patria libertate,adducti ſunt
captiui,facti ſunt ſerui, & in alienā ac barbarā auecti
regionē,& iam occidendi erant ob ſomnium,ídque
temere,& ſine cauſa. Quid igitur cum eſſent ingreſſi
cū Daniele,quid pręcati ſunt,quid dixerūt? Proſter-
ne Nabuchodonoſor,dilacera illius diadema,deiice
illū à throno?Nihil huiuſmodi.Sed poſtulabāt miſe-
ricordias à deo,ſimiliter & cum eſſent in camino.At
nō itē vos,ſed cū multa leuiora patiamini q̃ illi , fre-
quenter etiā iuſte meritóq;, non deſinitis innumera
imprecari mala:hic dicit,deiice inimicū, quēadmo-
dum demerſiſti currum Pharaonis:alius dicit,percu-
te carnem illius. Rurſus alius dicit, vindictam trans-
fer in liberos.An nō agnoſcitis hæc verba? vnde igi-
tur nobis hic riſus ? Vides q̃ ſint deridicula, cum ab
his dicātur qui cōmoti nō ſunt . Quin & omne pec-
catum tunc demū apparet quàm ſit fœdum, cum illi
detraxeris affectionē eius qui facinus cōmiſit . Et ſi
irato reuoces in memoriā verba quæ dixit cōmot⁹,
abdet ſe ac deridebit ſeipſū , cupiétq; vel innumera
mala ſuiſſe paſſum potius q̃ ea verba eſſe ipſius . Et ſi
impudicū poſt coitum reduxeris ad mulierem quam
ſtuprauit, etiā hic illā auerſabitur vt abominandam.
Sic &vos qui vacatis talibus affectibus,ridetis nunc:
ridicula ſunt enim hæc & anicularum verba,ebriorū
ac muliebris puſillanimitatis.Quin & Ioſeph vēdit⁹,
& in ſeruitutē deductus , cum etiam carcerem inco-
luiſſet,ne ſic quidem emiſit verbum amarū aduerſus
eos qui fuerant dolorū authores,ſed quid dicit?Fur-
Gen. 40. tim ſublatus ſum è terra Hebræorū: nec addit à quo
c. fuerat ſublatus,propterea ꝙ puderet ipſum fraterno-
rum malorū , magis quàm ipſos qui fecerant ea . Ad
hūc modū decet & vos affectos eſſe,vt magis dolea-
tis pro his qui vos inſectantur , q̃ ipſi dolent pro ſe.
Noxa ſiquidē ad illos peruenit. Proinde quēadmo-
dum qui calcitrant aduerſus clauos,& interim elato
ſunt animo,ob inſaniā miſericordia digni ſunt ac la-
mētis:ſic qui lædūt eos à quibus nihil paſſi ſunt ma-
li,nō imprecationibus,ſed multis cōplorationibus ac
lamētis digni ſunt , vt qui ſuas ipſorū vulnerant ani-
mas.Nihil enim deteſtabilius animo alium deuouē-
te, neque quicquā impurius lingua talia exhalante.
Homo es,ne virus aſpidū euomas.Homo es,ne ver-
taris in ferā.Ideo tibi datum eſt os, non vt mordeas,
ſed vt medearis aliorū vulneribus . Memineris quid
tibi præceperim,inquit deus, videlicet vt condones
atque ignoſcas . At tu me imploras vti tibi conſortē
me prębeam ad ſubuertēda pręcepta mea.Comedis
fratrē , ac furentiū ritu cruētas linguā ac dentes mē-
brorum tuorum ſanguine . Vt putas diabolū ridere,
cū talia audit vota? quomodo putas deum irritari &
auerti,cū talia poſtulas? Qua re nihil fieri poteſt ſce-
leratius . Nām ſi fas non eſt adire myſteria eum qui
habet inimicum,an non à cancellis arcendus eſt,qui
non ſolum habet,verumetiam aduerſus illum fundit
preces?Hæc itaqne cogitantes,&huius ſacrificij ma-
teriam eſſe ſciētes,quòd pro inimicis immolatus eſt
dominus, neque nos quenquam habeamus inimicū,
& ſi quem habuerimus , pro illo oremus , vt & nos
peccatorum noſtrorum veniam conſequamur, & cū
fiducia ſtemus ad tribunal Chriſti , cui gloria & im-
perium in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia VI.

A INcipimus iterū noſipſos cōmendare?aut num egemus *Cap.III.*
vt quidā cōmendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis
*cōmendatitiis?*Quod ab aliis futurū erat vt ob-
iiceretur,videlicet ꝙ ſeipſum efferret,id occupās ip-
ſe commemorat,licet &ſuperius tāta correctione ſit
vſus,cum diceret,Ad hæc quis idoneus?& ex ſynce- *Sup.2.d*
ritate loquimur:haud tamē illis cōtentus eſt. Siqui-
dem hic Pauli mos eſt,vt ſemper ſibivideatur magni
quippiam de ſe loqui , eóq; procul ab hoc vitio ſeſe
ſubmouet,ex abundanti ſumma cautione id vitās.At
tu mihi hinc conſidera eximiam Apoſtoli ſapientiā.
Rem enim quæ videtur eſſe triſtis , afflictionē dico,
vſqueadeo extulit , adeóq; demōſtrauit eſſe ſplendi-
dam & illuſtrem,vt ex his quæ dixit , hæc illi extite-
rit obiectio.Facit autē idē ſub finem epiſtolæ . Poſt-
quam em̄ recēſuiſſet innumerabilia diſcrimina,con-
tumelias,anguſtias,neceſſitates,& quæcūq; ſunt hu-
B ius generis,ſubiūxit dicēs : Non noſipſos cōmenda- *Infr.5.b*
mus,ſed vobis occaſionem dantes gloriādi . Ac rur-
ſus idē illic ponit acriter, cúmq; maiore delinitione.
Nam hic quidē charitatis verba ſunt: Aut num ege-
mus vt quidam commendatitiis epiſtolis : illic vero
verba etiam ſpiritu quodam plena ſunt . Neceſſario
ſimul & vtiliter tum ſpiritu tum iracūdia plena ſunt.
Non enim,inquit, noſipſos iterum commendamus,
ſed occaſionem dātes vobis gloriādi. Ac rurſus, Pu-
tatis ꝙ nos vobis excuſamus:quod in conſpectu dei, *Infr.12.f*
in Chriſto loquimur.Metuo nanque ne cum venero,
non quales volo reperiam vos, & ego reperiar vobis
qualem nō vultis.Etenim ne videretur in aſſentatio-
nis venire ſuſpicionem,quaſi venans ab illis honorē,
hæc dicit,Metuo ne cum venero, nō quales volo re-
C periā vos,& reperiar vobis qualē nō vultis.Sed hæc
quidē poſt multas incuſationes,in initio vero nō itē,
ſed mitius loquitur. Sed agè,inquies, quid eſt quod
dixit?De tētationib⁹ ac periculis locutus eſt,quódq;
vbiq; velut in pompa circunfertur à deo in Chriſto,
quódq; tot⁹ terrarū orbis nouit hos triūphos . Quo-
niā igitur magnifica de ſe locutus eſt, obiicit ſibiipſi
dicēs,Incipimus iterū noſipſos cōmendare?Sermo-
nis huius ſenſus hic eſt:Fortaſſis quiſpiā nobis cōtra-
dicturus eſt,Quid iſtuc Paule?hæc de teipſo dicis,ac
teipſum laudibus vehis?Hāc itaq; ſuſpicionē diluēs,
ait,Nō hoc volumus,nimirūvt noſmetipſos oſtente-
mus,ac noſipſos efferamus: ſed adeo nō egemus cō-
mendatitiis epiſtolis ad vos,vt vos epiſtolæ loco ha-
beamus.*Nam epiſtola noſtra*,inquit,*vos eſtis* . Si ſit opus
nos apud alios cōmendari, vos vtiq; produceremus
D in mediū epiſtolę vice.Quod idem dixerat in priore *1.Cor.9.d*
epiſtola,Signaculū em̄ epiſtolæ meæ,vos eſtis. Verū
non eundē ad modū hic loquitur,ſed cū ironia qua-
dam,quò ſermo feriat acrius.Aut num opus habem⁹
commendatitiis epiſtolis?Tectè notās pſeudapoſto-
los,adiecit,vt quidam apud vos.Aut ex vobis epiſto-
lis cōmendatitiis ad alios ? Mox quoniā hoc dictum
erat grauius,lenit his quæ ſequūtur,dicēs: *Epiſtola no-*
ſtra vos eſtis , inſcripta in cordibus noſtris , quæ cognoſcitur ab
omnibus,dum manifeſtatis quòd eſtis epiſtola Chriſti. Hic nō
ſolū illis teſtimoniū perhibet , quòd charitatem ha-
beant,verūetiam quòd multa recte geſſerint,ſiquidē
idonei ſunt qui per ſuam virtutē cunctis hominibus
demonſtrent magiſtri dignitatē . Nam hoc eſt quod
ait,Epiſtola noſtra vos eſtis.Quicquid illud eſt quod
feciſſent epiſtolæ nos cōmēdātes, nobíſq; reuerētiā
cōciliantes:hoc vobis facitis,dū & vident vos, & de
vobis

vobis audiūt omnes , propterea ꝙ diſcipulorum vir-
tus præceptorē ornare ſolet,& cōmendare, pluſquā
vlla poſſit epiſtola.Inſcripta in cordibus noſtris,hoc
eſt,quā omnes norūt , adeo vos vbiq; circūferimus,
& in animo habemus:quaſi dixiſſet, cōmēdatio no-
ſtri apud alios vos eſtis . geſtam⁹ em̄ vos in corde aſ-
ſidue,& apud oēs veſtra benefacta celebram⁹ . Pro-
inde tantū abeſt , vt quò ſimus apud alios cōmēdati,
egeamus cōmēdatitiis epiſtolis veſtris , vt ne in hoc
quidē apud vos egeamus cōmendatione , quòd ma-
gnopere vos diligā. Quid enim opus eſt literis apud
eos,qui te probe norūt?Vos autē in hoc pectore no-
ſtro eſtis.Nec ſimpliciter dixit,eſtis,ſed addit,inſcri-
pti:hoc eſt,ne excidere quidē poteſtis.Siquidēvt ex
literis qui eas legūt,ita ex corde noſtro, qui hoc no-
uerūt,ſciūt omnes charitatē noſtrā quā habemus er-
ga vos.Itaq; ſi in hoc adhibētur literæ : vt ex his cō-
ſtet hūc aut illū mihi eſſe amicū,vtq; cōmēdatus cu-
ræ ſit,ſufficit noſtra charitas ad totū hoc efficiēdum.
ſiue enim venerimus ad vos , nō opus habemus aliis
per quos cōmēdemur,cū amicitia noſtra iā hoc offi-
cij anticiparit:ſiue ad alios eamus,nō egemus iterum
literis , cū harū vice nobis eadē rurſum ſufficiat cha-
ritas,quādo circunferimus epiſtolā in cordibus no-
ſtris.Poſt hæc amplius illos attollēs,etiā Chriſti vo-
cat epiſtolā,dicens:*Dum*manifeſtamini quòd eſtis epiſtola*
*Chriſti.*Hæc locutus iam argumētum & initium inde
ſumit ſubmouēdi legis ritus.Quanquā & alioqui ſuā
hic dicit eſſe epiſtolā . Superius enim nominat eos,
tanquam ab illis commendatus eſſet,eóq; ſuam illos
vocat epiſtolam:hic eoſdē appellat epiſtolā Chriſti,
tanquā qui legē dei habeant deſcriptā in cordibus,
C propterea ꝙ quæ deus voluit eſſe nota cū omnibus
tū vobis,ea deſcripta ſūt in cordib⁹ veſtris. Nos por-
rò præparauimus vos ad excipiēdas literas . Quēad-
Exo.36. modū Moſes lapides ac tabulas celte adornauit, Sic
nos apparauim⁹ animos veſtros:eóq; dicit,*Miniſtra-*
*ta à nobis.*quanquā in hoc pares erant. Siquidem illæ
à deo deſcriptæ ſunt , & hæ literæ à ſpiritu dei . Vbi
igitur differētia?*Inſcripta non atramento,ſed gratia à ſpiri-*
tu dei viuentis, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis car-
nalibus. Quātū autē intereſt inter ſpiritū & atramētū,
itē inter lapideā tabulam & carneā: tantū eſt diſcri-
minis inter hæc & illa:igitur & qui hæc adminiſtra-
runt,differūt ab eo qui illa miniſtrauit.Quoniam igi-
tur hoc magnifice dixit,mox corripit ſeipſum dicēs,
*Fiduciam autē hanc habemus per Chriſtū,apud deum.*Rurſum
totum deo adſcribit:nam horū,inquit, nobis author
D eſt Chriſtus : *Non quòd idonei ſimus à nobiſipſis aliquid co-*
*gitare quaſi ex nobiſipſis.*Vide rurſus & alterā correctio-
nem,ſiquidē hac virtute inſigni pręditus fuit Paulus,
videlicet modeſtia.Ideoq; ſi quid magnifice dixerit
de ſeſe,omne ſtudiū ac celeritatē adhibet ad omnib⁹
modis mitigādū quod dixit . Quod hic quoq; facit
dicēs,*Non quòd idonei ſimus à nobiſipſis quicquam cogitare,*
quaſi ex nobiſipſis. Hoc eſt,non ita dicebā,fiduciā ha-
bemus,vt id partim ſit noſtrū,partim ſit dei, ſed totū
illi attribuo,acceptūq; fero. *Nam ſufficientia noſtra ex*
deo eſt , qui etiam nos idoneos fecit miniſtros noui teſtamenti.
Quid eſt ἱκάνωσεν? fecit vt hoc præſtare poſſim⁹,eiq;
muneri gerēdo efficeremur accōmodi. Neque vero
hoc exiguū eſt,eiuſmodi tabulas & epiſtolas per or-
bē terrarū deferre,priorib⁹ illis multo maiores,eóq;
ſubiūxit,*Non literæ ſed ſpiritus.* Ecce rurſus alia differē-
tia. Quid igitˀ,an lex illa nō fuit ſpiritualis ? Quomo-

* φανερούμενοι, i. dū manifeſtatis, vel manifeſtamini, eſt enim verbum medium.

A do ergo dicit,Scimus ꝙ lex ſpiritualis eſt?Spiritualis *Rom.7.c*
quidē, at non præbebat ſpiritū . Non enim ſpiritum
attulit Moſes,ſed literas . Nobis autē credita eſt po-
teſtas dandi ſpiritū. Vnde & proſequitur idē dicens:
Litera occîdit,ſpiritus autem viuificat. Porrò hæc non te-
mere dicit, ſed illos tacite taxās,qui ſibi placerēt ob
ritus Iudaicos.Cæterū literā hic vocat legē,quæ pu-
nit delinquētes:ſpiritū vero, gratiā, quæ per baptiſ-
mū viuificat à peccatis mortificatos.Cū enim dixiſ-
ſet differentiā quæ venit ex natura tabularū,non im-
moratur illi,ſed illā prætercurrēs,gratiam effert,qua
potiſſimū capere poterat auditorē,vtilitatis ac facili-
tatis illecebra.Neq; em̄ laborē habet,inquit, & am-
plius cōfert donum.Nam ſi de Chriſto diſſerens illa
potiſſimum cōmemorat,quæ magis declarant illius
charitatē erga genus humanum , quam dignitatem,
B quæq; nos amore mutuo copulant,multo magis idē
neceſſario facit de teſtamēto loquēs.Quid igitur ſi-
bi vult,quod dicit,litera occîdit ? Dixerat in tabulis
lapideis,& in cordibus carneis Nōdū magnū diſcri-
mē viſus eſt dicere,adiecit ꝙ illa,litera ſiue atramen-
to,hæc ſpiritu deſcripta ſit.Ne id quidē prorſus illos
excitarat : iam dicit,ꝙ ſufficiat illis expergefaciēdis:
altera,inquit,occîdit,altera viuificat. Quid autē hoc
eſt?In lege qui peccatū habet,punitur:hic autem qui
habet peccata,accedēs baptizatur,&fit iuſtus.Iuſtus
autē factus,viuit liberat⁹ à morte peccati. Lex ſi pre-
hēderit homicidam,tollit è viuis: gratia ſi acceperit
homicidā,illuminat ac viuificat:Et quid dico homi-
cidā? Qui ligna ſabbato collegerat , lex lapidauit *Num. 15.*
etiā.hoc eſt , litera occîdit . Innumerabiles homici- *d.*
das ac latrones recipit gratia,ac baptizās eos, liberat
C à malis priorib⁹:hoc eſt:ſpirit⁹ viuificat,lex èviuo red
dit mortuū quē capit,hęc è mortuo facit viuū.Veni- *Mat.11.d*
te ad me q̃ laboratis & onerati eſtis , & ego reficiam
vos.Nō dixit,puniāvos:ſed,reficiā vos.Nā in baptiſ-
mate ſepeliūtur peccata,delētur priora,viuificatˀ ho-
mo:velut in tabula,ita in corde illi⁹ deſcribitˀ oīs gra-
tia.Proinde cogita quāta ſit ſpirit⁹ dignitas, cū illius
tabulę ſint meliores priorib⁹,cū ipſa etiā reſurrectio-
ne maius quiddā exhibeatˀ.Nā hæc mortificatio vn-
de liberat,priore grauior eſt, tātóq; grauior, quanto
melior eſt anima corpore.Tū hæc mors ꝑ illā indu-
cta eſt,vita per gratiā quā ſpirit⁹ dat.Quòd ſi hāc vitā
donare poteſt ſpirit⁹,multo magis illā hac inferiorē.
Nam illā prophetæ cōtulerūt,hāc vero nō itē. Nul-
lus em̄ poteſt remittere peccata, niſi ſol⁹ deus.Tam- *Luc.5.e*
etſi ne illā quidē abſq; ſpiritus præſidio contulerūt
D prophetæ.Sed nō hoc tantū eſt mirabile,ꝙ viuificat,
verūetiā quòd aliis quoq; præſtat id faciendi pote-
ſtatē: Accipite,inquit,ſpiritū ſanctū.Quāobrē?Nam *Ioan.20.f*
ſine ſpiritu nō poterāt , ſed oſtēdens deus quòd hoc
facere ſit ſupremæ poteſtatis,ac regalis illius naturę,
quódq; ſpiritus eandem habeat vim, hoc dicit . Vn-
de adiungit,quorūcunq; remiſeritis peccata, remit- *Ibidem.*
tūtur eis:& quorū retinueritis,retenta ſunt. Poſtea- Mora-
quam igitur viuificauit nos, maneamus viuētes, nec le.
rurſus ad priorē mortē reuertamur . Nā Chriſtus nō
amplius moritˀ.Quòd em̄ mortuus eſt peccato,mor- *Rom. 6.b*
tu⁹ eſt ſemel: neq; vult nos ſemper ſeruare ꝑ gratiā,
alioqui nos vacui futuri ſumus omniū . Quapropter
vult & à nobis quiddā inferri . Offeramus igitur ali-
quid,& animā viuam cōſeruemus.Quid eſt autē vita
animæ? A corpore diſce . Tum enim dicimus viuere
corpus,cum recto integróq; vadit inceſſu : cæterum
vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi dissolutũ decũbit,& incõpositè mouetur, etiãsi videatur viuere aut ingredi, quauis morte miserior est ea vita. Itẽ si nihil loquatur sani, sed attonitorum verba profert,si alia pro aliis videt,talis rursus miserabilior est vita defunctis. Itidẽ anima si nihil habet sani,etiã si videaẽ viua,mortua est:cũ aurũ nõ intuetur vt aurũ,sed vt magnũ quiddã ac preciosum:cum de futuris nõ cogitat,cũ humi serpit,cũ alia pro aliis agit. Vnde eñ liquet nos animã habere?nónne ab actionibus?Quoties igitur nõ peragit sua munia, nõne mortua est? Quẽadmodũ quãdo nõ exercet sese ad virtutẽ,sed rapit legesq; violat,qui possim dicere quòd animam habeas? An quòd ingrederis? Atqui isthuc etiã brutorũ est. An quod edis ac bibis? Atqui idẽ faciunt & feræ. An verò ꝙ erectus duobus insistis pedibus? At isthuc mihi declarat potius te feram esse humana specie. Etenim cũ cætera quidẽ habeas cũ bestia cõmunia, corporis rectitudinẽ nõ itẽ,magis me terres ac pauorẽ iniicis,dũ portentũ esse puto quod apparet. Nam si bestiam viderem humana voce loquentẽ, haud quaquã eò dixerim hominẽ esse, sed potiꝰ ob hoc ipsum dicerẽ esse bestiã, quauis bestia prodigiosiorẽ. Vnde igiẽ potero cognoscere, ꝙ animã habes hominis,cũ calcitres asinorũ more: cũ lacessitus,effereris vt cameli,cũ mordeas vt vrsi,cum rapias vt lupi,cũ fureris vt vulpes,cum sis dolosus vt serpentes,cũ impudẽs sis,vt canes: vnde possum cognoscere,quòd animã habes hominis? Vultis ostẽdã vobis animã viuam & mortuã? Reuocemus denuo sermonẽ ad illos priscos viros, ac si videtur diuitem illum, qui Lazari tẽpore fuit, in mediũ proferamus: ita sciemus,quæ sit animæ mors. Nã ille mortuã habebat animã,id quod ex iis quæ faciebat,erat perspicuũ. Nihil eñ agebat corũ, quæ sunt animæ munia. Sed tãtũ edebat,bibebat,ac deliciabatur. Eiusmodi sunt & hodie immisericordes & immites,quãdoquidem & hi mortuã habẽt animã, quẽadmodũ & ille, quoniã totus calor dilectionis erga proximum consumptus est, atq; est quouis exanimi corpore magis mortua. At pauper nõ est huiusmodi,sed in ipso philosophiæ fastigio stãs refulget, cũq; fame luctãs decertat,necessariis etiam alimẽtis destitutus. At ne sic quidẽ quicquã cõtumeliosum prolocutus est in deũ, sed omnia fortiter ferebat. Hoc autẽ non est mediocre opus animæ,sed vigoris ac sanitatis indiciũ maximũ. Cũ vero hæc nõ adfuerint,nimirũ mortificatꝰ homo periit. Agedum, num illam animam dicemus mortuam, cui insidet diabolus,verberans,stimulans, mordẽs,calcitrans,nec illa quicquã horũ sentit? Sed iacet exanimata,nec dolet suis facultatibus spoliata? Ille quidem insultat,hæc vero manet immobilis,nec sentiẽs quidẽ, nõ aliter quàm corpus à quo discessit anima. Quoties eñ non adest vehemens timor dei, talis sit anima necesse est,ac mortuis infœlicior. Neque eñ in tabẽ, cinerẽ ac puluerẽ resoluitur anima, quẽadmodũ corpus:sed in his fœtidiora,in ebrietatem,in iracundiã,in auaritiã,in absurdos amores, in importunas cupiditates. Quòd si cupis plenius scire, quàm grauiter oleat, da mihi purã animã, ac tũ perspicue videbis, q̃ male oleat turpis hæc & impura. Nunc enim nõ poteris perspicere,propterea ꝙ quãdiu sumus assueti graueolẽtiæ,nõ sentimus eam. At vbi versati fuerimus in verbis spiritualibus,tum sciemus,quantũ sit illud malũ,licet hoc plerisq; videatur indifferẽs. Nondũ loquor de gehenna, sed si vultis, quæ præsentis vitę sunt,expendamus. Non de eò loquor,qui turpia facit,sed qui turpia loquitur. Quàm is est ridiculus,quomodo seipsum primũ afficit cõtumelia, perinde ac si quis cœnũ aliquod emittat ex ore,ita seipsum polluit. Quòd si hic fluxꝰ impurus est, cogita qualis sit huius cœni fons, Ex abũdãtia enim cordis os loquitur. At ego nõ id solũ deploro, verũetiã illud, ꝙ hoc nõnullis ne videatur quidẽ indecorum. Hinc omnia increscunt mala, cũ & peccamus, nec videmur nobis delinquere. Vis igitur scire,quãtũ sit malũ,turpia loqui? Cõsidera audiẽtes quomodo rubore suffũdũtur,dũ tu loqueris indecora. Quid eñ vilius est homine turpiloquo? quid contẽptius? Nam tales se cõiiciunt in mimorũ ordinem, in soda litatẽ mulierum corpore quæstum facientiũ. Quin potius illę magis erubescunt q̃ vos. Quo pacto poteris vxorẽ docere pudicitiam, cũ istis exẽplis doceas illam ad lasciua verba prorũpere? Satius est purulentiam ab ore demittere, q̃ verbum obscœnum. Nunc si fœteat os,ne cibũ quidẽ vnà capere sustines: at cũ tantus fœtor sit in animo,dic mihi, audes cõmunicare mysteriis? At si quis vas impurũ alicũde capiat, deponatq; in mẽsa tua,fustibꝰ illũ exacturus sis? Porrò deũ in ipsius mẽsa, (nã mẽsa illius est os nostrum Eucharistia plenũ) cũ verba adferas quouis impuro vase sordidiora,obsecro te,nõ putas ad irã prouocari? Et quomodo id fieri possit? Nihil eñ perinde offendit sanctũ ac purũ, vt huiusmodi verba. Nec alia res æque improbos & inuerecũdos facit, vt talia vel dicere vel audire. Nihil ita dissoluit neruos pudicitiæ,vt per hęc emicãs flãma. Vnguẽtũ in ore tuo posuit deus, tu vero cadauere fœtidiora ibi repositi verba, ipsãmq; interius animã torpidã & immobilẽ reddis. Siquidẽ cũ profers cõtumeliã, nõ est ea vox animæ,sed iræ:cũ obscœna loqueris,non illa locuta est, sed intẽperãtia:cũ maledicis,inuidia: cũ insidiaris,auaritia. Nã hæc non sunt animæ, sed cupiditatũ ac morborum illius. Quemadmodum corrumpi nõ simpliciter est corporis, sed mortis & concupiscentiæ,quæ est in corpore: ita hæc sunt non animæ, sed cupiditatum quæ illi agnatæ sunt. Quòd si vis audire vocẽ animæ viuẽtis,audi Paulũ dicẽtẽ:Habẽtes alimenta,& quibus tegamur,his contenti erimus. Item, est ingẽs prouẽtus pietas: &, mihi mũdus crucifixus est,& ego mundo. Audi Petrum dicentẽ, Argentum & aurũ non suppetit mihi,quod autẽ habeo,tibi do. Audi Iob etiã gratias agentẽ ac dicentem: Dominus dedit, dominus abstulit. Hæc viuentis animæ verba sunt,hæc sunt animæ propriã exerentis vim. Similiter &Iacob loquebatur,Si dñs dederit mihi panẽ ad edendũ,& vestem ad amictum. Sic Ioseph, Quomodo faciam verbum hoc malum,& peccatum in conspectu dei? At nõ itidẽ illa barbara,sed perinde quasi temulenta ac delirans ita loquitur,dicẽs,Dormi mecum? Hæc scientes, suspiciamus animam viuentem, fugiamus mortuam, vt æternam consequamur vitã: quod nobis contingat per gratiam ac benignitatem domini nostri Iesu Christi, per quem & cui cum patre vnà cum sancto spiritu gloria, imperium, honor nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Luc.16.c

Luc.6.g

1.Tim.6.b.

Ibidem.

Gala.6.d

Act.3.c

Iob.1.d

Gen.28.d

Gen.39.b

Ibidem.

Homilia VII.

Quòd si administratio mortis in literis deformata in lapidibus fuit in gloria, adeo vt nõ posset intẽdere filij Israël in faciem Mosi, propter gloriam vultus illius, quæ euacuabatur: quomodo nõ magis administratio spiritꝰ erit in gloria?

in gloria? Dixerat quòd tabulæ Mosi lapideæ fuerant, quodq; literas habebant, præterea ꝙ hæ tabulæ carneæ,videlicet apostolorũ corda, spiritu fuerint descriptæ:dixerat quòd litera occidit,spiritꝰ verò viuificat:restat vt huic cõparationi & aliud quiddã adiungeret,idq; nõ exigui momẽti, nimirum gloriã Mosi, quam hic nemo vidit in nouo testamento,corporeis duntaxat oculis. Atq; ob hoc ipsũ magna videbatur. Nã sensibilis erat gloria,quãdo corporalibus oculis cernebaẽ,licèt esset inaccessa. Cõtrà,noui testamenti gloria res est intellectus. Neque eñ perspicuè tanta sublimitas infirmis percipi potest. Sed illa magis attollebat Iudæos,atq; in se conuertit. Ergo quoniã in hãc incidit cõparationẽ,conaturq; demõstrare noui testamẽti præminentiã,quod erat perdifficile ob auditorũ crassitudinẽ:vide quo modo se gerat, & quibus rationibus rẽ tractet:principiò functionũ differentias indicans, eásq; inter se cõmittens ex his quæ superius dicta sunt. Nã si illa ministratio fuit mortis, hæc vitæ,nihil est dubitandũ, quin & hęc gloria maior sit illa. Quoniã igitur eã non potuit oculis corporeis ostẽdere, collectione exhibet illius eminentiam, dicens: Quòd si administratio mortis fuit in gloria, quo modo nõ magis administratio spiritꝰ erit in gloria? Administrationẽ autẽ mortis,ipsam dicit legem. Vide interim quomodo in ipsa etiam comparatione diligẽter cauet,ne quã ansam præbeat hæreticis. Nõ eñ dixit,Lex facit mortẽ, sed est administratio mortis. Ministrat enim in mortẽ, non item ipsam mortẽ. Nam quod gignit mortẽ,peccatũ erat: hæc autẽ pœnam induxit,& peccatum ostendit, non genuit. Retexit enim euidentius malũ,ac puniit. Nõ autem impulit ad malum, fuitq; ministra non vt fieret peccatũ aut mors,sed vt qui peccatũ admiserat daret pœnas. Vnde fit vt peccatũ hac ratione etiam sustulerit. Siquidem lex dũ ostendit peccatum vsq; adeò formidabile, palàm est eã efficere vt vitãdum putetur manifestum,ac proinde fugiendũ. Quemadmodum igitur qui gladio arrepto nocẽdi caput amputat, ministeꝛ est iudici ferenti sententiã,nec ipse est qui interficit hominẽ,licèt amputet illi caput: vt ne is quidẽ, qui pronunciauit mortis sententiam,quiq; reũ condẽnauit,occidit illum,sed ipsius qui punitur, iniquitas:itidẽ & hic non ipsa lex interficit, sed peccatum, hoc & occidebat & condemnabat. Hæc verò dũ punit,incidit vim peccati,metu supplicij cohibẽs illud. At non sat habuit hoc solùm protulisse ad eminentię probationem,verùm & aliud quiddã adiicit dicens, *In literis deformata in lapidibus.* Vide vt rursus premit spiritus Iudaicos. Nihil enim aliud erat lex,quàm litera. Nihil opis profiliebat ac spirabat à literis,ad subleuãdos eos qui periclitabantur, quemadmodũ à baptismo:sed erãt columnæ ac syngraphæ mortem adferentes his qui literas trãsgrediebãtur. Vides vt castigans Iudaicã ambitionẽ,per ipsa quoque rerum vocabula tollit legis authoritatẽ,lapideã illã appellans, & literas,& ministrationẽ mortis:& illud insuper addẽs,ꝙ fuerit deformata. His eñ nihil aliud declarat, nisi quòd vno in loco lex constituta sit, non quẽadmodũ spiritus vbique aderat,plurimũ roboris inspirans omnibus. Aut illud indicat,quòd multũ terroris ac minarum inspirant literæ,ac taliũ minarum vt nec aboleri valeant,sed perpetuò maneãt,veluti lapidibꝰ inferruminatæ. Mox dũ videtur laudare vetera,rursus admiscet accusationem Iudæorum. Etenim quũ dixisset,in literis deformata in lapidibꝰ fuit in gloria: subiũxit, *Vt non possent intendere filij Israel in faciem Mosi.* Quæ res arguebat magnã illorum tum imbecillitatem humilitatem. Ac rursum non dicit, propter gloriam tabularũ:sed, propter gloriam vultus quæ euacuatur. Nam indicat eum qui portabat tabulas, fuisse glorificatũ,nõ ipsas, Nec enim dixit, vt possent intẽdere in tabulas,sed in faciẽ Moysi:& iterũ,non propter gloriã tabularũ,sed,propter gloriã vultus Moysi. Dein quorũ extulerat hãc gloriã,vide vt rursus deiiciat dicens,quæ euacuabatur. Quanquam hæc non sunt accusantis,sed deprimẽtis. Non enim dixit, quæ corrupta est,aut mala est:sed,quæ antiquatur, & finẽ accipit. *Quomodo nõ magis administratio spiritus erit in gloria?* Iã enim sumpta fiducia, attollit noui testamenti dignitatẽ,velut indubitabilẽ. Acvide quid agat:lapidẽ cordi,& literã opposuit spiritui. Deinde quũ indicasset quæ ex vtrisque nascerentur,nõ postea cõmemorat quæ ex vtrisque proficiscẽtur,sed quũ cõmemorassent è litera nasci mortẽ & condemnationem, non addit quid proueniat à spiritu,videlicet vitam & iustitiam,sed ipsum ponit spiritum: qui maiorẽ sermonis partem occupat,propterea quòd nouũ testamentũ nõ modò vitam dabat,verùm & spiritũ subministrabat vitæ largitorẽ, qui lõgè potior ac maior est ipsa vita. Quapropter dixit,administratio spiritus.

Mox denuo hoc idem circũuersat,dicens, *Quòd si ministratio dãnationis est gloria*: ac dilucidius enarrat quid sit,litera occidit,ad hũc loquẽs modũ: quod priꝰ diximus,legem ostendere peccatum,non gignere: *multò magis administratio iustitiæ abundat in gloria.* Siquidẽ illæ tabulæ peccatores arguebãt ac puniebãt, hoc autem nouũ testamentum peccatores nõ solùm nõ puniit, verùm etiã iustos reddidit. Nã hoc largiebatur baptismus. *Nec enim glorificatum est, quod erat glorificatũ in hac parte,propter supereminentẽ gloriã.* In superioribus igitur ostendit, quòd & hoc fieret in gloria,non simpliciter in gloria,sed excelleret etiã. Neque enim dixit, quomodo nõ magis administratio spiritꝰ erit in gloria,sed,abundat in gloria, demõstrata ex supradictis rationibus eminentia. Hic etiam quãta sit excellentia demonstrat,dicens. Si hanc illi compararo, ne gloria quidẽ veteris testamẽti gloria sit, sic tẽperans sermonem,vt non simpliciter neget esse gloriam,sed dũtaxat in ratione cõparationis:eóq; subiecit, in hac parte,hoc est iuxta rationem collationis. Haud tamẽ reprehẽdit vetus testamẽtum,sed vehementer etiam cõmendat. Siquidẽ comparationes in rebus cognatis fieri solent. Posthac mouet & aliam rationem,etiã aliunde declarantẽ noui testamenti præminentiam. Quænã hæc est? Eam à tempore sumit,dicẽs: *Quòd si id quod antiquatur,in gloria est:multò magis quod manet, erit in gloria.* Illud eñ cessauit,hoc manet iugiter *Habentes igitur eiusmodi spẽ,multa fiducia vtimur.* Posteaquã eñ auditor tot tantáq; audisset de nouo testamento,iámq; gloriam oculis euidenter ostendi postularet, quò liceret illam intueri:vide quo pacto illum subitò reiicit ad futurum seculũ,spẽ in medium proferẽs ac dicẽs,Habentes igitur eiusmodi spem. Talẽ, quantam? Quoniam maioribus nos dignatus est deus,q̃ Mosẽ. Non solùm nos apostoli,sed & omnes fideles multa fiducia vtimur. Cedo erga quẽ? Erga deum, an erga discipulos? Erga vos,inquit,quos instituimꝰ: hoc est, vbique liberè loquimur, nihil celantes, nihil subtrahentes,nihil dissimulantes,sed manifestò loquentes,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nihilq; metuentes, ne præstringamus vobis oculos, A quèadmodū Moses Iudęorū oculos pręstrixit. Quòd autē hoc innuit Apostolus, audi quæ sequūtur. Quin potius historia prius erit narranda, quam ipse Paulus assiduè celebrat. Quæ est igitur historia? Quū Moses denuò sumptis tabulis descenderet, gloria quædam adeò refulsit è vultu eius, vt inde neq; possent intueri ipsum neq; colloqui, donec velamine tegeret faciē.

Exod.34. d. Atq; ita scriptum est in Exodo: Quum descenderet Moses de mōte, duæ tabulæ erant in manibus eius. Et non nouerat Moses, ꝙ est glorificatus aspectus faciei ipsius, metuerūtq; appropinquare illi. Et vocauit illos Moses, loquutúsq; est ad illos. Et quū iam cessasset Moses loqui ad illos, imposuit velamen super faciem suam. Quum verò introiret vt loqueretur corā domino, tollebat velamē donec egrederetur. Hanc igitur historiā referens dicit: *Et non quemadmodum Moses ponebat velamen super faciē suam, quòd non possent intendere filij Israel in finem eius quod euacuatur.* Quod autem dicit, hunc habet sensum: Nihil est necesse velare nos quèadmodum velatus est Moses. Possumus enim intendere oculos in hanc gloriam qua circūdamur, li-

1.Cor.3. a cèt multò maior ac vehemētior sit illa. Vides profectū. Etenim qui in superiore epistola dixerat, Lac vobis bibendū dedi, non cibum: hic dicit, multa fiducia vtimur: ac Mosem in mediū adducit, sermonem cōparatione prosequēs, atque hac ratione subuehēs auditorē. Et hactenus nos Iudæis anteponit, dicens, Non egemus velamine sicut illi, in his qui incipiunt. Quæ verò sequuntur etiam ad ipsam legislatoris authoritatem refert, aut etiā multò magis. Nunc autem quæ sequūtur audiamus, *Sed excæcati sunt sensus eorum. Vsque ad hodiernū enim diem, idem velamen in lectione veteris* C *testamenti manet non reuelatum, quod in Christo antiquatur.* Vide quid per hęc aggrediatur. Quod enim tū in Mose semel factū est, hoc fit in lectione legis perpetuò. Haud tamē quod dictū est, legis est accusatio, quemadmodum nec Mosi tum velati, sed Iudæorum legē prævaricantiū. Nam illa suam habet gloriam, sed isti illam intueri non poterant. Quid igitur, inquit, admiramini, si in hanc gratiæ gloriam non possint intueri, posteaquā quæ minor erat Mosi videre nō sustinuerunt, nec in illius faciem potuerūt oculos intendere? Quid autē turbamini, si non credunt Iudæi Christo, quando ne legi quidem credunt? ob hoc ipsum enim gratiam ignorant, quoniam nec vetus testamentum inspexerunt, nec quæ in illo est gloriam viderunt. Siquidem legis gloria est ad Christum conuerti. Vides vt hic quoque deiicit Iudæorum fastum. Vnde videbātur cæteris potiores ꝙ Mosi facies refulsisset, hinc D demōstrat illorum hebetudinem, & animos humi repentes. Ne igitur ea re se venditent. Quid enim hoc ad Iudæos, qui frui non potuerant? Vnde Paulus hoc subinde repetit: interdum dicens, ꝙ idem velamen in lectione veteris testamēti manet non reuelatū, quod in Christo antiquatur. Interim verò, quod ad hodiernum vsq; diem, quum legitur Moses, idem velamen super cor illorum positum est, significās illud tum in lectione, tum in corde impositum esse. Superius verò dixerat: vt non intenderent filij Israēl in faciē Mosi, propter gloriā vultus eius, quæ antiquatur: quo quid esse possit vilius aut contemptius, quando ne euanescentem quidem gloriam, imò quum eius quæ comparatione nulla erat, spectare potuerunt: sed absconditur ab illis, ne possent intēdere in †facie]eius quod

†finem. euacuatur, hoc est in finem legis, quoniā finem habet, sed excæcati sunt sensus illorum. Et quid hoc, inquiet aliquis, ad velamen illud? Quoniam ea velatio futurā nobis antè depinxit. Non enim tum temporis solùm non viderunt, sed ne nunc quidem vident legē. Causa ab ipsis venit, propterea ꝙ excæcati sunt animi stupidi & intractabiles, quemadmodum contrà sumus qui legem nouimus. Illis verò non solùm gratia, verū etiam ipsa lex obumbrata est. *Vsque ad hodiernum enim diem*, inquit, *idem velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum, quod in Christo antiquatur.* Cæterū quod dicit, tale est: Hoc ipsum non possunt intelligere ꝙ cessauit lex, eò ꝙ non credunt Christo. Nam si per Christū cessauit, sicut reuera cessauit, & ipsa lex hoc occupans prædixit: quî fieri potest, vt qui Christum non recipiunt, per quem lex antiquata, eam videant legem esse antiquatam? Hoc autem quum videre nō sustineāt, perspicuum est eos etiā ipsius legis hæc dicentis vim & vniuersam gloriā ignorare. Et vbi, inquiet aliquis, dixit hoc lex, quod in Christo antiquatur? Non dixit solùm, sed & factis ostendit: Ac primū quidem per hoc, ꝙ sacrificia & omnem sanctificationem in vno loco cōclusit, videlicet in templo, & hoc ipsum templū postea sustulit. Nisi enim voluisset hostias & vniuersam de his legem cessare, alterū è duobus fecisset, aut nequaquā sustulisset templum, aut eo sublato nō prohibuisset alibi sacrificia fieri. Nunc verò quum nusquam in vniuerso terrarum orbe, ac ne Hierosolymis quidem eiusmodi ritibus locum dederit, sed solum templum illis reliquerit, & ad sacrificandum designarit, mox & illud sustulerit, ipsis rebus perfectè declarauit legem per Christum abrogatam esse, quando templū Christus sustulit. Quòd si libet & verbis audire demonstrati, quomodo per Christū antiquata sit lex, ausculta ipsum legislatorem hoc pacto loquētem, Prophetam vobis suscitabit dominus *Deu.18.d* ex fratribus vestris, tanquā me, ipsum audietis in omnibus quę præceperit vobis: & erit omnis anima, quæ non auscultarit illi prophetæ, disperdetur. Vides quomodo demōstrarit lex, ꝙ in Christo cessaret. Nā hic propheta, nimirum Christus iuxta carnē, cui auscultari iussit Moses, & sabbatis, & circūcisioni, & cęteris omnibus finem imposuit. Quin & Dauid hoc ipsum declarans dixit de Christo, Tu sacerdos secundū *Psal.109.b* ordinē Melchisedech, non secundū ordinem Aaron: eóq; Paulus hoc euidenter interpretans dicit, ꝙ trāslato sacerdotio, necessariò fiat & legis translatio. Ac rursum alibi dicit, Sacrificium & oblationē noluisti, *Heb.7.b* holocaustomata & pro peccato non probasti: tunc *Psal.39.b* dixi, ecce venio. Quin & alia plura testimonia è scriptura veteri, pducere liceat, quibus declaratur, quomodo per Christū antiquatur lex. Itaq; quum receſeris à lege, tunc rectè videbis legem. Cæterùm quādiu illam retines, neq; credis Christo, nec ipsam nosti legem. Vnde & subnectit hoc ipsum probans euidētius, *Sed vsque in hodiernum diem, quum legitur Moses, Velamen cordi illorum impositum est.* Quoniam enim dixerat, in lectione veteris testamēti manet velamen: ne quis existimaret hoc dicto notari legis obscuritatem, quēadmodum per alia superius hoc demonstrarat: Nam quum diceret, obscurati sunt sensus illorum, significat ipsorum esse culpam: ita hoc ipso loco rursus ostendit. Non enim dixit, in literis manet velamen, sed, in lectione. At lectio actus est legentium: Ac rursum, quum legitur Moses. Quin hoc ipsum euidentius

tius etiam expressit sermone sequente, quū ait, Absq; A velamine velamen impositum est cordi illorū. Nam nec in facie Mosi propter Mosem positum erat, sed propter illorum crassitudinem, mētemq; carnalem. Ergo posteaquam illos satis redarguit, ostendit & correctionis modum. quis autem hic est? *Vbi conuersus fuerit ad dominum*: quod sanè est à lege descíscere: *tum auferetur velamen.* Vides hoc velamen non fuisse vultus Mosaici, sed Iudaici aspectus? Neq; enim id factum est quò celaretur gloria Mosi, sed ne illi eā cōspicerent. Non enim erant capaces. Itaque hic illorū defectū erat. Nec eā res effecit, vt quicquā ignoraret Moses, sed illos submouit à cognitione. Nec dixit, vbi legem reliqueris, sed hoc innuit: Quum enim conuersus fueris ad dominum, tolletur velamē: vsq; ad finem perstitit in historia. Quū enim Iudęos alloqueretur Moses, velabat faciem suam: quum autē se B conuerteret ad deū, amotū erat velamen. Hæc p orrò erat figura futuri, videlicet quòd posteaquā conuersi fuerimus ad dominum, tunc visuri sumus gloriam legis, nudamq; legislatoris faciem. Quin potius nō hoc tantùm continget, sed tum futuri sumus etiā in ordine Mosi. Vides vt accusat Iudęum de fide, declarans eum qui ad gratiam venerit, nō solùm posse videre Mosem, verùm etiam in eodē cum legislatore ordine collocari. Nō enim tantùm, inquit, videbis gloriam quam tum non videbas, sed ipse in eadē futurus es gloria: atque adeo in longè etiam maiore, & vsque adeò magna, vt illa ne gloria quidem videatur huic comparata. Quî sic, & quo pacto? Quoniam qui cōuersus fuerit ad dominū, cœperitq; esse in gratia, ea fruetur gloria, ad quam comparata Mosi gloria in tantum sit inferior, vt ne gloria quidem sit. Et tamen C quanquā exigua est, multoq; interuallo abest ab hac Christi gloria: si Iudęus sis, ne hac quidem dignus habeberis. Nunquam igitur Iudęi illam viderūt, ne nūc quidem. Cæterùm vbi fidelis factus fueris, dignꝰ habeberis, qui spectes illa multò maiorem. Quū fidelibꝰ loqueretur, aiebat ne glorificatū quidē fuit quod *Hic supr.* erat glorificatum: hic verò non eodem modo loquitur. Sed quomodo? Vbi conuersus fuerit ad dominū, auferetur velamē: paulatim illum subuehens, ac primum in ordine Mosi collocans, ac mox illū participem reddens rerum maiorum. Quum enim videris Mosem in gloria, tunc iam cōuerteris ad dominum, ac maiore hac gloria perfrueris. Vide igitur rursus ab initio quàm multa posuerit discrimina, quæ declarāt nouī testamenti ac veteris præminentiam: præminētiam, inquam, non pugnam, aut contrarietatē. Illud, D inquit, litera est & lapis, ac mortis administratio, & antiquatur: & tamen ne hac quidem gloria digni habiti sunt Iudęi. Hæc tabula carnea, & spiritus, & iustitia, & manet, & omnes dignatione dei ad illā admittimus, non vnus tātùm quemadmodum tunc Moses ad illam inferiorem gloriam admissus est. *Nos enim*, inquit, *omnes reuelata facie gloriā domini speculamur, nō Mosi.* Cæterùm quoniam id quod dictum est, vbi conuersus fuerit ad dominū, quidam de filio dictum esse prædicant, vehementer repugnantes confessis & euidētibus: hoc ipsum exactius expēdamus, primum eō posito, vnde illi videntur argumentum sumere. Quid autem hoc est? Quēadmodum, inquiunt aliqui, spiritus deus: ita hic spiritus dominus. At non dixit, spiritus dominus, sed dominus spiritus est. Multum autē interest inter hanc & illam sermonis structuram. Et enim quoties voluerit ita loqui, quemadmodū tu pū tas nō addit articulum apposito. Quin potius videamus oīa denuò quæ differta sunt, quis sit ille de quo dixit: velut illud, Litera occidit, spiritus autem viuifi- *Hic sup. b* cat. Ac rursus, inscripta nō atramento, sed spiritu dei *ibid. a* viuentis: vtrum de filio dixerit, an de spiritu? Perspicuum est ꝙ de spiritu dictum sit, quandoquidem ad hūc illos auocabat à litera. Etenim ne quis audito spiritus nomine, mox ita colligens, si Moses ad dominū conuersus est, ipse autem dominus ad spiritum, existimaret illum minus habere: corrigit hanc suspicionē dicens, Dominus autem spiritus est. Et hic, inquit, do *Ioan.4.c* minus est. Atq; vt intelligas de spiritu fieri verba, subiunxit: *Vbi autem spiritus domini, ibi libertas.* Neq; enim profectò illud dicere possis apostolū dicere, Dominus autem est domini. Porrò libertatem dixit, respiciens ad priorē seruitutem. Deinde ne putares illum de futuro tēpore loqui, ait: *Nos autem omnes reuelata facie gloriam domini speculantes, non illam quæ cessat, sed manentem, secundum eandem imaginem, transformamur à gloria in gloriam tanquam à domini spiritu.* Vides vt rursus spiritū ponit eodem ordine quo deum. Atq; ipsos subuehit *Hic sup. b* in ordinem apostolorū. Nam prius dixerat, Epistola Christi estis: hic verò, nos autē omnes reuelata facie. Quanquā ipsi venerunt portātes legē iuxta Mosem. Nos verò, inquit, quemadmodum non egemus velamine, ita nec vos, qui recepistis euangeliū. Et tamen multò maior est hæc gloria. Non enim hic est nostri vultus, sed spiritus. Nihilominus æquè atq; nos potestis in hanc intendere oculos. Illi nec per medium potuerunt, vos autem citra interuentū potestis & maiorem intueri gloriam. Illi in Mosi gloriam intueri non poterant, vos potestis etiā in spiritus gloriā. Quòd si spiritus esset inferior, haudquaquā hæc cōmemorasset, vt illorū rebus maiora. Sed quid est, gloriam domini speculantes, secundū eandem imaginem transformamur? Euidentius quidē hoc declarabatur, quū signorum dona in apostolis operabātur. Quanquam haud erat difficile hoc ipsum perspicere, fideles habenti oculos. Simul enim vt baptizamur, etiam vltra Solem refulget anima spiritu perpurgata: ac non solū intuemur in gloriam dei, verùm etiā inde recipimus splendorem quendam: non aliter q̄ si argētum mundum ad Solis radios expositum, emittat & ipsum radios, licèt non ex suapte natura solū, verùm etiam ex Solis fulgore: Similiter & anima repurgata, & argento facta lucidior, accipit radium à gloria spiritus, & hunc vicissim ex se remittit. Eóque dicit, speculantes secundum eandē imaginem transformamur à gloria spiritus in gloriam nostram, quæ in nobis gignitur: & quidem talis, qualē conuenit gigni à domino spiritu. Vides vt & hic spiritum appellat dominū? Quin & alibi videre licet spiritus authoritatem. Ministrātibus, *Act.13.d* inquit, illis domino, ac ieiunantibus dixit spiritus: Separate mihi Paulū & Barnabam: vt ostenderet spiritū honore æqualem domino: Ac rursum Christus ait, *Ioan.15.b* Seruus non nouit, quid faciat dominus ipsius: spiritus autem qui est in homine, nouit quæ sunt eius: ita nouit quæ sunt dei, non quod docetur. Nam imago *1.Cor.12.b* non manet. Porrò illud, Operatur autem prout vult, *& Phil.* indicat illius potentiam & authoritatem. Hic trans- *2.b.* format, hic non finit nos conformari huic sęculo, hic est opifex talis creaturæ. Quemadmodum enim dicit, cōditi in Christo Iesu: ità ait, cor mundum crea in *Colos.1.c* me deus, & spiritum rectū innoua in visceribus meis. *Psal.50.c*

Universidad de Deusto Biblioteca

Morale. Vis hoc tibi demonſtrē euidentius ab apoſtolis? Cogita Paulū, nónne veſtes illius vim exerebant? Cogita *Act.19.b.* Petrum, nónne & vmbra illius habebat vim? Neque enim ſi regis imaginem geſſiſſent, & ſplēdor illorum *Ibid.5.c* ſubmouiſſet ab acceſſu, tantū miraculorum veſtes & vmbræ illorū edidiſſent. Nam regis veſtes etiā latronibus ſunt formidabiles. Vis ne videre gloriam hanc etiam per corpus relucentē? Intuētes, inquit, in faciē *Ibid.6.d* Stephani, viderunt tanquā vultum angeli. Verùm nihil hoc ad intus fulgurantē gloriā. *Exo.34.g & 2.Cor.3.c.d* Sicut enim Moſes in facie velamen habebat, ita hi in animo velamē circunferebant, imò multò amplius. Quod enim in Moſe, ſenſibus erat impoſitum, hoc autem incorporale. Quemadmodum igneſcunt à corporibus ſplendidis corpora, lucem ſuam in vicina transfundētia, atq; de propria luce communicāt: ſic accidit & in fidelibus. Hanc ob cauſam videlicet ſubducuntur à terris, quibus hoc contigit, nec quicquā niſi cœleſtia cogitant. Hei mihi. Nam hic par eſt etiā amaros edere gemitus, ꝙ quum tanta fruamur nobilitate, nec ea quidē ſcimus quæ dicuntur, eò ꝙ res celeriter nobis pereāt, & ad ſenſibilia obſtupeſcamus. Siquidem hæc ineffabilis ac tremenda gloria, ad vnū vſq; alterúmve diē in nobis manet. Iam verò etiā illam extinguim⁹, inducentes negociorum ſeculariū hyemē, nubiúmq; denſitate depellentes radios. Hyems enim eſt, cura rerū temporalium, atq; hyeme triſtior. Neq; enim hic rigor aut pluuia naſcitur, aut lutum gignitur & profundus limus, ſed quod eſt his omnibus grauius, gehennam gignit hæc hyems ac gehennæ mala. Et quēadmodum in vehementi rigore congelaſcunt membra, ſuntq; mortua: itidē & peccatorum hyeme horreſcēs anima, nihil ſuorū officiorum peragit, concreta velut à rigore cōſcientiæ. Quod corpori frigus eſt, hoc eſt animæ mala conſcientia. Vnde & timiditas naſcitur. Nihil enim formidoloſius homine rebus temporariis affixo, propterea ꝙ talis viuit vitam Cain, quoti- *Gen.4.b* die tremēs. Quid autē commemorem mortes, damna, offenſiones, adulationes & obſequia, quandoquidem & præter iſta innumerabiles metuit immutationes? Ac penu quidē auro refertū eſt, non tamen liber eſt à metu paupertatis. Idq; meritiſſimè, vt qui ancoram fixerit in rebus putribus ac volubilibus, etiā ſi ipſe nullā patiatur mutationem, tamen in aliis eam conſpiciens accidere, diſperiit. Atq; quemadmodū adeſt multa timiditas, ſic abeſt multa fortitudo. Nō ſolùm enim aduerſus pericula talis caret audacia, verū etiā ad cætera omnia. Quòd ſi pecuniarum cupiditas irruerit, nō tanquā vir ingenuus ac liber repellit incurſionem, ſed velut ære emptū mācipium cuncta facit, quippe domino moroſo ſeruiens auariciæ. Sin formoſam aliquā puellam conſpexerit, protinus capitur attonitus, nec aliter quàm canis rabiens ſequitur quū oportuerit illum ſecus facere. Quum enim videris mulierem formoſam, ne huc intēderis animum quomodo potiaris cupiditate, ſed quomodo libereris à concupiſcentia. At quî poterit iſtuc fieri? dixerit aliquis. Neq; enim meum eſt amare. Sed agè dic mihi, cuius igitur? Diabolici inſultus. Omnino dæmonem eſſe putas qui tibi inſidiatur. Luctare igitur ac pugna cum morbo. At non poſſum, inquis. Agè hoc igitur primum te docebimus, tuæ eſſe ſocordiæ quod pateris, téque initiò dæmoni patefeciſſe aditum, atque etiam nunc ſi velis illum perfacilè repelles. Dic enim mihi, qui mœchātur, vtrum amantes mœchan-

A tur, an ſimpliciter periculum appetentes? Non dubium quin amantes. Num igitur veniam conſequuntur? Nequaquā. Quur ita tandem? Quoniam ipſorum eſt peccatū. Sed quid, īquis, mihi nectis ſyllogiſmos? ego mihi conſcius ꝙ cupiam excutere morbum, nec licet, ſed inſtat, ac premit, grauitérq; cruciat. Vis quidem excutere homo, at nō facis quæ ſunt excutientiū: ſed perinde accidit tibi, quaſi febri laborās, ac frigidis potionibus ſeſe ingurgitās dicat: Quàm multa excogito, cupiens extinguere febrim, at non poſſum, ſed magis augent incendiū. Videamus igitur, ne fortè tu quoq;, quum facias quæ inflammāt, putes te excogitare quæ extinguunt. Non facio, inquis. Dic igitur, quid tandem aggreſſus es facere ad extinguendū morbum? Quid autē eſt omnino quod morbum auget? Nā niſi omnes hiſce criminibus ſumus obnoxij, B plures reperiemus, qui pecuniarum quàm corporum amore capiuntur. Sed cōmune remedium proponetur, tum his tum illis, quandoquidē & hic amor & ille pariter abſurdus eſt, quanquā hic illo vehemētior. Vbi igitur maiorē ſuperauerimus, nō dubiū eſt, quin minorē facilè ſimus ſuperaturi. Et quî fit, inquis, vt ſi hic vehementior eſt, non omnes eo malo capiantur, ſed plures inſaniant circa pecuniarum ſtudium? Primùm ꝙ hæc cupiditas videtur carere periculo: deinde ꝙ etſi acrior eſt corporū amor, tamen citius q̄ ille extinguitur. Quòd ſi perſeueret, quemadmodum pecuniæ cupiditas, etiam funditus perdet quem ceperit. Agè igitur de corporis amore vobis diſſeramus ac videamus, vnde augeſcat malū. Sic enim ſciemus, vtrum noſtrū ſit crimen, an nō ſit. Et ſi noſtrū eſt, omnia faciamus vt ſuperemus. Sin noſtrum nō eſt, quid C fruſtra vexamus nos ipſos? Quur verò non ignoſcimus, ſed reprehēdimus eo malo captos? Vnde igitur naſcitur hic amor? Ex pulchritudine, inquis, vultus, quoties formoſa ac ſpecioſa fuerit quæ vulnerat. Iſta fruſtra dicis, prætérq; cauſam. Nā ſi forma pelliceret amatores, omnes haberet amatores ea puella. Quòd ſi nō habet omnes, haudquaquā hoc eſt naturæ, neq; formæ, ſed ab intemperantibus oculis proficiſcitur. Nam ſimul atq; curioſè contemplatus mulierem admiratus es, & amas, recepiſti iaculum. Et quis, inquis, aſpiciens mulierē formoſam poſſet non laudare quā videt? Proinde ſi nō eſt noſtri arbitrij talia mirari, nō in nobis videlicet eſt amor. Cohibe te homo. Quur omnia ſimul commiſces, vndique circuncurſans, nec volens inſpicere mali radicē? Nam multos video qui mirētur ac laudent, nō amant tamen. At qui fieri po- D teſt, vt qui mirātur nō ament? Ne obturba, hoc enim aggredior dicere. Sed præſtat audire Moſem, admirātē filiū Iacob, quū ait: Et erat Ioſeph formoſus ſpe- *Gen.39.b* cie, ac decorus aſpectu valde. Nū amabat qui hæc dicebat? Nequaquam: neque enim viderat, inquit, eum quē laudat. Verùm erga formas auditas ſimili modo afficimur, non ſolùm erga conſpectas. Verùm ne nobiſcum decertes in his. Nónne Dauid erat formoſus *1.Re.16.c* valde, ac ſubrubidus cum decore oculorū? quæ ſanè pars eſt pulchritudinis maximè violēta, oculorū decor. Num igitur quiſquam amauit Dauidem? Nequaquam. Non igitur amor naſcitur ſimul cum admiratione. Nam complures & matres habuerunt magnopere florentes ſpecie corporis. Quid igitur? Num eas amarūt filij? Abſit. Sed admirātur quidem quod cernunt, non autem incidūt in amorem obſcœnum. Eſt enim rurſus naturæ correctio, Cuius, quæſo, naturæ? Quo-

» Quoniā inquiūt, matres ſunt. Ad hæc, Nomades nul- A » lo cogente, ſuis matribus miſcētur, idq; nō vnus aut » alter, ſed tota natio. Super hęc, etiā illinc perſpicuum eſt, hūc morbum non eſſe formæ corporis, neq; ſimpliciter pulchritudinis, ſed animi ſocordis atq; ſeducti. Cōplures itaq; pręteritis innumeris mulierib⁹ forma pręclaris, deformibus ſemet dediderūt. Vnde nimirum liquet, quòd amor nō naſcatur ex forma. Nā ſi ita eſſet, illę ante alios obuios cepiſſent. Quid igitur in cauſa? Etenim ſi forma non eſt cauſa amoris: vnde inquis, amor habet originem ac radicē? à malo dæmone? Habet quidē & illinc. Sed nō hoc eſt qđ quęritur, verū illud quęritur, an & nos ſim⁹ in cauſa. Neque enim ab illis tantū ſunt inſidię, ſed cū illis, & quidem à nobis primū. Nec enim aliūde perinde naſcitur hic malus morbus, vt à cōſuetudine, à verbis adulantibus, ab ocio & inertia, ex eo quòd nihil habem⁹ B quo occupemur. Magna ſiquidē, magna inquam eſt conſuetudinis tyrannis, adeóq; magna vt perinde cogat atque natura. Quòd ſi conſuetudinis eſt amorem parere, perſpicuū eſt, quòd eiuſdē ſit extinguere. Multi amantes hac ratione deſierunt amare, ꝙ non viderent quas amabant. Verùm id ad breue tempus videtur acerbū, vehementérq; moleſtū: at progreſſu temporis fit iucūdum, neq; deinceps etiam ſi cupiāt poſſint reuocare morbū. Quid igitur? quū præter cōſuetudinē primo ſtatim aſpectu capior? Et hic corporis ſegnicies alit amorē, quódq; non curas ea quę decēt, nec in neceſſariis negociis occuparis. Talis velut erro quiſpiam obambulans in quoduis incidit malum, & tanquam puerū ſolutum quicunq; voluerit in ſeruitutem abducit talem animā. Quoniam enim illi mos eſt aliquid agere, vbi ceſſaris in bonis occupatus eſſe, C quando nō poteſt eſſe ocioſa, cogitur alia quædā gignere, non aliter quàm terra ſi nō occupata ſemente aut cōſitione, quamlibet herbā producit: Sic & anima, quoties nō habet quod agat rerum neceſſariarū, quū omnino cupiat aliquid agere, prauis actionibus ſemet tradit. Et quēadmodū oculus quando non definit cernere, atq; ob hoc cernit mala, ſi quādo bona non ſint obiecta: ſic & cogitatio quoties ſe abducit à neceſſariis, circa inutilia iam verſatur. Nā vndiquaq; perſpicuū eſt, ꝙ occupatio ac ſolicitudo valet primū incurſum repellere. Itaq; quum videris mulierē formoſam, & erga illam afficeris, deſine intueri, † & abduc te.] *† & liberatus fueris.* Et quo pacto, inquis, potero abſtinere ab intuitu, à cōcupiſcentia pertractus? Aliis rebus teipſum trade, quę animā reducāt, libris, curis neceſſariis, adminiſtrationibus, opitulationibus eorū qui afficiun- D tur iniuria, deprecationibus, philoſophiæ de futuris. His deuincias animū. Hoc pacto non ſolùm corriges nouum vulnus, verùm etiā infixum altius, & inueteratum facilè excuties. Nā ſi iuxta prouerbium, Cōtumelia perſuadet amanti, vt amorē diſſoluat: quomodo nō magis hęc ſpiritualia incantamenta ſuperabūt malum, tantùm vt velimus deſiſtere? Quòd ſi ſemper adhęreamus, & cōuiuamus his qui talia iacula in nos iaculātur, ſimul & audientes & loquentes de illis, alimus morbū. Quomodo igitur vis extinguere incendium, quum quotidie flāmam accendas? Et hæc quidē de cōſuetudine aduerſus adoleſcētes dicta ſunto, quādo viris quidem philoſophandi peritis omnium maximū remedium eſt, dei timor, gehennæ memoria, & regni cœlorū deſiderium. Hæc enim ſufficiunt extinguendo incēdio. Cum his verò & illud cogita,

A id quod cernitur nihil aliud eſſe q̄ phlegma, & ſanguinem, & alimenti putrefacti humorē. Exhilarat, inquis, floris aſpectus. At nihilo magis q̄ flores ē terra naſcentes: quāquam & hi putreſcunt, marceſcuntq;. Proinde nec hic attende flori, ſed animo interius penetra & cogitatione, detracta formoſa illa pellicula curioſius inſpice quę ſub ea latēt. Nam & aqua intercute laborantiū corpus relucet ac ſplēdet, nec ſuperficies quicquā habet mali: ſed dum cogitamus tumorem intus repoſitū, perculſi non poſſumus amare tales. Sed liquidus eſt oculus & acer, pulchrè porrecta ſupercilia, nigræ pupillæ, placida ceruix, purus & ſerenus aſpectus. At vide rurſum hoc nihil aliud eſſe, q̄ neruos ac venas, hymenes & arterias. Tu verò mihi cogita formoſum iſtū oculum ægrotātem, ſeneſcentem, ac præ dolore marcidum, præ ira tumentem, q̄ B deformis ſit, q̄ celeriter pereat, citiúſque q̄ ſcriptura deleatur. Ab iſtis abducito mentem ad veram formā. At non video, inquis, animi pulchritudinē. At ſi vis, videbis. Et quemadmodum qui formoſos non vidit oculis, tamen animo poteſt illos admirari: ita licet & animæ pulchritudinem abſq; oculis cernere. Nónne ſæpenumero pinxiſti formam elegātem, & nonnihil affectus fuiſti erga figmētum? Effinge & nunc animæ formā, & in ea pulchritudine temet oblecta. Sed non video, inquis, incorporea. Verùm hæc animo magis cernimus q̄ † corpore.] *† corporis.* Propterea admiramur angelos & archangelos, licèt illos non videamus, ſicut & morum probitatē & animæ virtutē. Si videris hominem æquum ac modeſtū, magis hunc admiraberis q̄ illam formoſam faciem. Quòd ſi quem videris cōtumelia affici, qui ferat iniurię authorem, ſeſéq; illi pręC bet, non ſolū admirare, verùm etiā ama tales, etiamſi ſenio confecti ſint. Nam talis animi pulchritudo, etiā in ſenectute multos habet amatores, nec vnquā marceſcit, ſed floret iugiter. Vt igitur eā formā nobis paremus, eos qui hac præditi ſunt ſectemur, atq; horum efficiamur amatores. Hoc enim pacto poterimus & nos accepta pulchritudine, ſempiterna conſequi bona, quorum nos omnes cōtingat fieri participes, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, per quē & cui cum patre gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Hactenus vertit D. Eraſmus Roterodamus. Author damnatus.

Homilia octaua.

Cap. IIII. *Propterea quum miniſterium hoc habeamus, ſicut miſericordiā aſſequuti ſumus, non cedimus malis.* Quoniam magnifica loquutus erat, & Moſi prætulerat ſeſe, & fideles omnes: animaduertens dictorū D ſublimitatem ac magnitudinem, vide quomodo iterum modeſtiam præ ſe fert. Nam oportebat propter falſos apoſtolos, etiam auditores extollere, & iterum mitigare, ſed non inficiari tantam excellentiam: alioqui hoc fuiſſet deſipiētis. Eapropter iſtud aliter breuibus conficit, demonſtrando ꝙ totum hoc non ex ſuis bonis operibus factū ſit, ſed ex diuina miſericordia. Vnde etiā dicit, Habentes igitur miniſteriū hoc. Nihil enim amplius nos attulimus, quàm ꝙ miniſtri duntaxat facti ſumus, & miniſtrauimus in his quæ à deo data ſunt. Idcirco non dixit, præbitionē, vel ſuppeditationem, ſed miniſterium. Et neq; hoc contentus fuit, ſed addidit, Sicut miſericordiam aſſequuti ſumus. Etenim iſthuc ipſum, inquit, ꝙ hæc per nos adminiſtrantur, à miſericordia & benignitate eſt: quanuis miſericordiæ ſit à malis liberare, minimè autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanta etiã dona conferre Verùm diuina misericordia etiam hoc habet. *Non deficimus.* Etiam hoc illius misericordiæ imputandũ. Nam quod dicit, Sicut misericordiam assequuti sumus, & de ministerio & de nõ deficiẽdo dictũ esse putare debes. Et cõsidera quàm extenuet ea quæ de se dicta. Dicere enim vult, nõ est res magna si is qui talia & tanta assequutus est, atq; ea à sola diuina misericordia & benignitate, tales subeat labores, periclitetúrq; ac tentationes sustineat. Propter hoc nõ solũ non deficimus, sed etiã gaudemus, & fidenter loquimur. Vnde quum dixisset, Non cedimus malis, addidit: *Sed abnegauimus occultamenta dedecoris, non versantes in astutia, neque dolo tractantes verbum dei.* Et quid est, occultamẽta dedecoris? Nõ pollicemur, inquit, & promittimus magna, alia autẽ operibus declaramus, quemadmodũ illi. Vnde etiam dicebat, Ea quæ secundũ faciẽ videtis: sed tales sumus, quales videmur, & à duplicitate alieni, & nec dicentes, nec facientes talia, quæ occultare oporteat, & adumbrare confusos ac erubescẽtes. Quod interpretans adiecit, non versantes in astutia. Quod enim illi putabãt laudem esse, hoc fœdum, & ridiculum esse pronunciat. Quid est autem, versantes in astutia? Gloriã habebant illi non accipientium, sed accipiebant & occultabãt: gloriam habebant sanctorum, & apostolorũ probatorum, erãt autem innumeris pleni malis. Sed nos inquit, hæc abnegauimus: hæc enim & velamẽta dedecoris appellat: tales sanè sumus quales & apparemus, nihilq; habemus adumbratũ, neq; in vita solùm ista, sed etiam in ipsa prædicatione. Hoc enim est, neque dolo tractantes verbum dei, *Sed manifestatione veritatis:* non persona & ostentatione, sed ipsa operum declaratione. *Commendantes nosmetipsos apud omnem conscientiã hominum in conspectu dei.* Non enim fidelibus solis, sed etiam ipsis infidelibus manifestè propositi sumus, vt si voluerint, examinare res nostras possint, & hinc cõmendamus nos ipsos non simulãdo & claram personam circunferẽdo. Dicimus sanè quòd nihil accipimus, & vos in testes vocamus: dicimus q̃ nobis nullius mali conscij simus, & huius quoq; rei testimoniũ à vobis recipimus, non quemadmodum illi, qui res suas adumbrantes multos decipiunt: nos verò & vitã nostram ante omniũ oculos in medium ponimus, & prædicationem nudam facimus, vt omnes illam cognoscant. Vltra, quoniam increduli illius virtutem ignorant, subdidit q̃ hoc non nostra fiat culpa, sed illorum stupore, idcirco & dicit: *Quòd si adhuc velatũ est euangelium nostrum, in his qui pereunt velatum est, in quibus deus huius seculi excæcauit sensus incredulorum.* Id quod & antea dixerat, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis verò odor vitæ in vitam: hoc etiã hic dicit. Quid autẽ est, deus seculi huius? Marcionitæ dicunt de opifice iusto solùm, & non bono, hæc dicta esse: narrant enim esse deum quendã iustum, & nõ bonum. Manichæi verò aiunt diabolũ hic dici, volentes valde absurdè hinc creaturis alium opificẽ introducere præter eum qui est. Solet enim scriptura sæpe vocare deũ non à dignitate eius qui sic appellatur, sed ab infirmitate subditorum, vt quãdo mammona dominum dicit & ventrem deum: at non ob hoc simpliciter vel venter deus, vel mammon dominus, sed illorum qui sese illis submittunt. Cæterùm nos dicimus, q̃ neque de diabolo hoc dictum sit, sed de vniuersorum deo, & sic legendum, q̃ incredulorum seculi huius excæcauit deus sensus. Futurum enim seculum non habet incredulos, sed præsens duntaxat. Quòd si & aliter quis legerit, vtputa, deus seculi huius, neq; hoc reprehensionẽ habet: non enim hoc ostendit, ipsum huius duntaxat seculi solùm esse deũ. Nam & deus cœli dicitur, & non est solius cœli deus: & deum præsentis diei dicimus, & non in hunc solum diem eius principatum includimus. Dicitur item & deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob, & nõ est solùm illorũ deus, & multa talia huius & alterius sentẽtię inuenerit quis testimonia. Quomodo igitur excæcauit? nunquid efficacia sua ad hoc impellens? absit, sed permittens & concedẽs. Est enim mos scripturæ sic loqui, vt quando dicit, Tradidit illos deus in sensum reprobũ. Nam quoniam illi non crediderunt primi, & sese indignos fecerunt ad videndũ mysteria, & ipse deinde permisit. Et quid oportebat facere? num vi cogere & reuelare videre nolentibus? imò despexissent, & non vidissent. Vnde & subdidit, *Ne illucesceret illis illustratio* †*Solis*] *gloriæ Christi.* Non vt increduli essent deo, sed ne videat incredulitas quæ sint illa quæ intus. Quod & nobis imperauit, præcipiens nõ proiiciendas margaritas ante porcos. Nam si & infidelibus detegerẽtur, magis illorum morbus incrudesceret. Nam debiles oculos habentem cogens quis Solis radios videre, auget magis illius infirmitatem, eapropter illũ medici in tenebris includunt, ne morbus exasperetur. Sic igitur & hoc loco cogitandum est, q̃ hi quidem † facti fuerunt increduli, &] non iam videbant arcana euangelij, deo vltra radios ab illis excludente, id quod & discipulis dicebat: Propterea in parabolis loquor illis, quia audientes non audiunt. Cæterùm vt exemplo quod dicimus, euidentius fiat, pone Gentilem quendam esse qui res nostras fabulam esse arbitretur. hic igitur quomodo vtilitatem assequetur ingressus & visis mysteriis, maiorem quàm foris manens? propter hoc, inquit, ne illucesceret illis illustratio. Perdurat adhuc in historia Mosis. Nam quod cũ Iudæis in illo factum est, hoc iam omnibus incredulis fit in euangelio. Et quid est, adumbratum, & id quod illis non illuxit? Audi ipsum loquentem, *Vt ne illucesceret illis lumen euangelij gloriæ Christi, qui est imago dei:* nempe q̃ crux, orbis salus & illius gloria: q̃ ille ipse qui crucifixus est, cum magna gloria venturus sit: & alia omnia præsentia, futura, quæ videntur, quæ non videntur, ineffabilis eorum quæ expectantur gloria. Idcirco & illucesceret dixit, vt ne totum hic quæras: nam quod datum est, splendor quidam solùm est spiritus. Hunc igitur & suprà manifestans, odorem dixit, & iterum arrabonem, ostendens quòd amplius illic expectet, attamen hæc omnia occultantur ab illis: occultantur autem, quia priores non crediderũt. Deinde ostendens, quòd non Christi gloriam ignorent solùm, sed etiã eam quæ est patris non viderunt, qui hanc ignorant, subdidit: *Qui est imago dei.* Nam ne in Christo solo subsistas, etenim quemadmodum per hunc, patrem vides: sic ignorata huius gloria, neque eam quæ illius est, scies. *Non enim nos ipsos prædicamus, sed Christum Iesum dominum, nos autem ipsos seruos vestros propter Iesum.* Et quæ est ista consequentia? quid cum dictis habet commune? Vel illos perstringit, quòd seipsos extollant, & persuadeant discipulis vt à se nominari velint, id quod in priore dicebat, Ego sum Pauli, ego autem Apollo, vel aliud quiddam multò grauissimum. Quale autem hoc? quoniam illos valde impugnabant, & vbique insidiabantur eis.

Non

Non enim nos impugnatis, sed oppugnatis eum qui per nos prædicatur. Non enim nos ipsos prædicamus. Ego seruus sum, ego minister sum, & vnus ex his qui prædicationis munere funguntur, alteri omnia concilians, & pro illius gloria, omne quicquid est faciẽs: & ita me impugnantes, etiã ea quę illius sunt, destruitis. Nam intantum abstineo, ne in me aliquid eorum quæ euangelij sunt transferam, q̃ & vester seruus esse non detrectem, propter Christum. Quoniam illi visum est sic vos honorare, eò q̃ sic vos dilexit, & omnia pro vobis fecit. Ideo & dicit, nos ipsos autem seruos vestros propter Christum. Vidisti animam à gloriatione puram? Non enim aliquid ex his quę domini sunt, inquit, nobis proprium facimus, sed & vobis nos ipsos propter illum subiicimus. *Quia deus est qui dixit, è tenebris lucem illucescere, illuxit in cordibus vestris.* Vidisti quomodo iterum quærentibus vt videant gloriam illam excellentem, Mosis inquam, ostendit cum additamento fulgurantem? quemadmodum in facie Mosis, ita in vestris cordibus illuxit, inquit. Et prius meminit eorũ quæ in principio creationis facta sunt, nempe sensibilis Solis, & sensibilium tenebrarum, monstrans q̃ illud maius est opificium. Et vbi dixit, ex tenebris lux luceat? In principio & in exordio creationis, Tenebrę enim erãt, inquit, super abyssum. Et dixit deus, fiat lux, & facta est lux. Sed & tunc quidem dixit, fiat, & factum est: nunc autem nõ dixit, sed ipse nobis factus est lux. Non enim dixit, Et nunc dixit, sed ipse illuxit: propter hoc neq; sensibiles res videmus lucis huius fulgentis, sed ipsum deũ per Christum. Vides trinitatem in se incommutabilem? Nã de spiritu quidem, inquit, Nos autem omnes reuelata facie gloriam domini inspeculantes, ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à domini spiritu: de filio autem, Ne illucescat illis illustratio euangelij gloriæ Christi qui est imago dei: de patre verò, Qui dixit, vt ex tenebris lux luceat, illuxit in cordibus vestris ad illuminationẽ cognitionis glorię dei in facie Christi. Quemadmodum enim vt dixit, euangelij gloriæ Christi, adiecit, qui est imago dei, monstrans q̃ & illius gloria priuati sint: sic vt dixit, cognitionis dei adiecit, in facie Christi, monstrans q̃ per illum patrem cognoscimus, vnde ipsi quemadmodum per spiritum adducimur. *Habemus autem thesaurum hunc in testaceis vasis, vt excellentia virtutis sit dei, & non ex nobis.* Nam quoniam multa & magna dixit de ineffabili gloria, vt ne quis dicat, Et quomodo tanta gloria fruentes manemus in mortali corpore? inquit, q̃ istuc ipsum quidem est mirabile, & indicium maximum potentiæ dei, q̃ vas testaceum tantũ fulgorem sustinere potuit, & talem seruare thesaurũ. Vnde id quod admiror dicebat, vt excellentia virtutis sit dei, & non ex nobis, iterũ illos perstringens qui gloriabantur in semetipsis, quandoquidem & datorũ magnitudo & susciptientium infirmitas testatur virtutem, non q̃ magna solùm dederit, sed & quòd his qui parui sunt: nam testaceum dicebat, naturæ mortalis fragilitatem insinuans, & carnis nostræ infirmitatem significans: non enim melior est testaceis illa, adeò facilè illam inuadunt & mors, & morbi, & aëris intemperies, aliisq; innumeris facilè dissoluitur. Hæc autem dicebat, etiam illorum comprimens fastum, omnibúsq; monstrans, quòd nihil humanum firmũ sit, eò q̃ & tunc maximè manifestatur dei potentia, quãdo per viles operatur magna. Idcirco & alibi dicebat: Virtus enim mea in infirmitate perficitur. Et in veteri quoq; testamento per culices ac mures, integros barbarorum exercitus fugabat. Vnde & magnam suam virtutem erucam vocabat. Et ab initio linguas confundens solùm, magnam illam turrim Babylonicam destruebat; & in bellis quoq;, nunc quidẽ per trecentos, innumeros exercitus fugabat, nunc autem per buccinas ciuitates destruebat: postea verò per pusillum adolescentem & contemptum Dauidẽ, omnem barbarorum aciem in fugã conuertebat. Sic fanè & hic, duodecim solũ missis, orbem vicit. Obstupescamus igitur virtutem dei, admiremur, adoremus, rogemus Iudæos, rogemus Gentiles, quis persuasit vniuerso orbi à patriis moribus desistere, & ad aliam transire cõuersationem? Piscator, vel tabernaculorũ factor, publicanus vel illiteratus & idiota? Et quomodo hæc essent rationi cõsona, nisi diuina virtus esset, quæ per illos operata est? Quid autem dicẽtes, persuaserunt? Baptizemini in nomine crucifixi. Cuius? quem nesciebant, non viderant. Attamen hæc dicentes & prædicantes persuaserunt, q̃ ij quidẽ qui vaticinabantur, & à patribus ipsis traditi erant, non sint dij. Crucifixus autem hic Christus omnes attraxit, tametsi quòd crucifixus quidem esset & sepultus, omnibus manifestum erat: q̃ autem resurrexisset, nulli præter paucos viderant: nihilominus & hoc persuaserunt his qui non viderant, & non solùm q̃ resurrexit, sed etiam q̃ ascendit in cœlos, & veniet iudicare viuos & mortuos. Vnde igitur sermones illi verisimiles & probabiles, dic oro? non aliunde quàm à dei virtute. Etenim nouitas hæc primò omnibus ingrata erat. Quando autem & talia noua quis affert, res difficilior fit, quando amouet inueteratæ consuetudinis fundamenta, quando à fundamẽtis euellit leges. Ad hæc neque præcones fide digni videbantur, sed & apud omnes gentes exosi, indocti, ac meticulosi. Vnde igitur vicerunt orbem? Quomodo nos & progenitores nostros, qui philosophi ac sapientes putabantur, cum diis suis eiecerunt? Nónne manifestum ex eo, q̃ deum habebant secum? non sunt enim hęc opera humanæ facultatis, sed diuinæ cuiusdam & ineffabilis. Non, dicet quis, sed magicæ. Oportuisset igitur dæmoniorum principatus crescere, & propagari idolorum cultũ. Quomodo ergo destructus est & euanuit ille, & præualuere nostra quæ illis contraria? Proinde quòd dei arbitrio hæc euenerint, non à sola prædicatione, sed etiam à conuersatione ipsa manifestum est. Quando enim virginitas tanta vbiq; terrarum pullulauit, quando diuitiarum contemptus, & vitæ, & omnium aliorum? Improbi enim & impostores nihil tale perficient, sed contraria omnia. Illi autem angelorum nobis conuersationem inuexerunt, non inuexerunt autem solum, sed etiam egerunt in hac nostra regione, in terra barbarorum, in ipsis terræ finibus. Vnde perspicuum, q̃ omnia Christi vbiq; virtus perfecit, vbique lucens, & ipso fulgure velocius mentes hominum illustrans. Hæc igitur omnia cogitantes, & ex his quæ facta sunt, accipite promissionis futurorũ manifestum indicium, adoratéque nobiscum inuictã crucifixi virtutem, vt & intolerabiles effugiatis pœnas, & regnum æternum assequamini. Quod vt omnes assequamur, concedatur nobis gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui sit gloria in sęcula sęculorum, Amen.

Homilia ix.

Dum

Universidad de Deusto Biblioteca

*DVm in omnibus affligimur, at nō anxij reddimur:la-
boramus,at non destituimur: persequutionē patimur,
at nō in ea deserimur*. Perseuerat adhuc, & mō-
strat,ꝙ totum sit opus dei, reprimens sic illorū qui in
seipsis gloriabantur superbiam. Neq; enim hoc solū
est mirabile, quod in testaceis vasis custodimus the-
saurū hunc,sed ꝙ etiam innumera sustinētes mala, &
vndequaq; pulsati seruamus illum, & non perdimus:
tametsi vel adamantinum vas esset, thesaurum tātum
portare non posset,neq; ad ferēdas tales insidias suf-
ficeret. Nunc autem & fert, & nihil graue patitur per
dei gratiā. Dum enim,inquit,in omnibus tribulamur,
at non anxij reddimur. Quid est,in omnibus? in inimi
cis,in amicis,in necessariis,in aliis vsib⁹, ab hostibus,
à domesticis,sed nō angustia premimur. Et vide quo
modo res contrarias dicit, vt & hinc dei virtutem o-
stēdat. Dum enim angustiis premimur, anxij nō red-
dimur,inquit:laboramus,at non destituimur:hoc est,
nō excidim⁹ in fine. Perplexi animo efficimur vbiq;,
& consilio destituimur, sed neq; sic vt ab his quæ ꝓ-
posita sunt excidamus:nam hæc à deo nobis vt exer-
ceamur,non vt succūbamus permissa sunt. *Persequu-
tionem patimur, sed non in ea deserimur:deiicimur, sed non pe-
rimus*. Nam tentationes quidē contingunt, sed nō ea
quæ illas comitantur. Cæterū etiam hoc per dei vir-
tutem ac gratiam. Alibi autē, inquit, etiā propter suā
humilitatem & propter aliorū securitatem permissa
Infr.12.b hęc esse. Vt enim non extollar, datus est mihi stimu-
ibidem. lus, inquit. Et iterum, Ne quis de me sentiat super id
Supr.1.b quod videt,ac audit quid ex me. Et alibi iterum, Ne
confidētes simus in nobis ipsis:verū hoc loco, vt ap-
pareat dei virtus. Vides quātum ex tentationibus lu-
crum? Etenim dei virtutē monstrabat,& gratiam de-
Infr.12.b tegebat vberius. Sufficit enim tibi gratia mea,inquit,
& ad humilitatē instruxit, & alios humiliari fecit,ip-
Rom.5.a sósq; fortiores reddidit. Patientia enim, inquit, pro-
bationem operatur, probatio verò spē. Nam qui in-
ciderunt in pericula plurima,etiā à spe qua omnia in
deum retulerant,erudiebantur, vt illā retinerent am-
plius per omnia. *Semper mortificationē domini Iesu in cor-
pore circunferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corpore no
stro*. Et quæ est mortificatio domini Iesu,quā circun-
ferebant? mortes quotidianæ,per quas & resurrectio
monstrabatur. Si enim quis nō credit,inquit,ꝙ mor-
tuus est Iesus & resurrexit, nos videns quotidie mo-
rientes & resurgentes,credat postea resurrectionem.
Vidisti quomodo & aliā causam inuenit tentationū?
Qualē oro causam? Vt & vita illi⁹ manifestetur in cor
pore nostro,inquit:ꝙ eripit nos à periculis,ita vt hoc
quod videtur infirmitatis esse & derelictionis, isthuc
ipsum illius prædicat resurrectionē. Non enim sic ap
pareret,si nihil insuaue pateretur, virtus illius, vt nūc
ostēditur,dum patimur quidē,non autem vincimur.

*Etenim nos qui viuimus,in mortem tradimur propter Iesum,
vt & vita Iesu manifestetur in mortali carne nostra*. Sem-
per enim quando aliquid obscurū loquitur, seipsum
iterum interpretatur, id quod profectò & hoc loco
fecit,hoc vt dicebā interpretans manifestè. Propter
hoc enim,inquit,tradimur,hoc est, mortificationem
circunferimus,vt virtus vitæ illius appareat, nō per-
mittentis carnem mortalem tanta à multitudine ma-
lorum patientem vinci. Porrò & aliter istud accipiē-
Rom.6.a dum. Quomodo? sicut alibi,inquit,si simul mortui su-
mus,& simul viuemus. Nam quemadmodum mortē
illius sustinemus nunc,& eligimus viuētes mori pro-

A pter illū:sic & ipse eliget,si morimur,viuificare tunc:
nam si à vita in mortem venerimus,& ipse à morte in
vitam nos manu ducet. *Et ita mors operatur in nobis, vita
autem in vobis.* non iam de cōmuni morte † filij] dicēs, † filij des. in Venet.
sed de tribulationibus & relaxatione. Nos enim in
periculis quidē & in tentationibus, inquit: vos verò
in relaxatione propter vitam,quam in huiusmodi tri-
bulationibus lucrifacitis: & nos quidē periculosa su-
stinemus,vos autē bonis illis fruimini,non enim tan-
tas suffertis tentationes. *Habentes autem eundem spiritum
fidei, sicut scriptum est, Credidi propter quod loquutus sum, &* Ps.115.a
*nos credimus,idcirco & loquimur, quòd is qui excitauit domi-
num Iesum,idem & nos per Iesum excitabit.* Memores nos
facit psalmi,multam in se habentis sapientiam,& suf-
ficientis in periculis maximè exercere. Dictum enim
hoc est in magnis periculis, sicut iustus ille loquutus
B est,& propter quæ non poterat aliter ferre,quàm per
diuinum † auditorium:] nam quoniam cognata ma- † adiutorium.
ximè consolari solent,propter hoc,inquit,eundē spi-
ritum habentes:hoc est,eodem pręsidio quo ille ser-
uatus est,& nos seruamur:spiritu quo loquutus est,&
nos loquimur. Vnde ostendit magnam esse nouæ le-
gis cum veteri concordiā,& ꝙ idem spiritus in vtris-
que operatus sit,& ꝙ non nos solum in periculis, sed
etiam veteres omnes, opus habebant fide ac spe eri-
gi,& non statim petebant solui quæ imminebant. Nā
postquam ostēdit per rationes resurrectionem & vi-
tam,& ꝙ non ab infirmitate vel derelictione sint pe-
ricula,vltra & fidem introducit, illíq; totum permit-
tit: veruntamen & illius demonstrationem exhibet
Christi resurrectionem, dicens, Et nos credimus, ac
idcirco loquimur. Et quid loqueris dic oro? Quid?
C Qui excitauit Iesum,& nos excitabit,& cōstituet vo-
biscum,nam omnia propter vos, vt gratuitum bene-
ficium quod exundauit pluribus gratiam agentibus
exuberet in gloriam dei. Iterum euacuat illorum su-
perbiam,ne hominibus gratiam dēt, pseudoaposto-
lis inquam:totum enim dei est, qui vult multis grati-
ficari,vt maior appareat gratia,vnde propter nos re-
surrectio,&alia omnia. Non enim per vnum,propter
vnum hæc fecit,sed propter omnes. Ideo ne cedam⁹
malis. *Sed licèt externus noster homo corrumpatur,attamē in-
ternus renouatur de die in diem.* Quomodo corrumpitur?
dum flagellatur,abigitur,innumera fert mala. Sed in-
terim renouatur de die in diem. Quomodo renoua-
tur? fide,spe,alacritate, vt audeat se opponere malis.
Nam quò plura tulerit corpus, hoc maiorem spē ha-
bet anima,& fulgidior euadit,velut aurū, quod mul-
D to igni examinatur. Et vide quomodo præsentis vitę
molestias demolitur. *Nam momentanea leuitas afflictio-
nis nostræ,* inquit, *excellenter secundum excellentiam † æter-* † æternā.
*nam] pondus gloriæ operatur,non spectantibus nobis ea quæ vi-
dentur, sed quæ non videntur.* Concluso in spem nego- Rom.8.d
cio, id quod & ad Romanos dicebat, Quòd spe sal- ibidem.
uati sumus. Spes autem quæ videtur nō est spes. Hoc
etiam in loco isto adornans,ponit, collocatis inter se
præsentibus ac futuris, momentaneo & æterno, leui
ac graui, afflictione & gloria. Et neque his contentus
est,sed ponit aliam dictionem,geminans illam ac di-
cens, secundum excellentiam excellenter. Deinde
& modum ostendit, quomodo leues sint tantæ affli-
ctiones. Quomodo igitur leues sunt? Non consi-
derantibus nobis quæ videntur, sed quæ non viden-
tur: sic & hoc leue quod præsens, & hoc magnum
quod futurū,si nos à visibilibus abduxerimus. Ea enī
quæ

quæ vidētur,temporaria sunt. [Igitur & afflictiones
tales. *Quæ autem non videnturr,æterna.*] Igitur & coronę
tales.& nō dixit,afflictiones tales: sed,quæ videntur
omnia,siue pœna sit,siue quies: & sic neq; ꝓpter illa
dissolutè agendū,neq; propter hanc vis faciēda. Id-
circo neq; de futuris loquens,dixit regnū æternum:
[sed,quæ non videntur,æterna:] siue regnū siue pœ-
na sit,iterū vt & propter hanc terreamur, & propter
*Morale. illud incitemur. *Quoniam enim quæ videntur temporaria
sunt, quæ autem non videntur æterna, ad hæc quidem specte-
mus.* Qualem enim haberemus excusationē tēpora-
ria pro æternis eligentes? licet enī præsens suaue sit,
sed nō perpetuū,etiā venia carebit. Qualē enī habi-
turi essent excusationē,qui assequuti spiritū,& tanto
fruētes dono,humilia sapiētes facti, & procūbentes
super terrā? Etenim multos audio dicentes ridicula
hęc verba,Da mihi hodiernum,& accipe crastinum.
Nam siquidē talia sunt,inquit,qualia dicitis, illic v-
nū pro vno fuit:si autē nihil omnino fuerit, duo pro
nullo. Quid his verbis iniquius,quid etiā magis deli-
rum? Nos de cœlo disserimus & ineffabilib⁹ illis bo-
nis,& tu illa hippodromica nobis in mediū affers, &
nō erubescis? & talia quæ desipiētes solent, loquens
non te abscondis? nō erubescis, ꝙ præsentibus addi-
ctus es? nō desinis desipere,& insanire, & iuueniliter
nugari? Et non est mirum,si Gentiles sic loquantur:ꝙ
autem fideles homines sic nugantur,qualē habet ve-
niam? Omnino enim suspicaris immortales spes illas,
omnino putas ambigua hæc esse? Et quomodo hæc
merentur veniā? Et quis venit,inquit,&annunciauit,
quæ illic geruntur? Hominum quidē nullus,deus au-
tem,qui omnib⁹ fide dignior,hæc annūciauit. At nō
vides quæ illic? neq; enim deū vides. Igitur nō puta-
bis esse deum,quoniā non vides deum? Et valde pu-
† cœlo. to,inquit. Itaq; si te rogarit quis incredulorū, Et quis
venit de † inferno,] & hæc annunciauit? Quid dices?
Vnde scis ꝙ est deus? Ex his quæ videntur, inquit, ex
optimo ordine qui est in omnibus creaturis, ex eo ꝙ
hoc omnibus est notū. Igitur etiā de iudicio sic acci-
pito sermonē. Quomodo, inquit? Interrogabo te,tu
verò respōde. Iustus est hic deus, & iuxta meritū re-
tribuit vnicuiq;,vel nō secundū meritum? & iniustos
quidem vult fœliciter agere ac deliciari,bonos autē
in aduersis esse? Minimè,inquit. Neque enim homo
hoc pateretur. Vbi igitur, qui bene hic operati fue-
rint,bonis fruētur,vbi autē mali cōtrariis,nisi futura
sit vita quædā post hāc & retributio? Vides quòd v-
num pro vno, & non duo pro vno erūt iustis:pecca-
toribus autē & hîc delicatè agētib⁹, omnino diuer-
sum eueniet:nam siquidē hîc delicatè egerint, neq;
vnū pro vno acceperūt:qui autē in virtutibus versa-
ti fuerint, duo pro nullo. Qui enim relaxationē ha-
bebūt,num ij,qui præsenti abutētes vita,vel virtuti-
bus præditi? Tu fortasse illos quidē dices, ego autē
hos ostēdo, testes illos ipsos vocās qui præsentibus
aliquādo fruebātur,& nō erubescēt ad ea quę dictu-
rus sum:etenim pronubis maledixerūt sæpius,etiam
diei quo thalami strati sunt,&beatos dixerūt eos qui
vxores nō duxerūt:multi etiā iuuenes à nuptiis absti
nuerunt,nō ob aliam causam, quā quòd molesta res
sit:ídq; dico nō accusans nuptias, honorabiles enim
sunt,sed eos qui illis abutūtur. Si autē qui in cōiugio
vixerunt,vitam iniucundam sæpe putauerunt: quid
diceremus de his qui in meretricia barathra deducti
sunt, & quouis seruo seruilius & miserius affecti, de

A his qui in deliciis absorbētur, & multos corporibus
morbos afferūt? Porrò suaue est viuere in gloria. Imò
hac seruitute nihil amarius. Etenī omnib⁹ seruis ser-
uilius est vanæ gloriæ mācipium, & omnibus obuiis
placere volēs. At qui illā cōculcarit,omniū summus
est,nō curans quid de ipso alij sentiāt. Sed ait,pecu-
nias habere amabile est. At sæpius ostēdimus, ꝙ qui
ab illis liberati sunt & nihil habēt, ditiores fiunt, ac
suaui⁹ agūt. Verū dulce ait,est inebriari. Et quis hoc
dixerit? Igitur si nō ditari suauius est q̃ ditari, & cœ-
libem agere quàm vxorē habere, & vanæ gloriæ nō
esse auidū quàm illam sectari, & non deliciari quàm
deliciari,etiam hoc loco plus habent, qui præsenti-
bus nō sunt addicti. Et nondū dico, quòd ille quidē
licet innumeris tormentis distendatur, habeat bonā
spem,quæ ipsum deducat. Hic autem licet plurimis
B deliciis fruatur,habet metum futuri seculi,turbātem
ac confundentē suam voluptatem. Etenim & hic nō
paruus pœnæ modus, vtputa contrarius deliciis ac
tranquillitati. Est ad hæc modus tertius. Qualis autē
hic? quia illæ seculares deliciæ, neq; quādo sunt ap-
parēt,& arguūtur cum à natura tum à tēpore:hæ ve-
rò nō solum sunt,sed etiam immobiles manēt. Vides
quòd nō duo pro nullo solū, sed etiam tria & quinq;
& decem & viginti, & innumera pro nihilo ponere
poterimus? Vt autē isthuc ipsum in exemplo discas,
propono diuitem ac Lazarum: nam ille quidē præ- Luc.16.a
sentibus fruebatur,hic autē futuris. Nunquid igitur
tibi vnum & vnum esse videtur omni temporē puni-
ri,& breui tēpore esurire? ęgrotare in mortali corpo-
re, & in immortali grauiter cruciari? coronari & in
æternū deliciari post breuem illam valetudinem, &
C torqueri sine fine post paruā eorū quæ sunt volupta-
tem? Et quis hæc diceret? Vtrum enim de quātitate,
vel qualitate,[vel de ordinatione]dei,vel de sentētia
vtriq; data deliberabo? Vsquequo scarabæorum lo-
quimini verba,qui in luto perpetuo voluuntur? Non
enī hæc sunt rationaliū hominū, animā tam precio-
sam pro re adeò nihili perdere. Opus paruo labore
ad recipiendū cœlū. Vis te & aliūde doceā, quòd sit
tribunal terribile? aperi tuæ cōscientiæ fores,& vide
in mēte tua sedentē iudicē. Si autem tu teipsum cō-
demnas,quāuis teipsum amās nō ferres iniquū iudi-
cium ferri:an nō multo magis deus iusti magnā curā
faciet,&incorruptam de omnibus feret sententiam?
Num simpliciter & temerè omnia fieri sinet? Et quis
hæc diceret? nullus est. Sed &Græci ac Barbari,Poë-
tæq; ac philosophi, & omne hominum genus cōso-
D nat in illis nobiscū,licet non similiter. Et dicunt esse
quædā tribunalia in inferno, ita manifesta & cōfessa
res est. Et quare non hic punit,dicit? vt lōganimita-
tem suam declaret,& salutem quæ ex pœnitētia cō-
cedat:& nō faciat gen⁹ nostrū vt eripi nequeat, nec-
non eos qui ex mutatione optima poterant seruari,
prius † ad salutē liberet.] Etenī si statim puniisset pec- † salute
cantem Paulum,quomodo saluatus esset? quomodo priuet.
etiā Petrus,præcipui doctores orbis? quomodo Da-
uid salutē per pœnitētiā lucrifecisset? Quomodo Ga
latæ,quomodo alij plures? Sanè propter hoc nō exi- † per eos
git hîc pœnā ab omnibus,sed à quibusdā ex omnib⁹, quos pu-
neque illic ab omnibus, sed ab alio quidem hîc, ab nit:ac fu-
alio verò alibi,vt etiā valde insensatos extimulet † ab tura expe-
iis per quæ punit.] An non vides multos hic puniri, ctare fa-
vtpote eos qui à turre suppressi,& eos quorū sangui- ciat per
nē sacrificiis miscuit Pilatus, & qui intēpestiua mor- eos quos
te apud nō punit.

Universidad de Deusto Biblioteca

te apud Corinthios extĩcti ſunt, eo ꝙ indignè ſacra-
mentis cõmunicarãt,& eos qui ſub Pharaone, & ſub
Iudæis ac Barbaris occiſi ſunt, & alios multos,qui &
tunc & nunc & ſemper.Porrò alij quidem vbi multũ
peccarunt defuncti ſunt,quum pœnã hîc nõ luiſſent,
ſicut diues apud Lazarum,vt multi alij . Hæc autem
faciendo & diſcredentes futuris excitat,[& creden-
Pſa.102.b tes]&ignauos diligẽtiores reddit.Nã deus iudex iu-
ſtus,& fortis,& lõganimis , & nõ inducẽs irã per ſin-
gulos dies.Quod ſi longanimitate abutemur,erit tẽ-
pus quo non diu longanimis erir vltra,ſed poſtea in-
tentat pœnã.Ne igitur ſegnes ſimus,vt vno momẽto
deliciemur,hoc enim eſt præſens vita:&infinitorum
ſeculorũ accerſamus nobis ſuppliciũ :ſed momento
laboremus,vti perpetuo coronemur. Videtis, ꝙ etiã
in ſecularibus ſic pleriq; homines faciunt,&paruum
laborem pro longa quiete eligunt, tametſi diuerſum
eis eueniat: nam hic quidem eſt æqualitas laboris ac
lucri,ſæpe autẽ diuerſo modo labor quidem immẽ-
ſus,fructus autem paruus,& ſæpius ne paruus quidẽ.
In regno verò fit modo cõtrario. Nã quod moleſtũ,
paruum quidem:quod autem dulce , etiam immen-
ſum . Cõſidera autem agricolam per totum laborã-
tem annum, & ſub ipſum finẽ ſæpius excidit ſpe fru-
ctus multorum laborum . Item gubernator ac miles
vſq; ad vltimã ætatem in bellis ac laboribus agit , &
ſæpius vterque moritur,&ille quidem ſarcinas diui-
tiarum , hic verò cum victoria etiam vitam amittit.
Quam igitur habebimus excuſationẽ, in rebus ſecu-
laribus laborioſa perferentes , vt parũ refocillemur,
vel ne parũ quidẽ,ſpes enim incerta eſt: in ſpirituali-
bus autem cõtrario modo facientes, & propter par-
uam ignauiam ineffabilẽ pœnam nobis accerſentes?
Ideo orovos omnes,vel ſero ex hoc ſtupore euigile-
tis.Nullus enim vos liberabit in illo tẽpore,non fra-
ter,nec pater,nec puer,nec amic⁹,nec vicinus,nec vl
lus alius:ſed ſi operibus deſtituti fuerimus , oĩa tran-
ſibunt,omninóq; peribimus.Quantũ diues ille luxit,
& patriarchã orauit,& mitti Lazarũ petiuit? Sed au-
Luc.16.g di quid ad illũ dixerit Abraham,Magnum chaos in-
ter nos & vos,ita vt neq; hinc volẽtes egredi perue-
niant ad vos . Quantũ orarunt virgines illæ pro mo-
Mat.25.a dico oleo?Verũ audi quid & illæ dicũt, Ne fortè nõ
ſufficiat nobis & vobis:& nullus illas potuit in thala-
mum introducere.Sanè hęc cogitantes etiã nos,cu-
remus diligenter vitã noſtrã . Quotquot enim dixe-
ris labores,& quotquot attuleris pœnas,nihil hęc o-
mnia erũt ad futura bona.Pone ſi placet ignẽ & fer-
rum & beſtias, & ſi quid eſt his crudeli⁹, attamẽ hæc
neque vmbra ſunt ad illa tormenta : nã hæc quando
vehemẽtiſſimè intentãtur,tũc maxime leuia fiũt,ce-
leriterq; libęrant,corpore non ſufficiente ad tantam
vehementiam ac prolixitatem pœnę.Illic autem nõ
ſic,ſed vtraq; conueniunt, & intentio & excellentia,
cum in bonis,tum in acerbis . Dum igitur eſt tẽpus,
Pſa.94.a præoccupemus faciem eius in cõfeſſione, †vt hodie
illum videamus & tũc tranquillum,]& minaciſſimas
illas poteſtates effugiam⁹.Nõ vides hic milites prin-
cipibus miniſtrãtes,quomodo rapiũt,quomodo fla-
gellãt , quomodo latera perfodiũt , quomodo faces
in tormentis adhibent, quomodo ſecant?ſed omnia
hæc ludus ac riſus ad illas pœnas. Etenim tẽporariæ
Mar.9.g hæ pœnæ.Illic autẽ neq; vermis moritur, neq; ignis
extinguitur.Etẽm corpus incorruptibile eſt omniũ,
quod reſurgit tũc.Sed abſit ne fortè hæc experiẽdo

† vt mitẽ illũ tunc videamus & tranquillum.

A diſcamus , ſed ſint ſolum terribilia, quantũ ad verba
attinet,ne autem tradamur illis tortoribus, ſed hinc
erudiamur.Quantũ noſipſos tũc accuſabimus, quã-
tum plorabimus,quantũ vlulabimus ? at nulla tũ vti-
litas.Quoniam neque nautæ naui ſoluta & ſubmerſa
proficere poſſunt,neque medici mortuo ægroto.At
ſæpe dicent,ꝙ oportebat etiã hoc facere,omnia au-
tem incaſſum & fruſtra.Nã quandiu ſpes correctio-
nis ſalua eſt,dicẽda ac facienda ſunt omnia:poſtquã
nullius vltra domini erimus , toto deſtructo , fruſtra
dicuntur & fiunt omnia. Etenim & Iudæi dicẽt tũc,
Benedictus qui venit in nomine domini:ſed hęcvox
nihil illis proderit ad pœnam effugiendam: quando
enim oportebat dicere, non dicebant . Ne igitur &
nos in vita hoc patiamur, hinc iam vitam mutemus,
vt tribunali Chriſti cũ omni fiducia aſſiſtamus.Quæ
B nobis omnibus contingãt gratia & miſericordia do-
mini noſtri Ieſu Chriſti,per quem & cum quo patri
gloria,cum ſancto ſpiritu , nunc & ſemper & in ſecu-
la ſeculorum,Amen.

Homilia X.

SCimus enim quòd ſi terrenum noſtrum domiciliũ hu- Cap.V.
*ius tabernaculi deſtructum fuerit , ædificationem ex
deo habemus nõ manufactam,æternam in cœlis. Et-
enim in hoc gemimus,domicilio noſtro quod è cœlis eſt ſuperin-
dui cupientes.* Iterum quia multæ ingruebant tentatio-
nes, alacritatẽ illorũ extimulat . Veriſimile enim eſt
propter abſentiam illius imbecilliores & tardiores
factos. Quid igitur, inquit ? Non oportet mirari , ꝙ
grauia patimur,neque cõmoueri , plurima enim cõ-
moda inde lucrifacimus:& antea quidẽ dixit , Mor-
tificationẽIeſu circunferimus:& potentiæ illius ſpe-
C cimẽ maximum exhibemus.†Nam vt dixit,vita Ieſu Sup.4.c
manifeſtata eſt] in mortali carne noſtra . Poſteàque
cum his dixit,quòd & internus homo noſter melior
euadat , ſic , Quippe tametſi externus noſter homo
corrumpatur , ſed internus noſter renouatur de die
in diem:monſtrans iterum , quòd tantam vtilitatem
flagellationes,& vexationes illæ afferant,dicendo,ꝙ
quando illæ maximæ ſunt , tunc innumera bona his
qui pertulerint,germinatura ſint . Etenim vt ne do-
leas,audiẽdo quòd externus homo tuus corrũpitur,
dicit,quòd quãdo hoc omnino fit , tunc maximum
gaudium habiturus,& ad meliorem peruenturus ſis
finem:atq; adeò nõ ſolum dolere non oportet , ſi ex
parte ille nunc corrũpatur,ſed inquirenda ac optan-
da corruptionis huius plenitudo.Iſta enim ad incor
ruptionẽ potiſſimũ adducit.Et idcirco adiecit . Sci-
D mus enim,quòd ſi terrenum noſtrum domiciliũ hu-
ius tabernaculi diſſolutum fuerit, ædificationem ex
deo habemus, domum nõ manufactam,æternam in
cœlis.Quoniam enim de reſurrectione adornat ſer-
monem,iterum in hoc quo maximè laborabãt, aſſu-
mit etiam audientium iudicium,&ſic illum conficit,
non tamẽ vt antea,ſed quaſi ex †vtroq;] argumento, †alterũ.
tanquam illo iam obtento:etenim iam correcti erãt,
& dicit:*Scimus,quòd ſi terrenum noſtrum domicilium huius
tabernaculi deſtructum fuerit,ædificationem ex deo habemus,
domum non manufactam,æternam in cœlis* . Sunt nonnulli
qui terrenum hoc domicilium,mundum hũc dicũt,
ego autem aſſeuerarim de hoc corpore potius dici.
Tu autem conſidera , quæſo , quomodo ipſis nomi-
nibus,quantum futura pręſentibus antecellant,oſtẽ-
dit.Vt enim dixit,terrenum, oppoſuit † ſalutem :] & † cœleſte.
vt dixit, domicilium tabernaculi , oſtenditq; fragile
illud

† Dixit enim, vt vita Ieſu manifeſtetur.

illud & tẽporarium,oppoſuit,æternum . Etenim ta- A
bernaculi nomẽ ſæpe oſtẽdit tẽporarium quiddam.
Ioan.14.a Ideo dicit,In domo patris mei mãſiones multę ſunt.
Si autẽ alicubi tabernacula vocet etiam ſanctorum
quietẽ,non ſimpliciter dicit tabernacula, ſed cũ ad-
ditione. Nõ enim dixit, vt accipiant in tabernacula
Luc.16.c ſua,ſed,in tabernacula æterna . Porrò dicens nõ ma-
nufactũ,inſinuauit aliud eſſe manufactum.Quid igi-
tur,nunquid corpus manufactũ eſt ? Minimè,ſed vel
domicilium hic inſinuat manu fabricatum , vel ſi nõ
hoc, ſed domiciliũ tabernaculi hoc corpus vocauit,
non manufactũ,nõ ad oppoſitionem ac diſtinctionẽ
illius poſuit,ſed augẽs encomia,& adiectis laudibus,
*Etenim in hoc gemimus , domicilio noſtro quod eſt ex cœlo , ſu-
perindui deſiderantes.* Quale domicilium dic obſecro?
corpus quod incorruptibile.Et quare ingemiſcimus
nunc?quoniã multo melius illud, quod ex cœlo, in- B
quit,eò ꝙ incorruptibile. Sanè non ſupernè corpus
nobis deſcẽdit, ſed illinc donũ mitti declarat nomi-
ne hoc. Adeo igitur non eſt dolendũ in particulari-
bus tentationibus,vt & vniuerſalis illa requirẽda ſit,
quaſi dicat:Ingemiſcis ꝙ perſequutionem pateris,ꝙ
corrumpitur ille tuus homo ? Ingemiſce , quòd non
excellenter hoc fiat,neq; omnino corrumpatur. Vi-
diſti quomodo in cõtrariũ diuertit ſermonem? oſtẽ-
dens quòd pro illis oporteat ingemiſcere , quòd nõ-
†hoc. dum plenè fiant , pro quibus particulariter factis in-
gemiſcebãt.Propter†hos]poſtea nonvocat taberna-
culum,ſed domiciliũ,idq; valde merito.Tabernacu-
lũ enim hoc facilè deſtruitur , illud autẽ manet per-
petuo.*Siquidem & induti,non nudi inueniemur*: Hoc eſt,
licet depoſuerimus corpus,nõ abſq; corpore illic aſ-
ſiſtemus,ſed cũ illo facto incorruptibili. Quidã autẽ C
dicunt,quod & maximè probãdum,ſiquidem & in-
duti,nõ nudi inueniemur.Nam vt ne de reſurrectio-
ne omnes cõfidant,inquit,ſiquidem & induti incor-
ruptione,& corpore incorruptibili recepto,nõ nudi
inueniamur gloria & ſecuritate,quod & in altera ad
1.Cor.15.g Corinthios dicebat, Omnes quidẽ reſurgem⁹, vnuſ-
quiſque autem in ſuo ordine. Et ſunt corpora cœle-
ſtia,&corpora terreſtria. Nã reſurrectio quidẽ omni
bus cõmunis eſt,at non itẽ gloria communis:ſed alij
quidem in gloria,alij autẽ in ignominia:&alij quidẽ
ad regnum,alij autẽ ad ſupplicium reſurgẽt . Itaque
& hoc loco iſtud manifeſtauit dicens, Siquidem in-
duti,nõ nudi inueniemur.*Etenim qui ſumus in hoc taber-
naculo,gemimus,eò quòd nolum⁹ exui,ſed ſuperindui.*Hîc ite-
rum perfectè & manifeſtè hæreticorum ora obſtru-
xit,monſtrans ꝙ non de corpore ſimpliciter differit, D
quaſi aliud & aliud ſit , ſed de corruptione & incor-
ruptione.Nõ eñ propter hoc ingemiſcimus,inquit,
vt à corpore liberemur:nolumus enim hoc exui,ſed
curam⁹ vt à corruptione quæ in illo liberemur.Ideo,
inquit,nolumus exui corpus, ſed volum⁹ ſuperindui
illud incorruptiõe.Deinde & interpretatur iſtud, *Vt
abſorbeatur corruptio à vita.* Nam quoniã multis onero-
ſum eſſe videbatur deponere corpus,& omniũ ſentẽ
†nolẽtes. tiis cõtrariũ erat dicens:Ingemiſcimus †volẽtes]illo
liberari.Nã ſi talia patitur & plorat anima,quæ ab il-
lo corpore ſeparatur:†quomodo non dicis , ꝙ inge-
miſcimus,nõ concedi,non ſeparari ab illo?] Itaq; vt
ne hæc ſibi obiiciantur, inquit,neq; ego hæc dico ꝙ
propter hoc ingemiſcimus,vt illud deponamus:nul-
lus enim ſine mœrore iſtud deponit.Alicubi ſcilicet
& Petro dicit Chriſtus,Ducent te quò non vis . Sed

† quomodo dicis tu quòd ingemiſcamus, quoniam non ſeparemur ab ipſo?

A vt ſuperinduamur iſtud incorruptione. Etenim hoc Ioan.21.f
eſt,quo in corpore grauamur , non ꝙ corpus , ſed ꝙ
corruptibile & paſſibile corpus circunferimus : hoc
ſcilicet eſt,quod nobis dolorẽ affert.Verũ vita futu-
ra corruptionẽ abſumit & aufert, corruptionem in-
quã,nõ corp⁹.Et quomodo fit iſtud,inquit?Ne quę-
ras,deus facit,ne ſis curioſus:ideo & ſubdidit, *At qui
parauit nos in hoc ipſum,deus eſt* . Hîc oſtẽdit hæc ſuperi⁹
præfigurata: nõ enim nũc hoc primũ mõſtrauit, ſed
quãdo ab initio de terra nos finxit,& Adam forma-
uit.Non in hoc formauit vt moriatur,ſed vt etiã im-
mortalem faceret . Porrò, vt fide dignũ hoc eſſe in-
dicet,& demõſtrationẽ certã adhibeat,ſubdidit. *Qui
etiam dedit arram ſpiritus.* Etenim etiam tũc ad hoc for-
mauit,& nunc in hoc præparauit per baptiſmum , &
illius nobis pignus dedit ſpiritum ſanctum. Frequẽ-
B ter autem arrabonẽ vocat , debitorem ſe oſtendere
volens omniũ,& inde quoque credibiliorẽ ſermonẽ
conſtituere quærit.*Confidentes autem omnino & ſcientes.*
Confidentes dictum eſt,propter perſecutiones,inſi-
dias,mortéſque cõtinuas:quaſi dixiſſet , Exagitat te
quiſpiã,& perſequitur,& occîdit,ne cõcidas animo:
propter te hoc totũ fit, ne timeas, ſed confide. Ideo
eñ gemis & doles,quia corruptioni ſeruis. Hãc tol-
lit poſtea è medio,& quantocyus ab hac liberat ſer-
uitute:proinde & dicit,Cõfidẽtes itaq; omnino,non
in†laudibus,]ſed,& in tribulationibus. *Et ſciẽtes quod* † relaxationibus,
*verſantes in corpore,peregrinamur à domino.Nã per fidẽ ambu-
lamus,nõ per ſpeciẽ.Confidimus autẽ,& probamus magis,pere-
grinari à corpore,& verſari apud dominũ* . Quod omnibus
maius eſt,poſteriori loco poſuit. †Nã incorruptionẽ
accipere,& cũ Chriſto eſſe,melius eſt.]Quod autem
C dicit hoc eſt,hoſtis & occidẽs nõ extinguit noſtram
vitã,ne timeas,cõfide dum aduerſa pateris: non ſolũ
enim te liberat corruptione & moleſtia , ſed etiã ſta-
tim ad te dominũ trãſmittit:propterea non dixit,Cũ
ſumus in corpore,ſed quaſi in aliena domo hoſpita-
remur,Sciẽtes itaq; quòd verſantes in corpore pere-
grinamur à domino:confidimus autem &probamus
magis , peregrinari à corpore & verſari apud domi-
num. Vidiſti quomodo occultatis triſtibus mortis &
cõſummationis nominib⁹,valde deſiderabilia pro il-
lis poſuit,vocãs cõuerſationẽ apud deum,& quæ vi-
dẽtur eſſe dulcia in hac vita relinquẽs,à triſtibus illa
nominauit,nẽpe vocans vitã hanc,peregrinationẽ à
domino. Cæterũ hoc fecit,ne vllus præſentiũ amore
detineatur,ſed illis potius grauetur , neq; moriturus
indoleſcat,ſed gaudeat quaſi ad maiora profecturus
D bona.Porro ne quis audiens, peregrinamur à domi-
no,dicat, cur hæc dicis ? Alieni eñ ab illo ſumus dũ
hic agim⁹,prius hæc corrigit dicens, *Per fidẽ enim am-
bulamus,non per ſpeciem.*Et hic quidem†iſta]ſcimus, ſed †ipſum.
nõ ſic manifeſtè:quod & alibi dicit, in ſpeculo & æ- 1.Cor.13.d.
nigmate.*Confidimus autẽ & magis probamus.*Papę quor-
ſum ſermonem dirigit?Ad ſummum deſideriũ mor-
tis,oſtendẽs moleſtũ quod dulce,&dulce quod mo-
leſtũ.Nam dũ dicit,magis probam⁹,dicere vult, de-
ſideramus.Quid deſideramus ? *Peregrinari à corpore,&
verſari apud dominum* . Hoc autẽ perpetuo facit. Nam
& antea ſermonẽ contradicentium ſibi in contrariũ
vertit. *Eapropter & contendimus,ſiue ſimul verſantes,ſiue
peregrinantes,bene illi placere.* Nam quod quæritur , hoc
eſt,inquit,ſiue illic ſimus,ſiue hic,iuxta illius ſenten-
tiam viuere.Hoc enim eſt,quod præcedit,atq; adeò
vt hinc iã habeas regnum,ſi valde ames . Etenim ne
iterum

† Nam cũ Chriſto eſſe melius eſt, quàm incorruptionem accipere.

Universidad de Deusto Biblioteca

† deleant. iterū veniētes in tantum desiderium,†alienentur] ad tardationē aduentus,inde iam tribuit illis caput bonorum.Quod autem hoc est?bene placere illi. Non enim simpliciter bonū est, abire, sed libenter abire. Vnde etiā hoc fit bonū,neq; simpliciter graue est hic esse,sed impingere. Ne igitur putes satis esse à corpore proficisci, vbique enim opus est virtute. Nam quemadmodum cum dixisset resurrectionē, nō permisit de illa sola confidere dicens, siquidē & induti, non nudi inueniemur:ita & peregrinatione mōstrata, vt ne putes illam solam vtilem,etiam iudicauit ad salutē opus esse,illi bene placere.Igitur quoniā prius admonuit de multis iucūdis, ita & terret per grauiora:etenim vtilitas in possessione bonorum & in fuga malorum constituitur,hæc autem sunt gehēna & regnum,& quoniam hoc maiorem vim habet, † quàm fugere supplicium.] *† vt fugiamus supplicium.* Nam hîc quidem dānum quod non suscipiūt bona facilè multi ferunt:si autē & mala perferenda essent,non idem facerēt.Nam oporrebat quidem illud damnū intolerabile nominare, sed propter infirmitatem multorum qui sic humi repūt, hoc eis videtur grauius.[Quandoquidem]igitur non sic excitat auditorē vulgarem bonorū datio, vt suppliciorum intentatio,necessario huc diuertit dicens: *Nam omnes nos manifestari oportet coram tribunali Christi.* Deinde cum terruisset,& cōcussisset auditorem memoria tribunalis illius,neque hic absque iucūdis tristia posuit,sed voluptatem quandam commiscuit dicēs: *Vt vnusquisque reportet quæ per corpus fecit,siue bonū siue malum.* Cæterū dū hæc dicit, eos qui bene egerūt, & affliguntur,in bonam spem excitat,&collapsos timore alacriores reddit,sermonemq́; de resurrectione corporum cōfirmat.Nō enim quod ministrat ad hoc &illud,absq; retributionibus stabit, inquit: sed cum anima hæc quidem puniūtur, illa verò coronātur.Cæterum hæreticorū quidam dicūt, quòd aliud excitat corp⁹.Vnde dic,oro,aliud peccauit, & aliud punitur:aliud benefecit,& aliud coronatur?Quid autem dicetis loquēti Paulo,non volumus exui sed superindui, quomodo autē corruptio à vita absorbetur?Nō enim dixit,vt absorbeatur mortale corp⁹ & corruptibile ab incorruptibili corpore,sed vt corruptio à vita:tūc enim hoc fit,quādo illud resurgit corpus:si autē illo relicto,aliud præparat,nō iam absorbetur,sed manet corruptio quæ inualuerat: ꝓpterea [nō]fit hoc. Cæterum oportet corruptibile hoc, hoc est,corpus,indui incorruptione.Nam corpus mediū est,& nunc quidē†in illo,hoc est,corruptione:postea autem in isto,hoc est,incorruptione,futurū:& propter hoc in primo isto,] quoniam incorruptio destrui non potest. *† in isto, hoc est, corruptione: postea autem in illo, hoc est, incorruptione futurum: et propter hoc in isto primo.* Nō enim corruptio incorruptionem hæreditat, inquit, alioqui quomodo esset incorruptio? sed cōra absorbetur corruptio à vita: hæc eñ illā vincit, non autē hanc illa. Quemadmodum cera soluitur quidē ab igne, ipsa autē non item soluit ignem: ita & corruptio ab incorruptione aboletur &euanescit,illa verò hanc vincere nunquam potest.

Morale.

Igitur audiamus vocem Pauli dicentis, ꝙ oporteat nos assistere tribunali Christi.Et cogitemus illud tribunal, & putemus ipsum nūc adesse,& pœnas exigere: ego enim illud amplius dicā.NamPaulus quoniā sermonem de†tribulatione] habebat, & non volebat illos [rursum]affligere, non diutius hæsit in sermone illo, sed paucis vt dixit, vnusquisq; reportabit quæ fecit, statim prætercurrit. *† resurrectione.* Nūc igitur cēseamus illud ades-

A se,& vnusquisque suam conscientiā diiudicet, & iam cogitet adesse iudicē, omniáq; reuelari & in mediū adduci:nō enim solū nos assistere oportet,sed & reuelari.Nunquid erubuistis?nunquid obstupuistis? Si autē nūc,cum nondū res agitur, sed solum proponitur,& in cogitatione effigiatur,à cōscientia perimus: quid faciemus quādo aderit? quādo vniuersus orbis terrarū assistet, [quādo angeli & archāgeli,] quando ordines hincinde constituti,& cursus omnium,& raptus in nubes,& acies cursu plena,quādo tubæ hincinde & cōtinuæ illæ voces?Nā si nō esset gehēna, in tanta claritate repelli, & ignominiosum recedere, quantum suppliciū? Etenim si nūc rege cum suis ingrediente,ob paupertatē non accedere audētes, nō tantā à spectaculo voluptatem accipimus, quantum mœrorē ex eo quòd nō sumus participes eorū quæ B apud regem sunt,& ignominiam putamus, non esse prope illū,quid tūc erit? Nū paruā putas esse pœnā, in choro nō constitui, ineffabilē gloriā non assequi? ab illo cœtu & ineffabilib⁹ bonis procul abiici?quādo autem & tenebræ erunt,& stridor dētium,& vincula insolubilia,& vermis immortalis, & ignis inextinguibilis, & tribulatio & angustia, & linguæ quæ cruciātur,sicut illa diuitis:& ploramus, & nullus audit:& ingemiscimus,& rigamur à dolorib⁹,& nullus attēdit:& in omnia loca respicimus, & nusquā adest qui cōsoletur: quo loco ordinabimus qui sic habēt? quid animab⁹ illis miserius? quid item miserabilius? Nam siquidē ingressi in carcerem, & videntes alios pallidos,alios verò vinctos & esuriētes,alios verò in tenebris cōclusos,cōcutimur,horrescimus,&omnia ne illuc incidam⁹ facimus:quādo adducti trahemur C in gehennę carceres,quales futuri erimus?non enim vincula illa ex ferro,sed ex igne sunt nūquam extinguibili:neque qui præsunt nobis,eiusdem dignitatis sunt,quos vnquam demulcere poterimus, sed angeli,in quos neque respicere licet,valde iracundi, propterea ꝙ dominū tanta cōtumelia affecimus.Nō est, sicut hîc,videre ingredientes alios qui afferāt vel pecuniā,vel cibos,vel sermones cōsolatione plenos,vt consolationē assequamur: sed omnia illic veniā negant,etiā si Noë,siue Iob,siue Daniel affuerit,&suos viderit puniri,non audet patrocinari. futurum enim tunc est,vt &naturalis cōpassio tollatur,(quoniā cōtingit malorū filiorū patres, & patrum filios esse iustos)ita vt pura sit voluptas,& fruētes bonis,cōpassionis necessitate, gaudio nulla in parte destituātur: dico & hāc cōpassionē extingui,& illos cōtra sua vi- D scera,cū domino suo indignari. Etenim cum cōmuniter homines vbi viderint filios suos improbos exhæredant, & à cognatione eiiciūt:multo magis iusti tūc idē faciēt. Proinde null⁹ speret accepturū se aliquid boni,si nulla bona fecerit, etiā si sexcentos habeat ꝓgenitores iustos. *Nā vnusquisq; portabit ea,quæ in corpore suo fecit.* Hîc mihi videt perstringere etiā scortatores,& timorē hinc illis immittere,&nō illis solū, sed & omnibus quicunq; negligētes fuerint. Audiamus igitur & nos: etiā si ignem concupiscentiæ habueris,oppone aliū ignem, & hic statim extinctus euanescit: & si volueris quid absurdum loqui, cogita stridorē dentiū,& frænū erit tibi timor: & si rapere volueris, audi iudicē præcipiētem ac dicentem, Ligate illius manus & pedes, & eiicite illū in tenebras exteriores: *Matt.22.b.* & sic etiā hanc concupiscētiam eiicies.Et si ebrietati ac crapulæ vacas, audi diuitem dicentē,

Mitte

Mitte Lazarū, vt summo digito linguā, quæ cruciatur, *Luc.16.f* refrigeret,& liberaberis non vulgari passione.Si autē amaueris voluptatem,cogita quanta illic tribulatio & angustia, & hanc non cogitabis: si autē crudelis &immisericors es,memor esto virginū,quę *Mat.25.a* extinctis lāpadibus sic à thalamo exclusę sunt,& statim *Ibidem.c* eris misericors.Sed segnis es ac dissolut⁹, cogita eū qui occultauit talētum,& eris igne efficacior:sed arrodit te desideriū facultatum diuitis,cogita vermem *Esa.66, & Mar.9.g.* immortalem,& facilè etiam hūc morbum depones, omniáq; alia rectè facies. nil enim molestum neque graue imperatū est.Vnde igitur nobis præcepta tam molesta?à nostra ignauia.Nam quemadmodū si studiosi erimus,etiam quæ intolerabilia videntur, leuia erunt ac facilia:Sic si ignaui fuerimus, etiam tolerabilia ardua nobis ac difficilia apparebunt. itaq; hæc omnia cogitantes,ne admiremur eos, qui in deliciis agunt,sed cogitemus quis illorum finis. Nā hîc quidem stercus &corpulentia,illic autē vermis & ignis: ne admiremur raptores,sed cogitemus quis illorum finis.Hîc curæ & metus ac certamina,illic verò insolubilia vincula.Ne cogites glorię studiosos,sed quid ex illa nascatur:hîc seruitus & sannæ, illic verò damnum intolerabile,& perpetuum incendium. Nam si sic nobiscum meditemur,& hęc atq; talia malis nostris concupiscentiis crebro occinuerimus,statim & eiiciemus præsentium amorem, & futurorum desideriū†attingemus.Attingamus]igitur illud,& exardescamus: *† accendemus. Accēdamus.* nam si cogitatio illorum quāuis obscura sit, tantam suppeditat voluptatem, cogita quantam lætitiam nobis allatura sit manifesta ipsa comprehēsio.Beati & ter beati,ac sæpius,qui illis bonis fruuntur,sicut & miserabiles & miserrimi,qui hisce cōtraria sustinēt.Vt igitur non horū, sed illorum socij fiamus,eligamus virtutem,nam sic & ventura bona assequemur:quæ nobis omnib⁹ cōtingāt,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,per quē &cum quo patri,simul ac spiritui sancto,gloria, honor, imperiū,nūc & semper,& in secula seculorum,Amen,

Homilia XI.

SCientes igitur terrorem domini hominibus suademus, deo autem manifesti sumus, &c.* Hæc igitur sciētes,inquit, nempe tribunal illud terribile, omnia facimus ita, vt non demus vobis occasionem, vel offendiculum, vel sinistram quampiam suspicionem praui erga vos operis. Vidisti cōuersationis diligentiam,& animæ curam gerentis studiū: nō enim solum,si malum fecerimus,inquit,arguimur, sed etsi non malum fecerimus,si suspicionem repellere possumus,& neglexerimus, pœnam luimus. *Non iterum nosipsos cōmendamus, sed occasionem vobis dantes gloriationis de nobis.* Vide quomodo cōtinuo tollit suspicionem, ne videatur suas ipsius laudes proferre: nil enim sic †iniuria afficientes tuetur,] *† offendit auditores.* vt de se magna quædam & admirabilia dicere. Proinde quia coactus inciderat in horū sermonum materiā, correctione vsus dicit:hoc propter vos facimus,nō propter nos, vt vos habeatis quo gloriemini, non vt nos. Et neque hoc simpliciter, sed propter pseudapostolos. Vnde subdidit. *Contra gloriantes in facie, & non corde.* Vidisti quomodo hos ab illis segregauit,&[ad se traxit]cōmonstratione facta, quòd & ipsi Corinthij desiderēt occasionē accipere, qua possint pro se dicere, & rationem reddere crimina obiicientibus: non enim, inquit,vt nos gloriemur,hoc dicimus, sed vt vos ha-

A beatis,quo pro nobis liberè loquamini:id quod erat testificantis eximiam erga illos charitatem:& non vt simpliciter gloriemini:sed & ne decipiamini. Porrò hoc non dicit manifestè: † alibi autē etiam sermonē mansuetius]tractat, *† sed aliter ac mansuetius sermonem.* & illis nō perstrictis dicit, *Vt possitis gloriari contra eos, qui in facie gloriantur.* quin neque hos simpliciter præcipit facere, si non fuerit causa, sed quando illi seipsos extollunt: vbique enim temporis rationem habet.Non igitur,vt seipsum clarum demonstret, sed vt illi quiescāt absurde & in damnū aliorū in hoc opere pergere, hoc facit. Quid autem est,in facie?in his quæ videntur,& quæ ad ostētationem:tales enim erant illi propter ambitionē omnia facientes:& intus quidē planè vani,& pietatis gerētes faciem,& honesti apparentes, bonorū autē operum expertes. *Nam siue insanimus deo,siue sani sumus vobis.* Et si quid,inquit,sublime loquimur (ecstasim eñ B siue insaniā hoc vocat,quēadmodū & alio loco insi- *Inf.11.a* pientiam)propter deū hoc facimus,vt ne vos,existimantes nos ꝙ viles simus,cōtemnatis & pereatis. Siue modestū & humile loquimur propter vos, vt discatis humiliter sapere: vel etiā illud iterum dicit,Siquidem insanire quis nos arbitratur, nos à deo mercedē repetimus,propter quē hæc suspicio in nos venit:si autē sapere existimat, ipse nostra sapiētia fruatur.Et iterū aliter, Insanire quis nos inquit, propter deū taliter insanim⁹:propterea & subdit,*Charitas enim dei constringit nos iudicantes illud.* Nam nō futurorum solum metus,inquit,sed & ea,quæ iam facta sunt, non sinūt nos segnes esse,neq; dormire, sed extimulāt & protrudūt in labores illos pro vobis. Et quænā sunt illa,quæ iā facta? *Nempe si vnus pro omnibus mortuus est,* C *ergo omnes mortui fuerunt.* Igitur quasi oēs pereant, inquit,nō eñ pro omnib⁹ mortuus fuisset,si nō omnes mortui essent.Nā † hæc] sunt salutis occasiones, illic *† hic.* autē non itē:propter hoc,inquit,cōstringit nos charitas dei,& nō sinit nos quiescere.Extremę enim miseriæ esset,& ipsa gehenna grauius, si tanta re ostēsa, inueniātur quidā post tantā illius prouidentiā nullū fructū afferre: summa enim charitatis excellētia est, mori pro tali mūdo,& mori pro sic affecto,*Vt viuētes non iā sibi viuant,sed ei,qui pro ipsis mortuus est, & surrexit.* Si igit nō oportet nos nobisipsis viuere,ne turbemini,inquit,neq; cōmoueamini,si pericula insurrexerīt & mortes:& rationē quoq; ponit indubitatam, propter quā debitū hoc opus ostendit. Nam si propter illū viuimus, quia ipse mortuus est, ipsi viuere debemus,propter quem viuimus.Et videtur quidem vnū D esse dictum: si autem quis diligēter inquisiuerit, duo hęc sunt:vnum quidem quod propter ipsum viuim⁹, alterum autem, quod ipse propter nos mortu⁹ est: & vtrunq́; per se sufficit,vt obnoxios nos illi faciat,quādo autem vtraque conueniunt,cogita quantū sit debitum.Imò etiam hæc tria sunt,nam & primitias propter te excitauit, & in cœlū subuexit, ideo apposuit, ei qui ꝓpter nos mortuus est,& resurrexit. *Itaque nos posthac neminem nouimus secundum carnē.* Si enim omnes mortui fuerūt,& omnes resurrexerūt,& mortui quidem fuerunt,eo quod tyrannis peccati condēnauit, resurrexerūt autem per lauacrum regenerationis & renouationē spiritus sancti:meritò,inquit, neminem fideliū nouimus secundum carnem: quid enim quāuis in carne sint,sed vita illa carnalis periit, & denuo nati sumus spiritu,& aliam scimus rempublicam, & conuersationem ac vitā, & constitutionem in cœlis:

& iterum

Universidad de Deusto
Biblioteca

& iterum illũ ipsum ducem, qui est Christus, ostẽdit. Ideo & subdit: *Porrò si etiã cognouimus secũdum carnẽ Christum, & nũc iam nõ nouimus.* Quid igitur, dic mihi carnem deposuit, & nũc non est cum corpore? absit. Et- *Act. 1.b*
enim & nunc in carne est. Nam hic Iesus, qui assumptus à vobis in cœlũ, sic veniet. Sic, quomodo? cum corpore. Quomodo igitur, inquit, si autẽ etiã nouimus secundũ carnẽ Christum, sed nũc non itẽ? Nam nostrũ esse secundum carnem, est esse in peccatis: nõ autem esse secundũ carnem, est non esse in peccatis. Christũ verò esse secundum carnem, est esse in passionibus naturę, vtpote quòd sitiit, q esuriit, quod laborauit, quod dormiuit: peccatum enim nõ fecit ne- *Esa. 53.c*
que dolus inuentus est in ore illius: proinde & dixit, *Ioan. 8.f*
Quis ex vobis arguit me de peccato? & iterũ, Venit *Ibi. 14.d*
princeps huius mundi, & in me inuenit nihil. Nõ esse autẽ secundum carnem, est esse liberatum ab illis, nõ B
quòd extra carnẽ sit: etenim cum hac venit iudicaturus orbem, impassibilẽ illam habens & incorruptibilem, ad quam incorruptionẽ & nos trãsimus, corpore nostro facto cõformi corporis claritatis illius, *Phili. 3.d*
adeóq; si quæ in Christo, noua creatura. Nam quoniam à charitate ad virtutẽ nos adhortatus est, iam & ex rebus ipsis ad hoc inducit, ꝓpterea & subdit,
Si quæ in Christo noua creatura. Si quis credidit illi, inquit, ad aliud venit opificiũ: etenim iterum natus est per spiritum, adeóq; etiã propter hoc debemus illi viuere, non solum quòd nostri iuris non sumus, & q mortuus est pro nobis solum, & q resuscitauit nostras primitias, sed etiã quòd in aliam venimus vitã. Vide quot iustas causas bene viuẽdi nobis ponat. Nã propter hoc & crassiore nomine vocat correctionẽ, vt multã nobis mutationẽ, & variationẽ ostendat. C
Deinde vlterius tractans, quod dictũ, & ostendens, quomodo noua creatura, *Vetera*, inquit, *trãsierũt, ecce noua facta sunt omnia.* Quę vetera? certè, peccata, ĩquit, & impietates, vel Iudaica omnia: immo & hęc & illa dicit, Ecce facta sunt noua omnia. *Omnia autẽ ex deo:* nihil ex nobis. Nã & remissio peccatorũ, & adoptio, & gloria ineffabilis ex illo nobis data est. Etenim nõ iam à futuris solum, sed & à pręsentibus ipsos adhortatur. Cõsidera autẽ, inquit, q resurrecturi sumus, & ad incorruptionẽ peruẽturi, & domiciliũ eternũ habituri. Cæterũ quoniã præsentia admonẽdi maiorẽ vim habent, [quàm futura apud incredulos:] admo- †*quomodo oportet.*
net eos qui non credũt, †sicut oportebat] credere, & ostendit quæ & iam acceperunt, & quinam sint. Qui nam igitur erãt, qui acceperũt? Mortui omnes: om- *2. Cor. 5.c*
nes enim, inquit, mortui erãt, & pro omnibus mortuus est. Sic omnes similiter diligebat. Inueterati & D
†*anima noua, purificata est enim:* senio cõfecti in malis omnes erant, sed ecce, †omnia noua: purificatũ em̃,]& corpus nouũ, & cultꝰ nouus, & promissiones nouæ, & testamentũ, & vita, & mẽsa, & stola, & in summa omnia noua. Etenim pro Hierusalem quæ infrà, accepimus supernã Metropolim: & pro tẽplo visibili, templũ vidimus spirituale: ꝓ lapideis tabulis, carneas: pro circũcisione, baptisma: pro Manna, corpus dominicũ: pro aqua petræ, sanguinẽ à latere: pro virga Mosi vel Aaron, crucem: pro terra promissionis, regnũ cœlorum: pro innumeris sacerdotibus, vnum pontificẽ: pro agno irrationali, agnũ spiritualẽ. Hæc & talia cogitans dicebat noua oĩa: hæc autẽ ex deo per Christũ, & dono illius. Ideo & subdidit: *Qui reconciliauit nos sibiipsi per Christum, & dedit nobis* †*mysteriũ*] *recõciliationis.* Ab illo enim omnia bona. †*ministerium.*

Nam qui nos fecit amicos, idẽ & aliorũ author, quæ amicis dedit deus: nõ enim reliquit nos manere inimicos, & sic redemit, sed fecit sibiipsi amicos. Quãdo autẽ dico, quòd Christꝰ author est cõciliationis, etiã patrẽ dico: quando dico patrẽ dedisse, etiã filiũ dico: omnia enim per illũ facta sunt, & huius autem *Ioan. 1.a*
ipse author. Nõ enim nos illi occurrebamus, sed ipse nos vocauit. quomodo vocauit? per Christi immolationẽ, & dedit nobis ministeriũ recõciliationis. Iterũ hìc ostẽdit apostolorũ dignitatẽ, mõstrãs quãtũ opꝰ concreditũ eis sit, & diuinæ charitatis excellẽtiam. Etenim non quia legatũ qui venerat neglexerunt, & exasperatus est, & reliquit illos: sed perseuerat obsecrans, & per seipsum, & per alios: quis dignè & satis hãc prouidentiã admiraretur & obstupesceret? Occisus est filius cũ veniret ad cõciliandũ, ille germanꝰ & vnigenitus, & neq; sic pater occidẽtes auersatus est: neque dixit, Misi filiũ meũ legatũ. Illi autẽ nõ solum noluerũt audire, sed & occiderunt & crucifixerunt. Dignũ est, vt illos posthac relinquã, sed omnia secus agit. Nam quoniã ille abiit, nobis negotiũ commendauit. *Nam qui dedit nobis,* inquit, *ministerium conciliationis: quando quidẽ deus erat in Christo, mundum concilians sibiipsi, non imputans illis peccata illorũ.* Vidisti dilectionẽ, quæ omnẽ rationẽ & omnẽ mentẽ trãsgredit? †Quis ille qui iniuria affectus? quis ille primus qui ad cõciliandũ venit? Sanè, inquit, filiũ misit:] non ipse venit. Filiũ quidẽ misit: nõ ille autẽ exhortabatur solus, sed &cũ illo &per illũ pater. Idcirco dicebat, Quia deus erat qui cõciliabat sibiipsi mũdũ in Christo, hoc est per Christũ. Nam postquã dixit, qui dedit nobis ministeriũ cõciliationis, correctiõe vsus inquit, Ne pu- C
tetis q nos simus huius rei authores, ministri sumus, qui autẽ totum operatur deus est, qui per vnigenitũ totũ orbẽ cõciliauit. & quomodo cõciliauit? sibiipsi: hoc est enim admirabile, nõ quòd amicus factus est solũ, sed quòd sic amicus factus est. Quomodo sic? quia dimisit illis peccata. Aliter enim nõ fuisset factꝰ amicus. Vnde & subdidit, *Non imputãs illis peccata eorũ.* Etenim si voluisset exigere rationem delictorum, omnes periissemus: omnes enim mortui erant. attamẽ cũ tanta sint nostra peccata, nõ solũ nõ exposcit pœnam, sed & cõciliatus est: nõ solum dimisit, sed neq; imputauit: sic & nos dimittere oportet inimicis, vt & nos eandem remissionẽ assequamur. *Et posuit in nobis sermonem conciliationis.* Neq; enim nos nunc accessimꝰ ad aliquid, quod onerosum, sed vt faciamus omnes amicos deo. Quasi dicat, quandoquidẽ à me nõ sunt persuasi, perseuerate vos exhortantes, donec persuadeatis. Proinde & subdit: *Pro Christo igitur legatione fungimur tanquã deo vos exhortante per nos, rogantes pro Christo, reconciliemini deo.* Vidisti quomodo officiũ suũ affert, inducẽs Christũ qui legationẽ hãc iniunxit, imò nõ Christũ solũ, sed & patrem? Quod enim dicit, hunc sensum habet, Misit filiũ pater, exhortari & legatione fungi apud humanũ genus pro se: quoniã autem ille occisus abiit, nos legationem suscepimus, & pro illo & patre exhortamur vos. Intantũ honorat humanũ genus, quòd & filium impendit, quamuis sciret occidendũ, & apostolos nos propter vos fecit: & ita merito dicebat, omnia propter vos. Igitur pro Christo *Sup. 3.d*
legatione fungimur, hoc est, illius loco. Nã nos quæ illius officij sunt, suscepimus. Si autem magnum tibi hoc esse videtur, audi & sequentia per quæ mõstrat, quòd non pro illo solũ, sed & pro patre hoc faciant.

Nam

Nã propter hoc & subdidit, Tanquã deo obsecrante per nos. Non enim per filiũ suũ exhortatur solũ, sed & per nos, qui filij opus suscepimꝰ. Ne igitur putetis, inquit, q à nobis rogemini: ipse Christꝰ vos exhortatur & obsecrat. Ipse etiã Christi pater per nos. Quid huic excellẽtię par fuerit, qui innumera beneficia cõtulit, contumelia affectꝰ est: & cõtumelia affectus nõ solũ nõ exegit pœnã, sed & dedit filium suum, vt cõciliemur. & postquam qui acceperant non conciliati sunt, sed & occiderũt, iterũ misit alios legatos obsecrantes, & illis missis ipse est qui obsecrat. Quid autem obsecrat? cõciliemini deo. & nõ dixit, conciliate vobis ipsis deũ. Nõ enim ipse est, qui inimicitias gerit, sed vos: deus em̃ nunquã inimicitias gerit. Et rationem reddens quemadmodũ legatus sit missus, inquit: *Eum enim,* inquit, *qui non nouit peccatũ, pro nobis peccatum fecit.* Nõ dico priora, q iniuria affecistis eũ, qui B
in nullo offẽderat, qui multa beneficia cõtulerat, qui pœnam nõ exegerat, qui prior iniuria affectus, prior
†*nõne propter hoc solum iussit esse vos reconciliari,* obsecrat: nihil illorũ nunc ponatur: †nónne propter hoc solũ nõ essetis iusti, si non cõciliemini,] propter hoc scilicet, q nunc vobis fecit? Et quid fecit? eũ qui nesciuit peccatũ, propter vos peccatũ fecit. Si enim nihil aliud perfecisset, hoc autem solum operatus esset, cogita quale sit, dare filiũ pro his, qui iniuria affecerant: nũc autẽ & multa bona fecit. Et [cum his] illũ qui nihil iniustè egit, permisit puniri pro his, qui iniustè egerũt. Sed non hoc dixit, sed ponit qđ illo multò maius est, nẽpe hoc, Eum qui nesciuit peccatum, inquit, & existentem ipsammet iustitiam, peccatum fecit: hoc est, quasi peccatorẽ condemnari permisit, *Deu. 21.d* & quasi maledictum mori. Maledictus enim qui pẽ- *& Gal. 3. b.*
det in ligno. Sic em̃ mori multò maiꝰ est quàm mori, id quod & alibi insinuans dicit: Obediẽs factus vs- *Philip. 2. b.*
que ad mortẽ, mortẽ autẽ crucis. Non enim hoc solam pœnã habebat, sed & cõfusionem. Cogita igitur, quanta tibi concessit. Nam magnũ est etiã peccatorem existentem, pro quopiã mori. quãdo autem iustus hoc patitur, & pro peccatoribus moritur, & non moritur solũ, sed & quasi maledictus moritur: & nõ maledictus solum, sed & multa nobis bona largitur, quæ nunquã expectauissemus: *Vt enim fiamus dei iustitia, in illo,* inquit. Qualis sermo, quæ mens ista cõmẽ- *2. Tim. 1. d*
dare poterit? iustũ enim, inquit, fecit peccatorem, vt †*nõ enim habitũ posuit, sed ipsam qualitatem:* peccatores faceret iustos. Imò neque sic dixit, sed quod multò malus erat: †non enim qualitatẽ posuit, sed substantiã:]non dixit peccatorẽ, sed peccatũ: nõ eum qui non peccauit solum, sed & eum qui nesciuit peccatum: vt nos fiamus, non dixit iusti, sed iustitia, & iustitia dei: dei enim est ista, quãdo nõ ex operibꝰ, quãdo necessariũ est etiã maculam nullam inueniri, sed à gratia iustificatio fit. Hinc omne peccatũ euanescit. Interim autẽ illos nõ permittit extolli, vtpote †*Datis. ne doni. Morale.* deo totum præstante, & docet †dãtis] magnitudinẽ. Illa enim prior, legis & operum iustitia, ista autem dei iustitia est. Hæc igitur cogitãtes, timeamus verba hæc magis, q̃ gehennã: obseruemus hæc magis q̃ regnum ipsum, & ne putemus graue esse puniri, sed peccare. Etenim si ipse non puniuisset nos, oportebat nos exigere pœnam à nobis, sic ingratis erga benefactorem. Nunc autẽ quando quis amicam habet, sæpe amore fruſtratus seipsum occidit: & [contra amore fretus se] indignũ vita existimat, quòd in illam deliquit: at cũ contumelia afficimus, tam misericordem & mansuetũ, non nosipsos mittimus in ignem

A gehẽnæ? Dicamus admirabile & ratũ, & multis fortassis incredibile. Maior erit consolatio ei qui punit, postquã exacerbauit tam misericordẽ, siquidẽ mẽtẽ habeat, & amet dominũ sicut amare oportet, quàm ei qui nõ punitur. Nam etiam hoc cõmuniter euenire videre possumus: nam qui cõtumelia affecit amicissimum, tunc maximè refocillatur, quãdo seipsum in pœnam obtulerit & grauiter patiatur, quẽadmodum & Dauid dicebat: Ego pastor peccaui, & ego pastor malè egi, & grex ille quid fecit? fiat manus tua super me, & in domũ patris mei. Et quando Absalon periit, à seipso grauissimam pœnã exegit, quãuis ipse nõ fecisset iniustitiã, sed iniuria affectus esset: nihilo minus quoniamvalde diligebat mortuũ, afflixit seipsum doloribus, hac ratione consolationẽ accipiens: & nos quoque quando peccamus, vbi non oportebat peccare, pœnas nobisipsis infligamus. Nõne videtis eos qui germanos filios abiecerunt, q propter hoc lugent, & capillos extrahũt, eo quod punire sese pro dilectis consolationẽ habet. † Si autem quando †*Si verò nihil fecerimus nos magnã nobis cõsolationẽ affert, quum in amicos valde pati, propter ea quæ illi fecerunt: quãdo ipsi exacerbamus, & cõtumelia afficimus, nõne multò magis cõsolabitur, pœnã illũ dare, & nos non puniri? Vnicuiq; manifestũ est si quis dilexerit Christum, vt diligere decet (scio quod dico) quomodo, tionẽ adillo nõ cõcedente, nõ sustinebit nõ puniri:] maximã fert quòd enim pœnã fers exacerbãs illũ. Et scio quidẽ, quòd ob mala multis incredibilia dico, verũtamen sic est vt dixi: si- quæ illi quidẽ dilexerimus Christũ, vt diligere oportet, pec- passa sint, cantes nosipsos puniemus: nã diligentibus quicũq; nos affli- sunt, non malũ quiddã pati, propterea per quæ exa- gamur: quãdo il- cerbauerũt dilectũ, est insuaue, sed ipsum ante omnia los nos ip- exasperare amicum: etiamsi iratus iste non punierit, si exacer- magis torserit amatorẽ: si autẽ pœnã exquisierit, ma bauerim⁹, gis cõsolatus fuerit. Ne igitur gehennã timeam⁹, sed & cõtu- q offendimus deũ: hoc enim illo grauius, quãdo ira- melia affe- scens auersatur, hoc omniũ deterius, hoc omniũ mo- cerimus: nõne mul lestissimũ: & vt discas quale sit, cogita hoc quod dico. to magis Si quis viso homine latrone & malefactore qui puni- nos recrea tur, ipse rex existẽs dilectũ filiũ vnigenitũ, & germa- bit si pœ- nũ dederit, ita vt occidatur, & cũ morte etiã causam nas dem⁹, ab illo trãstulerit in filiũ, qui nõ est talis, vt saluet cõ- quàm si demnatũ, & à mala suspicione liberet, & post hæc vl- nõ puniа- tra in magnũ principatũ prouehat: post salutẽ & glo- mur? om- riam illã ineffabilem, cõtra eum, †qui tãta passus est,] nibus cõ- contumelias profert: nónne millies eliget ille magis flat. Si mori, si sapiens fuerit, quàm videri tantæ ingratitu- quos Chri- dinis obnoxius? Hoc sanè & nũc cogitemus, & inge- stũ dilexe- miscamus amarè, eò quòd benefactorem exacerba- rit, vt dili uimus: neq; vnquã propterea cõfidamus, quia ille lõ- gere decet, ganimiter fert cõtumelia affectus, sed propter istuc scit quod ipsum nos affligamus. Nam & inter homines, quãdo dico quo quis percussus in maxillã dexterã, dederit & sinistrã, modo non magis vlciscitur, q̃ si innumeras plagas dederit: at ne illo cõ- quãdo cõuitiis affectus, non solũ cõuitia nõ retule- cedẽte qui rit, sed & benedixerit, grauius perstrinxerit, quàm si dem, susti- innumeris opprobriis †abluerit.] Si autẽ erga homi- nebit vt nes, quãdo iniuria afficiẽtes, lõganimitate nõ vlciscẽ non puniа tium confundimur: multò magis apud deum time- tur: re oportet peccãtes, etiãsi nihil graue patiãtur. Etem̃ †*à quo tã multis est affectus beneficiis,* †*asperse-* ineffabilis pœna in caput illorũ thesaurizatur. Hæc *rit.*
igitur intelligẽtes, ante oĩa peccatũ timeamus: hoc em̃ suppliciũ est, hoc gehẽna, hoc & innumera mala: sed & fugiamus, & studeam⁹ deo semper placere, hoc

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim regnũ eſt,hoc vita,hoc innumera bona: ſic eñ inde & regnũ & futura bona aſſequemur:quæ nobis omnibus cõtingant, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ & cũ quo patri & ſancto ſpiritui,ſit gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia XII.

Cap. VI. Eſa. 49.c *COoperantes autem obſecramus, ne inuacuum gratiã dei recipiatis. ait enim: Tẽpore accepto exaudiui te, & in die ſalutis [adiuui te.]* Iam quoniam dixerat, quòd deus obſecrat, & nos legatione
Sup.5.d fungimur, & precamur cõciliemini deo: vt ne relabantur,hinc illos iterum terret, & extimulat dicens: Obſecramus ne inuacuum gratiã dei vos recipiatis: non enim,quoniam obſecrat,inquit,&miſit legatos, propterea negligẽtes ſimus: ſed propter iſtuc ipſum etiã ſtudeamus,vt placeamus deo, & ſpiritualẽ mercem congregemus.Ita quod & ſuperius dixit, Cha-
Sup.5.c. ritas dei conſtringit nos,hoc eſt, angit, impellit, vrget,vt ne poſt tantam prouidentiam relapſi,nullámque generoſitatem oſtẽdẽtes,tantis bonis excidatis. Ne igitur quoniã miſit obſecrãtes, putetis hoc ſemper fore,vſq; ad aduentum illius ſecundum hoc erit: tam diu obſecrat,quãdiu hîc fuerimus:poſtea autem iudicium & ſupplicium.Propterea vrgemur, inquit: nõ enim magnitudine bonorũ illius, & humanitatis ſolum,ſed & breuitate tẽporis ſemper vrget.Ideo &
Rom. 13.d alicubi inquit,Nũc enim propior eſt noſtra ſalus. &
Phili. 4.a iterum:dominus prope eſt.Porrò hoc loco etiã amplius quiddã fecit: Non enim ſolũ inducit reliquum tempus breue,& paruũ eſſe,ſed etiã ſolum eſſe tẽpus idoneũ ad ſalutẽ. *Ecce enim nunc*,inquit, *tempus acceptũ, ecce dies ſalutis*. Ne igitur prætercurramus opportunitatẽ,ſed ſtudiũ gratia dignũ declarem⁹: propter hoc enim & nos vrgemur,ſcientes tẽporis & breuitatẽ & vtilitatẽ,proper hoc etiã dicit,cooperantes & obſecrantes. Cooperantes vobis. Vobis enim magis cooperamur q̃ deo,pro quo legatione fungimur:nullo enim ille opus habet, ſed tota ſalus ad vos peruenit. Si autẽ etiam deo diceret cooperari, neq; hoc refutaretur. Nam & alicubi dicit, Nã dei ſumus coadiutores.Hac enim ratione dicit homines ſaluari. Iterũ
1Cor.3.b & obſecramus.Nã ille obſecrãs nõ ſimpliciter obſe-
& 1. Ioã. 3.b crat, ſed alia quoq;, quæ iuſtè admonent proponit, nempe quòd filium dedit iuſtum,qui neque peccatũ
1. Tim.2. a. ſciuit,&peccatũ illum fecit pro nobis peccatoribus,
Sup.5.d. vt nos fiamus iuſti.Porrò deum ſic pręſtantẽ,nõ obſecrare oportebat,præſertim homines & peccatores & offendẽtes,ſed quotidie [obſecrari,attamẽ] obſecrat.Nos autẽ obſecramus,neq; vllũ bonũ opus habẽtes,quod prætexere poſſum⁹,neq; beneficiũ. Vnũ autẽ ſolũ quod oramus pro deo,qui talia fecit. Oramus autem vt beneficiũ accipiatis, & non repellatis donũ:perſuadeamini igitur à nobis,& in vanũ gratiã ne acceperitis.Nam vt ne putẽt,hoc ſolum eſſe conciliationem,credere† loquenti,]vrget petens vitę di-
†vocãti. ligens ſtudiũ. Nã ſi is qui à peccatis liberatus eſt, & amicus factus iterũ inuoluit ſe prioribus: quid aliud agit,q̃ quòd ad inimicitias redit, & inuanum gratiã accipit,iuxta rationem vitę:nihil enim impurè viuẽtes,ab illo priore beneficio vtilitatis accipiunt ad ſalutem,ſed inde magis incõmodantur & grauantur in peccatis,qui poſt tantam agnitionem & tantum donum ad priora regrediuntur mala: ſed hoc nondum ponit,ne aſperiorem ſermonem faciat: quòd autem nullam vtilitatem accipimus,dicit ſolum.Deinde &

A † prophetarũ] meminit,vrgẽs illos & extimulans, vt † prophetia. ſurgãt ad recipiendã ſuam ſalutem,dicit enim: *Tempore accepto*, inquit,*audiui te, & in die ſalutis adiuui te: ecce nunc tempus acceptum,ecce nũc dies ſalutis.* Tẽpus acceptũ quale illud?tempus doni,tempus gratiæ, quando nõ exiguntur peccatorum pœnæ, ſed cum cõciliatione frui licet innumeris bonis, iuſtitia, ſanctificatione, aliiſq; omnibus.Quantũ oportebat laborare,vt tempus illud aſſequeremur:ſed ecce, nihil laborantibus aduenit remiſſionẽ afferẽs peccatorũ priorũ.Ideo & acceptũ vocat,quoniã & accepit eos, qui multũ deliquerant: nõ ſimpliciter accepit, ſed in ſummũ honorẽ adduxit:queãdmodũ quãdo venit rex, non iudicij tẽpus,ſed gratiæ & ſalutis eſt.Ideo & bene, acceptũ illud vocat,quãdiu adhuc ſum⁹ in ſtadio,quãdiu operamur in vinea,donec reliqua eſt vndecima, accedamus & vitã oſtẽdamus.Etenim facile eſt:nam
B qui in tali tempore decertat, in quo tãtum donũ effuſum eſt,in quo tãta gratia,facilè aſſequitur brabia. Etenim in terrenis illis regibus, in tẽpore quidẽ feriarũ ſuarũ, quãdo imperatorio veſtitu apparẽt etiã qui parum attulerit,magnum donum accepit.In diebus autẽ,in quibus iudicant, accurata diligẽtia opus eſt.Et nos igitur in tẽpore doni illius certemus, dies diuinæ gratiæ eſt.Ideo & facilè aſſequimur coronas. Nã ſi talibus malis grauatos, & acceſſit, & ab omnibus liberauit,liberatos & à ſeipſis tãta afferẽtes, nõ multo magis accipiet?deinde id quod ſemper facit, ſeipſum in mediũ proponẽs, & hinc præcipiens exẽplũ accipere:hoc & hîc facit. Ideo addit: *Neque vllã in aliquo dãtes offẽſionẽ,ne vituperetur miniſteriũ noſtrũ.* Non à tẽpore ſolũ, ſed ab ipſis quæ bene egerũt illis
C perſuadet, & vide quomodo abſq; faſtu:non eñ dixit, attendite nos quia tales ſumus: ſed quia ſua iam narrat,ne ſit accuſationi locus:&duas ponit excellẽtias immaculatæ vitæ,neq; vllã in aliquo dicẽs:&nõ dixit,accuſationẽ,ſed quod multo minus eſt, offenſionẽ,hoc eſt reprehẽſionẽ, cõdemnationẽ nulli exhibentes cõtra nos:vt ne vituperetur miniſteriũ noſtrum,vt ne quis illud perſtringat. Et iterũ nõ dixit, vt ne accuſetur:ſed, vt ne vllã occaſionẽ habeat vll⁹, in qua carpere poſſit.*Sed in omnibus cõmendãtes noſipſos, vt dei miniſtri.*Hoc multo maius:non eñ eſt ęquale,liberũ eſſe accuſatiõe,& talẽ ſe gerere,vt omnib⁹ modis videãtur eſſe miniſtri dei:nõ eñ æquale, liberari accuſatione, & laudibus abundare. & non dixit,apparentes,ſed,cõmendantes:hoc eſt, re ipſa oſtendẽtes: & vnde tales facti fuerint, deinde ſubdit. Vnde
D igitur tales facti ſunt?*In patientia multa*,inquit.Fundamentum bonorum ponens:quapropter nõ ſimpliciter patientiã ponit,ſed multã: & oſtẽdit illius etiam magnitudinẽ.Etenim vnũ quiddã & alterũ†afferre,] †ferre, nihil magni eſt: cæterũ addit etiã cumulos tentationum. *In afflictionibus,in neceſsitatibus.* Hæc enim ſunt incremẽtũ tribulationis:quando mala euadi nõ poſſunt,& quaſi neceſſitas quædã iniũgitur malorũ,quæ tranſiri nequit. *In anguſtiis.* Hoc eſt,vel fame & aliis neceſſariis,vel etiã ſimpliciter omnibus tẽtationib⁹. *In plagis,in carcerib⁹,in ſeditionib⁹.*Quãuis vnũquódq; illorũ intolerabile ſit,etiã flagellari ſolũ,etiã vinciri ſolũ,& exactũ nuſquã poſſe ſubſiſtere. Hoc eſt eñ ἐν ἀκαταστασίαις quaſi dicas,crebris expulſionib⁹.Quãdo autẽ & oĩa &ſimul oĩa accidũt,cogita quãto animo op⁹. Deinde cũ externis illis etiã ea quæ à ſeipſo patiebaẽ,ponit:*In laborib⁹,in vigiliis,ĩ ieiuniis[ĩ puritate.]* Per hæc

Per hæc labores inſinuat,quos exãtlabat,obãbulans A & laborãs per noctes in quibus docebat:vel q̃ etiam in illis operabatur,& cum illis omnibus,neq; ieiuniũ negligebat,quãuis hęc ipſa pro innumeris ſufficiebãt ieiuniis.Puritatẽ vero hoc loco, vel continentiã iterum, vel in omnibus puritatẽ, vel donorũ reiectionem, vel etiã gratis euangelium prędicare. *In ſciẽtia.* Quid eſt,in ſciẽtia?in ſapiẽtia quæ à deo datur, vera ſcientia:non quemadmodũ illi qui videntur eſſe ſapiẽtes,& externa eruditione gloriãtur,illa autẽ deſtituuntur.*In longanimitate,in benignitate.*Sanè & hæc generoſum animũ requirunt,lõganimiter ferre omnia, multũ & vbiq; exacerbari & incitari. Deinde oſtẽdens vnde talis factus ſit, adiecit, *In ſpiritu ſancto.* In illo enim omnia hæc rectè agimus, inquit. Sed vide quãdo ſpiritus ſancti auxiliũ poſuit, tũc cum ea quæ à ſe erant,oſtenderat.Mihi autẽ videtur & aliud per B hoc velle dicere. qualénam hoc?quòd ſpiritu multo impleamur,& oſtẽdimus etiã hinc, apoſtolatũ à ſpiritualib⁹bonis nos ſortitos eſſe.licet enim gratia hęc ſit, eſt tamẽ & ille author, qui per bona opera & ſudores gratiã cõciliauit.Si autẽ quis dixerit,cum prædictis illũ oſtẽdere,q̃ in gratia ſpirituali nullũ dederit offendiculũ,à ſenſu nõ aberrarit. Etenim qui linguas acceperũt,&ab illis ſuperbierũt,vituperati fuerunt:cõtingit enim &ſpiritualẽ gratiam accipere, & illa nõ vt oportet vti:ſed nõ nos, inquit, verum etiã in ſpiritu, hoc eſt, in donis irreprehẽſibiles fuimus.
Sup. 4.a. & 1.c. *In charitate non ſimulata.* Hæc omnium bonorũ cauſa eſt,hæc talem illum effecit,hæc & ſpiritũ manere faciebat apud illũ,per quẽ omnia illa recte agebat. *In ſermone veritatis.*Quod vbiq; dicit,q̃ non doloſe vtẽtes ſermone dei, neq; adulterantes cõuerſati ſumus. C *In virtute dei.* Id quod ſemper facit, nihil ſibiipſi, ſed deo totũ adſcribens, & illi ſua benefacta imputans: hoc & hic fecit.Nam quoniã magna locutus erat,& dixerat,exhibitã eſſe vitam omnibus modis irreprehenſibilẽ & maxime philoſophicam, ſpiritui & deo hæc tribuit.Non enim quæ dicta ſunt vulgaria erãt. nã cum difficile ſit etiã eum qui quietus viuit, egregia facinora facere,& irreprehenſibilem eſſe:cogita quãtæ animę opus ſit,tãtis tentationibus non turbari,& in omnibus conſpicuũ fieri:quãuis neq; hęc ſola paſſus ſit,ſed etiã multo his plura,quę ſcilicet poſtea ponit.Et quod certè admirabile,nõ q̃ irreprehẽſibilis fuit in talibus procellis nauigãs,neq; q̃ omnia ſtrenue ſuſtinuit,ſed q̃ etiã cũ voluptate omnia,quæ ſcilicet nobis deinceps manifeſta facit,dicẽs ſic: *Per arma iuſtitiæ à dextris & ſiniſtris.* Vidiſti animæ ordina- D tionem & prudentiam conſtantem. nam monſtrat q̃ arma ſint tribulationes,non ſolũ non deiicientia, ſed & munientia & fortiores reddentia, dextrorũ & ſiniſtrorum.Siniſtra autẽ vocat quæ videntur iniucunda.Nam talia ſunt propter quæ merces datur.Cuius igitur gratia illa ſic vocat?Vel q̃ pleriq; hãc opinio-
Luc.22.d nem habent,vel quoniã deus iuſſit precari ne ingrediamur in tentationem. *Per gloriã & ignominiã, per infamiam & bonã famam.* Quid dicis?gloria frueris,ma-
†certe inquit. cur tandem? gnum hoc eſſe ponẽs:† diceret quiſpiã,Curnam?aliquãdo]ignominiã quidẽ ferre magnũ,gloriam autẽ accipere nõ eſt iuuenilis animi?Imò iuuenilis & valde ſtrenui animi eſt,vt illa fruẽs,non pereat:non etiã in hoc ſapit ſicut in illa,imò in vtriſq; ſimiliter fulſit. Quomodo autẽ arma fiũt iuſtitię?Quia inducit multos ad pietatẽ,ſi doctores in honore ſint,& hoc bo-

A norum operum indicium eſt:etiã hoc deum glorificat:quin & hoc diuinę induſtrię eſt:per cõtraria prędicationẽ inſtituere.Porrò cõſidera:ligatus erat Paulus,& hoc erat pro euãgelio.Dicit enim,ea quæ cir- Phili.1.b. ca me acciderunt,ad profectũ euangelij venerũt,ita vt plures fratres cõfiſi vinculis meis abũdantius auſi ſint ſine timore ſermonẽ loqui Gloriam itẽ habebat, qđ etiã ipſum illos iterũ alacriores reddebat.Per infamiam & bonã famam.Non enim ſolũ generoſe ferebat quæ corpori accidebãt, vtpote afflictiones,& quæ enumerat, ſed & ea quæ animã angebãt. Non enim hæc parũ turbare ſolẽt. Vnde Hieremias multis tentationibus perlatis,ab his abhorrebat,& quoniam cõfundebatur dicebat,Nõ prophetizabo,neq; Hier.20.c nominabo nomẽ domini.&Dauid ſępius exprobrationẽ deplorat:& Eſaias poſt multa hęc deprecatur,
B dicẽs:Opprobrium hominũ ne timueritis,& impro- Eſa.51.c. bitati illorũ ne ſuccubueritis.Inſuper & Chriſtus diſcipulis dicit,Quãdo dixerint omne malũ verbũ cõ- Matt.5.b. tra vos mẽtiẽtes,gaudete &exultate:quia merces veſtra multa eſt in cœlis.Alicubi autẽ dicit σκιρτήσατε, hoc eſt cum lætitię geſtibus quibuſdã exultate.Non autẽ tantam poſuiſſet mercedẽ,niſi magnũ eſſet certamen.Nã in tormẽtis quidẽ corpus diuidit cũ anima dolores:eſt enim corporis & animę labor,ille autem ſolius animæ. Vnde multi ꝓpter has ſolas ceciderũt,& animas ſuas perdiderũt.Etenim beato Iob, Iob 19. a. amicorũ opprobria,vermibus &vlceribus moleſtiora viſa ſunt:nihil enim eſt dolẽtibus intolerabili⁹ſermone qui animã lacerare poteſt:propterea cũ periculis & ſudoribus etiã hæc ponit dicẽs,per gloriã & ignominiã.Etenim & pleriq; Iudæorũ propter mul-
C torũ gloriam non voluerunt credere.non enim timebãt puniri,ſed ne è ſynagoga eiicerẽtur. Ideo dicit,quomodo poteſtis credere,gloriam inuicẽ acci- Ioan.5.g. piẽtes?&multos nouim⁹, qui omnia grauia cõtẽpſerunt,& à gloria victi ſunt. *Quaſi ſeductores, & veraces:* hoc eſt per infamiã & bonam famam. *Quaſi ignoti, & noti:*hoc eſt per gloriã & ignominiam.Nã aliis quidẽ erãt noti & familiares,qui illos etiã obſeruabant:alij autem videre illos non dignabãtur, *Quaſi morientes, & ecce viuimus.* Quaſi morti adiudicati & condemnati,id quod & ipſum ignominiæ erat. Hoc autẽ dicebat monſtrans & dei potẽtiam ineffabilẽ,& illorũ patientiã.Nam quantũ ad inſidiantes attinet,mortui ſumus,& hoc omnes putãt: per deum autẽ pericula effugimus. Deinde manifeſtans etiã quare hæc deus permittat,ſubdidit: *Quaſi qui†corrũpuntur,]& non occi-* †corripiũ-
D *duntur.*Magnum in tentationibus monſtrans etiã an- tur. te mercedem lucrũ illis accedere, & inimicos inuitos illis prodeſſe. *Quaſi dolentes,ſemper autẽ gaudentes.* Nã ab his qui foris ſunt, exiſtimamur quaſi in dolore ſimus:nos autẽ illos non attẽdimus,ſed voluptatẽ habemus ingentem.& non ſolũ dixit,gaudẽtes,ſed appoſuit etiã perpetuo. ſemper enim gaudẽtes, inquit. Quid igitur huic vitæ par fuerit, in qua cũ tanta inuadant aſpera,gaudiũ maius fit? *Quaſi pauperes,multos autẽ ditantes.*Nam quidã dicunt diuitias hic appellari ſpiritualies:ego vero dixerim etiã carnales. Etenim & †illi] locupletes erãt nouo quodã modo,habẽtes om † iſtis.] niũ domus ſibi apertas:& hoc manifeſtauit per hoc quod poſtea dixit, *Quaſi nihil habẽtes,& omnia poſsidẽtes.* Et quomodo hoc eſt?imò quomodo cõtrarium eſt? Nã qui multa poſſidet,nihil habet:qui autẽ nihil habet,bona omniũ poſſidet.& non hoc loco ſolum,ſed

Universidad de Deusto Biblioteca

etiam in aliis à contrariis contraria facta sunt. Si autē
miraris quomodo est, ꝙ nihil habens, omnia habet:
illū ipsum in mediū adducamꝰ, qui orbi imperabat,
& nō solū diuitiarū illorum, sed etiā oculorum illorū
Gala. 4.b dominus erat: Si possibile, inquit, oculos vestros eru-
tos dedissetis mihi. Hęc autē dicit, erudiēs ne turbe-
mur quid multi de nobis sentiāt, etiamsi nos sedu-
ctores dicāt, etiamsi nos agnoscant, etiamsi cōdem-
natos putent, etiamsi morti obnoxios etiāsi tristitia
affectos, etiāsi in paupertate sumꝰ, etiāsi nihil habea-
mus, etiāsi in lętitia mœreamꝰ: quia neq; cęcis sol cō-
spicuus, neq; cōtinentiū voluptas delinquētibus ma-
nifesta est. Nam soli fideles operū recti iudices sunt,
† & non ob eadem gaudēt et dolent ob quæ alij. †& non in illis gaudent, & dolēt aliis.] Etenim si quis
certaminū ignarus viderit pugilē vulnera habētem,
& coronā gestantē: putauerit illū dolere propter vul-
nera, nescius voluptatis, quę ex corona. & sic quoniā
quę patimur sciunt, propter quę autē patimur, igno-
rāt: merito hęc sola suspiciūt, vidētes certamina qui-
dem & pericula, pręmia vero & coronas, & certami-
nū materiā non item. Quid igitur erant omnia, quæ
† Paulus. scilicet †pauper] possidebat dicēs, quasi nihil habētes,
& omnia possidētes? corporalia scilicet & spiritualia.
† ciuitates Quē enim vt angelū †ciuitatis] suscipiebant, pro quo
oculos erutos dedissent, pro quo suā ceruicē subie-
cissent: quomodo hic nō omnia quæ illorū erāt pos-
sidebat? Si autē vis & spiritualia videre, videbis etiā
in illis ditissimū. Nā regi omniū sic charus erat ille, vt
& arcanorū particeps esset apud dominū angelorū.
Act. 19.b Quomodo nō omnium abūdantissimus erat, & om-
nia habebat, cui sic subiecti erāt dęmones, quē sic fu
Morale. giebant morbi & infirmitates? Igitr̄ & nos quādo ali-
quid patimur propter Christum, non solū generose
feramus, sed & gaudeamus. Et si ieiunamus, quasi in
deliciis exultemus: & si iniuria afficimur, quasi laudi-
bus honestati tripudiemus: & si sumptus facimus,
quasi lucrifaciētes affecti simus: & si pauperibꝰ damꝰ,
accipere existimemus. Nā qui nō sic dat, neq; dabit
facile. Quādo igitur vis dispergere, ne hoc videas so-
lum, ꝙ sumptū facis, sed quòd & plura lucrifacis. etiā
hoc ante illud cogita, & non solū in eleemosyna, sed
etiā in omni virtute, & non laborū amaritudinē, sed
etiā præmiorum dulcedinē reputa: & ante omnia,
causam certaminū dominum nostrū Iesum, & facile
ingredieris certamina, & omni tēpore iucundus vi-
ues. Nihil enim est quod ita voluptatē afferre solet,
atq; pura cōsciētia: propterea Paulus quidē quanuis
quotidie tribularetur, gaudebat & exultabat: qui autē
nūc neq; somniū quoddam horū sustinent, dolēt, &
lamentantur, nō aliunde, quàm ex hoc ꝙ mentē ha-
bent à philosophia alienā. Alioqui quare dic, obse-
cro, lamentaris? num ꝙ pauper es & necessariis indi-
ges? Igitur propter hoc te magis lamētari oportebat,
non ꝙ ploras, nō quòd pauper es, sed ꝙ pusillanimis
es: non ꝙ opes non habes, sed ꝙ in tantū illas hono-
1. Cor. 15. d. ras. Quotidie moriebatur Paulus, & non plorabat,
sed & gaudebat. Fame cōtinua oppugnabatur, & nō
Infr. 11. f. dolebat, sed & gloriabatr̄. Tu autē quia nō omnia ha-
bes q̃ annꝰ ꝓfert, doles & vexas teipsum. Profecto,
dicit quispiā, Ille pro se solo solicitus erat, ego autē
& pro famulis & pueris & vxore. Imò ille nō solum
quæ sua curabat cum solicitudine, sed & quæ totius
mundi: & tu quidē pro vna domo, ille autē pro his
Rom. 15. f. qui in Hierosolymis erant pauperibus, qui tot & tā-
ti erant: pro his qui in Macedonia, pro his qui vbiq;

A pauperes erant, pro his qui dabant illis non minus, q̃
qui accipiebant. Nam duplex illi cura erat, pro orbe
terrarū, & quomodo necessaria nō deficerēt, & quo-
modo spiritualia abundarent, & nullum sic cōtristāt
esurientes pueri, vt illū omnia fideliū negocia. Quid
dico, fidelium? neq; enim à cura infideliū liber erat, à *Rom. 9. a.*
qua sic cruciabatur, vt oraret etiā anathema fieri ꝓ
illis. & tu licet supra modū inualescat fames, non vis
pro quopiā mori. & tu quidē pro vxore vna solicitus
es, ille autē pro ecclesiis quæ per totum orbē. dicit *Infr. 11. g.*
em̄, Solicitudo omniū ecclesiarū. Vsquequo igitur
ludes ô homo Paulo te cōferēs, & nō desinis ab hac
immodica pusillanimitate? non enim quādo paupe-
res sumus, sed quādo peccamus, lachrymandum est.
Hoc enim multis lamentis dignum, atq; adeo, vt alia
etiā ridicula sint. Sed dicet quis, hoc nō cōtristat me
B solum, verū quia alius est potēs, ego autē ignobilis,
† & ille absq; solicitudine] esse videbatur multis. At *† & abiectus. Et quid hoc? Siquidem & beatus ille Paulus sine honore & abiectus:*
ille erat Paulus, dicit. Igitur, non negociorū natura,
sed mentis infirmitas mœrorē affert: ne igitur lamē-
teris †tristitiam,] sed teipsum, qui sic afficeris: immo
neque teipsum lamenteris, sed corrige: neq; diuitias
quære, sed philosophiā & virtutē, quę cūctis opibus
clariores efficit, sectare. Vbi enim illa est, ibi nullū ex
paupertate dānum: vbi non est, ibi nulla ex opibus *† paupertatem]*
vtilitas. Quæ enim vtilitas est, dic oro, diuitū, & pau-
peres animas habētium? Non tu teipsum ita miserū
censes, vt diues ille seipsum, quia nō ea quæ omniū
habet: ꝙ autē nō plorat sicut tu, reuela illius consciē-
tiam, & videbis lamenta & eiulatus. Vis tibi ostendā
diuitias tuas, vt cesses beatos dicere diuitiis abundā-
tes? vides cœlum hoc? quomodo tam pulchrū? quo-
C modo tam magnū? quomodo tam sublime? illius pul
chritudine non magis quidem fruitur ille, †neq; po- *† neq; præterit te depellere.*
teris adiuuare illum,] & facere vt omnia sint eius. Nā
quemadmodum propter illum facta sunt, ita & pro-
pter te. Quid autem? Nónne Sol lucidum hoc astrū
& radiās, & oculos nostros lætificans, & isti propo-
nitur, & fruuntur ex æquo illo omnes, cum paupe-
res tum diuites? Præterea stellarum corona, & lunæ
circulus, non similiter omnibus oriuntur? Immo si
oportet admirabile quiddam dicere, nos pauperes
magis fruimur q̃ illi, ebrietate mersi, & in conuiuiis
versantes, & somno graui sub tectis & vmbris delica-
tè agentes, illa ne sentiunt quidem: at pauperes sunt
potissimū ij qui in his elementis delicias inueniūt. &
si aërem autē inquisiueris liberū & effluentē, videbis
D pauperē puriore & libero fruentem. Nam qui agros
colūt, & in itinere ambulāt, iis qui in ciuitatibꝰ agūt,
maiores delicias habēt: & inter illos qui in ciuitati-
bus agunt, horum magis participes sunt opifices, q̃
qui tota die inebriantur. Quid autē † censes?] nónne *† terra?*
cōmuniter omnibus cōceditur? Sed dicit quis, quo-
modo hoc dices, narra obsecro. Nam qui abundat
etiam in ciuitate plura accipit iugera, & magnos cir-
cuitus constituit, & in agris plures partes sibi segre-
gat. Quid igitur? nónne quia cōgregat, ipse illis vti-
tur solus? minime, etiāsi plurimū cōtendat. Nam &
fructꝰ in omnes cogitur distribuere, & fruges & vinū
& oleum tibi colit, & vndequaq; tibi ministrat: licet
magni sint circuitus, & magna domicilia, post inef-
fabiles sumptus, & labores & ærūnas vsum tibi appa-
rat, pro suo ministerio parua pecunia accepta, etiā in
balneis & vbiq; istud euenire viderit quis, & diuites
quidē & opes & curas & labores impendere, paupe-
res vero

† cum securitate. res vero paucis obolis †absq; indigētia] omniū vsum- A
fructum accipere: fructu etiā nullo amplius de terra
fruetur. nō enim ille decē ventres, tu autē vnum im-
ples. Sed ille sumptuosius particeps est frugū. Maxi-
me quidem. Nónne magna id fit auaritia? Nónne &
hoc loco plus te habere inueniemus? Videtur enim
tibi esse sumptuositas ista admirabilis, eo ꝙ maiorē
† verum hæc apud pauperem maior, nec solum voluptas, sed & sanitas: habeat voluptatem: †verum apud pauperē non volu-
ptas sed sanitas maior est:] & in hoc plus possidet
solum diues, vt corpus infirmius efficiat, & plures in-
firmitatum †plagas] cōtrahat. Nam pauper se totum
secundum naturā regit: ille autē quia immoderatus
est, ad corruptionē & malam valetudinē vergit. Iam
† fontes. si placet istuc ipsum & in exēplo cōtueamur. Nam si
opus fuerit caminū accendere, deinde ille quidē se-
ricas vestes, & multa & sine fine linteamina subii-
cit, & sic illum accendit: at pauper ligna de quercu B
vel pinu: quid amplius habuit hic, quàm ille? nihil, sed
& minus. Ad hæc, nihil prohibet etiam aliter ex-
emplo admonere. Nam siquidē hic ligna iaciat, ille
vero corpora adurat: cui camino suauiter assisteres,
ei qui à lignis, vel ei qui à corporibus accēditur? Ma-
nifestum ꝙ ei qui à lignis. Nam ille quidem secun-
dū naturā flagrat, & dulce spectaculū vidētibus est:
iste autē nidore, & pedore, & fumo, & ossiū maleo-
† ꝙ passim & in quauis particula. lētia oēs abiget. Horruisti & abominatꝰ es audito ca
mino illo: at tales sunt diuitū vētres. Nā plus putre-
dinis in illis q̃ in camino illo inueneris, & vētos ma-
leolentes, & fluxus immūdos, † quod omnibꝰ modis
etiā in quouis vnguento,] multa propter satietatē sit
incoctio: non etenim sufficit naturalis calor omnia
perficere, sed aliis suppressis alia superiacēt fumigā-
tia, & magnā insuauitatē faciunt. Cui igitur quis cō- C
ferret illorum vētres? Ne ægre feratis sermonē hūc,
sed si vera non dixero reprehēdite. cui igitur quis il-
los compararit? an nō enim sufficiunt prædicta illo-
rum miseriam monstrare? Inueni & aliam imaginem.
Quámnam? quemadmodum enim in fontibus, vbi
multæ herbæ; fœnum, stramina, stercus, lapides, lu-
tum, continuæ obturationes fiunt, & deinde super-
effluit sursum luti voramen: ita & in illorū ventribus
contingit. Nam dum ille infra obstruitur, supra sca-
turiunt plura quàm hæc mala fluenta: sed non ita est
cum pauperibus, sed quemadmodum pura flumina
profluunt fontes, & hortos irrigant: ita & ventres ab
illis superfluitatibus puri sunt. Sed non tales diuitū,
immo delicatorum non tales sunt ventres, & succis,
phlegmatis, felle, corrupto sanguine, putrefacto hu-
more, & aliis talibꝰ pleni sunt. eapropter nullus, etiā D
si ad paruū suffecerit tēpus, semper in deliciis viuere
sufficiet, sed in perpetuis viuet morbis. Quàm libēter
vellē rogare illos, quā ob causam cibi dati sint. Num
vt corrūpamur, vel vt pascamur? num vt ægrotemus,
vel vt valeamus? nū vt sani simus, vel vt infirmi simꝰ?
Manifestum est propter alimoniā, & sanitatē, & ro-
bur. Quam igitur ob causam in contrariū illis abuti-
mini, morbū & infirmitatē corpori per illos facien-
tes? At non pauper, qui sanitatē & bonam valetudinē
per tenuem victum lucrifacit. Ne igitur plora pro-
pter paupertatem, sanitatis matrem, sed & exulta: &
si vis ditari, contemne diuitias. Non enim habere di-
uitias, sed non indigere vt habeas, hæc maxima abū-
dantia est. Si hoc facere studuerimus, & hic erimus
omnibus locupletibus abundantiores, & illic futura
assequemur bona: quę nobis omnibus eueniāt gratia

A & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quē
& cum quo patri ac sancto spiritui gloria, imperiū,
honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amē.

Homilia xiij.

*Os nostrum apertum est ad vos ô Corinthij, cor no-
strum dilatatum est, non estis angusti in nobis, an-
gusti autē estis in visceribus vestris.* Cum narras- *Hic sup. b*
set de suis afflictionibus, & tētationibus, dicit em̄, In
patiētia, ĩ afflictionibꝰ, in angustiis, in necessitatibus,
in plagis, in carceribus, in crebris expulsionibꝰ, in la-
boribus, in vigiliis: & mōstrasset ꝙ magnum bonum
hoc sit, dicēs: Quasi mœrentes, semper autē gauden-
tes: quasi pauperes, multos autē locupletātes: quasi
nihil habētes, & omnia possidētes: & dixisset etiā ar-
ma ipsa, dicit enim, Quasi correpti & non occisi: de-
clarasset itē per hæc magnā dei virtutē & prouidē-
B tiam, inquit enim, Vt excellētia virtutis dei sit, & nō *Supr. 3. b.*
ex nobis: & cum cōnumerasset †præmia] sua, Semper *Supr. 4. c.*
enim mortificationē illius circunferimus: & manife- *† certamina.*
stasset certā resurrectionem, Nam vt & vita Iesu, in-
quit, manifestetur in mortali carne nostra: & quorū *Supr. 4. c.*
particeps factus sit, & qualia cōcredita sunt ei, Nā le- *Supr. 5. d.*
gatione fungimur ꝓ Christo, quasi deo per nos ob-
secrante: & quorū sit minister, nēpe. nō literę sed spi- *Ibidē 3. d.*
ritus: & ꝙ non ob solū sit venerabilis, sed etiā affli-
ctionibus, Deo enim, inquit, gratia, qui semper in no *Supr. 2. d.*
bis triūphat: increpiturus postea etiā illos, ꝙ nō mul-
tum de ipso solliciti sint, hoc facturus nō statim illuc
accedit: sed prius dicit quidē de charitate, quā erga
illos delarauit, & tunc ingreditur sermonem illum.
Nā quāuis increpās ob suas virtutes venerabilis sit,
attamē quando & amicitiā habere se cum his qui re-
C darguūtur, ostendit †vehementiorē] reddit sermonē. *† magis acceptabilem, siue minus odiosum.*
Propterea & à ipse tētationibus & sudoribus suis, ac
certaminibus egressus, transiit in sermonē de chari-
tate, & sic ipsos perstringit. Quę igitur sunt hæc cha-
ritatis indicia? *Os nostrum apertum est ad vos ô Corinthij.*
Et quale hoc signum charitatis, & quid est omnino
quod dictū est? Nō possumus, inquit, silere apud vos,
sed semper volumus & desideramꝰ loqui & cōfabu-
lari vobis, qui scilicet diligentiū mos est. Nā id quod
sunt in corpore manuū cōplexiones, hoc in animo
cōmerciū sermonis. Cū hoc autē & aliud insinuat, &
quale hoc? quia omnia cū fiducia vobis loquimur,
dilectis etiam nihil subtrahentes, vel abscondentes.
Nam quoniā increpiturus erat, veniam petit, osten-
dens ꝙ cum tanta fiducia increpare, signum magnæ
amicitiæ sit, † & præmittere magnæ dilectionis no- *† atq; nominis additio.*
D men] multi feruoris & amicitiæ signū est. Cōsueui-
mus enim nuda amicorum nomina frequēter appel-
lare. *Et cor nostrum dilatatum est.* Nam quemadmodum
quod calefacit, dilatare facit: ita & charitatis opus
est dilatare. virtus enim calida est & feruēs, ipsa etiā
Pauli os expādit, & cor dilatauit. neq; enim solo ore
amicus sum, sed habeo etiā consonū cor: ꝓpter hoc
cū fiducia loquor toto ore, totáq; mēte: nihil enim
latiꝰ corde Pauli. Nónne oēs fideles quasi amator
quispiā sic ardenter amabat? nec diuidebatur amor
illius, nec infirmior fiebat, sed integer apud vnum-
quēq; manebat. Et quid mirū, si erga fideles tale cor
habuit Paulus, cum etiā totum orbē ac infideles cō-
plexum fuerit? propter hoc non dixit, amo vos, sed
quod significantius, os nostrū apertum est, & cor no-
strum dilatatū est. Omnes vos intus habemus, neq;
hoc simpliciter, sed cum magna quadam latitudine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam qui diligitur, in corde diligētis cū magna ſecu-
ritate ambulat. propterea dicit, *Non anguſti eſtis in nobis, anguſti autē eſtis in viſceribus veſtris.* Etiā increpationē vide, vt parce facta ſit, quod valde diligētium eſt: non dixit, non diligitis nos, ſed nō cum iſta mēſura. nō enim vult illos valde perſtringere. Vbiq; autē viderit quis, quomodo fideles accēdat, ſi ſingularū epiſtolarum verba expēderit. Nam Romanis quidē dicit, Deſidero videre vos, & ſæpiº ſtatui venire ad vos. *Roma.1.b.* &, ſi quo pacto proſperū iter mihi ſit ad vos. Galatis *Ibidem.* dicit, Filioli mei, quos iterū parturio. Epheſiis vero, *Coloſſ.2.a* huiº gratia flecto genua mea pro vobis. At Philippēſib*, Quę eīm ſpes mea, vel gaudiū, vel corona gloria- *Gala. 4.c* tionis? an non & vos? Etiā in corde & in vinculis il- *Ephe.3.c.* los circūferre dicebat. Iam Coloſsēſibus inquit, Vel- *Phili.4.a* lem autē vos ſcire, quale certamē pro vobis habeā, *Ibidē 1.a.* & qui non viderunt me in carne, vt cōſolationē ac- *1.Theſ. 2.* cipiāt corda veſtra. Ad Theſſalonicēſes dicit, Quaſi *b.* nutrix fouet filios ſuos, ſic bene affecti vobis, eligimº vobis cōmunicare non ſolum euāgelium, ſed & no- *2.Tim. 2.* ſtras ipſorum animas. Porrò ad Timotheum inquit, *a. ad Tit.* Memor lachrymarum tuarū, vt gaudio implear. Ti- *1 a ad Phi* to autē ſcribit, Dilecto filio. & Philemoni ſimiliter, & *le. a.* Hebræis quoq; multa alia id genus, & nō ceſſat ob- *Heb.10.g* ſecrare & dicere: Qui venit, veniet, & nō tardabit: ſicut filios ægre habentes mater. Et iſtis, Non anguſti eſtis in nobis. Non dicit autē ſolum q, amet, ſed etiā quòd ab ipſis ametur. & hac ratione illos iterū cōci- *Infr.7.b.* liat. Et hæc teſtificans quidē inquit, Venit Titus annuncians nobis veſtrū deſiderium, veſtrū luctum, ve- *Gala.4.b.* ſtrum zelū. & Galatis, Si poſſibile fuiſſet, veſtros oculos erutos dediſſetis mihi. & Theſſalonicēſibus, Qua- *1.Theſ.1.d* lem ingreſſum habuerimus apud vos. & Timotheo, *2.Tim. 1.* Memor lachrymarū tuarū, vt gaudio implear. & vbi- *d.* que in epiſtolis inueniet quis ipſum diſcipulis teſti- †*Non ta-* moniū dare & quòd dilexerit, & q, diligatur. † Cer- *men.* te] ſimiliter & hoc loco inquit: quāuis impēſius vos *Infr.12.c.* diligēs, minus diligar. ſed hoc quidē ad finem. Iam autē violētius: non anguſti eſtis in nobis, anguſti autem eſtis in viſceribº veſtris. Vos vnius capaces eſtis, ego autē totius ciuitatis, & tanti populi. & non dixit, non capaces eſtis noſtri, ſed, anguſti eſtis. iſtud ipſum inſinuans, & non tam vehementer perſtringens. *Eandem autē remunerationem quaſi filiis dico*: quanuis non eſt æquale prius diligi. Nam quāuis æqualē quis mēſuram afferat, vincitur tamē qui poſterior ad amandū accedit. Attamen non, inquit, ſermone diligentius perſequar, etiamſi à me ſumpto initio eandē menſu- D
† *acquie-* ram declaraturi ſitis † diligo & amo.] Deinde vt oſtē-
ſco & bo- dat q, etiā debitum ſit, & quòd abſq; adulatione hęc
ui cōſulo. dicta ſint, *Quaſi filius loquor*, inquit. Quid eſt, quaſi filiis? nihil magnum peto, cum pater ſim, volo diligi à vobis. Et vide intellectum & modeſtiam: non ponit hic pericula quæ pro illis ſuſcepit, & labores, & mortes, quanuis multa potuiſſet dicere: adeo eſt alienus à faſtu: ſed amorē narrat, & propter hūc amari cupit: quia pater veſter factus ſum, inquit, quia valde vobis afficior. Quod plurimū eum qui diligitur vrget, quādo quis illi beneficia proponit. Videtur enim exprobrare: propterea non facit hoc Paulus, ſed quaſi filij patrē dilexiſtis, inquit: quod naturę magis eſt, & cuiuis patri debetur. Deinde ne videatur ꝓpter ſeipſum hæc loqui, oſtendit q, propter illorum vtilitatē etiā amorem ab illis requirat. Ideo ſubdit: *Ne ſitis iugum ducentes cum infidelibus.* Et non dixit, Nec cōmiſceami-

A ni cū infidelibus, ſed magis ipſos perſtringēs, vtpote
iuſtū affligentes, Ne, inquit, abducatis vosipſos. *Quæ enim ſocietas iuſtitiæ & iniquitati?* Hic poſtea cōparationem facit, non ſuæ dilectionis & illorū qui illos corrumpebāt, ſed iſtorū generoſitatis, & illorū ignominiæ. Sic enim & honeſtior ſermo, & ipſo dignior ſit, magiſq; illos cōciliat, quaſi quis filio parētes deſpiciēti, & flagitioſis ſe aſſociāti dicat: Quid facis ô fili? patrem quidē deſpicis, & prę fers facinoroſos viros, & iniquitatibus plenos? neſcis quāto hiſce melior ſis & dignior. ſic enim magis ab illorū cōſuetudine abducit, q, ſi patrē admiretur. Nā ſi dicat, Neſcis quātum pater tuus illis melior ſit, non tantū efficeret: patre autē relicto † ſi illos pręferat,] dicens: Neſcis quis † *ſi ipſum illis pręferat.* tu quidē ſis, & quid illi. Non cogitas tuā quidem ge- B neroſitatē ac liberalitatē, & illorū ignominiā? Quæ enim ſocietas tibi & illis furibus, adulteris, veneficis? ſtatim iſtis laudibus alatū facit, vt ab iſtis ſe abrūpat. Nam priorē quidem ſermonē non ſtatim accipiet, quia accuſatio illius eſt, q, pater præ illo honoratur, quando non ſolum oſtēditur offendere patrē, ſed & talē patrem. Hic autē iam nihil tale patietur: nullus enim volet non laudari, & per illum ſanè, cum laudibus audientis redargutio fit acceptior. Auditor enim trahitur, & præclare ſentire de ſe incipit, illorū autē cōſuetudinem aſpernatur. Non hoc autē ſolū, q, hanc cōparationem produxit, illius eſt miraculū, ſed quòd & aliud maius quiddam excogitauit, & ad perſtringendū efficacius. Nam ſermone quidem per interrogationem præmiſſo, id quod eſt manifeſtariū & ex cōfeſſo, deinde etiam amplificat frequentia & C multitudine nominum. Non enim vnū & duo, & tria ſed plura ponit. Ad hæc, pro perſonis nomina rerū ponit, & hinc ſummā virtutem, & illinc ſummū ſcelus ſcribit: differréque oſtendit in immenſum, & ita vt nō opº habeat multa apparatione. *Quæ enim*, inquit, *participatio iuſtitiæ & iniuſtitiæ, aut quæ ſocietas luci cum tenebris, aut quæ cōcordia Chriſto cū Belial, vel quæ pars fideli cū infideli, aut quæ cōpoſitio tęplo dei cum idolis?* Vides quomodo nuda nomina ponit, & ſufficiētia illi ad auerſionem. Non enim dixit, Præuaricatio, quod maius erat: neq; dixit, lucidis & tenebroſis, ſed ipſamet cōtraria ponit, quæ contrariorū non ſunt capacia, lucē & tenebras. Non autē dixit, Chriſtianis & diabolicis, ſed quod multo maius, ſeparat Chriſtū & Belial, ſic appellans defectorē Hebraica voce. *Vel quæ portio fideli cum infideli?* Hic ſanè ne videatur ſimpliciter vi- D tium & laudē virtutis tractare, meminit etiā perſonæ indefinitæ, & nō dixit ſocietatem, ſed portionē dicens, poſuit præmia. *Quæ cōpoſitio templo dei cum idolis? Nam vos templū eſtis dei viuentis.* Quod autē dicit, hoc eſt, neq; rex veſter cōmune habet quiddā cum illo: quę enim concordia Chriſto & Belial? neq; res ipſę, quæ enim ſocietas luci cum tenebris? igitur neq; vos oportet. Et primo ponit regē, & deinde illos multo maximè ſeparans: deinde dicēs, tęplo dei cum ſimulacris, & affirmās: Vos enim eſtis templum dei viuētis: neceſſario & teſtimonium ſubdit, oſtendens q, nō per adulationem hoc agit. qui enim laudauerit, & probationem nō attulerit, videtur etiā adulari. quod igit teſtimoniū? *Inhabitabo enim*, inquit, *in illis, & inambu-* *Leu.26.b* *labo.* Habitabo in templis & inambulabo, maiorē erga illos familiaritatē manifeſtans. *Et erunt mihi in populum, & ego ero illis in deum.* Quid, inquit? deum nihil cōmune cum illis habentem fers in teipſo, & ad illos curris?

Eſa.52.c. A los curris? Et quomodo hæc venia digna erūt? cogita quis inhabitet, quis inambulet in te. *Ideo exite è medio illorū, & ſeparemini, & immundū ne tetigeritis, & ego ſuſcipiā vos, dicit dominus.* Et nō dixit, Ne facito immunda, ſed maiorē diligentiā requirens dicit: Ne tetigeritis, neque appropiquaueritis. Quid autē eſt coinquinatio carnis? Adulteriū, fornicatio, nequitia omnis. Quid autē eſt inquinatio animæ? Immundæ cogitationes, vt videre intēperatis oculis, vindictā meditari, doloſe agere, & quęcūq; talia. Igitur vtrinq; vult eſſe mūdos. Vidiſti quantū præmiū ſit à malis liberari, nēpe
Hier.31.a vnionē cum deo. audi & cætera: *Et ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias dicit dominus.* Vidiſti generoſitatē quę ſuperne aduenit prophetā prędicere?
Cap. VII. Nempe regenerationē per gratiam. *Has igitur habētes promiſſiones dilecti.* Quales? eſſe tēpla dei, filios & filias, habere illū inhabitatorem & inambulantem, fieri illius populū, poſſidere ipſum deum & patrē. *Mundemus nos ipſos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus.* neq; †*hoc enī* immūda tāgamus. †Hęc enim carnis purificatio eſt, *carnis eſt* vt neq; animę inquinentur, ſic enim ſpiritus erit.] Et *inquina-* non ſufficit hoc ſolum, ſed etiam ſubdit: *Perficientes* *mentum:* *ſanctimoniam in timore dei.* Non enim non tangere im- *neque ea* mundū, facit mundū, ſed etiā alio quodā nobis opus *quæ ani-* eſt, vt fiamus ſancti, ſtudio, attētione, deuotiōe. & be- *mam in-* ne dixit, in timore dei. Contingit enim nonnunquā *quinant,* moderate agere, & non in timore dei, ſed per vanam *hoc enim* gloriā, cum hoc & aliud inſinuatur, dicēs. In timore *eſt ſpiri-* dei: oſtendit modū quo ſanctimonia perficiatur. Nā *tum.* licet magna ſit cōcupiſcentię tyrannis, obiecto tamē
Morale. timore dei illius furorē deſtruxeris. Porrò ſanctimoniā hoc loco non continentiam ſolùm dicit, ſed B omnis peccati liberationē. Sanctus enim eſt mūdus, mundus autē quis fuerit, nunquid ſi à ſcortatione ſola liberetur? quin etiā fugere oportet auaritiā & inuidiam, & ſtupiditatē, vanam gloriam, & maxime vanam gloriā: & illam vbiq; quidem, multo autem magis in eleemoſyna: alioqui nō eſſet eleemoſyna, ſi adeſſet ille morbus, ſed oſtentatio & crudelitas. quādo enim nō miſerando, ſed cū pompa quadam agendo feceris, nō eſt eleemoſyna, ſed etiā contumelia. nam traduxiſti fratrē. Eleemoſyna igiē eſt nō dare opes, ſed cū miſericordia illas dare. Alioqui hi qui in theatris expendūt, pueris ſcortatoribº, & aliis q, in ſcena, ſed hoc nō fuerit miſericordia. Etiam ipſi qui contumelia afficiunt corpus ſcortorū, dant: at non hoc eſt humanitatis, ſed potius inſanię. Talis etiam vanè gloriōſus eſſe videtur: Nam quemadmodū ille cōtumelia afficiens corpus ſcorti, pręmiū cōtumeliæ illi dat: D ſic & tu pręmiū petis ab eo qui accipit cōtumeliam, & mala gloria & teipſum & illū afficere, & cū hiſce eſt ineffabile damnū. Nam ſicut beſtiam etiam rabidus canis inuadit, ita noſtra bona malus iſte morbus [& inhumanitas] rapit. Etenī inhumanitas eſt & crudelitas, imò etiā illa grauior. Nā qui crudelis eſt non dat petēti, tu autē plus facis q, ille, volētes dare prohibes. Quādo enim dando tanta pōpa vteris, & gloriam eius qui accipit arripis, etiā daturum cohibes ſi segnis fuerit. Nō enim poſtea dabit, quaſi ei qui iam acceperit, & nūc nō ſic egeat: ſed & ſæpius reprobabit, ſi accedēs petierit poſtquā acceperit, & impudētem cenſebit. Qualis igitur hęc miſericordia, quādo & teipſum cōfundis, & eum qui accipit, & eū qui imperauit dupliciter, nempe q, illum habens ſpectato-
Matt.6.a rem eleemoſynę, requiris poſt illū cōſeruorum ocu-

los, & q, legem ab illo cōſtitutam, quę hoc prohibet, trāſgrederis? Vellē & alia tractare de ieiunio & oratione, & oſtendere q, & illa à vana gloria damnū ſentiunt, ſed recordor quòd ſermonē quendā in priori homilia nō perfeci. Dicebam quòd pauperes abundantiores ſint q, diuites, etiam in his quæ huius vitæ, quādo de ſanitate & voluptate diſſerebā, & † ſubobſcure] hoc mōſtratū eſt. Agè igitur hodie illud oſtēdamus, q, non in his ſolum quæ ad hanc vitā, ſed etiā in his quæ ſuperiora, quod plus eſt. Quid enim in regnum inducit? diuitiæ vel paupertas? audiamus illū *Mat.19.c* *& Lucæ* cœlorum dominum dicentē, de illis quidē, quòd fa- *18.e.* cilius ſit camelum intrare per foramē acus, quàm diuitem in regnum cœlorū. De pauperibus verò con- *Mat.19.c* trà: Si enim vis perfectus eſſe, vende facultates tuas, & da pauperibus, & veni ſequere me, & habebis theſaurū in cœlis. Si autē volueritis, vtrunq; videamus
Ibidē 7.b. quod dictū eſt: Anguſta & ſtricta via eſt, quę ducit in vitā. quis igitur vadit anguſtā? Illē ne qui in deliciis vel qui in paupertate, qui ſolus, vel qui innumera onera geſtat, qui ſolutus & liber à curis, vel curas & ſolicitudines multas habēs? Sed quid opus rationibº? inducātur ad hoc exempla. Pauper erat Lazarus, & *Lucæ 16.* valde pauper, diues verò qui prę teribat illū in veſti- *e. f.* bulo iacentē: vter igitur intrauit in regnū, & delicate egit in ſinibº Abrahæ? Vter autē cruciatur, & nec ſtillam accipit? Sed dicis, etiā pauperes pereūt, & multi etiā diuites illis ineffabilibus bonis fruentur. Cæterum contrariū licet videre. nam pauci quidem diuites, multo autē plures pauperes ſaluātur. Conſidera autē diligēter & expendas quæ ſint impedimenta diuitiarū, & quæ inopiæ imminutiones. imò neq; diuitiarum, neq; inopiæ, ſed vtraq; ſunt poſſidentiū. Cæterum quæ arma expeditiora ſunt, videamus. Quem igitur defectum habet inopia? videtur habere mendaciū. Quem verò diuitiæ? ſuperbiā, matrē malorū, quę & diabolū fecit eſſe diabolum, cum antea nō eſſet talis. Iterū, radix omnium malorum eſt auaricia. *1.Tim.6.* Quis igitur eſt propior apud hanc radieē, diues vel *b.* pauper? Nónne manifeſtū q, diues? Nam quāto quis plus diuitiarū poſſidet, tanto † plus amat.] Ad hęc, va- †*plura cu* na gloria innumera bona opera peſſūdat, ſed & huic *pit.* vicinior eſt diues. Præteris autē, inquit, tribulationem & anguſtiā pauperis. Verū hæc etiam diuiti cōmunis eſt, & magis illi accidit, q, pauperi. Atque ita quæ videntur eſſe propria inopiæ mala, communia vtrorumq; ſunt: quæ verò diuitiarū, ſola illarum. Cur autem, inquit, propter acquirenda neceſſaria, multa
D mala pauper operatur? Sed nullus pauper tanta operabitur mala propter indigentiā, quanta ditari volentes vt plura habeant, & quæ habēt ne perdant. Non enim pauper neceſſaria ſic deſiderat, vt diues ſuperflua: neq; etiam tantum robur habet ad perficiēdam malitiam, quantū ille. Igitur ſi & vult, magis etiā poteſt, manifeſtū quòd plura & operabitur: nō enim ita formidat famē pauper, ſicut rerum ſuarum iacturam diues tremit ac formidat, & quod nōdum quicquid alij habēt, accipit. Cum igitur proxime ſtet apud va- na gloriā & ſuperbiam, & auariciā radicem malorum omniū, quam habiturus eſt ſalutis ſpē, niſi † opti- †*multam* mam viā] declarauerit? Quomodo autem gradietur *philoſo-* per anguſtam viam? Ne igitur multorum opiniones *phiam.* habeamus, ſed res ipſas inquiramus. Quomodo autem non abſurdum propter pecunias aliis nō credere, ſed ipſas numerare & ſupputare, pro rebus autem

Universidad de Deusto Biblioteca

amplioribus aliorũ sentẽtiam sequi simpliciter, præsertim cum habeamus omnium exactissimam trutinam & gnomonẽ, ac regulam, diuinarũ, inquam, legum assertionem. Ideo obsecro & oro omnes vos, vt relinquatis quidnam huic vel illi videatur: deq; his à scripturis hæc omnia inquirite: & veras diuitias discentes, eas sectemur, vt & æterna bona assequamur: quę nobis omnibus cõtingant gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cũ quo patri simul ac sancto spiritui gloria, imperiũ, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xiiij.

Capaces estote nostri, neminem læsimus, neminẽ corrupimus, neminem fraudauimus, &c. Iterũ de charitate mouet sermonem, asperitatem increpationis resecãs. Nam quoniã redarguerat & perstrinxerat q amarentur quidem, non autẽ similiter amarent, sed à charitate illius se auellerent, & aliis corruptoribus admiscerent: iterũ increpationis seueritatẽ mitigat, dicens: Capaces estote nostri, id est, diligite nos: petitq; accipere donũ minime molestum, & suppeditantibus antea q̃ accipientibus vtile: & nõ dixit, diligite, sed quod maiorem misericordiã mouet, capaces estote. Quis vos, inquit, abegit, quis à vestra mente eiecit, vnde angustiati sumus in vobis? Nam (Supr. 6. b.) quoniã suprà dixerat, Angusti estis in visceribus vestris: istuc ipsum manifestius declarãs, inquit: Capaces estote nostri, & hac ratione illos iterũ conciliãs. nihil enim sic amicitiã facit, vt dum is qui diligitur, discit q amans valde amorẽ suum desiderat. *Neminẽ læsimus.* Vide quomodo iterũ non ponit beneficia, sed sermonẽ modestiorem, & alia ratione violentiorem facit: interim autẽ suggillat pseudapostolos, nullum læsimus, dicens, nullum corrupimus, nullũ fraudauimus. Quid est, corrupimus? hoc est, nullũ decepimus, (Infr. 11. a.) sicut & alibi dicit: Ne forte sicut serpẽs Heuã decepit, ita corrũpantur mentes vestræ. Nullũ fraudauimus, nõ rapuimus, nõ insidiati sumus. Et nõ iam dicit, hãc & illam vtilitatẽ attulimus, sed sermonẽ faciẽs magis adhortantẽ, Non læsimus, inquit: quasi dicat, quãuis nulli benefecissemus, neq; sic auersari oportebat: nihil enim vel paruum vel magnum poteritis nobis opprobrare. Deinde quoniã sensit grauitatẽ, iterũ corrigit: & neq; siluit omnino, non enim excitauit: neq; incorrectã reliquit sermonis asperitatem, tametsi magis incitet. Et quid dicit? *Non ad cõdemnationẽ dico.* Vnde manifestũ? *Prædixi enim,* inquit, *vobis, quòd in cordibus nostris estis ad commoriendum & conuiuendum.* Magna amicitia ista est, quãdo & qui despicitur, etiã mori & viuere cũ illis eligit. Nõ enim simpliciter estis in cordibus nostris, sed sic, inquit, vt dixi. Fit enim vt quis amet, & pericula fugiat, at nos non sic. Et vide etiã hoc loco ineffabilẽ sapientiam. non enim dixit, quæ facta sunt pro illis, vt ne videatur opprobrare, sed futura promittit. Nam si contingat, inquit, omnigena pericula ingruere, paratus sum ꝓ vobis pati, & neq; mors, neq; vita mihi aliquid per se esse apparet. Sed vbi vos fueritis, hoc mihi eligibilius, & mors vita gratior, & vita morte. Cęterũ mori quidem indicium est amicitiæ. Viuere autẽ quis nõ vellet etiã non amicis aliis? Quare igitur tanquã magnũ istud posuit? quia etiam valde magnũ est. Nam multi certe male habentibus amicis condolent, at bene habentibus nõ item cõgratulantur, sed inuident. Verũ nos nõ ita, sed siue in calamitatibus fueritis, nõ timemus infelicitatis vestræ esse socij: sin bene habueritis, nõ inuidemus. Deinde quoniã sæpe hæc versans dicit: Non angusti estis in nobis, angusti estis in visceribus vestris, & capaces estote nostri, & dilatemini etiã vos, & nullum læsimus, & videbantur omnia hęc illos cõdemnare: vide quomodo & alia ratione hanc grauitatẽ consolatur, dicẽs: *Multa mihi fiducia erga vos.* Propter hoc talia audeo, inquit: non ad condemnationẽ dicens, sed propter multã fiduciã: quod & cõsequẽter manifestãs dicebat: *Multa mihi gloriatio de vobis.* Ne enim putetis, inquit, quoniã hæc dico quasi vos totos cõdemnarim. multum enim de vobis glorior, & honestari volo, quin & solicitus sum multo amplius vos ad virtutem promouere: quod & Hebræis post multam increpationem dicebat: (Heb. 6. b.) Confidimus autẽ de vobis meliora, & quæ adhærẽt saluti, quãuis sic loquamur: desideramus autẽ vnumquenq; ex vobis vt idem prętet studiũ ad plenã spei certitudinem vsq; ad finẽ. Sic sanè & hic magna mihi gloriatio pro vobis. De vobis, inquit, apud alios gloriamur. Vidisti quomodo germanè cõsolatus sit, & nõ simpliciter glorior inquit, sed & multũ. Vnde subdidit dicẽs: *Impletus sum consolatione.* Qua cõsolatione? ea quæ ex vobis, quia correpti operibus cõsolati estis me. Hoc diligentis est, & arguere q non diligatur, & timere ne supra modũ arguens cõtristet. propter hoc, inquit, impletus sum cõsolatione. *Vehementer abundo gaudio.* At dicet quis, hæc videntur esse prioribus cõtraria, sed non sunt. † Etenim & sæpe cõtingunt:] hæc enim illa faciũt acceptiora. (†*Imò etiã valde cõuenientia.*) Laus enim talis efficit vtilitatẽ, quæ ex reprehensionibus istis est, probatiorẽ, dum quę tristia sunt tollit. Propterea admodũ ingenue his verbis vtitur, & ambitiose. Non eñ dixit, impletus sum gaudio: sed, abũdo: imò neq; abundo, sed vehemẽter abundo. Et hic iterum ostẽdit desideriũ: quia quãuis sic diligatur, vt gaudeat & exultet, nõdum tamẽ censet se diligi quemadmodũ diligere oportet, † & q totum acceperit.] (†*neque totum accepisse:*) Sic insatiabilis erat multũ illos diligendo. Nam q ab his qui videbantur quomodocũq; diligere, multum accipiat gaudij, eo q vehementer illos diligat, hoc aliud suę dilectionis indiciũ erat. Et de cõsolatione quidẽ, inquit, impletus sum: accepi id quod debebat mihi. De gaudio verò vehemẽter abundo: hoc est, mœsto animo erã erga vos, sed sufficientẽ rationẽ reddidistis, & cõsolati estis. Nõ enim solũ abstulistis mihi materiã tristitiæ, sed etiã gaudium fecistis amplius. Deinde manifestans illius magnitudinẽ, non solum hoc mõstrat istud dicendo, vehemẽter abũdò gaudio, sed & subdit, *In omni afflictione nostra.* Tantũ enim erat propter vos nobis voluptatis datum, vt etiã propter talẽ afflictio minor appareat, sed abundantia magnitudinis illius cum grauissimis negociis implicaremur, non permisit vt illa sentiremus. *Etenim cũ venissemus in Macedoniã, nullam habuit relaxationẽ caro nostra.* Nã quoniam dixerat, in afflictione, dicit etiam quanta afflictione, & extollit illã sermone: vt ostẽdat magnã esse quã ex illis habebat cõsolationem, & gaudiũ quod tantũ dolorem repellebat. *Sed in omnibus affligebamur.* Quomodo in omnibus? *Foris pugnæ,* ab infidelibus. *Intus temores,* propter infirmos fideles, ne decipiãtur. Non enim hęc solum apud Corinthios cõtingebãt, sed etiã alibi. *Verum qui cõsolatur humiles, cõsolatus est nos in aduentu Titi.* Nam quoniã illis magna testificabatur, vt ne videretur adulari, testem adhibet Titum, fratrem

fratrẽ illũ qui ab ipsis profectus ad Paulũ, post priorem epistolã narrãs quomodo illi se emendarint. Tu autẽ, oro, considera quomodo vbiq; magnificat (Suprà 2. c) aduẽtum Titi. Nam & antea dixit: Cum autẽ venissem Troadem, nõ habuit relaxationẽ spiritus meus, eo q non inuenirem Titum fratẽ meum. & hic iterũ dicit, In aduentu Titi cõsolationem accepimus. Volebat enim illis virũ hunc facere valde amicũ & fide dignum, & vide quomodo ambo illa parat. Nam cum dicit, Non habui relaxationẽ in spiritu meo, magnitudinem virtutis illius ostendit. Quòd autẽ dicit, In afflictione nostra, aduẽtus illius sufficit ad cõsolãdũ. non solum per aduẽtum illius, sed etiã per cõsolationem quã acceperat, cõmendat Corinthiis virũ. Nihil enim sic amicitias cõciliat, vt dum de quopiã fœlicia & sana dicuntur: quod & Tito tribuit dicens, q adueniens refocillarit nos mira voluptate, talia de vobis annuncians. propter hoc aduẽtus illius lætificauit nos. Non enim solũ in aduẽtu illius lętati sumus, sed etiã in cõsolatione, qua cõsolationẽ † accepimus] (†*accepit.*) super vobis. Et quomodo cõsolatus est? per virtutes vestras, perq; bona opera. propterea & addit. *Cum annunciaret nobis vestrũ desiderium, vestrũ fletum, vestrũ pro me zelum.* Hæc illum, inquit, lætificauerunt, & cõsolationem ei attulerũt. Vidisti quomodo etiã se ostẽdit amatorẽ illorum eximium, quãdoquidẽ arbitratur suã cõsolationẽ, illos de se bene sentire: & q veniẽs gloriatur apud Paulum, quasi de propriis bonis. Vide itẽ quomodo hæc tam feruẽter annunciat: Vestrum desiderium, vestrũ luctum, vestrũ zelum. Verisimile est enim illos doluisse, & mœstos fuisse q beatus Paulus illis sic succẽseret, & tanto tẽpore abesset. Ideo autẽ non simpliciter dixit lachrymas, sed fletũ: neq; concupiscentiã, sed desiderium: neq; iram, sed zelum, & zelum inquã pro illo quẽ habebãt contra eum qui fornicatus erat, & cõtra accusatores. Accẽsi estis, inquit, & igniti acceptis literis meis: propterea magis gaudio abundat, & maiori cõsolatione impletus est, quia illos perstrinxit. Mihi autẽ videntur hæc non solum ad mitigationẽ priorum dicta, sed etiã vt exhortetur eos qui bene fecerant. Etenim quãuis cẽseat quosdã esse obnoxios prioribus criminibus & tãtis laudibus indignos: attamẽ illos non separat, sed cõmunia ponit etiã encomia, & crimina: cõscientiæ auditorum cõcedit vt sua singuli supputẽt. Sic & illa nõ molesta facta sunt, & hæc in maiorẽ zelum adducũt. (Morale.) Ita & nunc oportet eos qui arguũtur affectos esse, lugere & flere, ac præceptores desiderare, & plus q̃ patres ipsos solicitos esse. per hos enim vita datur, per illos autẽ bona vita. Sic oportet ferre increpationes patrũ, sic & super peccantes dolendũ cum præpositis: non enim totũ in illis situm est, sed etiã in vobis. Nã licet is qui peccauit, videat quidẽ se à patre increpari, adulẽtur autẽ ei fratres, ignauior fit: sed quando pater increpat, simul irascere & tu, siue vt fratris curã gerẽs, siue vt cum patre cõdolens: solum declara studium multum, & deplora non q increpatus est, sed quòd peccauit. Nam si ego extruxero quidẽ, tu autẽ destruxeris, quid aliud reportabimus q̃ labores? imò non solum damnũ inde tibi, sed & magnam pœnã reportabis. Etenim qui ꝓhibet curari vulnus, nõ minus puniri meretur, q̃ qui vlnerauit, imò multo magis. nõ enim par est plagã inferre, & impedire plagã curari. Nam hoc quidẽ omnino mortẽ affert, illud autẽ non omnino. Hæc autẽ à me vobis dicta sunt, vt cũ principibus irascamini illis quibus iuste succẽsent, quãdo videritis aliquẽ increpari: omnes magis auersemini quàm præceptor, magis vos † terreat] q̃ (†*timeat.*) principes qui peccabit. Nam si præceptorẽ quidẽ solum timuerit, facile peccabit. Si autẽ illos vestros tot oculos, tot ora obseruarit, in maiori erit securitate. Nã quemadmodũ si hęc non fecerimus, extremã dabimus pœnã: ita si hæc operamur, socij erimus lucri in emẽdatione. Igitur sic faciamus: & si quis dicat Christianis cõgruere, vt misericordiã cum fratre habeat: is discat q irascẽs misericors est, non ille qui ante tẽpus hunc vocat, antequã peccatũ sentiat. Quis enim, dic mihi, febrientẽ & phrenesi laborantẽ miseratur: illéne qui reclinat hunc in lectũ, & ligat & ꝓhibet à cibo & potu non cõducibili: vel qui permittit ei meraco impleri, ac iubet esse liberũ, & omnia facere quę scilicet incolumes solẽt? Nónne is qui videt misericors esse, etiã morbum auget, alius vero emẽdat? Ita sanè & hoc loco sententiã feramus. Etenim misericordia est nõ semper gratificari ægrotis, neq; adulari illicitis illorũ cõcupiscẽtiis. Nullus sic diligebat scortatorẽ apud Corinthios, sicut Paulus iubẽs illũ (1. Cor. 5. b) satanę tradi. Nullus sic odio illũ habebat sicut socij illius & ministri, quod & finis mõstrauit. Nam illi quidem eum magis inflatũ & ardentẽ fecerãt. Hic autę humiliabat, nec cessauit donec ad purã sanitatẽ induceret: & illi quidẽ reuera malitię augmentũ dederãt, hic autę quod factum ab initio refellit. Illas & nos discamus misericordiæ leges. Etenim si equũ videris præcipitẽ ferri, frænũ immittis, & violẽter reprimis, & multũ flagellas, quãuis sanè hæc punitio mater salutis sit. Ita fac & in peccãtibus: liga eũ qui deliquit, donec placet deum: ne relinquas solutum, ne magis diuina ira implicetur. Nã si ego ligauero, deus iam non ligat: si autẽ ego non ligauero, infracta manent eius vincula. Nam si nosipsos iudicauerimus, nõ (1. Cor. 11. g.) iudicamur. Neq; putaueris hoc esse crudelitatis, vel inhumanitatis, sed summæ mãsuetudinis, & optimæ curationis. At dicis, sat longo tempore pœnam luerunt. Quanto dic mihi? Anno vno, duobus & tribus. Sed non quæro hanc tẽporis prolixitatem, sed animę correctionẽ. Hãc igitur ostẽde si cõpuncti sint, si mutati fuerint, † & omne quod factum est, quasi non (†*& totũ factũ est. Nã si hoc non fit.*) esset factum, sit:] nulla est tẽporis vtilitas. non enim quærimus an multo tẽpore obligatũ sit vulnus, sed num profuerit obligatio. Nam si quidem profuerit etiã in paruo tẽpore, non vltrà alligetur: si autẽ nihil profuerit, etiã post decẽ annos adhuc ligetur & terminus solutionis ligato sit illi vtilitas. Sic & nostri ipsorum & aliorum curam geramus, nec ad hominum gloriam & cõfusionem videamus, sed ad pœnã quæ illic est: & cogitantes opprobrium, & ante omnia exasperationẽ dei, pharmaca pœnitentiæ strenue apponamus, & statim ad purã adducemus sanitatẽ, & futuris potiemur bonis. Quæ nobis omnibus cõtingãt gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria simul & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xv.

Atque adeò licet cõtristarim vos in epistola, non me pœnitet, tametsi pœnituerat. Excusat nũc se de epistola. Nam cum peccatum emendatum esset, absq; periculo illos curabat, & ostendit rei vtilitatem. Nam & istud ipsum etiã antea fecerat, dicẽs: Ex multa enim afflictione & angusto corde scripsi (Sup. 2. b.) vobis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vobis,non vt contristemini,sed vt sciatis charitatem quã habeo erga vos. Facit autẽ etiam nũc istuc ipsum plurib⁹ instruẽs: & nõ dixit,prius quidẽ me pœnituerat,nũc autẽ non pœnitet,sed quomodo? Nõ pœnitet nunc,quanuis pœnituerat: licet, dicere vult, talia sint quæ scripsi,q; mẽsurã trãsgressus sum correptionis,& pœnitẽtia ducar: attamen tantũ lucrum quod ex illis est,pœnitudinẽ mihi adimit. Hoc autẽ dicebat,nõ q; immodicè corripuerat,sed laudes illorum aucturus. Tantam enim, inquit, declarastis emendationem, q; licet etiã vehemẽtius perstrinxissem vos, sic vt meipsum condemnẽ, & laudẽ nunc meipsum, quia bonum exitũ res sortita est: sicut pueris quando molestã curationẽ recipiũt, vtpote ex sectione, vel vstione, vel amaro pharmaco, deĩde suauiter illis blãdimur, ita & Paulus facit. *Video enim quòd epistola tametsi ad tẽpus contristauit vos, nunc gaudeo, non quòd cõtristati fueritis, sed quòd contristati sitis ad pœnitẽtiam.* Postquã dixit, non me pœnitet, dicit etiã causam, vtilitatẽ quæ ex literis ponens, & sapienter excusans ac dicens: quãuis ad tẽpus quidẽ breue sit quod cõtristauit, perpetuum tamẽ est quod vtile. & cõsequẽter dicere poterat, quãuis ad tẽpus cõtristarit vos, sed semper lætificauit vos, & vtile fuit: sed nõ sic dicit, verũ priusquã lucrũ dicat, denuo ad laudes illorum & suæ prouidẽtiæ ac curæ ostensionẽ trãsit dicens: Nunc gaudeo, non q; cõtristati fueritis: quid enim mihi vtilitatis ex vestra tristitia? sed q; cõtristati sitis ad pœnitentiam, quia & lucrum quoddã habuit tristitia. Nam & pater quando videt filiũ secari, non gaudet quia dolet, sed quia sanatur: sic & iste. Vide autẽ quomodo à rebus in illos trãsfert totum opus bonum: cõtristationem epistolę imputat, quia ad breue tẽpus cõtristauit vos, dicens: vtilitatẽ vero quæ ex illa, dicit esse illorum bonum opus. Non enim dixit, Emẽdauit vos epistola, quãuis & sic posset, sed q; cõtristati sitis ad pœnitẽtiam. *Nã cõtristati estis secundũ deum, sic vt in nulla re detrimento sitis affecti per nos.* Vidisti ineffabilẽ sapiẽtiã? dicere enim vult, nisi hoc fecissemus, vtiq; magno damno vos affecissemus. & bonum quidẽ opus illorũ esse dicit, damnũ autẽ suum, siquidẽ tacuisset. Nam si ex reprehẽsione emendaturi se erant, nisi reprehendissemus, vtiq; dãno vos affecissemus: & non ad vos solum, sed etiã ad nos dãnum pertigisset. Nã quẽadmodũ qui nõ dat negociatori ea quæ ad nauigationẽ pertinẽt, is est qui dãnum facit: sic & nos si nõ exhibuissemus vobis occasiones pœnitẽtię, vtiq; dãno vos affecissemus. Vides q; non increpare peccãtes, damnũ est & magistri & discipuli. *Nam qui secundum deum est dolor, is pœnitentiã ad salutem haud pœnitendã operatur.* Propterea dicit, Quãuis me pœnituerit priusquã fructum & tantum lucrũ viderem, nũc non pœnitet. Etenim tristitia secundũ deũ talis est. Vnde de illa nũc disserit, ostendẽs quòd non semper tristitia grauis res sit, sed quãdo secundum mundũ fit. Quid autẽ est, secundũ mũdum? quãdo cõtristaris propter diuitias, propter gloriã, propter mortuum: omnia hęc secundum mundũ, ideo & mortem facit. Nã qui propter gloriã contristatur, inuidet, & sæpe perire cogitur: qualis erat tristitia Caĩn & Esaũ. hanc tristitiã vocat secundũ mundum, quæ tristibus perniciosa. Etenim tristitia illa solũ ad peccata vtilis est, quod hinc manifestatur: qui pro amissis diuitiis contristatur, dãnum nõ soluit: qui pro mortuo cõtristatur, iacentem nõ excitat: qui propter morbũ contristatur, non solum non curatur, sed etiã auget morbũ. Qui vero in peccatis cõtristatur, hic solũ vtilitatis aliquid amplius à tristitia accepit: absumit enim & euanescere facit peccata. Nam quoniã ad hoc remediũ confectũ est, hoc loco solũ valet, & vtilitatẽ declarat: in aliis autẽ & nocet. †Vnde & Caĩn, inquit, cõtristabatur, non q; non placeret deo:] non propter hoc, sed quia fratrẽ videbat clarũ. Alioqui si propter hoc doluisset, imitari debebat, & illi cõgratulari, sed declarat se dolendo secũdum mundũ cõtristari. Verũ non non sic Dauid, neq; Petrus, neq; aliquis iustorũ: ideo vel ꝓ suorũ, vel pro aliorũ peccatis dolere voluerũt. Quanuis quid tristitia molestius? sed quando secundum deum fit, mundi gaudio melior est. Illud enim in nihilum desinit, hæc autẽ pœnitentiã haud pœnitendam in salutẽ operatur. Etenim quod admirabile in ista, hoc est, q; nullũ pœnitet sic doluisse, id quod mũdanæ tristitiæ ꝓpriũ est. Quid enim †germanius] germano filio? Et quid morte illius maiorem dolorẽ infert? attamẽ parẽtes seipsos præ dolore plangẽtes in impetu luctus, quãuis nullã ferant inde vtilitatẽ, ij tamẽ post tẽpus pœnitentiã agunt, q; immodice doluerunt, cũ nihil vtilitatis inde cõsecuti sint, imò & se magis afflixerint: sed non talis est tristitia secundum deum, sed habet gemina cõmoda, & q; quis se nõ incusat ob dolorẽ, & quòd tristitia in salutẽ desinit. ambo⁹ illis cõmodis ista priuata est. Etenim suo dãno dolent, & postquã multum doluerint, seipsos incusant: maximũ signum hoc esse ostendentes, q; dolor sibi nocuerit. Porrò tristitia secundũ deum diuerso modo se habet, ideo & dicebat, pœnitentiã in salutẽ haud pœnitẽdã operat. Nullus eñ seipsum incusat, si de peccato cõtristetur, si lugeat, & seipsum affligat. Id quod & beatus Paulus dicẽs, non opus habebat aliunde exẽpla afferre, neq; adducere in mediũ eos qui in antiquis historiis tristes fuerũt, sed ipsos Corinthios producit, & ab illorũ factis suum argumentum cõfirmat, vt & cũ laudibus illos erudiat, imò magis illos cõciliet. *Ecce enim, inquit, hoc ipsum quòd secundũ deum contristati fuistis, quantã in vobis operatũ est solicitudinẽ?* Quasi diceret, tristitia nõ solũ non fecit vt incusaretis vosipsos, quasi temere hoc & frustra fecissetis, sed & magis solicitos reddidit. Deinde dicit solicitudinis cõiecturas: *Imò satisfactionem*, pro me. *Imò indignationem*, contra illũ qui peccauit. *Imo timorem.* Solicitudo eñ talis & accelerata correctio valde timentiũ erat. & ne videat seipsum extollere, vide quomodo statim istud mitigat, dicens: *Imò desiderium*, quod habuistis erga me. *Imo zelum*, quẽ habuistis erga deum. *Imò vindictam.* Etenim vlti estis eos qui in diuinas leges peccarãt. *In omnibus constituistis vosipsos vt sitis puri in ea re.* Non q; nõ ausi fuerint solũ, hoc manifestũ erat, sed & q; non cõgaudebãt. Nam quoniã in priori epistola dicebat, Et vos inflati estis: hoc loco dicit etiã hac suspicione vos liberastis. †Non q; nõ laudet solũ, sed & q; increpet & succẽseat.] *Proinde, tametsi scripserim vobis, non id feci eius causa qui læserat, nec eius qui læsus fuerat.* Ne igitur dicãt, quid igitur nos increpas & q; in si puri sumus in hac re? ad hoc etiã priusquã sciẽs]& prẽordinãs illud quod dicturus erat, dicebat, vtpote nõ me pœnitet, tametsi pœnituerit. Nã intantũ abest, vt me nunc pœniteat eorũ quę scripsi tunc, inquit: quia tunc magis me pœnituisset q̃ nunc, quãdo vosipsos puros exhibuistis. Vidisti iterũ illius impetũ & cõtẽtionem, quomodo in contrariũ sermonẽ vertit? Nã ea per

ea per quę putabãt illum mutatum esse, quasi temerè increpasset propter illorũ profectum, per ipsos ostẽdit q; iustè libertate sermonis vsus fuerit. Non enim deprecatur iã vt condonent libẽter, cũ liceat hoc facere. Nã quanuis dicat superius, Qui adhęret scorto, vnũ corpus est. &, tradite illum qui talis est saranę in interitũ [carnis.] &, omne peccatũ quod fecerit homo, extra corpus est: & quęcũq; talia, quomodo hoc loco dicit, nõ propter eũ qui læsit, neq; propter eum qui læsus fuerat? Nõ est sibiipsi cõtrarius, & quomodo illa concinnè sibi respondent? quia plurimũ curę illi erat, ostendere amorẽ quẽ erga illos gerebat. Nõ igitur tollit è medio q; curam illius gerit, sed & dilectionẽ quam erga illos gerebat declarat, sicut dixi, & quòd maior illũ cõcussit timor nomine totius ecclesiæ: timebat enim ne illã malum supra modũ deparceret, & pergeret totã lædere ecclesiam. Ideo dicebat: Modicũ fermentum totã massam fermentat, sed hoc quidẽ tunc: nunc verò quoniã bene egerãt, nõ vltra istud sic ponit, sed aliter: & istud quidem insinuat, dulciorẽ autem sermonem in manus suscipit, dicens: *Vt manifestetur solicitudo nostra erga vos apud vos.* Hoc est, vt sciatis quomodo vos amem. Hoc autem idẽ est cum priore. Aliter autẽ interpretari videtur, aliam significationẽ afferre. Sanè quòd idem sit, reuolue eius mentẽ, & nihil interesse videbis. Nã quoniam valde amo vos, inquit, vereor ne quid patiamini aliunde quod cõtristet, ne ipsi accipiatis tristitiã. Igitur quemadmodũ quando dicit: Num deo cura boum? nõ hoc dicit, q; non sint curæ deo: nihil enim omnino est, quod à prouidentia dei destitutum, sed quòd non præcipuè propter boues legẽ posuerit: sic & hoc loco, primũ quidem propter vos scripsi, deinde autem †& illud:] Et habui quidem dilectionem in memetipso, etiã absq; epistola, inquit. Volebam autẽ hanc & vobis & omnibus per literas illas ostendere: propterea consolationẽ accepimus, quandoquidem & solicitudinẽ ostendimus erga vos, & omnia rectè egimus, quemadmodũ & alio loco dicebat: Nũc viuimus si vos stabitis in domino. Et iterum: Quę enim nostra spes, vel gaudiũ, vel corona gloriationis, nónne & vos? Hæc enim vita, hæc consolatio, hæc refrigeratio doctorum, si discipulos proficere vident.

Morale

Nihil enim ita clarũ facit gerentem magistratum, atq; dilectionis studiũ erga subditos. Etenim patrem nõ solùm facit q; genuit, sed & quòd diligit postquã genuit. Si autẽ hic natura tanta opus habet dilectione, multo magis gratia. Sic veteres omnes, quotquot apud Hebræos insignes fuere, claruerũt. Sic Samuël magnus mõstratus est dicens: Absit autẽ vt peccem deo cessans orare pro vobis. sic Dauid, sic Abraham, sic Helias, sic omnes iusti in noua & in veteri lege. Etenim Moses propter subditos tantas diuitias & ineffabiles thesauros dereliquit, eligẽs magis affligi cum populo dei, & ante electionem operib⁹ valde clarus erat apud plebem. Propterea insipientissimè dicebat ad illũ Hebręus quidã: Quis te constituit principem [& iudicẽ] super nos? Quid dicis? Opera vides, & de nomine cõtrouertis? quemadmodũ si quis viso medico qui optimè secet, & infirmũ corpus adiuuet, dicat: Quis te cõstituit medicũ, & secare iussit? Nónne vir optime, ars & morbus ille tuus iussit, & hũc scientia talẽ fecit? Etenim imperare, ars est, & nõ solùm dignitas, immo ars est artiũ omnium summa. Nã si imperium in his qui extra homines sunt, ars & scientia omnium melior est, multò magis istud. Etenim iste principatus tãtò maior illo est, qnãtò ille aliis, immo multò amplior: & si placuerit sermonẽ hunc diligentius inquiremus. Est ars agriculturæ, est texturæ, ars ędificatoria, quę & necessarię valde sunt, & vitã hanc nostrã multum conseruãt. Nam aliæ ministræ illarũ sunt, vt pastoralis, fabrilis, tectonica. Sed inter istas artes magis necessaria est prę aliis agricultura, quã & deus facto homine primã induxit. Nã possibile quidẽ hominẽ viuere sine calceis & vestibus, absq; agricultura autẽ impossibile: quales apud Scythas esse dicũt Amaxobios, & apud Indos gymnosophistas. Nã illi & ædificatoriã, & textoriam, & sutoriã artem nõ curãt, sola autem agricultura opus habẽt. Erubescite qui superfluis opus habetis artibus, & coquorum, & placentulariorũ, & variè condientium cibos, & innumeris talibus aliis, vt viuatis. Erubescite qui inutiles artes in vitã inducitis: non erubescitis Barbaros illos nõ egere arte? Etenim deus naturam nostram paucis contentã fecit. Veruntamen nõ cogo neq; legem pono sic viuendi, sed sicut Iacob petiuit. Quid autẽ petiuit ille? Si dederit mihi dominus panem ad mandu candũ, & vestem ad amiciendũ. Ita & Paulus præcepit, dicẽs: Habentes autem victum & tegumenta, his cõtenti simus. Igitur prima quidẽ agricultura est, secunda autẽ textoria, tertia post illã ædificatoria, postrema autem omnium sutoria: vnde apud nos multi sunt & serui & agricolæ absq; calceis viuentes: igitur vtiles & necessarię illę. Agè igitur cõferamus illas cũ imperatoria: †per has]enim adduxi eas quę omnium magis propriæ, vt eũm apparuerit hanc meliorẽ esse illis, absque dubio etiam cæteras vincat. Vnde igitur ostendamus illã magis omnibus esse necessariã? quia sine illa aliæ nihil vtiles. Et placet, relictis aliis, summã & magis necessariam agriculturã in medium adducamus. Quid enim habẽt agricolę, quando se mutuum inuadũt & deprædãtur? à qua re principis metus illos cohibet, nec finit vt illa faciãt. Quòd si hanc artẽ sustuleris, superuacaneus ille labor: q; si quis diligẽter queſierit, inueniet etiã alium principatum, matrem illius & coniunctã. Quæ autem illa? hæc nimirũ secundũ quam vnusquisq; seipsum regere & moderari debet, puniens illiberales affectiones, & cũ omni diligentia omnia virtutis germina plantans & fouens. Sunt enim principatus genera multa: nã in vno genere populis & ciuitatibus imperãt homines, ciuilem hanc vitã moderantes, id quod Paulus manifestans dicebat: Omnis anima potestatibus excellentibus subiiciat. non est enim potestas nisi à deo. Deinde monstrans illius vtilitatẽ subdidit, dicens: Imperans dei minister est in bonũ. Et iterum: Dei minister est, vlciscẽs in ira eum qui malè fecit. In alio autẽ genere vnusquisq; mentẽ habens sibiipsi imperat, quod & illic manifestauit, dicẽs: Si autẽ nõ vis timere potestatẽ, bonum fac: insinuando sibi ipsi imperantem. Hic autẽ est etiam alius principatus, ciuili sublimior. Quis igitur est ille? Is qui in ecclesia, cui⁹ & Paulus meminit, dicẽs: Obedite prępositis vestris & subiacete, quia ipsi vigilãt pro animab⁹ vestris tanquã rationẽ reddituri. Iste eñ principatus ciuili tantò melior est, quantò terra cœlũ, imò & multò magis. Nam primũ nõ pręcipuè quęrit quomodo puniat peccata q̃ fiũt, sed quomodo fieri nõ incipiant: quemadmodũ quæ facta sunt, nõ vt perdant infirmantẽ, sed vt aboleantur: & non multa cura illi est de seculari vita, omnia autem

Universidad de Deusto Biblioteca

autē de cœleſtibus rebus pronũciat:noſter enim municipatus in cœlis eſt,& vita noſtra illic : abſcondita [Coloſſ.3.d] enĩ eſt cum Chriſto in deo. & præmia illic, & curſus pro coronis illic : neq; enim poſt mortem deſtruitur iſta vita,ſed tũc magis relucebit. Sanè ꝓpter hoc nõ ſolùm †ſubditis,] [†principibus.] ſed & coronatis illis maiores ſunt, quibus ille principatus concreditus eſt, vtpote ꝙ in maioribus & ad maiora homines inſtituāt. Sed neq; ciuilem, neq; ſpiritualem magiſtratum gerēs poterit illũ bene adminiſtrare, niſi ſibiipſi imperauerit ſicut oportet,& vtriuſq; leges ciuitatis cum omni diligentia cuſtodierit. Nam quemadmodũ multis imperare duplici ratione fit, ita & vnuſquiſq; ſibiipſi imperat: & iterũ hoc loco ſpiritualis ciuili,ſicut ſermo demõſtrauit,melior eſt. Viderit autē quis quaſdā artes imitari principatũ,prę́ſertim agriculturā.Eſt enim princeps quidē plantarum cultor,alia quidem amputans & prohibēs,alia verò fouēs, & creſcere faciens:ſicut & optimi principes malos quidē & multis damnoſos plectũt & puniunt, bonos verò & frugi ad maiora prouehũt: propter hoc & ſcriptura prĩcipes vinitoribus cõparat.Quid enim ſi plantę vocē non emittant,ſicut in ciuitatibus qui affligũtur, attamen aſpectu ipſo monſtrant ſe obſcurari & comprimi à malis herbis?Quemadmodũ legibus punitur malitia,ita & in hac arte etiā terræ vitium, & plantæ degeneratio, & feritas emendatur.Nā quæcunq; in humanis moribus ſunt, etiā illic inueniemus, aſperitatem,mollitiā, teneritatem, temeritatem, bonā compoſitionē. Et alię quidē ex illis intempeſtiuis diuitiis florent & in malũ proximarum: alię autem egent & læduntur: vt quādo ſepes fruticibus abundāt in malum proximarum plantarũ, tolluntur,quando aliæ arbores ſteriles & ſylueſtres in ſublime ſurgentes,incrementum ſubditarũ prohibent. Et ſicut principes ac reges habent, qui damnum ſuo principatui inferāt, & hoſtes ſunt: ita & agricola beſtiarũ inſidias, aëris intemperiē,& erucas,grandinũ imbres,ſiccitates,& quæcunque talia.Hęc autem fiunt vt ſemper ad fiduciam dei reſpicias.Nam aliæ quidē artes & ab hominum ſolicitudine conſtituuntur,hęc autē magis à diuina gratia pendet,& ferè tota inde perficitur: & opus quidē eſt cœleſtibus pluuiis, opus etiā temporum tēperie, [1.Cor.3.b] & ante omnia illius cura. Neq; enim qui plātat,neq; qui rigat aliquid eſt,ſed qui incrementũ dat deus.Et mors illic & vita,& parturigines & partus ſicut in hominibus : poſſunt enim abſecari , & fructũ afferre,& emori,& quod mortuum eſt iterum renaſci.Vnde & varius nobis ac manifeſtus de reſurrectione ſermo. quādo enim radix affert fructũ, quādo ſemen ꝓdit, nónne reſurrectio eſt? Et multam quis viderit in hac arte dei prouidētiam inſitam ac ſapientiā, ſi ſingula tractet:ſed id quod volebā dicere,quòd iſta quidem eſt circa terrā & plantas , noſtra autem circa animarum curā: & quantum diſtat inter plātas & animam, tantũ hæc ars iſta melior eſt.Et principes huius præſentis vitæ,iterũ hac intantum inferiores ſunt,quantò melius eſt imperare voluntario , q̃ inuoluntario. iſtud enim eſt imperare natura.Nā illic quidem omnia metu & neceſſitate fiunt:hîc autē opus bonũ per electionē & voluntatem fit: & non ſolùm iſte noſter principatus illo ideo melior eſt,ſed etiā quia non ſolũ eſt principatus,ſed & paternitas,vt ita dicatur.Nā & patris habet manſuetudinē, etiam maiora perſuaſione imperans.Nā externus quidem princeps dicit,

[Matt.5.d] ſi mœchatus fueris,mortuus es.Hic autē ſi intemperātibus videris oculis,maxima minatur. Etenim honorabile hoc tribunal etiam animam non corpus ſolum corrigit. quantum igitur diſtat inter animam & corpus,tantũ iſte prĩcipatus ab illo diſtat.Et ille quidem ſedet iudex manifeſtorũ, imò neq; horum omnium,ſed eorũ quę arguuntur.Sæpius autem & in illis iniquè agit . Hoc autē tribunal erudit eos qui acceſſerũt,quia qui apud nos iudicat,omnia nuda&reuelata in medium adducet in communi totius orbis theatro,& impoſſibile eſt vt aliquid lateat:atq; adeò Chriſtianiſmus noſtrā vitam,multò magis q̃ externę leges cõſeruat. Nam ſi tremere de occultis magis ſecurũ facit hominem q̃ timere de ſolis manifeſtis, & pœnas dare etiā de minoribus , multò magis ad virtutem excitat q̃ de ſolis minoribus puniri:manifeſtũ quòd iſte noſter principatus maximè omnium vitā componit. Si autem vis & ordinationes principũ videamus , etiā hoc loco magnum diſcrimen videbis. nõ eſt enim principatus iſte eius qui plures pecunias dederit,ſed qui maximas virtutes declarauerit : neq; quaſi ad humanam gloriam, & ad ſuam quietem,ſed quaſi ad labores & ſudores , & ad multorũ vtilitatē, ita ad principatum hunc aſcēdit ordinatus . Vnde & multo adiutorio ſpiritus fruitur . Et illic quidē principatus ſolũ conſiſtit in forenſibus cauſis quādiu tractātur. Hîc autē etiam à precibus & à gratia apponit ſubſidiũ. Et illic quidē de philoſophia nullus ſermo, neq; ſedet quis docens, quid anima & quídnā mundus,& quid futuri ſimus poſt hæc,& ex auditu verbi quibus fruemur , & quomodo virtutē adipiſcamur: ſed de cõtractibus quidē & pactis , & diuitiis creber ſermo, de his autē nulla cura . Porrò in eccleſia omnes ſermones de his fieri videre licet : ideo & iuſtè quis illā dixerit & tribunal, & domum medicinæ, & philoſophię ſcholā,& animę eruditionis locũ,&gymnaſiũ curſuum qui in cœlos ferunt. Vnde etiā manifeſtũ eſt,quòd hic noſter principatus, licet maiorem diligentiā exigat,omnium†ſummus]ſit. [†māſuetiſſimus.] Nam ille externus princeps quidem ſi arripuerit adulterũ,ſtatim punit.quanuis quid inde lucri?hoc enim nõ eſt tollere affectionem,ſed animā habentem vulnus : qui autem hîc princeps,ſi quem inuenerit,ſatagit nõ vt puniat,ſed vt affectionem auferat. Nam tu quidem idē facis,quemadmodũ ſi dolēs morbo capitis,nõ morbũ quieſcere facias, ſed caput deſcindas. Ego autem non ſic,ſed morbũ deſeco,& ab ipſis myſteriis arceo & ſacris ambitibus. Vbi autē illum reparauero,liberatum à peccato, & pœnitentia meliorē factum, iterũ recipio.Et quomodo, inquit, licet adulteriũ eximere?Bene fieri poteſt:†eſt enim à legibus illis factũ balneũ,quòd eſt in]eccleſia ſpirituale,nõ ſordes corporis,ſed animę maculā abluens, multis pœnitentiæ modis. [†ſi legib° ſit ſubditus. balneũ enĩ quodā eſt ipſa] Nā tu quidem ſiue reliqueris impunitum,deteriorē feciſti:ſiue punieris,incurabilē reliquiſti:ego verò neq; relinquo impunitum , neq; punio ſicut tu: ſed & pœnā exigo,quam me decet exigere,& corrigo quod factũ eſt . Vis & aliter diſcere quomodo tu gladiũ vibrans,& flammam oſtendens , peccantibus non magnā medicinam prębes,ego autem abſque illis ad purā ſanitatem manuduxi?non opus eſt autem mihi ſermonibus, neq; verbis, ſed terram & mare in medium adduco,& ipſam hominum naturam. & inquire † priuſquā tribunal hoc cõſcenderis,] [†pri° quā iudicium hoc conſtituatur.] quomodo humanæ res habeāt, quomodo nihil quod nunc bene fit,

bene fit,aliquandò neq; nominari auditum ſit. Quis enim mortē contēpſit,quis diuitias ſpreuit,quis gloriam deſpexit,quis fugiēs tumultus ſeculi,montes & ſolitudinē matrem philoſophiæ ſalutauit?Vbi virginitatis nomē erat?Nam hęc omnia,& his multò plura huius tribunalis facinora ſunt, & huius principatus opera.Hęc igitur ſcientes & diſcētes ꝙ hinc omnis vitæ vtilitas & mundi correctio, frequenter ite ad diuinorum eloquiorum auditorium, & hos conuentus & preces.Nam ſi vos ipſos cõpoſueritis,poteritis cœlis dignũ municipatum oſtendere,&ꝓmiſſa bona aſſequi:quæ nobis omnib° proueniāt gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo & per quem patri gloria, ſimul ſancto ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia XVI.

[†idcirco cõſolationem accepimus ex cõſolatione veſtri quin.] *IN conſolatione autē noſtra† multò abundantius gauiſi ſum° in gaudio Titi,quòd refocillatus ſit ſpiritus illius ab omnibus vobis*. Vide quomodo iterũ illorum laudes extollat, &charitatē monſtret,dicēs: Gauiſus fui, quòd tantum epiſtola perfecit, & quòd tātum lucri feceritis. Gaudeo enim,inquit, nõ quòd cõtriſtati fueritis,ſed quòd cõtriſtati ſitis ad pœnitētiam. [Hic ſup.b] [Ibidem.c] Et cùm monſtraſſet ſuam charitatē,dixit:Quāuis ſcripſerim vobis,nõ id feci eius cauſa qui lęſerat, neq; eius qui læſus fuerat , ſed vt palàm fieret ſtudiũ noſtrum, quod pro vobis erga vos. Dicit iterũ aliud indicium illorũ beneuolētiæ,quod multam illis laudem affert,& charitatē illorum mõſtrat. Nam in cõſolatione noſtri multò abundantius gauiſi ſumus ob gaudiũ Titi, inquit:quanuis ſcilicet hoc nõ ſit valde diligētis, quòd magis gaudeat de illo q̃ de illis : etiā inquit: Non enim ita propter illũ vt propter vos gauiſus ſum.Idcirco & cauſam addit dicēs:*Quòd viſcera illius refocillata ſunt ab omnibus vobis*. Non dixit,ille:ſed, viſcera illius:hoc eſt dilectio illius quā erga vos gerit. Et quomodo refocillata ſunt ab omnibus?Etenim & hęc maxima laus eſt.*Quòd ſi quid de illo gloriatus ſum*.De vobis magna laus,quādo doctor gloriatur. Dicit enĩ: *Non fui pudefactus*. Propter hoc lætatus ſum,quia meliores apparuiſtis, & operibus comprobaſtis verba mea: atq; ita duplex mihi laus accedit , & quòd vos ſic egeritis, & ꝙ ego nõ apparui à veritate excidiſſe: *Sed vt ſemper cũ veritate locuti ſum° vobis,ita & gloriatio noſtra quæ de Tito,veritas facta eſt*.Hoc loco & aliud quiddam inſinuat : quia quemadmodũ apud vos omnia cum veritate loquebamur:(veriſimile enim eſt illũ apud illos Titum multum cõmendaſſe:) ita & quæ † à vobis Tito dicta ſunt,nobis]vera apparuerunt. [†de vobis Tito à nobis dicta ſunt.] *Et viſcera illius abundātius affecta ſunt erga vos*. Hoc vltra illũ commendat. Nam valde accendit & conciliat illos: nec dixit, dilectio illius,ne videaē adulari, vbiq; ponit dilectionis cauſas,vt id quod dixit, etiam adulationē fugiat, & illos magis cõmendet,laudē†erga illos decurrens,] [†illis ad. ſcribens.] & oſtendens initium ac occaſionem tātę dilectionis huic illos dediſſe.dicens enim quòd viſcera illius abundātius ſunt affecta erga vos,adiicit: *Dum recolit omnium veſtrùm obedientiam*. Hoc autem & Titum gratũ erga benefactores oſtendit:quādoquidem illos omnes habēs in animo rediit, & continuò eorũ memor eos in ore habet & in mente:& Corinthios iterũ ornat magis,ꝙ illum ſic beneuolè tractarunt.Deinde & obedientiā illorũ dicit, magnificans etiā ipſorum ſtudium:vnde & addit hæc, *Quemadmodum cum timore & tremore excepiſtis ipſum* : Non ſolùm

cum charitate,ſed cum magno honore . Vidiſti quomodo duplicē illorum virtutem teſtatur , & ꝙ quaſi patrem diligebant, & quaſi principem reueriti ſunt: neq; propter timorē obſcurantes dilectionem , neq; propter dilectionem ſoluentes †amorem.] [† timorē.] Hoc & ſuperius dicebat , quòd ſecundũ deum contriſtari vos [Hic ſupr.c] quātam fecit in vobis ſolicitudinem, imò timorem, imò deſiderium.*Gaudeo igitur quòd in omnibus confidā in vobis*. Vides quòd propter illos magis gaudet, quòd nuſquam doctorem confudiſtis,inquit, neq; indigni apparuiſtis meo teſtimonio : & ita neque ſic propter Titum gauiſus eſt tanto honore fruētem , vt propter illos tantam declarantes gratitudinē.Nam vt ne pntes propter illum magis gaudere, vide quomodo & hoc loco cauſam ponit . Nā ſicut ſupra dixit, ſi quid apud illũ gloriatus ſum de vobis, non confuſus ſum: ita & hoc loco , quòd in omnibus confidā de vobis. Etiam ſi corrigere oporteat,non vereor ne deſciſcatis:& ſi gloriari,nõ timeo quòd reprehendar: & ſi vt obedientes laudare,& ſi vt charitatē ac zelum habētes,cõfido in vobis.Dixi abſcindendũ,& abſcidiſtis: dixi accipiendum,& accepiſtis : dixi quòd magni & admirabiles quidē eſtis apud Titum, & doctores reuereri ſoleatis, operib° ipſis vera hęc eſſe declaraſtis: & nõ hæc ita didicit à me vt à vobis.rediit enim vehemens veſtri amator factus, cùm mea vos verba beneficiis viceritis . *Certiores autē vos facio fratres de gratia dei,quæ data fuit in eccleſiis Macedoniæ*. [Cap.VIII.] Cùm illos laudib° euexiſſet, admonitionē iterum aſſumit . Nā propter hoc correptioni admiſcuit laudes,vt ne à correptione ad admonitionem deſcendens, ſermonem minus acceptum faceret,ſed mitigatis auribus illorũ,ita admonitioni viā parat.Vult enim de eleemoſyna diſſerere,ideo prius dixit:Gaudeo quòd in omnibus confidam in vobis, ex iis quæ iam rectè geſta ſunt, & ad hoc alacriores faciens.nõ mox dixit,date igitur eleemoſynam:ſed vide ſapientiam, quomodo à longè & procul ſermonē præparat.dicit enim: Certiores vos facio de gratia dei quę data eſt in eccleſiis Macedoniæ.Vt enim nõ extollantur, opus gratiam vocat: & aliorũ laudes narrans, illos alacriores efficit , & duas cõiungit laudes Macedonũ, imò tres: & ꝙ tentationes ſtrenuè ferunt , & quòd miſereri ſciant, & quòd cùm ſint pauperes, in eleemoſyna liberalitatē declarant.Etenim direptę erant illorum facultates, & hoc manifeſtās dicebat in epiſtola ad illos:Vos enim imitatores facti eſtis,inquit,eccleſiarum quæ ſunt in Iudæa:quia & eadem paſſi eſtis & vos à veſtris cõtribulibus,quemadmodũ & illi à Iudæis. [1.The.2.c] Audi quid poſtea Hebręis ſcribat,dicēs: Etenim rapinā facultatum veſtrarũ cum gaudio ſuſcepiſtis . [Heb.10.g] Gratiā autem opus vocat,nõ ſolùm humilians illos,ſed & prouocans, & ab inuidia alienum ſermonē faciēs.Propterea & nomē fratrum appoſuit,vt ita omnē inuidiam repellat. Erat enim ſupra modum illos laudaturus . dicens enim:Certiores facio vos de gratia dei : nõ dixit,quæ data eſt in hac vel illa ciuitate,ſed totam gentē extollit dicens, in eccleſiis Macedoniæ . deinde & ipſam narrat gratiam. *Quod in multa probatione afflictionis abundātia gaudij illorum*. Vidiſti ſapientiam ? primum enim non quod vult dicit, ſed ante hoc aliud , ne videatur dedita opera hoc facere , & venit ad hoc ab alia ſerie.In multa ꝓbatione afflictionis, quod & ipſis Macedonibus ſcribens dicebat : Imitatores facti eſtis [1.Theſ.1.c] domini accepto ſermone [cum afflictione multa]

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibidem. cum gaudio ſpiritus ſancti. & iterum: A vobis enim perſonuit ſermo dñi, non ſolùm in Macedonia & in Achaia, verùm etiã in omni loco fides veſtra quæ eſt erga deum, dimanauit. Quid autem eſt, in multa probatione afflictionis, abũdantia gaudij illorũ? Vtraq; cũ excellentia habebant: dicere vult, & afflictionem & gaudiũ. Ideo & valde mirabile erat, q̃ tã abundans voluptas ex afflictione illis germinauerit: non ſolùm enim afflictio nõ peperit illis triſtitiã, ſed & occaſio lætitiæ fuit illis afflictio quę tanta erat. Hoc autẽ dicebat exercẽs illos, vt in tẽtationib⁹ ſtrenui eſſent, & non ſubuerterentur. Neq; enim ſimpliciter afflicti erant, ſed ſic vt probati fierent per patientiam: immo non dicit, per patientiam: ſed, gaudium, quod maius erat q̃ patientia: neq; gaudium ſimpliciter dicit, ſed abundantiã gaudij. †Etenim multa & ineffabilis ger minauit virtus.] *Et profunda paupertas illorum abundauit in diuitias ſimplicitatis illorum.* Iterum duo illa excellentiã habẽt. Nam ſicut magna afflictio magnum gaudium peperit, & abundantiam gaudij: ita multa paupertas multas diuitias peperit eleemoſynæ: hoc enim ſignificauit, dicens: Exundauit in diuitias ſimplicitatis illorum. Nõ enim menſura dantiũ, ſed voluntate exhibentium liberalitas æſtimatur. Propterea nuſquã dicit, diuitias datorũ, ſed, diuitias ſimplicitatis illorum. quod autẽ dicit, hunc ſenſum habet: Nõ ſolùm non obfuit eis ad liberalitatem paupertas, ſed & occaſio fuit exundandi, quemadmodũ afflictio lætandi. quò enim pauperiores erãt, hoc magis liberaliores & alacriores exhibebant. Idcirco & valde illos miratur, q̃ ex tanta inopia tantã declararint liberalitatem: profunda enim paupertas illorũ, hoc eſt, multa & ineffabilis oſtendit illorũ ſimplicitatẽ, ſed non dixit, oſtendit, ſed, exundauit: & non dixit, ſimplicitatem, ſed diuitias ſimplicitatis: hoc eſt, æquales magnitudini paupertatis, imò & multò maius pondus liberalitatis oſtenderũt. Deinde iſtud & manifeſtius interpretatur, dicens: *Nam pro viribus teſtor.* Dignus fide teſtis. *Etiam ſupra vires.* Hoc eſt, exundauit in diuitias ſimplicitatis illorum: imò non per hoc ſolùm, ſed & per ſequentia omnia iſtud declarat. †*Voluntarius enim*, inquit. Ecce & alia excellentia. *Cum magna obſecratione.* Ecce & tertia. Et quarta. *Rogantes nos.* Ecce & quinta, *Et in afflictione exiſtentes, & paupertate.* Iſta ſexta, & ſeptima eſt, *Et abundãter dederunt.* Deinde quoniam hoc apud Corinthios maximè efficere vult, vt libẽter dent ac volũtariè, in hoc potiſſimũ verſatur dicens, multa cũ obſecratione & rogantes nos. Nõ nos illos rogamus, ſed illi nos. Quid rogarunt nos? *Vt gratiam, hoc eſt beneficiũ & ſocietatem miniſterij, quæ eſt in ſanctos ſuſcipere-mus.* Vidiſti quo modo iterũ honeſtis nominib⁹ opus eorum extollit, gratiã vocans: & quoniam ſpirituum erant æmulatores, ſic appellat vt accurrãt: & iterum vocat ſocietatem, vt diſcant q̃ accipant, non dent ſolùm. *Itaque hoc nos rogabant*, inquit, *ita vt nos reciperemus tale miniſterium, & non ſicut ſperaueramus.* Hoc etiam de quantitate & tribulationibus dicit. Non enim ſperaueramus, inquit, q̃ in tanta tribulatione & paupertate exiſtẽtes, etiã nos coẽgiſſent, & ſic obteſtati eſſẽt. Quin & reliquæ vitæ eorum diligentiam manifeſtauit dicẽs: *Quinetiam ſemetipſos dediderunt primùm domino, & nobis per voluntatẽ dei.* In omnibus enim magis obedientes fuerunt, q̃ expectaueramus: neq; quoniã miſericordes erant, alias virtutes negligebant, ſed primũ ſeipſos dediderunt domino. Quid eſt, ſeipſos dediderũt domino? obtulerunt: probati enim apparuerunt in fide, & magnã fortitudinem in tentationibus declararunt, honeſtatẽ, iuſtitiam, charitatem, alacritatemq̃;, & ſtudiũ in omnibus aliis bonis. Quid eſt, & nobis? obedientes facti ſunt nobis, dilexerunt, obedientes fuerunt, & dei legẽ implentes etiam nobis per charitatẽ iuncti fuerunt. Cõſidera autem quo modo & hoc loco augmentũ oſtendit iterum dicens, dediderunt ſeipſos domino, nõ partim deo, partim mundo obedierunt, ſed totos ſe dediderunt deo. neq; eũ quoniam miſericordes erant: arrogantes facti ſunt, ſed multã declarantes humilitatẽ, multam obedientiam, honoremq̃; ac ſapientiæ ſtudiũ, eleemoſynam operati ſunt. Quid autem eſt, iuxta voluntatem dei? Quoniã, inquit, dediderunt ſeipſos nobis, neq; nobis humano modo, ſed etiã hoc iuxta voluntatẽ dei faciebãt. *In hoc vt adhortaremur Titum, vt quẽadmodũ antè cœpiſſet, ita cõſummaret quoque hanc erga vos beneficentiam.* Et quomodo hęc cohærent? Valde & bene ſuperioribus iunguntur: nam quoniã videbamus illos feruẽtes & ſtrenuos in omnibus, in tẽtationibus, in miſericordia, in dilectione noſtri, in triſtitia, in puritate vitæ, vt & vos illis ęquales efficiamini, miſimus Titum. Verũ hoc quidem nõ dixit ſic, ſed manifeſtauit. Cõſidera ingentẽ amorem: nam ab illis rogati ſumus, vt dignaremur veſtra curare, ne illis inferiores ſitis. Idcirco etiam Titum miſimus, vnde & hinc excitati & hoc recordantes, imitemini Macedonas. Etenim Titus illic erat quando epiſtola iſta ſcribebatur. Cęterũ oſtendit illũ etiam ante Pauli adhortationẽ incepiſſe: Vt ſicut antè cœpiſſet, inquit: & propterea magnas illius laudes recenſet. Nã in principio dicit, q̃ nõ inuento Tito fratre, non habuerit relaxationẽ ſpiritus ſuus. Hoc autẽ loco ea quæ diximus omnia, & iſtud quidẽ ipſum ad laudẽ pertinet: non enim parua laus eſt, iam antea cœpiſſe, ſed animæ feruentis & calidę; ideo & miſit illum, etiam hac ratione per aduentum Titi vt darent, illos admonens: propterea & extollit laudibus illũ, volens Corinthiis hominẽ familiarius cõmendatum. Sanè etiam hoc ad perſuadendũ multũ valet, quòd cõſulens ſic amicè afficitur, pulchreq̃; ſemel ac iterum ac tertiò cõmemorans eleemoſynã gratiã vocat. Nunc quidẽ dicens: Certiores autẽ vos reddo fratres, de gratia dei quæ data eſt in eccleſiis Macedonię. Mox autem, voluntariè cum magna obſecratione rogãtes nos, vt gratiam & ſocietatẽ ſuſciperemus: & iterum, ſicut antè cœpiſſet, ita & cõſummaret hãc quoq; erga vos gratiam. Etenim magnum bonum & dei donum hoc eſt. Et ipſi deo pro viribus nos aſſimilat ſi bene geratur. Hoc enim potiſſimũ eſt homo. Vnde dicens, quis definitionẽ hanc hominis poſuit? Magnum enim, inquit, homo, & precioſum quid, vir miſericors. Iſta maior eſt gratia q̃ mortuos excitare. Nã eò quòd in nomine Ieſu mortuos †excitant,] hoc multò maius eſt, quòd pauperẽ † paſcũt deo.] Nam hîc quidem tu Chriſto benefacis, illic autem ipſe tibi: iam eſt merces in benefaciendo, nõ in bene patiendo. Nam hîc quidem, de ſignis loquor, ipſe debitor efficeris dei. In eleemoſyna deum debitorẽ conſtituis: eleemoſyna autem eſt, quãdo cũ alacritate fit, quando cũ liberalitate, quando non putas dare ſed accipere, quando quaſi beneficio afficiatis, quãdo quaſi lucrum faciens & non perdens, alioqui neque gratia eſt. Nam eum qui miſeretur alteri, gaudere & non ſuccẽſere oportet. quomodo enim non

†etenim multũ & ineffabile germinauit in ipſis

†Volũtarij.

ſupra.

Morale

†excitet.

†paſcas Chriſtum

non abſurdũ, ſi alterius ſoluens triſtitiam ipſe contriſteris? non enim illam iam eleemoſynam eſſe ſinis. Si eũ triſtis es, quia aliũ triſtitia liberaſti, extremę crudelitatis & inhumanitatis indiciũ affers: ſatius enim fuerit non liberare, q̃ ſic liberare. Quid autem triſtis es homo? Ne minus tibi ſit auri? Omnino ſi hanc voluntatẽ habes, ne des: ſi non confidis q̃ multiplicetur tibi in cœlis, ne pręſtes. Sed hîc quęris retributionẽ? propter quid? ſine eleemoſynam eleemoſynam eſſe, & non fac negociationẽ. Sanè multi & hîc acceperunt, ſed nõ ſic acceperunt quaſi hac ratione his qui hîc nõ acceperũt, plus habituri eſſent. Cęterũ & horum quidã quaſi infirmiores, quoniam non valde ab his quę illic adiiciuntur, & quemadmodum guloſi & inertes, ventriſq̃; mancipia, ad regiã vocati menſam, & non expectãtes congruũ tempus, ſicut parui pueri, ſuã lætitiam lædunt, prius accipientes & ſatiantes ſeuiliorib⁹ cibis: ita certè & hi qui hîc inquirũt & accipiunt mercedem, alibi minuunt. Porro in vſuram dans, poſt multũ quidem tempus ſperas accipere ſortem, fortè autẽ non accipere, vt dilatione maius fœnus faciat: hîc autẽ ſtatim repetis, idq̃; quum nõ hîc, ſed illic perpetuò futurus ſis: nõ hîc iudicãdus es, ſed illic. Et ſiquidẽ tibi quis conſtruxiſſet domũ hîc, nõ manſuro, damnũ putaſſes: nunc autem hîc vis ditari, vnde & ante veſperã ſæpius emigrare cõtingit. Non vides quòd in aliena terra verſamur, quaſi hoſpites & peregrini? nõ vides q̃ aduenas contingit eiici quãdo nec cogitãt nec ſperant? id quod & nobis contingit. Sanè propter hoc quęcunq; effecerim⁹, hîc relinquimus: non em̃ permittit dominus, vt hinc abeũtes accipiamus illa, ſiue domos extruxerimus, ſiue agros emerimus, ſiue ſeruos, ſiue ſupellectilia, ſiue aliud quiddã. nõ ſolùm autẽ hinc abeuntes non permittit aliquid auferre, ſed neq; imputat tibi in mercedem. Nam prædixit tibi ne ędifices, ne inſumas aliena, ſed tua. Cur igiẽ relictis tuis, operaris & ſumptũ facis in aliena, vt perdas & laborẽ, & mercedem, & extremũ ſuppliciũ feras? Ne ſic agas, ſed quoniã natura ſumus aduenę, ſimus & volũtate, vt ne illic fiamus peregrini & ignobiles & neglecti. Nã ſi hîc voluerimus fieri ciues, neq; hîc, neq; †alibi] erimus: ſin peregrini manſerimus, & ſic cõuerſabimur vt peregrinos decet, ſpẽ ſocietatis habebimus eorũ qui hîc, & qui illic ſunt ciuium: iuſtus enim licèt nihil habẽs, etiã hîc & in omniũ quaſi in ſuis rebus verſabitur, & in cœlũ migrãs, videbit ęterna ſua habitacula, & neq; hîc graue quiddam feret: neq; enim quis illũ poterit facere hoſpitem, qui totũ mundum habet ciuitatẽ, & accepta ſua patria, acquiret veras diuitias. Vt igitur vtraq; lucrifaciamus, & quę hic & quę alibi, vtamur reb⁹ noſtris vt oportet. Sic enim erimus cœlorũ ciues, & magna fruemur fiducia, quã nos omnes aſſequi concedatur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cũ quo patri & ſpiritui ſancto gloria, & nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

tillic.

Homilia xvij.

†vbique. *Sed quemadmodum †vtique] abundatis fide & ſermone, & ſcientia, &c.* Vide iterum cum laudibus fieri adhortationem ad maiores laudes: & non dixit, vt detis: ſed, vt abundetis fide, quæ eſt donum, & ſermone qui eſt ſapientiæ, & ſcientia quæ in dogmatis cõſiſtit. *Et in omni diligentia aliarum virtutum, & dilectione veſtra:* Hac de qua dixi, cuius & indicium feci: *Vt & in hac gratia abundetis.* Vidiſti q̃ propterea inde cœpit à laudibus illis, vt via iſta pergens in idẽ ſtudium illos inducat. *Non ſecundum imperium loquor.* Vide quomodo continuò illis cõdonat, quomodo non fit moleſtus, neq; violentus, neque compellens, imò ſermo vtrunq; habet, ſed ſine moleſtia ac neceſſitate. Nam quoniam continuò laudauit, & Macedones cõmendauit, vt ne videatur eſſe neceſſitas quædam, inquit, non ſecundum imperium loquor, *Sed per aliorum diligentiam etiam veſtrã ſynceram charitatẽ probo:* Non quaſi dubitans, (non enim hoc nũc manifeſtat) ſed probatum iſtud faciens, & demonſtrans, magiſq̃; confirmans. Nam idcirco hæc loquor, vt vos acuam ad maiorem alacritatem: & memor ſum illorum diligentiæ, illuſtrãs, honeſtans, prouocans veſtram affectionem. Deinde ab hoc ad maius aliud tranſit: nullum enim conſilij modũ præterit, ſed omnia mouet, & apprehendit ſermonem, etiam ab alienis laudibus extimulat, dicens: Noſtis enim gratiam dei quę data eſt in eccleſiis Macedoniæ: & à propriis, ſed quẽadmodum abundatis in omni fide, ſermone & ſcientia. Magis enim hoc poteſt † videri,] quando quis ſeipſo deterior fit, q̃ quando aliis. Deinde ad caput & ſummam conſilij venit: *Scitote enim gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd propter nos pauper factus ſit cùm diues eſſet, vt nos illius paupertate diteſceremus.* Cõſiderate, inquit, animo expẽdite & cogitate, gratiã dei, & ne obiter prętercurratis illã, ſed bene cõiectatis illius magnitudinem quãta ſit & qualis, & nullis rebus veſtris parcetis. Ille gloriã euacuauit, non vt vos diuitiis illius, ſed paupertate diteſceretis. ſi nõ credis quòd paupertas diuitias facit, cogita dominum tuum, & non vltra dubitabis. niſi enim ille factus eſſet pauper, tu nõ factus eſſes diues. Nã hoc mirabile eſt, quòd paupertas opulentas fecit diuitias. Diuitias autẽ hoc loco dicit, ſcientiam pietatis, peccatorũ purificationem, iuſtitiã, ſanctimoniã, & innumera bona quæ nobis exhibuit & exhibiturus eſt, maximè cùm omnia per paupertatem factus ſit nobis. Qua paupertate? quia aſſumpſit carnem, & factus eſt homo, & paſſus eſt ea quæ paſſus: quanuis ille hæc non debebat, tu autẽ ipſi debebas. *Et conſilium vobis in hoc do, ad hoc vt conducat.* Vide quomodo iterũ ſtudet ne moleſtus ſit, & duobus illis ſermonem mitigat, & dicendo cõſilium do, & ad hoc vt vobis conducat, neque enim compello & cogo, inquit, & ab inuitis exigo: neq; conſiderans tam quid accipientibus, q̃ quid vobis profit, hæc loquor: deinde & exemplũ ab ipſis ſumit, & ab aliis: *Qui quidem non ſolum facere, ſed & velle iam cœpiſtis anno ſuperiore.* Vides quomodo oſtẽdit & illos volũtarios, & abſq; adhortatione ad hoc acceſſiſſe. Nam quoniam hoc teſtificatus erat de Theſſalonicenſibus, quòd volũtariè cum multa obſecratione eleemoſynã fecerint: vult etiam iſtorum bonum opus oſtendere: ideo dicit, non ſolùm facere, ſed etiam velle: & non ſolùm incipere, ſed etiã incepiſſe ab anno ſuperiore. ad hęc vos igitur adhortor, ad quæ antea vos paraſtis cum alacritate animi. *Nunc autem & perficite.* Non dixit, ſacite, ſed, imponite finem. *Vt quemadmodũ alacritas ex volũtate, ita & facere † ex habitu:*] Vt hoc opus non ſolùm ſit ex alacritate, ſed etiam ab operibus accipiat mercedem. *Nam ſi prius affuerit animi prõptitudo, ea iuxta quicquid illud eſt quod poſſidet aliquis, accepta eſt, nõ iuxta illud quod nõ poſſidet.* Vide ineffabilem ſapiẽtiam, quum oſtendiſſet facientes ſupra ſuas vires (de Theſſalonicenſibus loquor) & laudaſſet illos propter hoc, & dixiſſet,

†ex eo quod habetis,

Universidad de Deusto Biblioteca

dixiſſet, teſtificor illis ꝙ ſuper vires prompti fuerũt: quoniã iuxta vires hortatur ſolùm, relinquẽs exemplum, vt quod ſuum erat, facerẽt: ſciebat enim quòd non tam laus, quàm zelus excitat ad imitãdum ſimiles: ideo dicit, ſi enim animi prõptitudo prius affuerit, ea iuxta quicquid illud eſt, quod poſſidet aliquis, nõ iuxta illud quod nõ poſſidet, accepta eſt. Ne terrearis, inquit, quod ita dixi. Nã hæc laus eſt illorũ liberalitatis, deus autẽ exigit iuxta noſtras vires & ſecundũ quod habet quis, non ſecundũ quod non habet. Nã acceptũ eſſe, hoc loco ſignificat exigi. Et craſſius agit illo fidens exemplo, vt dãdi facultatem magis alliciat. Ideo & ſubdidit: *Non enim vt alij relaxatio ſit, vobis autem tribulatio.* Quanuis Chriſtus cõtrarium †fecerit,] de vidua loquendo quòd totum victũ euacuauit, & quicquid reliqui erat, dedit. Sed quoniam Corinthiis loquebatur †hîc, dicit, magnam famem.] Nã melius mihi mori, q̃ vt euacuetur gloriatio mea. Propterea congrua vtiť admonitione, Laudo quidẽ illos qui vltra vires dant: non cogo autẽ hos ſic facere: nõ quia non voluit, ſed quia infirmi erant: alioqui quare illos laudaſſet, ꝙ in multa probatione tribulationis, abundãtia gaudij illorũ, & profunda paupertas illorũ exundauit in diuitias ſimplicitatis ipſorũ: & quod ſupra vires dederũt? nónne ſatis manifeſtũ, quia & hos ad hæc inducens? ita vt quanuis videatur minora concedere, hoc faciat vt per hæc illos ad eadem inducat. Cõſidera itaq; etiam poſtea, quoniam clàm iſtud efficiat, dicens: *Succurrat veſtra abundantia illorum inopiæ.* Nõ enim prędictis ſolis, ſed etiã iſtis, leue præceptũ facit: & non hinc ſolùm, ſed etiã à retributione iterũ leuiorem illam conſtituit, & maiora illorũ loquitur dignitate, dicens: *Vt fiat æqualitas in præſenti tempore, & illorũ abundantia veſtræ inopiæ.* Quid autẽ eſt quod dicit? Floretis vos opibus, florent illi vita & fiducia in deum. detis igitur illis de opibus quibus abundatis, illi autẽ non habẽt: vt accipiatis à fiducia, ſecundũ quam illi diuites ſunt, vos autem penuriam patimini. Vide quomodo clàm inducit quòd ſuper vires & de paupertate dederint. Nã ſi vis, inquit, de abundãtia accipere, de abundantia da: ſi autem totũ præſtiteris ex†abundantia] ſuppeditabis & ſupra vires. Sed hoc quidẽ nõ dicit: relinquit autẽ auditorũ cogitationi, ipſeq; propoſitam & congruã admonitionẽ efficit, vt videbatur vtilis adducens ac dicens: Vt fiat æqualitas in præſenti tempore. Quo modo ęqualitas? abundantia retribuentibus nobis & illis, & implentibus inopiã. Et qualis iſta æqualitas, ſpiritualia reddere pro carnalibus? multa enim hoc loco excellentia eſt. Quo modo igitur æqualitatẽ vocat? Vel ſecundũ quod abundare eſt penuriam pati, vel iuxta præſentem vitam hoc tantùm fieri dicit. Nã propter hoc cũ dixiſſet, ęqualitas: addidit, in pręſenti tẽpore. Hęc autem dicebat etiam diuitum ſuperbiam deprimens: oſtendens, quòd poſt hãc vitam in maiori dignitate ſpirituales futuri ſint. Nam hîc quidẽ magna honoris ęqualitate omnes fruimur: tunc autẽ magna diiudicatio, & iuſti fulgebũt multò magis quàm Sol. Deinde quoniã oſtendit illos non ſolùm dare, ſed & maiora recipere, etiã aliunde vult hanc illorũ alacritatem cõfirmare, oſtendens ꝙ etiam ſi non communicarĩt aliis, nihilo plus habituri ſint, omnia intus cogentes: & affert veterẽ hiſtoriam, ſic dicens: *Quemadmodum ſcriptũ eſt, qui multum habebat, huic nihil ſuperfuit: & qui parum, non minus habuit.* Hoc autẽ de manna factũ

†laudauerit. Mar.12.d & Luc.21.a. † vbi eſurire malebat. 1.Cor.9.c †inopia. Exo.16.d

fuit. Nã qui plus & qui minus collegerãt, inuẽti ſunt habere eandẽ menſurã, deo ſic inſatiabilitatẽ puniẽte. Hæc autẽ dicebat & terrens illos per ea quę tunc facta, & ſuadẽs ne plus q̃ par ſit deſiderent, neq; doleãt ſi minus habeant. porrò etiam nunc videre licet in ſecularibus hoc fieri, nõ in ſolo manna. Nam cùm omnes vnũ ventrem impleamus, & vno tẽpore viuamus, & vnũ corpus tegamus: nihil magis habet diues ex abundantia, neq; ex paupertate minus pauper.

Quid igiť times paupertatẽ? quid ſectaris diuitias? Morale Timeo, inquit, ne cogar tranſire ad aliorum fores, & mẽdicare à proximo. Audio autem multos etiã hoc cõtinuò orantes ac dicẽtes, ne me ſinas peruenire vt hominũ auxilio egeam. & valde rideo hæc audiens: puerilis enim timor eſt. Nã quotidie & in omnibus, vt ita dicã, aliorum opera opus habemus, atq; adeò verba hęc ſunt animæ incircunſpectę & inflatæ, neq; rerũ naturam manifeſtè ſcientis. Nõ vides ꝙ omnes mutua opera indigemus? Miles opificis, opifex negociatoris, negociator agricolæ, ſeruus liberi, dominus ſerui, pauper diuitis, diues pauperis, qui nihil operatur eius qui dat eleemoſynam, qui expendit eius qui accipit. Etẽm qui accipit eleemoſynã, maximè omniũ vſui eſt. Nã ſi pauperes nõ fuiſſent, id quo abundamus, ſaluti noſtrę nõ cederet, non habẽtibus nobis quò pecunias coniiceremus: atq; hic pauper qui omniũ videtur maximè inutilis, idem omniũ eſt vtilis maximè. Si autẽ turpe eſt egere alterius opera; reliquum eſt vt moriamur. qui enim hoc timere voluerit, viuere nõ poterit. Porrò, inquit, nõ poſſum ferre ſuperciliũ ſurrectũ. Quid alterius accuſas faſtũ? teipſum accuſatione iſta confundis. Etenim ſuperbi eſt, nõ ferre animę ſuperbæ inflationẽ. Quid autẽ times hęc quę nullius momẽti ſunt? Hęccine tremis, & propterea paupertatẽ horreſcis? Nam licèt diues eſſes, plurimorum eorúmque vilium opera indigeres. nam quantò magis diteſcis, tãtò & huic maledictioni teipſum obnoxium facis. Sic ignoras quidnam ores, pecunias ideo petens, ne aliquo indigeas: quemadmodum ſi quis in mare ingreſſus, precetur vt neque nautarum, neque nauis, neque ſupellectilis variæ vſu habeat opus. Nã ſi vis pauciſſimis reb⁹ opus habere, ora pro paupertate: & ſi rogaueris ꝓ re aliqua, ꝓ ſolo pane rogabis vel veſte. Quòd autem etiam pro agris & domib⁹, & pro operib⁹ elaboratis, & pro mercedib⁹ & pro dignitate, & pro ſecuritate, & pro gloria, & ꝓ principib⁹, rogare opus habitur⁹ es, & pro his qui illis ſubiecti ſunt tã in rure quàm ciuitate, & pro negociatoribus & mercatorib⁹: vides quòd extremæ inſipientiæ verba ſint. omnino enim ſi horrendũ tibi videtur alterius indigere opera, non eſt poſſibile vt ab hac libereris neceſſitate. Si autem vis turbã fugere, licet ad portũ paupertatis, qui fluctibus caret, cõfugere: amputa multam negociorum turbam, & nõ putabis hoc eſſe turpe, ꝙ egeas alio. Ineffabilis enim ſapientiæ dei op⁹ hoc eſt. Nã cùm mutua opera indigeamus, & neceſſitas illa nõ cõciliaret amicitias noſtras ſi omnia ſufficerent, nónne eſſemus indomitæ beſtię? Ita deus ſubiecit nos nobis inuicẽ ob hãc neceſſitatem, vt quotidie alter alterũ requirat: & ſi hoc frænũ abſtuliſſet, quis facilè proximi amaſſet amicitiã? certè neque hoc putem⁹ eſſe fœdũ, neque deprecemur & dicamus, ne des vt nos opera cuiuſdã vtamur, ſed oremus dicentes, ne ſinas nos qui aliorũ opera indigemus, reſpuere eos qui nos iuuare poſſunt: neq; hoc

oneroſum

oneroſum ſit quòd alterius opera indigemus, ſed ſi quę aliorũ ſunt rapimus. Atqui pro illis quidẽ nunquã oramus, neq; dicim⁹, ne des vt aliena cõcupiſcamus, ſed ꝙ egemus, videtur deprecabile: quãuis Paulus ſæpe opus habẽs aliorum opera, nòn erubuit, ſed & gloriatus eſt, & laudabat miniſtraturos dicẽs, ꝙ & ſemel & ſecundò in vſus meos miſiſtis: & iterũ, alias eccleſias deprædatus ſum, ſumptu accepto in veſtrũ miniſteriũ. Non igitur ingenuitatis eſt, de his cõfundi, ſed mollis ac ſordidæ ac ſtultę animę. Etenim deo viſum eſt, vt mutua opera habeamus opus. Ne igitur vltra menſurã rigidus ſis. Sed nõ poſſum, inquit, ferre hominẽ †ſępe rogantem, & nõ cedentem. Et quo modo te feret deus rogantẽ? qui & te orat, & tu non obedis, & nihilominus oras:] dicit eñ, legatione fungimur pro Chriſto, quaſi deo orãte per nos, cõciliemini deo. Cæterum ſeruus illius, inquit, ſum. Et quid hoc? Nã quando tu quidẽ ebrius es ſeruus, dominus autẽ eſurit, & neque neceſſario cibo fruitur: quid te †offendit] ſeruitutis nomen? Sanè hoc quidem etiam magis te grauabit. Nã quando tu quidẽ manes in tricliniis, ille autẽ neq; tecti particeps eſt: quando tu in delicatis ſtratis, ille autẽ neq; ceruical habet. Sed dicit, dedi. Verùm non oportebat talia facientẽ ceſſare: tunc enim ſolùm rectè ita reſpondebis, quãdo nõ habes, quãdo nihil poſſides: quandiu autẽ habueris, licèt innumera dederis, & ſint multi eſurientes, nulla tibi prodeſt defenſio: quando autem & recludis frumentum, & preciũ auges, & nouas alterius negociationis vias excogitas: qualẽ tunc ſalutis ſpem habiturus es? Gratis iuſſus es dare eſurienti: tu autem neq; iuſto precio vẽdis. Ille propter te tantã gloriã exuit, tu autem illum neque pane dignum cenſes: ſed canis quidẽ impletus eſt, Chriſtus autem fame perit: & miniſter quidẽ præ ſatietate rũpitur, tuus autẽ & illius dominus neceſſario alimẽto caret. Et vbi ſunt iſta amicorũ opera, reconciliemini deo: hæc enim hoſtiũ ſunt & expugnãtiũ. Erubeſcamus igitur tãta illa beneficia quæ accepimus, & quæ accepturi ſumus: & ſi acceſſerit pauper orans, magna beneuolẽtia illũ accipiamus, obſecrãtes & ſermone erigentes, vt & eadem nobis à deo & hominibus cõtingant. Nã quæcunq; volueritis vt faciãt vobis homines, & vos facite illis: nihil oneroſum, nihil moleſtũ habet hæc lex. Quæ volueris pati, hæc fac, inquit: par retributio: & non dixit, quæ non volueritis pati, neq; faciatis: ſed quod maius. Nã illud quidẽ eſt abſtinẽtia malorum, hoc autẽ eſt operatio bonorũ: & illud in iſto cõprehenſum eſt: & nõ dixit, hæc & vos velitis, ſed, facite illis. [Et quid lucri?] hæc eſt lex & prophetæ. Miſericordiã vis aſſequi, igitur miſerere: veniã cupis impetrare, igitur cõmunica: vis non malè audire, igiť neq; dic: deſideras laudari, igitur lauda: vis non fraudem pati, igitur ne defraudes. Vidiſti quomodo oſtendit naturæ legẽ eſſe, & nõ egere nos externis legibus & doctorib⁹: quę enim volumus pati vel nõ pati à proximis, ea ipſa imperemus nobis, & ſic legẽ nobis ponamus: & ita ſi volueris quidẽ non pati, feceris autẽ illud, [aut cõtra velles quidẽ tibi fieri, nec tamẽ aliis feceris,] reus factus es, & nulla iam excuſatione frueris quaſi ignorãs, & quæ facienda ſint neſciens. Ideo oro vt excitata hac lege in nobis ipſis & ꝑ nos ipſos legam⁹ hęc tã breuia & manifeſta ſcripta, taleſq; ſim⁹ erga ꝓximum, quales & illos erga nos eſſe volumus, & vt præſenti copia fruamur, & futura bona aſſe-

Phili.4.c Hic infr.b †ſæpe rogantẽ, & nõ cedentem. Et quomodo te feret de⁹, à quo rogat⁹ nõ obedis, & rogat⁹ ſuper his quæ tibi conferũt? Suprà.5.d †defendet Matt.7.b

quamur. Quæ nobis omnibus cõtingant gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & viuifico ſpiritu ſit gloria, honor & imperium nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xviij.

GRatia autẽ deo, qui dedit eandem ſolicitudinẽ pro vobis in corde Titi. Iterũ illum laudat poſtquam de eleemoſyna diſſeruit: nunc diſſerit etiam de his qui ab illis pecuniam accepturi erant, & portaturi eas. Hoc enim conferebat ad hanc collectionem, vt maiorem faceret illorum alacritatem. Nam qui miniſtris bene cõfidit, & de recipiẽtibus nihil ſuſpicatur, maiori liberalitate impẽdit: quod ſanè vt & tunc fieret, audi quomodo commẽdat cum pecunia profecturos, quorũ primus erat Titus, vnde & dicit: *Gratia autẽ deo, qui dedit eandem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.* Quid eſt, eandem? eam ſcilicet quã & pro Theſſalonicenſibus habuit, vel eãdem quam ego: & vide ſapientiam, dei monſtrans opus hoc eſſe: & gratias agit ei qui dedit, atq; adeo ſic adhortatur. Nã ſi deus illũ excitauit & miſit ad vos, ipſe petit per illũ. ne igitur putetis humanũ eſſe quod factũ eſt. Et vnde manifeſtũ, quòd deus illum adhortatus eſt? *Quia adhortationẽ accepit: & cùm eſſet diligentior, ſua ſponte ad vos venit.* Vide quomodo & illum oſtendit quæ ſua ſunt facere, non aliter rogatũ: & cum dixiſſet dei gratiã, nõ permittit dei totũ eſſe. Iterum vt & ſic ad maiorem illos charitatẽ prouocet, dicens ꝙ & à ſe excitatus ſit: diligẽtior enim cùm eſſet, ſua ſpõte ad vos venit: arripuit negociũ, apprehendit theſaurũ, veſtrum miniſteriũ ſuam putauit eſſe vtilitatẽ, & quòd valde vos diligit, neq; exoratus mea rogatione: nam licèt quidẽ & à me rogatus ſit, non tamen hinc excitatus eſt, ſed à ſeipſo & gratia dei. *Miſimus autem & cum illo fratrẽ cuius laus in euangelio per omnes eccleſias.* Et quis eſt ille frater? Quidã ſanè Lucam putant, & dicunt propter hiſtoriã quam ſcilicet ſcripſit: quidam autẽ Barnabam, etenim etiã non ſcriptam prædicationẽ euãgelium vocat. Et quare non ponit illorũ nomina, ſed Titũ quidẽ etiam nominatim indicat, & à cooperatione in euãgelio laudat? Quãdoquidẽ adeò erat vtilis, vt propter abſentiã illius, alicubi neq; Paulus †rogaretur] magnũ quiddam & præclarũ facere (dicit, enim, non inuẽto Tito fratre ſuo, non habuiſſe relaxationẽ in ſpiritu ſuo,) & à charitate quam haberet erga illos. Nam viſcera illius, quæ erga vos ſunt, inquit, abundantius. Et à ſolicitudine in opere laudat: ſua enim ſponte ad vos venit, inquit. Hos autem neque ſimiliter commendat, neque nominatim ponit. Quid igitur eſt dicendum? Forte illos ignorabãt, & propterea nõ immoratur in illorũ laudibus: & quoniam nondum periculum de illis fecerat, tantum dicit quantum ad commendationem illis ſufficiebat, & vt malam ſuſpicionem pelleret. Cæterùm videamus vnde & illum commendet. Et vndénam commendat? primum à prædicatione laudat, non quòd prædicabat ſolùm, ſed quia & vt oportebat, & cũ cõuenienti ſolicitudine: non enim dixit, quòd prædicat & euangelizat, ſed cuius laus eſt in euangelio: ne videretur illi adulari, non vnum vel duos vel tres homines, ſed totas eccleſias illi adducit teſtes, dicens, per omnes eccleſias: deinde & à iudicio illorum qui delegerãt, eum venerabilem fecit. non paruum autem etiam hoc eſt, propterea † hoc facit,] cuius laus in euangelio per omnes eccleſias: †& addit,] †

†poſſet. Suprà.2.c Ibidẽ.7.d †quũ dixiſſet. †addidit,

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non solum autẽ. Quid est,nõ solùm autem?Non solùm ex hoc,inquit,est venerabilis, quòd prædicatio eius celebratur & commẽdatur ab omnibus, *Sed etiã quòd delectus est ab ecclesiis quæ nobiscũ.* Vnde mihi videt̃ Barnabã insinuare,& magnam illius dignitatẽ significare: ostendit enim & propter quid delectus sit. *Comes enim*,inquit,*peregrinationis nostræ,cum hac gratia quæ administratur à nobis.* Vidisti quantæ illius laudes:in euãgelio clarus erat,& ecclesias habebat testes,& delectus est à nobis,& ad eadẽ ad quę Paulus, & vbiq; socius illius fuit,& in tẽtationibus & periculis:hoc enim nomen peregrinationis insinuat. Quid autẽ est,cũ gratia ista quæ administratur à nobis?vel dicit ꝙ sermonem annunciet & euangeliũ prędicet,vel ꝙ pecunias administret: mihi autem videtur de vtroque dicere. Postea subdit, *Ad eiusdem domini gloriã,& promptitudinem vestram.* Quod autẽ dicit,hũc sensum habet: Dignati sumus hunc deligere nobiscum, & ordinare ad hoc opus,ita vt sacrarũ pecuniarum dispẽsator sit ac minister: nõ enim hoc paruum erat: dicit enim, [Act. 6. a] Cõsiderate viros ex vobis, qui testimoniũ habent septẽ, & delectus est ab ecclesiis,etiam totius populi suffragiis. Quid est,ad eiusdẽ domini gloriam,& promptitudinem vestrã?Vt & deus glorificetur,& vt vos alacriores efficiamini,cùm hi qui pecunias suscipiunt tã ꝓbati sint,& ab omni suspicione alieni: propter hoc tales inquisiuimus, & vni soli non totũ permisimus, vt & hanc suspicionẽ effugiamus,sed & Titum misimus,& cum illo alium. Deinde exponẽs hoc ad gloriam domini & promptitudinem vestram, subdidit, *Cauentes hoc ne quis nos carpat in hac abundãtia quæ administratur à nobis.* Quidnam est quod dicitur non dignũ virtute Pauli,& multã illius declarans prouidentiam & curam? Nam ne quis suspicetur,inquit, vel parum quiddã contra nos, quod reprehensione dignum, ꝙ de concreditis pecuniis aliquid nobis vsurpemus: propterea tales misimus,& non vnũ solũ,sed & duos & tres. Vidisti quomodo liberat illos ab omni suspicione,cõmendans non ab euãgelio, neq; ab electione solùm, sed etiam quòd probati sint, & propterea electi,ita vt nihil suspicentur? & non dixit,ne vos vituperetis,sed ne quis alius: quanuis certè propter illos hoc fecerit,& insinuauit dicens:In eiusdẽ domini gloriã,& promptitudinem vestram. Attamen non vult illos perstringere, sed aliter dicit, Cauentes ne hoc faciamus:& neq; hoc cõtentus est, & hoc quod adiicit,iterũ curat dicens, In abũdantia ista quæ administratur à nobis,& cũ laude pondus ponẽs. Nam ne doleãt, neque dicãt, Nos sanè habemus quod suspicemur,& sic eramus miseri,quòd suspicabamur aliquando talia,illos corrigẽs,dicit:Multæ sunt pecuniæ quas vos mittitis,& hæc est abũdantia:id est,pecuniarũ multitudo sufficiebat malis dare suspicionẽ, nisi securitatẽ exhibuissemus. *Prouidemus enim bona non solùm coram domino,sed etiã coram hominibus.* Quid Paulo par fuerit?Nam non dixit,pereat & malè habeat,qui voluerit tale quiddã suspicari,quandiu me non condẽnarit cõscientia,nulla mihi ratio erit suspiciosorũ: sed quantò infirmiores erant,tantò magis se illis accõmodat. infirmũ enim iuuare, nõ indignatione deprimere oportet. At nos à quo peccato sumus tam procul,q̃ ille ab hac suspicione?Nam neq; si quis dęmon esset, suspicaretur beatũ illum sic infidelẽ: attamen etiã à mala suspicione intantũ alienus omnia facit & operatur,vt neq; vmbram quandam relinquat iis qui suspicari aliquid voluerint: & nõ solùm accusationes declinet, sed etiam quanuis parua vituperia minimãq; suspicionem. *Misimus autem cum illis fratrem nostrum.* Ecce & tertium adiungit,& hunc quoq; non sine laudibus, suoq; & multorum testium suffragiis.

Quem probaueramus,inquit,*in multis sæpenumero diligentẽ: nunc autem multò diligentiorem.* Et laudato illo à suis operibus,etiam extollit à charitate erga illos:& quod de Tito dicebat, cùm diligens esset,sua spõte ad eos [Hic sup. 8.] ierit:hoc & de illo dicens,Nunc multò diligentiorẽ. Prius deponẽs apud illos semina charitatis erga Corinthios,& deinde vbi ostẽdit illorũ virtutem,hortatur & ipsos pro illis, dicens: *Siue Titi nomine qui socius meus est,& erga vos adiutor.* Quid est, siue Titi nomine? Si dicendũ est,inquit,hęc possum dicere,quòd soci⁹ meus est,etiã erga vos adiutor. vel enim hoc inquit, vel quòd Titi nomine aliquid facietis,quia non vulgari homini facturi estis,nam socius meus est:cumq; videtur hunc laudare,illos extollit, mõstrans sic affectos erga se, quòd sufficiat vt agnoscant aliquẽ eius esse sociũ,ita vt honorẽ illi impendant: veruntamen nõ est hoc contentus,sed adiecit etiam aliud dicens, *Adiutor erga vos.* Non simpliciter adiutor, sed in his quæ ad vos spectant in vestra profectione, in incremento,in amicitia,in studio erga vos: id quod illum ipsis maximè cõmendare valebat. *Siue aliorum qui fratres nostri sunt.* Siue, inquit, aliorũ nomine audire aliquid vultis. Et hi tam bene meriti sunt, vt iustissimè propter se vobis cõmendentur. *Etenim & ipsi*,inquit, *fratres nostri sunt,& apostoli ecclesiarũ*: Hoc est,ab ecclesiis missi. Deinde quod maius his omnib⁹, *Gloria Christi.* In illũ enim referũtur,quæcunq; his facta fuerint: siue igit̃ vt fratres illos volueritis excipere, siue vt apostolos ecclesiarũ, siue vt aliquid in gloriã Christi faciẽtes, multas habetis occasiones beneuolẽtiæ erga illos. Nã pro Tito possum aliquid dicere,quòd & meus socius sit,& vester amicus. pro his autem,quòd fratres, ꝙ apostoli ecclesiarum, quòd gloria Christi. Vides quòd & hinc manifestũ, quòd ipsi fuerint ex ignotis, alioqui eos iisdẽ ornasset laudib⁹, quibus & Titũ. Dico sanè de dilectione erga illos, sed quoniã nondũ noti erant,quasi fratres accipite,vt apostolos ecclesiarum,& facientes in gloriam dei. Ideo subdit: *Proinde documentum charitatis vestræ & nostræ de vobis gloriationis,in eos demonstretis etiam in conspectu ecclesiarum.* Nũc † accipite,] inquit, quomodo nos quidẽ diligitis [† ostẽdite]: quomodo autẽ nos non simpliciter, neq; temerè de vobis gloriemur declarate, hoc facietis si dilectionẽ in illos declaraueritis. Et deinde facit sermonẽ horribiliorẽ dicens, in conspectu ecclesiarũ:in gloriã,inquit,ecclesiarũ, in honorẽ. Nã si illos honoraueritis, ecclesias quæ miserũt honoraueritis. Nõ enĩ illorum duntaxat honor erit, sed etiã eorum qui miserũt & elegerunt, & ante omnia in gloriã dei. quando enim honorauerimus eos qui ipsi ministrãt,in ipsum gloria pertingit. In commune ecclesiarum. [Morale] Non paruum autẽ & hoc fuerit,etenim magna est potentia synodi,id est,ecclesiarum. [Act. 12. a] Oratio earum Petrum à vinculis soluit,Pauli os aperuit. Earum suffragium etiã eos qui ad spirituales principatus vẽturi sunt,nõ parũ ornat: propter hoc & ordinaturus etiã tunc illorum vocat preces,& ipsi sententias ferunt & acclamãt,id quod initiati sciunt. Nõ enim fas est non initiatis omnia detegere. Est autẽ vbi nihil differt sacerdos à subdito,vt quando fruendũ est horrendis mysteriis;

steriis:similiter enim omnes vt illa percipiam⁹, digni habemur. [Leui. 10. c & 22. a. b] Non sicut in veteri lege,partẽ quidẽ sacerdos comedebat,partẽ autem populus,& non licebat populo participẽ esse eorũ quorum particeps erat sacerdos:sed nunc nõ sic, verùm omnibus vnũ corpus proponitur & poculũ vnum. Quin & in precibus,viderit quis populũ multũ simul offerre,cùm pro energumenis,tum pro pœnitẽtibus: cõmunes enim preces à sacerdote & ab illis fiunt, & omnes vnam dicũt [Matt. 6. b] orationẽ,orationẽ misericordia plenam. Iterum vbi excluserimus à sacerdotalibus ambitibus eos, qui nõ possunt esse participes sanctæ mẽsæ, alia facienda est oratio,& omnes similiter super terrã iacemus, & omnes similiter surgimus. Quando iterũ pax communicanda,omnes similiter salutamus. In iisdẽ iterũ horrẽdissimis mysteriis bene precatur sacerdos populo, & bene precatur populus sacerdoti. Nam,cum spiritu tuo,nihil aliud est q̃ hoc,† ea quę sunt Eucharistię, id est,gratiarũ actionis] cõmunia sunt omnia, neque enim ille solus gratias agit,sed etiam omnis populus. prius enim accepta illorũ voce, deinde congregatis illis vt dignè & iustè hoc fiat,incipit † Eucharistiã.]Et quid miraris,si cum sacerdote populus loquitur?Vbi sanè & cum illis Cherubin & supernis potestatibus, cõmuniter sanctos illos hymnos personãt. Hæc sanè à nobis dicta sunt, vt omnes etiã qui reguntur sobrij sint,vt discamus ꝙ vnũ corpus omnes sumus,tantum inter nos habentes discrimen,quantũ membra à mẽbris,& ne totũ in sacerdotes iaciamus,sed & ipsi tanquam pro cõmuni corpore,sic ecclesiæ vniuersæ curam geramus. Hoc enim & nobis & vobis maiorem præstat securitatẽ,magisq; ad virtutes præparat.

[† Rursum quæ ad gratiarũ actionem pertinent.]
[† εὐχαριστίαν, id est gratiarũ actionẽ, ne quis de sacramento illo dictũ censeat.]
[1. Co. 12. b]

Vnde audi & de apostolis,quomodo sæpe subditos sententiæ socios acceperũt. [Act. 6. a] Etenim quãdo septẽ elegerunt,prius populo consiliũ cõmunicarunt. Et quãdo [Ibid. 1. d] Matthiã,Petrus id egit præsentibus omnibus tunc & viris & mulieribus. Nõ enim est hic fastus principũ & seruilitas subditorum,sed principatus spiritualis,hoc magis excellẽs,quò plus laborum & curarum pro vobis suscipitur,non ꝙ plures honores inquirantur. Etenim ecclesiam sicut domũ vnam oportet inhabitare,& sicut corpus vnũ affici. [Eph. 4. a] Vnde quemadmodũ & baptisma vnum est, & mensa vna est, & fons vnus,& creatura vna,& pater vn⁹:quid igitur dissecti sumus, tantis nos in vnũ cogẽtibus?cur discerpti sumus? Cogimur enim eadem deplorare,quę sæpius deploraui. Res pręsentes luctu dignę sunt,adeò multũ inter nos sumus diuisi. Oportebat vnius corporis imitari cõglutinationem,sic enim & à minore maior lucrũ habere poterit. [Exod. 18. c] Nam cùm Moyses à socero vtile quiddã didicerit,id quod ipse nõ cognouerat: multò magis in ecclesia hoc fiat. Et quídnã est quod cognoscit infidelis,quod nesciebat spiritualis?vt discãt omnes qui [Ibid. 14. e & 17. b] tunc,ꝙ homo esset,licèt mare diuisisset,& petram rupisset,ac dei gratia indigeat:& ꝙ illa non sunt humanæ naturæ,sed diuinæ potẽtiæ. Et nunc si quis nõ dixerit quod oportet,surgat alius & dicat, licèt minor sit:dicat autem aliquid vtile,† confirmet]sęntentiam: [† cõfirma.] licèt minimus sit,ne despexeris:nullus enim horũ tãtùm distat à proximo,quantũ socer à Moyse: nec tamẽ detrectauit audire,sed & recepit sentẽtiã,& obediuit,& scriptis cõmendauit, & non est confusus illa historiis cõcredere,vt multorũ fastum destruat. Vnde etiã quasi in statua vitæ hæc scripsit: sciebat enim multis futurã vtilem historiã,ne despiciamus ęos qui vtilia consulunt,licèt subditi sunt & viles: neque illa quę nos introduxerim⁹, vim habere ac robur omnia putemus,sed ea quæ apparẽt cõducibilia hæc ab omnibus confirmẽtur:sæpe enim fit,vt hallucinãtes pleraq; videant,quæ non cernant acutè videntes, eo ꝙ diligentiores sint & circunspectiores. Ne autẽ dicas, quid me vocas in cõsilium, si non audis quod dico? Non sunt hæ obiectiones cõsiliarij,sed tyranni. Consiliarius enim solũ dominus est vt loquatur sua:si autẽ & alio vtiliora ostẽdente, vult fieri ea quæ ipse dicit,non iam cõsiliarius est,sed tyrannus, vt dixi. Proinde ne sic faciamus,sed liberemus animam ab omni fastu & arrogãtia. Consideremus non solũ vt nostra subsistant,sed vt vtilis sententia robur habeat,etiãsi à nobis non afferatur: neq; enim paruum lucrum facimus,etiãsi nõ quæ oportet inueniamus ipsi,sed accipiamus ea quæ ab aliis dicta sunt. Nã & sic à deo mercedem accipiemus,gloriáq; maxima fruemur. Nam quemadmodũ ille qui vtilia dixerit,sapiẽs est:ita nos ea recipientes,laudem consequamur intelligentię & obsequelæ:Ita & domus,& ciuitates, & ecclesię si sic regantur,magnũ accipient incremẽtum, & nos quoque optimè administrata vita hac,futura bona adipiscemur:quæ nobis omnibus cõtingant gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,per quem & cũ quo patri,ac sancto spiritui gloria,nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

Homilia xix.

[Cap. ix.] NAm *de subministratione in sanctos, superuacaneũ est mihi vobis scribere.* Cùm tãta de ministerio illo dixisset, hîc dicit, superuacuũ mihi est vobis scribere. Et non solũ hoc declarat illius prudẽtiam,ꝙ post tot dicta dicit,superuacuũ mihi est vobis scribere,sed ꝙ iterum de illo disserit. Nam hæc quidẽ quæ paulò antea dixit de his qui susceperũt pecunias, dicit ita vt magno honore illos ornaret: quæ autẽ ante illa de Macedonibus retulit, ꝙ profunda paupertas [Supr. 8. a] illorũ exundarit in diuitias simplicitatis illorũ,aliáq; omnia de misericordia & eleemosyna,quanuis antea tanta dixerit: iterũ tamen dicturus superfluũ mihi est vobis scribere,inquit: facit autem hoc vt magis illos conciliet. cõfunditur enim homo existimationẽ talẽ habens,quasi nõ opus habeat consilio,si non esset talis, & inferior inueniatur, & ea existimatione priuetur:ita & in accusatione sæpe facit, si per occupationẽ aliquid dicitur. etenim magnã habet vim. Iudex enim videns magnanimitatẽ accusatoris,nihil iã suspicatur. cogitat enim † ꝙ quãuis nihil dicat,possit tamẽ multa dicere,quoniã etiã quæ nõ sunt, fecerit & dederit:& plus suspicatur q̃ dicitur,& apud seipsum bonorũ morum opinionẽ concipit. Hæc ex animi consilio & cum laudibus]hic facit:dicens enim, *Superuacuum est mihi scribere.* Vide quomodo consulit: *Noui enim promptitudinem vestram quam de vobis iacto apud Macedones.* Sanè magnum quidem est illum scire, multò autem magis ꝙ aliis annunciat. maiorem enim vim habet. noluissent sanè in tanta re cõfundi. Vidisti sapientiã consilij, ab aliis Macedonibus scilicet, Notã vobis facio, inquit, gratiã dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ:adhortabatur per illos. dicit enim ꝙ quidẽ non solùm facere,sed etiam velle, *Iam antea cœpistis anno superiore.* Hortabatur item & à domino: Scitis enim, inquit, gratiam domini, quòd propter nos pauper factus est. [Supr. 8. b] Iterum confugit ad hoc caput validum † alia ratione.] Nam humanum genus æmula-

[† is qui quæ dicere potest:non dicit tamẽ quomodo ea quæ nõ sunt effingere poterit? Et plura quàm dicat suspicãdi occasionẽ præbet, ac sibi ipsi viri probi opinionẽ conciliat: hoc & in cõsilio & in laudibus.]
[† quod ab]

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliis duci- tionis ſtudioſum eſt,& oportebat quidē exemplo do
tur. mini illos magis allici,& poſt illud retributionis argu
mentum produci:ſed quoniam infirmiores erant,po
ſteriori illo magis alliciebantur. Nihil enim tantùm
operatur,quantùm zelus. Cōſidera autem quomodo
iſtud nouo quodā modo introducit. Nō enim dixit,
illos imitemini,ſed quid? *Zelus veſter prouocauit quā plu-*
Supr. 8.a *res.* Quid dicis? Paulò antè dicebas, ꝙ ipſi ꝓmiſerint,
cum multa obſecratione rogātes nos: quomodo igi-
tur zelus veſter incitauit? Etiam,inquit,non conſule-
bamus,non obſecrabamus,ſed ſolū laudabamus vos,
& de vobis gloriabamur: idq; illis ad adhortationē
ſufficiebat. Vidiſti quomodo illos, dum viciſſim lau-
dat,extimulat,& hos per illos,& illos per hos. Porrò
†illos ex- zelo etiā maximā laudem admiſcuit. Vnde ne† vide-
tolleret, retur adulāter illos extollere,breuiter dicit:] Zel⁹ ve-
moderatè ſter prouocauit multos. Cogita igitur quātū ſit,alios
exequitur factos authores tātæ liberalitatis, ipſóſq; poſteriores
dicens: in oblatione iſta fieri:propter hoc nō dixit,imitemi-
ni illos:nō enim tantū habebant zelum, ſed quomo-
do? illi vos imitabantur:ne videamini minores diſci-
pulis qui eſtis doctores. Et vide quomodo extimulet
illos,& magis accēdat: ſimulat enim cum illis ſtare,
quaſi in contētione quadā & lucta partem illorū re-
cenſens: quemadmodum enim ſuperius dicebat, ſua
ſponte cū multa obſecratione acceſſerunt nos,vt ro-
Supr. 8.a garemus nos Titū,vt ſicut antea † cœpiſtis,ita perfi-
†cœpit,ita ciatis]hanc gratiā: Sic & hîc dicit, *Propter hoc miſi fra-*
perficiat. *tres,vt non inanis fiat gloria noſtra.* Vidiſti illū certantem
ac trementē, vt ne videatur adhortationis gratia ſo-
lū dixiſſe hæc quæ dixit:ſed,inquit,vt ſic res habeat,
miſi fratres:tantam pro vobis habens ſolicitudinem,
vt ne inanis fiat gloria noſtra. Et videt ſe facere par-
tem Corinthiorū per omnia, quāuis parem omnium
curā haberet. Quod autem dicit,hunc habet ſenſum:
Valde honeſtor in vobis, apud omnes de vobis glo-
rior,& me iacto:ita,vt ſi minores fueritis, communis
futura ſit confuſio. Hoc autē modeſtè dixit:appoſuit
enim in hac parte,non vbiq;. *Quemadmodum dicebam,*
parati ſitis. Non enim dixit,ꝙ in futurum parent,ſed ꝙ
parata ſint,& ꝙ nihil illis deſit. Hoc igitur volo factis
monſtrare,inquit. Deinde ſuam anguſtiā augens di-
cit, *Ne quo pacto fiat ſi venerint mecum Macedones, confun-*
damur nos: vt ne dicam, vos,in hoc argumento gloriationis.
Maior confuſio,quando plures ſtatuit ſpectatores,&
eos qui audierant. Et nō dixit,affero enim mecū Ma-
cedones, ſed venient Macedones mecū, ne videatur
hoc dedita opera facere,ſed quomodo? Ne quo pa-
cto ſi venerīt mecū Macedones:cōtingit em̄, inquit,
vt hoc fiat, & ita ſermonē magis alienum à ſuſpicio-
ne facit:ſi autē ille affirmaſſet,contentioſiorem feciſ-
ſet. Vide quomodo nō à ſpiritualibus ſolū, ſed & ab
humanis rebus illos induxerit. Nā ſi & me nō habea-
tis pro magno,inquit, & confiditis ꝙ ignoſcam, ſed
cogitate Macedones ſi quo pacto veniāt & inueniāt
vos:& nō dixit,non volentes:ſed, imparatos, & non
omnia implētes. Si autē hoc confuſionē affert,quod
non ſtatim,neq; totum affertur:cogita quantū ſit,[ni
hil prorſus aut]minus q̄ oportet afferre. Deinde mā-
ſuetè quod ſibi euēturum ſit,& ſeueriter ponit ſic di-
cens,Confundamur nos,vt ne dicam, vos: & iterum
punit,dicens:In hoc argumento gloriationis.non ſe-
gniores faciens, ſed oſtēdens eos qui in aliis probati
ſunt,etiam in hoc magnā habere debere alacritatem.
Proinde neceſſarium arbitratus ſum adhortari fratres, vt prius

A *præpararēt hanc benedictionē veſtrā,vt in promptu ſit ſicut be-*
nedictio,& non ſicut auaricia. Iterum iſtud aliter aſſum-
pſit,& ne videatur ſimpliciter hęc dicere,cauſam vię
non aliā eſſe dicit:ſed ita, vt ne ipſi confunderentur.
Vides ꝙ dicēdo,ſuperuacuum eſt mihi vobis ſcribe- *Hic ſup.a*
re,initium conſilij ſit. Vides etiā quāta de hoc mini-
ſterio diſſerat:cum hoc autem & aliud dicere licet,ꝙ
ne videatur ſibi contradicere,dicens ſuperuacuū, &
nihilominus de illis diſſerens:ad hoc vt de celeritate
& largitate ac promptitudine tractet, quibus & illud
efficit. Nam tria hæc exigit:& mouit quidē hęc capi-
ta,etiā in principio. Nā quādo dicit, in multa proba- *Supr.8.a*
tione afflictionis,abundantia gaudij illorū & profun-
da paupertas exuberauit, in diuitias ſimplicitatis il-
lorum:nihil aliud dicit, q̄ quòd & multū obtulerint,
& cum gaudio ac celeritate:& non ſolùm multū da-
re,illos nō offendit, ſed neq; ꝙ in tentationibus erāt,
B id quod datione grauius eſt. & ꝙ ſeipſos nobis dede-
runt,oſtendit ſanè & hoc,alacritatē illorum & ꝙ mul
tùm credant. Iterum autē & hoc loco eadē in manus
aſſumit. Nam quoniā hęc contraria ſunt,† cupiditas] *†magnifi-*
& alacritas:& alius quidē multum dans,ſępius dolet: *centia.*
alius verò † dolet,quia minus dat:]vide quomodo v- *† minus*
triuſq; curam gerat, cum ſapientia ſe digna. nō enim *dat, ne do leat:*
dixit,parum melius dare & cū voluntate,q̄ cum coa-
ctione multum: quoniā & multum & voluntariè vo-
lebat illos offerre. ſed quomodo? *Vt prius perficiant be-*
nedictionem veſtram,vt ſit parata ſicut benedictio,& non ſi-
cut auaricia. Prius incipit à leuiore & ſuauiore, q̄ à ne-
ceſſitate. Benedictio enim,inquit,eſt. Vide quomo-
do in admonitionis loco fructus ſtatim oſtendit ger-
minantes,& benedictione plenos ſuppeditantes, vo-
C cabulóq; benedictionis illos allexit. nullus enim be-
nedictionē dat cum triſtitia:& neq; illo contētus eſt,
ſed addidit:Non vt auaricia:ne putetis,inquit,ꝙ illā
quaſi auari recipiamus. Sed vt vobis ſimus authores
benedictionis. Auaricia enim inuoluntariorum eſt:&
ita qui eleemoſynā dat inuitus,auarè dat. Deinde ab
hoc iterum ad illud tranſit,vt libenter dent. *Illud antē*
dico: Hoc eſt,cum hoc & illud dixerim. Quid? *Qui ſe-*
minat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et
non dixit,tenuiter,ſed celebrius,parci nomine poſi-
to:& rem ſemen vocauit,vt ſtatim ad retributionem
ſpectes,meſsíſq; recorderis,& diſcas ꝙ plura accipis,
quàm das. ideo non dixit,qui dat,ſed,qui ſeminat:&
non dixit,vos ſi ſeminaueritis, ſed generalē ſermonē
facit:neq; dixit,largiter:ſed,in benedictionib⁹, quod
illo multò maius eſt. Et iterum ad prius regreditur,
D quod gratum eſt,dicens: *Vnuſquiſque ſecundum quod pro-*
ponit in corde, Imò non ex triſtitia vel ex neceſſitate fa-
ciat. Vnde & hoc diligenter tractat: nam cum dixiſ-
ſet,ſecūdum quod propoſitum eſt in corde, addidit,
Nec ex triſtitia,neque ex neceßitate. Et neq; hoc conten-
tus eſt,ſed etiam à ſcriptura teſtimoniū addit dicens:
Hilarem enim datorem diligit deus. Vidiſti quomodo cō- *Eccli.35.b*
tinuò hoc ponit, non iuxta imperium dico,& conſi-
lium in hoc do, & ſicut benedictionem, & non ſicut *1.Cor.7.b*
auaritiam:& iterum,non ex triſtitia, neq; ex neceſſi-
tate:hilarem enim datorem diligit deus. Hoc loco
opinor [hilarem] largum dici, veruntamen ipſe ac-
cepit hoc nomē,vt cum promptitudine detur. Nam
quoniam exemplum Macedonum & alia omnia ſuffi
ciebant ad inſtituendam †ordinationem,] non multa *†ornatio-*
de illo loquitur,ſed de eo,ne inuiti dent. Nam quum *nem,id eſt*
opus ſit virtutis:omne autem quod ex neceſſitate fit, *magnifice*
minuit

tiam ſiue minuit mercedē:meritò hoc agit, & non conſulit ſo-
ſumptuo- lùm,ſed & precatur id quod ſemper facit,dicens: *Po-*
ſitatem. *tens autē eſt deus,vt impleat omnem gratiā erga vos.* Per pre-
ces rationem quæ hanc liberalitatem nonnihil impu
gnat,tollit,eam inquā quæ etiam nunc multis obſta-
culo eſt. Etenim pleriq; timēt eleemoſynam dare di-
cētes,Ne fortè pauper fiam, ne fortè aliis indigeam:
hunc autē ſoluens metum, opponit orationē dicens,
omnem gratiā abundare faciat erga vos,non ſimpli-
citer impleri, ſed abundare faciat, inquit. Quid autē
eſt,gratiā abūdare? Impleri,inquit, vos tantis,vt poſ-
ſitis abundantes eſſe in hac liberalitate. *Vt in omnibus*
*ſemper omnem ſufficientiā habentes abundetis,*inquit, *in omne*
opus bonum. Vide etiam in oratione illius magnā phi-
loſophiam, non diuitias precatur, neq; abundātiam,
ſed omnem ſufficiētiam. Et non ſolùm hoc eſt in illo
mirabile,ſed ꝙ ſuperfluum non precatur. Ita neq; af-
fligit illos, neq; cogit de penuria dare, attēperans ſe
illorum infirmitati, ſed ſufficientiā petit, & oſtendit
ſimul quomodo donis à deo datis vti oporteat. Vt a-
būdetis,inquit,in omne opus bonū: propter hoc,in-
quit,& peto,vt & aliis ſuppeditetis. &[non dixit,ſup-
peditetis,ſed]abundetis. Nā in carnalibus ſufficientiā
illis petit,in ſpiritualibus autem & abundantiam non
in eleemoſyna ſolū,ſed & in aliis omnibus, in omne
opus bonū. Deinde prophetā illis adducit, cōſultum
teſtimonium,ꝙ ad liberalitatē illos prouocare poſſit,
Pſal.111.b inquirens dicit,ſicut ſcriptum eſt, *Diſperſit dedit paupe-*
ribus,iuſtitia illius manet in ſeculum. Hoc eſt abūdetis. Nā
ꝙ dicit,diſperſit,nihil aliud manifeſtat, q̄ quòd cùm
liberalitate dedit. Nā quanuis hęc non maneant,ma-
nent tamen quæ ex illis naſcuntur. Etenim mirabile
eſt,ꝙ quæ cuſtodiuntur pereunt, quæ autem diſper-
guntur manent,& manent ſemper:iuſtitiam autē hoc
loco miſericordiā vocauit. Etenim iuſtos facit elee-
Mora- moſyna,peccata quaſi ignis conſumens, quādo cum
le. liberalitate effuderitis. Ne igitur multo ſcrutinio v-
tamur,ſed non cunctabunda manu ſeminemus. Non
vides quanta alij dant mimis,& mulieribus ſcortis,&
ſi dimidium Chriſto dederis,quę illi ſaltantibus dāt,
& liberaliter his,qui in fornicibus,tāta tu vel eſuriēti
da. Nam illi quidē corpus ſcortorum auro multo ve-
ſtiunt,tu autem neq; tenui veſte Chriſti carnē,eámq;
nudā videns:quali hoc venia dignū,quantū hoc non
meretur ſuppliciū? quando ille quidē perdenti & cō
fundenti ſe tanta ſuppeditat: tu autem neq; minimū
ſaluanti te & facienti clariorē, ſed in ventrē quidem
& ebrietatē,ac intemperantiā inſumens,nullius pau-
pertatis memor es. Vbi autē paupertatē iuuare opor-
tet,omnibus es pauperior. Et paraſitos quidē paſcēs,
& adulatores quaſi ex largis fontibus fouēs gaudes:
ſi autem pauperem alicubi videas, tunc tibi pauper-
tatis metus incidit. Sanè propter hoc & per nos ip-
ſos,& per alios tūc condēnabimur,tam hos qui pro-
bè egerunt,q̄ qui peccarunt. Dicet enim tibi,quare
non fuiſti ita magnanimus in his quæ congruunt, ſi-
Matt.6.d cut ille qui ſcorto dat,nihil tale cogitauit,quod tu da
& Luc. turus domino,qui dixit,ne ſolicitus ſis, tu verò metu
12.c plenus es ac tremore. Et qua venia dign⁹ eris? ſi enim
homo qui receperit non deſpicit, ſed habet gratiam,
multò magis Chriſtus:qui enim dat cū nihil accepe-
rit,quomodo cùm acceperit non dabit? Itaq; inquit,
quid? cū pleriq; quando multa erogarint,aliis egent?
De his qui omnia inſumpſerunt,dicis ipſe qui neque
obolum das. Pollicere omnia te euacuaturū, & tunc

A etiam de illis roga. Si autē parcus fueris & pauca de
his quæ ſunt ſuppeditas,quid mihi prætexis has cau-
ſas? neq; enim te ad ſummā inopiā adigimus,ſed ora-
mus,vt iam quæ ſuperflua ſunt,imminuas,& ſufficiē-
tiam ſolā ames. Sufficientia autem horum vſum petit,
ſine quibus non licet viuere: neq; te ab his abſtrahit,
neq; prohibet quotidianum cibum,cibum non deli-
cias dico,† vel veſtes vel ornatus:]ſi autē quis diligē- *† veſtes,*
ter exquiſierit,hæ maiores ſunt deliciæ. Attēde autē: *non orna-*
quare maiores dixerimus delicias,herbis paſci & be- *tus:*
ne valere,nihilq; moleſtū pati,q̄ Sybariticam habere
menſam,& innumeris morbis eſſe obnoxium? mani-
feſtū ꝙ illud plures habet delicias. Ne igitur amplius
quęramus:nam ſi deliciari voluerimus,& honeſtè vi-
uere,ſufficientiam nobis determinemus,& alius qui-
dem qui leguminibus poteſt eſſe contentus & bene
B valere,nihil amplius inquirat:infirmior autē & olerū
cura opus habens,ne prohibeatur: ſi autē & illo quis
infirmior ſit,& congruo carnium adiumento egeat,
neq; illum abarceamus:neque enim vt occidamus &
corrumpamus homines, hæc conſulimus, ſed vt ſu-
perflua amputemus. Superfluum autē eſt, quod plus
eſt,q̄ vſus requirit. Nam quādo etiam abſq; illis poſ-
ſumus agere ſanè & honeſtè, ſuperfluū omnino illud
eſt appoſitū. Sic & de veſtibus arbitramur,& de men
ſa, & de domo,& aliis omnibus, & vtilitatem vbique
ſpectamus:quod enim ſuperfluū,etiam inutile. Quā-
do † frugalitatē meditaberis,] tunc te volentem fieri *† ſufficiē-*
viduæ imitatorē, ad maiora q̄ hæc ſunt, inducemus. *tiam medi*
Nondū enim perueniſti ad mulieris virtutē, † niſi fru *tatus fue-*
galitatis]curam habeas:illa enim & hac virtute ſupe- *ris.*
rior fuit. Nam quæ ad ipſam ſuſtentandam pertine- *† quādiu*
C bāt,illa omnia dimiſit. Igitur adhuc anxius es de ne- *ſufficien- tiæ.*
ceſſariis,& non confunderis à muliere vinci, & illam *Marc. 12.*
non ſolùm non imitaris,ſed etiā longè poſt illā relin- *d.& Luc.*
queris? Illa enim non dixit hæc quæ à nobis dicūtur, *21.a*
Quid ſi omnia expendens cogar rogare alium:ſed li-
berè ea quę habebat,exuit. Quid,quis dixerit,de pri-
ſca illa quæ ſub propheta Helia fuit,quæ iam non de *3.Reg.17.c*
paupertate,ſed de morte periclitabatur, nō ſolū ſua,
ſed & filiorum: neq; ab aliis expectabat ſe recepturā,
ſed ſtatim moriturā. Verùm prophetam vidit, dicet
quis,& inde liberalis facta eſt. An non & vos videtis
innumeros ſanctos? Et quid dico ſanctos? propheta-
rum dominū videtis mendicantē,& neq; ſic efficimi-
ni miſericordes, & habentes promptuaria eructan- *Pſa.143.c*
tia ex hoc in illud, neque ex hac abundantia com-
municatis. Quid dicis? Propheta erat præſens,qui &
D hoc illi perſuaſit,vt tam magnanimiter ageret. Sanè
iſtud ipſum miraculo dignum, ꝙ perſuaſa eſt eſſe illū
magnū & mirabilem. Quomodo enim, quemadmo-
dum veriſimile eſt de barbara & alienigena muliere
cogitare,nō dixit:Si propheta fuerit, nō me rogaue-
rit:ſi dei amicus,non illū deſpexerit? Eſto Iudæi pro-
pter peccata hanc pœnā luant,hic autem quare? Sed
nihil horū cogitauit,imò aperuit illi domum, & ante
domum,mentē:& omnia quæ habebat,in mediū po-
ſuit: & relicta natura,filiiſq; contēptis, hoſpitem præ
omnibus honorauit. Cogita igitur quantū ſuppliciū
paratū ſit, quando minus habemus & infirmiores ſu-
mus muliere iſta vidua,paupere,alienigena, barbara,
filiorum matre,& nihil eorum quæ nos ſcimus ſcien-
te. Nam non viriles quidē erimus, licèt validum ha-
beamus corpus. Etenim ille ſolus habet hāc fortitu-
dinis virtutē, licèt in lecto decūbat, quid id roboris

Universidad de Deusto Biblioteca

secum habet. Sicut sine robore illo, etiã si quis montẽ A sui corporis robore discerpat, nulla illũ puella & anicula misera dixerim robustiorẽ. Nam ille quidẽ certat etiam cum incorporeis malis, hic autem neq; aspicere audet. Et vt scias ꝙ hæc sit fortitudinis definitio, collige ab illo exẽplo. Quid enim illa fortius fuit muliere? Nónne cõtra naturæ tyrannidem, & contra famis violentiã, & contra mortis minas generosè stetit, & oĩm fuit fortissima? Sed audi quomodo Christus illã prædicat, *Luc.4.d* Multæ enim, inquit, erant viduæ in diebus Heliç, & ad nullam missus est propheta quàm ad illam. Dicam aliquid magnum & admirabile. Ista *Gen.18.a* patre nostro Abraham plus in hospitalitatem impẽdit: non enim ad armẽtum cucurrit sicut ille, sed pugillo illo farinç prçcurrit omnes in hospitalitate celebres. Nã ille quidem vincebat, ꝙ ad hoc seipsum exhibebat: ista verò neq; pueris pepercit propter hospitem, etiam nondum futura expectans. Nos verò cùm sit regnum, cũ minæ gehennæ proponantur, & quod omnium maximum est, cũ deus tanta fecerit pro nobis, illísq; gaudeat ac lætetur, supini sum⁹? Ne sic agamus oro, sed dispergam⁹, demus pauperib⁹, sicut dari visum est deo: multũ enim & parũ deus non ad mensuram dantiũ definit, sed ad potẽtiam facultatũ dantis. Vnde sępe tu qui expẽdis centũ aureos, minus eo qui vnicum obolum erogat, dedisti: nam ex abũdantia expẽdisti. Veruntamen etiam sic fac eleemosynã, & venies breui etiã ad maiorem liberalitatem: disperge pecuniam, vt congreges iustitiam: neq; enim illa cum pecuniis adesse vult, sed & per illas quidem nõ cũ illis, nobis adest: nõ enim simul habitant pecuniarum cupiditas & iustitia, sed tabernacula separata habent. Ne igitur contendas, quæ cõmisceri nequeunt, C coniungere, sed expelle tyrannum auariciã, si vis reginam recipere iustitiã: ista enim est regina, & liberos ex seruis facit, † & non ediuersò illa. *(† cui contrariũ illa)*] Vnde cum magna diligẽtia auaritiã caueamus, iustitiam amplexemur, vt & hîc libertatẽ consequamur, & regno cœlorũ fruamur: quod nobis omnibus concedatur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, per quẽ & cum quo patri & sancto spiritui gloria, imperiũ, honor, & nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xx.

Porrò qui suppeditat semen seminanti, is & panem in cibum suppeditet, & multiplicet sementem veram, & † augeatur. *(† augeat prouentus iustitiæ vestræ.)*] Maximè quis hinc sapientiã Pauli admiretur, ꝙ cùm à spiritualibus & à carnalibus adhortatus esset, iterum nũc istud in retributione facit, geminas retributiones ponens. D Nam quod dicit *Psa.111.b.* Dispersit, dedit pauperibus, iustitia illius manet in seculum, spiritualis est retributionis: qđ verò dicit, multiplicet semen vestrũ, carnalis retributionis est: & tamẽ non hîc subsistit, sed iterum ad spiritualia continuò transit, permutatim illa ponens. Nam quod dicit, augeat prouentus iustitiæ vestræ, iterum spirituale est. Hoc autẽ hac ratione facit, vt extirpet radicitus illorum parũ virilem & flaccescentem animum, paupertatísq; metum vndiq; eneruet, idq; exemplo hoc. Nã si terram seminantibus dat deus, & si his qui corpus pascũt, liberaliter suppeditat: multò magis his qui cœlum colunt, animarũ rationẽ habẽtibus. Etenim hæc maiori cura dignatur. Ceterũ istud quidem non syllogismo quodam ponit, nec quemadmodum nunc dixi, sed in orationem vertit: simul etiam manifestã ratiocinationẽ manifestãs, & magis illos in spem in-

A ducens, nõ solũ ab iis quæ fiunt, sed etiam à precibus suis. Suppeditabit enim dicere vult, & multiplicabit sementẽ vestrã, & augebit prouentus iustitiæ vestræ. Iterũ & hoc loco liberalitatem absq; suspicione insinuat. Nam quod dicit, multiplicet & augeat, hoc declarat interim quoq;, non permittit nobis plusquam necessaria quærere, panẽ dicens in cibum. Etenim & hoc in illo est admirabile, id quod & antea faciebat, ꝙ in necessariis quidẽ nihil vltra vsum inquirere permittit, in spiritualibus autẽ magnã abundantiam fieri consulit. Vnde & superius dicebat, *Hic sup.b* vt sufficientiã habentes abundetis in omne opus bonũ: & hîc, qui suppeditat panẽ in cibum, multiplicet sementẽ vestrã, hoc est, spirituale. Non enim simpliciter eleemosynã petit, sed eam quæ cum largitate: ideo & semẽ, istam continuò vocat. Quẽadmodum enim triticum quod B seminatur, prægnãtes aristas ostẽdit: ita & eleemosyna multos manipulos iustitiæ efficit, & ineffabiles ꝓuentus profert. Precando autem illis tãtam fœlicitatem iterum ostendit, vbi illã expendere oporteat, dicens: *Vt in omnibus locupletemini, in omnẽ simplicitatem, quæ scilicet efficit per nos gratiarum actionem deo.* Non vt expẽdatis in ea in quæ non oportet, sed in illa quæ magnã deo afferũt gratiarum actionem: magnis enim rebus deus nos præfecit, minorib⁹ sibiipsi seruatis. Nã ipse quidẽ sensibilis alimẽti dominus est, & spirituale nobis permisit. Etenim nos domini sumus laborãdo, vt ostẽdantur aristę: neq; hic opus est pluuiis & temperie, sed voluntate nostra & cursu ad cœlũ ipsum. Porrò simplicitatem hîc vocat largitatem, quę efficit per nos gratiarũ actionem deo: neq; enim quod fit solũ est eleemosyna, sed etiam magnæ gratiarum actionis C argumentum, imò non gratiarũ actionis solùm, sed & multorum aliorũ: & in processu illo ponit, vt cùm multa quæ rectè agũtur, esse declararit, inde alacriores reddat. Quæ igitur sunt illa? Audi illum dicẽtem:

Nam administratio huius ministerij, non solùm supplet ea quæ desunt sanctis, verùm etiã exuberat in hoc, quòd per multos gratiæ agantur deo, qui per probationem ministerij huius glorificãt deum, super obedientia consensus vestri in euangeliũ, & de simplicitate communicationis in ipsos, & in omnes, & in illorum oratione pro vobis, qui desiderant vos propter eminentem gratiã dei in vobis. Quod autẽ dicit, hunc sensum habet: Primùm, ea quæ sanctis desunt non solũ impletis, sed & abũdare facitis: hoc est, plusquã vsus postulat, suppeditatis. deinde, per illos laudẽ offertis deo: glorificãt enim ipsum in obedientia consensus vestri. Nam ne † videatur *(† significet)*] illos propter hoc solum gratias agere, ꝙ id D acceperint: vide quomodo magnos illos facit, id quod ipse Philippensibus dicit, *& Phil.4.d.* Nõ inquiro dona, & idipsum illis testimonium do. Nam gaudetis quidem ꝙ ea quæ illis desunt impletis, & paupertatem illorũ releuatis: multò autem magis, quòd ita subditi estis euangelio, cuius hoc indicium est, tam largiter offerre. Nam hoc euangelium præcipit simplicitatem cõmunicationis in ipsos & in omnes, & propterea glorificant, inquit, deum, quòd sic estis liberales, non in illos solum, sed & in omnes: quod etiã ipsum præconium illorum est, quòd gratias agunt pro his quæ aliis dantur. Nam non solùm ea quæ ad se pertinent ita ornant, sed etiam quę ad alios quanuis in extrema sint paupertate: id quod magnæ illorum virtutis signum est. Nihil enim ita zelotypum est, vt pauperum genus. Verùm illi ab hac affectione mundi erãt: tantúmq; aberant, ne dolerent super his, quæ aliis communica-

municabantur, ꝙ etiam gaudebant non minus q̃ de A his quæ ipsi accipiebant. *Et in illorum oratione pro vobis.* Nam pro his quidẽ gratias agunt deo, pro vestra autem charitate & fœlicitate obsecrãt illũ. *Vt mereantur vos videre.* Nam hoc desiderãt, nõ propter pecunias, sed vt fiãt spectatores gratię vobis datæ. Vidisti Pauli sapientiã, quomodo laudatis illis totum acceptum tulerit deo? opus enim gratiã vocauit. Nam postquã magna de illis locutus est, ministrósq; illos vocasset, & extulisset in sublime, quandoquidẽ illi quidem ministrabant, ipse autem minister erat: & cùm nominasset probatos, ostendit ꝙ horum omnium author sit deus, & ipse cum illis iterum gratias agit dicẽs, *Gratia autẽ deo super inenarrabili illius munere.* Munus sanè hoc loco dicit, etiam tanta bona quæ per eleemosynam fiebant & accipientibus & dãtibus, vel ineffabilia bona, quæ per aduentum suum vniuerso orbi magna liberalitate donauit, quod potissimũ sentiendũ est. B Nã vt & humiliet, & liberaliores faciat, memores eos reddit eorum quę à deo assequuti erant. Etenim hoc plurimum ad omnẽ virtutem inhortatur. Idcirco & hoc loco sermonem finiuit. Iã si inenarrabile donũ, quanta insania eorum qui substantiam illius curiosius cognoscere attentant? non autẽ donum illius solùm inenarrabile, sed & pax excellit omnem mentem, per quam superiora inferioribus conciliauit. *Morale.* Studeamus igitur tanta gratia † frui, & *(† fruentes)*] virtutem vita dignam declarare, multámq; eleemosynę habere rationẽ. Faciemus autem, si fugerimus † vindictę auiditatem, *(† nimiam auiditatẽ.)*] si ebrietatem, si crapulam. Etenim esculẽta & poculenta dedit deus non in luxum, sed in alimentum: neque enim vinũ facit ebrietatem: alioquin si ita esset, omnes oportebat inebriari. Sed cur non ita cõditum est, C inquit quispiã, ne multùm noceat? Ebriorũ hęc sunt verba. Nam si quod multũ nocet, & non ab auiditate abstrahit, si sic fœdũ & damnosum hoc, neq; sic desinis à mala concupiscentia, si liceret etiam multùm citra offensam bibere: quandónã ab auiditate abstineres? nónne desiderares etiã fluuios factos esse vinum? nónne omnia perdidisses, & corrupisses? Iã quũ mensura sit alimẽti, & damnum patimur hac neglecta, & neq; sic fræno retraheris, sed rupto illo, oĩa sumis, vt ministres pessimę tyrannidi crapulæ: quid non fecisses, si hæc naturæ mẽsura sublata esset? Nónne omne tẽpus in hoc insumpsisses? Oportebat igitur absurdã illam concupiscentiã non tam fortem fieri, sed damnum quod ex intẽperantia prohiberi. Et quæ damna nõ fuissent inde prognata? Sed ô stultos qui in ebrietate quasi luto voluuntur, & dolent intemperantiam D quãdo parum sobrij fiunt, nihil aliud faciunt sedẽtes q̃ vt hæc loquantur, Quare hæc in hunc vsum insumuntur? oportebat se cõdemnare à suis delictis. Nam dũ dicis, quare terminos posuit, quare nõ omnia absque ordine ferũtur? Dic quare nõ cessamus inebriari, quare non accipimus † satietatẽ, *(† mensurã)*] quare brutis insipiẽtiores sumus? Hęc enim inter nos quęrere oportebat, & audire apostolicam vocẽ, & scire quanta bona ex eleemosyna hisce futura testetur, & arripere hunc thesaurũ. Etenim hoc probatos facit, queadmodũ ille dixit, ꝙ diuitiarũ contemptus facit glorificari deũ, & feruidã reddit charitatẽ, magnanimósq; efficit, & sacerdotes constituit, & sacerdotium quod magnam mercedẽ affert: qui enim miseretur, non indutus est podere, neque tintinnabula in circuitu habet, neque corona redimitus est, sed indutus quidem est stola

misericordię, quę sancta veste sanctior est. Vnctus verò oleo, quod non ex sensibili materia compositum, sed à spiritu sancto cultum, & habet coronã ex miserationibus, sicut dicit: Qui coronat te in misericordia *Ps.102.a* & miserationibus: & pro petali gestamine qui habet nomẽ dei, ipse par fit deo. Quomodo? Eritis enim, inquit, *Matt.5.g* similes patri vestro qui est in cœlis. Vis & altare illius videre? Non Beseleel istud extruxit, neque alius quispiã, sed ipse deus, nõ lapidibus, sed materia cœlo clariore, animabus rationalibus. Sed dicis, sacerdos ingreditur in sancta sanctorũ. Licebit & tibi sacrificanti hoc sacrificiũ, ad tremenda ingredi, vbi nullus adest, sed pater tuus qui videt in occulto, vbi null⁹ alius videt. *Ibid.6.a.* Et quomodo dicis non videri, cũ in propatulo sit altare? Nam hoc mirabile est, ꝙ tum quidẽ geminę fores, & vela secessum faciebant: nunc autem licet publicè sacrificare, quasi in sanctis sanctorum, & facere hoc multò venerabilius: quando enim non ad ostẽtationem hominum feceris, licèt totus orbis viderit, nemo tamen viderit, quãdoquidem tu sic fecisti: non enim dixit simpliciter, non facite coram hominibus: sed adiũxit, vt videamini ab illis. Hoc altare ex ipsis Christi mẽbris compositum est, & corpus domini altare tibi fit: reuerere isthuc ipsum, in carne sacrificas domini sacrificiũ. Hoc altare, etiã hoc quod nunc magis horribile est, non illo quod olim solùm: sed ne turbemini. Nã hoc quidẽ admirabile est propter sacrificium quod super illud ponitur. Illud verò hominis misericordis, nõ propter hoc solùm, sed ꝙ ex illo sacrificio, quod hoc facit, cõpositum est. Nam hoc mirabile, lapis enim quidẽ est natura, † sanctus *(† sanctum)*] autem fit, quoniam corpus accipit Christi: illud autẽ altare sanctius, quoniã ipsum corpus est Christi, ita vt hoc illo lapideo sit horribilius, cui tu qui laicus assistis. Igitur tibi neque Aaron aliquid videatur, si ad hæc conferatur, neq; corona, neq; tintinnnabula, neque sancta sanctorum. Quid enim vltra cum illo altario cõferri potest? Vbi scilicet & ad hoc quod cõfertur, tam clarum apparuit. Tu autẽ hoc quidem altare honoras, quod accipit corpus Christi: eũ autẽ qui est ipsum corp⁹ Christi, cõtumelia afficis, & despicis pereuntem. Hoc altare vbique poteris videre situm, & in angiportis, & in foris: & per singulas horas poteris in illo sacrificare. Nã & hic sacrificiũ celebratur, & quẽadmodũ sacerdos stat spiritum inuocans, ita & tu spiritum vocas, nõ voce, sed factis. Nihil sic continet, & accendit ignem spiritus, vt hoc oleum largum quod effunditur. Si autẽ vis videre etiã ea quæ huc mittuntur, quid fit? Veni, & hęc tibi mõstrabo. Quis igitur fumus, quæ fragrantia altaris? gloria & gratiarũ actio. Et quousq; procedit? nunquid vsq; ad cœlum? Minimè, sed cœlum ipsum transcendit, & cœlũ cœlorũ, & se regio throno assistit. Dicit eñ, preces tuæ & elee- *Act.10.a* mosynæ tuæ ascenderunt corã deo. Et sensibilis quidem illa fragrantia non multũ aëris penetrat, ista verò ipsas cœlorum absides aperit: & tu quidem taces, opus verò clamat, & fit sacrificiũ laudis, nondum occiditur vacca, neq; pellis exuritur, sed anima spiritualis, sua offerens. Omni enim misericordia hoc sacrificium clarius est. igitur quando videris pauperem fidelem, aram te videre putes: quando autẽ videris talem pauperem, non solùm non affeceris iniuria, sed etiã reuerere: & si alium videris contumelia afficientem, prohibe adiuuans: sic enim poteris & ipse deum misericordem habere, & promissa assequi bona. Quæ

Universidad de Deusto Biblioteca

A nobis omnibus cõtingant,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem & cum quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria & honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia xxj.

Cap. X. *Ceterùm ego ipſe Paulus,obſecrans vos per manſuetudinẽ & æquitatẽ Chriſti,qui iuxta faciẽ quidẽ humilis ſum inter vos, [abſens autem confido in vobis.]*

Abſoluto vt oportebat, de eleemoſyna ſermone, poſtquã monſtrauit ſe plus illos diligere q̃ diligi, narrauitq́ue de patientia ſua & tentationibus, oportunè poſtea ſermones increpatorios attingit perſtringens pſeudapoſtolos,&moleſtiora ſermoni admiſcẽs,ſéq; ipſum cõmendãs:hoc enim per totã epiſtolam agit, vnde ſibi conſcius nõ rarò corrigit iſtud,dicẽs: Incipimus iterum nos ipſos commendare?& pergens,inquit, *Supr. 3. a. Ibid. 5. b* Non iterum commẽdamus nos ipſos, ſed occaſionem dantes vobis gloriationis. Et poſt hæc, *Infr. 12. c.* Inſipiens factus ſum glorians,vos me coëgiſtis, & multis talib⁹ vtitur correctionib⁹.Nec peccarit quis epiſtolã encomiũ Pauli agnominans,ſic & dona, & patientiam ſuã copioſè ponit.Quoniam enim erãt quidam apud illos,ſublime de ſe ſentientes,& ſe præferebant apoſtolo,quem vt arrogantẽ infamabãt, & vt hominem nihili, inutiliáq; docentẽ, id quod peruerſitatis illorum maximũ indicium erat:vide quo pacto incipit ab increpatione illorũ,Cęterùm ego ipſe Paulus. Vidiſti quãta grauitas?quanta dignitas?Vult enim ſic dicere,Oro vos ne me cogatis, ne me ſinatis vti mea poteſtate aduerſus eos qui nos extenuãt, arbitrãtúrque nos carnales viros eſſe. Grauius hoc eſt, q̃ quod in priore epiſtola interminãdo illis dicebat, In virga *1. Cor. 4. d* veniam ad vos,vel charitate, ſpiritúq; mãſuetudinis? nunc autẽ,quaſi non ſim venturus ad vos,inflati ſunt quidam. Veniam autem & cognoſcam,non ſermonẽ inflatorũ,ſed virtutem. Nam hîc ambo oſtẽdit,& potentiam & moderationẽ animi, & malitiæ patientiã: ſiquidẽ ſic orat,& cum tanto ſtudio vt ne cogatur ad oſtentationẽ venire ſuę potentiæ,qua poterat & percutere illos ac punire, extremũq́; exigere ſuppliciũ. Hoc inſinuauit,dicens:Oro autẽ ne præſens audeam ea fiducia,qua exiſtimer audax fuiſſe in quoſdã, qui nos putant veluti in carne ambulare.Iam autẽ ad initium ſermonũ redeamus. Cæterùm ipſe ego Paulus. Magna emphaſis,magna grauitas,ſicut alicubi dicit: *Galat. 5. a* Ecce ego Paulus dico vobis.Et iterũ,ſicut Paulus ſe- *2. Tim. 4. b.* nior.Et alibi iterũ, Quæ ſanè multis affuit,& mihi ip- *Rom. 16. a* ſi.Sic & hoc loco,Cæterùm ipſe ego Paulus.Magnũ quidem & hoc, illum orare:aliud autem maius quod appoſuit dicens, Per manſuetudinẽ & equitatẽ Chriſti.Valde enim illos adhortari volens, præmittit humanitatẽ & æquitatẽ,precationẽ ſic intendens:quaſi diceret,ipſam Chriſti reuereamini æquitatẽ,per quã vos oro.Hæc autẽ dicebat interim oſtendens,ꝙ licet grauem neceſſitatem inducant, ipſe ad aliud magis propenſus ſit,eò ꝙ manſuetus ſit,& non ex infirmitate aggrediatur,ſicut & Chriſtus faciebat. *Quoniã iuxta faciem humilis quidem inter vos, abſens autem audax ſum erga vos.* Quídnã hoc eſt?vel per ironiam de illis loquitur.Illi enim hoc dicebant.Quando adeſt,nullius eſt momenti,ſed vilis ac contemptus:quando autem abeſt,inflatur & ſuperbit,contráq; nos inſurgit ac mi- *Hic infr. c* natur.Vnde hoc poſtea inſinuans dicit,Epiſtolæ quidem graues,aduentus autẽ corporis infirmus, & ſermo contemptus. Vel igitur per ironiam inquit, magnam declarans grauitatẽ ac dicẽs:Ego humilis,ego vilis quãdo aſſum ſicut ipſi dicũt,& abſens ſublimis: vel ꝙ licèt magna loquatur,nõ ex arrogantia tamen, ſed ex eo ꝙ confidit illis. *Oro autem ne præſens audeam ea fiducia,qua exiſtimer audax fuiſſe in quoſdam, qui putant nos quaſi ſecundum carnem ambulare.* Vidiſti quanta indignatio, & quàm manifeſta dictorum reprehenſio? Oro enim vos,inquit,ne me cogatis oſtendere, ꝙ & præſens fortis ſim & virtutem habeam:quia enim abſens valde audax contra eos ſit& extollatur,ipſorum vſus eſt verbis. Oro igitur ne me cogant vti mea virtute. Hoc enim eſt quod dicit,ea fiducia,& non dixit, quã paratus ſum,ſed exiſtimer:hoc enim nondũ decreui, illi autem mihi hoc imputant,& neq; ſic volo: quanuis non hoc faciebat,vt ſe,ſed vt euãgelium vindicaret.Iam ſi †hîc]prædicationi aſſiſtit, auſterus non eſt, *† vbi* B ſed ceſſat & moratur, & orat ne ſibi fiat tãta neceſſitas: multò magis pro ſe ipſo nũquam tale quid feciſſet.Hoc enim mihi condonate,inquit, ita vt non cogar oſtendere,quod & †abſens]poſſum,vbi res poſtu- *† præſens* larit,audacia vti:hoc eſt,punire & caſtigare illos. Vide vt non ſit ambitioſus,neq; ad oſtentationem quid faciat,† vbi ſcilicet vtilitas eſt,ſed ſi]audaciã rem vocat:oro enim,inquit,ne audax ſim fiducia qua exiſtimer audax fuiſſe erga quoſdam.Hoc enim potiſſimũ *† quando quidẽ etiã vbi neceſſitas poſtulet.* eſt præceptoris,non ſtatim vlciſci,ſed corrigere,ceſſaréque,ac moram nectere in pœnis.† Et quos?illos, inquit, quibus minatur,] qui exiſtimant nos quaſi in carne ambulare. *† quoſnã tãdẽ iſtos dicit,quibus minatur?* Illi enim ipſum vituperabant vt hypocritam, vt malignum,vt arrogantem. *In carne enim ambulantes,non ſecundum carnem militamus.* Hîc iam terret ſermonis ſtropha. Carne quidẽ amicti ſumus, in- C quit,fateor:non viuimus autẽ in carne.Imò neq; hoc dicendũ,ſed iam iſtud in recondito habet,vitæ enim laus eſt.Porrò de prædicatione differit,oſtendens ꝙ non ſit humanum,neq; huius vitæ præſidio egeat,eo ꝙ non dixit,non iuxta carnem viuimus:ſed,nõ iuxta carnem militamus,hoc eſt, bellum & pugnam ſuſcepimus: ſed neq; carnalibus præliamur armis, neque per humanum ſubſidium. *Nam arma noſtra nõ ſunt carnalia.* Et qualia arma carnalia?Diuitiæ,gloria,potentia,facundia,authoritas,famulitia,adulationes,ſimulationes,& alia id genus,ſed noſtra nõ talia ſunt. Sed qualia? *Potentia deo.* Et non dixit,Nos non carnales, ſed,arma noſtra.Nam vt nunc dixi:de prædicatione differit,& potentiam omnẽ deo tribuit. Et non dicit ſpiritualia, quanuis hoc ad diſtinctionem carnalium poterat: ſed, potentia: per hoc & illud inſinuans ac D monſtrans, ꝙ arma illorũ imbecillia & impotentia. Et conſidera illius humilitatem.Non enim dixit,nos potentes,ſed arma noſtra potentia deo : non nos illa talia effecimus,ſed deus ipſe. Quoniã enim flagellabantur,expellebãtur, & innumera patiebantur dura, quę infirmitatẽ teſtabãtur,oſtẽdẽs dei robur,inquit, ſed deo potẽtia ſunt. Hoc enim maximè oſtendit illius virtutem,ꝙ per hęc vincat.Et ita licèt nos veſtiamur & vtamur,ſed ipſe eſt qui per illa militat & operatur. Deinde in lõgum laudes illorũ recenſet dicẽs, *Ad deſtructionem munitionum.* Et ne auditis munitionibus ſenſibile quid putes,dicit: *Cogitationes deſtruentia.* Verborum variatione euidentiã ac emphaſim oſtendens,& per additionem,ſpirituale præliũ declarans. Hę enim munitiones animos obſidẽt, non corpora. adeóq; aliis fortiores ſunt, vnde & maioribus armis egent.Munitiones autem dicit faſtum Gręcorum,ſophiſmatúmq; & ſyllogiſmorum robur: Omnia enim A redarguerũt arma illa,quę cõtra ipſa ſteterunt:cogitationes enim deſtruentia fide. *Et omnem celſitudinem, quæ ſe extollit contra ſcientiã dei.*Manſit in hac ſimilitudine,vt maior fiat emphaſis.Munitiones enim licèt ſint excelſis turrib⁹ inſtructæ,& quicquid aliud, cedũt & ſuccumbunt armis iſtis. *Et captiuam ducẽtia omnem cogitationem in obedientiam Chriſti.* Licèt abludere videatur captiuitatis appellatio,eſt enim propriè captiuitas libertatis ablatio. Quare igitur hoc nomine vtitur in alio ſignificato?Nã captiuitatis nomẽ duo ſignat,nẽpe excidere à libertate,& validè capi,ita vt reſurgere nequeas. Iuxta hanc ſecũdam acceptionẽ igitur vſus *Infr. 11. b.* eſt.Sicut quãdo dicit,Alias eccleſias deprędat⁹ ſum: nõ dicit ſe clã accepiſſe,ſed,ſpoliaſſe & omnia accepiſſe:ita & hoc loco dicens, ducẽtia in captiuitatem. Non enim ex æquo pugna eſt,ſed magno cũ robore B vni & duobus.Non dixit,vincimus,& ſuperamus ſolùm,ſed & in ſeruitutẽ ducimus. Itaq; ſicut ſuprà nõ dixit,adducimus machinas munitionib⁹,ſed deſtruimus illas.Nã magna eſt armorũ potentia. Non enim verbis pugnamus,ſed operibus cõtra verba,nõ in ſapiẽtia carnali,ſed in ſpiritu mãſuetudinis & potẽtiæ. *† Quid igitur inquit futurum erat,vt ſuperbirem,magnificéque in ſermonib⁹ de me ſentirẽ,atque in epiſtolis minax eſſem?* † Quomodo igitur honorabilis futurus erat? Magnificus ſcilicet in ſermonibus & minax in epiſtolis.] Quemadmodũ illi accuſabant dicẽtes,Epiſtolæ graues,vbi ſcilicet nõ in his erat noſtra virtus.Dicẽs autem,captiuã ducentia omnem cogitationem in obedientiam Chriſti: (quoniam enim captiuitatis nomẽ graue)ſtatim tropum illũ dimittit dicẽs, in obedientiam Chriſti, à ſeruitute in libertatẽ, à morte in vitã, ab interitu in ſalutẽ. Non enim vt ſimpliciter iaculemur,venimus,ſed vt transferamus ad veritatẽ aduer- C ſarios. *Et in promptu habentes vindictã aduerſus omnem inobedientiã,cùm impleta fuerit obedientia veſtra.* Hîc & hos terruit,nõ illos ſolùm.Vos enim,inquit,expectamus, vt quãdo laudemus & minis correxerimus vos,& repurgauerimus,& ab illorum ſocietate abduxerimus, tunc ſolis illis relictis qui incurabiliter ægrotãt,inferamus pœnã,quando ſynceriter viderimus vos deficere. *† nunc]* Nam obeditis quidem & † tunc,]ſed non perfectè.Et ſi quis diceret,Si iã dixiſſes, maius foret op⁹ ac lucrũ?Minimè. Si enim nunc feciſſem, & vos ſupplicio immiſcuiſſem,oportebat autem illos punire,& vobis parci.At ſi peperciſſem,in gratiã putaſſent hoc factum:nunc autem non hoc volo, ſed primũ corrigã vos, & tunc veniã ad illos. Quid hiſce viſceribus manſuetius? Nã vt vidit ſuos alienigenis cõmixtos, vult quidem plagam intentare:parcit autem & cohi- D bet indignationem,donec illi recedant, vt hos ſolos *† hoc minatur iſtis &* percutiat,imò vt neq; hos.Nam propter†hos etiam] dicit ſolos velle illos aſſumere,vt & illi correcti metu redeant,& in nullũ iram emittat.Etenim ſicut medicus optim⁹,& pater cõmunis & curator & tutor,omnia agit,omnia curat,impedimẽta remouet,offendẽtes reprimit,vbique circuncurſat. Neq; enim ſicut is qui in prędio rem perficit,ſed ſicut is qui ad paratã ac promptam venit victoriã,trophæa ſtatuit, ſuffodiẽs, deſtruens,deiiciẽs diaboli munitiones, & miniſtrorum machinationes,& vniuerſum tandem orbem ad Chriſti exercitũ ducit, & neq; parum reſpirat ab his ad illos,ab illis ad alios tranſiliens, quaſi militũ dux quidã optimus,quotidie afferẽs trophæa,imò ſingulis horis,ſola tunica indutus irrumpens in aciem,aduerſariorúmque ciuitates,& tela & lanceas,& iacula,

A & omnia in ſuum ius cogens.Talis erat lingua Pauli: etenim loquebatur ſolũ,&velociſſimè in bellis cadebant ſectæ:dæmones quidẽ abigebat, homines verò qui ab illis detinebantur,ad ſe abducebat. Vnde quũ aliquando dæmonem malũ expelleret,multæ magorum turbæ cõuenientes,libros magicos exurebãt, & *Act. 19. d.* ad veritatem tranſibant.Et quemadmodum in bello collapſa turre,vel tyranno ſublato, omnes qui cũ illo,proiectis armis ad ducẽ exercitus currunt:ſic certè & tunc factũ eſt.Eiecto enim dęmone,obſeſſi omnes,abiectis libris imò perditis,ad Pauli pedes currebant. Toti etiã orbi tanquam vni aciei ſe opponens, nuſquã ſtabat,ſed quaſi † cæteris inferior,] omnia fa- *† talis prædit⁹ eſſet,* ciebat:& nunc quidẽ claudum rectè faciebat ambu- *Act. 14. b. & 20. b. & 13. b* lare,& mortuũ excitabat:nunc autem alium excęcabat,de mago loquor:& neque quum in carcere clauderetur tacebat,ſed & illic cuſtodẽ carceris ad ſe tra- *Ibid. 16. f* B hebat,honeſtam illam ſeruitutem imponens. Hunc Moraſanè & nos imitemur pro virib⁹.Et quid dico,pro virili?Licet enim volentibus,ad illũ propiare,& excellentes fieri,& illius imitari fortitudinẽ. Adhuc enim hoc facit,cogitationes deſtruẽs ac omnem celſitudinem contra ſcientiã dei ſe extollentem, Quanuis autem multi hæretici conati ſunt illũ dilacerare, attamẽ vel lacer multam præ ſe fert potentiam. Nam vſi quidem illo ſunt Marcion & Manichæus,ſed dilacerantes:attamen & ſic redarguuntur,vel ex particulis. Etenim &ſola manus optimatis huius apud illos quũ ſit,fortiter illos fugat.Et†quomodo ſolus]apud alios *† pes ſolus* perſeqnitur & deiicit:vt ſcias potentiam magnam,& ꝙ carne mutilatus omnes ad ſe trahere valeat aduerſarios. Et profectò ſunt qui dicent, hoc eſſe peruerſi- C tatis, ꝙ omnes qui inter ſe pugnant, illo vſi ſunt. At hæc peruerſitas nõ Pauli eſt,abſit, ſed eorum qui abutuntur.Non enim varius quiſpiã fuit,ſed ſimplex ac manifeſtus:illi autẽ ad ſuos ſenſus verba torſerũt. Et quare ſic ſcripſit,aiunt,vt det †damnum? Verùm vo- *† occaſiones volentibus?* lentibus]non ipſe dedit,ſed illorum inſania, eo ꝙ nõ vt decebat,ſe vſi ſunt: quoniam & mundus hic totus quanuis & admirabilis, & diuinæ ſapientiæ ſit argumentum,& cœli enarrant gloriã dei, & dies diei eru- *Pſal. 18. a* ctat verbũ,& nox nocti indicat ſciẽtiam : attamen in ipſo multi collapſi ſunt,cõtrarij inter ſe.Et alij quidẽ ſic ſupra dignitatẽ admirati ſunt cœlum, vt ipſum putarint eſſe deum : alij verò ſic illius pulchritudinem ignorarũt,vt indignã eſſe dei dicerẽt opificio,ſed potius cuidã malæ materiæ tribuerint,quanuis ab vtroque errore munierit deus,& bonum faciendo & ma- D gnum,ne alienũ à diuina ſapiẽtia cenſeatur,& nihilominus indigum, ſibiq; ipſi non ſufficientem, ne quis deũ eſſe ſuſpicetur:verũtamen illi excęcati à ſuis cogitationibus,in diuerſas inciderũt ſententias,ſe inuicem redarguentes,& mutuũ accuſantes,&pro ſapiẽtia diuina ſe excuſantes, etiã pro ſuis cogitationibus à quib⁹ ſeducti ſunt.Et quid dico Solẽ ac cœlũ? Ante oculos Iudæi miracula fieri viderũt maxima,& vi- *Exo. 32. a.* tulũ mox adorarunt.Iterum videbant Chriſtum abigentem dæmones,& dæmoniacũ illum vocabãt.At- *Ioan. 8. f. & 7. c. & 10. d* qui crimen hoc non erat expellentis dæmonium,ſed obcæcatarum mentium accuſatio. Noli igitur Paulũ condemnare propter ſententiã eorũ qui illo abutuntur.Quin poti⁹ theſaurũ illi⁹ meli⁹ cognoſce, & diuitias reſera,& cõtra oẽs ſtabis fortiter, illi⁹ munit⁹ armis : & ſic Græcos ac Iudæos obturare poteris. † Et *† Et quonã pacto, inquit,* quo pacto nõ credunt illi,dicit?] propter ea quæ ille

Universidad de Deusto Biblioteca

eos qui illi non credunt?

fecit,& propter correctionē mūdi? Nō enim erat humanæ potētiæ tanta posse, sed crucifixi virtus quę in illo spirabat:talē illū fecit, & rhetoribus ac philosophis tyrannísq; & regibus potētiorē declarauit. Hic non solū sufficit ad armandū & prosternendū aduersarios,sed etiā alios facere tales. Vt igitur & nobis & aliis fiamus vtiles,cōtinuè in illo versemur,&delicias nostro quasi in horto ac prato quæram⁹ in eo: sic em̄ poterimus & à malitia liberari, & virtutē amplexari, promissísq; potiri bonis. Quæ nobis oīa contingant gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,per quem & cum quo patri & sancto spiritui simul &c.

Homilia xxij.

Quæ in conspectu sunt videtis,si quis de se cōfidit quòd sit Christi: illud rursum cogitet apud seipsum, quòd sicut ipse Christi est, ita & nos. Hoc est quod cum aliis quis in Paulo maximè admiretur,ꝙ cogēte necessitate summa seipsum extollendi,vtraq; facit,& isthuc ipsum: & ne videatur multis molestus esse de seipso loquens,quod etiā in epistola adGalatas videris. Nā quum & illic in hoc argumentum incideret, etiam vtriusq; curam habebat,id quod difficillimum erat,multæq; sapiētiæ opus. Nam & moderatè se gerit,déq; seipso magnum quid dicit. Considera autem quomodo & hîc rem istam magnam facit. *Ea quæ in conspectu sunt videtis.* Vide etiam hoc loco sapientiam. Nam increpatis his qui decipiebant illos,non cōtentus illorū increpatione,sermonem finiuit, sed ab illis etiā ad hos transilit. Continuò autē hoc sic facit. Nō enim iam solos decipientes,sed & deceptos perstringit:etenim si illos sine correctione reliquisset, non tā facilè ex dictis correcti essent,sed valde elati facti fuissent. Et nō solùm hoc illis est admirabile, sed vicissim vtrosq; increpat. Audi igitur, quid illis dicat, Ea quæ in conspectu sunt videtis. Nō paruū crimen, sed quod ferè semper hominibus imponit. Quod autem dicit,hunc sensum habet: Ab his quæ vidētur, † probatū est satis,]à carnalibus, à corporalibus. Quid est, ab his quę vidētur? Si quis diues est, si quis inflat⁹ est, si quis multis adulatorib⁹ septus est, si quis magna de se sentit, si quis vana gloria fruitur, si quis simulat nō habens virtutē: hoc enim est, Ea quæ in cōspectu videtis. Si quis cōfidit de seipso ꝙ Christi est:illud rursum cogitet ex seipso, ꝙ sicut ipse Christi, ita & nos. Nō enim vult ab intio vehemēs esse,sed & paulatim crescit & exurgit. Expēde sanè hoc loco mirā asperitatē,& magnā obscuritatē. Nam ex seipso,prægnātioris sentētiæ est:dicit enim, Ne expectet vt à nobis discat,hoc est,per increpationē,quę aduersus ipsum: sed ex seipso hoc cogitet, ꝙ sicut ipse Christi, ita & nos. Non quoniā sic erat Christi,vt ille: sed ꝙ quemadmodum ille Christi, ita & ego Christi, secundum quod societas est. Non enim ille quidem Christi,ego autem alterius cuiusdam. Et posito ꝙ hoc sit æquale, addit excellentius quiddam: *Si enim amplius gloriarer de potestate quam dedit mihi dominus ad ædificationem, & nō ad destructionem,non confundar.* Et magnum quid dicturus, vide quomodo isthuc pręmitigat. Nihil enim ita offendit auditores plerosq;,vt ꝙ sese quis commendat. Eapropter † augēs grauitatē] hanc,dicit,si enim amplius quid glorier:& nō dicit,ꝙ[si quis] confidat esse Christi,cogitet,quod multū à nobis absit. Ego enim habeo ab illo magnam illam quos volo puniendi & resecādi potestatē. Sed quid?nam licèt amplius quid etiam & ineffabile habuisset,attamē sermonē depri-

†existimationem submitis.

† succidēs molestiam

A mit:& nō dicit,quod glorior:sed,si glorier,[si voluero.simul & moderatè agens,& excellentiā ostendēs. Si igitur glorier,]inquit,de potestate quā dedit mihi dominus. Iterum totum illi adscribit,& commune facit donum: *Ad ædificationem,& non ad destructionē.* Vidisti quomodo iterum mitigat inuidiam quæ ex laudibus,&auditorem allicit,vsum propter quem potestatē accepit exponens. Et quomodo dicit,destruentes cogitationes? quia isthuc maximum ędificationis genus est,auferre ea quæ impediunt,& quę putria amouere,& vera ad ædificationem componere. Sanè ad hoc accepimus,vt ædificemus. Si autem quis certet,ac resistat,& incurabilis sit, etiā altera vtemur efficacia,destruentes illum & deiiciētes. Idcirco etiam dicit,non confundar,hoc est,non monstrer mendax, neq; arrogans. *Vt autem ne videar quasi terrens vos,quòd* B *epistolæ quidē,*inquit,*graues sunt ac robustæ, at præsentia corporis infirma, & sermo contemptus. Hoc cogitet qui talis est, quòd quales sumus per epistolas absentes, tales sumus & opere præsentes.* Quod dicit,hunc sensum habet: Possem gloriari,sed ne hæc eadē dicant,ꝙ gloriæ studiosus scribam,& contemptibilis sim præsens,nihil magnū†dicens:]sanè & postea loquutus est, sed nō de potestate hac,propter quam erat terribilis,sed de reuelationibus,& quod amplius,de afflictionibus. Vt igitur ne videar terrere vos,hoc cogitet qui talis est, ꝙ quales sumus per epistolā absentes,tales & præsentes facto. Nam quoniam dicebant,ꝙ magna de se scribat,præsens verò nullius reputationis sit, propter hoc hęc dicit,& ipsa iterum humiliter. Non enim dixit, ꝙ magnifica scribimus,magnifica etiā operamur corā, sed submissius. Quando enim cum illis loquitur, cum C vehemētia istud posuit dicens,Rogo autem ne præsens ea fiducia audeā,qua existimer audax fuisse in quosdam. Quando autem cum his,se submittit. Vnde etiā dicit,Quales sumus præsentes & absentes,hoc est,humiles,submissi,minimè elati. Et manifestum est ex sequentibus: *Non enim audemus inserere aut conferere nos ipsos cum quibusdam qui seipsos commendant.* Hîc & arrogātes ostendit esse illos,& magnifica de se loquentes,& incessit illos,quasi seipsos commendantes. At nos nihil tale, sed si quid etiam magnum operemur, totum deo asscribimus,& nos ipsos inter nos ipsos conferimus,idcirco & subdidit: **Sed isti non intelligunt,quòd ipsi inter sese seipsos metiuntur,& cōparant semet sibiipsis.* Quod autem dicit, hunc sensum habet:non cum illis nos ipsos conferimus,sed inter nos ipsos. Hinc est,quod dicit postea, Nulla re inferior fui summis apostolis. Et D in priori epistola, plus omnibus laboraui. Et iterum, Signa quidem apostoli facta sunt inter nos in omni patientia,& ita nos conferimus inter nos ipsos, & nō cum illis nihil valentibus. Talis enim arrogantia, dementia est. Vel igitur de seipso hoc, vel de illis,non audemus cōferre nos ipsos illis qui inter se certant & magnifica loquūtur,nihílq; intelligunt: hoc est, non sentientibus quàm sint ridiculi sic arrogātes, & inter sese seipsos efferentes. *Nos autem non in immensum gloriabimur sicut illi.* Etenim verisimile erat illos arrogantes dicere, ꝙ orbem terrarum conuertimus, ad fines terræ peruenimus, & multa talia magnificè concionari:sed,nos non sic,dicit: *Sed secundum mensuram quam partitus est nobis deus,mensura pertingendi etiam vsque ad vos.* Et ita vtrinq; modestia illius manifesta,&quòd nihil amplius fecerit dixit,& quòd hoc deo tribuat. Secūdum enim mensuram, inquit, regulæ quam partitus est nobis

†dicam:

Hic sup. A

**varia est huius loci lectio & interpretatio. vide Eras. in annot.*

Infr. 11.b.
1.Co.15.b
Infr.12.d

est nobis deus,mēsura pertingendi etiā vsq; ad vos: quemadmodū agricolis vineā distribuens, ita nobis segregauit. Eatenus igitur gloriamur, quatenus pertingere datū est. *Nō enim nō quasi pertigerimus ad vos extulimus nos,nā & vsq; ad vos peruenimus in euāgelio Christi.* Nō simpliciter affuimus,sed annūciauimus,prędicauimus, persuasimus, emēdauimus. Verisimile em̄ & illos†simpliciter affuisse,ac apostolorū discipulis ipsis totū imputasse ex modica]peregrinatione,at non sic nos. Neq; poterit quis dicere, ꝙ non potuerimus vsq; ad vos peruenire, & sermone solo extendamus gloriationē vsq; ad vos: *Etenim & vobis sermonē prædicauimus. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus, spem autem habētes fidei quæ subcrescit in vobis,quòd magnificemur iuxta regulā nostrā in exuberātiā, vt iis quoq; regionib⁹ quæ vltra vos sunt euangelizē,nō per alienā regulā, vt de his quæ parata sunt,gloriemur.* Multā hinc illorū vituperationem ostēdit,ꝙ & in immēsum glorientur, &quòd in alieno,& ꝙ omnis labor apostolorū fuerit: illi vero honestabātur aliorū laboribus. Nos autē, inquit, factis hæc declarauimus. Non igitur illos imitabimur, sed hic nobis opera testimoniū perhibēt. Hæc dicimus. Et quid dico,inquit,ego? Spem enim habeo fidei vestræ quæ subcrescit. Nō em̄ affirmat simpliciter suo more,sed spero,inquit,vobis accedētibus,ꝙ & vlterius regula vestra extendetur,vt euangelizē vltra vestras regiones:profecimus em̄ &vltrà,ita vt prędicemus & laborem⁹,& nō solis sermonib⁹,vbi alij laborarūt,gloriemur. Bene autē regulā vocat & mēsurā, quasi ad possessionē orbis terrarū &ad optimam hęreditatē accesserit: & ostēdens totum hoc opus esse dei. Proinde habētes talia opera & maiora expectātes,nō gloriosi sumus,vt illi quib⁹ nihil est, neq; nobisipsis quid imputam⁹,sed deo totū. Idcirco & addit, *Qui gloriatur,in domino glorietur. Et hoc,*inquit,*ex deo nobis aduenit. Nō enim qui seipsum cōmendat,probatus est, sed quem dominus cōmendat.* Non dixit,nos sumus:sed,quē dominus cōmendat. Vidisti quomodo humiliter loquitur? Si autē procedens sublimiora ponit,ne mireris:id enim Paulinæ sapiētiæ est. Si em̄ vbiq; humilia dictur⁹ fuisset,nō illos sic perstrinxisset,neq; discipulos ab errore liberasset. Fieri enim potest,ꝙ & humilia loquēs intēpestiue,damnum faciat,& dicēs de se ipso mirabile quiddā tēpestiue, prosit, queādmodum scilicet & ille fecit. Non enim paruū periculum erat discipulis malū quiddā de Paulo persuaderi,nō quòd Paulus gloriā ab hominibus quæreret: nam si hāc quæsiuisset,nō magna illa & mirabilia,quæ ante tēpus quatuordecim annorū viderat, siluisset, & vrgente necessitate nō sic cessasset, & tardus fuisset ad loquendū:manifestum autē, quòd neq; tūc dixisset, nisi multū coactus fuisset. Igitur non humanā gloriā sectans hęc dicebat,sed discipulorū curam habebat. Quoniam enim vituperabant ipsum vt arrogantem, & sermonibus superbum,factísq; nihil declarare valentem, cogitur vltrò ad ipsas venire reuelationes. Quāuis valeret tūc cū hęc diceret illis,operibus persuadere:attamē vti maluit minis suæ potētiæ. Nam à vana gloria alien⁹ erat ac purus, id quod omnis etiā superior,ac sequēs eius vita ostēdit. Hāc em̄ ob causam repente cōuersus est, & conuersus confudit Iudęos,& omnē illum honorē quem ab illis expectare poterat,abiecit,quanuis inter illos esset caput & pręcipuus:sed inuenta veritate ne cogitabat quidem de ea re, quin pro contumeliis & iniuriis bona repēde-

†cū simpliciter affuissent apostolorū discipulis, sibiipsis totum imputasse ex longa.

1.Cor.4.c

A bat,&ad multorū salutē respiciebat,in quo totū collocabat. Qui enim neque gehennā,neq; regnū putauit aliquid esse,neque innumeros mundos, si cū desiderio Christi cōferātur: quomodo gloriā à multis venatus esset? Minime,sed &valde humilis erat:quādo licebat, etiā superiorem vitā suam infamabat, se scilicet blasphemū,& persecutorē, & cōtumeliarum authorē vocās: discipulus quoq; illius Lucas multa de illo dicit, certum ꝙ ab illo edoctus vitā suā priorem, nō minus quàm sequentem diuulgante. Hæc autem dico,non vt audiamus solum, sed vt & discamus. Nam si ille delictorū quę ante lauacrum meminit,quāuis omnia euanuissent:quā igitur veniā habituri sumus, si nos post lauacrū non fuerimus memores? Quid dicis homo? offendisti deū & obliuisceris? en noua offensa,secundæq; inimicitiæ. Itaq; quorū peccatorū solutionē petis,eorúmne quæ ipse nescis? B Vtiq;.nō enim solicitus es,nec curas vt rationē reddas:qui autē non est memor,is magis illudit:erit autem tempus,quādo nihil proficiet nostra correptio. Etenim necesse est,vt moriamur: (nā quia adeo insensati sumus pleriq;,& de manifestariis reb⁹ sermonem facere oportet)& resurgamus omnino, & iudicemur ac puniamur,imò[hoc]non omnino,si voluerimus:†mortis em̄ nostrę,resurrectionis,atq; iudicii, nos nō sumus domini,sed dominus noster. Ad dandam autē pœnā,an nō nos sumus domini? hoc enim est ex possibilibus,& si voluerimus, impossibile istud faciemus. Queādmodū igitur Paulus,ita & Petrus & sancti omnes. †Etenim & ille quod impossibile erat, vi trahēs possibile fecit.]Quòd si & nos voluerimus, etiā nos similiter impossibile†quiddam à nobis fieri C experiemur.]Nam licet innumera deliquerim⁹,possibile tamē est,vt reparemur,quādo adhuc hic sum⁹. Reparem⁹ igitur nosipsos. †Et quæ diligit]recogitet, quòd paruo post tēpore hinc emigraturus sit,quādo satis per ætatē suam deliciis vacarit. Quanuis quales habēdæ sunt deliciæ,in malitia versari? Verū iam ad illius gloriā hoc loquor. Recogitet cum illis,ꝙ possit in breui hoc tēpore hoc totū abluere. Itē adolescēs expendat etiā ipse,quàm incerta mors,& quòd sæpe adolescentes ante senes mortui sint. Nā vt ne mortē nostrā difficiliorem faciamus,incerta relicta est: vnde & sapiēs quis admonet dicens: Ne moreris conuerti ad dominū,& ne differas de die in diem, nescis quid paritura sit superuētura dies: periculū enim & metus est in differēdo,sal⁹ vero certa ac secura,si nulla sit dilatio. Virtutē igitur cole. Sic enim licet iuuenis D moriare, [secure discesseris. quod si ad senectutē perueneris,]cū multa abundātia salutē habiturus es, duplicémq; festiuitatē,nēpe abstinēs à vitæ malitia, & virtutē colens. Ne dicas, erit aliquando tempus, quādo cōuerti licebit. Verba enim hęc deū valde exasperant. Cúrnā,cum ipse tibi infinita secula promisit,tu in præsenti vita laborare non vis,quæ parua & momentanea est:sed sic marcidus ac dissolutus agis, quasi hac breuiorē aliā quandā inquiras? Nónne illę quotidianæ comessationes,nónne illæ mēsæ, nonne scorta illa, nónne theatra illa, nónne diuitiæ illæ id testātur? Quādiu quasi sint,illa amas? quandiu habes inexplebilē malitiæ concupiscentiā? Cogita bene,ꝙ quoties scortatus es, toties condemnasti teipsum. Peccatū enim ita se habet,vt mox atq; patratum fuerit,sententiā ferat iudex. Inebriatus es? vētri indulsisti? rapuisti? Siste iam gradū, verte te in diuersum,cō-

sitere

Phili. 3.b

1.Tim.1.c

Morale.

†siquidē illorū mortis nostræ, &c.

† Etenim vt illi puniantur. est impossibile.

†erit quicquā pati.

†Et senex quidem.

Eccli. 5.b

Universidad de Deusto Biblioteca

A fitere deo gratiã, ꝙ nõ in medîis peccatis te abſtulit: ne quære aliud priuilegiũ, vt male opereris. Multi cũ iam aliis dãnum fraudulenter facerent, ſubitò perierunt, & ad manifeſtũ iudicium abierunt. Time ne & tu hoc patiare inexcuſabilis. Sed multis, inquit, dedit deus priuilegium, vt in vltima ſenecta cõfiterentur. Quid igitur? nũquid & tibi dabit? Fortaſſe dabit, inquit. Cur dicis, fortaſſe? Cõtingit aliquoties? Cogita quòd de anima deliberas, proinde etiã de contrario cogita, & dic: Quid autẽ, ſi nõ det? Quid autẽ ſi det, inquit? Det quidẽ ipſe. Verũtamẽ hoc illo certius & vtilius. Nã ſi iam cœperis, totũ lucrifeceris, ſiue priuilegiũ aſſequare, ſiue nõ aſſequare. Si autem ſemper ceſſas, ob hoc ſæpe nõ accipies. Tu autẽ in bellum egreſſus, nõ dicis, Non eſt opus †vt me præparẽ,] fortaſſis redibò. neq; de nuptiis deliberãs dices, Accipiã vxorẽ pauperẽ: multi eñ & ſic prçter ſpem ditati ſunt. neq; domũ extruẽs, ſubiiciã fundamenta putria: multæ eñ & ſic cõſtitêre domus. de anima autẽ agẽs apprehẽdis magis putria dicẽs, fortaſſis & ſæpius euenit, & cõtingit aliquãdo, tẽq; incertis tradis. Incertũ quidẽ eſt, inquit, ſed fido dei miſericordiæ: miſericors eñ eſt deus. Scio & ego, ſed miſericors ille deus, & illos de quib⁹ dixi hinc abſtulit. Quid autẽ ſi etiã multum tẽporis acceperis, & ſimiliter idẽ mãſeris? Qui enim talis, etiã in ſenecta ſegnis erit. Non, inquit. Nam quæ eſt illa ratiocinatio, etiã poſt octoginta annos nonaginta inquirere, & poſt nonaginta centũ? & poſt centum, negligentior eris, ſicq; vita omnis fruſtra cõſumetur, & euenient etiã tibi ea quæ de Iudæis dicta ſunt, quòd defecerit in vanitate dies eorũ: & vtinã in vanitate ſolum, & non in malitia. Nã quando hinc migrabimus graue pondus peccatorũ geſtãtes, accedit id mali quòd fomitẽ afferem⁹ igni, menſámq; largã vermi. Ideo oro & obſecro, vt ſiſtamus aliquando ſtrenue greſſum, & recedamus à malis, vt & promiſſa bona aſſequamur. Quæ nobis omnia cõcedãtur gratia & miſericordia domini noſtri IeſuChriſti, per quẽ & cũ quo patri ac ſancto ſpiritui ſit gloria nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amẽ.

†vt de rebus meis diſponam,

Homilia XXIII.

Cap. XI. *Vtinam ſuſtinuiſſetis me pauliſper in inſipientia, imò & ſuſtinetis me. Zelotypus enim ſum erga vos zelo dei.* Laudes ſuas ingreſſurus, multa prçcaſtigatione vſus eſt, non cõtentus hoc ſemel & iterum feciſſe. † Et quoniã magna illi erat neceſſitas pro ſe dicere, ac defendere etiam ea quæ ſæpe dixerat: Nam memor erat peccatorum, quorum deus nõ erat memor, & idcirco dicens,] Indignus ſum vt Apoſtolus vocer: etiã inſenſatis manifeſtũ, quòd quæ nunc dicturus eſt, ea non propter vanã gloriã dicat. Oportebat enim mirabile quiddã dicere, & de ſeipſo magna loqui: id quod gloriã maxime offendit, & accidit hoc multis. At nec hoc omittit, ſed ad ſolã reſpexit auditorũ ſalutẽ: ita autem, vt per hoc inſipientiores non læderentur, dum magna de ſe loquitur. Multũ enim vſus eſt illis præcaſtigationibus, dicitq;: *Vtinam ſuſtinuiſſetis me pauliſper [ineptientem,] imò & ſuſtinetis.* Vidiſti ſapientiam? dicendo enim, vtinam, illos facit dominos: & quod affirmat, fiduciam illius erga ipſos declarat, oſtenditq; quòd amet ac ametur, imò nõ à parua dilectione ſimpliciter, ſed à feruido quodam amore & inſaniente dicit debere ipſos ſuſtinere etiã ineptientẽ. Vnde & ſubdit, *Zelotypus enim ſum erga vos dei zelo.* Non dixit, diligo enim vos, ſed quod

† Atqui ad ipſius defenſionem ſatis erat, argumenti neceſſitas, et ea quæ ab ipſo fuerãt dicta. Nam qui peccatorũ mentionẽ faciebat, quorum nullã fecerat deus: & idcirco dicebat,

his multo vehementius erat ponit: zelotypæ enim ſunt animæ, quç immodico dilectorũ amore flagrãt, & nõ aliũde naſcitur zelotypia, quàm ex vehementi dilectione. Ad hçc ne putẽt, ꝙ vel dominationis, vel honoris, vel diuitiarũ, vel aliquorũ iſtorũ gratia amicitiã illorum cupiat, adiecit dicens, zelo dei. Etenim deus dicitur zelare, non vt affectionẽ quãdam in ipſo ſuſpicetur quiſpiam. Deus enim paſſionibus non eſt obnoxius, ſed vt diſcant omnes, quòd propter nihil aliud quàm propter eos quos tã efflictim amat, omnia faciat: non vt ipſe aliquid lucrifaciat, ſed vt illi ſeruẽtur. Etenim in hominib⁹ nõ eſt zelus talis, ſed ob propriã quietem: nõ vt decedat amicorũ contumeliis, ſed ne ipſi qui diligũt contriſtentur, & minus chari ſint, minúſq; inueniãt apud eos qui diligũtur. Hic nõ ſic. Nõ enim hoc mihi curç eſt, inquit, ne minus apud vos habeã, ſed ne vos peſſundare videam. B Talis eñ eſt dei zelus, talis & meus eſt, magnus ſcilicet & purus. Deinde additur & neceſſaria cauſa: *Deſpondi enim vos vni viro virginẽ caſtã.* Itaq; nõ mihi ipſi, ſed illi cui vos deſpõdi zelotypus ſum. Præſens enim tẽpus deſpõſationis eſt, thalamorũ vero aliud, nempe quando dicent, Surrexit ſponſus. O nouas res. In *Mat. 25.A* mũdo virgines manẽt ante nuptias, poſt nuptias nõ item. Hic autẽ nõ ſic. Nam licet nõ ſint virgines ante nuptias illas, poſt nuptias tamen virgines fiunt. Sic oĩs eccleſia virgo eſt. Hæc enim omnibus loquẽs dicit & cõiugatis, & nõ cõiugatis. Cæterum videam⁹, quid ferẽs, nos deſpõſarit, quales dotes, nõ aurũ, nõ argentũ, ſed regnũ cœlorum. Idcirco & dicebat, Pro Chriſto legatione fungimur, & exhortatur quando *Supra. 5.d* ſpõſam ſumpturi ſint. Huius typus erãt ea quç de Abraham leguntur: etenim ille quoq; ſeruũ fidelẽ miſit *Gen. 24.A* C deſponſaturũ filiã Gentilẽ. Et hoc loco miſit deus miniſtros ſuos deſpõſaturos filio eccleſiã, & olim ꝓphetas hæc dicẽtes: Audi filia & vide, & obliuiſcere *Pſa. 44.A* populi tui, & domus patris tui, & cõcupiſcet rex decorem tuũ. Vidiſti etiã prophetam, qui deſpõſabat? Audiſti Apoſtolũ quoq; magna fiducia hoc verbum loquentem ac dicentẽ, Deſpõſaui vos vni viro, virginem caſtã vt exhiberetis Chriſto? Vidiſti iterũ ſapientiã? nam poſtquã dixit, Vtinam ſuſtinuiſſetis me, nõ dixit, Doctor enim veſter ſum, & nõ propter meipſum dico, ſed dignitatẽ quam illis potiſſimũ afferebat, ponit, ſtatuens ſe in loco pronubi, illos vero in ordine ſpõſæ, ſubdẽſq; dicit: *Metuo autem, ne quo pacto ſerpẽs Heuã decepit per verſutiã ſuã, ita corrũpantur ſenſus veſtri à ſimplicitate quæ eſt in Chriſtum.* *Gen. 3.a* Nam quanuis veſter D ſit interitus, triſtitia tamẽ cõmunis eſt. Conſidera ſapientiã quoq;. Non enim iſthuc apparet, quãuis fuerint corrupti. Et hoc manifeſtãs dicebat, Quãdo impleatur veſtra obedientia, lugeãq; multos ex his qui *Infr. 12.g* antea peccauerũt: attamẽ non permittit illos abſque pudore: idcirco & inquit, ne forte. Nã neq; cõdemnat, neq; ſilet: neutrũ enim ſecurũ, ſiue manifeſte dicas, ſiue perpetuo celes: ꝓpterea mediũ ponit dicẽs, ne forte. Sic enim dicere, nõ eſt omnino condẽnare, neq; omnino abſoluere, ſed intra mediũ horũ duorũ conſiſtere: vnde ſic quidem mitigabat: mentione vero hiſtoriæ, metum indicibilem illis immiſit, & omni † illos venia deſtituit: nã cum & malignus ſerpẽs †ſiq; inſenſatus fuerit, mulierẽ licet talis eſſet, malis inuoluerit,] videte igitẽ ne hæc patiamini. Etenĩ & ille maioribus promiſſis decepit, queadmodũ & ſuperbi ac elati illi ipſos decipiebãt: quod nõ ſolũ hinc, ſed etiã aliunde

† & illa inſipiens, attamen nihil horum mi- [illegible]

A aliũde cõiectare licet, nempe ex his quæ poſt hçc dicit: *Nã ſi is qui venit, aliũ Ieſum prædicat, quẽ non prædicauimus, vel ſpiritum aliũ accipitis [quem non accepiſtis] vel aliud euangeliũ quod non accepiſtis, recte ſuſtinuiſſetis.* Et nõ dixit, Ne forte ſicut Adã deceptus eſt: ſed oſtẽdit mulieres eſſe eos, qui hæc patiũtur: mulierum enim eſt decipi. Nec dixit, ſic & vos decipiamini: ſed ꝑmanẽs in metaphora, inquit, Corrũpãtur ſenſus veſtri à ſimplicitate ea quæ eſt in Chriſtũ: †ob ſecuritatẽ,] nõ ob malitiã dico, neq; ob malignũ, neq; quia vos nõ creditis, ſed ob†ſecuritatẽ, propter quam qui decipiũtur, venia digni nõ ſũt:] id quod declarauit Heua. Quòd ſi hoc venia indignum, multo magis ſi quis propter vanã gloriã hæc patiatur. Nam ſiquidẽ is qui venit alium Ieſum prædicat, quẽ nos non prædicauimus, oſtẽdens hinc nõ Corinthios eſſe, ſed aliũde eos qui decipiũt pri⁹ corruptos, ideo dicit: Qui venit. Si ſpiritũ alium accipitis, ſi Euãgelium aliud quod nõ accepiſtis, B recte ſuſtinuiſſetis. Quid dicis? Qui dixiſti *Gal. 1.b* Galatis, Si quis euãgelizauerit vobis prçter id quod accepiſtis, anathema ſit: nũc dicis, Recte ſuſtinuiſſetis: Quin & propter hoc nõ oportebat ſuſtinere, ſed reſilire. Nã ſi eadẽ dicerẽt, oportebat ſuſtinere: quomodo igitur dicis, ſi eadẽ dicũt, nõ ſuſtinẽdos? Num ſi alia dicerẽt ſuſtinẽdi eſſent? Nõ. Attẽdamus ergo, magnũ enim periculũ & profundum præcipitium, ſi obiter hoc prætererimus: †quòd ſi dicatur,] omnib⁹ hæreſibus aditũ patefaciet. †Quid igitur eſt? Nomen verborũ illorum] ſic iactabant illi, quaſi imperfecte Apoſtoli docuerint, & illi aliquid amplius afferentes dixerint. Veriſimile enim eſt illos multũ nugãtes, intolerabilẽ ſtultitiã ſuis dogmatis admiſcuiſſe. Eapropter & ſerpẽtis ac Heuæ meminit expectatione maximarũ C rerũ deceptæ. Hoc eñ in priore epiſtola inſinuãs dicebat, Iã diuites facti eſtis, abſq; nobis regnaſtis. *1. Cor. 4.b Ibid. c* Iterũ, Nos ſtulti propter Chriſtũ, vos autem prudentes in Chriſto. Quoniã igitur veriſimile eſt illos multũ nugatos, externa ſapiẽtia vſos: hoc inquit, ꝙ ſiquidẽ amplius quid dicerẽt illi, & alium prçdicarẽt Chriſtum, quem non oportebat prædicari, nos autẽ omiſiſſem⁹, recte ſuſtinuiſſetis: propter hoc addidit, quẽ nõ prædicauimus. Si autẽ hæc capita fidei ſunt, quid amplius poterãt? quicquid enim dixerint, non ampli⁹ dicẽt his quæ à nobis dicta ſunt. Et vide quomodo iſtud ponit diligẽter: non dixit, Siquidẽ is qui venit, maius quid dicit. Dicebant enim maius quid, cũ maiore poteſtate cõcionãtes, amplioréq; verborum ornatu: propterea hoc non dixit, ſed quid? Qui D venit, aliũ Ieſum prçdicat, id quod nõ opus habebat multa verborum ſupellectile. Vel ſpiritum alium accipitis, neq; hic opus verbis, id eſt, ditiores vos facit, † ſi] domini gratiam, vel euangelium aliud accipitis, quod nõ accepiſtis. Etiã hoc nõ egebat verbis, recte ſuſtinuiſſetis. Tu autẽ obſerua, quomodo vbiq; diſcretione vſus ſit, quæ declaret, ꝙ nihil amplius, neq; maius ab illis introductũ ſit. Nã cũ dixiſſet, Nam ſiquidem is qui venit, alium Ieſum prædicat, adiecit, quem nõ prædicauimus: & ſpiritũ aliũ accipitis, addidit, quẽ nõ accepiſtis: vel euãgeliũ aliud, [adiecit,] quod non ſuſcepiſtis: per omnia demõſtrans, ꝙ non ſtatim attendere oporteat, ſi amplius quid dixerint: ſed ſemper, quid amplius dixerint, quod dici oportebat, & à nobis prætermiſſum eſt: quod ſi non opus erat, & ꝓpterea neq; à nobis dictũ eſt, & eadẽ dicũt, quid ergo illos ſic obſtupeſcitis? Et ſi dicat, Si eadẽ

†ſimplicitatem, †ſimplicitatem, attamen neque hinc venia digni ſunt qui decipiuntur:

†quod hic dicitur, †Quis igitur eſt ſenſus iſtorũ verborũ? Sic

†ſecũdũ.

A dicũt, quare illos prohibes? quia hypocriſi vtẽtes alia introducũt dogmata: verũ hoc quidẽ iam nõ ponit, poſtea autẽ quãdo, inquit, perſona aſſumpta apoſtolorũ Chriſti, iam vero per minus moleſta ab authoritate illorũ diſcipulos abducit, & non illis inuidens, ſed hos muniẽs. Quia & aliàs Apollo non prohibet, tametſi vir eloquẽs eſſet, & in ſcripturis potẽs, ſed & obſecrat & promittit miſſurũ illũ: quia cũ eruditione ille etiã dogmatum retinebat rectitudinem, hi vero cõtrario modo ſe habebant. Idcirco illos impugnat, & diſcipulis ab illis pẽdentibus improperat dicẽs: ꝙ ſiquidem nos omiſiſſemus aliquid quod oportebat annũciari, impleſſent autẽ illi, non prohiberemus attendere: ſi autẽ omnia à nobis abſoluta ſunt, & omiſſum eſt nihil, quomodo vos rapuerũt illi? proinde & addit dicens: *Arbitror enim me nihil inferiorem fuiſſe eximiis apoſtolis.* B Non iã cum illis, ſed cum Petro & cæteris ſe cõparat, † & ita magnum quid inter me & illos diſtat.] Et vide quomodo etiã hoc loco modeſte loquitur. Non enim dixit, nihil me amplius locuti ſunt apoſtoli. Sed quomodo? Arbitror, ſic puto, ꝙ nihil minor ſum eximiis apoſtolis. Quoniã eñ & hoc videbatur illũ humiliorẽ facere, quia illi priores maius nomẽ habebãt, & magis de illis ſciebatur, erántq; hi ſeipſos cõmendaturi, & idcirco cũ illis ſe cõfert, habitu ſibi cõgruẽte. Ideo & cũ laudibus illorũ meminit apoſtolorũ nõ ſimpliciter dicens, ſed eximiis illis Petro, Iacobo, & Ioanne ſcilicet: *Cæterum licet imperitus ſim ſermone, non tamẽ ſcientia.* Nam quoniã illo multum gloriabantur hi qui Corinthios corrũpebant, ꝙ non eſſent imperiti, etiã hoc ponit, monſtrans quòd non inde cõfundatur, ſed magis honeſtetur. Et nõ dixit, C ſi autẽ & imperitus ſermone, ſunt etiã illi tales. Hoc eñ viſum fuiſſet eſſe & illos accuſantis, & hos exaltãtis: verum iſtã impugnat externam ſapientiam. Et in priore quidẽ epiſtola multũ certat de hoc, dicens ꝙ non ſolum nihil conducat ad hanc prædicationem, ſed etiam adumbret gloriam crucis. Veni enim, inquit, non ſecundum excellentiã ſermonis, vel ſapiẽtiæ ad vos, vt ne vacuetur crux Chriſti, & alia multa id genus, eo ꝙ ſcientia imperiti eſſent, † & in ſumma laborarent imperitia.] Igitur in magnis quidẽ rebus ſe magnis apoſtolis cõfert: quando autem oſtendẽdum imperfectius quiddã, nõ idem facit, ſed re ipſa colligit ac oſtẽdit abundãtiam eſſe hoc quod factũ: & quãdo nulla neceſſitas vrget, etiã minimum ſe eſſe *1. Co. 15.b* apoſtolorũ, † & nulla prædicatione] dignũ dicit. Hic vero iterum, quãdo tẽpus poſtulabat, dicit ſe nõ mi- D norẽ eximiis apoſtolis. Ita enim decebat, vt maxime prodeſſet diſcipulis. Vnde etiam ſubdit, dicens: *Verũ vbique manifeſti ſumus in omnibus erga vos.* Enimuero hoc loco iterũ accuſat pſeudapoſtolos, quaſi maligne obãbulantes. Hæc autẽ & antea de ſeipſo dicebat, ꝙ non iuxta perſonam viueret, neque fraudulẽtus, & adulterãs ſermonẽ prædicaret. Illi autem † alij quidã erãt, alij etiã apparebant:] ſed nõ ipſe. Idcirco & vbiq; ſuperbit in eo, quod nihil ad hominũ gloriã faciat, neque occultet res ſuas: id quod & antea dicebat, manifeſtatione veritatis cõmendãtes noſipſos *Sup. 4.a* ad omniũ conſcientiã hominũ. Nũc autem dicit, In omnibus manifeſtati ſumus erga vos. Quid autẽ hoc eſt? Imperiti ſumus, & nõ celamus: accipimus à quibuſdam, & nõ ſilemus. De vobis itaq; accipimus, & non ſimulamus nõ accipere, ſicut illi accipiẽtes, ſed omnia facimus manifeſta vobis. Sũt verba bene cõfidentis

†Itaque ſi me ſciẽtia ſuperant, ſuperant & illos.

1. Cor. 1.c & 2.a

†quæ quidẽ ſumma eſt imperitia.

† neque ſe apoſtoli appellatione.

†alij quidem erãt, alij vero apparebant.

Universidad de Deusto Biblioteca

fidẽtis illis,&cũ veritate omnia annũciantis.Idcirco & testes illos vocat & nũc vbi dixit, In omnibus erga vos:& antea,Nõ enim alia scribimus vobis,quàm quæ legitis. *Ibid.1.c* Deinde vbi pro se rationẽ reddidit, grauiter quod reliquum erat,apponit dicens:*Num peccatum feci meipsum humiliãs, vt vos exaltemini?* Et interpretãs istud dicit:*Alias ecclesias deprædatus sum,accepto ab illis stipendio ad vestrũ ministeriũ.* Quod autẽ dicit,hũc sensum habet: In angustia versabar, hoc em̃ est,humiliãs meipsum.Hoc igitur est,quod potestis mihi improperare,& ꝓpter hoc mihi onerosi estis, quia humiliaui meipsum mẽdicãs angustiis obrut',esuriens, vt vos exaltemini.& quomodo exaltantur hi,hoc in tãta angustia existẽte?imò ædificabãtur,& nõ offendebãtur,quo & maxime accusabãtur, & infirmitatis redarguebãtur:neq; em̃ illi aliter induci poterãt,nisi ipso prius humiliato.Improperatur, inquit, mihi, ꝙ humilis fuerim,sed ꝓpterea vos exaltati estis. Quoniam enim & superius dicebat,quòd accusabãt illum quòd præsens quidẽ humilis est, absens vero audax: excusans perstringit illos,iterũ hic dicẽs: quòd hoc ꝓpter vos feci,alias ecclesias deprędat' sum.Hoc loco iterũ,cũ cõfusione,sed priora †non permittit] duriora apparere. dixerat enim, Vtinã sustineretis me paulisper in insipiẽtia.Et ante †illa] sua bene gesta,in hoc primo gloriatur.Hoc em̃ maxime quærũt seculares,& in hoc etiã illi aduersarij superbiebãt:eapropter nõ pri' sermonẽ de periculis aggreditur, vel de signis,sed de opum contẽptu,quoniã per hoc superbiebãt:insinuat simul & illos esse diuites.Hoc autem admirabile est ĩ illo,quod poterat dicere,ꝙ ex laboribus manuũ pascatur,& nõ dixit,sed qđ maxime illos admonebat,& neq; illius laus erat. Dicit,ab aliis accepi:& nõ dixit,accepi,sed, deprædatus sum, hoc est illos nudaui & pauperes feci. Et qđ maius, nõ ad abũdãtiã,sed in vsum necessariũ: quãdo enim dicit, accepto ab illis stipẽdio,intelligit necessariũ alimẽtum:& quod grauius est, in vestrũ ministeriũ: vobis prædicam',& à vobis debebã ali, ab aliis autẽ accepi.Duplex crimẽ,imò triplex,quia&apud illos erat, & illis ministrabat,&necessariũ quærebat alimentũ, alios habebat suppeditãtes. † Nõ solũ enim aliorum multorũ erat excellentia,quorũ illi segnitie, alij studio prçcellebãt:nã illi quidẽ absenti mittebãt,hi vero præsentẽ]non alebant. Porrò quoniam acriter illos reprehẽderat, sensim iterũ vehementiã reprehẽsionis retrahit,dicens: *Et cum præsens essem apud vos atque egerem,nullum grauabam.* Non enim dixit,Nõ dedistis mihi:sed,ego non accepi. Parcit enim iam illis, attamẽ in contextu sermonis clàm iterũ perstringit. Præsentẽ esse & egere, emphaticũ est, & prægnantẽ habet significationẽ. Vt em̃ nõ dicãt, quid si habuisses?subdidit,& egẽs non grauaui vos. Hic iterũ modeste illos pũgit,†quòd eo periculo obnoxij fuerint, vt sic grauarẽtur.]Præterea causa accusatione referta est ac zelotypia.Ideo & posuit illã simpliciter,sed docẽs vnde & à quib' educatus sit.Et iterũ ipsos sine suspicione extimulat ad eleemosynæ opus.*Nam quod mihi deerat, suppleuerunt fratres qui venerant à Macedonia.* Vidisti quomodo exacerbat iterũ positis in medium fratrib' qui ministrarẽt.Primũ em̃ desiderare eos facit,vt cognoscãt quinã illi sint, [de quib' loqueretur cum diceret:]Alias ecclesias deprædatus sum:& deinde nominib' eos exprimit,quo sane & ad eleemosynã illos prouocat.Nã iis qui negligebãt alere apo-

†non permittunt ista. *Hic sup.a* *†alia.*

†Et multa istorũ ad illos erat excellentia.Nã illi in segnitie, hi in studio: & hi quidem absenti mittebant, illi vero præsentem.

†quod tãquam grauati cunctãter talia cõferrent.

A stolũ,persuadet, ne in pauperũ subsidio minores videantur. Hoc autẽ & ipsis Macedonibus scribẽs dicit, In vsus meos misistis mihi semel ac iterum: & in *Phili.4.b* principio euãgelij:quod sanè maximũ illorũ pręconiũ erat,quòd statim ab initio euãgelij sic floruerũt. Cæterũ vide vbiq; posuisse,quòd vsui sibi fuerint,& nusquã in abundantiam. Etenim dicẽdo,Præsens & egẽs:ostẽdit ꝙ apud Corinthios indigebat pasci:dicẽdo vero,ea quæ mihi deerãt suppleuerũt, ostẽdit quòd nõ petiuerit,neq; causam posuerit, quæ nõ esset.Quænam hæc?ꝙ ab aliis acceperit: nã quæ mihi deerãt,inquit,suppleuerũt quivenerũt.Propter hoc, inquit,nõ grauati sunt,nõ ꝙ non ausim.Etenim propter hoc istud ponit,& ostẽdit per sequẽtia,sed non dicit ipsum manifeste,verũ adũbrat,conscientiæ auditorũ relinquens,& occulte per sequẽtia ostẽdit dicens: *Et in omnibus,ne cui grauis essem me seruaui,& seruabo.* B Ne em̃,inquit,putetis me dicere vt accipiã:nam ꝙ dicit seruabo,grauius dicit. Et nisi quã de illis fiduciam haberet,sed semel abnegat se quippiã accepturum.Ostẽdit autẽ ꝙ &hoc graue putarit esse futurũ, vnde dicebat, seruaui me & seruabo me, ne cui sim grauis. Hoc & in priore epistola dicit, nõ scripsi vt sic fiat in me. *1.Cor.9.c* Bonũ enim mihi est mori,quàm vt quis gloriationẽ meã euacuet.Et hoc loco iterum,ne vobis sim grauis,me seruaui &seruabo.Et deinde ne videatur hæc dicere,vt magis illos cõciliet,inquit: *Est veritas Christi in me.* Ne putetis ꝙ idcirco dixi, vt accipiam,vt magis attraham. *Est enim,* inquit, *veritas in me, quòd gloriatio ista nõ interrũpetur in regionibus Achaiæ.* Vt enim ne quis illũ putet super hac re iterũ dolere, vel iratũ hæc dicere, factũ ipsum gloriationẽ vocat. Et C in priore quoque epistola similiter istud facit, atque *Ibidem.* adeo neq; illic perstringi illos dicit.Quę igitũ,inquit, mihi est merces?vt euãgelizãs sine sumptu ponã euãgeliũ Christi.Et quẽadmodũ illic mercedem,ita hic gloriationem vocat,vt ne valde cõfundantur dictis, quasi petenti non exhibẽtes.Quid enim?&vos datis, ĩquit,sed ego nõ accipio.& nõ interrũpetur,à metaphora fluminũ vel fontis quasi vbique fluentis, quia nõ accipit,nõ obturabitis dono libertatẽ meã. Non tamen dixit,nõ obturabitis, id quod austerius erat: sed,nõ interrũpetur in regionibus Achaiæ.Hoc iterum erat dictũ dans plagã, sufficiebátq; ad humiliãdum illos ac contristandũ:siquidẽ solos illos deprędatus esset.Si enim gloriatus esset,vbique oportebat gloriari:si autẽ in vno solo, propter infirmitatẽ fortasse nostrã:vt igitũ ne hęc cogitãtes cõtristẽtur, vide D quomodo istuc corrigat. *Quare? num quia nõ diligo vos? Deus nouit.* Statim & mox corrigit, sed neque sic alienauit illos à criminibus.Neq; enim dixit,nõ estis infirmi,neq; nõ estis fortes,sed diligo vos:quod maxime illorum crimẽ auxit.Quòd enim impense diligat illos,declarabat nõ accipiẽdo ab illis, quoniã valde perstringebãtur: & ita diuersa ab amore faciebat, & accipiebat, &nõ accipiebat.Diuersitas autẽ hęc erat iuxta dantiũ habitũ:& non dixit quidẽ,Propter hoc nõ accipio,quiavalde vos diligo:alioqui infirmitatẽ illorũ accusasset, & perplexos fecisset: sed vertit in aliam causam sermonẽ.Qualémne? *Vt amputem occasionẽ eorũ,qui volunt occasionẽ,vt in quo gloriantur, inueniãtur sicut & nos.* Quoniam hoc curabant vt ansam quãdam apprehenderent,&hanc tollere oportebat:hoc † enim est, in quo solo gloriantur, igitur vt nihil amplius habeãt,†quod corrigere oporteat.] In aliis em̃ inferiores

† & hoc corrigere oportebat.

inferiores fuerũt.Nihil enim sic ędificat seculares,vt nõ accipere.Vnde malignus ille diabolus, hãc potissimũ escã parat,volẽs illos aliò tractos lædere.Videtur autẽ mihi etiã hoc ad hypocrisin pertinere,eo ꝙ neque dixit, in quo bene egerunt: sed quid? in quo gloriãtur.quod certe taxãtis est arrogãtiã. Gloriantũ enim esse quod nõ sunt, cũ virum spectabilẽ virtute, nõ solũ nõ de his quæ nõ habet,sed neq; de his quæ habet gloriari oporteat: sicut beatus ille Apostolus *Gen.18.d* faciebat,& sicut Abrahã patriarcha dicẽs: Ego autẽ sum terra ac cinis.Quoniam em̃ nõ habebat peccata, quæ diceret, sed vndiq; bonis operib' fulgebat, circũcursans,& nihil cõtra se inueniẽs,ad naturã ipsam cõfugit.Et quoniã terræ videtur quodãmodo honestũ etiã nomẽ,cineris addidit.Proinde ali' quispiam *Eccli.10.b.* dicebat,Quid superbit terra & cinis? Ne igitũ dicas *Morale.* mihi,florẽ oculorũ,neq; erectã ceruicẽ,neq; chlamydẽ & equũ,& ministros:sed vbi moritur, hæc omnia cogita & attẽde.Si autẽ ea quæ vidẽtur dixeris,dicã & ego ea quę in scripturis inuenio multo his clariora:nam quẽadmodũ propter aspectũ nõ admiramur substantiã illorũ, videntes quòd totum limus sit: ita certe neque hæc, quæ etiam ipsa limus: imò etiam priusquã dissoluatur,& fiat puluis, ostende mihi erectum illum febre laborantẽ animámq; agentẽ,tuncque tibi dicã & loquar: Quid factus magn' ille cult'? Quò ꝓuenit frequẽs illa adulatio, & põpa ministrorum,abũdantia pecuniarũ & opum? Quis ventus ingressus difflauit omnia? Quin & in feretro iacẽs fert diuitiarũ & superbiæ symbola,vestitu splendido adiacẽte,pauperibus & diuitibus præcedẽtibus, vulgo celebrãte.Maxime quidem & hæc ridicula, & facile reprehẽduntur,sicut flos vbi diffluit: nã quando viã trãseo portarũ ciuitatis, & vbi illi corpus tradiderũt vermib',iterũ dicam tibi: Quò vadit multitudo illa? quid facta est vociferatio & commotio? vbi faces? vbi chori mulierum?Nõne hæc omnia somniũ sunt? Quid autem factum ex acclamationibus? vbi multa illa ora quæ clamabant &iubebant fidere,quia †nullus immortalis?] Nõ hæc nũc oportebat dicere non audiẽti,sed quãdo rapiebat,quãdo defraudabat:tũc parũ mutatis verbis dicere oportebat, Nõ est fidendum in illis,nullus immortalis,cohibe insaniã,extingue cõcupiscentiã.†Ei vero qui læditur,dicatur, Fidendũ est:illi vero qui talia nũc curat, parcẽdũ erat, nec illudẽdũ: nõ enim propter hoc illum iam oportet fiduciã habere,sed timere poti' ac tremere: quãuis & illi qui iã stadiũ egressus sine vtilitate dicatur, etsi diuites hoc morbo detenti,& laborãtes audiãt:] nam quoniam antea præ ebrietate diuitiarũ nihil tale cogitant,sed in tẽpore illo,quãdo ab aspectu morientis,quod dicitũ, credibile fit, prudẽtiores fiãt,erudiãtur intelligentes, ꝙ paulo pòst & ipsi ad terribilia illa iudicia ducentur,& dare cogẽtur rationem eorũ quæ rapuerunt,& fraudibus conquisiuerũt. Et quid hæc ad pauperes dicis pertinẽt? Maxime: multis em̃ & hoc gratũ & iucundum, videre eũ qui læsit puniri:sed vobis nõ est iucundũ,sed si nihil mali patiatur: laudo enim vos & approbo alienis calamitatibus nõ gaudẽtes,sed propriam vtilitatẽ sectantes. Agè igitur & hãc vobis promittamus:nã si ab hominib' male patiamur,†& nõ paruo debito destituimur,ferentes viriliter quæ fiũt,nunquid lædimur?]Deus em̃ in mercedẽ imputat,non quòd iuste nobis debeat, sed ꝙ misericors est,†& pius]non iuuit eũ qui affligeba-

† nulla mors.

†Cæterũ quãuis illi,qui iam stadium egressus sit,sine vtilitate hæc dicãtur: diuites tamen eodẽ morbo detẽti,& ad sepulchrum sequẽtes, audiant.

†nõ paruã debiti partẽ succidimus, ferẽtes viriliter quæ accidunt: non igitur lædimur,

† etiamsi prius.

A tur. Vnde hoc manifestum? inquit. Male vexabãtur olim à Babyloniis Iudæi,nec ꝓhibebat dominus, & abducebãtur pueri ac mulieres,& secuta est captiuitas ista.Iuxta rationẽ peccatorũ facta est illis cõsolatio.Idcirco Esaiæ dicit:Cõsolamini,cõsolamini populum meũ sacerdotes,loquamini ad cor Hierusalẽ, *Esa.40.a* quia accepit de manu domini duplicia peccata sua. Et iterũ:Da nobis pacẽ. Omnia enim persoluisti nobis. *Ibi.26.c* Et Dauid inquit, Vide inimicos meos,quia multiplicati sunt,& dimitte oĩa peccata mea. *Psal 42.d* Et quando Semei maledicẽtẽ ferebat,dicit: Dimitte illũ, vt videat dominus humilitatẽ meã,& retribuat mihi pro die illo. *2.Re.16.b* Quãdo enim nõ vlciscitur qui læditur, tunc potissimũ vtilitatẽ accipimus:nam si cum gratiarum actione tulerimus,pro satisfactione peccatorũ imputatur:& ita cũ videris diuitẽ,qui pauperẽ rapina opprimit, B relicto eo qui opprimitur,deplora opprimẽtem:nã ille quidẽ sordes deponit, hic vero se coinquinat.Sic & Elisæi discipulus patiebatũ in Naaman: *4.Reg.5.f* nã licet nõ rapuerit,est tamẽ & fraude cõquirere iniustitia.Quid igitur factũ est?Accepit cũ iniustitia & lepram:& ille quidem iniuste læsus, vtilitatẽ habuit: qui vero iniustitia affecit,maximũ damnũ tulit.Hoc & nunc in anima fit. Tãtúmq; hoc est, vt ipsum solũ sæpenumero deum misericordem reddiderit, licet adiutorio indignus esset qui patiebatur, quãdo grauissima luebat,deũ,vt sibi misereretur, concilians,& hinc solũ excitãs,vt adiuuet.Propterea de' etiã olim Barbaris dicebat:Ego quidẽ tradidi illos parum,ipsi autẽ cõspirarunt in mala,incurabilia patiẽtur. Nihil enim omnino est,quod deum sic exacerbet, atq; rapere,& violẽtia opprimere,&fraudare.Cur nã?quia C valde facile ab hoc malo quis liberari posset:non est em̃ naturalis cõcupiscẽtia infestãs, sed à negligentia euenit.Quomodo igitur Paulus radicẽ malorum vocat auaritiam? *1.Tim.6.b.* Etiam ego sic dico. Sed apud nos radix illa præter naturã rei:& si vultis,cõparationẽ faciamus, vtra cõcupiscentia diuitiarũ ne vel corporũ violẽtior sit,†hoc est grauior.]Videamus igitur, quẽ † magnum vicit cõcupiscentia pecuniarũ?nullum, sed miserabiles valde ac abiectos,Gieze,Achab,Iudam,& sacerdotes Iudæos:concupiscentia vero corporum, magnũ prophetam vicit Dauidem. Et hæc dico, nõ veniã dans his qui hac cõcupiscentia illaqueãtur,sed magis hoc ago,vt resipiscant. Quando enim ostẽdero magnũ malum, tũc maxime illos venia omni priuatos ostẽdo: *2.Re.11.a* nam ignorans bestiã, posses ad illã cõfugere,nunc autem sciens & incidens in illã, nõ habes excusationem. D Post hũc illius filiũ,grauius abripuit,quãuis illo sapiẽtior fuerit nemo,omnésq; alias exercueritvirtutes,attamẽ ab hoc malo sic capt' est, vt & letalẽ acceperit plagã. Et pater quidẽ surrexit, & iterũ præliatus est ac coronatus:hic autẽ nihil tale declarauit.Propter hoc & Paulus dicebat:Melius est nubere quàm vri. *1.Cor.7.b* Et Christus,Qui potest capere capiat. *Mat.19.b* *Ibid.d* De diuitiis autẽ nõ sic:sed, qui reliquerit facultates suas,cẽtupla recipiet. *Ibid.c.& Mar.10.b* Quomodo igitũ dices, de diuitibus dicit,ꝙ difficile assequentur regnum? Iterũ illorũ insulsam stupiditatẽ insinuãs, non diuitiarum violentiã,sed illorum miseram seruitutem. Quod & ex his quæ Paulus cõsuluit manifestũ.Abducit enim ab illa cõcupiscentia dicens:Qui autẽ volunt diuites fieri,in tentationem incidũt: *1.Tim.6.b.* in hac non item, sed ad tempus solum dissoluit, & iterũ cõcorditer ad idipsum redire consulit. Timuit enim fluctus cõcupiscẽ-

tiæ,

† quod enim magnos viros deiecisse inuenietur,hoc sane est grauius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiæ,ne forte naufragiũ graue fiat.Hæc affectio & ira
pertinacior eſt.Nõ eñ iræ loc⁹ eſt, vbi nemo eſt qui
exaſperat: cõcupiſcentia autẽ oritur, etiamſi non ſit
aſpect⁹,qui ad hoc moueat. Ideo hãc quidẽ nõ exe-
Matt.5.c cuit totã,ſed adiecit,qui iraſcitur ſine cauſa:neq; illã
1.Cor.7.a cõcupiſcẽtiã ſuſtulit,ſed iniuſtã. nam propter cõcu-
piſcẽtias,inquit,vnuſquiſq; ſuam vxorẽ habeat:the-
ſaurizare autẽ neq; temere,neque ſine cauſa conceſ-
ſit.Nã hæ paſſiones,ſũt nobis vtilitatis gratia implã-
tatæ:nã cõcupiſcentia,propter procreandã prolem,
ira vero,vt læſos adiuuemus,opum vero amor mini-
me.Vnde nõ eſt naturalis affectio,vnde quãdo ab il-
la caperis,tãto fœdiora pateris. Propter hoc ſanè &
ſecũdas nuptias permittit Paulus.In diuitiis vero ma
Ibi.6.b gnam requirit diligentiã dicẽs:Quare nõ potius dã-
num accipitis,cur nõ potius iniuriã fertis? Et de vir-
Ibid.7.c ginitate differẽs dicit,Præceptũ nõ habeo,& ad vti-
litatem veſtrã dico,nõ vt laqueũ vobis iniiciã. Quã-
1.Tim.5.b do vero de diuitiis loquitur,Habẽtes,inquit,tegmẽ-
ta & cibos,his contenti ſimus.Quomodo igitur,di-
ces,hoc malo tam multi irretiuntur? Quia non ſic ſe
in aciem cõtra illud parant, ſicut contra libidinẽ ac
ſcortationẽ: quod ſi quidem ſimiliter videretur eſſe
Mat.25.a malũ, nõ facile capti eſſent: ſic & miſeræ illæ virgi-
nes à thalamo eiectę ſunt,quoniã maiore obluctato-
re proſtrato,ab infirmiore & nihili deiectæ ſunt. Ad
hæc etiã dici poteſt,ꝙ ſi concupiſcentiam refręnãs à
diuitiis vincitur,neq; concupiſcentiis ſæpe imperat,
ſed à natura ſortitus eſt,ꝙ inde non valde impugna-
tur.nõ eñ omnes ſimiliter propenſi ſunt.Hæc igitur
ſciẽtes,& virginũ exẽplum nobiſcum continuo ver-
ſantes,fugiamus malam hanc beſtiam.Si enimvirgi-
nitas nihil profuit, ſed perierũt poſt infinitos labo-
res ac ſudores illæ ꝑpter auaritiã,quis nos liberabit,
ſi in illã inciderimus paſſionẽ? Idcirco oro vt omnia
faciam⁹,ne aut capiamur,aut capti detineamur, ſed
rũpam⁹ grauia illa vincula.Ita eñ poterim⁹ apud cœ-
leſtẽ iudicẽ ſtare,& infinita bona aſſequi,quæ nobis
concedantur gratia & miſericordia dñi noſtri,&c.

Homilia XXIIII.

*Qvi autẽ tales,pſeudapoſtoli, operarij doloſi, aſſumpta
perſona apoſtolorum Chriſti.* Quid dicis?Chriſtũ
prædicantes,pecunias non accipientes, vel
euangelium aliud non introducentes,pſeudapoſtoli
nũc ſunt?Etiam,has ob cauſas potiſſimum, quia hęc
omnia ſimulant,vt decipiant. Operarij doloſi: nam
operantur quidem,ſed reuellunt ea quę ſunt planta-
ta:nam quoniam ſciunt ſe aliter non poſſe eſſe acce-
ptos,perſona veritatis ſumpta,erroris actum ſimulã-
tes peragunt.Sed,aiunt,pecunias non accipiunt? vt
maiora accipiãt,vt animas perdant: imò & hoc mẽ-
dacium eſt,& accipiebant,ſed clàm.Et hoc oſtendit
Hic ſup.c in proximis.nam iam etiam inſinuarat iſtuc dicẽs:In
† inueniãtur. eo de quo gloriantur,†inuenti ſunt]ſicut & nos.Sed
poſtea ipſum manifeſti⁹ inſinuauit dicẽs:Si quis vos
Hic infr.c deuorat,ſi quis accipit,ſi quis extollitur, illum ſuſti-
nuiſtis.Nunc autem aliunde illos accuſat dicẽs:Per-
ſona aſſumpta,perſona illis ſola adiacet ouilla pellis.
*Nec mirum:nam ſi ipſe ſatanas trãſfiguratur in angelum lucis,
quid magnum igitur eſt, ſi & miniſtri illius perſonã in ſe trãſ-
ferunt,quaſi ſint miniſtri iuſtitiæ?* Atque adeo ſi oportet
mirari,hoc oportet mirari,illud autem non itẽ: nam
quando magiſter illorum audet omnia,haud mirum
eſt,ſi & diſcipuli ſequantur. Quid autem eſt, angelus
lucis?dicit eum qui habet fiduciã loquẽdi,& deo aſ-

A ſiſtit.Sunt enim angeli tenebrarũ,diaboli tenebroſi,
ac feroces. Et multos diabol⁹ ſic decepit, perſona in
ſe accepta,& non factus angelus lucis: ſic & illi per-
ſonam Apoſtolorũ circũferunt,non ipſam potentiã,
neq; fortes ſunt.Nihil autẽ ſic diabolicũ, vt ad oſtẽ-
tationẽ quippiã facere.Quid autem eſt, miniſterium
iuſtitiæ?id ſcilicet quod nos ſumus,euangelion prę-
dicantes vobis,quod iuſtitiã habet:nã vel hoc dicit,
vel quòd iuſtorũ virorum ſibi opinionem aſſumunt.
Quomodo igitur illos agnoſcemus?ab operib⁹ ipſis, Mat.7.d
ſicut & Chriſtus dixit:eáq; propter cogitur ſua præ-
clara opera,& illorum malitiã inter ſe cõponere, vt
ex cõparatione appareãt nothi. Et ingreſſus iterũ ad
encomia,illa primum vituperat, vt oſtendat hoc ar-
gumentũ ſibi neceſſariũ, vt ne quis dicat ꝙ ſeipſum
laudet.Et dicit,*Iterum dico*.Etenim iam multa pręmi-
B tigatione vſus erat,attamen nõ cõtentus dictis,ſed&
iterum dico:*Ne quis me putet inſipientem eſſe*. Hoc enim
ſolebãt illi,abſq; cauſa gloriantes. Tu autem cõſide-
ra repellentem, quoties ad ſuas laudes ingreditur: &
hanc rem,nẽpe gloriationẽ,opus inſipientiæ eſſe di-
cit:ego autem non tanquam deſipiẽs iſtud facio,ſed
cõpulſus:ſi autẽ nõ creditis,ſed,licet neceſſitatẽ eſſe
videatis,condẽnatis,neq; ſic deprecor. Vidiſti,quo-
modo oſtendit multã dicendi neceſſitatem. Nã quẽ
neq; tãta ſuſpicio remorata eſt à dicẽdo,cogita quã-
tam vim ſuſtinuerit dicendo, & quantũ doluerit, ac
coactus ſit eloquendo, attamen & ſic in hac re mo-
deſtia vſus eſt.Non enim dixit vt glorier parum glo-
riaturus. Iterum alia vſus eſt deprecatione dicens:
*Quod loquor,nõ loquor ſecundũ dominũ:ſed tanquã in inſipien-
tia,in hoc argumento gloriationis*. Vides quomodo glo-
C riatio,iam nõ ſit ſecundũ dominũ:dicit enim,Quan-
do omnia feceritis,dicite, ꝙ ſerui inutiles ſumus. Iã Luc.17.d
iſtuc quidẽ per ſeipſum nõ eſt ſecundũ dominum,ſit
tamẽ à mẽte bona:propter hoc dicit,Quod loquor,
nõ cauſam arguẽs,ſed verba:alioqui mẽs eius ita erat
mirabilis,vt & verba honeſtaret.Sicut enim homici-
da,quãuis occidere prohibeatur,bona tamen mente
ſæpius id facere eligit,& occidere non ſecundũ do-
minum,ſed ex bona mẽte fit,ſic & gloriari. Et curnã
nõ eſt vſus tanta ſermonis accurati diligẽtia?quia ad
aliud properat,& ex abũdãtia,etiã volẽtibus carpere
cõdonat,ſolũ vt dicat,quæ proſunt. Etenim quæ di-
cta erant, ſufficiebãt tollere omnẽ ſuſpicionem. Sed
quaſi in inſipiẽtia.prius dixerat, Vtinam ſuſtinuiſſe- Hic ſup.a
tis me pauliſper in inſipiẽtia mea.Nunc autem,quaſi
in inſipiẽtia:quò eñ magis progreditur, hoc magis
D ſermonẽ expurgat. Deinde, vt ne putes ſemper illũ
deſipere,appoſuit,in hoc argumẽto gloriationis: ſe-
cundũ hanc partẽ, inquit,queadmodũ & alibi dice-
bat,Ne cõfundamur:& apponebat, in hoc argumẽ- Sup.4.c
to gloriationis.Et alibi iterũ dicẽs: Nũ quæ cõſulo, Ibid.1.d
ſecundũ carnẽ cõſulo,vt ſit apud me etiã etiam, non
non.Et oſtendens, ꝙ non poſſit ſemper ea quæ pro-
mittit,implere:quoniã non ſecundũ carnẽ cõſulit,vt
ne ſuſpicionẽ hanc etiam ad dogma quidam trahãt,
inquit,Fidelis autem deus,quia ſermo noſter,qui ad Ibidem.
vos factus eſt,non fuit etiã & nõ.Et vide quãta prius
dixerat,& iterũ alias defenſiones apponit, ſic dicẽs:
Quoniam multi gloriantur ſecundum carnem,& ego gloriabor.
Quid eſt,ſecundum carnem?ab externis, à nobilita-
te,à diuitiis,à ſapiẽtia,à circũciſione & progenitori-
bus Hebręis,à magna exiſtimatione.Et vide ſapien-
tiã:illa ponit,quæ tamen nõ enumerat. Et tũc etiam
inſipien-

inſipientiã cẽſet. Nam ſi in veris bonis gloriari inſi- A
piẽtia eſt,multo magis in vanis:& hoc eſt quod ſcili-
cet,nõ ſecundũ dominum,vocat.Nulla enimvtilitas
eſt,Hebræum eſſe,& ſimilia.Ne igitur putetis, quòd
quaſi virtutẽ hæc ponam,ſed quoniam illi gloriãtur,
cogor & ego hinc cõparationẽ facere,quod ſcilicet
Phili.3.a & alibi facit, dicens: Si quis videtur cõfidere in car-
ne,ego magis: & illic ꝑpter eos qui cõfidũt in hoc.
Quẽadmodũ enim ſi quis clari generis, philoſophi-
cam vitã eligẽs viderit ſublime ſentiẽtes alios de ge-
neroſitate ſua,volẽs etiã illorũ faſtum tollere,nónne
† gloriãs, cogitur propriã claritudinẽ dicere,non †glorioſos,]
ſed humiles alios reddens? Hoc ſanè & Paulus facit.
† illis relictis, Deinde † relicto illo,] apud Corinthios totã cauſam
extenuat dicẽs: *Libenter enim ſuſtinetis inſipientes*. Et ita,
vos authores horum,& magis quàm illi. Niſi eñ vos
illos ſuſtinuiſſetis, & dãnum paſſi eſſetis, nihil certe
B propter illos fuiſſem locutus, ſed veſtræ ſalutis curã
gerẽs,& vobis ſeruiẽs.Et vide quomodo increpatio-
nẽ etiã cũ laudibus ponit.vt dixit enim,*Libenter ſuſti-
netis inſipientes*.addidit,*cum prudentes ſitis*. Inſipiẽtiæ eñ
eſt gloriari,maxime in talibus: quãuis oportebat in-
crepare & dicere,Ne ſuſtinete inſipientes,ſed abun-
dãtius faciebat.Nã ille quidẽ viſus fuiſſet increpare,
quaſi priuatus illis: nunc autẽ cũ oſtẽderet ſe quoq;
in his præcellere,eáq; nihili facere,magis illos corri-
git.Iam autem prius q̃ laudes ingreditur, & compa-
rationẽ: magnã Corinthiorum ſeruilitatem illis op-
probrat,quòd intantum illis ſe inflexerint. Et obſer-
ua,quomodo inceſſit.*Suſtinetis enim*,inquit,*ſi quis deuo-
rat*.Quomodo igitur dicebas,vt in quo gloriãtur,in-
ueniãtur ſicut & nos? Vides ꝙ oſtẽdit illos accipien-
tes,& non ſimpliciter accipientes,ſed plurimũ?Hoc C
enim ſignificat,deuorare.*Si quis vos in ſeruitutem redigit.*
Et diuitias veſtras,inquit,& corpora & libertatẽ ex-
poſuiſtis.Hoc enim plus eſt quàm accipere,non ſolũ
1.Cor.9.b pecuniarum,ſed & veſtri ipſorũ dominos eſſe:quod
& antea manifeſtãs dicit:Si alij ſubſtãtiæ veſtræ par-
ticipes ſunt,non multo magis nos? Deinde id quod
moleſtius apponit,dicẽs:*Si quis extollitur*.Neq; veſtræ
ſeruitutis ratio habetur cõgrua,neque manſueti ſunt
domini,ſed aſperi & moleſti.*Si quis in faciem cædit*.Vi-
diſti iterum incrementũ tyrãnidis.Hæc autem dice-
bat,non ꝙ in faciem cædebant, ſed quòd reſpuebãt
illos & contemnebant,ideo adiecit: *Iuxta cõtumeliam
loquor*.Nõ minus enim patiebamini, quàm ſi in faciẽ
cæſi eſſetis.Quid autem hoc dominio acerbius,quã-
do & opes veſtras,& libertatẽ, & honorem auferen-
tes,neq; ſic ſint manſueti?neque in ſeruorum ordine D
vos manere ſinũt, ſed quouis venalitio mãcipio cõ-
temptius vobis abutuntur.*Perinde quaſi nos infirmi fue-
rimus*. Obſcurè hoc dictũ eſt. Quoniã enim moleſtũ
erat,propterea iſtud ſic poſuit, vt moleſtiam obſcu-
ritate tollat.Vult autem ſic dicere, Nũquid nõ poſ-
ſumus & nos hęc facere?Sed nõ facim⁹.Cuius gratia
iſtos ſuſtinetis,quaſi nos nõ poſſim⁹ hęc facere?Itaq;
crimen eſt & ſtultè agẽtes ferre:ꝙ autem & ſic con-
temnentes vos,& veſtra rapientes, & ſe extollentes,
& percutientes ſuſtinetis,neq; defenſionẽ habet,ne-
que vllam rationẽ.Noua enim hæc deceptionis ſpe-
cies eſt.Nam decipientes quidẽ dant,& adulãtur: hi
autẽ & decipiunt & accipiũt,& contumeliam faciũt:
vnde neq; vmbrã habetis veniæ, quòd eos qui ſe ſic
humiliãt propter vos,vt vos exaltemini,reſpuitis: &
eos qui ſe exaltant, vt vos humiliemini,admiramini.

A Nõne & nos hæc facere poſſemus?ſed nolumus,cõ-
ſiderãtes potius quid vobis proſit: nã illi quidẽ quæ
veſtra ſunt deſtruẽtes,quæ ſua ſunt quærũt. Vides ꝙ
vbiq; per ea illos terret,per quæ & fidẽter illos allo-
quitur.Si eñ propterea illos honoratis, inquit, quia
percutiũt,contumelia afficiũt:poſſemus & nos eadẽ
facere,in ſeruitutẽ redigere, percutere, extolli cõtra
vos.Vidiſti quomodo totã cauſam in illos vertit, vt
quæ ſua videatur inſipiẽtia,illorũ ſit ſtultitia.Nõ eñ
vt meipſum clarũ oſtentem, ſed vt vos ab amara hac
ſeruitute liberẽ,cogor parum gloriari. Oportet autẽ
non ſimpliciter quæ dicuntur exquirere,ſed cauſam
apponere.Quoniam & Samuël pro ſe magnam pro-
poſuit laudẽ,quãdo Saül vnxit dicens: Cuius veſtrũ 1.Re.12.a
aſinum accepi,vel vitulum,vel calciamentũ?nũquid
oppreſſi aliquem veſtrum?Attamen nullus illum ar-
guit.Cauſa eſt,quia nõ dicebat, vt ſeipſum laudaret:
B ſed quoniã regem conſtituturus erat,pro defenſione
ſua poſuit,volens illum erudire, vt humilis ſit ac mã-
ſuetus.Et conſidera ſapientiã prophetæ,imò dei mi-
ſericordiã.Nã quia illos auertere volebat multa dif-
ficilia cõgerẽs,dicebat de futuris regibus,quòd vxo-
res illorũ facturi eſſent molẽdinarias, viros paſtores
mulorũ magiſtros:& alia regum miniſteria diligẽter
perſequitur, quoniam videbat illos nulla perſuaſio-
ne auocari,ſed incurabili morbo laborare, & ſic illis
parcit,inſtituítq; regem,vt mãſuetus fiat. Et idcirco
ſe teſtem producit:neq; enim quis illũ tunc iure cõ-
uenerat, neque quis arguerat,vt defenſione haberet
opus:ſed vt illũ faceret meliorẽ,hæc dicebat.Ideo&
ſubdidit,deprimẽs illius ſuperciliũ: Si audieritis vos Ibidem.c
& rex veſter,hæc & hæc erũt vobis bona:[ſi vero nõ
C audieritis,]cõtraria omnia.Et Amos quoq; dicebat,
Non erã propheta,neq; filius prophetæ,ſed caprarũ Amos.7.d.
paſtor eram,ſycomoros cõterẽs,& ſuſcepit me deus.
Nõ extollẽs ſeipſum dicebat,ſed obturans ora ſuſpi-
cantiũ ipſum non eſſe prophetã:& vt oſtendat quòd
nõ decipiat,neque à ſeipſo dicat ea quæ dicit. Alius
quoq; iſthuc ipſum declarãs dicit, Veruntamen ego Mich.3.c
impletus ſum fortitudine domini in ſpiritu ac potẽ-
tia.Et Dauid cũ de vrſo & leone narraret,nõ glorio- 1.Re.17.d
ſus,ſed magnũ & mirabile quiddã moliens dicebat:
quoniam enim non credebatur,ꝙ nudus & arma ge-
ſtare nõ valẽs,victurus eſſet Barbarũ:coactus eſt ſuæ
ſtrenuitatis referre argumẽta.Et fimbriã Saülis quã- Ibi.24.a
do auferebat, nõ oſtẽtando loquebatur quæ loque-
batur,ſed malam repellẽs ſuſpicionẽ, quam finxerãt
dicentes,quòd vellet illum occidere. Igitur vbique
D inquirẽda eſt cauſa.Nam qui ad vtilitatẽ auditorum
ſpectarit,etiam ſi commendet ſeipſum,non ſolũ non
meretur reprehẽdi,ſed & coronari, & propter ſilen-
tium taxãdus.Quoniã & Dauid tunc, ſi ſiluiſſet, cõ-
tra Goliath nõ eſſet permiſſus egredi in pręlium,ne-
que præclarũ illud retuliſſet trophæũ.Sanè propter
hoc dicere coactus eſt,& nõ fratrib⁹: quãuis & apud
illos nõ inueniebat fidẽ,ſicut etiã apud regẽ, ſed in-
uidia aures illorũ obſtruebat:eapropter ipſis relictis,
nondũ inuidẽti narrabat. Graue enim malum,inui- Morale.
dia,& propriam ſalutem contẽnere facit.Ita & Cain
ſeipſum perdidit,& ante illum quoq; qui patrem ip-
ſius interfecerat diabolus: ſic Saül malum dæmonẽ
contra ſuã animam accerſiuit,& vocato medico ite-
rum inuidit.Talẽ enim faciebat inuidia,quòd ſerua-
tus etiã perire maluit,quàm ſeruatorẽ glorioſum vi-
dere.Quid hac affectione moleſti⁹ fieret?Nõ errabit,
qui il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui illam germē diaboli dixerit: & in illo quidē va- A
næ glorię studij fructus, imò & radix. Vtraq; cū hęc
mala †ipsa simul efficere solita est: ita sanè & tūc inui-
debat Saūl, quia dicebāt, Percussit Dauid decē mi-
lia. Quo quid fieret absurdius? Cur em̄ dic mihi inui-
des, q̄ laudat quispiā, vbi certe gaudere oportebat?
Aliter em̄ nescires, verā esse laudē. An propter hoc
luges, q̄ non existens admirabilis, laudatus sit? quin
misereri oportet. *nā si nō bon⁹ fuerit, nulla inuidia
laudato. Sed laudant illū, ais, clari? Dic autē oro, qui
talis es, quid cruciaris? cur ī teipsū figis gladiū? Quod
admirabilis est hominib⁹. Sed hominibus qui hodie
sunt, & cras non sunt. Sed gloria, ais, fruitur? quánam
dic oro? de qua propheta dicit, quod flos est fœni?
Quare inuides, quod nō grauiter ferret? tu autem fœni
circūfers onera talia. Si autē ille tibi zelo dignus esse
videē, ꝓpter hoc, cur nō & arborū sectores, qui quo-
tidie grauia onera portāt, & in ciuitatē ingressi? Ni- B
hil em̄ hoc melius est istud onus, imò deteri⁹: nā hoc
quidē corpus solū premit, istud autē & animā sæpius
incommodauit, & maiorē laborem habet quàm vo-
luptatē: licet enim dicam celebrē maiorē, tamen ha-
bet timorē quàm gloriam, & hanc quidem breuē, il-
lum vero continuū. Sed apud principes, inquit, cla-
rus est? Et illic iterū periculū ac inuidia: nam vt tu af-
ficeris erga illū, ita & alij plures. Sed laudatur conti-
nuo, ais? hoc illi durā seruitutē facit. nō enim audebit
aliquid eorū facere libere quæ cupit, ne scilicet lau-
datores suos offendat: claritas enim ei grauevinculū
est: & ita quò plurib⁹ familiaris est, hoc plures habet
dominos: augetur em̄ seruitus eius, dominis vbique
apparentibus. Et seruus quidē quando à conspectu
domini liberatur, respirat, & cū omni libertate agit:
hic autē vbiq; occupatur, omnium enim seruus est, C
qui in foro apparent: etiāsi aliquid necessariū vrgeat,
non audet se foro cōmittere ministris non sequenti-
bus, & equis, & alio ornatu cōiuncto, ne domini cō-
demnent: etsi amicū videt germanum, non audet æ-
quali honore cum illo loqui, timet enim dominū, ne
deponat illū à gloria: & ita quò clarior, hoc & serui-
lior. & si quid insuaue ei cōtingat, cōtumelia grauior,
quò & plures [habet] testes, & prēter dignitatē res es-
se videtur: nō solum autē contumelia, sed & calami-
tas grauior est, etenim multos habet, quibus gratum
est: quēadmodum, licet bono quodā fruatur, plures
patiē inuidos & æmulos, qui illū deponere studeāt.
Est ne hoc bonū dic oro? Est ne gloria? minime, sed
ignominia & seruit⁹, & vincula, & quicquid dicere li-
cet onerosum. Licet autē & sic amabile quiddā glo- D
ria est apud homines, & turbat, q̄ multi illi applau-
dunt: quādo videris fruentē plausibus, ad futurū se-
culū trāsi cogitatione, & gloriā quæ illic est. & sicut
quādo bestia inuadit, studes euadere, in domicilium
ingressus claudis fores: ita & nūc ad futurā vitā con-
fugito, ac ad ineffabilē gloriā illā: ita enim & hāc cō-
culcabis, & illā apprehēdes facile, veráque libertate
frueris, ac æternis bonis: quæ nobis omnibus cōtin-
gant gratia & misericordia domini nostri Iesu Chri-
sti, per quem & cum quo patri gloria, simul spiritui
sancto nunc & semper, & in secula seculorū, Amen.

Homilia XXV.

IN quo autem quis audet, in insipientia loquor, audeo
& ego. Vide iterum recusantem, & deprecatione vtentem ac præcastigatione, tametsi
iam multa id genus dixisset. Vtinam sustineretis me
paulisper in insipientia. Et iterum, ne quis me putet Hic sup. a
insipientē esse. Quòd si minus, vel vt insipientem ac- ibid. b
cipite, q̄ loquor non secundum dominū, sed quasi in
insipientia: quoniam multi gloriātur secundū carnē,
& ego gloriabor. Et hic iterum, In quo autē quis au-
det, in insipientia loquor, audeo & ego. Dicit etiam
insipientiam, audere de seipso magna loqui, etiā vbi
necessitas postulat, multū nos vt hoc fugiamus eru-
diens. Nam si postquam omnia fecerimus, debemus Luc. 17. d
nos pro inutilibus habere: vbi autē nulla causa impu
lerit, qua venia dignus erit, qui seipsum extollit &
gloriatur? Propter hoc & Pharisæo acciderūt ea quę
euenerunt, nēpe quòd in portu naufragiū fecit, eò q̄
impegit in hūc scopulum. Et idcirco Paulus magna
in necessitate recusabat, & subinde ēculcabat memo-
riis, insipientiam esse, sic agere, tandémq; necessitatis
defensione præmissa, audet ac dicit: *Hebræi sunt, &* B
ego. Non enim omnes Hebræi Israēlitæ sunt, quia &
Ammonitæ & Moabitæ Hebræi sunt. Ideo subdit,
exponens nobilitatem, ac dicit: *Semen Abrahæ sunt, &*
ego. De Isaac loquit̄. *Ministri Christi sunt: insipiēs loquor,*
plus ego: Non contentus priori deprecatione, sed etiā
hic iterū eadē vtitur dicens, [insipiens loquor,] plus
ego: id est, superior illis sum ac melior: licet autem
manifesta haberet eminentię suæ argumenta, attamē
insipientiā etiam sic, rem vocat, quāuis cum pseuda- Hic sup. c
postoli essent, non opus erat hac excellentiæ cōpa-
ratione: poterat em̄ simpliciter negare, illos esse mi-
nistros. Negarat sanè istuc ipsum dicens, Pseudapo-
stoli, operarij dolosi, persona assumpta apostolorum
Christi: nunc autē istud non sic facit. Transit em̄ ser-
mo, vt inquirat. Nullus autē vbi inquisitio nondum
facta est, simpliciter sententiā fert, sed primum com- C
paratione posita, negationē solidam esse re ipsa de-
clarat. Aliter etiā dicere licet, q̄ mētem illorum po-
nat, & non suam sententiam, Ministri Christi sunt: &
dicens, plus ego, proponit cōparationem, & ostēdit,
quomodo non asserēs loquatur, sed re ipsa argume-
tum proferens, characterem ac notam apostolatus
cōseruat, relictisq; [signis omnibus] à tētationibus in-
cipit sic dicēs: *In laboribus abūdātius, in plagis excellentius:*
quod illo maius est: plus enim est verberari ac flagel-
lari. *In carceribus abūdantius:* & hoc loco iterum aug-
mentum. *In mortibus frequēter:* quotidie enim, inquit,
morior: hoc autem loco etiam facto. Sępius enim in 1. Co. 15. d
pericula morti vicin⁹ venit: *A Iudęis quinquies quadra-* Deu. 25. a
genas vna minus accepi. Quare vna min⁹? lex erat vetus,
ignominiosum fieri eū qui supra quadraginta acce-
pisset: ne igitur percutientis impetus, supra numerū
plagas inferēs, ignominia notaret, decreuerunt vna
minus inferri, vt licet verberās multiplicet, ne supra
quadraginta excidat, sed intra cōstitutū numerū ma
neat, verberatúsq; ignominia nō noteē. *Ter virgis cæ-*
sus sum, semel lapidatus sum, ter naufragiū feci. Et quid hoc
ad euangeliū? Quia lōga itinera & trāsmarina perfe-
cit. *Nocte ac die in profundo egi:* Dicūt alij, in medio ma-
ri: alij quod verius dictū videtur, supernatasse: nā il-
lud neque vt miraculum magnū, neque vt naufragio
mai⁹ posuisset, si solū in medio mari fuisset nauigās.
In periculis fluminū. Cogebatur enim & flumina trai-
cere. *Periculis latronū, periculis in ciuitate, periculis in solitu-*
dine. Vbiq; mihi certamina proposita erāt, in regioni-
bus, in prouinciis, in ciuitatibus, in solitudinib⁹. *Peri-*
culis ex gētibus, periculis ex falsis fratribus. Vide quale bel-
li genus: nō enim soli hostes, sed & qui [fraternitatē]
simulant,

simulant, impetebant, multáq; opus habebat constā- A
tia, ac prudētia. *In labore & molestia.* Pericula labores,
labores pericula excipiebāt vicissim ac subinde, & ne
parum quidem respirare sinebāt. *In itineribus sæpius, in*
fame ac siti & nuditate, præter ea quæ extrinsecus sunt. Plura
tamen omissa sunt, q̄ enumerata: imò neq; quæ enu-
merata, quāta sint, ostensa sunt: neq; enim per species
enumerauit, sed potius, prout numerus breuior, faci-
liúsq; teneri poterat, recensuit, ter & ter dicens, & se-
mel: de aliis nō similiter, eo q̄ sępe sustinuit. Et nō di-
cit, quę ex illis secuta sunt, vtpote quātos cōuerterit,
sed sola ea quę passus est pro prędicatione: simúlq; &
modestia vtitur, & ostendit, q̄ licēt nihil prēter labo-
rem habuerit, mercedes sint perfectæ. *Incumbens mihi*
quotidiana cura: tumultus, turbationes, obsidiones po-
pulorum, vrbium insidiæ. Ipsum enim maxime impu
gnabant Iudęi, quoniā maxime omnium illos cōfun- B
debat, & maximum insaniæ argumentum videbatur,
q̄ tam repentè se auerterat: vnde graui bello eū vrge-
bant, sui, alieni, & hypocritæ, & vbiq; fluctus ac præ-
cipitia, in orbe habitabili & non habitabili: in terra &
mari, intus & foris: & neq; necessario cibo abūdabat,
neq; tenui amictu tegebatur, sed luctator ille orbis,
nudus luctabatur, & esuriēs pugillabat, tantū aberat
ne opib⁹ cumulādis inhiaret. neq; hoc ægrè ferebat
sed gratias pro his habebat agonothetæ. *Solicitudo om*
nium ecclesiarū. Hoc autē caput omnium, q̄ & anima
discerpebatur, & mēs dissecabatur. Si enim nihil ex-
trinsecus accidisset, satis bellorū intus erat, fluctus re-
ciproci, cumuli curarū, prælia cogitationum. Nam si
qui vni soli domui pręest ac ministros habet, & dispē
satores ac curatores, sæpe præ curis neq; respirat, ta-
metsi intra domū nemo obturbet: qui autē nō vnius C
domus sed ciuitatū ac populorum & gentium, & to-
tius orbis curam gerit, & pro tūtis negociis, & tot in-
uadentibus, solus existens, ac tanta ferens, & tā solici-
tus vt pater pro filiis, cogita quid sustinuerit? Nam ne
dicas, Quid q̄ solicitus fuit? sed solicitus fuit simplici-
ter: addit etiam magnitudinem curæ dicens, *Quis in-*
firmatur, & non infirmus sum? Non dixit, non cōmunico
mœstitię, sed quasi in ipsa passione essem & in ipsa in-
firmitate, sic cōturbor & commoueor. *Quis offenditur,*
& ego non vror? Vide quāta excellentia doloris? Quo-
modo apparet vstionē nominans? accēdor, vror, in-
quit: quod certe omnium maximū est. Nam illa qui-
dem licet sint violenta, recedunt tamē statim, & vo-
luptatem habēt immarcescibilē. Hoc autē erat quod
tribulabat ipsum, & angebat ac sauciabat eius mentē, D
q̄ in singulis infirmis hæc pateretur quicunq; illi es-
sent. Nō enim de maioribus quidē dicebat, minores
autē despiciebat, sed etiā abiectū inter necessarios po
nebat. Ideo dicebat, Quis infirmatur, quisquis fuerit:
& quasi ipse esset ecclesia, quę in toto orbe, sic in sin-
gulis dolebat mēbris. *Si gloriari oportet, de his quæ infirmi-*
tatis meæ sunt, gloriabor. Vides q̄ nusquam à signis, sed
vbiq; à persecutionib⁹ & tētationib⁹ gloriatur. Hoc
enim, inquit, infirmitatis, & variū & multiplex bellū
indicat. Etenim Iudęi & gentes cōtra ipsum stabāt, &
falsi fratres ipsum impugnabāt, & fratres infirmi illū
contristabāt, & qui scandalizabantur. Vndequaq; illi
turbationes atq; cōmotiones, à suis, ab alienis. Hic a-
postolic⁹ est character, per hæc cōtexitur euangeliū.
Act. 9. a *Præfectus Aretæ regis obseruabat Damascenorū ciuitatē, vt ap-*
prehenderet me. Quidnā hic affirmatur & asseritur, cum

nihil tale antea fecerit? forte q̄ hoc antiquius erat, ac
minus notū: illa autē & aliis nota, solicitudo eccleśiarum, & alia omnia. Vide igitur quantū bellū, siquidē
propter illū ciuitatem obseruabat. Quando autē bel-
lum dico, zelū dico Pauli: nam nisi vehementiam spi-
rasset, non in tantā insaniā prefectū succendisset. Hęc
sunt apostolicę animę, tanta pati, & minime succum-
bere, sed generosę ferre omnia quæ accidūt, simúlq;
cedere periculis, & temerè se non ingerere. Vide er-
go hoc quomodo voluerit obsidionem effugere, *per*
fenestram demissus in sporta. Nam licet desideraret hinc
emigrare, attamen & hominū amabat salutē. Idcirco
sæpe etiam talia struebat, seruās seipsum prædicatio-
ni, & non detrectabat etiā humanis vti inuentis, quā-
do exigebat tempus, ita erat prudēs ac vigil: nā [hinc] † *vbi*
quidem ineffugabilia mala erant, gratia sola habebat
opus † alibi] par illius humeris tentatio, multa & à se † *vbi vere*
excogitat, & hoc loco iterum deo totum imputās: &
quasi flāma inextinguibilis ignis, si in mare lapsa, mul
tis opprimētibus fluctibus mergitur, & iterū fulgida
ascendit: sic sanè & beatus Paulus, nūc quidē pericli-
tans obscurabatur, nūc pericula trāsiens clarior red-
ibat patiēdo victor. Ista est enim vere fulgida victo- Mora-
ria, hoc ecclesiæ trophæū: sic diabolus configitur no le.
bis male afflictis. nobis em̄ afflictis capitur, & patitur
ipse, quod nos pati voluit, id quod & Paulo cōtigit,
nā quo magis satan pericula multiplicabat, hoc ma-
gis vincebatur: nō enim vnū genus tentationum ad-
ornabat, sed multa & varia: nā alia laborē, alia timo-
rem, alia tristitiā, alia dolorem, alia curam, alia cōfu-
sionem, alia omnia simul habebant: attamē in omni-
bus vincebat. & quasi miles vnus habens torū orbem
militantem cōtra se, in mediis hostiū versetur agmi-
nibus, nihílq; graue patiatur: ita & Paulus. Solus inter
Barbaros, inter Gentes, vbiq; terrarum, vbiq; mariū
apparebat, & inuictus manebat. Et quasi flāma in ca-
lamos & fœnum incidens, in suā naturam quæ vrun-
tur transfert: sic & iste omnes inuadens, omnia ad ve-
ritatem transferebat, sicut torrens qui omnia corri-
pit, & impedimenta reuellit. & sicut athleta quidam,
ipse luctans, currens, & pugilē agens, vel miles mu-
ros oppugnans, in cāpo prælians, & in nauibus belli-
gerās: ita omne genus pugnæ tractabat, & ignem in-
spirabat, & omnibus inaccessus erat, vno corpore or-
bem cōprehendens, vna lingua omnes euertens. Nō
sic multę tubę in Hierichuntinorum ciuitatis lapides *Ioſue 10. e*
irruebant & destruebant illos, vt illius vox resonans *Ibidem d.*
diabolica in humum trahebat subsidia, & aduersarios
ad se transferebat: & quando collegit captiuorū mul
titudinem, ipse illos iterū armauit, & suum exercitum
facere cœpit, pérque illos mirè vincebat. Dauid Go- 1. Reg. 17. f.
liath vno solo lapide deiiciebat: at si Pauli præclara
opera scrutatus fueris, pueri fuerit opus illud, & quā-
tum inter militē ac pastorē distat, tātum videbis dis-
crimē. Hic enim nō lapidē mittens deiecit Goliath,
sed solū loquēs, omnem diaboli destruxit flammam:
sicut leo rugiens, & flammam de lingua emittens, ita
omnibus intolerabilis: & vbique assiliebat continuo,
currebat ad hos, veniebat ad illos, assistebat illis, irrū-
pebat ad alios, insiliens vēto velocior, & quasi vnam
domum vel nauem vnā, totum orbem gubernās, eos
qui mergebantur sursum trahēs, & qui turbabātur ac
cadebāt confirmās, nautis imperans, in puppi sedēs,
proram obseruans, rudentes extendens, remū appre-
hendens, velum trahens, in cœlum suspiciens, omnia

Universidad de Deusto Biblioteca

ipſe exiſtẽs,& nauta,&gubernator,& prorę director, & velum,& nauem,& omnia ferẽs, vt omnium mala ſoluat. Conſidera autẽ,ſuſtinuit naufragium, vt naufragium totius orbis auferret: noctẽ ac diem in profundo fecit,vt à ꝓfundo erroris extraheret: in moleſtiis fuit,vt laborãtes refocillaret: verbera ſuſtinuit,vt à diabolo percuſſos ſanaret: in carceribus cõuerſatus eſt,vt in carcere & tenebris ſedentes, in lucẽ produceret: in mortibus ſæpe,vt à grauib⁹ mortibus liberaret. Quinquies quadraginta minus vna accepit,vt illos hęc faciẽtes à diaboli flagello liberaret. Virgis cęſus eſt, vt ſub virgã & baculũ Chriſti mitteret. Lapidatus eſt,vt ab inſenſibilibus lapidib⁹ liberaret. In ſolitudine fuit,vt à ſolitudine liberaret. In itineribus,vt ſiſteret errantes,&viã in cœlũ ferentẽ aperiret. In ciuitatibus periclitatus eſt,vt ſupernã ciuitatem oſtenderet. In fame &ſiti,vt auferret grauiorem famem. In nuditate,vt turpiter agẽtes ſtola Chriſti indueret. In cõmotione turbæ,vt à circunſtantia dæmonũ abduceret. Arſit,vt extingueret ignea tela diaboli. Per feneſtrã de muro demiſſus eſt, vt eos qui humi erãt, inde ſurſum trãſmitteret. Adhuc igitur loquemur,neq; ſciẽtes ea quæ ſcilicet Paulus paſſus eſt? adhuc pecuniarũ recordabimur? adhuc vxoris,& ciuitatis, libertatíſq;, illum hanc vitã millies contemnere videntes? Martyr ſemel moritur: at beatus ille vno corpore & vna anima tot pericula ſuſtinuit,quæ poterant etiam adamantinam animã conturbare. & quę ſcilicet omnes tot corporib⁹ ſancti paſſi ſunt: hæc ille in vno omnia tulit,in orbẽ quaſi in ſtadium ingreſſus, & omnibus veſtib⁹ exutus,adeo fortis ſtat. Cognoſcebat em̃ pugnãtes ſecũ dęmones. Ideo & clarus ſtatim ab initio apparuit,ab ipſa repaguli porta, & vſq; ad finem perſeuerauit, imò & proximè brabiũ maior fuit perſecutio. Et hoc ſanè mirabile,ꝙ talia patiẽs ac faciẽs, valde modeſtè agere ſciebat. Etenim in neceſſitatem narrationis ſuorũ præclarorum operũ perductus,ſtatim omnia pertrãſit,tametſi libros innumeros impleſſet: ſiquidẽ ſingula voluiſſet latius narrare,&eccleſias dixiſſet,pro quibus anxius erat,ſi carceres, & quæ in illis ab ſe bene geſta, ſi alias quotidianas ſolicitudines & inſidias,ſed noluit. Hæc igitur & nos ſcientes, diſcamus modeſtè agere,& nunquã †diutius] gloriari,neque in aliis huius vitæ rebus, ſed in contumeliis propter Chriſtum,& in his quando neceſſe fuerit: ꝙ ſi nihil eſt quod vrget,neq; horum memores ſimus, ne extollamur,ſed ſolorum peccatorũ: ſic enim & ab illis facilè liberabimur, & deum propitiũ habebimus, futurámq; aſſequemur vitã: quę nobis omnibus eueniat gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem & cum quo patri ac ſpiritui ſancto gloria nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

† in diuitiis

Homilia xxvj.

Cap.xij.

GLoriari ſanè non expedit mihi, veniã enim ad viſiones & reuelationes domini. Quid ſibi hoc vult,ꝙ tot ac tantis dictis,gloriari ſanè, inquit, non expedit mihi,quaſi nihil dixiſſet? Non quaſi nihil dixiſſet, ſed quoniã aliud gloriationis genus ingreſſurus erat,quod mercedẽ quidẽ tantã nõ habet,clarius autẽ pleriſq; videtur oſtendi, non his qui diligenter inquirunt: dicit,Gloriari ſanè non expedit mihi. Magnæ enim gloriationes illę, quas ſcilicet enumerauit, ab afflictionibus erant. Habet & alias quas dicat, nẽpe reuelationes,& arcana ſacramenta. Et cuius gratia inquit,non expedit? Vt ne in ſuperbiam efferatur,dicit. A Quid loqueris? niſi dixiſſes illas,neſciuiſſes eas? At nõ ſimiliter extollimur ipſi ſcientes eas,& in alios efferentes. Neq; bonorũ operũ natura facit extolli,ſed multorum teſtimoniũ & ſcientia. Vnde propter hoc dicit: Gloriari non expedit mihi, ne maiorem de me opinionem audiẽtibus ingerã: nam illi quidẽ pſeudapoſtoli, etiam ea quæ non erant de ſeipſis dicebãt: hic etiã obticet ea, quę fecerat,tametſi tanta vrgeret neceſſitas,dicítq;, Non expedit mihi. Doceo omnes abundantibus argumentis,hoc fugiendũ. nullũ enim lucrum,ſed potius damnũ res hęc affert,niſi neceſſaria quędã ſit occaſio & vtilis,quæ in hoc inducat. Vt igitur dixit pericula,afflictiones,inſidias, triſtitias, & naufragia,ad aliud gloriationis genus tranſit dicens: *Noui hominem ante annos quatuordecim, an in corpore neſcio, an extra corpus neſcio,deus nouit,raptum fuiſſe [huiuſmodi vſque ad tertium cœlum. Et noui raptum fuiſſe in paradiſum, ſiue* B *in corpore neſcio, ſiue extra corpus neſcio,] & audiſſe arcana verba,quæ fas non ſit hominibus loqui: pro huiuſmodi gloriabor, de meipſo vero non gloriabor.* Magna quidem hæc reuelatio: non ſola autẽ facta fuit,ſed etiam aliæ multæ: ipſe vero vnã ex multis ponit. Quòd enim multæ fuerunt,audi quid dicat, Excellẽtia reuelationum, vt ne extollar. Iam dixerit quiſpiã, Si occultare voluit,omnino ænigma afferendũ non erat,neq; tale quiddam dicendũ: ſin dicere voluit,manifeſtè dicendũ. Quare igitur neq; manifeſtè dixit,neq; ſiluit? vt & hoc loco oſtẽdat,ꝙ inuitus ad hoc perueniat: propter hoc etiã tempus poſuit,quatuordecim annorum. Neq; enim obiter illius meminit,ſed oſtẽdens, ꝙ qui tanto tempore ſe à dicendo cõtinuit,non iam effaretur,niſi magna eſſet neceſſitas: ſiluiſſet tamen,niſi fratres pereũ- C tes vidiſſet. Quòd ſi ab initio talis erat Paulus,vt tantam aſſequeretur reuelationẽ: quando nondum tanta bona opera habuit, cogita qualis in quatuordecim annis factus ſit. Vide item quãta etiam in hac modeſtia ſit vſus: nam alia quidem dicit,alia autem ſe ignorare fatetur: nam raptum quidem ſe eſſe dicit, ſiue in corpore,ſiue nõ in corpore,id ſe ignorare dicit: quãuis ſufficiebat dicere de raptu, & hoc ſilere, ſed per modeſtiã etiam hoc addit. Quid igitur? mẽs ne rapta eſt ac anima, corpus vero mortuũ manſit? num corpus raptũ eſt? Sed non eſt dicẽdum. Nam cũ Paulus, qui tot ac talia arcana cõſecutus ignorarit,multo magis nos. Etenim ꝙ in paradiſo quidẽ fuerit,ſciebat: & ꝙ in tertio cœlo fuerit,nõ ignorabat: modum autem haud ſciebat manifeſtè. Conſidera & aliunde quàm ſit à faſtu alienus. De Damaſcenorum enim ciuitate D confirmabat ſermonẽ,hic autem nõ item: neq; enim iſtud agere volebat,ſed dicere & inſinuare ſolũ. Ideo & addit dicens: Pro huiuſmodi gloriabor. Neq; hoc manifeſtabat,ꝙ alius quiſpiam fuerit raptus,ſed ſicut permittebatur, ac poſſibile erat, & loqui, & reiicere manifeſtum de ſeipſo ſermonem,ſic illum figurabat. Qualis enim eſſet conſequentia, de ſeipſo differentem, alium proferre in medium? quamobrem hoc potuiſſet? Non enim † erat dicere, raptum eſſe,] & † ſcio raptum: & gloriabor pro me ipſo,& pro tali gloriabor. Si autem dixerit quiſpiam, Et quomodo potuit abſque corpore rapi? dicam, quomodo potuit cum corpore rapi? etenim ſi rationem relicta fide conſulueris,hoc quàm illud difficilius. Quare autem raptus eſt? vt mihi videtur, ne haberetur aliis Apoſtolis minor, quoniam illi ſimul fuerant cum Chriſto, propter hoc in gloriã raptus eſt, hoc eſt in paradiſum.

Act.9.a

Hic inſt.

Supr.11.d

† idẽ erat dicere, raptus ſum,

diſum. Nam loci illius nomẽ vbiq; noſcitur. Idcirco & Chriſt⁹ dicebat: Hodie mecũ eris in paradiſo. Pro hoc tali gloriabor. Cuius gratia? nã ſi raptus ali⁹,quid tu gloriaris? Vnde manifeſtum,ꝙ de ſeipſo hæc dicebat. Quòd autem adiecit,Pro meipſo autem non gloriabor: nihil aliud dicit, q̃ quòd niſi ſit neceſſitas,nihil tale dicerem ſimpliciter ac temerè: vel adumbrãs iterum dixerat,quantum licebat. nam ꝙ pro illo ipſo omnis ſermo fuerit, etiã ſequentia declarant. adiecit enim dicens: *Si autem voluero gloriari,non ero inſipiens, veritatem enim dicam.* Quomodo igitur antea dicebas, Vtinã ſuſtineretis me pauliſper ĩ inſipiẽtia.&, Quod loquor,non ſecundũ dominum loquor, quaſi in inſipientia: hic autẽ,Si autẽ & gloriari voluero, non ero inſipiens? nõ ſecundum hoc ꝙ glorior,ſed ſecundum hoc ꝙ mentior. [Si enim gloriari inſipiẽtia ſit, quãto magis mentiri?] † Itaq; ſecundum dicit,] Non ero inſipiens,capropter etiam addidit: *Veritatem enim dico. Sed parco, ne quis de me cogitet ſupra id quod videt, vel audit quid de me.* Iſta eſt manifeſta cauſa. Etem̃ & deos illos putauerunt propter ſignorũ magnitudinem. Nam ſicut in elemẽtis deus fecit duplicia,& infirma & præclara,hæc quidẽ vt prædicent ſuã potentiam,illa vero vt prohibeant hominũ errorẽ: ſic vtiq; & hoc loco. Admirabiles erant & infirmi, ſicq; operibus ipſis erudiebant infideles: nam ſi admirabiles ſolũ manſiſſent, & nullũ infirmitatis indiciũ præ ſe tuliſſent, ſermone multos adduxiſſent, vt de ſe maiora, q̃ veritas ferebat,ſuſpicati eſſent: & non ſolum nihil perfeciſſent, ſed & contraria facta eſſent, eo ꝙ deprecationes,quæ per ſermones fiunt,maiorẽ declaraſſent humilitatem,magíſq; illos reddidiſſent admirabiles, & idcirco re ipſa manifeſtabatur illorum infirmitas. Viderit hoc quis & in hominib⁹ veteris legis. Erat enim & Helias admirabilis,ſed aliquando ob formidinem reprehenſus eſt. Et Moſes magnus erat, ſed & hic ob eandẽ animi affectionem fugã iniit. Hæc autẽ patiebantur deo derelinquẽte, & redargui ſinente humanam naturam. Nam cum poſtquã eduxit illos, dicebãt: Vbi eſt Moſes? ſi & induxiſſet, quid nõ dixiſſent? Idcirco & hic noſter dicit,Parco ne quis cogitet: nõ dixit,dicat: ſed, vt neq; cogitet aliquid vltra meã dignitatẽ: & ita etiã hinc manifeſtum, ꝙ de ſeipſo omnem ſermonẽ habet. Vnde & incipiens dicebat, Gloriari autẽ non expedit mihi. Non dixiſſet hęc,ſi de alio ſermonẽ habuiſſet. [Quare enim non expedit de alio gloriari? Sed is ipſe eſt qui his dign⁹ fuerat habitus. Ideoq; adiecit: *Et ne excellentia reuelationum ſupra modũ efferrer,datus eſt mihi ſtimulus per carnẽ,nuncius ſatanæ, vt me colaphis cædat.* Quid ais? qui regnũ & gehẽnam pro deſiderio Chriſti nihili faceret,honorẽ qui à multitudine defertur, magni ęſtimabat, ita vt efferretur,& aſſiduo frẽno opus haberet? non em̃ dixit,qui colaphis cęciderit: ſed,qui colaphis cędat. Et quis hoc dixerit? quid igitur dicit? Poſteaquã aperuerimus quíſnam ſit ſtimulus,& quis item ſatanę nuncius: tunc hoc quoq; dicemus. Quidã capitis dolorẽ à diabolo immiſſum hic Paulũ ſignificare dixerũt. Sed abſit. minime enim Pauli corpus diaboli manibus deditũ fuit: quãdoquidem & diabolus ipſe Pauli ſimplici mãdato obtẽperauit,ac leges ipſi limitéſq; præfixit, cũ ei fornicariũ in carnis perniciẽ tradidit,quos ille prętergredi non eſt auſus. Quid ergo ſibi vult? Satã Hebræorũ lingua aduerſari⁹ dicitur: & Regnorũ tertio aduerſarios ita vocauit ſcriptura: & de Salomone loquens,ait, Non A erit ſatan in dieb⁹ ipſius: hoc eſt, aduerſarius qui oppugnaret,aut moleſtus eſſet. Itaq; quod dicit hũc habet ſenſum: Deus prædicationẽ liberius progredi nõ eſt paſſus,faſtũ noſtrũ comprimẽs: ſed aduerſariis noſtri inuadendi poteſtatẽ facit. Siquidem hoc vt faſtũ deprimeret,idoneũ erat. Ille autem capitis dolor nõ item. Nunci⁹ igitur ſatanę dicit Alexãdrum, fabrum illum ærariũ,Hymenæum & Philetũ,õmnes qui verbo aduerſarentur,omnes qui cum ipſo contenderent bellúmq; gererent, qui in carcerem coniicerent,qui verberarent,qui abducerent,quoniã ſatanæ opera faciebant. Igitur quẽadmodũ diaboli filios Iudęos appellat,qui illius opera imitabantur: ſic & nunciũ ſatanæ vocat quẽuis aduerſariũ. Proinde hoc dicit: Datus eſt mihi ſtimulus,vt me colaphis cædat, non tanquã deo iſtiuſmodi homines armante, abſit, non puniente neq; cruciante, ſed ad tempus ſinente ac per- B mittente. *Super hoc ter dominum rogaui:* hoc eſt,ſæpenumero. Et magnæ erat humilitatis non occultare ꝙ ferendis inſidiis non eſſet par,ꝙ laboraret,atq; vt liberaretur,precibus opus eſſet. *Et dixit mihi,ſufficit tibi gratia mea. nam virtus mea in infirmitate perficitur:* hoc eſt,ſufficit tibi ꝙ mortuos excitas, ꝙ cæcos curas, ꝙ leproſos mundas,ꝙ alia miracula facis. Ne quæras ſecuritatem à periculis liberã,& vt ſine moleſtiis prædices. Sed ægro deiectóq; es animo? caue hoc meæ imbecillitatis eſſe putes,ꝙ multos habeas inſidiantes, cædentes,vexantes & flagellãtes: hoc enim ipſum meã declarat virtutẽ. Nam virtus mea,inquit, in infirmitate perficitur,quãdo perſecutionem patientes ſuperatis,perſequẽtes,quãdo vexati vĩcitis: vexãtes, quãdo vincti,iis qui vos cædunt ſuperiores euaditis. Ne C quęras igitur ſuperuacua. vidéſne,quomodo aliã cauſam ipſe proferat,aliam deus? Siquidem ipſe dicit,ne efferar,datus eſt mihi ſtimulus per carnẽ: deum vero dixiſſe ait, vt ſuã declaret poteſtatem hoc ſe permittere. Non igitur tantum rem ſuperuacuam petis, ſed etiam quæ meæ potẽtiæ gloriã obſcuret. Nam illud, *Sufficit tibi:* alterius acceſſione nil opus eſſe ſignificat, ſed oĩa eſſe ſuis numeris abſoluta & perfecta. Quare vel hinc perſpicuum eſt, ꝙ non de capitis dolore loquatur. Siquidẽ morbo laborãtes haud prędicabant: non enim prædicare poterãt ægroti: ſed quando vexati ac perſecutionem paſſi,omnes ſuperarent. Itaq; poſteaquam iſta audiui,inquit: *Libẽtiſſimè igitur gloriabor in infirmitatibus meis.* Ne enim animo cõcidant,cũ pſeudapoſtoli ob res diuerſas atq; iſtis cõtrarias gloriarẽtur,hi vero in perſecutionibus verſarẽtur: oſten- D dit ſe ob id clariorẽ euadere, ſicq; virtutẽ dei magis relucere,atq; hæc digna eſſe ob quę merito quis gloriari poſſit. Propterea dicit: *Libentiſſimè igitur gloriabor.* Non cũ animi dolore hęc dixi,quæ recenſui,aut hoc quod nunc dixi, ꝙ datus ſit mihi ſtimulus, ſed glorians ac maiorem virtutem mihi concilians. Idcirco etiam adiungit: *Vt inhabitet in me virtus Chriſti.* Hic & aliud quiddã innuit: nimirũ quãto plus ingruat tentationum,tanto magis augeri gratiam, eſſéq; diuturniorem. *Quamobrem mihi placeo in infirmitatibus multis.* Qualibus quæſo? *In cõtumeliis,in perſecutionibus,in neceſſitatibus,in anxietatib⁹.* Vides qui nũc clariſſimè hoc aperuerit? Enarrans enim infirmitatis genus,nõ dixit febres aut periodum aliquã huiuſmodi,aut aliam infirmitatem corporalẽ: ſed,contumelias,perſecutiones, anguſtias. Vides animũ æquũ & beneuolũ? expetebat vt à moleſtiis liberaretur. Cæterũ vbi diuino reſpõſo

Luc.23.e

Supr.11.a Ibid.d.

† Itaque ſecũdum hoc dicit,

3.Reg.19.a.b.

Exod.2.c.

Exod.2.d

Hic ſup.a Hic in exemplari Baſilienſi multa deerant,quæ ex Veronẽſi addita ſunt.

1.Cor.5.a

3.Reg.5.a

2.Timo.4.c.

Ibid.2.e

Universidad de Deusto Biblioteca

doctus eſt hoc fieri non conuenire, non ſolũ non deſpondit animum vòto nõ potitus, ſed etiã lętatus eſt. Propterea dicebat, mihi placeo, gaudeo, cupio cõtumeliã & perſecutionẽ pati, ac pro Chriſto anguſtiis premi. Hæc autẽ dicebat, tum illos deprimens, tũ horũ ſpiritus attollens, ne ob Pauli afflictiones pudefierent. materiã enim & cauſam huiuſmodi res præbet, quò aliis omnibus clariores euadamus. Deinde aliã quoque cauſam ponit: *Cum enim infirmor, tunc robuſtus ſum.* Quid admiraris, ſi dei virtus eo rerũ ſtatu declaratur? ego etiam tũc robuſtus ſum. eo enim potiſſimũ tempore gratia accedit. Nã quemadmodũ abundãt afflictiones ipſius, ſic abũdat & cõſolatio noſtra. Vbi afflictio, ibi & cõſolatio: vbi conſolatio, ibi & gratia. Quando igitur in carcerem coniectus eſt, tunc admiranda illa geſſit. Quando naufragium paſſus eſt, atq; in barbaram regionẽ eiectus: tunc maxime inclaruit. Quando ad tribunal vinctus acceſſit, tunc & iudicem vicit.

Morale.

Sic & in veteri teſtamẽto contingebat: in tentationib⁹ iuſti florebãt. Sic tres illi pueri, ſic Daniel & Moſes & Ioſeph. Oẽs hinc clari, & magnis coronis digni iudicati ſunt. Tunc enim & anima purgatur, cum propter deũ affligitur: tunc maiori fruitur auxilio, cũ ampliore eget ſubſidio, gratiãq; meretur copioſiorẽ. Quin & ante pręmia à deo ꝓpoſita, magna bona cõſequitur, dum interim ſapiẽs redditur. Siquidem faſtum detrahit, ac ſocordiã omnem extirpat afflictio. & ad tolerantiã exercet: quàm ſint viles res humanæ detegit, ac multã adfert ſapientiã. Huic enim cedunt omnes animi motus cõcitati, inuidia, æmulatio, concupiſcentia, pecuniarũ potẽtatus, corporũ amor, arrogantia, faſtus, ira, omne deniq; huiuſmodi morborum agmẽ. Quod ſi in rebus ipſis cernere lubet, & virum ſeorſim & integrũ populũ tibi oſtẽdere potero, qui partim in afflictione verſatus ſit, partim ſolutum quoddã & liberius vitæ genus ſit nactus, atque docere quantũ hinc lucri exoriatur, quãta ſocordia illinc.

Exod.1.c

Etenim Hebræorũ populus cum malis affligebatur, exagitabatúrq;: ſuſpirabat, ac deũ precabatur, & magnum ſibi fauorem cœlitus cõciliabat: cum vero incraſſatus eſt, reſiliit.

Ionæ.1.et ſequent.

Rurſum Niniuitę quãdo ſecuritate fruebantur, ita deũ exacerbarunt, vt minaretur totam ſe funditus ciuitatẽ euerſurũ: cum vero ad prædicationem illam humiliati ſunt, plenam demõſtrarunt philoſophiam. Porrò ſi virũ aliquem ſeparatim intueri velis, Salomonem mihi conſiderato. Is enim

3.Reg.3. & 9.a. Ibid.11.b.

cum curis angeretur, ac perturbaretur: de gẽtis illius perturbatione conſiliũ iniens, viſione illa dignus eſt habitus. Cęterũ quando deliciis indulſit, in ipſum vitiorum omniũ barathrum delapſus eſt. Quid autẽ huius pater? quandónã ſuſpiciẽdus erat & admirabilis?

2.Re.13.d Ibid.15.a.

nónne quãdo tẽtationibus exercebatur? Abſalõ vero nónne quandiu patrẽ fugeret, moderatè ſe gerebat? vbi autem reuerſus eſt, tyrãni animum induit, ac parricida factus eſt. Porrò quid Iob? Nam hic quidẽ clarus etiam extra afflictionẽ fuit, clarior tamen poſt afflictionẽ extitit. Et quid attinet priſca & vetera cõmemorare? Si quiſpiã enim quæ nobis hiſce tẽporibus acciderunt expendat: conſpiciet quantũ ſit afflictionis lucrũ. Nunc enim pace fruentes, ſupini & deſides facti ſumus, diffluximus, innumeris eccleſiã malis impleuimus. Quãdo vero agitabamur, temperantiores, manſuetiores, meliores, & in hiſce cœtib⁹ eramus ad auſcultandũ prõptiores & alacriores. Quippe quod auro ignis, hoc animabus afflictio: ſordes pur-

A gans, puros reddẽs, ſplendidos efficiẽs & hilares: hæc enim in regnũ introducit, illa in gehennam. Propterea lata quidem eſt altera, anguſta vero altera. Vnde & ipſe dicebat, In mundo tribulationem habebitis: tan- *Ioan.16.g* quam magnum aliquod bonũ, quod nos comprehẽderet. Proinde ſi diſcipulus es, anguſtã & afflictã ingredere: ne moleſtè feras, neq; faſtidias. Siquidem etiam ſi hac ratione nõ affligaris: alia tamen ex cauſa, eáq; inutili, affligi omnino eſt neceſſe. Nam & inuidus, & pecuniarũ auid⁹, ac meretricis amore flagrãs, & inanis gloriæ cupidus, tum deniq; quiuis alius qui praua ſectatur: multas ſuſtinet moleſtias & afflictiones, ac iis qui lugẽt, nihilo minus affligitur. Quòd ſi nõ lachrymatur neq; luget, præ pudore fit & ſtupore. Nã ſi ipſius animũ perſpexeris, infinitis fluctib⁹ exundãtem cõſpicies. Cum igitur ſiue hãc ſiue illã ſectemur

B vitæ rationem, afflictiones perpeti ſit neceſſe: quare hãc nõ eligimus, quæ cum afflictione innumeras adfert coronas? Etenim ſanctos omnes ſic ad regnũ adduxit deus per afflictiones & anguſtias: ſimul & illos iuuans, & aliis interim conſulens, ne maiorem q̃ par eſſet, de ipſis opinionem cõciperent. Sic enim initiò idololatriæ inualuerũt, cum homines ſupra dignitatem admirationi eſſent. Hac ratione Alexandrũ decimumtertiũ Romanorum ſenatus vt deus eſſet, ſanxit. hic enim ea pręditus erat authoritate, vt ſuffragiis deos crearet, approbarétq;. Cum igitur facta Chriſti omnia renũciata eſſent, per nuncios rogauit prouincię pręſes num illis videretur ipſum quoq; ſuis ſuffragiis creare deũ. Illi vero non annuerunt, iraſcentes & indignantes ꝙ ante ipſorum calculum & ſententiam crucifixi virtus inclareſcẽs, vniuerſum terrarũ orbem

C ad ſui cultũ attraxiſſet. hoc autem diuino cõſilio adminiſtrabatur, ipſis etiã inuitis: ne ex humano ſuffragio Chriſti diuinitas prædicaretur: néve vnus eſſe ex multis ipſe exiſtimaretur, qui ab illis creati eſſent. Siquidẽ & pugiles ſuis legibus in deorũ numerũ referebant: immo & Adriani amores ac delicias. Vnde & vrbi Antinoi nomẽ inditum eſt. Nam cum mors naturam mortalẽ eſſe teſtetur, aliam diabolus viam adinuenit, animæ immortalitatem: cui ingenti admixta adulatione plurimos in impietatẽ abduxit. Et malitiam quæſo conſidera. Quando nos de ipſa rectè cõmodéq; ſentimus, noſtrum euertit ſermonem: ipſam vero quãdo vt noceat vult adſtruere, magno eã ſtudio confirmat. Nam ſi dicat quiſpiã, Quî fieri poteſt vt deus ſit Alexãder, nónne mortuus eſt, ídq; miſere? Sed immortalis, inquit, eſt anima. nũc ſcilicet de im-

Quòd Antinous Adriani amaſius in deum ſit cõſecrat⁹, ex cóque Aegypti ciuitas nomen acceperit, vide Suid. & diuũ Hieronym. in locũ Eſa. cap.ij. Et pueris alienis adhæſerunt.

D mortalitate verba facis ac philoſopharis, vt à ſummo deo abducas? Verũ vbi nos maximũ hoc dei donum pręd icamus, humilib⁹ & abiectis hominibus, brutíſq; animãtibus nihilo melius affectis ꝙ decepti ſint, perſuadere conaris. Et ſi dicamus crucifixũ viuere, riſus protinus: quanuis clamet vniuerſus terrarum orbis & olim & nunc, tunc quidem per ſigna, nunc vero per eos qui mundũ ad Chriſtum cõuerterunt. non enim hominis mortui ſunt iſta adeo præclarè geſta. Cæterum ſi quis viuere Alexandrũ dixerit, credis: cum tamen nullũ huius rei proferre poſſis argumẽtum. Immo, ais, multa enim & magna dum viueret, præclarè fecit. Siquidẽ nationes & vrbes ſubegit, in bellis multis ac pugnis ſuperior euaſit, ac trophęa erexit. Si igitur ego, quod ille viuus ne cogitarit quidẽ, nec alius quiſquam ex omni hominum memoria, oſtendero: aliámne quæres reſurrectionis demõſtrationem? Nã quòd

A ꝙ viuus quiſpiam qui rex ſit, & exercitus habeat, bella proſperè fœliciterq; conficiat & vincat: nihil mirũ ſupráq; vulgi opinionẽ, neq; nouum. At poſt crucem & ſepulturam tãta paſſim terra maríq; geſſiſſe, id demum maxime ſtupendũ, ac diuinã & arcanam declarat potentiã. Alexander poſt mortem ſuã diſſipatum regnũ ac funditus euerſum non reduxit: quî enim potuiſſet mortuus? Chriſtus vero tũc potiſſimũ cũ mortu⁹ eſſet. Et quid de ipſo Chriſto loquor, cũ ſuis quoque diſcipulis vt poſt mortẽ celebres eſſent & clari, largitus ſit? Vbi eſt, dic quæſo, Alexãdri ſepulchrum? mihi oſtẽdito, ac diẽ quo mortuus eſt dicito. Seruorũ autẽ Chriſti ſplẽdida ſunt ſepulchra, quæ vrbẽ maxime regiã occupauerũt: & dies perſpicui ſunt, diem feſtum terrarũ orbi faciẽtes. Ad hæc, Sepulchrum illius vel familiares ac domeſtici ignorant: huius autẽ etiã barbari ſciunt. Quin ſepulchra ſeruorum crucifi-

B xi regiis aulis ſunt ſplendidiora, non ædificiorũ amplitudine ac ſplẽdore (hac etenim parte excellũt) ſed quod multo amplius eſt, cõuenientium ſtudio. Nam & ipſe ille purpura indutus, peregrè ꝓficiſcitur ſepulchra illa complexurus, & faſtu poſito cõſiſtit ſanctos rogans, vt ſibi apud deũ patrocinentur, & tabernaculorum artificẽ ac piſcatorẽ patronos etiam mortuos precatur ipſe diadema geſtans. Audebíſne igitur, dic quęſo, horum dominũ dicere mortuum, cuius famuli etiam mortui huius mundi regum ſunt patroni? atq; id cernat quis non Romæ tantum fieri, ſed etiã Conſtantinopoli. Nã & hic Conſtantinũ illum magnum magno ſe honore affecturũ exiſtimauit filius, ſi in veſtibulis collocaret piſcatoris. Et quod in regiis ianitores ſunt regibus, id in ſepulchro † reges ſunt piſcatoribus. Et illi quidẽ veluti ipſius loci domini intus

Inuocatio ſanctorũ.

C habitãt: hi vero tanquã accolæ ac vicini præclarè ſecũ agi putãt, ſi ianua ipſis aſſignetur veſtibularis: per hęc infidelibus planũ faciẽtes, maiorẽ in reſurrectione futurã piſcatorum excellentiã. Si enim hic ad eũ modũ excellãt in ſepulchris, multo magis in reſurrectione: atque immutata eſt ſtatus ac dignitatis ratio. Reges quidẽ ſeruorũ ac domeſticorum ſubeunt officium, ſubditi autem regũ induunt dignitatem, immo vero etiã clariorem. Et ꝙ iſtud citra adulationem dicatur, ipſa declarat veritas. Nam ab illis etiã iſti clariores euaſerunt. multo enim q̃ alia illa regum ſepulchra, iſta ſunt veneranda magis. Siquidem illic multa ſolitudo, hic celebritas multa. Quod ſi velis cũ regiis aulis hęc ſepulchra cõparare, rurſum & hic ipſa excellunt. Illic enim qui alios magno cũ faſtu ſubmoueãt

† Græcus codex habebat τοῦτο ἐν τῷ σώματι οἱ βασιλεῖς τοῖς βασιλεῦσι. ſed legendum arbitror, τοῦτο ἐν τῷ σήματι οἱ βασιλεῖς τοῖς ἁλιεῦσι.

D multi: hic multi qui vocãt & attrahũt, diuites, pauperes: viros, mulieres: ſeruos, liberos. Illic metus mult⁹: hic ineffabilis voluptas. Sed ſuaue ſpectaculũ regẽ auteis amictũ veſtibus coronáque ornatum cõſpicere, tum adſtãtes imperatores, duces, centuriones, tribunos, pręfectos. Sed hæc ſunt adeo venerãda magis ac ſtupẽda, vt illa cum his collata fabulã ac res ludicras exiſtimes. nam ſimulátq; limina conſcenderis, protinus locus ipſe mentem in cœlũ tranſmittit, ad ſupernum regem, ad angelorũ exercitum, ad thronum excelſum, ad gloriã illam inacceſſam: atq; hic in terreſtri dominio principis poteſtati ſubiacet, vt ſubditorũ quoſdã ſoluat, alios autẽ vinciat. At ſanctorũ oſſa non hanc habẽt poteſtatem miſerabilẽ & abiectam, ſed illã multo maiorẽ. Dęmones enim ſiſtunt, ac torquẽt, & à vinculis illis acerbiſſimis vinctos liberant. Quid hoc tribunali terribilius? cũ null⁹ videatur, nullus immineat dæmonis lateribus: clamores, dilacerationes, flagella, tormẽta, dęmone nõ ferẽte admirandam illã virtutem. Et qui corpora geſtarunt, incorporeas ſuperãt poteſtates. Puluis, oſſa, deniq; cineres inuiſibiles illas affligunt naturas. Propterea ſanè vt regias aulas conſpiciat, nemo vnquã peregrè proficiſci ſuſtineat. Atqui hui⁹ ſpectaculi gratia, reges multi ſæpius peregrinati ſunt. futuri enim iudicij veſtigia & ſigna nobis exhibent ſanctorũ martyria: cũ dæmones flagellẽtur, homines affligantur & liberentur. Vidiſti ſanctorũ virtutem etiã mortuorũ? Vidiſti peccatorũ imbecillitatẽ etiã viuentiũ? Quare vt huiuſmodi obtineas, vitia fugito, & omni ſtudio virtutẽ ſectare. Si enim talia ſunt præſentia, cogita qualia erunt futura: atque huic amori aſſiduè deditus, amplectere vitam æternam: quam nos omnes aſſequi contingat gratia & benignitate domini noſtri, &c.

B *Homilia xxvij.*

F*Actus ſum inſipiens gloriando, vos me coegiſtis. ego enim debueram à vobis commendari.* Abſoluto de propriis laudibus ſermone: eo nõ contẽtus, rurſum excuſat, & veniã dictis deprecatur, neceſſitatis eſſe dicens quod facit, non conſilij. Attamen licet etiã vrgeat neceſſitas, inſipiẽtem ſe vocat. Initio quidem dicebat, tanquã inſipientẽ ſuſcipite me. &, tanquã in inſipientia. Nunc vero hac dictione, tãquam, ablata, inſipientẽ ſe vocat. Poſtquã enim confirmauit per prædicta quę voluit, magna cum fiducia deinceps ac liberè huiuſmodi reprehendit delictũ: omnes docens, ne quis vnquã, ne propoſita quidẽ neceſſitate, ſeipſum laudet, cum cauſa etiã oblata inſipientem ſeipſum vocet Paulus. Deinde dictorũ culpã non in

Supr.11.d Ibidem.

C pſeudapoſtolos, ſed in diſcipulos omnem conuertit. Vos enim, inquit, me coëgiſtis. Si enim gloriarentur illi, neq; id vos in errorẽ adduceret, aut perniciẽ: nequaquam ſic adductus fuiſſem, vt in hoſce ſermones delaberer. Sed cũ totam corrumperent eccleſiã, veſtram ſpectans vtilitatem, inſipiens fieri coactus ſum. Nec dixit, metui eñ ne prĩcipatũ apud vos adepti ſua dogmata diſſeminarent, ſed iſtud quidẽ ſuperius poſuit dicens, Timeo ne ſicut ſerpens Heuam decepit, *Supr.11.a* ita corrũpantur ſenſus veſtri. Ad eum modũ hic non loquitur, ſed liberius, ac maiori cũ authoritate, ſumpta ex antè dictis fiducia. Ego enim debui à vobis cõmendari. Deinde & cauſam ponit. nõ dicit rurſus ipſas reuelationes, neq; ſigna ſolum, ſed etiam tentationes. *Nulla enim in re inferior fui ſummis apoſtolis.* Vide quo pacto rurſum hoc quoq; in loco maiori cum autho-

D ritate loquatur. Prius enim dixerat, Exiſtimo me ni- *Ibid.b* hilo inferiorẽ fuiſſe: hic vero pronũciatiuè: ſic, quod dixi, poſt probationes magna cũ fiducia deinceps loquitur. Neq; ſic tamẽ à † modo, aut à ſuo more diſce- *† modeſtia* dit. veluti enim magni quippiã locutus, atq; ſui rationẽ tranſcendens, ꝙ cũ Apoſtolis ſe numerarit: ita rurſum mitigat, & addit, dicẽs: *Etſi nihil ſum, ſigna apoſtoli peracta ſunt inter vos.* Ne hoc ſpectes, inquit, num vilis ſim & puſillus, ſed an non ea ſis cõſecutus quæ ab apoſtolo conſequi oportuit. Nec dixit, vilis, ſed quod minus eſt, nihil. Nam quæ inde prouenit vtilitas, ꝙ magnus ſis, ſi nulli proſis? Sicuti videlicet periti medici nullus eſt vſus, ſi laborantium neminẽ ſanet. Ne igitur, inquit, iſtud expendas ꝙ nihil ſum, ſed illud cõſideres ꝙ commodorum, quæ vos accipere oportuit, nullum omiſerim: ſed ego apoſtolatus mei experimentum dederim. Proinde nil verbis meis fuit opus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Porrò hæc dicebat non cõmendari cupiẽs (quo pa-
cto enim id faceret,qui præ desiderio Christi cœlum
paruipenderet?)sed illorum salutis appetens.Deinde
ne dicãt,quid ad nos,si nulla in re inferior fueris exi-
miis apostolis?Propterea adiecit:*Perfecta sunt inter vos
apostoli signa in omni patientia,& signis,& prodigiis.* Papæ
quantũ præclarè factorũ pelagus paucis verbis præ-
tercurrit?Ac vide quódnã primum ponat, ipsam pa-
tientiam.Istud enim est apostoli indiciũ,ferre omnia
generose.hoc paucis vnica dictione exposuit. Signa
vero quæ ipsius industria nõ erant facta,pluribus ex-
pressit.Cogita enim quot carceres,quot plagas,quot
pericula,quot insidias,quot tentationũ fluctus, quot
bella intestina externa,quot dolores,quot deniq; im
petus hic patiẽtię nomine significauerit?Rursum per
signa quot excitatos mortuos , quot cæcos curatos,
quot leprosos mũdatos quot dęmones expulsos?Hęc
B audiẽtes,facta nostra cõcise narrare discam⁹, si quã-
do ad ea narrãda adigamur:quod & ipse fecit. Dein-
de ne aliqui dicant,etiãsi magnus ac multa sis opera-
tus,non tanta tamẽ quãta in aliis ecclesiis fecerint a-
postoli,subiunxit: *Nam quid est in quo fuistis inferiores cæ-
teris ecclesiis?*Non minorem,inquit,q̃ alij gratiam con-
secuti estis.Sed fortasse dicet quispiã,Quid ita tandẽ
omissa in pseudapostolos pugna ad Apostolos ser-
monẽ conuertit?Ex abũdanti ipsorũ sensus excitare
volens,& ostendere se non illis modo præstantiorẽ,
verum ne magnis quidem Apostolis inferiorem esse.
Idcirco cũ de illis verba facit,ait,magis ego . Cũ ve-
ro apostolis se cõparat,satis esse dicit,ꝙ inferior non
fuit,etiamsi plus q̃ ipsi laborauerit.Hinc porrò ostẽ-
dit ꝙ & Apostolos iniuria afficiant,cum eum qui illis
C par sit,pseudapostolis posthabeant. *Nisi quòd ipse ego
non fuerim vobis onerosus.* Multa cum acerbitate rursum
obiurgationem posuit.& quod sequitur acerbius est:
*Condonate mihi iniuriam hanc.*Attamen acerbitas ista di-
lectionis verba , & laudem illorum continet. siquidẽ
iniuriã suam existimarent , ꝙ ab ipsis aliquid sumere
atq; hinc ali non sustineret. Si hoc, inquit, accusatis:
non dixit,male accusatis:sed multa cum lenitate, ve-
niam peto,cõdonate mihi hoc peccatũ.Ac vide pru-
dentiam:quoniã quidẽ istuc subinde agitatũ , dede-
cus ac probrũ ipsis adferebat , cõtinenter illud miti-
Hactenus ex Veronẽsi exẽplari Græco, quæ in Basiliẽsi deerant, addita sunt.
gat:]nam superius quidẽ dicens,Est veritas Christi in
me,quia gloriatio mea ista nõ rumpetur.Deinde ite-
rum,Non diligo vos?deus nouit , sed vt auferam oc-
casionẽ eorum,qui volunt occasionem. &, vt in quo
gloriantur,inueniantur sicut & nos.Et in priore,Quę
D igitur mea est merces?vt euangelizãs sine sumptu po
nam euangeliũ.Et hic,condonate mihi offensionem
Supr.11.c.
hanc.Vbiq; enim† fugit gloriã,quia]propter infirmi-
Ibidem.
tatem illorũ nõ accipit,& hoc loco nõ est asper. Vn-
Ibidem.
1.Cor.9.c
de hic sic dicit, Si hoc delictũ esse putatis, veniã pe-
† cauet ne ostendat, quòd
to.Hæc autẽ dicebat percutiẽs & curans. Enimuero
ne hoc dixeris,Si percutere vis,quid excusas?si sana-
re,quid percutis?Hoc enim sapientiæ est,& secare &
† istud assidue tractare vt aliquid accipiat.
obligare vulnus.Deinde ne videatur †gloriosus,& li-
cet prius dixerit,continuo idẽ tractat, eo ꝙ nõ acce-
perit.Nam]curat quidẽ istud,& in priore dicens:Nõ
scripsi autẽ vobis, vt sic fiat in me : melius enim mihi
Ibidem.
mori, q̃ vt gloriationẽ meam quis euacuet . Dulcius
autẽ[hoc loco]& blãdius.Quomodo? *Ecce tertia vice
nunc promptus sum venire ad vos,& non grauabo vos:nõ enim
quæro ea quæ vestra sunt,sed vos.Non enim debent filij paren-
tibus thesauros reponere,sed parentes filius.*Quod autem di-
A cit,hunc sensum habet: Non quia non accipio,pro-
pterea nõ adero,sed & secundo inuisi,& paratus sum
tertio venire,& non grauabo vos.Et causa iusta . Nõ
enim dixit,quia cõtẽptibiles estis,quia verberamini,
quia infirmi estis:sed quid?Non enĩ quęro vestra,sed
v os:maiora inquiro,animas pro opib⁹,salutẽ pro au-
ro.Pręterea quia suspicabãtur adhuc,quasi ęgre erga
se afficeretur,ideo & causam ponit.Quoniã enim ve-
risimile erat dicere illos,Nõ enim licet & nos habere
& nostra?addit cum multa gratia defensionẽ illorum
dicẽs:Nõ enim oportet filios parẽtib⁹ thesauros re-
ponere,sed parẽtes filiis.Pro pręceptorib⁹ & discipu
lis parentes ac filios ponens, & ostendens ꝙ rem de-
bitã faciat,id quod non erat ex debito: non enim sic
præcepit Christ⁹,sed parcẽs illis hæc dicit. Propter-
ea & amplius quiddã in medio interponit. Nõ enim
dixit solum,ꝙ non debent filij thesauros ponere, sed
B ꝙ & debent parẽtes hoc facere. Igitur † indulgendũ
† quandoquidẽ dare oporteat, ego libentißime.
erit illis . *Ego vero libentißime]impendam & expendar pro
animabus vestris.* Nam parentes quidẽ filiis thesauriza-
re lex naturæ præcipit.Ego autẽ non solũ hoc facio,
sed & meipsum addo.Et ista excellentia est,non solũ
nõ accipere,sed & addere,nõ simpliciter,sed cũ ma-
gna liberalitate,idq; ex magna penuria. Nam ꝙ dicit
† expẽdar.
† expendere,]insinuantis est.Si & ipsam carnem insu
mere oporteat, nõ parcam propter vestram salutem:
vnde additur cum improperatione & charitate. *Licet
amplius vos diligã,minus diligar.* Et hęc facio,inquit,pro
his qui diligũtur,&[non]diligunt similiter.Conside-
ra igitur quot gradus cõmemorat.Licebat accipere,
ipse autem non accipiebat.Ecce primũ opus bonum.
& quanuis inopia premeretur:ecce secundum.& illis
C prędicans:en tertiũ.& impendit,ecce quartũ. & non
simpliciter adiicit,sed & cum incremẽto: ecce quin-
tum.&non solum pecuniã,sed & seipsum:en sextum.
& his qui non valde diligebãt ipsum:ecce septimũ.&
Moralè.
his qui valde diligebantur:ecce octauum. Hũc sanè
& nos imitemur:nam magnũ quidẽ crimen est etiam
nõ diligere:maius autem crimen fit, quãdo quis dili-
gitur,& non diligit:nam qui diligit diligentem, nihil
amplius habet telonariis.at si neq; hoc habes, bestiis
inferior fueris.Quid dicis homo?Nõ diligis diligen-
tem,& cuius gratia viues?vbi autẽ posthac proderis,
& ad quæ negocia idoneus?Num ad ciuilia?Num ad
priuata?Minime:nihil enim inutilius viro qui amore
caret.Nã id vitij solent odisse & latrones,& homici-
dæ,& parietum perfractores,& cõmunicato solo sa-
le,mẽsęq; participes facti,mores mutauerũt. Tu ve-
D ro non salis duntaxat,sed & verborũ & rerum parti-
ceps,& ingrederis simul ac egrederis,nõ amas?Et illi
quidẽ fœdè amãtes totas substantias in mulieres im-
pudicas profundunt:tu autẽ ita frigidus es ac fœdus,
infirmúsq; ac imbellis,vt vel sine sumptu amorẽ non
suscipias,qui honestissim⁹ esset.Et quis,inquit,erit sic
miser? Et quis sic efferus,vt auersetur, & odio habeat
amantem?Tu quidẽ bene facis ꝙ nõ credis tã absur-
dã rẽ,ego vero si mõstrauero multos esse tales, quo-
modo posthac confusionẽ nõ portabimus? Quando
enim dilectũ traducis , quando aliũ maledicentẽ au-
dis,& nõ excusas,quando clarescenti inuides: qualis
est ista amicitia ? Quãuis nec hoc amicitiã monstrare
sufficiat,si non inuideas: sicut neq; si non aperto bel-
lo impugnes ac hostis sis : sed amico assistere ac sup-
petias afferre decet.Quãdo autẽ cũcta facis & dicis,
quibus proximus humilietur , quid ista anima mise-
rius?

rius?Heri & pridie amicus,& loquebaris cũ illo, for-
tassis etiã comedebas:repente quoniam vidisti mem-
brum tuũ magis honestatum,abiecta amicitię perso-
na, hostilẽ induisti, imò insaniã . Insania enim mani-
festa est,alienis bonis cruciari.Hoc enim rabidorũ ca
num,& insanientium hominum est. Nam sicut illi, in
omniũ insiliũt facies inuidia exacerbati. Melius esset
habere serpentẽ in visceribus sese volutantem , q̃ li-
uorem intus depascẽtem : nam illũ sæpe pharmaco-
rum vsu euomi contingit,& alimẽto mitigari . Liuor
autẽ nõ voluitur in visceribus,sed in animę sinu ver-
satur,affectióq; est difficile curabilis.Et serpẽs quidẽ
cum intus sit , apposito alimẽto humana corpora nõ
cõtingit. Liuor autẽ, licet plurima illi edulia propo-
nas,illam deuorat animam , vndequaq; mordẽs, dis-
rumpẽs,distrahens, neq; inuenire potes vllam medi-
cinã,per quã à suo furore liberetur.Nunquid vna in-
fœlicitate ei⁹ qui bene agebat meli⁹ habet , imò neq;
sic:nam licet ille æger sit,aliũ tamen videns bene ha-
bentẽ illis doloribus obnoxius est , & vbiq; vulnera,
vbiq; plagæ.Neq; vllus est qui super terram habitat,
& non videt clarescere quosdã.Adeóq; excellens est
morb⁹,vt licet quis se domi includat,priscis tamẽ vi-
ris olim mortuis inuideat.Et seculares quidem viros
hęc pati,graue quidẽ est,verũtamẽ nõ ita graue:quã-
to magis censendũ,ꝙ hi qui à turbis semoti huic ma-
lo sunt obnoxij?hoc omnibus grauius est . Et voluis-
sem quidẽ tacere,sed siquidem silentium, rem ipsam
minus pudendã faceret,vtile foret tacere:at licet ego
sileã,res tamen lingua mea fortius clamabit.Damnũ
enim nullũ à verbis meis erit, quasi euulgẽt vobis ma
la,lucrũ autem fortassis & vtilitas quędam.Hic enim
morbus & ecclesiã inuasit,& hoc est quod omnia sur
sum ac deorsum conuertit, corporísq; cõpagem dis-
cidit,& stamus alter cõtra alterũ,inuidia nos arman-
te.Idcirco valde distorta est rerũ facies.Si enim om-
nibus ædificãtibus vix stabunt qui docentur,quando
omnes destruemus,quis tãdẽ erit finis?Quid facis ho
mo,nõ censes ferendum quod ea quæ ꝓximi sunt de-
struantur?Nónne tua prius q̃ quæ illius sunt, infirma
facis?Nõ vides extructores domuũ , agricolas, quo-
† ad idem
modo omnes † quidem]currunt, & ille quidem effo-
dit,alius vero plantauit, alius autẽ radicem purgauit,
alius item rigauit quod plantatũ,alius sepsit ac muni-
uit,alius iumenta abegit,& omnes ad vnũ respiciunt,
plantæ scilicet conseruationẽ. Hic autem non sic,sed
plãto quidẽ ego, turbat vero ali⁹ ac dissipat.Sine sal-
tẽ bene firmari,vt robustior fiat , & insidias ferre va-
leat:non meũ opus perdis,sed tuũ destruis:ego plan-
taui,te autẽ oportebat rigare.Si igitur turbaris,& ra-
dicẽ euulseris:non habebis quod tu riges. Sed vides
clarescere plãtantẽ,ne timeas.Neq; ego quid sũ,neq;
tu,neq; enim plantans, neq; rigans est aliquid. Vnius
est opus dei,atq; ita cũ illo pugnat,qui plãtata reuel-
lit.Excitemur igitur aliquando,vigilemus: nõ timeo
externũ bellum,quantũ pugnam domesticã,Quoniã
& radix,quãdo bene compacta fuerit in terra,nihil à
ventis patietur,licet cõcutiatur: si autẽ illã intus ver-
mes deuorent,etiã nullo turbãte cadet.Vsquequo si-
cut teredines ecclesiæ radicem vorabimus? etenim à
terra tales nascũtur cogitationes , immo non à terra,
sed à stercore , cuius mater putredo est:& nõ desisti-
mus à contẽptibili cura mulierũ?Simus aliquãdo vi-
ri fortes,simus athletæ virtutum, repellamus magnã
malorum horũ corruptionẽ.Nam sicut corpus mor-
A tuum,ecclesiæ video multitudinẽ nunc abiectam. Et
quemadmodũ in corpore recens mortuo est videre
oculos,manus,pedes,ceruicẽ & caput,sed nullũ mẽ-
brũ facit quod debet:ita & hic omnes fideles pręsen-
tes,sed nõ est efficax fides. Feruorẽ enim extinxim⁹,
& corpus Christi mortuũ fecimus.Si autem horribi-
le quod dictum est,multo horribilius quando opera
ipsa videtur. Nomina enim fratrum habemus,opera
autem hostiũ:& membra omnes dicimur,& sicut be-
stiæ diffidemus. Hæc nostra non dico vt euulgẽ , sed
vt admoneã & cessetur.Ingressus est quis in domum,
honorẽ obtinuit,decet vt gratias agas deo,quod mẽ
brum tuũ honoratur,& deus glorificatur:tu autẽ con
trarium facis,male loqueris honestato, & ita vtrosq;
subneruas:nam & te quoque confundis.Quare miser
& ærumnose?Audisti laudari fratrẽ à viris vel à mu-
B lieribus,[& dolore affectus es:]adde laudib⁹,& sic te-
ipsum laudabis.Sin laudẽ corruperis,prius †teipsum
† de te ipso male locutus es.
malum dixisti,]suspectus factus,illum magis extollis:
quando audis laudari,esto eorũ quæ dicuntur parti-
ceps,etsi non vita ac virtute , saltẽ congratulando il-
lius bonis.Laudauit aliquẽ,admirare etiã tu: sic & te
laudabit ille vt bonum & æquum . Ne timeas, ꝙ tuas
laudes destruas alterũ laudãs. Id enim accusando fie-
ret:contentiosum enim est hominũ genus,& quando
viderit te maledicentẽ,auget encomia . Hac ratione
accusatores torquere volens,teipsum etiã apud alios
accusa.Vidisti quantę fœditatis authores[nobisipsis]
facti sum⁹?quomodo perdimus gregẽ ac discerpim⁹?
Fiamus aliquãdo membra,fiamus vnũ corpus,& qui
laudatur,is quidẽ repellat laudes,& eas in fratrẽ con
uertat:qui autẽ de alio audit, collætetur, sic nosipsos
C cõgregemus,& caput nobis cõciliemus.Si autem se-
parati fuerimus, etiã illius subsidio destituemur, quo
absente,corpus magnum accipiet damnum, quod su
pernè non cõstringitur.Ne igitur hoc fiat, inuidia &
liuore pulso,multorũ opinionem non curantes, cha-
ritatem & concordiã amplexemur,& futura bona cõ
sequemur:quæ nobis omnibus eueniãt gratia & mi-
sericordia domini nostri Iesu Christi,per quem & cũ
quo patri ac spiritui sancto gloria, nunc & semper,&
secula seculorum, Amen.

Homilia xxviij.

*SEd esto,ego non grauaui vos,sed cũ essem astutus,dolo
vos cepi.Num per quenquã eorũ quos misi ad vos,cir-
cunueni vos?[Rogaui Titum,& misi cum illo fratrẽ.
Nunquid Titus vos circunuenit? nõne eodem spiritu ambulaui-
mus?Nónne iisdem vestigiis?]* Verba hæc admodum ob-
D scurè dicta sunt à Paulo,sed non frustra,neq; temere.
Nam quoniam de pecuniis sermo,& propter illos est
defensio,merito adũbrata sunt dicta . Quid igitur est
quod ait,dicẽdo:Non accepi, sed paratus sum & ad-
dere & insumere?& multa de hoc etiam in priore &
in ista epistola dicta sunt:nunc aliud quid dicit,quasi
ex oppositione sermonẽ inducẽns , & præueniendo
soluens.Quod autem dicit,hunc sensum habet : Ego
quidem vos non circunueni.Posset autem quis dice-
re,Fortassis ipse quidem nõ accepit, cum esset versu-
tus:sed subornarim missos à me , vt meo nomine ali-
quid à vobis acciperent, & per illos ipse acceperim,
& videar accepisse,per alios accipiens,nõ per me ip-
sum. Sed neq; hoc poterit quis dicere, etiã vobis te-
stibus. Idcirco per interrogationem præmittit ser-
monem dicens; *Obsecraui Titum,& cum illo misi fratrẽ.
Nunquid vos fraudauit Titus? An nõ ipse sicut ego ambulauit?*

Universidad de Deusto Biblioteca

hoc eſt,neq; ipſe accepit. Vidiſti quantũ diligẽtię in- A
crementũ? non ſolũ ſeipſum ab accipiendo purũ ſer-
uare,ſed etiã eos qui à ſe mittebãtur,ſic inſtituit,vt ne
paruã quidẽ carpere volẽtibus anſam det. Hoc mul-
Gen.14.d to maius erat eo quod fecerat patriarcha:nã ille qui-
dem à victoria rediens,rege dãte ſpolia non accipie-
bat pręter ea quę illi comederãt. Hic autẽ neceſſario
alimẽto neq; ipſe vſus eſt,neq; ſocios vti permiſit,vt
impudentiũ ora magis obturaret. Idcirco neq; affir-
mat,neq; dicit,ꝙ neq; illi acceperint,ſed qđ hoc mul
to maius erat, ipſe Corinthios teſtes adducit, ꝙ ipſi
nihil acceperĩt,vt ne ipſe ſibi videretur teſtis eſſe,ſed
illorum ſententiã citat. Id quod ſolemus in valde ma
nifeſtis,&in his pro quibus audemus aliquid. Dicite,
inquit,nũquid aliquis eorũ qui à nobis miſſi ſunt frau
dauit vos? nõ dixit,num quis accepit aliquid à vobis,
ſed rem vocat fraudẽ,carpens illos & oſtẽdens, ꝙ ab B
inuoluntariis accipere fraus eſt. Et non dixit, Nũ Ti-
tus:ſed dixit,Nũ aliquis: neq; enim hoc poteritis di-
cere,inquit,ꝙ alius quidẽ non accepit, alius vero ac-
cepit:nullus enim accepit. Rogaui Titũ: & hoc ſeue-
re dicit. Non enim dixit,Miſi Titũ,ſed rogaui, oſten-
denſq́; etiãſi accepiſſet, iuſte accepiſſet,& ſic quoq;
purus manſiſſet. Vnde iterũ interrogat dicens: Nun-
quid vos fraudauit Titus? Nónne eodẽ ſpiritu ambu-
labamus? Quid eſt,eodẽ ſpiritu? Gratię totũ tribuit,&
oſtendit ꝙ tota hæc laus non à noſtris laboribus, ſed
à ſpiritus dono bonũ opus ſit & à gratia. Etenim ma-
xima erat gratia, inopia preſſos & eſuriẽtes nihil ac-
cipere propter docẽdorũ ędificationem. Nõne iiſdẽ
veſtigiis,hoc eſt,ne parũ quidem ab hac diligẽtia re-
ceſſerũt,ſed eandem ſeruarũt regulã? *Rurſum arbitra-
mini quòd nos vobis excuſemus?* Vidiſti quomodo vbiq; C
metuit,ne adulationis ſuſpicionẽ admittat? Vidiſti ſa-
pientiam apoſtolicã, quomodo cõtinue iſtud ponit?
Supr.5.b Etenim antea dixerat,Non iterũ noſipſos cõmenda-
mus,ſed dantes vobis occaſionem gloriationis. & in
Ibid.3.a procœmio epiſtolę,Nũ opus habemus cõmendaticiis
epiſtolis? *Omnia autẽ ad veſtram ædificationẽ.* Iterũ illos
curat,& non manifeſte dicit, ꝙ propter infirmitatem
veſtrã nõ accipimus,ſed vt ædificemus vos. Manife-
ſtius quidẽ q̃ prius dicens,& cõtegens id quod dole-
bat non ſeuerè. Non enim dixit, propter infirmitatẽ
veſtrã,ſed,vt ædificemini. *Metuo enim ne forte veniens
nõ quales volo inueniã vos, & ego inueniar vobis qualẽ [non]
velitis.* Dicturus magnũ & moleſtũ quiddã,eapropter
& defenſionẽ ponit dicẽdo,ꝙ omnia pro veſtra ędi-
ficatione:& apponẽdo,metuo,quod aſperius dicen-
dũ præmitigat. Hoc enim iã nõ erat peruicaciæ,neq; D
authoritatis doctoris,ſed curæ paternæ: quando eos
qui peccarũt correcturus,metuit ac tremit. Sed neq;
†dubitãs. ſic definit,neq; pronũciat,ſed †cedẽs,]inquit,ne for-
te veniẽs non quales volo inueniã:non dixit, virtute
pręditos:ſed,nõ quales volo,per oĩa amicitię nomi-
na declarans. Et quid dicit,inueniã? ſignificat præter
expectationẽ. Sicut igitur inueniar à vobis. Nõ enim
voluntas eſt,ſed neceſſitas,quæ ex vobis originẽ ha-
bet. Vnde dicit,Inueniar qualẽ nolitis. Hic non dixit
qualẽ nolim:ſed quod vehemẽtius,qualẽ nolitis. Cæ
†præcipua terũ voluntas illius erat,nõ †praua] quidem,voluntas
†rurſum. tamẽ erat. Poterat enim†verũ]dicere,qualẽ nolim,&
ſic monſtrare charitatẽ:ſed non vult auditorem per-
turbare,imò etiam aſperior ſermo ſic factus eſt,nunc
etiam magis verberauit, & manſuetiorem ſeſe exhi-
buit. Hoc enim ſapientiæ illius proprium eſt,vt man-
ſuetius percutiat &ꝓfundius ſecet. Porrò quoniã ob-
ſcurius dixerat,detegit iſtud dicẽs: *Ne forte ſint conten-
tiones, æmulationes, iræ, obtrectationes, ſuſurri, tumores.* Et qđ
primũ poſiturus erat,hoc poſtea ponit: nam cõtra ip
ſum efferebantur. Vt igitur non videatur primum ſua
quærere,cõmune ponit primũ. Hæc enim omnia ab
inuidia prodierũt,calũniæ,accuſationes,diſſidia. Nã
inuidia quaſi radix quædã mala,iram,vituperationẽ,
inſolentiã,aliáq; omnia mala peperit,&ex illis maio-
ra incrementa ſumit. *Ne iterũ venientẽ me humiliet deus
meus apud vos.* Iterũ & hiſce perſtringit. Sufficiebant
enim priora,inquit,quod & incipiẽs dicebat, parcẽs
vobis, non iam veni Corinthũ. Vidiſti quomodo & Supr.1.d
indignationẽ mõſtrat,& amoris indulgẽtiam? Quid
eſt autẽ,humiliet? etenĩ gloria eſt,punire,impropera-
re,pœnas exigere,locũ iudicis occupare:ſed hoc hu-
militatẽ vocat,adeo abfuit ab humilitate illa ꝙ aduẽ-
tus corporis infirmus, & ſermo contẽptus,quia per-
petuo voluiſſet ſic placidus eſſe,& cõtrariũ depreca-
batur:& dicit in ꝓceſſu illud manifeſti⁹,humilitatẽq;
potiſſimũ putat, in tantam incidere puniẽdi neceſſi-
tatẽ. Et cuius gratia nõ dicit,ne veniẽs humilier: ſed,
ne venientẽ me humiliet deus? Quia niſi per illum nõ
aduertiſſem,nõ curaſſem. Neq; enim quaſi poteſtatẽ
habẽs & ferox pœnã exigo,ſed propter illius præce-
ptũ. Sanè ſuperius quidẽ iſtud ponit dicens: Inueniar
qualem non vultis. Hic autẽ & manſuetius ac mitius
loquitur,dicens: *Lugeam multos eorũ qui peccauerunt, non
ſimpliciter qui peccauerunt, ſed qui non egerunt pœnitentiã.* Et
non dixit,oẽs:ſed,multos,quos nec ipſos manifeſtos
facit, dans etiã hinc ad pœnitentiã reditũ,declaráſq;
pœnitentiã poſſe neglecta emẽdare:non pœnitentes
luget, ſed ꝙ incurabiliter infirmi ſint, & vulneribus
ſaucij maneãt. Cogita igitur Apoſtoli virtutẽ,cũ ſi- Mora-
biipſi nihil mali cõſcius ſit,pro alienis malis luget, & le.
pro his quæ ab aliis neglecta ſunt humiliatur. Hoc
enim potiſſimũ doctoris eſt,ſic cõdolere diſcipulorũ
calamitatibus, & lugere ac deplorare ſubditorũ vul-
nera. Deinde dicit & ſpeciẽ peccati, *In libidine & im-
mundicia quã patrarunt.* Etiã hoc loco ſcortationẽ ob-
ſcurius inſinuat. At ſi quis diligẽter inquiſierit, inue-
niat hoc nomine etiã omne genus peccati vocari: nã
licet per excellentiã ſcortator & adulter vocetur im-
mundus,attamẽ etiã alia peccata immundiciã faciũt
in anima. Propter hoc certe & Chriſtus Iudæos im-
mũdos vocat,non ſolã ſcortationẽ illis improperãs,
ſed & alia flagitia. Vnde dicit, feciſſe illos † immũda] †mundi-
ea quæ foris ſunt,& ꝙ nõ ea quæ ingrediuntur, coin- Mat.15.b
quinant hominẽ,ſed ea quæ egrediũtur. Et † alibi,di- Marc.7.c
ctus eſt immũdus,omnis immũdus corde.] Nihil eñ †alibi di-
virtute purius,nihil malitia impurius. Nam illa quidẽ ctum eſt,
Sole fulgidior,hæc vero luto fœtidior. Idq; teſtãtur immundus
etiã hi qui in luto volutãtur,&qui in tenebris verſan- apud do-
tur,quãdo ſcilicet quis illos vel parũ reſpicere fece- minũ om-
rit. Etenim quãdiu ſuo more egerint,affectionibus e- nis qui ela-
brij, quaſi ĩ tenebris verſantes,magna cũ turpitudine to eſt cor-
fœde iacẽt,& nec ſentiũt quidẽ ſatis vbi ſint. Vbi ve- de.
ro viderint aliquẽ virtute præditũ ſe redarguentem,
vel etiã comparantẽ ſolũ,tunc manifeſtius ſuã miſe-
riã dignoſcũt,quaſi fulgore immiſſo: ſic & ſuã fœdi-
tatẽ emendant & cõſcios erubeſcũt,licet ille quidem
ſeruus ſit,& ipſe liber, & ipſe quidem rex, ille autem
ſubditus. Sic Helia viſo, Achab confundebatur, &
quanuis ille nihil adhuc dixiſſet, ſolo tamen aſpectu
illius confuſus,& ſilente accuſatore,condẽnantem ſe
tulit

3.Re.21.f tulit ſententiã,loquens ſicut hi qui capti ſunt,ac di-
cens: Inueniſti me inimice meus. Sic multa libertate
cũ tyrãno illo Helias tunc loquebatur. Sic Herodes
ægrè ferẽs cõfuſionẽ ex reprehẽſionibus manifeſti⁹
indicauit, voce linguæ propheticæ magis & clarius
fulgẽte. Cõiecit in carcerẽ Ioãnẽ,quaſi nudus,& lu-
†ſub mo- men extinguere attentãs,vt iterũ in tenebris ſit, imò
dium. ipſe quidẽ nõ eſt auſus extinguere,ſed quaſi†ſcabel-
lum] in domo poſuit. Miſera autẽ & infœlix illa hoc
facere cõpulit. Atqui neq; ſic obuelare potuerũt re-
prehenſionẽ,ſed magis accenderunt. Interrogantes
enim,quare Ioãnes in carcerẽ coniectus eſt, cauſam
didicerũt, & oẽs qui poſt ea ſecula in terra maríque
habitãt,& qui tũc fuerunt,& qui nũc ſunt,&qui erũt
rurſus,manifeſtè ſciẽt malam iſtam tragœdiam, tam
libidinis quàm cædis illorum, neq; vllum tẽpus me-
moriam horũ delere poterit. Tanta res eſt virtus, ſic
immortalẽ habet memoriam,ſic etiã ſolis verbis ſibi
aduerſantes perſtringit. Quare coniecit illum in car-
cerem? quare nõ contẽpſit? Nunquid ad tribunal il-
lum tractur⁹ erat? num adulterij pœnã exegit? Nón-
ne reprehenſio in ſolis verbis erat? Quid igitur timet
ac tremit? Nónne verba erant ac reprehenſio nuda?
imò[magis quàm]res mordebat. Nõ duxit ad tribu-
nal,ſed traxit ad aliud,nẽpe cõſciẽtiæ tribunal,& o-
mnes cõſtituit illi iudices, qui in mente illius ſentẽ-
tiam ferre poterãt. Hãc ob cauſam tremebat tyran-
nus,virtutis facẽ nõ ferens. Vidiſti magnã virtutem?
vinctum tyranno clariorẽ fecit, & hũc ille metuit ac
†in hunc tremit. Sed ipſe quidẽ ligauit ſolùm. Polluta autem
crimẽ ma- illa etiam ad cædem impulit, tametſi † in hoc maius
gis verge- illi crimen erat.]Neq; enim tunc ad illam vt corripe-
bat. ret,iuerat,& occurrendo dixerat, Quare cohabitas
tyranno? nõ quoniã reprehẽſione carebat. Nequa-
quã,ſed hinc totũ corrigere volebat. Idcirco repre-
hendit illum,neque illum auſterius. Non enim dixit,
†dei legẽ, ſceleſte,pollute,& pręuaricator ac prophane cõcul-
caſti†Chriſti legẽ,] contẽpſiſti quæ ſtatuta ſunt, po-
tentiã tuam legẽ feciſti:nihil horũ, ſed etiã in repre-
Matt.14. hẽſione apparuit multa mãſuetudo viri ac mititas.
a.et Mar. Dixit enim,Nõ licet tibi habere vxorẽ Philippi fra-
6.c tris tui. erat enim magis verbũ docẽtis, quàm repre-
hendentis:erudientis,q̃ punientis:inſtituentis,quàm
traducẽtis:corrigẽtis,quàm inſultantis. Sed hoc eſt
quod dixi, Furi lux inimica eſt:moleſt⁹ eſt iuſt⁹ pec-
cantibus etiam ſolùm apparens: grauis etiam, ſi vel
ſpectetur. Nõ enim ferũt illius radios,ſicut nec Solis
iubar,qui oculorum morbo tenẽtur. Quin grauis eſt
multis malis,etiãſi audiatur ſolùm. Idcirco &polluta
ac ſceleſta illa doctrix filiæ, imò filiæ trucidatrix,
quãuis neq; vidiſſet illũ,neq; audiuiſſet illius vocem,
ad cædem incitat:ac facit,vt quam ad mollitiẽ edu-
carat,ea ad homicidium properaret. Ita illũ valde ti-
mebat. Et quid dicit? Da mihi in patina hîc caput
Ioannis Baptiſtæ. Quò te fers præceps miſera & ca-
lamitoſa? Nũquid adeſt accuſator? Nũquid obturba-
re videtur? Alij dicebãt, Grauis nobis eſt ad videdũ.
illa etiã ait,vt audiat. Ideo dicit, Da mihi caput Ioã-
nis. Quin & in carcere eſt propter te,&catena circũ-
ligatur, & licet tibi ſic inſolenter agere in ãmore, ac
†auulſit. dicere, Sic deuinxi regẽ,ꝙ neq; publicè reprehenſus
dimiſit ac receſſit ab amore,neq; adulteriũ † amiſit,]
ſed reprehendentẽ vinxit. Quid inſanis & rabida es,
habẽs & reprehẽſa adulterũ? Quare menſam furiarũ
inquiris,& crudeliũ dæmonum inſtruis conuiuium?
A Vidiſti,q̃ contẽptibilis,quàm meticuloſa,q̃ minimè
virilis res ſit†inuidia?]Quomodo quãdo maximè in- †malitia?
ualeſcit,tũc infirmior fit. Etenim iſta nõ ſic turbaba-
tur antequã Ioannem in carcerem conieciſſet, ſicut
detẽto illo turbatur. Et addit, Da mihi hîc in patina
caput Ioãnis. Et quare hîc? Ne obũbretur, inquit, in-
uidia,ne eripiãt illum quidã à periculo. Et quare nõ
totum mortuũ requiris,ſed caput? Caput quod con-
triſtauit, linguámq; hanc ſilentem videre deſidero.
At ſecus euenit:nam ô miſera & ærumnoſa, vt abſe-
cta eſt,clarius poſtea clamauit. Nam tunc quidem in
Iudæa ſolùm clamabat, nũc autem ad fines terrę ve-
nit,& vbicunque in eccleſiam ingrederis, ſiue Mau-
rorum,ſiue Perſarũ,ſiue etiam Britannicarum inſula-
rum,audis clamantem Ioannem, Nõ licet tibi habe-
re vxorem Philippi fratris tui. Verùm iſta nihil ſciẽs
B ſapienter agere, vrget & impellit ſtultum tyrannum
ad homicidium,timẽs ne forte pœniteat. Tu autem
diſce iterum etiam hinc virtutis robur, neque inclu-
ſum,neq; ligatum†etiam,ſilentẽ ferre]iuſtum. Vidiſti †& ſilen-
quàm infirma malitia, quàm immunda? nam pro ci- tem fert.
bis humanis caput in patina affert. Quid pollutius?
quid ſceleſtius? quid impudentius puella illa? Quam
emiſit vocẽ in theatro diaboli, & in cõuiuio dæmo-
num? Vidiſti linguam & linguam,illam afferre reme-
dium, hanc venenum,& inſtruentem menſam cõui-
uij diabolici. Cuius gratia nõ iuſſit in conuiuio intus
occidi,& maior illi fuiſſet voluptas? Timebat ne pręſens viſus, omnes ſuo aſpectu mutaret, ob ſermonis
fiduciam. Propter hoc caput requirit,clarum [forni-
cationis]triumphum ſtatuere volens, deditq; matri
ſuæ. Vidiſti ſaltatriculæ præmia? Vidiſti ſpolia dia-
C bolicarũ inſidiarũ? Nõ caput Ioãnis dico, ſed ipſum
cohabitantem. Nam ſi quis diligẽter inquirat, cõtra
regem erit triumphus:& quæ vicerat,victa eſt:& cui
caput deſectum, coronatus, ac laudabatur etiã poſt
mortem, vehementius cõcutiens eorum qui pecca-
rant conſcientiam ac mentẽ. Et ꝙ non rhetoricando
hæc dicã,ipſum audi Herodem, qui vbi Chriſti mi-
racula audiuit dicebat, Hic eſt Ioãnes, ipſe excitatus Mat.14.a
eſt ex mortuis,& propter hoc operãtur in illo virtu- Mar.6.b
tes:adeò vireſcentẽ habebat metum, & perpetuum & Lu.9.
certamen,& neq; conſcientiæ poterat abiicere for- a.
midinẽ,ſed mãſit iudex ille incorruptus,cõſtringens
illũ, &quotidie pœnã cædis exigens. Hæc ſciẽtes ne
timeam⁹ ꝙ mala patimur,ſed ꝙ male facimus. Nam
illud quidem vincere eſt,hoc autem vinci. Vnde &
Paulus dicebat, Quare nõ magis iniuriam patimini? 1.Cor.6.b
D imò vos iniuriã facitis & damno afficitis, ídque fra-
tres. Nam dum mala patimur, expectamus coronas,
brabia,celebritatẽ: quod etiã in omnibus ſanctis vi-
dere licet, quoniã omnes ſic coronati ſunt, ſic cele-
brati ſunt:ſic & nos hãc incedamus viam, & oremus
quidẽ,ne intremus tentationem: ſi autem aduenerit,
magna feramus conſtantia, congruam alacritatem
declarãtes, vt futurorum bonorum cõpotes fiamus,
gratia &miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, per
quem & cum quo patri ac ſancto ſpiritui gloria, nũc
& ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xxix.

TErtia *vice nunc veniam ad vos in ore duorum teſtiũ* Ca. XIII.
& trium ſtabit omne verbum. Ex multis qui-
dem etiã aliis locis, ſed & ex hoc potiſſimũ
videre licet inſignem Pauli & ſapiẽtiam, & dilectio-
nem. Quàm potens enim & frequens in promiſ-
ſionibus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionibus, q̃ tardus & cũctabundus est in punitionibus. Nõ enim statim peccãtes puniuit, sed denũciãs semel ac iterũ, & neq; sic præuaricãtes punit, sed iterum denũciat dicens: Tertia vice nunc venio ad vos. Et antequam adero, iterum scribo. Deinde ne mora ignauiam operetur, vide quomodo etiam hoc corrigat, subinde interminãs, intẽtánsq; plagam ac dicẽs: Si iterum venero, non parcam: &, ne forte veniẽs lu-
Sup.12.g. geam multos. Hæc autem facit & dicit, dominum omnium etiam sic imitans. Quoniam & deus quidem frequẽter minatur & sæpe denũciat, nõ autẽ crebrò punit & cruciat: idipsum etiam ipse facit. Eapropter etiã antea dicebat, parcẽs vobis nõ iã veni in Corin-
Ibid.1.d thum. Quid est, parcẽs vobis? Ne inueniã peccantes, & emendationẽ respuentes, inferam supplicium & pœnã. & hîc: tertia vice nunc veniam ad vos, in ore duum testium & triũ stabit omne verbum. Non scriptum scripto cõiungit, quod & alibi fecit dicẽs: Qui
1.Cor.6.d adhæret scorto, vnũ corpus est. Erũt enim, inquit, in carnem vnam, tametsi hoc de legitimo coniugio dictum esset: sed abusus est dicto hoc, in hoc vtiliter, ita
† *testimoniũ loco suos aduentus.* vt magis terreat: quod certè & hoc loco facit, † pœnarum loco suum aduentũ] ponẽs & denũciationes. Quod autẽ dicit, hoc sibi vult: Semel dixi ac iterum, quando aderam, dico & nunc per literas, & siquidẽ audietis, ex mea sententia facietis. Sin eritis inobedientes, necessariũ deinde, vt statuantur ea quę dicta sunt, & inferat pœna. Ideo dicit, *Prædixi & prædico vt præsens secundò, & absens nunc scribo, his qui antea peccarunt, & reliquis omnibus, quòd si venero iterũ, nõ parcã.* Si enim in ore duum testium & trium stabit omne verbũ: affui secundò & dixi: dico autẽ & nunc per epistolam: necesse est deinde liberè loqui verũ. Ne eñ putes min⁹ habere literas quàm præsentiam: nam quemadmodum præsens dicebã, ita & absens nunc scribo. Vidisti paternã curã? vidisti doctrinã prouidentia dignã? [neq; siluit, neque puniuit.] quin & prædicit sępius & perpetuò minatur, & remoratur, [suppliciũ] etsi manserint incorrigibiles, minatur tunc illos experturos pœnam. Quid autem prædixisti præsens, & absens scribis? *Si denuo venero, non parcam.* Quoniã prius mõ-
† *hoc facere nisi cogatur.* *Sup.12.g* strarit q̃ nõ possit † cogi vt hoc faciat,] & rem hãc vocarit luctum & humiliationem. Ne fortassis enim, inquit, quũ venero ego, deus me humiliet apud vos, & lugeã multos, ex his qui prius peccarũt, & pœnitentiam nõ egerunt: rationemq; reddiderit illis, quòd & semel ac iterum & tertiò prædixerit, & q̃ omnia fecerit, ac conatus fuerit, impedire pœnã, ac metu verborũ meliores reddere: tũc tandẽ graue & valde horrendum hoc verbum posuit dicẽs, Si venero denuo, non parcã: nõ dixit, puniam, & exigam pœnam, sed verbis admodum paternis etiam ipsam pœnam posuit, mõstrans sua viscera, & cõdolentẽ illis mentem, propter quod semper parcens differebat. Deinde vt ne etiam nunc putent quòd iterũ differat, & simpliciter minetur verbis, propter hoc & antea dixit, In ore duũ vel trium testium stabit omne verbum. &, Si venero denuo, nõ parcã. Quod autẽ dicit, hunc sensum habet: Nõ vltra differã si incorrigibiles inuenero, quod absit, sed planè intẽtabo pœnas, & p̃sequar id quod dixi. Deinde cũ multa ira feruẽtiq; indignatione ad subsannãtes se tanquam infirmũ, & aduẽtũ suum irridentes ac dicentes, aduentus ille inefficax est, & sermo friuolus, quasi his respõdens dicit: *Quandoquidem experimentũ quæritis eius qui in me loquitur Christi,*

A Nam hoc & illud perstringẽs ac carpẽs dixit. Quod autẽ dixit, hoc est: Quoniam vultis probare, num in me Christus habitet, & correctiones exigitis, & propterea me irridetis quasi vilẽ & cõtẽptibilem, quasi hac virtute destitutũ: scitote quòd nõ sumus destituti si exhibueritis occasionẽ: quod absit. Quid igitur, dic obsecro, Num propter hoc punis q̃ experimentũ quærũt? Non, dicit: nam si hoc quæsiuisset, principiò statim peccãtes puniisset, & nõ distulisset. Quòd autem hoc nõ quærat, pergens manifestius ostendit, ac dicit: *Precor autẽ vt ne quid mali faciatis, nõ quò nos probati appareamus, sed vos probati sitis: nos verò [veluti] reprobi simꝰ.* Non igitur tanquam causam reddens hoc ponit, sed magis succẽsens, imò perstringens se contemnentes. Nam ego quidẽ, inquit, nolim vobis id experimenti
B dare: si autẽ vos dederitis causam & volueritis me pꝛuocare, scietis re ipsa. Et vide vt onerosum facit sermonẽ. nõ enim dicit, quãdoquidẽ experimentũ mei quæritis: sed, eius qui in me loquitur Christi, monstrans q̃ in illum peccarunt: & non simpliciter dixit, eius qui inhabitat, sed, qui loquitur, ostendens spiritualia esse verba: † quæ si illius virtutẽ non indicent,] neque puniat, (deinde enim à seipso sermonem illuc trãstulit, terribiliores minas faciens,) nõ propter infirmitatẽ, potens enim erat, sed propter longanimitatem. Ne igitur patientiã illius infirmitatẽ quis putet. Quid enim miraris, si nõ aggreditur nunc vt puniat peccãtes, neq; exigat pœnã, sed patiẽs est ac lõganimis, quum & ipse se crucifigi scilicet sustinuerit, tantáq; passus nõ puniuerit? Idcirco & subdidit: *Quia erga vos non est infirmus, sed potens est in vobis: nam quamuis*
C *crucifixus fuit ex infirmitate, viuit tamẽ ex potẽtia dei.* Multã obscuritatem habent verba hæc, & infirmiores tuebant, ea propter operæprecium fuerit ea manifestius explanare, & dictionis illius circa quam est obscuritas exponere significata, ita vt ne minimus quidẽ offendatur. Quid igit̃ hoc quod dictũ, & quid indicat? Infirmitatis nomẽ, & in quo significato dictũ est, discere necessariũ. Vna eñ dictio, sed multa eius significata sunt: nã & corporis aduersa valetudo infirmitas dicitur. Vnde & in euãgelio dictũ, Ecce quẽ dili-
Ioan.11.a gis, infirmus est, de sancto Lazaro: & ipse dicebat, In-
Philip.2.d firmitas ista nõ est ad mortẽ. Et de Epaphra Paulus, Etenim infirmus fuit ferè vsq; ad mortem. sed deus
1.Tim.5.d misertꝰ est illius. Et de Timotheo, Vino modico vtere propter stomachũ tuum, & frequẽtes infirmitates tuas. Hęc enim omnia corporalẽ infirmitatẽ significant. Dicitur itẽ infirmitas, non esse solidatũ in fide
D simpliciter, neq; perfectũ esse. Et hoc significãs Paulus dicebat, Infirmũ autem in fide suscipite. Et iterũ,
Ro.14.a *Ibidem.* Ille quidem credit, vt manducet omnia: alius autem infirmus olera comedit, infirmum in fidẽ significãs. Ecce duo significata infirmitatis. Est & aliud tertiũ significatũ infirmitatis. Quale hoc? persequutiones, insidiæ, insultus, tẽtationes, adductiones ad tribunal.
Sup.12.c Et hoc manifestans Paulus, Pro hoc ter dominũ rogaui, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea: virtus eñ mea in infirmitate perficit̃. Quid est, in infirmitate? in persequutionibꝰ, in periculis, in tẽtationibꝰ, in in-
Ibi.11.g & 12.c fidiis, i mortibꝰ. Et hoc manifestãs dicebat, propterea glorior in infirmitate. Deinde ostendens quã dicat infirmitatẽ: non febrẽ dicit, non ambiguam fidẽ.
Ibid.12.a Sed quid: in contumeliis, in persequutionibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, vt in-
Ibidem. habitet in me virtus Christi. Quando enim infirmus sum,

sum, tũc potens sum: hoc est, quando persequutionẽ
A patior, quãdo expellor, insidiis impetor, tunc potens sum, tũ magis valeo, & superior sum insidiãtibꝰ, gratia vberius in me inhabitãte. Sanè secundũ hoc tertium, Paulus infirmitatẽ hoc loco posuit. & quod dicit, hũc sensum habet: vt iterũ refutet, quod & antea dicebã, quia cõtẽptibilis esse videbatur: nõ enim volebat gloriari, neque id quod erat, esse videri, neque ostẽtare potentiã qua præditus erat, vt puniat & vindicet, vnde & contẽptior esse putabatur. Igitur quoniã hoc putantes in magna ignauia & stupore erant, nec à peccatis resipiscebãt, accepta occasione opportuna, etiã de his magna austeritate disserit, ostendẽs q̃ nõ non per infirmitatem hoc faciat, sed ob longanimitatẽ. Deinde, id quod dixi, ab ipso trãsferens in Christũ sermo intẽdit timorem, & auget minas: vult autẽ dicere, Nõ enim, licet puniam & castigem pec-
B cãtes, ego sum qui punio & castigo. Est qui in me habitat ipse Christus. si autẽ nõ creditis hoc, sed vultis experimentũ accipere re ipsa eius qui in me habitat, scietis statim. Neq; eñ infirmus est erga vos, sed potens est, quãuis vbiq; potẽs sit: nam siue infideles voluerit punire, siue dæmones, siue quiduis, potens est. Et propter quid appositum, erga vos? Quid igitur vult additio? Verbũ est, quo multũ inhortatur illos ex his quæ olim experti erãt. Vel hoc significat: iã in vobis
1.Cor.5.d potentiã declarat, q̃ debeatis corrigi: quod & alibi dicebat, Quid autẽ ad me, etiã exteros iudicare? Nã ab exteris, inquit, pœnã sumet in die iudicij: à vobis autem nũc, vt ab illo supplicio liberet. Attamẽ vide quomodo hoc cũ magna cura & dilectione factũ, eo feruore dicit, vt & metũ ponat, inquiẽs: *Qui non infirmus est erga vos, sed potens est in vobis. Etenim licet crucifixus*
C *sit ex infirmitate, viuit tamẽ ex potẽtia dei.* Quid est, licet crucifixus sit ex infirmitate? Eteñ licet voluerit, inquit, hoc sustinere quod infirmitatis esse videtur, sed ꝓpterea suã potẽtiã imminuere noluit. Manet enim eadẽ, & inexpugnabilis, & nihil læditur à facto hoc quod infirmitatis esse putaẽ: sed istuc ipsum maximè illius ostẽdit potẽtiã, q̃ & talia sustinuit, & suã virtutem nõ mutilauit. Ne igitur te offendat infirmitatis
1.Cor.1.c verbũ. Quoniã & alio loco dicit, Quod stultũ dei, sapientius est hominibus: & quòd infirmũ dei, potentius est hominibus: quãuis deus nihil stultũ vel infirmum habeat, sed crucẽ sic vocauit, iuxta infidelium
Ibidem. suspicionẽ de ea loquẽs. Audi igitur illũ seipsum interpretantẽ: Verbum enim crucis, his quidẽ qui pereũt, stultitia est: nobis verò qui seruamur, virtus dei
Ibidem.d est. Et iterũ: Nos autẽ prædicam⁹ Christũ crucifixũ, D Iudæis quidẽ offendiculũ, gentibus autem stultitiã, illis autem qui vocati sunt cum Iudęis tum gentibus Christum dei virtutem ac dei sapientiam. Et iterum:
Ibid.2.d Animalis autem homo non percipit ea quæ spiritus sunt. Stultitia enim illi est. Vide quomodo vbique infideliũ errorẽ interpretatur stultitiã, etiã crucẽ infirmitatẽ existimantiũ. Ita etiã hoc loco infirmitatem dicit, non quæ erat, sed quæ ab infidelibus esse putabatur. Non hoc igitur dicit, qui quum infirmus esset, crucifixus est. absit. nam quòd omnino potuisset nõ crucifigi, ostendens, alibi prosternit hos, qui capere
Ioan.18.b & Act.17.d conabantur, ita vt supini caderent: alibi radios è corpore emittit trãsfiguratus, alibi siculneam arefacit, &
Ibid.21.b oculos eorũ qui ad se veniebãt excæcat, & innumera alia facit. Quid igitur est, quòd dicit, ex infirmitate? licet crucifixus sit periculũ & insidias ferẽs (nam admisi iam infirmitatẽ pericula & insidias vocari) attamen nullũ dãnum sensit. Hæc autem dicebat in seipsum exemplũ trãsferens. Nam quoniã videbant se in persequutione esse, vexari, conteni, & non vlciscebãtur se, nec euadebãt, docẽs illos, q̃ neq; ipsi per infirmitatẽ hæc patiebantur, ob hoc, q̃ non possunt euadere, transfert sermonẽ ad dominum: Quia & ipse, inquit, crucifixus est, ligatus est, innumera passus est, & non euasit, sed mãsit sustinens ea quæ infirmitatis esse putabãtur, & hac ratione potentiã suam declarans, q̃ etiam nec euadens nec se vlciscens, nihil omnino damni acceperit. Vitã igitur non remorata est crux, nec resurrectionẽ impediuit, sed & resurrexit & viuit. Quando autem crucem audis & vitã, de dispẽsatione accipe sermonẽ. De illa enim omnis sermo ille. Quod autẽ inquit, ex potẽtia dei, dicit nõ quòd
B ipse infirmus sit ad viuificandã carnem, sed quòd eadem sit illi cũ patre. Dicens enim, Ex potẽtia dei, nõ quòd infirmus sit: sed, ex potentia sua dixit. Quòd & ipse illã resuscitarit & conseruet, audi ipsum dicentẽ, Soluite tẽplum hoc, & ego in tribus diebꝰ suscitabo *Ioan.2.d* illud. Quòd si autẽ patris esse dicit, quod suum est, ne turberis. Omnia enim quæ patris mei, mea sunt, in-
Ibi.16.c quit. Et iterũ: Omnia mea tua sunt, & tua mea. Igitur quemadmodũ ille crucifixus nihil dãni passus est, in-
Ibid.17.b quit: sic neq; nos qui in persequutione sum⁹, & infestamur. Idcirco & addit, *Etenim & nos infirmi sumus in illo, sed viuemus in illo ex potentia dei.* Quid est, infirmi sumus in illo? Persecutionẽ patimur, vexamur, extrema patimur. Sed quid est, in illo? Propter prędicationẽ, inquit, & fidẽ quæ in illũ. Quòd si dura & grauia sustinemus propter illũ, manifestũ quòd & præclarè
C habituri sumus. Ideo & subdit, *Sed seruamur cum illo ex potẽtia dei. Vos ipsos tẽtate, nũ sitis in fide, Vos ipsos probate. An nõ cognoscitis vosipsos quòd Christus in vobis est? nisi aliquatenus reprobi sitis: spero autẽ vos cognituros, quòd nos nõ simꝰ reprobi.* Nam quoniã per prædicta ostendit, q̃ quanuis nõ † euadat,] nõ quasi nõ habẽs in se Christũ, sed imi- † *inuadat.*
tans lõganimitatẽ illius, qui crucifixus, & nõ se vltus est. Iterũ aliter istuc ipsum operatur, & maiore abundantia à discipulis sermonẽ cõficit. Quid enim dicã de me doctore, inquit, cui tanta cura est, & cui cõcreditus totus orbis, & qui tanta feci signa? vos enim ipsos si volueritis discutere qui in discipulorũ ordine estis, videbitis q̃ & in vobis Christus. Si autẽ in vobis, multò magis in magistro. Nam si fidem habetis, & in vobis est Christus: nã qui tũc credebãt, miracula operabãtur. Proinde & subdidit: Vosipsos tentate, num sitis in fide, vosipsos probate. An nõ cognoscitis vosipsos, q̃ Christus in vobis? nisi aliquatenus reprobi sitis. Si autem in vobis, multò magis in magistro. Cæterùm mihi videtur hîc fidem dicere illam, quæ miraculorũ est. Nam si habetis fidem illã, Christus in vobis est, nisi aliquatenꝰ reprobi facti sitis. Vidisti quomodo iterum terret, & abundãter ostendit apud se esse Christũ. Hoc eñ loco videtur mihi etiã ad vitam illos incitare. Nam quoniã nõ sufficit fides ad cõciliandam sibi spiritualem efficaciam, dixit autem, Si estis in fide, Christum * habete in vobis ipsis. * ἔχετε, *id est, habete vel habetis, potius.* Cõtingit autem multos esse ab hac efficacia vacuos, licet fidem habeant, soluens dubiũ, inquit, nisi aliqua ex parte reprobi sitis, & habetis vitam corruptam. Spes vero mihi est vos cognituros, q̃ nos nõ simꝰ reprobi. Cõsequẽter erat dicendũ, Si autem vos reprobi facti estis, sed non nos. At non sic dicit, vt ne plagam

Universidad de Deusto Biblioteca

gam inferat,obliquè iſtud inſinuat,neq; affirmans & dicens : Reprobi eſtis: neq; per interrogationẽ pronuncians & dicens:Si autẽ vos reprobi? ſed illo ipſo per interrogationẽ omiſſo, & obſcurè in ſe oſtendit addẽs,Spero autẽ vos cognituros quòd nos non ſimus reprobi.[Rurſũ hic minæ multæ, terror magn⁹. Quandoquidẽ, inquit, hinc per noſtram in vos animaduerſionẽ experimentum ſumere vultis,id perfacilè vobis planũ faciemus. Cæterùm ad eum modũ nõ loquitur,ſed maiori cũ grauitate ac minis grauioribus.Spero autẽ vos cognituros,ꝙ nõ ſimus reprobi.]Nam oportebat quidẽ etiã abſq; hoc ſcire, vos, inquit,ſcitis,&quòd Chriſtum habemus in nobis loquentẽ & operantem.Quoniam autem & reipſa vultis accipere experimentũ,ſcitote quòd nõ ſumus reprobi.Deinde quoniam minas intentauit, & pœnas iam ad fores adduxit & in timore conſtituit illos, & expectare fecit pœnã:vide quomodo iterũ dulciorẽ reddit ſermonem,& mitigat timorem, & oſtendit ſe ab ambitione alienum,diſcipulorúmq; curam gerẽtem,animo erectum,& conſilio prudentem,vanámque gloriam aſpernantem.Hæc enim omnia oſtẽdit in his quę ſubdit dicẽs: *Precor autẽ deum,vt ne quid mali faciatis,* [*non quo nos approbati appareamus,*] *ſed vos quod bonũ eſt faciatis,nos autẽ quaſi reprobi ſimus.Nõ enim poſſum⁹ aliquid cõtra veritatem,ſed pro veritate.Gaudemus enim nos, quũ nos infirmi fuerimus,vos autẽ potẽtes ſitis: hoc autẽ inſuper precamur veſtrã integritatẽ.*Quid huic animæ cõparabitur?cõtẽnebatur,reſpuebatur,illudebatur,ſubſannabatur,quaſi vilis,quaſi contẽptibilis,quaſi arrogans, quaſi glorioſus in verbis quidẽ,re autẽ ipſa neq; paruam virtutis ſuæ vim oſtẽtans,nõ ſolùm differt,neq; ſolùm ceſſat,ſed & precatur, ne detur ſibi talis occaſio.Precor enim,inquit,ne faciatis male quippiã, nõ vt nos probati videamur,ſedvt vos quod bonum eſt faciatis,nos autẽ quaſi reprobi ſimus.Quid eſt quod dicit?Obſecro deum,inquit,& oro, vt nullũ inueniã incorrectũ,nullum inueniã non pœnitẽtem,imò neque hoc ſolùm,ſed neq; inueniã initium peccati: dicit enim,Ne quid mali faciatis : ſi autẽ peccaueritis, pœniteatis & præoccupetis vos emẽdãdo, omnémque repellite irã : neq; em̃ hoc ſtudeo vt ſic†reprobi ſimus,ſed planè cõtrariũ,vt ne vos reprobi appareatis.]Nã ſi mãſeritis,inquit,ſine pœnitentia peccãtes, neceſſariũ erit vt puniamus & caſtigemus, & † exerceamus corpora noſtra:]quod & in Sapphira ac Mago factũ eſt,& demus experimẽtum virtutis: nõ autẽ precamur hoc,ſed contrariũ, vt neq; nos ſic probati appareamus,hoc eſt, ne ſic experimẽtũ declaremus potẽtiæ noſtrę in puniendis vobis & caſtigãdis peccatoribus,incurabilitérq; laborantibus.Sed quid? vt vos quod bonũ eſt faciatis,hoc precamur,vt ſemper virtutem operemini,ſemper corrigamini, nos verò quaſi reprobi ſimus,nõ declarantes noſtrã punitiuã vim:& nõ dixit,reprobi:nõ em̃ futurus erat reprob⁹, licet nõ puniſſet,ſed propter iſtud ipſum magis probatus. Quaſi dicat, quanuis nõnulli ſuſpicentur nos, quia nõ oſtentamus noſtrã potentiam, eſſe cõtẽptibiles,& ea deſtitutos,nihil hoc nobis curæ eſt.Satius enim vt tales ab illis habeamur,q̃ ſi plagis potentiã, quam dedit nobis deus,†cõſilio minus recto]declararemus.Non enim poſſumus contra veritatem, ſed pro veritate : vt enim non videatur illis condonare, hoc enim eſt animi à vana gloria alieni, ſed quòd faciat id quod rei poſtulabat natura, hoc ſubdidit di-

†*probati ſimus,ſed planè contrarium vt ne nos probati ap pareamus.*

† *mutilemus corpora veſtra:*

Actio.5.a & 8.b

† *in obſtinatos.*

cẽs:Nõ enim poſſumus cõtra veritatẽ. Nam ſi inuenimus,inquit,vos probè agẽtes &repellẽtes peccata per pœnitentiã,ac fiduciã erga deũ habẽtes, neq; poterimus etiamſi vellemus in poſterum punire: ſed etiãſi attẽtaremus,nõ cooperatur⁹ eſſet deus. In hoc enim nobis dedit potentiã,vt ſententiam veram feramus,&iuſtam,non à veritate vel paululum diuerſam. Vidiſti quomodo vbiq; ſermonẽ facit minimè moleſtum, & minarum aſperitatem mitigat, ſicut hoc ſatagebat, ita & mentẽ ſuam illis vult eſſe addictam: propterea etiam ſubdidit dicens: *Gaudemus quum nos infirmi fuerimus,vos autẽ validi ſitis. Hoc autẽ inſuper precamur veſtrã integritatẽ.* Minimè enim,inquit,poterimus aliquid cõtra veritatẽ,hoc eſt,punire vos bene agentes:&quia nõ poſſumus,ꝓpter hoc nolumus,ſed cõtrariũ cõcupiſcimus:quin &propter iſtuc ipſum maximè gaudemus,ꝙ non inuenimus vos tales, qui occaſionẽ nobis exhibeatis,vt noſtrã quæ in puniendo eſt potentiã oſtendamus, licet talia faciẽtes nos claros & probatos & potẽtes declararemus, ſed cõtrarium volumus, nẽpe vt vos probati & irreprehenſibiles ſitis, & nos nunquã inde gloriã lucrifaciamus. Ideo dicit, Gaudemus enim quando nos infirmi ſumus.Quid eſt,infirmi ſumus:quãdo exiſtimamur infirmi,non ꝙ ſimus infirmi. Sic enim putabãt inimici, quum iam facultatem puniendi nõ manifeſtaret: attamen gaudemus quãdo ſic conuerſamini, ꝙ nõ datis occaſionẽ nobis caſtigãdi vos, quod nobis dulce eſt ac gratũ,quãdo ſic exiſtimamur infirmi,modò vt vos irreprehẽſibiles ſitis:vnde addit, vos autẽ validi ſitis,hoc eſt,probati,& virtutibus cõſpicui, & nõ ſolùm volum⁹hæc,ſed etiã precamur vt vos ſitis ita irreprehenſibiles,abſoluti, nullámq; nobis dantes occaſionẽ. Hęc paterna viſcera,diſcipulorum ſalutẽ ſuæ gloriæ præferebãt.Hoc animæ fuerit vanæ gloriæ expertis.Tunc certèvirtus maximè à corporis liberat vinculis,& à terra in cœlũ ſublimẽ eſſe facit, ſi pura ſit à vana gloria,quẽadmodum hæc admiſſa in plurima inducit peccata.Fieri em̃ non poteſt, vt qui non eſt purus à vana gloria,ſublimis,magnus & ſtrenuus fiat,ſed neceſſe eſt vt humi repat,&†magis corrũpit ſibi ſeruientẽ tam polluta domina quouis barbaro crudelior.] Quid enim illa ferocius fuerit, q̃ ſi ei maximè ſeruitur:tũc enim maximè ferocit, quanuis hoc neq; beſtiæ efferæ ſolẽt, quæ multo miniſterio mãſueſcũt: cõtrà vanæ gloriæ cupiditas quando contẽnitur,mãſueſcit: quando autẽ colitur,effertur, & ſe armat contra ſe colentẽ.Hanc quũ colerent Iudæi,graui ſupplicio affecti ſunt:hanc quum deſpicerẽt diſcipuli,coronati ſunt.Et quid dico ſupplicia & coronas ? Nã ſi illã reſpuere, maximè facit apparere claros,&videbis etiã hîc eos qui illã colunt,damnũ: eos verò qui contẽnunt,vtilitatẽ accipere. Nã diſcipuli qui illam contẽpſere,(nihil enim prohibet iterũ eodem vti exemplo)& quæ dei erant prætulere,clariores Sole fulſerũt, immortalem adepti memoriam etiam poſt mortem.Iudæi verò qui ab illa victi, ſine ciuitate,ſine domo,ſine honore, exules & inſtabiles facti ſunt,viléſq; ac contemptiſſimi. Et tu quoque ſi vis gloria fulgere,gloriam cõtemne:ſin gloriã ſectaberis,gloria excides.Si autẽ placet, hunc ſermonem & in ſecularibus rebus approbabimus.Quos em̃ maximè ſcõmatis inceſſimus? Nõne eos qui illius cupidi ſunt?†Quid?nõnne qui hac deſtituti ſunt, inquis, plurimos habẽt vituperatores,& ab omnibus cõtẽnuntur?]

Morale.

† *multa corrũpat qui tã polluta & quouis barbaro crudeliori dominæ ſeruiat.*

† *Igitur ea maximè*

isti deſtituuntur, qui plurimos habẽt vituperatores,& ab omnib' cõtemnũtur.

nuntur?]Quos autẽ admiramur,dic oro? Nónne eos qui illã maximè contemnunt?Igitur hi ſunt, qui glorificãtur.Quẽadmodũ enim diues eſt,nõ qui multis, ſed qui nullo eget:ita glorioſus eſt,non is qui gloriæ amãs eſt,ſed illius contẽptor.Vmbra enim glorię eſt iſta gloria:nullus enim panẽ videns pictũ,etiãſi multum à famevexetur,picturam attinget.Igitur neq; tu vmbras ſectare.Vmbra enim gloriæ hæc eſt, nõ gloria.Et vt diſcas,quòd hæc ſic ſe habeãt: illud cogita, quãdo res ab hominibus vituperatur, quãdo omnibus fugiẽda eſſe videtur, etiã illis qui ipſam deſiderant,quãdo cõfunditur qui vocatur illud habẽs, vel habere deſiderãs.Vnde igitur deſideriũ iſtud, dicis, & quomodo naſcitur hæc affectio? A puſillanimitate.Non enim oportet ſolũ vituperari,ſed &emẽdari à mẽte imperfecta,à ſenſu puerili. Deſinamus igitur eſſe pueri,& fiamus viri,& vbiq; veritatẽ,nõ vmbras ſectemur,& in diuitiis,& in voluptatibus, & in deliciis,& in gloria,& in potẽtia,& ceſſabit morbus hic, multáq; alia:vmbram enim ſequi inſanientis eſt.Vnde & Paulus dicebat,Reſipiſcite iuſtè,& nõ peccate. Eſt enim & alia inſania grauior ea quæ à dæmonib⁹ eſt,vel ex curis.Illa enim veniã accipit, hæc autẽ excuſatione caret,quãdo ipſa anima corrupta fuerit,& nõ rectũ iudicium illius periit. Et inſtrumẽtum alterius inſanię eſt corporalis paſſio,iſtam autem inſaniã operatur animus. Quemadmodum enim febres illæ grauiores & incurabiles, quæ ſolida corpora inuadunt,laténtq; in neruis,& abſcõditæ ſunt invenis:ita certè & iſta inſania,quoniã intus in mente deliteſcit, corrũpens & lædẽs illã. Quomodo enim nõ eſt manifeſta & clara inſania, & omni inſania grauior paſſio,inſaniẽtes quidẽ ſemper contẽnere, ingerere autem ſe ſummo cũ ſtudio ſemper his qui pereũt ? Dic enim obſecro, ſi quis ventũ ſectaretur, vel cohibere attentaret,nónne diceremus illũ inſanire?Quid autẽ eſt tenere vmbram neglecta veritate? ſi quis mulierẽ ſuam odio habeat, vmbram autẽ eius amplectatur: vel filium auerſetur, & vmbram interim illi⁹ diligat: quæreréſne aliud inſaniæ certius indicium?huiuſmodi ſunt & hi qui ad pręſentia ſtupent.Etenim omnia vmbra,etiamſi gloriã dicas,etiãſi potentiam,etiamſi bonam exiſtimationem,etiamſi diuitias, etiamſi delicias,vel quicquid in hac vita eſt.Eapropter & propheta dicebat,In imagine pertranſit homo,veruntamen fruſtra cõturbatur.Et iterum, Dies noſtri quaſi vmbra declinauerũt.Et alibi fumũ & florem graminis vocat res humanas:non autẽ†diuitias]ſolũ vocat vmbram,ſed & triſtia, etiãſi mortem dicas vel infirmitatem,vel paupertatẽ,vel quicquid aliud. Qualia igitur manentia,& iucunda,& aſpera?Regnum æternum,&gehenna perpetua,neq; enim vermis morietur,neque ignis extinguetur,&reſurgunt hi in vitam æternã,& illi in ſupplicium ſempiternum. Vt igitur hoc effugiamus,& illa fruamur:relictavmbra,apprehendamus veras res omni ſtudio.Ita em̃ aſſequemur regnũ cœlorum : quod nobis omnibus concedatur gratia &miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,per quẽ & cum quo patri gloria ſimul cum ſancto ſpiritu,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

1.Cor.15.e

Pſal.38.b

Ibi.101.b

Ibi.102.c

†*ſuauia.*

Eſa.66. & Marc. 9.g

Homilia XXX.

PRopter hoc hæc abſens ſcribo,vt præſens ne auſteritate vtar,iuxta poteſtatem quam dedit mihi dominus in ædificationem,& non in deſtructionẽ. Perſtringit illos vehementius differens, & maximè ad finem epiſtolæ. Etenim antea dicebat, Ipſe autem ego Paulus obſecro vos, per manſuetudinem & lenitatẽ Chriſti, qui iuxta faciem quidem humilis inter vos, abſens confido de vobis : oro autem ne præſens audeã,ea fiducia qua exiſtimor audax fuiſſe in quoſdã, qui putant nos veluti ſecundum carnem ambulãtes, & in promptu habentes vindicare omniũ inobediẽtiam,quando completa fuerit veſtra obedientia. Et metuo ne fortè veniens non tales inueniam quales velim,&ego ne inueniar à vobis,qualẽ me nõ vultis. Et iterum, Ne forte cùm venero, me humiliet deus meus erga vos: & lugeã multos ex his qui antea peccarunt, & pœnitentiam non egerunt ſuper libidine & immunditia quam patrarunt.Et poſt hæc, Prædixi & prædico ſicut præſens ſecundò, & abſens nunc ſcribo:quòd ſi venero denuò,non parcam,quandoquidem experimentũ quæritis eius qui in me loquitur Chriſti. Igitur quoniam hæc & multa alia dixit terrens,inhortans,†approbãs,perſtringẽs, excuſans, de omnibus inquit : propter hoc hæc abſens ſcribo, ne præſens auſteritate vtar. Vellem enim literis inſitam eſſe auſteritatẽ,& nõ ipſis operibus. Vellem vehementes eſſe epiſtolas,vt maneãt minæ, & in opus non exeant.Iterũ & in hac defenſione terribiliorem facit ſermonẽ,& oſtendẽs quòd non ipſe ſit,qui puniturus,ſed deus.Adiecit enim, Secũdum poteſtatẽ quam dedit mihi dominus.Et iterum oſtẽdit, quòd non cupit poteſtate in illis puniendis abuti adiiciẽs, Non in deſtructionẽ,ſed ædificationem. Et inſinuauit quidẽ hoc nunc quod dixi,&reliquit illis expendendum,ſi incorrigibiles mãſerint,quid futurum. Et hoc iterũ ædificatio eſt,eos qui ſic affecti fuerint punire.Etenim ſic habet,& ipſe hoc ſciuit, & operibus monſtrauit. *Quod ſupereſt fratres,gaudete,integri eſtote,conſolationem habete,idem ſapite, in pace agite, & deus charitatis ac pacis erit vobiſcum.* Quid eſt, quod ſupereſt fratres gaudete?Contriſtaſti,terruiſti,in anguſtia conſtituiſti,tremere feciſti &timere,& quomodo iubes gaudere?Dicere vult,Si res veſtræ ſucceſſerint, vt à me impletæ ſunt,nihil eſt,quod gaudiũ prohibeat. Ego em̃ feci oĩa quæ mea ſunt,lõganimis fui, diſtuli, non execui,obſecraui,cõſului,terrui,minat⁹ ſum, vt omnibus modis cogerẽ vos ad pœnitẽtiæ fructum:reliquum eſt,vt & vos quod veſtrum eſt agatis,& ſic immarceſcibile ſit gaudiũ veſtrũ. *Integri eſtote.*Quid eſt, integri eſtote?Perfecti ſitis,implete quæ deſunt.*Conſolationem accipite.*Quoniam & multæ fuerũt tentationes & magna pericula, inquit, cõſolationem accipite,& à vobis mutuũ,& à nobis,&à mutatione in melius.Si enim à conſcientia ſit gaudiũ,&perfecti eſtote.nihil enim deficit ad gaudium & conſolationem: nihil enim ſic facit conſolationem vt pura conſciẽtia,etiamſi innumeræ afflictiones ac tẽtationes.*Idem ſapite,in pace agite.*Quod &in priore epiſtola ex prooemiis auditum eſt.Contingit enim idem ſapere, & nõ agere pacificè, quando in dogmatis cõueniunt quidem,diſſident autẽ aliàs inter ſe.Verùm vtraq; Paulus exigit.*Et deus charitatis ac pacis erit vobiſcum.* Nõ em̃ ſolùm admonet &conſulit,ſed etiam bene precatur: nam vel hoc precatur, vel futurũ prædicit,imò vtraque.Si enim hæc feceritis,inquit.Quid?ſi idẽ ſapueritis,& pacificè vixeritis,erit etiam deus vobiſcũ:dilectionis em̃ deus eſt & pacis, illíſq; gaudet ac lætatur.Hinc vobis & pax à dilectione illius, hinc malorum omnium ſublatio:iſta orbẽ ſeruauit, iſta diuturnum

Sup.10.a

Ibi.12.g

Ibidem.

Hic ſup.a

† *exprobrans.*

1.Cor.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

num bellū ſoluit,iſta cœlo terram coniunxit,iſta homines angelos fecit,iſtā igit & nos imitemur. Innumerabiliū enim bonorū mater eſt dilectio,per iſtam ſaluati ſum⁹, per iſtā ineffabilia bona omnia aſſequimur. Deinde reducēs illos ad hāc,inquit: *Salutate vos inuicem in oſculo ſancto*. Quid eſt,ſancto? non ſubdolo, *Mar.14.c* nō ficto,ſicut Iudas Chriſtum oſculatus eſt: propter hoc enim oſculū datū, vt charitatis fiat ſymbolū, vt accendat affectionē,vt ſic mutuū diligamus, tanquā fratres fratres,tanquā filij patres,tā quā patres filios, imò & multò magis. Nam illa quidē eſt naturæ affectio ,hæc autem ſpiritualis gratię. Sic animæ inter ſe colligātur. Propter hoc & ex peregrinatione redeūtes,oſculis excipimus mutuis,cōuenientibus animabus. Hoc enim mēbrum eſt, quod animā nobis prædicat. De oſculo autē illo ſancto licet alium quoque *Sup. 6.d* ſermonē dicere. Qualémnam? [Templum Chriſti ſumus.] Igitur veſtibula tēpli & ingreſſum oſculamur, mutuū oſculādo. Nónne videtis, quot etiā veſtibula templi huius oſculantur,illi quidē flectentes, alij autem manu continentes, & ori manum admouentes: per has etiā ianuas ac portas & ingreſſus eſt & ingreditur ad nos Chriſtus, quādo cōmunicamus. Scitis, qui myſteriorū eſtis participes, quid dicatur: etenim nō vulgarē honorē conſequutum eſt os noſtrū, accipiens corpus dominicum, propter hoc maximè hīc oſculamur. Audiāt qui fœda loquūtur, qui conuicia proferūt,& horreſcant,ꝙ tale os polluunt: [audiant qui fœdè oſculātur.] Audi qualia doceat te ꝓ os tuū deus,& cuſtodi immaculatum,diſſere de futuravita, de reſurrectione, de immortalitate, ꝙ mors non ſit mors,& alia innumera arcana. Nam quēadmodum ad adytū è quo oracula dātur,venit ad os ſacerdotis initiandus. Audiamus quæ ſcilicet ſunt horroris plena. Etenim perdiderat ſuā vitam ex progenitoribus, & venit illā reparaturus, & rogaturus quomodo illā inueniat ac reparet: deinde reſpondet illi deus, quomodo inueniat: & fit os illud propitiatorio terribili⁹. Nā illud quidē propitiatoriū nullo modo talē emittebat vocē, ſed de multò minoribus loquebatur rebus, de bello ac pace quæ ſubtus eſt. Hoc autem omnia de cœlo & futura vita, & rebus nouis, mentémq; trāſcendentibus. Dicens autē, Salutate vos mutuum in oſculo ſancto, adiecit: *Salutant vos ſancti omnes*. Et † *hoc ad-ſcripſit.* hinc dans illis bonā ſpem, † hoc adhortatus eſt, pro oſculo per ſalutationē illos copulās: nam ab illo ore cuius oſculum, procedunt & verba. Vides quomodo omnes cogit,& eos qui procul diſtāt corpore,& qui propè? illos quidē per oſculum, hos verò per literas. *Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, & dilectio dei, & cōmunicatio ſancti ſpiritus cum omnibus vobis*. Quoniā cōiunxit illos inter ſe per ſalutationes & oſcula: iterū ad preces deflectit ſermonē, magna diligētia illos etiā deo coniungens. Vbi nunc ſunt qui dicunt, quia ſpiritus ſanctus in epiſtolarū proœmiis nō eſt ſimul ordinatus, ideo nō eſt eiuſdē eſſentiæ? Ecce enim nūc cum patre ac filio illum cōnumerat. Cæterùm prēter hoc liceret etiā illud dicere, quòd Coloſſenſibus per epi- *Coloſ.1.a* ſtolam ſcribit & dicit, Gratia vobis & pax à deo patre noſtro: filiū ſilēs, & nō addēs ſicut in aliis epiſto- *Ro.1.& 2.Cor.1.a &c.* lis: & domino noſtro Ieſu Chriſto. Igitur neq; filius erit eiuſdē eſſentiæ, eadem ratione, ſed hoc extremæ dementiæ eſt. Nam iſtud maximè oſtendit eſſe eiuſdem eſſentiæ, ꝙ diuerſè Paulus hoc vtitur: & id non per ſolā coniecturā eſſe dictū, audi quomodo filij & ſpiritus meminit, & patrē obticet. Corinthiis eīm ſcribēs, dicit: Sed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis, in nomine dñi Ieſu, & in ſpiritu dei noſtri. Quid igitur dic oro? Non baptizati fuerūt in patrem illi? Quare igitur nō dixit, abluti eſtis in nomine patris? Quia ſine diſcrimine, nūc huius nūc illius meminit hypoſtaſis, & inuenies hūc morem in epiſtolis ſępius. Etenim Romanis ſcribēs, inquit, Obſecro igit *Rom.12.d* vos per miſerationes dei, quāuis filij ſint miſerationes: obſecro autem vos per charitatē ſpiritus, quāuis patris ſit charitas. Quare nō meminit in miſerationibus filij, & in charitate patris? quia quaſi manifeſta & confeſſa ſiluit. Inuenietur autē & dona illa iterum mutato ordine narrare. Nā quū dixiſſet, Gratia Chriſti, & charitas dei, & cōmunicatio ſpiritus ſancti, alibi dicit cōmunionem filij & charitatem ſpiritus. Obſecro enim vos, inquit, per† cōmunicationem] ſpirit⁹. *† charitatem.*

Et Corinthiis dicit, Fidelis deus, per quē vocati eſtis *1.Cor.1.b* in cōmunionem filij illius. Sic ea quę trinitatis, indiuiſa ſunt: & cuius ſpiritus eſt cōmunio, † is inuēt⁹ eſt] eſſe filij, & filij eſt gratia, & patris & ſpiritus ſancti: Gratia enim vobis à deo patre. Et alibi quū multa illius genera percenſuiſſet, ſubdidit: Omnia autē hæc *1.Co.12.b* operatur vnus & idem ſpiritus, diuidens ſeorſim cuique vt vult. Et hæc dico, nō confundens hypoſtaſes, abſit, ſed ſciēs etiā quid his proprium ſit, quidve hęc diſcernat, & eſſentiæ vnitatē. Perſeueranter igitur & horum dogmatū euidentiam habeamus, & dei dilectionem nobis cōciliemus. Prius enim nos, qui odio habebamus, dilexit: & qui inimici eramus, conciliauit. Vltra autē diligentes diligere vult. Perſeueranter igitur diligamus illum, ita vt & ab illo diligamur: nam quū à potētibus hominibus diligimur, terrori ſumus omnib⁹: multò magis ſi à deo, etiāſi oporteat diuitias, vel corpora, vel animā ipſam pro hac dilectione dare, ne parcamus. Nō enim ſufficit verbis dicere, ꝙ diligimus: ſed oportet etiā operibus declarare. Neq; enim ille verbis ſolis, ſed & reipſa oſtēdit dilectionē. Oſtendē igitur & tu operibus, & facito quæ illi probantur: ſic enim & ipſe iterū lucrum habebis: nam ille nullarū noſtrarū rerū eget, quod & maximè ſynceræ dilectionis eſt, ꝙ vt diligatur à nobis, quanuis nullis egeat, neq; in ſuum vſum ſua conuertat, faciat omnia. Ideo & Moſes dicebat, Quid eīm quærit *Deu.10.d* dominus deus à vobis, q̄ vt diligatis ipſum, & vt paratus ſis ambulare poſt illū? & ita quando ille iubet ſe diligi, tūc maximè oſtendit ꝙ te diligit. Nihil enim ita noſtram ſalutem conſeruat, atque illum diligere. Sanè vide, quomodo pręcepta illius ad noſtrā quietem, & ſalutem, & gloriam cōponit. Etenim quando dicit, Beati mundi corde, beati miſericordes, beati *Mat.5.a* mites, beati pauperes ſpiritu, beati pacifici, ipſe quidem nihil inde lucri percipit: nos autē honeſtos faciens ac cōponēs hæc præcipit. Et quādo dicit, Eſu- *Ibi.3.f* riui, non egens noſtro miniſterio, ſed te exercens ad miſericordiā ſic præcipit. Poterat enim etiam abſq; te pauperē paſcere, ſed theſaurū tibi donās maximū, hæc ſperauit. Nā ſi ſol ꝙ creatura eſt, nō eget noſtris oculis, & licèt nemo ipſum videat, manet tamen in ſua claritate, nos autē qui radiis illius fruimur, vtilitatem percipimus: multò magis de deo ſic loqui cōuenit. Vt autē & aliunde ſcias quantum inter deum & nos diſtet, num quantū inter culices & nos? multò magis manifeſtum, modóque immenſo. Si igitur nos vanæ gloriæ ſtudioſi & ſuperbi nō egemus culi-

cū miniſterio vel gloria: quanto magis deus qui eſt à paſſione & indigentia alienus, tantùm nobis fruitur, quantùm beneficiis fruimur, quantū noſtræ ſaluti & deliciis cōducit. Eapropter & ſæpius relictis iis quæ *1.Co.7.c* ſua ſunt, tua quærit. Si quis enim, inquit, vxorē habet *Matt.5.e* infidelē, & illi probatur habitare cū ea, ne relinquat illam: qui autē dimittit vxorē niſi propter fornicationem, facit illam adulteram fieri. Vidiſti indicibi- *† bonitatem?* lem † dilectionem?] Si ſit ſcortum, inquit, mulier, non cōpello, vt cohabites. Si autem infidelis, non prohibeo. Iterū ſi contriſtauerit te aliquis, præcipio illi, vt relicta oblatione mea, ad te quē contriſtauit, currat. *Mat.5.c* Si enim obtuleris donum tuū, inquit, & illic recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid cōtra te, relinque donum tuum ante altare, & vade, primúmque reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer donum tuū. Quid autē parabola eius qui omnia decoxerat, *Mat.18.c* nónne hoc oſtēdit? Quādo eīm amiſit multa talenta, miſertus eſt eius & dimiſit: quando autē ille centum *Ibidem.d* denarios à cōſeruo repetiit, & malū vocauit, & ſup- *† cuſtodi-ui te ne peccares in me.* plicio tradidit. Sic multa de tua quiete illi cura eſt. In vxorē iuſti Barbarus peccaturus erat, & dicit, † peperci tibi quod in me peccaſti.] Apoſtolos perſeque *Gene.20. Act.9.a* batur Paulus, & dicit ad illum, Quid me perſequeris? Alij eſuriūt, & dicit ſe eſuriſſe, & nudū obābulaſſe, & hoſpitē fuiſſe, volēs te admonere & excitare hac ratione ad eleemoſynæ curā. Cogitātes igitur quātam per omnia declarauit & declarat charitatē, certiores nos per ſeipſum reddere dignatus, quódnā ſcilicet ſit maximū bonorum caput, & mentis lumen, virtutiſque doctrina & ad optimā vitam inſtituendam, & quòd omnia faciat propter nos, & filium dederit, & regnū cœlorū promiſerit, & ad ineffabilia bona nos vocarit, vitámq; beatiſſimam nobis præparauit, omnia faciamus, & dicamus, ita vt & digni appareamus dilectione illius, & aſſequamur futura bona. Quibus frui nobis omnib⁹ cōcedatur gratia & miſericordia dñi noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ac ſpiritui ſancto gloria, nūc & ſemper, & in ſecula ſeculorū, Amē.

FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI IN HOC APOSTOLI DICTVM, *Vtinam toleraſſetis paululum quiddam inſipientiæ meæ, Homilia: viro quodam docto interprete.*

2.Co.11.a

SMneis equidem amo ſanctos, maximè verò ſanctum Paulum, vas electionis, tubam cœleſtem, ſponſæ Chriſti ducem, ac pronubū. Id quod propterea dixi, & amorem in medium produxi, vt vos illectamenti amoris participes facerem. Quādoquidem externo amore ſuccumbentes, fateri palàm propriè diſpudet, tanquam deterritos tum ſui pudore, tum audientium periculo. Atque hunc noſtrum amantes nunquā tacent, quia ſibi atque auditoribus iuxta proſunt tam honeſta profeſſione. Nam amor ille vitio datur, hic laudi. Ille morb⁹ animi probris obiectus, hic animæ lætitia eſt & exultatio, mūdúſque indicibilis: ille bellum in amantium cogitationem inuehit, hic bello, ſi quod fuerit, cieto, pacē copioſam ſubſtituit. Ex amore quidem vulgari, non modò nihil accreſcit emolumenti, ſed ingentē quoque rei familiaris iacturam facit, inanem ſumptum, vitæq; internecionem, adeóq; ædium è fundo ſubuerſionem. Ex honeſto autem, qui ſpectat animorū decorem, multę opes bonorum operum, magnáque virtutum ſupellex exiſtit. Præterea bonam corporis formam adamantes, inhiantéſq; ad ſplendorem faciei, turpes ſunt & inelegantis formæ, neque ad mutandam deformitatem quicquam ex concupiſcentia lucrantur, quin ſemper in peiorem, abiectiorémque oris habitum abeūt. Cæterùm in hoc amore penitus eſt contrarium: quicunq; amat animam ſanctā, formoſam, claram, pulchrámq;, etiam ſi ipſe eſt turpis, ingratíque aſpectus: imò ſi omnium fœdiſſimus, modò perduret in amore ſanctorum, continuò talis erit, qualis eſt quē amat. Etenim diuinæ id benignitatis argumentum eſt, quòd corpus deforme & mutilum nequeat emendari: anima verò turpis & manca, in priſtinā lucem & decorē facilè reformatur. Nā ex bonitate vultus nihil emolumenti, ex pulchritudine autē animæ tanta licet bona lucrari, quanta congruè poſſidet, qui deum habet amatorem. Audi eīm, *Pſa. 44.c* inquit, filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiſcere populi tui & domus patris tui, & cōcupiſcet rex pulchritudinē tuam. Pulchritudinē hīc eā dicit, quæ eſt ſecundū animā: cuiuſmodi virtute & pietate contingit. Qua de cauſa, cùm tātum ſit lucrum ſanctorū amatoribus, operęprecium facimus, ſi cōmuni amore amplectamur ſanctū tam eximiū, idque cupidiſſimè. Nā ſi animā noſtram amor ille vel ſemel ſubiēs in ea lucidam excitauerit flammam: quicquid ſenticoſum, quicquid ſaxoſum & aſperum & inſenſatum offendit, in cogitatione noſtra totum exponit, aut certè promitigat, & animam noſtrā in decliuē fundum, lætúmq; aruum purgat, aptámq; reddit diuino ſemini ſuſcipiendo. Et nemo dicat, quòd nunc neque adſit Paulus, neq; oculis noſtris videatur: & quónam modo cōtingere queat, vt id quod nunquam vidimus, amemus? Nihil eīm hoc eſt impediméti, quādo & abſentem amplectimur, & inuiſum diligimus, potiſſimū cuius virtutis agnoſcimus argumenta tam magna, támq; egregia, in omnibus vbique terrarum eccleſiis. Nempe impietatem diſſipatam, malam vitā in meliorem verſam, errantes in viam reductos: intemperantium ſacra, vt Bacchanalia & id genus explоſa: abdicata templa, obmuteſcentes dæmones, Vniuerſa hæc tam admiranda linguæ Paulinæ potētia, inſpirata gratia dei cōfecit, clarámq; flāmā pietatis vbiq; gentiū accendit. Cū quibus dotibus & ſanctas huius epiſtolas habemus, quæ nobis characterē beatæ animæ diligenter inſculpunt. Quēadmodum ergo cùm Paulo in præſentia cōſtituto diſſerere animus eſſet: ſic cū alacritate nos obſequētes eius literis præbeamus, quæ intus dicta ſunt, explicemus. Diſcamus quidnā ſit, quod exclamauit hodie, dicens: Vtinam toleraſſetis parū quiddā inſipientiæ meæ, quin *2.Cor. 11.* me ſuſtinuiſtis: æmulor enim vos dei æmulatione. *a.* Quid ais Paule? qui diſcipulis legē pręſcribens, In ſapiētia, ſquis, ambulate erga extraneos: qui dicis, Ser- *Coloſ.4.a* mo veſter ſemper in gratia ſit ſale conditus, vt ſciatis *Ibidem.* quomodo oporteat vos vnicuique reſpondere: qui precaris omnibus vt ſapiētia ſpiritali adimpleantur: ipſe exclamas, Vtinam toleraſſetis paululum quiddā inſipientiæ meæ. Nū ſatis tibi dixiſſe fuit, aliquod inſipientiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sipientiæ meæ verbū? Ad discipulos etiam illud exponis, neq; ad discipulos tātùm exponis, imò omnibus hominibus, quotquot cum illis fuerunt, per epistolam notū facis. Animaduerte quàm nō oporteat, quæ dicuntur simpliciter percurrere, sed vnū quodlibet accuratè disquirere. Illud eū quū legitur simpliciter, offendit auditores: peruestigatū verò eximiā aperit Pauli sapientiā, admirandam prudentiam, curam indicibilem. At quid tandem id est, quod dicitur? Pseudapostoli frequētes apud Corinthios agebant, qui præconio Christi deprauato, etiā accusati Pauli opinionē eruere, quam de ipso discipuli cōceperant, ceu per cuniculos tentarūt, eúmq; per ironiā falsò dictis arrodētes, superbiæ detulerunt: aduersus illos bona pars, vt videtur, epistolę pertinet. Quēad-
2.Co. 2.d modū quum dicit, Nō sumus sicut reliqui, venditan-
Ibid. 11.b tes verbū dei: & rursum dicēs, Sic me seruaui, ne cui B esſem onerosus: & addit, consilium semper fuisse, vt
Ibidem.c hanc legē immotam seruet. Nam est veritas, inquit, in me Christi, q; hæc mea gloriatio non interrumpetur in me, in regionibus Achaiæ. Quādo reddit causam, sceleratos istos tacitè notat, sic dicens: Quapropter,
Ibidem. an q; nō diligā vos? Deus nouit. Verùm quod facio, idem & faciā, vt amputem occasionē iis qui cupiunt occasionē. Et antea discipulos cohortatur, ne cōmittant, vt eis necessario potētiam suam declaret,
2.Cor.10. a. dicens: Rogo autem vos, ne præsens audeam ea fiducia, qua existimor audax fuisse in quosdam, qui putāt nos veluti secundum carnem ambulare. Nam sic illi maledici, de quibus hæc dicit, omnia rememorabāt per ironiā eum acerbius vellicantes: quòd videlicet epistolæ Pauli magnū præ se ferant tumorem & verborū arrogantiā: ipse verò nihil sit, exiguus, abiectus. Postea quàm igitur hoc loco traducitur, quasi in nullo sit numero, quasiq; indignus sit, de quo ratio habeatur, sicut iterū explicās pseudapostolis, Nū illud,
Ibid. 11.b inquit, peccaui, q; meipsum humiliarim, vt vos exaltarem? Et istud obiectū crimē diluēs: Quales, inquit,
2.Co.10.c sumus sermone per epistolas cùm absumus, tales sumus & cū adsumus facto. Quādo itaque multi fuerāt apud illos pseudapostoli, quos & operarios dolosos
Ibid.11.c nominat, sic dicēs: Siquidē istiusmodi pseudapostoli, operarij dolosi sunt, sumpta persona apostolorum Christi. Atq; haud mirū, quandoquidē ipse satanas transformatur in angelum lucis: nō magnum est igitur, si & ministri illius personam in se trāsferūt quasi sint ministri iustitiæ. Qua de causa, quū isti cōtumelias infinitas in hūc dicunt, damnóq; afficiunt discipulos: quo perperam persuasi, minus idoneam de eo D existimationē habere queāt, deinceps necesse habet in magnificā, tamen veram laudum suarum recordationem descendere. Neq; enim consultū fuit in reliquū tēpus tacuisse. Cęterùm quia pugnas suas nobis erat memoratur⁹, & reuelationes quas vidit, & labores quos pertulit, ostēsurus omnibus, q̄ inuit⁹, quámve coactus id faciat: quanquā necessitatē vidit ineuitabilem, tamē insipientiæ quiddam vocat, sic dicēs, Vtinam toleraſſetis quiddam insipiētiæ meæ. Facturus, inquit, sum rem absurdā & stultam, me ipse celebrabo & extollā. Verū ego prædicationis huiusmodi propriæ causa nō sum, sed illi poti⁹, qui eò me detruserunt: propter ea vos adhortor, perferatis me illis causam reddentē. Num perspicuè vides prudentiam Pauli? Etenim dicens: Vtinam toleraſſetis paululum quiddam insipientiæ meæ, quinimo sustinete me: nā A zelotypus sum erga vos dei zelo: non continuò perrexit ad narrationē laudum, sed interim iterū interserit verba quædā, & in hunc prope modū dicit: Iterum dico, ne quis me putet insipientem, alioqui & vt 2.Co.11.d
insipientē accipite me. At ne sic quidē attigit narrationē, sed iterū dicit: Quod dico, non dico secundū Ibidem.
dominū, sed velut in insipientia, in hoc argumento gloriationis. Sed ne tum quidem audet ingredi, tot verbis ceu in præsidiū præmissis. Quin iterum repositus præludit & dicit: Quandoquidem multi gloriā- Ibidem.
tur secundū carnem, & ego gloriabor: libenter enim suffertis insipientes, cùm sitis sapientes. Mox iterum recusat & contatur, paucisq; interpositis addit: Sed
in quocunq; audet aliquis, in insipientia loquor, au- Ibidem.b
deo & ego. Cùm demum latissima excusatione, prę-
mitigationéque præaudita, tentauit aggredi laudum suarum enarrationem. Et quemadmodū equus præ-
cipitium aliquod, præruptúmq; cliuum transiturus se colligit, quasi hunc vno saltu exuperaturus foret: verùm profundū despiciēs hiatum subiacere, obstupescit metu, cōtrahitúrq;, deīde quū sentit equitem vehemētius vrgere, rursum aggreditur, idémq; quod antea perfert, necessitatē & vim indicās, subsistit aliquandiu, hinnitū mussitās super oram foueæ, resumpto tandē animo se vltrò fidenter adigit: Sic & beat⁹ Paulus veluti se daturus in præceps, in laudū suarum recitationē, semel atque iterum, ac tertiò, & subinde
sæpius retrocedit, sic dicēs: Vtinam toleraſſetis pau-
lulum quiddā insipientiæ meæ. Et rursum: Ne quis
me putet insipientē esse, alioqui & vt insipientē accipite me. &, Quod dico, nō dico secundum dominū, sed velut in insipientia, in hoc argumēto gloriatio- C
nis. Et rursum: Quādoquidē multi gloriātur secundū
carnem, & ego gloriabor: libenter enim suffertis insipientes, cū sitis sapientes. Et rursum: In quocunque
audet aliquis, in insipiētia loquor, audeo & ego. Et
quū se millies insipiētem nominasset & stultum, vix
tandem audet in proprias laudes descēdere. Hebræi
sunt, & ego: Israēlitæ sunt, & ego: semē Abrahæ sunt, Ibidem.
& ego: ministri Christi sunt, & ego. At nondum sibi
excidit, sed iterum prę̄mollit hoc pacto: Delirans, in-
quit, loquor, plus ego. Neq; hîc desinit, nam absolu-
to laudū suarū catalogo, factus sum, inquit, insipiens 2.Co.12.d
gloriādo, vos me cogitis. Ecquid nō dixit, pseudapo
stoli me coēgerunt: sed, vos me cogitis: Quoniā illo-
rum, inquit, rationem nō habui. Vestra fermè fuerūt
sana & sobria, nisi fuissetis auersi, nisi retulissetis pe-
dē. Quòd si nos semper maledictis impetissent, illo-
rum virulētia nihil nobis accreuisset detrimēti. Ve-
rùm quia cognoui dissipatū esse ouile, discipulósque
deficere, experiūdę rei & arduę & perquàm molestę
animū insumpsi, adeóq; coactus sum desipere, mea
recēsendo encomia, propter vos, vestrámque salutē.
Ea sanctis cōsuetudo, quod perperā fecerūt, repen-
dunt quotidie, deplorant, omnibúsq; ob oculos po-
nunt: quod autē ingenuū & eximium, abscōdunt, &
obliuione transmittunt. Talis est hic sanctus noster,
peccata sua vel nemine impellente perpetuò versat, 1.Tim.1.d
excantátq;. Siquidē aliquādo dicit: Christ⁹ Iesus ve-
nit in hūc mundū, vt seruaret peccatores, quorū pri- Phili. 4.d
mus ego sum. Aliquādo verò: Gratiam habeo in eo,
qui me confortat Christo, q; fidelem me arbitratus
est, ponendo in ministeriū. Item prius fui contume- 1.Tim.1.c
liosus, persecutor, & iniurius, sed cōmiseratione sum
consecutus, quia ignorās feci in infidelitate. Et rur-
sum:

1.Cor.15.b Ibidem. sum: Postremò omnium tanquam putamento apparuit. &, Ego enim sum minimus apostolorum, qui
Ephes.3.b non sum idoneus nominari apostolus, quandoquidem sum ecclesiam persecutus. Et rursum: Mihi
minimo omnium sanctorum data est hæc gratia. Non apostolorum tantùm, sed generatim omnium fidelium postremum se asserit, ita dicens: Mihi minimo omnium sanctorum data est gratia hæc. Neque se dignum dicit gratia, qua est seruatus: Christus, inquit, Iesus in mundum venit, vt peccatores saluos fieret, quorum primus sum ego. Animaduerte quam causam salutis acceptæ reddit. Nam dicit, ideo misericordiam sum adeptus, vt in me primo ostenderet Iesus Christus omnem longanimitatem, ad exprimendum exemplar iis qui crediturī essent in se, in vitam æternam. Nullo pacto suam asserit dignitatem & meritum, ne vllus peccator in mali- B
tia quantumlibet confirmatus, deinceps animum abiiciat, etiamsi bellum Christo fecit: quando Paulum videt postremum omnium, quo posterior non
Actu.9.c erat alius quisquam, qui in acie deo restitit, liberè seruatum. Quandoquidem Christus dicit: Quoniā vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram gentibus & regibus. Ille verò ne tantulum quidem ex tantis præconiis intumuit, se miserum pertinaciter contendit. Post tantam gratiam, post tam eximia virtutis opera, post præclaram dicendi libertatem, primum se peccatorem nominat. Et propterea se affirmat misericordiam consecutum, ne quisquam neque in extremam malitiam delapsus desperare queat, modò rem spectet, & in hunc exhibitam clementiam. Itaque prēter necessitatem excantat quotidie in omnibus epistolis, se notatione atra describens: palámq; faciens, non solùm eius ætatis hominibus, sed & omnibus posteris. Prę- C
conia vel vrgente necessitate grauatur, vel potius refugit, enarrare. Nam sæpenumero eam rem insipientiam nominat, atque admirandam, diuinámque illam reuelationem multo tempore subticuit: quam non paulò antè neque anno altero, aut tertio, aut decimo, sed aliquanto superioribus vidit.
2.Cor.12. 4. Quamobrem nunc tempus nominatim apponit, sic dicens: Scio hominem ante annos quatuordecim raptum vsque in tertium cœlum, vt tu discas, quòd nec tum quidē dixisset, nisi multā vidisset necessitatem imminere. Nam si animo fedisset proprias aliquando prędicare laudes, factam visionem tam obstupendam continuò prodidisset, aut primo, aut se- D
cundo, aut tertio anno, modò ad annum quartumdecimum tacitò suppressit. Neq; cuiquam aperuit, præterquam vnis Corinthiis: & tum potissimum, quando falsos mendacésque apostolos suboriri vidit, nimirum vt ostenderet, ne tum quidem fuisse animum dicendi, si non obseruasset luem illam pestiferam in discipulos grassari. At nos non item. Contraria ratiōe prorsus nitimur. ne vnius quidem diei qua peccauimus, tenemus memoriam: imò referentibus indignamur, grauitérque succensemus, & perquam molestè susćipimus, conuicij loco ducimus, mille contumeliis retaliamur. Cæterùm si quid bene fecimus, quantulumcunque fuerit, latissimè prosequimur: recēsentibus illud habemus gratiam, eos putamus amicos nobis. Sed & Christus diuersum præcepit benefactorum obliuionem, memoriā peccatorum. Quod nobis clarum effecit in hoc quòd

discipulos adhortatur, dicens: Quando omnia fe- Luce 17.c
ceritis, dicite, inutiles serui sumus. Et in parabola ibid.18.c
pharisæi, cui publicanum præposuit. Quemadmodum enim illum delictorum memoria iustificauit, ita hunc memoria suorum operum destruxit. Quarum rerum deus Iudæos admonet, sic dicens: Ego Esai.43.d
sum is qui extinguit iniquitates tuas, & non meminero, tu verò memineris. Talis erat apostolis consuetudo, talis prophetis, atque iustis omnibus: quapropter Dauid peccati sui perpetuò meminit, virtutis nunquam, nisi compulsus necessitate. Quando Barbaricum bellum Iudæam vexabat, omniaq; periculis plena videbantur, cùm esset adhuc iuuenis, & rei bellicæ imperitus, omissis ouibus in exercitum profectus, omnes animo deiectos conspexit, obstupefactósq; metu ac trementes. nihil quod est humanæ fragilitatis persensit, neque formidolosum reddidit suę humilitatis cognitio: quum fide omnibus quæ videntur exuperatis, ad regem cœlorum susp̄iciens, multam animo alacritatem concepit, nō solùm milites, sed & fratres accessit, seq; eos ex præsente periculo promisit in securitatem vindicaturū. Cúmque fratres quod dictum erat, risissent, vt qui 1.Reg.17.
deum à quo inūctus fuit, ac generosum animū ignorabant adeò redundantem cœlesti philosophia, illis omissis ad alios diuertit. Tandem ad regem perductus, quem præ timore propè mortuum inuenit: principiò illum solatus, cōsilium atque animū reddit, sic dicens: Ne concidat cor domini mei intra Ibidem.
se, quia seruus tuus abibit expugnaturus istum. Rex verò cum non fidem haberet tantis pollicitis: abire, inquit, non poteris, admodum puer es, & ille vir bellicosus, & per omnem vitam exercitus. Dauid in ancipiti constitutus, necesse habuit recensere sua præconia. Quàm autem inuitus id fecerit, ex prioribus apparet. Nam de præclarè à se gestis ne tantillum quidem narrauit, neque fratribus, neque militibus, neque regi ipsi, quoad eum non adhibentem fidem promissis ipsius, vidit tum angustia pressum, tum negantem facultatem cum illo congrediendi. Quid enim prēterea faciundum fuit? tacendę- ne virtutes? At nequaquam ei cōcredita fuisset belli summa, neq; defensio periculi iam tum imminentis obtigisset. Qua de causa quatenus oportuit, obtexit silentium: inuitante autem ac efflagitante tempore ratione ad dicendum, consiliū diuersum iniit, dixítque ad regem: Pastor eram seruus tuus in oui- Ibidem.
li patris, & quando venit leo aut vrsus, & rapuit ouem ex grege, à tergo aggressum perterrefeci, corripui prædam ex ore, & comprehendi guttur, & interfeci eum: & leonem & vrsum percussit seruus tuus: & erit alienigena iste & incircuncisus sicut vnum ex illis. Num vides quo pacto declarauit, quánam gratia laudes proprias percensuerit? Tum sanè rex in reliquum tempus assumpta fiducia, iussit vt abiret: atque abiuit, & in acie victor euasit. Quòd si laudes suas refugisset proferre, neutiquam eum rex ad singulare certamen idoneum putasset, & parum idoneum existimatum in aciem descendere quī dimisisset? Cæterùm eo non dimisso, præclarum facinus fuisset impeditum: quo impedito, neq; dei gloria tum illustrata fuisset, neque ciuitas euitasset incumbens periculum. Ergo ne tot absurda committantur, néve tanta ministerij magnitudo secludatur, necesse fuit ipsi Dauid suas referre laudes. Quem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

admodum enim tacere nouit, quando nulla vrgebat neceſſitas: ita & dicere nouit, quum inſtare multam vim perpendit. At non in hoc tantùm, ſed in altero etiam, nempe Samuël videre licet modeſtiæ rationem. Etenim ille tot annos præfectus populo Iudaico, iuxta id quod deus tum diſpoſuerat, nihil tamen vnquam de ſe eximium prædicauit, tametſi vberrimam, ſi amaſſet, gloriæ materiam habuit: vtpote laudabilem à puero educationem, ſanctam in templo conuerſationem, & ampliſſimam ab incunabulis prophetiam. Ad hæc tot bella, victoriam toties nactam, non tam armis quà beneuolentia & fauore dei. Nihil horum ſuperioribus annis, vt de ſe confiteretur, imperauit vſus. Cæterùm vbi abdicatam rempublicam alteri curandam cedere parabat, tum inuitauit occaſio ad laudes ſuas latè recitandas. Itaque coacta populi totius concione, præſente Saul in hunc fermè modum locutus eſt:

1.Reg.12.a Ecce vocem veſtram audiui, & conſtitui regem ſuper vos, & ſenui: & ecce ego conuerſatus ſum coram vobis ex adoleſcentia mea. vſq; in hunc diem iudicati eſtis à me coram domino, & coram Chriſto eius. Cuius vitulum accepi? aut cuius aſinum accepi? quem veſtrum imperio depreſſi? cui veſtrum vim feci? aut ex cuius manibus corripui hoſtiam aut calceum, & abſcondi oculos meos ab ipſo? Dicite aduerſum me, & reddam vobis. Aduerte quanta neceſſitas huiuſmodi dicendi. Magna nimirum & vehemens. Quandoquidem daturus erat illis principem Saul, in ſuam ipſius excuſationem docere hunc intendens, quónam pacto imperium ſit gerendum, & quàm vigilanter curioſéque pro ſubditis excubandum, eos qui nuper admodum ipſum iudicem recuſarunt, philoſophiæ ſuæ teſtes facit. Neque tamen eo tempore, quo præfuit magiſtratui, quóve ipſius dicto audierunt, ne cui videantur ceu timidi, metúque perterriti, quæ non fuerunt, affirmaſſe teſtimonio. Verùm præfectura iam tum præterita, mutatáque in ſucceſſorem prouincia gubernandi, vbi in reliquum tempus nihil periculi manebat accuſatorem, tum demum apud eos iuſtitiam ſuam conteſtatur. Alius fortè iniuriæ memor, quam à Iudæis accepiſſet, neutiquam exoptaret poſt ſe principem manſuetum exoriri ac moderatum. Idque non omnino propter memoriam iniuriæ, ſed vt ipſe queat amplius commendari. Siquidem grauis iſte morbus magiſtratibus infeſtus eſt, vt poſt ſe adminiſtrationem rerum ſuſcepturos, peruerſos eſſe ac ſceleratos precentur. Nam qui ſunt generoſi, magníque animi, in clariorem ſplendorem ſe exiſtimant cuaſuros, quum eiuſmodi non fuerunt, qui in principatu ſequuntur. Qui tantum vmbræ ſunt, corruptíque moris, arbitrantur malitiam ſucceſſoris ipſis in prætextum flagitiorum fore. Atqui non ſic beatus ille Samuël orauit, expetiuitq; votis ſummam rerum in eximium quendam traducere. Vſqueadeo affectu charitatis tenebatur, vſqueadeo mundus fuit & alienus ab inuidia, longéque ſemotus à vanitate & opinione ſui. Quia ſalutem hominum duntaxat ſpectauit, illis gubernatorem ad ſui expreſſit imitationē, in ea oratione qua de geſtis ſuis rationem dedit. Nam cùm ignarum ſciret odioſúmque regem adhortari, qui omnia coram erat auditurus, atque illi ceu formam præſcribere reipublicæ: quàm ſcilicet manſuetus eſſe debeat, quàm moderatus, quàm procul à munerum corruptione, vt nemini vim inferat, vt nemini ſit iniuſtus, neque diuitiis congerendis ſtudeat: rurſum tacendo cunctus populus in prædam traditus fuiſſet: prætextu excuſationis, vtrunque periculum declinauit. Illum docuit cuiuſmodi gubernatorem eſſe conueniat, ſimúlque vitauit odium doctrinæ. Siquidē videtur circa res ſuas occupatus, inſtruit tamen & præſcribit, quanto ſtudio, quáve via, ſubditorum commodis aduigilare par ſit. Tu interim expende, quàm accuratè ſe ipſe purum declarat ab omni delicto. Non enim dicit, neque agrum alicui ex vobis neque argentum abſtuli: ſed quod omnium viliſſimum eſt dicit, nempe ne calceum quidem. Mox alteram ipſius, eximiámque nobis virtutem aperit. plerique enim principes dum furto plebem expoliant, manſueti ſunt & moderati & ſuaues, non ex animo, ſed propter neceſſitatem conſcientiæ, adempta eis per futurum dicendi libertate. Si muneribus accipiendis abſtinent, oneroſi grauéſq; ſunt, quāquam nō ex animo abſtinēt. Eo nanq; ingenio exiſtimationē captant, quaſi ex propoſito ſint puri. Adeóque in vnum pariter vtrunque ſæpenumero confluit, & quàm facillimè, vt idem ſit ex æquo ſæuus atque furax. Sanctus ille contendit ſe ambobus his malis eminere, non minus ab induſtria compilandæ plebis, quàm ab ira remotiſſimus, cùm dicit: Cuius vitulum ſumpſi? nec deſinit quin mox ſubiungit, aut quem ex vobis potentia ſuppreſſi, aut in vincula perpetua conieci, hoc eſt afflictionibus extinxi? Quod autem dicit, huiuſmodi quiddam eſt: nemo illud aduerſum me dicere poterit, cùm nihil penitus accepi. Quando verò nihil accepi, conſequens eſſet, me fuiſſe intolerabilem, difficilem, atrocem, ac inhumanum: eóque ſubnectit, Aut quem ex vobis imperio depreſſi? At quid illi reſponderunt? Non oppreſſiſti nos, neque vinculis intruſiſti, neque vnquam ex manibus noſtris quicquam accepiſti. & quò diſcas quòd regem illorum inſtructurus, illa ſit præfatus, ſubiecit: Teſtis dominus, & teſtis vnctus eius, quinimmo vobis idem eſt manifeſtum. Atque oſtendit, quàm iniucunda teſtificatio. illum enim teſtem nominauit, qui arcana cogitationum perſpexit, quod eſt mundæ conſcientiæ probamentum, quia nemo prorſus, nemo qui ſanus, quíque mente non excidit, teſtem deum euocat, niſi omnibus modis ſibi confidat. Teſtificantibus itaque illis de his quæ modò narrauerat, aliam virtutem ingerit, veterum memoriam refricat, & eorum quæ geſta ſunt apud Aegyptum, præfecturæ dei, ac bellorum quæ ſecuta ſunt. Rememorat pugnam ſub ſe pugnatā, inſperatámque victoriam. Deducit quo modo ſæpenumero propter peccata traditi ſunt hoſtibus, inuocatóque deo ab eis rurſum liberati. Veteribus noua committens, Miſit, inquit, dominus Hieroboam & Barach Iephthaë, ipſúmque Samuëlem, & eripuit vos circū vndiq; ex manu inimicorum veſtrorum, magnáque fiducia domos veſtras incoluiſtis. Num vides quemadmodum eſt conſuetudo ſanctis, propria benefacta pertinaciter contegere, niſi dum ad explanandum neceſſitas imperioſior impellit? Ideóque Paulus huc ſpectans, vt qui accuratè didicerat, quàm moleſtum odioſúmque ſit, audire de ſe magnificentius loquentem, dixit, Vtinam toleraſſetis

toleraſſetis meæ inſipientiæ paululum quiddam. Neque ait, vtinam toleraſſetis inſipientiam meam: ſed, paululum quiddam. Quandoquidem neceſſitas non fuit, vt ſe largius profunderet in encomiorum ſuorum narrationem, breuibus ea peruolitauit, idque propter illos & ipſorum ſalutem. Quemadmodum enim ſuas recitare virtutes, extremę videtur dementiæ, ſi nulla ſupereſt neceſſitas: ita neceſſitate violenter incumbente propellentéque, proditio eſt ea tacere, quæ quis ſtudioſe perfecit. At Paulus præſentem conſiderans neceſſitatem, adhuc ſubcontatur, inſipientiæ negocium nominat: quò tu diſcas eius prudentiam, ſapientiam & ſecuriſſimam cautionem. Nam cùm dicit, Quod loquor, non loquor ſecundum dominum, adnectit argumento gloriationis. Ne putes, inquit, iſta me generatim diſſerere. Itaq; in hoc eum laudo maximè & admiror, pronuncióq; ſapientiſſimum, quòd rem ſtultam exiſtimauit ſeſe prædicare & extollere. Quòd ſi ille, quum neceſſitatem adeſſe videt, appellauit hoc inſipiētiam: qua venia, qua excuſatione digni ſunt, qui de ſe præter neceſſitatem eximia iactant, aut aliis vt ipſos apud auditores efferant iniungunt? Ergo cùm illa cognoſcimus, quæ dicta ſunt, non tantum verbis commendemus, ſed imitemur, & aſſequi contendamus, obliti virtutum, tenacem vitiorum memoriam foueamus, quò mediocribus conſentire poſſimus, in futurum protendere, brabion apprehendere ſupremæ vocationis. Quod omnibus nobis obueniat ex charitate & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui ſimul atque patri & ſancto ſpiritui ſit gloria, potentia, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

FINIS.

AD LECTOREM.

IVVS Ioannes Chryſoſtomus, hoc eſt, os verè illud aureum, pie lector, quemadmodū Nicephorus Calliſtus ſe legiſſe teſtatur, libros vigiliarū ſuarum amplius mille ad poſteritatem tranſmiſit. Et ſi Suidæ aſſerenti fidem habere non recuſamus, eum tot exaraſſe volumina deprehendemus, vt illa ne recenſere quidem numerando poſsibile ſit. Quantum verò ad verborum rationem, & genus dictionis attinet, omnes ei tribuunt natiuam ac venuſtam Attici ſermonis puritatem admirabili docendi facilitati cō iunctam, qualis nulli vnquam vel Græcorum eloquentiſſimo contigit. Ac cùm ſit dilucida atque facili oratione, quam verè & germanè Atticam eſſe Plutarchus aſſeuerat, vſquequaque admirabilis, in eo opere tamen quod de ſacerdotio publicum eſſe voluit, ſummam laudem, (quòd non alibi ſtylo ſit vſus grandiore, nec magis elaborato) apud omnes bonos hactenus promeruit. Idem ipſum in commentariis permultis ad vetus & nouum teſtamētum à ſe conſcriptis ſimiliter feciſſe probabile eſt, quos iniuria temporum, cùm nuſquam appareant, intercidiſſe arbitramur. Qui ſi extarent, & in manibus ſtudioſorum verſarētur, eorum quæ hic ſignificare cōtendimus, ampliſſimum teſtimonium præ ſe ferrent. Id quod adhuc manifeſtiſſimè cernimus in continuo illo atque inſigni eius commentario in epiſtolam Diui Pauli Apoſtoli ad Galatas, in cuius explicatione, recondita dei myſteria ita referat & interius ſpectanda proponit, vt nullus deinceps hæſitare poſſit, beatam eius viri animam ſancti ſpiritus afflatu, ſi vnquam aliàs, tunc maximè cùm illa commentaretur, fuiſſe illuſtratam. Huic noſtræ opinioni, ne quis arbitretur nos talia confingere, aſtipulatur Georgius patriarcha Alexandrinus, in vita Chryſoſtomi à ſe edita, his verbis: Diuus Ioannes cùm « Pauli epiſtolas (quas præ cæteris diuinis libris « vehementi complectebatur amore) explanare « cœpiſſet, & in eas ad funalis cerei lumē ſingu- « lis noctibus enarrationes multas cōſcripſiſſet, « iámque eas maxima ex parte interpretatus eſ- « ſet, nocte quadam cœpit, dicens, Et quis no- « uit, deóne accepta ſint hæc, & gratiam ab eo « relatura? Atque vtinam citra notam repre- « henſionis enarrata ſint hęc. Scopúmne atti- « gi ſapientis iſtius, ac tanti viri? Hac de re vt « argumento quopiam redderetur certior, ſup- « plex efflagitauit Deum. Et ecce nocte eadem « arreptis in manum chartis, cùm preſſius in- « cumberet ſcribendis in Apoſtolum commen- « tationibus, venit ad eum Paulus Apoſtolus, in « aures eius expoſitionem immurmurans. Quē « Proclus cubiculari⁹ ad fores cubiculi excubās « per foramen quoddam ianuę proſpectans, « manifeſtè vidit immittentem os ſuum deor- « ſum verſus in aurem Ioannis dexteram, & ſa- «

Universidad de Deusto Biblioteca

„ miliariter dictãtem ea quę Ioannes ſcribebat. „ Forma autem, habituſque Apoſtoli erat omni ex parte aſſimilis imagini Diui Pauli, quam „ Chryſoſtomus, ad viuum depictam, in cubiculo ſuo ſumma cum veneratione ſeruabat. Hæc Georgius. Ideóque mihi facillimè perſuadeo, vt in diuinis literis & ſacroſanctis ſcripturis multum ſe, quod de Cicerone ſcriptum reliquit Quintilianus, ij profeciſſe intelligant, cui Diui Ioannis Chryſoſtomi lucubrationes cordi fuerint. Atque eo magis diuinorum eloquiorum certiſſimam ſcientiam conſequentur, ſi tanti viri mores grauiſſimos, inſignem pietatem, & ipſiſſimam ſacrati pectoris imaginem, in ſuis ſcriptis luculēter & ad viuū expreſſam, quam ſequēti carmine vtcūque deliniatā exhibemus, ſibi ad imitādū aſſiduè propoſuerint: quæ quidem diuini hominis imago, in ſuis commentariis latiſſimè variíſque coloribus exornata, cœleſtium rerum contemplatoribus & talium ſcriptorum lectoribus nunquam non occurrit.

In imaginem Diui Ioannis Chryſoſtomi.

O Nimium venerāda mihi, mihi dulcis imago,
Quàm bene diuini ſigna decoris habes?
Qui radij, qúæue ora micāt, quæ ſidera frōti,
Quos ignes, vel quas fundis ab ore faces?
Salue magne parens, cœli decus, aurea fandi
Copia, cui meritum nomen & ora dedit.
Nil mortale ſonas, ſummi ſeu ſcripta Parentis
Excutis immenſis finibus ingenij,
Siue rudes firmare velis melioribus orſis,
Anxia ſeu triſti corda dolore leuas,
Seu dictis mulcere feros, ſeu flectere ſenſus,
Gratia diuino ſemper in ore ſedet.
Antiochi te magne ſolum, te Thracia longè
Littora, & Euxini marmoris ora ſonat.
Armeniúſque canit cultor beneolentis amomi,
Quíque Cilix rubri demetit arua croci.
Te totus terrarum orbis, te curia cœli
Suſpicit, & cœlo tot benefacta beant.
Per te ſancte pater, tua nos exempla ſecutos,
Ipſe pater cœlo transferat omnipotens.

A

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARchiepiſcopi Conſtantinopolitani, enarratio in epiſtolam ad Galatas: Eraſmo Roterodamo interprete, locis aliquot per ipſum reſtitutis ex editione Veronenſi.

Authore damnato.

PAulus apoſtolus, non ab hominibus, neque per homines, ſed per Ieſum Chriſtum & deum patrem, qui ſuſcitauit eum à mortuis, & omnes qui mecum ſunt fratres, eccleſiis Galatiæ, Gratia vobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto.

B Procœmium multa vehementia, magnóque ſpiritu plenum eſt: nec procœmium modò, verùm etiam tota, vt ita dicam, epiſtola. *Vehementior Pauli aduerſus Galatas.* Etenim tum placidè leniterque loqui diſcipulis, quum opus eſt acrimonia, non doctoris, ſed corruptoris potius fuerit & hoſtis. Hanc ob cauſam & dominus, quum multa placidè manſuetéque locutus ſit diſcipulis, nonnunquam tamen & auſteriorem adhibuit orationem, *ſeueritas lenitate tēperāda.* nunc quidem illos beatos prædicans & collaudans, nunc rurſus increpans & obiurgans. Itaque quum Petro dixiſſet: Beatus es Simon Bar Iona, promiſiſſétque futurum, *Mat.16.c* vt eccleſiæ fundamenta ſuper illius profeſſionem iaceret, haud multò pòſt dicit eidem: Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi. *Ibidem.d* Et alibi rurſus: Adhuc & vos ſine intellectu eſtis? *Ibid.15.b.* Tantúmque terroris illis iniecit, vt Ioannes dicat, *Ioā.4.d*

C quòd videntes eum cum muliere Samaritana colloquentem, de cibo quidē commonuerint: cæterùm nemo fuerit auſus dicere: quid quæris aut quid loqueris cum iſta? Hæc edoctus Paulus, ac præceptoris ſui veſtigiis ingrediens, variè ſermonem ad diſcipulorum vtilitatem attemperat, nunc quidem vrens ac ſecans, nunc rurſum mitiora admouens remedia. Et Corinthiis quidem dicebat: Quid vultis? vt in virga veniam ad vos, an in charitate & ſpiritu lenitatis? *1.Cor.4.d* Porrò Galatis ita loquitur: O ſtulti Galatæ. *Infr.3.a* Neque verò ſemel duntaxat, ſed bis vſus eſt hac obiurgatione. Quin & ſub finem epiſtolæ, taxans illos dixit: *Ibid.vlt.d* Ne quis mihi faceſſat negocium. Cæterùm hîc acerbitatem denuo mitigat, quum ait: Filioli mei, quos *Ibid.4.a* iterum parturio: aliiſque multis conſimilibus verbis.

D Cæterum hanc epiſtolam eſſe plenam vehementiæ, cuiuis perſpicuum eſt vel ex ipſo ſtatim lectionis ingreſſu. Sed aperiendum eſt, quid apoſtolum prouocarit in diſcipulos. *Paulus quur iratus Galatis.* Neque enim id puſillum fuit, neque parui momenti: alioqui nec ipſe tam acerbè fuiſſet in eos inuectus. Siquidem quibuſlibet de cauſis irritari, hominis eſt puſillanimis, moroſi, miſerique: quemadmodum ex aduerſo, in grauibus cauſis ſupinum ac negligentem eſſe, viri eſt inertis ac ſomniculoſi. At huiuſmodi nequaquam erat Paulus. Quod igitur erat peccatum, quo ſic commotus erat? Profectò magnum erat, & ſupra modum graue, quódque illos omnes abalienabat à Chriſto, quemadmodum ipſe in progreſſu ſermonis declarat, dicens: Ecce ego Paulus dico vobis, quòd ſi *Infr.5.a* circuncidamini, Chriſtus nihil vobis profuturus eſt. Ac rurſum: Quicunque in lege iuſtificamini, à gra- *Ibidem.* tia

Argumētum epiſtolæ.

tia excidiſtis. Quid igitur tandem hoc erat? Nam apertius explanandum eſt. Qui ex Iudæis crediderant, partim occupati perſuaſione Iudaiſmi, partim inanis gloriæ ſiti temulenti, dum ſibi doctorum cupiunt parare dignitatem, authoritatémque, profecti ad Galatas docuerunt illis opus eſſe circunciſione, ſeruanda ſabbata, & nouilunia, nec tolerandum eſſe Paulum, qui harum rerum tolleret obſeruationes. Nam Petrus, Iacobus, ac Ioannes hæc, vt aiebant, non prohibebant, quum eſſent inter apoſtolos primæ dignitatis, quúmque cum Chriſto fuiſſent verſati. Ac re vera non prohibebant. Cæterùm id faciebant, non quòd ita faciendum eſſe decernerent, ſed vt eorum qui ex Iudæis crediderant, imbecillitati morem gererent. At Paulus qui gentibus prædicandi munus ſuſceperat, nihil opus habebat hac obſecundatione. Nam quum verſaretur in Iudæa, ad eundem modum & ipſe morem geſſit Iudæis. Verum impoſtores quidam non explicantes cauſas, ob quas tum hic tum illi Iudæis morem gererent, arte fallebant ſimpliciores, huiuſmodi ſermonibus: Non eſt ferendus Paulus. Nam hic heri ac nudiuſtertius exortus eſt: at Petrus & qui cum illo ſunt, primi ſunt apoſtolorum. Tum hic quidem diſcipulus fuit apoſtolorum, illi verò Ieſu Chriſti. Propterea hic ſolus eſt, illi multi & eccleſiæ columnæ. Denique & ſimulationis calumniam Paulo intendebant dicentes: Hic ipſe qui tollit circunciſionem, alibi viſus eſt iis vti quæ damnat, aliter vobis, aliter aliis prædicans. Proinde quum cerneret totam Galatarum gentem inflammatam, ac periculoſum incendium aduerſus illorum eccleſiam excitatum eſſe, iámque domum labefactam, periclitari: ne corrueret, partim ira iuſta commotus, *Infr.4.c* partim immenſo animi dolore correptus (nam & hoc declarauit dicens: Cupiebam nunc eſſe apud vos, & mutare vocem meam) ſcribit epiſtolam ad vniuerſos, ad iſta reſpondens, & ad hoc ab ipſis protinus exordiis tēdit, videlicet quòd ij qui ſuffoſſis cuniculis ipſius exiſtimationem apud Galatas ſubuertere conabantur, dicebant, alios eſſe diſcipulos ipſius Chriſti, hunc apoſtorum duntaxat fuiſſe diſcipulum. Et hanc ob cauſam ſic orſus eſt: *Paulus apoſtolus non ab hominibus, neque per homines.* Prædicabant enim, quemadmodum iam cœperam dicere, impoſtores illi, quòd Paulus apoſtolorum omnium poſtremus eſſet, quódque ab illis edoctus eſſet: Petrum enim, Iacobum & Ioannem, vt primi fuerant vocati, ita inter diſcipulos tenere primas, qui ſua dogmata ab ipſo Chriſto acceperant. Proinde màgis credendum illis quàm huic. At illos non vetare circunciſionem, neque legis obſeruationem. Hæc & his ſimilia dictitantes, hinc Pauli deprimentes authoritatem, illinc aliorum apoſtolorum gloriam attollentes, non vt illos laudibus ornarent, ſed vt Galatas ſeducerent, perſuaſerant vt legi adhærerent, quum iam legis tempus prçteriſſet. Proinde congruenter ad hunc exorſus eſt modum. Quoniam enim ipſius doctrinam eleuabant, dicentes illam ab hominibus profectam, quum Petri eſſet à Ieſu Chriſto, in ipſo ſtatim ingreſſu refellit hoc, dicens ſe apoſtolum eſſe non ab hominibus, neque *Act.9.b* per homines. Nam baptizarat quidem illum Ananias, at non ille liberauit eum ab errore, nec ad fidem adduxit, ſed ipſe cœlitus Chriſtus, emiſſa ad eum admiranda illa voce, per quam hunc quoque piſcatus

A eſt. Nam Petrum quidem ac fratrem eius & Ioānem cum fratre ſuo, ambulans iuxta mare vocarat: *Mat.4.c.d.* Paulum verò vocauit quum iam aſcendiſſet in cœlum. Et quemadmodum illi non habebant opus iterata *Act.9.a* vocatione, ſed protinus relictis retibus, cæteríſque omnibus ſequuti ſunt eum: ita & hic à prima ſtatim vocatione, ad ſummum aſcendit faſtigium, ſimul ac baptizatus eſt, bello cum Iudæis irreconciliabili ſuſcepto. Atque hoc nomine potiſſimum cæteris apoſtolis antecellebat: Abundātius enim, inquit, illis laboraui. *1.Cor.15.b.* Verùm nondum hoc aggreditur, ſed ſat habet cæteris æquiparari. Neque enim hoc illi ſtudio fuit, vt oſtenderet ſe cçteris eminentiorem, ſed vt erroris ac deceptionis argumentum materiámque diſſolueret. Itaque quod dicit, non ab hominibus, omnium erat commune, ſiquidem euangelij prædicatio originē ac radicem ducebat è cœlis. Cçterùm quod

B addit, neq; per homines, ipſi proprium erat. Imò verius, non ipſius tantum, ſed cçterorum etiam apoſtolorum: neque enim per homines vocarat eos, ſed per ſe ipſum. Sed quamobrem non meminit vocationis *Quæſtio.* dicens: Paulus vocatus, non ab hominibus, ſed apoſtolici muneris facit mentionem? Quoniam in hoc totius ſermonis cardo vertebatur. Dicebant enim hunc apoſtolum ab hominibus ſuſcepiſſe illam docendi prouinciam, eóque par eſſe, vt illos ſequeretur. Verùm quòd non ab hominibus eam ſuſcepiſſet, declarat Lucas qui dicit: Miniſtrantibus autem illis ac *Act.13.a* ieiunantibus domino, dixit ſpiritus ſanctus, ſegregate mihi Paulum & Barnabam. Vnde liquet eandem eſſe poteſtatem filij & ſpiritus. *Spiritus ſanctus probatur eſſe deus.* Quum enim à ſpiritu miſſus eſſet, à Chriſto ſe miſſum ait. Idem & alibi de-

C clarat, ea quæ dei ſunt, adſcribens ſpiritui. Siquidem ſenioribus Mileſiis verba faciens, Attendite, inquit, *Act.20.f.* vobis ipſis, & vniuerſo gregi, in quo poſuit vos ſpiritus ſanctus paſtores & epiſcopos: & tamē in alia quadam epiſtola dicit, *1.Cor.12.d.* quos quidem poſuit deus in eccleſia, primum apoſtolos, ſecundo loco prophetas, deinde paſtores ac doctores. Adeò promiſcuè citráque diſcrimen loquitur, quæ ſpiritus ſunt, deo tribuens, rurſum quæ dei, ſpiritui. Quin & obiter hæreticorum obturat ora, quum ait: Per Ieſum Chriſtum & deum patrem. *Hæc vox, per, etiam præponitur patri dei.* Etenim quoniam aiunt hanc vocē, velut inferioris dignitatis adiectam filio, vide quid facit: Eam patris vocabulo prçponit, nos interim docens, ne naturæ ineffabili leges ſtatuamus, neq; deitatis modum præfiniamus inter filium & patrem. Nā vbi dixiſſet, per Ieſum Chriſtum: adiecit, & deum pa-

D trem. Etenim ſi ſola patris mētione facta dixiſſet, per quem: fortaſſis cōmento reperto dixiſſent hanc particulam, per quem, cōgruere patri, eò quòd filij opera ad illum referantur. At nunc ſimul & filij & patris facta mentione, communitérque de vtroque loquutus, iſti commento non paſſus eſt locum eſſe reliquū. Neque enim id facit, quòd ea quæ filij ſunt propria, referat ad patrem: ſed vt declaret, quòd hæc * oratio nullum naturæ diſcrimen inducat. Quid porrò hîc habituri ſint quod dicant iſti, qui in baptiſmo commenti ſunt, vnde putent aliam perſonam alia minorem, eò quòd baptizemur in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti? Nā ſi ideo inferior eſt filius, quòd poſt patrem ponitur, quum hîc apoſtolus à Chriſto orſus ad patrem veniat, quid dicturi ſunt? Verùm nihil adhuc blaſphemum dicemus. Non enim committendū eſt, vt cum illis decertantes à veritate excidamus.

** ἡ λέξις. i. dictio nā. de præpoſitione, per, quæ nō ſolum filio ſed patri etiā adiicitur, hic loqui videtur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Quin potius etiam ſi decies milies inſaniant illi, nos tamen intra veritatis limites contineamur oportet.

Ordo in perſonis inæqualitatem non denotat.

Quemadmodum igitur nos haudquaquam dixerimus filium patre maiorē, eò quòd Paulus hunc priore loco commemorauit (nam id quidem ſummæ dementiæ, totiúſque impietatis extrema linea fuerit) ita nec illic quia patri poſtponitur filius, arbitrari debemus filium patre minorem. *Qui excitauit eum à mortuis.* Quid agis Paule? Quum cupias Iudaizantes ad fidem perducere, nihil ex illis magnis ac præclaris adducis in medium? Quale eſt illud quod ad Philippēſes ſcri-

Phil.2.a

pſiſti dicens: Quum in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualē deo. Item quod Hebręis

Hebr.1.a

ſcribens clara voce protuliſti, ſplendor eſt gloriæ, & figura ſubſtantię illius. Rurſum quod in euangelij ſui

Ioan.1.a

initio ille tonitrui filius exſonuit: In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat ver- B bum. Præterea quod ad Iudæos crebrò pronuncia-

Ibid.5.d

uit dominus dicens: Quę facit pater, eadem & filium facere. Declarat enim, quòd eandem potentiam habeat cum patre, eadémque operandi facultatē. Horum nihil dicis, verùm his omnibus omiſſis, de carnis diſpenſatione facis mentionem, crucem ac mortificationem in medium adferens. Hoc eſſe verum faſſus aliquis, ſic pro Paulo reſpondebit: Si illi ſermo fuiſſet apud homines qui nihil magni de Chriſto cō cepiſſent animis, ęquum erat illa magnifica proferre. Verùm quoniam illi nobis mouent ſeditionem, qui ſibi videbantur pœnas daturi ſi deſciuiſſent à lege, ideo mentionem facit eius rei, per quam excludit totam legis neceſſitatem, nimirum commemorans dei munificentiam ex cruce & reſurrectione collatā vniuerſis. Etenim ſi dixiſſet: In principio erat verbum, & C quum in forma dei eſſet, & ſi feciſſet eum æqualem patri, aliáq; his conſimilia ſi dixiſſet, declaraſſet quidem verbi diuinitatem: verùm nihil ad id quod hîc agebatur, illa contuliſſent. Porrò quòd ait, qui excitauit eum à mortuis, commonefacit eos ſummi beneficij, quod in nos contulit Chriſtus, quæ res haud mediocriter ipſi conducebat ad id quod agebatur, eò quòd homines plerique non perinde ſolent attētis auribus audire eos ſermones, qui dei maieſtatem commendant, atque hos qui eiuſdem in homines beneficentiam declarant. Hanc ob cauſam omiſſa illorum mentione, de collata in nos munificentia verba facit. Verùm hîc inſultant hęretici dicentes: Ecce pa

Chriſtus excitatus à patre, nihilominus ſeipſum excitauit.

ter ſuſcitauit filium. Nam poſteaquā ſemel eos corripuit inſaniæ morbus, ad ſublimes illas ſententias D ſponte ſurdi ſunt: cæterùm ſi qua humiliora vel ob carnem aſſumptam ita dicta ſunt, vel ob patri debitum honorem, vel ob aliam quampiam diſpenſationem, hæc ſeligunt, & hæc ſola expendentes, circa aliorum locorum collationem, ipſi ſibi noxam acceſſunt, nolim enim dicere ſcripturę. Quos equidem lubens perconter, quas ob res iſta dicant? Num ideo, quòd ſtudeant filium oſtendere imbecillem, nec ſatis idoneum ad vnius corporis ſuſcitationem? Atqui

Act.5.c

fides erga illum effecit, vt & vmbræ eorum qui in ipſum credebant, excitarent mortuos. Itáne qui credebant in eum, homines adhuc mortales, ex vmbra ſola luteorum corporum quæ gerebant, éque veſtibus horum corporibus admotis, excitabant mortuos, & ipſe ſeipſum excitare non potuit? An non hæc euidens eſt inſania, veheménſque deliratio? Non au-

Ioan.2.d

dis illum dicentem: Soluite templum hoc, & in tri-

Ibid.10.d

A duo excitabo illud? Ac rurſum: Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam? Quam igitur ob cauſam pater illum excitaſſe dicitur? Sic illum excitare dicitur, quemadmodum & alia facere dicitur, quæ facit filius. Siquidem hoc partim honoris gratia, qui patri debetur, dictum eſt: partim ob auditorum imbecillitatem. *Et qui mecum ſunt fratres.* Quam tandem ob

Quæſtio.

cauſam nequaquam hoc addit in cęteris epiſtolis? In illis enim aut ſuum nomen ſolùm ponit, aut duorum duntaxat triúmve addit nomina: hîc autem totam multitudinem poſuit. Ideo poſuit vniuerſos, quòd neminem commemorat nominatim. Verùm hoc ipſum quur facit? Traduxerant Paulum hoc nomine, quòd ſolus hæc prædicaret, nouámque dogmatum rationem inueheret. Hanc igitur illorum ſuſpicio- B nem cupiens eximere, ſimúlq; declarare, quòd multos haberet eiuſdem ſententiæ, adiungit ſibi fratres, ſignificans ſe ex illorum ſententia ſcribere quæ ſcribit. *Eccleſiis Galatiæ.* Neque enim vnam ciuitatem, neque duas, neque tres, ſed totam Galatarum gentem huius erroris incendium peruaſerat. Contemplare verò mihi & hîc vehementem indignationem apoſtoli. Non enim dixit, dilectis, neque ſanctificatis, ſed eccleſiis Galatiæ. Nam hoc erat ægrè affecti animo, ſuúmque dolorem aperientis, quòd eos non à charitate, neque propriis nominibus appellauit, ſed à ſola congregatione: quódque non addidit, eccleſiis dei, ſed ſimpliciter dixit, eccleſiis Galatiæ. Quanquam & alioqui ipſa ſtatim pręfatione feſtinat illorum diſſidium redigere in concordiam, eáq; gratia eccleſiæ, id eſt, congregationis vocabulum po- C ſuit, pudorem illis incutiens, & cogens in vnum. Etenim qui diſſecti ſunt in varias partes, nequaquam poſſunt hoc appellari cognomine. Siquidem eccle-

Eccleſia.

ſiæ nomen, conſenſus concordíæque nomen eſt.

Gratia vobis & pax à deo patre & domino Ieſu Chriſto. Quum vbiq; neceſſario ponit hanc particulam, tum maximè nunc Galatis ſcribens. Quum enim periclitarentur, ne à gratia exciderent, optat illis huius inſtaurationem ac ſarturā. Et quoniam ſeipſos hoſtes reddiderant deo, obſecrat deum, vt eos ad eandem pacem reducat. *Deo patre.* Et hoc ex loco rurſum cō-

Ioan.1. Articuli vis.

ficiuntur hæretici. Nam qui Ioannem in initio ſui euangelij, quum ait: & deus erat verbum, dicunt ideo θεὸν, id eſt deum abſq; articulo poſuiſſe, vt filij deitatem induceret paterna minorem. Itémque Paulum, D quum ait filium in forma θεῦ, id eſt, dei fuiſſe, non de patre fuiſſe loquutum, eo quòd ibi quoq; dei nomē careat articulo: quid hîc dicturi ſunt, quum ipſe Paulus ſic loquatur, non ἀπὸ τοῦ θεοῦ, id eſt, à deo, præfixo articulo: ſed, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, id eſt, à deo patre, ſine articulo? Patrem verò hîc deum appellat, non quidem illis aſſentans ac blandiens, ſed acriter taxans, eiúſq; memoriam refricans cauſæ, per quam facti fuerāt filij. Non enim per legem, ſed per lauacrum regenerationis hoc honoris adepti ſunt, eóq; paſſim in ipſis etiam epiſtolarum exordiis ſpargit ac diſſeminat beneficentiæ diuinæ veſtigia, tantū non dicens: Quum ſerui ſitis, quum ſitis hoſtes & alienati, qua fronte vocatis patrem deū? Num lex vobis largita eſt iſtā cognationem? Quur igitur deſerto eo, qui vos in hanc propinquitatem induxit, rurſum tranſcurritis ad pędagogum? Neq; verò patris nomen tantū, verùm & filij cognomina ſufficiebant ad declarandam illis dei erga

A ipſos munificentiam. Etenim domini Ieſu Chriſti nomen ſi diligenter expendatur, totam illius erga

Matt.1.d

nos beneficentiā declarat. Ieſus enim, inquit, ob hoc vocabitur, quoniam ipſe ſaluum faciet populum ſuū à peccatis ipſorū. Chriſti verò cognomē ſpiritus vnctionem reuocat in memoriam. *Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris.* Vides quod haudquaquam ſeruile & adactum ſuſtinuerit miniſterium, nec à quoquam ſit traditus, ſed ipſe ſeipſum tradiderit. Itaq; quū audis

Ioan.3.b

Ioannem dicentem, quod pater filiū ſuum vnigenitū dedit pro nobis, ne ob id diminuas vnigeniti dignitatem, néve quid humanū de illo ſuſpiceris. Quāquam enim pater dicitur tradidiſſe, non hoc dicitur, vt imagineris, quod fili⁹ patri ſeruili more inſeruiat, ſed vt intelligas hoc patri quoq; fuiſſe placitū. Quod & hîc Paulus declarat, dicens: *Iuxta voluntatem dei & patris noſtri.* Vide, nō dixit, iuxta præſcriptionem: ſed, ſecundū voluntatem. Etenim quum eadem ſit volū-

Ibid.6.d

B tas patris ac filij, quęcunq; voluit filius, eadem voluit & pater. Quid eſt, pro peccatis noſtris? Innumeris, inquit, malis noſipſos inuolueramus, eramúſq; rei extremi ſupplicij. Ac lex quidē adeò non liberabat, vt cōdēnarit etiā: ſic prodito peccato & in apertū prolato, vt nec liberos reddere, nec iram dei ſedare valeret. Sed dei filius & hoc quod erat impoſſibile, reddidit poſſibile, dū & peccata diſſoluit, & inimicos conſtituit in amicorum ordinem, & alia deniq; innumera bona largitus eſt. Poſt hæc ait: *Vt eriperet nos ex præſenti ſeculo malo.* Rurſus hoc dictum alij arripiunt hæretici, dānantes hanc pręſentē vitam, & in hoc Pauli teſtimonium allegantes: Ecce, inquiūt, præſens ſeculum appellat malū. Sed agè dic mihi, quid eſt ſeculū? Tēpus diebus & horis diſcretū. Quid igitur? An ſpa- C cium dierum malū eſt? An malus eſt Solis curſus? At nemo quiſquā iſtud vnquam dicturus eſt, etiam ſi ad

Vita quomodo dicitur mala.

extremā venerit amentiam. Verùm, inquiet, nō tempus dixit malum, ſed præſentē vitam appellauit malam. Atqui non iſtuc ſonant verba Pauli, verùm non intelligis verba, ex quibus nectis huius vitæ accuſationē, ſed ipſe tibi aperis interpretandi viā. Proinde nobis quoq; concedas, vt quæ dicta ſunt interpretemur, idq; eò magis, quòd quæ nos adferimus, & pia ſunt, & rationi conſentanea. Quid igitur dicturi ſumus? An ꝙ nullum malum eſſe queat vnquam cauſa boni? Sed hæc vita præſens innumerabiles coronas, tantáq; præmia parit. Vnde & ipſe Paulus ſupra mo-

Phil.1.e

dum laudat eam, loquens hunc in modū: Quòd ſi viuere in carne hîc mihi fructus eſt operis, & quid eligā D ignoro. Hîc verò quū ſibi proponat optionem, vtrū hîc mallet viuere, an diſſolui, & eſſe cum Chriſto, potius ducit hîc cōmorari. Quòd ſi mala eſſet vita, nequaquā hoc ille de ſeipſo dixiſſet, nec alius quiſquā potuiſſet ea ad virtutem abuti, quātumuis adhibuiſſet ſtudij. Nullus enim vnquam malitia poſſit in bonum vti, non ſcortatione ad pudicitiam, non inuidia

Rom.8.b

ad beneuolentiā. Nam quū Paulus de prudentia carnis loquens ſcribit, eam nō eſſe ſubiectā legi dei: neque enim poſſe: hoc ſentit, malitiā donec manet malitia, non poſſe eſſe virtutē. Proinde quum audis malum ſeculū, intellige prauas actiones, propoſitū animi corruptū. Neq; enim ob id venit Chriſtus, vt nos excuteret exigerétq; ex hac vita, ſed vt nos in mūdo relictos, dignos efficeret, qui in cœlis verſemur. Eó-

Ioan.17.b

que patri loquēs, ſic ait: Et hi in mūdo ſunt, & ego ad

Ibidem.c

te venio. Ac rurſum: Non rogo, vt tollas eos de mun-

A do, ſed vt ſerues eos à malo, hoc eſt, à malitia. Quòd ſi nō pateris hāc interpretationem, ſed adhuc prędicas hanc vitam eſſe malam, ne crimineris eos qui ſibi ipſis cōſciſcunt necē. Vt enim qui ſe ſubducit malis, non criminationē meretur, ſed coronam promeretur: ita qui violenta morte, ſeu laqueo, ſeu aliis modis vitam abrumpit, hunc haudquaquā æquum fuerit in crimen vocari, iuxta veſtram ſententiam. Nunc verò deus illos acrius punit quàm homicidas, & nos omnes eos deteſtamur. Atq; id iure, meritóq;. Nā ſi alios occidere fas nō eſt, multò magis nefas eſt ſeipſum occidere. Quòd ſi hæc vita res eſt mala, coronādi forēt homicidæ, qui nos à malitia liberarent. Ad hæc autē qui hæc dicūt, ſuis ipſorū verbis inuoluūtur. Etenim quum Solem prædicent eſſe deū, poſt hunc & lunam deam, hóſq; adorent, veluti multorum bonorum authores, ſecū pugnantia loquuntur. Nam horum vt & B reliquorum aſtrorum, non alius eſt vſus, niſi ꝙ præſentem vitā nobis abſoluunt, hanc inquam, vt iſti loquuntur, malam, dum & alunt corpora, & ſplendore prælucēt, & terrę fructus vegetāt: quî fit igitur, vt ad huius malæ vitæ conſtitutionē, adeo ſubſeruiant iſti veſtro iudicio dij? Sed neq; aſtra dij ſunt: Abſit, ſed opera ſunt dei, in noſtram vtilitatem condita: neque mūdus mal⁹ eſt. Quòd ſi mihi memores homicidas, adulteros, & monumentorū ſuffoſſores, iſta demonſtro tibi nihil ad pręſentē vitam attinere. Neq; enim hæc peccata ſunt vitæ quā agimus in carne, ſed corruptæ volūtatis. Etenim ſi iſta ſic eſſent vitę præſentis, vt ſorte fatóve quodā illi eſſent affixa: null⁹ ab his malis liber eſſet, neq; purus. Proinde cōſidera neminem effugere poſſe quę propria ſunt huius vitę. Quę C porrò ſunt hęc? Edere, bibere, dormire, creſcere, eſurire, ſitire, naſci, mori, cunctáq; his ſimilia. Hęc nullus vnquā vicerit, non peccator, non iuſtus, non rex, nō plebeius, ſed omnes ſubiacemus naturæ neceſſitati. Itidē & ſcelera perpetrare, ſi pertineret ad ſortē conditionémq; naturę, nullus hęc effugere poſſet, quemadmodū nec illa. Nec enim mihi dixeris, raros eſſe qui rectè vitam gerūt. Nam nullū omnino reperies qui naturalibus neceſſitatibus vnquā fuerit ſuperior. Itaq; donec vel vnus inuenietur, qui virtutem pręſtiterit, cōſtabit vndiq; illęſa noſtra ratio. Quid ais miſer & infœlix? Num hæc vita mala, in qua deū agnouimus, in qua de futuris philoſophamur, in qua ex hominibus facti ſumus angeli, cúmq; cœleſtib⁹ virtutibus ſimul choros ducimus? Et quod tādē aliud quęremus malæ peruerſæq; veſtrę mentis argumentum? D Quur igitur, inquis, Paulus ſeculū præſens dixit malum? Nimirum communi hominū more ſic loquutus eſt, quandoquidē & nos ad eū modū loqui ſolemus, malū habuit diē: non ipſum tēpus, ſed circunſtantiā & actionē incuſantes. Eadē ratione Paulus damnans prauas hominū voluntates, hac loquendi conſuetudine eſt vſus, oſtendens ꝙ Chriſtus nos nō modò liberauerit à prioribus peccatis, verùm etiā in poſterū aduerſus hæc tutos reddiderit. Prius enim illud declarat, quū ait: qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris. Quum autē addit, Vt eriperet nos ex præſenti ſeculo malo, tutamē & cuſtodiā in poſterum aperit. Nam lex quidem etiā ad vnū horum erat infirma & inefficax, gratia vero ad vtrunq; valuit. Eóq; ſubiunxit: *Iuxta voluntatem dei & patris noſtri.* Quum enim illi putarēt ſe dei iuſſa negligere, vtpote qui legē ſeruandam dederat, metuerentq; ne perirent, ſi deſerta

Universidad de Deusto Biblioteca

vetere lege in noua progrederentur, & hanc illorum opinionẽ corrigit dicẽs, hæc patri quoq; placita esse. Nec simpliciter dixit patri, sed, patri nostro: idq; perpetuo repetit, pudorẽ illis incutiens, eo ꝙ ostendit, quòd suum patrẽ Christus nostrum patrem effecit. *Cui gloria in secula, amen.* Et hoc nouum est & inusitatum. Nam hanc vocẽ, amen, nusquam alibi reperimus in epistolarũ initio positam, sed multis præcedentibus solet addi. At hîc ostendens ea quæ dicta sunt, satis euidentẽ habere Galatarũ accusationẽ, & sermonẽ esse perfectũ & absolutũ, hoc vsus est exordio: quandoquidẽ manifesta crimina nõ egent multo probationis apparatu. Posteaquã enim illis in memoriam redegisset crucẽ & resurrectionem, redemptionem è peccatis, in posterũ datam tutelam, paternam volũtatem, filij consiliũ, gratiam, pacem, deniq; totum illius donum gratuitum, glorificando deum sermonẽ clausit. Verùm non hac de causa solùm hoc fecit, verum etiam ꝙ supra modum doni magnitudinem admiraretur ac stuperet, gratíæq; immensitatẽ, simúlq; secũ reputaret, quũ tales essemus, quales nos reddidisset deus, ídq; subitò in pũcto momẽtó q; tẽporis, tanquã qui hæc oratione consequi non posset, glorificatione finit sermonem, non eam quę deo digna sit, sed quã ipse poterat laudem pro toto terrarũ orbe depromens. Atq; ob id deinceps concitatiore vsus est oratione, velut inflãmatus vehemẽter ex cõsideratis dei erga nos beneficiis. Quũ enim dixisset, cui gloria in secula, amẽ: ab acriori obiurgatione orditur, dicens: *Miror quòd tam citò transferimini ab eo qui vocauit vos in gratia Christi, in aliud euangelium.* Quoniam per legis obseruationẽ arbitrabantur sese placere patri, quemadmodũ existimabant Iudęi Christum persequentes, hoc primũ demostrat, illos dum hæc faciunt, nõ modò Christum, sed & patrem offendere. Non enim inquit, à Christo, sed à patre deficitis ista faciendo. Nã vt vetus testamẽtum non patris tãtùm est, verùm & filij: ita gratia non filij solùm est, sed & (*Ioan.17.b*) patris. Denique cõmunia omnia. Omnia, inquit, quæ patris mei sunt, mea sunt. Ergo quũ dicit eos à patre desciuisse, duplicem impingit culpam, alteram ꝙ defecerint, alterã ꝙ celerrimè defecerint. Atqui cõtrarium potius erat reprehensione dignum, videlicet si post multum tẽporis desciuissent, verùm hîc agitur de circunuentione. Est quidem & ille dignus reprehensione, qui post lõgum temporis spacium deficit. Cæterùm qui ad primam irruptionem & in ipso sagittarum è longinquo volantium iactu concidit, extremæ inbecillitatis de se specimẽ præbuit: hoc nomine & hos incusat, dicens: Quid hoc rei est, ꝙ ij qui vos decipiunt, nec spacio tẽporis ad id opus habẽt, sed prima statim inuitatio sufficit eis ad subuertendũ vos & capiendũ? Quam tandẽ impetrare possitis veniam? Etenim si hoc crimen in amicos cõmissum esset, is qui priores vtiles ac necessarios amicos reliquisset, dignus esset cõdemnatione: qui deo vocante resilit, cogita quanto supplicio sit obnoxius. Cæterũ quum ait, admiror, non solũ verecundiã illis ingerit hoc dicto, ꝙ post tantã munificentiã, post tantã peccatorum condonationem, post immensam exhibitã humanitatem, vltrò currant ad iugum seruitutis: verùm simul & illud ostendit, qualem habeat de illis opinionem, nimirum ingentem quandam & egregiã. Neque enim si iudicasset eos de numero vulgarium, & eorum quibus facilè imponitur: nequaquã admi-

A raretur quod acciderat. Verùm quoniã vos, inquit, estis de numero syncerorum, & qui multum laboris sustinuerũt: ideo miror. Id igitur satis erat ad eos restituendos, & ad priora reuocandos, quod ipsum in huius epistolæ medio declarat, dicens: Tã multa passi estis frustra, si tamen frustra. (*Infr.3.a*) *Transferimini.* Non dixit, translati estis, sed, transferimini, hoc est, nondum credo, nondum arbitror perpetratam circunuentionem. Quod ipsum rursus est reuocare studẽtis. Hoc igitur in sequẽtibus dicit apertius: Ego cõfido de vobis, ꝙ nihil aliud sapietis. (*Infr.5.b*) *Ab eo qui vocauit vos in gratia Christi.* Ipsa quidem vocatio patris est, vocationis autem causa filius est. Nam ipse est qui nos recõciliauit, qui donũ dedit. Neque enim ex operibus iustitię salui facti sumus: quin potius & hæc illius sunt, & illa huius. Nã mea, inquit, tua sunt, & tua mea. (*Ioan.17.b*) Nec dixit, ab euangelio transferimini: sed, à deo, qui vos voca-

B uit. quod erat dictu horribilius, & accõmodatius ad terrorẽ illis incutiendum, id posuit. Siquidẽ qui studebãt illos seducere, non id semel ac repentè faciebãt, sed paulatim eos ab ipsis rebus trãsferentes, à nominibus non transferebant. Nam huiusmodi diaboli fraus est, haudquaquam nudos proponere laqueos, quibus venatur homines. Etenim si dixissent, desciscite à Christo, Galatę vitassent eos, velut impostores & corruptores. Nũc verò sinentes eos adhuc in fide manere, & interim fraudi prętexẽtes euãgelij nomẽ, impunè summáq; audacia perfodiebãt domũ, videlicet iis quæ dixi, velut obtẽtis velamẽtis per hæc nomina cælantibus parietũ perfossores. Quoniam igitur illi suam imposturã appellabant euangelium, ipse etiam aduersus nomẽ repugnat, liberéq; agit, dicẽs:

C *In aliud euangelium, quod non est aliud.* Pulchrè: neque enim est aliud. Attamẽ quod accidit ęgrotãtibus, dũ salubribus cibis offenduntur, hoc idem vsu venit hîc Marcionistis. (*Marcionis error.*) Arripuerũt enim quę dicta sunt hîc, ac dicebant: Ecce Paulus etiam ipse dixit non esse aliud euangelium. Neq; enim hi recipiũt omnes euangelistas, sed vnum duntaxat, quod ipsum tamẽ suo arbitratu mutilarunt, cõmiscuerúntque. Quid igitur sibi vult quum ait, iuxta euangeliũ meum & prædicationem Iesu Christi? Sunt quidem vehemẽter ridicula, quæ isti adferũt, verũtamen quanquã sunt deridenda, operæpreciũ tamẽ est ea refellere ꝓpter eos qui facilè decipiũtur. Quid igitur dicemus, an ꝙ etiam si decies mille sint euangelistæ qui scribunt euangelia, (*Euãgeliũ vnum & multa.*) modò scribant eadem, multa illa vnicũ esse euangelium, neque quicquã obstare scribentium multitudi-

D nem, quò minus vnum sit euangelium? quemadmodũ ex aduerso, si quis vnus scribens cõmemoret contraria, non esset vnum euangeliũ quæ scribuntur. Vt enim vnum sit euangeliũ aut non vnum: non ęstimatur numero scribentium, sed hinc, eadẽ ne sint, an diuersa quæ scribũtur. Vnde dilucidũ est, quatuor euãgelia vnum esse euangelilũ. Quum enim quatuor eadem loquantur, nõ est aliud atque aliud ob personarum differẽtiam, sed vnum ob eorum qui loquuntur consonãtiam. Neque enim Paulus nunc de numero loquitur, sed de pugnãtia eorum quæ dicuntur. Proinde si iuxta vim eorũ quæ in illis scripta sunt, iuxtáque dogmatum excussam rationẽ, aliud est euangelium Matthęi, aliud Lucæ: rectè Pauli sermonẽ hunc arripiũt. Sin vnũ & idẽ est, desinãt ineptire, simulantes hęc ignorare sese, quæ vel admodum pueris nota perspicuáque sunt. *Nisi quòd quidam sunt, qui conturbant vos, &*

vos, & volunt subuertere euangeliũ Christi. Hoc est, donec fueritis sanæ mẽtis, (*†nõ agnoscetis.*) †ne agnoscatis] aliud euãgelium, donec recto miniméq; distorto fueritis obtutu: nec imaginemini vos videre quæ nusquã sunt. Quemadmodũ oculus turbatus aliud pro alio cernit: ita mẽs prauarũ cogitationũ cõfusione perturbata, idẽ pati cõsueuit. Itidẽ & qui laborant insania, alias pro aliis rerũ species se videre credũt. Verũ hæc insania q̃ illa periculosior est, quæ noxã adfert nõ in rebus sensibilibus, sed in rebus intelligibilibus: non in pupilla corporaliũ oculorũ, sed in oculis animi distortionẽ gignens. *Et volunt subuertere euangeliũ Christi.* Atqui vnũ aut alterum dũtaxat præscriptum induxerant, circũcisionem, & dierum obseruationem innouantes. Verum vt ostenderet quòd pusillũ quiddam perperam admixtum, totum corrumpit, dixit subuerti euangelium. Quẽadmodum enim in moneta regia, qui paulum aliquid amputarit de impressa imagine, totũ numisma reddidit adulterinum: ita quisquis sanæ fidei vel minimã particulam subuerterit, in totũ corrũpitur, ab hoc initio semper ad deteriora procedẽs. Vbi sunt igitur qui nos vt cõtentiosos damnant, eo quòd cum hæreticis habemus dissidiũ, dictitántq; nullum esse discrimẽ inter nos & illos, sed ex principatꝰ ambitu proficisci discordiã? Audiant quid dicit Paulus, nimirũ illos subuertisse euãgeliũ, qui paululũ quiddam rerũ nouarum inuexerant: Isti vero nõ simpliciter pusillum quiddã innouant. nam quî pusillum, qui filiũ dei prædicant esse creaturã? sed quod est omniũ maximũ, immutant. An non audisti, ꝙ is qui in vete- (*Num.15.d.*) ri quoq; testamento, sabbato ligna collegerat, vnicũ (*2.Re.6.b*) mandatum, nec id maximum transgressus, extremo affectus est supplicio? Quódq; Oza, quoniã arcã alioqui subuertendã fulcit, è vestigio mortuus est, eo ꝙ ministerium ipsi non congruens vsurpauit? Ergóne (*Pusilla delicta non negligenda.*) sabbatum violatum, & solus arcæ ruituræ contactus, ad tantam indignationẽ prouocauit, vt qui hæc ausi fuerant, ne minimũ quidẽ venię sint cõsecuti: hic vero qui adorãda & ineffabilia dogmata corrũpit, excusationẽ habiturus est: & veniã cõsequetur? Nõ potest hoc fieri, nõ potest inquã. Hoc ipsum igitur est omniũ malorum causa, quòd ob pusilla nõ indignamur. Ob id enim maiora scelera subierũt, ꝙ minoribꝰ debita correctio nõ adhibetur. Et quemadmodum in corporibus, qui vulnera neglexerũt, febres gignũt, & putrefactiones, ac mortẽ deniq;: itidem & in animis qui pusilla dissimulant, maiora inuitant. (*Ieiunium Iudæorũ.*) Ille, inquiunt, labitur in ieiunio, neque quicquã est magni. Alter vero valet quidem recta fide, cæterũ temporis gratia simulans, profitendi libertatem prodidit. Ne id quidẽ est aliquid magni mali. Alius irritatꝰ, minatus est se defecturũ à recta fide. Ne id quidẽ supplicio dignũ, eo ꝙ ira animíq; commotione peccauit. (*Contẽptus ecclesiæ.*) Quin & innumera reperiet aliquis huiꝰ generis quotidie peccata inuehi ecclesiis. Hanc ob causam deridiculi facti sumus & gentibus, & Iudæis, dũ ecclesia in mille partes discinditur. Etenim si iis qui à diuinis præscriptis resilire conabãtur, & paulũ quiddã secus quàm oportet tẽtabãt, mox ab initio fuisset adhibita cõueniẽs increpatio: nequaquam nata fuisset hæc pestis, haudquaquã tãta tẽpestas ecclesias occupasset. Vide igitur quomodo Paulus circũcisionẽ appellat euãgelij subuersionẽ. Nũc autem multi sunt apud nos, qui eodẽ die ieiunãt quo Iudęi, qui similiter obseruãt sabbata, & animosè ferimus, imò potiꝰ calami-

A tosè. Et quid loquor de rebus Iudæorũ? Multi gẽtiũ mores apud nostros aliquot seruãtur, sortilegia, auguria, omina, ac dierũ obseruatiões, superstitiosa sup genesim cura, & omnis impietatis plenæ literę, quas puerorũ protinus vt nati sunt, magno malo capitibꝰ imponũt, ab ipso protinꝰ exordio docẽtes illos virtutis adipiscẽdæ studiũ abiicere, & ad fallacẽ fati tyrannidẽ, quod quidem in ipsis est, illos adducentes. Quòd si iis qui circũcidũtur Christus nihil prodest, istis qui tãta inuehũt mala, cur adeo deinceps profutura est fides ad salutẽ? Quanquã à deo erat data circũcisio, verũ quoniã nõ in tẽpore seruata, corruptelam inferebat euãgelio, nihil nõ fecit Paulus, vt eam amputaret. Et post hæc cum Paulus ad excludẽdas cõsuetudines Iudaicas tantũ adhibuerit studiũ, eo ꝙ intempestiuè seruarentur: nos ne paganã quidẽ consuetudinẽ amputabimus? Et quam obsecro sumꝰ ha-

B bituri excusationẽ? Has ob causas in tumultu ac turbatione sunt res nostræ, adeovt qui discipuli esse debuerãt, multa repleti mẽtis elatione, subuerterint ordinẽ: & quę erãt superiora, facta sint inferiora. Quòd si quis illos vel leuiter accuset, cõspuũt eos, quorum imperio subsunt. Id eò faciũt, ꝙ nos eos perperam à pueris instituimus. Verũ enimuero etiam si qui pręsunt, improbi forẽt, ĩnumerísq; scaterẽt malis, ne sic quidẽ fas esset discipulo dictis nõ audientẽ esse. (*Etiã malis præpositis obediendum.*) Etenim si de Iudæorũ doctoribus dictũ est, quoniã super cathedrã Mosis sedebãt, eos esse dignos qui à discipulis audirẽtur, (*Mat.23.a*) quanquã operibꝰ erãt tam malis, vt dominus præceperit ne illa imitarẽtur: qua venia digni erunt, qui ecclesię præsides per gratiã dei modestè viuẽtes, cõspuunt & cõculcant? Quòd si nefas

C est, vt alius aliũ iudicet, quanto magis fas non est iudicare doctores? *Sed etiam si ego aut angelus de cœlo euangelizauerit vobis præter id quod accepistis, anathema sit.* Vide prudẽtiam apostolicam. Ne quis diceret, illũ sua ipsius ostẽtare dogmata, etiã seipsum deuouit. Cæterũ quoniã ad authoritatẽ confugiebãt, & vbique celebrabant Iacobũ & Ioannẽ, hac de causa & angelorũ meminit. Ne mihi, inquit, Iacobũ narres, & Ioannẽ, etiam si quis angelorum è cœlis descenderit, corrũpens euangelij prædicationẽ, anathema sit. Non temerè dixit, de cœlo. Sed quoniam sacerdotes quoq; dicti sunt angeli: Labia enim sacerdotis custodient (*Mala.2.b*) scientiam, & legem exquirẽt ex ore eius, quoniã angelus domini omnipotentis est: ne quis existimaret de his angelis nũc verba fieri, addita particula, de cœlis, supernas virtutes indicauit. Neq; dixit, si cõtraria

D annunciauerint, aut totũ euãgeliũ subuerterint, verũ si vel paulum euangelizauerint præter euangelium quod accepistis, etiã si quiduis labefactarint, anathema sint. *Sicut ante dixi, & rursum nunc dico.* Ne putares ea verba ab ira profecta esse, aut iuxta hyperbolen magnificentius q̃ pro re dicta, aut impetu cursúque sermonis raptim excidisse, repetit eadẽ. Etenim qui animi cõmotione occupatus dixit aliquid, hũc mox dicti pœnitere solet. Cęterũ qui denuo repetit eadẽ, declarat sese iudicio locutũ, ac prius animi consilio fuisse decretũ & cõprobatum, atq; ita demum voce proditũ. Abraham igitur cum rogaretur, vt mitteret Lazarum, respõdit, Habent Mosem & prophetas: si (*Luc.16.g*) illis nõ crediderint, neq; mortuos resuscitatos audituri sunt. Hæc autẽ Christus ipse inducit in parabola loquentem Abrahã, declarans se velle plus fidei habendum esse scripturis, q̃ si mortui reuiuiscant. Pau-

lus

lus vero,porrò cũ Paulũ dico, rursum ipsum Christũ
dico:hic enim erat,qui mentẽ illius agebat : etiã an-
gelis è cœlo descẽdẽtibus præponit scripturas, idq;
valde cõgruenter. Siquidem angeli quãlibet magni,
tamẽ serui sunt,ac ministri. Cæterũ omnes scriptu-
ræ nõ à seruis,sed ab vniuersorũ domino deo vene-
runt ad nos. Hãc ob causam dicit, Si quis vobis euã-
gelizauerit præter id quod euangelizauimus vobis.
Nõ dixit,si ille aut ille, idq; prudẽter admodũ citra
odiũ & inuidiam. Quorsum enim opus erat iam ede-
re nomina, posteaquã tam vehemẽti sublimiq; fue-
rat vsus sermone,vt vniuersos & qui in cœlis sunt, &
qui in terris cõplecteretur? Per hoc enim quòd euã-
gelistas & angelos pronũciat anathema, omnem di-
gnitatem cõprehendit:per hoc vero ꝙ seipsum quo-
que pronũciat anathema,omnem familiaritatem ac
germanitatẽ cõplex⁹ est. Ne mihi dixeris,inquit,col-
legæ tui & socij Apostoli hæc dicunt : nec mihi ipsi
parco,si diuersa prædicẽ. Neq; vero Paulus hæc di-
cit,ꝙ damnaret apostolos tanquã euãgelicæ prædi-
cationis preuaricatores,absit:ait enim, Siue nos,siue
illi,sic prædicam⁹:sed vt ostẽderet personarũ digni-
tatẽ nõ recipi,quoties expenditur veritas. *Nunc enim
hominibus suadeo,an deo,aut quæro hominib⁹ placere? Si enim
adhuc hominibus placerẽ,Christi seruus non essem.* Quanuis
enim,inquit,vos fallerẽ hæc dicẽs:num & deo valeã
imponere,qui perspicit arcana mentis, & cui vt pla-
cerem,semper omne mihi studiũ fuit? Vides spiritũ
apostolicũ,vides sublimitatẽ euangelicam. Hæc ea-
2.Co.5.b dem autẽ in epistola ad Corinthios dixit:Non vobis
excusamus nos,sed occasionẽ damus vobis glorian-
1.Co.4.a di. Atq; iterũ : Mihi vero pro minimo est, vt à vobis
iudicer,aut ab humano die. Cũ enim doctor coge-
retur se discipulis excusare, sustinet quidẽ illud, sed
tamẽ indignè fert,haud quidẽ ob insolentiam, absit
hoc,sed partim ob id ꝙ ij qui seducebãtur,tã mobili
forẽt animo,támq; instabili sentẽtia:partim ꝙ ipsius
verbis apud illos parũ certa fides haberetur. hac de
causa dixit hæc quoq;,propemodũ his vtens verbis:
An mihi apud vos est habenda oratio? An homines
mihi ius dicturi sũt? apud deũ nobis est causæ dictio.
Atq;vt apud illud tribunal bonã habeamus causam,
omnia facimus,ac nequaquã eò deuenim⁹ infœlici-
tatis, vt cũ rationẽ reddituri simus omniũ domino
super his quæ prædicamus,corrumpamus euangelij
dogmata. Itaq; partim sese excusans,partim illos ex-
timulãs,hæc verba posuit. Nõ enim cõueniebat di-
scipulis,ius dicere præceptorib⁹,sed credere & obtẽ
perare. Verũ quoniã, inquit, inuersus est rerũ ordo,
& iudices nunc sedistis: scitote mihi nõ esse magno-
pere curæ,quomodo me purgẽ apud vos,sed omnia
facimus propter deũ, vtq; illi de hisce dogmatibus
reddamus rationẽ. Etenim qui studet hominib⁹ sua-
dere,multa facit insyncera prauáq;,& fraudibus vti-
tur & mẽdacio,quo persuadeat,mẽtẽmq; capiat au-
ditorum:cõtrà,qui deo suadet, illiq; placere studet,
huic simplici puráq; mẽte est opus:Deus em̃ falli nõ
potest. Vnde perspicuũ est,ĩquit,nos quoq;,nec prin
cipatũ ambiẽtes,nec discipulos colligẽdi studio,ne-
que gloriã ac laudem à vobis captãtes hæc scribere:
neque enim nobis studio est placere hominibus,sed
deo. Nã si voluissem hominibus placere,adhuc à Iu-
dæis starẽ,adhuc persequerer ecclesiã dei. Cæterum
qui totã Iudæorũ gentem,qui familiares, amicos &
cognatos,qui tãtã contẽpsi gloriã, próq; his cõmu-

A taui persecutiones,inimicitias,bella ac mortes quo-
tidianas, satis declaraui me hæc quoq; quæ nũc lo-
quor,nõ humanę laudis studio loqui. Hoc autẽ ideo
præfatus est,quoniã cõmemoratur⁹ erat prioris vitę
suæ historiã, & quomodo repẽte fuerit immutatus,
& argumẽtis euidẽtibus demõstraturus,se†pro veri- †re verã immuta-
tate stare.]Rursus autẽ ne putarẽt illũ hęc eò facere, tum esse.
quò ipsis redderet rationẽ, atq; hinc efferrentur, in
superioribus illa dixit,Nũc hominibus suadeo. No-
uerat enim prout postulabat opportunitas, etiã sub-
lime quippiã ac magnificũ loqui,ad eorũ quos insti-
tuebat correctionẽ. Atqui poterat aliunde probare,
se cũ veritate ac synceritate prędicare euangeliũ,ni-
mirũ è prodigiis,è miraculis,è periculis,è carcerib⁹,
& quotidianis mortib⁹,è fame,siti & nuditate,ex aliis
horũ similibus : verum quoniã illi nũc dirigitur ora-
B tio nõ ad pseudapostolos,sed ad apostolos,qui horũ
periculorũ erãt cõsortes,alia via aggredit̃ causę tra-
ctationẽ. Alioqui cũ ad pseudapostolos sermonẽ in-
tẽderet,hũc in modũ induxit cõparationẽ,tolerãtiã
in periculis adducẽs in medium,dicẽnsque:Ministri 2.Co.11.d
Christi sunt,desipiens loquor,plus ego,in laboribus
abũdãtius,in plagis supra modũ, in carceribus abũ-
dãtius,in mortibus frequẽter. Nunc sanè superioris
vitæ cõuersationẽ memorat,dicens: *Notum vobis facio
fratres euangelium,quod prædicatũ est à me, non esse secundum
hominẽ:neq; ego enim ab homine accepi illud,neq; edoct⁹ sum,
sed per reuelationẽ Iesu Christi.* Vide vt vndiquaq; confir-
mat se fuisse Christi discipulũ , nullo hominis inter-
uẽtu,sed ipso Christo per seipsum omnẽ ipsi cogni-
tionẽ dignato patefacere. Et quomodo,inquiũt, ꝓ-
bari possit incredulis,ꝙ de⁹ per se, nullo hominis in-
C teruẽtu tibi patefecerit illa arcana mysteria? Probat
hoc,inquit,illa superior mea conuersatio. Nisi enim
deus fuisset,qui effulserat, haudquaquã adeò repẽte
fuissem immutatus. Nã qui docentur ab hominibus,
etiã si sint acri celeriq; ingenio , tamen vt ad diuersa
trãsferantur,tẽpore est opus multóq; studio. Cęterũ
qui cũ vehemẽtissimè laboraret insania,totus ac pu-
rè rediit ad sanã mentẽ, declarat sibi diuinã visionẽ
ac doctrinã adfuisse,pérq; hãc subito ad purã redis-
se sanitatẽ:eóq; cogitur de priore sua vita cõmemo-
rare,atque ipsos testes citat eorũ quæ gesta sunt. Vos
quidẽ,inquit,nescitis,ꝙ vnigenit⁹ dei filius me è cœ-
lis per se vocare dignatus est. Nã quĩ possitis id sci-
re,cũ nõ adfueritis? Verũ illud omnino nostis, quòd
fuerim persecutor, quandoquidẽ vsq; ad vos quoq;
mea sæuitia penetrauit, cum ingens sit interuallum
D inter Palæstinam & Galatiam,vt non fuerit rumor in
tam longinquũ dimanaturus, nisi quæ fiebant à no-
bis modũ excessissent,fuissẽntq; intolerabilia. Vnde
& dicit: *Audistis meam conuersationẽ,quòd supra modũ per-
sequebar ecclesiam dei,& expugnabam illam.* Vides vt sin-
gula cum exaggeratione cõmemorat, nec pudet sua
mala cõfiteri. Non em̃ tantũ est persecutus, sed om-
ni cũ vehementia: nec persecutus est modo, verum
etiã expugnauit:hoc est, conat⁹ est ecclesiam extin-
guere,subuertere,demoliri,abolere. Nã id est expu-
gnatoris op⁹. *Et proficiebã in Iudaismo vltra multos æqua-
les†meos,] cũ essem abũdantius æmulator patriarũ mearũ tra-* †in gente meo.
ditionũ. Ne putares iræ fuisse quod gerebat, ostendit
se quicquid fecit,zelo quodã fecisse,tãetsi nõ secun-
dum scientiam,nequaquã autẽ inanis gloriæ siti,aut
vindicãdi quos oderat cupidine, sed ꝙ studio tene-
retur traditionũ quas à maioribus acceperat. Huius
autem

autẽ sermonis hic est sensus: Si quę feci aduersus ec-
clesiã,nõ humano feci affectu,sed zelo diuino,errãte
quidẽ,sed zelo tamen:qui consentaneũ est me nunc,
dum pro ecclesia curro,agnita veritate,inanis glorię
causa hæc facere? Etenim si in errore talis affectus
mihi nõ est dominatus,sed dei zelus eò me perpulit,
multo magis posteaquã agnoui veritatẽ oportet me
ab omni istiusmodi suspicione liberũ esse. Nã simul
atq; cõuersus sum ad ecclesiastica dogmata, protin⁹
quicquid Iudaicarũ opinionum occuparat animum
meũ,totũ exui,multóq; maiorem zelũ hic præstiti q̃
illic præstiterã. Quę res arguit me verè fuisse trãsmu
tatũ,diuinóq; zelo teneri. Quod ni sic haberet, agè
dic mihi,quid aliud erat in causa vt tantã sustinerem
immutationẽ,ac pro honore cõtumeliã, pro requie
pericula,pro securitate afflictiones susciperẽ? Nulla
causa erat alia,nisi tantũ veritatis amor. *Cum autẽ pla-
cuisset deo,qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit
per gratiã suã,vt reuelaret filiũ suum in me,vt prædicẽ illum in
gentibus,protinus nõ cõmunicaui cum carne & sanguine.* Vi-
de queãdmodum hic studet ostendere, ꝙ per id etiã
tẽporis quo relictus est in errore, propter occultam
aliquã diuinæ prouidẽtiæ rationẽ relict⁹ sit. Etenim
si ab vtero matris segregatus erat vt fieret apostolus,
& ad hoc ministeriũ vocaretur, vocatus est autẽ tũc,
& simul vt vocatus est,obsecutus est: perspicuum est
deum ob causam aliquã arcanam eò vsq; distulisse.
Quæ igitur est hæc dispensatio? Fortassis inhiantes
auetis hoc ab initio audire,cur tandẽ nõ eũ cũ duo-
decim apostolis vocauerit. Verũ ne ego digressus ab
eo quod est in manibus,prolixiorẽ faciã sermonem,
oro charitatem vestram, ne omnia ex me velitis di-
scere,sed ex vobis etiam ipsis inquiratis,deum obse-
crantes vt vobis patefaciat. Quanquam & nos super
hac re aliàs sumus locuti, cũ de mutato Pauli nomi-
ne apud vos dissereremus,causámq; redderemus,ob
quã deus prius dictũ Saulum,Paulũ appellarit. Quæ
si vobis exciderũt,ex eo libro hęc omnia cognosce-
tis. Nũc à tenore sermonis nõ recedamus, cõsidere-
músq; quomodo rursus ostẽdit nihil in ipso casu aut
hominũ more factũ esse, sed deũ omnia suo arbitra-
tu multa prouidẽtia dispẽsasse : ostẽdit autẽ his ver-
†Deus quidem ait quòd. bis: *Et vocasset per gratiã suam.* †Hinc declarat ꝙ deus]
ipsum ob virtutẽ vocauerit. Ait enim ad Ananiam:
Act.9.c Vas electionis est mihi,vt portet nomen meũ coram
†ponit,ipse.]vt intelligas, deũ quidẽ Pauli virtutẽ prædicare, Paulum vero totũ gratiæ tribuere. gentibus ac regibus:hoc est, Idoneus est ministerio
præclaróq; facinori sustinendo. Atq; hãc vocationis
causam†hic ponit,idẽ] tamen vbiq; totum gratiæ &
ineffabili numinis humanitati tribuit, loquẽs hũc in
modũ:Sed misericordiã cõsecutus sum,non ꝙ suffi-
ciens essem,neq; ꝙ idoneus, sed vt in me declaret o-
mnem lenitatẽ,in exemplũ eorũ qui credituri erant
*illi in vitam æternã. Vides excellentiã modestię,vi-
des eximiè submissum animũ. Ideo, inquit, ego mi-
1.Tim.1.e sericordiam cõsecutus sum, ne quis de seipso despe-
*ἐπ' αὐτῷ, in ipso: vel ob ipsum: nempe Paulũ, qui peccator talis veniã sit cõsecutus. ret,sed quisq; bonã spem habeat, posteaquã omniũ
mortaliũ pessimus,dei benignitatẽ assecutus sum. Id
enim declarat,dicens: Vt in me demonstraret omnẽ
lenitatem , in exemplum eorum qui credituri essent
in illo. *Vt reuelaret filium suum in me.* Alibi vero dicit ip-
se Christus : Nemo nouit filium nisi pater, nec vllus
nouit patrem,nisi filius,& cui voluerit filius reuelare.
Videsquòd & pater filium,& filius patrẽ reuelat. idẽ
Mat.11.d fit in gloria, Filius glorificat patrem , & pater filium.
Ioan.17.a Glorifica filium tuum , vt & filius tuus glorificet te.

A Et rursum, Queãdmodũ ego te glorificaui. Sed quã Ibidem.
ob causam nõ dixit,vt reuelaret filiũ suum mihi, sed
in me? Ob id ita locutus est,vt ostenderet, ꝙ nõ mo-
do verbis edoctus esset de fide,verumetiam copioso
spiritus dono repletus. Reuelatione siquidẽ illustrã-
te illius animũ,simul & Christum habebat in ipso lo-
quentẽ. *Vt euangelizem illum in gentibus.* A deo nanque
factum est,nõ solũ vt crederet, verũetiam vt ad apo-
stolicum munus deligeretur. Sic enim, inquit,mihi
seipsum reuelauit, nõ tantum vt ipsum cognoscerẽ,
verumetiã vt eius notitiã ad alios proferrẽ. Nec ta-
men simpliciter dixit, apud alios , sed vt euangelizẽ
eum in gentibus: Iam hinc incipiens attingere non
minimum suæ defensionis caput,ex ipsa discipulorũ
persona. Nec enim erat illi par necessitas prędicandi
Iudæis & gentibus. *Protinus nõ contuli cum carne & san-
B guine.* Apostolos hic tectè significat, naturæ cogno-
mento eos designans. Quòd si hoc sentit de cunctis
hominibus,nos nõ cõtradicemus. *Neque ascẽdi Hiero-
solymam ad antecessores meos apostolos.* Hæc verba si quis
per se expendat,videntur spirare nõ vulgarẽ magni-
loquentiã & arrogantiã,plurimúmq; abesse ab apo-
stolico spiritu. Etenim ꝙ ipse sibi suffragiũ fert, neq;
cum quoquã sententiã cõmunicat,videtur esse fast⁹.
Videbam,inquit,hominẽ, qui sibi videbatur esse sa- Pro.26.b
piens,sed maiorẽ illo spem habet insipiẽs. &, Væ his
qui prudẽtes sunt apud semetipsos, & in oculis suis Esa.5.e
intelligentes. Ac idem rursus:Ne sitis prudẽtes apud Rom.12.d
vosmetipsos. Itaq; qui tã multa huiusmodi pręcepta
ab aliis audierat,quiq; eadẽ aliis præceperat, ipse in
hæc incidit,nõ dicã Paul⁹,sed vel homo quiuis? Ve-
rum hic sermo si per se nudus expendatur,offendere
C mouerèq; potest auditorẽ. Cęterũ si causam adiece-
rimus,ob quã hæc dicebat Apostolus, & applaudẽt
& admirabũtur omnes ita locutũ. Hoc igitur facia-
mus. Nõ enim oportet verba nuda expendere, alio-
qui multæ cõsequentur absurditates. Neq; cõuenit
sermonẽ per se nudũ examinare , sed obseruare mẽ-
tem scribẽtis. In humanis enim sermonibus nisi hac
ratione fuerimus vsi,expẽdentes quid senserit is qui
loquitur,multas inducem⁹ simultates,omnia subuer-
tẽtur. Et quid attinet loqui de verbis,quãdo & in fa-
ctis,nisi regulã hãc seruauerim⁹,omnia sursum deor-
sum miscebũtur? Nã & medici secant carnẽ, nonnũ-
quam & ossa frangunt:quæ frequenter eadẽ faciunt
& latrones. An non igitur fuerit extremæ infœlici-
tatis,si nequeam⁹ latronẽ à medico discernere? Rur-
sum homicidæ pariter vt martyres torquẽtur,at non
D quia patiũtur eadẽ tormẽta,vtriq; eodẽ habẽtur lo-
co,sed plurimum interest inter hos & illos. Quòd ni
regulã hanc seruauerimus, nulla de re rectè iudicare
poterimus:sed ipsum etiã Heliam homicidã cense-
bimus,cúmq; hoc Samuẽlẽ, & Phinees. Quin & A-
braham filij interfectorẽ dicemus,si res nudas expẽ-
dimus,nõ addentes quam ob rẽ,quo animo id fece-
rit. exquiramus igitur & Pauli mentẽ, qua hæc scri-
psit,cõsideremus quò spectarit, quẽ scopũ sibi pro-
posuerit,& quis in totũ fuerit erga apostolos. Tum
em̃ intelligemus,quo animo hæc scribat. Neq; enim
quo vel eorũ authoritatẽ eleuaret, vel seipsum præ-
dicaret,locut⁹ est vel hæc vel illa superiora. Quĩ em̃
id faciat,qui seipsũ ꝓnũciarit anathema? sed vt vbi- Rom.9.a
que seruaret euangelij synceritatẽ. Cum enim ij qui
oppugnabãt ecclesiã,dicerent,iis apostolis adhærẽ-
dum esse, qui ista minime prohiberẽt, nõ Paulo qui
prohibeat,

Universidad de Deusto Biblioteca

prohibebat,atq; hinc ſenſim irrepſiſſet Iudaicus er-
ror ac deceptio,cogitur hic fortiter &apertè reſiſte-
re,nõ quidem cupiens de apoſtolis maledicere , ſed
hoc agẽs ac moliẽs,vt eorũ inſolẽtiã , qui ſeipſos nõ
rectè laudabãt,cõprimeret,eóq; dicit:*Nõ contuli cum*
carne & ſanguine.Fuiſſet eñ extremæ abſurditatis, eũ
qui à deo fuerat edoctus , poſtea cũ hominibus cõ-
municare.Nã qui diſcit ab hominibus , is cõgruẽter
denuo recipit homines in cõmunicationẽ:verũ quẽ
deus ſua beata voce dignatus eſt, quíq; ab eo doctus
eſt,qui habet ſapiẽtiæ theſaurũ: qua gratia pòſt cum
hominibus cõferret?Par enim fuerit , vt talis doceat
potius homines,quàm vt diſcat ab hominibus . Non
igitur arrogãtiæ cauſa hæc dicebat Apoſtolus,ſed vt
ſuæ prædicationis authoritatẽ declararet.*Neq; aſcen-*
di,inquit,*ad eos qui ante me fuerunt apoſtoli*.Quoniam illi
nuſquã nõ inculcabãt cæteros apoſtolos eſſe Paulo
priores, & ante hunc fuiſſe vocatos , ideo hoc dicit.
Quòd ſi fuiſſet cũ illis cõmunicandũ de euangelio,
is qui per reuelationẽ iniũxerat ei prædicãdi munꝰ,
vtiq; & hoc præcepiſſet. Quid igitur? nõ aſcendit il-
luc?*Sanè aſcendit:nec tantũ aſcẽdit,ſed vt diſceret (*καὶ μὴν. id eſt, atqui, attamen, vt ſit obiicientis.)
aliquid ab illis.Quãdo ? Cum in ciuitate Antiochia,
quæ ab initio ſingulare ſtudiũ erga Eccleſiam decla
rarat, quæſtio nata eſt de hac ipſa re , quæ nũc eſt in
manibus.Quærebãt autẽ,vtrum eſſent circunciden-
Act.11.d di,qui ex gẽtibus credidiſſent,an non cõpellẽdi po-
tius,vt tale quippiã paterẽtur . Id temporis aſcendit
tum hic ipſe Paulus tũ Silas. Quomodo igitur dicit,
nõ aſcẽdi,neq; cõtuli?Primum quidẽ quoniam ipſe
ſponte nõ aſcẽderat,ſed miſſus erat ab aliis.Deinde
quoniã nõ acceſſit eò,vt aliquid diſceret, ſed potius
vt aliis perſuaderet. Nam ipſe ſtatim ab initio fuerat
eius ſentẽtiæ,quã apoſtoli poſtea cõprobarũt, vide-
licet,nõ eſſe circũcidendos . Cæterum quoniam ad
eum vſq; diem nõ viſus eſt illis ſat idoneus cui fides
haberetur,ſed magis auſcultabãt iis qui verſabantur
Hieroſolymis : aſcendit non ipſe percepturus quod
antè neſcierat , ſed vt cõtradicentibus perſuaderet,
eos qui Hieroſolymis erant,huic ſentẽtię ſubſcribe-
re.Itaq; ab initio quid eſſet agendũ perſpexerat,nec
opus habebat vllo doctore, ſed quæ poſt multã diſ-
cuſſionẽ erant Apoſtoli decretũri,hæc ipſa citra diſ-
cuſſionẽ cœlitus habebat apud ſeſe certa & indubi-
Ibid.20.b tata.Idq; Lucas declarãs dicit , Paulũ prolixã & co-
pioſam orationẽ habuiſſe ſuper hiſce rebus apud il-
los etiã priuſquã iret Hieroſolymã . Verum quoniã
ita viſum erat fratribus , † vt ab illis quoq; diſceret,] († vt etiã de illis cognoſcerẽt.] καὶ περὶ ἐκείνων μαθεῖν.)
aſcendit,nõ ſua ipſius cauſa,ſed illorũ . Cæterum ad
explicandũ id quod dictum eſt,nõ aſcẽdi:licet & il-
lud adferre, quod nec in initio prædicationis aſcen-
derit,nec tum cum aſcẽdit, aſcẽderit diſcẽdi gratia.
Quandoquidẽ horũ vtrunq; ſignificat,dicẽs: Proti-
nus nõ cõtuli cũ carne & ſanguine . Non ſimpliciter
dixit,nõ contuli,ſed protinus nõ cõtuli : Simul & il-
lud ſubindicans,ꝙ huic rei nihil antepoſuerit. Quòd
ſi poſt hæc videtur aſcẽdiſſe, non tamen aſcendit,vt
quicquã ab eis acciperet,quod nõ habuiſſet. *Sed abij*,
inquit,*in Arabiam*.Contemplare ferũetem animum.
Studebat occupare regiones antehac à nemine cul-
tas,ſed quæ etiãnum vaſtæ incultæq; iacebãt . Etem
ſi manſiſſet apud apoſtolos,cum nihil eſſet quod ab
illis poſſet diſcere , prædicationis officiũ fuiſſet im-
peditũ. Oportebat eñ illos quaquauerſum diſſemi-
nare verbũ . Has ob res hic beatus ſpiritu †doctrinæ († feruens, docere.)

A feruens,]protinus aggreſſus eſt homines barbaros&
agreſtes,vitæ genus ſuſcipiẽs multis laboribꝰ ac pe-
riculis obnoxiũ.Iam mihi conſidera illius modeſtiã.
Cum dixiſſet,*Abij in Arabiam:*ſubiunxit, *Et iterum re-*
uerſus ſum Damaſcum.Nõ cõmemorat ſua præclara fa-
cta,neq; quos edocuerit,neq; quàm multos . Atque
adeo mox vt baptizatꝰ eſt,declarauit huiuſmodi ze-
lũ,vt nõ ſolũ cõfunderet Iudæos, ſed ad tantã iracũ-
diã prouocaret,tum Iudæos tum gentes , vt ipſi ſtru-
xerint inſidias , conatíq; ſint è medio tollere. Quod
haudquaquã accidiſſet,niſi credẽtibus magnã adiũ-
xiſſet acceſſionẽ.Cum enim doctrina ſuperarentur,
reſtabat vt ad cędẽ ſeſe verterẽt.Quod quidẽ euidẽs
erat argumentũ Paulinæ victoriæ.At non paſſus eſt
Chriſtus illũ interimi, ſeruans eum prædicãdo euã-
gelio.Cum poſſet igitur multa cõmemorare de re-
bus ab ipſo præclarè geſtis,nihil tamen eorũ narrat.
B Sic & omnia quæ dicit,non ambitionis gratia dicit,
neq; quò cæteris Apoſtolis præſtãtior habeatur,ne-
que ꝙ ægrè ferret ipſius dignitatẽ eleuari : ſed quòd
metueret,ne quid hinc detrimenti accideret prædi- 1.Co.15.b
cationi.Nam &abortiuũ ſeipſum appellat,&omniũ & 1.Tim.
peccatorum primũ,ac poſtremum apoſtolum,&hu- 1.c
ius honore nominis indignũ.Atq; hæc dicebat,cum
plus omnibus laboraſſet . Quod quidẽ præcipuũ eſt
modeſtiæ documẽtum.Etenim cum qui ſibi nullius
bonæ rei conſcius eſt , ſubmiſſe de ſeipſo loquitur,
prudẽs eſt,nõ modeſtꝰ. At qui poſt tot emeritas co-
ronas talia loquitur,ille nouit quid ſit modeſtia . *Et*
iterum reuerſus ſum, inquit,*Damaſcum*.Iam quàm multa
veriſimile eſt eum illic egiſſe ? De hac ciuitate refert 2.Co.11.g
ꝙ eam præfectus cui rex Areta gentis eius curã de-
C legarat,cuſtodierit, cupiens ipſum comprehendere.
Quod quidẽ maximũ argumentũ erat , illum acriter
magnáq; vi vexare Iudæos. Verũ horũ nihil hic cõ-
memorat.Ac ne illic quidẽ ea cõmemoraturus erat,
ſed reticuiſſet,niſi dum perſpexiſſet tẽpus illud eam
hiſtoriã poſtulare.Sic igitur & hic dicẽs ſe iſſe ac re-
diiſſe , præterea nihil addit eorũ quæ illic geſta fue-
rant.*Deinde poſt tres annos aſcendi Hieroſolymã,vt viderem*
Petrum.Quid hoc animo poſſit eſſe modeſtius ? Poſt
tanta taliáq; benefacta,cũ nihil opus haberet Petro, Caue.
nec illius egeret voce,ſed honore par eſſet illi , nihil
enim hic dicã amplius:tamẽ aſcẽdit velut ad maio-
rem ac ſeniorẽ,ſolúſq; Petri cõſpectus cõmouit illũ,
vt eo proficiſceretur . Vides quemadmodũ illis tri-
buit cõgruentẽ honorẽ , neq; ſolũ nõ ducit ſeipſum
illis meliorẽ,verũ ne parẽ quidẽ eſſe putat : id quod
D ex ipſa profectione liquet.Sicut enim nũc multi fra-
trum noſtrorum ad viros ſanctos proficiſcuntur,eo-
dem affectu tũc Paulus ad Petrũ profectus eſt. Quin
potius erat hoc multo ſubmiſſius,quod fecit Paulus.
Nã iſti nunc vtilitatis ſuæ gratia ſuſcipiunt peregri-
nationẽ,at tũ beatus ille nõ vt diſceret aliquid ab il-
lo,neq; vt correctionẽ aliquam acciperet, profectus
eſt:ſed tantũ vt videret eum,ſuáq; pręſentia honora-
ret.*Vt viderem*, inquit, *Petrum aſcendi* . Nõ dixit ἰδεῖν,
id eſt,vt cernerem Petrum:ſed,ἱστορῆσαι,id eſt, vt vi-
derem:quomodo loqui ſolent,qui magnas ac ſplen-
didas vrbes inuiſunt cognoſcendi gratia.Adeo iudi-
cabat operæpreciũ multóq; ſtudio dignũ tantum-
modo videre virũ.Idem autem ex ipſis factis perſpi-
cuum eſt.proficiſcens enim Hieroſolymã,cum mul-
tas iam nationes cõuertiſſet ad euangeliũ,tantáſque
res geſſiſſet,quantas cæterorũ nemo geſſerat, Pam-
phyliam,

phyliam,Lycaoniã,Cilicum gentẽ,omnes qui illam
orbis partẽ habitãt,ad rectã vitã inſtituiſſet,Chriſtó-
que lucrifeciſſet,primũ quidẽ ingreditur ad Iacobũ,
plurima cũ modeſtia velut ad maiorẽ & honoratio-
rem.Deinde conſulentẽ ſuſtinet,& conſulentẽ con-
Acto.21.d. traria iis, quæ nunc tractat . Vidẽſne , inquit , frater
quot milia ſunt Iudæorũ qui crediderũt ? Itaq; rade
caput & purifica teipſum.Raſit caput,omnẽſq; ritus
Iudaicos peregit,eo ꝙ hic non lędebatur euangeliũ,
omnibus erat ſubmiſſior.Cæterum vbi cõſpexit nõ-
nullos ex hac modeſtia lædi,nõ amplius vſus eſt hac
immodica modeſtia.Iam enim hoc fuiſſet non præ-
ſtare modeſtiã , ſed inficere corrũperéq; diſcipulos
ipſi ſubditos.*Et manſi apud illum diebus quindecim* . Itaq;
ꝙ ad illum profectus eſt,declarat multum honorem
erga Apoſtolos.Porrò ꝙ ibi tot dies cõmoratus eſt,
amicitiã ac vehementiſſimã arguit charitatẽ. *Alium*
B *vero apoſtolorum vidi neminem , niſi Iacobum fratrẽ domini*.
Vide vt maiorẽ beneuolentiam habuit erga Petrũ.
Huius enim cauſa peregrinationẽ ſuſceperat,&apud
eundem cõmoratus eſt . Hæc & dico frequenter, &
vos memoria tenere volo , vt ſi qua audieritis , quæ
aduerſus Petrũ dicta videbuntur, ne quis ſuſpectum
habeat Paulum apoſtolũ. Siquidẽ hãc ob cauſam &
Infra.2.b ipſe hęc loquitur,pręueniẽs vt talẽ corrigat ſuſpicio-
nem.veluti cũ dicit.Reſtiti Petro,ne quis hæc verba
putet eſſe ſimultatis aut cõtentionis . Nã & honorat
virũ,& diligit plus omnibus . Nec eñ ob vllũ aliorũ
apoſtolorum narrat ſe aſcẽdiſſe Hieroſolymam, ſed
propter hunc ſolũ.Cæterorũ autẽ,inquit,apoſtolo-
rum vidi neminẽ,niſi Iacobum. Vidi,inquit,nõ doctꝰ
ſum.Sed vide quãto cum honore & hũc nominauit.
C Non enim ſimpliciter dixit Iacobũ,ſed magnificum
illud elogium addidit,fratrem domini . Vſque adeo
liber erat ab omni liuore.Etenim ſi tantum indicare
Iacobus Cleopæ. voluiſſet de quo loqueretur,poterat alia nota decla-
rare,ſi dixiſſet,Iacobũ Cleopæ, quod cognomẽ po-
ſuit euangeliſta. Verũ non ita locutus eſt,ſed quoniã
exiſtimabat honoris titulos apoſtolorũ eſſe ꝓprios,
veluti ſeipſum honeſtãs,ita & illum veneratur. Non
enim appellauit eum Iacobũ Cleopæ , vt dicebam,
ſed quomodo?fratrem domini.Atqui nec frater erat
domini iuxta carnẽ,ſed eſſe putabatur . Attamen ne
id quidẽ auertit Paulum,quò minus adderet viro di-
gnitatis titulũ.Quin & aliunde multifariam oſtendit
Paulus ſe tam ſyncerè erga apoſtolos affectũ fuiſſe,
quàm illo dignũ erat . *Quæ autem ſcribo vobis,ecce coram*
deo quòd non mentior. Vides in omnibus ſimiliter elucẽ-
tem huius ſancti animi modeſtiam . Nec enim aliter D
q̃ ſi apud tribunal periclitaretur, eſſẽtq; perpeſſurus
ſentẽtiã ac pœnã,ita ſtuduit excuſare ſeſe. *Deinde ve-*
ni in regiones Syriæ & Ciliciæ,poſteaquã Petrũ vidiſſem.
Rurſus incipit narrare de certamine , quod ꝓpoſitũ
eſt,Iudæã quidem nõ attingens, tum quòd ad gẽtes
miſſus eſſet,tum quòd noluerit ſuper alienum funda
mentum ædificare. Cuius rei gratia ne ſimplici qui-
dem cõgreſſu viderat cęteros apoſtolos.Idq; perſpi-
cuum eſt ex his quæ ſequũtur.*Eram enim*,inquit,*de fa-*
cie ignotus eccleſiis Iudææ:tantũ audierãt,is qui aliquãdo per-
ſequebatur nos,nũc annunciat fidẽ,quam pridem expugnabat.
Quid hoc animo poſſit eſſe modeſtius?Nã cũ expo-
neret ea,quæ faciebãt ad ipſius accuſationẽ,veluti ꝙ
perſecutus eſſet eccleſiam dei , quódq; expugnaret
eam,hæc multa cũ exaggeratione protulit, traducẽs
ſuam ipſius vitã prius actam.Cæterũ quæ demõſtra-

A tura fuerãt ipſius ſplẽdorẽ,ea prętercurrit,cum poſ-
ſet,ſi voluiſſet,omnia ſua præclara geſta cõmemora-
re:nihil horũ refert,ſed vnico verbo pelagus immẽ-
ſum prætereuectꝰ,dicit:Veni in regiones Syriæ &Ci-
liciæ,&audierãt,is qui perſequebatur nos aliquãdo;
nũc pręnicat fidẽ,quam pridẽ expugnabat.nec pre-
terea quicquã addidit . Quid autẽ ſibi vult, cum ait,
Ignotus erã eccleſiis Iudææ? vt ſcires, adeo Paulum
nõ pręnicaſſe Iudęis circũciſionẽ,vt ipſe ne de facie
quidẽ fuerit illis notus.*Et glorificabant in me deum*. Cõ-
templator & hic regulã Paulinæ modeſtiæ, quãtóq;
ſtudio eã obſeruet.Nõ enim dixit, admirabãtur me,
laudabant me,ſtupebant : ſed declarauit totum hoc
eſſe gratiæ,dicens: Deum glorificabãt in me. *Deinde* Cap.II.
poſt annos quatuordecim aſcẽdi Hieroſolymã vnà cum Barna-
ba,aſſumpto ſimul & Tito.Aſcendi autem iuxta reuelationẽ.
B Prioris aſcẽſionis cauſam Petrum ait fuiſſe, vtq; illũ
videret:vt autẽ iterũ aſcenderet,in cauſa fuiſſe reue-
lationẽ ſpiritus.*Et cõtuli cum eis euangeliũ, quod prædico in*
gentibus.Seorſum autem iis,qui videbantur eſſe alicuius exiſti-
mationis,ne forte in vanũ currerẽ,aut cucurriſſem . Quid ais
Paule?Qui initiò nolebas conferre,neq; † per annos †poſt.
tres,peractis quatuordecim annis tum demũ cõfers,
ne forte in vanũ curreres?At quãto præſtiterat illud
protinus in initio feciſſe,q̃ poſt tot annos? Cur autẽ
currebas,ſi nõ perſuaſum habebas,te nõ in vanũ cur-
rere? Et quis tam excors eſt , vt tot annos prædicet,
ignarus an rectè prædicet ? Iã illud hoc etiam multo
perplexius eſt , ꝙ ait ſe iuxta reuelationẽ aſcendiſſe.
Hoc eſt perplexius,vt dicebã,priore : ſed tamẽ ido-
neum vt nobis & illius porrigat ſolutionẽ . Nã ſi ſua
ſpõte aſcẽdiſſet,ne id quidẽ vllo pacto conſentaneũ
C eſſet rationi.Non enim erat illius beatæ animę in tã-
tam delabi amentiam.Siquidẽ ipſe eſt qui dicit: Sic
curro,vt nõ in incertũ: ſic pugilẽ ago, non vt aërem 1.Cor.9.d
verberans . Quòd ſi curris non in incertũ,quomodo
dicis,ne forte in vanũ currerẽ,aut cucurriſſem ? Vn-
de perſpicuum eſt , quòd etiam ſi aſcendiſſet abſque
reuelatione,accidiſſet illi quod imprudentibus ſolet Alludit
accidere:attamen caſus nõ fuiſſet perinde abſurdus. ad prouer
Cæterum poſteaquam illũ ſpiritus ducit gratia, quis biũ, Stul-
deinceps auſit aliquid tale ſuſpicari?Nã hanc ob cau tus factũ
ſam & ipſe addidit illud,iuxta reuelationem, ne quis cognouit.
ante quæſtionis ſolutionẽ,condemnaret illum inſci-
tiæ,nimirum ſciens nõ eſſe humanum quod geritur,
ſed diuinę diſpẽſationis multa prouidẽtis & de prę-
ſentibus,& de futuris. Quæ tandẽ igitur huius pere-
grinationis cauſa?Quemadmodũ cum prius aſcẽde-
D ret ex Antiochia Hieroſolymam,nõ ſua ſpõte aſcen-
dit,(nã ipſe planiſsimè nouerat , ſimpliciter ac merę
Chriſti decretis hærẽdũ eſſe)ſed cupiẽs eos qui diſ-
ſidebant,redigere in concordiam: Similiter & nunc
non ipſi fuit opus diſcere,an in vanũ cucurriſſet: ſed
vt iis qui ipſum accuſabant, ad plenũ perſuaderetur.
Quoniam enim magnificentiorẽ de Petro & Ioanne
opinionẽ haberẽt, putarẽntq; Apoſtolos inter ſeſe
diſſidere,propterea ꝙ hic prędicaret euangeliũ abſ-
que circũciſione,illi cõtrà permitterẽt eã , atq; hinc
exiſtimabant Paulum aduerſum legem agere , & in
vanum currere: *Ideo aſcendi*,inquit, *& contuli cum illis*
euangelium:non vt ipſe quicquam diſcerem: quod ip-
ſum poſt apertius dicit,ſed vt docerem eos, qui hæc
ſuſpicãtur,me nõ incaſſum currere. Spiritꝰ enim qui
prouiderat hanc contentionẽ orituram, procurarat vt
Paulus illuc aſcenderet & conferret , Ideo dixit,ſe-
cundum

Universidad de Deusto Biblioteca

cundũ reuelationẽ aſcendi,eadémq; de cauſa Barnabam ac Titum ſibi adiũxit,teſtes futuros eorum,quę Paulus prædicaſſet. *Et contuli,*inquit,*cum illis euangeliũ, quod prædico in gentibus,*hoc eſt,ſine circũciſione. *Seorſum autem qui videbatur alicuius exiſtimationis.* Quid ſignificare voluit,dicẽdo,ſeorſum? At qui cõmunia dogmata ſtudet corrigere,nõ ſeorſum, ſed in publicũ ea proponit.Paulus autẽ nõ ita. Nõ enim cupiebat aliquid diſcere,corrigeréve ſuorũ dogmatum, ſed occaſionẽ adimere cupientibus alios decipere. Cũ eñ Hieroſolymis offenderentur omnes,ſi quis trãſgrederetur legẽ,ſi quis prohiberet circũciſionẽ,vnde & *Act.21.d.* Iacob⁹ dicebat: Vides frater quot milia ſunt Iudęorum qui crediderunt:& hi omnes audierunt de te,ꝙ defectionem doces à lege. Cum igitur offenderentur,palàm quidem accedere ſuámque prædicationẽ aperire nõ ſuſtinebat, ſed deorſum contulit cum his qui erãt alicui⁹ opinionis,præſentib⁹ Barnaba ac Tito,vt hi apud eos,qui ipſum criminabãtur,forẽt idonei teſtes,[ne apoſtolis quidẽ viſũ, pauli pręd icationem in gẽtibus peractã, pugnare cũ apoſtolorũ ſententia.Porrò ꝙ ait, qui videbãtur alicuius exiſtimationis, non ideo dicit,vt detrahat eis ſuã magnitudinem:quãdoquidẽ de ſeipſo quoq; loquitur, Videor *1.Cor.7.g* autem & ipſe mihi ſpiritum dei habere: quod vtique eſt modeſtè loquẽtis,non abnegãtis ſe habere. Hoc pacto & hic dixit,qui videbantur,ſuum iudiciũ cum publico omnium iudicio cõiungens.*Sed ne Titus quidem,qui mecum erat,cum Græcus eſſet,coactus eſt circuncidi.* Quid eſt,cum Græcus eſſet?E Græcorũ,inquit, hoc eſt, è gentium erat genere, præputium gerens. Non enim ego ſolũ ita prædicaui, verumetiã Titus ita fecit: quẽ cum eſſet Græcus,apoſtoli nõ compulerunt circuncidi.Quod quidem certiſſimum erat argumẽtum,illos nõ damnare quæ à Paulo dicebãtur ac gerebantur. Et quod hoc quoq; multo maius eſt,cũ vrgerent aduerſarij, eáq; ſcirent, ne ſic quidẽ apoſtoli per eos huc adacti ſunt,vt iuberent eũ circuncidi.Id quod ipſe declarat dicẽs: *Sed propter ſubintroductos falſos fratres.* Qui ſunt iſti falſi fratres?ſiquidem hinc non mediocris exiſtit quæſtio.Nam ſi apoſtoli permittebãt circũciſionem, quare nũc falſos fratres appellat eos, qui & ipſi ſecũdũ apoſtolorũ ſententiã iubebãt hoc fieri? Primum quia nõ eſt idem iubere vt fiat, & quod fit permittere. Eteñ qui præcipit, is ſtudioſe ſerióq; ceu rẽ neceſſariã ac præcipuã agit. Verũ qui cum ipſe non præcipiat,tamen non prohibet volentem,is nõ cõcedit vt rem factu neceſſariã,ſed diſpẽſationẽ quandam implet:Quale quiddã & in epiſto- *Ibidem.a* la ad Corinthios Paulus ſcripſit dicens:Ne fraudetis vos inuicem,niſi forte ex cõſenſu ad tempus, ac rurſum conuenite in vnum.Loquitur autẽ viris & vxorib⁹.Deinde ne putares eũ hoc illis pro lege ſcribe- *1.Cor.7.b* re,ſubiũxit,Hoc autem dico ſecundum indulgentiã, non ſecundũ imperium: eo quòd hoc nõ eſſet principale iudicium authoritatis ipſius, ſed indulgentia erga illorũ incontinentiã. Eóq; dicit, propter incõtinentiam veſtram.Nam ſi Pauli ſententiã cupis co- *Ibidem.* gnoſcere,audi quid dicat:Volo oẽs homines eſſe,vt ipſe ſum.Itidẽ & hic accidit, apoſtoli nõ vt legis defenſores hoc cõcedebãt,ſed obſecũdãtes infirmitati Iudaicæ.Alioqui ſi legem tueri voluiſſent,haudquaquam alio modo prædicaſſent Iudæis, alio gẽtibus. Eteñ ſi res eiuſmodi fuiſſet,vt ab infidelib⁹ neceſſario fuerit obſeruãda: perſpicuũ eſt etiã ab omnib⁹ fi-

A delibus obſeruandã fuiſſe. Cõtrà, ſi decretũ illis eſt, ne quis gentibus harũ rerũ gratia moleſtus eſſet, ſatis declararũt ſe hoc Iudæis morẽ gerẽdo permiſiſſe:at falſi fratres nõ eodẽ modo, ſed hoc agebant vt eos excluderent à gratia, ac denuo in ſeruitutis iugũ pertraherẽt. Hoc igitur eſt primum diſcrimen inter Apoſtolos&falſos fratres,lõgo interuallo alteros ab alteris dirimẽs.Alterũ erat,ꝙ apoſtoli id faciebãt in Iudæa,vbi lex vigebat.Cęterũ falſi fratres nuſquam hoc nõ faciebãt.Nam & Galatas omnes attigerant. Vnde dilucidũ eſt, hoc non factũ ædificationis gratia, ſed ad ſubuertendũ totum euangelij negotium. Aliter ab apoſtolis concedebatur legis obſeruatio, aliter à falſis fratrib⁹ ſtudioſe curabatur. *Qui ſubintroierunt, vt explorarent libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Ieſu.* Vides vt exploratorũ appellatiõe expreſ- B ſit bellũ eorũ?Exploratores eñ ob nihil aliud ingrediũtur,niſi vt cognitis reb⁹ aduerſariorũ, ipſi ſibi facillimũ aditũ parẽt ad expugnandũ capiẽdúmque, quemadmodum & illi tum faciebãt, ſtudẽtes eos in veterẽ retrahere ſeruitutẽ. Vnde vel hinc liquet,non idem fuiſſe propoſitũ apoſtolis & iſtis, imò magnopere diuerſum.Illi ſiquidem concedebãt,vt eos paulatim eximerẽt è ſeruitute:iſti cõtrà hoc moliebantur,vt eos in grauiorẽ pertraherent ſeruitutẽ.Eóque clàm obſeruabãt,attẽtè circũſpiciẽtes,& curioſe diſquirẽtes quínã haberẽt præputiũ, quod & Paul⁹ declarans ait:Subintroierunt, vt explorarent libertatẽ noſtram. Non tantum exploratorum vocabulo, verumetiam ex eo ꝙ clàm ingreſſi ſunt, ſéq; furtim intro ſubmiſerunt,demõſtrauit eorũ inſidias. *Quib⁹ nec ad horam ceſſimus ſubiectione.* Vide ſermonis artificiũ ac C ſignificantiam.Non dixit,ceſſimus verbo,ſed ſubiectione. Non enim id faciebant, vt aliquid frugiferũ docerẽt,ſed vt eos ſubigerẽt, & in ſeruitutẽ pertraherẽt.Idcirco apoſtolis quidẽ ceſſimus,iſtis vero nõ ampli⁹ ceſſimus:*Vt euangelij veritas maneret apud vos.* Vt, inquit,quod prius verbis prędicaueramus,factis cõfirmaremus,nimirũ quòd vetera tranſierunt,& noua *2.Cor.5.d* facta ſunt omnia:& quòd ſi quis eſt in Chriſto, noua *Infra.6.d* eſt creatura:& ꝙ his qui circũciduntur, Chriſtus ni- *Ibid.5.a* hil proderit.Hanc veritatẽ confirmantes,nec ad horam ceſſimus. At mox quoniam protinus obſtabant illa quæ faciebant apoſtoli,erátq; veriſimile futuros aliquos qui dicerent,Quî fit igitur,vt hæc illi præcipiant?Vide q̃ ſapienter ſoluit obiectionẽ.Non enim *Diſsimulatio Pauli.* explicat verã cauſam,videlicet ꝙ id facerẽt apoſtoli quò morẽ gererent Iudæis: nec hoc fuiſſe iudicij D illorum,ſed diſpenſationis.Hanc enim ſi protuliſſet, offenſi fuiſſent audientes. Oportet enim diſpẽſationis ignorare cauſam ad quos ſit aliquis ex ea fructus rediturus.Nã ſi pateat cauſa eorũ quę fiũt,tota perierit vtilitas.Quapropter ipſum quidẽ,qui diſpẽſationem adhibet,ſcire cauſam oportet eorũ quæ geruntur:cæterũ eos quibus eſt profutura diſpẽſatio,hanc oportet ignorare. Atq; vt magis fiat dilucidũ quod dico,ex hoc ipſo argumẽto ſumemus exẽplum. Hic ipſe beatus Paulus,qui tollit circũciſionẽ, cum Timotheum eſſet miſſurus ad docendũ Iudæos, prius illũ *Act.16.a.* circũcidit,atq; ita miſit.Id autem faciebat, quò doctor eſſet acceptior apud auditores, & ingreſſus eſt cũ circũciſione,vt abrogaret circũciſionẽ. Atq; huius facti cauſam ipſe quidẽ cum Timotheo nouerat, diſcipulis autẽ nequaquam aperuit.Etenim ſi nouiſſent quòd illum hoc animo circuncidiſſet vt circuncisionem

ciſionẽ abrogaret,nec audiſſent omnino Timotheũ cõcionantẽ,totúmq; lucrũ & vtilitas periſſet.Nunc vero hæc ignorantia maximã illis attulit vtilitatem. Dum enim arbitrantur illũ ſeruãdæ legis ſtudio hoc facere, beneuolis animis placidéq;, tũ ipſũ doctorẽ, tum ei⁹ doctrinã excipiũt. Qua recepta,ac paulatim eruditi, receſſerunt à prioribus. Quod haudquaquã eueniſſet,ſi initio cauſam nouiſſẽt. Eteñ ſi nouiſſẽt, auerſati fuiſſẽt illũ,auerſãtes autẽ nequaquã auſcultaſſent.Si non auſcultaſſent,perſeueraſſent in errore priſtino.Id vero ne fieret,nõ aperuit cauſam. Proĩde nec hic aperit diſpẽſationis cauſam, ſed alia via rẽ aggreditur,ita loquẽs:*Ab iis vero qui videbãtur eſſe aliquid, quales aliquãdo fuerint, nihil mea refert.perſonã hominis deus nõ accipit.* Hic non ſolùm non excuſat apoſtolos,verũ etiã vehemẽter grauat ſanctos,vt proſit infirmis.Tale autẽ eſt quod dicit: Et ſi illi permittũt circũciſio- B nem,ipſi deo reddituri ſunt rationẽ,Non enim quia magni ſunt,ac dignitate præeminẽtes, deus perſonã illorũ accipiet. Neq; tamẽ ſic apertè locutus eſt,ſed moderatius,Nã non dixit,Quòd ſi illi turbãt prædicationem, præter ea quæ mandata ſunt prædicãtes, luent extrema ſupplicia. Nihil inquã horũ dixit, ſed reuerẽtius videtur illos attingere,loquẽs hũc in modum:Ab his autem qui videbãtur eſſe aliquid,quales *† qualeſcũque tandẽ ſint, ſed fuerint:* aliquãdo fuerint.Nõ dixit,† quales iã olim ſunt, ſed quales fuerint:] nimirum delarans, ꝙ & illi iam deſiiſſent hoc modo prædicare,vtpote iã vbiq; coruſcãte euãgelio. Cæterũ quod ait, Quales aliquãdo fuerint,hoc declarat:Si ſic,inquit,prędicauerũt,ipſi reddent rationẽ.Non enim hominibus,ſed deo ſunt rationẽ reddituri.Hęc autẽ dicebat,nõ velut ambigẽs aut ignorãs quid quo animo facerẽt illi, ſed vt dicere cœperã,ꝙ expedire iudicaret,vt hac via rẽ aggrederetur.Deinde ne velut diuerſę factionis videretur illos accuſare,& hinc oriretur cõtentionis ac diffidij ſuſpicio, mox correctionem adiunxit, dicens: *Mihi enim qui habebantur in precio, nihil cõtulerunt.* Quid autẽ hoc eſt? Quæ vos dicitis, inquit,neſcio: illud certò ſcio,ꝙ mihi non modo nõ ſunt aduerſati, verumetiã cõſpirarunt mecũ,concordiáq; ſociati ſunt.Id enim declarat,cũ ait,Dextras dederũt.Verum nondũ hoc dicit,ſed illud tantũ dicit,ꝙ nõ docuiſſent, non correxiſſent, neque quicquam addidiſſent iis quæ prius ſciuerat. *Mihi enim,*inquit,*qui erãt in precio,nihil præterea cõtulerunt.* Hoc eſt,poſteaquã cognouerant quę prædicarem,nihil adiecerunt,nihil inde correxerũt:idq́; cum ſcirent me ea gratia veniſſe Hieroſolymam, vt cũ ipſis cõmunicarem. Nam iuxta reuelationem ſpi- *Hic ſup.a* ritus acceſſerã,vt cum illis cõmunicarem, ac Titum incircunciſum habebam mecum. Itaq; nec illi mihi quicquã dixerunt vltra ea quę prius ſciueram,nec illum circuncidi. *Sed contrà.* Quid eſt cõtrà?Quidnam hoc ſentire Paulum dicũt, ꝙ non ſolum ipſum nihil docuerint,verumetiam ab ipſo docti ſint. Ego vero nequaquam hoc dixerim.Quid enim ab illo pręterea erant docendi?quandoquidem vnuſquiſque illorum perfectus erat.Non igitur hoc ſentit cũ ait, Cõtrà: ſed illud potius vult dicere,quòd non ſolum nihil reprehẽderunt,verum in tantum abfuerunt ab incuſando,vt cõprobarint etiam.Nam cõprobatio cõtraria eſt incuſationi. Mox quoniã coniectandũ erat dicturos aliquos: Si cõprobarunt,quare non ſuſtulerunt circunciſionem?Nam ſi cõprobarunt,tollenda erat.Hic ſi dixiſſet,ſuſtulerũt,iudicabat nimis ĩuc-

A recundum fore,atq; hinc orituram pugnam manifeſtam aduerſus ea quę confeſſus fuerat.Rurſus ſi cõfiteretur concedendã eſſe circũciſionem, videbat neceſſario fore,vt in aliã incideret obiectionẽ.Si enim, inquient,cõprobarunt tuã prædicationem,cum cõtrà permiſerint circũciſionẽ,ipſi ſecũ pugnant.Quo pacto igiť hic ſoluitur nodus? Dicere poterat, quòd iſta feciſſent morẽ gerentes infirmitati Iudaicæ. Verùm hoc dicendo totum diſpẽſationis fundamentũ conuulſiſſet,eóq; nõ dicit hoc, ſed reliquit in dubio atq; ancipiti, dicens:Ab iis autẽ qui videbantur eſſe aliquid,nihil mea refert:perinde quaſi diceret, Non accuſo,neq; ſugillo ſanctos illos.Sciũt ipſi quid fecerint. Deo ſiquidẽ reddituri ſunt rationem. Quod autem hic demonſtrare ſtudeo,hoc eſt,quòd à me geſta non reſciderũt neq; correxerunt, neq; quippiam B addiderunt,quaſi quicquam illis deeſſet, verumetiã cõprobrarũt & aſſẽſi ſunt. Atq; huiuſce rei teſtes habeo Titum ac Barnabã,vnde ſubiicit dicẽs: *Cum vidiſſent mihi cõmiſſum euangelium præputij, quemadmodũ Petro circunciſionis, dextras dederũt mihi & Barnabæ ſocietatis.* Circunciſionem & pręputium dicẽs nõ res ipſas,ſed gẽtes hac nota diſtinctas.Subiunxit igitur, *Qui enim operatus eſt in Petro in apoſtolatũ circũciſionis, operatus eſt & in me inter gẽtes.* Quẽadmodũ igitur pręputij momine deſignat gentes,ita & circũciſionis nomine Iudæos. Iámq; ſe cæteris honore parẽ oſtẽdit,nec ſe reliquis illis, ſed ipſi ſummo cõparat, declarans quòd horũ *Paulus honore par Petro.* vnuſquiſq; parẽ ſortitus ſit dignitatẽ. Poſteaquam enim argumentis declarauit Apoſtolorũ inter ipſos concordiã,quod ſupereſt ſumpta fiducia liberè proſequitur:neq; iam ſolum peruenit vſq; ad apoſtolos, C ſed ad Chriſtũ ipſum deducit ſermonẽ, ádq; gratiã ipſi ab illo donatam, quarũ rerum teſtes citat Apoſtolos, dicens: *Vbi cognouiſſent gratiam dei quæ data eſt mihi, Iacobus, Cephas, & Ioannes.* Non dixit,poſtquam audiſſent,ſed cognouiſſẽt:hoc eſt,ex ipſis didiciſſẽt factis,dextras dederũt mihi & Barnabæ ſocietatis. Vides vt paulatim demõſtrarit hoc & Chriſto viſum,& apoſtolis.Neq; eñ data fuiſſet, neq; in illo fuiſſet operata gratia,ni prędicationẽ eã cõprobaſſet. Ac Petri quidem ſolius meminit,vbi ſe cogitur cũ illis cõferre.Cęterum vbi citandũ eſt teſtimonium,triũ pariter facit mentionẽ, idq́; nõ ſine laudis elogio:Cephas,inquit, Iacobus & Ioannes, qui videbãtur eſſe columnæ. Nec rurſus dicit videbãtur, ꝙ tolleret rei veritatẽ, ſed aliorum quoq; aſſumit ſententiã,dicẽs; D Qui magni ſunt & eximij, quóſq; omnes vbiq; celebrant,huiuſmodi teſtes ſunt eorũ q̃ dico,ꝙ eadẽ placent & Chriſto,quódq; hęc ex ipſis rebus cognouerunt,ipſáq; rerum experiẽtia cõmoti ſunt, vt crederent, *Ideoque & dextras mihi dedere, non mihi tantum, ſed & Barnabæ, vt nos quidẽ ad gentes, ipſi vero in circunciſionẽ.* O prudentiã eximiam, ô cõcordiæ demonſtrationẽ irrefutabilem:oſtẽdit & illorum doctrinã ipſius eſſe, & ipſius doctrinã illorum eſſe.Eadem enim vtriſque placebãt:videlicet vt & illi ſic prędicarent Iudęis,& hic gentibus.Eóq; ſubiecit ita loquẽs:Vt nos quidẽ in gentes,ipſi vero in circunciſionẽ.Vides quòd hic quoq; circunciſionẽ appellat nõ rem ipſam, ſed Iudæos. Quoties enim rem ipſam ſentit,addito cõtrario diſcernit,ipſúmq; nominat præputiũ, veluti cum ait:Circũciſio quidẽ prodeſt,ſi legẽ obſerues.Quòd *Rom.2.d.* ſi tranſgreſſor legis fueris, circũciſio tua præputium facta eſt.Ac rurſum:Neque circunciſio quicquã va- *1.Cor.7.d* let, neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

let,neque præputiũ. Cæterũ vbi sic appellat Iudęos, nec rem intelligi vult, sed populũ:non opponit præputium,sed gentes.Etenim velut è regione discernũtur,Iudæi quidẽ à gentibus,à circũcisione verò præputium.Quẽadmodum cũ superius diceret,qui operat⁹ est in Petro ad apostolici muneris functionẽ in circuncisione,operatus est & in me inter gẽtes.& hic rursus,Nos inter gẽtes,ipsi vero in circuncisionẽ.nõ rem ipsam,sed Iudęorũ populum sic appellãs,distinguens eum à gentibus. *Tantum vt pauperũ memores essemus, quod ipsum etiam studui facere*. Quid tandẽ est hoc quod dicit? In prædicãdi,inquit,munere partiti sumus inter nos orbẽ terrarũ. Atq; ego quidẽ eos qui ex gẽtib⁹ sunt,illi verò Iudæos sortiti sunt, iuxta dei placitũ.Cæterũ curã pauperũ qui sunt apud Iudęos, ego ex meipso iunxerã cum illorũ voluntate. Quòd si bellũ fuisset inter eos & contentio, nequaquã hoc illi recepissent. Qui sunt autẽ isti pauperes?Pleriq; Iudæi qui crediderãt in Palęstina,facultatibus omnib⁹ erãt exuti, ac per omnes regiones disiecti exulabãt. Quod quidẽ&in epistola ad Hebręos scripsit dicẽs:

Heb.10.g Nam bonorũ vestrorum rapinam cum gaudio susce-
1.Thes.2.e pistis.Declarat idẽ & Thessalonicensibus scribẽs,ac
4. fortitudinẽ illorum prędicans:Vos enim,inquit,imitatores facti estis ecclesiarum dei, quę sunt in Iudæa: quoniã & vos eadem passi estis à propriis cõtribulibus, quemadmodũ & illi à Iudæis . omnibusq; modis ostendit,quòd ij qui ex gentibus crediderãt,non perinde oppugnabãtur à Græcis,quemadmodum ij qui ex Iudæis crediderãt,à suę gentis hominibus vexabãtur,sed hæc gens cęteris omnibus erat atrocior: eóq; summa solicitudinem odis omnibus curã illorũ
1.Cor.16. gerũt,atq; ob hoc ipsum & Romanis præcipit &Co-
4. rinthiis:neque solũ colligit pecunias,verũetiam ipse
Rom.15.f eas perfert, dicens, Nunc autẽ proficiscor Hierosolymã,ministraturus sanctis.Nam & ad victum necessariis egebãt.Quod igitur hic significat,illud est:Hac in re mihi visum est illis opitulari:quod vt recepi, ita non cessaui in susceptо negocio. At postquã ostẽdit suam cum apostolis cõcordiã consensũmq;, cogitur deinceps & disceptationis cũ Petro Antiochię habitæ mentionẽ facere,dicens: *Cum autem venisset Petrus Antiochiã,in faciẽ illi restiti,quoniã reprehẽsus erat. Priusquã enim venisẽt quidã à Iacobo,simul cũ gẽtibus edebat. At postquã venissent,subduxit ac separauit seipsum,metuẽs eos qui erãt ex circuncisione.* Multi qui parum attentè legunt hunc epistolæ locũ,existimant Petrum à Paulo insimulari de simulatione.Verum hoc non ita se habet,nõ ita se habet inquã.Absit vt ita sit. Multam enim hic cõperimus tum Petri tum Pauli prudentiã in hoc adhibitam,vt clàm tectéq; prodessent audiẽtibus. Sed pri⁹ dicẽdum est de Petri fiducia, & quomodo hic vnus ante cęteros discipulos solitus sit ,pfiteri,quãdoquidem etiã cognomen sortitus est ob immutabilem & immobilẽ fidem. Cum enim omnes essent interro-
Mat.16.c gati,hic ante cæteros ,pfiliẽs, Tu es,inquit,Christus
Mat.17.et filius dei viui . quo tẽpore illi & claues regni cœlorũ
Marci 9.a cõcreditæ sunt. Præterea in mõte solus extitit qui lo
Mat.16.d queretur.Ad hęc cũ de cruce fieret sermo,cæteris tacentibus ipse dixit,Propitius esto tibi. Quanquã autem hæc verba non erant circunspectæ mentis, erãt tamẽ feruidæ charitatis.Quin & in cæteris omnibus videmus illũ aliis feruidiorem, & ad pericula præsi-
Ibid.14.d liẽtem.Ita cum dominus visus esset in littore,cęteris nauim trahẽtib⁹ ipse nõ sustinuit nauigio accedere.

Iam & post resurrectionẽ Iudæis vociferantibus insanientibúsque,ac discipulos discerpere quęrẽtibus, primus accedens ausus est in vocẽ erumpere ac dicere,q; ille crucifixus assumptus esset, iámque in cœlis *Actor.1.d* ageret . Aliud est autẽ,ostium clausum recludere ac negocio dare principiũ:aliud post deinceps confidẽter agere. Itaq; qui suam ipsius animã tam numeroso populo expoſuerat, quomodo simulasset vnquã? qui flagellatus,qui vinctus,nihil de sua fiducia voluerit remittere,idq; tũ in ipso statim prędicationis initio,tũ in media metropoli, vbi tãtũ erat discrimiñis: quomodo post tantum tẽporis Antiochię,vbi nullũ erat periculũ,cum iam ipsis factis cõprobatus ac spectat⁹ esset,eos qui ex Iudęis crediderãt,formidasset? Qui Iudęos ipsos,nõ metuerat & in prĩcipio & in ciuitate primaria:quî cõsentaneum est, vt post tantum tẽporis,cũ esset in aliena ciuitate, eos qui ab illis defecerant metuerit?Non igitur hæc dicẽs Paulus aduersus Petrũ loquitur, sed quo cõsilio dixerat illud, *Hic sup.b* Ab his autẽ qui videbãtur esse aliquid,quales aliquãdo fuerĩt,nihil mea refert:eodẽ & hęc loquitur.Verum ne diutius his de rebus dubitemus,eorũ quę dicta sunt,causam oportet explicare.Apostoli,quẽadmodũ dicere cœperã,Hierosolymis quidẽ permittebãt circuncisionẽ: non enim poterãt subito à lege reuelli.Vbi vero venissent Antiochiã, iam nihil istarum rerũ obseruabãt,sed cum his qui ex gẽtibus crediderãt, indifferẽter viuebãt:quod sanè & Petrus tũ faciebat. Vbi vero venissent ex vrbe Hierosolymarum, qui viderant eum ibi sic prædicantem,nõ vterius tentabat idẽ facere, metuẽs ne illos offenderet: sed secessit, hic duo per dispensationẽ agens, alterũ ne offenderet eos qui erant ex Iudæis, alterũ vt Paulo iustã præberet occasionem increpandi. Etenim si ipse qui Hierosolymis prædicarat cũ circuncisionis pmissu,Antiochię secessisset:visus fuisset iis qui ex Iudæis crediderãt,Pauli metu id facere:ac Petri nimiã facilitatẽ reprehendissent discipuli:quæ res nõ mediocre peperisset offendiculũ : quãquam Paulo quẽ nihil latebat,suo discessu nullã huiusmodi prębuisset suspicionẽ.nouerat enim quo animo hæc fierẽt.Vnde & Paulus obiurgat,& Petrus sustinet:vt dũ magister obiurgat⁹ obticẽscit,facillime discipuli mutarẽt sententiã. Nam si Paulus,cũ tale nihil accidisset,admonuisset,nihil magni fecisset.Nũc vero quoniã nactus occasionẽ acrius increpauit,maiorẽ Petri discipulis timorẽ iniecit.Quòd si Petrus hæc audiens cõtra dixisset,merito quis eũ culpare potuisset,q; dispẽsationẽ subuertisset.Nunc vero dũ alter obiurgat,alter obticet, multis timor incutitur iis qui ex Iudæis crediderãt:eóq; vehemẽtius tractat Petrũ.Vide autẽ quanta circunspectione sermonẽ temperat,prudẽtibus subindicans,ea quæ loquitur,nõ esse diffidij,sed dispensationis. *Cum enim*,inquit,*Petrus venisset Antiochiã,in faciẽ illi restiti,quoniã reprehensus erat.* Nõ dixit,reprehẽsus à me,sed simpliciter,reprehẽsus: haud dubiũ,quin ab aliis.Nã id aliũde subaudiẽdũ est.Quòd si ipse reprehẽdisset illum,haudquaquã veritus fuisset hoc dicere.Quòd autẽ dixit, κατὰ πρόσωπον, id est iuxta faciẽ:perĩde est quasi dixisset,in speciẽ.Etenim si vere fuisset inter ipsos cõtentio,nequaquam præsentib⁹ discipulis se inuicẽ increpassent.Graui enim illis fuissent offendiculo. Nunc autẽ vtilis erat palàm in speciẽ adhibita dissensio. Et quẽadmodũ Paulus Hierosolymę cessit illis, ita iidẽ Paulo cesse- *supra.2.d*
runt An-

runt Antiochiæ . Quænam igitur erat reprehensio? *Priusquã enim venissent quidã à Iacobo(Recte:Nã ipse fuerat doctor Hierosolymis) simul cum gẽtibus edebat. postquam autẽ venissẽt,subtraxit ac subduxit seſe,metuẽs eos qui erãt ex circũcisione.* Non hoc metuẽs,ne veniret in discrimen.Nã qui in initio nõ metuerat,multo minus tũ metuisset. Verũ illud metuebat, ne deficerẽt : quandoquidẽ & *Inst.4.b.* ipse Paulus loquitur Galatis,Timeo de vobis,ne fru- *2.Cor.11.* stra laborauerim. Ac rursum:Timeo ne quẽadmodũ *4.* serpẽs decepit Heuam, corrumpantur sensus vestri. Apud illos igitur mortis metus nihil erat,verũ metus ne perderẽt suos discipulos,vehementer cõcutiebat illorũ animos. *Ac simularunt cum illo & reliqui Iudæi,vt & Barnabas simul abductus fuerit in illorum simulationẽ.* Ne mireris si factũ hoc appellat hypocrisim, hoc est simulationẽ. Non enim vult,vt prius dixi, patefacere cõsilium,vt illi corrigerẽtur.Quoniã enim vehemẽter hærebant legi, ideo Petri factũ appellat simulationẽ,& seuerius increpat,vt persuasionẽ illis radicitus infixã euelleret. Et hæc audiẽs Petrus, iungit cũ Paulo simulationẽ,quasi deliquisset, vt per ipsi⁹ obiurgationẽ corrigerẽtur.Etem si Paulus obiurgasset eos qui erãt ex Iudęis,indigne tulissent ac respuisset illius obiurgationẽ. Nec enim admodũ magnificè de illo sentiebãt. Nũc autẽ cum cõspiciunt doctorẽ suum obiurgatũ obtricere, neq; cõtemnere,neq; cõtradicere Pauli verbis poterãt. *Sed cum viderẽ quòd nõ recte incederent ad veritatẽ euangelij.* Ne hęc quidẽ dictio vos cõturbet. Non enim hæc dicit reprehendẽs Petrum, sed ita figuratã facit orationẽ, vt audita prodessent iis qui ob Petrum obiurgatũ erãt futuri meliores. *Dixi Petro coràm omnibus.* Vides quomodo hinc corrigit alios?Nã ideo dixit coràm,vt qui audirent,timerẽt. Agè dic quid dixeris: *Si tu Iudæus cũ sis, gẽtiliter viuis,& non Iudaicè:cur cogis gẽtes Iudaizare?* Atqui gentes non simul cum illo fuerãt in simulationẽ illã abductæ,sed Iudæi. Cur igitur incusas quod factũ non est?Quin potius vertis sermonem ad eos qui simulabant,qui quidẽ erant ex Iudęis,& nõ ad gentes?Cur autẽ Petrum solum incusas? Cæteri quoq; cum illo simulauerãt. Videamus porrò & quid sit in quo accusat.*Si tu Iudæus cum sis, gentiliter viuis,ac non Iudaicè:cur gentes cogis Iudaizare?* Atqui solus hic se subduxerat. Quid igitur est,quod vult efficere?Vt obiurgatio careat suspicione. Nam si dixisset. Malè facis, qui legẽ obseruas:increpassent illũ Iudęi tanquã cõfidentius agentẽ aduersus prœceptorẽ ipsorum.Nũc vero dum illũ obiurgat pro suis discipulis, nimirũ pro his qui erãt ex gentibus,molliorẽ reddidit hunc sermonem:quanquã non hoc modo tantum, verumetiam hoc,q; abstinens ab omnium reprehensione,totã increpationem cõfert in doctorem.Si enim tu,inquit, Iudæus cum sis, gentiliter viuis non Iudaicè:propemodũ apertè clamãs,Imitamini doctorẽ,ecce &ipse Iudęus cum sit,gentiũ more viuit.Verum id nõ dicit. Non enim accepissent admonitionẽ, sed prætextu reprehensionis pro gentibus patefacit Petri sententiam.Rursum si dixisset, cur eos qui sunt ex Iudæis, †Quidam cogis†gentium more viuere?] acerbior fuisset oratio . Nunc vero sic moderans sermonem, non quasi defendat discipulos Iudęos,sed eos qui erãt ex gentibus,hoc pacto corrigit illos.Increpationes enim si nõ fuerint vehementer acerbæ,facillimè possunt recipi. Nullus enim eorũ qui erãt ex gẽtibus,incusare Paulũ poterat, si de Iudæis fecisset verba. Hoc totũ

suo silẽtio correxit Petrus,recepta in se simulationis opinione, quò vera simulatione Iudæos liberaret. Primũ igitur in Petri personã torsit sermonẽ,si tu Iudæus cũ sis. Cæterũ in progressu cõmuniter ad omnes vertit orationẽ,seipsum etiã cõplectens cum cęteris,atq; ita dicẽs : *Nos natura Iudæi,ac non ex gentibus peccatores.* Ac sermo quidem admonitionem habet, nisi quòd addita est species obiurgationis, propter eos qui erant ex Iudæis.Facit autẽ idem alibi quoq;, vt aliud videaẽ dicere,aliud agẽs:veluti cũ Romanis scribens, ait:Nunc autẽ eo Hierosolymã ministrans *Rom.15.f* sanctis.Nõ enim volebat dicere,nec hoc eos simpliciter docere, cuius rei gratia proficisceretur Hierosolymã:sed illud agebat,vt eos prouocaret ad æmulationẽ beneficentiæ.Nã si causam modo voluisset explicare,satis erat dicere,eo ministrãs sanctis.Nũc vero cõsidera q̃ multa connectat.Cõplacuit enim Ma- *Ibidem.*
cedoniæ & Achaiæ cõmunicationẽ aliquã facere in sanctos pauperes qui sunt Hierosolymis.Cõplacitũ est enim,& debitores illorũ sunt.Ac rursum,Etenim *Ibidem.*
si in spiritualibus gẽtes fuerunt illorũ consortes, debent illis & in carnalibus subministrare . Vide igitur quomodo Iudæorũ spiritus premit, aliud per aliud agẽs,vtq; cũ authoritate loquitur. *Nos*,inquiens,*natura Iudæi,& non ex gentibus peccatores.* Quid est,natura Iudæi?Nimirũ non proselyti,sed à teneris annis educati in lege. Nos itaq; relicto vitę genere in quo fieramus nutriti,cõfugimus ad fidẽ quæ est in Christũ.

Sciẽtes quòd nõ iustificabitur homo ex operibus legis,sed tantũ per fidẽ Iesu Christi.& nos in Christũ credimus,vt iustificemur ex fide Christi,& nõ ex operibus legis,eo quòd nõ iustificabitur ex operibus legis omnis caro. Vide & hic vt omnia circũspectè loquitur. Nõ enim ait,reliquimus eam vt malam,sed vt infirmã.Proinde si lex non cõfert iustitiã, ociosa est circũcisio.Sed nunc quidẽ ad hunc modũ loquitur:cæterum in progressu declarat, non solum ociosam esse, verũetiam periculosam:quod quidem vel maxime obseruãdum, q; cum initiò dixerit, non iustificatur homo ex operibus legis : progressus vehementius loquitur. *Quod si quærẽtes in Christo iustificari, reperti sumus & ipsi peccatores,nimirum Christus peccati minister est.* Nã si non potest,inquit,fides in eũ iustificare,sed opus est rursum amplecti legẽ:& si posteaquã legẽ reliquimus ob Christũ, non iustificamur ex legis omissione,sed condẽnamur:cõperiemus illũ esse causam cõdemnationis, cuius gratia cum legem reliquerimus, ad legẽ vltrò recurrimus. Vides in quãtam absurditatis necessitatẽ coẽgit orationẽ, quãm- D
que valide pugnet.Nam si,inquit,non oportuit legẽ relinquere, nos autẽ reliquimus propter Christum: quomodo sumus iudicandi?Quid igitur Petro dicis, quid admones eũ, qui hæc omnia plenissimè nouit? An non deus illi ostendit, non esse iudicandũ hominem qui præputiũ habet, in circũcisione?Nónne cũ Iudæis hisce de rebus disserẽs, liberè illis ex hac visione restitit?Nõne decreta publica super his denuo misit ex Hierosolymis?Hęc igitur nõ vt Petrũ corrigat loquitur,sed sermo in illũ erat intẽdendus,cũ discipulos redargueret.Nec ista ,ppriè pertinẽt ad Galatas , sed in omnes quadrãt qui eodẽ cũ illis errore tenebantur.Quanquã enim nunc non multi circunciduntur,sed ieiunant,seruãtq; sabbata,eadẽ cum illis faciunt,excutiẽtes semetipsos à gratia. Nam si iis qui tantum circuncidebãtur,Christus nihil prodest: *Ieiunia*
vbi ieiuniũ ac sabbatũ accesserit, pro vno præcepto *Iudaica.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

duo seruantur. Vide quantū sit periculū, quod ab ipso etiā tempore sit formidabilius. Siquidē illi in initio hęc faciebāt, cum adhuc extaret ciuitas, cum tēplum, cum cætera omnia. Hi vero cum & cōspiciāt quas pœnas Iudęi dederint, & vrbē fundit⁹ deletā videant, nihilo secius plura etiā obseruant: quā habere poterūt excusationē, eo tempore seruantes legē, quo ipsi Iudæi quāuis vehementer cupientes nō possunt hæc cōseruare? Induisti Christum, membrū factus es domini, in supernam ciuitatē adscriptus es, & adhuc circa legē serpis? Et quomodo potes regnū illud cōsequi? Audi Paulū dicentem, euangeliū subuerti per legis obseruationē. Quòd si vis etiā, rei modū discito, simul horrescito, fugitóq; barathrū. Cur eñ obseruas sabbatū, ac ieiunas cum illis? Videlicet veritus legē ac ritus illos omittere? At nequaquā timeres legem, nisi fidē cōtemneres, vt quæ sit imbecillis, nec per se valeat cōferre salutē. Quòd si metuis non seruare sabbatū, cōspicuum est te adhuc metuere legē velut etiamnū authoritate pollentē. Quòd si quis rursum vsus est legis, ꝓfecto nō est opus parte, aut vnico præcepto, sed tota lege est opus. Si vero tota est opus, excussa est paulatim, quæ per fidē datur iustitia. Nā si obseruas sabbata, cur non & circunciderís? Quòd si circūcideris, quin & pecudes immolas? Etenim si seruanda lex est, tota seruāda est. Quòd si nō est necesse seruare totā, ne partem quidē seruare necesse est. Quòd si pro parte formidas ne cōdemneris, multo magis pro tota metuas oportet. Quòd si tota violata nō punit, palā est nec partē id facere. Quòd si portio legis violata punit, multo magis id faciet tota. Si tota seruāda est, nō oportet auscultare Chrſto: aut si Christo auscultamus, legis trāsgressores efficiamur oportet. Etenim si oportet eā seruare, qui nō seruāt, trāsgressores sunt: huius autē trāsgressionis Christus nobis author esse deprehendetur. nā ipse legē soluit, eam quæ talia præcipit, & aliis vt soluerēt præcepit. Vides quid moliātur isti Iudaizantes? Christū qui nobis est author salutis, hūc etiā peccati faciūt authorē, quēadmodū & Paulus ait, nimirū Christus ministeret peccati. Post hæc cum sermonē eò deduxisset, vt videretur absurdus, nō iam opus erat probationū apparatu ad cōfutationē, sed satis erat negasse ac dicere, *Absit*. Siquidē aduersus vehemēter absurda & inuerecunda nihil opus est oratoriis rationibus, sed sufficit abnegare solum. *Nā si quæ destruxi, hæc iterū ædifico, transgressorē meipsum cōstituo*. Vide Pauli prudentiā. Illi studebāt ostendere, qui non seruaret legē, eum trāsgressorē esse: hic in diuersum torquet sermonem, ostendens eum esse transgressorē qui seruat legē, trāsgressorē inquā, nō modo fidei, sed & ipsius legis. Quę enim destruxi, hęc rursus ędifico, nimirū legē. Quod vero dicit, tale est: Cessat lex, & hoc ꝓfessi sumus, & ob id ea relicta cōfugimus ad salutē quæ est ex fide. Itaq; si cōtendamus eam statuere, hoc ipso reddimur trāsgressores, qui cōtendamus seruare quæ deus antiquauit. Deinceps quomodo soluta sit, ostendit: *Ego enim per legem legi mortuus sum*. Duplicem habet hic sermo cōsiderationē. Aut enim de lege gratię loquitur: solet enim Paulus & hanc appellare legē, veluti cum
Rom. 8.a. ait: Lex autē spiritus vitæ liberauit me. aut hic de lege veteri loquitur, significās se per legem ipsam legi mortuum esse: hoc est, ipsa lex me huc perduxit, ne posthac ipsi auscultarē. Itaq; si nūc illi sum auscultaturus, ipsam etiā legē trāsgredior. Quinā? & quomodo? Moses ait: Prophetā suscitabit vobis domin⁹ deus ex fratribus vestris tanquā me, eum audietis: nimirū de Christo loquēs. Itaq; qui huic nō obtēperant, legē trangrediuntur. Rursus & alio modo nobis intelligendū est quod ait, Per legē legi mortuus sum. Lex enim iubet omnia fieri quę in ipsa scripta sunt, ac nō facientē punit. Omnes igitur illi mortui sumus, eo ꝙ nullus eā implerit. Ac vide q̄ hic quoq; moderatē pugnet aduersus legē. Non enim dixit, lex mihi mortua est, sed, ego legi mortu⁹ sum. Huius dicti sensus est, Quemadmodū exanimis ac mortuus non potest auscultare prędceptis legis, ita nec ego, qui ex illi⁹ maledictione mortuus sum: siquidē iis quę loquitur illa, mortuus sum. Ne igitur præcipiat mortuo, quē ipsa etiā occīdit, idq; nō solū morte corporali, verūetiā animę, per quā mortē corporis inuexit. Hoc eñ sentire se declarat in his quæ sequuntur, dum subnectit:

Vt deo viuā, simul cum Christo crucifixus sum. Nā quoniā dixerat, mortuus sum, ne quis diceret, quomodo igit viuis? subiecit & vitę causam, declarās ꝙ lex quidē viuentē occīdit, Christus autē mortuum assumptū per mortē viuificauit. Declaratq; duplex miraculū, alterum ꝙ mortuū reuocauit ad vitā, alterum quòd per mortē largitus est vitā. Siquidē hoc loco mortis nomine vitā designat. Hoc enim est quod ait, vt deo viuam, simul cum Christo crucifixus sum. Quomodo, dixerit quispiā, viuēs ac spirans simul crucifixus est? Nā Christum quidē fuisse crucifixum, clarū est. Tu vero quomodo crucifixus es ac viuis? Vide quemadmodum & hoc interpretatur, dicēs: *Viuo autē non iam ego, viuit vero in me Christus*. Nam dicēdo, simul cum Christo crucifixus sum, baptismū tectè significat: cū vero dicit, viuo autē iam nō ego, significat sequentē vitæ rationē per quā mortificantur mēbra. Quid autem est, viuit vero in me Christus? Nihil, inquit, geritur à me, quod nolit Christus. Sicut enim mortē appellat non istam cōmunem, sed mortē à peccatis: sic & vitā appellat liberationē à peccatis. Deo siquidē nemo potest aliter viuere nisi mortuus fuerit peccato. Quēadmodū igitur Christus corporalē sustinuit mortē, ita & ego mortē à peccatis sustinui. Mortificate, inquit, mēbra vestra quæ sunt super terrā, quæ sunt scortatio, adulteriū, immūditia. Ac rursum, Vetus noster homo crucifixus est, id quod in lauacro factū est. Quòd si māseris mortuus peccato, viuis deo: sin denuo peccatū susciteris, corrupisti talē vitā. At nō talis erat Paulus, qui perseuerauit ꝑpetuo mortu⁹. Proinde si viuo, inquit, deo alia vita q̄ in lege vixeram, ac legi factus sum mortuus: nullā legis partē seruare possum. Vide exactā vitæ rationē, ac beatā illā animā admirare. Non dixit, viuo ego: sed, viuit in me Christ⁹. Quis ausit in hāc vocē erūpere? Quoniā eñ seipsum Christo domino ac cruci prębuerat, cūctaq; reiecerat tēporalia, & ad illius volūtatē faciebat omnia, nō dixit, viuo Christo, sed quod lōge maius erat dixit, Viuit in me Christus. Quemadmodū enim peccatum si vicerit, ipsum est quod viuit in homine, animum ad quę vult pertrahēs: ita si illo mortuo, quæ Christo sunt placita fiāt, nec humana deinceps est eiusmodi vita, videlicet ipso Christo viuēte in nobis, hoc est agēte ac domināte. Porrò quoniā dixit, simul crucifixus sum, nec iā viuo sed mortuus sum, videbatúrq; multis absurda dicere, subiūxit: *Quod autē nūc viuo in carne, in fide viuo filij dei*. Quæ hactenus, inquit, dixi, de vita intellectuali dicta sunt. Quod si quis expēdat &

dat & hanc vitā sensibilē, & ea mihi per fidē in Christum cōtigit. Quantū enim ad veteris vitæ rationem ac legē attinet, dignus erā extremo supplicio, aciā-
Rom. 3.c. ptidem perierā: Omnes enim, inquit, peccauerūt, & egēt gloria dei. Nos enim cum essemus obnoxij sententiæ dānationis, Christus liberauit: omnes enim eramus mortui, si minus experiētia, certe iudicio, iamiámq; plagā expectantes liberauit. Cum igitur & lex accusasset, & deus condēnasset: Christus interueniēs, ac semet exponēs morti, nos omnes eripuit à morte. Itaq; ꝙ nunc viuo in carne, in fide viuo: hoc est per fidem quā habeo in ipso viuo. Nam ni id fuisset, nihil
Gene. 7. obstabat quò minus interirēt vniuersi, quod & accidit in diluuio. sed Christi aduentus inhibens irā dei, fecit vt per fidē viueremus. Vt autē scias hoc illū sentire, audi quę sequātur. cum enim dixisset: ꝙ autē nūc viuo in carne, in fide viuo, subiecit: *Filij dei qui dilexit me, dediteq; seipsum pro me*. Quid facis ô Paule, dum cō-
B munia proprie tibi vindicas, quæq; pro toto terrarū orbe facta sunt, tibi facis peculiaria? Nō enim dixisti, qui dilexit nos, sed, qui dilexit me. Atqui Euāgelista
Ioan. 3. b. dicit: Sic dilexit deus mūdum. Quin & tu ipse dicis,
Rom. 8. f. Qui proprio filio nō pepercit, sed tradidit eū pro nobis. Nō igitur pro te, sed pro omnibus. Ac rursum, Vt acquireret sibi populum peculiarem. Quid est igitur quod hic dicit? Cum cōsideraret apostolus infirmitatē humanæ naturæ, & ineffabilē dei solicitudinē, tum quibus ipsum malis liberasset, quę bona largitus esset, inflāmatus illius desiderio, hunc in modum loquitur: Quando quidē & prophetæ non raro deum cōmunem, sibi propriū faciūt, hoc modo loquētes:
Psal. 62. a Deus deus meus ad te de luce vigilo. Præterea verò declarat hoc quoq; par esse, vt quisq; nostrū nō min⁹
C agat gratias Christo, q̄ si ob ipsum solum aduenisset. Neq; enim recusaturus erat vel ob vnū tantā exhibere dispēsationē, adeo singulū quēq; hominē pari charitatis modo diligit, quo diligit orbē vniuersum. Itaq; victima quidē pro tota oblata est natura, ac sufficiebat omnibus seruādis. Cæterū soli illi qui crediderūt, sunt quibus vsui fuit beneficiū. Attamē nō abs
Zac. 14. c. terruit eum ab eiusmodi dispensatione, ꝙ non omnes accederēt: sed quemadmodum in euāgelio cōuiuium omnibus quidē paratum erat, verū quoniam qui vocati fuerāt, venire noluerūt, non pariter sustulit quæ fuerāt parata, sed alios vocauit: Itidem & hic
Matt. 18. b fecit. Nā & ouis quę fuerat à nonagintanouē distracta, vnica erat, nec hāc tamē contēpsit. Hoc idē & de Iudæis differens Paulus, in hunc fermè modū significauit dicēs: Quid enim si quidam non crediderūt?
Rom. 3. a. D Num incredulitas eorū fidem dei faciet irritā? Absit: Sit autē deus verax, omnis verò homo mendax. Ergo cum ille sic dilexerit, vt semetipsum etiā tradiderit, omníq; salutis spe destitutū ad tantā talémq; vitā adduxerit: tu post tot accepta bona, denuo recurris ad vetera? Posteaquā igitur diligēter interiecit, quæ rationibus erant tractāda, quod supereſt acriter asseuerando pronunciat, dicens: *Non reiicio gratiā dei*. Audiant hoc isti, qui hisce quoq; tēporibus Iudaizant, legiq; attendunt. ad eos siquidē hæc dicūtur. *Etenim si per legē est iustitia, nimirū frustra Christus mortuus est*. Quid hoc peccato grauius? quid his verbis ad incutiendū pudorē efficacius? Etenim si mortuus est Christus, clarum est legē nō posse iustificare nos. Quòd si lex iustificat, superuacanea est Christi mors. Et quī possit hoc videri rationi cōgruens, tem tātam, tam ado-

A randam ac reuerēdam, omnémq; superantē hominū cogitationē, tam ineffabile mysterium, quod patriarchæ quidē parturiebant, prophetę vero prędixerūt, angeli vidētes obstupuerūt, tū quod caput est diuinę erga nos solicitudinis, apud omnes creditū ac receptū, hoc frustra & incassum factū dicere? Ergo cū cōsideraret insignē absurditatem si tantā talémq; rem dicerēt superflue fuisse factā: (hoc eñ colligebatur ex his quę faciebāt) etiā conuiciis obiurgat illos, dicens: *O stulti Galatæ, quis vos fascinauit? quibus ante oculos Cap. III. Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus*. Hic iā ad aliud trāsit caput. In superiorib⁹ quidē ostēdit se nō esse apostolū hominū, neq; per homines, nec eguisse apostolorū doctrina: hic vero posteaquā se iam doctorem dignū cui fides haberetur declarauit, maiore cum authoritate disserit, fidei legisq; faciēs cōparationem. Sic igitur illic ingrediēs dict: Admiror ꝙ tā *Supra 1.a* citò trāsferimini: hīc verò, O stulti Galatę. Tum enim paturiebat indignationē, quam vbi iam pro se respōdit, in mediū erumpēs protulit, re cōprobata. Quòd si stultos vocat, ne mireris. Nō eñ trāsgrediēs Christi legē, quæ vetat ne quis fratrē suum appellet fatuum, hoc facit, sed admodū illā obseruās. Non eñ simpliciter dictū est, Qui vocarit fratrē sum fatuum, *Mat. 5. c.* sed qui temerè vocarit. Horū vero nōnulli digni erāt hac appellatione, qui post tāta taliáq; perinde quasi nihil esset actū, prioribus hęrebant circūuenti. Quòd si hāc ob causam Paulum appellas cōtumelioſum, simul & propter Sapphirā & Ananiam Petrū dices ho- *Actor. 5.a* micidā. Quòd si demētiæ sit illud dicere, multo magis demētiæ fuerit hæc dicere. At tu mihi contēplator, vt non statim in initio vsus est hac vehementia, sed post tot redargutiones, tótq; ꝓbationes, cum iā nō ab illo, sed ab ipsis argumētis accipiebant obiurgationē. Cum enim demōstrasset ꝙ fidē repellerēt, ꝙ Christi mortē superuacaneā redderent, tum adiūgit obiurgationē, ac ne id quidē vt merebantur: digni quippe qui seuerioribus etiā verbis acciperētur. Cęterum & illud mihi cōsidera, quomodo protinus etiā vulnere inflicto tēperat dolorem. Non enim dixit, Quis vos seduxit? quis vobis abusus est? quis vos circūuenit? sed, quis vos fascinauit? Sic moderās increpationē, vt non careat laude. Hæc enim verba sunt *βασκάνου*, indicātis, ꝙ prius inuidia digna fecerint, quódq; id *fascino*, quod accidit, dæmonis insultu factū sit, qui secūdis *immundo*, illorū successibus, vehementer reclamauerit. Porrò cum audis inuidam, quemadmodū hic & itē in euan- *Mat. 6.a.* gelio, audis oculū malum, idē declarantē: ne sic exi- *& 20.b.*
D stimes, ꝙ oculorū coniectus intuētes lædere soleat. Oculus siquidē, hoc est, ipsum mēbrum nequaquam possit esse malū: verum hic eo modo Christus notat inuidiā. Nam oculorum est, simpliciter videre tantū: cæterū videre perperam, animi est intus deprauati. Quoniam enim per hunc sensum in animū nostrum influit eorū quę videntur cōsideratio, & plerunq; diuitiis innascitur inuidia, porrò diuitiæ cernuntur oculis quemadmodū & principatus & satellitia: propterea vocauit malū oculum, qui nō simpliciter cerneret, sed qui cum liuore, animiq; malitia. Cum vero dicit, quis vos fascinauit? declarat eos, ꝙ non veluti curā habentes, nec vt id quod deerat supplentes, verumetiam id quod erat mutilātes ac decimātes id faicerent. Siquidē liuoris est, nō addere quod deest, sed de pleno etiā aliquid detrahere, totúmq; corrūpere. Hæc autē dicit, non quasi liuor per se nocere possit, sed

Universidad de Deusto Biblioteca

ſet,ſed vt oſtendat eos qui iſta docebant,per inuidiã ad hoc veniſſe. *Quibus Chriſtus ante oculos prius depictus erat,in vobis crucifixus.* Atqui nõ apud Galatas,ſed Hieroſolymis crucifixus fuit. Quomodo igitũ dicit in vobis? Vt fidei vim oſtẽderet, quæ poſſit & ꝓcul diſſita cernere. Nec dixit, crucifixus eſt:ſed,præſcriptus eſt crucifixus:indicans ꝙ oculis fidei quidẽ exactius perſpicerẽt,q̃ nonnulli qui pręſentes adfuerant,eáq; quę gerebantur cõſpexerant. Illorum enim qui ſpectarant cõplures nullũ inde fructũ retulerũt,hi vero quę oculis ipſis non viderãt,tamen per fidẽ euidentius viderãt. Hæc autẽ loquitur ſimul & taxãs eos,& laudãs: laudans quidem, ꝙ tanta cum fiducia recepiſſent id quod acciderat: taxans vero, ꝙ quem viderant pro ipſis nudari, colaphis cædi, affigi clauis, cõſpui,probris inceſſi,aceto potari,accuſari à latronibus, lancea vulnerari,(nam hęc omnia ſignificauit dicendo,præſcriptus eſt in vobis crucifixus:)eo deſerto ad legẽ currebãt, nihil reueriti cruciatus illos. Tu vero & illud conſidera,quemadmodũ vbiq; prętermiſſo cœlo,terra, mari, cæteriſq; rebus omnibus, Chriſti potentiã prædicarit,crucem vbiq; celebrãs. Hoc enim erat præcipuũ caput diuinę pro nobis ſolicitudinis. *Hoc ſolum volo diſcere à vobis,ex operibus legis ſpiritũ accepiſtis,an ex auditu fidei?* Quoniam,inquit,non præbetis perpetuã attẽtionẽ prolixis ſermonib⁹,nec vultis magnitudinẽ hui⁹ diſpẽſationis intueri,cõpẽdioſo ſermone breuiſſimáque demonſtratione volo perſuadere vobis, [vóſq; extremæ ingratitudinis ac dementię coarguere.] Ac prius quidẽ in his quæ ſuperius dicta ſunt,ex his quę locutus eſt Petro,perſuaſerat:ſed hic iã ipſos aggreditur, nõ ex his quæ alibi cõtigerũt, ſed ex his quæ inter eos geſta ſunt, omnia demõſtrans:neq; tantũ ex his donis quæ cũ cæteris acceperãt cõmunia,verumetiã ex his quę ipſis peculiariter donata fuerãt,fidẽ facit, ſimul & probationẽ inſtruit,eóq; dicit: *Hoc ſolum volo diſcerte à vobis,ex operibus legis ſpiritũ accepiſtis,an ex auditu fidei?* Accepiſtis,inquit,ſpiritũ ſanctum,edidiſtis multa miracula,perfeciſtis prodigia mortuos excitãdo,leproſos mundando,prophetando,linguis loquẽdo. Hanc igitur tam inſignẽ poteſtatem num vobis dedit lex? Atqui prius nihil tale faciebatis, ſed poſteaquã credidiſtis, talia facere cœpiſtis. An non igitur extremæ demẽtię eſt, cum tantũ beneficiorum in vos cõtulerit fides, hanc relinquere, & ad legẽ quæ tale nihil vobis præſtitit, vltrò recurrere? *Adeo ſtulti eſtis,qui in ſpiritu cœpiſtis,nunc carne cõſummamini?* Rurſum opportunè cõuicium addidit. Cum,inquit,oportuerit vos tẽporis progreſſu, prioribus bonis acceſſionẽ adiungere, non ſolũ non profeciſtis, verũ denuo ad relicta eſtis retroacti. Etenĩ qui ab exiguis initiũ faciũt, ꝓcedẽtes ad maiora cõſcendũt. Vos cõtrà à magnis orſi,ad diuerſa retroceſſiſtis. Si à carnalibus cœpiſſetis,oportebat ad ſpiritualia proficere:nũc vero cũ à ſpiritualibus cœperitis,ad carnalia diuertiſtis. Nam edere miracula,ſpirituale eſt:circuncidi vero, carnale. Vos autẽ poſt ſigna deueniſtis ad circuncifionem, poſt apprehẽſam veritatẽ ad typos recidiſtis,poſt cõſpectum Solẽ lucernam quæritis,poſt ſolidũ cibum ad lac recurritis. Et non dixit,carne*cõſummamini:ſed,deinde carne cõſummamini:illud indicans, ꝙ pſeudoapoſtoli pecudum ritu correptos eos cõciderent,dum ſemet illis præbẽt ad ferẽdũ quicquid illis collibuiſſet, perinde ac ſi quis è ducibus ac fortibus viris,poſt innumera trophęa victoriáſq; ſeipſum in deſertorũ infamiã tradat, corpus ſuum exhibeat volẽtibus imprimere notas. *Tam multa paßi eſtis fruſtra? ſi tamẽ & fruſtra.* Hoc multo acrius vulnerat q̃ illud prius. Nõ enim ſignorũ refricta memoria æque poterat illorũ animos mordere, vt oſtenſa certaminũ malorúmq; tolerantia,quæ propter Chriſtũ fuerant perpeſſi. Omnium, inquit,illorum quæ ſuſtinuiſtis, iſti iacturã vos facere volunt,& coronã vobis ſtudent interuetere. Mox ne cõcuteret illorũ animos, neruóſq; diſſolueret,nõ expectauit inficiationẽ,ſed continenter ſubtexuit, ſi tamen fruſtra, ſignificans videlicet, ſi volueritis expergiſci, ac reuocare vosipſos, non fruſtra paſſi fueritis. Vbi nunc ſunt qui tollunt pœnitentiã? Ecce hi ſpiritũ acceperant, ſigna fecerant, cõfeſſores fuerãt, innumerabilia pericula,varias perſecutiones Chriſti cauſa perpeſſi fuerãt,&poſt tã multa recte facta à gratia exciderãt:& tamẽ dicit,ſi volueritis, poteſtis vos ipſos reuocare. *Qui igitur ſubminiſtrat vobis ſpiritũ, quiq; in vobis operatur miracula,ex operibus legis,an ex auditu fidei?* Cum tãtum, inquit, donũ adepti ſitis, vt & miracula ederetis:vtrũ quia legẽ ſeruaſtis, ideo iſta faciẽdi poteſtate dignatus eſt vos deus,an propter fidem? Non dubiũ eſt quin propter fidem. Quoniã enim ſurſum deorſum hoc vertebant illi,& vndiq; iactabant dicẽtes fidem non valere niſi adiuncta lege,Paulus cõtrà demõſtrat,additis præceptis fidẽ iam nihil profuturam. Tum enim valet fides,cum nihil acceſſerit ex lege. Quicunq; enim,inquit,in lege iuſtificamini,à gratia excidiſtis. Verum id quidẽ in progreſſu declarat, cum etiã liberius loquitur, ex his quæ iam probata ſunt ſumẽs occaſionẽ,hactenus vero ex pręteritis parat occaſionem. Cum,inquit, non attendebatis legi ſed fidei,tũc ſpiritũ accepiſtis,tũc ſigna prodidiſtis. Deinceps quoniã de lege dicendum erat,& aliũ mouet locum,qui plurimũ habet cõtentionis. Abrahã in mediũ adducit, idq; valde oportune,multáq; copia, loquens hunc in modum: *Sicut Abraham credidit deo, & imputatũ eſt illi ad iuſtitiam.* Declarant quidẽ,inquit, fidei vim & à vobis edita miracula. Quod ſi vultis, etiã ex vetuſtis hiſtoriis conabor vobis facere fidẽ. Itaq; quoniã celebris magnæq; exiſtimationis apud illos erat patriarcha Abraham,& hũc profert in medium, declarãs hũc quoq; ſic fuiſſe iuſtificatũ. Quòd ſi is ante gratiã ex fide iuſtificatus eſt, idq; cum & operib⁹ bonis floreret, multo magis vos. Quid igitur illi detrimẽti attulit,ꝙ non eſſet ſub lege? Nihil. Sed ſufficiebat ei fides ad iuſtitiã. Dixerit aliquis, Nõ erat tum lex. Pulchrè. Neq; nũc eſt lex,ſicuti nec tum. ob id enim ſublaturus legis neceſſitatẽ,eum qui tum ante legẽ iuſtificatus fuit inducit, ne hoc poſſit obiici. Nam quemadmodũ tunc data nondum erat, ita nũc quę data fuit,antiquata eſt. Ad hęc quoniã efferebãtur animis ꝙ ab Abraham ducerẽt genus, metuẽtes ne ſi legẽ relinquerẽt,ab illius cognatione fierẽt alieni:id quoq; rurſus in cõtrarium vertit, metúmq; ſoluit, declarãs ꝙ fides potiſſimũ cõciliat cũ illo propinquitatem: quod quidẽ manifeſtius in epiſtola ad Romanos probauit,nõ minus tamen idẽ hic agit dicens hoc pacto: *Scitote ergo, quòd qui ex fide ſunt,hi filij ſunt Abrahæ.* Deĩde hoc ipſum veteris ſcripturę teſtimonio ꝓbat. *Præuidẽs enim ſcriptura,quòd ex fide iuſtificat gẽtes deus,prænũciauit Abrahæ,dicẽs, In te benedicẽtur omnes gẽtes.* Itaq; ſi q̃ nullã cũ illo naturalẽ habẽt cognationem,ſed fidẽ illius imitati ſunt,filij ſunt:perſpicuũ eſt quòd in

*τελειοῦσθε ἐπιτελεῖσθε. Theophyl. vero legit τελεῖτε,

ἀλλὰ ἐπιτελεῖσθε. perficitis, ſed perficimini ſiue cõſummamini.

Pœnitẽtia admittẽda.

Infrà.5.a

Ioan. 8.d

Rom.4.a

Gen. 22. d.

quòd in hanc inſeruntur gẽtes qui crediderũt. Id enim ſignificat cũ ait, In te benedicentur omnes gentes. Per hæc autẽ & aliud quiddam magnũ delaratur. Nam quoniã illud eos turbauerat,videlicet legem antiquiorẽ eſſe, fidem autẽ poſt legẽ: & hãc illis eximit ſuſpicionem,oſtendens fidẽ eſſe lege antiquiorẽ,idq; liquere ex Abraham. Priuſquã enim exiſteret lex, ille iuſtificatus eſt. Porrò vt oſtendat ea quoq; quę nũc fiunt,iuxta vaticinia prophetarũ eueniſſe: *Præuidens,* inquit, *ſcriptura,quòd ex fide iuſtificat deus gentes, non ex lege, prænunciauit Abrahæ.* Quid tandem hoc eſt? Qui,inquit,legẽ dedit,idem & priuſquã legẽ daret,hoc definierat,vt gentes per fidẽ iuſtificarẽtur. Non dixit,reuelauit:ſed, εὐαγγελίσατο, id ſt, lætum nuncium attulit, vt intelligas & patriarcham tali iuſtificationis modo gauiſum fuiſſe,ac vehementer vt hoc cõtingeret deſideraſſe. Cæterum quoniã illos& alter quidã habebat metus, ſcriptum erat enim, Maledictioni obnoxius eſt omnis qui nõ mãſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis huius, vt faciat ea:& hunc eximit metũ, ſapienter ac prudẽter turſus hoc vertẽs in diuerſum,& oſtendẽs ꝙ non ſolum nõ ſint execrationi obnoxij qui legẽ relinqnerẽt, ſed & benedictionis participes:cõtrà qui legẽ obtinerent, adeo non benedicti, vt etiã execrabiles. Siquidẽ illi dicebãt,Qui non ſeruauerit legẽ,execrationi eſt obnoxius. Hic vero declarat, eum qui ſeruat,execrabilem eſſe: è diuerſo qui non ſeruat,benedictionis cõſortem. Rurſum illi dicebant,qui ſola fide nititur,execrabilis eſt:hic cõtra demonſtrat, qui ſola fide nititur,eum benedictum eſſe. Agè igitur hæc omnia demonſtremus vobis iam eueniſſe. Sed his quę iam dicẽtur,attendite diligẽter:non enim rem vulgarẽ pollicemur. Oſtenderat quidẽ hoc antea, cum narraret ſcripturã dixiſſe patriarchæ,In te benedicentur omnes gentes. Tum vero lex non erat,ſed fides,eóq; ratiocinans ſubiũxit: *Itaque qui ſunt ex fide,benedicũtur cũ fideli Abraham.* Porrò ne hinc anſam arriperẽt cõtradicendi,dicerẽntque, Meritò ex fide iuſtificatus eſt, nondũ enim erat lex: At tu mihi demõſtra poſt traditam legem,fidẽ iuſtificare. Ad id venit,ac plus demõſtrat q̃ illi quærũt, nimirũ nõ modo iuſtificare fidem,verũetiam legem ipſa vtẽtes obnoxios execrationi reddere. Hæc quò magis intelligas, audi ipſius apoſtoli verba. Quæ tandem ſunt illa? *Quotquot enim ex operib⁹ legis ſunt,ſub maledictione ſunt.* Verũ hęc eſt ſententia, nondũ habens probationẽ. Vnde igitur probatio? Ex ipſa lege. *Maledictus enim,* inquit, *qui non mãſerit in omnib⁹ quæ ſcripta ſunt in libro legis huius, vt faciat ea. In lege autem neminẽ iuſtificari, cuiuis perſpicuum eſt.* Omnes enim peccauerunt, & execrationi ſunt obnoxij. Verum hoc modo non loquitur, ne videatur ipſe ex ſe pronunciare, ſed iterum idem probat teſtimonio breuiter vtrunq; cõplectente, alterũ ꝙ nullus legem impleſſet,vnde & execrationi erãt obnoxij: alterum quod fides iuſtificat. Vnde igitur teſtimoniũ? Ex propheta Abacuk ita loquente: *Iuſtus autem ex fide viuet.* Hoc enim non ſolum oſtendit ex fide iuſtificationẽ eſſe, verumetiã fieri non poſſe vt per legem contingat ſalus. Poſteaquam, inquit, legem nemo ſeruauit, ſed omnes ob tranſgreſſionem erant obnoxij maledicto,excogitata eſt facilior quædam via per fidem: quod ipſum maximũ eſt argumẽtum, ex lege neminem poſſe iuſtitiã adipiſci. Non enim dixit propheta, iuſtus ex lege viuet: ſed, ex fide. *Lex autem non eſt ex fide.* Quid autẽ & hoc ſibi vult, *Qui fecerit hæc, viuet in eis?* Hoc eſt,non tantum fidẽ requirit lex,ſed opera quoq;: gratia vero ex fide ſeruat ac iuſtificat. Vides quomodo demonſtrauerit eos qui legi hærent, eo ꝙ impleri non poſſit, execrationi fuiſſe obnoxios. Sed quomodo fides habet hãc vim, vt iuſtificet? Audi. Nam hęc antè promiſit, eáq; magna vi cõprobauit. Quum enim lex eſſet infirmior, q̃ vt poſſet hominem ad iuſtitiã perducere, repertum eſt non leue remedium, nẽpe fides,quæ quod legi erat impoſſibile, per ſe redderet poſſibile. Ergo ſi & ſcriptura dicit iuſtum ex fide victurũ, reiiciens iuſtitiã quæ eſt per legem:& ſi Abraham ex fide iuſtificatus eſt,manifeſtũ eſt,magnã eſſe vim fidei. Quin & eum qui non perſeuerauerit in lege,execrabilẽ eſſe:& eũ qui fidei innititur, iuſtum eſſe manifeſtũ eſt. Sed vnde, inquiet aliquis, poteris nobis probare ꝙ illa execratio non amplius ſubſiſtit? Nam Abraham quidẽ ante legem fuit,nos autẽ qui ſemel ſub iugo fuim⁹ ſeruitutis, nos ipſos reddidimus obnoxios execrationi. Quis igitur eſt qui ſoluit illam execrationem? Vide quàm celeriter huic etiam obiectioni occurrit: quanquam & ea quæ dicta ſunt,ſuffecerant. Etenim qui ſemel iuſtificatus eſt, mortuúſque legi, ac vitam nouam amplexus eſt, quî poſſit eſſe obnoxius execrationi? At his cõtentus nõ eſt, verũ & aliis modis rem aggreditur, ſcribens: *Chriſtus nos redemit ab execratione legis, factus pro nobis execratio. Scriptum eſt enim, Execratus quiſquis pẽdet in ligno.* Verũ alij populus execrationi fuit obnoxius quæ dicit: Maledictus omnis qui non permãſerit in his quę ſcripta ſunt in libro legis huius. Et quid hoc? Nam populus quidẽ obnoxius erat. Non enim permanſerat in lege, neq; quiſquam erat qui legem totam impleuerat. At Chriſtus hãc execrationẽ altera permutauit, quæ dicit: Maledictus † qui pendet in ligno. Quoniam igitur & qui pẽdet, execrabilis eſt:& qui legẽ tranſgreditur, execrabilis eſt: non oportuit illum qui execrationẽ illam erat ſublaturus, obnoxium eidẽ fieri execrationi: verum pro illa erat alia ſuſcipiẽda execratio, quam & ſuſcepit,ac per eam illam ſuſtulit, perinde faciens, ac ſi morti adiudicato quopiã,ali⁹ inſons, illius dãnati vice ſpõte mori volens eripiat illũ, [ſic & Chriſtus fecit.] Quum enim Chriſtus nõ eſſet obnoxius execrationi trãſgreſſionis,hãc in ſe recepit pro omnibus,vt omnes ab illa liberaret. Peccatum,enim, inquit, non fecit,nec inuẽtus eſt in ore illius dolus. Itaq; ſicut mortuus eos quibus erat moriendũ,exemit à morte,ita &[execratione in ſe recepta] ab execratione liberauit. *Vt in gentes veniret benedictio Abrahæ in Chriſto Ieſu.* Quomodo in gentes? In ſemine,inquit,tuo benedicentur omnes gentes:hoc eſt in Chriſto. Quòd ſi hoc de Iudęis dictum eſſet, nequaquã ita locutus fuiſſet. Neq; enim rationi conſentaneum erat,vt qui ob tranſgreſſionẽ execrationi erãt obnoxij, hi cæteris eſſent authores benedictionis. Nullus enim execratus alij dat benedictionem, cuius ipſe eſt expers. Vnde liquet totum hoc de Chriſto dictũ eſſe. Ipſe enim erat ſemẽ Abrahæ,& per hoc gentes benedicuntur,atq; ita denũciat ſpiritus promiſſio, quod ipſum ſignificans dicebat:

Vt promißionem ſpiritus accipiant per fidem. Etenim quum non poſſet gratia ſpiritus in eum qui ingratus erat &offenderat,venire, primum benedicuntur ſublata maledictione: deinde per fidẽ iuſtificati, accipiunt ſpiritus gratiã. Proinde crux ſuſtulit execra-

Deut.27. d.

Abac.2.a

Deut.21. d.

Ibi.17.d

† quiſquis

Eſa.53.c

Gene. 22. d.

Universidad de Deusto Biblioteca

tionem, fides inuexit iuſtitiam, iuſtitia vero gratiam ſpiritus allexit. *Fratres, ſecundum hominem loquor, hominis licet confirmatũ teſtamentũ nullus irritum facit, aut aliquid adordinat.* Quid eſt ſecundum hominẽ loquor? Humanis vtor exẽplis. Poſteaquã enim & ex ſcripturis, & ex miraculis apud illos editis, & ex his quæ Chriſtꝰ paſſus eſt, denique ab ipſo patriarcha ſermonẽ confirmauit, iam ad communem digreditur cõſuetudinem. ſolet enim Paulus hoc ſemper facere, quò condulcet etiam ſermonem, quò & faciliꝰ recipiatur, & craſſioribꝰ fiat intelligibilior. Sic & Corinthiis diſſe-
1.Cor.9.a rẽs ait, Quis paſcit gregem, & ex lacte eius nõ veſcitur? [Quis plantat vineam, & de fructu eius nõ edit?]
Hebr.9.e Ac rurſus Hebręis, Teſtamẽtum enim in mortuis ratum eſt, quoniam nondum valet dum viuit qui teſtatus eſt. Quin & aliis compluribus locis aliquis cõperiet illum talibus libenter immorantem rationibus, quandoquidem & deus in veteri teſtamento idẽ hoc
Eſa.49.d aſſidue facit, hunc in modum loquens: Num mulier
Ibid.29.e obliuiſcetur filij ſui? Ac rurſum, Num dicet figmentũ
Oſee.1.a figulo, quid facis? Item in Oſee maritum imitatur ab vxore deſpectum. Inſuper & in figuris multũ humanorũ exemplorum cernere quiſpiam poterit: Veluti
Hier.18.a quũ cingulum accipit propheta, & in domunculam figuli ſubit. Quid igitur ſibi vult exemplum? Nimirũ illud quòd fides fuit antiquior, lex vero tũ recẽtior tum temporaria, & in hoc data, vt præcẽdẽs viam aperiret fidei. Et ideo dicit, Fratres ſecũdum hominẽ
Suprà.3.a loquor. Quum ſuperiꝰ illos appellarit ſtultos, hic fratres vocat, ſimul & perſtringens eos & conſolãs. Hominis licet confirmatũ teſtamentũ. Si homo, inquit, cõdit teſtamentum, num quis audet ſuperueniẽs inuertere, aut adiicere quidpiã? Nam hoc eſt quod ait, aut ſuperordinat. Magis igitur hoc non eſt faciendũ in deo. Et ad quem, inquiet aliquis, deus cõdidit teſtamentum? Ad nullum quidem aliorum hominum,
Gen.22.d pręterquam Abraham. *Nam illi dictum eſt. In ſemine tuo benedicẽtur omnes gentes. Nõ dicit, in ſeminibus, tãquã in multis: ſed tãquã in vno, & ſemine tuo, quod eſt Chriſtus. Hoc autẽ dico, teſtamentũ prius confirmatũ à deo in Chriſtũ, lex quæ poſt quadringentos ac triginta annos facta eſt, non irritum facit, vt inanẽ reddat promiſſionẽ. Nã ſi ex lege hæreditas, nõ iã ex promiſſione. Abrahæ vero per repromiſſionẽ donauit deꝰ.* En igit & deus fecit teſtamentum Abrahæ, dicens, per ſemẽ eius venturas benedictiones in gẽtes. Quomodo igitur lex eas poteſt ſubuertere? At tu chariſsime quum hæc audis, caue ne quid noxæ tibi adferat exemplũ, vt minus bene ſentias de maieſtate dei. Nam quoniam exemplum totum non potuit conquadrare ad materiam propoſitã, ideo præmiſit, Secundum hominem loquor. Verum agè rurſus ab initio cõſideremus exemplum. Promiſerat Abrahæ deꝰ fore, vt per ſemen ipſius benedicerentur gentes. Semen autẽ eiꝰ ſecundum carnem fuit Chriſtus. Venit poſt quadringẽtos & triginta annos lex. Itaque ſi lex cõfert benedictiones, vitam, & iuſtitiam, repromiſſio illa irrita eſt. Itáne fit igitur, vt quum hominis teſtamentũ nullus irritum faciat, dei teſtamẽtum poſt quadringentos triginta annos irritũ ſit? Etenim ſi quod illud teſtamẽtum promiſit, non pręſtat ipſum, ſed lex pro illo præſtat, nimirum illud reiectum eſt. Et quomodo poſſent hæc cõgruere rationi? Cuius igitur gratia, dixerit aliquis, dedit legem? Audi ipſum dicentẽ, ſubnectit enim: *Quid igitur lex? præuaricationum cauſa addita fuit.* Itaq; nec hæc eſt ſuperflua. Vides vt omnia per-

A ſpicit, vt innumeris vtitur oculis. Quoniã extulerat fidem, declarans eam fuiſſe antiquiorẽ lege, ne quis exiſtimaret legẽ eſſe ſuperuacaneam, hãc quoq; partem corrigit, demonſtrãs eam nõ fruſtra, ſed admodum vtiliter fuiſſe datam. Ob trãſgreſſiones, inquit, addita fuit: hoc eſt, ne liceret Iudęis ſecurè viuere, atque in extremam prolabi malitiã, ſed lex illis fræni vice foret impoſita, erudiens cõponens prohibénſque trãſgredi, ſi minꝰ omnia, certè aliquot pręcepta. Itaq; non mediocris erat ex lege fructus: ac ſignificans apoſtolus, quouſq; eſſet addita lex, ſubtexuit: *Donec veniret ſemen, †cui] repromiſſio facta fuerat.* De Chriſto loquitur. Proinde ſi vſq; ad Chriſti aduẽtum data eſt, quid eam longius & vltra tempus prorogas? *Diſpoſita per manus angelorũ in manu mediatoris.* Aut ſacerdotes vocat angelos, aut ſentit ipſos etiam angelos
† Codex Veronen. habet ὡς, i. ſicut. nõ ᾧ, cui.
B ſubminiſtraſſe ferẽdæ legi. Mediatorem autẽ hic appellat Chriſtum, declarans ꝙ is ante legem fuerit, ipſéque legem dederit. *Mediator autẽ vnius nõ eſt, ſed deus vnus eſt.* Quid hic dicturi ſunt hæretici? Etenim ſi ꝙ ſolus pater dicitur verus deus, obſtat quò minus filiꝰ ſit verus deus, profectò nec deus erit, eo ꝙ de ſolo patre dicitur, deus vnus eſt. Quòd ſi dum vnus deus dicitur pater, deus eſt & filius: perſpicuũ eſt, ꝙ dum ſolus pater dicitur verus deus, verus deus ſit & filius.
Deu.6.a. & 1.Cor.8.b.
Mediator autẽ, inquit, nõ vnius, ſed duorum quorũpiam mediator eſt. Cuius igitur mediator fuit Chriſtus? Clarum eſt quòd inter deum & homines interceſſerit. Vide quomodo declarat quòd ipſe etiã legem dedit. Quòd ſi ille legem dedit, nimirum idem habet authoritatem abrogandi. *Lex igitur aduerſus promiſſa dei?* Nam ſi in ſemine Abrahæ † repromiſſiones
† benedictiones.
C datę ſunt, lex autẽ inducit maledictionem, eſt vtique aduerſus promiſſa dei. Quomodo igitur ſoluit obiectionẽ? Primũ quidẽ negat dicẽs, *Abſit.* Deinde etiã probat, ita loquens: *Nam ſi fuiſſet data lex, vt poſſet viuificare, verè ex lege fuiſſet iuſtitia.* Quod autẽ dicit, hoc eſt: Si in lege, inquit, vitæ ſpiritũ habuiſſemus, & hæc poteſtatem habuiſſet noſtræ ſalutis, fortaſſis iſta rectè diceres. Contrà, ſi per fidẽ ſeruaris, etiã ſi lex reddat execrabiles, nihil detrimenti capiebas, poſteaquã venit fides, omnia diſſoluens. Nam ſi per legem fuiſſet repromiſſio, iure metueres, ne excluſus à lege, ſimul & à iuſtitia excludereris. At ſi ideo data eſt lex, vt omnes cõcluderet, hoc eſt, coargueret, oſtẽderétque eis ipſorũ peccata, non ſolum nõ obſtat quò minus conſequaris repromiſſiones, verumetiã confert
D ad eas adipiſcendas. Hoc itaque ſignificans dicebat, *Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccatum, vt promiſſio per fidem Ieſu Chriſti daretur credentibus.* Nam quoniam Iudęi ne ſentiebant quidem ſua peccata, non ſentiẽtes autem nec deſiderabant remiſsionem, dedit legẽ quæ proderet vulnera, quò medicum requirerent. Quod enim dixit, cõcluſit, perinde valet ac ſi dixiſſet, coarguit, & coargutos cõtinuit in metu. Vides ꝙ nõ ſolũ aduerſus dei promiſſa data non fuit, verum etiã pro promiſsis. Etenim ſi lex ſibi negocium hoc vindicaſſet, & authoritatẽ habuiſſet, rectè iſta dicerentur. Sin alteri currit, ac propter illum omnia facit, quomodo eſt aduerſus promiſſa dei? Nam ſi lex data non fuiſſet, omnes in malitiam fuiſſent deuoluti, neq; quiſquam Iudæorum fuiſſet auditurus Chriſtum. Nunc vero data hæc duo præſtitit commoda, alterum quòd virtutem mediocrem docuit eos qui ipſi parebant: alterum, quòd per hanc agnouerunt ſua peccata, quæ

ta, quæ res illos maxime reddidit promptos ad quęrendum dei filium. Itaque qui nõ crediderit legi, eo
Rom.10.a quòd non agnoſcerent cõdemnaréntque ſua peccata, non crediderũt Chriſto. Idq; ſignificãs ait: Ignorãtes enim dei iuſtitiam, & propriam iuſtitiã ſtatuere quærentes, iuſtitiæ dei non fuerunt ſubiecti. *Priuſquam autẽ veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur cõcluſi in fidẽ, quæ erat reuelanda in nos.* Vides vt dilucidè quę diximꝰ cõfirmat. Nã quod dixit, cuſtodiebamur, & cõcluſi, nihil aliud ſignificat, quàm tutelã ex legis præceptis adhibitam. Lex enim timore veluti muro quodã cõtinens illos, ac ſecundũ ipſam viuẽdi neceſſitate cõſtringens, reſeruabat illos fidei. *Itaque lex pædagogus noſter fuit ad Chriſtum, vt ex fide iuſtificaremur.* Ergo nõ eſt aduerſa. Pędagogꝰ eñ nõ aduerſatur pręceptori, ſed adiuuat, arcens adoleſcentem ab omni vitio, reddẽs illum idoneum omni ſtudio percipiendis quæ tradit pręceptor. Verũ vbi iam habitum collegerit, diſcedit pædagogus, eóq; dicit: *At vbi venit fides, quæ in virũ perfectũ educit, nõ ampliꝰ ſub pædagogo ſumus. Omnes enim filij dei eſtis per fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu.* Itaq; ſi lex eſt pædagogus, & ſub hoc cuſtodiebamur concluſi, nõ aduerſatur gratiæ, ſed adiuuat. Quòd ſi poſtquã aduenit gratia, perſeuerat cõſtringere, tum eſt aduerſaria Etenim ſi quos oportebat exire ad illã, apud ſeſe concluderet, tum noſtram corrumperet ſalutẽ. Quẽadmodum ſi lucerna quæ noctu pręluxit, iã orto die vetet nos obtueri Solem, non ſolum nõ pręſtaret officium, verumetiã læderet: Itidẽ & lex ſi obſtaret ad meliora pergentibus. Qui nunc eam ſeruant, ij maxime traducunt illam: ſiquidẽ & pędagogus tũc ridiculum reddit adoleſcentẽ, cum tempore poſtulante vt ab eo diſcedat, apud ſe detinet. Et ideo Paulus ſic ait: *Poſteaquã venit fides, nõ amplius ſub pædagogo ſumus. Omnes enim,* inquit, *filij dei eſtis.* Papæ, quanta fidei vis, &
Hic ſup.b quomodo eam progreſſu ſermonis aperit? Prius eñ oſtẽdit, quòd fides redderet filios patriarchę: Scitote, inquiens, qui ex fide ſunt, hos eſſe filios Abrahæ. Nunc vero demonſtrat eoſdẽ eſſe filios dei. Omnes enim, inquit, eſtis filij dei per fidẽ quæ eſt in Chriſto Ieſu. per fidem, non per legem. Poſt hęc quoniam rẽ magnam dixit & admirabilẽ, explicat & modũ quo
Roma.6.a fiunt filij dei. *Quicunque enim in Chriſtum baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Et quam ob cauſam non dixit, quicunque in Chriſtum baptizati eſtis, ex deo nati eſtis? Hoc enim congruebat ad demõſtrandum quòd eſſent filij. Sed hic ſermo plꝰ habebat maieſtatis ac religionis, eóq; ſic loqui maluit. Eteñ ſi Chriſtꝰ eſt filius dei, tu vero illum induiſti, cum habes filiũ in te, & in illũ per ſimilitudinem transformatus es in eandem cognationem, vnámque ſpeciem perductus es. *Non eſt Iudæus neque Græcus, non eſt ſeruus neque liber, nõ eſt mas aut fœmina: omnes enim vos vnꝰ eſtis in Chriſto Ieſu.* Vides animã inſatiabilẽ. Cum enim dixiſſet, Omnes facti ſumus filij dei per fidem, non hactenus conſtitit, ſed quærit etiã amplius aliquid inuenire, quod euidentius approbare queat propiorem erga Chriſtũ ſocietatem. Cúmque dixiſſet, Chriſtũ induiſtis, ne hoc quidem dicto contentus eſt, ſed explanãs illud, vltra talẽ coniunctionem progreditur, & ait: Omnes vnus eſtis in Chriſto, hoc eſt, eandem formam, eandẽ figurã habetis omnes, videlicet Chriſti. Quid his verbis eſſe poſſit magis ſtupendum aut reuerendum? Qui prius erat ethnicus, aut Iudęus, aut ſeruus, nunc obãbulat formam geſtãs non angeli, neque archangeli,

A ſed vniuerſorum domini, atque in ſeſe Chriſtum repræſentat. *Quòd ſi vos eſtis Chriſti, nimirum Abrahæ ſemen eſtis, ac iuxta repromiſſionẽ hæredes.* Vides vt quod antea dixerat, nunc demonſtrat, videlicet de ſemine, quòd Abrahæ & ſemini eius benedictiones ſunt datæ.
Dico autem, quanto tẽpore hæres paruulus eſt, nihil differt à Cap. IIII.
ſeruo, quũ ſit dominus omnium, ſed ſub tutoribꝰ & procuratoribus eſt, vſque ad tẽpus præfinitum à patre: Sic & nos quũ eſſemꝰ paruuli, ſub elementis mundi eramus ſeruientes. Paruulũ hic non ętate dicit, ſed animo, ſignificans quòd deus initiò voluerit iſta largiri: verũ vbi vidit nos adhuc puerili eſſe affectu, paſſus eſt nos ſub elemẽtis mũdi agere, hoc eſt, ſub neomeniis & ſabbatis. Nã hi dies nobis à Lunæ Solíſq; curſu redeunt. Proinde ſi nunc quoque vos ſub legem redigunt, nihilo ſecius faciũt ꝗ ſi vos tempore ætatis adultæ rurſus ad relictum pueritię tempus traherent. Vides quãta res ſit obſeruatio
B dierũ. Eum qui dominus eſt ac paterfamiliàs, & omnem poteſtatem habet, in famuli locum redigit.
Poſteaquam autem venit plenitudo temporis, emiſit deus filiũ ſuum factũ ex muliere, factum ſub lege, vt eos qui ſub lege erãt redimeret, vt adoptione locum filiorum reciperemus. Duas hic cauſas refert ac beneficia aſſumptæ carnis, videlicet liberationẽ à malis, & bonorum ſubminiſtrationem, quę quidẽ nullus præſtare poterat, niſi ipſe ſolus. At quæ tandẽ erãt illa? Liberari ab execratione legis, & adoptari in ius filiorũ. Ait enim, Vt eos qui ſub lege erãt redimeret, & vt adoptionem filiorum reciperemus. Pulchrè dixit, reciperemus, indicãs eſſe debitũ. Cœlitus enim repromiſit Abrahæ, quemadmodũ & Debitũ ex
ipſe multis verbis declarauit his de rebꝰ factas repro- promiſſo.
miſſiones. Et vnde cõſtat, inquiet aliquis, nos factos eſſe filios dei?
C Dixit modum vnum, quia Chriſtũ induimus, qui eſt filius. Dicit & alterum, quia ſpiritum adoptionis accepimus. *Quoniã autẽ eſtis filij, emiſit deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra, clamantẽ, abba pater. Itaque iã non es ſeruus, ſed filius. Quòd ſi filius, ergo & hæres: hæres quidẽ dei, cohæres autem Chriſti.* Ac ſi diceret, haudquaquam potuiſſemus illũ appellare patrẽ, niſi prius facti fuiſſemus filij. Igitur pro ſeruis, liberos: ꝓ paruulis, adultos: pro alienis, hæredes ac filios fecit gratia. An nõ igitur abſurdũ, extremæq; ſit ingratitudinis, hac omiſſa reuolui in ea quæ relicta ſunt à tergo? *Sed tunc quidẽ ignorantes deum, ſeruiebatis iis qui natura non ſunt dij. Nũc autẽ quum cognoueritis deũ, immo potius cogniti ſitis à deo, quomodo denuo cõuertimini ad infirma & egena elemẽta, quibus rurſus ab integro vultis ſeruire?* Hic ad eos qui ex gẽtibus crediderãt, orationem dirigens ait, quòd tale
D quiddam eſt ſimulachrorum cultus, qualis eſt dierũ obſeruandorum cuſtodia, quódq; nunc his grauius debetur ſupplicium. Eóque elementa vocauit, nõ natura deos, hæc ipſa perſuadere cupiens, eóſq; in maiorem impellere perturbationem. Quod autẽ dicit, illud eſt: Tum quidẽ obtenebrati, & in errore verſantes, humi trahebamini: nunc vero poſteaquam nouiſtis deum, vel cogniti potius eſtis ab illo, quî fieri poteſt, vt non vobis maius & acerbius ſuppliciũ accerſatis, poſt tantã vobis impenſam curam, in eandem relapſi inſaniam? Neq; enim vos labore veſtro deum inueniſtis, ſed vos quidẽ in errore verſamini, ille vero vos ad ſe traxit. Porrò elementa infirma vocat & egena, ꝙ nullã vim habeant ad bona propoſita perducendi. *Dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos.* Ex his clarum eſt, quòd non ſolum circunciſionem eis pręd icauerãt illi, verumetiam dies feſtos, & neo-

Universidad de Deusto Biblioteca

menias. *Timeo de vobis, ne forte frustra laborauerim erga vos.* Vides viscera & affectus apostolicos? Illi iactātur fluctibus, & hic tremit ac metuit, eóq; vehementer illis incutiens pudorē, ait hoc, laboraui erga vos: perinde quasi dixisset, ne tātos meos sudores reddatis inanes. Cū autē dicit metuo, & addit, ne forte: simul &* desperationem illis iniecit, & in bonam spē erexit. Nō enim dixit, frustra laboraui, sed, ne forte. Nondū, inquit, accidit naufragiū, sed adhuc tempestatem hoc parturientem cerno: propterea metuo, non despero. Vobis ēm in manu est totū hoc corrigere, & ad pristinam redire tranquillitatem. Deinde ea tēpestate iactatis manum porrigens, seipsum in mediū profert dicens: *Estote sicut ego, quoniā ego sicut vos.* Hæc ad eos qui crediderant ex Iudæis, eóq; semet in mediū adfert, hinc illis persuadere cupiēs, vt vetera relinquāt. Nam etiā si nullum alium haberetis pro exēplo, sufficiebat me tantum intueri, vt similē faciatis mutationem, faciléq; sumatis fiduciam. Ergo me intuemini. Nam & ego simili modo quondam fuerā affectus, & quidē vehemēter, & ardebā studio legis: attamē postea nō veritus sum legē relinquere, nec ab illo vitę instituto desciscere. Et hæc vos probè nostis, quomodo supra modū certarim pro retinēdo Iudaismo, & quomodo postea maiore studio eū reliquerim. Ac recte quidē illud posteriore posuit loco. Siquidē vulgus hominū, etiamsi innumeras inueniant rationes, easq; iustas, tamen ab eo quod est cognatū, magis attrahuntur: cúmq; viderint alium hæc agentē, facilius hærent iisdem. *Fratres, rogo vos, nihil me lesistis.* Vide vt rursus honorifico nomine cōpellat illos, quanquam hoc ipsum submonet gratiæ. Posteaquam enim illos acriter taxaueratvndiq; facta cōparans, ostenderátque eos legē transgredi, deniq; omni ex parte in eos iacula torserat, rursus medicatur ac mitigat, vtēs dictis mollioribus. Quemadmodū qui perpetuo mitigat in medicādo, remissum hominē facit: ita semper asperis vti sermonibus, magis exacerbat hominē, eóque bonum est vbiq; moderatis vti. Vide igitur quomodo se purgat super his quæ dixit, declarās ꝙ non vulgi more infensus illis, sed curā illorū gerēs dicat quæ dicit. Etenim posteaquā altiorē fecerat sectionem, deinceps hanc consolationē velut oleū infundit, ac declarās nō ab odio nec à simultate profecta esse q̄ dicta sunt, cōmonefacit illos charitatis, quā illis exhibuerat, miscétq; laudē excusationi. Ideo dicit:

*ἀγῶνα, id est curam aut solicitudinem.

Rogo vos, nihil me læsistis: sed scitis quod† ob infirmitatē carnis meæ euāgelizauerim vobis prius, ac meā tentationem quæ erat in carne mea, non spreuistis. Verum illud nihil adhuc magni est, in nullo læsisse. Neq; vulgaris sanè quispiam homo eum qui nō fecit iniuriā, lędere vellet, frustráque & sine causa molestus esse. Vos autē non solum non læsistis, verumetiā multā & inenarrabilē exhibuistis beneuolentiā: ac fieri nequaquā possit, vt quibus tantæ curæ fuisset, hæc ex maleuolētia loqueretur. Non igitur ob inimicitiā hęc loquor. Quod si nō ex maleuolentia, reliquū est vt ex affectu ac solicitudine. *Rogo vos, nihil me læsistis. Nostis autē, quòd* ob infirmitatem carnis meæ euangelizauerim vobis.* Nihil illa beata anima māsuetius, nihil dulcius, nihil amantius. Proinde nec illa superiora ab impotente iracundia, animiq; cōmotione fuerant profecta, sed ex abundātia solicitudinis. Et quid dico non læsistis me? multā etiā ac synceram solicitudinē erga me exhibuistis. Nostis enim, inquit, ꝙ ob infirmitatē carnis euāgelizauerim

† per

*δι' ἀσθένειαν, ob siue propter: aut per, quod hic aptius videtur: vt per infirmitatē, sit per afflictiones & in mediis persecutionibus.

A vobis, & tentationē quæ erat in carne mea, non spreuistis. Quid tandē est quod dicit? Eiiciebar, inquit, flagellabar, īnumeras mortes sustinebā prędicās vobis, ac ne sic quidē spreuistis me. Nam hoc innuit dicēs: *Tentationē quæ erat in carne mea, non spreuistis, neq; respuistis.* Vides prudētiam spiritualē? In ipsa etiā purgatione, pudorē illis ingerit, ostendens q̄ multa pro illis passus fuerit. Attamē horum, inquit, nihil vobis fuit offendiculo, nec ob afflictiones & persecutiones meas auersati me fuistis. hoc enim vocat infirmitatē ac tētationem: *Sed velut angelum dei excepistis me.* An non igitur absurdū sit, persecutionibus agitatū, exilio propulsum, velut angelum dei excipere, admonētem & hortantem ad vtilia non recipere? *Quæ est igitur beatitudo vestra? Nam præbeo vobis testimoniū, quòd si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, mihique dedissetis. Itaque inimicus* B *factus sum vobis, vera loquendo vobis?* Hic dubitat ac vehementer admiratur, cupítque ab ipsis mutationis causam discere. Quis ēm, inquit, vos seduxit, ac persuasit, vt aliter sitis erga nos affecti? Nōne vos estis ꝙ mihi inseruiebatis, qui mei curam gerebatis, qui me oculis chariorē habebatis? Quid igitur accidit? vnde inimicitia? vnde suspicio? An quia vera locutus sum vobis? Atqui hac de causa par erat, vt me magis in honore haberetis, maioréq; studio ꝓsequeremini. Nūc autē inimicus factus sum, vera loquens vobis. Ego, inquit, aliā causam non noui, quàm ꝙ vera dixerim vobis. Et vide quanta submissione sese excusat. Neq; enim ex officiis quæ ipse in eos contulerat, sed ex iis qui illi in ipsum præstiterant, ratiocinatur fieri non posse, vt hæc ex maleuolētia dicantur. Non enim ad hunc modū verba fecit. Et quî cōuenit, vt qui vestra C causa flagellabatur, eiiciebatur, innumera patiebatur mala, nūc de vobis mala cogitet: sed de quibus gloriari poterāt illi, ab iis argumenta colligit, dicēs: Qui cōsentaneum est, vt qui à vobis sic honoratus est, qui vt angelus exceptus est, is diuersa repēdat? *Aemulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, vt ipsos æmulemini.* Est enim bona æmulatio, cū quis sic ęmulatur, vt virtutem imitetur. Est & mala æmulatio, cū quis ea facit, vt recte agentē depellat à virtute. Quod sanè & isti nūc conantur, studētes vos à perfecta legitimáq; † virtute detrudere, & ad mutilatam ac nothā deducere: non aliā ob causam, nisi vt ipsi quidem in loco magistrorū sedeant, vos autē qui nunc estis illis sublimiores, in classe discipulorū collocent. Hoc ēm declarauit dicēs, vt ipsos æmulemini. Ego vero, inquit, D cōtrariū opto, vt vos illos antecedatis, & perfectioribus exemplum efficiamini. Quod sanè factū est cū apud vos essem: ob id subiūxit, *Bonum est æmulari in bono semper, & non solū cum adsum apud vos.* Hic subnotat ipsius absentiā huius mali fuisse causam, idq; beatum esse, si discipuli non solū præsente magistro mentem quā oportet, obtineant, verūetiam absente. Cæterū quoniā illi nondū ad hoc perfectionis peruenerant, omnia facit, vt in hoc illos instruat. *Filioli mei, quos iterū parturio, donec Christus formetur in vobis.* Vide commotum, vide turbatū. Fratres mei rogo vos, filioli mei quos iterū parturio. Matrē refert de liberis trepidātē. donec formetur Christus in vobis. Vides paterna viscera, vides anxietatē apostolo dignam: vides qualem emittit eiulatū, multo tristiorem, quàm solet esse parturientium. Corrupistis, inquit, imaginem, perdidistis generositatam, formā immutastis: opus est vt renascamini, vtq; refingamini. Et tamen filios voco fœtus

† cognitione.

fœtus imperfectos & abortiuos. Verū hunc in modū nō loquitur, sed aliter: parcit enim illis, nec vult ferire, nec vulnera vulneribus addere: quemadmodū eruditi medici eos qui in longum incidunt morbum, non ꝓtinus ac semel, sed ex interuallo curant, ne despōdentes animum, pereant: Sic & hic beatus. Nā & hi parturiētis dolores hoc sunt acriores, quò maior erat affectus charitatis, & peccatū erat haudquaquā vulgare. Hoc enim semper dixi, nec dicere desinam quòd pusilla quæpiam trāsgressio, ingens detrimentum parere solet. Quòd quidē & tunc accidit. Siquidem ab exiguis ortum initiis malum, totam ecclesiā peruaserat, totámque faciem ac formam vitiauerat.

Vellem esse præsens apud vos nunc, & mutare vocem meam. Considera mihi sibi non tēperantem, considera ferentem, cōsidera non potentem talia ferre. Talis nimirum res est charitas. Vt non cōtētus est verbis, sed insuper quærit præsentiam. *Vt*, inquit, *immutem vocem meam.* Hoc est, vt vertam eam in ploratum, vt mouea lachrymas, quò simul omnes ad lamenta pertrahā. Per epistolam enim nō licebat ostēdere lachrymas, neque cōplorationem. Et hinc ardet præsentiā desiderās. *Quoniam confundor in vobis.* Non enim, inquit, habeo quod dicam, non habeo quid cogitem. Vnde hoc, vt qui prius ad ipsum cœlorum culmen ascēderatis partī ob pericula fidei causa tolerata, partim ob signa quæ per fidē edidistis, nūc adeò repētè ad tantā vilitatē deducti sitis, vt ad circuncisionē & sabbata pertrahamini, & Iudaizātib⁹ adhęreatis? Ob id etiā initio dixerat, Miror quòd tam citò trāsferimini. Et hic dixit. Cōfundor in vobis, perinde quasi dixisset, Quid dicam? quid loquar? quid cogitabo? perplexus sum, vnde & plorē necesse est: quod quidē in reb⁹ ꝑplexis faciunt etiam prophetę. Est autē & hęc nō leuis curandi ratio, si non solum cōsulas, verùm etiam lamenteris. Nā hoc & Milesiis loquēs dicebat. Triēnium cum lachrymis admonere vos non cessaui. Idē hîc dicit, vt immutem vocem meam. Siquidem quoties reb⁹ perplexis ac desperatis derepētè obortis vīcimur, deinceps ad lachrymas vertimur. Posteaquám igitur obiurgarat acriter, pudorem incusserat, ac rursus hęc mitigauerat, deinde complorationem addit. Hæc autem comploratio non solū habet castigationem, verùm etiam blandiloquium. Neque enim exasperat, sicut castigatio: neque remissum facit, queād modum mitigatio, sed remedium est vtrinq; mixtū, multámq; vim habet ad exhortandum. Posteaquam igitur deplorauit, & eorum mentē emolliit, ac vehementius sibi cōciliauit, denuo redit ad contentionē, maius proponēs caput, & ostēdēs quòd ipsa lex nolit se seruari. Tum quidem ab Abraham sumptū exēplum adduxerat, nunc verò legem ipsam inducit admonentem ne seruetur, sed vt ipsa iam secedat, quod erat vehemētius. Itaque si legi parēre vultis, inquit, discedite ab illa. nam hoc vult ipsa. verum hoc pacto non loquitur, sed alia ratione idem agit, admiscēs etiam historiam. *Dicite mihi, qui sub lege vultis esse, legē non auditis?* Rectè dixit, qui vultis. Neque enim hoc quod gerebatur, rerum cōgruentia persuasit, sed illorū intempestiua contentio. Legem autem hîc vocat, librū cōditi mūdi, quod aliàs crebrò facit, vetus omne testamentum sic appellans. *Scriptum est enim, quòd Abrahā duos filios habuit, vnū ex ancilla, & alterū ex libera.* Rursus ad Abraham reuertitur, non eadē iterās, sed quoniam apud Iudæos patriarchę nomen admodū erat

Suprà 1.a.

Act. 20.f

Gen. 16.d

A celebre, declaratq;, quòd illinc figuræ ceperint initium, quódque ea quæ nūc fiunt, prius in illo fuerint depicta. Qúmq; prius demonstrasset Galatas esse filios Abrahæ, quoniam non eiusdem dignitatis erant patriarchæ filij, quorū alter ex ancilla, alter ex libera susceptus erat, iam deinceps declarat eos non solùm esse filios sed eo modo filios, quo fuit ille liber ac generosus. Tāta est fidei vis. *Sid is quidē qui ex ancilla, iuxta carnē natus est: qui verò ex libera, iuxta repromissionē.* Quid est, iuxta carnem? Quoniam dixerat ꝙ fides nos iungit Abrahæ, ídq; videbatur audiētibus esse incredibile, si qui ex illo nati nō fuissent, eos vocaret filios illius, ostēdit hoc quod videbatur incredibile, diuinitus esse factum. Nam Isaac non iuxta naturę ordinē, neque iuxta cōiugiorū legem, neque iuxta carnis vires natus, & fili⁹ & germanus filius fuit, ex aridis cor- B poribus satus, & à vulua illa emortua progressus. Neque enim caro cōceptum, neque semen partum dedit. Siquidem bis erat emortua, & propter ętatem, & propter sterilitatem, sed dei sermo† hæc pręstitit] In seruo verò non itidem factū est, sed ille naturę legibus, & iuxta coniugiorum morem natus est. Attamē qui non erat secundum carnem natus, prælatus est ei qui secundum carnem fuerat natus. Itaque ne vos cō turbet, quòd iuxta carnem nati non estis. Nā ob hoc ipsum maximè estis illius cognati vos, ꝙ secundum carnem nati non estis. Quandoquidē secundum carnem esse natum, non solùm nō reddit honoratiores, verùm etiā efficit minus honorabiles. Mirabilior autē magísque spiritualis est partus qui nō est iuxta carnem, nimirū ex his qui cœlitus nati sunt. Natus est enim iuxta carnem Ismael, sed seruus erat, nec id solū, C verū etiā exactus est è patriis ædib⁹: Isaac verò iuxta repromissionem natus, tanquā verus, vt erat, filius & ingenuus, omnium dominus fuit. *Quæ sunt per allegoriam dicta.* Abusiuè figurā dixit allegoriam. Cæterùm quod dicit, illud est, Hęc historia non hoc solùm declarat quod apparet, verùm & alia quędā altiora pręticat, vnde & allegoria dicta est. Quid autē prædicauit? Nihil aliud quàm hæc omnia quæ nunc fiunt. *Hæc enim sunt duo testamenta, vnum quidem à mōte Sina in seruitutem generās, qui est Agar.* † Hæc sunt. Quæ hęc? Matres puerorū illorum Sara & Agar. Duo verò testamenta] duæ leges. Quoniā nomina fœminarū erāt, in historia perseuerauit Apostolus in appellatione generis, & ex ipsis nominibus multā ostendit cōgruentiam. Quomodo ex ipsis nominibus? *Agar enim mons Sina est in Arabia.* Agar dicta est ancilla. Mons autē D Sina, ita sonat illius gētis lingua, vt omnes qui ex veteri testamento nati sunt, oporteat seruos esse. Nam mons ille vbi vetus testamentum datum est, cōmune nomen habet cum ancilla. Complectitur autem hic mons etiam Hierosolymam. Nam hoc est quod ait: *Qui coniunctus est ei quæ nunc est Hierusalem:* Hoc est, vicinus est, cōtiguus est. *Seruit autē cum filiis suis.* Quid igitur ex hoc docet? Quòd non solùm illa fuit ancilla, ac seruos genuit, verùm etiā hæc, videlicet testamentum, cuius figura fuit ancilla. Siquidem Hierosolyma finitima est monti cognomini ancillæ. In hoc autem monte etiā testamentum est datum. Vbi ergo est figura Sarę? Audi: *Quæ autē sursum est Hierosolyma, libera est, quæ est mater omniū nostrū.* Non igitur qui ex ea nascuntur, serui sunt. Inferioris igitur Hierosolymæ figura erat* Sara, nec dubium quin ex monte eius nominis: supernæ verò typus est ecclesia. Attamen non est cōtentus

Ibid. 21.a.

† hūc formauit.

* αὗται, id est hæ, vel hæ: vt referri possit ad mulieres & ad testamenta.

† hæ, quænā? puerorum illorū matres, Sara & Agar: quid sunt? duo testamenta.

* Pro Sara Agar potius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

legendum videtur.

tentus figuris, verùm & Esaiam adhibet testē his quę dicta sunt. Quum enim dixisset, supernam illā Hierusalem esse matrē nostram, & hanc vocasset ecclesiā, citat prophetā ipsi suo calculo suffragantem. *Scriptū est enim, Exulta sterilis, quæ nō paris, erūpe & clama quæ nō parturis, quia multi filij desertæ, magis quàm eius quæ habet virū.* Quæ igitur sterilis, & quæ deserta? An non perspicuum est, hāc esse ecclesiam ex gētibus, quæ antehac dei cognitione fuit priuata? Quę verò est illa quę habet virum? Nónne liquet hanc esse synagogam? Attamen hanc multitudine liberorū superauit † vidua, siquidem hæc vnā duntaxat habebat gentem. Cæterùm ecclesiæ filij, Græciam, Barbariam, terrā, mare, deniq; orbem vniuersum implēt. Vides vt factis quidem Sara, verbis autē propheta nobis futura subnotarint? Sed & illud cōsidera. Sterilē appellauit Esaias, & hanc ostēdit factam complurium liberorum matrem. Idē sub figura accidit in Sara. Nam & hęc quū esset sterilis, numerosæ sobolis mater est facta. Cęterum ne hęc quidē Paulo sufficiebāt, verùm etiā quomodo sterilis matèr sit facta disquirit, vt hinc etiā ad veritatem accōmodet figuram, eóq; subdit dicens:

† Sterilis.

Nos autem fratres, secundum Isaac repromissionis filij sumus.

Non enim sterilis tantùm erat ecclesia, quēadmodū Sara, neq; solùm multorum liberorū mater facta est vt illa, sed & ita genuit, quemadmodū illa. Vt enim illam nō natura, sed dei repromissio fecit matrē (nam qui dixit, Secundū temp' hoc veniā, & erit Saræ filius, idem ingressus in vterum infantem formauit) sic & nostra renascentia, natura quidem nulla est, cæterùm verba dei, quæ norunt fideles, hæc in aquę lauacro per sacerdotē pronūciata, tanquā in vtero quodam formant ac regenerāt eum qui baptizatur. Proinde si sterilis filij sumus, sum' & liberi. Et quænā est ista libertas, dixerit aliquis, quū Iudęi quidē cōstringerent ac flagellarēt eos qui crediderāt: illi verò qui putabantur esse liberi, persecutionibus affligerētur? Hæc enim accidebant quum arderet fidelium persequutio. Verū ne hoc vos perturbet, inquit, quandoquidē hoc quoq; prędcesit in figura. Nā & Isaac quū esset liber, à seruo persecutionē sustinuit, eóq; subiungit dicens: *Sed quemadmodum tunc qui secūdū carnem, natus erat, persequebatur eum qui natus erat secundum spiritū: ita & nunc. Sed quid dicit scriptura? Eiice filium ancillæ. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ.* Quid igitur? Hæccine cōsolatio, demōstrasse liberos à seruis persequutionem perpeti? Nequaquā, inquit. Neq; enim hic subsisto, sed audi quæ sequuntur, & hāc accipies cōsolationem, quę sufficiat leniēdis pusillanimorum persecutionibus. Quænā igitur sunt quæ sequuntur? *Eiice filium ancillæ. Non enim erit hæres cum filio liberæ.* Vis nosse quod sit autoramentū temporariæ tyrannidis, & intēpestiuæ insolētiæ? Eiectus est è paternis facultatib' puer, fitq; exul & erro simul cum matre. Iā mihi cōsidera q̄, sapiēter ista dicta sint. Non enim dixit, persequebatur, & ideo eiectus est, sed ne fieret hęres. Neq; enim ob temporariam persecutionem hanc de illo pœnam sumpsit. Nam id quidē leue erat, ac nihil ad eam rem, sed non permisit illum cōsortem fieri bonorū filio paratorum, significans ꝙ etiā sublata persequutione, hoc illi ab initio prius signatum esset, quæ res nō ceperit initiū à persecutione, sed à volūtate dei. Nec dixit, non erit hæres filius Abrahæ: sed, filius ancillæ, à viliore genere illi cognomen addēs. At Sara, inquies, sterilis erat: Ergo & ecclesia ex Gētibus cōgregata talis erat. Vides in omnibus seruari figurā. Sicut enim illa quum per omnes ætatis annos non peperisset, in extrema senectute sit mater: ita & hæc, vbi venit plenitudo tēporis, parit. Hoc autē & ꝓpheta prędixerat, ita loquēs: *Lætare sterilis quæ non pa. Esa. 54. a. ris, erumpe & clama quæ non parturis: quoniā multi filij deser- & Luce tæ, magis quàm eius quæ habet virum.* Hoc modo designās 23. d. ecclesiam. Non enim nouerat deum, tamen vbi cognouit, vicit numerosę sobolis synagogam. *Itaque fratres non sumus ancillæ filij sed liberæ.* Hęc omnia mouet versatq; ostēdere studens id quod factū est, non esse nuperum, neq; recens, sed iam inde ab initio & ante multa secula præfiguratum. An non igitur absurdū, ante tantū seculorum selectos, ac liberatis cōsortes, vltrò semetipsos in seruitutis iugū tradere? Post hæc aliā addit causam quæ persuadeat eis vt in decretis perseuerēt. *Libertate igitur qua Christus vos liberauit, state.* Cap. v. Num vos ipsos liberastis, quandoquidem rursum ad priorē recurritis dominatum? Ipse est qui vos liberauit, alius est qui preciū dedit pro vobis. Vides quot modis illos abducat ab errore Iudaico. Primū ostendens extremę dementiæ esse, eos qui pro seruis facti fuerant liberi, pro liberis velle fieri seruos. Deinde ꝙ erga benemeritū immemores & ingratos sese declaraturi sint, cōtemnentes eum qui liberauit, & amātes eum qui in seruitutem pertraxit. Tertio loco, ꝙ hoc esset impossibile. Lex enim iā nō habebat dominiū, quū alter eos omnes semel ab illius dominatu redemisset. Quum verò dicit, state, fluctuationē subindicat. *Ac ne rursum iugo seruitutis implicemini.* Nomine iugi, negocij molestiā illis significat. At quum ait, rursum, ingentē illorum indicat stupiditatem. Nam si non fuissetis hanc experti molestiam, non eratis perinde grauiter incusandi. Verùm si cum experimento cognitum habeatis q̄ graue sit huius iugi pondus, post hæc denuò vos ipsos eidē submittitis, quam veniam mereri poteritis? *Ecce ego Paulus dico vobis, quòd si circuncidamini, Christus nihil vobis proderit.* Vide quàm atroces minæ. Meritò, quandoquidē & angelos anathemati deuouit. At † ciuiliter dixit ꝙ Christus eis nihil esset ꝓfuturus.] Nā ipse hoc non probauit, sed pronunciauit ꝙ deinceps personæ authoritas satis esset pro quauis probatione. Et ideo occupauit dicere, ecce ego Paulus dico vobis, quę vox erat cōfidentis iis quibus loquebatur. Nos pro nostra virili ex nobis ipsis hoc addemus, demōstrabimúsq; quomodo circūcisis profuturus sit Christus. Qui circunciditur, tāquam legem metuēs circunciditur. Eam qui metuit, diffidit viribus gratię. Porrò qui diffidit, nihil fructus capit ab ea cui diffidit. Rursus alio modo: Qui circūciditur, legem facit dominā, & authoritate pollentē. Qui verò putat illam esse dominam, eámque ex maiore parte transgreditur, ex minore seruans, semetipsum subiicit execrationi. Qui verò seipsum submittit execrationi, libertatem quæ est in fide repellens, quomodo potest esse saluus? Nam si dicere fas est quiddā incredibile, hic neq; Christo, neque legi fidit, sed in medio cōsistit, & hinc & illinc volens lucrum facere, eóq; nec hinc nec illinc lucrum accipiet. Deinde posteaquā dixisset ꝙ nihil esset illis profuturus Christus, tectè ac paucis probationē adfert, ita loquēs: *Testificor autē omni homini qui circūciditur, quòd debitor est totius legis implendæ.* Etenim ne putares hæc inimicè dici: Non vobis, inquit, solùm dico, sed cuiuis homini, quisquis circunciditur, ꝙ debitor est totius legis

† quemadmodum ipsis Christus nihil esset profuturus?

tius legis implēdæ. Legis enim præcepta inter se cohærēt. Et qui ex libero descriptus est in seruitutē, nō amplius facit quæ vult, sed omnibus seruitutis legib' obstrictus est. Itidē accidit in lege, vbi pusillā aliquā legis partē receperis, téq; ipsum iugo submiseris, totum illius dominatū tibi accersisti. Idem fit in hæreditate mūdana: Qui nihil attigit, ab omnibus liberatus est negociis quæ sequuntur defuncti hęreditatē. Quòd si paulum aliquid attigerit, etiā si non acceperit omnia, omnibus tamē sese obstrinxit, qui partem attigit. Idem accidit in lege, non ob hūc tantùm quē dixi modum, verùm etiā ob alium quendam. Legis enim partes inuicem cohærent. Circuncisio, vt exēpli causa dicam aliquid, immolationē pecudum habet annexam, ac dierū obseruationē, immolatio rursus tum diei tum loci obseruationē habet annexam. Locus innumerabiles purgationum ritus, purificationes examen quoddā obseruationum secum adferunt variarum. Non enim fas est impurū sacrificare, non sacra ingredi adyta, deniq; non aliud quicquam eiusmodi rerum agere. Quapropter per vnicum præceptum multa lex attrahit. Itaq; si circuncidaris, nisi circūcidaris octauo die: aut quum octauo quidē, sed non offertur sacrificium: aut quum sacrificiū quidē offertur, sed non in loco præfinito: aut si in loco præfinito, non iuxta legis præscripta: aut si iuxta legis præscripta, sed non purus: aut si purus, non cōueniente ritu purificatus, cuncta illa pereunt. Proinde dicit:

Debitor est totius legis implendæ. Quòd si lex habet authoritatem, noli partē implere, sed totam. Si non habet authoritatem, ne partem quidē seruare velis. *Euacuati estis à Christo, quicunque in lege iustificamini: à gratia excidistis.* Posteaquā argumentis rem probauit, deinceps pronunciat, eósq; suspendit in extremo discrimine. Quum enim is qui decurrit ad legē, nec hinc possit salutē consequi, & à gratia exciderit, nihil supereſt nisi suppliciū indeprecabile, dum illa caret vigore, hæc non admittit hominem. Posteaquam igitur illis hoc pacto metū exaggerauit, ac mentem illorū perturbauit, posteaquā ostendit totum naufragiū quod perpessuri sunt, è ꝓppinquo patefacit illis gratię portum, id quod vbiq; facit, facillimā simul & tutissimā demonstrans illinc esse salutē. Eóq; subdit dicēs: *Nos autē per fidem in spiritu, iustitiæ spem accepimus.* Nihil, inquit, opus habemus illis legalibus. Sufficit enim fides ad hoc, vt donet nobis spiritum, & per hunc iustitiā, multáq; insup & magna bona. *In Christo enim Iesu neq; circuncisio quicquā valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionē operatur.* Vides vt eos iam maiore cum libertate aggreditur? Qui Christū induit, ne post, inquit, talium sit curiosus. Atqui dixerat, noxiam esse circūcisionem, quomodo igitur eam facit indifferentē? In his hoc facit, qui iam ante fidem eam habuerāt, nō in his qui post fidem circuncidebantur. Vide verò quò illam deiecerit, collocans eam cum præputio. Quod enim eorū facit discrimen, fides est. Quemadmodū igitur si qui athletas deligit, siue naso adūco, siue simo, siue nigros, siue candidos, eligat nihil refert ad probationē, sed illud vnum spectandum est, vt validi doctíq; sint: ita qui adscribendus est in nouum testamentū, huic nihil nocēt hęc omnia corporalia si absint, quemadmodū neq; iuuant si adsint. Quid autem est, *Quæ per dilectionem operatur?* Hic illis ingentem infixit plagam, significans hanc subreptionē inde natam, ꝙ charitas erga Christum in eis nō egerit radices. Non enim credere solum est quod quęritur, verùm etiam in charitate perseuerādum est, ac si dixisset: Si dilexissetis Christum, sicut oportuit, nequaquā cōfugissetis ad seruitutem: nequaquam eum qui vos redemit, deseruissetis: nequaquam contumelia affecissetis eum qui vos in libertatem asseruit. Tectè verò notat & illos qui Galatis insidiabantur, significās quòd si illi quoque charitatem habuissent erga Galatas, nequaquā ista facere sustinuissent. Vult autē hoc verbo vitam illorum corrigere: *Currebatis bene, quis vos impediuit?* Non hoc interrogātis est, sed deplorātis & anxij. Quomodo tantus cursus interruptus est? Quis est qui tantum potuit? Qui omnibus quidem superiores, & in magistrorū eratis ordine, ne in discipulorū quidem classe mansistis. Quid accidit? quis tantum valuit? Hæc potius sunt exclamantis ac lamentantis, sicut & antea dicebat, Quis vos fascinauit? *Persuasio non est ex eo qui vocauit vos.* Non in hoc vos vocauit, qui vocauit vt ad istū vacillaretis modum. Non hāc legē vobis prescripsit, vt iudaizaretis. Deinde ne quis diceret, Quid rē verbis attollis, & oratione reddis atrocem? vnicum tantùm legis præceptum seruauim', & tantos cies tumultus? Vide quomodo terrorē illis incutit, nō ex præsentibus, sed ex futuris, loquēs hūc in modum: *Exiguum fermentum totam massam corrumpit.* Sic & vos, inquit, hoc exiguum malū si non corrigatur, poterit in perfectum Iudaismū pertrahere, sicut fermentum conspersionem. *Ego confido de vobis in Christo, quòd nihil aliud sentietis.* Non dixit, nō sentitis: sed, non sentietis, hoc est, corrigemini. Vnde hoc nosti? Non dixit, scio: sed, cōfido. Cōfido, inquit, deo, & illius opem inuocot ad vestri correctionem. Cōfido.] Nec simpliciter dixit, cōfido de vobis, sed adiecit, in Christo. Vbiq; enim laudē miscet accusationi. Quasi dixisset, Nouimeos discipulos, nouiquàm sitis correctu faciles. Cōfido partim ob Christum, qui nō patitur quidlibet etiā perire, partim propter vos, qui facilè potestis reuocare vos ipsos. Simul autē & adhortatur, vt ipsi etiam studium adhibeant: tanquam non possint à deo consequi, nisi pariter quod in ipsis situ erat, adhiberent. *Qui autem conturbat vos, portabit iudiciū suum, quisquis fuerit.* Vtrinque delinit illos, tum ex eo quòd illis addidit fiduciā, tum ex eo quòd pseudoapostolos execratur, aut potì' prædicit illis cuēturū supplicium. Tu vero iam illud mihi cōtemplator, vt nequaquam nomen edidit insidiantium, ne fierēt impudentiores. Quod autem dicit, illud est: Non quia vos nihil aliud sentietis, eò seductionis authores liberati sunt à supplicio, sed dabūt pœnas. Non enim par est, vt aliorum probitas aliorū malitiā subleuet. Hoc autē facit, ne & alios rursus inuadāt. Nec simpliciter dixit qui cōturbat, sed exaggerauit sermonē, dicēs: quisquis fuerit. *Ego autē fratres, si circuncisionem adhuc prædico, quid etiānum persecutionem patior?* Quoniā traducebatur apostolus hoc nomine, ꝙ vbiq; Iudaizaret, fictéq; prædicaret: vide quàm purè semet explicet à suspicione, ipsos appellans testes. Nam vos quoque scitis, inquit, istam fuisse persequutionū mearū causam, quòd à lege iubeo desciscere. Itaq; si circuncisionem prædico, quur persecutionē patior? Neque enim aliud crimen mihi possunt intēdere qui ex Iudæis sunt, præterquā hoc solum. Nam si cōcessissem vt seruatis maiorum ritibus crederent, haudquaquā mihi fuissent insidiati nec ij qui crediderunt, nec ij qui non crediderunt: quum nihil ex ipsorum institutis labe

† de vestri correctione. ne bene sperans.

Universidad de Deusto Biblioteca

tis labefactaretur. Quid igitur? An nõ prędicauit circuncisionem? [Acto.16. a.] An nõ circuncidit Timotheum? Circuncidit quidem, at non prædicauit. Quid igitur est quod hîc dicit? Disce eius exactam in dicẽdo circũspectionem. Non dixit, non facio circuncisionẽ, sed non prędico: hoc est, nõ ita iubeo credere. Etenĩ ne hinc caperes dogmatum confirmationem, circũcidi quidẽ, sed non prædicaui circuncisionem. *Ergo euacuatum est scandalum crucis.* Hoc est, obstaculũ impedimentũq; sublatum est, si verum est quod dicitis. Neque enim perinde crux erat offendiculo Iudęis, vt ꝙ nõ pareremus patriis legibus. Etenim quum Stephanum [Ibid.6.d.] perduxissent in consilium, non dixerũt, Hic est qui crucifixum adorat. sed loquitur, inquiunt, contra legem & locum sanctum. Idem crimẽ Christo impegerãt, [Ioan.5.c.] quòd legem solueret. Propterea Paulus ait: Si cõcessa est circuncisio, soluta est quã habent aduersum nos contentio: nulla iam inimicitia manet aduersus crucem & prędicationẽ. Quòd si quotidie cædẽ exercent contra nos, quomodo hoc intendũt nobis crimẽ? Me quidẽ propter hoc adorti sunt, quòd incircuncisum induxissem in tẽplum. An igitur adeò stultus sum, inquit, vt quum permiserim circuncisionem, frustra & incassum tãtum in me receperim mali, vt tãtum offendiculum ponerem cruci? Videtis enim, quòd nullã ob causam æquè nobis sunt hostes, atq; ob circuncisionẽ. Num igitur adeò vecors erã, vt ꝓ re nihili & ipse affligeret, & aliis essem offendiculo? Porrò crucis offendiculum vocauit, eò ꝙ etiã sermo crucis hoc imperabat, ídque potissimum erat quod offendebat Iudęos, & vetabat ne crucẽ reciperent, videlicet quòd iuberentur à naiorum institutis discedere. *Vtinam & concidantur, qui vos conturbant.* Vide quàm hic est amarulẽtus in eos qui Galatas seduxerant. [Suprà 3.a.] In initio torquebat accusationẽ in seductos, semel atque iterũ eos appellãs stultos: verùm vbi illos rectè castigauit correxitq;, deinceps in seductores fertur. Oportet autem nos & hanc apostoli sapiẽtiam perspicere, quomodo hos tãquam proprios filios, & tanquã correctionis capaces admonet, & ad mentem reuocat: eos verò qui seduxerant, velut alienos & insanabili morbo laborãtes resecat, partĩ quũ ita dicit, Portabit iudiciũ suum quisquis fuerit: partim quum imprecans ait, Vtinam & abscindãtur, qui vos cõturbãt. Ac rectè dixit ἀναστατοῦντες, hoc est statu mouent. Compulerãt enim eos, vt propria patria, vt libertate, vt cœlesti cognatione relicta, alienã ac peregrinam persequerentur, vt iam ab illa superna liberáque Hierosolyma exules, cogãtur veluti captiui solúmque vertere iussi, incertis vagari sedibus. Quapropter illis imprecaт. Quod autẽ dicit, hoc est: Nulla [Titum.3.c] est mihi cura de illis. Hęreticũ enim, inquit, hominem post vnam & alteram admonitionem deuita. Si volunt, non solùm circuncidantur, verùm etiam execentur. Vbi nũc sunt, qui seipsos audẽt euirare, simul & apostolicã imprecationẽ sibi accersentes, & dei opificium accusantes, & à Manichæis stantes? Nã illi quidẽ aiũt, corpus insidiosum esse, malæq; materiæ, hi verò factis suis, crudelib' illis opinionibus prębẽt ansam, dum mẽbrũ amputant velut insidians & inimicũ. Itaq; multo magis oportebat excęcare oculos. per oculos enim in animã descẽdit concupiscentia. Verùm nec oculus, nec vllum aliud membrum est in culpa, sed sola praua animi inductio. Quòd si non sustines, quur non & linguam ob blasphemias, quur nõ

A & manus ob rapinas, quur non & pedes ad malitiã currentes, denique quur non totum resecas corpus? Nam & aures delinitæ tibia, frequẽter effœminarũt animam: & nares accepto suaui odore imposuerũt menti, & ad voluptatem lympharunt. Itaque circũcidam' omnia, & aures, & manus, & nares. Verum hęc extremę sunt impietatis, ac satanici consilij. Tãtùm oportet corrigere inconditum mentis impetum. Isti verò sua resecant membra. Ita malus dæmon perĩde quasi errauerit opifex, persuasit vt instrumẽta perderent, semper gaudẽs cædibus. Quî fit igitur, dicet aliquis, vt saginato corpore efferuescat cõcupiscentia? Quoniã hoc ipsum rursus est animi delictum. Nam saginare carnẽ, non est carnis, sed animi. Nam si vellet extenuare, habet idem omnẽ potestatẽ. At tu perinde facis, quasi si quis videns aliquem accẽdentem B ignẽ, ac lignis impositis domũ incendere, omisso eo qui fecit incendium, flammã accuset, quæ correptis multis lignis in altũ se sustulerit. Atqui culpa nõ est ignis, sed eius qui ignem accẽdit. Hic enim ad parãdos cibos, ad præbendam lucem, ádque alia id gen' ministeria datus est, non ad cõflagrationem ædium. Quemadmodum & cõcupiscẽtia ad liberorum procreationem vitæq; conseruationẽ data est, nõ ad adulterium, scortationes ac lasciuias: vt pater fieres, nõ vt adulter: vt legitime verseris cum vxore, non vt cõtra fas eam corrumpas: vt relinquas tuum semen, nõ vt alienum vities. Siquidem adulterium nõ est naturalis appetitus, sed cõtumelię pręter naturam. Siquidẽ appetitus ille tantùm desiderat mixturam, non talem mixturam. Hęc autẽ mihi non temere dicta nũc sunt, sed præludimus ad disputationes quasdã ac ceu C velitamur in eos qui dicunt dei opificiũ esse malum: omissa animæ socordia aduersus corpus insanientes, carnémq; nostram calumniantes, de quibus & Paulus deinceps disserit, non carnẽ incusans, sed diabolicas cogitationes. *Vos autẽ fratres in libertate vocati estis, tantùm ne libertatẽ in occasionẽ carni.* Hîc iam videtur exspaciari in sermonẽ moralẽ. Accidit autẽ illi quiddam nouum, quódq; in nulla cæterarum epistolarũ accidit. Quum enim omnes in duas partes solitus sit partiri, sic vt primũ de dogmatibus, in fine de moribus differat: hic posteaquã incidit in sermonẽ de moribus, rursum admiscet disputationẽ de dogmatibus. Nam hic sermo vicissim hæret illi, illi inquã qui pugnat aduersus Manichæos. Sed quid est, Tantũ ne libertatẽ in occasionem carni? Liberauit, inquit, nos Christus à iugo seruitutis, liberũ nobis esse voluit fa- D cere quicquid volumus, non vt hac potestate ad malitiam abutamur, sed vt ad maioris præmij sumamus occasionẽ, ad altiorem philosophiã progressi. Posteaquã enim passim legẽ appellat iugum seruitutis, & [Suprà 3.b] de gratia quę liberat ab execratione meminit: ne quis suspicaretur ipsum ideo reuocare homines à lege, ꝙ liceret ex legẽ agere vitam, corrigit eam suspicionẽ, dicens, Non vt illegitima fiat vitę ratio, sed vt legem trãscendat philosophia. Soluta sunt enim legis vincula: atque idem ego dico, non vt deiiciamur, sed vt erigamur ad altiora. Etenim tam is qui scortatur, q̃ is qui in virginitate perseuerat, legis terminos excessit: verum non eodẽ modo, sed hic quidẽ in deteriora prolapsus, ille verò ad meliora prouectus, sic vt alter prætergressus sit legem, alter supergressus. Hoc itaque dicit Paulus, Christus iugum vobis relaxauit, non vt exiliatis, aut calcitretis, sed vt absq; iugo compositè

compositè incedetis. Post hæc ostẽdit modum, quo hęc facile queãt corrigi. Quis igitur modus? *Per charitatẽ, inquit, inuicem vobis seruite.* Rursus hic subindicat ambitionem, seditionem, dominãdi studium, & insolentiã huius erroris illis fuisse causam, quippe hæreseωn mater est principatus cupiditas. Etenim quũ dicit, Seruite vobis inuicem, ostendit hoc mali ex arrogantia fastúque cepisse exordiũ. Eóque malo respõdens admouet remediũ: Quoniam, inquit, dum alius alij vultis dominari, dissecti fuistis, seruite vobis inuicem: sic enim denuo in vnũ redigemini. At peccatũ quidem nõ explicat aperte, sed aperte refert emẽdationis modum, vt hinc etiam illud cognosceret, perinde ac si quis lasciuienti non dicat quidẽ quòd lasciuiat, tamen frequẽter hortetur ad pudicitiam. Nã qui proximum sicut oportet diligit, non grauatur illi seruire submissius quàm quisquam seruus. quemad- B modum enim ignis admotus ceræ facilè mollit eam, sic & amoris calor omnem fastum & arrogantiã vehementius quàm ignis soluit. Eóque non simpliciter dixit, Diligite inuicem, sed seruite, intensam ac vehementem declarans amicitiam. Etenim quũ legis iugum detraxisset, ne subsilirent, aliud illis imponit iugum, nimirũ charitatis, illo quidẽ validius, sed multò leuius, ac iucũdius. Deinde quid boni præstet charitas, [Leuit.19. & Mat. 22.d.] ostendit dicẽs: *Tota enim lex in vno verbo impletur, videlicet in hoc, Diliges proximum tuum vt teipsum.* Quoniã legem susque dẽq; versauit, si vis, inquit, illã implere, ne circũcidaris. non enim circũcisione, sed dilectione impletur. Vide vt doloris sui nõ obliuiscitur, sed id quod dolet, identidem attingit, etiã ingressus moralem tractationẽ. *Quòd si inuicẽ mordetis & comeditis, videte ne à vobis inuicem consumamini.* C Non pronũtiat, ne grauet illos, nouerat tamẽ id fieri: verum hoc ambiguè profert. Non enim dixit, quoniã vos inuicẽ mordetis, & quod sequitur consimili modo. nec ẽm illic rursum pronuntiat, sed obũbrat ac dicit, Ne à vobis inuicem cõsumamini. qui sermo est metuentis & cõsulentis vt caueant, non condemnantis. Ac dictionibus significantibus est vsus. Non enim tantùm dixit, mordetis. quod sanè est cõmoti: sed addidit, &* comeditis, quod est in malitia perseuerantis. Nam qui mordet quod appetebat, iram expleuit: cæterũ qui deuorat, extremæ feritatis & immanitatis specimen dedit. Morsus autem ac* deuorationes nõ corporales dicit, sed eas quæ sunt his multo crudeliores. Nõ enim qui carnem gũstauit humanam, tãtum mali dedit, quantum is qui morsum fixit in animũ. Siquidẽ D quanto corpore præstantior est anima, tãtò graui' est hanc læsisse. *Videte, inquit, ne à vobis inuicẽ consumamini.* Quoniam qui lædunt & insidiantur velut alios consumpturi, hoc animo veniunt: ideo dicit, Videte ne res in vos reuoluatur. Nã seditio & cõtentio corruptionem & consumprionem adfert tũ iis qui recipiunt ea, tum iis qui inuehunt, ac magis intus corrũpit omnia quàm tinea. *Dico autem, spiritu ambulate, & cõ cupiscentiam carnis non perficietis.* Ecce alterã indicat viã, quę virtutem reddit facilem, ac præstat ea que dicta sunt, viã que gignit charitatẽ, quæque stricta redditur à charitate. Nihil enim, nihil inquã sic charitatẽ inserit nobis, vt si simus spirituales, nec alia res æquè persuadet spiritui, vt apud nos maneat, atque vis charitatis. eóque dicit. *Spiritu ambulate, & carnis concupiscentiam non perficietis.* Quoniã expresserat, quæ res gigneret morbum, & remedium aperit quod adfert sanita-

[* κατεσθίετε, id est, comeditis, deuoratis, eroditis, depascimini. * βρώσεις, comestiones, deuorationes, tineas.]

A tem. Quod autẽ est illud? Nõ aliud, quàm viuere spiritu. Vbi verò dixerat, spiritu ambulate, & carnis cõcupiscentiã non perficietis, subiecit: *Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem: hæc enim sibi inuicẽ aduersantur, vt non quæcunq; volueritis, ea faciatis.* Hîc quidã adoriuntur nos dicentes, ꝙ apostolus hominem in duo dissecuerit, inducẽs eum velut ex cõtrariis naturis cõpositum, dum ostẽdit pugnam esse corpori aduersus animam. Verùm hæc nõ ita se habẽt, non ita se habent inquam. Neq; enim hic carnẽ appellat corpus. Alioqui si hoc sentiret, quomodo cõsentaneũ sit quod mox dicitur, Concupiscit enim inquiẽs, aduersus spiritũ? Atqui corpus nõ est de eorum numero quæ mouẽt, sed quæ mouentur: non de eorũ numere quæ agunt, sed de eorũ quæ aguntur. Quomodo igitur cõcupiscit, quandoquidẽ concu- B piscentia non carnis est, sed animi? Siquidẽ alibi dicit, Concupiscit anima mea. [Psal.83.a.] Et, Quid desiderat anima tua? & faciã tibi. [& 118. c.] Et, ne ambules iuxta desiderium animę tuę. [Ibi. 41. a.] Ac rursus, Sic desiderat anima mea. Quomodo igitur Paulus dicit, Caro cõcupiscit aduersus spiritum? Solet appellare carnen, non corporis naturam, sed prauã voluntatem: veluti quum dicit, Vos [Rom. 8.b.] non estis in carne, sed in spiritu. Et rursum, Qui verò [Ibidem.] in carne sunt, deo placere non possunt. Quid igitur? Tollenda est caro? Ipse verò qui hæc dicebat, an nõ carne circũdatus erat? Nõ carnis sunt ista, sed diaboli dogmata. Ille enim homicida erat ab initio. Quid [Ioan. 8.f.] igitur dicit? Carnem hic appellat cogitationẽ terrestrem, socordẽ & incogitãtem. Hæc enim nõ corporis est accusatio, sed animæ negligẽtis crimen: siquidem huius instrumentũ est caro. Instrumentum autẽ C nullus auersatur oditve, sed eum potius qui organũ malè tractat. Neq; enim ferrum, sed homicidã & odim' & punimus. Atqui dixerit aliquis, hoc ipsum est accusare corpus, animi peccata carnis appellare vocabulo. Ego verò fateor quidẽ carnem anima inferiorem esse, sed hãc quoq; pulchram esse. Non enim quod pulchro inferius est, statĩ malum est, sed ipsum quoq; bonum. Malum autẽ non est minus bono, sed cõtrarium. At tu si demonstrare potes malitiã è corpore proficisci, accusa carnẽ. Quòd si ex appellatione conaris struere calumniã, tempus tibi est vt simul accuses & animam: quandoquidẽ & animalis homo dicitur, qui veritate priuatus est. Et spiritus malitiæ dicũtur dęmonũ multitudo. Rursus carnis vocabulo scriptura solet appellare mysteria, totámq; ecclesiã, [Coloss.1.c.] D dicẽs eã Christi esse corpus. Quòd si vis etiã officia cernere quę per carnẽ pręstãtur, hinc cõsidera. Imaginare sensus extinctos esse, & videbis animã omni cognitione destitutã, neq; quicquã eorũ quę nũc nouit, nosse. Etenim si potẽtia dei dum ex opificio mũdi per res cõditas intelligitur, cõspiciatur, quomodo [Rom.10.d] videre poterimus absque oculis? Quòd si & fides ex auditu est, quomodo sine aurib' audiemus? Prędicare verò & circũcursare, linguę pedúmq; cõstat admi- [Ibidem.] niculo. Quomodo enim, inquit, prędicabũt, nisi mittantur? Et scribẽdi munus peragitur manibus. Vides vt innumerabiliũ causa bonorum est carnis ministerium? Cæterum quum dicit, Caro cõcupiscit aduersus spiritũ, de duplici loquitur cognitione, quarũ altera alteri aduersatur, videlicet virtutis & malitię, nõ anima & corpus. Nam si hæc sibi inuicem aduersarentur, se ipsa tollerent, non aliter quàm ignem aqua, tenebræ lucem. Sin corporis curam agit anima,

multáque

Universidad de Deusto Biblioteca

multáque solicitudine illi prospicit, innumeráq; patitur ne deserat illud, quum vi abrũpitur, obsistit, ac vicissim corpus animæ subseruit, [multarumq́; rerũ ipsi cognitionẽ adfert] & ad illius operationem cõpositũ est: quî possunt hęc esse contraria, & inter sese pugnantia? Nam ego non solùm nõ cõtraria, verùm etiam magnopere concordia, seque vicissim tuentia conspicor ex ipsis factis. Non igitur de his loquitur, quòd sibi inuicẽ aduersantur, sed malarũ ac bonarũ cogitationum pugnam proponit. Velle enim & non velle animæ est. Ideo dicit, Hæc autem aduersantur, ne sineres animã pergere in suis prauis affectibus. Siquidem hęc loquutus est apostolus ceu pædagogus quispiam ac præceptor terrorem incutiens. *Quòd si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Quænam est hęc cõsequentia? Maxima quidẽ & euidẽs. Etenim qui spiritum, vt oportet, habet: per hũc extinguit omnẽ prauam concupiscentiã. Porrò qui liberatus est ab his, nõ eget legis auxilio, sed multò factus est pręceptis illis sublimior. Nam qui nõ irascitur, quid opus habet vt audiat, nõ occîdes? Qui non intuetur intemperantibus oculis, quid opus habet eo qui doceat non esse mœchandũ? Quis enim illi verba facit de fructu malitiæ, qui radicẽ malitiæ iam euulsit? Radix enim homicidij, ira: & adulterij radix, curiosus oculorũ obtutus. Eapropter dicit: Si spiritu ducimini, nõ estis sub lege. Hic autẽ mihi videtur magnas etiã & admirandas legis laudes retulisse. Quas illas? Quanquam, inquit, lex erat loco spiritus, iuxta suas vires, priusquã spiritus adueniret, non tamen ob id oportet manere in pædagogo. Tum quidẽ merito sub lege eramus, vt metu castigaremus concupiscentias, nõdum prodito spiritu. Nunc verò posteaquã venit gratia, quæ nõ solùm iubet ab illis abstinere, verùm & ad altiora prouehit, & ad perfectiorem vitę rationem adducit, quid opus est lege? Etenim qui ex sese suo fungitũ officio, huic quid opus pædagogo? Neq; enim qui philosophus est, opus habet Grãmatico. Quur igitur vos ipsos redditis viliores? Quũ pri⁹ vos exhibueritis spiritui, nũc asidetis legi. *Manifesta autẽ sunt opera carnis, quæ sunt, scortatio, adulteriũ, immũdities, lasciuia, veneficiũ, simulachrorũ cultus, inimicitiæ, cõtentio, æmulationes, iræ, cõcertationes, seditiones, hæreses, inuidiæ, cædes, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, quẽadmodũ & prædixi, quòd qui talia faciũt, non erunt hæredes regni dei.* Hîc iam mihi dicito tu qui carnis accusator es, & arbitraris hæc ob simultatẽ & discordiã esse dicta: Sit adulteriũ, & scortatio carnis, iuxta vestrã opinionẽ: inimicitię, cõtentio, æmulationes, cõcertationes, hęreses, & veneficia, cuius erunt? Nam hæc tantũmodo sunt corruptæ volũtatis, nimirũ vt cætera: quo modo igitur erũt carnis? Vides igitur, ꝙ hic non loquitur de carne, sed de terrestri cogitatione quæ humi serpit, eoq́; terrorem ingerit, dicens, Qui talia faciũt, regni dei nõ erunt hæredes. Quòd si hęc essent naturę malæ, nõ voluntatis praue, superfluè dixisset, faciũt: sed, patiuntur. Huius autẽ rei gratia etiã exulant à regno cœlorũ. Neq; enim ad ea quæ sunt naturæ, sed ad ea quæ sunt voluntatis, pertinent vel coronę vel supplicia. Quapropter etiam hæc minatur Paulus: *Fructus autẽ spiritus, charitas, gaudium, pax.* Non dixit, opus spiritus: sed, fructus. Num igitur anima superuacanea est? Nã si de carne & spiritu verba fiunt, vbi anima? Num de inanimis loquitur? Siquidem vbi quæ mala sunt, carnis sunt: quæ bona, spiritus: superuacanea est ani-

A ma. Nequaquam. Nam huius est temperatura affectuum, & ad hãc pertinẽt. Ipsa in medio sita inter virtutem & vitium, si ad id quod oportet vtitur corpore, reddit illud spirituale: sin recedit à spiritu, si seipsam præbet malis cupiditatibus, reddit † illud magis terrenũ.] Vides eum nõ loqui de substãtia carnis, sed de mala & bona voluntate. Quur autẽ vocat fructum spiritus? Quoniã mala opera ex nobis solis oriuntur, vnde & opera vocat. Bona verò nõ tantùm egent nostra cura, verùm etiã opus habẽt diuina benignitate. Igitur hęc disserturus prius radicem bonorũ proponit, ita dicens: *Charitas, gaudiũ, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, tẽperãtia, aduersus huiusmodi nõ est lex.* Quid enim aliquis præcipiat illi qui omnia in se habeat, etiam perfectã philosophię magistram charitatem? Quemadmodũ enim equi fræno morigeri, om-

†ipsam magis terrenam.

Nota contra Pelagianos.

B niaq́; ex sese facientes, nõ opus habent scutica: sic & anima quæ impulsu spiritus recta facit, non eget admonitrice lege. Cæterùm hic quoq; legem valde mirabiliter deiecit, non vt malã, sed vt inferiorẽ philosophia quam dat spiritus. *Qui verò sunt Christi, carnẽ crucifixerunt cum vitiis & cõcupiscentiis.* Etenim ne dicerent, & quis est istiusmodi? ex factis ostendit qui sint qui talia pręstãt, rursus hic carnẽ appellãs malefacta. Non enim sanè carnẽ sustulerãt, alioqui quomodo viuerẽt? Nam quod crucifixũ est, mortuũ est & inefficax. Sed perfectã indicat philosophiam. Siquidem concupiscentię quanuis obturbant, incassum rabiũt. Quoniã igitur tanta vis est spiritus, illi viuamus, illo contenti simus. Et hoc declarãs subdit: *Si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus.* Hoc est, cõtenti simus spiritus vi, neq; requiramus legis accesśionẽ. Mox ostẽ-

C dens eos qui circuncisionem inducebãt, id ambitionis gratia facere, ait: *Ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, quæ est causa omniũ malorũ, nos inuicem prouocantes.* Hoc in contentiones & concertationes dictum est. *Inuicem inuidentes.* Siquidẽ ex inanis gloriæ studio nascitur inuidia, rursus ex inuidia hęc innumera mala. *Fratres etiã si præuentus fuerit homo.* Quoniã increpationis prętextu vlciscebãtur suas cupiditates, videbanturq́; id facere propter delicta corrigẽda, quũ reuera studerent suã dominãdi cupiditatẽ stabilire, ait: Fratres si etiã præuentus fuerit. Non dicit, si fecerit: sed si præuẽtus fuerit, hoc est, si abreptus. *Vos qui spirituales estis, instaurate talẽ.* Non dixit, punite, aut cõdemnate: sed, instaurate, hoc est, corrigite. Ne hic quidem constitit, verum vt ostenderet eos vehemẽter mites esse oportere erga eos qui supplãtẽtur, ita subiecit: *In spi-*

Cap. VI.

D *ritu mansuetudinis.* Non dixit, in mansuetudine: sed, in spiritu mãsuetudinis, declarãs hęc etiam spiritui placere, quippe quum hoc ipsum posse cũ humanitate corrigere peccãtes, doni sit spiritualis. deinde ne qui corrigit alterũ, efferatur animo, & ipsum eidẽ timori subiecit, ita loquẽs: *Considerans teipsum, ne & tu tẽteris.* Quemadmodũ enim diuites sportulas mittunt egẽtibus, quò siquãdo & ipsi in egestatem inciderint, eadem ab aliis cõsequantur: sic & nobis est faciendũ. Quapropter & causam necessariam memorat, ita loquẽs: *Considerans teipsum, ne & tu tenteris.* Simul excusat eũ qui peccauit: primùm ita dicens: Quanuis prçuentus fuerit. Deinde vox illa multam declarat infirmitatem, dum vsurpat pronomen, tu, ita loquẽs, ne & tu tenteris. Quod igitur dicit, tale est: Corrige fratrẽ si præuentus fuerit, sed cum mansuetudine, dæmonis incursionem accusans magis quàm animi negligentiam.

tiam. *Alij aliorum onera inuicem portate.* Quoniam fieri non potest, vt homo viuat absque defectu, admonet ne rigidi sint expẽsores alienorũ delictorum, sed tolerent etiam proximorũ defectus, vt & ipsorum delicta tolerentur ab aliis. Sicut em̃ in structura domus non omnes lapides eundẽ habẽt locum, sed hic quidẽ in angulum est accõmodus, ad fundamenta non item: ille contra, ad fundamenta cõmodus est, non item ad angulũ: itidem sane est in corpore, quod est ecclesia. Quin & in nostra carne licet idẽ cernere, attamen aliud membrum ab alio toleratur, nec ab omnibus omnia requirimus. Nam ex cõmuni facta collectio, & corpus & ædificiũ cõstituit. *Et sic adimplete legem Christi.* Non dixit πληρώσατε, id est, implete: sed, ἀναπληρώσατε, hoc est, simul omnes implete, vos inuicem ferendo. Velut ille est iracundus, tu somnolẽtus. Tolera igitur illius acrem impetũ, vt vicissim ille tuã ferat segnitiẽ: Ita fiet, vt nec ille peccet, dũ abs te toleratur: neque tu, dũ in his in quibus molestus es, sustineris à fratre tuo. Ad hunc autem modũ vobis inuicẽ, vbi lapsus imminet periculum, manum porrigentes, mutuis officiis implete legem, sic vt vnusquisque quod proximo deest, sua tolerãtia suppleat. Porrò nisi sic egeritis, sed quisque proximi vitã tẽdat excutere, nunquam inter vos fiet quicquam eorum quę fieri decet. Vt enim in corpore si quis ab omnib⁹ mẽbris eundem postulet vsum, nunquam cõstiterit corpus: sic & inter fratres graue bellũ erit, si ab omnibus omnia requirimus. *Etenim si quis videtur aliquid esse, quũ nihil sit, seipsum decipit.* Hic rursus arrogantiam specta. Qui sibi videtur esse aliquid, nihil est, primũ suæ vilitatis argumentum edens, talem morum leuitatem.

Sed suum opus probet vnusquisque. Hic ostendit quòd oportet nos vitę nostrę expẽsores esse, nec leuiter, sed exacta cura ꝓbare quæ nobis gesta sunt: videlicet, fecisti boni quidpiã, cõsidera ne forte propter inanẽ gloriam, ne propter necessitatẽ, ne in odium, ne per simulationem, ne ob aliã aliquam causam humanã. Sicut enim aurum videtur quidem esse splendidum priusquam mittatur in fornacem: verum vbi traditũ fuerit igni, tum verò certò dignositur, eo quod adulterinũ est, ab eo quod est syncerum, separato: Sic & nostra opera vbi diligẽter examinaueris, tum euidẽter retegẽtur, videbimúsq; nos ipsos multis criminibus obnoxios esse. *Et tunc in seipso tantùm gloriã habebit, & non in altero.* Hæc dicit nõ veluti legem pręscribẽs vt fiat, sed illis obsecũdans, perinde ac si dixisset, Absurdum quidẽ est gloriari: quòd si porro gloriari vis, ne glorieris aduersus proximũ, vt ille Pharisæus. Nã qui hoc didicerit, is & ab illo facile abstinebit. Quapropter etiam illud concessit, vt paulatim totum eximeret. Nam qui cõsuẽrit in seipso tãtùm habere gloriam, & non aduersus alios, statim & hunc defectum corriget. Nam qui non existimat se cæteris meliorẽ, quandoquidem hoc est quod dicit, non in alterũ, sed semetipsum apud sese examinat, etiãsi glorietur, desinet tamẽ id facere in posterum. Atque vt intelligas eum hoc velle docere, vide vt illum metu cohibet, superius dicendo: Probet suum opus: hîc addendo,

Luc.18.b

Vnusquisque enim suum onus portabit. Videtur quidem proponere rationẽ quæ vetat gloriari aduersus aliũ, sed corrigit gloriantem, ne sibi placeat, reuocans illũ ad propriorum delictorum consideratione, dũ onus nominat, & sarcinæ gestationis meminit, premẽs illi⁹ conscientiã. *Communicet autẽ is qui instituitur sermone, ei*

A *qui instituit, in omnibus bonis.* Hic iam de doctoribus loquitur. vult em̃ illos diligenter curari ab his quos instituunt. Et quamobrem Christus hoc ita præscrisit, (nam in nouo testamẽto lex hęc posita est, & qui euãgelium prædicant, ex euangelio viuãt) & in veteri similiter multi prouentus erãt Leuitis è subditis. Cui⁹ igitur gratia sic hęc cõstituit, † sed pri⁹ substrato modestiæ & charitatis fundamento? Quoniã etiam] doctoralis authoritas frequẽter inflat ea præditos, cohibens doctoris spiritum, constituit illum in hac necessitate, vt op⁹ habeat discipulis: & his rursus prębet occasionem, vt faciliores reddantur ad beneuolentiã, exercẽs eos per beneuolentiã erga doctores, vt & erga cæteros sint mãsuetiores, quæ res non mediocrẽ charitatẽ excitauit in vtraque parte. Alioqui nisi hoc esset quod dixi, quã ob causam deus, qui ingratos Iu-

1.Cor.9.b

Nu.31.e & 35.a

†præstruens modestiæ et charitatis fundamentum. Quoniam enim]

B dęos manna aluit, apostolos in mendicorum deiecisset necessitatem? An nõ perspicuũ est, quòd hinc magna pararet bona, modestiã & charitatem? Et ne puderet discipulos, † subditos esse probro obnoxiis.] Probrũ em̃ esse videtur, petere. At iã nõ videbatur, quum idẽ palàm omníque cum libertate facerẽt doctores. Itaque non mediocrem fructũ & hinc tulere discipuli, dum per hæc docentur gloriam omnẽ despicere. Idcirco dicit: *Communicet autem qui instituitur in sermone, ei qui instituit, in omnibus bonis:* Hoc est, omnẽ in illũ exhibeat liberalitatem. Hoc enim innuens dicebat, in omnib⁹ bonis. Nihil, inquit, discipuli propriũ est, sed omnia cõmunia, quippe qui maiora quã dat accipit, atq; hoc maiora, quò præstabiliora sunt cœlestia terrenis. Quod & alibi significans, ait: Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnũ est si nos vestra

Deu.8.a

Psal.77.c

†eorũ quæ probrosa esse videtur

1.Cor.9.b

C carnalia metamus? Eóque negotium hoc appellat cõmunicationem, indicans fieri repẽsationem. Ex hoc vero charitas quoque redditur feruentior, multóque firmior. Itaque si doctor quærit quod naturę satis est, nihilo minus accipiens manet in sua dignitate: quãdoquidem & hoc laudi dandũ est, doctorem sic assiduũ esse ministerio sermonis, vt cæteris egeat, altissimáque laboret inopia, contẽnẽs omnia quę ad victus necessitatem pertinent. Quòd si modũ trãsgressus fuerit, corrupit suam dignitatẽ, nõ eò quòd accipit, sed ꝙ præter modum. Post hæc ne doctoris improba vita segniorem ad hæc redderet discipulum, eũque pauperẽ frequenter prætercurreret ob mores malos, pergit ac dicit: *Bonum autem facientes non defatigemur.* Hîc ostendit discrimen ambitionis huiusmodi,

D & eius qui incumbit rebus temporariis, ita diçens: *Ne erretis, deus non irridetur. quidquid enim seminauerit homo, hoc & metet. Nã qui seminat in carne sua, ex carne sua metet corruptionẽ. Qui verò seminat ĩ spiritu, ẽ spiritu metet vitã æternã.* Quẽadmodũ enim in semẽte, qui seminat, nõ potest ex hordeo metere triticum, eò ꝙ oporteat & sementem & messem eiusdẽ esse generis: sic & in operibus. Qui in carne deposuerit delicias, temulentiã, concupiscentiã absurdã, quæ hinc proueniunt, metet. Quę autem sunt ista? supplicium, vltio, probrũ, risus, corruptio. Siquidem mensarum sumptuosarũ & condimentorũ nullus alius prouentus est quàm corruptio. Nam simul & ipsa corrumpuntur, & corrũpũt corpus. Quæ vero sunt spiritus, haud sunt eiusmodi, sed his omnibus omnino diuersa. Cõsidera verò, seminasti eleemosynã, manẽt te thęsauri cœlestes, gloriaq́; sempiterna. Seminasti pudicitiã, excipiet te honor & brabiũ, & ab angelis gratulationes, & ab agonotheta

Universidad de Deusto
Biblioteca

notheta coronæ. *Bonum autem facientes ne defatigemur: tẽpore enim suo metemus non deficientes. ergo dũ tẽpus habem⁹, operemur quod bonũ est in omnes, maxime vero erga domesticos fidei.* Ne quis arbitraretur, doctorũ quidẽ habendã esse curã, eósque alendos, cæteros verò negligendos, ad generalitatẽ profert orationem, omnibúsque patefacit ostiũ huius honoris ambiendi: tãtáque vehementia id facit, vt in Iudæos etiam ac gentes, licèt nõ eodem gradu, tamen eleemosynam conferre iubeat. Quis autem est ordo? Vt circa fideles maior habeatur solicitudo: & quod in cæteris epistolis facere solet, hoc & hic facit, nõ modò loquẽs de dãda eleemosyna, verùm etiã de studiosè perpetuóq; dãda. Siquidẽ hæ voces, seminare, & nõ oportet defatigari, hoc innuũt. Ergo quoniã rem magnam exigebat, prẽmium quoque collocat in foribus, messis faciendo mentionem nouæ cuiusdã & admirabilis. Nam in agricolatione non solùm qui seminat, verumetiam qui metit multũ sustinet laboris, cum squalore, cum puluere, cúmque multa colluctans miseria. Tunc verò nihil, inquit, tale erit. Quod etiam explanãs, dicit: *Tempore enim suo metemus non deficientes.* Et hinc quidẽ illos hortatur & allicit, ex altera verò parte vrget etiam, & cõpellit dicẽs: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Quemadmodũ nõ semper est in nostra potestate facere semẽtem, ita nec dare eleemosynã. Quum enim hinc fuerimus abducti, etiã si milies velimus, nihil effecerimus. Testes huius rei nobis sunt & virgines illę, quæ quamlibet promptam haberent volũtatẽ, tamẽ quoniã abierant non ferentes secum largam eleemosynam, excluſæ sunt à thalamo sponsi. Testis est & dues ille, qui Lazarum despexerat, qui quoniã hoc destitutus erat auxilio, & plorans & supplicãs vehemẽter, nec à patriarcha, nec ab alio quopiã misericordiã impetrauit, sed citra veniam omnẽ mansit in perpetuo flammæ cruciatu. Propterea dicit, dum tẽpus habemus, operemur bonum erga omnes. & hac ratione maximè subducit eos ab humilitate Iudaica. Nã illis omnia humanitatis officia erant erga contribules: at gratiæ philosophia, terram pariter & mare, ad beneficentię mensam inuitat, quanquã erga domesticos copiosiorem exhibet solicitudinem. *Videtis qualibus literis scripsi vobis manu mea. Quicunq; volunt in carne placere, ij cogũt vos circũcidi.* Considera quãtus dolor tenuerit illam beatam animam. Quemadmodũ enim qui in luctum aliquem inciderũt, aut aliquã ex synceris amicis amiserunt, aut alioqui malũ aliquod subitò obortum ferũt, neque noctu quietem agunt, neque interdiu, luctu pectus illorũ obsidente: sic & beatus Paulus pauca loquẽs de moribus, denuo reuertitur ad superiora, quę maxime discruciabant ipsius animũ, ita loquens: Videte qualibus literis scripsi vobis manu mea. Hic nihil aliud innuit, nisi quòd ipse totã scripserit epistolã: quod affect⁹ mirè synceri erat argumẽtum. In cæteris enim epistolis subscribebat quidẽ ipse, cæterũ ali⁹ scribebat, idq; liquet ex ea quæ est ad Romanos epistola. Ibi siquidem sub calcẽ ait, Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam. Hic verò totã ipse scripserat. Fecit autẽ hoc non temerè, sed admodũ necessario, non ob charitatem modò, verum etiã ad tollendam malam suspicionem. Quoniã enim traducebatur de iis factis, quibus affinis nõ erat, dicebatúrque circuncisionem profiteri, dissimulans tamen quasi non profiteretur, ideo cõpulsus est epistolã suã manu scriptã mittere, depositò apud illos scripto testimonio. Quod autẽ dixit, qualibus, mihi videtur nõ magnitudinem, sed deformitatem literarũ significãs hoc dicere. Nã propemodum illud dicit, quòd quũ nõ nosset optimè scribere, tamẽ cõpulsus sit per seipsum scribere, vt calumniatorib⁹ os obturaret. *Quicunq; volũt placere in carne, hi cogunt vos circuncidi, tãtùm ne per crucem Christi persecutionẽ patiantur. Neq; enim qui circuncidũtur, ipsi legem seruant, sed volunt vos circuncidi, vt in vestra carne glorientur.* Hic ostendit illos non sponte id facere, sed coactos pati, prębens illis occasionem redeũdi, ac propemodũ illos excusans, hortánsque, vt citò resiliãt. Quid autẽ est, placere in carne? Probari apud homines. Quoniã enim apud Iudæos probro dabatur, q̃ à patriis cõsuetudinibus desciscerent: ne hoc, inquit, possit ipsis exprobrari, volũt vos corrũpi, per vestram carnem illis satisfacturi. Hoc autem dicit, vt ostendat illos nequaquam propter deũ quę faciebãt facere. Perinde quasi dixisset: Quod fit, non innititur pietati: propter humanã ambitionẽ hęc omnia fiunt, vt placeãt infidelibus, quòd fideles truncentur: & inducunt animum vt deum offendant, modò placeant hominib⁹. Hoc enim est in carne placere. Post hæc vt ostẽdat & à diuersò eos esse procul à venia, rursus illos redarguit, nõ solum ob id, quòd aliis placere studerent, verùm etiã quòd suæ gloriæ causa hæc aliis pręciperẽt. Eóque subiecit, *Vt in carne vestra glorientur, tanquã qui discipulos habeãt, sintque doctores.* Et vnde hæc probantur? *Non enim*, inquit, *ipsi legem seruant.* Maximè igitur etiam si seruassent, erãt accusandi. Nũc & scopus illorũ insyncerus est. *Mihi verò absit vt glorier, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi.* Attamẽ res videtur esse probrosa: verùm in mũdo, & apud infideles. Cæterũ in cœlis & apud fideles gloria est, & quidẽ maxima. Nã & paupertas probrosa est, sed nobis gloriosa. Itẽ sperni apud vulgus ridiculũ est, at nos eo gloriamur. Ita crux nobis est gloriãdi materia. Nec verò dixit, ego nõ glorior, aut ego nõ volo gloriari, sed absit vt ego glorier, perĩde quasi de re portẽtosa loquẽs abominatus est, & ad hoc pręstandum diuinã opẽ implorauit. Et quid est quòd de cruce gloriatur? Quòd Christ⁹ mea causa formã serui accepit, & mea causa quæ passus est, pertulit: propter me inquã, qui seruus eram, qui inimicus, qui ingratus, sed sic me dilexit, vt seipsum exponeret. Quid huic possit æquipărari? Ete nim si serui dum tantũ laudantur ab heris, hiſq; eiusdum naturæ, vehementer sibi placent: an non gloriãdum est, quũ ille dominus, qui verus est deus, nõ erubescit pro nobis crucẽ subire? Proinde ne nos quidẽ illi⁹ ineffabilis erga nos solicitudinis pudeat. Illũ nõ puduit tua causa crucifigi, &te pudet ci⁹ inenarrabilẽ profiteri dispensationẽ? Et interĩ perinde facis, ac si quis vinculis constrictus antè non erubescens de rege, postquã is astãs ipsi in carcere vincula suis manibus detraxisset, ob hoc illi⁹ pudesceret. Verũ hęc extremę fuerint demẽtiæ. ob hoc ipsum enim maximè gloriandũ est. *Per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Mundum hic appellat non cœlum, neque terram, sed res temporarias, laudem ex hominib⁹, famulitium, gloriã, opes. Hæc igitur omnia quæ vulgò videntur esse magnifica, mihi facta sunt mortua. Talem oportet esse Christianum, & hãc vocẽ semper habere in ore. Cõsidera & hinc huius beati erga deũ charitatẽ. Non contentus est priore mortificationis modo, sed & alterũ intulit dicens: *Et ego mũdo.* Duplicem innuens mortificationem, ac dicens, & illa mihi mortua

hi mortua sunt, & ego vicissim illis. Nec illa me capere possunt, neq; manib⁹ iniectis captiuũ ducere, quippe semel mihi mortua, neque ego illorũ cupidine teneri, quippe mortuus illis. Nihil hac mortificatione fœlicius. Hoc est beatę vitæ fundamentũ. *Neque igitur circuncisio quicquã valet, neque præputiũ, sed noua creatura. Et quicunque hac regula incedũt, pax super eos & misericordia, & super Israel dei.* Vides crucis potentiã, in quantã celsitudinem apostolũ subuexerit. Non enim solùm iam omnes mundi res illi mortuas reddidit, verum etiam longè supra veterũ institutum sustulit. Quid huic potentiæ par? Siquidem qui prius pro hac circũcisione occidebat, & alios occidebat, huic persuasit crux, vt illa eodẽ loco relicta quo erat præputiũ, noua quædã & admiranda, ac cœlos transcendentia perquireret negocia. Hanc enim appellat nouã creaturam nostrũ viuendi institutũ, tum ob ea quæ nata sunt, tum ob ea quæ futura sunt. Ob nata quidẽ, q̃ nostra † natura,] quę inueterauerat senio peccati, repẽtè baptismi lauacro renouata est nõ aliter, q̃ si denuò esset cõdita. Quapropter etiã noua ac cœlestis à nobis exigitur vitæ forma. Ob futura vero, q̃ & cœlũ & terra, & omnis deniq; creatura, in incorruptibilitatẽ trãsferetur vnà cũ nostris corporibus. Proinde ne mihi posthac loquaris, inquit, de circũcisione, quæ nullam habet vim. Quomodo enim hæc extabit, quũ omnia tãtopere sint immutata? Quin potius res nouas quęrite, nimirũ gratiã. Hæc enim qui sectãtur, hi & pace & dei erga nos bonitate fruentur. Qui propriè nomine Israëlis appellari possunt, q̃ hi qui diuersa sentiũt, etiam si ex illo prognati forent, eiúsq; cognomẽ circunferrent: ex his tamẽ omnibus exciderunt, & à cognatione, & ab ipso cognationis honore. Quippe qui regulam hanc seruant, hi sunt qui verè Israëlitæ possunt esse, qui à veteribus discedũt, & gratiã sectantur. *De cætero nemo mihi molestus sit.* Hìc non quasi lassus, aut defatigatus hæc loquitur. Etenim qui omnia tũ facere tum pati causa discipulorũ induxerat animũ, quomodo nunc fractus esset concidisset q̃? Qui dicit: Insta opportunè, importunè: Qui dicit, Si fortè det illis deus agnitionem veritatis, & resipiscant à diaboli laqueis. Quã igitur ob causam hæc dicit? Vt illorũ socordẽ animũ premat, & in maiorẽ coniiciat terrorẽ, & leges ab ipso latas cõfirmet, nec sinat illos semper vacillare. *Ego enim notas domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto.* Non dixit, habeo: sed, porto, tãquam aliquis de trophęis gloriãs, signisq; regalibus. Quanquã hoc ipsum rursus probrosum esse videtur. Verũ hìc sua vulnera iactat, neq; secus q̃ solent milites, vexilliferi, hìc exultat, vulnera circunferẽs. Sed quã ob causam hoc dicit? Quouis sermone, quauis, inquit, voce clarius per hęc me purgo. Hæc nanq; vocẽ tuba sublimiorẽ emittunt aduersus eos qui mihi cõtradicũt, prædicántq; me simulare dogma, & ad placandũ hominem aliquid dicere. Etenim si quis militem videret ex acie cruentatũ prodisse, innumeris vulneribus saucium: num posset illũ ignauiæ proditionisq; dãnare, argumenta fortitudinis in ipso corpore gestantem? De me quoque igitur, inquit, similiter iudicate. Et si quis nolit meã excusationẽ audire, animúmq; meum cognoscere, spectet vulnera, quæ certiorẽ exhibent probationẽ, q̃ hæc verba, quàm epistola. Exordiens enim epistolam, ex subita sui mutatione, syncerũ animum suum, fucique expertem euidenter ostendit: finiẽs verò declarat idem, ex periculis huius mutationis causa toleratis. Nam ne quis diceret, recto quidẽ animo mutatus est, verũ non perstitit in eodẽ proposito, testes allegat, se etiã perstitisse, nimirũ tentationes, pericula, plagas. Deinde posteaquam se dilucidè purgauit de omnibus, declarauitq;, q̃ nihil eorũ quæ dicta sunt, dixerit animo cõmoto, aut odij causa, sed immobilẽ erga illos charitatis affectũ, rursus hoc ipsum confirmat, claudens orationẽ precatione, plena bonis innumeris, hunc in modũ loquens: *Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro fratres. Amen.* Hoc extremo verbo, cũctis quæ prius dicta sunt, signaculum addidit. Non enim simpliciter dixit, vobiscum, quemadmodũ de cæteris, sed ait, cum spiritu vestro: annocans illos à carnalibus, & vbiq; demonstrans dei beneficentiã, gratiæq; commonefaciens quã acceperant, per quã poterat illos ab omni errore Iudaico reuocare. Nam & spiritum accepisse non erat legalis inopiæ, sed iustitiæ, quæ est secundũ fidem: nec acceptum tenere, erat ex circuncisione, sed ex gratia. Eappter admonitionẽ clausit deprecatione, spiritus simul & gratię mentionẽ refricans, & fratres alloquẽs, & deum inuocans, vt his perpetuo fruantur, † & duplici muro quæ prius dicta sunt cõmuniens. Siquidẽ hæc ipsa precatio cõsummata doctrina est eorũ quæ dicta sunt, duplicis muri vicẽ illis exhibens.] Nam & doctrina cõmonefaciens illos quantum bonorũ accepissent, magis continet illos in ecclesiæ dogmatibus, & precatio gratiam inuocans, & in iisdem perseuerare suadens, non sinit spiritum ab illis discedere: quo quidem in illis manente, non aliter ac puluis, dispellebatur omnis eiusmodi dogmatum fallacia.

† anima

† & duplici modo homines illos communiens. Quando quidem istud, nẽpe precatio & cõsummata doctrina duplicis muri vicem exhibet.

FINIS.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI IN EPISTOLAM D. PAVLI ad Ephesios, Argumentũ à Vvolfango Musculo latine conuersum.

Author damnato.

EPHESVS Asiæ Metropolis est. Consecrata fuerat autem Dianæ, quam illic potissimum veluti deam colebant, tantáq; erga illam superstitione tenebãtur, vt vel nomen eius, qui templum illius incenderat, inuulgatum iri non sustinuerint: exustum enim est. Beatus vero Ioannes Euangelista plurimum illic conuersatus est. Illic siquidem & exilio damnatus est, & vitam finiuit: illic & Timotheum reliquit Paulus, iuxta quod ad illum scribẽs dicit: Quẽ admodum rogaui te, vt maneres Ephesi. Multi quoque philosophorum, maxime qui in confiniis Asiæ floruerunt, in hac vrbe fuerunt. Dicitur & Pythagoras hinc prodiisse. Illud vtcunque sit, interea tamen isthinc est omnis illa Ionica schola. Quin & qui cum Parmenide, Zenone, Democritóque fuerunt: imò & adhuc hodie multos illic philosophos inuenire licet. Ista vero mihi non præter rationem dicuntur, sed vt ostendam, quàm ad illos scribenti Paulo multum diligentiæ fuerit opus. Dicitur & illis, tanquam iam imbutis, profundiora spiritualium sensuum concredidisse. Est autem hæc epistola sublimibus referta sensibus ac dogmatibus. Scribit vero illã ex Roma vinctus, quemadmodum & ipse dicit: Orate pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei, vt cũ libertate

Act. 19. d. e.

Ephesum frequens philosophis.

1. Tim. 1. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate notũ faciã myſteriũ Euangelij, pro quo legatio-
ne fungor in catena. Abundat autẽ, vt dixi, vehemẽ-
ter ſublimibus & excellẽtibꝰ ſenſibus. Nam quæ ferè
nuſquã loquutus eſt hic loquitur, vtpote cũ dicit: Vt
nota fiat principatibus ac poteſtatibus in cœleſtibus
† conreſuſcitauit. per eccleſiã multiformis ſapiẽtia dei. Et iterũ: †Exci-
tauit, & ſimul cum eo ſedere fecit inter cœleſtes. Et:
Quod aliis generationbꝰ nõ eſt manifeſtũ, ſicut nunc
Cap. 3. reuelatũ eſt ſanctis ipſius Apoſtolis ac prophetis in
ſpiritu, nimirũ ꝙ gentes cohæredes ſunt & eiuſdem
corporis, conſortéſque hæreditatis ipſius in Chriſto.

DIVI IOANNIS
CHRYSOSTOMI, ARCHIepiſcopi Conſtantinopolitani enarratio in epiſtolã ad Epheſios, Vuolfgango Muſculo interprete. Homilia prima. Authore damnato.

Cap. I. *PAVLVS apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatem dei, ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu. Gratia vobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto.* Vide illud (per) deo patri
Notat Arrianos. tribuit. Quid igitur? Minorem illũ
dicemus? Nequaquã. Sanctis, inquit, qui ſunt Epheſi,
& fidelibus in Chriſto Ieſu. Ecce ſanctos vocat viros,
& liberos habentes, & vxores & famulos. atque iſtud
ex fine liquet epiſtolę, & quando dicit: Mulieres pro-
Infr. 5. e & 6. a priis viris ſubditæ eſtote. Et rurſus filij obedite parẽ-
tibus veſtris. Et: Serui obedite dominis. Conſidere-
mus autem quãta nunc obtineat ſocordia, quomodo
quæ virtutis ſunt rareſcant, quantáq; tum temporis
copia fuerit eorum qui virtuti ſtudebant, ita vt & mũ
dani homines ſancti ac fideles vocarẽtur. Gratia vo-
bis & pax à deo patre noſtro & domino IeſuChriſto.
Gala. 4. b Gratiam vbi dixit, mox deum patrem vocauit. Nam
iſtud gratię huius ſignum eſt. Quomodo? Audi ipſum
alibi dicentem: Quoniam filij eſtis, miſit deus ſpiritũ
filij ſui clamantem, Abba pater. Et domino Ieſu Chri
ſto. Noſtri quippe gratia Chriſtus factus eſt & in car-
nem venit. *Benedictus deus*, inquit, *& pater domini noſtri
Ieſu Chriſti.* Ecce deus incarnati, ſi vero nobis, at ver-
bi dei pater. *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpiritua-
li, in cœleſtibus, in Chriſto.* Iudaicam benedictionem hic
notat. Nam & illa benedictio quidem erat, ſed non
Num. 6. ſpiritualis. Quale eſt quod legimus: Benedicat te deꝰ,
Deut. 7 benedicet filios vteri tui, benedicet introitum tuum,
& exitum tuum. Hic vero non ita. Sed quid? In omni
benedictione ſpirituali. Quid enim adhuc deſideras?
Immortalis factus es, factus es liber, factus es filius,
iuſtus es factus, factus es frater, factus es cohæres, ſi-
mus regnas, ſimul glorificatus es, omnia tibi gratuito
data ſunt. Quomodo, inquit, non & omnia nobis cũ
ipſo largietur? Primitiæ tuæ adorantur ab angelis, à
Rom. 8. f Cherubin, à Seraphin, Quid quæris amplius? In om-
ni benedictione ſpirituali. Nihil hic carnale. Pro-
Ioan. 6. pterea omnia illa exemit Chriſtus, cum diceret: Tri-
† ſic qui ſpiritualia ſectantur, illa aſſequi nequeunt.] bulationem habebitis in mundo, vt ad iſta nos ſub-
duceret. Quemadmodum enim qui carnalia com-
plectuntur, ſpiritualia ne audire quidem poſſunt, †ita
ſpiritualia poſſidentes, frui nequeunt illis,] niſi car-
nalibus prius abſtineant. Quid eſt ſpiritualis bene-

A dictio in cœleſtibus? Non in terris, inquit, quemad-
modum apud Iudæos legimus, nempe, Bona terræ *Leuit. 20. d.*
comedetis, terram ingrediemini fluentem melle &
lacte, benedicet deus terram tuam. Hic vero nihil ta- *Num. 13. c*
le, ſed quid? Qui diligit me, præcepta mea ſeruabit, & *Deut. 15. a*
ego & pater ad eum veniemus, & manſionem apud *Ioan. 14. c*
eum faciemus. Qui audit ſermones meos hoſce, illóſ- *Matt. 7. d*
que facit, comparabitur viro prudenti, qui domum
ſuam ſupra petram ædificauit, & flauerũt venti, & ve-
nerunt flumina, & irruperunt in domum illam, & non
cecidit. Fundata enim erat ſupra petram. Petra vero
illa quæ eſt, niſi res ſpirituales, omni mutatione ſupe-
riores? Quiſquis enim, inquit, confitebitur me coram *Mat. 10. d*
hominibns, confitebor & ego ipſum corã patre meo *Luc. 12. b*
in cœlis. Et quiſquis negauerit me, negabo ipſum &
ego. Et iterum: Beati mũdo corde, quoniam ipſi deũ *Matt. 5. a*
videbunt. Et rurſus: Beati pauperes ſpiritu, quoniam
B ipſorum eſt regnum cœlorum. Item: Beati eſtis per-
ſequutionem ferentes iuſtitiæ gratia, quoniam mer-
ces veſtra multa eſt in cœlis. Vides vbiq; cœlos, nuſ-
quam terram, neq; quæ ſunt in terra? Et iterum: No- *Phil. 3. d*
ſtra conuerſatio in cœlis eſt, vnde & ſaluatorem expe
ctamus dominum Ieſum. Item: Nõ quæ ſuper terram
ſed quæ in cœlis ſunt ſapientes. In Chriſto Ieſu. Hoc
eſt: Quæ ſunt per Chriſtum Ieſum. Non erat per Mo-
ſem iſta benedictio. Itaque non ſolum benedictionis
qualitate, ſed & ipſo mediatore nos excellimus. Quẽ- *Heb. 3. a*
admodum & in ea quæ ad Hebręos eſt dicit, Et Mo-
ſes quidẽ fidelis erat in omni domo ipſius, veluti mi-
niſter, in teſtimonium dicendorum: Chriſtus vero
tanquam filius ſupra domum ſuam, cuius domus ſu-
mus nos. *Quemadmodum & elegit nos in ipſo, antequam
C fundaretur mundus, vt eſſemus ſancti & irreprehenſibiles co-
ram illo.* Quod autem dicit, huiuſmodi eſt: per quem
benedixit nos, per hunc & elegit. Ipſe igitur illic om
nia illa nobis dabit. Ipſe iudex eſt, qui dicet: Venite *Mat. 25. d*
benedicti patris mei, poſſidete hęreditario regnum à
fundato mundo vobis præparatum. Et iterum, Vbi *Ioan. 17. d*
ego ſum, volo vt illic & ipſi ſint. Et in omnibus ferè
epiſtolis diligenter iſtud oſtendit. nimirum non eſſe
recentiora quæ nobis obueniunt, ſed ab initio diui-
nitus præfigurata, neque eſſe ex pœnitentia, ſed ita
diſpenſata ac præfinita, ídque multa prouidentia.
Quid eſt autem, elegit nos in ipſo? Per fidem quæ in
ipſum eſſet, iſtud Chriſtus, antequam naſceremur, diſ
poſuit, imò priuſquam orbis fundamenta iacerẽtur.
Et bene eſt quòd dicit, antequam fundaretur mun-
dus, veluti ab altitudine quapiam magna iacto fun-
D damento fundatum eſſe oſtendens. Magna quippe &
ineffabilis eſt altitudo dei, non loci ratione, ſed receſ
ſu naturæ: multúmque diſcriminis eſt inter opificem
& opificium. Erubeſcant hæretici iſta audientes. Ad
quid autẽ elegit? Vt eſſemus ſancti atq; irreprehẽſibi
les coram ipſo. Itaq; ne putes, quoniam elegit, ſolam
ſufficere fidem, & vitam adiicit: Propterea elegit, in-
quit, & ad hoc, vt ſancti ſimus atque irreprehenſibi-
les. Elegerat aliquando & Iudæos. †Qualis eſt hic po *† Ecquam demũ aſſerit electã gentẽ? Elegit ſanè ex gẽtibꝰ] God.*
pulus inquit, quem elegit ex Gentibus?] Quòd ſi ho-
mines ſi quando eligunt, optima ſibi deligunt, mul-
to magis deus. Eligi vero & diuinæ benignitatis in-
dicium eſt, & virtutis eorum qui eliguntur. Omnino
ſiquidem probatos elegit. Sanctos nos ipſe fecit: ve-
rum oportet vt ſancti maneamus. Sanctus autem eſt, ** ἄμωμος, id eſt, immaculatꝰ, inculpatus, irreprehẽſibilis.*
qui fidei conſors eſt, † immaculatus vero, qui vitam
habet irreprehenſibilem. Rurſus ſanctimoniam, &
vitæ

vitæ perfectionem nõ ſimpliciter quærit, ſed vt corã
ipſo tales appareamus. Nam ſancti quidã ſunt & irre-
prehenſibiles, ſed ab omnibus ita æſtimati, nimirum
Mat. 25. c ſimiles dealbatis ſepulchris, & ouiũ pelles habentes.
Pſal. 17. c At tales nõ quęrit, ſed quales ꝓpheta dicit? Et ſecun-
dum puritatẽ manuũ mearum. Quam? In conſpectu,
inquit, oculorũ eius. Sanctimoniam quærit quam vi-
deat oculus dei: ſiquidẽ & taliũ acta recte facta ſunt.
Rurſus ad gratiam ipſius redit. Neq; enim in labori-
bus, ſed ex dilectione eſt: imò neq; ex dilectione ſo-
lũ, ſed & ex noſtra quoq; virtute. Nam ſi ex ſola eſſet
dilectione, oporteret omnes ſaluari. Rurſus ſi ex ſola
noſtra virtute eſſet, ſuperfluus fuiſſet & Chriſti aduẽ-
tus, & quæcunq; per illum diſpenſata ſunt. Itaq; neq;
ex ſola dilectione, neq; ex ſola noſtra virtute eſt, ſed
ex vtriſq;. Elegit enim nos, inquit. eligens vero nouit
quid eligat. (in dilectione, inquit, prædeſtinans nos)
Sed neminem vtiq; ſua virtus ſaluauit, dilectione dei
nõ exiſtẽte. Dicas enim velim, quid Paulus profeciſ-
ſet, quídq; deſignaſſet egregij, niſi illũ Chriſtus quo-
que è ſupernis vocaſſet, diligẽdóq; ad ſeipſum traxiſ-
ſet? Alioqui & hoc dilectionis eſt, nõ noſtræ virtutis,
ꝙ tantis nos rebus dignatus eſt. Virtuti quippe dedi-
tos nos fieri, ac credere, accederéque, & hoc ipſum
quidẽ vocantis erat. Veruntamen ſimul & noſtrum.
Quòd vero tãtis honoribus accedẽtes afficit, vt mox
ex inimicitia in adoptionẽ filiorũ dei transferat, ex-
cellẽtis reuera dilectionis eſt. *In dilectione*, inquit, *præ-
deſtinans nos, vt adoptaret in filios per Ieſum Chriſtũ in ipſum.*
Vides quomodo nihil geratur ſine Chriſto? Quomo-
do nihil ſine patre? Ille prędeſtinauit, iſte adduxit. Et
Rom. 5. b hæc ideo ponit, vt quæ facta ſunt extollat, quẽadmo-
dum & alibi dicit: Non ſolũ autem, ſed & gloriamur
per dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum. Nam magna
quidem ſunt quæ data ſunt, multo vero maiora ex eo
fiunt ꝙ per Chriſtum traduntur, quòd non ſeruorum
quempiam ad ſeruos, ſed ipſum vnigenitum miſit.
εὐδοκία quid ſit. *Iuxta beneplacitũ*, inquit, *voluntatis ſuæ*. Hoc eſt, propter-
ea ꝙ vehementer hoc vult, concupiſcentia eius, vt ita
dicam, iſta eſt. Vbiq; ſiquidẽ beneplacitũ, præcipua
Voluntas dei duplex eſt, primaria ſcilicet & ſecundaria. Siue vt alij loquũtur, antecedẽs & conſequens. voluntas eſt. Nam & alia quædã voluntas eſt, exem-
pli gratia, prima eſt voluntas illa, qua eos perire non
vult, qui peccauerant. Secunda vero, qua perduntur
qui mali facti ſunt. Nam non neceſſitas quędam illos
punit, ſed voluntas. Tale quid & in ipſo Paulo videre
eſt, vt quando dicit, volo omnes homines eſſe ſicut
ego ſum. Rurſus, volo iuniores nubere, filios gignere.
Beneplacitũ igitur primariã voluntatem dicit, vehe-
mentẽ ſcilicet, & quæ cũ deſiderio & concupiſcẽtia
ſit, quã habet erga nos. Neq; enim vel * impuriorem
** κοινοτέρα cõmunionem, vulgarẽ, promiſcuam, vulgo magis cognitam.* dictionem, perſpicuitatis gratia, vſurpare recuſabo.
Quod nos dicimus ad ſimpliciorũ perſuaſionẽ & cõ
firmationẽ & ad noſtram quoq; perſuaſionẽ, hoc eſt,
vehementer cõcupiſcit, vehemẽter deſiderat noſtrã
ſalutẽ. Quamobrẽ ita diligit? Solius ſcilicet bonitatis
ſuæ gratia. Gratia ſiquidẽ, bonitas eſt. Propterea di-
cit: In adoptionẽ filiorũ nos prædeſtinauit volẽs, íd-
que vehemẽter volẽs, ad hoc vt conſpicua reddatur
gratiæ ſuæ gloria. *Iuxta beneplacitũ*, inquit, *volũtatis ſuæ,
vt laudetur gloria gratiæ ſuæ, qua charos reddidit nos in dilecto.*
Vt ꝓbetur inquit, gloria gratię, in qua charos nos red
didit in dilecto. Itaq; ad hoc gratiã ſuã impendit, ad
laudẽ videlicet gloriæ gratię ſuæ: & vt oſtẽdat gratiã
ſuam, manẽs in illa: vt laudetur, inquit, gloria gratiæ
ſuæ, vt ſint qui laudent, qui glorificent, nos, angeli,

A archãgeli, imò omnis creatura. Et quid tũ? Nihil: nu-
mẽ enim nullius eget. Cuius ergo gratia vult à nobis
prædicari & glorificari? Ad hoc ſcilicet, vt feruẽtior
nobis in ipſum dilectio innaſcatur. Nihil enim deſide
rat eorum quæ apud nos ſunt, niſi ſolã noſtram ſalu-
tem, non miniſterium, non gloriã, aut aliud quippiã,
& huius gratia nihil nõ facit. Is enim qui gratiã ſibi fa
ctam laudat ac ſtupet, & attentior erit & diligentior.
Qua gratioſos nos reddidit, inquit: Nõ dixit, quã lar
gitus eſt, ſed qua gratioſos nos reddidit. Hoc eſt: Nõ
ſolũ peccatis liberauit, ſed & dilectos amicos effecit.
Quemadmodũ enim ſi quis ſcabioſum quendam, pe-
ſte, morbo, ſenio, paupertate pariter ac fame corru-
ptũ nactus, formoſum mox adoleſcentem reddat, qui
quoſuis venuſtate ſuperet, vehementẽ ſplẽdorem ex
genis emittat, ipſáq; fulgura oculorũ repercuſſionibꝰ
B obſcuret, quẽ deinde & in ipſum ætatis florem cõſti-
tuat, atq; inſuper & purpura, & omnigeno mũdo ve-
ſtiat atq; diademate exornet: nõ aliter animã noſtrã
deus & elaboratã & pulchram, & deſiderabilẽ ac di-
lectã reddidit. Nam & angeli & archangeli, & omnes
ſancti, ad huiuſmodi animam introſpicere deſiderãt.
Ita videlicet nos & gratioſiſſimos fecit & ſibiipſi de-
ſiderabiles. Concupiſcet enim, inquit, rex ſpeciẽ tuã. *Pſal. 44. c*
Vide quippe quàm ante iſtã gratiã nociua, & q̃ nunc
gratioſa loquamur. Iam nõ amplius diuitias, non am-
plius quæ in hoc ſeculo, ſed cœleſtia & quæ in cœlis
ſunt admiramur. Nunquid gratioſum hunc dicimus
puerulum, qui cum corpuſculi elegãtia, multã etiam
in verbis gratiã habet? Tales ſcilicet ſũt fideles. Vide
qualia loquãtur initiati. Quid huiuſmodi ore poterit
eſſe gratioſius, qđ & admirãda loquitur, & mũdo cor-
C de, mundiſq; labiis myſticæ huius mẽſæ communio-
nẽ multa animi claritate ſimul & fiducia ſumit? Quid
gratioſius his verbis, quibꝰ diabolo renũciamus, qui-
bus Chriſto nomẽ damus? Quid iucũdius illa cõfeſ-
ſione quę & ante & poſt lauacrum fit? Conſideremus
quot noſtrũ ſint, qui baptiſmũ corruperimus, ingemi
ſcamúſq;, quatenus ipſum denuo recipere liceat. *Per
dilectũ*, inquit, *in quo habemus redẽptionẽ per ſanguinẽ ipſius.*
Quomodo? Non ſolum ꝙ filium dedit, admirandum
eſt, ſed & ꝙ ita dedit, vt occiderit ipſum dilectum.
Multa hic excellentia. Dilectũ pro exoſis dedit. Vide
quãto honore nos adfecerit. Si cum ipſum odio pro-
ſequebamur, inimicíq; eramus, dilectum dedit, quid
deinceps non faciet, poſteaquam illi per gratiã recõ-
ciliati ſumus? *Remiſſionem*, inquit, *peccatorum*. † Ad infe- *† A ſuperioribꝰ ad inferiora deſcendit: cùm prius dixiſſet filiorũ adoptionẽ, ſanctificationem, irreprehẽſibiles, tũ demum paſſionem ponit.]*
riora deſcẽdit adoptionem primum, & ſanctimoniã,
D & ꝙ irreprehenſibiles nos eſſe oporteat, ponens, & tũ
demum paſſionem:]non minuens neque à magnis ad
modica ſermonẽ deducens, ſed à modicis ad magna
conſcendens. Nihil enim ita magnũ eſt atq; ſanguinẽ
dei pro nobis effundi. Adoptione etiã aliiſque donis
omnibus maius eſt, ꝙ neq; filio pepercit. Magnum eſt
ꝙ peccata remiſſa ſunt, ſed maius eſt, ꝙ per ſanguinẽ
dominicum remiſſa ſunt. Quòd enim iſtud reliquis
omnibus multo ſit maius, vide quomodo & hic ſuc-
cinuerit, dicens: *Iuxta diuitias gratiæ ſuæ, de qua vbertim
nobis impartiuit.* Nam diuitiæ quidem ſunt & illæ, mul
to vero magis iſtæ. De qua vbertim, inquit, nobis im-
partiuit. Et diuitiæ, & effuſæ. Hoc ſcilicet eſt vbertim
impartiuit. Nequit ſermone comprehẽdi, quibus be-
neficiis affecti & honorati ſimus. Diuitiæ ſiquidem
hic etiam exuberantes ſunt. Ad hæc & ad exuberan-
tiam illas dedit. Diuitiæ exuberantes, non homi-

Universidad de Deusto Biblioteca

A num,ſed dei,ita vt omnino immenſæ dici debeant. *In omni ſapientia & prudētia patefacto nobis arcano volūtatis ſuæ*. Hoc eſt,ſapientes ac prudentes efficiens,veram dedit & ſapientiam & prudentiam. Papè, quāta dilectio. Nam myſteria ſua nobis oſtendit. *Voluntatis ſuæ*, inquit. Quaſi dicas:Secreta cordis ſui nobis manifeſtauit.Nam hoc eſt myſterium quod & omni ſapiētia refertū eſt & prudētia. Quid enim hac ſapientia maius quæres? Qui nullius planè momenti erant, iſtos reperit quomodo ad diuitias eueheret. Quídnā poterit egregię huic ſolertię cōferri? inimicus & exoſus cōfeſtim ſublimis redditur.Et iſtud non ſolū, ſed & in hoc tēpore,quod & ipſum ſapiētię erat.Longo eñ ſermone hic opus eſſet: quomodo & illud quod per crucē res iſta facta eſt, ſapiētiæ fuerit,& quomodo rurſus ſapientes nos reddiderit. *Iuxta beneplacitum ſuum,quod propoſuerat in ipſo*. Hoc eſt: † hoc concupiuit, B hoc parturiit.Vtinā eſſet, qui myſterium iſtud nobis edicere poſſet.] Quale vero iſtud eſt? Quod hominē in ſublimi ſedere vult. Iſtud autem vult. *Ad diſpenſationem plenitudinis tēporū, vt ſummatim inſtauraret omnia in Chriſto tā quæ in cœlis ſunt,quàm quæ in terra,in ipſo*. Auulſa, inquit,à terrenis erāt cœleſtia.Nō habebant vnū caput. Nam iuxta creationis quidē rationē, deus vnus erat,iuxta vero domeſticam obedientiam, non erat, errore gentili nuſquam non diffuſo, ſed abalienati erant ab ipſius obediētia.Ad diſpenſationem, inquit, plenitudinis tēporum. Idem vocat plenitudinē temporum. Vide quàm diligenter loquatur. Principium quidem,propoſitū,conſilium,primum motum ab ipſo patre eſſe:† plenitudinē vero,quæ operum eſt, per Chriſtum fieri demōſtrat,nuſquam ipſum miniſtrum nominās.Elegit nos,inquit,in ipſo, prædeſtinās nos C in adoptionē filiorum per Chriſtum Ieſum in ipſum, & in laudē gloriæ gratiæ ſuæ, in quo habemus redēptionē,per ſanguinē ipſius, quam propoſuerat in ipſo,ad diſpēſationem plenitudinis temporum,vt ſummatim inſtauraret oīa in Chriſto : atq; ita nullo modo miniſtrū ipſum eſſe dixit.Si vero, in, & per, * miniſtri ſunt, vide vbi rem iſtā inuertat.Mox enim atq; epiſtolam eſſet exorſus, per voluntatē,inquit, patris. Pater voluit,inquit,filius * inoperatus eſt.Sed neque filius extra operationem atq; efficaciam ob id eſt, ꝙ pater voluit, neq; pater voluntate ſua priuatus eſt, ꝙ filius rem ipſam perfecit:ſed omnia pariter & patri& filio communia ſunt.Nam omnia mea,inquit, tua, & quæ tua,mea ſunt.Plenitudo vero temporū aduētus erat ipſius. Quoniā igitur nihil non tētauerat cū per D angelos tū per prophetas ac legē,nihilo vero res melius habuerat,ſed eo periculi venerat,vt fruſtra factus eſſet homo, fruſtra productus:imò ad malū etiā,omnibus in vniuerſum perditis,ídq; magis q̃ in diluuio: diſpenſationē hanc, quæ per charitatē eſſet, inuenit, ne fruſtra & inaniter factus eſſet homo. Plenitudinē etiam hanc temporū,ſapientiam dei dicit,qua genus humanum tum ſaluauit, quando potiſſimum periturum erat. Vt ſummatim inſtauraret, inquit. Quid eſt ἀνακεφαλαίωσαι? Coaptari.Sed demus operam vt veritatē ipſam propius accedamus.Nam apud nos quidem,& cōmuni vſu, ἀνακεφαλαίωσις dicitur,quando quæ longo ſermonis tractu fuſe dicta ſunt, in cōpendium ac breuem ſummam contrahuntur,atq; omnia quæ copioſe dicta ſunt, breuiter dicuntur. Atque id etiam hic eſt.Nam quæ longo tēpore diſpēſata ſunt, in ipſo ſummatim reſumpſit,hoc eſt,abbreuiauit(ſer-

† hoc concupiſcebat quaſi quis dicat, hoc parturiebat vt nobis euulgaret myſteriū iſtud.

† impletionem.

** dictio per, diminutionem non denotat, cùm etiā patri apponatur.*

** ἐνήργησε. i. effecit, executus eſt.*

Ioā.17.b

ἀνακεφαλαίωσις quid ſit.

Rom.9.f

mone enim,inquit,conſummans & abbreuians in iuſtitia) & illa cōplexus eſt,& alia adiecit : hoc eſt ſcilicet ſummaria abbreuiatio.Quin & aliud quippiā hic manifeſtauit.Vnū omnibus poſuit caput,nēpe Chriſtum ſecundū carnem,omnibus,inquam,& angelis& hominibus.Hoc eſt,alium dederat angelis principatum,& aliū hominibus.† Illis quidē quod ſecundum carnē eſt,iſtis]vero verbum deum. Quemadmodum ſi quis de domo quapiā partim quidē marcide partim vero robuſte habēte, diceret: Domū hāc iſte reſtaurauit,hoc eſt,firmiorē fecit,firmius fundamētum ſuppoſuit : ita & hic deus ſub vnū caput reduxit oēs. Nam ad hunc modum vtiq; fit vnio, ad hunc modū fit fortis coaptatio,quando ſub vnū caput omnia coacta inſolubili quodā & inuicto nodo è ſupernis continentur.Tanto itaque dono,tanto honore,tantáque B benignitate cum dignatus nos ſit deus,ne dedecoremus benefactorem,ne tantā gratiam inanem reddamus,vitam angelicā, angelicam planè oro ac ſupplico virtutem & cōuerſationem oſtēdamus, quatenus non ad iudicium neque ad condemnationem omnia iſta nobis fiant,ſed ad fruitionē bonorum: quæ contingat nos omnes conſequi gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti &c.

† his quidem quod ſecundum carnē eſt, illis vero] græcè eſt τοῖς μὲν, τοῖς δὲ

Homilia ij.

IN quo & in ſortē aſciti ſumus, prædeſtinati ſecundū propoſitū ipſius cuius virtute fiūt vniuerſa,iuxta cōſiliū voluntatis ipſius,vt ſimus nos in laudem gloriæ ipſius, qui priores ſperauimus in Chriſto, in quo & vos, audito verbo veritatis Euāgelio ſalutis veſtræ, in quo etiā poſteaquam credidiſtis,obſignati eſtis ſpiritu promiſſionis ſancto,qui eſt arrabo hæreditatis noſtræ in redemptionem acquiſitæ poſſeſſionis, in C *laudē gloriæ ipſius*. Vbiq; Paulus ineffabilē erga nos dei bonitatē quantum potuit,conſpicuam facere ſategit. Quod eñ exacte hoc fieri prorſus impoſſibile ſit,audi quid ipſe dicat:O altitudo diuitiarum ſapientię ac ſciētiæ dei:quàm inſcrutabilia ſunt iudicia ipſius, & imperueſtigabiles vię ipſius: verūtamen quoad licet, oſtēdit.Quid itaq; dicit?In quo & in ſortem aſciti ſumus.Supra dixerat,elegit nos, hic dicit in ſortē aſciti ſumus.At quoniā ſors res eſt caſus & euētus, nō propoſiti liberi neq; virtutis:ignorantiā quippe & *euētum habet,atq; ſępenumero relinquēs qui virtuti ſtudent,eos in mediū producit,qui nullius ſunt momēti,vide quomodo iſtud corrigit.Prędeſtinati, inquit, ſecūdum propoſitū ipſius,cuius virtute fiunt vniuerſa,hoc eſt non temere,in ſortē aſciti ſumus,quemadmodum neq; temere electi ſumus.Deus enim eſt qui D elegit,ita neq; temere in ſortem aſciti ſumus (deus enim aſciuit)ſed ſecundū propoſitum. Iſtud & in epiſtola ad Romanos ſcribēs dicit: Qui iuxta propoſitū vocati ſunt,quos vocauit,hos & iuſtificauit, quos iuſtificauit,hos & glorificauit.Quoniā primum dixerat qui iuxta propoſitum vocati ſunt,volēs ſimul prerogatiuam illā & præcellentiam,qua erant ab aliis diſcreti manifeſtare, & ſortē quoque adiicit:& ne liberam hic poteſtatē auferat, id quod magis beatitudinis eſt, ponit. Sors enim non virtutis,ſed, vt dicitur, euētus eſt:tanquam ſi diceret, miſſa ſorte nos elegit: omnino vero iuxta delectum liberúmq; propoſitum prædeſtinatos: hoc eſt,† prædeſtinauit quos ſibi ipſi delegerat,]iuxta quod nos vidit antequam in ſortem aſciſceremur. Admirāda ſiquidē eſt dei præſcientia, oīa priuſquā naſcātur cognoſcēs.Tu vero mihi contemplare quomodo nuſquā non diligēter in hoc ſit,

vt oſtendat

Quidā habēt, in quo & nos.

Roma.11.

** ἐπιτυχίας euentum, proſperitatem, felicitatem.*

Ibidem.8

† ſibi ipſi electione facta ſeparauit.] ἑαυτῷ ἐκλεξάμενος ἀφώρισεν.

vt oſtendat res iſtas nō ex pœnitētia priorum,ſed ab A initio diuinitus ad eum modum præfiguratas eſſe, vt hac in re nequaquā ſimus Iudæis inferiores. Atq; huius gratia,próq; re iſta,oīa facit.Quomodo igitur, dices,Chriſtus ipſe nō eſt miſſus, niſi ad perditas oues domus Iſraël?Et rurſus,diſcipulis dixit: in viā gentiū ne abieritis:& in ciuitatē Samaritarum ne ingrediamini.Et ipſe Paulus quoq; dixit:Vobis oportebat primum loqui ſermonem dei,ſed quoniam illum reiicitis,vóſque ipſos vita æterna iudicatis indignos, ecce cōuertimur ad Gētes.Iſta propterea dicūtur,ne quis hoc putet velut obiter factum eſſe. Iuxta propoſitū, inquit,ipſius:cuius virtute fiūt vniuerſa:ſecundū conſiliū volūtatis ipſi⁹:hoc eſt, nihil poſt iſta operat⁹ eſt, omnibus mox ab initio diſpoſitis.Ita ipſe cūcta iuxta conſiliū volūtatis ſuæ inducit, vt non poſteaquā Iudæi attēdere noluerūt, propterea Gentes vocauerit, B ſiue coactus ab illis ſiue impulſus.Vt ſim⁹ nos,inquit, in laudē glorię ipſi⁹,qui priores ſperauimus in Chriſto,in quo & vos,audito verbo veritatis Euāgelio ſalutis veſtrę:hoc eſt,per quem.Vide Chriſtum omniū vbiq; cauſam eſſe, ac nequaquam illi nomē ſerui aut miniſtri tribui, quemadmodū & alibi Hebræis ſcribens dicit:Olim loquēs partibus in Prophetis,nouiſſimis dieb⁹ loquutus nobis eſt in filio,hoc eſt, per filium.Verbo,inquit,veritatis: non amplius typi, neq; imaginis.Euāgelio ſalutis veſtræ. Bene vocat Euangelium,ſalutis Euangelium,partim ad legem, partim ad futurum ſupplicium clanculum reſpiciens. Nihil enim aliud eſt prædicatio,q̃ ſalutis Euāgelium, eo ꝙ non amplius perdit eos, qui tamen vt perderētur digni eſſent.In quo etiam poſteaquā credidiſtis, obſignati eſtis in ſpiritu promiſſionis ſancto, qui eſt arra- C bo hæreditatis noſtræ.Rurſum multæ prouidētiæ ſignum eſt,obſignari.Non ſolū,inquam,† prædeſtinari,neq; ſolū in ſortem aſciſci,ſed & obſignari.Quemadmodū enim ſi quis forte delectos manifeſtos faceret,ita & deus *prędeſtinauit,ad hoc,vt credāt:obſignauit ad hoc,vt ad futura hæreditāda ſorte aſciſcātur. Vides quomodo tēporis progreſſu celebres eos faciat? Nam donec in diuina præſciētia detinebātur, nemini erāt manifeſti. Poſteaquā vero obſignati ſūt, manifeſti quoq; facti ſunt, ſed non quemadmodum vos. * Erūt enim præter paucos manifeſti.Obſignati ſunt & Iſraëlitæ,ſed circuncìſione, quēadmodum pecudes & ſi qua ſunt ratione carētia. Obſignati ſumus & nos, ſed ſpiritu, vtpote filij. Quid eſt ſpiritu ꝓmiſſionis?videlicet, ꝙ ſpiritum iuxta promiſſionē acce- D pimus.Duæ ſiquidē ſunt promiſſiones. Vna quidem per prophetas,altera vero à filio.Per prophetas,audi quid Ioël dicat:Effundā,inquit, de ſpiritu meo ſuper omnem carnē,& prophetabunt filij veſtri,filiæq; veſtrę,& iuuenes veſtri viſiones videbūt,ac ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt. Audi rurſus Chriſtū dicentem:Et accipietis virtutem veniēte ſuper vos ſpiritu ſancto,& eritis mihi teſtes nō ſolū Hieroſolymis,ſed & in vniuerſa Iudęa &Samaria,deniq; vſq; ad extrema terrę.Quāquā,inquit,opottuerit illi,velut deo,fidem habere,verūtamen non ex eo quicquā affirmat, ſed non aliter rei certitudinē exquirit,quàm ſi de homine negocium eſſet,quēadmodum & in ea quæ ad Hebræos eſt dicit : Vt per duas res immutabiles, in quibus impoſſibile eſt mentiri deū, fortē haberemus conſolationē:ita & hic euidēs indicium de rebus in futurū promiſſis dedit, nimirum per ea quæ iam da-

Matt.15.c

Act.11.g

Heb.1.a

† ſeparari.

** ἀφώρισε i. ſeparauit, ſepoſuit. Interpres hic aliquot loco τοῖς προώρισεν legiſſe videtur.*

** ἔσονται γὰρ πλὴν ὀλίγων δῆλοι.*

Ioel.2.g

Act.1.a

Hebr.6.

A ta ſunt,propterea iſtud & arrabonem vocat. Arrabo quippe totius pars eſt. A nobis ſalutē noſtram emit, atq; interea arrabonem nobis dedit. Quamobrē igitur non ſtatim totum dedit? Quoniam ſcilicet neque nos dum totū perfecimus, Credidimus.Principium hoc eſt.Ita & ipſe arrabonē dedit.Quando fidem noſtram ipſis operibus probatā reddiderimus, tūc totū adiicit.Quin &aliud dedit preciū,ſanguinē propriū, & aliud rurſus promiſit.Quemadmodum cum gētes bello inter ſe cōfligunt,obſides exhibent, ita & deus filium ſuum,atq; qui ex ipſo eſt,ſpiritum ſanctum,pacis ac fœderū pignus dedit. Nam qui vere de ſpiritu Chriſti participant,optime illum hæreditatis noſtræ arrabonem eſſe ſciunt.Talis erat Paulus,qui & hic ea quę in cœlis ſunt guſtauerat,atque ideo & feſtinabat & parturiebat,& vt pręſentia relinquere daretur, an- B xie gemebat.Aliis ſiquidē oculis cōtemplabatur,omnem ad cœleſtia & futura mētis aciē transferens. Nihil in rebus ipſis communionis habes,atque ideo& à verbis excidis.Quòd ſi ſpiritus omnes,vt oportebat, cōſortes eſſemus,& cœlos vtiq; contemplaremur,& qui illic eſt,cœleſtiū ſtatum.Arrabo cuius eſt? Redēptionis,acquiſitionis. Tūc quippe pura ac plena erit redēptio. Nam nunc quidem & in mūdo verſamur, & multa humana accidunt, & cū impiis ſumus. Pura vero redēptio tum eſt,quando neq; peccata fuerint, neq; affectus humani, neq; cum reliquis omnibus immixti fuerimus. At iam arrabonem accepimusr Nam alioqui & nūc à rebus terrenis defecimus. Non enim ſuper terrā eſt cōuerſatio noſtra.Et iam extra terrena ſumus.Etenim & iam aduenæ ſumus. *In laudem gloriæ ipſius*. Indeſinenter hoc ponit.Quamobrē:Sufficiens C ac validum eſt ad perſuadendum auditoribus. Nam ſiquidem noſtri gratia, inquit, iſta feciſſet, ſine hæſitatione vtiq; non fuiſſemus.Si vero propter ſeipſum, & vt bonitatē ſuam oſtendat, veluti quoddam teſtimoniū,cauſam ponit,qua iſta nō aliter fiant, quēadmodum &apud Iſraëlitas ſurſum ac deorſum dici videmus,nēpe. Fac nobis propter nomen tuū. Et iterū deus ipſe.Faciā,inquit,propter meipſum.Et Moyſes, fac nobis propter nomen tuū, ſiquidem nullius alterius gratia facturus es. Hoc quippe auditores certos ac quietos facit, cognoſcentes ꝙ omnino deus propter ſuam bonitatē quicquid promiſerit facturus ſit.

Arrabo.

Pſal.108.

Eſa.48.

Moralis exhortatio.

Interea tamen iſta audientes non ſocorditer agamus.Licet eñ propter ſeipſum faciat,nihilominus tamen & quę nos cōcernunt exigit.Etenim ſi dicit,glo- D rificantes me glorificabo, & qui contēnunt me erunt ignobiles: cogitemus ꝙ & quæ noſtra ſunt quærat. Præconium eſt gloriæ ipſius, ꝙ inimicos ſaluat, ſed eos,qui poſteaquam amici facti ſunt, amici perſeuerant.Quòd ſi ad priorem inimicitiam denuo fuerint relapſi,fruſtra & inaniter fient omnia. Non enim alterum eſt lauacrum,neq; altera rurſus reconciliatio, ſed terribilis quædam expectatio iudicij,& ignis vehementia, qui deuoraturus eſt aduerſarios. Nam ſi nos, etiam cum illi perpetuo inimici fuerimus, nihilominus honore dignaturus eſſet, ab inimicitia non ceſſaremus,& deliciantes,& peiores facti, & præſente iuſtitiæ Sole excæcati.Non vides Solis radium oculos tuos aperientem, quàm bonos illos, ſanos, & acutos faciat? Veram tibi lucem oſtēdit & exhibuit. Quòd ſi fugiēs ipſam, ad tenebras denuo cucurreris, quam habebis excuſationem?quam veniam?Nullam

1.Reg.2.f

Hebr.6.a & 10.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

scilicet. Esset enim istud odij nefarij signũ. Cũ enim deum non noueras, illi repugnans veniam quomodocunq; tãdem aliquam adipisci valebas: posteaquã vero ipsius bonitatẽ & dulcedinem gustaueris, si rursum eo relicto ad vomitum tuũ reuertaris, nihil aliud quàm magni odij & contẽptus signa præ te fers. Nõ, inquis, hoc est: sed ab ipsa natura cogor & impellor. Christum enim diligo, à natura vero cogor. Quòd si necessitatem & violentiã pateris, veniam habebis: si vero per socordiam decidis, non item. Sed age, scrutemur hoc ipsum, vtrum ex necessitate & violẽtia, an ex socordia multáq; oscitantia, peccata committantur. Non occidas, inquit. Quæ est hic necessitas? quæ coactio? † Itaq; non occidere, nullam habet violentiam. Quis enim nostrum gladiũ velit in guttur proximi sui immergere, cruentámq; facere dexterã? Nemo. Vides q; contrario modo peccare magis sit coactio & violentia? Indidit quippe magis naturæ nostræ deus hũc amorem, vt alius alium vicissim diligamus. Eccli. 13. Omne siquidem animans, inquit, quod sibi simile est diligit, & homo proximum suum. Vides q; ab ipsa natura habeamus ad virtutẽ indita seminaria? Quę vero malitię sunt, præter naturã sunt. Quòd si illa magis in nobis obtinent, vtiq; segniciei nostræ indicium est. Quid vero in adulterio? Quæ hic necessitas impellit? Certe, inquis, concupiscentię tyrannis. Quamobrem dic quæso? An non licet vti propria vxore, tyrannidémq; istam compescere? Sed amor, inquis, quispiã me erga proximi vxorem corripuit. Neq; istud adhuc violentiam habet. Amor enim non est necessitas. Nemo ex necessitate, sed ex libero voluntatis proposito suapte sponte amat. Cõmisceri, forte necessitatis fuerit: cum illa vero vel illa, neq; necessitatis neq; cõcupiscentiæ res est, sed vanæ gloriæ, contumeliæ, deliciarúmq;, quæ mensuram iustam excedant. Vtrum enim dic quæso, rationi consonum magis fuerit, eam quæ desponsatione tibi est obstricta, quæq; in procreatione liberorum consors est, talem habere quam ames, an eam quæ tibi nõ ita est cognita? An ignoras, q; ex consuetudine generãtur amicitiæ? Itaq; non est naturę peruersus hic amor. Nõ culpo cõcupiscentiã quæ propter nuptias, liberorúmq; generationem tradita est, non propter adulteriũ aut corruptelam. Norunt & ipsæ leges necessitate peccantibus ignoscere. Imò nullum est peccatũ ex necessitate, sed omnia ex contemptu & incõtinentia fiunt. Naturã enim deus non ita creauit, vt peccandi necessitatẽ habeat. Istud quippe si esset, nulla fuisset vnquã peccatorũ pœna. Neq; nos etenim in iudiciũ vocamus, si qui ex necessitate & violẽtia quicquam committũt, quãto minus deus adeò benignus ac bonus? Sed quid furtum? Nũ necessitatẽ habet? vtiq; dices: siquidem istud rerum penuria facit. Atqui rerũ penuria magis ad laborem quàm ad furtum impellit. Contrarium itaq; paupertas facit. Nam furtũ segniciei est, paupertas vero non segniciem, sed erga mendicos benignitatem gignere solet. Itaq; & istud socordiæ est, id quod hinc discas. Vtrum enim, dic oro, difficilius ac molestius, noctu peruigilem circuire, parietes perfodere, in tenebris ambulare, animã in manibus habere, ad cædẽ instructum tremere, timoréq; emortuũ esse, an quotidianis laboribus intẽtũ & securitate frui & libertate? Posterius hoc facile est, & quoniã facile est, plures hoc faciunt, quàm illud. Vides q; iuxta naturã sit virtus, prętor vero naturam malitia: quemadmodum se habent & morbus & sanitas? Mendacium autẽ & periurium quam necessitatem habẽt? Nullam prorsus habẽt vel necessitatem, vel violẽtiam, sed volũtarij mentimur, & peieramus. Diffiditur nobis, inquis. Quoniã ita volum⁹. Licebat enim nos ita habere, vt magis nobis ex vitæ moribus q̃ ex iuramentis crederetur. Quî nanq; fit, quæso, q; quibusdam iuratis etiam non credimus, quosdam vero præter iuramentum fide dignos arbitramur? Vides quòd nequaquam opus sit iuramẽtis? * † Quòd si quispiã quid loquitur, & ego illi sine iuramẽto credo, tu vero cũ iuramẽto,] igitur superfluũ erit iusiurandum, & magis incredulitatis q̃ fidei indicium. Nam ad iurandum facilem esse, non permittit pietatis opinionẽ habere. Itaq; qui maxime ac indesinenter iuramento vtitur, is nequaquã iuramenti necessarium habet vsum: qui vero nusquam illo vtitur, † is vsu illius fruitur. Vsus illius ad hoc est inquis, vt fides asserenti fiat. Videmus vero eos potissimum fidẽ mereri, qui nihil iurant. Ac cõtumelioſum esse, quid? Num necessitatẽ habet? Certè, inquis. Nã hic ira exagitat & inflammat, mentémq; quiescere non patitur. Contumeliam & violentiam inferre, nõ iræ est, ô homo, sed pusillanimitatis. Quòd si iræ esset, nemo hominũ iratus euaderet, quin contumeliari cogeretur. Irã habemus, nõ vt contumelias proximo inferamus, sed vt peccãtes cõuertamus, vt excitemur, ne socordes ac segnes simus. Ira nobis stimuli instar indita est, vt dentibus etiã aduersus diabolũ frendamus, vt vehementes aduersus illũ simus, nõ vt alius contra aliũ inuicẽ stemus. Arma habemus, non vt nos ipsos mutuo impugnem⁹, sed vt armatura aduersus hostẽ nostrum vtamur. Iracundus es? Esto talis aduersus tua ipsius peccata, animã tuã obiurga, conscientiã tuam flagella, esto vehemẽs hic arbiter & amarus iudex propriis peccatis. Hic videlicet sit iræ fructus. Propterea illã nobis indidit deus. Sed rapina ex necessitate est? Nullo modo. Quæ nãq; dic oro, aliena rapere necessitas fuerit? quę violẽtia? Paupertas, inquis, hoc facit, & † inopia necessariorũ. Atqui propterea non debes rapinã exercere. Nam tales diuitiæ incertę sunt. Tu vero tales cõgregans, non aliter facis, q̃ si quis rogatus cur in arenã ædificij sui fundamẽta iaciat, respõdeat, ppter tẽpestatis ac pluuiæ metũ. Atqui ob id ipsum non debebat fundamentũ in arenam locari. Nam ita ventus ac nimbi mox illud subuertũt. Itaq; si diteſcere voles, neminẽ circũuenias. Si liberis tuis voles diuitias tradere, iustas acquire, siquidẽ tales vspiã sunt. Illæ quippe manẽt, ac firmæ persistũt, Quę vero tales non sunt, cõfestim pereũt, ac corrũpuntur. Diteſcere vis, oro, & quę aliorũ sunt rapis? Atqui istud nõ est diuitias habere, sed diuitias habere est, quæ ppria sunt, possidere. Qui vero aliena habet, dies vtiq; non est. Alioqui & qui serica vẽdunt induméta, ab aliis accepta, & abũdantiores & ditiores omnibus dicerentur. Interea quippe dum vẽdunt, illorũ sunt. Et tamen illos propterea diuites non vocamus. Quãobrẽ? Quoniam aliena habent. Nam etiam si vestimẽta illorum sint, precium tamen illorũ non est. Immo etiã si precium illorum sit, diuitiæ tamen istę non sunt. Quòd si cõmissa illa commercia diuites non faciunt, eo q̃ illis mox sit carendum, quomodo quæ ex rapina sunt, facient? Si vero omnino diteſcere cupis (res enim ista necessaria non est) quánam in re cupis abundantior esse? an in vitę lõgitudine? At qui ex rapto diteſcunt, modico plerunq; tempore durant. Nam sæpenumero rapinæ

ro rapinæ & impostura pœnas dãt, mortẽ videlicet immaturam, idq; ita vt possessis nisi breui momento frui nõ liceat, & abeuntes gehennã sortiuntur. Fit vero & hoc sępe, vt ex deliciis, laborib⁹ & curis ęgritudines sibiipsis cõscisant, & pereãt. Velim cognoscere quánã ratione diuitię tãto studio ab hominibus affectẽtur, & quærãtur. Atqui deus propterea mensurã ac terminum naturæ posuit, ne vel aliquã haberemus diuitias affectandi necessitatẽ. Vtpote q; vno aut altero vestimẽto corpus amicire iussit, ita vt nullus sit ad tegendũ superfluorum vsus. Vnde igitur sunt, & quò pertinẽt innumera illa vestimẽta, à tineis etiã comesta? Definita est vẽtris mẽsura, vltra quã quicquid illi fuerit datũ, necessario omne viuũ corrũpit. Ad quid opus tot armentis, gregibus, carniúmq; mactationibus? Vno tecto vtimur. Vt quid igitur tot porticus, magnorúmq; sumptuũ ędificia? vt vulrures & graculi habitẽt, pauperes exuis? Qua nõ gehẽna digna sunt ista? Et in loca ſpenumero quæ ne viderunt quidẽ, & columnas & lapides precioſos, & ædificia eximiè splẽdida fabricãt. Quid enim nõ machinati sunt, quo nec ipſis nec aliis frui licuit? Solitudo quippe eos illuc abire non permittit. Quin neque vel sic cessant. Vides q; ista neq; quæstus gratia fiant, sed omniũ horum stultitia & amentia vanæq; gloriæ studium causa fit? Hanc obsecro fugiatis, vt & reliqua mala fugere, & quæ diligentibus deum bona promissa sunt in Christo Iesu domino nostro, consequi valeamus.

Homilia iij.

QVapropter & ego quũ audissem eã quæ apud vos est fidẽ in Christo Iesu, & dilectionẽ in omnes sanctos, nõ cessо gratias agere pro vobis, memoriã vestri faciẽs in orationibus meis, vt deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & reuelationis, in agnitione ipsius, illuminatos oculos cordis vestri, vt sciatis quæ sit spes vocationis ipsius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, aut quæ sit excellens magnitudo potentiæ ipsius in nos qui credimus.

Apostolicis visceribus nihil poterit comparari, compassioni ac benignitati beati Pauli nihil vnquam fuit quod par esset, qui omnes suas preces pro vrbibus ac populis impendit, & istud est quod omnibus scribit, nimirum: Gratias ago deo meo pro vobis, memoriã vestri faciẽs in precationibus meis. Cõsiderate quot homines in mente habuerit, quorum vel meminisse laboris fuerit, quorum videlicet & in precationibus meminit, pro omnibus deo gratias agens, tanquam qui maximis esset beneficiis affectus. Quapropter, inquit, hoc est, propter futurũ, repositáq; recte credentibus & viuẽtibus bona. Dignum quippe erat vt gratias ageret, idque pro omnibus quæ ab ipso humano generi tam antè quàm post ista submin istrata sunt. Merito quoq; & pro fide credentium gratias agebat. Cum audiuissem, inquit, eam quæ apud vos est, fidẽ per Christum, & dilectionẽ in omnes sanctos. Vbique fidem & charitatem admirabile quoddam iugũ coniungit & conglutinat. Non indigenas, inquit, solùm ac vernaculos, sed in omnes sanctos. Non cessо gratias agere pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis. Quid precaris atque obsecras? Vt deus domini nostri Iesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ ac reuelationis. Duo precatur, vt cognoscant quemadmodum cognoscere oportet: vnum, ad quæ vocati; alterum quomodo à prioribus liberati sint. Quin ipse tria esse dicit. Quomodo itaq; tria sunt? Vt de futuris cognoscamus. Nam ex repositis quidẽ bonis ineffabiles ipsius & eximias diuitias: ab eo vero q; cognoscimus quales existẽtes credidérimus, virtutẽ ac potestatem ipsius sciemus, videlicet q; tanto tempore abalienatos conuertit. Quod enim infirmum est dei, potentius est hominibus. Per potẽtiam quippe suam qua Christum excitauit, & nos ad seipsum traxit. Non autem ad resurrectionem tantũmodo diuina potentia, sed & multo latius pertigit. 1.Cor.1.

Et sedere fecit ad dexteram suam supra omnem principatum ac potestatem, & virtutem ac dominium, & omne nomen quod nominatur. Et omnio subiecit sub pedes illius, & ipsum dedit caput super omnia, ipsi ecclesiæ, quæ est corpus illius, complementũ eius qui omnia in omnibus adimplet. Magnorum profecto, ineffabiliúmque mysteriorum participes nos fecit. Et ista non licet cognoscere nisi eos qui spiritus sancti consortio multáq; gratia potiuntur. Propterea & Paulus precatur. Pater, inquit, gloriæ: hoc est, qui magna nobis bona largitus est. A subiectis quippe illum perpetuo vocat. vt quãdo dicit, Pater misericordiarum, & deus omnis consolationis. Rursus Propheta, Dominus fortitudo mea, & auxilium meum. *Pater gloriæ.* Nequit ipsa dei dona ex nomine repræsentare, atq; ideo illa vbique gloriam vocat, id quod apud nos omnis splendoris nomen est & appellatio. Vide. Gloriæ pater, Christi vero deus. Quid igitur? An gloria minor est filius? Sed hoc nemo, etiãsi maxime insanus, dixerit. *Det nobis.* Hoc est, mentem vestram excitet, & in sublime velut alatam extollat. Neque enim aliter ista cognoscere licet. Animalis siquidem homo non accipit ea quæ spiritus sunt. Stultitia quippe est illi. Spiritali itaque sapiẽtia opus est, vt spiritalia intelligamus, vt abscondita videamus. Spiritus omnia reuelat, mysteria dei enarraturus est: mysteriorum vero dei scientiam solus spiritus nouit, qui & profunda ipsius scrutatur. Neq; angelus, neq; archangelus, neq; alia quæpiam creata potentia gratiam istã vobis exhibet. Si vero gratia ista reuelationis est, non est cogitationũ humanarum inuentum. Deũ enim cognoscens ac intelligens de nulla re amplius disceptabit. Non dicet, hoc quidẽ impossibile, istud vero possibile, & quomodo potuit hoc fieri? Si deũ cognouerimus quemadmodũ cognoscere oportet: si deũ cognouerimus ab eo à quo oportet, nempe ab illius spiritu, nõ amplius de quoquã disceptando cõtendemus. Propterea dicit: in agnitione ipsius, illuminatos oculos cordis vestri. Qui didicit quid sit deus, de promissis ipsius nihil dubitabit, non his quæ facta sunt discredet. Precatur itaq;, vt spiritus illis sapientiæ ac reuelationis detur: imò & ipse ex rationis collectionibus, & iam cõcessis ac præsentibus donis, quanta licet disponit & astruit. Quandoquidẽ enim partim quæ iam facta, partim vero quæ nondũ cõtigerunt dicturus est, per ea quæ facta sunt, fidẽ parat illis quę nõdũ sunt facta. Tale est quod dico: Vt sciatis, inquit, quæ sit spes vocationis ipsius: obscura est adhuc, inquit, sed nõ fidelibus. Et quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis. Adhuc & istud obscurum est. Quid vero clarũ? Quòd credidimus q; ex ipsi⁹ potentia Christũ excitauit. Mortuũ enim excitare, tantum miraculi non habet, quantum quòd animæ illi credunt. Et ego istud manifestum facere tentabo. Audi igitur. Christus dixit emortuo, Lazare veni foras. Et mox obediuit. Dixit Petrus Tabithæ, Surge, & nihil reluctata est. Dicet Christus in finali die, & resurgent omnes, idque tanta velocitate, vt viuentes adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc eos qui obdormierũt, pręuenire nequeãt, omniáque in puncto & momento oculi fiant & concurrant. In credendo vero nõ ita: ſed audi ipſum iterum dicẽtem: Quoties volui congregare filios veſtros, & noluiſtis? Vides ꝙ iſtud ſit difficilius? Itaq; ab iſto totum probat. Multo ſiquidẽ humanis rationibus difficilius eſt voluntatem obedientem reddere, quàm naturã ipſam facere. Cauſa vero eſt ꝙ ipſe ita conſtituit, vt voluntarie boni reddamur. Itaq; merito dixit, aut quæ ſit excellẽs magnitudo potẽtiæ ipſius in nos qui credidimus. Quãdo enim nihil effecerant prophetæ, nihil angeli, nihil archãgeli, quando omnis creatura, tam viſibilis q̃ inuiſibilis, nihil poterat: nam viſibilis quidem in medium propoſita nihil profuit, inuiſibilis vero * multa, tum potiſſimũ aduentũ ipſius diſpoſuit, oſtendens ad rem iſtã diuina opus eſſe potentia. Diuitię, inquit, glorię, hoc eſt, ineffabilis gloria. Quis enim ſermo gloriã iſtam repræſentare poterit, cuius tunc ſancti conſortes erunt? Quis ſermo, inquã? Nullus. Sed reuera gratia opus eſt ad hoc, vt mens illã cognoſcat, & omnino vel modicum quiddã ex illius radiis concipiat. Cognouerãt quidem & antea quiddã huius, ſed vult illos amplius aliquanto diſcere, & clarius cognoſcere. Vides quanta ſit operatus? Chriſtũ excitauit. An hoc parũ eſt? Sed rurſus vide. Et ſedere fecit illũ ad dexteram ſuam. Quo poterit itaq; iſtud ſermone repręſentari? Eũ qui ex terra, qui piſcib⁹ mutus magis, qui dæmonũ erat ludibrium, vide quò extulerit? Reuera excellẽs magnitudo potentiæ ipſius, & cõtemplare quò euexerit. In cœleſtibus illum omni creata natura ſuperiorẽ fecit: ſupra omnem principatum & poteſtatẽ. Supra omnem, inquit, principatum. Vere ſpiritu animóq; ſapiẽte in ipſius cognitione, vere, inquã, reuelatione opus eſt. Perpende quanta ſit inter humanam & diuinam naturam differẽtia, & ab iſta noſtra vilitate ad honorem iſtum illum euexit. Non vnum aut alterum aut tertium etiam gradũ tranſcẽdit. Papè. Nõ ſimpliciter dixit ſuprà, ſed ſublimius quiddam. Supernis quippe potentiis ſublimior eſt de⁹. Illuc itaq; ipſum ſubuexit, qui ex nobis eſt, ab extremis carceribus illum in ſupremum principatum extulit, vltra quem non eſt alius quiſpiam honor. Supra omnem, inquit, principatum: non ſupra hunc vel illum, ſed ſupra omnẽ principatum, poteſtatem, dominium, & omne nomẽ quod nominatur, ſi quid eſt in cœlis, omnibus factus eſt ſuperior. Hoc de eo qui ex mortuis eſt excitatus, id quod admiratione dignũ eſt. De verbo ſiquidem dei, nequaquam. Quòd enim ſunt culices comparatione hominum, hoc eſt omnis creatura deo collata. Si omnes homines velut ſpuma reputabuntur, & ſicut momentum ſtateræ æſtimati ſunt, pone potentias inuiſibiles inſtar culicum. At de eo qui ex nobis eſt, reuera magnũ eſt iſtud & ſtupendum: ex infimis quippe terræ euexit illum. Si omnes gentes inſtar guttulæ ſunt, quanta quæſo, portio guttulæ eſt vnus homo? At hũc omnibus ſuperiorem fecit non ſolum in hoc ſeculo, ſed in futuro. Sunt vtiq; quarundam potentiarum ignota nobis & non manifeſta nomina. Et omnia ſubiecit ſub pedes eius. Non ſimpliciter ſuperiorem illum effecit, tãquam prę aliis honorandum, neq; iuxta comparationem, ſed qui reliquis, velut ſeruis domin⁹, prælat⁹ ſit. Papè, q̃ reuera ſtupẽda res eſt. Homini ſerua facta eſt vniuerſa creata poteſtas, propter † inhabitationẽ dei verbi.] Poteſt enim fieri vt in ſublimi quiſquã ſit, qui tamen nemi-

Luc.13. — ** πολλὰ multa, copioſa, numeroſa.* — *ὑπεράγω.* — *Eſa.40.* — *† inhabitãtem deum verbum.*

A nem habeat ſubiectum, ſed ſimpliciter præ aliis in honore habeatur. hic vero non ita, ſed oĩa ſubiecit ſub pedes ei⁹, & nõ ſimpliciter ſubiecit, ſed extrema ſubiectione, poſt quã non eſt altera. Atq; ideo dixit, ſub pedes eius. *Et ipſum dedit caput ſuper omnia, ipſi eccleſiæ.* Papè, quò rurſus & ipſam eccleſiã euexit? Quaſi quadam machina trahens, in magnã ipſam ſublimitatem ſuſtulit, ínq; ipſum cœleſtem thronum ſedere fecit. Nã vbi caput, ibi eſt & corpus: caput enim & corpus nullo medio interſepiuntur loco. Si vero ſeparantur, vtique nec corpus erit, nec caput. Super omnia, inquit. Quid eſt ſuper omnia? Aut eſt Chriſtũ eſſe ſuper omnia viſibilia & intelligibilia: † aut ſuper omnia bona hoc ipſum euexit. quod eñ filius datur in caput,] nec angelum, nec archangelũ, nec alium quenquam ſuperiorem eſſe relinquit. Non autẽ hoc ſolo nos ho-

B nore affecit, ꝙ ex nobis illum in ſublime ſuſtulit, ſed ꝙ & in commune vniuerſum mortalium genus illum ſequi, illi adhærere, illi addictũ eſſe fecit. *Quæ quidem eſt corpus ipſius.* Etenim ne audita capitis dictione, ſolũ principatum intelligas, ſed & confirmationem & ſtabilitatem, non tanquam principantem ſolum, ſed vt corporis caput. *Complementum eius qui omnia in omnibus * adimpleuit.* † Quid hoc eſt? Deinde tanquã iſtud ſufficiat ad oſtendendam cognationem & propinquitatem illius, quid dicit? Plenitudo vt complementum Chriſti eſt eccleſia. Complementum quippe capitis eſt corpus, & complementum corporis eſt caput. Vide de quo ordine Paul⁹ vtatur, quámq; nulli verbo parcat, quatenus gloriã dei exprimat. Cõplementum, inquit. Quale? Quo caput ſcilicet cõpletur à corpore, hoc eſt; † totum corpus plenè compingit, & vnum-

C quodq; illius membrũ non ſolum in communi,] neque ipſum Chriſtũ alicuius egentem inducit. Nam ſi non fuerimus multi, hic quidem manus, hic vero pes, alius autem alia quæpiam corporis pars, nõ completur totum corpus. Per omnia igitur mẽbra cõpletur Chriſti corpus. Tunc cõpletur caput, tũc perfectum eſt corpus, quãdo ſimul omnes cõiuncti & conglutinati ſumus. Vides opulentam & magnificam hæreditatis gloriam? Vides excellentem virtutis magnitudinem in eos qui credunt? Vides ſpem vocationis?

† aut, ſacra per omnia bona hoc effecit, vt filiũ ſuũ daret caput eccleſiæ. — ** πληρουμένου, qui adimplet vel qui adimpletur.* — *† Græcum exemplar hic ſignũ in margine habet, ne forte deſit illum aliquid ſignificans.* — *† per omnia corpus conflatur & conſtat & per vnumquodq; que nõ cõmuniter & in genere ſolũ]*

Moralis exhortatio.

Veneremur itaque caput noſtrum. Cogitemus cuius capitis corpus ſumus, nimirũ cui omnia ſubiecta ſunt. Et angelis, iuxta hoc exẽplũ, meliores, & archãgelis maiores nos eſſe oportet, vtpote prę illis omnibus honoratos. Nõ angelos deus, ſicut Hebræis ſcri-

D bẽs dicit, ſed ſemẽ Abrahę aſſumpſit. Nõ principatũ, non poteſtatem, non dominationem, neq; aliam aliquam potentiam, ſed noſtram naturã aſſumpſit, & in ſublimi ſedere fecit. Et quid dico, ſedere fecit? Suũ ipſius pallium illã effecit, ídq; non ſimpliciter, ſed omnia ſub pedes illius ſubiecit. Quãtas vis ponere mortes? quãtas animas? Decem millia, imò multo plures? Sed nihil qđ par ſit, dixeris. Duo quippe maxima fecit. Et ipſe in extremã humilitatem venit, & hominẽ in magnam ſublimitatẽ euexit, ſuóq; ipſius ſanguine ſaluauit. Dixerat illud primũ, nempe ꝙ ſeipſum vſq; adeò deiecit: iſto verò ſolidius & fortius dicit magnum illud & capitale. Atqui etiã ſi nihilo fuiſſemus honorati, aut certe abſq; illo, hoc eſt, filij mactatione nos honoraſſet, vtiq; ſuffeciſſet. Quũ vero duo iſta cõiunxeris, quã quæſo ſermonis excellentiam nõ ſuperat ac trãſcendit? Iſta dum cogito, nihil magni habet reſurrectio.

Hebr.2.

reſurrectio. De hoc dicit, Deus dñi noſtri Ieſu Chriſti, non de deo verbo. Veneremur itaq; cognationis propinquitatẽ. Solicite caueam⁹ ne quis ab hoc corpore amputetur, ne quis excidat, ne quis indign⁹ appareat. Si capiti noſtro diadema quiſpiã impoſuiſſet, coronã aureã, an nõ omnia ita diſpoſuiſſem⁹, ne quo pacto inanimatis lapillis indigni videremur? Nunc vero nõ diademã capiti noſtro impoſitũ eſt, ſed caput noſtrũ factus eſt Chriſtus, id quod iſto multo eſt maius, neq; tamẽ huius aliquã rationẽ habemus. Et angeli quidẽ & archangeli, & omnes illæ poteſtates caput noſtrũ venerãtur: nos vero qui & corpus illius ſumus, neq; hac, neq; illa ratione illud reuerebimur? Et quæ nobis ſalutis ſpes erit? Cõſidera thronũ illum regalem, conſidera honoris excellentiã. Hoc ſcilicet ſiquidem voluerimus, plus ipſa gehenna terrere poterit. Nam etiãſi gehenna nõ eſſet, quod tamen ſupplitiũ, quam pœnam non merebimur, ſi qui tãto honore affecti ſumus, indigni & mali reperti fuerimus? Cogita iuxta quẽ ſedeat caput tuum. Hoc ſolũ, nihil nõ, quicquid fuerit, poterit. In cui⁹ dextra ſedet? Caput ipſum ſupra omnẽ honorẽ, omnẽ poteſtatem & virtutem collocatum eſt: corpus vero illius à dęmonibus calcabitur? Sed abſit. Neq; enim tale deinceps ſit corpus Chriſti. Caput tuũ exhorruerunt etiã qui celebres inter ſeruos ſunt, & tu corpus illius aduerſariis & hoſtibus ſubiicis? Quo nõ ſupplicio dign⁹ eris? Si quis pedes regis canibus ac pedicis ſubiiciat, an nõ extremo ſupplicio obnoxius erit? Tu totum corpus corã diris beſtiis proiicis, & nõ horres? Sed quoniã de corpore dominico ſermo nobis eſt, age & de illo memoremus, vt eſt crucis tormẽto traditũ, affixũ & oblatũ. Si Chriſti corpus es, fer crucem. Illã quippe & Chriſtus ipſe tulit. Fer ſputa, fer alapas, fer clauos. Tale erat illud Chriſti corpus. Corpus illud peccatũ nõ fecit, neq; dolus inuẽtus eſt in ore eius. Manus ipſius ad beneficentiã egenorũ omnia fecerunt. Os nihil eorũ quę cõmoda nõ eſſent, protulit. Audiuit, dæmonium habes, & nihil reſpõdit. De corpore nobis ſermo eſt, & quidẽ de eo quod ab iſto nihil differat nec diſtet. Quotquot in corpore Chriſti cõmunicamus, quotquot ſanguinẽ illius deguſtamus, cogitemus ꝙ illius corpus & ſanguinẽ guſtamus, qui in cœleſtibus ſedet, qui ab angelis adoratur, qui proximè cõſiſtit immortali dei potẽtię. Hei, quot nobis ad ſalutẽ viæ ſunt? Corpus ſuũ nos fecit, corpus ſuũ nobis tradidit, & tamẽ nihil horũ à malis nos auertit. O tenebras, & multã profunditatẽ, ô ſtupiditatẽ, omni dolore vacuam. Quæ ſurſum ſunt, inquit, ſapite, vbi Chriſtus eſt in dextera dei ſedens. Et poſt iſta pecunias quidã anxie curãt, alij ab animi affectib⁹ ac paſſionibus captiuãtur. An nõ videtis, ꝙ & quæ in noſtro corpore ſuperflua ſunt & inutilia, abſcindẽtur & amputentur: & ꝙ nihil profit, quòd corporis membrum fuerit, quãdo obcæcatũ fuerit, quãdo emortuũ, quãdo putrefactum, quando & reliquo corpori nocet? Ne quam igitur fiduciã in hoc cõcipiamus, ꝙ ſemel de corpore Chriſti facti ſumus. Si enim corpus hoc naturale cũ ſit, nihilominus ſi quid inutile fuerit, abſcinditur: quæ voluntatis & electionis ſunt, ſi nõ mãſerint, quid mali nõ patientur? Quando de cibo iſto non participat corpus, quãdo pori obſepiũtur, tunc moritur, quãdo obturãtur fiſtulæ, tum deſtruitur. Ita & nos quãdo obturamus aures, *caro noſtra deſtruitur, quãdo de cibo ſpirituali non participamus, quã-

κυσὶ καὶ πέδαις. — *Eſa.53.c* — *Ioan.7. Iſta etiam ad verbũ leguntur to.5.hom.61.ad populũ Antiochenũ.* — *Coloſ.3.a* — *πόροι, meatus.* — *vel ſed forte legẽdũ σωτηρία, id eſt ſalus.*

A do malitiæ quædã loco corruptorũ humorũ nos inficiunt, omnia iſta ægritudinẽ pariunt, ægritudinem quæ tabem ac corruptionẽ operatur, atq; ita igne illo deinceps opus erit, opus erit diſſecari. Neq; enim cũ tali corpore ad nuptias ingredi ſuſtinet Chriſtus. Si ſordidis veſtibus indutũ abegit, eiecítq; qui corpori ſuo ſordidũ amictũ impoſuerat, quid hic nõ faciet? quomodo nõ puniet? Multos video temerè quomodocunque, & ex cõſuetudine magis quàm legitime, aut cõſideratiõe ac mẽte, de corpore Chriſti participãtes: ſi immineret, inquiũt, ſacræ quadrageſimæ tẽpus, ſi adeſſet Epiphaniorum dies, † nulla habita ratione qualis ſit qui myſteriorũ ſe cõſortẽ facit.] Atqui nõ tẽpus acceſſus, nõ Epiphania, neq; quadrageſima dignos facit qui accedãt, ſed mentis ſynceritas ac puritas. Cũ illa ſemper accede, ſine illa nunquam.

B Quotieſcũq; ſiquidẽ, inquit, hoc feceritis, mortẽ domini annũciatis, hoc eſt, memoriã facitis ſalutis, quæ pro vobis facta eſt, ac beneficij mei. Cogita: qui de oblatione veteris teſtamẽti participabãt, quãta quęſo vtebãtur abſtinẽtia? quid nõ agebãt? quid nõ faciebant? Omnino purgabãtur. Tu vero oblationẽ accedens quã & angeli exhorrent, tẽporum circuitu rem tãtam metiris? Et quomodo cõparebis ante tribunal Chriſti, qui manibus ac labiis immundis ipſius audes cõtingere corpus? Et regẽ quidẽ nolles ore tuo fœtido adoſculari, regẽ vero cœli anima graueolẽti oſcularis? Cõtumelia eſt res iſta. Oro te, an voles manibus illotis ad oblationẽ accedere? Nõ arbitror, ſed malles vtiq; potius omnino nõ accedere, quàm ſordidis accedere manib⁹. Cũ ergo in modico adeo ſis religioſus, audes accedere & contrectare, cum animã

C habeas ſordidam? At qui manibus quidẽ ad tempus continetur, in illam vero totus * reſoluitur. Cur non vaſa vides ita vndique lota, ita ſplendida? Illis debebant nobis animæ & puriores & ſanctiores atque illuſtriores eſſe. Quãobrem? Quoniã illa propter nos talia fiunt. Illa non ſunt participes illius quẽ in ſe habent, nõ ſentiunt illũ: nos vero planè. Nũc vero ſordido vaſe nolles vti, anima vero ſordida accedis? Multã video huius rei inęqualitatẽ. In aliis quidẽ tẽporibus ſæpenumero, neq; cũ mundi eſtis, acceditis: in paſchate vero, etiam ſi quid temerarium vobis ſit cõmiſſum, nihilominus acceditis: ô conſuetudinem, ô præſumptionẽ. Fruſtra habetur quotidiana oblatio, fruſtra ſtamus ad altare. Nemo eſt qui ſimul participet. Iſta nõ ideo dico, vt ſimpliciter quomodocũque cõmunicetis, ſed vt dignos voſipſos cõſtituatis.

D Non es oblatione aut cõmunione dignus? Igitur neque precatione. Pręconẽ audis ſtantem ac dicẽtem. Quotquot eſtis in pœnitentia conſtituti, † abſtinete. Quotquot ergo non cõmunicant, in pœnitẽtia ſunt. Si de pœnitentibus es, participare non debes. Qui enim nõ participat, in pœnitentia eſt. Qua igitur ratione præco dicit, abite, qui preces fundere nõ poteſtis? Tu vero impudẽter perſtas. Verum nõ es iſtorũ, ſed de illis qui cõmunicare poſſunt, & tamẽ rem hãc nihil curas, nihil æſtimas? Contẽplare obſecro. Adſtat menſa regia, adſunt angeli menſę huius miniſtri, adeſt rex ipſe, & tu oſcitabundus adſtas? Sordidis indutus es, & nihil curas? Sed veſtibus es mundis? Recumbe itaque & cõmunica. Quotidie venit vt diſcũbentes videat, omnibus loquitur, & nunc etiã in cõſciẽtiis dicit: Amici quomodo ſtatis hic veſtẽ nuptiarum non habentes? Non dicebat ad illum, quare recubuiſti?

Mat.22.b — *† qualiſcũque quis fuerit, myſteriorum ſit particeps.* — *1.Cor.11.* — ** ἀναλύεται, reſoluitur, reuertitur, diuerſatur, forte καταλύεται ſcripſerat.* — *† abite.* — *Mat.22.b*

Universidad de Deusto Biblioteca

cubuiſti?Sed ante accubitũ, ingreſſu etiã indignũ il-
lum fuiſſe dicebat. Nõ eñ, vt quid accubuiſti?aiebat,
ſed quid ingreſſus es? Iſta videlicet & nũc ad omnes
nos dicit, qui impudenter hic & improbe adſtamus.
Quiſquis enim myſteriorũ cõſors non eſt, impudens
& improbus adſtat. Propterea qui in peccatis ſunt,
primũ eiiciũtur. Quẽadmodũ enim ad menſam ac-
cũbente hero, nõ licet iis qui illum offenderũt, inter
miniſtros adeſſe, ſed è medio abigũtur: ita & in hoc
loco dũ offertur oblatio, dum Chriſtus atque agnus
ille dominicus immolatur. Quando audis, precemur
pariter omnes, dũ vides ſublata vela, tũ cogita cœlũ
ipſum ſurſum reſerari, angelóſq; deſcendere. Quem-
admodum igitur nemini eorum qui initiati nõ ſunt,
adeſſe licet: ita neq; initiatis, ſi ſordidi fuerint. Obſe-
cro, ſi quis ad conuiuiũ vocatus, & manus quidẽ la-
uerit, & accubuerit, paratúſq; ac diſpoſit⁹ ad mẽſam
fuerit, & tamẽ nihil ciborũ guſtauerit, nõ inferet cõ-
tumeliam cõuiuatori, à quo fuerat vocatus? An non
ſatius fuerit eũ qui talis eſt, prorſus nõ cõparuiſſe? Ita
tu quoq; aduenisti, hymnũ cecinisti, cũ omnibus re-
liquis ex eorũ te numero eſſe qui digni ſunt, hoc ipſo
confeſſus es, quòd non cũ indignis abſceſſiſti. Quo-
modo cũ manſeris, de mẽſa iſta nõ participas? Indi-
gnus ſum, inquis. Indignus es igitur & ea cõmunione
quæ in precibus eſt. Non enim eorũ dũtaxat gratia
quæ proponuntur, ſed & propter concentum illum
nunquam nõ deſcendit ſpiritus. Non vides menſam
ſpongia circunquaq; lauantem miniſtrum, domum
†per preces, per præconis vocem. expurgantẽ, ſcutellas apponentẽ? Hoc fit † inter pre-
ces, dũ proclamat præco.] Quẽadmodũ ſpõgia cir-
cũquaque lauamus & eccleſiã, vt in munda eccleſia
omnia proponantur, vt nulla ſit macula, nulla ruga.
Indigni ſunt iſtis videntiũ oculi, indignæ aures. Et ſi
Exo. 19.b beſtia, inquit, mõtẽ tetigerit, lapidabitur: adeo digni
nõ erant aſcẽſione, quanquã poſtea & acceſſerint, &
quo loco deus ſteterat, viderint. Poſt acta myſteria
accedere licet ac videre, præſentibus vero myſteriis
abito. Nihil hic tibi, q̃ catechumeno, plus licet. Neq;
enim idẽ eſt, nunquam attingere myſteria, & poſtea-
quam attigeris offendẽdo contẽnere, téq; ipſum ea
re indignũ cõſtituere. Poterã plura dicere, terribilio-
ráque, ſed ne intellectũ veſtrũ grauẽ, ſufficiãt vel iſta.
Nam ſi iſtis ad meliorem mentẽ nõ reuocamini, ne-
que plurib⁹ profecero. Itaq; ne maius vobis iudiciũ
paremus, obſecramus, non vt non adueniatis, ſed vt
præſentia voſipſos, acceſſũq; dignos cõſtituatis. Dic
quæſo, ſi rex quiſpiam præcepiſſet, ac dixiſſet, ſi quis
iſtud vel iſtud fecerit, mẽſa mea abſtineat, an nõ hu-
ius gratia omnia feciſſetis? In cœlos nos vocauit de⁹,
ad mẽſam magni & admirãdi regis, & recuſamus &
moras nectim⁹, ad rẽ tantã nec feſtinãtes, nec accur-
rentes? Et quænã nobis ſalutis ſpes eſt? Non eſt ꝙ in-
firmitatem prætexamus, nõ eſt ꝙ naturam cauſemur,
ſola nos ſocordia indignos efficit. Hæc quidẽ à no-
bis dicuntur, qui vero corda cõpungit, qui dat com-
punctionis ſpiritũ, is corda veſtra cõpungat, ſemina-
riáq; in ipſam profunditatẽ immittat, vt ab ipſius ti-
more ſalutis ſpiritũ concipiatis, ſalutis quoq; ſpiritũ
parturiatis, atque ita cũ fiducia adueniatis. Nam filij
Pſa. 127.a tui, inquit, ſicut nouellæ oliuarũ plantulæ in circuitu
menſæ tuæ. Nihil hic vetus, nihil immite, nihil acer-
bum. Nouellæ ſiquidẽ iſtæ plantulæ ad ferendũ fru-
ctum ſunt accõmodæ, fructum admirabilem, fructũ
oliuæ dico, ſunt & fortes, vt omnia fiant in circuitu

A mẽſæ, & nõ fruſtra, neque quoquo modo huc cõue-
niatis, ſed cũ timore ac tremore. Nam hoc pacto &
ipſum Chriſtum cum fiducia in futura vita videbitis,
quod contingat nos omnes conſequi, &c.

Homilia IIII.

ET vos cũ eſſetis mortui delictis ac peccatis, in quibus *Cap. II.*
aliquando ambulaſtis, iuxta ſeculum mũdi huius, iux-
ta principẽ cui poteſtas eſt aëris, qui eſt ſpiritus nunc
agens in filiis contumacibus, inter quos & nos omnes aliquãdo
conuerſabamur in concupiſcentiis carnis noſtræ, facientes quæ
carni ac mẽtibus libebant, & eramus natura filij iræ, quemad-
modum & cæteri. Eſt quidẽ mortificatio corporalis, eſt
vero & animalis. At illius participem eſſe, nec culpã
habet, nec periculũ. Naturæ ſiquidem eſt res illa, non
voluntatis, facta quidem eſt ex protoplaſti trãſgreſ-
ſione, ac deinceps in naturam ipſam emanauit, alio-
qui vero & cito ſoluet. Ipſa vero animalis mortifica-
B tio, quæ voluntatis eſt, & culpam habet, & nullã ſolu-
tionem. Vide itaq; quomodo nũc quoque tanquam
magnũ ponat Paulus, ꝙ oſtenderat vehementer eſſe
magnũ, nempe quòd maius ſit mortificatam animã
curare, quà mortuos ſuſcitare. Et vos, inquit, cũ eſſe-
tis mortui delictis ac peccatis, in quibus aliquando
ambulaſtis, iuxta ſeculũ mundi huius, iuxta principẽ
cuius poteſtas eſt aëris, qui ſpiritus eſt nunc agens in
filiis contumacibus. Vides Pauli mãſuetudinem? Vi-
des quomodo vbiq; cõſoletur auditorem, nihil illũ
grauans? Nam quoniam dixerat, quòd ad extremum
malorũ appulerint (hoc quippe eſt mortuum eſſe) ne
vehementer illos grauet (prioribus ſiquidem pecca-
tis in medium adductis, etiamſi iam remiſſa fuerint,
nulliúſq; periculi ſint, pudefiunt homines) coopera-
C torem malorum illis attribuit, ne putẽt totũ ſibi im-
putari, cooperatorem videlicet validum. Quénnam
illum? Diabolum. Ita ſanè & in ea quæ eſt ad Corin- *1. Cor. 6.*
thios facit. Cum enim dixiſſet, Nolite errare, neque
fornicatores, neque idololatræ, reliquáq; omnia ad-
numeraſſet, atque induxiſſet, regnũ dei nõ hæredita-
bunt, & tũc quoq;, & iſta, inquit, eratis quidam. Non
ſimpliciter dixit eratis, ſed eratis quidam, hoc eſt, ita
quodammodo eratis. Vehementer hic hæretici de
deo iſta dici cõtendunt, effrænámq; linguã plurimũ
exerentes, ea deo adſcribunt, quę ſolius ſunt diaboli.
Quomodo itaq; illorum obſtruemus ora? Ex ipſorũ
verbis. Si enim iuſtus eſt deus, quemadmodũ dicitis,
iſta vero patrauit, nõ eſt vtique iſtud iuſti, ſed vehe-
mẽter iniuſti ac ſceleſti. Sceleſtus vero deus ſanè nõ
erit vnquam. Quamobrem vero diabolum principẽ
D huius ſeculi dixit? Eo ꝙ omnis ferè humana natura
ſeipſam illi tradidit, omnéſq; illi ſponte ac volunta-
rij ſeruiunt. Et Chriſto quidẽ interea innumera bo-
na promittẽti neq; attendit quiſpiã, illi vero nihil ta-
le promittenti, ſed in gehennã demittẽti omnes ſeſe
ſubiiciunt. Sed huius principatus in hoc ſeculo eſt, &
plures habet quàm deus ipſe, quiq; illi paucis exce-
ptis magis obediant quàm deo, id quod propter no-
ſtram fit ſocordiã. Iuxta poteſtatẽ, inquit, aërei ſpiri-
tus. Hoc rurſus ideo dicit, ꝙ locũ habeat cũ qui ſub
cœlis eſt. Et ſpiritus aërei, incorporales illæ potẽtiæ
ſunt, in quibus iſte operatur. Quòd enim ſecularis ſit
ipſius principatus, hoc eſt, ꝙ cum hoc ſeculo pariter
diſſoluatur, audi quid in fine epiſtolæ dicat: Non eſt *Epheſ. 6.b*
nobis, inquit, luctã aduerſus ſanguinem & carnem,
ſed aduerſus principatus, aduerſũ poteſtates, aduer-
ſus mũdi dominos, rectores tenebrarũ ſeculi huius.
Etenim

Gal. 1.a Etenim ne audiẽs mũdi dominos, increatum etiam
illũ eſſe dicas, & alibi ſeculum malum vocat tempus
peruerſum, non de creaturis loquens. Nã mihi vide-
tur princeps ſub cœlo factus à principatu non exci-
diſſe etiã poſt tranſgreſſionẽ. Qui nũc operatur in fi-
**ἀπειθείαν.* liis cõtumacibus. Vides quòd neq; violentia, neque
tyrãnide, ſed perſuaſione alliciat? * cõtumaciã quip-
pe & inobediẽtiam dixit, quẽadmodum ſi quis dicat
impoſtura & perſuaſione quoſuis attrahit. Et nõ ſolũ
hoc cõſolatur illos, quod ſociũ malorũ ipſis tribuit,
ſed & quòd in eodem albo ſe quoque ipſum cum il-
lis recẽſet. Inter quos, inquit, & nos aliquãdo cõuer-
ſabamur omnes. Nõ enim dici poteſt, ꝙ quiſquã ex-
ceptus ſit. In concupiſcentiis carnis noſtrę, facientes
quæ carni ac mẽtibus libebant, & eramus natura fi-
lij iræ, quẽadmodum & cæteri omnes, hoc eſt, nihil
ſpirituale ſapiẽtes. Sed ne carnẽ traducat, néve ma-
gnum putet quis eſſe delictũ, vide quomodo cautè
agat: faciẽtes, inquit, quæ carni ac mẽtibus noſtris li-
bebãt, hoc eſt voluptatis affect⁹ & paſſiones. Exacer-
babamus & irritabamus deũ, hoc eſt, ira ipſa eram⁹,
& nihil aliud. Quẽadmodũ enim hominis filius exi-
ſtens natura homo eſt, ita & nos, quẽadmodũ & cæ-
teri. *Deus vero diues in miſericordia.* Non ſimpliciter mi-
Pſal. 68. & 50. ſericors, ſed diues in miſericordia. Quẽadmodum &
alibi dicitur, In multitudine miſericordię tuę. Et ite-
rũ: Miſerere mei ſecundũ magnã miſericordiã tuam.
Propter multam charitatẽ ſuam qua dilexit nos. Vnde dile-
xit nos? Iſta quippe quę hic memorat, nõ dilectionẽ,
ſed iram atq; extremũ ſuppliciũ merẽtur. Eſt itaque
† in Chriſto. & hoc ex multa miſericordia. *Et cũ mortui eſſemus per*
delicta, conuiuificauit nos † vnà cũ Chriſto.] Rurſus medius
interponitur Chriſtus. Eſt vero res iſta fide digna. Si
enim primitiæ viuũt, viuimus & nos. Viuificauit & il-
lum & nos. Vides ꝙ omnia de Chriſto ſecũdum car-
nem dicantur? Vides excellentẽ magnitudinẽ potẽ-
tiæ ipſius in nos qui credimus? Mortuos, irę filios vi-
uificauit. Agnoſcis ſpem vocationis. *Simulq; cũ eo reſu-*
ſcitauit, ſimulq; ſedere fecit. Vides gloriã hæreditatis ip-
ſius? Illud quidẽ ſimul cum eo reſuſcitauit, manifeſtũ
eſt, iſtud vero, ſimulq; ſedere fecit *Inter cœleſtes in Chri-*
ſto Ieſu, quomodo ſtat? Vt illud ſimul cũ eo reſuſcita-
uit. Nunquã enim quiſquã reſuſcitatus eſt, niſi ꝙ ca-
Gen. 46.e pitis reſurrectione & nos excitati ſumus. Quẽadmo-
Rachel mortua in Iacob viuo, qui caput eſt mulieris, Ioſeph adoraſſe dicitur. dum & alibi adorante Iacob filiũ ſuũ Ioſeph (in Ae-
gypto) adorauit illũ & Rachel ipſius mater. Ad eum
itaq; modum & ſimul cum Chriſto ſedere nos fecit
deus. Capite ſedẽte ſimul & corpus ſedet. Nã huius
gratia addidit, in Chriſto Ieſu. Aut etiã ſi hoc nõ eſ-
ſet, per lauacrũ tamẽ ſimul excitauit. Quomodo ita-
que ſimul cũ eo ſedere fecit? Nã ſi ſuſtinem⁹, inquit,
ſimul & regnabimus: ſi mortui fuerim⁹, & pariter vi-
2. Tim. 2.b uemus. Reuera ſpiritu opus eſt & reuelatione, quate-
nus myſteriorũ iſtorũ profũditas intelligatur. Dein-
de ne diffidas, vide quid ſubiungat: *Vt oſtẽderet in ſecu-*
lis ſuperuenientibus excellẽtes diuitias gratiæ ſuæ, in benignitate
erga nos in Chriſto Ieſu. Nam quoniam dixerat quæ de
Chriſto erant, atq; ea verò nihil ad nos pertinere vi-
debãtur (Quid enim, inquis, ad nos ꝙ ipſe excitatus
eſt?) oſtẽdit ꝙ & nos iſta concernant. Siquidem ipſe
1. Cor. 15.c nobis adunatus eſt. Verũtamen quoniam & quæ no-
ſtra ſunt ſeorſum dixerat, cũ mortui eſſemus, inquit,
per delicta, ſimul cũ eo excitauit, ſimúlque ſedere fe-
cit. Itaq; quẽadmodum dixi, ne diffidas, & à priorib⁹
& ab ipſo capite, & ab eo quòd bonitatẽ ſuam deus

A oſtẽdere voluit, experimentũ ac certitudinẽ capiẽs.
Quo pacto ſiquidem oſtenderet, ſi non fieret iſtud?
vt oſtẽderet in ſeculis ſuperueniẽtibus. Quid? Quòd
& magna eſſent bona, & omnium certiſſima. Nunc
quidẽ incredulis quæ dicuntur nugæ videntur, tunc
vero cognoſcent omnes. Vis diſcere & quomodo ſi-
mul ſedere fecerit? Audi Chriſtũ ipſum diſcipulis di-
centem: Sedebitis, inquit, ſuper ſedes duodecim iu- *Matt. 19. & 20.*
dicãtes duodecim tribus Iſraël. Et iterũ: Sedere autẽ
ad dexteram ac ſiniſtram meam, nõ eſt meũ dare, ni-
ſi quibus paratum eſt à patre. Itaque paratum eſt. Et
bene dixit, in benignitate erga nos in Chriſto Ieſu.
Nã à dextris ſedere, honoris eſt, omnẽ honorem ſu-
perãtis, & poſt quẽ nullus eſt alius. Hoc ideo dicit, ꝙ
& nos ibi ſedebimus. Reuera excellentes diuitiæ, re-
uera excellẽs diuinæ potẽtię magnitudo, cũ Chriſto
B ſedere. Quòd ſi mille animas haberes, nũquid in vni-
uerſum omnes illius gratia perderes? Siquidẽ in ignẽ
deſcendendum fuerit, an nõ promptè oportebat il-
lud, quicquid ſit, ferre? Et ipſe vero rurſus dicit: Vo-
lo, vt vbi ego ſum, illic ſint & miniſtri mei. Nunquid *Ioan. 17.d*
horũ gratia, etiã ſi ſingulis dieb⁹ trucidãdus eſſes, pa-
rato animo ſuſtinere debẽbas? Cogita, † vbi te ſedere *† vbi ille cõſedit, ni mirũ ſupra omnẽ principatum & poteſtatẽ, &c.*
fecerit ille. Supra omnẽ principatũ & poteſtatem] Et
cum quo collocarit? Cum ipſo filio. Quem exiſtentẽ?
Mortuum, naturáq; filium iræ. Quid operatũ ac me-
ritum? Nihil. Reuera nunc opportune exclamandũ:
O profunditatẽ diuitiarum ſapientiæ & ſciẽtiæ dei.
Nam gratia ſaluati eſtis, inquit. Etenim ne beneficiorũ
magnitudo extollat te, vide quomodo te contrahat. *Rom. 11.d*
Gratia ſiquidẽ, inquit, ſaluati eſtis, *Per fidem.* Deinde
ne rurſus libera volũtatis facultas lædatur, poſuit &
C quæ noſtra ſunt. Atque iſtud iterum ſuſtulit, dicens:
Atque hoc non ex nobis. Neque fides, inquit, ex nobis.
Niſi eñ veniſſet, niſi vocaſſet, quomodo credere va-
luiſſemus? Quomodo, inquit, credent, niſi audierint? *Ibid. 10.c*
Itaque neque quod fidem cõcernit noſtrum eſt. *Dei,*
inquit, *donum eſt.* Nõ enim ſuffecit ad ſalutẽ fides. Sed
ne vacuos & ocioſos ſaluet, exegit illã deus, inquit,
fidem ſaluare dixit. Poſteaquam deus ita voluit, ſal-
uauit fides: alioqui fides quomodo ſine operibus ſal-
uat? Hoc ipſum dei donũ eſt, ne quis glorietur, ſed vt
gratos erga gratiã dei faciat. Quid igitur? dices: Pro-
hibuit ipſe ne ex operibus iuſtificemur? Nequaquã.
Sed nemo, inquit, ex operib⁹ iuſtificat⁹ eſt, vt hoc pa-
cto & gratia & benignitas dei cõſpicua fieret. Opera
habẽtes nõ eſt auerſatus, ſed ab operibus † deſtitutos *† perditos.*
gratia ſaluauit, vt nemo deĩceps habeat vnde glorie-
D tur. Deinde ne audito, ꝙ non ex operibus ſed ex fide
totũ paratũ atq; perfectum ſit, ocioſus fias, vide quid
ſubiungat: *Nam ipſius ſumus opus creati in Chriſto Ieſu, ad*
opera bona quæ præparauit deus, vt in eis ambularemus. Ob-
ſerua Apoſtolum quid dicat: Regenerationẽ hic ſub-
indicat. Reuera quippe alia creatio eſt. Ex eo quòd
nõ eſt, ad hoc vt ſimus producti ſumus. Quod primũ
eram⁹, emortuũ eſt: vetus videlicet homo. Quod pri⁹
nõ eramus, facti ſum⁹. Igitur creatio eſt res iſta, alte-
ráque precioſior. Nam ex illa quidem ꝙ viuimus, ex
iſta vero quòd bene viuimus cõtigit. Ad opera bona
quæ præparauit deus vt in eis ambularemus, Non vt
exordiamur dũtaxat, ſed vt ambulemus. Perſeuerãti
quippe nobis virtute, & quæ ad mortẽ vſque noſtrã
extendatur, opus eſt. Neq; enim, ſi quãdo res ita po-
ſtulauerit vt in vrbem regiam ferens obeunda ſit via,
deinde maiore illius parte confecta, circa finẽ pigre-
ſcentes

Universidad de Deusto Biblioteca

scẽtes desideamus,ipsa vtiq; nos vocationis spes ad-
iuuit.Ad opera eñ bona,inquit.Nihil itaq; nobis res
ipsa,nisi ad hũc modum ambulauerimus, profuerit.

Moralis exhortatio.

Ita sanè &hic,non vt vnum dũtaxat,sed vt omnia
operemur præcipit.Nam quẽadmodum quinq; no-
bis sensus sunt,quibus omnibus pro rerũ exigẽtia vti
oportet,ita & omnibus vtendũ est virtutibus. Quòd
si quis modest⁹ quidẽ,immitis tamẽ iuxta fuerit, aut
misericors quidẽ,at simul inuasor rerũ alienarũ , aut
si rebus alienis quidẽ abstinuerit, sua vero egenis nõ
dederit,omnia frustra erũt. Neq; eñ sufficiet ad hoc
vt cũ fiducia ad tribunal Christi sistamur,si vna dun-
taxat sit virtus,sed multis opus est & variis , omnige-
nis,inquã,atq; prorsus vniuersis. Audi Christum ip-
Mat.28.d sum ad discipulos dicẽtẽ: Euntes docete omnes gẽ-
tes,docentes eos seruare omnia quæcunq; mandaui
Ibid.5.c vobis.Et iterũ:Si quis soluerit vnum ex mãdatis istis
minimis, minimus vocabitur in regno cœlorũ , hoc
est in resurrectione.Nõ eñ in regnũ ingredietur.So-
let quippe & ipsum resurrectionis tẽpus , regnũ vo-
care. Vnũ,inquit,si soluerit,minimus vocabitur. Ita-
que omnibus opus habemus . Et vide quomodo nõ
poterimus præter eleemosynam ingredi, sed illa sola
Ibid.25.d neglecta in ignẽ abituri simus.Abite siquidẽ, inquit,
maledicti in ignẽ æternũ , diabolo præparatũ & an-
gelis eius.Qua quæso ratione? Quoniã esuriui, & nõ
dedistis mihi quod mãducassem , sitiui & potum nõ
dedistis. Vide quomodo propter hoc vnũ perdãtur,
qui nullius prẹterea culpæ arguũtur.Et virgines illẹ,
hoc solo nomine è nuptiis reiectæ sunt : quãquã ca-
stimoniam habuerint ac sanctimoniã vitæ, sine qua,
Heb.12.d quẽadmodum Paulus dicit , nemo dominũ videbit.
Considera itaq; ꝙ sine castimonia quidẽ vitæ domi-
num videre nõ liceat , nõ tamen omnino cum illa,si
sola fuerit,videri queat.Nã sẹpenumero fit,vt aliũde
sit impedimẽtum,etiã si hinc nõ sit. Rursus si omnia
recte egerimus,proximo vero nihil profuerimus,ne-
que sic regnũ ingrediemur. Vnde hoc liquet? A ser-
Mat.25.c uis illis quibus talenta cõcredebãtur.Nam illic inte-
gra erat omnis reliqua virtus,ac nihil omissum, Ve-
rum quoniã circa lucrũ obeundũ piger fuerat seru⁹
ille,merito reiectus est. Potest & quis ob solum con-
Mat.5. uicium in gehennã incidere. Quisquis enim, inquit,
fratri suo dicit,fatue, obnoxius erit gehẽnẹ incẽdio.
Et si quis reliqua oĩa probe præstiterit,contumelio-
sus vero fuerit,nõ ingredieẽ regnũ . Nemo vero deũ
crudelitatis arguat, quòd vnũ hoc delinquẽtes è re-
gno cœlorum reiicit.Si nanque apud homines è cõ-
spectu regio reiicitur, qui vtcunque aliquid contra
leges aulicas deliquit , etiã si vnum duntaxat eorum
quẹ decreta fuerãt trãsgressus sit,si vel calũniam cui-
†accusando. quam†exprobrãdo intulit,principatum perdidit. Et
si mœchatus fuerit,& cõprehensus, reprobus factus
est,etsi innumera præterea probe gesserit , oĩa simul
interierũt.Si homicidiũ perpetrauerit,ostensúmque
fuerit ac probatũ,& hoc ad interitũ ipsius sufficiens
habetur.Quòd si humanæ leges tantã exigunt custo-
diam,quãto magis diuinẹ?Sed dicis, bonus est deus.
Quousq; stultũ hũc sermonẽ loquimur?Stultum au-
tem dixi,non ideo ꝙ bonus non sit , sed quòd boni-
tatem ipsius ad ista nobis profuturã putamus,tamet-
si innumera de hac re sæpe disseruerim⁹. Audi quip-
Eccli.5. pe scriptura quid dicat: Ne dixeris,inquit, quoniam
miseratio dei multa est,multitudini peccatorũ meo-

A rum propitiabitur.Nõ prohibet dicere, miseratiomẽ
ipsius esse multã.Nõ hoc admonet,sed vult nos istud
indesinenter etiã dicere.Et huius gratia nullum non
mouet lapidẽ Paulus.Sed ꝓpter illa quæ subinde ex
eo male colligũtur,hoc dicit.Nõ ad hoc,inquit, be-
nignitatẽ dei cõmenda , vt pecces & dicas, multitu-
dini peccatorũ meorũ propitiabitur.Nam ideo tan-
ta de bonitate dei disserim⁹, nõ vt ex illa sumpta cõ-
fidẹtia nihil nõ audeam⁹ (alioqui bonitas ista in dã-
nũ cedet salutis nostræ) sed vt in peccatis nõ despe- Rom.2.a
rãtes resipiscamus.Bonitas enim,inquit, dei ad resi-
piscentiã te ducit,nõ ad maiorẽ malitiã.Si vero pro-
pter bonitatẽ dei flagitiosus redderis,tu illam magis
apud homines criminaris ac traducis . Multos enim
video longanimitatẽ dei culpãtes.Pœnas itaque da-
bis,vt qui illa non vt oportebat es vsus.Benignus est Ibidem.
B deus?Sed est &iustus iudex.Peccatis ignoscens?Sed
& vnicuiq; retribuet secũdũ quod gessit.† Iniustitias †Nonne iniustitias superat?
cõniuẽdo transit?]Iniquitates è medio tollit? Sed &
peccatorũ inquisitionẽ faciet.Sũt ergo ista sibi inui-
cem cõtraria?Nõ,siquidẽ tẽporibus ipsa suis discre-
uerimus.Iniquitates hic tollit , idq; per lauacrum &
pœnitentiã.Gestorum inquisitionem faciet in futu-
ro,videlicet per ignẽ ac tormẽta.†Itaque si licet, in- †Si itaque dices, siue innumera mala fecero, siue vnum ex ipsis, perinde abiicior.]
quis,innumera fecero mala,ob vnũ tamen illorũ re-
iicior,]& à regno dei excido,qua ratione nõ quævis
mala perpetro?Ingrati famuli est hic sermo. Verũta-
mẽ & ipsum discutiam⁹.Noli mala facere, vt tibiipsi
profis.Nam regno quidẽ dei omnes pariter excide-
mus,in gehẽna vero nõ easdẽ pœnas dabim⁹ omnes,
sed hic quidẽ maiorẽ, iste vero mitiorem . Si nãque
per contemptum†hic multa, tu vero modica pecca- †& tu & ille peccaueritis, siue i multis siue in paucis, similiter regno excidetis. Si vero nõ similiter contempseritis.]
C ueritis,pariter è regno dei excidetis.Si autẽ nõ pari-
ter,]sed hic plus tu minus, in gehẽna differentiã sen-
tietis . Quid igitur,inquis,in ignẽ minatur imgressu-
ros eos qui eleemosynã nõ dederunt , neque simpli-
citer in ignẽ , sed in eum qui diabolo præparatus sit
& angelis eius?Quãobrẽ hoc est quẹso?Nihil ita deũ
irritat,sed omnib⁹ illud malis præponit.Si enim ini-
micos diligere oportet,perpende qua pœna dignus
sit qui amicos etiã perire sinit, hocipso Gẽtib⁹ quo-
que peior.Magnitudo itaq; peccati hui⁹,cũ diabolo Matt.25.
gehennã ingredi facit . Væ siquidem eleemosynam
nõ facienti.Nã si in veteri istud testamẽto fuit, mul-
to magis in nouo . Si eñ, vbi cõcessa erat pecuniarũ
possessio,fruitio,ac cura,tanta prouidentia pauperũ
habita est ratio,quanto magis hoc fieri debebat vbi
omnia proiicere iubemur ? Quid eñ nõ fecerũt hac
D in re Iudæi?Decimas ac rursus decimas orphanis,vi-
duis ac Proselytis cõtribuerunt. Nunc vero admirã-
do quẽpiam dicere solem⁹, decimas ille vel iste dat.
Quanta quæso turpitudine scatet , si quod apud Iu-
dæos nulli⁹ erat admirationis aut celebritatis , apud
Christianos iã sit vnde quis debeat admirari?Si tunc
periculũ erat decimas negligere,perpẽde quãti nũc
istud fuerit?Ebrietas quoque regnũ dei non hẹredi-
tabit.Sed quis est multorũ sermo?Hic nimirũ . Itaq;
si & ego & ille,inquiunt,eisdẽ futuri sumus obnoxij,
non modica erit inde cõsolatio. Quid igitur?Primo
nõ eodẽ afficiemini supplicio : Deinde nõ habet res
ista consolationẽ.Tum enim cõsolationẽ habet pas-
sionum cõmunicatio , quando cõmensurata & mo-
dica sunt mala:quando vero excellẽtia sunt, ita vt in
ecstasim nos constituant, nihil cõsolationis amplius
permittũt.Dicas enim licet flagellis cæso,ac in rogũ
ardentem

ardentẽ immisso , quod & alius quispiã istud suppli-
cij patiatur,neq; tamen hinc quicquam cõsolationis
sentiet.Nũquid omnes pariter perierũt Israëlitæ?At
quantum illis attulit cõsolationis ? An nõ hoc ipsum
illos magis cõtristauit?Propterea & dicebãt:Disper-
diti sumus,deleti sumus,cõsumpti sumus.Quæ igitur
erat illis consolatio?frustra nosipsos his spebus sola-
mur.Vna dũtaxat consolatio est,in ignẽ illũ inextin-
guibilẽ nõ incidere.Eum vero qui inciderit, cõsola-
tione aliqua potiri nõ dabitur,vbi fremitus erit den-
tiũ,vbi fletus,vbivermis nõ moriẽs,vbi ignis inextin
guibilis.An omnino cogitas aliquã,dic quẹso,cõso-
lationem in tribulatione & angustia cõsistenti futu-
ram?In teipso siquidẽ,non in aliis , deinceps futurus
es.Oro igitur atq; obtestor,ne nos ipsos frustra deci-
piamus,&his sermonibus vane solemur,sed ea facia-
mus quæ saluare nos queãt.Cũ Christo sedere ꝓpo-
situ est,& tu de his rebus anxie disputas?Etiã si nullũ
esset aliud peccatũ,quã quæso pœnã vel pro his ver-
bis sustinere dignũ fuerit,ꝙ adeo segnes, adeo deie-
cti ac socordes sumus , vt cũ tantus sit honor propo-
situs,nihilominus ista dicamus ? Quando post resur-
rectionẽ contẽplaberis eos qui aliquãdo probe vi-
xerunt,an non hoc amplius,tabesces?Quãdo videbis
ex seruis & ignobilibus,exiguum hic afflictis, regalis
throni participes fieri , nũquid quouis tibi supplicio
grauiora erũt ista?Nã si in hoc seculo celebres quos-
dam vidẽs,etiã cum nihil mali patiaris, omni tamen
supplicio pei⁹ ab eo solo perderis,tẽq; ipsum affligis
ac ploras,innumerísq; mortib⁹ dignũ æstimas , quid
in futuro sustinebis?Etem & si nulla esset gehẽna, an
nõ ipsa regni cogitatio ad perditionis atq; interitus
suggerendũ dolorẽ sufficeret? Et ꝙ istud omnino ita
habiturum sit , licet ab ipsa rerũ experientia cogno-
scere.Ne lactemus itaq; nosipsos inaniter his verbis,
†bona opera. sed attẽdamus ac curemus nostram ipsorum salutẽ,
virtutísq; rationẽ habentes ad†bonorũ lucrum]nos-
ipsos excitemus,quatenus tantam gloriam consequi
mereamur in Christo Iesu domino nostro,&c.

Homilia V.

Quapropter mementote, quòd vos quondam Gentes in
carne qui præputium vocabamini ab ea quæ dicitur
circuncisio,quæ manibus fit in carne , quòd eratis in
tẽpore illo sine Christo,abalienati à Republica Israëlis , & ex-
tranei à testamentis promissionis,spem non habentes,deóque ca-
rentes in mundo. Multa sunt quæ benignitatẽ dei erga
nos declarant . Primum quòd per seipsum saluauit,
idq; tali modo per seipsum . Alterum ꝙ tales existẽ-
tes saluauit.Tertiũ,ꝙ eò nos euexit . Hæc siquidem
omnia in seipsis pẽsata,maximam habẽt benignita-
Suprà.4 tis ipsius demonstrationẽ.Atq; omnia illa Paulus his
quæ nũc scribit monet.Dixerat quòd nos saluauerit
deus mortuos existẽtes delictis, ac filios iræ:iam cõ-
memorat quib⁹ nos adæquarit.Propterea dicit:Me-
mentote : solemus enim omnes , si quando ex multa
tenuitate in æqualem aliis aut certe maiorẽ quendã
honorẽ euecti fuerimus,ne meminisse quidem prio-
rum,gloria illa inescati.Propterea memẽtote,inquit.
Quid est illud propterea?Quòd videlicet conditi su-
mus ad opera bona.Istud vero persuadere poterit,vt
virtuti operã ac curam impendatis.Memẽtote,valet
enim illa rememoratio gratos erga benefactorem
reddere.Quòd vos quondam Gentes.Vide quomo-
do Iudæorum prærogatiuam deiiciat, Gentiúmque
deiectionem ac vilitatem celebrem faciat , quæ qui-

A dem deiectio ac vilitas non erat,sed ab ipso consue-
tudinis ac vitẹ genere vtrisq; suadet.Qui vocabami- Gala.6.d
ni.In verbis erat hic honor, in carne erat ista præro-
gatiua.Nihil enim est præputiũ,nihil circũcisio . Ab
ea quæ dicebatur circũcisio,quæ manibus fit in car-
ne,ꝙ eratis in tempore illo sine Christo, abalienati à
Republica Israëlis,& extranei à testamentis promis-
sionis , spem nõ habentes, deóq; carentes in mũdo.
Vos qui à Iudẹis ita vocabamini.Quid igitur?Cũ es-
set beneficiũ Gentibus præstitũ declaraturus in eo
quòd cõmunionem Israëlis essent nacti,rursus Israë-
liticã dignitatẽ non deiicit , sed in illis eam extollit,
quæ ad salutẽ sunt necessaria,in eis vero deiicit,qui-
bus Gentes nõ cõmunicabãt.In ipso nanq; progres-
su dicit, Conciues estis sanctorum ac domestici dei.
Vide quomodo non deiiciat.Ista,inquit,indifferẽtia
sunt. Nolite putare differre vos à Iudæis, ꝙ circũci-
B sionem nõ adepti,in præputio estis.Nam hoc demũ
graue ac molestũ erat,ꝙ sine Christo eratis . Abalie-
nati à Republica Israëlis. Hoc est,nõ esse in Republi
ca,extraneos esse à testamentis promissionis, nõ ha-
bere futurorũ spem,deo carere in hoc mũdo.At hẹc
omnia illorũ erãt.Dixerat de rebus cœlestibus, mẽ-
tionem iam & eorũ facit quæ super terrã erant,quo-
niam in illis magnã habebãt Iudẹi gloriã.Ita & Chri-
stus,cõsolãdo discipulos cum dixisset,Beati qui per- Mat.5.a
secutionẽ sustinent propter iustitiã , quoniã ipsorum
est regnũ cœlorũ,quod minus est subiungens ponit.
Nam ita,inquit,prophetas quoque qui ante vos fue-
runt,persecuti sunt . Istud quippe ad magnitudinem
quidẽ priorũ minus est:ad hoc vero,vt propinquum
faciat,ac persuadeat,sufficiens est ac multum habens
C roboris.Hoc itaq; erat esse in Republica. Nõ dicit se-
parati,sed abalienati à Republica Israëlis.Nec dicit,
nõ attẽdentes,sed nec participãtes,& extranei.Mul-
ta est in verbis emphasis,multã ostẽdẽs separationẽ.
Alioqui & ipsi Israëlitæ extra Rẽpublicam erant , at
non vt alieni,sed vt socordes , & à testamentis exci-
derant,sed nõ vt extranei . Quæ erãt autẽ promissio-
nis testamenta?Tibi ac semini tuo dabo terrã hãc, & Gen.15.d
quicquid aliud illis promisit.Spem,inquit, nõ habẽ-
tes,& sine deo.Atqui deos adorabãt . Verũ nõ erant
dij.Nihil enim est idolũ. *Nunc autem in Christo Iesu vos*
qui quondam eratis longinqui,propinqui facti estis in sanguine
Christi . Ipse siquidem est pax nostra qui fecit ex vtrisque vnũ,
& interstitiũ sepis,inimicitiã videlicet in carne sua soluẽs. An
hoc magnũ est, inquis , quòd in Iudæorum Rempu-
blicam venimus ? Quid dicis ? Summatim instaurata
D sunt omnia,siue quæ in cœlis siue quẹ in terra, &nũc
demum de Israëlitis loqueris?Certe , inquit: Nã illa
quidẽ fide oportet cõprehendere,ista vero ipsis etiã
operibus. Nunc autẽ inquit, in Christo Iesu vos qui
olim eratis lõginqui,propĩqui facti estis huic Reipu-
blicæ.lõginquitas eñ illa,& propinquitas electionis
duntaxat sunt liberæ.Ipse eñ est pax nostra,qui fecit
ex vtrisque vnum .Quid est vtraque vnum fieri?Non
hoc dicit , quòd in illã Israëlis nobilitatẽ nos euexe-
rit,sed ꝙ & nos & illos in maiorem extulerit. Verun-
tamen maius est beneficiũ quod nobis obtigit.Nam
illis quidem & promiserat, & viciniores erant:nobis
vero & nihil promiserat & præterea remotiores era-
mus:propterea & alibi dicit : Gẽtes vero pro miseri- Ro.15.b
cordia glorificẽt deũ.Promisit quidẽ Israëlitis, licet
indignis : nobis vero neque promisit etiã, sed extra-
nei eramus,nihil habebamus cõmunionis cum illis.
Fecit

Fecit autẽ vt vnum essemus, nõ nos illis coniungen-
do,sed & illos & nos in vnũ conglutinãdo.Exemplũ
vero dicam:Ponamus esse statuas duas,vnam argen-
team,alterã plumbeam: deinde opere fusorio vtras-
que aureas fieri.Ecce duas vnã fecit artifex. Aut ali-
ter:Ponamus hinc seruũ,isthinc adoptatũ, vtrosque
eidẽ *supplices domino,hũc quidẽ abdicatũ puerũ,
illum vero & fugitiuum & neque patrem agnoscen-
tem:deinde & hæredes vtrosque factos &germanos
filios. Ecce quomodo ad vnum & eũdem honorem
inducti,ambo facti sint vnũ.ille quidem è lõginquo,
iste vero è vicino veniens, & iam germanior, quàm
antequã offendisset. Interstitiũ,inquit, sepis soluẽs.
Quid est hoc Interstitiũ?Inimicitiã, inquit, in carne
sua,legem præceptorũ †in dogmatibus sitam, abro-
gans.] Sunt quidã qui dicant legem fuisse interstitiũ
inter Iudæos & Gentes,vnde factum sit,vt cõmisce-
ri nequiuerint:Mihivero istud nõ videtur,sed cõmu-
ne hoc interstitiũ esse, nimirum inimicitiã in carne.
Hoc scilicet erat interstitiũ dirimens,quemadmodũ
propheta dicit: Nõne peccata vestra discernunt in-
ter me & vos?Interstitiũ erat inimicitia quã habebat
deus tam aduersum Iudæos quàm Gentes. Per legẽ
vero illa nõ solum sublata nõ est,sed & aucta:lex em̃,
inquit,irã operatur. Quemadmodũ igitur illic cum
dicit:lex iram operatur,nõ legi totum adscribit, sed
subauditur, quoniam illam transgressi sumus: ita &
hoc loco illã,interstitiũ forte dicit, ob id ꝙ neglecta
inimicitiam causata est. Sepes erat lex, sed erat illa
munitionis gratia facta, vnde & sepes nominata est,
vt circunsepiret.Nam audi rursus prophetã dicentẽ:
Et sepem illi circũdedi.Et iterum: Detraxisti sepem
eius,&vindemiarunt eam omnes quotquot illac iter
fecerunt.Hinc munitionem vocat sepem. Et rursus:
Diruã sepem eius,& erit in cõculcationẽ.Item, legẽ
ad auxiliandũ dedit.Et iterũ:Faciens misericordiam
& iudicium dominus,notas fecit iustificationes suas
Israël. Factũ est vero interstitium illud tale quod il-
los non amplius in munitionem cõstituat, sed à deo
etiam separet. Tale siquidẽ est interstitiũ illud quod
à maceria est.†Quódnam est illud?] Inimicitiam, in-
quit,in carne sua.Quomodo?Obsepierat,ac rursus il-
lic inimicitiã soluit?Neq; vero hoc solum,sed & ob-
seruantiã ipsius soluit.Quid igitur? Si à priore trans-
gressione liberati sumus, an rursus illã seruare cogi-
mur?Hoc rursus idẽ fuisset. Igitur & ipsam legẽ dis-
soluit:Legem,inquit,mãdatorũ in decretis abrogãs.
Papé,quanta benignitas. Dederat nobis legẽ, vt illã
obseruaremus:quoniam vero non seruauimus,atque
ideo puniendi iam eramus,legẽ dissoluit:quẽadmo-
dum si quis pædagogo commẽdatum puerum,quo-
niam morem nollet gerere,& abduceret, & à pæda-
gogo liberaret.Quantæ benignitatis est istud? Quid
est,in decretis abrogans? Multã enim hic inter man-
datũ & decreta differentiã ponit:Aut fidẽ dicit, de-
cretum illã vocans. Ex sola quippe fide nos saluauit.
Aut præceptũ intelligit, quẽadmodum Christus di-
xit:Ego vero dico vobis, neque irascimini omnino.
Hoc est:Si credideris,ꝙ deus illũ excitauerit à mor-
tuis,saluus eris.Et iterũ: Propè est verbũ in ore tuo,
& in corde tuo.Ne dicas:quis ascendet in cœlũ? aut
quis descendet in abyssum?aut quis reduxit illum ex
mortuis?Pro vita,fidẽ induxit: Etenim ne frustra sal-
uareris,& ipse supplicium tulit, & fidem vicissim per
decreta exegit.*Vt duos conderet in seipso in vnum nouũ ho-*

** αὐτὸν προσκυνήσαντας habet codex Veronen. sed legẽdũ puto αὐτὸν προσκρούσαντας .i. ipsum offendisse: vt etiã ex sequẽtib⁹ patet.*
†in decretis abrogãs]præter malã distinctionem male addidit, sitam. Chrysost. enim sentit in decretis siue per decreta nempe euãgelica abrogatã esse legem mandatorum.
Esa.59. Rom.4.c Esa.5.a Mat.21.d Psal.79. Esa.5.b Psal.102.
†Quódnã vero est istud?
Fides.
Mat.5.d Exo.30.c Rom.10.b

A *minem.*Vides gentilẽ non esse Iudæum factum,sed &
hũc & illũ in alterum statum venisse,non vt ex gẽtili
aliũ faceret,sed vt duos simul conderet?Et bene vbi-
que cõdendi vel creãdi dictione vsus est, nõ dicens,
vt transmutaret, quatenus ostenderet facti efficaciã,
& licet visibilis sit reliqua creatura,istam tamen non
minorẽ esse,& tanquã à naturalib⁹ rebus nõ esse no-
bis in posterum resiliendũ. Vt duos cõderet in seip-
so:hoc est,per seipsum. Non mandauit istud alij cui-
quam,sed per seipsum & hunc & illũ reformãs, vnũ
ex illis admirabilẽ planè retulit,primum ipse hoc fa-
ctus,quod quidẽ priore creatura maius est: Hoc em̃
est quod dicit,in seipso,nimirum ꝙ ipse primus typũ
& exemplar noui huius hominis exhibuit. Vbi enim
Iudæum,illic apprehendit & gentilem, medius ipse
factus, & vtrosq; commiscens, ac quicquid illorum
extraneum erat &alienum amoliens,diuinitus refor-
B mauit per ignẽ & aquã, nõ amplius per aquã ac ter-
ram,sed per aquam & ignem. Circuncisus factus est
Iudæus,factus est maledicto obnoxius. Gẽtilis extra
legẽ & super gẽtes & Iudæos factus est.In vnum no-
uum hominẽ,inquit:*Faciens pacem.* Ipsis ad deũ,& er-
ga se mutuo.Non enim perseuerantes Iudęi ac gẽtes
cõciliati sunt, & nõ nisi à propria liberati quisq; cõ-
ditione,in maiorẽ aliam venerunt.Iudæus enim tum
demum Gẽtili cõiũgitur,quãdo fidelis redditur. Ac
si duo quidam, in imis ædibus in diuersis cubiculis
degentes,non prius alter alterũ cõspicere possent,q̃
ambo in superioris cœnaculi amplitudinem cõueni-
rent.Faciens pacẽ,magis & præcipuè ad deũ.Quod
enim sequitur hoc declarat.Quid autem dicit? *Et vt
reconciliaret ambos in vno corpore deo,per crucem.* Nõ dicit,
C vt conciliaret,sed reconciliaret: vt ostendat ꝙ & an-
tea cõciliata fuerit humana natura,vtpote in sanctis,
& ante legẽ.In vno corpore, inquit, ipsius videlicet,
deo.Quomodo istud factum est?Pœnam,inquit,quę
debebatur,ipse luit per crucẽ. *Perempta inimicitia * per
ipsam.* Nihil his dictionibus propriũ magis, nihil ex-
pressius.Mors ipsius inimicitiam interemit, vulnera-
uit ac perdidit.Nõ præcepit alij cuiquam hoc nego-
tij,neque facere tantũ,sed & pati voluit. Non dixit,
soluta,neq; sublata,sed quod omnium erat vehemẽ-
tissimum,perẽpta inimicitia. Ita vt nõ excitetur am-
plius.Quomodo igitur excitatur?A multa nostra ma-
litia.Nam donec in corpore Christi mãserimus, do-
nec fuerimus adunati,non excitatur,sed iacet emor-
tua:imò vero illa nunquam excitatur. Si vero aliam
quampiam parturierimus, non amplius ad eum per-
D tinebit, qui priorem sustulit ac peremit. Tu sanè aliã
parturis.Affectus enim carnis, inquit, inimicitia est
aduersus deum.Si nihil carnale sapuerimus, non ge-
nerabitur altera,sed pax illa manebit.

** ἐν αὐτῷ per hac dictione αὐτοῦ potest referri ad Christũ, vel ad crucẽ quæ apud Græcos masculini etiam est generis.*
Rom.8.b

Moralis exhortatio.

Cogita siquidem quàm sit enorme,si quando tãta
conciliationis nostræ gratia moliente perficientéq;
deo,ad inimicitiã denuo fuerimus reuersi. Eam cer-
te non amplius baptisma sed gehenna, non iã remis-
sio,sed acris inquisitio,ac cõdẽnatio maneret. Affe-
ctus carnis sunt deliciæ ac voluptatũ oblectamenta.
Affectus carnis sunt auaritia & omne peccatũ. Quã-
obrem affectus carnis dicuntur,cũ tamen nihil horũ
sine anima fiat?Non hoc ideo dicit,ꝙ carnem culpet
ac traducat.Quãdoquidẽ & cum dicit,animalis ho-
mo,animam nõ ideo criminatur.Neq; enim corpus,
neque anima etiam in seipsa nisi supernum adsit au-
xilium,

1.Cor.2.d

xilium,ad generosum quid & magnum prẹstandum
suffecerit.Propterea vocat illa animalia, quæ p seip-
sam operatur anima.Et carnalia illa,quę ex seipso fa
cit corpus.Nõ ꝙ illa sunt naturalia,ideo perdũt, sed
ꝙ cœlesti moderatione potita nõ sunt.Alioqui &ip-
si oculi boni sunt, sed sine lumine innumera mala p-
petrãt,quod infirmitatis illorũ est. Si vero naturalia
in se mala essent,nunquã vtique vt oportet bene illis
vsi essemus.Nihil enim,quod naturale sit,malum est.
Quid igitur sunt affectus carnales?Peccata. Peccatũ
enim quãdo supra aurigã se extulerit,mille mala pa-
rit. Virtus em̃ carnis est, animæ subditã esse.Malitia
vero est,quãdo caro dominatur animæ. Quẽadmo-
dum igitur bon⁹ quidẽ est equus & robustis crurib⁹
vtilis,sine tamen auriga nullũ huius specimen dedit:
ita & caro,si quãdo lasciuiã illius præciderimus.Sed
neq; auriga probatur sine sciẽtia. Etenim & ipse pe-
iora illis designabit.Itaq; vbiq; † cura & inspectione
opus est.] Spiritus, qui rerũ summã ac moderationẽ
habet,aurigã etiã firmiorẽ facit.Hic videlicet &ani-
mam & corpus accurate adornabit. Quemadmodũ
em̃ anima quæ corpori inest, bonũ illud quidẽ ostẽ-
dit,quãdo vero illa energia sua corpus destituerit ac
dereliquerit, quemadmodũ si pictor colores præter
ordinẽ cõfuderit,multa turpitudo sequit̃,vnoquoq;
membrorum ad corruptionem ac dissolutionẽ pro-
perante: ita & spiritus, si tam corpus quàm animam
desolationi permiserit,peior fit ac maior turpitudo.
Noli itaq; corpus, propterea quòd minoris est q̃ sit
anima,improbare.Neque em̃ animã ego improbare
audeo, ꝓpterea ꝙ nihil absq; spiritu præstare valet.
Quòd si quid hic omnino culpãdũ,anima magis ac-
C cusanda fuerit q̃ corpus. Nam corpus quidem nihil
mali absque anima designat,anima vero multa mala
sine corporis vsu committit. Tabescente siquidem&
nihil minus q̃ lasciuiente corpore,multũ illa malorũ
operatur, quemadmodum incantatores illi & magi,
& qui inuidia laborãt,& venefici,corpora sua potis-
simum tabefaciunt. Propterea neq; deliciæ ad cor-
poris necessitatẽ pertinẽt,sed magis animę segnitiei
admetiẽdæ sunt. Cibus em̃,non deliciæ corpori ne-
cessarius est:si frænũ diligenter & acriter immisero,
equũ facile repressero. Animã vero corpus in malis
ipsius cohibere non potest.Quamobrem igitur affe-
ctum ipsum carnis vocat?Eo ꝙ totum carnis sit. Tum
enim caro peccat,quãdo primas obtinuerit, mentẽ-
que & animæ principatũ abstulerit. Virtus itaq; cor-
poris in hoc est,vt animæ morem gerat,alioqui in se
D nec mala est nec bona. Quid enim ex seipso faciet
corpus?Bonũ itaq; est cõiũctione propter subiectio-
nem,alioqui nec bonum nec malum,sed vel ad illud
vel istud,idoneũ ad vtraq; motũ habẽs. Corpus cõ-
cupiscit,at neq; fornicationẽ nec adulteriũ, sed sim-
pliciter commixtionẽ.Corpus cõcupiscit,verum nõ
delicias sed cibum,non ebrietatẽ,sed potum. Quod
enim ebrietas non sit corporis concupiscentia, vide
quomodo, si quando mensuram transgressus fueris,
corporisq; fines excesseris,nihil iã cõtineat amplius:
quin & reliqua omnia animæ sunt, quãdo videlicet
in ea quę carnalia sunt delabitur,quãdoveluti incras-
satur.Licet enim bonũ sit corpus, vehemẽter tamen
infra animã est, quẽadmodum infra aurũ est plum-
bum, & tamen vt adglutinato plũbo opus habet au-
rum,ita & corpore anima,& sicut nobili quidẽ pue-
ro,pædagogi tamẽ opera necessaria est. Quẽadmo-

†Spiritum dominari & gubernare oportet.

A dum igitur,quãdo†quę pueri agũt,puerilia vocam⁹,]
non ex eo ætatẽ illorum, sed quæ in ea ætate cõmit-
tuntur,taxamus,ita &corporis habet ratio. Verum,si
voluerimus,licebit non esse in carne, vt neq; in ter-
ra,sed in cœlis & spiritu.Esse siquidẽ alicubi, nõ tam
iuxta situm localem dicitur,quàm iuxta affectũ. At-
que ita multos alicubi existẽtes, illic non esse cõten-
dimus,dicentes,hic nõ fuisti.Et quid dico?Sæpenu-
mero dicimus:Nõ es apud teipsum,nõ sum in meip-
so. Atqui quid corporalius eo, quo quisque sibi ipsi
proximus est? Et tamen non dicimus eũ ideo esse in
seipso.Itaq; in nobisipsis cõstituti in cœlo &in spiri-
tu,maneamus in pace & gratia dei,vt omnibus libe-
rati carnalibus,promissa bona cõsequi valeamus, in
Christo Iesu domino nostro,cum quo sit patri,simul
& spiritui sancto,gloria,imperium atque honor nũc
B & semper,& in secula seculorum,Amen.

†res pueriles dicimus.

Homilia VI.

ET venies euangelizauit pacẽ vobis qui longè aberatis,& illis qui propè. Quoniam per ipsum vtriq; habemus aditum ad patrem in vno spiritu. Itaque non estis amplius hospites & incolæ,sed conciues sanctorum, ac domestici dei,superstructi super fundamentum Apostolorum & Prophetarum:summo angulari lapide existente ipso Christo, in quo tota structura coaptata,in templum sanctum crescit,in domino,in quo & vos pariter ædificamini in habitaculum dei,in spiritu.* Neq; alium,inquit,misit,neque per alium quẽ-
piam pacem vobis nunciauit, sed ipse per seipsum.
Nec angelum huc amãdauit,nec archãgelum. Quã-
doquidem tot mederi malis,quęque fiebant annun-
ciare nullius erat alterius,sed sui ipsius aduentus, mi-
nistri ac prope diaconi sumpta conditione dominus
C aduenit. Et euangelizauit pacem vobis qui procul
aberatis, & illis qui propè. Iudæos intelligit propè
existẽtes,nobis collatos. Quoniam per ipsum habe-
mus*aditum vtrique ad patrem,in vno spiritu:pace,
inquit,ad deum nos cõciliauit. Nam & ipse dixit:Pa-
cem relinquo vobis,pacem meam do vobis. Et ite-
rum,Bono sitis animo,ego vici mundum.Et quæcũ-
que petieritis in nomine meo accipietis. Et rursus:
Quoniam pater vos amat.Ista pacis sunt indicia. Et
præterea quomodo?Quoniã per ipsum aditũ adepti
sumus in vno spiritu. Non vobis minus,Iudæis vero
plus obtigit.Sed vnavtrinq; gratia.Nã iram quidem
morte sua sustulit,amicos vero nos patri reddidit per
spiritũ.Ecce rursus,in, idẽ est quod per, hoc est, Per
seipsum & spiritũ adduxit nos ad patrem. Itaque nõ
estis ampli⁹hospites &†inquilini,sed cõciues sancto-
D rum. Vides ꝙ non simpliciter dicat, Iudæorum, sed
sanctorum,ac magnorũ illorum virorum, † qui cum
Abrahã sunt,cum Moyse & Helia,]cũ quibus in ean-
dẽ ciuitatẽ descripti sumus?In hanc videlicet decla-
ramur(qui enim talia dicunt,inquit,patriam se quæ-
rere declarant)non iã hospites sanctorum neque in-
colæ.Nã qui cœlis potituri non sunt,incolę sunt.Fi-
lius enim,inquit,manet in æternũ.Et domestici dei.
Quod illi tantis laboribus ab antiquo adeptũ habe-
bant,istud nobis per gratiã dei paratum est.Ecce vo-
cationis spem.Superstructi super fundamentũ Apo-
stolorũ ac prophetarum.Vide quomodo omnia cõ-
misceat,Græcos,apostolos,prophetas & Christũ, &
nunc quidẽ corporis, nunc vero structuræ exemplo
coniunctionẽ istam ob oculos ponat. Superstructi,
inquit,super fundamentum apostolorũ,hoc est,fun-
damentũ sunt apostoli ac prophetæ.Et primũ ponit
apostolos,

**προσαγωγὴν aditũ, introductionem.*
Ioan.14.d Ibi.16.g Ibi.14.b Ibi.16.f
†incolæ.
†Abrahæ, Moysis, & Heliæ.
Ioan.8.d

Universidad de Deusto Biblioteca

apoſtolos,qui tamẽ tẽpore poſteriores ſunt.Hoc ſa-
nè dicens,oſtendit illos eſſe fundamentũ, totum ta-
men vnam eſſe ſtructurã & radicẽ vnã. Intellige hic
& Gentes fundamenti loco patriarchas habere. Hic
certe quod propriũ eſt magis dicit, quàm dum inſi-
tionis alicubi meminit:illic magis taxat. Deinde o-
Rom.11.c mnia cõtinẽs,inquit,Chriſtus eſt.Sũmus eñ angula-
ris lapis,& parietes cõtinet & fundamẽta.In quo to-
ta ſtructura. Vide quomodo cõiũxerit. Nũc quidem
ſuperne totũ corpus continentem & conſeruantem,
nunc verò infernè & ſtucturã ſuſtinentem, & radicẽ
exiſtentem inducit. Illud vero, quod ſupra dixit, vt
duos conderet in ſeipſo in vnum nouum hominem,
per iſtud declarauit, quod oſtẽdit Chriſtũ vtroſque
parietes per ſeipſum cõiunxiſſe, eo quòd in ipſo cõ-
Coloſ.1.b diti ſunt: Et primogenitus, inquit,omnis creaturæ.
Hoc eſt, ipſe ſuſtinet ac portat oĩa, in quo tota ſtru-
ctura coaptata eſt.Quicquid dixeris,ſiue faſtigiũ, ſi-
ue parietes,ſiue quicquid aliud fuerit,totũ ipſe baiu-
1.Cor.3.c lat.Alibi & fundamẽtũ ipſum vocat.Fundamẽtũ eñ
aliud,inquit, nemo poteſt ponere, præterquã quod
poſitũ eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus. In quo tota ſtru-
ctura coaptata.Declarat & ipſa exacta ſtructuræ cõ-
ſummatio,nõ poſſe aliter poni eũ,qui nõ cum multa
diligẽtia vixerit. Creſcit eñ, inquit,in tẽplũ ſanctũ,
in domino,in quo & vos pariter ædificamini. Sæpi⁹
hoc dicit:in tẽplũ,in habitaculũ dei,in ſpiritu. Quid
2.Cor.6.d ſibivult illa ſtructura?Vt inhabitet deus in iſto tẽplo,
& quiſq; veſtrũ,inquit,tẽplum eſt,& cõmuniter om-
nes,& velut in Chriſti corpore habitat, & tanquã in
tẽplo ſpirituali. Non dixit πρόσοδον acceſſum, ſed
προσαγωγὴν,id eſt introductionẽ. Nõ enim à nobis
ipſis acceſſimus, ſed ab ipſo introducti ſumus. Nam
Ioan.14.a nemo,ĩquit,venit ad patrẽ,niſi per me.Et iterũ:Ego
Ibidem. ſum via,veritas, & vita. Coniungit etiã illos ſanctis.
Rurſus ad primũ redit exẽplum, nequaquã à Chri-
ſto elongari permittens.Iſta vtiq; ſtructura vſque ad
* παρουσίαν, aduẽtum, præſentiam. *aduentũ Chriſti pertingit. Et propterea ſanè Paulus
dixit,Vt ſapiẽs architectus fundamẽtũ poſui. Et ite-
rum:Quoniã fundamentũ eſt Chriſtus. Quidnã hoc
1.Cor.3.b eſt? Vides quod ad ea quæ cauſæ ſubiecta ſunt, ani-
Ibid.c maduertere oporteat? Hoc autem nõ ſimpliciter de
Ioan.15.a exẽplis dixerim, vt quando patrẽ ſuũ agricolam, &
Cap.III. ſeipſum radicẽ facit. *Huius rei gratia ego Paulus vinctus
ſum Ieſu Chriſti,pro vobis gentibus*. Dixit de multa Chri-
ſti cura & prouidẽtia,egreditur deinceps & ad ſuam
ipſius,modicã quidẽ & admodũ nullam, ad eã quæ
Chriſti eſt collatã,ſufficientem tamẽ & ipſam ad ad-
trahendum illos.Huius,inquit,rei gratia & ego vin-
ctus ſum. Nã ſi dominus meus crucifixus eſt pro vo-
bis,multo magis ego vincior.Nõ ſolum vinctus fuit
ipſe, ſed & ſeruos ſuos in vincula coniici permittit.
Pro vobis gẽtibus.Multa emphaſis hic eſt. Nõ ſolũ,
inquit,non abominamur vos,ſed & vincimur ꝓpter
vos,& ego quoq; qui tanta potitus ſum gratia. *Siqui-
Act.9.c dem audiſtis diſpenſationẽ gratiæ dei quæ data eſt mihi in vos.*
Vaticinium illud ſubindicat,quod de ſe ad Ananiam
in Damaſco factum eſt, quãdo illi dicebat dominus:
Vade,quoniam vas electionis mihi eſt iſte, vt portet
nomen meum coram gentibus ac regibus.Diſpenſa-
tionem gratiæ,reuelationẽ intelligit,quaſi dicat:Nõ
didici ab homine. Et propter vos vni mihi reuelare
gratiam iſtam dignatus eſt dominus.Ipſe nanque ad
me dixit: Vade,quoniã ad gentes procul amandabo
te.Siquidẽ audiſtis:Diſpenſatio quippe magna erat,

A quòd hominẽ nulla ex parte perſuaſum, cœlitus vo-
cabat, ac dicebat:Saule Saule,quid me perſequeris?
lucéq; illa ineffabili excæcabat.Siquidẽ audiſtis, in-
quit,diſpenſationem gratiæ dei, quæ data eſt mihi in
vos. *Quòd ſecundum reuelationẽ notum mihi factũ ſit myſte-
rium,quẽadmodũ ante ſcripſi paucis.* Forte per aliquos ma-
nifeſtauit,aut propter multos ſcripſit. Oſtendit autẽ
hic totũ eſſe dei,nihilq; nos attuliſſe.Quid enim,dic
quæſo?Paulus ille magnus,& admirabilis, legẽ edo-
ctus,ad pedes Gamalielis diligenter & exactè erudi-
tus,an non gratia ſaluatus eſt? Myſterium enim eſt,ꝙ
gentes in maiorem,quàm Iudæorum ſit, nobilitatẽ
continuo ac ſubito euehũtur.Quemadmodum antè
ſcripſi in modico,id eſt,breuibus. *Iuxta quod poteſtis
legentes intelligere*. Papè, itaq; neq; rem omnẽ ſcripſit,
neque quantum ſcribi oportebat. Sed hic quidem
iſtud rei natura, alibi vero auditorum ignauia fecit,
B vt apud Hebręos & Corinthios.Iuxta quod poteſtis
legentes intelligere. *Cognitionẽ meam in myſterio Chriſti.*
Hoc eſt, quomodo intellexerim, quomodo cogno-
uerim,ſiue illa quæ dixit deus,ſiue quod ad dextram
illius ſedet Chriſtus.Deinde & dignitatem illam,ni-
mirum ꝙ ita non fecerit deus cuiuis gẽti,& qualis ſit
gens iſta, quam ad hunc modum dignatus eſt deus.
*Quòd aliis ætatibus non innotuit filiis hominum,quemadmodũ
nunc reuelatum eſt ſanctis apoſtolis eius ac prophetis in ſpiritu.*
Quid igitur dic quæſo? Non cognouerunt iſta pro-
phetæ?Quomodo ergo dicit Chriſtus,quoniã Moy-
ſes ac prophetæ iſta de me ſcripſerunt?Et iterum: Si Ioan.5.g
credidiſſetis Moyſi, credidiſſetis vtique & mihi. Et
rurſus:Scrutamini ſcripturas, quoniã putatis vos in Ibidem.
illis vitam æternã habere. Et illæ ſunt, quæ mihi te-
C ſtimonium ferunt. Hoc dicit aut quòd nõ omnibus
hominib⁹ reuelatũ ſit hoc myſterium, adiecit enim,
quòd aliis ætatibus vel generationibus, nõ innotuit
filiis hominũ quẽadmodum nunc reuelatum eſt: aut
quòd ita non innotuerit rebus ipſis & operib⁹, quẽ-
admodum nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius
ac prophetis in ſpiritu.Perpende ſiquidem: Ipſe Pe-
trus niſi audiſſet ex ſpiritu,ad gẽtes vtiq; non acceſ-
ſiſſet.Audi nãq; quid dicat.Dedit igitur illis,inquit,
deus ſpiritũ ſanctum,quemadmodum & nobis.Hoc
eſt,elegit illos deus in ſpiritu,vt gratię cõmunionem
accipiant.Prophetæ itaq; prædixerunt quidem iſta,
adeò tamẽ exactè nõ cognouerunt, quandoquidem
ea neque ipſi apoſtoli planè tenuerunt, etiã poſtea-
quam audiſſent. Multũ enim excellebant humanam
cogitationem communémq; ſpem, *Cohæredes eſſe gen-
D tes,& eiuſdẽ corporis conſortéſque promiſsionis.* Quid eſt co-
hæredẽ eſſe cõſortémque promiſſionis, & eiuſdem
corporis? Hoc videlicet eſt magnũ illud, vnum eſſe
corpus,hęc eſt magna illa propinquitas.Quòd vocã-
dæ eſſent gentes, nouerunt quidẽ prophetæ,tantum
vero huius rei non nouerunt.Nã hoc vocat myſteriũ
promiſſionis.In ſorte promiſſionis dei erãt Iſraëlitę,
& illorum conſortes factæ ſunt gentes. *In Chriſto, per
Euangelium*. Hoc eſt, quòd euangelium & ad gentes
mittendum ſit,& quòd illi eſſent crediturі.Nõ enim
ſimpliciter,ſed per euãgelium,inquit. At iſtud qui-
dem,nihil magni fuerit. Exiguũ enim eſt: ſed aliud
quiddã nobis,quod maius eſt,reuelat deus:nimirum
quòd non ſolũ homines,ſed neque angeli neque ar-
chãgeli,nec alia quępiã creata poteſtas iſtud cogno-
uerit.Myſteriũ enim erat nõdum reuelatum: cogni-
tionem meã,inquit,intelligere poteſtis. Fortè quòd
illis &

illis & in actis dixit,quam habeat cognitionẽ,nempe A
ꝙ & gentes ad iſtam gratiam debeant vocari,hoc vo
Supr.2.c cat hic ſuam ipſius cognitionem in myſterio,de quo
ſupra dixit,ꝙ in ſeipſo duos condiderit in vnum no-
uum hominẽ.Nam ex reuelatione & hic didicerat &
Petrus, ꝙ gentes abominabiles haberi non debeant.
Atque hoc eſt,quod & in Apologia ſua Petrus dicit:
*Cuius factus ſum miniſter,ſecundũ donum gratiæ dei, quæ data
eſt mihi,iuxta efficaciam potentiæ illius*. Dixerat: Huius rei
gratia vinctus ſum: ſed rurſus totũ deo adſcribit, Se-
cundum donum ipſius inquit,ſecundum potentiam
doni ipſius,honoris huius dignitas obtigit. Sed non
ſuffeciſſet donum,niſi & potentiam illi indidiſſet.

*Hæc etiã in Græcis perturbata videntur, quæ clarius Theophyl. dicit his verbis. Tria nanque oportet nos adferre & cõtribuere ad miniſterium, animam periculorum amantem, ſapientiã & intellectum, vitámque inculpatã: Deum autẽ virtute dare, per quam hæc omnia efficacia ſint.

Moralis exhortatio.

Reuera quippe magna fuit hîc potẽtia, nec ſuffeciſ-
ſet humana diligẽtia. * Nam tria cõtulit ad prædica-
tionem Paulus. Alacritatẽ videlicet feruidam & au-
dentẽ,animum nihil non ferre paratũ,& intellectum
ac ſapientiam. (neq; enim ſatis ad hanc functionem
fuiſſet animus ad pericula intrepidus.)deinde & po-
tentiã ſpiritus, & vitam inculpatã.Cõtemplare vero
quod ad ipſum primum attinet, atq; audi quid ſcri-
bat:Vt nõ vituperetur,inquit, miniſterium noſtrum.
Et iterũ:Adhortatio ſiquidem noſtra,non ex errore,
neq; ex immundicia,neq; in ſermone adulandi, neq;
in occaſione auaricię.Vides integritatẽ,quę nullo pa
cto culpari queat? Et rurſus: Procurantes quæ bona
ſunt,non ſolũ corã domino, ſed & corã hominibus.
Deinde poſt iſta:Singulis diebus,inquit, morior per
† veſtrã gloriã,] quã habeo in Chriſto Ieſu. Et iterũ:
Quis nos ſeparabit à dilectione Chriſti? Tribulatio?
2.Cor.6.a aut anguſtia?aut perſecutio?Rurſus:In multa patien-
2.Th.2.a tia,in tribulationibus,in neceſſitatibus,in perſecutio-
Rom.12.d nib⁹,in anguſtiis,in plagis,in cuſtodiis. Deĩde quãtũ C
1.Co.15.d attinet ad diſpẽſationẽ ipſius,audi,Fact⁹ ſum, inquit,
† noſtram gloriationem, Iudæis tanquã Iudæus,illis qui ſine lege ſunt,tanquã
& ipſe ſine lege,his qui ſub lege ſunt,velut ſub lege eſ
Ibid.8.g. ſem.Raditur etiã & innumera facit. Quod vero om-
2.Cor.6. niũ eſt caput,iſta omnia facit in potentia ſpiritus. Nõ
4.& 11.e enim audeo quicquã loqui,inquit,eorum, quæ Chri
1.Cor.6.d ſtus per me nõ fecerit.Et iterũ,Quid enim eſt,in quo
Rom.15.d reliquis eccleſiis inferiores ſitis?Et rurſus:Nihilo eñ
2.C.11.b minor fui illis,qui excellenter ſunt apoſtoli, etiãſi ni-
hil ſum.Sine his vero,quę cõmemoraui,erat iſtud im
poſſibile.Non igitur propter ſigna ipſius fideles facti
ſunt.Neq; eñ ſigna hoc fecerũt,neq; per illa,magna
† poſtulauit de ſe ſentiri †permouit,ſed aliũde. Oportet eñ vt ir-
reprehẽſibilis fuerit,diſpenſandi muneris ſui peritus,
in quoduis periculum ſeſe proiiciens,& ad docendũ D
appoſitus.His videlicet plus q̃ miraculis promotum
eſt.Iſta ſi fuerũt,nihil op⁹ erat miraculis.Quin perpẽ
damus illum etiã ante miracula innumera talia præ-
ſtitiſſe.Nunc vero,cũ nihil horũ habeamus, nihil nõ
obtinere præſtaréq; volumus.At cũ alterũ diuellitur
ab altero,quod reliquũ eſt,inutile redditur. Quæ nã-
Matt.6.c que fuerit vtilitas,ad nullũ pallere periculũ, vita exi-
ſtente reprehẽſibili?Si enim lumẽ, inquit, quod in te
eſt,tenebrę ſunt,ipſæ tenebræ quãtæ?Rurſus quis fru
Ibid.10.d ctus erit vita eſſe inculpata,ſegnis ſi fueris ac ſomno-
Ioan.10.b lentus?Niſi enim crucẽ ſuã quis tulerit méq; ſecutus
fuerit,inquit,non eſt me dignus.Et niſi poſuerit quis
animam ſuã pro ouibus.Quis vero ſperabitur profe-
ctus,ſi etiam his exiſtentibus vtriſq;,non fueris tamẽ
ad obeundam diſpenſationẽ accommodus,noueriſ-
que quomodo vnicuiq; reſpõdere oporteat?Quòd ſi

A ſigna nõ fuerint,ſint nobis tamen vtraq; iſta. Verun-
tamen licet tãta ex ſeipſo attulerit apoſtolus,totũ ta-
men gratię adſcripſit.Iſtud autẽ grati eſt famuli.Nos
vero vtiq; nondũ cognouiſſemus ipſius virtutes, niſi
rerũ fuiſſet neceſſitate adobrutus. Num igitur digni
ſumus,qui vel mẽtionẽ faciamus Pauli? Ille licet gra
tiã habuerit adiutricẽ,contentus tamen non fuit,ſed
& mille pericula quæ ſuſtinuit, veluti tributũ intulit
ac pẽſitauit. Nos autẽ,qui fiducia illa deſtituti ſum⁹,
vnde,dic quæſo, ſperabim⁹ nos vel cõſeruaturos eos
qui † Chriſtianæ fidei iam dediti ſunt,] vel acquiſitu- † nobis ſũt commiſſi.
ros eos qui nondũ acceſſerũt, homines deliciis hac-
tenus dediti, refocillationémq; vbiq; quærentes, &
pericula ne in ſomnis quidẽ ferre valẽtes,immò neq;
volentes etiã,& præterea à Pauli ſapientia nõ minus
diſtãtes,q̃ à cœlo terra?Propterea & diſcipuli noſtri
B multũ ab illis qui tum erant,defecerunt,quãdoquidẽ
& illorũ temporum diſcipuli meliores erant, q̃ nunc
ſunt doctores,qui tum in mediis populis, & à tyrãnis
minarum inſultus omniúmq; mortalium vndiq; ho-
ſtiles inimicitias paſſi,neq; tamen vel tantillum deie-
cti,aut à ſentẽtia deflexi ſunt.Audi quippe quid Phi-
lippenſibus dicat: Quoniã vobis,inquit,datũ eſt pro Phil.1.d
Chriſto,vt non ſolũ in ipſum credatis, ſed & pro illo
patiamini.Et Theſſalonicenſibus iterũ: Quoniã,in- 1.Theſ.2.c
quit,imitatores facti eſtis eccleſiarũ dei,quę in Iudęa
ſunt.Et Hebræis ſcribẽs dicit:Et direptionẽ faculta- Heb.10.g
tum veſtrarum cum gaudio accepiſtis.Coloſſenſibus
autem teſtimoniũ fert dicẽs:Mortui enim eſtis, & vi- Coloſſ.3.a
ta veſtra abſcõdita eſt cum Chriſto in deo.Et hos ip-
ſos multa tuliſſe pericula teſtatur. Galatis vero ſcri-
bens dicit:Tanta paſſi eſtis fruſtra,ſi quidẽ & fruſtra. Galat.3.a
C Et vides iſtos oẽs iuſtitię ſtudio deditos fuiſſe. Pro-
pterea & ipſa gratia tũ efficax fuit. Et ob eã rẽ illi in
virtutibus vixerunt.Corinthiis autẽ quid ſcribit?Au-
di:Quos multis modis culpauerat, nũquid & illis ip-
ſis virtutũ teſtimoniũ adfert,cum dicit: Sed zelũ ve- 2.Cor.7.c
ſtrum,ſed deſideriũ veſtrum?Et quæ rurſus de his re-
bus ad eos dicit, illa nũc neq; in doctoribus quiſquã
deprehẽderit.Itaq; illa omnia ceſſarunt ac perierũt.
In cauſa vero eſt,ꝙ charitas refriguit,& ꝙ peccatores
non caſtigantur. Audi nanq; ipſum ad Timotheum
ſcribentem:Peccantes, inquit, corã omnibus argue. 1.Tim.5.c
Et ꝙ principes ægrotant.Capite quidẽ non exiſtente
ſano, quomodo reliquum corpus validum manebit?
Vide igitur quanta ſit rerum turbatio. Qui rectè vi-
uendo, rectámq; aliquo modo fiduciam obtinendo
montiũ cacumina occuparũt,è medio ſublati, & ve-
D lut ab hoſtili alienóq;,& minime domeſtico corpore
auulſi ſunt.Corrupti vero, quíq; innumeris malis ſca
tẽt,in eccleſias irruperũt.Venales factę ſunt dignita-
tes.Mille hinc mala naſcũtur, & tamen nemo eſt qui
corrigat,nemo qui reprehendat, ſed viã quandã atq;
ſequelã nacta eſt hæc merces.Peccauit quiſpiam cul-
patúſq; eſt?Is nõ in hoc laborat,vt innocentẽ ſe oſtẽ-
dat,ſed vt criminũ ſocios reperire liceat. Quid pa-
tior ac turbor cũ gehẽnę minæ obiectæ ſint?Credite
mihi,niſi illic nobis deus ſupplicium reſeruaſſet,maio-
res tragœdias ſingulis diebus videretis, q̃ vnquã Iu-
daicæ calamitates fuerunt.Quid enim(ſed nemo mo
leſtè ferat,neq; enim nominatim dicam) ſi quis eccle
ſiam ingreſſus,poſtulatis ad iudiciũ vobis,qui nobiſ-
cũ nunc hic eſtis,inquiſitionẽ faceret?immò vero nõ
nũc,ſed ſi circa paſchatis diẽ quotquot acceſſerũt ac
baptizati ſunt,poſt myſteriorũ participationem dili-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gẽter quis scrutatus esset,tali accepto spiritu, vt exactè quicquid egissent cognouisset, multa sanè Iudaicis malis grauiora deprehẽdisset. Nã inuenisset vtiq; qui & auguriis & diuinationibus, & incantationibus vsi essent:inuenisset & scortatores & adulteros, & ebrietati deditos & cõuiciatores:auaros nolo dicere, ne quos hic stantium tangam. Quid vero si quis scrutatus esset quotquot in vniuerso orbe accedũt,quódnam putas nõ reperisset delictum? Quid si principes? Nunquid deprehendisset pecuniarum cupidos?num principatuum emptores?num inuidos? nunquid tortores?nũquid vanæ gloriæ deditos?helluones?pecuniarum seruos? Quod igitur malorum expectandum non erit,posteaquã tanta obtinuit impietas?Et vt discatis,quãto supplicio sint obnoxij qui peccatis hisce detinẽtur, respicite vetera. Sacrã pecuniã furatus erat homo militaris vnus, & omnes periclitabantur.
Iosue.7.a Scitis historiam? De Charmi illo loquor,qui de anathemate subtraxerat. Propterea & propheta dicebat: Repleta est regio illorum diuinationibus,velut regio alienigenarum. Nunc vero, cum innumera vndique scateant mala,nemo tamẽ est qui quicquam metuat. Terreamur deinceps. Nouit deus & iustos cũ impiis punire,quẽadmodum & cum Daniele,& cum tribus illis pueris innumerisq; aliis factum est, quemadmodum & in bellis quandoque & nunc vsu venit. Nam isti quidem propterea q; tantam peccatorum grauitatem habent,tolluntur,illi vero non hac causa. Propter hæc omnia,attendamus nobisipsis. Non videtis bella? Nõ auditis quę præsto sint calamitates? An his non erudimini? Gentes atq; vrbes integræ submersæ perierunt. Tot hominũ myriades apud Barbaros seruiunt. Quòd si gehẽnæ metu nõ resipiscimus, resipiscamus vel horum gratia. Et si minæ istæ non essent, nunquid ex his rebus quę iam euenerũt,sapere debebamus? Magnas illi dederũt pœnas. Nos vero maiores luemus, vt qui ne horum quidẽ calamitatibus refrænamur. Durus & onerosus sermo. Noui & ego. verum si attenderimus,nõ inutilis. Neque enim ad gratiam mihi loquendum nunc est,immò nunquam,sed semper ea dicenda,quæ animam contrahere castigaréque valeant. Ea nanq; nobis futura bona causabuntur,quæ contingat nos omnes consequi gratia & benignitate,&c.

Homilia septima.

NVnc omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, vt inter gentes euangelizem impenetrabiles diuitias Christi, & in lucem proferam omnibus, quæ sit dispensatio mysterij,quod erat absconditum à seculis in deo, qui vniuersa condidit per Iesum Christũ, vt manifestetur nunc principatibus ac potestatibus,in cœlestibus, per ecclesiam vehemẽter varia sapientia dei, secundum præfinitionem seculorum, quã fecit in Christo Iesu domino nostro. Qui se conferunt in medicorum officinam,illis non solum eò simpliciter eũdum est,sed curandum,vt discant,quomodo curẽtur ac pharmacis vtantur:ita & nobis, qui huc conuenimus,non hoc tantum modo agendum, sed discendũ fuerit,quanta sit Paulinę modestiæ excellentia. Postea quam enim diuinæ gratiæ magnificentiam prædicaturus est,audi quid dicat:Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc. Animi quidem erat demissi, quod super prioribus peccatis, deletis etiam, lamentabatur, illorúmq; recordabatur, ac modestiã tenebat,vt quando seipsum blasphemũ vocat,& per-
1.Tim.1.c secutorem & contumeliosum. Verum huic quod iam dicit,nihil poterit conferri. Primum enim,inquit,talis eram: Et abortiuũ etiam se vocat. Quòd vero post tantas virtutes,& in eo quod præsens erat, adeo modestus est,vt & omnium se minimum esse dicat,multæ & excellentis est modestiæ. Mihi omnium sanctorum minimo. Non dicit: apostolorum. Itaq; & illud isto minus est. Nam illic dicit: Non sum dignus,vt vocer apostolus. Hic vero & sanctorum omnium se minimum esse dicit: Mihi inquit, sanctorum omniũ minimo data est gratia hæc. Quę? Vt euangelizẽ in gentibus imperuestigabiles diuitias Christi,& illuminem quosuis vt videant quæ sit dispensatio mysterij à seculis absconditi in deo: qui condidit omnia per Iesum Christum, vt manifestetur nunc principatibus ac potestatibus in cœlestibus,per ecclesiam, vehemẽter varia illa sapientia dei. Fac hominibus non fuisse reuelatum: nunquid & angelos & archãgelos, principatúsq; ac potestates illuminas? Vtiq; inquit. Atqui cũ in deo fuerit absconditum,in deo,inquã, qui vniuersa condidit per Iesum Christum, quomodo audes hoc dicere? Sed quomodo hoc manifestum factũ est angelis? Per ecclesiam. Non dixit autem simpliciter, varia dei sapientia,sed vehementer varia. Mysterium itaq; istud,quid fuerit, ignorabant angeli. Nã si principatus ignorabant,vtiq; multo magis angeli. Quid igitur? Num & archangeli non cognouerunt? Neque etiam illi. Vnde cognituri? Quo reuelante? Quando videlicet illud nos cognouimus, tum per nos & illi. Audi enim quid ad Iosephum dixerit angelus. Vocabis,inquit,nomẽ eius Iesum. Ipse enim saluum faciet populũ suum à peccatis suis. Nam ipse Paulus ad gentes missus est,illi vero ad circuncisionem. Admirabilius itaq; est & stupendum,q̃d dicit: Mihi minimo data est gratia hæc. Erat autem & hoc gratiæ, q̃ exiguo maiora illa concredebantur,vt esset eorum Euangelista. Qui enim maiorum fit Euangelista,hoc ipso magnus est. Vt euangelizem in gẽtibus imperuestigabiles diuitias Christi. Si diuitiæ Christi, etiam postquã manifestatę sunt,imperuestigabiles fuerũt,multo magis ipsa essentia,siquidem mysterium adhuc est. Nam mysterium ipsum propterea vocat, q̃ illud neq; angeli cognoscebant, neq; cuiquam alteri notum erat. Et illuminem quosuis, vt sciant,quæ sit dispensatio mysterij à seculis absconditi,in deo, qui cõdidit vniuersa per Iesum Christum. Hoc solũ sciebant angeli, q̃ portio domini esset populus eius. Et iterum: Princeps,inquit,Persarum restitit mihi. Nihil itaq; mirũ, si & hoc ignorarunt. Si enim quæ ad remigrationẽ è Babylone concernebant,ignorarunt,multo magis & ista. Euãgelium nanq; istud est: Qui saluum faciet,inquit,populum suum Israël. Nihil hic de gentibus,sed de gentibus reuelat spiritus. Itaque q̃ vocatæ essent, sciebant: q̃ vero ad eandem Israëlis sortem vocatæ essent, & ad hoc,vt iuxta thronum dei collocarẽtur istud sanè quis expectasset? quisnã credidisset? Absco diti, inquit, in deo. Iam autem dispensationẽ, in ea quæ ad Romanos est,euidentius reuelat. In deo, inquit,qui condidit vniuersa per Iesum Christum. Bene huius meminit, dicens, per Iesum Christum. Qui enim vniuersa per ipsum condidit,is & hoc mysteriũ per ipsum reuelat. Nam sine ipso nihil fecit. Nihil enim,inquit,sine ipso factum est. Cum dicit,principatus & potestates,tã superiores quàm inferiores intelligit. Secundũ præfinitionẽ seculorũ. Nunc quidẽ factum est,inquit,non autem nunc primum definitum, sed olim

sed olim ab initio præfiguratũ est. Secundũ præfinitionẽ seculorũ quã fecit in Christo Iesu domino nostro. Hoc est,secundũ prescientiam seculorum, futura præuidẽs,quæ futura secula dicit: Cognouit enim futura,atq; ita definiuit. Secũdum præfinitionem seculorum. Forte eorũ, quæ fecit in Christo Iesu. Vniuersa vero per ipsum facta sunt. *In quo habemus*,inquit, *audaciam,& aditũ in fiducia,per fidem ipsius.* Non adducti sumus velut captiui,neq; tanquam veniam rogantes, neq; vt solent qui peccarunt. Et audaciam,inquit,habemus in fiducia. Hoc est,cũ confidentia. Vnde? Per fidem ipsius. *Propterea peto,ne deficiatis ob afflictiones meas quas pro vobis sustineo,quæ est gloria vestra.* Quomodo pro illis? Quomodo illorum est gloria? Quoniã illos deus vsq; adeo dilexit,vt & filium suum pro ipsis dederit, & serui sui illorum gratia malis afficerentur. Vt enim illi tantis potirentur bonis, vincula expertus est Paulus. Istud vtiq; multæ erat erga illos diuinæ dilectionis indicium,quod quidem & de prophetis suis dicit deus.† Occiderunt,inquit, eos propter verbum oris mei.] Quomodo vero defecissent ,ppter alterius adflictionẽ? Si videlicet perculsi turbatiq; fuissent. Ista & Thessalonicensibus scribens,dicit: Nec quisquam turbetur in afflictionibus istis. Non enim non dolere duntaxat,sed & gaudere oportet. Nam si à vaticinio cõsolationẽ admittitis,ecce prædicimus vobis,adfigendos nos hic fore. Quãobrem? Quoniam ita dispo suit dominus. *Huius gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri Iesu Christi,ex quo omnis paterna cognatio tã in cœlis quàm in terra nominatur.* Quo affectu pro illis precatus sit ostẽdit. Nõ dicit simpliciter,oro,sed per id q̃d dicit,flecto genua mea,ita se precari declarat,quomodo solent qui rebus adflictis anxij precantur. Ex quo omnis paterna cognatio. Nõ amplius, inquit, secundum angelorum numerum ac rationem tantum, sed eam intelligit cognationẽ,vnde & quæ supra & quæ infra sunt tribus fiunt,non quales Iudaicæ illæ. *Vt det vobis secundũ diuitias gloriæ suæ,cõsolidari virtute per spiritũ suũ,in internũ hominem, vt inhabitet Christus per fidẽ in cordibus vestris.* Vide quàm insatiabiliter illis bona imprecatur,ne quo pacto circumferantur ac fluctuent. Quomodo vero fit istud? Per spiritum sanctum, inquit, in internũ vestrum hominẽ, vt inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris. Quomodo? *Fixus in charitate radicibus, vt valeatis comprehendere cum omnibus sanctis,quæ sit latitudo,quæ longitudo,quæ profunditas & sublimitas, cognoscereq; præcellentem cognitionis Christi dilectionem.* Quod statim exorsus precatus est,idem precatur & nunc. Quid autem & in principio illis optauit? Vt deus domini nostri Iesu Christi,inquit,pater gloriæ, det vobis spiritũ sapientiæ ac reuelationis, in cognitione ipsius, illuminatos videlicet oculos cordiũ vestrorum,vt sciatis quæ sit spes vocationis ipsius, & q̃ opulẽta gloria hæreditatis ipsius in sanctis,& quæ sit excellẽs magnitudo potẽtiæ ipsius in nos, qui credimus. Et nunc idem dicit, vt possitis comprehendere cũ omnibus sanctis,quæ sit latitudo, quæ longitudo, quæ ,pfunditas & sublimitas. Hoc est,vt cognoscatis mysterium, quod pro nobis diligenter dispensatum est. Quæ sit latitudo,longitudo,profunditas & sublimitas. Id est,quæ sit magnitudo dilectionis dei,quomodo illa nusquã non sese extẽderit. Describit autẽ illã corporalibus figuris,vt hominẽ ostenderet. Amplexus est quæ supernè,quæ infernè, & quæ sunt ex lateribus. Nam dicimus,inquit,non esse nostrarũ vi-

riũ,vt ista sermone doceamus, sed vt virtute, inquit, spiritus sancti cõsolidemini ad tẽtationes, ne circumferamini. Itaque non licet aliter corroborari, nisi per spiritũ ac tentationes. Quomodo vero Christus habitet in corbibus nostris,audi Christũ ipsum: Venie- *Ioan.14.* mus,inquit,ego & pater,ac mansionem apud eum faciemus. In cordib' fidelibus,in dilectione ipsius radicatis,nõ circumfluctuantibus. Vt valeatis,inquit. Itaque multa fortitudine opus est. *Vt impleamini in omnẽ plenitudinẽ dei. ei vero qui potest plusquã abunde vltra omnia facere quæ petimus aut cogitamus, iuxta potentiã agentẽ in nobis.* Quòd iuxta potentiam deus abunde supra ea quæ petimus aut cogitamus fecerit,ex his liquet quę scripsit ipse apostolus. Nam ego quidem,inquit,precor,ipse vero etiam prẽter meam precationem maiora precibus nostris operatur. Et non simpliciter maiora, aut abunde,sed plusquam abũde. Atq; hoc ex ipsius potentia clarum est,quæ in nobis agit. Neque enim ista vel petiuimus vel sperauimus vnquã. *Ipsi sit gloria, in ecclesia,in Christo Iesu,in omnes ætates seculi seculorum, Amẽ.* Bene sermonem in precationem & glorificationem concluſit: Oportebat enim eũ,qui omnia nobis exhibet,& glorificari & benedici. Est ergo & hęc sermonis portio,stuporis & magnitudinis beneficiorũ,quę à deo nobis facta sunt, q̃ deum videlicet glorificat, ídq; per Iesum Christum. Gloria ipsius sit in ecclesia. Recte:nã ipsa sola indesinenter persistere nouit. Quę *Recurrit ad superia.* sint illæ paternæ cognationes,necessariũ est vt dicamus. In hoc quippe seculo paternę cognationes sunt generationes, in cœlo vero quomodo, vbi nemo ex quoquã nascitur? aut paternas illic cognationes vocat ordines ac familias cœlestes,quẽadmodum & in scripturis positũ inuenire licet, familia Hamatharei, eo q̃ inde patres vocantur. Non autem totum à deo petit,sed & ab ipsis exigit fidem & charitatem. Neq; simpliciter charitatem, sed ita radicatam & fundatã vt neq; venti illam quatiant, neque aliud quicquam deiiciat. Dixerat adflictiones esse gloriam. Si vero meæ, multo magis vestræ. Et precatur rursum.

Moralis exhortatio.

Non est itaq; derelictionis indicium quòd affligimur. Neque enim nos deserit, qui tanta nostri gratia operatus est. Si vero precatione opus est Paulo ac spiritũ insinuatione,ad hoc vt dilectio dei cognoscatur, essentiã Christi quis sciet, ratiocinationibus suis obsecutus? † Quanquã quid difficilius discitur,quàm q̃ nos diligat deus?] Istud dilecte, vehementer difficile est. Nã sunt quidã qui & hoc ignorant,vnde & innumera mala dicunt in mundum nasci. Alij vero quantum nos diligat,ignorant. Et Paulus sanè non quærit vt quãtum nos diligat dimetiamur. Quomodo enim possibile esset? Sed vt discam' hoc ipsum quod excelens est,& magnũ. Et dicit,quod per hoc ipsum ostẽdere queat & probare deus,q̃ nos diligat,nimirum q̃ tanta cognitione dignatus est. Equidẽ exuberantiam quandã habet diuinæ dignationis,cõsolidari potẽtia spiritus,& Christũ habere intrò in cordibus: vnde magna,inquit,sunt quæ petimus, verũ nouit & vltra illa præstare vt non solũ diligat,sed etiam vehemẽter diligat. Hoc itaq; curemus dilecti,nempe vt dilectionẽ dei cognoscamus. Magnum hoc est: Nihil quippe nobis ita proderit, nihil ita compunget. Plus enim istud habet momenti ad attrahendũ animas nostras, quàm metus gehennę. Vnde igitur illam sciemus? Ex his videlicet,quæ dicta iã sunt, & quæ quotidie con-

† *Atqui ecquid istud habet difficultatis, discere quod nos diligat deus?*

Universidad de Deusto Biblioteca

tingunt. Quamobrē iſta facta ſunt? Cuius commodi A neceſſarij gratia quod illi ceſſerit? Nullius prorſus. Vbiq; horum omniū cauſam Paulus dilectionē ponit. Iſta vero potiſſimum eſt vera dilectio, quādo benefit hominibus, à quibus nihil captū eſt prioris beneficentię. Hāc itaq; imitemur & nos. Benefaciamus inimicis, odio nos habētibus & auerſantibꝰ. Accedamus & recipiamus illos. Hoc ſcilicet nos deo ſimiles *Matt.5.g* faciet. Si em̄ amicū dilexeris, inquit, quid habebis lucri? Iſtud faciūt & gentes. Sed quódnā eſt dilectionis indiciū? Odio proſequentem diligere. Ignoſcite, volo exēplo rem declarare, & in ſpiritualibus nō inuenio quod adducam, ſumā igitur ab exteris. Nō videtis amatores illos, quomodo tot damnis affecti nihilominus affixi teneantur & ardeant, & mulierculas illas, ante quarū ianuas integram ſubinde noctem cō tempti perdurant, plus diligant q̄ ſuas ipſorum animas? B Hinc ſumamus dilectionis exemplum, nō vt tales diligamus (fornicarias mulierculas intelligo) ſed vt ad hunc modū diligamus inimicos. Etenim, dicas velim, an nō contumelioſius illis abutuntur, quàm ſi inimicæ eſſent? An non ſubſtātiam inuolant? An non in faciem procaciter cōtumeliantur? An nō illis plus quàm ſeruis imperāt? Et tamen nihilominus non abſiſtūt iſti, tametſi talem nemo habeat inimicum, qualem habet qui amicam diligit. Nam pro ſua intēperantia iam laſciuit, iam callide diſſimulat, & illo ſępenumero temere abutitur, & quo diligitur ampliꝰ, hoc magis diligentē floccipendit. Quid autem mente ſic affecta immanius eſſe poterit? At nihilominus illi diligunt. Sed forte & in ſpiritualibus talem dilectionē inueniemus, nō in illis qui nunc ſunt (refrigerauit enim iam charitas) ſed in magnis olim & celeberrimis C illis viris. Moyſes, beatus ille, etiā amatores iſtos diligendo excelluit. Quo pacto? Primū quidem regia relicta, relictis quas illic habebat deliciis, relicto famulitio, & quo colebatur honore, elegit eſſe cū Iſraëlitis. Atqui nō ſolum nō feciſſet hoc quiſquā alius, †ſed & cognatus ſeruorū ſuorum videri non ſuſtinuiſſet, illos ſi quiſpiam increpaſſet, ſiq; illi non ſolum ſerui, ſed & ſceleſti reputati fuiſſent.] Hic vero non ſolum horum cognationem non erubuit, ſed & toto animo vindicauit, ſéq; ipſum illorū gratia periculis obiecit. Quomodo? Cum videret, inquit, quempiam iniuriis adfectum, & vindicauit oppreſſum, & iniurium occidit. Sed iſta nōdum pro inimicis fecit. Magna quidē, verum non vt ea quæ ſubſequūtur. Poſtero itaq; die, cum idem fieri videret, nimirum eum quem antea ab iniuria vindicauerat, iniuriā facere fratri, vt ab iniu- D ria deſiſteret hortatꝰ eſt. Is vero ſumme ingratus, quis te, inquit, principem ac iudicem ſuper nos cōſtituit? *Exod.2.c.* Quem quæſo hæc verba non inflammaſſent? Itaq; ſi furore & incōmodi cuiuſdam gratia primum hoc factum eſſet, poterat & iſtum percuſſum è medio tollere. Neq; enim alter eum prodidiſſet, cuius gratia facinus iſtud deſignatum fuiſſet. Verum quoniam cognati erant, iſta dicebat. Improbus ille cum iniuriam aliūde pateretur, nihil tale loquebatur. Quis te cōſtituit principē ac iudicem ſuper nos? Cur iſtud nō die præcedēti dixerat? Iniuria illa tua, inquit, & crudelitas, ipſa me principē ac iudicem conſtituit. Sed vide, quomodo nunc quidam & ipſi deo iſta obiiciāt, dum in illos à quibus læduntur, vehementē illum eſſe volunt, longanimitatémq; illius reprehendunt, ſecus ſi iniuriā ipſi intulerint aliis. Quid vero improbi huius

† ſed ipſū puduiſſet, ſi quiſpiā obieciſſet, quòd ſeruorū ſuorū videretur eſſe cognatus, nec ſeruorum ſimpliciter, ſed eorum qui ſpurci haberentur.

A verbis amarius? Veruntamē ad perfidos iſtos poſtea & ingratos, diuinitus miſſus venit, nihil recuſans. Et tamen etiam poſt ſigna illa, poſt portenta, quæ per illū fiebāt, lapidibus eum obruere ſæpenumero tētarunt, ita vt manus ipſorū coactus ſit effugere. Indeſinenter quoque aduerſus ipſum murmurabant, nihilo tamen ſecius tāto ipſos amore proſequebatur, vt poſt graue illud peccatū ab ipſis perpetratum, ad deum dixerit: Quòd ſi peccatū hoc illis remittis, remitte: ſin minꝰ, *Ibid.32.g* me quoq; è libro quem ſcripſiſti expungito. Cum ipſis, inquit, perire volo magis, q̄ ſine ipſis ſaluari. Reuera inſania, reuera magnus amor. Quid dicis? Cœlū contemnis? vtiq; inquit. Diligo ſiquidē illos, licet iniuſte egerint. Expūgi petis? Et quid patiar? Amor em̄ eſt. Quid vero poſtea? Audi quid alibi dicat ſcriptura. Et Moyſes propter illos afflictus eſt. Quoties cōtu *Pſa.105.e* meliati ſunt? Quoties ipſum officio deturbare cona- B ti ſunt? Quoties fratrē ipſius in Aegyptum remigrare voluerunt? Et tamen poſt iſta omnia exardebat & inſaniebat, pati etiā illorum gratia paratus. Ita oportet diligere inimicos, vt plāgens, laborans, omnia faciens, ſeparatúſq;, ſalutem ipſorum quæras. Quid vero Paulus, dic quæſo? Nunquid gehēnam ipſorū gratia ſibiipſi petiit? Sed ab ipſo domino neceſſarium eſt exemplum adducere. Nam & ipſe ad eum modum facit dicens: Quoniā ſolem ſuum exoriri facit ſuper ma *Matt.5.g* los & bonos, à patre ſumēs exemplum. Nos vero ſumamus ab ipſo Chriſto. Venit ad eos (ſecundū diſpēſationē loquor) ſeruus factus eſt propter eos, ſeipſum humiliauit & exinaniuit, formámq; ſerui acceptauit. *Phili.2.a.* Cum autem aduenìſſet, neq; ipſe in viam gētium abiuit, neq; diſcipulis id permiſit, & non hoc ſolum, ſed C & circuiēs omnem morbū & quamuis ægritudinem curauit. Quid igitur? Reliqui quidē omnes ſtupebant & admirabātur dicentes, Vnde huic ſunt iſta? iſti ve- *Mat.13.g* ro, quibus benefiebat, dicebāt: Dæmonium habet, & *Ioan.19.d* blaſphemat, & inſanit, & ſeductor eſt. Nū igitur auerſatus eſt illos? Nequaquā. Sed his auditis magis etiā benefecit, acceſſitq; eos à quibus erat crucifigendus, tātum vt illos ſaluaret. Et poſteaquā crucifixus etiam eſſet, quid dixit? Pater, inquit, ne ſtatuas illis hoc pec- *Luc.23.* catū. Et cū antea & pòſt male eſſet affectus, ad extremum tamen vitæ halitum nihil nō illorum gratia conatus, etiam pro eis orauit. Poſt crucem quoq; quid nō propter ipſos fecit? Num apoſtolos nō miſit? Nū ſigna non patrauit? Nū aliquid quod ad ſalutem ipſorū faceret, non tentauit? Ita videlicet diligendi nobis ſunt inimici, ita Chriſtū imitari oportet. Ad hunc D modū fecit & Paulus. Lapidatus etiam, & innumera mala paſſus, nihil nō ipſorum gratia molitus eſt. Audi quid ipſe dicat. Quoniam propenſa, inquit, cordis *Rom.10.a* mei volūtas & deprecatio, pro illis eſt ad ſalutem. Et iterum. Teſtimonium enim illis perhibeo, ꝙ ſtudium *Ibidem.* dei habent. Item: Si tu cum eſſes ex oleaſtro, inſitus *Ibid.11.c* es, quāto magis ipſi proprię oleæ inſerentur? Ex quāto dilectionis affectu putas hæc verba dici? Ex quāta animi benignitate? Dici non poteſt. Non poteſt inquam. Iſto videlicet modo diligēdi ſunt inimici. Ita diligere inimicum, eſt deū diligere, iſtud & præcipiētem & admonentē. Imitatio dei, dilectio eſt inimici. Cogita te nō inimico ſed tibiipſi benefacere, nō inimicum diligere, ſed deo obedire. His itaq; cognitis obfirmemus mutuā inter noſipſos dilectionem, quatenus illa exacte præſtita, promiſſa bona conſequamur in Chriſto Ieſu domino noſtro, &c.

Homilia

Homilia octaua.

Cap.iiij. *HOrtor itaq; vos ego vinctꝰ in domino vt ambuletis ita vt exigit dignitas vocationis qua vocati eſtis, cū omni ſubmiſsione, & manſuetudine.* Præceptorum virtus eſt, nihil honoris, nihil gloriæ à ſubditis, ſed ſalutem ipſorū quærere, atq; huius gratia nihil non facere, ita vt qui non iſtud ſed gloriā ſuam quærit, non iam præceptor ſed tyrannus ſit. Non enim propterea te deus illis præfecit, vt maius acquiras obſequiū ac famulitiū, ſed vt neglectis rebus tuis, quicquid illorū eſt rite diſpenſetur & ædificetur. Hoc videlicet doctoris eſt, talis erat beatus Paulus, qui quidem omni faſtu liber, non aliter erat affectus q̄ vulgaris quiſpiā, immò & minimus etiam iſtorū. Propterea & ſeruum eorum ſeipſum vocat, & potiſſimum per ſupplicandi modum loquitur. Et nunc quoq; vide q̄ nihil imperioſum, nihil authenticū, ſed contractū ac ſubmiſſum B ſcribat. Hortor itaq; vos, inquit, vinctus ego in dño, vt ambuletis ita vt exigit dignitas vocationis qua vocati eſtis. Quid hortaris dic quæſo? vt emolumenti quicquam conſequaris ipſe? Nequaquā, inquit, ſed vt alios ſaluem. Atqui qui hortantur, eorum gratia plerunq; hortātur, quæ ipſorum interſunt. Et mea quoque refert, inquit, quod hic hortor. Quēadmodum & *1.Theſ.3.c* alibi ſcribens dixit: Nunc viuimus, ſiquidē vos in domino ſtatis. Perpetuo quippe vehemēter illorū, quos in domino inſtituit, ſalutē deſiderabat. Ego vinctus, inquit, in dño. Magna dignitas, & regno quouis & cōſulatu lōge maior. Iſtud & ad Philemonem ſcribens *ad Phile.b* cōmemorat. Vt Paulus ſenior, nūc vero & vinctus in *† vinculū* Chriſto. Nam nihil ita ſplendidū, vt † vinctum eſſe] propter Chriſtū, vt catenæ ſunt ſanctis illis manibus circundatæ. Vinctū eſſe propter Chriſtum illuſtrius C eſt, q̄ ſiue apoſtolum, ſiue doctorem ſiue Euangeliſtā eſſe. Si quis Chriſtū diligit, is nouit quid ſit quod dico. Si quis erga dominū inſanit, vt ita dicā, & ardet, is nouit quæ ſit vinculorū virtus. Hic vtiq; prius habebit, optione data, vincula ferre propter Chriſtum, q̄ cœlos inhabitare. Quouis auro ſplendidiores, quouis diademate regali illuſtriores manus has illis oſtendit. Non enim caput ita ſplendidum reddit impoſita corona margaritis cōſpicua, vt catena ferrea quæ ꝓpter Chriſtum fertur. Tum videlicet ipſis regiis illuſtrior erat carcer, ipſo etiam cœlo. Quid dico regiis? Vinctū enim habebat Chriſti. Si quis Chriſtū diligit, is nouit hanc dignitatē, hanc intelligit virtutē, agnoſcit quantū ſit illud, quod humano generi largitus eſt deus, nimirum ligari pro eo. Iſtud forſan illuſtrius etiam eſt q̄ ſedere ad dexteram ipſius, honeſtius q̄ ſe- D dere ſuper duodecim thronos. Et quid dicam de humanis? Pudet diuitias & aureā mūditiem huiuſmodi conferre vinculis. De magnis itaq; illis quid dicam? Etiam ſi nullā haberet mercedem res iſta, hoc tamen ſolum magnum eſt præmiū, hoc multa retributio, ꝙ iſta mala propter dilectum feruntur. Nouerunt iſtud etiam qui non deum ſed homines diligunt, qui videlicet maiore voluptate mala patiuntur propter dilectos, q̄ ſi honore ab illis adficerentur. Hæc conſcire ſibi, ſancti tantummodo cœtus, hoc eſt, apoſtolorum fuerit. Audi quippe quid beatus Lucas dicat, Quoniā *Act.5.g* reuerſi ſunt, inquit, gaudentes à cōſpectu concilij, eo ꝙ digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliā pati. Aliis quidem ridiculum videtur, ꝙ probris adfici, dignitatem & honorem, contumeliam ferre gaudiū eſſe dicimus. Chriſti vero deſiderium non ignoran-

A tibus, omnium iſtud fœliciſſimū habitum eſt. Quòd ſi quis mihi vel vniuerſi cœli vel huius catenæ copiā & optionem largitus eſſet, catenam hanc ego planè elegiſſem. Deinde ſi aut mihi cum angelis ſtandum fuiſſet ſurſum, aut cum Paulo vincto, carcerem vtiq; præoptaſſem. Ad hæc ſi quis me aut in numerum & ordinem collocaſſet cœleſtiū potentiarum, earū etiā quæ prope ſunt thronum dei, aut talē ligatum feciſſet, talis vtiq; ligatus eſſe voluiſſem. Nihil hac catena beatius. Vellem nunc etiam in eis eſſe locis, in quibus iſta dicuntur eſſe vincula. Et merito: Celebrarē viros iſtos, qui huius erga Chriſtum deſiderij fuerunt. Cuperem videre catenas illas, quas quidem verentur & horrent dæmones, venerātur vero angeli. Nihil melius q̄ male propter Chriſtum adfici. Non ita beatū dico Paulum, ꝙ in paradiſum raptus, atq; ꝙ in carce- *2.Cor.12.* rem eſt coniectus. Non ita beatum æſtimo ꝙ verba *a.* B audiuit ineffabilia, atque ꝙ vincula ſuſtinuit. Non ob id adeò beatum illum prædico, ꝙ in tertium cœlum raptus eſt, atq; propter vincula. Quòd enim iſta reliquis ſint maiora, audi eū ipſum quomodo glorietur. Neq; enim dicit: hortor vos ego, qui verba ineffabilia audiui: ſed quid? Hortor vos, inquit, ego vinctus in domino. Quòd vero non omnibus iſtud epiſtolis adiecit, nihil eſt quod mireris. Neq; enim perpetuo in vinculis fuit, ſed quibuſdā duntaxat tēporibus. Potius mihi habetur male adfici pro Chriſto, q̄ honorari à Chriſto. Iſtud demū magni honoris eſt, iſtud gloriæ eſt nihil non excellentis. Si Chriſtus ipſe pro me ſeruus factus, gloriámq; ſuam exutus, tanti non duxit eſſe in gloria, quanti ꝙ mei gratia crucē ſubiret, quid quæſo illius nomine ferre nō debeo? Audi ſiquidem C quid ipſe dicat. Glorifica me, inquit, tu pater. Quid *Ioan.16.* dicis? Ad crucem cum latronibus ac prędonibus ducendus, maledictorúmq; necem ſubiturus, deinde & conſpuendus, & virgis percutiendus es atq; alapis, & iſta vocas gloriā? Vtiq;, inquit. Nam pro dilectis iſta patiar, atq; ea nunc mihi pro gloria duco. Si gloriam iſtud vocat, ꝙ miſeros & calamitoſos ita dilexerat, ſi gloria illi nō in patrio throno, neq; in diuina illa gloria, ſed in cōtumelia reputata eſt, eámq; reliquis præpoſuit, multo magis mihi iſtud pro gloria ducendum eſt. O beata vincula, ô beatas manus, quas catena illa exornauit. Non erant ita præclarę Pauli manus, quādo claudum illum in Lyſtris erigebat ac reſtituebat, *Act.14.b.* atq; quando vinculis erant circumligatæ. Quòd ſi mihi temporibus illis eſſe licuiſſet, tum potiſſimū illas circumplexus fuiſſem, ínq; ſinus meos collocaſ- D ſem. Vtiq; non ceſſaſſem exoſculari illas, quibus pro dño meo ligari licuit. Admiraris Paulū, tum potiſſimum, quando nihil illi, quæ manui adhæſerat, detri- *Ibid.28.a* menti adferebat vipera? Nihil mireris. Catenā iſtam quippe reuerebatur. Immò & vniuerſum illam mare veneratū fuerat: nam tum quoq; vinctus erat. Si quis modo mortuos mihi largiretur excitandi facultatē, iſtud planè non præferrem huic catenæ. Quòd ſi li- *Chryſoſtomus corpore fuit infirmo.* berum fuiſſet per curas eccleſiaſticas, & corpus habuiſſem validum, nihil vtiq; cauſatus fuiſſem quo minus tāta ſuſcepta peregrinatione, catenas dūtaxat illas, & carcerem vbi ligatus fuit, vidiſſem. Quanquam & miraculorum ipſius multa ſunt in pleriſq; locis ſigna, non tamen adeò ſunt amabilia, atq; ſtigmatum indicia. Et in ſcripturis me nō tantum delectat miracula patrans, quantū male adfectus, flagellatus ac miſerabiliter tractus. Ita vt à corpore eius, inquit, ſuda-

Universidad de Deusto Biblioteca

Ibid.19.c ria deferrentur ac semicincta. Admiranda quidē reuera fuerūt ista, verū non talia, qualia illa: Cæsum autem, multis impositis plagis, cōiecerunt in carcerem. Et iterum: Et vincti laudabant dominū. Item, & cum illum lapidassent, extraxerunt è ciuitate, existimātes esse mortuum. Vultis discere quantę sit dignitatis catena ferrea propter Christum corpori serui ipsius cir- *Matt.5.* cumdata? Audite Christū ipsum dicētem: Beati estis, inquit. Quid? Quòd mortuos excitaturi estis? Non. Sed quid? Quòd cæcos curabitis? Nequaquā. Quādo ergo? Quādo ꝓbris vos affecerint, insectatiq; fuerint, ac dixerint quoduis malum contra vos, mentientes propter me. Quòd si male propter Christum audire adeo facit beatos, quid nō faciet male etiā affici? Hoc *2.Tim.4.* beatus ipse alibi dicit: Quod superest, reposita est mihi corona iustitiæ. Verū ista corona illustrius est vinculū. Isto me dignetur, inquit, & nihil illa morabor. Satis mihi sit ad quāuis retributionem, male propter *Coloss.1.d* Christū tractari. Detur mihi, vt dicere liceat, quoniā adimpleo quod deerat afflictionum Christi in carne mea, & nihil pręterea desiderabo. Honorat⁹ est & Pe- *Act.12.a* trus ista catena. Erat enim, inquit, vinctus, ac traditus militib⁹, & dormiebat, ita videlicet erat hilaris ac nihil prorsus immutatus, & grauis illum habebat somnus. Vnde liquet vtiq;, q̃ minima fuerit cura ac solicitudine: dormiebat, erātq; inter milites, & veniebat ad eum angelus, ac percusso latere excitabat illū. Hic si mihi quispiā dixisset, elige vtrum velis, vis esse angelus Petrum stimulans ac soluēs, an Petrus seruatus? Petrus vtiq; maluissem esse, propter quem & angelus descendit. Vinculis istis potiri libuisset. Quid igitur dices? Quomodo alibi precatur & optat, vt à magnis malis liberetur? Nihil mireris. Mortem veritus, precatur. Mortem vero ideo timebat, ꝙ adhuc esset passionū occasio. Audi quippe quid dicat ipse beatus Pau- *Phil.1.c* lus, desiderans, inquit, dissolui, & esse cum Christo, multo longéq; melius est. In carne vero manere necessarium magis propter vos. Et gratiam istud voca- *Ibidem.d.* uit alibi scribens: Hoc vobis, inquit, gratiæ datū est à Christo, vt nō solum in ipsum credatis, sed & pro eo patiamini. Istud itaq; illo maius est. Est enim doni ac gratiæ vice datū. Reuera maximum donum, & omnibus istis maius, siue solē sistendi, siue lunam, mundúmque mouendi. Maius est etiam quàm dominari dæmonibus, aut dæmones expellere. Illos quippe nō adeo male habet, ꝙ fide nostra eiiciuntur, quemadmodum si quando nos pro Christo vinctos ac male adfici viderint. Istud quippe maiorē fiduciam parit. Non est autem ideo bonum pro Christo ligari, quòd inde regnum cœlorum acquiritur, sed ideo bonum ꝙ pro Christo fit. Non ideo beata prædico vincula, ꝙ in cœlum destinant ligatum, sed ꝙ pro cœli domino feruntur. Quanta quæso gloriatio, quāta fuerit voluptas, quantus honoris splendor, pro Christo sé vin- *† loqui.* ctum esse cognoscere? Vellē ista mihi perpetuo †gloriari] liceret, vellem adhærere catenæ. Et quoniā ipsa re destitutus sum, vellem vel cogitatione & affectu a- *Acto.16.* nimæ meæ circundare catenam. Commotus est, inquit, carcer vincto Paulo, solutáq; sunt omnium vincula. Vides naturam vinculorum, vincula soluentem? Nam quemadmodum mortē interemit mors domini, ita ligatos soluerūt vincula Pauli, carcerémq; concusserūt, ac ianuas illius aperuerūt. Atqui non est ista vinculorū natura, sed contraria, nimirum vinctum in munitione & cautione detinēdi, nō ianuas illi & pa-

A rietes carceris laxādi. Verū quorūuis simpliciter vinculorū non est ista natura, est autē eorum quæ Christi nomine ferūtur. Procidit ad pedes Pauli ac Silę custos carceris: at neq; istud faciūt vincula quæuis, quæ non eos qui ligauerant, ante pedes ligatorū, sed contrario ligatos istis subiiciūt. Nūc vero qui solutus erat, pedib⁹ aduoluitur ligati, qui ligauerat ligatū orat, quo timore solui queat. Non tu ligaueras, dic quæso? Nō in interiorē custodiā conieceras? Nō ligno pedes munieras? Quid ergo tremis? Quid tumultuaris? Quid ploras? Quid gladiū eximis? Nihil vnquā tale ligaui, inquit. Ignorabā tantā esse eorum potētiam qui propter Christū vinculis subiiciuntur. Quid dicis? cœlos aperiendi potestatem acceperunt, & carcerem aperturi nō essent? Qui soluunt à dęmonibus ligatos, istos ferrea fuerat detētura catena? Nō noueras hos viros. B Propterea & veniā adeptus es. Paulus vinct⁹ est, quē vniuersi venerati sunt angeli. Paul⁹ est, cuius sudaria & semicincta dæmones expulerūt, ac morbos fugarūt. Atqui quouis ferro adamātino infractius est vinculum, quod à dæmone est. Istud enim animā etiā, illud vero corpus ligat. Itaq; qui animas ligatas soluit, quomodo corpus suū soluere non valuisset? Qui dæmonū vincula frāgit, ferri ligaturā non soluisset? Qui vestibus suis captiuos illos relaxat & à dęmonibus liberat, an ipse seipsum, nō per seipsum soluisset? Propterea primū ipse vinct⁹ est, ac deinde reliquos vinctos soluit: vt discas seruos Christi etiā ligatos, multo maiorē habere virtutē quàm reliqui soluti. Siquidē adeo mirū non fuisset, si liber ac solutus hoc fecisset. Itaq; non erat infirmitatis hoc vinculum, sed maioris potentiæ. Nā hoc pacto illustrior fit sancti huius vir- C tus, ꝙ vinctus ipse vinctis dominatur, quādo non solum seipsum vinctus, sed & reliquos vinctos exoluit. Quid hic profuerūt parietes? Quid plenioris securitatis contulit carceris custodi ꝙ in interiorem custodiā Paulum coniecit, quando & exteriorem patefecit? Quamobrem vero & noctu istud & cum terræmotu factū est? Indulgete paululū, atq; concedite, apostolicis verbis detēto, apostolicísq; in rebus delicianti, permittite, inquā, in Pauli catena iocūdari, date huic plus aliquāto immorari. Vincula prehendi, nemo me eximat. Tutius ego nunc desiderio ligor, q̃ ipse tum ligno. Istud vinculū nemo soluat. Nectitur em̄ à desiderio & amore Christi. Istud certe vinculū neq; angeli, neq; ipsum cœlorū regnū laxare valuerit. Ipsum *Rom.8.* potes audire Paulū dicētem: Neq; angeli, neq; principatus, neq; potentatus, neq; præsentia, neq; futura, D neq; sublimitas, neq; profundū separare nos poterūt à dilectione Christi. Quāobrē igitur circa noctis mediū res ista facta est? Qua ratione deniq; cū terręmotu? Audite & stupescite dispensationē dei. Vniuersa vincula soluta sunt, & ianuæ patefactę. Sed istud propter carceris duntaxat custodē factū est, nō ad ostētationē, sed ad illius salutē. Quòd enim reliqui vincti, ꝙ soluti iam essent, ignorauerint, ex ipsis Pauli verbis liquet. Quid enim dicit? Clamauit autē voce magna *Acto.16.* dicēs, nihil mali tibiipsi facias. Nam vniuersi hic sumus. Vtiq; nō omnes intus fuissent, si & ianuas vidissent apertas, & seipsos iam solutos. Cum enim soleāt & parietes perfodere, & tectorum fastigia superioráque tabulata transire, & cum ipsis quoque vinculis nihil non quo effugiant audere, intus consistere vtique non sustinuissent solutis iam vinculis ac ianuis apertis, deniq; & ipso custode altum dormiente. Verum pro

rum pro vinculis ferreis, erat illis vinculū somni, ad hoc, vt & res ista fieret, & nihil ab hoc miraculo dāni, saluādo accederet carceris custodi. Aliâs vero solēt maxime noctu vinciri captiui, nō die. Videre itaque licebat captiuos tū diligēter denuo vinctos, ídq; dormientes. Si vero ista diurno fuissent tēpore facta, multū planè dedissent tumultus. Iam cuius gratia motum etiā est carceris ædificiū? Ad hoc videlicet, vt ad rei gestę spectaculū excitaretur carceris custos. Nā is solus dignus erat qui saluaretur. Tu vero mihi excellentiam gratiæ Christi cōtemplare. Profuerit quippe & interea dū de vinculis agitur Pauli, Christi quoq; gratiam cōmemorare: immo & ipsa diuinæ sunt gratiæ. Sunt qui factū hoc reprehendunt, nempe ꝙ saluatus est carceris custos, inde vituperantes benignitatem dei, vnde illā admirari debuerāt. Sed nihil mirum. Tales quippe sunt & ægroti, qui cibum sanū ac pascentem, quem cōmendare debebant, improbant, quibus & mel ipsum amarū est. Quem in modum & cæcutientes, vnde debebāt illuminari, inde obcæcātur, id quod huic hominū generi non ab ipsa rerum natura, sed ex propria infirmitate contingit, qua fit ꝙ rebus rite nequeant vti. Quid igitur dicunt? cū mirari deberent, ꝙ eum qui in extremam inciderat malitiam, attraxerit meliorémque fecerit, Quomodo inquiunt, non ęstimauit rē istā præstigio, & incantatio- *†multùm quę exclamasset?* ne factā, vt eo magis illos cohibuisset, †eiulationéque abstinuisset?] Multa sunt quæ ad hoc illi, ne tale quid cogitaret, cōtulerunt. Primum, ꝙ audiuit illos deum laudātes. Tales vtiq; hymnos nōn nouerunt incanta- *Act.16.c* tores. Audiebat enim eos, inquit, laudātes deū. Alterum, ꝙ non solū non effugerant, sed & prohibebant eum ne seipsum occideret. Nā si hoc propij commodi gratia fecissent, intus certe non mansissent, sed primū seipsos exemissent. Quin & multa hic apparet ipsorū benignitas. Prohibuerunt eum ne se occideret, à quo iā fuerant multa diligētia vincti. Dure, inquit, ligasti nos, vt ipse à maioribus ac durioribus vinculis absoluereris. Catenis quippe suorū quisq; peccatorū constringitur. Illa nanq; execranda sunt vincula, ista vero beata, multáque precatione & optione digna. Quòd em̄ illa per ista soluta sint, patuit in eis quę sensibilia fuerūt. Vides solutos eos, qui ferro detinebantur? vide, & teipsum aliis grauiorib⁹ vīculis absolutū. Ista vero vincula, nō Pauli dico, sed aliorū vinctorū, ex peccatorū vinculis causata fuerāt. Duplex erat in hoc carcere vinctorū genus. Et ipse quoque carceris custos vinctus erat. Illi quidē & ferro vincti erant & peccatis, iste vero peccatis dūtaxat. Soluit illos Paul⁹ ad istius plenariā instructionē. Erāt enim visibilia vincula. Ita fecit & Christus, immò cōtrario modo. Ge- *Matt.9.a* mina aderat paralysis. Quænā? peccatorū vna, corporis altera. Quid igitur Christ⁹? Bono, inquit, esto animo fili, remittūtur peccata tua. Potiorē reuera paralysim soluit primū, deinde & ad alterā transit. Cū enim dixisset quidā scribarū apud seipsos, hic blasphemat, cognitis Iesus cogitationibus eorū dicit: vt quid mala cogitatis in cordibus vestris? vtrū enim facilius est dicere, remittūtur peccata tua, an surge & ambula? vt autē videatis, potestatē esse filio hominis super terrā remittēdi peccata (dicit paralytico) surge, & tolle lectum tuum, ac vade in domum tuam. Quod intelligibile erat, confirmauit à sensibili: & quod attinebat ad animam, in eo quod corporale erat, operatus est. *Luc.19.* Qua vero ratione hoc fecit? vt impleret illud: Serue

A nequā, ex ore tuo te iudico. Quid illi dicebāt? Nemo *Mar.2.* potest, inquiūt, peccata remittere, nisi vn⁹ deus, neq; *Luc.5.d* angelus neq; archāgelus, neq; alia quæcunq; creata potestas. Vos istud, īquit, ipsi cōfessi estis. Quid itaq; dicendū fuerat? Si probauero me peccata remittere, deum esse me manifestū erit. Verum ita nō dicit: sed quid? vt videatis potestatē esse filio hominis in terra remittēdi peccata (tūc dicit Paralytico) Surge, tolle lectū tuū ac vade in domū tuā. Quando itaque quod difficilius est, inquit, præstitero, patebit nihil prorsus prætextus ac cōtradictionis de eo quod facilius est, relinqui. Propterea per contrariū Christus, quod intelligibile erat, primū pręstitit, ꝙ multi essent contradictores. Hic vero Paul⁹ à sensibili carceris custodē, ad id quod mentis erat, subduxit. Non erat res adeò facilis fides, videbat vinctos, nihil vel videbat vel audiebat quod vitiosum esset aut peruersum, videbat ni- B hil esse per incantationē factū. Deū enim laudabāt, videlicet omnia multa benignitate geri. Nihil enim vltionis pręsumebāt aduersus ipsum, tametsi potuissent: poterant enim & seipsos & reliquos vinctos eximere & abire. Et si nō reliquos vinctos, vel seipsos tamen exemissent, verum nihil huiusmodi moliebātur: itaq; nō miraculo solū, sed & moribus illis suis ipsum obstupefaciebāt. Quomodo exclamabat Paulus? Magna voce dicebat: nihil mali tibiipsi inferas, vniuersi siquidem hic sumus. vides modestiā & alacritatem, & benignitatē? Non dicebat: Per nos ista facta sunt, sed tanquam vnus è numero vinctorum, vniuersi, inquit, hic sumus. Quanquā etiam si neq; antea, neq; per miraculū illud seipsos soluissent, poterāt tamē tacere, & omnes vinctos simul absoluere. Nā si tacuissent ma- C núsq; custodis per magnā illā exclamandi vocē non cohibuissent, impulisset vtiq; per guttur suū correptū iam gladiū. Propterea & exclamabat Paulus, nempe, ꝙ erat in interiorē carceris custodiam cōiectus. † Ex teipso, inquit, hoc habes,] qui eos, quorum eras beneficio liberandus à periculo, in interiora conieceris. *†cōtrà teipsum hoc fecisti, dicat aliquis* Verum nihil eorū quæ ab ipso passi fuerant, vicissim imitabantur: nā si seipsum occidisset, vniuersi vtiq; facile effugissent. Vides ꝙ maluerint vincula ferre, q̃ custodem periclitantē contemnere? Cogitabat itaq; penes seipsum, si subdoli essent & pręstigiatores, omnino & istos absoluissent, & seipsos ab his vinculis liberassent. Potest enim esse, vt plures tales in carcerē aliquando cōiecti fuerint. verumetiā cum sæpenumero tales pæstigiatores ac subdolos custodiendos suscepisset, nihil tamē huiusmodi ab illis factum esset, pro- D pterea hic admirat⁹ est. Præstigiator vtiq; fundamēta carceris non cōcussisset, vt & custodē excitaret, & difficiliorem fugā sibiipsi faceret: sed videamus iā deinceps custodis huius fidē. Postulato, inquit, lumine introrupit, ac tremefact⁹ accidit Paulo & Silæ ad pe- *Act.16.f* des: & ꝓductis illis foras, domini, inquit, quid me oportet facere vt saluus fiā? Ignē tenebat ac gladiū, & dicebat: Quid me oportet facere, vt saluus fiā? Illi vero dicebāt: Crede in dn̄m, & saluaberis tu ac domus tua. Non est istud præstigiatorū, tale dogma tradere. Nulli⁹ hic omnino dęmonis mētio. Vides quomodo dignus ille, qui saluetur, factus sit? Viso em̄ miraculo, timoréq; isto liberatus, nō est eorū quæ ꝓdesse poterāt oblitus, sed in tali periculo salutis eius quę animā concernat curam egit, & ita illos accessit quomodo præceptores accedere oportet. Accidit ad pedes illorū, & locuti sunt ei, inquit, sermonē dei, & omnibus

qui erãt in domo eius. Et assumptis illis nocte illa, abluit plagas ipsorũ & baptizatus est ipse & omnes domestici illius cõtinuo. Vides viri huius feruorem? Nõ distulit, nec dixit, expectetur dies: videamus primũ, ac consideremus quid in re sit, sed multo feruore baptizatus est & ipse, & domus eius tota. Verum nõ ita solent hodie pleriq;, qui rem istam ita cõtemnunt, vt & seruos habeãt, & vxores, & pueros sacris nõ initiatos. Sitis, obsecro, qualis hic carceris custos, nõ iuxta conditionis dignitatem dico, sed secundum animi illius sententiã ac propositũ. Quid enim vtilitatis conditionis dignitas habet, animi deficiente ꝓposito? Siquidẽ crudelis hic, immitis & innumeris assuetus malis, qui hoc vitæ genus perpetuo exercuit, mox adeo factus est benignus & tãtę salutis procurator. Abluit, inquit, plagas illorum: vide rursus & Pauli feruorem, vinctus cum esset, & flagellis cæsus, nihilominus ita euãgelizauit. O beatam catenã. Quib⁹ doloribus illa nocte parturiit? Qûos filios peperit? Possibile est vt & de istis dicat, quos genui in vinculis meis. Vides quomodo exultet, natósq; sibi filios splendidiores etiam ab eo æstimet, ꝗ illos in vinculis pepererit. Vides q̃ exuberans sit vinculorum gloria, quandoquidem nõ solum vinctum Paulum, quem circundatum tenebãt, sed & eos qui captiuitatis tẽpore ab illo nascebãtur, illustres faciunt? Habent quiddam præ cæteris amplius, qui in vinculis Pauli nascebantur, non quidem quantum attinet ad gloriam, eadem enim est gratia: neq; quod peccatorum remissionem concernit, omnium enim eadem est remissio: sed ideo ꝗ mox ab ipsis cunabulis, fidei scilicet initiis, ad hoc imbuebãtur vt in huiusmodi rerum calamitatibus & gauderẽt & exultarẽt. In ipsa, ĩquit, noctis hora asũptos à plagis lauit, & baptizatus est. Et vide deinceps fructũ: mox carnalia bona rependit. Cũ perduxisset eos, inquit, in domũ suã, statim apposuit illis mensam, & præ gaudio exultauit, ꝗ cum vniuersa domo sua credidisset deo. Quid ni fecisset, cũ patefactis carceris ianuis, cœlum illi apertum sit? Lauit præceptorẽ, mensam apposuit. animo gestiente exultauit. Carcerem ingressa est Pauli catena, & omnia quę illic erant ecclesiã effecit, & corpus Christi attraxit, & mẽsam spiritalem apposuit, & fœtus parturiit, in quibus & angeli gaudent. Num frustra dixi carcerẽ hũc cœlo illustriorẽ esse factũ? Is enim gaudio quod in cœlis est, causam dedit. *Luc. 15.* Si nanq; propter vnius peccatoris resipiscẽtiam gaudium est in cœlis, si vbicunq; duo fuerint in nomine ipsius cõgregati, in medio ipsorũ est Christus, vbi Silas & Paul⁹ & carceris custos totáq; simul illius dom⁹ cũ tota congregantur fide, quãto magis ibi Christus est? *Mat. 18. c* vide fidei vehementiã. Verum interea alterius cuiusdã admonet me hic carcer. Cuiusnã? Eius scilicet in quo Petr⁹ erat. At in eo nihil tale factũ est, sed erat traditus quatuor quaternionib⁹ militũ custodiẽdus, & nec hymnũ dicebat, nec vigilabat, sed dormiebat neq; flagellis etiã cæsus erat. Verũ maius hic erat periculũ. Hic quippe iam omnia peracta erant, pœnásq; iã dederãt. Illic vero nondũ, vnde & nullæ erant plagæ vnde dolor fuisset, sed dũtaxat futurorũ metus & expectatio turbabat, vide vero q̃ illic quoq; miraculũ fuerit. *Act. 12.* Ecce, inquit, angelus domini astitit, & lumẽ refulsit in habitaculo, percussóq; latere Petri excitauit eum dicens: Surge velociter, & mox ceciderũt catenæ de manibus eius. Itaque ne putaretur res ista luminis dũtaxat negotium esse, Petrum etiam pũgebat

A ac stimulabat. Lumẽ vero istud nemo præterea videbat, nisi Petrus solus, videbatur autẽ sibi visum videre. Ita videlicet beneficia dei dormiẽtes non sentiũt. Dixit vero angelus, inquit, ad eũ: Præcingere & subliga soleas tuas, & fecit sic. Et dicit illi: Circunda tibi vestimẽtũ tuũ, ac sequere me. Et egressus sequebatur eum, & nesciebat verũ esse quod fiebat per angelum, sed putabat se visum videre. Cum autẽ pertrãsiissent primam ac secundã custodiam, venerunt ad portam ferream, quę ducit in ciuitatẽ, quæ quidẽ vltro aperta est eis. Illa penetrata processerunt vicũ vnũ, & continuo discessit angelus ab eo. Quãobrẽ non hic quoque cõtigit, quod illic, Paulo ac Silæ? Ideo scilicet ꝗ eos illi qui ceperãt, dimissuri erãt: propterea nolebat eos deus hoc pacto solui ac dimitti. Apud beatũ Petrum vero res aliter habebat: nam ad suppliciũ illum educturi fuerãt. Quid igitur dices: an nõ maioris fuisset B miraculi pariter ac stuporis, si eductus & iã in manus regis traditus, tũ demũ ex mediis periculis fuisset diuinitus raptus, nihilq; passus? Nã hoc pacto neq; milites periissent. Magna hic mouetur quæstio: An de⁹, inquiunt, cum aliorũ supplicio & perditione seruum suum saluauit? Primũ quidem non cum aliorum perditione: nõ enim istud ex rei huius dispensatione, sed ex iudicis insania factũ est. Quomodo? Deus quidem ita rẽ hanc dispensauit, vt non solũ isti non perirent, sed & ipse Herodes saluaretur, quẽadmodum & hic carceris custodi vsuuenit. Ille vero dono dei non est vsus, vt oportebat. Exorto, inquit, die facta est turbatio nõ modica inter milites, quidnã Petro accidisset. *Ibidem.* Cur igiť rei discussionẽ habet Herodes, examinatósque custodes* duci iubet? Nisi enim illos examinasset C poterat excusari. Nũc vero custodes exhiberi sibi fecit, examinauit, & didicit, vinctũ fuisse Petrũ, carcerẽ fuisse probe munitũ, ante illi⁹ ianuas fuisse custodes, nec tamẽ parietes effossos, nec quicquã adesse qđ alicuius maleficij indiciũ daret. ** ἀπαχθῆναι, abduci ad pœnã, ad supplicĩu rapi.* Debebat autẽ ex istis diuinã admirari potentiã, quæ Petrum etiã ex mediis eripuit periculis, adoraréq; eum qui tanta potuisset. Quam igitur culpã hic deo adscribes? Nam siquidẽ parietẽ effringi fecisset, atq; ita primum elabi, merito rem omnem custodũ socordiæ ac negligentiæ imputasset Herodes. Si vero rẽ ita dispensauit, vt certo liqueret nõ humano illã maleficio, sed admiranda dei virtute trãsactã esse, quid opus erat custodes ducere? Nã si fugere voluisset, cum catenis vtiq;, vt illas habebat, effugisset. Si fugere turbatus voluisset, tãtũ certe prudentiæ non impẽdisset tollendis sandaliis, sed D illa planè post se reliquisset. Nunc vero propterea ad eũ angelus, subliga, inquit, sandalia tua, vt discerẽt illum nõ fugiẽtem, sed multa quiete ac securitate rem hanc fecisse. Non enim tantũ sibi sumpsisset ocij, vinctus & inter duos milites, vt catenas soluisset, ídq; in interiorẽ custodiam etiã ipse queadmodũ Paulus ac Silas cõiectus. Supplicium itaq; de custodibus sumptum ex iniustitia est iudicis. Qua nanq; ratione istud Iudæi nõ fecerunt? Nã & alterius carceris iam recordor. Memini quidẽ prioris illius qui Romæ, deinde & huius qui Cæsareæ, nunc autẽ & eius qui erat Hierosolymis. Cũ enim summi sacerdotes ac Pharisęi ab eis quos in carcerẽ ad educendũ Petrũ miserant, audissent ꝗ nemine in carcere reperto ianuas inuenissent clausas, & custodes ante ianuas stantes, cur non occidebãt custodes, sed ambigebãt de illis, quídnam hoc futurum esset? Si vero nihil eiusmodi cogitarunt *Ibid. 5. c* qui adeo

qui adeo vehementer aduersum illos sæuiebãt, multo minus tu cogitares, qui omnia ad illorũ gratiã faceres. Propterea mox cõsequuta est Herodẽ pœna. Quòd si deum propter istud reprehendis, reprehẽde quoq; propter eos qui in viis trucidãtur, & innumeros alios qui iniuste occiduntur, adhæc & propter pueros pro Christi nomine occisos. Nã & illis Christus, si verũ est quod dicis, mortis causa fuit: imò non Christus, sed insania tyrannísq; patris Herodis. Si vero dicis, & quamobrẽ nõ ex manib⁹ Herodis eripuit illos? Et hoc facere poterat, verũ neq; ex eo quicquã profecisset: nam & Christus sæpenumero è mediis illorũ manibus euasit. Quid autem istud ingratis ac stupidis profuit? Hic sane fidelibus multũ etiam adiumenti quæ facta sunt contulerunt: factis enim monumẽtis, inimicísq; ipsis, rebus hisce ita gestis, testimonium ferentibus factũ est, vt res iam præter suspicionẽ certissima sit. Queadmodũ & illic aduersariorum ora nusquam aliũde obturata sunt fortius, quàm ex eo quòd qui adductum eos perrexerant, quæ gesta fuerant ingenue fatebantur. Qua ratione nihil tale faciebat carceris custos? Atqui nihilo minoris miraculi erãt quæ apud Herodẽ, q̃ quæ hic fiebant. Nõ enim minus erat, quãtum ad stuporem attinet, quòd ille vinctũ clausis abiisse ianuis discebat, quam quòd hic ianuas videbat apertas. Quanquam ista phantasiam magis referre videbãtur, illud vero nõ itẽ, quod ita diligenter annũciabatur. Itaque si custos carceris adeò fuisset malus atq; hic Herodes, occidisset sanè Paulum & ipse, quemadmodum ille milites: verũ ita malus non erat. Quòd si quis dixerit, quamobrem & pueros occidi permiserit deus, in prolixiorẽ sermonem incidemus, quẽ ab initio ad vos habere oportebat. Nunc vero quoniam plurimum Pauli catenę indulsimus immoratíq; sumus, eo quòd nobis illa tantorum causa bonorũ facta est, terminabimus sermonem, adhortãtes & obsecrãtes, vt nõ solum nõ ægreferatis si quid propter Christum ferẽdum fuerit, sed & gaudeatis quemadmodum gaudebant apostoli, & *2. Cor. 12.* gloriemini, quemadmodũ Paulus dixit: Suauissime, inquit, gloriabor in infirmitatibus meis. Propterea & audiuit: Sufficit tibi gratia mea. Paulus in vinculis gloriatur, & tu interim in diuitiis superbis? Gaudebãt *Act. 5. g* admodũ apostoli quòd digni habiti essent qui flagellis cæderentur, & tu requiẽ ac delicias quæris? Et *Act. 20.* quomodo iisdẽ cum illis potieris, quum contrarium iter aduersum illos hic ingrediare? Et nunc, inquit, Hierosolymam peto vinctus spiritu, ignorãs quid illic mihi futurũ sit, nisi quòd spirit⁹ meus oppidatim testatur manere me vincula ac tribulationes. Quur igitur illò abis, si vincula te manent ac tribulationes? Propter hoc ipsum, videlicet, vt propter Christum vinciar, vt propter ipsum & moriar. Non enim vinciri duntaxat, sed & mori paratus sum pro nomine domini nostri Iesu Christi.

Moralis exhortatio.

Nihil hac mẽte beatius. In quib⁹ gloriatur? in vinculis, in afflictionibus, in catena, in stigmatibus. Ego, *Gala. 6. g* inquit, stigmata Iesu Christi in corpore meo gesto, velut magnũ quoddã trophæum. Et iterum: Propter *Act. 28. c.* Israël, inquit, catena ista circũdatus sum, & in quo le- *Infra. 6. d* gatione fungor in catena. Quid igitur hoc est? Non *2. Cor. 5. d* erubescis? Nõ vereris quòd vinctus orbẽ circuis? Nõ metuis ne quis imbecillitatis deum tuum condẽnet? ne quis ob hoc ipsum ad fidem quam prædicas non

A accedat? Vincula mea, inquit, talia non sunt: nouerũt & in regum curiis splendescere. Ita, inquit, vt vincula mea manifesta facta sint in toto prætorio, & plures *Phili. 1. b* ex fratribus in domino freti vinculis meis vberius ausi sint impauidè sermonẽ loqui. Vides maiorẽ esse vinculorum quàm suscitationis mortuorum virtutẽ. Vinctũ me viderunt, & cõfidentius agunt. Vbi quippe vincula sunt, illic necesse est magnũ quid fieri: vbi afflictio, illic omnino & salus est, illic magna omnino fiducia, illic prorsus magnæ sunt virtutes. Diabolus enim quando calcat, tum potissimũ percutitur: quãdo seruos dei ligat, tum maxime sermo dei crescit. Et vide quàm istud vbiq; sit factũ: vinctus erat Paulus, & tamen ista in carcere operabatur. In ipsis enim, inquit, vinculis meis. Vinctus erat Romæ, & plures adducebat. Non enim ipse solus cõfidenter agebat, sed *Ibidem.* & per ipsum multi alij: vinctus Hierosolymis, & vt B erat ligatus cõcionãdo, regẽ terrebat, ac principẽ in timorẽ cõiiciebat. Nam terrefactus absoluit ipsum, nõ pudefact⁹ is qui ligauerat, de futuris ab eo qui vinctus erat discere. Vinctus nauigabat, & naufragiũ soluebat, & tempestatem ligabat: in vinculis existentem *Act. 28.* mordebat bestia illa, sed nullo illato damno decidebat. Vinctus Romæ, & vt ligatus erat cõcionãdo innumeros attrahebat, hoc ipso quòd pro omnib⁹ catenam prætendebat. Sed iam non est quòd catenis quisquam ligetur, nisi quòd aliud quoddam catenæ genus est, siquidẽ voluerimus. Quod illud? Vt manũ scilicet cohibeas, vt ad auaritiam paratus nõ sis: hac scilicet catena ligem⁹ nosipsos, pro ferro sit nobis timor dei, absoluamus eos qui rerũ penuria & afflictione ligati sunt. Longe minus est carceris reserare ia- C nuas, q̃ animã occlusam liberare: minus est captiuorum soluere vincula, quàm vulneratos animos ad remissionem absoluere. Hoc enim illo maius est. illius enim nulla cõstituta merces est, huius vero plurimæ: Longa facta est Pauli catena, multúmq; nos detinet: est enim ita longa omníque aurea catena venustior. Vinctos ipsa velut quadã machina, & quasi quadam aurea catena, ad ipsum cœlũ, & quod admirandum est, quũ infernè vinciat, vinctos tamen sursum trahit, quanquam non ea sit rerum natura. Verum quando deus dispensat, non est quòd rerum quæras vel naturam vel naturalem ordinẽ, sed quæ naturam naturæque ordinem excedãt. Discamus itaque in afflictionib⁹ nec decidere, nec quæ aduersa sunt moleste ferre. Intuere beatũ hunc Paulum: flagellis erat cæsus, ídq; grauiter. Nã multis, inquit, plagis impositis. De- *2. Cor. 11.* D inde & vinctus erat, atq; id quoq; grauiter. Cõiecerat enim illũ in interiorem carcerem, ídq; magna cũ diligentia & munitione. Et licet in tantis esset periculis, media tamen nocte, quãdo & qui vehementer vigiles sunt, dormiunt, alio grauiori incumbẽte vinculo, somnò videlicet, nihilominus & canebat, & dominum laudabat. Quídnã huiusmodi mentibus adamantinũ magis esse poterit? Cogitabat quòd & pueri illi in igne cecinerint è camino. Merito magni reputati sunt: nos enim nihil tale vnquam perpessi sumus. Verũ rectè sermo ad alia nos vincula, aliúmque carcerem detulit. †Quid accidit?] Sermoni finem imponere volebam, sed planè nequeo. Alium reperi *†Quid faciam?* carcerem, illo magis stupendũ & admirandum. Vos ergo expergiscimini mihi, non aliter quàm si primũ iam sermonẽ hunc exordiremur, renouatísq; mentibus accedite: volebã intercidere sermonem, sed ipsa rei series

Universidad de Deusto
Biblioteca

rei series hoc non patitur. Quemadmodum potum A
suũ intercidere nequit,qui iam bibit,etiã si quis prę-
cipiat:ita &ego degustato isto mirabili calice,carce-
ris videlicet eorũ qui propter Christũ ligãtur, cessa-
re nequeo,quiescere nõ valeo. Nã si ipse Paulus nec
in ipso carcere,nec in ipsa nocte,neq; flagellatus etiã
cõticuit,ego tacerẽ hic sedẽdo,existẽte die,multáq;
requie loquens,id quod illis non contigit qui &vin-
cti erant & flagellati, ínque media nocte constituti?
Pueri illi nec in igne caminóq; tacebant,& nos si ta-
cuerimus,nõ erubescemus? Cõsideremus igitur car-
cerem istum,vincti erant & hic. Mox ab initio osten-
dit illos non arsuros,sed velut carcerem ingressuros.
Quid enim vincires arsuros? Vincti erant quẽadmo-
dum Paulus,& manus & pedes vincti erant,etiã non
minore furore. Nam in interiorẽ ille custodiam ip-
sos cõiecit,& hic caminum vehementer incendi ius-
Act.16. sit. Sed videamus quæ subinde sequũtur: Psallẽtibus B
illis motus est carcer,apertæque sunt illius ianuæ. Et
istis quoq; psallẽtibus soluta sunt vincula & pedũ &
manuũ,illic apertus est carcer, & hic apertæ sunt ia-
nuæ camini. Roris enim instar ventus quidam illum
pflabat. Sed rerũ me copia turbat, quib° ita obruor,
vt ignorẽ quid primo,quidve secundo sit loco dicẽ-
dum. Propterea obsecro ne quis à me dicendorũ or-
dinẽ exigat. Multa siquidẽ est hic rerũ cognatio: illic
soluebãtur qui simul vincti erant,sed dormiebãt,hic
Dani. 3.g vero aliud quid ab istis accidit. Cõbusti sunt ministri
qui in caminum pueros istos iniecerãt, sed quod di-
cere volebã,vidit illos rex solutos,& accidit illis,au-
diuit psallentes, viditq; quatuor in camino inambu-
lantes,& euocauit illos. Quẽadmodum itaque car-
cerẽ Paulus non egrediebatur,tametsi potuisset,do- C
nec qui in illũ coniecerat ipsum & euocaret & edu-
ceret: ita neq; hi tres pueri caminũ egressi sunt,donec
qui iniecerat,egredi quoq; iussisset. Quid hic doce-
mur? Ne videlicet in captiuitate soliciti simus, néve
in afflictionib° anxiè liberari festinem°. Et rursus ne,
si quãdo nos soluerint,proterue immaneamus. Et il-
le quidẽ ad pedes Pauli ac Silæ procidebat. Poterat
enim introgredi vbi erãt sancti, hic vero ad ianuam
camini accessit. Neq; enim audebat in interiora car-
ceris huius ingredi, quẽ per ignis ardorẽ istis para-
Act. 16. f. uerat. Et obserua mihi ipsa verba. Ille dicebat: Dñi
quid me oportet facere vt salutẽ cõsequar? Hic vero
non quidẽ tanta animi modestia & humilitate,nihi-
lo tamen minus amicam & suauem vocẽ edebat, Si-
drach,inquiens, Misac & Abdenago serui dei altissi-
mi,egredimini & venite. Magn° honor: Serui dei al- D
tissimi,egredimini & venite. Quomodo egredientur
ô rex? Victos in ignẽ abiecisti. Tantum iam tempo-
ris in igne fuerũt: nam etiã si adamantini fuissent,aut
ex metallica quapiam materia,quomodo sub hymni
huius spatio,quẽ totum cõpleuerunt,non periissent?
Verum hoc ipso saluati sunt,q; deum laudarũt. Ala-
critatem eorum reueritus est ipse ignis: postremo re-
ueritus est & odam illam admirabilẽ, & diuinæ lau-
dis cõcentus. Quomodo vocas eos? Iam prẽueniens
dixi,Serui dei altissimi. Seruis enim dei omnia possi-
bilia sunt. nam si quidam quòd hominum serui sint,
in rebus ipsorum non parum possunt,dominantur &
disponũt,multo magis serui dei. Suauissima voce il-
los appellauit,hoc ipso illos potissimum blandiendo
veneratus est. Si enim ideo ignẽ ingressi sunt,vt serui
dei manerent, non potuit illis vox alia suauior esse q;

hæc ipsa. Nam non ita gauisi fuissent,si vel reges eos
vel orbis dominos vocasset, atq; qđ dixit, Serui dei
altissimi. Et quid miraris? Quum enim vrbi scriberet
Paulus adeò magnæ,orbis videlicet dominiũ gerẽti,
& de magnis dignitatibus glorianti ac superbienti,
tanquam quod ad illius dignitatem respõderet, imò
quod multo esset maius,incõparabiliter etiã & con-
sulatũ excelleret & regnũ simul & orbis principatũ,
hoc posuit,nẽpe,Paulus seru° Iesu Christi. Serui dei Roma.1.
altissimi. Si em tantũ,inquit,studij diligẽtiæq; impẽ-
dunt vt serui dei sint,omnino illos hac appellatione
permouebimus. Obserua igitur & pietatẽ puerorũ:
nec indignati sunt,nec ira cõmoti, neq; quicquã cõ-
tradixerũt,sed mox egressi sunt. Si em supplicij loco,
quòd in caminũ iniecti fuerant,habuissent, molesto
quoq; animo aduersus eũ fuissent,à quo in illũ fuerãt
coniecti. Nunc vero nihil horum prę se tulerunt,sed
non aliter progressi sunt ex camino, quàm si ex ipso
cœlo prodirẽt. Et quod de sole propheta dicit,quòd Psa. 18.b
velut sponsus è thalamo suo progrediatur,illud &de
ipsis si quispiã dixerit, nihil planè peccauerit. Quin
sole tanto splendore progrediente splendidiores illi
egressi sunt. Is enim sensibili luce orbem illuminatu-
rus progreditur,illi vero alia, nimirũ spirituali orbẽ
illustrarunt. Propter ipsos siquidem mandatum mox
emisit rex,cuius hæc erant verba: Visum est mihi, vt †manife-
signa & portenta quæ deus operatus est nobiscum, stemus ue-
manifestemus] & velut magna & fortia prædicemus. bis,
Exibãt itaq; illustriores emittẽtes radios, splẽdidos
quidem & in ipsis regalis curię locis,tales tamen qui
simul vbiq; sese per regalis mandati literas extende-
re,tenebrásq; illas omnia iam occupantes discutere
valebant. Egredimini,inquit,& venite. Nõ ausus est
extinguere camini ardorem,sed hoc magis illos ho-
norauit, q; persuasus esset eos nõ solum introdeam-
bulare, sed & ardente etiam adhuc camino egredi
posse. Videamus autem,si placet,& custodis carceris Act. 16.
verba. Domini,inquit,quid me oportet facere,vt sal-
uus fiam? Quid hac voce iucũdius? Et angelos exulta-
re facit,& vt hanc vocẽ audiret, vnigenitus dei ser-
uus factus est. Hanc vocem & primi credẽtes ad Pe- Act. 2.f
trum emittebãt. Quid faciemus,vt salutẽ consequa-
mur? Quid respõdebat? Credite & baptismum suscí-
pite. Cum voluptate Paulus & in gehennã incidisset,
vt hanc vocem à Iudæis audisset: tanta auiditate sa-
lutis & obediẽtiæ illorũ tenebatur. Obserua vero: O-
mnia illis cõmittit,nihil curiosẽ agẽs: sed videamus
quæ sequuntur. Iste non dicit, quid faciam vt saluus
fiam? sed doctrinam emittit quauis voce sonorã ma-
gis,& mox diuinæ potentiæ præco fit & prędicator.
Nihil opus habet vt fide imbuatur,quẽadmodũ car-
ceris custos,sed quid? Deum prædicat,& potentiam
illius confitetur. In veritate, inquit, cognosco quòd
deus vester ipse deus est deorũ,& dominus domina-
tium. Quoniam angelum suum demisit,& eripuit vos
è camino. Et quid post ista? Non vnus duntaxat car-
ceris custos,sed plurimi per regales illas literas, pẽr-
que rerum illarũ cõspectum fide imbuti sunt. Mani-
festum enim erat omnino q; nihil horum ementitus
esset rex. Neque enim statim prẽter causam captiuis
talium testimonium tulisset,neque sua deiecisset,nec
tantæ stultitiæ famam sib admisisset. Itaque nisi mul-
tus fuisset veritatis splendor, talia vtique, tórque ac
tantis præsentibus non scripsisset. Videtis quanta sit
vinculorũ potentia? quanta sit diuinæ laudis, quæ in
afflictione

afflictione canitur, fortitudo. Nec desperabant, nec A
elanguescebant in afflictione, sed tum potissimũ fer-
uebãt, tum maiore erãt animi alacritate. Merito ista
considerauimus. Vnum adhuc restat, nempe cur qui
in carcere ligati erant, soluti: qui vero pueros in ca-
minũ mittebant, cõbusti sint: alioqui debebat istud
regi ipsi accidere. Neq; enim tantũ peccauerãt, siue
qui ligauerant, siue qui in caminum illos iniecerant,
quantũ qui istud præceperat. Quamobrem igitur isti
perierũt? Nõ opus est hic multa diligentíq; perscru-
tatione: erãt enim impij. Propterea diuina dispensa-
tione hoc factũ est, vt & probaretur ignis potẽtia, &
maius fieret miraculũ. Si enim extra positos ita de-
randis uorauit, quàm eos quos intus in medio sui iam ha-
bebat inflexibili cõstãtia præditos & impassibiles o-
stẽdit, ad hoc vt manifesta fieret diuina potẽtia? Mi-
retur autẽ nemo, quòd regem ad carceris custodem B
cõtuli. Idẽ enim & iste præstitit, nã hoc nihilo splen-
didior erat ille. Vtriq; siquidem & exultarunt, & ad-
iuti sunt. Verũ, vt dixi, tũ maxime feruẽt iusti, quãdo
in afflictionibus & vinculis sunt. Nã propter Christũ
quicquam pati, quouis solatio iucundius est. Vulris
vobis mentionem & alterius cuiusdam carceris fa-
ciam? Necesse est vt ab hac catena ad alium carcerẽ
sermonis trãslatio fiat. Quẽ vultis? An in quo Here-
mias fuit? An in quo Ioseph? An qui Ioãnem habuit?
Gratia Pauli catenæ, quot sermoni nostro carceres
aperuit? Ioãnis carcerẽ vultis? vinctus erat & ille pro-
pter Christũ, legémq; dei. Quid autẽ in carcere cõ-
stitutus fecit? ocioseusne ibi fuit? An nõ ex illo missis
Mat.11. discipulis suis dixit: Euntes dicite Christo, Tu es vẽ-
turus ille, an aliũ expectabimus? Itaq; & illic existens
docuit: non enim erat negligens. Et Hieremias nun-
quid de Babyloniorum rege in carcere prophetauit,
omnia & illic quæ se concernebant, exequens? Quid
vero Ioseph? An nõ tredecim annos in vinculis fuit?
Quid ergo? Nec illic virtutis suæ oblitus est. Adhuc
vnius cõmemoratis vinculis, finiemus sermonẽ. Vin-
ctus erat & dominus noster, qui totius orbis peccata
Mat.26.f soluit. Vinctæ erant manus quæ innumera bona pa-
trauerãt. Vinctũ enim, inquit, duxerũt ad Caiapham.
Vinctus itaq; fuit qui tãta miracula fecerat. His con-
sideratis, nõ molestẽ feramus, sed magis gaudeamus,
si quando vincti fuerimus. Et quanquam in vinculis
nõ sumus, simus tamen velut simul vincti. Vides quã-
tum sit vinculorum bonum? Cognitis his omnibus,
gratias deo pro vniuersis destinemus, in Christo Ie-
su domino nostro, &c.

Homilia IX.

Hortor itaque vos ego vinctus in domino, vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni animi submissione & mansuetudine, cum longanimitate tolerantes vos inuicem in dilectione, studentes seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Demonstrata est magna illa Paulinæ catenæ virtus signis etiam illustrior. Nõ itaque frustra illam, & præter causam more suo profert ac prætendit, sed tanquam qui per illam grauiter permoueat auditorem, & quod hortatur, persuadeat. Vt digne, inquit, ambuletis vocatione qua vocati estis. Quomodo? Cum omni animi submissione & mansuetudine, cum longanimitate tolerantes vos inuicem in dilectione. Vinctum esse simpliciter in se bonum non est, sed propter Christum vinctum esse. Propterea dicit: vinctus ego propter Christum. Nihil est quod huic æquari

D

possit, sed rursus nos Pauli catena ab iis quæ iã pro-
posita sunt, abstrahit & reuellit, ita vt resistere non su-
stineamus, verum sponte trahimur & volentes, optã-
tes etiam. Et vtinam perpetuo mihi de Pauli catena
disserendũ fuisset, sed ne torpeatis obsecro. Est enim
adhuc mihi tractanda iã quęstio. Nã quod in defen-
sione ad Agrippã dixit: Optarim à deo nõ solũ mo- Act. 26.
dice, sed & plurimũ, non tantũ te, verumetiam om- g.
nes qui me audiũt hodie, tales fieri qualis ego sũ, ex-
ceptis vinculis his, nõ ideo dixit, quòd vinctum esse
pro Christo, rẽ putarit execrandam esse. Absit: Nam
si hoc sensisset, non fuisset gloriat° in vinculis, in car-
cerib°, in aliis afflictionib°, nec alibi scribẽs dixisset,
Quàm suauissime in infirmitatibus meis gloriabor. 2.Co. 12.c
Quid ergo? Hoc ipsum indicium erat, quòd vincula
magnificaciebat, quemadmodũ & Corinthiis scribẽs, 1.Cor. 3.a
dixit: Lac vobis potũ dedi, non cibum: neque dũ em
poteratis. Ita & hic vinculorũ pulchritudinẽ, deco-
rem & vtilitatem nõdum audire poterant. Propter-
ea dicit: Exceptis vinculis his. Alioqui Hebręis non
ita, sed illos vt vinctis sint tanquam & ipsi vincti ad-
monuit. Propterea & ipse in vinculis lætatus, & vin-
ctus, & cum aliis vinctis pariter in custodiã abductus
est. Magna est Paulinæ catenæ fortitudo: satis fuerit
vnum hoc spectaculũ *aduersus omnia, Paulũ & vin- *ἀντὶ πάν-
ctum videre, & ex carcere eductum. Quam nõ excel- των. i. pro
leret voluptatem & vinctum videre Paulum, & intus omnibus,
in carcere sedentem? Quid adeò preciosum est, quo vice om-
non censerẽ rem hanc dignam esse? Nõ videtis reges nium, cõ-
& consules in rhedis circunuectos, auroque conspi- tra om-
cuos, milites quoque illorum quib° stipati sunt, om- nia.
nia deaurata habẽtes, deauratas lãceas, deaurata scu-
C ta, equos etiã auro insignes? Quanto autẽ illo specta-
culo iucundius est istud? Optarim vel semel videre
Paulum ex carcere cum vinctis egredientem, magis
quàm millies illos cũ ista stipatione militari prætер-
euntes. Quot putatis angelos illum, cum ita educere-
tur, præcessisse? Quòd autem nihil hic mentiar, rem
istam vobis ex veteri quapiam historia manifestã ef-
ficiam. Elisæ° propheta (virũ fortè nostis) cũ rex Sy-
riæ bellũ aduersus regem Israël gereret, quicquid il-
le in secretis cũ consiliariis cõsilij sui cõsciis agebat,
apud semetipsum constitutus nullo indice & cogno-
uit, & in medium protulit, regisque insidias, arcana il
lius prædicendo, irritas fecit, nõ permittẽs Israëlitas
in ĩsidias quas ille collocauerat, incidere. male habe-
bat hoc regem, & consilij inopem reddebat, dũ co-
gnoscere nequiret quisnã esset qui omnia efferret ac
D insidiaretur, omnésq; ipsius artes irritas faceret. Hę-
sitanti regi causam q; quęrẽti, satellitũ quispiam insi-
nuauit, esse Samariæ prophetam quendam Elisæum
nomine, qui regis consiliũ consistere non sineret, sed
omnia patefaceret. Ille mox putauit iã omnia cõfe-
cta esse. Nihil hoc homine dementi° ac miseri°. Opor
tebat virũ honorare, admirari, ac planè stupere, q;
cum tot stadiis abesset, tanta virtute, nullius indicio
quicquid ĩ secretis regiis agebat, cognoscebat. Istud
nõ solũ nõ fecit, sed sola ira & indignatione accẽsus
equestres & armatas copias misit, quæ Prophetã ad-
ducerent. Habebat autem Propheta discipulũ quẽ-
dam in vestibulis, qui talibus prophetię reuelationi-
bus nõdũ imbutus aut ad imbuẽdũ aptus fuerat. Im-
minebãt iã milites regis, veluti virũ modo, imò Pro-
phetã ligaturi. Rursus in vincula incidimus, & omnis
hic sermo vndique sic texitur. Visis autem discipu-
lus mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus militū copiis obſtupuit,& trepidus ac tremebundus ad magiſtrū ac doctorem currens, calamitatem, vt putabat,ineuitabileq; periculū annunciauit:ſubridens Propheta,quòd quæ timenda non erant, timebat,hortatus eſt animo eſſe bono & cōfidenti. Is vero vt imperfectus erat,non perſuadebatur, ſed ex eo quod viderat adhuc mēte perculſus,timore cōcepto
4.Reg. 6. d. detinebatur. Quid igitur Propheta? Domine,inquit, aperi oculos pueri iſtius,& videat quomodo plures ſunt qui nobiſcum, quàm qui cum illis ſunt. Et repente totum montē in quo tū Propheta habitabat, videt equis ignitis, curribúſque talibus refertū. Hoc vero nihil erat aliud quàm angelorum acies. Si vero Eliſæo vnius diſcipuli gratia tāta obſecūdata eſt angelorū acies,quid Paulo putas defuiſſe? Iſtud & pro-
Pſal.33. pheta Dauid dixit: Angel⁹,inquit,domini caſtra me-
Ibid.90.c tatur in circuitu timentium eū. Et iterū: In manibus tollēt te,ne fortè offendat ad lapidē pes tu⁹. Et quid de angelis dico? ipſe domin⁹ quū ex carcere egrediebatur,cū illo erat. Nō enim Abrahæ quidem apparuit, huic autē defuit: Ipſe enim promiſit hoc,dicēs:
Matt.28. Ego vobiſcum ſum omnibus dieb⁹ vſque ad cōſum-
Act.18. c. mationem ſeculi. Et iterum apparens illi dixit: Ne timeas,ſed loquere, quoniam ego tecū ſum, & nemo adorietur te,vt affligat te. Et in ſomnis aſtitit illi di-
Ibid. 23.c cēs, Bono eſto animo. Quemadmodū eñ teſtificatus es de me Hieroſolymis,ita oportet te & Romę teſtificari. Semper quidē admirandi ſunt ſancti, multáque gratia pleni,maxime vero quādo ꝓpter Chriſtū periclitant̄,quādo in vinculis ſunt. Sicut enim generoſus miles ſemper quidem ac ſimpliciter iucundū eſt videntibus ſpectaculū,potiſſimū vero quando iuxta regem ipſum in acie ſtat, ita & de Paulo cogita quātū fuerit docentem ipſum in vinculis videre. Dicam cogitationem meam quæ dicēti iam ſuggeritur. Babylas beatus martyr,& ipſe eadē cauſa qua Ioannes
De Babyla martyre. vinctus erat, quòd regē inique agentē arguerat. Hic cū moreretur,præcepit vincula iuxta corp⁹ ſuū collocari,corpúſque vinctum ſepeliri,& nūc pedicæ ſimul cū cinere illius ſepultę iacent,tanto videlicet ille deſiderio pro Chriſto vinct⁹ eſſe cupiebat. Ferrū,
Pſa. 104. b. inquit Propheta de Ioſeph,pertrāſiit animā ei⁹. Iam vero & mulieres vinculorū iſtorum experimentum ceperunt. Verū nos non ligamur: neque ad iſtud hortor, quippe huius nulla iā exiſtente occaſione. Nihil opus eſt vt manus ligatas, ſed mentē vinctā habeas. Sunt & alia vincula,illa ferent qui iſtis non ligantur.
Mat.22.b Audi Chriſtum dicētem,ligate illi manus ac pedes: ſed abſit vinculorū illorū experiētia,iſtis potius abū- D de vinciri cōtingat. De iſtis dixit Paulus: Hortor vos
Ad explanandā Pauli verba redit. ego vinctus in domino,vt dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis. Caput, inquit, habetis Chriſtum. Hic excitauit vos,ſimulq; ſecū ſedere fecit, cum adhuc eſſetis inimici,milléque malorū patratores. Magnifica planè vocatio,& ad res magnificas deſtinata. Nō ſolū quòd ab illis malis, ſed etiam quòd ad talia bona,idque tali modo facta ſit. Quomodo vero digne ambulabitur? Cum omni videlicet animi ſubmiſſione,qui talis eſt digne ambulat. Eſt eñ iſtud omnis virtutis ſubſtantia & fundamentū. Si fueris humilis, perpēderiſq; quis exiſtēs, quomodo ſaluatus ſis, occaſionē ad virtutē ex hac memoria capies, neq; vinculorum gratia extolleris,ne eorum quidē de quib⁹ dixi,ſed cognito quòd omnia diuinæ ſint gratiæ, ad modeſtiam teipſum cōtrahes. Qui animo eſt humili

& modeſto,ſeruus eſſe poteſt & gratus & iucundus. A
Quid enim habes,inquit,quod non accepiſti? Audi 1.Cor.4.b
vero ipſum rurſus dicentem. Abūdātius,inquit,ipſis Ibi.15.b
omnibus laborauī: nō autem ego, ſed gratia dei quæ mecū eſt. Cum omni,inquit,animi ſubmiſſione: non ea quæ in verbis,neq; quæ in rebus dūtaxat, ſed quę & in habitu & in voce eſt,vt non erga hunc humilis quidē,erga illum vero arrogans ſis. Humilis eſto erga oēs, ſiue amici ſint, ſiue inimici, ſiue magni, ſiue tenues. Iſtud eñ demū eſt animo ſubmiſſo eſſe. Et in rectè factis etiā humilis eſto. audi eñ quid Chriſtus
Mat.5.a dicat: Beati,inquit,pauperes ſpiritu, & vide quomodo iſtud primo loco ponat. Propterea & Paulus hic cū omni,inquit, animi ſubmiſſione & manſuetudine & lōganimitate. Poteſt enim eſſe vt humilis quidem quiſquam ſit,ſed iuxta acer & iracundus,verum iſtud nihil prodeſt. Fit enim ſæpenumero,vt ira correptus B
omnia perdat. *Tolerantes vos inuicem in dilectione.* Quomodo tolerari poteſt,ſi iracūdus fuerit quiſquam & cōuiciator? Modū hūc dicit: in dilectiōe. Si tu proximum,inquit,ferre nō potes,quomodo feret te deus? Si cōſeruū tuū ſeruus ipſe nō fers, quomodo tolerabit te dominus? vbi dilectio eſt,ibi tolerabilia ſunt omnia. *Studentes ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis.* Liga ergo manus tuas māſuetudine. Rurſus bonū nomen eſt vinculum, dimiſimus ipſum,ſed ſpōte nobis denuo recurrit: bonū eſt illud vinculū, bonum eſt & hoc,ab iſto naſcitur illud, Alliga teipſum fratri. Qui tales ſunt,nempe dilectione fratribus alligati,omnia facile ferunt, Colliga teipſum illi,& illū tibi: vtrunq; in tua poteſtate eſt. Poſſumus enim ſi quem voluerimus,facile amicū nobis reddere. Studentes, inquit, C
nō obiter iſtud agendū,neque cuiuſuis eſt. Studētes, inquit,ſeruare vnitatē ſpiritus in vinculo pacis. Quid eſt vnitas ſpiritus? Quemadmodum in corpore ſpiritus eſt omnia cōtinens,quanquam diuerſa ſint mēbra,ita & hic. Nam ad hoc datus eſt ſpiritus,vt gene- *Quid ſit vnitas ſpiritus.*
re ac moribus diuerſis diſcretos vniat. Hic enim ſenex & iuuenis, pauper & diues, puer ephebus & vir, mulier ac maſculus,& omnis anima, vnū quid fiunt, ídq; magis quàm ſi corpus vnū eſſent. Eſt enim iſta cognatione illa maior & plenior vnitatis huius perfectio. Animæ ſiquidē propinquitas tāto eſt exactior, quāto eſt ſimplicior,& nō diuerſarū ſpecierū. Quomodo vero cuſtoditur? In vinculo pacis, in inimici-
2.Co.12.g tiis & diſſenſione cōſiſtere non poteſt. Cum enim in vobis ſint æmulationes,inquit,& cōtentiones, nōne carnales eſtis,& ſecundum hominē ambulatis? Quēadmodum enim ignis ſi quando arida ligna nactus fuerit, vnam pyram ex omnibus facit: ſi vero humida fuerint,neq; in illis operatur,nec illā conglutinat: ita & hic nihil eorum quæ frigida ſunt, vnitatem hanc complecti poterit,ſed quicquid velut magna ex parte feruidū fuerit. Ex hoc igitur & dilectionis feruor naſcitur. vinculo itaque pacis omnes nos colligari vult Apoſtolus. Nam quemadmodū ſi quando teipſum alij cuipiā alligare volueris, alia ratione illud nō potes, niſi illum tibi colligaueris, (nam ſi quidē duplex volueris efficere vinculum, oportebit & illū tibi alligari) ita & hic alligari nos inuicem vult, non ſimpliciter pacificos eſſe, neque vtcunque diligere, ſed in omnibus vnā eſſe animā. Bonum eſt hoc vinculū. Iſto ſiquidem & nos inuicem mutuo, & deo nos ipſos colligabim⁹. Nō ſtringit vinctas manus, nec premit hoc vinculum, ſed relaxat, & in ſpacioſam velut campeſtrem

campeſtrem latitudinē conſtituit, ſolutíſque alacrioProu.18.c res facit. Qui robuſtus eſt, ſi fuerit infirmo alligatus, & illum portabit,& perire non ſinet,& ſi cū pigro ligatus fuerit, excitabit illū. Frater enim à fratre adiutus, inquit, tanquam ciuitas munita. iſtam catenā impedire non poterit viarum interſtitium, non cœlum,
† omnia vincit & ſuperat. 2.Co.6.b nō terra, nec mors, nec aliud quippiā, ſed † omnium eſt optima & robuſtiſſima.] Iſta etiam ſi ab vna dūtaxat anima parta fuerit, plures tamen ſimul complecti poteſt. Audi quippe quid Paulus dicat: Non eſtis anguſti in nobis, anguſti autē eſtis in viſceribus veſtris: dilatemini & vos. Quid autem vinculū hoc lædit ac perdit? Pecuniarū amor, ambitio dominandi & gloriæ, aliorúmque talium vincula iſta laxāt ac interMat. 24. b dunt. Quomodo cauebitur ne intercidāt? Si amoueris illa, nihílque eorum quæ dilectionē corrumpunt, interturbauerit. Audi enim Chriſtum dicentē: Quādo abū dauerit iniquitas, refrigeſcet dilectio multorum. Nihil adeò charitati aduerſatur, atque peccatū. Et non de illa duntaxat dico quæ erga deum, ſed & quę erga proximū eſt. Quomodo ergo latrones pacem habēt inquis? Quādo habent, dic quæſo? Certè non quando prædandi moribus vtuntur. Niſi enim cùm prædā inter ſe diuidunt, iuſtitię leges cuſtodiāt, & vnicuique iuſtam portionem diſtribuāt, inuenies vtique illos etiam inter ſe belligerari pugnarēq;. Itaque neq; in malis inueniri poteſt cuſtodia pacis, vbicunque vero illā reperire licet, cum iuſtitia vtique & virtute, vbiubi illæ fuerint, inuenietur. Sed inter riuales & æmulos pax eſt? Nequaquā. Sed quē vis proferam? Auarus cum auaro nunquā pacificus erit. Ita enim habent, vt niſi eſſent in medio illorū & iuſti, & manſueti, & qui iniuriam ferrent, dilaniaretur ac cōſumeretur mutuis morſibus iſtud hominū genus, nō aliter quàm duæ beſtiæ veheméter famelicæ, quę niſi eſſet in medio illarū quod conſumi ab ipſis poſſet, ſeipſas conſumerent. Ita & ab auaris & malis vtique fieret: itaque non poteſt eſſe pax, niſi virtute primum parta. Dic enim obſecro: ſi mœchus quiſquā fuerit, quomodo cuipiam amicus erit? Ponamus ciuitatem vbi omnes ſint auari, ciuſdē omnes honoris, hic nemo iniuriam feret, ſed omnes iniuriam inferent. Sed mœchis fortè pax eſt. Verū nō reperies hic ne duos quidem cōſentiētes. Nulla igitur huius alia cauſa eſt, quàm charitatis refrigeratio. Quòd charitas vero refrigeratur, in cauſa eſt iniquitatis multiplicatio & abūdantia. In philautiam enim illa ducit, corpúſque diuellit, proſcindit, laxat, & diſſipat: virt⁹ vero vbi fuerit, contrarium efficit. Virtuti enim deditus pecunia- D
rúmque victor, etiam ſi cū innumeris in paupertate fuerit, pacificus tamē eſſe poteſt: auari vero & ſi bini dūtaxat fuerint, nunquam poterunt in pace cōſiſtere. Itaque ſi virtutis ſtudioſi fuerimus, non perdetur charitas. Eſt eñ à charitate virtus, & à virtute viciſſim charitas. Quomodo? Dicam. Qui virtute imbut⁹ eſt, nō præfert pecunias dilectioni, non eſt memor iniuriarum, nihil iniuriæ committit in proximū, non cōuiciatur, omnia generoſe tolerat, ab illis continuatur charitas. Rurſus q̄ diligit, omnia iſta præſtat: ita quęque iſtarū alterā parit. Et iſtud quidē hinc probatur quòd ex virtute ſit charitas. Quòd enim dixit: quando abūdabit iniquitas, refrigeſcet charitas, hoc ſatis declarauit. Quòd verò ex charitate ſit virtus, ex eo li
Rom. 13.c quet quod inquit Paulus: Qui proximū diligit, legē impleuit. Oportet itaque duorum iſtorum vnū eſſe, aut valde diligentem & amantē, aut veheméter virtute imbutū. Vtrumuis enim iſtorū ſi quis habuerit, neceſſariò & altero potietur, & è contrario qui diligere neſcit, multa quoque mala patrabit: & qui mala perpetrat, diligere quoque non nouit.

Moralis exhortatio.

Perſequamur igitur charitatem. Cuſtodia ſiquidē illa eſt & munimentum ad hoc vt non permittamur aliquid pati quod malū ſit. Conligemus ergo nos ipſos inuicem: nihil ſit apud nos quod vel dolū ſapiat, vel fictionē: nam nihil tale reperitur, vbi fuerit amicitia. Dixit autē hoc & alius quiſpiam ſapiens vir. Et ſi gladium, inquit, contra amicū ſtrinxeris, de amici- Eccl. 22.c
tia tamen illius nihil deſperes. Eſt enim regreſſus ad amicū. Si contra illū os tuum aperueris, ne deſpondeas animū, eſt enim apud illū reconciliatio, exprobrationē duntaxat contumelioſam, ſecretorúmque reuelationē & læſionem doloſam caueas. per iſta ſiquidē fugatur amicus, maxime ſi ſecreta illius reuelaueris. Quòd ſi omnes fuerim⁹ amici, nihil opus erit ſecretis. Quemadmodū eñ nemo apud ſeipſum ſecretū quid habet, neq; etiā ſeipſum celare quicquā poteſt, ita neque amicos. vbi vero nulla ſunt ſecreta, ibi non poteſt eſſe ex ſecretorum reuelatione amicitiæ diremptio. Secreta ſiquidem non habemus aliūde, quàm ex eo q̄ non omnibus fidem habemus. Itaque ex charitatis refrigeratione naſcūtur ſecreta, vt quid enim ſecretū habes? Iniuria vis afficere proximum, aut prohibere, ne boni cuiuſpiam tecum particeps ſit, atque ideo propoſitum tuū abſcondis. Verū nihil fortè horū, ſed pudor in cauſa eſt. Eſt ergo hoc ipſum iam indicium, quòd proximo fidē nō habeas.
C Itaque ſi charitas nobis fuerit, nō erit inter nos ſecretorum reuelatio, immo neque contumelioſa quæpiā exprobratio. Quid enim, dic quæſo, animę ſuæ quiſquam exprobrauit vnquā? licet illud ad vtilitatē fortè aliquādo fiat, quomodo & pueris noſtris ſubinde exprobram⁹, ſtimulare illos volētes. Et Chriſtus tum tēporis ciuitatibus exprobrare cœperat, dicens: Væ Luc.10.c
tibi Corazin, væ tibi Bethſaida. ſed ad hoc vt ab opprobriis illas liberaret. Nihil enim aliud adeò valide mentem & mordet, & magis excitat, remiſſāmq; reſtituit. Non ergo ſimpliciter alius alij exprobremus. Quid enim? Pecuniarū gratia proximo exprobrabis? Nequaquā. Siquidē quæ poſſidentur, cōmunia ſunt. Sed propter delicta? Neq; iſtud. quin magis in viam reſtitues. Et lęſionē, inquit, doloſam caueas. An ſeipſum quiſquā interficiet, aut percutiet? Nequaquam. Charitatē itaque perſequamur: non dixit ſimpliciter D
diligamus, ſed diligēdo perſequamur. Multa diligētia opus eſt: aliàs enim mox interit: nā præceps eſt, & ad ſeceſſum prona. Quippe tot ſunt in hac vita, quibus res iſta vaſtaē ac perditur. Si perſequuti fuerimus illā, non præueniet nos, vt aufugiat, ſed confeſtim eā retrahemus. Charitas dei cœlo terrā coniunxit, charitas dei hominem in thronū regalē conſtituit: charitas dei deū in terris declarauit & oſtendit: charitas dei ex domino ſeruū fecit: charitas dei pro inimicis dilectum, pro odio deū habentibus filium, pro ſeruis dominum, pro hominibus deū, pro famulis liberum tradi fecit. Et neq; hic ſubſtitit, ſed & in maiora nos conuocauit: non enim prioribus nos malis duntaxat liberauit, ſed & alia multo maiora daturā ſe pollicita eſt. Pro his itaque deo gratias agentes, omnem virtutem perſequamur, & ad omnes charitatē nobis diligenti

Universidad de Deusto Biblioteca

genti studio comparemus, vt promissa bona consequi mereamur gratia & benignitate, &c.

Homilia x.

VNū corpus, & vnus spiritus, queadmodū & vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Quādo de rebus maioribus admonet beatus Paulus, vehementer prudens & spiritualis à cœlestibus exhortationem texit. Hoc ipsum autem à domino didicit, quemadmodum & alibi dicit: Ambulate in dilectione, sicut & deus nos dilexit, tradidítque semetipsum pro nobis. *[Infr. 5.a]* Et iterum: Hoc affectu estote qui & in Christo Iesu fuit, qui quū esset in forma dei, non rapinam arbitratus est, vt esset ęqualis deo: istud & hic facit. *[Phili. 2.a]* Quando enim magna proponuntur exēpla, vehemens quoque est & zelus & desideriū. Quid enim ad vnitatem nos adhortans dicit: Vnū corpus, inquit, & vnus spiritus, sicut & vocati estis in vna spe vocationis vestræ. *Vnus dominus, vna fides, vnū baptisima.* Quid est autem vnum corpus? *[Vnū corpus quid sit.]* omnes vbique terrarum fideles, & qui iam sunt, & qui fuerūt, quíque futuri sunt: denique & qui ante Christi aduentum deo placuerunt, vnum corpus sunt. Vnde liquet? Abraham, inquit, pater vester exultauit vt videret diem meum, & vidit, & gauisus est. *[Ioan. 8.g]* Et iterū: Si Moysi credidissetis, inquit, credidissetis & mihi. *[Ibid. 5.g]* De me siquidē ille scripsit, vt & prophetæ: non autē scripserunt tanquam de quo quæ dicerent, ignorassent, viderunt enim illum & adorauerūt. Itaque & illi vnum corpus sunt: non est diuisum corpus spiritus, alioqui corpus non esset. Nā & nos de coadunatis, multámque affectationem habentibus, dicere solemus, vnum corpus sunt: Ita & nos hic, quod ad vnitatem attinet, corpus accipim⁹, quod sub vno est capite. Si vero caput vnū, vnū est & corp⁹. Corp⁹ ex honestis & inhonestis mēbris cōponitur. Veruntamen nec maius aduersus minus etiam si vilissimum sit, eleuatur, aut insolescit, nec istud vicissim huic inuidet. Nā alioqui non eandem omnia perfectionem adferunt, sed iuxta quod in vnoquoque necessitatis ratio poposcerit. Et quoniam omnia necessario facta sunt, licet in varios vs⁹, omnia quoque eiusdem honoris sunt. Sunt autem quædam potiora, quædam vero minus, vt caput omni reliquo corpore præstantius est, quòd & omnes sensus, & imperium animæ habeat in seipso, & quòd sine capite nemo viuere queat, quum amputatis pedibus multū temporis plurimi vixerint. *[Quomodo caput præstet reliquo corpori.]* Melius est itaque reliquis membris, non solum situ, sed & ipsa energia, ipsóque ordinandi moderandíq; regimine. Quorsum ista dico? Sunt in Ecclesia multi. Horum quidā in sublime capitis instar euecti sunt: cœlestia quidā velut in capite oculi contemplantes, multúmque à terrenis distantes, nihil cum illis cōmune habentes: alij vero in pedum sunt ordine, terram calcantes, pedum, inquā, sanorum. Non enim culpabile est pedibus terrā calcare, sed ad malitiam currere. Nam pedes, inquit, illorum ad malitiam currūt. *[Proue. 1.b]* Neque isti, inquit, aduersus pedes superbiāt, nec istis quicquam inuideāt illi: alioqui propria cuiusque pulchritudo destruetur, & perfectus vsus impedietur. Et qui proximo insidiatur, sibiipsi primum insidiatus est. Siue enim pedes ad necessariam egressionē caput aliquò portare noluerint, sibiipsis per immobilitatem illam & pigritiē nocumentum adferent: siue vicissim caput nullam voluerit pedum habere curam ac rationem, damno

A primū seipsum adficiet. Sed merito fortassis illa sibi ipsis inuicē nō aduersantur. Naturaliter eñ ita disposita sunt. Quomodo vero possibile est hominem aduersus hominē nō extolli? Neque enim aduersus angelos erigitur: quādoquidē neque illi aduersum archangelos. Rursus neque bruta animantia aliqua in re superbire aduersum me poterunt. vbi vero natura paris est honoris, donum etiā vnum, & nihil hic præ illo amplius habuit, quomodo non extolleretur qui potior est? Atqui hoc ipso nō debes aduersus proximū erigi. Si eñ cōmunia sunt omnia, & alius prę alio nihil habet ampli⁹, vnde est arrogātiæ causa? Eiusdē naturæ, eiusdē animę pariter ac corporis participes, eundē spiramus aërem, iisdem vtimur alimentis, vnde igitur irrepit elatio? Attamē si qui per virtutē incorporaliū potestatū victores esse possunt, istud eos B forte in arrogantiā euehere valuerit. Imò vero non fuerit istud arrogantē esse. Merito siquidē aduersus dæmonem sublime sapio, & valde sublime: & vide quomodo Paulus etiā contra dæmonem superbierit. *[Act. 16.b]* Quū enim de illo dæmon magnifica & admiranda prędicaret, cōpescebat eum, nec ferebat ne assentantem quidē. Dicente quippe puella illa Pythonē spiritū habente, Homines isti serui sunt dei altissimi, qui quidē nobis viā salutis annunciāt: increpatione vehementi impudentem ipsius linguam obturabat. Rursus & alibi scribit, dicēs: Satanā sub pedibus vestris breui conteret deus. *[Rom. 16.d]* Num naturæ differentiam alicuius fecit? Vides eū nullius æstimare naturarum discretionē? Propter dæmonū malam voluntatem, inquit: nā voluntate peiores sunt omnibus: aduersus angelum autē nō extollor. multum enim discrimi- C nis est inter me & illum. Sanè contra hominem non debes erigi, minus etiā quàm cōtra angelum. Angelus enim te natura excellit, quod quidē illi neq; laudis neq; malitiæ loco reputatur. Homo vero ab homine nō natura quidē, verum voluntate distat. Est autē & in hominib⁹ angelus. Itaq; si contra angelos nemo erigitur, multò minus contra homines in humana ista natura angelos effectos. Si eñ virtute prędītus inter homines quispiā velut angel⁹ fuerit, multo iste te maior est quàm angelus. Quāobrem? Quoniam qđ ille ex natura habet, hoc iste per volūtatis propositū adeptus est: & quoniam angelus habitationis loco abs te disiunctus cœlū inhabitat, hic vero & tecū hîc versatur, & æmulādi occasionem largitur. Quāquam hic habitatione semotior sit quàm ille. Nostra eñ, inquit, cōuersatio in cœlis est. *[Phil. 3.d]* Quòd D autē iste remotius habitet, audi vbi caput ipsum sedeat, nēpe in throno regali. Quantum autē hic thronus, tantū distat à nobis & iste. Sed in zelotypiā rapiar, inquies, vbi honore illū potitū videro. *[Zelotypia malum.]* Hoc eñ est quòd sursum ac deorsum versauit ac turbauit omnia, & non solum terrarum orbem, sed & ecclesiam innumeris malis oppleuit. Et quemadmodū in portum tranquillum irruentes, è contrario feroces ventī quouis illū turbine ac freto periculosiorē reddūt: ita & subingressa gloriæ cupido omnia subuertit & confudit. Adestis sæpenumero magnarum ædium incēdio, videtis quomodo ad cœlū vsq; fumus ascēdat, & dum nemo malū extincturus prodit, sed quisque quæ sua sunt, spectat, ignis ille magna vi cuncta depascatur? Et circunstetit plerunq; ciuitas tota, circunsteterunt vero spectatores tantum, nō opitulatores, aut adiutores. Et videre est istic quàm nihil faciant

ciant omnes quotquot circum incendiū adstant, sed quisque illorū extensa manu recēter aduentanti vel locum ostendat, vel flammā è fenestris indesinenter exilientem, vel trabes deiectas, vel vniuersum culminum ambitum deuulsum, ad terrāque ruentem. Sunt autē plurimi audacium, ínque pericula seipsos proiiciētium, qui quamproxime ad ædificia illa ardētia ausi sunt accedere, nō vt manus illis porrigerent, malúmq; extinguerēt, sed vt iucundius haberēt spectaculū, & vt è vicino cuncta diligēter spectare possent, quæ foris positos antea plerunque latuerant. Si vero splendidis istud & magnis cōtigerit ædibus, miserabile videtur esse spectaculum, & multis lachrymis dignum. Et est reuera miserandū spectaculum videre columnarum capita in puluerē redacta, plures etiam ex illis in frusta cōminutas. has quidē igne vastatas, illas vero etiā eorū manibus sæpenumero qui ædificauerant, impulsas ac demolitas, ne latius reliqua depasceretur incendiū. Videre est hic & columnarum *monumēta, quæ multo ornatu, imposito tecto stabant, iam sublato culmine in lucē detecta, multóque dedecore in patulo prostantia. *[* ἀγάλματα, statuas imagines, signa.]* Opes vero quæ intus erāt recōditæ, quis enarrabit? Vestes videlicet deauratas, vasáq; argētea, & locū illū quò nō facile herus ipse cū cōiuge sua ingrediebatur, vbi multorum erat vestimentorū, aromatum lapidúmq; preciosorū repositorium. Hic omnia in vnam pyram cōflantur, & balnearij, & stercorarij, & serui fugitiui, †& quotquot intus sunt.] *[† & quibus alij denique intus sunt.]* Omnia in his ædibus iā nihil aliud sunt, q̄ aqua infusa, ignis, lutum & fimus, cinis & semiusta ligna. Sed quāobrē hāc imaginem adeò fuse extendi? Nolo simpliciter domus alicuius incendiū describere. *[vt intelligamus penetralia & loca prius arcana iam vulgo patere.]* Quæ enim mihi esset illius cura? Sed ecclesię mala oculis vestris, quantū licuerit, subiicere volo. Nō eñ aliter illa reuera quàm velut incendium, aut fulmen quoddā cœlitus delapsum, ita in ipsum ecclesiæ culmen deuenerunt, & tamen neminem excitāt, sed paternis ædibus incensis, profundo quodā & insensibili pressi somno, altū dormimus omnes. Quē enim hic ignis, quásq; colūnas in ecclesia stātes nō corripuit? Nam nihil aliud est ecclesia, quàm ex nostris animabus cōstructa domus. Non est autē ipsa domus, eiusdem honoris in omnibus, sed lapidum, ex quibus est perfecta, quidam quidē splēdidi sunt & illustres, quidam vero minoris gloriæ & obscuriores. Est autē hic melius multo videre quàm multi sint qui auri locum ac dignitatem obtinētes, tectum exornent, quomodo alij eum repræsentent ornatum, qui est *à monumentis. *[* ἀπὸ ἀγαλμάτων,]* Videre est etiā hic multos columnarū instar stare. Nouit enim ecclesia & homines vocare columnas, non virtute ac robore duntaxat, sed & venustate quadam, quam ex deauratis capitibus habent, plurimum ornatus exhibētes. Videre est hic & multitudinem, † vt plerunq; est,] interstitium & capax septorū ac ambituū latitudo. *[† vt magnum est,]* Plurima enim illa ecclesiæ multitudo in ordine est eorū lapidum è quibus parietes construuntur: imò ad illustriorem aliquanto imaginem transeundum est. Ipsa ecclesia non ex his lapidibus ædificata est, sed ex auro & argēto, lapidibúsq; preciosis, & plurimū vbique aurum in illa disparsum cōspicitur. Sed ô rem amaris lachrymis dignam. Nā omnia ista incendit vanæ glorię tyrannis, flamma illa nihil non vorans, & nemo est qui malo isto superior factus sit, sed stetimus flammā quidē ipsam admirantes, malum vero nondum extinguere valētes.

A Etsi extinxerimus aliquādo modico & exiguo tempore, mox tamē duob⁹ aut tribus elapsis diebus, velut cū ex cinere quodā rediuiua scintilla omnia subuertit, & nō minus quàm antea fecerat, demolitur, ita & hic cōtingit. Ad eum enim modum cum incēdiis euenire solet. In causa vero est ꝙ columnarum quę in ecclesia sunt, sustentacula destituerūt nos, qui ipsum culmē recipimus, † & qui omne ædificiū cōtinemus, igne primi correpti sumus.] *[† & nos qui prius totū ædificiū cōtinebamus, in ignē cōiecerunt.]* Propterea & in reliquos parietes facile peruenit incendium. Nam & in ædificiis quidem quando ligna corripuerit ignis, eo fortius aduersum lapides armatur: quādo vero colūnas demolitas ad terrā proiecerit, nihil iam ampli⁹ opus est flāma, quò reliqua deuastet. Cadentibus enim sustentaculis, quorū est superiora suffulcire, spōte iam & magna promptitudine sequuntur & ipsa suprema. Ita sanè & nunc in ecclesia factum est. Omnia corri- B puit ignis. Honores ab hominibus quærimus, & gloriæ desiderio accēdimur, nec audimus dicentē Iob: Et si volūtariè peccās, multitudinē & cōfusionē veritus sum. Vides animū generosa virtute præditum? Non erubui, inquit, coram vniuersa multitudine quę *inuitus deliqueram fateri. *[* Loc⁹ iste corruptus videtur, pri⁹ enim dixit voluntariè ἑκουσίως, nūc vero inuitus, quæratur locus in Iob.]* Si vero ille non erubuit, multo magis nos istud facere oportebat. Dic enim tu iniquitates tuas, inquit, prior, vt iustificeris. Multa facta est & magna mali hui⁹ vehemētia. Omnia subuersa sunt ac vastata. Honoris serui facti sumus relicto deo. Subditos iam non amplius increpare possumus, eadē & ipsi febre detenti. Opus autē curatione habemus & ipsi, qui ad hoc ordinati sum⁹ à deo, vt alios curem⁹? Quæ relinquitur ergo deinceps salutis spes medicis ipsis aliorū opera & cura opus habentibus? C Ista nec obiter dico, nec frustra deploro, sed vt pariter oēs cū mulierib⁹ ac liberis cinere sparsi, saccóque circūamicti, deum intenso precemur ieiunio, vt porrecta nobis manu malū istud extinguat. *[Esa. 43.d]* Reuera quippe manu illi⁹ magna illa & admirāda opus habem⁹. Maiora certè à nobis q̄ à Niniuitis fieri oportet. Adhuc *tres dies, inquit, & Niniue subuertetur. *[* Tres legunt lxx. interpretes, alij vero legūt quadraginta.]* Horrenda prædicatio, & magnis planè referta minis. Quomodo enim tremendū nō fuisset, ciuitatē ipsam post tres dies vnū omnibus fieri sepulchrū, vniuersósque pariter vno supplicij conspectu & genere perdēdos expectare? Si enim molestum adeò malum est, quando eodem temporis articulo in vnis ædibus duo pariter intereunt pueri, *[Iona. 3.b]* & si hoc potissimū omnium intolerabile visum est beato Iob, ꝙ tectum domus super omnes illius liberos ceciderat, atq; ita simul obrutos enecauerat, *[Iob. 1.d]* D quid putas fuisset nō vnam videre domū, nec duos dūtaxat pueros, sed gentem duodecim myriadū tectorū culminibus pariter obrutam? Scitis iam mali quantitatē? Nam & nobis paulo ante eædē minæ factæ sunt, non quidē prophetę cuiuspiā voce, neque enim qui talem audiamus, digni sumus, verum comminationib⁹ desuper quauis tuba significantius intonantibus. Sed illud adhuc tres dies & Niniue subuertetur, horrendæ reuera sunt minę. Sūt quidem, verum hic nihil tale est. Non enim tres dies nunc, neque Niniue subuertetur, sed multi iam dies sunt, ex quo totius orbis ecclesia & euersa est, & humi prostrata iacet, vniuersis pariter hoc malo cōprehensis, tanto vero primoribus ac præsidentibus magis, quanto maior eorū est necessitas. Nihil est ergo quur miremini ꝙ hortatus sum, vt maiora quàm Niniuitæ faciatis. Propterea vero non solum ieiunium

nunc

Universidad de Deusto Biblioteca

nunc prædico,sed & pharmacũ ipsum demonstro, ꝙ ciuitatem illam iamiam cadentẽ restituit.Quódnam illud est ? Quòd quisq; videlicet à viis suis malis abstinuit, vnde & dominum mali eius pœnituit, quod facturũ se ipsis prædixerat. Istud faciamus & nos & vos.Abstineamus ab amore pecuniarũ, vanæq; gloriæ,obsecrãtes deũ manũ vt porrigat,lapsáq; mẽbra restituat. Neque enim idẽ nobis timẽdum est quod Niniuitis.Tum enim casura quidem erant & ligna& lapides,corporáq; adobruta necatura. Nũc vero nihil horum, sed animæ tradendæ sunt gehennæ igni. Obsecremus dominum,prioráque confessi, gratiam illi pro futuris spondeamus.Precemur item, vt graui ista sęuissimáq; bestia liberati gratiã mereamur repẽdere benigno deo ac patri,cum quo gloria, potestas & honor sit filio pariter ac spiritui sancto nũc& semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia XI.

VNum corpus & vnus spiritus, quẽadmodũ & vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus deus & pater omnium,qui est super omnia,& per omnia,& in omnibus.Vestrum autẽ vnicuique data est gratia secundum mensurã donationis Christi. Charitatem à nobis requirit Paul᷒, non vulgarẽ,sed quæ nos cõiungat, indiuulséq; mutuo conglutinet, denique eam vnitatẽ itaque exactã præstet,qualis est membri ad membrum. Ipsa enim est,quę magna bona perficit.Propterea cũ dicit:Vnũ corpus,per istud quomodo debeamus aliorum malis cõpati,&rursus aliorum bonis non deiici,sed magis congaudere,& simul omnia ostendit.Recte quoque subiunxit,& vnus spiritus, ostendens quomodo ex vno corpore vnus sit spiritus, aut quomodo fieri possit,vt vnum quidem sit corpus, spiritus vero non vnus,vtpote si quis & hæreticorũ fuerit amicus: aut quòd ab illo dissentiendi malo forte nõnihil eis timeat,atque velut ad hunc modum dicat, quum vnũ acceperitis spiritum,ex vnóq; fonte potati sitis,animo non debetis esse duplici.aut spiritum hic voluntatem dicit.Deinde,quemadmodumvocati estis,inquit,in vna spe vocationis vestrę.Deus,inquit,ad eadem vos vocauit. Nihil amplius cuiquam dedit præ aliis. Omnibus immortalitatẽ, omnibus vitam æternam, omnibus gloriam immortalem, omnibus fraternam cognationem,omnibus hæreditatẽ largitus est. Commune omnium caput factus est, omnes pariter & excitauit & secum sedere fecit. Qui ergo tantam in spiritualibus bonis honoris æqualitatem habetis,vnde quęso superbitis?Hic ideo ꝙ diues,iste ob id quòd potens est? Et quomodo non ridiculum est istud? Dic enim. Quid si rex quispiam susceptos decem quosdam homines,omnes & purpura induisset,& in thronũ regalẽ constituisset, vniuersisq; eundem pariter honorẽ tribuisset,an aliquis illorum aduersum reliquos velut ditior aut illustrior ausus fuisset insolescere?Nequaquam.Et nõdum omnia dixi. Non enim tantũ est in cœlis differentiæ, quantũ hic forte distincti sumus. Vnus dominus, vna fides, vnũ baptisma.Ecce spem fidei.Vnus de᷒ & pater omniũ, qui est super omnia,&per omnia,& in omnibus idẽ. Non enim super te quidem maior, super illum vero minor inuocatus est.Neque tu fide,ille operibus saluatus est. Nec tibi quidẽ per baptisma dimissa peccata sunt,illi vero nihil.Vnus deus &pater omnium, qui est super omnia,& per omnia, & in omnibus vobis.Super omnia:hoc est, dominus, & omniũ supremus.Per omnia:prouidẽs videlicet,& gubernans.Et in omnibus vobis:id est,inhabitans.Etiam filio istud adscribitur.Itaq; si diminutionis esset, dę patre vtiq; dictum non fuisset.Quid igitur?Vnde sunt,inquiunt, differẽtia illa dona?Istud em̃ perpetuo ipsos Corinthios etiã,partim ad insolentiã, partim ad tristitiã & inuidentiã abduxit.Propterea vbique corporis exẽplum vsurpat, atque ideo illud & hoc loco ponit, ꝙ differentium donorum mentionem facturus esset. Exactius quidẽ illud in Epistola quæ ad Corinthios est exequitur.Nã & apud illos hoc morbi genus potissimum tryãnidẽ obtinuerat. Nunc autem hoc loco breuibus hoc exemplum subindicat duntaxat.Et vide quid dicat.Non dicit,iuxta cuiusque fidem, ne in mœstitiã eos coniiciat, qui magna nondum assequuti erant.Sed quid?Secundum mensuram,inquit, donatiõis Christi.Quæ apud quosuis,inquit,capitalia sunt & potiora, illa omnibus pariter sunt cõmunia, vtpote baptismus, per fidẽ saluari, patrẽ habere deũ, eiusdẽ spiritus quosuis esse participes. Quòd si vero quispiã plus aliquãto diuini charismatis habet, ne doleas,quandoquidẽ illi plus etiã laboris incũbit, & qui quinq; talẽta accepit,quinq; talẽtorũ quoque rationem exactus est:qui vero duo,duo duntaxat ex illis acquisita obtulit, & nihil quàm ille min᷒ habuit. Propterea ex ea ipsa ratione auditorẽ hic cõsolatur. Ad instaurationẽ sanctorũ,inquit,in opus ministerij, ad ædificationẽ corporis Christi.Huius gratia & ipse dixit,væ mihi si non euangelizauero,quẽadmodũ scilicet Apostolatus donum acceperat. Sed ideo illi væ,quoniã illud in mandatis diuinitus acceperat.Tu vero liberatus es periculo.Secundũ mensurã,inquit. Quid est secundũ mensuram?Hoc est, Non secundũ nostram dignitatem. Alioqui neque accepisset quisquam quæ accepit,sed vniuersi ex gratia &dono accepimus.Quamobrẽ hic plus,ille minus accepit?Nihil hoc refert,inquit,sed promiscua res est.Ad ędificationẽ enim quisq; accepit.Et propterea declarat, ꝙ non ex propria dignitate hic quidẽ ampli᷒,iste vero min᷒ acceperit,sed ꝙ omnia partitus sit †per alios, tanquam per seipsum.] Quemadmodum & alibi dicit.Mẽbra vero posuit vnumquodque ipsorum sicut ipse voluit.Et rationẽ huius non addit, ne mẽtes audientium deiiciat. *Propterea dicit,ascendẽs in altum captiuam duxit captiuitatem,& dona dedit hominibus.* Hoc est. Quid insolescis?Totũ dei est.Propheta quidẽ in psal mo dicit:Dona accepisti in hominib᷒,ipse vero, dona,inquit,dedit hominibus.Sed idem est vtrunque. *Illud autẽ ascẽdit,quid est,nisi quòd & prius in inferiores terræ partes descẽderat?Qui descẽderat, idẽ ille est qui & ascendit supra omnes cœlos,vt impleret omnia.* Ista cũ audis, nõ est ꝙ trãsitũ cogites. Quod em̃ in Epistola quæ ad Philippenses est astruit,illud & hic agit. Quẽadmodum illic de animi modestia & humilitate admonẽs, Christũ inducit:ita & hoc loco,ex eo ꝙ in inferiores partes terræ descẽdit.Nisi em̃ hoc esset,inanis esset sermo ille quẽ illic dicit,nẽpe quòd obediens factus sit vsque ad mortẽ.Ex ascensione vero, descẽsum illius subostẽdit.Inferiores terræ partes,* mortẽ dicit, idque ex hominum suspicione &opinione,quẽadmodum & Iacob dixit:Deducetis senectutem meã cum dolore ad inferos.Et rursus ĩ psalmo: Similis ero descendẽtibus in lacũ,hoc est,morientibus. Quamobrem hunc locũ hic tractãdum assumit?Et quã captiuitatem

Infra e — *1.Cor.9.c* — *† propter alios vt ipse voluit.* — *1.Co.12.b* — *Psa.37.d* — *Phili. 2.b* — ** Theophylactus inferos putauit, vide num inferos potiꝰ quã mortẽ hic quoq; scribamꝰ?* — *Gen. 44.* — *Psal.14?.b.*

uitatem dicit? Captiuitatẽ scilicet diaboli. Captiuũ apprehendit tyrannũ diabolum,& mortem,& maledictum,& peccatum.Vides spolia & prędã.Illud autem ascendit, quid est, nisi ꝙ & descenderat? Istud Paulo Samosateo repugnat. Qui descenderat,idẽ ille est qui & ascẽdit super cœlos, vt impleret omnia. In inferiores,inquit,terræ partes post quas non sunt aliæ descẽderat.Et ascẽdit super omnes cœlos,vltra quos quoq; nihil est aliud.hoc videlicet est potẽtiæ & dominationis ipsius.Nã & ab antiquo adimpleuit omnia. *Et idẽ dedit alios quidem Apostolos, alios vero Prophetas, alios autẽ Euãgelistas, alios vero pastores ac doctores ad instaurationẽ sanctorũ in opus ministerij,ad ædificationẽ corporis Christi.* Quod alibi dicit,Propterea & exaltauit illũ deus, illud & hic dicit. Qui descenderat, idẽ ipse est qui & ascendit.Nihil illi nocumẽti attulit in inferiores partes terræ descendisse,neq; impediuit ab eo,vt cœlis fieret sublimior.Itaq; quanto seipsum quis humiliauerit, tanto magis exaltabitur. Quemadmodũ enim in aqua fit, quæ tãto altius ascẽdit quanto illã quisquã ad ima deduxerit,&quãtũ quis ex interuallo iaculauerit,tanto potitur,ita habet & animi humilitas. Verũ quãdo deo tribuũtur ascẽsiones,necessarium est primũ descensum illius cõsiderare: quando autẽ homo ascendisse cõmemoratur,non item. Deinde & prouidentiã ipsius & sapientiam ostẽdit. Ad hęc,qui tanta fecit tantáq; potuit,quiq; ad inferiores terrę partes nostri gratia descendere nõ detrectauit, non simpliciter charismatũ distributiones dispensauit. Alibi vero spiritũ sanctum charismatum dispensatorẽ facit,cum dicit:In quo posuit vos spiritus sanctus episcopos ad pascẽdũ ecclesiã dei. Hic ista filio tribuit.Alio vero loco deo,cum dicit: Dedit autẽ & ipse deus ecclesiæ,alios quidẽ Apostolos, alios autẽ Prophetas.ad Corinthios vero dicit,ego plãtaui, Apollo rigauit,deus autẽ incrementũ dedit. Et iterũ: Qui plãtat vero & qui rigat, vnum sunt. Quisq; autẽ propriam mercedẽ iuxta propriũ suum laborem accipiet.Ita & hic.Quid enim si minus attuleris? Tantum scilicet accipies. Primũ apostolos. Illi enim habebant omnia.Secũdo loco prophetas. Erant enim, qui quidẽ quum Apostoli nõ essent,Prophetæ tamẽ erãt,quẽadmodũ Agabus ille. Tertio Euangelistas, non circũeuntes scilicet,sed Euangelizantes, vt erãt Priscilla & Aquila.Pastores ac Doctores,quib᷒ videlicet†vniuersus populus cõcreditus]erat.Quid ergo? Minoris erãt pastores ac doctores?Admodum. Erãt em̃ circũeuntibus & Euangelizãtibus inferiores,qui habitando quieti, circa vnũ duntaxat locũ occupabantur, vt Timotheus ac Titus.Verũ aliàs ex hoc loco subiectio & prelatura colligi non potest, sed ex alia Epistola.Ipse dedit,inquit.†Ne quid huic expositioni meæ cõtradicas,potest fieri, vt Euãgelistas eos hic intelligat,]qui Euangeliũ cõscripserũt.Ad instaurationẽ sanctorũ,in opus ministerij, ad ædificationẽ corporis Christi.Vides dignitatẽ?Quisq; illorũ ædificat,quisq; instaurat,quisq; ministrat. *Donec omnes perueniamus in vnitatem fidei,& cognitionis filij dei,in virũ perfectum,in mensurã plenè adultæ ætatis Christi.* Aetatem hic, perfectãChristi cognitionẽ dicit.Quẽadmodũ enim qui in virũ euasit,firmus perstat,pueri vero mẽte vagantur, ita & fidelibus vsuuenit.In vnitatem, inquit, fidei.Hoc est,donec vnã nos omnes habere fidẽ declarauerimus.Istud em̃ demũ est vnitas fidei, quãdo omnes vnum fuerimus,quando cõiunctionem istam pariter omnes agnouerimus. Interea donec eò peruenerimus, operandum & laborandum erit, siquidẽ ad hoc donũ istud tuum accepisti, vt alios ædifices. Vide ne dum inuides alteri,teipsum euertas.Honore te deus affecit, & hoc ordinauit, vt alios instaures. Nam ad hunc scopum datus erat Apostolus, ad hũc Propheta & prophetabat & persuadebat, & Euãgelista euãgelizabat,huc respiciebãt& pastor&doctor, omnes vnum hoc opus curandum susceperant.Non est enim ꝙ discrimen mihi donorũ obiicias, sed obseruandũ quomodo omnibus vnum & idẽ opus iniunctum fuerit.Quãdo enim omnes pariter credideremus eandem adepti fidem,tum demum vnitas erit. Quòd enim istud virum perfectũ vocet,manifestum est. Quanquã alibi nos paruulos appellat, etiã quum perfecti fuerimus, verum aliò respiciens. Illic enim nos collatione futuræ cognitionis paruulos vocauit. Nam quũ dixisset,ex parte cognoscimus, subiunxit, & per ænigmata,& si qua huiusmodi sunt. Hic vero aliò respexit,nẽpe ꝙ facilis adhuc sit sentẽtiæ lapsus & mutatio,id quod puerorũ est: quemadmodũ & alibi dicit: Perfectorũ solidus est cibus. Vides & illic quomodo perfectos dicat? Vide em̃ quomodo perfectos hic vocauerit,vel ex sequẽtibus. *Vt non amplius,* inquit, *paruuli simus.* Vt mẽsuram,inquit,illam modicam quam accepimus,cum diligentia,fortitudine & cõstantia contineamus. Vt non amplius.Istud indicat eos olim hoc perpessos esse.Ponit autẽ & seipsũ, atq; in numerũ eorum qui correctione opus habent redigit.Propterea dicit:Tot in hoc dati sunt fabri,ne cõquassetur istud ædificium, néve vacillet, vt cõpactiores sint lapides.Illorũ em̃ est vacillare,circumagi ac concuti. *Vt non amplius simus paruuli,qui fluctuemus & circumferamur quouis vento doctrinæ per versutiam hominum, per astutiam qua nos adoriuntur, vt imponant nobis.* Et circũferamur,inquit,quouis vento.Diligenter hac metaphora vsus est,ostẽdẽs in quo periculo sint ancipites animæ. Quouis vento,inquit,per versutiã hominum,per astutiã qua nos adoriuntur,vt imponãt nobis. κυβευταὶ dicuntur qui talis vtũtur. Tales sunt & πανοῦργοι,si quãdo simpliciores nacti fuerĩt.Illi quippe transponũt & transferunt omnia. Vitã quoq; hic reprehẽdit. *Veritatem autẽ sectãtes in charitate crescamus in ipsum per omnia,qui est caput,nẽpe Christus,ex quo totũ corp᷒ coaptatũ & cõpactum,per omnẽ cõmissurã subministrationis, iuxta vniuscuiusque mẽbri ad mensuratum actum,incrementũ corporis facit,in ædificationẽ sui ipsius in charitate.* Admodũ obscure mentẽ suam exposuit, dum simul omnia dicere voluit.Quod autẽ dicit,hoc est. Quemadmodũ spiritus ille† sensibilis, qui ex cerebro per neruos in corpus descendit, non simpliciter omnibus omnia tradit,]sed iuxta cuiusq; membri analogiam, plus illi quod plus, & minus ei quod minus capere potest. Istud enim radix est& principale,nempe corpus cõseruandũ.Ita & Christus.Ipsius enim ꝓuidẽtia, charismatúmque subministratio, vniuscuiusq; membri, animarũ videlicet earũ, quæ velut membra quædã illi adaptatę sunt,iuxta mensuram & analogiã incremẽtum facit. Quid est autẽ illud,per cõmissurã subministrationis? Idẽ videlicet quod per sensum.Spiritus enim ille mẽbris ex capite subministratus,vnũquodq; membrum, quod quidem attigerit,ita viuax & efficax reddit,ac si quis dicat:Corpus subministrationem iuxta membrorũ suorum rationem & analogiam adeptũ,incrementũ ita facit. Aut aliter: Mem-

Philip. 2. — *Act.20.* — *1.Cor.11.d* — *Ibidẽ 3.b.* — *Ibidem.* — *† integra natio cõmissa.* — *† nihil cõtra dixeris: vel euangelistas dicit,* — *1. Cor.13.d.* — *Hebr.5.d.* — *† qui ex cerebro per neruos descendit,nõ simpliciter sensum omnibus tradit.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

bra corporis, si iuxta propriam suam mensurā necessariam subministrationem nacta fuerint, ita crescūt. Vel adhuc aliter, Spiritus ille è superioribꝰ abūde infusus, cunctisq; mēbris prehēsis, iuxta cuiusque captum subministratus, incrementum ita facit. Quāobrē vero adiecit, in charitate? Ideo scilicet, quòd spiritus aliàs in mēbra descēdere nequeat. Quemadmodum enim, si manus fuerit à corpore diuulsa, spiritus ex cerebro descēdēs, atq; in illā sese effundere quærens, si nō inuenerit in corpore, extra illud vtiq; nec exilit, nec perforato illo ad manū auulsam egredit, sed quam in corpore positam non inuenit, nō cōtingit etiam: ita & hic, nisi charitate colligati fuerimus, spiritus subministrationē nō capiemus. Hæc autē illi omnia propter inculcandā animi modestiā & humilitatē dicūtur. Quid enim, inquit, quod alius quispiam plus accipit? Eundē spiritum accepit, ab eodē capite demissum, similiter inoperātem, similiter pertinentē. Coaptatum & compactū, hoc est, multa cura subministrationéque fruens. Non vtcunq; simpliciter, sed valde cōmode & artificiosè disponi corpus oportet, ita vt si locum suum mēbrū aliquod egressum fuerit, iā amplius in corpore collocari nequeat. Itaque nō satis est vnitū esse corpori, sed oportet & proprium locū obtinere, vtpote qui nec vnitus esse queas, nec spiritū accipere, si loco cesseris. Nō vides in ossium trāspositionibus, quæ casu vel incōmodo quopiam contingunt, quando legitimū transgressa locum, aliū occupare cœperint, quo pacto totū corpus lædant, mortémq; sæpenumero adferant? Fit autem aliquando, vt ineptū sit membrū ad hoc, vt alio deinceps loco potiatur. Nā multi sæpissime prorsus exciso, si quod tale fuerit, vacuū reddiderunt locū. Mala enim vbique est superfluitas. Et ipsa elemēta si quando legitimā transgressa mensuram nimiū abūdare cœperīt, omnia perdūt. Hoc est itaq; quod dicit, coaptatum & compactū. Perpende ergo quantum sit, si quòdque mēbrum suo loco consistēs, in ea quæ sibi non conueniūt, nō trāsgrediatur. Tu membra cōponis, ille è supernis quæ necessaria sunt subministrat. Quemadmodum enim in corpore organa sunt necessariorum capacia, ita sunt & in spiritu, omni radice in supernis existēte. Vtpote organum spiritus cor, & sanguinis iecur, splen fellis, & alia aliorū. Omnia vero ista à cerebro causam habēt. Ita & deus hominem fecit, honore admodum afficiens, nec volēs illum à se alienum relinquere, causam ipsam quidem per seipsum administrās, cooperatoresque sibi constituēs, hunc quidem ad hoc, alium vero ad aliud locauit: vtpote Apostolus membrum & vasculū est corporis reliquis præcipuū magis, ab ipso cuncta recipiēs, qui quasi per venas & arterias, sermonis videlicet, æternam vitam in omnes percurrere facit. Prophetes futura prædicit, atque eadem agit & ipse. Qui membra cōponit, idem & ipse vitā illis administrat. Ad instaurationem, inquit, sanctorū in opus ministerij. Charitas ædificat & restaurat. Istud autē, & mutuo conglutinari, & compingi, & complicari facit.

† cōtinuitatē quærens,

1. Cor. 12. c.

Suprà. e

Moralis exhortatio.

Itaq; si spiritu qui à capite est potiri voluerimus, mutuo cohæreamus. Sunt autē duæ corporis ecclesiastici diuisiones, Vna quidē, quando refrigerata in nobis fuerit charitas. Altera vero, † quādo in corpus illud ausi fuerimꝰ, quę nec expiari nec restitui queāt] Nā vtrinq; nos ipsos ipsa corporis plenitudine priuamus. Si vero qui ad hoc instituti sumꝰ vt alios ędificemus, corpus istud primi scindimꝰ, quid illi nō accidet? Nihil est autē qđ ecclesiā ita diuellere queat, atq; ambitio illa præsidendi. Nihil ita deū irritat, sicut ecclesię diuisio. Et si innumera bona operati fuerimus, nō minores tamē pœnas dabimus quàm qui corpus ipsius prosciderunt, si plenitudinē & integritatem ecclesiasticā discerpserimus. Illud enim lucro quidem factum est totius orbis, tametsi nō eo animo si reprobos illos respexeris. Istud vero nihil vspiā cōmodi habet, sed plurimū nocumenti. Ista mihi non ad ecclesiæ primores duntaxat dicūtur, sed & ad subditos. Vir quidam sanctus quippiā dixit, quod audaciā sapere videtur, attamē dixit. Quid autē est istud? Peccatum videlicet istud ne martyrij quidē sanguine deleri. Dic enim quæso quā ob eausam martyriū subis? An non propter Christi gloriā? Quo itaque pacto, qui animā pro Christo exponis, ecclesiā oppugnas, pro qua animā suā tradidit Christus? Audi Paulum ipsum: Non sum, inquit, dignꝰ vt vocer Apostolus, quoniam ecclesiā dei persecutus sum, ac vastauī illam. Non est autem hoc dānum eo minus quod ab hostibus est, sed multo etiam maius. Illud enim ecclesiam illustriorē quoque facit, istud vero etiam apud inimicos & exteros dedecore afficit, quādo & à propriis filiis impugnatur. Videtur em ipsis magnū esse seductionis indiciū, quòd qui in illa & nati sunt & alti, arcanaque illius diligēter edocti, subito mutati hostiliter in illam afficiuntur. Ista cōtra eos mihi potissimum dicūtur, qui seipsos sine omni discrimine scindētibus ecclesiam committunt. Nam illis, siquidem cōtraria dogmata habuerint, cōmiscri non conuenit. Si vero idē cum ecclesia sentiūt, multo magis fugiendi sunt. Quāobrem? Quoniā videlicet ambitionis morbo laborāt. Ignoratis quid illis acciderit qui Chore Dathā & Abirō secuuti sunt? Num tres illi soli perierūt? An nō & qui cum illis faciebāt? Quid dicis? Eadē, inquis, fides est, orthodoxi sunt & ipsi. Qua ergo ratione nobiscū non sunt? Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma. Si quę illorū sunt, rectè habēt, nostra vtiq; male habent. Si vero nostra rectè, ergo illorū male. Sicut paruuli, inquit, fluctuantes, ac quouis vēto circumiactati. An satis esse putas, quæso te, quod dicis & ipsos orthodoxos esse, quū tamen interea quæ cōmunē & ecclesiasticam electionē concernunt, intereant & perdantur? Et quænā fuerit vtilitas si illa negligatur? Non enim pro cōseruāda illa secus q̄ pro ipsa fide pugnari debet. Alioqui si cuiuis licet pro veterū more manus suas implere, sacerdotiūq; arripere, accedāt omnes, sitq; frustra ædificatū istud altare, frustra corpꝰ ac plenitudo ecclesiæ, frustra ille sacerdotū numerus. Tollamus illa & conculcemus. Absit, inquis. Atqui vos ista facitis, & dicitis: Absit, quum interea fiant. Ego ista dico & testificor, non meipsum, sed vestrā quærēs salutem. Si vero quispiam est qui ista contemnenda nullíusq; discriminis esse putat, ipse vtiq; viderit. Si vero ista cuipiam ex illis curæ nō sunt, nobis certe sunt. Ego plāstaui, inquit, Apollo rigauit: Deus autem incrementū dedit. Quo pacto irrisionē istam, qna subsannamur à Gētibus, feremus? Si enim hæresum gratia nos culpant, de istis quid dicent? Si eadē sunt dogmata, eademq; mysteria, quánā ratione in alterā ecclesiam alter insilit præsul? Videtis, inquiunt Gentes, q̄ omnia Christianorū vanæ gloriæ plena sint? Quomodo apud

† quādo in digna vt in illud corpus

1. Cor. 3. b.

do apud eos & ambitio regnet & fraus? Deme illis multitudinē, & nihil sunt. Morbū illorū amputa, nēpe turbæ corruptionem. Vultis dicā quid de hac vrbe nostra loquātur? quomodo nos leuitatis arguant & traducāt? Nemo est, inquiūt, qui apud illos, siquidem voluerit, non inueniat quiduis sibi credētes, neque deficiet illum vnquā talium copia. O meritā irrisionem. Quantum habet res ista dedecoris? Sed & aliud quiddā est, quod irrisionem nobis & probrū parit. Quòd si qui à nobis in rebus turpissimis deprehēsi suppliciū aliquod subituri sint, multus hic tremor, multus vndiq; timor, ne resiliat inquiūt, & cum illis stet, resiliat equidē millies qui talis fuerit, & cum illis sit. Non de illis loquor, qui peccatores sunt. Sed si quispiā fuerit qui sine peccati labe sit, & trāsferri abalienaríq; voluerit, trāsferatur. Doleo quippe ac plāgo lamētórq; & in intimis viscēribus meis cōcutior, non secus q̄ si proprio quodā membro meo priuari cōtingat. Veruntamen non ita doleo vt cogar huius metus gratia quippiā quod indecorū sit admittere. Non dominamur fidei vestræ charissimi, neq; imperij aut dominij iure ista præcipimus. Sermonis doctrina nobis cōmendata est, non principatus, nec potestatis authoritas. Ordinē tenemus cōsulentium & hortātium. Qui consulit sententiā suam dicens, auditorem non cogit, sed in illius potestate faciendorum optionē liberā relinquit, in hoc tātū culpabilis, si nō quæ decēt & oportet dixerit. Propterea & nos ista loquimur, ista dicimꝰ, ne vobis in illo die dicere liceat, Nemo nobis de hac re locutꝰ est, nemo quicquā præcepit: ignorauimus, neq; peccatū esse putauimꝰ. Proprerea dico & obtestor, ecclesiā scindere non minus esse peccatū, q̄ in hæresim incidere. Respōde quæso. Quid si quis regi cuidā subditus, nemini quidē præterea addictꝰ fuerit, nec alij se regi cuipiā tradiderit, huius vero ipsius prehēsam purpurā, ab ipsa fibula ad imū vsq; totā sciderit, & in multas partes ruperit, an minꝰ puniēdus fuerit, q̄ qui ad aliū descīuerūt? Quid vero si ad hæc & regē ipsum apprehēso gutture trucidauerit, corpúsq; ipsius per singula mēbra, pscideritꝰ Quā hic putas pœnā dignā ac meritā luet? Si iam facinus quauis pœna maius perpetraret, qui in regē cōseruum suū ista designaret, quánā gehenna dignus non erit, qui & Christū occidit, & membratim conuellit? An illa, cuius minæ toties obiiciuntur? Ego sanè non puto, sed alia quadam longe sæuiore, dicetis quotquot hic adestis. Vt enim plurimum mulierum istud est vitium, narrabitis hoc exēplum absentibus, & terrebitis illas. Quòd si nos quidē mœrore cōficere, quáſiq; vltionem hoc pacto de nobis sumere putauerint, sciāt illi frustra se hoc facere. Si enim in nos vltionē exercere volueris, modū ac rationē tibi facile tradā, quo sine tuo damno vlciscare. Imò non potest fierivt sine damno planè vlciscaris, verūtamen cum minore nocumēto poteris. Alapis me percute, cōspue, publice reprehenso palgas intenta. Horres ista audiēs? Si vbi iubeo vt me percutias, ita horres, quomodo dominū tuū proscindis, & nō horres, dominica mēbra discerpis, & nihil tremis? Paterna domus est ecclesia. Vnū corpus est, & spiritus vnus. Sed me punitū cupis? De me ergo sumpta vltione, gradū sistito. Quid pro me Christum lædis? Imò quid cōtra clauos acutos calcitras? Nequaquā igitur bonū est vlcisci. Aliū vero cōtumeliis afficere, multo peius est quàm iniuriā simpliciter inferre. Iniuriā à nobis accepisti? Quid illū lędis, qui nihil iniurię intulit? Istud certè extrēmæ demētiæ est. Quod dictura sum, nec dissimulanter nec simpliciter dicam, sed vt sentio, & corde afficior. Velim vnumquenq; eorū qui vobiscū læso aduersum nos sunt animo, atque eius gratia seipsos lędūt, alioq; à nobis discedūt, in ipsam facię nobis intendere plagas, exutísq; vestibus nudos nos ad flagella & verbera rapere, siue iniuria nos siue merito culpēt, atq; ita cōceptā irā in nos effundere magis q̄ quæ nūc audēt, audere. Istud si factū esset, nihili retulisset hominē nihili, cuiúsq; nulla habēda est ratio, ista pati. Aliàs vero & deū vtvt iniuria cōtumeliisq; affectus, precatus fuissē, qui & peccata vobis remisisset, nō q̄ tantū pro mea dignitate fiduciæ habeā, sed q̄ multā fiduciā obtineat læsus, si quādo pro eo orauerit, à quo læsus fuerat. Si quis in hominem, inquit, peccauerit, deprecabūtur, p eo. Si vero nihil ego hac in re corā deo potuissē, alios vtiq; sanctos quæsiuissem, & vt istud exequerētur orassem. Nūc vero quē orabimus, deo ipso cōtumeliis per nos adfecto? Vide rei deprauationē & absurditatē. Eorū eū qui aduersus ecclesiā ista perficiūt, alij quidem nunquā aut per annū semel dūtaxat prodeunt, idq; tū quoq; frustra & vt cūq;: alij vero sępius, sed & ipsi frustra, & simpliciter differentes, déq; nihili rebus cōtendentes: alij autē, qui de industria feruentiores videntur, illi ipsi sunt qui calamitatē istam operantur. Itaq; si horum gratia in hæc studia rapimini, melius erat & vos cum negligentibus censeri posse. Imò satius erat neq; illos negligētes, neq; vos tales esse. Non de vobis qui adestis loquor, sed de his qui resiliunt. Adulterium est hoc facinus. Si vero ferri nequit vt de illis ista audiantur, ergo neq; de vobis Alterum enim è duobus inique fieri oportet. Igiē si de nobis ista suspicamini, parati sumus prælaturam hanc relinquere, † quādocūq; volueritis, modo vna sit ecclesia. Si vero nos legitime creati sumꝰ, persuadebitis illis qui illegitime sedē hanc conscenderunt, vt munus istud deponant. Ista dixi, non velut imperans, sed vt vos custodiā, & muniam. Quandoquidem quisq; vestrum ætatē habet, rationémq; gestorum suorū dabit, admoneo, ne pondere vniuersō in nos proiecto, obnoxios futuros vos putetis, frustráq; vos ipsos seducentes, ecclesiam scindatis. Nā rationem quidē pro animabus vestris dabimus, sed si quod nostri est officij, nō fuerimꝰ exequuti, si non hortati fuerimus, si nō admonuerimus, si vos non fuerimus obtestati. si vero nihil horū intermiſero, dabitis & mihi vt dicam: Mundus ego sum à sanguine omniū, & q̄ animam meam liberaturus sit deus. Dicite, siquidem volueritis, iustam aliquā causam, ob quam discediti s, respondebo, sed non dicetis. Obsecro vt & vos generosè instetis eos qui abalienati sunt reducere, vt vnanimes gratiarū actionem destinemus deo, cui sit gloria in secula, Amen.

† cuicunq;

Homilia xij.

Hoc itaque dico & testor in domino, ne posthac ambuletis quemadmodum & reliquæ gentes ambulant in vanitate mentis suæ, obtenebratam mentē habentes.

Doctorem oportet non solum cōsulendo docendóque discipulorum mentes instruere ac corrigere, sed & terrendo, deóq; tradēdo. Quādoquidē quę ab hominibus tāquā cōseruis dicuntur, animos auditorū satis mordere, pcelleréq; nequeūt, necessariū est quæ reliqua sunt domino tradere. Hoc igitur & Paulus facit. De animi siquidē modestia vnitatéq; loquutus,

Universidad de Deusto Biblioteca

quutus,& quomodo non debeat alter aduersus alte-
rum insurgere, audi quid dicat:Hoc itaque dico, &
obtestor, inquit, in domino, ne posthac ambuletis
quemadmodũ& reliquę gentes ambulãt. Non dicit,
ne posthac ambuletis quemadmodũ iam ambulatis.
Grauior quippe fuisset hic sermo. Sed idem quidem
insinuans,ab aliis vero exemplũ induxit. Et ad Thes-
salonicenses scribens hoc ipsum facit, quum dicit:
Non in passione cõcupiscentiæ, quemadmodum &
reliquæ gentes. Cum illorũ, inquit, dogmatis vobis
1.Thes.4. 4. non conuenit,sed totum dei est. Ego vero vitã ipsam
à vobis, & cõuersationẽ qua vita exprimatur, requi-
ro. Hoc vestrum est. Testem autem cito dominũ eo-
rum quæ à me dicta sunt, ꝙ nihil vobis subtraxerim,
sed ostẽderim quemadmodum ambulare oporteat.
In vanitae,inquit, mentis suæ. Quid est mẽtis vani-
tas? Circa ea quę vana sunt occupatũ esse. Quæ sunt
autẽ vana illa? Omnia scilicet prȩsentia, de quib⁹ Ec-
Eccles.1.a & 12.c. clesiastes dicit:Vanitas vanitatum,& omnia vanitas.
Sed dicet quispiam: Si vana sunt omnia, ipsáque va-
nitas, cuius gratia facta sunt? Si opera dei sunt, quo-
modo vana sunt? Multa de his dici possent. Sed audi
dilectissime. Nõ dixit opera dei vana esse. Absit. Cœ-
lum nõ est vanũ,neq; vana est terra. Absit hoc. Neq;
sol vanus est, nec luna, nec astra reliqua, quin neque
ipsum corpus nostrũ. Omnia siquidem illa valde bo-
Ibidẽ 2.a. na sunt. Sed quid vanũ est? Audiam⁹ ipsum Ecclesia-
sten:Plantaui nihi vineas,inquit, constitui mihi can-
tores&cãtatrices,feci mihi piscinas,delicias aquarũ:
fuerunt mihi greges & armenta. Coaceruaui aurũ &
argentum, & vidi omnia vanitatem esse:imò vanita-
tem vanitatum. Vniuersa scilicet vanitatẽ esse, audi
Psal.36.b. & Prophetam dicentem:Coaceruat,ignorãs cui cõ-
greget ea. Ad hunc modũ vanitas vanitatũ sunt do-
mus splendidæ, plurimum & superfluum aurũ, man-
cipiorum cateruæ per forum insequentes, fastus &
vanæ gloriæ studium,mentis superbia & elatio. Hæc
enim omnia vana sunt. A deo enim facta non sunt,
sed nostri sunt opificij. Quam ob rem autẽ vana sunt?
Quoniam bonum finẽ non habent. Pecuniæ vanæ
sunt,quando deliciis consumuntur. Vanæ vero non
sunt quãdo in pauperes sparguntur. Quòd si ad deli-
cias illas expẽdis,videamus quis illarũ sit finis. Quis?
Corporis pĩguedo, eructationes,crebri flatus,multũ
stercoris ac sordiũ,capitis grauamẽ, carnis molities,
febris, & dissolutio:vt si quis in dolium perforatum
liquorem infunderet, inanẽ planè operam sumeret,
ita & qui deliciis deditus est, in pertusum doliũ suas
delicias infundit. Vanum enim dicitur, quod preciũ
& honorem allaturum quidem expectatum est, sed
nihil attulit. Id quod & inane dicunt, & inanes spes,
& frustraneum & stultum, hoc vanũ dicitur, nullius
videlicet vsus. Videamus igitur,num talia sint huma-
1.Cor.15. d. na illa: Comedamus & bibamus, cras enim morie-
mur. Quis ergo finis horum dic quæso? Induamur &
amiciamur. Et quid postea? Nihil. Talia Græcorum
quidã philosophati sunt,sed frustra. Duram vitę cõ-
uersationem ostenderũt,sed temere, præter rationẽ,
non ad cõmodum finem respicientes, sed ad vanam
gloriam,& qui à multis esset honorem. Quid est autẽ
à multis in precio atq; honore haberi? Nihil. Si enim
intereunt qui honorẽ impendunt, multo magis ho-
nor ipse. qui honorẽ exhibet alteri, sibiipsi primũ ex-
hibere debet. Si vero illũ sibiipsi nõ impẽdit, quo pa-
cto exhibebit alreri? Iam vero honores etiã ab igno-

A miniosis, tenuib⁹ contẽptibilibúsq; viris quos igno-
miniosos & probrosos esse scimus, venamur. Qualis
est ergo honor ipse? Vides quòd vanitas vanitatum
sint omnia? Propterea dixit:In vanitate mentis suę.
Religio vero ipsorũ nunquid & ipsa talis est,ligna vi-
delicet & lapides? Solẽ nobis pro lychno lucere fe-
cit. Quis lychnum suum adorat? Lucem exhibet ipse
Sol. Sed quando nobis ille lucem administrare non *Contra eos qui ignem pro deo colebant.*
potest, tum lychnus potest. Quid ergo lychnum
non adoras? Etiam,inquis, ignem adoro. O rem ri-
diculã. Quanta est ista cõtumelia? Rursus vero & alia
subiungitur: Quare extinguis quod adoras? Quare
perdis & occidis deũ tuũ? Quare nõ permittis vt do-
mus illo adimpleatur? Imò si deus est ignis, pascatur
ex corpore tuo, non ex suffecto illo ollæ lebetísque
liquore. Introduc eũ in prõptuaria thesaurorũ tuo-
B rum,in serica illa vestimenta tua. Tu vero illum non
solum nõ introducis, sed & si forte cuiuspiam teme-
ritate subingressus fuerit, vndique expellis, omnia
claudis,& non secus quàm si bestia quæpiam demo-
liendi gratia ingressa esset, luges ac gemis, atque il-
lud calamitatem vocas excellentem, nempe ꝙ deus
tuus illò accessit. Ego vero deum habeo talem,vt ni-
hil omittam,quo in ipso pectore meo illum includã,
tum me beatissimũ ratus, nõ quãdo domum meam
tuetur & inuisit,sed quando ipsum in cor meum tra-
xero. Trahe & tu ignem in cor tuum. Ridicula sunt
ista,& ipsissima vanitas. Bonus est ignis,ad vsum,nõ
ad adorandũ:ad hoc vt mihi ministret,famuletur ac
seruiat,nõ vt dominetur. Propter me fact⁹ est ille,nõ
ego ipsius gratia. Si omnino ignem adoras, qua ra-
tione tu quidẽ lecto quiescis, coquum verò deo tuo
C adstare seruiréque facis ac iubes? Quin ipse & co-
quus,si voles & pistor, & faber ærarius fias. Nihil eñ
his artib⁹ honestius, eo ꝙ illas deus tuus tuetur & mo-
deratur. Quare ignominiosam hãc artem esse putas,
in qua mult⁹ est de⁹ tuus? Quid seruis impetras, quod
ipse dedignaris? Bonus est ignis, & bonũ est illius o-
pificiũ,sed deus non est. Opus enim dei, nõ deus vo-
catus est. Nõ vides ipsi⁹ immodestiã, quomodo nec
finem nec modũ,si quãdo ædes quaspiã corripuerit,
sciat,sed quicquid obtinuerit,demoliatur,& nisi per
fabrorũ aliorúmq; operã extinguatur, ipsius insania
nec amicos cognoscat,nec inimicos,sed pariter om-
nibus abutatur? Hic ergo deus est? An nõ erubescitis?
Reuera bene dixit,in vanitate mentis suę. sed Sol,in- *De Sole.*
quis,deus est. Istud etiã dic quæso, vnde & quãobrẽ?
D Quòd multum luminis emittit. Sed non vides ipsum
à nebulis vinci, & necessitate coactũ naturæ seruire,
& deficere subinde, atq; a Luna nubilóq; abscondi?
Atqui nebula Sole infirmior est,& tamẽ illum sæpe-
numero vincit. Et hoc ipsum vero diuinę sapiẽtię o-
pus est. Oportet etiã nullius egere deũ, sed omnẽ in
seipso sufficientiã habere. Sol autẽ multorũ indigus
est. Istud vero non est dei. Nã aëre opus habet vt lu-
ceat,illóq; tenui ac subtili,ita vt si dẽsus fuerit aër,nõ
ꝑmittat illũ radiis suis quouis pertinere. Opus habet
& aquis,& aliunde prohiberi,ne quęuis cõburat. Ni-
si enim & fontes & stagna,fluuiiq; & maria,† & quic-
quid vsupiã est humidũ, per vaporũ exhalationẽ cõ-
spirassent & obstitissent,] nihil cohibuisset quo mi-
nus omnia incendisset. Vides igitur, inquis, ꝙ deus
sit. O insaniam, ô rem ridiculam. Quoniam nocere
potest,inquis,deus est. Atqui hoc ipso non est deus,
quòd vbi quidem nocet, nullius eget: vbi vero pro-
dest

† & quæuis alia humiditatem aliquam per vaporum exhalationem suffitassent & cõflassent,

dest, multis aliis opus habet. A deo autẽ procul est
noxium esse,prodesse vero illius est proprium. Quũ
ergo hic contrariũ sit, quomodo deus est Sol? Non
vides ꝙ venenata pharmaca quãdo suapte natura no-
cent, nullius egeant, quando vero prodesse debent,
multis opus habeãt? Propter te ergo talis est tam bo-
nus q̃ imbecillus. Bonus quidẽ, vt dominum per il-
lum agnoscas. Imbecillus vero,ne dominũ ipsum es-
se dicas. Sed fouet,inquis,& plantas & semina. Quid
ergo? Num hoc pacto & fimus deus erit? Nam & ille
nutrit. Quur non eadẽ ratione & falx & agricolę ma-
nus? Ostẽde mihi vbi Sol solus foueat & nutriat,nul-
li⁹ egẽs,neq; telluris,neq; aquę neq; agriculturę. Sed
proiecta semina radiis illius temere permittito, spi-
cásq; nobis hinc natas ostendito. Si vero non solum
ipsius,sed & imbrium est seminis fomentum,qua ra-
tione non & aqua deus est? Sed de isto nondũ. Quã
ob rem non & terra deus? Quare non & fimus & li-
go? An igitur omnia,dic quæso,adorabimus? O nu-
gas:imò & spica & plantæ, & reliqua omnia, magis
sine Sole q̃ sine terra & aqua nascuntur. Terra siqui-
dem non existente, nihil horum vnquã videbitur. Si
vero quisquã in figulinum quoddã vasculũ, id quod
pueri faciũt & mulieres,terram imponens, sub tectũ
illam multo fimo repleto vasculo, collocauerit, im-
becillas quidẽ plantas producet, attamen producet.
Itaque maior est à tellure ac fimo vtilitas,atque ideo
magis ista q̃ solem adorare oporteret. Cœlo opus ha-
bet,aëre indiget, & ne noceat, aquarũ istarum eget,
quasi quorundã frænorum quibus ista potentiæ ip-
sius ferocitas cohibeatur,ne in omnia radios suos ve
lut ferocem quendã equum immittere sinatur. Dic
quæso,vbi nobis nocturno tempore sol est? Quò per-
egre abiit deus iste? Non enim dei est,ita circunscri-
bi ac terminari. Nam istud reuera corporum dunta-
xat est. Sed & potentia quędam,inquis,in ipso est,ac
motus. Ista igitur potentia,dic quæso,Deus est? Quã-
obrem ergo & ipsa indiga est, & ignem nõ cohibet?
Recurrit enim mihi idẽ sermo. Quid est autẽ ista po-
tentia? Illuminatiua quædam vis est, aut per hunc lu-
cet,nullius ipsa ex his omnibus particeps. Ipsa igitur
Sol maior est. Sed quousq; immoramur huic Laby-
rintho? Quid vero aqua? Nũquid & ipsa deus est in-
quis? Rursus & hoc ridiculosam contentionẽ habet.
Num deus est, inquis, qua ad res tantas vtimur?
Iterum & de terra similiter insaniunt. Reuera in va-
nitate mentis suæ obtenebratã mentem habentes.
Sed de vita nunc ista dicit. Fornicãtur & adulteran-
tur Græci. Merito. Qui enim sibiipsis tales deos fin-
gunt, merito faciunt quicquid libuerit. Et si huma-
nos cõspectus facta sua celare poterũt, nemo est qui
illos à facinore cohibeat. Quid enim apud istos pos-
set resurrectionis sermo, quib⁹ ille fabula quædã esse
videtur? Sed poterunt forte quæ de his quæ in infer-
no sunt dicuntur. Verum & ista fabulæ. Et vide fata-
nicam mentem. Quando illis de diis fornicatoribus
sermo fit, non dicunt esse fabulas, sed mox credunt.
Quando vero de supplicio instruuntur: Poëtæ sunt,
inquiunt, omnia fabulantur, vt melioris vitæ statum
omnino subuertant. Sed philosophi, inquis, prorsus
graue quiddam adinueniunt, istísque melius. Quo-
modo? Quòd fatum inducentes, omnia improuisa
esse dicunt, nec cuiquam cuiusque curam esse, sed
omnia ex atomis constare. Sed alij corpus esse deum
dicunt. Verũ quis ille, dic quæso? An illi sapiunt, qui

A humanas animas caninas faciunt, hominibúsq; per-
suadẽt fuisse aliquando qui ex homine canis factus
sit,vel leo vel piscis? Quousq; nõ cessatis à nugis his-
ce vestris obtenebratã mentem habentes? Tanquã
enim qui reuera in tenebris sunt, omnia & dicunt &
faciunt,siue ad dogmata respicias,siue ad vitam. Nã
qui obtenebratus est,nihil eorũ quæ in tenebris sunt
videt, sed sæpenumero fit, vt quum funiculũ videat,
serpentem suopte vitio cernere se putet:& si à mace-
ria quadã vel sepis obiectu detentus fuerit, ab homi-
ne se vel dæmone quopiam detineri credat. Et talia
quædã multo cum timore, magnáq; mentis pertur-
batione metuunt. Timebunt,inquit,timore, vbi non *Psalm.13.*
erat timor. quæ verò meritò timenda essent,illa non
timent: sed quemadmodũ pueri qui dum a nutrici-
bus baiulantur, in ignem quidẽ ac lucernam arden-
tem temere & cum audacia manus immittunt, virũ
B vero qui sacco indutus sit,exhorrent:ita & Gręci isti
tanquã verè perpetuo pueri, vt & quidã de ipsis di-
xit,Græci semper pueri sunt, quæ quidẽ peccata nõ
sunt, metuunt, vt sunt sordes corporis, affinitatis &
coniugij superstitiosa cura, dierúmq; obseruatio, &
quicquid eiusmodi est: quæ vero reuera peccata
sunt,vt in pueros lasciuus amor,adulteriũ & fornica-
tio,horum neq; rationem vllam habent. Sed videas
ex eis qui a mortui quidẽ contactu se lauet, ab ope-
ribus vero mortuis nequaquam: & qui pecuniarum
gratia multum impendat diligẽtiæ,reliqua vero om-
nia vno se gallo persoluisse putet. Ita videlicet obte-
nebrata sunt mente. Animas habent plurimis terro-
ribus refertas, vtpote posset mihi domũ egresso pri-
mus obuiam fieri talis quispiam, vt innumera pror-
sus mihi mala subeundum sit. Iam si famulus scele-
C stus dum calceamenta porrigit, sinistrum primũ ex-
hibuerit,calamitates sunt graues&ignominiosę. Ego
ipse domũ egrediens,si sinistrum pedem primo pro-
mouero,est & istud calamitatũ indicium. Et ista qui-
dem mala circa domum sunt, domum vero egresso
si dexter oculus sursum versus subsilierit, lachrymas
istud portẽdet. Et mulieres quoque,si quando ad hi-
stòpodẽ textorium illidẽtes calami strepitum dede-
rint, quãdo fila pectine discutiũt, signum hoc faciũt.
Rursus quando subtegmẽ pectine decutiunt,idq; so-
lito vehemẽtius faciunt, siquidẽ exin superiores ca-
lami ab intento verbere ad histopodem illidentes
strepitum ediderint,istud quoque signum habent,&
præterea mille alia irrisione digna. Et si rudat asinus,
cantétve gallus,item si quisquam sternutet,aut quic-
D quid tale sit,non secus quã si innumeris vinculis ob-
stricti essent,& vt dixi, quasi tenebris detẽti, nihil nõ
suspicantur ac metuunt,quibusuis mãcipiis seruilio-
res facti. Itaq; ne & nos tales simus, sed his omnibus
derisis ac spretis, vt qui in luce viuimus, atq; in cœlo
cõuersamur,cúmq; hac terra nihil cõmune habem⁹,
vnum duntaxat timẽdum esse arbitremur,nẽpe pec-
catum, atq; offensionem dei. Peccatum vero si non
fuerit,omnia reliqua simul cum diabolo horũ intro-
ductore subsannemus. Pro his gratias agam⁹ deo,ca-
ueamúsq; diligenter ne quando nos ipsi misera ista
seruitute capiamur,& si quisquam amicorũ nostrorũ
illa captus fuerit,ruptis vinculis ex grauissimo isto &
ridiculo carcere illum eximamus, liberúmq; & ex-
peditum ad cursum cœlestem faciamus,remigiúmq;
illud alarum hactenus grauatum restituamus,& quã-
tum ad vitam attinet,& sanam doctrinã philosopha-
ri doceamus.

Universidad de Deusto Biblioteca

ri doceamus. Gratias rependamus deo de omnibus. Oremus ipſum ne perceptis ſuis donis indignos nos deprehendi ſinat, & vt ipſi adiungere ſtudeamus illis quæ noſtrarũ ſunt virium, ne ſolum verbis, ſed & factis alios doceamus. Ad hunc enim modum futura bona conſequi poterimus, quæ vt omnes nos conſequamur, gratia fiat & benignitate, &c.

Homilia xiij.

Hoc itaque dico & teſtor in domino, vt nõ ambuletis amplius quemadmodũ & reliquæ Gentes ambulant in vanitate mentis ſuæ, obtenebratam mentem habẽtes, abalienati à vita dei, propter ignorantiã quæ eſt in illis, propter excæcationem cordis ipſorum: qui poſteaquã dedoluerũt, ſeipſos laſciuiæ dederunt, ad patrandum quãuis immunditiã cum auiditate. Non ad Epheſios duntaxat iſta dicta ſunt, ſed & ad vos hodie dicũtur, ídq; non à nobis, ſed ab ipſo Paulo. Imò vero neque à nobis neq; à Paulo, ſed à ſpiritus ſancti gratia. Non itaq; ad hæc aliter affici debemus, quàm ſi ab ipſa dici audiremus. Hoc itaq; dico, inquit, & obteſtor in domino, vt nõ ambuletis amplius ſicut & reliquę gentes ambulant in vanitate mentis ſuæ, mentem habentes obtenebratã, abalienati à vita dei, propter ignorantiam quæ in ipſis eſt, propter excæcationẽ cordis ipſorum. Si ergo ignorantia in illis eſt & cæcitas, quid accuſas & culpas? Ignorantẽ enim non decet puniri aut reprehendi, ſed quę ignorat diſcere. Sed vide q̃ mox illis excuſationem & veniam auferat. Qui quidẽ, inquit, poſteaquam dedoluerunt, laſciuiæ ſeipſos tradiderunt, ad patrãdum quãuis immunditiam cum auiditate. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum. Oſtendit hic vitam illorum cauſam ipſis eſſe factam cęcitatis: vitam vero talẽ ex ſocordia & ſtupiditate natam eſſe. Qui quidẽ, inquit, poſteaquã* dedoluerũt, tradiderũt ſeipſos. Quando igitur audis ꝙ deus illos in reprobam mentem tradiderit, huius verbi memor eſto, nempe ꝙ ſeipſos tradiderunt. Si enim ſeipſos tradiderunt, quomodo deus illos tradidit? Si vero deus illos tradidit, quomodo ſeipſos tradiderunt? Vides quandã hic cõtrarietatem apparere? Illud ergo tradidit, idẽ eſt quod permiſit. Vides ibi & dogmatũ talium eſſe cauſam, vbi immunda eſt vita. Quiſquis enim male facit, odit lucẽ, nec accedit ad lucem. Nã quomodo vitam hanc amplecti poſſet ſceleſtus quiſpiam vir, quarumuis mulierũm corporibus turpius, q̃ qui quouis cœno volutãtur, immixtus, pecuniarúmq; amãs, & nihil prorſus quod ad modeſtiam faciat deſiderans? Laſciuiam ſuam, inquit, ſtudio patrarunt. Hinc eſt illa cæcitas, hinc illa mẽtis obtenebratio. Eſt etiã ex ſplendore lucis caligo, quãdo videlicet imbecilli ſunt oculi. Imbecilli vero redduntur oculi, vel malorum humorum affluxu, vel cuiuſuis fluxus inundantia. Ita & hic. Quando videlicet aciem & obtutũ mẽtis noſtrę abundans quidam temporalium rerum fluxus occluſerit, mox in tenebris ſumus. Et quemadmodũ in imo maris fundo poſiti, ſolẽ videre nequiremus propter inſtar denſæ cuiuſdã macerię incumbentem deſuper aquæ copiam & molem, ita in oculis mentis fit cæcitas cordis, quando animum nullus cõtutit metus. Non eſt timor Dei, inquit, ante oculos eorum. Et iterum: Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Cæcitas vero non contrahitur aliunde quàm à ſtupiditate. Hinc ſcilicet meatus obſepiũtur. Quando enim in vnum quendam locum congelatus fluxus colligitur, emortuum redditur ipſum mẽbrum, & omnem ſenſum amittit, ita vt nec aduſtionẽ, nec inciſionẽ, ſiue quicquam aliud perſentiſcat: ita & qui laſciuię ſeipſos ſemel tradiderũt, nihilo permouentur nec mordẽtur, ſiue de ignis ſupplicio, ſiue de ferro ſermonem inducas. Semel enim emortuum prorſus eſt ipſorum membrũ. Et niſi ſtupiditatem illorum ſuſtuleris, vt ſanatis mẽbris tactus ſenſum recipiant, fruſtra conaberis omnia. Cum auiditate, inquit. Hic potiſſimũ excuſationem illis adimit. Poterant enim, niſi ſpõte hoc voluiſſent, neque intemperanter auidi eſſe, neq; laſciuiæ nec ventri ſeruire, cõcupiſcentiiſque locũ dare. Licebat illis & pecuniis & voluptate & deliciis cum modeſtia vti. Verum quoniam his reb⁹ immodeſte abuſi ſunt, omnia corruperunt. Ad patrandum immunditiã, inquit. Vides quomodo venia illos priuet, cum dicit ad patrandum immunditiam? Nõ obiter, inquit, & fortuito pręter animi ſententiam peccarunt, ſed mala iſta patrarũt etiã, & rebus iſtis ſtudio abuſi ſunt. In quauis immũditia, quouis adulterio, quauis fornicatione, in laſciuo inſanóq; puerorũ amore, in inuidia, quauis intemperãtia & laſciuia. *Vos autẽ*, inquit, *non ita didiciſtis Chriſtũ, ſiquidem illũ audiſtis & in ipſo edocti eſtis, quemadmodũ veritas eſt in Ieſu.* Illud, ſiquidem illum audiſtis, non dubitãtis eſt, ſed vehemẽter cõfirmati & certi: quemadmodum & alibi dicit: Siquidem iuſtum eſt coram deo adflictionẽ rependere illis qui vos adfligunt. Hoc dicit: Non ad iſta Chriſtum didiciſtis, ſiquidẽ audiſtis ipſum, & in eo edocti eſtis quemadmodũ veritas eſt in Chriſto Ieſu. *Vt deponatis iuxta veterẽ conuerſationem, veterem hominem.* Igitur & hoc eſt Chriſtũ diſcere, recte inſtituere vitã. Nam qui male viuit, & deũ ignorat, & à deo non agnoſcitur. Audi enim quid alibi dicat: Deum ſe cognoſcere fatentur, factis vero negãt. Quemadmodũ veritas eſt in Chriſto Ieſu, vt deponatis iuxta veterem cõuerſationem, veterem hominem. Hoc eſt, Non iſtis aſſueſcatis. Neq; enim vanitas apud nos eſt, ſed veritas. Quemadmodũ dogmata vera ſunt, ita & vita. Vanitas enim eſt peccatum, & mendacium. Recta vero vita, veritas eſt. Finem enim & præmiũ magnum habet. Intemperantia vero ad nihil prodeſt. Qui corrumpitur iuxta cõcupiſcẽtias erroris ſui. Quemadmodũ concupiſcẽtiæ ipſius corrumpuntur, ita corrumpitur & ipſe. Quomodo ergo cõcupiſcentiæ ipſius corrũpuntur? Morte diſſoluuntur omnia. Audi enim prophetam dicentem: In illa die peribũt omnes cogitationes eorum. Et non morte ſolum, ſed & aliis multis, vtpote ingruentibus vel morbis vel ſenectute, pulchritudo corporis & tabefit & emoritur & corrumpitur. Robur potentiæ iiſdẽ extinguitur. Delitiæ neq; ipſæ eiuſdem ſunt in ſenectute voluptatis. Et iſtud nobis vel in Berzelai liquet, noſtis omnes hiſtoriam, vel aliàs eundem ipſum veterem hominẽ concupiſcentia corrumpit ac perdit. Quemadmodũ enim lana † vnde naſcitur, hinc] etiã perditur, ita & vetus homo. Perdit enim ipſum & amor vanę gloriæ, perdiderunt eum ſæpenumero voluptates, ſeduxit illum concupiſcẽtia. Non enim voluptas eſt quod putatur, ſed amaritudo, & fallacia, & hypocriſis, & fabula. Et rerum quidẽ facies ſplendida eſt: ipſę vero non aliud ſunt quàm miſerię quędã, multæque paupertatis, mœſtitiæ quoque, & plurimę penuriæ abundantia, ita vt ſi perſona detracta rem ipſam nudaueris, fallaciam planè videas. Iſtud enim demũ fallacia eſt, quod id quod vere eſt occulit, & quod nõ eſt oſtentat. Ita fiunt paralogiſmi. Quatuor vero hominũ genera nobis hic deſcribit Apoſtolus, & horum demonſtrationẽ iam exhibet. Hic quidẽ duorum, cum dicit: Deponentes veterem hominẽ, renouemini ſpiritu mentis veſtræ, & induite nouum hominẽ. In ea vero quæ ad Romanos eſt, reliqua duo ponit cum dicit: Video autẽ aliam legem in mẽbris meis rebellantẽ legi mentis meæ, & captiuantẽ me legi peccati quæ eſt in mẽbris meis. Mens & caro, & iſti duo homines ad illa cognationẽ habent. Ad internum quidẽ nouus, ad externum vero vetus ſe habet. Veruntamen tres corrupti ſunt: imò vero hi tres ſunt, nouus, & vetus, atq; ſubſtantialis hic & naturalis. *Renouemini verò ſpiritu mentis veſtræ.* Ne quis putet illum, cum veterẽ & nouum dicit, hominem inducere, vide quid dicat: Renouemini, inquit. Renouari eſt, quãdo quod inueterauit, aliud ex alio factũ renouatur. Itaque eadem quidem permanet ſubſtantia & idem ſubiectum, immutatio vero fit circa accidens. Quemadmodum vnum quidem & idem eſt corpus, trãſmutatio vero fit iuxta id quod accidit: ita & hic. Quomodo fit autẽ renouatio? In ſpiritu, inquit, mentis veſtræ. Itaq; ſi veterem actum quiſquã habuerit, nihil proficiet. Actus enim veteres non feret ſpiritus. Spiritu, inquit, mẽtis veſtræ, hoc eſt, ſpiritu qui eſt in mente veſtra. *Et induite nouum hominem.* Vides ꝙ vnũ quidem ſit ſubiectum, indumenta vero duo. Vnum quod exuitur, & alterũ quod induitur? *Nouum*, inquit, *hominẽ, qui iuxta deum conditus eſt in iuſtitia & ſanctitate veritatis.* Qua vero ratione hominem vocat virtutẽ? Et quare malitiam vocat hominem? Quoniam homo ſine operatione vtiq; non declaratur, vt agnoſcatur, ita vt ex operibus non minus quàm ex ipſa natura probetur homo, ſiue bonus ſit, ſiue malus. Quemadmodũ vero facile eſt exuere veſtem, ita videre illud eſt etiã in induenda virtute, ſeu deponenda malitia. Nouus homo fortis eſt. Reddamur ergo & nos ad patrandũ quæ bona ſunt robuſti. Rugam non habẽtes. Rugã non habet nouus, ergo neq; nos. nouus nõ circumagitur, neq; morbis facile eſt obnoxius: ergo neque nos. Vide quid hic creaturam vocet. Virtutis ſcilicet eſſentiam, ex his quæ non ſunt, ad hoc vt ſit, adductã. Quid vero malitia? An & ipſa iuxta deum cõdita eſt? Nequaquã, ſed iuxta diabolum. Ipſe quippe peccati opifex eſt. Quomodo? Nouus enim homo nõ ex aqua neq; ex terra creatus eſt amplius, ſed in iuſtitia & ſanctitate veritatis. Quid hoc eſt? filiũ ipſum mox creauit. Iſtud eñ per baptiſmũ fit. Ipſa noui hominis eſſentia in iuſtitia eſt & ſanctitate veritatis. Erat aliquando iuſtitia, erat & ſanctitas apud Iudæos, at illa non veritatis, ſed typi erat iuſtitia. Nam corpora mundũ eſſe, munditiæ typus erat, non vera munditia. typus erat iuſtitiæ, non vera iuſtitia. In ſanctitate, inquit, & iuſtitia veritatis. Reſpicit & ad falſam & mendacẽ iuſtitiam. Nam plurimi ſunt qui ab externis quidẽ iuſti videntur, mẽdaces vero ſunt. Iuſtitia autẽ cõmunis virtus dicitur. Audi quippe Chriſtum dicentem, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarũ & Phariſæorum, nõ intrabitis in regnum cœlorum. Et iterum iuſtus dicitur, qui nullam prorſus habet noxam. Nam & in iudiciis iuſtũ eum dicimus qui cum iniuriã paſſus ſit, nihil tamen viciſſim iniuriarum rependit. Itaq; ſi & nos coram horribili illo tribunali alius erga alium iuſti cõparere poterimus, licebit & diuina beneficẽtia frui. Erga deum quidẽ fieri nequit, quicquid fecerimus. Ipſe quippe vbiq; in iudicio vincet, quemadmodum & propheta dicit, Et vincas cum iudicaris. Si vero quod iuſtũ eſt, alius erga alium non corruperimus, tum iuſti erimus. Si poterimus oſtendere, ꝙ iniuriam patienter tulerimus, tum iuſti cenſebimur. Quomodo ad indutos rurſus dicit, induite? De vita iam & operibus loquitur. Tum ex baptiſmate dabatur veſtimentũ, nũc vero à cõuerſatione & operibus, quę nõ amplius iuxta cõcupiſcẽtias erroris ſint, ſed iuxta deum. Sanctũ vero quid eſt? Mundũ videlicet & debitũ. Propterea & innocentiam mortuorũ * τὴν ὁσίαν dicimus. Hoc eſt, Nihil debeo ipſis amplius, nõ ſum illis obnoxius. Sic etiã dicere ſolemus ἀφωσιωσάμην, hoc eſt, immunis ſum, & ſi qua ſunt huiuſmodi, id eſt, nihil debeo.

Moralis exhortatio.

Noſtrum eſt igitur, vt iuſtitiæ indumentum non exuamus, quod & Propheta indumentum ſalutis vocat, vt deo ſimiles reddamur. Nam & ipſius veſtimẽtum eſt iuſtitia. Hoc amiciamur indumẽto. Illud vero quod dicit, induite, nihil aliud ſignificat, q̃ vt indutã iuſtitiæ veſtem non deponamus. Audi quippe quid Propheta dicat: Induit maledictionẽ ſicut veſtimentũ, & veniet illi. Et iterum: Amictus eſt lumine ſicut veſtimento. Et nos ſolemus de hominibus dicere: hic illum planè induit. Itaque non vnũ & alterũ diem, neq; tertiũ, ſed ſemper in virtute nos eſſe vult, & nũquã hoc veſtimento carere. Nunquã enim adeo turpe eſt homini nudo eſſe corpore, atq; virtute. Hic illum cõſerui nudum ac turpem vident, illic vero & dominus & angeli. Quòd ſi nudum quempiam, dic quæſo, per forũ incedere videres, num doleres? Quũ ergo tu hoc virtutis indumẽto nudus diſcurras, quid quęſo dicemus? Non vides mendicos illos, quos Lotagas vocare ſolemus, quo pacto circumeant, & quomodo illorum miſereamur? Veruntamen nihil venię merentur. neq; enim illis ignoſcimus, ſiquidẽ taxillis ludendo veſtimẽta ſua perdũt & amittũt. quomodo ergo nobis ignoſcet deus, hoc noui hominis indumentum perdentibus? Diabolus enim ſi quando virtute nudũ repererit quempiam, mox faciẽ & polluit & obfuſcat, vulnerans etiã, & ad magna mala cogẽs. Nudi ſim⁹ pecuniis, ne nudi reddamur deſtituamúrque iuſtitia. Pecuniarũ indumentũ, iuſtitiæ veſtẽ lædit ac perdit. Eſt eñ ſpinarũ amictus. Tales videlicet ſunt ſpinæ. Et quanto plures nobis circundederim⁹, tanto erimus nudiores. Et laſciuia quoq; iuſtitiæ veſtem nobis adimit. Ignis enim eſt. Ignis vero huius indumenti cõſumptiuus eſt. Diuitię tinea ſunt. Quẽadmodum tinea cuncta permolit, ita & diuitiæ. Iſta itaq; abiiciamus omina, vt iuſti reddamur, nouúmq; induamus hominẽ. Nihil apud nos cõtineam⁹ quod vetus ſit, quod oſtẽtationem & fictionẽ ſapiat, quódque ſit corruptũ. Non eſt moleſta virt⁹, nec difficilis acquiſitu. Non vides eos qui morantur in mõtibus? Illi & domos ſuas & vxores & liberos, ac omnẽ pręfecturæ dignitatem relinquentes, extráq; hũc mundum ſeſe cõſtituentes, induto ſacco, cineréq; ſubſparſo, & collo impoſito veluti iugo, in exiguam ſeipſos cellulam incluſerunt. Neque hic cõſiſtentes, ieiuniis etiam & continua fame ſeipſos conficiunt. Quòd ſi quicquam vobis eiuſmodi præcepiſſem, num omnes reſiliſſetis? Nõ dixiſſetis rem eſſe graue & moleſtam? Nihil huius, inquã, opus eſt vt faciatis. Vellem quidẽ, veruntamen nec decerno nec præcipio. Sed

Marginal notes:

** ſeipſos nõ agnouerunt, de ſeipſis deſperarũt, ſenſu ſui mali caruerũt: nã ἀπηλγηκότες, et ἀπεγνωκότες pro eodem capere videtur.*

Roma. 1. d · *Ioan. 3. c.* · *Pſalm. 13.* · *Ibidem.* · *2. Teſſ. 1. b.* · *Tit. 1. d.* · *Pſal. 145.* · *2. Reg. 19.* · *† ab his quæ parit, ab eis.* · *Rom. 7. d.* · *τὴν οὐσίαν τῆς ἀρετῆς.* · *Matth. 5.* · *1. Ioan. 3.* · *Pſal. 50.* · ** τὴν ὁσίαν id eſt, iuſta exequiarũ & parẽtalia, vide hunc locũ in Budæi cõmẽt. expoſitũ.* · *Pſal. 108.* · *Ibi. 103. a.*

quid?Et balneis vtere,& corpus curato,& forum ingreditor,ac domũ possideto,& ministris tibi cibo ac potu inseruiri facito.* Auaritiã vero vbiq; proiicito. Ipsa quippe est quę peccatum generat.Imò ipsum opus auarũ & intemperanter auidũ,peccatum fit. Itaque nihil aliud est immodesta illa auiditas q̃ peccatum.Et obserua:Animus si quado plus æquo cõmotus fuerit,tum exiliens cõuiciatur,tum iniuste ac improbe cuncta facit.Ita & corporum,& pecuniarũ,& gloriæ,reliquorúmq; omnium amor. Et ne mihi dicas†mõtanos istos nihil potuisse.] Nã plurimi illorũ te multo imbecilliores, ditiories ac delicatiores,duram illã & asperã vitam amplexi sunt. Et quid de viris dico?Puellę nondũ viginti annos natę,quibus omnis illa ætas in thalamis & delicato ocio cõsumpta est,in thalamis,inquã,odoriferis vnguẽtis & suauissimo thymiamatũ odore plenis, quæ in lectis teneris decumbebant, teneræ & ipsæ natura,multóq; & accurato cultu molliores factæ, quę totos dies nihil aliud habebant operis,q̃ ornare seipsas,aurum gestare, multísq; deliciis frui, ne sibi quidẽ ipsis quicquã inseruiẽtes,sed plures circa se famulas ad omnia prõptas habentes,quarũ vestes tenerę ipso etiã corpore teneriores,linteáque tenuia & delicata erant,quæ in rosis quoque similibúsq; fragrantiis continue versabantur,istę mox vt igne Christi correptę sunt,omnẽ illam mollitiẽ delicatámq; naturam exutæ, educationisq; pariter ac ætatis suæ oblitæ, velut generosi quidã athletæ proiecto quicquid molle erat, in media certamina proruperũt.Et videor forte incredibilia dicere,sed vera sunt. Audiui quippe ego ipse eas virgines olim quidẽ ita, vt dixi, teneras quæ seipsas tamẽ postea tam austeræ disciplinæ dediderũt,vt indumenta ciliciis asperiora nudis imponerẽt corporibus,& plantis aliquãdo admodũ mollibus,iam nudis incederẽt, stramentísq; incubarent, imò maiorẽ noctis partẽ vigiliis insumerent, &neq; vnguenti alicuius neq; alterius cuiuspiã eorũ quibus olim assueuissent, curã haberẽt, sed caput etiam adeò quondã diligenter curatum & ornatũ, iam ita negligerẽt, vt capillis essent temere ac negligenter vinctis, in eum duntaxat vsum,vt indecorum ac turpitudinem vitarent. Mensam vero haberent vespertinam duntaxat. Mensam,inquam,neć olerum nec panis, sed similæ, fabarum, cicerum, oliuarum, & ficuum. Opera vero earum cõtinuum lanificium,& quæ duriora essent q̃ quæ famulæ domi præstarent.Quidni?quæ ægrotãtium curam susceperunt,lecticas baiulantes, pedésq; abluentes,quinetiam pleræq; illarum coquinæ inseruiunt. Tãta potest ignis Christi. Adeo scilicet mẽtis alacritas naturam ipsam superat. Veruntamen nihil horũ à vobis exigo,quandoquidẽ à sexu mulierũ superari vultis. Quòd si qua nõ sunt grauia, ista facite. Manus cõtinete & oculos immodestos.Istud,quæso, quid difficultatis habet?quid molestiæ? Quòd iustũ est facite,neminem lædite,siue sitis pauperes,siue diuites,siue forenses, siue mercenarij. Possunt enim & pauperes aliquãdo lædere. Non videtis quas illi lites suscitent,quomodo omnia subuertant? Vtere cõnubio, acquire liberos. Et talib⁹ sua præcepta dedit Paulus,& talibus scripsit.Magnũ est illud certamen, sublimis est scopulus,&vertex ad cœlũ vsq; ꝓtingẽs, nec potes ad id quod magnũ est pertingere? Igitur vel minora sequere,quę inferiora sunt cõcupisce.Nõ potes expromere pecuniã?Tãtum quæ aliorum sunt

* πλεονεξίαν, id est auaritiã, auiditatẽ nimiã, excessum: excessus autẽ hic pulchrè conuenit, vt qui de excessu iræ, gloriæ, amoris, &c. loquatur.
†quod illi potuerint.

A ne rapias, neq; cuiquã iniuriam inferas. Ieiunare nõ potes?Dũtaxat vide ne deliciis teipsum exponas. Super stramẽtis cubare nõ sustines?spondas tibi argẽto insignes ne cõpares,sed sponda vtere ac stratis nõ ad ostentationẽ, sed ad necessariã corporis recreationẽ factis,non autẽ eburneis lecticis. Cohibe teipsum. Quid innumeris sarcinis onerariã nauem cõples?Si frugalis esses, nihil timeres, nõ inuidiã, non latrũculos,non insidiatores. Non enim ita pecuniis, quemadmodũ curis,ditesces.Non ita possessionibus bonorũ abundabis,quomodo molestiis & periculis, tẽtationes & multa desideria introducẽtibus.Ista ferunt quicunq; volũt acquirere multa. Non iubeo vt misere habẽti ministres:saltem pręcipias vt puer hoc faciat. Vides quomodo non sit graue quod iniungitur?Quî fit ꝙ virgines illę teneræ tanto nos interual-
B lo post se relinquunt? Pudeat nos obsecro ꝙ in mũdanis quidem nusquam illis cedimus, neq; in bellis, neque in aliis certaminibus:in spiritualibus vero pugnis tolerantiores nobis illę,& brabiũ priores corripiunt,& aquilarũ instar sublimius volãt,cum nos interea more graculorum circa nidorem & vaporẽ in inferioribus versamur.Sunt enim reuera mensarũ illi culinarúmque sectatores, non aliter æstimãdi quàm quasi quidam graculi,canésq; voracitati dediti. Respice mulieres illas veteres.Erãt enim magnę.Magnę enim,inquam,& præclarę mulieres,vtpote Sara,Rebecca,Rachẽl,Debbora,Anna,& quæ Christum sequebantur.Viros tamẽ non pręcesserunt,sed postremum locum tenuerunt.Nunc vero cõtrarium videmus.Mulieres nos pręcedũt & obscurãt.Quàm,quęso,istud ridiculum, quàm turpe est?Nos vice capitis
C sumus, & vincimur à corpore. Constituti sumus in hoc, vt imperemus illis, nec imperemus temere, sed cum virtute. Qui enim imperat,propterea potissimũ imperare debet, ꝙ in virtute reliquos superat.Si vero superat, iã nõ est imperator.Videtis quãta sit aduentus Christi potẽtia?Quomodo maledictũ soluerit?Etenim plures iam sunt virgines q̃ cõiugatę.Maior nunc est apud illas quoq; modestia ac temperãtia.Plures sunt viduæ. Non facilè mulieres impudẽs quicquã effutiunt.Quur ergo tu,dic quæso, à turpiloquio nõ abstines?Neq; enim est vt deploratas illas mihi obiicias,quæ vt plurimũ mũdanę sunt,& quod quasi peculiare vitium habent. Saltem in hoc superiores estote vos viri,qui in vxoribus tanquã peculiari vestro ornamẽto gloriamini.Non enim puto mu-
D lierem in muliebri suo mundo,vtvt deaurato ita gloriari,vt virum in illis quę cõiugem suã exornant.Nõ ita in zona sua auro cõspicua superbit vir, vt ꝙ vxorem habet ornamenta auro insignia gestãtem. Itaq; & huius causam vos administratis,dum mali scintillã & flammã suscitatis & prouehitis. Alioqui vero non tantum mulieri delictum imputatur quantum viro: officij tui est, vt illam in ordinem redigas. Dignum putas,vt vbiq; priores habeas.Et in hoc ergo declara quàm in illis quę te ipsum cõcernunt, nullam magnorum sumptuũ rerúmq; preciosarum rationẽ habeas. Mulieri peculiare ac cõmodũ est ornari,magis quàm viro. Quũ ergo tu ipse nõ fugias istas ineptias, quomodo ipsa effugiet?Habent in se mulieres quodam vanæ gloriæ studium, verum cõmune cum viris. Iracundæ plerunque sunt. Et hoc commune habent cũ viris. Cõmunia vero cum viris non habent, in quibus excellũt,pudicitiã dico,feruorem,pietatẽ, & quam

& quam erga Christum habẽt dilectionẽ.Quam ob rem igitur,dices,à sede & officio docẽdi abarcuit illas Apostolus?Et hoc ipsum indiciũ est, multũ illas à viris differre, præclarásq; fuisse illius tẽporis mulieres.Nã Paulo docente,ac Petro,†licebátne,dic quęso,etiã alicuius sanctorum illorum coniugẽ mulierẽ] in hoc muneris insilire?Nunc vero in id malitię prolapsi sumus,vt non immerito iã quæri possit,cur mulieres non doceant, ita scilicet in muliebrẽ imbecillitatem degenerauimus.Ista non ideo cõmemoro,vt illas extollam,sed vt nos ipsos pudefaciam,corripiã & admoneam, vt cõgruentem nobis principatũ resumamus,non qui sit iuxta præcellentiã magnitudinis duntaxat,sed secundũ prouidentiã,†præsidium] & virtutem.Nam & corpus tum demũ suo loco est, quãdo optimũ habet gubernatorem.Faxit autẽ dominus, vt & mulieres & viri in vniuersum omnes ita viuant,vt deo placeant,vt mereamur vniuersi in horrenda illa die benignitate domini frui, promissáque bona consequi in Christo Iesu domino nostro.

† & sanctis illis, mulierẽmne dic quæso cõueniebat
†præsidẽtiam siue patrocinium, προστασίαν.

Homilia xiiij.

QVapropter deposito mendacio loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo,quoniã sumus inuicem membra. Irascimini & non peccetis. Sol ne occidat super irã vestram,neque detis locum diabolo. Veteris hominis in genere facta mentione, deinceps ipsum & per partes describit.Est enim ea doctrina captu facilior quam per partes discimus. Et quid dicit? Quapropter deposito mendacio.Quo mendacio?An de idolis intelligit?Non de illis. Et ipsa quidẽ mendacium sunt. Verum tum temporis nihil erat Ephesiis commune cum illis. De eo mendacio dicit, quo inter se alter alteri mentiebantur,hoc est de dolo & fictione. Loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo suo. Deinde adiungẽs, quod magis vrget,quoniã sumus, inquit,inuicem membra, nemo decipiat proximum suum,quod Psalmista sursum ac deorsum versat. Labia dolosa, inquit, in corde & in corde locuti sunt mala. Nihil enim est, nihil est inquã,quod ita pariat inimicitias, atq; seductio & deceptio. Vide quomodo vbiq; illos per exemplum corporis vrgeat. Num pedem,inquit,fallit oculus, aut oculum pes?Vtpote sicubi fouea profunda fuerit, quæ superne inspersis arundinibus humóque occultis tecta, solidæ telluris speciẽ ipsa superficie ingerat oculis, nunquid vtetur hic pede,& cognoscet quale sit ibi solum,num subsit vacuum,aut resultet &repercutiat?Nõ fallit hic pes, sed verum indicat.Quid vero si serpentẽ viderit oculus,aut malã bestiam,num fallit pedem? An nõ mox periculum annũciat?Et pes illud ex oculi indicio cognoscens,vltra non progreditur.Quid vero si quãdo cõtigerit nec pede nec oculo rerum cognitionẽ haberi posse,sed totũ ab odoratu percipi oporteret, vtpote vtrum pestiferũ sit pharmacũ, nec ne: num ab odoratu fallitur os?Nequaquã.Quare?Quia seipsum simul perderet odoratus.Itaq; quod sibi sentit aduersarium esse,hoc indicat Quid vero lingua? Num illa stomachũ seducit?Nõ seducit,sed vbi amarum quid & acerbũ deprehenderit,proiicit,dulce vero immittit. Vide ministeriũ,& vicissim ministerij retributionem. Vide prouidentiã ex ipsa veritate & sua spõte, vt dicitur,natam.Ita & nos non mentiamur.Siquidẽ mẽbra sumus inuicem.Amoris istud est indiciũ,contrarium vero inimicitiæ. Quid ergo si quisquã insidias tetenderit?Disce quod verũ est. Qui insidiatur,

Psal. 11.a.

A non est membrum. Dixerat, ne mẽtiamini aduersus mẽbra. Addit,irascimini,& nõ peccetis. Vide prudẽtiam.Et dicit quomodo peccare nõ debeamus,&immorigeros iterũ non relinquit. Neq; enim hoc permittũt spiritualia ipsius viscera.Nam quemadmodũ medicus ægroto quidẽ quæ facienda sunt ostendit, non obtemperantem tamen nõ contẽnit,sed ex persuasione rursus inducto consilio curat, ita & Paulus. Qui secus facit,nihil aliud quærit q̃ gloriam suam,& hũc male habet si quando contẽptus fuerit.Qui vero omnino ægroti sanitatẽ quærit,ad hoc vnũ respicit,vt iacentẽ ac prostratũ erigat. Istud & Paulus facit,cũ dicit:Ne mentiamini.Quòd si vero subinde ex mẽdacio suborta fuerit ira,& hãc denuo curat.Quid enim dicit?Irascimini,& non peccetis. Nam bonum quidẽ est non irasci.Si vero in morbũ hunc quisquã
B aliquãdo inciderit,videat tantũ ne ingrauescat. Sol enim,inquit,ne occidat super iram vestram.Vis exaturari ira? Satis ad hoc fuerit vna & altera hora, vel certe tertia.Sol abiens non relinquat vos inuicẽ inimicos.†Exorsus est ab ipsa bonitate, itaq; non abeat in indignos effuso lumine. Nam si ex multa illũ bonitate terris immisit dominus,delictáq; tibi cõdonauit,tu vero proximo non dimittis, vide quãtum cõmittas mali.Pręterea & aliud quiddã accedit.Noctẽ metuit beat⁹ Paulus,ne videlicet illa iniuriis adfectũ in solitudinẽ suã accẽso adhuc animo nacta,ignẽ excitet ac foueat. Nam interea dum per diẽ multa excutis,bene satiari potes:ingruẽte vero vespera recõciliato ꝓximo, malũ adhuc recẽs extingue. Etenim si nox illud deprehẽderit,nõ poterit quod nocte accessit ventura dies extinguere malum, sed etiã si ma-
C iorem forte illius partẽ amputauerit, vniuersum vero nõ potuerit, fiet vt rursus accepto quod relictum est,vehemẽtius incendiũ operetur nox altera. Quẽadmodũ si quando quod aëri nebulosum ac dẽsum per noctem accessit,diurno calore sol nec dissoluere poterit nec dissipare, causam ac materiã tempestatis exhibet,quod residuũ est apprehendẽte nocte,illúdque rursus aliis vaporibus augmentante:ita & irę cõditio habet. *Ne detis locum diabolo.* Itaque per iram inuicẽ impugnare, est locũ dare diabolo. Oportet eñ omnes pariter esse mutua cõpactione constipatos,& simul illi resistere.Iubemus itaque vt solutis inimicitiis quas quisq; erga proximũ habet,in vnum inuicẽ cõuertamini. Nam ita non poterit vnquã locum habere diabolus,quẽadmodum si inimicitias inter vos alueritis.Hinc innumera mala generãtur. Et quẽad-
D modum quandiu lapides bene cõpacti sunt, nihílq; vacuũ inter se habent,firmi & infracti perstant:si vero vel foramẽ acus duntaxat quod vtrinq; penetret, aut scissurã quæ capilli locum habeat,fieri cõtigerit, omnia dissoluuntur ac pereũt:ita & diabolus, donec cõpacti quidẽ ac bene compositi fuerimus,nihil suorum omnino poterit inferre. Quàm primũ vero vel modicum nos relaxare poterit,nõ aliter quàm quidã torrens toto impetu infunditur. Nam vbiq; illi solis dũtaxat initiis op⁹ est,Et hoc laboriosum est.Si vero nactus fuerit initiũ nocendi, omnia sibiipsi subinde suopte ingenio vestigat & amplificat.Posteaquã vero delationib⁹ apertę sunt aures,fit vt qui mẽtiuntur, fideliores putentur. Habent enim illi inimicitiã omnia damnantem, non veritatẽ recte iudicantem ac discernentem. Et quemadmodũ existente amicitia mendacia videntur etiã quæ vera de malis dicuntur: ita re-

† Exortus est.

simile.

Universidad de Deusto Biblioteca

ita regnante inimicitia viciſſim vera vidẽtur quę fal-
ſa ſunt. Alius animus, aliud tribunal. Hic nõ ex æquo
auditur, ſed plurimũ in partes inclinatur ac procliui-
ter aſſentitur. Quemadmodũ enim in libra additum
plumbum totũ detrahit, ita & hoc loco. Quippe ini-
micitiæ põdus plumbo grauius eſt. Quapropter ob-
ſecro nihil non faciamus vt ante ſolis occaſum inimi
citias extinguamus: Nam ſi primo die inimicitiã de-
tines, & ſequenti, ſæpenumero & in annũ illã exten-
dis, fit vt ꝑ ſeipſam excreſcat, nec aliqua re alia dein-
ceps opus habeat. Nã mox & verba aliter dicta in aliã
ſuſpicionẽ rapit, & habitus corporis, & quicquid hui⁹
eſt, ad ferociã atque agreſtes mores immutat, peiúſq;
affectũ facit ac diſpoſitũ quàm ſunt qui planè inſa-
niunt, nec patitur vt nomen eius quẽ odio proſeque-
ris, vel ipſe ꝓferas, vel ab alio audias, ſed cõtumelio-
ſe omnia loquitur. Quomodo igitur furorẽ ſubige-
mus? Quomodo flammã hanc extinguemus? Si no-
ſtra ipſorum delicta perpenderimus, quãtum obno-
†nõ hoſtẽ, ſed nos ipſos lædere xij ſimus deo. Si cogitauerim⁹ nos hoc pacto† nõ de
hoſte vindictã ſumere, ſed de nobis ipſis,] Si cõſide-
rauerimus qua lætitia diabolum exhilaremus, hoſtẽ
illũ noſtrũ, qui reuera hoſtis eſt, cuius gratia iniuria-
riam mẽbro noſtro facimus. Vis eſſe memor iniuria-
rũ & hoſtis? Hoſtis eſto, ſed diaboli, non membri tui.
Propterea deus ira nos armauit, nõ vt aduerſum cor-
pora noſtra ſtringamus & impellamus gladiũ, ſed vt
vniuerſam machęrã in ipſum diaboli pectus immer-
gamus. Huc intro poteris capulótenus abdere ferrũ.
Quin, ſi voles, & capulum ipſum, nec vnquã inde gla
dium euellas, ſed alium inſuper addas. Hocvero tum
erit, quando nobis ipſis parcẽtes, pacifice inuicẽ ani-
mati fuerimus. Valeãt pecuniæ, valeat gloria, valeat
nominis celebritas. Omnibus his mihi membrũ meũ
precioſius eſt, ad nos ipſos dicamus, Nõ afficiam⁹ in-
iuria naturã noſtrã, vt pecunias acquiramus, vt glo-
riã conſequamur. *Qui furabatur, non furetur*, inquit, *am-
plius*. Vides quæ ſint veteris hominis mẽbra? Nempe
mẽdacium, iniuriarum memoria, & furtũ. Quam ob
rẽ nõ dicit, qui furatus eſt puniatur, torqueat, tormẽ-
tis ſubiiciatur, ſed nõ furetur amplius. *Magis autẽ labo-
ret operando manibus quod bonum eſt, vt poſſit impertiri ei qui
opus habuerit.* Vbi ſunt illi qui Cathari nominãtur, qui
cum omnis generis ſordibus ſcateant, hoc tamen ſe-
ipſos vocare audẽt? Eſt enim, eſt, inquã, culpã exue-
re non ſolũ ex eo quòd ſiſtitur peccati curſus, ſed &
quòd bonũ quid cõmittitur. Videtis quomodo pec-
cata diluere oportet? Furati ſunt. Peccatum hoc eſt.
Nõ ſũt furati. Iſtud nõdũ eſt peccatũ exuiſſe, ſed quo
modo? Laborarunt, & aliis diſtribuerũt, atq; ita pec-
catum exuerunt. Nõ vult autem nos ſimpliciter ope-
rari, ſed cum labore etiam, & ita, vt aliis quoq; imper
tiamur. Nã & qui furatur, vtique operatur, ſed quod
*σαπρὸς. i. ſpurcus, malus, vitioſus, putris, turpis. malũ eſt. *Omnis ſermo * ſpurcus ex ore veſtro non procedat.*
Quis eſt ſermo ſpurcus? Is videlicet, quem & ocioſum
& inutilẽ dicit, vt ſunt detractio, turpiloquium, feſti-
ua vrbanitas, ſtultiloquiũ. Vides quomodo iræ radi-
ces amputet? Nẽpe mẽdacium, furtum, inanẽ & in-
tẽpeſtiuam diſputationem. Quòd vero dicit, non fu-
retur amplius, non tam ad hoc dicit, vt iis qui furati e
rant ignoſcat, q̃ vt eos quibus facta erat iniuria, mi-
tes reddat ac beneuolos, adhortans vt cõtenti ſint ꝙ
nihil tale paſſuri ſint amplius. Non enim rerũ dũta-
xat ſed & verborũ pœnas pẽdemus. *Sed ſi quis eſt bonus
ad ædificationem, quoties opus eſt, vt det gratiam audientibus.*

A Hoc eſt, quod proximum ædificat, hoc ſolũ loque-
re, ſuperfluũ vero nihil. Nam hac ratione deus os ti-
bi dedit ac linguam, vt & ſibi gratiarum actionẽ per-
ſoluas, & proximũ ędifices. Itaq; ſi ſermone tuo ędi-
ficationẽ ſubuertis, melius eſt vt taceas, & nunquam
loquaris. Nã ſi artificis man⁹ muros ac parietes quos
extruere debebant, ſubuertere cõſueſcerent, vtiq; di-
gnę eſſent quę amputarẽtur. Etenim & Pſalmiſta hoc
dicit: Diſperdet, inquit, domin⁹ vniuerſa labia dolo-
ſa. Tale os omnium malorum eſt cauſa: imò non os, Pſal. 11.
ſed qui illo male vtuntur. Hinc vituperia, conuicia,
blaſphemiæ, incendia & fomẽta voluptatum, cędes,
adulteria, furta, breuiter hĩc omnia mala generãtur.
Et quomodo cædes, inquis? A contumelia in irã, ab
ira in plagas, à plagis ad cædẽ ꝓgreſſus es. Quomo-
do hinc venitur in adulterium? Illa te diligit, inquit,
B amãter de te locuta eſt: atque ita rigorem tuũ emol-
lit, ac tibi quoque cõcupiſcentiæ fomẽta hoc pacto
incẽdit. Propterea dicit Paul⁹: Si quis bon⁹ eſt. Quo-
niã ergo ſermones illi qui inter mortales dicuntur, la
tè patẽt, recte ſine determinatione locut⁹, quæ loqui
debeant pręſcripto typo iuſſit. Quis eſt ille typus? Si
quis ædificat, inquit. Aut loquere quod gratiã tibi a-
pud auditorẽ pariat: vtpote fornicatus eſt frater, ne
vituperiũ fratris in vulgus ſpargas, néve illuſeris. Ni-
hil inde ꝓfueris auditori, ſed magis dato ſtimulo no-
cueris. Atqui ſi quæ faciẽda ſunt admonueris, multũ
illi gratiæ cõtuleris. Si inſtruxeris vt os habeat bene-
dictionibus aſſuetum. Si docueris, vt nemini male lo
quatur, ſũmopere ipſum erudieris, gratiámq; præſti-
teris. Si de cõpunctionẽ, ſi de pietate, de eleemoſyna
diſſerueris, omnia iſta mentem eius emolliẽt, pro his
C omnibus gratiã debere ſe fatebitur. Si vero riſũ mo-
ueris, ſi turpe quid locutus fueris, magis ad malũ in-
cenderis. quòd ſi male agentem laudaueris, tũ vero
ipſum penitus perdideris. Atq; hæc monet, vt gratio
ſos eos hominibus & charos reddat. Quemadmodũ
enim vnguentum odoriferum gratiam exhibet vſur-
pantibus, ita & ſermo bonus. Propterea & quidã di-
xit, Vngẽtum effuſum nomen tuum. Redolere fecit Cant. 1.
eos & ſpirare bonam iſtam fragrantiam. Vides eum
quod ſemper adhortatur, idẽ & nũc dicere? Vnicui-
que præcipit, vt pro viribus proximũ ædificet. Qui
vero alios horum admonet, multo magis ſeipſum. *Et
ne cõtriſtetis*, inquit, *ſpiritum ſanctum*. Iſtud horrendũ ma
gis eſt ac terribilius, quòd & in ea quæ ad Teſſaloni-
cẽſes eſt dicit. nam & illic tale quid dicit, vtpote, Qui 1. The. 4. b
ſpernit, non hominem ſpernit, ſed deum. Ita & hic.
D Si contumelioſum verbũ dixeris, ſi percuſſeris fratrẽ,
non illum percuſſiſti, ſed ſpiritum contriſtaſti. Dein-
de & adiicit beneficium ſpiritus, quo maior reddatur
reprehenſio. Et ne contriſtetis, inquit, ſpiritũ ſanctũ.
In quo obſignati eſtis in diẽ redemptionis. Hic ſpiritus nos
regalem eſſe gregẽ oſtẽdit, hic nos ab omnibus prio-
ris vitę actibus cohibuit, hic nõ eſt paſſus, vt coniũcti
eſſemus illis qui iræ dei ſunt obonxij, & tu illũ cõtri-
ſtas? Vide quomodo ad Theſſalonicenſes quidẽ ter-
ribiliter, Qui enim ſpernit, inquit, non hominẽ ſper-
nit, ſed deũ. hic vero pudorem eis quẽdam incutiẽs: Ibidem.
Ne contriſtetis, inquit, ſpiritũ ſanctum, in quo obſi-
gnati eſtis.

Moralis adhortatio.

Hæc ipſa obſignatio in ore tuo eſt poſita, ne tollas
ſignacula. Os ſpirituale nihil tale loquitur. Ne dicas,
nihil refert ſi turpe quid dixero, ſi quẽquam vitupe-
rauero.

rauero. Propter hoc ipſum magnum eſt malũ, quòd
nihil eſſe videtur. Etenim quæ nihil eſſe vidẽtur, faci
le contemnuntur: quę vero contemnũtur, augẽtur ac
multiplicantur etiam. Quæ augentur autẽ, reddũtur
† quódnã verbũ protuleris, ſtatim vbi natus fueris.] vt ſcilicet de natiuitate ſpirituali per baptiſmum intelligatur. talis enim eſt dicere, pater noſter qui es in cœlis. etiam incurabilia. Os habes ſpirituale. Cogita, †quã-
primum verbum protuleris, quid ſis locutus,] & quę
ſit oris tui dignitas. Patrem vocas deum, & fratrem
mox vituperas? Cogita vnde ſit quòd patrem vocas
deum. A natura? Nõ poteris dicere. A virtute? Neque
iſtud poteris. Sed vnde? Ex ſola benignitate, cõmi-
ſeratione & multa miſericordia. Quando itaque de-
um patrem vocas, non hoc ſolum perpendas, quòd
quę nobilitatem iſtam non decent, vituperando cõ-
mittis, ſed quòd & à benignitate nobilitatem hãc ha
bes. Noli itaq; illam turpitudini exponere, id quod
fit, dum ex diuina benignitate nobilitatem hanc na-
ctus, crudelitate erga fratres fueris vſus. Patrem vo-
cas deum, & vituperas? Atqui nõ ſunt illa filij dei, ſed
porrò aliena. Quod ergo opus eſt filij dei? Inimicis
ignoſcere, pro crucifigẽtibus precari, pro odio habẽ
tib⁹ ſanguinem fundere. Iſta demum digna ſunt filio
dei, inimicos, ingratos, fures, improbos, inſidiatores,
fratres & hæredes facere, non eos qui fratres facti
ſunt, veluti mãcipia vituperare. Cogita quę verba ſit
Cœna domini. os tuum locutum, qua dignatum menſa, quæ cõtin-
gat, quę deguſtet, quo cibo fruatur. Nihil putas te ma
li facere, quòd fratri maledicis? Quomodo ergo il-
lum fratrẽ vocas? Si vero nõ eſt frater tuus, quomo-
do dicis, pater noſter? illud enĩ noſter, multas perſo-
nas ſignificat. Perpẽde cũ quibus tẽpore myſterio-
rũ adſtes, nempe cũ Cherubim, cum Seraphim. Se-
raphim neminẽ vituperãt, ſed vnus & idem vſus ora
illorũ adimplet, nempe benedicendi & glorificandi
deum. Quomodo potes ergo cũ illis dicere, ſanctus,
ſanctus, ſanctus, qui ore tuo ad vituperium abuteris?
Dic quęſo, ſi vaſculo regio, quod ſẽper cibos habeat
regios, & ad illos ordinatũ ſit, ad ſtercora miniſtro-
rũ quiſquan abuteretur, an auderet illud cũ reliquis
ad eadẽ regia edulia deputatis, ſtercore refertũ de-
nuo reponere? Nequaquã. Atqui eiuſmodi eſt quòd
fratrẽ accuſas, quòd vituperas. Pater noſter. Et nun-
quid hoc ſolum? Audi & quę ſequũtur. Qui es in cœ-
lis. Mox atque dixiſti, pater noſter qui es in cœlis, &
excitauit te hoc verbũ, & mentem tuam alacrẽ red-
didit, oſtenditq; habere te patrem in cœlis, ne facias
quicquam nec dicas eorũ quæ ſunt ſuper terram: in
ordinẽ illum ſupernum cõſtituit te, & choro illi cœ-
leſti adiudicauit, quid teipſũ ad ima deiicis? Ad thro
num regium adſtas, & vituperas? Non vereris ne cõ-
uicij loco reputet illud rex? Atqui ſi ſeru⁹ aliquis in-
ter nos conſeruorũ ſuorũ quẽpiã percuteret, aut vi-
tuperaret, etiã ſi hoc merito faceret, mox illũ obiur-
garemus, factũ eius cõtumeliæ deputantes. Tu vero
cum Cherubim apud thronum regis cõſtitutus con-
uiciaris fratrem? Nõ vides ſacra illa vaſa? Nõ ad vnũ
illa ſemper vſurpãtur? Audẽtne quiſquã illis ad aliud
quicquam vti? Iã tu vaſis iſtis ſanctior es, idq; multo.
Cur itaq; teipſum ſordidum reddis & pollutum? In
cœlis conſiſtis, & vituperas? Cum angelis cõuerſaris
& vituperas? Oſculo dominico dignat⁹ es, & vitupe-
ras? Tot ac tantis rebus os tuũ adornauit deus, vtpo-
te hymnis angelicis, cibo non tantũ angelico. ſed an-
gelicam etiam dignitatem ſuperanti, oſculo, ſuo, cõ-
plexib⁹ etiã ſuis, & vituperas? Noli, obſecro. Magno-
rũ malorum cauſam habẽs res iſta, quàm longiſſime

A abſit à mente Chriſtiana. Nõ perſuademus iſta dicẽ-
tes, nec permouemus? dignum eſt ergo, vt quod reli-
quũ eſt metuas. Audi enim quid Chriſtus dicat: Qui Matt. 5. c
dicit, inquit, fratri ſuo, fatue, obnoxius eſt gehennæ
ignis. Si ergo quod omnium eſt leuiſſimum, gehennã
meretur, qui adeo cõfidẽter ac temere vituperat, quã
gehenna dignus non erit? Inſtituamus potius ora no-
ſtra ad benedictionẽ & laudem. Magnum hinc erit
lucrum, ex vituperio vero plurimum nocumẽti. Nõ
eſt hic† quicquam fœnoris expectandũ.] Claudamus †pecuniæ
oris noſtri ianuam, obiiciamus repagulũ, mordeam⁹ expẽdẽdæ.
nosipſos ſi quando graue ac durum quoddã verbũ
dentes noſtros trãſilire voluerit. Precemur deum, pre
cemur proximum cõuiciis affectũ, nihil huius ægre-
feramus. Nos ipſos percuſſimus, nõ illũ. Imponamus
pharmacum, nempe precationẽ, & cum vituperato
B reconciliationem. Quòd ſi in verbis tantum impẽdi-
mus prouidẽtię, multo magis in factis leges nobis po
nam⁹. Siue amicos habuerim⁹, ſiue alios quoſuis, quã
primũ aliquid male dixerint, aut vituperauerint, exi-
ge ab illis pœnam. Diſcendũ omnino, peccatũ hoc
eſſe. Nã ſi didicerim⁹ iſtud, mox ceſſabimus. De⁹ ve-
ro pacis cuſtodiat veſtram mentem & linguam, mu-
niátq; fideli munitione, timore videlicet ſuo, in Chri
ſto Ieſu domino noſtro, cum quo ſit patri pariter &
ſpiritui ſancto gloria, &c.

Homilia xv.

*OMnis amarulentia, & tumor, & ira, & vocifera-
tio, & maledictia tollatur à vobis cũ omni malitia.*
Quẽadmodũ in vas impurũ, velut immũdũ
veſtimentũ, nũquã ſeipſum immittit apum
genus, nã hac de cauſa & vaporationibus, & virgul-
C tis odoriferis, bonaq; fragrãtia locũ apibus deputa-
tum cõmodum reddunt, qui apum ſtudio tenentur,
vinóq; fragranti, & reliquis bene olentibus quaſillos
pręparãt, quibus apes aluearia egreſſæ inſeſſurę ſunt,
ne per iniucundũ odorem offenſæ deficiant iterum,
ita habet & ingeniũ ſpiritus ſancti. Vaſculum quod-
dam eſt anima noſtra, & quidã quaſillus ad recipien-
dum† aluearia] donis ſpiritualibus plena commodus. †examina
Verũ ſi intus fuerit bilis, & amarulentia, & tumor, ef-
fugient iſta aluearia. Propterea beatus hic & ſapiens
agricola, vaſcula noſtra bene ꝑpurgat, nec falcẽ nec
aliud aliquod ferreum inſtrumentũ habẽs. Et vocat
nos ſpirituale† apiarium, quòd & concluſum] primũ †examen,
purgat precibus, laboribus, & reliquis hũc pertinẽti- quod &
bus omnibus. Vide itaq; quomodo corda noſtra ex- colligens.
D purgat. Expulit mendaciũ, abegit iram. Oſtendit rur
ſus quomodo malũ potius queat radicitus extirpari.
Siquidẽ amari fuerimus, inquit, eueniet nobis quod
ſolet bile amara exiſtẽte, dũ rupto quo tenetur fol-
liculo, vel modice fuerit agitata. Nã quando acutior
aliquanto fuerit, quæ quidẽ admodum eius eſt qua-
litatis vt ſit acuta, & vaſculum illud primariũ quo cõ
tinetur, illã iam non capiens nec tegens amplius, vt-
pote quaſi vehementi igne pereſum, amplius illã te-
gere, & in deputatis finibus cõtinere nequit, ſed con-
uulſum ab immodico acrore, prorumpẽtem bilẽ to-
ti corpori nocituram emittit. Et quemadmodũ vrbi
grauiſſima & intolerabilis illata fera, quãdiu quidem
commodis ac tutis cõtinetur carceribus, etiãſi fero-
ciat & immane rugiat, nemini tamen quicquã infer-
ri damni poteſt. Quãdo vero inualeſcẽte furore ob-
iectos repagulos perfringere exilireq; poterit, mox
vrbem magno tumultu perturbationeq; adimplet ac
quoſuis

quosuis insequēdo abigit. Ita sanè habet & natura bilis. Quousque terminis suis cōtinetur, nullo magno malo nos afficit. Posteaquā vero rupta pellicula fuerit quę illā circunplectitur, nihil vltra est quod prohibeat quin in vniuersam sese naturā effundat. Tūc vero, tūc, inquā, etiam si admodum modica sit quātitate, propter excellentē tamē qualitatis vim & potentiā omnia reliqua elemēta agnata sua malitia imbuit. Tū enim sanguinem nacta & loco & qualitate vicinum, calorémq; in illo acutiorē operata, & quicquid cominus est, quod quidē iuxta humiditatis cōmēsurationem terminos suos excedit, isto assumpto, & in atram bilē simul immutato, omnibus deinceps mēbris bellū indicit, atq; ita omnibus corporis humoribus in suam malitiam insertis, mutum constituit hominem, & spiritu deficientē anima ipsius impulsa & agitata facit. Ad quid vero nobis hęc omnia tāta diligētia narrātur? Ad hoc scilicet, vt à sēsibili illa amaritudine intolerabilē amaricatę mentis malitiam sentientes, quomodo videlicet illa postquam omnē animā primū infecit, omnia sursum ac deorsum vertat, experientiam ipsius effugiamus. Nam quēadmodū illa quoduis elementū, ita ista rationis sensus incendēs, in barathrum gehennę captū hominem abigit. Vt itaque perscrutati diligenter hæc omnia malū istud fugiam°, frænúmq; huic iniiciamus bestię, imò radicitus extirpemus, Paulo morē geramus dicenti: omnis amarulentia, nō purgetur duntaxat, sed tollatur à vobis. Quid enim mihi reb° hisce possessionéque illarū opus est? Quid opus est custodire & obseruare bestiam, quā licet ex anima mea secludere, reiicereq́;, & in vlteriora quædā loca extorrem abigere? Morem ergo geramus Paulo dicēti: Omnis amarulētia tollatur à vobis. Sed heu miseros, quę nos obtinet peruersitas? Oportebat omnia huius gratia facere: verū adeo reuera demētes quidā sunt, vt beatos etiā se putent gloriēturq; ac iactēt se in hoc malo, atq; alios †æmulētur. Amarulētus, inquiūt, est hic homo, scorpius est, serpens est & vipera. Atq; ita terribilē ipsum reputant. Quid metuis amarulentū ô homo? Ne noceat, inquis, ne lædat, inexpertus sum malitiæ ipsius. Vereor ne me simplicem & incautū hominē nactus, qui nihil eorū quę meditatur pręuiderim, in laqueos suos cōiiciat, & retibus nos suis, quę parata habet ad nostrā deceptionem, implicet. Quid ergo? Puerorū sunt ista verba, metuentium quæ metuēda non sunt. Nihil itaq; ita contēnere oportet, nihil ita ridere, vt hominem amarulentum & malū. Nam nihil adeo est imbecille atque amarulentia: stultos facit & amētes. An non videtis quā cæca sit malitia? Non audistis ꝙ qui proximo foueā foderat, sibiipsi illā foderit? Quomodo igitur non est timenda mēs perturbatione referta? Si vt dæmonas & insanos, & quodāmodo stultos (nā & illi omnia temere faciūt) ita & amarulētos metuere oportet, assentior & ego. Si vero tāquā strenuos ad rerum executionē, nequaquā astipulor. Nihil enim ad rerū administrationem ita necessarium est & accōmodum, atque prudentia. Atqui nihil ita prudentiā remoratur, atque malitia & versutia pariter ac fraus. Non videtis corpora cholerica, quomodo omni tabefacto flore tristia sint & iniucūda? Quomodo sint imbecillia, & macilenta, atque ad omnia inepta? Tales sunt & animi amarulenti. Neque enim alius est animæ morbus regius, quàm malitia. Nō est igitur potens malitia, nō est inquam. Si vultis & per

†ad æmulationem prouocet.

A exemplum rursus adductis improbi simul & candidi imaginibus, clarū efficiā quod dico. Improbus erat Absalon, & omniū studia sibi conciliabat. vide igiur quāta erat improbitas. *2. Reg. 15* Circuiens, inquit, dicebat, nū est tibi causa diiudicanda? vnumquenque volēs hoc pacto familiarem sibi & addictū facere. Dauid vero cādidus erat & sine fraude. Quid ergo? vide quis fuerit vtriusque finis, vide quāta fuerit ille stultitia refertus. Nam cum esset ad solum patris excidiū intētus, in reliquis omnibus cæcutiebat. Qui eñ simpliciter ambulat, āmbulat fiducialiter, *Prou. 10* & merito, vtpote qui nihil agat curiose, nihil ꝑpetret mali. Obediamus ergo beato Paulo, & miseremur deploremúsq; amarulētos, omnia moliētes & faciētes, vt malitiā hāc ex eorum mētibus exantlemus, Quomodo enim absurdū non est, quòd bilem eā quę in nobis est, quanquam B vtile est hoc elementū corporis (nā sine bile nequit esse homo, elemētalem autē illam dico) Quomodo, inquā absurdū nō est, ꝙ corporalē quidē illā bilem, licet plurimum ab illa iuuemur, pro viribus euacuantes, eam quæ prorsus inutilis est, imò & plurimum nociua, nullo studio conamur euacuare? Qui vult, inquit, inter vos sapiēs esse, stultus fiat, vt sapiēs sit. *1. Cor. 3. d* Audi rursus & ipsum Lucā dicentē. Sumebāt cibum cū exultatione & simplicitate cordis laudantes deum, & gratiam habebant apud omnem plebē. *Act. 2. g* An non videmus etiamnū simplices, & qui sine fictione sunt, cōmuniter apud quosuis in honore esse? Ei qui talis est, nemo inuidet prospere habēti, & nemo insultat infœliciter ac misere agēti, sed & rebus illi ex animi sentētia cedētibus cōgratulātur omnes, & lapso cōdolent omnes. Amarulentus vero si quādo rebus C vsus fuerit secundis, mox tanquā mali quicquā accidisset, ingemiscunt omnes: & rursus si male habuerit, lætantur omnes. Misereamur itaq; illorum. Habent enim cōmunes hostes, quocunq; se vertant circuneuntes. Iacob simplex erat, & tamē maliciosum illū Esaū deuicit. *Iacob.* In animā enim malignā non ingredietur sapiētia. *Sap. 1. a* Omnis amarulentia tollatur à vobis, neque quicquā illius maneat reliquum. Solēt enim reliquiæ, si motæ fuerint & irritatæ, quēadmodū scintilla quædam ingentē intus efficere pyram. Consideremus itaq; diligenter, quid sit amarulentia. Vtpote, exempli gratia, in viro subdolo, fraudulēto, ad malefaciendū instructo & male suspicioso. E tali sanè semper generatur & tumor & ira. Nequit eñ fieri vt talis anima trāquilla sit. tumoris & irę radix est amarulentia. Qui talis est, semper est animo graui ac tristi, D nec vnquā mentē remittit, semper cogitabūdus, semper mœstus. Quēadmodū enim dixi, ipsi sua ipsorū mala primi demetūt. Et vociferatio, inquit. Quid igitur & vociferationē tollis? Mansuetum quippe talē esse oportet. Equus enim quidā est vociferatio ascēsorem ferēs furorē & iram. Equum cohibe, & ascensorem ipsius euertisti.

Moralis adhortatio.

Audiant ista potissimū mulieres, quæ in nullo non negocio vociferantur & clamant. Vna in re dūtaxat vtilis est vociferatio, nempe in pręedicando & docēdo, aliis in rebus nequaquā, neque in precationibus etiam. Et si hoc vis reipsa cognoscere, nunquam clames, & nunquā irascēris. Ecce habes modum quo vites iracundiam. Quemadmodū enim fieri nō potest, vt qui nō vociferatur, irascatur, ita fieri nequit vt vociferans non irascatur. Neq; enim mihi iracūdum & iniuriæ

iniuriæ memorē, ipsam videlicet amarulentiā & bilem obiicias. Nos de affectus ipsi° violētia disserim°. Itaq; non parū cōferet, si animū erudieris, vt nunquā clames ac vocifereris. Iræ pēnas amputas, dum clamorē tollis, ipsumq; cordis tumorem cōtrahis. Quēadmodum enim fieri non potest vt pugnet, qui manus contra neminem extollit, ita fieri nequit, vt per irā implicetur qui non clamat. Liga manus verberātis: & iube vt percutiat, verū non poterit: ita & ira habet. Vociferatio vero etiam nondum existentē iram elicit. Atq; hinc mox mulierum potissimū genus capitur, quæ dū ancillis irascuntur, vniuersam domum vociferationibus suis adimplent. Fit autē sępenumero vt ædibus ad biuium celebrémve plateā aut angiportū ædificatis audiāt quotquot adstant & istā vociferantē, & famulā eiulantem. Quid vero cum maiore dedecore vnquā poterit fieri, quàm istos audire B ploratus, & quæ reliqua illic fiūt? Atq; hic mox quicunq; introspexerint, famulā suā, inquiunt, illa verberat. Hoc autē quid esse potest turpius? Quid igitur verberare nō oportet? Nō hoc dico. Oportet quidē, sed neq; continuo, neque immodice, neque ad vlciscēdas proprias iniurias, quod semper admoneo, vtpote siquid in ministerio delictum fuerit: sed si quid dāni animæ suæ intulerit, hac de causa si verberaueris, laudabunt omnes, reprehēdet nemo. Si vero tuarū rerum gratia hoc feceris, crudelitatis ac sęuitię argueris ab omnibus. Iam quod omniū est turpissimū, sunt quędam vsqueadeo feræ & immites, vt tā atrociter flagellēt famulas suas, vt ne toto quidē illo die extingui queāt verberū vibices. Nudatas enim puellas, ad lecticas, cōuocato ad spectaculū marito, verberaturæ ligant. Heu, non venit tibi in mentē in ipso C momento, dic queso, gehēnæ memoria? Quin puellā nudas, viróq; ostendis, nec erubescis, nō metuēs ne te reprehendat? Imò plerumque ipsam irritas, diraq; minaris, idq; posteaquā innumeris conuiciis miserā & calamitosam, nēpe Thessalidā, fugitiuam ac prostitutā vocando confeceris. Ira siquidē ne proprio quidem ori parcere permittit, sed vnū hoc intendit, quomodo videlicet illam vlciscatur, etiam si interea seipsam turpitudini obnoxiā reddat. Et post hęc omnia quasi quidam tyrānus ad iudiciū pręsidet, ac seruos aduocat, assumptóq; stulto viro velut lictoris vice vtitur. Debēt ne ista in Christianorū ędibus fieri? Sed malū est, inquis, seruile hoc genus, & improbū & impudēs, & quod corrigi nō sustinet. Noui & ego. Verū potest aliter corrigi, metu scilicet, minis ac verbis, idq; talibus, quę & illā amplius mordere possent, D & te ab isto dedecore liberare. Quòd turpia verba loqueris, cū sis libera, nunquid hoc ipso te magis pudore afficis quàm illā? Deinde cū in balneo illi progrediēdum fuerit, vibices in tergo nudatę ancillę, indicia videlicet crudelitatis tuę circūfers. Sed intolerabile est, inquis, seruile genus, quàm primum indulgētiā consecutum fuerit. Nō ignoro. Verum quemadmodum dixi, aliter illā emenda, non solum flagellis, neque timore duntaxat, sed & blāditiis, & beneficētia. Soror tua facta est, si fidelis fuerit: cogita te esse dominā, illā vero tibi seruire. Si temulenta fuerit, abscinde temulentiæ causas. Virū voca, & admone. An nō vides quàm turpe sit mulierem verberari? Qui innumera suppliciorū genera aduersum viros legibus suis statuerūt, vtpote adustiones & tormēta, raro mulierem suspēderunt, sed irę metā vsque ad alapas aut

A virgarū castigationem posuerunt. Tanta verò erga naturam hanc mulibrem vsi sunt reuerentia, vt nulla vrgēte necessitate distulerīt sępenumero castigationē, vtpote cum prægnans fuerit mulier. Turpe quippe est viro verberare mulierē. Si vero turpe est viro, multo magis ei quæ eiusdē est sexus. Hinc quoq; mulieres reddūtur viris exosæ. Quid igitur, inquis, si fornicetur puella? iūge illam viro, amputa fornicationis causas, ne permittas ingurgitādo lasciuire. Quid si furetur? Custodi eā, & diligēter obserua. O præceptum difficillimū. Eron' ego illius custos inquies? ô demētiam. Quamobrem obsecro, non eris ipsius custos? An non eadē mente & anima tecum cōmunicat? An non eisdem donis ac beneficiis tecū à deo honorata est? Non eadē tecum mensa fruitur? Non eiusdē nobilitatis tecū particeps est? Quid ergo, inquies, si fuerit cōtumeliosa, loquax & ebria? Quot vero liberę tales sunt? B Pręcepit autem deus vt omnia mulierū vitia ferant viri. Dūtaxat, inquit, nō fornicetur mulier, reliqua vitia ferto. Et si temulēta fuerit, aut cōtumeliosa, aut loquax, aut inuida, vel sumptuosa, substātiámque dilapidās, sociā habes vitę: cōpone illā. Id enim tibi necessario incūbit: nā ideo caput es. Quod tuū est facito. Et si corrigi nequit, perpetuóque furatur, quę tua sunt custodi: ne excrucies illam tātopere. Si loquax fuerit, os illi obturato. Atque hoc excellētissimæ philosophiæ est. Iam vero in tantam absurditatem abeunt quædā, vt nudatis capitibus, per capillos ancillas suas raptent. Vt quid erubescitis omnes? Non ad omnes vos mihi sermo est, sed ad eas quę in istam ferocitatem abductæ sunt. Est ne moris, dic quæso, vt nudo capite stet mulier? Tu vero C omnino & vittam capitis * vides? Vides quomodo teipsam contumelia afficias? Quòd si suapte sponte nudo capite in conspectu tuo compareret, probro illi verteres: cum tu vero ipsa illam nudes, nihil esse mali dicis? Deinde, quid si non emendatur, inquis? Virga & plagis illam castigato. Quāta vero vitia tu ipsa habes, quæ nō corriguntur? Ista nobis iam non illarum sed vestri gratia dicuntur, quæ liberę estis, vt nihil designetis quod inhonestū sit ac turpe, nec vos ipsas lędatis. Si ista domi tuę in ancilla tractāda didiceris, māsuetáq; fueris & nō difficilis, multo magis erga virum talis eris. Nā si nihil tale operata vbi potestas erat, inuēta fueris, multo magis nihil hui° facies, vbi vnde prohibearis impedimentū est. Itaque philosophia ista erga ancillam seruata, plurimū vobis ad D acquirendam virorū beneuolentiam cōferet. Nam qua mensura, inquit, metimini, eadē remetientur vobis & alij. *Matt. 7. c* Pone frænum ori tuo. Et si ancillā molestā generose ferēdo laboraueris, in ea quę paris honoris est tecum, etiā si contumeliosa fuerit, nihil ægreferes. Si vero nihil ægrè tuleris, absolutā philosophiā consecuta es. Sunt vero quædā quæ deierant etiā: nihil autē est turpius ea quę ad eum modū irascitur. Quid ergo, inquies, si lasciuè se iactet & ornet? Istuc ꝓhibeto, & ego cōsentiā. Ita vero prohibeto, vt à teipsa incipias, non tantū timore, quantū exemplo. Sis in omnibus illi exemplaris imago. Et blasphemia, inquit, tollatur a vobis. Vide quomodo ꝓgrediatur & crescat malum. Amarulentia peperit tumorē, tumor irā, ita vociferationē, vociferatio blasphemiam, hoc est cōtumelias, blasphemia deinde plagas, plagæ vulnera, vulnera mortē: verum nihil horum proferre voluit Paulus: sed dixit, tollatur, cū omni malitia. Quid

est cum

Omnia mulierum vitia, excepta fornicatione, ferēda sunt à viris.

** ὁρᾷς. sed forte αἴρεις scribēdum vt pro vides? legamus, detrahis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

est cũ omni malitia? In hoc omnia cõcludit ac summat. Sunt autem quidam instar eorum canũ, qui clãculum mordentes, †prætereuntem quidem nec allatrant, nec quicquã erga illum rancoris ostẽdũt, adblandientes vero mãsuetudinisque speciem ostẽdẽtes, sicubi nacti fuerint incautos, dentes clanculũ infigunt. Isti peiores sunt illis, qui ex aperto inimicitiã in se suscipiunt & profitentur. Quoniam igitur & homines canes sunt, neque inclamantes quidẽ neq; irascentes, neque molestiæ quicquã minãtes, occultè vero dolos cõcinnantes & innumera mala fabricantes, factisq; sese vlciscẽtes, & illos notare voluit Apostolus, Tollatur, inquit, à vobis cũ omni malitia. Nõ est q̃ verbis quidẽ parcas, factis vero vlciscare. Ego linguã ideo castigaui: vociferationẽq; illi⁹ amputaui, ne flãmã vehemẽtius incẽdat. Si vero sine vociferatione etiã eadẽ facis, incendiúmq; & carbones interne nutris, quæ vtilitas erit silẽtij? An ignoras quòd eiusmodi incẽdia omniũ sunt nocẽtissima, quæ cũ intus nutriantur, non quibusuis circunstantibus apparent? Et vulnera quę in conspectu extra cutem sese non egerunt? Et trogi illi qui] interna comburũt? Ita & peior est reliquis ea ira quę mentẽ depascitur. Quin etiã ipsa, inquit, cum omni malitia, †& amarulẽtia & iactã tia] tollatur. Obediam⁹ ergo Apostolo, omnémq; amarulẽtiam & omnẽ malitiam eruamus, ne cõtristemus spiritum sanctum. Euellamus radicitus amarulẽtiam, excidamus eam. Ex animo amaricato nihil plane fit boni, nihil sani: omnia calamitates, omnia lachrymas, omnia ploratus & fletus spirant. Nõ videtis vel bestias illas quomodo eas cũ vociferant auersemur? vtpote leonem aut vrsam: ouẽ vero nõ ita. Nõ enim illic est vociferatio, sed mãsueta quędã vox. Et instrumentorũ musicorum quædã iniucũdiora sunt sonitu, dum perstrepunt, vt tympana & tubæ. Quę vero nõ ita sed submissa sunt & mollia, illa iucũda sunt vt tibia, & cithara, & fistulæ. Ad hunc itaque modũ mentẽ nostrã instituamus, ne vociferemus, atque ita poterimus & irã vincere: illa vero excisa nos primi trãquillitate potiemur, & in serenum tranquillúmq; portum enauigabimus, quod contingat nos omnes consequi in Christo Iesu domino nostro, &c.

Homilia xvj.

Omnis amarulẽtia, & tumor, & ira, & vociferatio, & maledicẽtia tollatur à vobis cum omni malitia. Sitis vero inuicem alius in aliũ comes, misericordes, largiẽtes vobisipsis, sicut & deus largitus est vobis. Nõ est satis à malitia liberari, si quidẽ cõsequendum sit regnũ cœlorum, sed & multo virtutum lucro ac prouentu opus est. Nam ad hoc quidẽ vt à gehenna liberemur opus est vt abstineamus à malitia: vt vero regnũ cõsequamur, amplectẽda & vsurpãda est virt⁹. An ignoratis quòd ita fiat & in externo illo mundano foro, quando factorũ habetur inquisitio, omnis q; ciuitas in vnũ cõgregatur? Nam vetus erat apud eos qui foris sunt cõsuetudo, vt aurea donaretur corona, nõ is qui nihil mali perpetrasset in ciuitatem (nam istud ad hoc dũtaxat sufficiebat, ne subeũdũ esset supplicij) sed qui etiam magna beneficia cõtulisset. Ita scilicet oportebat ad istum honorem cõsequendũ duci. Sed nescio quomodo penè oblitus sim, quod ad vos potissimũ erat dicẽdum. Primã enim distinctionis isti⁹ †tractã partem †reiiciam, modica quadam correctione vsus. Posteaquã enim dixi secessum à malis sufficere nobis ad hoc ne in gehennã incidamus, incidit interea dicenti horrida quædam cõminatio, quæ non illis qui mali quicquã ausi sunt, suppliciũ inducit, sed eos qui bonorum quippiam omiserunt, punit. Quæ est autẽ ista? Imminente, inquit, die illa terribili, aduẽtantéq; certa illa & fixa iudiciaria cognitione, cõstitutus in tribunali suo iudex, & ouibus quidẽ ad dextrã collocatis, hœdis vero à sinistris, ad oues dicet: Venite benedicti patris mei, possidete regnũ vobis ab exordio mũdi paratũ. Esuriui enim, & dedistis mihi edere: istud bene habet. Oportebat enim eos tantæ beneuolẽtiæ tantã vicissim retributionẽ recipere. Quod autẽ illi qui de bonis suis egentibus non cõtribuerũt, non solum vsq; ad bonorum priuationẽ puniuntur, sed & in gehennæ ignẽ amandãtur, istud quęso quámnam habet rationem? Et istud sanè potissimũ probabilem habet rationẽ, non minus q̃ illud prius. Nã ex eo instruimur, quòd illi quidẽ qui bona fecerũt, cœlestib⁹ sint potituri bonis: qui vero culpãtur, q̃ etsi nihil habeant mali, bonorũ tamen aliquid omiserunt, simul cum illis qui mala fecerunt, in ignẽ gehennę sint abducendi. Nisi quisquã illud dixerit, q̃ & bonum non facere, malitiæ pars quædã sit. nam ocij istud est & segnitiei. Ocium vero malitię pars est: imò vero non pars, sed causa & mala radix. Omnẽ quippe malitiã docuit ocium. Itaq; cauendum ne stultè quæstiones istas indagemus & inquiramus, nępe quẽ sit habiturus locũ qui nihil boni fecit. Nihil enim boni facere hoc ipsum est malum facere. Dicas enim velim, si famulum quempiã haberes, qui etsi nec furaretur, nec cõuiciaretur, nec cõtradiceret, imò nec inebriaretur, nec reliquorum malorum quicquam designaret, sederet tamẽ perpetuo ociosus, nec aliquid eorum quę seruus hero suo pręstare debet, faceret, nõ flagellares illũ, nõ vt puersum castigares, dic quæso? Atqui nihildũ mali operatus esset. Itaq; hoc ipsum malum est. Producamus autẽ & ad reliqua vitæ genera sermonem. Sit agricola quisquã qui nulla in parte lędat nostra bona, nec illis insidietur, nec furtum intentet, duntaxat cõsertis domi manibus ociose sedeat, nec seminans, nec sulcũ proscindẽs, nec boues subiugãs, nec vitẽ colens, nec alium quenquã eorum laborum faciens qui ad terræ culturã pertinent: an huiusmodi non puniemus? Atqui nihil iniuriæ intulit, ne culpare talem possimus. Verũ hoc ipso q̃ ociosus fuit, iniuriã intulit. Iniuriam enim cõmittit cõmuni rationẽ, qui quã debet vtilitatẽ suam non præstat. Quid enim, dic quæso, si quisq; opificũ & artificũ, eum qui alterius artis esset, imò qui & suæ, nihil quidẽ læderet aut impediret, quiesceret vero & ociaretur duntaxat, an nõ hoc pacto omnis vita nostra perderetur & corrũperetur? Vis vt & ipsum corpus in hãc rationem ducamus? Manus igitur nec caput verberet, neque linguã excidat, nec oculum effodiat, nec aliud quicquã eiusmodi mali cõmittat, tantũ vero ociosa maneat, & ministeriũ suum quod debet toti corpori nõ præstet: an digna non esset quæ amputaretur potius quàm circũferretur ociosa, totique corpori nociua? Quid si os nec manderet manũ, nec morderet pectus, quæ vero sui sunt officij omitteret omnia, an non melius obturatum esset magis os tale? Itaq; si & in domesticis, & in opificibus, & in toto corpore magna est iniuria, non solum mali quicquam facere, sed & bona omittere, multo magis istud vtique in corpore Christi erit. Propterea nos & beatus Paulus abductos à malitia ad virtutem ducit.

Moralis

Moralis adhortatio.

Quid enim proderit, dic quæso, spinas omnes excidere, si bonũ semen iactum non fuerit? In idẽ quippe damni nos iterũ constituet labor inutilis manens & imperfectus. Propterea sanè & Paulus curã nostri habẽs, admonitiones suas non in eo sistit, vt mala excidamus & tollamus, sed illico adhortatur vt & bonorum sementẽ & plantationẽ ostẽdamus. Cũ enim dixisset: Omnis amarulẽtia, & tumor, & ira, & vociferatio, & maledicentia tollatur à vobis cũ omni malitia, subiunxit: Sitis vero inuicem alius in aliũ comes, misericordes, largiẽtes vobisipsis. Isti eũ sunt habitus & affectus, & nõ sufficit vno liberari ad hoc vt in alterius affect⁹ habitũ restituamur: sed opus est rursus instinctu quodã & impulsu nõ minore eo qui ad fugã malorum permouit, vt ad possessionẽ bonorum perueniamus. Etenim qui corpore niger est, etiam si ab ea corporis qualitate liberetur, non tamen mox albus euasit. Immo vero rei huius rationẽ ac iudiciũ non in naturalib⁹ exerceamus, sed ex illis quę ad voluntatem pertinẽt, exẽplum adducamus. Qui inimicus nõ est, nondũ omnino amicus est, sed est mediũ quiddam, quod neq; ad inimicitiã neq; ad amicitiã pertinet: in quo maxime cõstituta est erga nos maior hominũ pars. Qui non illachrymatur, nõ planè etiã ridet, sed est media quædã conditio. Ita sanè & hic, nondũ omnino comis est qui amarus nõ est, nec planè misericors qui tumorem non habet, sed adhuc & alio quodã studio opus est, vt istud bonum possideatur. Cõtemplare vero quomodo iuxta legẽ ac rationem optimæ agricolationis concreditã sibi ab agricola tellurem beatus Paulus perpurget, & operando exerceat. Sustulerat adulterinã sementem, hortatur deinceps vt contineant genuinã sationem. Sitis comes, inquit. Nam si euulsis spinis ociosus iacet ager, inutiles iterũ herbas proferet. Propterea ociũ ipsius ac desidiã bonorum seminum ac plantarum satione præoccupare oportet. Euulsit irã, posuit in locũ comitatẽ: euulsit amarulentiã, reposuit misericordiam: excidit malitiã ac maledicentiã, plantauit remissionẽ ac condonationem. Hoc enim est quod dicit, largientes vobisipsis. Sitis, inquit, ignoscentes ac cõdonãtes. Ista quippe largitio maior est ea quæ fit in pecuniis. nã qui pecunias remittit ei cui mutuũ dedit, bonũ quidem opus facit & celebrandũ, veruntamẽ ad corpus vsq; duntaxat ista largitio pertingit, licet sibiipsi retributionẽ in illis donis acquirat, quę spiritualia sunt, & ad animã pertinent. Qui vero peccata largitur ac cõdonat, & animę suę ipsius prodest, & ei⁹ pariter cui remittit. Non enim seipsum dũtaxat hoc pacto, sed & illum mansuetiorẽ reddidit. Nam animos eorum, qui nobis iniuriã intulerunt, nõ ita mordemus si in ius eos vocemus, atq; si iniuriam cõdonemus: hoc modo illos pudefacientes, & † placãtes. Aliàs etenim nec nobisipsis nec illis ꝓsumus, sed vtrosque damno afficimus, dum & nos vindictã ac retributionẽ more principũ Iudęorum persequimur, & tumorẽ in illis incẽdimus. Si vero acceptam iniuriã mansuetudine cõpensauerimus, omnem ipsius iram excutiem⁹, posito apud ipsius cõscientiã iudicio, vnde pro nobis prolatis sentẽtiis, seipsum condẽnabit, iudicabitq; peiorẽ esse quàm nos. Nam reprehẽdet & damnabit seipsum, quę rẽtq; omnẽ occasionẽ, quo mutuo acceptam longanimitatis partẽ maiore mensura reponat, sciens, si par duntaxat beneficiũ rependerit, inferiorẽ se fore ob id quòd non prior ipse benefecerit, sed exẽplum benefaciendi primũ à nobis sumpserit, atq; ideo minus rependat. Studebit itaq; atque eò cõtendet, vt beneficij sui reddita semina in mẽsura excellant, vt minores quas ex eo sustinet, q̃ nõ prior sed secundus ad beneficij retributionẽ accessit, retributionis excellẽtia superet & abscõdat, & inferiores quas ex tẽpore tulit, †ei⁹ scilicet, qui prior male affectus est, eas per mansuetudinis excellentiã cõmunes faciat. Homines enim quãdo grati sunt, nõ ita propter accepta mala, quomodo propter bona quibus ab illis afficiuntur quos læserant, anguntur & gemunt. Nam illud quidem malitiæ, istud vero probri cõtemptúsq; plenũ est, eũ scilicet cui benefactũ est, nullo beneficio respõdere. Hoc etenim laudẽ habet & applausum, & præconium ab omnibus, q̃ qui iniuriam passus est, nullã meditatur vicissim vltionẽ. Atque ideo potissimũ hoc pacto qui mali sunt mordentur. Itaq; si voles vlcisci, isto modo vlciscere. Mafactis repende bona, vt & ipsum malefactorẽ debitorem tuum constituas, & victoriã feras admirabilẽ. Affectus es male? vicissim benefacito. Ita vlciscere inimicum. Nã si in ius ipsum vocaueris, & te pariter & illũ reprehendẽt omnes. Aliter vero fiet si iniuriã tuleris. Te quidẽ laudabũt & admirabuntur, illũ vero reprehendẽt & incusabunt. Quid vero maius poterit, fieri inimico, q̃ vt videat eum quem odit admirari laudariq; ab omnibus? Quid inimico poterit obtingere amarius, q̃ seipsum videre ab omnibus in eius cõspectu quem odit, calumniari & probris affici? Si vindicaueris in ipsum, †& cõdẽnaberis pariter, & solus vltionem patieris.] Si vero noxam remiseris, vindictam in hostẽ tuum pro te exercebũt omnes. Istud quidẽ grauius est, q̃, si male abs te afficeretur, nempe & tu quòd tot vltores in ipsum hostem tuum insurgunt. Quòd si tu quoq; os tuum aduersus illum aperueris, tacebũt illi. Si vero tacueris, non iam vni ori, sed innumeris aliorũ illum obiicies, & magis hoc pacto vlcisceris. Et te si probris inimicũ tuum affeceris, multi etiã culpabunt. Dicent enim verba esse animi cõmoti. Si vero is qui nulla sit lacessitus iniuria, conuiciis ipsum ita perfuderit, tum maxime à suspicione ista pura fuerit vltio. Nam quando nihil mali perpessi, propter excellentiam mansuetudinis tuæ, non aliter condolent atque compatiuntur, quàm si iniuriis essent affecti, tum certe ab omni suspicione mũda erit ista vltio. Quid igit, inquis, si nemo vlciscetur? Non potest fieri vt adeo lapidei sint homines, quin admirentur philosophiam istam videntes. Et si tum vlti non fuerint, facient tamen hoc postea, mox vbi cõposita mẽtis perturbatione ad seipsos redierint. Interea qui illum suggillant & probris afficiunt, istud adimplent. Et si nemo alius te admirabtur, admirabitur tamen ille ipse inimicus tuus, etiam si nihil dicat. Nam iudiciũ boni incorruptum ac nulla parte deflexum etiãsi in ipsum malitiæ barathrũ deueniamus, nihilominus adhuc nobiscũ persistit. Aut quamobrẽ putas dominum nostrũ Christum ista dicere: Si quis te percusserit in dextrã maxillã, obuerte illi & aliam? An non ideo, q̃ quãto quis longanimior fuerit, tanto magis & seipsum & aduersariũ suum maxima vtilitate afficiet? Propterea præcepit & aliã obuertere, vt irati ac tumidi desiderium expleas. Quis enim adeo ferinis est morib⁹, qui postea nõ pudeatur? Canes hoc inter se facere dicuntur, vt quãdo in aliquem

Universidad de Deusto Biblioteca

quem latrando irruperint, is vero ſupinũ ſeipſum in
terram proiecerit,nihilq; contra fecerit, mox omnẽ
irã hoc pacto extinguat.Itaque ſi illi placãtur&qua-
ſi pudore ſuffunduntur corã eo qui quiduis ab ipſis
pati paratus eſt,multo magis iſtud humanũ genꝰ,ma
iore ratione præditum,decet.Sed enim dignũ fuerit
nõ prçterire quod paulo antè in memoriã inciderat,
& in teſtimoniũ adductum eſt. Quid autẽ eſt iſtud?
Diximꝰ de Iudæis & eorũ primoribus, quòd culpa-
ti ſint tanquam vltionis retributionẽ ſectantes.Quã-
Leu.24.d quam iſtud lex illis permiſit, nempe,oculũ pro ocu-
Deu.19.d lo,dentem pro dente.Verum non ideo,vt oculos in-
uicem effoderent,ſed vt metu idem patiendi,licẽtiã
lædendi cohibẽtes,neque malum alijs inferrẽt, neq;
ipſi paterẽtur ab aliis.Propterea dixit,oculũ pro ocu
lo,vt aduerſarij manus liget ac cohibeat, non vt tuas
contra eliciat & educat,non vt tuorũ duntaxat ocu-
lorum læſionẽ prohibeat,ſed vt& illius ſaluos cuſto-
diat.Sed vt quęrere cœperã, qua ratione cõceſſa vl-
tione reprehẽdũtur quòd illa ſunt vſi? Quidnã iſtud
eſt? Iniuriarũ memoriã hic dicit. Nam eum quidem
qui læditu, actionẽ mox inſtituere permittit, lædẽ-
tem,vt dixi,detinens,ac reum cõſtituens.Iniuriæ ve-
ro memorem eſſe non ita permitit:nam iſtud nõ iam
iræ eſſet,aut feruẽtis impetus,ſed ſtudioſæ & accura
tæ malitię.Ignoſcit vero deꝰ illis, qui dolore ac calũ
nia pariter rapti ſunt,& ad vindictã impulſi.Propter-
ea dicit, oculum pro oculo.Et iterum:Viæ eorũ qui
iniuriarum ſunt memores,ad mortem abeũt. Si vero
tantum ſupplicij iniuriarum tenacibus poſitũ eſt,vbi
oculum pro oculo excæcare & eruere licebat,quãto
magis illis qui ſeipſos & ad malorum tolerantiã pa-
ratos exhibere iuſſi ſunt? Ne ſimꝰ itaque iniuriarum
memores,ſed extinguamus irã,vt beneuolẽtia ipſius
Matt.7.a. præcipientis digni reddamur.Qua enim mẽſura, in-
quit, metimini,eadẽ remetiẽtur vobis & alij.Et quo
iudicio iudicatis, eodẽ iudicabimini, vt videlicet &
eos qui in prçſenti vita ſunt,laqueos effugiamꝰ,& ad
futurum illum diem veniam ab ipſo acquiramꝰ, gra-
tia & benignitate,&c.

Homilia xvij.

Cap. V. *SItis vero inuicem alius in aliũ comes,miſericordes,lar-
gientes vobiſipſis, quemadmodum & deus in Chriſto
largitus eſt vobis. Sitis igitur imitatores dei,tãquã fi-
lij dilecti,& ambulate in dilectione, quemadmodum & Chri-
ſtus dilexit nos,& tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem&
victimã deo in odorem bonæ fragrantiæ.* Maiorem perſua-
dendi virtutem habent quæ prætererũt, quàm quæ
futura ſunt. Videtur etiam admirabiliora eſſe & cer-
tiora.Propterea & Paulꝰab acceptis iã beneficiis ad-
hortationem texit.nã illa quidem Chriſti gratia plus
Lucæ 6.f. habẽt virium. Quod enim dicit:Remitte & remitte-
Mat.6.b. tur tibi:&,ſi non remiſeritis, non remittetur vobis:ſi
ad philoſophos quidem viros dictũ fuerit,& eos qui
futuris fidem habent,multum ſanè poterit.Paulꝰ ve-
ro nõ ſolum ex iſtis vrget,ſed ex beneficiis iam acce-
ptis. Illud enim eſt ſuppliciũ quidẽ fugere, iſtud ve-
ro & boni cuiuſpiam participem fieri.Chriſtũ imita-
re.Iſtud vnum ſuffecerit adhortamentũ virtutis,deũ
ſcilicet ſi imitatus fueris. Hoc vero maius illo, ꝙ ſo-
Matt.5.g. lẽ producit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iu-
ſtos & iniuſtos.Non enim ſimpliciter dixit, vt deum
imitemur, ſed vult vt in quibꝰ nobis benefit, paterna
inuicem viſcera alius in aliũ habeamus.Nam viſcera
iſta dicuntur, & benignitas,& commiſerationes.Cũ

A enim fieri non poſſit,vt qui homines ſunt, nec cõtri-
ſtent aliquẽ, nec cõtriſtẽtur ipſi, reperit alterũ phar-
macum.Itaq;,inquit,largimini vobis ipſis.Quanquã
ita nihil dum quod par ſit feceris: nam tu quidẽ nũc
largiris,rurſus tibi largitur ille, deo vero nihil largitꝰ
es.Et tu quidẽ cõſeruo, deus vero ſeruo, & hoſti ſuo
& oſori.quemadmodũ & deus,inquit,in chriſto lar-
gitus eſt nobis. Et iſtud magnum habet ænigma. Nõ
ſimpliciter,inquit,ſine periculo largitꝰ eſt,ſed cũ pe-
riculo filij.vt tibi ignoſceret,filiũ immolauit.Tu vero
ſæpenumero cum remiſſionẽ videas eſſe & ſine peri
culo & ſine ſumptu, tamẽ nõ ignoſcis. Sitis imitato-
res dei tanquã filij dilecti, & ambulate in dilectione,
quemadmodũ & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſe-
metipſum pro nobis oblationem & victimã deo in
odorem bonæ fragrantiæ. Ne vero oblationẽ iſtam
B neceſſitate coactã fuiſſe putes, audi quid dicat: nẽ-
pe quòd ſemetipſum tradiderit. Quemadmodum te
dilexit dominus, ita tu dilige amicum: immò neque
ita poteris: veruntamen dilige vt poteris. Papè quid
poterit hac voce beatius eſſe?nihil par dixeris, etiã ſi
regnum aut quicquid tandem protuleris. Deũ imita-
beris,deo exęquaberis,ſi aduerſario ignoueris.Opor
tet vero delicta magis ꝗ̃ pecunias remittere. Nam ſi
quidẽ pecunias remiſeris,deũ nondũ hoc pacto imi-
taberis.Delicta vero ſi remiſeris,deũ imitaberis. Ve-
rũtamẽ quomodo poteris dicere,pauper ſum,remit
tere nõ valeo,cum & ea quæ remittere potes, nõ re-
mittas?Et ẽſt ne hic damni quicquã?Nũquid diuitiæ
magis?num abundantia?num opulentia?Ecce & aliã
adhortationem generoſiorem,Tãquã filij dilecti,in-
quit,& aliam habetis neceſſitatẽ imitandi ipſum, nõ
C ſolũ vt bene nobis fiat,ſed vt & filij reddamur:tãquã
filij dilecti.Quoniã enim non omnes filij patres ſuos
imitãtur,imitãtur vero dilecti,propterea dicit: tanꝗ̃
filij dilecti, ãbulate in dilectione. En omniũ cauſam.
Iſta ſi fuerit:nec tumor erit,nec ira, nec vociferatio,
nec maledicẽtia,ſed ſimul hęc oĩa ſublata erũt.Prop
terea & poſtremo loco caput hoc poſuit. Vnde factꝰ
es filiꝰ?Ex eo quòd remiſſum eſt tibi.Ex ea itaq; cau-
ſa,vnde tanto affectus es honore,ex ea, inquam,ipſa
ignoſce & proximo tuo.Dic quæſo:Si quis te vinctũ
& innumeris malis obnoxiũ in regiã duxiſſet:immò
vero relinquamꝰ iſtud.Si quis te febricitãtẽ &frigo-
re pereuntẽ pharmacoquodã iuuiſſet, an nõipſũ prę
omnibus honorares,atq; ipſum etiam pharmaci no-
men?Si enim tempora & locos quibus adiuti ſumus,
non aliter habemus ꝗ̃ noſtras ipſorũ animas, multo
D magis res ipſas. Amator eſto dilectionis, per ipſam
ſaluatus es, per ipſam filius dei factus es. Quòd ſi &
alium ſaluare poſſes,an non hoc ipſo pharmaco vte-
ris & admonebis omnes dicti illiꝰ,remittite,& remit *Lucæ 6.f.*
tetur vobis?Gratarũ mentium eſt iſtud:ita adhortari
liberorũ eſt & generoſorũ. Quemadmodũ & Chri-
ſtus dilexit nos.Tu parcis amicis,ille inimicis: igitur
multo maius eſt quod à domino fit.Illud enim (quẽ-
admodũ,)vbi ſeruatur,niſi videlicet dum & inimicis
benefacimus?Et tradidit ſemetipſum oblationẽ &vi
ctimam deo in odorẽ bonæ fragrantiæ.Vides quod
pro inimicis pati,odor ſit bonę fragrãtię,victima ac-
ceptabilis?Quòd ſi mortuus fueris pro illis, tũ demũ
eris victima.Iſtud ſcilicet eſt imitari deum. *Fornicatio
vero & omnis immũditia,aut auaritia, neq; nominetur inter
vos,quẽadmodũ decet ſanctos.* Dixerat de amaro tumoris
affectu,venit iam ad minus malum. Quod enim mi-
nus malum

nus malum ſit concupiſcentia,audi & in lege Moſen A
Exo.20.c primũ dicentẽ:Ne occidas,quod quidẽ tumoris eſt,
Deut.5.b & tũc ſubiungentẽ,nõ mœchaberis,id quod eſt con-
cupiſcẽtiæ.Quẽadmodũ enim amarulẽtia,& vocife-
ratio,& omnis malitia,& maledicẽtia,& quæcũq; ta-
lia tumidi ſunt,ita cõcupiſcẽtia laborãtis eſt fornica-
tio,immũditia,& *auaritia.Eodẽ eñ affectu cõcupi- **πλεονεξία, plus habẽdi cupiditas, nimia auiditas.*
ſcẽtiæ & pecunias amamꝰ& corpora.Sed quẽadmo-
dũ illic vociferationẽ,tãquã iræ vehiculũ,ſuſtulit, ita
& nũc turpiloquiũ & facetiarũ vrbanitatẽ, vt forni-
cationis vehiculũ aufert. *Et obſcœnitas,*inquit, *& ſtul-
tiloquiũ, & facetiarũ vrbanitas,quæ non cõueniunt, ſed magis
gratiarum actio.* Neq; dicas vrbanas facetias ac turpia,
neq; facias, & flãmã extingues. Neq; nominetur, in-
quit,inter vos:hoc eſt,omnino ne appareat quidem.
1.Cor.5.a Iſtud & Corinthiis ſcribẽs dixit:omnino auditur in-
ter vos fornicatio:id eſt,omnino mũdi ſitis. Sermo- B
nes eñ rerũ ſunt vię. Deĩde ne videatur oneroſus eſ-
ſe & moleſtꝰ,vrbanitatẽq; temere amputare, addidit
& cauſam,cũ dixit,quę nõ cõueniũt. quę nihil,ĩquit,
pertinẽt ad nos,ſed magis gratias age.Quid ꝓdeſt vr
bane dixiſſe?Riſum dũtaxat mouiſti. Dic mihi, facit
ne coriarius quicquã eorũ quæ ad artẽ ſuã non per-
tinẽt,aut poſſidebit aliquod tale inſtrumentum? Ne-
quaquam. Quæ enim nullo ſunt vſu,nihil illa ad nos.

Moralis adhortatio.

Nullꝰ igitur ſit nobis ſermo ocioſus.Ex ocioſo quip-
pe ſermone incidimus & in abſurdos.Præſens tẽpus
non effundendi gaudij,ſed luctus eſt,tribulationũ,&
lamentationũ.Tu vero leuiter vrbanis facetiis iocu-
laris?Quis athletarũ ſtadiũ ingreſſus, relicta ſolicitu-
dine cũ aduerſario certãdi,facetiis vtitur? Inſtat dia-
bolus,circuit rugiẽs,vt rapiat oĩa mouet ac tẽtat, oĩa C
aduerſus caput tuũ ĩuertit,extráq; nidũ eiicere te mo
litur,dẽtibus ſtridet ac fremit, ignẽ ſpirat aduerſus ſa
lutẽ tuã,& tu ſedes facetias effundẽs, & quę ſtulta ſũt
& ad rẽ nõ cõueniũt effutiẽs?Poteris itaq; ipſum be-
ne ſuperare?Ludimus dilecti?vis diſcere ſanctorũ cõ-
Act.20. uerſationẽ?Audi Paulũ dicentẽ:Trienniũ,inquit,no-
ctes ac dies non deſtiti cũ lachrymis admonere vnũ-
quenq; veſtrũ. Si vero pro Mileſiis & Epheſiis tanta
vſus eſt diligẽtia,nõ facetias loquẽs,ſed cũ lachrymis
2.Cor.2. admonitionẽ inferẽs,quid de aliis dici poterit? Au-
di vero quid & Corinthiis dicat:Ex multa tribulatio-
Ibid.11. ne,inquit,&anxietate cordis ſcripſi vobis per multas
lachrymas.Et iterũ:Quis infirmatur & ego non infir-
Rom.8.d mor?Quis offenditur & ego nõ vror?Quin audi quid
& alibi dicat:Nã & nos, inquit, qui ſumus in hoc ta-
bernaculo,gemimꝰ.&per ſingulos dies,vt ita dicã,ex D
hoc mũdo migrare cupiẽte Apoſtolo, tu rides & lu-
dis?Belli tẽpus eſt, & tu quæ tripudiantiũ ſunt vſur-
pas?Nõ vides bella gerentiũ facies,quomodo ſint tri
ſtes,cõtractis ſuperciliis terribiles, & horrore plenæ,
Videnꝰ aciẽ oculorũ auſterã? cor excitatũ, ſaliens &
palpitans?animũ collectũ,trementẽ ac trepidantẽ?vt
multã diſciplinã rerũmq; concinnitatẽ taceam.Itaq;
apud illos non licet turpe verbũ dicere, immò ne lo-
qui quidẽ temere, multum ſilẽtij illis qui in exercitu
ſunt,ſibi inuicẽ mandãtibus. Si ergo illi quibus cum
ſenſibilibus & carnalibus hoſtibus bellũ eſt, quíq; ex
ſermonibus nihil detrimẽti accipiunt,tãto vtũtur ſi-
lentio:tu cui & in ſermonibus bellũ eſt,immò potior
pars belli, eã tibi partẽ immunitã relinques & nudã?
An ignoras ꝙ hinc potiſſimũ pluribus inſidiis obrui-
mur?Ludis,deliciaris,facetias dicis,riſum moues,ni-

hil iſta curãs?Quot ſũt ex facetiis periuria,quot incõ-
moda, quot †ſtultiloquia?Sed tales,inquis,nõ ſunt fa- *† turpiloquia?*
cetiæ. Verũ audi ꝙ omnẽ facetiarũ vrbanitatẽ reie-
cerit Apoſtolus.Belli tẽpus eſt,pugnæ,vigiliarũ, cu-
ſtodiæ,armaturæ & aciei. Nullũ hic locũ habet ridẽ-
di tẽpus:illud enim mundi eſt.Audi Chriſtũ dicentẽ:
Mundus,inquit,gaudebit,vos autem cõtriſtabimini. *Ioan.16.*
Malorũ tuorũ gratia crucifixus eſt Chriſtus, & tu ri-
des?Alapis percuſſus eſt,tãtáq; cõmodi tui gratia,ad
auertendã tẽpeſtatẽ,quæ te occupabat, paſſus eſt, &
tu deliciaris? Et quomodo quęſo ipſum nõ magis ad
iracũdiã prouocas? Verũ quoniã nõnullis res iſta in-
differẽs eſſe videtur,quæ & difficile vitatur, age pau-
ca de illa diſſeramꝰ,ꝗ̃ ſit mala docẽtes.Eteñ diaboli
opus eſt illud,facere vt indifferẽtia cõtẽnãtur.Primũ
igitur,etiã ſi indifferẽs eſſet res iſta, neq; ſic tamẽ illã
contẽnere oportebat, ſcientẽ ꝙ ex ea generẽtur ma-
gna mala,& ita creſcat,vt & in fornicationẽ ſæpenu-
mero deſinat.Quòd autẽ indifferens non ſit, hinc li-
quet.Videamus ergo vnde naſcatur, immò vero vi-
deamus qualẽ oporteat eſſe ſanctũ, mãſuetũ ſcilicet,
mitẽ,lugentẽ,lamentantẽ,ac tribulatũ.Sanctus ergo
non eſt, qui facetias loquitur. Quin ridiculus eſt qui
hoc facit,etiã ſi ſit Græcus atq; gentilis. Illis dũtaxat
licet,qui in ſcena ludũt.Vbi turpitudo,ibi & vrbanæ
facetiæ: vbi riſus intẽpeſtiuus, ibi & vrbanæ facetiæ.
Hic audi quid propheta dicat:Seruite domino in ti- *Pſal.2.c*
more,& exultate ei in tremore. vrbanitas enim mol-
lem facit animũ,deſidẽ attollit,& conuicia ſępe par-
turit,& bella facit.Quid vero tandẽ,nónne vir iam fa-
ctus es?euacua igitur quę ſunt paruuli.Tu vero famu-
lum tuũ in foro quicquã dicere quod nõ proſit, non
pateris,ipſe cum te ſeruũ dei eſſe dicas,facetias vrba-
nas in foro loqueris? † Animũ ſobriũ nemo decipit.] *†bene cũ eo animo agi putandum eſt, qui ſobriꝰ & attẽtꝰ nõ ſuccumbit.*
effuſũ vero ac leuẽ quis nõ facile expugnet? ipſe ſuo
telo ſemet cõficit, nec eget diaboli inſidiis ac violẽ-
tia.Vt id vero diſcas,vel nomẽ ipſum vide. Εὐτράπε-
λος dicitur varius,verſutus,inſtabilis,leuis,in oĩa mu-
tabilis.Iſtud vero ꝓcul eſt ab illis qui petræ ſeruiunt.
Cõfeſtim vertitur qui talis eſt,& trãſmutatur: opor-
tet enim ipſum & habitũ, & verba, & riſum, & greſ- *Εὐτράπελος quis ſit.*
ſum,& omnia aliorũ imitari,& ſcõmata etiã ſtruere&
excogitare talẽ oportet:nã & iſtud illi opus eſt.Mor-
dere vero ſcõmatis procul eſt à Chriſtiano. Neceſſe
eſt etiã vrbanis deditũ facetiis minime neceſſarias in
ſeſe recipere inimicitias eorũ quos temere ſalibꝰ ſuis
lædit,ſiue præſentes ſint,ſeu abſentes hoc audiant.Si
res iſta bona eſt, & honeſta, vt quid mimis iniũgitur,
Sis mimꝰ,& nihil pudeſias? Quãobrẽ ingenuis veſtris
nõ mandatis vt hoc faciant? Nõne rem iſtã iudicatis
morũ eſſe inhoneſtorũ,& minime modeſtorum?Ma-
gna mala mentẽ illã,quæ facetiis iſtis vrbanis dedita
eſt,magna diſſolutio & vaſtitas inhabitãt.Harmonia
illius hiulca eſt, carioſum ac marcidũ eſt ædificiũ,ti-
mor exterminatus eſt,pietas fugata.Linguã habes nõ
vt alios ſalibus tuis mordeas, ſed vt deo gratias agas.
Nõ vides eos,quos moriones vocãt, Samardacos il-
los?Iſti ſunt vrbani illi.Exterminate,obſecro,ex ani-
mis veſtris ingratã iſtã gratiã. Paraſitorũ eſt res iſta,
mimorũ, ſaltatorũ,proſtantiũ mulierũ,procul à mẽ-
te libera,procul ab ingenuo,procul etiam à ſeruis. Si
quiſquam eſt ignobilis,ſi quiſquã eſt turpis & obſcœ-
nus,iſte ſit & vrbane facetus. Multis vero res iſta etiã
virtus quędam eſſe videtur,& hoc ipſum luctu dignũ
eſt. Quemadmodum enim concupiſcentia paulatim

Universidad de Deusto
Biblioteca

in fornicationē prolabitur,ita fit etiā,vt vrbanitas il-
la gratiosa videat̄.Nihil vero illa minus habet gratię.
Eccli.32. b. Audi quippe quid scriptura dicat:Ante tonitruū prę-
properat fulgur,& verecūdię obseruantem præcedit
gratia.Vrbano autē nihil impudentius.Itaq; os illius
nō gratia,sed dolore plenū est.Eliminemus cōsuetu-
dinē hanc mensarum. Sunt vero nōnulli, qui & pau-
peres istud doceāt.O absurditatē. Eos qui in tribula-
tionib⁹ sunt,vrbanis facetiis inseruire faciūt.Vbi quę-
so morbus iste nō inualuit?Iā& in ęcclesiā introduct⁹
est,iam & scripturas apprehēdit.Dicámne,quo mali
huius excellentiā demonstrē? Pudet quidē,attamen
dicā.Volo enim ostēdere,quousq; malū hoc progres
sum sit, ne videar minutula exaggerare, déq; re mo-
dica quadā vobis disserere, si forte vel ita queam ab
isto vos errore abducere. Neq; putet me quisquā ali-
quid fingere,sed quę audiui referā. Cōtigit vt aliquis
huius farinæ apud quenquā eorū existens, qui scien-
tiæ gratia sese plurimū iactitant(scio quidē me risum
moturū,veruntamē dicam) apposita scutella dixerit,
ἁρπάξατε παιδία, μήποτε ὀργισθῇ κοιλία,hoc est,appre-
hendite pueri,ne qua sit ira vētri.Et alij rursum,vę ti-
bi Māmona,& ei nō qui te habet. Et multa huiusmo-
di absurda vrbanitas ista induxit, vt quādo dicunt:Iā
Ἄρτι οὐκ ἐστὶ γένεσις. nō est genesis. Ad absurditatē dico illud, inquiūt, &
mores turpes.Sūt enim hęc verba mētis ab omni pie
tate desolatæ. An igitur ista verba non sunt fulmine
digna? Et multa eiusmodi alia, quæ ab illis dicuntur,
inuenire quis poterit.Propterea adhortor,vt ista om
nino exterminata cōsuetudine,ea loquamur,quę nos
deceāt. Nec loquātur ora sanctorū verba hominum
2.Cor.6. ignominiosorū ac turpiū. Quæ enim participatio iu-
stitiæ cū iniquitate? Quæ cōmunicatio luci cū tene-
bris?Debebat enim iucundū esse nobis & amabile,vt
ab omnib⁹ absurdis nosipsos abduceremus,quò pro-
missa bona cōsequi valeremus, ne tātopere dissoluti
essemus,mētísq; diligētiā & acrimoniā tot modis va
staremus ac perderemus. Mox em̄ cōuiciatur & ma-
ledicit qui eiusmodi facetiis vrbanis studet.Qui vero
cōuiciatur,innumera mala sibiipsi accumulat.Cōpo-
sitis itaq; duabus istis animæ speciebus, rationíq; in-
star equorū bene parētium subiugatis,cōcupiscentia
scilicet & iræ tumore,ita mētem vice aurigæ illis im-
ponamus,vt & palmam supernæ vocationis appre-
hendamus,quod contingat,oro,nos omnes cōsequi
in Christo Iesu domino nostro,&c.

Homilia xviij.

Vel scire debetis. *NAm istud cognoscētes scitis,quòd omnis scortator, aut
immūdus,aut auarus qui simulachrorū cultor est,hæ-
reditatē in regno Christi ac dei nō habet.Nemo vos in-
anibus sermonibus decipiat: nā istorū gratia venit ira dei super
filios inobediētiæ.* Erāt & apud maiores nostros quidā,
quemadmodū fieri solet,qui populi manus dissoluē-
tes,& quod ab Ezechiele dictū est,in opus & effectū
deducētes,immo quę pseudoprophetarū sunt faciē-
tes, pro pugillo hordei deū ante populū suū vilipen-
debant,quod & nunc à quibusdā fieri puto.Quando
igitur dicimus in gehennā abiturum eum, qui fratrē
suum vocauerit fatuū,dicūt alij, etiā qui fratrē suum
fatuū vocauit in gehennā ibit? Nō inquiunt. Et quā-
do dicimus auarū simulachrorū esse cultorē, & istud
quoq; vilipēdunt hyperbolē esse dicētes.Atq; ad eū
modum omnia pręcepta extenuāt.Istos itaq; & tunc
significās beatus Paul⁹,scripsit Ephesiis sic dicēs: Nā
istud cognoscentes scitis,ꝙ omnis scortator, aut im-

A mūdus,aut auarus,qui est simulachrorū cultor,hęre-
ditatē in regno Christi & dei nō habet.Deinde adiū-
git:Nemo vos inanibus sermonibus decipiat.Inanes
sunt illi sermones qui ad tēpus gratiam habentes,ne-
quaquā re ipsa ostenduntur. Est em̄ seductio res ista.
Propterea venit ira dei super filios inobediētię.Pro-
pter fornicationē,inquit,ꝓpter auaritiā, propter im-
munditiā. Aut propter ista, & propter seductionem,
quoniā sunt impostores.Filios inobediētię vocat val
de inobediētes,qui sibi nō obediebāt. *Ne sitis igitur cō
sortes illorū.Eratis enim aliquādo tenebræ,nūc vero lux in domi
no.* Vide quomodo prudēter adhortatus sit.Primū à
Christo sumpto argumēto,quoniā diligitis vos inui-
cē,& nemini iniuriā facitis.Rursus hortatur argumē-
to supplicij & gehennæ.Eratis enim,inquit,aliquādo
tenebræ,nūc vero lux in domino. Quod quidē & in
B epistola ad Romanos dicit:Quē igitur fructū tūc ha- Rom.6.d.
buistis in illis,quorū vos iā pudet? Reuocat illis quo-
que in memoriā priorē malitiam,quasi dicat: Cogi-
tate quid aliquādo fueritis vos,& quid facti sitis. Ne
recurratis denuo ad priorē malitiā, neq; contumelia
gratiā dei afficiatis.Eratis aliquādo tenebræ,nunc au
tē lux in domino,ídq; nō ex vestra virtute vobis, sed
per gratiā dei cōparatum est:hoc est,Eratis eodē sup
plicio & vos aliquādo digni,sed iā non amplius. *Vt
filij lucis itaq; ambulate.*Quid est quod dicit,vt filij lucis?
*Fruct⁹ enim spiritus est in omni iustitia,& bonitate & verita-
te,probātes quid sit acceptū domino.*In omni, ĩquit,bonita-
te.Istud cōtra iracūdos & amarulētos dicit. Et iusti-
tia:hoc aduers⁹ circūuētores ac defraudatores.Et ve
ritate.Hoc cōtra mētiēdi voluptatē loquitur.Nō illa
dicit,quę memoraui,sed contraria.In omni.Istud est
C scilicet,spiritualiter fructificare.Probātes quid sit ac-
ceptū dño.Igitur lubricę mētis sunt illa & inutilis. *Et
ne cōmerciū habueritis cū infrugiferis tenebrarū operibus. Quin
etiā redarguite illa potius. Nā quæ secreto fiunt ab istis turpe est
vel dicere:omnia vero quæ arguuntur à luce manifesta fiunt.*
Dixerat,qm̄ lux estis,lux vero arguit ea quæ in tene-
bris fiūt.Si vos,inquit,virtute fueritis cōspicui & ad-
mirandi,nō poterunt mali latere.Quēadmodū enim
posita lucerna illuminātur & cōspicui redduntur om
nes,nec latro quispiā audet irrūpere:ita& luce nostra
lucēte,deprehēdentur mali redarguti cōspicuíq; fa-
cti. Itaq; redarguere oportet.Quomodo igitur dicit:
Nolite iudicare,ne iudicemini?Redarguere,nō con- Matt.7.a.
dēnare,hoc est,instruere & erudire pręcepit.Illud ve
ro,nolite iudicare ne iudicemini, de minimis delictis Ibidem. Luc.6.f
dixit Christ⁹. Deniq; subiūxit: Quid vides festucā in
D oculo fratris tui,trabē vero quę est in oculo tuo non
animaduertis?Quid est autē,inquis,qđ dicit?Tale qd
est.Quēadmodū vulnus donec superne tectū latue-
rit,& ꝓfunda penetrauerit, nulla ratione curat: ita &
peccatū quādiu abscōditur,multa licētia velut in te-
nebris plurimū audet:posteaquā vero manifestū fue-
rit,iā lux est,nō ipsum peccatū.Quomodo? Qui pec-
catū fecit,quādo in mediū producitur & accusatur,
quādo admonetur,quādo resipiscit,quādo remissio-
ne potitur,nūquid tenebras eius hoc pacto expulisti?
Nunquid tunc vulnus eius curasti? Nūquid sterilita-
tem eius ad fertilitatem prouocasti?Siue hoc,inquit,
siue illud,vita nostra cū manifesta est,lux est. Vitam
enim irreprehensibilē nemo abscōdit.Quæ vero ce-
lantur, per hoc quòd obtenebrantur, absconduntur.
Propterea dicit:*Expergiscere qui dormis,& surge à mortuis,
& illucescet tibi Christus.*Dormiētem & mortuū eum di
cit,qui

cit,qui in peccatis est. Nā & male fœtet vt mortuus,
*ἐπιψαύσεις τοῦ Χριστοῦ. ἄλλοι ἐπιφαύσει σοὶ ὁ Χριστός. & inutilis est vt dormiens,& nihil videt quemadmo-
dū & ille,sed somniat, & vana imaginatur. * Et con-
tinges Christū.Sunt vero qui dicant, & illucescet ti-
bi Christus:imò magis†illud est:Abstine à peccato&
poteris videre Christū:nā qui mala facit odit lucē,&
†Istud. Ioan.3.c non venit ad lucē.Itaq; qui nō malefacit venit ad lu-
cem:& continget Christū. Verum nō de infidelibus
dūtaxat istud dicit. Multi quippe fideliū nihil minus
ꝗ infideles malitiæ adhærent: quin sunt qui multo e-
tiam amplius.Propterea & ad istos necessariū est di-
cere:Expergiscere qui dormis & surge à mortuis, &
illucescet tibi Christ⁹.Ad istos apposite & hoc dicet:
Deus nō est mortuorū sed viuentiū: si ergo mortuo-
Regreditur ad id quod auarus simulachrorū cultor dicitur. rum deus nō est,viuamus.Sunt autē qui hyperbolen
esse dicāt ꝙ auarū dixit idolorū esse cultorem. Verū
nō est hyperbolice dictū,sed vere. Quomodo & qua
B ratione?Deficit à deo auarus, quēadmodum simula-
chrorū cultor.Et ne putes istud temere dici,est sentē
tia Christi quæ dicit: Nō potestis deo seruire & mā-
Luc.16.c monæ. qui māmonæ seruiunt,seipsos extra seruitutē
dei eiecerunt.Qui vero dominiū ipsius abnegant, &
inanimato seruiunt auro, clarū est eiusmodi idolorū
esse cultores.Sed nullū,inquis,feci simulachrū, neq;
constitui arā,neq; immolaui oues,neq; vinum liban-
do obtuli,sed ecclesiā ingressus sum,manúsq; ad vni-
genitum dei filium extēdi, ad hæc mysteriorū quoq;
participationē, & precandi cōmunionem ac reliqua
omnia, quæ ad Christianū hominē pertinent, obser-
uo.Quomodo igitur idola,inquis,adoro? Istud ergo
ipsum summopere admirandum est, ꝙ cum experi-
mētum ceperis & gustū diuinæ benignitatis, cogno-
scásq; Christū esse dominū,relicto tamē Christo cru-
C delem tyrānum cōplexus es. Et simulas illi quidē te
seruire,reuera tamē duro & graui auaritiæ iugo teip-
sum subiecisti.Nondum mihi virtutē tuā narrasti,sed
dona domini.Dic mihi obsecro,vnde probam⁹ mili-
tem? An ex eo ꝙ cum reliquis satellitibus comitatur
regē,& ab eo nutritur,illiúsq; nomini accēsetur? An
inde ꝙ quæ illius sunt curat? Si cum rege se facere &
quę illius sunt curare simulauerit quidē, interea vero
res hostiū agendas susceperit,grauius delictū esse di-
cimus,ꝗ si planè seipsum à seruitute regis abruptum
hostibus addixerit. Et nūc vituperas deū quēadmo-
dū & idolorū cultor,ídq; non vno ore tuo,sed innu-
meris eorū quos iniuria afficis ac lædis. Sed simula-
chrorū cultor,inquis, non est. Quando igitur Græci
infideles dicunt,Christianus iste auarus est, tū nō so-
D lū ipse deū malefactis suis vituperat, sed & eos quos
iniuste lęsit sæpe cogit istud dicere.Si vero nō dicūt,
ipsorū erit religioni & pietati adscribendum. An nō
videmus res istas ita fieri?Quid aliud est idolorū cul-
tor?An nō & ipse vitiosam mētis affectionē sæpenu-
mero adorat dum illā nō cohibet? vt exempli gratia,
cum illi dicimus, ꝙ simulachra adoret. Non, inquit,
simulachra,sed Venerē,sed Martē.Et cum rogamus,
Illusio. Quę est ista Venus?qui grauiores inter eos sunt respō
dēt,voluptas est.Et quis est Mars?Anim⁹ masculus&
vehemēs. Ad eum modum & tu Mammonā adoras.
Quòd si dixerimus:Quis est iste Māmonas? Auaritia
est,& tu illā adoras. Nō adoro,inquis. Quare? Quòd
teipsum illi nō accuruas? Iā multo illū amplius opere
réq; ipsa adoras.Nā ista potior est adoratio. Et vt rē
ipsam cognoscas,ad deū animi intuitū cōuerte:con-
sideráq; quinā illum verius ac magis adorent: an qui

A simpliciter adstāt in precationibus, an qui voluntatē
ipsius faciunt.Ita & qui Māmonā adorant,verius illū
ac magis adorant, qui voluntati ipsius obsequuntur.
Quāquā qui mētis affectiones adorāt, extra illas sæ-
penumero cōstituti sunt.Est em̄ videre Martis culto-
rem qui animi vehementiā sæpenumero cohibeat ac
vincat. Tu vero non ita,sed animi affectioni teipsum
subiicis.At nō mactas illi oues?Mactas vero homines
&animas rationales,illas quidē fame,istas autē male-
dictis. Isto sacrificij genere nihil est bacchicū magis,
nihil scilicet insanius. Quis vidit vnquā animas ma-
ctari? maledicta est auaritię ara:nā si ad simulachrorū
illā accesseris arā,videbis eam caprinum & bouinum
olentem sanguinē, ad istam vero auaritiæ aram si ve-
neris,humanū sanguinē videbis misere & crudeliter
exhalātem.Hic si steteris, nō contēplaberis halitum, Peior est
alas incensas,nec redditū nidorē,& fumum, sed per- auarus
B ditum humanū corpus. Hic videbis quosdā quidem quā simu-
qui seipsos in præcipitia cōiecerūt,alios vero qui la- lachrorū cultor.
queū applicuerunt,nonnullos etiā qui ensem per ip-
sum guttur trāsegerūt.Vides hostias crudeles & inhu
manas?Vis istis etiā sæuiores videre? Ostēdam tibi iā
nō humana corpora illic, sed & hominū animas ma-
ctari.Nā & animæ mactari possunt, mactatione quæ
cōueniat animæ:quēadmodum scilicet animæ mors
est.Anima em̄,inquit,quę peccat,moritur.Nō quidē Ezec.18.a
talis qualis est corporis, sed multo grauior est mors
animę:nā corporalis illa mors est,quæ solutis & seiū-
ctis inuicē anima & corpore, hoc quidē à multis cu-
ris & laboribus liberat ac recreat, illā vero in illustrē
locū dimittit.Deinde quod dissolutū est & sine spiri-
tu,suo tēpore denuo cū incorruptione coniungitur,
C propriámq; recipit animā.Atq; hęc mors talis quidē
est,animę vero horrida & terribilis. Animā em̄ post-
eaquā à corpore soluta fuerit, nō ita vt corporalis fa-
cit ad potiora dimittit,sed rursus incorruptibili cor-
pori deuinctā in ignē detrudit inextinguibilē. Eius-
modi est mors animæ.Quēadmodum est ergo mors
animæ,ita est & animæ mactatio. Quid est corporis
mactatio?Mortificari scilicet,&ab energia illa quę a-
nimę est abrūpi.Quid est animę mactatio?& istud est
mortificatio.Quid autē est animę mortificatio?Quē-
admodū enim tūc corpus mortificatur,quādo anima
illud in operatione sua desolatū ac priuatū relinquit:
ita & anima tū est mortua,quādo illā energia sua de-
stitutā relinquit spiritus sanct⁹. Atq; istę mactationes
potissimū apud aram auaritiæ fiunt. Nō saturatur nec
sistitur humano fuso sanguine, nisi ipsam etiā animā
D immolaueris, nec adīpletur auaritiæ ara,nisi vtriusq;
& immolātis &immolati animas recipiat.Necesse est
enim hic vt qui immolat aliū,primū immoletur ipse,
atq; ita immolet,vt mortu⁹ immolet interea viuētē.
Quādo enim maledicit,quando cōuiciatur, quando
indignatur,nūquid istæ animę plagæ immedicabiles
sunt?Vides iā quomodo nō hyperbolice dictū sit, ꝙ
Paulus auarū idolorū esse cultorē dicit? Vis & aliud
audire, & cognoscere quomodo auaritia sit idolorū
cultus,immo peior etiā idolorū cultu?Idolorū culto-
res creaturas dei adorāt.Et venerati sunt,ĩquit, & co Rom.1.c.
luerunt creaturā plusquā creatorē. Tu vero tuam ip-
sius creaturā adoras.auaritiā em̄ deus nō creauit, sed
insatiabilis illa immodestia tua eā adinuenit. Et vide
insaniā & vanitatem ridiculā.Qui idola adorant,ho-
nori etiā habent quæ adorāt,& si quis contradixerit,
aut conuiciis illa insectetur,pro virili tuētur.Tu vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi per ebrietatē rem adoras, quæ nō solum repre- A
hensione nō vacat, sed & impietate plena est. Itaq; pe
ior es illis: neq; enim defendere potes auaritiam, ac
dicere non esse malam. Licet & illi potissimū inexcu
sabiles sint, tu tamen multo magis, qui sæpenumero
auaritiā taxas ipse, & eos qui illā colunt, illiq; seruiūt
& obediunt, omnes in vniuersum improbas. Quòd si
Vnde sit idololatria. Sap. 14. b placet inquiramus vnde subingressa sit simulachrorū
cultura. Sapiens quidam vir dicit, diuitem quempiā
hominē, immaturo mortui filij luctu exhaustū, cum
nullam prorsus luctus sui consolationem haberet, sic
mentis suæ passionem solatū esse, vt inanimato simu
lachro ad imaginē mortui filij sui facto, ita perpetuo
oculos intēderit, vt putauerit se in imagine istā quasi
præsentem habere defunctum filium: Adulatores ve
ro quosdam, quorū deus venter erat, ad honorem &
assentationē diuitis simulachrum istud coluisse, atq; B
ita consuetudinē simulachra colendi in mediū pro
duxisse. Introducta est igitur ab impotentia animæ, à
consuetudine incōsiderata, & immodestia. Auaritia
vero non ita. Ab impotenti quidē & imbecilla mēte
profecta est & ipsa, verū à peiore. Non amisit hic ali
quis filiū, nec luctus solamē quisquam quæsiuit, neq;
Cain inuētor auaritiæ. ab adulatoribus pertractus est, sed quomodo? Dicam
vobis. Cain est qui auaritia sua deum fraudauit. Nam
quæ illi dare debebat, sibiipsi detinens, quæ ipse de
bebat habere, illi obtulit, atque ita malum istud erga
deum primus inuenit. Si enim dei nos sumus, multo
magis quę potiora sunt in bonis nostris. Deinde & in
πλεονεξία, auaritia, immodica cupiditas. Gen. 6. a mulieres impetum fecit * auaritia. videbant enim fi
lias hominum, & in concupiscentiā deuoluti sunt: ab
illis postea ad pecunias. Plus enim in tēporalibus ha
bere velle q̄ proximus habeat, non est aliunde factū, C
quàm ex eo q̄ dilectio refriguit. Plus habere velle
nulla est ex re alia q̄ ex arrogantia, odióq; & cōtem
ptu hominū. Terram non vides quāta sit? Quomodo
†aer, quomodo cælia] interpr pro ἀὴρ, Legit ἀνὴρ. multo maior q̄ vsus expostulet, sit † maritus eius, nē
pe cœlum?] Vt enim auaritiam tuā extinguat deus, in
tantam mensurā creaturas suas extendit: tu vero vel
sic rapinā exerces, & licet audias auaritiam idolorū
esse culturam, neq; sic tamen illam abhorres. Terram
possidere vis? At interea non habes hæreditatē in cœ
lo. Aliis possessionem tuā relinquere studes, vt teip
sum illa priues? Dic quæso. Quòd si quis tibi potesta
tem omnia acquirēdi faceret, an nō velles? Iam si vo
les, licet. Quanquā quidā dicunt dolere hoc hominū
genus, quando hæreditatem suam aliis transmittunt,
†illam se consumpsisse. malléq; † illa caruisse prorsus,] quàm alios videre do- D
minos illius fieri. Neq; ego te ab ista impotentia mē
tis libero: nam & istud animæ est impotentis. Verun
tamen etiā si istud sit, in testamentariis tamē legatio
nibus saltem Christum relinque hæredē. Oportebat
quidem viuētem hoc facere: esset enim illud recti ac
liberi propositi: verumetiam si ex necessitate fiat, esto
tamen vel tum liberalior & largior. Nam & Christus
ideo pauperibus dare iussit, vt dum viuimus, philoso
phos nos faceret, persuaderétq; pecunias contemne
re, & quæ terrena sunt negligere. Nō est autem istud
pecunias contemnere, q̄ iam moriturus, nec domi
nus cuiuscunq; rei existens, vel isti vel illi aliquid lar
giris. Non ex tuis bonis iam das, sed ipsa necessitate
coactus illa relinquis. Mortis hæc est gratia, non tua:
istud non est beneuolentiæ, sed violentiæ imputan
dum, veruntamen vel sic liberalis esto, vel sic auaritię
passionem excutito.

Moralis exhortatio.

Cogita quantū rapueris, quantū auaritiæ tuæ frau
de acquisieris, & oīa quadruplo redde: sic excusabe
ris apud deū. Sed sunt quidā qui in istud insaniæ cæ
citatisq; venerunt, vt neq; tunc quod oportet consi
derēt, nec aliter omnia faciāt, quàm si data opera stu
deant sibiipsis grauius atq; grauius reddere iudicium
dei. Propterea & beatus iste Paulus scribēs dixit, vt si
lij lucis ambulate. Auarus vero in tenebris potissimū *Hic sup. ℔* viuit, & multū tenebrarum omnibus aspergit. Et ne
cōmercium, inquit, habueritis cum infrugiferis tene
brarū operibus, quin ea potius etiam redarguite. Nā
quæ secreto fiunt ab istis, turpe est vel dicere. Omnia *Ibidem.*
vero quę arguūtur, à luce manifesta fiunt. Audite ob
secro quotquot non vultis temere odiosi esse. Rapit
quisquā, & non arguis, sed metuis odium? Atqui non
est istud frustra reprehēdere, sed tum iuste & merito
reprehendis, & times odiū? Argue fratrem, & suscipe
in te inimicitiam propter dilectionē Christi, propter
dilectionē ipsi⁹ etiā fratris tui. Cohibe ipsum ac pro
hibe in perditionis barathrū abeuntem. Nam mensæ
quidē participem esse, verbáq; iucunda impartiri, &
amice appellare, simúlq; deliciari, nō admodū est ve
rę amicitię. Talia largiamur amicis nostris, quib⁹ ani
mas ipsorū ex ira dei eruamus. Cum videamus eos in
caminū malitiæ positos, excitemus ipsos. Sed non e
mendantur, inquis. At tu quod tuū est facito, & excu
satus eris apud deū. Ne abscōdas talentum. Propter
ea rationē habes, propterea linguam & os, vt proxi
mum corrigas. Irrationalia dūtaxat proximū non cu
rant, neq; aliquā habent irrationalium rationem. Tu
vero qui deum patrē vocas, & proximū fratrē, cum
videas ipsum innumera mala perpetrare, magis quæ C
ris quomodo gratus illi sis q̄ quomodo prosis? Noli
obsecro. Nullū tam certum est amicitiæ indiciū, atq;
non cōniuere delinquētibus fratribus. Vides qui ini
micētur sibi inuicem? Inimicitias eorum dissolue. Vi
des qui auare circunueniāt alios? Cohibe. Vides qui
bus iniuria fiat? Tuere. Nō illis, si hoc feceris, sed tibi
ipsi primū gratificaris. Propterea amici sumus vt ali⁹
alij, ꝑsit. Aliter obaudietur ab amico, & aliter à quo
libet vulgari. Vulgarē forsan suspectū habebit quis
quam, pariter & doctorē, amicum vero non ita. Nam
quę secreto fiunt, turpe est, inquit, vel dicere. Omnia
vero quæ arguuntur, à luce manifestantur. Quid vult
hic dicere? Hoc dicit: Nempe q̄ quæ occulte fiunt,
delicta sint. Quæ vero & manifeste, nō item. Illic au
tem nō ita erit. Nemo est enim qui non sibiipsi pecca
ti cōscius sit. Propterea dicit: Oīa vero quæ arguun
tur, à luce manifesta fiūt. Quid igitur? de idolorū cul
tu hic dicit? Non: sed de vitæ cōuersatione, déq; pec
catis sermo est. Quicquid enim, inquit, manifestatur,
lux est. Hortor itaq; vt neq; ad arguēdum pigri sitis,
neq; molestę feratis si ab aliis arguamini. Nā quādiu
in tenebris quicquā patratur, maiore licentia & secu
ritate patrat, posteaquā vero malefactis multi testes
accesserint illuminatur. Propterea oīa ad hoc potissi
mū faciamus, vt mortē fratrū nostrorum remouea
mus, vt tenebras delictorū dispellamus, vt iustitiæ so
lē attrahamus. Nā si multi fuerint luminariorū vice,
& ipsis erit facile virtutis iter, & qui in tenebris sunt
magis capiētur, dum per lucis accessionem etiā tene
bræ ipsę pelluntur. Si vero contrariū fuerit, timendū
est, ne etiā isti crassitie tenebrarū & delictorum lucē
ipsorū exiguā vincente, & quod conspicuū in eis est,
remouente,

remouente, extinguātur. Vt itaq; nobis ipsis ꝑsimus, A
ad hunc modū cōparati simus, quo per omnia gloriā
benigno deo remittamus, gratia & benignitate, &c.

Homilia xix.

καιρὸν, tempus, occasionem, opportunitatem. Videte igitur circumspectè quomodo ambuletis, nō vt in-
sipientes, sed vt sapientes, redimētes *occasionē, quoniā
dies mali sunt. Propterea ne sitis imprudentes, sed intel
ligite quæ sit voluntas domini. Adhuc amarulentię radicē
expurgat, adhuc irę causam amputat. Quid auē dicit?
videte diligēter quomodo ambuletis. Oues in medio
Matt. 10. luporū sunt, & iubet eos instar colūbarum esse. Nam
eritis, inquit, simplices & innocui, sicut columbæ. Cū
igitur & inter lupos essent, & præceptū adhuc habe
rent seipsos non vlciscendi, sed illata mala ferendi,
quanquā primum illud satis fuisset ad deiiciendos &
infirmandos ipsos, cum vero duorū adhuc fiat addi
tio, perpende quæ sit mandati excellentia. Vide quo- B
modo Paulus illos cōmuniat. Vniuersæ ciuitates ho
stiliter illos impugnabant: ad hæc domos etiam bel
lum istud subingressum iam erat. Ita diuisi erāt, vt pa
ter aduersaretur filio, & filius patri, mater filiæ, filia
Ibidem. d. matri. Quid igitur? Vnde erant ista dissidia? Audierāt
Christum dicentē: Qui amat patrem & matrem plus
q̄ me, non est me dignus. Ne putarent itaq; Apostо-
lum temere bella & pugnas introducere, cum alioqui
magnā pariturum esset iram, si & fideles aduersarios
suos essent in ius rapturi, hui⁹ gratia dicit, videte quo
modo accurate ambuletis. Hoc est, videte ne quo pa
cto aliunde nisi vnius prædicationis Christianę fidei
gratia inimicitiæ cuiusquā contra vos causam detis.
Sola euangelij annunciatio inimicitiæ causa sit. Ne
mo vos alterius rei gratia culpet, sed & honorem, &
Rom. 13. b omnem obedientiam exhibete, quousq; nihil læditur C
prædicatio fidei, nihil impeditur pietas. Nā reddite,
inquit, omnibus quod debetur, cui tributū, tributum,
cui vectigal, vectigal. Pudefient quippe increduli, si
viderint vos extra fidei causam in reliquis omnibus
esse māsuetos & morigeros. Nō vt insipientes, inquit,
sed vt sapiētes, redimentes opportunitatē. Non vult
nos ista admonēs varios & versutos esse. Sed quid di
cit? Non est vestrū hoc tempus. Incolæ nunc estis, &
peregrini, & alieni. Ne quęratis honores, ne quæratis
gloriā, ne quæratis potentatū, neq; vltionem. Omnia
ferte, atq; hoc pacto tēpus redimite, multa aduersa
riis largimini ac deferte, imò omnia, si ita voluerint.
Cogita mihi quendā, domum habentē illustrē, dein
de quosdā hoc nomine subingressos vt eū occidant,
illū vero multis largitionibus seipsum liberantē, tunc
dicimus, iste seipsum redemit. Ita & tu. Amplas habes D
ædes, veniunt ablatum fidem tuā genuinā & veram.
Largire omnia, quicquid petatur, duntaxat caput, fi
dem dico, conserues. Dies enim praui sunt. Quæ est
diei prauitas? Diei prauitatē oportet circa diem esse.
Quæ est prauitas corporis? Morbus. Quæ est animæ
prauitas? Malitia. Quæ est prauitas aquæ? Acerbitas
amara. Vniuscuiusque rei prauitas, vitiositas est circa
naturam illā cuius est prauitas. Si ergo circa diem est
prauitas, oportet vt circa ipsum sit diē, circa horas,
Matt. 6. d circa lucē. Et Christus dicit: Sufficit diei malitia sua,
ex isto cognoscemus & illud. Quomodo ergo dies
prauos vocat? Quomodo tēpus prauū? Non propter
essentiam, neq; propter creaturas, sed propter ea quę
in illis fiunt. Quemadmodum & nos dicere solemus,
Molestū duxi hunc diem & malū. Quomodo quæso
molestus est? Propter ea quæ in illo cōtingunt. Quæ
vero in illo cōtingunt, bona quidem sunt à deo, mala
vero ab hominibus prauis. Sunt igitur homines corū
malorū patratores quę in his tēporibus cōtingūt, at
que hac ratione tēpora praua dicūtur. Ita & nos quo
que tēpora praua vocamus, Propterea, inquit, ne sitis
imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas dei.
Et ne inebriemini vino, in quo est luxus. Et hoc immodice
sumptum animosos, temerarios, molles, irritabiles &
molestos homines facit. Ad animi lætitiā datum est
vinū, non ad ebrietatem. Nunc vero res ista eò abiit,
vt effœminatę ridēdęq; ignauiæ loco habeatur nolle
inebriari, vbi omniū maxime res debebat esse ridicu
la vino inebriari. Nam & idiotā hominem procul es
se ab ebrietate bonum est: multo vero magis militē,
qui inter gladios, in sanguine & mactatione versatur,
multo inquam magis militem quādo & aliunde plus
satis ad ferociā acuitur illius animus, nēpe à potesta- B
te, à vi potentatus, ab eo q̄ perpetuo est in insidiis &
pugnis. Vis discere vbi bonum sit vinum? Audi quid
scriptura dicat: Date vinū iis qui in mœrore sunt, & *Prou. 31. a*
ficerā his qui in dolore. Recte. Quod enim asperū est
ac triste, emollire potest: & quod obnubilū, abigere.
Vinum lætificat cor hominis. Quomodo est ergo ex *Ibid. 10.*
vino ebrietas? Nequit enim fieri vt contraria sibiipsi *b.*
operetur vinū. Non est igitur ex vino ebrietas, sed ex
nimietate. Vinum non datur propter aliquid aliud, q̄
propter corporis sanitatē. Illam vero impedit etiā ni
mietas. Audi quippe quid beatus iste Paul⁹ ad Timo
theū scribat & dicat. Vino, inquit, modico vtere pro- *1. Tim. 5.*
pter stomachū tuum, & crebras infirmitates tuas. Nā
cius gratia deus corpora nostra cōmensurata fecit, &
quæ modicis saturentur, hinc nos instruens q̄ ad aliā
nos vitam accommodarit. Volebat quidē illam etiā
ab initio dare, verum quoniam indignos illa nos ip- C
sos constituimus, aliquousq; distulit. Et neque in eo
tēpore, quo distulit, immodico rerū vsu nos frui per
misit. Vini quippe hemina & panis vnus ad implēdū
hominis ventrem sufficiunt. Et eum qui brutorū om
nium dominium habet, minoribus contentum quàm
ipsa sint bruta, si proportionē corporū spectes, fecit.
Ad hæc & corpus paruū dedit, nihil innuens aliud, q̄
q̄ ad aliam vitam festinamus. Ne inebriemini vino,
inquit, in quo est luxus. Nō enim saluat sed perdit, nō
corpus duntaxat sed & animam. *Sed impleamini spiritu,
loquentes vobis ipsis in psalmis & hymnis, & cantionibus spi
ritualibus, canentes & psallētes in corde vestro domino, gratias
agentes semper pro omnibus, in nomine domini nostri Iesu Chri
sti, Deo & patri, subditi vicissim alius alij in timore Christi,*
D Vis, inquit, lætari? Vis diem consumere? Ego tibi po
tum dabo spirituale. Ebrietas enim etiā clarā linguæ
nostræ vocem excidit, & balbutire facit, oculósq; &
omnia simpliciter peruertit. Psallere discas, & vide
bis rei iucunditatē. Implentur enim spiritu sancto qui
psallunt, quēadmodum spiritu immundo qui satani
cas cantiones modulantur. Quid est quod dicit, in
cordibus vestris domino? Hoc scilicet cum intellectu
attendentes. Qui enim nō attendunt, temere psallūt,
verba duntaxat proferentes, corde interea alibi ober
rante. Semper, inquit, pro omnibus gratias agentes *Phil. 4. a*
in nomine domini nostri Iesu Christi deo & patri,
subditi vicissim alius alij in timore Christi. Petitiones
vestrę cum gratiarum actione innotescant apud deū.
Nihil enim ita deum lætificat, atq; si gratus quisquā
fuerit. Gratias vero tum potissimū agere poterimus,
quando animis nostris ab iis quæ iam dicta sunt ab-

Universidad de Deusto Biblioteca

ductis,iſtis etiã eos quæ cõmemoraui perpurgauerimus.Sed impleamini, inquit, ſpiritu.In nobis igitur iſtud eſt?Profecto in nobis. Quãdo enim mendaciũ, quando amarulentiã,quando fornicationẽ, quando immunditiã, quando auaritiã à mẽte noſtra remouerimus, quando facti fuerimus comes, miſericordes, largientes nobiſipſis mutuo, quando vrbanitas non adfuerit,quãdo nos ipſos digne accõmodauerimus, quid prohibebit quin ſpiritus ſanct⁹ adueniat, immò aduolet?Non ſolũ adueniet & ingredietur,ſed & adimplebit cor noſtrũ. Tanta vero intra nos exiſtẽte luce,non difficilis præſtitu nobis deinceps virtus erit, ſed prõpta & facilis.Semper gratias agentes,inquit. Oportẽt ne pro omnibus quę cõtingunt gratias agere?Vtiq;.Etiam ſi ſit morbus, vel paupertas. Si enim in veteri teſtamẽto ſapiẽs quiſquã hoc admonet dicens:Quicquid mali tibi euenerit, cõplectere libenter,& in crebris humiliationis tuæ viciſſitudinib⁹ lõganimus eſto: multo magis iſtud in nouo fieri oportet.Itaq; gratias age,etiam ſi rationẽ euentus non videas.Iſtud enim demũ eſt gratiarũ actio.Si vero gratias agis beneficiis affectus,& rerũ abundans,&bene habens,rerúmq; proſpero ſucceſſu potitus,nihil magni facis,nihil præcipui.Quod autẽ quęritur eſt,vt in tribulationibus & doloribus & mœrore exiſtens,gratias agas.Nihil prorſus loquere,niſi primũ dicas,gratias ago tibi domine.Et quid de tribulationib⁹ huius vitæ loquor?Pro gehẽna ipſa deo gratias agere oportet,próq; pœnis atq; ſuppliciis illic futuris. Plurimũ enim nobis res iſta profuerit, ſiquidẽ attenderimus. Loco fræni cordibus noſtris gehennæ metus imponitur.Gratias igitur agamus nõ ſolum pro manifeſtis beneficiis,ſed & pro occultis,etiã pro illis,quibus inuiti afficimur.Etenim multis nos beneficiis cumulat etiã nec volẽtes nec obſeruãtes. Si vero nõ creditis, faciã vobis iſtud iam manifeſtũ. Aduertite quęſo animum.Immũdi illi & infideles Græci, an non omnia Soli,idolíſq; ſuis adſcribunt?Quid igitur nunquid & illis bene facit deus?An nõ ipſius eſt prouidẽtię,ꝙ & viuunt,& ſani ſunt, & liberos procreant,& quicquid aliud eſt eiuſmodi?Quid vero qui Marcioniſtę dicũtur?Nunquid blaſphemãt ipſum,quẽadmodũ & Manichæi:Quid itaq;, nónne & iſtis ſingulis diebus bene facit?Si vero illos etiam beneficiis afficit,qui iſtud nõ vidẽt,multo magis nos. Quid enim aliud eſt opus dei,q̃ benefacere humano generi,ſiue id fiat per ſupplicia,ſiue per relaxationẽ & quietẽ? Non itaq; proſpere tantũ habentes gratias agamus. Nã iſtud nihil eſſet magni.Et diabolus iſtud nouit,quapropter & dixit.Nunquid gratis timet Iob deũ?An nõ tu illius omnia ſiue interna ſiue externa circunuallaſti? Aufer omnem ſubſtantiã illius, nimirũ in faciẽ tibi benedicet. Sed nihil † ſceleſto illi grauius quod eũ mordeat cõtigit,neq; à nobis illi quicquã quod peius odiat, fieri poteſt,q̃ ſi quando in paupertate,ſiue in morbis,ſiue in calũniis &violentia fuerimus,hoc amplius gratias egerimus.]Gratias vero dico quæ nõ verbis,non lingua duntaxat,ſed re ipſa,operibus ipſis, mẽte & corde fiãt. Ex omni anima gratias agamus deo. Plus eñ nos, q̃ qui nos genuerunt,amat,& quantũ diſcriminis eſt inter malitiã & bonitatẽ,tantũ dilectio dei dilectionẽ parẽtum noſtrorũ excellit. Et hæc verba nõ mea ſunt,ſed ipſius qui nos amat Chriſti. Audi quid dicat:Quis ex vobis eſt homo, qui filio ſuo ſi panem ab eo petierit,lapidẽ daturus ſit?Quòd ſi vos mali cũ ſitis,noſtis bona dona dare liberis veſtris,quanto magis pater veſter cœleſtis dabit bona poſcentibus ſe? Rurſus quid & alio loco dicat audi. Nũquid obliuiſcetur mulier miſereri filiorũ vteri ſui? Etiã ſi ipſorũ obliuiſceretur mulier,ego tamẽ tui nõ obliuiſcar,dicit dominus.Niſi enim nos amaret,qua ratione condidiſſet? Num enim noſtri neceſſitatẽ aliquã habuit? Num vtilitatẽ illi miniſteriúmq; exhibemus? Nũ aliqua re,eorũ quæ apud nos ſunt,op⁹ habet?Audi quid Propheta dicat.Dixi,inquit,domino,dominus meus es tu,quoniã bonorũ meorũ non eges.Sed ingrati & inſenſati dicunt,ſúnt ne iſta bonitatis dei?Et infidelis forte dicet,honoris æqualitatẽ apud omnes eſſe debere.Dic mihi homo ingrate. Quænã dicis non eſſe bonitatis dei?& quã honoris æqualitatẽ exigis? Hic, inquis,†fractis eſt pedibus,]alter furit & inſanit,alius ad extremã vſq; ſenectutẽ progreſſus omnem vitã in paupertate peregit:ille in morbis ſæuiſſimis. Súntne iſta prouidentiæ opera?Hic ſurdus eſt,ille mutus,hic pauper,ille vero & ſceleſtus:imò omnino ſceleſtus & innumeris malis refertus pecunias poſſidet,ſcorta nutrit & paraſitos,& domũ habet ſplendidã, ac vitã viuit inertem & ocioſam.Talia multa connectentes, lõgum reprehẽſionis ſermonẽ aduerſus prouidentiam dei contexunt. Quid itaq; ſi dixerimus ad eos, ergo improuide fiunt iſta?Si quidẽ Gręci fuerint,&reſpõderint mundũ à quopiã gubernari,eadem& nos rurſus ad eos dicemus,quid igitur ſine prouidentia fiunt iſta? Quomodo ergo vos deos colitis?adoratis dęmonas & heroas?Nam ſi prouide fiũt, oportet vt aliquis præſit omnibus.Si vero quidã hæſitabũdi fuerint, & † nihil reſpondentes]ſiue Chriſtiani ſiue Græci,quid ad illos dicemus? Súntne tanta, dic quæſo, bona per ſeipſa facta,lux illa quotidiana, rerum ordo tam bonus & conſtans,tanta prouidentia,aſtrorũ chorea,æqualis ille noctium atq; dierum curſus, naturæ ſeries & ordo,ſiue in plantis,ſiue in animantibus, ſiue in hominibus?Dic age quis iſta moderatur, ſi nemo præfuit,ſed omnia ſuapte ſponte ita conſtituta ſunt?Quis arcuatum iſtum fornicem adeò pulchrum,adeò magnum,cœlum dico,circunquaq; volubile factum,ſuper terram,aut etiam ipſas aquas conſtituit? Quis tẽpora frugifera dedit? Quis tam efficacem potentiam ſeminibus indidit & plantis?quod enim ſuapte ſponte fit,præter ordinem eſt omnino: quod vero ordine diſponitur,arte fit.Quid enim dic quęſo,ea quę apud nos ſuapte ſponte fiunt,nõ multa confuſione, multa tumultuatione perturbationéq; plena ſunt? Et nõ dico,quæ ſuopte arbitrio, ſed & quæ per opificem aliquem quidem fiunt,talem vero, qui præter artem operetur,vtpote ligna & lapides.Ponamus calcẽ: hãc accipiat homo ędificandi ignarus,ędificétq; & operetur in illa: an non omnia perdet & corrumpet?Rurſus,ſit nauis ſine gubernatore,omnia habens quę nauem habere oporteat,dempto artifice, non dico imparata,ſed ne parata quidem nauigare poterit: & tãta tellus ſuper aquas conſtituta, ſine conſeruante ipſam virtute adeò ſolidè tantum temporis ſtetit? Habéntne iſta rationem? An non infinitis modis ridiculum eſt iſta cogitare? Quin & ſi cœlum etiam aqua portat, vides aliud quoque pondus. Si vero & cœlum in vnda fertur, naſcitur rurſus alia quæſtio. * Sed prouidentiæ opus eſt. Nam ea quæ in aquis feruntur,non incuruari ſed cauari oportet.Quamobrem? Quia ſcilicet, concaui corpus totum quidem in aquis mergitur quẽadmodum & nauis: incuruatũ vero corpus totum eſt ſuperne, extremitatibus autẽ duntaxat aquis incumbit.Opus igitur habet corpore quodam firmo & duro,& quod tolerare queat, quo impoſitum onus ferat.Sed aër forſan cœlum portat. At hic multo mollior eſt & laxior q̃ ipſa aqua, & nihil ferre valens ne minutiſſima quidem, nedum tantũ onus.Porrò ſi voluerimus prouidentiæ [rei] rationẽ per omnia & minutatim perſequi, totũ nobis ſeculum nõ ſuffecerit.Proinde nunc interrogabo eum qui iſta quærit ac mouet:Súntne iſta prouidẽtiæ, an temere accidẽtia?Dicis non eſſe prouidentiæ. Rogo ergo rurſus,quomodo ſunt facta?Sed non poteſt aliqua illorũ ratio aſſignari. Debes igitur multo minus de rebus humanis inquirere,& curioſe ſcrutari. Quãobrem?Ob eam ſcilicet ꝙ iſtis rebus omnibus homo precioſior eſt,& illę propter hominẽ factæ ſunt, non homo propter illas.Itaque ſi prouidentiæ illius quæ hominem duntaxat cõcernit, ſapientiam & œconomiã nõ intelligis,quomodo poteris rationes eas ſcire,quę ipſum hominẽ concernunt? Dic mihi,qua ratione illi boreales loci & auſtrales inhabitabiles ſunt. Qua ratione hominẽ ipſum adeò paruum fecit, tantúmq; ab altitudine cœli diſtãtem vt nihil certi ſcire poſſit eorũ quæ ſuperne apparent?Dic mihi,quare facta eſt nox hyeme lõgior,ęſtate vero breuior?Quare tãtum eſt frigus?quare calor?quare corpus mortale? Innumera talia rogabo.Et ſi voles,ab interrogationibus non ceſſabo,in quibus omnibus dubitabis. Itaq; vel hoc ipſum maximæ eſt prouidentię, quod rerum nobis rationes arcanę ſunt & ineffabiles.An eſt quiſquam qui putaſſet hominẽ omnium cauſam?An non intellectum noſtrum vel iſtud excelluit & repreſſit? Sed hic pauper eſt,inquis,&mala eſt paupertas.Quid vero eſt morbus?Quid cæcitas? Nihil ſunt illa ô homo.Vnũ dũtaxat eſt malũ,peccare:Et hoc ſolũ ſcrutari debemus. At nos relictis eorum, quæ vere mala ſunt,cauſis inquirẽdis,alia curioſe ſectamur.Vnde eſt ꝙ nemo noſtrum inquirit,quare peccauerit, & apud ſe cogitat,† num aliquod in me peccatum eſt,] an nõ eſt?Et quid opus eſt me multis non neceſſariis ſupervacuum eſſe?In me ipſo rem iſtam exquiram. Num aliquando tumorẽ & vehementiam animi cohibui? Num irã aliquando vici? Idq́; an propter turpitudinem vitãdam,aut propter humanum metum? Quòd ſi illud eſſe factum reperero, nimirum inueniam † an in me ſit aliquod peccatũ.] Nemo iſta ſcrutatur, nemo hic curioſe inquirit,ſed temere,vt eſt in Iob, aliis rebus inuoluitur homo.Quid eñ tibi curę eſt cur hic cæcus ſit,iſte pauper?Non hoc tibi ſpectandũ præcepit deus,ſed qua tandẽ ratione hoc facis? Nam ſi dubitas,an aliqua potẽtia præſit mũdo, omnibus es inſipientior.Si vero iſtud perſuaſum habes,quid ambigis oportere deo placere?Sẽper,inquit,pro omnibus gratias agentes deo.Audi obſecro. Abi in officinam medicorum,& vide, quando vulneratus quiſquã adfuerit,quomodo illũ medicus incidat & vrat.Verum † te nõ eò amandabo,] ſed abi in fabrilẽ aliquam officinam.Illic rationẽ nullius rei exquiris, etiam ſi nihil eorũ quæ fiunt intelligas, videantúrq; tibi multa inutilia eſſe,vtpote quando lignũ erudit faber,quando transformat.Imò ad faciliorem artem te duco, & illic ſtupebis, nempe ad picturã.An non tibi videtur temere facere pictor quę facit,vt ſunt lineę linearúmque circuitus?At quàm primũ illis colorem addiderit,tum demũ apparet tibi bonitas ac pulchritudo artis.Quanquã ne ſic quidem illam exacte cognoſcere potes.Quid vero de fabris,pictoribus,& cõſeruis loquor?Apis quomodo fauos ſuos operatur, dic mihi, atq; tũ de deo interrogabis.Formicarũ,aranei, hirũdinis induſtriã diſce,&tũc de deo loquẽris.Dic mihi iſta.Sed nõ potes.Nõ deſines ergo ô homo ſuperflua quærere?Nã iſta vere ſuperflua ſunt. Nõ deſines curioſe ſcrutari quæ ad te nõ pertinent?Nihil iſta ruditate & inſcitia ſapientius eſt.In iſtis qui nihil eſſe pronunciãtur,omniũ ſunt ſapientiſſimi:qui vero curioſi, omnibus ſunt inſipiẽtiores. Itaq; nõ in omnib⁹ mox eſt ſapientiæ rerum cognitionẽ profiteri, ſed eſt vbi etiã ſtultitiæ fuerit.Nam dic mihi,ſi duo eſſent quorum vnus profiteretur ſe aërẽ à terra in cœlum vſq; funibus extẽſis percurrẽdo metiri poſſe,alter vero ridendo fateretur etiã apertè ſe illud non poſſe, quem ex iſtis,dic quæſo,ridebim⁹?An eũ qui ſe hoc ſcire dicat,an ignorantẽ? Abſq; dubio eũ qui ſcientiam iſtã profiteretur. Itaq; ignorans hoc loco ſapiẽtior eſſet eo qui iſtud ſe ſcire promitteret. Quid vero ſi quiſquam dicturũ ſe promitteret quot habeat mare cyathos, alius vero ignorare ſe iſtud fateretur, nũ & hic ignorãtia ſcientia iſta ſapiẽtior eſſet?Eſſet ſanè.Quãobrẽ?Eò ſcilicet,quod † & illa ignorãtia ſcientiæ aliquid habet.]Nã qui ſe ignorare dicit, partem aliquã veritatis nouit.Quã vero illam?Quòd videlicet iſtud ſit homini incõprehenſibile. Neq; enim hoc ſcire parum eſt.Qui vero ſcire ſe dicit,is potiſſimum ignorat quod ſe ſcire dicit,atq; ob hoc ipſum ridiculus eſt.

[Prou. 12. c. Eccli. 2. a. — Iob. 1. — Luc. 11. — Eſa. 49. — Pſal. 15. a]

[† inde ſceleſtus ille lucratus eſt: abſit etiã vt de noſtris afflictionib⁹ aliquid lucretur: ſed ſi quãdo in pauper. &c. gratias agamus. Quãtum dilectio dei, dilectionẽ parẽtũ erga liberos ſuperet.]

[† à iuuentute cæcus eſt.]

[† fluctuãtes.]

[ἀλλά, ſed Budæus putat legẽdũ eſſe ἄλλο, id eſt aliud.]*

[† an in me ſit peccare] ἆρ᾽ ἐν ἐμοὶ τὸ ἁμαρτάνειν, vt intelligi poſſit, in me, i. in poteſtate mea, vt peccem & nõ peccem ſcilicet.]

[† quòd in me ſit peccare.]

[† de re iſtud non dico.]

[† etiã illa ignorãtia ſit maxima] q. d. illa ſcientiæ iactantia permagna eſt ignorãtia.]

Moralis exhortatio.

Heu quot modis inſtruimur intempeſtiuam illam curioſitatẽ & præpoſteram ſedulitatẽ refrænare, neque ſic tamen cohibemur, ſed aliorum vitam curioſe ſcrutamur,cur ille ſit cæcus,iſte pauper.Hac itaq; ratione & in alias nugas incidemus,nẽpe cur illa ſit mulier,& nõ omnes ſint viri.Cur ſit aſinus,cur bos,quare canis,quamobrẽ lupus, qua ratione lapis, propter quid ligna,atque ita in infinitam prolixitatem excurret curioſitatis huius ſermo.Quapropter nobis mẽſuram cognitionis determinauit deus,ipſiq; naturę inſeruit. Et cõſidera mihi multam iſtam curioſitatem. Cum tãtam celſitudinem à tellure in cœlum vſq; videntes nihil mali patiamur, in turri tamẽ aliqua ſublimi conſtituti,mox atque terram deſuper vel modice deflexi intueri voluerimus,vertigo quædã nos & caligo prehẽdit.Dic mihi huius rei cauſam.Sed nõ poteris.Qua ratione maiores vires habet oculus,& à remotioribus detinetur?Et in auditu ſimiliter idem videre eſt.Neq; enim tantum inclamare quiſquam poteſt,vt aërem adimpleat, quãtũ occupare viſu poteſt oculus,neq; audire etiam ex tãta locorum diſtantia. Qua ratione non eiuſdem honoris ſunt omnia membra.Qua ratione non eundem ſortita ſunt vſum,neq; eũdem corporis locũ?&Paulus iſta ſcrutatus eſt:imò vero nõ eſt ſcrutatus.Sapiens enim erat.Sed in hunc cum incidiſſet locum,vnicuique ipſorum dixit, ſicut voluit:vt volũtati dei duntaxat omnia committeret: Gratias agamus pro omnibus.Propter quid dicit,gratias agite pro omnib⁹?Iſtud ſynceri & grati eſt famuli,iſtud ſapientis,iſtud prudẽtis,illud vero loquaculi, inertis,& curioſi.Nõ vides in famulis,quomodo qui ſunt inter eos viliores,& prorſus inutiles, illi ipſi ſint dicaculi & nugatores,curioſe quæ dominorũ ſunt & quæ illi celata cupiũt,ſcrutãtes:qui vero prudẽtes &

[1. Cor. 12. a]

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſynceri, ad vnũ hoc duntaxat reſpiciãt, vt miniſteriũ A
ſuum adimpleãt? Qui multa loquitur, nihil operatur,
quemadmodũ & qui multa operatur, nihil intempe-
ſtiuum loquitur. Propterea Paulus de viduis ſcribẽs
1.Tim.5.b dixit: Non ſolum autem ocioſæ conſueſcunt circuire
domos, ſed & nugaces. Dic quæſo vtrũ maius eſt diſ-
crimen: id quod inter noſtrã eſt & puerorũ ætatem,
an quod inter deum eſt & homines: inter nos & culi-
ces, an inter deum & nos? Manifeſtũ eſt. Quid igitur
tantopere curioſa ſectaris? Gratias age pro omnibus.
Quid igitur, inquis, ſi Græcus quiſpiã quæſtionẽ iſtã
mouerit? Quomodo reſpõdebo? Vult ex me diſcere,
num ſit prouidentia. Ipſe ſiquidem non dicit aliquos
eſſe qui rebus prouideant. Verſa itaq; vice ipſum in-
terroga tu quoq;. Non dicis ergo eſſe prouidentiam?
Quòd quidẽ ſit prouidentia, ex his ipſis liquet quę di
xiſti. Quòd vero ſit incomprehẽſibilis, patet ex illis, B
quorum non inuenimus rationem. Si enim in iis, quæ
homines adminiſtrãt, ſæpenumero adminiſtrationis
rationẽ ignoramus: quãquam ex ipſis multa & abſur-
da putamus & admittimus, quãto magis in his quæ à
deo gubernantur? Sed in deo nihil eſt abſurdi, neque
etiã fidelibus eſſe videtur. Propterea pro omnibꝰ gra
tias agamus, pro omnibꝰ glorificemus. Subditi viciſ-
ſim, inquit, alius alij in timore dei. Si em̃ propter prin
cipem, aut propter pecunias, aut propter reuerẽtiam
ſubditus es, multo magis propter timorem dei ſit ſer-
uitutis & ſubiectionis retributio. Nam ita nõ erit ſer-
uitus. Nõ hic locum occupet liberi, ille ſerui, ſed me-
lius eſt vt & domini & ſerui inuicem alius alij ſeruiat.
Multo ſatius eſt ita ſeruum eſſe q̃ aliter liberum. Atq;
illud hinc patet. Sit quiſquã qui famulos habeat cen-
tum, & nihil illis adminiſtret: rurſus ſint alij quidam C
centum amici, qui inter ſe mutuo, alius alij, ſeruiant:
quínam melius viuent? Qui cum maiore voluptate,
cúmque maiore lætitia? Hic neq; eſt ira, neque irrita-
tio, neque tumor, neque aliud huiuſmodi quicquam.
Illic vero timor ac metus. Illic etiam ſeruiẽdi neceſſi-
tas, hic vero omnia ſpõtanea voluntate geruntur. Il-
lic coacti, hic gratiam habẽtes inuicem, alius alij ſer-
Ioan.13. uiunt. Sic vult deus. Propterea diſcipulorũ pedes la-
uit. imò vero ſi velis exacte rem iſtã inquirere, etiam
illa ſeruitus retributionem habet, quæ fit dominis.
Quid enim, ſi faſtus nõ permittit apparere mercedẽ?
Quando enim iſte corporalẽ quidem ſeruitutem ex-
hibet, tu vero corpus ipſius nutris: & alimẽtis & veſti-
bus & calceis curas & ſuſtẽtas, & hoc ſeruitutis eſt, nẽ
pe ꝙ niſi & tu tuum exhibeas miniſterium, neq; iſte D
præſtabit ſuũ, ſed liber erit, & nulla lex ipſum coget,
vt nõ nutritus iſtud faciat. Si ergo & in ſeruis hoc eſt,
quid abſurdi eſt, ſi apud liberos quoque ita fiat? In ti-
more, inquit, Chriſti ſubditi. Quanta gratia, quòd &
mercedẽ habituri ſumus? Sed non vult tibi ſubdi? At
tu ſubdere. Non ſolũ obedias, ſed & ſubditus ſis. Nõ
aliter erga quoſuis affectus ſis q̃ erga dominos. Nam
hoc pacto mox ipſos ſeruos tuos habebis non minus
ſubiectos, q̃ ſi tyranniciſſima potentia in ſeruitutem
adacti eſſent. Nam tum magis ipſos capies, ſi quando
nihil ex bonis ipſorum conſecutus, ipſe quæ tua ſunt
exhibueris. Hoc ſcilicet eſt quod dicit: ſubditi inui-
cem, alius alij in timore Chriſti, vt omnes affectiones
ſuperemus, vt deo ſeruiamus, vt dilectionem mutuã
alius erga alium conſeruemus, atque tunc poterimus
benignitate dei digni eſſe, gratia & benignitare, &c.

Homilia xx.

A *Xores propriis viris ſubbitæ ſitis, veluti domino, quoniã*
vir eſt caput vxoris, quẽadmodum & Chriſtus caput
eſt eccleſiæ: & ipſe eſt qui ſalutẽ dat corpori. Verum vt
eccleſia ſubdita eſt domino, ita & vxores propriis viris ſubditæ
ſint in quacunque re. Vir quidã ſapiens multis in nume-
rum rerũ beatarũ poſitis, etiã vnũ hoc inter eas col-
locauit. Et mulier, inquit, viro ſuo obſequens. Et rur-
ſus alio loco cũ rebus bene habentibus ipſum ponit,
dicens, & mulierem viro ſuo vnanimiter conſentire.
Atq; mox ab ipſo initio apparet deũ multã coniugij
iſtius prouidentiã feciſſe. Et tanquã de vno ita de am
bobus locutus, ſic dixit. Maſculũ & fœminã fecit eos. Gen.1.d
Et iterum: Non eſt maſculus & fœmina. Non enim Galat.3.c
tanta eſt viri ad virum familiaritas, quãta mulieris ad
virum, ſiquidẽ legitime illi cõiuncta fuerit. Quapro-
pter & beatus quidã vir excellentẽ dilectionẽ oſten-
B dens, ac quendã amicorum ſuorum, & eorum qui ſi-
bi planè concordes erant, lugens, non patrem † illum † dixit.
vocauit,] non matrem, non filium, non fratrem, non
amicum, ſed quid? Cecidit ſuper me dilectio tua, ſu-
per me, inquit, ſicut dilectio mulierum. Reuera enim,
reuera inquã, quauis tyrannide violentior eſt iſta di-
lectio. Nam aliæ quidem vehementes ſunt, iſta vero
concupiſcentia & vehementiam habet pariter & im-
marceſcibilẽ vigorẽ. Eſt enim amor quidam in ipſa
natura abditus intráq; nos latens, qui corpora iſta cõ
iungit & cõglutinat. Propterea & ab initio ex viro fa
cta eſt mulier, & poſtea ex viro & muliere & vir & mu
lier. Vides vinculum & cõplexionem, quomodo non
permiſerit aliam creaturam externam, illò non perti-
nentem, ſubingredi? Et vide quomodo rem iſtam in-
ſtituerit: Permiſit Adæ vt ſororem ſuam in vxorem
C duceret, imò verò non ſororem, ſed filiam, quin ad-
huc ne filiam quidem, ſed propinquius quiddam fi-
lia, carnem videlicet ſuam ipſius. Totum vero ſtatim
ab initio fecit, vtpote cum adhuc eſſent ſimpliciores,
in vnum eos coniungens. Mulierem enim non fecit
ex eo qđ eſſet extra corpus Adę, ne tanquam cum a-
liena cohæreret. Neque rurſus in ipſa ſola nuptias ſta
tuit, ne ſeipſum in ſeſe conſtringens & cõtrahens, re-
liquos deſereret. Et quemadmodum in plãtis illa po * πρέμνον, robur, trũcũ, ſtipitẽ.
tiſſimum ſunt optima, quæ & * robur habent vnum,
& in multos ramuſculos extenduntur, ita vt etſi dun-
taxat circa radicem ſcindãtur ac luxentur, omnia ſint
fruſtra, etiam ſi multas habeant radices, & iam non
poterit eſſe celebris arbor: ita ſanè & hic. Ex vno Adã
plantari fecit totum humanum genus, & ne diuelle-
retur ac ſepararetur, in magnam illud neceſſitudinẽ
D mutuam conſtituit, & magis contraxit. Deinceps ve-
ro cauit ne ducerentur ſorores ac filiæ, ne dilectionẽ
rurſus in vnum conſtringeremus, nóſque ipſos alior-
ſum ſepararemus. Propterea dixit: Qui fecit ab ini- Gen.1.d.
tio, maſculum & fœminam fecit eos. Nã magna vel
mala vel bona ex eo familiis & ciuitatibus generan-
tur. Nihil enim ita vitam noſtrã turbat, quẽadmodũ
amor viri ac mulieris. Huius gratia multi etiã arma ſu
munt. Huius gratia & animam tradunt. Neq; ſanè te-
mere neq; fruſtra Paulus multum ſtudij huic rei im-
pendit, dicens: Vxores propriis viris ſubditæ ſitis, ve-
luti domino. Qua ratione? Quoniam ſi vir & vxor cõ
cordes fuerint, & liberi bene educantur, & domeſtici
probe inſtituuntur, & vicini ex eo pariter & amici &
cognati, quaſi boni odoris fragrantia fruuntur. Si ve-
ro contrarium fuerit, omnia ſubuerſa ſunt & confu-
ſa. Et quemadmodum militibus inter ſe bene pacatis
omnia

omnia proſpere ſuccedũt, & viciſſim turbatis illis o- A
mnia ſurſum ac deorſum voluuntur, ita ſanè & hic:
Vxores, inquit, propriis viris ſubditæ ſitis veluti do-
Luc.14. mino. Papè. Quomodo ergo alibi dicit Chriſtꝰ: Niſi
quis renũciauerit & vxori & viro, nõ poterit me ſe-
qui? Si em̃ veluti dño ſubdi oportet, ꝓpter Chriſtũ,
vtiq; vehemẽter opus eſt vt nõ deſeratur. Sed illud,
veluti, non omnino eiuſdem valoris vbique eſt. Aut
certe hoc dicit, veluti quæ ſciatis vos domino ſerui-
Coloſſ.3. re. Id quod & alio quodã loco dicit: Quoniã, inquit,
& ſi non propter virum ſed pręcipue propter domi-
num, quando viro ſubderis, veluti domino ſeruis. Si
Rom.13.a enim dei ordinationi reſiſtit, qui principatibus illis
externis, politicis videlicet, repugnat, multo magis
quę viro non ſubditur. Ita ab initio voluit deus. Ad-
monemur itaq;, virũ poſitũ eſſe in locũ ac dignitatẽ
capitis, mulierẽ vero in locũ corporis. Deinde & à B
rationibus. Quoniã vir caput eſt, inquit, vxoris, quẽ-
admodum & Chriſtus Eccleſię, & ipſe eſt qui corpus
ſaluat. Verum vt eccleſia ſubdita eſt domino, ita &
vxores propriis viris in quacũque re. Deinde, inquit,
vir eſt caput vxoris, quemadmodum & Chriſtus ec-
cleſię. Et ipſe eſt, qui corpus ſaluat. Caput enim ſalus
eſt corporis. Præſtruxit iã viro & vxori dilectionis
cauſam, & prouidentiã, vnicuiq; cõpetentem diſtri-
buens locũ, huic quidẽ principatus & prouidentiæ,
illi vero ſubiectionis. Quẽadmodum igitur eccleſia
ſubdita eſt Chriſto (Quid eſt eccleſia? Viri & mulie-
res:) ita & vxores viris ſuis, tanquam deo. *Viri diligite*
vxores veſtras, quemadmodum & Chriſtus dilexit eccleſiam.
Audiſti ſubiectionis hyperbolẽ? Laudaſti & admira-
† tanquã cõponentẽ et inſtruẽtem vitã noſtrã. tus es Paulum, † quod attinet ad ea quæ vitã noſtram
turbant,] tanquã admirabilem quendam & ſpiritua- C
lẽ virũ: Bene. Sed audi quæ & abs te petat. Nã rurſus
codẽ vtitur exemplo. Viri, inquit, diligite vxores ve-
ſtras quẽadmodum & Chriſtus dilexit eccleſiam. In-
tellexiſti obedientiæ menſuram? Audi & menſuram
dilectionis. Vis vt vxor tibi obediat, quemadmodũ
eccleſia Chriſto? Prouide ipſe quoq; illi, quẽadmo-
dũ Chriſtus eccleſiæ. Etſi animã pro ipſa dare opor-
teat ac millies trucidari, & quãcunque rem ferre &
pati, ne detrectes. Nam etiã ſi iſta paſſus fueris, nihil
tamen vnquã tale feceris, quale Chriſtus. Etenim tu
quidẽ iam cõiunctus cum illa iſta facis, ille vero pro
auerſante ſe & odiẽte. Quemadmodũ igitur Chriſtus
auerſantẽ ſe & odientẽ, & conſpuentẽ ac laſciuien-
tem, multa ſolicitudine, nec minis, nec conuiciis, nec
metu, neque alia re eiuſmodi ſibi ſubiecit, ita & tu
adhære vxori tuæ. Et ſi deſpicientẽ, laſciuiẽtẽ, & cõ- D
temnentem te videris, poteris tamẽ ipſam ſub pedes
tuos redigere, ſi multa fueris vſus prouidentia, dile-
ctione, & amicitia. Nihil enim violẽtius his vinculis,
maxime viro & mulieri. Famulũ quidem metu co-
gẽre ac ſibi deuincire quiſquã poterit: imò ne illum
quidẽ. Mox enim reſiliendo aufugiet. Eam vero quę
vitæ tuæ eſt ſocia, quæ liberorũ mater, quę omnis lę-
titię materia, non timore & minis cõſtringere ac de-
uincire oportet, ſed dilectiõe & cordis affectu. Qua-
le eſt enim iſtud coniugiũ, quando vxor virum tre-
mebunda exhorret? Qua vero vir ipſe iucunditate
fruetur, qui vxori nõ vt liberæ, ſed velut famulæ co-
habitat? Itaq; etiã ſi quid vxoris gratia ferendum ſit,
ne exprobres. Nam neq; Chriſtus hoc fecit. *Et ſemet-*
ipſum, inquit, tradidit pro ea, vt mũdaret illã & ſanctificaret.
Erat ergo immũda, habebat ergo maculã, erat ergo

A deformis, erat vilis ac tenuis. Qualẽcunq; igitur vxo-
rem acceperis, nondũ tamẽ talem ſpõſam accepiſti,
qualem Chriſtus accepit eccleſiam, neque tibi vſque
adeo imparẽ, quomodo eccleſia impar eſt Chriſto.
Veruntamen non faſtidiuit illã, nõ odio habuit pro-
pter nimiam deformitatẽ. Vis deformitatẽ eccleſiæ
audire? Audi quid Paulus dicat: Eratis enim, inquit, Hic ſup.b
aliquãdo tenebræ. Vides ipſius nigredinẽ? Quid ni-
grius tenebris? Vides temeritatẽ? In malitia, inquit, &
inuidia vitã ducẽtes. Agnoſcis immunditiã? Imper-
ſuaſibiles, inſipiẽtes. Quid dico? Et fatua erat & bla-
ſphema. Attamen quãuis tot eſſent odij cauſæ, nihi-
lominꝰ pro deformi illa ita ſeipſum tradidit, ac ſi eſ-
ſet formoſa, ac ſi eſſet amabilis, ac ſi eſſet admiratio-
ne digna. Atq; hoc eſt quod admiratus Paulus dixit: Rom.5.a
Vix em̃ pro iuſto quiſquã moritur. Et iterũ: Si Chri- Ibidem.
B ſtus pro nobis mortuus eſt, cũ adhuc peccatores eſ-
ſemus. Talẽ itaq; nactus ſpõſam Chriſtus, ornauit eã
ac lauit, neq; iſtud detrectans: *Vt illam, inquit, ſanctifi-*
caret, mundatam lauacro aquæ in verbo, vt adhiberet eam ſibi
ipſi glorioſam eccleſiã, non habentẽ maculã aut rugã, aut quic-
quam eiuſmodi, ſed vt ſit ſancta & irreprehenſibilis. Lauacro
immunditiam ipſius lauit. In verbo, inquit. Quo? In
nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Et nõ ſimpli-
citer ornauit ipſam, ſed glorioſam fecit, nõ habentẽ
maculã aut rugam aut quicquã eiuſmodi. Et nos ita-
que pulchritudinẽ iſtam inquiramus, & poterimus
eam nobis cõparare. Ne quæras tu apud vxorẽ, quæ
ipſius nõ ſunt, vides quòd omnia à domino accepe-
rit eccleſia? Ab ipſo facta eſt glorioſa, ab ipſo irrepre-
henſibilis. Noli propter deformitatẽ faſtidire vxorẽ
tuã. Audi quid ſcriptura dicat: Exigua eſt inter volu- Eccl.11.a
C cres apis, & tamẽ fructus eius principatũ in rebꝰ dul-
cibus obtinet. Dei figmentũ eſt vxor tua. Non iã illã
ſed factorem illius vituperas, quicquid ferat vxor.
Quod ſi laudaueris ipſam propter pulchritudinem,
laus iſta, & rurſus illud odiũ, intẽperantiũ eſt & laſci-
uorũ animorũ. Et ipſa dilectio animę pulchritudinẽ
quærit. Eccleſiæ ſponſum imitare. Externa corporis
pulchritudo plena eſt multæ ſuperbiæ & arrogantię,
atque in zelotypiam coniicit, abſurdáq; plerunque
ſuſpicari facit. Sed voluptatẽ habet? vſque ad primũ,
ſcilicet, aut ſecundũ mẽſem, aut ſi multũ vſq; ad an-
num. Deinceps vero nõ ita, ſed per cõſuetudinẽ ta-
beſcit illius admiratio. Interea tamẽ mala illa, quę ex
pulchritudine naſcũtur, manẽt, vt ſunt faſtus, arro-
gantia & contemptus. In ea vero quæ adeo formoſo
corpore nõ eſt, nihil tale metuẽdũ, ſed recte primus
D amor admodum perdurat, eo quod anima formoſa
eſt, nõ corpus. Quid cœlo, dic quęſo, pulchrius? quid
pulchrius aſtris? Iam quodcunq; produxeris corpus
adeo candidũ nõ eſt, quoſcunque narraueris oculos,
adeo hilares nõ ſunt. Quũ vero iſta fierẽt, angeli etiã
ſtupebant & admirabantur. Et nos quoq; iam admi-
ramur ea, ſed nõ æque vt ab initio. Nam cõſuetudo
facit, vt etiam talis ac tanta pulchritudo non ita nos
ſtupefaciat. Quãto magis iſtud in muliere vſuueniet?
Deinde quamprimum morbus aliquis corpori for-
moſo incubuerit, mox omnis illa pulchritudo eua-
nuit. Quin potius beneuolentiã, animũ modeſtum,
manſuetudinẽ quæramus in vxoribus. Iſtæ ſunt verę
pulchritudinis notæ. Corporis pulchritudimem nõ
quæramus: neq; vitio demus vxoribus ea quorũ ipſę
nullam habent poteſtatem. Imò vero ne omnino
quidem illas culpemus (nam temerariorũ iſtud eſt)
neque

neq; faſtidio habeamus,neq; moleſti illis ſimus . An
nonvidetis,quot eorũ ſint,qui cũ formoſis vxoribus
cohabitauerint vitã ſuã miſere duxerint,imò ſubuer-
terint ? Et rurſus quot eorũ, qui cum non admodum
pulchris cum magna iucunditate ad extremã vſque
ſenectutẽ pertigerint?Internas maculas extergamus,
internas rugas explicemus , eas auferamus maculas
quæ in anima ſunt.Talẽ pulchritudinẽ quærit deus.
Deo pulchritudinem iſtam cõparemus , non nobis.
Non quæramus pecunias , neque nobilitatẽ iſtã ex-
ternam, ſed nobilitatẽ ac generoſitatẽ animæ . Ne-
mo expectet ab vxore diuitias. Turpes enim ac pro-
broſæ ſunt illę diuitię.Neq; omnino quęrat quiſquã
1. Tim. 6 hinc diteſcere.Nã qui hoc pacto diteſcere volũt,in-
†ſtulta. cidũt in tentationẽ , & deſideria † inutilia & nociua,
& in laqueos,& in perniciẽ ac perditionẽ. Ex vxore
itaq; ne quæras pecuniarũ opulentiã, & omnia reli-
qua facile inuenies.Quis eſt,dic quæſo,qui neglectis
præſtantioribus minutorum curam habeat ? Sed hei
vbiq; hoc morbi patimur.Si filios habuerimus, non
hoc ſatagimus quomodo boni fiant , ſed quomodo
opulẽtas illis vxores accipiamus:nõ quomodo pro-
bis moribus,ſed quomodo diuites fiant.Et ſi inſtitu-
tum quoddam aggrediendum fuerit, non quęrimus
quomodo peccatis liberũ ſit , ſed quomodo magnũ
nobis emolumentũ accedat. Pecunię iã ſunt omnia.
Propterea corrupta ſunt etiam omnia , eo quòd nos
amor iſte corripuit. *Ita debẽt,inquit, viri diligere vxores ſuas, vt ſua ipſorũ corpora.* Quid hoc eſt?Venerat tanquã
ab ſublimiorẽ imaginẽ,&vehemẽtius exemplũ.Iam
vero nõ iſtud, ſed velut propius ac clarius ponit , &
†iuſtam probationem. aliam †iuſtitiæ normam] inducit.Nam prior illa non
erat multæ & vrgẽtis neceſſitatis. Ille Chriſtus erat,
ac deus erat , & ſeipſum tradidit . Aliunde igitur
deinceps iſtud tentat,dicẽs:Ita debẽt.Nõ enim gra-
tia res iſta eſt,ſed debitũ.Et,vt ſua ipſorum corpora.
Quare? *Nemo enim vnquã ſuam ipſius carnẽ odio habuit, ſed nutrit ac fouet eam.* Hoc eſt,curã ipſius habet cũ mul-
ta ſolicitudine . Quomodo caro viri eſt vxor ? Hoc
Gen. 2. d nũc os,inquit,ex oſſibus meis, & caro de carne mea.
Nam ex noſtra facta eſt materia.Et non iſtud ſolum,
ſed & erunt,inquit,duo in carnem vnam. *Quemadmodum & Chriſtus dilexit Eccleſiam* . Ad primũ exemplum
regreditur. *Quoniã mẽbra ſumus corporis eius, ex carne eius, & ex oßibus eius* . Quemadmodũ ex Adam , ex carne
& oſſibus eius eſt Eua.Sũt eñ caro & oſſa præſtãtio-
ra in nobis.Illa velut fundamentũ quoddam locata
ſubiacent , iſta tanquã ædificium . Sed illud quidem
manifeſtum eſt,iſtud vero quomodo ? Quemadmo-
dum illic tanta eſt , inquit , propinquitas , ita & hic.
Quid eſt quod dicit,ex carne eius?Hoc eſt,germane
ac legitime ex ipſo.Et quomodo nos hoc pacto mẽ-
bra Chriſti ſum⁹?Quoniã ſecũdũ ipſum facti ſumus.
Et quomodo ex carne ? Scitis quotquot myſteriorũ
participes eſtis,quoniam os eius nõ cõfringetur , in-
quit.Ex ipſo ſtatim fingimur.Et quomodo?Iterũ au-
Heb. 2. di quid beatus iſte dicat . Quoniã igitur pueri com-
mercium habuerunt cũ carne & ſanguine , & ipſe ſi-
militer particeps factus eſt eorũdẽ. Sed hic ipſe no-
biſcũ cõmercium traxit,non nos cũ illo. Quomodo
ergo ex carne eius & ex oſſibus eius ſumus? Sunt qui
ſanguinẽ dicant & aquam. Verũ nihil eſt.Sed quem-
admodũ ille ſine virili congreſſu natus eſt ex ſpiritu
ſancto,ita&nos illud efficimur in lauacro.Vide quã-
ta exempla adducat vt generationi illi fidem faciat.

A O hæreticorũ demẽtiã.Quod nũc naſcitur , ex aqua
naſcitur, verus fœtus, & verũ corpus.Quomodo er-
go ex carne eius & ex oſſib⁹ eius?Hoc eſt,ex integra
ipſius ſubſtãtia format⁹ eſt Adã, & natus eſt Chriſt⁹.
Quomodo?Ex latere ipſi⁹ accepit. In cruce facta eſt
ſuſceptio,& nos ſubſtantiæ eiuſdẽ cũ ipſo.Habet in
ſeipſo deum verbũ,& nos. *Huius rei gratia relinquet homo patrem ſuum,ac matrẽ ſuam, & adglutinabitur vxori ſuæ, & erunt duo in carnem vnam.* Quid iam? Ecce adiungit
& tertiam*iuſtitiæ normam, quòd relictis quiſquam
parentibus,ex quibus natus eſt,vxori cohęret.Dein-
de caro eſt & pater &mater,& filius quoq; ex vtriuſ-
que parentis congreſſu & commixtione ortus.Nam
cõmixtis ſeminibus naſcitur filius , ita vt hi tres vna
ſint caro.Sed rurſus fit vna caro filius per cõgreſſum
cum vxore . Nam illa quoq; ac multo amplius ligat,
B quàm filius infans. Quamobrẽ ? Quoniã ab initio ita
factũ eſt.Ne dicas mihi de vxore tua , ꝗ talis ac talis
ſit. Nõ vides ꝗ & in carne multos defectus habem⁹?
Hic claudus eſt , iſte diſtortos habet pedes . Manus
aridas alius,alius aliud quoddam membrum infirmũ
habet , & tamen illud nec dolendo occulit nec am-
putat,ſed & reliquis ſæpenumero præponit . Et me-
rito. Eſt enim ſuum . Quantum itaq; quiſq; dilectio-
nis habet erga ſeipſum,tantum vult nos apoſtolus &
erga vxores noſtras habere. Vnius ſumus naturę,ve-
rũ pluris iſtud monitoriũ nobis eſſe debet erga vxo-
res,ꝗ duo ſunt corpora,ſed hoc quidem caput,iſtud
vero corpus,caput autẽ Chriſti deus eſt. Hoc & ego
dico. Nimirũ ꝗ quomodo vnũ eſt corpus, ita Chri-
ſtus eſt & pater. Reperitur ergo quòd & pater caput
noſtrum eſt.Duo ponit exempla. *Magnum eſt iſtud corporis Chriſti myſterium.Ego autẽ dico,in Chriſto & in eccleſia.* C
Quid eſt myſteriũ hoc magnũ , inquis ? Quoniã ma-
gnum quid & admirandum beatus Moſes indicauit,
imò de⁹ ipſe.Interea ſanè de Chriſto,inquit,loquor,
quoniã & ipſe relicto patre deſcẽdit , & ad ſponſam
venit,& factus eſt in ſpiritũ vnum . Qui adhæret do- 1. Cor. 6.
mino,vnus eſt ſpiritus.Et bene dixit:Magnũ eſt hoc
myſteriũ.Ac ſi dixiſſet , verũtamen allegoria iſta di-
lectionem coniugalẽ non euertit . *Quanquam & vos ſingulatim curate, vt quiſque ſuam vxorem tanquam ſeipſum diligat, vxor autẽ vt reuereatur virũ.* Reuera nanq; , reue-
ra inquam,myſteriũ eſt,& magnum myſterium,reli-
cto parẽte eo qui genuit, eo qui aluit , etiam ea quæ
peperit,quæ miſerè & cum labore parturiuit,illis vi-
delicet deſertis qui tãta beneficia præſtiterũt , quib⁹
cum cõſuetudo tracta eſt,adhęrere virum illi quę an-
D tea neque viſa ſit,neque aliquid commercij cum illo
habuerit,atq; hanc etiã omnibus præferre. Vere my-
ſteriũ eſt.Et parentes etiã cum iſta fiunt , non offen-
duntur,ſed magis offendũtur ac dolent quũ nõ fiũt,
expenſis quoque pecuniis,ac ſumptu facto lætãtur.
Magnum reuera myſterium &ineffabilem quandam
ſapientiã habens.Iſtud ſuprà præfatus dixit,in Chri-
ſto & eccleſia. Veruntamẽ nõ propter ipſum ſolũ ita
dictum eſt . Sed quid ? Vt vxorem ſcilicet tanquam
propriam carnem foueat,quemadmodũ & Chriſtus
eccleſiam,vxor vero vt reuereatur virum. Iam nõ ea
dũtaxat quæ dilectionis ſunt ponit.Sed quid ?vt re-
uereatur virum . Alterum principatus locum habet
vxor.Proinde neque ipſa honoris æqualitatẽ appe-
tat.Eſt enim ſub capite , neq; ille tãquam ſubiectam
cõtemnat.Corpus nanq; eſt.Et ſi caput contempſe-
rit corpus,& ipſum ſimul peribit. Sed dilectionẽ in-
ducat,

* ἀνισώμενα.i.iuſtã & firmã probationem, vt paulo ante.

ducat, quæ obediẽtiæ ac ſubiectioni ex æquo reſpõ-
deat,quale eſt, quãdo manus, pedes, & reliqua om-
nia mẽbra capiti ſeruiũt , illud viciſſim eorũ curã ac
† ſe. prouidentiã agit,omnẽ ſenſum in†ipſis habens . Ni-
hil iſto cõiugio melius.Et quomodo poteſt eſſe dile
ctio,inquis, præſente timore ? Tum ſanè potiſſimum
poteſt. Quæ enim timet virum,diligit etiã, quæ dili-
git,timet vt caput,diligit vt membrũ,quandoquidẽ
& caput mẽbrum eſt totius corporis.Propterea mu-
lierẽ deus ſubiecit, virũ vero illi præfecit , vt pax ſit.
Nã vbi honoris eſt æqualitas, aut vbi familia domi-
natur,vel omnes principatũ gerunt , ibi nunquã po-
terit eſſe pax , ſed neceſſe eſt vnũ eſſe principatũ , at-
que id vbiq; in rebus corporalibus.Nã ſi fuerint viri
Act. 4. f ſpirituales,erit inter eos pax. Animæ erãt quinquies
mille,& nemo quicquam eorum quę poſſidebat ſuũ
eſſe dicebat,ſed ſubditi erant inuicem alius alij.Iſtud
erat intellectus & timoris dei ſignũ.Dilectionis itaq;
formulã oſtendit,timoris vero non ita.Et vide,quo-
modo dilectionis quidem normam multis amplifi-
cat,ad quam promouendam,quæ Chriſtum,deinde
& quæ propriam carnem cõcernunt,differit,& illud
Gen. 2. adducit : Eius gratia relinquet homo patrem & ma-
trem. quæ vero timoris ſunt,non adeo dilatat . Qua
ratione ? Quoniã vult , vt quod dilectionis eſt magis
obtineat.Nam iſta exiſtẽte, reliqua ſequũtur omnia,
obtinente vero timore,nequaquã . Qui enim vxorẽ
diligit,etſi non admodum morigeram , is omnia pa-
riter ſuſtinebit.Adeo difficile eſt & graue , vt cõcor-
des ſint vir & vxor,quãdo dilectionis non fuerint vi
ac tyrãnide in vnũ cõiuncti . Timor ſanè omnino nõ
pręſtabit iſtud.Propterea illi magis immoratur Apo
ſtolus , quod eſt ad concordiã faciendã potens . Vi-
detur autem vxor eo quòd iuſſa eſt virum reuereri,
vinci minorí ſque haberi,verum ipſa vincit,ac maio-
res obtinet . Nam quod magis eſt propriũ & herile,
viro imperatũ eſt præſtare vxori,nempe,vt illam di-
ligat.Quid ergo,inquis,ſi virũ nõ reueretur vxor?Tu
illam dilige, quod tuũ eſt præſta . Nam etiam ſi quæ
aliorum ſunt nõ ſequuntur,ſequi tamen oportet quę
nos concernunt,vt exempli gratia. Subiecti, inquit,
inuicẽ alius alij in timore Chriſti . Quid ergo ſi alius
non ſubiiciatur?Tu morem gere legi dei . Ita ſanè &
hoc loco.Itaq; mulier,etiam ſi nõ diligatur , virũ ta-
men reuereatur,ne quid ab ipſa mali committatur:&
vir,etiã ſi vxor illum non reuereatur , tamen diligat,
ne quid ipſe intẽpeſtiue deſignet aut ſuo muneri de-
ſit:Nam vnuſquiſq; propriũ ac peculiare munus ac-
cepit.Factæ ſunt itaq; nuptiæ iſtæ , quod ad Chriſtũ
attinet,nuptiæ ſpirituales , & generatio ſpiritualis.
Noſtra generatio nõ eſt ex ſanguinib⁹, nõ ex mater-
Ibi. 18. b nis parturitionibus.Talis erat &generatio Iſaac.Au-
di quid ſcriptura dicat:Et deſierant Sarræ fieri mu-
liebria eius.Et nuptię noſtrę nõ ſunt ex deſiderij paſ-
ſionib⁹ neq; corporales,ſed omnino ſpirituales,ani-
mæ ſcilicet cũ deo cõiũctæ,cõgreſſu arcano & inef-
1. Cor. 6. d fabili,&quẽ ipſe ſolus ſciat.Propterea dicit:Qui do-
mino adhæret,vnus eſt ſpiritus . Vide quomodo co-
netur & carnem carni & ſpiritũ coadunare ſpiritui.
Vbi ſunt hæretici?Si nuptiæ inter ea eſſent cõnume-
rãdæ quę vt criminoſa traducũtur,nõ vocaſſet Chri
ſtum ſpõſum &eccleſiã ſponſam,nec hortãdo addu-
xiſſet illud , relinquet homo patrem & matrem : nec
rurſus ſubiunxiſſet, de Chriſto & eccleſia dictũ eſſe.
Pſal. 44. Nã de eccleſia & Pſaltes dicit: Audi filia & vide , &

A inclina aurẽ tuã,& obliuiſcere populũ tuũ, & domũ
patris tui,& cõcupiſcet rex pulchritudinẽ tuã. Qua-
propter & Chriſtus dixit:Ego à patre exiui , & veni. Ioan. 16.
Sed quãdo dico Chriſtũ reliquiſſe patrem , nõ ima-
ginaberis locorũ trãſitum , qualis apud homines fit.
Quẽadmodum egreſſus eſſe dicitur, non ꝗ exiuerit,
ſed propter carnẽ hoc dicitur , ita & hoc intelligen-
dum eſt,ꝗ dico eum reliquiſſe patrem. Qua vero ra-
tione non de vxore quoq; dixit,adhærebit viro ſuo?
Quamobrem id factum eſt? Quoniam de dilectione
diſſeruit,ídq; viro.Nã quum vxori de metuendo vi-
ro diſſereret, virũ dixit eſſe caput vxoris, & Chriſtũ
quoq; caput eccleſiæ . De viri vero officio ad virum
egit &quæ dilectionis ſunt cõmendauit,de dilectio-
ne ad ipſum loquutus eſt,ipſum conſtringens ac cõ-
glutinans.Qui enim patrẽ reliquit propter vxorem,ſi
B illam ipſam quoque poſtea dimiſerit ac reliquerit,
quánam venia dignus erit?Non vides quanto hono-
re velit eam potiri deus , ꝗ te à patre abductum ipſi
adfixit ? Quid igitur, inquis, ſi quæ noſtri ſunt officij
præſtiterimus,illa vero obſequuta nõ fuerit?Si incre 1. Cor. 7.
dulus diſcedit,diſcedat.Nõ eſt ſeruituti ſubiect⁹ fra-
ter aut ſoror in huiuſmodi . Verũ cum audis timorẽ,
eũ exiges ab vxore timorẽ qui conguat liberæ , non
qualis à famula exigitur. Corpus nãque tuũ eſt . Nã
ſi hoc feceris , teipſum probro afficies , dehoneſtans
corpus tuũ.Qualis eſt autẽ ille timor?Ne cõtradicat,
ne aduerſus virũ inſurgat,ne priores appetat . Satis
eſt hactenus conſiſtere timorẽ . Si vero quemadmo-
dum iuſſus es,illam dilexeris,maiora etiã faciet.Imò
iã nõ ex timore hoc faciet , ſed & ipſa dilectio nõni-
hil operabitur.imbecillius plerunq; genus eſt,multo
C egens auxilio, multa cõdonatione & accõmodatio-
ne.Quid dicent qui ſecundis nuptiis iungũtur? Non De ſecundis nuptiis.
quòd illas condẽnem hoc dico.Abſit.Nam & Apo-
ſtolus illas conceſſit . Veruntamen omnia vxori per
accõmodationem largitor,omnia ipſius gratia faci-
to, atq; etiã cum labore molitor , Neceſſitas tibi in-
cumbit .Non putauit dignũ hoc loco quicquam ex-
ternorũ exemplorum inducere, quod ſæpenumero
facit. Satis enim fuit quod magnum & vehemens il-
lud de Chriſto adduxit . Imò & ad ſubiectionis ra-
tionẽ.Et rurſum,relinquet, inquit, patrem ac matrẽ. Gene. 2. d
Ecce ab externis.Et nõ dixit,& cohabitabit,ſed*co-
hærebit vxori ſuæ,vehementẽ vnionẽ dilectionẽm-
que cũ vehemẽtia declarãs.Neq; iſto contentus eſt,
ſed & inductione ſubiectionẽ ita declarauit , vt duo
non videantur amplius eſſe duo. Non dixit, in ſpiri-
D tum,nec dixit in animã.Eſt enim illud clarum,&cui-
uis poſſibile,ſed ita,vt in carnẽ ſint vnã . Altera qui-
dem princeps eſt vxor , principatum habẽs & multã
honoris æqualitatẽ,veruntamẽ aliquid amplius præ
illa vir habet.Iſtud maxima ſalus domus eſt.Nam il-
lud quidẽ quod de Chriſto eſt , nõ in hoc aſſumpſit,
quòd oporteat dũtaxat diligere vxorẽ , ſed & corri-
gere & cõponere. Vt eſſet,inquit,ſancta &irreprehẽ-
ſibilis.Illud quidẽ quod de carne eſt , ad hoc indu-
xit,vt dilectionẽ perſuadeat:& illud quoq; adhære-
bit vxori ſuę,ad dilectionẽ facit.Si vero ſanctã ipſam
effeceris, & irreprehenſibilẽ, ſequentur reliqua om-
nia.Quære quæ dei ſunt, & humana multa facilitate
conſequentur.Corrige vxorem,atque ita cõſeruabi-
tur domus.Audi quid Paulus dicat:Si vero eſt quod 1. Cor. 14.
diſcere volent, domi viros ſuos interrogẽt. Quòd ſi
domos noſtras ad eum modũ gubernauerimus, eri-
mus &

* προσκολληθήσεται. id eſt, adhærebit, adglutinabitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus & ad eccleſiæ præfecturã idonei. Nã & domus exigua eſt eccleſia. Hoc pacto poſſunt viri & mulieres, boni facti, omnes excellere. Cõſidera Abraham, Sarã, Iſaac, trecentóſq; illos decem & octo vernaculos, quomodo vniuerſa domus cõpacta fuerit, quomodo tota pietatis plena Apoſtolieũ præceptũ adimpleuerit, & ipſa Sara virum ſuum reuerita ſit. Audi quippe quid dicat: Nondũ, inquit, tale quid mihi cõtigit vſq; nũc, & dominus meus ſenior eſt. Et ille ipſam ita dilexit, vt quiduis iubẽti morẽ geſſerit, & filius generoſus erat, & vernaculi etiã ipſi admirandi, qui periclitari quoq; cum hero ſuo nec detrectarũt, nec contati, neque quiquam cauſati ſunt. Sed & vnus eorum, nimirum qui reliquis præerat, ita erat admirabilis, vt nuptiæ etiam vnigeniti filij, legatióque extorris, illi concreditæ ſint. Nam quẽadmodum in re militari, quãdo exercitus bene cõpactus eſt, nuſquã ſubingreditur hoſtis: ita ſanè & hic quãdo vir & vxor & liberi & domeſtici eodẽ ſtudio tenẽtur, multa eſt domus illius concordia. Alioqui ſi id nõ fuerit, plerunque per vnũ peruerſum famulum omnia ſubuertuntur & diſſoluuntur. Sæpenumero vnus duntaxat totum diſperdidit ac corrupit.

Gen.18.b

Gen.24.a.

Moralis exhortatio.

Multa itaq; prouidentia curemus & vxores & liberos, & ſeruos, ſcientes quòd principatum noſtrum hoc pacto nobis & ipſis facilẽ cõſtituemus, & quòd rationũ quæſtiones & placidas ac mites habituri ſumus, dicturiq;, eccè ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Si vir præcipuus fuerit & celebris, & caput bonũ, & reliquũ corpus nullã prorſus vim ſuſtinere neceſſe habebit. Diligenter itaq; dixit quidem Apoſtolus, quomodo quæ vxorẽ pariter ac virum concernunt bene ſint diſponẽda, hanc nẽpe adhortatus vt virũ reuereatur veluti caput, iſtum viciſſim, vt diligat tanquam corpus vxorẽ. Quomodovero iſta fiẽt, inquis? Nam q̃ ea fieri oporteat, iſtud quidem oſtendit, quomodo vero fiant, ego vobis dicam: Si pecunias cõtẽpſerimus, ſi ad vnum duntaxat reſpexerimus, animi videlicet virtutẽ. ſi timorẽ dei ob oculos habuerim⁹. Nam quod, cum ad ſeruos diſſereret, dixit, quoniã quicquid vnuſquiſque fecerit, ſiue bonũ ſiue malũ, hoc accipiet à domino, iſtuc & hic cogitandum. Non igitur tantum diligatur vxor propter ſeipſam, quantum propter Chriſtum. Hoc etiã indicauit dicens, veluti domino. itaque cuncta ſic facito, tanquam qui domino obedias, & propter ipſum omnia facias. Sufficiet hoc ad inducẽdũ & perſuadẽdum ac prohibendũ ne qua ſit contentio aut diſſenſio. Nemo fideliũ calumniã viro apud vxorẽ ſtruat. Sed neque vir temere quicquã aduerſus vxorẽ credat, neq; vxor temere ingreſſus & exitus viri curioſe ſcrutetur. Neque vero vir ipſe vſpiam ſe talem exhibeat, vt aliqua mali ſuſpicione dignus ſit. Quid enim, dic quẽſo, totũ diem amicis teipſum tradis, vxori vero veſperã? Nõ poteris vel ſic perſuadere illi, extráq; ſuſpicionẽ cõſtituere. Quòd ſi te culpauerit vxor, ne moleſte feras. Amicitiæ eſt indicium nõ arrogantię. Accuſationes illæ feruẽtis amicitiæ ſunt, ardentiſq; affectus atque timoris. Timet ne qua forſan cubile ſuum circunuenerit, ne qua ſibi circa bonorum ſummã nocuerit, ne qua ſibi caput abſtulerit, ne qua cubile ſuum perfoderit. Eſt & alia puſillanimitatis cauſa: nemo ſibi vindicet famulos vltra præſcriptã mẽſurã, neq; puellam vir, neque famulum vxor. poſſunt enim iſta ſuſpiciones parere. Perpẽdenanq; mihi iuſtos illos veteres. Ipſa Sara patriarchæ iuſſerat acciperẽ Hagar, ipſa imperauerat, nemo coẽgerat: neq; acceſſiſſet ad eã vir, ſed maluiſſet nũquã fieri pater, q̃ contriſtare vxorem, quanquam multum temporis iam ſine prole protraxerat. Veruntamen poſt iſta omnia quid dicit Sara? iudicet deus, inquit, inter me & te. Iam ſi iſtud cuiquam alteri contigiſſet, an non adiram cõmotus fuiſſet? An non manus in eã extendiſſet, tantũ nõ dicens: Quid inquis? Eo nolebã cõgredi mulieri. Tuum eſt totum iſtud inſtitutum, & iam me accuſas? Verum nihil tale dixit Abraham. Sed quid? Ecce, inquit, ancilla eſt in manib⁹ tuis, vtere ea quẽadmodũ tibi placuerit. ſociam lecti tradidit, ne cõtriſtaret Saram. Quanquam nihil hac re ad beneuolentiæ rationem magis facit: Si enim menſę participem eſſe etiam latronibus vnanimitatẽ erga aduerſarios conciliat, & Pſaltes dicit, Qui ſimul mecũ ſuauiter epulabaris: vnam fieri carnẽ (iſtuc enim eſt lecti conſortem eſſe) multo magis in vnum cõtrahere conciliaréque poteſt. Verum nihil tale potuit ipſum cõſtringere, quin tradiderit vxori ancillã, oſtendens nihil ſua cauſa hac in re cõmiſſum eſſe: & quòd ſanè maius eſt, prægnantẽ etiã dimiſit. Quis non miſertus fuiſſet eius, quæ ex ſe cõcepto puero iam prægnãs eſſet? Sed nihil flexus eſt hic iuſtus. Dilectionem enim quã habebat ad vxorem, prętulit omnibus. Hũc imitemur & nos, nemo paupertatẽ exprobret proximo, nemo pecunias amet, & erunt reſoluta & facilia omnia. Neq; dicat vxor aduerſus virũ, ignaue, meticuloſe, pigritia ſegnitiéq; ac multo ſomno plene, eccè hic vilis & abiectus, abiectorúmq; natalium, toleratis periculis peregréq; profect⁹ multas diuitias adept⁹ eſt, & vxor eius auro conſpicua, rhedáq; mulis albis vecta, circunfertur vbiq; greges habens domeſticorum, eunuchorúmq; copiam. Tu vero meticuloſus factus fruſtra & inaniter viuis. Ne dicat iſta, iſtiſque ſimilia mulier. Corpus enim eſt, non vt imperet capiti, ſed vt illi morẽ gerat & obediat. Quomodo ergo feret paupertatẽ? Vnde inueniet conſolationem? Deligat & proponat ſibiipſi pauperiores. Reputet quot generoſæ, & ex gẽnerioſis ortæ puellæ, nõ ſolũ à viris nihil acceperint, ſed & ſua tradiderint, omniáq; inſumpſerint. Cogitet quæ ex eiuſmodi diuitiis naſcãtur pericula, & quietã illã & ocioſam vitã † ample-ctatur, Nihil omnino tale dicet, ſi fuerit amãter erga virum ſuũ affecta, ſed eliget magis apud ſe domi habere illum nihil lucrantẽ, quàm decem milia auri talenta cum cura & ſolicitudine, quę mulieribus plerũque ex virorum peregrinationibus incutitur. Sed neque vir iſta audiens, ad cõuicia & verbera, tanquam principatũ habẽs, ſe vertat, ſed magis eam veluti imperfectiorẽ admoneat, hortetur, & rationib⁹ perſuadeat, manus vero in eam nunquam iniiciat. Sint iſta procul à libera mẽte. Neque cõuiciis eam, neq; probris, neq; vituperiis afficiat, ſed velut minore prudẽtia præditam corrigat & componat. Vnde vero iſtuc erit? Si diſcat quæ veræ ſint diuitiæ, ſi cœleſtẽ philoſophiã cognouerit, nihil taliũ criminabitur. Inſtruat eam paupertatẽ nihil habere mali. Inſtruat autẽ non ſolũ verbis ſed & factis. Doceat contẽnere gloriã, & nihil eiuſmodi vxor vel dicet, vel concupiſcet. Tanquam ſtatuam quandã fingendam & ornandam nactus, ita ab ipſa veſpera, qua in thalamum nuptialem eam primum accipit, modeſtiam & manſuetudinem, & quomodo viuere debeat, mox ab exordio doceat, ex ipſiſq; veſtibulis pecuniarũ amorẽ deiiciat, atque ad philoſophiã imbuat, & adhortetur, ne ſint illi monilia aurea ſiue ab auribus ſiue circa genas, ſiue circa collum pẽdentia, neq; circa thalamũ appoſita, néve veſtes ſint deauratę ac ſumptuoſæ, ſed ſit quidem nitidus ornatus, ita tamẽ ne ſplẽdor vituperio obnoxi⁹ fiat. Verũ relictis illis quæ ad ſcenicũ magis apparatum pertinẽt, tu ipſe multa venuſtate domũ adorna, modeſtiam, imò plurimum bonæ fragrantiæ ſpirantem. Sequuntur enim hinc duo imò tria bona. Primũ, nõ dolebit ſponſa ſolutis thalamis, neq; ſi amittantur vtrique vel veſtimenta, vel vaſa ſiue aurea ſiue argentea. Alterũ, non erit ſolicitus ſpõſus de acquiſitorum vel perditione, vel cuſtodia. Tertium quoque præterea, quod bonorũ eſt caput, demonſtrabit etiã ex iſtis animi ſui ſententiã, quòd nihilo horum adficiatur, quòd & reliqua omnia peſſundabit, & neque ſaltationes, neque inhoneſtos cantus aliquãdo fieri concedet. At noui quidẽ quòd ridiculus forte quibuſdã videor, qui talia præſcribã. Verũtamen ſi morem mihi geſſeritis, proceſſu tẽporis rei vtilitate acquiſita, fructum ac lucrum intelligetis: atque tũc iſte riſus eximetur, ridebitúrq; quod nunc fieri ſolet, ac videbitis, ea quæ nunc fiunt reuera puerorũ inſipiẽtium eſſe, & virorũ temulẽtorum: quæ vero ego iam admoneo, eſſe modeſtiæ & philoſophiæ cœleſtiſque cõuerſationis. Quid igitur neceſſarium dico? Amputari à nuptiis omnia turpia ſatanicáq; cantica, inhoneſtas odas, cõſurſúſq; immundorum adoleſcẽtum, atque tum poterit ſponſus ad iſtorũ normam moderari ſpõſam. Statim eñ apud ſeipſam cogitabit. Papè qualis eſt hic vir? philoſophus eſt: nihili reputat præſentem vitam. Ad generandos & educandos liberos cuſtodiẽdámque domum me in ædes ſuas induxit. Verum iniucunda erunt iſta ſponſæ, vnum aut alterũ diem, deinceps vero nequaquam, ſed magnã etiam inde voluptatem capiet, liberans hoc pacto ſeipſam ab omni ſuſpicione. Qui enim neque tibias, neq; ſaltantes, neq; præfractos cantus tolerat, idque nuptiarum tẽpore, difficillime ſuſtinebit aliquid vnquam quod turpe ſit, vel facere vel dicere. Poſteaquã vero omnia iſta à nuptiis abſtuleris, accepta ſponſa, bene facies ſi nõ mox pudorẽ tollas, ſed ad multũ tẽporis producas. Nam etiã ſi impudentior ſit puella, aliquo tamen vſque virum reuerita, rebúſq; iſtis inſueta, tacere nouerit. Tu itaque pudorẽ iſtum non ſtatim illi eximas, quod laſciui viri faciũt, ſed magis longo tẽpore erigas ac proferas. Dabit eñ iſtud tibi magnos fructus. Interea quippe dum pudorem adhuc habet, nihil eorũ quæ diſponis culpabit, nihil reprehẽdet. Omnia itaq; iuxta rationem temporis illius ſancito, quo pudor menti ipſius quaſi quoddam frænum iniectus non permittit quicquã cõqueri, vel quæ fiunt reprehendere. Si nanque confidentiam nacta fuerit, multa temeritate ſubuertet & cõfuſa faciet omnia. Itaq; quãdo aliud tẽpus eſt adeo fingẽdæ vxori idoneum, quàm illud quo virũ reueretur, & adhuc metuit, ac verecũdatur? Tunc ſcilicet ipſi quaſuis leges ponito, & obſequetur omnino ſiue ſponte ſiue inuitè. Quomodo vero pudorem non ſolues? Quãdo videberis & ipſe nõ minus verecũdus quàm ipſa, paucáque colloquutus fueris, atque ea cũ multa grauitate atq; cõpendiò. Tũc illi de amicitia loquere: nam animus recipiet. In pulcherrimũ ipſam habitum vi-

Gene.16.

Ibid.b

† emplectatur.

delicet pudorẽ, cõſtitue. Si vultis, dicã exẽpli gratia quæ debeant ad ſponſam differi. Si enim Paulus nõ detrectauit dicere: Ne fraudetis vos inuicẽ, & pnubę verba loquutus eſt, imò nõ pronubæ, ſed animi ſpiritualis, multo minus nos detrectabim⁹ de hac re dicere. Quid igitur ad eam loqui oportet? Cum multa gratia dicendum illi eſt: Nos te ô puella vitæ ſociam accepimus, introduximúſq; eorum quæ precioſiora ſunt & magis neceſſaria cõſortem, nimirum creationis liberorũ, & gubernandæ domus. Quid igitur te obſecrãmus? Imò vero prius quæ dilectionis ſunt cũ illa loquere. Nihil eñ ita confert ad hoc vt qui audit perſuadeatur ad recipiendum quę dicuntur, atque ſi cognoſcat q̃ cũ magna dilectione dicãtur. Quo pacto ergo oſtẽdes dilectionem? Si dixeris, multas acquirere potui & opulẽtiores & illuſtri genere, verum nolui, ſed te tuámq; conuerſationem, munditiẽ, mãſuetudinem, & modeſtiam adamaui. Deinde ſtatim ab iſtis viam de philoſophia diſſerendi parato, diuitias facto quodam loquẽdi circuitu, culpato. Nam ſi ſimpliciter ac temere ſermonem aduerſum diuitias direxeris, moleſtus eris: ſi vero occaſionẽ ceperis, omnia expedies. Videberis enim rẽ iſtã apologiæ loco facere, non tanquã auſterus, ingratus, & circa minuta curioſus. Verũ quando ex iis quæ ad eam pertinent occaſionem ſumpſeris, ac ſenſerit, dices (neceſſarium enim eſt reſumere ſermonem) licebat diuitẽ ſponſam ducere & opulentã, ſed talem non accepi. Quãobrem? Non temere, nec ſine cauſa, ſed tãquam bene inſtructus, diuitias non eſſe poſſeſſionẽ ac ſubſtantiam, ſed rem contẽptibilem, quam & latrones, & fornicariæ mulieres, & ſepulchrorũ effoſſores ſacrilegi habere poſſũt. Propterea relictis illis, ad animi tui virtutẽ acceſſi, quã præfero cuiuis auro. Prudẽs eñ ac libera puella iuuencula, & cui pietas curæ eſt, vniuerſo orbi cõparanda eſt. Propterea te & cõplexus ſum, & diligo, & ipſi animæ meæ præpono. nihil eſt eñ præſens hæc vita. Opto etiã ac precor, nihílq; nõ faciã, vt ita præſentẽ mereamur viuere vitã, vt & alibi in futuro ſeculo cũ multa ſecuritate ſimul eſſe ac cõuerſari valeamus. Tẽpus eñ iſtud breue eſt ac fragile. Si vero diuina gratia dignata nos fuerit, vt deo placẽtibus vitã iſtã ita trãſigere liceat, perpetuo & apud Chriſtũ & vnà cũ maiore iucunditate ſimul erimus. Ego dilectionem tuam omnibus antepono. Et nihil ita difficile mihi aut graue fuerit, † quod aliquãdo tibi præferã.] Et ſi oporteat omnia perdere, & Iro pauperiorẽ fieri, extremáque pericula ſuſtinere, aut quicquid tãdẽ ſit pati, omnia mihi erũt tolerabilia ac leuia, dũmodo tecũ mihi bene conueniat. Et liberi mei tum mihi iucũdi erunt, quãdo animo erga nos beneuolo affecta fueris. Opus eſt autẽ vt & tu iſta facias. Deinde immiſcebis & Apoſtolica verba, q̃ deus beneuolentiam nobis ita velit cõciliari. Audi enim quid ſcriptura dicat: Huius gratia, inquit, relinquet homo patrẽ ſuum ac matrẽ, & cõglutinabitur ad vxorẽ ſuam. Nulla ſit nobis prorſus puſillanimitatis occaſio, valeant pecuniæ, mancipiorũque multitudo, & honores externi. Iſtud mihi omnibus eſt præſtantius. Quanto auro, quantis theſauris nõ erũt verba iſta vxori iucũdiora? Ne metuas, ne in arrogantiã aliquando aduerſus te rapiatur, ſi fuerit adamata, ſed cõfeſſum ac certum facito, quòd eam ames. † Reliquæ quidẽ, quæ nunc huic nũc illi applicantur viro, extollerentur forte aduerſum amato-

1.Cor.7.a

Quomodo ſpõſus debeat alloqui ſponſam.

† quàm ſi contingat tecũ diſcedere & altercari.

Gen.2.d

Hic ſup.g

† meretricẽs] ireã-

Universidad de Deusto Biblioteca

gr. inter- pres legis- se videtur treps, per , in penu.

res suos, si quando talia verba audirent: libera vero
vxor & generosa puella nõ insolescet vnquam ex his
verbis, sed magis etiã flectetur. Ostẽde illi, quanti fa-
cias apud eam cohabitare, quámque malis domi esse
propter ipsam quàm in foro. Omnibus etiam amicis
eã & liberis quoque ex ipsa natis, præferto, qui tamẽ
ipsi propter eã abs te diligantur. Si boni quicquã fe-
cerit lauda & prædica, si vero absurdũ aliquid & iu-
uenile quodammodo obtigerit, hortare & admone.
Pecunias ac sumptuositatẽ sursum ac deorsum inde-
sinẽter incusa, & ostende ornatũ illũ qui est à mundi-
tie & ab honestate, & cõtinuò quæ vtilia sunt doce.
Sint vobis preces cõmunes. Ad ecclesiam quisq; ac-
cedat, & eorũ quæ ibi dicũtur & legũtur vel partem
aliquam domi & vir ab vxore, & vxor à viro exigat.
Si paupertas presserit, adduc in medium sanctos vi-
ros, Paulum ac Petrũ, qui omnibus & regibus etiam
clariores ac celebriores quũ fuerint, quomodo tamẽ
in fame ac siti vixerunt? Instrue vxorẽ nihil esse eorũ
quæ in hac vita sunt metuendum, nisi vnum illud, ne
deus offendatur. Si ita quis matrimonium contraxe-
rit, istáq; obseruauerit, non multo minor erit illis qui
solitariè viuunt, neq; inferior erit coniugatus nõ cõ-
iugatis. Si volueris & prandia facere & cõuiuia para-
re, nihil adsit inhonestum, nihil indecorum ac incõ-
positum. Si pauperem quendam sanctum inueneris,
qui domum vestram benedicere queat, quíq; ad in-
gressum pedum suorum omnem possit dei benedi-
ctionẽ simul adferre, istum vocato. Dicam & aliud.
Nemo vestrum opulentiorem vxorẽ ducere studeat,
sed multo magis pauperiorẽ. Nõ enim opulẽta tan-
tam voluptatis materiã ex pecuniis suis adferet, quã-
tam tristitiam ex opprobrationibus, ex eo ꝙ plura q̃
attulerit exiget, ex conuiciis, ex sũptuositate, ex one-
rosis & intolerabilibus verbis. Dicet enim forte: nõ-
dum tuorũ quicquã insumpsi. Adhuc vestibus meis
induor, illis amicior quæ mihi parentes dederunt.
Quid dicis ô mulier? vestiris adhuc reb⁹ tuis? Et quid
hoc verbo poterit cõtingere miseri⁹? Corp⁹ propriũ
iã nõ habes amplius, & pecunias habes proprias? Nõ
estis amplius post nuptias duæ carnes, sed facti estis
in vnam, & habetis duas bonorum ac facultatũ sub-
stantias, & nõ vnã? O pecuniarũ amorem. Vnus ho-
mo & vnũ animans vterq; facti estis, & adhuc dicis,
hæc mea sunt? Execrandũ hoc verbum ac scelestum
à diabolo inuectum est. Omnia nobis deus quæ istis
quoq; necessaria magis sunt, cõmunia fecit, & ista nõ
sunt communia? Non potes dicere, lux mea est, meus
est Sol, mea est aqua. Omnia maiora cõmunia nobis
sunt, pecuniæ vero cõmunes non sunt? Pereant pecu-
niæ millies: imò non pecuniæ, sed mẽtes illæ quę pe-
cuniis vti nesciunt, sed omnibus illas anteponunt. Et
ista cum aliis vxorẽ tuã doce, sed cum multa gratia.
Quoniam enim ipsa virtutis adhortatio per seipsam
multum habet tristitiæ, & maxime ad puellam facta
teneram & iuuenculam, quando de philosophia ser-
mones habẽtur, multũ gratiæ cõstrue, atq; istud meũ
& tuum potissimũ ex animo ipsius extermina. Si di-
xerit, hæc mea sunt, responde, quæ sunt ista quæ tua
dicis? Neq; eñ noui: ego nihil proprij habeo. Quo-
modo ergo dicis, hæc mea sunt, quũ omnia tua sint?
Gratificaberis illi hoc verbo. Non vides quomodo
istud & erga pueros nostros facimus? quando nobis
aliquid eripiunt eorum quæ possidemus, atq; rursus
& aliud accipere volũt, permittimus ac dicimus: etiã

A & hoc tuum est & illud. Istud & cum vxore faciam⁹.
Est nanque animus ipsius puerilior. Et si dixerit, hæc
mea sunt, dic tu, omnia tua sunt, & ego quoque tuus
sum. Non est adulantis hoc verbum, sed plurimum
prudẽtis. Atq; ita poteris fastum ipsius deprimere, &
animi tristitiã extinguere. Adulatio quippe est quã-
do quis parũ virile quid mali gratia fecerit. Istud ve-
ro maxima philosophia est. dic igitur: Et ego tu⁹ sum,
ô puella. Hoc me Paulus admonuit dicens, vir pro-
prij corporis sui potestatẽ nõ habet, sed vxor. si cor-
poris mei potestatẽ ego nõ habeo, sed tu, multo mi-
nus pecuniarũ. Ista si loquut⁹ fueris, recreabis ipsam,
flammã extingues, diabolũ pudore suffundes, famu-
lam tibi ex vxore facies obsequentiorẽ quàm si em-
ptitia esset, in summa deuincies illã tibi planè hisver-
bis. Itaq; quicquid loquaris, doce eam vt nunquã di-
cat, meum & tuum. Et nunquam simpliciter ipsam ac
B nude voca, sed cum blanditiis, cum honore, cũ mul-
ta dilectione. Honora ipsam, & nullũ ab aliis deside-
rabit honorem, nullam cõcupiscet ab aliis gloriam,
si gloria fuerit abs te potita. Omnibus eam prępone,
lauda etiã eam propter omnia, siue pulchritudinem,
siue prudẽtiã, ita persuadebis illi te nulli externę mu-
lieri intẽdere, sed omnes alias cõtẽnere. Doce timo-
rem dei, & omnia tanquã ex fonte aliunde adfluent,
erítq; domus tua innumeris bonis referta. Si quæsie-
rimus incorruptibilia bona, aduenient & corruptibi-
lia. Nam primum, inquit, quærite regnum dei, & hęc *Mat. 6. d*
omnia adiicientur vobis. Quales cõsequens est fore
liberos talium dominorum, tales erunt & omnes qui
prope illos fuerint. An non continget & ipsos innu-
meris bonis abũdare? Vt enim plerunq; fit, serui etiã
C mores suos ad ingenium dominorum componunt,
desideriísq; illorum assimilantur, eadem amant, quæ
& docentur, eadem loquuntur, in eisdem pariter cõ-
uersantur. Si ad hunc modum nosipsos composueri-
mus, scripturásque obseruauerimus, plurib⁹ per illas
instruemur, atque ita poterimus placere deo, pręsen-
témque vitam omnem cum virtute transcurrere, &
bona diligentibus ipsum promissa consequi, quibus
nos omnes, precor, dignos fieri contingat gratia &
benignitate, &c.

Homilia XXI.

Filij obedite parentibus vestris in domino: hoc enim *Cap. VI.*
iustum est. Honora patrem tuum & matrem, quod *Exod. 20.*
est præceptum primum in promißione, vt bene sit ti- *Deut. 5.*
bi, & sis longæuus super terram. Quemadmodũ qui cor-
pus aliquod fingit, primũ caput ponit, deinde iugu-
D lum, postea & pedes: ita & beatus Paulus sermone suo
procedit. Dixit de viro, dixit de vxore, secundũ post
virum principatum gerẽte. Procedit deinceps rectà
progrediens ad tertium principatum: is autem est li-
berorum. Vxori enim imperat vir, liberis vero & vir
& vxor. vide itaque quid dicat. Filij, inquit, obedite
parentibus vestris in domino. Ipsum enim primum
præceptum est in promissionibus. Nihil hic de Chri-
sto disserit, nihil de sublimibus rebus. Differit enim
ad teneras adhuc mentes. Propterea & breuem ex-
hortationem facit, eo quòd longum sermonem pue-
ri assequi non possunt. Quapropter neque de regno
quicquam disserit. Non est enim illius ætatis ista
audire, sed ea dicit, quæ potissimum desiderat ani-
mus puerilis audire, nempe, quòd morigerus lon-
gæuus sit futurus. Nam si quis inquisierit, quare ni-
hil de regno disseruerit, sed præceptum ipsis in lege
positum

positũ proposuerit, dicemus ideo factum ꝙ puerilio-
res adhuc essent, & quòd sciret viro & vxore iuxta le-
gem quam præscripserat dispositis, non multi labo-
ris esse subiicere liberos. Bono nãque firmo & hone-
sto initio ac fundamento collocato, recto deinceps
itinere & ordine res ac multa facilitate procedit. Est
eñ difficilius fundamentũ ponere, validámq; rebus
subiicere basim. Filij, inquit, obedite parentibus ve-
stris in domino, hoc est, secundũ dominũ. Deus, in-
quit, ita iussit. Quid ergo si absurda præcipiant parẽ-
tes? Potissimũ quidem pater nunquã absurda iubet,
etiam si ipse sit absurdus. Verũtamen, vtut sit, ita etiã
hoc cauit, dicens, in domino, hoc est, in illis quibus
deum non offendes, vtpote si Grçcus infidelis fuerit
aut hæreticus, non erit illi amplius obediẽdum. Nõ
enim illud iam in domino est. Quomodo vero dicit,
quod est primum præceptum? Primum enim pręce-
ptum est, non mœchaberis, non occides. Non dixit
illud ordine sed promissione primũ esse. Illis quidem
quæ de malis secessúq; à malis posita præcepta sunt
nõ est adiecta merces, illis vero quę de bonis sunt, lu-
cri etiã addita est ꝓmissio. Et vide q̃ admirabilẽ vir-
tutis profectui basim posuerit, honorẽ scilicet ac re-
uerentiã erga parẽtes. Abducẽs à malis operib⁹, in-
gressurúsq; iam bona, primum pręcipit honorem er-
ga parẽtes, eo quòd & ante omnia ipsi post deũ cau-
sa viuendi sunt. Merito igitur primi bonis nostris po-
tiri debent, deinde post illos & reliqui homines om-
nes. Nunquã enim erit erga exteros mansuetus, quis-
quis isto caruerit. Adhortat⁹ itaq; pueros quæ opor-
tebat, transit ad patres ac dicit: *Et patres ne prouocetis ad*
iram liberos vestros, sed educate eos in eruditione & correptione
domini. Nõ dicit, diligite ipsos. Ad hoc enim eos etiã
inuitos ipsa natura impellit, vnde superfluũ fuisset de
talibus legẽ ponere. Sed quid dicit? Ne prouocetis
ad irã liberos vestros. Hoc multi faciũt, liberos suos
exhæredãtes & abdicantes, atq; intolerabiliter pre-
mẽtes, nõ tãquã liberos sed veluti mãcipia. Propter-
ea dicit: Ne ꝓuocetis ad iram liberos vestros. Dein-
de quod omnium summã habet ostendit, nẽpe quo-
modo obedire debeant liberi, in caput ac principiũ
omnem causam reducens. Et quemadmodũ osten-
dit muliebris obediẽtiæ causam virum esse factum,
vnde & ad ipsum plura disserit, admonẽs, vt dilectio-
nis vi vxorẽ complectatur: ita & hic quoq; in ipsum
causam reducit dicẽs, sed educate ipsos in eruditio-
ne & correptione domini. Vides quòd & carnalia se-
quantur eos qui spirituales sunt? Vis filium tuum esse
morigerum? Ab initio ipsum educa in eruditione &
correptione domini. Ne putes superfluum esse, si di-
uinas scripturas audierit, nã illic hoc primũ audiet:
Honora patrem tuum ac matrem tuam. Itaque istud
tui gratia fit. Ne dicas, solitariorũ est audire scriptu-
ras. Num solitarium ipsum faciã? Non est necesse vt
solitarius fiat. Quid metuis qđ multo lucro refertum
est? fac ipsum Christianũ. Mundanis potissimum ne-
cessariũ est scire quę ex scripturis docentur, maxime
pueris: est enim plurimũ insipiẽtię in illa ætate. Red-
ditur autẽ illa stultitia puerorũ auctior etiã externis
rebus, quando cognouerint heroas illos quoq; quos
admirãtur, passionũ esse seruos & ad mortẽ meticu-
losos: quale erat quòd Achillem cum pro concubi-
na sibi moriendũ iam esset, facti iam pœnitebat: qua-
le est & cũ alius inebriatur, & reliqua multa talia cõ-
mittũtur. Opus est igitur pharmacis istis: nã quomo-

Mũdanis & pueris potissimũ sacrã scri- pturã sci- re necessa- rium est.

A do nõ absurdũ est ad disciplinas quidem mittere li-
beros & ad præceptores, & ad huiusmodi institutio-
nem omnia facere, in eruditione vero ac correptio-
ne domini ipsos nõ educare? Propterea & nos primi
fructus huius rei carpimus, temerarios, scelestos, ac
immorigeros & illiberales educãtes liberos nostros.
Ne faciamus igitur istud, sed obediamus beato huic
Apostolo bene admonẽti. Educem⁹ eos in eruditio-
ne & correptione dñi. Demus illis exẽplum, faciẽtes
eos à primęua ætate scripturarũ lectioni vacare. Heu
mihi, cõtinue ista dicẽs nugari videor: verũtamẽ nõ
cessabo quod mei est officij facere. Quamobrem dic
quæso, nõ imitamini veteres? Maxime vos mulieres,
celebres illas mulieres æmulamini. Peperisti puerũ?
Imitare Annã. Disce quid fecerit illa. Mox illũ sub-
duxit atq; obtulit in tẽplum. Quis vestrũ nõ innume-
B ris modis mallet filiũ suum Samuẽlem fieri potius q̃
totius orbis regem? Et quomodo, inquis, possibile est
eum talem fieri? Quamobrem non est possibile? Ideo
scilicet quòd non vis, neque tradis eum illis qui talẽ
eum facere possent. Et quis talis est, inquis, qui hoc
possit? Deus. Quandoquidẽ & illa filiũ suum ipsi cõ- *1. Reg. 1.*
mẽdauit ac tradidit. Neque enim Eli erat ex illis qui *Ibid. 2.*
potuissent ipsum admodum fingere. Quomodo eñ
potuisset qui ne proprios quidem filios suos potuit?
Sed fides ac promptitudo mulieris totum fecerunt.
Primum pepererat hunc, & solũ, nec sciebat an alios
esset paritura. Neque dicebat, expectabo donec cre-
scat puer, vt rebus mundanis antea vtatur, permittã,
vt paululum puerili ætati immoretur: sed reiectis his
omnibus mulier vnũ dũtaxat intẽdit, quomodo sta-
tim ab ipsis vitæ exordiis spiritualem imagunculam
C deo fingendã offerret. Pudorem nobis viris incutiat
mulieris huius philosophia. Obtulit ipsum deo, illic-
que reliquit. Propterea & coniugiũ illius factum est
illustrius, quoniã primitias deo obtulit, & huius gra-
tia aluus eius facta est fœcunda, vidítq; puerũ hũc in
mundo celebrẽ esse, atque alios etiam fratres illi ac-
quisiuit. Si enim homines honore affecti viciſſim ho-
norãt, nõ multo magis hoc faceret deus, qui istud nõ
honoratus etiã facit? Quousq; caro sumus? Quousq;
ad terrã inclinamur? Omnia nobis prouidentiæ pue-
rorum, eruditioníq; & correptioni, quo in domino
educentur, postponãtur. Si didicerit filius tuus ab ip-
sis initiis philosophus esse, diuitias acquiret omnib⁹
diuitiis maiores, gloriámque potentiorem. Tantum
non lucraberis artem ipsum docens, & eruditionem
externã, per quam pecunias acquirat, quantum si ar-
D tem doceas per quam pecunias contemnat. Si voles
ipsum facere diuitem, ita facias. Non enim diues est,
qui multis pecuniis eget, & sumptuose vestitur, sed
qui nulla re opus habet. Istuc instrue filium tuũ, istuc
doce. Hæ sunt maximę diuitię. Ne quęras quomodo
celebrẽ eũ in externis doctrinis, & gloriosum facias,
sed cura quomodo doceas eum gloriam in hac vita
cõtẽnere. Hinc fiet illustrior & gloriosior. Ista factu
sunt possibilia tam pauperi quàm diuiti: ista neq; ex
præceptore quisquã, neq; per artem discet, sed per
diuinos sermones. Ne quæras quomodo vitã longã
viuat, sed quomodo viuat perpetuam & sine caren-
tem. Magna ipsi largire non modica. Audi Paulũ di-
centem: Educate ipsos in eruditione & correptione
domini. Ne cures vt rhetorẽ ex ipso facias, sed ad phi
losophiã erudi. Nihil enim damni erit, etiam si nõ sit
rhetor. Sine philosophia vero nihil proderit innu-
mera

Universidad de Deusto
Biblioteca

mera etiã rhetorica. Modeſtia opus eſt, nõ ſermonibus: bonis & honeſtis moribus, non faſtura calliditate,] operibus nõ verbis. Iſta regnũ cõciliant: iſta etiã vera bona largiũtur: non linguam acuas, ſed mentem expurges. Iſta non dico vt prohibeam erudire pueros, ſed vt prohibeam ne iſtis ſolis intẽdatur. Ne putes ſolitario duntaxat eruditionibus iſtis quę ex ſcripturis ſunt opus eſſe. Nam eis potiſſimum pueris neceſſariæ ſunt, qui mũdo iſto vſuri ſunt. Quemadmodum enim apparatu nauium, gubernatorẽq;, ac ſupplemento nautarum non ita opus habet qui ſemper in portu conſiſtit, atque qui ſemper in mari verſatur: ita habent & mundanus & ſolitarius. Ille quidem in portu tranquillo eſt, quietam & ocioſam vitam atq; ab omni tempeſtate liberam viuens: iſte vero perpetuus in marinis negotiis eſt, fluctuátq; in medio mari, cũ multis & magnis procellis pugnam habẽs. Etſi ipſe nõ habuerit opus, inſtructũ tamen eſſe oportet, vt aliorũ linguas obturet. Itaq; quãto celebrior fuerit filius tuus in hac præſenti vita, tanto magis opus habebit iſta eruditione. Nã ſi in regalibus curiis educatus fuerit, aderũt multi & græci infideles & philoſophi, & præſenti mũdana gloria inflati, vt ſit veluti in loco aquaticis fluctibus referto. Tale quid ſunt regales aulę, inflati ſunt omnes ac tumidi. Qui vero nõ ſunt, fieri tamen ſtudẽt. Cogita itaq; quantum fuerit bonum, filium tuũ ad illos concedentẽ boni medici inſtar cum inſtrumẽtis penetrare valẽtibus vniuſcuiuſque tumorẽ deprimere, atque vnumquẽque accedere, ac differre, ægrotúmque corpus ex ſcripturis impoſitis pharmacis & effuſis philoſophiæ ſermonibus ſanare poſſe. Solitarius eñ cui differet? Parietib⁹ & tecto? An ſolitudini & ſaltibus, aut auibus & arboribus? Nõ multũ igitur ille tali doctrina opus habet. Veruntamen hoc opus perficiendũ ſibi ſumit, non vt alios tantopere, ſed vt ſeipſum erudiat. Multo itaque neceſſarior eſt talis doctrina potiſſimum illis qui in hac vita cõuerſantur. Habet eñ qui in hac mundana vita degit, maiorẽ delinquendi neceſſitatẽ, quàm ſolitarius. Si vero ſcire voles, erit etiã aptior filius tuus in ipſo mundo ad hunc modum inſtructus. Reuerebuntur enim ipſum omnes propter verba illa, quum viderint ipſum in igne nõ cõburi, neque principatũ aliquẽ concupiſcere. Tunc ſcilicet hoc ipſo principatum ſibi parabit, quando illum non deſiderabit, & ab ipſo rege in maiore reuerentia & honore habebitur. Nequit enim talis latere. Nã inter multos ſanos non æſtimatur ſanus: inter multos vero ægrotos ſi vnus fuerit ſanus, mox fama illi⁹ ad regias aures percurrit, multiſque Gentibus ipſum præficit.

† dicendi vi et ſuauitate.

Moralis adhortatio.

Iſtis itaq; cognitis, educate liberos veſtros in eruditione & correptione Dñi. Sed pauper eſt quiſquã? Denique ſit pauper, nihilo vilior eſt in regiis verſante: etiam ſi non ſit in regiis, celebris tamen erit & admirabilis, ſtatimq; ad principatũ veniet ſpõtaneum, non plebiſcito deſignatum. Si enim Græci infideles, triobolares quidam viri & canes, philoſophiã iſtam triobolarem ac vilem (talis enim eſt Græcorum philoſophia) imò non ipſam ſed nomen ipſius amplexi, pallióq; amicti, ac comam nutrientes, multorũ reuerentiam ſibi cõciliant, quanto magis qui vere philoſophus eſt? Si habitus mendax, ſi vmbra philoſophię apparens ita excellit, quid futurum eſt, ſiverã ac ſynceram philoſophiã dilexerimus? An non omnes coA lẽt, & domos, & vxores, & pueros talibus cũ magna facultate & libertate cõmendabunt? Sed nõ eſt iam, non eſt, inquã, talis quiſquã philoſophus. Propterea neq; exemplum aliquod inueniri poteſt. Sunt quidẽ tales inter ſolitarios, inter mundanos vero non amplius. Quòd autẽ inter ſolitarios ſint, poſſunt multi ædduci: veruntamen vnũ ex pluribus proferã. Scitis ſane & audiſtis, quidam vero veſtrum viderũt etiam virum illũ de quo dicturus nunc ſum, Iulianum dico admirabilẽ ac celebrẽ. Hic erat vir rudis & agreſtis humili ſorte, & ex obſcuris parentibus ortus, neque omnino externæ eruditionis perit⁹, ſed ſyncera philoſophia plenus. Iſto in ciuitates introeũte, (raro autẽ hoc fiebat) ita cateruatim colligebatur populus, vt nihil tale factũ ſit vel rhetorib⁹ vel ſophiſtis, aut aliis quibuſcunque ingrediẽtibus. Quid dico? An non & B nunc quidẽ nomen eius cunctis regibus illuſtrius ac venerandũ magis habetur? Si vero iſta in hoc mũdo fiunt, in eo ſcilicet mundo, in quo nobis nihil boni promiſit dominus, in quo peregrinos nos eſſe dixit, cogitemus quãta bona nobis repoſita ſunt in cœlis. Si vbi aduenæ erãt, tãtũ adepti ſunt honoris, quanta potiẽtur ibi gloria, vbi ciues ſunt? Si tãtum reuerẽtiæ inuenerũt vbi tribulationẽ prædixit Chriſtus, quãta erit illic requies vbi veros promittit honores? Verũ vultis vt & mũdanos oſtẽdamus? Nũc quidẽ tales nõ habemus: nam ſunt quidẽ mũdani mãſueti forte, ſed in philoſophiæ verticẽ non aſcendunt. Propterea ex veteribus & ſanctis exempla vobis proferam. Quot eorum fuerunt qui quum vxores haberent, & pueros educarent, nihil minus iam dictis, nihil, inquam, minus habuerunt? Iam vero iſtud non eſt propter inſtãC tem neceſſitatem, quemadmodũ beatus iſte Paulus dicit: Quem igitur vultis dicã? An Noë vel Abrahã? Aut filium huius vel illius? aut Ioſeph? vel vultis vt ad prophetas veniamus? Moſen dico, vel Eſaiã. Verũ ſi videtur, ad Abrahã trahamus ſermonẽ, quem nobis potiſſimum proferunt omnes. An non vxorem habuit? nõ habuit liberos? Nam illud ego ad vos dico, quod vos ad nos, vxorẽ habuit: ſed non ideo factus eſt admirabilis quòd vxorẽ habuit. Pecunias habuit. Verũ non propterea deo placuit q̃ pecunias habuit. Liberos genuit. At non ideo beatus eſt factus, quòd liberos genuit. Trecentos decem & octo vernaculos poſſedit, ſed nõ huius gratia celebris factus eſt. Sed vis diſcere vnde? Ex hoſpitalitate, à cõtemptu pecuniarũ, ab honeſtate. Quid enim, dic queſo, philoſophi eſt? Nũquid & pecunias & gloriã contemnere, inuiD diam & omnẽ animi paſſionem vincere? Age adducam⁹ ergo ipſum in mediũ, aggrediamúrque & oſtẽdamus vobis qualis fuerit philoſophus. Primum, patriã ſuam paruipendit. Nam egredere, inquit, ex terra tua & cognatione tua: & mox egreſſus eſt: nõ alligatus fuit domui, alioqui nõ exiuiſſet. Non cõſuetudinis amicitiæ, nulli alteri cuiquã rei. Sed quid? Gloriam omniũ potiſſimum & pecunias ille contempſit. Nam fugatis etiam hoſtibus cum oblata eſſent ſpolia, accipere reſpuit. Quin & filius huius quoque non propter pecunias ſpectabilis factus eſt, ſed propter hoſpitalitatẽ, nõ propter liberos, ſed propter obediẽtiã, nõ propter vxorẽ, ſed propter ſterilitatẽ in vxore. Nihil æſtimarunt præſentem vitam, pecunias nõ collegerunt, deſpexerunt omnia. Nam dicas mihi quænã ſunt plantarum optimæ? An nõ quę ex ſeipſis vires ſuas habent, & neque imbribus neque grãdine, neque

Iulianum i Saba.

1. Cor. 7.c

neq; ventorum impetu, nec alia quapiam aſperitate lędũtur, ſed nudæ perſtant omnia contemnentes, neque operculorũ, neq; ſepium munitionibus opus habẽtes? At talis eſt philoſophus, talis Paulus ille. Nihil habet, & tamẽ omnia habet: omnia habet, & nihil habet. Paries enim non intrò, ſed forinſecus eſt: & ſepes nõ naturalis munitio eſt, ſed externa. Quod autẽ corpus, dic quæſo, validũ eſt ac firmum? An quod ſanum eſt, quod neq; fame, neque ſatietate, nec frigore, nec æſtu cõſumitur: an quod coquis & textorib⁹ & venatoribus ac medicis cõtra hæc omnia, vt ſanũ ſit, opus habet? Ille diues eſt, qui vere philoſoph⁹ eſt, qui nullius horũ eget. Propterea beat⁹ iſte dixit: Educate ipſos in eruditione & correctione. Nolite igitur externe illos obſepire: nam iſtud ſunt diuitiæ, iſtud gloria. Quãdo enim iſta eeciderint (cadẽt autẽ) nudũ ſtabit quod plantatum eſt, & læſioni obnoxium, non ſolum A nullo adepto in præſenti tempore lucro, ſed accepto etiam nocumento. Nam ſepta illa, quæ prohibent ne plantula per ventorum impetus & incurſus exerceantur, nunc illa eò parauerunt, vt ſimul planè decidat. Itaq; magis etiam nocẽt diuitiæ, pigros ad vitam inæqualem & aſperiorem faciẽtes. Tales itaq; paremus liberos, vt poſſint omnibus obſiſtere, & ad vẽtura inſolentes non eſſe: ſed educemus eos in eruditione & correptione domini. multa merces nobis reponetur. Si enim qui regũ ſtatuas faciũt, & imagines pingunt, tantum conſequuntur honoris, nos qui regiã imagiB nẽ ornamus (eſt enim homo imago dei) nõ innumeris potiemur bonis, quod ad ſimilitudinẽ attinet illi reſtituẽtes? virtus enim animę eſt, in qua ſita eſt ſimilitudo illa, quãdo ſcilicet erudierim⁹ liberos noſtros ad hoc, vt ſint boni, vt ſint placabiles, vt ſint immeC mores offenſarũ: iſta oĩa propria ſunt dei: quando fecerimus eos ad benefaciendũ propẽſos & humanos ac benignos, quando erudierimus, vt præſentia nullius æſtiment. Iſtud itaque opus noſtrum ſit, vt & nos ipſos & liberos noſtros fingamus, atq; quomodo oportet cõponamus. Alioqui qua fiducia ſtabimus ante tribunal Chriſti? Si eñ epiſcopatu indign⁹ eſt pueros habens non ſubditos, multo magis regno cœlorum. Quid dicis? Ergo pœnas luem⁹, ſi vxores habuerimus immotigeras, & liberos incõpoſitos? Planè: niſi diligẽter quæ noſtri ſunt officij præſtiterimus: non Matt.25.c enim ad ſalutem nobis ſatis eſt propria virtus. Nam ſi qui vnum illud talentũ in terram defodit, non ſolum nihil lucratus, ſed & punitus eſt, liquet q̃ ad ſalutẽ nõ ſufficiat propria virtus, ſed opus ſit & alterius. Multã itaq; curam impendamus vxoribus, multam & libeD ris, multam quoq; domeſticis, & nobis quoque ipſis. Atq; dum & nos ipſos componimus & illos, oremus deum, vt in opere hoc noſtro nos adiuuet. Si viderit nos iſtud curare, in hoc ſolicitos eſſe, opẽ feret: ſi vero viderit nullam huius nos habere rationem, manũ non porriget. Non enim auxiliũ nobis ſuppeditabit dormiẽtibus, ſed ſimul & ipſis operãtibus. Auxiliator enim nõ eſt ocioſi auxiliator, ſed ſimul operantis. Potens vero bonus ille deus eſt per ſeipſum opus hoc in finem deducere, vt digni reddamur omnes qui promiſſa bona conſequamur gratia & benignitate, &c.

Homilia xxij.

Serui obedite iis qui domini ſunt iuxta carnẽ, cum timore ac tremore, in ſimplicitate cordis veſtri tanquã domino, non ad oculũ ſeruientes, velut hominibus placere ſtudentes, ſed tanquã serui Chriſti, facientes voluntatẽ dei ex animo, cum beneuolentia ſeruientes veluti domino & non hominibus, ſcientes quòd ſi boni quicquam fecerit homo, hoc reportaturus ſit à domino, ſiue ſeruus fuerit ſiue liber. Itaq; non ſolũ vir, nõ ſolũ vxor, neq; ſolũ liberi, ſed & domeſticorũ virtus ad conſtituendam regendámq; domum confert. propterea beatus Paulus neq; hanc partẽ neglexit. Attingit tamen eam poſtremo, quoniã & dignitate poſtrema eſt. Multa vero & ad ipſos differit, nõ vt ad pueros, ſed multo perfectius. Nullã enim promiſſionẽ ipſis in hac vita ponit, ſed in futura. Sciẽtes, inquit, q̃ vnuſquiſq; à domino reportabit quod fecerit, ſiue bonũ ſiue malũ. & docet eos iam philoſophari. Licet enim dignitate ſint infra liberos, prudẽtia tamẽ maiores ſunt. Serui, inquit, obedite iis qui domini ſunt iuxta carnẽ. Confeſtim animum triſtem reſtituit, confeſtim conſolatus eſt. Ne doleas, inquit, q̃ & vxore & liberis minor es. Nomẽ duntaxat ſeruitutis habes, dominiũ iſtud iuxta carnem eſt, temporale ac breue. Nam quicquid carnale eſt, fragile eſt ac marcidum. Cum timore, inquit, ac tremore. Vides q̃ * * τὴν σὰρκα eundem timorẽ exigat ab vxore & ſeruis? Nam illic quidem ſimpliciter dixit, vxor vero vt timeat virum: hic vero cum intentione, cũ timore, inquit, ac tremore videre in ſimplicitate cordis veſtri tanquam Chriſto. Credere hoc dicit. Quid dicis ô beate Paule? Frater eſt, imò frater & talis factus eſt, qui eiſdẽ bonis potitus, atq; in idem corpus initiatus eſt, frater factus eſt non domini tantum ſui, ſed & filij dei: omnia eadem poſſidet, & dicis, obedite iis qui domini ſunt ſecundum carnem cum timore ac tremore? Propter hoc ipſum, inquit, hoc dico. Si enim liberos inuicem alium alij propter timorẽ dei ſubiici iubeo (quemadmodum ſupra dixit, ſubditi inuicẽ in timore dei) ſi etiam vxori impero vt virũ timeat, quanquam ipſa pari quoq; honore ſit, multo magis ſeruũ hoc decet. Nõ enim ignobilitatem res iſta, ſed primã habet nobilitatẽ, nempe cedere & modeſte agere † poſſe, proximóq; obedire. Et liberi etiam liberis cum multo timore ac tremore ſeruierunt. In ſimplicitate cordis, inquit. Bene dixit. Quando quidẽ fieri poteſt vt cum timore quiſquã ac tremore ſeruiat, verũ non cum beneuolẽtia, ſed quãtum fieri poteſt celẽt multi multa quæ male erga heros ſuos faciũt, & iſtã igitur malefaciendi aſtutiã tollit dicens: In ſimplicitate cordis veſtri tanquã domino, non ad oculũ ſeruientes, velut hominibus placere ſtudentes, ſed tanquã ſerui Chriſti, faciẽtes voluntatẽ dei ex animo, cũ beneuolentia ſeruientes veluti domino, & non hominibus. Vides quot verbis opus habuerit, vt bonũ iſtuc illis inſereret, nẽpe vt cũ beneuolentia & ex animo ſeruirẽt? Nam illud quidẽ, cum timore videlicet ac tremore, multos videmus dominis ſuis præſtare. Et ad illud etiã dominorum cõminationes plurimũ faciunt. Verũ oſtende, inquit, q̃ ſeruias tanquã ſeruus Chriſti, non hominis. Fac ſeruitutem tuã nõ neceſſitatis eſſe ſed virtutis. Quemadmodum male ab aliis affecto ſuadet, atq; ex illis quæ ſequuntur docet, vt quod patitur, virtutis ſuę ac voluntatis eſſe faciat. Quandoquidẽ enim qui maxillam alicuius percuſſit, non ex animo percuſſi ad hoc facinus venit, ſed ex propria malitia, quid dicit? Obuerte ipſi, inquit, & alteram, vt oſtendas q̃ & iſtam alapam non inuitus tuleris. Qui enim abundãter ad malum ferendum paratus eſt, is etiam quod ſuum non erat, ſuum eſſe facit, nempe, in maxillam † cædi non ſolum ad ferendum paratum eſſe. Nam iſtud quidem

habẽt græci codices, ſed addẽda videre in ſimplicitate cordis veſtri tanquam Chriſto. Credere hoc dicit. Quid dicis ô beate Paule? Frater eſt, imò frater & talis factus eſt, qui eiſdẽ bonis potitus, atq; in idem corpus initiatus eſt, frater factus eſt non domini tantum ſui, ſed & filij dei: omnia eadem poſſidet, & dicis, obedite iis qui domini ſunt ſecundum carnem cum timore ac tremore? Propter hoc ipſum, inquit, hoc dico. Si enim liberos inuicem alium alij propter timorẽ dei ſubiici iubeo (quemadmodum ſupra dixit, ſubditi inuicẽ in timore dei) ſi etiam vxori impero vt virũ timeat, quanquam ipſa pari quoq; honore ſit, multo magis ſeruũ hoc decet. Nõ enim ignobilitatem res iſta, ſed primã habet nobilitatẽ, nempe cedere & modeſte agere † poſſe, proximóq; obedire. Et liberi etiam liberis cum multo timore ac tremore ſeruierunt. In ſimplicitate cordis, inquit. Bene dixit. Quando quidẽ fieri poteſt vt cum timore quiſquã ac tremore ſeruiat, verũ non cum beneuolẽtia, ſed quãtum fieri poteſt celẽt multi multa quæ male erga heros ſuos faciũt, & iſtã igitur malefaciendi aſtutiã tollit dicens: In ſimplicitate cordis veſtri tanquã domino, non ad oculũ ſeruientes, velut hominibus placere ſtudentes, ſed tanquã ſerui Chriſti, faciẽtes voluntatẽ dei ex animo, cũ beneuolentia ſeruientes veluti domino, & non hominibus. Vides quot verbis opus habuerit, vt bonũ iſtuc illis inſereret, nẽpe vt cũ beneuolentia & ex animo ſeruirẽt? Nam illud quidẽ, cum timore videlicet ac tremore, multos videmus dominis ſuis præſtare. Et ad illud etiã dominorum cõminationes plurimũ faciunt. Verũ oſtende, inquit, q̃ ſeruias tanquã ſeruus Chriſti, non hominis. Fac ſeruitutem tuã nõ neceſſitatis eſſe ſed virtutis. Quemadmodum male ab aliis affecto ſuadet, atq; ex illis quæ ſequuntur docet, vt quod patitur, virtutis ſuę ac voluntatis eſſe faciat. Quandoquidẽ enim qui maxillam alicuius percuſſit, non ex animo percuſſi ad hoc facinus venit, ſed ex propria malitia, quid dicit? Obuerte ipſi, inquit, & alteram, vt oſtendas q̃ & iſtam alapam non inuitus tuleris. Qui enim abundãter ad malum ferendum paratus eſt, is etiam quod ſuum non erat, ſuum eſſe facit, nempe, in maxillam † cædi non ſolum ad ferendum paratum eſſe. Nam iſtud quidem

dicit Deus cumenim & hic innuunt ſequentia.

Matt.5.f

† caſum fuiſſe.

Universidad de Deusto Biblioteca

timoris forsan esse videtur, nempe cædi. Illud vero, videlicet ad vlteriora ferenda paratũ esse, multæ philosophiæ. Atq; ita ostẽderis etiam, ꝙ & istud propter philosophiã tuleris. itaq; nunc istud quoq; demõstra, ꝙ & istam seruitutem sponte feras. Non est igitur seruus Christi, qui hominibus placere studet. Qui vero seruus Christi est, hominibus placere nõ studet. Quis enim cũ seruus dei sit, hominibus placere volet? Quis vero hominibus placere cupiens, seruus dei esse poterit? Ex animo, inquit, cum beneuolentia seruientes. Quoniam enim fieri potest vt & in simplicitate quis & sine malitia seruiat, nõ tamen illud cũ omni virtute faciat, sed tantum quod debet adimpleat, propterea hoc dicit: Prompte, inquit, nõ ex necessitate, volũtarie nõ ex malitia. Si ita seruieris nõ es seruus, si voluntarie, si cum beneuolẽtia, si ex animo, si propter Christum.

1.Cor.4.b Nam istam seruitutẽ seruit Paulus etiã liber, ac clamat dicens: Non enim nosipsos prædicamus, sed Christum Iesum dominũ, nos vero ipsos seruos vestros propter Iesum. Vide quomodo seruitutis ignobilitatẽ abs te auferat. Quemadmodũ enim qui pecuniis priuatus est, si & reliqua auferenti adiecerit, †non priuatis sed ambitiosis & superbis, non male affectis sed malefaciẽtibus imputatur,] & magis ista sua largitione auferentẽ in probrũ coniicit, q̃ ipse damno afficiatur pecuniis suis priuatus: ita & hic largitate magnanimior apparet, ostendénsq; rapinam se non sensisse, raptorẽ suum pudefacit. Propter Christũ seruiamus dominis. Scientes, inquit, ꝙ si quicquã boni fecerit homo, reportaturus sit illud à domino, siue fuerit seruus siue liber. Quoniã enim possibile erat, multos dominorũ infideles existentes nullo pudore affici, neq; domesticis obedientiæ mercedem dare, vide quomodo seruos cõsolatus sit, ne de retributione dubitent, sed securi admodũ sint nõ defore mercedem. Nam quemadmodũ qui beneficio affecti, quãdo nihil vicissim benefactoribus suis rependunt, deum ipsis debitorẽ constituunt: ita sanè & domini isti, si beneficiis abs te acceptis nihil mercedis regesserint, hoc ipso amplius etiã retribuerunt, deum tibi debitorem constituentes. *Et domini*, inquit, *eadem facite erga illos*. Eadem. Quæ? cum beneuolentia seruite? Sed nõ dixit, seruite. Quanquã cum dicit, eadẽ, istud euidẽter ostẽdit: seruit enim & dominus. Non vt hominibus, inquit, placere cupiẽtes, cum timore & tremore apud deũ, metuentes ne ille vos aliquãdo propter neglectos seruos reprehẽdat. *Remittentes minas*. Non onerosi, inquit, neq; molesti. *Scientes quòd & vester & ipsorum dominus est in cœlis*. Papè, quantã rem clãculum innuit. Quomodo terruit? Hoc est autem quod dixit:

Matt.7.a Qua mensura mensus fueris, eadẽ tibi remetientur &

Ibid.18. alij. Noli cõmittere vt audias aliquando, serue scelestе, omne illud debitũ remisi tibi. *Nec personæ respectus est apud illum*. Ne putes, inquit, ꝙ quæ in seruum committuntur, propterea remissurus sit ꝙ in seruum sunt facta. Nam externæ quidẽ leges differentiam horum generum nouerũt, tanquã leges hominum. Lex vero communis domini nullã prorsus differentiam nouit, eo'ꝙ communiter benefaciat omnibus, & vniuersis iuxta facta sua retribuat. Si vero quisquam rogauerit, vnde sit seruitus, & vnde in vitã humanam irrepserit (noui enim multos qui libẽter talia & rogãt & discere vellent) ego illud vobis dicam: Auaritia, * vulgaris negligentia, & insatiabilitas seruitutem pepererunt. Alioqui Noë seruum non habuit, neq; Abel, neque

† nõ inter spoliatos, sed inter liberales numeratur, nec ĩter eos qui incommodis sunt affecti, sed inter eos qui alios beneficiis affecerũt.

** βαναυσία*

A Seth, sed neque qui post illorum tempora vixerunt. Peccatum seruitutẽ peperit, & contumelia in parentes. Audiant liberi, dignos esse se qui seruiant, quãdo ingrati fuerint erga parentes. Nobilitatem suam sibiipsi ademit quisquis talis est. Qui enim patrem cõtumelia afficit, iam nõ est amplius filius. Qui in verũ patrem nostrum cõtumeliosus est, quomodo filius erit? Decidit à nobilitate sua, improbus aduersus naturam fuit. Deinde & bella & pugnę captiuos prehenderũt. Sed Abrahã seruos habuit. Verum non vt seruis vsus est. Vide quomodo omnia ad caput applicat, & vxorem vt istam diligat, & liberos, vt educet eos in eruditione & correptione domini, & seruos, scientes, inquit, ꝙ & vester & ipsorũ dominus in cœlis est. Ita, inquit, & ipsi, tanquam serui, ita & vos benigni eritis & misericordes. *Quod superest fratres mei sitis fortes in domino, & in potentia roboris eius.* B Si vero vultis, primum quæ seruos concernuñt audite. Audite interea de pueris: Docete eos, vt pij sint, & omnino sequentur omnia. Nunc quidẽ in theatrum si quis ascẽderit, & in balneum abierit, omnes pueros secum trahit: in ecclesiã vero non ita, hic non cogit adesse pueros & audire. Quomodo seruus audiet quum tu herus aliis intẽtus sis? Seruũ mercatus emisti? Præcipe illi quæ dei sunt, vt erga reliquos cõseruos mitis & quietus, multam habeat virtutis rationẽ. Ciuitas quædã est vniuscuiusq; domus: princeps est quisq; domus suæ. De diuitum ædibus manifestum quidẽ est, vbi & agri sunt & procuratores, & præfecti supra præfectos. Ego vero & pauperum domum ciuitatem esse dico. Nam & hic principatus sunt, vtpote dum vir dominatur vxoris, & vxor seruorum, & serui mulierum: rursus & viri & C vxores liberorum. Non igitur tibi vir quasi rex quidã esse videtur, tot principes sibi subiectos habens, conueniréq; vt ad gubernãdum omnium sit peritissimus ac ciuilissimus? Sciens enim discriminatim illis vti, nouit etiam accõmodos principes eligere, eliget quoq; illustres, vt exẽpli gratia: Rex alter in domo est vxor, licet sine diademate: qui nouit regem istum eligere, reliqua omnia bene disponet. Quod superest fratres mei, sitis fortes in domino, semper sermonẽ conclusurus hoc loquendi modo vtitur. Non bene ab initio dicebam integra castra esse vniuscuiusq; domum? Nã ecce, dispositis omnibus principatibus, deinceps eos armat & ad bellum educit. Etenim si nemo principatum alterius rapuerit, sed suo quisq; loco perstiterit, omnia erunt optime disposita. Sitis, inquit, fortes in domino, per spem in ipsum, per auxilium eius. D Quoniam multa præceperat quæ fieri oportebat, ne metuatis, inquit, proiicite spem in dominum, is omnia reddet facilia. Et in potentia, inquit, roboris eius. *Et induite totam armaturam dei, vt possitis vos stare aduersus insidias diaboli.* Non dixit, aduersus pugnas, neq; aduersus bella: neq; enim simpliciter nos, neq; aperte impugnat hostis, sed insidiis. Quid est μεθοδεία, μεθοδεῦσαι id est fallere, & per compendium & abruptè adoriri, quod & arte fit, verbis & operibus, & certaminibus seducentium nos, vt exempli gratia: Nunquam aperta peccata proponit, idololatriam non dicit, sed idem aliter insidiose struit, hoc est, persuasibilem ac verisimilem sermonem adornat, operculis vsus. Nouerat igitur istud Apostolus, atque in eo milites excitauit, vigilaréque fecit, quando persuasit ac docuit cum peritissimo nobis bellatore & hoste pugnam esse, qui non simpliciter neque aperte bellum

μεθοδεῦσαι, i. insidiari, quid sit.

bellum gerat, sed cum multis insidiis. Et primũ quidem ab arte ac fraude eius arguit: deinde vero ab ipsius natura & multitudine discipulos excitat. Sophismata vero diaboli non ideo dixit & vigilare fecit, vt quos habebat sub se milites deiiceret, sed vt excitaret & erigeret. Nã si de aduersariorũ duntaxat potẽtia loquutus sermonẽ clausisset, deiecisset eos vtique. Cum vero antè & post ostendit posse illũ talem prehẽdi & vinci, magis eos excitauit. Quanto enim clarius aduersariorum robur domesticis nostris à nobis annunciatur, tanto illos diligentiores facit. *Quoniam nõ est nobis lucta aduersus sanguinẽ & carnẽ, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus mũdi dominos, rectores tenebrarũ seculi huius, aduersus spirituales nequitias in cœlestibus.* Deinde & à pręmiis quę posita sunt certantibus, illos erigit. Quid ergo? Cũ dixisset vehemẽtes esse hostes, subiũxit quomodo & magnis nos spoliẽt. Quib'? In cœlestibus sita est pugna. Nõ de pecuniis, non de gloria, sed propter mancipationẽ certatur. Propterea & irrecõciliabiles hic sunt inimicitiæ. Vehementior est contentio & pugna quãdo pro magnis pugnatur: illud enim, in cœlestibus, idẽ est atq;, pro cœlestibus. Non vt spiritus mali si vicerint, aliquid rerum cœlestiũ consequantur, sed vt nos illis spolient, ac si dixisset qua in re sita sit pugnãdi cõditio. In, est loco, pro, & loco, propter. Vide quomodo nos hostis potentia excitet, vigilaréq; faciat, dũ scimus magnorũ bonorum esse periculũ, magnáq; nos cõsequuturos siquidem vicerimus. Nã è cœlis nos eiicere studet. Principatus quosdã dicit, & potestates, & mundi dominos tenebrarũ seculi huius. Quarum tenebrarum? An no-

Supr.5.b ctis? Nequaquã, sed malitię. Eramus enim, inquit, aliquando tenebræ, malitiã intelligens quæ in præsenti vita est. Non enim vltra præsentem vitam locum habet malitia, non in cœlo, non in futuro post istud seculo. Mundi vero dominos eos vocat, non ꝙ mundũ

Ioan.8. gubernent, sed solet scriptura malos actus hunc mundum vocare, vt quando Christus dicit: Vos non estis ex hoc mundo, quemadmodũ ego non sum ex mundo. Num igitur ex mundo non erant? Nõ carne ami-

Ibid.15. cti erant? Non ex illis erant qui in hoc mũdo sunt? Et iterum: Mundus me odit, vos autem odisse nõ potest, iterum malos actus mundum vocans. Ita mũdum hic malos homines Apostolus dicit, Dæmones vero horum magis dominãtur. Contra spirituales nequitias, inquit, in cœlestibus. Principatus & potestates dicit, quẽadmodũ & in cœlestib' sunt throni, dominationes, principatus, & potestates. *Quapropter assumite vniuersam armaturã dei, vt possitis resistere in die malo, & omnib' cõfectis stare.* Diẽ malũ præsentẽ vitã dicit, & seculum malũ præsens hoc vocat, à malis illis quæ in eo fiunt: Hoc est, semper armati estote. Et omnibus, inquit, cõfectis: Hoc est, & passionib' & desideriis absurdis, & omnibus quæ nos interturbãt. Non simpliciter conficienda dixit, sed ita plane cõficienda, vt non solum tollãtur, sed vt & sublatis omnibus ipsi firmi persistãt. Nam multi istam adepti victoriã denuo ceciderunt. Omnibus inquit confectis, non isto quidẽ confecto, illo vero nequaquã. Oportet enim & post victoriam persistere: eiecta aliquando sunt mala, verum nisi stemus iterũ reuiuiscẽt. Si vero quæ ceciderunt resuscitantur, donec steterimus deciderunt, quousq; circũuenti non fuerimus, malus ille nõ exurget. Induamus vniuersam armaturã dei. Vides quomodo timorem exemerit. si eim possibile est omnia conficere & per-

A sistere, quod de inimicorũ potentia differit, non metum inducit ac timorẽ, sed socordiã excutit. Vt possitis, inquit, resistere in die malo. Et à tẽpore eos consolatur. Breue, inquit, tempus est, itaq; stare oportet. Ne fatigemini post cædem.

Moralis exhortatio.

Itaq; si bellum est, si tales sunt instructæ acies, si incorporales principatus, si mũdi domini, si spirituales nequitiæ aduersum nos sunt, quomodo, dic quæso, deliciaris? quomodo adeo dissolutus ac discinct' es? Quomodo inermes vincere poterim'? Ista quisq; sibi ipsi singulis diebus dicat, quãdo per fastũ occupatur, quando per concupiscentiã, quando mollẽ vitã incõsulto ac frustra quærit. Audiat beatũ Paulũ dicentẽ: Nõ est nobis lucta aduersus sanguinẽ & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates. Grauius ac difficilius hoc bellũ est q̃ vllum sensibile, vehemẽtior B hæc pugna est. Cogita quãtum temporis iam duret. Nunc ergo, inquis, pugnandũ mihi est? Ista quidã socordiũ loquuntur. Debebas gratias agere, ô homo, ꝙ tibi facultas huius belli victoriæque, si voles, data est, nunc vero per cõtrariũ indignaris etiã, pigri ac somnolenti cuiusdã militis verba loquẽs. * Causas intelligis, si voles. Circũspice ac muni teipsum. Nõ aduersus diabolũ duntaxat nobis pugna est, sed & aduersus potẽtias illius. Quomodo ergo luctabimur aduersus tenebras? Si lux facti fuerimus. Quomodo aduersus spirituales nequitias? Si boni fuerimus. Bono nanque cõtraria est malitia. Et tenebras abigit lux. Si vero & nos tenebrę fuerimus, capiemur omnino. Quomodo igitur istas superabimus? Si quod illæ ex natura sunt, istud nos ex volũtate fuerimus, extra carnẽ & sangui C nẽ, ita ipsas interimemus. Nã quoniã verisimile erat à multis illos agitari, ne putetis, inquit, ꝙ homines isti vos impugnẽt, sed dęmones in ipsis agẽtes vos impugnant. Aduersum illos nobis pugna est. Per ista vero duo agit: † vnum ꝙ austeriores eos facit, alterum ꝙ animum illis aduersum impugnatores suos homines remissum indit. Et cuius gratia pugna nobis aduersus dæmones nata est? Quoniã adiutorẽ habemus inexpugnabilẽ, nempe spiritus sancti gratiã, artem talem edocti sum', vt nequeamus aduersus homines luctari, sed aduersus dæmones. Si vero voluerimus, nõ luctabimur etiã. Nam lucta nobis est eo, ꝙ ita volumus. Alioqui tanta est potentia illius qui nos inhabitat, vt dicat: Ecce dedi vobis potestatẽ calcare supra serpẽ- *Luc.10.*
tes & scorpiones, & omnẽ potentiã inimici. Omnem nobis potestatẽ dedit, siue luctandi siue non luctãdi. D Quoniã vero nos segnes ac imbelles sumus, luctamur cum illis. Alioqui ꝙ Paulus non sit luctatus, audi quid ipse dicat: Quis nos separabit à dilectione Christi? *Rom.8.g.*
Tribulatio? An angustia? An persequutio? An nuditas? An periculũ? An gladius? Et rursus audi quid dicat. Deus conteret satanã sub pedibus vestris celeri- *Ibid.16.e.*
ter. Habebat enim ipsum subiectum. Propterea & dixit: Præcipio tibi in nomine domini Iesu, vt exeas ab *Act.16.d.*
ipsa. Istud vero non est luctantis. Nam qui luctatur, nondum vicit: Qui vero vicit, non luctatur amplius. Subiecit ipsum & captiuauit. Et Petrus quoq; nõ est cum diabolo luctatus, sed quod melius erat, quàm si cum illo luctatus fuisset in fidelibus, in obediẽtibus, in catechumenis † iam diu circumeuntis] satanæ dominatus est. Propterea & beatus Paulus dixit: Nõ eñ cogitationes eius ignoramus. Vnde & potissimũ ipsum vicit. Et rursus audi quid dicat. Nõ est mirum, si *2.Co.12.c*

** λαβὰς, ansas, occasiones, captiones, prehensiones.*

† Contrà dæmones austeri simus, cõtrà vero homines nos impugnãtes, mansueti.

† ex abundanti.

& ministri illius personam sibi sumunt, quasi ministri sint iustitiæ. Ita sciebat omnẽ pugnam, nec quicquã ipsum latebat. Et mysteriũ iniquitatis, iniquit, iã operatur. Sed pugna illi aduersum nos est. Alioqui rursus quid dicat audi. Certus sum, inquit, ꝙ neque angeli, neq; principatus, neq; potestates, neq; virtutes, neq; præsentia, neq; futura, neq; creatura alia poterit nos separare à dilectione dei. Non dixit, à Christo. Nam multi sunt qui quasi cũ Christo vniti videntur, ipsum tamen non diligẽtes. Non solũ, inquit, mihi non persuadebis vt Christum abnegem, sed neq; vt minus aliquanto ipsum diligã. Si vero supernæ virtutes hoc nõ potuerunt, quis alius ipsum immutasset? Ista vero non ideo dixit, ꝙ illa quæ numerauit, hoc facere conarẽtur, sed † vt animi sui propositũ declararet.] Vnde & dixit: Certus sum. Igitur non luctabatur. Verũtamen versutias satanæ metuebat. Etenim audi dicẽtem, Metuo ne qua fiat, vt quemadmodũ serpẽs Euã versutia sua decepit, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate quæ est erga Christum. Et de seipso hoc verbo vsus est, dicens: Nam metuo, inquit, ne cũ aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Quomodo ergo certus es, ꝙ nemo te sit à dilectione Christi separaturus? Vides ꝙ animi humilis ac modesti sint hæc verba? Cœlũ enim ille iam inhabitabat. Propterea & dixit: Nihil enim mihi conscius sum. Et iterum: Cursum consummaui. Itaq; quod ad ista attinebat nihil Paulũ impediuit diabolus, sed quod attinebat ad discipulos. Quamobrem? Quoniam illorũ ipse nõ solus erat dominus, sed & eorũ simul dominabatur voluntas. Illic scilicet erat, vbi satanas vincebat: immo vero neq; illic ipsum vincebat, sed magis socordiam non aduertentium. Si enim quæ sua sunt, non præstitissẽt, siue segniciei, siue alterius cuiusquã ciusmodi rei gratia, certè ipsum vicissẽt. Si vero ipse quidẽ cuncta fecit, illi autẽ non obediebant, nõ ipsum vicit, sed illorum inobedientiã. Et morbus quidẽ medicum nõ superat, sed ægrotantis incõposita & inordinata vita. Quando vero medicus quidẽ omnia adornat, ægrotus autẽ vicissim omnia corrumpit, nõ ipse, sed ille superatur. Itaq; nequaquam Paulũ deuicit. Veruntamẽ apud nos etiam luctari posse † iucundũ est.] Romanis quidem non hoc optat, sed quid? Conteret, inquit, satanã sub pedibus vestris celeriter. Et istis ita exoptat. Ei vero qui potest cumulate facere vltra omnia quæ petimus, aut cogitamus. Qui luctatur adhuc detinetur. Veruntamen etiã non cadere* iucundũ est. Tunc scilicet illustris erit victoria, quando hinc excesserimus, vt exempli gratia. Sit concupiscentia quædam mala, admirabile quidem fuerit illam neq; admittere etiã, sed extinguere. Si vero istud possibile nõ fuerit, vel luctando semper illã cohibeamus. Quòd si luctãdo euaserimus, vicimus. Non enim hic habet quẽadum apud athletas. Nam illic quidem, nisi deieceris aduersariũ, non viceris. Hic vero viceris, si deiectus non fueris: rite deieceris aduersarium si deiectus non fueris. Illic ambo certantes vincere studẽt: & si alter deiectus fuerit, alter coronatur. Hic vero nõ ita. Sed diabolus huc laborat, vt nos inferiores reddat, & vincat. Quãdo igitur illi hoc quod studet, abstulero, vici. Non enim vrgẽt vt simpliciter nos deiiciat, sed vt secũ pariter deiiciat. Ergo iã victus est, ipse enim iam proiectus & in perditione est. Victoria vero eius non in eo est, vt coronam adipiscatur, sed vt nos perdat. Itaq; vici, etiã si illũ non deiecero, duntaxat deiectus nõ fuero. Quę est ergo illustris victoria? Ex abũdanti ipsum etiã conculcare, quomodo Paulus fecit, nihil arbitratus res esse præsentes. Hunc imitemur & nos, studeamúsq; superiores esse, & nullo pacto illi vincẽdi ansam dare. Ansam vero illi dãt diuitiæ, pecuniæ, & vanæ gloriæ studiũ. Ipsum etiã sæpenumero incitarunt, sæpe irritarunt quoq;. Sed quis vsus luctę, quis vsus cõgressus? Qui congreditur cum hoste, obscurũ finẽ habet & incertũ, ne & ipse vincatur, & capiatur. Qui vero illum cõculcat, manifestam habet victoriã. Conculcabimus diaboli potentiã, si peccata conculcauerimus. Omnia dico tẽporalia, iram, concupiscẽtiam, superbiã, omnes animi passiones, ne hinc ad futuram vitã profecti, potestatem quam nobis deus cõtribuit, prodidisse inueniamur. Ita quippe & futura nobis comparabimus. Si vero in isto mali fuerimus, quis nobis maiora commẽdabit? Si enim repressum, ignominiosum, cõtẽptum, pedibus nostris subiectũ, cõculcare nequiuerim⁹, quomodo paterna bona nobis dabit pater? Si ita subiectũ non vicerimus, quã habebimus fiduciã paternam ingrediundi domũ? Nam dic quæso. Si filiũ haberes, qui relictis honestioribus seruis, misereretur illis qui te cõtristassent, quicq; extra paternas ædes excidissent, qui taxillis vacassent, idq; constãter ad finem vsq; faceret: an non exhæredandus esset? Apertum est ꝙ esset. Ita & nos, si relictis qui deo perplacuere, adiunctisq; nobis angelis, cõuersati fuerimus cũ diabolo, omnino exhæredes erimus. Sed absit. Quin bellũ aduersus ipsum suscipiamus. Si quis inimicum habet, si quis iniuria lęsus est ab inimico, si quis ira percitus est, omnẽ furorem illum, omnem ęquitiam collectã in caput diaboli effundat & euacuet. Hic furor bon⁹ est, hic ira vtilis, hic iniuriæ memoria laudẽ habet. Quemadmodum enim in externis iniuriæ memorem esse malum est, ita hic bonum est. Itaq; si vitia habes, hic illa exerce (si deponere nequis) potius q̃ in eos qui mẽbra tua sunt. Percussit te quisquã, iniuriæ memoriam aduersus diabolum serues, inimicitiámq; aduersus ipsum nunquam soluas. Sed non es percussus? Etiam sic iniuriæ memor esto, quòd videlicet dominum tuum contumelia affecit, quòd illi aduersatus est, quòd fratres vastat & impugnat. Huic semper inimicus esto, semper acerbus, semper immitis. Ita abiectus erit ille, ita contemptibilis, ita facilis captu. Si nos fœuierimus aduersum eum, ipse non erit nobis fœuus. Si nos mansueti fuerimus, tunc ipse fœuus erit. Nõ ita est in fratribus nostris. Inimicus est & hostis & vitæ & salutis tam nostræ quàm suę. Si ipsum nõ diligit, quomodo nos diligere poterit? Instruamus itaque aciem, prosternamúsque ipsum, magnum habentes auxiliatorem dominum nostrum Iesum Christum, qui potest & nos laqueis ipsius incomprehensibiles facere, & futuris bonis dignos reddere, quæ contingat, oro, nos omnes consequi gratia & benignitate, &c.

Homilia xxiij.

Tate igitur lumbis vestris baltheo circuncinctis in veritate. Posteaquã exercitum istum cõstruxerat, alacritatémq; ipsorum excitauerat, (nam vtroque opus erat, videlicet vt essent ordine coaduati, & vt alternis animum istum vtique excitarent) & posteaquam adhortatus esset eos (nam & istud necessarium erat) deinceps eos etiam armat. Nihil profuissent arma, nisi ipsi primum fuissent ordinati & instructi, nisiq; fuisset animus mentẽ militis excitans.

Oportet

Oportet enim ipsum primũ intus armari, deinde forinsec⁹. Si vero apud externos milites ita habet, multo magis apud istos spirituales: immo vero apud istos nõ licet forinsecus armari, sed oĩa sunt interna. Animum excitauit & accendit, confidentiam addidit, in ordinẽ eos cõstituit, vide quomodo & armis eos induat. State igitur, inquit, primũ est quod ad ordinem militarẽ pertinet, bene stare posse. Et hinc multa sanè pendẽt. Propterea & multis quomodo persistendũ sit, disserit & alibi, dicens: State, vigilate. Et iterũ: Ita state in dño. Et rursus: Qui stare videtur, ꝓspiciat sibi ne cadat. Itẽ: Vt possitis omnibus confectis stare. Non igitur simpliciter quãuis stationẽ dicit, sed bene ordinatã. Et quotquot bellorum periti sunt, nouerũt quantũ sit si quis stare sciat. Si enim pugiles & qui luctantur, huius vt persistant scilicet, prę aliis admonẽtur, multo magis istud in bellicis & militaribus rebus opus fuerit. Qui rectus & arduus stat, nõ stat dissolutus, non cuiquã rei incũbens. Vehemẽs & exacta rectitudo in statione apparet. Itaq; qui vere recti sunt, illi stant: qui vero nõ stant, vtiq; recti nõ sunt, sed dissoluti & effusi. Qui deliciatur, qui lasciuus est, qui pecuniis studet, non stat, sed inclinatur. Qui stare nouit, ex ipsa statione tãquam ex fundamento quodã quæcunq; ad luctam attinent, facilia habebit. State igitur circuncinctis baltheo lumbis vestris in veritate. Non de sensibili baltheo dicit. Nã omnia hoc loco intelligibiliter ac spiritualiter dicit. Et vide quomodo ordine progrediatur. Primũ baltheo cingit militẽ. Quid hoc est? Eum qui perfluit, quiq; cõcupiscẽtiis resolutus est, & sensus habet humi ꝓiectos, per baltheũ restringẽs, nõ permittit vt vestibus tibias cõplectentibus impediatur, sed solutis pedib⁹ illũ ad cursum liberũ reddit. State igitur lũbis vestris baltheo circuncinctis. Lumbos vero hic dicit, quẽadmodũ in nauibus carinã. Nam ita in nobis totius corporis subiectũ sunt lũbi: quẽadmodũ fundamẽtum est, super quod omnis structura ædificatur, quẽadmodum medicinæ studiosi dicunt. Initiũ itaq; ad fontẽ nostrũ constringit, dũ lumbos cingit. Non autẽ istos lumbos intelligit, sed spiritualiter & intelligibiliter differit. Et quẽadmodũ lumbi superiorũ & inferiorũ corporis partium fundamentũ sunt, ita habet & in spiritualibus & intelligibilibus lumbis. Hinc est ꝙ † laborãtes plerũq; manus suas illuc tanquam in fundamentũ quoddam immittẽtes, hoc pacto seipsos cõfortant. Et baltheus huius gratia in bellis habetur, vt fundamentũ corporis nostri tueatur, & cõtineat. Propterea currẽtes etiã baltheo cingimur. Is robur corporis nostri tuetur ac munit. Hoc igitur, inquit, etiã in animo fiat, & robusti erimus ad omnia quicquid fecerimus. Millies enim potissimũ res ista sanè decet, inquit. Sed lũbos istos corporales zona coriacea cingimus, qua vero nos spirituales cingemus? Ea scilicet quę summa & caput cogitationum nostrarũ esse debet. Lũbis, inquit, nostris baltheo circũcinctis in veritate. Nullũ diligamus mẽdacium, res omnes per veritatẽ metiamur, nõ inuicẽ alius contra aliũ mentiamur. Et si gloria quærẽda sit, quæramus verã: si vita, quæramus verã. Si hoc pacto nos ipsos cõmunierimus, si in veritate vixerimus, nemo nos vincet. Qui veritatis doctrinã quærit, ad terram non prosternetur. Quod enim quæ vera nõ sunt, ex terra sint, ex eo liquet, ꝙ omnes qui extra veritatẽ sunt, passionibus animi seruiunt, proprias cogitationes suas sequentes. Propterea si sobrie vigilauerimus, non opus habebimus vt contra Græcorũ infidelium sermones doctrina instruamur. Quoniam molles illi sunt ac laxi, nihil quod seriũ sit, nihil quod humanam rationẽ excedat, de deo cõplecti valẽtes. Non enim sunt in veritate cincti. Propterea soluti sunt ipsorum lumbi, receptaculũ scilicet genitaliũ seminũ, & cogitationũ rationaliũ robur: Nihil igitur illis imbecilli⁹. Manichęos vero vides, quomodo & illi omnia ex ꝓpriis cogitationibus suis loqui audeant? Non potuit, inquiũt, mundũ deus absq; materia facere. Vnde hoc liquet? Ex humo & terra ista dicũt, & ex humanis rationibus. Quoniã homo, inquiunt, aliter quicquã facere nõ potest. Rursus Marcion quid dicat, vide. Nõ potuit deus accepta carne, manere purus. Vnde istud liquet? Quoniã neq; homines, inquit, † tanquã homines, istud possunt.] Valẽtinus quoq; ex humo tractos sensus habens, de terra loquitur, vt & Paulus Samosatenus. Arius vero quid dicit? Non potuit deus gignens sine passione gignere. Vnde hoc audes dicere ô Ari? Ex nostris, id est, humanis rationib⁹. Vides omnium ex humo tractas cogitationes depressas, terram spirãtes? Et ita quidẽ habet quod attinet ad dogmata. Quod vero ad vitã attinet, fornicatores, pecuniarum, gloriæ, reliquorũ omniũ amatores humi trahũtur. Non habẽt quo cõsistant, vt fatigati cõquiescãt, sed si laborauerint, nõ manũ firmant & persistũt, sed † discedũt. Qui vero cinctus est veritate, primũ nunquã fatigabitur: deinde etiã si fatigatus fuerit, in eandẽ ipsam reclinabitur & conquiescet veritatẽ. Quid enim ipsum, dic quæso, fatigabit? Paupertas? Nequaquã. Requiescet enim in veris diuitiis, & per paupertatẽ istã cognoscet quæ vera sit paupertas. Sed seruitus ipsum fatigabit? Nequaquã. Nouit enim quæ vera seruitus sit. At ægritudo? Quin neq; illa: Sint lũbi vestri, inquit Christus, præcincti, lucernę ardẽtes, lux inextinguibilis. Istud & ex Aegypto egredientibus præcipiebatur. Nã quamobrẽ pascha præcincti comedebant? vis discere causam hanc omnẽ? Vis iuxta historiã aut anagogen dicã? Quin iuxta vtranq; dicã, vos vero animaduertite, ac mente conseruate. Non enim verba nostra ad hoc funduntur, vt simpliciter sermonẽ dicã, sed vt opus ipsum in vobis præstetur. Erant, inquit, præcincti, & baculi eorũ in manibus, ac calceamenta in pedibus, atq; ita comedebãt pascha. Horrenda ac tremẽda mysteria, multámq; profunditatẽ habentia. Si vero in typis ita sunt tremenda, multo magis in ipsa veritate. Egrediũtur ex Aegypto, pascha comedunt. Attende: Pascha nostrũ, inquit, immolatus est Christus. Quamobrẽ præcincti sunt? Habitus iste est iter facientiũ. Etenim habere calceamẽta, & virgas in manib⁹, & stãdo comedere, nihil aliud nisi istud innuit. Vultis primũ audire historiã, aut anagogen? Melius fuerit primũ audire historiã. Qui digitur vult historia? Beneficiorũ dei facile obliuiscebãtur Iudæi. Non igitur beneficia sua deus tempori dũtaxat alligauit, sed & vescẽtiũ habitui. Nam ideo nũ præcincti & calceati vescuntur, vt rogati dicant, quoniam ad iter faciendum eramus parati, & quoniã ex Aegypto iam in terram promissionis egredi parati eramus. Hoc quidem vult typus. Veritas vero ipsa est, ꝙ & nos pascha comedimus, Christum. Pascha enim nostrum, inquit, Christus est. Quid igitur? Et nos calceati, & nos præcincti comedere debemus. Quamobrẽ? Vt & nos ad egressum & ad peregrinandum ex hoc seculo parati simus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Moralis exhortatio.

Nemo eorū qui hoc paschate vescuntur,ad Aegyptū respiciat, sed ad cœlum, ad cœlestē Hierusalem. Propterea præcinctus,propterea calceatus comedis, vt discas quāprimū hoc paschate vesci cœperis peregrinandū tibi,iterq; faciendū esse. Duo vero innuit. Et ꝙ egredi oporteat ex Aegypto, & ꝙ in Aegypto manentes deinceps non alio loco futuri sint q̃ ipsi alieni. *Philip.3.* Nostra enim,inquit,conuersatio in cœlis est. Et ꝙ per omnē vitā semper parati esse debemus, vt vocati non cōtemur morā nectentes, sed dicamus: *Psal.56.* Paratum cor nostrū. Paulus sanè istud dicere potuit,qui nihil sibiipsi conscius erat: ego vero qui multo tēpore ad resipiscētiā opus habeo,hoc dicere nō possum. Quod autē præcingi animæ sit vigilantis,audi deum *Iob.38.* iusto illi dicentē: Sed accinge instar viri lūbos tuos. Interrogabo autem te,tu vero responde mihi. Et rursus ad prophetas omnes hoc dicit deus,accingere. Et ad Mosem etiam. Atq; ipse quoq; accinctus apparet in Ezechiele: imò vero & angeli nobis præcincti apparent,tanquā milites essent. Militibus enim ex eo ꝙ accincti sunt,generose standi virtus est. Ita à stando est præcingi. Nam & nos egressuri sumus,& inter ambulandū multas laturi molestias. Mox atq; puericiā istā superauimus, imminet diabolus nihil non faciēs ac tentans,quo ex Aegypto seruatos,per mare rubrū traductos,à dæmonibus & simul innumeris plagis liberatos,prehensos perdat. At si sobrie vigilauerimus, habemus & nos columnam ignis,si voluerimus, gratiam scilicet spiritus sancti. Illa & illuminat & obumbrat. Habemus māna:imò vero non māna habemus, sed quod multo plus est q̃ manna. Potū habemus spiritualem, non aquam de petra exeuntem. Habemus quoq; castra,nunc etiam eremum inhabitantes. Reuera nūc quoq; terra,magis etiam q̃ illa olim, virtutis solitudo facta est. Quamobrē solitudo horribilis erat? Propterea ꝙ scorpiones in se habuit, & viperas. Per quam,inquit,nō pertransiuit homo. Verum non est,non est,inquam,ita infrugiferū desertum illud, vt est humana natura. Iam quod scorpiones, quot viperæ,quot serpentes,quot viperarum fœtus,† per quos nunc transiuimus,] in ista sunt solitudine? Sed ne timeamus. Exitus enim huius ducem agit nō Moyses, sed Iesus. Quomodo igitur? Ne iisdem afficiamur, ne eadem faciamus,vt & eadem non patiamur. Illi murmurabant,illi ingrati erant. Non igitur eadē accidāt & nobis. Quomodo ceciderunt illi omnes? Annihilarunt terram desiderabilē. Quo pacto annihilarunt? Atqui admirabantur illā. Verum eo annihilarunt illam,ꝙ pigrescebant,nullúmq; pro illa laborem suscipere volebant. Ne vilipendamus itaq; nos cœlū. Cœli contēptus hic est. Delatus est & ad nos è cœlo fructus,non in amphoris deportatus botrus,sed arrhabō spirit⁹,cōuersatio in cœlis,quā Paulus docuit,& reliqui celebres agricolæ. Nō Chaleb Iephone, nō Iesus Naue fructus istos attulit, sed Iesus patris miserationum veri dei filius,omnē virtutē attulit, omnes è cœlo fructus, hymnósq; nobis cœlestes detulit. Eadem enim nobis vt dicamus,mandauit,quæ Cherubim in cœlis dicunt,nempe Sanctus,sanctus,sanctus. Attulit nobis angelorū virtutem. Non nubunt,neq; nuptum dantur angeli. Istud bonum & in hac terra plantauit. Neq; pecunias illi, neque aliud quicquam amánt. Et istud nobis largitus est. Non amplius inter nos mors est, sed somnus. Audi enim quid ipse dicat: Lazarus

†quos nūc recensuim⁹] videtur supra nominatos hæreticos intelligere, Marcionē, Valentinum, Paulum samosatenū. Arrium.

Ioan.11.b. amicus noster obdormiuit. Agnoscis fructus supernæ Hierusalē. Et quod admirabilius est, non cōfecto iam bello,sed ante promissionē omnia ista nobis dono dedit. Nam illi quidē etiam quū in terrā promissionis venissent,laborabant: immo vero non laborabant. Si enim deo obedire voluissent,omnes vtiq; vrbes sine armis & militari acie subuertissent: Hiericho certè saltantiū magis q̃ præliantium habitu deuicerūt. Nos vero posteaquā in terram promissionis, hoc est,in cœlum ingressi fuerimus,nō bella geremus,sed donec in solitudine, in præsenti videlicet vita, egerimus. Nā qui ingressus fuerit in requiē suam,requieuit iam ab operibus suis, quēadmodū & deus à suis. *Heb.4.c* Ne deficiamus itaq; quod bonū est faciendo,etenim suo tempore metemus etiam non deficientes. *Gala.6.c.* Vides quomodo nos deduxerit quēadmodum & illos? Illic de manna & solitudine dicit,Qui multum, non abundauit,& qui modicū,minus nō habuit. *Exod.16.d.* Et nobis istud præceptum est,ne thesauros scilicet in terra colligamus. *2.Cor.8.c* Si vero collegerimus,non iam sensibilis vermis, sed vermis iustitiæ collecta perdet. Omnia itaque faciamus,ne vermi isti cibū paremus. Qui multū enim, inquit,non abundauit. Nā & istud in nobis etiā quotidie fit. Omnes enim eandē ventris mensurā adimplem⁹: qđ vero illā excedit,inanis curæ ac solicitudinis additamentū est,quod quidem iam vltro daturus erat. Quòd dicit,sufficit sua diei afflictio,illud & olim iam docuerat,sed neq; ita receperant. Nos vero non simus insatiabiles,aut ingrati,non quęramus ædes illustres,iter enim facimus,non certò habitamus. Itaq; si quisquā est qui nouit præsentem vitam iter esse & militiam, &, vt ita dicam, quod à militibus vocatur * fossatum,is non quæret splendidas domos. Quis enim,dic quæso,etiam si admodū diues sit,in eo quod fossatū dicitur,splendidas ædes ædificare cupiat? Ne vnus quidem. Ridiculus enim fieret, & hostibus ædificaret,ipsósque ædificio suo attraheret. Itaque si sobrij fuerimus,nihil nobis pręsens vita discriminis habebit à militia & fossato castrensi. Quapropter obsecro, * vendamus omnia,vt nullum hic thesaurum colligamus. Si enim fur venerit, continuo † cum pellemus.] Vigilate, inquit, quoniam ignoratis qua hora fur venturus sit,mortem ita vocans. Priusquam itaq; veniat,omnia præmittamus in patriam nostram. Hic vero succincti simus ac strenui,vt hostes superare valeamus, quos contingat nos vincere gratia & benignitate,&c. *Matt.24.*

**fossa etiam milites castra sua munire solent.] *πρᾶσω faciamus, cōtendam⁹, vel vendam⁹. †migrabimus.*

Homilia xxiiij.

STate igitur lumbis vestris baltheo circūcinctis in veritate, & induti thoracē iustitiæ, & calceati pedibus parati existentes ad Euangeliū pacis,super omnia sumpto fidei scuto,quo poßitis omnia iacula ignea scelesti extinguere, galeámque salutaris accipite,& gladium spiritus, qui est verbū dei. Circūcinctis,inquit,baltheo lumbis vestris in veritate. Quidnā hoc est? Dictum est vobis præcedenti disputatione quomodo debeatis & succincti expeditiq; esse, & ita currere vt nihil sit quod impediat. Et induti,inquit,thoracem iustitiæ. Quemadmodū thorax vulnera non admittit,ita & iustitia. Iustitiam vero hic catholicam & virtute præditam vitam vocat. Talem nemo vnquā deiicere poterit,sed vulnerare quidem conantur plurimi, vulnerabit ac proscindet tamen nemo, ne ipse quidē diabolus. Ac si dicat quisquā,munitis pectoribus vestris per facta iusta. De illis dicit Christus: Beati qui esuriūt ac sitiūt iustitiam, *Ibidem.f.* quoniam

quoniam ipsi saturabūtur. Robusta est adeò iustitia & veluti thorax. Qui talis est,nunquā irascetur. Et calceati pedibus parati existētes ad Euāgeliū pacis. Obscurius est istud quomodo dictū sit. Quid igitur est? bonis nos ocreis calceauit. Aut sanè hoc dicit,vt prōpti sunt ad Euāgeliū,& pedibus ad illud vtātur,viáq; illi præstruāt ac præparent. Aut si nō hoc,istud saltē, vt ad profectionē prōpti sint. Pręparatio igitur Euāgelij quid est,nisi vita optima? *Psal.9.g* Id quod Propheta dixit: Præparationē cordis ipsorum attendat auris tua. Hoc est,instructionē & accōmodationē. Euangeliū pacis,inquit. Recte dixit: Quoniā em̄ belli ac pugnæ mentionē fecerat,ostendit hoc verbo, ꝙ pugna nobis aduersus dæmones habenda sit. Euangeliū enim pacis est. Bellū illud cum diabolo: aliud bellū quod cum deo erat,dissoluit. Si diabolū impugnauerimus, pacē habebimus cum deo. Ne metuas igitur dilecte, Euangelium bonū scilicet nuncium est: victoria iam parta est. Super omnia sumpto fidei scuto. Fidem hic non vocat scientiam. (Non enim illam postremo locasset) sed eam fidem per quam signa fiunt. Et merito fidem scutum nominauit. Quemadmodū enim scutum ante totum corpus instar parietis proponitur,ita sanè & fides. Nam illi cedūt omnia. Quò possitis,inquit,oīa iacula ignea scelesti extinguere. Nihil enim poterit huic scuto resistere. *Mat.17.c* Audi nanque quid Christus discipulis dicat: Si fidem habueritis sicut granū sinapis,dicetis mōti huic,demigra hinc illuc,& demigrabit. Quomodo vero fidē habebimus? Quando illa rite pręstiterimus. Iacula vero ipsius & tentationes dicit,& absurda desideria. Et ignea dicit. Talia nēpe sunt desideria. Si enim dæmonibus imperauit fides, multo magis animi quoq; passionibus. Et galeam salutaris,inquit,accipite. Hoc est,salutis vestræ. Nā circunquaq; illos cōmunit. Et gladium spiritus, qui est verbum dei. Aut spiritum certè dicit, aut spiritualem gladium. Per illum nanq; scinduntur omnia,per illū omnia amputātur, etiā caput draconis per illum abscindimus. *In omni deprecatione & obsecratione*,inquit,*orantes in omni tēpore in spiritu,& ad hoc ipsum vigilātes in omni sedulitate & obsecratione pro omnibus sanctis,& pro me,vt sermo mihi detur in apertione oris mei, vt cū fiducia notū faciā mysteriū Euāgelij,super quo legatione fungor in catena, vt in eo libere loquar,quēadmodū oportet me loqui.* Quēadmodum *Heb.4.c* enim verbū dei omnia potest, ita & qui gratiā habet spiritualē. Nam viuus est,inquit, sermo dei & efficax, & penetrātior quouis gladio vtrinq; incidente. Vide autē beati huius prudētiam. Armauit eos cum omni munitione. Quid igitur deinceps opus adhuc est? Regē inuocare & obsecrare vt manū porrigat. Per omnem, inquit, deprecationē & obsecrationē orātes in omni tēpore in spiritu. Nō enim orare sitū est in multiloquio. Et ad hoc ipsum,inquit,vigilantes. Hoc est, sobrie incumbētes. Talem enim esse oportet armatū militem qui coram rege stare debeat,nempe vigilem ac sobriū. In omni sedulitate & obsecratione pro omnibus sanctis & pro me,vt detur mihi sermo in apertione oris mei. Quid dicis beate Paule? Discipulis op⁹ habes? Et bene dixit,in apertione oris mei. Nō igitur † præmeditata sunt quę dixit,sed quēadmodū Christus dixit: Quādo tradiderint vos,ne sitis soliciti quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa *Mat.10.b* hora quid loquamini: Ita oīa fide, omnia gratia dei peregit. Vt cum fiducia,inquit,notum faciam mysterium Euangelij. Hoc est, vt defendā ac respondeam

†præmeditabatur ea quæ diceret.

quemadmodum opus fuerit. Catena circundatus es, & aliorum opera indiges? Etiam, inquit. Nam & Petrus catena circundatus erat, & tamen sine intermissione precatio ꝓ eo fiebat. *Act.12.a* Super quo legatione fungor in catena,vt in eo libere loquar,quemadmodum oportet me loqui. Hoc est,vt cum fiducia, animo virili,multáque cum prudentia respondeam. *Vt autem sciatis & vos quæ ad me pertinent, quid agā, omnia vobis nota faciet Tychicus dilect⁹ frater,& fid⁹ minister in domino.* Quoniam vinculorū meminerat, permisit quædā & Tychico quæ de se illis narraret. Quæ enim dogmata cōcernebant & cōsolationem, ea per epistolam declarauit: quæ vero tenuis erāt nuncij,ea epistolæ baiulo cōmisit. Vt sciatis,inquit,quæ ad me pertinent. Hoc est,vt discatis. Et hoc declarabat q̃ eos diligeret,& q̃ eum vicissim ipsi. *Quem in hoc ipsum*,inquit,*ad vos misi, vt cognosceretis de rebus nostris, consolaretúrque corda vestra.* Nō simpliciter ac temere hoc dicit,sed pręmisso primum,vt induti & circuncincti essent,id quod semper & indesinenter cōgrediendi indicium est. Nam audi quid Propheta dicat: Fiat illi sicut vestimentum quo *Psal.108.* induatur,& sicut zona qua semper circūcingatur. Et deū Propheta iustitiæ thoracē esse dicit,per hoc nos erudiens, ꝙ semper ista non ad modicum tempus habere oporteat. Semper enim bellandū est. Iustus nāq; vt leo,inquit, confidit. Et qui hoc thorace ad hunc modum munitus est, nō poterit aciem instructā horrere,sed in medios hostes insiliet. Speciosi siquidem, *Esa.52.b* inquit, sunt pedes euangelizantiū pacem. *Rom.10.c* Quis sanè non curret? quis non huic negocio administrabit,cū pacē annūciet? Et pacem dei ad homines, pacem nō hominū laborantium & languentiū, sed dei qui omnia iam cōfecit? Quid vero sit præparatio Euangelij, audiamus Ioannē dicentē: Præparate viam domini, *Matt.3* rectas facite semitas eius. Rursus est & alia præparatio post baptisma, vt nihil scilicet baptizatus cōmittat,quod pace ista dignū nō sit. Quoniā enim vt plurimum vitæ symbolū pedes habent,propterea admonēs dicit: Videte quomodo accurate ambuletis,de vita loquēs. Propterea,inquit, quę Euāgelio digna sūt, faciamus,& ostēdamus,hoc est vitā mundā, & actus mūdos. Annūciata pax est,date nūciis istis bonis paratā ac promptā viam. Quod si rursus hostes fueritis, nō relinquitur amplius præparatio pacis. Parati sitis. Nolite moram nectere, contariq; erga hanc pacem. Quemadmodū prompti fuistis ad pacem & fidē suscipiēdam, ita & perdurate. Scutum est quod primū aduersariorū iacula excipit, & arma vulnerū expertia custodit. Multa vero de fide disserit, maxime ad Hebręos scribēs,multa etiā de spe: fidē,inquit,habete *Hebr.11.b* futuris bonis,& nihil horū vulnerabitur. In aduersis em̄ & laboribus si fide fueris & spe munitus, illæsa illa custodies. Oportet enim accedentē ad deum credere ꝙ sit,& ꝙ quærentibus se remunerator sit. Fides scutum est. Si vero sophismata fuerint,rationes & argutiæ,illa non scutū nobis erunt, sed impedient nos. Talis sit fides,vt totū contegat & obūbret. Nō igitur sit modica vt pedes nudos,aut aliā quāuis partē corporis relinquat,sed sit cōmensuratum corpori scutū. Ignea. Multæ sunt enim ratiocinationes animū incēdētes,multæ hæsitationes,multæ desperationes. Sed omnia vera fides reficit. Multa immittit diabolus inflammans animā nostram,& in dubium impellens,vt quādo dicūt: An est resurrectio? An est retributio? An est fides? Et possitis extinguere,inquit,tela diaboli in

Universidad de Deusto Biblioteca

fide. Irruit concupiscentia, obiice fidẽ futurorum bonorum, & neq; apparebit amplius, †sed peribunt omnia iacula, non illa quidem certò peribunt,] ista vero nõ, sed omnia. *† sed peribit. Omnia iacula, nõ illa quidem certè.* Audi quippe quid Paulus dicat: Arbitror enim nõ esse pares passiones præsentis temporis ad gloriã quæ reuelabitur erga nos. *Rom.8.* Vides quot iacula tunc tẽporis extinxerint iusti? An non videntur tibi ignea iacula fuisse, quibus Patriarcha interno igne filium offerendo vrebatur? Et alij quoq; iusti omnia diaboli iacula extinxerũt. Siue ratiocinationes igitur nos impugnauerint, fidẽ obiiciamus, siue absurda desideria, fide vtamur, siue labores & ærũnæ, in fidẽ innitamur & cõquiescamus. Omnium armorum certè tutela est fides. Istã nisi habuerimus, & illa continuo lædentur. Super oĩa, inquit sumpto fidei scuto. Quid est super omnia? Et in veritate, inquit, & in iustitia, & B in pręparatione Euãgelij. Hoc est, omnia ista opus habẽt fide: propterea subiunxit: Et galeã salutaris accipite, id est, quo periculũ liceat effugere. Quemadmodum enim galea caput vndiq; diligenter obtegens, non permittit mali quicquã pati, sed seruat: ita & fides & pro scuto est & pro galea salutari. Si ẽm tela illius ignea extinxerim⁹, mox & salubres cogitationes recipiemus, quæ mentem nostrã quicquam mali pati non sinent. Nam si contrarię illæ cogitationes extinctæ fuerint, cõfestim generabuntur aliæ quæ non tales sunt, sed quę nos & saluãt, & bene sperãtes faciũt: & quemadmodum galea capiti, ita illæ menti nostræ imponentur. Et nõ hanc solã, sed & gladium spiritus accipiemus, vt nõ solũ deinceps immissa iacula propulsemus, sed & diabolũ ipsum percutiamus. Animus enim seipsum non despondens, neq; iacula ignea admittens, C cum multa alacritate aduersus hostẽ stabit, thoracémq; illius hoc gladio perfringet, per quẽ infregit cogitationésq; ipsius captiuauit Paulus, & draconis caput abscidit & amputauit. Vel mãdatum hic verbum vocat, vel admonitionẽ, aut illud, In nomine domini nostri Iesu Christi. Si mãdata ipsi⁹ fecerim⁹, per illa interficiemus & occidemus draconẽ illum, serpentẽ tortuosum. Quoniã vero dixerat, vt possitis ignea diaboli iacula extinguere, ne inflãdi occasionẽ illis tribuat, ostendit eos omniũ potissimum opus habere deo. Quid enim dicit? Per omnẽ deprecationẽ & obsecrationem ista vobis euenient, & obsecrando omnia perficietis. Ad orationẽ autem accedens nunquam pro te solo preceris, & sic deum propitium habebis. Per omnẽ, inquit, deprecationẽ & obsecrationem orantes in omni tempore in spiritu sancto, & ad D hoc ipsum vigilantes in omni sedulitate & deprecatione pro omnibus sanctis in spiritu sancto. Nõ mihi diei tempora determines. Nã audi quid dicat: In omni tempore ad orandũ accede. *1.Thes.5.e* Sine intermissione, inquit, orantes. *Luc.18.a* Non audisti viduam illã quomodo sedulitate sua vicerit? *Luc.11.a* Non audisti amicum illum quomodo mediis noctibus constantia interpellãdi exorauerit? *Mat.15.e* Nõ audisti de Syrophœnissa, quo pacto precandi assiduitate dominũ prouocauerit & permouerit? Illi omnes sedulitate sua quæ petebant, expedierunt. Orantes, inquit, in omni tempore in spiritu sancto, hoc est, quæ dei sunt, quæramus, nihil mundanũ, nihil temporariũ. Non autẽ sine intermissione duntaxat opus est orare, sed & vigilanter. Et ad hoc ipsum, inquit, vigilãtes. Aut excubias nocturnas hic dicit, aut animi † sobrietatem. *†attẽtionẽ* Vtrunque recipio. Vides quomodo vigilauerit Chananæa illa, quæ cũ nõ re-

A sponderet dominus, sed & abnegaret, catellúmq; vocaret, dicebat, Etiam domine, & catelli quoq; edunt *Luc.16.* de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum, nec desistebat donec voti cõpos euaderet? Quomodo *Luc.18.a* vero vidua illa inclamauerit iudicem, támque diu perstiterit quousq; perfectum, qui neque deum metuebat, neq; homines reuerebatur, flectere potuerit? Amicus vero ille quomodo intempestiuo noctis tẽpore *Ibid.11.a* institerit, atq; eousq; perdurauerit, quò efficeret vt ille excitaretur, exorans eum ac flectens petẽdi sedulitate? Hoc scilicet est euigilare. Vis discere animi vigilias? Abi ad Annam, audi ipsa eius verba: Adonai *1.Reg.1.* Eloi Sabaoth. Imò vero audi quæ verba ista præcesserunt. Surgebãt, inquit, omnes de mensa, & illa confestim nõ ad somnum conuersa est, non ad quietem: vnde mihi videtur etiã quum ad mensam sederet, leuiter refecta, & nõ cibis quibusdã grauata fuisse. Non B enim tot alioqui lachrymas emisisset. Si enim nos sobrij existentes & ieiuni difficulter ita oramus, imò ne sic quidem vnquam oramus, multo minus illa post mensam sic orasset, nisi & in mẽsa ieiuniis assueuisset. Pudefaciat nos viros hæc mulier, pudeat nos, qui dũ pro regno quoq; supplicamus, oscitamus, quum mulier ista pro puero orans, lachrymetur etiã. Et stetit, inquit, corã domino. Et quid dicit? Adonai domine Eloi Sabaoth. Hoc vero est, si interpreteris, domine deus virtutũ. Præoccuparũt linguam lachrymę. Istis inflectere dominũ sperauit. Vbi lachrymæ sunt, omnino illic & tribulatio est: vbi tribulatio, ibi est & multa philosophia & attẽtio. Si audiendo, inquit, audieris precationẽ ancillæ tuę, & dederis mihi filium, dabo illum donum domino omni tempore. Non dixit C vnum duntaxat aut alterum annum, quemadmodum nos solemus: neque dixit, si dederis mihi puerũ, dabo pecunias, sed ipsum totũ donum retribuam, primogenitum & orationis filiũ. Ipsa erat Abrahæ filia. Ille postquã petitus erat filium suum dedit. Ista vero etiã ante petitionẽ dedit. Sed vide & hinc pietatẽ ipsius. Vox eius, inquit, non audiebatur, at labia eius mouebãtur. *Ibidem.* Ita precatur qui vult quicquã efficere, non pigre, nõ oscitãter, nõ remisse, neq; pruriginem interea scalpẽs, neq; tediosę torpẽs. Etenim non potuit deus etiam sine precatione dare? An desiderium mulieris non ante petitionem quoq; cognouit? Verum si ante petitionẽ dedisset, non apparuisset mulieris alacritas, non fuisset manifesta virtus eius, tantum præmij non acquisiuisset. Itaq; dilationis mora, non est inuidẽtię, neq; indignationis, sed prouidentiæ. Quando igitur D scripturam audis dicẽtem, ꝙ dominus vterũ eius concluserit, & ꝙ irritarit eam æmula eius, cogita illã philosophiam mulieris ostendere velle. Etenim obserua: Habebat virum sibi subiectum. Dicebat nanq; ad eã: Non sum ego tibi melior vel decem liberis? Et irritabat *Ibidem.* eam æmula eius. Hoc est, improperabat, insultabat illa: ista vero nunquam vlciscebatur, neq; male illi imprecabatur, neque dicebat: Vindica me domine, quoniam improperat mihi æmula mea. Habebat illa liberos, sed habebat ista è regione æquiualentem viri dilectionem. Hoc nomine ipsam etiam consolabatur, dicens: Non sum ego tibi melior quàm vel decem liberi? Sed videamus iterum mulieris philosophiam. Et reputabat eam, inquit, Heli temulentam esse. *Ibidem.c* Sed vide quid ad ipsum quoque dicat: Ne reputes ancillam tuam tanquam filiam perditã, quoniam ex multitudine meditationis meæ consumpta sum

sum hucusq;. Istud vere cordis cõtriti est, quãdo erga eos qui nos conuiciis afficiunt, non irascimur, quãdo moleste non ferimus, quando nos excusamur: nihil adeo cor philosophicũ facit, atque tribulatio. Nulla res adeo iucunda, vt luctus secundũ deum. Ex multitudine, inquit, contemplationis meæ cõsumpta sum hucusq;: istã imitemur omnes. Audite quotquot steriles estis, & audite quotquot liberos amatis. Audite & viri & mulieres. Nã & viri simul hac in re sæpenumero nõnihil cõtulerũt. Audi ẽm quid scriptura dicat, *Gen.25.c* Et precat⁹ est Isaac pro Rebecca vxore sua, quoniã sterilis erat. Magna nimirũ potest oratio. *In omni, inquit, sedulitate & oratione, pro omnibus sanctis & pro me.* Teipsum postremo loco ponis? *Etiam,* inquit, *vt detur mihi sermo in apertione oris mei, vt cum fiducia notum faciam mysteriũ Euãgelij, super quo legatione fungor in catena.* Vbi legatione fungeris? B Apud homines, inquit. Papè benignitatẽ dei. E cœlis misit qui legatione pro se, próq; pace fungerẽtur. Et arreptos eos ligarũt homines, & ne cõmunẽ quidẽ legẽ reueriti sunt, quoniã qui legatus est, nunquã mali quicquam patitur. Veruntamen ego legatione fũgor in catena: vt in eo libere loquar, quẽadmodũ oportet me loqui. Catena mihi imposita est, quæ libertatẽ loquẽdi obturet, sed oratio vestra os mihi aperiat, vt omnia ad quę dicẽda amãdatus sum, dicã. *Vt vero sciatis & vos quæ ad me pertinẽt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus dilectus frater, & fidus minister in domino.* Si fid⁹ nihil mẽtietur, sed omnia vera dicet. *Quem misi ad vos ad hoc ipsum vt †cognoscat quæ circa vos sunt,] & cõsoletur corda vestra.* *†cognoscatis quæ circa nos sunt.] sic enim alij legunt.* Papè, quãta dilectio? Ne queãt, inquit, terrere vos qui vellẽt. Nã possibile est in rebus illos fuisse aduersis. Illud ẽm innuit C quod dicit, vt cõsoletur corda vestra. Ne permittat, inquit, vos decidere. *Pax fratribus, & dilectio cum fide, à deo patre, & domino Iesu Christo.* Imprecatur illis pacem & dilectionẽ cũ fide. Bene dixit simpliciter dilectionis habendã rationẽ, † & ne] illis qui diuersæ sunt fidei, seipsos immiscerẽt. *†& vt* Aut hoc aut illud dicit. Vt & fidem habeant, & cõfidentes sint ac certi de futuris. Pax & dilectio erga deũ. Si enim pax fuerit, erit & dilectio: si dilectio, & pax erit cũ fide. Nihil enim proderit dilectio sine fide. Imò vero nõ poterit aliter esse dilectio. *Et gratia sit cum omnibus diligentibus dominum nostrũ Iesum Christũ in synceritate, Amẽ.* Qua ratione hoc loco discreuit, pacẽ separatim ponẽs, & seorsim gratiã? In synceritate, inquit, Amẽ. Quid est in*synceritate? **ἀφθαρσία synceritate, incorruptione: quæ posterior interpretatio hic melius quadraret.* Aut idẽ est quod in puritate & honestate, aut ꝓ incorruptis, vtpote nõ in diuitiis, neq; in gloria, sed D in illis quæ sunt incorrupta. Illud, in, idem est quod per, per synceritatẽ, inquit, id est, per virtutẽ. Omne enim peccatũ, corruptio est. Et quemadmodũ virginem corrũpi dicimus, ita & animã. Propterea Paulus dixit, ne quo pacto corrũpantur sensus vestri. *2.Cor.11.* Rursus & in doctrina incorruptionẽ dicit. Quid ẽm, inquit, dic quæso corporis est corruptio? *Quid sit corruptio.* Nunquid dissolutio totius cõpositionísq; ipsius? Illud & in anima fit, accedẽte peccato. Nã animæ pulchritudo est modestia, fortitudo, iustitia. Sanitas animæ est, animus virilis, prudẽtia, bona valetudo. Quãdo ẽm turpis, deformis, auar⁹, quíq; improbis actib⁹ seipsum dedit, quãdo meticulosus, effœminat⁹ & imbecillis marcescit, adhuc peccata corruptionẽ in illis operãtur. Turpes enim faciũt & imbecilles, & lãguores pariunt. Corrumpi nanq; virginẽ ob id proprie dicimus, nõ solũ quòd corpus corrumpitur, sed & propter iniquitatẽ

A ac scel⁹. Cõmixtio enim est quod fit. Si autẽ illa corruptio esset, vtiq; corruptio essent & nuptię. Sed peccatũ est corruptio. Illud ẽm eã deturpauit. Quin corruptio domus quid est, nisi dissolutio? Et vbiq; corruptio trãsitus & immutatio quædã est, quę fit ad peius & in aliũ habitũ, & interniciem prioris. Audi quippe quid scriptura dicat. Corrupit ẽm omnis caro viam *Gene.6.* suã. Et iterũ: In corruptiõe intolerabili. Itẽ, homines *2.Tim.3.b* mẽte corrupti. Corruptibile nobis est corpus. Verũ incorruptibilis anima, ne itaq; & ipsam corrũpamus. Hoc primũ peccatũ fecit. Quod vero cõmittit post lauacrũ, animã & corrũpere potest, & caput facilem facere vermi immortali. *Peccatum originale vocat primum peccatum.* Nõ enim attigisset, nisi corruptibilem inuenisset animã. Adamantẽ vermis non attingit, & si attigerit, nihil efficiet. Ne corrũpas animam. Quod enim corrũpitur, putredine plenum est. B Nã audi prophetã dicentẽ: Male fœtuerunt & emarcuerũt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. *Psal.37.* Hæc vero, inquit, corruptio induet incorruptionẽ. *1.Co.15.g* Illa vero nõ ita. In anima ẽm incorruptio, corruptio est. Itaque corruptio animæ incorruptibilis est finẽ nõ habẽs, mors est immortalis, id quod futurũ erat, si corpus immortale mansisset. Si illo abierimus ita corruptionẽ animæ habẽtes, incorruptibilẽ & perpetuam corruptionẽ habemus. Ardere enim, & per vermem ꝑpetuo consumi, corruptio est incorruptibilis. Qualis erat & in beato Iob. *Iob.2.* Corrumpebatur & nõ peribat, sed perstabat semper telluris glebas sanie sua poliens ac fricans, ídque multo tẽporis progressu. Tale quid tunc patietur anima, circũquaq; instantibus in eam vermibus & consumentibus, non duobus annis, neque tribus, neque decem, nec centum neque decem C milibus etiam, sed fine carentibus. Vermis enim, inquit, ipsorum non morietur. *Mar.9.g*

Moralis exhortatio.

Metuamus igitur, obsecro, vereamur verba, ne in res ipsas incidam⁹. Auaritia corruptio est, corruptio omniũ pessima, in idololatriam inducens. Fugiamus corruptionẽ, eligamus incorruptionẽ. Defraudasti quenquã: Ea quidẽ quæ fraude acquisiuisti, corrumpuntur, auaritia vero manet, corruptio †incorruptibilis facta materiæ.] *†rei incorruptibilis facta materia.* Fruitio quidẽ trãsit, incorruptibile vero peccatũ manet. Graue malum est, ꝙ non omnia in præsenti vita corrũpuntur. Magna calamitas est, ꝙ peccatorum onera habentes hinc illò discedunt. Nã in inferno, inquit, quis confitebitur tibi? *Psal.6.b* Locus illic est iudicij, non amplius resipiscentiæ tempus. Quomodo plorauit diues in inferno? *Luc.6.f* Et tamen nihil effe- D cit. Quanta dixerunt qui Christũ nõ pauerunt? *Mat.25.d* verũ tamen abacti sunt in ignẽ æternum. Quanta tunc dixerunt, qui iniquitatem operati sunt? Domine, nunquid *Ibid.7.c* in nomine tuo prophetauim⁹? & in nomine tuo dæmonia eiecimus? veruntamen agniti non sunt. Omnia ista tũc fient, & nulla omnino re tũ iuuabimur, nisi nunc fiat. Metuamus igitur, ne quo pacto tũc dicamus, Domine quando te vidimus esuriẽtem, & nõ pauimus? *Ibi.25.d* Iam ipsum pascamus, non vnũ & alterũ, aut tertium diem. Nam eleemosynæ, inquit, & fides non deserant te. *Prou.3.a* Non dixit, semel facias, neque secundo. Alioqui virgines illæ oleũ habebant, sed non quod suffecisset. Itaque multo oleo nobis opus est, & oportet nos esse instar oliuæ frugiferæ in domo dei. Perpendamus itaq; quãta vnusquisque nostrum peccatorũ habeat onera, & ex benignitatibus remedia faciamus correspondentia, imò vero multa etiam plura, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

ra,vt nō ſolū extinguantur peccata,ſed vt & iuſtitiæ ſint quæ nobis ad iuſtitiā reputentur. Niſi enim tanta fuerint bona,vt & culpas exuamus, & ex reliquis ſit quod ad iuſtitiā nobis reputeť,nemo nos à ſupplicio liberabit,à quo liberari nos omnes cōtingat gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, Amē.

FINIS.

DIVI IOANNIS *CHRYSOSTOMI, ARCHIEPIſcopi Conſtantinopolitani enarratio in epiſtolā Pauli ad Philippenſes à Vuolfgango Muſculo latinè conuerſa: quibuſdam partim ex Eraſmo,partim ex editione Veronenſi, per Philippum Montanum emendatis.*

+Authore damnato.
Authore item damnato

ARGVMENTVM EPISTOLAE.

Philippēſes dicti ſunt à Philippis ciuitate Macedoniæ, quæ eſt ciuitas colonia, quēadmodū Lucas refert. Act.16. Hic purpurarū venditrix mulier vehementer pia,rebúſq; diuinis attenta,ad dominum cōuerſa eſt. Hic archiſynagogus domino credidit: hic Paulus ac Silas virgis cæſi ſunt: hic magiſtratus, vt abirent, precati ſunt eos,ídq; nō ſine timore. Habuit &hic ſplendidū euangelij prædicatio initium. Multorum autem illis magnorúmque &ipſe Paulus teſtimonia confert,coronam ſuam eos vocans,multáque illos paſſos fuiſſe dicens. Vobis enim,inquit,datum eſt à deo,vt nō ſolum in illum credatis, ſed & pro eo patiamini. Cum vero ad eos ſcriberet, contigit vt eſſet in vinculis. Propterea dicit: Ita vt vincula mea propter Chriſtū manifeſta fierent in vniuerſo prætorio, prætorium vocās Neronis regiā. Verum vinctus quidem fuerat ac deīde dimiſſus,atq; id manifeſtauit ad Timotheū 2.Tim.4.6. dicens: In prima mea defenſione,nemo mihi adfuit, ſed omnes me deſeruerunt: ne illis imputetur, Sed dominus mihi adſtitit,&corroborauit me. Erant itaque iſta vincula,in quibus tum fuit,ante iſtam defenſionē. Quòd enim tum nō adfuerit Timotheus, planè liquet. Nā in prima,inquit,defenſione mea nemo mihi adfuit. Atq; id ita ſcribendo manifeſtauit. Neq; eñ iſtud illi ſcripſiſſet, ſi is iā antea cognouiſſet. Cū iſtam vero ſcriberet epiſtolā, Timotheū apud ſe habebat. Atq; id ex iis quæ dicit clarum eſt,nēpe: Sperò autem in domino Ieſu, ꝙ Timotheum cito vobis miſſurus ſim. Et iterum: Hūc quidem ſpero me miſſurum vobis,cum primū expēdero mea negotia. Dimiſſus eñ eſt è vinculis illis,ac denuo, poſteaquā ad eos venerat,in vincula coniectus. Quòd vero dicit, quoniā & immolor ſuper hoſtia &ſacrificio fidei veſtræ,non hoc dicit velut iā tum ageretur, ſed ſi quādo iſtud contigerit,gaudeo inquit, excitans illos ab animi triſtitia quā ex vinculis ipſi⁹ cōceperāt. Quòd enim tum nondum fuerit moriturus patet ex iis quæ dicit: Spero autem,inquit,in domino, ꝙ & ipſe cito vēturus ſim ad vos. Et iterū: Perſuaſus etiā iſtud ſcio, quòd manſurus ſim,& cum omnibus vobis permanſurus. Miſerant autē ad eum Philippenſes Epaphroditum,qui & pecunias ad eū deferret,& quę cum eo agerentur cognoſceret. Vehementer quippe in illū propendebant,valde pro eo ſoliciti. Quod enim hūc miſerint, audi Paulū ipſum dicentē: Recepi omnia, &abundo,expletus ſum,poſteaquam accepi ab Epaphrodito,quæ à vobis miſſa fuerant. Miſerant ſiquidē vt quæ cū Paulo agerētur,per hunc cognoſcerēt. Quòd enim ea cognituri miſerint, in ipſo mox epiſtolæ initio declarat,vbi de rebus ſuis ſcribit dicens: Scire autem vos volo, quòd quæ mihi accidūt, magis ad profectum euangelij euenerunt. Et,ſpero me Timotheū vobis breui miſſurum, vt & ego læto ſim animo,de rebus veſtris edoctus. Illud,vt & ego, hoc ſignificat, Quemadmodū vos vt planè ac certo quid mihi eueniat cognoſcatis,huc miſiſtis,ita &ego mittam,vt bono ſim animo,poſteaquam ſtatumveſtrum cognouero. Quandoquidem multo iam tēpore neminem miſerant, (nam hoc patet ex eo quod dicit, iam tandem aliquando reuiguit veſtra pro me ſolicitudo)& tum audiebant eum in vinculis eſſe. Si enim de Epaphrodito audierunt,ꝙ ęgrotus erat,qui tamē adeò illuſtris non erat,quemadmodum Paulus,multo probabilius eſt illos de Paulo fuiſſe conturbatos. Propterea in epiſtolę principio multum adfert conſolationis,oſtendens ꝙ propter vincula ſua non ſolū turbari nō debeāt,ſed & gaudere. Deinde cōſulit, vt concordiæ ſtudeant & modeſtiæ, docens in his maximum eſſe præſidium, atque hoc pacto illos facile poſſe hoſtib⁹ ſuis ſuperiores euadere. Quòd eñ præceptores in vincula coniiciuntur, nihil fuerit acerbi, ſed hoc demū graue, ſi quando diſcipuli concordes nō fuerint. Illud enim incrementū etiā adfert euāgelio,hocvero diſſipat. Hortatus itaq; illos ad concordiam,oſtenſóq; ꝙ ex modeſtia naſcatur concordia, deinde cōtra Iudæos inuectus qui prætextu Chriſtianiſmi nuſquam non nocebant doctrīnæ euangelicę,quos & canes vocat & malos operarios, à quib⁹ etiam abſtinendū hortatur,admonito quibus oporteat attēdere: ad hæc poſteaquā multa de morib⁹ diſſeruiſſet,cōpoſuiſſétque illos,ac recreaſſet,per id qđ dominū prope eſſe dixerat,cōpetenti ſibi prudentia & eorū meminit quæ miſerant, atque ita multū illis conſolationis adfert. Videtur autem illis potiſſimum magna cū honorificētia & nihil omnino obiurgatorium ſcribere,id quod & virtutis illorū indicium eſt, nimirum ꝙ nullam præceptori dederint occaſionē, quo per modum reprehenſionis,ſed dūtaxat adhortando omnia ad eos ſcriberet. Hoc autem ipſum eſt quod initio dixi,nempe ꝙ hæc ciuitas multum commoditatis ad fidē Chriſti exhibuerit. Siquidem ipſe carceris cuſtos,licet cognouerit rem hāc ſumme periculoſam eſſe,mox tamen ad vnius miraculi cōſpectum & aduolauit,& cū omni domo ſua baptizatus eſt. Act.16.f.g. Factū enim hoc ſignū præter ipſum quidē nemo nouerat,fructum vero illius nō ſolus, ſed cum vxore ſimul & vniuerſa domo ſua tulit. Quin & ipſi magiſtratus,qui verberauerāt ipſū,id quod magis per tumultū,quàm malitia fecerant,mox miſiſſe dimittíq; illū iuſſiſſe, ac poſtremo ſibi metuiſſe deprehenduntur. Teſtimoniū vero illis nō ſolum fidei, neque dūtaxat periculorū,ſed & beneficētiæ, in eo adfert, qđ dicit: quoniā & in principio euāgelij & ſemel ac iterum ad neceſſitatē meā ſubleuandam miſiſtis,nemine alio præter vos iſtud faciente. Nulla ſiquidem, inquit, Phili.4.b

ecclesia mihi cōmunicauit in ratione dādi & accipiendi. Quòd vero aliquādiu nihil miſerant,magis oportunitatē q̄ voluntatē illis defuiſſe oſtēdit,cū dicit: Nō ꝙ nō ſoliciti pro me fueritis, ſed ꝙ defuerit opportunitas.

Morale.

His itaq; cognitis,habitíſq; tot ac tātis mutuis inter illos charitatis exēplis (Quòd enim vehementer Phili.2.c eos dilexerit,ex eo liquet quod dicit: Neminē ſiquidem habeo pari mecū animo præditū qui germanè Ibid.1.b res veſtras curatur⁹ ſit: Et,propterea ꝙ in corde meo habeam vos,in vinculis meis) His,inquā,cognitis,& noſipſos talibus exemplis dignos exhibeamus,paratı ad hoc,vt pro Chriſto patiamur. Verum nunc nulla eſt perſecutio. Imitemur igitur & ſi nihil aliud, vel diligentē illorū beneficētiam. Neq; putemus omnia præſtitiſſe,ſi quando ſemel atque iterum quicquam dederimus. Per omnē quippe vitā iſtud facere oportet. Nō eñ ſemel dūtaxat,ſed indeſinēter deo placere debemus. Etenim qui in ſtadio decē dolichos cucurrit,ſi poſt deficiat,totā laudē perdidit: &nos ſi ſemel aggreſſi bona opera,poſtea defecerimus, totum perdidimus,totum corrupimus. Audi admonitionē Prou.3.a. perutilē,quæ dicit: Eleemoſynæ ac fides ne deſerant te. Non dicit: Semel facias,neq; ſecundo,neque tertio,nec decies,nec cēties,ſed perpetuo. Nō deſerant te,inquit. Et nō dicit,ne deſeras illas, ſed ipſæ ne deſerant te,oſtēdens nos illarū nō illas noſtro adiumēto opus habere,docénſq; eo ſatagendum nobis eſſe, vt illas apud nos contineamus. Adapta eas, inquit, collo tuo. Quēadmodū diuitū liberi circa collū bullam habent auream,illámq; nunquā deponūt, vtpote quam tanquā nobilitatis ſuæ inſigne geſtant: ita & nos eleemoſyna ſemper amiciendi ſumus,vt oſtēdamus nos miſericordis ac benigni patris eſſe filios,qui Mat.5.g ſolē ſuum exoriri facit ſuper malos & bonos. At non credunt nobis infideles. Credent igitur propterea ſi quādo talia operabimur, vt videāt nos omniū miſereri, præceptorémq; illū noſtrū exprimere, ſciántq; nos iſta ad illius imitationē facere. Eleemoſyna, inquit,ac fides vera. Recte addit,vera: Non ex rapina, nō ex furto. Id eñ nō eſt fides,non eſt veritas. Eū eñ qui furatur, neceſſe eſt mentiri ac peierare. Tu vero nō ita, ſed cū eleemoſyna & fidem habe,inquit. Circūdemus nobis iſtum ornatum. Torquem faciamus aureā(eleemoſynā dico) donec hic fuerimus. Quāprimum enim hæc ætas trāſierit, nullus amplius erit eius vſus. Quomodo? Non ſunt in futuro ſeculo pauperes, non ſunt illic pecuniæ, nulla eſt illic inopia. Quādiu pueri ſumus,non priuemus noſipſos iſto ornatu. Quēadmodum enim pueri ſolēt iſta mox vt in viros euaſerūt,detrahere,atque ad alium ornatū trāſire: ita & apud nos non erit amplius eleemoſyna illa quæ fit per pecuniā,poſteaquam hinc abierimus,ſed alia quædā hac multo maior. Hac itaq; noſipſos interea non priuemus. Efficiamus vt anima compareat bona. Magnum bonū ac precioſum eſt eleemoſyna. Magnum eſt donum: imò magna eſt bonitas: ſi per hanc pecunias vilipendere didicerimus,diſcemus & reliqua. Nā vide quot hinc bona naſcātur. Qui eleemoſynā,vt oportet,largitur,pecunias cōtemnere diſcit. Pecunias quiſquis contēnere didicit,radicē malorum amputauit. Itaq; non magis bene facit, quàm beneficiū accipit, nō ſolum quòd lucrum & retributionem per eleemoſynā ſibi reponit, ſed & ꝙ animā reddit philoſophicam,ſublimem ac diuitē. Qui eleemoſynam dat,eruditur ad hoc vt nec pecuniam miretur,nec aurū. hāc eruditionē aſſecutus, & ampliſſimum ad cœlum aſcendendi nactus eſt exordium, & innumeras amputauit pugnādi,cōtendendi, inuidēdi ac lugendi radices. Scitis enim,ſcitis,inquā,& vos omnia iſta fieri propter pecuniā,eſſéq; innumera bella propter pecunias. Has vero qui cōtēnere didicit, in trāquillitatē ſeipſum cōſtituit. †Nemini damnum amplius infert,]nam iſtud illum eleemoſyna docuit. † nec iam amplius dāni metu terretur: Quæ proximi ſunt amplius non appetit. Quomodo enim faceret,qui ſua etiā proiicit ac largitur? Nō inuidebit deinceps diuiti. Quomodo enim inuideret, qui pauper fieri cupit? Perpurgat deſiderij ſui oculū, ídq; in hoc quidē ſeculo: in futuro vero,dici nequit, quāta cōſecutur⁹ ſit bona. Nō manebit foris cū virginibus fatuis,ſed cū prudentibus ac ſponſo illuſtres Mat.25.a habēs lampadas ingredietur: potiórq; erit in virginitate ſeruanda defatigatis, qui inſtituti eius labores ne guſtauit quidē. Tāta videlicet eſt eleemoſynę virtus,vt audacter alūnos ſuos introducat. Nota ſiquidē eſt ipſis cœli ianitoribus,qui ianuas ſpōſi obtinēt. nec ſolū nota,ſed &venerabilis. Et ſi quos cognouerit ſui ſtudioſos,cum magna illos fiducia introducet, cōtradicétq; nemo,ſed cedēt omnes. Si enim deum ipſum miſericordia ad terrā deduxit, hominémque fieri perſuaſit, multo magis hominē ad cœlum euehere poterit. Magna quippe eſt illius virtus. Itaque ſi per miſericordiam deus ac benignitatem, & homo factus, & vt ſeruus fieret, perſuaſus eſt, multo magis ſeruos in domū illius inducet. Hanc diligamus, hanc amemus, non vnū diem,non alterum, ſed per omne tēpus, vt nos agnoſcat. Si ipſa nos agnouerit, agnoſcet & Chriſtus ipſe. Si nō agnoſcet ipſa, neq; Chriſtus nos agnoſcet,ſed dicet,non noui vos. Abſit autē vt hāc vocem audituri ſimus,ſed magis illam: venite benedicti patris mei, hæreditario poſſidete regnum vobis ab origine mundi paratum, quod omnes nos aſſequi contingat gratia & benignitate,&c.

Homilia I.

Cap. I. *Paulus & Timotheus ſerui Ieſu Chriſti omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis,* **vnà cum Epiſcopis,ac diaconis, gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto.* Præceptoriam ſuam dignitatem hic nō poſuit, vtpote ad æquales ſcribens,ſed aliam & ipſam quoque magnam. Quam illam? Seruum ſeipſum vocat, non Apoſtolum. Nam & iſta dignitas reuera magna eſt, & caput bonorum, nimirum ſeruum eſſe Ieſu Chriſti,& non ſimpliciter dici. Qui ſeruus Chriſti eſt, is vere peccati liber eſt. Et germanus Chriſti ſeruus, nullius eſt alterius ſeruus. Alioqui non eſſet planè Chriſti ſeruus, ſed dimidiatus. Et Romanis quoque ſcribens dicit: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti. Corinthiis autem & Timotheo ſcribens apoſtolum ſe vocat. Quánam ratione? Non quòd iſti Timotheo ſint meliores. Abſit. Sed magis illos honorat, & omniū quibus ſcripſit, potiſſimum curat & colit. Etenim & multæ virtutis teſtimonium illis exhibet. Nam illic quidem multa erat ordinaturus ac præcepturus, atque ideo apoſtolicam ſibi dignitatem vſurpat. Hic vero nihil præcipit, niſi quæcunque vel ex ſeipſis conſiderabant. Sanctis in Chriſto Ieſu,qui ſunt Philippis;

* συνεπισκόποις. i. coepiſcopis dictione compoſita, vt eſt in Veronē. editione: quēadmodum etiam legiſſe videtur Theophyla. alij tamen legunt σὺν ἐπισκόποις. cū epiſcopis. idē in mox ſequen. intellige.

Roma.1. et 2.Cor.1.a et 2.Tim.1.a

Deut.7.et 24.a lippis.Quoniã contingebat vt & Iudæi seipsos propter primũ illud oraculũ sanctos vocarẽt, quo dicti sunt populus sanctus & peculiaris, propterea adiecit hic, qui sunt in Christo Iesu.Isti quippe dũtaxat sancti sunt,illi vero profani deinceps. Cũ Episcopis ac diaconis.Quid hoc?Erántne multi vniꝰ ciuitatis episcopi?Nequaquã.Sed presbyteros ita vocauit. Tum enim tẽporis adhuc vocabulũ erat cõmune, adeò vt episcopus diceretur diaconus,hoc est minister. Propterea *2.Tim.4.a.* Timotheo scribẽs dixit,Diaconatũ tuũ adimpleto,cũ esset episcopꝰ.Quoniã eñ episcopꝰerat,dicit *1.Tim.5.d* ad eũ: Manus nemini cito imposueris. Et rursus, *Ibid.4.d* Quod datũ est tibi cũ impositione manuũ presbyterij.Neq; vero presbyteri manus imponebãt Episcopo.Rursus & ad Titũ scribẽs dicit: *Tit.2.b* Huius rei gratia reliqui te in Creta,vt cõstituas oppidatim presbyteros,sicut ego tibi ordinarã,si quis est inculpatus vniꝰ vxoris vir. De episcopo loquitur. Et cũ ista dixisset, mox subiungit:Oportet enim episcopum inculpatũ esse,tanquã dei dispensatorem,non præfractũ.Quẽadmodum igitur dixi, & presbyteri olim vocabãtur episcopi & diaconi Christi. Vnde & nunc plerique episcopi scribunt,cõseniori & comministro. Postea vero seorsum suũ cuique datum est nomen, vel episcopo,vel presbytero.*Cum episcopis,inquit,& diaconis,gratia vobis & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo. ** συνεπισκόποις, coepiscopus, vt prim.* Quid hoc rei est,quod cũ nusquã clero scribat, neque Romano,neque Corinthio,nec Ephesino,sed in genere omnibus sanctis,fidelibꝰ,dilectis,hic clero scribit? Nimirũ ipsi priores ad illum scripserãt,& fructũ tulerãt,ipsi Epaphroditum ad eũ miserant. *Gratias ago deo meo*,inquit,*in omni memoria vestri semper*. *Hebr.13.e* Alibi scribẽs dixit:Obedite præpositis vestris, atque obsecundate, quoniam ipsi vigilant pro animabus vestris,tanquã rationẽ daturi,vt cũ gaudio illud faciãt & nõ gemẽtes. Itaque si cũ gemitu præesse ex malitia discipulorum est, cũ gaudio istud facere ex illorũ profectu erit.Quoties,inquit,vestri recordor,deũ glorifico.Hoc vero ideo facit,quòd plurimorum apud eos bonorum conscius erat.Et glorifico,inquit,& precor. Quanquam enim virtuti addicti sitis,non tamen cesso precari pro vobis. *Sed gratias ago deo in omni memoria vestri semper in omni precatione mea pro omnibꝰ vobis,cũ gaudio etiã precationẽ faciẽs.* Non tũ solũ,quãdo precor. Nã id poterat cũ dolore facere,vt quãdo alibi dicit: Nam ex multa tristitia & anxietate cordis scripsi vobis per multas lachrymas. *Propter cõmunicationẽ vestrã in euãgeliũ,à primo die vsq; ad hoc tẽpus.* Magnũ quid hic de illis testatur, & vehementer magnum, etiã si quis de Apostolis illud & Euangelistis testatus esset.Quanquã,inquit,vnius dũtaxat ciuitatis curã susceperitis, nõ tamẽ illius dũtaxat profectũ quæritis,sed nihil nõ facitis, quo laborũ meorũ participes sitis,nusquam nõ præsentes,collaborantes,& pariter mecum in prædicatione cõmunicantes. Idq; non vno,aut altero,aut tertio deniq; tẽporis momẽto,sed semper ac perpetuo,ex quo credidistis,in hũc vsq; diem Apostolorũ vobis alacritatẽ & promptitudinem apprehẽdistis.Vide quomodo illum etiam qui Romæ erant auersati sint. Audi quippe quid dicat: *2.Tim.1.d* Nosti hoc ꝙ auersati sint me omnes qui in Asia sunt. *Ibid.vlt.c* Et rursus, Demas me reliquit, & in prima mea defensione nemo,inquit,mihi adfuit.Isti vero absentes etiã cõmunicarũt tribulationibus illius, mittẽtes viros quosdã ad illũ,& pro virili subministrãtes, breA uiter nulla in parte cessantes in officio.Non nunc solum inquit,sed semper,quouis modo, adiumẽto mihi estis.Hoc itaq; est cõmunicatio in euangeliũ. Nã quando ille quidem prædicat,tu vero in externis illi certaminibus opem fers,non iam solius certantis est corona,sed & pædotribæ,& inseruiẽtis, & in summa omniũ quoquo modo athletam dei curantium. Qui enim illũ reficiunt ac refouent,illi vtique & victoriæ ipsius merito participes sunt. Et in bellis nõ solũ qui cæteris fortius egit ac vicit, sed & quotquot ipsum iuuarũt, merito sibi trophæorũ ac gloriæ partẽ vendicauerint.Nõ enim parũ valet, sed planè magnum, curã agere sanctorũ.Socios quippe nos facit eorum, quę illis reposita sunt prẽmiorũ,vtpote:Est qui multam pecuniã propter deum proiecit, qui semper intẽtus est rebus diuinis, magnã virtutẽ exercet, mulB támq; diligentiã & ad verba vsq; & ad cogitationes, imò ad omnia,custodit &impẽdit.Licebit tibi,etiãsi nõ tantũ ostẽdas diligẽtiæ, nihilominus eorũ participem fieri præmiorũ,quę his ipsis reponũtur.Quomodo?Si ministraueris huic & verbo & opere,si cõsolatus & adhortatꝰ fueris,si quæ necessaria sunt suppeditaueris,si nullo nõ ministerio iuueris.Tu enim is eris, qui vitam hanc asperã faciliorem illi hoc pacto facis. Itaque si admiramini eos qui in solitudinibus sunt,qui vitã susceperũt angelicam,aut eos qui eadẽ cum istis in ecclesiis præstant, si admiramini,inquã, atque doletis ꝙ tanto interuallo ab illis superamini, potestis alia via cõsortes illorũ fieri,nimirũ inseruiẽdo ac subministrando.Nã & istud diuinæ benignitatis est,quòd & segniores istos,qui austeram illã,asperam & exactam vitam suscipere nequeunt,per aliam C viam in eundem cum illis ordinem adducit. Atque istud est,quod Paulus cõmunicationem vocat. Cõmunicãt nobis, inquit,in carnalibus, cõmunicamus nos illis in spiritualibus.Etenĩ si pro modicis&nihili rebus regnũ largitur deus, pro modicis & sensibilibus,& serui illiꝰ merito dãt spiritualia.Imò ipse deus est,qui per eos & ista largitur & illa. Ieiunare nõ potes? Nec solitariꝰ esse,nec humi cubare, nec integras noctes peruigilare vales?Potes tamen horum omniũ præmium accipere,si per cõpendium rem istam aggressus,in his laborantẽ curaueris, recreaueris, cõtinuóq; iuueris,& ex his rebus cõtractam lassitudinem alleuiaris.Ipse pugnã sustinẽdo perstat, ipse vulnera accipit.Tu vero ex agone regressum curato,placidis atq; obuiis manibꝰ excipito,recreãdo sudorẽ abstergito,fatigatũ &adflictum animum solator,refoueto, D ac refocillato. Quòd si ad hunc modum iusta animi prõptitudine sanctis ministrauerimus, eorundẽ cum illis præmiorum participes erimus. Hoc & Christus dicit:Facite vobis amicos,inquit, ex mammona iniquitatis,vt recipiãt vos in ęterna sua tabernacula. *Luc.16.* Vides ꝙ participes fiãt.A primo die,inquit,vsq; ad hoc tẽpus.Gaudeo vero nõ solũ propter præterita,sed& propter futura.Ex præteritis quippe &illa coniicio. *Persuasum habẽs hoc ipsum,quòd qui cœpit in vobis opus bonũ, ipse perficiet vsq; ad diem Iesu Christi.* Vide quomodo illos interea modestiã quoque doceat. Nam quoniã illis magnarũ rerum testimoniũ tulerat, ne quid hic humani patiãtur,mox instruit eos & præterita & futura Christo accepta referre.Quomodo?Nõ eñ dicit,ꝑsuasum habẽs,quod vt cœpistis,ita & perfecturi sitis.Sed quid?Qui cœpit,ĩquit,in vobis opꝰ bonũ, ipse perficiet. Neq; tamẽ exemit eos ab hac virtute.

Dixit

Dixit enim quoniã super cõmunicatione vestra gaudeo,videlicet ꝙ ipsi hic probe egerant.Neq; dixit ꝙ ipsorũ dũtaxat fuerint ista rectè facta, sed præcipue dei.Confido siquidẽ,inquit, quòd qui cœpit in vobis opus bonum, ipse perficiet vsque ad diem Iesu Christi.Deus videlicet,Nõ autẽ erga vos solum, inquit,sed & erga ea quæ ex vobis proficiscũtur,ita afficior.Nam neq; istud exiguam habet laudem,quòd deus operatur in aliquo. Si eñ personarũ acceptor nõ est,quemadmodũ planè nõ est,sed ad animi propositum respiciẽs,adiuuat rectas nostras actiones,liquet ꝙ ipsi sumus in causa vt ille nobis concilietur. Itaq; ne sic quidem loquẽs Paulus, priuauit illos sua laude.Alioqui si simpliciter operatus est in illis,nihil vtiq; prohibuit, quo minus & in gẽtibꝰ & in vniuersis hominibus operaretur,siquidẽ velut ligna nos ac lapides mouit,& nihil quod nos ageremus quæsiuit. Quòd igitur dicit,ipse deꝰ perficiet,& hoc ipsũ quoque encomiũ est eorũ,qui gratiã dei attraxerunt, vt illa adiuti humanã superarent naturam.Et alias quoque encomium habet,ꝙ rectè facta vestra talia sunt, vt humana nõ sint,sed diuino indigeãt auxilio.Si vero deus perficiet,nõ multo labore res agetur,sed bono oportet esse animo,quod facile perficiãtur,quæcunque ipsius vsa fuerint adiumento. *Sicut iustum est vt hoc sentiam de omnibus vobis, propterea quòd habeã vos in corde meo,& in vinculis meis,& in defensione mea, & cõfirmatione euãgelij,omnes vos,inquã,qui estis mihi consortes gratiæ.* Multũ hic desiderij ostẽdit.Siquidẽ ĩ corde illos habuit, & in ipso carcere vinctus Philippẽsiũ recordatus est,id quod nõ modicũ exprimit virorũ istorũ encomium. *†præoccupatæ iam opinionis.* Neq; enim†affectus] est sancti huius dilectio,sed iudicij rectarúmq; rationũ. A Paulo itaq; adeò vehementer diligi,indicium est,magnum quẽdam &admirabilẽ esse.Et in defensione mea,inquit, & cfiõrmatione euãgelij.Et quid mirum,si in carcere illos in corde suo habuit? Neq; tũ tẽporis, inquit, cum ad tribunal accederẽ causam dicturus, memoria mea excidistis.Adeò quippe violẽtus est amor ille spiritualis,†vt nullo tempore cedat,] *†vt nulli cedat occasioni,* sed perpetuo amãtis adhæreat animo,nulliq; tribulationi siue dolori permittat,vt animũ hũc vincat. *Danie.3.* Quemadmodũ enim in fornace Babylonica flãma adeò vehemẽter in sublime lata ros quidã beatis illis pueris erat,ita & amicitia diligẽtis deóq; placentis animum nacta, omnem flammã excutit,rorémq; ex illa mirabilẽ efficit.Et in cõfirmatione,inquit,euangelij.Num vincula confirmabant euangeliũ,num defensio? Admodũ confirmabant. Nam siquidem vincula detrectasset, impostorẽ agere videri poterat.Cũ vero nihil nõ tolerat,& vincula quoq;,& tribulationem, declarat nõ humanam quampiam subesse causam,propter quam ista patiatur, sed omnia se ferre propter deũ qui aliquando rependat.Nemo enim vtique est,qui &mori cupiat,& tãta subire pericula: nemo qui tãtum regem offendere sustineat(Neronem dico) nisi ad aliũ regẽ isto multo maiorẽ respiciat.Erãt itaque vincula cõfirmatio euãgelij.Vide quomodo ex abundanti omnia verterit in contrariũ. Quod enim infirmitatẽ putabant & accusationem,hoc confirmationem esse dicit.Et nisi istud factum esset,in infirmitate futurus erat.Deinde ostendit dilectionem suam non affectũ esse,sed sanum iudicium.Vnde?Habeo vos,inquit,in vinculis meis,& in defensione, propterea ꝙ participes simul mecũ estis gratiæ. Quid hoc est? Erat istud A Apostoli gratia vinciri,exagitari,innumera mala ferre?Erat certe.Nã sufficit,inquit,tibi gratia mea. *2.Cor.12* Potentia quippe mea in infirmitate perficitur.Propterea,inquit,placeo mihi in infirmitatibꝰ & cõtumeliis. Cum itaq; videam vos virtutẽ ipsis operibus exprimere,& tãtæ gratiæ participes esse,ídq; cum animi prõptitudine,merito ista de vobis cõiecto.Cũ enim vestri ceperim experimẽtũ,sicq; vos cognitos habeã vt nemo melius, vestráq; benefacta perspexerim, ꝙ cũ tanto interuallo seiũcti sitis à nobis,nõ tamen deseruistis nos in afflictionibus,sed pro euangelio participes esse voluistis tentationum: & quanquam ipsi procul abessetis,tamẽ in pericula descendistis, sic vt nihilo minꝰ haberetis q̃ ego: merito hoc testimoniũ fero de vobis.Sed quãobrem nõ dixit cõsortes, sed simul consortes, hoc est nõ κοινωνοὺς, sed συγκοινωνοὺς? B Et ego ipse,inquit,cum alio participo, vt cõsors sim euangelij,hoc est,vt cõsors reddar eorum bonorum quæ†per euangelium]reponuntur. *†euãgelij prædicatoribus.* Et mirũ est quòd omnes ita affecti erãt.Dicit enim,omnes vos,inquã, qui pariter estis mihi consortes gratię.Ex talibus,inquit,initiis persuasus sum,eiusmodi futuros vos in finem vsque. Nequit enim tam splendidũ initiũ extingui,aut deficere,sed magnos ostẽdit futuros exitus.

Moralis exhortatio.

Cum ergo liceat & alia via,gratiæ,tentationúmq; ac tribulationũ cõsortes fieri, cõsortes obsecro reddamur & nos. Velletis puto,quotquot hic statis,imò omnes,cõsortes esse bonorũ illorũ quæ Paulo reposita sunt. Atqui licebit hoc,si cõmilitare, auxilióque volueritis illis esse,qui ministeriũ Pauli reprẹsentãt, qui graue quid propter Christũ patiũtur. Vides fraC trem in tẽtationibus cõstitutũ,porrige illi manũ.Vides præceptorẽ certantẽ,assiste illi.Sed nemo iã talis est,inquis, qualis erat Paulus. Mox†desperant,] mox *†sumunt fastum,* iudicant.Nemo est sicut Paulus,fateor & ego.At interim qui Prophetã accipit, inquit, in nomine Prophetæ,mercedẽ Prophetæ accipiet. *Matt.10.* Nõ eñ Philippẽses ideo celebres facti sunt,ꝙ Paulo collaborarũt. Verũ quoniã Paulus susceperat euãgelij prędicationem,ob id ab illis magnifiebat, quódq; illa patiebatur propter Christũ. Nemo quidẽ sic vt Paulus est, imò nemo est qui ad beatum illum vel paululum accedat.Prędicatio vero eadẽ est hodie,quæ tum erat, nec in vinculis duntaxat illi cõmunicarunt,sed & ab initio.Audi quippe quid ipse dicat.Nostis eñ,ĩquit, & vos Philippenses, ꝙ in principio euangelij ne vna quidẽ mihi ecclesia cõmunicauerit in ratione dandi D & accipiendi, nisi vos soli. Et aliàs vero præter tẽtationes multũ laboris habet præceptor, nimirũ vigilias,laborẽ in prædicãdo verbo,doctrinã,reprehensiones,accusationes,querelas,inuidiã. An ista modica sunt,innumera deferentiũ & iudicantium ora ferre,cum liceret illi quæ sua sunt curare? Heu quid patior?In medio duarum rerũ interceptus & cõstrictus sum.In hoc sum vt instruam vos & adhorter ad id,vt opem ac subsidiũ feratis sanctis dei. Vereor vero, vt aliud quispiã hic suspicetur,nempe non vestri,sed illorũ gratia ista me dicere.†Scitis autẽ quòd nõ propter illos,sed propter vosipsos hæc dico. *†Scitote.* Et si attendere volueritis, his ipsis vos sermonibꝰ certos facio. Non est idẽ lucri vobis & illis.Nam vos quidẽ si dederitis,ea dabitis quæ & breui tãdẽ,nolẽtes volẽtes, resignabitis aliisq; cedetis. Quæ vero vicissim recipitis,admodum magna,imò multo maiora sunt. An

non hic

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

nõ hic eſt vobis animus vt exiſtimetis vos dãdo accipere?Quòd ſi ad eũ modũ nõ habetis,neq; volo vt detis.Ita videlicet nõ pro illis loquor.Niſi quis ſeipſum primo ita diſpoſuerit, tanquã magis accipiat q̃ det,tanquam innumera lucretur,tanquam beneficiũ magis capiat quàm largiatur,non contribuat. Si putat ſe accipiẽti tantũ dare,non det.Nõ enim hoc mihi vſqueadeo ſtudioſe quæritur vt alãtur ſancti. Nã etiam ſi tu non dederis,dabit alius. Quod igitur volo,hoc eſt, nempe vt habeatis peccatorũ veſtrorum conſolationẽ.Qui vero nõ ita largitur,nihil habebit cõſolationis.Neq; enim ſimpliciter dare,eleemoſynam eſt facere, ſed prõpto alacrı́q; animo dare, † vt eum decet qui gratiã accipit.] Nõ ex triſtitia, inquit, neq; ex neceſſitate. Hilarem quippe datorem diligit deus. Si quis igitur hoc pacto non dederit, non det. Damnũ enim iſtud eſt,nõ eleemoſyna. Itaq; ſi ſcitis, nõ illis accedere lucrum ſed vobis, ſcitote ꝙ potior vtilitas vobis cedet.Illis enim corpꝰ alitur,vobis vero ſaginatur &inclareſcit anima.nihil illis peccatorũ remittitur tum quãdo accipiũt,vobis autẽ multę offenſiones mitiores reddentur.Conſortes ergo ſimus magnorũ præmiorũ quæ illis parantur. Quidam reges ſibi adoptantes,nõ putãt ſe magis dare q̃ accipere.Adopta tu Chriſtũ,&habebis plurimũ ſecuritatis. Vis & Pauli cõſors eſſe?Quid dico Pauli,vbi Chriſtꝰ eſt qui accipit? Vt autẽ ſciatis ꝙ omnia veſtri gratia & dico & facio,non qđ ad aliorum refocillationem attinet curans, ſi quis eorũ qui eccleſiæ præſunt, in rerũ abundantia viuit,nullius egens, etiam ſi ſanctus ſit,nihil illi tribuas,ſed eũ præpone,qui penuria premitur,licet nõ adeò ſit celebris & admirabilis.Quãobrem?Quoniã illud & Chriſtus ita vult, vt quando dicit:Si quando facis prandiũ aut cœnam,nõ voces amicos tuos,neque cognatos,ſedvoca debiles,claudos,cæcos,eos videlicet qui tibi inuicem rependere nequeunt. Nõ eñ oportet ſimpliciter quoſuis recipere,ſed eſuriẽtes,ſed ſitientes,ſed nudos, ſed aduenas. Neq; enim ſimpliciter dicit, cibo refectus ſum, ſed eſuriui,inquit.Nã eſuriẽtẽ me vidiſtis,& aluiſtis. Duplex ſcilicet iuſtitia. Si enim cibare oportet ſimpliciter, quiſquis fuerit,eſurientẽ, multo magis quãdo & qui eſurit ſanctꝰ eſt.Itaq; ſi ſanctus quidem eſt, nihil tamẽ patitur inopiæ,nihil tribuito. Nihil enim hic vtilitatis eſt.Chriſtus quippe non hoc præcepit. imò neq; ſanctus is eſt,qui cum abũdet,nihilominus accipit.Vides ꝙ iſta nobis nõ turpis lucri,ſed cõmodi veſtri gratia dicta ſunt.Ale eſurientẽ,ne alas gehẽnæ ignẽ.Ille de rebus tuis comedẽs,& ea quę tibi relinquũtur,ſanctificat. Conſidera quomodo Heliam aluerit vidua illa: imò nõ magis pauerit, quàm paſta ſit ab illo,nõ magis dederit q̃ acceperit. Iſtud & nũc fit in eo quod multo eſt maius.Non enim hydria farinę,nec lecythus olei,ſed quid?Centuplũ in hoc ſeculo,& præterea vita æterna,talium erit merces. Vidua erat illa, deinde vrgebat fames, & tamen nihil horũ illã cohibuit quominus aleret prophetam. Liberos quoq; habebat,neq; ſic tamẽ impedita eſt.Similis illi facta eſt, quæ duo minuta in gazophylaciũ miſit.Nõ dicebat apud ſeipſam. Quid ex iſto capiã? Ipſe opꝰ habet vt ſuccurrã.Si quid potuiſſet, famem vtiq; nõ ſuſtinuiſſet,quin ſoluiſſet hanc terrę ſiccitatem,eidẽ certe miſeriæ obnoxius non fuiſſet.Et ipſe *pariter deũ offendit.Nihil horum cogitauit. Vides quantũ ſit bonũ, cũ ſimplicitate beneficiũ præſtare,

† & accipiẽti gratiã habere. — 2.Co.9.b — Luc.14.c — 3.Re.17.b — Mar.12.d — ** ἴσως.i. fortaſſe vel, pariter ſiue æqualiter.*

nec curioſum eſſe erga eũ qui beneficio ſit afficiendus.Si curioſe voluiſſet ſingula expẽdere, dubitaſſet vtiq;,nec credidiſſet.Ita & Abrahã ſi curioſe egiſſet, angelos certe hoſpitio nõ ſuſcepiſſet. Nequit enim, nequit inquã,quiſquis oĩa curioſe ſcrutari pergit,aliquãdo voti cõpos fieri,ſed is omniũ maxime in impoſtores ĩcidit.Et quomodo hoc fiat?dicã. Religioſus nõ vult videri religioſus,atq; ideo nullum ſibiipſi religionis habitũ ac prætextũ imponit,ſed ſtudet eſſe aſpernabilis.Impoſtor vero rem omnẽ arte tenẽs, multũ ſibi religionis,ı́dq; adeò artificioſe vſurpabit, vt difficillime deprehendas.Fit itaque vt qui videtur irreligioſis benefacere,in religioſos incidat:& viciſſim qui ſtudioſe eos inquirit qui religioſi putãtur,in irreligioſos ſæpenumero incidat.Faciamus igitur omnia,obſecro,in ſimplicitate. Ponamꝰ eñ impoſtorem eũ eſſe qui accedit, nõ tamẽ iuſſus es iſta curioſe inquirere.Omni ſiquidẽ, inquit, petenti te tribue. *Et ſi in eum incideris qui occidendus ſit,non auerſeris,]quanquã plures eorũ qui occiduntur, in malis deprehenſi iſtud patiantur.Sed ne auerſeris, inquit. Hoc enim pacto deo ſimiles erimus, hoc pacto admirationi erimus,immortaliáque bona aſſequemur. quæ nos omnes adipiſci contingat,&c.

*Gen.18.a — Luc.6.d — *Locꝰ corruptus videtur, Eraſm. vertit, Et mercari mortuum ne parce,] ſuſpicor hic agi de ſepeliendis mortuis.*

Homilia II.

*TEſtis enim mihi deus eſt,quàm deſiderem vos omnes in viſceribus Ieſu Chriſti.Et illud oro,vt charitas veſtra adhuc magis atque magis exuberet in agnitione,& in omni ſenſu, vt probetis quæ ſint præſtantia, vt ſitis ſynceri ac ſine offenſione in diẽ Chriſti,repleti fructibus iuſtitiæ, qui ſunt per Ieſum Chriſtum ad gloriam ac laudem dei.*Deum teſtem non ideo citat,quòd fidem non mereatur,ſed multo iſtud affectu & ad hoc facit, vt vehementer perſuadeantur,certóque confidant. Quoniam dixerat eos †cõſortes ſuos factos eſſe,ne putarẽt eum huius gratia]iſto eſſe deſiderio erga ſe,propterea ſubiunxit, in viſceribus Chriſti.Quid hoc eſt? Idem ſcilicet ꝙ ſecũdum Chriſtum,quaſi dicat:Quoniam fideles eſtis, quoniam Chriſtum amatis, propter dilectionẽ quæ ſecũdum Chriſtum eſt.Et nõ dixit dilectionem, ſed quod feruentius erat,nempe: Viſcera Chriſti. Tanquam parens veſter factus,inquit,propter cognationem quę ſecundum Chriſtum eſt. Ipſa quippe vobis viſcera largitur,viſcera calentia & ignita. Germanis eñ ſeruis ſuis viſcera ſua donat. In illis,inquit, viſceribus,diligo vos,viſceribus non naturalibus,ſed feruentioribus,quippe ipſius Chriſti.Quàm deſiderem, inquit,vos omnes.Quoniã omnes tales eſtis, ſermone conſequi nequeo quomodo vos deſiderem.Dici itaq; nequit. Propterea deo iſtud cognoſcẽdũ permitto, corda penetranti. Quòd ſi adulatus illis fuiſſet,deũ vtiq; teſtem nõ aduocaſſet. Neq; enim iſtud periculo caret. Et hoc, inquit,oro, vt dilectio veſtra adhuc magis atq; magis exuberet.Eſt enim iſtud inſatiabile bonũ. Vide ſiquidẽ. Ita dilectus magis adhuc diligi voluit.Qui eñ diligit,dilectũ nuſquã certo gradu dilectionis ſtare cupit.Nequit eñ eſſe boni huiꝰ mẽſura, & illud Paulus ſemper deberi vult. Nemini quicquã,inquit, debeatis, niſi vt mutuo vos inuicẽ diligatis.Dilectionis mẽſura eſt,nequaquã gradũ figere.Vt dilectio veſtra,inquit,adhuc magis atq; magis exuberet.Vide†dilectionis affectũ,] vt adhuc magis atq; magis,inquit,exuberet in agnitione, & in omni ſenſu.nõ ſimpliciter quãuis amicitiam, neque ſimpliciter dilectionẽ admiratur & celebrat, ſed eã quæ eſt

† bona ſua ipſi cõmunicaſſe, ne putarent eũ illorũ gratia.] — Rom.13.b — † dilectionis in ſpeciem.

quę eſt ex cognitione, hoc eſt, qua non erga omnes ſit vtẽdũ.Iſtud enim nõ dilectionis,ſed frigidi fuerít animi ac imbecillis. Quid eſt in agnitione? Cum iudicio,cũ ratione,cum ſenſu.Sũt enim qui præter rationẽ quoſuis ſimpliciter ac fortuito diligunt. Vnde &fit,vt nõ ſint admodũ vehemẽtes tales amicitię.In agnitione, inquit, & in omni ſenſu, vt probetis quæ ſint præſtãtia. Non propter me,ſed propter vos,iſta dico.Timor eñ eſt,ne quis hæreticorum dilectione corrũpatur.Hoc eñ totũ ſubindicat.Et vide quomodo ipſum ponat.Nõ iſta,inquit,mea gratia dico, ſed vt vos ſynceri ſitis.Hoc eſt,ne adulterinũ dogma dilectionis prętextu ſuſcipiatis.Quomodo igitur alibi, Cũ omnibus,inquit,hominibus quantũ in vobis eſt, pacẽ habete?Pãcem dixit habete,nõ ita diligẽtes,vt amicitia damnũ adferat.Si enim oculus tuus dexter, inquit,offenſaculo tibi fuerit,erue illũ,ac proiice abs te.Vt ſitis ſynceri,nimirũ erga deũ,&ſine offenſione erga homines.Multis quippe ſæpenumero detrimẽto ſunt amicitiæ.Etiã ſi te nihil læſerint,inquit, alius tamẽ interea offenditur.In diem Chriſti.Hoc eſt:Vt tũ mundi reperiamini,quippe qui nemini offenſioni fueritis.Repleti fructibus iuſtitiæ,qui ſunt per Ieſum Chriſtũ,ad gloriã & laudem dei.Id eſt:cũ dogmatibus vitam quoq; rectã habentes. Et non ſimpliciter rectã,ſed repletã etiam fructibus iuſtitiæ. Eſt autem & iuſtitia quædã,ſed nõ ſecundũ Chriſtũ.Qualis eſt vita eorũ qui fortiter ac ſtrenue viuunt. Qui ſunt per Ieſum Chriſtũ ad laudem ac gloriã dei. Vides quod non gloriam meam,ſed iuſtitiã dei dico?Multis ſubinde locis iuſtitiã vocat eleemoſynã. Nihil adferat, inquit,impedimẽti vobis dilectio,ad hoc vt cognoſcatis quæ ſunt præſtãtia. Non decidas propterea ꝙ illum vel illum diligis.Auctam quippe volo dilectionem veſtram,at nõ ita,vt damno vobis ſit.Et nõ ſimpliciter velut ex præiudicio illud volo,ſed vt probetis primum,num recte dicamus.Et non dixit,vt quæ noſtra ſunt,eligatis,ſed vt probetis. Neq; apertè dixit,ne cuiuis appropietis,aut applicemini,ſed ad veſtram vtilitatẽ dilectionẽ vobis eſſe volo,non vt ſine ſenſu temere feramini.Stultũ quippe fuerit,ſi iuſtitiã nõ propter Chriſtũ & per ipſum operati fueritis.Vide rurſus illud,per ſeipſum. Ergo deo vſus eſt miniſtro?Non vt ego,inquit,laudẽ capiã,ſed vt deus glorificetur.*Scire autem volo vos fratres,quòd quæ mihi accidęrunt, magis ad profectum Euangelij euenerunt ita, vt vincula mea manifeſta facta ſint in Chriſto,in toto prætorio,ac cæteris omnibꝰ.* Poſſibile erat illos,audito ꝙ vinctus eſſet,dolere,putaréq; ex ea re moras habiturã Euãgelij prædicationem.Quid igitur facit?mox illam ſuſpicionẽ tollit.Et iſtud amantis eſt, vt quæ ſibi accidunt, illis manifeſtet,qui ſuo nomine curis anguntur.Quid dicis?In vinculis & cõpedibus es,& quomodo Euãgelium ex eo incrementum ſumit?Ita,inquit,ꝙ vincula mea manifeſta ſunt in toto prætorio. Deinde nõ ſolum hæc mea vincula aliorum ora nõ obturarũt, aut timidos effecerũt, ſed magis cõfidentes reddiderũt. Itaq; ſi illi qui periculis hiſce vicini ſunt, nõ ſolũ nihil hinc damni,ſed plus etiã animi cõfidẽtis tulerũt, multo magis iſtud vobis accidere oportet. Nam ſi Paulus vinctus†generoſe quidem vincula tuliſſet,verũ interea ſiluiſſet,] merito & ipſi eadẽ paſſi fuiſſent. Si vero vinctꝰ maiore etiã fiducia egit, plus illis animi addidit,q̃ ſi vinctus non fuiſſet. Quomodo vero ad profectũ Euangelij facta ſunt vincula? deus iſtud

Rom.12.d — Mat.5.e — †ęgrè tuliſſet ac ſiluiſſet.

ita diſpẽſauit,inquit,vt nõ eſsẽt occulta vincula mea, aut vincula in Chriſto,id eſt,propter Chriſtũ, in toto prætorio (Tũ enim regias ita vocabant) & in vniuerſa ciuitate.*Vtq́; plures ex fratribus in domino, freti vinculis meis, vberius iã audeãt intrepide ſermonẽ loqui.*Oſtendit quidẽ ꝙ & ante vincula ſua fortes fuerint, cũq; fiducia diſſeruerint,nũc vero multo amplius.Itaq; ſi alii, inquit,animos ex vinculis meis ſumũt: multo magis ego,ſi aliis cauſa fiduciæ ſum,multo magis mihi ipſi. Vtq́; plures ex fratribꝰ in domino.Quoniã magnum quid erat ꝙ vincula ſua aliis fiduciã addidiſſe dicit, propterea præoccupando, in domino,inquit. Vides quomodo à modeſtia etiã ibi nõ abſtineat, vbi gloriãdi neceſſitatẽ incũbere videt?Vberius,inquit,iam audeãt intrepide ſermonẽ loqui. Vberius illud oſtẽdentis eſt illos iã audere cœpiſſe. *Nonnulli quidem propter inuidiam & contentionem, nonnulli vero & propter bonam voluntatẽ Chriſtũ prædicãt.* Quid hoc ſit,dignũ fuerit cognoſcere.Quoniã in vinculis detinebatur Paulus,vehemẽs bellũ multi infideliũ apud regẽ excitare cupientes,Chriſtũ & ipſi prædicabãt, vt aucta regis ira tanquã ob prædicationẽ latius diſſeminatam, omnis furor & cõmotio in caput ipſius Pauli redundaret.Cauſam itaq; duplici,inquit, occaſioni vincula mea dederũt:Iſtis quidẽ multũ pepererũt fiduciæ, illos vero in ſpem perditionis meæ ductos ad prędicandum Chriſtum permouerũt.Hoc eſt:Inuidentes gloriæ & inſtãtiæ meæ, meq́; perditũ volentes,contráq; tendentes,in hoc opere mecum laborant. Aut vt & ipſi in precio habiti reputatı́q; nonnihil gloriæ meæ detrahãt.Nonnulli vero & propter bonam voluntatem,hoc eſt,ſine hypocriſi,ex omni animi prõptitudine. *Illi quidem ex contentione Chriſtum annunciant non purè.*Id eſt,nõ ſyncere. Neq; propter rem ipſam, ſed cuius gratia?*Exiſtimantes ſeſe afflictionem addere vinculis meis.*Putãtes me hoc pacto in maius periculũ caſurum,tribulationi tribulationẽ ſuperinducũt.O crudelitatẽ,ô diabolicam energiam. Vinctum videbãt, & in carcerem coniectũ,& tamen adhuc inuidebant. Auctas volebant illius calamitates, maiorı́q; iræ regis obnoxiũ factũ.Et bene dixit,exiſtimãtes.Neque enim ita euenit.Illi quidẽ,inquit, putabãt hoc pacto ſe triſtitiã mihi adferre,ego vero gauiſus etiam ſum, propter prædicationis profectum.*Iſti vero ex dilectione,ſciẽtes quòd in defenſionẽ euãgelij cõſtitutus ſim.* Quid eſt iſtud ꝙ in defenſionẽ euangelij cõſtitutus ſim? Hoc eſt,rationes meas quas corã deo redditurꝰ ſum,promouẽtes & adiuuantes.Quid eſt,in defenſionẽ? iuſſus ſum,inquit,prædicare,& iam rationẽ daturꝰ ſum, defenſionémq; obiturus pro opere iſto quod in mãdatis accepi.Itaq;vt facilis mihi ſit defenſio,adiuuãt me. Nam ſi plurimi fuerint catechizati ac credentes inuẽti,facilis erit parata defẽſio. Ita poteſt opus bonum,etiã ex propoſito nõ bono fieri.Et nõ ſolũ nulla repoſita eſt pro ea re merces,ſed&ſuppliciũ.Quoniam enim Chriſtum ideo prædicarũt, vt maioribus periculis pręconẽ illius inuoluerent, mercedem non ſolũ nõ recipient,ſed & pœnis &ſupplicio erunt obnoxij.Iſti vero ex dilectione.Hoc eſt: ſciũt ꝙ euãgelij mihi reddenda ſit ratio. *Quid enim?dummodo quouis pacto ſiue per occaſionem,ſiue per veritatẽ Chriſtꝰ annuntietur.* Videte viri philoſophiã. Non admodũ vehementer ipſos accuſauit, ſed quod factum eſt narrauit. Quid eñ mea refert,inquit,ſiue iſto,ſiue illo pacto prædicetur,dũmodo quouis modo, ſiue ꝑ occaſionẽ, ſiue

per

Universidad de Deusto
Biblioteca

per veritatẽ Christus annũcietur? Nõ dixit, annũciator, velut legislator, sed quod contigerat, declarauit.
Deinde etiã si præcipiẽdo hoc dixisset, neq; sic tamẽ
hæreses induxisset. Inquiramus eñ rẽ ipsam. Nã etiã
si ad eũ modũ prædicare iussisset, quemadmodũ illi
prædicabãt, neq; tamẽ vel hoc pacto hæresib⁹ causam dedisset. Quomodo? Quoniam illi sanè prædicabãt: scopus vero & animus quo prędicabãt, corrupt⁹
erat, nihil immutata ipsa prædicatione, imò vt ita
prędicarẽt, plurima cogebat necessitas. Nisi enim ita
sanè prædicassent, nõ prædicassent vt Paulus. Si aliter docuissent q̃ Paulus, regis vtiq; irã nõ auxissent.
Nũc vero vbi prædicationẽ illius augebãt, similiter
docebãt, & pariter cũ illo discipulos faciebãt, inimicum illi regẽ hoc pacto, cõspecta tãta discipulorum
multitudine, reddere valebant. Sed quis scelestus &
impudẽs hũc sibi locũ vsurpauit, inquis? Atqui contrariũ potius effecissẽt. Eos qui iã crediderãt, abegissent, tantũ abest vt numerũ credentiũ auctiorẽ reddidissent, siquidẽ Paulum mordere voluissent. Quid
ergo dicemus? Nimirũ hoc. Quòd vnũ istud spectarint illi, vt præsentibus periculis Paulum, ne quo pacto dimitteretur, aut effugeret, hoc modo inuoluerent. Atq; hac via putabãt illũ magis tristitia cõficiẽdum, prædicationẽmq; extinguendã, quàm per reliquos incredulos. Nã aliàs quidẽ & regis irã extinxissent, & Paulũ exire, denuóq; prædicare permisissent:
sed hoc pacto totũ euãgelij negotiũ sublatũ iri propter ipsum putabãt, si ipsum sustulissent. Nõ erãt autem multi cõsilij huius cõscij, nisi nõnulli amariores.
Et in hoc, inquit, *gaudeo, quin & gaudebo*. Quid est, quin
& gaudebo? Et amplius etiã fiat, inquit. Mihi quippe,
inuiti licet, adiumẽto sunt, & pro laboribus illis suis
suppliciũ: ego vero qui nihil cõfero, mercedẽ accipiam. An diabolo scelesti⁹ quicquã est? Prædicationis suppliciũ, laborúmq; pœnã cõsidera. Vides quãtis malis suos circũquaq; stimulet? Quomodo alius
quispiã vtcunq; hostis & inimicus, quicquid salutis
est, ita profligasset? Vides q; quisquis veritati aduersatur, nihil efficiat, sed seipsum magis percutiat, quẽadmodum qui cõtra stimulũ calcitrat? *Noui enim*, inquit, *quòd hoc mihi cedet ad salutem, per vestrã deprecationẽ
& subministrationẽ spiritus Iesu Christi*. Diabolo nihil est
scelestius, ita suos vndiq; inutilibus laboribus obruit
& dissipat. Et nõ solũ nihil præmiorũ acquirere permittit, sed & supplicio obnoxios facere nouit, nõ solum prædicationẽ, sed & ieiuniũ tale ac virginitatem
ipsis præfigit, quæ nõ solũ præmiis illos priuet, sed &
magnũ malũ aggredientibus se inducat. De quibus,
1.*Tim.* 4. inquit, cauterio notatam habentes conscientiam.

Moralis exhortatio.

Proinde adhortor, vt pro omnib⁹ deo gratias agamus. Nobis eñ & labores leuiores fecit, & præmia
adauxit. Quibus enim præmiis fruũtur apud nos qui
modestè vtũtur matrimonio, illa nõ assequũtur qui
virginitatẽ etiã apud eos custodiũt, sed fornicãtium
iudicio obnoxij erũt, qui apud hæreticos de virginitate gloriãtur. Totũ vero istud inde est, q; nihil recta
intẽtione, recto scopo faciũt, sed per calumniã creaturarum dei, ineffabilísq; ipsius sapientiæ. Ne tamen
torpeamus, certamina nobis deus cõmensurata præscripsit, quæ nihil habeãt laboris. Verum illa nõ ideo
cõtemnamus. Si eñ hæretici seipsos inutilibus laboribus deiiciũt & affligũt, quid nobis excusationis relinquetur, qui neq; eos labores ferre volumus, qui &

A minores sunt, & plus mercedis habẽt? Quid eñ graue, quid onerosum est in pręceptis Christi? In virginitate degere nequis? Licet tibi nubere. Non potes
ferre vt omnib⁹ bonis tuis priueris? Potes de illis quę
habes, aliquid dare. Vt vestra, inquit, abundãtia sup- 2.*Cor.* 8.
pleat illorũ inopiã. Hęc quidẽ, quę ad superãdas corporales cõcupiscẽtias attinẽt, grauia videntur. Alia vero nullo indigẽt sumptu, nulla violẽtia. Quæ nãque
fuerit, dic quæso, violẽtia, simpliciter nemini maledicere, neq; calũniã omnino struere? Quæ vis fuerit
nõ inuidere aliorũ bonis? Aut quæ vis, gloria nõ capi? Tormẽta patiẽter ferre, cõstãtię est: philosophicã
vitã exercere, cõstãtiæ est: paupertatẽ tolerare, cum
famẽ & siti luctari, cõstantiæ est. Quando vero nihil
horũ fuerit, sed licet vt bonis tuis, quaten⁹ Christianum decet, fruaris: quæ, quæso, violẽtia fuerit aliorũ
B bonis nõ inuidere? Inuidentia aliunde non est, quàm
ex eo q; rebus præsentibus nimio es addictior: imò
hinc omnia mala. Nã si pecuniã & mundi huius gloriam nihili fecisses, nihil vtique inuidiæ erga eos qui
istis potiũtur, sensisses. At quoniã illis inhias, illa miraris, illa stupes, propterea te & quæ inuidię sunt obturbãt & fatigãt. Atq; ideo & quæ vanæ gloriæ studium cõcernũt, imò omnia huiusmodi ex eo nascũtur, q; quæ præsentis sunt vitæ, admirationi habẽtur.
Inuidia torqueris, q; ille vel ille diues est? Atqui commiseratione potius, & lachrymis etiã qui talis est, dignus esse debebat. Sed statim istud, ridendo, subinfers: Ego dignus sum qui deplorer, non ille qui diues
est. Dignus planè es lachrymis & tu quoq;. Nõ ideo
q; pauper sis, sed q; teipsum pro misero habes. Deploramus enim illos, qui cũ nihil habeãt mali, nihilomi-
C nus molestè sortem suam ferũt, non q; male habeãt:
sed quòd cum non habeant male, habere se putant.
vtpote si quis à febrili liberatus ardore, nihilominus
mœreat, & cũ sanus sit, in lecto tamen plusquã febricitãtes ipsi soleãt, circũferatur: nónne is dignus fuerit qui deploretur? ita & tu quoq; sanè dignus es lachrymis, ob id q; miserũ teipsum æstimas, nõ ideo q;
pauper es. Paupertatis quippe gratia beatissimus etiã
es. Vt quid inuides diuiti? Quòd seipsum plurib⁹ curis obnoxiũ fecit? Quòd grauiori seruituti se subdidit? Quòd innumeris veluti catenis, canis instar, pecuniis suis ligatus est? Si quãdo vespera illum, & nox
ipsa prehẽdit: quod aliis tempus est recreationis ac
quietis, id huic tẽpus est tumultuatiõis, molestię, tristitiæ, & curarũ. Si quid in ædib⁹ vel modicè strepit,
mox ille turbat⁹ exilit. A prædonib⁹ spoliat⁹ est quis-
D piã? Plus perdito ipso curis cõficitur cui nihil periit.
Is eñ semel quidẽ periit, tristitiáq; affect⁹, omnẽ postea curã abiecit: hic vero indesinẽter curis angitur.
Si nox prehendit, nox inquã illa malorũ nostrorum *Nox.*
portus, calamitatum nostrarum solatium, vulnerum
pharmacũ. Nam qui continuis ac magnis doloribus *πρᾳυν-τικα.*
vndiq; premuntur, qui neq; amicorum, neq; cognatorum, nec domesticorũ, ac sæpenumero neq; parẽtum consolationibus cedunt, aut obtemperant, sed
etiam ad illorum verba indignantur, ad imperium
somni, quietẽ iubentis, ne respicere quidẽ poterunt.
Omni siquidem ardore magis animos nostros doloris amaritudo frangit. Quemadmodum igitur cor- *Bonum somni.*
pus calore succensum, feruentioribúsq; Solis radiis
reluctando fatigatum, si hospitium quoddam aut
diuersorium, locum multis fontibus irriguum auráque tenui iucũdum, nactum fuerit, refocillatur: ita &
nox

nox animos nostros, quũ somno illos tradit, recreat.
Imò illud nõ nox neq; somnus operatur, sed deus ipse misteriã generis humani intuitus, hęc omnia ita disposuit. Nos vero nulla nostri ipsorum misericordia
tacti: neq; sec⁹ q̃ si hostiliter aduersum nosipsos essemus adfecti, tyrannidẽ meditamur ac struimus ipsa
naturali necessitate quietéq; maiorẽ, vigilias nempe
diuitiarũ gratia susceptas. Nã cura diuitiarũ, inquit,
somnũ abigit. Et vide quanta sit dei erga nos cura &
prouidentia. Nõ animi nostri proposito quietẽ cõmisit: sed naturalibus illam necessitatibus ita obuinxit, vt nobis bene fiat vel inuitis. Dormire quippe naturę est. Nos autem, tanquã nosipsos vehemẽti odio
prosequentes, nec minus q̃ alios impugnãtes ac molestantes, tyrannidem nobis procuramus & imponimus hac naturali necessitate maiorem, eam videlicet
quæ à pecuniis est. Dies est? Tum sycophãtas, qui talis est, metuit. Nox illũ apprehendit? Timet latrones.
Mors imminet? Plus eo mordetur, q; quę habet, aliorum futura sunt, quàm morte ipsa. Liberos habet? Tũ
maior illi est cõcupiscentia habendi, videtúrque sibi
tum esse pauper. Non habet? Luget ac dolet. An hũc
igitur beatum æstimas, qui nusquam vel aliqua ex re
gaudere potest? Huic inuides adeò fluctuãti, cũ tu in
paupertate, velut tranquillo portu, securus cõsistas?
Et hoc re vera humanæ naturæ vitium est, q; quę bo-
†sed in res bonas & prosperas cõtumeliosi sumus. na sunt non generose ferimus, †sed in luxum lasciuimus.] Atq; ita hic quidẽ ista habent. Cum vero hinc
in aliud seculum abierimus, audi quid ibi dicat diues
ille multorũ bonorum dominus, quẽadmodũ tu dicis. Ego quippe ista vtiq; non dixerim bona. Hic itaque infinitorum bonorum dominus quid dicat, & in
Luc. 16. *f.* qua sit penuria, audi: Pater, inquit, Abrahã mitte La-
ἵνα ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἐπισάλῃ μου τὴν γλῶτταν, ὅτι ὀδυνῶμαι. zarum vt extremo digito linguæ meæ aquæ guttulã
instillet, quoniã velut ĩ sartagine planè torresio. Quòd
si diues hic nihil etiã eorum quæ suprà memini, perpessus esset, sed in summa securitate, extra quanuis
solicitudinẽ omnẽ vitã egisset, quid dico omnem vitam? vnicum illud momentum, (momentum enim
quoddam est omne nostrum seculum ad infinitũ illud futurum cõparatum) quòd si etiã, inquam, omnia
illi iuxta animi sententiam cessissent: an non ex his
verbis nihilominus, imò ex his rebus, miserabilis est?
Age ô diues: num mensa tua vino vndiq; perfundebatur? Nunc vero ne guttã quidem aquæ in potestate habes, idq; in magna ista necessitate cõstitutus. Nõ
pauperem illum vlcerosum cõtemnebas? Nũc verò
videre illum petis, & nemo est qui det. Erat tum
ante ianuã tuam, nunc vero est in sinu Abrahæ. Sub
amplis fastigiis tum accũbebas, nũc vero in igne gehennæ. Audiant ista diuites: imò non diuites, sed immisericordes. Non enim ideo punitus hic est, q; diues, sed q; sine misericordia fuit. Potest enim fieri, vt
qui diues est pariter & misericors, omne bonũ assequatur. Et propterea neminem alium, in tormentis
cum esset, vidit, q̃ eum à quo fuerat eleemosynã rogatus, vt disceret, quàm iustè tormenta illa ferret, in
memoriã ductus eorũ quæ male gesserat. Non enim
& innumeri alij pauperes iusti quoq; fuerũt? Vtique.
Sed hic illi apparet, qui ante illius ianuã iacuerat, instruens eum, & nos quoque, quantũ sit bonum, nullo
ad pecunias affectu fuisse. Lazaro ad regni cõsecutionem nihil obfuit ipsa paupertas, huic ad effugiũ gehennæ nihil profuere diuitiæ. Quãdiu egeni? Quandiu pauperes? Non est pauper, non est, inquã, qui ni-

A hil habet, sed qui multa cõcupiscit. Vicissim non est
diues, qui multa possidet, sed qui nullius eget. Quid
enim profuerit, si orbẽ quidẽ vniuersum possederis, *Mat.* 16. *d*
vitã verò duxeris tristiorẽ quàm soleant qui nihil habent? Volũtates hominũ & diuites faciũt & pauperes, non pecuniarũ vel abundantia vel defectus. Vis
diues fieri, qui pauper es? Licet si volueris, atq; id nemine etiã prohibẽte. cõtemne mundi pecunias. Cogita illas nihil esse, quẽadmodũ & nihil sunt. Reiice
abs te diuitiarũ cupidinẽ, & planè ditatus es. Iste demũ verè diues est, quid itescere nõ cupit. Qui pauper
esse non vult, is pauper est. Quemadmodũ enim ille
verè ægrotus est, qui & in ipsa sanitate infirmi more
mœret, nõ qui morbũ quauis sanitate facili⁹ fert: ita
& pauper est, qui paupertatẽ ferre nequit, sed in ipsis
diuitiis pauperiorẽ se pauperib⁹ esse putat, non is qui
paupertatẽ fert facilius, q̃ diuitias suas diuites. Is eñ
B ditior est. Dic enim quæso, quãobrem paupertatem
metuis? Quare ad illã tremis? Num propter famem?
Nunquid propter sitim? an propter frigus, aut neque
propter ista? Verum non est, non est inquã, quispiam,
qui istorũ eguerit aliquando. Respicite etenim primordiales illas generationes, & videte. Quis credi- *Eccli.* 2. *b.*
dit domino, & derelictus est? Aut quis sperauit in illũ, *Matt.* 6 *d.*
†ac despectus est? & rursum, Respicite volatilia cœli, *†& cõfusus est?*
quoniã non serunt neq; metunt, neque colligunt in
horrea, & pater vester cœlestis pascit illa. Neminẽ citò quisquã nobis ostẽdere poterit, qui fame perierit
ac frigore. Qua igitur ratione paupertatẽ horres? Dicere nõ poteris. Nam si necessariorum facultatẽ habes, quid paupertatẽ times? Quòd cares multitudine
domesticorũ? Istud est à dominis liberari. Istud est cõ-
C tinua beatitudo. Hoc certè est à curis libertas. An q;
vasa tua, lecticę, & reliqua supellectilia nõ sunt ex argẽto fabrefacta? Quid iam plus habet q̃ tu si vsum respexeris ac fruitionẽ, qui ista possidet? Nihil. Vsus enim idẽ & par est siue ex ista siue ex illa materia. Sed
ob id forte, q; non multis es formidini? Absit vt hoc
vnquã fiat. Quid nãque voluptatis haberet, si quidãte & timerẽt ac horrerent? Sed quòd tu alios formidas? Verum potes non formidare. Vis enim, inquit, *Rom.* 13. *a.*
nõ timere potestatẽ? fac quod bonũ est, & laudẽ habebis ab illa. Sed contemptui patemus, inquis, & ad
quoduis malũ ferendum expositi? Istud maxime nõ
paupertas facit, sed malitia, eo quòd multis pauperibus vitã sine negocio agentibus, & principes, & diuites, & magnates, omnibus & malefactoribus, & latronibus, & sacrilegis peius & miserius* egerunt. Idẽ ** ἀπήλλαξαν, id est degerunt, vel mortui sunt.*
D enim in diuite diuitiæ operãtur, quod in te paupertas. Nam quemadmodũ hic tibi qui malefacere volunt, ideo malefaciũt, q; cõtemptus es: ita diuiti, propterea quòd odio illum & inuidia ꝓsequuntur. Atq;
hi magis quàm illi. Imò ista inuidendi vis fortior est
†quàm sit malefaciendi.] Qui enim inuidet, nihil nõ *† ad malefaciẽdum.*
omni facultate & potentia quàm studiosissimè operatur. Qui vero contemnit, sæpenumero miseretur
etiam contempti. Atque ita hoc ipsum illi causa fit
remittendi & liberandi, quòd pauper est, quòd nihil
habere potest roboris ac virium. Est hinc est, quòd
subinde dum ei qui pauperi molestus est, dicimus: Egregium vero facinus designaueris, si hũc sustuleris,
si vnum hunc pauperculũ occideris: quæ præmia nõ
consequẽris? Et hoc pacto furorem huiusmodi hominum supprimimus. Inuidia vero quę est erga diuites,
vehemẽter vrget: quietis non prius patiens, q̃ quòd

Universidad de Deusto Biblioteca

volebat operata fuerit, venenúmq; cconceptũ effuderit. Vides quòd neq; paupertas neq; diuitiȩ, bonũ quid ſint, ſed noſtrũ ipſorum propoſitũ & voluntas. Voluntatem itaq; noſtram dirigamus, illã ad philoſophiæ ſtudium inſtruamus. Si illa bene habuerit, neque diuitiæ nos regno dei eiicere poterũt, neq; paupertas efficere vt minus quid habeamus: ſed paupertatem ipſam placidè feremus, nihil à conſecutione futurorum bonorum, etiam eorum quæ hic ſunt, impediti. Veum & iſtis potiemur, & cœleſtia bona cõſequemur: quæ contingat nos omnes aſſequi, &c.

Homilia tertia.

ET in hoc gaudeo, quin etiã gaudebo. Noui enim quòd iſtud mihi cedet ad ſalutem, per veſtrã deprecationẽ & ſubminiſtrationem ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundũ expectationẽ & ſpem meam. Quoniã in nulla re pudefiã, ſed cũ omni fiducia, vt ſemper, ita nũc quoq; magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſiue per vitã, ſiue per mortẽ. Magnũ & philoſophicum animũ nihil earum rerũ quȩ in hac vita triſtes accidũt, moleſtare poteſt, nõ inimici accuſationes, nõ detractiones, nõ pericula, nõ inſidiæ. Nequit enim, quaſi in quoddã excelſum mõtis recept⁹ cacumẽ, à quoquã eorũ quibus ab imo ſubiectæ telluris impetitur prehẽdi. Talis erat mẽs Pauli. Quouis montiũ cacumine ſublimiorẽ ſpiritualis philoſophiȩ locũ tenebat, eius vtiq; quæ vera demũ philoſophia eſt. Quæ extrinſecus accidũt, verba duntaxat ſunt, & puerorũ ludus: ſed de his nobis iam non eſt ſermo: Pauli vero verba tractãda ſunt. Habebat tũ beatus ille & regẽ hoſtiliter ſibi aduerſantẽ, & præterea alios quoq; inimicos, a quibus prȩcipuè, & amaris calũniis adfligebatur. Et quid dicit? Nõ ſolũ, inquit, nullo hîc dolore adficior, neque ab officio decido, ſed & gaudeo, & gaudebo. Non ad tempus, inquit, ſed ſemper horũ gratia gaudebo. Noui enim ꝙ hoc mihi cedet ad ſalutẽ, futuram ſcilicet: quãdo videlicet iſta inimicitia, & quæ aduerſum me eſt æmulatio, prædicationẽ euangelij iuuet etiã & promoueat. *Per veſtram deprecationem ac ſubminiſtrationẽ ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundũ expectationẽ & ſpem meam.* Vide modeſtiã beati hui⁹. Luctabatur in certaminibus. Prȩter ipſam coronã innumera quoq; aſſecutus erat: Paulus enim erat. Nã quid amplius quiſpiã dicet? Et ad Philippenſes: Quoniam per veſtrã, inquit, deprecationem ſaluari potero, cũ tamẽ ex innumeris rebus bene geſtis ſalutẽ poſſideret, *& ſubminiſtrationẽ ſpiritus Ieſu Chriſti.* Hoc eſt, ſi veſtras precationes & gratiã nactus fuero. Id enim eſt quod dicit, & ſubminiſtrationẽ ſpiritus, nẽpe ſi ſubminiſtratus, ſi plus aliquãto adauctus mihi fuerit ſpiritus. Sanè illud, ad ſalutẽ, liberationẽ intelligit, quaſi dicat: quantũ attinet ad præſens, primũ hoc periculum effugiã: nã de illo dicit: In prima mea defenſio-
2.Tim.4.c. ne nemo mihi adfuit. Nõ imputetur illis: ſed domin⁹ mihi adſtitit, & corroborauit me. Hoc itaq; iam propheticè prædicit. *Per veſtram deprecationem & ſubminitionem ſpiritus Ieſu Chriſti, ſecundũ expectationẽ & ſpem meã:* ita quippe ſpero. Etenim ne totũ nos illorũ precibus committamus, nihil ipſi adferentes, vide quomodo quod ſuum erat ponat: Spem videlicet omniũ bono-
Pſal.32.d rum cauſam. Quemadmodũ propheta dicit: Fiat miſericordia tua domine ſuper nos, quemadmodũ ſpe-
Eccli.2.b. rauimus in te. Quemadmodũ & alibi dicit: Reſpicite generationes priores & videte. Quis ſperauit in dominum, & cõfuſus eſt? Et rurſus beatus hic dicit, Spes
Roma.5.a autẽ non pudefacit. *Secundum expectationem,* inquit, *&*

A *ſpem meam, quoniã nulla in re pudefiam.* Hæc ipſa eſt Pauli ſpes ſperare quòd nuſquã pudefiam. Vides quãtæ ſit virtutis, ſperare in deum? Non pudefiã, inquit, quicquid euenerit: hoc eſt, Non vincẽt illi, ſed cum omni fiducia quemadmodũ ſemper, ita & nũc magnificabitur Chriſtus in corpore meo. Sperabãt illi Paulum ſe quidẽ hoc veluti laqueo è medio tollere, prȩdicationẽ vero prorſus extinguere, tanquã illud iſte eorũ dolus efficere poſſet. Hoc itaq; dicit: Quod illi volũt, non fiet: iam non moriar. Sed quomodo ſemper, ita nũc quoq; magnificabitur Chriſtus in corpore meo. Quomodo videlicet ſȩpenumero in pericula incidimus, in quibus de nobis deſperabãt omnes, imò noſipſi de nobiſipſis: (Nã ipſi in nobiſipſis, inquit, ſententiã mortis acceperamus, ſed ex omnibus eripuit nos domin⁹) ita & nũc quoq; magnificabitur in corpore B meo. Ne quis cogitet ac dicat: Quid igitur? Si tu mortuus fueris, nõ magnificabit? Scio plane, inquit. Neque hoc ideo dixi, ꝙ ſola illũ vita magnificet, magnificat illũ & mors. Interea tamen magnificatur per vitã, inquit: nõ enim occidẽt me. Et ſi occiderint me, tamen etiã ſic magnificabitur Chriſtus. Quomodo? Per vitã quidẽ, ꝙ eripuit me. Per mortẽ vero, quòd neq; mors mihi perſuaſit, vt ipſum negem, ꝙ tantam animi prõptitudinem mihi largitus eſt, ꝙ morte robuſtiorem me reddidit. Illic ꝙ periculis me exemit: hic, ꝙ non permiſit vt mortis tyrannidẽ exhorrerẽ. Ita videlicet magnificabitur ſiue per vitam ſiue per mortem. Iſta vero dicit, non tãquã moriturus, ſed vt nihil tum humani patiantur ſi quãdo cõtingat ipſum mori. Quòd enim iſta non velut moriturus (id quod ipſos omniũ potiſſimũ afflixiſſet) dixerit, vide quo- C modo idipſum mitiget, tantũ non apertè dicẽs: Hȩc autẽ nõ tanquã iam moriturus dico. propterea & in ipſo progreſſu ſubiũgit: Et hoc certo ſcio, ꝙ manſurus ſim, & cum omnibus vobis permãſurus. Quoniã nulla in re, inquit, pudefiam: hoc eſt, Nullũ incutiet mihi pudorem, ſi moriendũ ſit, ſed magnum etiã lucrũ adferet. Neq; enim immortalis ſum. ſplẽdidior enim ero q̃ ſi & immortalis eſſem. Quippe non idẽ eſt, eum qui immortalis eſt, cõtemnere mortẽ, atq; ſi mortalis hoc fecerit. Itaq; neq; hoc turpe fuerit, nẽpe ſi iam morerer, ſed nõ morior. In neutro pudefiã, neq; in vita neq; in morte. Vtrũq; enim generoſe faciam, ſiue viuẽdum ſit, ſiue bene moriendũ. Hoc videlicet animi Chriſtiani eſt. Sed in omni, inquit, fiducia. Vides quomodo nõ pudefiam? Nã ſi mortis me- D tus fiduciã meam amputaſſet, meritò cum dedecore morerer. Si vero nihil me terruit mors imminens, nihil etiã ſi morerer, pudoris fuerit. Sed ſiue per vitã, non pudefiam. Prȩdico enim euãgelij prȩdicationẽ. ſiue per mortẽ, neq; ſic pudefiam. Siquidẽ nihil me timoris detinet: eandẽ quppe fiduciã vſque oſtẽdo. Neq; enim cauſam iſtã ideo turpitudinis quicquã habere putabitis, ꝙ vinculorũ nemini. Tantorum nanque bonorum cauſam mihi dederũt hæc vincula, vt & aliis inde nata ſit maior loquẽdi fiducia. Nõ enim propter Chriſtũ vinctũ eſſe, ſed vinculorũ metu quæ Chriſti ſunt ꝓdere, turpe demũ eſt. Donec iſtud nõ fuerit, etiã fiduciam pariẽt hȩc vincula. Quandoquidem frequẽter pericula effugerim, ob eáq; aduerſus infideles gloriari valeã: ſi quãdo nos affligi cõtigerit, ne ad pudorẽ noſtrũ iſtud fieri exiſtimetis. hoc enim nõ min⁹ q̃ illud nobis fiduciȩ largitur. Vide quomodo in ꝓpria ſua perſona hoc adducat, id quod multis in

Roma.1.b. tis in locis facit, quemadmodũ ad Romanos: Nõ enim, inquit, me pudet euãgelij. Et ad Corinthios, Hȩc
1.Cor.4.a vero, inquit, per figurã trãſtuli in meipſum & Apollo, ſiue per vitã, ſiue per mortẽ. Non hoc tanquã rerum ignarus dicit. Sciebat enim ꝙ tum nondũ moriturus eſſet, ſed demũ poſt iſta. Verum animos illorum iam ita in futurum præparat. *Nam mihi vita Chriſtus eſt, & mors lucrum.* Etiam moriẽdo, inquit, nõ moriar, eo quòd vitã habeo in meipſo. Tum vero demũ me occiderint, ſi per metum & terrorẽ animo meo fidẽ potuerint excutere. Donec vero Chriſtus in me fuerit, etiã ſi mors ingruerit, viuam. Et in hac quoq; vita non meum eſt iſtud viuere, ſed Chriſti. Si vero neque in hac vita, quid in futura? Quòd vero nunc in
Galat.2.d carne, inquit, viuo, in fide viuo. Illud & alibi dicit: Viuo autẽ non iam ego, ſed viuit in me Chriſtus. Talẽ oportet eſſe Chriſtianum. Non viuo, inquit, cõmunem vitam. Quomodo ergo viuis ô beate Paule? Solem nõ vides? Cõmunem hunc aërem nõ ſpiras? Nũ cibis iſtis quibus nemo non veſcitur, non paſceris? Non terrã iſtam noſtro more calcas? Non ſomno indiges? Non veſtimẽtis? Non calceis? Quid eſt quod dicis non viuo? Quomodo non viuis? Quid gloriaris? Non habent iſta vanã iactantiã. Niſi enim rem ipſam probaſſet, merito quis vanã hic eſſe iactantiã dixe-
† res ipſa cõprobet rit. Si vero quæ dicit, †certo teſtimonio probat,] quȩ erit hic iactantia? Qomodo ergo nõ viuat, diſcamus.
Ibidẽ 6.d Nã & alibi dicit: Ego mũdo crucifixus ſum, & mihi mundus. Quomodo igitur dicat, Non iam viuo, &
Vitȩ nomen multæ ſignificationis eſt. quomodo hic, vita mihi Chriſtus eſt, audite. Vitȩ nomen, dilecti, multæ ſignificationis eſt: hoc eſt, plura ſignificat, quemadmodũ & mortis: eſt vita corporis, eſt vita peccati. Quemadmodũ ipſe alibi dicit: Si ve-
Rom.6.a. ro mortui ſumus peccato, quomodo adhuc viuem⁹ in illo? Eſt ergo vita qua peccato viuitur. Attendite, obſecro, diligẽter, ne fruſtra fatigemur. Eſt vita æter
Act.17.f na & immortalis, quã ſignificãs dicit, Per ipſum viuimus, mouemur & ſumus. Itaque non dicit ſe naturalem iſtã non viuere vitã, ſed eam quæ peccatorũ eſt, quã omnes homines viuunt. Qui præſentẽ vitam nõ appetit, quomodo eã quȩ in peccatis eſt, viueret? Qui ad aliam feſtinat, quomodo peccatis viueret? Qui
† nihil curat, mortẽ contẽnit, quomodo peccatis viueret. Qui nihil eorũ quæ hic ſunt, cõcupiſcit, quomodo peccatis viueret? Quemadmodũ enim ex adamante cõſtans,† inflecti nequit, etiã ſi millies percutiatur, ita neq; hic
Rom.7.d. Paulus. Viuo autẽ, inquit, non iam ego: hoc eſt, vetus homo iam non viuit. Et alibi: Miſer ego homo, quis me eripiet ex corpore mortis huius? Iã qui nec cibũ curat, nec veſtimentum, nec quicquã rerũ prȩſentiũ, quomodo ille viuit? Is certè neq; naturalẽ hanc vitã viuit, qui tẽporalia nullius ȩſtimat, nõ viuit. Nos hãc vitam viuimus, qui nihil non illius gratia facimus. Ille vero hanc non viuebat, nihílque eorum quæ hic ſunt, ex animo quȩrebat. Quomodo igĩt viuebat? Ad eum modum & nos de quibuſdã dicimus: Mihi nõ adeſt ille, quando nihil eorũ facit, quȩ me cõcernũt. Mihi non viuit ille, & viciſſim. Quòd enim naturalẽ hãc vitã nõ detrectauerit, patet alibi vbi dicit: Quòd verò nũc viuo in carne, in fide viuo filij dei, q̃ dilexit
Galat.2.d me, quíq; ſeipſum tradidit pro me: hoc eſt, nouã quãdam immutatã & inuſitatã vitã viuo. Iſta ſanè omnia ad cõſolationem Philippẽſium dicit: Nolite, inquit, putare ꝙ naturali hac vita priuatus ſum. Quanquam neq; viuendo iſtã vitam, ſed eam quã Chriſtus vole-

A bat viuebat. Nam dicas velim, num eum qui nec pecunias, nec delicias, nec famẽ, nec ſitim neq; pericula, neq; ſanitatẽ, nec ſalutẽ ſuam alicuius facit, vitam hanc viuere putes? Qui nihil hic habet, qui vitã hanc ſȩpenumero ꝓiicere cupiẽs premẽte neceſſitate, nihil cõtrà molitur, an hic vitã hanc viuit? Nequaquã. Et vt propoſito exẽplo vobis iſtud clarũ reddã: Sit quiſpiã in multis diuitiis cõſtitutus, habeat famulos & aurũ, vtatur autẽ nihilo horũ: num is diuitiis iſtis diues erit? Nequaquã. Videat bona ſua per liberos vanè deceptos, aut turpiter vagabũdos, diſſipari, & nihil horũ curet, percuſſus ne doleat quidẽ: num dicemus iſtũ in diuitiis eſſe? Nequaquã: quãquã diuitiȩ illius ſint. Mihi, inquit, vita Chriſtus eſt. Si voles indagare vitã meam, is ipſe eſt. Et mors lucrum. Quãobrem? Quoniã clarius & manifeſtius poſt mortẽ cum ipſo futur⁹ ſum. Mori igitur prȩſtaret potius q̃ viue- B re. Nihil moleſtiæ inferent qui me occidẽt, eo quòd & ad vitã meam me dimittẽt & promouebũt, & ab iſta non admodum cõmoda liberabũt. Quid igitur? Nũ hic exiſtẽs, Chriſti nõ es? Et hic planè illius ſum. *Quòd ſi vero cõtingat in carne viuere, id mihi fruct⁹ eſt operis: & quid eligã ignoro.* Ne quis dicat: Quod ſi mors tibi vita eſt, qua te ratione Chriſt⁹ hic reliquit? Fruct⁹ eſt operis, inquit. Poteſt itaq; fieri, vt prȩſenti vita bene vt oportet vtaĩ, etiã qui illã nõ viuit, ne putes illũ huic vitæ calumniã ſtruere. Nam ſi nihil nobis, quod vſui ſit, in hac vita relinquitur: quãnã ratione nosipſos nõ è medio tollimus & occidimus? Nequaquã, inquit. Poſſumus & in hac vita cõſtituti lucri quicquã adipiſci, ſi non eam, ſed alteram vitã vixerimus. Sed forte dicet quiſpiã, an & iſtud fructũ tibi adfert? Vtiq;, inquit. Vbi nũc ſunt hæretici? Ecce iam in carne vi- C uere fructus eſt operis. Quòd autẽ nunc in carne viuo, in fide viuo: ꝓpterea fruct⁹ eſt operis. Et quid eligam, ignoro. Papȩ, quãta fuit Apoſtoli philoſophia? Quomodo & prȩſentis vitæ deſideriũ excuſſit, & ipſam tamẽ nihil criminatus eſt? Quòd enim dicit, mors mihi lucrũ eſt, eo oſtẽdit vitæ ſe deſideriũ abieciſſe. Quòd vero ſubdit, in carne viuere, fruct⁹ eſt operis, declarat prȩſentẽ vitam neceſſariã quoq; eſſe, ſiquidem rectè illa vſi fuerimus, ſi fructũ tulerimus, ita vt ſi infrugifera fuerit, iã vita non ſit. Nã & arbores infrugiferas non minus quàm aridas auerſamur, igníq; tradimus. Viuere enim mediũ eſt & indifferẽs. Bene vero vel male viuere, in nobis eſt ſitũ. vitã itaq; nullo ꝓſequamur odio. Poſſumus enim bene viuere: imò etiã ſi male vita hac vſi fuerimus, neq; ſic tamen illã D culpauerimus. Quare? Quia non ipſum viuere cauſa illius eſt, ſed voluntas eorum qui vita male vtuntur. Deus enim vitã fecit, vt ipſi viuas. Tu vero ex malitiȩ ſtudio peccatis viuens, nullo nõ iudicio teipſum obnoxiũ facis. Quid ais, dic quæſo? Ignoras quid eligas? Magnũ hic myſterium aperuit. Nẽpe, poteſtatẽ habere ſe abeundi. Quãdo enim optio datur & electio, poteſtatẽ eligẽdorum habemus. Quid eligã, inquit, ignoro. In tua ergo poteſtate eſt? vtiq;, ſi voluero deũ orare gratiam. *Coarctor ex his duobus, deſiderium habens.* Vide paternum affectũ & amorẽ beati huius. Et hac ratione illos cõſolatur, quãdo vident eum electionis huius eſſe dominum, mortémq; illius non in humana ſitam eſſe malitia, ſed diſpẽſatione diuina. Quid, inquit, mortis gratia mœretis? Multo melius erat iã olim vitã hãc exceſſiſſe. *Nam diſſolui, inquit, & eſſe cum Chriſto, longè melius eſt. In carne vero manere, neceſſarium ma-*

Universidad de Deusto Biblioteca

gis propter vos. His illos ad futuram mortem suã præparat,vt generose illã ferãt. His illos ad philosophiã imbuit,Bonum,inquit,est dissolui,& esse cũ Christo. Mors enim ex indifferentibus est:nã mori malũ non est:sed eũ qui mortuus est,ad suppliciũ rapi,hoc demum malum est.Neq; bonũ est mori, sed posteaquã mortuus fueris,apud Christum esse,istuc bonum est. Quæ post mortem accidunt,vel bona sunt, vel mala.

Morale.

Mortui quomodo lugendi. Mortuos itaq; non eo nomine lugeamus ꝙ mortui sunt,neq; viuorũ gratia ob id simpliciter gaudeamus ꝙ viuunt. Sed quid ? Lugeamus peccatores,nõ solũ mortuos,sed & viuẽtes.Gaudeamus propter iustos non solũ viuẽtes,sed & mortuos.Nam illi quidẽ etiã viuentes mortui sunt:isti vero mortui quoq; viuunt.Illi etiã hic existentes omnibus deplorãdi sunt, eo quòd deum offendunt : isti in aliam quoq; vitam translati beati sunt,eo quòd ad Christũ hinc abierũt. Peccatores vbivbi fuerint,procul à rege sunt,atque ideo digni qui defleãtur.Iusti vero siue hic siue in futuro seculo fuerint,cum rege sunt:illic tamen magis & propius non per accessum ac fidẽ, sed facie ad faciem. *ὁ διὰ εἰσό-δε.* Nõ itaq; deploremus simpliciter mortuos,sed eos qui in peccatis sunt.Hi quippe & lamẽtis & plãctu & lachrymis digni sunt.Nã dic quæso, quæ spes esse poterit illis,qui cũ peccatis suis eò hîc abscedũt, vbi peccata exuere nõ licet?Donec eñ erãt ĩ hoc seculo,plurimũ forte erat expectationis ac spei,immutãdos illos,melioréſq; fore.Digressi vero in infernũ, vbi nihil potest prodesse pœnitentia: (In in ferno si- *Psal. 6.b.* quidẽ,inquit,quis cõfitebitur tibi?)quomodo digni non sunt qui deplorẽtur?Defleamus eos,qui hoc pacto hinc abeunt, non prohibeo. Defleamus eos : sed non prçter decorũ,non capillos euellentes,non brachia nudantes, non faciẽ lacerãtes,nõ nigris nos vestibus obuelantes,sed in animo duntaxat amaras lachrymas tacitè fundentes. Potest enim etiã sine ista pompa plorari,& non ita dũtaxat ludi. Nihil enim à ludis differũt,quæ à quibusdã fiunt.Quoniã enim illi planctus qui in foro fiunt, nõ ex cõpassione sed ostẽtatione & ambitione,vanæq; glorię studio sunt,multę hoc mulieres ex artificio & cõposito faciũt.Amarum plorato,gemito apud teipsum,nemine vidente, atq; istud demũ cõpassionis fuerit, istud tibi proderit.Qui nanq; peccatorẽ ita luget,multo is magis cauebit ne in eadẽ aliquãdo delicta incidat. Terribile enim deinceps peccatũ erit.Defleto infideles,defleto eos qui nihil ab infidelibus differunt,qui sine illu- *χωρὶς φωτίσματος* stratione hinc abeũt,sine signaculo. Isti revera digni sunt plãctibus,digni lamẽtationibus:quippe qui extra regias cœlestes cũ iudicio obnoxii sunt & condẽ- *Ioan. 3.a.* natis.Amen eñ,inquit,dico vobis,nisi quis natus fuerit ex aqua & spiritu, nõ intrabit in regnũ cœlorum. Deplorato eos qui in diuitiis mortui sunt,& nihil cõ solationis suis ipsorũ animabus ex diuitiis suis ꝓcurarunt:eos qui cum potestatẽ abluẽdorum peccatorum habuissent,noluerũt. hos defleamus & priuatim & cõmuniter omnes,sed cum modestiæ decoro, sed cum grauitate,sed nõ velut ludibrio nosipsos exponentes. Hos,inquã,nõ vnum aut alterũ deploremus diem,sed omnem nostrã vitam. Nõ sunt absurdi affectus hæ lachrymę,sed magni amoris.Alię vero absurdo & irrationali affectu fiunt, atq; ideo mox etiã desinunt.Quãdo vero ex timore dei nascuntur,semper durãt.Defleamus istos,iuuemus eos pro viribus,

A procurem⁹ illis aliquid auxilij,modici quidẽ,attamẽ iuuemus eos.Quomodo quáve ratione?Precãtes adhortemur &alios vt pro illis orẽt,pauperibúsq; indesinẽter pro illis eleemosynas dem⁹.Habet res ista nõnihil cõsolationis.Audi quippe quid de⁹ dicat:Pro- *4.Reg.19.a.* tegam ciuitatẽ istã propter me,& propter Dauid seruum meum. Si memoria duntaxat iusti tantũ valuit, quãdo & opera pro tali fiunt,quid non poterunt?Nõ frustra ab apostolis sancitũ est,vt in celebratione ve- *Memoria mortuorũ in celebratione sacrorum.* nerandorũ mysteriorũ memoria fiat eorũ qui hinc discesserũt. Nouerunt illis multum hinc emolumẽti fieri,multũ vtilitatis. Stante siquidẽ vniuerso populo,manus in cœlos extendente,cœtu itẽ sacerdotali, *πλήρωμα ἱερατικόν.* verẽdóq; posito sacrificio:quomodo deum nõ placaremus pro istis orãtes?Verũ istud quidẽ de illis dicimus,qui in fide abscesserunt. Catechumenos vero

B neq; isto solatio dignamur,sed omni huiusmodi destituti sunt auxilio,vno quodã dẽpto. Quónam illo? Pauperibus illorũ nomine dare licet, vnde illis nonnihil refrigerij accedit.Nã ita vult deus, vt nos inuicem mutuò iuuemus. Qua nãq; alia ratione ꝓ mũdi nos pace & incolumitate precari iussit?Quãobrẽ pro omnib⁹ hominibus?Tametsi hic vbi omnes dicit, & latrones & sacrilegi,sepulchrorũ spoliatores, ac fures, innumerisq; malis aliis scatẽtes cõprehendãtur, nihilo tamẽ minus pro omnibus oremus : erit forte aliqua illorũ cõuersio. Quemadmodũ itaq; pro viuis istis oramus, qui tamẽ nihilo differũt à mortuis: ita & pro mortuis orari potest.Pro liberis suis sacri- *Iob 1. b.* ficabat Iob,& à peccatis illos liberabat.Ne quid, inquit,forte peruersi cogitauerint in cordibus suis.Ita

C ꝓuidendũ est liberis.Non dicebat,quẽadmodũ plurimi solent,relinquo illis quã habeo substãtiam. Nõ dicebat, dabo illis gloriã:non dicebat,emã illis principatũ:non dicebat,emã illis agros:sed quid?Ne forte cogitauerint aliquid in cordibus suis.Quæ nãque *†vtilitas! nulla,cum in hac vita maneant.* poterit esse eorũ†vtilitas,quę in hac vita sunt?Nulla. Regẽ, inquit, omniũ propitiũ illis efficiam, & nihil erit amplius quod desiderari queat.Dominus enim, *Psal. 22.a.* inquit,pascit me,& nihil mihi deerit.Is magnarũ diuitiarũ, is thesauri loco est:quòd si nobis timor esset dei, nulla re destitueremur.Hic vero si nõ fuerit,etiã si regnum habuerimus, omnibus tamẽ pauperiores sumus. Nihil illi adæquari poterit, qui timore dei præditus est.Timor siquidem domini omnia,inquit, *Eccli.25.d.* excellit. Hũc acquiramus,pro hoc omnia faciamus, etiam si anima relinquenda sit,non parcamus.Etiam

D si trucidandum sit corpus,faciamus omnia,vt timorem hunc assequamur. Ita quippe omnibus erimus opulentiores, boniſque futuris potiemur.

Homilia quarta.

ET quid eligam ignoro. Coarctor autẽ ex his duobus, desideriũ habens dissolui,& esse cum Christo,id quod longe melius est : manere vero in carne,necessarium magis propter vos. Et hoc certo noui quòd mãsurus sim,& cum omnibus vobis permansurus sim in vestrũ profectũ,& gaudium fidei,vt gloriatio vestra exuberet in Christo Iesu,in me,per meũ ad vos reditum. Nihil animo Pauli beatius,quãdoquidem nihil generosius.Propterea mortẽ horrem⁹ omnes : nõnulli quidẽ propter peccatorũ multitudinẽ, quorũ & ipse vnus sum:alij vero propter vitæ cupiditatem,& moriendi laboriosam miseriam,quorum ego nunquam fuero.Animales enim sunt qui hoc timore tenentur. Hoc itaque quod nos omnes expauescimus, ille exoptabat etiã, & ad hoc summopere anhelabat,

anhelabat,dissolui dicẽs lõgè esse meli⁹. Quid dicis Paule?Cũ hinc abiens in ipsum cœlũ migraturus sis, atq; cũ Christo futurus,ignoras quid eligere debeas? Sed procul istud est à mẽte Pauli. Quis enim fuerit, cui si quisquam istud dixisset,obfirmassẽtq;,qui non mox arripuisset?vtiq; nemo. Quẽadmodũ eñ in nostra potestate nõ est dissolui,& esse cũ Christo:ita neque quod præsens est obtinere, nẽpe vt hîc maneamus,nostrũ est,sed vtraq; ista Pauli,animiq; illi⁹fuerunt.Ille persuasus,horũmq; certus erat.Cũ Christo futurus es,& dicis,quid eligã ignoro ? Et non solum istud,sed & quod huius est vitę eligis?Nẽpe vt in carne maneas?Quamobrẽ?Num acerbam vitã ducebas *2.Cor.11.f.* in vigiliis,in naufragiis,in fame ac siti,in nuditate,in curis ac solicitudinibus ? cum infirmis infirmus eras, *Ibidẽ 6.a.* propter eos qui offendebãtur vrebraris?In multa patiẽtia,inquit,in tribulationibus,in necessitatib⁹,in angustiis,in plagis,in carceribus,in seditionibus,in ieiu- *Ibid. 11.f.* niis,in puritate. Quinquies quadragenas plagas vna minus accepisti, ter virgis es cæsus, semel lapidatus, noctẽ ac diẽ in ꝓfundo egisti, in periculis fluminũ, periculis latronũ,periculis in ciuitate,periculis ĩ solitudine,periculis in falsis fratrib⁹.Nũquid quãdo vniuersa Galatarũ gens ad legis esset obseruantiã reuer- *Galat.5.a.* sa,clamabas dicens:Quicunq; in lege iustificamini,à gratia excidistis?Quantũ,quęso,tum lugebas?Et adhuc infœlicem hanc vitam desideras ? Si nanq; nihil horũ tibi obtigisset,sed quicquid agebas,liberè &cũ voluptate etiã patrasses:nunquid oportebat incertitudinẽ futuri euentus metuentem,ad portũ quendã cõfugere?Quis mercator nauem habens multis rerũ copiis plenã, cum liceat ad portum iam appellere, tutóq; quiescere:adhuc tamẽ in mari nauigare mallet?Quis athleta cupiet amplius certare,cum iam liceat coronari?Quis pugilũ eliget denuo certamẽ ingressus de suo ipsius capite periclitari: cum iã si vellet,coronã posset accipere?Quis est ille miles,qui cũ liceat iam cũ celebritate & trophęis à bello liberari, cũmq; rege in ipsis quiescere ac refocillari regiis,sustineat adhuc in bello & sudare, & in aciẽ collocari? Quomodo ergo cupis adhuc in hac vita cõsistere, *1.Cor.9.d.* quã adeò amarã viuis?an nõ dicebas:Timeo ne quo pacto,cũ aliis prędicauerim,ipse reprob⁹efficiar?Etsi ob nullã aliã causam,ob hanc certe liberationẽ desiderare oportebat.Etsi innumeris bonis referta fuissent prçsentia,propter Christũ tamen dilectũ ac desideratũ,ab illis liberatũ iri concupiscendũ fuerat.Papę, quis est hic Apostoli animus?Nihil illi par vnquã vel fuit vel erit. Futura metuis, innumeris malis obnoxius es:& apud Christũ tamẽ esse nõ vis?Non, inquit:atq; id propter ipsum Christũ,vt quos illi lucrifeci seruos,expeditiores constituã & solidiores,& vt agricolationem illã quam plantaui, frugiferã reddã. *1.Cor.10.* Non audisti me,nõ quod mihi est vtile,sed quæ sunt proximorũ quærentem?Non audisti,quomodo ana- *Rom.9.a.* thema à Christo fieri cõcupierim,quò ad ipsum multi cõcederent?Qui illud volui:quomodo non multo amplius istud eligã, cum mihiipsi libẽter ex mora ac dilatione dãnum inferã,quò aliqua possit illis obtingere salus ? Quis loquetur potentias tuas domine, ꝙ Paulũ non es passus delitescere,sed orbi vniuerso victum hunc in lucẽ exhibuisti? Laudarũt te simul omnes angeli,cũ astra creares,& solem : veruntamẽ nõ ita quẽadmodũ cum Paulum nobis toto orbe cõspicuũ faceres.Propterea cœlo splẽdidior facta est ter-

A ra. Nam clarior iste solari lumine, illustriorẽ emisit splendorẽ,claros extendit radios.Quantũ hic nobis peperit fructũ,nõ spicas pinguefaciẽs aut humectãs, sed pietatis frugẽ & proferens,& ad vigorẽ ducens, languidósq; indesinẽter recreãs ? Sol eñ ille, si quid ex arborũ fructibus emarcidũ fuerit,nihil poterit iuuare. Paulus vero etiã eos qui innumerã ex peccatis marcedinẽ contraxerãt,restituit. Et ille quidẽ nocti cedit,hic vero & satanã vicit, nihil hũc sustulit, nihil vicit.Sol ille in sublimi vect⁹,radios demittit:ipse vero Paulus infernè ortus,nõ cœli mediũ ac terræ lu- *τὸ μέσον οὐρανοῦ .dimidiã cœli partem intelligit.* ce sua adimpleuit,sed simul atq; os suũ aperuit,angelos etiã multa voluptate affecit.Nã si super vno peccatore resipiscente gaudiũ fit in cœlis:ipse vero cum prima mox cõcione multos venatus sit,quomodo nõ *Luc. 15.b.* gaudio cœlestes potestates repleuisset?Et quid dico? Simpliciter Paulum loqui sufficiebat,ad hoc vt cœli *ἁπλῶς.*

B exultarẽt & lętarẽtur.Si enim cũ ex Aegypto egressi essẽt Israëlitę,mõtes exiliebãt velut arietes:quãdo in cœlũ ex terra transferebãtur homines,quantũ putas fuisse gaudij ? Propterea dicit:Manere ĩ carne necessariũ magis est ꝓpter vos. Quã deinceps nos excusationẽ habebimus?Fit eñ sæpenumero vt exiguã quandã ciuitatẽ ac pauperẽ homo quispiã sortitus, nõ sustineat aliò abire, propriã hac in re quietẽ considerans & anteponẽs. Ad Christũ erat abeundũ Paulo,& Christũ illum nolebat, quẽ tamẽ vsq; adeò desiderabat,vt illius gratia & gehennam elegerit, & in certamine diutius adhuc propter homines mãserit. Quæ quęso,nobis reliquetur excusatio?Omnino vero cãdidè Pauli mentionẽ facere oportet.vide quid fecerit.Ostendit ꝙ melius esset si abiret, persuadens ne sui gratia dolerẽt. Ostendit ꝙ & si maneat,ipsorũ

C gratia maneat, ꝙ istud non ex insidiantium malitia fiat.vt igitur & fidẽ illis faciat, causam quoq; apposuit. Nam si necessariũ est, inquit, vt maneã, non temerè manebo solũ,sed & vobiscũ manebo ; hoc est, videbo vos. Quãobrem?Ad fidei vestræ profectũ & gaudiũ. Hic ipsos etiã excitat, vt sibiipsis diligenter attẽdãt.Si enim propter vos,inquit,manebo:videte ne prçsentiã meam dedecore afficiatis.Cum iã Christum visurus essem, elegi propter vestrũ commodũ *τὴν παραμονὴν. i. permansionem.* adhuc manere. Quãdoquidẽ mea prçsentia & ad fidem vestrã & gaudiũ cõfert, propterea volui manere.Quid igitur?Philippensium duntaxat gratia mansit? Non solũ illorum gratia mãsit, sed ideo illud dicit,vt eis medeatur. Quomodo vero promouebãtur fide?Vt vos magis atq; magis confirmẽ,inquit, quẽadmodũ pullis necessaria est matris opera,donec so-

D lidiores nacti fuerint alas.Magnę dilectionis indiciũ est istud. Ad hunc modũ & nos quosdã excitamus, vt cum dicimus:Tui gratia hic mãsi, vt bonũ te reddam.Vt gloriatio vestra,inquit, exuberet in Christo Iesu,in me,per meum ad vos reditum. Vides ꝙ illud *συμπαραμενῶ*, id est,simul manebo,hoc sit quod dixi?vide animi modestiã & humilitatem. Quoniã dixerat ad vestrũ profectũ , ostẽdit ꝙ illud & ad suam ipsius vtilitatẽ facturus sit. Quod ad Romanos scribẽs facit,cũ dicit,Hoc vero est,vt cõmunem acqui- *Rom.1.b.* ram in vobis cõsolationẽ, cũ præmisisset,vt aliquod spirituale donum vobis impertiar. Quid est autẽ,vt gloriatio vestra exuberet?Gloriatio erat in fide corroboratũ esse. Nam istud demũ in Christo gloriari est,rectè viuere.Gloriatio vestra in me per meum est ad vos reditũ:planè,inquit. Quæ est eñ spes nostra?

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut quę corona exultationis? Nũquid &vos? Quoniã gloriatio noſtra vos eſtis, quẽadmodũ & nos veſtra: Hoc eſt, vt habeã quò magis in vobis glorier. Quomodo? vt exuberet gloriatio veſtra, magis gloriari poſſum* creſcentibus vobis, per meũ ad vos reditũ. Quid igitur? Ad eos venit? hoc ſcilicet quæritur, nũ ad eos redierit? *Duntaxat vt euangelio Chriſti dignũ eſt cõuerſemini.* Vides illũ, ꝓpterea cuncta dixiſſe, vt admoneat eos ad hoc, vt in virtute augeſcant. Tantum, vt dignũ eſt euãgelio Chriſti cõuerſemini. Quid eſt illud, tantũ? Hoc ſcilicet ſolum eſt qđ quæritur, & pręterea nihil. Iſtud ſi fuerit, nihil mali nobis obtinget. *Vt ſiue cum venero & videro vos, ſiue abſens ſim, audiã de rebus veſtris.* Iſta non dicit tanquam mutatus, aut velut nõ venturus ad eos: ſed, ſi fuerit iſtud, inquit, poſſum & abſens bono in vobis eſſe animo. *Si audiero vos in vno ſtare ſpiritu, & anima vna.* Iſtud eſt quod potiſſimũ fideles cõiungit, dilectionémq; cõtinet, vt vnũ ſint. Regnũ enim in ſeipſo diuiſum non ſtabit. Propterea vbiq; tam multis ad cõſenſum cõſulit: Et Chriſtus dicit, In hoc cognoſcẽt omnes, ꝙ diſcipuli mei eſtis, ſi dilexeritis vos inuicẽ. hoc eſt, Nolite in expectatum meũ ad vos reditum reſpicientes obdormire, quemadmodũ ſolẽt qui venturos expectãt: deinde ſi quãdo videritis me† non venturũ, ne frangamini.] nam poſſum non minus ex auditu & fama rerũ veſtrarum gaudere. Quid eſt autẽ in vno ſpiritu? Id eſt, in vno cõcordię alacritatiſq; chariſmate. Spiritus enim vn⁹ eſt. Oſtendit etiã (nam ita res habet) in vna tum nos ſtare anima, quando ſpiritum vnũ habemus omnes. Vide quomodo illud vnũ, ad concordiã & conſenſum referatur. Ecce multę animę vna dicũtur: ita erat antiquitus. Erat omnibus, inquit, cor vnum, & anima vna. *Adiuuantes decertantem & laborantẽ euangelii fidem.* Igitur tanquã luctante certantéq; fide, iuuate ſimul vos inuicẽ. Non enim aduerſus ſeipſos inuicẽ luctabantur, ſed adiuuate vos inuicẽ, inquit, interea dum euangelij fides luctatur. *Et nulla in re cõſternemini ab aduerſariis, quæ illis quidẽ euidens eſt perditionis argumentũ, vobis verò ſalutis.* Recte dixit, cõſternemini. Nam talia quæ ab inimicis fiunt, territãt dũtaxat. Nulla igitur in re, inquit, quicquid tandẽ eueniat, ſiue ſint pericula, ſiue inſidiæ. Hoc enim eſt recte ac ſolidè perſiſtẽtium: nã illi nihil poſſunt, niſi terrere tantũ. Cum ergo poſſibi le eſſet territari ipſos, vtpote innumera mala Paulũ pati videtes: nõ dico, inquit, ne fluctuetis, ſed ne terreamini: imò vehemẽter illos cõtemnite etiã. Etenim ſi ita fueritis animati, & veſtrã hinc ſalutẽ iam, & illorum perditionẽ manifeſtã & euidentẽ facietis. Nã quãdo viderint ſe nullo pacto terrere vos poſſe, vtvt innumera moliãtur, ſuę ipſorũ perditionis certa hinc indicia capient. Etenim quando nec perſecutores eorũ quos perſequuntur, nec inſidiatores quibus inſidiantur: nec potentes, quorũ dominantur, victores euadere poſſunt: an non vel ex hoc ipſo manifeſtũ illis fit, ꝙ pereãt, quòd nihil poſſint, ꝙ quæ illorũ ſunt, falſa ſint, †quæ horũ vero firma? *Et hoc, à deo,* inquit, *quia vobis datũ eſt pro Chriſto non ſolum vt in ipſum credatis, ſed vt & patiamini pro ipſo.* Rurſus mentẽ ipſorum ad modeſtiã inſtruit, dum omnia deo adſcribens & gratiam eſſe dicit, & gratuitum munus ac donum pro Chriſto patiſ: itaq; nolite pudefieri. Gratuitum enim munus eſt, ac maioris admirationis, q̃ ſit reuera mortuos excitare, & ſigna mirãda patrare. Nã illic quidẽ debitor ſum, hic vero debitorẽ habeo Chriſtũ. Itaq; non ſolum pudefieri non oportet, ſed gaudere etiã, tanquã donationem gratuitã has virtutes habentẽ. Donationes, inquit. Nõ ſimili quidẽ & eadẽ ratione quemadmodũ & aliæ. Nam illæ quidẽ totæ omnino dei ſunt, iſtæ verò & noſtręq. Sed quoniã & hic potior pars dei eſt, propterea totũ ipſius eſſe dicit, nõ liberum tollens arbitriũ, ſed ad modeſtiã illos & animi gratitudinẽ inſtituens. *Idem certamen habentes, quale vidiſtis in me.* hoc eſt: cuius exemplũ habetis. Rurſus illos hic extollit, vbiq; oſtẽdens eos eadẽ ſecum paſſos, eadem decertãtes priuatim etiã & apud ſeipſos, & ꝙ pariter præcipuas ſecum tẽtationes ferant. Nõ dicit, audiſtis, ſed, vidiſtis. Nã illic Philippis decertauerat. Magna itaq; iſta horũ virtus eſt, vnde & ad Galatas ſcribẽs dixit: Tanta paſſi eſtis fruſtra, ſi tamẽ & fruſtra. Rurſus & Hebręis ſcribẽs dixit: Ad memoriã vero reuocate ſuperiores dies, in quib⁹ illuminati, ingẽs certamẽ adflictionũ ſuſtinuiſtis, dũ partĩ quidẽ probris & preſſuris, velut in theatro collocati adfecti eſtis. Item & Macedonibus: hoc eſt Theſſalonicẽſibus ſcribẽs dixit: Ipſi enim de nobis annũciãt, qualem ingreſſum habuerimus ad vos. Et iterũ: Ipſi enim noſtis fratres ingreſſum noſtrum ad vos, ꝙ nõ fuerit inanis. Et omnibus pariter eorundẽ certaminũ & luctarum teſtimoniũ præbet. Sed iſtuc nunc apud nos nõ inuenietis. Iã enim ſatis habetur, ſi vel in pecuniis quicquã detrimenti quiſpiã ferat. Quin & hic, quod ad pecuniarũ rerúmq; iacturam attinet, magna de illis profitetur Apoſtolus. Nã quibuſdã dicit: quoniã rapinã bonorum veſtrorũ cum gaudio ſuſtinuiſtis. aliis vero: Quoniã Macedonię placuit & Achaię cõmunicationẽ quãdam facere in pauperes. Et iterum: Zelus veſter excitauit plurimos.

Morale.

Vides encomia virorũ illorum qui tum fuerunt? Nos vero neq; ad alapas vſque, neque ad plagas patientes ſumus, nec conuiciũ, nec pecuniarũ iacturã ferimus. At illi iã omnes zelotæ erãt & martyres in agone decertãtes. Nos vero qđ dilectionẽ in Chriſtũ cõcernit, planè refriximus. Cogor iterũ præſentem rerũ ſtatum carpere. Et* quid accidit? Nolebã enim, ſed cogor: nam ſi tacendo, & nihil eorum quæ ſiunt carpẽdo, per ſilentium quæ geruntur, amoliri licuiſſet, ſilere vtiq; oportebat. ſi vero cõtrariũ fit, ita vt nõ ſolum tacentibus nobis nõ extirpẽtur, ſed & peiora fiant, neceſſariò loquimur. Peccatores enim corripiens, etſi nihil aliud, hoc tamẽ efficit, vt malũ vltra progredi non ſinat. Non enim quiſpiã eſt tam impudens & improbus animus, qui cũ audiat ſe à nõnullis indeſinẽter improbari, nullo afficiatur pudore, neque plurimũ malitiæ remittat. Eſt enim, eſt inquã & impudentibus vel modicus aliquis pudor. Pudorem enim deus naturę noſtræ indidit. Nam quoniã ad cõponendum nos nõ ſatis valet timor, viſum eſt illi & alias quaſdã inſtituere vias ad hoc, vt nõ peccemus, nempe vt reprehendatur homo, vt leges poſitas reuereatur, gloriã amet, amicitias appetat. Omnia eñ iſta viæ quædã ad hoc ſunt, vt non peccetur. Nã fæpenumero quæ dei gratia facta nõ ſunt, pudore facta ſunt: quę propter deum cõmiſſa non ſunt, cõmiſſa ſunt timore hominum. Primũ enim qđ quęritur, eſt non peccare: propter deũ vero nõ peccare, poſtremo loco pręſtiterimus. Alioqui quam ob cauſam Paulus eos quibus ſuperandi erãt inimici, nõ à timore dei adhortatur, ſed ꝙ illos vltio diuina maneret? Iſtud

Iſtud enim, inquit, faciẽs carbones ignis cõgeres ſuper caput eius. Vult etenim hoc pactovirtutẽ interea promouere. Quemadmodũ igitur dixi, eſt quoddã in nobis pudoris ſeminariũ: multa nobis ad virtutẽ ſunt naturalia bona, vtpote ꝙ ex natura ad miſericordiã vniuerſi mouentur homines: atq; nihil ita in noſtra natura bonum eſt. Verum id ſolũ cum ſit, nõ immerito quiſquã vnde ſit quęſierit: & quamobrem hoc potiſſimũ naturæ noſtræ ſeminariũ ſit inditum, quòd lachrymis frangimur, quòd flectimur, ꝙ ad miſericordiã parati & accõmodi ſum⁹. Nemo natura ſtre nuus eſt, nemo natura vanę glorię ſtudio caret, nemo natura zelo atque æmulatione ſuperior eſt: miſereri vero natura eſt omnib⁹ inditũ, vtvt crudelis quiſquã ſit, & immitis. Et quid mirum? Erga beſtias etiã miſericordia mouemur, adeò ex abundãti nobis inſita eſt miſericordia. Et ſi catulũ leonis viderimus, tale quid patimur, multóq; magis ſuper eo quod eiuſdẽ nobiſcũ eſt generis. Vide quot cæci ſint & coporib⁹ mutilatis, id quod ſatis valet ad miſericordiã nos inducere. Nihil æquè deũ delectat, atq; eleemoſyna. Propterea & ſacerdotes, & reges, & ꝓphetę oleo vngebãtur: nã diuinę benignitatis ſymbolũ habebat oleũ. Rurſus docuit, principem plus miſericordiæ habere debere. Declarauit etiã ſpiritum ſanctũ, ꝓpter miſericordiã venturum ad hominem. Quandoquidẽ hominum miſeretur deus, benignéq; illos cõplectitur, propterea inungebãtur oleo. Nam ſacerdotiũ ex miſericordia inſtituit, & reges † per miſericordiã] inungebãtur. Etenim miſereris, inquit, omniũ, quoniã potes omnia. Et ſi quis principẽ laudare velit, nihil illi adeò decorũ adſcribet, atq; miſericordiã. Principatus enim propriũ eſt miſereri. Conſidera, ꝙ propter miſericordiã cõſtitutus ſit mũdus, & imitare dominum. Hominis miſericordia eſt erga proximũ ſuum, miſericordia vero domini erga omnẽ carnẽ. Quomodo erga omnẽ carnem? Siue peccatores protuleris, ſiue iuſtos, omnes in vniuerſum miſericordia dei opus habem⁹, omnes illa fruimur, etiã ſi ipſe fueris Paulus, ſiue Petrus, ſiue Ioãnes. Sed audi quid ipſi dicãt: Nihil opus eſt noſtris ſermonibus. Quid autẽ dicit beatus Paulus? Verũ miſericordiã, inquit, cõſecutus ſum, quoniã ignorans feci. Quid igitur, poſtea nihil opus habuit miſericordia? Audi quid dicat: Abundãtius ipſis omnibus laboraui, verũ non ego, ſed gratia dei quę mecũ eſt. Et de Epaphrodito inquit: Etenim ægrotabat, ꝓximus morti, ſed miſertus eſt deus illi⁹: nõ vero illius tantũ, ſed & mei, ne mœſtitiã haberem ſuper mœſtitiã. Et iterũ: Grauati, inquit, etam⁹ ſupra vires, ita vt deſperauerimus etiã de vita, quin ipſi in nobisipſis ſententiã mortis acceperam⁹: ne cõfideremus in nobisipſis, ſed in deo, qui ex tãtis mortib⁹ eripuit nos, & eripiet. Et rurſus: Ereptus ſum ex ore leonis, & eripiet me dominus. Et vbiq; de hoc illũ gloriantẽ reperiemus, ꝙ per miſericordiã ſaluatus ſit. Et Petrus quoq; ex eo ꝙ miſericordiã cõſecutus erat, talis factus eſt. Chriſtũ nanq; ad idipſum dicentem audi: Quoniã vos cribrare voluit ſatanas, velut triticum: & oraui pro te, ne deficiat fides tua. Ioãnes etiã ex miſericordia talis erat, & in vniuerſum omnes. Audi enim quid Chriſtus dicat: Nõ vos me elegiſtis, inquit, ſed ego elegi vos. Egemus eñ omnes miſericordia dei. Nã miſericordia dei, inquit, ſuper omnẽ carnem. Iam ſi iſti miſericordia dei opus habuerũt, quid de reliquis dicendum? Etenim vnde dic, quæſo, Solẽ ſuũ exoriri facit ſuper malos ac bonos? Quid vero ſi annum duntaxat vnũ pluuiam ſuã prohiberet? Nunquid perderet omnes? Quid ſi cõtinuam humiditatẽ efficeret? Quid ſi diluuium quoddã induceret? Quid ſi muſcas mitteret? Sed quid dico? Quòd ſi nobiſcũ feciſſet, quẽadmodũ aliquãdo, nunquid omnes perdidiſſet? Si terrã concuſſiſſet, an nõ periiſſent omnes? Opportunè nũc dixero, Quid eſt homo ꝙ memor illius es? Si terrę duntaxat indignãdo minaretur, omnes vnũ redderemur ſepulchrum. Sicut ſtilla aquæ, inquit, à ſitula decidẽs, ita ſunt gentes corã ipſo: ſicut ſpuma reputabũtur, & velut momẽtum ſtaterę. Quẽadmodum nobis facillimũ eſt mouere trutinã, ita illi cuncta perdere & reſtituere. Qui igitur tantã habet noſtri poteſtatẽ, & cũ quotidie peccare nos videat, interea tamen non punit: an nõ miſericordia ſua nos ſuſtinet? Nam & iumẽta alioqui miſericordię dei beneficio perſiſtũt. Homines eñ, inquit, & iumẽta ſaluabis domine. Terrã reſpexit, & beſtiis illã repleuit. Quãobrẽ? Propter te. Te vero cuius gratia fecit? Bonitatis videlicet. Miſericordia nihil eſt meli⁹. Cauſa lucis eſt, & ad futurũ quoq; lucis eſt cauſa. Et orietur, inquit, ꝓpheta, matutino tẽpore lux tua; ſi miſericordiam in proximũ feceris. Et quẽadmodũ oleum lucẽm iſtã conſeruat, ita & eleemoſyna magnã nobis & admirabilẽ in futuro lucẽ largietur. Et multã* olei huius rationẽ habebat Paulus. Audi ſiquidẽ ipſum aliquãdo dicentẽ: Duntaxat, inquit, vt pauperũ memores eſſemus. Alibi vero dicit: Et ſi dignũ fuerit me quoq; proficiſci. Et vbiq; vides ipſum ſurſum ac deorſum de hac re ſolicitè agentem. Rurſus quoq;, Diſcant & noſtri bonis operibus præeſſe. Itẽ, iſta enim bona ſunt, & vtilitatẽ hominibus adferẽtia. Audi vero & alium quendã dicẽtem: Eleemoſyna ex morte liberat. Si vero miſericordiam abſtuleris ô deus, quis perſiſtet? Et ſi ingreſſus fueris, inquit, in iudiciũ cum ſeruo tuo. Magnum quid eſt homo, propter quid? & precioſum, inquit, vir miſericors. Iſtud eñ eſt homo miſericors: imò miſereri, eſt deũ eſſe. Vides quãta ſit miſericordię dei potẽtia? Illa omnia fecit, illa mundũ operata eſt, illa angelos fecit propter ſolã bonitatẽ. Propterea & gehennã minatus eſt, vt regnum cõſequamur: regnũ vero conſequimur per miſericordiã. Quãnam ratione cum ſolus eſſet, tot ac tãta fecit? an non propter bonitatem? an nõ propter benignitatẽ? Si quęſieris cur vel hoc vel illud fecerit, vbiq; bonitatẽ reperies. Miſereamur proximorũ, vt & nos ipſi miſericordiã cõſequamur. Non magis illis q̃ nobis ipſis † cõciliemus miſericordiã iſtam in illum diem. Quãdo vehemens erit flãma ignis, oleum iſtud miſericordię hoc virtutis habebit, vt ignẽ extinguat. Miſericordia vero illa lucis nobis cauſa erit, atq; ita à gehẽnę igni per illã liberabimur. Alioquin vnde noſtri miſerebitur? Ex dilectione naſcitur miſericordia. Nihil adeò deum irritat, atq; immiſericordem eſſe. Oblatus eſt illi qui mille talẽta debebat, miſertus vero illi⁹ omnia remiſit. Et huic ex cõſeruis quiſquã debebat centũ denarios, atq; illũ ſtrangulabat, propterea tradidit hũc dominus tortorib⁹, quoaduſq; quod debebat, redderet. Iſta audiẽtes, miſericordes ſimus erga debitores, tam in pecuniis, q̃ in delictis. Nemo iniurię memor ſit, niſi velit ſeipſum lædere. Nõ enim illũ tantopere cõtriſtabit, ſiue in ius illũ vocauerit, ſiue minus. Tu vero cum proximo delicta nõ remittas, regnum quæris? Iſtud ne patiamur, remittamus

Universidad de Deusto Biblioteca

omnibus,(nam ſic nobiſipſis remittimus) & condonemus:vt & nobis condonet deus delicta noſtra, atque ita futura bona conſequamur.

Homilia quinta.

Cap. II. *SI qua cōſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium dilectionis, ſi qua cōmunio ſpiritus, ſi qua viſcera ac miſerationes, cōplete gaudium meum, vt eodem affectu ſitis, eandē charitatem habentes, vnanimes, vnum ſentientes, ne quid fiat per contentionem aut per inanem gloriam, ſed per humilitatem animi alium quiſque ſe præſtantiorem exiſtimet, ne ſua quiſque ſpectetis, ſed vnuſquiſque quæ ſunt aliorum.*

Tota homilia moralis eſt.

Nihil melius,nihil amantius doctore ſpirituali:cuiuſuis naturalis patris beneuolentiā ſuperat. Vide igitur qualē ſupplicationem ad Philippēſes pro cōmodis ipſorū ponat beatus iſte.Quid enim dicit de vnanimitate bonorum omnium cauſa adhortans? Vide B quàm ſuppliciter, quàm diligenter, quomodo cum multa compaſſione.Si qua igitur cōſolatio,inquit,in Chriſto Ieſu:hoc eſt, ſi quā habetis in Chriſto cōſolationem.Ac ſi dicat: Si quam mei rationē habes, ſi quo pacto tibi curę ſum,ſi vnquā aliqua in re tibi benefeci,hoc facias. Hoc vero affectus genere vtimur, quādo pro eo oramus,quod omnibus præponimus. Niſi enim omnibus illud prępeneremus, non omnē vtiq; retributionem in eo recipere vellemus,nec per ipſum totam viciſſitudinem exhiberi nobis diceremus. Itaq; nos quidē carnalium æquitatū admonemus, vtpote ſi pater diceret, ſi qua tibi erga patrem eſt reuerentia, ſi qua educationis, ſi qua paterni amoris, ſi qua honoris quem ex me conſecutus es, ſi qua beneuolentiæ memoria, ne ſis, quæſo, fratri C inimicus:hoc eſt,pro omnibus illis hanc exigo retributionē. Paulus vero nō ita:nihil carnaliū admonet ſed omnium ſpiritualium.Ac ſi diceret:Si quam mihi in tentationū aduerſitatibus cōſolationem & excitationem in Chriſto dare, ſi quod ſolatiū dilectionis, ſi quam cōmunicationē exhibere volueritis quæ ſit in ſpiritu, ſi qua habetis viſcera & miſerationes, cōplete gaudiū meū. Si qua viſcera & miſerationes. Miſerationes ſuas ipſius,diſcipulorum concordiā dicit Paulus,oſtendens extremum eſſe periculum, niſi concordes fuerint.Si qua cōſolatione,inquit,ex vobis frui licet,ſi quo licet ex dilectione veſtra frui ſolatio,ſi licet cōmunicare vobiſcum in ſpiritu,ſi communicare licet in domino, ſi qua miſericordia mihi & cōmiſeratio poterit à vobis impendi,omniū horū retributionē in dilectione oſtendite. Omnia iſta cōD ſecut⁹ ſum,ſi vos mutuò alius aliū dilexeritis.Cōplete gaudiū meum.Vide,ne videatur parænesis iſta tāquam ad eos qui vnamquampiam rem adhuc planè omiſerint,facta eſſe.non dixit,facite mihi,ſed,cōplete:id eſt, cœpiſtis plantare in me, iā mihi tradidiſtis vt quietus ſim,verū ad conſummationē venire deſidero.Quid vis,dic, quæſo?vt te liberem⁹ à periculis? vt tibi quicquā ſubminiſtremus? Nihil horū,inquit, ſed vt vos eodē ſitis affectu, charitatem eandem habentes,in qua cœpiſtis,vnanimes,idē ſentientes.Papæ,quoties præ magno affectu eadē dicit? vt idē ſentiatis, imò potius, vt vnū ſentiatis. hoc em̄ hoc inquam ipſum maius eſt.Eandem charitatē habentes, hoc eſt,non ſolū circa fidem,ſed & in aliis omnibus. Poteſt enim fieri vt eodē ſint affectu quidē, & tamē charitatem non habeant. charitatem eandem habētes:id eſt, pariter & amare & amari ſtudentes. Noli

A tu quidē multū velle diligi, parū vero dilectionis viciſſim repēdere,vt & in hac re potiores partes feras. Vnanimes,inquit. Animę vni omniū corpora appropriat,non ipſa eſſentia (neq; enim fieri poteſt) ſed animo ac volūtate, vt ex anima vna omnia fiāt. Quid ſit,vnanimes eſſe, declarauit dicens, vnū ſentientes. Senſus ſit vnus tanquā animę vnius.Nihil ſecundum contētionem.Dignatur deínceps modū etiam docere,quo iſtud fieri debeat:nihil ſecundū contentionē aut vanā gloriam.Quòd ſemper dico,malorum omniū iſtud cauſa eſt:hinc pugnæ & lites, hinc † odia & cōtentiones, hinc dilectionis frigiditas, quādo gloriam hominū amauerimus,quādo honoris qui à multis ſit,ſerui fuerimus.Nō em̄ fieri poteſt,vt qui glorię ſeruus eſt,Chriſti quoq; ſyncerus ſit ſeruus. Quo pacto ergo vanā gloriā effugiemus?Viam enim nondū B oſtendiſti.Audi quæ ſubiūguntur:Sed humilitate animi,inquit,aliū quiſq; prę̄ſtantiorē ſe exiſtimet.Papæ,q̄ plenū philoſophię dogma,omníſq; ſalutis noſtræ ſubſidiū quoddā expreſſit. Si credideris,inquit, ꝙ quidam te ſit maior, tibíq; ipſi iſtud certò perſuaſeris,nō ſolum dixeris, dabis illi & honorem quoq;. Si vero tu ipſe honorē illi tribueris, non ægreferes ſi videris eum apud alios in honore eſſe.Nō itaq; ſimpliciter exiſtima maiorē illū eſſe te, ſed & excellere, quod quidē ſit vehementis excellētiæ, & non inſoleſces,neq; dolebis ſi honoratū videris.Et ſi cōtumelioſus fuerit, generoſe feres.Nam maiorē te illū iam exiſtimaſti.Et ſi obiurgauerit,patieris:& ſi male fecerit,feres tacitè.Nā ſi quādo ſemel perſuaſus fuerit animus tuus,maiorē illū eſſe,in iram nō incidet, neq; in inuidentiā propter ea quę male ab ipſo patitur.Il C lis enim qui vehementer excellūt,nemo ſanè inuiderit:excellētię quippe cedunt omnia.Igitur hic quidē iſtum ita affectum eſſe docet. Quādo vero & ille qui tāto abs te potitur honore,ad hunc modū erga te viciſſim fuerit affectus,cogita, inquit, quomodo tū ſit duplici nomine robuſtus māſuetudinis murus.Quādo enim tu illū honore dignum habueris,& ille te ſimiliter,nihil vnquā erit acerbum.Nā ſi ab altero dūtaxat iſtud prę̄ſtitum,omnē contentionem diſſoluere poteſt, quādo ab vtriſq; ſeruatum fuerit, quis iſtā ſecuritatē ac munitionem intercidet? Ne ipſe quidē diabolus.Triplex enim erit,& quadruplex,imò multiplex iſta munitio. Omnium quippe bonorū cauſa eſt animi humilitas.Et vt diſcas,audi Prophetā dicētem: Quoniā ſi voluiſſes ſacrificiū,dediſſem vtique, D holocauſta tibi non placēt. Sacrificium deo ſpiritus cōtritus:cor contritum & humiliatū deus nō deſpiciet. Non ſolum animi humilitatem,ſed & intentionem animi humilis poſuit.Quemadmodum enim in corporibus quod cōtritum eſt,duro ac ſolido nūquā ſanè reſiſtet,ſed quæcunque tandē mala ab eo ferat, peribit citius quàm vt cum altero cōtendat:ita & in animo eſt. Eliget magis perpetuo male pati & mori, q̄ cōtendere & vlciſci. Quouſq; ſpirabimus inflationem iſtam riſu dignā?Quemadmodum enim pueros ridemus,cum elatos & iactabundos videmus:aut rurſus eos ridemus,quum lapides tollunt ac proiiciunt: ita & humana arrogantia animi puerilis eſt, & mētis imperfectæ ac vilis. Quid enim ſuperbit terra & cinis?Magna iactas homo? Quam ob rem? Quæ vtilitas, dic, quæſo? Vnde vero ſuperbis etiam contra eos qui eiuſdem tecum ſunt generis? Non eiuſdem conſors es naturæ?Non eiuſdem animæ? Non pariter à deo

† inuidia

συγκρίνειν ἑαυτόν.

Pſal.50.d

Eccle.10.b

ter à deo honorat⁹ es?Sed ſapiēs es?Gratias agere debes,nō inflari.Prima ingratitudo, arrogantia eſt:aufert enim beneficentiæ donum.Qui enim extollitur, tanquam ipſe quod rectum eſt,perfecerit,extollitur. Qui verò perfeciſſe ſe quod rectū eſt,putat, ingratus eſt erga eum qui†preciū dedit. Habes aliquid boni? Gratias age datori. Audi quid Ioſeph dicat, quid & Daniel.Cùm rex Aegypti ipſum accerſiſſet,& in omni exercitu de re quapiā rogaſſet, in quo ceſſerāt ac defecerāt omnes Aegyptij, qui circa talia potiſſimū idonei habebātur,&ablatur⁹ ipſe iā eſſet,& ſubuerſures illorū omnia, ſapientiorque appariturus aſtrologis,vatibus,incātatoribus,Magis, omnibus philoſophis qui tum erant,ex captiuitate & ſeruitute ſumpt⁹ puer.Etenim tunc maior eſt gloria:non enim par eſt conſpicuū aliquem ſplendere,& præter expectationem illuſtrem fieri.Itaque quod & præter ſpem hoc accidit,illuſtriorē eū fecit. Quid igitur?Cùm acceſſiſſet,dicebátne Pharaoni,vtiq; iſta noui? Sed quid? Gene.41.c Nemine ipſum arguēte, cum multa animi gratitudine quid dicit?Nunquid manifeſtatio horum per deū eſt?dominū confeſtim glorificauit, propterea & ipſe glorificatus eſt. Etenim & illud non modicum erat. Quod enim deus illi reuelauerat, multò maius erat quàm ſi ipſe hoc perfeciſſet.Quæ enim dicebātur,oſtēdebat fide digna eſſe,familiaritatiſq; cum deo maximū indicium. Rom.4.a Nihil enim adeò bonū eſt, atque familiarē eſſe deo.Si enim ex operib⁹, inquit,iuſtificatus eſt,gloriationem habet,ſed non apud deū. Si em̄ quem gratia dignatus eſt de⁹,in deo gloriatur, quòd dilectus ſit:quāquā conceſſum hoc illi ſit,habet gloriationem &qui operatur,ſed nō apud deum quemadmodum ille.Eſt enim indicium magnæ noſtrę infirmitatis.Quiſquis enim ſapientiā à deo accepit, † ſi quantò fuerit]celebrior,deum tātò magis glorificauit,viciſſim quoq; glorificatus eſt ab ipſo. Mar.8.d & Luc.12.b Nam qui me,inquit,glorificauerint,illos glorificabo.Rurſus ſi lius hominis,quo nemo ſapiētior, num tu ſapiētior, Ezech.28.a inquit,es Daniele?Hic Daniel, ſapiētior omnibus in Babylone ſapiētibus, ipſis quoq; aſtrologis,vatibus, Magis,incantatoribus,omni philoſophia non ſolùm culpata,ſed & ſublata(hoc enim ipſum ꝙ ſublata eſt, oſtendit eos primum quoq; ſeductos fuiſſe) ingreſſus ad regem,quęſtionémq; ſoluturus,neq; ipſe quicquam gloriabatur, Dani.2.d ſed primū deo omnia adſcribebat dicēs:Mihi verò,ô rex,non eſt per ſapientiā quę omnes homines excedat, reuelatū hoc:†& procedit ante ipſum]rex,ac iuſſit illi oblationes offerri. Ibidem.f Vides animi humilitatem?Vides gratitudinē? Vides morū modeſtiā?audi nanq; & Apoſtolos aliquando quidē Acto.3.b dicētes,Quid nos intuemini,quaſi noſtra virtute aut pietate effecerimus vt hic ambularet?Et iterū: Nos eiſdem quibus vos obnoxij malis,homines ſumus.Si Ibi.14.c. verò illis oblatos honores ita repulerūt,homines maiora quàm Chriſtus propter Chriſti humilitatem,&; Ioā.14.b. propter ipſius virtutē operari,(Qui emim mihi credit,inquit,maiora faciet quàm ego facio)quomodo non nos miſeri & calamitoſi,qui neq; culices expellere valemus,nedum dæmones, qui neq; vnum hominem iuuare poſſumus,taceo vniuerſum orbem,& tamen tātopere ſuperbimus, quātò ne diabolus quidem ipſe?Nihil adeò alienū eſt ab anima Chriſtiana, atq; arrogantia.Arrogantiam,dico,nō fiduciam neque animi fortitudinē: illa enim propria ſunt. Iſtud nāque aliud quicquā eſt, & aliud illud:vt aliud qui-

† gratiam

† quanto fuerit.

† & adorauit eū.

A dē animi humilitas, aliud verò illiberalitas & adulatio & aſſentatio.Etſi vultis omniū horum vobis exēpla exhibebo.Videntur enim contraria illa quodam modo coincidere & paria eſſe,quemadmodum cum tritico zizania, & cum roſis acanthę.Sed pueri quidē facile ſanè falli poſſunt: qui vero viri ſunt,ſpiritualis agriculturę periti,nouerunt vera bona à malis diſcernere.Agè igitur ex ipſis ſcripturis exempla vobis ꝓponamus. Quidnā eſt adulatio?illiberalitas,& aſſentatio. Siba Dauidi intēpeſtiue adulatus eſt, herumq; 2.Reg.16.a. ſuū detuit:imò Achitophel Abeſalomo: Dauid verò non erat talis,ſed animo humili.Adulatores enim ſunt ſubdoli:vtpote quādo dicūt: Rex viue in ſecula.Rurſus magi quàm ſunt adulatores?Et in Paulo,in Actis,multa talia inueniemus, quando ad Iudęos nō adulando,ſed animo humili diſſerit.Sciebat enim & B libere loqui, vt cùm dicit: Viri fratres, quū nihil vel Act.28.d. contra populum vel patrios mores egerim,vinct⁹ ab Hieroſolymis tradit⁹ ſum.Quòd enim animi humilis fuerint hęc verba,audi quomodo eos increpet in ſequentibus,dicens:Bene loquutus eſt ſpiritus ſanctus: Ibidem.f. Auditu audietis,&non intelligetis:& vidētes videbitis,& non perſpicietis.Vides animum virilē? Vide & Ioannis Baptiſtę virilem animum,quo erga Herodē vſus eſt,dicēs:Nō licet tibi haberē Philippi fratris tui Mar.6.c. vxorē. hoc eſt fiducialiter, hoc eſt viriliter loqui: nō illud Semei,quādo dicebat: Egredere vir ſanguinū. 2.Reg.16.b. Atqui & ille confidenter agebat.Verùm non eſt hoc animi fortitudo,ſed temeritas,& conuiciū, & lingua ſceleſta.Cōuiciata eſt Ieſabel Iehu,dicēs:Ecce occiſor domini ſui. 3.Reg.18.c. Verùm temeritas erat,nō fiducia & libertas.Vituperabat & Elias:ſed libertas & virilis for Ibidem.d C titudo erat.Nō ego,dicebat,peruerto populū,ſed tu & domus patris tui.Libere rurſus loquebatur ad vniuerſum populū Elias, dicens:Quouſque claudicabitis vtriſq; poplitibus veſtris? Hoc pacto reprehēdere, libertas erat & virilis animi dexteritas: illud verò temeritatis.Vis cognocere & humilis animi & libertatis verba?Audi Paulū dicentem:Mihi verò pro minimo eſt,vt à vobis iudicer,aut ab humano die:ſed 1.Cor.4.a neque meipſum diiudico. Nihil enim mihiipſi conſci⁹ ſum,verùm nō in hoc iuſtificatus ſum.Hoc animi eſt Chriſtiano digni. Et iterum:Audet quiſquam veſtrū Ibidē.6.a negotiū habens cum altero, iudicio agere ſub iniuſtis,& non ſub ſanctis?Vis cognoſcere adulationē inſipientium Iudęorum?Audi quid dicant:Nos nō habemus regem niſi Cæſarē. Ioan.19.c Vis animi videre humilitatem? Audi rurſus dicētem Paulum: Non enim nos 2.Cor.4.b D ipſos pręd icamus,ſed Chriſtum Ieſum dominū, nos verò ipſos ſeruos veſtros ꝓpter Ieſum. Vis & adulationem videre & temeritatē?Vis & temeritatem Nabal,& adulationē agreſtium Ziphęorum?Prodebant 1.Reg.23.c. enim cōſilio ſuo Dauidem. Vis philoſophiā & non adulationē videre Dauidis, quomodo Sauli prehēſo parcebat? Vis adulationem cognoſcere eorū qui Mēphiboſthe†occiderāt, quos & Dauid occidit?Verum vt ſimpliciter,& velut per hypotypōſim in ſumma dicā:Temeritas eſt,quando quis ira percitus cōuiciatur,modo qui neminem decet,aut ſeipſum vlciſcitur,aut aliquo pacto iniuſtè quicquā audet.Libertas verò & animi virilis fortitudo eſt, quādo contra pericula quis & mortē audet, & tam amicitiā quàm inimicitiam,eorum gratia quæ deo placent,cōtemnit.Rurſus adulatio quidē eſt & illiberalitas, quādo quoſdā colit quiſquā,non propter quę colere oportet, ſed

Δοκεῖ γὰρ πῶς παρυφισάναι τὰ ἐναντία.

† alias, Miphiboſeth.

Universidad de Deusto Biblioteca

tet, ſed ad captandũ terrena. Animi vero humilitas
eſt,quãdo eorum quiſquã gratia quę deo probantur
hoc facit,& vt magnũ quid & admirabile perficiat,à
dignitate ſua ſeſe demittit.Iſta ſi cognouerimus,bea-
ti erimus,ſi quidem ea fecerimus.Non enim ſatis eſt
Rom.2.b. cognouiſſe.Nã non auditores legis,inquit,ſed facto-
res legis iuſtificabuntur: imò condemnat etiam ſci-
entia,ſi ſine factis fuerit,& rectorũ perpetratione.Vt
itaque cõdemnationẽ fugiamus,exerceamus virtutũ
actum,vt futura bona conſequamur.

Homilia ſexta.

*IS enim affectus ſit in vobis qui fuit & in Chriſto Ie-
ſu: qui cum eſſet in forma dei, non rapinã arbitratus
eſt æqualem eſſe deo, ſed ſemetipſum inaniuit forma
ſerui ſumpta, in ſimilitudine hominum cõſtitutus, & figura re-
pertus vt homo, humilẽ præbuit ſeipſum factus obediens vſque
ad mortem, mortem autem crucis.* Dominus noſter Ieſus
Chriſtus, cùm ad magna diſcipulos ſuos hortaretur,
ſeipſum, & patrem,& prophetas in exẽplum propo-
nebat,vtpote cùm dicebat: Ita nanque faciebant ꝓ-
Matt.5.b. phetis qui fuerũt ante vos.Et iterum:Si me perſecuti
Ioan.15.c. ſunt,& vos perſequentur. &, Diſcite à me, quoniam
Luc.6.c. mitis ſum.Item:Miſericordes ſitis, ſicut pater veſter,
qui in cœlis eſt. Hoc & beatus Paulus fecit: Adhor-
tans iſtos ad animi humilitatem, Chriſtum in mediũ
adduxit.Et nõ hic ſolùm,ſed & cum de amãdis pau-
2Cor.8.b. peribus diſſereret, ita quodam modo dicebat:Scitis
enim gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd pro-
pter vos cùm diues eſſet, pauper factus ſit. Nihil e-
nim ita magnum ac philoſophicum animum ad bo-
norum operum perpetrationem excitat,atque ſi co-
gnouerit deo ſe ea in re ſimilem fieri.Quid enim huic
ad exhortãdũ adæquari poterit?Nihil.Quod & Pau-
lus ſciens,cùm ad animi humilitatem eos adhortare-
tur,primum quidem obſecrauit,ſupplicationẽmque
Supr.1.d poſuit.Deinde & increpatoriè dixit: Quoniam in v-
no ſpiritu ſtatis.Dixerat, quoniam illis oſtenſio per-
ditionis eſt,vobis verò ſalutis. Et hoc deĩceps ponit.
Is enim affectus in vobis ſit,qui fuit & in Chriſto Ie-
ſu,qui cùm in forma eſſet dei, non rapinam arbitrat⁹
eſt æqualem eſſe deo,ſed ſemetipſum inaniuit,forma
ſerui ſumpta. Attendite obſecro& excitemini.Quẽ-
admodum enim gladius quidam agilis vtrinque a-
cutus,quocunque inciderit,etiam ſi in mille phalan-
†vndique ges,facile eas intercidit & demolitur,eò quòd†ſem-
acutus ſit. per agillis ſit,]& nihil aciẽ illius ferre queat: ita ſanè
Cõtra hæ- &verba ſpiritus.Per hæc enim verba & Arij Alexan-
reticos. drini,&Pauli Samoſatei,& Marcelli Galatæ,& Sabel
lij Libyci,& Marcionis Põtici,& Valentini & Mane-
tis,&Laodicẽſis Apollinarij,&Photini,&Sophronij,
& omnes in ſumma hęreſes deiecit. Vt itaq; tale ſpe-
ctaculum vnáque plaga tot cadẽtes phalãges cõſpe-
cturi excitemini,ne vos prętereat ſpectaculi iucũdi-
tas.Si enim in curribus ad certandũ paratis in equo-
rum certaminibus,nihil adeò iucundũ eſt,atq; quan-
do vniuerſos currus cum aurigis pulſos quiſquã de-
iecerit,& multis quadrigis ſupinis proiectis, cũ auri-
gis ſolus ad carceres & metã certaminis cõtenderit,
& multus interea applauſus &clamor ad cœlos aſcẽ-
derit,& ille volucris inſtar,ex gaudio illo&applauſi-
bus totum ſtadium cũ equis percurrerit:quantò ma-
ior hic erit ſpectandi voluptas,quando omniũ hęre-
ticorũ cuneos & diabolicas officinas cũ aurigis ſuis,
gratia dei ſimul & pariter omnes deiecerimus? Et ſi
videt,ſiſtamus primũ in ordinẽ ipſas hæreſes.Vultis

A eam quę impietate,vel quę tempore ſuperior ſit?Nã
quę impietate ſit,difficile eſt cognoſcere.Prim⁹ itaq;
Sabellius Libyus adductus eſt.Quid igitur dicit?Pa- Sabellius ex Libya.
trem, & filium, & ſpiritũ ſanctum, nuda eſſe nomina Marcion
in vna perſona poſita. Marciõ verò Põticus dicit eũ Ponticus.
deum qui omnia conſtituit, nõ eſſe bonũ, neque pa-
trem boni Chriſti,ſed alium quẽdam iuſtũ, & quòd Marcell⁹
carnem pro nobis nõ ſumpſerit.Marcellus & Photi- Photinus.
nus ac Sophronius verbum energiam eſſe dicũt,ener Sophroni⁹.
giámque illam inhabitare eum qui eſt ex ſemine Da- Arius.
uid,non eſſentiam ſubſtantiuam. Arius filium quidẽ
confitetur,verùm ſolo verbo.Creaturam autem eum
eſſe dicit,& patre multò minorẽ. Cæteri verò dicũt
eum non habere animã.Vides ſtantes currus?Specu-
late igitur & eorũ caſum,quomodo ſimul omnes im
pellẽs,vna quoq; plaga omnes pariter deiiciat. Quo
B modo?Is enim affectus,inquit,in vos ſit,qui fuit & in
Chriſto Ieſu, qui cùm in forma dei eſſet, non rapinã
arbitratus eſt æqualẽ eſſe deo. Cecidit hic & Paulus
Samoſateus, & Marcell⁹, & Sabelli⁹. Etenim inquit,
qui cùm in forma dei eſſet.Quomodo igitur dicis, ô
ſceleſte,quòd ex Maria primum cœperit,& antea nõ
fuerit?Quomodo tu verò dicis, Energia erat? In for-
ma nanq; dei,inquit Apoſtolus,formã ſerui accepit.
forma ſerui éſtne energia ſerui,an natura ſerui?Omni
no certe natura ſerui.igitur &forma dei,natura dei eſt:
non ergo energia.Ecce & Marcellus,Galates,& So-
phronius & Photinus deciderunt.Ecce & Sabellius.
Non rapinam arbitratus eſt,inquit,æqualẽ eſſe deo.
Aequalẽ autẽ eſſe, nõ de vna perſona dicitur. Quod
enim æquale eſt,alicui æquale eſt. Vides duarũ per- ὑπόστ.
ſonarum hypoſtaſim, nõ nomina nuda ſine rebus ip-
C ſis dicta? Audiſti æternã ante ſecula vnigeniti eſſen-
tiam?Quid ergo cõtra Arium deinceps dicemus,qui
alterius eſſentiæ filiũ eſſe dicit?Dic mihi quid eſt,for
mam ſerui accepit?Homo factus eſt,inquis. Igitur &
cùm in forma dei eſſet,deus erat.Vtrobiq; enim for-
ma ponitur.Si iſtud verum,verũ & illud.Natura ho-
mo eſt, forma ſerui:igitur & natura deus, forma dei
eſt.Et non hoc ſolùm iſtud teſtatur, ſed & ꝙ æqualis
deo dicitur.Quemadmodum ergo & Ioannes oſtẽ-
dit nihil illum eſſe patre minorẽ,ita & Apoſtolus:nõ
rapinã arbitratus eſt,inquit,æqualẽ eſſe deo,Sed†ſa- † arguta quædã ratio eorum.
piens quiſquã ſcilicet ſermo eorũ:] atqui cõtrarium
oſtendit Apoſtolus, inquiũt. Dixit enim cùm infor-
ma dei eſſet, non rapuit vt æqualis eſſet deo. Atqui
ſi de⁹ erat, quomodo rapere neceſſe habuiſſet?Quo-
modo nõ † inſenſate hoc carpitur?] Quis enim dixe- † incõſideratè dictũ iſtud fuerit?
D rit,quoniã ille cum homo eſſet,non rapuit vt homo
eſſet? Quomodo enim rapiet quiſquã id quod alio-
qui eſt?Non,inquiũt, ſed ꝙ cùm inferior deus eſſet,
non rapuit vt magno & maiori deo ęqualis eſſet.Eſt-
ne modicus & magn⁹ deus?Itáne ethnica,in eccleſia-
ſtica dogmata inducitis? Apud ipſos enim & paruus
deus eſt & magnus.ſi verò & apud vos,hacten⁹ igno-
raui.Nam apud ſcripturas nuſquã inuenies, ſed ma-
gnum quidem vbiq; deum, paruum verò nuſquã. Si
enim paruus eſt,quomodo & deus eſt? Si nõ eſt ho-
mo paruus & magnus,ſed vna natura, & ſi quid non
vnius illius naturæ fuerit, homo nõ eſt:quomodo nã
erit deus paruus & magnus?Qui nõ naturæ illius eſt,
deus non eſt.Vbiq; enim apud ſcripturã dicitur,ma- Pſa.144.a.
gnus domin⁹,& laudabilis valde.Ecce & de filio.Nã Ibi.8.b.
vbiq; dominum eum vocat.Magnus,inquit, es tu,& Ibidem.
faciẽs mirabilia. tu es deus ſolus. Et iterũ: Magnus Ibi.146.a
dominus

domin⁹ noſter,& magna virtus eius, & magnificẽtię
eius nõ eſt terminus.Sed filius,inquis,paruus eſt.Sed
tu hoc dicis. Nam ſcriptura contrariũ. Quemadmo-
dũ de patre,ita & de filio loquitur. Audi nanq; quid
ad Tit.2.d. Paulus dicat:Expectantes,inquit,beatã ſpẽ,& appa-
ritionẽ gloriæ magni dei. At nunquid de patre ſi lo-
queretur,apparitionẽ dixiſſet? Vt verò & vos magis
argueret, ad apparitionẽ adiecit, magni dei.Nũ igi-
tur de patre dictum eſt? Nequaquã. Subiũctio enim
illa non admittit,quę dicit,&apparitionẽ magni dei
& ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Ecce & filius magn⁹
eſt.Quomodo ergo paruum & magnum dicis?Audi
Eſaia 9.b & prophetam magni cõſilij angelum ipſum dicentẽ.
Qui magni conſilij angelus eſt, magnus non eſt?Qui
fortis deus eſt & potens,non magnus,ſed paruus eſt?
Quid ergo impudentes & improbi dicemus deũ eſ-
ſe paruũ?Ea refero,quę ipſi ſępenumero dicũt,vt eos
eò magis fugiatis.Cùm paru⁹ eſſet,inquis,nõ rapuit,
vt æqualis eſſet magno. Quid enim dic mihi,(ſed ne
putetis hęc noſtra eſſe verba)ſi paru⁹ erat, vt ipſi vo-
lunt,& multò paterna virtute inferior:quomodo ſa-
nè potuiſſet rapere,vt æqualis eſſet deo?Inferior enĩ
natura vtiq; rapere nõ poterit,vt ſit in magna: vtpo-
te homo certè rapere non poterit,vt angelo æqualis
ſit iuxta naturam: & equus rapere non poterit,etiã ſi
velit, vt homini æqualis ſit ſecundum naturã. Vltra
tamen iſtud,etiam illud dicam,quid velit Paulus ad-
ſtruere per hoc adductum exemplũ. In animi humi-
litatẽ vult inducere Philippẽſes omnes. Quid igitur
dic,quæſo,in medium iſtud adduxit?Nemo enim ad
animi humilitatẽ adhortari volẽs,hoc dicit:Eſto hu-
milis,& minorẽ te exiſtimes illis qui paris ſunt hono
ris.etenim ille vel ille quum ſeruus eſſet,non rebella-
uit contra dominum ſuum.imitare igitur illũ. Atqui
iſtud non eſt animi humilis,dicet quiſquam,ſed deie
cti. Diſcite quid animi humilitas, vos qui diabolicã
elationẽ habetis.Quid igitur eſt animi humilitas?Hu
milib⁹ affici. Humilibus verò afficitur, nõ qui neceſ-
ſario humili ſorte eſt, ſed qui ſeipſum humiliat:vt
exẽpli gratia, quando qui ſublimibus affici poſſet,hu
milibus afficitur,is animo eſt humili. Quãdo verò in
eo quod aſſequi nõ poteſt,humilis eſt,nõ amplius ve
rè animo eſt humili:vtpote rex ſi primati cuipiã ſubii
ceret, animo eſſet humili,eò quòd à ſublimitate ſua
deſcendiſſet. Primas verò etiã ſi regi obediat, nõ ta-
mẽ propterea humilibus afficietur. Qua ratione?Nõ
enim de ſublimi ſeipſum humiliauit. Nequit enĩ ali-
ter quiſquã humilibus affici, niſi in poteſtate ſit.Si e-
nim neceſſaria& coacta fuerit humilitas,iam non eſt
ταπεινο- ex effectu virtutis opus,neque ex volũtate,ſed ex ne-
φροσύνη ceſſitate.ταπεινοφροσύνη verò propterea dicitur,ὅτι τῷ
quid ſit. φρονήματος ἐστὶ ταπείνωσις,eò quòd animi ſit humilitas.
Dic mihi:Si quis cùm abundandi poteſtatem nõ ha-
beat,in eorum quę habet poſſeſſione permaneat,lau-
dabimúſne illum tanquã iuſtum?Nequaquam.Quã-
obrem?Quoniam per neceſſitatem voluntatis enco-
mium ſublatum eſt.Dic mihi : Si quiſquã cùm tyrã-
num & regem agere nequeat, priuatus manſerit, illũ
ne tanquã aliena non curãtem laudabimus? Nequa-
quam.Ergo neque hic.Laus enim,ô omniũ indoctiſ-
ſimi,non eſt in horum abſtinẽtia,ſed in bonorũ per-
petratione.Illud enim à vituperio quidẽ liberat,nõ-
dum verò laudis participem facit, iſtud autẽ enco-
mia meretur. Vide igitur Chriſtũ ita laudãtem,cùm
Matt.25.d dicit: Venite benedicti patris mei, poſſidete re-

A gnum vobis ab exordio mũdi paratũ.Eſuriui enim,&
dediſtis mihi edere: ſitiui, & potaſtis me. Non dixit,
quoniã neminem defraudaſtis, neq; quoniã non ra-
puiſtis:nam modica illa ſunt: ſed quoniã eſurientem
me vidiſtis,& cibaſtis. Et quíſnã ita laudauit vel ami-
cos vel inimicos? Itaque neque Paulum. Et quid di-
co Paulum? Ne vulgarem quidem virum quiſquã ita
laudauit vnquam, quomodo tu Chriſtũ laudas, nẽ-
pe quòd principatum ſibi non cõpetentem non ac-
ceperit.Super talibus enim admirari, multã eſt mali-
tiam de ſe proteſtantiũ. Quomodo?Quoniã apud il-
los tale quid laudi dicitur:vtpote ſi qui furatus eſt, non
furetur amplius. apud bonos verò non ita.quoniam
principatum & honorem ſibi nõ congruentem non
rapuit,laudandus eſt. Et cuiúſnam ſunt iſta demẽtię?
Attẽdite obſecro,lõgus enim ſermo eſt. Alioqui ve-
B rò quíſnam vnquã ab iſtis ad animi humilitatem ad-
hortatus eſt?Oportet enim exẽpla maiora eſſe quàm
cauſa ſit ad quã hortamur. Non enim ab alienis exẽ-
plis & extraneis quiſquã facilè admonuerit. Tale eſt
quod admonuit Chriſtus, vt inimicis benefacerem⁹,
adduxit magnũ illud patris exemplum, quoniã So- Matt.5.g
lem ſuum producit ſuper malos& bonos,& pluit ſu- Ibidẽ.11.d
per iuſtos & iniuſtos. Hortatus eſt ad clementiã, ad-
duxit exemplum:Diſcite, inquit, à me, quoniã mitis Ioan.13.b
ſum & humilis corde.Et iterũ:Si ego domin⁹ & ma-
giſter iſta facio, quantò magis vos?Vides quomodo
adducta exempla nõ ſint remota.Neque enim vſque
adeo remota eſſe debẽt.Nã & nos ita facimus. Alio-
qui & hic ne poteſt quidem vicinum exemplũ eſſe.
Quomodo?Quoniã ſi ſeruus eſt, & minor eſt, & ma-
iori obediẽs. Iſtud verò nondũ eſt animi humilitas.
C Oportuerit nanque cõtrario modo fieri, atq; maio-
rem quẽdã minori obedientẽ oſtẽdere.Verum quo-
niam in deo iſtud non reperit, nempe maiorẽ & mi-
norem,ęqualẽ igitur poſuit.Si verò minor fuiſſet fi-
lius, nõ potuiſſet ab ipſius exẽplo Apoſtolus ad ani-
mi humilitatẽ hortari.Quare?Quoniam nõ eſt animi
humilitas ſi minor non inſurgat aduerſus maiorem,ſi
principatum non rapiat,ſi obediẽs ſit vſq; ad mortẽ.
Veruntamen vide quid & ante adductũ exemplum
dicat.Per animi humilitatẽ,inquit, alium quiſque ſe Hic ſup.a
pręſtantiorem exiſtimet. Exiſtinet, inquit. Quãdo-
quidem enim ſecundum eſſentiã vnum eſtis,&ſecũ-
dum honorẽ quem habetis à deo, ſupereſt oportere
rem iſtam opinionis & exiſtimationis eſſe. In maio-
ribus verò & minoribus iſtud vtiq; non dixiſſet,exi-
D ſtimet,ſed honorate eos qui vos præcellũt,quemad-
modũ & alibi dicit:Obedite prępoſitis veſtris,&de- Hebr.13.c
ferte illis. Illic naturę negocium eſt ſubditũ eſſe, hic
verò oportet vt ſit iudicij noſtri.Per animi humilita-
tem,inquit,alium quiſq; ſe præſtantiorem exiſtimet,
quemadmodũ Chriſtus fecit. Et quidẽ quæ hæreti-
corum ſunt, hoc pacto ſubuerſa ſunt: deinceps vero
quę nos cõcernunt,dicẽda erũt, poſtquã ſummatim
primũ quę illorum ſunt dixero,quòd nempe ad ani-
mi humilitatẽ adhortãs, non ſanè eum qui minor &
inferior ſit, & maiori obedierit, adduxiſſet. Si enim
ſeruos admonuiſſet vt dominis ſuis obedirẽt,meritò
hoc feciſſet. Si verò liberos adhortatus eſt obedire
liberis,ad quid ſerui ad herũ ſuum,& inferioris erga
maiorẽ obediẽtiã attuliſſet? Nũ enim dixit,inferio-
res maiorib⁹ obediãt? Sed qui pari eſtis honore,aliis
alij obedite,atq; alium quiſque præſtãtiorem ſe exi-
ſtimet. Qua verò ratione non etiã quę vxorem con-
cernunt,

Universidad de Deusto Biblioteca

A cernunt, adduxit: nempe quemadmodum vxor obedit viro, ita & vos obedite? Si verò quod æqualiũ est ac liberorum, non adduxit, quoniam modica quædā fuisset subiectio: quantò magis quod serui est, vtique nō adduxit? Præoccupādo hoc dixit, ideo scilicet factũ, quòd nemo ad hunc modum propter malorum abstinentiā quēquam laudat, nēpe omnino eius meminit, nec si castum quisquā laudare cupiat, ita dicit: quoniam non est mœchatus: sed quoniam à propria quoque vxore abstinuit. Nusquam enim malorũ abstinentiam ponimus, quippe quòd ridiculũ esset. Dixi formam serui fuisse verā, & nihil deficiētem: atq; ideo & formam dei esse perfectam, & nihil deficientem. Qua ratione non dixit, in forma dei factus est, in forma dei existēs? Idē hoc est, ac si diceret: Ego sum qui sum.† Quòd formā ponit, quæ res scilicet ab eo

†nullā naturæ esse differētiā forma demonstrat, quatenus est forma.

B cuius esse dicitur, nihil variat, ostendit quomodo sit forma.] Nequit verò fieri vt quod alterius est naturę, alteri⁹ formā habeat, vtpote nemo hominum angeli formam habet, neq; brutum hominis formam habet. Quomodo igitur filius? Deinde in nobis quidē, quoniā cōpositi sumus, forma est corporis: in ea verò quod simplex est & omnino incompositũ, essentię est. Si verò, quod sine articulo dictum est, patrē nō ostendit, multis illud locis demōstratur sine articulo dictũ esse. Et quid dico multis locis? Nam confestim in ipso loco, nō rapiuam, inquit, arbitratus est æqualem esse deo. Et non dixit τῷ θεῷ de patre loquens. Volo & quę nos cōcernũt adiicere, sed vereor ne mētes vestras obruam⁹. Inter ea verò quę dicta sunt, memoria tenete, ad hæreticorum subuersionē. Excidamus interea spinas, & tunc bonum semen excisis spinis, recreatáque paululũ tellure, iaciamus, vt malitia

Sine articulo, hoc est ἐν μορφῇ θεῷ. non enim τοῦ θεοῦ. τὸ εἶναι ἴσον θεῷ. Nō habet τῷ θεῷ.

C quā ex illis contraxit, in vniuersum deposita, cũ multa virtute diuina semina capiat.

Morale.

Gratias agamus deo pro iam dictis. Precemur eũ, vt custodiam & obseruantiam eorũ donet, vt & nobis & vobis exhilaratis cōfundātur hęretici. Oremus eum vt & ad sequentia nobis os aperiat, vt & quæ ad nos pertinent, eadē quoque diligētia disserēdo percurramus. Precemur eum, vt & vitā nobis fide dignā præstet, vt ad gloriā eius viuamus, vt nomē eius per nos non blasphemetur. Nā vt vobis, inquit, propter quos nomē dei blasphematur. Si enim filiũ habētes, (quid enim filio ingenuũ magis habemus?) si filiũ tamē habentes, per quē blasphemamur, ipsum abdicamus, auersamur, & nō admittimus: quāto magis de⁹

Rom.2.d.

D seruos habēs ingratos, ipsum blasphemantes, & probris afficiētes, illos auersabit, & odio habebit? Quē verò deus oderit & auersatur, quis amplectetur? Nemo, nisi diabolus, vel dæmones. Quem autē dæmones nacti sunt, quā ille salutis spem habebit? Quod vitæ solatiũ? Donec in manu dei fuerimus, nemo nos rapere poterit. Potēs enim est ac robusta. Si verò ex manu & adiutorio ipsius exciderimus, perierim⁹, omnibus parati & expositi ad rapinam, tanquā murus inclinat⁹, & sepes impulsa. Si fuerit murus imbecillis, expositus est ad transeundum omnibus. nō enim putabitis istud de Hierusalē duntaxat dici, quod dicturus sum, sed & de omni homine. Quid verò de Hierusalem dictum est? Cantabo dilecto canticum dilecti mei vineę meę. Vinea facta est dilecto in cornu, in loco pingui. Et sepē circūdedi, & vallo cinxi, & plantaui vineam Sorec, & ædificaui turrim in medio eius,

Esaie.5.a

A ac torcular fodi in ea, & expectaui vt faceret vuā, fecit autē* spinas. Et nunc homo Iuda, & qui habitatis in Hierusalem, iudicate inter me & vineā meā. Quid oportebat facere vineæ meę, quod illi non fecerim? Propterea expectaui vt faceret vuā, fecit verò spinas. Nunc igitur pronũciabo vobis quid facturus sim vineæ meæ: Auferam sepem eius, & erit in direptionē: & diruam murum eius, & erit in conculcationem: & deserā vineam meam, & nō putabitur, neq; fodietur, & ascendent in ea tanquam in terra inculta, spinæ: & nubibus mandabo ne pluant in eam imbrem. Vinea quippe domini sabaoth, dom⁹ Israël est, & homo Iuda dilecta noua plātula. Expectaui vt faceret iudicũ, fecit autem iniquitatē, & nō iustitiā, sed clamorem. Istud & de vnaquaque anima dicitur. Quando enim quæcunq; oportebat impleuerit benignus deus, illa

**Spinas legunt lxx. alij verò labruscas.*

B verò postea spinas ꝓ vua fecerit, auferet sepē, & diruet murum, atq; ita in rapinam exponemur. Audi nanq; quomodo & alius propheta lamentādo dixerit: Quamobrem destruxisti sepem eius, & deuindemiant eā quotquot via illa prætergrediuntur? Vastauit eam aper syluestris, & fera agrestis cōsumpsit eā. Nam illic quidem de rege Medorum & Babylonico dixit: hic verò non de eo dici potest, sed aper & fera syluestris diabol⁹ est, atq; omnis illi⁹ virtus. Agrestis ferocitas est impura eius audacia. Nam quādo rapacitatem eius demonstrare vult, dicit: Sicut leo rugiēs circuit quærens quem deuoret. Quādo verò quàm sit venenosus & letalis ac perniciosus, serpentem vocat & scorpionē. Calcabitis, inquit, super serpētes & scorpiones, & super omnem virtutē aduersarij. Quādo verò quàm potēs simul & venenosus sit, draconē

Psal.79.b *1.Petr.5.d* *Luc.10.d.*

C eum vocat, vt cum dicit, Draco iste quē finxisti ad illudēdum ei. Et draconem ipsum & serpentē tortuosum & aspidē vbiq; vocat. Est enim bestia multiplex & nodosa ac varia, multęq; virtutis. nihil non mouet, omnia turbat, omnia sursum ac deorsum volutat & subuertit. Verùm ne timeatis, ne vereamini. Vigilate dũtaxat, & erit instar passerculi, inquit. Calcabitis em̄ supra serpentes & scorpiones. Cōculcationem pedũ nostrorum, si voluerimus, fecit eũ. Vide igitur quàm ridiculum sit & miserum, supra caput nostrũ stātem videre eum, quem cōculcandũ suscepimus. Quo verò pacto istud à nobis fit? Si nos voluerimus, magnus est: si nos voluerim⁹, paruus est Si attēderim⁹ nobis ipsis, & cum rege nostro fuerimus, contrahetur, & nihil habebit ab exili puero melius in hac aduersum nos pugna. Si fugerimus ab eo, plurimũ sibilabit, rugiet,

Psal.103.f

D fremet dentibus, tanquā qui nos magno dei auxilio destitutos prehēderit. Nō enim aggreditur, nisi permiserit deus. Neque enim gregem porcorũ inuadere ausus fuit, deo nō permittente: multò minus animas hominũ. Permittit verò deus vt vel erudiat, vel pœnam sumat, vel illustriores nos faciat, quemadmodum Iob. Vides ipsum non progredientē, neque audētem propius accedere, sed metuentem ac tremētem? Et quid dico de Iob? Cũ enim in Iudā insiliret, quousque eum Christus à sacro apostolorum choro non absciderat, non ausus fuit totum eum rapere, inque ipsum introgredi. Itaque tum quidē eum externè inuaserat, introgredi verò in eum nondũ audebat. Postquā verò cognouit eum à sacro cœtu auulsum, vehemētius in ipsum insiliit, q̄ quouis sermone dici queat: nec prius destitit, quousque eũ duplici morte interemerit. Ista ad admonitionē nostrā scripta sunt.

Luca 8.e.

A ta sunt. Alioqui quod emolumētum fuerit, quis ꝓfectus, quę vtilitas, cognoscere quòd vn⁹ ex duodecim Christum prodidit? Multũ profuerit. Quando enim cognouerimus vnde ille in perniciosum hoc cōsiliũ inciderit, custodiemur & nos ne eadē faciamus. Vnde igitur in hoc cōsilij venit? Ex auaritia. fur erat, triginta argenteis dominũ tradidit, ita scilicet ista animi passione inebriabatur, vt dominum orbis pro triginta argenteis proderet. Quid ista insania peius? Nihil illi adęquari, nihil par esse poterit. quem tradidit, cui comparatę gentes nihil reputatę sunt, illũ pro triginta argenteis tradidit. Grauis est enim auaritię tyrannis, stupidam potens efficere mentē. Non ita ab ebrietate quisquā atque ab auaritia attonitus redditur. Quid enim dic quæso? obscurũ te & ignotũ vocauit, & vnũ ex duodecim effecit, doctrinam tibi impertiuit, ꝓmisit innumera bona, miracula patrare fe

B cit: mensæ, itinerum, conuersationis, cōuictus, & omnium eorum particeps factus es, quorũ & reliqui. An ista te cohibere nō potuerũt? Cuius gratia tradidisti? Quid queri potes ô scelešte? Quid verò beneficij nō accepisti? Mentem tuā sciebat, nō cessabat quod suũ erat impendere. Sępe dicebat, Vn⁹ ex vobis me traditur⁹ est. Sæpe pungebat, tibiq; parcebat, quāuis talē te sciret, nō tamē choro illo eiiciebat. Adhuc te portabat, adhuc velut genuinum & vnum ex duodecim ita honorabat, ita diligebat, denique, ô animũ scelestũ, accepto linteo immaculatis illis manibus impuros pedes tuos lauit: neq; hoc te cohibuit? Furabaris quæ pauperum erant: & ne in maius malũ progredereris, etiā hoc ferebat. Nihil tibi persuasit. Etenim si bestia fuisses, si lapis, nō fuisses beneficiis illis tibi im-

Ioan.13.c

C pensis, non fuisses miraculis, nō fuisses adhortationibus immutatus? Verum etiam vsqueadeo efferatũ vocabat, & operibus mirandis lapidibus stupidiorē ad saniora inducebat, Tu verò nullo horum melior euasisti. Meritò tantam proditoris amentiam miramini. Formidate itaque vulnus illius. Per auaritiā talis factus est, per pecuniarum amorē. Excide affectũ hũc. Tales em̄ morbos parit. Impios facit, & efficit vt de⁹ non agnoscatur, etiam si innumeris beneficiis affecti fuerim⁹. Excīde obsecro. Nō est ex vulgarib⁹. Mortes innumeras ac perniciosas pārere solet. Videmus Iudę passionē & affectum. Formidemus ne in eadem incidam⁹ ipsi quoq;. Propterea scripta sunt, ne eadē patiamur & nos. Quapropter & oēs euangelistæ ista narrarunt, vt nos refrænarēt. Procul & eminus malũ hoc fuge. Non enim hoc solũ est auarum esse, multas

D pecunias desiderare, sed omnino pecunias amare. Grauis est auaritia, plura q̄ opus sit desiderare. Num enim auri talenta tunc erant quæ proditionē suadebant? Triginta argēteis ipsum tradidit. Recordamini igitur, quomodo antea dixerim, quòd auaritia non demōstretur in eo, si plura accipiantur, sed multò magis si pauca. Vide quantum malũ iste propter modicum aurum fecerit. Imò verò non propter aurum, sed propter argenteos. Non potest, nō potest, inquā, fieri, vt homo auarus vnquam Cstristi faciē videat. Vnum istud ex impossibilibus est. Radix est malorũ. Si verò extra gloriam illam decidit, qui vnum malũ habet: qui ipsam adfert radicē, vbi stabit? Nō potest pecunię seruus, german⁹ esse seru⁹ Christi. Ipse Christus ita decreuit, rem istā esse impossibilem. Non potestis, inquit, deo seruire & māmonæ. &, Nemo potest duobus dominis seruire. Contraria nanq; pręci-

Matt.6.d *Ibidem.c*

A piũt. Christus dicit, parce pauperib⁹: Mammonas dicit, exue & tolle quę habent. Christus dicit, Effunde quę habes. Māmonas dicit, accipe etiā quę nō habes. Vides contrarietatē, vides bellum? Quomodo poterit quisquam vtrisq; facilè obedire? Verum vnũ oportet cōtēnere, aut certe nihil sermone opus fuerit. Quomodo nō reipsa videmus istud, Christum nēpe contēptum, māmonā verò honoratum? Videte quo modo & verba de hac re grauia & molesta sint, quātò magis res ipsa? Verũ res ipsa nō adeo videtur onerosa, quādoquidē affectu ac passione illius occupamur. Etenim nunc quidē si vel modice ab hoc affectu purgatus fuerit anim⁹, donec sanè extra eũ steterit, poterit rectè iudicare. In illũ verò si abierit, ignique illo perfusus, atq; in rei ipsius voluptate cōstitutus fuerit, non habebit amplius syncerum forum, nō

q.d. Alioqui frustra dicentur omnia.

B habebit incorruptũ tribunal. Christ⁹ dicit: Nisi quis abnegauerit omnia quæ possidet, nō est me⁹ discipulus. Māmonas dicit: Accipe ab esuriente panē. Christus iubet, indue nudum: iste verò, nudũ etiam exue. Christus dicit: Domesticos seminis tui ne despicias: Māmonas dicit, non misereberis domesticorũ seminis tui: & si matrē videris, si patrē, cōtemne. Et quid dico patrem & matrē? Etiam animā tuam, & ipsam perde. Veruntamen auditur. Heu vtvt crudelia, vtvt sæua & ferocia imperet, auditur tamen magis, quàm qui mitia salutariaq; vobis pręcipit. Propterea gehēna, propterea ignis, ꝓpterea fluuius igneus, ꝓpterea vermis non moriens. Noui multos ista nobis dicētibus non libenter audire. Neque sanè ego libenter ea dico. Quid enim proderit ista dicere? Vellem vobis perpetuo de regno disserere, de refocillatione, de

Luc.14.g

C aqua refocillationis, de loco viridis pascuę. Nā super aquā, inquit, recreationis pauit me, & in loco pascuæ cōmorari me fecit. Vellem de loco disserere, vbi nec dolor est, nec mœstitia, nec angustia. Vellē disserere de iucunda Christi præsentia. Quanquam omnē superant sermonem & omnem intellectũ: attamen, vt possem, vellē ista disserere, sed quid faciam? Non potest ad febricitantem & malè dispositũ de regno dici. Nam interea, donec talis est de sanitate dicendum fuerit. Nō licet ad eũ qui obnoxius est pœnæ, de honore disserere. Nam antea quærendũ est, quomodo à pœna & supplicio liberet. Nisi istud fuerit, quomodo illud esse poterit? Propterea ista continuè dico, vt ad illa confestim perueniamus. Nam & deus hoc nomine gehennam minatus est, vt nemo in gehēnā in-

Psal.22.a

D cidat, vt omnes regnũ cōsequamur. Et nos ideo cōtinuè gehennæ mentionē facimus, vt ad regnũ vos impellamus, vt per timorem emollita mente vestra, quę regno digna sunt, facere instruamus. Ne sitis igitur ad verborum istorum grauitatē difficiles. Nam ista verborum grauitas occasionē animabus vestris a peccatis fugiendi parit. Nā & ferrũ graue est, & malleus grauis: verùm parant vasa vtilia & argētea, & distorta dirigunt, ita vt nisi grauia & dura essent, distortam materiam vtique dirigere non possent. Ad hunc modum potest & grauis noster sermo animũ componere. Ne fugiamus itaq; verborũ grauitatem, neque illorum verbera. Non inferuntur verbera, vt animum frangant aut conterant, sed vt corrigant. Nouimus enim quo pacto per gratiā dei percutiamus, quo modo verbera inferamus, ad hoc valētia vt non cōteramus vasculum, sed vt extenuemus, vt dirigamus, vt vtile faciamus domino, vt offeramus illud splēdidum, bene

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum bene excultum in illam diem, in qua fluuius erit igneus, ne opus habeat ferre flammā illic futurā. Niſi enim igne vos hic examinauerimus, neceſſe erit omnino vt illic igne examinemini, nec licet aliter fieri.

1 Cor. 3. c

Dies enim domini in igne reuelatur. Melius eſt vt ſermonibus noſtris exuramini modico tempore, q̃ perpetua illa gehennæ flamma. prorſus enim manifeſtū eſt ita futurū. Et ſæpenumero vobis rationes irrefragabiles dixi. Oportet quidem vt ex ſcripturis perſuadeamini: quoniam verò contentioſi quidā ſunt, mouimus & ex rationib⁹ multa. Nihil verò ꝓhibet quò minus ipſas & nunc dicamus. Quæ erant autē? Iuſtus eſt deus. Hoc fatemur omnes & Gręci & Iudęi & hęretici, & Chriſtiani. At hinc multi eorū qui peccauerūt, abſceſſerunt non puniti: multi eorum qui quæ recta ſunt egerunt, abſceſſerūt innumeris malis affecti. Itaque ſi iuſtus eſt deus, vbi iſtis bona retribuet, vbi illis ſupplicia, ſi gehenna nō eſt, ſi reſurrectio nō eſt? Hūc ergo ſermonē ſemper & illis & vobis ipſis occinite, & non permittet vos de reſurrectione dubitare. Qui verò de reſurrectione non ambigit, cum multa attentione viuere ſtudebit, vt ęterna bona cōſequatur: quę contingat nos omnes aſſequi, &c.

Homilia ſeptima.

IS affectus ſit in vobis qui fuit in Chriſto Ieſu, qui cùm eſſet in forma dei, non rapinam arbitratus eſt æqualem eſſe deo, ſed ſemetipſum inaniuit forma ſerui ſumpta, in ſimilitudine hominum conſtitutus, & figura repertus vt homo, humilem præbuit ſeipſum factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis. Quapropter & exaltauit ipſum deus in ſummam ſublimitatem, & donauit illi nomen quod eſt ſupra omne nomen, vt in nomine Ieſu omne ſe genu flectat, cœleſtium terreſtrium & infernorum: omníſque lingua confiteatur quòd dominus ſit Ieſus Chriſtus ad gloriam dei patris.

Hoc eſt, Hæretici dicūt illud, nō rapinā arbitrat⁹ eſt æqualem eſſe deo, idē eſſe, atque nō rapuit diuinitatem per ſuperbiam, ſed humilis eſſe voluit. volentes hoc argumēto Chriſti diuinitatē refutare.

Diximus de hæreticis. Oportunum fuerit deinceps & quæ nos concernunt, dicere. Illi dicunt, quòd iſtud, non eſt rapinam arbitratus, idem ſit atque non rapuit. Oſtēdimus omnino vanum illud & abſurdum eſſe, & quòd neque ad animi humilitatem hinc quiſquam adhortetur, neque deum ita celebret, quin neque hominē. Quid eſt igitur dilecti? Attendite quę nunc dicantur. Quoniam multi homines putāt, ſi animo fuerint humili, priuandos ſe fore dignitate ſua, minorandóſq; & humiliandos: hunc metum eximēs apoſtolus, quid dicit? Oſtendit quòd non ita ſentiendū ſit, quòd de⁹ vnigenitus in forma dei exiſtens, nihil minus habēs à patre, æqualis illi, non rapinam arbitratus ſit æqualem eſſe deo. Quid verò iſtud eſt? Quod rapuit quis, & præter congruum accepit, iſtud deponere non audet, veritus ne pereat, ne excidat, ſed perpetuò ipſum detinet. Qui verò naturalem quandam dignitatē habet, non veretur deſcendere etiam ab illa, ſciēs quòd nihil tale paſſurus ſit: vt exempli vice dicam: Tyrannidem rapuit Abeſalom, & deponere illam deinceps auſus non fuit. Quin ad aliud veniamus exemplum: ſi verò exempla rem omnem exprimere nequiuerint, ne ęgreferatis. Talia nanque ſunt exempla. Potiorem partem menti reputandam permittunt. Regi ſi quis rebellauerit, regnúmque rapuerit, ille raptam dignitatem nec deponere nec diſſimulare audet. Si enim ſemel diſſimulauerit, mox periit. Aut ad aliud quoddam exemplum veniamus, vtpote: Eſt qui quiddam rapuit, illud perpetuò continet. nam ſi deponeret raptum, confeſtim periit, & omnino qui aliquid ex rapina habent, deponere & diſſimulare, & nō ſemper in co eſſe in quo ſunt, verentur. Sed nō ita, qui quod habent ex rapina, non habent: vtpote dignitatē hanc habet homo, vt rationalis ſit. Non inuenio exemplum. Non enim apud nos eſt principatus naturalis. Nā nihil bonorum naturale nobis eſt. Alioqui natura eiuſdem ſortis cum deo eſſemus. Quid ergo dicit? Quod dei filius nō ſit veritus à dignitate ſua deſcēdere. Nō enim rapinam arbitratus eſt diuinitatem, non timuit ne quis naturā aut dignitatē dei ſibi auferret: ꝓpterea & depoſuit eam, ſecurus quòd recepturus eſſet eā: diſſimulauitq; eam, nihil ſe ex eo imminuendum ratus. Propterea non dixit, non rapuit: ſed, non rapinā arbitratus eſt. Non raptum habebat principatū, ſed naturalem: non donatum, ſed legitimum ac ſecurum. Propterea non contatur vel ſeruorum formam accipere. Tyrannus metuit in bello deponere purpuram, rex verò id cū magna ſecuritate facit. Quare? Quia non habet raptum principatum. Non igitur tanquā qui rapuiſſet forma m dei, non depoſuit, ſed tāquam naturalem habens, & quę nunquam deponi queat, eā abſcondit ac diſſimulauit. Iſtud æqualē eſſe deo, nō ex raptu ſed ex natura habuit, propterea inaniuit ſeipſum. Vbi ſunt qui dicūt †eū neceſſitate paſſum eſſe,] quòd ſubdit⁹ fact⁹ eſt? Seipſum, inquit, inaniuit, ſeipſum humiliauit, obediēs factus vſq; ad mortē.

†quod neceſſitatem ſubierit.

Quomodo inaniuit? Forma ſerui accepta, in ſimilitudine hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Hic ad illud, quiſque alium pręſtantiorē ſe exiſtimet: hoc dixit, nempe, ſeipſum inaniuit. Alioqui ſi ſubiectus fuiſſet, animi humilitas res iſta non fuiſſet, niſi ſua ſpōte, niſi ex ſeipſo illud voluiſſet. Si enim ignorauit quòd oporteat iſtud fieri, erit imperfectus. Si huius ignarus expectauit mandati tēpus, erit tēporis ignarus. Vel ſi ſciebat & quòd fieri, & qñdo ā fieri oporteat: qua ratione ſubiectionem ſuſtinuit? vt oſtenderet excellentiam? Iſtud non eſt oſtendere patris excellentiam, ſed ſuam tenuitatem. Non enim poteſt patris nomen, patris oſtendere prærogatiuam. Nā ſine illo omnia eadem habet filius. Nō enim ſufficit ad exprimēda iſta honor patris in filium. Quid igitur dicūt hæretici? Ecce, inquiunt, nō eſt factus homo. Eos intelligo, qui cū Marcione faciunt. Sed quid? In ſimilitudine hominū inquiunt. Quomodo verò poteſt quis in ſimilitudine hominum fieri? Vmbram indutus. Igitur idolū iſtud eſt, & nō hominis ſimilitudo. Hominis enim ſimilitudo alter homo eſt. Quid verò ad Ioannē dices, qui dicit, Verbum caro factum eſt? Sed & ipſe iſte beatus alibi dicit, ī ſimilitudīe carnis peccati. &, Habitu inuentus vt homo.

Ioan. 1. b
Roma. 8. a

Ecce, inquiūt, & habitu, & vt homo. Hoc verò non eſt verè hominē eſſe, eſſe vt homo, & habitu hominem eſſe. Illud enim, habitu hominem eſſe, nō eſt natura hominē eſſe. Videte quāto ego candore hoſtiū argumenta ponam. Splendida enim demum & abundè parta victoria hæc eſt, quādo quę videntur eorum robur eſſe, non abſconderimus. Nam iſtud ſeductio magis eſſet, quàm victoria. Quid itaq; dicunt? Iterum eadē repetamus. Habitu eſſe, non eſt ex natura eſſe: & vt homo, & in ſimilitudine hominis eſſe, iſtud non eſt hominem eſſe. Ergo & formā ſerui accipere, nō eſt naturam ſerui accipere? Igitur hîc pugna eſt. Et quare tu nō prior illud ſoluis? Quēadmodū enim putas iſta aduerſum nos eſſe, ita & nos tibi dicimus illud aduerſari. Non enim dixit, tanquā formā ſerui, neq; in ſimilitudine formæ ſeruilis, ſed formā ſerui accepit. Quid eſt igit? Etenim pugnantia hæc ſunt.

hæc ſunt. Imò non pugnantia, abſit, ſed frigidus quidam & ridiculus ipſorum ſermo eſt. Formā, inquiūt, ſerui accepit, quando linteo circūcinctus diſcipulorū pedes lauit. Eſt iſtud forma ſerui? Sed non eſt hoc forma ſerui. Aliud eſt, opus †eſſe ſerui, & aliud formā ſerui accipere.

†facere.

Nam quāobrem alioqui nō dixit ſerui fecit opus, id quod clarius fuiſſet? Nuſquā verò in ſcriptura forma pro opere dicta eſt. Multū enim ab opere differt. Iſtud enim naturę eſt, illud verò efficaciæ. Et ne in loquendi quidem cōſuetudine vſquam formam pro opere ſumimus. Aliàs verò neque opus, iuxta illos, aſſumpſit, neq; ſuccinctus eſt. Si enim phātaſia negotium iſtud erat, non erat veritas. Si manus nō habuit, quomodo lauit? Si lumbos nō habuit, quomodo linteo cinctus eſt? Qualia verò veſtimēta ſumpſit? Accepit enim, inquit, veſtimēta ſua. Itaque neq; opus hic factū reperitur, ſed mera ſeductio eſt, neq; diſcipulos lauit. Si enim natura incorporalis fuit, nō apparuit, in corpore nō fuit. Quis ergo diſcipulos lauit? Quid igitur rurſus ad Paulū Samōſatea dicemus? Quid enim ille dicit? Et ipſe idem dicit: Verùm nō eſt iſtud inanitio, humanæ exiſtētem naturæ, & nudum hominem lauare conſeruos. Quæ enim cōtra Arianos dicimus, ea & cōtra iſtos dicēda ſunt. Nihil eñ inter ſe differunt, niſi exiguo tēpore. Etenim & iſti & illi creaturam filium dei dicūt. Quid igitur aduerſum eos dicemus? Si homo homines lauit, nō inaniuit, nō humiliauit ſeipſum. Si homo exiſtens† non rapinam arbitratus eſt] æqualē eſſe deo, nihil meretur laudis.

†nō per rapinā vſurpauit.

Nam eum quidem qui deus eſt, hominē fieri, humiliatio eſt multa, ineffabilis, inenarrabilis. Eū verò qui homo eſt, quæ hominū ſunt facere, quæ humiliatio? Vbi verò forma dei opus dei dicitur? Si enim nihil aliud erat quàm homo, & ꝓpter opera dicitur in forma fuiſſe dei, qua ratione non etiā in Petro idem facimus? Nā maiora quàm ipſe operatus eſt. Quamobrem nō de Paulo quoque dicis, quòd formā dei habuerit? Quare non etiam à ſeipſo hoc exemplum induxit Paulus, qui innumera ſeruilia operat⁹ eſt, & nihil horum detrectauit?

2. Cor. 4. b

Dicit enim: Nō noſipſos prędicamus, ſed Chriſtum Ieſum dominum, nos verò ipſos ſeruos veſtros propter Ieſum. Ridicula ſunt iſta & nugæ. Quomodo ſeipſum, inquit, inaniuit? Et quid inanitio eſt, & quid humiliatio? An ideo ꝙ miracula operatus eſt? Iſta fecit & Paul⁹ & Petrus. Itaq; nō eſt iſtud pręcipuū ac propriū filij. Quid igitur eſt, in ſimilitudine hominū factus? Multa qiidē noſtra habebat, multa verò nō habebat. Vtpote ꝙ à virili congreſſu non eſt natus, quòd peccatū non fecit. Iſta ſibi peculiaria reſeruauit, quę nullus hominū habet. Non hoc ſolū erat quod apparebat, ſed & de⁹ homo apparuit. Non erat autem in multis ſimilis. Nam iuxta carnem quidem ſimilis erat. Hoc ergo dicit, nempe quòd nō fuerit nud⁹ homo: propterea dicit, in ſimilitudine hominum. Etenim nos quidem anima ſumus & corpus, ille verò & de⁹ & anima & corpus. Ideo dicit, in ſimilitudine. Nam ne immutationē, † inconſtantiam,] & abolitionem prioris naturæ intelligas, cùm audis ꝙ ſeipſum inaniuerit: manēs, inquit, qđ erat, aſſumpſit quod non erat, & caro factus manſit deus verbū exiſtens.

Nudus homo, pro nihil aliud quā homo.
† μετατροπὴν, i. degenerationē ſiue euerſionem.

Igitur iuxta hunc modū ſimilis homini factus eſt, & propterea dicit, & habitu. Natura nō eſt immutata, nec aliqua cōfuſio facta, ſed habitu fact⁹ eſt. Cū enim dixiſſet eum ſerui formam accepiſſe, cōſidēter poſtea & iſta dixit, †vt quibus omnia illius obtenderet.] Nam & quādo dixit, in ſimilitudine carnis peccati, non hoc dicit, quòd carnem non habuerit, ſed quòd caro illa non peccauerit, ſimilis quidē peccatrici fuerit.

†vt qui illa di-
†ſatis aduerſarium retudiſſet.

Secūdum quid ſimilis? Secundum naturam, non ſecundum malitiam. Propterea ſimilis animæ peccatricis. Quemadmodū igitur illic ſimilitudo carnis peccati propterea dicitur, quòd nō omnia æqualia ſint: ita & hic ſimilitudo hominū ideo dicitur, quòd non omnia æqualia ſint, vtpote ꝙ non ex virili congreſſu, quòd ſine peccato, ꝙ non nudus homo. Et bene dixit, vt homo. Nō eñ erat vnus ex multis, ſed tanquā vnus ex multis. Non enim in hominē mutatus eſt deus verbū, neq; eſſentia eius immutata eſt: ſed vt homo apparuit, non phantaſiis ac ſpectris nos præſtringens & obtundens, ſed ad animi humilitatē erudiens.

ὂν φαντασιοκοπῶν.

Cùm igitur dicit, vt homo, hoc dicit. Alioqui & alibi vocat eū hominem, cùm dicit: Vnus deus & vnus mediator homo Chriſtus Ieſus.

1. Tim. 2. b

Dicta ſunt etiam quæ contra iſtos ſunt, neceſſariū verò fuerit & contra eos dicere qui dicunt Chriſtū non ſuſcepiſſe animā. Si forma dei perfectus deus eſt, eſt & forma ſerui perfectus ſeru⁹. Rurſus & contra Arianos eſt quod nuſquā hic de diuinitate ponitur, factus eſt, nuſquā accepit: ſed cùm in forma dei eſſet, inquit, nō rapinā arbitratus eſt æqualē eſſe deo. De humanitate hic illa ſunt, accepit, & factus eſt. Iſtud accepit, illud fuit. Ecce, inquiūt, obediens factus eſt volūtariè, nō ergo erat æqualis. Illud, obediuit, nihil ipſum imminuit. O inſenſati & amentes. nā & amicis nos obedimus, & nihil hoc nos deiicit. Vt filius obediuit patri, non in ſeruilē conditionē decidens, ſed hoc potiſſimū ipſo, multo erga patrē honore genuinā & legitimā ſuam celebrémque dignitatem conſeruans. Honorauit patrē, non vt tu ipſum dehoneſtares, ſed vt magis celebrares, vt & ex eo ipſum vt genuinū & germanū filium celebrares, quòd maximè omnium patrem honore affecerit. Nemo ita deū honorauit. Quantū habuit celſitudinis, tātum humilitatis viciſſim ſubiit. Quemadmodū maior eſt omnibus, & nemo illi æqualis: ita & in honorādo patre cunctos ſuperauit, nō coactus nec inuitus, ſed & hoc ex ſua ipſius virtute. An non habeo quomodo dicam? Papæ, q̃ magnum & vehementer ineffabile eſt, ꝙ ſeruus factus eſt? Quòd verò mortem quoq; ſuſtinuit, multò plus eſt. Sed eſt & aliud maius quiddā iſto & admirabilius. Quamobrem? Quoniā non quæuis mors iſti ſimilis eſt. Iſta nāq; omnium videbatur eſſe probroſiſſima, iſta plena dedecore, iſta maledicta. Maledict⁹ enim, inquit, omnis qui pendet in ligno.

Deu. 21 d & Gal. 3. b.

Propterea & Iudæi ſtudio iſta morte interimere eum ſategerunt, vt ꝓbroſum quoq; efficerēt: vt & ſi nemo propterea ab ipſo abſtineret quòd occiſus eſſet, abſtineret tamen vel ideo ꝙ hoc pacto occiſus eſſet. Quapropter & duo latrones cum eo crucifixi ſunt, vt par & de ipſo eſſet exiſtimatio, & impleretur quod dictum eſt: Et cū iniquis reputatus eſt.

Eſa. 53. d.

Verùm tātò magis ſplēdet veritas, tantò redditur illuſtrior. Cùm enim, tametſi tanta ſint aduerſus gloriā ipſius machinati hoſtes, nihilominus illuſtris ſit, tantò maior eſſe oſtenditur. Non enim morte duntaxat, ſed iſto mortis genere putabāt eum abominandum fore, & omnium abominandiſſimum, & tamē nihil potuerunt. Erant autē ita ſceleſti quidē vtriq; latrones (poſtremò quippe vnus immutatus eſt) ꝙ & in cruce exiſtētes probris Chriſtum affecerint: & inſaniam eorum,

neque

Universidad de Deusto Biblioteca

neque delictorū consciētia cohibuerit, neque quòd in supplicio essent, neque quòd eadem paterentur & ipsi. Quemadmodū & alter dicebat, atq; alterius os obturabat dicens: Neque tu times deum, quoniā in eadem damnatione sumus? (Luc. 23.f.) Tantū habebant malitię. Propterea, inquit, extulit ipsum deus in summā sublimitatem, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen. Quoniam de carne sermonem cœperat beatus Paulus, deinceps omnia humilia securè loquitur. Quū enim nondum dixisset, quòd formam serui acceperit, sed de diuinitate adhuc disserebat, vide quā sublimè, sublimè dico, quaten⁹ fieri poterat. Nā iuxta ipsius dignitatē nō loquitur, neque enim possibile erat. Cùm in forma dei esset, inquit, non rapinam arbitratus est æqualē esse deo. Cùm verò dixisset, ꝙ homo factus sit, intrepidè deinceps quę humilia sunt loquitur, cōfidēs nihil fore damni. Quidverò est cœlestium, terrestrium, & infernorum? Hoc est: Omnis mundus, & angeli, & homines, & dęmones: aut, & iusti, & viuentes, & peccatores, & omnis lingua cōfitebitur quòd dominus sit Iesus Christus ad gloriā dei patris: id est, vt omnes hoc dicāt. Illudverò gloria est patris. Vides vbique glorificari patrem dū filius glorificatur? Ita & pater dehonestatur quādo dehonestatur filius. Si enim apud nos hoc est, vbi multū discriminis inter patres & filios est: multò magis apud deū, vbi nihil est inter patrem & filium differentię. In patrem pertingit filij seu honor, seu ignominia: istud patris est gloria. Itaque & quando dicim⁹ filiū esse perfectum ac nullius egētem, neque patre minorē, istud ad gloriam patris facit, quòd talē genuit. Et quòd ad bonitatē attinet & sapientiam, quando eum sapientem vt patrem esse dico, nihilq; in eo patre minorē, & hoc multæ sapientiæ patris indicium est. Quando dico de filio, potens est vt pater, paternæ istud potētiæ indicium est. Cùm dico, bonus est vt pater, maximum istud paternę bonitatis signum est, quòd talem genuit, qui nihil ipso sit inferior, nihil minor. Cùm dico filium secundū essentiam non esse inferiorem sed æqualem, neq; alterius essentię, & in hoc quoq; deū, & potentiam & bonitatē & sapientiā eius admiror, quòd alium nobis ex se talem ostēdit & exhibuit, qui tantum non pater ipse sit. Itaque quęcunque tandem magnifica de filio prædicauero, ea in patrem redundāt. Si enim modicum istud est ac tenue, (modicum enim est ad gloriā dei, quòd orbis filium adorat) ad gloriam dei fit: quantò magis reliqua omnia?

Morale.

Credamus itaque ad gloriam eius, viuamúsque ad gloriam eius. Nam alterius sine altero nulla erit vtilitas: & si bene ipsum glorificauerimus, non autē bene vixerimus, tum eum potissimū cōtumelia afficimus, quòd cùm censeamus eum esse dominū & magistrū, nihilominus eum cōtemnimus, nec metuimus horrēdum eius tribunal. Nam quòd gręci quidem impure viuunt, nihil est miraculi, nec tanta condemnatione dignum. Quòd autem Christiani qui tantis mysteriis participant, tantáque potiti sunt gloria, adeò impurè viuunt: istud demum est omnibus peius, immò pessimum & intolerabile. Nam dic mihi: An nō extremā pręstitit Christus obedientiā? propterea accepit & supremum honorem. An nō seruus factus est? quapropter & dominus est omnium & angelorū & hominū. Ne putem⁹ itaq; & nos dilapsuros à dignitate nostra, si nos ipsos humiliauerimus. Tū enim meritò magis exaltari poterimus, tū potissimū celebres fieri. Quòd enim sublimis sit humilis, humilis verò sublimis, satis quidē fuerit vel Christi sententia, quę hoc dicit. Veruntamē & hāc ipsam rem excutiamus. Quid est humiliari? An nō vituperari, an nō reprehēdi & traduci? Quidverò exaltari? Honorari, laudari, bene glorificari. Videam⁹ itaq; quomodo hoc fiat. Angelus erat satanas, exaltauerat seipsum. Quid igitur? An nō omnium potissimum humiliatus est? An non terram habet locum suum? An nō ab omnibus incusatur & traducitur? Homo cùm esset Paulus, humiliauit semetipsum. Quid ergo? An non celebratur? an nō laudatur? an non prædicatur? an non amicus est Christi? an nō maiora fecit quàm Christus ipse? an nō diabolo sępe numero tanquam mancipio imperauit? An non vt lictorem circumegit? Non illū irrisit? Nō caput ipsius contritum sub pedibus suis habuit? Nō & aliis istud cum multa fiducia imprecat⁹ est? Quid dico? Exaltauit seipsum Absalō, humiliauit seipsum Dauid: vter sublimis factus est? vter gloriosus? Quid enim humili⁹ fuerit verbis istis, quæ de Semei beat⁹ hic ꝓpheta loquebatur dicēs: Sinite ipsum mihi maledicere, dominus em̄ ita præcepit. (2.Reg.16.d.) Inquiramus verò res ipsas si videtur. Humiliauit seipsum publicanus: quanquā non tam hæc erat humiliatio, quā sui ipsius agnitio. Exaltauit seipsum pharisæus. Sed vt quid res istas perscrutabimur? (Præcedēti sermone de verā animi humilitate disputauit.) Statuātur duo quidē, ambo diuites, & magni honoris cōsortes, & in sapientia, & potentia reliquísq; mundanis excellentiis gloriabūdi. Deinde ille quidē & quærat ab omnibus honorari, & nō assequutus irascatur, pluráq; petat quàm opus sit, séq; ipsum exaltet: iste verò rem hanc contemnat, aduersus neminem huius gratia indignetur, & oblatum etiā honorē abiiciat. Nequit enim alio pacto acquiri gloria, quàm gloriā fugiēdo. Nam donec eam persequimur, fugit nos: quando verò eā fugimus, persequitur ipsa nos. Si vis gloriosus esse, ne cōcupiscas gloriā. si cupis sublimis esse, ne sis sublimis. Alioqui verò omnes eum honorāt, qui honorē non desiderat: eum verò qui honorari quærit, auersantur. Est enim natura quodāmodo cōtentiosum humanū genus, & quod * cōtrariis afficiatur. Contēnam⁹ itaq; gloriā. Ita quippe poterimus humiles fieri, imò verò sublimes. Ne exaltes teipsum, vt ab alio exalteris. Qui à seipso exaltatur, ab aliis nō exaltatur. Qui a seipso humliatur, ab aliis nō humiliatur. Magnū malum arrogantia. Satius fuerit fatuum quā arrogantē esse. Nam illic quidem stultitia ex solo mentis defectu est, hîc verò stultitia peior est, & stultitia cū insania cōiuncta. Fatuus sibiipsi nocet, arrogās verò & alios lędit. Ex demētia ista animi passio generatur. Nō potest superbus esse, qui fatuus nō est. Qui verò stultitia plenus est, is & arrogans est. Audi sapientem quendā dicentem: "Videbam hominē qui sibiipsi prudēs esse videbatur: insipiens verò spem habet prę illo potiorē." Vides quòd non frustra dixerim arrogantiæ malū stultitia peius esse? Spem enim, inquit, potiorē habet stultus præ illo. Quapropter & Paul⁹ dixit: Ne sitis prudētes apud vosmetipsos. (Rom.12.d) In corporibus, dic mihi, quę dicim⁹ esse sana? An quæ multū habent tumoris, & plena intersnè multo & flatu & humore, an sedata & humilē superficiē habētia? Liquet quòd ista. Igitur & quod ad animos attinet, tumidus animus peiorem intercutem morbū habet. Sedatus verò, ab omni perturbatione liberatus est. Quāta igitur bona nobis animi parit humilitas?

Quid vis? clementiā, mansuetudinem, benignitatem, sobrietatē, alacritatem? Omnia ista bona à modestia, & cōtraria ab arrogātia nascuntur. Necessariò qui arrogās est, & contumeliosus est, & percussor, & iracūdus, & amarulētus, & tristis, bestia magis q̄ homo. Potēs es, & superbis? Debebas hoc ipso magis humiliari. Quapropter in re nihili superbis? Etem̄ & leo te confidentior est, & aper robustior. Quin ne culex quidem es illis collatus. Et latrones verò, & sepulchrorū perfossores, & gladiatores, & famuli tui, & improbiores fortè, te robustiores sūt. An igitur istud laude dignum putas, & non magis teipsum abdis, in hac re nihili superbiens? At pulcher es & formosus? Cornicū est ista iactātia. Nō es pauone pulchrior, siue virorem in eo, siue pennas inspicias. In pennis alitis victoria est. Plurimū te excellit & collo & virore. Et cygnus quoq; valde pulcher est, & plurimæ reliquarū auium, cum quibus si te contuleris, videbis teipsum nihil esse. Sępe verò & tenues pueri, & virgines innuptæ, & meretrices, & viri molles hanc habēt gloriationem. An igitur istud arrogatia dignum est? Sed diues es? vnde? Quid possides? Aurum, argētum, lapides preciosos? Istam iactantiam habent & latrones & homicidæ, & qui in metallis operantur. Quod dānatorū labor est, ex eo tu gloriaris? At ornatus es & bene cultus? Et equos videre est ornatos. Apud Persas verò & camelos viderit quis ornari: inter homines autem, omnes qui in scena sunt. Nō pudet in illis superbire, in quibus tecū cōmunicant & bruta, & serui, & homicidæ, & molles, & latrones, & tumbarū perfossores? Sed domos splendidas ædificas? Et quid istuc? Multi graculi splēdidiores inhabitant, & venustiora habēt domicilia. An nō vides eos qui circa pecunias insani, in agrestibus & desertis locis domos ædificarūt, graculorū scilicet habitacula? At vocis gratia superbis? Cygno & luscinia nunquā poteris canere suauius. Sed variarū artiū gratia superbis? Et quid, quod ad hanc rē attinet, ape fuerit sapiētius & instructius? Quis artifex adeò varius, quis pictor, quis geometra, huius opera imitari poterit? At propter subtilē vestitum? Sed hîc te araneæ vincēt. At propter pedū velocitatē? Rursus primores habebūt bruta. Nec leporem, nec capreā, nec quæcunq; iumēta pedū velocitate anteuertes. Sed in longinqua peregrinaris? Verū non magis q̄ volatilia. Nam illa facilius peregrinationes cōficiunt. Nec viaticis sumptibus, nec iumētis opus habēt, sed sufficit illis ad omnia alarū vsus. Illæ sunt & nauis, illæ sunt & iumentū, illę vehiculum, illę ventus, & quicquid dici poterit. Sed acutè vides? Verùm non vt caprea, neq; vt aquila. Acutè audis? At asinus acutius. Bene olfacis? At canis hîc se vinci non sustinebit. Ad instruendā alimoniam ingeniosus es? Verū à formica superaris. Aurū gestas? At non quomodo Indicę formicę. Sanitatis gratia superbis? Multò melius habent bruta q̄ nos, siue valetudinē siue facultatē inspicias: nō metuunt illa penuriā. Inspicite, inquit, volatilia cœli, quoniā nec seminant nec metunt, nec colligunt in apothecas. (Mat.6.d) Melius itaque bruta finxit deus q̄ nos, inquis? Vides quanta sit hîc inconsiderantia? Vides quàm inexpensa stupiditas? Vides quantū nobis istarum rerum inquisitio largiatur. Qui plus omnibus hominibus superbit, brutis quoq; inferior esse reperitur. Sed parcamus illis, & nō imitemur eos, neq; quoniam quæ supra naturam nostram sunt affectauit qui huiusmodi est, ad brutorū numerum & albū deductū relinquamus, sed restituamus ac reuocemus eum inde, nō propter ipsum (nā ipse quidem meritò deiectionē hanc pateretur) sed vt benignitas dei, & honor, quo nos affecit, ostēdatur & explicetur. Sunt enim, sunt, inquā, in quibus nihil cōsortij nobiscū habēt bruta. Quænā sunt illa? Pietas, & vita iuxta virtutē instituta. Hîc non potes obiicere fornicatores, neq; molles, neq; homicidas. Separamur enim ab illis. Quidnā istud est? Deū scimus, prouidētiā ipsius agnoscimus, de immortalitate philosophamur. Cedāt hîc bruta: † Præter hæsitationem de istis syncerè sentimus. Hîc verò bruta] nihil habēt cōmercij. († de istis non discreptabunt. prudenter ac syncerè sentimus: hic bruta nobiscū.]) Vt enim omnibus, quæ ipsorū sunt, inferiores simus: ipsis tamē dominamur. Nā iste potior est principatus, ꝙ ipsis inferiores: ipsorū tamen dominamur, vt discas te nō horū causam esse, sed deū, qui te fecit, rationémque largitus est. Retia & laqueos ponimus, irruimúsq; in illa, & capimus. Modestiā habemus, clementiā, mansuetudinē, pecuniarū contēptum. Verū quoniā tu ex arrogātibus existens nihil horū habes, non immeritò vel vltra homines superbis, vel infra bruta humiliaris. Talis est enim arrogātia & cōfidentia: aut vltra q̄ oportet extollitur, aut contrà similiter humiliatur, nusquā rectā cōmensurationē custodiēs. Angelis pares sumus, tales, vt dixi, existentes. Regnū nobis promissum est, & cū Christo tripudiū. Flagellatur homo, & non succūbit. Homo mortē contēnit, nō tremit, nō metuit, plura nō desiderat. Itaq; quicūque tales nō sunt, brutis peiores sunt. Quādo enim in corporis quidē facultatibus inferior illis es, animi verò dotibus nihilo potior, quomodo brutis nō es peior? Duc enim in mediū quempiā eorū qui in malitia, quíq; irrationabiliter, & qui in deliciis & abundātia viuūt. Equus illo est bellicosior, aper robustior, lepus velocior, pauo formosior, cygn⁹ canorus magis, elephas maior, aquila visu acutior, oēs volucres ditiores. Vnde ergo dignus est, qui brutis dominetur? A ratione? At nō est. Quando enim ratione non vt oportet vtitur, illis quoq; peior est. Nā quum rationē habēs irrationabilior illis est, melius esset, si neq; initio rationabilis factus fuisset. Non enim idē est, acceptā prodere rationē, & nullo tempore accepisse. Qui regnat, & satellitibus peior est, melius haberet, si purpuram ne induisset quidem: ita & hic. Scientes itaq; ꝙ sine virtute brutis etiam peiores sumus, illam exerceamus, vt homines simus, imò angeli, promissáque bona consequamur.

Homilia octaua.

Itaque dilecti mei, quemadmodū semper obedistis, nō in præsentia mea solū, sed & nunc magis in absentia mea, cū timore ac tremore vestrā ipsorum salutē operemini. Nam deus est is, qui operatur in vobis & vt velitis, & vt efficiatis pro bono animi proposito. Omnia facite sine murmurationibus ac disceptationibus, vt sitis inaccusabiles atque integri, filij dei irreprehēsibiles in medio nationis tortuosæ ac peruersæ, inter quos lucete tanquam luminaria in mundo, sermonē vitæ continentes, vt gloriari possim in diem Christi. Parænēses adiunctis encomiis faciendæ sunt. Nam ita prōptiores fiunt quos hortamur, quādo ad proprium zelum eos prouocamus. Tale est, quod & Paulus hîc facit. Vide quomodo prudenter. Itaq; dilecti mei, inquit. Non dixit simpliciter, obedite, sed pręmissa primùm laude, & cùm dixisset, quemadmodum semper obedistis: hoc est, imitemini obsecro nō alios, sed vos ipsos. Non in præsentia mea solùm, sed & multò magis

Universidad de Deusto Biblioteca

in abſentia mea.Quamobrẽ multò magis in abſentia? Tunc quidẽ fortè videbamini omnia propter honorem ac reuerentiam mei facere,nunc verò non ita.Si ergo apparuerit q̃ nunc in idem intẽderitis, apparebit ſimul q̃ & tunc non propter me , ſed propter deũ feceritis.Quid vis?Non vt me audiatis,ſed vt cum timore ac tremore veſtram ipſorum ſalutem operemini.Nequit enim fieri vt qui ſine timore viuit,generoſum quid & celebre deſignet.Et nõ ſimpliciter dixit, cum timore,ſed addidit, & cum tremore, qui quidẽ auctio quædã eſt timoris. Talẽ timorẽ habebat Paulus,quapropter & dixit:Metuo ne quo pacto cũ aliis prędicauerim,ipſe reprobus efficiar.Si enim tẽporalia ſine timore cõparari & diſponi nequeunt,quantò minus ſpiritualia?Dic enim mihi:Quis literas abſque timore didicit ? Quis artis cuiuſpiã peritus factus eſt abſq; timore?Si verò vbi nihil inſidiatur diabol9, ſed ſola ſocordia interturbat,tãto nobis timore opus eſt, vt ſolùm naturalem deſidiam vincamus , vbi tantum bellum eſt,tanta impedimenta: quomodo fieri poterit,vt vnquam ſine timore ſaluemur?Quomodo verò comparabitur iſte timor?Si cogitauerimus deũ vbiq; præſentem eſſe,omnia audire,omnia videre, non ſolùm quæ opere fiunt & quæ dicuntur , ſed & quæ in corde ſunt omnia,& quæ in profundo ſunt animi:iudex enim eſt conſiliorum & cogitationum cordis.Si ita nos ipſos diſpoſuerimus , nihil mali faciemus, nihil mali dicemus,nihil cogitabimus.Dic mihi:Si tibi ſemper proximè principem ſtandũ eſſet,non cum timore adſtares?Quando comedis, cogita præſentem eſſe deum:adeſt enim.Quando dormiturus es,quando iraſceris,quando rapis,quando deliciaris,& quicquid tandem feceris,cogita adeſſe deum,& nũquam in riſum incides,nunquam ad iram accenderis. Si cogitationem iſtam ſemper habueris, ſemper in timore eris ac tremore,tãquam ſi prope regem adſtes . Artifex,etiã ſi peritus ſit,& valde artificioſus , cum timore tamen & tremore ſtat, metuens ne ab ædificio decidat.Et tu credidiſti,multa bona patraſti,in ſublime aſcendiſti:cautè teipſum continebis,& cũ timore ſtabis , oculúmq; vigilantem habebis, ne inde decidas. Sunt enim multę nequitiæ ſpirituales,quæ te deiicere conantur.Seruite domino in timore,& exultate ei in tremore.Et quomodo exultatio eſt cum tremore? Eſt igitur ea ſola vera exultatio . Quando enim boni quicquã fecerimus,& tale quod deceat eos qui cum tremore quid faciũt,tunc ſolũ lætabimur.Non dixit, ἐργάζεσθε ſed,κατεργάζεσθε: hoc eſt,cum multo ſtudio operemini, cum multa ſolicitudine. Quoniam dixerat cum timore ac tremore , vide quomodo adiecto ſolatio certamen mitiget. Quid enim dicit? Deus eſt qui operatur in vobis.Ne timeas q̃ dixi, cum timore ac tremore. Non ideo iſtud dixi , vt deſperes, vt virtutem incõprehenſibile quiddam putes,ſed vt attendas, ne teipſũ diſſoluas ac remittas. Hoc ſi fuerit,de9 omnia operabitur.Tu bono ſis animo.Deus enim eſt qui operatur in vobis.Si ergo ipſe operatur, oportet vt nos volũtatem exhibeamus ſimul applaudentem, complectentẽ,& minime effuſam. Si verò voluntatẽ in nobis ipſe operatur,quomodo nos adhortaris?Etenim ſi vt velimus ipſe facit,fruſtra nobis dicis, obedite: non enim obedimus. Fruſtra dicis, in timore ac tremore?nam totũ dei eſt.Non ad hoc dixi deum eſſe operantẽ in vobis,& vt velitis,& vt operemini,ſed vt ſolicitudinem veſtram releuarẽ . Si volueris, tunc

1.Cor.9.d — Pſal.2.c

A operabitur voluntatem.Et promptitudinem ipſe nobis dat,& operandi efficaciam. Quando enim voluerimus,voluntatem noſtram poſtea adauget: Vtpote, volo boni quidpiam operari, bonum iſtud ipſe operatur,&per ipſum etiã voluntatem.Aut ex multa pietate hoc dicit,vt & facit quãdo rectè facta noſtra dona eſſe dei dicit. Quẽadmodum igitur cùm ea dona dei dicit,nõ eiicit nos ex libero arbitrio, ſed permittit in nobis liberum arbitrium:ita quando dicit, Operatur in vobis vt velitis,non aufert à nobis arbitrij libertatem:ſed oſtendit,q̃ à rectè faciendo multam,vt velimus,promptitudinem accipiamus.vt enim ex opere naſcitur opus,ita ex ocio trahitur ocium. Dediſti eleemoſynã?Incitaris magis ad dandum.Non dediſti?Pigreſces magis.Modeſtiã tenuiſti vnum diem? Habes incitamẽtum ad alterum.Segniter egiſti? Auxiſti ſegnitiem . Impius enim , inquit, cùm venerit in B profundum malorum contemnit . Quemadmodum igitur ille cùm venerit in profundum malorum,contemnit:ita cùm venerit iuſtus in profundum bonorum,diligenter ſatagit.Vt enim ille per deſperationẽ ſocordior,ita iſte cõſiderata bonorum multitudine, diligentior redditur,veritus ne totũ perdat. Pro bono,inquit,animi propoſito,hoc eſt propter dilectionem,propter placiti ipſius comitatem,vt quæ ipſi placent fiant, & iuxta voluntatem ipſius fiant . Oſtendit hîc,& ſecuros eſſe facit,deum omnino operari. Vult enim nos iuxta volũtatem ſuam viuere . Si vero vult, agit ergo nos ad hoc,imò ipſe iſtud omnino operabitur. Vult enim vt rectè viuamus . Vides quomodo non auferat arbitrij libertatem?Omnia, inquit,facite ſine murmurationibus & diſceptationibus . Diabolus C quoniam nequit nos à benefactis abducere, alia via conatur mercedẽ noſtram inanire . Aut enim vanam gloriam,aut arrogantiam inducit,aut ſi nihil horum,murmurationem, vel ſi neq; illam , diſceptationem.Vide itaq; quomodo iſta expurget Paulus. Dixerat de animi humilitate,quæ quidem ad tollẽdam arrogãtiam dixit:dixerat de inani gloria, in eo quod dixit,Non ſolùm in præſentia mea,hîc de murmuratione & diſceptatione loquitur.Quamobrem,quęſo, cùm in Corinthiis hanc animi paſſionem tolleret,Iſraëlitarum meminit:hîc verò nihil tale dixit,ſed ſimpliciter præcepit?Quoniã illic ea iam illos corripuerat.Quapropter & vehemẽtiore plaga , & maiore increpatione opus habebat ; hîc verò ne fieret , admonet.Superfluum ergo fuiſſet eos qui nondum peccauerãt durius caſtigare. Alioqui & ad animi humilitaD tem eos inducens , non adduxit exemplum illud ex euangelio,vbi ſuperbi puniti ſunt,ſed à deo adhortationem induxit.Differit etiam ad eos,tanquam ad liberos & filios genuinos,nõ vt ad ſeruos.In bonis enĩ vir probus & generoſus à rectè facientium exemplo inducitur: improbus verò ab eorũ qui malefecerũt. Ille ab honore,iſte à ſupplicio.Propterea & Hebræis ſcribens,Eſau in medium adduxit,qui pro vnico edulio primogenituræ ſuę prærogatiuã vendidit.Et iterũ:Si ſe ſubduxerit,nõ probabitur animæ meæ.Et inter Corinthios multi erant qui ſcortati fuerant.Quapropter & dixit: Ne iterũ me ad vos veniẽtẽ humiliet deus meus,&lugeã multos qui antea peccauerũt, & pœnitentiã on negerunt ſuper immunditia, fornicatione,& laſciuia quam perpetrarũt. Vt ſitis,inquit, inaccuſabiles atq; integri:hoc eſt , irreprehenſibiles, ſynceri. Nõ enim exiguam maculam adfert murmuratio.

Prou.18.a — διὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ. — Heb.12.d — 2.Cor.12.d

ratio.Quid autẽ eſt abſq; diſceptationibus?Num bonum?Nunquid non bonũ?Nolite,inquit, diſceptare, ſiue moleſtũ ſit, ſiue laborioſum, aut quicquid aliud. Nec dixit,ne puniamini.Suppliciũ enim huic rei imminet . Atq; illud in epiſtola ad Corinthios patefecit, hîc verò nihil tale dixit: ſed vt ſitis,inquit,inculpabiles & integri.Filij dei irreprehẽſibiles, in medio nationis tortuoſæ atq; peruerſæ , inter quos *lucetis vt luminaria in mundo , ſermonem vitæ continentes vt gloriari poſſim in diem Chriſti.

* φαίνεσθε, lucetis, vel,lucete. Theophylacto magis placet,lucete, in imperatiuo.

Morale.

Vides q̃ eos erudiat,ne murmurent?Eſt enim ſeruorum improborũ & inſenſatorum murmurare . Nã quis filius,dic quæſo,in bonis paternis , ſibiq; ipſi laborans murmurat?Cogita,inquit, q̃ tibi ipſi laboras, q̃ tibi ipſi colligis.Illorũ eſt propriũ murmurare, qui aliis laborant,qui aliis moleſtiam ſuſtinent.Qui verò B ſibi ipſi colligit , cuius gratia murmurat? quòd opes, ipſius non augeantur ? ſed non conuenit qui ſponte agit ac nullo cogẽte,quamobrem murmurat?Melius fuerit nihil operari , q̃ cũ murmuratione.nã & quod factum eſt perit.An non vides,q̃ & in ędibus noſtris iſta perpetuò dicimus: nẽpe, ſatius eſſet hæc nõ fieri, q̃ murmurãdo fieri?Et ſępe malumus miniſterio priuari,q̃ murmurantẽ ſuſtinere.Grauis enim,grauis,inquam,eſt murmurator, & vicinus blaſphemiæ : alioqui cuius gratia tantũ illi ſupplicij dederunt?Ingratitudo eſt res iſta.Qui murmurat,ingratus eſt deo.Qui autẽ deo ingratus eſt,blaſphemus quoq; eſt . Nam tũ potiſſimũ continuæ tentationes erant, & cumulatiora pericula,nec vlla recreatio,nec vlla requies, innumera vndiq; ingruebãt mala. Nũc verò pax profunda,nunc tranquillitas.Quamobrem ergo murmuras? C Quòd pauper es?Sed conſidera Iob . Quòd ægrotus es ? Quid igitur, ſi tantorũ bonorũ ac virtutũ tibiipſi conſcius,quot ſanctus ille,ægrotares ? Cõſidera rurſus illum,quomodo multũ temporis vermibus ſcatuTiens, & in ſtercore ſedens , ſcabiémq; fricans perſeuerauerit.Elapſo nanque multo tempore, dicebat ad eum vxor,quouſq; perdurabis dicens,expectabo modicum adhuc tẽporis?Dic verbũ quoddam aduerſus dominum,& morere.At mortuus eſt tibi filius:Quid ergo ſi omnes amitteres,ídq; miſera morte,quemadmodum ille?Scitis enim, ſcitis multũ adferre ſolatij, aſſidere ægrotãti,ore colloqui,oculos claudere , adoſculari genas , extrema verba audire . Verùm nihil horum conſequutus eſt iuſtus ille , ſed omnes ſubitò adobruti ſunt.Et quid dico ? Quòd ſi iuſſus eſſes ipſe D filium tuũ occidere & immolare, ardẽtémq; videre, quemadmodũ beatus ille patriarcha : quis quæſo eſſes dũ altare ædificares,ligna imponeres,filiũ ligares? Sed probris te quidam afficiunt?Quid ergo faceres,ſi ex amicis,qui ad conſolationẽ veniſſent,iſta audires? Nam nunc quidẽ multa delicta habemus , & meritò probris afficimur . Tunc verò, qui verax erat,qui iuſtus,qui pius,qui ab omni re mala abſtinuerat, † iſta] ab amicis audiebat.Quid verò dic mihi , ſi vxorẽ exprobrantem audires ac dicentem:Ego errabundè,& ancillæ inſtar de loco ad locum,de domo in domum oberrabo , Solem occidentem excipiam : & dolores qui me occuparũt ſolabor ? Quamobrem iſta dicis ô inſenſata?Non enim vir tibi horum eſt cauſa,ſed diabolus . Dic verbum aliquod aduerſus dominum,inquis,& morere . Tu poſtea ſi ægrotus hoc diceret & moreretur , leuius haberes ? Non enim morbus in ſe

Iob.2.c — † his contraria.

A grauior illa muliere , etiam ſi millies dixeris. * Talis erat,vt quæ ne in domo quidẽ & domeſtica eſſe poſſet.Talis erat,vt quę omnes fatigaret & abiiceret.Nõ enim niſi immedicabiliter ægrotaſſet , extra vrbẽ ſediſſet,peius habẽs elephantico morbo laborantibus. Nam illi & domos ingrediũtur, & † cõiunguntur alternis:]ille verò ſub tẽpeſtate cœli nudus in ſtercore pernoctabat , & neq; veſtem aliquã induere poterat. Quomodo?fortè dolores etiã auxiſſet. Nam liquefacio,inquit,telluris glebas,ſaniem & putredinẽ fricãs. † Putrida caro eius vermes etiã]pariebat, ídq; continuè.Vides quomodo quiſq; noſtrum iſta audiendo ſtupeat?Si verò auditu iſta intolerabilia ſunt,viſu quomodo eſſent?Si videri nequirent, multò minus perferri.Veruntamen paſſus eſt ea iuſtus nõn duos aut tres dies,ſed multo tẽpore,& tamen non deliquit, ne B in labiis quidẽ ſuis.Quem morbũ mihi talem narrare poteris ? Multos habere dolores ? an non præſtiterat ſenſibus carere?Nam fœtorẽ,inquit,video eſſe cibos meos.Et non hoc ſolum,ſed neq; nox & ſomnus,vnde alij recreantur,aliquid illi ſolatij contulerunt , ſed quouis tormento grauius preſſerunt. Audi ipſum dicentẽ:Vt quid me inſomniis terres, & viſionibus cõſternatũ reddis?Cũ mane fit,dico, quãdo erit veſpera?Nec tamen murmurauit.Nec hoc ſolũ erat,ſed & gloriã quam à multis habuerat, amiſerat . Habebant enim iam eum tanquã innumeris malis obnoxium & reum,propter ea quæ patiebatur.Illud & amici quoque ad eum dicebant, Non ſatis pro delictis flagellatus es.Quapropter & ipſe dicebat : Et corripiunt me minimi , quos canibus paſtorũ meorum dignos non fuiſſem arbitratus. Quot mortibus iſtud nõ erat mo- C leſtius?At cùm tãta eſſet rerũ perturbatione adobrutus,vndiq; graui irruente tempeſtate,obnubilatione, procella,fulminibus,turbinibus,vorticibus,mãſit tamen erectus & immobilis in tã ſæua tẽpeſtate, nõ ſecus q̃ ſi in tranquillo ſediſſet,nec murmurauit,ídque ante gratię tẽpus,antequã de reſurrectione,de gehẽna,de pœna & ſupplicio quicquã dictũ eſſet.Nos verò auditis & prophetis & apoſtolis & euãgeliſtis, viſiſq; innumeris exemplis,& de reſurrectione quæ dicuntur edocti,adhuc triſtamur , cũ tamẽ nemo dicere queat tanta ſibi mala accidiſſe . Etenim ſi pecuniã quis amittat,non tamẽ tot filios & filias: & ſi tot liberos amiſerit,fortè cum peccauerit.Ille verò ſtatim in mediis ſacrificiis,in ipſo cultu dei eſt. Et ſi liberos ſimul & pecunias quis,tot ſcilicet,quot poſſibile ſit, amittat:nondum tamẽ omnino ita vlceribus ſcatet,vt D ſaniem & putredinẽ tantã effundat . Si vero & iſtud, at nondũ inſultãtes &exprobrãtes paſſus eſt:id quod nos omniũ maximè mordere ſolet , magis q̃ calamitates ipſæ.Si enim cũ conſolatores in malis & conſulentes habemus, qui ſpem bonã nobis adminiſtrent, adeò releuamur:cogita quid fuerit exprobrantes habere in malis.Si illud,Expectaui qui ſimul mecũ contriſtarẽtur,& nemo fuit:& qui cõſolarentur,& nõ inueni,graue eſt & intolerabile: quantum malũ eſt pro cõſolatoribus inuenire qui exprobrent? Conſolatores, inquit, malorũ omnes . Si iſta perpetuò verſaſſemus,ſi ea reputaſſemus,vtiq; nihil nos rerũ præſentiũ contriſtaſſet,reſpicientes in athletã iſtum,in adamãtinam animã , in mentem iſtam infractam & æneam. Ita quippe generoſè & conſtanter tulit omnia , ac ſi æneum aut lapideum corpus habuiſſet. His conſideratis,faciamus omnia ſine murmurationib9 & diſce-

*Talis ſcilicet vxor, vel morb9 talis erat vt neq; in domo neque ſub tecto eſſe poſſet. ſ. Iob talis erat qui oẽs,&c. — †cõgregãtur inter ſeſe mutuò. — †ſaniẽ & vermes carο eius. — Iob.6.b — βρόμον γὰρ ὁρῶ φησὶ τὰ σῖτά μου. — Hic annotat iſtud inter cætera accidiſſe Iob,vt cibi ei fœtidi viderentur. — Iob.7.c — Ibid.30.a — Pſal.68.c — Iob.16.a

Universidad de Deusto Biblioteca

ptationibus. Bonum quid facis, & murmuras? Quamobrem? Nam necessitas tibi incumbit. Noui, inquit, ꝙ multi proximi murmurare vos cogunt. Istud enim innuit cùm dixit: In medio nationis tortuosæ ac peruersæ. Sed hoc admirandum est,† & ꝙ iure nos vellicet, ꝙ qui talis est, nihil mali patitur.] *†quòd qui etiã irritetur, nihil mali patiatur.* Nam & stellæ noctu lucent, & in tenebris comparent, & tamen nihilo læditur illarũ venustas, sed & splendidiores apparent: ita & tu, si apud tortuosos rectus mãseris, magis splẽdesces. Admirabile istud est, irreprehẽsibiles fieri. Etenim ne istuc dicerent, præoccupans hoc posuit. Quid est, sermonẽ vitæ continentes? Id est, victuri, & de saluatis existentes. Vide quomodo confestim prẽmia ponat. Luminaria, inquit, sermonẽ lucis continent. Vos sermonẽ vitæ, semen vitæ: hoc est, pignus vitæ habetis ipsam vitã continentes, id est, semẽ vitæ in vobis habentes. hoc dicit, sermonẽ vitæ. An igitur reliqui omnes mortui sunt? Istud enim significauit: alioqui & reliqui sermonẽ vitę habuissent. Vt gloriari possim. Et ego, inquit, bonorum vestrorum particeps ero, tãta est virtus vestra, vt non solũ vos seruet, sed etiã me clarum reddat. Qualem gloriationẽ dicis ô beate Paulę? flagellaris, agitaris, contumeliis afficeris propter nos. Propterea dicit, in diem Christi. *Quòd non in vanũ cucurrerim, nec in vanum laborauerim, sed semper gloriari potero, etiam si immolor.* Non dicit, etiam si morior, vt neq; Timotheo scribens. Nam & illic eodem vtitur sermone dicẽs: *2.Tim.4.a.* Ego enim iam immolor, vt solaretur eos super morte sua, instrueretq; vt mortem, quæ pro Christo esset, prompto animo ferrent. tanquã libamen, inquit, & victima immolor. O beatã animam. Victimam vocat accessum eorum. *Accessũ, ad fidem scilicet.* Multò est melius animam offerre q̃ bouem. Itaq; si circa oblationẽ istam, etiã meipsum tradidero, & sicut libamen mortem meam, gaudeo. *Super hostia & sacrificio gaudeo, & congaudeo omnibus vobis. Ob idipsum autem & vos gaudete & congaudete mihi.* Quid congaudes? Vides ꝙ oporteat eos gaudere? Nam gaudeo, inquit, quoniam libamen fio. Cõgaudeo autem ꝙ victimam offero. Ob idipsum autẽ & vos gaudete, quòd oblatus sum. Congaudete mihi in meipso lætanti. Nõ igitur lachrymis digna est mors iustorum, sed gaudio. Si ipsi gaudent, congaudendum est eis. Esset enim absurdum, si lætãtibus ipsis, nos eos deploraremus. At cõsuetudinem inquis, illorum inquirimus: fictio est istud & prætextus. Vide igitur quid admoneat: Congaudete mihi & gaudete. Consuetudinẽ quæris? Quod si ipse hîc mãsurus es, meritò dicis. Si vero post modicum deprehendes tandem abeuntem, quam consuetudinẽ quęris? Consuetudinem enim amicorum quærit is, qui omnino & semper diuellitur. Si vero eandem viam, quam illi, ingressurus es, quam consuetudinem quæris? Cur non eos deflemus qui in peregrinationibus sunt? An non post modicum & statim subinde post vnum & alterũ diem quiescimus? Si consuetudinem abeuntium quæris, tantum duntaxat fleto. Nihil, inquit, molestiæ patior, sed & gaudeo etiam ad Christũ proficiscens, & nõ gaudetis? Congaudete mihi. Gaudeamus & nos, si quãdo iustum mori viderimus, imò etiam si quem ex deploratis. Nam hic quidem abit mercedẽ laborum accepturus, iste vero cursum etiã peccatorũ suorum amputauit. Sed, inquis, fuisset fortè immutatus si vixisset. At nõ rapuisset eum deus, siquidem viuendo mutari potuisset, quũ omnia ad nostram salutem dispenset. Cuius enim gratia non per-

A misisset quãdoq; beneplaciturum viuere? Si eos permittit, qui non immutantur, multo magis eos qui immutantur. Planctus itaq; nobis vndiq; amputatus est, vndique lamenta tollantur. Super omnibus gratias agamus deo, sine murmurationibus faciamus omnia. Lætemur, & bene accepti reddamur illi, vt futura bona consequamur.

Homilia nona.

Spero autẽ in domino Iesu me Timotheũ breui missurũ vobis, vt & ego bono sim animo, cognitis rebus vestris. Nam neminẽ habeo pari mecũ animo præditum, qui germanè res vestras curaturus sit. Omnes enim quærunt quæ sua ipsorum sunt, non quæ Christi Iesu. Dixerat quoniã quę mihi acciderunt, ad profectũ euãgelij euenerunt, ita vt vincula mea manifesta facta sint in toto prætorio. Dixerat, & si immolor super victima & sacrificio fidei vestræ, cõsolidauerat eos per ista. Fortè suspicati

B fuissent, quæ primò dixerat, solatij gratia dicta esse. Vt quid igitur Timotheum, inquit, ad vos mitto? Etenim desiderabãt audire omnia quæ ipsi accidissent. Et quãobrem non dixit, vt sciatis res meas, sed vt ego cognoscam res vestras? Nam quæ apostoli quidem erant, annunciaturus erat * præter Timotheum, Epaphroditus. ** πρὸς, sed cũ Bud. legendũ puto πρὸ. i. ante.* Propterea progressus, inquit, necessarium autem putaui mittere ad vos Epaphroditum fratrẽ, vestra verò cognoscere volo. Est enim verisimile multum tẽporis illum egisse apud Paulum, propter corporalem ægritudinem. *Hic infr. d* Itaq; volo, inquit, res vestras cognoscere. Vide itaq; quomodo omnia ad Christũ referat, etiam ꝙ Timotheum missurus sit, dicens: Spero autem in domino Iesu: hoc est, Confido prosperaturum mihi deum & facilè redditurũ istud, vt & ego

C bono sim animo, cognitis rebus vestris. Quemadmodum vos, inquit, refocillaui postquã quę pro me precati estis audistis, nempe ꝙ euangelium creuit, ꝙ aduersarij pudefacti sunt, ꝙ per ea ipsa me exhilararunt, quæ obesse putabant: ita cupio & statum vestrum cognoscere, vt & ego bono sim animo, cognitis rebus vestris. Ostendit hîc, ꝙ gaudere eos oportuerit super vinculis suis, eáq; imitari: multam enim ipsi animi iucunditatẽ pepererant. Nam illud, vt & ego bono sim animo, idem est atq; quemadmodum vos. Papę, quãtum habebat Macedoniæ desiderium? Et ad Thessalonicenses idem dicit, vt cùm inquit, Nos verò orbati vobis ad tempus horæ. *1.Thess.2.d.* Hîc, spero, inquit, missurum me Timotheum, vt cognoscam res vestras, quod magnæ erat prouidentię. Cum enim ipse non posset adesse, discipulos mittebat, non sustinens vel modico

D tempore res illorum ignorare. Non enim spiritu omnia cognoscebat. Et hoc autẽ meritò fiebat. Si enim istud persuasi fuissent discipuli, impudentes vtique facti fuissent. Nunc verò sperantes latere, † etiam si correcti fuerint,] *† facilius corrigi poterant.* & hoc eos potissimum conuertit quod dicit, vt & ego bono sim animo. Fecit eos diligentiones quoque, vt etiam si Timotheus nõ veniat, inuenturus tamen sit quenquam, qui annunciet eorum acta. Videtur autem ipse & hoc modo erga Corinthios vsus esse, aduentúmque suum distulisse, vt illis immutandi daretur occasio. Propterea & scripsit: Parcens vobis, nondum veni Corinthum. *2.Cor.1.d* Non enim hoc solo ostenditur dilectio, quòd sua annunciat, sed & eo, quòd res ipsorum cognoscere quærit. Est enim istud animi soliciti & curis adfecti, sempérque in timore existentis. Simul verò eos etiam honorat quòd Timotheum mittit. Quid dicis? Timotheũ mittis?

mittis? Quãnã ratione? Etiam, inquit. Neminem enim habeo pari mecũ animo præditum, hoc est, qui pariter mecũ solicitus sit: qui germanè res vestras curaturus sit. Neminẽ igitur habuit, eorum scilicet quos secum habebat pari animo præditum, hoc est, qui similiter curã ac solicitudinẽ vestri mecũ habeat. Non enim facilè quis, inquit, tantum volet itineris negotij huius gratia conficere. Qui vos mecum amat, Timotheus est. Poteram enim & alios quidem mittere, sed nemo talis est. Igitur istud est æquo præditũ esse animo, eos quos ipse fide instruxerat, pariter amare. Qui germanè, inquit, res vestras curaturus sit: hoc est, paterno affectu. *Omnes enim quærũt quæ sua ipsorum sunt, non quæ Christi Iesu.* Id est, propriam recreationẽ quęrunt, & vt securi sint. Hoc & Timotheo scribẽs, dicit. Quãobrẽ ista deplorat? Vt nos, qui ista audimus, instruat, ne in eadem delabamur, vt audientes erudiat, ne requiem quærant. Qui enim requiem quærit, non quæ Christi, sed quæ ipsius sunt, quærit. Oportet enim instructos & paratos esse ad quemuis laborem, ad omnem calamitatem ferendam. *Probationem verò eius nostis,* inquit, *quod vt filius cum patre mecũ seruierit in euãgeliũ.* Et ꝙ ego non temerè ista de eo dicam, nostis, ipsum, inquit, vos ipsi, ꝙ vt filius cum patre mecum seruierit in euangelium. Commendat hîc meritò Timotheũ, vt multo apud eos honore potiatur. Hoc & ad Corinthios scribens facit, cũ dicit: *1.Cor.6.b* Ne quis eum contẽnat. Opus enim domini operatur, quemadmodũ & ego. Non illius curam ago, sed eorum qui ipsum recipiũt, vt multam auferant mercedẽ. *Hunc igitur spero me missurum, mox vbi videro mea negotia.* Hoc est, cùm videro quo statu sim, & quem habeant finem res meæ. *Confido autem in domino, quod & ipse breui venturus sim ad vos.* Non ideo ipsum mitto, tanquam non venturus sim: sed vt bono sim animo cognitis rebus vestris, ne interea tẽporis in timore sim. Confido autem in domino, inquit. Vide quomodo omnia deo deferat. Nihil ex suo ipsius animo loquitur. Id est, si deus voluerit. *Necessarium vero arbitratus sum Epaphroditum fratrẽ & cooperarium & commilitonem meum.* Et hunc iterum cum iisdẽ encomiis mittit, quibus & Timotheũ. Illũ enim à duobus istis cõmendauit, nempe ꝙ & eos diligat, cũ dicit, Qui germanè res vestras curaturus sit: deinde, ꝙ in euangelio probatus sit. Et hunc ab iisdẽ denuo, propter eandem causam, qua illũ laudauit. Quomodo? Quod enim dicit, fratrẽ & cooperariũ, & non hîc cõsistit, sed addit, & cõmilitonem meũ, ostendentis est, multam eum cõmunicationem periculorũ secum habuisse, eadémq; de eo testantis, quę de seipso: illud vero, cõmilitonem, plus est, quàm ꝙ cooperariũ eum vocat. Facilè fortè in rebus exilibus cooperatus fuerit: in bello vero & periculis non item. Hoc vero istud declarauit, quod dixit, & cõmilitonem. *Vestrum autem,* inquit, *Apostolum, & cooperariũ necessitatis meæ, mittere ad vos.* Hoc est, quæ † nostra sunt, vobis largimur. *†forte ἡμῶν, id est nostra.* Aut certè vestrũ vel eum qui vos docuit, vobis mittimus. Rursus vero multa de dilectione eius adiicit, dicens: *Quandoquidem desiderabat omnes vos, anxius animi, propterea quòd audissetis eum infirmatum fuisse. Etenim infirmus fuit, ita vt esset vicinus morti, sed deus misertus est illius, at non illius tantum, sed & mei, ne dolorem haberem super dolorem.* Hîc vero & alterũ agit, ostendens ꝙ & ipse Epaphroditus bene nouerit, ꝙ à vobis, inquit, diligatur. Non parum autem istud ad diligendũ attrahit. Quomodo? Infirmus fuit, inquit, & doluit, ꝙ sanus vos nõ

A vidisset, & mœrore isto vos liberasset, quem propter infirmitatẽ suam habuistis. Et aliud hîc agit, nempe ꝙ pro tempore istum ad eos mittat, & non propter negligẽtiam. Timotheũ vero propterea tum apud se detineat, ꝙ neminem alioqui habeat. Non enim habeo, inquit, qui pari animo mecum sit. Epaphroditũ autem, propter infirmitatẽ. Deinde ostendens ꝙ infirmitas huius longa fuerit, & multũ temporis consumpserit, inquit: Etenim infirmus fuit, ita vt esset vicinus morti. Vides quantũ diligentiæ impendat Paulus ad hoc, vt omnis socordiæ & negligentiæ occasionẽ ex animo discipulorũ amputet, ne suspicentur propterea ipsum non venisse, ꝙ eos contemneret. Nihil enim ita discipulum allicere poterit, vt si persuasus sit, curę se esse præposito, illúmq; sui gratia anxium esse, quod quidẽ excellentis est dilectionis. Propterea, inquit, ꝙ audissetis eum infirmatũ fuisse. Etenim infirmus fuit,

B ita vt esset vicinus morti. Et ꝙ ista non excusandi ac prætextus gratia dicam, audite: sed deus misertus est eius. Quid dicis ô hæretice? Misericordiã dei hic esse dicit, ꝙ eum qui discessurus hinc erat cõtinuit, & denuo ad sanitatẽ conuertit. Atqui, si malus est mũdus, nõ est misericordiæ opus in malo permittere: sed aduersus hęreticũ quidem facile est dicere: ad Christianũ verò quid dicemus? Nam & ipse fortè hæsitabit, ac dicet: si resolui & esse cũ Christo multò est melius, cuius gratia dicit huic factã esse misericordiam? *Supr.1.d* Ego verò rogabo: cuius gratia dicit, necessariũ magis est manere apud vos? Quemadmodũ enim ipsi necessarium erat, ita & huic, cũ maioribus diuitiis, & maiore fiducia ad deũ hinc abituro. Illud enim & si nunc factum non fuisset, † postremũ mansisset.] *†postea expectabat] fore scilicet vt cũ Christo esset.* Animas ve-

C rò lucrari nõ possunt amplius, qui hinc illo abscesserunt. Multa secundũ communem audientiũ consuetudinem quoq; loquitur Apostolus, & non vbiq; philosophatur. Erat enim illi sermo ad homines mundanos, mortẽ adhuc metuentes: deinde ostendit, quantam habeat Epaphroditi rationem, & ex eo venerabilem eum facit: vtpote ꝙ salutem eius adeò vtilem sibi dicit, vt misericordiã & ipse per illum consequutus sit. Aliàs verò & præter ista, bona est præsens vita: alioqui si bona non est, qua ratione supplicij loco deputat mortes immaturas? Vt cùm dicit: Propterea *1.Co.11.g* multi sunt inter vos infirmi & imbecilles, & dormiũt multi. Futura enim vita nõ est hac, vt mala, melior. nã alioqui bona non esset. Sed vt bona melior est, istam bonã excellit vt melior. *Ne dolorem haberem super dolorem.* Dolorẽ à morte super dolorem quem ab ægri-

D tudine ipsius cõtraxerat. Per ista ostendit, quanto honore habeat Epaphroditum. *Studiosius itaque misi illũ.* Quid est, studiosius? Hoc est, sine mora, sine cunctatione, cum multa festinantia, iubens eum ire ad vos, vt ab isto mœrore vos liberaret. Non enim ita gaudemus audientes eos esse sanos, quos desideramus, vt quando eos videmus, & maxime si quãdo istud præter spem acciderit, id quod in Epaphrodito factum est. *Studiosius,* inquit, *misi illum ad vos, vt videntes illũ gauderetis, & ego magis dolore vacem.* Quomodo magis dolore vaces? Quoniam si vos gauisi fueritis, & ego gaudebo, & ipse gaudebit super eadem animi iucunditate, & ego magis dolore vacabo. Et non dicit, vt ego dolore vacem, sed, vt magis dolore vacem: ostendens ꝙ animus eius nũquam dolore vacet. Qui enim dicit: Quis infirmatur, & ego nõ infirmor? quis offenditur, & ego non vror? *2.Co.11.g* quomodo extra dolorẽ fuisset? Dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

set? Dicit ergo vt mœrorẽ istum deponã. *Excipite igitur illum in domino cum omni gaudio.* In domino: hoc est, spiritualiter, cum multa diligẽtia: imò verò cum dei volũtate dignè sanctos suscipiatis, quemadmonũ decet sanctos cũ omni gaudio. Hæc omnia propter eos ad quos mittebat, facit. Maior enim vtilitas accedit benefacienti, q̃ beneficium accipienti. *Et tales in precio habete.* Hoc est, Excipite eũ quomodo decet sanctos excipere. *Quoniam propter opus Christi eo accessit, vt morti esset proximus, non habita vitæ ratione, vt suppleret id quod in vestro erga me officio fuit diminutum.* Erat ipse Epaphroditus cõmuni nomine à Philippensium ciuitate amãdatus, vt Paulo ministraret, & fortè aliquid secũ deferens ad eũ venit. Quòd enim pecunias attulerit, ostendit circa finem dicens: posteaquã accepi ab Epaphrodito quæ à vobis missa fuerant. Verisimile igitur est eum cum ad vrbẽ Romanorũ applicuisset, in magno & vehementi periculo reperisse Paulũ, ita vt illũ accedentes securè hoc facere nequiuerint, sed cũ periculo accesserint, quemadmodũ in magnis periculis fieri solet, quando reges vehemẽter irascuntur. Quãdo enim qui regem offendit, in carcerem coniicitur, multáq; custodia detinetur, tunc & famulis accessus obstruitur, quod verisimile est tum Paulo quoq; obtigisse: Epaphroditũ verò, vt virum animo generoso, omne periculũ contẽpsisse, ita vt illi adstiterit & administrauerit, ac cuncta quę necessaria erant, fecerit. Duo itaq; ponit, ex quibus eũ venerabilẽ facit. Vnũ quidem, quoniã ad mortem vsq; mei gratia, inquit, periclitatus est. Alterum verò, q̃ ciuitatis suę personã indutus, ista in illo periculo ita administrauit, vt merces imputari meruerit illis qui eum miserãt, tanquã si legatum aliquem ciuitas ista misisset. Itaque q̃ cum obsequij famulatu excipitur, & propter præstita obsequia cõmendatur, † maius est q̃ cum rebus audacibus & periculosis cõmercium habere.] Et non dixit, propter me, sed dignioré eum facit, dicens: quoniam propter opus Christi morti accessit. Non enim propter me, sed propter deum eò accessit, vt morti esset proximus. Quid enim q̃ deo ita dispensante non est mortuus? Ipse nanque vitæ rationem non habuit, sed seipsum exposuit, ab officio ministrandi mihi nõ desistens, quicquid tãdem ferre oportuisset. Si verò ad hoc vt Paulo ministraret, in mortẽ seipsum tradidit: multò magis pro ipsa euãgelij prædicatione istud sanè passus fuisset, imò & hoc ipsum pro prædicatione erat, q̃ pro Paulo mori paratus fuit. Etenim martyrij corona non solùm pro eo est, q̃ idolis non immolatur, sed & tales occasiones martyriũ faciunt. Et si admirandum quid dicendum est, multò magis istæ q̃ illę. Qui enim pro minore intrepidus est ad mortem, multo magis pro maiore. Itaq; & nos si quando sanctos in periculis viderimus, nullã habeamus vitæ nostræ rationẽ. Nequit enim fieri, vt qui nihil audet, generosum quid faciat vnquã: sed necesse est eum qui præsentis vitæ securitatẽ prospicit, excidere ex futura. *Vt suppleret*, inquit, *quod in vestro erga me officio fuit diminutum.* Quid hoc est? Ciuitas non aderat, sed mihi omne officiũ per istũ prẽstitit, quod eum misit. Quod igitur in vestro erga me officio diminutũ fuit, ipse impleuit. Itaq; & huius nomine æquum fuerit vt multo potiatur honore, quoniã quod multos oportebat facere, hoc ipse pro vobis præstitit. Et ostẽdit primum esse officiũ quod ab illis qui securè agunt, periclitantibus impenditur. Illud enim diminutũ, & illud, quod in vestro officio, ita dictum est. Vides prudentiam & curam apostolicam? Hoc non ex arrogantia fit, sed ex multa prouidentia. Nam ne extollerẽtur, sed modeste agerent, neq; se magnum quid præstitisse putarẽt, sed humiliarẽtur, rem istam ministerium & officium vocat, diminutionísque meminit.

Infr. 4. d.

†potius participatio est in rebus audacter ac periculose factis.

Morale.

Etenim sanctis apud nos debetur ministerium, & nihil illis gratuitò facimus. Nam quemadmodum in exercitu stantibus, & bellum gerentibus sumptus debentur ab illis qui in pace sunt, & bellũ non sustinẽt: pro illis enim isti in acie stant: ita & hîc. Nisi enim do cuisset Paulus, quisnã ipsum tum in carcerem coniecisset? Itaq; debetur ministerium & officium sanctis. Quomodo nanq; absurdum non fuerit, regi terreno bellum gerenti omnia administrare, & indumenta & alimoniam, non solùm quãtum necessarius poposcerit vsus, sed & ad abundantiam vsq;: regi vero cœlesti aduersus multo grauiores hostes præliãti (lucta enim nostra non est aduersus sanguinem & carnem) ne ea quidem subministrare quę necessitas exegerit, quantæ non fuerit perfidiæ? quantæ ingratitudinis? quàm turpis quæstus? Verùm vt solet, plus valet apud nos hominum metus, quàm gehennæ & futurorum suppliciorum. Quapropter & omnia peruersa sunt. Nam res quidem politicæ quotidie magna diligentia perficiuntur, nec quicquam eorum omittere licet: spiritualium vero nulla vspiam ratio, sed quę quidem coactè exiguntur, & cum tormentis, & tanquam à seruis & inuitis, exhibentur cum multa animi gratitudine: quæ verò à voluntariis, & tanquam à liberis petũtur, vicissim omittuntur, non de omnibus dico, sed de illis qui sumptus istos non porrigunt. Num enim poterit deus ista quoque necessaria facere & coacta? Sed non vult. Vobis enim parcit magis, quàm illis qui aluntur. Propterea non vult vt coacti deponatis hos sumptus, alioqui nulla esset merces. Et multi eorũ qui hîc sunt, ludæis inferiores sunt. Perpende quantũ Iudei dederint, decimas, primitias, rursus decimas, iterum & alias decimas: deinde & alias † trigesimas,] & † siclum, & tamen nemo dicebat q̃ multa consumerẽtur à sacerdotibus. Quantò plura accipiebant, tantò maior erat & merces. Non dicebant, multa accipiũt, ventri inseruiunt, quæ nunc quosdam audio dicere. Et quidem qui domos ædificant, & agros coëmunt, nihil se putant habere. Si verò sacerdotum quisquam splendidius indutus fuerit, aut victu necessario non eguerit, aut ne præter decorũ ipse cogatur obire singula, ministrum habuerit, pro diuitiis illi imputatur. Re vera diuites sumus. † Et in istis etiã] inuiti farẽtur. Nos quidẽ, etiã si modica habeamus, diuites sumus. Illi verò etiã si omnibus cumulentur, pauperes sunt. Quousq; insipientes erimus? Non sufficit † q̃ nihil ad castigationem vobis facimus,] sed oportet damnum quod à malo est affectu quoq; adiicere? Nam etiam si ipse quæ possidet, illi dedisses, mercedem tamẽ perdidisses, quòd super illis quę dedisses, quereris & criminaris. Omnino verò, si dedisti, quid conquereris? Primum itaque paupertatis illi testimonium exhibes, cum dicis, quæ habet ipse dedi. Quid ergo conquereris? Non debebas dare, si quidem conquesturus fueras. Sed de aliorũ datis ista dicis? Grauius delinquis, quòd cum nihil dederis, criminaris quæ alius bene facit. Quantam putas mercedẽ habent, quos ita criminando malè audire facis? Propter deum enim ista pa-

†decimas. tertias.

†Et hoc etiã] habet ger. codex.

†vobis ad supplicia. quod nihil præstet.

tiuntur. Quomodo & quãobrem? Poterant, si quidem voluissent vel cauponariam amplecti vitam, etiã si nihil habuissent à maioribus suis. Nam & hæc impudẽter audio multos dicere, cũ dicimus, ille pauper est: Si voluisset, inquiũt, poterat dies fieri: deíde & cõtumelioſè, auus eius, & pater eius, & ille, talis ac talis erat. Nũc verò tali vestitu indut° est? Sed dic mihi, ẽstne illi nudo circumeundũ? Tu verò curioſè ista inquiris. Vide autẽ ne cõtra teipsum loquaris. Sed audi admonitionẽ Christi dicentis: Nolite iudicare, ne iudicemini. At poterat, si voluisset, cauponariam vel mercatoriã vitã agere, & omnino locuples euasisset, sed noluit. Quid ergo, inquiũt, hic multa lucratur, dic quæso, sericis vestitur, multitudinẽ sequẽtiũ & comitantium habens, circa forũ arroganter incedit? equo vehitur, domos ædificat, habẽs vbi maneat? Si ista facit, & ego reprehendã, & non parcam: imò ipsum sacerdotio quoq; indignũ dico. Quomodo enim admonebit alios, ne superfluis istis vacẽt, cũ seipsum ipse admonere nequeat? Si verò necessariũ victũ abundè habuerit, ideóne iniust° erit? Sed circuire oportebat & mendicare? Et tu, vt discipulus, nihil inde, dic quæso, pudeſieres? At pater quidẽ carnalis si hoc faceret, turpe putares: si vero ſpiritualis pater ad hoc cogeretur, nõ quereres prę pudore latebras? Ignominia patris, inquit, opprobriũ est filiorũ. Sed quid? Nũ fame perire oportebat? At neque hoc pietatis fuerit, de° enim nõ ita vult. Sed quid cõfestim philoſophãtur? Scriptũ est, inquis, ne possideatis aurum, neq; argentum, neq; duas tunicas, neque pecuniam in zonis vestris, neq; baculum: isti verò & tres & quatuor vestes habent, & lecticas stratas. nunc animo meo subiit grauiter ingemiſcere, & nisi indecorũ esset, etiã illachrymarer. Quamobrem? Quòd circa aliorũ festucas excutiẽdas adeo ſeduli ac diligẽtes sum°, trabes verò in oculis nostris habẽtes ne ſentimus quidẽ. Dic mihi: Qua ratione ista tibiipſi nõ dicis? Quòd doctoribus duntaxat, inquis, præcepta sint ista. Cũ ergo Paulus dicit, habẽtes aliměta, & quibus tegamur, istis cõtẽti erimus: ad ſolos doctores hoc dicit? Nequaquã, ſed ad omnes homines: id quod ex præcedentibus liquet. Quid enim dicit? Est enim quęstus magnus pietas cum animo ſua ſorte contento. nihil enim intulimus in hunc mundum: liquet, q̃ nec efferre quicquã possimus. Postea ſtatim ſubdit: Habentes autẽ alimẽta & quibus tegamur, his cõtẽti erimus. Qui verò diteſcere volunt, incidunt in tentationẽ & laqueum, & cupiditates multas ſtultas ac noxias. Vides q̃ ad omnes hic ſermo dictus sit? Quid verò cũ iterũ dicit, curanis curã ne ágatis ad cõcupiſcentias: nónne ſimpliciter omnibus dicit? Quid autẽ cum dicit, Eſcæ ventri & venter eſcis: deus autem & hunc & illas deſtruet? Quid cum dicit: Porrò quę in deliciis verſatur, viuẽs mortua eſt, de vidua diſſerens? An & vidua doctoris habet officiũ? Num ipſe dicit, Mulieri, vt doceat, non permitto, neq; authoritatẽ vſurpare in virum? Si verò vidua, vbi & ætas eſt ſenilis (nam ſenectus multa cura opus habet) & ipſa natura (mulierũ enim genus maiore recreatione indiget, vtpote infirmum ac debile) ſi, inquam, vbi & ætas iſta eſt & natura, deliciari viduam non permittit, ſed & mortuã eam eſſe dicit, (non enim ſimpliciter dicit, nõ delicietur, ſed quæ in deliciis verſatur viuens mortua eſt) excidit eam quoque (quæ nanq; mortua eſt, exciſa eſt) quam veniam habebit vir eadẽ iſta faciens pro quibus mulier pro-

Matt. 7. a

Rom. 13.

1. Cor. 6. b

1. Tim. 5. a

Ibid. 2. d

uectæ ætatis punitur? Sed iſta nemo ne cordi quidem accipit, nemo iſta inquirit. Ego verò ea ægrè & coactè dixi, nõ ſacerdotes ab incuſationibus liberare volens, ſed vobis parcens. Nam illi quidem ſi meritò & non iniuria propter iſta malè audiunt, tãquam pecuniarũ quæſtui dediti, nihil dãni à vobis accipiunt: ſed ſiue dixeritis, ſiue non dixeritis, alibi rationẽ reddent iudici, ita vt nihil eis verba veſtra noceãt. Si verò falſa fuerunt quæ à vobis dicuntur, ipſi quidẽ lucrũ inde acquirunt fruſtra calumniis adfecti, vos verò dãnum hinc vobis ipſis infertis. Circa vos enim non ita habet, ſed ſiue vera ſint, ſiue falſa quibus illis maledicitis, damnũ habetis. Quãobrem? Si nanq; vera ſunt, & ſic vobis nocetis, q̃ doctores iudicatis, ordinémq; inuertitis. Nam ſi fratrẽ non oportet iudicare, multò magis doctorẽ non oportet. Si verò falſa ſunt, intolerabile ſupplicium & pœna. De quóuis enim ocioſo ſermone rationẽ reddetis. Itaq; veſtri gratia omnia facimus & laboramus. Quemadmodum autem dixi, nemo iſta ſquirit, nemo in iſtis curioſus eſt, nemo ad ſeipſum quicquã horum dicit: vultis & alia addam? Niſi quis, inquit Chriſtus, renũciauerit omnibus quę poſſidet, non eſt me dignus. Quid verò quod difficile eſſe dicit, diuitẽ ingredi in regnum cœlorum? Quid quod dicit: Væ vobis diuites, quoniã recipitis hîc cõſolationẽ veſtrã? Nemo iſtud ſcrutatur, nemo perpẽdit, nemo ad ſeipſum differit, ſed quæ aliorũ ſunt ſtudioſè inquirimus. At iſtuc eſt participẽ criminũ fieri. Vt verò & ab illis ipſis quibus ſacerdotes obnoxios eſſe dicitis, veſtri gratia eos eximã, audite. Nam illud ipſum, quod de eis perſuaſi eſtis, trãſgreſſores eſſe legis dei, multũ habet momenti ad malũ. Agè ergo & illa ſtudioſè ſcrutemur. Dixit Chriſtus: Ne poſſidea-tis aurum, neq; argentum, neq; duas tunicas, neq; calceamenta, neq; zonam, neq; baculũ. Quid igitur, dic mihi? Petrúſne iuxta præceptũ hoc fecit? Quomodo fecit, cum & zonam habuerit & calceamenta? Audi enim quid angelus ad eum dicat: Præcingere, inquit, & ſubliga ſoleas tuas. Atqui nõ tanta erat calceamentorũ iſtorũ neceſſitas. Potuit enim pro tẽporis illius ratione nudus eſſe pedes. Si verò magna calceamentorum neceſſitas eſt, in hyeme eſt. Verũ habebat calceamenta. Quid verò Paulus? Ad Timotheũ ſcribẽs dicit: Cura vt ante hyemẽ venias. deinde præcipit ac dicit: Penulam quã reliqui Troade apud Carpũ, cùm venies apporta, & libros, maximè mẽbranas. Ecce penulam dicit. Nec poterit quiſquam dicere q̃ & aliam quandam, quam geſtarit, non habuerit. Si enim omnino illam non induit, ſuperfluũ erat q̃ adferri eam iubebat. Si verò fieri nequit quin eam geſtarit, manifeſtum eſt q̃ alteram habuerit. Quid autẽ quod biennio toto manſit in ſuo conducto? Ergo Chriſto non obediuit vas illud benedictionis, ille qui dicit, Viuo verò iam non ego, ſed viuit in me Chriſtus, de quo Chriſtus teſtatus eſt, dicens: Quoniam mihi vas electionis eſt iſte? Oportebat dubitationem iſtam apud vos relinquere, nec vllã queſtionis huius inducere ſolutionem, ſed pœnam iſtam neglectarum ſcripturarũ à vobis exigere: nam ex harum negligẽtia omnia iſta naſcuntur. Propterea & in aliorũ peccatis amarulenti ſcrutatores & inquiſitores ſumus, noſtrorũ autem nullã rationẽ habemus, eò q̃ ſcripturas ignoramus, q̃ in diuinis legibus inſtructi nõ ſumus. Oportebat itaque à vobis pœnam iſtam quidem exigere, ſed quid faciam? Multa largiuntur filiis patres, etiã vltra quàm

Matt. 10. b

Luc. 14. g

Matt. 19. c

Luc. 6. d

Act. 12. b

2. Tim. 4. d.

Ibidem.

Galat. 2. d

Act. 9. a

Universidad de Deusto Biblioteca

oporteat,dum paterna illis incalescunt viscera, & si
filiũ viderint mœstum & tabescentẽ,dolore mordẽ-
tur,& ipsi plusquã ille, nec quiescunt donec tristitiæ
causam abstulerint. Veruntamen vel hoc fiat, mœsti
estote,ꝙ solutionem quæstionis huius nõ accepistis,
vt bene illam capiatis.Quid ergo est?An Christo ad-
uersati sunt?Absit.Imò studiose præceptis Christi o-
bedierunt.Nam præcepta illa temporalia erãt, & nõ
perpetua.Et istud non ex cõiectura dico,sed ex diui-
nis scripturis.Quomodo?Lucas scribit Christum di-
Luc. 22. c xisse discipulis:Quãdo misi vos sine sacculo,& pera,
& zona,& calceamentis,num quid defuit vobis? Di-
cunt illi:Nõ.Posthac ergo vobis cõparate. Sed quid
oportebit fieri,dic quęso?Vnã habere tunicam?Quid
ergo cũ lauanda,fuerit domine nudum sedere opor-
tet,aut nudum circuire,exigẽte necessitate,& præter
decorum agere?Cogita quale fuisset, si Paulũ illum
ob tot & tam præclaras res peragrantẽ orbẽ,propter
indumenti defectũ domi sedere, & à tantis rebus ge-
rendis impediri oportuisset. Quid verò si frigus fuis-
set vehemẽter intensum,ac depluisset,aut etiã glacia-
†quomodo lis fuisset tẽpestas,† vt torpescẽdum fuerit?]Nudóne
exsiccari rursus illi desidendũ fuisset? Quid autẽ si frigus cor-
cõtigisset? pus illius deiecisset?An tabescendũ fuisset, & nihil lo
quendum?Quòd enim illis non adamantina corpora
1.Tim.5.d data sint,audi quid de Timotheo dicat:Vino,inquit,
modico vtere propter stomachum tuũ,&crebras in-
firmitates tuas.Et iterum de alio: Necessarium puta-
Phil.1.d. ui,vt mitterem vobis apostolũ vestrum,& ministrum
necessitatis meæ.Etenim infirmus fuit, ita vt esset vi-
cinus morti.Sed deus misertus est illius, at non illius
tantùm,sed & mei.Itaq; quibusuis passionibus obno-
xij erãt.Quid igitur?Pereundúmne erat? Nequaquã.
Cuius ergo gratia tum istuc præcepit? Vt potentiam
suam ostenderet,ꝙ & postea ad hunc modum facere
potuerit.Sed non fecit. Quamobrẽ igitur hoc nõ fe-
cit?Multò erant isti clariores & admirabiliores Israë-
litis,quorũ calceamenta non atterebuntur, neq; etiã
indumenta,ídque solitudinem illam perambulantiũ,
vbi feruentior irruit Solis radius,ipsos quoq; lapides
exurere valens.Qua ergo ratione hoc fecit? Propter
** ἔμελλεν,* te.Quoniã enim nõ sanaturus,sed vulneraturus*erat,
habet Ve- pharmacorum tibi materiam præbuit, atq; vel hinc
roñ. editio clarum istud est. Non potuit ipse eos pascere? Si tibi
sed legen- alimoniã dedit,qui illũ offendisti, non multo magis
dum puto Paulo dedisset? Qui Israëlitis dedit murmurantibus,
ἔμελλες, fornicatoribus,idololatris: non multo magis Petro,
q.d. Quo- qui omnia sui gratia insumpserat,demisisset?Qui sce-
niã enim lestos viros alimoniã habere permittit:nõ multo ma-
nõ eras in gis Ioanni largitus esset,qui & patrem propter ipsum
sanitate reliquerat? Sed noluit illos nisi per te pascere, vt tu
permãsu- sanctificareris.Et speculare mihi diuinæ benignitatis
rus, sed vulnera excellẽtiã.Discipulos suos humiliari voluit,vt tu pau
acceptur⁹. xillũ respirares.Si enim eos nullius indigentes fecis-
set,multo quidem celebriores, multóq; fuissent illu-
striores,sed amputata fuisset tibi salutis tuæ occasio.
Noluit igitur illos admirãdos esse,vt tu saluareris,sed
minoris esse:& humiliari magis eos permisit,vt tu sal
uari posses.Non enim ita venerabilis est præceptor à
discipulo quid accipiens. Sed ille potissimũ honora-
tur,qui nihil accipit:at tum nihil cõmodi ad discipu-
lum redit,sed fructu priuatur.Vides sapientiam beni-
gni dei? Quemadmodũ enim ipse gloriam suam non
quæsiuit,nec quæ sua essent spectauit: sed cum in glo
ria esset,tui gratia dehonestari voluit,ita & de docto-

A ribus:cùm possent esse venerabiles,voluit eos esse cõ
temptibiles propter te,vt tu haberes quod lucrareris,
vt ditescere posses, vt abundans & locuples fieres
in spiritualibus: propterea ille eget in temporalibus.
Itaque si potuit illos nullarum rerũ egenos facere,o-
stendit quod tui gratia illos in egestate esse permise-
rit.Istis itaq; cognitis,non ad criminandũ,sed ad be-
nefaciendũ conuertamur: non aliorũ delicta curiosè
inquiramus,sed nostra ipsorũ perpendamus:aliorum
rectè facta cõsiderantes, nostra delicta recogitemus,
atq; ita placebimus deo.Qui enim aliorum delicta,&
sua rectè facta intuetur,duplici damno afficitur.Nam
ex istis in arrogantiam extollitur, & ex illis in socor-
diam incidit.Cùm enim cogitat alium peccasse,faci-
lè peccat & ipse: & cùm perpẽdit se rectè quid fecis-
se, facilè arrogans redditur. Qui vero rectè facta sua
obliuioni tradens,peccata sola videt, & aliorum non
B delicta,sed virtutes,&rectè acta sedulò scrutatur,mul
tum hinc acquirit emolumenti.Quomodo?Cùm vi-
derit alium rectè quicquam fecisse,ad parem rapitur
zelum.Cùm viderit se peccasse, animo redditur hu-
mili & modesto. Quod si ad hũc modum fecerimus,
poterimus promissa bona consequi.

Homilia decima.

QVod superest fratres mei, gaudete in domino. Eadem *Cap. iij.*
*scribere vobis,me quidem non piget, vobis autẽ tutũ
est.Cauete canes,cauete malos operarios, cauete cõci-
sionem.Nos enim circuncisio sumus,qui spiritu deũ colimus,&
gloriamur in Christo Iesu,& non confidimus in carne.* Tristi-
tiæ & curæ quando vltra mensurã animũ distendũt,
suo illum robore priuant.Propterea & Paulus Philip
penses in multa tristitia cõstitutos recreat. Erant au-
C tẽ in tristitia, propterea quòd ignorarẽt quo in statu
res Pauli essent. Erant in tristitia, propterea ꝙ puta-
bant ipsum iam mortuum esse propter euãgelij præ-
dicationẽ,& propter Epaphroditum similiter mœsti
erant.Super his autẽ omnibus cùm certos eos fecis-
set,subdit: *Quod superest fratres mei, gaudete.* Non habe-
tis amplius,inquit,tristitię causam:habetis Epaphro-
ditum,cuius gratia doluistis,habetis Timotheum:ve-
niam & ego,euangeliũ crescit: quid adhuc reliquum
desideratis?Gaudete.Galatas quidẽ filios vocat,istos *Gala.4.c*
verò fratres. Nam quando vel corrigere quicquam
instituit, vel amoris affectum ostendere,filios: quan-
do verò cum maiore honore disserit, fratres vocat.
Quod superest fratres mei, inquit, gaudete in domi-
no.Bene dixit,in domino,non iuxta mundum. Non
esset enim istud verum gaudium. Ipsæ tribulationes,
D inquit, quæ pro Christo perferuntur, gaudium ha-
bent. Eadem scribere vobis, me quidem non piget,
vobis autem tutum est. *Cauete canes.* Vides quòd ad-
hortationem non à principio inducit, sed posteaquã
ipsos plurimum laudauerat, posteaquam celebraue-
rat, tunc istud facit? Et iterum eos prædicat. Vide-
tur enim hic sermo onerosior esse,vnde & ipsum vn-
dique adumbrat & mitigat. Quos vero dicit canes?
Erant hîc quidam, quos in omnibus epistolis suis no
tat,Iudæi impuri, execrandi,turpi quæstui dediti, &
ambitiosi. Hi cupientes fidelium plurimos ad se al-
licere, prædicabant, & Christianismum, & Iudai-
smum, corrumpentes euangelium. Quum igitur es-
sent cognitu difficiles,propterea dicit:Cauete canes.
Non sunt amplius Iudæi filij. Aliquando Gentes ca-
nes vocabantur, nunc verò illi. Quamobrem? Quo-
niam queadmodũ Gentes & à deo & à Christo alie-
ni erant,

ni erãt,ita & illi nũc alieni facti sunt. Et impudẽtiam
eorũ, & improbitatẽ exprimit. Quòd enim Ethnici
aliquãdo canes vocati sint,audi Chananæã quid di-
Mat.15.c cat: Etiã domine, nã & catelli comedũt de micis de
Mar.7.d mensa dominorũ suorum cadentibus. Vt autem ne-
que istud habeant(quandoquidẽ & canes sunt men-
sarij)subiũgit vnde eos alienos quoq; faciat, dicens:
Cauete malos operarios. Operantur quidem,inquit,sed in
malo, & opus ocio multo peius, quæ bene disposita
sunt diuellentes.*Cauete*,inquit,*concisionem.* Grauis erat
apud Iudæos circuncisionis ratio.Quãdoquidem &
lege prior erat,& sabbato potior.Vt enim circũcisio
fieret,soluebatur sabbatũ:vt vero sabbatum seruare-
tur,nunquã soluebatur circuncisio.Et perpende mi-
hi dispensationem dei.Venerabilior erat circuncisio
sabbato,quod nullis tẽporib⁹ omittebatur. Cũ ergo
nũc ipsa soluta sit,multo magis sabbatum.Propterea
nomẽ eius Paulus amputat,& dicit: Cauete cõcisio- B
nem.Et non dicit, malã esse circuncisionẽ,superfluã
esse circũcisionem, ne percelleret viros ac deiiceret,
sed sapiẽtius idẽ dispensat,à re quidẽ ipsa abducens,
nomini vero parcens,imò & rei quoque diligentius.
Sed ad Galatas non ita. Quoniam enim magnus illic
erat morbus, nudo capite deinceps cũ multa autho-
ritate incisionẽ infert. Hîc vero quoniam nihil tale
cõmiserant, largitur istis inoffensioris appellationis
voluptatem.Et illos deiicit & istos,ac dicit: Cauete
cõcisionẽ.*Nos enim circuncisio sumus.* Quomodo? *Qui
spiritu deum colimus, & non confidimus in carne.* Nõ dixit,
†ipsi com- quoniã circuncisionẽ illã probamus pariter &istam,
munica- quæ scilicet sit melior,sed neque nomen†huic tradi-
uit. dit.]Et quid dicit?Circuncisio illa cõcisio est.Quam
ob rem?Nihil enim aliud faciunt quàm ꝙ carnẽ cõ- C
cîdunt.Cum enim legitimũ nõ sit quod faciũt, nihil
est aliud quàm carnis sectio & cõcisio. Aut propter-
ea,ꝙ ecclesiam concidere tentabant.Et cõcisionem
sanè dicimus de illis,qui temere & inaniter,ac pręter
artẽ incîdunt.Si enim circuncisio quærenda est, in-
quit,apud nos eã inuenietis, qui spiritu deũ colim⁹:
hoc est,qui spiritualiter deũ colimus.Nam dic mihi,
quid poti⁹ est,corpus an anima?Liquet ꝙ anima.Igi-
tur & ista circũcisio potior est.Quin ipsa sola est cir-
cuncisio.Quousque nanq; typus stabat,merito iuxta
Hier. 4.a collationem procedebat.Circuncidite,inquit, præ-
Rom.2.d putium cordis vestri. Ita & in epistola ad Romanos
aufert ipsam,dicens:Non enim qui in aperto Iudęus
est,neq; quę in aperto in carne est circũcisio, sed qui
in occulto Iudæus est,& circũcisio cordis quæ est in
spiritu,& nõ in litera.Deinde vero &nomine suo ip- D
sam priuat.Neque est,inquit,circuncisio.Etenim ty-
pus hoc vocabatur,quousq; veniret veritas: postea-
quam vero venit veritas,nõ hoc ampliusvocatur:vt-
pote exẽpli gratia quomodo in picturarũ adumbra-
tione fit.Delineauit aliquis regẽ abũbrans eũ,donec
inducat flores,tum dicimus:Ecce regẽ. Cũ vero rex
ipse ingreditur,obscuratur per veritatem typus, nec
apparet amplius.Et non dixit: In nobis enim est cir-
cuncisio:sed,nos sumus circũcisio. Merito. Istud est
enim homo,circũcisio genuina scilicet, hoc vere est
homo.Nec dixit:In illis eṁ est cõcisio. Ipsi eṁ sunt
in perditione & malitia.Verũ non amplius,inquit,in
corpore fit circuncisio, sed in corde. *Et nõ confidimus
in carne*,inquit, *quanquã ego cõfidere possum etiam in carne.*
Quid vocat hic confidentiã,&, in carne? Gloriatio-
nem,fiduciã,& iactantiã.Et bene istud adiecit.Si eṁ

A ex Gentibus existens circuncisionẽ culparet,imò nõ
circuncisionem,sed eos qui eam intempestiuè vsur-
pabãt,speciem vtiq; præberet tãquam eã impugna-
ret velut alienus à Iudaismi nobilitate, & qui digni-
tatem eorũ ignoraret, neq; quicquã haberet cum il-
lis commercij.Nunc vero consors cùm sit,nihilomi-
nus eam incusat, non ideo scilicet, quòd nihil com-
mune cũ eis habeat,sed vt qui eã dãnauerit, nõ pro-
pter ignorãtiã,sed maxime propter ipsius cognitio-
nem. Vide ergo quid & in ea quæ ad Galatas est di-
cat,cũ incidisset in necessitatem magna de seipso di-
cẽdi,quomodo sic quoq; animi humilitatẽ ostẽdat.
Nam audistis, inquit, conuersationẽ quondã meam *Gala.1.c*
in Iudaismo.Et hic denique,*Si quisquam alius videtur fi-
duciam habere in carne,ego magis habeo.* Et mox subiũgit:
*Hebræus ex Hebræis.*Sed si quisquam alius, inquit,ostẽ-
dens quod necessitate cõpulsus,quod illorum gratia
B hoc dixerit.Si confiditis,inquit, & ego loquar, alio-
qui taciturus.Et quod nominatim hoc non facit, ad
hoc fit,vt reprehensiones istas minus inuidiosas effi-
ciat,id quod & illis locum & copiã præbebat resipi-
scendi.Si quisquã videtur habere fiduciã. Rectè di-
xit,videtur,aut quòd tantũ fiduciæ nõ habuerint,aut
ꝙ ista fiducia non fuerit vera fiducia. Erãt enim om-
nia nõ spontaneæ voluntatis, sed necessitatis & coa-
ctionis.*Circuncisus octauo die.* Primum quoque ponit,
quod ipsi maxime iactabant,nempe ꝙ ad circũcisio-
nem attinebat. *Israël ex genere.* Vtraq; ista ostendebãt
eum non esse proselytum.Ex eo nãque ꝙ octauo die
circuncisus erat,declaratur nõ esse proselytus. Ex eo
vero ꝙ Israël erat ex genere, ostenditur non esse ex
proselytis parẽtibus. Sed ne putes eum Israëlem ge-
C nere ex decem tribubus esse, dicit: *Tribus Beniamin.*
Itaq; ex illustriore parte. Nã quæ ad sacerdotes per-
tinebãt,erãt in sorte tribus huius. *Hebræus ex Hebræis.*
Quòd non ex antiquis proselytis,sed ex vetustis illu-
stribus Iudæis fuerit. Poterat enim ex Israël esse, &
tamen nõ Hebræus ex Hebræis.Nam multi iam na-
tionem istam corruperant,& linguæ huius ignari, &
inter alias gẽtes oberrãtes. Aut hoc igitur,aut multã
generis sui nobilitatẽ ostendit. *Iuxta legem Pharisæus.*
Progreditur deinceps ad ea quæ animũ eius cõcer-
nebant.Illa enim omnia quæ iam cõmemorauit, im-
propria erãt,& non animi sui. Nã ꝙ circuncisus erat, *ἀπροαίρετον*
suum non erat,& quòd Israël ex genere,& ꝙ ex tribu
Beniamin.Itaque & ex illis eminebat, licet ea potis-
simum cum multis cõmunia habuerit. Vbi verò ma-
gis? Maxime & in eo, ꝙ proselytus non erat. Quòd
D enim erat ex probatissima tribu &secta,idq; antiqui-
tus ab ipsis maioribus,istud nõ multi habebant. Sed
accedit iã ad ea quę animi sunt,vbi potior est gloria.
*Iuxta legem Pharisæus,iuxta studium persequens ecclesiam.*At
nõ hoc satis fuerit. Potest enim quisquam Pharisęus
esse,&tamẽ nõ admodum zelotes.Sed illud adiecit:
Ecce quòd potius est,iuxta iustitiã. At potuit teme-
rarius periculorum contemptor esse, aut ambitionis
gratia hoc facere,& nõ propter studiũ legis. Quem-
admodum fecerũt summi sacerdotes.Sed neq; istud
verum. *Iuxta iustitiam quæ in lege est,factus irreprehẽsibilis.*
Si ergo & generis nobilitate, & animi prõptitudine,
& moribus,& vita quosuis superaui:cuius putas gra-
tia præcipua illa & honorifica reliquerim, inquit, ꝗ
vt maiora inuenirem, & multo maiora, nempe quæ
Christi sunt?Propterea subiunxit: *Sed quæ mihi erãt lu-
cra,ea propter Christum arbitratus sum esse damnum.*

Morale.

Paulus quidem conuersationẽ istam adeò exactã, ab ineũte mox prima ætate cœptã, tantã generis nobilitatẽ, tanta pericula, tãtas insidias, labores, ac studium proiecit, & quæ prius lucra erant, damnũ arbitratus est, vt Christum lucraretur. Nos vero ne pecunias quidẽ cõtemnimus, vt Christum lucrifaciamus, sed malumus futura potius excidere vita, quàm reb⁹ istis præsentibus, quanquã nihil illæ aliud sunt quàm damnũ. Nã dic mihi (discutiamus enim singula diuitiarum bona) an nõ damnũ sit quod laborẽ quidem habet, lucrũ vero nullum? Quæ nanq;, dic quęso, vtilitas est ex multis ac sumptuosis vestibus? Quid lucramur, quãdo illis amicimur? Nihil, nisi ꝙ dãno duntaxat afficimur. Quomodo? Quoniam & pauper tenuiter ac protritis indutus, in calore nihilo te peius æstum fert: imò ille etiam facilius. Indumenta nanq; protrita, & sola induta, corpora pauperũ minus constringunt: recẽtiora verò nõ ita etiã si subtiliora sint quàm aranearum tela. Tu autem propter maximum fastũ, & duas vel tres tunicas, plerunq; & vestẽ subtilẽ, & zonã, & subligacula habes. Illi vero nemo exprobrat, quod vna dũtaxat tunica tegitur, atq; ita ex eo minus quoq; grauatur. Diuites quidẽ videm⁹ sudãtes: pauperes vero nihil horũ patiẽtes. Cum ergo pauperi tenuia illa & propè nihilo coëmpta indumẽta, eodem, imò meliore sint vsu: illa vero, quum multum auri impẽdere cogant, nõ plus efficiãt: nunquid damnũ est multitudo illa & superfluitas? Nihil enim amplius adferunt advsus necessarij obsequiiq; rationẽ, sed plus auri tibi exhauriũt. Et eundẽ vsum idémque indumentorũ obsequiũ tu quidẽ diues centum aureis, aut pluris emisti, pauper vero modico argẽto. Vides damnũ? Sed fastus nõ permittit vt videas. Vis vt & eorum rationẽ excutiamus, in rebus deauratis quibus & equos, & vxores amiciũt? Diuitiæ nanque præter alia stultos etiã faciũt. Eodẽ honore dignantur & vxores & equos, & vnus est vtrorũque ornatus, & ab eisdẽ volũt illustriores apparere vxores, à quibus & rhedas, & cortinarũ pelles, in quibus ferũtur. Dic quęso, quid profuerit mulũ aut equũ auro exornare? Mulier vero tanto auri lapidúmque circundata põdere, quid amplius habet? Sed nõ corrumpuntur, inquis, quæ aurea sunt. Et hoc quidẽ potissimũ dicimus, ꝙ in balneis, & aliàs vbiq;, & lapides, & indumẽta deaurata multũ de precio amittũt. Verũtamen sit hoc, nihil sit damni. Quid vero lucri, dic quęso? Quid autem si exciderint & perierint? Nunquid damnum fuerit? Quid etiam si inuidiam & insidias concitauerint? Nónne damnũ? Cũ enim nihil adferant emolumenti gestanti mulieri, incendant vero inuidorum oculos, & latrones magis incitẽt: nónne dãnosa sunt? Quid vero, dic mihi, si cum viro liceat illis ad negotiũ aliquod lucrosum vti, ille propter vxoris nimios sumptus nequeat, sed cogatur cũ angustia & suspiriis famem ferre, illámq; auro videre cõspicuam: non est res ista dãnosa? Propterea nanque pecuniæ χρήματα dictæ sunt, non vt illis ita vtamur, vt aurifusorũ prothecæ, sed vt bonum quid in illis operemur. Cum ergo desideriũ auri hoc facere nõ sinat, an istuc nõ est damnũ? Qui enim illis vti non audet, tanquã ab alienis abstinet, atq; ita illarũ nullus est vsus. Quid autẽ ꝙ domos ædificamus splendidas & magnas, & colũnis eas, & marmore, & porticibus, & ambulacris omnino exornamus, vbiq; idola & statuas sistentes? Nã

καὶ χλανίδα. — *χρήματα.*

A multi ab istis dæmonas etiam vocant. Veruntamen ista non excutiamus. Quid sibi vult* tectum quoque aureũ? An nõ eundẽ vsum exhibet, quem & is habet, cui mediocris est domus? At multum habet delectationis? Verum, vnũ & alterum diem. Deinceps vero non amplius. Si enim nos Sol iste nõ stupefacit, propterea ꝙ illi assueuimus, multo minus artis opera: sed his nõ magis intẽdimus quàm luteis. Quid enim ad cõmodam habitationẽ, dic quæso, colũnarum multitudo, & statuarũ pulchritudo, & aurũ parietibus insertũ, cõfert? Nihil, sed mollities quædã est & iactantia, & superbia. & nimius fastus, & amẽtia. Nã vbique aliàs de necessariis ea oporteret esse, & quæ exigit vsus, & nõ de superfluis. Vides rẽ istã habere dãnum? Vides esse superfluã & inutilem? Si enim neque plus exhibet vsus neq; delectationis (fit enim ex tempore B satietas) nihil est aliud q̃ damnũ. Sed istud videre nõ permittit obstãs vana gloria. Deinde Paul⁹ quæ quidem lucra putauit, ea quoq; reliquit: nos vero neque damnum relinquimus propter Christum. Quousque terræ affigimur? Quousq; cœlum nõ suspicimus? Nõ videtis senio cõfectos, quomodo nullũ habeãt rerũ præteritarũ sensum? Non videtis morientes eos qui in senectute sunt? Eos qui in iuuentute? Non eos videtis qui interea dum viuunt, bonis suis priuati sunt? Quid rebus istis instabilibus vsqueadeo afficimur? Quid imbecillib⁹ alligamur? Cur illorũ loco nõ apprehendimus manentia? Quid nõ darẽt senes, si liceret deponere seniũ? Ad hæc, quantæ nõ est insipientiæ, velle quidẽ ad priorẽ reuerti iuuentutẽ, & omnia promptè donare, vt liceat esse iuniorẽ, at cum liceat iuuentutẽ accipere quæ senium nunquam habeat, & C iuuentutẽ cum multis diuitiis, videlicet spiritualem, ne minimũ quidẽ illius gratia velle dimittere, sed ea cõtinere quæ nihil in præsens etiã prosunt? A morte eximere te nequeunt, morbum expellere nõ valent, nec à senio cohibere. Nihil illorũ †ex necessariis est,] & quæ iuxta naturæ legem proueniunt, & adhuc tamẽ illis inhæres? Quid inde lucraris, obsecro? Ebrietas, vẽtris ingluuies, voluptates absurdæ, & omnifariæ, magis nos distendũt & cõficiunt q̃ acerbi domini. Ista duntaxat lucrari licet ex diuitiis, aliud vero nihil, quãdoquidẽ nolumus. Alioqui si vellemus, cœlũ ipsum vtiq; ex diuitiis acquirerem⁹. Itaq; bonę sunt, inquit, diuitiæ. Diuitię nõ hoc faciũt, sed possidẽtis volũtas. Quoniã enim volũtas hoc facit, licet & pauperi adipisci cœlum. Quemadmodum enim sępe dixi, non mensuræ datorum intendit deus, sed volũtati D exhibentium. Et potest in penuria existẽs & modica largiens, totum accipere. Ea nanq; deus exigit, quæ quisq; dare poterit. Neque diuitię cœlum, neq; paupertas gehennam, sed vtraque conciliat voluntas vel bona vel flagitiosa. Illam itaq; corrigamus, illam acquiramus, illam componamus, & omnia nobis erunt facilia. Queadmodũ enim artifex siue ferreã, siue aureã securim habeat, æquè in ligno operatur, imò magis per ferreã: ita & hic multo facilius per paupertatẽ paratur virtus. De diuitiis enim dicit Christus: Facilius est camelum per foramen acus intrare, quàm diuitẽ in regnũ cœlorũ. De paupertate vero nihil tale respõdit, sed magis contrariũ. Vẽde quæ habes, inquit, & da pauperibus, & veni sequere me, tanquam sit ex animi proposito. Ne fugiam⁹ itaq; paupertatẽ veluti malam. Regnũ enim conciliat. Et rursus non ꝑsequamur diuitias, veluti bonas. Incautos eñ perdunt.

**ὄροφος, id est tectum, laquear.* — *†prohibere possunt quæ ex necessitate.* — *Mat.19.c* — *Ibidẽ. & Mar.10.b & Luc.18.b.*

dunt. Sed vbiq; oculis in deũ intẽtis vtamur vt oportet, bonis ab illo subministratis, siue corporis virtute, siue pecuniarũ copia, siue aliis quibusuis. Absurdum eñ fuerit, si qui ab illo facti sum⁹, aliis ista vtẽda dederimus, & nõ magis ei qui nos fecit. Oculũ tibi fecit? Oculũ illi vtendũ exhibe, nõ diabolo. Quomodo vero illi exhibebis? Si creaturis eius visis, ipsum glorificaueris, visũmq; à mulierũ conspectu abduxeris. Fecit tibi manus? Illas ipsi possideto, nõ diabolo, non ad rapinã & auaritiã: sed ad ipsius mãdata & beneficia, & ad cõtinuas preces, & ad succurrendũ deficiẽtibus, eas porrigens & extendẽs. Fecit tibi aures? Illas ipsi exhibeto, nõ præfractis & lasciuis concentibus, neque obscœnis fabulis: sed omnis meditatio tua sit in lege excelsi. In cœtũ enim, inquit, seniorũ sta: & si quis sapiẽs fuerit, illi adhęreto. Os tibi fecit? Istud nihil agat eorum quæ illi nõ probãtur, sed psalmodias, hymnos, & odas spirituales concinito. Vt det gratiã, inquit, audiẽtib⁹: in ædificationẽ, & nõ in subuersionem: ad benedictionẽ, & nõ ad maledictionẽ: nõ ad insidias, sed omnino contrariũ. Fecit tibi pedes, non vt ad malitiã curras, sed ad ea quę bona sunt. Fecit tibi ventrẽ, non vt illum cibis rumpas, sed vt philosopheris. Indidit concupiscentiã ad procreandos liberos, sed non ad scortationẽ & adulterium. Dedit tibi mentẽ, nõ vt ipsum blasphemes, non vt conuiciator sis, sed ne mentiaris. Dedit etiam pecunias, vt ad necessaria illis vtamur. Et fortitudinem quoq;, vt & illa vtamur quomodo oportet. Artes fecit, vt vita nostra cõstet, nõ vt à spiritualibus nosipsos abstraham⁹, nõ vt illiberalibus ac sordidis, sed necessariis artibus intẽdamus: vt inuicẽ alius alij seruiamus, nõ vt insidias struamus. Tectum dedit, vt ferre queas imbrem, tantum scilicet dũtaxat, nõ vt superbias. Tectũ vero tuũ auro splẽdet, & pauper interea fame perit. Dedit indumenta, vt tegamur non ad ostentationẽ, nõ vt illa quidem multum habeant auri, Christus vero nudus pereat. Casam dedit, nõ vt solus habeas, sed vt & aliis impertias. Dedit terram, nõ vt succisa potiore illius parte, in scorta, & saltatores, & mimos, & tibicines, & citharœdos insumas bona dei, sed in esuriẽtes & egenos. Dedit tibi mare, vt nauiges, ne iter faciendo labores, non vt profunda eius curiose scruteris, & lapides, & quicquid tale est, inde tollas, neq; vt studiosũ hũc quæstũ facias. Cuius ergo gratia sunt lapides, inquis? Dicas tu mihi: Cuius vero gratia lapides isti cõmunes tales sunt, illi virtute preciosi sunt? imò vero isti vtiliores. Nã isti vel ad ædificandũ vtiles sunt, illi vero nusquã, & isti illis robustiores quoq; sunt. At illi, inquis, pulchritudini seruiunt. Quomodo? Opinio istud facit. Cãdidiores sunt? sed marmore admodum cãdido cãdidiores nõ sunt, imò ne pares quidẽ. Sed solidiores? At neque hoc quisquã dicere poterit. Sed †preciosiores sunt, & pluris?] Atq; neque hoc est, vnde ergo tantum admirationis & celebritatis adepti sunt, nisi ex sola opinione? Si eñ neq; sunt venustiores, (nã inueniemus illis illustriores, & candidiores.) neq; vtiliores, neq; solidiores: vnde tantopere celebrati sunt? Nũquid ex sola opinioue? Quãobrẽ ergo illos dedit? Sed tu eos magni æstimabas. Quid ergo, inquis, ꝙ & scriptura eos celebrat? Iuxta opinionem tuam differit. Nã & præceptor ad puerũ differẽs, eadem cũ illo vbiq; celebrat, cupiens ipsum allicere, & ad altiora subducere. Quid indumentorũ pulchritudinem quæris? vestimento te induit & calceamentis.

De lapidibus preciosis. — *†vtiliores, sed maiores?*

A Ista verò vbínam rationẽ habent? Desiderabilia, inquit, super aurum & lapidẽ plurimũ preciosum, iudicia dei. Nõ sunt ista, dilecti, preciosa. Si preciosa essent, vtique contẽnere ea non iussisset. Sed iuxta opinionem nostrã loquitur diuina scriptura. Et hoc ipsum sanè diuinæ benignitatis est. Quãobrẽ ergo, inquis, purpurã dedit & quæcũque talia sunt? Ex dono dei sunt opera ista. voluit enim & ab aliis diuitias suas ostendere. Alioqui, cibũ duntaxat & alimoniam dedit: Tu vero multa inde struis, placentas, bellaria diuersa & omnifaria, multam habẽtia voluptatẽ. Voluptas & vna gloria, hęc omnia adinuenerũt. Videbant tibi ista omnia pręcellere. Quòd si te peregrin⁹ quisquã, aut agricola, & morũ huius terræ ignarus & imperitus, videns q̃ ista admireris, interroget, ac dicat, quãobrẽ hæc admiraris? Quid haberes quod respõderes? Quod bonũ sit ea videre? Sed nõ ita? B Cessem⁹ igitur ab ista opinione. Quę indubitatò vera sunt, amplectamur. Ista quippe nõ sũt, sed temerè trãseunt fluuij instar disfluẽtia. Quapropter obsecro †instar saxi] nosipsos obfirmemus: vt futura bona consequamur.

Psa.18.c — *†super petram κατὰ τῆς πέτρας ἑαυτοὺς πιέσωμεν.*

Homilia XI.

SEd quæ mihi erant lucra, ea propter Christum arbitratus sum esse damnum. Quinetiã arbitror ea damna esse propter excellentiam cognitionis Christi Iesu domini mei, propter quem omnia pro damnis duxi, habeóq; pro reiectamentis, vt Christum lucrifaciam, & reperiar in illo non habens meam iustitiam ex lege, sed eam quæ per fidem est Iesu Christi, quæ ex deo est iustitia. Certaminibus quæ contra hæreticos fiunt, exercitatis & maturis animis intendendum est vt diligẽter animaduertere queãt. Quapropter disputationis huius initium ex fine pręcedẽtis C faciemus: Quis autem erat iste? Enumeratis cunctis Iudaicis gloriationibus, tam quæ à natura, quàm quæ ab animi proposito erãt, subiunxit: Sed quæ mihi lucra erant, ea arbitratus sum esse damnũ, propter excellentiam cognitionis Iesu Christi domini mei, propter quem omnia pro damnis duxi, habeóq; pro reiectamẽtis, vt Christũ lucrifaciam. Insiliũt hic hæretici. Nam & hoc sapiẽtię est spiritus sancti, spem illis victoriæ obiicere, vt pugnã suscipiãt. Si eñ apertè locut⁹ esset, quod in aliis fecerũt, fecissent & in istis. Deleuerunt nanque literas, recusarunt scripturã, omnino in illam intendere non valentes. Sed quemadmodum fit in piscium captura, vbi quod attrahere illos valeat, vt accurrãt occulitur, & manifestè nõ ponitur: ita & hîc. Reiectamentũ dicta est lex, damnum dicta est, inquiũt. dicit, Christum lucrifacere nõ potui, D nisi legem pro damno duxissem. Hæc omnia illexerunt hæreticos locum istum captandi, putantes eum pro se facere. Posteaquã vero illũ captarunt, tũ retibus suis eos vndique inuoluit. Quid enim dicunt illi? Ecce damnosa est lex, ecce reiectamẽtũ est. Quomodo ergo eã dei esse dicitis? Ista igitur ipsa pro lege sunt, & vnde sint, hinc liquet. Attẽdamus diligenter quæ dicuntur. Non dixit, damnum est lex, sed arbitror eam esse damnũ. Et quãdoquidẽ de lucro dixit: nõ dixit, arbitror, sed, quæ erant mihi lucra. Quãdo vero de dãno, arbitror, inquit: & meritò. Erãt eñ illa ex natura, istud vero ex nostra opinione factum est. Quid ergo est, inquit? Damnum est propter Christum. Et quomodo lucrũ facta est lex, & nõ reputatũ est pro lucro, sed erat. Cogita nãque quantum fuerit homines natura feroces ad hominum conuersationem & vitã formare & instituere. Nisi eñ lex fuisset,

Hæretici literas ex scriptura sacra deleuerunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

gratia vtiq; data non esset. Quare? Quia pontis instar fuit. Cũ enim nõ liceret ex magna illa humilitate in sublime ascẽdere, facta est scala. Scalæ vero null⁹ est amplius vsus: & qui per illã ascẽdit, nõ quidẽ eã contemnit, sed & gratiam ipsi habere nouit. Ipsa quippe eò illũ cõstituit, vt adminiculo isto amplius non habeat opus. Et pro hoc ipso, quòd eius opera nõ eget, æquũ est vt ipsius gratia ingenuè cõfiteatur se nõ volucrũ more in sublime volasse: Ita & de lege. Subuexit nos in sublime. Igitur lucrum erat. Sed deinceps damnũ eam arbitramur. Quomodo? Nõ ꝙ damnum sit, sed ꝙ multo maior sit gratia. Quemadmodũ enim pauper in fame constitutus, tantisper famem effugit dum argentum habet: Quando vero aurum nactus fuerit, & vtraq; cõtinere nõ potuerit, damnum arbitratur retinere argentũ, ideo relicto argento, accipit aurum: Ita & hîc. Non ꝙ damnum sit argentum (non enim est) sed ꝙ non liceat vtraque habere, & vnum necesse sit relinquere. Damnum ergo non est lex, sed legi adhærẽdo à Christo deficere. Itaq; quando nos abducit à Christo, tunc damnũ est. Si vero ad Christum destinat, nõ itẽ. Propterea dicit: Propter Christum arbitratus sum esse damnũ. Si propter Christũ, nõ natura damnum est. Qua vero ratione ad Christũ accedere nõ permittit lex? (Rom.10.a) Atqui ad hoc, inquit, data est, & plenitudo legis Christ⁹, & finis legis Christ⁹. Permittit, si voluerimus. Finis eñ legis Christus est. Qui legi obediẽs fuerit, ipsum permittit lex? Permittit, siquidẽ attẽderimus: si vero nõ attenderimus, nõ permittit. Quinetiam arbitror omnia damnum esse. Quid de lege, inquit, hoc dico? Nunquid bonus est mũdus? Nũquid bona est præsens vita? Sed si me abduxerint à Christo, pro dãnis ista duco. Quare? Propter excellẽtiã cognitionis Iesu Christi domini mei. Sole quippe lucente ad lucernã sedere damnum est. Itaq; à collatione damnũ fit ab excellentia. Vides eũ collationem facere? Propter excellentiam, inquit, nõ propter alienum quid. Excellens enim, quod eiusdẽ est generis excellit. Ex eo igitur ꝙ excellentiam per collationem facit, ostendit cognitionis cognationẽ & familiaritatem. Propter quem omnia pro damnis duxi, & reiectamenta esse arbitror, vt Christum lucrifaciam. Reiectamẽta nondũ liquet an de lege dicat. Verisimile nanque est eũ de rebus mundanis dicere. Cum enim dixisset, quæ quidẽ lucra mihi erãt, ea arbitror esse damnũ propter Christum, subiũxit: Quin etiã omnia dãnum arbitror. Et quid dixit omnia, nisi præsentia? Si vero & legẽ intelligere voles, neque sic probri quicquã fuerit. Nam reiectamentũ à frumento est, & quod frumenti nascentis robur est & tutela, illud est σκύβαλον, paleam dico. (τὸ σκύβαλον.) Sed antea vtilis erat palea. Atq; ideo & cum frumento illam colligimus. Nam nisi fuisset palea, frumentũ vtique natum non esset. Vides quomodo vbique nõ rem ipsam damnũ vocat, sed propter Christũ? Quin etiam omnia damnum arbitror. Quamobrem? Propter excellentiã cognitionis. Propter quẽ omnia pro damnis duxi. Iterũ: Quapropter omnia damnũ esse arbitror vt Christum lucrifaciã. Vides quomodo vndiq; veluti sustẽtaculo, Christo inhæreat, nec sinat vllo pacto ꝓbrose denudari legẽ, aut aliquid plagæ accipere, sed vndique eam muniat? Et reperiar in illo non habens meam iustitiã quæ est ex lege. Si iustitiã illã habens, propterea quòd nihil esset, ad istam iustitiam cucurrit, quomodo non magis ad eã properare debẽt, qui

A iustitiã non habẽt? Et bene dixit, meã iustitiam, non quã laboribus, inquit, ac sudoribus acquisiui, sed quę est ex gratia. si ergo qui recte operatus est, ex gratia saluatur, multo magis vos. Cũ eñ possibile esset eos eam iustitiã, quæ ex operibus est, maiorem reputare, ostẽdit eã esse paleam & reiectamentũ isti collatam. Nõ enim vnquã, inquit, cum illã mihi comparassem, proiecta ea, ad istã accurrissem. Quæ vero est ista iustitia? Quæ est ex fide dei: hoc est, & ista à deo datur. Dei est ista iustitia. Omnino donũ dei est. Dona vero dei magna mẽsura tenuitatẽ eorũ recte factorum quæ nostro studio fiunt, excellunt. Quid vero est? Per fidem eum cognoscere. Ergo per fidẽ est cognitio, & sine fide cognosci nequit. Quomodo autẽ per ipsam cognoscenda est virtus resurrectionis eius? Quę nanque nobis ratiocinatio resurrectionẽ exprimet? Nulla, nisi fides. Si vero resurrectio Christi secũdum carnem, B fide cognoscenda est: quomodo verbi dei natiuitas ratiocinationibus cõprehẽdetur? Est eñ resurrectio natiuitate inferior. Quamobrẽ? Quoniã illius quidẽ multa sæpe facta sunt excẽpla, huius vero nunquam. Nã multi mortui ante Christũ resurrexerunt: licet postequam resurrexerãt, denuo mortui sint, ex virgine vero nemo vnquam natus est. Si ergo quod & carnali Christi natiuitate exilius est, fide cõprehẽdi necesse habet: quod multo maius est, & infinitè & incõparabiliter maius est, quomodo per rationis collectionẽ cõprehẽdetur? Ista iustitiã faciunt. Oportet enim credere istud fieri potuisse. Quomodo vero potuerit, nõ item est probandũ. Est enim ex fide etiam communicatio passionum Christi. Quomodo? Si nõ crediderimus, nihil vtiq; fidei gratia patiemur. Nisi C crediderimus, quòd si pariter passi fuerimus, pariter etiam regnaturi sumus, neque passiones vtique sustinebimus. Fide cõprehenditur & natiuitas & resurrectio. Vides ꝙ nõ simpliciter oporteat fidem habere, sed quæ sit per opera? Nam iste potissimũ Christum resurrexisse credit, qui sui nullam habet rationẽ, periculis seipsum tradens, illíq; in passionibus cõmunicans. Ei nanque communicat, qui resurrexit ac viuit. Propterea dixit: Et reperiar in illo nõ habẽs meã iustitiam ex lege, sed eam quæ per fidẽ est Iesu Christi, quæ ex deo est iustitia. *Vt fide cognoscã illũ, & potentiam resurrectionis illius, & cõmunionẽ adflictionũ illius, conformis fact⁹ morti eius, siquo modo pertingã ad resurrectionẽ mortuorum.* Cõformis, inquit, factus morti illius: hoc est, cõmunicans. Quemadmodũ ille pro hominibus passus est, ita & ego. Propterea dixit, cõformis fact⁹. Et alibi (Coloss.1.d) D rursus: Suppleo qđ deerat adflictionũ Christi in carne mea: hoc est, ꝑsecutiones. Et istæ adflictiones imaginẽ mortis illius efficiũt. Non enim quod suũ erat, quæsiuit, sed quod multorũ. Itaq; persecutiones illæ & adflictiones, & angustiæ, non solũ terrere vos non debẽt, sed magis exhilarare, quoniã ꝑ illas cõformes reddimur morti illi⁹: quasi dicat, ad imaginẽ ei⁹ fingimur (ἐξεικονιζόμεθα.), quod & alibi scribẽs dicit: Mortificationem (2.Cor.4.c) dñi Iesu in corpore nostro circũferentes. Et hoc vero ex multa fide fit. Nõ enim eũ resurrexisse dũtaxat credimus, sed & post resurrectionẽ multam habere potentiã. Propterea eandẽ viã ingredimur, quam ingressus est ipse: id est, fratres illi & huius gratia facti sumus, ac si dixisset: *Christi facti sumus iuxta istã rationẽ. (*χριστοὶ, i. Christi, id nominat. plur.) Papæ, quãta est adflictionum dignitas? Credimus nos cõformes fieri morti illius per adflictiones. Quẽadmodũ enim in baptismate similitudini mor- (Rom.6.a) tis eius

tis eius cõsepulti sum⁹: ita hîc morti eius. Illic meritò dixit, similitudini mortis eius. Non enim prorsus omnem dum mortẽ obiuimus. Nã nõ corpore & carne mortui sumus, sed peccato. Atqui mors & mors vtrinq; dicitur. Sed ille corpore mortu⁹ est, nos peccato. Et illic homo mortuus est, quẽ accepit ipse in corpore nostro: hic vero homo peccati. Propterea dicit, similitudini mortis eius. Hîc vero nõ ampli⁹ similitudini mortis, sed morti ipsi. Paulus eñ nõ peccato in persecutionibus mortuus est, sed ipso corpore. Itaq; eãdem sustinuit mortẽ. Si quo pacto pertingã, inquit, ad resurrectionem mortuorũ. Quid dicit? Atqui omnes illã assequẽtur. Nã nõ quidem omnes, inquit, (1.Co.15.g) obdormiem⁹, immutabimur vero oẽs: & nõ solũ resurrectionẽ omnes, sed & incorruptionẽ consequẽtur: illi quidẽ ad honorẽ, illi vero ad ingressum & viaticũ supplicij. Si ergo resurrectionẽ assequẽtur omnes, B & nõ solum resurrectionẽ, sed & incorruptionem: quomodo tanquam pręcipuũ quicquã adepturus dixit, si quo pacto pertingam? Propterea, inquit, ista patior, †vt aliquo pacto] ad resurrectionẽ ex mortuis pertingã. (†si quo pacto.) Nisi eñ mortuus fueris, non resurges. Quid est igitur? Videtur eñ magnũ quid hîc innuere. Erat enim adeò magnum vt liquido definire non ausus sit, sed dixerit, si quo pacto. Credidi in illum & resurrectionẽ eius, imò & patior propter ipsum, sed nondũ possumus de resurrectione cõfidentes esse & securi. Quam hîc ergo resurrectionẽ dicit? Eam scilicet quæ ad ipsum Christũ ducit. Dixi me in ipsum credidisse, & potentiã resurrectionis eius, cõsortémque passionũ ipsius factũ, & conformatũ morti eius: Verũtamẽ post ista omnia nondũ securus sum. Quod (1.Co.10.c) & alibi dicit: Qui stare videtur, videat ne cadat. Et C (ibid.9.d) iterũ: Metuo ne cũ aliis prædicauerim, ipse reprob⁹ efficiar. *Non quòd iam apprehenderim, aut iam perfectus sim. Persequor autem, si quoque apprehẽdam, quatenus & apprehẽsus sum à Christo Iesu.* Non ꝙ iam apprehẽderim. Quid est, iam apprehenderim? Brabium dicit. Si ergo qui tãta passus est, si qui persecutionẽ tulit, si qui mortificationẽ habebat, nondũ de resurrectione illa securus fuit, quid sanè nos dicemus? Quid est, si apprehẽdam? Resuscitationẽ ex mortuis, resurrectionẽ eius, inquit, si apprehendam: hoc est, si tãta pati potero, si potero ipsum imitari, si potero conformis ipsi fieri: Vtpote multa passus est Christ⁹, alapis percussus est, flagellatus est, postremò passus est. Quę quidẽ passus est, istud est stadiũ. Per omnia ista ad resurrectionem eius ꝑtingere oportet quęuis certamina ferẽtes. Aut D hoc dicit: Si meruero resurrectionem probi ministri assequi, quæ fiduciã habeat in resuscitationẽ eius. Si eñ quæuis certamina ferre potero, & resurrectionẽ eius habere potero, & cũ gloria resurgere. Nondum eñ, inquit, dignus sum. Persequor vero, si apprehendã. Adhuc mihi vita certaminũ plena est, adhuc procul à meta sum, adhuc absum à brabiis, adhuc curro ac persequor. Imò nõ dixit, curro, sed ꝑsequor. Qui persequitur, scitis quãta cõtẽtione persequatur. Neminẽ aspicit, quosuis impediẽtes magno impetu abigit, mentẽ & oculum, & robur, & animum, & corpus in vnũ cõtrahit, ad aliud nihil nisi ad solum brabium intendẽs. Si vero Paulus ita persequẽs, tãtáque passus, adhuc dicit, si quoq; apprehendam: quid nos dicemus? Deinde ostẽdẽs persecutionẽ istã debitã esse, quatenus, inquit, & apprehensus sum à Iesu Christo. Ex pereũtibus, inquit, erã. Suffocabar, eram peri-

A turus, apprehendit me deus. Nam & ipse nos, cũ eum fugeremus, magno studio persecutus est: Itaque omnia exprimit. Quod enim dicit, quoniam & apprehensus sum, ostendit apprehendere volentis diligentiam, & nostram plurimam auersionem & errorem; quòd ipsum scilicet fugerimus.

Morale.

Multo itaq; debito obnoxij sumus, & nemo luget, nemo illachrymatur, nemo ingemiscit, omnibus ad pristinũ statũ relabẽtibus. Quemadmodũ enim ante Christi aduentũ, Christũ fugimus: ita & nunc. Deum enim fugere nõ fit loci respectu. Nam vbiq; est. Audi prophetã dicentẽ: Quò ibo à spiritu tuo, & à facie (Psa.138.b) tua quò fugiam? Quomodo ergo fuga fit à deo? Quẽadmodũ potest esse, vt procul quis sit à deo, vt elongetur ab eo? Qui eñ seipsos, inquit, elongauerint abs (ibid.72.d) te, peribũt. Et iterũ: Nunquid peccata vestra distin- (Esa.59.a) B xerunt inter me & vos? Quomodo ergo elõgatur ab eo? Quomodo fit diuisio? voluntate & animo. Loco quippe fieri nequit. Nã quomodo eũ quisquã fugerit, qui vbiq; præsens est? Peccator ergo fugit. Hoc est qđ dicit scriptura, Fugit impi⁹ nemine persequẽ- (Prou.28.a) te. Vehemẽter deũ fugimus, licet ille nos vsq; persequatur. Apostolus persecutus est eũ, vt prope ipsum esset. Nos ita persequimur, vt procul ab eo simus. Nõ sunt ista digna lamentis? Quò fugis miser? Quò fugis vitã & salutẽ tuã? Si deum fugis, ad quẽ cõfugies? Si lucẽ fugis, quò respicies? Si vitam fugis, vnde postea viues? Fugiamus hostẽ salutis nostræ. Cũ peccamus, fugimus à deo, fugitiui in alienã terram discedimus. quẽadmodũ ille, qui bonis paternis cõsumptis abiit in terram alienam, qui malè consumpta paterna sub- C stantia, in fame viuebat. Habemus autem paternam substantiã & nos. Quámnã illam? liberauit nos à peccatis. Largitus est potẽtiam validã ad efficaciã, & lucrum virtutis: largitus est animi prõptitudinẽ & patientiam in baptismate, largitus est nobis spiritũ sanctum. Si ista cõsumpserimus, fame postea laborabimus. Nã vt ægrotantes, quousque febribus fatigãtur & humorũ malitia, nec exurgere, nec quicquã operari valẽt: si vero quisquã eos liberauerit, & ad sanitatẽ reduxerit, & illi postea nihil operis fecerint, ex ꝓpria ipsorũ istud est socordia: ita sanè & hîc res nostræ habent. Morbus eñ hic grauis, & febris erat vehemens: & decũbebamus nõ in lecto, sed in ipsa malitia, in prauitate veluti in stercore proiecti, vlceribus ac fœtore pleni, squalidi, suppressi, idola magis ꝙ homines. Circũstabãt nos dæmones mali, princeps D ille mũdi ridens insultabat. Venit vnigenit⁹ dei, emisit aduentus sui radios, & caliginẽ confestim depulit: venit ad nos qui in throno paterno cõstitutus regẽ agebat, relinquẽs paternũ illum thronũ: (Cum vero, relinquens, dico, ne immutationẽ aliquã putes. Cælum enim & terrã ipse adimplet, sed dispensationem intelligo) venit ad inimicũ odio ipsum habẽtẽ, auersantem, & ne videre quidem sustinentem, nullo non die ipsum blasphemantem. Vidit in stercore iacentem, vermibus scatentem, & vlceribus plenum, febri & fame laborantem, omne morbi genus habentem. Nã & febris molestabat: Ea quippe est mala cõcupiscẽtia. Et inflãmationes premebãt: Hoc eñ est arrogantia. Et vehemens fames, βουλιμία quædã, vt dicitur, obtinuerat: Istud nanq; est auaritia. Et putredines vndiq;: Nã hoc est fornicatio. Et cæcitas oculorum: Ea quippe est idololatria. Et surditas, & insania: Hoc siquidem

Universidad de Deusto Biblioteca

siquidē est, procūbere corā lapidibus ac ligno, & illis colloqui. Et multa deformitas: Hoc scilicet est malitia, molestus quidā & grauissimus morbus. Rursus & peius loquētes vidit ipsis insanis, lignū deum vocantes, & lapidē similiter. Vidit nos in tanta malitia: non tamē abominatus est, nō dedignatus, non auersatus, nō execratus. Erat enim dominus, & figmentum suū non odiuit. Sed quid facit? Quemadmodum bonus medicus, parat pharmaca multi pretij, & primus ipse ea degustat. Virtutē enim ipse primus exercuit, atq; ita & nobis dedit. Et primū veluti antidotō quoddā pharmacum dedit baptismi lauacrū, & sic omnē euomuimus malitiā, & effugata sunt simul omnia, & inflammatio cessit, & febris extincta est, & putredines exiccatæ sunt. Nā omnia tā quæ erant ex auaritia, q̃ quę ab animi tumore, & reliqua mala omnia euacuata sunt & eiecta per spiritū. Aperti sunt oculi, apertæ aures, locuta est bona voce lingua, robur accepit animus: accepit talem pulchritudinē, florē ac vigorem corpus, qualē decebat habere pulchritudinē filium dei: natum ex spirit⁹ sancti gratia, qualē decebat habere gloriā filium regi iam recēs natum, & in purpura educatum. Heu quantā nobis largitus est nobilitatem, quanta nati, quanta educati sumus. Quid denuo fugimus benefactorem, qui omnia ista fecit, & robur dedit? Neq; enim fieri poterat, vt hoc morbo detēti perduraremus, nisi ipse nobis virtutē & robur dedisset, & à peccatis liberasset. Consumpseramus omnia, dedit nobis facultatē, sed iterū cōsumpsimus eā. Dedit nobis charisma, extinxim⁹ illud. Quomodo? Cōsumpsimus illud in eo quod opus nō erat, vsi sum⁹ ad id quod vtile non erat. Ista nos perdiderunt, & quod omnium est grauissimū, cū inter alienos simus, & siliquas comedamus, non tamen dicimus, Reuertamur ad patrem, & dicamus: Peccauimus in cœlū & in te, [Luc.15.b] cum patrem habeamus adeò amoris affectu in nos propensum, & reditū nostrū vehemēter desiderantē. Si dūtaxat reuerteremur, ne opprobrare quidē præterita sustineret, modò desisteremus. Est enim sufficiens & magna apologia, reuerti. Nō solum ipse non opprobrat, sed & si alius opprobrauerit, reprimitur, etiā si celebris sit qui exprobrat. Regrediamur. Quovsq; recedimus? Sentiamus nostrā ignominiā, sentiamus vilitatē. Malitia nos porcos esse facit anima. Recuperemus nosipsos, & resipiscamus, redeamúsq; ad pristinam nobilitatem, vt futura bona assequamur.

Homilia XII.

Fratres ego meipsum nōdum arbitror assecutum esse. Vnū autē illud ago, ea quidem quæ à tergo sunt obliuiscens, ad ea vero quæ à frōte sunt enitēs, iuxta præfixum signum insequor ad palmam supernæ vocationis dei in Christo Iesu. Nihil adeò recte facta euacuat, & in ventū abigit, atque memoria bonorum eorū quæ nos operati sumus. Nam duo mala parit: & segniores facit, & in arrogantiam extollit. Quapropter Paulus quoniā videbat naturam nostram ad socordiam pronam, & Philippenses plurimum laudauerat, vide quomodo animos eorum contrahat per multa quidem & alia superiora: maxime vero per pręsentem hunc locum. Quid dicit? fratres mei ego meipsum nondum arbitror assecutum esse. Si vero Paulus nondum assecutus est, neq; de resurrectione securus est, neq; de futuris: nullatenus igitur illi qui ne minimam quidem ipsius partem perfecerant, istud assecuti sunt, hoc est, nondum me virtutem omnem assecutum esse arbi-

A tror. Ac si de cursu quisquam dicat: nondum totum absolui, inquit. Quòd vero alibi dicit, certamen bonū [1.Tim.4] certaui: & hîc, nondū arbitror me assecutum esse: : si quis diligenter legerit, causam bene intelliget & illorum & istorum verborum. Nō enim oportet eadem torquere, quoniā ista multo antè dixit, illa vero circa finem. Sed in vno duntaxat illo sum, inquit, vt ad ea quæ à fronte sunt, enitar. Vnū autē illud ago, inquit, ea quidem quæ à tergo sunt obliuiscens, ad ea vero quæ ante me sunt enitens, iuxta pręfixum signum insequor ad palmā supernæ vocationis dei in Christo Iesu. Istud em ipsum fecit ad anteriora eniti. Qui ergo se iam perfectū esse, & nihil ad virtutis assecutionem deesse sibi putat, à cursu cessabit, tanquā totum iam assecutus. Qui vero se metam nondum attigisse putat, nunquā à cursu desistet. Hoc ergo nobis semper B reputandū est, etiā si innumera bona executi fuerimus. Si em Paulus post mille mortes, post tanta pericula istud arbitrat⁹ de se est, multo magis nos. Nōdum tamen animū despondi, inquit: quòd, cum vsq; adeò cucurrerim, assequi non potui: neq; desperaui, sed adhuc curro, adhuc certo. Hoc solum obseruo, quomodo sanè promoueā. Ita & nobis faciēdū est. Obliuiscēda recte facta, & à tergo relinquenda sunt. Etem & qui currit, nō reputat quātū spacij cōfecerit, sed quantū adhuc desit. Et nos nō quātū virtutis impleuerimus reputemus, sed quantum adhuc supersit. Quid em nos iuuerit quod cōfectū est, si quod deest adiectū nō fuerit? Et nō dixit, nō reputās, neque memorans, sed obliuiscens. Nam ita demum diligentes & seduli reddimur, quādo omnem anini promptitudinem & alacritatē ad id quod adhuc superest, asse- C quēdum recollegerim⁹ & reparauerim⁹, quādo præterita obliuioni mādauerim⁹. Enitēs, inquit, antequā appropiauerimus, prehendere satagimus. Enitēs em [ἐπεκτεινόμενος quis sit.] is est, qui pedes quāquam currētes, reliquo corpore anteuertere studens, seipsum in ea quæ à fronte sunt extendit, & manus quoq; protēdit, vt etiam amplius quiddā vltra cursum efficiat. Hoc vero fit ex multa animi alacritate, ex multo feruore. Ita oportet currētem currere, cū tanto studio, cū tanta alacritate, non pigrè. Quantū autē discriminis est inter ita currentē, & cū qui supinè iacendo torpescit: tātum est & inter Paulum & nos. Quotidie moriebatur ille, quotidie probabatur. Nō erat momētū aliquod, nō erat tēp⁹, in quo nō creuerit illi cursus. Non accipere volebat, sed rapere palmā. Ita enim accipiēda est. Sursum stat qui palmam porrigit, sursum posita est palma. Vide D quantū sit spacij percurrendū. Vide quanta sit sublimitas, quò peruolādū est spiritus alis. Nam sublimitas ista aliter obtineri nequit. Cum corpore eundum est illò. Potest em fieri. Nā nostra cōuersatio, inquit, in cœlo est. Ibi est palma. Vides currētes quomodo ex lege & pręscripto viuāt? Quomodo nihil eorū quę robur corporis resoluūt, attingāt? Quomodo singulis diebus in palęstra sub pędotriba & lege decertēt? Imitare illos. Imò maiorem etiam animi alacritatem ostende. †Non enim palmā ferent multi tardantes.] [†Nō enim palmā ferēt: multi sunt impedientes.] Ex lege viue: multa sunt quæ fortitudinē remittunt. Fac eā esse pedib⁹ tuis loco robusti cruris. Potes em. Nam non est naturæ, sed voluntatis. Facilē eam efficiamus, ne grauitate ac tarditate pedum reliquū pōdus impediatur. Ostēde tibi pedes esse cautos. Multa em est lubricitas: & si cecideris, †perdes omnia.] [†multum damni acceperis.] Verūtamen si cecideris, resurge. Potes em & hoc pacto vincere.

vincere. Nunquā rebus lubricis innitere, & non cades. Super solidis ac firmis curre. Caput sursum, sursum oculos. Istud & pædotribæ currētib⁹ pręcipiūt. Ita solidatur fortitudo. Si vero deorsū nutaueris, remissus decides. Sursū vbi palma est suspice. Ipse palmæ cōspectus multā facit alacritatē. Spes in tribulatione, labores sentire nō permittit. Lōginquitas facit vt modica appareat palma. Quid est palma? Nō ram⁹ palmæ. Sed quid? Regnum cœlorū, requies æterna, gloria cum Christo, hæreditas, fraternitas, innumera bona, quæ memorari nequeūt. Nō potest palmæ huius pulchritudo enarrari. Solus nouit eā, qui eā obtinet, & qui accepturus est. Nō est aurea, nō est ex lapidibus insertis. Multo est istis preciosior. Aurū illi collatū, lutū est. Lapides preciosi ad palmæ huius venustatē cōparati, lateres sunt. Si eā habēs ad cœlū hinc abscesseris, poteris illò cū multo honore trāsire. Et angeli te palmā istam ferentē venerabųtur. Accedes B quosuis cū magna libertate. In Christo Iesu. Vide gratum ac probū. In Christo Iesu, inquit, hoc facio. Nō em sine ipsius auxilio tantū spacij pertrāsire potero: multo op⁹ est auxilio, multo adiutorio. Infrà te quidem certare voluit, suprà vero coronabit: non ꝙ hîc, vbi certamē est, ibi & corona sit, sed in loco splēdido est corona. Nō videtis & hîc, quomodo quos maxime honorāt, siue athletas, siue aurigas, nō ī stadio infrà coronāt, sed ad superiora vocatos, rex illic coronat? Ita & hîc. In cœlo accipies palmā. *Quotquot igitur perfecti sumus, hoc sentiam⁹: & si quid aliter sentitis, hoc quoq; vobis deus reuelabit.* Quid? Nēpe ꝙ oporteat quæ à tergo sunt obliuisci, ꝙ perfecti sit nō putare seipsum esse perfectū. Quomodo ergo dicis, Quotquot perfecti sumus? Dic em quæso, nū hoc sentimus, quod tu C sentis? Si em nō accepisti, neque perfectus factus es: quomodo perfectos iubes sentire quod tu sentis, cū nondū perfectus sis? Hoc em, inquit, perfectio est. Et si quid aliter sentitis, hoc quoq; vobis reuelabit de⁹: hoc est, Si quisquā putat se omnia recte assecutū esse. Cautos eos reddit. At nō ita dicit. Sed quid? Et si quid aliter sentitis, hoc quoq; vobis reuelabit deus. Vide q̃ cōtractè ac cautè. Hoc, inquit, reuelabit vobis deus. id est, deus vobis persuadebit, nō docebit. Nā Paulus docuit, sed deus inducet. Et non dixit, inducet: sed, reuelabit, vt res ista magis videaē esse ignorātiæ. Nō de dogmatibus ista dicit, sed de perfectione vitæ, & ne putēt seipsos ꝑfectos esse. Quisquis em putat se assecutū esse totum, nihil habet. *Attamē ad id quod assecuti sum⁹, eadē regula procedam⁹, vt sim⁹ cōcordes.* Attamē ad id quod assecuti sumus. Quid est? Interea, in- D quit, quod recte fecimus, & assecuti sum⁹, cōtineam⁹, quod attinet ad dilectionē, quod ad cōcordiā, quod ad pacē. Hoc à nobis recte factū est, hoc assecuti sumus, ad quod pertigim⁹. Eadem regula procedam⁹, idē sentiēdo in eo, ad quod pertigimus. Istud iam assecuti sumus. Vides ꝙ regulam vult esse mādata? Regula nec addi sibi quicquā, nec demi sustinet. Alioqui hoc ipsum quod regula est, amittit ac perdit. hoc est, eadē fide, eodē præscripto. *Imitatores mei estote, fratres, & considerate eos qui sic ambulāt, quemadmodum habetis nos pro exemplari.* [Hic sup. a] Dixerat suprà: Cauete canes. Abduxerat eos ab illis. Iā adducit quos imitari oporteat. Si quisquā est, inquit, qui nos imitari vult, si quis est eadē via īcedēs, illos obseruate. Licet ego nō adsim, nostis tamē incessus mei modū, hoc est, vitę cōuersationē. Nō em solis verbis docuit, sed & re ipsa. Quē-

A admodū in choro & exercitu, choragū & ducē reliquos imitari oportet, atq; ita cōpositè incedēdū est. Potest enim ordo vel à statione dissolui & dissipari.

Morale.

Exemplar ergo erant Apostoli, primarij quandam exēplaris imaginē seruantes. Cogitate quàm exacta illis vita fuerit, vt archetypū & exemplū, viuásq; leges aliis exhiberēt. Quòd em literę referebāt, illud re ipsa omnib⁹ cōspicuū faciebāt. Ea demū est optima doctrina. Ita discipulus induci ac persuaderi poterit. Si em doctor verbis quidē doceat ac philosophetur, operibus vero cōtraria fecerit, nōdū doctor erit. Nā istuc & discipulo facilè præstitu fuerit, nēpe verbis philosophari. Sed opus est admonitione & inductione, quæ sit ex ipsis operibus. Ista quippe & doctorē venerabilē facit, & discipulū obsequētē. Quomodo? B Etenim si quando viderit verbis duntaxat philosophantē, dicet eū impossibilia præcipere. Quòd autē impossibilia præcipiat, cum hoc ostendere primum qui ea non faciat. Si vero viderit per opera perfectā virtutē, iam nō poterit ista dicere. Verūtamen, etiam si negligēs ac dissoluta fuerit doctoris vita, nobis tamen ipsis intēdamus, audiamúsq; prophetā dicentē: Erunt omnes à deo docti, & nequaquā docebūt quisque fratrem suum dicentes, cognosce dominū: quoniam cognoscent me omnes à paruo vsq; ad magnū inter eos. [Esa.54.d & Hiere.31.f] Non habes virtute præditum ac strenuum doctorem? Habes autem verum doctorē, qui & solus est doctor vocandus. Ab illo discite. Ille dixit, Discite à me, quoniā mitis sum. Nō obserues doctorē, sed [Mat.11.d] hunc & huius disciplinas. Hinc tibi exemplar sume, habes imaginē optimā. Ad illam te componas. Mille C sunt in scripturis positæ solidæ & genuinæ vitæ imagines: vtpote, si voles, accede, & post doctorē, inter discipulos hic quidē inops claruit: ille vero cū pecuniis quoq;. Exēpli gratia: Helias inops, Abrahā cum pecuniis. Quam faciliorē vitā ex istis putas, & cōmodiorē, illā accede. Rursus hic quidem cōiugatus: ille vero virginitatē tenens. Abraham cōiugatus: Helias virginitatem tenens. Ad quam voles transi. Nā vtraque ad cœlū ducit. Alius per ieiunia, vt Ioannes: alius vero sine ieiuniis, vt Iob. Rursus hic ipse & vxoris, & filiorum, & filiarū, & domus curā gerēs, multásq; diuitias possidens. Alter vero nihil possidebat, nisi pilosum indumentum. Et quid dico domū, & diuitias, & pecunias, cū & in regia dignitate quisquā cōstitutus virtutē assequi possit? Est enim domus regia quauis priuata negociosior. Dauid ergo splenduit in re- D gia dignitate, & nihil eum relaxauit vel purpura, vel diadema. Alius integro populo præfectus, Moysen dico: quod quidē difficilius est. Erat enim hîc maior potestas, vnde erat & maior difficultas. Vides & ī diuitiis celebres & probatos? vides & in paupertate? vides in cōiugio? vides in virginitate? Speculare rursus ex cōtrario & in cōiugio, & in virginitate, & in diuitiis, & in paupertate ꝑditos. In cōiugio quidē multi homines perierunt: vtpote Sampson. Verum non ex cōiugio, sed ex propria voluntate. In virginitate vero, vt quinq; illæ virgines. In diuitiis, diues ille Lazari contēptor. In paupertate, innumeri & nunc quoq; pauperes pereūt. In regia dignitate ostēderim plurimos, itē & in rerumpublicarū administratione. Vis & in ordine militari saluatos videre? Habes Corneliū. Et in gubernatione domestica? Habes Eunuchū Aethiopissæ. Ita scilicet vndique, siquidē, vt oportet, diuitiis

Universidad de Deusto Biblioteca

A uitiis probe vſi fuerim⁹,nihil nos perdet.Si vero minus,perdēt nos omnia,&regia dignitas,&paupertas, & diuitiæ.Sobriū autē nihil poterit lædere.Nam dic mihi nocētne captiuitas? Etenim cōtēplare mihi Ioſeph illū,ſeruum factum,&virtutem tamen cuſtodiētem.Cōſidera mihi Danielē, & tres pueros captiuos factos, & quomodo tamē multo amplius ſplenduerint.Virtus enim vbiq; lucet & inexpugnabilis eſt,& nihil eā impedire poteſt. Quid dico paupertatem & captiuitatē? Adiungam & ſeruitutem,& famem,&vlcera,& morbū quemcūque grauem.Eſt enim morb⁹ ſeruitute grauior.Talis erat Lazarus,talis Iob,talis & Timotheus crebris infirmitatibus preſſus. Vides nihil eſſe quod virtutē ſuperare valeat? Nō diuitias,nō paupertatem, nō principatū, nō ſubiectionē, nō rerum præſidentiam & adminiſtrationē,non morbos, B non ignominiā,non proiectum eſſe,ſed his omnibus infrà & in terra relictis ad cœlū ipſa pertingit. Duntaxat ſit animus generoſus,&nihil poterit virū bonū & virtute præditum impedire.Quando enim operarius dexter fuerit,nihil illū ab externis impedit. Etenim & apud artifices, quando artifex peritus fuerit ac dexter,omnémq; artē ſciens, etiā ſi morbus inciderit,habet eā:etiā ſi pauper fuerit,habet eā: ſiue inſtrumentum in manu habeat, ſiue operetur,ſiue non operetur,nihil illi ex arte demitur.Scientiā enim habet in ſeipſo:[καὶ ἀνακείμενος.] Ita & virtute prēditus,& à deo pēdens, etiā ſi in diuitias illū coniicias,oſtēdit artē ſuam:etiā ſi in paupertatē,ſimiliter:ſiue in morbos,ſiue in ſanitatem,ſiue in gloriā,ſiue in ignominiam.An non per omnia iſta efficaciter operati ſunt apoſtoli? Per gloriam &ignominiā,per diffamiā &bonā famam? Iſtuc demum eſt athletæ ad omnia accōmodum eſſe. Et- C enim talis quoq; eſt virtutis natura. Si vero dixeris, nō poſsū præeſſe aliis,ſolitariè viuere debeo:virtutē cōtumelia affeciſti.Ipſa nanq; poteſt omnibus vti:& tamen illuſtris eſſe,dūmodo ſit in animo tuo. Fames eſt?Satietas & abūdantia eſt?Ipſa ſuam ipſius potentiam oſtēdit.[Infr.4.c] Quēadmodū Paulus dicit:Noui &abūdare,& penuriā habere.Erat operandum? Nihil erubeſcebat,ſed duos annos operat⁹ eſt.Erat ferēda fames?Nec deficiebat, nec vacillabat. Moriendū erat? Nō reddebatur animo abiecto & humili: per omnia mentē generoſam & artē ſuam oſtēdebat.Hunc igitur imitemur, & nulla nobis erit mœſtitiæ cauſa. Quid em̄ talē,dic quæſo,contriſtare poterit? Nihil, quouſq; à virtute abſtracti nō fuerim⁹. Omnib⁹ erat hominib⁹ iſte beatior etiā hîc,nedum in alio ſeculo. D Sit em̄ virtute quiſquā prēditus:etſi vxorē habeat,& liberos,& pecunias,& gloriā multā, cū his omnibus virtute firmus & ſolidus manebit. Si ea vero amiſerit:& ſic quoq; firmus & ſolidus erit, neque ab adflictionib⁹ demerſus,neq; ab ipſa rerū proſperitate tumidus,ſed vt petra tam procelloſo mari q̄ trāquillo æquè firma perſiſtit,neq; à procellis fracta, neque à tranquillitate aliud quicquā perpeſſa: ita & animus ſolidus,tam in tranquillo,q̄ in procellis firmus & inconcuſſus perſtat.Et quemadmodū pueri quidē nauigātes terrētur, gubernator vero ridēs ſedet & immotus,cū delectatione metū illorū videns:ita & animus philoſophicus, omnibus aliis turbatis, rurſus & intēpeſtiuè pro rerū viciſſitudine ridētibus, tanquā in ſublimi quodā & temone pietatis immotus ſedet. Quid enim,dic mihi,animū piū conturbare poterit? Mors?Sed illa vitę melioris principiū eſt.Paupertas?

A Sed iſta ad virtutē illi cooperatur.Aegritudo?At nihil æſtimat præſentē vel ægritudinē, vel requiē, neque adflictionē etiā.Seipſum nanq; prēueniēdo primum adflixit.Ignominia?Sed mundus illi crucifixus eſt.Liberorū amiſſio?Sed nihil illis metuit, cū de reſurrectione certus ſit & ſecurus. Quid ergo eum deiicere poterit?Nihil horū omniū.Extollunt eum diuitiæ?Nequaquā.Nouit enim pecunias nihil eſſe.At gloria?Sed inſtructus eſt, omnē humanā gloriā eſſe ſicut florem fœni. At deliciæ? Sed audiuit Paulū dicentem: Quoniam quæ in deliciis verſatur,viuēs eſt [1.Tim.5.a] mortua.Quādo ergo nec inflāmetur nec cōtrahatur, quid poterit ſanitati huic adæquari? Verum nō ſunt aliorū animi tales, ſed & mari & chamæleonte crebrius immutantur.Fuerit itaq; valde ridiculū,ſi quādo eundem videris nunc quidē ridentem,nunc vero flentem,nunc rurſus curis confectum,nūc vero vltra B menſuram diſſolutū & effuſum. Propterea dicit: Ne conformemini ſeculo huic: nam in cœlis conuerſa- [Rom.12.a] mur,vbi nulla rerū eſt viciſſitudo. Promiſſa ſunt nobis præmia,nō immutemur.Talem vitæ cōuerſationem demonſtremus, vt inde iam quoq; bona capiamus.Sed vt quid in Euripum noſipſos,& in fluct⁹, & tēpeſtatem,& turbinē proiicimus?Simus in trāquillitate:nec in diuitiis hæc omnia, nec in paupertate, nec in gloria, nec in ignominia, nec in ægritudine, nec in ſanitate,nec in infirmitate,ſed in animi noſtri poteſtate ſita ſunt.Si ille ſolidus fuerit,&bene in virtutis ſcientia imbutus,omnia ipſi erūt facilia.Et hinc iam etiam requiem videbit, & portum ſerenū, & innumera bona ex hac vita profectus aſſequetur: quæ contingat nos omnes acquirere &c.

C

Homilia XIII.

Complures ambulant,de quibus ſæpe dixi vobis,nunc autē & flens dico,inimici crucis Chriſti, quorū finis eſt perditio,quorum deus venter & gloria in dedecore ipſorum,qui terreſtria curant. Nam noſtra cōuerſatio in cœlis eſt, ex quo & ſeruatorem expectamus dominum Ieſum Chriſtum,qui transfigurabit corpus noſtrum humile, vt conforme fiat corpori ſuo glorioſo,ſecundū efficaciam qua poteſt etiam ſubiicere ſibi omnia. Nihil eſt q́ adeò ſit inconcinnum & alienum à Chriſtiano,atq; requiem &recreationem quærere:&ad præſentem vitā nimium affici, alienum eſt à profeſſione & militia noſtra.Dominus tuus crucifixus eſt,&tu requiē queris?Dominus tuus affixus eſt, & tu deliciaris? Hæccine ſunt militis generoſi?Propterea & Paulus dicit:Multi ambulant,de quibus ſæpe dixi vobis, nunc autē & flens dico, ini- D mici crucis Chriſti. Erant enim quidam ſimulantes quidē Chriſtianiſmū,remiſſe tamē & delicatè viuētes:hoc autē contrarium erat cruci.Quapropter iſta dixit.Crux em̄ animi eſt ad aciē inſtructi,& mortificati,nihílque remiſſi quærētis: illi vero cōtraria ſunt cōuerſatione.Itaq; & ſi dicāt ſe Chriſti eſſe, ſunt tamē inimici crucis.Nā alioqui ſi crucē dilexiſſent,vitam ſtuduiſſent viuere crucifixā.Nō eſt crucifix⁹ dominus tuus? Imitare dominū, crucifige teipſum, etiā ſi nemo te crucifigat. Crucifige teipſum, nō vt teipſum interimas,abſit:eſſet enim hoc impiū: ſed quomodo Paulus dixit: Mihi em̄,inquit, mūdus crucifixus eſt,& ego mundo.Si diligis dominū tuū, mortē illius morere.Diſce quāta ſit crucis virtus,quāta peregerit,& quāta adhuc perficiat, quomodo ſit munimētū vitæ.Per hāc perfecta reddūtur omnia, baptiſma quoq; per crucē datur. Oportet enim ſignaculum

[† ordinatio ſit,] lum iſtud aſſumere.Et†manus imponūtur]per crucē, A &cruce vtimur ſiue in itinere ſimus,ſiue in domo,aut certe vbicunq; ſimus.Magnū bonum eſt crux,ſalutaris armatura,ſcutū inexpugnabile.Cū ergo ſis illi inimicus,geſtas crucē?Non ſolum obſignatus ſis cruce, ſed & crucē patiens.Solet Chriſtus paſſiones & adflictiones crucē vocare,vt cū dicit:Niſi quis tulerit crucem ſuā,&me ſecutus fuerit:hoc eſt,niſi quis paratus fuerit ad mortē. [Matt.16.d.& Luc.14.f] Iſti vero degeneres,& vitę & corporis amātes,inimici ſūt crucis.Et quiſquis deliciis gaudet,vitæq; huius ſecuritate,inimic⁹ eſt crucis, in qua Paulus gloriatur,quam cōplectitur, cum qua coadunari ſtudet,ac laborat:vt cū dicit:Ego crucifixus ſum mundo,& mundus mihi. [Gala.6.d] Nunc autem,inquit,& flens dico.Quare?quoniam creuit malum,quoniam digni ſunt iſti qui defleantur.Reuera ſunt lachrymis digni, qui deliciantur,qui indumentum quidem,id eſt cor- B pus, bene ſaginant, futuri vero ſupplicij quod laturi ſunt,nullā rationē habēt.Eſto delicieris,eſto inebrieris, hodie & cras,& annos decem & viginti,&triginta,& quinquaginta,& centū etiā,quod eſt impoſſibile:imò ſi voles,ponamus etiā quòd vltra centū,quid vero lucraberis?Nihil.Talem ergo viuere vitam,non eſt lachrymis &lamētis dignū?Duxit nos deus in ſtadiū iſtud,vt coronet:&nos abimus,nihil quod generoſum ſit,operati.Flet ergo Paul⁹, in quibus alij ridēt ac deliciantur.Tantæ ſcilicet cōpaſſionis eſt,ita ſolicitus eſt pro omnibus hominibus.Quorum deus, inquit,venter eſt.†Quid eſt illis deus?Hoc ſcilicet,]comedamus & bibam⁹. [† propter hoc,eſt de⁹ ipſis. Iſtud eſt.] Vides quātū malū ſint deliciæ? Aliis quidē pecunię,aliis vero venter deus eſt.An nō & iſti idololatrę ſunt,illis quoq; peiores? [1.Co.15.d] Et gloria in dedecore eorū.De circuncißione quidam hoc intel- C ligunt,ego vero nō hoc dico. Sed hoc eſt quod dicit Apoſtolus,In quibus debebant pudefieri, in illis etiā gloriantur.Graue quidē eſt & malum turpia patrare: patrantē vero pudefieri mediocriter malū eſt.Quòd ſi vero quiſquā malè agēs gloriatur etiā,excellens eſt ſtupiditas. [Qui vētri & deliciis ſeruiunt,idololatræ peiores ſunt quàm qui pecuniis.] Sunt ergon' iſta de illis duntaxat dicta:qui vero nobiſcū hîc præſentes ſunt, crimine iſto notari non poterunt? & nemo eſt illi obnoxius? neq; deum quiſquam habet vētrem? neq; gloriam in dedecore? Vellem & vehemēter vellem, nihil horum apud nos eſſe magis,quàm apud eos quibus tū iſta dicebantur. Quādo enim omnē vitam quis in potationibus & comeſſationibus inſumpſerit,& in pauperes quidē modica quædā,potiorem vero partē in ventrem impenderit & cōſumpſerit:nō & de illo iſtuc meritò dicetur?Nihil potuit ad incutiēdum pudorē aptius, nihil D maiore aculeo dici.Quorū deus,inquit,venter eſt, & gloria in dedecore eorū.Quínam ſunt illi?Qui terreſtria,inquit,curant.Aedificemus domos. Vbi? In terra,inquiūt.Poſſideamus agros:in terra rurſus.Acquiramus principatū,iterū in terra. Potiamur gloria, in terra quoq;.Diteſcam⁹,omnia in terra.Iſti ſunt,quorum deus vēter eſt. Qui enim nihil rerū ſpiritualium curāt,ſed hîc omnia poſſident,& terrena iſta curant, meritò deum ventrē habent,dicētes: comedamus & bibamus,cras enim moriemur. Et de corpore quidē doles,dic mihi, quod terreſtre eſt, tametſi nihil hoc illi noceat:& animā detrahis in terrā?Debebas corp⁹ etiā ſpirituale efficere:licet enim,ſi velles.Ventrē accepiſti,vt nutrias,nō vt ſaginādo extendas, vt domineris illius,nō vt tibi eum dominū habeas, vt tibi ad alēdas reliquas corporis partes inſeruiat,nō vt tu ipſi

A inſeruias,nō vt terminos naturæ excedas. Tāta mala non facit mare fines ſuos trangreſſum,quanta venter ſi corpus noſtrū cum anima ſuperauerit.Omnem orbem illuit mare,& venter totū corpus. Pone illi terminum,naturæ ſufficientiā,quemadmodū deus mari poſuit arenam. Et ſi æſtuauerit & ferocierit, increpa illum virtute quam in te habes. Vide quomodo deus †increpauerit,]vt ipſum imiteris. Tu vero nō vis, ſed [† te honorauerit.] cum videas ipſum tranſgrediētem, omnémq; naturā corrumpentē ac ſtagnātem,nec cohibere audes, nec caſtigare.Quorum deus,inquit,venter eſt.Videamus quomodo Paulus ſeruierit deo.Videamus quomodo & guloſi ſeruiāt ventri.Non innumeras mortes ſuſtinent tales?An nō verentur ad ea quæ venter prēcipit non obedire?An nō ad impoſſibilia illi ſeruiunt? Nō mancipiis quibuſuis peius habēt?Noſtra vero cōuer- B ſatio,inquit,in cœlis eſt.Ne quēramus ergo requiē in hac vita.In cœlis ſplēdidi ſumus, vbi & cōuerſamur. Ex quo & ſaluatorē, inquit, expectamus dominū Ieſum,qui transfigurabit corpus noſtrū humile, vt conforme fiat corpori ſuo glorioſo: modicū nos ſubduxit.Ex cœlo,īquit,ſaluator noſter veniet,& à loco, & à perſona grauitatē & ſublimitatē Chriſti oſtendēs. Qui trāsfigurabit corpus,inquit,noſtrū humile.Multa patitur nūc corpus,ligatur, verberatur, mille mala patitur,ſed & Chriſti corpus tāta paſſum eſt.Hoc igitur innuit dicēs, vt cōforme fiat corpori ſuo glorioſo.Igitur idem quidē eſt,induet vero incorruptionē. Trāsfigurabit.Ergo & habitum alium dabit, aut immutationē ita abuſiuè vocauit.Corpus vero noſtrum humile dixit, eo q́ abiectum nunc ſit, & corruptioni ac doloribus obnoxiū. Videtur vile eſſe, & nihil præ C cęteris habere præcipui.Vt cōforme fiat,inquit,corpori ſuo glorioſo.Papę,illíne quod ad dexteram patris ſedet,cōforme fiet hoc corpus? Illi quod adoratur ab angelis?illi cui adſtant incorporales illæ virtutes?illi quod eſt ſupra omnē principatum & poteſtatem,& virtutē? illi cōforme fiet? Si ergo totus orbis ſumptis lachrymis eos defleret qui ab iſta ſpe deciderunt:num dignè collachrymaretur?q́ cum promiſſio nobis ſit facta futurū corpus noſtrū corpori Chriſti ita glorioſo cōforme,illi cū dæmonibus abeunt?Nihil curabo amplius gehennā:quæcūq; dixeris,nullius ęſtimabo ad iſtā collata ruinā.Quid dicis ô Paule?Illi cōforme fiet?Etiā,inquit.Deinde ne diffidas,rationē quoq; adduxit:Secundū efficaciā, inquit, qua poteſt etiā ſubiicere ſibi omnia.Potentiam habet, inquit,vt omnia ſibi ſubiiciat,itaq; & corruptionē & mortem: D imò vero ex ipſa potētia & hoc faciet.Quę nanq; potētia maior eſt,dic quęſo?An dęmones,& angelos,& archangelos,& Cherubin,& Seraphin ſibi ſubiicere, aut corpus facere incorruptum & immortale?Multo ſanè magis hoc, q̄ illud. Oſtēdit maiora potētiæ ſuæ opera,vt & iſtis credas. Itaq; etiā ſi videritis iſtos lætantes,& ſi videritis glorioſos, ſtate. Nihil lædamini ab ipſis,nihil cōturbemini.Poterunt ſpes iſtæ quāuis pigrū ac ſomnolentū erigere. *Proinde fratres mei dilecti ac deſiderati, gaudiū & corona mea, ſic ſtate in domino dilecti.* [Cap.iiij.] Sic. Quomodo? Immoti. Vide quomodo poſt adhortationē ſubiungat encomia: Gaudiū & corona mea:non ſimpliciter gaudiū,ſed & gloria:nō ſimpliciter gloria,ſed & corona.Cui gloriæ non fuerit adęquandum,q́ Pauli corona iſti ſunt?Sic ſtate in domino dilecti:id eſt,in ſpe dei. *Euodiam obſecro,& Synthicen obſecro, vt ſint concordes in domino. Sanè rogo & te compar germane,*

Universidad de Deusto Biblioteca

Eraſ. habet, germana. germane,adiuua eas. Quidā dicūt eū hîc obſecrare vxorem ſuā.Sed nō eſt. Verum honorat mulierē,aut virū quoq; vnius ex his mulieribus. *Adiuua eas*, inquit, *quæ in euangelio decertarunt mecū vnà cum Clemēte quoque & reliquis cooperariis meis,quorū nomina ſunt in libro vitæ*. Vides quantæ virtutis teſtimoniū illis exhibeat?Quod apo- *Lucæ.10.c* ſtolis dixit Chriſtus: Nō gaudete, ꝙ dæmonia vobis obediūt,ſed ꝙ nomina veſtra ſcripta ſunt in libro vitæ:huius teſtimoniū iſtis dat apoſtolus,dicēs:Quorū nomina ſunt in libro vitę. Vidētur autē mihi iſtę mulieres caput fuiſſe eccleſiæ quæ illic erat: & cōmēdat **ἴσως.i.æquè vel fortaſſe.* eas viro * æquè celebri,& quē cōparem vocat. Forte cōſueuit illi reliquos cōmendare tanquā cooperario & cōmilitoni,& ſocio,& fratri,quod & in ea quæ ad *Rom.16.a* Romanos eſt facit, dicēs: Cōmendo vobis Phœben ſororē noſtrā,miniſtrā eccleſiæ quæ eſt in Cenchris: aut intelligit fratrē quendā mulierum iſtarū,aut virū vnius ex ipſis:ac ſi diceret, Nunc frater es germanus, nunc vir germanus,quoniā membrum factus es.Quę in euangelio cōcertarunt mecū.Quid dicis?Mulieres tecū decertarunt? Etiā, inquit, nō parū & ipſæ cōtulerunt. Quanquā cōplures ſint cooperarij, nihilominus tamē & ipſæ cooperatæ ſunt. Non parū itaq; eccleſiæ tum iuuabantur : nam ex eo ꝙ probati ac celebres,ſiue viri,ſiue mulieres tāto potiebātur à reliquis honore,multa fiebant bona. Primū quidē reliqui ad eundem zelum agebantur: Deinde & fructum etiam ferebant ac lucrum per honorem iſtum. Tertiò illos ipſos alacriores etiā & diligentiores faciebant. Propterea vides iſtud Paulum vbiq; curare, taléſq; commēdare.Quod quidē & in ea quæ ad Corinthios eſt, *1.Cor.16.c.* dicit:Qui quidē ſunt primitiæ Achaiæ. Quidam dicunt illud, σύζυγε, nomē eſſe proprium. Quid autem, ſiue hoc, ſiue illud ſit? Nō eſt hoc admodum curioſe ſcrutandum,ſed ꝙ eas iubet plurimum tutari & iuuari.Omnia nobis,inquit,in cœlis ſunt,&ſaluator,& ci- *Supr.3.d* uitas,& quicquid dici poterit. Ex quo, inquit, & ſaluatorem expectamus dominum Ieſum Chriſtum.

Morale.

Et hoc eſt benignitatis ipſius.Ipſe rurſus ad nos veniet.Nō illò nos ita trahet,vt abſens ad ſe accipiat.Et *Rom.3.d* hoc multi honoris eſt.Si enim cū inimici eſſemus,ad nos venit: multo magis ad amicos factos veniet. Nō mandabit iſtud angelis,neq; ſeruis, ſed ipſe veniet ad regias ſuas nos vocaturus. Vide, rapiemur & nos in nubib°,ſi honorauerimus ipſum.Quis autē reperitur fidus ſeruus & prudēs? Quinam digni habētur tantis bonis?Quàm ſunt miſerabiles,qui ab illis decidūt? Si enim eos etiā nullo non tempore defleuerimus, quid tanta miſeria dignū fecerimus? Nam etiā ſi mille gehēnas dixeris, nihil dices quod par ſit dolori iſti,quē ſuſtinebit anima talis,orbe vniuerſo commoto, tubis inſonātibus,angelis præcurrētibus primis, deinde & alteris,poſtea tertiis,ſubinde innumeris ordinibus in terrā effuſis: ad hæc & Cherubin,&Seraphin,(multa vero ſunt iſta & infinita)ipſo quoq; veniente cū gloria illa ineffabili,omnibus properātibus,vt electos in mediū adducāt,illis qui cum Paulo, & quotquot celebres fuerunt,cū ipſo coronatis,celebratis,& à rege coram omni cœleſti exercitu honoratis.Si autē nihil reputatur gehenna,ad hoc ꝙ iſti quidem honorātur, illi verò dehoneſtantur : quantū quæſo eſt? intolerabilis eſt gehenna,fateor,& vehementer intolerabilis. Veruntamen intolerabilius eſt è regno dei excidere. Cogitate,ſi quis rex aut filius regis aliò profectus,in- A numeríſq; & celebribus bellis confectis,&habito ſecum vniuerſo exercitu , aſcēderet ciuitatem quandā cum rheda,cū trophæis,cū mille aciebus, cum ſcutis aureis,cū ſatellitibus ac lanceariis,circa ſeipſum omnib°,& omnis ciuitas coronata eſſet, & omnes totius orbis principes cū ipſo ſequeretur vero eum omnis quoq; ætas à tergo alienigenarum gētium victorū: deinde primates,ſatrapas, præſentibus omnib° principibus totius ſplēdoris huius, occurrētes quoſq; ex ciuibus amplecteretur,adoſcularetur,manū porrigeret & omnem libertatem donaret, ſtātibúſq; cunctis velut ad amicos diſſereret, & omne illud iter eorū ſe gratia feciſſe diceret , atque in regias duceret,ac illis eas traderet,etiā ſi reliqui non punirentur: quantum, quæſo, ſuppliciū iſtud non adæquaret ? Si vero apud hominē adeò eſt acerbū ex hac gloria decidere,mul- B to magis apud deū,quando ſupernæ virtutes omnes cum rege aderunt,quādo dæmones vincti ac deflexi incedēt,& diabolus ipſe vinct° ducetur,& ſimul omnis aduerſariorū ætas,quādo virtutes cœlorum,quādo ipſe quoq; veniet in nubibus.Credite mihi,tantus dolor animū meum ex iſta narratione occupauit , vt neq; ſermonem perficere queam . Cogitemus quāta priuemur gloria,cū liceat non priuari.Hoc enim demum graue eſt , ꝙ cum in noſtro ſit arbitrio iſta non pati,nihilominus patimur.Quando alios quidem acceptos ad patrē ducet in cœlos:alios vero relinquet, quos prehenſos angeli quidam inuitos & collachrymantes,atq; in terram deflexos,in ignem trahent gehennæ,ſpectaculum primū factos toti orbi:quantum putas fore dolorem?Satagamus itaque dum tempus eſt , multámq; noſtræ ipſorū ſalutis curam faciamus. C Alioqui multa talia tū dicemus, qualia dixit diues, ſi quis nunc permitteret, ſtatueremus quæ vtilia nobis eſſent,ſed nemo permittit.Et ꝙ talia dicemus , nō ex diuite ſolo liquet,ſed& ex aliis compluribus.Et vt diſcas,quàm multi in febri fuerūt qui dixerūt: ſi quādo noſipſos recuperabimus,nō amplius in eadē iſta incidemus? *Exemplū ſumit à febricitātibus.* Talia tum multa dicemus & nos , ſed audiemus quæ diues audiuit,nempe,ꝙ hiatus ſit ingens, & *Luc.16.g* ꝙ bona hîc acceperimus. Ingemiſcamus igitur amarè,obſecro: Imò vero non ſolum ingemiſcamus , ſed exerceamus virtutem. Lugeamus nunc propter ſalutem noſtrā, ne tunc fruſtra lugeamus.Ploremus nūc, & tunc propter malitiam noſtram non plorabimus. Iſte ploratus virtutis eſt , ille vero animi prorſus vani & inutilis.Adfligamus noſipſos nunc , ne tunc adfligamur:† tantū non eſt hic adfligi,quantum illic.]Hîc D modico tempore teipſum contriſtabis , imò ne ſenties quidem triſtitiam,ſciens ꝙ ad bonum ſit ea triſtitia.Illic vero grauior erit triſtitia, eo ꝙ futura eſt ſine ſpe nullum habitura exitum, ſed infinita & perpetua. *†Afflictio huiꝰ ſeculi haud quaquam illi par eſt & æqualis.* Contingat autem,obſecro,nos omnes ab iſta liberatos, requiem potius aſſequi:ſed precemur ac ſtudeamus aſſequi requiē.Studeamus obſecro.Si enim ſtudium impenderimus,& orauerimus,perficiemus . Si orauerimus ſine intermiſſione,dabit eam deus.Si vero neque rogamus eum,neque tale quicquam efficimus aut operamur , quomodo dormientes aliquando perficere poterimus?Nullo pacto. Preclarè enim ſecū agi putant currentes,& enitentes, & morti Chriſti conformati, quemadmodum Paulus dixit, ſi aſſequi poſſint.Si quo pacto pertingam,inquit.Si autem *Supr.3.d* Paulus dicebat, ſi quo pacto pertingam: quid nos dicemus vſq; adeò obdormiētes?Sōniculoſus enim ne mundi

mundi quidē negocia perficere poteſt , nedum ſpiritualia.Non poterunt ſomniculoſi ne ab amicis quidē quicquā accipere,nedum à deo.Somniculoſos ne patres quidē ipſi honorant,nedum deus : modicum laboremus, vt ſemper cōquieſcamus . Omnino adfligi oportet.Et ſi non adfligimur hîc , manet illud nos in futuro. Quāobrem non malumus hîc adfligi , vt illic conquieſcamus ac refocillemur,bonáque ineffabilia conſequamur.Quæ nos contingat &c.

Homilia xiiij.

**ἐν παντί, ſupplicatione, i. omni. ſ. re: vt ipſe poſtea interpretatur.*

*Gaudete in domino ſemper,iterum dico gaudete.Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. Dominus propè eſt. De nulla re ſoliciti ſitis,ſed * in omni precatione & obſecratione cum gratiarū actione petitiones veſtræ innoteſcant apud deum.Et pax dei quæ ſuperat omnem intellectū, cuſtodiat corda veſtra & ſenſus veſtros in Chriſto Ieſu.* Beati lugentes,& væ ridentibus,dicit Chriſtus. Quid ergo B Paulus dicit,Gaudete in domino ſemper?Chriſt° au- *Matt.5.a & Luc.6.d* tem væ dixit ridentibus , riſum mundi huius taxans, qui fit propter res præſentes & lugentes beatos dixit,non ſimpliciter ſuorum amiſſionem lugentes, ſed eos qui compuncti ſunt,quíq; ſua mala lugent,& delicta ſua animo reuoluunt,aut etiā aliena.Non eſt autem hoc gaudium luctui illi contrariū.Etenim ex illo luctu naſcitur hoc quoq; gaudium. Qui nanq; ſuaipſius mala luget,& confitetur,gaudebit.Aliàs etiā fieri poteſt vt propter delicta ſua quiſquā lugeat quidem, in Chriſto vero gaudeat. Quoniā igitur adflicti erant *Sup.1.d* propter ea quę patiebantur,(Datum eſt enim vobis, inquit,vt non ſolum in ipſum credatis, ſed & pro ipſo patiamini),ppterea dicit,In domino gaudete. Iſta enim quę patimini,nihil ſunt,ſi talem oſtenderitis vitam,vt gaudere liceat: aut quando quæ dei ſunt, vo- C bis nō impediūtur,gaudete.Aut illud, in,poſitum eſt pro,cum:vt ſit,gaudete cum domino ſemper.Iterum dico,gaudete.Securi & fiduciā habentis eſt iſtud, vtpote,qui in deo eſt,ſemper gaudet . Siue adfligatur, *Act.5.g* ſiue aliquid patiatur,ſemper gaudet qui talis eſt.Audi nanque quid Lucas dicat:reuerſi ſunt à conſpectu concilij gaudentes apoſtoli,ꝙ digni habiti eſſent , vt pro nomine eius verberarētur. Si verbera & vincula, quæ omnium videntur triſtiſſima , gaudium pariunt: quid nos aliorum malorum mœſtos efficere poterit? Iterū dico gaudete. Bene adhortationē iſtam duplicauit , quoniā ipſa rerum natura triſtitiā illis perpeterat.Per hanc duplicationē oſtēdit omnino gaudē- *Supr.3.d Ibidem.* dum eſſe. Modeſtia veſtra innoteſcat omnibus hominibus.Dixerat ſuprà:Quorū deus venter eſt,& gloria in dedecore eorū: &, quoniam terreſtria curant.Po- D terat ergo fieri, vt inimico animo redderētur aduerſum malos.Adhortatur ergo eos , ne quicquā cōmune cum iſtis habeant quidē , verum illis vtantur cum multa modeſtia,non ſolū fratribus ſcilicet,ſed & inimicis & aduerſariis modeſtè vtantur. Dominus propè eſt.De nulla re ſoliciti ſitis.Quid enim,dic quæſo, ꝙ aduerſum vos inſurgunt? Et ſi videritis eos deliciātes,cuius gratia vos animo cōciditis ? Iudiciū iā imminet.Non lōgè abeſt, ꝙ daturi ſunt factorum rationem . Vos in tribulatione,illi vero in deliciis:ſed iſta iam finē habebunt . Sed inſidiantur & minantur?De nulla re ſoliciti ſitis.Imminet iam iudiciū, vbi cōtraria eueniēt:nihil ſitis ſoliciti.Si modeſtè tuleritis eos qui malis vos afficiunt,non in finē vſq; proſperabitur illis.Quæ retributionis ſunt,iam inſtant,ſiue quod ad paupertatē,ſiue quod ad mortē,ſiue aliud quodcun-

A que malū attinet.Sed in * omni , precatione & obſecratione cū gratiarū actione petitiones veſtræ innoteſcant apud deū. Vnum ergo ſolatiū hoc eſt, ꝙ dominus propè eſt:& illud,Ero vobiſcū omnibus dieb° vſq; ad conſummationē ſeculi.Ecce & aliud ſolatiū, quod inſtar eſt pharmaci,quo reſoluitur quicquid vſpiam eſt triſtitię,& incommodi,& quæcunq; fuerint moleſtiæ.Quod autē eſt iſtud?Precari,& in omnibus gratias agere.Itaq; preces fieri vult,non ſolū petitionem,imò & gratiarū actionē pro illis quæ iam habemus.Quomodo enim futura petet, qui priorū gratiā nō agit? Sed in omni re, precatione & obſecratione. Itaq; pro omnibus oportet agere gratias,etiā quę triſtia vidētur:nā iſtud eſt verè grati.Illud quidē rerum exigit natura , iſtud vero ab animo fit bene grato, & erga deū ſtudioſe admodū affecto.Iſtas preces agnoſcit deus:alias vero non probat . Talia precemini,vti B agnoſcamini & approbemini.Omnia nāq; ad noſtrū profectū diſpenſat, tametſi nos hoc nō agnoſcamus. Atq; hoc ipſum indiciū eſt, eum noſtrū profectū vehementer quærere, ꝙ nobis nō agnoſcētibus hoc facit . Et pax dei quæ ſuperat omnem intellectū , * cuſtodiat corda veſtra & ſenſus veſtros in Chriſto Ieſu. Quid hoc eſt?Omnē intellectū ſuperant,quæ pax dei erga homines operata eſt.Quis enī expectaſſet?quiſnam ſperaſſet tāta futura bona ? Omnē humanū animum,non ſolum rationē excellunt.Pro inimicis,pro odio ipſum proſequētibus,pro auerſantibus, pro his inquā filium vnigenitū tradere nō recuſauit , vt pacē nobiſcū faceret . Iſta igitur pax, id eſt, reconciliatio, ipſa dilectio dei,cuſtodiat corda veſtra, ac ſenſus veſtros.Iſtud enim doctoris fuerit, non ſolū adhortari, C ſed & precari,& per obſecrationē adiuuare , ne vel à tentationibus ſubmergantur diſcipuli,vel errore circunferātur ac ſeducātur, ac ſi dicat : Qui vos eripuit, quem nullus poterit intellectus comprehendere,ipſe vos cuſtodiat & muniat, vt nihil patiamini . Aut hoc dicit:Pax illa de qua Chriſtus loquitur,cum dicit:Pacem relinquo vobis,pacē meā do vobis,ipſa vos†cuſtodiat.Pax enim iſta ſuperat omnē humanū intellectum.Quomodo enim intellectū humanū non excedit,ꝙ iubet vt pacē habeamus cum inimicis, cum iniuriā nobis facientibus,cū illis qui nos impugnant, & animo erga nos afficiuntur inimico ? Imò vero quod prius eſt videamus . Si pax excedit omnē intellectū, multo magis ipſe deus,qui pacē dedit, omnē intellectum,non ſolū noſtrum, ſed & angelorū & ſupernarum virtutū excellit.Quid eſt,in Chriſto Ieſu?In ipſo D † cuſtodiat,vt maneatis,& à fide ipſius nō excidatis. *Quod reliquum eſt fratres,quæcunque ſunt honeſta , quæcunque vera,quæcunque iuſta.* Quid eſt reliquum? Idem eſt ac ſi dixiſſet:omnia nobis iam dicta ſunt . Verbum hoc properantis eſt,& nihil cōmune cum rebus pręſentibus habentis. *Quod reliquum eſt fratres, quæcunq; ſunt vera,quæcunque honeſta,quæcunque iuſta,quæcunque pura, quæcunque amabilia,quæcunque boni nominis, ſi qua virtus, & ſi qua laus,hæc cogitate,quæ & didiciſtis,& accepiſtis, & audiſtis,& vidiſtis in me.* Quid eſt,quęcūq; amabilia?Amabilia fidelibus,amabilia deo.Quęcunq; ſunt vera.Iſta enim certò ſunt vera, vt virtus : malitia vero mendaciū eſt.Etenim & voluptas malitiæ mēdax eſt, & gloria eius mēdax eſt:& quęcunq; mūdi ſunt, mendacia ſunt . Quæcunque ſunt pura : ad hoc pertinet quod dixit,quorum deus venter eſt,Quęcunque ſunt iuſta: Iſta ſunt,inquit, Quæcunq; boni nominis, ſi qua virtus,ſi

**ἐν παντί, in omni vel quouis, neutrius gen. vt nō coniungatur cū precatione q. d. in omni re tā aduerſa quàm proſpera gratias agēdas eſſe. Mat.28.d*

**φρουρήσει i. cuſtodiet,fut.tēp. vt & mox deus pacis erit vobiſcū.Hebraico tamen more futurum precantis eſſe poteſt, vt hic vulgata habet editio: cui etiam conſētit prior iſta Chryſ. interpretatio.niſi φρουρήσει legerit. Ioan.14.d †cuſtodiet Matt.5.g †cuſtodiet*

Universidad de Deusto Biblioteca

tus,ſi qua laus.Vult hîc eos etiam ea quę ad homines pertinent proſpicere. Hæc cogitate, inquit, vides ꝙ omnem malam cogitationẽ animis noſtris eximere conatur? Ex cogitationibꝰ enim mala facta naſcũtur. Quę & didiciſtis &accepiſtis.Iſtud eſt doctoris,ĩ omnibꝰ adhortationibꝰ ſeipſum exẽplar exhibere, quẽadmodũ & alibi dicit: Sicut habetis nos pro exẽplari. Supr.3.c Et iterũ hîc:Quæ & didiciſtis,& accepiſtis:hoc eſt, edocti eſtis.Et audiſtis &vidiſtis in me.Siue quod ad verba, ſiue quod ad acta & cõuerſationẽ attinet. Vides ꝙ de quouis vitę negocio iſta præcipiat?Quoniã enim nõ licebat exactè de omnibus admonere,de introitu,de exitu,de verbis,de habitu,de cõuictu, déq; omnibus Chriſtiano homini proſpiciendis, breuiter & ſummatim dixit, quæcunque audiſtis & vidiſtis in me:hoc eſt,apud me.Et per opera vos, inquit, & per verba induxi. Nihil enim naturæ noſtræ adeò inimicum eſt,atq; malitia. *Iſta facite.* Nõ ſolũ verbis, ſed & factis exprimite. *Et deus pacis erit vobiſcum.* Hoc eſt, In tranquillo eritis,in multa ſecuritate. Nihil patiemini triſte,neq; quicquã præter veſtrum conſilium inuitis vobis nocebit. Si quando enim nos pacem cum deo habuerimus,(habebimus autem per virtutem) multo magis ipſe nobiſcum erit. Qui enim nos adeò dilexit,vt & nolentes acceſſerit,ſi viderit accurrentes,nõ multò maiorem amicitiam oſtendet?

Morale.

Quomodo ſit autem inimica nobis malitia, & virtus amica,multis experimẽtis manifeſtũ eſt.Quid vultis de fornicatione dicamus ? Probroſos reddit,pauperes,ridiculos,& omnibus cõtẽptibiles:quibus ſcilicet quenquam afficere,inimicorũ eſt. Sæpe vero & morbis & periculis inuoluit.Cõplures quoq; ſcortorũ gratia perierunt,& vulnera acceperũt. Si vero iſta conciliat fornicatio, adulterium certè multò magis. Num ita habet & eleemoſyna?nequaquã:Sed vt mater amico affectu in multã honeſtatem, decorum , & bonam gloriã filium conſtituit,facit nos circa ea quę neceſſaria ſunt immorari.Nõ dimittit nos, neq; à neceſſariis abducit, ſed & animũ noſtrũ prudentiorem reddit. Nihil enim imprudentius eſt fornicatoribus. Sed vis & auaritiã videamus?Et iſta eiſdẽ nos,quibus inimicus,afficit.Quomodo?Facit & ipſa nos odio haberi ab omnibus . Efficit vt nobis male imprecentur omnes,& iniuria affectis condoleant quidẽ,ſibi vero ipſis à nobis timeãt , & vt vniuerſi nos vt communes hoſtes,vt beſtias,vt dæmones aſpiciãt.Innumeræ hîc ſunt incuſationes,inſidiæ,inuidẽtiæ, quæ omnia ſunt inimicorũ.Iuſtitia vero contrarium agit. Omnes nobis facit amicos , oẽs familiares , oẽs beneuolè erga nos affectos.Preces pro nobis fiũt ab omnibus.Quæ nos concernunt,in multa ſunt libertate & ſecuritate. Nullum hîc periculum, neq; ſuſpicio quidem:ſed & ſomnus ſecurè obrepit.Nulla prorſus hîc cura,nullus eſt plãctus:vides ꝙ multo melior ſit iuſtitia?Quid autem?Vtrum inuidere,an congaudere melius eſt?Diſcutiamus hæc omnia, & inueniemus virtutẽ quidem inſtar matris reuera amicè affectæ in ſecuritatem nos cõſtituere:malitiã vero rem eſſe minime ſecuram,ſed periculoſam.Audi nãq; propheta quid dicat:Firma-
Pſal.24.c mentum eſt dominus timentium eum,& teſtamẽtum ipſius manifeſtatur ipſis . Neminem metuit, qui nullius mali ſibiipſi cõſcius eſt.Nemini rurſus fidit qui in malitia viuit:ſed & erga domeſticos tremit, & cũ ſuſpicione eos aſpicit.Quid dico domeſticos? Cõſciẽ-

A tiæ ſuæ tribunal non fert.Non ſolum externæ, ſed & internæ ratiocinationes ipſum fatigant,quieſcere nõ permittentes.Quid ergo,inquis,laudíne intẽtum viuere oportet?Non dixit,laudẽ ſpecta,ſed quæ laudabilia ſunt facias:nõ tamen laudis reſpectu.Quæcunq; ſunt vera:iſta enim ſunt mendacia. Quæcunque ſunt honeſta.Honeſtum ad virtutẽ conuerſationis externæ,purum vero ad animum pertinet.Ne detis offen- 2.Cor.6.a
diculum,inquit,neq; anſam.Quoniam dixerat, quæcunq; ſunt boni nominis,ne putes eũ ſimpliciter quæ hominibus cõſpicua ſunt dicere,ſubiũxit : ſi qua virtus,& ſi qua laus,iſta cogitate,iſta facite:vult nos ſemper in iſtis eſſe,iſta curare,iſta cogitare. Si enim inter noſipſos pacifici fuerimus,deus erit nobiſcũ. Si vero bellum excitauerimus,deus pacis nõ erit nobiſcum. Nihil enim adeò hoſtiliter aduerſatur animę,atq; ma-
B litia:hoc eſt,In ſecuritatem cõſtituit eam pax & virtus.Itaq; gubernare oportet quæ noſtra ſunt, & tunc deum attrahemus:nõ eſt deus belli ac pugnæ.Diſſolue bellũ & pugnam,tam quæ cõtra ipſum quàm quæ eſt contra proximũ.Pacificus eſto cum omnibus.Cogita qualem te deus exiſtentem ſaluet:Beati pacifici, Matt.5.a
quoniam filij dei vocabũtur. Omnino filium dei,qui tales ſunt,imitantur.Imitare illũ & tu quoq;.Pacẽ ſeruato.Quãto te magis impugnauerit frater,tanto maior erit merces.Etenim audi quid propheta dicat:Cũ Pſa.119.b
his qui oderũt pacẽ,eram pacificus.Hoc virtutis eſt, hoc maius eſt humana ratione,hoc deo vicinũ eſſe facit.Nihil adeò deũ exhilarat,atq; ſi iniuriarũ memores non fuerimus. Hoc tibi peccata remittit, hoc tibi culpas adimit.Si vero pugnauerimus ac cõcertauerimus,pariẽtur inimicitię.Ex inimicitia vero,iniuriarũ
C memoria & vindicãdi libido.Excide radicẽ, & non erit fructus:ita diſcemus cõtẽnere tẽporalia. Nõ enĩ eſt,nõ eſt,inquã,in ſpiritualibus pugna:ſed quicquid fieri videas,ſiue pugnas,ſiue inuidentiã,ſeu quodcũque aliud dixerit quiſquã, temporalium gratia committitur.Habet enim omnis pugna ortũ ſuum vel ex auaritia,vel ex inuidentia,vel ex inani gloria . Itaq; ſi pacifici fuerimus,diſcemus & ea quæ in terra ſunt cõtemnere.Rapuit tibi quiſquã pecunias ? Sed nihil læſit,modò ſupernas diuitias tibi non abſtulerit.Gloriã tuam præpediuit? At nõ eam quã habes apud deum, ſed eam quæ prorſus nulla eſt. Neq; enim ipſa gloria eſt,ſed nomen duntaxat gloriæ,imò vero ignominia. Præripuit tibi honorẽ?Nõ tibi,ſed ſibiipſi.Quemadmodum enim qui aliũ lædit,nõ lædit ſed læditur: ita & qui proximo inſidiatur , ſeipſum primũ interimit.
D Nã qui proximo ſuo foueã parat,incidit in eandem: Pſal.7.d
ne inſidiemur itaq; aliis,ne noſipſos lędamus.Si quãdo aliorũ gloriam ſubuertimus , cogitemus quomodo hoc pacto noſipſos lędamus,quomodo nobiſipſis potius inſidias ſtruamus.Proximum quidem etiam ſi fortè poterimus,apud homines dãno afficimus, noſipſos vero apud deum lædimus,ipſum irritantes. Ne vel nobiſipſis noceamus . Quẽadmodum enim proximum lædentes noſipſos lædimus:ita & illi benefacientes, nobiſipſis benefacimus.Quãdo ergo tibi incommodat inimicus,benefacit tibi, ſi ſapueris. Et tu non ſolũ paria referendo illum non vlciſcare , ſed & benefacias:at illata plaga,inquis,vehemẽter inhęret. Hoc ergo cogita , quòd non illi benefacis,ſed illum quidem pungis, tibiipſi vero benefacis, & confeſtim ad hoc venies,vt benefacias.Quid ergo ? nũ iſto propoſito benefaciendũ eſt?Non eſt quidem iſto facien-

dum pro-

dum propoſito:quando vero cor tuum aliud non admittit,vel hoc pacto ipſum inducito, & mox perſuadebis vt inimicitiam remittat : & deinceps vt amico benefacies,futuráque bona aſſequeris.

Homilia xv.

†reuiguiſtis vt pro me ſoliciti ſitis.

Gauiſus ſum autem in domino magnoperè, quòd iam tandẽ† reuiguit veſtra pro me ſolicitudo,]in eo in quo & ſoliciti eratis,verum deerat opportunitas: nõ quòd iuxta penuriã loquar. Ego enim didici, in quibus ſum contentus eſſe.Noui & humilis eſſe,noui & excellere: vbiq; & in omnibus inſtitutus ſum,& ſaturari,& eſurire, & abundare, & penuriam pati.Omnia poſſum per Chriſtũ,qui me corroborat:Attamen rectè feciſtis,quòd ſimul afflictioni meæ communicaſtis.

Sæpenumero dixi,eleemoſynã non accipiẽtium, ſed potius dãtium gratia introductã eſſe . Nam illi ſunt qui potiſſimũ inde lucrantur . Hoc ſcilicet & Paulus hîc oſtendit.Quomodo?Miſerant illi quędã lõgo an-
B te tempore Philippẽſes,quæ quidẽ ipſa Epaphrodito cõmendauerant.Cum eſſet ergo illũ cum epiſtola iſta miſſurus,vide quomodo & laudet eos,&ſimul oſtendat hoc nõ propter accipientiũ neceſſitatem,ſed dantium gratia factũ eſſe.Hoc autẽ facit, ne benefacientes in arrogantiam extollãtur, & vt alacriores ad benefaciẽdum reddantur , tanquã ſeipſos magis hoc pacto iuuantes,accipiẽtes vero nõ adeò ſecurè ac temerè ad accipiendũ properẽt,ne ad iudiciũ illis ver-
Act.20.g gat.Nam beatius eſt,inquit,dare q̃ accipere.Quid ergo dicit?Gauiſus ſum autem in domino magnoperè. Non mundano more, inquit, neq; temporaliter gauiſus ſum, ſed in domino. Nõ autẽ ideo gauiſus ſum, quòd ego recreationẽ habuerim,ſed ꝙ vos proſperè profeceritis. Nam hoc ipſum recreatio mea eſt,vnde & adiecit,magnopere.Quoniam non erat corporale
C gaudium, neq; propter ſuam ipſius recreationẽ gaudebat,ſed propter ipſorum profectum. Et vide quomodo,poſteaquã eos ſenſim præteriti temporis gratia increpauerat,mox illud obumbrauerit ac mitigauerit,inſtruens,vt continui ſint & perpetui in benefaciendo.Quòd iam tandẽ, inquit: illud, iam tandem, oſtendentis eſt illos multo tempore torpuiſſe . Reuiguiſtis:more fructuum naſcẽtium,deinde areſcentiũ, & poſtremò denuo naſcentium. Iſtud vero ſignificãtis eſt,eos cum primum eſſent floridi,deinde tabefactos,rurſus tandem germinaſſe.Eſt ergo illud, Reuiguiſtis,& increpantis pariter & laudantis. Non enim parũ eſt quod emarcuerat,denuo reuigeſcere . Oſtẽdit autẽ eos omnia iſta ex ſocordia paſſos eſſe:Declarat autẽ hîc eos etiã antea in talibus liberaliter agere cõſueuiſſe.Quapropter ſubiunxit:Ad hoc,vt pro me
D ſoliciti ſitis:&ne putes eos & in reliquis promptiores fuiſſe & emarcuiſſe, ſed in hoc ſolo. Vide quomodo ſubdiderit:Ad hoc,vt pro me ſoliciti ſitis.Ad hoc ſolum, inquit, iam tandem: in aliis enim non ita. Quæ-
Ibidem. ſierit autem hîc quiſquam quomodo is qui dixerit: Beatius eſt dare,quàm accipere: &, quoniam manus meæ neceſſitatibus meis ſubminiſtrarunt , & his qui
1.Cor.9.c mecum ſunt:& rurſus ad Corinthios ſcribẽs,dixerit: Melius enim mihi fuerit, vt moriar, q̃ vt gloriationẽ hanc meam quiſquã euacuet,& inanẽ reddat. † Contẽnit id,vnde gloriatio ſua poterat inaniri . Quomodo?Si ab aliis accepiſſet. Si iam, vt inquit,] gloriatio eius ea erat, ꝙ nihil acceperat, quomodo nunc accipere ſuſtinet ? Quid ergo eſt ? Illic meritò nihil accipiebat propter pſeudapoſtolos, vt in eo de quo gloriantur,inquit,reperiantur ſicut & nos.Et nõ dixit in

†nunc cõtẽnat gloriationem ſuã inaniri,quomodo?accipiendo.Si enim.

A quo ſunt:ſed,in quo gloriantur.Nã accipiebant quidem ab aliis,ſed occultè.Propterea dixit,in quo gloriantur.Vnde & ipſe dixit , iſta gloriatio mea non interrumpetur.Et non ſimpliciter dixit,non interrumpetur,ſed quid?In regionibus Achaiæ. Et illud: Cæteras Eccleſias deprædatus ſum , accepto ab illis ſti- 2.Cor.11.b.
pendio,quò vobis inſeruirem,oſtendit eum accepiſſe.Sed Paulus quidem meritò accepit , tantum opus adminiſtrans, etiam ſicubi acceperit . Qui vero nihil operãtur, quomodónam poterũt accipere?Sed oro, inquis.At hoc non eſt opus . Eſt enim iſtud etiam cũ opere faciendum.Sed ieiuno.At neq; iſtud opus eſt. Sed vide beatũ iſtum vbiq; prædicantẽ & operantẽ. Verum deerat,inquit,opportunitas.Quid eſt, deerat autem opportunitas?Non erat hoc,inquit, ſocordiæ veſtræ,ſed neceſſitatis . Non habebatis in manibus, neq; eratis in abundantia. Hoc enim eſt quod dicit, deerat opportunitas:id quod ex communi loquendi conſuetudine deſumpſit.Nam pleriq; ita loquuntur, quando ipſis temporalia non abundè adfluunt,ſed in anguſtiis detinentur. Non ꝙ iuxta penuriam loquar. Dixi, inquit, iam tandem reuiguiſſe veſtram pro me ſolicitudinẽ,& increpaui , non quod meum eſt quærens,nec ita reprehendens,tanquã in penuria exiſtẽs. Neq; enim propterea vos quęſiui:vnde hoc ô Paule? Neq; enim teipſum iactas.Corinthiis ſanè dixit: Nõ 2.Cor.1.c.
enim ſcribimus vobis,niſi quæ legitis, aut etiã agnoſcitis.Et apud iſtos vtiq; non † tanquam penuria periens dixit.] Non ſanè ſiquidem gloriabatur iſta dicens.nam apud ſcientes locutus eſt,& maior erat pudor ac turpitudo,†penuria perire.] Ego enĩ didici in iis contentus eſſe , inquit, in quibus ſum. Negocium
C hoc ergo diſciplinæ eſt & exercitij,& curæ.Nõ enim facilis aſſecutionis,ſed difficile eſt & rarũ . In quibus ſum,inquit,didici cõtentus eſſe.Noui &humilis eſſe, noui & excellere,vbiq; & in omnibus inſtitutus ſum: hoc eſt,& modicis vti:noui & famẽ ferre & penuriã, & abundare,& egere.Sed hoc,inquis, nõ fuerit ſciẽtiæ & virtutis,nẽpe excellere & abundare. Et hoc vehementer virtutis eſt,nõ minus quàm illud.Quomodo?Quoniam quemadmodum anguſta paupertas ad multa mala faciẽda allicit,ita & abundantia. Cõplures enim ſæpenumero in abundantia rerum cõſtituti, negligentiores facti ſunt, nec proſperitatẽ eam ferre nouerunt. Complures plerunq; & anſam inde ceperunt nihil amplius operandi.At non ita Paulus.Nam quæ accipiebat,in alios inſumebat , & in alios effundebat.Hoc eſt autẽ ſcire abundantem eſſe. Non dif-
D fundebatur,nec gaudebat ſuper abundantia ſua : ſed æquo erat animo,ſiue in penuria, ſiue in abundantia, neq; ex penuria repreſſus , neq; ex abundãtia relaxatus.Et ſaturari,inquit,& eſurire,& abundare,&penuriam pati.Multi ſaturari neſciũt:vtpote Iſraëlitæ, qui comedebant,& calcitrabãt. Sed in eadem modeſtia & conſtantia ego maneo.Oſtendit ꝙ neq; nunc gauiſus,neq; antea contriſtatus ſit ſui gratia,ſed ipſorum. Ipſe quippe eodem ad omnia affectu fuit. Vbiq;, inquit, & in omnibus inſtitutus ſum:hoc eſt, Omnium experientiam longo iſto tempore cepi,& hæc omnia mihi bene geſta & perfecta ſunt.Verum quoniã iſtud iactantiæ videbatur, vide quomodo confeſtim ſeſe contineat ac ſiſtat. *Omnia poſſum per Chriſtũ*, inquit, *qui me confortat*. Virtus iſta nõ mea eſt,ſed eius qui potentiam dedit.Quoniam vero qui benefaciunt , ſi quando viderint accipientem nõ affici donis , ſed ea con-

†ita vt redargui poſſet , dicebat] ἀλῶναι.1.capi, conuinci, argui.

† redargui] ἀλῶναι.

ἐνδυναμοῦντι.

Universidad de Deusto
Biblioteca

temnere,ſegniores ad dandū reddūtur. Nam ipſi af-
fectu præditi ſunt largiẽdi & recreandi.Si ergo Pau-
lus recreationẽ cõtemneret, neceſſariò iſti ſegniores
redderẽtur. Ne igitur hoc fieret, vide quomodo ite-
rum medeatur.Per ea nanq; quę dicta ſunt hactenus,
animū eorum deiecit.Per ea vero quæ ſequūtur , ala-
critatem eorum iterum excitat,dicens: *Attamen recte*
feciſtis,quòd ſimul afflictioni meæ cõmunicaſtis. Vides& quo
modo ſeipſum ſegregauerit,& quomodo rurſus cū il
lis coadunauerit.Iſtuc germanæ eſt amicitię & ſpiri-
tualis.Ne putetis me quoniā in penuria cõſtitutus nõ
fui,beneficio iſto nõ egere.Egeo ꝓpter vos.Quomo
do cõmunicarunt afflictionibus ipſius? Per ſubmini-
ſtrationem iſtam: id quod & vinctus dixit, Cum ſitis
Supr.1.d omnes mihi cõſortes gratię.Eſt enim gratia pati pro
Chriſto. Quẽadmodum & ipſe dixit, Quoniā vobis
datum eſt à deo,vt non ſolū in ipſum credatis, ſed &
pro ipſo patiamini. Quoniā enim illa ſeorſum ac ſo-
litariè dicta deiicere eos tanquā contẽptos poterāt,
propterea medetur, & cõplectitur , & laudat.Rurſus
vero moderatè:nõ eñ dixit,quod dediſtis, ſed oſtẽ-
dit eos omnia lucratos,ſiquidẽ pręmiorum cõſortes
facti fuerāt.Nec dixit,ꝙ releuaſtis adflictiones meas:
ſed ꝙ ſimul afflictioni meę communicaſtis,quod ho-
neſtius ac grauius erat.Vides humilitatẽ Pauli?Vides
animum generoſum? Poſteaquā oſtenderat ſe nihilo
eorum quæ ipſorū erant,ſui gratia egere , tunc dein-
ceps ſecurè humilia quoq; verba loquitur,quę quidẽ
& mẽdicantes dicunt:quemadmodū,inquiunt, dare
ſoles.Nihil eñ detrectat vel facere vel dicere . Hoc
autem dicit:Ne putetis impudentiæ verba eſſe,ꝙ ca-
ſtigo ac dico,iam tādem reuiguiſtis, aut ꝙ in penuria
ſim.Non enim egens iſta dico.Sed quid?Ex eo ꝙ ve-
hemẽti ſum in vos fiducia: & huius vero vos eſtis cau
ſa . Vides quomodo illis medeatur ? Quomodo vos
eſtis cauſa ? Ante alios beneficio veſtro proſilientes,
fiduciam nobis indidiſtis, iſtorum vos commonẽdi.
Et vide honeſtatẽ.Cum non mitterent , non oppro-
brauit,ne quę ſuaipſius eſſent,curare videretur.Quā-
do vero miſerant quædā, tunc præteriti temporis ac
neglecti gratia eos increpauit,id quod & patiẽter tu-
lerunt.Nā non videbatur poſtea,quæ ſua eſſent,quę-
rere. *Noſtis autẽ & vos Philippenſes,quòd in principio euan-*
gelij,cum proficiſcerer à Macedonia,ne vna mihi quidem eccle-
ſia communicauerit in ratione dandi & accipiendi,niſi vos ſoli.
Papæ quantū teſtimoniū.Siquidem Corinthij,ex eo
ꝙ iſta ab eo audierant, item & Romani, flexi ſunt:iſti
vero hoc fecerūt,ne vna quidẽ eccleſia præeūte. Et-
enim,inquit,in principio euāgelij,tantum ſtudij erga
ſanctum iſtum oſtenderunt, vt cum nullum haberent
exemplum, ipſi primi in iſto fructu ferendo fuerint.
Neq; dici poteſt ꝙ manenti apud ipſos apoſtolo, ne-
que quod eorum gratia quæ ad ipſos pertinebāt,hoc
fecerint.Cū enim, inquit, ꝓficiſcerer ex Macedonia,
ne vna mihi quidem eccleſia cõmunicauit in ratione
dandi & accipiendi,niſi vos ſoli . Quid eſt autẽ acci-
piendi?Quid eſt,cõmunicauit? Quamobrem non di-
xit,quoniā nulla mihi quidem eccleſia dedit:ſed,cõ-
1.Cor.9.b municauit in ratione dādi& accipiẽdi?Cõmunicatio
2.Cor.8.c nāq; eſt res iſta:Si enim nos ſpiritualia vobis, inquit,
ſeminauimus,quid magni fuerit ſi nos viciſſim carna-
lia,veſtra meſſuerimus?Et iterū : Vt veſtra copia ſup-
pleat illorū inopiam. Quomodo? Communicarūt in
ratione dandi carnalia,& accipiendi ſpiritulia.Quẽ-
admodum nanq; vendẽtes & ementes communicāt

A alternis quę alius alij viciſſim rependit,(hoc eſt enim
cõmunicatio)ita & hîc.Non eſt enim,non eſt,inquā,
mercatura iſta & negociatione quicquā lucroſius:nā
fit quidẽ in terra,conſummatur vero in cœlo.Emen-
tes enim in terra quidẽ conſiſtunt , coëmunt vero &
paciſcuntur ea quæ in cœlis ſunt,terrenū rependẽtes
preciū.Sed iſtud ne reprehẽdas,cœleſtia pecuniis nõ
emuntur.Non pecuniæ ea cõparant, ſed volūtas eius
qui pecunias dependit.Philoſophia eſt tẽporalibus ſu
periorem eſſe,eſſe benignū & miſericordem: alioqui
ſi argẽto cœleſtia venirent, quæ æra minuta duo de- *Luc.21.a*
pendebat,nihil vtiq; magni accepiſſet.Quoniam ve-
ro non argentū ſed voluntas hîc valebat , factum eſt
vt quia omnẽ voluntatẽ ſuā exhibebat, omnia quoq;
acceperit.Non ergo dicamus pecuniis venire regnū
cœlorū,non pecuniis emitur,ſed animi volūtate quę
pecuniis oſtẽditur & exhibetur.Igitur pecuniis opus
B eſt,inquis.Nõ opus pecuniis,ſed animi voluntate.Il-
lā ſi habueris,potes & per ęra minuta duo emere cœ
lum.Illā vero ſi non habueris , non poterunt hoc vel
innumera auri talenta,qđ alioqui poſſent ęra minuta
duo.Quare?quia ſi cum multa habeas,minus depen-
dis:eleemoſynā quidem facis,tantam vero nõ quan-
tam illa vidua. Non enim tāta animi promptitudine
dependis,quāta illa.Omnibus enim quæ habebat,ſe-
ipſam priuauit: imò non priuauit, ſed oīa ſibiipſi lar-
gita eſt.Nec potui aquæ frigidæ ꝓmiſit deus regnū,
ſed animi voluntati & alacritati: nec morti etiam,ſed
volūtati.Alioqui nõ eſt magnum vnam dare animā.
Dedit vnum hominẽ : Vnus autẽ ille homo æquipa-
rari non poterit. *Nam & in Theſſalonica cum eſſem,ſemel*
& iterum quod opus erat,mihi miſiſtis. Rurſus magnū en-
C comium.Siquidẽ in metropoli conſtitutus , à modi-
ca nutritus eſt ciuitate.Et vide ne ſi omnino ſe à ne-
ceſſitate rerum eximeret,(id quod pręueniẽdo dice-
bam) ſegniores eos efficeret, quia toties oſtẽderat ſe
non egere,ſemel dūtaxat hoc fecit,dicẽs,quod opus
erat.Et nõ dixit,quod mihi opus erat,ſed ſimpliciter
quod opus erat,honeſtatẽ curans . Et nõ ſolum eam,
ſed & quod futurū erat.Quoniam enim ſciebat vehe
menter eſſe humile & abiectū, rurſus correctione ip-
ſum communit . Non ꝙ munus requiram , inquit. Id
quod & ſuprà dixit,non ꝙ iuxta penuriam loquar.Il-
lud maius eſt,q̃ hoc ſit.Aliud enim eſt egẽtẽ nõ quæ-
rere munus , & aliud cum in egeſtate ſis, ne reputare
quidem ꝙ egeas. *Non quòd requirā munus,ſed quòd requi-*
ram fructum exuberantẽ in rationem veſtrā. Vides ꝙ fruct⁹
illis inde natus ſit? Propter vos, inquit,iſta dico,non
D propter meipſum ad veſtrā ſalutem . Nam ego nihil
lucror accipiendo:dantium eſt iſta gratia. Dantibus
enim ſeruatur in futuro merces,accipiẽtibus vero cõ
ſumuntur in hac vita quæ data ſunt. Rurſus cū enco-
mio,& ꝙ eiſdem afficiatur,& egeat. Quoniā dixerat,
nõ requiro,ne denuo ſegniores eos faciat, dicit. *Rece-*
pi verò omnia,& abūdo. Hoc eſt,Per hoc munus,& quę
omiſſa fuerant,cõpleuiſtis:quod quidem potiſſimum
promptiores eos faciebat . Quanto nanque philoſo-
phię ſtudioſiores fuerint qui benefaciunt,hoc magis
quærunt † illis gratificari,] quibus benefaciunt. Dicit *†vt illi grati ſint.*
itaq;:Non ſolum reſarciuiſtis quæ præterito tempo-
re neglecta fuerant,ſed & exuperaſtis. Etenim ne vi-
deatur eos propterea culpare,vide quomodo ſe rur-
ſus communiat:quoniam dixerat, non quòd requirā
munus,& quòd iam tandem reuiguiſtis : & quoniam
oſtẽderat, debitum eſſe officium iſtud, (hoc enim eſt
quod

quod dicit:Recepi)rurſus oſtẽdit eos ſupra q̃ debue-
rant,præſtitiſſe. *Recepi*,inquit,*omnia,& abundo: expletus*
ſum. Nõ temerè iſtud,neq; ex affectu dico.Sed quid?
Poſteaquam accepi ab Epaphrodito quæ à vobis miſſa fuerant,
odorẽ bonæ fragrantiæ,hoſtiam acceptā gratámq; deo. Papæ,
quò munus eorū euexit?Non ego,inquit, accepi, ſed
deus per me.Itaq; etiā ſi ego non egeo,nihil vobis cu
ræ ſit:quoniā neq; deus opus habuit, & tamen ſuſce-
†vereatur ſcriptura ſacra dicere] pit . Ita vt nõ † veritus ſit iuxta diuinā ſcripturā dice-
re,]odoratū eſſe deum odorẽ bonæ fragrātiæ: quod
quidẽ erat ſeſe oblectātis.Scitis enim,ſcitis,inquam,
Gene.8.d quomodo bona fragrātia afficiatur, gaudeat & exhi-
laretur anima noſtra.Non detrectauit itaq; ſcriptura
humano & humili more loqui, vt oſtẽderet homini-
bus accepta eſſe corā deo eorū munera . Neq; enim
vel nidor,vel fumus acceptā faciebat oblationẽ , ſed
animi voluntas quæ offerebat. Alioqui ſi hoc fuiſſet,
placuiſſent etiā quę Cain offerebat.Dixit deū inde eſ
ſe exhilaratū.Quomodo exhilaratū?Non enim aliter
cognouiſſent homines placuiſſe munera ſua. Cū ita-
que in penuria nõ eſſet,dixit ita ſe exhilaratū,ne pro-
pterea ꝙ non egeret,negligẽtiores fierẽt. Et ſi quan-
do reliquā virtutem neglexiſſent, iſtis fiduciam con-
ciperẽt.Vide quomodo rurſus eos corrigat , dicens:
Pſal.49.c Nunquid manducabo carnes taurorū , aut ſanguinẽ
hircorum bibā?Non requiro,inquit,munus.*Deus vero*
meus ſuppleat quicquid opus fuerit vobis ſecundum diuitias ſuas
cum gloria in Chriſto Ieſu. Vide quomodo viciſſim bene
precatur,quẽadmodū ſolent pauperes . Si vero Pau-
lus bene precatur dātibus,multo minus pudeat nos,
cum acceperimus,idẽ facere.Nõ accipiamus autem,
tāquā ipſi egeamus:neq; gaudeam⁹ noſtri gratia,ſed
potius dantiū.Ita merces erit nobis etiam accipiẽti-
bus,ſi propter illos gauiſi fuerimus.Ita etiā nõ ægre-
feremus , ſi nihil alij dederint , imò ipſorum nomine
dolebimus:ita prõptiores quoq; &alacriores eos red
demus,ſi docuerimus,ꝙ iſta non noſtri gratia facia-
mus.Deus me⁹,inquit,ſuppleat quicquid opus vobis
†omne gaudium. fuerit:aut omnẽ gratiam,aut †omnem neceſſitatem.]
Siue omnem gratiā dicat,non eam ſolam,quæ in ter-
ra præſtatur eleemoſynā dicit,ſed quodcunq; recte
factū:ſiue omnem neceſſitatẽ,quod magis dici puto:
hoc eſt,Quoniā dixerat,deerat opportunitas : ſubiū-
2.Cor.9.c git hîc,quod & in ea quæ ad Corinthios eſt, facit di-
cens:Qui ſuppeditat ſemẽ ſeminānti , is & panẽ in ci-
bum ſuppeditet,& multiplicet ſementẽ veſtrā, & au-
geat prouentus iuſtitiæ veſtrę.Optat illis,vt ſint in a-
bundantia,& habeāt quod ſeminẽt . Optat autẽ non
ſimpliciter vt in abūdantia ſint, ſed ſecundū diuitias
dei.Itaq;& hoc moderatè facit.Si enim ea cõditione
fuiſſent,qua erat ipſe,& ad eum modū philoſophi,ad
eúmq; modum crucifixi,nõ hoc vtiq; feciſſet . Quo-
niā vero viri erant artifices, pauperes, vxores haben-
tes,liberos educātes,domos gubernātes,& ex modi-
ca facultate tanta dederāt:&aliquod adhuc habebāt
præſentiū quoq; deſiderium,ad illorum captum ſeſe
demittens,optat competẽtia.Illis enim qui rebus ita
vtebantur , nihil erat abſurdi ſufficientiā optare & a-
bundantiam.Vide ergo quid dixerit.Nõ dixit, faciat
vos diuites ac locupletes valde . Sed quid ? ſuppleat
quicquid vobis opus fuerit,vt nõ ſitis in penuria,ſed
habeatis quæ opus fuerint.Nā & Chriſtus voti huius
terminum nobis ponens,precationi iſtud indidit, in-
Matt.6.b ſtruens vt dicamus:Panem noſtrum quotidianum da
nobis hodie.Secundū diuitias ſuas,hoc eſt,ſecūdum

A donum ſuū:Id eſt,quoniā illi facile eſt,& poſſibile,&
in promptu.Et quoniā dixi,quicquid opus fuerit, ne
putetis ꝙ in anguſtias vos ſit locatur⁹.Propterea ſub-
didit,Secundū diuitias ſuas cū gloria in Chriſto Ieſu.
Ita abundabunt vobis omnia,vt cum gloria eius ſitis
habituri omnia,aut vt nulla re egeatis . Nā & gratia,
inquit,magna erat ſuper omnes illos:neq; enim quiſ-
quam egẽs erat inter eos:aut,vt ad gloriam eius om-
nia faciatis,vt ad gloriam eius copia veſtra vtamini.
Deo autem & patri noſtro ſit gloria in ſecula ſeculorum,Amẽ.
Iſta vero gloria nõ ſolū filio ſed & patri fit. Quando
enim glorificatur fili⁹,tūc glorificatur & pater. Quo-
niam enim dixerat iſtud in gloriam filij fieri, ne quiſ-
quam putet ſolius eſſe filij,ſubiunxit:Deo autẽ & pa-
tri noſtro ſit gloria iſta quæ filio fit. *Salutate omnẽ ſan-*
ctum in Chriſto Ieſu. Nec hoc modicum eſt,ſed magnæ
beneuolentiæ,nempe ꝙ per literas eos ſalutat. *Salu-*
B *tant vos qui mecum ſunt fratres.* Atqui dicebas te nemi-
nem habere pari tecū animo præditū, qui res eorum
germanè curatur⁹ ſit.Quomodo igitur dicis,qui me-
cum ſunt fratres?Aut eos fratres dicit , quos ſecū ha-
bebat:aut illud , Quoniā neminem habeo pari mecū
animo præditū,non de illis dicit qui in ciuitate erāt.
Quid enim neceſſe fuiſſet illos, quæ apoſtolorū ſunt,
exequẽda ſubire?aut ꝙ non dubitat etiā iſtos fratres
vocare. *Salutant vos omnes ſancti,maximè vero qui ſunt ex*
Cæſaris familia.Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cū omni-
bus vobis. Reſtituit eos ac recreauit,dūm oſtendit eu-
angelij prædicationẽ etiam ad Cęſaris vſq; familiam
pertinuiſſe.Si enim qui in regiis ſunt,omnia contem-
pſerunt propter regnū cœlorū,multo magis oporte-
bat eos hoc facere. Atq; hoc ſanè indicium erat, ꝙ à
C Paulo diligerentur,& ꝙ multa de ipſis narrauerit,ma
gnáq; dixerit.Vnde & eos qui in regiis erāt induxit,
vt ſalutarent iſtos quos nondū viderant.Nā hinc po-
tiſſimū tum multa erat dilectio inter credentes , ꝙ in
adflictione cõſtituti erant.Et qui procul etiā aberāt,
veluti germana mẽbra mutuò cohęrebant,& pauper
æquo erat affectus animo erga diuitem , & diues vi-
ciſſim erga pauperem. Et nulla prorſus erat inter eos
excellẽtia & prærogatiua,ꝙ omnes pariter odio pre-
merentur & iactarentur,idq; eiſdem de cauſis. Quẽ-
admodum enim ſi ex diuerſis ciuitatibus captiui qui-
dam ſedibus ſuis expulſi in vnam venirent ciuitatẽ, [illegible]
vehementer illi cohærerent , & ſeſe mutuò comple-
cterentur,communione calamitatis eos conglutinā-
te:ita ſanè & tunc communione adflictionum & tri-
bulationis eos coniungente , multam habebant inter
D ſe mutuò dilectionem fideles.

Morale.

Adflictio nanq; vinculum eſt infractum , dilectio-
nis augmentū,cõpunctionis & pietatis occaſio & ma
teria.Etenim audi quid Dauid dicat: Bonū mihi do- *Pſal.118.i*
mine,ꝙ humiliaſti me,vt diſcā iuſtificationes tuas.Et
iterum alium prophetā audi dicentẽ: Bonum eſt ho- *Thren.3.d*
mini,ſi portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Et rur-
ſus:Beatus homo quem tu erudieris domine. Et aliū *Pſal.93.b*
quendā dicentem: Ne paruipendas diſciplinā domi- *Eccli.2.a.*
ni:&,ſi acceſſeris ad ſeruiendū domino,accommoda
animū tuum ad tẽtationem.Et Chriſtus quoq; dixit:
In mūdo afflictionem habebitis,ſed confidite.Et ite- *Matt.7.b*
rum:Plorabitis & lamentabimini vos, mūdus autem *Ibid.16.g*
gaudebit.Item,Anguſta & ſtricta eſt via.Vides vbiq; *Ibidem.d*
laudari adflictionẽ? vbiq; tanquā quæ neceſſaria no-
bis ſit,commẽdari?Si enim in externis certaminibus

 nemo

Universidad de Deusto Biblioteca

παραλαμβανομένην.

A nemo sine ista coronã adipiscitur, nisi laboribus seipsum, & ciborũ abstinentia, & legitimo victu, vigiliisq; & mille aliis munierit: multo magis hîc. Quem nanq; mihi regem dices? At neq; ille securam vitã viuit, sed multis & adflictionibus & curis plenam. Neq; enim diadema aspicias, sed fluctus illos curarum, per quos corona illi parta est. Nec purpuram intuearis, sed animum magis, q̃ purpura ista sit, obfuscatum. Non ita corona caput obuincit, atq; animum solicitudo. Neque vero satellitũ multitudinẽ aspicias, sed multitudinem tristitiarũ. Neq; enim poterit priuata reperiri domus, quę tot ac tantis referta sit curis, quãtis refertæ sunt regię. Singulis dieb⁹ mortes expectatæ, & ante mensam videtur sanguis, & ante conuiuiũ. Noctu vero, dici nequit, quoties palpitet & imaginãdo subsiliat: idq; in pace. Si vero bellũ aliquod occupauerit, quid poterit ista vita miserius esse? Quod vero attinet B ad domesticos (quæcunq; subditos concernũt dico) deniq; perpetuo madet cognato sanguine pauimentum regiũ. Et si vultis, narrabo quædã, & cognoscetis forsan, maxime quidẽ & vetera, & quę ante tẽpora nostra sunt facta, adhuc tamẽ in memoria conseruata. Quidã dicitur vxorem de adulterio suspectam, in mõtibus nudam ac ligatam, feris laniandam tradidisse, matrẽ iam illi multorum regum factam. Quam putatis illum vixisse vitã? Nisi enim illum vehemẽter ista animi passio decoxisset, ad tãtum supplicium sumendum animum nõ appulisset. Idem vero ipse filiũ quoque suum necauit. Vel potius frater huius filium * ipsius interemit. Hic quidẽ seipsum à tyranno comprehensus occîdit, iste vero & consobrinum suũ, regni consortẽ, in quam communicationem ipse eum collocauerat, & vxorẽ cognouit à Persis corruptam. C Vt enim non pepererat mulier quædã infœlix & misera, (nam infœlix est & misera, quæ donũ dei sperauit per propriam se dare sapiẽtiam) † institutis ludis] corrupit reginã, & corrupta est simul & ipsa. Dicitur & fratrẽ ille suũ occidisse. Rursus & alius post istum, venenatis sublatus est pharmacis, & poculum illi nõ amplius erat potus, sed mors. †Et filius ipsi oculũ effoderat, metu futurorũ, præter vllam iniuriam.] Alius neq; honestè dici potest, quàm miserabiliter vitã finierit. Eorum vero qui post istos fuerunt, alius quidẽ † combussit, quemadmodũ miser quidam & infœlix, cum equis & fœminis, & aliis omnibus, & mulierculã in viduitate reliquit. Quas enim, dũ viueret, adflictiones passus sit, dici non potest: quas cũ iste insurgeret, ferre coactus est. Hic vero qui nũc dominatur, an nõ ex quo diadema suscepit, in laboribus, in periculis, in D afflictionibus, in tribulationibus, calamitatibus & insidiis versatur? At non tale est regnum cœlorum, sed posteaquã illud acceptũ fuerit, habetur pax, vita, gaudiũ, & lætitia. Sed, quẽadmodũ dixi, non est vita quæ careat ærumnis. Si vero in tẽporalibus, etiã quæ omnium fœlicissima putatur, nẽpe regia, tãtis referta est calamitatib⁹, quid putas in priuatis? Et quãta reliqua sint mala, ne dici quidẽ poterit. Quot sępenumero fabulæ de istis cõfictæ sunt? Omnes propè tragœdiæ in scenis & fabulæ de regibus ostenduntur. Plura nanq; in fabulis ex rebus gestis fingũtur. Ita enim voluptatẽ habent Thyestæa conuiuia, ꝙ omnis illa domus calamitatibus subuersa est. Sed ista quidẽ ex illis quę ab externis cõposita sunt scimus. Si vero vultis & ex scripturis dicemus: Saül primus regnauit. Sed scitis quomodo post ipsum Dauid, & ipse mille malis tentatus

μελαινόμενον.

προσδόκιμοι.

*αὐτῦ.i.ipsius. suum habet editio Ger.

† medicamentis datis.

† Et filio quoq; oculum effoderat, metu futurorum, nihil cõmerito]

†exarsit.

A periclitatus sit, Salomõ, Abia, Ezechias, Iosias similiter. Nõ enim potest sine adflictione, nõ potest sine laboribus, nõ potest sine tristitia præsentẽ vitã quisquã pertrãsire. Sed nos tristemur nõ propter talia, ꝓpter quæ reges: sed propter talia, vnde magnum etiam lucrum habemus. Quę enim secundũ deum est tristitia, poenitentiam stabilẽ & constantem ad salutem operatur. Pro illis cõtristari oportet, pro illis dolere, pro illis morderi. Ita contristabatur Paulus. Nã ex multa, îquit, afflictione & anxietate cordis scripsi vobis per multas lachrymas. Quoniã enim rerũ suarum gratia non habebat vnde lugeret, pro alienis hoc faciebat. Imò & illa propria reputauit, iuxta luctus rationem. Alij offendebãtur, ipse vrebatur. Alij infirmabantur, infirmabatur & ipse. Bona est eiusmodi tristitia, melior quouis mũdano gaudio. Ita lugentẽ ego omnib⁹ B hominibus præposuero: imò & ipse dominus ita lugentes & compatiẽtes beatos dicit. Non ita Paulum periculorum gratia admiror & stupeo. Imò non tantum pericula admiror, quantũ ea pro quibus singulis diebus moriebatur. Sed hoc me magis mouet. Nã ex animo fiebat dei amãte & amicè affecto, ex dilectione, quã Christus ipse quęsiuit, ex cõpassione fraterna & paterna, imò vtraq; ista maiore: Ita affectum esse oportet, ita lachrymari. Tales lachrymę multa sunt refertæ lætitia, talis luctus causa est gaudij. Etiam si eos quos deploramus, nihil iuuerimus: nos tamẽ ipsos iuuabimus. Qui enim alienorum gratia ita dolet, multo magis hoc suorum gratia faciet. Qui aliorum delicta ita deflet, sua ipsius deflere non negliget: imò nõ statim delinquet. Hoc vero demũ graue est & acerbum, ꝙ ita pro peccantibus lamentari iussi, ne pro nostris C quidem peccatis aliquã pœnitẽtiam ostendimus, sed sine omni dolore peccam⁹: & omnia magis curamus, omniáque potius reputamus, q̃ nostra peccata. Propterea gaudemus inane mundi huius gaudium, quod confestim extinguitur, quod mille tristitias parturit. Tristemur tristitia quæ gaudij sit mater, & non lætemur gaudio quod tristitiam pariat. Fũdamus lachrymas multam voluptatẽ seminantes, & non rideamus risum qui nobis stridorẽ dẽtium generet. Tristemur tristitia, ex qua germinet requies & refocillatio: & nõ quęramus delicias, ex quibus multa nobis adflictio & dolor nascatur. Laboremus modicũ in terra, vt deliciemur in cœlis. In fragili & caduca hac vita adfligamus nos ipsos, vt in æterna illa requiem assequamur. Nõ simus remissi ac dissoluti in breui hac vita, ne ingemiscamus in æterna & infinita. Non videtis quàm D pleriq; etiam hîc temporalium rerum gratia adfligãtur? Cogita & te vnum ex illis esse. Ferto adflictionẽ & dolorẽ, spe futurorum nutritus. Non es Paulo melior, neq; Petro, qui nunquam hic requie potiti sunt, qui in fame & siti & nuditate vixerũt. Si eisdem cum illis potiri vis, cur contrariam viam ingrederis? Si vis ad ciuitatem illam pertingere, in quam illi peruenire meruerunt, eam ingreditor viã quæ illuc ducit. Non ducit illuc via quietis ac recreationis, sed adflictionis: illa spaciosa est, ista angusta. Hãc eamus, vt æternã vitam assequamur, in Christo Iesu domino nostro, cum quo sit patri simul cum sancto spiritu gloria, imperiũ & honor, nũc & semper & in secula seculorũ, Amen.

2.Cor.7.c

Ibid.2.b

Finis commentariorum D. Ioannis Chrysostomi in epistolam Pauli ad Philippenses.

D. IOAN-

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI DE PROFECTV EVANGELII

homilia, in dictum Apostoli: Siue occasione, siue veritate, Christus annunciatur. Phili.1.c

Luc.1.c. CVM pridem pharisæi & publicani mentionem faciendo, bigas duas, ex vitio scilicet virtutéque iungeremus, ostẽdimus quàm sit vtilis humilitas animi, & quàm damnosa mentis arrogantia. Nam arrogantia, licet iustitiæ societur, & ieiuniis, & decimarũ solutioni, posterior fit. Humilitas autem licet peccato iungatur, præcurrit pharisæi bigam: nec impeditur, quia improbum habet aurigam. Quid enim publicano deterius? Tamẽ nihilominus, quoniam animam suam contriuit, & peccatorem se confessus est, B præoccupauit pharisęum, & ieiunia, vt dicitur, habẽtem, & decimas dãtem, áque malis omnibus liberatum. Quarénam hoc? Quia tametsi ab auaritia & rapina fuerit alienus, matrem tamen malorum omniũ inanem gloriã & arrogantiam habuit in anima profundius radicatã. Et idcirco Apostolus obsecrat, & Gala.6.a dicit: Vnusquisq; opus suũ probet, & tũc in semetipso tantùm gloriationẽ habebit, & nõ in alio. Ille autem in mediũ prorumpit, omnium qui in toto orbe accusator, & omnibus se hominibus meliorem dicit. Non fuisset tolerabile, si se decẽ tantũ, vel quinque, vel duobus, vel vni prætulisset, Nunc autẽ nõ solùm paucis, sed & toti orbi se præposuit: vnde non mirũ, ꝙ cursu posterior fuit. Et sicut nauis, quę multos fluctus trãsit, multásq; tempestates effugit, in ipso autẽ portu tãdem in scopulum impingit, iacturam totius C in se recõditi thesauri facit: ita & pharisæus ille postquã sustinuit labores ieiunij, aliásq; virtutes omnes, quia linguã non coërcuit, arrogantia sua in ipso portu naufragium fecit. Nam abire cum tanto detrimẽto à precibus, à quibus lucrum erat sperandum, quid aliud est, quàm naufragiũ facere? Proinde dilecti, cũ hæc sciamus, omnium nos postremos existimemus, etiãsi in ipsum virtutis culmẽ cõscenderimus. Scim⁹ quoque quòd arrogantia ex ipsis cœlis superbientẽ deducere, & humilitas ex abysso peccatorũ, modestè agentem, in altũ reducere potest. Humilitas pharisæo publicanum præposuit. Arrogantia autẽ & superbia incorporeas virtutes, diabolũ inquam è cœlo deturbauit: humilitas & propriorũ peccatorũ agnitio, latronem ante apostolos in paradisum induxit. Igitur si qui sua confitentur peccata, tantam sibimet- D ipsis fiduciã cõciliant: qui multorum bonorũ cõscij, animas suas humiliant, quantas nõ coronas assequũtur? Si enim humilitas peccatis sociata, tã expeditè currit, vt iustitię ipsam rectè iũgas, quãdo eã iustitiæ coniunxeris, quò non peruenit? quos nõ trãsibit cœlos? Stabit planè fiducia magna inter angelos apud ipsum dei thronũ. Contrà, si cũ iustitia copulata fuerit arrogãtia, immodica sua grauitate etiam illius fiduciam detrahet: peccato autem iuncta, in quam gehennæ profunditatẽ nõ præcipitabit? Hæc dixerim, non vt iustitiam negligamus, sed vt arrogantiam fugiamus: non vt peccemus, sed vt modesti simus. Fundamẽtũ eñ philosophiæ nostræ est humilitas. Esto, multũ ædifices, habeas eleemosynas, preces, ieiunia, virtutésq; omnes, hac nõ præiecta, frustra & in vanũ erunt omnia, faciléque ruet super arenam extructum

A ædificium. Nihil est in omnibus nostris bonis operibus, quod hac nõ egeat: nihil est, quod sine hac stare poterit. Etiam si dicas continentiam, virginitatem, contemptum diuitiarũ, & quæcunque libet, omnia profana, impura, & abominabilia sunt absque humilitate. Cum hac dicitur ædificemus: hanc in verbis, in operibus, in cogitationibus, in omnibus præstemus. Sed de humilitate sufficiant hæc, non equidem vt virtutis postulat dignitas (nullus enim eam pro dignitate laudare potest) sed pro vestræ charitatis intellectu. Scio enim ꝙ amplexabimini eam magno studio, licet paucis admoniti dictis. Quoniam autem apostoli dictum hodie lectũ, multis videtur ignauiæ ansam præbere, operæprecium vt ipsum clarius reddamus, quò nulli frigidam defensionẽ in salutis suæ perniciem inde sumant. Igitur eò sermonem flectamus. Quod autem hoc dictum? Siue occasione, in- Philip.1.c B quit, siue veritate Christus annũciatur. Hoc multi in ore habẽt, & simpliciter ac temerè circunferunt, neque priora, neque sequentia legẽtes, sed absecta aliorum membrorum consequentia, in animarum perniciem ignauioribus proponentes. Attentãt enim illos hac via à saniore fide abducere: deinde cùm pauidos ac trementes, & periculum suspicari vidẽt, vt timorem illum ex animis eorum eximant, dictum hoc Apostoli in medium afferunt, dicentes: Paulus hoc admisit inquiẽs: Siue occasione, siue veritate Christ⁹ annuncietur. Verùm hæc neutiquam se ita habent. Primùm enim non dixit annuncietur: sed, annunciatur. Dicere enim, annũcietur, eius est qui legem statuit. Dicere autẽ, annunciatur, est annunciari quod euenit. Quòd autem Paulus legem nõ statuat, vt fiãt C hæreses, sed abducat omnes ab hoc instituto, habes ex his. dicit enim, Si quis vobis euangelizauerit ali- Galat.1.b quid præter id qđ audistis, anathema sit, etiã si ego, vel angelus de cœlo. Non autem anathematizasset & seipsum, & angelos, si rẽ periculo carere sciuisset. Et iterũ dicit: Zelotypus sum erga vos dei zelo. Aptaui 2.Co.11.a enim vos vni viro, vt virginẽ castã exhibeatis Christo. Vereor autẽ, ne fortè vt serpens Heuam versutia Geñ.3.a sua decepit, ita corrũpantur sensus vestri à simplicitate, quæ erat in Christũ. Ecce, & simplicitatẽ posuit, & veniam non dedit. Nam si condonasset, iam non erat periculum: & si periculum aberat, frustra timuit Paulus. Christus quoque nõ iussisset exuri zizania, si Mat.13.d res indifferens esset, nunc illũ audire, nunc aliũ, & omnes absq; discrimine. Et quídnã est quod dicit? Repetam paulò altius historiã. Sciendũ eñ, in quo sta- D tu res Pauli erãt cum hæc scriberet: Quomodo ergo tũc agebat? In carcere erat, in catenis, grauibúsq; periculis. Vnde hoc manifestũ? Ex epistola ipsa, Nã ante hæc dicit: *Scire autem vos volo fratres, quòd quæ mihi acciderunt, ad maiorem euangelij profectũ euenere: ita vt vincula mea manifesta facta sint in Christo, in toto prætorio, ac cæteris omnib⁹, vtq; plures ex fratrib⁹ in domino freti vinculis meis, vberius auderẽt impauidè sermonẽ loqui.* Phili.1.b Nero enim eũ in vincula cõiecerat. Quippe quemadmodũ pręđo aliquis domũ cũctis dormientibus ingressus, vt auferat omnia, si quem viderit accẽdere candelã, illum mox interimit, & lumẽ extinguit, vt auferre & rapere alia absque metu possit: ita & Nero tũc latronẽ & furem quendam agens, dormientibus omnibus, profundóque somno grauatis, omniũ bona diripiebat, nuptias inuadebat, domos subuertebat, nullúmque malitiæ genus intermittebat. Proinde mox vt beatũ Paulum

vidit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vidit accendere in mũdo candelã, & afferre sermonẽ doctrinæ, quo sua reprehẽdebatur iniquitas, quò omnia facere liceter posset, curauit vt & extingueretur prædicatio, & interficeretur magister. Itaq; vinctum sanctũ illũ cõiecit in carcerẽ. Et tunc hæc scripsit Paulus. Quis non admiraretur, & obstupesceret generosam illam animã cœli municipem? Vinctus, constrictúsque Philippensibus scribit. Scitis autem quanto interuallo distẽt Macedonia & Roma. Neq; charitatẽ & memoriã discipulorum ex pectore eius vel viæ prolixitas, vel tẽporis tanta intercapedo, vel negotiorũ strepitus, vel molestię, vel quæcũque alia, abradebant: sed habebat omnes eos in mente. Neq; ita catenis manus eius erant vinctæ, vt amore discipulorum anima eius cõstricta: id quod etiam ipse in
Philip.1.a procœmio epistolæ declarat, dicẽs: Propterea q̃ habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione & cõfirmatione euãgelij. Et sicut rex manè super thronũ sutum conscendens, & in regalibus aulis cõsidens plurimas vndequaq; literas accipit: ita & ille in carcere, quasi in regalibus palatiis sedens, multò plures & accepit, & misit: vndequaq; gẽtibus ad eius sapientiam confugientibus, & ad eum referentibus de omnibus quæ apud se fiebant. Et tantò plura q̃ rex administrabat, quãto & maior principatus sibi concreditus erat. Nõ enim eos solùm qui in Romanorũ ditione, sed & barbaros omnes, deus qui terrã & mare cõtinet, in manus eius dederat. Atq; hoc manife-
Rom.1.b stans Romanis dicebat: Nolo vos ignorare fratres, q̃ sæpe proposuerã venire ad vos, licet prępeditus fuerim vsq; in hunc diẽ, quò fructũ aliquẽ haberẽ inter vos quoq;, sicut & inter reliquas gẽtes. Græcis simul ac barbaris, eruditis pariter ac rudibus debitor sum. Quotidie igitur curæ ei erat, quid Corinthij, quid Macedones, quid Philippẽses: quomodo Cappadoces, quomodo Galatæ, quomodo incolẽtes Pontũ, quomodo omnes homines valerẽt. Et licet totius orbis curam suscepisset, nihilominus tamen non solùm pro gentibus integris, sed & pro vno homine solici-
Ad Philemonem. tus erat. Et nũc quidẽ propter Onesimum epistolam
1.Cor.5.a mittebat, & propter eũ qui apud Corinthios stuprũ cõmiserat. Non enim hoc considerabat, q̃ vnus esset qui peccauerat, & præsidio egeret, sed quòd homo esset. Homo dignissimum dei animal, & propter quẽ nec vnigenito suo pater pepercit. Non enim mihi hoc dicas, q̃ sit fugitiuus quispiam, vel latro, vel fur, vel facinorosus, vel q̃ sit pauper, abiect⁹, vilis, & nullius frugis: sed cogites, quòd & pro ipso mortuus est Christus, sufficiátq; tibi, vtpote idonea solicitudinis causa. Cogita, quantũ illum esse necessarium sit, quẽ tantus Christus ita appreciatus est, vt nec sanguini suo pepercerit. Neq; enim opinor, si rex pro aliquo occidi vellet, quęreremus argumẽtũ aliud, num magnus quispiã ille sit, quẽ rex tanti facit. Non autẽ ego tantùm opinor, sed sufficiẽs est mors eius, qui mortuus est, vt ostẽdat quãtę charitatis fuerit erga illum. Nunc verò, cùm non homo, nõ angelus, nõ archangelus, sed ipse cœlorũ dominus, ipse vnigenitus dei filius, carne vestitus tradit semetipsum pro nobis ad mortẽ: si nõ omnia fecerimus, & attentauerimus, vt homines tãto precio redẽptos, in omni cura habeamus, qua nos tuebimur defensione? quã veniã impetrabimus? Et hoc ipsum Paulus indicans, dicebat: Ne
Rom.14.c cibo tuo perde illũ, propter quem Christus mortuus est. Volens enim eos qui despiciebant & contemnebant fratres infirmos castigare, & in officio continere, vt persuaderet eis habendã proximorũ curã, hãc vnicam rationẽ pro omnibus dedit. Igitur sedens in carcere, per tantum spacium epistolã scripsit Philippensibus. Charitas enim erga deum nullis humanis impeditur, vtpote supernè in cœlis radicata. Et quid scribit? *Scire autem volo vos fratres.* Vidisti curam magistri pro discipulis? audi & curam discipulorum pro magistro: vt scias q̃ hoc erat, quo fortes & inuicti fiebant, quãdoquidẽ ita mutuum inter se amore vincti
Prou.18.a erãt. Frater enim qui à fratre adiuuatur, est sicut ciuitas fortis, & multò magis tot ac tãti vinculo charitatis inter se iũcti, omnib⁹ dæmonũ restiterũt insidiis. Nõ opus est vlteriori demonstratione & sermone, quòd Paulus discipulis deuinctissimus fuerit, qui & catenatus solicitus pro eis erat, & quotidie moriebatur. Quòd autem discipuli Paulo vicissim magno studio
Rom.16.a deuincti fuerint, & nõ solùm viri, sed & mulieres, audi quid dicat de Phœbe: Cõmendo autẽ vobis Phœben sororem, quę est ministra ecclesiæ Cenchreẽsis, vt illã susciptis in Christo, sicut decet sanctos, & assitis ei, in quocunque vobis eguerit negotio. Nam & hæc cùm multis affuit, tum & mihi. Et hæc quidem, quòd officiosè eum adiuuerit, magnum accepit testimoniũ. Priscilla autẽ & Aquilas etiã mortẽ pro Paulo adierunt, de quibus sic scribens inquit: Salutate
Ibidem. Priscillã & Aquilã, qui pro anima mea suã ipsorum ceruicẽ supposuere. Et de alio quoq; his ipsis scribẽs dicit, q̃ appropiarit vsque ad mortem, nõ habita ratione vitæ, vt suppleret id quod inuestro erga me officio fuit diminutũ. Vides quomodo amabant magistrum, quomodo suæ ipsorum animæ salutem illius præferebãt? & propterea tũc nullus eorũ superabatur. Hæc autẽ dico, non vt audiamus solùm, sed & vt imitemur: & nõ ad subditos solũ, sed & ad principes sermo noster se protendit: quò & discipuli frequens in magistros officiũ, & vicissim magistri eandẽ quam Paulus erga discipulos amoris affectionem declarẽt. Etenim Paulus tam anxiè omnium salutem curabat, perinde ac totus mundus sibi vnica domus foret, neglectísque suis vinculis, & plagis, & afflictionibus, & pressuris, considerabat & inquirebat quotidie, quomodo res discipulorum se haberẽt: & sæpe propter hoc ipsum solũ misit nũc Timotheũ, nũc Tychicum: nam de hoc quidem inquit, Vt sciatis & vos quæ ad
Ephe.6.d me pertinent, quid agam: de omnibus certiores vos reddet Tychicus dilectus frater, & fidus minister in domino, quẽ misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscetis de rebus nostris. Et iterũ aliis: De omnib⁹ rebus
Colos.4.b meis certiores vos faciet Tychicus dilectus frater & fidus minister, & cõseruus in domino, quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscat quid agatis, & cõsoletur corda vestra. De Timotheo autẽ: Quapropter
1.The.3.a & ego non amplius ferens, misi ad hoc vt cognoscerem fidem vestrã, ne quo pacto tentasset vos ille qui tẽtat, & inanis factus esset labor noster. Et Titũ quoque aliò mittit, & alium iterum in alium locum. Atque ipse vinculorum necessitate in vno sępe loco de-
2.Cor.8.c tentus, visceribus suis adesse non poterat, ita discipulis suis aderat. Itaq; & tunc detentus in vinculis scribebat Philippensibus: Scire volo vos fratres. Discipulos fratres vocat. Tanta enim charitas est, vt abiiciat omnem inæqualitatem, nullámque vel eminentiã vel dignitatẽ sciat: sed & si quis omnib⁹ sit sublimior, aduſque humillimũ omniũ descendit: id quod & Paulus faciebat. Audiamus autem quid eos scire volebat: Quæ mihi aceiderunt, magis ad profectum euangelij euenêre. Quo pacto, & quomodo dic oro? Num vinculis absoluebare? Num catenam deponebas? num impauidè prædicabas in ciuitate, & in ecclesia multos & prolixos sermones faciebas de fide, susceptíſq; inde multis discipulis abibas? Num suscitabas mortuos, & admirationi eras? Num leprosos purificabas, & obstupefiebant omnes? num dæmones fugabas? Nihil horum dicit, sed quid? & quomodo profectus euangelij factus est? ita vt vincula mea manifesta fierent in toto prætorio, & cæteris omnibus. Quid dicis? Hic profectus est, hoc incremẽtum, hoc prædicationis lucrum, quòd omnes didicerunt te vinctum? Ita profecto, dicit. Audi ergo sequentia, vt discas quòd vincula non solùm non sunt facta obstaculum, sed & magnæ fiduciæ materia: atq; adeò, vt plerique fratrum in domino freti vinculis meis, vberi⁹ ausi fuerint loqui impauidè. Quid dicis ô Paule? Non anxietatem, sed fiduciam iniecerũt vincula: non timorem, sed amorem? nõ habent quæ sequũtur consequentiam: Scio & ego. Neque enim iuxta humanorum operum morem hæc contigerunt, ait: sed super naturam fiebant, erántque diuinæ gratiæ operæ, vt vnde alij anxij, inde illi fidentes redderentur. Nam si quis capit cõstringítq; ducem, & fit hoc manifestum aliis, vertitur in fugam omnis exercitus. Et si quis pastorem abducit ab ouili, absq; timore abiguntur oues. Atqui hìc non ita euenit, sed per omnia secus. Dux vinctus erat, & fiebant alacriores milites omnes, maioribúsque animis & fiducia in aduersarios irrũpebant. Pastor cõstrictus erat, & oues neque auferebãtur, neque dissipabantur. Quis vidit? quis audiuit è magistrorũ aduersitatibus discipulos plus solatij capere? Quomodo non timuerunt? quomodo nõ dixerũt Paulo, Medice cura temetipsum, libera teipsum à malis: & nobis quoque cõsultũ erit? Quomodo nõ dixerunt talia? Quomodo? Erant edocti à gratia spiritus sancti, hæc non ex infirmitate, sed ex permissione Christi fieri, vt magis effulgeat veritas, quæ per vincula & custodias, & afflictiones & angustias crescens, in altius fastigium erigitur. Etenim si vincula, Pauli mentem deiecissent, & timidiorẽ reddidissent: nõ mirum, si & ipse, & qui eum accessissent, fuissent anxij. Verũ quia plus afferebãt fiduciæ, & ad maiorem gloriã cõducebant: magis obstupescendũ est, & admirandum, quomodo per rem ignominiæ plenam, gloria doctori conciliatur, & per terriculamentum fiducia & consolatio discipulorum crescit. Quis non obstupesceret, vidẽs illum catena circundatum, & dæmones fugare? Non diadema regis caput tam decorat, vt illius manus catenę: non sua quidem natura, sed gratia in ipsis efflorescente, quę magis consolabatur discipulos, videntes quidem corpus vinctum, linguam autem solutam, manus cõstrictas, sermonem verò liberum, & in totum mundum ocitius, quàm solis iubar percurrentẽ. Magna sanè discipulorũ consolatio erat, cum re ipsa discerent, nullam præsentium molestiarum grauem. Anima enim quando diuino amore & desiderio verè corripitur, ad nihil huius vitæ se conuertit: sed sicut mẽte moti, contemnunt ignem, & ferrum, & feras, & pelagus, & omnia: ita pij furore quodam, maximè spirituali ac honestissimo insaniunt, deridẽtes omnia quæ vidẽt. Et propterea discipuli videntes magistrum vinctũ, exultabant magis & gaudebant: re ipsa declarantes aduersariis, quàm sint vbique inuicti, & nullis mancipati. Itaque rebus sic se habẽtibus, æmuli quidã Pauli, grauius bellum excitare, & tyrannum contra eum crudelius exasperare cupientes, simulabant & ipsi se esse prædicatores: prædicabántque rectam ac sanam fidẽ, ita vt & doctrina Pauli magis incresceret. Hoc autem non ideo faciebant, quòd fidem rectam seminare vellent: sed vt audiret Nero prædicationẽ crescere, & doctrinam inualescere, vt inde exasperatus, quamprimum Paulum in profundum demitteret ac perderet. Itaque duæ erant tũc doctrinæ, vna discipulorum Pauli, altera inimicorum eius: illis ex veritate, his ex odio & contentione in Paulum, prædicantibus, & hoc manifestans docebat: Alij quidẽ, inquit, propter inuidiã & cõtentionẽ Christum prædicant, inimicis illis designatis: alij autem bona vo-
B luntate, quo discipulos suos intelligit. Deinde iterũ de illis inquit: Alij quidem ex contentione, nempe inimici, non castè, non candidè prædicantes, sed existimãtes addere se afflictionem vinculis meis: alij contra ex charitate, & hoc quoque de fratribus illis suis dicit: scientes quòd in euãgelij defensionem cõstitutus sum. Quid ergo? Attamen quouis modo, siue per occasionem, siue per veritatem, Christus tamen annunciatur. Atque ita frustra & vanè verbum hoc pro hæresibus assumitur. Nam qui tunc prædicabãt, non dogma corruptum prædicabant, sed fidẽ sanam & rectam. Quòd si adulteratam doctrinam prędicassent, & alia quàm Paulus docuerat, non vtique euenisset quod volebant. Non volebant autem aliud, q̃ vt aucta fide & multiplicatis discipulis Paulus à Ne-
C rone in grauius periculum adduceretur. Quòd si alia quàm Paulus prædicassent, non vtique discipulos Pauli multiplicassent: & si nõ plures fecissent, neque exasperassent tyrannum. Igitur hìc non dicit, q̃ corruptas doctrinas introducant: sed quòd causa propter quam prædicabant, non fuerit syncera. Aliud enim est occasionem prædicationis non esse sanam: & aliud, non esse prædicationem sanam. Nam prædicatio quidem non sit sana, quando errores continent dogmata. Occasio autem non sit sana, quando dogma quidem sanum est, prædicantes autem non propter Christum prædicant, sed vel ad inimicitias, vel ad aliorũ gratiam. Proinde non dicit, quòd hæreses introduxerint: sed quòd non ob rectam occasionem, neque ob pietatem prędicauerint id quod prędicauerunt. Quandoquidem hoc non faciebant ad
D incrementum euangelij, sed vt Paulo infesti essent, & in maius periculum eum adducerent: & propterea illos arguit. Cæterum vide quomodo diligenter hoc posuit. Existimantes, inquit, afferre vinculis meis: nõ dixit, afferentes vinculis meis: sed, existimantes, hoc est putãtes quòd afferant: insinuat, q̃ licet illi sic opinentur, non tamen ipse sic afficiatur, quin potius ob euãgelij incrementum gaudeat, vnde adiecit, dicẽs: *Et in hoc gaudeo, quin & gaudebo.* Quid enim, si etiam semetipsos perdunt illi, ex odio mei hoc facientes, dũmodo & quæ mea sunt inuiti augeant? Vides quanta erat Pauli virtus? quomodo nullis diaboli versutiis capiebatur, & non solum non capiebatur, sed & ipsum laqueis suis apprehendebat? Nam licet multiplex esset & diaboli versutia, & ministrorum eius malignitas, qui prædicabant quasi idem saperẽt quod Paulus, qui tamen sapiẽtes in versutia sua apprehendit,

prehendit,nō permittebat hoc fieri. Proinde Paulus
Phili.1.d hoc tunc declarans,dicebat: *Manere quidem in carne, neceſſarium magis propter vos:& hoc certus ſcio,quòd manſurus ſim,& cum omnibus vobis permanſurus, in veſtrum profectum,& gaudium fidei.* Illi enim pręſenti quidem vita eiicere me cupiunt, & propterea ſuſtinent omnia: deus autem non permittet propter vos. Hæc igitur omnia diligēter ſeruate memoria, vt eos qui ſimpliciter,ac temerè ſcriptūris, ac cum pernicie proximi vtuntur, omni cum ſapientia corrigere poſſitis. Poterimus autem & dictorum meminiſſe,& alios corrigere,ſi ad preces ſemper cōfugimus: & oremus deū, vt det ſermonem ſapientiæ, & intellectum auditus, certámque & indeprędabilem hųius depoſiti cuſtodiam. Sæpe enim cōtingit,vt quę ſtudio noſtro corrigere nō poſſumus,ea per preces efficere valeamus, per preces inquam perpetuas. Semper enim orandū eſt, & in afflictione & proſperitate, & tam ei qui in tribulationibus, quàm qui in bonis. Et illi quidem, qui in bonis & proſperitate,vt immota hęc maneāt, & non transferantur:huic autem,qui in anguſtiis, & afflictione, vt benignam eorum viciſſitudinem ſentiat. In tranquillitate es, ora deum vt ipſa tibi tranquillitas ſtabilis maneat. Tempeſtatem vides grauē, ora deum vt auertat ipſam, & ex ipſa tranquillitatē faciat. Exauditus es, gratias age, quòd exauditus es. Non exauditus es,perſeuera,vt exaudiaris. Et ſi differt aliquando dominus,non id odio facit, neque te auerſatur: ſed differendo, diutius te ſecum ſeruare vult. Sicuti & patres filios indulgentius amātes, quò illos diutius apud ſe detineant quos deſides vident, dedita opera morantur aliquid daturi. Cæterùm nō opus tibi patronis apud deum, neque multo diſcurſu,vt blandiare aliis:ſed licet ſolus ſis, patronóq; careas,& per teipſum deum preceris, omnino tamen voti compos eris. Neque enim tam facilè deus annuit, cùm alij pro nobis orant, vt cùm ipſimet oramus,etiamſi plurimis pleni ſimus malis. Nam & hominum,quos valde exulcerauimus, iræ quieſcunt, ſi diluculo & meridie, & veſperi apud eos comparemus,atque cum illis continua ac humili conſuetudine conuerſemur: & multò magis apud deum, ſi frequēs fueris:licet indignus ſis,dignus tamē eris: quoniam & indignus diutina familiaritate dignus fieri poteſt. Porrò tria hæc, nempe quòd indignum frequens cōuerſatio dignum reddat: & quòd deus magis annuat,ſi per noſipſos oremus,quàm ſi alij orent: &quòd dando ſæpe differt,non vt nos vacuis manibus amandet, & animo hæſitabundo relinquat, ſed vt bonorum maiorum nobis cauſa fiat. Tria hæc inquam,ex parabola hodie nobis lecta, manifeſta facere tentabimus. Acceſſit Chananæa Chriſtum pro filia orans,quæ à dæmone agitabatur, & clamans cū
Mat.15.c tanta voce,ait:Miſerere mei domine, filia enim mea malè à dæmonio torquetur. Ecce alienigena mulier & barbara,& extranea à Iudæorum iuriſdictione. Et quid aliud erat,quàm canis,& indigna quæ voti cōpos fieret? Nō enim honeſtum eſt,inquit, vt accipiatur panis filiorum, & obiiciatur canibus. Attamen

A precum frequentia digna facta eſt, non ſolùm vt inter filios recenſeretur quæ erat canis,ſed & vt multis laudibus honeſtata dimitteretur. Dixit enim: O mulier, magna eſt fides tua. Quoniam autem Chriſtus dixit,Magna eſt fides tua: nulla opus eſt demonſtratione,& inquiſitione vlteriori de mulieris huius gloria. Vides quomodo mulier,quæ indigna erat, ex aſſiduitate facta eſt digna? Vis diſcere, quòd etiam per noſipſos orantes apud deum plus efficimus, quàm dum alij pro nobis orant? Clamauit hæc: & vt acceſſerunt diſcipuli,dicunt:Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Et ad illos quidem dixit: Nō ſum miſſus niſi ad oues,quæ perierunt domus Iſraël. Quādo autem ipſamet acceſſit, & perſeuerauit clamans, & dicens:Domine,Etiam: Nā & catuli edunt de menſa dominorum ſuorum: tūc beneficium dedit, & ait:
B Fiat tibi ſicut vis. Vides,quomodo repulit, cùm alij precarentur: vbi verò ipſamet orans pro dono clamauit,annuit? Illis enim inquit, Non ſum miſſus niſi ad oues,quæ perierunt domus Iſraël:huic autem dicit, Magna eſt fides tua, fiat tibi vt vis. Similiter ab initio & ad ingreſſum petitionis nihil reſpondit: vbi autem ſemel & iterum,& tertiò acceſſit,tunc deniq; beneficium conceſſit. Et in fine docet,quòd dare diſtulerit:non vt eam repelleret,ſed vt patientiam mulieris omnibus monſtraret. Nam ſi propter repulſam diſtuliſſet, neque tardè ei donaſſet: & nos minimè agnouiſſemus mulieris ab initio vſque ad finem fortitudinem. Dimitte eam,inquiunt, quia clamat poſt nos. Vos auditis vocē,ego mentem video, ſcio quid dictura ſit. Nolo theſaurum mentis ſuæ occultum permanere, ſed expecto & ſileo, vt manifeſtetur, &
C omnibus clarus fiat. Cùm hæc omnia non ignoremus, poſthac, licet peccatores ſimus, & indigni in quos conferantur beneficia:licet ſoli ſimus, & interceſſoribus careamus,ne deficiamus orando, ne deſpondeamus animum:ſcientes,magnum apud deum patrocinium eſſe per ſemetipſum magna alacritatē ad deum contendere:quanuis autem differat,& ceſſet vt largiatur, neque ſic recedamus: ſcimus enim, quòd miſericordiæ,magnæque erga nos clementiæ eſt ita differre & tardare. Si ita ſenſerimus,animáque dolente & feruida,ac excitata, & tali quali ad ipſum Chananęa acceſſit,etiamſi canes ſimus, grauibúſque in peccatis,& noſtra amoliemur mala:tantúmque fiduciæ accipiemus,vt aliis quoque patrocinari poſſimus: quemadmodum Chananæa hæc, non ſolùm ipſa fiduciam, & multas laudes conſecuta eſt, ſed &
D filiam intolerabilibus moleſtiis eripere potuit. Nihil enim,nihil inquam,precatione ignita & ſyncera validius eſt. Ipſa enim & præſentia mala diſſoluit, & à futuris pœnis eripit. Vt igitur & pręſentem vitam facilius tranſigamus, & ad iudicium fidentius migremus,multo ſtudio,alacritatéque ſedula precibus vacemus. Nam ſic & repoſita bona obtinere poterimus: quæ nobis omnibus per gratiam & miſericordiam ſuam cōcedat dominus noſter Ieſus Chriſtus, cui cum patre,& ſancto ſpiritu ſit gloria, imperium, & honor,in ſecula ſeculorum,Amen.

IN EPISTO-

IN EPISTOLAM PAVLI AD COLOSSENSES,

Diui Ioannis Chryſoſtomi expoſitio Vuolfgango Muſculo interprete. Authore damnato.

Homilia prima.

CAPVT I.

Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti,per volūtatem dei, & Timotheus frater,his qui Coloſsis ſunt ſanctis ac fidelib⁹ fratribus in Chriſto, Gratia vobis & pax à deo patre noſtro, & domino Ieſu Chriſto.

Omnes quidem epiſtolæ Pauli ſanctæ ſunt, habent tamen amplius quiddam quæ ab eo ex vinculis ſunt miſſę,vtpote quæ eſt ad Epheſios, quæ ad Philemonem,quæ ad Timotheum, quæ ad Philippēſes,& præſens iſta. Etenim & ipſam vinctus
Infra.4.a miſit,quemadmodum ſcribens dixit, Propter quod & vinctus ſum,vt manifeſtem illud,ſicut oportet me loqui:videtur autem iſta poſt eam quę ad Romanos eſt data eſſe. Nam illam quidem Romanis ſcripſit, quum eos nondum vidiſſet,iſtam vero, cum iam vidiſſet,& prope finē eſſet prædicationis ſuæ, id quod & ex eo liquet,quod in epiſtola ad Philemonem,in-
† τοιοῦτος ὢν. poteſt etiam de ſecunda perſona dici. vide Eraſm. annot. quit,†cum talis ſim,] nempe Paulus ſenex, & rogem pro Oneſimo: in iſta vero ipſum mittit Oneſimum, quemadmodum dicit,quem miſi vnà cum Oneſimo fido & dilecto fratre. fidum & dilectum, & fratrem cum vocans. Quapropter & cum fiducia in hac epiſtola dicit, nec dimoueamini à ſpe Euangelij quod
Inf.4.b audiſtis,quod prædicatum eſt apud vniuerſam creaturā,quæ ſub cœlo eſt. Durauerat enim iam aliquā-
†poſteriorem. diu Euangelij prędicatio. Arbitror autem hac†vetuſtiorem]eſſe eā quæ eſt ad Timotheū,& circa mortē
2.Tim.4.b. eius quoque ſcriptam, Dicit enim illic: Nam ego nūc
†poſterior immolor. † Vetuſtior ſanè eſt iſta q̃ ea ſit quam ad Philippenſes ſcripſit. Tum enim primum erat in vincula Romæ cōiectus. Qua vero ratione iſtas Epiſtolas pl⁹ aliquid præ cæteris habere dico? Hac ſcilicet, ꝙ ex vinculis ſcribēs: quemadmodū ſi ſtrenuus quidam in bello victor,interea dum confecta cæde tropęa ſtatueret,ſuis ſcriberet:ita ſanè fecit & ipſe, Nā & ipſe ſciebat hoc magnum eſſe. Etenim Philemoni ſcribens,inquit,quē genui in vinculis meis. Hæc autē dixit,ne triſtemur in aduerſis, ſed gaudeamus po-
†eo in loco erat. tius.†Cū hæc ſcriberet Coloſſenſibus,erat]apud eos Philemon. Nā ad Philemonē ſcribens, inquit,& Archippo cōmilitoni noſtro. Et in hac præſenti epiſto-
Infra.4.d la, Dicite,īquit,Archippo, vide miniſteriū quod accepiſti. Videtur autē mihi hic Archipp⁹ aliquod Eccleſię munus adminiſtrandū ſuſcepiſſe. Nondum viderat autē Apoſtolus,neque iſtos, neque Romanos, neque Hebręos,cū ad eos ſcriberet. Et de illis quidē
Cap.2. multis ex locis clarū eſt, de iſtis vero audi quid ipſe dicat:Et quotquot faciē meā in carne nō viderūt. Et iterū:licet carne abſens ſim, tamen ſpiritu vobiſcum ſum. Ita,ſcilicet,præſentiā ſuam vbiq; plurimum valere ſciebat,vnde & ſemper præſentē ſeipſum facit& applicat,etiā cum abſens eſſet. Et quādo fornicatorem caſtigabat, vide quomodo iudicio ſuo præſentem ſe exhibuerit. Nam ego quidē, inquit, vt abſens

A corpore,præſens autē ſpiritu, iam decreui tanquam 1.Cor.5.a
præſens: Et rurſus,veniam ad vos,& cognoſcam non 1.Co.4.d
ſermonē iſtorum qui inflati ſunt,ſed virtutem. Item, 2.Cor.15.a.
Non ſolū cum præſens ſum apud vos,ſed multo magis cū abſens ſum. Paulus apoſtolus Ieſu Chriſti per
voluntatē dei. Dignum fuerit & argumentū dicere, Argumētum epiſtolæ.
qđ ex ipſa epiſtola colligimus. Quod eſt igitur? Per angelos credebāt ſe conciliatos acceſſum habere ad deum. Habebāt multas obſeruationes, tam Iudaicas quàm Gentiles: iſtas itaq; corrigit. Vnde & initio ſtatim dicit,per volūtatē dei. Ecce rurſus illud,per, poſuit. Et Timotheus frater,inquit,igitur & ille apoſtolus. Decebat ergo eum quoq; notū fieri, His qui Coloſſis ſunt ſanctis. Ciuitas iſta Phrygiæ erat,qđ ex eo liquet,quòd vicinam habuit Laodiceam. Ac fidelib⁹ fratrib⁹ in Chriſto. Vnde ſanctus factus es,inquit,dic
B quæſo? Vnde fidelis vocaris? An non ideo quòd per mortem ſanctificatus es? An non ideo quòd in Chriſtum credis? Vnde frater factus es? Non enim in opere, neque in verbo, neque in virtute quapiam fidelis comparueras. Vnde dic quæſo, tanta tibi concredita ſunt myſteria? An non propter Chriſtū? Gratia vobis & pax à deo patre noſtro. Vnde vobis eſt gratia? Vnde pax? A deo,inquit,patre noſtro. Atqui nomen Chriſti non hoc modo ponit, Contra eos dico, qui
calumniantur ſpiritum. Vnde deus †pater eſt? Quis †pater eſt ſeruorū? Quis
ſeruorum]magnalia iſta perpetraſſet? quis te ſanctū fecit? quis fidelem? quis filium dei? Qui te fide dignū reddidit,is etiam cauſa eſt,quòd iſta tibi concredita ſunt. Fideles nanque non ideo duntaxat vocamur ꝙ credimus,ſed & propterea quòd myſteria iſta nobis à deo concreduntur quæ neque angeli ante nos co-
C gnouerunt,ſed indifferenter iſta à Paulo ad hūc modum ponuntur: *Gratias agimus deo patri domini noſtri Ieſu Chriſti*. Videtur mihi omnia ad patrē referre,ne mox illis ſermone aſſentiatur. *Semper de vobis, cum oramus.* Dilectionem ſuam non ſolum ex eo declarat, quòd deo gratias agebat, ſed & ex eo quòd continuè pro illis orabat,quòd & eos quos non viderat ſemper in animo ſuo habebat. *Audita fide veſtra in Chriſto Ieſu, & charitate erga omnes ſanctos.* Beneuolētiam ipſorum iſtis
ſibi conciliat. * Epaphroditus hæc illi nunciauerat. * Epaphras potius legēdum videtur.
Epiſtolam autem mittit per Tychicum, Epaphroditū apud ſe detinens. Et charitate, inquit, erga omnes ſanctos: Non erga vnum & alterum,ſed erga omnes, ergo etiam erga nos. *Propter ſpem repoſitam vobis in cœlis.* Futura bona intelligit. Dicit autē iſtud contra tentationes,ne hic ſibi recreationem quærerent. Etenim
D ne quiſquam inferret,& quid proderit charitas erga ſanctos, quum & ipſi miſerè habeant & adflicti ſint: gaudemus,inquit,quòd magnifica vobis ipſis in cœlis comparatis. Propter ſpem,inquit,repoſitam. Securitatem futurorū bonorum ita declarauit. *De qua prius audieratis per ſermonem veracem.* Reprehendit eos hoc verbo,propterea,quòd cum diu iam in fide fuiſſent,immutari trāsferríq; ſe ſuſtinuerint. De qua pri⁹ audieratis,inquit,per ſermonē veracē Euangelij. Veritatis teſtimonium meritò tribuit Euangelio, quoniam nullum eſt in eo mendacium. *Euangelij.* Nō dicit prædicationis,ſed continue vocat Euangelium, admonens eos beneficiorum dei. Et poſteaquam eos prius laudauerat,tum horum admonet. *Quod peruenit ad vos quemadmodum & in toto mundo eſt.* Gratificatur iā
ipſis. Illud autē*peruenit ad vos, metaphoricè dixit. * παρόντος quod permanſit
Non aduenit, inquit,ad vos, & rurſus abſceſſit,ſed manſit

Universidad de Deusto Biblioteca

uenit, vel, quod adest & præsens est. velut de re animata loquitur.

mãsit &adhuc illic apudvos est. Deinde quoniã plerique ex eo confirmantur ꝙ multos habent dogmatum cõsortes, propterea subiunxit: quẽadmodum & in toto mũdo. Adest vbiq;, superat & obtinet vbiq;, perstat vbique. *Et fructificat & crescit quemadmodum & in vobis.* Fructificat eo ꝙ efficaciter operatur, Crescit, propterea quòd multi illud amplectũtur, propterea quòd magis atque magis corroboratur. Nam & in plantis, quãdo corroborata est plantula, tũc† & densantur ramusculi.] *Quemadmodũ & in vobis.* Præoccupat auditorẽ laudib⁹, ne inuitus si fuerit, deficiat aut repugnet. *Ex eo die quo audistis.* Admirabile est, quòd mox accessistis & credidistis, & statim in ipso exordio fructum protulistis. *Et cognouistis gratiam dei in veritate.* Non verbo, inquit, neque fraude, sed ipsis operibus. Hoc ergo est ꝙ dixit, & fructificat, videlicet, signa & miracula facit, ꝙ simul vt illud accepistis, gratiam dei pariter cognouistis. Cum ergo Euangelium cõfestim adeò potentiã ac virtutẽ suam ostenderit, quomodo nõ graue esset nũc demum suspectum fieri? *Quemadmodũ & didicistis ex Epaphra dilecto conseruo nostro.* Consequens ergo est istum illic prædicasse, didicistis Euangeliũ. Deinde vt ostenderet virum hũc fide dignum esse, dicit, conseruo nostro. *Qui est fidus pro vobis minister Christi, qui & exposuit nobis vestram dilectionem in spiritu.* Ne dubitetis, inquit, de futura spe: videtis orbẽ cõuersum. Et quid opus est quæ apud alios gerãtur dicere? Quæ apud vos gerũtur etiã sine istis certa sunt & explorata: cognouistis enim gratiã dei in veritate, id est, ipsis operibus. Itaque duo ista futura confirmantur, ꝙ & omnes passim fidem suscipiũt, & quòd vos quoque. Neque enim alia quidẽ facta sunt, alia vero dixit Epaphras, qui est, inquit, fidelis: hoc est, verax. Quomodo ꝓ illis erat minister Christi? Quod ad Paulũ concesserat. Qui exposuit nobis, inquit, charitatẽ vestrã in spiritu, hoc est, spiritalem, quã habetis erga nos. Si iste Christi minister est, quomodo dicitis reconciliationẽ cũ deo esse per Angelos? Qui & exposuit nobis, inquit, charitatẽ vestrã in spiritu. Ea nanq; admiranda est, & solida dilectio, ita vt reliquæ nomẽ duntaxat dilectionis habeant. Sunt autem quidam nõ tales: at hoc non est veram amicitiam habere. Propterea & facile dissoluitur.

†etiã multi fructus producũtur,

Morale.

Multæ amicitiæ causæ.

Multæ sunt causę ex quib⁹ nascitur amicitia. Et turpes quidẽ pręteribimus. Nã nemo nobis illarũ gratia cõtradicet, tanquã quę malæ sunt. Sed si vultis naturales & tẽporales in mediũ adducemus. Itaque temporales quidẽ istæ sunt: vtpote, beneficio quisquam affectus est, ab ipsis maioribus suis acquisiuit amicũ, aut ex mẽsæ, aut peregrinationis cõmunione, aut est vicinus. Bonæ sunt & ipsæ. Aut eiusdẽ factus est artificij. Ista quidẽ nõ est syncera. Aemulationem enim quandã habet & inuidentiã. Naturales vero sunt, vt patris erga filiũ, filij erga patrẽ, fratris erga fratrem, nepotis erga auum, matris erga liberos. Vultis autem adiungamus & vxoris erga virum. Nam omnes coniugales amicitiæ temporales sunt & terrenæ. Igitur istæ quidem illis vehementiores esse videntur: vidẽtur inquã, quia sæpenumero illis inferiores sunt. Etenim alicubi visi sunt amici germanius affecti quàm fratres, etiam q̃ filij erga parentes, & natus quidẽ nihil opis attulit, alienus vero adfuit &adiuuit. Spiritalis vero dilectio, omnes reliquas excellit, tãquam regina quædam suorũ dominium habens, &splendido conspicua est habitu. Nihil enim terrenum hic est,

A vnde ista nascatur, quemadmodum temporalis illa. Non ex cõsuetudine nascitur, non ex beneficẽtia, nõ ex natura, non ex tempore, sed è supernis descendit, ex ipso cœlo. Et quid miraris ꝙ ad conuersationem eius nulla opus est beneficentia, quando neque illata iniuria subuertitur? Quod autẽ ista maior sit quàm illa, audi quid Paulus dicat: Optabã enim egoipse anathema esse à Christo pro fratrib⁹ meis. *Rom.9.a* Quísnã pater optauerit filij gratia in malis esse? Et iterũ: Dissolui & *Phili.1.c* esse cum Christo, multo melius esset, manere vero in carne necessarium magis est propter vos. Quæ mater mallet ista dicere, vt quæ sua ipsius essent negligeret? Et rursus audi ipsum dicẽtẽ, Orbati vobis ad spatium *1.Thes.2.d.* horæ, aspectu nõ corde. Et hic quidem pater si contumelia fuerit affectus amicitiã dirimit, illic vero nõ item, sed vsq; ad lapidantes etiam pertigit, beneficiis illos adficiẽs. Nihil enim, nihil est, inquam, adeo firB mum ac validum, atque spiritus vinculũ. Etenim qui ideo factus est amicus ꝙ beneficiũ accepit, nisi hoc sine intermissione fiat, inimicus erit. Qui ex cõsuetudine indiuulse coheret, is rursus amputata consuetudine amicitiã extinguet. Vxor quoq; quamprimum pugna intercesserit, deserit virum, & desiderium erga eum remittit. Et filius si diu viderit parẽtem viuere, grauatur. In spiritali vero amicitia prorsus nihil horũ est. Nihil ẽm ex istis est, vnde dissoluatur, quandoquidem neque ex ipsis consistit. Neque tempus, neque itineris prolixitas, neq; illata iniuria, neq; diffamia, neque * tumor, neq; contumelia, neque aliud ** οὐ θυμός.* quicquã inuadet illam, neq; etiam poterit dissolue- re. Et vt rem istam cognoscas, lapidabatur Moses, & *Exo.17.b* tamẽ pro eis orabar. Quísnã pater hoc pro lapidãte C se filio fecisset, & non magis ipsum quoq; lapidasset? Persequamur istam amicitiam quæ est ex spiritu (est enim valida & insolubilis) & non eã quæ est ex mensarum cõsortio: nam & tales prohibemur etiã in ista amicitia nobis adiũgere. Etenim audi quid Christus in Euãgelio dicat: Si quando conuiuiũ facis, inquit, ne voces amicos tuos, neq; vicinos tuos, sed claudos ac mutilos. Merito. Nã multa ex illis merces est. Sed ne ferre quidẽ potes, vt cum claudis & cæcis comedas? Graue hoc & intolerabile putas ac detrectas? Maxime quidẽ nõ oportebat eos auersari, veruntamen nõ est necesse vt simul cũ eis comedas. Etiãsi nõ collocaueris eos tecũ ad mensam, mitte tamẽ illis escas de mẽsa tua. Etẽm qui amicos ad prandiũ vocat, nihil magni facit. Recepit enim in hac vita mercedẽ. Qui vero mutilũ vocat & pauperẽ, deum habet de- D bitorẽ. Ne tristemur itaq;, si nõ in hac vita receperimus, sed si quãdo receperim⁹ hic, alibi in futuro nihil recipiem⁹ amplius. Quãprimũ retribuerit homo, nõ retribuet deus. Si homo nõ retribuerit, retribuet deus. Ne quęram⁹ itaq; illis benefacere, qui nobis rependere possunt, neq; eiusmodi retributionis spe illis benefaciamus. frigida ẽm est hæc cogitatio. Amicum si vocaueris, ad vesperã vsq; durabit gratitudo. Propterea cõsumitur ista amicitia velocius q̃ quælibet tẽporum ac momentorum exordia. Pauperem sanè & mutilũ si vocaueris, nũquã peribit gratitudo. Nam debitorem habes deum, qui perpetuo reminiscitur, & nunquã obliuioni tradit. Quanta vero mollities fuerit, dic quęso, cum pauperibus non posse ad mensam simul recumbere? Quid dicis? Immũdus est pauper, inquis, ac sordidus. Laua ipsum, & ita duc ad mensam tuã. Sed indumẽta habet sordida & squalida? Per-

Locus Luc.14. deuocãdis ad prandiũ pauperibus copiose tractatur.

da? Permuta cũ tuis, da illi stolam mundam. Non vi- A des quantũ hic sit lucri? Christus per ipsum ad te venit, & tu erga ipsum parcus es & sordidus? Cum regẽ voces ad mensam, adhuc istorum gratia contaris ac metuis? Ponantur duæ mensæ: vna quidẽ ex istis repleatur, & habeat cæcos, debiles & claudos, manus habẽtes aridas & brachia mutila, nudos pedes, vnam indutos tunicã, eámq; protritam: altera vero habeat optimates, duces, toparchas, principes magnos, preciosis indutos vestib⁹, subtilib⁹ etiã indumẽtis, & zonis præcinctos aureis. Rursus hic in mensa pauperũ, neq; sit argentũ, neque multum vini, sed quod sufficiat, & exhilarare valeat. Pocula vero & reliqua vasa ex vitro dũtaxat sint facta. Illic autẽ in mẽsa diuitum sint quidẽ omnia vasa ex argẽto & auro. Et tale sit hemicycliũ vt nõ vnus illud portet, sed duo strenui adolescẽtes vix loco moueãt. Deinde ponantur B amphoræ multo splẽdidiores argẽto, nẽpe ex auro. Sit hemicyclium tenere ac delicate vndiq; stratum. Rursus sint hic accumbentiũ multi ministri, non minus vestibus adornati & splẽdide induti, anaxyridas etiam habẽtes. Pulchrum enim est ætatis flore vegetos videre & bene curato corpore. Illic vero ad mẽsam pauperũ duo dũtaxat stent famuli, quibus nihil cordi sit omnis ille fastus. Et sint illis quidem fercula sumptuosa, istis vero tãta quę excutere possint animi mœstitiã, & hilares reddere. Dixíne & cõcessi abunde satis? Et ést ne vtraq; mẽsa satis diligẽter ad hunc modũ instructa? Aut desideratur aliquid? Ego quidẽ non puto. Etenim & vocatos conuiuas & multum illum vasorũ, stratorũ, & ferculorũ sumptum recensui. Verũtamen si quid omissum est, sermonẽ prosequẽtes inueniemus. Age ergo, quoniã commode nobis C vtraque mensa instructa est, videamus vbi vos accubituri sitis. Nam ego quidẽ ad eam proficiscor quæ est cæcorũ & claudorũ. Vestrũ vero plurimi mẽsam forte ducum eligẽt illustrem & splendidam. Videamus itaque vtra maiore sit voluptate & iucunditate referta. Nõdum autem futura bona discutiemus. Nã in istis etiã mea vincit. Quapropter? Propterea quod Christũ hęc habet recũbentẽ, illa vero homines, ista habet dominum, illa seruos. At nondum ista exquiram, sed videamus vtra maiorẽ habeat iucunditatẽ, eam quæ præsentis sit accubitus. Et iuxta hoc quidẽ maior est hic voluptas. Etenim accumbere cum Rege maiorem adferț voluptatem, quàm si accubueris cũ seruis. Sed discutiam⁹ & istud, rem ipsam in seipsa exquirentes & põderantes. Ego igitur & qui mecũ hanc pauperũ mensam eligũt, cum multa libertate & D animi delectatione & loquemur & audiemus omnia, vos autẽ tremẽtes ac timidi, simúlq; discumbentes veriti, ne manum quidem protendere audebitis, tanquam in pædagogium quoddam, non ad prãdium, ingressi, & veluti coram molestis ac sæuis dominis trementes. At illi non ita. Sed magni honoris est, inquis, recũbere cũ potioribus. Atqui ego maiore potiar honore. Nã vestra tenuitas hinc magis apparet, quando eadẽ mensa cõmunicantes seruorum more abiectè loquimini. Etenim & serui tenuitas tum maxime apparet, quãdo cũ hero suo discumbit. Nam ille quidem loco sibi nõ cõpetenti constitutus, nõ tãtum honoris ex mensæ familiaritate acquirit, quantum abiectionis & humilitatis. Tunc enim vehementer inferior redditur. Seorsum vero cõstitutũ seruũ, seorsum etiã constitutũ pauperẽ, videre est illustrio-

Anaxyrides bracæ sunt, hoc est, laxũ quoddam vestis genus quo cõtra frigus vtebantur.

A rem esse, quàm si cũ diuite gradiatur. Quicquid enim humile est & abiectũ, tum maxime apparet quàm sit humile, quãdo sublimi coniunctũ fuerit, & ipsa †collocatio quod abiectũ est, abiectius facit nõ sublimi⁹. *† cõparatio.* Ita & vos, ꝙ cum potioribus accumbitis, viliores facit. Nos vero non ita: Igitur in istis duplici nomine vos superamus, & libertate scilicet & honore, quibus quod ad voluptatis rationẽ attinet, nihil cõferri poterit. Ego quippe malim cũ libertate panem sumere, quàm cum seruitute mille fercula. Nã melius est, inquit, ad olera vocari cum amicitia & gratia, quàm ad *Proue.15.b.* vitulum saginatum cum inimicitia. Quicquid enim illi dixerint, coguntur laudare præsentes, aut certe offendere, nisi parasitorũ locum amplectantur, imò illis etiam peiores sint. Etenim illi, etsi cum dedecore, libere tamen opprobrandi ius habent: vobis vero B neque hoc licet. Tantam itaque vilitatem illic habetis (metuitis enim & cum timore humiliamini) honorem vero non ita. Itaque omni iucũditate priuata est illa diuitum mensa, ista verò quæ pauperum est, quauis animi delectatione referta est. Sed ipsorũ etiam ferculorum naturam discutiamus. Illic quidem, etiã inuito, necesse est multo vino rumpi. Hic vero nihil cogit nolẽtem comedere & bibere. Itaque voluptatem eam quæ illic ex qualitate ciborum est, ignominia & repletionis molestia occupans aufert. Nã corpora nobis non minus repletio corrumpit, & dolore conficit, quàm ipsa fames, imò multo etiam peius. Et des mihi quęcunq; volẽs, facilius ipsum repletione quàm fame rumpam ac perdam. Est enim reuera fames repletione tolerabilior. Famem nanq; etiam viginti dies quisquam ferre poterit, repletionem vero C ne solos quidẽ duos. Et qui cum fame continue luctantur, in agris nẽpe, sani sunt, & nihil opus habent medicis. Hanc vero repletionem dico, nisi continue vocarent medicos, vtique non ferrent. Imò & medicorum auxiliũ sæpenumero ista repletionis tyrannis fefellit. Potiores itaq; quod ad voluptatẽ attinet, habet hæc pauperũ mensa. Si enim suauior est honor, quàm ignominia sit, etsi suauius est in potestate esse, quàm subditũ esse, & libere loqui, & agere iucũdius, q̃ tremere & meticulosum esse, & quantum satis est necessariis potiri, magis quàm excedendo mensurã in deliciarum fluctus immergi, etiam voluptatis gratia melior est ist[illegible] pauperũ, quàm illa diuitum mensa. Est etiam sumptus gratia melior. Nã illa multa insumit, ista vero non item. Sed quid? Ergo discumbẽtibus duntaxat suauior est pauperũ mensa? An & con- D uiuatori plus adfert voluptatis quã illa? Hoc enim est quod nobis potissimũ quæritur. Igitur qui diuites & magnates ad prandiũ vocat, ante cõplures dies prãdium hoc præparat, & cogitur subire negotia, curas ac solicitudines, neque noctu dormiẽs, neq; per diẽ quiescens, sed multa in seipso comminiscens, & coquis, & popinatoribus, & structoribus facienda præcipiẽs. deinde imminẽte ipso conuiuij die, videre est ipsum timidiorẽ esse, quàm sint quibus iã depugnãdum est, ne quid cõtra præscripti rationẽ fiat, ne qua per inuidentiã fascinatio noceat, ne multos inde acquirat criminatores & opprobratores. Pauperes vero ad prandiũ vocans omni hac cura negotiisq; istis liber est, mensam ex tẽpore per seipsum parãs, ac nihil ante multos dies curans. Et post ista oĩa ille mox gratiã perdit, iste vero deum habet debitorẽ, & bona spe nutritur, singulis dieb⁹ ab ista mẽsa saturatus.

Etenim

Universidad de Deusto Biblioteca

Etenim cibi quidē cōſumuntur,gratia vero non cōſumitur,ſed quotidie magis gaudet & lætatur, q̃ qui multū adeo vini ingurgitāt. Nihil enim animū adeò nutrit,atq; ſpes bona,qua placida & vtilia expectantur:ſed videamus & reliqua.Illic quidē ſunt tibię,citharæ,ac fiſtulæ: hic vero nulla eſt abſurda cātio, ſed quid?Hymni & pſalmodiæ. Illic laudātur dęmones, hic vero laudatur omniū deus. Vides quāta iſta gratia,illa vero quāta abūdet ingratitudine & ſtupiditate?Nam dic mihi:Pauit te deus ex bonis ſuis,vnde& poſteaquā paſtus es illi oportebat agere gratias,&tu dæmones introducis? Quæ eñ fiſtulis & muſicis inſtrumentis canuntur,nihil aliud ſunt quàm dæmonū cātilenæ.Dicendū erat, Benedictus es domine quoniam aluiſti me ex bonis tuis.Sedvelut canis quidam ignominioſus & vilis ne recordaris quidē horū , ſed dęmones ſuperinducis.Imò canes ſiue accipiant aliquid,ſiue nō accipiāt, adulantur domeſticis, tu vero nō ita.Canis etiā ſi nihil accipiat, adulātur hero ſuo, tu vero etiā cū acceperis latras cōtra dominū tuum. Rurſus canis etiam ſi beneficij quicquam acceperit ab alieno,neq; ſic tamē inimicitiā quam aduerſus illum habet remittit, neq; ad amicitiam illius attrahitur:tu vero etiā cū innumera mala patiaris à dæmonibus, nihilominus eos ad conuiuia tua introducis. Itaq; duplici nomine peior es cane.Opportune vero iam canum mentionē fecerim, cōtra eos qui tum ſolum gratias agunt,quando beneficiis afficiūtur. Obſecro pudorem vobis incutiant vel canes.Illi famem quoque patiētes adulātur heris ſuis: tu vero mox atque quempiam à dæmone curatū eſſe audieris , Dominum tuū deſeris , ô canibus ſtultior & improbior. Sed iucundum eſt,inquis,videre ſcorta . Quæ eſt illa iucunditas?Imò quæ non eſt ignominia? lupanar facta eſt domus tua.Furor eſt & inſania. Nō erubeſcis, q̧ iſta voluptatē vocas?Etiā ſi liceret qualibetvti voluptate , omnē tamē voluptatē ſuperaret turpitudo, &quę ex turpitudine iſta eſt,moleſtia & iniucūditas. Domum tuā lupanar facis porcorum inſtar in cœno volutatam.Si vero ſcorta duntaxat ad aſpectum vſq; admittis,en etiam ſic maior eſt dolor.Cōſpectus eñ nullam habet voluptatem, ſi non acceſſerit vſus.Imò maior etiam hinc eſt concupiſcentia & vehemētior flamma.Sed vis cognoſcere finem? Illi quidem inſanis ac mente percuſſis à menſa ſurgētes ſimiles ſunt, temerarij,iracundi,atque etiam ipſis mancipiis ridiculi:& ſerui quidem abſcedunt ſobrij, illi vero ebrij, O dedecus.A pauperum vero menſa nihil tale videtur,ſed prandium gratiarū actione claudētes,ita domū abeunt,iucūde dormiētes , iucunde rurſus exurgentes,omni turpitudine &crimine liberi.Si voles& ipſos conuiuas vtrinque videre,aſpice,quomodo illi quidem tales ſint intus,quales iſti foris,cæci, mutili, claudi:&qualia horū ſunt corpora,tales illorum animæ,morbo intercute & inflāmatione correptæ. Talis eſt enim arrogātia.Nam poſt delicias naſcitur cęcitas.Talis quippe eſt repletio &ebrietas claudos faciēs ac debiles.Rurſus &iſtos vide tales habētes animas,qualia illi corpora, nēpe ſplendidas & bene ornatas.Qui enim in gratiarum actione viuūt,qui nihil vltra neceſſariā ſufficientiā requirūt, qui ita philoſophantur,illi ſunt in omni alacritate & ſplendore. Videamus vero quis & hic & illic ſit finis. Illic quidem voluptas eſt laſciua,riſus effuſus,ebrietas,vrbanæ facetiæ, turpiloquiū . Nam quoniā ipſi verētur turpiā

A & obſcœna loqui, fit hoc per ſcorta . Hic vero benignitas & māſuetudo:igitur illū qui diuites vocat,vana gloria incitat,& contra hæc omnia veluti armat. Hūc vero qui pauperes vocat , benignitas & māſuetudo.Nam hanc quidē menſam cōmendat benignitas,illā vero vana gloria & crudelitas , quæ eſt ex iniuſtitia & auaritia.Et illa in ea deſinit quæ cōmemoraui,nempe in arrogantiā,ecſtaſim &inſaniā. Tale ſiquidē eſt vanæ gloriæ germen : iſta vero in gratiarū actionem & gloriam dei. Atque hic etiam maior eſt commendatio ab hominibus.Nam illi quidem inuident etiam,hunc autem velut cōmunem patrē ſuſpiciunt omnes,etiā nullo beneficio adfecti:quēadmodum fit cū iniuria adfectis, quibus cōdolent etiā qui nihil ſunt læſi,& cōmunes fiunt cōtra iniquè agentē inimici pariter omnes,ita & habet cū illis quibus be-

B nefit , etiam qui nihil beneficij ceperunt, non minus laudant & prædicāt benefactorē quàm quibus factū eſt bene.Et illic quidē multum eſt inuidiæ , hic vero multū prouidentiæ & auxilij,mulæ ab omnibus precationes.Atq; in hac ſanè vita iſta ſunt , in futura vero quando Chriſtus aduenerit, ſtabit iſte cum multa ſecuritate,& audiet coram vniuerſo orbe, E ſurientē me vidiſti & pauiſti,nudū vidiſti & operuiſti, hoſpitem,& collegiſti,& quæcunq; talia ſunt. *Matt. 25. c.* Ille vero cōtraria audiet, Serue male & piger:Et rurſus. Væ qui deliciati ſunt in ſtratis ſuis , & dormierunt in lecticis eburneis,qui biberūt vinum defecatum,& primario vnguento delibuti ſunt,& iſta tanquā firma putarūt, & non tanquam fugacia . *Amos .6 b.* Iſta nobis nō temere dicta ſunt,ſed vt animus veſter immutetur , & nihil inutile & noxium faciatis.Quid igitur,inquis,ſi & iſta & illa

C fecero?Multus eſt hic ſermo in ore omnium.Et quid neceſſe eſt,dic quæſo?Cùm poſſis omnia vtiliter facere:ita tamen diuidas vt quædam in vanum & fruſtra cōſumas,alia vero vtiliter.Dic quæſo,ſi inter ſeminandum alia quidē ſupra petram, alia vero in terram bonam proieceris,an & hic ſatis hoc tibi fuerit, vt dicas,quid damni eſt , ſi alia quidē temere & inaniter,alia vero in terrā bonā proiecerim* ? Nam qua ratione non omnia in terram bonam? Sed videamus quamobrē vtilitatē imminuas.Equidem ſi colligenda eſſet pecunia,nō hoc diceres , ſed vndiq; colligeres:illic vero nō ita.Et ſi fœnerandū ſit, an nō dices, quare hæc quidē egentibus,iſta vero diuitibus dabimus?Quin demus illis omnia.Hic vero vbi tantū eſt lucri,non reputabis iſtud,& ceſſabis aliquando vane ſumptū facere, &fruſtra bona tua perdere?Sed eſt &

D hic lucrū quoddā,inquis.Quódnā,dic quæſo? Amicitias augeţ: Nihil eſt his hominibus vilius qui hinc amici fiunt,nempe à menſa,& repletione. *Amici menſæ.* Paraſitorū duntaxat amicitiæ ex iſtis naſcuntur . Ne rem adeò celebrem cōtumelia afficias,dilectionem ſcilicet,neque dicas hāc ipſius eſſe radicē.Quēadmodū ſi quis arborē aurum & lapides precioſos ferentem,nō talē habere radicē, ſed ex putredine naſci diceret . Idem tu quoq; facis.Etenim ſi hinc naſcitur amicitia,nihil illa frigidius fuerit ac vilius.At pauperū menſæ amicitiā generant,nō erga homines ſed erga deū,eámq; cumulatam & auctam,quoniā &ipſę cumulatæ ſunt. Nam qui partim in pauperes,partim vero in diuites inſumit,etiam ſi multa dederit , nihil tamē magni fecit.Qui vero in pauperes omnia impenderit,etiam ſi modica dederit , totum tamen perfecit. Non enim quæritur, nū multa quiſquā dederit vel modica , ſed an non

Mat. 25. b Mar. 12. d 3. Reg. 17. b. an non minus dederit quàm poterit. Conſideremus eum qui quinq; & eum qui duo talenta lucratus eſt. Cōſideremus eam quæ duos obolos in gazophylacium miſit.Conſideremus viduam illā quæ pauit Eliam.Nō dicebat illa quę duos obolos miſit,quid nocuerit ſi vnū quidē obolum mihi ipſi retinuero , alterum vero dedero?ſed omnem* vitam ſuam dabat. **βίον, vitam, victum, facultates.* Tu vero cum in tanta ſis abundātia,ſordidior es illa. Ne negligamus itaq; noſtram ipſorum ſalutem, ſed ſummo ſtudio per eleemoſynā eam procuremus.nihil enim illa melius eſt.Atq; hoc declarabit tēpus futurū.Interea tamē & præſens hoc oſtēdit . Viuamus ergo ad gloriā dei,& quę illi probantur faciamus,vt ꝓmiſſis bonis digni reddamur,quę cōtingat nos omnes aſſequi gratia & benignitate domini noſtri &c.

Homilia ſecunda

PRopterea & nos ex quo die audiuimus,non ceſſamus pro vobis orare, & poſcere vt impleamini agnitione voluntatis ipſius in omni ſapientia & prudētia ſpirituali, vt ambuletis dignè domino, vt per omnia placeatis in omni opere bono,fructificātes & creſcentes in agnitione dei. Propterea.Quapropter?Quoniam audiuimus fidem veſtram ac charitatem,quoniam ſpem bonam nacti ſumus,etiā de futuris ſpe bona deum precamur. Quēadmodum enim in certaminibus eos potiſſimū excitamus,qui non procul à victoria ſunt:ita ſanè facit & Paulus.Hos maximè adhortatur,qui plus cæteris aſſequuti ſunt.Ex quo die,inquit, audiuimus,nō ceſſamus pro vobis orare. Non vnum aut alterum, aut tres duntaxat dies pro vobis intercedimus.Declarat hîc quoque dilectionem ſuam, & ſimul tacitè innuit quòd nondum ad finem peruenerint. Hoc enim declarat quod dicit, vt impleamini. Et vide mihi prudentiam beati huius.Nuſquam eos nihil omnino cōſequutos eſſe dicit,ſed oſtendit deeſſe adhuc quędā. Hoc illud,vt impleamini, vbiq; declarat. Et iterum: Vt per omnia placeatis in omni opere bono:rurſus, In omni virtute corroborati.Item,Ad omnem patiētiam & longanimitatem.Illud enim,in omni, teſtificantis eſt,& ſi nondum totum,aliquid tamē eos perfeciſſe. Et vt impleamini, inquit. Non dicit, vt incipiatis:cœperāt enim:ſed, quod adhuc reliquum eſt, vt impleamini. Ita & correptio minus inuidioſa facta eſt,& encomium adeò planè factum non permiſit eos animis cōcidere,ac ſegnes fieri.Quid eſt autē, vt impleamini agnitione volūtatis eius?Quòd per filium,inquit,reconciliati acceſſum ad eum habetis,& non itē per angelos.Cognouiſtis quidem q̧ recōciliatione opus ſit : reliquum verò vobis eſt,vt& quāobrem filiū miſerit diſcatis. Si enim opus fuiſſet ſaluari per angelos,filium vtiq; non tradidiſſet.In omni ſapientia,inquit,& prudentia ſpirituali.Quoniam enim per philoſophos ſeducti eſtis,volo vos,inquit, omni ſapientia ſpirituali inſtructos eſſe,non iuxta ſapientiam hominum.ſi verò ſpirituali ſapientia opus eſt vt diſcatur volūtas dei:continuis ergo precibus quoq; opus eſt, vt quid ſit eſſentia ipſius cognoſcatur. Declarat etiā hîc Paulus,q̧ ex quo orare cœpit, nec vnquā perfecerit, nec ab orādo ceſſauerit. Hoc enim indicat,qđ ſuprà dixit, ex eo die quo audiſtis. Cōdemnationem verò illis adfert,q̧ ex quo & precibus adiuti erāt,ſeipſos non recuperarūt. Et poſcere,inquit,cum magna diligentia. Nam hoc declarat quod dixit: & cognouiſtis. Sed oportet adhuc aliquid cognoſcere, vt ambuletis, inquit, dignè domi-

A no.De vita hîc & operibus dicit. etenim & hoc vbique facit. Semper cōiūgit fidei,vitę cōuerſationem, vt per omnia placeatis.Quomodo autem per omnia placeatis?in omni opere bono fructificātes & creſcētes in agnitione dei. Quemadmodū,inquit,* confeſtim & abundè ſeipſum vobis reuelauit, & quēadmodum tantā accepiſtis ſcientiam:ita & vitę conuerſationē,quę digna ſit fide,oſtēdite. ** ἀθρόως cumulate, cōfertim, ſtatim.* Exigit enim iſta magnam rectæ vitæ cōuerſationem, & maiorem multò quàm vetus. Qui enim deum cognouit,& ſeruus dei fieri meruit, imò & filius . Vide quanta opus habeat virtute. *Omni robore corroborati.* De tētationibus hîc & perſequutionibus loquitur.Precamur,inquit, vt impleamini,corroboreminíq;,ne torpeſcatis, neq; deſperetis. *Iuxta robur & imperiū gloriæ illius.* Vt talem,inquit, animi alacritatem recipiatis, qualē dare decet imperiū glorię ipſius.*Ad omnem patientiam & longani-*

B *mitatē.* Quod dicit,tale eſt:*Breuiter,inquit,oramus, vt ſtrenuā ac ſolidam vitā habeatis,cōuerſationéque Chriſtiana dignam , & ſtetis firmiter corroborati, quemadmodū à deo corroborari decet . ** σύντομως, id eſt breuiter habet editio Veron. ſed fortè legendum εὐτόνως, id eſt ſtudioſè, enixè, vehementer.* Propterea dogmata nondū hactenus attingit,ſed in vitæ cōuerſatione verſatur,in qua nihil habebat quod reprehēderet.Et poſteaquā,in quibus oportebat, eos laudauit:tum demū & reprehenſionē inſtituit. Hoc etiam vbiq; facit.Si quādo quibuſdā ſcripturus,habet quidem quod reprehēdat,habet verò etiā quod laudet: primùm laudat,deinde ad taxāda vitia deſcēdit. Primum enim auditorē ſibi familiarē & beneuolū reddit, atq; ita reprehenſionē omni ſuſpicione liberat, & declarat ſe per omnia quidē laudare & cōmendare malle, neceſſariò tamē in eos carpendi ſermones induci & cogi. Atq; hoc etiā in priore ad Corinthios

C facit.Cùm enim eos plurimū laudaſſet,vt qui eū diligerent,tū ab eo qui fornicatus fuerat exorſus,reprehenſionē aggreditur. *1. Cor. 5. a* In ea verò quæ eſt ad Galatas, non ita ſed cōtrariū agit.Imò verò ſi quis probè diſcuſſerit, etiā illa ipſa reprehēſio ex laude eſt. Quū enim nullā haberet ipſorū virtutem,quā tum cōmendaret,& vehemēs eſſet vitiū,vniuerſis nimirū corruptis, poſséntq; eò q̧ eſſent robuſti, correptionē ferre,ab ea exorditur,dicēs:Miror. *Galat. 1. a* Itaq; & iſtud encomium habet. Poſtremo tamē eos laudat,non quidē præſentiū virtutū gratia,attamē propter præteritas, cùm dicit,Si fieri potuiſſet,oculos veſtros eruiſſetis, mihiq; dediſſetis. *Gala. 4. b* Fructificantes,inquit:hoc de operibus dicit.Corroborati. Iſtud ad tentationes pertinet,ad omnē patiētiam & longanimitatē.Longani-

D mitatē inter ſeipſos mutuò ferendos, patientiā erga exteros.Lōganimes eñ erga eos ſumus,quos vlciſci poſſumus : patientes verò erga eos quos vlciſci non poſſumus. *Longanimis & patiens in quo diſcrepent.* Propterea patientia quidē deo nunquam tribuitur,longanimitas verò ſæpiſſimè,quēadmodū hic ipſe beatus alibi ſcribēs,dicit : An diuitias bonitatis illius ac tolerantiæ longanimitatiſq; cōtemnis? *Rom. 2. a.* Ad omnē.Non nūc quidē, poſtea verò nō amplius, ſed ſemper.In omni,inquit,ſapientia & prudētia ſpirituali. Nam alioqui volūtas ipſius cognoſci nequit. Atqui putabāt ſe voluntatem eius tenere.Verùm nō erat ſpiritualis ſapiētia.Vt dignè ambuletis domino. hoc enim iter eſt bonę cōuerſationis. Qui nanq; benignitatē dei edoctus,ſimul didicerit vt & filium dei traditū cognoſcat,maiorē habebit alacritatē. Alioqui verò nō hoc ſolùm oramꝰ,vt diſcatis,ſed vt & ipſis operibꝰ declaretis&exprimatis.Qui eñ cognoſcit

Universidad de Deusto Biblioteca

& non facit,punietur etiã. Vt ambuletis,inquit:hoc eſt,ſemper,nõ ſemel dũtaxat,ſed perpetuo. Quẽadmodum neceſſariũ nobis eſt vt ambulemus,ita quoque vt rectè viuam⁹.Atq; hoc ſemper deambulationem vocat,& meritò,declarãs talẽ nobis pręſcriptã eſſe vitã:ſed mundana talis non eſt. Et multũ hic eſt encomij qđ dicit, vt dignè ambuletis domino, & in omni opere bono,vt ſemper pergatis ac creſcatis,& nuſquã pedẽ figatis. Et methaporicè, fructificãtes, inquit,& creſcentes in cognitione dei,quãtũ homini poſſibile furit. Per imperũ eius, multa cõſolatio eſt.

οὐκ εἶπε δύναμιν, ἀλλὰ κράτος.

Non dixit potentiã,ſed imperium & dominiũ quod maius eſt. Per imperium,inquit,gloriæ eius. Quoniã gloria eius vbique dominatur & imperat. Conſolatus iam eſt eos qui contumelioſè tractabantur. Et iterum: Vt ambuletis dignè domno. De filio dicit, nẽpe ꝙ vbiq; dominetur, tam in cœlo quàm in terra,quòd gloria eius vbiq; regnet. Non ſimpliciter dicit corroborati, ſed quẽadmodũ decet eos qui tam potenti domino ſeruiunt. In cognitione dei, obiter ſimul & diuinę cognitionis rationes attingit. Hoc enim eſt ſeductũ eſſe, deum quemadmodum oportet nõ cognoſcere,aut quomodo oporteat, inquit, creſcere ĩ agnitione dei. Si enim qui filiũ nõ nouit,neq; patrem cognoſcit, merito cognitione filij opus eſt. Nihil enim proderit vitæ cõuerſatio ſine iſta cognitione. Ad omnem patientiã, inquit, & longanimitatem. *Cum gaudio gratias agẽtes deo.* Deinceps adhortaturus eos,nõ meminit futurorum bonorũ quę illis erãt repoſita, ſed hoc in principio quidẽ innuit, dicens, Propter ſpem quę vobis repoſita eſt in cœlis:hîc verò eorũ meminit,quę iam habebant.†Faciebãt enim ea ad ipſorum confirmationem,] & multis locis hoc facit.

†iſta enim illorũ erãt cauſa.

Ea quippe quę iam facta ſunt,auditorẽ certum reddũt,& magis erigunt. Cum gaudio,inquit,gratias agentes deo. Ordo hic eſt, Non ceſſamus orare pro vobis ſimul & pro prioribus donis gratias agentes. Vides quomodo ſeipſum in ſermonẽ de filio faciẽdum inducat? Si enim cũ magno gaudio gratias agimus,magnifica ſunt quæ dicũtur. Poteſt eñ quiſquã gratias agere timoris gratia duntaxat. Poteſt & in triſtitia cõſtitutus, vtpote Iob, qui quidẽ gratias egit,

Iob. 1. d.

verùm cum dolore. Et dixit: Dominus dedit,dominus abſtulit. Neq; enim dicat quiſquã quæ cõtingebant, cum non cõtriſtaſſe, neq; mœſtitiam aliquam incuſſiſſe,ne magnum encomium iuſto huic auferat. Quando vero talia fiunt, neq; propter timorẽ neque propter dominium ſolùm,ſed & propter ipſam rerũ naturam fiunt. *Gratias agamus ei, qui idoneos vos fecit ad partem ſortis ſanctorum in lumine.* Magnum eſt quod dixit. Talia ſunt,inquit, quæ data ſunt,vt nõ ſolùm dederit,ſed & potẽtes fecerit ad accipiẽdum. Quòd ergo dicit,qui idoneos fecit,multũ eſſe dono huic põderis oſtendit:vtpote ſi tenuis quiſquã fuerit rex factus, poterit præfecturam dare cuicunq; voluerit, & tantùm poterit duntaxat, nempe dignitatẽ donare, idoneum verò ad principatum gerendum facere nõ poterit: quin plerunque talẽ collatus honor ridiculum facit. Si quãdo cum ipſa dignitate idoneum etiã ad honorẽ faceret & accõmodum ad gubernãdum, tum res iſta honoris eſſet. Hoc igitur & hîc dicit, nẽpe quòd nõ ſolum honorẽ nobis,ſed & vires ad amplectendũ eum dederit. Duplicatur enim honor per id quod & idoneos ad collatum donũ facit. Non dixit ſimpliciter, qui dedit, ſed qui idoneos fecit ad

A ad partem ſortis ſanctorũ in lumine: hoc eſt,qui vos in albũ ſanctorum retulit. Sed non ſimpliciter etiam hoc dixit: ſed qui iiſdẽ quoq; cum illis potiri dedit. Pars enim eſt,quod quiſq; capit. Poteſt enim aliquis in eadẽ eſſe ciuitate,& tamẽ non iiſdem cum aliis potiri. Fieri verò nequit, vt qui eandem partem habet, non etiam iiſdẽ potiatur. Poteſt quiſquam in eadem ſorte eſſe,& tamẽ eandem non habere partem:vtpote in eadẽ ſorte ſumus omnes, at non eandem partẽ habemus omnes. Hîc verò iſtuc non dicit,ſed & partem ſimul cum ſorte coniungit. Qua ratione ſortem vocat? vt oſtẽdat neminẽ ex propriis ſuis virtutibus acquirere regnũ: ſed quẽadmodum ſors magis ex euentu eſt & caſu,ita & hîc. Nemo enim talẽ vitę cõuerſationẽ oſtendit, vt regno dignus eſſe poſſit, ſed totum donum eſt ipſius dei. Quapropter & dicit: Si

B quãdo feceritis omnia,dicite: Quoniam inutiles ſerui ſumus: quę nãq; facere debuimus,fecimus.

Luca 17. d.

Ad partem ſortis ſanctorũ in lumine. Et futuro,inquit,& pręſenti:hoc eſt,in ſcĩetia. Videtur autẽ mihi & de præſentib⁹ & de futuris bonis pariter dicere. Deinde declarat quibus nos dignatus ſit deus. Non enim hoc ſolùm admirãdum eſt, ꝙ regno nos dignatur, ſed & appendendũ eſt,quales exiſtentes illo dignetur. Neque eñ idẽ eſt,ſed plus aliquid inde accedit. Id quod & in ea quę ad Romanos eſt facit,dicens: Nã vix pro iuſto quiſquã morietur.

Roma. 5. d.

Siquidem pro bono forſitã aliquis etiã mori ſuſtinet. *Qui eripuit nos*,inquit,*à poteſtate tenebrarũ.* Totum ipſius eſt,& illa dare pariter & iſta. Nuſquã enim noſtræ virtutis eſt. A poteſtate tenebrarum,inquit:id eſt, errorũ à tyrannide diaboli. Nõ dixit,à tenebris,ſed à poteſtate tenebrarum.

C Habebat enim multã in nos poteſtatem, & dominabatur noſtri. Nam graue quidem eſt vel ſimpliciter eſſe ſub diabolo,cũ poteſtate verò illud demũ grauius eſt. *Et tranſtulit*,inquit, *in regnũ filij dilectionis ſuæ.* Non igitur benignitatem ſuam in hoc ſolo declarauit,ꝙ à tenebris liberauit. Magnum quidẽ eſt, à tenebris liberare:verùm multò maius eſt, in regnum etiam introducere. Vide ergo q̃ multiplex fiat donum, quòd in imo iacentes nos liberauit, deinde quòd non ſolùm liberauit, ſed & in regnũ tranſtulit. Qui eripuit nos. Nõ dixit,exemit vel eduxit,ſed eripuit,vt declaret multam noſtram fuiſſe calamitatem,& illorũ†captiuitatem.

†prædationem.

Deinde & facilitatem diuinę virtutis exprimit,ꝙ dicit, & tranſtulit. Quemadmodum ſi quis militem de loco in locum traduceret. Et non dixit,

D traduxit,neq; tranſpoſuit. Totum enim tranſponentis fuiſſet,&non trãſeuntis:ſed*tranſtulit,inquit. Itaque & noſtrum eſt & ipſius, in regnũ filij dilectionis ſuæ.

**μετέστησε trãſtulit, tranſire fecit.*

Non dixit ſimpliciter in regnũ cœlorum,ſed honeſtiorem ſermonem reddidit dicens, in regnũ filij. Nullum enim iſto maius eſt encomium,quod & alibi dixit:Si ſuſtinebimus,& conregnabimus.

2. Tim. 2. b.

Iiſdem nos dignatus eſt cũ filio,& non hoc ſolùm,ſed & ꝙ rem iſtã plurimũ exaggerat,cum dilecto inimicos & obſcuros ſubitò quodã modo eò tranſtulit vbi filius eſt, in eundem ſcilicet cum ipſo honorem. Neq; hoc ſolo contentus eſt,vt oſtendat doni magnitudinẽ,non ſatis habet dicere,in regnũ,ſed & addit,filij. Et neq; hoc dũtaxat,ſed ſubdit,dilecti:imo nec iſtud ſolùm, ſed & naturæ honorificũ inſigne adiicit. Quid enim dicit? Qui eſt imago dei inuiſibilis. Verùm non ſtatim illud aggreſſus eſt, ſed beneficentiam dei erga nos interſeruit. Etenim ne audiens totũ fuiſſe patris, filium

filium putares excluſum eſſe,totũ tribuit filio,& totũ quoq; patri. Nam ille quidem tranſtulit,ſed hic cauſam exhibuit. Quid nanque dicit? Qui eripuit nos ex poteſtate tenebrarũ. Idipſum verò eſt, *In quo habemus redẽptionem, remiſſionem peccatorum.* Niſi enim nobis remiſſa fuiſſent peccata,eò vtique tranſlati nõ eſſemus. Vide rurſus hîc illud,in quo. Et nõ dixit,λύτρωσιν redemptionem ſimpliciter,ſed, ἀπολύτρωσιν, plenã videlicet & cõſummatam redẽptionẽ, ita vt deinceps in eadem non incidamus amplius,neq; mortales denuò reddamur. *Qui eſt imago dei inuiſibilis, primogenitus vniuerſæ creaturæ.* In quęſtionẽ hæreticam incidimus. Propterea ſuſpendẽtes illam hodie,in craſtinum diẽ differemus,quatenus flagrantes aures veſtras percellere liceat. Si verò amplius quidem dicere oportet, maius eſt opus filij. Quomodo? Nã illud quidem,nẽpe vt in peccatis manẽtibus regnum detur, impoſſibile, iſtud verò facilius. itaque dono illi viã aperuit. Quid dicis? A peccatis ipſe te liberauit. Ergo & ipſe reconciliauit.† Pręmolitus eſt iam]dogmatis radicẽ.

†Iam antè obtruncauit.

Verùm dũ illud prius dixerimus, neceſſe erit poſtea finire ſermonem. Quod eſt illud? Quòd tanta beneficentia potiri,nunquã illius obliuiſci,ſed ſemper donum hoc dei in nobis ipſis verſare, quibúſq; liberati,& quę conſequuti ſimus, cogitare debemus:atque ita erimus bene grati:ita dilectionem erga deum intẽdemus. Quid dicis homo? Ad regnum vocatus,ad regnũ filij dei, & oſcitabundus es totus, ac deſidum more ſcalpis, ac torpes? Si nanq; ſingulis diebus vel in mille mortes inſiliẽdum fuiſſet,an non omnia ferre oportebat? Atqui principatus gratia nihil nõ faceres: cũ verò conſors futurus ſis regni vnigeniti dei, nõ obiicies te vel mille gladiis? nõ inſilies in ignem? Et iſtuc nõdum graue quicquam fuerit. At tu luges etiam ꝙ abiturus hinc es, & præſentibus libenter immoraris,plus æquo corporis curam agens. Quídnam hoc eſt? Et mortem etiam horrendũ quid eſſe putas. Horũ verò cauſa ſunt deliciæ,& vitæ remiſſio. Alioqui qui vitam viuit acerbam,auolare quoq; vellet,& ab hac vita liberari. Nunc verò idem patimur quod euenit & auium pullis pigreſcẽtibus, ſemperq́; in nido manere cupientibus. Illi quantò diutius hęſerint, tantò redduntur imbecilliores. Nidus enim quidam eſt pręſens hęc vita,ex feſtucis & luto cõpactus.

Nid⁹ quidam eſt præſens vitæ.

Etſi magnificas mihi oſtenderis ædes, etiam ipſas regias auro multo & lapidibus precioſis ſplẽdidas,nihil tamen illas ab hirundinũ nidis differre putabo. Ingruente nanq; hyeme cadent omnia ſponte ſua. Hyemẽ verò diem illũ dico, nõ quidem omnibus hyemem. Nam & Chriſtus illum noctem ſimul vocat & diem, noctem propter peccatores,diem propter iuſtos. ita & ego nunc hyemem illũ voco. Si æſtate bene enutriti non fuerimus,vt imminẽte hyeme volare queamus, nõ agnoſcent nos matres nec fouebunt, ſed fame perire ſinent, aut cadente nido prorſus interire. Tanquã enim nidum quẽdam, immò & facilius etiã nido ſubuertet tunc omnia deus reparans, ac reſtaurando adaptans omnia. Qui verò tũ pennis carebũt, illiq; in aëra occurrere non poterunt, ſed ita fuerint ignauiter educati, vt leue alarum remigium non habeant,ea patientur quæ meritò ad hũc modũ diſpoſitis ferẽda veniunt. Nidus quidẽ hirundinum ſi ceciderit, mox perit: nos verò non ita peribimus, ſed cõtinuè puniemur. Hyems erit futurum illud tẽpus, imò hyeme ſęuius. Nõ enim illic torrentes vndarum

A precipitabũt, ſed fluuij ignei:non fiẽt ex nubibus tenebrę,ſed tenebrę inſolubiles, atq; adeò craſſę & obſcuræ,vt neq; cœlũ videre liceat, neq; aërem:maioréq; premantur anguſtia improbi, q̃ ſi qui in terram defodiẽdi ſint.

κατακόψονται.

Iſta ſępenumero dicimus,ſed nemini perſuademus. Verùm non eſt mirum,ſi nos viles homunculi talia de his rebus diſſerẽtes patimur,quãdo & ꝓphetę talia paſſi ſint,non ſolùm de iſtis,ſed & de bello & captiuitate diſſerẽtes. Et Sedechias à Hieremia correptus eſt,attamẽ nihil pudefact⁹. Propterea dicebãt prophetę: Væ dicentibus,accelerẽt properè quæ facturus eſt deus, vt videamus, & veniat cõſiliũ ſancti Iſraëlis,vt cognoſcam⁹.

Eſa. 5. c. et Amos 5. c.

Ne miremur iſta. Neq; enim credebant etiã qui arcæ tempore erant, ſed tũ credebãt quãdo nulla erat fidei vtilitas. Neq; qui in Sodomis erãt,quę prædicebãtur expectabant,ſed tũ demũ credebant & ipſi, quando nihil illis † amplius

B ſupererat.] Et quid dico futura? Quíſnã ea expectauit,quę nũc variis locis hincinde fiunt,nẽpe ciuitatũ motus & cõquaſſationes atq; interitus?

†cõmodi adferebat.

Quanquã iſta †certiora ſunt illis,de arca dico. Vnde hoc liquet? Ex eo ꝙ illi quidẽ non habebãt aliud exemplũ in quod reſpicere potuiſſent,neq; ſcripturã dũ audierant:hîc verò innumera ſunt exempla tam quæ noſtris,q̃ quę prioribus tẽporibus facta ſunt.

†magis credibilia.

Sed vnde erat illorũ incredulitas? Ex animo delicato & molli. Bibebãt & comedebãt,& propterea non credebant. Quæ enim quiſq; vult,illa & opinatur,illa & expectat. Qui verò cõtradicunt,nugantur & garriunt. Sed ne idẽ patiamur. Non enim amplius futurum eſt diluuium, neq; ad †conſummationẽ vſq; ſuppliciũ, ſed initiũ pœnarum mors, eorũ ſcilicet qui nõ credunt eſſe iudiciũ.

†mortem.

C Et quis inde venit,inquis,qui iſta loquut⁹ ſit? Si quidem iocò iſta dicis,neq; ſic tamen bene. Nõ enim in iſtis ludere oportet. Neq; enim in ludicris,ſed in periculoſis reb⁹ hîc ludimus. Si verò ſeriò ita ſentis,& nõ putas aliquid poſt hanc vitã eſſe futurũ:quomodo te Chriſtianũ eſſe dicis? Eos nanq; qui foris ſunt, nihil moror. Quare baptiſmũ ſuſcipis? Quare eccleſiã ingrederis? Nõ enim principatus pollicemur. Oĩs ſpes noſtra in futuris eſt:vt quid ergo accedis,ſi non credis ſcripturis,ſi nõ credis Chriſto? Nõ eñ dixerĩ talẽ eſſe Chriſtianum. Abſit: ſed gẽtili peiorẽ. Quapropter? Propterea ſcilicet,ꝙ cùm putes Chriſtũ eſſe deum,illi nõ credis vt deo. Nã illa quidem impietas neceſſariò ſequitur,vt neceſſe ſit eũ qui non arbitratur Chriſtũ eſſe deum, neq; etiã in illum credere. Ea verò impietas nullã habet rationẽ, vt deum quis

D cõfiteatur, & tamẽ fide dignũ non arbitretur in illis quę dixit. Ebrietatis ſunt hæc verba,ludibrij,& deliciarũ,Comedam⁹ & bibamus,cras enim moriemur. Nõ cras,ſed quandocunq; iſta dixeritis, iam mortui eſtis. Nihil ergo differimus à porcis, dic quæſo,nihil ab aſinis? Si eñ neq; iudiciũ eſt,neq; retributio,neq; tribunal,quamobrẽ tali dono honorati ſumus, nẽpe ratione,& omnia nobis ſubiecta habem⁹? Quare nos quidem dominamur,illa verò quę ratione carẽt,nobis obedire cogũtur? Vide quomodo diabolus vndiq; properet,quò nobis donum dei non agnoſcere perſuadeat. Seruos immiſcet dominis,& quẽadmodum plagiarius quidã & ſeruus ſceleſtus liberum hominẽ cogit in eãdem cum inimico & repulſo redire vilitatem. Et videtur quidem tollere iudicium, tollit verò fidẽ qua creditur eſſe deus. Nã ſemper talis eſt diabolus. Inſidioſè obiicit omnia,nõ directè,vt vita-

Universidad de Deusto Biblioteca

re poſſimus. Si iudicium non eſt, nõ eſt iuſtus deus. Humano more loquor: Si non eſt iuſtus deus, neque deus eſt: ſi deus nõ eſt, feruntur omnia temerè, nihil eſt virtus, nihil malitia. Sed nihil horum apertè proponit. Vides ſatanici enthymematis animũ, quomodo ex hominib' irrationalia bruta, imò beſtias, quin magis dæmones facere conatur? Ne obtemperemus ergo illi. Eſt enim, ô miſer & infœlix, iudicium. Noui vnde in hos ſermones venias. Multum tibi delictorũ eſt, offendiſti deum, fiduciam non habes, putas & rerum naturam cõſentire ſermonibus tuis. Hactenus, inquis, animũ meum expectatione gehẽnæ non adfligam. Et ſi ſit gehẽna, perſuadebo tamen illi nõ eſſe gehẽnam, atq; interea in hac vita deliciabor. Quare peccata peccatis cumulas? Si licèt peccaueris, gehennã tamẽ eſſe credideris, euadas vel aliquorũ delictorũ pœnam? Si verò & hãc addideris impietatẽ, & impietatis & cogitationis huius extremũ dabis ſupplicium: & quod exiguo momento inane tibi factũ eſt ſolatiũ, erit tibi perpetui ſupplicij cauſa. Eſto deliqueris. Quid & alios ad peccandum incitas, cùm dicis non eſſe gehẽnam? Quid imponis ſimplicioribus? Quid manus populi diſſoluis ac deiicis? Quantũ in te eſt, ſubuerſa ſunt omnia. Neq; qui hactenus diligentes fuerũt, diligentiores erunt, ſed deſides, neq; à malitia ſua deſiſtent improbi. Nũ ſi alios quoq; corruperimus, delictorũ veniam habituri ſumus? Nõ vides quomodo diabolus primũ hominẽ deiicere tẽtauerit? An veniam cõſecutus eſt? Maioris itaq; ſupplicij cauſam hinc habet, vt nõ ſolùm propter ſua ipſius, ſed & ꝓpter aliena quoq; peccata puniatur. Ne putemus ergo nobis mitius hinc fore iudiciũ, ꝙ & alios in eandẽ perditionem nobiſcũ ſubuertimus. Nã hinc grauius puniemur. Quid nos ipſos in perniciẽ impellimus ac perdimus? Omnino ſatanicũ eſt. Peccaſti ô homo? Benignum habes dominum. Obſecra, ſupplica, illachryma, ingemiſce, † & aliorũ quoq; mala metue, atq; ora ne in eadem cum illis incidas.] Si ſeruus quiſquã in ædibus heri ſui cõſtitutus, ex illis ſcilicet qui deliquiſſent, ad puerum ſuum diceret, Fili, ego herũ offendi: tu cura vt illi placeas, ne eadẽ tibi quoq; cõtingant: non habebit ille aliquã veniam? non emolliet & inflectet herum ſuum? Si verò omiſſis his verbis, loquutus fuerit ad hũc modũ: Quid putas herũ rei huius rationem habere, & ꝙ vnicuique pro meritis ſit redditurus, quódque non omnia tam bona q̃ mala temerè cõfundat? Nulla eſt in his ædibus gratiarũ actio. An non maiorẽ iſte pœnam luet, quàm ſuis duntaxat peccatis meruiſſet? Meritò. Nam illic quidẽ animi paſſio nonnihil excuſaſſet, licèt ægrè: hîc verò nemo planè excuſabit. Itaque ſi neminem alium, vel diuitem illum in gehẽna imitare dicẽtem: Pater Abraham, mitte ad cognatos meos, ne in hunc locũ veniant. Nam ipſe abire non poterat. Itaq; ne in eadem mala incidamus, abſtineamus à ſatanicis hiſce verbis. Quid igitur, inquis, ſi nos rogarint infideles? Nõ illos curare vis, ſed in dubitationẽ coniecto Chriſtiano, ſub prętextu curãdi infideles ſatanicum dogma corroborare quæris. Nam quoniã ipſe † ex animo tuo] dũtaxat de iſtis diſſerens nõ perſuades, alios quoq; vis inducere teſtes. Si verò diſſerendũ fuerit cũ infideli, non hinc ſumendũ erit diſputationis initium: ſed, an Chriſtus ſit deus ac dei filius, an dæmones apud eos dij ſint. Si illa fueris probè exequutus, reliqua ſequẽtur omnia. Ante q̃ verò

† & alios deterreas & ora ne in eadẽ mala incidant.

Luc.16.g.

† animo tuo.

præſtructum fuerit initium, vanũ erit de fine diſſerere: antè q̃ cognita fuerint prima elemẽta, ſuperfluũ erit atq; inutile poſtremis immorari. Non credit infidelis fore iudicium? Idem & ipſe tecũ patietur, quãdoquidem & ipſe multos habet qui de iſtis philoſophati ſunt, licèt corpus ab anima ſeparantes hoc dixerint. Veruntamen locatũ eſt tribunal, & tãta eſt rei huius claritas, vt ferè nemo ſit qui eã ignoret, ſed inuicem ſibi tam de tribunali q̃ de iudicio & poëtæ & pariter omnes conſentiant. Itaq; Græcus ille infidelis ſuis quoq; primùm non credit: nec Iudęus de iſtis hęſitat, neq; vllus hominum. Quid ergo noſipſos ſeducimus? Ecce iſta ad me dicis: quid ad deum dices, qui ſigillatim corda noſtra finxit, qui nouit quę in animis noſtris ſunt oĩa, qui viuit & efficax eſt, & quouis gladio vtrinq; incidẽte acutior? Etenim dic mihi re vera: teipſum non cõdemnas? Et q̃ ſapiẽter factũ eſt, vt qui peccauit, ſeipſum ſua ſponte condẽnet? Nã iſtuc magnæ eſt ſapiẽtiæ. Tu cõdemnas teipſum: qui verò hãc tibi mentẽ dedit, temerè ſinet omnia ferri? Erit ergo canon iſte catholicus, & generale præſcriptum. Nemo eorum qui virtuti ſtudẽt, incredulus eſt illis quę de iudicio dicuntur, etiã ſi Græcus ſit, etiam ſi hæreticus. Rurſus nemo eorum qui in multa verſantur malitia, demptis paucis, reſurrectionis ſermonem amplectitur. Atq; hoc pſaltes dicit, Sublata ſunt iudicia tua à facie eius. Quare? Quoniã cõtaminatæ ſunt vię eius, inquit, in omni tẽpore. Comedam' enĩ, inquit, & bibamus: cras nãq; moriemur. Vides ꝙ abiectorum ſit iſta dicere? Ab edendo & bibendo ſunt hæc verba reſurrectionem euertẽtia. Non fert enim animus, non fert, inquam, propriæ conſcientiæ ſententiam ac iudicium. Idem autem hîc fit, quod homicidæ cõtingit. Is primùm ſibiipſi promittit, ſe nõ eſſe capiendum, atq; ita occîdit. Alioqui iudicãte ipſum cõſcientia, vtiq; non ſtatim ad hoc facinus perrexiſſet. Nouit igitur, & tamẽ ignorare ſe ſimulat, ne per cõſcientiam & timorem torqueatur. Nam alioqui imbecillior eſſet ad homicidiũ. Ita & qui peccãt, & quotidie in iiſdem malis volutãtur: iſta cognoſcere nolunt, quanquam cõſcientia ipſorũ non ignorãte. Sed non attẽdamus iſtos. Erit enim, erit omnino iudiciũ & reſurrectio: nec inania deus tãta opera relinquet. Proinde obſecro relicta malitia ſequamur virtutẽ, vt veracem ſermonẽ amplectamur in Chriſto Ieſu domino noſtro. Quanquam vtrũ facilius eſt, an ſermonẽ de reſurrectione ſuſcipere, an eum quẽ habẽt de fato? Ille iniuſtitia plenus eſt, ille ratione caret, crudelitate abundat, inhumanitate ſcatet: iſte verò refertus eſt iuſtitia, quod dignũ eſt vnicuiq; diſtribuens, & tamen ipſum non ſuſcipiunt. In cauſa verò eſt ſegnities & ſocordia. Illũ alioqui nemo qui mentem habeat, amplectitur. Etenim & inter Gręcos qui voluptatẽ finem eſſe ſtatuerunt, illi, inquam, eum amplexati ſunt: qui verò virtutem dilexerũt, non itẽ, ſed tanquã abſurdum reiecerunt. Si verò apud Gręcos hoc eſt, multò magis ita habet & in reſurrectionis ſermone. Contẽplare mihi verò è diuerſo, quomodo duo cõtraria induxerit diabolus. Siquidẽ vt virtutis ſtudiũ negligerem', neceſſitatis dogma induxit: & vt dæmones propenſè coleremus, per duo contraria quoq; perſuaſit. Quã poterit ergo rationẽ dare, qui rei tam celebri nõ credit, & illis obtemperat, qui nugas iſtas obtrudunt? Ne te itaq; neq; hoc ſolatij nutriat ac foueat, quaſi veniã ſis adepturus. Colligẽtes itaque

Pſal.9.e.

1.Cor.15.d

itaque nos ipſos ad virtutem excitemus, & verè deo viuamus in Chriſto Ieſu domino noſtro.

Homilia tertia.

QVi eſt imago dei inuiſibilis, primogenitus vniuerſæ creaturæ, quoniã per illum creata ſunt omnia, quæ in cœlis & quæ in terra, viſibilia & inuiſibilia, ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Omnia per illum & in illum creata ſunt, & ipſe eſt ante omnia, & omnia in ipſo conſiſtunt, & ipſe eſt caput corporis eccleſiæ. Neceſſariũ eſt, vt debitum hodie reddamus, quod heri ea ratione diſtuli, vt flagrantes ac vegetas mentes veſtras percellerę liceret. De dignitate filij diſſerens Paulus iſta dicit, quemadmodum & demõſtrauimus. Qui eſt imago dei inuiſibilis. Cuius ergo vis eũ imaginem eſſe? Dei. Eſt ergo omnino eiuſdem excellentiæ & magnitudinis. Si enim tanquam hominis imaginem † dixit, auerſabor eum deinceps, tanquam inſanum.] Si verò vt deum ac dei filium, dei imaginẽ dixit omninodam, & per omnia correſpondentem æqualitatem oſtendit. Quánam ratione angelus nuſquam vel imago vel filius dei vocatus eſt, * ſed homo vtrũque? Quare? quoniam illic quidem naturę ſublimitas facilè complures in hanc impietatem cõieciſſet, hic verò tenuitas & humilitas ſecuritatẽ præſtat: & ne volentes quidẽ tale quid ſuſpicari, ſermonémque ad humilia applicare permittit. Quapropter vbi quidem multum erat humilitatis, ibi ſcriptura confidenter ac ſecurè poſuit honorem: vbi vero maior natura, non item. Imago inuiſibilis & ipſa inuiſibilis, & pariter eodem modo inuiſibilis eſt. Alioqui non eſſet imago. Imaginem enim, quatenus imago eſt, etiã apud nos, ex omni parte ei cuius eſt imago, correſpondentem ac ſimilẽ eſſe oportet: quemadmodum characterum & ſimilitudinum ratio habet. At hîc quidẽ iſtud nequaquã poſſibile eſt. Humanum quippe artificium in multis plerunq; aberrat, imò vbique, ſi diligẽter excuſſeris. Vbi verò deus eſt, ibi nihil ꝓrſus aberrat, neq; quicquam excidit. Si verò creatura eſt, quomodo creatoris eſt imago? Neq; enim equus hominis eſt imago. Si non omnimodam & vndique indifferentem æqualitatem inuiſibilis dei imaginẽ eſſe declarat: quid prohibebit & angelos eſſe imaginem dei? Nã & ipſi inuiſibiles ſunt: ſed non ſibiipſis. Quin & anima inuiſibilis eſt: an ideo mox quia inuiſibilis eſt, propterea imago dei eſt? At non quemadmodũ ipſe, ita & angeli imagines ſunt. Primogenitus vniuerſæ creaturæ. Quid igitur, inquis? Ecce creatus eſt. Vnde, dic quæſo? Quoniã primogenitũ dixit. Atqui non dixit primocreatus, ſed primogenitus. Sanè cõſequens eſſet multa ipſum dici. Nam & fratrẽ eum in vniuerſum dicere oporteret, & dominiũ auferre, & neq; dignitatem neque aliud quicquã attendere. Illud enim primogenitus, neq; dignitatis, neq; honoris, neq; alterius cuiuſquã, niſi ſolius temporis reſpectũ habet. Quid ſignificat illud primogenitus? Creatum eſſe, inquis. Bene. Si hoc eſt, etiã fratres habet. Alioqui verò primogenitus eiuſdẽ eſt eſſentiæ cum illis quorũ eſt primogenitus. Dixit enĩ vniuerſę creaturæ. Ergo & lapidum, & meus quoq; primogenitus eſt deus verbum. Præterea dic mihi, quid vult illud, primogenitus ex mortuis? Nunquid ꝙ primus reſurrexerit? Non enim dixit primogenitus mortuorum, ſed primogenitus ex mortuis. Nec dixit ꝙ primus ſit mortuus, ſed quòd primogenitus ex mortuis reſurrexerit. Itaq; nihil oſtẽdit aliud quàm ꝙ primitię

*[illegible] † dic, & deinceps vt inſanum auerſabor. * ἀνθρώποις pro ἀμφοτέροις legendum videtur.*

Imago.

[illegible]

reſurrectionis factus ſit. Ergo neq; hîc. Deinceps dogma ipſum ingreditur. Etenim ne iuniorem eum eſſe putarent, propterea ꝙ in veteri teſtamẽto per angelos acceſſus fuerit ad deum, nunc vero per ipſum, primùm oſtendit illos nihil potuiſſe. Alioqui nõ ex tenebris vtique iſte eduxiſſet. Deinde quòd & ante angelos fuerit. Et huius, nempe quòd ante eos fuerit, ſignũ eſſe facit, quòd per ipſum creati ſunt. Quoniã in ipſo, inquit, creata ſunt omnia. Quid hîc dicũt, qui Paulo Samoſatæo adhærẽt? Quæ in cœlis, quod cõtrouertebatur, primum poſuit: & quę in terra. Deinde viſibilia, inquit & inuiſibilia: vtpote anima in cœlo facta eſt. Viſibilia, vt homines, Elias, Paulus. Siue throni: Quod quidẽ confeſſum eſt & indubitatũ, omittit: quod vero in dubiũ vocatum, hoc ponit. Siue throni, inquit, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue poteſtates. Illud, ſiue, totum cõprehendit, ſed ita vt ex maioribus minora declaret. Spiritum verò nõ ponit cum poteſtatibus. Omnia, inquit, per ipſum, & in ipſum creata ſunt. Vide illud, in ipſo, idem eſt atq; per ipſum. Cùm enim dixiſſet, in ipſo, ſubiunxit etiã per ipſum. Quòd verò dicit, in ipſum, quid eſt? Hoc ſcilicet, in ipſum pẽdet omniũ hypoſtaſis. Nõ ſolùm ipſe ea ex nihilo ad hoc vt eſſent produxit, ſed & idẽ ipſe nunc quoq; ea cõſeruat ac tuetur, ita vt ſi ipſius cura deſtituerentur, mox perirẽt & corrumperẽtur. Sed non dixit cõſeruat, quod craſſius fuiſſet, ſed qđ ſubtilius eſt, nempe ꝙ omnia in ipſum pẽdent. Duntaxat ad ipſum adnuere & inclinari, ſatis eſt ad cõſeruandum & cõſtringẽdum. Ita & primogenitus, velut fundamentũ eſt. hoc vero non eandẽ cum creaturis eſſentiam, ſed omnia per ipſum eſſe, & in ipſo ferri demonſtrat. Etenim & Paulus cùm dicit, fundamẽtum poſui, nõ de eſſentia, ſed de energia dicit. Etenĩ ne putes ipſum eſſe miniſtrũ, dicit eum omnia cõſeruare: id quod non minus eſt, q̃ omnia condere. Equidem apud nos maius etiam eſt. Nam illud artificiũ inducit, iſtud verò non item, neq; quod corruptibile eſt cõtinet. Et ipſe eſt, inquit, ante omnia. hoc deo cõgruit. Vbi eſt Paulus Samoſatæus? Et omnia in ipſo cõſiſtunt: hoc eſt, in ipſum creata ſunt. Continuè eadem verſat, aſſiduitate verborum quaſi creberrimis quibuſdã plagis pernicioſum illud dogma radicitus extirpãs. Si enim licèt tanta dicta ſint, poſt tãtum tamẽ tẽpus Paulus Samoſatęus prodiit: quãto magis ſi iſta prædicta nõ fuiſſẽt? Et omnia, inquit, in ipſo cõſiſtũt. Quomodo cõſiſtebãt olim in ipſo, cùm vt volunt, nõ eſſet? Itaq; etiã quę per angelos adminiſtrata ſunt, ipſi' ſunt. Et ipſe eſt caput corporis eccleſię. pri' loquut' de dignitate, deĩceps agit de benignitate. Ipſe eſt, inq̃t, caput corporis eccleſię. Et nõ dixit, plenitudinis, idẽ quidẽ ipſum declarãs, volens tamẽ eum nobis familiariorẽ oſtẽdere ex eo ꝙ adeo ſublimis, & omnibus ſuperior, infimis ſeipſum cõiunxit. Vbiq; enim primus ac ſupremus eſt. In eccleſia primus. Caput nanq; eſt in reſurrectione primus: hoc eſt, vt ſit ipſe primas tenens. Itaq; & in Geneſi primus. Atque hoc potiſſimũ eſt quod Paulus diligenter oſtendere conatur. Si enim hoc probè effectũ fuerit & probatũ, videlicet ꝙ ante omnes angelos fuerit: etiã illud ſimul cõſequetur, ꝙ quę per angelos effecta ſunt, ipſe imperãdo effecerit. Et quod mirabile eſt, in poſteriore natiuitate contendit ipſum oſtẽdere primum. Quanquã alibi Adam primũ eſſe dicit, queadmodũ & primus eſt. Sed eccleſiã pro vniuerſo hominũ genere accepit.

Eſſentia.

Subſiſtẽtia.

Efficacia.

Universidad de Deusto Biblioteca

nere accepit. Nam ecclesiæ primus est, & hominum quidẽ, queadmodũ creaturę, iuxta carnẽ primus est. Atq; ideo hîc primogenitũ ponit. Quid est hic primogenitus? Qui primus creatus est, †aut qui ante omnes resurrexit.] Quemadmodum & illic, qui ante omnes est, ita & hîc primitias posuit dicens: *Qui est*primitiæ, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnib⁹ ipse primas tenens.* Ostendens & alios tales esse. Illic verò nõ dicit, primitię creaturæ. Atq; illic quidẽ cùm præmisisset, qui est imago dei inuisibilis, tunc quoque subiunxit, primogenitus vniuersæ creaturæ. *Quoniã in illo cõplacitum est patri vniuersam plenitudinẽ inhabitare, & per eũ reconciliare cuncta in ipsum, pacificatis per sanguinem crucis eius siue quæ super terrã sunt, siue quæ in cœlis.* Quæcunque patris sunt, inquit, ea sunt & filij: idq; maiore cum diligẽtia. Nã & mortuus est, & seipsum nobis coadunauit. Primitias verò dixit, tanquã de fructu quodam, Non dixit resurrectionem, sed primitias, declarans ꝙ nos omnes sanctificauerit, & velut hostiã obtulerit. Quòd plenitudinem dicit, quidã de plenitudine diuinitatis intelligũt. Quemadmodũ Ioannes dixit,

*† an qui ante omnes resurrexit? *ἀπ' ἀρχῆ habet codex Veron. alij legũt ἀρχή, id est principiũ.*

Ioan. 1. b. De plenitudine eius nos omnes accepimus: hoc est, si quid erat filius, verbum illic habitauit, nõ energia quædam, sed essentia. *ἀλλ' οὐσία* Non potest aliquã dicere causam, nisi voluntatẽ dei. Nã hoc est quod dicit, quoniam in illo cõplacitum est patri. Et per eum reconciliare omnia in ipsum. Ne putes eum cõditionem ac locum ministri suscepisse, in ipsum, inquit. Atqui alibi dicit, quòd deo reconciliarit omnia, quemadmo-

2. Cor. 5. d dum in epistola ad Corinthios scribens dixit. Et bene dixit, per eum reconciliare. Erant enim iam cõciliati. Sed perfectè recõciliauit, ita vt nõ ampli⁹ inimicarentur illi, inquit. Quomodo? Non enim cõciliatio duntaxat data est, sed & modus conciliationis. Pacificatis per sanguinem crucis eius. Conciliatio quidẽ inimicitiã: illud verò, qđ dicit pacificatis, bellũ fuisse declarat. Per sanguinem crucis eius per ipsum, inquit, siue quæ in terra, siue quæ in cœlis. Magnũ quidem est cõciliari: quod verò hoc per ipsum factũ est, maius est. Atq; hoc quoq; ipso maius est istud, ꝙ per sanguinem eius factum est, & nõ simpliciter per sanguinem, sed quod amplius etiã est, per crucem. Itaq; quinque sunt hîc pręcipua & admiranda. Deo recõciliauit, per seipsum, per mortẽ, per crucẽ. Papę quomodo rursus illa cõmiscuit? Etenim ne putares vnũ esse, neque crucem aliquid esse iuxta seipsam, per seipsum dicit. Quomodo perpendit hoc magnum esse, quòd non verba profundens, sed seipsum pro recõciliatione tradens, ita omnia perfecit? Quid verò est, siue quæ in cœlis? Ea nanque, siue quæ in terra, non immeritò dicit. Siquidem illa inimicitia referta, & in multa discerpta erãt. Et contra seipsum quisque nostrum diffidebat, & contra alios. Quæ verò in cœlis sunt, quomodo ea pacificauit? an & illic bellum erat

Matt. 6. b & pugna? Et quomodo oramus dicẽtes, Fiat volũtas tua quemadmodum in cœlo, ita & in terra? Quid est ergo? Diffidebat à cœlo terra, hostiliter aduersabantur hominibus angeli, dominum suum contemni vi-

Ephes. 1. b dentes. Vt summatim, inquit, restauraret omnia in Christo, tam quæ in cœlis quàm quæ in terra. Quomodo, illa quidẽ quæ in cœlis? Transtulit illuc hominem, restituit illis inimicũ adeò exosum. Non solùm quæ in terris sunt pacificauit, sed reduxit ad eos ipsum inimicũ & hostem. Ea demũ profunda ac solida pax est. Angeli deinceps in terra rursus apparẽt,

quandoquidẽ & homo in cœlo comparuit. Videtur autẽ mihi raptus Pauli huius gratia factus esse, videlicet vt ostẽderetur & filium illuc esse susceptum. Nã in terra quidẽ duplici nomine pax est, & cũ cœlestibus, & erga seipsam. In cœlis verò simpliciter. Si eñ sup vno peccatore resipiscẽte gaudẽt angeli, multò *Luc. 15. b.* magis super tot ac tantis. Hęc omnia virtus dei effecit. Quid ergo in angelos fiduciã collocatis, inquit? Tantum enim absunt illi ab eo vt vos reconciliarẽt, vt vobis magis infensi hostes fuerint. Nisi deus vos illis cõciliasset, vtique pacificati non fuissetis. Quid itaq; ad illos accurritis? Vis discere quanto odio fuerint aduersum vos angeli, & quomodo nos semper auersati sint? Ad suppliciũ mittebantur cõtra Israëlitas, contra Dauidem, contra Sodomitas, in vallẽ fletus. At nunc non ita, sed è diuerso in terra cecinerũt vehemẽter gaudentes. Et istos deduxit ad homines, & homines reduxit atq; euexit in cœlũ ad ipsos. Et contẽplare mihi paradoxon. Angelos primùm deduxit ad nos, & tũc hominẽ euexit ad ipsos. Cœlũ terra facta est, quandoquidẽ futurum iam erat, vt quæ terræ essent, cœlũ susciperet. Propterea gratias agẽtes dicim⁹, Gloria in altissimis deo, & in terra pax, in *Luca 2. b.* hominib⁹ bona volũtas. Ecce, inquit, & homines deinceps apparuerunt, *comiter ac placidè se habẽtes. Quid est bona volũtas? cõciliatio. Nõ enim amplius interstitiũ est cœlum. Primùm iuxta numerũ Gentium erant angeli, nunc verò non secundũ numerũ Gentium, sed secundum numerũ fidelium. Vnde liquet? Audi Christum dicentem: Videte, inquit, ne cõ *Mat. 18. b* temnatis vnũ ex paruulis istis. Nam angeli eorũ semper vident faciẽ patris mei, qui in cœlis est. Etenim vnusquisq; credentiũ angelum habet. Nam & ab initio quisq; virorũ celebrium ac probatorum angelũ habebat, queadmodũ Iacob dicit, Angel⁹ qui pascit *Gen. 48. c* me, & qui liberauit me à iuuẽtute mea. Si ergo angelos habemus, sobrij simus, tanquã si pædagogi quidã nobis adessent. Adest nãq; & dæmõ. Propterea oramus ac dicimus, petẽtes angelũ pacis. Et vbiq; pacẽ petimus. Nihil eñ illi adęquari potest, in ecclesiis pacem, in precationibus, in supplicationibus, in præfationibus, & semel atq; iterũ, ac tertiò, & sæpe eandẽ, qui ecclesiæ præest, impertit dicẽs, pax vobis. Quãobrem? Quoniã ipsa mater est bonorum omniũ, ipsa causa est & materia gaudij. Quapropter & Christ⁹ apostolis domos ingrediẽtibus hoc statim dicere pręcepit, tanquã symbolum quoddam bonorum. Cùm *Mat. 10. b & Luca 10. a.* intrabitis, inquit, in domos, dicite: pax vobis. Nã ista nõ existẽte, omnia irrita sunt. Et Christus discipulis *Ioan. 14. b* dixit, Pacem relinquo vobis, pacem meã do vobis. Ipsa dilectioni viã parat. Et nõ dicit ecclesiæ præsul, pax vobis simpliciter, sed pax omnibus. Quid enim si cum isto quidẽ pacem habuerimus, cum altero verò bellum ac pugnam? Quid hoc profuerit? Neq; enim in corpore, si quędam ex elemẽtis bene quidẽ & pacificè habeant, reliqua verò diffideant, sanitatem vnquã cõsistere possibile fuerit, sed illa cõsistet ex omnimoda omnium moderatione, cõsonantia, & pace. Et nisi omnia quietè ac bene habeant, atq; in terminis suis præscriptóq; maneãt, omnia subuertẽtur. Et in animo nostro nisi omnes cogitationes sedatę sint ac quietæ, pax non erit. Tantum bonũ est pax, vt filij *Matt. 5. a.* dei vocẽtur, qui ipsam efficiunt & cõstituunt. Meritò. Nam & filius dei ad hoc in terrã venit, vt quæ in terra sunt, & quæ ĩ cœlis pacificaret. Si verò pacifici filij dei

**εὐαρεστοῦντες, id est bene placentes, grati & accepti.*

Respicit ad notã quandam ecclesiæ suæ precationẽ.

Bonum pacis.

filij dei sunt, qui nouandis rebus studẽtes dissidia faciũt, filij sunt diaboli. Quid dicis? Cõtẽtiones & pugnas iniciis? Et quis adeò miser & infelix est, inquis? Cõplures sunt, qui gaudẽt in malis, & corpus Christi diuellũt magis q̃ milites qui lancea illud incidebãt: aut q̃ Iudęi qui clauis perforabant. Minus illud malum erat q̃ istud. Membra illa quę tum intercidebãtur, denuo coadunata sunt. Ista verò auulsa nisi hîc iterum cõiungantur, nunquã coniungentur amplius, sed manebunt extra corpus. Quando fratrem impugnare vis, cogita te membra Christi impugnaturũ, & cessabis ab insania. Quid enim quòd abiectus est, ꝙ *Mat. 18. b* tenuis? Quid quòd contemptibilis? Ita non est volũtas, inquit, coram patre meo, vt pereat vnus ex *Ibidem.* paruulis istis. Et iterum: Angeli eorũ semper vident faciẽ patris mei qui in cœlis est. Propter ipsum deus & seruus factus & occisus: tu verò nihil eum esse ducis? Itaq; etiã hoc pacto deo repugnas, ꝙ cõtrarium aduersus eum iudiciũ profers. Mox atq; pręsul ecclesiæ ingreditur, dicit, pax omnibus: quando cõcionatur, pax omnibus: quando benedicit, pax omnibus: quãdo salutẽ optare iubet, pax, inquit, omnib⁹: quãdo sacrificiũ absoluitur, pax omnibus: & interea rursus, gratia vobis & pax. Quomodo ergo absurdũ non est, ꝙ cùm toties pacem habendam nobis audiamus, nihilominus hostiliter inuicem alius aliũ impugnamus? Accipientes pacem & reddentes, ei qui pacem *Nota.* affert inimicamur? Dicis, & spiritui tuo, & extra ecclesiam illũ traducis? Heu me, quæ veneranda in ecclesia & suspiciẽda sunt, schemata rerum dũtaxat facta sunt, & nulla prorsus adest veritas. Heu me, exercitus huius symbola in verbis dũtaxat cõsistunt: vnde & ignoratis, qua ratione dicatur, pax omnibus. Sed *Mat. 10. b* audite, quę post ista Christus dicat: In quãcunq; verò ciuitatem aut vicum fueritis ingressi, cùm domũ intrabitis, salutate illã: & si quidẽ fuerit domus digna, veniat pax vestra sup illã. Si verò digna nõ fuerit, pax vestra ad vos reuertatur. Propterea ignorãtes sumus, quoniã ista verborũ typum esse putamus, licèt nec animum aduertamus. Num ego pacem do? Christus per nos loqui dignatur. Etiam si reliquo tẽpore omni gratia vacui sumus, non tamẽ nũc illa vacui sumus *Nu. 22. e.* propter vos. Si enim in asino & in diuinatore operata est gratia dei propter dispensationem & vtilitatẽ Israëlitarum, manifestũ est ꝙ neq; in nobis operari detrectabit, sed & hoc facere sustinebit propter vos. Nemo itaq; dicat tenuem esse me & humilẽ, & nulla ratione dignum. Vel sic me obseruato. Sum enim talis. Sed perpetuus dei mos est, multorũ gratia etiam talibus sese applicare. Et vt hoc discatis, ad Caïn loqui dignatus est propter Abel, diabolo propter Iob, Pharaoni ꝓpter Ioseph, Nabuchodonosor propter Danielẽ, Balthasaro propter eundem. Et magi quo-*Ioan. 10. f.* que reuelationẽ cõsecuti sunt, & Caiphas cũ esset occisor Christi & indignus, prophetauit propter sacerdotij dignitatẽ. Dicitur & Aaron huius gratia lepra nõ esse correptus. Nam dic quæso, qua ratione, cùm vtriq; Mosi obloquuti essent, Maria sola pœnas dedit? Nec mireris. Si enim in externis ac mundanis dignitatibus, etã si mille modis quisquã incusetur, nõ tamen primum ad iudicium ducitur, nisi prius principatum deposuerit, ne ille cum ipso opprobriis pateat: multò magis in pręlatura spirituali, quisquis tãdem ille sit qui eam gerit, operatur gratia dei. Alioqui omnia perierint. Quãdo verò illã deposuerit, si-

οἱ νεωτεροποιοὶ υἱοὶ διαβόλου.

Diuulsores corporis Christi.

Gratia dei etiam per malos operatur.

Cur Aaron non sit lepra percussus vt Maria.

ue morte, siue etiã in hac vita, tunc sanè, tunc eo grauiore supplicio punietur, ne opus sit ista à nobis dici. Gratia dei est etiã quæ in indigno operatur, non ꝓpter nos, sed propter vos. Audite ergo quid dicat Christus: Si fuerit dom⁹ illa digna, veniat pax vestra *Mat. 10. b* sup eã. Quomodo verò digna sit? Si receperint vos, *& Lucæ 10. a.* inquit. Si verò vos non receperint, neq; sermonẽ vestrum audierint, amẽ dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæ in die iudicij, q̃ ciui- *Ibidem.* tati illi. Quę ergo vtilitas erit, si receperitis nos, & quę à nobis dicũtur non audieritis? Quid profuerit, si colueritis nos, & quę vobis dicuntur non attẽderitis? Is demũ honor noster est, is cultus celebris, qui & nobis vtilis erit & vobis, si nos audieritis. Audite & Paulum dicentem: Nesciebam fratres, ꝙ princeps esset *Act. 23. a* sacerdotũ. Audi quoq; quid Christus dicat: Quæcũ- *Mat. 23. a* que iusserint vt seruetis, seruate & facite. Non me cõtemnis, sed ipsum sacerdotium. Si quãdo videris sacerdotio exutũ, tunc cõtemne, tũc neq; ego pręcipere potero. Quousque verò in hac sede constituti sumus, quousque præsidentiam habemus, habemus & dignitatẽ & potestatem, licèt indigni simus. Si Mosis sedes adeò veneranda fuit, vt propter ipsam audire oportuerit sacerdotem, multò magis sedes Christi. Illã nos suscepimus, ab illa loquimur, ex quo & Christus ministerium reconciliationis in nos posuit. Legati qualescunque tandem sint, propter legationis prærogatiuã multo potiuntur honore. Nam vide, in mediã Barbarorũ terram, inter tot hostes, soli ingrediuntur, & quoniã plurimũ valet legationis lex, omnes eos honorant, omnes in eos intendũt, omnes cũ fiducia & libere dimittũt. Iam & nos legationis sermonẽ accepimus, & venimus à deo. Hoc eñ est episcopatus dignitas. Venimus ad vos legatione fungẽtes, ac postulãtes vt bellũ dissoluatur, & dicim⁹ quorum gratia adsimus, nõ ciuitates promittentes, neq; tritici tot aut tantos modios, neq; mãcipia, neq; aurum, sed regnũ cœlorum, vitam æternam, conuersationẽ ac pręsentiã cum Christo, & alia bona quę nec nobis dictu, nec vobis auditu possibilia sunt, donec in hac carne & in hac pręsenti vita sumus. Legatione itaq; fungimur. Honore verò potiri volum⁹, nõ propter nos, absit: scimus enim ipsius vilitatẽ, sed ꝓpter vos, vt quæ à nobis dicũtur, eò diligẽtius audiatis, vt vos emolumentũ capiatis, ne socorditer ac negligẽter quę dicuntur attẽdatis. Non videtis legatos quomodo eos amplectũtur omnes? Nos dei legati sum⁹ ad homines. Si verò vẽdicauerimus nobis istud, nõ nos, sed ipse episcopatus hoc potuit, nõ quuis, sed episcopus. Nemo me audiat, sed dignitatẽ ipsam. Omnia itaq; iuxta quod deo probatur, faciamus, vt ad gloriã eius viuam⁹, & bonis quæ diligentibus eũ ꝓmissa sunt, digni reddamur, gratia & benignitate &c.

Homilia quarta.

E*T vos, qui quondã eratis inimici & abalienati mẽte in operibus malis, nunc tamẽ recõciliauit in corpore carnis suæ per mortẽ, vt exhiberet vos sanctos & irreprehensibiles & inculpatos in cõspectu suo.* Ostẽdit hîc ꝙ & eos conciliarit, qui cõciliatione digni non erant. Nã eo quidẽ quòd dixit eos sub potestate tenebrarum fuisse, calamitatẽ demonstrat in qua fuerãt. Sed ne cùm potestatem tenebrarum audis, necessitatem quandã putes, subiungit: Et vos qui quondam eratis abalienati. Videtur itaque idem quidem dicere, sed non est idem. Non enim eiusdẽ rationis est, cum li-

Universidad de Deusto Biblioteca

berare à malis qui neceſſitate mala ferre cogitur, &
eum qui voluntariè mala patitur. Nam ille commi-
ſeratione quidem dignus eſt, iſte verò odio. Ve-
runtamen vos,inquit,neque inuitos,neque coactos:
ſed ſpontaneos,& voluntariè ab ipſo reſilientes,at-
que adeò & conciliatione indignos liberauit. Et
quoniam eorum meminerat quæ in cœlis ſunt, de-
clarat omnē inimicitiam hinc à nobis, & non illinc
ab ipſis ortum ſuum habuiſſe. Nam illi iam olim cō-
ciliationem volebant,inquit, & deus quoq; ipſe,vos
autem nolebatis. Et omnino declarat angelos ante-
rioribus temporibus nihil potuiſſe, eò quòd inimici
manſerint, nec perſuadere potuerint, nec perſuaſos
à diabolo liberare. Neque enim etiam ſi perſuaſiſſēt,
aliquid profuiſſet, nō ligato eo qui captiuos detine-
bat,neque ſi illum ligaſſent captiuis reuerti nolenti-
bus,ſed vtriſq; opus erat, quorum quidem illi nihil,
Chriſtus verò omnia perfecit. Itaque admirabilius
eſt quòd nolētibus perſuaſit,quàm ꝙ à morte abſol-
uit. Nam illud quidem totum ipſius erat, & ipſe ſo-
lus hoc poterat:hoc verò nō ſolū ipſe,ſed & nos.Ea
vero facilius perficimꝰ,quæ in noſtra poteſtate ſunt.
Hoc itaque tanquā maius poſtremò ponit.Et nō ſim
pliciter inquit, inimici eratis, ſed & abalienati : id
quod magnę erat inimicitiæ.Neque abalienati ſolū,
ſed neq; aliquē regreſſum vel ſuſpicantes. Et inimi-
ci,inquit,mente. Deinde nec in voluntate duntaxat
ſubſtitit abalienatio.Sed quouſq;?Et in operibus ma
lis,inquit.Et inimici eratis, & quæ inimicorū erant,
operabamini. Nūc verò recōciliauit in corpore car
nis ſuę per mortem,vt exhiberet vos ſanctos,& irre-
prehenſibiles,& inculpatos in conſpectu ſuo.Rurſus
& modū reconciliationis ponit, addens,in corpore,
† vēditus. qđ nō ſimpliciter percuſſus, aut flagellatus, aut†ter-
reno quodā precio,] ſed morte turpiſſima mortuus
2.Cor.3.b reconciliauerit.Iterū crucis meminit,& aliud rurſus
beneficium inducit.Non enim dūtaxat liberauit:ſed
ꝗ ſuprà dixerat,qui idoneos nos fecit, id hîc quoq;
innuit. Per mortē,inquit,eius, vt exhiberet vos ſan-
ctos & irreprehenſibiles & inculpatos in conſpectu
ſuo.Non enim peccatis ſolùm liberauit, ſed & cele-
bres & illuſtres reddidit. Tāta quippe nō hac ſolùm
ratione paſſus eſt vt malis liberaret,ſedvt primas etiā
cōſequeremur. Quemadmodum ſi quis cōdemnatū
non ſolùm ſupplico liberaret, ſed & in honorē eue-
heret. Et in ordinem cōſtituit eorum qui non deli-
querunt,imò non illorū ſolùm,ſed & eorū qui maxi-
ma bona præſtiterūt ac patrarunt. Et ſanè magnum
eſt quòd ſanctimoniā quæ in cōſpectu ſuo perſiſte-
ret dedit,ſimul & vitam inculpatam . Reprehēſionis
intentionē habet,quod dicit,& inculpatos.Hoc erit
quando ſcilicet neq; quod condemnari, neq; quod
criminari poterit,cōmiſſum à nobis fuerit.Sed quo-
niā totum poſuit quod Chriſti eſt, quòd per mortē
iſta perfecerit : quid ergo dicit ad nos ? Nihil nobis
præſtādum eſt?Propterea ſubiunxit : *Siquidē permāſe-
ritis fide fundati ac ſtabiles,& non dimoti à ſpe euangelij.* Igna
uiam ac deſidiā ipſorum hic amputat. Et nō ſimpli-
citer dixit: permanſeritis.Poteſt enim fieri vt perma
neat etiā qui fluctuat ac diffidet. Poteſt ſtare & ma-
nere quoq; qui vagatur& errat:ſed,ſiquidē perman-
ſeretis fundati,inquit,ac ſtabiles & nō dimoti.Papę,
quanta cōuerſione & ſolertia vtitur ? Non ſolùm nō
fluctuantes,inquit,ſed neq; aliquouſq; dimoti.Et vi-
de.Nihil hactenus oneroſum ponit aut laborioſum,

A niſi fidem ac ſpem:quaſi dicat, permanete credētes,
quoniā certa eſt ac verax futurorum ſpes. Nam hîc
quidem poſſibile eſt : in virtutis autē ſtudio fieri ne-
quit,quò minꝰ vel modicè quis fluctuet ac dimouea-
tur.Ita nō eſt oneroſum quod ponit. A ſpe,īquit,euā
gelij. *Quod audiſtis, quod prædicatū eſt in vniuerſa creatura
quæ ſub cœlo eſt.* Quid eſt autē ſpes euangelij aliud ni-
ſi Chriſtus?Ipſe enim & pax noſtra,& qui omnia iſta
perfecit.Itaq; qui aliis illā adſcribit, dimotus eſt.Nā
omnia perdidit,niſi in Chriſtū crediderit.Quod au-
diſtis,inquit. Rurſus eos ipſos teſtes aſſumit, deinde
orbem vniuerſum. Non dicit quod prædicatur, ſed
quod creditū eſt, & prædicatū:id quod & initio fe-
cit, ex multorū teſtimonio & iſtos cōfirmare volēs.
Cuius factus ſum ego Paulus miniſter. Et hoc ad grauita-
tem fide dignā conciliandam facit.Ego,inquit,Pau-
B lus miniſter.Magna erat ipſius authoritas,vbiq; ſub-
inde celebrati, & totius orbis doctoris exiſtentis.
*Nunc gaudeo in afflictionibus meis pro vobis, & ſuppleo quod
deerat adflictionū Chriſti in carne mea pro corpore ipſius, quod
eſt eccleſia.* Et quomodo iſta prioribus cohęrēt? Vidē-
tur enim diſtracta. Verùm multū habent rationis &
ordinis. Cuius ſum miniſter,pro eo dixit,nihil à me
ipſo adfero,ſed quę alterius ſunt,adnūcio.Ita credo,
vt pro eo & patiar.Et nō ſolùm patiar,ſed & cū gau
dio patiar,ad futurorū ſpem proſpiciēs.Et patior nō
pro meipſo,ſed pro vobis. Et ſuppleo, inquit, quod
deerat adflictionum Chriſti, in carne mea. Videtur
quidē magnum eſſe quod dixit. At non eſt ex arro-
gantia,abſit:ſed ex magno amore erga Chriſtū.Non
enim vult ſuas eſſe adflictiones,ſed Chriſti,& has illi
appropriare.Et quæ ego patior,inquit,ꝓpter illū pa
C tior. Itaque non mihi,ſed illi gratiā referre debetis.
Quemadmodum ſi quis ad alium quempiam mitte-
ret,rogarétq; dicēs, Obſecro te,vade ad illum meo
nomine:is deinde diceret,ꝓpter eū qui me miſit,iſta
facio.Itaq; nō erubeſcit etiā iſtas adflictiones Chriſti
dicere.Non enim dūtaxat mortuus eſt pro vobis,in-
quit, ſed & præterquā quòd mortuus eſt:paratus eſt
etiā adfligi propter vos.Hoc contendit & vrſit vt o-
ſtendat Chriſtum etiā nunc periclitātem pro eccle-
ſia,per proprium corpus. Inuehirur autē cōtra illos:
quaſi dicat,non per nos reconciliamini deo,ſed per
Chriſtum,etiā ſi nos iſta faciamus. Non enim pro-
priū opus noſtrum ſuſcepimus,ſed illius. Atque hoc
perinde eſt,ac ſi exercitus quiſquā ducem protecto-
rem nactus,in bello perſiſteret,atq; illo deinde abeū
D te,ſecundarū partium dux vulnera eius in ſe trāſfer-
ret & ſubiret,quouſq; bellū dirimeretur. Deinde ꝙ
& propter ipſum iſta faciat, audi : Pro corpore, in-
quit,eius. Aut hoc vult dicere, non vobis gratifica-
mur,ſed Chriſto.Nam quæ illū oportebat pati, ego
pro ipſo patior.Vide quanta agat.Oſtendit multam
amoris vim. Quemadmodum in ſecunda ad Corin- 2.Cor.5.d
thios epiſtola ſcribēs dixit:Impoſuit nobis miniſte- Ibidem.
rium reconciliationis. Et iterū:Pro Chriſto legatio-
ne fungimur, tāquam deo obſecrante per nos. iſtuc
&hîc dicit:Pro ipſo patior,vt hoc magis eos alliciat:
quaſi dicat, etiā ſi ꝗ vobis debet, abſceſſit:ego tamē
reddo. Nam hac ratione & dixit, quod deerat ad-
flictionum Chriſti, vt declararet ſe non totum ſibi-
ipſi adſcribere. Nondū,inquit, omnia paſſus eſt pro
vobis:etiā poſt mortem patitur, ſiquidem adhuc re-
liqua quædā manſerunt. Hoc etiā in ea quæ ad Ro-
manos eſt,aliter quidē facit dicēs,Qui & interpellat Roma.8.e.
pro nobis

†morte ſua non fuerit cōtētus pro nobis:declarans quòd† nō mors ſola ſuffecerit,]
ſed&poſtea innumera faciat.Non igitur ſeipſum ex-
tollere vult cum iſta dicit, ſed oſtēdere Chriſtū etiā-
num eorum habere curam. Sermonem autē hoc fide
dignum eſſe oſtēdit, quod ſubiūgit, pro corpore eiꝰ.
Quòd autem ita habeat,& nihil indecēs hîc ſit,ex eo
liquet, quòd iſta pro corpore eius fiūt. Vide quomo-
do nos ſibiipſi cōiūxerit.Quid igitur angelos media-
tionis gratia ſuperinducitis,cuiꝰ ego miniſter ſum,in-
quit?Quid alios nūcios īfertis?Ego ſum miniſter.De-
inde oſtendit quòd ipſe nihil fecerit, eo ꝙ miniſter
id.i.cuius, eccleſiæ ſcilicet. ſit. *Cuius ego factus ſum,* inquit, *miniſter , iuxta diſpenſatio-
nē dei quæ data eſt mihi in vos implendi ſermonē dei.* Iuxta diſ-
pēſationē. Aut hoc ſane dicit: Quoniam ita cū diſce
deret, voluit vt nos diſpenſationē iſtā ſuſciperemus,
ne tanquam neglectos ac deſertos vos putaretis.Ipſe
enim eſt qui patitur,ipſe qui legatione fungitur. Aut
B certè dicit: Quoniam me potiſſimū omniū perſecu-
torē,hac ratione perſequi permiſit,vt fide dignus eſ-
οὐ πράξεις. ſem prędicator.Vel diſpēſationem dicit, quoniā nō
opera quęſiuit,neque actiones,neq;virtutū facta,ſed
fidem &baptiſma.Nam alioqui ſermonem nō acce-
piſſetis. in vos,inquit,implendi ſermonē dei.De Gē
tibus dicit,oſtendēs eos adhuc fluctuātes,exeo quod
dicit, implendi ſermonē dei.Vt enim humile &pro-
iectæ Gētes tātam dogmatum ſublimitatem capere
poſſent,non erat Pauli,ſed diſpenſationis dei.nā ego
inquit, alioqui non potuiſſem. Poſtquā quod maius
erat declarauit,nēpe adflictiones ſuas eſſe Chriſti,tūc
demum quod clarius eſt,inducit. Quoniā & hoc dei
eſt,inquit,implere ſermonem in vos. Non autē aper-
tè hic illud oſtendit. Etenim & hoc diſpēſationis eſt,
† & nō ꝙ neglecti fueritis, κἂν χρῆται συγκαταβάσει. C vt nūc dicatur,quod quidem audire poteſtis:† Verū
non negligenter,]ſed vt capaces reddamini.Non em̄
ſubito deus omnia facit,ſed vtitur accommodatione
propter multā ſuam benignitatē . Atque hoc in cau-
ſa eſt,cur non olim,ſed nūc aduenerit Chriſtus.Et in
euāgelio hoc declarat, quòd huius gratia ſeruos pri-
mùm miſerit,ne in necē filij inciderent.Si enim neq;
poſt ſeruos aduenientē filium reueriti ſunt, multo mi-
nus eū ante illos reueriti fuiſſent . Si minora mādata
non audierūt,quomodo maiora audiſſent?Quid igi-
tur,inquis,an non & nunc quoq; Iudęi pariter &Gē
tes ineptiores ſunt, & minus ad veritatē affecti? Hoc
iam ex nimia fit negligentia & ſocordia.Quod enim
poſt tantum tēporis,poſt tātas diſciplinas profani &
inepti adhuc manēt,multę ſegnitiei eſt. Quādo ergo
Gentes dicunt,quamobrem nunc demū venit Chri-
D ſtus?nō permittamꝰ hoc eos dicere: ſed rogemus, an
nō ad quod venit, perfecerit. quemadmodum enim
etiam ſi mox ab initio veniſſet, non tamē rem ipſam
executꝰ eſſet, nō ſuffeciſſet nobis ad defenſionē tē-
poris maturitas, ita quoniam omnia executus,eſt nō
erimus obligati vt temporis rationes demꝰ. Neq; e-
nim à medico quiſquā ſanitatis rationē exiget,ſi mor
bum diſpulerit,& ęgrotum ad ſanitatē reduxerit:ne-
que a duce exquiret ſi vicerit,cur vel hoc tēpore,vel
hoc loco vicerit.Nam iſta qui negotiū non perfecit,
rogādus eſt. Qui vero omnia bene executus eſt,pro-
bari commendaríq; debet.Vtra enim,dic quæſo,fide
dignior eſt,raciocinatio & ſycophātia tua,an ipſa ne
gocij cōſummatio?vicerit aut nō vicerit, hoc proba:
præualuerit,vel non prępualuerit, ad finem quę dixit,
ꝓduxerit,an minꝰ:iſtæ ſunt exquirēdę rationes. Dic
quæſo:Deum eſſe omnino cōfiteris,etiam ſi Chriſtū

A minus?Rogo te,éſtne deꝰ ſine principio?Prorſus, di-
ces.Dic ergo mihi: Quamobrē homines nō ante de-
cem annorum milia fecit? Nam ita plus tēporis vixiſ-
ſent.ſi enim bonū eſt eſſe,multo magis bonū eſt diu-
tius eſſe.Nunc vero tanti temporis dāno affecti ſunt,
quanto non fuerūt. Verū nullo temporis damno af-
fecti ſunt. Quomodo autem,nouit ipſe qui eos fecit.
Rurſus te rogo:quare nō omnes ſimul fecit,ſed huius
quidē anima, qui primū factus eſt, tot annos exiſtēs
habet,altera vero illis caret nondū facta ? Quare hūc
primum,alterum vero poſtremò fecit,& in hūc mū-
dū induxit?Et talia reuera digna ſunt quæ quærātur:
ſed non quæ curioſe indagentur.Nā iſtuc neq; quæ-
rere eſt.Ego quippe dicā cauſam, quam quidē & di-
xi.Suppone vero mihi humanam naturā tanquā ęta- Aetas humani generis.
tem quandam eſſe,& primis quidem tēporibus ſtatū
adoleſcentis habere genus noſtrum,illis vero quæ ꝓ-
ximè ſubſecuta ſunt,iuuenis:ſenectuti deinde vicinis,
ſenis. Poſtea cum animus maturus factus eſt mēbris
corporis ſubactis,bellóq; ſoluto,tūc ad philoſophiā
ducti ſumus.Atqui cōtrarium verū eſt,inquis.Ado-
leſcentē docemus.At nō ſublimia dogmata,ſed rhe-
toricam, ſed grauitatē ſermonū . Iſta igitur ſublimia
docemur,quando vegetus ac maturus eſt animus.Vi-
de quomodo & deus iſtud cū Iudęis fecerit.Etenim
quomodo pueris ſolet ꝑfici literator,ita Iudęis Moy-
ſen præpoſuit.Et is quæ pueris ſolēt,illis fecit adun-
brans ac pingens vt nos ſolemus elementa.Nam vm-
bram,inquit,futurorū bonorū lex habens,non ipſam Heb.10.d
imaginem rerum.Quemadmodum pueris placentas
emimus,&pecuniam damus,vnū hoc ab ipſis exigē-
tes interea,in diſciplinam vt eant:ita & deus tū fecit,
&diuitias dedit& delicias,vnum ab ipſis dūtaxat per
multam remiſſionem & indulgentiā mercatus,Moy-
ſen vt audirēt.Propterea tradidit eos prę ceptori, ne
ſe tanquam beneuolum & indulgentem patrem cō-
temnerēt. Et vide quomodo illum ſolū reueriti ſint.
Nō enim dicebant, Vbi eſt deus?ſed,vbi eſt Moyſes?
Et pręſens duntaxat terribilis illis erat.Quādo igitur
mali quidquam patrabant,vide quomodo eos punie
bat.Nam deus quidē eos abdicare volebat,ipſe vero
non permittebat. Imò vero totum dei opus tum illis
erat inſtar patris minitantis:Moyſes vero inſtar præ-
ceptoris*detrectātis ac dicentis:Permitte illos mihi * παραιτουμένου, excuſantis, deprecantis.
ex quo nūc eos recipio.Ita locus diſciplinæ facta eſt
eremus.Et quemadmodum pueri cum aliquandiu in
exercitij loco detinētur,ſecedere cupiunt:ita&illi tū
perpetuo in Aegyptū reuerti quærebant ac plorabāt Exo.16.a.
dicentes:Periimus, cōſumpti ſumus, ſine omni cura Ibid.32.e.
male perditi ſumus. Et tabulam ipſorū cōtriuit Moy
ſes, in qua illis veluti nomina quędā addiſcenda cō-
ſcripſerat:id quod& pręceptor facere ſolet,cū acce-
ptam tabulam male ſcriptā vidēs,proiicit,multū iræ
hoc pacto oſtendere volens:et ſi fracta quoq; fuerit,
non tamen hinc iraſcitur pater . Nā ille quidem dili-
genter ſcribēdo incubuerat, illi vero nō in ipſum at-
tēdētes,ſed aliò auerſi petulāter ſe habebāt. Et quē-
admodum in ſchola alius aliū percutit,ita &tūc†per †iubebat
mittebat Moyſes vt aliꝰ aliū percuteret & occideret.
Et rurſus quomodo præceptor addiſcenda quędam
tradēs, deinde quomodo didicerint exigēs, ſi luſam
viderit operam,punit & caſtigat:ita & Moyſes fecit,
vtpote ſcripta diuinam potētiam indicātia illis exhi-
bēs.An ea quæ in Aegypto dedit? Etiā. Sed illa ſcri-
pta plagas demonſtrabant,nēpe ꝙ inimicos puniret,
erantq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

erantq́; illis inſtar diſciplinę.Quid eñ aliud erat ſup-
plicium de inimicis ſumptum , quàm veſtrũ benefi-
ciũ ? Alioqui vero vobis benefaciebat. Atq; hîc per-
inde factum eſt,atque ſi puer cum elementa ſe probè
cognoſcere dicit,ſparſim illa extra ordinẽ rogat⁹ de
prehẽdit̃ ignorare,vapulat:ita & illi dicebant ſe qui-
dem virtutem & potentiã dei ſcire, ſparſim vero eã-
dem rogati ſcientiã nihil proferebãt , vnde & vapu-
labant.Vides aquã?Reminiſci debes aquę Aegyptia-
cæ.Qui enim ex aqua ſanguinem fecit,poterit idẽ &
hodie facere.Quemadmodum & nos pueris ſępenu-
mero dicimus, quãdo vides in libro literam a,remi-
niſcere quòd eam & in tabula tua habueris.Vides fa-
mem?Recordare quòd idem eam faciat,qui & tũ fru
ctus perdidit.Vides bella?Memẽto quomodo Aegy-
ptij in mari ſubmerſi ſint.Vides magnos eſſe &robu-
ſtos q̃ terrã inhabitãt?At maiores nõ ſunt Aegyptiis.
Qui te ex Aegyptiorũ medio eripuit,quomodo non
multo magis extra Aegyptum exiſtentẽ ſaluaret?Sed
ignorabant literas,dum illas ſparſim rogabãtur.pro-
pterea & percutiebãtur.comedebãt & bibebãt,&re-
calcitrabant. Nõ debebãt in mãna quęrere delicias,
docti quid ex illis mali ſequatur.Fecerũt autẽ perin-
de, atque ſi puer ingenuus in diſciplinã miſſus cupe-
ret cum ſeruis conuerſari,illisq́; miniſtrare, & cũ ne-
ceſſariam ingenuóq; puero competentem alimoniã
accipiat, inq́; patris mẽſa ſedeat, nihilominus mallet
ea potiri quę ſeruorũ eſt, fœtida & perturbatione re-
ferta,ita & illi Aegyptum quærebãt. Dicebãt quoq;
Exo. 34.b Moyſi,Etiã domine,omnia quęcũque dixeris,facie-
mus,&obediemus. Et qđ cũ deploratis filiis fit,quos
pater occiderę vult,pręceptor vero detrectat,hoc cõ
tinuò cũ iſtis tum quoque factum eſt. Cur autem no
bis iſta dicta ſunt? Quoniam nihil à pueris differim⁹.
Deu.19.d Vis audire quòd& dogmata eorũ puerilia ſint?Ocu-
Dogmata legis puerilia. lum pro oculo,inquit, & dentẽ pro dẽte.Nihil enim
adeò advltionem concitatũ eſt,atq; animus puerilis.
Nã ea animi paſſio ex inopia rationis eſt.Multa vero
rationis inopia, ac rectę conſiderationis multa deſo-
latio in iſta eſt ętate,vnde non abs re puer irę tyrãni-
dem patitur,eámq; tantam, vt ſæpenumero ad terrã
procidẽdo,rurſumq́; exurgendo, aut genu percutiẽ-
do ſtomachetur,vel ſcabellũ euertat, donec hoc pa-
cto dolor ceſſet,& ira extinguatur.Tale quid & deus
fecit,oculũ pro oculo,dẽtémq; pro dẽte eruere per-
mittẽs, dũ & Aegyptios occidit, & Amalecitas, qui
eos cõtriſtauerãt.Et talia illis promiſit,quemadmo-
dum ſi filius quiſquam patri dicat:Pater,percuſſit me
quidam:pater vero reſpondeat,malus eſt hic homo,
proſequemur eum odio:ita & deus:Inimicis tuis,in-
quit,inimicus ero,& odiẽtes te odio habebo.Et rur-
ſus cum oraret Balaam,puerilis erat accommodatio
quæ contingebat illis.Quemadmodum enim pueris
contingit , quando non metuenda timentes, vtpote
lanam, aut aliud quippiã tale, ſubitò terrẽtur:ne me-
tus ille in eis perduret , inducimus illud ſub manus
eorũ, & quid ſit demonſtrare facimus:ita & deus fe-
cit.Quoniã terribilis erat diuinator ille,cõuertit ter-
κάλαθίσκοις πάντα ἔχουσιν. rorem eius in cõfidentiam. Et quomodo pueri abla-
ctati in quaſillis omnia habent,ita&illis omnia dedit
multáſq; delicias. Sed vt puer papillam requirit, ita
& illi Aegyptum, & Aegypti carnes. Itaq; non pec-
carit,ſi Moyſen quiſquam pręceptorẽ, educatorẽ &
pædagogum appellauerit,multamq; viri huius ſapiẽ
tiam eſſe dixerit . Non enim eiuſdem virtutis eſt, vi-

A ris imperare iam philoſophantibus, & pueris præeſ-
ſe rationis induſtriam nondum conſecutis. Et ſi vul-
tis aliud quoque audire , quemadmodum puero nu-
trix dicit,Quãdo ventrem expurgas,collige & attol-
le veſtimenta,& hactenus deſidebis: ita & Moyſes fe
cit.Nam omnes animi paſſiones tyrannidem in pue-
ros exercent.Nondum enim habent rationis aurigã. *ἀλογία.*
Vana gloria,concupiſcentia ,temeritas, faſtus, inui- *θυμός.*
dentia,quemadmodum in pueris,ita in illis domina-
bantur. Conſpuebant & percutiebãt Moyſen:& quẽ
admodum puero lapidẽ arripiẽte clamamus omnes,
heus vide ne iacias:ita&illi lapides aduerſus patrẽ ar
ripiebãt,ipſe vero fugiebat.Et quomodo ſi ornamẽ-
tum quoddã pater habeat, puer illud ab eo ornamẽ-
ti cupidus exigit:ita ſanè qui cum Dathã & Abirõ e- *Nume.16*
rant,faciebant,aduerſus ſacerdotiũ inſurgẽtes . Erãt
B itaq; omnium ingratiſſimi, animo puſillo, & ad om-
nia†inutiles.Dicas igitur velĩ, oportuerítne Chriſtũ *†imperfecti.*
tunc temporis comparere?tũc philoſophica illa prę-
cepta proponere? quando ex cõcupiſcentia inſanie-
bant,quando equorũ more poſt mulieres hinniebãt,
quando pecuniarum, quando ventris erãt ſerui? Sed
inaniter effudiſſet philoſophiæ pręcepta,ſi rudib⁹ ac
nihildum intelligẽtibus diſſeruiſſet,& neq; illa ſanè,
neq; iſta percepiſſent, & quemadmodũ qui antequã
elementa cognita ſint lectionem inſtituẽs,nunquam
ne ipſa quidẽ elementa docebit:ita & tũc factũ fuiſ-
ſet, nunc vero non ita, ſed multa iam eſt per dei gra-
tiam tractabilitas,multa vbiq; plãtata virtus.Gratias
itaq; agamus pro omnibus, & nihil curioſe inquira-
mus. Temporis enim opportunitas nõ nobis,ſed illi
cognita eſt qui factor eſt tẽporis, & ſeculorũ opifex
C ac dominator. Permittamus ergo illi omnia.Nã hoc
eſt glorificare deũ, nullas rationes exigere eorũ quæ
facit.Ita & Abrahã deo gloriã dedit.Et certò,inquit,
perſuaſus q; potens ſit ad præſtandum quod promi-
ſit.Ille neq; de eo quod futurum erat percõtatus eſt,
nos vero & pręteritorũ rationẽ exigimus.Vide quã-
ta ſit iſta demẽtia, quãta improbitas,& ingratitudo.
Sed ceſſemus in poſterum.Nihil enim hinc lucri fe-
remus,ſed multum etiam damni.Et grati ſimus erga
dominum noſtrum, deóque gloriam deſtinemus, vt
pro omnibus gratias rependentes, benignitate ip-
ſius digni reddamur, gratia & benignitate &c.

Homilia quinta.

*MYſterium quod reconditũ fuit à ſeculis, & à genera-
tionibus,nunc autẽ patefactum eſt ſanctis eius, qui-
bus voluit deus notũ facere, quæ ſint diuitiæ gloriæ*
D *myſterij huius in Gẽtibus, qui eſt Chriſtus in nobis, ſpes gloriæ,
quẽ nos annunciamus,admonentes omnẽ hominem, & docentes
omnem hominẽ in omni ſapientia, vt exhibeamus omnẽ hominẽ
perfectũ in Chriſto Ieſu.* Poſteaquam ea receſſuit quę cõ-
ſecuti ſumus, benignitatémq; dei, atq; acceptũ ho-
norem ex magnificentia donorũ declarauit,aliã rur-
ſus cauſæ huius intentionem inducit, nempe q; my-
ſteriũ hoc ante nos nemo cognouerit, id quod & in
ea quę ad Epheſios eſt facit,cum dicit, Neq; angeli, *Epheſ.3.b*
neq; principatus,neq; alia quæpiam creata potẽtia,
ſed ſolus fili⁹ dei cognouit.Et nõ ſimpliciter dixit cõ
ditum,ſed reconditum:eo quòd licet nunc factũ ſit,
vetus tamen eſt,& quòd iſta deus ab initio ita voluit,
atq; ita diſpoſuit.Quare vero hoc ita voluerit, non-
dum dicit.A ſeculis,inquit,ab initio. Et rectè myſte-
riũ vocat,qđ nemo cognouit niſi de⁹.Et vbi recõdi-
tum?In Criſto,quẽadmodũ ad Epheſios dicit. Aut
quomodo

Pſal.89.a quomodo propheta dicit, A ſeculo & vſq; in ſeculũ
tu es?Nunc autẽ patefactũ eſt,inquit,ſanctis eius.Ita-
que totũ diſpẽſationis eſt diuinæ. Nunc autẽ,inquit,
patefactũ eſt.Non dixit,nunc factum eſt:ſed,patefa-
ctum ſanctis eius. Itaque & nunc quoq; abſcõditur.
Siquidem ſolis patefactũ eſt ſanctis. Ne ſeducãt igi-
tur vos illi.Nõ enim myſteriũ hoc ſciũt. Quare ſolis
ſanctis?Quibus,inquit,voluit.Vide quomodo vbiq;
percontationes eorum amputat. Quibus,inquit,vo-
luit notũ facere.Velle vero ipſius nõ eſt pręter ratio-
nem.Gratiæ magis obnoxios faciens,q̃ ſi in propria
virtute permiſiſſet eos quicquã gloriari,dixit, quib⁹
voluit notũ facere quæ ſint diuitiæ gloriæ myſterij
huius in Gẽtibus. Grauiter dixit,& ex magno animi
affectu põdus adiecit,exaggerationũ quęrẽs exagge
rationes. Nã & iſtuc exaggerationis eſt, quod inde-
terminatè dixit,Quæ ſint diuitię glorię myſterij hui⁹
in Gentibus.Potiſſimum enim in Gentibus apparẽt:
Rom.15.b. quemadmodũ & alibi dicit : Gentes pro miſericor-
dia glorificare deum . Apparet quidem & in reliquis
magna myſterij huius gloria , verùm multo magis in
iſtis.Homines eñ lapidibus ſtupidiores ad angelorũ
ſubitò dignitatẽ ſimpliciter nudis verbis,ſolaq; fide,
ſine omni operũ adminiculo euehere , reuera gloria
eſt,ac myſterij huius diuitię:quemadmodũ ſi quis ca
nem quempiã fame & ſcabie tabefactum, turpem ac
deformẽ, & qui ne moueri quidẽ poſſit, proiectũq́;,
mox hominem efficeret, & ad thronum regalẽ dedu
ceret.Lapides adorarunt & terrã:iam vero cognoue
rũt ſe & cœlo & Sole meliores eſſe,omnémq; mũdũ
ſibi ſeruire.Captiui erant ac vincti diaboli, ſubitò ſu-
pra caput ipſi⁹ erecti,illi & ĩperant,&verberib⁹ipſum
cædunt . Qui dæmonũ erant captiui & ſerui,eius qui
angelorum & archãgelorum dominus eſt , facti ſunt
corp⁹.Qui neſciebãt quid eſſet deus, mox ad thronũ
dei euecti ſunt.Vis mille videre gradus quos trãſilie-
runt?Addiſcendum primũ erat lapides nõ eſſe deos:
Deinde non ſolum eos nõ eſſe deos: ſed & hominib⁹
inferiores. Tertiò,inferiores eſſe & brutis ratione ca
rẽtibus.Quartò,etiã plãtis. Quinto,quomodo miſe-
ros illos tãquam è profundo quodã puteo ſubuectos
in eum ſuſtulerit verticem,vt agnouerint non ſolum
Notat idololatriam. non lapides, ſed nec terram, nec animãtia,nec plan-
tas,nec hominem,aut rurſus ab initio nõ lapides, nõ
animantia,non plantas,non elementa,nec ſuperiora,
nec inferiora,non hominẽ, non dęmones, nõ ange-
los,non archangelos, non aliã quamcũque cœleſtiũ
illarũ virtutum,ab humana natura coli debere. Ad-
diſcendum erat eum eſſe deum,qui omniũ dominus
eſt,eum ſolum eſſe colendum, bonam eſſe celebrẽ &
admirabilem illã vitæ cõuerſationem,præſentẽ cor-
poris mortem non eſſe mortem , vitã iſtam non eſſe
vitam,corpus reſurrecturũ, & incorruptibile futurũ,
in cœlum aſcenſurum,immortalitatem aſſecuturum,
cum angelis ſtaturum,ac tranſmigraturũ. Sed eũ qui
hîc in imo conſtitutus erat,iſta omnia tranſilientẽ,in
ſuperna ſuper thronum angelorum & archãgelorum
collocauit:& qui hîc lapidib⁹ erat inferior,thronis il
lum & dominationibus potẽtiorẽ effecit,reuera be-
ne dicit, quę ſint diuitiæ glorię myſterii huius. Quẽ-
admodum ſi quis fatuũ quẽdam ſubito philoſophũ
exhiberet:imò quæcunque dixerit quiſquã,nihil di-
cet.Sunt enim infinita quę Paulus dicit.Quę ſint, in-
quit,diuitię gloriæ myſterij huius in Gẽtibus, qui eſt
Chriſtus in vobis.Addiſcendum rurſus erat,eum qui

A omniũ eſt ſupremus,quiq́; angelis dominatur, & re-
liquis omnib⁹ virtutibus imperat, ad ima deſcẽdiſſe,
hominémq; factũ eſſe, & innumera paſſum, reſurre-
xiſſe,& rurſus in cœlos aſſumptũ eſſe.Hęc omnia my
ſterij erãt. Et cum encomio addit dicẽs:Qui eſt Chri
ſtus in vobis.Si vero Chriſt⁹ in vobis eſt,ad quid an-
gelos quęritis?Myſterij huius,inquit. Eſt eñ & aliud
myſterium. At iſtuc verè myſterium eſt, quod nemo
cognouit,quod admirabile eſt,quod pręter commu
nem eſt expectationem, quod abſcõditũ eſt. Qui eſt
Chriſtus in vobis,inquit,ſpes glorię,quẽ nos è ſuper-
nis acceptum annuntiamus,nos,inquam,non angeli:
docẽtes & admonẽtes, non imperatorie neq; ex ne-
ceſſitate.Nam & hoc diuinę benignitatis eſt,non ty-
rannicè attrahere.Quoniã magni quicquam videba-
tur quod dixit,docẽtes:adiũxit,admonẽtes:id quod
B magis patris erat, q̃ præceptoris ac doctoris. Quem
nos,inquit,annuntiamus, admonẽtes omnem homi-
nem , & docentes omnem hominẽ in omni ſapiẽtia.
Itaq; omni ſapientia opus eſt:hoc eſt,omnia in ſapiẽ-
tia dicẽtes.Nam talia diſcere non eſt quorumuis. Vt
exhibeam⁹ omnẽ hominẽ perfectũ in Chriſto Ieſu.
Quid dicis,omnem hominem?Certè,inquit,hoc ſtu-
dioſe conamur.Quid enim ſi non fit?Diligẽter cona-
tus eſt beatus Paulus perfectũ facere omnem homi-
nẽ.Igitur hoc perfectionis,illud vero imperfectionis
eſt,vt ſi quis nõ omnem habuerit ſapientiã,imperfe-
ctus ſit.Perfectum in Chriſto Ieſu.Non in lege,nõ in
angelis.Illud enim imperfectũ eſt.In Chriſto, id eſt,
in ſciẽtia Chriſti.Qui nouit quid Chriſt⁹ fecerit,plus
ſapit quàm angeli.In Chriſto Ieſu. *Ad quod & enitor
decertans.* Et nõ ſimpliciter ſtudeo,inquit, neq; vtcũ-
C que temerè,ſed enitor,cũ multa diligentia decertãs,
cúmq; multa vigilãtia.Si ego pro veſtris bonis ita vi-
gilo,multo magis vos hoc facere debetis. Deĩde rur
ſus oſtendit eſſe diuinum. *Secundum efficaciam eius ope-
rantẽ in me cum virtute.* Declarat opus hoc eſſe dei.Qui
ergo potentem me ad illud facit,manifeſtũ eſt quòd
hoc velit.Quapropter & exorſus dixit, per volũtatẽ
dei.Itaq; non ſolum modeſtiæ gratia hoc poſuit,ſed
& pro veritate:ſermone cõtendens ac decertans,cũ
hoc dicit,à multis impugnari ſe declarat.Deĩde mul
to amoris affectu ſubiungit : *Volo enim vos ſcire quantũ* *Cap. II.*
certaminis habeã veſtri gratia , & eorũ qui ſunt in Laodicea.
Poſtea ne videretur iſtud infirmitatis eorũ eſſe,con-
iunxit & cæteros, & nondũ arguit. Sed quãobrem?
Et quotquot non viderunt faciem meam in carne. Declarat
D hîc diuinitus eos vidiſſe ſe in ſpiritu.Exhibet autẽ il-
lis magnæ dilectionis teſtimonium.*Vt conſolationẽ ac-
cipiant corda illorũ cũ fuerint cõpacti in charitate, & in omnẽ
opulẽtiã certæ perſuaſionis intelligẽtiæ, in agnitionẽ myſterij dei
patris ac Chriſti* Ieſu, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ ac
ſciẽtiæ reconditi.* Iã deinceps ſtudet & enititur ingredi
dogma,neq; accuſans eos,neq; ab accuſatione libe-
rans.Certamẽ,inquit,habeo. Ad quid?vt cõpingan-
tur.Quod dicit,hoc eſt:Vt firmi ſtent in fide. Verum
nõ ita ponit,ſed quę accuſationis ſunt,amputat.Qua-
ſi dicat,vt coadunẽtur in charitate,neq; cũ neceſſita-
te,neq; cum violentia. Quemadmodum enim dixi,
perpetuò cauet ne ſit illis moleſtus & odioſus,admo
nens eos,atq; adeò & luctãdo decertans. Quoniam,
inquit, cũ charitate illos & volũtarios volo, nõ ſim-
pliciter ore,neq; ſimpliciter congregationẽ fieri vo-
lo,ſed vt corda eorum cõſolationem accipiãt.Con-
pacti in charitate,in omnẽ opulẽtiam certæ perſua-
ſionis

** hæc dictio Ieſu, ĩ Veronẽ. codice nuſquam hic additur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

ſionis intelligētiæ:hoc eſt,vt nulla in re hæſitēt,vt in
omnibus certò perſuaſi ſint. Certā vero perſuaſionē
eā dixit,quæ per fidē eſt. Eſt enim & perſuaſio quæ-
dam quę per rationum collectionem eſt. Verum illa
digna non eſt quæ alicuius habeatur momēti. Noui
vos credere, inquit, at volo vt certò perſuadeamini.
Non in opulentiā ſolum,ſed in omnem opulentiam,
vt in & omnibus,& abūdè perſuaſi ſitis.Et contēpla-
re beati huius prudentiam.Non dixit,male facitis,ꝙ
nō certò ꝑſuaſi eſtis,nec arguit:ſed ignoratis,inquit,
quo pacto diligēter incumbam:vt cum prudentia &
non ſimpliciter,certò perſuadeamini. Quoniā enim
dixerat,ſiquidē permanſeritis fide fundati,nolite pu
tare,inquit, ꝙ temerè & inutiliter dixerim, ſed cum
prudētia & cum charitate. In agnitionē myſterij dei
patris,ac Chriſti Ieſu. Itaq; dei eſt hoc myſteriū, per
filium recōciliari & acceſſum habere ad patrem. Ac
Chriſti Ieſu,in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ &
ſcientię reconditi.Si vero in ipſo ſunt theſauri ſapiē-
tiæ,ergo ſapienter nunc demum venit.Quamobrem
igitur queruntur & crimināntur inſenſatorum quidā?
Vide quomodo cū ſimplicioribꝰ diſſerit.In quo ſunt
īquit,omnes theſauri.Ipſe nouit omnia.Recōditi et-
enim:ne putetis vos totum iam habere,recōditi ſunt
ab angelis quoque, non ſolū à vobis.Proinde omnia
ab ipſo petere oportet: ipſe dat ſapientiā ac ſcientiā.
Quòd theſauros quidē dicit, copiā ac multitudinē:
quòd vero addit, omnes, nihil ab eo ignorari: ꝙ au-
tem ſubiungit,recōditi,ipſum ſolum omnia ſcire de-
clarat.*Hoc autē dico, ne quis vobis imponat probabilitate ſer-
monis*.Vides,inquit,quòd iſta ideo dixerim,ne ab ho
minibus ſapiētiam quæratis. Ne quis vobis imponat
ꝓbabilitate ſermonis . Quid enim ſi probabiliter di-
cat ? *Etenim quāuis carne ſim abſens, ſpiritu tamen vobiſcum
ſum*.Ordine dicendum fuerat,Etenim quanuis carne
ſim abſens,noui tamen ſeductores.Nūc vero in enco
mium deſinit. *Gaudens ac vidēs veſtrum ordinem,ac ſolidi-
tatem veſtræ in Chriſtum fidei*.Ordinem:conſtantē diſci-
plinam ac decorum intelligit.Ac ſoliditatē veſtrę in
Chriſtū fidei:Iſta magis ad encomia pertinēt. Et nō
dixit fidem,ſed ſoliditatē, quemadmodū ſi quis mi-
lites cōpoſitè & ſolide ſtantes commendaret. Quod
ſolidū eſt,nec ſeductione,nec tentatione dimouetur.
Non ſolum nō cecidiſtis,inquit,verum neq; quiſquā
ordinē veſtrum cōfudit aut diſſoluit. Coram illis ſe-
ipſum ſtatuit,vt tanquam præſentē metuerent. Nam
ita cōſeruatur ordo,hoc ſcilicet quod à ſoliditate fir-
mū eſt & condēſum. Etenim hoc pacto fit ſoliditas.
Quando multa in vnum coacta denſe conglutinaue-
ris ac indiuulſe,ita fit ſoliditas.Vtpote quomodo ſo-
lidatur murus,iſtuc vero charitatis opus eſt.Quando
em̄ ſeorſum exiſtētes ac ſeparatos quis diligēter cō-
glutinat ac coniūgit,ſolidos facit ac firmos.Idē quo-
Ratione certior eſt fides. que fides facit,quādo ratiocinationes excludit.Quē
admodum enim illæ diuellunt,& concutiūt: ita fides
cōſolidat,& ſtabiles facit. Cum nāque maiora nobis
beneficia contulerit deus, q̃ quæ humana cogitatio
comprehendere poſſit, meritò fidē induxit. Nequit
em̄ ſolide perſiſtere,qui rationes humanas cōſulit &
inquirit. Etem̄ vide quomodo quæ nobis præcipua
ſunt,omnia rationum collectionibus deſtituta ſint,&
Nuſquam eſt deus, & tamē vbiq; eſt. ſoli inhæreant fidei.Nuſquā eſt deus,& tamen vbiq;
eſt. Quid iſto abſurdiꝰ rationi? Vnūquodq; in ſeipſo
hęſitatione plenū eſt.Neq; enim in loco ſanè eſt,ne-
que vllꝰ eſt locus in quo nō ſit.Nō eſt factus,ſeipſum

A non fecit,neque eſſe aliquando cœpit.Quænā ratio
iſta cōciperet, niſi fides eſſet ? Aut nō ridiculū vide-
tur,vel magis ænigma eſſe,quod finē non habet?Igi-
tur quòd quidē ſine principio eſt,& ingenitus,& in-
circunſcriptus atque infinitus,ita eſt inexplicabile:ꝙ
vero incorporeꝰ eſt, videamꝰ an cogitatione aliquā-
do diſcutere valeamꝰ.Incorporeus eſt deus.Quid eſt *Incorporeus deus.*
incorporeum eſſe?Nudum duntaxat verbū. Nihil e-
nim hîc cogitatio cōcipit,neq; quicquā ſibiipſi ima-
ginari poterit.Nā ſi quicquā imaginata fuerit,ad na-
turā dilabitur,& corporea figmenta. Incorporeū ita-
que dicit quidē,ignorat tamē animus quid dicat,niſi
vnum duntaxat,nēpe quòd corpus non ſit.Hoc ſolū
nouit.Et quid de deo dico?In anima quid eſt incor-
poreū?In anima,inquā, quę facta eſt, quę incluſa eſt,
quæ circunſcripta eſt,dicas ac demōſtres. At nō po-
B teris.an aër eſt?Sed aër corpus eſt, licet nō ſolidū.Et
multis indiciis liquet ipſum corpꝰ eſſe molle ac laxū.
Ignis corpꝰ eſt.At energia animę īcorporea eſt.Quā *In anima quid ſit incorporeū.*
obrē?Si vbiq; penetrat. Si ipſa corpus eſt,eſt in loco
quod incorporeū eſt.Ergo circūſcribitur.Quod ve-
ro circunſcribitur,in forma eſt:formę autē à delinia-
tione,lineæ vero corporum ſunt.Rurſus quam cogi-
tationem habet quod informe eſt?Formā non habet,
non ſpeciē,nō figuram. Vides qua vertigine animus
in iſtis laboret? Rurſus natura malorū deus capax nō
eſt.Sed ſpōte ſua bonꝰ?Ergo capax. Sed dici nō po-
teſt.Abſit.Iterū aut volens vt eſſet productus eſt,aut
nō volens. At neq; iſtuc dici poteſt. Iterū aut circū-
ſcribit orbē,aut minꝰ.Si minus,ipſe circūſcribitur.Si
vero circūſcribit,infinitus eſt natura : rurſus ſeipſum
circūſcribit ? Si circūſcribit ſeipſum, ergo nō eſt ſine
C prīcipio ſibiipſi,ſed nobis.Igit̄ nō natura eſt ſine prī-
cipio.Vbiq; cōtraria cōcedēda eſſēt. Vides quāta ſit
horū caligo,& quòd vbique fide opus ſit?Ipſa ſolida
eſt. Sed ſi vultis, veniamus ad inferiora q̃ hæc ſint.
Energiā habet illa eſſentia.Et quid eſt energia † in ſe- *† in ipſo?*
ipſa?an motio quędam?igitur nō immutabilis.Quod
enim mouetur,immutabile nō eſt.Nā tacite quidem
& quietè mouetur:attamen mouetur, & nunquā cō-
ſiſtit.Quæ vero eſt ipſius motio,dic quæſo?Nā apud
nos ſeptē quędā ſunt.Infrà,ſuprà,intrà,extrà, ad dex
tram,ad ſiniſtram,& quę circulariter in gyrū fit.Aut
ſi nihil ex iſtis,eſt pręterea auctio,diminutio,geneſis,
corruptio, alteratio. Verū nulla harū eſt.an qua mēs
mouetur?Sed neq; hoc eſt.Abſit.Mēs enim plurimū
& abſurde importunéq; mouetur.an volūtas eſt ener
gia?Iā vult omnes homines bonos eſſe & ſaluari:quo
D pacto nō fit?Sed aliud eſt velle, & aliud operari. Igit̄
ad energiā non ſufficit voluntas.Quomodo dicit er
go ſcriptura:Omnia quæcunq; voluit fecit?Et rurſus *Pſal.113.b*
leproſus ad Chriſtū inquit,Si velis, potes me mūda- *Matt.8.a & Luc.5.c.*
re?Vultis & aliud dicam?Quomodo ex nihilo,ea quę
ſunt, facta ſunt ? Quomodo in nihilū iterū reſoluun-
tur?Quid cœlo ſublimiꝰ?Et illo rurſus quid ſublimiꝰ?
Et iſto quid?Et quid poſt hoc ? Atq; illud in infinitū.
Infra terram eſt mare . Poſt mare vero quid? Rurſus
quid īfra hoc quoq;?At in dextrā,& ſiniſtram.an nō
eadem eſt perplexitas? Verum iſta ſunt quidē inuiſi-
bilia.Vultis,de viſibilibus loquar?de illis quę iam cō
tigerunt?Quomodo belua Ionam in ventre habuit,& *Ionas in vētre Ceti*
tamen illum nō perdidit?Nō rationis expers eſt?Nō
temerè mouetur?Quomodo pepercit iuſto?Quomo
do illum non calore ſuo ſuffocauit ? Quomodo non
corrupit?Si em̄ in profundo dūtaxat eſſe, inexplica-
bile eſt:

bile eſt: in viſceribus etiam eſſe & calore illo,multo
eſt inexplicabilius. Si aërem illinc reſpiramus,quo-
modo ſuffecit duobus animantibus reſpiratio?Quo-
modo vero illum euomuit illęſum?Quomodo etiam
loquebatur?Quomodo apud ſeipſum erat, & preca-
batur?Iſta itaq; incredibilia ſunt & ſuſpecta,ſi ratio-
ne ea diſcuſſerimus.ſi vero fide,vehemēter certa ſunt
& firma.Dicámne plus aliquid?Frumentū in gremio
telluris corrumpitur,& denuo exurgit.Vide mirabi-
lia contraria, & ſeſe mutuò ſuperantia. Mirabile eſt
non putrefieri: mirabile rurſus putrefacta reſurgere.
Vbi ſunt qui talia nugantes, & reſurrectionem non
credentes,dicunt:Quomodo os iſtud cohærebit oſſi
Elias. illi?& fabuloſe talia inducūt?Dic mihi,Elias quomo
4.Reg.2.b do curru igneo aſcendit?Ignis nō ſubuehere,ſed cō-
burere conſueuit. Quomodo tātum temporis viuit?
vbi locorū eſt?Quamobrem hoc factū eſt?Quò vero
Enoch. & Enoch tranſlatus eſt?an eo nutrimento vtitur quo
nos?Et quid prohibet ipſum hîc eſſe ? Sed non frui-
tur noſtra hac vita.Et quare tranſlatus eſt?Vide quo-
modo nos deus paulatim inſtruat. Trāſtulit Enoch.
Non hoc admodum magnum. Inſtruxit nos iſto ad
Noe. ſubuectionem Eliæ. Noë incluſit in arca. Neq; iſtud
valde magnum. Erudiuit nos illo ad incluſionē pro-
phetæ in ventrem Ceti.Ita ſcilicet & vetera illa præ-
curſoribus ac typis opus habuerunt. Quemadmodū
enim in ſcala primus gradus ad ſecundū mittit,à pri-
mo vero non ad quartū ſubitò aſcendi poteſt:& gra-
dus iſte ad illum,& ille ad iſtum viam parat:neque e-
nim ante primum peruenire datur ad ſecundū:ita &
hic. Et cōtemplare ſignorū ſigna.Etiā in ſcala quam
Scala Iacob. Iacob videbat, iſtud ſpeculare. Suprà,inquit,innite-
batur dominus:infrà vero aſcendebant angeli & de-
ſcendebant.Prædicabatur patrē habere filiū. Opor-
tebat huius fidē facere. Vnde vis illius tibi ſigna de-
monſtrem ? an è ſublimi ad ima,aut ab imis ad ſubli-
mia?Quoniā citra generandi paſſiones generat,pro-
pterea primum peperit ſterilis.Imò vero prius etiam
certū hoc facere oportebat quòd ex ipſo eſſet.Quid
igitur? Fit hoc obſcurè quidē tanquā in typo & vm-
bra.Veruntamen fit.Et progreſſu ipſo clarius admo-
dum fit.Ex ſolo homine mulier, & manet tamen ille
integer.Rurſus oportebat ſignum aliquod & partu-
ritionis virginis fieri. Non ſemel ſterilis peperit, ſed
ſecūdo quoq; ac tertio,& ſępenumero.Eſt enim vir-
ginei partus typus quidam ſterilis. Et ipſa animū ad
fidē promouet. Iterum hoc typus factū eſt, ſolū deū
generare poſſe.Si enim quod præſtantius eſt, homo
etiā ſine iſto naſcitur,multo magis ex pręſtātiore ge-
neratur. Et & alia generatio, quæ veritatis typus eſt,
noſtra ſcilicet, quæ ſpiritus eſt. Huius iterum ſterilis
typū habet.Quoniam non ex ſanguinibus.Ipſa verò
ſupernæ generationis. Iſta quidē impaſſibilitatē eius
oſtendit:illa vero, quod ex ſolo deo generari poſſit.
Chriſtꝰ ſupra omnes eſt potētes.Oportebat illud cer
Gene.1.e tum facere.Fit hoc in terra,in homine formando,Fa
ciamus hominem,inquit,ad imaginē & ſimilitudinē
noſtram,ad principatum omnium irrationalium. ita
nō verbis,ſed rebus ipſis nos erudiuit.Humanę natu
ræ à reliquis paradiſus ſeparationē & præſtantiā de-
clarauit,& hominem omnium eſſe optimū oſtendit.
Reſurrecturꝰ erat Chriſtus.Vide deinde quāta ſigna:
Enoch,Elias,quę in eremo facta ſunt,Ionas,quę ī ca-
mino,quod cum Noë factū eſt,baptiſma,ſemina,plā
tæ,noſtra generatio,etiā animātium omnium.Quo-

A niā enim in eo periclitabātur omnia, habuit quoque
omniū maxime multos typos .Quod non omnia im-
prouiſa& neglecta ſint,poteſt ab illis quę apud nos ſi
unt cōiici. Nihil em̄ qđ improuiſum eſt ac neglectū
manet, ſed & greges & reliqua omnia opus habēt vt
regātur.Et quòd nō ſpōte ſua facta ſint omnia, gehē
na declarat. Demonſtrauit hoc & diluuiū tēporibus
Noë,ignis,ſubmerſio Aegyptiorū, & quæ facta ſunt
in eremo. Oportebat vt & baptiſmū multa pręcede-
rēt.Et innumera talia,vtpote quæ in veteri teſtamē-
to,quæ in colymbethra,quod qui ſanus nō erat pur-
gabatur,& expiabatur,ipſum diluuiū , & quęcūq; in
aqua facta ſunt.†Baptiſmū Ioannis certū & authēti- *† baptiſmꝰ Ioannis.*
cum facere oportebat.Filiū ſuū tradidit deus.] Præ- *Credi oportebat quòd filiū ſuū traderet deus.*
ueniēs hoc fecit homo, Abrahā patriarcha. Omniū
ergo iſtorū typos,ſi voluerimus,inueniemus,ſiquidē
B in ſcriptura quæſierimus. At ne defatigemur,noſip-
ſos in iſtis cōponamus. Solidā habeamus fidē,& cō-
uerſationis noſtrę diligentiā oſtendamus, vt per om
nia deo gratias agentes , digni reddamur bonis, di-
ligentibus illum promiſſis, gratia & benignitate &c.

Homilia ſexta.

Q*Vemadmodū igitur accepiſtis Chriſtū Ieſum dominū,
ita ī ipſo ābulate,radicati & ſuperſtructi ī illo,fideq;
cōfirmati,ſicut edocti eſtis,exuberātes in ea,cū gratia-
rum actione*. Rurſus illos proprio ipſorum teſtimonio
præoccupat,dicens: Quemadmodum igitur accepi-
ſtis. Nihil, inquit, nouum aut peregrinū inducimus,
neque vos.In ipſo ambulate.Nam ipſe via eſt,quæ ad
patrem ducit,non angeli. Nō illuc ducit via quæ per
angelos eſt.Radicati:hoc eſt,fixi, & conſtabiliti. Nō
vt nunc quidem hanc , nūc vero illam arripiatis, ſed
C vt radicati ſitis.Quod vero radicatum eſt,nō ſanè fa-
cile mutatur.Vide quomodo propriis & appoſitis di
ctionibꝰ vtatur.Et ſuperſtructi,inquit:hoc eſt, animo
in ipſum pertingentes ac deſinentes. Et cōfirmati in
illo:id eſt,cōtinentes & amplexantes ipſum,veluti ſu
per fundamētū ſtructi.Declarat eos prolapſos fuiſſe.
Hoc nāque innuit quod dicit,& ſuperſtructi.Nam fi-
des verè eſt ædificiū, & opus habet fundamento va-
lido,& ædificatione diligēti & munita. Niſi em̄ quis
ſecure ac munite ædificauerit,concutietur.Si vero ſe
curè ac munite ſatis ſtruxerit,& nō perſtiterit,nō per-
ſiſtet ampliꝰ: quemadmodum edocti eſtis. Rurſus il-
lud quemadmodum. Exuberātes,inquit,in ea,cū gra
tiarum actione . hoc enim gratorum eſt ac proborū.
Non dico vt ſimpliciter gratias agatis, ſed cū multa
D exuberātia,plus quàm didiceritis:aut ſi fas ſit dicere,
cum multa cōtentione & ambitione . *Videte ne quis ſit
qui vos deprædetur*. Vides quomodo oſtēderit furē eſſe
& abalienatorem, & tacite ſubingrediētem aduerſa-
riū?Demonſtrauit enim eū iam ſubingreſſum.Et be-
ne dixit, qui vos deprędetur. quemadmodū enim ſi
quis aggerem inferne perfodiens , efficiat vt nō ſen-
tiatur,illum vero ſubuertat:ita & vos videte ac circū-
ſpicite. Nam hoc illi ſtudium eſt, vt inſidiarum nul-
lum ſenſum exhibeat.*Per philoſophiam*.Deinde quoni-
am honeſta videbatur eſſe philoſophiæ opinio, adie-
cit,*Et inanem deceptionem*.Eſt enim & bona quædā de-
ceptio,qua decepti ſunt multi:quę neq; deceptio vo
cāda eſt,de qua Hieremias dicit:Decepiſti me domi *Hie.20.b*
ne,& deceptus ſum.Ego vero non credo.Nam iſtud
nō debet vocari deceptio. Alioqui & Iacob patrem *Gen.27.b*
ſuū decepiſſet : verum nō erat deceptio,ſed diſpēſa-
tio. per philoſophiam,inquit,& inanem deceptionē.

Iuxta

Universidad de Deusto Biblioteca

Iuxta traditionem hominū,iuxta elementa mundi,& nō iuxta Chriſtum. Tandē correptionem attingit, propter obſeruantiam dierū.Solem & lunam, vocans elementa mundi,quemadmodū & in ea quę ad Galatas eſt,di-
Galat.4.b xit:Quomodo denuo cōuertimini ad infirma & egena elementa?Non dixit autē, iuxta dierum obſeruātiam, ſed totum omnino pręſentē mūdum inuoluit, vt vilitatem oſtenderet.Si enim mundus nihil valet, multo minus valebūt elementa. Poſtea q̄ igitur primū oſtenderat quātis beneficiis eſſent affecti, quāta bona cepiſſent: tūc reprehenſionē inducit, vt magis mordeat,&auditores moueat.hoc & ꝓphetę faciūt. Semper præſtita beneficia primum declarāt,& tunc correptiones intendūt. Quemadmodū Eſaias dicit:
Eſaia 1.a. Filios genui,& exaltaui : ipſi vero ſpreuerunt me. Et
Mich.6.a iterū:Popule meus quid feci tibi?aut qua in re cōtriſtaui te?aut quo pacto moleſt⁹ tibi fui?Et Hieremias
Pſal.80.b & Dauid:Audiui te ī abſcōdito tēpeſtatis.Itē:Aperi
Ibidem. os tuū,& adimplebo illud.Et vbiq; ita inuenies. Nō debebatis igitur credere,etiam ſi q̄ maxime quid dixiſſent. Nūc vero etiā ſine acceptis beneficiis debebatis, inquit, iſta fugere. Et non ſecundum Chriſtū, inquit,etiā ſi quàm maximè,inquit,ita fuiſſet,vt potuiſſetis partim huic,partim illi ſeruire:neq; ſic tamē fieri oportebat. Nunc vero non permittūt vos incedere iuxta Chriſtum. Nā ab eo vos iſta in diuerſum deferunt. Concuſſis primū gentilibus obſeruationibus,tūc & Iudaicas aufert.Nam plura obſeruabāt & gentes & Iudęi:ſed illę quidē ex philoſophia,iſti vero ex lege.Primū itaq; ea aggreditur, vbi maiore opus eſt reprehenſione.Quomodo nō iuxta Chriſtū? *Quoniā in illo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & eſtis in illo cōpleti, qui eſt caput omnis principatus ac poteſtatis.* Vide quomodo illorū reprehenſione iſtud perfodit,ac demolitur,primū ponēs ſolutionē,&tūc demū antitheſim. Nam eiuſmodi ſolutio ſuſpicione caret,& auditor eā magis admittit,tanquā eo qui loquitur,non hoc ſolicite ac ſtudioſe agēte. Nam illic quidem contendit etiā ne vincatur : hic vero nō ita: quoniā in illo inhabitat,inquit:hoc eſt, quoniā deus habitat in illo.Verū ne putes ipſum velut in corpore incluſum,dicit:Omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,& eſtis in illo cōpleti. Alij dicūt Apoſtolū eccleſiam à diuinitate ipſius impletā dicere,quēadmo-
Epheſ.1.d. dum alibi inquit, Qui omnia in omnibus adimplet. Quòd vero hîc corporaliter dicit,perinde eſſe, atq; in capite corpus.Quomodo ergo non ſubiunxit,quę eſt eccleſia, de patre ? Quidam vero dicūt Apoſtolū velle,ꝙ plenitudo diuinitatis in Chriſto habitet,primum quòd verbum inhabitandi nō propriè de deo dicatur:deinde quoniā plenitudo nō eſt quod aliud
Pſal.23.a. capit.Domini eñ eſt terra,& plenitudo eius.Et rur-
Rom.11.c. ſus Apoſtolus : Donec plenitudo gentiū aduenerit. Quod totū eſt,plenitudo dicitur. Iam vero quid eſt illud corporaliter ? Tanquā in capite. Ad quid vero idē denuo dicit ? Et eſtis in illo cōpleti.Quid eſt igitur?Quoniā nihil minus habetis ab illo:quemadmodum in illo habitauit,ita & in vobis.Satagit eñ & vrget perpetuo Paulus,vt ad Chriſtū nos ꝓximè addu-
Ephe.2.a. cat : vt quādo dicit, Excitauit,& ſedere nos ſimul cū
2.Tim.2.b. illo fecit.&,Si ſuſtinuerimus,&cōregnabim⁹.Et quomodo nō & omnia nobis cum illo donabit?Et dum
Roma.8.f. cōſortes & coheredes vocat:deinde de dignitate,Et ipſe eſt caput omnis prīcipatus & poteſtatis.Omniū ſuprem⁹,cauſa & author omnis principatus ac pote-

A ſtatis,non cōſubſtantialis. Iſtis iam quod pręclarum eſt in beneficio ſubiungit,ídq; multo pręclarius q̄ in epiſtola ad Romanos. Nam illic quidē circunciſionem cordis dicit,quę nō litera, ſed ſpiritu cōſtat:hic vero eā quæ eſt in Chriſto, *In quo & circunciſi eſtis circūciſione quæ fit ſine manibus,dū exuiſtis corpus peccatorū carnis in circunciſione Chriſti.* Vide quomodo ad rem ipſam vita exprimendā appropiat.Dū exuiſtis,inquit. Nō dixit ſimpliciter exuiſtis,ſed exuēdo abieciſtis corp⁹ peccatorum.Loquitur de veteri vita.Cōtinuo eadē verſat, & diuerſimodè:quēadmodū ſuprà dixit,Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & recōciliauit abalienos ad hoc vt ſimus ſancti,& irreprehēſibiles. Non amplius,inquit,in machęra,& circūciſione,ſed in ipſo Chriſto . Non enim manus quemadmodū illic circunciſionē iſtam efficit,ſed ſpiritus.Non partē
B dūtaxat,ſed totum hominē circūcidit, corpus vtrobique & illic, & hîc:verum illic quidē carne,hic vero ſpiritualiter circunciditur,ſed non vt Iudæi.Non enim carnē,ſed peccata exuēdo abieciſtis.Quando? Et vbi?In baptiſmate. Et quod circunciſionē vocat, idē quoq; ſepulturam vocat. Vide quomodo rurſus ad iuſtitiæ ſtudia tranſit. Peccatorum,inquit,carnis. Quæ in carne fecerant.Maius quiddā dicit, q̄ circūciſio ſit.Nō enim quod circūcidebatur,proiiciebāt, ſed perdebāt & corrūpebant. *Conſepulti*, inquit,*ſimul cū illo in baptiſmo,in quo & ſimul cum illo excitati eſtis per fidem operationis dei,qui excitauit illum ex mortuis.* Verū non ſolū ſepultura eſt. Etenim vide quid dicat:In quo & ſimul cum illo excitati eſtis per fidē operationis dei, qui excitauit illū ex mortuis.Bene dixit. Totū enim fidei eſt.Credidiſtis deū excitare poſſe,atq; ita exci-
C tati eſtis.Deniq; & fide dignū hoc facit : qui excitauit illū,inquit,ex mortuis. Reſurrectionē iam ꝓbat: *Et †vos cum eſſetis] mortui per delicta,& per præputiū †carnis veſtræ] ſimul cum illo viuificauit.* Eratis enim iudicio ad moriendum obnoxij. Et ſi mortui quoq; eſſetis,mort⁹ te debita mortui eſſetis.Vide quomodo rurſus declarat quid meriti fuerint,per ea quæ ſubiūgit: *Condonās nobis omnia delicta, deleto quod aduerſus nos erat chirographo in decretis,quod erat cōtrariū nobis:& illud ſuſtulit è medio affigēs illud cruci, expoliatóſq; principatus ac poteſtates oſtētauit palàm,triūphans de illis per ſeipſum.* Condonās nobis,inq̄t, omnia delicta,quę mortalitatē effecerāt. Et quid?an permanere illa permiſit?Non,ſed deleuit quoq;,non ſolū diſpunxit, ne deinceps cōparerent. In decretis, inquit.Quib⁹decretis?fide ſatis eſt credere.Nō operibus opera,ſed fidei adiunxit opera.Et quid poſtea?
D Poſt remiſſionē,deletionē quoq; ſtatuit.Et illud ſuſtulit è medio,inquit.Et neq; ſic cōſeruauit,ſed dirupit illud,affigēs cruci.Expoliatos principatus ac poteſtates oſtētauit palàm,triūphās de illis per ſeipſum. Nuſquam ita magnificè locutus eſt.Vides quantā diligentiā impēderit,vt chirographum è medio tolleretur?vtpote eram⁹ omnes ſub peccato,pœnæq; obnoxij. Ipſe ſupplicio affect⁹,& peccatū ſuſtulit & ſupplicium.Supplicio verò,affectus in cruce.Igitur ipſum chirographū affixit, & deinceps tanquā poteſtatem habēs diſcidit ac rupit.Quódnā chirographum?Aut hoc intelligit quod ad Moyſen dixerāt : Quæcunq; Exo.24.b dixit deus faciemus,& audiemus.Aut ſi non iſtud,ꝙ obedientiam deo debemus:aut ꝙ diabolus detinuit chirographum,nimirum quod deus fecerat ad Adā dicens:Quocunq; die comederis ex hoc ligno, mo- Gene.2.c. rieris. Detinuit itaq; & occupauit hoc chirographū diabolus.

Margin: οὐχ ὁμοούσιος. — Roma.2.d — οὐκ εἶπεν ἐκδυσάμενοι, ἀλλ' ἀπεκδυσάμενοι. — Suprà.1.d — †nos cum eſſemus. — † carnis noſtræ.

diabolus.Chriſt⁹ vero nobis ipſum nō dedit,ſed ipſe illud ſcidit: id quod indiciū eſt cū gaudio debita remittētis.Spoliatos principat⁹ac poteſtates.Diabolicas virtutes dicit.Quoniā igitur illas humana natura induerat, aut quoniam ipſas tanquam occaſionē habebat & manubriū, homo factus manubriū illud ex-
*ἐδειγμάτισεν, oſtētauit, traduxit. cuſſit.Quid eſt,*oſtētauit?Bene dixit,oſtentauit.Nūquam enim diabolus tātam turpitudinem paſſus eſt. Nam cum ſperaret ſe Chriſtū quoq; habiturū,quotquot etiam habebat,perdidit: & cū cruci affixū eſſet corpus Chriſti, reſurrexerunt mortui. illic plagā accepit mors,à mortuo corpore letali vulnere cæſa, & quemadmodū ſi athleta cum aduerſarium ſuum ſe iā proſtrauiſſe putat,letalē plagā acciperet: ita & morti factum eſt.Declarat turpitudinem & confuſionem eſſe diaboli, quòd Chriſtus adeò cōfidēter palàm & ſecurè mortuus eſt. Nihil enim ille intētatū reliquit, an vt aliquo pacto hominibus perſuadere poſſet nō eſſe mortuū Chriſtū . Quoniā enim omne tēpus qđ mortem eius ſecutum eſt, reſurrectionis argumētum & teſtimonia habiturū erat:mortis vero,niſi hoc fuiſſet,nō fuiſſet aliud tēpus,propterea publice quidem videntibus omnibus mortuus eſt, verum nō publicè reſurrexit,ſciens futurū tempus veritati teſtimonium allaturum.Pręclarum enim eſt quòd inſpectore mūdo ſurſum in ligno ſerpēs ille immolabatur.Nā quid non fecit diabolus,quò occultè moreretur?Audi Pi-
Ioan.19.a latū dicentē: Tollite eum vos,& crucifigite : ego enī nullam cauſam in eo reperio.Et iterū Iudęi ad ipſum
Mat.27.e dicebāt:Si filius dei es,deſcende de cruce.Poſtea igitur quia letalē plagā acceperat,nec de cruce deſcenderat,propterea ſepulturę quoq; tradit⁹ eſt. Poterat enim ſubito reſurgere:verū ſepeliri oportebat, vt fi-
ἀποψυχίαν εἰπεῖν. des pararetur huic cauſæ.Quāquā in vulgaribus quidē mortibus defectio atq; imbecillitas ſpiritus prætexi poterit,hic vero nequaquam.Nā & milites crura eius non fregerunt,quemadmodū aliorum, vt cōſpicuū eſſet illum iam mortuū eſſe . Obſcuri quoque nō ſunt,qui corpus ipſius ſepelierūt.Propterea & Iudæi ipſi lapidē obſignarūt, & adhibitis militibus cōmunierūt . Hoc enim maxime omniū ſummo ſtudio diuinit⁹ agebat, ne obſcura eſſet mors Chriſti.Et teſtes hui⁹ apud inimicos eſſe oportebat apud Iudęos.
Mat.27.g Audi eos ipſos,quid Pilato dixerīt: Dixit ſeductor ille,inquiunt, cū adhuc viueret, poſt tres dies reſurgā. Iube ergo à militib⁹ cuſtodiri ſepulchrū . Et hoc illis quoque obſignantibus factū eſt. Audi vero quomodo etiā poſt iſta illi ipſi ad Apoſtolos mortē Chriſti
Act.5.e teſtificātes dixerūt:Vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis huius ?Modū enim & rationem crucis ipſius confundi non permiſit.Quoniā nanque angeli nihil tale paſſi ſunt, propterea hui⁹ gratia cūcta fecit,declarans mortem ſuam magna perfeciſſe. Factū eſt enim hic perīde atq; in ſingulari certamine ſolet. Mortē percuſſit Chriſtus:verum Chriſtus primùm percuſſus,poſtremo mortē interemit. A mortuo deſtructa & enecata eſt corpore,quę videbatur immortalis.Atq; illud orbis ipſe vidit.Et quod pręclarū eſt nō cōmiſit hoc alteri . Sed rurſus aliud chirographū factum eſt,non tale quale prius fuerat . Videte igitur ne iſto quoque dānemur,poſteaquam diximus, Renunciamus ſatanæ, & coniungimur tibi Chriſte:imò nō vocetur hoc chirographū,ſed fœdus ac pactum.
συνθήκη. Chirographum nāque eſt,quādo quis debitis obnoxius detinetur.Hoc autem fœdus eſt & pactū. Pœnā

A nō habet,neq; dicit:ſi hoc,& niſi hoc ſit, id qđ Moyſes cū ſanguinem teſtamēti aſpergeret,dicebat.Hoc deus quoque vitam æternam pronūciauit. Hęc omnia pactū ſunt ac fœdus. Illic agebat ſeruus cūm domino,hic amicus cū amico.Quacūque die comede- Gene.2.c. ris, inquit, morieris. Mox minę. Hîc vero nihil tale. Aduenit de⁹.Et hîc nuditas,& illic nuditas:verū illic quidē ex peccato nudus factus erat,quoniam peccauerat:hîc vero recōciliationis gratia nudat. Exuerat ille tunc gloriam quam habuerat, nūc exuit veterem hominem.Et antequā aſcendat è lauacro,adeò faci- ἐπιβῆναι. le exuit, atq; veſtimenta . Inungitur more athletarū De baptiſmate. qui ſtadiū iam ingreſſuri ſunt . Simul enim naſcitur, & non quemadmodū primus ille, qui paulatim formabatur.Sed ſubito naſcitur,nō quomodo ſacerdotes olim,caput duntaxat, ſed multo amplius. Nā ille
B quidē caput,dexteram auriculam & manum,vt& ad obediētiam & opera bona ipſum excitaret,hic vero totum.Non enim inſtruendi gratia dūtaxat accedit, ſed & certandi & exercēdi, in alteram creaturā euadit.Quando nanque ad vitam æternam fidē profitetur, alteram profitetur creaturā . Accepit puluerē de terra,& finxit hominē.Poſtea vero non amplius puluerem,ſed ſpiritum ſanctum. Illo fingitur,illo cōponitur: quemadmodum & ipſe in vtero virginis.Non †dixit] in paradiſo,ſed in cœlo. Etenī ne putes in ter- †poſuit. ra eſſe,ꝑpterea quòd terra ſubiacet : tranſlatus es in vt Bud. cœlū.Illic iſta inter angelos fiūt.Surſum accipit ani- placet mam tuā deus,ſurſum illam transformat,iuxta thronum regalem te ſiſtit. Fingitur in aqua quidem nou⁹ ille homo,accipit vero aliter animātē ſpiritū.Poſteaquā autē iā formatus eſt,nō ducit ad illū beſtias, ſed
C dæmones & ducē ipſorum,& dicit:Calcate ſupra ſer- Luc.10.d pētes & ſcorpiones.Non dicit,faciamus hominē ad imaginem & ſimilitudinem noſtrā,ſed quid ? Dat illis poteſtatem filios dei fieri. Qui ex deo,inquit,nati Ioan.1.b. ſunt.Deinde ne ſerpentem audias,mox docet vt dicas:Renuncio tibi.vt idē ſit ac ſi dicas:non audiā te. Ad hęc ne per alios quoq; te capiat,inquis,& pompę tuæ,& ſeruituti tuæ,& angelis tuis. Poſuit ipſum nō amplius ad cuſtodiendum paradiſum,ſed ad conuerſandum in cœlo. Confeſtim enim atq; à baptiſmate regreditur,hęc verba loquitur:Pater noſter,qui es in Matt.6.b cœlis, fiat voluntas tua quemadmodū in cœlo ita & in terra.†Non in faciem cadit puer,] nō lignū vides, non fontē,ſed mox dominū ipſum amplecteris.Cōmiſceris & ſubuect⁹ cōiungeris corpori illi quod ſurſum in cœlis ſedet, quò non licet accedere diabolo.
D Non eſt mulier illic quā accedat,& tanquā imbecilliorē ſeducat.Non eſt enim,inquit,mulier,nō eſt maſculus.niſi tu deficias ad ipſum, nō poterit illuc aſcēdere, vbi tu cōſtitutus es.Es enim in cœlo:cœlū autem inacceſſum eſt diabolo.Non habet lignū ſcientiæ boni ac mali,ſed lignum vitæ duntaxat.Non amplius ex latere tuo mulier, ſed omnes vnū ſumus, ex latere Chriſti.Si qui ab hominib⁹ vncti ſunt,nihil patiuntur à ſerpētibus:neq; tu patieris quicquā dū vnctus fueris,vt ſerpentē tenere queas & ſuffocare,calcare ſupra ſerpentes & ſcorpiones.Sed quēadmodū magna ſunt dona,ita magna quoq; tranſgreſſoribus poſita eſt pœna.Non poteſt è paradiſo excidēs,è regione paradiſi habitare.Neq; poterimus denuo redire,ſi quādo exciderimus:ſed quid poſtea?Gehenna, & vermis non moriens.Verū abſit,vt quiſquā noſtrū iſto ſupplicio fiat obnoxius, ſed ſtrenuè virtutique dediti

Margin: μὴ γὰρ ἐπειδὴ γῆ ὑπόκειται. — [illegible] πνεῦμα. — †Nō ſub aſpectū cadit hort⁹.] nā pro [illegible] lego [illegible]. hort⁹ ſiue paradiſus.

Universidad de Deusto Biblioteca

dediti viuentes, ſtudeamus quæ illi probãtur facere. Placeamus deo,vt& à ſupplicio liberari queamus,& æterna bona aſſequi gratia & benignitate &c.

Homilia ſeptima.

NE quis igitur vos iudicet in cibo aut in potu,aut in parte diei feſti, aut nouilunij, aut ſabbatorum, quæ ſunt vmbra futurorum, corpus vero Chriſti. Nemo vobis palmam interuertat, data opera in humilitate, & ſuperſtitione angelorum,in iis quæ non vidit, incedens, fruſtra inflatus à mẽte carnis ſuæ,nec obtinẽns caput,ex quo totum corpus per cõmiſſuras & compagines ſubminiſtratum & cõpactum augeſcit augmento dei. Cum primùm ænigmatice dixiſſet, Videte ne quis ſit qui vos deprædetur, iuxta traditionẽ hominum:& rurſus ſuperius aliquantò, Hoc autem dico,ne quis vobis imponat probabilitate ſermonis:animúmque auditoris præoccupaſſet, ſolicitúmque reddidiſſet:deinde& beneficia dei interſeruiſſet,tũc videlicet magnificẽtius,cum hoc feciſſet: reprehenſionẽ poſtremo inducit,ac dicit: Ne quis igitur vos iudicet in cibo aut potu,aut in parte diei feſti,aut nouilunij,aut ſabbatorum. Vides quomodo iſta ſubuertit?Si talia,inquit,aſſecuti eſtis:quid modicis iſtis obnoxios voſipſos facitis?Et extenuat dicẽs:aut in parte diei feſti. Non enim omnia priora tenebãt:aut nouilunij,aut ſabbatorũ. Non dicit,itaque ne cuſtodiatis illa: ſed, ne quis vos iudicet. Declarauit eos eſſe tranſgreſſos & deliquiſſe, verum in alios culpã reiecit. Ne feratis,inquit,iudices:imò non hoc dicit,ſed cum illis ſolis diſputat,nõ reprimẽs eos,ne diſcernere & diiudicare iſta debeant:†ſed iſtos vtiq; non]reprehẽdit. Non dixit,in mundis & immũdis: neq; dixit,in ſcenopegiis &azymis,&Pẽtecoſte:ſed,in parte diei feſti. Nõ enim ſuſtinebant totum cuſtodire Et ſi obſeruarunt,non tamen veluti feriando. In parte,inquit,oſtendẽs maiorem partẽ ſublatã eſſe. Etſi enim ſabbatizabant,nõ tamẽ exacte:quę ſunt vmbra futurorum:Noui,inquit,teſtamẽti,Corpus veroChriſti.† Igitur illa quidem hoc ſignabãt. Corpus vero Chriſti,veritas in Chriſto facta eſt:iſta vero corpus ipſum Chriſti ſunt.] Nemo vobis palmã interuertat:hoc eſt offendat ac lædat. Palma enim interuertitur, quando alij quidem vincũt,alij vero palmam tollunt, quãdo cũ viceris,fraude læderis. Supra diabolũ & peccatũ ſtas, quid denuò te ipſum peccato ſubiicis?Propterea dixit:Quoniã debitor eſt vniuerſæ legis impẽdæ. Et iterum:Nũ inuenitur Chriſtus peccati miniſter?id quod ad Galatas ſcribens dixit. Poſtquã eos cõmouerat per id quod dixit,nemo vobis palmã interuertat, tum reprehenſionẽ orditur, data opera, inquiẽs, in humilitate & ſuperſtitione angelorũ, in iis quę nõ vidit,incedens,fruſtra inflat⁹ à mẽte carnis ſuæ. Aut quomodo in humilitate?Aut quomodo inflat⁹?oſtẽdit totum eſſe ex vana gloria. Quid vero prorſus eſt quod dicitur? Sunt nõnulli qui dicunt non oportere per Chriſtum recõciliari,& ad patrem accedere, ſed per angelos. Illud vero mai⁹ eſt,quàm nobis† videatur. Propterea ſurſum ac deorſum quę de Chriſto ſũt verſat. Per ſanguinẽ crucis eius,inquit:Propterea dicit,quòd pro nobis paſſus ſit, ꝙ nos dilexerit. Et in eo ipſo verò rurſus tẽtabantur. Et nõ dixit, conciliationem aut acceſſum: ſed, ſuperſtitionem angelorũ. In iis quæ non vidit,incedens. Angelos enim non vidit,& tamẽ ita afficitur illorum ſuperſtitione,ac ſi vidiſſet. Quapropter inquit, inflatus à mẽte carnis ſuæ fruſtra.neq; enim ex veraci quadã cauſa aut dogmate inflatus eſt,prætextum vero animi humilis ac modeſti prefert. A mente carnali nõ ſpiritali humana eſt cogitatio. Nec obtinẽs caput, inquit, ex quo totum corp⁹. Hîc ſcilicet corp⁹ habet vt ſit,&vt bene habeat. Quid relicto capite mẽbris adhęres?Capite ſi excideris,periiſti. Ex quo totũ corp⁹. Quiſquis tandẽ ſit,viuere nequit, niſi ex capite illi coadunat⁹ vitã habeat. Omnis eccleſia quouſq; caput habuerit, creſcet. Nã tunc non amplius præualebit arrogãtiæ &vanæ gloriæ paſſio,humanę cogitationis inuentũ. Vide illud, ex quo,filio adſcribit. Per cõmiſſuras & cõpagines, inquit,ſubminiſtratum & cõpactum, creſcit augmẽto dei. Augmento quod ſit iuxta deũ:quod ſit cõuerſationis optimæ. *Si mortui eſtis cum Chriſto.* Medium illud ponit,& quod vtrinq; vehementius eſt. Si mortui eſtis cum Chriſto *Ab elementis mundi, quid quaſi in mundo viuentes decernitis*?Rationem cõſequentię nõ ſeruat. Oportebat enim dicere: quomodo quaſi viuentes ſubditi eſtis elemẽtis?Sed relicto illo quid dicit? *Ne tetigeris,neque guſtaris,neque contrectaris,quæ omnia ipſo abuſu corruptioni patent,iuxta præcepta & doctrinas hominũ.*

Non eſtis in mundo, inquit,quomodo elementis ſubditi eſtis?quomodo mũdi obſeruationibus?Et vide quomodo eos obiurgat. Ne cõtrectaris,ne tetigeris,ne guſtaris, tanquam ſi magna quædam tradatis, aut à magnis quibuſdã abſtineatis: Quæ omnia ipſo abuſu corruptioni patent. Inflationẽ ac faſtum multorum deiecit,& ſubiunxit,Iuxta præcepta & doctrinas hominum. Quid dicis? Etiam ſi legẽ obiicias, ea tamen ipſa iam deinceps humana doctrina eſt,elapſo videlicet tẽporis ſui præſcripto. Aut hoc ideo dicit, quòd illam corrumpebant. Aut traditiones Gręcorũ taxat,totũ,inquit,humanum dogma eſt. *Quæ quidem verbotenus ſapiẽtiã prætexũt,in ſuperſtitione & animi humilitate,& læſione corporis,ad expletionem carnis.* Verbotenus, inquit,non efficacia,nõ ipſa veritate. Itaq; etiã ſi ſermonem ſapiẽtiæ habueris,auerſamur. Videtur enim talis religioſus quidã eſſe & modeſtus, corpúſq; cõtemnere:non aliquo honore ad expletionem carnis. Deus enim corpori honorẽ ſuum contribuit,ipſi vero illo non cum honore vtuntur. Ita ſolet enim,quãdo ad dogma attinet,honorem ipſum vocare. Ignominia, inquit, carnem afficiunt, priuantes illã honore debito,& poteſtatẽ conceſſam auferẽtes,nec permittentes vt ſpõtaneè illi imperetur: carnẽ deus honeſtauit. *Itaque ſi reſurrexiſtis vnà cum Chriſto.* Coniungit eos Chriſto,quoniã ſupra inſtruxerat,dicens:Si mortui eſtis. Propterea iam inquit, itaque ſi reſurrexiſtis vnà cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite. Non eſt illic talis obſeruatio. *Superna quærite vbi Chriſt⁹ eſt ad dexteram dei ſedens.* Papæ, quò animum noſtrum ſubuexit?Quomodo illos magno repleuit animo?Non ſatis habuit dicere,ſuperna quærite,vbi Chriſt⁹ eſt:ſed quid?ad dexteram dei ſedẽs,inquit. Illinc ſcilicet ex terra,deinceps cœlum effecit. *Superna curate,non terreſtria. Siquidẽ mortui eſtis,& vita veſtra abſcõdita eſt cũ Chriſto in deo. Quãdo Chriſt⁹ manifeſtat⁹ fuerit vita noſtra,tũc& vos cũ illo manifeſtabimini in gloria.* Non eſt iſta, inquit, noſtra vita. Alia quædam vita eſt. Iam vrgenter laborat eos immutare,alioq; transferre,conatúrq; ꝓbare eos iã in ſupernis ſedere,atq; hîc mortuos eſſe,vtrinque inſtruens,ne pręſentia quęrãt. Siue enim mortui eſtis,nõ debetis,ĩquit,terrena quęrere: ſiue in ſupernis eſtis,neque ſic quærere debetis.neq; hic apparet Chriſtus, neque vita veſtra in deo eſt ſupernè. Quid igitur?

†cũ neque iſta repreh.

Collatio veteris ac noui teſtamenti.

†Nõnulli quidem iſtud diſtinguũt. Corpus vero,Chriſti. i. veritas in Chriſto facta eſt. Alij vero, Corpus Chriſti.

Gala.5.a

Ibidẽ 2.d.

†cõueniat

Relicto capite mẽbris adhærere.

Cap.3.

vel,illic effecit, vt terrena deinceps nõ aſpiciant.

igitur?Quãdo viuemus?Quando Chriſtus apparuerit gloria veſtra, tunc gloriam quærite,tunc vitam,tunc delicias quęrite. Iſta veluti pręparamẽta quædã ſunt, vt à deliciis eos & à vitæ remiſſione ac quiete abducat. Ita ſolet,vt dũ alia molitur,in alia trãſiliat,vtpote quomodo apud Corinthios facit de illis differẽs qui cœnã præſumebãt,mox in obſeruationem myſteriorum incidit. Magnũ enim quid in ſe habet reprehenſio,quãdo ſine ſuſpicione fit. Abſcõdita eſt, inquit, à vobis. Tũc & vos apparebitis cum ipſo. Itaq; iam nõ eſtis conſpicui. Vide quomodo eos in ipſum cœlum trãſtulerit. Quẽadmodum enim dicebam, perpetuò probare cõtendit,eadẽ illos habere cum Chriſto. Et per omnes illius epiſtolas ea ineſt ratio declarãdi, in omnib⁹ fideles Chriſti cõſortes eſſe. Propterea & caput dicit & corp⁹,& omnia facit,vt hoc exprimat. Si ergo tunc apparebimus,ne doleat, ſiquidẽ honorem hîc conſecuti non fuerimus. Si hæc vita,vita non eſt, ſed abſcõdita eſt vita noſtra, tanquam mortui vitam iſtã viuere debemus. Tũc & vos,inquit, cum ipſo apparebitis in gloria. In gloria,ĩquit,nõ ſimpliciter. Nã & margarita abſcondita eſt,quouſq; in oſtreo fuerit. Siue igiẽ vituperemur,ſiue aliud quicquã, quicquid ſit,patiamur,nõ lugeamus. Non enim noſtra eſt vita, hæc vita. Aduenę ſum⁹ & peregrini. Nã mortui eſtis, inquit. Quis adeò deſipit vt mortuo corpori,corpori ſepulto, aut famulos coëmere, aut ædes ſtruere, aut precioſa indumẽta cõparare cupiat?Nemo. Itaq; ne vos quoq;. Sed quemadmodum vnum quęrimus,ne nudi ſcilicet ſimus,ita & hîc vnũ dũtaxat quæramus. Sepultus eſt noſter primus homo. Sepultus eſt nõ in terra,ſed in aqua:nõ morte ipſum enecãte,ſed eo qui mortẽ ipſam interemit,ipſum ſepeliente, nõ lege naturæ, ſed mandato potentiore q̃ natura ſit,naturæq; dominiũ. Quæ enim ex natura fiunt,deſtruxerit quiſquam forte:quæ verò ex ipſius mãdato,nõ item. Nihil hac ſepultura beatius, ſuper qua gaudẽt omnes & angeli & homines,& angelorũ dominus. Hæc ſepultura nihil opus habet veſtibus, nihil vrna, aut alia re quapiã huiuſmodi. Vis illi⁹ videre ſymbolũ? Oſtẽdã tibi colymbethrã in qua is quidẽ ſepult⁹ eſt, iſte verò reſurrexit. In mari rubro ſubmerſi ſunt Aegyptij, traducti verò & ſeruati Iſraëlitæ. In eadẽ re hũc quidẽ ſepelit,illum verò generat. Ne mireris ꝙ in baptiſmate & natiuitas eſt &corruptio. Nã dic mihi,an res dirimere ac diſſoluere non contrariũ ſit ei quod eſt cõiungere? Nemini nõ liquet. Atqui hoc ignis facit. Nam ceram quidẽ diſſoluit ac perdit,terrã verò metallicã conglutinat,& aurum efficit:ita & hîc fit. Statuam*ex cera factã demolita ignis vis, viciſſim aureã loco illi⁹ exhibet. Verè quippe lutei ſumus ante lauachrũ,poſt lauachrũ verò aurei. Vnde hoc liquet? Audi Paulũ ipſum dicentem: Primus homo ex terra terrenus,ſecũdus homo dominus eſt è cœlo. Ego quidẽ tantũ differentiæ dixi, quãtum eſt inter lutum & aurum. Reperi tamẽ maius diſcrimen, nẽpe cœleſtis & terreni. Non eſt autẽ tantũ diſcriminis inter lutea & aurea,quãtum inter terrena & cœleſtia. Cerei ſumus &lutei. Liquefecit enim nos cõcupiſcẽtię flãma,multo magis q̃ ceram ignis,& vulgaris quęlibet tentatio multò magis nos fregit,q̃ lutea vaſa ſaxum. Et ſi vultis,depingamus priorem noſtram vitã,an non omnia terra fuerint & vnda, inſtar Euripi, puluerẽ & inſtabilem & fluidũ habentia. Si vultis nõ priora,ſed præſentia diſcutiamus,an nõ inuenturi ſimus omnia puluerem eſſe & vndã. Quid enim vis dicã? principatus & potẽtatus?Nam iſtis quidẽ nihil magis æmulationi patere in præſenti hac vita videtur. Verũ inuenerit quiſquam puluerẽ in aëre magis perſiſtentẽ, q̃ iſtos nunc potiſſimũ. Cui nanq; ſubiecti non ſunt?Amoribus ſuis,eunuchis,illis qui pecuniarũ gratia nihil non faciũt,furori populi, indignationibus potentiorum. Qui heri in tribunali ſedebat ſublimis,qui præcones habebat voce magnifica clamãtes,& multos præcurſores,& circa forũ inſequẽtes,hodie vilis & abiectus, & omnibus illis ſpoliatus &nudus,inſtar pulueris excuſſi &vndæ præterfluentis habet. Quẽadmodũ autem puluis pedibus noſtris excitatur, ita & principatus ab illis creãtur,qui circa pecunias verſantur,& pedum locũ obtinent in omni vita. Et quẽadmodũ puluis quando excitatur,magnã aëris partẽ occupat, cũ ipſe ſit exiguus:ita & principatus. Atq; vt puluis oculos excæcat,ita & principatus faſtus oculos mẽtis excæcat. Sed quid?vis rem iſtã peroptabilẽ,diuitias videlicet diſcutiamus?Agè,illas viciſſim expendamus. Habent delicias,habẽt honores, habent potentiam. Primũ ergo,ſi placet,exquiram⁹ delicias. An illę puluis non ſunt?Imò puluere citius euaneſcũt:Voluptas enim deliciarum ad linguam vſq; pertingit. Quando verò repletus fuerit venter,iam ne ad linguã quidem vſq;. Sed honores habere iucundũ eſt,inquis. Et quid eſt honore illo iniucundius,qui propter pecuniarum neceſſitatẽ obtingit, quando is non ex animi ſententia, neq; ex alacritate aliqua exhibeatur? Non tu honore illo potiris,ſed ipſæ diuitię. Itaq; hoc ipſum omnium potiſſimũ ignominia diuitem afficit. Nam dic mihi,ſi te amicum quendam habentem omnes illius gratia honore afficerent, ſimul tamẽ ingenuè faterẽtur nullo te prorſus honore dignũ eſſe,cogíq; ſe propter illum amicum tuum honorare te, quomodo nõ magis ignominia te afficerent iſti?Itaq; diuitię nobis ignominiæ cauſa ſunt,maiore præditæ honore q̃ qui poſſident. Sunt quoq; non potentiæ, ſed infirmitatis indicium & argumentũ. Quomodo igitur abſurdum non eſt,† terra nos & cinere(hoc enim aurum eſt)nõ putare dignos eſſe,]ſed nos illius gratia honorẽ conſequi?Meritò. Verũ talis non eſt qui diuitias contemnit. Melius enim eſt non honorari,q̃ hoc pacto honorari. Etenim dic,quæſo: Si quis tibi diceret, te quidẽ nullo arbitror honore dignũ, verum propter ſeruos tuos honore te afficio: an hac ignominia quicquam peius eſſe poſſet?Si vero turpe eſt honori eſſe propter ſeruos, qui tamen eiuſdẽ animæ nobiſcum & eiuſdẽ naturæ participes ſunt: multo magis propter iſta quę viliora ſunt,parietes dico ędiũ,& aulas,& vaſa aurea, & veſtimenta. Ridicula verè ſunt iſta & turpia. Satius fuerit mori q̃ ad hunc modũ honorari: nam dic mihi,Si te in iſto faſtu periclitãtem vilis quiſquã & deſpuendus periculo eximere vellet,quid tibi nam turpius euenire poſſet?Quòd verò de ciuitate iſta inuicẽ alius alij dicitis,ad vos quoq; dicere volo. Offenderat aliquãdo regẽ ciuitas hæc noſtra, iuſſerátq; illam totã funditus perdere cum viris,pueris,& ædificiis:tales enim ſunt regij furores. Poteſtati ſuæ quantũ volunt,permittunt & largiuntur. Tantum malum eſt libera poteſtas. Erat igitur in extremis periculis. Vicina ciuitas maritima illa ſuccurrens, regem pro nobis obſecrabat. Qui verò vrbem hanc noſtram inhabitabant,dicebant hoc peius eſſe q̃ ſi vrbs ipſa ſolo adæquaretur. Ita ſcilicet ad hũc modum honorari peius

De baptiſmate.

Exo.14.g

**κήρινον, niſi forte legendum πήλινον. i. ex luto.*

1.Cor.15.f

†terræ & cineri(hoc enim aurum eſt) non exiſtimare nos æquiparãdos eſſe.

est,quàm ignominia affici. Etenim vide vnde radicē suam habeat honor iste. Coquorum manus faciūt vt honoremini:itaq; illis gratiam referre debemus. Et subulci exhibent diuitē mensam,& textores, & lanarij,& qui metallis operantur,& placentarij,& stuctores. An non melius est itaq; non honorari, q̃ illis honoris gratiam debere? Et præterea verò,ꝙ plenum sit ignominia diuitē esse,manifestè declarare conabor. Animū turpē faciunt diuitiæ. Quid isto inhonestius? Etenim dic,quæso:Si formoso quodā existente corpore,cunctósq; pulchritudine sua superante,accedētes diuitiæ denunciarēt ac pollicerētur illud pro formoso reddere turpe,& pro sano ægrotū,& pro sedato inflatum,omniáq; mēbra intercute replerent, tumefacerent quoq; faciem,atq; vndiq; inflarent,item & pedes,trabibus etiā grauiores eos redderēt, rursus tumefacerent & ventrē, & quouis dolio maius exhiberent:& post ista neq; curare volentibus veniam & indulgentiam promitterēt,(nam hoc facit potestas) sed tantā libidini licentiā darent,vt si quis accederet nocumēta illa ablaturus,illum etiā punirēt:dic quæso,quādo diuitiæ ista faciant & infligant animę,quomodo bonum est esse diuitem? Sed potestas illa licētiosa peior est morbo. Aegrotū nanq; ne medicorū quidē acquiescere legibus peius est q̃ simpliciter ægrotum esse. Id quod in se habent diuitię,vndiq; animum intumescere facientes,medicorúmq; accessum & operam prohibētes. Itaq; non arbitremur illos licētię ac potestatis gratia beatos esse,sed misereamur potius. Neq; enim si videro iacentē hydropicum, & neminem prohibentē quò minus potando se quātū voluerit,carnibúsq; nociferis ingurgitet, libertatis & potestatis huius gratia beatū illum reputauero. Neq; enim vbiq; bonum est quiduis posse, quemadmodū neq; in honore esse. Nam & honores multo fastu animum replent. Si vero non voles corpus tuū cum diuitiis tanto morbo obnoxium fieri,quomodo animam tuam contēnis non hoc tantum mali, sed & aliud inde supplicij sibi conciliantē? Etenim febribus vndiq; & inflāmationibus inde cōburitur, & febrem illā nemo extinguere poterit. Neq; enim diuitię permittūt, quæ sunt delicta & vitia,ista persuadētes esse quæstū & lucra:vtpote,neminem tolerare,& pro libidine ac licentia omnia facere. Nam non inuenerit quisquam alium animū adeò concupiscētiis,ídq; tam absurdis refertum,atq; eorū sunt,qui ditescere volūt. Etenim quantas nugas sibiipsis illinunt, magis q̃ qui hippocentauros & chimæras imaginātur & fingunt? Et dracontopodas,& scyllas,& reliqua mōstra viderit quis illos referre & fingere. Et si quisquā vnam eorū concupiscentiam fingere & exprimere volet,nihil neque scylla,neq; chimæra,neq; hippocentaurus, ad monstrositatē illā esse videbitur,sed inuenies eam oēs cōplecti bestias. Et forte putabit me quisquā in multis fuisse diuitiis,ita rerum istarū de quibus loquor,gnarū & consciū. Dicitur quidā(nam primū ex illis quæ apud Græcos decātata sunt sermonē firmabo) dicitur,inquā,rex quidā apud eos vsq; adeò in deliciis petulans & luxurians fuisse, vt platanum etiam aureā fecerit,& sursum cœlū,atq; ita sederit, ídq; in expeditione bellica cum hominibus belligerari doctis conuersatus. An nō ista cōcupiscentia hippocentaurorū est? An nō scylla? Rursus alius in bouem ligneū homines coniecit. An hoc nō scylla est? Tandē vero priorem illum regem ex viro mulierem fecit, militē rursus ex muliere. Quid dico? Bestiam irrationalē,atque hac etiam peiorem. Nam bestiæ quidē si sub arboribus sint,contentę sunt naturæ beneficio,nec quicquā quærunt amplius. Hic vero bestias quoq; superauit. Quid ergo dementius diuitibus? Istud vero ex concupiscentiarū violentia & libidine nascitur. An nō multi illum celebrant & admirantur? Atqui probro illi cōmunicant. Illud autē non diuitias ostendit,sed stultitiam & amentiam. Quanto melior est terrestris platanus q̃ erat aurea illa? Naturalia quippe iucundiora sunt illis quæ præter naturā sunt. Quid vero tibi cœlum aureū volebat stulte? Vides quomodo multæ diuitiæ insanos faciant? quomodo inflent & inflāment? Puto ipsum & mare ignorasse supráq; illud forsan incedere voluisse. An ista non sunt chimæra? an nō sunt hippocentaurus? Sed sunt & nunc quidam nihil illo inferiores,sed multo etiā insaniores. Quid enim, dic quæso, quod ad insaniā attinet, discriminis est inter platanū aureā,& eos qui fictilia faciūt aurea, ollas & alabastra? Quid vero mulieres(pudet quidem,sed necessariū est vt dicam) quę matulas faciunt argenteas? vos oportebat pudefieri quæ illas facitis. Tu Christo tuo esuriente ad hunc modū deliciaris? imò desipis & insanis? Quā istæ pœnam non pendent? quæris adhuc cur sint latrones,cur homicidæ, cur tot mala, cū vos ita vexet ac distrahat diabolus? Etenim scutellas habere argēteas, neq; istuc quidē animo philosophico conuenit,sed totū deliciarū est, vasa vero etiam immunda ex argento facere,an deliciarū est? At non dixerim hoc esse deliciarum sed stultitiæ, imò ne hoc quidem,sed insaniæ, quin insania quoq; peius. Noui multos me huius gratia suggillaturos. Verū nihil hoc curo,modo aliquid efficiā. Reuera stultos faciunt diuitię & insanos. Si tanta fuisset copia,voluissent vtiq; & terrā esse aureā,& muros aureos, forsan & cœlum aureū,& aērē quoq; ex auro. Quę est insania? quę iniquitas? quę febris? Alius frigore perit,qui ad imaginē dei factus est,tu vero talia struis? O fastū. Quid enim insanus amplius fecisset? Ita scilicet excrementa tua honoras,vt argento excipiātur? Noui ꝙ nō sine nausea audiatis. Verū quæ hoc faciunt,torporē & nauseā hinc contrahere debēt: & viri quoq; qui his morbis formēta ministrāt. Est enim istud prodigalitas,& crudelitas,& inhumanitas,& feritas,& obscœna petulātia. Quæ scylla? quæ chimera? quis draco? Imò quis dæmon? quis diabolus ista fecit? Quid proderit hîc Christus? quid fides? Quando aliquid Græcorum hominum istud,imò non Græcorum sed dæmonum facere sustinebit? Si auro & margaritis caput ornādum non est,qui argēto ad tam immundum officium abutitur,quā veniā consequetur? Non sufficiunt reliqua? Quanquā neq; illa tolerabilia sunt. Cathedræ & scabella,ex argēto sunt omnia. Atqui & illa stultitiæ sūt. Sed vbiq; fastus abundans & nimius,vbiq; vana gloria,nusquā necessarius vsus,vbiq; superflua. Ego vereor ne ab ista insania progrediēs mulierū genus mōstrorū sit abrepturū formas. Credibile nanq; est eas capillos etiā aureos concupiscere. Aut fatebimini, ꝙ nihil ad id quod dictum est,affectæ sitis? Et excitatæ estis & in concupiscētiam istam incidistis, & nisi pudor cohiberet, nihil vtiq; detrectaretis. Si enim istis absurdiora quoq; audetis,multo magis illas puto capillos etiam aureos cōcupiscere,& labia quoq; & supercilia,& omnia auro liquefacto circunlinire velle. Si vero non creditis, & putatis me rem dicere ridiculam,

Rex Persarū barbā habuit auream.

ego narrabo quod audiui, imò quod & nunc quoq; est. Rex Persarum barbā habet auream. Nam qui ad ista operāda apti sunt, quasi subtegmine quodā ita aureis laminis barbę ipsi⁹ capillos intexuerūt. Sed mōstri similis est. Gloria sit Christe tibi, quantis nos bonis accumulasti,qui sanos effecisti:quāta mōstrositate,quāta īsipiētia nos liberasti? Ecce prædico, nō amplius admoneo,sed præcipio & denuncio,qui volet audiat,qui vero minus,cōtumax sit & immorigerus. ꝙ si ista facere perrexeritis, non sum laturus, neq; vos recipiā,neq; patiar hæc limina trāsire. Quid enim mihi morbidorum multitudo? Quid vero si vos erudiēs,nō prohibeo quæ superflua sunt? Atqui Paulus & aurū prohibuit & margaritas. Ridemur à Græcis. Nostra vidētur illis esse fabulę:& viros quoq; hic admoneo. In locū disciplinæ huc accedis, vt in spirituali philosophia instruaris. Amputa fastum istū:huius & viros & mulieres admoneo. Et si quicquā aliter egeris,nō ferā. Duodecim erant discipuli. Audi quid ad illos dixerit Christus: Nū & vos abire vultis? Etenim si perpetuò vobis obsecuti fuerimus,quādo recuperabimus perditos,quādo proficiemus? Sed sunt, inquis,hæreses aliæ,ad quas pleriq; transibūt. Vanus & frigidus est hic sermo: Melior est vnus qui volūtatem dei faciat,quàm mille improbi. Nam & tu vtrū voles dic, quæso, an mille fugitiuos habere seruos & fures domesticos,an vnū beneuolū? Ecce admoneo, & iubeo,vt & ornatū illum facierum, & quæ alia huiusmodi sunt vasa,cōteratis,& pauperibus detis,& vt non ad hunc modū insaniatis. Qui volet resiliat,qui volet incuset & cōquerat:nemini planè parcā. Quando iudicandus ad Christi sistar tribunal,vos mihi nimio procul stabitis. Tum nihil proderit vestra gratia, quādo mihi reddēda erit officij ratio. Hęc verba corruperunt omnia:Ne abeat,inquis,& trāseat ad aliam hæresim. Infirmus est,condonetur illi. Sed quousq;? Quandiu? Semel,bis,ter. Verum nō semper. Ecce rursus denuncio,& iuxta beatū Paulū protestor, ꝙ si denuo reuertar,non parcā. Quando vero correcti fueritis,tūc scietis,quantū hinc sit lucri, quantū vtilitatis. Etiam obsecro,& supplico,neq; detrectabo genibus quoq; aduolui,supplicandíq; morē huius gratia subire. Quæ est ista mollities? quæ sunt illæ deliciæ? quæ illa ignominia?(nō enim delicię sunt,sed ignominia) quæ isthæc amētia? quæ insania? Tot pauperes ecclesiam circūdant,& tot habēs ecclesia liberos adeò opulētos,nulli pauperi succurrere potest, sed hic quidē esurit,ille vero ebrius est,& argēto excremēta sua excipit,cū interea iste ne panis quidem particeps est. Quæ est ista insania? quæ tāta feritas? Faxit dominus ne sit periculū faciendū castigandi immorigeros,néve ista cum indignatione iudicio committere cogar, sed vt volūtariè & patiēter hæc omnia in melius cōmutetis,vt ad gloriam dei viuamus, & futuro supplicio liberemur,bonáque diligentibus ipsum promissa consequamur,gratia & benignitate &c.

Ioan. 6. g

Eccli. 16. a.

2. Cor. 13. a.

Homilia octaua.

*Mortificate mēbra vestra terrestria, fornicationē, immunditiā,mollitiem,malā concupiscentiā, & auaritiam,quæ est simulachrorū cultus, propter quæ venit ira dei in filios * intractabiles,in quibus & vos aliquādo ambulabatis,cū viueretis in ipsis.* Noui multos præterita disputatione infensos mihi factos & abalienatos. Sed quid faciā? Audistis quid præceperit dominus. Num enim ego in causa sum? Quid faciam? Nō videtis debitorū repetitores quomodo ingratos debitores & improbos carceribus & cōpedibus dedāt? Audistis quid hodie Paulus clamarit: Mortificate,inquit,mēbra vestra terrestria,fornicationē, immunditiem,mollitiem cōcupiscentiam malā,& auaritiam,quæ quidē est simulachrorū cultus. Quid tali auaritia peius? hoc grauius est † de quo dixi:] Insania scilicet,& iactantia illa quę fit circa argentū. Et auaritiā,inquit,quæ quidē est simulachrorū cultus. Videtis quò malū illud desinat? Ne,quæso,ęgreferatis. Nō enim lubens neq; temerè inimicos habere volo:sed velim vos eò progredi virtutis,vt de vobis audirē quę deceāt & oporteāt. Istud itaq; non authoritatis meæ est,nō dignitatis,sed doloris ac mœroris. Ignoscite mihi,ignoscite. Nolo prę ter decorum agere,dū de talibus dissero: interea tamen cogor. Nō propter dolorē pauperum ista dico, sed propter vestram salutem. Peribūt enim, peribunt qui Christum non pauerunt. Quid enim si pauperem pascas? Quousq; ita deliciaris genióq; indulges? vana sunt omnia. Nō enim hoc quæritur,vt multa des, sed vt non minus des q̃ facultas tua suppetat. Istud enim ludētis est. Mortificate, inquit, membra vestra terrestria. Quid dicis? Nō dixisti,quoniā sepulti estis,quoniam simul cum illo sepulti estis, quoniam circuncisi estis,quoniā exuistis corpus peccatorū carnis? Quomodo ergo rursus dicis,mortificate? Num ludis? non aliter loqueris,quàm si adhuc ista in nobis essent. Nō est sibiipsi cōtraria ista locutio: sed quēadmodum si quis statuam antea squalidam iam expurgatam, imò denuo quoq; excusam,splendidámq; exhibens,dicat quidem extersam esse,ac sublatam rubiginem,admoneat vero rursus vt diligenter tollatur rubigo, non is sibiipsi cōtradicit, neq; enim abstersam iā rubiginē, sed eā quę postea rursus accedit,auferre hortatur:ita & Paulus hîc nō priorem mortificationem dicit, neque priores fornicationes,sed eas quæ postea succedunt. Non enim est ista nostra vita,sed alia quę in cœlis est. Dic mihi:quoniā dixit, mortificate mēbra vestra terrena,an igitur & terra quoq; taxata est? Deinde mēbra terrena ipsa vocat peccata,fornicationē & immunditiam,inquit: Præteriit ea quæ neq; dici possunt honestè, & vna immūditiæ dictione reliqua omnia cōprehendit. Mollitiem, inquit, & concupiscentiam malam. Ecce in genere totum dixit. Nam omnia peccata,mala sunt cōcupiscentia: vtpote inuidentia, ira,tristitia. Et auaritiā,inquit, quæ est simulachrorū cultus. Propter ista quippe venit ira dei in filios immorigeros. Multis nunc eos induxit: per beneficia iā cōcessa,per futura,ex eo ꝙ à malis liberati sumus,declarato etiam quales fuerimus,& cuius gratia liberati simus. Et omnia illa,vtpote qui fuerimus,& in quib⁹, & ꝙ à malis liberati sumus, quomodo & qua via,& quibus satis fuerint ad auertendum à malis. Verū hoc omnium vehementissimum est,quod iniucundū quidem est dictu,non tamen inutile,sed & maxime vtile, propter quæ,inquit, venit ira dei in filios immorigeros. Non dixit in vos, sed in filios immorigeros. In quibus & vos aliquando ambulabatis,cum viueretis in eis. * Reuerenter, Cum viueretis,inquit,in ipsis. Et tamen cum encomiis quoq;, tanquam iam non amplius in illis viuentes, aliquando quidem in eis vixerint. *Nunc vero deponite & vos omnia.* Et vniuersaliter perpetuò loquitur,& sigillatim:ea vero affectus sunt. *Iram,indignationē,malitiam,maledicentiam, turpiloquentiam ab ore vestro. Ne mentiamini alius aduersus alium.* Turpiloquentiam,

τῆς ἀπειθείας, i. incredulitatis, diffidentiæ, inobedientiæ,

siue inobedientes, aut immorigeros.

† eo de quo dixi,

simile pulcherrimū.

** ἐντρεπτικῶς, i. reuerenter cum redargutione pudorē incutiendo.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

quentiam,inquit,ex ore vestro, Significanter. Nã illud inquinat turpiloquentia. *Posteaquam exuistis veterẽ hominem cum actibus suis,& induistis nouũ, qui renouatur ad agnitionem & imaginẽ eius qui condidit illum.* Nõ immerito quisquã hîc quæsierit, quánam ratione mẽbra, & hominẽ,&corpus corruptam vocet vitam,& integrã rursus & rectam idipsum. Et si homo sunt peccata, quomodo dicat,cum actibus suis. Semel enim dixit, veterem hominem,ostendens non hoc hominẽ esse, sed illud. Animi volũtas præcipua magis & principalior est quàm ipsa hominis essentia, atq; ea magis est homo quàm illa. Neq; enim essentia ipsa in gehennã coniicit,neq; in regnum cœlorũ introducit, sed animi voluntas. Et neminẽ vel diligimus vel odio habemus quatenus homo est:sed quatenus vel bonus, vel malus fuerit. Si igitur essentia quidem corpus est, ipsa vero innoxia vtrinq;,quomodo corpus malũ esse dicit? Quid vero est quod dicit,cum factis suis? Animi voluntatẽ cum ipsis operibus dicit: veterẽ autem cum vocat,turpitudinẽ eius,ac deformitatem,imbecillitatémq; demõstrare volens. Et nouũ vocat istũ, quasi dicat, non expectabitis q̃ idem passurus sit & iste quod vetus,sed cõtrariũ. Quantũlibet enim progressus fuerit,non tamen ad senectutẽ, sed ad iuuentutem priore maiorẽ properabit. Quando nanq; maiorem cognitionem nactus fuerit, tunc & maioribus honoratur,& magis viget,robustiórq; redditur, non solum à iuuentute,sed & ab ipsa specie ad quam formatus est. Ecce creatura dicitur, optima vitæ cõuersatio,quæ sit ad imaginẽ Christi formata. Hoc enim est quod dicit,ad imaginem eius qui condidit illum. Nam neq; Christus ad senectutẽ desiit, sed adeò bonus & vegetus erat,vt dici non possit. *Vbi non est Græcus & Iudæus,circuncisio & præputium,Barbarus,Scytha,seruus,liber,sed omnia & in omnibus Christus.* Ecce tertium encomium noui huius hominis, in eo q̃ neq; gentis, neq; dignitatis, neq; maiorum aliqua differentia inducitur,q̃ nihil habet externorum,neq; illis indiget. Talia quippe omnia ab externis sunt, circuncisio & præputium,seruus,liber,Græcus, hoc est proselytus, Iudæus ex maioribus. Si nouũ duntaxat habueris hominem,eadẽ consequeris cum aliis habentibus. Sed omnia & in omnibus Christus. Omnia vobis sit Christus,& dignitas& genus,& in omnibus vobis sit Christus. Aut aliud dicit:Quoniã omnes vnus Christus facti estis,corpus ipsius existẽtes. *Sitis igitur induti tanquã electi dei sancti ac dilecti.* Declarat virtutis facilitatẽ, & q̃ illam continuò debeant habere, & q̃ ea veluti maximo ornamẽto vti debeant. Ponit autẽ adhortationem cum encomio coniunctã: nam ita potissimũ valet. Erãt enim sancti,sed non electi: nunc vero & electi,& sancti,& dilecti. *Viscera miserationum.* Non dixit misericordiã, sed quod duplici nomine significãtius est. Et non dixit,tanquã fratribus,sed tanquã filiis patres. Etenim ne dicas q̃ errauerit, propterea dixit viscera. Nec dixit miserationes,ne illos extenuaret,sed viscera miserationũ. *Comitatem,modestiam,mansuetudinem,longanimitatem, sufferentes vos inuicem,& condonantes vobis mutuò.si quis aduersus aliquem habuerit querelam,quemadmodum & Christus condonauit vobis,ita & vos.* Rursus ad species descẽdit. Etenim à comitate est modestia, & à modestia est longanimitas. Sufferentes, inquit, vos inuicem:hoc est,dimittentes noxã. Et vide quomodo nihil illam esse ostenderit, dum querelam vocat,& dicit,quemadmodum & Christus condonauit vobis: magnum exemplum. hoc quidem semper facit à Christo illos incitãs. Querelam,inquit, illic quidem modicum esse delictum ostendit: quando vero exemplũ adduxit, condonandũ esse persuasit, etiã si magna cõqueri possemus. Illud enim,quẽadmodum & Christus,hoc innuit. Et non hoc solũ, sed q̃ ex toto corde condonandũ sit. Et neq; istud duntaxat,sed q̃ diligere debeamus. Christus enim in mediũ adductus,omnia ista secũ aduehit. Etiam si magna condonãda sint,& si nihil antea lęserimus,etsi nos magni simus,illi vero modici, etsi contumelia nos etiam post ista affecturi sint,etsi animam pro ipsis ponere oporteat. Istud nanq; quẽadmodũ Christus, ista exigit:& q̃ nõ solum ad mortem vsq; in istis persistere debeamus,sed & postea,si possibile sit. *Super omnia autem hæc charitatem,quæ est vinculum perfectionis.* Vides q̃ hoc dicat? Quoniam enim fieri potest,vt qui condonat offensam,nõ diligat,etiam diligere,inquit,oportet. Et viam ostẽdit per quam possibile fiat, vt cõdonemus. Potest enim quis & comis esse,& mansuetus, & modestus,& longanimis: & tamẽ † nullius afflictione afficiatur.]Propterea exorsus dixit,viscera miserationũ, & dilectionem,& misericordiã. Super omnia autẽ hæc charitatem,quę est vinculum perfectionis. Quòd vero dicere vult, hoc est:nihil illa proderunt, peribunt enim omnia,nisi cum charitate cõiuncta fuerint: ista constringit & cõplectitur omnia. Quodcunq; bonũ dixeris,nisi adsit charitas,nihil est, sed planè diffluit. Et quemadmodũ in naui etiamsi magna sint † instrumenta,nisi fuerint subligacula,nihil proderunt. Et in domo nisi sint colligationes & contignationes, & in corpore etiã si magna sint ossa,si non fuerint vincula & cõpagines,nihil proderunt. Ita quæcunq; quis habuerit rectè facta,inania erunt omnia,nisi sit charitas: non dixit,quæ fastigium est,sed quod maius est,quæ vinculum est. Necessarium magis est hoc q̃ illud. Nã fastigium quidem perfectionis est auctio & intentio, vinculum vero conseruatio eorum est quę perfectionem efficiunt,tanquam radix quædam. *Et pax dei palmam ferat in cordibus vestris,ad quam & vocati estis in vno corpore,& gratis grati.* Pax dei ipsa est,quæ firma est & solida:etenim si propter hominẽ pacẽ habueris, velociter dissoluitur:si vero propter deũ, nõ item. Quanquã vniuersaliter locutus est,dum charitatẽ dixit,verum rursus ad species redit. Est enim & immoderata quædam dilectio:vtpote quando quis ex multa dilectione & temerè conqueritur,& lites excitat,& auersatur. Non,inquit,nõ hoc volo, sed quemadmodum pacem vobiscũ fecit deus,ita & vos facite. Quomodo fecit? Sponte sua volens,non à vobis quædam accipiens. Quid est, pax dei palmam ferat in cordibus vestris? Quòd si disceptauerint duæ cogitationes, ne locum præbeas iræ,neq; contumeliæ palmam occupare conanti,sed paci:vtpote sit quisquã contumelia per iniuriã affectus. Ex cõtumelia natæ sunt duæ cogitationes:vna quidẽ vindictam, altera vero patientiam meditari iubens. Pugnẽt autem inuicem. Si pax dei præstiterit palmam tenens, iubenti patienter ferre palmam præbebit, & alterã diuersam pudefaciet. Quomodo? Persuadens deũ esse pacem,deum nobiscum fecisse pacẽ. Non simpliciter ostendit multum in hac re certaminis esse. Ne palmã, inquit, obtineat animi commotio,neq; contentio,neq; pax humana. Pax enim humana ex vindicta nascitur, ex eo q̃ nihil mali toleratur. At non istam volo, inquit, sed illã, quam &

quã & ipse reliquit:Stadium intus in cogitationibus fecit,& certamẽ & colluctationẽ, & disceptationem †palmariã. Deinde rursus incitat: Ad quã,inquit, vocati estis:hoc est,in qua vocati estis. Admonet quãtorũ bonorũ causa sit pax. Propter illam te vocauit,in illa te vocauit,vt certã palmã acciperes. Etenim quãobrem vnũ corpus effecit? Nõne ideo,vt pax superaret? Nõne ideo,vt occasionẽ haberemus ad cõsequẽdam & conseruandã pacẽ? Qua ratione omnes vnum corpus sumus? Quomodo vero vnum corpus sumus? Propter pacẽ vnũ corp⁹ sum⁹:& propterea q̃ vnũ corpus sumus,pacẽ etiã habemus. Quãobrem vero non dixit,pax dei vincat,sed palmã ferat? Certiorẽ & graiorẽ eam fecit:malã cogitationẽ non permisit reluctãdo appropiare,sed inferiorem esse fecit. Et ipsum palmæ nomẽ auditorẽ excitauit. Si enim palma bonæ cogitationi data fuerit, quicquid tum mala impudẽter cõtrà egerit,nihil amplius efficiet. Alioqui vero sciebat,quicquid tandẽ molita fuerit, se nõ recepturã palmã. Quæcunq; inspirare & obiicere vehemẽtius tentauerit, tanquã inutilia conata desistet. Et bene adiecit,& grati sitis:nã hoc demũ est gratũ esse. Et valde argutè docet, vt conseruos quisque tractet quomodo ipse à deo tractatur: vt similis si dño suo. Vt obediat,vt pro omnibus gratias agat, etiã si quisquã calũnietur,etiã si percutiat. Nõ enim malefactorem vlciscitur: qui illorũ gratia quæ male passus est, deo gratias agit. Itaq; qui vlciscitur, deo nõ agit gratias. Ne simus ergo similes illi cui centum debebatur denarij,ne audiamus,Serue improbè: nihil enim ista ingratitudine peius est:ergo vltores ingrati sunt. Qua vero ratione priore loco fornicationẽ adduxit? Cum enim dixisset,Mortificate mẽbra vestra terrena, mox inquit,fornicationẽ. Atq; hoc ꝑpẽ vbiq; facit. Ideo scilicet,q̃ ille morbus potissimũ obtinet. Nã & in ea quæ ad Thessalonicẽses est scribẽs,hoc fecit. Et quid mirũ,cũ & Timotheo dixerit:Conserua teipsum castũ & purũ. Et rursus alibi:Pacem sectemini cũ omnibus,& sanctimoniã,sine qua nemo deũ videbit. Mortificate,inquit,membra vestra. Scitis qualis sit mortuus,q̃ exosus,quàm abominabilis,q̃ corruptibilis. Si mortificaueris,quod mortuũ est non durat, sed mox corrũpitur,quẽadmodũ corpus. Extingue itaq; calorem,& mortuũ manebit. Ostẽdit idem hîc fieri debere, quod & Christus in baptismate facit. Vnde & mẽbra vocat,quasi strenuũ quendã inducẽs. Et vt in maiorẽ emphasim induceret,bene dixit,* terrena. In terra quippe manent,& in terra corrũpuntur, multo magis quàm ista corporis membra. Itaq; non ita terrenum est corpus nostrum,atq; peccatũ. Nam illud etiam bonum aliquando apparet:hæc veto membra nunquam. Concupiscunt quoq; hęc membra omnia terrena. Si oculꝰ terrenus fuerit,ea quæ in cœlis sunt, non videt: ita & auditus, & manus, & quodcunque aliud membrũ dixeris. Oculus corpora videt,& pulchritudinẽ & pecunias. Illa vero terrena sunt,illis delectatur: Auditus cõcentu delicato,cithara, fistula, & turpiloquio afficitur. At illa terrena sunt. Posteaquã igitur eos in cœlis prope thronũ dei statuit,tũc dicit: Mortificate mẽbra vestra terrena. Non enim licet in cœlis cũ his mẽbris stare. Neq; enim illic est in quod operari debeant. Et hoc lutum deterius est illo. Illud enim mutatur in aurũ: Oportet enim, inquit, corruptibile hoc induere incorruptionẽ. Hoc vero lutum Posthac denuo cõflari ac mutari in melius nõ potest. Itaq; ista magis terrena sunt, quàm illa. Atq; ideo non dixit,quæ sunt ex terra,sed quæ sunt super terrã. *Possunt enim ea non ex terra esse. Ista quidẽ necesse est esse super terrã,illa vero non item. Nam quando auris nihil eorum audit, quæ in hac terra sunt,sed quæ in cœlis dicuntur:quãdo oculus nihil terrenum videt,sed quæ suprà sunt in cœlis,iam nõ super terrã est:quãdo os nihil eorum quæ hic sunt loquitur,non iam super terrã est:quando manus nihil mali operatur,nõ est ex illis quæ super terrã sunt,sed quę in cœlis. Hoc & Christ⁹ dicit,Si oculꝰ tuus dexter obstaculo tibi fuerit:hoc est,si petulãter videris, excide ipsũ: id est cogitationẽ mali. Videtur autem mihi, fornicationem,immunditiã,mollitiem,& concupiscentiam, non aliud dicere,quàm fornicationem, quò per hæc omnia à fornicatione nos abducat. Est enim reuera istud animi passio & mollities. Et quẽadmodo corp⁹ patitur,siue febricitet,siue vulneretur:ita habet & animi passio. Et non dixit cohibete, sed mortificate:ne deinceps denuo resurgãt,abiicite quoq;. Quod emortuum est,abiicimus:vtpote si vermes in corpore fuerint,mortuũ est,abiicimus illud. At si viuum corpus incideris,dolorẽ exhibet:si vero emortuum, ne contristamur quidem:ita sanè habẽt & animi passiones. Immundam faciunt animam,passibilem faciunt,animã quæ immortalis est. Quomodo auaritia dicta sit simulachrorũ cultus,sæpenumero diximus. Quæ potissimũ tyrannidem in genus humanum exercẽt ista sunt,auaritia,intemperantia,& concupiscentia mala. Propter quæ,inquit,venit ira dei in filios immorigeros. Filios immorigeros dicit, priuans illos venia, & ostendẽs eos ex inobediẽtia in istis esse. In quibus & vos,inquit,ambulabatis aliquãdo,&immorigeri eratis. Ostẽdens vero & adhuc eos in istis esse, cũ encomio dicit:Nunc vero & vos abiicite omnia,iram, indignationẽ, malitiam,maledicentiam, turpiloquentiam. Verum sermonem in alios deducit: Animi passiones & maledicentiã, conuicia dicit. Quemadmodũ & ab indignatione animi malitiã dicit. Alibi vero reuerẽter:quoniam sumus, inquit, inuicem membra. Quasi hominũ opifices eos facit, hunc quidẽ repugnantium,istum vero amplectẽtium. Membra veteris hominis hîc recensuit. Cũcta, inquit,ipsius mẽbra dixi: cor,indignationẽ:os,maledicẽtiam:oculos, fornicationem:auaritiam,manus, pedes:mẽdacium, animũ ipsum,& mẽtem veterem. Vnam vero formã regalem habet nouus homo, nẽpe Christi. Videntur mihi ĩsti magis ex gẽtibus esse. Quemadmodũ enim terra † arenosa existẽs, etiam si illa quidẽ plus,ista vero minus sit:formã tamen suam primũ amittit,& postremò in aurũ mutatur,& quẽadmodum lana qualis qualis sit aliã faciem induit,& priorem occulit,ita & fidelis. Sufferentes,inquit,vos inuicem. Quid iustũ & æquũ sit ostendit. Suffer tu aliũ,& alius te,id quod & in ea quę ad Galatas est,dicit: Alter,inquit,alteri⁹ onera portate: & grati sitis, inquit. Hoc enim potissimũ vbiq; requirit,vtpote summã bonorum. Gratias itaq; agamus in omnibus, quicquid fiat:hoc enim est gratum esse. Etenim rebus prosperis hoc facere, nihil magni fuerit. Nam ipsa rerũ natura eò impellit. Quãdo vero in extremis existẽtes gratias agimus,tũc præclarum est. Quando enim cæteri maledicũt & fastidiũt, nos gratias agimus. Vide quanta sit philosophia. Primùm deum letificas:alterum diabolũ pudefacis:tertium,& quod † malefactũ est,]nihil esse facis. Nã & tu

Universidad de Deusto Biblioteca

ſimul gratias agis,& deus dolorẽ amputat, & diabo-
lus abſcedit.Nam ſi tu quidẽ difficilis fueris,ipſe ma-
gis incumbit,tanquã qui iam quod volebat,effecerit,
& deus tanquã blaſphematus deſerit,& augetur ma-
lum.Si vero gratias egeris abſcedit diabolus, tanquã
qui nihil profecerit,& deus viciſſim, velut honoratꝰ,
maiore honore afficit.Non poteſt etiam fieri,vt affli-
ctiones ſentiat homo ille qui in afflictionibus gratias
agit.Gaudet enim animus,vtpote qui confeſtim illu-
ſtrẽ ſibi cõſcientiã cõparauerit,lętatur encomiis ſuis.
Nõ poteſt autẽ animus illuſtris mœſtus eſſe. Illic ve-
ro etiã cum calamitate inſtat conſcientia flagellans,
at hîc & coronat & prędicat.Nihil hac lingua ſanctiꝰ
eſt quę in aduerſis deo gratias agit.Certe nõ inferior
eſt lingua martyrum,vtraq; pariter coronatur. Nam
& aduerſus iſtam inſtat lictor,deũ per maledicẽtiam
negare cogens,inſtat diabolus argutis cogitationum
quæſtionibus lacerãs,& animi anguſtiis obtenebrãs.
Si ergo dolores pertulerit, & gratias egerit, martyrij
coronã ſortitur:vtpote,morbo decũbit filiolꝰ, & ta-
mẽ mater gratias agit deo.Quo tortore nõ ſęuior eſt
animi anguſtia? Attamẽ verbulũ aliquod acerbũ ex-
torquere nequit.Moritur?Rurſus gratias agit.Fit filia
Abrahæ. Nam etiã ſi non propria manu filiolum im-
molat,ſupra aram tamẽ illum velut victimam collo-
cat,id quod idem eſt. Non cõqueritur ablato dono.
Rurſus in morbũ incidit? Non applicat ſuperſtitioſa
remedia.Pro martyrio illi imputatur.Immolat enim
filiũ animi ſententia. Quid enim?Etſi nihil proſint ſu
περίαπτα. perſtitioſa illa remedia, ſed ſeductio ſint & ludibriũ,
ſunt tamẽ qui prodeſſe ſuadeãt. At mauult iſta mor-
tuum videre puerum, quàm idololatriæ locum dare.
Quemadmodũ igitur iſta martyr eſt quæ hoc ſiue in
ſeipſa facit,ſiue in filio , ſiue in viro, ſiue in alio quo-
quã ex amiciſſimis:ita quę diuerſum facit, idololatra
eſt.Liquet enim immolaturã fuiſſe,ſi licuiſſet.Imò iã
fecit quod ad immolationẽ attinet.Etenim ſuperſti-
tioſa illa,quę ægrotis applicantur etiã ſi mille modis
philoſophentur,qui quęſtũ ex ipſis faciunt,dicentes:
Deum inuocamus,& pręterea nihil facimus,& quic-
quid eiuſmodi prætendũt:&,Chriſtiana eſt hęc anus
& fidelis,idololatriã tamen ſapiũt.Fidelis es? Crucis
ſignaculo vtere.Dic, hoc duntaxat habeo ſcutũ, hoc
ſolum pharmacũ,aliud ignoro.Dic mihi, ſi medicus
ad ægrotũ accedẽs,relictis medicinæ pharmacis in-
cantatione vteretur,an hũc medicũ diceremus ? Ne-
quaquã:non enim videremus medicinæ pharmaca:
ita neq; hîc quę ſunt Chriſtianiſmi. Alię vero fluuio-
rum nomina collo appendunt, & mille talia audent.
Ecce dico,& prędico vobis omnibꝰ,ſi quis deprehẽ-
detur,poſtea nõ parcã,ſiue ſuperſtitioſa collo alliget,
ſiue incãtet,ſiue aliud quicquam huiuſmodi artis fa-
ciat.Quid igitur?Morietúr ne puer,inquis?Si hoc pa
cto viuet, tum mortuus eſt : ſi vero ſine iſtis mortuus
fuerit, tum viuit. Iam ſi videris filiũ ſcortis deditum,
mox velles defoſſum &ſepultum,ac dicis:quid enim
profuerit illum viuere ? Cum vero videas ſalutis illũ
ſubire periculũ,vis ita viuentem videre? Non audiſti
Ioan.12.d Chriſtũ dicentem?Qui perdiderit animam ſuã,inue-
niet eam:qui vero inuenerit eam,perdet?Credis iſtis
Chriſti verbis?Aut fabulæ tibi videntur?Dic mihi,Si
diceret quiſquã,duc ægrotũ tuũ in templum ſimula-
chrorũ,& viuet:ferres iſtum?Nõ,inquis.Quare?Quia
ad ſimulachrorũ cultũ adigeret,inquis:hic vero non
eſt ſimulachrorũ cultꝰ,ſed ſimpliciter incãtatio.Hęc

A ſatanica cogitatio eſt , iſtæ ſunt inſidiæ diabolicæ ad
occulendã ſeductionẽ,& ad porrigendum ſub melle
venenoſum pharmacũ.Sciẽs enim te ad ſimulachro-
rum templũ perſuaderi nõ poſſe, hac via ingreditur,
ad amuleta &aniles fabulas abducens.Et crux quidẽ
Chriſti dehoneſtatur,elemẽtorum vero ſuperſtitioſi
characteres pręferũtur,Chriſtus eiicitur,& inducitur
temulẽta & nugatrix anus,myſterium noſtrum con-
culcatur,& ſeductio diaboli tripudiat. Quãobrẽ igi-
tur nõ arguit,inquis,iſta deus?Superſtitionũ iſtarum
auxiliũ ſæpenumero coarguit,& tibi tamen non per-
ſuaſit.Proinde ſeductioni deinceps permittit. Nã tra Rom.1.d
didit illos deus,inquit, in ſenſum reprobũ . Iſta vero
neq; Græcus mente præditus tulerit.Ferunt concio-
natorem aliquẽ Athenis aliquando iſta amplexatum vel, Reip. adminiſtratorem.
eſſe,& deinde philoſophũ quẽdam,ipſius præcepto-
B rem,cum vidiſſet,illũ increpaſſe,reprehẽdiſſe, taxaſ-
ſe,ſuggilaſſe.Adeò nanq; miſeri ſumus,vt & iſtis cre-
damus.Quare nõ etiã nunc ſunt,inquis, qui mortuos
ſuſcitẽt,& ſanitates perficiũt? Quare non ſint, nõ di-
co:ſed quare iam nõ ſunt,qui præſentem hanc vitam
contẽnant?Pro mercede ſeruimus deo. Cũ imbecil-
lior eſſet humana natura,cũ fides eſſet plãtanda,tum
multi erant tales . Nunc vero nõ vult deus pendere à
ſignis,ſed paratos eſſe ad mortẽ. Quid igitur pręſen-
ti vitæ tenaciter adhæres?Quamobrẽ futura nõ pro-
ſpicis? Et quidẽ propter iſtam , etiam idololatriã re-
cipis, propter futurã vero neq; animi mœſtitiam co-
hibes . Propterea nunc non ſunt tales , eo ꝙ obſcura
nobis videtur illa vita. Siquidẽ pro illa quidem nihil
facimus,pro iſta vero nihil ferre detrectamus. Quid
vero & alia ridicula commemorem?Cinerem,fuligi-
C nem,& ſalem, & rurſus vetulã in medium productã?
Reuera ridiculũ & dedecus.Et oculus quiſquam, in-
quis,faſcinauit puerũ.Quouſq; ſatanica iſta?Quomo ἤργησε.
do non ridebũt nos Gręci?quomodo non ſubſanna-
bunt ? Quando illis dicimus magnã eſſe crucis virtu-
tem,quomodo credent,cum videant nos iſtis egere,
quę ipſi deridẽt?†An ideo]deꝰ medicos dedit& phar † Propterea] &c. ſine interrogatione.
maca?Quid autem ſi illi nõ curauerint, & morte diſ-
ceſſerit puer:quò diſcedit puer,dic mihi, miſer & in-
fœlix?An ad dęmones abit?an ad tyrãnũ?Nõ ad cœ-
lum hinc abit?non ad dominũ ſuum?Quid ergo do-
les?quid ploras?quid luges?cur puerum plus amas q̃
dominum tuum?Nõ per ipſum etiam puerum tuum
habes?Quare ingratus es, donũ magis quàm datorẽ
diligẽdo?Sed imbecillis ſum,inquis,& nõ fero timo-
rẽ dei.Si in corporalibus malis,quod maius eſt minꝰ
D abigit,multò magis in anima timor timorem, & mœ
ſtitia mœſtitiã extinguit.Elegans & bonus erat puer?
At qualiſcunq; tandẽ fuerit,formoſior nõ fuit quàm
Iſaac. Vnigenitus erat? Et ille. In ſenectute tibi natus
eſt?Et ille.Vrbanus autẽ erat?At vt vt fuerit,non erat
elegantior Moyſe, qui & barbaricã faciem ad ſui de- Exod.2.a
ſideriũ attraxit,ídq; in eo ętatis articulo,in quo non-
dum apparet aliqua venuſtas.Et tamẽ illũ tantopere
amabilem in fluuium expoſuere parẽtes. Tu quidem
& decumbẽtem vides,& ſepulturæ tradis, & ad mo-
numentum abis,illi vero ignorabant etiã , an futurus
eſſet puer cibus vel piſciũ,vel canum, vel alterius cu-
iuſquam beſtię,quales circa mare oberrare ſolent,at-
que hoc fecerunt cum nõdum ſiue de regno , ſiue de
reſurrectione quicquã cognouiſſent. At non eſt vni-
genitus,ſed poſt multos & ipſe mortuus eſt?Verũ nõ
adeò ſubitanea &cumulata &triſtis eſt iſta calamitas,
atque

Iob.1.c. atq; erat illa Iob.Nõ hîc delapſum tectum, non inter
A conuiuandũ interitus , non calamitates annunciatæ.
At erat tibi dilectus?Sed nõ magis q̃ Ioſeph,cuius ta
καὶ τὴν μετ' ἐκείνην καὶ τὴν μετὰ ταύτην. men calamitatem pater , cum putaret à beſtia deuo-
ratum,patienter tulit, non ſolũ eam quæ erat ex per-
dito Ioſeph,ſed & eã quę erat propter Beniamin.Fle
bat pater,ſed impiè nihil agebat:lugebat,at moleſtus
Gen.42.g & difficilis nõ erat , ſed in verbis tantũ cõſiſtebat di-
cens:Ioſeph nõ eſt,Simeon non eſt, & Beniamin au-
fertis:in me recidũt hęc omnia.Vides quomodo illũ
famis vis & tyrãnis adegerit liberos ſuos cõtemnere?
Apud te vero non tantũ poteſt timor dei,quantũ fa-
mes?Plora,non prohibeo. Verũ nihil blaſphemũ vel
dicas vel facias.Qualiſcũq; fuerit filius tuus,nõ tamẽ
eſt vt Abel,verũ nihil huiuſmodi dixit Adam , quan-
quã grauis admodũ eſſet calamitas à fratre occiſum
eſſe Abelem . Sed & aliorũ fratricidarum mẽtionem
2.Reg.13.f faciam,vtpote Abeſalomi,qui Amnon primogenitũ B
fratrẽ occîdit . Et Dauid rex diligebat filiolũ ægro-
tum,& in ſacco quidẽ & cinere iacebat , verum neq;
diuinos,neq; incantatores adduxit,quanquã tũ tales
eſſent,id quod in hiſtoria Saülis liquet , ſed deo ſup-
plicauit.Hoc& tu facias.Quod iuſtꝰ hic fecit,hoc,in-
quã,& tu facias.Eadem loquere:ſi quando tibi mor-
2.Reg.12.b tuꝰ fuerit filius,quę Dauid dicebat:Ego ad ipſum ab-
ibo,ipſe vero nõ reuertetur ad me.Hoc animi philo-
ſophici,hoc amoris paterni:vtvt diligas filiũ,nõ tan-
tum diliges,quãtum ille tum diligebat, deſiderio fla-
grãte erga matrẽ erat beatus ille,tametſi ex adulterio
eſſet.Scitis vero liberos in amore parẽtum cõmuni-
care. Et tantus erat hic amor, vt filiũ etiam culpabilẽ
illum regni inuaſorẽ viuere voluerit:veruntamẽ gra-
tias egit deo.Quid putas paſſam eſſe Rebeccam,cum C
Gen.27.g Eſaü minitaretur Iacobo? Et tamẽ nihil mœſtũ red-
debat virũ Iſaac,ſed iubebat illũ dimittere aliò. Per-
pende q̃ filio tuo peiora accidere potuerint,ſi quãdo
aduerſi quicquã paſſus fueris,& abunde ſolaberis.Et
cogita,quid ſi in bello interiiſſet?Quid ſi in igne?At-
que ita quicquid patiamur, cogitemus atrociora , &
habebimus ſufficientẽ conſolationẽ , proponamúſq;
ꝑpetuò ob oculos,eos qui grauiora paſſi ſunt, & nos
etiã ipſos:ſiquidem aliquãdo duriora paſſi fuerimus:
Heb.12.d Ita & Paulus admonet,cũ dicit:Nondum vſq; ad ſan
1.Co.10.c guinẽ reſtitiſtis aduerſus peccatũ decertantes.Et ite-
rum:Tentatio vos non cepit niſi humana . Quicquid
igitur accidat mali,deteriora perpẽdamꝰ : (poterimꝰ
enim ſemper deteriora reperire)atq; ita erimus grati.
Ante omnia vero,continuè gratias agamus in omni-
bus.Nã ita & præſentia mala quieſcẽt,& nos ad glo- D
riã dei viuemus,& promiſſa bona lucrabimur,quę cõ
tingat nos omnes aſſequi gratia & benignitate &c.

Homilia nona.

SErmo Chriſti inhabitet in vobis opulentè in omni ſapientia.Docete & admonete vos inuicem pſalmis, & hymnis,& cantionibus ſpiritualibus in gratia,canentes in cordibus veſtris domino. Et quicquid egeritis ſermone aut opere,omnia in nomine domini Ieſu facite,gratias agẽtes deo & patri per illũ. Poſteaquã illos vt grati eſſent admonuit,
viam quoq; oſtẽdit , nimirũ eam quam & nos primũ
vobis accuratè diximus . Quid dicit ? Sermo Chriſti
inhabitet in vobis opulentè,inquit:imò nõ hanc ſolã
ſed & alteram. Nam ego quidẽ dixi , quòd oporteat
corũ recordari,qui grauiora perpeſſi ſunt , & eos re-
cogitare qui ſæuiora tulere q̃ nos paſſi ſumus , ac pro
eo gratias agere quòd nõ ea quoq; nobis acciderint.

A Ipſe vero quid dicit?Sermo Chriſti,inquit,inhabitet
in vobis opulẽtè:hoc eſt,doctrina,dogmata, adhor-
tationes,in quibus nihil eſſe præſentẽ vitã dicit,neq;
illius etiã bona.Si illa cognouerimus,nihil erit mole-
ſtiarum, cui ceſſuri ſimus. Inhabitet, inquit, in vobis
opulentè. Nõ ſimpliciter , ſed cum multa opulentia.
Audite quotquot eſtis mundani,& vxoribus pręeſtis
ac liberis,quomodo & vobis potiſſimũ pręcipiat ſcri
pturas legere, ídq; nõ ſimpliciter,neq; obiter,ſed ma
gna diligẽtia. Quẽadmodũ enim diues pecuniarum,
damnũ & noxã ferre poteſt:ita &diues dogmatũ phi
loſophicorũ,non ſolũ paupertatẽ , ſed & quaſuis ca-
lamitates facilè feret,illo etiã facilius. Nã illic quidẽ
dum è damno ſeſe explicat pecuniarũ diues , neceſſe
eſt illũ imminui,&* cõfundi:& ſi ſępius hoc accidat, * καὶ ἄγχεσθαι.i. & premi.
ferre non poſſe.Hîc verò non ita:Nõ enim ſanas co-
gitationes inſumimus,ſi quãdo oporteat calamitatis
B quicquã ferre,ſed ſemper manent.Et vide prudentiã
beati huius:Nõ dixit, ſermo Chriſti in vobis ſit,ſim-
pliciter.Sed quid?Inhabitet,& opulentè in omni ſa-
pientia . Docete & admonete vos inuicẽ. Virtutem
hîc ſapientiã dicit,& animi modeſtia ſapientia eſt,&
miſericordia,& quæcunq; talia,ſapiẽtia ſunt,quẽad-
modũ iſtis cõtraria,ſtultitia.Crudelitas enim ex ſtul-
titia eſt:vnde & plerunq; omne peccatum inſipiẽtiã
vocat.Dixit inſipiẽs,inquit,in corde ſuo,nõ eſt deus. Pſal.13.a
Et iterum:Cõputruerunt & tabuerũt cicatrices meæ Ibid.36.b
à facie inſipientiæ meæ. Quid enim illo inſipientius,
dic quæſo,qui veſtibus quidem † propriis induitur,] † cercopithecos induit] Ger.
fratres vero ſuos nudos contemnit? qui canes cũ pa-
ſcat,imaginem dei fame laborantem deſpicit?qui res
humanas omnes temerè nihil eſſe credit , illíſq; non
C aliter afficitur q̃ ſi eſſent immortales?Quemadmodũ
rurſus nihil eo ſapientius eſt,qui virtutẽ aſſecutus eſt.
Etenim vide quàm philoſophus eſt,inquiunt.Elargi-
tur ſua,miſericors & benignus . Naturam nouit q̃ ſit
communis:nouit pecuniarum vſum, q̃ nulla ſit illarũ
habenda ratio , q̃ magis ſit parcendum propriis cor-
poribus q̃ pecuniis . Ideo gloriæ contemptor vehe-
menter ſapiẽs eſt.Nouit enim res humanas.Scientia
diuinarum pariter & humanarum rerum philoſophia Philoſophia quid ſit.
eſt.Nouit igitur & quæ ſint diuina,& quę ſint huma-
na,& illis quidem abſtinet,iſta vero operatur. Nouit
etiã in omnibus gratias agere deo: præſentem vitam
nihil eſſe putat. Quapropter neq; ſuauibꝰ delectatur,
neq; aduerſis contriſtatur: neq; moreris aliũ docto-
rem.Habes oracula dei.Nemo te docebit quẽadmo
dum illa.Alius tibi multa ſæpe, ſiue per vanã gloriã,
D ſiue per inuidentiam inuidebit.Audite obſecro ſecu-
lares omnes: Comparate vobis Biblia , animæ phar-
maca.Si nihil aliud vultis, vel nouum teſtamentũ ac-
quirite,Apoſtolum,Acta,Euangelia, cõtinuos ac ſe-
dulos doctores . Si acciderit mœſtitia, huc veluti ad
apothecam pharmacorum incumbe. Hinc tibi ſume
ſolamen mali,ſiue damnum euenerit, ſiue mors, ſiue
amiſſio domeſticorum.Imò non incumbe ſolum,ſed
aſſume omnia,mentéq; illa cõtine.Hoc demum ma-
lorum omnium cauſa eſt,ꝙ ſcripturæ ignorantur.Si-
ne armis bellum ingredimur , & quomodo ſeruare-
mur?Armati vincere ſeruaríq; ſolẽt, inermes nequa-
quã.Non omnia in humeros noſtros proiicite. Oues
eſtis,verum non irrationales,ſed rationales: multa &
vobis committit Paulus . Qui ad inſtituendum mit-
tuntur , non ſemper in eo commorantur vt diſcant:
alioqui non addiſcerent.Si ſemper didiceris,nunquã

Universidad de Deusto
Biblioteca

†addiscer. † docebis. Non ita venias, tanquã semper imbuẽdus: alioqui nunquã sciens eris, sed tanquã aliquando discendi finem facturus, alióq; in his artibus docturus. An non certis ac determinatis temporibus, disciplinis, & summatim artibus vniuersis vacant omnes? Ita certum tẽpus præscribimus omnes. Si vero semper didiceris, indicium est, ꝙ nihil addiscas. Istud probri *Esa.46.b* & Iudæis obiecit deus: Quos ex vtero sustuli, inquit, & vsq; ad senium instruxi. Niſi semper istud expectassetis, nõ ita retrocessissent omnia. Si fieri potuisset, vt *προσδοκᾶν.* partim iam instructi, partim vero instruendi essetis, profecisset vtiq; labor noster, cessissetis & aliis, & nobis quoq; manum porrexissetis. Dic mihi, si qui ad literatores abeunt, perpetuo in elementis addiscendis persisterent, an non multum laboris præceptori exhiberent? Quousq; vobis de vita probè instituẽda disseremus? Apud apostolos non ita habebat, sed continuè transmigrabant, eos qui primũ didicerant, aliorũ qui adhuc instituendi erant, doctores constituentes: ita orbem circuire potuerũt, eo ꝙ non opus habebãt vni se alligare loco. Quãta putatis egere doctrina fratres nostros, eos scilicet qui in agro sunt, & eorũ doctores? Sed vos me detinetis hîc affixum. Priusquam enim caput bene habeat, frustraneum fuerit reliquũ corpus curandi gratia accedere. Omnia humeris nostris iniicitis. Vos oportebat dũtaxat à nobis institui, vxores vero à vobis, à vobis & liberos. At omnia nobis obeunda relinquitis: quapropter & multã sustine-
Ephes.5.d mus molestiã. Docete, inquit, & admonete vos inuicem psalmis & hymnis & cantionibus spiritualibus. Vide quomodo inuidiam declinet Paulus. Quoniam scripturę lectio laboris & molestię plurimũ habet: nõ ad historias legẽdas inducit, sed ad psalmos, vt & animum pariter cantãdo oblectes, & labores fallas. Hymnis, inquit, & cantionibus spiritualibus. Nunc vero satanicas cantiones ac saltationes præferunt pueri vestri, quemadmodum coci, & obsonatores, & chorearum ductores, psalmũ autem nemo nouit vllum. Quin & res ista turpis esse videtur, ludicra & ridicula: hinc mala cuncta vigent. Qualémnam plãtula terram sortita fuerit, talem quoq; fructũ adferet: si arenosam & salsam, talem: si dulcem ac pinguem, rursus consimilẽ: ita fons quidam est doctrina. Doce puerũ
Vsus psalmorum. tuum psalmos illos canere philosophia plenos, vtpote statim de temperãtia, imò ante omnia de vitando improborũ cõsortio, mox ab initio libri. Nam huius gratia exordium hinc sumpsit propheta dicens: Beatus vir qui nõ abiit in consilium impiorum. Et iterũ:
Psal.1.a *Ibid.52.a* *Ibid.14.a* Non sedi cum consilio vanitatis. Item, Contemptus est in conspectu eius qui malè agit, timentes autẽ dominum glorificat. De consortio bonorum colendo. Etiã horũ multa illic inuenies, vt de cohibendo ventre, de continendis manibus, de intẽperantia, de non fraudãdo, nihil esse pecunias, nihil gloriã, & quæcũque alia eiusmodi. Si à puero istis assuefeceris illũ, paulatim & ad sublimiora subduces. Psalmi cõplectũtur omnia. Rursus & hymni quoq; nihil habent humani.
Psalmorũ & hymnorum differẽtia. Quòd si in psalmis instructus fuerit, tũ & hymnos intelliget ac sciet, vtpote rem diuiniorẽ. Etenim virtutes supernæ hymnos cõcinunt, nõ psallunt. Nõ enim
Eccli.15.c *Ps.100.b* *Ibidem.* *Ibidem.* speciosus est hymn⁹, inquit, in ore peccatoris. Et iterum: Oculi mei ad fideles terræ, vt collocẽ illos mecum. Itẽ, Non habitabat in medio domus meę faciẽs superbiam. Rursus: Ambulãs in via immaculata, ipse mihi ministrabat. Itaque non solum inter amicos, sed

A neq; inter seruos temerè seipsos immiscebũt, sed cautè agent. Innumera quippe mala liberis hinc sunt, ꝙ corruptos illis præficimus seruos. Si enim cũ paterna fruuntur beneuolẽtia & philosophia, tãta difficultate conferuãtur, quando seruorũ crudelitati illos tradimus, isti nõ aliter illis abutũtur, quàm si inimici essent, putãtes sibi mitius fore dominium si stultos eos reddiderint, & viles, & prorsus nullius momenti. Ista itaq; curemus ante reliqua omnia: Dilexi, inquit, dili
psal.37.b gentes legem tuã. Hunc igitur ęmulemur & nos, atq; istos diligamus. Vt autem refrẽnentur quoque liberi,
Ibid.72.d audiant prophetã dicentem: Quoniã lumbi mei impleti sunt illusionibus. Et iterum: Perdes omnẽ eum
Ibid.77.d qui fornicatur abs te. Et ꝙ ingluuiem cohibere oporteat, audiãt rursus: Et occidit, inquit, † pingues ac po-
† plurimos *Ibid.61.c* tiores] eorum, adhuc esca in ore eorum existẽte. Et ꝙ
Ibid.48.d munera vincere oporteat: Diuitiæ, inquit, si affluxerint, cor ne adponitote: & gloriæ quoque dominari.
Ibid.56.d Neq; descendet cũ eo, nec post ipsum gloria eius. Itẽ
nõ æmulari malos: Ne æmuleris, inquit, eos qui male
Ibid.& agũt. Potẽtatus quoq; nihili facere: Vidi impium, inquit, superexaltatũ & eleuatũ sicut cedros Libani, &
trãsiui, & ecce non erat. Pro nihilo habere præsentia.
Ibi.143.c Beatũ, inquit, dixerũt populũ cui hæc sunt, beatus populus cuius dominus deus adiutor eius. Quòd nõ temerè & inultè delinquimus, sed retributio futura est:
Ibid.61.c Quoniam tu reddes, inquit, vnicuiq; iuxta facta sua.
Qua vero ratione nõ quotidie retribuat: Deus, inquit,
Ibi.102.b iudex iustus, fortis & lõganimis. Bonã esse animi mo-
Ibi.130.a destiã: Domine, inquit, non est exaltatũ cor meũ. Ma-
Ibid.72.a lam esse superbiã: Propterea, inquit, tenuit eos superbia in finem vsq;. Et iterũ: Dominus superbis resistit.
Iaco.4.d C Item, Egredietur tanquã ex adipe iniustitia eorũ. Bo-
psal.72.a nã esse eleemosynã: Dispersit, inquit, ac dedit pauperib⁹, iustitia eius manet in seculũ. Quòd laudabile sit
Ibid.111.b misericordẽ esse: Suauis ille vir, inquit, qui miseretur
Ibid.111.a & cõmodat. Et multa istis quoq; plura reperies illic philosophiæ dogmata, vtpote nõ esse maledicendũ,
Ibi.100.a Qui clã, inquit, detrahit proximo suo, illũ persecutus sum. Quis sit hymnus cœlestiũ, norunt fideles. Quid
in cœlestibus dicũt Cherubim? quid dixerũt angeli?
Luc.2.b Gloria in altissimis deo. Propterea psalmorũ concẽtum sequũtur hymni, tanquã diuiniores. Psalmis, inquit, & hymnis, & cãtionib⁹ spiritualib⁹ in gratia, canentes in cordibus vestris deo. Aut hoc dicit, ꝙ propter gratiã nobis deus ista dederit: aut dicit, cãtionibus in gratia, vel admonete vos inuicem & docete in
D gratia: vel ꝙ in gratia habeant ista charismata. Expositio est: ex gratia, inquit, spiritus sancti, canentes in cordibus vestris deo. Nõ simpliciter ore, sed cũ attẽtione. Hoc em demũ est deo canere, illud vero aẽri.
Deo cane. Vox nanq; temerè diffunditur. Nõ ad ostẽtationem,
re. inquit, etiã si ĩ foro fueris, poteris teipsum colligere, deóq; nemine audiẽte canere. Etenim & Moyses ita
Exo.14.d precatus est, & à deo auditus. Dixit em: Quid clamas ad me? Quanquam nihil dixisset, sed mẽte clamasset, (vnde & deus solus audierat) idq; cũ corde contrito.
1.Cr.10.g Nihil em vetabat quò min⁹ & ambulãdo corde precaretur, & in supernis esset. Et quicquid egeritis, inquit, sermone aut opere, omnia in nomine dñi nostri Iesu Christi facite, gratias agẽtes deo & patri per illũ. Si nanq; ad hũc modũ egerimus, nihil erit scelesti, nihil immũdi, vbi Christus inuocabitur. Siue edas, siue bibas, siue nubas, siue peregrè ꝓficiscare, oĩa in nomine dei facias: hoc est, ipsum adiutorẽ inuoces, ac tum demum

demum agenda cõtingas, posteaquã ipsum primùm A precat⁹ fueris. Vis aliquid loqui? Nomẽ dei prẽstrue. Propterea & nos epistolis nomẽ domini prẽstruim⁹. Vbicunq; fuerit nomen domini, ibi omnia sunt prospera. Si em consulũ nomina securitatẽ literis addũt, multo magis Christi nomẽ. Aut hoc dicit: Secundũ deum omnia & dicite & facite. Angelos non introducite. Cõmedis? Gratias age deo, & post ista quoq; idem facturus. Dormis? Gratias age deo, idem & postea facturus. Forum ingrederis? Idem facias. Nihil mundanũ, nihil seculare, omnia in nomine domini facias, & prosperè succedẽt omnia. Vbicũque additum fuerit hoc nomẽ, cũcta erunt secũda. Si dæmones eiicit, si morbos abigit: multò magis rerũ prosperitatem efficit. Quid est autem facere vel in sermone, vel in opere? Siue orantẽ, siue quodcunq; aliud opus
Gene.24.a. B faciẽtẽ intelligit. Audi quomodo Abraham in nomine dei seruum suam amandarit: Dauid in nomine
1.Reg.17.f dei Goliad interfecerit. Admirabile est nomẽ eius & magnũ. Rursus & Iacob filios suos in Aegyptũ mittẽs, dicit: Deus verò meus, det vobis gratiã in cõspectu hominis. Qui enim hoc faciebat, adiutorem habebat deum, sine quo nihil audebat facere. Tanquã igitur ex inuocatione honoratus vicissim illũ honore affecit deus, rebus illius successum administrãdo.
Inuoca filiũ, gratias age patri. Etenim inuocato filio, inuocatur pater: & vicissim si gratias egeris patri, eadẽ opera egeris & filio. Ista discamus nõ solũ verbotenus, sed & ipsis operibus adimplere. Nihil poterit
Cant.1.a huic nomini cõferri. Istud vbiq; admirabile: Vnguẽtum, inquit, effusum nomẽ tuũ: mox bona fragrãtia
1.Cr.12.a refertũ est. Nemo potest dicere dominũ Iesum, inquit, nisi in spiritu sancto. Tãta operatur hoc nomẽ: C Si dixeris, in nomine patris & filij & spirit⁹ sancti, cũ fide videlicet ista perfeceris. Vide quãta perfeceris. Hominẽ procreaueris, & quicquid reliquũ est ex baptismate perfeceris. Ita & morbis imperãs terribile est hoc nomẽ. Propterea diabolus angelorũ superstitionẽ induxit, inuidẽs nobis honorẽ istũ. Dæmonum sunt istæ incãtationes. Siue angelus sit, siue archãgelus, siue Cherubin, ne feras. Neq; ipsę te virtutes suscipiẽt, sed propulsabũt etiã, si dominũ suũ dehonestari viderint. Ego te, inquit, honoraui, & dixi, inuoca me. Et tu illũ ignominia afficis. Istam incãtationẽ si cũ fide cecineris, & morbos abiges & dęmones. Et si non abegeris morbũ, non hinc est quòd infirmum sit hoc nomẽ, sed ꝙ vtilis sit morbus. Secundum maiestatẽ tuã, inquit, sic & laus tua. Per hoc nomen cõuersus est orbis, tyrãnis deuicta, diabolus cõculcatus, cœli aperti, & nos regenerati sum⁹ per hoc nomen. Istud si habuerimus, splendidi erimus. Istud & martyres facit & confessores. Amplectamur illud loco magnifici & præclari doni, vt in gloria viuam⁹, deóq; placeamus, ac bonis, diligentibus ipsum promissis digni reddamur, gratia & benignitate &c.

Homilia X.

VXores subditæ estote viris sicuti conuenit in domino. Viri diligite vxores, & ne sitis amarulẽti aduersus illas. Filij obedite parentibus ad omnia: hoc enim bene placet domino. Patres ne prouocetis liberos vestros, ne despõdeant animum. Serui obedite per omnia iis, qui domini sunt secundum carnem, non obsequiis ad oculum exhibitis, tanquam hominibus placere studentes, sed cum simplicitate cordis timentes deum. Quicquid egeritis, ex animo facite tanquam domino & nõ hominibus, scientes quòd à domino recipietis mer-

cedem hæreditatis. Nã domino Christo seruitis. Cæterũ qui peccarit, feret quòd deliquit, & non est personarum respectus apud deum. Domini quod iustum est & æquum exhibete seruis, scientes & vos habere dominum in cœlis. Quamobrem nõ vbique & in omnibus epistolis ista præcipit, sed hîc, & ad Ephesios, & in ea quæ ad Timotheum, & quæ ad Titum est? Ideo scilicet, quòd in istis fortè ciuitatib⁹ essent dissidia: aut fortè quòd alia iam assequutæ essent, atque ideo de istis admonendæ. Imò quod istis dicit, omnibus dicit. Plurimum autẽ huic epistolę, & ei quæ ad Ephesios est, etiam in istis conuenit. Aut ꝙ viris cętera bene habẽtibus, quos oportebat de dogmatis instruere sublimibus, quæ illis adhuc deerant, non fuerit opus de istis scribere, aut ꝙ superfluũ fuerit de istis audire, eos qui in tentationibus quoq; satis habebant consolationis. Itaq; cõiectamus hîc ecclesiam istam in aliis firmã fuisse & stabilẽ, & ista tãquam posteriora adiici, Vxores subditæ estote viris sicut conuenit in domino, pro eo dici, subditę estote propter dominũ. Nam istud vos ornat, non illos. Nõ enim seruilẽ subiectionẽ, neq; eam quæ à natura solùm, sed quæ sit propter deũ dico. Viri diligite vxores, & ne sitis amarulenti aduersus illas. Vide quomodo rursus corũ admonuerit, quæ vicissim reddenda sunt. Quẽadmodũ illic timorẽ & dilectionẽ posuit, ita & hîc: potest enim fieri, vt & qui diligit, amarulẽtus sit. Quod autem dicit, hoc est: Ne sint inter vos lites. Nihil enim amarulẽtius, quàm si viro pugna sit aduersus vxorem. Sunt nanq; acerbæ pugnæ ac lites quæ fiunt aduersus personas dilectas. Et ostẽdit hoc fieri ex multa animi amarulẽtia, quãdo à mẽbro suo quisquã dissidet. Virorũ itaq; est diligere, obtempe-
Cur viro dilectio, et vxori subiectio præscribatur. rare verò vxorum. Si ergo quisque quod se decet attulerit ac præstiterit, firma persistẽt omnia. Vir si diligat, vxor quoq; ex eo reddetur amica. Vxor si subdita sit, reddetur vir quoq; mansuetus. Vide verò quomodo & in natura ita cõparatũ sit, vt vir amet, vxor verò obtẽperet. Quando nanq; qui præest subditum suum diligit, tunc omnia bene cõpacta sunt. Non ita subiecti quæritur dilectio, atque principantis erga subditũ. Nam ab isto quæritur obedientia. Quòd em mulieri pulchritudo data est, viro verò concupiscẽtia, nihil aliud ostendit, quàm hoc ideo esse factũ, vt vxor à viro diligatur. Ne domineris itaq; temere, ꝙ vxor subiecta est, neque tu mulier insleris quòd à viro diligeris. Nec amor viri vxorẽ extollat, nec subiectio vxoris virum inflet. Propterea seipsam tibi subiecit, vt magis amaretur, & propterea amarite fecit ô D mulier, vt eo facilius ferres ꝙ subiecta es. Ne formides subiecta. Amanti quippe subiici, nihil omnino fuerit difficile. Nec tu amare metuas, habes em obtẽperantẽ quam amas. Neq; enim aliter cõparatum est hoc coniugale vinculũ. Necessarium itaque ab ipsa natura principatum habes. Habeto & vinculũ quoq; ab ipsa dilectione. Imbecilliorem enim tolerabilem reddet. Filij obedite parẽtibus ad omnia. Hoc enim acceptũ est in domino. Rursus illud, in domino, posuit, & leges obedientiæ ponens, & reuerentiã & sub-
** chryso. legisse videtur in domino. plerique autẽ præpositionẽ, in, nõ addunt.* missionem incutiens. Hoc enim, inquit, acceptũ est *domino. Vide quomodo nõ solũ ex ipsa natura, sed & præ illa ex iis magis quę deo probãtur, cuncta nos vult facere, vt & mercedẽ inde habeamus. Patres ne prouocetis liberos vestros, ne despõdeãt animũ. Vide rursus & hîc quoq; subiectionem & amorem. Et non dixit, diligite liberos vestros. Fuisset quippe superfluum.

Universidad de Deusto Biblioteca

perfluũ.Nã ad hoc ipſa natura cogit, ſed quod opus erat correxit, ꝙ & amor hic ſit vehementior, quãdoquidem & obedientia maior. Nuſquã enim exemplũ Pſa.102.c viri & vxoris ponit: ſed quid? Audi prophetam dicentem: Quemadmodũ pater miſeretur filiorum, ita Matt.7. miſertus eſt dominus timentiũ ſe. Et rurſus Chriſtus: & Lu.11.b. Quis veſtrũ eſt, inquit, homo quem ſi panem petierit filius, an lapidem dabit illi? Et ſi piſcem petierit, num ſerpentẽ dabit illi? Patres ne prouocetis liberos veſtros, ne deſpondeãt animũ. quod illos potiſſimũ permouere poſſe ſciebat, hoc poſuit: & quod amicũ magis erat, hoc illis præcipiẽdo dixit. Et nuſquã hîc deum ponit. Perfregit quippe parentes inflectendo eorum viſcera. Dicit autẽ: ne contentioſiores eos faciatis. Eſt in quo cõdonare quandoq; debeatis. Deinde & ad tertiũ principatum accedit. Et hic quoq; amor eſt, ſed nõ naturalis, quemadmodum ſuprà, ſed cõſuetudinis, quæ & ab ipſo principatu, & ab ipſis eſt operibus. Quoniã igitur hîc quod amoris quidẽ eſt, ſuccisum: quod verò obediẽtiæ, auctum eſt: huic immorari volẽs, quod priores, de quib⁹ præmiſſum eſt, à natura habẽt, hoc iſtis dare vult ab obediẽtia. Atque ideo nõ ſolùm dominorũ gratia ad ſeruos diſſerit, ſed & ſuaipſorum, vt amabiles ſeipſos reddãt dominis ſuis. Sed nõ ponit iſtud apertè: ſiquidẽ remiſſos eos feciſſet. Serui, inquit, obedite per oĩa iis qui domini ſunt ſecundũ carnẽ. Et vide quomodo ſemper ponat nomina, vxores, filij, ſerui, & mox obediẽtiæ debitũ. At ne doleas, ſubiunxit, qui domini ſunt ſecundũ carnẽ. Animus, inquit, qui potior tui portio eſt, liberatur: deinde temporalis eſt ſeruitus. Animũ igitur ſubiice, ne ſit amplius neceſſaria & coacta ſeruitus. Non obſequiis ad oculũ exhibitis, tanquã hominibus placere ſtudẽtes: fac, inquit, vt quæ ex lege eſt ſeruit⁹, fiat ex timore Chriſti. Etenim ſi quę faciẽda ſunt, & quæ ad honorẽ heri attinẽt, illo nõ vidẽte Διὰ τὸν ἀκοίμητον ὀφθαλμόν. feceris, manifeſtum eſt quòd ea propter oculum dei perpetuo vigilem & cuncta videntẽ facias. Non obſequiis, inquit, ad oculum exhibitis, tanquam hominibus placere ſtudẽtes. Hoc itaq; ſi feceritis, damnũ Pſal.52.b ſuſtinebitis. Audi nãque quid propheta dicat: Diſſipauit dominus oſſa eorũ, inquit, qui hominibus placere ſtudent. Vide ergo quomodo illis parcat, & tamẽ corrigat. Sed cũ ſimplicitate cordis timẽtes deũ. Illud eñ nõ ſimplicitas, ſed hypocriſis eſſet. Nempe ſi aliud corde habentes aliud opere faceretis: alios præſente hero vos oſtẽderetis, & alios abſente. Propterea nõ ſimpliciter dixit, in ſimplicitate cordis: ſed addidit, timẽtes deum. Hoc enim eſt timere deum, quãdo etiã nemine vidente nihil mali fecerimus. Si verò fecerimus, non iam deum, ſed homines formidamus. Vides quomodo eos corrigat? Quicquid egeritis, inquit, ex animo facite, tanquã domino & non hominibus. Nõ ſolũ hypocriſi, ſed & ſegnitie liberatos eſſe cupit. Liberos eos pro ſeruis reddidit, quãdo dominorũ inſtantia, & præceptis iam amplius non egeant. Hoc enim eſt quod dicit, ex animo: id eſt, cũ beneuolentia, nõ ex ſeruili coactione, ſed libertate & animi prõptitudine. Et quæ huius eſt merces? Scientes, inquit, ꝙ à domino recipietis mercedem hęreditatis veſtræ: nam domino ſeruitis. Liquet ergo quòd & ab ipſo mercedẽ ſitis accepturi. Et ꝙ domino ſeruiatis manifeſtum eſt ex eo quòd ſubditur, nẽpe, qui peccarit, feret quod deliquit. Hîc priorẽ ſermonem confirmat. Etenim ne viderẽtur hæc verba adulatio-

A nis & blanditiarũ eſſe, feret, inquit, quiſque quod deliquit: hoc eſt, pœnas dabit. Nõ eñ eſt perſonarũ reſpectus. Quid enim ꝙ ſeruus es? Nõ hui⁹ pudeat. Atqui dominis hoc debebat dicere, quẽadmodum & in ea quæ ad Epheſios eſt, fecit. Sed videtur hîc Gręcos & ethnicos ſignificare dominos. Ephe.6.a Quid enim, inquit, ſi ille Græcus ſit, tu verò Chriſtianus? Non perſonæ ſed res ipſę inquirũtur. Itaq; etiã ſi ſic fuerit, cũ beneuolentia & ex animo ſeruiendum eſt. Domini, Cap.IIII. quod iuſtũ eſt & æquũ exhibete ſeruis. Quid verò iuſtum eſt? Quid æquum? Omnia abundè ſuppeditare, & non ita, vt aliorum ope egeant, ſed vt laborũ mercede fruantur. Non enim ideo illos mercede priuabis, ꝙ dixi eos mercedẽ habere à deo. Alibi verò dicit: Remittentes minas, manſuetiores volens facere Ibidem.b dominos. Erãt enim illi initiati, quaſi dicat: Qua mẽſura metimini, eadẽ viciſſim remetiẽtur vobis & alij. B Et illud: Non eſt perſonarum reſpectus, dictum eſt Matt.7.a ad iſtos. Illis verò imponitur, vt iſti illud amplectantur. Quãdo enim quod alteri cõpetit, ad aliũ dicim⁹, nõ illum adeò, quãtum eum qui obnoxius eſt, corrigimus. Et vos, inquit, cum illis. Communem hîc fecit vtriſq; ſeruitutẽ: ſciẽtes, inquit, & vos habere dominum in cœlis. *Obſecrationi inſtate vigilantes in ea, cum gratiarum actione*. Quoniam enim deſidies plerunque ex precum inſtãtia naſcitur, propterea adiecit, vigilantes: hoc eſt, ſobrij exiſtẽtes, nõ vacillantes. Nouit enim, nouit diabolus quantũ bonũ ſit precatio, atq; μὴ ῥεμβόμενοι. non negligentes. ideo moleſtus aduerſus illã incumbit. Nouit autẽ & Paulus, quomodo multi precantes torpeãt. Propterea dicit, obſecrationi inſtate. Tãquam de re laborioſa quapiam loquutus addit, vigilãtes in ea cũ gratia- C rum actione. Hoc enim, inquit, opus veſtrũ ſit in precationibus, vt gratias agatis deo, & pro manifeſtis & pro occultis beneficiis, ſiue quibus voluntarios, ſiue quibus inuitos affecit, & ꝓ regno, & pro gehẽna, pro afflictione quoq; & trãquillitate. Ita quippe precari ſolent ſancti, & pro cõmunibus quoq; beneficiis gratias agere. Noui ego ſanctũ quendã virũ qui ita orabat: nihil dicebat ante hũc ſermonẽ: Gratias agimus Viri cuiuſdã ſancti gratiarũ actio. tibi pro omnibus beneficiis tuis, à primo die vſq; in hunc præſentẽ indignis nobis impẽſis, ſiue nota nobis ſint ſiue incognita, tam pro occultis q̃ pro manifeſtis, quæ vel opere nobis vel ſermone facta ſunt, & quæ volũtariis & quę inuitis ſunt præſtita, pro omnibus quæ immeritis nobis exhibita ſunt, pro afflictionib⁹, pro quiete, pro gehẽna, ꝓ ſupplicio, pro regno cœlorũ. Obſecram⁹ vt animas noſtras ſanctas cuſto- D dias, mundam habentes cõſcientiã, finem benignitate tua dignũ. Qui nos ita dilexiſti, vt vnigenitũ tuum pro nobis dederis, dignare nos hac dilectiõe dignos reddere. Da ſapientiã in verbo tuo, & in timore tuo, vnigenite Chriſte. Inſpira nobis fortitudinem tuam, qui vnigenitũ pro nobis dediſti, & ſpiritum ſanctum tuum † emittas in remiſſionem peccatorum: & ſiue †miſiſti. ſpontè quid, ſiue inuiti deliquerimus, condona, nec reputes. Recordare omnium qui nomen tuum inuocant in veritate. Recordare omniũ qui nobis vel bene vel malè volũt. Omnes enim homines ſumus. His dictis addebat orationẽ fidelium, atque ita ceſſabat, tãquam coronide quadam & colligatione, poſt orationẽ pro omnibus factã impoſita. Multis enim nos deus etiã inuitos beneficiis afficit, multis etiã & pluribus quoq; ignaros. Quando enim contraria precamur, ipſe verò diuerſa facit, manifeſtum eſt ꝙ & inſciis

ſciis benefaciat. *Orantes ſimul & pro nobis*. Vide animi A humilitatẽ. Poſt illos ſeipſum demum ponit. *Vt deus aperiat nobis oſtium ſermonis, vt loquamur myſterium Chriſti.* Acceſſum, inquit, & animi fiduciã det. Papæ, quãtus athleta. Nõ dixit, vt liberer ab his vinculis. Sed cùm eſſet in vinculis alios adhortat⁹ eſt, & adhortatus eſt pro re magna, nẽpe pro animi fiducia. Duo hîc magna ſunt. Et qualitas perſonæ, item & qualitas rei pro qua admonet. Papę, quãta dignitas. Myſteriũ, inquit, Chriſti. Oſtẽdit nihil ſibi iucũdi⁹ eſſe hoc myſterio, quod loqui cuperet. *Propter quod & vinctus ſum, vt manifeſtem illud, ſicut oportet me loqui.* Cum multa; inquit, fi- * μηδὲν ὑποστελλόμενον. ducia, & *nihil diſſimulãter aut timidè. Vincula illum illuſtrem reddunt nõ obſcurum. Cum multa, inquit, fiducia. Dic mihi: vinctus es, & alios conſolaris? Etiã: maiorẽ mihi fiduciã exhibẽt vincula. Indigeo tamẽ ope diuina. Audiui quippe Chriſtum dicẽtem: Quã- B Mat.10.b do tradiderint vos, nolite ſolicitè cogitare quomodo aut quid loquamini. Et vide quomodo metaphoricè dixerit: Vt deus aperiat nobis oſtium ſermonis. Ecce quomodo faſtu careat, in vinculis exiſtẽs, quomodo loquatur: quaſi dicat, vt emolliat corda ipſorum. At nõ ita dixit: ſed, vt nobis det fiduciã loquẽdi. Animo modeſto ita loquutus eſt, atq; hoc quod iam habebat, precatus eſt vt acciperet. Oſtendit autẽ in hac epiſtola, qua ratione ante hoc tempus nõ venerit Chriſtus, ex eo quòd quæ veteris erãt teſtamẽti vmbrã vocauit, corpus verò ipſum dixit eſſe Chriſti. Oportebat igitur in vmbra exerceri. Simul quoq; & maximum dilectionis indicium qua erat erga eos affectus declarãs, vt & vos, inquit, audiretis. Ego verò vinctus ſum. Rurſus vincula in medium adducit, quæ vehementer amo, quæ cor meum excitant, & C ſemper deſideriũ incutiunt vidẽdi Paulum vinctum, & in vinculis ſcribentẽ, & prædicãtem, & baptizantem, & inſtruentẽ, emergebat illi vincto omniũ vndique eccleſiarum cura. Innumera diſpẽſabat vinctus. Tũ magis ſolut⁹ erat ac liber. Etenim audi quid ipſe Philip.1.b dicat, Vt plures ex fratribus ſumpta ex vinculis meis fiducia, abũdantius nũc audeãt ſine timore ſermonẽ loqui. Et ipſe hoc rurſus fatetur, dicens: Quando eñ 2.Co.12.c infirmus ſum, tunc robuſtus ſum. Propterea & dixit: 2.Tim.2.b. At ſermo dei nõ eſt alligatus: vinctus erat cum male- 2.Co.12.a factoribus, cũ aliis captiuis ac vinctis, cũ homicidis, doctor orbis. Qui in tertium vſque cœlum aſcenderat, qui arcana verba audierat, vinculis detinebatur. Sed tum velocior erat ipſius curſus. Qui in vinculis erat, ſolutus: & qui ſolutus erat, vinctus erat. Nam hic quidẽ quod volebat faciebat, ille verò eum nõ pro- D hibebat, nec propoſitum ſuum adimplebat. Quid facis ô ſtulte? Nõ eſt enim corporalis curſor, nõ in ſtadio, qualia apud nos ſunt, decertat. In cœlo conuerſatur. Eum qui in cœlo curſum ſuũ habet, quæ ſuper terrã ſunt nec vincire poterũt, nec cohibere. Nõ Solem iſtum vides? Iniice radiis illius vincula, ſiſte curſum eius. Sed nõ poteris. Ergo neq; Paulũ: imò multò minus iſtum quàm illum. Eſt enim maiore prædictus iſte prudentia quàm ille, tanquam qui lucem nobis nõ talẽ ſed verã apportet. Vbi nunc ſunt qui nihil volunt pro Chriſto pati? Quid verò dico pati, quãdo Act.9.a neque pecunias illius gratia amittere velint? Vinciebat & Paulus aliquãdo, & in carcerem coniiciebat. Verum poſteaquam Chriſti factus erat ſeruus, nõ faciendo ſed patiendo honoratus eſt. Et hoc verò prędicationis eſt præcipuũ inſigne, quãdo per patiẽtes,

A & nõ per malè faciẽtes ita erigitur & augetur. Vbinã quiſquam talia certamina vidit? Qui malis afficitur, vincit: & qui malis afficit, ſuperatur: ille illuſtrior q̃ iſte. Per vincula progreſſa eſt euangelij prædicatio. Nihil pudet, ſed etiam in eo glorior, inquit, & crucifixum prædico. Etenim cogita mihi: Vniuerſus orbis relictis illis qui ſoluti erãt & liberi ad vinctos cõceſſit, auerſatus eos qui in vincula cõiiciebant, illos honorauit qui catenis erãt circũdati, crucifixores peroſus, crucifixũ adorat. Non hoc ſolum admirabile eſt quòd homines piſcatores, quòd idiotæ præcones erant, ſed ꝙ & reliqua iuxta naturam impedimenta, nihil impediebãt, ſed magis etiã creſcebat prædicatio. Non ſolum nihil oberat inſcitia, ſed & hoc ipſum illuſtriorem reddebat prædicationem. Audi quippe quid Lucas dicat: Et comperto, inquit, quòd eſſent Act.4.c homines illiterati & idiotæ, admirabãtur. Non ſolũ B nõ impediebant vincula, ſed & ea ipſa confidentiores eos reddebant. Nõn ita fiducialiter agebãt diſcipuli ſoluto Paulo, atq; vincto. Vt abũdantius, inquit, Philip.1.b iam audeãt ſine timore loqui ſermonẽ dei. Vbi ſunt qui cõtradicunt prædicationi, dicentes non eſſe diuinam? An non ſatis erat ad condemnandum eos, ꝙ iſti homines erant idiotæ? Debebant igitur vel hinc eos reuereri. Scitis enim quòd his duabus animi affectionibus detineatur multitudo, vana gloria ſcilicet, & metu. Inſcitia non ſinebat confundi? At pericula in metũ cõiicere debebãt. Sed miracula, inquis, patrabãt. Credite igitur ob id ꝙ miracula faciebant. Sed nõ fecerint. Maius eſt ergo miraculũ, quàm miracula facere, ſi pręter miracula homines attraxerũt. Vinctus erat & Socrates à Gręcis. Quid igitur, an nõ Socrates. C mox fugiebant illius diſcipuli? Admodũ. Non enim de immortalitate ſermonẽ acceperãt. Sed vide hîc, vinctus erat Paulus, & cõfidentiores reddũtur diſcipuli. Meritò: Videbant enim non impediri euangelij prædicationẽ. Num eñ linguã alligare poteris? Hac potiſſimum currit prædicatio. Quemadmodũ enim niſi curſoris pedes ligaueris, curſum illius non impedieris: ita euangeliſtæ curſum, niſi linguam alligaueris, nõ prohibueris: ſed quomodo ſi curſuri lumbos vincieris, magis currit & in curſu ſolidatur, ita & iſte magis prædicat: ídque cum maiore fiducia. Meticuloſus & pauidus eſt vinctus, cui nihil eſt, niſi vinculũ. Qui verò & mortem cõtemnit, quomodo ligaretur? Non ſecus egerunt qui Paulum ligauerunt, quàm ſi vmbram eius alligaſſent, illiúſq; os obturaſſent. Erat enim vmbratilis pugna. Et ſuis eñ reddebatur deſi- D derabilior, & inimicis venerabilior, tanquã animi virilis ac ſtrenui ferens præmia, vinculũ. Et corona caput vincit, ſed non deturpat, verũ & illuſtre facit. Inuiti illũ catena coronabãt. Etenim dic mihi: Potuitne ferro ligari, qui adamantinas mortis portas deſtruebat? Rapimur dilecti vĩculorũ iſtorũ zelo. Quęcunque mulieres ornamenta aurea fertis, Pauli deſi- Cõtra muliebre ornãdi ſtudium. derate vincula. Nõ ita vos quod circa collũ eſt monile illuſtres reddit, quẽadmodũ ferreorũ ille vinculorum illius ornatus reluceret animæ veſtræ impoſitus. Si quis illa Pauli vincula deſiderauerit, iſta proſequetur odio. Quæ nanque cõmunio mollitiei cum animi virilitate? Ornamento corporali cum philoſophia? Illa vincula venerãtur angeli, iſta verò deridẽt etiam. Illa vincula à terra in cœlum vſque ſubuehere ſolẽt, iſta verò de cœlo in terrã detrahũt. Sũt eñ re vera iſta vincula non illa. Illa ſunt ornatus, iſta verò vincula.

Universidad de Deusto Biblioteca

vincula.Ista cũ corpore & animã stringunt, illa cum corpore & animã exornãt. Vis discere ꝙ illa sint ornamẽto?Dic mihi vter magis inspectores attraheret, tu, vel Paulus? Et quid dico tu? Ipsa regina prorsus vndiq; auro cõspicua sanè non magis videntes attraheret, sed si cõtingeret eodẽ tẽpore & Paulum ligatum,&reginam,ecclesiam ingredi,omnes vtique visum ab illa ad istum trãsferrent.Et meritò. Admirabilius enim esset videre virũ humana natura maiorẽ, & nihil humani habentem,sed angelum in terra versantem,quàm videre mulierem ad hunc modum ornatam & iactabundam.Possunt enim ista quidẽ & in theatris,& in pompis,& in balneis,& vbique videri: hominẽ verò vinculis circũdatum,& in vinculis maximum habere se ornatum reputantem, & vinculis nihil cedentẽ si quis viderit,non terrenum,sed planè cœlo dignum spectaculum viderit. Animus terrenis istis circundatus circunspicit quis videat,quis nõ videat, fastu plenus,curis detentus, & innumeris aliis passionibus alligatus. Qui verò Pauli vinculis circũdatus est,& fastu caret,& mente exultat, & omni cura liberatus,hilaris atq; alacris ad cœlum suspicit. O si quis mihi Paulũ daret ex ipso cœlo prospicientem videre,ac vocẽ emittentẽ audire,aut ex ipso carcere: ex carcere sanè mallemus. Num enim ad ipsum non venerunt è cœlo,cũ esset in carcere? Prædicationis sustentaculũ sunt vincula illa Pauli,fundamentũ prędicationis est catena illa.Illa desideremus vincula.Et quomodo fieri potest,inquis?Si ista terrena cõtriuerimus & fregerim⁹.Nulla nobis vtilitas est ex his vinculis,sed damnũ etiã. [† ostendũt.] Vinctos nos illic esse † ostẽdũt ista:Pauli verò vinculis,† soluuntur vincula illa. [† soluũtur.] Quæ istis hîc vincta est, etiam immortalibus alibi vinculis & manus ligabitur & pedes: quæ verò Pauli vinculis ligata est,tunc habebit tanquam splẽdidum sibi circundatum ornatum.Solue teipsum simul à vinculo, & pauperem à fame. Quid peccatorum catenas cõnectis? Quomodo,inquis? Quãdo tu quidem aurum gestas,alius verò interea perit: quãdo tu quidem tãtum auri insumis vt vanam assequaris gloriam, alius verò nihil interea habet quod edat, an non peccata cõnectis?Christũ indue,non aurũ.Vbi mãmonas est, ibi Christus nõ est: vbi Christus est, ibi mammonas nõ est.Non velles regẽ ipsum præ omnibus induere? Si quis tibi purpuram & diadema dedisset, non præ quouis auro accepisses? Ego tibi non ornatum regiũ tribuam, sed ipsum regẽ induendũ exhibeo.Et quomodo,ĩquis,Christũ poterit quis induere?Audi quid [Gala.3.d] Paul⁹ dicit:Quotquot ĩ Christũ baptizati estis,Christum induistis.Audi adhortationẽ apostolicam:Car- [Rom.13.d] nis,inquit, curã ne feceritis ad concupiscẽtiam. Ita Christ⁹ induitur ab eo qui carnis curã ad cõcupiscẽtiam nõ facit.Si Chrstum induta fueris, metuẽt te & dæmones.Si verò aurũ,ridebunt etiam homines. Si Christum induta fueris, venerabuntur te homines. Vis pulchra & honesta videri?Contenta sis creatoris tui figmento. Quid aurea ornamẽta inducis, tanquã figmẽtum dei correctura? Vis decora & honesta apparere?Indue misericordiã,indue benignitatẽ,indue temperantiam & animi modestiam.Cuncta hæc auro sunt preciosiora.Ista pulchritudinem quoque venustiorem efficiunt, ista etiam eam quæ formosa nõ est,formosam reddunt. Si quando enim formã quis cum beneuolentia coniunctam viderit,sententiã suã iuxta † dilectionem feret:] malitiã verò non poterit [† calculũ pro bonitate feret.] Ger.]

A quisquam etiam pulchram existentem,pulchram dicere. Animus enim † stupefact⁹ ac perculsus nõ rectè iudicat. [† offensus.] Ornata erat aliquando Aegyptia. Sed ornatus erat & Ioseph.Vter erat formosior?Nõ dico,quãdo illa in regiis,hic verò in carcere erat. Nudus erat Ioseph,sed indutus erat castitatis indumẽtis. Illa induta erat, sed quauis nuda turpior erat. Castitatem quippe non habebat.Quando vehementer ornaris ô mulier,tunc nuda quauis turpior facta es. Decorum exuisti.Erat & Heua nuda: sed cùm induta esset, tũc turpior erat. Cũ enim nuda esset, gloria dei ornabatur.Mox verò atq; peccati vestem induit,turpis facta est. Et tu quando superbiæ vestimentũ induis, tunc turpior appares. Quòd enĩ sumptuositas vestimẽtorum nõ sufficiat ad ostendendã pulchritudinem, sed possit esse,vt quæ induta est nuda sit turpior, demõ-

B strabo. Dicite: Si tibicinis aut choraulis habitũ esses & instrumẽta induta,an nõ dedecus esset? Atqui aurea sunt eorũ indumẽta. Verùm hoc ipso dedecus esset,ꝙ aurea sunt.Sumptuositas enim scenæ, Tragœdis cõuenit,hypocritis, mimis, saltatoribus, illis qui cũ bestiis pugnant:mulieri verò fideli alia sunt à deo data indumẽta,nẽpe ipse vnigenitus dei filius.Quotquot enim in Christũ baptizati estis,inquit, Christũ [Galat.3.d] induistis. Dic mihi, si quis tibi regalem dedisset vestem,tu verò supra illã seruile quoddam nacta indumentum superindueres,an nõ pręterquam quòd dedecus cõmitteres,pœnas quoq; meritò dares? Cœli & angelorũ dominũ induta es,& terrenis adhuc immoraris?Hæc ideo dixi,ꝙ magnum quidem in seipso malum est studium illud ornandi, etiam si nullum [φιλοκοσμία.] aliud malũ ex eo nasceretur, sed liceret tutò & citra

C periculum habere.Ad vanam enim gloriam & fastũ imbuit.Nunc verò & alia multa exornãdi studio nascuntur:apertę suspiciones,sumptus intẽpestiui, maledicentia,auaritię & fraudis argumenta.Quid enim ornaris dic quæso:vt viro placeas? Igitur domi hoc facias.Hîc verò contrariũ fit. Si enĩ proprio placere vis viro,aliis ne cura vt placeas. Si verò aliis placere vis,nõ potes placere tuo.Oportebat itaq; forum ingredientem, aut ad ecclesiam procedentem,cunctũ deponere ornatum. Præterea verò ne placere velis viro vnde placent & scorta, sed magis vnde placent muliebres liberæ.Quo nanque discrimine, dic quæso,discernitur vxor à scorto?Quòd ista quidem hoc vnũ respicit,quomodo corporis pulchritudine amicum attrahat, illa verò & domum gubernat, & liberorum particeps est, & reliquorum omnium. Filio-

D lam habes?Vide ne damni quicquam capiat. Solent enim plerunque filiolæ ad rationem educationis cõponi,& mores imitari maternos. Esto filiolæ tuæ castitatis & modestiæ exemplar. Hoc ornatu cõponitor,& vide quomodo vanum illum contemnas.Hęc enim verè sunt ornamenta,ista verò turpitudo.Sufficiant ista.Deus autem qui mundum fecit, & qui animæ nobis munditiem dedit,ornet nos, & gloria sua circundet, vt cunctis bonis operibus illustres, & ad gloriam eius viuentes,gloriam destinemus & rependamus patri & filio & spiritui sancto,Amen.

Homilia XI.

Sapienter ambulate erga extraneos,tempus redimentes.Sermo vester semper cum gratia sit sale conditus, vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respõdere.

Quod Christus ad discipulos dixit, hoc & Paulus nunc admonet.Quid verò Christus dixit? Ecce ego [Mat.10.b] mitto

mitto vos sicut oues in medio luporũ.Sitis ergo prudentes sicut serpentes,& simplices sicut colũbæ.Dicit ergo: Cauti sitis.ne vllã eis occasionẽ aduersum vos detis. Propterea verò addit, erga extraneos, vt discam⁹ nõ tãta nobis cautione erga domestica mẽbra opus esse,quãta erga extraneos. Nõ enim perinde est inter hostes & inimicos versari,atq; inter amicos.Deinde quoniã terruerat, vide quomodo rursus animũ illis indat.Tempus,inquit,redimẽtes:hoc est, Breue est hoc præsens tempus. Hæc verò non ideo dixit,ꝙ velit eos varios & versutos aut hypocritas esse.Hoc enĩ nõ sapiẽtiæ fuerit,sed stultitiæ.Sed quid? In quib⁹,inquit,nihil vobis dãni fuerit, nullã prorsus occasionẽ illis date. Quod & ad Romanos scribens [Rom.13.b] dixit:Reddite omnibus debita, cui tributũ debetis, tributũ:cui vectigal,vectigal:cui honorem, honorẽ.

B Propter solam euangelij prædicationem, inquit, sit tibi dissidiũ & bellum.Nullum aliud initiũ hoc bellũ accipiat. Si enim nobis etiã propter alia futuri sunt inimici,&nos mercede priuabimur,&ipsi deteriores erunt, videbuntúrque iustam aduersum nos habere querelam:vtpote si vectigalia non soluerimus,si honores debitos non exhibuerimus, si humiles & modesti nõ fuerimus.Non vides q̃ submissus sit Paulus, sicubi nihil dãni sit prædicationi? Etenim audi quid [Act.27.a] ad Agrippam dicat:Beatũ me reputo,qui causam dicturus sim corã te hodie, cùm tu maximè sis gnarus earũ quæ apud Iudæos sunt & consuetudinũ & quęstionũ.Si verò putasset se calũniari debere principẽ, omnia vtiq; subuertisset. Audi autem etiam beatum Petrum,quàm mansuetè Iudæis responderit,dicens: [Ibid.5.b] Obedire oportet deo magis quàm hominibus.Quãquam homines isti vt erant animis abnegatis ac desponsis,facilè & conuitiũ dicere, & nihil non facere potuissent. Verũ huius gratia semetipsos abnegauerant,animúmq; despõderant,ne vanæ gloriæ studerent:(est enim istud vanæ glorię studium)sed vt prędicarent,& cũ fiducia cuncta loquerentur.Calũniari verò immodestiæ est.Sermo vester semper in gratia sale sit condîtus:hoc est,ne dum omnibus gratificari vultis, sine discretione promiscuè quosuis amplectamini,& quæuis faciatis. Potest enim ad gratiã loqui quisquã, potest etiã cum honestate & decoro cõpetenti.Vt sciatis quomodo oporteat vos vnicuique respondere.Itaq; non eodem pacto disputandũ est,cum omnibus*Græcis dico,& fratribus. Nequaquam.Nam hoc extremæ esset insipientię. [* Ἕλλησιν, græcis, gẽtibus, ethnicis, sic et in sequentibus accipe.] *De omnib⁹ rebus meis certiores vos faciet Tychicus dilect⁹ frater,ac fidus minister & conseruus in domino.*Papæ,quanta est sapien-

D tia Pauli,q̃ non quæuis epistolis mandat,sed quę necessaria sunt & persuadendi inducendiq; vim habẽt: [illegible] primùm quidẽ nolens eas prolixius extendere,deinde & tabellarium quem mittebat venerabiliorem facere,vt haberet seorsim etiam quę narraret:tertiò,vt probaret quo esset erga illũ animo.Nisi enim fuisset bono,ista vtique illi non credidisset & cõmendasset: postremò ꝙ essent quædam literis non publicanda. Dilectus,inquit,frater.Si dilectus,omnia nouerat, & nihil illũ celauerat.Et fidus minister, & conseruus in domino.Si fidus,nihil mentiebatur.Si cõseruus, cõsors ergo erat & tentationũ.Ergo vndiq; illi fidem & authoritatem fecit. *Quem in hoc ipsum ad vos misi.* Multam hîc dilectionem ostendit. Siquidem huius gratia istum amandauit, & hæc peregrinationis huius causa fuit,quod & Thessalonicensibus scribẽs dixit:

A Proinde cùm nõ amplius ferremus, visum est nobis, [1.The.3.a] vt Athenis resideremus soli, ac mitteremus Timotheum fratrem nostrum. Et Ephesiis quoque eundẽ [Eph.vlt.d] ipsum,eadémq; de causa misit. *Vt cognoscat quid agatis, & consoletur corda vestra.* Vide quid dicat: Non vt vos cognoscatis quomodo ego habeam,sed vt ego quid vos agatis,cognoscã. Ita nusquã quod se concernat, ponit.Ostendit autẽ eos & in tentationibus tũc fuisse,cũ dicit,vt cõsoletur corda vestra. *Cum Onesimo dilecto & fido fratre,qui ex vobis est.De omnib⁹ vobis exponẽt, quæ hîc agũtur.* Onesimus hic est, de quo Philemoni scribens dixit:Quẽ ego volebã apud me retinere, vt [ad Phile. c.] pro te mihi ministraret in vinculis euãgelij,sed absq; animi tui sententia nihil volui facere. Et encomium quoque ciuitatis adiicit,vt nõ solũ nihil eos pudeat, sed etiam habeãt vnde gloriẽtur:qui ex vobis est,inquit.De omnibus vobis exponent,quæ hic aguntur.

B *Salutat vos Aristarchus cõcaptiuus meus.* Nihil isto encomio maius.Hic est qui ab Hierosolymis abduct⁹ erat cũ eo.Maius dixit hic quàm prophetæ. Nam illi aduenas se & peregrinos vocarũt: hic verò & captiuũ. Ad modũ enim captiui ita ducebatur & tractabatur, & omnibus ad formã patiendi proponebatur. Imò peius etiã habebat,quàm captiui.Nam illos quidem hostes,postquã capti sunt,in magna deinceps securitate cõseruant,curã eorũ habentes, tanquã rerum & possessionũ suarũ. Hunc verò velut inimicum & hostem agebãt,& tractabãt omnes,distrahentes,verberantes,vituperantes,& calumniãtes.Hoc verò discipulis etiam consolationi erat,ꝙ & præceptorẽ suum in talibus esse videbant. *Et Marcus consobrinus Barnabæ.* Et istũ à cognatione laudauit.Vir enim magnus erat

C Barnabas. *De quo accepistis mandata,si venerit ad vos,excipite eum.* Quid enim?An non excepissent eum?Etiam. Sed cum magna,inquit,diligentia. Atq; hoc ostendit magnum fuisse virum illum.Vnde verò mandata ista acceperint,nõ dicit. *Et Iesus,qui dicitur iustus.* Fortè Corinthius erat iste.Deinde omnib⁹ cõmune dat encomium, posteaquã vnicuiq; suum priuatim dedisset. *Qui sunt ex circuncisione. Hi soli cooperarij sunt ad regnum dei,qui quidem fuere mihi solatio.* Quoniam dixerat, concaptiuus meus, ne animum auditorũ deiiceret, vide quomodo hoc ponat,illósque excitet. Cooperarij,inquit,ad regnum dei. Ergo qui consortes sunt tentationũ,consortes sunt & regni. Qui quidẽ mihi solatio fuere. Declarat illos esse magnos, siquidem Paulo solatio fuere.Sed videamus prudẽtiam Pauli. Sapiẽter,inquit, ambulate erga extraneos, temporis

D opportunitatẽ redimẽtes:quasi dicat:Non est vestrũ hoc tempus,sed illorum.Ne velitis igitur dominari: sed redimite tempus.Et nõ dixit simpliciter emẽtes, sed redimentes,alio pacto,vt vestrum sit efficientes. Dementiæ quippe fuerit superfluas dissidiorũ & inimicitiarũ causas cõstruere.Ad hoc enim,ꝙ superflua tolerantur pericula,& quæ nihil habent lucri, etiam istud damni accedit, ꝙ Græci nobis eò minus iunguntur.Nam si fueris inter fratres,meritò cõfidenter agis:apud extraneos verò non ita faciendum. Vides quomodo vbiq; Græcos vocat extraneos? Propterea & cum Timotheo scriberet,dixit:Oportet autem [1.Tim.3.b] ipsum & ab extraneis bonum habere testimonium. Et iterum:Quid enim ad me attinet etiã de extraneis [1.Cor.5.d] iudicare? In sapientia, inquit, ambulate erga extraneos.Extranei quippe sunt, etiam si eundem nobiscum mundum inhabitent, qui extra regnum sunt,& domum

Universidad de Deusto Biblioteca

domum paternam cõſtituti. Cõſolatur autem ſimul A eos, q̃ illos extraneos vocat. Quod & ſuperi⁹ aliquãtò dixit: Quoniã vita veſtra abſcõdita eſt cum Chriſto in deo. *Sup.3.a* Tunc, inquit, gloriã quærite, tũc honores, tunc reliqua omnia: nũc verò nõ ita, ſed illis iſta permittite. Deinde quia redemptionis meminerat, ne putarẽt ipſum de pecuniis dicere, ſubiungit: Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit cõdĩtus, vt ſciatis quẽadmodũ oporteat vos vnicuiq; reſpõdere. Ne hypocriſim ſapiat. Hoc enim non eſſet gratiæ, neque ſale cõdĩtũ eſſe ſermonẽ: Vtpote, ſi quiſquã citra periculum colẽdus ſit, ne detrectes. Si oportunũ ſit placidè colloqui, ne putes iſtud adulationem eſſe. Quicquid ad honorem fuerit, præter pietatis iacturam hoc facias. Nõ vides quomodo Daniel hominẽ impiũ coluerit? Nõ vides tres pueros, quomodo ſeſe ſapiẽter exhibuerint, & animi dexteritatẽ & fiduciam demõ- B ſtrãtes: & tamẽ nihil audaciæ, nihilq; moleſtiæ præſumentes? Hoc enim iam nõ veræ fiduciæ, ſed vanæ fuiſſet gloriæ & oſtentationis. Vt ſciatis, inquit, quẽadmodum oporteat vos vnicuiq; reſpõdere. Aliter videlicet principi, & aliter ſubdito, aliter diuiti, aliter pauperi. Quare? Quia diuitũ & principantium animi imbecilliores ſunt plerunque, inflati, & delicati, ita vt neceſſaria ſit hîc opportuna quędam accõmodatio, pauperum verò ac ſubditorũ ſolidiores & prudẽtiores, ita vt hîc maiore poſſis vti fiducia & libertate loquendi, ad vnũ hoc aſpiciẽs, vt ædifices. Non ideo, quia hic diues quidẽ, iſte verò pauper: hic plus honorandus erit, iſte minus: ſed propter animi infirmitatẽ hic quidem toleretur, iſte verò nõ ita: Vtpote nulla exiſtente cauſa, ne voces Græcum impurum, neque illum vituperes: ſed ſi de dogmate eorũ rogatus fue- C ris, reſponde quòd ſit impurũ & impiũ. Nemine verò rogante, neque cogente, non expedit vt temerè dicas, ne inimicitiam acquiras. Quæ nanque fuerit neceſſitas ſuperfluas conflare inimicitias? Rurſus ſi quenquã inſtruxeris, dicas iuxta rationem ſubiecti & auditoris: alioqui ſileas. Si fuerit ſermo tuus ſale cõdĩtus, ſiue in animum delicatum inciderit, aſtringet mollitiẽ: ſiue in confidentem, emolliet duritiem, ſiquidem gratioſus fuerit. Neque oneroſus ſit ac dur⁹, neq; rurſus mollis, ſed & qđ ſtringat habeat, & quod iucũdũ ſit. Etenim ſi immoderatè perſtrinxerit, magis nocebit, q̃ proderit. Rurſus ſi immoderatè gratificabitur, perniciẽ magis adferet, quàm vtilitatẽ. Itaque vbique oportet eſſe menſuram. Neque triſtis ſis ac durus. eſt enim iniucundũ. Neque rurſus diſſolu- D tus ſis. contẽptui quippe & proculcationi obnoxium reddet. Sed vtrinq; quod virtutis eſt captans, malitiã fuge, inſtar apis cuiuſdã, hinc ſcilicet alacritatem, illinc verò honeſtã grauitatem deſume. Etenim ſi medicus nõ eadem ratione quæuis tractat & curat corpora, multò minus doctor. Quanquam corpora ſanè magis eadem ferre queant pharmaca, quàm animus quiſque eundẽ vbique ſermonẽ: *ἀκατάλληλα φάρμακα. i. incõgrua.* vt exempli gratia: Accedit ad te Græcus, & fit tibi amicus? Nihil illi de dogmate loquere, donec tibi valde fuerit amicus. Et quãdo fuerit, ſenſim ac manſuetè agas. Vide, & Paulus, cũ Athenas appuliſſet, quo pacto illis diſſeruerit. *Act.17.e* Nõ dixit: O impuri & ſceleſti. Sed quid? Viri Athenienſes, per omnia ſuperſtitioſos vos eſſe video. Rurſus cũ obiurgatione & vituperatione opus eſſet, non detrectabat, ſed cũ multa vehementia Elymæ dicebat: *Ibid.13.b* O plene omnis doli & omnis malitię fili diaboli,

inimice omnis iuſtitiæ. Quemadmodum enim inhumanum, ſi illos vituperaſſet, ita ſi iſtũ non vituperaſſet, animi mollis ac fracti fuiſſet. Rurſus adductus ad præſidentẽ negotij gratia, cõpetentes illi ac debitos honores exhibuit. De omnibus, inquit, exponẽt vobis quæ hic agũtur. *Ibid.26.a* quare videlicet non ſimul venerim. Quid verò eſt, de omnibus vobis exponẽt? hoc ſcilicet, vincula mea, & reliqua oĩa qnibus detineor. Non igitur, cũ & videre vos orauerim, & alios miſerim, ipſe venire ad vos tardaſſẽ, niſi magna neceſſitate detentus eſſem. Atq; hoc certè culpare non poterãt, etiãſi vehemẽter culpare voluiſſent. Quòd enim docere voluit, & in tentationibus ſe conſtitutũ eſſe, & q̃ generoſè illas tulerit, fidelis hoc erat doctoris, & animos illorum erigere cupientis. *Vnà cum Oneſimo, inquit, dilecto & fido fratre.* Fratrem vocat Paulus eum B qui ſeruus erat. Meritò: quãdoquidem & ſeipſum ſeruum vocat fidelium. Faſtum abiiciamus omnes, cõculcemus ſuperbiam. Seruum ſeipſum nominat Paulus, & orbe dignus & mille cœlis, & tu ſuperbis? Qui omnia ſuo arbitratu, vt volebat, tractabat, *ὁ πάντα ἄγων καὶ φέρων, ὡς ἤθελεν.* qui primas habebat in regno cœlorum, qui iam erat coronatus, qui in tertium vſque cœlum aſcẽderat, eos qui ſerui erãt, & fratres ſuos vocat & cõſeruos. Vbi eſt illa noſtra inſania? Vbi ſuperbia? Ita fide dignus habitus eſt Paulo Oneſimus, vt talia illi cõcrediderit. *Et Marcus, inquit, conſobrinus Barnabæ, de quo mãdata accepiſtis, vt recipiatis ipſum.* Fortè à Barnaba mandata acceperant. *Qui ex circunciſione ſunt.* Deprimit Iudæorum faſtum, horũ verò animos erigit. Nam pauci erant ex circũciſione, plures verò ex Gẽtibus. Qui quidẽ fuere mihi ſolatio. Declarat ſe in magnis eſſe tẽtationib⁹. Ita- C que neq; hoc exiguũ fuerit, ſi quãdo ſanctos etiã fuerimus, & noſtra præſentia, & comitatu, & ſermone, & officij ſedulitate conſolati, ſiq; ſimul cũ illis adflicti fuerimus. Vinctis enim compaſſi eſtis, tanquã & ipſi ſimul vincti. Si quando adflictiones illorum noſtras fecerimus, coronarũ etiã cõſortes erimus. Nõ es tractus in ſtadiũ? In certamẽ nõ deſcendiſti? Alius exut⁹ eſt, alius luctatur? At ſi voles, conſors certaminis eris & tu. Ad certamen illum inſtructũ redde. Eſto illius *ἀλείφειν.* amicus & fautor. Extrà conſtitutus magnificè illi acclama, animi virtutẽ excita, animum recrea. Hæc erga reliquos omnes rectè fieri poterunt. Paulus verò nihilo horũ indiguit, ſed vt illos erigeret, iſta dixit. Tu ergo reliquos oẽs detrahere & maledicere volẽtes cõpeſce, adflicto cõpara amicos, à certamine regreſſum cum multa cura & obſequio cõplectere, ita D conſors eris coronarũ, ita gloriæ. Et ſi nihil aliud feceris, gauiſus verò fueris in certantis victoria, etiam ſic cõſors factus es, neq; id vtrunq; leuiter. Dilectionem nãque attuliſti, bonorũ omnium caput. Si enim flentes, cõſortes vidẽtur eſſe luctus, & lugentibus etiã plurimum gratificantur, & magnam partem luctus adimunt: multò magis & gaudentes magnã exhibẽt gaudentibus voluptatẽ. Quantũ enim ſit adflictionis augmentũ, non habere qui cõdoleant, audi prophetam dicentem: Et expectaui, inquit, ſi quis eſſet, qui *Pſal.68.e* contriſtaretur, & nõ erat. Quapropter & Paulus inquit: Gaudete cũ gaudẽtibus, ac flete cum flentibus. *Rom.12.c* Auge iucũditatẽ, ſi videris celebrẽ haberi fratrẽ. Ne dicas illius eſt celebritas & gloria, quur ego gauderem? Nõ fratris iſta, ſed inimici ſunt verba. Si velis, nõ illius eſt, ſed tua. Tui eſt arbitrij, vt eã maiorẽ facias, ſi nõ triſtis, ſed læt⁹ fueris, ſed alacer, ſed hilaris. Et quod

Et quod ita ſit, hinc liquet. Qui liuidi ſunt, nõ ſolum A glorioſis inuident, ſed & illis qui horũ gloriæ & celebritati cõgaudent, ita ſcilicet nouerunt & ipſos in gloria eſſe. Atq; hi potiſſimũ honore fruuntur. Nam qui celebratur quidem, erubeſcit, etiam ſi vehementer prædicetur: iſte verò cũ magna animi iucũditate gloriatur. Non videtis apud athletas quomodo hic quidẽ coronatur, iſte verò nõ coronatur? Dolor verò & gaudiũ, hinc amicorũ eſt, & illinc odientiũ. Amici exultant, amici tripudiãt. Vide quantũ ſit, non inuidere. Alterius eſt labor, & tua voluptas: Alius coronatur, & tu exultas, tu gloriaris. Nam dic mihi: Alius quũ vicerit, tu quid exultas? Sed & illi bene nouerũt cõmune eſſe quod geritur, propterea victori quidẽ vitio nõ vertũt inuidi, tentant verò ſi queant deiicere ac demoliri victoriã. Audis autẽ victoris amicos eiuſmodi verba loquẽtes? Extinxi te, deieci te: quan- B quam alterius eſt opus, tu tamen encomiũ arripis. Si ergo in externis tantũ eſt bonũ nõ inuidere, ſed aliena bona quaſi propria reputare: multò magis in victoria diaboli liquet illũ hoc amplius aduerſum nos ſpirare, quò plures ſunt gaudentiũ. Quanquam enim ſceleſtus ſit & acerbus, exactè tamen nouit, magnam hanc eſſe voluptatẽ. Vis ipſum contriſtare? Gaude & lætare. Vis ipſum exhilarare? Triſtis eſto. Mœſtitiam quã ille ex fratris victoria cõcepit, per tuã mœſtitiã releuas. Cum illo ſtas, dum à fratre ſeiũgeris, qua in re maius malũ cõmittis quàm ipſe. Non enim perinde eſt inimicũ exiſtentem quę inimici ſunt facere, & eum qui amicus eſt, cũ inimicis ſtare. Qui hoc facit, ſceleſtior eſt inimicis. Si bene audierit frater, ſiue dicendo, ſiue prædicando, ſiue quæ recta ſunt faciẽdo, eſto cõſors celebritatis eius, oſtende illũ membrum C eſſe tuũ. Et quomodo, inquis? Ego enim non glorificor? Ne loquaris hæc verba. Contrahe labia tua. Si apud me eſſes iſta dicẽs: manu tibi labia cõprimerẽ, ne inimic⁹ ea audiret. Sæpenumero inimicitias inter nos habere cõtĩgit, quarũ tamẽ nullã ſpeciẽ inimicis exhibemus. Diabolo igitur tu diſſidij ſpeciẽ præbebis? Ne dicas hoc, ne cogites, ſed magis contrarium dic, membrũ meũ eſt. Membri gloria ad reliquũ corpus pertingit. Quid igitur, inquis, q̃ extranei ad hũc modum non habent? Quia tu in cauſa es. Quando te vident alienũ à fratris gaudio, alienãtur & ipſi. Si verò te gaudium illius appropriare tibi viderint, nõ ita audebunt, ſed & tu ſimiliter illuſtris eris. Non es aſſequutus gloriã dicendo? aſſequutus tamen es cõgaudendo maiorem quàm ipſe. Si enim magnũ bonũ eſt dilectio, & caput omnium, tu eam quæ ex illa eſt co- D ronam accepiſti: ille verò eam quæ eſt ex rhetorica: tu eam quæ ex vehemẽti eſt amore, ille autẽ verborum præſtitit & oſtẽdit virtutẽ: tu ipſis operibus inuidiam ſuperaſti, liuorẽ proculcaſti: itaq; meritò magis coronaberis quàm ille, certamẽnq; tuũ illuſtrius eſt. Non ſolùm proculcaſti liuorẽ, ſed & aliud quid effeciſti. Ille vnã dũtaxat habet coronã, tu verò duas, eáſque hac vna ſplendidiores. Quas illas? vnam propter ſuperatam inuidiam, alteram verò qua propter dilectionem coronaris. Congaudere nanq; indiciũ eſt, non ſolũ ab inuidia liberum & purum eſſe, ſed & radicatam habere dilectionem. Illum plerunq; & humana quædã affectio perturbat, vtpote vanæ gloriæ ſtudium, tu verò omnis es affectionis huiuſmodi purus. Non eñ ſi vanæ gloriæ ſectator eſſes, ſuper alterius bonis gauderes. Gubernauit ac direxit eccleſiã,

A dic quęſo? Auxit collegium? Rurſus collauda. Habes duplicẽ coronã. Inuidiã viciſti, dilectione coronat⁹ es. Quin rogo ac ſupplico, velis & tertiã audire coronam. Illi infernè applaudunt homines, tibi ſupernè angeli. Non enim eiuſdẽ eſt virtutis facundũ eſſe, & animi affectiones vincere. Laus iſta tẽporalis eſt, illã verò æterna: iſta ex hominibus, illã ex deo. Ille apparet coronatus, tu verò in abſcõdito coronaris, vbi videt pater tuus. Si ſeparatã à corpore vniuſcuiuſque animã videre poſſes, oſtenderẽ ſanè tibi hanc coronam illa honeſtiorẽ eſſe & magis renitentẽ. Proteramus inuidię ſtimulos, prôſimus nobiſipſis dilecti, cõnectamus ipſi coronam. Inuidus nõ homini, ſed deo aduerſatur. Quãdo enim videt aliquẽ cui cõceſſa eſt gratia & dolet, vt vellet eccleſiã ſubuerſam, iam non illi, ſed deo aduerſatur. Etenim dic mihi: Si quis puel- B lam regiã adornaſſet, & ornãdo celebrẽ & venuſtam reddidiſſet: alius verò quiſquã deturpatã illã & exornari non poſſe cupiuiſſet: cuinam ille inſidiatus eſſet? Huic? An & puellæ & patri? Ita & hîc. Tu qui inuides & eccleſiã impugnas, deo hoſtiliter aduerſaris. Quoniam enim celebritati fratris ſimul inſerta eſt eccleſiæ vtilitas, neceſſe eſt iſta peſſundata, peſſundari & illam. Itaque iuxta hanc rationẽ ſatanicũ opus facis, inſidias nectẽdo corpori Chriſti. Aduerſus eum doles qui nihil læſit, imò multò magis aduerſus Chriſtum. Quid is te lęſit, q̃ corpus ipſius iuſta pulchritudine decorari nõ permittis? q̃ ſponſam ipſius ornari non pateris? Contẽplare verò mihi & mali huius pœnam, quantũ videlicet inimicos tuos exhilaras, & illũ ipſum celebrem, quem contriſtatum inuidendo cupis, magis lætificas: & magis hoc ipſo, quòd inuides, C celebrẽ eſſe declaras. Nã aliàs nõ inuideres, imò magis prodis quàm miſerè crucieris. Pudet quidem ab iſtis dehortari. Veruntamẽ quoniã ita imbecilles ſumus, vel hinc eruditi pernicioſa hac affectione liberemur. Doles glorioſum eſſe fratrẽ? Quid ergo gloriã ipſius inuidẽdo extollis? Velles ipſum excruciari? Quid ergo te dolore premi declaras? Quid de teipſo ſupplicium ſumis priuſquam de illo, quem cuperes non eſſe celebrem? Duplex ex hoc illi voluptas erit, & tibi pœna. Non ſolùm quòd illum magnũ eſſe declaras, ſed quòd & aliam illi voluptatem paris, teipſum affligendo. Et rurſus quorum gratia tu doles, ille te inuidente lætatur. Vide quàm grauibus plagis noſipſos conficimus, & tamen non ſentimus. Inimicus eſt? Quanquam, quamobrem inimicus? Quid te læſit? Attamen & inimicum illuſtriorem reddimus, D nóſq; ipſos magis adfligimus. Quin & hoc quoque cruciamur, ſi ſenſerimus illũ iſta ſcire. Nam ipſe quidem fortaſſis non lętatur, nos verò putãtes eum gaudere, etiam huius gratia dolemus. Deſine igitur inuidere. Vt quid teipſum vulneras? Hæc itaq; cõſideremus dilecti, nẽpe duplicẽ nõ inuidentiũ coronã, pręconia ab hominibus, & præconia à deo, mala quę ex inuidentia naſcũtur, atq; ita beſtiam iſtã extinguere poterimus, & apud deũ illuſtres fieri, & iiſdẽ cum illuſtribus frui. Aſſequemur enim æqualiter. Et ſi non fruemur æqualiter, cõmodi noſtri gratia fiet. Atque ita valebim⁹ ad gloriã dei viuẽtes, bona diligentibus eum promiſſa conſequi, gratia & benignitate &c.

Homilia XII

Salutat vos Epaphras, qui ex vobis eſt, ſeruus Chriſti, ſemper pro vobis in precationib⁹ decertãs, vt ſtetis perfecti & cõpleti in omni voluntate dei. Teſtimonium enim illi

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim illi perhibeo, quòd multum habeat studiũ pro vobis, & his qui sunt Laodiceæ, & his qui Hierapoli. Etiã initio epistolę virum hunc à dilectione cõmendauit. Dilectionem verò declarat & encomium id quod ab initio dixit. Qui exposuit nobis, inquit, dilectionẽ vestrã in spiritu. Dilectionẽ declarat, & amorẽ cõciliat etiam ipsa intercessio. Cõmendat autẽ eũ, vt ostiũ illi sermonis aperiat. Venerãdũ eũ esse doctorẽ, discipulorũ est vtilitas. Et rursus quod dicit, ex vobis, eò spectat, vt & ipsi in hoc viro gloriẽtur, tanquam qui tales viros proferant. Semper, inquit, pro vobis in precationib⁹ decertãs. Non simpliciter dixit, orans, sed decertãs, cum tremore & timore. Testimoniũ enim illi perhibeo, inquit, q̃ multũ studij pro vobis habeat. Testis scilicet, fide dignus. Quòd multũ, inquit, studij pro vobis habeat: hoc est, q̃ plurimũ vos diligat, & amore erga vos ardeat. Et his qui sunt Laodiceæ, inquit, & his qui Hierapoli: & illis eũ cõmendat. Sed vnde hoc cognituri erant? Maximè quidẽ etiã si antea nõ audiuissent, tamẽ lecta epistola cognouerũt. Nã dicit, facite vt & in Laodicensium ecclesia legatur. Vt stetis, inquit, perfecti. Simul illos & arguit, & tolerabiliter admonet, cõsilióq; iuuat. Potest enim quis & perfectus esse, & tamen non perfistere, vtpote si omnia quidẽ nouerit, & tamen adhuc fluctuet. Rursus potest etiam fieri, vt nõ perfectus sit quisquã, & tamẽ stet, vt si portionẽ quidẽ aliquam duntaxat nouerit, & tamen solidè perstet. Verùm hîcvtraque imprecatur. Vt stetis, inquit, perfecti. Vide quomodo eos rursum admonuerit sermonis de angelis, & de vita. Et cõpleti, inquit, in omni volũtate dei. Non enim sufficit simpliciter voluntatẽ dei facere. Qui cõpletus est, non permittit aliã ineſſe sibi voluntatẽ. Alioquin nõ esset completus. Testimoniũ enim, inquit, illi perhibeo, quòd multum habeat studium. Et studiũ, & multum, vtraq; intentionem habent. Quemadmodum & †ipse Corinthiis scribens dixit: Æmulor enim vos dei æmulatione. *Salutat vos Lucas medicus dilectus.* Hic est euangelista ille. Non autẽ hunc postremò posuit, quòd abiectum haberet, sed vt Epaphroditum illum extolleret. Potest esse, vt & alij fuerint hoc nomine vocati. *Et Demas.* Cùm autem dixisset, salutat vos Lucas medicus, adiecit dilectus. Et hoc nõ modicum est encomium, sed admodũ magnum, Paulo esse dilectum. *Salutate fratres qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ in domo illius est ecclesiam.* Vide quomodo eos conglutinat, & inuicem coniungit, nõ solùm salutando, sed & epistolas exhibendo. Deinde rursus gratificatur, seorsim istum appellando, & salutando. Facit autem hoc nõ temerè, sed vt & alios in idem studij inducat. Neque enim parum est cum aliis nõ cõnumerari. Vide ergo quomodo declarat virum hunc esse magnum. Siquidẽ in domo eius erat ecclesia. *Et cum lecta fuerit apud vos epistola, facite vt & in Laodicensium ecclesia legatur.* Videntur mihi quædam eorũ quæ in hac epistola scripta sunt, & ab istis audiri oportuisse. Et maior erat vtilitas, vt ex aliorum reprehensione sua delicta agnoscerent. *Et vt eam, quæ est ex Laodicea, & vos legatis.* Quidam dicunt non eam intelligendam, quam ad eos Paulus, sed quã ipsi Paulo miserint, propterea quòd non dixit, vt eam quæ ad Laodicenses, sed quæ ex Laodicea scripta est. *Et dicite Archippo: Vide ministeriũ quod accepisti in domino, vt illud impleas.* Qua ratione non ad ipsum scripsit? Forte non indiguit, nisi obiter dũtaxat submoneri, vt diligẽtior esset. *Salutatio mea manu Pauli.* Istud germani candoris & amicitiæ signũ est, nempe & manus ipsius videre literas, & nonnihil erga illas affici. *Memores sitis vinculorũ meorum.* Papæ, quanta consolatio. Potens enim hoc erat eos ad omnia incitare, & germaniores ac dexteriores ad certandũ facere: quin & familiariores eos reddidit. *Gratia vobiscum, Amen.* Magnũ encomiũ, & maius reliquis omnibus, qd̃ de Epaphrodito dicit, qui est ex vobis, seruus Christi: & pro ipsis illum Christi ministrum esse dicit, quemadmodum & seipsum ecclesiæ ministrum vocat: vt quando dicit, Cuius factus sum ego Paulus ministẽr. Ad eãdem dignitatẽ virum hũc euehit, & in præcedentibus conseruum vocat, & hîc seruum Christi, qui est ex vobis, inquit. Ac si ad matrem dissentiret ac diceret: Ex vtero tuo est iste. Sed hoc encomium inuidiam peperisset, proptera nõ solùm ex his illũ cõmendat, sed & ex illis quæ ad eos attinent, atque & illic inuidiã amolitur & hîc. Sẽper, inquit, decertans pro vobis. Non nunc solùm apud nos, vt nobis, neq; solùm apud vos, vt vobis sese ostẽtet. Magnam animi alacritatem ostendit, quod dicit, decertans. Deinde ne videatur adblandiri illis, subiunxit, q̃ multum habeat pro vobis studij, & pro his qui sunt Laodiceæ, & his qui Hierapoli, & vt stetis perfecti. Neq; hoc adulatoriũ est, sed suspiciendi doctoris. Et cõpleti, inquit, & perfecti. Hoc quidẽ dedit: istud verò adhuc deesse dixit. Et nõ dixit, ne dimoueamini, sed, vt stetis. Eò sanè q̃ à multis eos salutari scribit, illos recreat, q̃ nõ solùm domestici ex ipsis, sed & reliqui eorũ recordẽtur. Et dicite Archippo: Vide ministeriũ quod accepisti in domino. Potissimum eos illi subiicit. Non enim poterãt amplius de illo cõqueri, q̃ ab eo reprehenderentur, quando †ipsi sese facturos omnia polliciti essent.] Alioqui †*illi ipsi essent. quæ* præter rationem fuissent, si discipulis de doctore quid *omnia re-* mandasset. At vt eos compesceret, ista scribit. Dicite, inquit, Archippo. Vide istud, vbiq; †metuẽtis ver- *cepissent.* bum est, vt quãdo dicit, videte canes: Videte ne quis sit qui vos deprædet: vide ne quo pacto facultas ista vestra offendiculo sit iis, qui infirmi sunt. Et vbiq; ita dicit, quãdo solicitè metuit. Vide, inquit, ministeriũ tuum quod accepisti in domino, vt illud adimpleas. Neque permittit ipsum sui iuris esse, quemadmodũ & de seipso dixit: Si enim volens hoc egero, mercedem habeo: si verò inuitus, dispẽsatio mihi cõcredita est. Vt illud adipleas, cõtinua vsus diligẽtia. Quod accepisti in domino, vt illud adimpleas. Rursus illud, in: idem est atq;, quod accepisti per Christum. Ipse, inquit, illud tibi dedit, nõ nos. Et eos illi subdit, dum declarat à deo ministeriũ hoc illi demãdatum esse. Memores sitis vinculorum meorum. Gratia vobiscũ, Amen. Timorẽ excussit. Etsi enim in vinculis est doctor, gratia tamen illum liberat. Atque hoc ipsum est gratiæ, q̃ datum est eũ ligari. Etenim audi quid Lucas dicat: Nempe q̃ reuersi sint apostoli à conspectu concilij gaudentes, q̃ digni habiti essent pro nomine ipsius cõtumelia affici. Est enim re vera dignatio, etiam contumelia affici & ligari. Si enim qui amicum habet, lucro deputat, si illius gratia quicquam ferat, multò magis si propter Christum hoc fiat. Ne tristemur itaque in adflictionibus quæ propter Christum accidũt, sed memores simus vinculorum Pauli etiam nos. Atq; hoc nobis incitamẽto erit: Vtpote, adhortaris quosdam, vt pauperibus propter Christum cõtribuãt, admone illos vinculorũ Pauli, tuíque ipsius & ipsorum

Supra. 1. b

†de seipso 2. Co. 11. a

1. Cor. 9. a

Acto. 5. g

& ipsorum miserere. Si ipse quidẽ & corpus propter ipsum vinculis dedit, tu verò ne cibum quidẽ porrigis? Extolleris & tentaris virtutũ gratia? Memor esto vinculorum Pauli, quoniam nihil tale passus es, neq; dum pateris. Tentaris circa desiderium quorundam proximi bonorum? Memor esto vinculorum Pauli, & videbis q̃ sit absurdum illum esse in vinculis, te verò deliciari. Rursus deliciarum cõcupiscentia prehẽderis? Recordare carceris Pauli: discipulus illius es, illius cõmilito. Quam rationem habet, commilitonem quidem tuũ in vinculis esse, te verò in deliciis? In adflictionib⁹ es? Putas te derelictũ esse? Audi sermones Pauli, & videbis quomodo in adflictione esse, non sit derelictionis indicium. Velles sericis indui? Memor esto vinculorũ Pauli, & videbuntur tibi serica indumẽta quibusuis fœtulẽtis panniculis abiectiora esse. Velles aureis indumẽtis amiciri? Recordare vinculorum Pauli, & ostẽdent tibi nihil illa schœno protrito melius habere. Vis ornari capillis, formosáq; videri? Cõsidera squalorẽ Pauli in carcere, & accẽderis erga illam pulchritudinem, háncq; extremam deformitatem esse putabis, atq; amarum ingemisces desiderio vinculorum illorum correpta. Vis odoramenta & fucum, & quicquid huiusmodi est, tibiipsi accõmodare? Cogita illius lachrymas. Triẽnium noctes ac dies à lachrymis nõ cessãbat. Hoc ornatu genas tuas adorna. Lachrymæ istæ splẽdidiores eas faciẽt. Nõ dico, vt pro aliis illachrymes. Vellem quidem & istud. At sublimius est. Sed pro peccatis tuis hoc facere adhortor. Iussisti loris constringi puerum, & irata es, & exacerbata? Recordare vinculorũ Pauli, & mox irascei desines. cogita vinctorum nos esse consortes, nõ ligantium, contritorum corde, non conterentium. Risu & cachinnis admodũ effusa es? Mente lamẽtationes ipsius cõcipe, & ingemisce, multò te lachrymę istę illustriorẽ exhibebũt. Vides deliciantes & saltantes? Memor esto lachrymarum Pauli. Quo fonte tãta fluenta scaturiere, quot ex illius oculis lachrymæ? Memores estote, inquit, lachrymarum mearum, quẽadmodum hîc dicit, vinculorũ meorum. & meritò hæc illis dicebat, cũ ex Epheso eos Miletum accersisset. Doctoribus nanq; loquebatur. Itaq; ab illis quidẽ exigebat, vt simul ad hanc functionẽ conferrent & collaborarent: ab istis verò duntaxat vt simul pericula ferrent. Quem fontem voles lachrymis istis cõferre? An eum qui in paradiso est, qui terram vniuersam irrigat? Sed nihil qd̃ par sit, dixeris. Iste quippe lachrymarũ fons animas irrigauit, non terrã. Si quis nobis lachrymantem & ingemiscẽtem Paulum ostẽdisset, an non melius fuisset illum videre q̃ mille choros splendidè coronatorum? Nõ dico de vobis. Sed si quis ex theatro & scena lasciuorum † quopiã abstracto in corporum amorẽ flagrante & debacchante,] virginem quandã ostẽderet ipso ætatis flore atq; in cæteris, contubernales vincentẽ, & in facie, præter reliqua mẽbra, oculos habentẽ teneros ac delicatos, tacitè insidiãtes, tacitè circũspiciẽtes, flexibiles, placidos, serenos, subrideẽtes, & multò quidẽ exornatos pudore, verũ & multa gratia ex nigris decoratos palpebris, deinde & infernè, & supernè coronatã, viuidam, vt ita dicam, ac splendidam habentem frontem, & rursus infra illam genas exactũ ruborem assequutas, & marmoris instar plurimam subiectã æquabilitatem, deinde mihi vicissim ostenderet Paulũ lachrymantem, hac planè relicta ad illius cõtemplationem resilirem. Pulchritudo quippe spiritualis ab illius oculis relucebat. Altera nanq; pulchritudo adolescẽtũ animos euolare facit, incendit, & inflãmat: ista verò contrario modo sedabat, ac deprimebat. Qui huius oculos videt, mentis oculos formosiores efficiet, libidinẽ deiiciet, philosophia adimplebit, multa cõpassione & adamantinum quoq; animũ emollire poterit. His lachrymis irrigatur ecclesia, his plãtãtur animæ. Etiã si ignis adfuerit, hæ illũ lachrymæ extinguere valent, & sensibilem, & corporalẽ. Hæ lachrymæ ignea scelesti iacula extinguũt. Memores itaq; simus lachrymarũ eius, & præsentia ridebimus omnia. Has lachrymas & Christus beatificauit, dicẽs: Beati lugẽtes, & beati flentes, quoniã ipsi ridebũt. Tales lachrymas emisserũt & Esaias, & Hieremias: & ille quidem dixit: Permittite me vt amarè fleã: hic verò, Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontes lachrymarum, tanquam non sufficiente ad hoc naturali fonte. Nihil his lachrymis iucundius: quouis risu suauiores sunt. Nouerunt lugentes quantũ habeat res ista solatij. Ne putemus eam esse odiosam, sed valde optabilem, non vt alij peccent, sed vt aliis peccantibus nos ploremus. Recordemur harũ lachrymarũ, horum vinculorum. Ergo præterquam q̃ vinctus erat, lachrymabatur etiam? Nõ permittebat autẽ illum voluptatem eam quæ ex vinculis erat, sentire pereuntiũ, hoc est, in vincula cõiicientium, mors: etenim illorum gratia dolebat. Erat enim discipulus illius, qui sacerdotes Iudæorũ desleuerat: non quia ipsum crucifixuri erant, sed q̃ perierant. Et nõ ipse solus hoc fecit, sed & alios ita hortatus est dicens: Ne ploretis super me filiæ Hierusalem. videlicet paradisum illi oculi, viderant tertium cœlum, sed nõ ita beatos illos visionis istius gratia dico, quemadmodum propter lachrymas per quas Christum viderũt. Hoc quippe verè demum beatum est. Nam & ipse in hoc gloriatur dicẽs: An nõ Christum Iesum dominũ nostrũ vidi? Sed beatius est lachrymari. Quandoquidem multi quidẽ visionis istius consortes fuere, & tamen Christus eos quoq;, qui illius expertes extitere, beatificat dicẽs: Beati qui nõ viderũt, & crediderũt. Hoc verò nõ ita multi assequuti sunt. Si enim in hac vita manere propter Christũ necessariũ magis est q̃ ad ipsum hinc absolui, ídq; propter aliorũ salutẽ: ergo & necessariũ magis est ingemiscere propter eos, q̃ Christum videre. Si enim desiderabilius est ipsius gratia in gehenna esse, q̃ apud ipsum: ergo & propter ipsum separari ab eo desiderabilius est, q̃ esse cũ eo. Hoc quippe est quod dixit: Optabã ego ipse anathema esse à Christo. Multò magis & illachrymãri propter ipsum nõ cessaui. Cum lachrymis, inquit, vnumquenq; admonẽs. Quare? Non pericula metuens, sed quemadmodũ qui ęgroto assidet, & finẽ nescit, amoris gratia lachrymatur, metuẽs ne moriat: ita & ipse. Quando videbat ægrotum & increpare non valebat, quod reliquũ erat, lachrymabatur. Istud & Christus fecit: vt vel lachrymarũ gratia verecundarentur. Vtpote delinquebat quisquã, increpabat eum. Respuebat eum reprehẽsus, & resiliebat: illachrymabatur, vt vel ita attraheretur. Harũ recordemur lachrymarũ. Ita filias nostras educemus, ita filios, lachrymantes si quãdo in malis eos esse viderimus. Quotquot amari volunt, recordẽtur lachrymarũ Pauli, & ingemiscãt: quotquot beatificari cupiũt, quotquot in thalamis estis, quotquot ĩ voluptate, istarũ memores sitis: quotquot in luctu, mutate lachrymis lachrymas. Nõ mortuos lu-

Ephes. 3. a

Matt. 5. a

Esa. 22. a.

Hier. 9. d

Rom. 9. d

Philip. 1. c

Ioan. 20. g

Luc. 23. d.

Universidad de Deusto Biblioteca

A tuos lugebat ille,ſed pereuntes ac viuẽtes. Dicam &
alias lachrymas.Fleuit etiã Timotheus.Erat enim hu
2.Tim.1.a ius diſcipulus. Quapropter & ſcribens illi dixit, Me-
mor lachrymarum tuarũ , vt gaudio adimplear. Cõ-
plures ex voluptate quoq; plorãt:ita &voluptatis eſt
res iſta,& maximè vehementis: ita moleſtæ non ſunt
lachrymę,ſed quę ex tali ſunt dolore,meliores multò
ſunt, q̃ quæ ſunt ex voluptate mundana. Audi quid
Pſal.6.e propheta dicat:Audiuit dominus vocẽ fletus mei,au-
diuit vocem deprecationis meæ.Vbi enim nõ vtiles
ſunt lachrymę?In precationibus, & adhortationibus
plurimùm valent.At nos eas infames reddimus, non
ad quæ datæ ſunt illis vtentes. Quando fratrẽ delin-
quentẽ admonemus, flere oportet lugendo & ſuſpi-
rando.Quando adhortamur aliquem, is verò nõ at-
tendit,ſed perit,flere oportet.Philoſophię ſunt hę la-
B chrymæ.Quãdo autem pauper quiſquam eſt, quãdo
morbo corporali correptus,quãdo moritur, nõ hæc
eſt lachrymãdi ratio.Nõ enim iſta digna ſũt lachry-
mis.Quemadmodum igitur & riſum infamamus,in-
tempeſtiuè illo vtentes,ita & lachrymas, dũ illas im-
portunè vſurpamus. Vniuſcuiuſque ſiquidem virtus
tum eſt conſpicua,quãdo ad idoneum & conueniens
opus aſſumitur:quando verò ad alienũ,non item:vt-
pote,vinum ad animi hilaritatem datum eſt,at nõ ad
ebrietatem:panis ad nutrimentum : cõgreſſus mulie-
bris ad puerorum procreationem. Quẽadmodũ er-
go illa diffamata ſunt,ita & lachrymę.Ponatur lex vt
in precationibus dũtaxat, & in admonitionibus illis
vtamur,& vide quomodo, & iucũdum hoc futurum
ſit.Nihil ita peccata expurgat,vt lachrymæ. Et faciẽ
formoſam exhibent,eámq; corporalem iſtam. Nam
C ad miſericordiam alliciunt vidẽtem. Venuſtam no-
bis illã faciunt. Nihil iucũdius oculis illachrymanti-
bus.Eſt enim hoc membrum nobilius in nobis,&for
moſius,& animo peculiare. Quaſi igitur animum ip-
ſum lamentari videamus,ita flectimur.Hæc nobis nõ
temerè dicta ſunt,ſed vt vos nec nuptias,nec ſaltatio-
Ingreditur taxãdos nuptiarum abuſus. nes,nec choreas accedatis ſatanicas. Vide nãq; quid
inuenerit diabolus. Quoniã ipſa ſcenæ , & eorũ quæ
illic inhoneſtè gerũtur,natura,mulieres abegit, in ip-
ſum mulierẽ conclaue,& contubernium theatri tur-
pitudinem abduxit,molles dico & ſcorta. Hanc per-
niciem lex & conſuetudo nuptiarum ſubintroduxit:
imò verò non nuptiarum.Abſit,ſed noſtrę mollitiei.
Quid facis homo?Ignoras quid facias? Vxorem ca-
ſtitatis,& puerorũ procreandorũ gratia ducis. Quid
igitur ſibi volũt ſcorta?Vt maior,inquis, ſit hilaritas.
D Atqui nõne ſunt iſta inſipiẽtiæ?Probro afficis ſpon-
ſam,probro vocatas ad nuptias.Si enim talibus dele-
ctantur,probrum eſt res iſta. Si mulieres fornicarias
dedecoroſas videre magnificentiã quandam adfert,
qua ratione non & ſponſam protrahis,vt & ipſa ſpe-
ctetur?Omnino ignominioſũ & turpe eſt,viros mol-
les & ſaltantes,omnémque ſatanicam pompam in æ-
des introducere. Memores eſtote, inquit, vinculorũ
meorum.Vinculum eſt coniugium, vinculũ præſcri-
ptum à deo.Solutio eſt ſcortum,imò diſſolutio.Poſ-
ſunt aliis exhilarari nuptiæ,vt menſis multiplicatis,&
veſtimentis præcipuis.Non amputo talia, ne videar
admodum agreſtis. Quanquam Rebeccæ ſuffecerit
ſolũ theriſtrum.Sed non amputo.Liceat veſtimentis
ſplendeſcere,liceat exhilarari præſentia venerabiliũ
virorum, venerabilium matronarum. Quid ridicula
illa,quid monſtra inducis? Dic quæ ab ipſis audias.

Sed erubeſcis ea dicere? Erubeſcis, & cogis illos ea
facere?Si bonũ & honeſtum eſt quod faciunt,quam-
obrem non & ipſe hoc facis?Si verò turpe, quur aliũ
cogis? Omnia oportebat caſtitate plena eſſe, omnia
grauitate,omnia honeſtate. Contrarium verò video,
laſciuè ſaltantes, ſcilicet, veluti camelos & mulos.
Virgini thalamus duntaxat conueniens eſt. At pau-
percula eſt,inquis.Quoniam paupercula eſt,debet &
ornata eſſe.Habeat modeſtiam loco diuitiarum. Do
tem nõ habet quam det? Quid ergo illam & aliunde
contemptibilẽ facis,nempe ab iſta peruerſione?Lau-
do ꝗ virgines adſunt contubernalem ſuam honorã-
tes, ꝗ adſunt matronæ eam honeſtantes, quæ iam in
earum ordinem aſſumitur. Bene iſtud decretum eſt.
Sunt enim hi duo chori, virginum & nuptarum.
Iſtæ tradunt virginem, illæ excipiunt. Sponſa inter
iſtas eſt nec virgo iam nec vxor. Nam illinc progre-
ditur,& ad iſtũ matronarum cœtum accedit. Scorta
verò quid adſunt?Debebãt intimè occultari exiſten-
tibus nuptiis,debebãt defodi.Fornicatio quippe nu-
ptiarũ corruptela eſt.Nos verò ſcorta ad nuptias du-
cimus?Et quando quicquam aliàs etiam verbotenus
facitis, ad vitanda aduerſa auguramini.Quemadmo-
dum & quando ſeminatis,quãdo vinum ex torcula-
ribus exhauritis,quæ vappam indicant, an nõ ſecer-
nitis?Hîc verò vbi ſeruãda eſt caſtitas,vappam indu-
citis?Hoc enim eſt fornicatio. Quando vnguentum
odoriferũ conficitis,nihil quod fœtidum ſit adiungi
ſinitis.Vnguentum ſunt nuptiæ.Quid ergo cœni fœ-
torem dum vnguentũ hoc paratur inducis? Quid di-
cis?Saltat virgo,& nõ pudefacit cõtubernalẽ?Opor-
tet enim eã grauiorem eſſe quàm iſta ſit.Iſta enim ex
vlna ſponſi,non ex palæſtra progreſſa eſt.Neq; enim
omnino in nuptiis virgo comparere debet. Non vi-
des quomodo in regiis qui honoratiores ſunt, intus
ſint apud regẽ:qui verò contẽptiores,extra? Etenim
intus eſto apud ſponſam. Sed caſta in domo mane, *μὴ ἐκπόμπευε τὴν παρθενίαν.*
ne virginitatem tuam probroſam oſtẽtando reddas.
Adſtat vterq; chorus.Hic quidem, qualem det oſtẽ-
dens,iſte verò vt eam cuſtodiat. Quid virginitatem
dedecore afficis? Si enim tu talis, talia, & ſi tu ab illa
amari cupis:nundinatoris,& olerum venditoris,opi-
ficiſq; ſunt iſta.Non ſunt hæc turpia? Turpe nanque
præter decorum agere,etiã ſi filia regis ſit.Non enim
impedit paupertas, non vitæ inſtitutum & conditio.
Etiam ſi ſerua ſit virgo, in caſtitate maneat. Nam in
Chriſto Ieſu neq; ſeruus eſt,neq; liber. Non theatrũ *Galat.3.d*
ſunt nuptiæ:myſteriũ ſunt,& typus rei magnæ.Si ty-
pum non vereris, reuerere tamen illud cuius typus
eſt. Myſterium hoc,inquit,magnum eſt. Ego autem *Epheſ.5.g*
dico in Chriſto & in eccleſia.Eccleſiæ typus ſunt nu-
ptię,& Chriſti,& tu ſcorta inducis?Si ergo neq; vir-
gines ſaltabũt,inquis,neq;nuptę quis ſaltabit?Nemo.
Quæ enim ſaltandi neceſſitas?In Græcorũ myſteriis
ſaltationes ſint:in noſtris verò,ſilentiũ,decorum,pu-
dor,& modeſtia.Magnũ celebratur myſteriũ.Abſint
ſcorta,abſint profani:quomodo myſteriũ eſt? Con-
ueniunt duo,& faciunt vnũ. Quamobrem? quando-
quidẽ ingreditur,nec ſaltatio,nec cymbala,ſed pluri-
mum eſt ſilentij,plurimũ quietis: quãdo verò cõgre-
diuntur,non inanimatam quandam imaginem, neq;
imaginẽ alicuius eorum quæ ſunt ſuper terrã, ſed ip-
ſius dei,& iuxta ſimilitudinẽ eius procreaturi, tãtum
inducis tumultũ,& eos qui adſunt turbas,ſpõſãq; pu
dore ſuffundis ac territas?Veniũt vnum corpus futu-
ri:ecce

A ri:ecce rurſus dilectionis myſterium. Si duo non fie-
rent vnum, non efficerẽt multos quouſq; duo mane-
rent.Quando verò in vnitatem deueniunt, tunc effi-
ciunt.Quid hinc diſcimus? Magnam eſſe vnitatis po-
tentiam.Prouidẽtia & induſtria dei vnum hominem
primum in duos initiò diuiſit, & vt oſtenderet quòd
etiam poſteaquam eum in duos diuiſiſſet, vnus tamẽ
maneret,non permiſit vnũ ex illis ad procreationem
ſufficere.Nõ enim adhuc vnus eſt,ſed dimidiũ vnius.
Atq; id liquet,ꝗ liberos non procreat, quemadmo-
dum & prius. Vides coniugij myſteriũ? Fecit ex vno
vnum:& rurſus cùm duos illos vnum feciſſet, ita vnũ
facit,vt & nunc ex vno generetur homo. Vxor enim
& vir non ſunt homines duo,ſed vnus homo. Poteſt
autem hoc multis etiam certificari:Vtpote à Iacobo,
Gene.1.d à Maria matre Chriſti,ex eo quod dicitur,Maſculum
B & fœminam fecit eos.Si hic quidem caput, illa verò
corpus:quomodo duo ſunt?Quapropter illa quidem
diſcipuli,hic verò doctoris locũ ſuſtinet: hic princi-
pis,illa ſubiectæ.Et ab ipſo corporis fingendi modo
deprehenderit quis duos eſſe vnũ. Nã ex coſta facta
eſt Heua:vt quaſi ſemiſecta duo fuerint.Propterea &
Ibid.2.c.d adiutoriũ vocat,vt oſtendat eos vnum eſſe. Propter-
ea patri & matri cohabitationẽ pręfert.Et pater ſimi
liter gaudet nubẽtibus & filia & filio,tanquã ad pro-
prium mẽbrum properante corpore. Et cùm tantus
fiat ſumptus,pecuniarúmque imminutio, non tamen
patitur innuptam negligi.Quemadmodum enim di-
uiſa & ſeparata vtrinq; carne inutilis eſt ad filiorum
procreationem vterq;:ita & vterq; ad præſentis vitæ
ſubſiſtentiã inutilis eſt. Propterea & propheta dicit,
Pſa.141.a & 142.b Defectio ſpiritus tui. Quomodo verò fiunt ad carnẽ
C vnam? Quemadmodum ſi quod in auro puriſſimum
Locus videtur habere defectum. eſt,abſtractũ alio miſcueris auro:ita ſanè & hîc,quod
pinguiſſimum eſt, mulier quaſi conflante voluptate
acceptum,nutrit ac fouet,collatóq; de ſuo quod ha-
bet,virum reddit.Eſt autem puer inſtar pontis cuiuſ-
dam.Tres itaq; vna fiũt caro, puero ambos in vnum
vtrinque coniungente. Quemadmodum enim ſi ex
duabus ciuitatibus fluuio interlabẽte diſſectis per põ
tem illas vtrinq; coniungentem, vna fieret: ita & hîc
eſt,& amplius etiam: quandoquidem pons ipſe ex v-
triuſq; ſubſtantia eſt iuxta hanc rationem, ſicut cor-
pus & caput,vnum corpus ſunt.Nam collo quidẽ di-
uiduntur,attamen nõ magis diuiduntur, quàm con-
iunguntur. Medium enim exiſtens vtraq; coniungit.
Atque hîc fit,quemadmodum ſi chorus diuulſus,vna
quidẽ ſui parte hinc à ſiniſtra prehenſa, altera verò à
D dextera,vnum efficiat:aut quẽadmodum qui animo
territi ac perculſi ſunt,illi ſi manus inuicem porrexe-
rint,vnum fiunt. Manus enim expanſæ duos eſſe non
ſinunt.Propterea & diligẽter nõ dixit,Erunt vna ca-
rõ,ſed ad carnem vnam, coniuncta ea quæ pueri eſt.
Quid ergo ſi puerum nõ habuerint? Non erunt duo.
Commixtio quippe hoc facit. Cõfudit & cõmiſcuit
vtrorumq; corpora.Et quẽadmodum ſi quis vnguẽ-
tum oleo immiſceat,totũ vnum efficit:ita ſanè &hîc.
Noui cõplures ex dictis pudore ſuffundi, atq; huius
cauſa ſunt quæ dixi,nẽpe laſciuia & petulãtia. Quòd
Vide annotationes. nuptiæ ad hunc modum fiunt, ꝗ ita corrumpuntur,
cauſam iſtam infamem reddidit. Nam honorandæ
ſunt nuptiæ, & impollutus matrimonij congreſſus.
Quid pudet rei honeſtæ? Quid erubeſcis in eo quod
impollutum eſt?Hæreticorum hoc eſt,eorum eſt,qui
in nuptias ſcorta introducũt. Propterea purgare nu-

ptias volo,vt ad propriã nobilitatem reducantur, vt
hæreticorũ ora obſtruãtur. Vituperatur donum dei,
radix generationis noſtrę. Multum ſtercoris & cœni
circa hanc radicẽ eſt.Iſtud ergo ſermone hoc expur-
gemus.Suſtinete igitur paululum. Nam & qui cœno
occupatur,fœtorẽ tolerat.Demõſtrare volo,non de-
bere vos in iſtis pudore ſuffundi,ſed potiꝰ in illis quę
facitis.Deum itaq; condemnas,qui rem iſtam ita ſan
ciuit.Dicã quomodo & eccleſiæ ſit myſterium,quẽ-
admodum Chriſtus ad eccleſiã venerit,quemadmo-
dum illa ex eo facta ſit,íſque eam congreſſu ſpirituali
acceſſerit.Nam deſpondi vos, inquit, vni viro virgi- *2.Co.11.a*
nem caſtã. Deinde & ex eo nos eſſe dicit,ex mẽbris
eius,& ex carne eius.His omnibus itaq; conſideratis,
nõn pudeat nos tanti myſterij. Aduentus Chriſti ty-
pus ſunt nuptię,tu verò inebriaris?Dic mihi, Si vide-
ris imaginem regis, an veluti re turpi viſa erubeſces?
Nequaquam. Vidẽtur quidem quę in nuptiis facitis, *ἀδιάφορον ἄγαν πρᾶγμα.*
leuia eſſe,ſúſq; déque facienda,ſunt verò magnorum
malorũ cauſa. Omnia iniquitate plena ſunt. Obſcœ-
nitas,inquit,& vrbanitas ex ore veſtro nõ procedat. *Epheſ.5.a*
Omnia verò illa obſcœnitas ſunt,& ſtultiloquium,&
vrbanitas:neq; id vulgariter, ſed cũ exaggeratione.
In artificium enim res abiit, & magnis extollũtur en-
comiis qui eam exercẽt.Peccata, inquã artificium fa
cta ſunt.Neq; triuialiter illa exercemus,ſed ſtudioſè,
& cum peritia.Et diabolus præterea rerum ſuarũ hîc
probè ducẽ agit.Vbi enim ebrietas, laſciuia,vbi tur-
piloquiũ eſt,ibi diabolus adeſt,officium ſuum impẽ-
dens,iſtis videlicet ineſcatus. Myſteriũ Chriſti cele-
bras,& diabolũ aduocas?Fortè grauem me & onero-
ſum putatis.Nam & hoc magnę peruerſionis eſt,ꝗ &
qui reprehendit,riſu, veluti auſterus, dignus eſſe pu-
tatur.Nõ auditis quid Paulus dicat? Quicquid fece- *1.Co.10.g*
ritis,ſiue edatis,ſiue bibatis,ſiue aliud q̃d faciatis om
nia ad gloriam dei facite. Vos verò omnia ad diffa-
miam & ignominiam. Prophetam nõ auditis dicen-
tem : Seruite domino in timore, & exultate illi cum *Pſal.2.c*
tremore? Vos verò lætitia reſoluimini. Nequit enim
fieri,vt & ad hunc modum lætemini, & cautè agatis.
Vis audire concentus ſuaues? Maximè quidem non
oportebat.Veruntamẽ permitto,ſi ita vis.Non tamẽ
ſatanicos audias,ſed ſpirituales. Vis videre ſaltantes?
Vide chorum angelorum.Et quomodo,inquis,vide-
re potero?Si iſta ſpurca abegeris,veniet & Chriſtꝰ ad
has nuptias:Chriſto verò præſente, adeſt etiã ange-
lorum chorus.Si voles & miracula faciet,quẽadmo-
dum tunc, faciet & nunc ex aqua vinum, multóque
præclarius.Concupiſcentiam diſſolutam, fluxam, &
frigidam immutabit,& in ſpiritualem transferet:hoc
eſt ex aqua vinum facere. Vbi tibicines ſunt, nuſquã
Chriſtus eſt.Sed ſi illuc ingreditur,primũ illos eiicit,
atq; tum demum mirabilia patrat.Quid ſatanica põ-
pa iniucundius & moleſtius? Vbi omnia ſunt incon-
dita, ibi & omnia ſunt deformia. Si verò etiam con-
ditum quicquam ſit,rurſus omnia turpia, omnia iniu
cunda.Nihil virtute ſuauius, nihil honeſtate dulcius,
nihil grauitate deſiderabiliꝰ. Faciat quiſquã nuptias,
quales ego dico,& videbit voluptatem. Quales illas?
Attendite. Primum virgini quæras virum, qui verè *Quomodo*
virum & tutorem illi pręſtet,tanquam corpori caput *ſint inſti-*
impoſiturus,tanquam non mancipium illi,ſed filiam *tuẽdæ nu-*
traditurus.Pecunias non quæras, non generis ſplen- *ptiæ.*
dorem,nõ familiam magnificam, vana ſunt hæc om-
nia,ſed animi quæras pietatem,manſuetudinem, ve-

Universidad de Deusto Biblioteca

ram prudentiam,dei timorem ſi voles filiam tuam iucundè viuere.Nam ſi ditiorem quæſieris,non ſolū illam nihil iuueris,ſed & dāno affeceris,pro libera ſeruam iam factā.Tantum enim voluptatis ex aureis ornamētis non capiet, quantum moleſtiæ ex ſeruitute. Ne quæras itaq; iſta,ſed eum qui pari ſit ſorte. Si verò iſtud fieri nequiuerit,pauperiorē magis q̃ opulentiorem quære, ſi quidem non vis vendere domino, ſed viro elocare filiam.Poſteaquā diligenter viri virtutem cōpertam habes, filiámq; iam elocare ſtatuis, ora Chriſtum,vt adſit. Neq; enim pudebit illum adeſſe. Myſterium eſt aduentus & incarnationis ipſius. Tum igitur potiſſimum ora,vt talē det ſponſum. Ne ſis deterior ſeruo Abrahæ,qui in tantā amādatus peregrinationem nouit quò confugiendum eſſet, quapropter & planè voti compos euaſit.Quando ſatagis virúmq; inquiris,ora,dic deo:Quem tu voles, diſpone.Cōmenda illi cauſam. Honoratus abs te honore iſto,vicem rependet.Duo autē facienda ſunt: vnum, vt illi negocium concredas:alterū, vt talem quæras, qualē ille honeſtum voluerit.Quando igitur nuptias facis,ne circumeas domos:† ſpectacula & veſtes coloratas oſtētaturus. [† ſpecula.] Non enim ad oſtētationē res iſta inſtituta eſt.Neq; in pompam inducas filiam,ſed exhilaratis ędibus tuis ex iis quæ in illis habes, voca vicinos,& amicos,& cognatos quoſcūq; noueris probos,iſtos voca:& vt illis quæ adſunt, cōtenti ſint admone.Saltantiū adſit nemo.Illic enim ſuperfluus eſt ſumptus,& dedecoroſus:voca Chriſtū ante reliquos omnes.Noſti per quē illū vocaturus ſis? Qui vni,inquit,ex minimis meis quicquam facit,mihi facit. [Mat.25.d] Ne putes rem fore moroſam & ingratā, pauperes ad nuptias vocare propter Chriſtū. Moroſum eſt & ingratum ſcorta vocare. Pauperes enim vocare diuitiarū eſt occaſio,illud verò,ſubuerſio. Orna ſponſam non ornamentis illis quæ ſunt ex auro, ſed manſuetudine & pudore,& conſuetis indumentis, loco cuiuſuis ornatus aurei,& intextorum, & vt rubore ſuffundatur, pudeſcátq; dum præter inſolitum amicitur & tractatur,& vt illa nō quęrat.Nullus ſit tumultus,nulla turba.Vocetur ſponſus,accipiat virginē. Prandia & cōuiuia non ſint ebrietate plena, ſed ſatietate iucunda. Vide quot hinc bona, ſi perpenderimus quæ ad iſta pertinent.Ex his verò nuptiis quę nunc habentur, (ſi tamen nuptiæ & non magis pōpæ vocandæ ſunt)vide quot mala.Mox atq; abſoluti ſunt thalami nuptiales,adeſt ſolicitudo ac timor ne quid defectuū incidat,atq; ita voluptatē iſtam excipit mœſtitia intolerabilis.Sed hæc quidē eorum eſt ſolicitudo qui affines ſunt & cognati:imò neq; ipſa ſponſa ab illa libera eſt,ſed quæ poſt nuptias eueniunt,iſtam ſolam potiſſimum angūt omnia.Quòd enim videt omnia perdita domúmque deſolatam, mœſtitiæ cauſa eſt. Illic Chriſtus,hîc ſatanas,hîc triſtitia, hîc cura: illic voluptas,hîc dolor,hîc ſumptus,illic nihil tale: hîc dedecus,illic decorum:hîc inuidia,illic candor:hîc ebrietas,illic ſobrietas,illic ſalus, illic caſtitas & modeſtia. His itaq; conſideratis, ſiſtamus hactenus malū iſtud, vt deo placentes bona diligentibus ipſum promiſſa aſſequi mereamur gratia & benignitate &c.

Commentariorum D. Ioannis Chryſoſtomi in epiſtolam ad Coloſſenſes,finis.

IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES

priorem expoſitio patris noſtri ſanctæ memoriæ Ioannis Chryſoſtomi, Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, Vuolfgāgo Muſculo interprete Authore damnato

Homilia prima.

Paulus & Syluanus & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſiū in deo patre & domino Ieſu Chriſto,gratia vobis & pax. Gratias agimus deo pro vobis ſemper, mentionem veſtri in precationibus noſtris facientes, indeſinēter memores veſtri,propter opus fidei,& laborem charitatis,& tolerantiam ſpei, quæ eſt in domino noſtro Ieſu coram deo & patre noſtro.

QVānam ratione cum † Philippenſibus] ſcribens Timotheum ſecum haberet, non etiam illic eum ſibi coniunxit, maxime cum illis eſſet bene notus & præclarę æſtimationis,(Nā probationem eius, inquit, noſtis, ꝙ vt filius mecum veluti cum patre ſeruierit.Et iterum: Neminem habeo pari mecum animo præditum, qui germanè res veſtras curaturus ſit) cum hic eum ſibi adiungat?Mihi videtur,quòd eum illic mox fuerit ad eos miſſurus,atq; ideo ſuperfluum fuiſſe ſi ſimul ſcripſiſſet, qui eueſtigio erat literas ipſas ſubſequuturus & occupaturus. [† Epheſiis, habet cod. Ver. cui cōſentit Theo. & ad Phi. ſcribēs ſibi Timotheū cōiungit. ea tamen hic citat quæ ad philip. ſcribuntur cap.2.c] Dicit enim, hunc ſpero me cōfeſtim miſſurum.Hic vero non ita, ſed iam primum ab ipſis reuerſus erat, atq; ideo merito ſtatim ad eos ſcribit. Nuper enim,inquit, cum veniſſet Timotheus ad nos à vobis. [Infr.3.b] Quare vero Syluanum illi præponit, cum tamē mille bonorū teſtimonia ei contulerit,omnibúſque illum præpoſuerit?Forte hoc ideo factum eſt, ꝙ is pro ſua magna animi modeſtia hoc ita fieri orauerit & obſecrauerit.Quoniam enim doctorem videbat adeò animo humili,vt diſcipulum ſibi coniungeret,multo magis hoc ipſe vltrò quæſiuit, illúmq; ita ſubſequutus eſt. Paulus enim, inquit, & Syluanus & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicēſium. Nihil hic de ſeipſo ponit,nec Apoſtolum ſe nec ſeruū Chriſti vocans.Mihi videtur ob id authoritatem ſuam non poſuiſſe,ꝙ iſti recens eſſent in fide inſtructi,ſuiq; nondū experientiam cepiſſent,eſſētq; adhuc initium prędicationis ad eos factæ.Eccleſiæ,inquit,Theſſalonicēſium.Bene:Poſſibile enim eſt paucos eos fuiſſe & nōdum compactos & ſolidos. Quapropter eos per nomen eccleſiæ conſolatur. Nam vbi multum iam elapſum erat temporis,& magna eccleſiæ congregatio, non poſuit hoc eccleſiæ nomen.Quoniam vero multitudinis nomen plerunque eſt eccleſiæ nomen, & congregationis iam iuſtæ & abſolutæ, propterea eos ita eccleſiam vocat. In deo, inquit,patre & domino Ieſu Chriſto, Eccleſiæ Theſſalonicenſium, inquit, in deo. Ecce rurſus illud, in deo, de patre & filio.Erant enim multæ eccleſiæ tam Iudaicæ quàm Græcæ. Sed ei, inquit, quæ in deo eſt. Magna eſt iſta dignitas,&cui par eſſe nihil queat,ſi in deo eſt eccleſia. Vtinam & iſta eccleſia vere ita vocetur. Vereor autem eā procul eſſe ab hac appellatione. Si quis enim fuerit

fuerit peccati ſeruus nō poterit in deo eſſe dici. Gratia vobis & pax.Vides illum epiſtolam mox ab encomiis ordiri? Gratias agimus deo pro omnibus vobis ſemper mentionē veſtri in precationibus noſtris faciētes.Quòd enim deo pro illis gratias agit,teſtimonium perhibētis eſt plurimum eos promouiſſe: deinde quando non ſolum ipſi laudantur, ſed & deo gratiæ aguntur,tanquam qui totum perfecerit, modeſtiam quoq; eos docet,tantum non dicens,quoniam totū eſt diuinæ virtutis.Quòd igitur gratias agit, virtutum fit gratia:quod vero meminit eorum in precationibus,dilectionis eſt quā habebat erga eos. Poſtea quod & plerunq; facit, non ſolum in precationibus eorū recordatur, ſed & extra precationes. Indeſinenter,inquit,memores veſtri propter opus fidei,& laborem charitatis, & tolerātiam ſpei quæ eſt in domino noſtro Ieſu Chriſto coram deo & patre noſtro. Illud,indeſinēter memores veſtri, idem eſt atq; memores veſtri coram deo & patre,aut laboris charitatis veſtrę memores corā deo & patre noſtro,aut ſimpliciter indeſinēter veſtri memores. Etem̄ illud quidem,indeſinenter veſtri memores,ne putes ſimpliciter dictū eſſe, ſubiunxit, coram deo & patre noſtro: hoc vero quoniam nemo hominum quę fiebant laudabat,nemo mercedem rependebat, coram deo, inquit,laboratis.Quid eſt opꝰ fidei?Quòd nihil,inquit, inſtātiam veſtram infregit. Hoc enim opus eſt fidei. Si credis,omnia patere:ſi non pateris,non credis.Etenim an talia nō ſunt quæ nobis promiſſa ſunt,vt credētem etiam mille mortes pati malle oporteat quàm ipſis excidere?Propoſitū eſt regnum cœlorum,& immortalitas,& vita æterna.Itaq; qui credit,omnia patitur.Proinde fides per opera probatur. [Fides per opera probatur.] Meritò ſanè quis dixerit nō ſimpliciter illā,ſed per opera probari & oſtendi,per inſtātiam, per animi promptitudinem & alacritatem.Et propter laborē dilectionis, inquit. Quis labor fuerit ſimpliciter ac vulgariter diligere? Nullus planè.Germane vero diligere, multum habet laboris.Quando enim innumera mouentur,quæ à dilectione nos abducere conantur,nóſq; aduerſus omnia reſiſtimus,nōne labor eſt,dic quæſo? Quid enim non paſſi ſunt illi,ne à dilectione deficerent? Nónne in hoſpitem Pauli irruerunt qui prædicationem impugnabant, [Act.17.b.] & illo non inuento Iaſonem ad ciuitatis magiſtratus traxerūt? An modicus erat hic labor dic mihi ſemina nondū bene radicata,nondū ſolida tantam ferre hyemem,tantas tentationes? Et ſatisfactionem quoq; ab illo poſtularunt,qua is data, Paulū dimiſit. An parum hoc erat,dic mihi? Non & ſeipſum pro illo in periculum coniecit?Hunc charitatis laborem hic dicit,ꝙ ita vincti fuerant.Et vide:Primū virtutes eorum dicit,& tunc quæ ſeipſum concernebāt, ne iactare ſeſe videretur, aut opinione ſolum & præſumptione eos diligere.Et tolerantiam, inquit. Non enim vno duntaxat tēporis articulo perſequutio eorum facta eſt,ſed indeſinenter.Neque ſolum Paulum doctorem impugnauerunt,ſed & diſcipulos.Si enim ita contra eos affecti erant, qui mirabilia faciebant, qui ſuſpiciendi erant,quid putas eos fuiſſe cōtra domeſticos & conciues ſuos, adeò ſubito deficientes? Quod & ipſis teſtificatur dicens: Quoniam imitatores facti eſtis eccleſiarum dei quę ſunt in Iudęa.Spei, inquit,quæ eſt in domino noſtro Ieſu Chriſto coram deo & patre noſtro. Hæc enim omnia fide geruntur & ſpe. Itaque non ſolum animi dexteritatem declararunt quę ab illis facta ſunt,ſed ꝙ & certa perſuaſione propoſitis prēmiis fidē habuerint.Nam hac ratione deus cōfeſtim perſequutiones exoriri permiſit,ne quis prædicationē hanc Euangelij temere & quadā aſſentatione conſiſtere diceret,& vt feruorē iſtorum probaret ac declararet,quódque non humana fuerit perſuaſio,ſed virtus dei,quę credētiū animis ita perſuaſit,vt ad mille quoq; mortes parati eſſent,id quod non fuiſſet,niſi mox Euangelij prædicatio radices egiſſet,immotáq; perſtitiſſet. *Scientes fratres dilecti electionem veſtram, quoniam euangelium noſtrum non fuit ergà vos in ſermone tātum,ſed & in virtute,& in ſpiritu ſancto,& in multa certitudine,quemadmodū noſtis, quales fuerimus inter vos veſtri gratia.* Quid ſcientes? Quomodo inter vos fuerimus.Hic & virtutes eorū attingit,ſed tecte.Vult enim prius encomia eorum exequi. Quod autē dicit tale eſt. Nouimus vos ex germanis eſſe, ex viris magnis, ex electis. Quapropter & nos omnia veſtri gratia ſuſtinemus.Quòd enim dicit, quales fuerimus inter vos,hoc declarat,quaſi dicat: quoniam cum magna animi promptitudine multáq; vehementia parati fuimus animas noſtras pro vobis tradere, idq; hoc nō mea ſed veſtri gratia,quoniam electi eratis. Quapropter & alibi dicit: Atque hoc patior propter electos. [2.Tim.2.b.] Nam pro dilectis dei,quid nō feras?Dicēs itaq; quod ſuum erat,tantum non dicit:ſi enim & dilecti& electi eſtis,merito omnia ſuſtinemus. Non enim eos ex eo ſolum ꝙ laudat, confirmat, ſed & ex eo quòd admonet:quomodo & ipſi virilem præſtiterint dexteritatem,aliorum alacritati correſpondētem, Dicit igitur. *Et vos imitatores noſtri facti eſtis & domini,recipientes ſermonem in afflictione multa,cum gaudio ſpiritus ſancti.* Papæ quantum encomiū. Diſcipuli ſubito doctores euaſerunt.Non audierūt duntaxat ſermonem, ſed & in eandem cum Paulo altitudinem aſcenderunt. At hoc nihil eſt.Etenim vide quomodo eos extollat dicens: Imitatores facti eſtis domini. Quomodo? Recipientes, inquit, ſermonem in tribulatione magna, cum gaudio ſpiritus ſancti. Non ſimpliciter cum tribulatione,ſed cum magna. Atq; hoc ex actis Apoſtolicis cognoſci poteſt,nempē quomodo perſequutionē in eos excitauerint.Et omnes, inquit, magiſtratus [Act.17.b] ciuitatis permouerūt,& ciuitatem concitauerunt aduerſum eos.Nec poteſt dici,inquit,ꝙ afflicti quidem ſitis,& credideritis,verum dolētes,ſed etiā cum gaudio,id quod & Apoſtoli fecerunt,gaudentes ꝙ digni [Act.5.g] habiti eſſent qui pro nomine Ieſu cōtumelia afficerentur. Hoc enim demum in hac re præclarum eſt. Quanquam neque illud parum eſt, ꝙ afflictiones vel quoquo mobo ferūtur.Hoc vero eorum eſt,qui iam humanam naturam tranſcenderunt, corpúſq; habēt quaſi nullis paſſionibus obnoxium. Quomodo autē facti ſunt imitatores domini?Quoniam & ipſe quamuis multas afflictiones pertulerit,gauiſus tamē eſt.Ad hoc enim ſponte ſua venit, & noſtri gratia ſeipſum exinaniuit,conſpuendus,alapis percutiendus,& crucifigendus,atq; ita gauiſus eſt iſta patiens,vt patri dixerit,Glorifica me. [Ioan.17.a] Cum gaudio,inquit,ſpiritus ſancti.Ne quis dicat,quomodo dicis ī afflictione? quomodo cum gaudio?quomodo vtraq; conuenire poſſunt?ſubiunxit,cum gaudio ſpiritus ſancti. Afflictio in corporalibus,gaudium in ſpiritalibus. Quæ quidē cōtingunt aduerſa triſtia ſunt,quæ vero ex illis poſtea ſequuntur,non item. Non enim permittit ſpiritus. Poteſt itaq; fieri vt qui affligitur nō gaudeat, vt quā-

Universidad de Deusto
Biblioteca

doꝓpter peccata quis patitur, rurſus vt gaudeat qui
flagellatur, quando videlicet propter Chriſtum hoc
patitur. Talis eñ eſt ſpiritus ſancti gratia. Ex illis quę
videntur triſtia, gaudiũ & iucunditatem elicit. Affli-
xerunt vos, inquit, & perſequuti ſunt. Sed non deſe-
Dan.3. ruit vos ſpirit⁹ ne in illis quidẽ. Queadmodũ in igne
cœleſti rore perfuſi ſunt tres pueri, ita & vos in tribu-
lationibus. Sed vt illic rore perfundi non eſt ex ignis
natura, ſed ſpiritu perflante, ita & hic. Non enim na-
tura afflictionum hoc habet, vt gaudium pariant, ſed
iſtud ex ea eſt afflictione, quæ propter Chriſtũ tole-
ratur, & ex ſpiritu irrorãte, & per caminum tentatio-
num in requiem ac recreationem conſtituente. Cum
gaudio, inquit. Nõ ſimpliciter, ſed multo. Hoc enim
eſt ſpiritus ſancti. *Adeo vt fueritis exẽplo omnibus in Ma-
cedonia & Achaia credẽtibus.* Atqui poſtremo ad eos ve
nerat. Sed ita, inquit, reſplẽduiſtis, vt eorum qui vos
pręuenerant, doctores facti ſitis. Atq; iſtud apoſtoli-
cum eſt. Nõ enim dixit, vt exemplo facti ſitis ad cre-
dendum, ſed illis qui iam credebãt, exemplo facti e-
ſtis. Quomodo in deũ credere oporteat, vos docui-
ſtis, qui mox atq; crediſtis, certamina ingreſſi eſtis.
Et in Achaia, inquit: Hoc eſt, in Hellade. Vide quid
animi poſſit alacritas, quòd nec tẽpore, nec medita-
tione opus habeat, ſed ſufficiat ſeipſum dũtaxat exhi
buiſſe, ita vt mox oĩa perfecta ſint. Ad hũc itaq; mo-
dũ cũ poſteriores ad Euãgelij prædicationẽ acceſſe-
rint, primorũ facti ſint doctores. Nemo igitur de-
ſperet, etiã ſi multo cõſumpto tempore nihil effece-
rit. Poteſt modico ſpacio tãtum perficere, quantum
ne anteriori quidẽ tẽpore potuiſſet. Si enim qui nõ-
dum crediderat tantũ mox initio reſplenduit, multo
magis hoc poterunt qui iam crediderũt. Nemo rur-
ſum ex hac cogitatione pigritiam inducat, cognito
iam ꝙ breui momento totum acquirere licet. Incer-
Infr.5.a tum enim eſt quid futurum ſit, & dies domini furis
inſtar eſt, ſubito dormientibus nobis imminens. At ſi
non dormierimus, non vt fur nos adobruet, neq; im-
paratos abducet: Si enim vigilauerimus & attẽti fue-
rimus, non iam tanquam fur nos inuadet, ſed vt nun-
cius regius ad pręparata nobis bona vocabit. Si vero
dormierimus, vt fur aderit. Nemo igitur obdormiat,
nemo piger ſit ad virtutẽ. Hoc eñ dormire eſt. Igno-
ratis quomodo dormiẽtibus nobis res noſtrę ſecuræ
non ſint? quomodo inſidiis obnoxiæ? Quando vero
vigilamus, tanta cuſtodia non egemus. Quando dor-
mimus, etiam cum magna cuſtodia, plerunq; noſtra
amittimus: & oſtia, & repagula, & vigiles, & prouigi-
les, & tamẽ ſubingreditur fur. Quid autem iſta dico?
Quòd ſi vigilauerimus, nihil opus fuerit aliorum au-
xilio. Si vero dormierimus, nihil nos iuuerit vel mul-
ta aliorũ cuſtodia, ſed cum illa quoq; noſtra perditu-
ri ſumus. Bonum eſt ſanctorũ precibus frui: ſed quã-
do & ipſi ſeduli & vigiles fuerim⁹. At quid mihi opus
eſt, inquis, aliorum precibus, quando ipſe ſedulus &
dexter fuero? Ne conſtituas teipſum eò, vt opus illis
habeas. Neq; ego hoc volo. Verum ſemper indigen-
tes ſumus, ſiquidem recte ſapuerimus. Paulus non di-
xit, quid mihi precibus aliorum opus eſt? tametſi illo
† nõ eſſent digniores. † eſſent indigni] qui pro eo precabantur, imò neque
pares, & tu dicis, quid mihi opus eſt aliorũ precibus?
Petrus nõ dixit, quid mihi neceſſe eſt vt pro me ore-
Act.12.a tur? Precatio, inquit, fiebat ſine intermiſſione ab ec-
cleſia ad deum pro eo. Et tu dicis, quid mihi aliorum
precibus opus eſt? Propter hoc ipſum opus habes, ꝙ

A te putas illis non habere neceſſe. Etiã ſi Paulo ſimilis
eſſes, opus tamen haberes aliorũ precationibus. Non
extollas teipſum, ne humilieris. Sed queadmodũ di-
xi, ſi nos ipſi in virtutis ſtudio ſeduli fuerimus, effica-
ces erũt, & preces aliorũ pro nobis. Audi quid Paul⁹
dicat: Noui enim, inquit, ꝙ hoc mihi cedet ad ſalutẽ, *Ad Phil. 1.c.*
per veſtram precationẽ ac ſubminiſtrationem ſpiri-
tus IeſuChriſti. Et iterũ: Simul adiuuantibus & vobis *2.Cor.9.b*
per deprecationẽ pro nobis, vt ex multis perſonis ꝓ
dono in nos collato per multos gratiæ agantur pro
nobis. Et tu dicis, quid opus mihi eſt aliorũ precib⁹?
Si vero deſides fuerimus, nemo nos iuuare poterit.
Quid profuit Hieremias Iudæis? An nõ tertio deum *Hier.7.d*
pro illis interpellauit, & viciſſim tertio audiuit: Neq;
oraueris neq; obſecraueris pro populo iſto: nõ enim
exaudiam te? Quid Saülem iuuit Samuël? An non ad *1.Reg.15.c*
extremum vſq; diem lugebat illum, non tantum obi-
B ter precabatur? Quid profuit Iſraëlitis? Non dicebat: *1.Reg.12.d.*
Mihi vero abſit ita delinquere vt ceſſem pro vobis
orare? Nõ omnes perierunt? Nihil ꝓſunt, inquis, pre-
ces? Proſunt plurimum. Sed quando & nos aliquid
ſategerimus. Adiuuant enim & auxiliãtur. Adiumen-
to autem quis & auxilio ei demum fuerit, qui & ipſe
operatur. Si verò deſes & ocioſus manſeris, non ma-
gnopere iuuaberis. Alioqui ſi preces tantũ poterunt,
vt nos quanquam deſides & ocioſos, in regnum in-
ducant, quamobrem non omnes Græci Chriſtiani
fiunt? An non pro vniuerſo mundo oramus? Non &
Paulus hoc fecit? Non oramus vt omnes conuertan-
tur? Quî fit ꝙ mali non redduntur boni? Quòd nihil
de ſuo adferunt. Plurimum igitur proſunt preces, ſed
quando & nos quod noſtrum eſt fecerimus. Vis di-
C ſcere quantum proſint preces? Conſidera mihi Cor- *Act.10.d.*
nelium & Tabitham. Audi quoq; quid Iacob dicat *Ibid.9.g.*
ad Labã: Niſi adfuiſſet mihi timor, inquit, patris mei, *Gen.13.f*
iam vacuũ me dimiſiſſes. Audi rurſus & deum dicen- *4.Reg.19.g.*
tem: Protegã, inquit, ciuitatem iſtam propter me, &
propter Dauid ſeruum meũ. Sed hoc dixit, cum eſſet
Ezechias rex iuſtus. Nam alioqui ſi efficaces ſunt pro
vehemẽter quoq; malis factæ preces, quare non di-
xit hoc deus etiã cum Nabuchodonoſor illos adori-
retur, ſed ciuitatẽ hanc tradidit? Ideo ſcilicet, ꝙ plus
potuerit illorũ malitia. Rurſus idem ipſe Samuël pro
Iſraëlitis orauit, & efficax fuit precatio. Sed quando? *1.Reg.7.a*
Quãdo & ipſi bene placebant, & quieſcebãt, tunc &
hoſtes vincebãt. Et quæ neceſſitas eſt, inquis, vt alius
pro me oret, ſi ipſe bene placuero? Nunquam hoc di-
xeris homo. Neceſſe eſt, & multa prece neceſſe eſt.
D Etẽ audi quid deus de amicis Iob dicat: Et orabit, *Iob.42.b*
inquit, pro vobis, & remittetur vobis peccatũ veſtrũ.
Peccauerãt enim, verum non adeo magnum pecca-
tum. Sed idẽ ipſe iuſtus qui amicos ſuos precationis
beneficio ſeruauit, tempore Iudaico ſeruare non po-
tuit Iudæos pereũtes. Et vt hoc diſcas, audi quid per
Prophetam dicat deus: Si ſtarẽt Noë, Iob, & Daniel, *Eze.14.e*
nõ liberarẽt filios ſuos ac filias: inualuerat enim ma-
litia. Et iterum: Si ſtaret Moſes & Samuël. Et vide *Hier.15.a*
quomodo duobus Prophetis iſtud dicatur. Nã vtri-
que pro illis orauerant, ſed nihil aſſequuti fuerant.
Etenim Ezechiel inquit: Hei domine, delẽs ne reli- *Eze.9.b*
quias Iſraëlis? Deinde vt declararet illi Deus iuſte ſe
hoc facere, oſtendit ei peccata illorum, & vt oſtẽde-
ret ſimul non ideo ſupplicationẽ eius acceptam non
eſſe, quòd ipſum contemneret. Quaſi dicat, poterunt
iſta probare ꝙ non tui contemptu, ſed propter mul-
ta illorum

ta illorum peccata ſupplicationem tuam nõ accipio.
Veruntamẽ ſubiungit ac dicit: Etiã ſi ſtarent Noë, &
Ibid.14.d Iob, & Daniel. Et merito huic magis iſta dicit: ipſe
nãq; erat, qui multa paſſus fuerat. Iuſſiſti, inquit, vt in
Ibid.4.c ſtercore comederẽ, & comedi: iuſſiſti, & tonſus ſum:
iuſſiſti, ſuper latus vnum dormiui: iuſſiſti vt foramen
parietis onuſtus exirem, & exiui: abſtuliſti mihi vxo-
rem, & iuſſiſti ne lugerẽ, & non luxi, ſed tuli fortiter:
innumera alia illorum gratia feci, & iam te pro iiſdẽ
oro & non obſequeris? Non ꝙ te contemnam, in-
quit, hoc facio, ſed ſi & Noë, & Iob & Daniel etiã ꝓ
filiis ſuis orarent, nõ obſequerer. Et Hieremiæ rurſus
minora quidẽ ex præceptis dei, plura vero ex populi
malitia perpeſſo, quid dicit? Aut nõ vides, ĩquit, quid
iſti faciant? Etiam, inquit, faciunt. Sed vel mei gratia
quod precor facias. Hac itaq; ratione & ad iſtum di-
cit. Si Moſes & Samuël ſtarent. Moſes, inquã, primus
ille legiſlator, qui ſæpenumero illos periculis libera-
Exo.32.g uit, dicẽs: Siquidẽ peccatũ illis remittis remitte, ſi ve-
ro nõ remittis, & me dele. Si ergo is nunc eſſet, & iſta
Ibid.33.c diceret, nihil vtiq; aſſequeretur. Et Samuël quoq;, ꝗ
& ipſe eos aliquando liberauit, qui à primæua ætate
præclarus factus eſt. Nã de illo quidẽ loquutus ſum,
ꝙ vt amicus cum amico, ita viciſſim mecum cõtule-
rit, & non per ænigmata: de iſto verò, ꝙ in primæua
ætate illi apparuerim, & per iſtos placatus clauſam
1.Reg.3.a antea prophetiã reſeraui. Erat eñ, inquit, precioſum
& rarum verbũ Domini, nec erat viſio certa & expli-
cata. Itaq; ſi illi iã ſtarent, nihil proficerẽt. Et de Noë
Gene.6.b dicit: Iuſtus & perfect⁹ in generatione ſua. Et de Iob:
Iob.1.b irreprehẽſibilis, iuſtus, verax, & pius. Et de Daniele,
quem & deum eſſe putabant. His itaque cognitis, nec
ſanctorum preces contemnamus, neq; totum in illas
proiiciamus, hoc quidẽ ne deſideamus ac temere in-
ſidiis opprimamur: illud vero ne extra multũ lucrum
& profectum excidamus, ſed oremus etiã vt pro no-
bis precentur, manúmq; porrigant, adhęreamúſq; &
ipſi virtutis ſtudio, vt bona diligentibus deũ promiſ-
ſa conſequi valeamus, gratia & benignitate &c.

Homilia ſecunda.

*A Vobis enim pertonuit ſermo domini. Non ſolũ in Ma-
cedonia & Achaia, ſed & in omni loco fides ve-
ſtra, quæ in deum eſt, dimanauit, vt non habeamus
neceſſe quicquam loqui. Nam ipſi de nobis annunciant qualem
ingreſſum habuerimus ad vos, & quomodo cõuerſi ſitis ad deũ
à ſimulachris ad ſeruiendum deo viuenti ac veraci, & ad expe-
ctandum filium eius de cœlis, quem excitauit ex mortuis Ieſum,
qui liberat nos ab ira ventura.* Quemadmodum vnguen-
tum odoriferum fragrantiam ſuam in ſeipſo non de-
tinet occluſam, ſed longius illã emittit, & aërem odo-
re penetrans vicinorum quoq; ſenſus occupat: ita &
generoſi ac præclari viri virtutẽ ſuam in ſeipſis clau-
ſam non habent, ſed fama ſua multos iuuant, & me-
liores reddunt. Hoc igitur & tunc factum eſt. Qua-
propter dixit, adeò vt fueritis exemplo omnibus in
Achaia & Macedonia credẽtibus. A vobis enim per-
tonuit ſermo domini. Non ſolùm in Macedonia &
Achaia, ſed & in omni loco fides veſtra quę eſt in deũ
dimanauit. Doctrina itaque & eruditione, vicinos
quidem omnes repleuiſtis, admiratione verò ipſum
orbem. Hoc enim eſt quod dicit, in omni loco. Et nõ
dixit, rumore diuulgata eſt fides veſtra, ſed pertonuit.
Quemadmodum tuba clarè inſonante locus vndiq;
vicinus cõpletur: ita & clara eſt magnanimitatis ve-
ſtræ fama, tubæ inſtar clangendo orbem implere va-

A lens, & ad omnes vbiq; conſtitutos pari conſtantíq;
ſonitu appellere. Res enim magnificæ, clarius quidẽ
vbi fiunt decantantur, procul verò etſi decantentur,
non tamen ad hunc modum. A vobis igitur non ita,
ſed ſonitus inſignis & clarus vbiq; terrarum dimana-
uit. † Et vnde, inquis, hyperbolica non erant hæc ver *† Et addit vnde probet hyperbolica non eſſe hæc verba.]*
ba?] Etenim iſta Macedonum gens ante Chriſti ad-
uentum inſignis erat & illuſtris, & vbiq; decãtata ma
gis q̃ Romanorum. Et Romani hoc nomine præcla-
ri facti ſunt, ꝙ iſtos vicerunt. Quę nanq; Macedonum
rex perfecerit, nullo ſermone comprehendi poterũt.
Nam ex modica quidem ciuitate impetu facto pro-
rumpens, orbem tamen vniuerſum cepit. Propterea *Dani.7.b*
& tãquam pardalem alatam vidit eum propheta, ve-
locitatem eius hoc pacto, & vehementiam, & fer-
uorem, & ꝙ orbem terrę ſubitò trophæis ac victoriis
ſuis peruolaturus eſſet, declarans. Referunt autem, ꝙ
B cùm philoſophum quendam audiſſet dicentem, infi-
nitos eſſe mundos, amarum ingemuerit: eò ꝙ cùm in-
finiti eſſent mundi, ipſe propè ne vnum quidem vicif
ſet, adeò erat animo magno & elato: erat verò vbique
notus. Creuerat igitur ſimul cũ regis huius fama gen-
tis quoq; gloria. Dicebatur enim Alexander Mace- *Alexander Macedo.*
do. Itaq; & quæ illic fiebant, meritò vbiq; decanta-
bantur. Nihil enim quod inſigne ſit, latere poteſt. Ni-
hil autem res Macedonicę Romanis inferiores erãt.
Hoc verò & ipſum ex ipſorum eſt vehementi ſtudio
factum. Tanquam enim de animato quopiam, ita de
fide eorum differẽs dixit, In omnem locum fides ve-
ſtra egreſſa eſt. Ita erat ſedula & efficax, vt neceſſe nõ
habeamus quicquã loqui. Nam ipſi de nobis annun-
ciant, qualem ingreſſum habuerimus ad vos. Nõ ex-
C pectãt vt de vobis audiant, ſed qui præſentes nõ fue-
runt, neq; vos viderunt, eos qui & præſentes fuerunt
& viderunt, præoccupãt: adeò ſcilicet vbiq; fides ve-
ſtra rumoribus inclaruit, vt non habeamus opus illos
res veſtras narrando in idem ſtudij ducere. Quę nan-
que ex nobis audire debebant, ea pręoccupantes vl-
trò referunt. Et quanquam vbiq; talibus inuideri ſo-
leat, excellẽtia tamẽ fidei veſtræ hoc quoque ſupera-
uit, ita vt ipſi ſint certaminũ veſtrorum præcones. Et
quanuis ipſi ſint inferiores, neq; ſic tamẽ obticeſcũt,
ſed etiã præueniunt. Talibus verò exiſtentibus ſi nos
veſtra narraremus, ſuſpicionẽ ac diffidẽtiã pręferret.
Quid eſt quod dicit, qualẽ ingreſſum habuerimus ad
vos? Quòd plenus fuerit periculis, plenus innumeris
miraculis, ꝙ nihil horum vos perturbauerit, ſed nobis
non aliter adhæſeritis q̃ ſi nihil tale accidiſſet: ita nos
D poſt iſta ſuſceperitis, atq; ſi nihil mali paſſi, ſed innu-
mera bona aſſequuti eſſetis. Erat enim iſte alter iam
ingreſſus. Abſceſſerãt in Berrhœam Paulus ac Silas, *Act.17.c*
atq; illi interea perſequutionẽ paſſi, poſtea tamen re-
uerſos ita ſuſceperunt, tantóque honore proſequuti
ſunt, vt animas quoq; ſuas pro ipſis tradiderint. Illud
igitur, qualẽ ingreſſum habuerimus ad vos, vtrorúm-
que quidẽ complectitur encomium, & horum ſcili-
cet & illorũ, ipſe verò in illorum iſtud conuertit. Et
quomodo? Conuerſi eſtis, inquit, ad deum à ſimula-
chris ad ſeruiendum deo viuenti & veraci: hoc eſt, fa
cile conuerſi eſtis, cúmq; magna vehementia, ita vt
non opus fuerit multo negocio ad hoc vt ſeruiretis
deo viuenti & veraci. Et parænesim hîc induxit, id
quod minus eſt moleſtum. Et ad expectandũ, inquit,
filiũ eius de cœlis, quẽ excitauit ex mortuis Ieſũ, qui
liberat nos ab ira vẽtura. Et ad expectandum, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

filium eius de cœlis. Eũ qui crucifixus est ac sepultus, eum, inquã, qui de cœlis est. Quem excitauit ex mortuis. Vides simul omnia & resurrectionem, & assumptionem, & secũdum aduẽtum, & iudicium, & iustorum retributionem, & malorũ supplicium? Iesum, inquit, qui liberat nos à vẽtura ira. Et hoc cõsolationẽ habet, & adhortationẽ, & incitamentum. Si enim illum ex mortuis excitauit, & iam in cœlis est, atq; inde venturus, & huic credidistis (nisi enim credidissetis illi, tanta passi non fuissetis) satis ista quoq; ad consolationẽ fuerint. Dabunt, inquit, illi pœnas. Id quod
2. Thess. 2. d. & in posteriore epistola dicit: Et vos cõsolationẽ habebitis nõ modicam. Et ad expectandum, inquit, filium eius de cœlis. Tristia quidẽ in manibus iã sunt, iucũda verò expectantur, quãdo scilicet Christus de cœlis veniet. Vide quomodo spe opus sit. Crucifixus enim excitatus est, in cœlos assumptus est, venturúsq;
Cap. ij. est ad iudicandum viuos ac mortuos. *Ipsi nanq; fratres ingressum nostrũ ad vos nostis, quòd inanis nõ fuerit, sed cũ antea Philippis & adflicti, & cõtumeliis, vt scitis, affecti essemus, cum fiducia egerimus in deo nostro ad loquendũ apud vos euangeliũ dei in multo certamine.* Magnificè quidẽ & vos egi-
†humana ratione. stis, veruntamen neq; nos † humano sermone] vsi sumus. Sed qã suprà, illud & hîc dicit. Nam vtrinq; demonstratur qualis sit prædicatio, siue à signis, siue à prędicantium instituto ac prõptitudine, siue ab accipientium illã feruore & diligentia. Ipsi nanq; scitis, inquit, ingressum nostrum ad vos, q̃ inanis nõ fuerit: id est, q̃ nõ fuerit humanus aut vulgaris. Primũ enim
ἀπὸ μεγάλων ὄντες μεγάλων. è magnis periculis, mortibus, ac plagis liberati, mox rursus in pericula incidimus. Sed cũ antea Philippis, inquit, & adflicti, & contumeliis, vt scitis affecti essemus, cũ fiducia egimus in deo nostro. Vides quomodo rursus deo totũ adscribat? Ad loquẽdum, inquit, euangeliũ dei in multo certamine. Nõ potest dici, q̃ illic quidem periclitati simus, hîc verò non. Nostis & vos quanto periculo, quanta solicitudine fuerimus
1. Cor. 2. d. apud vos. Quod & ad Corinthios scribẽs, dicit: Nam per infirmitatẽ, & cum labore, & timore, ac tremore multo fui apud vos. *Nam adhortatio nostra non fuit ex errore, neq; ex immunditia, neq; in dolo, sed quemadmodum probati fueramus à deo, vt nobis committeretur euangelium, ita loquimur, non vt hominibus placere studentes, sed deo, qui probat corda nostra.* Vides q̃ ex ipsorum instantia, quemadmodum dixi, argumentũ struat, diuinam esse prædicationem? Nõ enim tanta, inquit, nisi hoc fuisset, vel si seductio fuisset, pericula perpessi essem°, quę nos ne respirare quidẽ permiserunt. Quid est igitur? Nisi futurorũ quicquã nos excitasset, nisi persuasi fuissemus bonam esse spem nostrã, quis voluisset propter prę-
sentia tanta perpeti, vitámq; certaminibus ac periculis plenã viuere? Etenim cuinã persuasissent? An non hoc ipsum perturbare discipulos potest, q̃ doctores suos in periculis esse vidẽt? Sed vos, inquit, istud passi non estis. Adhortatio nanque nostra, id est, doctrina, non est ex errore, non est dolus hæc causa, neq; seductio, vt metuere, frangiq; debeamus. Nõ est rerũ sce-
ἵνα ἐνδιάμεν. lestarum, quales sunt præstigiatorũ & magorũ: neq; ex immunditia, neque in dolo, nec seditione aliqua, quemadmodum Theudas fecit: sed quemadmodum probati sumus à deo, vt cõmitteretur nobis euangelium, ita loquimur, non veluti hominibus placere studentes, sed deo. Vides non esse vanam gloriam? Sed deo, inquit, qui probat corda nostra. Nihil ad placitum hominũ facimus, inquit. Cuius enim gratia ista sanè faceremus? Postquam eos laudauerat, dicit, non tanquã hominibus placere volẽtes, neq; honores ab hominibus quærentes, sed quemadmodũ probati sumus à deo, vt cõcrederetur nobis euangeliũ. Nisi no uisset nos ab omni re tẽporali liberatos, vtiq; sibi nõ delegisset. Quemadmodũ ergo nos probauit, euangeliúmq; cõmisit, vt deo, inquã, probati visi sumus, ita perduramus. Virtutis eorũ est indiciũ, quibus euã gelium concreditur. Non enim probasset nos deus, inquit, si peruersum quid ĩ nobis fuisset. Probare verò hîc, non est scrutari, sed quod nos ex probatione & experimento facimus, hoc ipse præter experimentum. Dicit autẽ: quemadmodũ nos probatos reperit, & euangeliũ commisit, ita loquimur, quemadmodũ consequens est eos qui probati sunt à deo, quibúsq; commissum est euangeliũ, dignos esse euangelio, ita loquimur. Non tanquã hominibus placẽtes: hoc est, non vestri gratia hæc omnia facimus. Quoniã prę occupando illos laudauerat, ne suspicionem generaret sermoni, dicit: *Neque enim aliquando in sermone adulationis conuersati sumus, vt scitis: neque in occasione auaritiæ, deus est testis: neque gloriam ex hominibus quærentes, nec à vobis, nec ab aliis, cũ possemus graues esse tanquã Christi apostoli.* Neque enim aliquando in sermone adulationis, inquit, conuersati sumus: hoc est, Adulati nõ sumus, id quod est seductorũ, occupare, dominaríq; volentium. Non potest dici, q̃ adulati simus, vt dominaremur, neq; q̃ pecuniarum gratia in hanc causam venerimus. Huius deinde, quoniam manifestum erat, testes eos ipsos citat. An adulati simus, vos inquit, nouistis. Quod verò occultum erat, nẽpe, an occasione auaritiæ quicquã egerit, huius testẽ citat deum. Neq; gloriam, inquit, ex hominibus quærentes, nec à vobis, nec ab aliis, cũ possemus graues esse tanquã apostoli Christi: hoc est, neq; honores quærentes, nec iactabundi, aut magno comitatu stipati. Quanquam etiam si hoc feci̇ssemus, nihil feci̇ssemus alienum. Si enim qui regũ sunt legati, quales quales fuerint in honore tamen sunt, multò magis nos. Et non dixit, ignominioſè tractati sumus: neque dixit, honore nullo apud vos potiti sumus, id quod exprobrãtis illis fuisset: sed, nõ quæsiuimus, inquit. Quid ergo, cùm quærere liceret, ídq; prædicatione euangelij hoc exigente, non quæsiuimus, quomodo glorię gratia quicquã facimus? Tametsi etiam si quæsissemus, neq; sic tamen culpabile quicquã designassemus. Decet enim eos qui à deo mittuntur ad homines, tanquã ex ipso iam cœlo legatos veniẽtes, multo potiri honore. Nos verò vt abũdè cauti simus nihil horum facimus, quo aduersariorũ ora obstruamus. Nec licebit dicere, q̃ apud vos quidem talis fuerim: apud alios verò nõ item. Nam & Corinthiis scribens ita dixit: Sustinetis enim si quis vos in seruitutẽ
2. Co. 11. d adigit, si quis exedit, si quis accipit, si quis seipsum extollit, si quis in faciẽ vos cædit. Et iterum: Præsentia
Ibid. 10. c. vero corporalis infirma, & sermo contemptus. Item:
2. Cor. 12. Donate mihi hanc iniuriam, declarans & illic q̃ valẽ-
ἀπὸ τῶν de fuerit humilis, ex eo q̃ tanta spreuerat. Hîc verò &
ὕστερα πα- de pecuniis dicit, cum possemus graues esse, tãquam
τῶν ἐπιστο- apostoli Christi. *Sed facti sumus placidi in medio vestri, sicut si nutrix foueat filios suos, sic propensi in vos animo cupiebamus vobis tradere non solùm euangelium dei, sed & nostras ipsorum animas, propterea quòd dilecti nobis facti essetis.* Sed facti sumus, inquit, placidi. Nihil onerosum, nihil molestum, nihil graue, nihil quod elationem habeat designauimus. Et illud, in medio vestri, idem ac

idẽ ac si dicas, nõ superiorẽ ex vobis sortẽ capessentes. Tanquã si nutrix, inquit, foueat filios suos. Talẽ oportet esse doctorẽ. Num adulatur nutrix, vt gloriã inde acquirat? Num pecunias à paruulis exigit filiolis? An molesta illis est & onerosa? An non matribus blãdiores sunt? Amoris hîc affectũ exprimit. Sic propenso, inquit, & cupido in vos animo, itaq; vobis deuincti sumus. Et nõ solũ nihil accipimus, sed si opus esset animas quoq; tradere, nihil detrectarem°. Hoc igitur, dic quęso, animi est humanitus affecti? Et quis ita desipit, vt hoc dicat? Cupiebamus, inquit, tradere vobis nõ solũ euãgeliũ dei, sed & nostras ipsorũ animas. Hoc itaq; illo maius est. Et quid profuerit? Nã ab euãgelio quidẽ profectus est. Animã verò dare, difficultatis gratia maius est illo. Nõ em̃ perinde est prædicare, & animã dare. Illud nanq; preciosius quidem, hoc verò maioris erat difficultatis. Cupiebam° quidem, inquit, si licuisset, & animas nostras vestri gratia effundere. Quoniam igitur illos laudauerat, & adhuc laudat, propterea dicit: nõ em̃ pecunias quærentes, nõ adulãtes vobis, nõ glorię cupidi hoc facimus. Vide nanque: Multa decertauerant, atque ideo oportebat eos nõ vulgariter laudari ac celebrari, vt solidiores redderẽtur. Habebat autẽ laus ista suspicionẽ. Proinde hæc oĩa eo dicit, vt suspicionẽ expellat. Et periculorũ quoq; ideo meminit. Et rursus ne putetur pericula dicere, tãquam illorũ gratia negotiũ factur°, vt qui propter illa rursus honorari ab ipsis debeat (opus enim habebat periculorũ mẽtionẽ facere) subiũxit: Propterea q̃ dilecti nobis facti essetis, animas nostras vobis sanè libẽter dedissemus. Vehementer enim vobis deuincti sumus. Itaq; euangeliũ quidem, quoniã deus ita iussit annunciamus, tantum verò vos amam° vt & animas nostras vobis, si licuisset, dedissem°. Ita oportet amantẽ amare, vt etsi anima ab eo postuletur, & possibile sit, non prohibeat. Nõ dico, postuletur, sed vt & ipse vltro tali dono accurrat. Nihil em̃, nihil tali dilectione dulcius esse poterit: nihil illic triste accidet. Reuera vitæ pharmacũ est fidus amic°, reuera ꝓtectio fortis est fidus amic°. Quid etenim nõ efficeret germanus amicus? Quantã voluptatẽ non generaret? quantã vtilitatẽ? quantam securitatẽ? Et si mille thesauros dixeris, nihil tamen germano correspõdebũt amico. At primum de amicitia ipsa dicamus, quantũ habeat voluptatis. Qui illam videt, lætatur & gaudio perfunditur, atq; illa vicissim animũ eius cõplectitur cõplexione ineffabilẽ habẽte voluptatem: & si duntaxat admonitus fuerit illius, excitatur animo, & alacris redditur. De germanis amicis loquor, qui eiusdẽ sunt animi, qui & mortem inuicẽ alius pro alio subire cupiũt, qui feruẽter amant. Ne mihi vulgares illos amicos cogitantes, & mẽsarũ cõsortes, & †appellationis gratia] amicos, sermone isto probari putetis. Si quis amicũ habet, qualẽ dico, agnoscet verba mea. Et si viderit illũ quotidie, nõ tamẽ saturabitur. Eadẽ illi imprecabitur quæ sibiipsi. Noui ego quendã, qui cũ sanctos viros amici sui gratia obsecraret, primũ pro illo, & tũ demũ pro se orare obsecrabat. Tãti est amicus bonus, vt & loca, & tẽpora illius gratia diligãtur. Quẽadmodũ em̃ splẽdida corpora in vicino loco splendoris sui quasi vigorẽ emittũt, ita & amici gratiã suam iis locis quæ accesserint, indunt. Et plerunq; etiã sine amicis ad ea loca venientes illachrymamur, dierũ illorũ memores quibus illic vnà cõueneramus, & ingemiscimus.

†salutatione tenus.

Nequit sermone cõprehendi quãtam adferat voluptatem amicorum præsentia. Nouerunt ij tantũ, qui experientiã eius rei ceperunt. Beneficiũ petere, & vicissim accipere, apud amicum sine suspicione licet. Quando nobis aliquid imperãt, tũc gratiã illis habemus: quãdo verò hoc facere dubitãt, tunc animo cõcidimus. Nihil habemus quod illorũ nõ sit. Omnib° sæpenumero præsentibus contemptis propter illos hinc abire nolumus. Et luce quoq; desiderabiliores illi sunt. Est enim reuera amicus ipsa luce iucundior, germanũ dico. Et ne mireris. Est enim nobis Solem hunc extinguí iucũdius, quàm amicorũ cõsuetudine priuari: iucundius in tenebris agere, q̃ sine amicis esse. Et quomodo? Dicam. Quia multi Solem istũ videntes in tenebris sunt, qui verò amicorum copiam adepti sunt, ne in adflictionib° quidẽ tristitiã habẽt. De spiritualibus amicis dico, qui nihil amicitiæ prę-
ponunt. Talis erat Paulus, qui animã suam libenter, etiam non rogatus, dedisset, & in gehennam quoque cupidè descẽdisset. Ita oportet feruẽti affectu amare. Volo amicitiæ exẽplũ dare. Patres & filios excellũt amici, amici iuxta Christũ. Etem̃ ne mihi dicas, hoc bonũ nũc cum aliis plerisque in ecclesia cessasse, sed
†apostolorum tempore. cogita quomodo †apud apostolos,] non coryphæos dico, sed ipsos credentes, omniũ fuerit anima vna, & cor vnũ, & nemo quicquã suorũ bonorũ suũ esse dixerit, datúmq; sit vnicuiq; iuxta quod opus habebat,
Actio. 4. f Nõ erat inter eos illud meũ ac tuũ. Hoc demũ amicitia est, ne quis quod habet suum æstimet, sed quæ ꝓximi sunt: quæ vero sua sunt, putet aliena, vt ita illius animæ parcat atq; suę ipsius, atq; illevicissim pariter hoc faciat. Et vbi poterit, inquis, tanta amicitia reperiri? In causa est, quia nolum°. Posset em̃, nisi posset, Christus nõ præcepisset, de dilectione tanta non disseruisset. Magnũ quid est amicitia, & q̃ magnum nemo potest cognoscere, neq; sermone cõsequi, præter ipsam experiẽtiã. Hoc hæreses fecit, hoc Græcos facit esse Græcos. Qui amat nec præcipere vult, nec imperare, sed gratiã habet magis si ipsi imperetur ac præcipiatur. Beneficiũ magis impẽdere q̃ accipere cupit: amat em̃. Nec aliter affectus est, q̃ veluti si desideriũ suũ nondũ impleuerit. Nõ ita gaudet sibi benefieri, vt aliis benefacere. Vult enim eũ quem amat magis † obtinere q̃ quicquã:] imò & debere vult, de-
† deuinbitorémq; ipsum habere. Et gratificari vult, & tamẽ
ẽtiũ tenero gratificari non vult videri, sed hoc ita ex debito fie-
quàm ipsi debere. ri. Plurimos vestrũ hoc forsan quod dictũ est ignorare puto: & prior beneficia impendere, & tamẽ nõ prior hoc facere, sed magis tanquã posterior reddere, videri cupit. Id quod & deus cũ hominibus fecit. Largiturus erat pro nobis filium suum, sed ne videretur gratis illum largiri, sed eum nobis ita debere,
Gen. 22. a præcepit Abrahæ vt filiũ suũ daret, vt cum magnum quid nobis faceret, nihil magnivideretur fecisse. Vbi cm̃ amicitia nõ fuerit, exprobramus si quid beneficij impẽdimus, & quæ minuta sunt exaggeramus. Vbi verò fuerit amicitia, & absc̃dimus benefacta, & quę magna sunt, modica videri cupimus, ne nobis amicũ velut debitorẽ obstrictũ habere videamur, sed magis nos illi debitores esse, ĩ quo debitorẽ eũ habem°. Noui multos ista nõ intelligere. In causa verò est, q̃ de re disputo quæ cœlum nunc inhabitat. Quẽadmodum igitur si de plãtula quapiã in India crescente dicerem, cuius nemo haberet experientiam, nullo sermone illã exprimere, & ob oculos repræsentare possem,

possem,etiāsi innumera referrē,ita & nunc:quicquid A dixero,frustra dico:nemo intelligere valebit.In cœlo plātata est hæc plāta ramos habens, non margaritis,sed vita recta ac solida,illis multo iucūdiore,onustos. Quam voluptatē mihi oppones,siue turpē, siue honestā? Omnes excellit ea quæ amicitiæ est, etiā si eā dixeris quæ mellis est. Fit enim fastidiosum mel, amicus verò nūquā,donec amic⁹ fuerit, quin magis crescit illius desideriū,ita vt illius voluptas nūquam fastidiū patiatur.Est & præsenti vita suauior amicus, vnde & multi post mortē amicorū deinceps nō optarint viuere. Cū amico tulerit quis extorris esse, sine amico ne in propriis quidē ædibus esse volet.Cū amico & paupertas tolerabilis est:sine illo,& sanitas, & diuitiæ intolerabiles sunt. Aliū pro seipso habet, qui amicum habet. Præstringor & veluti præcludor faucibus,non valēs aliquo exēplo rē istā exprimere. Noui siquidē certò multo esse minora quę dicta sūt, quàm oporteat.Et hæc quidē ita habent in hac vita. Apud deū verò tanta est amicitæ merces, quanta dici nequit.Mercedē nobis dat,vt amemus nos inuicē, cuius nos rei mercedē debem⁹.Precare,inquit,&accipe mercedē.Super hoc nos mercedē debemus,nā bona precamur. Pro eo quod petis, inquit, accipe mercedem. Ieiuna, & accipe mercedē. Sis rectus ac strenuus,& cape præmiū, quanquā præmiū debens. At quemadmodū patres,quādo pueros suos sedulos ac strenuos faciunt,tunc & præmiū illis dant: (Nam debitores ipsis sunt,vtpote voluptate per eos affecti) ita &deus,mercedem,inquit,accipe,si probus atque integer fueris:exhilaras nanque patrem,vnde hāc tibi mercedē debeo. Si verò malus fueris, non item. Nam exacerbas eum qui te genuit. Non igitur exacerbemus deum,sed exhilaremus, vt regnum cœlorum assequamur in Christo Iesu domino nostro.

Homilia III.

Meministis nanq; fratres laboris nostri ac sudoris.Nā noctes atque dies operantes, ne quenquam vestrum grauaremus prædicauimus apud vos euangeliū dei. Vos testes estis ac deus, quàm sanctè & inculpatè & iustè credentibus vobis adfuerimus, sicut nostis, quomodo vnūquēque vestrum vt pater filios suos,adhortantes vos,& cōsolati simus,& obtestati, vt digne ambularetis deo,qui vocauit vos in regnum suum ac gloriam. Doctorem nihil oportet eorum quæ ad discipulorū salutem attinēt,cum molestia facere.Si enim beat⁹ Iacob nocte ac die in gregum custodia fatigabatur, multo magis eum cui cōmissæ sunt animę,siue laboriosum sit opus,siue exile, omnia facere oportet ad vnum duntaxat aspicientē, D nempe ad salutem eorum quos instruit, & gloriam quæ ad deū inde redit.Vide nanq;: Et Paulus homo præco,apostolus orbis,talē nactus honorem,manib⁹ suis laborauit,ne quos instruebat in aliquo grauaret. Meministis nanq; fratres,inquit,laboris nostri,ac sudoris.Præoccupando dixerat,cū possemus esse graues tanquam apostoli Christi: id quod & in ea dicit 1.Cor.9.b quæ ad Corinthios est.An ignoratis,inquit,q; qui sacris operantur,de sacro & edūt?Ita & dominus præcepit eos qui euangeliū annunciant de euangelio viuere. At ego,inquit,hoc nolui,sed laboraui. Et nom simpliciter operatus est,sed cū magna diligētia.Vide ergo quid dicat:Meministis,inquit: Non beneficiorum dicit,quæ ex me ceperitis, sed laboris nostri ac sudoris.Nocte atque die opus facientes ne quenquā vestrum grauarem⁹,ita prædicauimus apud vos euā- gelium dei.Corinthiis verò aliud dicit:Alias,inquit, 2.Co.11.b ecclesias deprædatus sum accepto ab illis stipendio, quo vobis ministrarē. Quanquā & illic operatus sit, nō tamē meminit illius,sed aliud posuit quod magis pūgebat,ac si dixisset,ab aliis nutritus sum, cū vobis inseruirē.Hīc autē nō ita.Sed quid?Nocte ac die,inquit,operātes. Et illic quidē dicit: Cum essem apud vos,& egerē, nemini onerosus fui.Itē, accepto ab illis stipēdio,quo vobis inseruirem. Hīc ostēdit viros istos in egestate fuisse, illic verò nō ita. Quapropter cōtinuè testes illos adducit.Vos enim, inquit, testes estis ac deus.Fide dignus est deus.Sed hoc illos magis certificabat.Nā illud incertū est& obscurū ignorātibus.Etem ne quæras:Si Paulus erat ista dicēs.Ex multa abūdātique cautione vult eos certos reddere. Proinde dicit:Vos testes estis ac deus,q̄ sanctè,q̄ iuste,q̄ inculpate vobis credētibus adfuerimus.Oportebat eos rursus laudare.Propterea ea præmittit quę valebant illis persuadere.Si enim illic,inquit,in egestate cōstitut⁹ nihil accepi,multo minus nūc. Quām sanctè,& iustè,&inculpate vobis credentibus adfuerimus,sicut scitis,quomodo vnumquēque vestrū, vt pater filios suos,adhortātes vos cōsolati sim⁹. Suprà quod ad vitę cōuersationē attinet dixit:hic quod di lectionē cōcernit,quod maius erat. Certè tutelæ est & alacritatis à fastu alienæ quod dictū est: vt pater, inquit,filios suos,adhortātes vos,& cōsolātes,& obtestantes,vt dignè ambularetis deo, qui vocauit vos in regnū suū ac gloriā.Cum dicit,& obtestantes: tūc patrum meminit,quasi dicat: At si obtestati quoque sumus,nō tamē istud vehemēter,sed vt patres. Vnūquenq;,inquit,vestrū. Papæ, in tāta multitudine neminē omittit.Non paruū,non magnū,non diuitem, C non pauperem. Adhortātes,inquit,ad tolerātiam,& cōsolantes,& obtestantes. Adhortātes, gloriā igitur non quęsiui.Et obtestātes:Nihil ergo adulati sumus. Vt digne ambularetis deo, qui vocauit vos in regnū suū ac gloriā.Vide quomodo rursus differens & doceat,& consoletur.Si enim in regnū vocauit, omnia ferēda sunt.Adhortamur,nō vt aliquid nobis largiamini, inquit, sed vt regnum cœlorum assequamini. *Quapropter & nos gratias agimus deo indesinenter, quòd cum acciperetis à nobis sermonem dei, non hominum sermonem accepistis,sed sicut verè est,sermonē dei,qui & agit in nobis credentibus.* Nō potest dici,inquit, q̄ nos quidem inculpatè faciam⁹ omnia:vos vero indigna nostra cōuersatione feceritis.Nō enim tanquā homines audiētes cum nos audiretis affecti estis, sed nō aliter attēdistis q̄ si B deus ipse adhortatus vos fuisset. Vnde hoc liquet? Quemadmodū q̄ neque in adulatione, neq; in vana gloria prædicauerit ex tētationib⁹ suis,& illorū testimonio,& ex iis quæ fecit probat: ita & q̄ illi sermonē rectè acceperit, ex tētationib⁹ ipsorū demōstrat. Nā vnde talia pericula tulissetis,inquit, nisi me tanquā deū ipsum dicentē audissetis? Et vide dignitatē ipsorū.*Vos enim,*inquit,*imitatores facti estis ecclesiarū dei, quæ sunt in Iudæa in Christo Iesu.Nam eadē & vos à propriis contribulibus passi estis,quemadmodum & ipsi à Iudæis,qui & dominum Iesum occiderunt,& proprios prophetas, & nos persecuti sunt,& deo nō placēt,omnibusq; hominib⁹ cōtrarij sunt, prohibētes nos gētibus loqui, vt saluentur, vt adimpleantur peccata ipsorū semper.Peruenit verò in illos ira in finem.*Vos em, inquit, imitatores facti estis ecclesiarū dei, quæ sunt in Iudæa. Multa cōsolatio.Nihil enim, inquit, miraculi est,quòd in vos ista designant, quādo & in contribules

tribules suos hoc fecerint. Hoc verò nō modicū indicium est veracē esse euangelij prædicationē, quādoquidē & Iudęi omnia perferēda susceperūt.Nam & vos talia,inquit,à propriis cōtribulibus passi estis, quēadmodū & ipsi à Iudæis.Habet quiddā amplius, quod dicit,& ipsi.In Iudæa,inquit:ostendit, q̄ vbiq; tanquam certantes cogniti fuerint. Dicit igitur: Nā & vos cadē passi estis. Quid ergo mirum fuerit † si & vos rursus,] quādoquidem & in dominū eadem videamus esse designata?Vides quomodo ipsum induxerit magnā habens consolationē?Et continuè istud versat, & in omnib⁹ propè epistolis illud quis inuenerit si diligenter inquisierit, quomodo præcipuè Christū in tētationibus semper àdducat.Vide igitur & hīc quomodo Iudæos reprehendens in memoriā Christi istos ducat,& adflictionū domini:ita nouit q̄ magnam habeat res ista consolationem. Qui & dominum,inquit,occiderunt. At forsan illum non cognouerunt(maxime equidem cognouerunt.) Quid tum?An nō &proprios prophetas occiderūt,& lapidarunt,quorū & volumina circūferunt? Et ista non veritatis gratia designarūt.Nō ergo cōsolatio dūtaxat est in tētationibus,sed & admonitio ne putēt aduersarios hęc propter veritatē facere,atq; propterea turbētur.Et nos, inquit,persecuti sunt. Et nos innumera,inquit,mala perpessi sumus. Et deo nō placēt, & omnibus hominibus cōtrarij sunt,prohibētes nos gētibus loqui vt saluētur: Omnibus,inquit, hominibus cōtrarij sunt. Quomodo ? Si enim orbi vniuerso loquendū est:illi verò hoc prohibēt, cōmunes ergo sunt orbis inimici. Christū occiderūt & prophetas, deum vituperāt,cōmunes sunt hostes orbis, nos expellūt, qui salutis gratia aduenimus.Quid mirū si & in vos talia designarūt, quando & in Iudæa hoc fecerūt?Prohibentes nos,inquit, gētibus loqui vt saluentur.Inuidentia igitur est, q̄ omniū salutem impediunt.Vt impleātur peccata ipsorū semper.Peruenit verò super eos ira in finē. Nō amplius talia sunt qualia priora.Nō amplius reditus,Nō amplius terminus aliquis,sed propè instat ira dei.Vnde hoc liquet? Ex eo q̄ Christus prædixit. Non enim hoc solū cōsolationē habet socios adflictionū habere, sed & audire quòd illi puniendi sint qui adflixerāt. Si verò dilatio tristitiā adfert,soletur quòd amplius postea nō reuiuiscent. Imò & ipsam dilationem contraxit cum irā dixit,ostendēs eam debitam quoque esse & præfinitam & prædictā.*Nos verò orbati vobis ad momētum horæ, aspectu nō corde,abundantius studuimus faciem vestram cum multo videre desiderio*. Nō dixit,seperati à vobis.Dixerat suprà de adulatione,declarās se nihil adulatū esse, neq; gloriā suam quæsisse. Hic de dilectione loquitur.Quoniā suprà dixerat,vt pater filios,& vt nutrix: hīc aliud addit,orbati,inquit,vobis: id quod filiorū est patres suos desiderātiū.Etenim illi erāt orbati.At nō hoc dicit,sed nos,inquit,orbati vobis. Nā si quis desiderio istud exquisierit, quēadmodū pueri parui tutore carētes intempestiuámq; orbitatē sustinētes, multo sunt erga parētes desiderio,nō solum propter istam naturam,sed &propter desolationem,ita inueniet & nos,inquit,habere.Hinc &mœstitiā suam declarat quā habebat ex eo quod seperatus esset ab eis. Nec dici potest, inquit, q̄ multū tēporis à vobis seperati fuerimus,sed ad momentū horæ dūtaxat:idq; aspectu nō corde.Semper enim vos in animo habemus.Vide quāta dilectio.Quāquā eos in corde sem- D per haberet,cupiebat tamen & aspectu corā esse. Ne mihi quis inanē hāc dicat philosophiā. Est hoc verè feruētis dilectionis,& videre, & audire,& colloqui. Et plurimū quoq; cōtulerit ac profuerit istud. Abūdantius,inquit,studuimus.Quid est,abūdātius? Certè vt par erat,ad horā vestra præsentia destituti,faciē vestram videre studuimus. Vide beatū Paulum quādo desiderium suum per seipsum nequit implere,per alios hoc facientē. Quemadmodū & facit quādo ad Philippenses Timotheū mittit,& ad Corinthios rursus eundē,per alios eos conueniens,quādo per seipsum non potest.Erat enim veluti amator quisquā insanus,& effrænis,& intemperās in amore. *Quapropter volebamus venire ad vos.* Id quod dilectionis est. Quāquam nullā aliā hic veniēdi necessitatē dicit, nisi vt videremus vos,inquit. *Ego quidē Paulus & semel,& iterum,& impediuit nos satanas.*Quid dicis?Impediuit satanas?Etiā.Non enim dei erat hoc opus. Nam ad Romanos quidē dicit,q̄ deus impediuerit.Et alibi dicit *Rom.15.* Lucas,q̄ spiritus prohibuerit eos in Asiam venire.Et *Actio.16.* ad Corinthios dicit hoc esse opus spiritus: hīc verò 4. dicit solū esse satanæ.Quod verò satanæ impedimētum intelligit? Tētationes quasdā inopinas ac vehementes.Nam factis illi insidiis à Iudæis tres mēses in *Actio.19.* Hellada detētus est.Aliud autem est dispēsationis & b. muneris gratia alicubi,volentémq;vltro morari.Nā illic quidē dicit,Quapropter cū non haberē amplius 2.Cor.1.b locum in istis regionibus,& vobis parcerē, nondum Corinthū veni:hīc verò nihil tale,sed quid?Impediuit nos satanas.Ego quidē Paulus,inquit,& semel,& iterū. Vide quomodo ambiat honorē, & sese iactet, volens ostendere q̄ eos plus omnibus diligat. Illud, C ego quidem Paulus,idem est ac si dicat, etiam si alij noluissent. Nam & illi cupiebāt. Ego verò conatus etiā sum. *Quæ nanque spes nostra est,aut gaudium,aut corona gloriationis? An nō & Vos corā domino nostro Iesu Christo in aduentu eius?* Súntne,dic quæso, ô beate Paule Macedones spes tua?Nō illi soli,inquit.Propterea subiunxit,an non & vos? Quę est em̄,inquit,spes nostra,aut gaudiū,aut corona gloriationis?Nō agnoscitis verba ista mulierū esse quæ visceribus incalescētes ad hūc modū cū pueris paruulis differūt?Et corona, inquit, gloriationis.Nō em̄ illi suffecit ad ostēdendum splēdorem nomen coronæ, nisi adderet & gloriationis. Quantínam istud feruoris est ? Neq; enim vnquā vel mater,vel pater,etiam si in vnū conspirauerint,amorémq; suum vtrinq; cōmiscuerint,talē poterūt ostēdere amorē qui Paulo ex æquo correspondeat,Gaudium,inquit,& corona. Magis in vobis, inquit, gaudeo quàm in corona. Cogita nanque quātum sit integram in aduentu Christi prodire ecclesiam à Paulo plantatam & radicatam. Quis sanè propter tātam filiorum fœcunditatem & prosperitatem nō gauderet?Itaque ne hoc quidem adulationis est. Nō enim dixit,vos,sed vos cū aliis. *Vos enim estis gloria nostra &* Cap.III. *gaudiū.Propterea cū nō ferremus amplius, visum est vt Athe-* ἀντὶ τοῦ *nis relinqueremur soli.*Visum est,dicit pro elegimus. *Ac* λόγῳ. *misimus Timotheum fratrē nostrum & ministrū dei, cooperariúmq; nostrū in euangelio Christi.* Et hoc non ideo dicit vt Timotheū extollat,sed vt eos honoret,quòd cooperariū & ministrū euāgelij ab aliis,vt ita dicat,operibus auulsum ad vos misimus, ministrū dei, & cooperarium nostrū in euangelio Christi. *Vt confortaret vos,& cōsolaretur super fide vestra,ne quisquam turbaretur in adflictionibus istis.*Quid hīc dicit? Quoniā tentationes doctorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

doctorũ discipulos perturbare solẽt,hoc dicit. Erat autẽ tum multis circũdatus tentationibus, vt & ipse dicat: Impediuit eũ nos satanas, semper hoc diceus. Et semel,inquit,& iterũ volebã ad vos venire, at nõ potui,quod multæ erat violentiæ. Poterat autẽ eos istud turbare. Nõ enim ita propriis tẽtationibus turbabãtur discipuli atq; doctorũ. Nã neq; ex propriis tẽtationibus tãtopere turbatur miles, atq; si viderit prostratũ ducem. Vt cõfortaret vos,inquit. Nõ quasi vobis quicquã desit fidei, aut q̃ discere quicquam debeatis. Et cõsolaretur super fide vestra ne quisquã perturbaretur in adflictionibus istis. *Nam ipsi nostis in hoc nos esse positos. Etenim cum essemus apud vos, prædicebamus vobis adfligendos nos fore, sicut & factum est, & nostis.* Nõ oportet turbari,inquit. Nihil enim insolẽs,nihil præter spem euenit. Sufficiebat hoc ad erigẽdũ eos. Vides & Christũ ideo & discipulis talia prædixisse? Audi nanq; quid dicat: Iam nũc,inquit,ista vobis dixi antequã fiant,vt quãdo facta fuerint,credatis. Magnum enim reuera est,magnũ,inquam,ad aliorũ cõsolationẽ,à doctoribus audire quæ futura sunt. Nam quemadmodũ ægrotus si quãdo à medico, vel hoc, vel illud futurũ audierit,non admodum turbatur. Si verò ex inopinato quicquã euenerit,ita vt & medic⁹ hæsitet,& morbus artis victor euadat, animo deiicitur ac perturbatur: ita & hic fit. Quæ prædixerat illis. Adfligẽdos nos,inquit,fore prædicebamus,quẽadmodum & factũ est,& nostis. Nõ hoc solũ ideo dicit,q̃ factũ est,sed quòd multa prædixerat quæ & euenerũt. In hoc positi sumus. Itaque nõ solũ præteritorum gratia turbari non oportet,sed neque propter futura,si quid tale contigerit. In hoc nanq; positi sumus. Audiamus quibus aures sunt audiendi. In hoc positus est Christianus. Illud enim, in hoc positi sumus,de omnibus fidelibus dicit. In hoc positi sumus,& nos interea ad ista ita sumus insolentes,quasi in requiẽ collocati simus. Imò cuius gratia adeò sumus insolẽtes ac mœrẽtes? Neque enim nos adflictionis tempus, neq; tẽtatio cepit nisi humana. Opportunũ fuerit & ad vos dicere: Nondũ vsq; ad sanguinẽ restitistis,cõtra peccatum decertãtes. Imò non istud opportunè ad vos dicetur. Sed quid? Nõdum pecunias contẽpsistis. Nam illis quidẽ quibus erãt amissa omnia,meritò ista dicta sunt: iis verò qui sua adhuc habẽt,istud. Cui sunt ablatæ propter Christum pecuniæ? Quis illi⁹ gratia alapis cæsus? quis cõtumeliis affectus est? Vel vsque ad verba dico? Vnde nobis gloriatio? Vnde poterimus habere fiduciam? Tãta passus est nostri gratia Christus cũ inimici essemus. quid nos ostẽdere poterimus eorũ quę propter ipsum passi simus? Quòd quidẽ passi sim⁹ mali nihil, quæ verò bona ab eo acceperimus,innumera. Vnde nobis fiducia erit in illo die? Non scitis q̃ & miles tũ poterit illustris esse apud regẽ quãdo innumera vulnera & cicatrices ostẽdere poterit. Si verò nihil habuerit egregiorũ factorũ quod ostendat, etiã si aliqui nihil mali desῆnauerit,inter postremos collocatur. Sed nõ est,inquis,iam belli tempus. Si esset,quisnam decertaret,dic quæso? Quis in certamẽ insiliret? Quis aciem diuideret? Forsan nemo. Cũ enim videã quòd neq; pecunias Christi gratia contemnas,quomodo sperem te plagas contẽpturum? Dixit,eos qui vobis cõuiciantur,ferte fortiter, & benedicite illis. Hoc non facis,sed inobediens transgrederis. Quod periculũ non habet,nõ facis,& plagas feres dic quæso,vbi multũ est doloris ac mœroris? Ignoratis quòd in pace quæ belli sunt,exercere oportet? Non videtis milites istos? Illi nullo existente belli tumultu, sed pace profunda,extersis armis, & cum præceptorib⁹ suis,à quibus quę ad militarẽ disciplinã pertinẽt docentur,in apertum & spacioſum campum singulis,vt ita dicam,diebus egredientes, quæ belli sunt magna diligẽtia & studio exercent. Quis spiritualiũ militũ istud fecit? Nemo. Quapropter & ĩ bellis molles atq; inutiles sum⁹,ac quibusuis ad prædã expositi. Quãtæ verò socordiæ est,nõ putare præsens tẽpus,tẽpus esse belli,cũ Paulus clamet: Omnes autẽ qui volũt piè viuere in Christo Iesu, persecutionẽ ferent: & Christus dicat,In mũdo pressurã habebitis. Et iterũ beatus Paulus clara voce clamet,ac dicat,Non est nobis lucta aduersus sanguinẽ & carnẽ. Item: State igitur circũcinctis lũbis vestris in veritate. Quid armis nos munis,dic quæso,nõ existẽte bello? Quid frustra nobis negotia facessis? Quid armas milites, cum liceat quiescere ac recreari? Sed dixisset: Ob hoc ipsum,etsi bellũ quidẽ nõ sit,maxime tamen oportet quæ belli sunt curare ac meditari. Qui eũ in pace ea curat quę pugnæ sunt,terribilis erit ipso tẽpore pugnæ: qui verò rerũ bellicarũ imperitus est,turbabitur magis etiã in ipsa pace. Quãobrem? Quoniam eorũ gratia quæ habet lachrymabitur,& quia illa defendere nequit, dolebit. Possessiones enim meticulosi,& imperiti,atque ad pugnas obeũdas inutilis,omniũ eorũ sunt qui animo sunt virili,& ad bella gerenda instructi. Itaque huius gratia vos primùm armo. Deinde & omne vitæ hui⁹ tẽpus belli nobis tẽpus est. Quomodo & qua ratione diabolus immineat,audi quid dicat: Circuit, inquit,sicut leo rugiẽs ac rapere volens. Corporales passiones innumeræ in nos irruũt, quas necessarium est pertransire, ne frustra nosipsos seducamus. Quid enim nos,obsecro,nõ impugnat? Diuitiæ,pulchritudo,delicię,potẽtatus,potestas,inuidentia,gloria,arrogãtia. Non enim nostra solũ nos gloria impugnat, in animi humilitatem demittere vetãs,sed & ea quæ aliorũ est,in odium nos & inuidentiã abducens. Sed quid aduersa? paupertas,ignominia, cõtemptus, abiectio,& nullã prorsus habere potentiam? Hæc quidẽ in nobis sunt. Quæverò apud alios homines sunt, versutiæ,insidiæ,doli,calũniæ,incõmoda mille. Quę apud dæmones,principatus,potestates,mũdi rectores tenebrarũ seculi huius, spirituales versutiæ. Alij sum⁹ gaudẽtes,alij dolẽtes. Vtraq; exorbitãtia sunt, alios sanitas, alios nos facit infirmitas. † Quomodo non desperauerit quisquã?] Vulcãs & ab ipso Adam exorsus disserãvobis,ab ipso mox mũdi initio? Quid primum hominem strauit ac vicit? Voluptas, & esces, & libido dominandi. Quid post hunc filium eius? Inuidẽtia & odiũ. Quid eos qui tẽporibus Noẽ fuerũt? Corporũ voluptates,& quæ ex illis nascũtur mala. Quid filiũ Noë? Procacitas & licẽtia. Quid Sodomitas? Lasciuia & petulãtia,& saturitas panum. Plerũque verò & paupertas hoc facit. Quapropter sapiẽs quisquã dixit: Diuitias & paupertatẽ ne dederis mihi. Imò neq; diuitiæ,neq; paupertas,sed anim⁹ vtrisque istis non valens probè vti. Agnosce,inquit,quomodo per mediũ laqueorũ incedas. Præclarè dixit beat⁹ Paulus,In hoc positi sumus. Nõ dixit simpliciter,tẽtamur: sed,in hoc positi sum⁹,pro eo quod est, ad hoc facti sumus: hoc est opus nostrũ, hæc nostra vita,& tu requiẽ quęris? Non instat lictor latus tuum lacerans,

Supr. 2. d

Ioã. 14. d

Hebr. 12. b

† Qui fieri poterit vt quis non deliquat.

lacerans, & ad sacrificandũ cogens? At instat vehemens pecuniarũ & auaritiæ cupido oculos nobis effodiens. Nullus miles pyrã nobis incendit,neq; craticulæ nos imposuit? At corporũ flamma animã nostram magis incendit,q̃ ille. Nõ adest rex innumera bona promittens,& ab instituto deflectens? At adest væsana gloriæ cupido peius nos illo titillãs. Magnũ reuera bellũ, & admodũ magnũ. Si sobrij voluerim⁹ esse,& vigilare,habet coronas & præsens hoc tẽpus. Audi quid Paulus dicat: Reposita est mihi deinceps corona iustitiæ,quã reddet mihi iustus iudex, nõ solum autẽ mihi,sed & omnibus qui dilexerunt aduẽtum eius. Si quãdo filiũ amittis,dilectũ,vnigenitum, in multis diuitiis enutritum, spem bonam præbentẽ se vnum hęreditatem tuam percepturum,ne ingemiscas,sed gratias agas deo, eúmq; glorifices qui illum accepit,& hacten⁹ nõ eris deterior Abrahamo. Quẽadmodum enim ille filiũ suũ iubẽti ac postulãti deo dedit,ita tu accipiente eo nõ ingemuisti. Graui morbo decũbit, & accedũt multi ad vanitatẽ vrgentes, & ij quidem incantationibus, isti amuletis: illi verò aliis quibusdã superstitionibus solamẽ mali adferre conãtur. si propter timorẽ dei fortiter & immotè tuleris,& omnia malueris perpeti,q̃ sustinerevt aliquid quod idololatriã sapit facias,hoc tibi martyrij coronam adferet. Non est q̃ dubites. Et quomodo,quáve ratione? Ego dicam: Quoniam quemadmodũ martyr dolores ex tormentis acceptos generose tolerat, ne simulachrũ adoret: ita & tu dolores eos qui sunt ex filij morbo, toleras, ita vt nihil eorũ quæ ab illo obueniũt pusillanimiter depreceris, neq; facias quæ ille videtur præcipere. Sed vehemẽtiores sunt martyrij dolores: At isti diuturniores. Itaq; pati fine desinũt. Sępenumero vehementiores etiã sunt isti. Quid eñ, dic mihi, quãdo intus ardẽs fatigaris & inflãmaris,& aliis adhortãtib⁹ tu incãtationẽ amoues, an nõ martyrij corona hoc pacto ornaberis? Rursus amisit aliquis pecuniã? Multi ad diuinatores cõsulẽdos adhortãtur. Propter timorẽ dei, quoniã istud prohibitum est,malis non recipere pecunias amissas, q̃ immoriger⁹ esse deo. Parẽ habebis mercedẽ cũ eo qui pecunias suas pauperibus largitus est, si amissis illis gratias egeris,& cũ ad diuinatores ire potueris,sustinueris illas magis nõ recipere, q̃ hoc pacto recipere. Quemadmodũ enim ille propter timorẽ dei in egenos pecunias suas effudit, ita & tu propter timorem dei abreptas illas nõ recepisti. In nostro est arbitrio nosipsos vel lædere, vel illęsos seruare, id verò nemo alius potest. Et si vultis, in ipso furto rem istã tractemus & cõsideremus. Parietẽ perfodit fur? Insiluit in cubiculũ. Abstulit aurũ magni precij,& lapides auro preciosiores,in summa thesaurũ omnẽ? Euasit etiam & non est interceptus? Graue quidẽ facinus. Et videtur res ista damnũ habere, verum nondũ habet, sed in te sitũ est vel damnũ ex ea vel lucrũ facere. Et quo modo potest hoc lucrũ fieri,inquis? Demõstrare conabor istud quomodo fiat. Si voles, magno lucro erit: si minus, damno maiore q̃ id quod factum est. Quẽadmodum enim apud artifices, accepta materia peritus quidẽ artifex bene vt oportet vtitur: imperitus verò & illã perdit,& seipsum damno afficit, ita & in his rebus habet. Quomodo ergo lucro erit? Si deo gratias egeris,si non ploraueris,si verba Iob dixeris, Dominus dedit,domin⁹ abstulit: nudus egressus sum ex vtero matris meæ,nudus etiam hinc abibo. Quid dicis? Abstulit dominus? Et quomodo,inquis, dicere potero,dominus abstulit? Ne miretis. Nã & Iob de illis quæ diabolus abstulerat, dixit, dñs abstulit. Et quomodo tu dicis ea quæ per furem ablata sunt, nõ abstulisse dominũ? Vtrũ miraris ac laudas,dic quęso, an eũ qui sua in pauperes effundit,an Iob hæc verba loquẽtẽ? Nihil ergo minus habet ab iis qui eleemosynas cõtribuũt,Iob ille,qui tamen tũ nõ dabat. Neque dicas,nihil hinc habeo gratiæ: præter animi mei sentẽtiã res ista facta est,me nec sciẽte nec volẽte bona mea fur abstulit,quæ mihi merces erit? Neq; Iob quoquevel sciente vel volente diabolus ista abstulit. Quomodo eñ scire poterat? At nihilominus patienter tulit. Potes tu verò tãtũ acquirere mercedis,quãtum si spõte proiecisses. Et mertò magis eũ extollimus qui bono animo vim ac fraudẽ illatã tolerat, q̃ qui vltro sua elargitur. Quãobrẽ? Quoniã ille quidẽ laudibus fouetur & conscientia, spéq; bona fruitur, & posteaquã fortiter primùm pecuniarũ priuationẽ pertulit,tũc eas proiecit: hic verò mente adhuc alligatus bonis suis vi spoliatus est. Non est autẽ perinde animo primùm ad abnegandas pecunias persuaso illas spõte effundere,& adhuc illarũ desiderio detentum priuari. Si hæc verba dixeris, recipies amissa plurimum aucta,& plura etiam q̃ ipse Iob. Nam ille duplicia quidẽ in hac vita recepit: tibi vero Christus centuplũ hic pollicitus est. Non maledixisti propter timorẽ dei? non vsus es diuinatoribus? malis affectus gratias egisti? Similis es ei qui bona sua cõtẽpsit. Nã & ista non fiunt,nisi primùm quę tua sunt contẽpseris. Non idem est autẽ multo tẽpore pecuniarũ meditari & exercere contemptum,& subitò damnũ illatum fortiter ferre. Ita scilicet ex dãno fiet lucrũ, & nihil nocumenti capies ex diabolo, sed & iuuaberis. Quomodo verò deprædatio ista graue damnũ adferet? Quando animã dãno affeceris. Dic mihi, Priuauit te pecuniis fur? Tu teipsum salute priuas. Quomodo? Dum propterea lugẽs q̃ ab aliis male affectus es, teipsum plurib⁹ malis inuoluis. Ille forsan in paupertatem te cõiecit,tu verò teipsum letaliter lædis dum mali quicquã propterea cõmittis. Ille te priuauit iis bonis quæ extra te sunt,& postremò te inuitũ quoq; deserẽt: tu verò teipsum æternis diuitiis priuas. Cõtristauit te diabolus ablatis pecuniis: afficias illũ tristitia &tu. Ne exhilares eũ. Si diuinatores accesseris, exhilarabis illum. Si deo gratias egeris,letaliter eum vulnerabis. Et vide quid fiat. Neque amissa reperies, si diuinatores accesseris. (neq; eñ diuinatores quod quæris,scire poterũt.) Sin forte diuinatione rẽ attigerint,simul tamẽ animã perdes,& à fratrib⁹ tuis rideberis,ac rursus ea male perdes. Vidẽs enim dæmõ quòd damnũ ferre nequeas, sed & bonorũ tẽporalium gratia deũ tuũ neges,pecunias reddit, vt occasionẽ habeat denuo te seducẽdi,& ad defectionem à deo solicitãdi. Si verò diuinatores quod quęritur dixerint,ne miremini: incorporalis est dæmon, vbiq; circuit. Latrones ipsos ipse in facinora armat. Neq; eñ ista sine dæmone fiũt. Si ergo istos armat, & nouit vbi locorũ in insidiis abditi sint, non celabit hoc ministros suos diuinatores. Nihil hoc mirum est. Si viderit te dãni gratia dolentem,addet & aliud. Si ridentem viderit & cõtemnentẽ, cessabit ab hac via. Quemadmodũ enim nos illis potissimũ afficim⁹ inimicos nostros,quibus eos cõtristamus: si verò viderimus eos nihil inde dolere, desistimus deinceps, vt qui ne-

Iob. 42.

Iob. 1. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui nequeam⁹ eos hac via lędere: ita & diabol⁹. Quid dicis? Vel nō vides eos qui in mari nauigāt q̄ nō curent pecunias, ſicubi tempeſtas ingruerit, ſed & quas habēt abiiciāt? Quid dicis homo? An tēpeſtatē vltro & naufragiū promoues? Antequā tibi diuitias maris fluctus auferāt, tu ea propriis manibus abiicis? Quid teipſum ante naufragiū, in naufragiū cōiicis? Sed iſta rogauerit quidē homo agreſtis, & earū tentationum quæ in mari accidūt imperitus: nauticus verò, qui & quid tranquillitatē operetur, & quid tēpeſtatem efficiat exacte nouit, ridebit etiā iſta dicētē. Ob id enim ipſum, dicet, illas proiicio, ne tēpeſtas fiat. Ita & qui rerū huius vitæ, tētationúmq; peritus eſt, quando viderit imminentē tempeſtatē, & ſpirituales verſutias naufragiū facere conātes, etiā quas adhuc habet pecunias abiicit. Obtigit tibi furtū? Fac eleemoſynā, & releuabis nauigium. Diripuerunt tibi quicquā latrones? Tu quod reliquum eſt, da Chriſto: ita & quæ ex priorum amiſſione eſt, paupertatē ſolaberis. Releua nauigiū. Quæ māſerūt, ne retineas, ne ſcaphus euertatur. Illi vt corpora cōſeruent, iactură ſarcinarū faciunt, & nō expectant donec irruētes fluctus ſcaphū ſubuertāt: tu vt animas ſerues, nō ſedabis naufragiū? Periculū facite. Si mihi non creditis, obſecro periculum facite, & videbitis gloriā dei. Si quid tibi moleſtū acciderit, da mox eleemoſynā, gratias age quod acciderit, & videbis quantū acceſſurum ſit gaudij. Spirituale nāque lucrū, etiam ſi modicum ſit, tātum tamen eſt vt quodcūque corporale detrimentū obſcuret & tollat. Donec eū habes quod Chriſto des, abundas. Dic quæſo, ſi ſpoliatū te accedat rex, manū porrigens, & aliquid abs te petens: an non putares te ditiorē omnibus, quòd ne poſt tantam quidem pauC pertatem regem tui pudeat? Ne rapinæ ſis conſors. Tantū teipſum vincas, & vinces diaboli inſidias. Potes magna lucrari. Contēnamus pecunias, ne contēnamus animas. Quomodo verò quis illas contēpſerit? Non videtis ſplendida corpora, & eos qui illa adamant? Quandiu quidē in cōſpectu fuerint, inflāmatur incendium, & licēter fertur libera flamma: quāprimū verò illos quiſquā abduxerit, protin⁹ extincta ſunt omnia, omnia ſopita: ita & in diuitiis habet. Nemo aurum curioſius obſeruet, nemo lapides precioſos, nemo inaures. Viſa ineſcāt oculos. Si omnino diteſcere vis, imitare veteres, nō in auro, ſed in rebus neceſſariis, vt in prōptu habeas quod des aliis. Ne ſis ornamentorū ſtudioſus. Iſtæ diuitiæ latronū inſidiis obnoxiæ ſunt, & curas nobis exhibent. Non ſtent in ædibus tuis aurea & argentea vaſcula, ſed apothecæ D frumenti, vini & olei. Stent autem non vt venditis illis argētum compares, ſed vt egenis alimoniam ſubminiſtres. Si noſipſos ab iſtis ſuperfluis abduxerim⁹, cœleſtia bona aſſequemur: quæ contingat nos omnes aſſequi in Chriſto Ieſu, &c.

Homilia IIII.

Vapropter & ego non amplius ferens, miſi ad hoc vt cognoſcerem fidem veſtrā, ne quo pacto tentaſſet vos qui tentat, & inanis factus eſſet labor noſter. Nuper autē cum veniſſet Timotheus à vobis ad nos, annunciaſſētque nobis fidem ac dilectionem veſtram, & quòd ſemper bonā habeatis noſtri memoriam deſiderantes nos videre, quemadmodū & nos quoque vos. Propterea fratres conſolationē nacti ſumus in vobis, ſuper quacunque noſtra adflictione & neceſſitate per veſtram fidem. Nunc enim viuimus, ſiquidem vos ſtatis in domino. Queſtio nobis hodie à multis agitata, & magno A ſtudio vndiq; ventilata proponitur. Quæ eſt autem iſta quæſtio? Quapropter, inquit, & ego non amplius ferens, miſi Timotheū ad hoc vt cognoſcerē fidem veſtram. Quid dicis? Qui tāta viderat, qui ineffabilia verba audierat, qui ad tertium vſque cœlum aſcēderat, hic fidem Theſſalonicenſium, idq; Athenis conſtitutus ignorat, maxime cū nō adeò procul Athenæ à Theſſalonica diſtēt, cúmq; paulò antè ab illis auulſus eſſet? Dicit enim, orbati vobis ad momētū horæ. Res Theſſalonicenſium non nouit, ſed cogitur mittere Timotheū ad hoc, vt cognoſcat fidem corū? Ne quo pacto, inquit, tentauerit vos qui tentat, & inanis factus ſit labor noſter. Quid igitur, dixerit quiſquā, Nō omnia nouerūt ſancti? Atq; iſtud multis indiciis cognoſci poterit, tā ex prioribus, quàm ex poſterioribus. Quemadmodū Helizæus de muliere illa ignarus erat, & vt Helias ad deū dicebat: Ego relict⁹ ſum ſolus, & quærunt animam meā: vnde audiebat à deo, Reliqui mihiipſi ſeptē milia virorū. Et Samuēl quoque cum mitteretur ad vngendū Dauidem, dicebat ad eum dominus: Ne attendas vultum eius, neq; ſtaturam magnitudinis eius, contempſi nanq; eum. Nō enim vt homo aſpicit deus: nam aſpicit homo vultū ac perſonā, deus verò cor. Fit autē iſtud ex multa dei prouidētia. Quomodo, & qua ratione? Et ipſorū ſanctorū gratia, & eorū qui illis credūt. Quēadmodum eū & perſecutiones oriri permittit, ita & multa permittit eos ignorare, vt reprimantur & humilientur. Propterea & Paulus dixit: Datus eſt mihi ſtimulus, nimirū carni meæ, angelus ſatanę vt me colaphis cędaret, ne extollerer ſupra modū. Et iterū, Ne & alij maiora de ipſis imaginētur. Si enim propter ſignorū C patrationē putabāt illos eſſe deos, multo magis hoc putaſſent ſi ſemper omnia ſciētes ac vidētes permāſiſſent. Et hāc rationē ipſe quoq; Paulus aſſignat dicēs, Ne quis de me cogitet ſuper id qđ videt eſſe me, aut quod audit ex me. Et rurſus audi quid Petrus dixerit cū claudū reſtituiſſet. Quid nos, inquit, intuemini, quaſi propria virtute aut pietate claudū iſtū ambulare fecerimus? Si verò etiā ipſis iſta dicētibus ac facientibus, & ex rebus paruis adeò malæ natę ſunt ſuſpiciōes, multo magis ſi maiora feciſsēt. Et alia quoque ratione iſtud permiſit: videlicet, ne quiſquā dicere queat, nō immeritò ſanctos agere potuiſſe quæ rectè egerūt, eo q̄ nō fuerint homines, atq; ita omnes remiſſi ac deſides redderentur. Propterea declarat eorū infirmitatē, vt omnē ingratitudinis & impudētię occaſionē amputet. Hac ratione Paulus res Theſ- D ſalonicenſiū ignorat, hac ratione ſæpenumero, tametſi propoſuiſſet, nō venit, vt cognoſcerent illū multa neſcire. Erat itaq; plurimū hinc vtilitatis. Si enim etiā ſic erāt adhuc qui dicerēt: Hic eſt virtus dei magna, & alij quidem alium atque alium putabant, niſi fuiſſent iſta infirmitatis indicia, quid nō arbitrati fuiſſent? Videntur autem hoc quidem loco illi nonnihil reprehendi, verum multo magis quàm ſint præclari manifeſtatur, & excellentia tentationū demōſtratur. Quomodo? Attēde, Si prædixiſti illis, q̄ in hoc poſiti ſumus, & nemo inde perturbetur, vt quid Timotheū denuo mittis, veritus ne quid accidat eorū quę nolles? Ergo hoc ex multa dilectione facit. Amantes eū etiā quę tuta ſunt, ſuſpecta habēt, ex multo dilectionis feruore. Hoc verò ex multis tētationibus eſt. Nam dixi quidē, inquit, quòd in hoc poſiti ſum⁹, excellētia tamen malorū terruit me. Propterea nō dixit, im-

xit, improbās vos illū mitto, ſed nō amplius ferens: A quod magis erat amicitię. Quid eſt, ne quo pacto tētauerit vos qui tētat? Vides q̄ diabolicum opus ſit in adflictionibus concuti ac dimoueri, diabolicáq; incitatio? Quādo eū noſipſos nō poteſt, aliter propter nos infirmiores permouet: id quod excellentis imbecillitatis eſt, & nullā prorſus excuſationē habētis. Quemadmodū cum Iob egit, vxorē incitās, Dic verbū, inquit, aduerſus dominū, ac morere. Vides quomodo illā tentauit? Quare verò nō dixit, cōmouerit: ſed, tentauerit? Quoniā tantum dūtaxat, inquit, veritus ſum, quantū ad tentandū vos attinet. Non enim tentationē ſatanæ cōmotionem vocat. Qui nanque tētationē & incurſum eius admiſerit, is demum permouetur & concutitur. Papæ, quantus amoris affectus in Paulo eſt. Nihil illi curæ fuerūt, quas patiebatur, adflictiones & inſidiæ. Puto enim eum tum illic B māſiſſe, quēadmodū inquit Lucas, quod in Hellada māſerit tres menſes, factis inſidiis à Iudæis. Pericula nō curabat, ſed diſcipulos. Vides q̄ omnia naturalē patrē exuperarint? Nam nos quidem in adflictionib⁹ & periculis omnium memoriam abiicimus: ipſe verò ita verebatur ac tremebat filiorū ſuorū gratia, vt quem vnū dūtaxat habebat ſolatij loco, Timotheū, & conſortē ac cooperariū ſuum, hūc in ipſis periculis ad eos miſerit. Et ne inanis, inquit, factus ſit labor noſter. Quamobrē? Nam etiam ſi euerſi eſſent, an nō præter tuā culpam, an nō præter tuam ſegnitiē factū eſſet? Nihilominus, inquit, & horum omniū mihi laborem inanem factū eſſe putarem, ex multo fraterno amore. Ne quo pacto tentauerit vos qui tentat. Tētat autem ignarus an deiiciat quē tētat. Deinde ille quidē etiā cū nihil certi habeat, nos aggreditur: nos C verò ſcientes q̄ certò ac vehementer ipſum proſtraturi ſumus, non tamen ſobriè vigilamus. Quòd verò ignar⁹ nos impetat, in Iob declarauit. Dicebat enim ad deum verſutus ille dæmon: Non tu circunuallaſti illum & intus & foris? Aufer quæ habet: haud dubiè in faciē tibi benedicet. Tentat. Si quid infirmū viderit, aggreditur: ſi robuſtū, abſtinet. Et inanis, inquit, ſit labor noſter. Audiamus oēs quomodo laborauerit Paulus. Non dixit, opus noſtrū, ſed labor noſter: nec dixit: Et vos perieritis, ſed labor noſter: itaq; etiā ſi quid accidiſſet, nō fruſtra factū fuiſſet. Quoniā verò nō accidit, plurimū vos admiror & ſuſpicio. Hæc quidē expectabamus, inquit: euenerūt autem cōtraria. Non enim ſolum nihil augmenti adflictionibus noſtris addidiſtis, ſed & conſolati eſtis. Nuper verò cum veniſſet Timotheus, inquit, à vobis ad nos, an- D nunciaſſētq; nobis fidem ac dilectionē veſtram. Annunciaſſētq;, inquit. vides vehementē Pauli lætitiā. Nō dixit, ἀπαγγείλαντος ſimpliciter annūciaſſet: ſed, εὐαγγελισαμένου: hoc eſt, vt rē lætā & deſideratiſſimā annunciaſſet. tantum videlicet bonū æſtimabat illorum corroborationē ac dilectionē. Neceſſariò nāq; ſolida manēte illorū dilectione, corroborata erat & fides. Dilectionē verò eorū ideo ſuſpirabat, & audire gaudebat, q̄ ea eſſet fidei ſignum ac teſtimonium. Et quòd ſemper bonam habeatis noſtri memoriam deſiderantes nos videre, quemadmodum & nos vos quoque: hoc eſt, laudādo nos nō ſolum cū præſentes eſſemus, aut cum miraculis inclareſceremus, ſed & nūc cū procul abſumus à vobis, & percutimur, innumeráq; mala patimur, memoriā noſtri bonā habetis. Audite quomodo prædicantur & cōmendantur diſcipuli, quomodo beatificantur, bonā doctorū ſuorū memoriā habentes: imitemur iſtos. Nos enim ipſos, hoc faciētes, nō eos, quos vt doctores diligimus, iuuabimus. Deſiderantes, inquit, nos videre, quemadmodū & nos vos quoq;. Et hoc ſanè illos exhilaraIob. 2. c uit. Plurimū quippe ſolatij & recreationis diligenti adfert, ſi ei quem diligit, q̄ à ſe diligatur manifeſtum eſſe cognouerit. Propterea fratres cōſolationē nacti ſumus in vobis ſuper quacunq; noſtra adflictione & neceſſitate per veſtrā fidem. Nūc etenim viuimus, ſi quidē vos ſtatis in domino. Quidnam Paulo par eſſe poterit, qui proximorū ſalutem ſuam eſſe duxit? non aliter erga quoſuis affectus q̄ reuera erga propria mēbra? Quis nūc hanc vocem promere valebit? Imò quis ita poterit vnquā affectus eſſe? Nō petit vt gratias ſibi habeāt propter tentationes quas illorū gratia ſuſtinebat, ſed gratiā ipſis habet, propterea quòd B à propoſito nequaquā propter tētationes ſuas dimoti eſſent: quaſi diceret, Vobis eū ex tētationib⁹ noſtris plus mali ac dāni intētatum eſt, q̄ nobis: vos tentati eſtis magis, q̄ nos: vos nihil patiētes, quā nos aduerſa ſuſtinentes. Quoniā iſta nobis proſpera Timotheus annunciauit, nihil iam rerū triſtium ſentimus, ſed cōſolationē adepti ſumus ſuper quauis adflictione noſtra, non iſta ſolum. Bono nanque præceptori nihil amplius moleſtum erit, quandiu quæ diſcipulos cōcernunt, iuxta animi ſentētiam proceſſerint. Per vos, inquit, ſolatium accepimus, per vos corroborati ſumus. Atqui cōtrarium hoc erat: ſiquidē doctores adflictos animis nō cōcidere, ſed fortiter ſtare, ad hoc valet, vt diſcipuli corroborētur. Sed totū cōtrarium facit Paul⁹, & encomiū in illos cōuertit. Vos, inquit, ad certandū nos inſtructos reddidiſtis, vos vt reſpiraremus dediſtis, vos nō permiſiſtis vt tētationes noſtras ſentiremus. Et nō dixit, recreati ſumus, aut ſolatiū adepti ſumus: ſed quid? Nūc viuimus, inquit, oſtēdens ſe & tentationē ac mortē nihil aliud putare q̄ ipſorum offendiculum, quandoquidē & vitam ſuam nihil aliud æſtimet quàm ipſorum profectū. Quonā pacto quiſquam alius vel mœſtitiā propter diſcipulorum infirmitatem, vel gaudiū, clarius expreſſiſſet? Non dixit, gaudemus, ſed viuimus iam vitam illam futurā. Itaque ſine veſtro profectu ne vitam quidem vitā eſſe putamus. Ad hūc modū oportet animatos eſſe præceptores, ita diſcipulos. Hoc ſi fuerit, nihil vnquā accidet abſurdi. Deinde idē adhuc exaggerans, vide quid dicat: *Quam enim gratiarum actionem poſſumus veſtri gratia deo rependere ſuper omni gaudio quo gaudem⁹ propter vos in cōſpectu dei noſtri nocte ac die ſupra modū orantes, vt videam⁹ veſtrā faciē, & ſuppleam⁹ quæ deſunt fidei veſtræ.* Non, inquit, vitæ nobis dūtaxat cauſa facti eſtis, ſed & multæ lætitiæ, ac tātæ, vt nequeamus deo dignas ſatis agere gratias. Veſtrā, inquit, virtutē arbitramur eſſe donū dei. Talibus nos beneficiis affeciſtis, vt putemus ea, † & à deo nobis donata eſſe: imò magis à deo. C

† à deo donata eſſe, vel potius etiā à deo.

Et hoc erat indiciū gaudij. Quēadmodū enim agricola quiſquā audiens de agro ſuo quem cum labore operatus eſt, q̄ fructibus ſit onuſtus, coràm voluptatem ac iucunditatē illā videre deſiderat: ita & Paulus Macedoniam. *Supra modum orantes.* Vide hyperboleſ. *Vt videamus veſtram faciem, & ſuppleamus quæ deſunt fidei veſtræ.* Magna hîc eſt quæſtio. Si enim nunc viuis propterea q̄ illi ſtant, & Timotheus annunciauit tibi fidem

Universidad de Deusto Biblioteca

bi fidẽ ac dilectionẽ eorũ,tãtóq; refertus es gaudio, vt nequeas deo sufficienter agere gratias: quomodo hîc fidei illorũ aliqua adhuc deesse dicis?An nõ adulationem sapiũt verba illa?Nequaquã:Absit.Etenim præoccupans testimoniũ illis exhibuit,ꝙ multa certamina sustinuerint,nec deteriores aut inferiores sint ecclesiis in Iudæa existẽtibus.Quid est ergo?Nondũ omni fuerant doctrina potiti, necdũ omnia quæ cognoscenda erãt,didicerãt.Atq; hoc circa finem declarat. Voluebatur forte apud eos quæstio de resurrectione:& cõplures erãt qui eos turbabãt,nõ iã tẽtationib⁹ externis aut periculis, sed falso sese doctores simulantes.Hoc est quod dicit,quæ desunt fidei vestræ.Et propterea dixit,vt quæ desunt,suppleam⁹: nõ autẽ,vt vos corroboremus.Sed vbi fidei quidem
Hic.sup.a illorũ metuebat,Timotheum, inquit, misi ad hoc,vt cõfirmaret vos:hîc verò,vt suppleamus quæ desunt, id quod magis doctrinę est q̃ corroborationis.Quẽ-
2.Tim.3.d. admodũ eñ & alibi dicit, Vt instructi sitis ac perfecti,ad omne opus bonũ.Perfectũ autẽ est in quo parum adhuc deest:nam perficitur. *Ipse vero deus ac pater noster, & dominus noster Iesus Christus dirigat viã nostrã ad vos.Vos autẽ abũdantes faciat dominus & exuberãtes mutua inter vos dilectione,& erga omnes sicut & nos erga vos.* Excellẽtis hoc dilectionis est, ꝙ non solũ apud seipsum precatur, sed & epistolę precationẽ suã indit.Feruẽtis istud animi & verè intẽperãtis, & precũ quæ illic fiebãt indiciũ est &exẽplũ,simul & excusatio,ꝙ non sua spõte vel pigritiæ causa illis abessent:quasi dicat, Ipse verò deus tẽtationes illas quæ nos vbiq; agitãt ac remorantur, amputet,quò recta ad vos ire liceat. Vos autẽ abũdantes faciat dominus & exuberãtes. Vides effrænẽ dilectionis insaniã, quã verbis ostendit?Abũdantes,inquit,&exuberãtes,pro crescentes, vt dici solet:Admodũ abunde ab illis amari desiderat.Sicuti &nos,inquit,erga vos.Quod nos quidem cõcernit,iã est,quod vos verò oramus,vt fiat. Vides quòvelit illorũ extẽdi dilectionẽ?Nõ solũ vt mutuò alius alium inter se,sed vt omnes vbiq; diligãt. Hoc eñ verè demũ diuina dilectio est,si omnes cõplectatur:Si verò aliũ quidẽ diligis,aliũ autẽ non item,humana erit amicitia. At nostra non est talis, Sicuti & nos erga vos.*Vt confirmet corda vestra irreprehensibilia in sanctimonia coram deo & patre nostro,in aduentu domini nostri Iesu Christi,cũ omnibus sanctis eius.* Dilectionẽ declarat nõ illis quos diligũt, sed ipsis lucrosam & vtilem esse. Vellem,inquit,abundantẽ esse vestrã hanc dilectionẽ,ne quis vestrum reprehensibilis fieret.Nõ di-
Mat.15.b xit,vt cõfirmet vos,sed corda vestra. Ex corde nãq; prodeũt cogitationes malæ. Potest enim malus esse etiã qui opere nihil mali fecerit: vtpote,potest inuidiam habere,perfidiã,dolũ,potest gaudere in malis, nõ esse amic⁹,dogmata habere peruersa.Hæc omnia cordis sunt.Sãctimonia est ab istis purũ esse. Sancti-
ἁγιωσύνη. monia quippe propriè excellẽs dicitur mẽtis castitas:nã & immũditia est fornicatio & adulteriũ. Vniuersaliter verò quoduis peccatum immũditia est, &
Matt.5.a quæuis virtus mũditia.Beati nãq;,inquit, mũdi corde.Mũdos dicit,qui prorsus mũdi sunt. Possunt eñ & alia inquinare,&nõ minus:ꝙ nanq; malitia animã
Hier.4.d polluat,audi quid propheta dicat: Laua,inquit,Hie-
Esa.1.d rusalem à malitia cor tuũ.Et iterũ: Lauamini, mundi estote,auferte malitiã ex animabus vestris.Nõ dixit, auferte fornicationes.Itaq; nõ solũ fornicatio,sed& alia polluunt animam.Vt cõfirmet,inquit,corda ve-

A stra irreprehẽsibilia in sanctimonia corã deo ac patre nostro in aduẽtu domini nostri Iesu Christi cum omnib⁹sanctis eius.iudex ergo tũc erit Christus.Nõ solum autẽ ante illũ,sed & ante patrẽ stabimus iudicandi:aut hoc dicit, Vt sitis irreprehensibiles coram deo.Hoc semper dicit,corã deo.Nam hîcvirtus ipsa syncera est,non corã hominibus. Dilectio itaq; irreprehẽsibiles facit,&reuera irreprehẽsibiles facit.Cũ aliquãdo de hac re cũ quodã dissererẽ ac dicerẽ dilectionem irreprehensibiles facere,&amicitiam quę est erga proximum, nullum improbitati permittere ingressum,&reliqua omnia sermone percurrerem & enuclearem,quisquam ex iis qui mihi noti sunt,seipsum ingerens dicebat. Quid ergo fornicatio ? Nõ licet ergo &amare & fornicari?Atqui ex amicitia fornicatio nascitur. Nam auaritia quidem, & adulteriũ,
B & inuidia,& insidiæ,&quæcunque talia,à dilectione proximorũ amputari poterunt,fornicatio verò quomodo,inquit?Ego igitur dicebã,dilectionem proximi fornicationem quoq; amputare posse. Nã si quis mulierem fornicariam dilexerit, etiam ab aliis illam viris abducere conabitur, nõ autẽ ipse quoque peccata eius accumulabit. Vehementer itaque mulierẽ odit,qui cũ ea scortatur: & rursus verè mulierẽ diligit,qui à scelesto illo actu eam abducit. Et nõ est,nõ est,inquã,aliquod peccatũ quod nõ dilectionis virtus,instar ignis,cõsumat.Facilius enim est stipulã tenuem ac vilem multo igni resistere,q̃ peccati naturã dilectionis vi ac potẽtiæ.Hãc itaq; in animis nostris plantemus, vt cũ sanctis omnibus stemus.Etenim illi omnes per dilectionẽ proximi deo placuere. Vnde
erat ꝙ Abel non occîdit,sed occisus est ? Ex eo quòd Gen.4.b
C vehemẽter diligebat fratrẽ.ne cogitationẽ quidẽ talem mente concipere sustinuisset.Vnde sibi Cain inuidentiæ perniciem cõcepit? (nõ enim deinceps illũ Abelis fratrem dixerim)Ex eo quòd nõ erãt solidata apud ipsum dilectionis fundamenta. Vnde celebres facti sunt filij Noë?An non ideo ꝙ admodũ amarũt
patrẽ suum,nec nudũ eũ videre potuerunt?Alius ve- Ibid.9.c
rò quomodo maledictus est?An nõ ideo ꝙ patrẽ nõ dilexit?Abrahãvnde inclaruit?Nõ ex dilectione qua nepotem suum Loth seruauit, & qua pro Sodomitis supplicauit? Vehementer enim,vehemẽter,inquam, erant sancti aliorum malis cõdolentes. Nam cogita mihi,quæso: Paulus ille adamantinus ignis contemptor,robustus & immobilis,semper incõcussus,timo- Rom.8.f
re dei cõfixus,inflexibilis,(Quis enim nos,inquit,separabit à dilectiõe Christi?Adflictio?an angustia? an
D ꝑsecutio ? an fames? an nuditas? an periculũ? an machæra?)qui his omnib⁹ restitit, terræ quoq; & mari, qui adamãtinas inferorũ portas derisit,cui⁹virtutem nihil prorsus excepit,aut sustinuit:is,inquam,Paulus cũ videret dilectorũ quorũdã lachrymas: ita perfrã- ὃν οὐδὲν ὑφίστατο ὅλως.
gebatur &cõterebatur adamas ille,vt animi affectionẽ nõ abscõderet,sed mox diceret: Quid facitis flẽ- Act.21.c
tes ac cõterẽtes cor meũ?Quid dicis,dic quęso?Adamãtinũ hũc animũ lachryma conterere potuit?Etiã, inquit.Nã omnib⁹ resisto, vna dẽpta dilectione, illa me vincit ac superat:hoc deo ita ꝓbatur, Abyssus aquarũ ipsum nõ cõtriuisset,& modica lachryma cõtriuit.Quid facitis,ĩquit,flẽtes ac cõterẽtes cor meũ? Multa nãq; lachrymę vis est. Nõ vides ipsum quoq; flentẽ:Quid fles dic quęso?Per triẽniũ,inquit,noctes ac dies nõ cessaui cũ lachrymis admonere vnũquẽque. Ex multa dilectione metuebat ne qua pestis irreperet.

2.Cor.2.b reperet.Et iterũ : Ex multa quippe adflictione & anxietate cordis scripsi vobis per multas lachrymas. Quid Ioseph autẽ,dic quæso,robustus ille,qui tantæ tyrannidi restitit, qui contra tantam amoris pyram adeò virilis cõparuit, qui tantam heræ suæ insaniam vicit ac superauit ? Quĩ nanq; factũ est ꝙ illũ tunc nõ demulsit facies venusta,dignitatis sublimitas, vestiũ preciositas,aromatũ fragrantia ? Solent enim & ista animũ emollire : deinde verba omnium mollissima. Scitis nanq; mulierem amantem,adeóq; vehemẽter amantẽ,nihil quanuis humile ac demissum loqui detrectare,supplicãtis etiã personam induẽtem. Adeò quippe erat animo fracto mulier auro cõspicua,& in dignitate regia cõstituta, vt forte & ad genua pueri captiui seipsam abiecerit, forsan & lachrymabũda, genibúsq; illius prehẽsis obsecrauerit, ídq; nõ semel atq; iterũ,sed sępius tẽtauerit. Videre licebat & oculos tum maximè splendẽtes. Neq; enim dubitandũ quin non temerè ac negligẽter,sed magna se curiositate ac sedulitate adornauerit,tãquã quę multis retibus cupiebat agnũ Christi attrahere & capere. Adde mihi hîc & multas incãtationes. Attamẽ ille erga mulierẽ inflexibilis adeò, solidus & saxeus, cũ videret fratres suos,à quibus fuerat diuẽditus,in puteum missus, alienis traditus, qui etiã occidere proposuerãt, qui & carceris & rursus honoris causa fuerãt, vt
Gen.37.d ab illis audiret vt pater esset dolore affectus,(nam di-
Ibid.42.c ximus,inquiunt, vnum ex fratribus cibum esse factũ ferarum)animo frangebatur, commolliebatur,conterebatur,ac flebat,inquit:& cum animi affectionem non ferret,ingressus cubiculum sese cohibebat, hoc est lachrymas abstergebat. Quid ob hãc rem illachrymas ô Ioseph? Atqui causa ista non lachrymas exigit, sed iram, furorem, indignationem, magnúmq; suppliciũ,ac debitam retributionẽ.Habes in manib⁹ hostes & fratricidas : potes animi furorem explere. Neq; iniuriã facies:non enim prior illos lacesses,sed vlcisceris eos qui primi iniuriam intulerunt. Nec mihi ad dignitatem tuam respicias. Non ea tibi ex illorum sententia obtigit,sed ex deo, qui tibi gratiam hanc infudit.Quid fles ? Sed ista rogãti respondisset vtiq;: Absit, vt in omnibus clarus ac celebris effect⁹, hęc omnia per istam iniuriarũ memoriam & vltionẽ perdam.Reuera lachrymarum hoc tempus est. Non sum bestiis durior & inhumanior.Reconciliantur enim illæ cum iis quæ suæ sunt naturæ,quicquid tandem mali passæ sint. Fleo, inquit, quoniam omnino me talia affecerunt ac permouerunt.Hunc imitemur & nos,& lugeamus eos qui iniuria nos affecerũt. Nõ irascamur illis. Sunt enim verè deflẽdi,ꝑpter pœnã & cõdemnationem cui seipsos obnoxios cõstituunt. Noui quàm nunc fleatis ac suspiretis,& Paulũ admirantes,&Iosephum stupentes,ac beatum iudicantes. Verum si quisquã vestrũ inimicũ habet, ad memoriam nũc illum reuocet,in animũ sumat, vt dum adhuc feruida fuerit ac recẽs sanctorũ memoria,ab infixa ira cor liberari absoluiq; queat, & animus acerbus & obduratus emolliri.Noui quãprimũ hinc fueritis egressi, quamprimũ ego loqui desiero, etiamsi nõnihil caloris ac feruoris in animis vestris hæreat, nõ tamen tantũ futurũ quantum nũc est dum me auditis.Si quis igitur veluti frigore cõstrictus est,dissoluat iam pruinam.Est enim verè pruina & frigus iniuriarũ memoria.Sed inuocemus Solem iustitiæ, oremus eũ vt radios suos emittat,& non erit amplius cõ-

A gelata pruina, sed fluuialis vnda. Si Sol ille iustitiæ animas nostras igne suo cõtigerit,nihil relinquet cõgelatum,nihil durũ, nihil frigore adustũ,nihil infrugiferum,omnia exhibebit matura,omnia dulcia,omnia plurima iucũditate referta. Si dilexerim⁹ nos inuicẽ,adueniet ille Solis radi⁹. Date mihi obsecro cũ alacritate ista dicere,facite vt audiã me nõnihil verbis istis apud vos perfecisse, vt audiã aliquẽ, cui inimicus fuerit, hinc digressum mox vtrisq; illũ manibus circundedisse,cõplexum esse, in collũ eius effusum, osculatũ esse ac lachrymasse. Et si fera is fuerit, aut lapis,autquicquid aliud,ab ista tamẽ benignitate & humanitate mitigabitur. Etenim quare hostis tuus est?Contumeliã tibi intulit?At nihil læsit.Sed pecuniarũ gratia cõtemnis fratrẽ inimicãtem ? Noli obsecro:remittamus omnia.Nostrũ est hoc tẽpus : vtamur illo vt oportet : funes peccatorum amputemus.
B Antequam ad iudicium & tribunal veniamus, iudicemus nosipsos inuicem. Sol,inquit, nõ occidat su- Ephes.5.f.
per iracundiã vestram.nemo differat.Dilationes cũctationes pariunt. Si hodie distuleris, magis erubesces. Et si crastinũ diem quoq; adieceris,maior tibi pudor erit:& si tertium,adhuc amplius pudebit. Ne nosipsos dedecoremus, sed remittamus, vt & nobis remittatur. Si vero nobis remissum fuerit, omnia bona assequemur in Christo Iesu domino nostro&c.

Homilia quinta.

Quod reliquũ est fratres, rogamus vos & obsecramus Cap.IIII.
in domino Iesu,vt quẽadmodũ à nobis accepistis quomodo ambulandum vobis sit & deo placendũ, magis abundetis. Nostis enim quæ vobis præcepta per dominũ nostrũ Iesum Christum dederimus. Ea quippe voluntas dei est, nimirũ sanctificatio vestra. Quãdo vrgentibus & iis quę in ma-
C nibus sunt obstiterit & incubuerit, aggressurúsq; deinceps ea est quę cõtinua sunt,quęq; cõtinuè audire oportet : tũ illud quod reliquũ est,præmittere solet: hoc est,semper quidẽ ad cõtinuationẽ vos rogamus & obsecramus in domino. Papæ, ne ad obsecrandũ quidẽ dignum seipsum ęstimat(quanquã quis ita dignus erat vt ipse?)sed Christum assumit, Per deũ,inquit,obsecram⁹ vos:id quod & ad Corinthios dixit:
Deus,inquit,vos obsecrat per nos,vt quẽadmodum 2.Cor.5.d
accepistis à nobis. Illud,accepistis,nõ verborũ duntaxat est,sed & rerum.Quomodo ambulare vos oporteat.Omnẽ hîc vitę cõuersationẽ cõprehẽdit ac declarat.Et placere deo,vt magis abundetis:hoc est,vt ex maiore & abundãiore cautione pręceptis nostris cõtenti nõ sitis,sed trãscendatis etiam.Hoc enim est
D quod dicit,vt abũdetis magis.Nam in pręmissis quidem præclarã & admirandã eorum fidẽ ac constantiam cõmendauit,hîc verò vitã cõponit. Hoc enim illos profecisse fuerit,si præcepta & mãdata apostolica superauerint.Tum enim non iã amplius ex præceptoria coactione, sed ex ꝓpria spõtaneáq; animi prõptitudine cuncta fiũt.Quemadmodũ enim tellurem oportet nõ accepta duntaxat semina referre ac reddere, ita & animã oportet non in acceptis tãtum præceptis cõsistere,sed etiã trãscẽdere. Vides ꝙ meritò dixerim oportere transcendere?Est enim in hæc duo discreta virt⁹,nẽpe vt declinetur malũ,& fiat bonum.Ad virtutis enim aditum nõ satis est à malis secessum fecisse, sed hoc iter quidẽ est & initiũ quoddam eò deferens; verũ multa animi alacritate præterea opus est. Itaq; quæ fugienda quidẽ sunt,præceptorũ authoritate illis interdicit.Et meritò:Nã ea

Universidad de Deusto Biblioteca

si quidē feceris,adferēt supplicium:si verò omiseris,
nullum adferēt encomium. Quæ verò ad ipsam vir-
tutē pertinēt, vtpote pecunias expendere in paupe-
res,& quæcunq; talia,non item in præceptorū ordi-
Mat.19.b nē ponit.Sed quid?Qui potest capere,inquit,capiat.
Verisimile ergo est cū cū multo timore ac tremore
illis pręcepisse, pietatisq; huius per literas eos admo
nuisse. Vnde & præcepta ipsa nominatim nō ponit,
sed eos admonet dicēs:Nostis em̃ quæ præcepta vo
bis dederimus per dñm nostrū Iesum Christum. Ea
quippe voluntas dei est, nimirū sanctificatio vestra.
Et vide quomodo nusquā de alia quapiā re adeò ve
† discipulos taxat, hementer†obscurè ac latenter loquitur,]atq; de ista.
Quemadmodū & alibi scribens dicit:Pacē sectemi-
Hebr.12.c ni cū omnibus,& sanctificationē, sine qua nemo do
minū videbit. Et quid miraris ꝙ vbiq; discipulis de
hac re scribit? quādo & Timotheo scribens dixerit,
1.Tim.5.d Teipsum castū custodi. Et in secunda ad Corinthios
2. Cor. 6. a. b. epistola: In multa tolerātia,in ieiuniis, in castitate &
puritate.Et in multis locis hoc inuenire licet,& in ea
quæ ad Romanos est,& passim in omnibus vbiq; epi
Heb.12.d stolis. Reuera nanq; quosuis hoc malū corrumpit ac
perdit. Et quemadmodū porcus in cœno volutatus,
quocunque ingressus fuerit,omnia fœtore replet,ac
sensus graue olenti stercore imbuit: ita & scortatio
malū est quod difficile abluatur.Quādo verò etiā illi
qui vxores habent scortantur,quāta est absurditatis
istius excellētia?Ea est enim volūtas dei,inquit,nimi-
rū sanctificatio vestra. *Vt abstineatis ab omni scortatione.*
Multa nanque sunt confusionis & intemperātiæ ge-
nera,multiformes ac varię lasciuię voluptates,quę ne
dici quidem per honestatē possunt. Dicens verò ab
omni scortatione,reliqua sciētibus relinquit. *Et sciat
vnusquisq; vestrū vas suū possidere in sanctificatione & hono-
re, non in affectione cōcupiscentiæ, quemadmodū & gētes quæ
deum ignorant.* Et sciat,inquit,vnusquisq; vestrum vas
suū possidere. Ergo disciplinæ est res ista,& multæ,
ne lasciuiatur. Nos ergo vas nostrū tum possidemus,
quando mūdum fuerit. Quod verò immundum est,
peccatū ipsum possidet.Et meritò.Non enim vas no
strum immundū quæ volumus facit,sed quę peccatū
imperat.Non in affectione cōcupiscentiæ,inquit.Et
modū hîc declarat, iuxta quem seruanda sit castitas
ac tēperantia, nempe vt affectiones concupiscentiæ
amputētur.etenim & deliciæ,& diuitiæ,& socordia,
& segnities, & ocium & quæcunq; talia, in absurdā
nos concupiscentiā deducūt.Quemadmodū & gen-
tes,inquit,quæ deum ignorant. Tales enim illi sunt,
qui non credūt se aliquando pœnas daturos. *Ne quis
supergrediatur ac fraudet fratrē in negocio.* Bene dixit, Ne
supergrediatur. Vnicuiq; deus suam dedit vxorem.
Terminos posuit naturæ, cōmixtionem illam cum
vna:itaq; quæ cum altera fit,transgressio est, latroci-
niū,& fraus:imò quouis latrocinio peior ac grauior.
Nō enim ita dolemus propter ablatas pecunias,atq;
propter violatum & corruptum cōiugium. Fratrem
vocas,& defraudas, idque vbi minime oportet? De
adulterio hîc dicit:suprà verò etiā de quauis scorta-
tione.Cū enim dicturus esset, nō supergrediēdū ne-
que defraudandū esse fratrē, ne putes me, inquit,de
fratre dūtaxat ista loqui:sed neq; aliorū vxores,neq;
innuptas,neq; eas quę communes sunt,habere opor-
tet:ab omni scortatione abstinendū est.Quapropter
dicit:*Propterea quòd vltor est dominus de omnibus istis.* Ob-
secrauit eos primùm & cum dixit quemadmodū, &

A gētes pudore suffudit, deinde apologismis adiectis,
quàm absurdū sit defraudare fratrem ostēdit.Postea
& caput ipsum ac summā inducit, dicens: Propterea
quòd vltor est dominus de omnibus istis. *Quemadmo-
dum & prædiximus vobis ac testati sumus.* Neq; enim im-
punè ista facimus,neq; tantū voluptatis iam capim⁹,
quantum expectamus ac sustinebimus supplicij. *Non
enim vocauit nos deus propter immūditiam, sed ad sanctifica-
tionē.* Quoniā dixerat,ne quis defraudet fratrē,&sub-
iunxerat deum fore vindicē,ostendens pœnas datu-
rum qui mala ista fecerit,etiā si incredulus perpessus
illa fuerit,dicit,non ideo te puniet,vt illum vindicet:
sed propterea ꝙ ipsum contumelia affecisti. Ipse te
vocauit, vocanti cōtumeliā intulisti. Propterea sub-
iunxit: *Proinde qui aspernatur,nō hominē aspernatur,sed deū,
qui dedit spiritum sanctū suum in nos.* Itaq; siue reginā cor-
B ruperis,siue famulā tuam nuptam existentē,pari cul
pa teneberis. Quare?Quia nō personas lęsas vindica-
bit deus,sed seipsum. Simul em̃ atq; pollutus es,deū
mox cōtumelia affecisti.Nam & hoc adulteriū est,&
illud, quandoquidē vtrobiq; cōiugium est.Etiam si
adulterium non cōmiseris,scortatus autē fueris,tam-
etsi virū non habeat scortum, vindicabit tamē deus:
seipsum enim vindicabit.Hoc enim faciēs nō ita ho-
minem contemnis atq; deum. Et hinc manifestū est
ꝙ adulterium cōmittens,virum quidem celas,deum
verò vidētem†non fallis.]Nam dic mihi,si quis pur- † non præterferet.
pura dignatus à rege,& mille aliis honoribus,iussus-
que honoribus acceptis dignè viuere,abiēs cōtami-
naretur in muliere quadā, in quem caderet ignomi-
nia quęso?An in purpurā,vel in regem qui illam de-
disset?Cōtaminaretur quidē & illa,sed non æquè vt
C rex. Quapropter obsecro caueamus hoc peccatum.
Quēadmodū em̃ mulieres nos punim⁹ quādo nobis
nuptæ, aliis seipsas cōiungunt: ita puniemur & nos,
& si nō à Romanis legib⁹, certè à deo. Etem̃ & istud
adulteriū est. Adulterium quippe nō tum solum est,
quādo mulier alteri nupta mœchatur,sed & quando
vir hoc facit qui vxori alligatus est. Attēde diligēter
quod dico.Etsi nanq; graue sit multis qđ dico,neces
sariū tamen est vt dicam, vt in posterum corrigatur
hoc malū.Non hoc ergo duntaxat adulterium est,ꝙ
mulierem viro coniunctā corrumpimus,sed & si di-
missam ac solutam, ipsi vxoribus alligati,corruperi-
mus, adulteriū est. Quid enim ꝙ fornicaria nemini
alligata est?Si tu alligatus es vxori, legē transgressus
es,carnē tuam iniuria affecisti. Etenim dic mihi,cur
D punis vxorē etiam si cū soluto viro & vxorē non ha
bente fornicetur?Eo ꝙ adulterium cōmittit.Quam-
obrem?Atqui vxorē non habet qui cum ea fornica-
tur.At ipsa alligata est viro. Iā & tu alligatus es vxo-
ri.Ergo tuū quoq; facinus pari ratione adulteriū est.
Qui enim dimiserit,inquit,vxorē suam præter forni Matt.5.e.
cationis causam, facit eā adulteriū cōmittere: & qui
dimissam duxerit,adulteriū cōmittit.Si ergo qui di-
missam ducit,adulteriū cōmittit: qui cū sua & illam
corrūpit, manifestū est planè ꝙ adulteriū commit-
tat.Sed vobis quidem viris ista satis dicta sint. Nā & Marci 9.f
Christus de talibus:Vermis,inquit,eorū non morie-
tur,& ignis non extinguetur.Iuuenū verò gratia ne- Iuuenes citò matrimonio subdendos esse.
cesse est vt admoneā.Nō enim viris duntaxat,sed &
vobis iuuenib⁹ ista cōgruunt. Et quomodo?Iā dicā.
Qui scortari nō didicerit,neq; mœchari sciet.Qui ve
rò scortis fuerit inuolut⁹,mox & in adulteriū quoq;
prolabetur,etiā si nō in cōiugatis, sed in solutis mu-
lieribus

lieribus corrūpi deperireq; cœperit. Quid itaq; ad-
moneo?vt radices huius mali,quotquot iuuenes ha-
betis,excidatis.Ad honestā vitam eos instituite,sta-
timq; cōnubiali iugo subdite. Dū enim adhuc in iu-
uētute sunt,cōcupiscentiæ fluctibus impetūtur. Pri-
usquā nuptiarū quidē tēpus fuerit,admonitionibus,
minis,terrorib⁹, pollicitationibus,& innumeris aliis
eos cohibete.vbi vero nuptiarū tempus & ętas adue
nerit,nemo differat.Ecce pronubę verba loquor,dū
liberos vestros cōiungo.Sed nihil pudet ista dicere,
1.Cor.7.a quandoquidē neq; Paulus erubuit dicēs, Ne defrau
detis vos inuicē, id quod isto turpius esse videt̃. At
nihil erubuit.Nō enim verbis intēdebat,sed ipsis o-
peribus quæ per verba corrigebantur.Quando filius
tuus fuerit adultus, antequā illū ad militiā aut aliud
vitæ genus instituas,quę nuptias cōcernunt ꝓcures.
Et ille si viderit statim sibi ducēdā esse spōsam &mo
dica intercapedine distare nuptias, poterit sustinere B
flammam.Si verò cognouerit te tardare morásq; ne-
ctere,& expectare dum multā acquisierit rerū acces-
sionem, vt tum demū nuptias paraturus sis, mox ob
longitudinē temporis desperata cōtinentia, in scor-
tationem dilabetur.Sed heu & hîc quoq; malorū ra-
dix est auaritia. Quoniā enim nemini curæ est quo-
modo castus ac modestus sit filius, sed in aurū insa-
niunt omnes,ideo nemo quoq; rem istā curat. Proin
de adhortor vt primùm animos ipsorū cōponatis.Si
† solius mariti norit, spōsam castus accesserit filius, si illa corpus † solū vi-
derit,]& vehemēs erit desideriū,& timor dei maior,
honestæq; reuera erunt nuptiæ mūda & immacula-
ta corpora cōiungentes,& qui ex illis nascētur libe-
ri,multa erūt benedictione referti: obtēperabuntq;
sibi inuicē sponsus & spōsa.Aliorum enim mores cū
vtriq; nō sint experti,subiicientur & obsequentur si-
bi inuicē.Adolescēs quippe si lasciuire cœperit,mo
rumq; fornicariorū experientiam acquirere, ad pri-
mam quidē & alteram vsq; vesperam laudabit vxo-
rem suā, postea verò statim in pristinā relabetur pe-
tulantiā,effusum & indecorum risum,verbaq; multa
illiberalitate plena,& mores fractos ac delicatos,at-
que omnē aliā turpitudinē, quā sine decori læsione
narrare nequimus requirēs.Hæc verò præstare non
sustinebit puella libera & ingenua, neq; seipsam de-
turpare poterit.Propter vitæ nanq; cōmunionem &
puerorū procreationem adiuncta viro est,nō turpi-
tudinis risusq; gratia, vt domū administret, vt & vi-
rum ad honestatē & castitatē erudiat,non vt illi for-
nicationis incitamēta porrigat.Sed iucūdi tibi vidē-
Prou.5.a. tur mulieris fornicariæ mores? Noui:Nam scriptura
Mel in fel. hoc dicit: Ex labiis,inquit, mulieris fornicatricis di-
stillat mel. Etenim ad hoc oīa ista molior, ne mellis
* Illis . i. huius gustū capiant adolescētes. Mox nanq; in fel a-
quæ nēpe marū mutatur. Atq; etiā istud scriptura dicit:*Quod
meretrix, quidem, inquit, ad tēpus guttur tuum impinguat &
vt est a- oblectat,postremò autē reperies illud felle amarius,
pud Se- & gladio vtrinq; incidēte acutius.Quid dicis? Ferte
ptuagīta. me quæso impurū etiam quiddā,vt ita dicā,loquen-
Ibidem. tem,pudoremq; & ruborē exuentem.Nō enim istud
mea sponte accidit, sed propter eos qui nullo rerum
ipsarū pudore tenētur,ista dicere cogor.Multa verò
& in scripturis talia videmus.Nā & Ezechiel expro-
brādo Hierusalem multa eiusmodi loquitur,& nihil
pudefit.Ac meritò: Nō enim ex animi sui affectione
illa dixit,sed ex castigatione. Etenim etsi verba inho
nesta videātur,scopus tamen inhonestus non est,sed

A cōgruus ei qui cupiebat immunditiā ex animis illo-
rū eiicere.Nisi em̃ hęc ipsa verba audiat animus im-
pudens,nō immutatur. Et medicus nanq; putredinē
eiicere cupiēs, digitos primùm in ipsum vulnus im-
mittit,& nisi primū polluat salutiferas manus,sanare
nō poterit:ita & ego nisi primū os meū affectionib⁹
vestris salutiferum polluero, curare vos nequiuero.
Immò neq; istud polluitur,neq; manus illæ. Quam-
obrem? Quoniā non est immūditia naturalis,neque
ex nostro corpore, quemadmodū neq; illic ex illius
manibus sed ex alienis.Si vero vbi alienū est corpus
nō recusat medicus manus suas immergere, vbi no-
strū est corpus,recusabimus nos dic quæso? Corpus
em̃ nostrū vos estis, infirmū quidem & immundum,
attamen nostrū.Quid ergo est qđ dico?& cuius gra-
tia tantā feci adhortationē? Indumentū quidē quod
seruus habet, nunquā ferre voles,nimirū sordes eius
B abhorrēs,sed malles nudus esse q̃ illo vti:corpore ve
rò immundo ac sordido, & quod nō solū puero tuo
sed & mille aliis prostat, abuteris & nō abominaris?
Pudefacti estis audiētes. At in ipsis operib⁹ erubesci-
te,nō in verbis.Et reliqua oīa prętereo,mores inho-
nestos & impuros †alienę vitę seruitutē & captiuita- † reliqua.
tē.Dic mihi,ad eandē & tu & seruus tuus?Et vtinam
dūtaxat seruus tuus,nisi & lictor, & manus quidē li-
ctoris cōtingere non sustineres,& eā quę vnum cum
illo corpus est facta cōplecteris & oscularis, & tamē
nec horres,nec times, nec erubescis,nec cōfunderis,
nec trepidas?Admonui quidē patres vestros,ꝙ opor
teat vos statim ad nuptias adigere, attamē neq; vos
à supplicio immunes euadetis. Nisi enim & alij iuue
nes vobis plures fuissent in castitate & tēperantia vi
C uētes & olim & nunc,fortasse quandā haberetis ex-
cusationē. Si verò sunt, vnde poteritis dicere,cōcu-
piscentiæ flammā cohibere vos non potuisse?Nā illi
vos arguūt qui potuere,cū eiusdem vobiscū sint na-
turę.Audite quid Paulus dicat:Pacē sectemini & san Heb.12.d.
ctificationē,sine qua nemo dominū videbit.An istæ
minæ vos absterrere nō poterūt? vidēs alios semper
castos ac tēperantes,atq; in pudicitia degētes: & tu
ne vsq; ad iuuentutis quidē tempora te cohibes?Vi-
des alios sæpenumero voluptatē vicisse, & tu ne se-
mel quidē illā sustines? Si vultis,causam ego dicam.
Non em̃ in causa iuuētus est. Alioqui futurū esset vt
oēs in vniuersum adolescētes lasciui essent. Sed ipsi
nos ipsos in flammā & incendiū impellimus.Quādo
enim ascēdis in theatrū,ac sedes nudis mulierū mē-
bris oculos inescās,ad tēpus quidē oblectaris,nouis-
D sime verò magnā inde febrem tibi cōtrahis. Quādo
vides quasi corporali forma & adūbratione apparē-
tes mulieres, quādo & spectacula & cantiones nihil
aliud habētes quàm absurdos amores,(quædam,in-
quiunt,adamauit aliquē,& cum assecuta nō esset,se-
ipsam strāgulauit. quin & ad matres absurdos amo-
res deuolutos occinunt)quādo, inquā, & per auditū
illa accipis,& per mulieres,& mulierū typos,iam ve-
ro & per viros ꝓuectę ætatis: (etenim cōplures illic
assumptis laruis mulieres fingunt & imitantur)vnde
deīceps,dic quęso,castus esse poteris,narrationibus
illis,spectaculis illis,*auditoribus illis vanis animum * ἀκουσμά-
tuū occupantib⁹,& talibus quoq; somniis postea suc των audi-
cedētibus? Ita quippe plerunq; natura cōparatus est tionibus.
animus, vt talia noctu imaginet̃ qualia per diē cupit
ac desiderat. Cū igit̃ illic quidē & res videas turpes,
& verba audias turpiora, & vulnera quidē accipias,

Universidad de Deusto Biblioteca

pharmaca verò nulla imponas: quomodo nõ meritò putredo crescet? quomodo morbus nõ intendet̃, idque multo magis q̃ in corporibus nostris? Animus quippe facilius q̃ corpora, siquidẽ vellemus, quæ ad correctionẽ pertinent, admitteret. Nã illic quidẽ & pharmacis, & medicis, & tẽporis spacio opus est: hîc verò ad hoc vt vel bonus fias vel malus, voluisse sat est, ita vt eò magis hinc morbũ ceperis. Quando igit̃ noxia quidẽ cumulamus, vtiliũ autem nullã rationẽ habemus, quãdo sanitas obtĩget? Quapropter & Paulus dixit: Quemadmodũ & gentes quæ deũ ignorãt. Pudefiamus ac terreamur. Si gẽtes sępenumero quę deũ ignorant, castę sunt ac tẽperantes: erubescamus si quãdo peiores illis sumus. Facile est assequi castitatem, si voluerimus, siquidẽ nos ab iis quę lędũt subduxerimus. Alioqui neq; fornicationẽ fugere facile est, si noluerimus. Quid enim facilius q̃ pedes in foro incedere? At ex multa mollitie difficile & molestũ factũ est, non solũ mulieribꝰ, sed iã & viris. Quid facilius q̃ dormire? At & istud difficile fecimus. Cõplures quippe diuitũ totas noctes circũferuntur, expectantes necessitatẽ somni, & tunc demũ dormientes. Et omnino nihil est volẽtibus difficile, nihil nolentibus nobis facile. Sunt eñ omnia nostri arbitrij. *Liberũ arbitrium.* Quapropter & scriptura dicit: Si volueritis & audieritis me. *Esaiæ 1.c* Et iterũ: Si verò nolueritis, nec me audieritis. *Ibidem.* Itaq; totũ in eo situm est, an vel velimus, vel non velimus. Propterea & punîmur & laudamur. Cõtingat verò vt de iis qui laudantur existentes, promissa bona consequamur gratia & benignitate, &c.

Homilia sexta.

De fraterna vero dilectione non habemus necesse vt vobis scribamus. Vos enim ipsi à deo docti estis ad hoc, vt diligatis vos inuicẽ. Nam & erga omnes fratres hoc facitis, & erga eos qui sunt in tota Macedonia. Quanã ratione cũ de castitate diligẽter adeò ad eos disputauerit, & de eo ꝙ operari oporteat, quódq; nõ sit mortuorũ gratia lugendũ, eadẽ diligẽtia disputaturꝰ sit, quod omniũ bonorũ caput erat, nẽpe dilectionẽ, id quasi obiter ac pretercurrẽs attingit? Nõ habemꝰ, inquit, necesse, vt vobis scribamus. Et hoc ex multa est prudẽtia spiritualíq; doctrina. Duo nãq; hîc manifestat: Vnum quidẽ, rem istam tã esse necessariam, vt ne doctrina quidẽ opus habeat. Nam quæ vehementer magna sunt, omnibus illa patẽt. Alterum verò quod magis eos solicitos reddidit, hoc dicẽs, q̃ si ad dilectionẽ adhortatus esset. Putans enim eos hoc probè executos esse ac præstitisse, atq; ideo nihil eius admonens, etiã si non præstiterint, magis tamen eos inducit ac permouet. Et vide, Nõ dicit de dilectione quæ esse debet erga omnes, sed quæ sit erga fratres. Nõ necesse habemꝰ, inquit, vt vobis scribamus. Oportebat ergo tacere, & nihil dicere, si nulla erat necessitas. Nũc verò per hoc quod dicit, nõ est necesse, maius effecit q̃ si illud dixisset: vos enim ipsi à deo docti estis. Vide quãto encomio deum illis doctorẽ huius imposuit. Nõ opus, inquit, habetis, vt ab hoĩe discatis. *Ioan. 6.e. & Esa. 54.d.* Id quod & propheta dicit: Et erunt oẽs à deo docti. Vos enim ipsi, inquit, à deo docti estis, ad hoc, vt diligatis vos inuicẽ. Nã & erga cunctos fratres hoc facitis, & erga eos qui sunt in tota Macedonia. Et erga reliquos, inquit, oẽs. Vehemẽter ista ad hoc præstandũ solicitant. Et non temerè dico ꝙ à deo docti sitis, sed noui istud ex iis quæ facitis. Multa autẽ illis huius gratia testificatus est. *Obsecramus autẽ vos fratres*

A *vt abundetis magis, & enitamini ad hoc, vt quieti sitis, ac res vestras agatis, & operemini manibus vestris, queadmodũ vobis præcepimus, vt cũ decoro versemini erga extraneos, nulláque re opus habeatis.* *Exemplar habet τουτ' ἐστι πλεονάζειν, textui insertum.* Declarat quantorum malorum causa sit ocium, & quantorũ bonorum operandi sedulitas, & manifestum id facit ex iis quæ apud nos in vsu sunt: quod & plerunq; facere solet, idq; prudẽter. Magis enim pleriq; per ista mouentur & inducuntur, q̃ per spiritualia. Dilectionis enim est, qua proximi diligũtur, nõ ab illis accipere, sed illis potius largiri. Et vide cũ obsecraturus esset & admoniturus, virtutẽ hãc dilectionis eorũ in mediũ interserit, vt & ex priore admonitione & minis pręmissis, quibus dixit: Proinde qui aspernatur, nõ hominem aspernatur sed deũ, in hac veluti laude respirarẽt: & rursus ne ab hac altera admonitione resilirent. Hoc enim fieri solet, si B quando ad operandũ admonetur. Itaq; neq; ab aliis accipiendum, neq; ociandum, sed operandũ, & aliis dandũ est. Beatius enim est dare, inquit, q̃ accipere. *Act. 20.g* Et operemini, inquit, manibus vestris. Vbi sunt qui opus requirunt spirituale? Vides quomodo illis omnem occasionẽ huius abstulerit, cum dicit, manibus vestris. An ieiunium quisquã manibus operatur? An manibus peruigilia fiunt? aut opus est manuum si humi quisquã dormierit? Nemo sanè hoc dixerit. Attamen de spirituali opere loquitur. Est enim reuera spirituale, si quod operatus fueris, aliis dederis. Et huic certè nihil æquiparari poterit: vt cũ decoro, inquit, versemini. Vides vnde eos reprehendat? Non dixit, ne inhonestè agatis mẽdicantes, sed idem quidẽ innuit, mitius tamẽ ipsum ponit, vt & percellãtur, & illud nõ vehementer fiat. Si enim qui nostri sunt, illis C offenduntur: multo magis extranei, qui mille accusationes & occasiones cõminiscuntur, si quãdo hominem corpore sanũ, & qui sibiipsi posset ad acquirendam alimoniã sufficere, mendicare, & aliorũ operam implorare viderint. Propterea & christemporos nos vocãt. Quapropter & nomẽ dei, inquit, blasphemat̃. *Roma. 2.d* At nihil horũ posuit, sed quod eos maxime mordere poterat, nẽpe turpitudinẽ & indecorum. *Nolumus autẽ ignorare vos fratres de iis qui obdormierunt, ne cõtristemini sicut & cæteri spem non habẽtes.* Hæc duo illos potissimum lędebant, paupertas scilicet, & animi deiectio, id quod & omnibus hominibꝰ euenire solet. Vide ergo quomodo illis medeatur. Paupertas hinc erat, ꝙ rapinã bonorum suorum sustinuerant. Si ergo eos iubet labore manuum suarũ victũ quærere quibꝰ pro- D pter Christũ, quæ habuerunt, per rapinã ablata fuerant, multo magis alios. Quòd enim spoliati fuerint, liquet ex eo quod dicit, cõsortes facti estis ecclesiarum dei. Et quomodo illarũ consortes fuerint, subiungit: & rapinã, inquit, bonorũ vestrorũ cũ gaudio suscepistis. *Heb. 10.g.* Deĩde de resurrectione hoc loco sermonẽ mouet. Quid igit̃? an nõ & antea de resurrectione ad illos sermocinatus est? Verũ, sed hîc aliud quoddam mysteriũ innuit. Quódnam illud? Quòd nos, inquit, qui tũ viuemus, & reliqui erimus in aduentu domini, nequaquã eos qui dormiunt, præueniemus. Potest quidẽ & resurrectionis sermo eum qui in dolore est cõsolari, potest verò quod iam dicitur potissimũ fide dignã facere resurrectionem. Sed primùm illud dicamꝰ. Nolumus ignorare vos fratres, inquit, de iis qui obdormierunt, ne cõtristemini quemadmodum & cæteri spem non habentes. Vide quomodo & hîc mãsuetè agat. Nõ dicit: Ita insensati estis (queẽadmodum ad

1.Cor.15.c & Gal. 3.a. dum ad Corinthios dixit) & insipiẽtes, & cũ resurrectionem noueritis, nõ aliter doleatis, q̃ illi qui fidem nõ habent, sed admodũ leniter ac mãsuetè aliã ipsorum virtutẽ veneratus. Et non dixit de morientibus, sed de dormiẽtibus, mox in ipso exordio cõsolationis fundamentum iactans. Ne cõtristemini, inquit, sicut & cæteri spẽ nõ habẽtes. Ergo propter mortuos immodestè plãgere, eorum est qui spem non habent? Meritò: Animus eñ resurrectionis ꝓrsus ignarus, & mortẽ hanc corporalem mortẽ esse putans, non immeritò mortuos tanquã perditos plãgit, & lamentatur, atq; intolerabiliter luget: tu verò qui resurrectionem præstolaris, cuius gratia lamẽtaris? Lamentari ergo eorũ est qui spe destituti sunt. Audite mulieres quotquot ad lamẽtandum procliues estis, quotquot *Cõtra indecorũ luctũ mortuorum.* ad lugẽdum intolerabiliter & impotenter ferimini, quoniã quæ gẽtium sunt facitis. Si ergo morientium gratia lugere, gentium est, immodestè plangere, genasq́; lacerare, quorũ est, dic quæso? Quamobrem lamentaris, si credis & resurrecturũ & non periisse, & mortẽ hanc esse somnũ ac dormitionẽ? Propter consuetudinẽ, inquis, rerumq́; tutelã & curã, atq; quodcunq; aliud obsequium. Quãdo ergo puerum ætate immatura amittis, q̃ nihil dũ agere potuit, cuius gratia lamentaris? Quid illũ requiris? Bonæ spei indicia pręferebat, inquis, & sperabã illum mihi fore tutorẽ. Propterea quæro virũ, propterea filium, propterea plango & lamẽtor, non ꝙ resurrectioni diffidam, sed ꝙ auxilio destituta sim, & tutorem amiserim, coniugem, omniũ consortem & consolatorem. Ista lugeo. Noui resurrecturum, attamẽ interea ab illo separari non fero. Multa rerũ turba ingruit, quibusuis iniuriã inferre volẽtibus exponor. domestici qui antea metuebant, nunc cõtemnunt, nunc insultant. Si quis beneficiorũ mariti oblitus, si quis mali nonnihil ab eo perpessus est, is mortuũ vlturus, cõceptam iram in me effundit. Ista me viduitatẽ hanc ferre nõ permittunt, nec placidè ac leniter lugere: propterea plãgo, ꝓpterea lamẽtor. Quomodo ergo tales solabimur? quid dicemus? Quomodo dolorẽ earum refellemꝰ: Primùm eas cõuincere tentabo, lamentationẽ non esse ex his quæ dicta sunt, sed ex animi affectione incõsiderata. Si ergo ista luges, oportebit vt perpetuò lugeas mortuũ tuũ. Si verò anno elapso obliuisceris illius, nõ secus q̃ si nihil huius accidisset, non iã mortuum luges, neq; amissam tutelã. At separationẽ non fers, neq; cõsuetudinis amputationem? Quid ergo illæ dicẽt, quæ & secũdis nuptiis cõsuescunt, idq; admodũ ex animo? Non enim priores requirunt. Verũ ad illas nunc nihil loquemur, sed ad eas quę mortuis maritis beneuolentiã suam cõseruant. Quamobrẽ luges filium? Quamobrẽ maritum? Hunc quidẽ ꝙ nullum dum ex eo fructũ cepi, istum verò ꝙ speraueram me illo diutius fruiturã. At hoc ipsum quantę est incredulitatis? Nempe ꝙ putas te vel maritũ vel filium in rerũ securitatem collocaturũ fuisse, deũ verò nequaquam. Quomodo nõ putas illũ irritari? nã ob id ipsum plerunq; eos aufert, ne ad eũ modum illis alligata sis, vt spẽ tuã ab illis auferas. Aemulator enim est deus, & vult à nobis omniũ potissimum adamari: idq́; ea ratione, ꝙ nos admodum vehementer amat. Scitis enim hũc esse morẽ insanè amantiũ: vehemẽter sunt zelotypi, & malunt vel animam effundere, q̃ ab vllo riualium superari & obscurari. Propterea & deus illũ tibi abstulit: propter illa videlicet quæ di-

A xisti. Alioqui cuius gratia, dic quęso, olim nõ ita immaturę viduitates fiebant & orbitates? Quamobrem Abrahã & Isaac multũ temporis viuere permisit? Eo ꝙ ille viuo etiã filio deũ prætulit. Dicebat eñ deus, Macta filiũ, & mactabat. *Gen. 22.a.* Quare Saram in tantã senectutẽ deduxit? Quia viuente etiã illa Abrahã deo magis obediebat q̃ illi. Propterea dicebat ei deus, Audi *Gen. 21.b* Saram vxorẽ tuam. Neq; propter amorę viri, neque propter vxoris aut filij tutelã ac curam quisquam ex ipsis deum irritabat. Nũc verò quoniã adeò ad libidinẽ intemperanter ferimur, & vehementer cõcidimus, & mariti vxores plus amamus q̃ deũ, & vxores maritos suos deo præferunt, horũ gratia nos inuitos quoq; ad amorẽ suum trahit. Ne virum plus ames q̃ deũ, & viduitatem non senties vnquã. Immò etiam si acciderit, nullum tamen eius sensum capies. Quare? Quia habes qui te magis amat tutorẽ immortalem. B Si deũ magis amas, ne lugeas. Quẽ eñ magis amas, immortalis est, nec permittit vt eius gratia quẽ minus diligis, vllũ doloris sensum accipias. Demõstrabo tibi per exemplum, hoc ipsum te iam facere. Dic mihi, si virũ haberes, qui iuxta animi tui sententiam cũcta faceret, celebrẽ & illustrem, vbiq; splendidum & magni æstimatũ, gloriosum apud omnes, prudentẽ, sapientẽ, & qui te adamaret, ita vt beata illius nomine reputareris, deinde & filium ex eo pareres, qui postea antequã ad maturam ętatẽ pertigisset, morte decederet: an luctũ sentires? Nequaquã. Maritus eñ plus amatus amorẽ ac luctũ filij superaret, & obscuraret. Et nunc si deũ plus amas q̃ maritum, maxime quidẽ illũ tibi nõ abripiet. Si verò & abripuerit etiã, luctum tamen non senties. Propterea & beatus Iob C nihil acerbi passus est, cũ intempestiuam liberorum suorũ mortem audiret, eo ꝙ deum plus amabat q̃ illos. Viuente itaq; adhuc deo quẽ diligebat, nihil ista quæ accidebãt, illum cõtristare poterãt. Quid dicis ô mulier? Maritus & filius sunt tutores tui, deus verò nulla tui cura & misericordia tenet̃? Quis tibi & hũc & illum dedit? Non ipse? Quis verò te fecit? Nõ ipse? Qui te cũ non esses, ad hoc vt esses perduxit, & aĩam inspirauit, & mentẽ indidit, suiq́; notitiam largiri dignatus est, & vnigenito filio suo propter te non pepercit: tui nõ miserebitur, miserebit̃ verò conseruus? Quantã iram non excitabunt hæc verba? Quid tale à viro habes? Nihil vtique proferre potes: nam etiã si tibi quicquã benefecerit, beneficiis tamen affectus, & te primùm causante, hoc fecit. De deo verò nihil tale quisquam proferre poterit. Nõ enim beneficiis D deus per nos affectus tãtopere benefacit, sed nullius egens ex sola bonitate sua humanũ genus beneficiis cumulat. Regnũ tibi pollicitus est, vitã immortalẽ, gloriã, fraternitatem, & filiorũ adoptionẽ dedit, coherędẽ vnigeniti sui fecit: tu verò mariti adhuc post tanta bona recordaris? Quid is tibi tale dedit? Solem suũ tibi produxit, pluuiã dedit, annuis alimoniis nutrit. Væ nobis propter magnã nostram ingratitudinẽ. Hac ratione aufert tibi maritũ, ne ipsum quæras, tu verò mortuo quoq; adhærens, deum etiã deseris. Oportebat gratias agere, oportebat omnia in deum proiicere. Quid eñ est quod à viro accepisti? Dolores parturitionũ, & labores, & cõtumelię, & cõuicia plerũq;, & obiurgationes, & querelæ, an nõ ista sunt quæ ex viris accidũt? At sunt adhuc & alia, inquis, iucunda. Quęnã illa? Ornauit te preciosis indumentis, Auro faciẽ tuã decorauit. Suspiciendã omnibꝰ reddidit.

didit.Verum ſi voles, ornaberis etiã mortuo illo or-
natu multo meliore. Pudicitia quippe & tẽperantia
præclariorẽ multo facit, ſi cui fuerit,q̃ quæ auro eſt
cõſpicua.Habet hic rex veſtimẽta nõ talia, ſed mul-
to meliora:illa ſi voles,indues. Quæ verò illa? Veſti-
tus eſt aureas habẽs fimbrias . Si lubet animã ex illo
[†At obie-] veſtias.†At nõ obiecit te]hominum contemptui?Et
[cit te] tol-] quid hoc magni eſt? Viduitas verò non permittit vt
[lẽdã enim] dæmonũ ludibrio pateas. Cũ virum haberes,domi-
[negationẽ] nabaris domeſticorũ tuorũ:ſi tamen & planè domi-
[Bud.cẽſet.] nabaris.Nũc verò loco famulorũ dominaris virtutũ
incorporaliũ, principatuũ, poteſtatum, & mũdi re-
ctoris. Triſtia verò quibus cũ illo cõmunicaſti, non
dicis.Si aliquãdo preſſit dominãtis tumor,ſi aliquã-
do à propinquis obſcurata fuiſti, ab his omnib⁹ iam
es liberata,ab omni metu ac timore.Sed anxiè curas
quis tibi ſit relictos liberos educaturus? Pater orpha
norum: Quis enim illos dedit,dic quæſo? Nõ audis
[Matt.6.d] Chriſtũ in euangeliis dicentẽ,Nónne anima plus eſt
quàm eſca, & corpus q̃ indumentũ? Vides lamenta-
tionẽ iſtam non eſſe ex conſuetudinis deſiderio, ſed
ex incredulitate ? At non ſunt liberi æquè ſplendidi
mortuo patre atq; viuente. Quare ? Deũ habent pa-
trem,& nõ ſunt ſplẽdidi?Quot tibi poſſum oſtende-
re,qui à viduis educati, celebres facti ſunt?Quot ve-
rò qui ſub patribus ſuis vixerũt,& perierunt?Si enim
illos ab ineunte ętate quemadmodũ oportet educa-
ueris,lõgè maiore beneficio potiẽtur,q̃ ſi ſub pater-
na tutela alerẽtur.Quòd eñ hoc peculiare ſit vidua-
rum munus,nẽpe liberos educare: audi quid Paulus
[1.Tim.5.b] dicat,Si liberos educauit, inquit. Et iterũ : Seruabit
[Ibid.2.d] autẽ per liberorũ procrearionem, (Nõ dixit, per vi-
rũ) ſi permãſerit in fide & charitate & ſanctificatio-
ne cũ caſtitate.Inſere illis à primæua ætate timorem
dei,& quouis patre magis eos ſeruabis: Hoc illis mu
rus erit infractus.Quãdo enim intus eſt cuſtos, nihil
nobis externis munitionib⁹ opus eſt : hoc verò non
[† hoc illis] exiſtẽte,fruſtra erũt omnia quæ extrĩſecus fiũt,†ſiue
[erit & di] diuitiæ,ſiue gloria,ſiue quodcunq; decorũ.]Hinc il-
[uitiæ &] luſtres fient,nõ ſuper terrã ſolum, ſed & in cœlis.Et-
[gloria, &] enim ne mihi reſpicias eos qui zonis præcincti ſunt
[quodcun-] auteis,neq; ad eos qui equis ferũtur, neq; ad eos qui
[que decorũ] beneficio parentũ in aulis regiis ſplendent,neq; qui
aſſectatores habẽt & pædagogos . Nã iſta forſan vi-
duas ſuper orphanis plãgere faciũt, cogitãtes,& hic
filius me⁹,ſi quidẽ pater illi ſuperſtes eſſet, tãta quo-
que fœlicitate fruerẽ,nunc verò in mœrore & con-
tẽptu eſt,nec vlla ei⁹ habet ratio.Ne cogites iſta mu
lier,ſed cogitatiõe tua ſurſum ad cœli portas euola,
& cognoſce quæ illic ſint regię. Vide ſedentem illic
regẽ,& reputa:nũ qui in terris cõſpicui ſunt,illuſtri-
ores illic poſſunt eſſe filio tuo,tunc demũ ſuſpira. Si
verò in terra quidã celebres ſunt , nullius iſtud æſti-
mandũ eſt. Potes efficere ſi voles, vt in cœlis militet
filius tuus,in illũ recenſeatur cœleſtiũ militum dele-
ctũ.Qui enim illic recẽſentur, nõ in equis ferunẽ,ſed
in nubibus:nõ ſuper terrã incedunt,ſed in ipſum cœ
[†non ſer-] lum rapiuntur: † nõ filios habẽt primores,]ſed ange-
[uos habẽt] los ipſos:nõ regi adſtãt & famulãtur mortali, ſed im
[qui præ-] mortali,regi videlicet regũ,& domino dominantiũ:
[eãt & de-] non zonã pelliceam circa lũbos habent,ſed gloriam
[ducant.] illam ineffabilẽ:& regibus quoq; & qui vnquam ce-
lebres fuerunt,reddũtur illuſtriores.Nam in regiis il
lis cœleſtib⁹ neq; diuitiæ,neq; nobilitas,ſed ſola vir-
tus quæritur.Illa ſi fuerit , nihil illos prohibebit quo

A minus primas obtineãt.Nihil nobis moleſtũ aut dif-
ficile eſt,ſiquidẽ philoſophari voluerimus.Ad cœlũ
ſuſpice , & vide quãto ſit illuſtrius faſtigio regiarum
iſtarũ.Si ergo pauimentũ ſupernarum regiarum,tan-
to eſt inferiorũ ac terreſtrium præclarius,vt iſtud il-
lius intuitu cœnũ æſtimetur,ſi exactè quiſquã cœle-
ſtes regias inſpicere merebiẽ , cui non erit fœlicitati [1.Tim.5.a]
cõparandum?Quę autẽ verè vidua eſt, inquit,ac de-
ſolata,ſperauit in deũ.Hoc mihi ad quaſdã dictũ eſt,
ad eas ſcilicet quæ filios habẽt,vt diſcant ſe iam ma-
gis eſſe ſui iuris , maiorẽmq; occaſionẽ habere , deo [ὅτι [illegible]]
ſeſe approbãdi. Reſoluta quippe ſunt illis oĩa vincu- [[illegible]]
la & impedimenta . Nemo eſt qui detineat, neq; qui [μᾶλλον]
catenis illis cõiugij implicari cogat. Separata es à vi [[illegible]]
ro?ſed vnita deo.Non habes cõgerronem conſeruũ?
At habes dominũ . Quãdo precaris,non cũ deo ſer-
B mocinaris,dic quæſo ? Quãdo legis,audi ipſum tecũ
ſermocinantẽ. Quid verò tecũ ſermocinatur?Multo
iucundiora verba,q̃ vir poſſet. Nã vir quidem etiam
ſi blãdiatur, non tamen multũ adfert honoris:eſt eñ
cõſeruus.Quãdo verò ancillæ adblãditur dominus,
hoc multũ habet reuerentiæ & obſequij. Quomodo
ergo nobis obſequitur ? Audi quãtis hoc reb⁹ faciat.
Venite,inqt,ad me oẽs qui laboratis & onerati eſtis, [Matt.11.d]
& ego vobis requiẽ præſtabo. Et iterũ per prophetã
clamat dicens:An obliuiſcetur mulier vt miſereatur [Eſa.49.d]
filiorũ vteri ſui? Si verò obliuiſcatur etiã illa,ego ta-
men non obliuiſcar,dicit dominus.Quanti non ſunt
amoris hæc verba? Et iterum: Conuertimini ad me. [Ibid.21.a.]
Et rurſus alibi: Cõuertere ad me,& ſaluaberis.Si ve- [Ibi.45.d.]
rò quæpiã ex cãticis etiam ſibi deligere volet,ſecre-
tiora illa excipiens, audiet illũ ad vnamquamq; ani-
C mã ſibi competẽtem ſermocinari ac dicere,Formo-
ſa mea,colũba mea.Quid autẽ his verbis ſuauius?Vi
des colloquiũ dei cũ hominib⁹?Quid verò,dic quæ-
ſo ? Nõ vides quot filij beatarum illarũ mulierũ mor
tui ſint & ſepulti . Quantoq; illæ grauiora perpeſſæ
ſint,& cũ viris ſimul & filios amiſerint.Ad illa accin-
gamur,illa curemus,& nihil nobis erit acerbũ,ſed to
tum vitæ noſtræ tẽpus cum gaudio ſpirituali dedu-
centes abſoluemus,æternis bonis fruemur: quæ cõ-
tingat nos omnes aſſequi gratia & benignitate, &c.

Homilia ſeptima.

*NOlumus autẽ ignorare vos fratres de iis qui obdor-
mierũt,ne cõtriſtemini ſicut & cæteri ſpẽ nõ habẽtes.*
Multa ſunt,quæ ex ſola ignorãtia nos an-
gũt:ita vt ſi illa bene cognoſcerem⁹, dolo-
rẽ quoq; pelleremus.Hoc igitur & Paulus declarare
D volẽs dixit:Nolo vos ignorare,ne cõtriſtemini,ſicut
& cęteri ſpẽ non habẽtes.Propterea nõ vis eos igno-
rare ? Quamobrem verò nõ pœnã dicis quæ repoſita
eſt?Ideo,inquit,ꝙ reſurrectionis doctrinam ignorãt.
Sed quare iſtud poſitum ſit,manifeſtũ eſt & in cõfeſ-
ſo. Interea verò pręter illud & hoc nõ parũ eſt lucri.
Quoniã enim de reſurrectione non hęſitabant,& ta-
men mortuorũ gratia lamentabãtur forſan,propter-
ea iſtud dicit. Nam aliter quidẽ cũ incredulis diſpu-
tat,aliter verò cũ iſtis.Liquet enim eos reſurrectionẽ
non ignoraſſe , qui de illius temporibus & momẽtis
quærebãt. *Si enim credimus,*inquit,*mortuũ eſſe Ieſum, &* [*† ſic & deus eos qui obdormierunt per Ieſum adducet cũ illo.*]
*reſurrexiſſe ac reuixiſſe, †ad eum modũ credemus deum, & eos
qui obdormierũt per Ieſum, adducturũ cũ illo.*] Vbi ſunt qui
carnẽ Chriſti reprobant?Si enim carnẽ non accepit,
neq; mortuus eſt. Si mortuus nõ eſt,neq; reſurrexit.
quomodo ergo apoſtolus ex iſtis ad fidẽ nos hortaẽ?

An non

An nõ iuxta illos, nugator magis & ſeductor erit?Si
eñ mori ex peccato eſt, Chriſtus verò nõ peccauit:
quomodo nos adhortatur ? Nũc verò de quibus di-
cit,quóſnã deploratis ô homines?quorũ gratia con-
triſtamini?an peccatorũ?an eorũ qui ſimpliciter mo
riuntur?quamobrẽ verò dicit,quemadmodũ reliqui
ſpem non habentes. Quóſnam illi lamẽtantur?Itaq;
[Coloſſ.1.c.] oĩa iſta vana ſunt eis. Primogenitus,inquit,ex mor-
tuis & primitiæ, oportet itaq; & reliquos eſſe.Et vi-
de quo modo nihil hĩc ex raciocinationibus ponat.
Mãſueti enim erãt. Nam Corinthiis quidẽ ſcribens,
multa etiã ex ratiocinationib⁹ mouit, & tũc ſubiun-
[1.Cor.15.e] xit:Inſipiẽs tu,quod ſeminas nõ viuificatur. Erat eñ
hoc explorati⁹ ac robuſtius, ſed quãdo cũ fideli diſ-
putabat : erga infidelẽ verò, quã habuiſſet efficaciã ?
Ad eum,inquit,modũ credemus deũ, & eos qui ob-
dormierunt per Ieſum adducturum cum illo.Rurſus
dormiẽtes eos , nuſquã mortuos vocat. At de Chri-
ſto quidẽ dicit,ꝙ mortuus ſit,quoniã & reſurrectio-
nẽ poſuit:hĩc verò dicit,qui obdormierũt. Quomo-
[*hæ di-] do*per Ieſum?Aut qui per Ieſum obdormierunt,aut
[ctiones,per] per Ieſum:illos adducet.Illud quidẽ,qui obdormie-
[Ieſum,poſ-] rũt per Ieſum:idẽ eſt atq;,qui credẽtes ſunt.Hic hęre
[ſunt con-] tici dicunt,eos qui baptizati ſunt,intelligi. Illud igiẽ
[iungi cum] quod dicit,ad eũ modũ, quomodo ſtabit ? Ieſus eñ
[præcedenti] nõ per baptiſmum obdormiuit.Cuius gratia,inquit,
[obdormie-] qui obdormierunt?Itaq; nõ de vniuerſali, ſed de par
[runt, aut] ticulari reſurrectione diſputat.Eos enim,inquit, qui
[cũ ſequẽ-] obdormierũt per Ieſum.Et in pleriſq; locis ita dicit.
[ti, adducet.] *Hoc enim vobis dicimus in verbo domini,quòd nos qui tũ viue
mus,& reliqui erimus in aduentũ domini,nequaquã præuenie-
mus eos qui dormiunt.* De fidelibus dicẽs,& qui obdor-
mierũt,inquit,in Chriſto. Iã verò nõ de reſurrectio-
ne duntaxat illi ſermo eſt, ſed & de reſurrectione &
de honore glorię illius. Reſurrectione quidẽ potiẽ-
tur,inquit,oẽs: in gloria verò non erunt omnes, niſi
qui in Chriſto ſunt. Quoniã igitur cõſolari eos vult,
non ſolum per reſurrectionem conſolatur,ſed & per
magnũ reſurrectionis honorẽ, & per illius celerita-
tem. Reſurrectionẽ nanq; ſciebant. Quoniam enim
per honorẽ poſt reſurrectionem futurum eos conſo
[Hic infra ibidem.] lari cupit,in progreſſu dicit,Et ſemper cum dño eri-
mus:&,in nubibus rapiemur.Quomodo verò fideles
per Ieſum obdormiũt?Idẽ dicit atq;, qui Chriſtũ ha
bent in ſeipſis.Illud verò,adducet cum illo,declarat
eos vndiq; adducẽdos.Hoc enim vobis dicimus,in-
quit,in verbo dñi. Admirandũ aliquid & inſolẽs di-
ctur⁹ erat,propterea & authoritatẽ ponit. Et verbo,
inquit,domini, hoc eſt nõ ex nobiſipſis, ſed quod à
Chriſto docti ſumus loquimur. Quod nos qui tũ vi-
uemus, qui reliqui erimus in aduentum dñi,nõ præ-
ueniemus eos qui dormiunt. Quod quidẽ in ea quæ
[1.Cor.15.g] ad Corinthios eſt,dicit:Quoniam in puncto tempo-
ris,& in momẽto oculi.Hĩc verò & authoritatẽ ver-
bi dei reſurrectioni & modo reſurrectionis adiecit.
Videẽ enim res iſta difficilis eſſe. Quemadmodũ, in-
quit,facilè eſt viuẽtes in ſublime ſuſtolli:ita & eos q
mortui ſunt.Illud verò,ꝙ nos, nõ de ſeipſo dicit.Nõ
enim ad reſurrectionẽ vſq; in hac vita permanſurus
erat,ſed fideles intelligit.Propterea adiecit,qui reli-
qui erimus in aduentũ domini,nõ præueniemus eos
qui dormiũt.quaſi dicat : Ne putes aliquã hĩc operũ
difficultatem fore,deus eſt qui efficiet.Qui tũ viuent
eos qui corrupti ſunt & putrefacti, quiq; innumeros
annos habent , nequaquã præuenient, ſed quemad-

A modũ facile erit perfectos illos adducere,ita & cor-
ruptos.Sed ſunt quidã qui huic rei diffidũt,eo ꝙ deũ
ignorãt.Quid eñ facilius,dic quæſo, an ex eo quod
nõ eſt aliquid producere vt ſit , aut ea quæ corrupta
ſunt denuo reſtituere? Sed quid dicunt?Quidam,in-
quiunt, naufragiũ paſſus eſt,& cũ in mare pronus di-
laberetur,cõplures illum piſces exceperũt, & quiſq;
piſcium membrũ aliquod ex eo depaſtus eſt:deinde
ex iiſdẽ ipſis piſcibus alius quidẽ in illo, alius autem
in alio maris ſinu,ab alio quopiam piſce interceptus
& voratus eſt,& is ipſe rurſus ab alio.Et iterũ ipſi qui
piſces illos naufragũ hunc depaſtos comederũt , in
aliis regionibus emortui,& ipſi quoq; à beſtiis fortè
deuorati ſunt. Tanta igitur cõfuſione diſperſioneq;
facta, quomodo denuo vir iſte , inquiunt , reſurget?
Quis puluerẽ ipſius vndiq; reſtituet?Quamobrẽ hoc
B dicis,ô homo, catenamq; iſtã nugarum contexis, &
tãquã inexplicabile quiddã ponis?Etenim dic mihi:
Si nec in mare ceciderit , ſi nec piſcis illũ vorauerit,
neq; piſcem iſtũ mille hoĩes comederint , ſed vir ille [Intelligit]
ſepultus in vrnã poſitus fuerit,& neq; vermes ipſum, [cetum pi-]
neq; aliud quicquã læſerit , quomodo quod corru- [ſcem ma-]
ptum eſt nihilominus reſurget?Quomodo puluis & [ximum.]
cinis cõglutinabitur? Vnde deinceps vigor erit cor-
poris?Hoc ſcilicet inexplicabile nõ eſt?Si Græci fu-
erint qui de iſtis ad hunc modũ inquirũt , innumera
illis reſpõdebimus.Quamobrẽ? Sunt enim inter eos
qui animas & in plãtas, & in frutices, & in canes di-
ducunt. Iam dic mihi, vtrũ facilius ſit, animã à pro-
prio corpore denuo reſumi,an ab alieno? Alij rurſus
dicunt illã ab igne conſumi , & indumentorũ & cal-
C ceorũ reſurrectionem fieri, & tamen nõ deridentur.
Alij atomos ſomniãt.Sed ad illos null⁹ nobis eſt ſer-
mo. Ad fideles verò, (ſi tamẽ fideles vocãdi ſunt iſta
rogãtes)apoſtolicũ illud dicem⁹:Et tamẽ omnis vita [1.Cor.15.g]
ex corruptiõe naſcitur,omnes plãtæ,omnia ſemina.
Nõ vides arborẽ ficulneam,quantum quidem trun-
cum habeat,quantos ſtipites,& quanta folia,ramos,
virgulta,radices vſq; adeò fixas & inſinuatas? Arbor
itaq; iſta tãta ac talis ex grano illo minuto ſeminato
eoq; primũ corrupto naſcitur,& niſi tabefactum fu-
erit ac corruptũ,nihil iſtorum prodit . Dic mihi vn-
de hoc fit?Et vitis quæ adeò iucũda eſt & viſu & gu-
ſtu,ex turpitudine illa creſcit.Quid autẽ,dic quæſo,
de aqua dices?An nõ vna eſt quæ de cœlis defertur?
Quomodo in tã multa mutaẽ ? Hoc ſcilicet admira-
bilius eſt reſurrectione . Nã illic quidẽ idem ſemen,
D & eadẽ planta ſubſiſtit, & multa eſt cognatio:hĩc ve
rò dic mihi quomodo vnã habens qualitatẽ & vnã
naturã tot modis immutatur ? In vite fit vinũ,non ſo
lum vinũ,ſed & folia,& lachrymę.Non enim botrus
dũtaxat,ſed & quod reliquũ eſt in vite per illã nutri-
tur.Rurſus in oliua fit oleũ,& quęcunq; alia:& quod
mirũ eſt,hic in humidũ, illic mutatur in aridũ:hic in
dulce, illic in acre : hic in aſperum, alibi in amarum.
Quo modo,dic oro, in tã varia vertiẽ ? Redde ratio-
nẽ.Sed non poteris.De te verò ipſo dic mihi:ꝓpius
eñ hoc eſt. Semẽ illud iactũ, vnde cõceptus es,quo
modo in oculos , quomodo in aures, quomodo in
manus, quomodo ĩ cor, quo modo in tot & tã varia
cõpoſitum eſt & figuratũ?An nõ mille ſunt in corpo
re diſcrimina,ſchematũ, magnitudinis, qualitatũ,ſi-
tuũ,virtutũ,harmoniarũ?nerui & venę, & carnes, &
oſſa,& pelliculę,& arterię,& cartilagines & quęcũq;
alia iſtis plura, quæ medici ſtudioſè rimanẽ,quæ na-

turam

Universidad de Deusto
Biblioteca

turã noſtram cõtinent,idq; ab vnico illo ſemine nata? An nõ hoc tibi videt iſtis multo eſſe inexplicabilius? Quomodo humidũ & molle in os durum ac frigidum conſolidatur? Quomodo in calidum & humidũ ſanguinẽ coadunatũ? quomodo ĩ frigidũ & mollẽ neruum? Quomodo in frigidã & humidã arteriã? Vnde ſunt iſta dic quęſo? An in illis nõ hæſitas? Non vides quotidie reſurrectionẽ & mortem in hominũ ætatib⁹ fieri: Quò abiit iuuẽtus? Vnde venit ſenectus? Quomodo qui ſenuit, ſeipſum quidẽ iuuenẽ reddere non poteſt, puerũ verò recentiſſimũ generare poteſt, & qđ ſibiipſi non poteſt præſtare, præſtat alteri? Hoc & in arborib⁹ & in animãtib⁹ videre eſt. Atqui qđ alteri præſtat, ſibiipſi primùm præſtare deberet. Sed hoc humana cogitatio exigit. Quãdo verò deus opificẽ agit, oĩa cedãt. Si iſta ita ſũt inexplicabilia, & ſupra modũ inexplicabilia, veniũt nunc mihi in mẽtem qui ita inſaniunt, vt incorporalẽ filij dei generationẽ curioſe ſcrutenẽ, cum quę quotidie fiũt, & manibus noſtris ſubiecta ſunt, millieſq; quęſita ſunt, nemo adhuc vnquã reperire potuerit. Quomodo ergo ineffabilẽ illam & inexplicabilẽ generationẽ curioſe rimantur, dic quæſo? Nõ defatigatus eſt intellect⁹ auditorũ? Nõ in mille vertigines circunquaq; verſus eſt? Nõ ſtupidus effectus eſt? Et tamen neque ſic eruditur. Cũ de vuis & ficis nihil queãt dicere, de deo curioſe inquirũt. Etenim dic mihi, quomodo acinus ille reſoluaĩ in folia & ſtipites, quomodo nihil horũ in illo antea fuerit, nec viſum ſit? At nõ acini, inquis, ſed telluris eſt totũ hoc. Et quomodo illa ſine acino nihil tale ex ſeipſa profert? Verũ ne ſimus inſipiẽtes. Neq; ſeminis eſt quod hĩc fit, ſed eius qui & telluris eſt & ſeminũ dñs. Quapropter & ſine iſtis & cũ iſtis illa naſci fecit: hoc quidẽ, vt virtutẽ ſuam & potentiam oſtẽderet, cũ dixit: Producat terra herbã fœni, illud verò, vt poſt declaratã ſuam potẽtiam nos etiã inſtrueret vt eſſemus ſtudioſi & laborũ & operũ. Ad quid verò nobis iſta dicta ſunt? Nõ temere, ſed vt & reſurrectioni fidẽ habeamus, & ſi quid rurſus cogitationibus noſtris cõprehendere volentes non aſſecuti fuerimus, nec ęgreferamus, nec indignemur, ſed animo grato ac beneuolo cogitationem noſtrã auertentes & cohibẽtes ad potentiã & induſtriã dei confugiamus. His itaq; cognitis frænũ imponamus cogitationibus, & terminos menſuramq; cognitionis nobis præſtitã non trãſgrediamur. Nã ſi quis, inquit, putat ſe quicquã ſcire, nihil dũ nouit, quemadmodũ ſcire oportet. De deo, inquis, nõ dico, ſed de quauis re. Quid ergo de terra cognoſcere vis? Quid noſti, dic quæſo? Quãta eſt eius menſura? Quãta magnitudo? Quis ſitus? Quæ eſſentia? Quis locus? Vbi ſtat? Et cui impoſita eſt? Nihil vtiq; iſtorũ dicere potes, ſed quòd ſit frigida, & arida, & nigra, hæc dicere potes, vltra verò nihil. Sed de mari? At hĩc ſimiliter in mẽtis inopiam incides, ignorans vel vbi oriatur, vel vbi deſinat. In quo fertur? Quid fundũ eius ſuſtinet? Quis verò locus illius eſt? Vtrũ & poſt ipſum cõtinens eſt, an in vndas deſinit & aërem? Sed eorum quę in mari ſunt, quid noſti? Verum de aëre dicam? At quid? Relinquã elementa. Vis eligamus quod plantarũ eſt minutiſſimũ? Gramen dico, infrugiferũ illud, quod omnes ſcimus. Dic quomodo naſcitur: Nõ aqua ſubiectũ eſt, & terra & ſimus? Quid ergo illud adeò venuſtũ apparere, coloremq; præclarum adeò habere facit? Vnde venuſtas illa ita marceſcit? Opus hoc nec aquę eſt nec terrę. Vides vbiq; fidẽ eſſe neceſſariam? Quomodo terra producit? quomodo parturit? Sed nihil horũ reſpõdere poteris. Erudire ô homo in terrenis & iis quæ hĩc ſunt, & cœlũ nec temerè nec curioſe ſcruteris. Et vtinã cœlum & non cœli dominũ. Terrã non noſti, dic mihi, de qua es, in qua es, in qua nutrit⁹ es, quã inhabitas, quã calcas, ſine qua nec reſpirare potes, & ea q̃ tam ꝓcul abſunt temerè diſcutis? Reuera homo vanitas. Talis eñ vanitas eſt. Quòd ſi te quiſquã in profundũ quidẽ deſcendere iuberet, & inueſtigare quę in imo ſunt maris fundo, mandatũ iſtud nõ admitteres: nemine verò cogẽte ipſe vltro abyſſum inſcrutabilẽ comprehendere vis? Noli obſecro. Sed ſupernè nauigemus, nõ innatãtes. Subitò nãq; delaſſabimur, & ſubmergemur. Verũ diuinis vſi ſcripturis, nauis inſtar, vela fidei in ſublime extendamus. Si in iſtis nauigauerim⁹, aderit nobis etiã gubernator ſermo dei. Si verò cogitationib⁹ humanis innatabimus, non itẽ. Cui nanq; natantiũ quiſquã adfuerit gubernator? Duplex itaq; periculũ eſt, cum ꝙ nulla nauis eſt, tũ ꝙ nemo gubernator adeſt. Si enim ſcaphus ſine gubernatore periculũ habet, quando vtraq; abſunt, quæ poterit ſpes eſſe ſalutis? Ne ꝓijciamus itaq; nos ipſos in apertũ periculum, ſed in tuto incedamus, per ſacrã anchoram liberãtes nos ipſos. Ita quippe in tranquillũ portum enauigabimus, cum magna quidẽ copia, verũ non minus & cum magna ſecuritate: bonaq; illa diligẽtibus deũ recõdita aſſequemur in Chriſto Ieſu domino noſtro, Amen.

Homilia octaua.

HOc enim vobis dicim⁹ in verbo domini, quòd nos qui tum viuemus, qui reliqui erimus in aduentum domini, nequaquam præueniemus eos qui dormiunt. Nam ipſe dominus in hortatu & voce archangeli, & in tuba dei deſcẽdet de cœlo, & qui in Chriſto mortui ſunt, reſurgẽt primũ: deinde nos qui tum viuemus, qui reliqui erimus, ſimul cũ ipſis rapiemur in nubibus in occurſum domini in aera, & ſic ſemper cum domino erimus. Prophetæ quidẽ authoritatem dictorum ſuorum oſtendere volentes, ante omnia alia hoc dicunt. Viſio quã vidit Eſaias. Et iterum: Verbũ domini quod factũ eſt ad Hieremiã. Et rurſus: Hæc dicit dominus, & quæcũq; talia. Multi verò & ipſum dominum ſedentem videbant, quatenus ipſis videre licebat. Paulus verò nõ ſedentem vidẽs, ſed in ſeipſo loquentem habens Chriſtũ, hæc dicitdo minus, dixit: Aut experimentum quæritis loquentis in nobis Chriſti? Et iterũ: Paulus apoſtolus Ieſu Chriſti. Apoſtolus enim quæ mittentis ſunt, loquitur. Vt oſtẽderet nihil ſe de ſuo loqui. Et rurſus: Arbitror enim ꝙ & ego ſpiritũ dei habeam. Igitur illa quidem omnia ex ſpiritu loquebaĩ: hoc verò quod nũc dicit, etiam manifeſtè ex deo audierat: quẽadmodũ illud quod ad ſeniores Epheſiorũ diſſerens dicebat, Beatius eſt dare q̃ accipere, ſecretò audierat. Videamus itaque quid & nũc dicat. Hoc enim vobis dicimus, inquit, in verbo domini, ꝙ & nos qui tum viuemus, qui reliqui erimus in aduentum domini, nequaquã præueniemus eos qui dormiũt. Nam ipſe dominus in hortatu & voce archãgeli, & in tuba poſtrema deſcẽdet de cœlo. Tũc enim, inquit, & virtutes cœlorum mouebuntur. Quamobrẽ autem in tuba? Nã & in mõte Sinaio hoc videm⁹, & illic quoq; eſſe angelos. Quid vero vult ſibi vox archangeli? Quemadmodũ de viginibus dixit Chriſtus: Exurgite, venit ſponſus. Aut hoc ſanè dicit: aut ꝙ quemadmodũ apud regẽ ſolet, ita &

Gene. 1. a.

φιλοπόνους εἶναι καὶ φιλεργούς.

2. Cor. 8. a.

ita & tunc futurũ ſit, angelis ad reſurrectionem miniſtrantibus. Dicet enim: Reſurgant mortui. Et fiet opus non angelorũ ad hoc quicquam valentium, ſed verbi ipſius, tanquã ſi rege quopiam imperãte ac iubente, egrederẽtur cõcluſi & captiui, & miniſtri eos educerẽt. non illi poſtea propria virtute, ſed ex voce

Mat. 24. c. illa hoc facerẽt. Hoc & alibi Chriſtus dicit, Mittet angelos ſuos cum tuba magna, & cõgregabunt electos ipſius à quatuor vẽtis, ab extremis cœlorum vſq; ad extremos illorũ terminos. Et vbiq; vides percurrentes angelos. Archãgelum putamus eum eſſe qui prę-ſit, & incumbat aliis in orbẽ miſſis, atq; hoc illis inclamet, Paratos facite omnes: adeſt eñ iudex. Quid eſt in poſtrema tuba? Oſtẽdit hĩc, multas fore tubas, & ad poſtremã deſcenſurum iudicẽ. Et qui in Chriſto, inquit, ſunt mortui, reſurgẽt primùm, deinde nos qui tũ viuemus, qui reliqui erimus, ſimul cum ipſis rapiemur in nubibus ad occurſum domini, in aera: atq; ita ſemper cum domino erimus. Itaque cõſolemini vos inuicẽ in ſermonibus iſtis. Si deſcenſurus eſt, cuius gratia rapiemur? Honoris gratia. Nã rege ciuitatem ingreſſuro, qui illuſtres quidẽ ſunt, ad occurſum eius egrediũtur: qui verò rei ſunt & iudicio obnoxij, intus expectãt iudicem. Et patre beneuolo & pio aduentante, filij quidem, & qui digni eſſent filiorũ loco, per vehiculũ educuntur vt videant & exoſculentur: qui verò de ſeruis interea illũ offenderunt, intus expectãt eũ qui ſuper patris adfertur vehiculo. Ipſe nanq; pater in nubibus ſuſcepit eum. Et nos in nubibus rapiemur. Vides quãtus futurus ſit honor? Et occurſum deſcendenti faciemus, & quod omniũ eſt fœ-

Pſa. 125. a liciſſimũ, ita ſemper cum ipſo erimus. Quis loquetur potentias domini, & inuulgabit omnes laudes eius? Quantis bonis humanũ genus dignatus eſt? Qui mortui ſunt, exurgent primi, atq; ita ſimul fiet occurſus. Abel qui ante omnes mortuus eſt, ſimul cũ illis qui tum viuent, occurret. Itaque quantũ ad hoc attinet, nihil amplius habebũt illi, ſed qui corruptus fuerat, & tot annos in terra ſepultus iacuit, cũ ipſis tum viuẽtibus occurret, & ſimul reliqui omnes. Si enim illi nos pręſtolati ſunt, vt ſimul coronaremur, quẽadmo-

Hebr. 11. g dum alibi ſcribẽs dicit: Eò ꝙ dominus de nobis melius quiddam prouiderat, ne ſine nobis cõſummarẽtur: multò magis expectabimus & nos ipſos. Imò illi quidẽ pręſtolati ſunt, nos verò non item. Fiet enim reſurrectio in puncto temporis, in momento oculi. Quòd verò dicit cõgregãdos eſſe, reſurrecturos quidẽ vbiq; ſimpliciter dicit, cõgregãdos verò ab angelis. Eſt itaque reſurrectio quidẽ diuinę virtutis opus, quum telluri mandabit deus vt depoſitum reddat, & nullus miniſtrorum hoc faciet, quemadmodum ali-

Ioan. 11. f. quando euocauit Lazarum: Lazare, veni foras. adductio verò miniſtrorum opus erit. At ſi angeli colligẽt & diſcurſabũt, quomodo iſti hic rapiẽtur? Poſt deſcẽſum domini rapientur, poſteaquam cõgregati fuerint. Fiet enim hoc ſimul nemine ſciente. Etenim quãdo viderint terram motam & turbulentam, pulverem confuſum, vndiq; ex æquo excitata corpora, nemine ad hoc famulante, ſed iuſſione dei terrã antea repletam euacuare valente (cogita nanq; quantũ ſit, omnes tunc qui ab Adam ad aduentum ſuum vſque, ſtare cum mulieribus & pueris) quando, inquã, tantam viderint in terra tumultuationẽ, tunc ſcient. Quẽadmodum enim diſpenſationẽ eius quæ ſecundum carnẽ eſt, non præuiderant: ita & tunc. Quando igitur illa facta fuerint, tũc & vox audietur archãgeli angelis reliquis imperantis & clamantis: audiẽtur tunc & tubæ, imò tubarum ſonitus. Qualis igitur tremor, qualis timor eos qui in terra tum erunt, qui iudicẽ expectabunt, obtinebit? Vna nanq; rapietur, & vna relinquetur: & vnus accipietur, & vnus relinquetur. Quis erit tum animus illorum, quãdo iſtos quidẽ ſublatos videbunt, ſe verò ipſos relictos? An non quauis gehenna terribilius eos iſta deiectos ac conſternatos reddere poterũt? Fingamus itaque ſermone iam illud adeſſe. Si enim mors repẽtina, aut ciuitatũ motus, & reliquę minæ, animos noſtros ita cõcutiunt, quando viderimus terram diruptã & his omnibus refertã; quando audierimus tubas, quãdo vocẽ illam archangeli quauis tuba clariorem pereeperimus, quando cœlum hoc vndique ſurſum euectum & cõtractum, quando ipſum aduentantem deum regem omniũ viderimus, quis tum nobis animus erit? Horreamus obſecro, & terreamur, nõ ſecus quàm ſi iſta iam fierẽt. Ne ſolemur nos ipſos ex mora & cunctatione. Quãdo enim omnia oporteat fieri, nihil ꝓderit cunctatio. Quãtus tum tremor erit, quantus timor? Videtis aliquando ad mortẽ quoſdam abduci. Quem putatis illis eſſe animum, viam iſtam ad portã vſq; incedentibus? quot mortibus non grauiorem? Quid non mallẽt & facere & pati, vt ab iſta animi caligine & obnubilatione liberati eſſent? Ego multos qui poſt deductionẽ reuocati fuerant ad regiã beneuolentiã & clementiã, dicentes audiui, ſe neq; hoĩes velut homines vidiſſe, ꝙ animo fuiſſent ſummopere cũ abducerentur ꝓturbato, perculſo & ſtupefacto. Si ergo corporalis mors vſq; adeò nos ꝓterrefacit, quãdo æterna illa aduenerit, quid patiemur? Et quid dico de iis qui ad mortẽ abducũtur, quos turba hominũ circũſtat, quorũ plures eos non agnoſcũt? Si quis illorũ animos penitus inſpexerit, nemo fuit adeò crudelis, nemo adeò cõfidens, nemo adeò fortis ac dexter, qui non in promptu habeat animi deiectionẽ & extaſim ex timore & mœſtitia manãtem. Si ergo dũ alij morte iſta à ſomno nihil differẽte auferũtur, qui nihil cõſortij cum illis habẽt, ita afficiuntur & conſternãtur, quãdo in maiora noſipſi inciderimus, quomodo tum habebimus? Nõ poteſt, credite, nõ poteſt ſermone cõprehendi quæ futura ſit animi paſſio. Atenim, inquis, ſed benignus eſt deus, & nihil horũ erit. Non niſi ad territandũ, inquis, iſta ita ſcripta ſunt, vt reſipiſcamus. Si ergo non reſipuerimus, ſed mali perſeuerauerimus, nõ puniet nos, dic quæſo? Ergo neq; bonis prẽmia retribuet? Etiam, inquis. Hoc enim illi decorum eſt, vt plus etiã benefaciat q̃ par ſit. Itaque illa quidem vera ſunt & omnino futura, ſupplicia verò non omnino, ſed duntaxat minitandi & abſterrẽdi gratia cõmemorantur? Vnde vobis perſuadeam, ignoro. Si dixero quòd vermis malorum non ſit moriturus, & ignis non extinguendus, ſi dixero in ignẽ illos abituros æternum, ſi diuitem iam in ſuppliciis exiſtentẽ adduxero, omnia dicetis eſſe minas. Vnde igitur vobis perſuadebo? Satanica eſt iſta cogitato, fatua præſtãs oblectameuta, & deſides efficiẽs. Quomodo ergo illam eximemus? Quæcunq; ſanè ex ſcripturis proferemus, dicetis minandi gratia ſcripta. At de futuris quidem ſuppliciis poterit quiſquã hoc dicere, de iis verò quæ iam contigerunt, & finẽ conſequuta ſunt, non itẽ. Audiſtis de diluuio? An & illa minarũ gratia dicta ſunt? Non etiam contigerunt, & ita facta

Mat. 24. d & Luc. 17. g.

Universidad de Deusto Biblioteca

Gene. 6. & 7. ita facta sunt? Talia & illi tũ multa dicebant, & cùm centũ annos fabricaretur arca, intexerentúrq; ligna, & iust° clamaret, nemo erat qui credebat. Verũ quia non crediderant verborũ minis, sustinuerunt & experti sunt re ipsa suppliciũ. Hoc & nos patiemur, nisi crediderimus. Quapropter & aduentũ suum Christus diebus Noë cõparat, eò quòd vt diluuio illi non credebant quidẽ, ita & diluuio gehennæ accidet. An minæ fuerunt illa? Non etiã in opus ipsum exierunt? Deinde qui tum supplicium ita subitũ & omnia simul complectens induxit, non multò magis & nunc inducet? Non enim minora sunt quæ nunc fiunt, q̃ quæ tum facta fuerãt. Quomodo? Quia tunc, inquit, ingrediebantur filij dei ad filias hominum, & malum quo peccabãt, erat adulterinus & illicitus cõcubitus. Nunc vero nullum est reliquum malitię genus quod ausi nõ sumus. Creditis igitur, re vera factum esse diluuium, aut putatis esse nugas? Quanquam hoc & ipsi montes vbi quieuit arca, testificãtur, (eos dico qui in Armenia sunt) ex multa tamen & abundanti cautione, ad aliud quoque isto clarius, sermonem deducã. Peregrinatúsne quisquã vestrum aliquãdo est in Palęstina? Iam enim nõ amplius verba, sed res ipsas proferam. Quanquã prius dicta rebus ipsis sint manifestiora. Quæcunq; enim scriptura dicit, ea rebus illis quæ oculis nostris subiiciũtur, certiora sunt. Peregrinatus ést ne igitur quispiam vestrum aliquãdo in Palæstina? Puto sanè. Quid ergo? Testes mihi sitis, vos qui loca illa vidistis, ad eos qui illic nõ fuerũt. Supra *De subuersione Sodomorum.* Ascalonẽ enim & Gazã, in ipso Iordanis fluminis termino, est regio quædam magna & fertilis. Imò erat. Iam enim nõ est. Ista igitur cùm instar paradisi esset, *Gene. 13. c* (Vidit enim Loth, inquit, omnem regionẽ circa Iordanẽ, & erat irrigua, sicut paradisus dei.) Ista igitur, quæ adeò erat florida, vt cũ quibusuis aliis regionibus decertaret, paradisúmq; dei abundãtia sua exprimeret, quibusuis solitudinibus ac desertis nũc desolatior est, & stant ibi arbores fructũ habẽtes. Fructus autẽ ille, iræ dei monimentum est. Stant enim mala punica, (& arbores dico & fructus) splendidum quidem aspectũ habentia, & ignoranti multã spem præbẽtia: si verò in manus illa sumpserit, mox perfracta, fructum quidẽ nullum, pulueris autẽ & cineris plurimum intus recõditum exhibent. Talis ęst & omnis illa terra. Et si lapidẽ repereris, incineratũ reperies. Et quid dico lapidem & ligna & terrã, quando & aër & vnde calamitatis huius cõsortio detineãtur? Quẽadmodũ enim corpore incenso & cõbusto schema quidẽ manet in ignis aspectu, & figura, & magnitudo, & reliqua membrorũ proportio, virtus verò non itẽ: ita sanè & hîc. Tellurem videas, at nil telluris habentẽ, sed omnia cinerem. Arbores videre est & fructus: & tamen nihil arborum, nihil fructuum. Aërem & aquam, attamẽ nihil aëris, nihil aquæ. Nam & ista incinerata sunt. At quomodo aër cõburi poterit aliquando? Quomodo & aqua, vt maneat aqua? Ligna quidẽ & lapides comburi possunt, aër verò & aqua nequaquã possunt. Nobis impossibile est, ei verò qui ea facit, possibile. Nihil igitur aliud est aër illic quàm caminus, & aqua caminus, infrugifera omnia, omnia sterilia, omnia suppliciũ referentia, præcedentis iræ dei imagines, & futurę indicia. An & ista verborũ minæ sunt? Nam mihi quidẽ neque priora quæ in diluuio cõtigerunt, incerta, sed æquè certa quę non visa, quàm quæ visa sunt habẽtur. Incredulo verò vel ista

A fidem facere poterũt. Si quis gehennam futurã non credit, Sodomã cogitet, Gomorrhę meminerit, supplicij recordetur quod factũ est, & adhuc perdurat; id quod indiciũ est æternum fore malorum supplicium. Grauia sunt ista, illa verò grauia nõ sunt? Quãdo dicis nõ esse gehennam, sed simpliciter illã minatum esse deum, quãdo manus populi dissoluis ac remittis: tu me incredule vt ista dicam cogis. Si verbis Christi credidisses, non fuissem ex his rebus fidẽ illis conciliare coactus. Quoniam verò illa refugisti, iam deinceps nolis velis persuasus eris. Quid enim potes de Sodomis respõdere? Vis & causam discere, ꝑpter quam ista tunc facta sunt? Vnum erat illis peccatum, graue quidẽ & execrãdum, attamẽ vnum. In pueros tum insaniebãt, atq; ideo pœnas istas dederunt. Nũc verò innumera, & paria, imò grauiora peccata quàm istud fuerit committuntur: deinde qui propter vnũ B peccatum tantam irã effudit, & neque per Abrahæ supplicationem placatus est, neq; per incolã Loth, qui ad honorandũ seruos ipsius, filias suas in ignominiam tradiderat, tantis iam peccatis existẽtibus parcet? Ridicula re vera sunt ista, & nugæ, & error, diabolicáq; seductio. Vis & aliud adducã? Pharaonem ab omnibus audis regẽ fuisse Aegyptium. Nosti igitur & pœnas quas dedit? Quomodo cũ ipsis currib° & equis, cũ vniuerso exercitu in mari rubro submersus sit? *Exo. 14. b* Vis & alia discere? Nam ille quidẽ impius fortè erat, imò non fortè, sed reuera impius erat. Vis etiam ex credentibus, & deo, vita tamẽ non verè correcta, adhęrentibus, supplicio affectos videre? Audi quid Paulus dicat: Neq; scortemur sicut quidam ipsorum scortati sunt, & ceciderunt in vna die viginti *1. Cor. 10. b.* C tria milia. Neq; murmuremus, sicut quidam eorum murmurarunt, & perierunt ab exterminatore. Neq; tentemus Christum, sicut quidã ipsorum tentarunt, & à serpẽtibus interierunt. Si vero fornicatio tãtum potuit, si tantũ murmuratio, quid nostra peccata nõ efficiẽt? Si verò nõ iam statim pœna sumitur, ne mireris. Nam illi quidem gehennam ignorabant, atque ideo subitis pœnis puniebãtur: tu verò quęcũq; peccata cõmiseris, si nullam prorsus hîc pœnã dederis, omnia solues illic. Ad hęc si eos qui rudiores erãt, & tanta non deliquerant, tantopere puniuit, nobis parcet? Absurdum hoc esset. Nam etiam si eadẽ quę illi deliquerimus, maiore tamen supplicio digni sumus. Quamobrẽ? Quia maiore gratia potiti sumus. Quando verò plura & maiora q̃ illi delinquamus, quas pœnas non dabimus? Illi (at ne putet me quisquam vel D ad celebrandum eos, vel ad ignoscendũ ista dicere, Absit. Quando enim deus punit, si quis contrariã sententiã adferat, ex animo hoc facit diabolico. Nõ igitur ad laudem vel ad veniam eorum hoc dico, sed vt declarẽ nostram malitiam.) Illi, inquam, etsi murmurarunt quidẽ, at in desertum venerant. Nos verò patriam habẽtes, & in ędibus nostris existẽtes, murmuramus. Illi & si scortati sunt quidẽ, † & ex Aegyptiis malis pridem egressi erant, & legẽ propè talem nõ audierãt. Nos verò à maioribus nostris salutaria accepim° pręcepta, itaq; maiore supplicio digni sum°. Vis & alia audire, quęcũq; perpessi sint in Palæstina, famẽ, pestẽ, bella, captiuitates, siue Babylonicas, siue Assyriacas, quę à Macedonib° mala, quę ab Adriano & Vespasiano? Volo tibi dilecte narrare aliquid: Sed ne resilias: imò ante illud aliud dicã: Fames facta est aliquãdo, inq̃t, & rex incedebat supra murũ: deinde *2. Reg. 6. f.* mulier

† sed ex Aegyptiis malis modo egressi erant & vix dum legem.

mulier quædã accedens hæc verba ad illum loquebatur: Rex, Mulier ista ad me dixit, assabimus hodie filiũ tuum, & comedemus eum, & cras meum. Coximus ergo filium meum, & comedimus, filium autem suum nondum dedit. Quid ista calamitate grauius? *Thre. 4. d* Rursus alibi propheta dicit: Manus mulierum ad miserationes procliuarum filios proprios attigerunt, & coxerunt. Iudæi quidem tantum dedere supplicium, *Ad Iosephum remittit.* nos verò non multò magis dabimus? Vis & alias Iudæorum calamitates audire? Iosephi volumina accede, & cognosces omnem illam tragœdiam, si fortè tibi ex illis suadebimus esse gehẽnam. Nam cogita: Si illi puniti sunt, quamobrẽ non puniremur & nos? Aut quomodo decorum esset, non puniri nos, qui peiora quàm illi deliquimus? Certè liquet ideo fieri quòd suppliciũ nobis reponatur in futurum. Si verò vis etiam de vnaquaq; persona dicam, quomodo supplicio adfecti sint. Fratrem occidit Cain: graue quidem B peccatum. Quis enim negauerit? At pœnas dedit & graues, & mille mortibus correspondentes, & pro quibus maluisset etiam millies mori. Audi nãq; quid *Gen. 4. b.* ipse dicat: Si eiicis me ex terra hac, & à facie tua abscondar, & erit, vt quisquis me inuenerit, occidat me. Dic ergo mihi: Non eadem hodie multi faciũt? Quãdo enim etiam si non carnalem, attamen spiritualem fratrem occidis, non idem designas? Quid enim si nõ gladio? At alio modo facis, dum eum contẽnis, cùm posses à fame liberare. Quid ergo? Nemo iam fratrẽ suum † occidit? *† inuidia prosequitur?* Nemo in pericula coniecit? At pœnas hîc non dederunt? Dabunt autẽ: deinde Cain quidẽ neque legem scriptam audierat, neq; prophetas, nec signa illa magna viderat, & tamen tantum suppliciũ dedit: alius verò qui eadem egit, & neque tantis exẽ- C plis castigatus est, impunis erit? Et vbi esset æquitas & iustitia dei? Aut vbi illius bonitas? Rursus alius qui- *Nu. 15. d.* dam ꝑpter ligna sabbato collecta lapidatus est, quãquam modicũ hoc fuerit mandatum, & circũcisione leuius. Lapidatus ergo est qui ligna sabbato collegerat, qui verò mille sæpenumero iniquitates operati sunt, decesserunt impunes. Si ergo gehenna non est, vbi iustitia? Quomodo non erit personarum respectus? Atqui multa talia de illis queritur, quòd sabbata *Iosue 7. a. & 1. Par. 2. a.* non custodierũt. Iterum alius quisquã, Charmi, anathema furatus, cum omni familia sua lapidibus obru- *1. Reg. 15.* tus est. Quid igitur? interea nemo sacrilegus factus est? Saül quoque cùm contra quod deo visum fuerat, quibusdam pepercisset, tãtum supplicium passus est. Nemo igitur interea ad hunc modum pepercit? Vtinam hoc esset. An non magis nos inuicẽ deuoramus quàm ipsę bestiæ, cõtra quod deo probatur? Et tamẽ *Ibidẽ 2. e. & 4. c.* nemo propterea cecidit in bello. Ad hæc filij Heli quoniam ante thymiama comederãt, pœnas cum patre grauissimas soluerunt. Nemo itaq; interea ex patribus negligens erga filios suos fuit, neque flagitiosi filij? Sed nemo pœnas luit. Quando ergo luent, si gehenna non est? Innumera pręterea quisquã recensere *Act. 5. a* posset. Quid verò Ananias & Sapphira? Quoniã suffurati fuerant ex illis quæ offerebant, cõfestim puniti sunt. Nemo igitur interea ista fecit? Quomodo ergo non easdẽ pœnas dederunt? Persuademúsne tibi gehẽnam esse? Aut pluribus adhuc exẽplis opus habes? Veniemus igitur & ad ea quę in scripturis non habẽtur, quæ iam in hac vita fiunt. Necessarium enim est vndiq; nobis istam sententiam colligi & probari, ne frustra nobis indulgentes, nosipsos graui dãno lęda-

A mus. Nõ vides quàm multi calamitosi mutilatis corporib° innumera mala patiãtur, cæteri verò clari sint & celebres? Quare cædis illi quidem pœnas dent, illi verò non dent, audi Paulum dicentem: Quorũdam, *2. Tim. 5. d.* inquit, peccata antè manifesta sunt, quosdã verò & subsequuntur. quot homicidę subterfugerũt, quot sepulchrorũ effossores ac spoliatores? Sed relinquãtur ista. Quot sunt quos non videas graui supplicio puniri? Hi quidẽ morbo prolixo traditi sunt, isti verò cõtinuis torturis, alij autẽ aliis innumeris malis. Quando igitur videris aliquẽ, qui eadem quæ illi, aut etiã multò plura designare ausus, pœnas non dedit, an nõ vel inuitus gehennã esse suspicaris? Elige tibi eos qui in hac vita, qui coram te puniti sunt, & cogita deum non esse personarũ acceptorem, & quòd tu, cùm mille mala feceris, nihil tamẽ tale dum passus es, & habe- B bis sententiam & intellectũ gehennæ. Nam ita nobis illã inseruit deus, vt nemo vnquam illius ignarus esse possit. Nam & poëtæ & philosophi, & fabularũ fictores, & omnes in vniuersum homines de retributione illic futura philosophati sunt, & in inferno cõplures puniri dixerũt. Etsi fabulę sint illa, nostra tamẽ nõ item. Ista nõ ideo dixi, ꝙ simpliciter terrere cupiã. Non enim animos vestros aggrauare, sed ad resipiscẽtiam adducere, & expeditiores facere volo. Vellẽ & ego ipse non esse supplicium: imò omniũ maximè ego. Quamobrem? Quia vnusquisq; vestrũ pro sua ipsius quidẽ anima metuit, ego verò & de ista præsidẽtia rationẽ reddam. Itaq; omnium maximè impossibile est, vt ego effugiam. At fieri nequit, vt non sit supplicium & gehenna. Quid patior? Vbi ergo, inquis, benignitas dei est? Vbique: imò alio tẽpore de ista dis- C putabo, ne quæ de gehenna dicta sunt, cõfundamus ac perturbemus: & quod lucrati sumus, interea non diffluat. Lucrum enim non modicum est, de gehenna persuasum esse. Verborum etenim istorum memoria, quasi modicum quoddam pharmacum omnem malitiã expurgare poterit, si perpetuò menti nostræ insederit. Vtamur ergo hoc pharmaco, vt cor adepti purũ, ita videre mereamur quę neq; oculus vidit, ne- *1. Cor. 2. c.* que auris audiuit, neq; in cor hominis ascẽdit: quę cõtingat nos omnes assequi gratia & benignitate &c.

Homilia nona.

De tẽporibus autẽ ac temporũ articulis fratres nõ opus habetis vt vobis scribam. Ipsi nãque exactè scitis diẽ domini vt furẽ in nocte ita venturum. *Cap. V.* Nihil ita, vt apparet, curiosum est & auidum ad rerum obscurarũ *Curiositas humana.* D & reconditarũ cognitionem, vt humana natura. Hoc autẽ illi contingere solet, quando tenuem & nondũ absolutũ intellectum habet. Qui enim rudiores sunt inter pueros, non omittũt & nutrices & pædagogos & patres crebris suis interrogationibus interturbare, in quibus nihil aliud est, quàm quando hoc, quãdo illud sit. Euenit autẽ istud & ex deliciis, & ex eo quòd nihil est operis qđ fiat. Properat itaq; animus noster ad multa quidẽ iam cognoscẽda & animo cõprehẽdẽda, maximè tamen ad sciendum consummationis temp°. Et quid mirũ si nobis hoc accidit? Ipsi nanq; sancti illi omnium potissimum idem perpessi sunt. Etenim ante passionem accedẽtes ad Christum apostoli inquiunt, Dic nobis, quando ista erunt? Et quod si- *Mat. 24. a* gum est aduentus tui, & consummandi seculi? Post passionem verò & resurrectionẽ ex mortuis, dicebãt ad eum: Dic nobis, an in tẽpore isto restituis regnũ *Act. 1. a* Israëli? Et* ante hoc nihil illum rogauerant, at postea* ** πρὸ τοῦ-*
non ita.

Universidad de Deusto Biblioteca

[τὸ.i. ante hoc vel potius præ hoc.i. magis quàm hoc, vt per cõparationem sumatur.] non ita. Postquã enim spiritum sanctũ accipere meruerunt, non solùm ipsi non curiosè quicquã rogãt, nec ægreferunt ignorantiam, sed & eos qui intẽpestiua illa curiositate laborant, reprimunt. Audi igitur quę iam beatus Paulus dicat: De temporibus autẽ ac temporum articulis fratres nõ opus habetis vt vobis scribã. Nam si fecisset, magis eos contristasset. Ita verò cõsolatus est, hoc dicẽs: Quod enim dicit, nõ habetis opus, tanquã superfluum, & velut inutile, non permittit vt quærãt. Quid enim hinc, dic quæso, lucri fuerit? Ponamus seculi cõsummationem post viginti annos futurã, post triginta, post centum: quid hoc ad nos? An nõ vniuscuiusuis cõsummatio est vitæ suę terminus? Quid curiosè scrutaris & turbaris ꝓ inani fine? At quod in aliis accidit, id & hoc loco nobis vsu venit. Quẽadmodũ enim in aliis relictis quæ propria sunt, cõmunia curamus, dicentes, hic scortator est, iste adulter: alius rapuit, ille iniuriam intulit, suorum verò facinorũ nemo rationẽ habet, sed omnia magis curat quàm sua: ita & hic, omittẽtes quisque suum ipsius finem curare, cõmunem & generalẽ cõsummationẽ discere volumus. Quid enim tibi cũ illa cõmmune est? Si vnum istum finem bene disposueris, nihil ab illo mali patieris. Sit procul, sit è vicino: nihil hoc ad nos attinet. Propterea nõ dixit hoc Christus, eò ꝙ non profuisset. Quomodo non profuisset, inquis? Ipse nouit, qui abscõdit, quamobrem non profuisset. Audi nanq; quid ipse apostolis dicat: [Act.1.a] Non est vestrum scire tempora vel articulos temporum, quę pater posuit in suam potestatẽ. Quid curiosè inquiritis, inquit? Qui circa Petrũ Coryphæũ fuerunt, ista audierunt, tanquam qui maiora scire quęrebant, quàm ipsis cõueniebat. At enim, inquis, potuissent hinc gentiũ ora obturari. Quomodo, dic quęso? Quoniã illi, inquis, mundum dicunt esse deum. Iam si cõsummationis tẽpus sciremus, obstrueremus vtique illorum ora. Hoc demum est quo illi compescẽtur, si cognoscant desiturum aliquando esse mundũ, non minus quàm si cognoscant quãdo desinat. Hoc ad eos dicite, nempe finẽ habiturum mũdum. Si hoc non credent, neq; illud credent. Audi Paulum dicẽtem: Ipsi nanq; exactè scitis diem domini vt furem in nocte, ita venturum. Non solùm cõmunis ille, sed & vniuscuiusq; proprius ita veniet. Iste quippe illum imitatur. Est enim & iste cognatus illi. Quod enim ille simul & summatim, hoc iste per partes facit. Et cõsummationis tempus ab Adam cœpit: tunc verò cõsummationis finis erit. Nam & nunc non peccauerit quisquã, si hoc quoq; tempus cõsummationem vocet. Quando enim innumeri quotidie moriantur, & diem illum futurũ omnes expectent, & ante eum nemo resurgat: an non illius hoc opus est? Si verò discere vultis quamobrem abscõditus sit dies ille, & quare sicut fur in nocte, ita & ipse veniet: ego quẽadmodũ mihi res ista videtur benè habere, dicam. Nemo sanè virtutis vnquam curam, quod ad omnem vitam attinet, habuisset, sed cognito quisq; consummationis suæ die, postquã innumera mala perpetrasset, tũ demum baptismi lauacrum accepisset, atq; ita hinc migrasset. Si enim nũc timore incertitudinis cũctorum animos turbante, omnes vniuersam anteactam vitã in malitia consumentes, ad extrema demum suspiria baptismati se tradunt, si etiã essent admodũ de isto persuasi, quisnã vllam virtutis curam haberet? Complures sine illuminatione decesserunt, & ne sic quidẽ

A timor iste erudiuit, vt dum viuerẽt, quę deo probantur, curassent: ꝙ si etiã hic metus sublatus esset, quis vnquã resipuisset? quis obtemperasset? Ne vnus quidem. Rursus verò accedit & alterum. Multos mortis metus & vitæ amor nũc cohibet. si verò cognouisset quisquam omnino se crastino die moriturum, nihil vtique audere ante diem illũ veritus fuisset, sed quos voluisset occidisset, & inimicos vlciscens seipsum recreasset, milleque magna designasset. Homo nanq; scelestus hac vita desperata, ne eius quidẽ rationem habet, qui purpura decoratus est. Si ergo certus esset omnino moriendum esse, & inimicũ suum vlcisceretur, refocillatóq; primùm animo suo, ita mortem obiret. Dicam & tertium. Qui vitę huius sunt cupidi, & vehemẽter ea quę huc pertinent, cõcupiscunt, per animi sanè mœstitiã & dolorem tabefacti essent. Si

B enim iuuenis quisquã certus esset post triennium se moriturum, non secus ad hoc afficeretur, quàm ignauissimæ illæ bestiæ quãdo comprehensæ mortẽ expectant. Neque ipsi strenui viri mercedẽ aliquã virtutis suæ habuissent. Si enim cognouissent ꝙ prorsus elapso triennio morituri essent, & antea mori nõ possent: quarúmnam rerum mercedẽ habuissent, contra aduersa cõfidentes? Dixisset enim ad eos quisquam, quia securi estis de trib⁹ annis, ꝓpterea periculis vosipsos eò cõfidentius traditis, sciẽtes quòd mori non possitis. Qui enim ex vnoquoque periculo interitum præstolatur, & nouit victurũ se, si quidẽ seipsum nõ negligeret, moriturum verò eũ qui talia audeat, maximum alacritatis suæ, & pręsentis vitæ contemptus indicium hinc tulerit. Verùm declarabo vobis istud per exẽplum. Dic mihi: Si patriarcha Abrahã antea

C cognito non occisurum se filium, illũ deduxisset: an aliquã igitur mercedem habuisset? Quid verò si Paulus pręscius non moriturũ se, pericula contempsisset, qua in re præclarus esset? Ita nanq; & ignauissimus quisq; in ignem vtique ingressus fuisset, si certũ quẽdam reperisset securitatis fideiussorem. At non tales tres pueri. Sed audi quid dicãt: Rex, est deus in cœlo, [Dani.3.f.] qui eripiet nos de manibus tuis, & ex camino isto. Et si minus, notum tibi sit ꝙ deos tuos non colimus, & imaginẽ auream quam statuisti, non adoramus. Videtis quantũ sit lucri & maius istis, ex ignorãtia mortis & cõsummationis? Hactenus verò sufficit ista cognoscere, nempe propterea vt furẽ in nocte ita venturum diem illum, ne in malitiam seducamus nosipsos, néve in segnitiẽ, ne merces nostra amputetur. Ip-

D si nanq; exactè, inquit, scitis. Quid igitur curiosè indagatis, si persuasi estis? Quòd verò futurũ incertum sit & obscurũ, ex dictis Christi cognosce. Quòd enim ꝓpterea hoc dixerit, audi quid dicat: Vigilate igitur, [Matt.14. d.] nescitis eñ qua hora fur venturus sit. Quapropter & Paulus dixit: *Quando autẽ dicent pacem esse & securitatem, tũc repẽtinus illis imminet interitus: quemadmodũ dolor partus mulieri in vtero habenti, & nequaquã effugient.* Innuit hîc aliquid quod & in epistola posteriore. Quãdoquidẽ enim isti in adflictionibus quidem erãt, illi autẽ qui eos agitabãt, in requie, & deliciis, subinde præsentia mala isto resurrectionis sermone solatus est: illi ex auitis enthymematis loquẽtes calũniabãtur ac dicebant, quãdo erit? id quod & ꝓphetæ de Iudęis dicebant: Væ, inquiunt, dicẽtibus, velociter appropient [Esai.5.a.] quę facturus est deus, vt videamus, & veniat cõsilium sancti Israëlis, vt cognoscamus. Et iterũ, Væ desiderantibus diem domini. [Amos.5.c.] Non simpliciter desiderantes intelligit,

[Ibidem.] intelligite, sed eos qui ex incredulitate desiderabãt. Et dies domini tenebrę, inquit, & non lux. Vide ergo quomodo eos solet Paulus. Quasi dicat: Ne hîc sibi quòd in deliciis sunt, argumentum constituant, non vẽturum iudicium. Nam ita quidem & adueniet. Dignum verò fuerit & illud quærere. Si Antichrist⁹ vẽturus est, & venturus est Helias, quomodo quãdo dicent pacẽ esse & securitatẽ, tunc repentinus illis imminebit interitus? Ista quippe non permittent diẽ illum clanculũ irrepere, cùm signa sint aduentus eius. [†ita intelligendũ] Germ.] Sed non †vult illud tempus esse antichristi, omnémq; illum diem,] quòd illud Antichristi tempus futurum debeat esse aduẽtus Christi signũ. Ipse quippe Christus signũ non habebit, sed subitò & minimè expectatus veniet. Atqui, inquis, prægnanti mulieri dies partus nõ incertò imminet. Nouit eñ ꝙ post nouẽ menses futurus sit partus. Imò vehementer obscurè & incertò. Quædam enim septimo quidem, quædã verò nono mẽse pepererunt. Præterea & dies ipsa & hora incerta est. Ad istud itaq; Paulus ista de pręgnãte dixit. Est autẽ exacta similitudo. Non enim multa sunt dolorosæ parturitionis præuia signa. Atque ita multæ & in viis & extra domũ suam re non prospecta peperere. Non autẽ solam diei huius incertitudinem ista similitudine significauit, sed & doloris acerbitatem. Quemadmodũ enim illa interea dum ludit, ridet, nihil omnino ꝓspicit, subitò ineffabilibus laboribus occupatur, doloribúsq; parturitionis agitata plangit: ita & animæ malorũ habebunt subintrãte die illo. Et nequaquã effugient, inquit. Istud quidẽ nũc dixit: *Vos autẽ fratres non estis in tenebris, vt dies iste furis instar vos occupet.* Tenebricosam hîc & impurã vitã per tenebras intelligit. Etenim velut in nocte impuri & flatigiosi homines cuncta peragũt, quosuis fallentes, & in tenebris seipsos abdentes & cõtinentes. Nã dic mihi, non vesperam obseruat adulter? Non noctẽ pręstolatur fur? Sepulchrorũ spoliator, non omnem suum facinorosum quæstũ noctu habet? Quid igitur? Non etiã eos velut fur occupabit? Non etiã ipsis incertus imminet dies ille, sed præscios reperiet? Quomodo ergo dicit: Non opus habetis vt vobis scribã? Hoc loco non de incertitudine diei huius loquitur, sed de calamitate quã adfert. Quasi dicat: Nõ vestro malo veniet. Incertus quidẽ veniet & ipsis: veruntamen nulla calamitate eos cõtristabit. Vt dies ista furis instar, inquit, vos occupet. Nam etiã si latro ad vigilãtes & in luce cõstitutos subingrediatur, nihil tamẽ eos lædere poterit: ita etiã eos qui rectè viuunt, sed quotquot dormientes ac de præsentibus præsumẽtes repererit, hos omnibus spoliatos abducet. *Omnes enim vos,* inquit, *filij lucis estis, & filij diei.* Et quomodo possumus filij diei esse? Quẽadmodũ filij perditionis, filij gehẽnæ. Quapropter & Christus Pharisęis dixit: [Mat.23.b] Væ vobis, quoniã circuitis mare & aridã, vt faciatis vnum proselytum: & quum factus fuerit, facitis ipsum gehennæ filium. [Colos.3.a.] Et Paulus quoq; dixit, Propter quę venit ira dei super filios inobediẽtiæ: hoc est, qui ea faciunt quæ ad gehennã pertinẽt, quæ inobediẽtiæ sunt. Ita & filij dei sunt, qui quę deo probãtur, faciunt. Ad eum modũ dicuntur & filij diei & filij lucis, qui quæ lucis sunt, faciunt. *Et non sumus noctis neque tenebrarũ. Ne dormiamus itaque sicut & cæteri, sed vigilemus ac sobrij simus. Qui nãque dormiunt, noctu dormiũt: & qui inebriãtur, noctu inebriãtur. Nos autẽ qui diei sumus, sobrij simus.*

Ostendit hîc quòd in die esse nostri sit arbitrij. In

A præsenti enim vita, quod ad hãc quidẽ diem & hãc noctẽ attinet, non in nostra est potestate, sed etiã inuitis nobis irruit nox, & nolẽtibus imminet somnus. Quod verò ad spiritualem illam noctem & somnum attinet, non itẽ, sed possumus semper vigilare, possumus semper in die agere. Animę siquidẽ oculos claudere, & malitiæ somnũ inducere, non est naturæ, sed volũtatis. Sed vigilem⁹, inquit, &* sobrij sim⁹. [* νήφωμεν i. sobrij simus, vel attẽti simus & diligẽtes. sic & in sequẽtib⁹ intellige.] Potest enim & qui vigilat dormire, dũ nihil boni operatur. Quapropter subiunxit, & sobrij simus. Nam & in die si quis vigilauerit quidẽ, sobrius verò nõ fuerit, in mille mala incidet. Itaq; vigiliarum intentio est sobrietas. Qui nãq; dormiunt, inquit, noctu dormiunt: & qui inebriãtur, noctu inebriantur. Ebrietatẽ hic dicit nõ eam solũ quæ ex vino, sed & quę ex omnibus malis est. Ebrietas eñ animi sunt diuitię, & pecunia-

B rum cõcupiscẽtia, & corporũ amor: & quicquid tale dixeris, animi est ebrietas. Quamobrem autẽ malitiam somnum vocauit? Eò quòd ad virtutẽ ignauus ac deses est, qui malus est: deinde omnia imaginatur, nihil veri videt, sed plenus est somnis, & de absurdis plerũq; rebus. Si verò etiã iucũdum quid viderit, nihil tamẽ firmum, nihil habet solidum. Talis enim est pręsens vita. Somnis & imaginationibus vanis abũdat. Somniũ sunt diuitiæ, gloria, quæcunq; talia. Qui dormit, ea quidẽ quæ sunt, & verè subsistunt, nõ videt: quę verò nõ sunt, pro existẽtibus imaginarur. Talis est malitia, & vita quę in malitia est. Quæ sunt, nõ videt: hoc est, spiritualia, cœlestia, ꝑseuerãtia, sed quę diffluunt, & auolant, & celeriter à nobis resiliunt. Nõ suffecerit autẽ vigilare, & sobriũ esse, sed oportet & armari munirique. Nam etiã si quis vigilauerit qui-

C dẽ & sobrius fuerit, arma verò nõ habuerit: citò cõficietur à latronibus. Quando igitur & vigilare oportet, & sobrietatẽ conseruare, & armis muniri, nos verò inermes & nudi sumus & dormimus, quis ꝓhibebit latronẽ istum ne gladio nos cõfodiat? *Induti thoracem fidei & charitatis, loco galeæ spem salutis.* Fidei, inquit, & charitatis. Vitam hîc & doctrinã innuit. Declarauit quid sit vigilare, & sobriũ esse. Nempe thoracem fidei & dilectionis habere. Non autẽ quamlibet fidem dicit, sed quemadmodũ thoracem nõ facilè quicquã penetrat, sed est*tutum pectoris munimentũ: [*Cũ Bud. ἀσφαλὴς pro ἀφανὴς lego.] ita & tu fidem & charitatem animæ tuæ applicato, & nullũ ex ignitis diaboli iaculis infigi poterit. Vbi enim charitatis armis animę virtus ꝓtecta & pręmunita fuerit, [προβεβλημένη καὶ προκατειλημμένη.] omnia frustra & inaniter tentabũt insidiatores. Neque enim versutia, neque inimicitia,

D neque inuidentia, neque blãditiæ, neque hypocrisis aut aliud quicquã ad talem animam pertingere poterunt. Non simpliciter charitatẽ dixit, sed eã quę sit instar firmi thoracis. Et loco galeæ spẽ salutis. Quẽadmodũ enim galea principale mẽbrum corũ quę in corpore nostro sunt conseruat, dum caput circundat, & vndiq; tegit: ita & spes cogitationem nostram cõcidere nõ sinit, sed capitis instar erigit, nihil extraneum in illã incidere permittens: donec verò nihil deciderit, neq; ipsa prolabitur. Istis enim armis munita nõ potest vnquã cadere. Manet enim fides, spes, [1.Cor.13.d.] charitas: deinde cùm dixisset, induite & circũdate, arma & ipse parat, vnde cõstruit & fides & spes, & charitas quoq; fortior fit. *Quoniam nõ posuit nos deus ad irã, sed ad salutẽ acquirendam per dominum nostrum Iesum Christum, qui mortuus est pro nobis.* Itaq; non ad hoc procliuis est vt perdat: sed ad hoc, vt seruet. Et ꝙ hoc velit,

vnde

vnde liquet?filium ſuum dedit pro nobis. Ita ſaluare
nos cupit,vt & filium ſuum dederit,& non ſimplici-
ter,ſed in mortẽ dederit. Ex his cogitationib⁹ naſci-
tur ſpes.Ne deſpondeas animũ ô homo dum ad deũ
cõcedis,qui neq; filio ſuo tui gratia pepercit,nec de-
ficias in præſentis vitę malis.Qui filium ſuum vnige-
nitum dedit,vt te ſaluaret,& è gehenna eximeret:cui
deinceps parcet,quod ad ſalutem tuam faciat? Spe-
randa ſunt itaq; omnia bona. Neque enim,etiã ſi ad
iudicem abeundum eſſet iudicaturũ nos quidem,at-
tamẽ qui tantum dilectionis erga nos oſtendiſſet, vt
& filiũ ſuum noſtri gratia occidiſſet,quicquã metue-
remus.Speremus itaq; iucunda & magna.Caput eñ
ac ſummam rei adepti ſumus, ſi credimus. Vidimus
enim ipſius exẽplar.Diligamus.Eſſet enim extremæ
demẽtiæ, non diligere eum qui ita erga nos affectus
eſt. *Vt ſiue vigilemus*,inquit,*ſiue dormiamus,ſimul cum illo*
viuamus. Proinde adhortemini vos inuicẽ,& ædificet ali⁹ aliũ,
ſicut & facitis. Et iterũ,ſiue vigilemus,ſiue dormiam⁹.
Alium illic ſomnũ dicit,& alium hic.Quòd enim hîc
dicit,ſiue dormiamus,de morte corporali intelligit.
Quaſi dicat:Pericula ne formidetis.Etiam ſi moria-
mur, viuemus.Ne deſperes itaq; q̄ periculis obrue-
ris.Habes certũ pignus.Niſi enim vehementi amore
erga nos exarſiſſet,filium ſuum vtiq; nõ dediſſet.Ita-
que etiã ſi mortuus fueris,viues. Etenim & ipſe mor-
tuus eſt. Siue igitur moriamur ſiue viuamus, cũ ipſo
viuemus. Indifferens eſt hoc.Nihil curo,ſiue viuã ſi-
ue moriar: cum illo nanq; viuemus. Omnia itaq; vi-
tæ illi⁹gratia faciamus,omnia ipſius reſpectu agam⁹.
Malitia ,dilecte, tenebræ ſunt. Mors eſt malitia, nox
eſt. Nihil videmus eorũ quæ oportet, nihil facimus
eorum quæ conueniunt. Quemadmodũ mortui de-
formes ſunt ac fœtidi:ita & animæ eorũ qui in mali-
tia ſunt,multa ſunt impuritate refertæ,clauſi ſunt ip-
ſorũ oculi,os conſtrictũ & mutum,immoti perdurãt
in lectica malitiæ, imò miſerabiliores q̃ qui iſta pa-
tiuntur. Iſti quidẽ vtrobiq; mortui ſunt:illi verò ad
virtutẽ quidem mortui, viuentes verò ad malitiã in-
ſenſati ſunt. Mortuum ſi quis etiã percuſſerit, nõ ta-
men ſentiet, neq; vlciſcetur, ſed velut lignum aridũ
eſt : ita eſt & talis anima. Arida re vera eſt,reſpuens
vitam . Mille quotidie vulnera accipit,& nullum ta-
men ſentit,ſed ſtupida eſt ad omnia. Nihil igitur pec
cauerit, ſi quis eos inſanis cõtulerit, & ebriis, & de-
liris.Omnia verò iſta habet malitia,& omniũ eſt peſ-
ſima.Inſano plurimum à videntibus ignoſcitur.Non
enim voluntatis eſt is morbus,ſed naturæ duntaxat.
Qui vero in corde degit,vnde illi morbo ignoſcetur?
Vnde ergo malitia eſt ? Vnde eſt q̄ plures ſunt mali?
Dic mihi,vnde eſt malitia morborum?Vnde eſt mẽ-
tis ſtupiditas ? Vnde ſomnus grauis ? Non ex ſegni-
tie?Si naturales morbi ex animi voluntate oriuntur,
multo magis volũtarij.Ebrietas vnde?Non ex animi
incontinentia? Mentis ſtupiditas ? Non ex nimia fe-
bris excellentia?Febris verò an non ex abundãtibus
in nobis elementis? Abundantia autem elementorũ
non ex ſegnitie eſt?Quãdo enimvel defectu vel abũ-
dantia ad immoderationem humores noſtros dedu-
xerimus,ignem illum incendimus. Rurſus ſi flammã
incẽſam contẽnere perrexerimus, pyram cõtra noſ-
ipſos cõſtruimus,quã extinguere nõ poſſumus.Ita &
in malitia fit.Si cœptã eam non prohibuerimus neq;
exciderimus, neq; deinceps eam ad finem vſq; pre-
hendere poterimus,ſed vires noſtras excedet. Qua-

A propter obſecro,omnia faciamus ne vnquã obdor-
miamus.Nõ videtis cuſtodes, quomodo ſeipſos ſæ-
pe vel parũ ſomno permittẽtes omnẽ magnæ cuſto-
diæ fructũ amittant?Per modicum enim illũ ſomnũ
totum perdunt,dum furari volenti copiã & poteſta-
tem faciunt . Quemadmodũ enim nos fures non ita
videmus,vt ipſi nos vidẽt:ita & diabolus omniũ po-
tiſſimum imminet & inſidiatur, ac dentibus frendit.
Ne dormiamus itaq;,nec dicam⁹,nihil hîc dãni,nihil
illinc.vnde nihil expectabamus,ſæpenumero ſpolia-
ti ſumus:ita & in malitia habet. vnde nihil mali me-
tuebamus, hinc perdimur. Cuncta diligenter circũ-
ſpiciamus,nec inebriemur,nec dormitemus.Ne de-
liciemur,& nõ dormitabimus.Ne inſaniamus ad ex-
terna illa, & in ſobrietate in finem vſq; perſeuerabi-
mus.componamus noſipſos vndique, & queadmo-
B dum ſuper funẽ extẽſum ambulãtibus non licet vel
parum negligentibus eſſe, (nam parum illud magnũ
illis malũ generaret, mox enim ſubuerſi deciderent
ac perirent) ita & neq; nobis pigreſcere licet. Viam
enim incedimus anguſtam, & vtrinq; præcipitiis ob-
noxiam,pedúmq; ſimul duorũ non capacem. Vides
qua nobis opus ſit diligẽtia?Nõ vides eos qui tã pe-
riculoſa illa itinera cõficiunt,quomodo non ſolũ pe-
des,ſed & oculos cõmuniunt ? Quãdo enim putaue-
runt vtrinq; attẽdendum,& ſi pes firm⁹ ſteterit,oculi
tamen ex ſubiecta profunditate vertiginẽ paſſi fue-
rint,toti dilabuntur, ſed oportet vt & ſibiipſis & in-
ceſſui ſimul attendãt.Quapropter dicit,neq; ad dex-
teram,neq; ad ſiniſtrã.Multa eſt malitię profunditas,
magna ſunt præcipitia,denſæ ſubiectæ tenebræ. an-
guſtiã obſeruemus,cum timore ac tremore ambule-
C mus. Nemo talẽ viã ingrediens riſu diffunditur, aut
ebrietate grauatur, ſed ſobrius & ieiunus huiuſmo-
di viã ambulat. Nemo talẽ viam ingrediẽs ſuperflu-
um quicquã ſecum fert.mauult enim expeditus eſſe,
quò cõmodè illam percurrere queat . Nemo pedes
ſuos obligat,ſed liberos eſſe ſinit.Nos vero innume-
ris curis noſipſos quaſi quibuſdã vinculis cõſtringẽ-
tes,& mille tẽporalium rerum onera deferentes,mo-
re ſtultorũ hiantes ac diſſoluti, quomodo anguſtam
hanc viã ambulaturos nos ſperamus ? Non ſimplici-
ter illã anguſtam eſſe dixit, ſed cum admiratione, q̃
anguſta eſt via, inquit.Hoc eſt, vehementer anguſta
eſt. Hoc faciamus & nos in illis quæ valde ſtupenda
ſunt.Et ſtricta eſt via, inquit, quæ ad vitam adducit. *Matt.7.b*
Et bene dixit : Quoniam enim & verborũ & cogita-
D tionum & actionum,omniúmque aliorum rationem
reddere oportet,verè anguſta eſt.Anguſtiorem verò
nos eam facimus extendentes ac dilatãtes noſipſos,
pedéſq; effundentes.Anguſta quippe via cuiuis qui-
dem difficilis eſt,maximè verò†impingenti.]Quan- *†impinguato.*
tũ quiſq; ſeipſum macerauerit & extenuauerit, ita &
anguſtiã non ſentiet:quantũ quiſq; in anguſtũ ſe co-
gere curauerit, ita neq; preſſum ſe eſſe queretur. Ne
ſperet itaq; quiſquã cœlum ſe cum vita remiſſa viſu-
rum:nequit enim fieri. Nemo ſperet ſe viam anguſtã
cũ deliciis ambulaturum. Eſt enim impoſſibile. Ne-
mo latam viam ingreſſus,vitam ſperet. Siquãdo igi-
tur balnea videris,& menſam ſumptuoſam,aut ſatel-
litum comitatu inſolẽtem aliquẽ, ne miſerum te pu-
tes, quòd nihil cum illis participas:ſed magis inge-
miſce quòd perditionis hic viã ambulat. Quæ enim
viæ iſtius vtilitas eſt, cùm in tribulationẽ & anguſtiã
deſinat?Et rurſus, quid dãni eſt ab illa anguſtia quã-
do ad

do ad requiem tendat?Dic mihi:Si quis in regias vo A
catus,&per angiportus arctiores,&pręcipitia ingre-
deretur,alius verò quiſquam ad mortem abducend⁹
per medium forum traheretur:vtrum fœlicẽ putare-
mus,vtrum deploraremus?An nõ eũ qui per ſpacio-
ſam viam incederet?Ita & nunc,nõ putemus fœlices
eos qui in deliciis agunt ; ſed eos qui non deliciãtur.
Iſti ad cœlum enituntur,illi ad gehennã.Et complu-
res illorum forte ridebũt etiam ea quę dicimus.Ego
vero potiſſimum propter hoc ipſum ploro ac lamẽ-
tor,quoniam ne hoc quidẽ ſciunt, quorum gratia ri-
dendum,& quorum maxime ſit gratia lugẽdum, ſed
omnia confundunt,turbant,& tumultuariè peragũt.
Propterea illos ego deploro. Quid dicis homo? Re-
ſurrecturus es , & actionũ tuarũ rationẽ redditurus,
extremúmque ſupplicium ſubiturus,&horum quidẽ
nullam rationem habes, gulam verò & ebrietatẽ cu- B
ras? & ad iſta pręterea rides?At ego te deploro, ſciẽs
quę mala te maneãt , quod te ſit excepturum ſuppli-
cium. Et ob hoc potiſſimũ deploro , q̄ tu rides. Lu-
ge mecum,deplora mecũ tua ipſius mala.Dic quæſo
ſi quis tibi domeſticorũ periret , an nõ eos qui ſuper
morte ipſius riderent, & execrareris,& ꝓ hoſtib⁹ ha-
beres,plorantes verò & ſimul lugẽtes amares?Eũ ita-
que qui vxorem tuam mortuam ſibi propoſitã ridet,
auerſaris:eum verò qui ob animam tibi mortuam la-
chrymatur,ipſe interea ridẽs,pariter auerſaris?Vides
quales nos diabol⁹ reddiderit,eoq; deduxerit,vt no-
biſipſis inimici ſim⁹&hoſtes?Redeamus ad ſobrieta-
tem aliquãdo,circũſpiciamus,vigilemus, vitã ęternã
inſectemur,ſomnũ excutiam⁹. Iudiciũ eſt, ſuppliciũ
eſt,reſurrectio eſt,actorũ noſtrorũ diſcuſſio eſt. Do-
minus venturus eſt in nubibus,ignis ante faciem eius C
ardebit , & circa ipſum tempeſtas vehemens, fluuius
igneus ante ipſum voluetur,vermis nõ moriẽs, ignis
inextinguibilis,tenebrę exteriores, ſtridor dentium.
Etiam ſi mille modis ægreferatis , ego tamen ea non
deſinam dicere. Si enim prophetæ vel lapidandi nõ
tacebãt,multo magis inimicitias veſtras ferre debeo,
& nihil ad veſtram gratiam dicere,ne dũ vos ſeduce-
remus,ipſi diſſecemur.Suppliciũ illic immortale eſt,
cõſolatio nulla:qui defenſionẽ ſuſcipiat,nemo.Quis
Eccli.12.c miſerebitur, inquit, incantatoris quem ſerpens mo-
morderit?Quando noſtri ipſorum nõ miſeremur ip-
ſi, quis noſtri miſerebitur?dic quæſo ? Si videres ali-
quem qui ſe ipſum ferro confodiat, poſſéſne illus mi
ſereri aliquando? Nequaquam . Multo magis cum in
promptu ſit recte ac proſpere agere, ſi nõ fecerimus,
quis noſtri miſerebitur?Nemo. Miſereamur noſtri ip D
ſorum. Quando oramus ad deum, dicentes, Miſere-
re noſtri domine:dicam⁹ hoc ad noſipſos,& miſere-
ſcamus noſipſos.In noſtra ſitũ eſt poteſtate,vt noſtri
miſereatur deus . Ipſe hoc nobis largitus eſt . Si quæ
miſericordia digna ſunt, ſi quæ digna ſunt ipſius be-
nignitate,fecerimus,miſerebitur noſtri deus.Si verò
noſtri ipſorũ nõ miſerebimur , qui nos miſerabitur?
Miſerere proximi,& miſerebitur tui deus.Quot ſunt
qui te quotidie accedũt dicentes,Miſerere mei,& tu
ne reſpicis quidẽ ? Quot nudi, quot mutili nos acce-
dunt, & nos nihil flectimur , ſed ſupplicationes eorũ
repellimus ? Quomodo ergo miſericordiam oras à
deo,cùm ipſe nihil miſericordia dignum facias? Si-
mus mites & humani , ſimus ad miſericordiam pro-
penſi,vt ita deo placeamus, & bona diligẽtibus eum
promiſſa aſſequamur, gratia & benignitate &c.

Homilia decima.

ROgamus autẽ vos fratres, vt agnoſcatis eos qui inter
vos laborãt,& in domino vobis præſunt,admonẽt-
que vos,& habeatis eos in ſummo precio per charitatẽ,
propter opus ipſorum,pacem cum illis habete. Multas puſilla-
nimitatis occaſiones præſidẽtem habere neceſſe eſt.
Quemadmodũ medici multas moleſtias obire cogũ-
tur, dum & ægrotos, & victus rationẽ, & pharmaca
curant & parant, voluptatem quidem nullã haben-
tia,plurimã verò vtilitatem, & quemadmodũ patres
vbiq; filiis moleſti ſunt, ita & pręceptores ac docto-
res,& multò etiã amplius. Medicus enim etſi ægroto
inuiſus & exoſus eſt,erga cognatos tamen eius, † qui *†qui ægro-*
eo libenter vtuntur,]amicè habet & commodè, erga *to bene af-*
ægrotum etiã ipſum ſæpenumero . Et pater tam na- *fecti ſunt.*
turalibus quàm externis legibus munitus , multa li-
B bertate principatu ſuo erga filium vtitur : & ſi inuitũ
erudierit & percuſſerit,nemo eſt qui prohibeat,neq;
ipſe filius reſpicere audebit . Sacerdotẽ verò multa
grauat difficultas. Primùm quidẽ volũtariis præeſſe
debet,& à qnibus principatus ſui gratiã referat.Hoc
autẽ non poteſt ſtatim contingere.Qui enim alios ar
guit&increpat,qualeſcũq; illi fuerint,omnino amiſſa
gratia,exoſus redditur.Eodem modo habebit & qui
adhortatur alios & admonet, & ad bona prouocat.
Si dixero itaque, pecunias tuas in egenos effundito:
inuiſum quid & moleſtum dico . Si dixero, irã caſti-
gato,furorẽ extinguito,abſurdam concupiſcentiam
ſedato , vel modicam deliciarum portionem ampu-
tato,omnia grauia & inuiſa.Et ſi deſidẽ caſtigauero,
aut extra eccleſiam eiecero,aut à cõmunibus preca-
tionibus abarcuero, dolebit , non ideo quòd ex iſtis
C eiectus eſt, ſed propter cõmunem ac vulgarem tur-
pitudinẽ. Nam & ea quoq; morbi huius intentio &
vehemẽtia eſt, vt à ſpiritualibus prohibiti, non ideo
doleamus,quòd tantis bonis priuamur,ſed q̄ viden-
tium contẽptui & turpitudini exponimur.Non hor-
reſcimus,nõ formidamus rẽ ipſam. Quapropter Pau
lus de iſtis ſurſum ac deorſum multa verſat ac diſpu-
tat.Et Chriſtus quidẽ eos tanta coactione ſubegit,vt
dixerit:In cathedram Moyſi† collocarũt ſe]ſcribę & *Mat.23.a*
Phariſæi, quæcũq; igitur ſeruãda vobis præceperint *† ſederũt.*
ſeruate, ſecundum opera verò eorũ nolite facere. Et
rurſus cum leproſum curaſſet,dixit,Vade,oſtẽde te- *Luc.5.c.*
ipſum ſacerdoti , & offer munus tuum quod Moſes
præcepit,in teſtimoniũ illis. Et tu tamẽ ad eos dicis,
facitis eum filium gehennæ duplo magis quàm vos.
Propterea,inquit,dixi quę faciũt,nolite facere. Om-
D nem itaque prętextum & excuſatiõnẽ ademit ſubdi-
to. Paulus verò etiã Timotheo ſcribẽs dixit:Qui be- *1.Tim.5.c.*
ne præſunt ſeniores, duplo honore digni habeãtur.
Et ad Hebræos quoq; ſcribens dixit:Obedite iis qui *Hebr.13.c*
vobis præſunt,& obtẽperate illis.Et hic rurſus : Ro-
gamus autẽ vos fratres, vt agnoſcatis eos qui labo-
rant inter vos, & in domino vobis præſunt. Quoniã
enim dixerat, alius aliũ ædificet, ne putarent inde ſe
in præceptoriã authoritatem euectos,ſubiunxit:Ve-
runtamẽ videte, quòd & vobis præceperim vt alius
aliũ ædificet . Non poteſt enim doctor omnia dice-
re.Eos,inquit,qui laborãt inter vos,& vobis præſunt
in domino,admonẽtque vos.Et quomodo,inquit,
nõ abſurdum eſt quod facis?Siquidem homo defen
ſionẽ tui erga hominẽ aliquem egerit, omnia facis,
omnẽ illi gratiam habes:& cùm hic erga deum par-
tes tuas tueat̃, nihil gratiæ repẽdis?Et quomodo,in-
quis, partes

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

quis,partes meas tuetur?Quia pro te orat,quia spirituali dono quod per baptismũ est tibi ministrat,inuisit te,adhortatur & admonet:mediis noctibꝰ,si vocaueris,venit.Et hinc nihil aliud reportat,nisi vnũ hoc, quòd ori tuo obnoxiꝰ est,&blasphemiis tuis maledici sibi patitur.Qua necessitate coactꝰ est?An bene vel malè fecit?Tu quidem &vxorẽ habes & deliciaris,& vitam mauis lucrosam: sacerdos verò ad hoc munus seipsum accommodauit,nõ aliud ipsi vitæ genus est, sed circa ecclesiastica versat̃. Et habeatis eos,ĩquit, in summo precio,per dilectionẽ,propter opus eorũ. Pacẽ habete cum illis. Vides quomodo cognouerit quibus pusillanimitatibus obnoxij sint tales?Nõ simpliciter dixit,diligite, sed in summo,inquit, precio ꝑ dilectionem eos habete,velut filij patres.per eos nãque nati estis generatione ęterna,per eos regnũ adepti estis, per manus eorũ omnia fiũt, per eos cœlorũ vobis portę reserantur.Nemo diffideat,nemo cõtratendat.Qui Christum diligit, qualis qualis tandẽ sacerdos sit, ipsum quoq; diliget,quoniã per eũ tremẽda mysteria cõsecutus est.Dic mihi, si cupidus visendi regias auro multo splendẽtes, & lapidum preciosorum splendore vndiq; coruscantes, inuenires eum qui claues haberet,is autẽ rogatus abs te cõfestim illas reseraret, intróq; te mitteret,an non illũ præ omnibus honorares?an non ęque vt oculos tuos diligeres?an non adamares?Hic tibi cœlum aperuit, & illũ nec amas,nec amplecteris? Si vxorẽ habes,an nõ eũ qui illam tibi conciliauit,omniũ maximè amas?Ita,si Christũ amas,si amas regnum cœlorum,agnosce eos per quos illud habes. Quapropter dicit, propter opꝰ ipsorum pacem habete cum illis. *Obsecramus verò vos fratres,admonete inordinatos,cõsolamini pusillanimes,subleuate infirmos,patiẽtes estote erga omnes.* Ad eos hîc disputat qui pręsunt. Admonete, inquit,inordinatos.Non ex potestate,ĩquit,neq; ex cõtumacia obiurgate, sed cũ admonitione cõsolamini pusillanimes:subleuate infirmos:patientes estote erga omnes. Austerus eñ & seipsum non agnoscens,confidentior fit,contemnẽs & obiurgãs alios.proinde oportet per admonitionẽ edulcare pharmacum. Qui sunt autẽ inordinati illi? omnino qui contra quàm deo probatur agunt. Ipse siquidem ecclesiæ ordo est congruè magis dispositus,quàm sit militaris ille.Itaque &cõuiciator inordinatus est, & ebrius inordinatus est, & auarus, & in vniuersum peccatores omnes.Nõ enim ordinate incedunt in acie,sed distorte,& itinere inuerso. Sed est & aliud peccatorum genus,nõ talę quidem, attamẽ malum & ipsum. Pusillanimitas nanq; & ipsa,†simul &]desidia, perditionem adferunt. Qui conuitiũ non fert,pusillo est animo:qui tentationem nõ fert,pusillanimis est.Hic est, qui supra petram seminatꝰ est.Est rursus aliud quoque genus,infirmitatis nẽpe. Subleuate,inquit,infirmos.Infirmitas vero circa fidẽ accidit.Sed vide quomodo nõ sinat eos cõtemni.Et alibi quoq; scribens dixit: Infirmãtes fide assumite.Nã & in corporibꝰ nostris si qua est infirma portio,perire illã nõ sinimus.Patiẽtes,inquit,estote erga omnes etiã erga inordinatos,& maximè erga illos. Nihil enim huic pharmaco adęquari poterit,maximè doctori. Nihil ita cõmodũ est subditis. Ad pudorẽ omnino cogere & flecterepotest,etiam omnibus agrestiorem & impudentiorẽ. *Videte ne quis cuiquam malum pro malo reddat.* Si malum pro malo reddendum non est, multò minus malũ pro bono,multo minꝰ nullo præ-

†sicut &

Rom.14.a

A ueniẽte nos malo malum reddere.Malus,inquis, ille est,& me offendit,iniuriaq; plurimum affecit. Vis ipsum vlcisci,ne malum reddas? Sine illũ impunẽ euadere.An hactenus sufficiet? Nequaquam : *Sed semper quod bonum est sectemini,tum erga vos inuicẽ,tũ erga quosuis.* Ista maior est philosophia, non solũ mala malis non vlcisci,sed bonis.Ea quippe vera demũ est vltio,quę & illi damnum, & tibi vtilitatem adferet. Imò & illi multã vtilitatem si volet.Et ne putes de credentibus duntaxat hoc dictum esse:propterea dixit, tum erga vos inuicẽ,tum erga quosuis. *Semper gaudete.* Hoc de tentationibus dicit adflictionẽ habentibus. Audite, quotquot paupertate,quotquot rebus tristibꝰ adobruti estis.Ex his enim gaudiũ nascitur.Si enim talem habuerimus animũ, vt neminẽ vlciscamur, sed omnibus benefeciamꝰ:vnde quęso tristitię stimulus sub- B intrare poterit?Qui enim ita ex eo etiã gaudet quòd malis afficitur,vnde deinceps tristari poterit?Et quomodo istud possibile est,inquis?Si voluerimꝰ,possibile est:deinde & viã ostendit. *Sine intermissione orate,in omnibus gratias agite.*Est enim hoc voluntas dei,vt semper gratias agamus.Hoc animi est philosophici.Mali quicquã passus es?At si voles,malum non est.Gratias age adeo, & immutatũ est malum in bonum. Dic & tu quemadmodũ Iob:Sit nomen domini benedictũ in secula. Iob. 1. d. Quid enim dic quęso,tale passus es,qualia ille?Morbus incidit?At nihil insolẽs. Est enim corpus nostrum mortale & passibile. Sed pecuniarũ obtigit penuria? At etiã istæ diuitiæ despicabiles sunt,& hic manẽtes. Insidias & calumnias ab inimicis passus es? At nõ nos illis lędimur,sed ipsi qui faciunt.Anima enim,inquit,quæ peccauerit, ipsa etiã morietur. Eze.18.a C Peccat autẽ nõ qui malis afficitur,sed qui malis alios afficit.Nõ ergo vlciscẽdus est moriturus,sed magis pro illo orandũ, vt à morte eruatur. Non videtis apem, quomodo propter stimulũ alicui infixum moriatur? Per hoc animal erudiuit nos deus,ne proximũ lædamus.Ipsi eñ primi mortẽ ex eo capiemus,&illos forsan parũ lædemus quidẽ : ipsi vero non amplius viuemus,quemadmodũ neq; hoc animal.Atqui laudat illud scriptura dicens:Quàm operosa est apis,inquit, cuius opus & reges & idiotæ ad sanitatẽ accommodant?At nihil hoc eis præsidio est ad hoc ne moriãtur,sed omnino pereũdum illis est. Si verò illã quãprimũ malè egerit,nihil eximit aut liberat reliqua bonitatis abundantia,multò minus nos.Sumus enim re vera ex bestiis sæuissimis, ꝙ iniuriis primi lacessimus D eos qui nihil iniuriarũ intulerunt:imò † ne ex bestiis quidem.] Si nanque illas in solitudine victitare permiseris,& non angustiando in tuendi se necessitatem adegeris,nunquã nocebunt,neq; accedẽt,neq; mordebunt,sed vias suas abibunt.Tu verò cùm homo sis rationalis, tanto principatu honore & gloria honestatus, bestias erga eos qui eiusdẽ sunt generis imitaris,&fratrẽ iniuria lædis & deuoras?Et vnde defendi poteris?Non audis Paulum dicentem:Quare nõ potius iniuriam patimini? 1.Cor.6.b Cur non potius damnum accipitis?Sed ipsi iniuriã infertis,& damno afficitis,idque fratres.Vides quòd malis tum afficiaris,quando alios malis afficis : & ꝙ beneficium accipias,quando malis afficeris ? Nam dic mihi: Si quis conuiciaretur principibus,si quis vituperaret rerũ dominos ac potentes:quem,quæso,læderet?An seipsum,vel illos?Liquet ꝙ seipsum,deinde qui principem quidem vituperat, non illũ vituperat,sed seipsum:qui verò Christum vituperat

† ne bestiæ quidem id fecerint.

stum vituperat per illum,an illum vituperat? Nequaquam.Qui imagines lapidibus impetit, quósnã dilapidat?An nõ seipsum? Itáne qui imaginẽ terreni quidem regis lapidibus petit, seipsum dãnationi adscribit & adiudicat: qui verò imaginẽ Christi vituperat, (est enim homo imago dei)seipsum nõ lędit?Quousque pecunias amabimus,nõ cessabimus aduersum ipsas vociferari.Illæ quippe malorũ omnium sunt causa.Quousq; insatiabili ista cupiditate non satiamur? Quid boni habet aurũ ? Planè attonitus hac in re factus sum.Incantatio quædã est & præstigium,ꝙ aurũ & argentũ tantopere à nobis honorantur. Animarũ itaq; nostrarum nulla quidẽ nobis est ratio,inanimarũ verò imaginũ plurimus cultus. Vnde hic morbus orbem subingressus est?Quísnã illum exterminare poterit?Quísnã sermo sæuam hanc bestiam excidere,& funditus perdere valebit? Inserta est in animis homi- B num ista cupido,etiam eorum qui videntur pij esse& religiosi. Pudefiamus super euangelicis præceptis. Verba duntaxat in scriptura ponũtur:ipsis verò operibus nusquã exprimuntur. At quis est hic sermo qui multis vsque adeò arridet?Liberos,inquis, habeo, & vereor ne quo pacto eos in necessitatẽ famis ac penuriæ constituã, ne aliquando aliorũ † operam desiderans mendicare erubescã.]Propterea igitur efficis, vt alij mendicẽt?Esuriem,inquis, ferre nequeo. Ideóne alios in famẽ coniicis?Nosti quanta sit molestia mẽdicare?quãta fame perire?Miserere & fratrũ tuorum. Pudet esurire,dic quæso?Rapere verò nõ pudet? Times fame perire?Alios verò perdere nõ times?Atqui esurire neq; turpitudinẽ habet,neq; culpam: alios autem in ista coniicere,non solũ turpitudinẽ,sed & pœnam adfert extremã.Fictio sunt hæc omnia,verba,& C nugæ.Quòd enim ista non liberorum gratia faciatis, testificãtur quotquot liberos quidẽ non habẽt, neq; habebunt vnquã:ita tamen laborant & defatigantur, diuitiásq; cupidè ambiũt, quasi mille liberis eas post se relinquere possent.Nõ liberorum cura quęstuariũ faciunt,sed animæ morbus: vnde fit ꝙ & multi liberos non habentes,pecuniarũ gratia insaniũt. Alij verò qui in multitudine filiorũ viuunt,& tamen ea quæ habent contẽnunt,in illo die te iudicabũt & condẽnabunt.Si enim liberorũ necessitas ad pecunias coaceruandas adigeret,oportuisset eodem & illos desiderio eadẽmq; cupiditate teneri.Si verò non tenentur,non ex liberorũ multitudine, sed ex pecuniarum amore & cupidine insanimus. Et quínam, inquis, illi sunt,qui cum liberis pecunias contemnunt? Multi & D passim.Si verò vis & ex veteribus,dicam.Nõ duodecim filios habuit Iacob?Non mercenariam vitam vixit? Non iniuriã passus est à socero ? Non sæpe illum vana spe lusit?An coëgit ipsũ filiorũ multitudo quicquã eorũ quę non oportet tentare?Quid verò Abrahã?Nõ cum Isaac,& multos alios filios habuit? Quid igitur?Non peregrinis quæ habebat dispensabat?Vides ꝙ non solùm nihil iniuriæ cuiquã fecerit, sed & bonis quæ habebat cesserit,nõ solũ benefaciens, sed & malens iniuriã à nepote ferre? Raptorẽ enim propter deum patienter ferre maius est, q̃ spontè benefacere.Quamobrem? Eò ꝙ hoc quidẽ animi fructus est,& voluntatis,vnde & facile fit:illud verò vis est & violentia. Et facilius quis mille talenta spontè dabit, & nihil mali se passum esse putabit, q̃ vt tres obolos præter animi sententiã abreptos mansuetè ferat. Itaque istud magis est animi philosophia. Atq; hoc vi-

ἑαυτὸν κατακρίνει.

†pera indigeã,mẽdicare erubesca.

A demus in Abraham factum.Vidit enim Loth,inquit, Gene.13.c circa iacentem regionẽ, & erat irrigua velut paradisus dei,& elegit eã.Et hic nihil contradixit. Vides ꝙ non solum iniuriã non intulerit, sed illã etiam passus sit. Quid culpam in filios tuos transfers ô homo? Nõ ideo nobis filios dedit deus,vt quę aliorũ sunt,rapiamus.Vide ne hoc dicens deum irrites. Si enim dicis eos tibi rapinæ & quæstus causam esse,vereor ne priueris illis,velut nociuis,& ad malum suadẽtibus. Filios dedit tibi deus,vt senem te nutriãt, vt virtutẽ ex te discant. Nam hac ratione genus humanũ ad eum modum cõsistere voluit,deo maxima efficiens. Vnũ quidem patres velut præceptores filiis præficiens,aliud verò,multam illis dilectionem inserens.Si enim simpliciter nascerẽtur homines,non haberet alius ad alium quicquam naturalis habitudinis.Si enim nunc B existentibus etiã patribus,& filiis,ac nepotibus: multi tamẽ multos non curãt,multò magis tum ita factũ fuisset. Propterea dedit tibi filios deus. Ne accuses ergo filios.Si verò qui liberos habent, nullã prorsus excusationẽ habent,quid illi dicent, qui cùm non habeant liberos,circa diuitiarũ tamen coaceruationem tumultuantur?At habent & illi prætextum omni excusatione destitutũ.Quísnã is est?Vt loco liberorum, inquiunt, monumentũ habeamus diuitiarũ. Re vera magna irrisio.Pro pueris,inquis,domus mea immortalis erit gloriæ meæ memoria. Non gloriæ tuæ homo sed auaritiæ tuæ memoria erit. Aut non vides quomodo multi splendidas ædes illas contẽplati talia inter se inuicem sermocinantur:Quantum ille defraudauit, quantũ rapuit, inquiunt, vt hanc domum ædificaret? Et nunc ipse quidẽ cinis factus est & pul- C uis,ipsa verò in aliorũ sortẽ deuenit.Non igitur gloriæ tuæ memoriam post te relinquis, sed auaritiæ.Et corpus quidem tuũ terra obtectum est, auaritiæ verò tuæ memoriã,quæ prolixitate temporũ in obliuionẽ abire poterat,latere non permittis, sed in ore omniũ detineri,& velut in propatulũ denuò effodi facis,per ἀνασκάπτεσθαι. hanc domũ.Donec enim ipsa steterit, cognomẽ tuũ habens,tua dicta,omnino necesse est cunctorum ora aduersum te reserari.Vides satius esse nihil habere q̃ tantam accusationẽ sustinere.Et ista quidẽ in hac vita.In futura verò quid faciemus,dic quæso?Cũ enim hîc tantorũ bonorũ simus domini facti,nemini tamẽ de illis damus,nisi admodũ pauca:quomodo quęstus fraudulẽtos exuemus? Illos enim exuere volens non pauca de multis dat,sed multò plura q̃ rapuerit, & à rapinis cessat.Audi Zacchæus quid dicat : Et omniũ Luc.19.b D eorũ quæ rapui,quadruplũ reddo.Tu verò si mille talentis raptis paucas drachmas dederis,totũ te dedisse putas,& nõ aliter afficeris,q̃ si plura dedisses. Atq; hoc quoq; vix facis. Quare?oportet enim & rapta illa reddere,& de propriis alia addere.Quẽadmodum enim fur nõ tum defensus,& excusatus est,quãdo rapinam solã reddidit,sed & vitã sæpenumero adiecit: plerunq; verò multò pluribus q̃ furatus fuerat redditis liberatus est demum,ita & defraudatur auarus.Nã & aurus fur est& latro,illo etiam tanto peior,quantò violentior.Nam ille quidem & occulendo, & noctu facinus suum tentando, plurimum audaciæ & facinoris præcidit,vtpote pudore prohibitus,peccareq; veritus:hic verò abiecto omni pudore,nudo & aperto capite, medio foro quæ omnium sunt rapit: simul & fur existens & tyrannus,non parietes perfodit,neque lampada extinguit,neq; arculam reserat, nec signacula

A gnacula peruertit,ſed quid?Iſtis audaciora facit, videntibus etiã illis quos iniuria afficit. Per ipſam ianuã rapinam ſuã profert,cũ ſecuritate omnia reſerat, miſeros illos ipſos cogit ſua ipſorum bona expromere, tanta eſt violẽtiæ excellẽtia. Iſte igitur illis multò eſt ſceleſtior,quãtò videlicet impudentior & violẽtior. Qui enim dolo quid patitur,dolet quidẽ, veruntamẽ habet cõſolationẽ non modicam, quòd etiam ab eo metuitur,per quẽ iniuria lædatur. Qui verò præterquam ꝙ malis afficitur,contemnitur etiã, ne violentiam quidẽ ferre poterit. Eſt enim maior irriſio. Dic mihi, ſi quis adulteriũ cum muliere clanculũ perpetraret,alius verò illud viro etiã vidente faceret, vter virũ hunc magis cõtriſtaret,& maiore moleſtia mordere valeret?Hic quidẽ cùm hoc quod malum faceret,ſimul etiã contemneret:ille verò,ſi nihil aliud boni, vel hoc tamen oſtenderet, ꝙ virum eum cui iniu- B riam inferret,metueret.Ita & cum pecuniis.Hic quidem occultè auferens,hoc ipſo læſum honorat,ꝙ clã aufert:iſte verò manifeſtè ac publicè cum damno ſimul & contemptũ infert.Ceſſemus igitur quæ aliorũ ſunt rapere,tam pauperes q̃ diuites.Non enim ad diuites duntaxat hæc loquor,ſed & ad pauperes. Nam & ipſi pauperiores ſe ſpoliant,& artifices opulentiores & validiores, egentiores & pauperiores vendendo perdunt,& inſtitor inſtitorem, & quotquot foro vtuntur.Itaq; malitiam euellere cupio. Non enim in menſura raptorũ & furto ablatorum, ſed in voluntate furantis ſitũ eſt maleficiũ. Quod autem illi potiores ſint fures & defraudatores, qui ne modica quidẽ contemnunt quin auferant,noui & memini me vobis declaraſſe,ſiquidem & vos adhuc memoria retinetis. C Veruntamen nihil hîc exactius diſcutiemus.Stent ſimul & ipſi cum diuitibus.Erudiamus mentem noſtrã deinceps maiora non concupiſcere,plura non appetere. In cœleſtibus verò nunquam finem habeat deſiderium plurium,ſed ſemper quiſq; plura appetat.In terrenis autem quiſq; in eo quod neceſſariũ eſt perſiſtat,& ſuis contentus ſit,nec amplius quicquã quærat,vt ita vera bona aſſequi valeamus, gratia & benignitate domini noſtri Ieſu Chriſti, cui laus & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

ἀπιμπωλῶσι.

Homilia vndecima.

SPiritum ne extinguatis,prophetias ne contẽnatis. Omnia verò probate,quod bonum fuerit retinete,ab omni mala ſpecie abſtinete. Dẽſa quædã caligo & tenebræ,& nubilum ſuper omnem terram diffuſa ſunt, atq; hoc declarãs Apoſtolus dixit: Eramus enim ali- D quando tenebræ.Et iterũ:Vos fratres non eſtis in tenebris,vt dies ille vos tanquã fur occupet. Quoniam igitur ſuper hanc terrã nox eſt,vt ita dicam, ne lunarem quidẽ ſplendorem habens,& in ea nocte nos incedimus: tradidit nobis deus lampadẽ illuſtrem, incenſam ſpiritus ſancti gratia in animabus noſtris.Sed hanc lucem hi quidem qui eam amplexi ſunt,ſplẽdidiorem fecerũt & clarã,vtpote Paulus,Petrus, vt ſancti illi omnes:quidã verò extinxerũt etiam, vt quinque illæ virgines,vt illi qui circa fidẽ naufragium fecerũt,vt qui in Corintho fornicatus eſt, vt Galatę immutati.Propterea dicit Paulus, Spiritũ ne extinguatis:hoc eſt,donũ ſpiritus. Nam ita ſolet iſtud vocare, & donum ſpiritus.Extinguit autem ſpiritum vita impura. Nam queadmodũ ſi quis lucis huius lychniæo & aquã inſpergeret & puluerem,& ſi nihil horum inſpergeret,ſed oleum dũtaxat eximeret, lucem extingueret:ita habet & donũ ſpiritus. Siue nanq; res terrenas,& rerũ fluxarũ curas inſperſeris,extingues ſpiritum:ſiue etiam ſi tu nihil tale feceris,aliunde tamẽ tentationis vehemẽs impulſus inſtar cuiuſdam venti irruerit,& flãma valida nõ fuerit, aut parum olei habuerit,aut foramen non obturaueris, vel oſtium non occluſeris,omnia peribunt. Quod verò eſt hoc foramen?Quemadmodũ in lychno habet,ita & in nobis, foramina ſunt oculi & aures. Ne ſinas iſtis occurrere validum malitię flatum,alioqui lychnum extinguet, ſed obtura foramina timore dei.Ianua os eſt.Claude. Ita ſcilicet occlude,vt & lucem exhibeat, & externũ impulſum repellat,vtpote conuiciatus eſt quiſquam? Vituperauit? Tu claude os tuum. Si enim illud aperueris,concitabis magis ventum hunc. Non vides in ædibus quando è regione ac directè duæ ianuæ oppoſitæ ſunt,& flatus vehemens irruerit,ſi alterã clauſeris, & reſpiratio prohibita fuerit, quomodo nihil valeat efficere flatus, ſed plurimum de robore illius præcidatur?Ita & hîc. Duæ ſunt ianuæ: Os tuum, & os illius qui te vituperat, & probro afficit. Si tuũ occluſeris, & reſpirationem non dederis, omnẽ flatum iſtum extingues.Si verò aperueris,effrænis reddetur. Ne extinguamus igitur ſpiritum. Fit autem ſæpenumero, vt etiam nullo externo impulſu incumbente extinguatur fax, quando videlicet oleum deficit:quando miſericordiam non facimus,extinguitur ſpiritus.Etenim ex miſericordia dei venit ad te ſpiritus.Poſtea ſi viderit fructũ hunc miſericordiæ nõ eſſe apud te,non manet apud animã immiſericordem. Extincto autẽ ſpiritu,quid reliquum ſit, noſtis quotquot in tenebricoſa nocte ambulaſtis.Si vero de terra in terrã noctu ambulare difficile eſt & moleſtum, quomodo tutũ erit eam viã quæ ex terra in cœlum tenditur,ſine hac luce ambulare?Ignoratis quot dæmones ſint in iſti⁹ intercapedinis ſpacio?quot beſtię? quot verſutiæ ſpirituales? Si ergo lucẽ illam ſpiritus habuerimus,nihil nobis incõmodare poterunt:ſi verò extinxerimus eam,cõfeſtim nos conſument,& cõficient,confeſtim omnia noſtra auferent. Nam & latrones lampadem primũ extinguunt,& tum demum latrocinãtur.Etenim illi quidẽ in tenebris iſtis vidẽt, quoniam quę tenebrarũ ſunt,faciunt.Nos autẽ tenebris iſtis aſſueti non ſumus.Ne extinguamus ergo lucem.Quæuis mala actio lucẽ iſtam extinguit,& conuicium,& vituperiũ, & quicquid huiuſmodi dixeris. Quemadmodũ enim in igne, quicquid alienũ eſt ab illo,exitioſum ei eſt,hoc verò illũ incendit, quod cognatũ eſt.Si quid aridũ fuerit, ſi quid calidũ, ſi quid igneæ naturæ,flammã ſpiritus incendit.Nihil itaque frigidum,nihil humidum ingeramus. Sunt enim iſta exitioſa.Eſt & alia huius loci expoſitio. Multi apud Theſſalonicẽſes,alij quidẽ verè,alij verò falſò ꝓphetabãt.Hoc & in ea quæ ad Corinthios eſt,dicit:Diſcretio ſpirituũ propterea data eſt. Sceleſt⁹ enim diabolus volebat per hoc ipſum donum totum eccleſiæ negotium euertere.Quoniam nanq; vtriq; de futuris prædicebant,& dæmon,& ſpiritus:ſed hic falſa, iſte verò quę vera erãt dicens,& nõ poterat alicunde veritatis indicium ſumi, impunè autem vtriq; prophetabant,quemadmodũ & Hieremias & Ezechiel, ſed duntaxat tẽpore prædicto aduentante deprehendebantur,dedit deus diſcretiones ſpirituum.Quoniam igitur & tunc apud Theſſalonicẽſes complures prophetabãt, quos & ſignificat dum dicit, Neq; per ſermonem,

Eph.5.b
Hic ſup.a
ἐν ἀσώνῳ νυκτί.
1.Cor.12.b.
2.Theſ.2.a.

A monem,neq; per epiſtolam,tanquã per nos quaſi inſtet dies domini,hîc iſtud dicit:Quaſi dicat,Nõ ideo ꝙ pſeudoprophetæ apud vos ſunt, propter illos & iſtos ꝓhibebitis & auerſabimini.Ne extinguatis eos: hoc eſt quod dicit, prophetias ne cõtemnatis. Vides hoc eſſe quod dicit,omnia probate?Quoniã dixerat, prophetias ne contẽnatis, ne putarẽt quibuſvis hinc apertũ eſſe ſuggeſtum, Omnia,inquit,probate:id eſt, quæ verę ſint prophetię.Quod verò bonum eſt,retinete.Ab omni mala ſpecie abſtinete: Non ab illa aut iſta,ſed ab omni.omnia probate, tum falſa tum vera. vt cum certa probatione diſcernatis, & ab illis abſtineatis,iſtis adhæreatis.Nam ita & vehemẽs erit illorum odiũ,& iſtorũ dilectio, ſiquando non temerè & inexpenſè,ſed diligenter & exactè omnia fecerimus. *Ipſe autẽ deus pacis ſanctificet vos totos.Et integer veſter ſpiritus,& anima, & corpus inculpatè ſeruetur in aduentũ domini* B *noſtri Ieſu Chriſti.*Vide doctoris benignitatẽ & amorẽ. Poſt adhortationẽ adiungit & preces, nõ ſolùm hoc modo, ſed & in literis. Opus enim eſt & conſiliis & precibus.Propterea & nos primùm conſulẽtes,poſtea pro vobis precamur. Atq; hoc ſciunt qui reminiſcuntur.Sed Paulus quidẽ meritò hoc fecit, multam habens ad deum fiduciam. Nos verò cõfuſi ſumus & puſillanimes,at quoniã ad hoc cõſtituti ſumus, facimus illud indigni quidem qui huc ſiſtamur,& vel extremorum diſcipulorum locũ obtineamus:quoniam verò & per indignos gratia dei operatur, nõ propter ipſos,ſed propter eos quibus opitulandum eſt,quod noſtrum eſt,præſtamus.Sanctificet,inquit,vos totos, & integer veſter ſpiritus & anima & corpus inculpatè ſeruetur in aduentum domini noſtri Ieſu Chriſti. Quid hîc ſpiritum vocat?Donum ſpiritus.Si nanque C ſplendidas habẽtes lampadas hinc deceſſerimus, introgrediemur ad ſpõſum. Si verò habuerimus extinctas,nõ item.Quapropter dicit:Et integer veſter ſpiritus. Si enim ille mãſerit ſyncerus & integer, manet & iſte.Et anima,inquit,& corpus. Neq; enim anima mali quicquam admittet,neque corpus. *Fidelis eſt qui vocauit vos,qui & efficiet.* Vide animi modeſtiam.Quia nanq; precatus fuerat,iſtud ſubiungit,quaſi dicat,Ne putetis hoc per meas preces futurum,ſed per propoſitũ illud dei,quo vos vocauit. Si enim ad ſalutẽ vocauit,& verax eſt,omnino ſpõte ſua vos ſaluabit.*Fratres,orate etiam pro nobis.* Papæ,quanta animi modeſtia? Sed ille modeſtię quidẽ & humilitatis gratia hoc dixit:nos verò nõ modeſtię,ſed magnę vtilitatis & neceſſitatis gratia,& magnum quiddam à vobis lucrari volentes,dicimus,orate etiã pro nobis.Nam etiam ſi D nihil magnę vtilitatis,nihil pręclari à nobis caperetis: attamẽ vel honoris, vel nominis ipſius gratia pro nobis orare debetis. Habet quiſquã aliquando filios, & ſi nihil vtilitatis ab eo tulerint: tamẽ quia pater fact⁹ eſt,hoc forte obiiciet,ſi vnum diem non fuerit vocatus pater.Propterea & nos dicimus,orate etiã pro nobis.Nõ temerè hoc dico, ſed admodum precum veſtrarum cupidus.Si enim omnium veſtrũ præſidẽ & tutorẽ agere debeo, & rationẽ redditurus ſum:multò magis debeo viciſſim & veſtris potiri precib⁹.Veſtri gratia maior mihi reddẽda eſt ratio: habeã igitur & maius à vobis auxiliũ.*Salutate fratres omnes oſculo ſancto.* Papæ,quantũ feruorẽ?Papę,quem animũ?Quoniam hoc oſculo illos ſalutare nõ poterat abſens,per alios eos ſalutat,vt quãdo dicim⁹: Saluta ipſum meo nomine:Ita & vos dilectionis feruorẽ retinete. Non enim locorũ ſpaciis detinetur,ſed per medias vias ſeipſum extẽdit,& vbiq; præſens eſt. *Adiuro vos per dominũ,vt legatur hæc epiſtola omnibus fratribus.* Et iſtud potiſſimũ deſiderij eſt,nõ adeo doctrinæ. Vt & cũ illis, inquit,ſermociner.*Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit vobiſcum,Amẽ.* Non ſimpliciter illis pręcepit,ſed cũ adiuratione,quod & ipſum eſt ex animi feruore, vt etiã ſi ipſum contẽnerent,propter adiurationẽ tamen imperatum facerent. Magnũ enim habebant iuramenti metum.Nunc verò & hoc conculcatum eſt,& fit plerunq;, vt caſtigatus puer & † deum iuret,] & Chriſtũ eius:atq; ita Chriſtianus moritur, & nemo eſt qui attendat,nemo eſt qui curam habeat.† Poſtquam verò propriũ etiam filium viciſſim adiurauerit pater,]mox & inuitus & dẽtibus frendens, furorẽ dimittit. Alius rurſus tractus,& per mediũ forum abductus,præſentibus & Græcis & Iudæis abducentẽ ſe adiurat iuramentis horrendiſſimis, & nemo attendit.† Quid? an non iurant & Græci?] Quando fidelis fidelẽ & Chriſtianũ adiurat,nemo eſt qui attendat, ſed contemnimus etiã. Vultis recẽſeam vobis factũ aliquod quod & ipſe audiui?Nihil eñ fingẽs dico,ſed quod ex perſona audiui fide digna. Puella quædam viro verſuto, ſceleſto, & fugitiuo cuidã matrimonio cõiũcta erat: illa cũ vir multa deliquiſſet, & ab hera ſua diuendendus eſſet,(erant enim peccata illius maiora q̃ quibus ignoſci potuiſſet) & mulier illa vidua erat,ipſúmque domũ eius vaſtantem punire & caſtigare non valebat,ſed ſtatuebat eum vẽdere. Deinde impium rata, virũ ab vxore ſua diuelli, proponebat & puellã alioqui vtilẽ huius vxorẽ,ſimul vendere, duntaxat vt ſceleſto illo liberaretur. Animaduerſa itaq; puella ſeipſam his rebus perplexam,&conſilij inopẽ eſſe,ad venerandam quandã perſonam veniẽs, heræ ſuæ familiarem,quæ mihi quoq; rem iſtã narrauit, genibúſq; ipſi⁹ aduoluta,poſt mille querimonias obſecrauit, vt heram ſuã pro ſe oraret,multíſq; verbis impẽſis tandem & hoc adiecit,vt quo potiſſimũ illi, iuramento verendiſſimo inducto perſuaderet. Erat autẽ hoc iuramentũ,Ita vt Chriſtũ, aiebat, in die iudicij videas, ne preces meas contẽnas.Atq; his dictis abiit.Illa verò perſona quæ rogata fuerat, per negotiũ quoddã, quod,vt in his ędib⁹ euenire ſolet,inciderat,iuramẽti huius obliuiſcebatur.Deinde repẽtè crepuſculo pomeridiano venit illi in mẽtem verẽdi illius iuramenti, & vehementer compuncta abiit,& magna cura ac diligentia pro adflicta orauit, negotiúmq; confecit, atq; ea nocte repentè cœlos apertos, ipſúmq; Chriſtũ vidit:(vidit autẽ iuxta quod mulieri poſſibile erat videre)propterea ꝙ omnino iuramenti rationem habuerat.Quia ſcilicet iuramenti religione territa fuerat,hãc viſionem meruit.Iſta verò dixi, ne iuramenta contemnamus, maximè quãdo vos pro rebus bonis quidã obſecrant,pro eleemoſyna,pro benignitate.Nunc verò ſedẽt pauperes amputatis pedibus, vidẽtes te prætercurrentẽ,& quia pedibus ſubſequi nõ valent,quaſi hamo quodã, ſic iuramenti religione te remorari detinereq; ſperãt,& porrectis manibus adiurant vt obolũ vnum des,aut duos dũtaxat: tu verò per dominũ tuum adiurata prætercurris. Et quidem ſi vel per oculos,vel per virum peregrinãtem,vel per filiolum aut filiã adiurata fueris, mox obſequeris,palpitátq; tibi & incaleſcit anim⁹: per dominũ verò adiurata,prætercurris. Cõplures verò noui, quæ Chriſti quidẽ audito nomine pręterlapſæ ſunt:pulchritu-

† per deũ adiuret] Suſpicor legendũ,atque ita Chriſtianus iurat.
† ſi vero per filium proprium adiurauerit,
† Quid nõ dicturi ſunt Ethnici?

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinis vero nomine ab accedētibus laudatæ, mox hilarem frontem induerunt, & emollitæ sunt, ac manū porrexerūt. Proinde ad hoc pauperes & miseros adegerūnt, vt risum mouere discāt. Quoniam enim vehemētia illa & amara verba proferētes animos prætereuntium non permouent, ad hanc viam venerunt, per quam maximè oblectent. Atq; ita eum qui in calamitate est, & à fame premitur, magna nostra improbitas coëgit pulchritudinis encomia mēdicādo proferre. Et vtinā hoc solùm: quin & aliud genus est isto peius. Pauperes etiam nostra improbitas prestigiatores esse coëgit, & obscœnos, & moriones. Quādo eīn talis quisquā calices, & vasa hederacea, & pocula alia digitis aptās, & accōmodans, veluti cymbalis ludit, & fistulam habens cantica obscœna, amorúmq; plena per illam canit, & voce simul inclamat, mox multi circunstant, & alij quidem frustū panis, alij verò obolum, reliqui aliud quiddā præbent, & aliquandiu detinent, atque in eo sese oblectant & viri & mulieres: quid queso, poterit peius fieri? Nō multis suspiriis digna sunt ista? Modica quidem sunt, & modica putantur, magna verò peccata moribus nostris inserunt, & pariūt. Etenim obscœnum aliquod dictum, & suauis cantio audita mox mentem emollit, & illam ipsam animā liquefacit: cùm verò pauper & deum inuocet, & mille nobis bona imprecetur, nulla ipsius habetur ratio, & qui pro istis temeraria & vana adfert, admirationi est. Quod verò mihi iam suggeritur vt vobis dicam, hoc dicam. Quid autem illud est? Quando paupertate fueris ac morbo adobrutus, si nō aliunde, vel à mēdicis qui per angiportus procedūt, domino gratias agere disce. Illi nanque omni vita in mendicitate cōsumpta & protrita, nec maledicūt, nec indignantur, neq; ægreferunt, sed omnē mendicitatis suæ expositionem cum gratiarum actione faciūt, magnum deum & benignum predicantes. Hic quidem qui fame tabefactus est, benignum vocat deum, tu verò in abundantia viuēs nisi omnia accipias, crudelem illū vocas. Quātò ille melior est? Quomodo nos cōdemnabit? Cōmunes nobis calamitatum doctores, & cōsolatores per orbē dispersos reliquit deus, nēpe pauperes. Passus es quicquā eorū quæ præter animi sententiam accidunt? At nihil tale quale ille. Priuatus es oculo? At ille ambobus. Decubuisti morbo ꝓlixo? At ille incurabilē habet. Pedes amisisti? At ille toti⁹ corporis sui sanitatē. Damno magno affectus es? At nōdum eò redactus es, vt aliorum ope indigeas. Gratias age deo. Vides pauperes illos in camino, à multis quidem mendicātes, à paucis verò capiētes? Quādo defatigaris orando, & nihil accipis: cogita quoties audieris inuocantē te pauperē, & nō exaudieris, nec tamen is indignatus sit, neq; te vituperauerit. Quanquā tu quidē ex crudelitate hoc facis, deus verò ex benignitate, etiam quod non exaudit, facit. Si ergo tu cū ex crudelitate conseruum non audias, accusari & reprehendi non vis, dominum criminaberis, ꝙ seruum ex benignitate non audit? Vides quanta inæqualitas hîc fit? quanta iniustitia? Ista perpetuò cōsideremus, inferiores obseruemus, vt qui maioribus calamitatibus premuntur: atq; ita deo valebimus agere gratias. Multis talibus exemplis plena est vita nostra. Habet autem doctrinam nō modicam qui sobrius fuerit, & attendere voluerit, etiam ex oratoriis. Nam ideo & in ecclesiis, & in martyriis, ante vestibula sedent pauperes, vt nos ex illorum etiā conspectu magnam vti-

vel, pastoralia.

Pauperes ante eccle-

A litatem capiamus. Etenim cogita, ꝙ ingredientibus nobis terrenas regias nihil tale visendum exhibetur, sed viri & honesti, & illustres, & diuites, & prudentes vbiq; discurrunt: in veras autem regias (ecclesiā dico & oratoria martyrū) ingredientibus ob oculos mox sunt insani, mutili, pauperes, senes, cæci, membris distorti. Quāobrē? Vt tu ex illorū aspectu erudiare. Primùm quidē vt si fastu aliquo extra ecclesiā cōtracto ingrediaris, visis illis mox tumorē abiicias, & corde conteraris, atq; ita demum ingressus, quæ dicuntur audias. Non enim potest audiri, qui cum fastu precatur, vt quando senem vides, propter iuuētutem tuam non superbias. Nam & illi senes, aliquando iuuenes fuerunt. Vt si propter militiam & potentatū regium superbias, cogites ex illis esse qui in regiis aulis illustres fuerunt. Vt si sanitate corporis cōfidas, istos B attendens reprimas fastū. Etenim si sedulò fuerit hic ingressus sanus, nihil super corporis sui sanitate insolescet: & qui laborat, consolationem accipiet nō vulgarem. Non solùm autem hoc nomine hic sedēt, sed vt & misericordē te faciant, & ad misericordiam flectaris, vt benignitatem dei admireris. Si enim deum illorum non pudet, sed in vestibula sua eos collocat, multò minus te. Ne scilicet superbias propter regias terrestres, ne pudefias à paupere inuocatus: & si te accesserit, & ad genua tua procubuerit, ne repellas. Sūt enim canes illi quidā ex regiis aulis præclari (non ꝙ ignominiæ gratia canes eos vocem, absit, sed vt vehementer extollam) aulam regiam custodientes. Nutri ergo illos. Honor enim iste ad ipsum regē ascendit. Illic omnia fastus (in terrenis dico regiis) hîc omnia animi sunt humilitas. Nihil esse res humanas, ex C ipsis potissimum ecclesiæ vestibulis addiscis. Nō delectari deū diuitiis, ex ipsis pauperibus ante vestibula sedentibus doceris. Nam cathedra illorū, & collectio tantùm nō parenesis est ad vniuersam humanā naturam, clara voce proclamans ac dicens: Nihil sunt res humanæ, nisi vmbra & fumus. Si bonæ essent diuitię, pauperes vtiq; ante vestibula sua nō collocasset deus. Si verò & diuites recipit, ne mireris: non enim propterea illos recipit vt diuites maneant, sed vt ab onere & tumore diuitiarū eos liberet. Audi nanque quid Christus ipsis dicat, Nō potestis, inquit, deo seruire, & māmonæ. Et rursum: Diues difficilè intrabit in regnum cœlorū. Et iterum: Facilius est camelū per foramen acus intrare, q̄ diuitem in regnū cœlorū. Propterea recipit diuites vt hæc verba audiant, & æternas diuitias desiderent, vt ea cōcupiscant quæ in cœ- D lis sunt. Et quid miraris ꝙ non dedignatur tales in vestibula sua collocare? Non enim dedignatur eos ad cœlestem quoq; mensam suā vocare, & conuiuij huius participes facere. Sed claudus, & mutilus, & senex laceris indutus, & vnguium sorde & nariū muco despicabilis, simul cū iuuene eleganti, cúmq; purpuram induto & diademate caput redimitum habente, accedit mensæ huius cōsors, & spirituali conuiuio dignatus, & iisdem fruuntur vtriq;, nec vllum est inter eos omnino discrimen. Si Christus ergo non dedignatur eos ad mensam simul cum rege vocare, simul enim vtriq; vocātur, tu verò dedignaris forsan etiam videri qui pauperibus aliquid des, vel duntaxat colloquaris: Papæ, quam arrogantiam? quem fastum? Vide ne eadem cum diuite aliquando patiamur. Dedignabatur ille videre etiam Lazarum, nec intra culmen ac tectum suum eum recipiebat, sed erat foris, apud

sia vestibula sedētes.

Matt.6.c *Ibid.19.c* *Luc.16.d*

apud portā abiectus, & ne verbis quidē ab eo digna- A batur. Sed vide quomodo ī necessitate & penuria cōstitutus & ipse, auxilio vicissim istius destitutus fit. Si enim nos eorū pudet, quorum Christum nō puduit, pudet ergo nos Christi, dum pudet amicorū Christi. Repleatur mensa tua claudis ac mutilis. † Horū gratia Christus venit, non diuitū.] Rides forsan ista audiens. Itaq; ne putes meū esse hoc verbum, audi quid Christus ipse dicat, ne rideas, sed horrescas. Quando prandium, inquit, facis, aut cœnam, ne voces amicos tuos neq; fratres tuos, neq; cognatos tuos, neq; vicinos diuites, ne quo pacto & ipsi te vicissim vocent, & fiat tibi retributio: sed quando facis cōuiuium, voca egenos, mutilos, claudos, cæcos, & beatus eris, quoniam non habent vnde tibi rependāt: rependetur autem tibi in resurrectione iustorum. Et gloria quoque hîc maior erit, siquidem illā amas. Ex illis enim liuor B quidē & inuidentiæ, & incusationes, & vituperia, ac timor multus, ne quid hinc mali cōtingat, & non aliter habes q̄ seruus hero addictus, & si maiores sunt, querimonias & ora eorum metuis. Ex istis verò nihil tale, sed quęcunq; attuleris, cupidè omnia accipiunt. Et multus hic est applausus, splēdidior gloria, & maior celebritas. At nō ita laudabūt eos qui diuites, atq; eos qui pauperes vocant, quotquot hoc audierint. Si verò diffidis, fac periculū tu diues, qui duces ac pręsides vocas, voca pauperes, & istis mensam adimple, & vide an nō ab omnibus lauderis, an non ab omnibus ameris, an te non omnes vt patrē habeant. Nam illarum quidē cœnarū nullū est lucrū, propter istas verò cœlum reponitur, & quę in cœlis sunt bona, quæ cōtingat nos omnes assequi gratia & benignitate &c. C

† per hos Christus venit, non per diuites. *Ibid.14.c*

Commentariorum prioris epistolæ ad Thessalonicenses, finis.

ARGVMENTVM EPISTOLAE POsterioris ad Thessalonicenses.

Homilia prima.

DIxerat in priore epistola: Quoniam nocte ac die oramus, vt videre vos liceat: & cùm nō amplius ferremus, soli resedimus Athenis: & Timotheum misimus. Per quæ omnia desiderium suum quo ad hoc propen- D debat, vt eos accederet, declarauerat. Cùm igitur nō assequeretur forsan, vt ad eos abiret, & quæ deerant fidei eorum suppleret, huius gratia posteriorem hanc epistolam adornat, vt quod præsens non poterat, per literas adimpleret. Quòd enim ad eos non abierit, ex eo coniici potest, quod in hac epistola scribens dicit: Rogamus autem vos per aduētum domini nostri Iesu Christi. Nam in priore dixerat, De temporibus & articulis temporum non habetis necesse vt vobis scribatur. Itaq; si ad eos venisset, nihil vtique opus fuisset scribere. Quia verò imposita vrgebat quæstio: propterea epistolam hāc adiicit. Quemadmodum enim in ea quæ ad Timotheum est, dicit: Quoniam fidem quorundam subuertunt quidam, dicētes resurrectionem iam esse factam, vt nihil magni in posterum, aut quod præclarum sit sperantes fideles, laborum red-

Supr.2.d. *Ibid.3.a* *Ibidem.* *Infr.2.a* *Sup.5.a* *Vel, Quia inualescebat quæstio.* *2.Tim.2.c.*

A derētur intolerantes. Nam quoniam spes eos sustentabat, nec ad præsentia fractos ac remissos esse sinebat, videbatur diabolo vt illam quasi quandā anchoram excideret, & quia falsa esse quæ futura prædicebantur persuadere nō poterat, alia via aggressus, subordinatis quibusdam hominibus corruptoribus, seducere tentabat persuasos, magna illa & præclara finem iam suum sortita esse & consummata. Itaq; tum quidem dicebāt illi resurrectionem iam esse factam: nunc verò imminere iudicium & aduentū Christi, vt & Christum mendacio obnoxiū facerent. Et vt persuaso nec retributionem deinceps illis fore qui afflictiones passi essent, neq; iis qui malè egissent, iudiciū, neq; pœnam, neq; supplicium, istos redderent confidentiores, illos verò abiectiores. Quódque omnium erat pessimum, tentabant hi quidem temerè renunciare verba quædam tanquam à Paulo dicta: illi verò B epistolas quoq; fingere quasi ab ipso scriptas. Quapropter vt omnem istis obstruat aditum, dicit, Ne turbemini neq; per spiritum, neq; per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam. Neq; per spiritum, inquit, pseudoprophetas taxans. Vnde verò sciemus, inquis? Propterea adiecit, Salutatio mea manu Pauli, quod est signū in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Non hoc ideo dicit, ꝙ istud sit signum. Potuissent enim illud & alij imitari, sed quoniā salutē meā, inquit, mea manu adscribo, quemadmodum & apud nos iam fieri solet. Nam ex subscriptione certę & notæ redduntur mittentium literæ. Adhortatur autem eos vehementer à malis veluti salsamento † cōditos, tam ex præsentibus laudans, q̄ ex futuris, siue supplicio, siue bonorum quæ ipsis pręparata erant retributione excitans. Et locum hunc dilucidiùs hîc pertractat, ipsum quidem temporis articulum non *abscōdens, signum verò illius Antichristum esse declarans. Tum enim potissimum certus redditur animus imbecillis, non si simpliciter audierit, sed si amplius quid didicerit. Et Christus quoq; multam huic rei diligētiam & curam impendit, & sedens in monte de omnibus quæ ad consummationem seculi pertinent, exactè ad discipulos disputat. Quamobrem? Ne locus esset illis qui antichristos & pseudochristos inducūt. Ponit autem & ipse multa signa, vnum quidem maximum, dicens: Quando prædicabitur euangeliū apud omnes gentes. Et aliud quoq;, ne quod ad aduentum eius attinet, erraret: Sicut fulgur, inquit, veniet: quod nō in angulo quodam occulitur, sed vbiq; resplēdet. D Non opus habebit indicatore, ita erit illustris, quemadmodū neq; fulgur necesse habet indicari. Loquutus est & alicubi de Antichristo, cum dixit: Ego veni in nomine patris mei, & non recepistis me: si alius venerit in nomine suo, hunc recipietis. Et mutuas quoque illas & ineffabiles calamitates, quibus sese regna mutuo confectura dixit, signum fore demonstrauit: & ꝙ Heliam venire oporteat. Igitur Thessalonicenses quidem de his rebus tum hæsitabant, nobis autē vtilis facta est illorum hęsitatio. Non enim solis ipsis, sed & nobis vtilia sunt ista, vt puerilibus fabulis & anilibus nugis liberemur. An non audistis sæpenumero cū in pueritia essetis, de nomine quoq; Antichristi multa quosdam dicere, & de genuflexione? Teneris enim adhuc mentibus nostris inserit ista diabolus, vt falsum hoc dogma simul nobiscū accrescat & corroboretur, quò nos seducere queat. Nō autem illa de

Infr.2.a. *Ibid.3.d* *† obrutos.* ** ἀποκρύπτων habet codex ver. sed cū Theophyl. legendum videtur ἀποκαλύπτων, i. reuelans.* *Mat.24.b* *Ibidem.c* *Ioan.5.g.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Antichriſto diſputans Apoſtolus præteriiſſet, ſiquidem vtilia fuiſſent. Ne quæramus igitur ea. Nõ enim ita veniet genua flectens, ſed elatus ſuper omnem qui *Infr.2.b* deus dicitur, aut numen, adeò vt in templo dei velut deus ſedeat, oſtentans ſeipſum eſſe deum. Quemadmodum & diabolus ex arrogantia decidit, ita & qui ab eo agitur, ad arrogantiam inungitur & inſtruitur. Quapropter obſecro, ſtudeamus omnes procul abeſſe ab iſta arrogantiæ affectione, ne in iudicium eius incidamus, ne eidẽ ſupplicio obnoxij reddamur, ne *1.Tim.3.b* pœnæ ipſius cõſortes fiamus. Non neophytũ, inquit, ne inflatus in iudicium incidat diaboli. Inflatus ergo eaſdem pœnas cum diabolo dabit. Principium enim ſuperbiæ eſt, non agnoſcere dominũ: principiũ peccati eſt ſuperbia, primus eſt impulſus & motus ad malum.† Confeſtim igitur & radix eſt, & fundamẽtum. *†fortaſſe igitur.* Principium enim, aut primũ impetum ad malum ſignificat, aut mali ſubſiſtentiam, vtpote, ſi quis dicat, principiũ caſtitatis eſt abſtinere à ſpectaculo abſurdo, hoc idẽ eſt atq; primus motus & impetus. Si verò dixerimus, principium caſtitatis eſt ieiuniũ, perinde eſt, atq; fundamentum & ſubſtantia: ita & peccati principiũ eſt arrogãtia. Etenim ab ipſa orditur quoduis peccatũ, & ab ipſa ſuſtentatur. Nam quæcunq; fecerimus bona, per malitiã fit, vt conſiſtere nequeant, quò minus dilabantur, quæ velut radix quędã eſt, nõ *†non concuti] bona illa ſcilicet.* ſinens †peccatũ dimoueri.] Id quod hinc clarum eſt, ſi videris quantánam bona phariſæus perfecerit, quę tamen nihil illi profuere. Radicem enim peccati non exciderat, ſed illa perdebat omnia. Manente hac radice, naſcitur ex arrogantia contemptus pauperum, cupido pecuniarum, libido dominandi, deſiderium multæ gloriæ, pronus eſt ad vlciſcendũ qui talis eſt. Arrogans enim ne à maioribus quidẽ nedum à minoribus vituperari ſuſtinet, aut mali quicquã perpeti. Vide quomodo initium peccati ſit ſuperbia. Quomodo verò initium ſuperbiæ eſt, non agnoſcere dominum? Aptiſſimè. Qui enim deũ agnoſcit, vt oportet, qui agnoſcit filiũ dei vſq; adeò fuiſſe animo humili & modeſto, nõ extollitur: qui verò iſta ignorat, extollitur: ad arrogantiã quippe imbuit ſuperbia. Nã *†dicunt ſe noſſe deũ?* dic mihi, vnde illi qui hoſtes eccleſiæ ſunt,† dicuntur non agnoſcere deum?] Ex arrogantia: vide quò illos ignorantia dei præcipitet. Si enim ſpiritum contritũ amat deus, è regione ſuperbis reſiſtit, humilibus verò dat gratiam. Nullũ igitur malum eſt quod ſuperbiæ par ſit. Ex homine facit dæmonẽ, conuiciatorem, maledicum, periurum, mortis ac cędis cupidum. Superbus perpetuus eſt in triſtibus, perpetuò indignatur, perpetuò mœret, nihil eſt quod hanc animi ipſius affectionẽ exaturare queat. Etiam ſi regem ante ſe procumbere ac procidere viderit, non ſatiatur, ſed magis *οἱ φιλάργυροι.* incenditur. Quemadmodum enim auari, quantò plura acceperint, tantò pluribus egent: ita & arrogantes, quantò maiore fruũtur honore, tantò cupiunt honorari magis. Creſcit enim illis iſta animi paſſio: eſt eñ paſſio. Paſſio verò finem non nouit, ſed tum primum ceſſat, quando laborantem occiderit. Non vides ebrios, quomodo perpetuò ſitiant? Eſt enim paſſio, nõ *Sunt qui perpetuò eſuriunt, nec comedendo ſaturari poſſunt.* naturalis concupiſcentia, ſed morbus peruerſus. Nõ vides etiam eos, quos βουλιμιῶντας vocant, quomodo ſemper eſuriunt? Eſt enim paſſio, ſicut medici dicunt. Curioſi & negocioſi naturę iã fines egreſſi ſunt, quicquid ſanè patiantur, non deſinunt. Eſt enim paſſio, & finem neſcit. Rurſus & qui ſcortis delectantur, neque

A ipſi deſiſtunt. Homini, inquit, ſcortatori quiuis panis dulcis eſt, nec prorſus ceſſat, donec † conſumpſerit:] *Eccli.23.c* *† abſorptus fuerit:* eſt enim paſſio. At paſſiones iſta quidem ſunt, verùm non incurabiles, ſed medicinam & curationem ſuam habẽtes, ídq; multò magis q̃ corporales. Si enim voluerimus, poſſumus eas extinguere. Quomodo ergo poterit quis arrogantiam extinguere? Si deũ cognouerit: ſi enim illa hinc eſt, quòd deus non cognoſcitur, igitur ſi cognouerimus eum, expelletur omnis arrogantia. Cogita gehennam, cogita eos qui te multò potiores ſunt, cogita quantorum delictorum pœnas deo debeas. Hęc ſi cogitaueris, mox animi faſtum repreſſeris, mox illum flexeris. At nequis iſta facere? Imbecillior es? Cogita præſentia, ipſam naturam humanam, q̃ nihil ſit homo, ſi quãdo mortuum per forum deferri videris, liberos orphanos ſubſequẽtes, mulierem viduam plangentem, domeſticos lamentantes, B amicos lugentes, cogita rerum præſentium vilitatem & vanitatem, & q̃ nihil ab vmbra & ſomniis differãt. Sed non placet iſtud? Cogita vehemẽter diuites, qui in bellis temerè perierunt, ędes intuere eorum qui in hac vita magni fuere & illuſtres, & nũc funditus euerſæ ſunt: cogita quanta potuerint, & quomodo nunc ne memoria quidem eorum reliqua ſit. Etenim quotidie, ſi voles, horum reperies exempla, ſucceſſiones principum, proſcriptiones diuitum. Complures tyranni ad pauimentum vſque humiliati ſunt, humilis verò & de quo nihil tale ſperabatur, diadema tulit. An non iſta quotidie fiunt? An non rotæ ſimiles ſunt res noſtrę? Lege ſi placet, & noſtra, & extranea. Nã & illa talibus exemplis abundant. Si noſtra contemnis, etiam hoc ipſum ex arrogantia facis: quæ philoſo- C phorum ſunt, admiraris, vel illis accede. Ipſi te inſtruent, qui veteres calamitates narrant, & poëtæ, & rhetores, & ſophiſtæ, & oratores omnes. Vndique, ſi voles, inuenies exempla. Si verò nihil horum placet, ipſam naturam noſtram conſidera, vnde conſiſtat, & quò deſinat. Cogita quando dormis quid reputari debeas, an non & exigua tunc beſtia enecare te valeat. Multis nanq; dormientibus modicum ſæpenumero animalculum tecto delapſum, aut oculum ademit, aut alterius cuiuſquam periculi cauſa factum eſt. Quid ergo? An non quibuſuis beſtiis inferior es? Sed quid dicis? Quòd ratione præualeas? At ecce rationem non habes. Eſt enim ſuperbia animi ratione deſtituti ſignum. Qua tandem omnino in re, dic quęſo, ſuperbis? Quòd corpore es valido & bene ſano? At hîc irrationalia bruta vincũt. Habẽt hoc & latrones, D & homicidæ, & ſepulchrorum ſpoliatores. Sed prudentiæ gratia ſuperbis? At non eſt prudentiæ ſuperbire. Superbiẽdo nanq; teipſum primũ prudẽtia priuas. Reprimamus faſtus noſtros, ſimus modeſti, humiles & manſueti. Nã tales præ omnibus & Chriſtus beatos cenſuit, dicens: Beati pauperes ſpiritu. *Matt.5.a* Et iterum clamauit, dicens: Diſcite à me, quoniam mitis *Ibid.11.d* ſum, & humilis corde. Propterea & pedes diſcipu- *Ioan.13.a* lorum lauit, exemplum nobis præbens animi modeſti & humilis. Ex omnibus lucrum capiamus, quò bona diligentibus deũ promiſſa adipiſci valeamus, gratia & benignitate &c.

Homilia ſecunda.

PAulus & Syluanus, & Timotheus eccleſiæ Theſſaloni- *Cap.I.* *cẽſiũ, in deo patre noſtro ac dño Ieſu Chriſto: Gratia vobis & pax à deo patre noſtro & domino Ieſu Chriſto.* Pleriq; hominũ nihil non ſatagunt & moliuntur,

vt & apud

vt & apud principes & eos qui potiores ſunt aliquam gratiã acquirant, magníq; hoc reputant, ac fœlices ſe arbitrantur, ſi quod ſtudioſè ſectantur, aſſequuti fuerint. Si ergo apud homines acquiſita gratia tãti æſtimatur: quãtum quæſo fuerit apud deũ reperiſſe gratiã? Propterea perpetuò illud epiſtolis ſuis pręmittit, perpetuò illud imprecatur, ſciẽs nihil deinceps moleſtũ fore, ſi hoc fuerit, ſed quæcunq; tandem grauia incidãt, cuncta diſſoluẽda & euanitura. Et vt hoc diſcas, Ioſeph ſeruus erat, adoleſcẽs imperitus & minimè aſtutus, & mox adminiſtrandę domui pręficiebatur, viróque Aegyptio rationem rerum gerendarum *ὄντος ἀκρόχολον καὶ ἀσύγγνωστον.* dabat. Scitis autem quàm gens iſta ſit ad iracundiam prona & immitis. Accedente verò principatu & rerũ poteſtate, maior redditur animi furor, per poteſtatẽ in ſublime prouectus. Liquet autẽ hoc ex iis quę Aegyptius ille poſtea fecit. Heræ quippe de crimine in- B cuſanti morẽ geſſit, quanquam non eorũ erat vim illatam ſuſtinuiſſe, qui veſtimẽta obtinuerant, ſed eius qui exutus erat. Debebat eñ dicere, Si clamaſſes, effugiſſet ſanè: & ſi criminis ſibi conſcius eſſet, heri vtiq; aduentum nõ fuiſſet præſtolatus. Veruntamen nihil *† animo concitato prorſus indulgẽs.* tale cogitauit ille, ſed præter rationem † furore totũ inuertens,] inſontẽ in carcerem coniecit, ita erat omnium inconſideratiſſimus, tametſi & aliunde poterat hominis ſynceritatẽ & prudẽtiam obſeruare: verum quia admodum erat inſipiens, nihil huiuſmodi cogitauit. Ioſeph igitur iſte, qui & tanti flagitij ſuſpicione erga heram cõmiſſi premebatur, cui & totius domus concredita erat adminiſtratio, qui & aduena erat & deſolatus, & rerum inexpertus, quoniam multam illi gratiam aſperſerat deus, quaſi nihil eſſet periculorũ, ita cuncta tranſiuit, ſiue herę calumniam, ſiue pericu- C lum mortis, ſiue carceris moleſtias, & tandem ad regium etiam thronum vſq; euectus eſt. Sciebat igitur beatus iſte Paulus quãta eſſet dei gratia, & propterea eã illis imprecatur. Verũ & aliud quid molitur. Vult illos ad ea quę ſcripturus erat beneuolos reddere, ne reſiliant etiam ſi increpet & caſtiget. Quapropter admonet eos ante omnia gratiæ dei, leniẽs corda eorũ, vt irruente adflictione memores gratię dei per quam ex maioribus ſaluati erãt, in minoribus animum non deſpõderent, ſed hinc conſolationẽ haberent, quemadmodum & alibi ſcribẽs dixit: Si enim cùm inimici eſſemus, recõciliati ſumus deo per mortem filij eius: multò magis poſteaquam recõciliati ſumus, ſeruabimur in vita ipſi'. Gratia vobis, inquit, & pax à deo patre ac domino Ieſu Chriſto. *Gratias agere debemus deo ſemper de vobis fratres, ſicuti par eſt.* Rurſus magnę humi- D litatis & modeſtiæ ſignũ. Cogitandũ enim illis ac reputandum exhibuit, ꝙ ſi alij virtutum noſtrarum, rerúmq; bene geſtarum gratia non nos primùm admirantur & laudãt, ſed deum: multò magis debemus & nos hoc facere. Alioqui verò & animos eorum extollit ꝙ talia patiuntur, quæ non lachrymis neq; lamentis, ſed gratiarũ actione ad deum, digna ſunt. Si verò Paulus propter aliena bona gratias agit, quid patientur qui non ſolũ gratias non agunt, ſed & liuore cõtabeſcunt? *Quòd fides veſtra vehementer creſcit, & mutua omnium veſtrũ charitas cuiuſq; in alterum exuberat.* Et quomodo poteſt fides creſcere, inquis? Ita ſcilicet ſi quando illius gratia aduerſi quicquam perpeſſi fuerimus. Magnum quidem eſt obfirmatum eſſe, & cogitationibus nullis à ſcopo dimoueri: allidentibus verò ventis, decidentibus magno impetu pluuiis, vndiq; inſurgen-

A te graui tempeſtate, viciſſim & aceruatim appellentibus procellis, ſi tum non diſturbabimur, nullius alterius rei ſignũ erit, niſi creſcentis & ſupra modum excreſcentis, ſublimioríſq; factæ fidei noſtrę. Quemadmodum enim in diluuio omnia quidẽ ſaxea & grauia humiliáq; ſtatim periere: quæcunque verò ſublimia & cœleſtia erãt, ad ea non pertigit diluuiũ, ita & fides iſtorũ ſublimis facta nõ deturbabatur amplius. Quapropter nõ dixit, creſcit, ſed vehementer creſcit fides veſtra. Et mutua omniũ veſtrum charitas cuiuſque in alterũ exuberat. Vides & hoc cõtra adflictiones conferre, nẽpe in vnum ſimul compactos eſſe, & mutuò per charitatẽ cohærere. Hinc etiam multa illis conſolatio facta eſt. Itaq; imbecillẽ quidem charitatem & fidẽ adflictiones loco dimouẽt: robuſtã verò robuſtiorem quoq; faciunt. Animus nanq; in do- B lore cõſtitutus ſi fuerit imbecillis, nihil vtiq; augmẽti recipit: ſi verò robuſtus, & tum potiſſimũ augetur. Et vide charitatem: Non alium quidem dilexerunt, aliũ verò minus, ſed æqua erat erga quoſuis dilectio. Hoc enim innuit cùm dixit, mutua omnium veſtrum cuiuſq; in alterum charitas. Erat enim ęquiualens velut vnius corporis. Nã & nunc apud multos inuenimus eſſe dilectionẽ, at ita vt illa ipſa dilectio diſſidij cauſa ſit. Quando enim bini vel terni cõiungimur, & duo quidem vel tres vel quatuor vehementer colligãtur, à reliquis verò noſipſos auellimus, dũ ad iſtos refugium habemus, de iſtis omnia præſumimus, illud charitatis eſt diuiſio, nõ charitas. Nã dic mihi: Si oculus omnem prouidentiã & curam quam pro vniuerſo corpore habet, in ſolam manum deriuaret, ac reliquis mẽbris omnibus contemptis, vni iſti intenderet, C an nõ totũ perderet? Abſq; dubio: Ita & nos, ſi charitatem quam in vniuerſam eccleſiam extẽdere debemus, in vnum & alterũ coartauerimus, & nobis ipſis & illis totíq; eccleſiæ perniciẽ inferemus. Iſta nanq; non ſunt charitatis, ſed diſſidij, ſchiſmata nẽpe & rupturæ hiulcæ. Nã ſi ex integro homine diuulſam aliquam portionem ceperis, atq; ipſum quidẽ ſchiſma ſibiipſi vnitum, continuum & conglutinatum fuerit, nihilominus etiam hoc pacto ſchiſma eſt, propterea ꝙ reliquo corpori coadunatum non eſt. Quid enim proderit, ꝙ aliquem vehementer amas? Humana eſt iſta dilectio. Si verò nõ eſt humana, ſed propter deũ illum diligis, dilige omnes. Nam deus ita pręcepit, vt *Matt.5.g & Luc.6.d.* & inimicos quoq; diligam'. Si verò inimicos diligere præcepit, quãtò magis eos, qui te nihil cõtriſtarũt? Sed amo, inquis: verùm non ita vt oportet: Imò neq; D amas. Quãdo enim criminaris, quãdo inuides, quando inſidiaris, quomodo amas? At nihil, inquis, tale facio. Sed cũ malè audit frater, maledicentis os nõ obturas, iis quę ab eo dicũtur facilè credis, nõ reprimis, cuius ſunt iſta dilectionis indicia? Et mutua, inquit, omnium veſtrũ charitas cuiuſq; in alterum exuberat. *Ita vt nos ipſi in vobis gloriemur in eccleſiis dei.* In priore epiſtola dicit, in omnibus Macedoniæ & Achaiæ ec- *1.Theſ.1.c* cleſiis de fide eorũ inſtructis, ſermonẽ domini innotuiſſe: ita, inquit, vt opus nõ habeamus aliquid loqui. *Ibidem.* Siquidẽ ipſi de vobis annunciant qualem ingreſſum habuerimus ad vos. Hîc verò dicit, ita vt nos ipſi gloriemur. Quid ergo eſt quod dicit? Illic, ĩquit, nõ egẽt noſtra doctrina: hîc verò non dixit, ita vt nos eos doceamus, ſed vt gloriemur, & exultem'. Si ergo nos de vobis & gratias agimus deo, & apud homines gloriamur, multò magis oportet vt vos iſtud in noſtris bo-

nis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis faciatis. Si enim rectè facta vestra aliis digna sunt A gloriatione, quomodo nobis lamẽtis digna sũt? Certè hoc dici nequit. Ita vt nos ipsi, inquit, in vobis gloriemur in ecclesiis dei, super tolerãtia & fide vestra. Declarat hìc multo tẽpore durasse adflictiones eorũ. Tolerantia siquidẽ ex tẽporis prolixitate deprehenditur, non in duobus aut tribus diebus. Non autem quanuis tolerantiã dixit. Maximè quidem & promissis bonis non statim frui, tolerantiæ est. Hìc verò maiorẽ tolerantiã inducit. Quã illam? Eam scilicet quæ est persequutionum. *Super tolerantia & fide vestra, in omnibus persequutionibus vestris & adflictionibus quas sustinetis.*

Inter hostes enim viuebãt, qui indesinenter vndiq; incommodare conabantur, solidámq; & immotam tolerantiam ostendebãt. Pudefiant quotquot humani præsidij gratia in aliena dogmata transeunt. Cùm adhuc prædicationis esset initiũ, homines pauperes, B & ex quotidiano manuum labore viuentes, virorum reipublicæ gubernatorum ciuitatísq; primorum inimicitias in se susceperũt, neq; dum rege, neq; principe aliquo fidem amplexante, & bellum implacabile sustinuerunt, & tamen ne sic quidem degenerarunt. *Documentum iusti iudicij dei.* Vide quomodo illis quę ad
1. Thes. 1. a consolationẽ faciunt coaceruat. Dixerat, gratias agi-
Ibid. 2. d mus deo pro vobis: dixerat, gloriamur in vobis apud homines. Bona quidem & iucunda erant ista, sed qđ maximè qui in dolore est quærit, hoc est, nempe vt liberetur à malis, & puniantur qui malè sibi volunt. Quãdo nãq; imbecillis est animus, ista maximè quærit. Philosophus enim ne hoc quidem. Quid ergo dicit? Documentũ, inquit, iusti iudicij dei. Retributionem vtranq; hìc innuit, tam eam quæ malefacientibus quàm quæ mala sustinentibus fiet, quasi dicat, vt C quãdo vos quidem coronabit: illos verò puniet, declaretur iustitia dei. Simul illos & consolatur, ostendens q̃ laborum suorũ, sudorúmq; gratia etiam secũdum iustitiæ rationem coronandi sint. Sed primum ponit quod eos cõcernebat. Etenim tametsi vehemẽter quisquam vindictam cupiat, prius tamen præmia desiderat. Quapropter dicit: *In hoc vt digni habeamini regno dei, cuius & gratia patimini.* Nõ ergo ex eo est adflictio, q̃ qui iniuriã inferunt, potẽtiores sunt: sed ex eo q̃ ad hũc modũ oportet ingredi in regnũ cœlorum.
Act. 14. d. Per multas enim adflictiones, inquit, oportet nos intrare in regnũ dei. *Siquidem iustũ est apud deum, vt iis qui vos adfligunt, adflictionem, & vobis qui adfligimini, relaxationem nobiscũ reddat, in reuelatione domini Iesu, quæ futura est de cœlo cum angelis potentiæ suæ.* Illud, Siquidẽ, hoc loco pro, sed, positum est: quod & nos in iis ponimus quæ D vehemẽter sunt confessa & irrefragabilia. Pro vehementer iustũ est, dixit: Siquidẽ iustum est corã deo illos vlcisci, omnino eos vlcisci etur: quasi dixisset. Si deo rerũ cura est, si quid curat & æstimat deus. Et nõ hoc ex sua sentẽtia, sed ex cõfessis & indubitatis ponit: veluti diceret, Si odit deus reprobos, vt illos fateri cogat, quod odiat. Sũt enim potissimum tales sententiæ minimè ambiguæ, ita vt ipsi aduersarij sciant iustũ hoc esse. Si enim apud homines iustũ est, multò magis apud deũ. Vt iis, inquit, qui vos adfligunt, adflictionẽ: vobis autem qui adfligimini, relaxationem reddat. Quid: Ergo æqua erit retributio? Nequaquã. Sed vide per ea quæ sequuntur quomodo ostendat vehementiorem esse malorum retributionem, & bonorum relaxationem multò maiorẽ. Ecce & alia consolatio, q̃ consortes etiam habent adflictionum, & in retributione quoq; cum illis communicãt, qui innumeris modis maiora præstiterũt, quibus eos in coronis coniungit. Deinde & tempus adiicit, & per descriptionem animos ipsorũ subuehit, tantùm non cœlos verbo iam referãs, oculísq; eorum rem ipsam repræsentans. Et circũdat eum exercitu angelico, tam à loco, q̃ ab iis qui cũ eo venturi sunt, ampliorem faciens imaginem, vt eos vel parum refocillet. Et vobis, inquit, qui adfligimini, relaxationẽ reddat nobiscum, in reuelatione domini Iesu, quæ de cœlo erit cũ angelis potentiæ eius. *In incendio flammæ vindictã in eos exercentis, qui deum non cognouerunt, & qui euangelio domini Iesu non obediunt.* Si qui euangelio non obediunt, pœnas dabunt: quid illi non patientur, qui præterquam q̃ non obediunt, vos etiam adfligunt? Vide verò mihi prudentiã apostoli. Non hìc dixit, qui vos adfligunt, sed qui non obediunt, quasi dicat: itaq; etiam si non propter vos, tamẽ propter seipsum necesse habet eos punire. Igitur hoc quidem certitudinis gratia dictum est, ad probandum q̃ oporteat reprobos omnino puniri, prius verò rursus ad hoc vt ostendat etiam eos hinc honorẽ habere: nam propter vos, inquit, patientur ista. Etenim hoc quidem facit, vt credant supplicium adflictores suos daturos: illud verò vt gaudeãt propterea q̃ eorum gratia quæ in eos commiserunt, ista passuri sint. Hæc quidem ad illos dicta sunt, conueniunt verò & nobis. Si quãdo igitur in adflictionibus fuerimus, cogitemus ista. Ne gaudeamus super aliorum supplicio, tanquã vindicati, sed tanquam ab huiusmodi supplicio & pœna liberati. Quid enim nobis proderit q̃ alij puniũtur? Ne habeamus, obsecro, tales animos. Intuitu regni dei incitemur ad virtutẽ. C Qui quidẽ animo est vehementer dextro, virtutíque dedito, neq; timoris, neq; regni dei intuitu ad virtutẽ inducitur, ac permouetur, sed propter ipsum Christum, quemadmodũ Paulus fecit. Nos verò vel hoc pacto cõsideremus quę in regno dei sint bona, & quę in gehenna mala, atq; ita nosipsos corrigamus & instruamus, ita nos ipsos ad ea quæ facienda sunt, incitemus & permoueamus. Si videris in præsenti vita iucundum quid aç magnificum, cogita regnum dei, & istud nihil esse putabis: si terribile quid videris, cogita gehennã, & illud etiam deridebis. Si quãdo te ceperit cõcupiscentia corporalis, cogita gehẽnæ ignẽ: cogita q̃ planè nullius ęstimãda sit peccati voluptas, q̃ ne voluptatem quidem habeat. Si enim earum legum quę in hoc seculo positæ sunt, tantũ potest metus, vt à malis nos actibus cohibeat, multò magis poterit hoc recordatio futurorum, supplicium immortale, pœna sempiterna. Si metus terreni regis à tantis nos malis abducit, quantò magis regis æterni? Vnde poterimus ergo continuũ habere timorem? Si continuè scripturas audierimus. Etenim si aspectus duntaxat mortui hominis mentem nostrã adeò pauore cõtrahit: quãtò magis gehenna & ignis ille inextinguibilis? quantò magis vermis non moriens? Si perpetuò gehennam recogitaremus, non statim in illam incideremus. Propterea supplicium minatus est deus. Nisi aliquid profectus in se haberet gehennę reputatio, vtique iam non esset illam minatus deus. Verùm quoniam ipsius recordatio magna potest efficere, propterea comminationẽ illius quasi salutare quoddam pharmacũ animis nostris imposuit. Ne contemnamus itaque tantum lucrum quod hinc generatur, sed hanc gehennæ cõminationem indesinenter versemus in

semus in prãdiis, & in cõuiuiis. Sermocinatio quip- A pe quæ de rebus est iucũdis, nihil prodest animæ, sed debiliorẽ eã reddit: quæ verò de tristibus est & austeris, quicquid in illa dissolutũ ac fluxum fuerit amputat & immutat, laxámq; illã ac mollẽ cõtrahit. Nihil eã iuuerit de theatris differẽs ac mimis, sed magis incẽderit & petulantiorẽ effecerit. Qui aliena curat & curiosè scrutatur, etiã pericula illi ex ea curiositate sępenumero infligit: qui verò de gehẽna sermocinatur, is neq; periculũ aliquod habebit, & animã castigatiorẽ reddit. Sed vereris verborũ grauitatẽ & molestiam? Num si de gehenna tacueris, hinc illã extinxisti? An incẽdisti, si de ea locutus fueris? siue locutus de illa fueris, siue minus, feruebit omnino incendiũ. Indesinẽter de illa dicito, ne quandoq; in eam incidas. Nõ potest fieri, vt anima de gehẽna solicitè cogitãs citò peccet. Etenim audi admonitionem optiEccli. 7. d B mam: Memor, inquit, esto nouissimorũ tuorum, & in æternũ nõ peccabis. Nequit anima pœnas metuens nõ esse ad delinquendũ cõtabunda. Timor enim si quidẽ robustus fuerit in animo ac flagrãs, nihil in eo mũdani relinquet. Si enim sermo de gehẽna factus, ita humiliat & pauidũ reddit, an cogitatio de illa animis perpetuò immorata, animã nõ quouis igne magis expurgabit? Regni nõ ita recordemur vt gehẽnę. Timor em̃ promissione potẽtior est & efficacior. Et noui cõplures innumera bona promissa cõtẽpturos fuisse, si de supplicio securi fuissent ac liberati, quandoquidẽ & nũc mihi satis est supplicio aut pœna nõ affici. Nemo eorũ qui gehennam ob oculos habẽt, in gehennã incidet: nemo gehennã cõtemnentiũ, gehennam effugiet. Quemadmodũ enim apud nos qui quidem iudicia metuunt, iudiciis nõ damnabuntur: C qui verò contemnunt, illi potissimũ in ea incidũt: ita & hìc. Nisi subuersionẽ veriti fuissent Niniuitæ, vtiq; subuersi fuissent. Quia verò illam metuebant, nõ subuertebantur. Si diluuium veriti fuissent qui temporibus Noë vixerunt, submersi sanè non fuissent. Et Sodomitæ si incendium metuissent, combusti nõ fuissent. Magnum malum est cõtemnere minas. Qui minas cõtẽnit, cõfestim re ipsa sentiet experiẽtiam. Nihil ita est vtile atque de gehenna sermocinari. Quopsa. 17. d uis argẽto mũdiores nobis animas facit. Audi nanq; quid propheta dicat: Quoniam iudicia tua, inquit, in conspectu meo sunt semper. Et Christus quoq; de illa differit. Nam etiam si molestũ sit auditori, plurimũ tamen illi prodest. Sunt enim talia quęcunque vtilia vtilia. sunt. Etenim & pharmaca & reliqua medicamenta ægrotũ primũ male habent, & tunc demum vtilitatẽ D adferunt. Si verò verborũ grauitatem & molestiam non ferimus, manifestum est q̃ rerum ipsarum adflictionem non feremus. Si nemo sermones eos qui de gehenna dicuntur, sustinet: liquet neminem, si persecutio nos occupasset, ad intentatũ ignem ac ferrum vnquam perstiturũ fuisse. Exerceamus auditum nostrum ne adeò molliscat. Nã ex eo & ad res ipsas veniemus. Si assueuerimus audire terribilia, assuescem̃ etiã terribilia sustinere: si verò ita molles ac fracti fuerimus, vt ne verba quidẽ feramus, quando aduersum res ipsas persistemus? Vides quomodo cũcta præsentia & pericula cumulatim irruentia contẽnat beatus Paulus? Quare? Quia semetipsum ad hoc instituerat vt eorũ gratia quæ deo probãtur, etiã gehennã contemneret. Ille nanq; neq; ipsam gehẽnæ experientiã propter amorem Christi, alicuius æstimauit: nos verò propter ea quæ nobis prosunt, ne dici quidẽ de illa patimur. Nũc em̃ mox atq; pauca de illa audieritis, abitis. Obsecro autẽ vos, si aliquid dilectionis in vobis est, vt semper de istis sermocinemini. Nihil potẽrũt nocere, etiã si nihil pfuerit. Omnino verò proderũt. Nã ad sermocinationes & colloquia formaẽ
1. Co. 15. b & cõponitur animus. Corrumpũt em̃, inquit, mores bonos colloquia praua. Prosunt ergo colloquia bona, castigãt ergo & colloquia terribilia. Est em̃ anim° instar ceræ cuiusdã. Nã si quidẽ frigida colloquia induxeris, † solidaueris ipsum atq; induraueris:] si verò † indura-
ueris & obstinatũ reddideris: calida & feruẽtia, emollieris. Emollitũ autẽ ad quodcunq; voles finges ac formabis, imaginémq; illi regiã insculpes. Obturemus igitur aures nostras cõtra vana colloquia. Nõ est illinc modicũ malũ. Cũcta ex eo mala nascũtur. Si exercitatus ad hoc animus noster fuerit, vt diuinis sermonibus attẽdat, aliis nõ attendet: si aliis nõ attẽderit, neque res ipsas malas sectabitur, aut tentabit. Per sermonẽ enim itur ad opera. Primũ cogitamus, deinde loquimur, postea facimus. Cõplures sæpenumero etiã tẽperati & casti per sermones obscœnos ad obscœnos quoq; actus venerũt. Nõ est em̃ anima nostra vel bona vel mala natura, sed volũtate aut mala fit, aut bona. Quemadmodum enim velum eò nauẽ defert, quocunq; spirauerit vẽtus, imò quẽadmodum ipse clauus nauem defert, si prosper ac secundus fuerit vẽtus: ita & cogitatio, si secũdo & prospero vẽto bona spirauerint verba, nauigabit absq; periculo: si verò cõtraria, submergent sæpenumero cogitationẽ. Quod enim nauigiis sunt flatus, hoc animis sunt sermones, quocunq; voles trãsferes illos, & curabis. Quapropter admonens
Eccli. 9. d quidã dicit: Omnis narratio tua sit in lege altissimi. Proinde obsecro, receptos à nutricibus liberos non anilibus fabulis assuefaciamus, sed ex primæua mox ætate discãt esse iudiciũ dei, infigatur animis eorum esse suppliciũ. Hic metus si radices egerit, magna bona operabitur. Anim° enim ab ineũte ætate hac futurorũ expectatione ad demissionẽ imbutus, nõ statim hũc metũ excutiet, sed quasi quidã obsequẽs equus, velut sessorẽ habẽs gehẽnæ cogitationẽ, compositè ingredietur, & quæ vtilia sunt loquetur ac dicet, & neq; iuuẽtus, neq; diuitiæ, neq; orphania, neq; aliud quicquã illi nocere poterũt, adeò robustam habenti cogitationem, & omnibus resistere valentẽ. His sermonib° cõponamus & nosipsos, & vxores, & seruos, & liberos & amicos, si fieri queat, & inimicos: poterimus em̃ istis sermonibus multa peccata amputare. Et melius fuerit tristib° immorari q̃ iucũdis, id quod hinc manifestum est. Nam dic mihi: Si domum ingressus fueris vbi parãtur nuptiæ, ad horã quidẽ spectaculo oblectaberis, nouissimè verò digressus teipsum mœstitia macerabis, propterea q̃ tanta non habes. Si verò domum lugentiũ intraueris, etiam si valde diuites fuerint, digressus magis recreaberis. Non enim liuorẽ illinc capies, sed cõsolationẽ ac refocillationẽ paupertatis tuæ. Videbis re ipsa quàm nihil boni habeãt diuitiæ, nihil mali paupertas, sed vtræq; res sint indifferẽtes: Ita & nũc si de deliciis sermocinatus fueris, magis animũ dolore obtũdes, nõ habẽtem vnde pari modo delicietur: si verò aduersus delicias locut° fueris, & de gehẽna sermones in mediũ adduxeris, exhilarabit te res ista, plurimũq; voluptatis pariet. Quando nãque cogitaueris nihil nos delicias aduersus ignem illum iuuare posse, non inquires eas,

Universidad de Deusto
Biblioteca

eas. Si verò cogitaueris ꝙ eum magis etiam incēdere soleant, non solū nō inquires eas, sed & auersaberis, & expelles. Ne fugiamus quę de gehēna dicūtur, vt gehennā ipsam effugiamus. Ne fugiamus supplicij memoriam, ne supplicio puniamur. Si diues ille ignem hūc cogitasset, vtiq; nō deliquisset: quia verò nunquā eius in mentē illi venit, propterea in illū incidit. Dic mihi homo: Tribunali Christi cum sistendus sis, omnia magis loqueris quàm de isto? Et quidem si quando tibi cū iudice causa est, plerunq; verbotenus dūtaxat, nō nocte, nō die, nō aliquo tēporis articulo, nō aliqua hora aliud quid loqueris, sed semper de causa illa quam agendā habes. Cum verò de omni vita tua rationē redditurus, & pœnas daturus sis, neq; alios etiā pateris qui te iudicij huius admoneant? Atqui propterea cūcta periêre semper & intercidére, ꝙ humano quidē tribunali tēporalium rerum gratia sistēdi, neminē nō mouemus, neminē nō rogamus, indesinenter de illo soliciti sumus, omnia huius gratia facim⁹: ad tribunal verò Christi venturi, idq; breui, neque per nosipsos aliquid, neq; per alios facimus, iudicē non rogamus, quanuis multū nobis spatij ante iudiciū permittat, nec in mediis nos abripiat peccatis, sed permittat vt illa exuere aggrediamur, & nihil eorū quę ad ipsum recidunt, prętermittat bonitate illa sua & benignitate. At nihilo plus efficitur. Propterea mai⁹ erit suppliciū. Sed absit vt hoc fiat. Proinde obsecro, vel amodo resipiscamus. Habeamus gehennā ob oculos, cogitemus pœnas illas ineuitabiles, vt his reputatis & malitiam fugiamus, & virtutē eligamus, bonáq; diligentibus deum promissa consequi valeamus gratia & benignitate &c.

Homilia III.

Qui quidem pœnas dabunt, interitum scilicet æternum à facie domini, & à gloria potentiæ ipsius, cum venerit vt glorificetur in sanctis suis, & inclarescat in omnibus qui crediderunt. Cōplures homines sunt qui spes habent bonas, non ex eo quòd peccatis abstineant, sed quòd gehennā putant non ita vehementem esse quemadmodū esse dicitur, sed mitiorem aliquanto quàm minæ ipsius præferant, deinde & temporalem ac desituram esse & non æternam, atque de eo multa philosophantur. Ego quidem nō solum ꝙ mitior nō sit quàm minæ ipsius habeant, sed quòd & vehemētior sit, multis ostēdere, & ex ipsis verbis quæ de gehenna dicuntur euincere & concludere possem: veruntamē iam nihil de istis sermocinabor. Satis enim fuerit ex nudis ac modicis verbis factus metus, etiam si mentem ipsorū nō explicemus. Quòd autē non sit temporalis ac desitura gehenna, audi Paulum hîc de his dicentē: Qui deū non nouerunt, quíq; euangelio non credūt, quòd pœnas daturi sint, interitum videlicet æternū. Quomodo igitur æternum tēporarium est ac desiturū? À facie, inquit, domini. Quid est hoc? Dicitur hic facilitatē gerendæ rei exprimere. Quoniam enim tum & plurimū inflati erant, nō opus erit, inquit, multo negotio, sed sufficiet aduentare & apparere deū, & omnes mox in pœnis erunt ac supplicio. Præsentia duntaxat ipsius, aliis quidem lux erit, aliis verò supplicium. Et à gloria, inquit, potentię ipsius. Cum venerit vt glorificetur in sanctis suis, & inclarescat in omnibus qui crediderūt. Glorificatúrne deus? etiam. In omnibus, inquit, sanctis suis. Quando enim inflati illi eos quos verberauerant, quos contēpserant, quos irriserant, prope ipsum constitutos esse

A viderint, ipsius erit gloria, imò istorū gloria erit, certè & istorum & ipsius: ipsius quidem ꝙ istos nō deseruerit, sed illustres exhibuerit: istorum verò ꝙ tanto digni habiti sint honore. Quemadmodū enim diuitiæ ipsius sunt, esse fideles: ita & gloria ipsius est, esse qui bonis ipsius fruituri sint. Gloria est boni, habere quibus beneficia sua tradat. Et inclarescat, inquit, in omnib⁹ qui crediderūt: hoc est, per eos qui crediderunt. Vide rursus illud, in, positū est pro, per. Per illos nanq; præclarus demonstrabitur, & apparebit quādo miseros & calamitosos, innumeráq; mala perpessos, quíq; crediderāt, in tātum splendoris euehet. Tū ipsius declarabitur potētia, ꝙ tametsi hîc visi sint neglecti ac derelicti, illic tamen multa fruantur gloria. Tunc potissimū omnis gloria & potētia dei demonstrabitur. Quomodo? *Eo quòd fides habita sit testimonio*

B *nostro erga vos in die illo, ad quod etiā semper pro vobis oram⁹.* Hoc est, quando in mediū adducentur qui innumeris malis affecti sunt ad hoc vt à fide dilaberentur, & tamen retro nō cesserunt, sed cōstanter crediderunt, tunc glorificabitur deus: tūc apparebit & declarabitur istorū quoq; gloria. Nam ante mortē, inquit, neminem beatum dixeris. Quapropter dicit, in die illo declarabūtur & apparebūt qui crediderūt. Ad quod & semper, inquit, pro vobis oramus. *Vt deus noster ista vocatione dignos vos habeat, & omne propositū bonitatis suæ, & opus fidei cū potentia cōpleat.* Vt dignos, inquit, vos habeat ista vocatione. Nondū enī ea vocati erāt. Quapropter subiūxit, & omne propositum bonitatis suæ cōpleat. Nā & qui sordidis erat indutus, vocat⁹ fuerat, sed in vocatione non māserat, sed ob hoc ipsum magis dignus factus erat qui vocationē hanc ad nu- *Mat. 22. b.*

C ptias amitteret. Etenim & quinque virgines, vocatæ fuerāt. Exurgite, inquit, spōsus venit. Et parabāt etiā se, sed nō sunt ingressæ. Declarās igitur de qua vocatione dicat: subdit: & omne propositū bonitatis suæ, & opus fidei, cū potētia cōpleat. Istā, inquit, vocationē inquirim⁹. Vide quomodo illos tacitè reprimat. Etenim ne encomiorū excellentia tanquam qui magna præstiterāt, inflarētur, & negligentes euaderent, ostendit eos adhuc imperfectos esse, quousq; in hac vita sint, quod & ad Hebræos scribēs dixit: Nondū ad sanguinē vsq; restitistis aduersus peccatū decertātes. Omne, inquit, propositū: hoc est, beneplacitū, firmam destinationē & plerophoriam. Vt fiat, inquit, firma destinatio & propositū dei, ne quid vobis desit, vt sitis queādmodū vos esse vult. Et opus, inquit, fidei cū potētia cōpleat. Quid hoc est? Tolerantiam *Ibi. 25. a.* *Heb. 12. b.*

D persecutionū intelligit. Ne deficiamus, inquit, *Vt glorificetur nomen domini nostri Iesu Christi in vobis, & vos in illo, secundum gratiam dei nostri, & domini Iesu Christi.* Dixit illic gloriā, dicit & hîc. dixit, ipsos glorificandos, ita vt & gloriaturus sit in eis. Dixit, quod multo est amplius, ꝙ & deū glorificaturi sint. Dixit eos gloriā illam apprehēsuros. Sed idem & hîc dicit: Glorificato nanq; domino, glorificātur & serui. Qui enim dominū illustrāt, multo magis illustrantur & ipsi, & hoc ipso & sine isto. Gloria quippe est adflictio propter Christū tolerata, quam vbiq; gloriam vocat. Et quāto maiorē passi fuerimus ignominiā, tanto reddimur illustriores. Deinde vt & hoc dei esse declaret, dicit, secundū gratiā dei nostri & domini Iesu Christi. Ipse nobis hanc gratiam dedit, vt glorificaretur in nobis, & nos illustres redderet in seipso. Quomodo glorificatur in nobis? Quòd nihil ipsi præponimus. Quomodo

A modo nos glorificamur in ipso? Quod potētiā & robur ab ipso accepim⁹, vt malis super nos inductis nō cedamus. Nā irruēte persecutione, & deus simul glorificatur & nos. Ipsum enim tum admirantur, ꝙ adeò nos robustos reddiderit, nos admirantur ꝙ nosipsos dignè ad ista præparauim⁹. Omnia verò ista per gratiā dei fiūt. *Rogamus autem vos fratres per aduentum domini nostri Iesu Christi, & nostri cōgregationem ad ipsum, ne citò dimoueamini à mente ista.* Quando futura sit resurrectio, non dixit, ꝙ verò non iam immineat, dixit. Et nostri, inquit, congregationē ad ipsum. Nō exiguum & hoc est. Vides quomodo eos rursus cū encomio & incitamēto adhortatur? Quòd omnino nobiscū apparituros sit ipse, & sancti omnes, de resurrectione sua dicit, & de cōgregatione nostri. Simul enī ista fiēt. Animos eorū excitat. Ne citò dimoueamini, inquit: *Neq; turbemini, siue per spiritū, siue per sermonē, siue per epistolā, tanquam per nos missam, quasi instet dies domini. Ne quis vos vllo* *Cap. II.*

B *pacto seducat. Nō enim aderit, nisi venerit primū defectio, & reuelat⁹ fuerit homo peccati, filius perditionis, aduersari⁹, & qui extolletur super omnē qui dicitur deus, aut numē: ita vt in tēplo dei, velut deus, sedeat, ostētās seipsum esse deū.* De Antichristo differit hoc loco, & magna reserat mysteria. Quid est quod defectionē hîc vocat? Antichristum ipsum vocat defectionē, tanquā plurimos perditurū, & abductur ū. Ita, inquit, vt offenderētur, si possibile esset, & electi. Et hominem peccati illum vocat. Innumera quippe mala perpetrabit, inquit, & instituet alios quoq; vt perpetrēt. Filiū autē perditionis dicit, propterea ꝙ & ipse perdetur. Quis verò is est? An satanas? Nequaquā: Sed homo quispiam omnem satanæ energiā adeptus. Est enim homo, qui extolletur super omnē qui dicitur deus, aut numen. Non enim ad idololatriā abducet ille, sed ἀντίθεος quisquam erit, quosuis deos pessundās, iubebítq; seipsum pro deo coli ac venerari, & in tēplū dei collocari, nō Hierosolymitanū solū, sed & in ecclesias. Ostentans, inquit, seipsum esse deū. Non dixit, dicens seipsum esse deū, sed ostentare tentans. Magnifica siquidem opera faciet, & signa patrabit admiranda. *Non meministis quòd ista vobis, cum adhuc apud vos essem, dixerim?* Vides quòd indesinēter ista dicere, & abundè verbis infundere necessariū sit. Etenim vide, præsentes ista audierant, & tamē iterū opus habuerūt eorū admoneri. Queādmodum enim & de futuris adflictionibus audierant, (Cum enim apud vos essemus, inquit, prædicebam⁹ vobis ꝙ adfligendi essemus) & tamen eorū obliuiscebantur, vt denuo corroborādi fuerint per literas: ita & quanuis de aduētu Christi audierant, iterum tamē literis opus habent quibus corrigātur. Admonet igitur eos, declarans se nihil noui dicere, sed quæ semper dixerit. Quemadmodū enim fit apud agricolas, dum semina quidē semel in terrā iaciuntur, nō tamē semper perdurāt, sed multa cura & molitione opus habent, & nisi reserata tellure rursus quæ seminata sunt cōtegant agricolæ, *spermologis auiculis seminauerint: ita & nos, nisi quæ seminata sunt, continua memoria cooperuerimus, in aërē cuncta proieceri- mus. Nā & diabolus illa mox raptat, & nostra negligētia perdit, & Sol exiccat, & pluuia diluit, & spinæ suffocāt. Itaq; nō satis fuerit semel duntaxat seminare, & postea securū esse: sed multa diligentia & assiduitate opus est, abigēdo auiculas, excidēdo spinas, quæ lapidosa sunt multa tellure opplendo, quoduis nocumētum prohibēdo, intercludēdo, & auferēdo. *Est σκανδαλισθῆναι. Mat. vero habet πλανῆσαι. Mat. 24. b.* *Καὶ ἐπαναλεῖν τοῖς ῥήμασιν.* **Spermologæ aues, id est, semini legæ siue frugilegæ sunt, quæ semina in terram iacta legunt & auferunt.*

A Sed in terra quidē totū opus agricolæ est. Est enim illa inanimatū subiectū, ad hoc tantū accommodum vt operantem se patiatur: in hac verò spirituali tellure nequaquā ita habet. Nō hîc totū opus doctorum, sed si nō potior, certè media portio discipulorū est. Nostrum quidē est sementē facere, vestrū verò quæ dicuntur exequi, memoriæ beneficio per opera exhibere fructus, spinas radicitus euellere. Spinæ nanq; sunt diuitiæ, nullū adferētes fructū, & aspectu deformes, & vsu iniucundæ, lædētes eos à quibus cōtingūtur: nō solum ipsæ fructū non habentes, sed & nascētem fructū impediētes. Tales sunt diuitię. Nō solum ipsum fructū non adferunt æternū, sed & fructificare volentes cohibent & impediūt. Irrationaliū camelorum cibus sunt spinæ, alimonia sunt ignis, ac sumpt⁹ ad nihil vtiles. Tales sunt & diuitiæ. Nullo sunt vsui nisi ad incendium camini, ad incendiū eius diei qui *Cur diuitiæ spinis conferuntur.*

B ardebit velut clibanus, ad alimoniam affectionū irrationalium, vtpote iniuriarum memoriam, & iram. Talis est etiā camelus spinis vescens. Fertur enim ab iis qui talia viderūt, nullū esse ex omnibus iumentis quod ita iniuriā acceptā tenaciter cōtineat, ita difficilis iræ sit, ita malum illatū recordetur, vt camelus. Tales sunt diuitiæ, irrationales animi affectiones pascūt: rationales verò pūgunt ac vulnerant, queādmodum spinæ faciūt. Durū quid est & scabrum hæc plāta, vltrò nascitur sua spōte. Videamus quomodo nascatur, vt ipsam excidamus. In locis præruptis nascitur, in saxosis, in aridis, vbi nulla est humiditas. Igitur sicubi quisquam scaber est & præruptus: hoc est, immisericors, nascūtur in illo spinæ. Quòd si quādo illas excidere volūt agricolæ, nō ferro hoc faciunt, *Camelus spinis vescens.*

C sed quomodo? Ignē illis immittunt, atque ita vniuersam telluris malitiā auferunt. Quoniā enim nō satis est supernè illas excidisse, manētibus adhuc infernè radicibus, imò ne radices quidē euulsisse. Manēt enī etiā sic in terra, per malitiā ex ipsis cōtractā, & quasi peste quadā corpus occupante, ita manēt adhuc reliquiæ. Vniuersum vero telluris humorem, ex spinis conceptū, quasi quoddā venenū, ignis supernè per calorē suum ex ipsis telluris lumbis exhaustum eximit. Quemadmodū enim †ficus] imposita omnem ad seipsam malitiā extraxit: ita & ignis omnem telluris malitiā ex spinis contractam exhaurit, & mundā tellurem reddit. Cuius gratia ista dixi? Ideo scilicet, ꝙ oporteat omnem affectionem diuitiis cōsentientem vndiq; expurgare. Est & nobis ignis, qui malitiā istā ex animis extrahat. Ignem dico spiritus. Si illum im- *Cōbustio spinarum.* *†cucurbitula,] vasculū exugēdo sanguini aptum.*

D miserimus, non solum spinas comburere, sed & ipsarum humorem exiccare poterimus. Quod si radices egerint, omnem ludemus operam. Etenim vide: Si quādo intrauerit huc diues quisquā, aut mulier opulenta, non curat quomodo audiat oracula dei, sed quomodo sese ostētet, quomodo cū elatione sedeat, cū multa gloria, quomodo reliquas omnes vestimētorū sumptuositate excellat. Et schemate, & aspectu & incessu ornatiorē seipsam exhibet, & omnis cura & solicitudo hęc illi est, nū ille vidit? num admiratus est? num bene ornata sum? ne marcescāt indumenta, ne rūpantur, circa hoc omnis versatur cura. Ad eum modū & vir quisquam diues ingressum seipsum erga pauperē ostentat, & illum in timorem sui per indumentorū amictum cōstituit, & per copiam seruorum quos habet, per quos adstātes abigūtur. Ipse verò ex multo fastu ne hoc quidē facere dignatur, sed ira indignum

dignũ esse nouit homine libero, vt ipse quãuis vehemẽter inflatus illud facere nõ sustineat, sed seruis cõmittat. Est enim hoc facere verè seruile, & morũ improborũ. Deinde mox sedentẽ aggrediuntur curæ domesticæ, vndiq; distrahẽtes, fastus animum occupatum vndique quasi quibusdã fluctibus illuit. Putat se plurimum gratificari & nobis & populo, forsan & deo, q̃ domum dei ingressus est. Qui ergo ita inflatus est, quomodo poterit vnquam curari? Dic quæso: Si quis medicorum officinam accederet, & non à medico gratiã & opem peteret, sed putaret se illi aduẽtu suo gratificari, relictóq; pharmaco quod debebat vulneri imponere, circa vestimẽta cõponenda occuparetur: an hic aliqua capta vtilitate abiret? Ego certè nõ arbitror. Causam verò horũ omniũ, si vultis dicam. Putant se ad nos ingredi, quãdo huc ingrediũtur, putãt se ex nobis audire quæ quidẽ audiũt. Non attẽdunt, nõ cogitant ad deum se ingressos, deum cũ ipsis sermocinari. Quãdo eũ qui lecturus est surgẽs dicit: Hæc dicit dominus, & diaconus stãs omnes indicto silentio cõpescit: nõ vt legenti honorem exhibeat hoc dicit, sed ei qui per illũ cũ omnibus sermocinatur. Si agnoscerent deũ esse qui ista per prophetam dixit, omnẽ vtiq; fastũ proiicerẽt. Si enim principibus ad eos loquẽtibus nõ sustinẽt foris & obiter duntaxat attendere, multo magis hoc facerent deo loquente. Ministri nos sumus dilecti, non nostra loquimur, sed quæ dei sunt. Epistolę quotidie de cœlis veniẽtes legũtur. Dic mihi obsecro: Si quis iã presentibus nobis omnibus ingrederetur zonã habens auream, & plurimũ minatus, cũctósq; cõpescẽs missum se à rege terreno, & epistolam de quibusdã necessariis ad vniuersam ciuitatem apportare diceret: an nõ omnes ad vosipsos colligeremini & cõtraheremini? Num igitur & ministro nõ adhortãte plurimũ adhiberetis silẽtij? Ego quidẽ puto. Etenim audiui lectas hîc regias epistolas. Itáne si à rege quispiã missus veniat, omnes attenditis: à deo verò venit, atque ex ipsis cœlis loquitur propheta, & nemo est qui attẽdat? Aut non creditis q̃ quæ dicũtur hîc, à deo sint? Epistolæ istæ sunt à deo missæ. Ingrediamur itaq; in Ecclesias cũ honore cõpetenti, & quę dicũtur audiam' cũ timore. At quid, inquis, ingredior, si nõ aliquẽ sermocinantẽ audiero? Istud omnia perdidit & corrupit. Quid enim opus est cõcionatore? Per nostrã negligentiã necessitas ista facta est. Quamobrẽ nanque cõcione opus est? Omnia clara sunt & plana ex scripturis diuinis, quæcunque necessaria sunt, manifesta sunt. Sed quia delicatuli estis auditores, delectationẽ audiẽdo venantes, propterea & ista quæritis. Nã dic mihi: Quo sermonis strepitu locut' est Paulus? Et tamen orbẽ cõuertit. Quo verò Petrus illiteratus? Sed ignoro, inquis, quæ in diuinis scripturis posita sunt. Quãobrem? Num enim Hebraicè? num Latinè? num alio externo idiomate prolata sunt? Nõ Græcè dicũtur? At obscurè, inquis. Quæ est ista obscuritas, dic quæso? Nõ historiæ sunt? Nosti quæ clara sunt, q̃ de obscuris rogas? Mille historiæ sunt in scripturis, dic mihi vnã ex illis. Sed nõ dices: Prætextus sunt ista & inania verba. Quotidie, inquis, eadẽ audiũtur. Quid verò, dic mihi, an nõ & in theatris eadẽ audis? in ludis circẽsibus nõ eadẽ vides? An nõ res omnes eadẽ sunt? sol iste an nõ semper idem oritur? Nõ cibis iisdẽ vtimur? Vellem te rogare, quoniam eadẽ dicis audire te quotidie, vt mihi diceres cuius sit prophetæ locus hic qui lectus est, aut cuius apostoli, vel cui' epistolæ: at nequis dicere, sed putas te noua & peregrina audire. Igitur quando negligẽtiæ indulges, dicis esse eadẽ quę audis: quãdo verò rogaris, nõ aliter habes quàm si nunquã audisses. Si eadẽ sunt, oportebat illa scire, tu verò ignoras. Lamentis digna sunt ista, lamentis inquã & querelis: quoniã argẽtarius frustra cudit argentũ. Hoc ipso oportebat maxime animad uertere q̃ eadem sunt, quòd nullum vobis negotium facessimus, neque noua quædam aut immutata dicimus. Quid ergo? Quoniã illa dicis esse eadẽ, nostra verò nõ eadẽ sunt, sed semper noua dicimus, vel istis attenditis? Nequaquã. Quòd si dixerimus, quãobrẽ neque ista continetis? Semel, dicitis, audimus, & quo modo poterimus ea cõtinere? Si dixerimus, quare illis quę legũtur non attenditis? dicitis, semper eadem dicũtur, atq; ita vndique parata sunt ista negligentię fictionísq; verba, verum nõ semper hæc bene procedent, sed erit tẽpus quando frustra & inaniter lamẽtabimur, quod quidem absit vt fiat, sed magis in hac vita resipiscentes, & cũ intellectu & pietate iis quæ dicuntur attendentes, ad bonorum operũ executionem properemus, vitámq; nostram cum omni diligentia corrigamus, vt bona diligentibus deum promissa adipisci valeamus gratia & benignitate &c.

Homilia IIII.

TAntum nunc quid detineat scitis, ad hoc, vt reueletur ipse in suo tẽpore. Etenim iam mysteriũ iniquitatis agit, tãtum qui tenet in præsentia donec è medio tollatur, & tunc reuelabitur iniquus, quem dominus Iesus consumet spiritu oris sui, & abolebit claritate aduentus sui eum cuius aduẽtus est secundum operationem satanæ. Non immeritò quæsierit quisquam, quid illud sit quod detinet, & postea cognoscere volet, quãnã ratione illud adeò obscurè ponat Paulus. Quid ergo est quod detinet ad reuelandum ipsum, hoc est, quod prohibet ne reueletur? Alij quidem dicũt spiritus esse gratiam, alij verò Romanum imperium, quibus ego potissimum adstipulor. Nam si spiritũ voluisset dicere, vtiq; obscurè nõ dixisset, sed apertè, nimirũ quod & nũc ipsum detineat spiritus gratia, hoc est, donationes. Alioqui autẽ oportuisset eum iam venisse, si quidẽ spiritus sancti donationibus cessantibus venturus esset: etenim iam olim cessarunt. Quoniam verò de Romano imperio istud dixit, merito ænigmatice & obscurè locut' est. Neque enim volebat superfluas inimicitias, & inutilia pericula suscipere. Si enim dixisset quoniã adhuc modicum, & destruetur iam Romanũ imperiũ, cõfestim eũ defodissent veluti corruptorẽ, & credentes omnes, tanquã in hoc viuentes & decertãtes. Et non dixit, citò illud erit, quãquã semper hoc idipsum dicat, sed quid? Ad hoc, inquit, vt reueletur ipse in suo tẽpore. Etenim iam mysteriũ iniquitatis agit. Neronem hic dicit tanquã typum Antichristi gerentem: nã ille volebat reputari deus. Et bene dixit, mysteriũ: hoc est, nõ apertè hoc agit, sicut ille acturus est, neq; adeò perfricta fronte, & impudẽter. Si enim ante tẽpus illud inuẽtus est, inquit, qui non multũ Antichristo, quod ad malitiã attinet, inferior sit: quid mirum si iam citò futurus est? Apertũ verò noluit eum facere, id quod nõ propter metũ fecit, sed vt nos instrueret, vt nõ superfluas inimicitias in nos suscipiamus, si quando nihil est quod necessario vrgeat. Ita sane & hîc dicit: Tãtum qui tenet in præsentia, donec è medio fiat: hoc est, quãdo è medio sublatum fuerit Ro-

manum

manum imperiũ, tũc veniet ille. Et nõ abs re. Donec enim imperij illius timor fuerit, nemo Antichristo statim subdetur: quãdo verò istud fuerit destructum imperiũ, vacantẽ imperij principatũ inuadet, & tentabit ad se rapere & hominũ & dei imperium. Quẽadmodum enim regna illa destructa sunt, quæ ante Romanum imperium fuerũt, vtpote regnũ Medorũ à Babyloniis, Babyloniorũ à Persis, Persarum à Macedonibus, Macedonũ à Romanis: ita & regnũ Romanorũ ab Antichristo, & ille à Christo, & postea nõ amplius obtinebit. Et ista nobis Daniel cum magna Dani.11.e claritate tradit. Et tũc, inquit, reuelabitur iniquus. Et quid post ista? Propè aderit tũ cõsolatio. Quẽ dominus Iesus, inquit, cõsumet spiritu oris sui, & abolebit claritate aduẽtus sui eũ cuius aduẽtus est secundum operationẽ satanæ. Quemadmodũ enim ignis irruẽs passim minuta animalcula etiam antequã planè adueniat procul adhuc dissitus torpefacit & consumit: ita & Christus. Sufficiet solũ iubere, & adesse illũ, atque ista omnia peribũt. Seductionẽ sistet quãprimũ dũtaxat cõparuerit. Deinde quis ille est, cuius aduẽtus est secundum operationem satanæ? *In omni potentia, & signis, & prodigiis mendacibus.* Ista prædixit, ne seducerẽtur qui tum victuri erant: hoc est, omnẽ ostẽtabit potentiã, sed nihil veri, verum omnia ad seductionẽ. Et prodigiis, inquit, mendacij. Aut ementitis ac ludificantibus, aut ad mendaciũ inducẽtibus. *Et in omni seductione iniustitiæ, in iis qui pereunt.* Vt quid igitur, inquis, permisit hoc deus fieri? Et quæ est ista dispẽsatio? Quæ vtilitas aduẽtus illius, quando quidẽ corruptio fit generationis nostrę? Ne timeas dilecte, sed audi quid ipse dicat: In iis, inquit, qui pereunt, potẽs erit: qui etiã si is non veniisset, vtiq; non credidissent. Quæ ergo vtilitas? Quoniã illorũ ipsorũ qui pereunt, obstruentur ora, quomodo? siue ille veniisset, siue nõ veniisset, Christo sanè nõ credidissent: Venit ergo vt eos arguat, & manifestos faciat. Etenim ne tũc dicãt, quoniam Christus seipsum dixit esse deũ, quanquam nusquam apertè hoc dixerit: verũtamen quoniã qui illũ secuti sunt, istud prædicarunt, non credidimus, quoniam audiuimus vnum esse deum, propterea nõ credidimus. Hũc itaq; ipsorũ prætextũ auferet Antichristus. Quando enim ille veniet, & nihil sani precipiet, sed omnia iniqua ex signis duntaxat mendacibus persuadebit, obserabit ora ipsorum. Si enim Christo nõ credis, multo magis nõ oportebat Antichristo credere. Nã ille quidẽ à patre se missum esse dixit, hic verò contrariũ. Propterea dixit Christus, Ioan.5.g Ego veni in nomine patris, & nõ recepistis me: si ali' venerit in nomine suo ipsi', illũ recipietis. Sed signa, inquis, vidimus. At & apud Christũ multa facta sunt & magna. Igitur multo magis ipsi debebas credere. Atqui de Antichristo multa sunt prædicta, nempe q̃ sit iniquus, q̃ sit filius perditionis, q̃ aduẽtus illius sit futurus secundũ operationem satanæ: de Christo verò contraria, q̃ sit saluator, quòd innumera bona apportet. *Propterea quòd dilectionem veritatis non receperũt, ad hoc, vt salui fierent, ideo mittet illis deus operationem illusionis, ad hoc, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui veritati nõ crediderũt, sed approbauerũt iniustitiã.* Vt iudicẽtur. Nõ dixit, vt puniantur: Etenim etiã antea puniendi erãt, sed vt condemnentur: hoc est, in iudicio terribili: vt sint inexcusabiles, qui nõ crediderũt veritati, sed approbauerunt iniustitiã. Dilectionem veritatis Christum vocat. Propterea siquidem, inquit, quòd dilenim

actionem veritatis nõ receperũt. Erat enim vtraq;, & propter vtraq; venit, & diligens homines, & pro rebus veracibus. Sed approbauerunt, inquit, iniustitiã. Nã ad perniciem hominũ veniet, vt iniurius illis sit. Quid enim tum non faciet? Omnia mouebit, omnia turbabit, & mandatorũ ac metus gratia terribilis erit vndiq;, à potestate, à crudelitate, ab iniquis mandatis. Sed ne metuas. In iis qui pereunt habebit vires suas. Nã & Helias tum veniet vt fideles cõmuniat. Et Christus hoc dixit: Helias, inquit, veniet, & restituet Luc.1.b omnia. In virtute & spiritu Heliæ, ppterea dictũ est. Neq; enim signa operatus est sicut Helias, neq; miracula. Nã Ioannes quidẽ signũ, inquit, nullum fecit: Ioã.10.g quæcunq; verò de illo dixit Ioannes, vera erãt. Quomodo ergo in spiritu & virtute? Et quomodo in spiritu Helię? Hoc dicit: Idẽ ministeriũ recipiet. Quẽad modũ iste præcursor prioris aduẽtus, ita ille præcursor erit posterioris & glorioſi Christi aduẽtus, atque in hoc custoditur. Ne formidemus ergo. Turbauit quidẽ auditorũ animos, nondũ tamẽ fecit vt grauia debeant præsentia putare, sed magis gratiarũ actione digna. Quapropter subiũxit: *Nos autẽ debem' gratias agere deo semper pro vobis fratres à domino dilecti, quòd elegerit vos deus ab initio in salutẽ, in sanctificatione spiritus & fide veritatis.* Quomodo in salutẽ? vt sanctificaret vos per spiritũ. Ab istis nanq; salutis nostrę summa depẽdet, nusquã ab operib', nusquã à rectè factis, sed per fidẽ veritatis. Vide illud, in, rursus idem est quod, per. Et sanctificatione spiritus, inquit. *Ad quod vocauit vos per euangeliũ nostrum, in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi.* Neq; hoc exiguũ est, si gloriam suam salutem nostrã æstimat Christus. Est em gloria benigni multos esse quos saluet. Magnus est itaq; domin' noster, si salutem nostrã ita desiderat spiritus sanctus. Quare non prius fidẽ dixit? Quia post sanctificationẽ etiam multa adhuc fide op' habem', ne dimoueatur. Vides quomodo declarauerit nihil eorũ, sed totũ esse dei? Ad quod, inquit, vocauit vos per euãgeliũ nostrum in acquisitionem gloriæ domini nostri Iesu Christi. *Itaq; fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis siue per sermonem, siue per epistolam nostrã.* Hinc patet q̃ nõ omnia per epistolã tradiderint, sed multa eriã sine literis. Eadẽ verò fide digna sunt tam illa q̃ ista. Itaq; traditionem quoque ecclesiæ fide dignã putamus. Traditio est, nihil quæras amplius. Ostẽdit hîc multos à traditionib' istis fuisse dimotos. *Ipse verò dominus noster Iesus Christus & deus ac pater noster qui nos dilexit, cõsolationẽmq; æternã dedit & spem bonã in gratia, cõsoletur corda vestra, & cõfortet in omni opere & sermone bono.* Rursus post adhortationẽ precatio. Hoc enim demũ est verè auxiliari. Qui dilexit nos, inquit, & dedit cõsolationem æternã & spem bonã in gratia. Vbi nũc sunt qui filiũ imminuũt, propterea q̃ in gratia lauacri post patrem nominatur? Nã ecce contrarium hîc est. Qui dilexit nos, inquit, & dedit consolationẽ æternam. Quámnam istam? Spem futurorum. Vides quomodo per modum precationis mentẽ illorũ excitat, dum ineffabilis prouidẽtiæ curæq; dei pignora ponit & indicia? Cõsoletur corda vestra in omni opere & sermone bono. Hoc est per omne opus & sermonẽ bonũ. Nam ista est Christianorum consolatio, vt quod bonum est & quod deo probatur, faciãt. Vide quomodo animũ illorum reprimit. Qui consolationem, inquit, & spem bonã dedit in gratia. Simul eos & super futuris bene sperãtes facit. Si enim talia per gratiam

dedit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dedit,multo magis futura dabit.Ego sanè dixi,iquit, totũ verò dei est,confortare,corroborare ne dimoueamur,neq; deflectamur. Etenim & nostrũ hoc est & dei,tam dogmatũ quàm faciendorũ gratia. Nam hoc cõsolari est,nẽpe confortatũ esse.Quando enim quis ab instituto non decidit, omnia quæcunq; sanè passus fuerit,cũ multa lõganimitate feret:quòd si dimotus fuerit animus,nihil amplius bonarũ &germanarum actionũ faciet: sed quemadmodũ si quis manibus sit fractis, ita & animus dimouetur & frãgitur, si quãdo non fuerit persuasus quòd ad bonum finem tẽdat,& veluti occurrat. *Quod superest,orate pro nobis fratres, vt sermo domini currat & glorificetur quemadmodum & apud vos.* Igitur ipse quidẽ pro eis orauit vt confortarentur,petit verò nũc vicissim ab eis †vt orent pro iis quæ ipsum decebãt,]non vt nullũ sit periculũ: nã in hoc positus erat,sed vt sermo domini currat, inquit, & glorificetur, sicut & apud vos. Habet & encomiũ ista petitio. Sicut & apud vos,inquit: *Et vt eripiamur ab absurdis & versutis hominibus. Nõ enim omniũ est fides.* Hoc declarãtis est in quib° & ipse periculis sit, quod quidem illos potissimũ cõsolabatur. Ab absurdis,inquit, & versutis hominibus. Nõ enim omniũ est fides. De iis itaque dicit qui prædicationi cõtradicebãt, de iis qui resistebãt & dogmata impugnabãt. Hoc eñ innuit cũ dicit: Nõ enim omniũ est fides. Videtur autẽ mihi non pericula hìc innuere,sed cõtradictores, & qui sermonẽ ipsius impediebãt, vt faciebat Alexander ærarius. Nã valde,inquit,restitit sermonibus nostris. Quasi dicat,tales nõ sunt quib° daretur, ac si de patricia sorte dixisset, nõ omniũ est in regiis militare. Simul verò & excitat eos. Siquidẽ tantũ habent apud deum fiduciæ,vt & doctorem queant à periculis liberare,& prædicationem illi prosperam & liberam reddere. Eadẽ itaq; & nos dicimus. Nemo nos arrogãtiæ condẽnet,neq; ex immoderata animi abiectione tanto nos precũ suarũ adiutorio priuet. Neque enim nos eodem hoc animo dicimus, quo Paulus dixit. Nam ille discipulos consolari volẽs ista dixit: nos verò vt magnũ quid &vtile lucremur. Et vehemẽter credim° si voluissetis omnes manus vestras vnanimiter ad deũ pro nostra mediocritate extẽdere, cuncta vos assequi posse. Ita expugnemus hostes nostros precibus & supplicationibus. Si enim cõtra armatos ad eum modũ pugnarũt veteres, multo magis cõtra inermes ita pugnandũ nobis est. Ita vincebat Ezechias Assyrium, ita Moyses Amalecitas, ita Ascalonitas Samuël, ita Israël triginta duos reges. Si vbi armis opus erat & exercitu & pugna, relictis armis ad orationẽ cõfugerũt: vbi dũtaxat orationibus cõficienda sunt negotia, quomodo nõ multo magis orandũ est? Sed illic, inquis, qui præsidebãt, obsecrabant pro populo, tu verò petis vt populus oret pro præsidente. Noui & ego. Nam tũc quidẽ subditi miseri erãt & humiles ac rudes, quapropter sola fiducia & virtute ducis seruabãtur. Nũc verò posteaquã data est gratia dei & in subditos, multos, imò plures reperiemus qui magna parte principẽ excellãt. Ne priuetis nos isto auxilio, erigite & sustẽtate manus nostras ne dissoluantur: aperite os nostrũ: ne obseretur, obsecrate deũ, obsecrate, ppter ista. Pro nobis quidẽ est quod fit, totũ vero fit pro vobis. Nã ad vestrã vtilitatẽ positi sumus, & quæ vesta sunt curamus. Orate tam seorsim quisque quàm in cõmuni. Vide Paulum dicẽtem, Vt pro dono quod in nos collatum est, per multos agantur pro nobis gratiæ: hoc est, vt multis det gratiã. Si apud homines, quando populus viros cõdemnatos & ad mortẽ abducẽdos ad regẽ accedens dari sibi petit,& rex multitudine populi permotus ac placatus sentẽtiã latã tollit & immutat: multo magis & à vobis placabitur deus, nõ propter multitudinẽ,sed propter virtutẽ. Habemus enim nos vehementẽ hostem. Nam quisq; vestrũ suaipsius curat & administrat: nos verò quæ simul sunt omniũ. Nostra hæc est portio in qua stamus vt bellũ cõficiam°. Cõtra nos vehementius armatur hostis. Nã in bellis ante omnes conatur ducẽ prosternere qui cõtrarius est. Quapropter circa illũ omnes cõmilitones curstant: quapropter multa circa illum tumultuatio est, vnoquoq; eũ eripere satagente, scutis illũ obsepiũt, caput ipsius cõseruare volentes. Audite quid ad Dauidẽ dicat omnis populus: (Nõ vt Dauidi meipsum conferã ista dico,non ita insanio,sed vt populi amorem & beneuolentiã erga principem declarem.) Ne egrediaris,inquiũt,ad bellũ nobiscũ, ne extinguatur lucerna Israëlis. 2.Re.21.d Vide quanta cura seni pepercerint. Admodũ opus habeo vestris precationibus. Nemo me,quẽadmodũ dixi,ex immodera animi abiectione isto auxilio & adiutorio priuet. Si nostra fuerint celebria,erũt&vestra illustriora: si nobis doctina abũ dẽ affluxerit,in vos istæ diuitiæ redundabunt. Audi prophetã dicentẽ: Num seipsos pascũt pastores? Videsne Paulũ cõtinue istas orationes exquirentem? Audis Petrũ hoc pacto è carcere ereptum esse,q; oratio continua pro illo fieret? Vehemẽter credo precationem vestrã multa posse,si tanto fiat cõsensu. Quanto putatis mediocritatẽ nostram excedit, vt pro tanto populo ad deum accedam & supplicem? Nam si pro meipso fiduciã precari & impetrare nequeo, multo minus pro aliis. Illustriũ nanque virorũ hoc est, vt & aliis orent deũ esse propitiũ, eorum scilicet, qui eum sibiipsis primùm mitẽ ac beneuolũ reddiderũt. Qui verò & ipse deũ offendit, quomodo orabit pro alio? Veruntamen quoniam paternis vos cõplector visceribus, quoniã charitas omnia audet, nõ solum in ecclesia, sed & domi ante reliqua omnia pro salute vestra tam spirituali quàm corporali precationẽ facio. Non est enim aliqua alia precatio quæ sacerdotem adeò deceat, atq; vt pro populi cõmodis priusquam pro suiipsius ad interpellãdũ ad deũ accedat. Si eñ Iob mox atq; surgebat, pro filiis suis carnalibus tãta faciebat, quãto magis pro spiritualib° nos hoc facere debemus? Ad quid autem ista dico? Ad hoc, vt si nos pro vobis omnibus precationes & obsecrationes facim°, tametsi tãtopere rei isti° magnitudini impares sumus, multo magis æquũ sit vt vos istud faciatis. Est enim vehemẽter temerariũ, & quod multam exigat fiduciã, vnũ orare pro multis. Multos vero simul cõiunctos pro vno precationẽ facere nihil fuerit onerosi. Nõ eñ suæ quisq; virtutis intuitu hoc facit, sed multitudinis & cõcordiæ, qua deus potissimum vbique placatur. Nã vbicunq; fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum, inquit Christus, in medio eorũ. Si in medio est vbi duo vel tres cõgregati sunt, multo magis est in medio vestri. Quòd enim quis apud seipsum precatus accipere nõ poterit, hoc cũ multitudine precatus accipiet. Quare? Quia etiã si nõ propria virtus, tamẽ cõcordia multum potest. Vbicũq;, inquit, duo vel tres cõgregati fuerint. Quare de duob° dixit? Eteñ si vnus alicubi fuerit in nomine

mine tuo, quãobrem non & illic es? Quia omnes simul esse volo,& non diuelli. Cõstipemus itaque nos inuicẽ,& colligem° per charitatẽ: nemo nos separet. Si quisquã est qui queritur, si quisquam læsus est: nõ hoc in animo cõtineat, siue erga proximũ, siue erga nos. Hanc à vobis gratiã peto, vt nosipsos accedatis & queramini, & à nobisipsis excusationẽ accipiatis. *ἐλεγξον, argue, vel explora et inuestiga, sic et paulo post accipe. *Argue, inquam, proximũ, ne forte nõ dixerit quod quereris: argue & cõuince, ne forte nõ fecerit quod quereris: & si fecerit, ne quicquã addat. Aut eñ hoc pacto nos excusaremus ac defenderemus, aut si dãnabiles essemus veniã peterem°, & tẽtaremus in posterum nõ amplius in eadem incidere. Istud & vobis prodesset & nobis. Nam vos quidẽ præter rationem criminati cõperta rei veritate corrigeremini, nos verò cõperto peccato nostro corrigeremur & ipsi. Vobis quidẽ nõ prodest q; criminamini. Nam suppliciũ decretũ est illis qui quoduis ociosum verbum effutiunt, nos verò criminibus istis liberabimur siue falsa sint siue vera. Si falsa, ostendẽtes & probantes ea esse falsa. Si vera, nõ amplius ea faciẽtes. Est enim plurimum necesse, vt qui tãta administrat, multa ignoret, atque adeò ex ignorãtia delinquat. Si nanque domũ quisq; vestrũ habens, & vxorẽ, & liberos, & mãcipia, hic quidem plura, ille verò pauciora gubernans: nihilominus in tam paucis animabus plurimũ subinde contra animi sententiã, siue ignorans siue etiã corrigere quicquã volens, delinquere cogitur: multo magis nobis hoc vsu venit tãtæ multitudini præsidentibus. Quin adhuc amplius multiplicet vos domin°, & benedicat vos paruulos cũ maiorib° : licet enim magna cura & solicitudo ex populi multitudine nascatur, non tamen cessamus orãdo, vt ea nobis cura augeatur, & hæc multitudo crescat, & plurimũ multiplicetur, & infinita reddatur. Nã & patres quãquam ex multitudine liberorũ plerunq; obtũdãtur, nihilomin° tamẽ nullũ ex ipsis amittere cupiũt. Cũcta nobis & vobis paria sunt, & ipsa etiã bonorũ principalia. Non enim nos abũdantius & vos minus de sacra mensa participamus, sed pariter & æquè illã vtrique degustam°. Si verò ego primus, nihil hoc magni fuerit, quãdoquidẽ & apud pueros qui senior est, prim° ad conuiuiũ manũ suam immittit. Veruntamen nihil hinc est prerogatiuæ, sed omnia nobis paria sunt, eadem salus, &eadẽ vita animas nostras coaptans cum eodẽ vtriq; honore datur. Nõ de alio quidẽ ego, de alio verò vos, sed de eodẽ agno participamus. Eundem baptismũ habemus vtriq;, spiritu dignati sumus eodem, ad idem regnũ properamus & luctamur vtrique, fratres ex æquo sum° Christi, omnia nobis sunt cõmunia. vbi ergo est in quo ego excellam? In curis scilicet, in laborib°, in solicitudinibus, in dolore quo vestri gratia premor. At nihil est isto dolore suauius. Nam & mater pro filio suo dolẽs, dolore delectatur, solicita est pro natis suis, gaudet & lætatur super curis suis. Quanquam cura in seipsa amara est, attamen quãdo impenditur pro liberis, multũ habet voluptatis. Cõplures vestrum genui: verumetiam post partũ corripior doloribus. Apud corporales quidẽ parẽtes precedũt parturitionũ dolores, & tũc partus subsequitur: hìc verò ad extremũ vsque suspiriũ dolores sunt, ne qua etiam post partum fiat abortio: atq; ita desiderio obtundor ego. Nam etiã si alius quisquam est plerunque qui genuit, ego tamẽ curis rũpor. Neque enim ex nobisipsis generamus, sed totũ est gratiæ dei. Si ergo vtrique per spiritum generamus, non peccauerit aliquis, si & eos qui à me nati sunt, illius, & eos qui ab illo meos esse dixerit. Hæc itaq; omnia considerate, & manus porrigite, vt gloriatio nostra sitis, & nos vestra in die domini nostri Iesu Christi: quam contingat nos omnes cum fiducia videre in Christo Iesu domino nostro &c.

Homilia V.

Fidelis est autem dominus, qui stabiliet vos & custodiet à malo. Confidimus autem per dominum de vobis, quòd quæ præcipimus vobis, & faciatis, & facturi sitis. Dominus vero dirigat corda vestra in dilectionem dei & patientiam Christi. Neque oportet nos totum sanctorum orationibus cõmittentes ocioſos esse & malitiæ attendere, neminémq; iuuare, neque rursus quę bona sunt operatos, auxilium illud contemnere. Nã plurimum potest, & magna est precatio quę pro nobis fit, sed quãdo & nos cooperamur. Quapropter & Paulus posteaquam pro illis precatus est, rursus authoritatem ex promissione inducens dicit, fidelis est autem dominus qui stabiliet vos, & custodiet à malo. Si enim elegit vos ad salutem, non fallet, neq; perire vos permittet. Ne verò per ista ad desidiam eos inducat, & ipsi totum dei esse putãtes obdormiant, vide quomodo & ab ipsis cooperationẽ expetat, dicens: Confidimus autem per dominum de vobis, q; quæ præcipimus vobis, & faciatis, & facturi sitis. Fidelis quidẽ est deus, inquit: & quia salutem promisit, omnino saluabit, sed quẽadmodũ promisit. Quomodo promisit? Si voluerimus, & audierimus ipsum, nõ simpliciter, neque ociosi velut ligna & lapides. Bene verò illud, confidimus per dominũ, posuit: quasi dicat, benignitati ipsius credim°. Rursus eos reprimit, totũ ad deum applicãs. Nam siquidẽ dixisset: Confidimus autẽ per vos, fuisset quidẽ magnum encomiũ, verum interea non ostendisset illis omnia in deũ esse reiicienda. Si verò dixisset: confidimus autẽ per dominum, quòd custodiet vos, & non adiecisset, de vobis: &, quòd quæ præcepimus vobis, & faciatis & facturi sitis, ociosiores eos ac pigriores reddidisset, ex eo q; totũ in diuinã potentiã coniecisset. Nam oportet quidem totum in deum proiicere, sed ita vt &ipsi operemur, & labores & certamina aggrediamur. Et ostendit, q; tametsi virtus duntaxat ad saluandũ sufficisset, nihilominus oportere illam & perseuerantẽ, & nobiscũ donec ad nouissima vsque suspiria perueniamus præsentẽ esse. Dominus verò, inquit, dirigat corda vestra in dilectionẽ dei, & in patientiã Christi. Rursus eos laudat, &precatur simul, curam ac prouidentiã suam declarãs. Quoniam enim ad increpationem erat migraturus, corda eorũ istis velut oleo prælinit, nempe quod dicit, confidimus autẽ quòd obedietis, & quod orationes eorũ expetit, & q; rursus illis innumera bona imprecatur. Domin° verò, inquit, dirigat corda vestra in dilectionẽ dei. Sunt enim multa quæ à dilectione dei deflectũt & abducũt, & multa diuerticula quæ illinc extrahũt, primũ quidẽ mãmonæ, velut impudẽtes quasdam manus animæ nostræ iniiciẽtis, & potẽter ac tenaciter corripientis, & inuitos quoque abducẽtis & trahentis, deinde vanæ gloriæ studium, & afflictiones sępenumero & tentationes subuertunt. Quapropter quasi flatu quodã diuino auxilio egemus, vt velũ nostrũ velut vehementi quodam vento ad dilectionẽ dei trãsmittatur. Etenim ne mihi dicas, diligo deum, etiã plus quàm meipsum,

Universidad de Deusto Biblioteca

ipſum, Verba ſunt iſta. Oſtẽde hoc ipſis operibus. Si diligis eũ plus q̃ teipſum, dilige plus q̃ argentum: & tũc credã, ꝙ & plus q̃ teipſum illũ diligas. Cum verò pecunias propter deum non contemnas, quomodo teipſum cõtẽnes? Quid verò pecunias dico? Qui auaritiam non contẽnis, quod tamẽ etiã ſine præceptis dei facere oportebat, quomodo contẽnes teipſum? Et in patientiã, inquit, Chriſti. Quid eſt, in patientiã? Vt patiamur quemadmodũ ille paſſus eſt, aut vt eadẽ faciamus, aut vt cũ patientia ipſum expectemus: hoc eſt, vt prõpti & parati ſim⁹. Quoniã enim multa pollicitus eſt, & ipſe venturus eſt ad iudicandũ viuos & mortuos, vt præſtolemur eum, & patiẽtes ſimus. Vbi verò patientiã dicit, ibi omnino afflictionem innuit. Hoc enim eſt diligere deum, ipſius gratia pati, & nihil turbari. *Præcipimus autem vobis fratres in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubducatis vos ab omni fratre qui inordinatè ambulat, & non ſecundum traditionem quam accepit à nobis.* Hoc eſt, non nos iſta dicimus, ſed Chriſtus. Nã hoc eſt quod dicit, in nomine dñi noſtri IeſuChriſti. Terrorẽ præcepti declarat quod per Chriſtum præcipit: igitur Chriſtus præcepit, vt nuſquã ocioſi ſim⁹, Vt ſubducatis vos, inquit, ab omni fratre. Ne mihi diuitem obiicias, neq; pauperẽ, neq; ſanctũ aliquẽ: cõfuſio eſt iſtud & indigeſta diſſolutio. Ambulat, inquit: hoc eſt, viuit. Et nõ ſecundũ traditionẽ quã accepit à nobis. Traditionẽ dicit, quæ per opera eſt, & dominus ſemper illã traditionem vocat. *Nam ipſi ſcitis quomodo oporteat imitari nos, quoniam non inordinatè egimus inter vos, neque gratis panẽ comedimus à quoquã.* Quanquam ſi comediſſet, gratis tamen nõ comediſſet. Di-
Mat.10.b & Luc. 10.b. & 1.Timot. 5.c gnus eſt enim, inquit, operarius mercede ſua. *Sed cum labore & ſudore nocte ac die operãtes, ad hoc, ne quenquã veſtrum grauaremus, nõ quod poteſtatẽ non habeamus, ſed vt noſipſos formã exhiberemus vobis ad imitandũ nos. Nam cũ eſſemus apud vos, hoc vobis præcipiebam⁹, vt ſi quis nollet operari, is neq; ederet.* Vide quomodo in priore quidẽ epiſtola, blãdius admodũ de iſtis ſermocinetur, vt quãdo di-
1.Theſ.4. cit: Obſecramus autẽ vos fratres, vt magis abundetis & in hoc incũbatis: & nuſquã dicit, præcipimus, neque in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, quod terribile erat & cũ periculo coniunctũ: ſed vt abũdetis, inquit, & in hoc incũbatis, id quod erat ad virtutem incitantis, vt cum decoro, inquit, ambuletis: hîc verò nihil tale, ſed ſi quis operari non vult, inquit, neque edat. Si eñ Paulus operãdi neceſſitatẽ nõ habẽs, ſed ociandi poteſtatẽ, quíq; tantũ opus adminiſtrandũ ſuſcepit: nihilomin⁹ operatus eſt, & nõ vulgariter ac leuiter operatus, ſed nocte ac die, vt & aliis ſuppeditare poſſet, multo magis alios oportebat hoc facere. *Audimus enim quoſdam ambulantes inter vos inordinatè, nihil operãtes ſed curioſe agentes.* Iſtud hîc dicit: Illic verò in
1.Theſ.4. c. Act.20. g. priore epiſtola, Vt cũ decoro, inquit, ambuletis erga extraneos. Cur hoc? Forſan nihil dum tale ab illis factũ erat. Nã alibi laudãs dixit, Beatius eſt dare q̃ accipere. Illud verò, Vt cũ decoro ambuletis, nõ de inordinata diſſolutione eſt: quapropter & ſubiũxit, vt nullius indigeatis. Hîc verò ad aliã neceſſitatẽ ponit, vt quod honeſtũ eſt & bonum erga quoſuis, faciant. Progreſſus nanq;, ne defatigemini, inquit, in benefaciendo. Nam omnino neceſſe eſt, vt curioſus ſit, qui cũ operari poſſet, ocioſus eſt. Eleemoſyna verò ſolis illis datur qui manuũ ſuarũ operatione & labore ſibiipſis victũ ſufficere nequeũt, aut illis qui alios docent, & toti ad doctrinæ ſermonẽ dediti & occupati

A ſunt. Non enim os, inquit, obturabis boui trituranti. *1.Cor.9.b et.1.Tim. 5.c* &, dignus eſt operari⁹ mercede ſua. Itaq; ne hîc quidem ocioſus eſt, ſed operationis eiúſq; magnæ mercedẽ accipit. Ocioſum verò orare, & ieiunare nõ eſt opus manuũ. Operationem nanq; hîc dicit, quæ per manus fit. Et ne tale quicquã ſuſpiceris, ſubiũgit, nihil operãtes ſed curioſè agẽtes. *His autem qui eiuſmodi ſunt præcipimus, & obſecramus per dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ.* Quoniã vehemẽter reprehenderat, mitiorem volẽs reddere ſermonẽ, ſubiũxit, per dominũ, rurſus & authoritatẽ & terrorẽ adiũgens: *Vt cum quiete operãtes ſuumipſorũ panem edant.* Quãobrem nõ dixit, Si verò *vel, ſi verò ordinatè ſe geſſerunt nutriantur à vobis?* ordinatè ſe non geſſerint, non nutriãtur à vobis? Sed vtraq; exigit, vt & in quiete ſint, & operẽtur. Suumipſorum panẽ, inquit, edant nõ alienũ. *Vos verò fratres ne defatigemini in benefaciendo.* Vide quomodo confeſtim
B rupta ſint paterna viſcera. Non potuit vlterius increpationẽ producere, ſed rurſus eorũ miſertus eſt. Et vide cũ quãta prudẽtia. Nõ dixit: Verũtamẽ ignoſcite illis donec corrigantur, ſed quid? Vos verò ne defatigemini in benefaciendo. Subducite quidẽ vos ab illis, inquit, & increpate eos, attamẽ ne cõtẽnatis fame pereuntes. Quid igitur, inquis, ſi copiam alimẽti apud nos habẽs ocioſus permãſerit? Ad hoc, inquit, placidũ ac mite pharmacũ dedi, nempe, vt ſubducatis vos ab eo: hoc eſt, nullam illi fiduciã hui⁹ faciatis, oſtendite vos iraſci. Non exiguũ hoc eſt. Talis enim fit ad fratrẽ increpatio. Siquidem vere correctũ volumus, ne ignoremus correptionis modos. Nam dic mihi: Si carnalẽ haberes fratrẽ, an cõtemneres eum & negligeres fame tabeſcentem? Ego quidẽ nõ puto. Attamen & corrigeres eum. *Si verò quis nõ obedit ſermo-*
C *ni noſtro per epiſtolam.* Nõ dixit, ſi quis nõ obedit, mihi non obedit. *Hunc indicate.* Nõ modica eſt iſta inſtructio. *Ne commercium habeatis cum illo.* Deinde rurſus: *Vt pudore ſuffundatur.* Et non permittit eos vlterius progredi. quẽadmodum enim cũ dixiſſet: ſi quis nõ operatur, neq; comedat, veritus ne fame pereat, ſubiunxit: Vos verò ne defatigemini benefaciẽdo: ita & cũ dixiſſet, Subducite vos, & ne cõmercium cũ illo habeatis, veritus ne hoc ipſum è fraternitate illũ excîdat, (Qui enim animũ deſpondet, niſi aliquid fiduciꝫ recipiat, mox perit,) ſubiũxit: *Et non vt inimicũ eum habeatis, ſed admonete vt fratrem.* Per hoc vtraq; declarat. Quod & magnũ aduerſus illum ſupplicium præſcripſerit, eo ꝙ fiducia eũ priuat. Si enim probro dignũ eſt accipere, etiã ſi cum multis ſit qui accipit, ſi quãdo & increpantes præbuerint, & ſeſe ſimul ſubduxe-
D rint, quãti probri fuerit iſtud? quàm validũ ad mordendum accipientis animũ? Si enim qui dũtaxat cũctabundi dant, aut murmurantes incendunt accipiẽtes, (neq; enim mihi de impudẽtibus mẽdicis dicas, ſed de fidelibus,) ſi cũ increpatione daturi fuiſſent, quid nõ effeciſſent? Quod ſupplicium non adæquaſſent? Nos nõ ita, ſed mendicos nõ aliter vituperam⁹ & auerſamur, quàm ſi maximã nobis iniuriã intuliſſent. Non das, vt quid & moleſtus es? Admonete, inquit, vt fratres: nõ vituperate vt inimicos. Qui fratrẽ admonet, nõ publicè hoc facit, nõ oſtẽtat cõuicium, ſed priuatim, & cũ multa attẽtione & dolore, & animi moleſtia, lachrymãs & lugẽs. Ex fraterna itaque mẽte præbeamus, ex fraterna volũtate admoneam⁹, nõ tanquã dolentes propterea quòd dandũ ſit, ſed velut ideo dolentes quòd ille præceptum trangreſſus eſt. Alioqui quid proderit? Nam etiã ſi dando vituperas,

tuperas, perdis tamẽ largitionis iucunditatem. Quãdo verò ne das quidem & tamẽ vituperas, quãto ma- A lo non afficis miſerum illũ & calamitoſum? Acceſſit tanquam miſericordiam inuenturus apud te, accepta verò letali plaga abſcedit, magis etiam illachrymãs. Si nanq; propter penuriam mendicare cogitur, propterea verò ꝙ mendicat vituperatur, vide quantum vituperatores iſtos ſupplicij maneat. Irritas factorem eius. Nã dic mihi: Ipſe permiſit eum tui gratia pauperem fieri, vt tibi copia eſſet illum curandi: & tu eum qui propter te eget, vituperas? Quantæ improbitatis ſunt iſta? Quantæ ingratitudinis eſt hoc factum? Admonete, inquit, vt fratres: vt ſimul dando admoneamus iuſſit. Quòd ſi nõ dantes etiam vituperauerimus, quꝫ erit nobis excuſatio? *Ipſe autem dominus pacis det vobis pacem ſemper omnibus modis.* Vide quomodo cũ quæ facienda ſunt imperat, oratione illa obſignet, quaſi quædam depoſitorum ſignacula ponens precationẽ B & ſupplicationem. Det vobis, inquit, pacẽ omnibus modis. Quoniam enim fieri poterat, vt ex iſtis naſcerentur diſſidia, ſiquidem illi intractabiliores & aſperiores redderentur, iſti verò non amplius talibus pariter attenderent, non abs re nunc iſtud imprecatus eſt. Det vobis, inquit, pacẽ ſemper. Nã hoc eſt quod quæritur, vt ſemper illam habeamus. Quid eſt, omnibus modis? Ne vllo pacto contentionis ſit occaſio. Pax enim vbiq; bona eſt, quandoquidem & erga ex-
Rom.12.d traneos. Nam audi ipſum alibi dicentem: Si fieri poteſt, quantum in vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habete. Nihil enim adeò eſt ad ea quꝫ exequi volumus accõmodum, atq; paci eſſe deditũ & quietum, & ab inimicitia liberũ, & nullum habere hoſtẽ. *Dominus ſit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu Pauli: quod ſignum eſt in omni epiſtola. Ita ſcribo. Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus vobis, Amen.* Hoc dicit ſe C in omni epiſtola ſcribere, ne cuiquam liceat ipſas epiſtolas ſubſcriptione tanquam magno poſito ſigno & indicio adulterare. Salutationem verò vocat precationem, oſtendens eos cuncta ſpiritualia tum feciſſe, & quando ſalutatione opus habebant, cũ fructu rem iſtam fuiſſe, & precationem non ſimpliciter eſſe amicitiæ ſymbolũ. Ab iſta verò cœperat, & rurſus in eandem deſiit. Ingentibus muris quæ dicta ſunt, vtrinq; communiens, tuta locauit fundamenta, & conſummationem quoq; tutam & ſecuram impoſuit. Gratia
Sup.1.a vobis, inquit, & pax: & rurſus, Gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit cũ omnibus vobis, Amen. Hoc & do-
Matt.28. d. minus pollicitus eſt dicens diſcipulis: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummatio- D nem ſeculi. Sed hoc fit, quando nos voluerimus. Non enim omnino nobiſcum eſt, quando nosipſos porrò ſubducimus. Vobiſcũ, inquit, ſemper ero. Ne repellamus itaq; gratiam, vt ſubducatis vos, inquit, ab omni fratre inordinatè ambulante. Magnum tunc erat hoc malum, nempe à plenitudine & conſortio fratrũ diuelli ac ſegregari. per hoc ergo vindictã de omnibus ſumit, quemadmodũ & alibi Corinthiis ſcribens
1.Cor.5.d dixit: Cum tali, inquit, ne cibum quidem ſumite. Sed nunc complures illud non adeò magnum eſſe putãt, ſed omnia cõfuſa ſunt & corrupta, cum adulteris, cũ ſcortatoribus, cum auaris temerè, & cum quibuſuis cõmiſcemur. Si ab eo ſubduci nos oportet, qui ocioſè duntaxat alitur, quanto magis ab aliis? Et vt diſcas quàm fuerit terribile à congregatione fratrũ ſeparari, & quantum ferant lucri qui caſtigationẽ animo be

A neuolo ſuſcipiunt, audi quomodo habuerit ille qui peccato ſuo erat inflatus, qui ad extremã malitiã deuenerat, qui fornicatione fornicat⁹ fuerat, qualis nec inter gentes nominatur, qui ſuſceptũ vulnus non ſentiebat. (Ea quippe eſt peruerſionis hyperbole.) Iſte igitur talis, ita eſt flexus & repreſſus, vt Paulus poſtea dixerit: Sufficit ei qui huiuſmodi eſt, correptio iſta *2.Cor.2.b* quæ eſt à pluribus: itaq; facite vt abundet in illũ charitas. Quemadmodũ enim membrum à reliquo corpore diuulſum, ita tũc erat à fratribus ſegregari. Quꝫ verò huius cauſa? Et vnde erat iſtud tum adeò terribile? Quoniam & cum ipſis eſſe magnum bonum illis habebatur. Quemadmodum enim qui iiſdem habitant ædibus, & ſub vno patre degunt, vniúſq; menſæ conſortes ſunt, ita tunc in ſingulis habitbãt eccleſiis. Extra tantam itaq; charitatem excidere, quãtum putas malum fuerit? Nũc verò nihil videtur eſſe magni, B propterea ꝙ neq; ſi quando ſimul adunati ſumus, magni quicquam putatur. Quod tũc ſupplicij loco erat, illud nũc propter multum charitatis algorem etiam præter ſupplicium fit, & alius ab alio temerè & frigiditatis gratia ſubducimur. Nam omnium malorum cauſa eſt, ꝙ nulla eſt charitas. Hoc omnia diſſoluit, & quꝫ in eccleſia grauia fuerũt & illuſtria, in quibus exultare & gloriari debebamus, demolitum eſt. Magna eſt doctoris fiducia, ſi quando ex propriis virtutibus diſcipulos increpare poterit. Quapropter & Paulus dixit: Scitis eñ ipſi quomodo nos imitari oporteat, *Hic.ſup.b* & vita magis debeat prꝫſtare doctor q̃ ſermone. Nemo verò putet iſtud eſſe iactantiæ. In neceſſitatem quippe adactus hoc locutus eſt, & ad communẽ vtilitatem. Quoniam non inordinatè nos geſſimus, in- *Ibidem.* C quit, inter vos. An nõ ex eo vides animi modeſtiam? quam largitionem vocat, & * conſtantem decori cõ- ** καὶ εὐταξίαν.* ſeruationem? Nõ inordinatè nos geſſimus, inquit, inter vos, neq; gratis panem manducauimus. Oſtendit hîc eos & pauperes forſan fuiſſe. Et ne mihi dixeris pauperes † fuiſſe.] Nam de pauperibus & de iis loqui- *† nõ fuiſſe. Germ.* tur, quibus neceſſaria alimonia non aliter ſuppetebat quàm ex labore manuum. Non enim dixit, vt à patribus ſuis habeant, ſed vt operantes ſuum ipſorum panem manducẽt. Si enim ego, inquit, præco ſermonis doctrinæ timebã grauare vos, multo magis qui vos nulla in re iuuat. Nam hoc verè eſt oneri eſſe. Onus autem eſt, quando quis non cum multa animi promptitudine largitur. Verum non hoc innuit, ſed ꝙ nulla facultate fuerint. Qua nanq; ratione non operaris? Manus tibi deus in hoc dedit, nõ vt ab aliis accipias, D ſed vt aliis des. Dominus vero, inquit, ſit vobiſcum. Hoc poſſumus & nobiſipſis imprecari, ſi quæ domini ſunt fecerimus. Audi quippe quid diſcipulis ſuis dicat Chriſtus: Euntes, inquit, docete omnes gentes *Mat.28.d* baptizãtes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunq; præcepi vobis. Et ecce ego vobiſcũ ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi, Amen. Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi, ſi iſta omnino feceritis. Quòd enim non ſolum iſtis promiſerit, ſed & illis qui veſtigia ipſorum ſubſequuntur, ex eo liquet ꝙ dicat, vſq; ad conſummationem ſeculi. Quid ergo ad eos dicit, qui doctores non ſunt? Quiſque veſtrum, ſi volet: doctor eſt, etſi non alterius, tamen ſuiipſius. Doce teipſum primum. Si docueris omnia quæcunq; Chriſtus præcepit ſeruare, & per hoc multos habebis æmulatores.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quemadmodum enim lucerna, quando ipsa illustris A
est, innumeras alias incendere potest, extincta verò
neq; seipsam illuminat, neq; alias lucernas incendere
valet: ita habet & vita munda. Si lumen quod in no-
bis est splendidum fuerit, innumeros tam doctores q̃
discipulos velut archetypo proposito faciemus. Ne-
que enim ita quę à me dicuntur auditoribus prodes-
se possunt sicut vita nostra. Etenim sit vir quispiã deo
clarus, & virtute illustris, & vxorem habens, (nam po
test deo placere etiam qui vxorẽ habet & liberos, &
famulos, & amicos) an iste non multo magis q̃ ego
cunctis prodesse poterit? Nam me quidem semel atq;
iterum in mense, vel ne semel quidem, audiẽtes, quę-
cunq; audierint, forsan vsq; ad ecclesiæ limen cõser-
uantes confestim amittunt, vitã verò illius indefinẽ-
ter videntes magna lucrantur. Quando enim vitupe-
ratus non vicissim vituperat, an non prope mãsuetu- B
dinis suæ pudorem ac reuerentiam in animum vitu-
perantis infigit & insculpit? Etsi nõ statim vtilitatem
acceptam fatebitur, propter iram, vel dedecoris me-
tum, vel pudorem, nihilominus tamẽ mox sensum il-
lius accipiet. Est autem impossibile, vt homo conui-
ciator, etiam si bestia sit, patienti cuidam & iniuriarũ
toleranti adiunctus, non cum magno lucro discedat.
Bona nanque etiam si non faciamus, nihilominus ta-
men laudamus omnes & admiramur. Mulier rursus si
viderit virum mansuetum, plurimum lucrabitur sem-
per illi coniuncta. Pari ratione & filius. Potest ergo
1.Thes.5.b vnusquisq; doctor fieri. Etenim ædificate, inquit, vos
inuicem alius aliũ, quemadmodũ & facitis. Nam dic
mihi, Obtigit damnũ aliquod domui tuæ? Vxor tur-
batur, tanquã imbecillior, & magis mundana, & sum-
ptuosior, & ornãdi studiosior: vir verò si philosophus C
fuerit, & damni contẽptor, & illam cõsolatur, & sua-
det vt fortiter ferat. An nõ ille, dic quæso, multo ma-
gis proderit q̃ nostri sermones isti? Etenim facile est
de patientia dicere: facere verò, si quando in necessi-
tate constituti sumus, cuiuis difficile est. Quapropter
magis ab ipsis operibus corrigi solet humana natura,
& tanta est virtutis excellentia, vt & seruus plerunque
vniuersæ domui cũ ipso hero prosit. Neq; enim fru-
stra neq; temerè illis cõtinuè virtutis studiũ præcipit
Paulus, & exigit, vt heris suis morigeri sint, non tantũ
curans quomodo dominis ministretur, quantum ne
sermo dei & doctrina blasphemetur. Quãdo verò nõ
blasphematur, statim & admirationi habetur. Et noui
†dominos complures †domos, quæ] plurimũ lucri ex seruorum
qui]Ger. virtute ceperũt. Si verò seruus qui sub potestate con- D
stitutus est dominũ suum corrigere potest, multo ma
gis poterit domin⁹ corrigere seruos. Participate me-
cum, obsecro, in isto ministerio. Ego cũ omnibus in
cõmuni sermocinor, vos separatim vnicuiq;, & quis-
que moliatur proximorũ salutem. Quòd enim opor-
teat virũ domui suæ etiam in istis præesse, audi quò
1.Cor.14. mulieres mittat Paulus: Si verò quicquã discere vo-
lunt, inquit, domi viros suos interrogent. Non addu-
cit eas ad doctorem. Quemadmodum enim in litera-
rum exercitiis & studiis, & in disciplinis, sunt docto-
res: ita & in ecclesia. Vult enim doctorem nõ ab om-
nibus interturbari. Quare? Quia magna hinc bona fu
tura sunt. Nõ solum q̃ leuis redditur & facilis docto-
ri labor, sed q̃ & quisq; discipulorum statim impensa
cura doctor euadere potest, eandem habens solicitu-
dinem. Etenim vide quantum ministerium inducat,
vxor domum gubernat, & omnia quæ in domo sunt
curat, ancillis præest, circa manus ipsius versantibus,
puerorũ te patrem vocari facit, prostibulis liberat, ad
castitatẽ opitulatur: œstrum naturę sedat. At vicissim
benefac illi & tu. Quomodo? In spiritualibus manum
porrige. Si quãdo audieris vtilia quędam, illa quem-
admodum hirundines, ore portans domũ abducito,
& ori tam matris q̃ pullorum indito. Quomodo nã-
que absurdum non est, q̃ in aliis quidem priores tibi
vindicas, & capitis locum obtines, in doctrina verò
debitum munus deseris? Præpositum oportet nõ ho-
noribus sed virtutibus subditos excellere. Nam hoc
prępositi est. Illud quidem subditorum est, hoc verò
ipsius prępositi officiũ. Si multo frueris honore, nihil
hoc ad te. Etenim ab aliis accepisti. Si multa virtute
illustris es, illud planè tuũ est. Caput es vxoris, corri-
gat ergo caput reliquum corpus. Non vides quomo-
do caput nõ tantum loco supra reliquũ corpus emi-
neat, quantum prouidẽtia, quasi gubernator quidam
totum ipsum corrigens? Nam in capite sunt tam cor-
poris quàm mentis oculi. Illinc dimanat istis vidẽdi
vis, illinc ratio. Et reliquum quidẽ corpus ordinatur
ad ministrandũ, caput verò ad imperandum positum τὸ ἡγεμονικὸν.
est. Omnes sensus illinc initiũ habent & fontem. Or-
gana vocalia illinc prodeũt, videndi vis, vis odorandi, & omnis tangendi virtus. Etenim neruorũ radix,
& ossium, illic consistit. Vides q̃ caput prouidentia
magis q̃ honore excellat. Ita imperemus & nos vxo-
ribus. Superemus eas, non vt maiorem ab illis exiga-
mus honorem, sed vt illæ maioribus à nobis benefi-
ciis cumulentur. Ostendi nõ modica nobis beneficia
per illas fieri. Verũ si voluerimus in spiritualibus vi-
cem rependere, vincemus nos. Nam in corporalibus
nihil potest à nobis adduci quod illis correspõdeat. C
Quid enim ꝓferetis? Multas pecunias? At illa custos
earũ est. Prouidentia eius huic bono tuo correspon-
det. Atque ea ita opus habes, quòd multi cuncta, quæ
possidebant, propterea perdiderint, q̃ vxorem, quæ
conseruasset, nõ habebant. Sed liberorũ gratia com-
municatis vtriq;, & æquum est vtriusq; beneficium,
imò illa multo laboriosius in istis officiũ habet, perpetuò ferens quod cõceptum est, & pariendi doloribus perfracta. Itaq; in solis spiritualibus potiores habere potes. Ne sit cura quo pacto pecunias acquiramus, sed quomodo animas nobis cõcreditas cum fiducia deo sistamus. Etenim dũ illas corrigimus, nobisipsis plurimũ prosumus. Qui nanq; alium docet,
etiãsi nihil aliud, interea tamen dũ loquitur cõpungitur, vidẽs & seipsum istis esse obnoxiũ, quorũ gratia
reliquos increpat. Itaq; & nobisipsis hoc faciẽtes ꝓfuerimus & illis, & hinc ipsi quoq; domui nostrę: atq;
istud deo etiam prępiuè probatur. Ne defatigemur,
& nostræ ipsorũ & eorum quibus præsumus animarum curã agentes, vt pro omnibus retributionem capiamus, & multis diuitiis onusti ad sanctã ciuitatem
matrem nostram supernam Hierusalem occurramus,
de qua nunquã excidere contingat, sed optima vitæ
conuersatione illustres digni habeamur cum multa fiducia videre dominum nostrum Iesum
Christum, cum quo sit patri simul &
spiritui sancto gloria, imperium,
& honor, nunc & semper,
& in secula seculorum, Amen.

DIVI

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, EPIscopi Constantinopolitani, in epistolam beati Pauli apostoli ad Timotheum priorem argumentum: incerto interprete.

VNVS ex apostoli discipulis Timotheus fuit. Attestatur autẽ & Lucas in Actibus apostolorũ, mirabilis eum fuisse indolis iuuenẽ, cui à fratribus qui Lystris, atque Iconij morarentur, testimonium perhibebatur probitatis atq; virtutis, qui vnà & discipulus fuit, & magister euasit: atque adeò prudẽtia, sapientiáq; præclarus, vt cũ audiret Paulũ absq; circumcisione prædicantẽ, comperisset; vt ille obstiterat Petro eius rei gratia, eligeret nõ modo contrariũ nihil prædicare, verũ id etiã pati. Circuncidit enim eũ, inquit, in eiusmodi ętate, atq; ita illi omne protinus ministerium credidit. Sufficere quidẽ poterat affectus apostoli, miráq; dilectio virũ indicare cuiusmodi fuerit. Quippe & alibi ipsi testimoniũ perhibet, scribens ac dicẽs: Experimẽtũ eius noscitis, quoniã tanquã patri filius, mecũ seruiuit in euangelio. Corinthiisq; rursum cũ scriberet, ait: Misi vobis Timotheũ, qui est filius meus charissimus & fidelis in domino. & iterũ. Videte ne quis eũ contemnat: opus enim domini operatur, sicut & ego. Hebręis quoq; scribẽs, ait: Cognoscitis fratrem Timotheum C
dimissum. Plurimáque multis ex locis, qui diligenter exquiret, inueniet beneuolẽtię ac dilectionis indicia, ea etiam quę nunc vsque fiunt miranda, ipsius confidentiam ac virtutẽ ostendere facillimè possunt. Verum enim si quis curiosè perquirat, quid sit cur Tito ac Timotheo tantũ ex omni discipulorũ numero scribat, cũ Silas & Lucas probati quoq;, ac mirabili virtute prædi ti fuerint: Ait nanq; ipse cum scriberet, Lucas solus est mecũ: sed & Clemẽs vnus ex comitibus eius fuisse colligitur, cũ de ipso scribat: Cum Clemẽte & cæteris coadiutoribus meis: [non id quidem abre, aut incõgruè faciet.] Cuius ergo rei gratia Tito ac Timotheo tantũmodo scribit? Quòd his iam ecclesiæ gubernacula, curámq; tradiderat: illos verò secũ adhuc circũducebat. Adeò verò erat virtutis excellens insigne, vt neq; adolescentia ipsa impedimento D
esset, idcirco etiã scribẽs ait inter cætera: Nemo adolescentiã tuã contẽnat. & rursum: Adolescentulas, inquit, tanquã sorores. Vbi enim virtutis certa argumẽta præluxerint, omnia †quadrãt,]nihil q; impedimento esse poterit. Nã & cũ de episcopis loqueretur, multáq; dixisset, quę essent in episcopo necessariò requirenda, nusquã cernitur leges de ætate tulisse. Quòd si dixerat, filios habentẽ subditos, & vnius vxoris virũ: nõ idcirco ait, quasi necessarium sit & vxorem habere, & filios: cæterũ si quando forte contigerit ex secuti hominibus aliquẽ ad huiusmodi ordinẽ prouehi, talẽ esse præcepit, qui & domui pręesse, & filiis & omnibus reliquis sciret. Nã qui secularis cum esset, in eis inutilis repertus, quæ ad hanc rem familiarẽ necessariò pertinent, quo pacto illi ecclesiæ cura, regiménq; permittitur? Cur autẽ discipulo, qui iam in magistri

Act.16.a
Galat.2.b Act.16.a
Phil.2.e
1.Cor.4.d
Heb.13.d
1.Tim.4.b
Phil.4.d †Dessi in Veronens.
1.Tim.4.c
Ibid.5.a †excellentia.
1.Tim.3.a

transierat ordinem, hanc epistolã scribit? Nónne antea perficiendus erat, quàm præficiendus ecclesiæ? q̃ si iam perfectus erat, superfluò illi hanc epistolã scribit: sed enim doctrina illi opus erat, non eadẽ qua discipuli instruebãtur, verũ quę magistro pręceptoriq; congrueret. Videas deniq; illum per totam epistolã, doctori congruã inferre doctrinam, statímq; ex ipsis initiis non ait, Ne intendas his qui aliter te docent: sed quid? Vt eis denunciares non docere aliter. 1.Tim.1.a

Homilia prima.

PAulus apostolus Iesu Christi secundum imperium dei Cap.1.
saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ, Timotheo
charissimo filio in fide: gratia & misericordia, & pax
a deo patre, & Christo Iesu domino nostro. Sicut rogaui te vt
remaneres Epheſi, cum irem in Macedoniã, &c. Magna erat profectò apostoli dignitas, magna atq; mirabilis, & vbique cernimus Paulum dignitatis suæ adiicientem causas, non quasi sibimet vsurpet honorem, sed veluti traditum, necessariò exercere cogatur: nam cum dicat seipsum vocatum, ac per volũtatem dei: & rursum alio in loco: Necessitas mihi incumbit. Cúmque 1.Cor.9.c
se in hoc segregatum asseueret, ista profectò omnia ambitionem omnem excludunt, omnémque iactantiam. Nam quemadmodum is qui non sibi traditum à deo honorem vsurpare præsumit, culpari dignissimus est: ita & qui traditum sibi repellere, & à se arcere molitur, aliorum est criminũ reus, infidelitatis scilicet atq; inobedientiæ: hoc deniq; & nunc in principio epistolę ad Timotheum ostendit Paulus, sic dicens: *Paulus apostolus Iesu Christi secundum imperium dei.*

Non dixit hic, Paulus vocatus apostolus: sed, secũdum imperium dei: ne quid enim humanum Timotheus fortasse pateretur, putarétq; illum sibi æquè vt aliis discipulis loqui, idcirco sic cœpit. Vbi verò hoc illi imperauit deus? Inuenimus nẽpe spiritum sanctũ dixisse in Actibus apostolorum: Separate mihi Saulũ Act.13.a
& Barnabam. Porrò vbique dum scribit, apostoli nomen adiungit, vt auditores erudiat, ne humana esse existiment, quæ dicuntur. Qui enim mittitur, quod apostolus sonat, nihil proprium loquitur. & cũ dixisset apostolum, protinus auditoris animum ad eũ qui se miserat, dirigit. Idcirco in omnibus epistolis istud præponit, vt fidem verbis ac doctrinę hinc faciat, dicens: *Paulus apostolus Iesu Christi secũdum imperium dei saluatoris nostri.* Atqui pater nusquam illi hoc imperasse deprehenditur, sed vbiq; Christus ipsum alloquitur, dicens: Vade, quoniam ego in gentes longè emittam Act.22.b
te, & rursus, Cæsari te oportet assistere. Sed profecto Ibid.23.b
quæcunq; filius præcepit, hæc patris esse imperia dicit: quemadmodum & quæ spiritus iubet, ea ad filiũ quoq; referuntur. Ecce enim à patre missus est, & separatus à spiritu, & hoc inquit imperiũ esse dei. Quid †spiritũ habet Veigitur? Nunquid filij imminuit potestatem, dum se apostolum eius, & secundum imperiũ patris missi asronen. forseuerat? Nequaquam. Vide nanq; vt ipsam potestatẽ tè Christo legẽdum.
patris ac filij dixerit esse cõmunem: nam cum dixisset, *Secundum imperium dei saluatoris nostri*: protinus addidit, *Et Christi spei nostræ*. Vide quàm propriè, quàm signãter hæc cognomẽta posuerit. Certè enim Psalmista hoc de patre ait, dicens: Spes omnium finium Ps.64.b
terræ: Et iterum Paulus in alio loco: In hoc enim, in- 1.Tim.4.
quit, laboramus & exprobramur, quoniam sperамus b.
in deo viuo & vero. Necessariò qui doctoris fungitur munere, pericula sustinet, & multo plura q̃ discipuli. Percutiam enim, inquit, pastorem, & dispergen- Zach.13.

Universidad de Deusto Biblioteca

[& Matt. 26. & Mar. 14. c] tur oues. Quoniam igitur iſta rei natura eſt, diabolus vehementius aduerſus eos armatur, maioríq; fertur inſania: quippe cum ex eorum cęde, gregis quoq; detrimenta ſequuntur. Nam qui ouem iugulat, gregem quidem imminuit. Porrò qui paſtorem ipſum de medio tulerit, totum ſimul gregẽ diſſipauit: itaq; minori cum labore maiora detrimenta molitur: atque vna anima cuncta ſimul perdere, atq; vaſtare contendit, atq; ideo illis acrius imminet: quocirca ſtatim ab ipſis initiis ipſius erigit animum. Saluatorem, inquiẽs, habemus deum, & Chriſtum ſpem noſtram. Patimur multa, ſed magna nitimur ſpe, pericula inſidiáſq; perpetimur, ſed ſaluatorem habemus non hominem, ſed deum. Neq; igitur qui ſaluat, infirmus eſt: deus quippe eſt, & quantacunq; pericula fuerint, nos ſuperare non poterunt: neq; ſpes noſtra cõfunditur, Chriſtus enim eſt. His igitur duob⁹ iam adminiculis maximis freti, pericula ferimus, ꝙ ſcilicet aut celeriter liberamur atq; ſaluamur: aut meliori ſpe nutriti, facilè cuncta toleramus. Quid autem cauſæ eſt, ꝙ nuſquam patris ſe apoſtolum dicit, ſed Chriſti? Omnia cõmunia facit. Euangelium quoq; ipſum dei eſſe dicit. Quælibet, inquit, patiamur, nihil ſunt præſentia omnia. *Timotheo * chariſsimo filio in fide.* Et hoc plenum conſolationis eſt: nam ſi tantum fidei oſtẽderat, vt Pauli filius fieret: neq; id ſimpliciter, ſed chariſſimus filius, futurorum quoque maximam fiduciam capit. Quippe fidei hoc proprium eſt, quantumlibet contraria promiſſis facta contingant, nũquam penitus decidit aut omnino turbatur. Sed ecce, inquies, & filiũ, & chariſſimum filiũ dicit, nec tamen eiuſdem ſubſtantiæ eſt. Quid quæſo? Nunquid brutum animal erat? Sed non erat, inquies, ex Paulo genitus. Non ideo tamẽ alterius erat ſubſtantiæ? Nihil minus: cũ enim dixiſſet, filium, idcirco adiecit, in fide, vt quid vellet, apertius exponeret. Id quippe inſinuat, illum & chariſſimum fuiſſe, & ex ſe genitũ: nulla prorſus apparebat in fide diuerſitas. Seruabat per omnia ſimilitudinẽ, quod in humanis quoq; contingere ſolet. Nempe enim eſt filius ſimilis patri, verè longè amplius ac dignius ea ſimilitudo in deo ſeruatur. Quippe in hominibus, etſi eadẽ ſubſtantia eſt, ſed aliis plurimis differunt, colore, habitu, prudentia, tẽpore, voluntate, animi ac corporis motibus exterioribus, atq; aliis plurimis. Longéq; plura ſunt, quæ illos abinuicẽ diſiungunt, quàm quę inuicẽ iungant. Porrò in deo nihil eiuſmodi impedimẽtorum eſt, nihil quod intercipiat omnino eã ſimilitudinem. Quod autem ait, ſecundũ imperium, maioris lõgè efficaciæ eſſe videtur, quàm cum dicit, vocatus. [1. Cor. 4. d] Quẽadmodum & alio in loco ait: In Chriſto Ieſu ego vos genui: hoc eſt, in fide: † chariſſimum verò idcirco addidit, vt diligentiſſimam ipſius ad ſe ſimilitudinem vltra cæteros panderet, & charitatem quam erga illum habebat, ac vehementẽ prorſus affectum. *Chariſsimo*, inquit, *filio in fide.* Iam verò inſpice laudis eminentiam, quemadmodum ipſum non modo filium ſuum, verumetiam chariſſimum filium dixit. *Gratia, miſericordia & pax*, inquit, *à deo patre noſtro, & Chriſto Ieſu domino noſtro.* Quænã verò ratio eſt, cur in cęteris epiſtolis nuſquam miſericordiam imprecatus eſſe deprehẽditur? At id quidem ex nimia indulgentia, & ex nimio amoris affectu. Quippe plurima imprecatur filio, veretúrq; ac timet illi omnia: ita nanq; veretur, vt quod nuſquã alibi fecit, etiam de ſalubritate corporea ad eum ſcriberet, dicẽs: [1. Tim. 5. d] Vino modico

[* γνησίῳ. i. Germano, vero, non adulterino. & ita in ſequentibus hîc repetitis annotabis]

[† Germanum.]

A vtere propter ſtomachũ tuum & tuas frequentes infirmitates. Nẽpe enim doctores longè maxima miſericordia indigent. *A deo*, inquit, *patre noſtro & Chriſto Ieſu domino noſtro.* Et hæc rurſum verba plena ſolatij, maximáque conſolatione referta. Nam ſi pater deus eſt, filiorum profectò curam habiturus eſt: audi enim dicentem Chriſtum, Quis in vobis homo eſt, quem ſi petierit filius panem, nunquid lapidem dabit ei? [Matt. 7. b] *Quẽadmodum*, inquit, *oraui te, vt remaneres Epheſi, cum irem in Macedoniam.* Audi quàm gratè, quàm placidè, quomodo non magiſtri vtitur voce, ſed ſupplicis fermè. Neq; enim dixit, præcepi, neq; iuſſi, neq; admonui: ſed quid? *Quemadmodum*, inquit, *oraui te.* Non tamen ad omnes diſcipulos paſſim affectus iſte ſeruãdus eſt, verum ad eos qui & mãſuetudine & virtute ſunt prędíti: cæterum ad eos qui non ſunt huiuſmodi, neque chariſſimi appellari poſſunt, alia ratione affici neceſ- B ſe eſt: quemadmodum & ipſe ſcribens ait, Argue eos cum omni imperio. [ad Tit. 2. d.] & hîc vide quid ait, Vt denũciares quibuſdam, non vt orares: ſed, vt denunciares nõ aliter docere. Quid hoc quæſo ſibi vult? ita non ſufficiebat Pauli epiſtola, quam Epheſiis ſcripſerat? Nunquid literas fortè contẽpſerant? An verò ante illas literas diſcipulo iſta mandauit? Nẽpe & ipſe in ciuitate hac plurimũ temporis fuerat, in qua Dianæ erat tẽplum: hîc nempe magna illa notáq; certamina perpeſſus eſt: vbi poſtquã ſolutum eſt theatrum, conuocatis, exhortatiſq; diſcipulis, ita demum inde profectus eſt, & rurſus ad eos poſtmodum venit. Dignum verò inquiſitione eſt, an modo illic Timotheũ præſulem cõſtituerit: ait enim, *Vt denunciares quibuſdam non aliter docere.* Non eos notat ex nomine, ne aperta re- C prehenſione impudentiores fierent. Erant autẽ in ea ciuitate ex Iudæis quidã falſi apoſtoli, qui fideles rurſus ad legem conabãtur attrahere, quod ferè in omnibus epiſtolis illis pro crimine obiicit. Faciebãt autem hoc, nõ quaſi cõſcientia impulſi, ſed inani gloria inducti, ꝙ vellent hinc habere diſcipulos, atq; aduerſus beatum Paulũ contenderent, zelóq; ac liuore ducerentur: & hoc eſt quod ait, Aliter docere. *Neque intendere*, inquit, *fabulis & genealogiis interminatis.* Non hîc legem ſignificare voluit, abſit: ſed falſas traditiones, pernicioſáq; dogmata. Quippe ex hoc colligitur, pleroſq; ex Iudæis in his quę inutilia ſunt, ſermonẽ omnem conſumere ſolitos, auos & proauos dinumerãtes, vt ſcilicet peritiæ multæ atq; ſcientiæ opinionẽ ſibi conquirerent. *Vt denunciares*, inquit, *quibuſdam non aliter docere, neque intendere fabulis, & genealogiis intermina-* D *tis.* Quid eſt, interminatis? Finem ſcilicet nullum, nullámq; vtilitatem habentibus, aut perceptu difficilibus. Vidiſti quomodo huiuſmodi quęſtiones culpat, ac reſecare cõtẽdit? Vbi enim fides eſt, nulla quęſtionis neceſſitas eſt. Vbi nihil oportet curioſè perquirere, quid opus eſt quæſtione? Quęſtio nẽpe fidẽ tollit. Qui enim quærit, nondũ inuenit. Qui quærit, credere difficilè poteſt: idcirco inquit, Nõ vacemus huiuſmodi quæſtionibus: nam ſi quęrimus, id fides nõ eſt. Fides enim animũ cogitationẽq; facit cõquieſcere. Sed inquies, quomodo igitur Chriſtus: Quærite, inquit, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis: [Matt. 7. a & Luc. 11. b.] &, Scrutamini ſcripturas, quoniã in eis putatis habere vitam æternã? [Ioan. 5. f] Nempe illic quod ait, Quęrite, poſtulationes intelligi vult, vehemẽnſq; deſideriũ. Porrò quod ait, Scrutamini ſcripturas: nõ quęrẽdi labores inferre voluit, ſed potius arcere: ait enim, ſcrutamini ſcripturas: hoc

ras:hoc

ras: hoc eſt, vt illarum per omnia diligentiã exactiſſimam diſcerent. Scrutari nanq; iuſſit, non vt ſemper quæramus, ſed vt inquirere deſinamus: & ritè ait, *Vt denũciares quibuſdam non aliter docere, neque intendere fabulis & genealogiis interminatis, quæ præſtant quæſtiones magis quàm ædificationẽ dei, quæ eſt in fide.* Cõgruè * diſpenſationẽ dei appellauit. Magna nẽpe ſunt, quæ dare nobis voluit deus, ſed nõ capit anima diſpenſationũ ipſius magnitudinẽ. Fide igitur ad iſtud opus eſt: ea enĩ animarũ medicamentũ maximũ ac ſaluberrimũ eſt. Quæſtio igitur dei diſpenſationi cõtraria eſſe perhibetur. Quid enĩ fides ipſa efficit, ac molitur in nobis? vt ſcilicet ipſi⁹ beneficia gratè ſuſcipiam⁹, euadamúſque meliores. Nõ permittit de re vlla cõtendere aut ambigere, ſed requiẽ ab his omnib⁹ pręſtat. Quæ enĩ fides peragit atq; ædificat, ea quęſtio prorſus euertit. Cur id quæſo? Quia inquirendi nullum finẽ facit, & fidem prorſus eliminat. *Neque intendere*, inquit, *fabulis & genealogiis interminatis.* Sed dices, Quid, quæſo, genealogię nocere poterũt? Admonuit Chriſt⁹ per fidẽ oportere ſaluari, illi cõtrà quæſtiones mouebant dicentes, hoc nõ ita ſe habere. Quia enim ſentẽtia præſentis tẽporis erat, euentus verò ſententiæ futuro ſeculo reſeruatur, fide opus erat. At verò illi legalibus obſeruationibus præuẽti, fidei impedimẽto erãt. Arbitror autẽ illum hoc in loco etiam gentiles ſignificare voluiſſe, cum dicit: *Fabulis & genealogiis.* quippe cum illi deorum ſuorum ſeriem enumerarent.

[* οἰκονομίαν i. ædificationẽ, diſpenſationem.]

Morale.

Non igitur intendamus quęſtionibus: fideles enim ideo vocati ſumus, vt his quæ dicũtur, ſine vlla hæſitatione credamus, vt nihil omnino dubitemus: nã ſi humana eſſent quæ dicũtur, oporteret ea meritò diſcuti: ꝙ ſi diuina ſunt, honorãda ſolummodo atq; credenda cenſentur: ſin verò non crediderimus ea, neq; †dei eſſe ſciemus.] [† deũ eſſe credemus.] Quo enĩ pacto noſti, quia deus eſt, cum ab eo cauſas rationéſq; requiras? Nam ꝙ deum nouerimus, iſtud primũ argumentum eſt, ſi omnibus quæcunq; ille dixerit, abſq; argumentis probationibúſq; credamus: hoc & gentiles nouerunt. Credebãt enim diis, & certè ſine argumẽto ac probatione dicẽtibus. Quid quæſo illi credebant? Deorũ ſcilicet eſſe nepotes. Vides vt & gẽtiles hoc nouerĩt? Et quid me dicere neceſſe eſt de deo, diuiníſq; rebus? In homine quoq; eos hoc feciſſe manifeſtum eſt, ſeductore atq; [† αὐτὸς ἔφα] mago, Pythagora ſcilicet, †hoc ille dixit:] atq; in templis ſupernè ſilẽtium inſcriptum eſt, continebátq; digito os, & labia comprimebat, prætereũtes omnes ſilentij admonens. An verò illa honeſtiora, ꝗ noſtra ſunt, vt in illorum comparatione ridicula eſſe noſtra putẽtur? Gentiliũ nempe inuenta, atq; inſtituta meritò diſcutiuntur: eiuſmodi enim ſunt, quę pugnas cogitationum, & concertationes diſceptationéſq; indicãt. At verò noſtra ab his omnibus lõgiſſimè remota ſunt, & nimium quidẽ conſequenter: illa enim humana adinuenit ſapientia, hæc autẽ gratia ſpiritualis edocuit: illa fatuitate atq; amẽtia plena ſunt, hæc autem ſunt veriſſimæ ſapientiæ dogmata. Illic neq; diſcipulus neq; magiſter eſt, verũ omnes quæſtionibus certãt, ſiue diſcipulus ille, ſiue magiſter ſit. A quo igitur illi diſcere poſſunt? Nẽpe enim qui addiſcere cupit obtẽperare debet, non corrixari: credere, non ratiocinari. per fidẽ enim veteres omnes deo placuiſſe docentur, abſque illa cuncta ſoluuntur in nihilum. Et quid de cœleſtibus dicã? etiã ſi terrena ſcrutemur, in-

A ueniemus ea fide tanquam vinculo contineri: neque enim cõmercia vlla, neq; artes, neq; aliud quippiam ſine illa eſſe poteſt. Sin verò hîc, vbi mendacij plena ſunt oĩa, ea opus eſt: multo magis in illis, quæ diuina ſunt. Hanc igitur arripiamus oẽs, huic ſtudeamus: ita enim omnia pernicioſa dogmata ex anima noſtra ꝓcul eliminabimus, geneſin ſcilicet ac fatũ. Si enim reſurrectionẽ credideris atq; iudiciũ, omnia huiuſmodi ex animo eiicere poteris. Crede deũ eſſe iuſtũ, nec credes eſſe iniuſtã geneſin. Crede deũ eſſe, qui cuncta prouideat: nec credes eſſe geneſin, quæ cũcta cõtineat. Crede ſuppliciũ eſſe & regnum, & credere deſiſtes eſſe aliquid geneſin, quæ liberũ arbitriũ tollat, & nos violẽter neceſſitati ſubiiciat. Ne ſemines, neq; plantes, neq; milites, neque aliud omnino quid agas: Prorſus enim velis nolis, vẽtura ſunt quę geneſis ipſa B præfixerit. Quid iã nobis orare opus eſt? Quid Chriſtianus effici cupis, ſi geneſis eſt? Neque enim niſi ſis, crimini eris obnoxi⁹. Vnde igitur artes? A geneſi? Ita ſanè, inquies. Sed illi fato præfixũ eſt, vt ſapiens cum laboribus fiat. Oſtẽdas igitur aliquẽ, qui abſq; laboribus didicerit artẽ: adeò nõ ſunt iſta geneſi, ſed laboribus adſcribenda. Vnde igitur ille diues eſt? inquies, quia ſceleribus ac nequitiis plenus, paternæ hæreditati ſucceſſit. Alius verò, cũ quotidie innumeris laborib⁹ exerceatur, in extrema perdurat inopia. Hęc enĩ iugiter exercẽt oẽs, ſolis de diuitiis & paupertate verba mouẽtur, nihil de vitiis atq; virtutibus. Verũ hoc interim omittamus, illud potius ꝓſtẽde, an aliquis ſtudioſus ac prob⁹ per diligentiã euaſerit mal⁹, ſiue negligẽs quiſpiã bonus per deſidiã factus ſit. Nẽpe enĩ ſi quid habet viriũ fatũ, in his quę ſunt maxima, quã- C tũ poſſit oportebat oſtẽdere, ſcilicet in virtute ac vitiis, nõ in opib⁹ ac paupertate. Sed vnde, inquies, ille cõſeneſcit morbo, ille verò in ſanitate ꝑdurat? Vnde ille prob⁹, alter verò reprob⁹ eſt? Vnde illi res ex ſentẽtia prouenit, alij verò innumera quotidie obſiſtunt impedimẽta? A fato remoue animũ, & hęc omnia diligenter agnoſces. Crede deũ eſſe, qui prouidẽtia ſua cũcta diſponit: & ſcies iſta apertiſſimè. †Sed nę dicturus es:] [† Sed non poſſum, dices.] Non enim permittit rerum cõfuſio ſuſpicari prouidentia res humanas agi. An verò iſta dei opera dicẽda ſunt? Quo pacto credere poſſum deũ, cum ſit ſummè bon⁹, luxurioſo inquinatóq; ſcęlerib⁹, & auaro pecunias largiter dare, & bono cuiq; ſubtrahere? Vnde vis credã? Nẽpe enĩ ex reb⁹ ipſis fides elicitur. Rectè tu quidẽ. Nõ igit̃ illa geneſis ſunt? Ita, inquies. Iuſtę an iniuſtę? Iniuſtę prorſus. At hãc oro quis fecit? D Deus? Non, inquies, ſed infecta eſt. Et quánã ratione infecta cũ ſit, iſta operatur? Hęc enĩ cõtraria ſunt. Nõ igitur iſta dei omnino ſunt. Inquiram⁹ ergo, qui fecit cœlũ? Geneſis, inquies. Quis terrã, quis mare, quis anni tempora, quis deniq; hæc oĩa? An verò quę in his quæ ſine anima ſunt, tantũ oſtendit ordinẽ tantámq; cõgruentiã fecit: in nobis verò quorum gratia cũcta creauit, tantã temeritatẽ ineſſe inſtituit? Veluti ſi quis domum, vt ſit pręclaro opere atq; honeſto mirabilis cautè ꝓuideat: eos verò qui hãc habitaturi ſũt, negligat. Quis ſucceſſionis ſeriẽ ſeruat? Quis naturæ ordinatiſſimas impoſuit leges? Quis diei noctíſq; primum inſtituit curſum? Nõne iſta geneſi illa ſuperiora ſunt? Nõ, inquies, ſed vltrò atq; fortuitu facta ſunt. Et qua ratione tãtus ordo tã ſolers fortuitò fieri potuit? Vnde igitur, inquies, diuites ac ſani, & gloria præſtãtes? Partim quidẽ ex immodica cupiditate, partĩ verò ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

hereditate,partim itē vi aliqua adepti. Cur igitur,inquies,deus ista permittit? Quia non est huius tēporis meritorū retributio,sed futuri. Tunc velim mihi aliquid ostendas eiusmodi. Interim hac in vita mihi,inquies,da,& illic non requiro,idcirco non accipis. Si enim cū extra voluptatis sensum sis, ita ista inquiris, vt illis præferas: quāto magis si voluptate ipsa pura ac liquida fruereris? Ex his igit̄ admoneris, nihil ista esse,minimūq; expetenda,sed media: nisi eū illa essent media,nunquā profectò & reprobis ea dedisset. Dic enim aut nigrū esse, aut longum, aut breuem, nónne medium est? Ita & diuitiæ mediæ dicēdæ sunt. Nam profectò in his quæ sunt præstantissima atq; optima, ac saluti necessaria, nihil tale reperies, sed æqualiter omnib⁹ indulta sunt: puta habit⁹ idoneus ad virtutē, spiritualiúmq; distributio munerū. Profectò si dei beneficia scires, cum ea æqualiter tibi atq; illis fruenda data sint,istarum rerum,quas medias diximus,nō indignè ferres inopiam, neq; earum te cupiditas obtineret. Si æqualitatem illam dignissimam, totis animi medullis haurires: quēadmodum enim famulus qui escas à dño,& indumēta,& habitacula, & alia omnia æqualiter cū aliis accipit,si quos crines habet superfluos in capite, vnguésq; maiores, plus aliquid se habere arbitratur: eodem modo qui huiusmodi est,frustra inflatur,magnúmq; sapit: idcirco clemētissimus deus nos per inopiā huiusmodi à terrenis affectibus separat,vt hanc væsaniā prorsus extinguat, vt humanarum rerum desiderium ad cœlestia trāsferat. Nos autē ne sic quidē resipiscimus. Sicut enim paruul⁹, si quid habeat puerile,idq; rebus necessariis præfert,pater ipsum puerilibus priuat, vt vel inuitū ad meliora traducat: ita & deus omnia facit,cunctáq; molitur,vt vota nostra atq; desideria ad cœlestia transferat. Cur igitur, inquies, pessimos quosq; diuitiis permittit affluere? Quia scilicet †non æqua illi ipsorum atque tui cura est.] Quomodo igitur etiā iustos ditari permittit? Vt eos etiam per diuitias probet,atq; ex illorū largitate cæteri ad miserationis prouocentur exempla. Atq; ista quidem nunc leuiter attigisse sufficiat: tanquam ad eos qui scripturas ignorāt. Quòd si sciretis scripturas,si credere velletis, ac diuinis sermonib⁹ animū intendere,ne ista quidē dicere opus fuisset: cūcta quippe nosses. Nā vt discas nihil esse diuitias,aut sanitatem, aut gloriam, plurimos equidē tibi ostendere possum,qui cū lucrari possent, ea lucra omiserunt: qui cum sani & vegeti essent,corpora sua spōtè macerant atq; affligunt: qui cū possent gloria affatim perfrui,omnia gerūt,vt despectui sint. Nemo tamen bonus,malus esse studet. Hæc igitur æmulemur, quæ vera sunt bona, vt illis quandoq; perfruamur, quæ æterna sunt in Christo Iesu domino nostro, cū quo est patri,vnà cum sancto spiritu gloria,imperium,& honor,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Homilia secunda.

Finis autem præcepti est charitas ex corde puro,& cōscientia bona,& fide non ficta,à quibus quidā aberrantes conuersi sunt in Vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes, neque ea quæ dicunt, neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitimè vtatur: †scientes] hoc, quia lex iusto non est posita, sed iniustis & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorū concubitoribus, plagiariis, mēdacibus & periuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur, quæ est secundum euangelium gloriæ beati dei, quod creditū est mihi. Nihil ita humano generi nocere cōsueuit, vt amicitiā contemnere, neq; eam magno cū studio & tota obseruatione seruare: sicuti è cōtra nihil est quod ita res humanas moderetur ac dirigat, vt hāc omnib⁹ virib⁹ persequi: quod profectò Christus insinuās aiebat: Si duo ex vobis cōsenserint in vnū, quicquid petierint, accipient: & rursus, Cū abūdauerit iniquitas, refrigescet charitas multorū. Eiusmodi profectò contēptus oēs hæreses genuit, quippe ex eo q̄ non diligerēt fratres, secūdis eorū successibus inuidebāt. Ex ea autē inuidia, dominationis ambitu tenebantur: porrò ex ea ambitione hæreses nascebātur, idcirco & Paulus cū dixisset, Vt denūcies quibusdā non aliter docere: modum etiā suggerit, quo id fieri possit. Quinam verò hic est? Charitas. Quēadmodū deniq; dixit, Finis legis Christus, hoc est impletio: ita & præceptū istud charitati cōiungitur, atq; ex ea depēdet. Medicinæ nēpe finis sanitas est: itaq; cū adest sanitas, curatione multa nihil opus est: etiā si adsit charitas, præceptis non est opus. Charitatē verò cuiusmodi dicit? Syncerā, & quę nō verbis tantū, sed quę ex sentētia, & intimo cordis affectu, proximorúmq; miseratione, pueniat. Ex corde (inquit) puro, siue de recta conuersatione, siue de charissima amicitia intelligendū sit: quippe & vita impura schismata facit. Omnis enim qui malè operatur, odit lucē. Nā & in malis dilectio inuenitur: puta latrones latrones amant, & homicidæ homicidas: verū nō est ea dilectio ex cōscientia bona, sed mala: neque ea ex puro corde, sed ex impuro proficiscitur, neque ex fide nō ficta. Fides enim quod verū est, indicat, & ex syncera fide charitas gignitur. Qui em̄ veraciter in deū credit, nunquam prorsus ab ea desistere potest. *A quibus*, inquit, *quidā aberrātes, cōuersi sunt in Vaniloquiū.* Rectè ait, aberrātes. Quippe arte opus est, ne quis incassum iacula dirigat, neu extra signū sagittas intorqueat, vt necessariò opus sit spiritus gratia. Sūt enim plurima, quæ à recto itinere nostros frustrētur conatus, cū ad vnū signū intentio tota dirigēda sit. *Volētes*, inquit, *esse legis doctores.* Animaduerte & aliā ambitionis causam, idcirco & Christus aiebat: Vos autē nemi nem vocetis rabbi. & rursum: Neq; enim ipsi legē custodiūt, sed vt in carne vestra gloriētur. Ambiunt, inquit, dignitatis titulos, atq; ideo oculos à veritate detorquent. *Non intelligentes*, inquit, *neque quæ dicunt, neque de quibus affirmant.* Hīc iam illos arguit imperitię, cum nesciant destinationē legis, ac tēpus ignorent, quatenus ea rata futura erat. Quo igitur pacto, †si ex ignorantia peccāt, dicis eos legis doctores esse velle? idcirco, pfectò, quia charitatē deseruere:]nā ex hoc ignorantia gignitur. Nam cū anima seipsam negociis carnalib⁹ penitus dederit, hebetatur illius acies, ac prorsus obtunditur. Vbi enim à charitate deciderit, necesariò ad contētionis deuoluitur studia, iámq; mentis acies nihil aliud quàm rixas conspicari potest. Nēpe enim is, qui aliqua huiusmodi rerum tēporalium concupiscentia detinetur, eiusmodi vitio ebrius, nequaquā de †iniustitia] integrum atq; illibatum valet proferre iudiciū. *Nescientes*, inquit, *de quibus affirmant.* Val- de enim fieri poterat, vt de lege loquerentur, & plurima de purgationibus, aliisq; corporalibus rebus tumidè & cū ambitione differerent. Deinde illa arguere omittens, vt quæ nihil essent, vmbrámque potius spiritualium rerum præsignarent, id potius †ait quod gratius futurum erat. Hoc autem cuiusmodi est? Laudat legem

†legē hic decalogū vocans, quippe ex hoc] dat legem † tantū, decē scilicet præcepta legis extollens, quippe ex his] & illa eiicere intendit. Nā si hæc ipsa quę trāsgressores etiā puniūt, nobis inutilia sunt, longè magis illa quæ minus in se authoritatis habēt.

†sciens *Scimus autē*, inquit, *quia bona est lex. si quis ea legitimè vtatur*, †*scientes*] *hoc, quia iusto lex nō est imposita.* Quod si quis ea min⁹ legitimè vtatur, nō idcirco bona nō est, sicut quoq; bona erit. Verum quod ait, huiusmodi est: laudat eā ex operibus. id quippe significat, *Si quis ea legitimè vtatur.* Sunt enim qui hac minime vtātur legitimè: puta cum eam verbis exponūt, operibúsq; transgredi non verentur. Id autem est ea vti non legitimè. Vtuntur enim & isti, sed nō ad vtilitatem propriam. Aliud autē ex eo elici potest, q̄ ait, legitimè. Siquidē tunc ea legitimè vtitur quispiā, cum illum transmittit ad Christum. Tota enim legis intentio, omniáq; illa sacramēta carnalia, ac figuræ omnes Christū loquūtur, Christū nobis insinuant: enimuero cum legis destinatio sit iustificare hominem, neq; id possit, ad eū transmittere studet, qui potest. Alio itē modo legitimè vtimur lege, cum scilicet magna eam intentione seruamus. Quid est, magna intentione? Quēadmodū, inquit, fræno legitimè vtitur non is equus, qui lasciuit, neq; qui mordet, sed qui illo pulchrè agitur: ita & is lege vtitur legitimè, non qui literæ necessitate sobriè ac iustè viuere cogitur. Quis autem illa legitimè vtitur? Qui hoc nouit, q̄ ipsa nō indiget. Nam qui ad id virtutū culmen euasit, vt nō legis metu rectè factis insistat, sed virtutis tātum gratia: hic ea legitimè atq; securè vtitur. Si quis ea ita vtitur, vt non metuat eam, neq; penitus timeat, sed futurum magis supplicium semper ante oculos voluat: hic ea itidē legitimè vtitur. propterea iustū hoc in loco appellat eū, qui virtutis actibus pollet: ille quippe rectè lege vtitur, qui ab ea erudiri opus nō habet. Quemadmodū enim literarū apices pueris, pponūtur: porrò qui eas docet, non ex ipsis excellit, verū aliunde peritiæ gloriā promeretur, atq; ex ea eruditione præstantius vtitur literis: ita & qui legē transcēdit, nihil opus habet doceri lege. Qui enim nō metu ipsam exequitur, sed ex virtutis desiderio, hic illā dignius cęteris ac præstātius implet: neq; enim pari conditione is qui suppliciū veretur, & qui honorē appetit, legem implet. Nō similiter eam seruat, qui sub lege, & qui supra legē est: nam supra legē viuere, id tandē est ea legitimè vti. Ille enim ritè ea legitimè vtitur, qui maiora q̄ ipsa præcipit, perficit: qui ab ea erudiri nō patitur. Lex enim vt plurimū circa scelerū interdicta versatur. At id iustū neminē facit, sed sola bonorū operū exercitatio. Quicunq; igitur seruorum more à malis abstinēt, hi legis destinatione frustrātur: idcirco enim ea imposita est, vt puniat trāsgressores. Illi itaq; nō ea vtūtur, nisi tātū ne pœnas exoluāt. Vis enim, inquit, nō timere potestatē? Bonū fac: ac si dixerit, lex in malis suppliciorū denunciatrix est. Cæterū ei, qui coronis digna peregerit, ad quid erit vtilis lex? Ad nihil, pfectò, quēadmodū & medicus, cōfecto vulneribus, nō sano, neque bona valetudine prædito. *Iniquis autē*, inquit, *& nō subditis, impiis & peccatoribus.* Iniquos Iudæos vocat, & non subditos. Lex, inquit, iram operatur. Quid igitur ad eum, qui meretur honores? Per legem, inquit, peccati cognitio. Quid ergo ad eū qui iustus est? Cur iusto lex imposita nō est? Quia ille †cruciatu superior est:] neq; à lege, quæ sint gerenda, discere expectat, cum habeat intrinsecus dictantē spiritus gratiā. Lex enim data est, vt metu atq; cōminatione terreantur, ac peccare desistāt. Nihil infræno opus est mansueto & obtēperāti equo: nihil instructione opus est ei qui pædagogo non indiget. *Iniquis autem, & nō subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis.* Neq; hactenus substitit, neq; peccata solūmodo maiora notauit: verum ea etiā per species prosecutus est, vt legis magisterio verecūdiā faceret: & cū ea per species enumerasset, tū demū † ab his arcere perrexit,] quāquā & ea quæ dicta sunt, ab huiusmodi amouere potuissent. Quid igitur? Iudæi plagiarij, & patricidæ & matricidæ erāt? Huiusmodi profectò eos fuisse significat. Impij, inquit, sceleratí & contaminati, tales illi erāt, atq; ideo lex data est. Nā dic, obsecro, nónne illi idola iugiter adorabāt? nónne Moysem lapidare volebāt? nónne fraterna cæde illorū manus debāt? nónne hæc atq; huiusmodi illis quotidie prophetæ exprobrabāt? At verò his qui cœlestia philosophātur, hęc cūcta superflua. *Patricidis*, inquit, *& matricidis, homicidis, fornicariis, masculorū concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris. & si quid* (inquit) *aliud sanæ doctrinæ aduersatur.* Rectè sanę doctrinę, inquit: illa enim omnia vitia sunt animæ penitus corruptæ. *Secundum euangeliū*, inquit, *gloriæ beati dei, quod mihi creditū est.* Itaq; & nūc ad confirmationē euangelij lex necessaria est: cæterū his qui euāgelio credūt, atq; obtēperant, minime necessaria. Euangeliū autem glorię ipsum ideo vocat, nullā aliam ob causam, nisi vt eos qui in persecutionibus ac passionibus Christi erubescūt, confirmaret. Igitur tū propter alia, tū propter hęc ipsa euāgelium gloriæ vocat, quia & ipsa passio Christi gloria est: & persecutiones ipsæ, quas in nomine illius patimur, glorię sunt. Siue etiam fortasse futura significat. Nā etsi præsentia cōfusione, pbrisq; plena videantur, at futura nō eiusmodi sunt: porrò euāgeliū futura, nō præsentia nūciat. Cur igitur angelus ait, Ecce euāgelizo vobis gaudiū magnum, quoniam natus est hodie saluator? Natus est quidem saluator, cæterū postmodum saluator erit: neque enim simul atq; natus est, signa etiam operabatur. *Secundum euangeliū*, inquit, *gloriæ beati dei.* Siue hīc gloriæ euangeliū, cultum dei appellauit: siue q̄ præsentia omnia gloria ipsius plena sunt, longéq; dignius futura. Cū, inquit, subiecti fuerint sub pedib⁹ eius omnes inimici ipsius, cū nihil fuerit quod aduersetur, cū viderint iusti beatissima atq; fœlicissima præmia, quæ neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hominis ascēderunt. Volo enim, inquit, vt vbi ego sum, & isti sint mecū, vt videant gloriam meā, quam dedisti mihi. Quinā ergo isti sunt, vt eis meritas laudes dicere possimus? q̄ magnis illi tūc fruituri sūt bonis? q̄ excellētis erūt participes glorię? quanta claritate, ac beatitudine fœlices erunt? Quippe præsentis tēporis gloria & nulla est, & instabilis fluctuat: & si aliquandiu permaneat, repentè tamen extinguitur. Neq; enim, inquit, descendet cum eo gloria eius. Plurimos autem neq; ad finem vsq; comitata est. At verò de illa immortali ac sempiterna gloria nihil tale suspicandū est, sed manet illa penitus, nullum vnquam finem habitura: quippe diuina omnia huiusmodi stabilitate sunt prædita, nullámq; omnino mutationem admittunt, nullóque fine clauduntur. Non enim ea tunc gloria de exterioribus, sed ex interioribus manat: puta non illam preciosa vestis, non famulorum, atque obsequentium multitudo, non habitus gloria facit illustrem: sed absque his omnibus gloria

Universidad de Deusto Biblioteca

erit,vilísq; vestitus.Nũc enim si ista subducas, gloria videbitur nudus : nẽpe enim in balneis nudos cernimus diuites atq; inhonoros,intuemur autẽ & malos: at verò in foro plurimi sæpe periclitati sunt,cum eos serui casu aliquo deseruissent: illic autẽ gloria nostra semper nos vbiq; comitatur.Et queadmodum angeli vbicunq; apparuerint,secum gloriam habent:ita& sancti. Imò verò queadmodum Sol non indiget vestibus, non aliis aliquibus opus habet, sed simul atq; illuxit,gloriam sui fulgoris ostendit:ita & tunc erit.

Morale.

Persequamur igitur hanc gloriam fratres,qua nihil dignius,nihílq; reuerentius est:relinquamus illã,qua [Eccli.11.a] nihil abiectius. In amictu, inquit, vestiũ ne glorieris. Ista pridem prædicabantur infantibus:nẽpe enim & [† histrio] saltator,& scortũ,& † venator]gratiora te, & preciosiora indumẽta circũfert. Tineæ prętereavbi preciosa illa inuaserint indumẽta, huius te glorię voluptate priuabunt. Vides q̃ incerta, quámq; instabilis sit vitę præsentis gloria? Gloriantur in re, quã vermes & gignunt & perdunt. Feruntur enim quidã ex India vermiculi huiusmodi conficere vestes. Si vestẽ possidere cupis supernè intextam,amictum omnino mirabilẽ, atq; clarissimum, indumentũ penitus aureum acquirere stude. Nempe illud aurũ,non metallũ est, cuiusmodi damnatorum effoderunt manus,verũ ex virtute generatur. Induamus nos stola illa,quã non homines inopes,aut serui cõficiunt, sed ipse dominus se diligẽtibus præparat.Quid,oro,vestimẽto huic insertũ est,quod te facit illustrẽ?Aurum scilicet.Et hoc quid ad rem?Opificẽ enim mirantur omnes, non eum qui fuerit amictus : ille enim reuera admiratione dignus est:quemadmodũ & in simplicibus vestibus, non lignum in quo apud fullonem vestis tenditur,admiramur,sed opificẽ potius,licet ipsam lignum ferat.Sed quænã huiusce vestis vtilitas?quis vsus est?Vt scilicet excutiatur,ne corrodatur à tineis.Quãtę igitur amẽtiæ est, q̃ irrationabilis fatuitatis,pro nihilo tantum præferre studium,& cũcta moliri:salutẽ verò sempiternam prodere,gehennámq; contẽnere,atq; in deũ esse cõtumeliosum,& despicere esurientem Christũ? Quid memorẽ preciosorum aromatum quęq; ex India,etiam quę ex Arabia,& quę ex Perside cõuehuntur?Arida simul & liquida,vnguentorum,atq; odorũ nimis delicatũ vsum : quæ omnia sumptum afferunt inutilem prorsus,atq; superfluum? Quid vnguentis ô mulier corpus vngis, quod intrinsecus immunditia plenũ est?Quid putredine peruium corpus preciosis aromatibus condis,veluti si quis vnguentum iniiciat cœno,aut molli lateri balsamũ ? Sunt si vis vnguenta preciosa,sunt pleni cœlestis fragrãtię odores,quibus inungere animum possis,quæ non ex Arabia,neq; ex Aethiopia,neq; ex Perside,sed ex ipso cõuehũtur cœlo:emuntúrq; non auro,sed volũtatis præstantissimo instituto,& fide non ficta . Huiusmodi tibi vnguenta eme,quorum odor implere orbẽ possit . Huiusmodi [2.Cor.2.d] fragrantiã apostoli spirasse noscũtur. Odor enim,inquit,suauitatis sumus,aliis quidẽ in mortem, aliis verò in vitã.Quid autem hoc sibi vult?Fertur nempe & sus fragrãtia odoris suffocari.Non autẽ corpus apostolorum tantũ, verum & indumenta ipsa vnguento spiritualis gratiæ plena erãt.Ita enim Pauli indumen- [Act.19.b] ta suauissimum spirabãt odorem, vt etiam dæmones pellerent.Quod folium,quam casiã,quam myrrham huiusmodi odor non suauitate atq; vtilitate transcẽ- [A] dat?Nam si fugabãt dæmones, quid aliud nõ potuisse credantur ? Huiusmodi nobis cõficiamus vnguentum.Cõficit autem ipsum per eleemosynã gratia spiritualis.Hanc odoris fragrantiã & cum hac si profecti fuerimus,spiraturi sumus: & queadmodũ hîc omnes in se cõuertunt hi,qui vnguentis delibuti sunt: & siue in balneũ,siue in ecclesiam,siue in alium quemlibet populosum locũ abscesserit qui huiusmodi ex se emittit odorẽ,omnes ex eo pendent, omnes ad eum se cõuertunt:ita & in futuro seculo, cum animæ hinc profectæ odoris spiritualis secũ intulerint gratiã, stupent omnes,omnes cedunt:in hac etiam vita dæmones, ac vitia omnia accedere ad huiusmodi animam nõ prçsumunt,neq; sustinent,eo quippe odore suffocãtur.Illa igitur aromata circũferamus:hæc enim nobis & lasciuiæ opinionẽ inferunt,& nocent plurimũ: [B] illa verò fortitudinis, atq; miraculi nos admiratione concelebrãt,ingentémq; nobis fiduciã prçstant.Huiusmodi aromata nõ germinat tellus, sed virtus inclyta gignit.non marcescũt,sed florent:huiusmodi odoribus vngimur,cũ baptismatis fonte renascimur, tũc honestissimã hanc fragrantiã spiramus . Postea verò studij nostri sit necesse est, si huiusmodi odorẽ spirare velimus.Idcirco † & veteri] vnguento inungebantur [† etiã olim] sacerdotes magnæ virtutis indiciũ præferentes. Quippe eum qui sacerdotio fungitur, odorẽ spirare optimũ conuenit, cæterũ peccato nihil putidius est. Vide q̃ signãter ipsius naturam propheta describat, dicens:Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ. [Psal.37.a] Reuera enim putredine omni peccatum deterius est, atq; fœtidius. Quid enim,quæso, fornicatione putidius?Non is tunc fœtor apparet,cũ quis libidine cõ- [C] tinetur,verũ post peccati perpetrationem.Inspice,ac diligẽter examina,quid fornicarius sit:& tũc animaduertes peccati pessimum odorem,tunc immũditiam immensam,tunc execrabile scelus,tunc flagitiũ detestãdum.Huiusmodi nempe est natura peccati, habet antequã perpetretur aliquam voluptatem : vbi verò cõsummatum fuerit,voluptas illa cessat, atq; marcescit;subit autem continuò mœstitudo, ac tristitia ingens.Econtrà verò iustitia initiò quidem labores habet,in fine autem voluptatem, ac requiem : neq; illic voluptas iucũda est expectatione infamię& pœnę:& hic labor molestus non est præmiorum spe. Quid de ebrietate dicemus?Nõne in haustu solo voluptatem prçbet?Imò verò ne in bibendo quidẽ voluptas sæpe deprehẽditur.Cum enim quis præ ebrietate in amẽtiam labitur,neminémq; prçsentium intuetur,sed in- [D] sanis deterior effectus est, qui iã voluptati locus erit? Ne in ipsa quidẽ libidine voluptas vlla est. Cũ enim præ morbo vitioso anima iudicium sensus amiserit, quænam huiusmodi voluptas est? Quòd si ea dici voluptas debet,& scabies itidem voluptatem habet, voluptatem illam equidem dixerim,quę vera est,quum anima nulla perturbatione distrahitur,nulláq; corporis impedimenta perpetitur. Quenam enim hîc voluptas dici potest,dẽtes feruore collidere,versarę oculos,atq; vltra debitum modum incalescere?Adeò autem non est illa voluptas,vt ab ea citius euadere studeamus,& postmodum dolore conficimur.Si itaque voluptas est,noli eam effugere, persiste in voluptate, Vides vt nomẽ tantummodo voluptatis sit? sed profectò nostra nõ huiusmodi sunt, verum omni iucunditate plenissima.Non illa cum obscœna flamma voluptatem prçstant, verum & liberã subeunt animam, & lætifi-

& lætificãt,ac suauitate perfundũt . Huiusmodi erat [Philip.1.c] Pauli voluptas,cũ diceret : Et in hoc gaudeo , sed & [Ibid.4.a] gaudebo.& rursum:Gaudete in domino semper. Illa nẽpe falsa voluptas & cõfusionẽ habet,&desperationem,clámq; cõmittitur , atque innumeris pestib' plena est:hæc autem nostra euasit his omnibus libera. Hanc itaque votis omnibus ac studiis persequamur,vt & futuris bonis perfrui mereamur , gratia & benignitate domini nostri,&c.

Homilia III.

GRatias ago ei, qui me cõfortauit Christo Iesu domino nostro,quia fidelem me existimauit ponẽs in ministerio. Qui prius fui blasphemus,& persecutor,& contumeliosus:† sed misericordiam dei consecutus sum,] quia ignorans feci in incredulitate.Superabundauit autem gratia domini nostri,cum fide,& charitate,quæ est in Christo Iesu.

[† sed misericordiam consecutus sum.] hæc dictio dei, in Veron. non habetur.]

Humilitatem animi lucra quidem ferre ingentia cernimus, [B] verùm ea non facilè inuenitur:sed humilitatem quidem verborum plurimam,&vltra quàm satis sit,absque difficultate reperies : animi verò humilitatẽ difficillimè.At verò beatus hic vir eam ita vbiq; persequebatur,vt plurimas quoque omnibus in locis occasiones aucuparetur,animũ suum huiusmodi frçno comprimere. Quia enim illis maximè laborare opus est,vt veram consequi humilitatem possint, qui magnarum sibi virtutum conscij sunt,magnam sibi vim inferant necesse est, vt conscientiam rectè factorum sese semper efferentẽ obtũdere queãt. Aspice denique & hoc in loco quid agat. Dixerat sibi creditum euangelium gloriæ dei,euãgelium scilicet cuius esse participes nequeũt hi,qui adhuc vtuntur lege.Quippe ex aduerso illi obiectũ est,tantúmq; vtriusque rei interuallum cernitur,vt qui sub lege tenẽtur , necdũ [C] euãgelij participes esse mereantur : quemadmodum si quis diceret eos qui adhuc carcere ac supplicio indigent,fas nõ esse inferri intra philosophorum chorum.Quoniã igitur ampla locutus erat,magnúmque sapere videbatur,simul & seipsum cõprimit , & persuadet aliis,vt hoc ipsum imitentur: nã cùm dixisset, Quod creditũ est mihi , citò semetipsum corripuit: vti ne existimes hoc ipsum ex arrogãtiæ tumore dixisse.Intuere,obsecro,quánã emẽdationevsus est:intulit prorsus,& ait: *Gratias ago ei qui me cõfortauit Christo Iesu domino nostro,quoniã fidelẽ me existimauit , ponens me in ministerio.* Vides vt omnibus in locis suã semper iustitiam supprimat,totúmq; deo adscribat:ita tamen,vt libertatem nõ tollat arbitrij. Dixisset enim profectò infidelis quispiã,si totũ dei est , nihílq; à nobis infer- [D] tur,sed veluti ligna ac lapides ad virtutẽ à vitiis trãsfert:quid est quod Paulum quidem talẽ fecit,Iudam verò lõgè dissimilem ? huiusmodi igitur obiectis occurrens,vide quàm prudenti sermone vsus est. *Creditum,*inquit,*mihi est euangelium.* Hoc iam ipsius rectè factum, ipsiúsq; dignitas est, verùm non ipsius totum, Nam protinus subdit: *Gratias ago ei,qui me confortauit, Christo Iesu.* Hoc profectò iam dei est, Deinde rursus quod suum erat,adiecit : *Quoniã fidelem me existimauit.* Prorsus id,quia ex semetipso intulerat aliquid. *Ponẽs,* inquit, *in ministerio, qui prius eram blasphemus, & contumeliosus,& persecutor:sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate* Vides vt etiã quod suũ est,& quod itidem dei,cautè proponat.Dei scilicet prouidentiæ plurimũ semper attribuens,sua verò rectè facta supprimẽs semper,atque occultans: ita tamen,vt dixi,ne libertatẽ arbitrij tolleret. Quid autẽ sibi vult [A] quod ait,qui me cõfortauit?Onus ingẽs subierat,plenúmq; periculi,& quod superno adiutorio plurimũ indigeret.Considera deniq; quibus erat opus virib' aduersus quotidianas cõtumelias,ĩiurias, maledicta, insidias,pericula,iurgia,probra, mortésq; persistere, neq; lassescere,neque referre pedem : sed innumeris vndiq; telis diebus singulis lacessiri,&intentis ad superna luminibus fortiter stare , nullísq; omnino terroribus cedere.Id profectò nõ humanarũ viriũ erat, neque itidem diuini tantùm adiutorij, verũ & ipsius proposito volũtatis.Quia enim quidnã futurus esset, ipsum præsciuerat deus, audi quid de ipso testetur, antè scilicet quàm officiũ prædicationis attingeret: Quoniam,inquit,vas electionis mihi est iste , vt portet nomẽ meũ corã gentibus & regibus. [Act.9.c] Queadmodum enim hi,qui in bello regia signa circunferũt , vt [B] moris est,magnis laboribus indigent & viribus,maximáque peritia,vti ne id hostibus prodãt : ita & qui Christi nomen portant,non in bello solùm,verũetiã in pace summis viribus indigent,ne id maledicis linguis exponant,sed id strenuè ferãt,vexillo crucis armati.Ingenti enim profectò opus est robore,vt quis dignè portet Christi nomen, Nam qui indignum aliquid vel dixerit , vel fecerit , aut etiam cogitauerit, Christi nomen non legitimè portat , neque habet in semetipso Christum . Porrò qui id cõgruè portat,is profectò triũphat,non in foro,sed in cœlis,omnésq; illi adstãt angeli circũdantes illũ, atque admirantes. *Gratias,*inquit,*ago ei qui me confortauit Christo Iesu domino nostro.*Vide,vt etiam eorum quę ad ipsum pertinent, ei gratias agat, q̧ scilicet ipsum vas electionis effecerit.At id quidẽ tuũ est ô beatissime Paule, neq; enim [C] personarũ acceptor est deus: hoc autẽ est , quòd dignũ me fecit hoc ministerio,hoc indicio , quòd me fidelẽ existimauerit . Quemadmodũ enim in domo patrisfamilias dispensator illi nõ modò gratias agit, quòd sibi crediderit substantiã suam,verùm & quòd illi hoc imposuerit signum , aliisq; fideliorẽ arbitratus sit:eodem modo & hîc intelligendum est. Deinde diligenter inspice, quomodo dei misericordiam, ac benignitatẽ prædicet,& verbis extollat , priorem suam exponẽs vitam: *Qui prius,*inquit,*fui blasphemus, & cõtumeliosus,& persecutor.* Nẽpe cùm de Iudæis loquitur,qui eatenus erãt infideles,pressiore vtitur verbo,sempérq; de culpa subducit.Testimonium enim, [Rom.10.a] inquit,reddo,q̧ zelũ dei habent.De se autem,*Qui,*inquit,*prius fui blasphemus & persecutor,& contumeliosus.* Intuere diligẽtius quanto se deiiciat studio,quàm non [D] sit amator sui,quàm non se palpet,vtq; humilẽ possideat mentẽ. Nõ sufficiebat se appellasse blasphemũ, nisi etiam persecutoris sibi crimen iniungeret , rursúmq; idipsum persecutionis augeret malum . Non em,inquit,satis erat mihi meipsum lædere,neq; blasphemare suffecerat : verumetiã piè viuere volentes persequebar.Magna blasphemiæ væsania est. *Sed misericordiam consecutus sum,quia ignorans feci in incredulitate.* Cuius ergo rei gratia Iudæi quoq; alij misericordiã consecuti non sunt ? Quia non ex ignorantia, verùm ex proposito malo,scientes, prudentésque peccauerunt:atque vt id diligentius noueris, euangelistã audias licet dicentem,quòd plurimi ex Pharisęis & Iu- [Ioan.12.f] dæis credebãt quidẽ,verùm confiteri minimè audebant. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm dei. Et Christus iterũ ad ipsos ait : Quomodo [Ibid.5.g] potestis credere,gloriam ab inuicem inquirentes? & rursum:

Universidad de Deusto Biblioteca

Ibid. 9.e rurſum: Hęc, inquit, dixerūt parētes cęci propter Iudæos, ne extra ſynagogā fierēt. Et ipſi itē Iudæi alio *Ibi. 12.c* in loco dicebāt: Videtis, quia nihil proficimus, ecce mūdus totus poſt ipſum vadit. Vbiq; enim ipſos dominationis vana perturbabat ambitio, nēpe illi ipſi *Luc. 5.c* dixerunt: Nemo poteſt peccata dimittere, niſi ſolus deus: ſtatímq; ille, quod ipſi ſignū dei eſſe dixerant, fecit. Nō igitur ex ignorātia iſta faciebant: Vbínam verò tūc Paulus erat? fortaſſe illū ad pedes Gamalielis fuiſſe quis dixerit, nihílq; cōmune cum turbis ſeditioſis habuiſſe. Vbinā verò Gamaliel ipſe degebat? Erat vir ille ab hoc ambitionis faſtu penitꝰ remotus. Quomodo igitur poſt hæc Paulus inter turbas furētes fuiſſe deprehēditur? Aſpiciebat dogma noſtrum indies augeri, iámq; obtinere, plurimóſq; obtemperare cœleſtibus monitis. Nam ſub Chriſto quidē interdum ipſum audierat, interdū verò doctores legis adibat: tunc autē rebus in ſeditionem verſis, cùm diuiſa eſſet penitus de Chriſto plebis opinio, tūc iā nō veluti reliqui ambitionis cauſa, ſed zeli agebat, quæ egiſſe cognoſcitur. Cur igitur Damaſcū proficiſcebatur? Luem quādam, ac peſtem eſſe prędicationem dogmatis noſtri exiſtimabat, [ac metuebat ne paſſim iſta prædicatio diuulgaretur.] Verū enim Iudæi non eodē ducebātur zelo, non vtilitate multitudinis, ſed ambitionis faſtu gerebāt oīa. Denique intuere quid *Ioan. 11.f* dixerint: Ne fortè veniāt Romani, & tollāt locū noſtrum & gentē. Eiuſmodi eos concutiebat humanus metus. Illud verò meritò quiſq; quæſierit: Cur Paulꝰ, cùm diligētiſſimus circa legis ſtudiū fuerit, veritatē rei eatenus ignorauerit? Ipſe eſt nēpe qui ait: Quod *Rom. 1.a* antea repromiſit per prophetas ſuos. Quomodo igitur ipſe nō nouerat, qui æmulator fuerat paternæ legis, *Act. 22. a.* ad Gamalielis pedes eruditus? Sed hi quidē qui ex piſcatione, ac telonio vocati ſunt, protinus accurrerunt, fidémq; promptè ſuſceperunt: tu autē perſequeris, hactenus legis ſtudioſus, idcirco ſemetipſum redarguit, dicens: *Non ſum dignus vocari apoſtolus*. Idcirco ignorantiam confitetur, quam infidelitas parit: ideo ait, miſericordiam cōſecutus ſum. Quid eſt autem, fidelem me exiſtimauit? Nihil penitus prodit ex his, quæ domini ſunt: omnia ipſius eſſe ait, etiā propria, cūctáque refert ad gloriam dei. Audi denique *Act. 14. c.* ipſum & alio in loco dicentē: Viri quid nobis intenditis? Nos enim homines ſumꝰ ſimiles vobis paſſibiles: hoc eſt, fidelem me exiſtimauit. Nāque & alio in *1. Co. 15.a* loco ait: Abūdantius eis omnibus laboraui, non ego *Phili. 2.b* autē, ſed gratia dei, quæ mecū eſt. Et rurſus: Qui operatur in nobis & velle, & poſſe. Oſtēdit ſemetipſum fuiſſe ſupplicio dignū: quippe miſericordia huiuſmo*Roma. 11.c* di hominibꝰ ſolet inferri. Certè & alibi ait: Cæcitas ex parte in Iſraël contigit: ſed gratia, ĩquit, dei ſuperabūdauit cū fide & dilectione, quæ eſt in Chriſto Ieſu. exaggerat delicta, ne fortè cū audis, Miſericordiā cōſecutus ſum, rē ſimpliciter accipias. *Blaſphemus*, inquit, *eram, & perſecutor, & cōtumelioſus*. Igitur & ſupplicio dignus: verū non pœna affectus, *Sed miſericordiam ſum conſecutus*. Ergóne igitur hoc ſolū dei miſericordiā prædicat, ꝙ ſupplicia non intulerit? Minimè id quidē, verū & alia plurima & magna: neq; enim ſolū imminēte pœna nos eripuit deus, ſed & iuſtos fecit, & fratres, & filios, & amicos, & hæredes, & cohæredes. Idcirco, inquit, *Superabundauit gratia*. Exceſſit, ait, miſericordia modum: quippe iſta nō miſerentis, ſed amātis ſunt ac deſiderātis, & nimia vi dilectionis af-

A fecti. Cùm itaq; plurima, & magna de dei benignitate dixiſſet, ꝙ ſcilicet ſe cùm eſſet blaſphemus, & cōtumelioſus, & perſecutor, fuiſſet miſeratus: neq; id ſolùm, verùm & plurimis aliis, magníſque muneribus proſecutus eſſet: Rurſus infideliū gratia dogma cōmuniuit, ne dicerent liberū arbitrium eſſe ſublatum. Denique addidit, *Cum fide & charitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Id ſolùm, inquit, intulimus nos, quia credidimꝰ Chriſtum nos poſſe ſaluare. Diligamus igitur ipſum propter Chriſtū, † ipſe enim ſe nobis tradidit.] Vides quænam nobis Chriſtus intulerit bona, & quę itē lex? Non ſimpliciter ait, abundauit gratia: ſed, ſuperabundauit. Re enim vera ſuperabundaſſe dicitur, quę innumeris ſuppliciis dignos, in adoptionem filiorū repētè traduxit. Vides iterū: In, idē ſignificare quod, Per. Neq; verò fide ſolùm opus eſt, ſed etiam charitate: nā plurimi nunc vſque ſunt, qui Chriſtum B deum quidē eſſe credunt, ſed ipſum tamen non diligunt, neq; charitatis iura cuſtodiūt. Ipſi nempe cuncta præferunt, pecunias ſcilicet, geneſim, fatū, obſeruationes, auguria, & vaticinia, & cætera chriſtianæ religioni prorſus aduerſa: & quæ dilectionis noſtræ argumēta præferimꝰ, qui in ipſius iniuriā viuimꝰ? Habet quiſpiā amicū, quem ardenti amplectatur affectu: vel ſic ſaltē Chriſtū diligat, vel ſic diligat eum, qui pro inimicis ſuū tradidit filiū, nempe cùm nulla meritorum noſtrorum indicia præceſſiſſent. Et quid dicā, meritorū? imò cū per innumera ſcelera corruiſſemus, & per nefaria quælibet temeritate illicitè diffluxerimus, poſt innumera beneficia, poſt ingētē diſpoſitionis ſuæ prouidentiam eatenus ingratos, nē ſic quidē abiecit, aut repulit: verū tum maximè filiū tra- C didit, cùm maiora noſtra feruebāt ſcelera. Nos autē cū tam ingētibus beneficiis fruituri eſſemꝰ, poſtquā ad amicorū euaſimus dignitatē, poſtquā bonis omnibus per ipſum perfrui meruimꝰ, ipſúmne vt amicū quidē diligemus? Et quæ iam nobis erit ſalutis ſpes? Fortaſſis ad hæc verba exhorreſcitis, ſed vtinā rem potius exhorreſcatis. Et quónā, inquies, modo Chriſtum neq; vt amicos diligimus? Ego tibi conabor oſtendere. Et cupio quidē atq; oro, vt ea quæ dixero, deliramēta potius, quàm veritas ſint. Sed vereor planè, ne verbis ipſis cōſentiant res. pro his qui re vera amici ſunt, plurimi ſæpenumero damna perpeti elegerunt: pro Chriſto autē nō dixerim ſuſtinere detrimenta, verùm præſentibus contenti eſſe bonis vix pauci tolerāt: pro amico ſæpius & cōtumelias & inimicitias ſuſcipimꝰ, Chriſti verò gratia nullus inimi- D citiā ſuſcipit. Amicū fame confectum nunquā omnino deſpicimus: Chriſtum verò quotidie venientem ad nos, neq; pane dignamur: idque quū crapula diſtenti ructemus, ventríq; omnino inſeruiamus & heſternum ſpiremus vinum, atq; deliciis ſoluamur: plurimíq; ex nobis meretricibꝰ largiamur, alij paraſitis, aſſentatoribus alij, alij item monſtris, & fatuis, & nanis: quippe & hi naturę defectus ſunt quibꝰ pro delectatione vtimur. Amicis, qui verè amici ſunt, nūquā inuidemus, nunquam illorū fœlicitate mordemur: at in Chriſto hoc patimur, plúſq; amicitiā valere, qui diligēter inſpiciat, animaduertet, quàm timorē dei. Nanque ſimulator, & faſcinator, & inuidus homines plus quàm deum reueretur. Quo pacto? iam dicam, quòd ſcilicet cùm deus inſpiciat cor, fraudes cōcinnare nō deſinit: ſin verò hominem ſe intueri peruiderit, pallet, erubeſcit, atque confunditur. Rurſus ad
amicum

Morale.

† Quid autem eſt propter Chriſtū? quia ipſe nobis huius fuit mediator, non ipſa lex.

amicū cùm aliqua afflictione vexatur, ſoliciti pergimus: at ſi modicū diſtulerimus, reprehenſionem expaueſcimus. At verò cum Chriſtus ſępe in carcere in ſuis membris moriatur, cum ne viſitamus quidē. Ad amicos autē fideles, non ideo quòd fideles ſint, ſed quia ſunt amici, ꝓficiſcimur. Vides, vt nihil dei metu, nihílq; ipſius amore perpetretur à nobis, ſed omnia partim amicitia, partim conſuetudine facimus? Amicū peregrè cū proficiſci cernimꝰ, lugemus, ingemiſcimus, illachrymamur: & ſi mortuū videre cōtigerit, plāgimus, & quidē cùm certè nouerimꝰ ipſum à nobis nō perpetuò eſſe ſeparandum, propter reſurrectionis ſacramentū. Enimuero cùm Chriſtus quotidie ſeparetur à nobis, imò cum ipſum diebꝰ ſingulis à noſtro arceamus ingreſſu, neq; dolemus, neque durum aliquid & acerbū nos pati arbitramur. Cęterùm cùm illum afficiamus iniuriis, cùm eum contriſtemus iugiter, atque irritemus, & contrà quàm ille iuſſerit faciamus omnia, neque ingemiſcimus, ſed inſenſibiles nō ſecꝰ ac lapides permanemꝰ. Ne id quidē horroris ſatis eſt, ſi eo nō ſaltē vt amico vtimur: *Rom. 8.b* ego enim oſtendam nos illo vti veluti inimico. Quomodo, inquies? Prudentia, inquit, carnis inimica eſt dei. Atqui hanc circunferimus ſemper, illū fugamus ſi nobis velit accurrere, atque ex ianuis arcemus noſtris. Mala nanq; opera hoc faciunt, authores ipſi ſumus, vt quotidie cōtumeliis exagitetur auaritiæ noſtræ, rapinæq; cauſa. Laudatur quiſpiā virtute probatus, quæ ad ſanā pertinēt doctrinā loquens, & eccleſiam verbo prædicationis ædificās, nos huic protinꝰ inuidemꝰ: quia quę dei ſūt, gerit. Videmúrq; inuidere illi quidē, verùm liuor ipſe noſter trāſit in dominum maieſtatis, dum ædificationē illā non per alios, ſed per nos fieri volumus: non propter Chriſtū, ſed noſtri gratia. Nam ſi Chriſti vrgeret affectus, ſiue id per nos ſiue per alios fieret, nihil moueremur. Dic enim, quæſo, ſi quiſpiā medicus filiū habens cæcitati proximū, ipſe nihil remedij adhibere poſſet: alium verò fortaſſe reperiret, qui hoc poſſet, num illū repuliſſet? Nequaquā. Sed ipſi quodāmodo ita loqueretur: Siue per te ſanitas, ſiue per me cōtingat, nihil refert. Cur id? Quia non quæ ſua ſunt, quærit: ſed quid filio expediat, ſtudioſè perſequitur. Ita & nos ſi Chriſtū toto animi affectu amaremus, diceremus profectò: ſiue per nos, ſiue per alios quoſlibet, quod expedit fiat, nihil ad rem: ſiue veritate, ſiue occaſione, in- *Philip. 1.c* quit, Chriſtus annunciatur. Audi deniq; dicentē ſanctum Moſen ad eos qui eum irritare volebant, cum *Num. 11.f* Eldad & Medad prophetare nūciarentur: Nolite, inquit, pro me æmulari: quis mihi det, vt omnis populus domini prophetet? Nēpe iſta omnia ex glorię vanitate procedūt: nónne hæc inimicorū atq; hoſtium ſunt? Maledixit te quiſpiam, tu illū dilige. Et quo pacto, ĩquies, id fieri poteſt? Poteris certè ſi velis. Quòd ſi benedicentē diligas, nulla tibi gratia eſt: neq; enim propter Chriſtū id facis, ſed propter laudē tuā. Lęſit te quiſpiam, tu illū beneficiis refoue. Quod ſi beneficium beneficiis remunerare volueris, nihil magni feciſti. Iniurias & detrimenta maxima perpeſſus es, tu cōtraria operari ſtude. Ita quęſo, ita diſponamus noſtra omnia, deſinamus iniurias inferre, atque odiſſe inimicos. Ipſe nēpe dominus noſter inimicos diligi iuſſit. Nos ipſum quoq; perſequimur noſtri tam ſtudioſum amatorem: abſit, inquies. Hoc verbo omnes loquimur, cæterùm cōtraria factis oſtēdimus. Ea eſt

A peccati obcæcatio, vt quæ ne dicto quidē tolerabilia ſunt, ea facto tolerabilia ſint. Deſeramus tandē ea quæ ſalutē noſtrā lædūt, ac penitus violāt, vt eis perfruamur bonis, quibus frui amicos decet. Volo eñ, *Ioan. 17.b* inquit, vt vbi ſum ego, & diſcipuli mei ſint, vt videāt gloriā meam. Qua nos omnes frui cōtingat in Chriſto Ieſu domino noſtro, cū quo eſt patri gloria, vna cum ſancto ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia IIII.

FIdelis ſermo, & omni acceptione dignus, quoniam Chriſtus Ieſus venit in mūdum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed idcirco miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primo oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad † confirmationem] eorum, qui credituri ſunt illi in vitam æternam. Adeo magna ſunt beneficia dei, atque in tantum humanam omnem expectationem, ac ſpem tranſcendunt, vt ea ſæpius vix credan- B tur. Quæ enim nunquam humanus animus aut cogitare, aut ſperare potuit, ea nobis cuncta largitus eſt: vt fermè apoſtoli plurimum laborauerint, vt nobis perſuaderēt credere dona à deo nobis indulta. Quēadmodum enim in excellētibus quibuſq; bonis hoc patimur, vt dicamus: putáſne hoc ſomnium eſt? propterea quod nō credamus, ita & in diuinis profectò muneribus. Quid igitur erat, cui difficilis habebatur fides? ꝙ inimici, quòd peccatores, quòd hi qui in lege non iuſtificabantur, neque per opera, hi continuò ex fide ſola primas partes meritorum conſecuti ſunt. Plurima igitur & in epiſtola ad Romanos de huiuſmodi loquitur, plurima itē hîc diſſerit. *Fidelis*, inquit, *ſermo, & omni acceptione dignus, quoniam Chriſtus Ieſus venit in mūdum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum.* C Quia enim Iudæi hoc maximè attrahebātur, perſuadet eis non intēdere legi, quaſi poſſibile nō ſit abſq; illa ſaluari, cùm ſine fide quis ſaluus eſſe non poſſit. In hoc igitur tota eius verſatur intentio. Incredibile enim eſſe videbatur, ſiquidem homo, qui omnē priorem vitam fruſtra atque inaniter conſumpſiſſet, duxiſſétq; per mala opera, poſtmodum ex fide ſola ſaluādus diceretur: idcirco ait, *Fidelis ſermo*. Verùm quidam non modo non credebant, ſed etiam culpabāt, id quod modò facere nō deſinunt, dum dicunt: faciamus mala, vt veniant bona. Poſtquam enim dixerat, vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gra- *Rom. 3.b* tia: quid aiunt? Faciamus mala, vt veniant bona: iſta enim maximè gentiles obiiciunt, carpentes noſtra: nam cùm illis de gehenna diſſerimus, & quo pacto, inquiunt, iſta deo digna ſunt? Si quidem homo ſeruū D nactꝰ, qui multa peccauerit, dimittit liberū, veniámque largitur: deus autē immortaliter punit. Rurſum cùm illis de ſacro regenerationis lauacro, ac de remiſſione peccatorum loquimur, quæ nobis baptiſmi ſalutaris gratia condonatur: protinus, quàm, inquiūt, hæc indigna ſunt deo, vt qui innumeris ſceleribus fuerit preſſus, criminibus abſoluatur? Vides vbique animi ac ſententię peruerſitatē ſemper contentionibus deſeruire? Nempe ſi malum remiſſio eſt, bonum ergo cruciatus erit: quòd ſi pœna bonum nō eſt, bona ſit remiſſio neceſſe eſt (illorū nunc more loquor) nam iuxta fidei veritatē bona vtraq; ſunt, quod alio tempore oſtēdendum reſeruamus: neque enim præſentis tēporis eſt, cùm profundum valde ſit, ac ideo operoſius perſcrutādum. Suo igitur tempore veſtræ hoc dilectioni proponere ĩſtitui. Vnde igitur fidelis eſt ſermo, & ex pręteritis ſimul, & ex futuris apparet.
Vides

† ὑποτύπωσιν. i. *informatione vel exemplū. & ita in ſequentib.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vides vt prẹparet animũ,atq; suspendat,eámq; rem,
vt dignũ erat,diutius verset.Nam profectò quod ait,
blasphemũ se, ac persecutorẽ, & cõtumeliosum mi-
sericordiam consecutũ,hoc præparãtis . Nec modò
miseratus est,inquit,verùm etiã fidelẽ fecit.In tantũ,
ait, fides deneganda nõ est, ꝙ etiam misertus sit. Ne-
mo enim intuẽs eum qui vinctus fuerat in regia cõ-
uersari,misericordiam consecutum ambigere pote-
rit, quod in Paulo cernere in prõptu erat, rursúmq;
ex semetipso hæc indicia colligit. Non enim erube-
scit seipsum vocare peccatorẽ, sed inde potius glo-
riatur,ꝙ cùm peccator esset, tanta meruerat circa se
diuinæ benignitatis indicia:ita enim vel maximè dei
summã prouidentiã cõmendare potest. Et quomo-
do,inquies,alio in loco cùm de se loqueretur,secun-
Phili.3.b dum iustitiã,quę in lege erat,sine querela se fuisse te-
statur: hîc verò peccatorẽ se, & peccatorũ omnium
primum esse asseuerat?Quia ad eam iustitiam, quam
deus operatus est,& quæ veraciter quæritur, pecca-
tores & illi erant, qui in lege iusti videbãtur.Omnes
Rom.3.c enim peccauerũt,& indigẽt gloria dei:hãc autẽ non
simpliciter iustitiã dixit,sed addidit,quę in lege erat.
Quemadmodũ enim is,qui multũ pecuniarum pos-
sidet,diues quidem esse videtur:cæterũ thesauris re-
giis comparatus pauper esse,atque inops primus cer
nitur: ita & hîc dum angelis cõferuntur, peccatores
esse etiam iusti deprehenduntur. Quòd si Paulus qui
iustitiam legis fuerat operatus, primus peccator est,
† quis ex omnibus aliis iust⁹ meritò vocari poßit? †qui ex omnib⁹ aliis iustus meritò vocari possit.]Ne-
que enim se ideo peccatorẽ ait,quasi vitam carperet
suã,vt impudicè actam & per fornicationes, cupidi-
tatésq; fœdatam:Absit:verùm iustitiã illam huic cõ-
ferẽs,nõ solùm nihil esse monstrauit, sed peccatores
illos, qui in illa gloriarentur, ostendit. *Sed idcirco*, in-
quit,*misericordiam consecutus sum,vt in me primo ostenderet*
Christus Iesus omnẽ patientiam ad confirmationẽ eorũ,qui cre-
dituri sunt illi in vitã æternã.Vides vt semetipsum rursus
humiliet,ac penitus cõprimat,alia etiam viliori adie-
†propter ignorantiam misericordiã consecut⁹ sit, cta causa?Nam ꝙ † prioris ignorantiæ veniam mise-
ricorditer cõsecutus sit,]non nimis illũ indicat pec-
catorem,neq; omnino reprehensibilẽ. Cæterùm id-
circo misericordiam fuisse cõsecutum, vt nemo iam
peccator quibuslibet sceleribus pressus de se despe-
ret,imò eandem se cõsecuturum veniam hoc exem-
plo præsumat . Magnum valde ac re vera ingens est.
Itaque cùm dixisset, Primus peccatorũ ego sum, &
blasphemus,& persecutor, & nõ sum dignus vocari
apostolus,& quæque alia in hunc sensum dixit: nihil
profectò tã humile locut⁹ est, quod ex subiecto exẽ-
plo manifestius fiet.Sit eñ,verbi gratia,ciuitas quæ-
dã populosa,cui⁹ ciues omnes mali sint,alij plus, alij
minus,omnes tamen peccatis obnoxij: vnus autẽ in-
ter cæteros sit sceleribus clarus,ac præ omnib⁹ sup-
pliciis dign⁹, quippe qui omne genus nequitię exer-
cuerit: si igitur dixerit quispiam regẽ omnib⁹ culpas
velle dimittere,nõ ita verbis fides adhibebitur,sicuti
si videãt eũ,qui plus omnibus,grauiúsq; deliquit,ve-
nia fuisse donatũ.Nulla enim iam ambiguitas rema-
nere poterit,quin omnibus ignoscere velle existime-
tur rex,qui eum absoluerit, qui erat prę cęteris pec-
catoribus insignis,hoc & Paulus ait: Cũ, inquit,vel-
let deus certiores homines facere,ꝙ omnia illis pec-
cata donauit, elegit eũ, qui plus omnib⁹ deliquerat,
cui scelera cũcta dimitteret . Me enim potito venia,
nemo iam de se dubitare permittitur,quẽadmodum

A etiã habet cõsuetudo loquẽdi. Si huic ignouit deus,
neminẽ puniet:vt per id ostẽdatur, ipsum venia qui-
dem dignũ nõ fuisse,verùm eam aliorum pro salute
meruisse.Nullus igitur ambigat, inquit: nullus de se
desperet, quandoquidẽ ipse saluatus sum.Et, quæso
diligentius intuere beatissimi viri prorsus humilem
mentẽ. Nõ dixit, vt in me ostenderet patientiã,sed,
omnẽ patientiã,ac si apertius diceret. Nullus est, in
quo maior habẽda sit patiẽtia,neque inueniri facilè
potest peccator,qui tãta abũdantia miserationis in-
digeat.Omnẽ,inquit,ostendit in me patiẽtiam, non
partẽ,quẽadmodum his qui modica deliquerũt.*Ad*
confirmationem,inquit,*illorum,qui credituri sunt ei in vitam*
æternam. Hoc est,ad exhortationem, ad profectũ in-
citamentúmq; virtutis: quoniã verò magnũ quiddã
de filio fuerat locutus, quòd scilicet tantam vim di-
B lectionis ostẽderet,ne quis fortè putaret patrẽ ab ea
charitate remoueri, & ipsi gloriã refert,cùm protin⁹
addidit:*Regi autem seculorum immortali,inuisibili,soli sapiẽ-*
ti deo honor & gloria in secula seculorum, Amen.Pro his,in-
quit,non tantùm filio, sed & patri referimus gloriã.
Interrogemus hęreticos,ecce,soli deo,dixit:Nũ igi-
tur filius deus nõ est?Et,soli immortali: Nõne igitur
&filius immortalis est?Et quod nobis postmodũ da-
bit,ipse nõ habet?Ita sanè,inquies,& de⁹, & immor-
talis est filius:sed non talis,qualis est pater.Quid sibi
vult,nõ talis?Minoris,inquit,substantiæ est, minoris
igitur etiã immortalitatis erit.Quid autẽ est,immor-
talitas minor? Nempe immortalitas nihil aliud est,ꝗ
morte nõ tangi,neq; corrumpi. Gloria quidem ma-
ior,ac minor est:immortalitas verò maior aut minor
esse nõ potest: sicuti neque sanitas maior aut minor: *† vt enim aliquid interitui sit obnoxium necesse est.*
C †aut enim morbo tentamur,]aut nõ. Quid igitur,in-
quies? Immortalitatẽ nos ita vt deus habem⁹? Absit
vt id quispiam sentiat.Cur id? Quoniã ipse hanc per
naturam habet, nos autem per gratiã. Sed nunquid
ita & filius?Minimè verò,verùm & ipse hanc per na-
turam habet.Cuius igitur rei gratia huiusmodi diffe-
rentia infertur? Quia ipse, inquies,à nemine talis fa-
ctus est,filius autẽ à patre natus est.Et nos hoc ipsum
gratè cõfitemur:neq; enim negamus ex patre filium
immortaliter natũ.Et huius rei gratia,inquies, patrẽ
glorificamus,quia talem genuit filium.Vides ꝙ tunc
maximè glorificetur pater, cùm magna peregerit fi-
lius.Ad ipsum enim filij cuncta referuntur, itaque &
cum fortẽ genuerit, & eiusmodi qualis ipse est, non
gloria filij magis,ꝗ patris est.Cùm item * temperan- **αὐτάρκη, i. ex se sufficientem.*
tem,cùm sibiipsi sufficientẽ,cùm nõ imbecillũ,nullo
D minor est patris quàm filij gloria. Regi autem secu-
lorũ:& ista de filio dicta intelligi possunt, per quem
fecit&secula:idẽ est hoc loco.Nẽpe enim apud nos
vtraq; distincta res est,aliúdq; ministri officiũ est, &
aliud iubẽtis imperium:atque alius quidẽ construit,
laborat,fatigatur,alius autem imperat.Cur id? Quia
is qui ministrat,inferior est: verùm non ita in diuinis
personis accipiendũ est, non est ibi alterius creatio,
&alterius dominatus:neq; enim cùm audio,per quẽ
fecit & secula,patrem denego condidisse: neque itẽ
cùm audio patrem regẽ seculorum,à filio dominatũ
tollo.Communia enim ista sunt & patris &filij vtra-
que:condidit enim deus, qui opificẽ genuit, regnat
filius,quòd sit creaturarum dominus: neque enim
mercede operatur,quemadmodum apud nos: neq;
alteri obtemperans,sicut item fit apud nos, sed bo-
nitatis ac benignitatis tantùm propter gratiã. Quid
autem

autẽ filius?Visus est aliquando?Nemo id tutò dicere
potest.Quid est ergo,immortali,inuisibili,soli sapiẽ-
Act.4.b ti deo?Quid itẽ sibi vult,cũ dicit: Neq; enim est no-
men aliud in quo nos saluari oportet,&nõ est in alio
aliquo sal⁹? Honor,inquit, & gloria in secula seculo-
rum amen . Honor & gloria illi non verbis redditur,
quia & ipse nos nõ verbis honorauit, sed reb⁹ ac per
opera,sic & nos ipsum honorem⁹ per opera.Et certè
hic quidẽ honor nos tãgit,nobísq; confert plurimũ:
noster autẽ honor illum minimè tangit, neque enim
nostris indiget,sed nos potius illo indigemus. Itaq;
etsi illũ honoremus,nosipsos magis honoram⁹:quẽ-
admodum enim is qui apertis oculis Solis intuetur
lucem,sibiipsi prodest, admirãs pulchritudinem sy-
deris,neque illi aliquid cõfert:quippe clariorem fa-
cere ipse admirando non potest,sed permanet idem
Solis fulgor:ita multò magis in deo.Is qui deum ad-
miratur,eúmq; honorat,sibiipsi acquirit salutẽ, ma-
ximáque emolumẽta lucratur: quippe ex hac glori-
Mat.10.d ficatione virtutis sua præmia promeretur.Ego enim,
inquit,glorificãtes me glorificabo.Quomodo igitur
ipse glorificari se dicit, qui nihil ex huiusmodi offi-
cio nostro lucratur?Eadẽ ꝓfectò ratione,qua &esu-
rire,& sitire se dixit.Omnia enim quę cõditionis no-
stræ sunt,propria sua esse facit,vt vel sic nos ad se at-
trahere possit,siue honores,siue cõtumelias in se per-
peti dixit:vt hoc veluti fræno coërciti timeam⁹, atq;
Morale, ad illũ prompti accurramus. Glorificemus igitur
deum,portemus deũ in corpore & in spiritu nostro.
Et quomodo,inquies, glorificat quispiã in corpore
deum,quomodo item in spiritu?Spiritũ hîc appellat
animã,ad distinctionẽ scilicet corporis. Quis igitur
deũ glorificat in anima,quis itẽ in corpore? In cor-
pore glorificat qui nõ se libidini subiicit, qui mini-
mè inebriatur,qui vẽtri ac gutturi nõ studet,qui ex-
teriorem nõ quærit ornatũ,qui tantum curæ circa se
ostendit,quantũ ad sanitatẽ sufficere potest, qui non
mœchatur:quæ vnguentis delibuta non pergit,quæ
faciẽ nequaquã fucis atq; coloribus pingit, quæ dei
contenta opificio,nihil ex se addere quasi arte moli-
tur.Quid enim studiũ tuum,quid artem cõsummato
à deo opificio admouere præsumis?Non tibi sufficit
diuina formatio? An verò veluti excellẽtior opifex
diuinum opificem corrigere impia moliris audacia?
Atq; ad authoris iniuriam ornaris, vt post te greges
iuuenũ trahas? Et quid, inquies,ipsa facere possum?
Neq; enim ego hæc volo, sed viri gratia facere ista
cõpellor.Adamari non potest quæ nõ vult. Pulchrã
te condidit deus,vt in hoc ipse laudetur, admiratio-
níque sit opificiũ suum,non vt iniurias patiatur.No-
li ipsi huiusmodi referre vicẽ,verùm pudicitia atque
verecundia te ornare cõtende. Pulchram idcirco tẽ
creauit deus,vt virtutis tibi adderet præmia: neque
enim idẽ est,speciosam & quæ amari à plurimis pos-
sit,studere pudicitiæ:& quæ huiusmodi careat,nullí-
que sit expetẽda,castitatẽ seruare. Audi deniq; quid
Gen.39.b de Ioseph scriptura dixerit.Erat,inquit, speciosus ac
decorus aspectu. Quid nobis profuit audire decorũ
fuisse Ioseph?vt scilicet ipsius magis admiremur spe-
ciẽ,honestatẽq; laudem⁹. Speciosam te creauit de⁹:
quid igitur teipsam deformẽ facis? Velut eñ si quis
aureæ statuæ illiniat lutũ,ita sunt quæ fucis vtuntur,
terrã tibi illinis partim candidã, partim rubicũdam.
At, inquies, hoc meritò faciunt quæ deformes sunt.
Cuius rei gratia? Vt scilicet deformitatem occultẽt.

A At profectò incassũ laborãt.Quãdo eñ id quod na-
turale est,cuiusuis opificis studio atq; arte superatur?
Cur autem deformitas ipsa mœrori sit, si probro ca-
reat?Audi deniq; sapiẽtis cuiusdã viri sentẽtiam: Ne
vituperes,inquit,virũ in aspectu suo, neq; itẽ lauda- *Eccli.11.a*
ueris virũ in specie sua.Deum igitur admirare solum
opificẽ optimum,non illius opus, neque enim pul-
chrum ipse se fecit.Quid enim lucri decor eiusmodi
parit? Nihil profectò, verùm certamina magis intẽ-
dit,maiorésq; calũnias,atque pericula, suspicionésq;
quamplures.Ea denique quam nõ huiusmodi decor
illustrat,suspicione carebit:quæ verò formosa est,ni-
si magno studio,& nimia vtatur cõtinentia atq; ho-
nestate,opinioni protinus pessimæ locũ dabit, viŕq;
ipse eiusmodi semper zelo mordetur.Quo quid dici
grauius possit? Neque enim tantùm ex aspectu ipso
voluptatis habet,quantũ ex suspicione mœroris.Illa
B enim cõsuetudine solet extingui,at verò vbi lasciuię,
libertatis,atq; impudicitiæ opinio manare cœperit,
ipsius quoque animæ intima penetrat,atque penitus
insitis sordibus squalescit indies. Ecce quibus incõ-
modis pulchritudo subiecta est.Porrò eam quæ de-
core caruerit,impedimẽtis plurimis liberã facilè in-
ueniemus:neque enim illi infesti sunt eiusmodi pul-
chritudinis aucupes,sed veluti agn⁹ simplex in quie-
te atque in silentio pascitur, lupo nullo perturbante
ipsius ocium,sed semper sibi assidente pastore, & ab
huiusmodi incursib⁹ protegẽte:ita nihil profectò ha-
bet amplius quæ formosa fuerit, ꝗ deformis:neque
hãc illa vllo priuilegio superat,sed ea meritò pl⁹ ha-
bere dicitur,quæ merito virtutis excellit.Nam,quæ-
so, quænam oculorum virtus est? Num ꝙ liquentes,
C atq; versatiles,rotundique ac cęrulei sunt,siue potius
quòd acutissimo vigeãt lumine? Hoc equidem reor,
quod inde constabit. Quænam oro lucernæ virtus,
quòd clarè fulgeat,omnémque illustret domum, an
quòd pulchrè ficta atq; rotunda?At nemo hîc dubi-
tat,lucísque claritas iudicio omnium obtinet:cætera
enim media sunt,atq; cõmunia:idcirco etiã semper
ancillulæ dicere solemus,cui lucernæ concinnandæ
officium sit:lucernã malè præparasti, adeò lucernæ
illuminare propriũ est:itaque & oculus qualiscũque
fuerit,si officij sui ministeriũ implere sufficiat, diffe-
rentia nulla est.Sicuti etiã malus oculus dicitur,cùm
obtusi aspectus fuerit, & naturalẽ cõpositionem mi-
nimè perfectã in se habuerit.Quippe&eos qui aper-
tis oculis nõ vidẽt,malis esse oculis dicimus.malum
enim omne quod propriũ non implet officiũ appel-
D lare cõsueuimus.atq; ista de oculis. Quænã verò na-
rium virtus est? An ꝙ rectè, atque ad lineam vtrinq;
formatæ sint,suáque proportione non careant: an ꝙ
olfactu vigeant interrogo,ac cerebro subministrent?
At nemo qui dubitet:nam vt exẽplo vtar, ea instru-
mẽta quibus aliquid rapimus,quænam dicemus op-
timè fuisse condita:eáne quæ diligenter rapere, atq;
continere possint, an quæ decorè fuerint fabricata?
Illa scilicet quæ vsui commodiora sunt.Quid autem
dentes,quales esse dicemus optimos, eósne qui mã-
dere & concidere cibũ facilè possint,an eos qui pul-
chrè,atq; ad lineam compositi sunt?Illos scilicet,qui
rectius,quod sui est muneris faciũt:prorsúsq; in toto
corpore,qui diligẽter inquirat,eandem sequetur ra-
tionẽ,inueniemúsq; omnes sanos, pulchros meritò
dici,dum mẽbra singula possunt propria officia per-
sequi:ita & vasa singula,& animalia, & arbores, non
ex forma,

Universidad de Deusto Biblioteca

ex forma,aut ex colore prædicamus,verũ ex ministerio,atq; ex officio proprio:ita & seruũ vocam⁹ * pulchrũ eum,qui nobis aptè ministrat, nõ qui speciosus atq; mollis est. Vides quomodo pulchra possit euadere.Cũ igitur his quæ sunt maxima & præstantissima,pariter & formosa fruatur,atque deformis, nihil altera plus q̃ altera possidet: puta mundũ hunc similiter cernimus, Solem,lunã, stellas, spiramus pariter aërem,humoris atq; nutrimẽti pariter participes sumus,siue formosi fuerim⁹,siue deformes. Imò vt aliquid mirabilius loquar,saniores sunt quæ forma huiusmodi carẽt,q̃ speciosæ.Illę enim vt quibus speciẽ seruare studium sit,seipsas minimè laboribus tradũt: sed ocio,atq; deliciis, quibus ex rebus membrorum officia obtusiora penitus fiũt: hæ verò vt quæ nulla huiusmodi distẽdantur cura, passim laborare nõ desinũt,atq; ob id saniores vegetioresq; fiunt. Glorificemus igitur deum, portemus ipsum in corpore nostro,nõ exteriorem quęramus ornatum.Superfluum id quidẽ studium,atq; inutile est:nõ erudiamus viros solas intẽdere facies. Nam si huiusmodi ornatus deseruiat studio,citò vir tuus huiusmodi amare faciem cõsuetus,vultu meretricio capietur.Quòd si illũ docueris amare in vxore mores,venustámq; dignitatẽ, nõ facilè cõuolabit ad scorta: neq; enim hæc in meretrice reperiet,sed cõtraria penit⁹. Noli docere virum risus suauitate decipi,neq; fracto, solutóq; incessu capi, ne aduersus teipsam illi arma ministres, instrue illum castitate gaudere:poteris autẽ id,cùm huiusmodi habitũ præfers.Nam si leuis, inconstans, ac lubrica fueris, quomodo verbum honestũ & graue proferre poteris? Quis te nõ rideat atque subsannet? Quomodo autem etiam in spiritu portare possumus deum?Si virtutẽ vbiq; teneamus, si animæ studeam⁹ ornamentis,quippe ille minimè prohibetur ornatus. Ita glorificamus deũ,si omnibus ex partibus fuerim⁹ boni:glorificabimur autem & nos in die illa,nõ sanè similiter,sed multò dignius, multóque excellentius. [Rom. 8.d] Existimo enim,inquit, q̃ non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam,quæ reuelabitur in nobis: cuius nos omnes cõtingat participes fieri in Christo Iesu domino nostro.

* καλὸν. id est,pulchrum,honestum, bonũ,laudabilem.

Homilia V.

HOc præceptum commendo tibi fili Timothee secundum præcedentes in te prophetias, vt milites in eis bonam militiam,habens fidem & bonam cõscientiam. Quam quidam repellentes circa fidem naufragiũ fecerunt. &c.

Doctoris,sacerdotisq; dignitas magna est,atq; mirabilis,& quæ re vera diuina sententia cõprobanda sit, vt quis ea dignus adducatur in medium: ita & pridẽ fiebat, ita nunc quoq; fit,quoties absq; humana passione huiusmodi electiones celebramus. cùm nihil omnino seculare,nihil temporale intuentes, neq; ad gratiam,neq; ad odium facimus. Nam & si tanta nobis spiritus plenitudo non adest,sufficit voluntas optima, vel sola, deum vt ordinationi nostræ concurrat attrahere:quippe ne apostoli quidẽ tunc spiritus [Act.1.d] gratiam adepti erant,cùm Matthiam elegerunt: sed orationi negotium permittẽtes, ipsum apostolorum numero adiecerũt: neq; enim intuebantur humanæ amicitiæ gratiam: ita nobis quoque faciendum est: enimuero vbi ea quæ certa sunt, omnibúsq; manifesta,negligim⁹,quo pacto nobis deus reuelabit incerta?Si in modico,inquit,fideles non fuistis,quod magnum & verum est, quis dabit vobis? Tunc autem quia nihil fiebat humanum, sacerdotes etiã ex prophetia veniebant.Quid est,ex prophetia? Ex spiritu sancto. Quippe munus est prophetiæ,non modò futura prædicere,verũ & præsentia dicere:quoniam& [1.Re.19.d] Saül prophetia ostensus est, qui inter vasa latebat. Deus enim reuelat iustis.Prophetia itidem fuit,cùm dicit spiritus sanctus: Separate mihi Saulũ & Barnabam:ita & Timotheus electus est. [Act.13.a] Prophetias autem hic plurimas dicit, fortassis & illã per quã ipsum acceperat,quãdo eũ & circũcidit,atq; ordinauit, quẽadmodum & ipse scribit:Noli negligere gratiã, quæ est in te. [Infra.4.d] Igitur vt illũ excitaret, sobriúmq; ac vigilãtem faceret,admonet eũ quis illũ elegerit, atque ordinauerit:ac si apertius dicat,Deus ipse te elegit,ipse tibi ecclesiã credidit, nõ te iudiciũ promouit humanum:noli igitur sentẽtiã dei probro afficere: neque confundere.Deinde quoniã præceptũ, inquit, grauius fortasse videbatur,adiecit:*Hoc præceptum cõmendo tibi fili Timothee.*Tanquã filio charissimo pręcepit,neque eñ authoritate propria, neq; dominationis fastu,neq; sua veluti libertate:sed fili,ĩquit, Timothee. Quod autem ait,cõmendo,custodiæ diligentiam signat,nihilq; nostrũ nos inferre significat. Non enim nos eã rem acquisiuimus,sed deus hanc nobis largitus est & fidem,& bonã conscientiã. Quæ igitur dedit,ipsa seruemus:nisi ipse venisset, neq; fides huiusmodi inueniretur,neq; vlla vitæ mũditia, quã à parua ætate suscipim⁹:ac si dicat:Nõ ego sum,qui pręcipio, sed is qui te elegit deus: id quippe significat qđ ait:*Secundũ præcedentes in te prophetias*:Illas audi,illis obtempera.Quid autẽ pręcepit deus?Vt milites in ipsis bonã militiã,illæ te elegerũt,in his quibus electus es, milita bonam militiam.Est enim & militia mala, de qua alio in loco ait: Sicut enim exhibuistis membra [Rom.6.d] vestra arma peccato & immunditiæ.Illi sub tyranno militant, nos æterno regi militamus. Cur autẽ eam rem militiã vocat?indicat profectò bellum excitatũ esse vehemẽs & atrox cũ cæteris,tum maximè ei qui doctoris fungitur munere.In quo nobis armis opus est validis,sobrietate scilicet,tẽperãtia,precib⁹,ppetuísq; vigiliis, quia non aduersus sanguinẽ pugnare pergimus, quia prælia nobis cũ atrocissimis hostib⁹ conferenda sunt,vt nullum hic locum habeat blãda & perniciosa mollities.*Vt*,inquit,*in eis milites* Quẽadmodum enim in castris, nõ omnes eundẽ seruãt militiæ locũ,sed variis distribuuntur ordinibus:ita &in ecclesia,alius quidẽ magistri obtinet ordinem, alius autẽ discipuli,alius item rudis, tu verò doctoris fungeris munere.Ac ne quis istud sufficere existimet,vide quod sequitur: *Habens fidem & bonam conscientiam.* Magistrũ quippe prius oportet docere seipsum:quẽadmodũ enim dux,nisi antea miles optim⁹ fuerit, ne dux quidẽ esse aliquãdo poterit:ita & doctor.hoc & [1.Cor.9.d] alio in loco ait:Ne fortè aliis prædicans,ipse reprobus efficiar. Habens fidẽ & bonã conscientiã, vt sic cæteris præesse dignius possis.Hæc nos exẽplo maiorum nõ aspernemur monita,etiã si doctorũ fungamur vice.Nam si Timotheus,cuius nos meritis lõgè impares sumus,& monita suscipit, & libenter addiscit,idq; cũ in doctoris ordinẽ trãsisset,multò magis id nos facere conuenit.*Quam quidam repellentes*,inquit, *circa fidem naufragium fecerunt.*Et meritò sanè.Nam vbi vita reprehensibilis fuerit, dogma item huiusmodi fit necessariũ est, ac videas plurimos in profundum malorũ corruisse,atque ad gentilem ritum fuisse cõuersos.

uersos.Ne enim futurorũ metu,& expectatione cruciẽtur,persuadere sibi omni studio curant, falsa esse omnia quę nostra religio cõtinet, atque à fide quidã peruertũtur,dũ rationibus omnia colligere quærũt. Naufragiũ quippe huiusmodi ratiocinatio gignit,fidésq; veluti nauis tutissima est.Igitur qui ex illa deciderint,necesse est naufragiũ facere: quod exemplo quoq; perspicuũ facit,quum dicit:*Ex quib⁹ Hymenæus est,& Alexander*:Vt horum exemplo nos corrigat.Videtis vt illis quoque temporibus non defuerint, qui peruersè docerent, qui secreta diuina temeraria curiositate disquirerẽt,qui à fide longè discederẽt, qui rationibus propriis mysteria venerãda rimari præsumerent.Qui naufragium facit,nudus,omnibúsq; destitutus euadit:ita & qui ex fide exciderit, nihil iam habet vbi figatur, non habet vbi seipsum recipiat,nõ habet vitam quæ ipsi prodesse valeat: Quippe capite [Iacob.2.d] perdito,atq; corrupto,quænã reliqui corporis vtilitas est?Si eñ fides absq; operibus mortua est, multò magis absq; fide nihil proderũt opera. Si deus propter nos quę sua sunt despicit,lõgè magis nos oportet nostra ipsius gratia spernere: ita enim est,cũ quis exciderit fide,nusquã consistit,sed aliàs aliter natat, donec rursus in profundo mergatur. *Quos tradidi*, inquit,*satanæ,vt discant non blasphemare.*Vides vt blasphemia sit,rationibus diuina velle discutere:ita nihil cõmune habet humana ratio collata diuinis. Quo autẽ modo ipsos satanas nõ blasphemare docet? Nempe enim si alios docet,multò magis seipsum docere debuerat:si autẽ seipsum hactenus docere nõ potest,ne alios quidẽ.Non ait,vt doceat illos non blasphemare,sed,vt discãt nõ blasphemare:nõ ille hoc agit,sed hic euentus accidit: quẽadmodum igitur & alio in [1.Cor.5.b] loco ait de eo qui fuerat fornicat⁹,tradere huiusmodi hominem satanæ in interitum carnis,non vt spiritum saluet,sed vt spiritus saluus sit:hic autẽ nulla persona notatur.Quomodo igitur istud cõtingit?Nempe quemadmodum carnifices innumeris sceleribus pleni,castigant alios:ita &hic de nequissimo dæmone dicitur.Et cuius rei,inquies,gratia, non illos ipse [Act.5.a] punisti,quẽadmodũ Bariesum,sicuti Petrus Ananiã, sed eos satanæ tradidisti? Non vt puniantur, inquit, sed vt discant. Et certè ipsi nõ deerat authoritas puniendi,sicut cùm dicit:Quid vultis,in virga veniã ad vos? [1.Co.4.d] Et rursus: Non vt nos probati simus, sed vt vos quod bonũ est,faciatis. [2.Co.13.b] Atq; iterũ: Nõ in euersionẽ, sed in ædificationẽ. [ibid.10.c] Quid igitur satanã ad suppliciũ vocas?Vt scilicet vnà cum vehementia atque cruciatu esset contumelia maior, imò verò infideles quidẽ ipsi docebant:eos verò qui à fide auersi essent,satanę tradere consueuerant. †Cur igitur?Propter infideles nanque.Ananias infidelis erat,qui tẽtabat adhuc. vt igitur fideles] discerẽt se latere nõ posse, idcirco per seipsos illos puniebant:eos verò qui postquã ista didicerant,à fide aberrabant,satanæ tradiderũt: vt per istud ostenderent,q̃ non propriis viribus,sed ipsorũ custodia continebantur,quicunque se in arrogantiæ tumorem extulissent: quemadmodũ in regibus cernimus, qui hostes quidem etiam suis manibus iugulant,subditos verò carnificibus tradunt.Indicat autẽ istud propter apostolorum custodiam fieri:pręterea nõ minimũ erat posse imperare diabolo,ex eo quippe monstratur,illum apostolis vel inuitum seruire,ac cedere solitum.Istud itaque parui non erat momenti. [1.Cor.5.b] Quomodo autẽ illum tradiderit,audi: Congregatis,inquit,vobis, & spiritu meo, cum virtute domini Iesu Christi tradere huiusmodi hominẽ satanæ. Eiiciebatur nẽpe à cõmuni fideliũ cœtu,abscindebatur à grege,fiebat nudus,atq; ita destitutus, atq; ita lupis patebat,&prodebatur incursibus:sicuti eñ dudũ nubes Hebræorũ castra tegebat,ita&ecclesiã protegebat sancti spiritus gratia. [Exo. 40.] Si quis igitur extra ecclesiã fieret,cõburebatur:fiebat autẽ extra ecclesiã apostolorũ iudicio:ita & dominus Iudã tradidit satanæ,cõtinuò enim post buccellam introiuit in illũ satanas. [Ioan.13.e] Et hoc itẽ dicere possumus,q̃ eos quidẽ quos corrigi volebãt,non ipsi pœna plectebant:qui autẽ emẽdationem admittere nolebãt,eos ipsi supplicio subdebant,vel certè quia terribiles magis ipsi videbantur,cũ ipsos aliis traderent puniendos: ita & Iob satanæ traditus est,verũ ille nõ delictorũ causa, sed vt maiora referret virtutis præmia. [Iob.1.e & 2.b] Plurima eiusmodi nunc quoque contingunt. [Morale.] Quia enim sacerdotes ignorãt eos qui peccatis obnoxij, indignè mysteria venerãda percipiũt:deus hoc sępius facit,eósq; satanæ tradit.Quoties denique morbi,quoties detrimẽta,quoties luctus,calamitatésq; cõtingũt,& alia quęlibet huiusmodi,huius rei gratia fiũt:id Paulus quoq; signãter expressit.Ideo inter vos,ĩquit, multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. [1.Co.11.g] Et quomodo, inquies,ista perpetimur, cùm semel tantũ per annũ ea sacramenta sumamus? Hoc nẽpe est quod vniuersa perturbat,quia nõ mũditia animi,verũ interuallo tẽporis longiore cõstare meritũ putas, summámq; arbitraris reuerentiam, ac religionem esse,si nõ sæpius cœlestẽ illam adeas mensam:ignoras quoniam indignè accedere,etiamsi semel tantùm fiat,te supplicio tradit:dignè verò etiã si sæpe accedas, salutem inde conquiris?Non est audaciæ sæpius accedere ad dominicã mensam,sed indignè accedere,etiam si semel tantùm quispiam toto vitæ tempore accedat. [Nota.] At nos adeò stolidi,adeò insensati sumus, vt cum innumera per totum annũ scelera perpetremus, nihil ea curemus exuere:cæterùm satis esse arbitramur, si nõ assiduè præsumamus atq; cõtumeliosè Christi corpus attingere: neque intelligimus miseri, q̃ hi qui cruci Christum affixerunt,semel tantùm id fecerunt. Non igitur quia semel crucifixerũt,minus idcirco delictũ est:&qui Christum prodidit,semel tantùm prodidit: nunquid ergo hoc illũ supplicio eripuit? Quid igitur hanc rem temporis lege metimur?Tempestiuum accedendi tempus munditia conscientiæ faciat, nihil habet amplius quod in Pascha cõsummatur mysterium, eo qđ cõtinuò celebratur. Vnum quippe atq; idem est,eadem est sancti spiritus gratia, semper Pascha est.Nostis profectò qui initiati estis,id quod dicim⁹,siue sexta feria, siue sabbato,siue dominica die, siue in celebritate martyrũ, eadẽ litatur hostia,idem sacrificium cõsummatur.Quotiescũq; enim, inquit, manducabitis panem hunc, & calicem biberitis, mortẽ domini annũciabitis. [1.Cor.11.f] Nulla obseruatione tẽporis sacrificiũ circunscribere voluit. Cur igitur, inquies,tunc solùm dicitur Pascha? Quia tunc pro nobis Christus mortuus est. Nemo igitur illo tempore aliter accedat,& aliter nũc.Vna virtus est,vna dignitas,vna gratia,vnum atque idem corpus. Non illud hoc sacratius,neq; istud illo inferius est:atq; hoc vos etiã nostis,qui nihil nouitatis inspicitis, præter secularia ista velamina,& multitudinem solito lætiorem. Habẽt aliquid amplius dies illi, quòd scilicet ex illis

initium

†Quid nã autem,infideles? quando quidem Ananias infidelis erat adhuc cum tentaret: vt igitur infideles.

Universidad de Deusto
Biblioteca

initium cepit salus nostra, quia in ipsis immolatus est Christus: iã verò quod ad sacramẽtum attinet, nihil amplius habent, nullam dignitatem, nullum priuilegium. At tu cùm carnalẽ cibum sumpturus accedis, os antea ac faciẽ lauas: cùm verò ad spiritualem mẽsam accessurus es, animã lauare dissimulas, atq; immunditia plenus accedis. Sed nõ sufficiunt, inquies, quadragesimę sanctæ ieiunia sordem illam nostrorũ diluere peccatorum. Et quęnam obsecro vtilitas est, cùm quis voluerit vnguẽta deponere, si prius emundet locum, deinde cũ parum aliquid odoris iniecerit, etiã stercus adiiciat? Nónne fragrantia illa omnis abscedit? ita profectò & nobis cõtingit. Digni fortasis euasimus, cũ pro viribus mũditię studeremus, sed postmodũ rursus nosmet inquinare perreximus: hoc & de his qui possunt intra quadraginta dierũ numerum peccata diluere diximus: ne, quæso, negligamus salutẽ nostrã. Homo enim, inquit, qui auersus fuerit à peccato suo, & rursus pergens eadem fecerit, veluti canis est, qui ad suum reuertitur vomitum. Curemus quãtum possumus, ne sit labor noster inanis: ita enim præmia illa consequi poterimus, quæ finem nullum habent: quibus nos omnes perfrui contingat, gratia domini nostri Iesu Christi, cum quo est patri, vnà cũ sancto spiritu gloria, imperiũ & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Prou. 26. b.

Homilia VI.

Cap. 11. *Obsecro igitur primum omniũ fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnib⁹ hominibus, pro regibus, & pro omnibus qui in sublimitate sunt constituti.* Quasi communis quidã totius orbis pater, sacerdos est: dignum igitur est, vt omniũ curam agat, omnibúsque prouideat: sicut & deus, cuius ministerio seruit, & fungitur vice, idcirco ait: *Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes & orationes.* Duo enim hinc præcipua oriuntur bona, quòd odium omne quo alios prosequimur, deponimus. Nemo enim aduersus eum inimico esse animo potest, pro quo obsecrationes facit, & illi ipsi meliores fiũt. Nihil enim ita doctrinam commẽdat, nihil magis ei⁹ vires insinuat, quàm huiusmodi charitas. Cõfidera deniq; cuiusmodi sit eos diligere, qui insidiis appetunt, qui flagellant, qui vndique exagitant, qui denique necant, dum hi qui ista patiũtur, deum pro his ipsis qui se ita afficiunt, intentissimis orationibus pulsant. Vides vt superiorem omnibus Christianum euadere velit? Quemadmodum enim in infantibus pueris, cum is qui à patre portatur infantulus, patris cæciderit faciem, nihil ex hoc obtundetur dilectionis affectus: ita & nos cũ ab his qui extra sunt, cędimur, nihil ex priore beneuolentia remittere omnino debemus. Quid autẽ sibi vult quod ait, primũ omniũ? In obsequio scilicet quotidiano, perpetuóque diuinæ religionis ritu. Atq; id nouerunt fideles, quomodo dieb⁹ singulis manè & vesperè orationes fundãtur ad dominũ, quomodo pro omni mũdo, & regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt positi, obsecrationes ab ecclesia fiant. Sed fortè quis dixerit, pro omnib⁹ quod ait, tantũ fideles intelligi voluisse. At id verũ nõ esse, quæ sequũtur, ostẽdunt. Denique ait, pro regibus: neq; enim tunc reges deum colebãt, verùm multis postea tẽporibus in infidelitate, quam per seriẽ successionis acceperãt, perstiterũt. Deinde vt omnis assentationis suspicio tolleretur, cũ præmisisset, pro omnibus: tunc demum, pro regibus, addit. Si enim tantũ pro regibus dixisset, fortassis non deesset qui adulationis gratia illum ita scripsisse putaret. Quoniã verò cõsequens esse cernebat, vt Christiani animus ad ista torpesceret, neque huiusmodi admitteret monita, siquidẽ pro gentili sacramentorum tempore preces oporteret offerri, vide quid secutus adiũxit, vt ex cõsideratione lucri admonitionem facilius libentiúsq; susciperẽt. *Vt quietam,* inquit, *& tranquillam degamus vitam.* Ac si dicat, in illorum salute securitas nostra consistit. Quemadmodum & in epistola ad Romanos, cùm eos hortaretur obedire principibus, ait: Nõ propter necessitatẽ, sed propter conscientiã. Deus enim pro vtilitate cõmuni huiusmodi principatus instituit. Quàm igitur absurdũ est, cùm illi ideireo militent, & arma circũferant, vt nos in tranquillitate, atque ocio simus, nos pro periclitãtibus, ac nostri causa labores subeuntibus preces, effundere detrectemus? Non igitur assentandi gratia huiusmodi mandatum dedit, verùm iustitiæ seruauit leges: nisi enim illi seruarentur, atq; inter bella & hostes prosperè agerẽt, necessariò & nostra omnia turbis, tumultibúsq; plena essent. Nam nos aut militare opus fuisset, ac per nosmet eadẽ subire pericula concisis illis, aut fugere vagósq; per orbem terrarũ ferri. Sunt enim, inquit, huiusmodi veluti obices quidam hostib⁹ oppositi, per quos nos in pace seruemur. *Deprecationes,* inquit, *orationes, interpellationes, gratiarũ actiones.* Deo quippe oportet referre gratias, etiã pro successionibus aliorũ: q̃ scilicet Solem oriri facit super malos & bonos, & pluit super iustos & iniustos. Vides vt ille non modò per orationis studium, verùm etiã per gratiarum actiones nos coniũgat, atq; conglutinet? Qui enim necessariò cogitur deo referre gratias pro fœlicibus proximorũ successibus, ipsum quoq; amare cõpellitur, sibíq; familiarius iũgi: quòd si pro fœlicitatibus proximorũ gratiæ agendæ sunt, quantò magis pro his, quę in nos siue clàm, siue manifestè proueniũt: pro his etiam quę nobis inferuntur ad salutem nostrã, etsi illa etiã tristia esse videantur? Deus quippe ad vtilitatem nostram cuncta dispensat.

Matt. 5. g

1. Cor. 6. b

Omnis igitur oratio nostra gratiarum actione nõ Moracareat. Si autem & pro his qui nobis familiaritate iunguntur orare iubemur, non fidelibus solùm, sed etiã infidelibus, cõsidera quantũ malum sit aduersus fratres orare. Ille nempe te orare pro inimicis iussit, tu etiam aduersus fratrem oras: non aduersus illum, sed aduersus te ipsum orare cõuinceris. Deum enim ad iracundiam prouocas, dum verba penitus stolida loqueris, ac dicis deo: ita illi fac, retribue ei, percute illũ. Ista quippe à Christi discipulis mãsuetis ac mitibus lõgè remota sunt, neq; illo digna ore, quod sacris instructionibus deditũ sit. Nihil amarũ, nihil durum ea lingua proferat, quę diuinis rebus assueta est: nihil ex illo ore prodeat crudele, quod dominico corpore sæpius saginatur. Mundã seruemus linguã, non per eã maledicta, non verba atrocia proferam⁹. Si enim maledici regnũ dei non possidebũt, quantò magis hi qui contra proximorũ salutem orant? Necesse est enim eum qui contra aliquem orat, etiã cõtumelias inferre. Contumelia autem & oratio multũ ab inuicem distant: maledictum item, atque oratio multum ab inuicem distant. Accedis ad deum, vt illum tibi propitium facias, & contra alium oras? Nisi ipsi dimiseris, nec tibi omnino dimittetur. At verò tu non modò non dimittis, verumetiam deum ne dimittat deprecaris. Vide ad quę malitię præruptа accesseris, si ei qui non dimittit non dimittitur, ei etiã qui dominum ne dimittat precatur, quomodo dimittetur? Non illi profectò noces, sed tibi ipsi: nam etsi pro tuis orans delictis fortassis audiendus eras, facit pessima intentio, qua cõtra fratrem oras, vt neq; pro teipso audiri merearis: quippe impuro & contaminato ore preces offers. Nam re vera immundum huiusmodi os rectè censetur, atque omni fœtore, omniq; spurcitia plenum: nẽpe enim cùm debueras pro tuis metuere sceleribus, & omni conatu, vt remissione potireris orare, accedis ad deũ, vt eum concites aduersus fratrem tuum: itáne obsecro paues ac trepidas, & pro tuis culpis solicitus es? Non vides quantum tibi incõmodi parias? Imitare vel pueros, qui scholis traduntur, ac liberalibus disciplinis, qui cùm viderint socios & contubernales suos rationem reddere cogi eorum quæ didicerint, eósq; qui negligentiores fuerint cædi, ac per singulos discuti, concidíq; verberibus, admonentur quid de se sperare debeant, & penè præ timore moriuntur: & si quis ex sociis eos crebro pulsauerit, nequaquã irascuntur, cùm metus ille animum penitus occupauerit: neq; magistrum interpellare habent, sed vnum tantùm intuentur, quo pacto scilicet egredi, atq; elabi absque verberibus possint: solúmque id tempus semper versatur ante oculos, & cùm excesserint ianuas, eo iam metu liberi, maxima tenentur voluptate: Tu verò stans, ac pro tuis sceleribus deprecans, non exhorrescis aliorũ peccata animo voluere? Et quo pacto deũ exorare poteris? Nẽpe enim dum contra proximos oras, aduersus temetipsum illũ amplius prouocas, nec permittis eum indulgentiam tuis præstare criminibus. Nam, dicit tibi deus, Quo pacto vis, vt ea quæ in me peccasti dimittam, qui illorum quæ in te deliquit proximus, cupis atque oras vt vltor existam? Discamus tandem esse Christiani. Si orare nescimus, quod facillimum est, quid aliud nos scire putemus? Discamus orare, vt cõuenit Christianis. Gentilium illæ precationes sunt. Iudæorũ huiusmodi orationes esse censentur: Christianis verò contrà penitus iussum atque imperatum est, his qui in eos peccauerint, indulgentiam facilem dare, atq; vt eis à deo ignoscatur tota intentione deposcere. Maledicimur, inquit, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus. Audi quid orans Stephanus dicat: Domine ne statuas eis hoc peccatum. Non modò non contrà eos, verùm & pro eis orabat. Tu verò non solùm non pro eis oras, qui te læserunt, sed cõtra eos preces emittis. Quemadmodum igitur ille mirabilis est, sic tu cõtra nequissimus. Quem verò admiramur omnes, quem dignum laudibus ducimus? eósne pro quibus orauit, an eum qui pro eis preces effudit? Hũc scilicet, qui opus tam grandis charitatis exercuit, idque diuino magis, quàm nostro iudicio comprobatur. Vis inimicum percuti? pro illo ora: verùm nõ huiusmodi animo, neque illi quicquam huiusmodi penitus impreceris: hoc quippe illi contingit. Cęterùm tu bonum hoc ea intentione ne facias. Nempe enim beatissimus ille iniustè omnia patiebatur, ac pro eis ipsis, à quibus patiebatur, orabat: nos autem & sæpe quidem ab inimicis iusta perpetimur. Quòd si is, qui iniustè patiebatur, cõtra eos orare minimè ausus est, imò tutum sibi fore arbitratus non est, nisi & pro eis oraret: nos qui cùm iusta patiamur, non modò pro eis, à quibus patimur, preces effundimus, verùm & contra eos oramus: quibus non meremur suppliciis tradi? Videris quidem illi dum oras, intẽtare vulnus, re autem vera contra teipsum gladium impellis. Nõ permittis iudicem tecum in tuis sceleribus mitius agere, dum illum aduersus alterum prouocas. Nam qua mensura mensi fueritis, remetietur, inquit, vobis: & quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Simus igitur ad veniam faciles, vt nobis deus quoque eiusmodi fiat. Ista vos non solùm audire cupio, & oro, verumetiam seruare diligenter. Cæterùm, quod dolens dico, verba solùm memoria tenetis, imò fortè nec verba. Quod ex eo constat, quòd sępe cùm hinc discesseritis, si fortè quispiam ex his, qui non affuerunt, quid dixerimus interrogare perrexerit: alij quidem nihil dicũt, quippe quibus omnia exciderint: alij verò qui scire videntur, quam solùm materiam tractauerimus, vix summis labiis proferũt: hortatus est, dicunt, iniurias obliuiscì, ac pro inimicis orare, omittúntque ea referre, quæ in eam rem dicta sunt: neque enim ea memoria tenent, vix que pauca meminerũt. Quocirca moneo, si nihil ex verbis nostris refertis lucri, ne ad audiendum quidem cõueniatis: quid enim vtilitatis inde consequimini? Maius inde vobis iudicium fit, grauioréque cruciatus promeremini, si post innumeras admonitiones nostras in eisdem persistatis malis. Idcirco nobis orationem constituit deus: ideo orare iussit, vt nihil seculare, nihilque humanum postulemus. Nostis qui fideles estis, quænam in oratione petenda sunt, quàm communis esse debeat omnis oratio. At fortè dicturus est aliquis, pro infidelibus orandum non est. Quia orationis vim omnino nescitis, ideo nec altitudinem, thesaurúmque ipsius agnoscitis. Nam si quis eam diligenter euoluat, inueniet & hoc in ipsa orationis formula nobis diuinitus tradita positum. Nam cùm quispiam orans dicit, Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra: nihil aliud omnino significat. Quippe in cœlo, infidelium nullus est, nullus qui offendat. Si igitur de fidelibus tantùm diceretur, rationi profectò consentaneum non esset. Nam si fideles voluntatem ipsius facerent, infideles autem non: iam non, vt in cœlo, ita in terra volũtas ipsius fieret. Nam quemadmodum in cœlo nemo malus: ita & in terra vt nemo sit malus, optãdum est. Sed planè per illa orationis verba sic loquimur: Omnes ad timorem tuum pertrahe, omnes homines angelos fac, siue illi inimici nostri, siue persecutores sint. Non vides quot diebus singulis deus blasphemiis impetitur? quot iniurias sustinet & à fidelibus & infidelibus, verbis simul atque operibus? Quid igitur? Num ideirco Solis extinxit radios? Num ideo lunã solito cursu coërcuit? num disrupit cœlum, & terræ fundamenta concussit? Nunquid exiccauit mare, ac fontes aquarum arescere fecit? Num aëra & cætera elementa permiscuit? Nequaquam. Sed contrà penitus, & Solem oriri facit, & pluuias imbréque largitur, atque ex humo annua alimenta ministrat insensatis, blasphemis, sceleratis, persecutoribus, non vno tantùm die, vel duobus, aut tribus, sed per omnem penitus vitam. Hunc igitur imitare, hunc pro humanis viribus æmulare. Non potes Solem oriri facere? maledictis abstine: non potes largos imbres effundere? conuiciis desiste: non potes alimenta indigentibus ministrare? violentiam fuge, sufficit si hæc deo offeras munera. Dei nempe beneficia per opera in

Matt. 6. b

& Luc. 11. 4.

Matt. 5. g

1. Cor. 4. c

Act. 7. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

hostes ipsius emanant: tu vel verbis hoc facito, pro A inimicis orarita patri tuo, qui in cœlis est, similis fies. Millies iam huiusmodi monita dedimus, neq; ea repetere vnquam desistemus, modò aliquis profectus eueniat. Nos quidem neque torpescimus, neque lassescimus, neque hæc vobis dicere defatigamur: reliquum est, vt vos dum hęc auditis, non ea molestè admittere videamini. Videtur autem quispiam ea molestè suscipere, cùm non ea facit quæ dicimus. Nam qui ea opere exequitur, ea iugiter audire cupit: quippe à quibus nihil molestiarum, & laudis plurimum se referre arbitratur, quod non consequuntur nisi qui ea quæ dicimus faciunt: aliàs quippe qui dicit, onerosus est. Si quis denique eleemosynam faciat, dum audit de eleemosynis differentem, non modò nõ lassescit auditu, sed exultat potius, audiens rectè sua dici, atque prædicari. Nos autem quoniam nullum patientiæ studiũ habemus, neque eam rem virtute quæsiuimus, idcirco cùm de his verba fiũt, ea molestè videmur admittere. Quòd si ei rei studeremus, nunquã profectò lassescere, cùm de illa verba fiũt, possemus. Igitur si nos minimè molestos esse atq; onerosos cupitis, sic facite, rebus ipsis, quæ dicimus, implere curate. Nam nunquam eadem vobis repetere desinemus, donec penitus insinuentur cordibus vestris, atque in opus erumpãt. Nam summo profectò affectu, & eximia beneuolentia in vos istud agimus, partim etiam ob id quòd nobis periculum imminet. Quippe tubicinem, etsi nemo ad bellum profecturus sit, tuba tamen canere oportet, suúmque munus implere. Non itaque vt vobis maiorem cruciatum præparemus, si negligatis, hoc facimus: sed vt & nostrum periculum euitemus, & charitatis debito vestris com C modis consulamus. Nam discerpuntur quodammodo viscera nostra, & nimio angore tabescim⁹, si quid eiusmodi fiat: sed absit id penitus. Non sumptibus opus est, non peregrinatione longiori, non aliquo eiusmodi ad ea implenda quæ dicimus: velle tantùm oportet, verbo solummodo opus est, atque integerrima voluntate. Seruemus os nostrum, ianuam illi ac vestes apponamus, vt nihil ex his quæ deo grata non sunt, loquamur. Nostris prospicimus cõmodis, dum pro inimicis oramus, nõ his pro quibus preces effundimus. Hoc semper versemus animo, q; qui inimicũ benedicit, seipsum benedicit: & qui illi maledicit, in seipsum maledicta detorquet. Et qui pro inimico orat, pro se magis, quàm pro illo orare cognoscitur. Ita poterimus huiusmodi virtutem consequi, & his quæ nobis promissa sunt bonis sempiternis perfrui: D quibus nos omnes potiri contingat gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia vij.

VT *quietam & tranquillam vitam degamus in omni pietate & castitate. Hoc enim bonum & acceptum est coram saluatore nostro deo, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Quia communia cupit bella dissolui, & pugnas agitationésq;, & armorum fremitus, atque ideo & pro regibus, & pro principibus sacerdotẽ offerre preces hortatur: longè magis & in priuatis bellis id necessariò sibi faciendũ meminit. Quippe tria sunt bellorũ genera grauiora. Vnum quidem commune, hoc cùm exercitus nostri aduersus Barbaros pugnant. Secundũ, cùm etiam pacis tempore nos inuicẽ oppugnamus. Tertium, cùm vnusquisq; aduersum se bella seditionésq; concitat: hoc quippe omnium acerbissimum bellum est: nam profectò bellum quod excitatur à Barbaris, nihil ferè nos lædere potest. Nam etsi hostes nos perimant, ac iugulent, nullum tamẽ ad animas periculum migrat, neque salutem illam sempiternam violare possunt: nec secundum illud belli genus, si velimus quippiam nobis nocere poterit: quantumlibet enim alij contra nos pugnent, ipsi tamen esse pacifici possumus. Audi denique quid propheta dicat: Pro eo vt me dilige- *ps.108.a* rent, detrahebant mihi, ego autem orabam. & rursus: *ibi.119.b* Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus, ac deinceps impugnabant me gratis. Porrò tertium illud belli genus absque periculo vix effugere possumus. Vbi enim corpus aduersus animam dissidens, seditiones, turbásque commouet, molestásque concupiscentias excitat, & voluptates corporum armat iræ atque inuidiæ, non possumus, nisi hoc soluatur bellũ, promissis perfrui bonis: verùm necesse est, eum qui B huiusmodi seditionem comprimere † pergit,] & ca- †negligit. dere, & excipere vulnera, quæ mortem illam sempiternam pariunt. Magna igitur nobis cura, ingentíque solicitudine quotidie opus est, vt huiusmodi nobis bellum minimè excitetur: aut si fortè excitatum fuerit, non permaneat, sed prematur protinus, atque sedetur. Nam quænam, oro, vtilitas est, si pacato orbe, magnáque quiete vbique terrarum obtinente, tu aduersus teipsum excitare bella non desinas? Huic igitur intimę ac penitus insitæ paci omnino studẽdum est: eam si habuerimus, nihil nos extrinsecus lædere aut violare poterit. Confert autem non parum ad eã conquirendam etiam communis omnium pax, idcir co ait: *Vt quietam & tranquillam vitam degamus.* Quàm verò ille infœlix est, qui profunda pace vbique regnante turbatur? Vides vt hanc pacem intelligi velit, quam tertio loco constituit. Idcirco sanè cum dixisset, vt quietam & tranquillam vitam degamus, non hactenus substitit, sed continuò adiecit: *In omni pietate, & castitate.* Enimuero pietate atq; castitate perfrui, nisi pax illa quæsita fuerit, fas omnino non est. Nam vbi disceptationes, inutilésque quęstiones nostram perturbant fidem, quænam in nobis pax esse potest? Nam vti ne existimes illum hoc de temporali pace dixisse, cùm dixisset: Vt quietam & tranquillam vitam degamus: adiecit, In omni pietate, & castitate. Quomodo, inquit, fieri potest, vt quietam & trãquillam vitam degant gentiles quoq; & intemperantes, ac deliciis impudicitiáque soluti? ne istud fortè suspiceris esse quod dixit, atque ea pace huiusmodi homines perfrui posse, idcirco subiecit: *In omni pietate ac castitate.* Nam vita illa gentilium atque huiusmodi turpium hominum, insidias atque rixas quotidie gignit, cùm anima perpetuis vulneribus afficiatur ex cogitationum turbis atque tumultibus. Non igitur huiusmodi vitam intelligi voluit, sed eam quæ in omni pietate, & castitate ageretur. Omne, inquit, dogma, non solùm pietate, verumetiam vitæ integritate perficitur: nanq; pietas & in ea parte querenda est. Nam quid cõferre potest, si seruata fidei pietate, operibus impius sis? Nempe enim q; vita, atque operibus violari pietas possit, audi beatissimum hunc virum alio in loco rursus dicentem: Confitentur verbis se nosse *ad Tit.1.d* deum, factis autem negãt: & iterum, Fidem abnega- *1.Tim.5.a* uit, & est infideli deterior: ac rursum, Si quis frater ap- *1.Cor.5.d* pellatus fuerit fornicator, aut cupidus, quod est idolorum seruitus, huiusmodi non honorat deum: Rursúmque,

1.Tim.2.b. súmq;, Qui fratrem suum odit, ignorat deum. Vides A quot sint impietatis species? Idcirco ait, *In omni pietate* † *& castitate.* Impudicus enim est, non modò fornicator, verùm & auarus quoq;, & impudicus, & intemperans meritò dici potest: quippe est ea concupiscentia, carnali libidine minimè inferior. Qui igitur non illa temperat, intemperans dicitur. Ex eo enim q; huiusmodi cupiditate minimè abstineant, eo censentur nomine. Ita fermè & iracundum intemperantem equidem dixerim, & inuidum atque auarum, & simulatorem, & omnem penitus peccatis obnoxium, turpem, inhonestum, atque impudicum. *Hoc enim bonum & acceptũ est*, inquit, *coram saluatore nostro deo.* Quid illud est? Orare pro omnibus, hoc susципit deus, hoc iubet: *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Imitare deum tuum, si omnes ille vult saluos fieri, meritò pro omnib⁹ oportet orare. Si om B nes ipse saluos fieri cupit, illius & tu cõcorda voluntati: q; si & ipse vis ora, quippe volentium est orare. Vides vt omni ex parte animam inducat ad orandũ, etiam pro gentilibus ipsis? Nempe enim quid hoc pariat lucri, indicat cùm subiungit, *Vt quietam & tranquillam vitam degamus.* Et quod hoc longè maius est, quia deo id gratum est, ac per hoc illi euadimus similes, dum quæ ipse vult, eadem volumus. Sufficere & ista poterant ad exorandum quamlibet immanem beluam. Igitur pro gentibus orare non metuas, quandoquidem hoc ipse vult: time magis contra illos orare, quoniam hoc ipse nõ vult. Porrò si pro gẽtilibus oportet orare, constat profectò q; & pro hæreticis ipsis, pro omnibus quippe hominibus orare necesse est. Hoc autem & alia ex ratione bonum honestúmq; est, q; scilicet eiusdem nos naturæ particiC pes sumus, deúsq; huiusmodi beneuolentiam & laudat & suscipit, amplectitúrq; affectum in alterutrum magnum. Si ergo, inquies, deus ipse dare vult, quid hoc me orare necesse est? Multum hoc omnimodis cõfert. Nam per huiusmodi orationis studium, te ad eum diligendum trahit, neq; finit efferari, sufficiunt & hæc illos attrahere ad fidem. Plurimi nanq; mortalium dum aduersus homines proteruè contenderent, à deo discesserunt. Salutem autem hanc modò appellauit, quæ ex huiusmodi oratione cõstaret. Qui omnes, inquit, homines vult saluos fieri, & hæc veraciter salus est. Nam sine hac magnum nihil assequimur, solúmque salutis nomen, & nuda appellatio reliquum erit. *Et ad agnitionem*, inquit, *veritatis venire.*

Veritatem, fidem in Christum synceram atque integram dicit. Nam in præcedentibus dixerat, præci- D pe non aliter docere: ne eis veluti inimicis intenderet, neu rixas ex huiusmodi occasionibus quæreret: omnes, inquit, homines vult saluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire: ac protinus intulit: *Vnus enim deus, & vnus mediator dei & hominum. Et ad agnitionẽ veritatis venire*, inquit. Ostendit per hoc orbẽ tunc in veritate non esse: & item, vnus enim deus, non plurimi, vt isti putant, qui omnes saluos fieri vult, misitq; mediatorem filium suum. Quid ergo filius? nónne deus est? Nulli profectò dubium. Quomodo igitur, inquit, vnus? Ad distinctionem scilicet idolorum, non ad filium retulit: nam de veritate & errore omnis illi sermo erat. Enimuero mediator vtrisque eis debet societate coniungi, quorũ mediator est. Id quippe mediatoris est proprium, vtrorunque participem fieri, quorum fuerit mediator. Quòd si vnum quidem so- *Supr.1.*

cietate contingat, ab alio verò fuerit separatus, mediator iam dici non potest. Nisi igitur consors sit paternæ naturæ, mediator profectò non est, quippe cũ à patris sit substantia separatus. Quemadmodũ enim humanæ naturæ consortium accepit, quando ad homines venit: ita & à dei substantia non absceſſit, quoniam à deo venit. Nam quia duarum naturarum medius fuit, ambarum oportuit esse participem. Quemadmodum enim loci cuiuslibet mediũ vtranq; partem cõtingat necesse est: ita & naturarum ambarum medium oportuit vtrasq; naturas contingere, atque connectere. Quemadmodum igitur homo factus est, ita etiam deus erat. Homo quippe purus mediator nunquam penitus fieret: oportebat enim huiusmodi mediatorẽ cum deo colloqui. Deus item solus mediator esse non posset, neq; enim ipsum susceпissent hi quorum mediator accederet. Quẽadmodum illic ait: Vnus deus pater, & vnus dominus Iesus Christus: *1.Cor.8.b* ita & hîc, vnus & vnus. Non ponit duos: quia enim aduersus multorum deorum disceptabat errores, ne quis duorum numero, deorum multitudinẽ putaret inferri, vnus, inquit, & vnus. Vides quanta diligentia, quantaq; vigilãtia, scriptura huiusmodi collocet verba? Vnus quippe & vnus duo sunt. At non istud dicimus, etsi ratio suggerat. Non dicis vnus & vnus duo, quemadmodum neq; cogitatio suggerit vt dicas, si † gemit] passus est. *Vnus enim*, inquit, *deus, vnus & me- † genuit. diator dei & hominum Christus Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus testimonium temporibus suis.* Nunquid etiam pro gentilibus? Nemo id ambigit. Et Christus quidem etiam pro gentilibus mortuus est, tu pro illis orare non sustines? Et quo pacto, inquies, illi non crediderunt? Quia noluerunt: suas tamen ille partes executus est, † dum pro eis in cruce pẽderet.] † testimo- Venit enim vt testimonium perhiberet paternæ ve- nium passionem dicit. ritati, atque occisus est. Itaque non illi tantùm pater testimonium perhibet, verumetiam & ipse patri: Ego enim, inquit, veni in nomine patris mei. & iterum, Vt *Ioan.5.g* cognoscant te verum & solum deum: & item, Spiri- *Ibid.17.d* tus est deus. Vsque ad mortem igitur testimonium *Ibi.4.c. et* perhibuit, temporibus propriis, id est, congruenti- *2.Cor.3.d* bus. *In quo positus sum ego prædicator & apostolus. Veritatem dico, non mẽtior. Doctor gentiũ in fide & veritate.* Quãdo igitur & ipse pro gẽtibus passus est, & ego doctor gentium constitutus sum, cuius rei gratia tu pro ipsis orare detrectas? Rectè hoc in loco fidẽ facere oportuit, quia gentium doctor, inquit, constitutus sum. Valde enim ad hoc apostoli diffidebant. Deinde adiecit, doctor gentium in fide & veritate. In fide iterũ ait. Verùm noli putare, quoniã in fide dixerit, aliquid latêre fallaciæ. Etenim protinus in veritate subiũxit, vt omnem suspicionem mendacij prorsus auferret. Vides gratiam vbique diffusam? Iudæis nempe pro huiusmodi orare, solenne non erat. At nunc gratia propagata est. *Doctor*, inquit, *gentium in fide & veritate. Qui dedit*, inquit, *semetipsum redemptionem.* Quomodo igitur à patre traditus est? Magnæ profectò atq; immensæ benignitatis huiusmodi precium fuit. Nam profectò excruciari illi merebantur, prorsúsque perituri erant: sed pro ipsis suum tradidit filium, vt prædicatio crucis excresceret. Sufficere profectò ista po- Mora- terant ad omnes attrahendos ad fidem, atque ad le. Christi dilectionem illam ineffabilem ostẽdendam. *Charitas dei immẽ-* Est enim ipsa magna profectò, atque inenarrabilis: *sa.* litauit semetipsum pro inimicis, pro his qui se ode-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rant,pro auersis à se.Id quod neque pro amicis,neq; pro filiis,neque pro fratribus faceret quispiam, hoc fecit pro seruis dominus,atque pro huiusmodi deus. Deus enim pro hominibus, pro mortalibus immortalis,pro temporalibus sempiternus,pro inimicis denique dei filius.Nam si illi anteà conuersationis merito ac virtute placuissent, minus mirabilis charitas illa videri potuisset. Et certè ad illam ipsam nulla humana dilectio posset accedere.Quòd enim in hominibus eiusdem substantiæ non fit, vt pro se inuicem moriantur, tunc profectò magno excessu bonitatis factum est:& tamẽ nos cùm tanta ceperimus summę illius charitatis indicia, tanta beneuolentia potiti simus,torpescimus,atque negligimus, neque amamus Christum.Ipse pro nobis semetipsum offerre dignatus est, nos illum necessario indigentem cibo miseri aspernamur,infirmúmque ac nudum nec visitare dignamur:quanta hæc ira plectenda sunt?Quibus cruciatibus,quibus incẽdiis obnoxia sunt?Nempe enim si nihil aliud ille pro nobis egisset, vel hoc ipsum solum, quòd humanas passiones sibi assumere voluit, ac dicere dignatus est,Esurio ac sitio: omnes profectò ad se vehementer amandum prouocare sufficeret. Sed ô infœlix pecuniarum, nimisque violenta dominatio: imò verius, ô nequitia singularis eorum qui spontè pecuniis seruiunt.Nam illæ profectò non nimis habent virũ, verùm nos nimium dissoluti,lasciuíque sumus,nos deiecti in humum,atque terreni, nos carnales,nos stolidi atq; insensati: illarum enim non nimia vis est.Quid enim obsecro, possunt? Stolidæ sunt atque insensibiles.Si diabolus nihil præualet omnino, si impurus dæmon,qui ita nequam est,vt cuncta permisceat, omniáque confundat, nihil aduersus nos habet virium:quid pecunię ipsæ iam possint?Si argentum videris, stannum esse arbitrare. At non potes.quod est,id veraciter esse puta, quòd scilicet terra est.At neque fortassis hanc suscipis rationem. Considera quòd nos etiam quærimus, quod plurimi ex his qui possedere diuitias,nihil ferè emolumenti ex ipsis retulerunt. Quòd innumeri qui in his gloriabantur, in cinerem puluerémque conuersi sunt, núncque pœnas extremas expendunt,his qui testa & vitro vtuntur, longè & miserabilius affecti, atq; his etiam pauperiores. Et hi qui in stratis eburneis dormiunt, eis multò infœliciores, qui in stercore iacent, esse comprobantur. At fortassè oblectat obtutus?Sunt quidẽ plurima,quæ maiorem vim oblectandi in se habeant. Nanque enim & flores, & lucidus aër, serenúmque cœlum, & Solis iubar,longè amplius mulcet, gratiúsque delectat. Habet quippe argentum sæpe & rubiginem. Vnde & plurimi nigrum ipsum esse definierunt, quod constat ex imaginibus vetustate nigratis. Enimuero in Sole obscurum nihil est, nihil in cœlo atque syderibus, quod offendat obtutus: longè gratior in huiusmodi floribus aspectus est, quàm in colore illo. Non ergo flos est qui oblectat, sed auaritia atque iniustitia: hoc nempe oblectat animas hominum,non argentum illud. Eiice huiusmodi concupiscentiam ex animo,& protinus aspicies quod preciosum esse putabatur, ignobilius cœno. Eiusmodi perturbationem prorsus elimina. Nam & qui febrium ardore fatigantur, etiam cùm cœnum viderint, illud ac si fontes purissimos appetunt. Qui verò vt congruit, sani sunt, neque aquam quidem sæpe cõcupiscunt. Morbum abs te arcere contẽde, réspue ipsas inspicias, vt sese habent. Atque vt discas me ista non mendaciter prosequi,plurimos equidem ostendere possum, qui hoc fecerunt. Eiusmodi extingue ignem, & aspicies huiusmodi omnia floribus esse viliora. Bonum est aurũ, verùm si indigentibus erogetur:bonũ,si ex ipso pauperes nutriantur: bonum, nisi eo quispiam inutiliter vti velit,nisi domi seruare velit, atque humo subruere:ita enim profectò inutile est,plenúmq; detrimenti.Nec minus,cum manibus ac pedibus,capitibúsq; quasi pro ornamento dependet.Non ideo aurum effossum est,vt eo diuinam vinciamus effigiem, sed vt vinctos potius absoluamus. Ad hoc auro vtere, vinctum solue,non solutũ vincire contendas.Cur enim, quæso,rem abiectissimam tanto honore dignam putas?Non enim quia aurum est,vinculum idcirco non est.Neque enim materia vinculum facit, siue aurum, siue ferrum sit. Idem profectò est, quanquam & hoc illo sit grauius. Verùm quid est, quod eam rem leuem existimari facit? Inanis scilicet gloria. Cùm scilicet gaudet infœlix mulier, vinctam se ab omnibus cerni, vnde potius erubescere debuit. Nam vt hoc verum esse cognoscas, si illi huiusmodi circundederis vincula, atq; in solitudine vbi nullus inspector sit, manere permiseris, grauabitur vinculo,molestissimúmq; putabit,atq; à se quamprimùm excutiet. Timeamus dilectissimi, ne verba illa terribilia audire contingat:Ligate ipsi manus & pedes.Quid hoc tibi infœlix mulier iam conspicaris, manúsque & pedes vinciri permittis?Nemo ex vinculatorũ numero manus pedésque vincitur. Quid caput etiam obligas? Non sufficit manus pedésque vinxisse?Quid ceruicibus quoque innumera imponis vincula? Omitto solicitudinem,quam ista secum inuehunt, metum, anxietatem,rixásq; cum viro,si quando ipsis indigeãt, mortem quam sustinent,si quid ex his perire contingat.Hæccine obsecro voluptas est?Vt alius oblectetur aspectu, tu teipsam & vinculis & curis, atque periculis, & angoribus,quotidianísq; corrixationibus subiicis? Quàm oro istud reprehensibile est? Ne igitur,quæso,ita faciamus,verùm soluamus omnẽ obligationem iniquitatis,frangamus esurienti panem, & alia omnia studioſè agamus, quæ fiduciam nobis ad deum præstare possint,vt promissis bonis perfrui mereamur, in Christo Iesu domino nostro,Amen.

Homilia viij.

Volo igitur viros orare in omni loco, extollentes puras manus absque ira & disceptatione.Similiter & mulieres in habitu ornato cũ verecundia, & pudicitia, seipsas ornare,nõ in tortis crinibus,aut auro,aut margaritis,aut veste preciosa,sed quod mulieres decet pollicentes pietatẽ per opera bona. Cùm oratis,inquit saluator,nolite fieri sicut hypocritæ.Amant enim in synagogis & angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio tuo ora patrem tuum in abscondito, & ipse reddet tibi in manifesto. Quid igitur Paulus sibi vult,qui ait: *Volo orare viros in omni loco,extollentes puras manus, absque ira & disceptatione?* Num enim domino suo contraria imperat? Absit, imò illius dictis per omnia concors esse deprehenditur. Quónam autem modo?Tũc demum apertius innotescet, cùm prius explicauerimus quid sit,intra in cubiculum tuum. Nam profectò plenum absurditatis erit, si istud simpliciter

simpliciter acceperimus, quasi nõ liceat omnibus in locis,atq; in ecclesia ipsa orare, vbi fideles in primis orationis causa cõueniunt: ne in alia quidem domus parte est, nisi in cubiculo tantùm preces effundere. Quid igitur hoc sibi vult? Euitãdam prorsus inanem gloriam, stultissimámque iactantiam, omni studio Christus admonuit,dum non modò clàm, verùm & in abditiori domus parte vota atq; preces afferendas admonuit. Sicut enim cũ dicit,Nesciat sinistra quid faciat dextera tua:non de manibus simpliciter differit,sed magnitudinem vanitatis iugulare contendit: ita & hoc in loco cubiculi nomine, secretum intimi cordis expressit.Nõ igitur vnius loci orationem angustiis clausit,verùm id solùm imperauit fugiendam stultissimam vanitatem, orandúmq; omnibus in locis patrẽ ex intimo cordis affectu.At verò Paulus,vt Iudaicæ obseruationis in orando dementiam confutaret,ait: *In omni loco extollentes puras manus.* Id nempe Iudæis fas seruare non erat, neque enim licebat, nisi vno in loco ad deum accedere, atq; litare hostias, & cætera obsequia legis inferre:atq; ad ipsum locũ vndique ex toto orbe concurrere necesse erat,omnẽq; expiationis ritũ in templo perficere.Contrariam igitur aduersa frõte obseruantiam infert, atq; ea necessitate nos liberans:non,inquit,eiusmodi nostra sunt, cuius Iudaica esse noscuntur. Nam quemadmodum pro omnibus orationes fieri iubet, quippe cũ & pro omnibus Christus mortuus sit:ita & omnib⁹ in locis orare optimum est, vt iam huiusmodi obseruatio nõ in locis sit,verùm in ipso orationis affectu. Vbiq; igitur ora, inquit, vbiq; puras attolle manus: hoc enim est,quod in quæstione vesatur. *Puras*,inquit,*manus*: Id est,mundas,non aqua lotas,verũ cupiditate, rapina,cædib⁹,mũdas absq; ira & disceptatione.Quid, oro,hoc sibi vult?Quis enim irascitur orans? Cæterũ iræ nomine prophanam iniuriarũ memoriam significare voluit.Munda,inquit,sit orãtis intentio,huiusmodi memorię peste,vitio omni atq; perturbatione libera accedat ad eũ:nullus adeò audax sit, vt inimicitias exercens,ad deum pergat orandũ. Nemo cum angore animi,ac disceptatione orãs, exaudiri se putet.Quid sit autẽ disceptatio,intẽtius accipite. Nõ licet prorsus ambigere,si puras ad deũ leuem⁹ preces, nos exauditum iri.Quæcunq; enim petieritis,inquit, credẽtes accipietis.&rursum,Cum statis ad orandũ, dimittite, & dimittetur vobis. Hoc nempe est absq; ira & disceptatione orare.Et quo pacto,inquies,credere possum petitione potiturũ?Si nihil ex eis postulaueris,quæ illius volũtati,tuæq; saluti cõtraria sunt. Si maiestate tãta nihil indignũ,si nihil omnino mundanum, si spiritualia omnia, si absq; ira accesseris ad orandũ,si mundas extuleris manus,si sanctas.Sanctæ quippe manus sunt,quę eleemosynas faciũt.Si ita instructus accesseris, voti omnino cõpos eris, & quicquid postulaueris,impetrabis.Si enim vos,inquit,cũ sitis mali,nostis bona data dare filiis vestris, quantò magis pater vester qui in cœlis est? Disceptationẽ,vt dixi,ambiguitatẽ intelligi vult.Similiter,ĩquit,& mulieres orare volo absq; ira & disceptatione,purásque in cœlũ manus intendere, non propria desideria sequi, nõ diripere, nõ studere auaritiæ. Quid enim refert,si ipsa nõ rapias, & viri tui studio & manibus id facias? Plus aliquid diligẽtię à mulierib⁹ expetit Paulus.Id autem cuiusmodi est?*Cum verecundia*,inquit,*& pudicitia in habitu ornato seipsas ornare,nõ in tortis crinib⁹, aut auro,aut margaritis:sed quod decet mulieres pollicẽtes pietatẽ per bona opera.* Habitum profecto tunicam vndique honestam,compositam significare voluit. Ornatum nõ exquisitũ intelligas,sed moderatum.Hic enim ornatus habitus est,ille autem etiam fœdus. Quid dicis? Morale Deum precatura pergis,& ornamenta aurea circunfers,flauósq; crines,& ipsos auro cõpositos?An verò saltatura ad ecclesiam pergis? Nũquid hic nuptias & lasciuiæ oblectamenta cõquiris?Nũ vt tui spectaculum præbeas aduenisti? num tibi nunc instruẽdus est thalamus?Illic nempe monilia,illic ornamẽta aurea, illic ornatus crinium, illic preciosa vestis locum aliquando fortassis habeat.At verò nunc nullo tibi huiusmodi ornatu atq; apparatu opus est. Accessisti vt deum pro peccatis tuis suppliciter depreceris,vt tuis in illum sceleribus veniã cum gemitu ac lachrymis petas,accessisti,vt dominũ tibi propitiũ facias: quid teipsam ornari improbo atq; intẽpestiuo studio contendis?Nõ iste supplicis habitus.Quo enim pacto ingemiscere potes,ac lachrymas fundere, atq; intẽtissimè vt decet orare,quę eiusmodi ornatu cõpta procedis? Nam etsi lachrymas fuderis,risum cernẽtibus huiusmodi lachrymæ mouebunt.Neq; enim auro amicta debet incedere, quæ lachrymas pro peccatis profundere intẽdit.Est enim potius scena quædã atque simulatio,si ex eodẽ animo,ex quo tãta sumptus magnificentia,tantáque ambitio prodiit,inde etiam profundi lachrymas viderint.Amputa omnem eiusmodi simulationẽ, circũcide abs te omnẽ illũ scenæ atque histrionum gestum.Deus enim profecto nõ irridetur. Ista mimis & saltatoribus,& his qui in scena versantur,relinquenda sunt:sobrię atque ornatę mulieri nihil eiusmodi congruit. *Cum verecundia*, inquit, *& pudicitia*. Noli igitur eas imitari,quę meretricio feruntur incessu. Nanque illæ per exteriorem cultum atque habitum, plurimos post se trahunt amatorum greges,atque hinc plurimę pessima sępius suspicione non carent:nihilque prorsus eiusmodi lucrantur ornatu,immò & plurimis ex ea opinione nocuerũt.Nã quemadmodum impudica,etiamsi pudica videatur, nihil ex huiusmodi opinione lucratur,cùm iudex ille noster occulta omnia tunc in medium productus sit:ita ne pudica quidem, si per habitũ studeat adulterij opinione notari, quicquã ex pudicitiæ opinione lucrata est. Plurimos enim & ipsa ex hac opiniõe violauit.Verùm quid agã,inquies, si alius de me pessimè suspicetur?Tu huic suspicioni,per habitum, per incessum atque aspectum, & omnem corporis motũ fomẽta ministras.Quocirca & Paulo ingens cura est, huiusmodi superfluum ornatũ ad honestiorem modum componendi, ac tuendo pudori plurimum studij impẽdit. Quòd si ea quæ opum tantùm indicia sunt, tanto studio circuncidit, aurum scilicet, margaritas,& vestimenta preciosa:quantò magis ea quę immodico studio & arte quæruntur, cuiusmodi sunt purpurisso vultus inficere, & stibio oculos pingere, fracto incedere gressu, vocem formare molliorem, lasciuum obtutum,& qui libidinis iaculetur incẽdia, superfluam pallij ac tunicę iactationem, cingulũ exquisita arte studióque confectũ,stridentes soceos, & cętera irritamẽta lasciuię?Hęc enim omnia vno verbo signauit, cùm diceret, in habitu ornato, & cũ verecundia ornare se. Ista quippe & à verecũdia remotissima sunt, & plena dedecoris turpitudinisquecẽsentur.Sed quęso feratis æquanimiter. Nam idcirco

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista aperta ac liberiori voce deprompsimus, non vt feriant neque vt mœrore conficiant: verùm vt quod alienũ est, à nostro grege omne simul amputetur. Enimuero si his quæ sub viro sunt, quæ in deliciis viuunt, quę diuitiis circũfluũt, interdicit: quãtò magis eis, quę virginitatẽ professę sunt? Et quęnã, inquies, virgo monilia aurea, tortumque crinem circunfert? † tenuis. Atqui tanta est †reliqui]habitus cura, támque exquisita diligentia, vt omnẽ illum aureum cultum facilè transcẽdere videatur. Licet enim etiam vilibus pannis, ciusce compositionis opinione notari, nec minus quàm si aureas amiciretur vestes. Vbi enim pulla tunica fuerit, & pectori cingulo diligenter adstricta, ad earum instar, quæ in scena saltant, vt neque nimium turgẽs in latum exeedat, neq; tenuè, astrictumq; immodicè contrahatur, verùm seruato medio inter vtrumque, modò rugas circa pectus intẽdant pariles, quam sericæ vestis illecebram hac arte non superet? Quid autem cùm calceus ipse pullæ vesti subiectus, maiorem sui decorem cernentibus præfert, atque ad imitationem antiquæ picturę in acumẽ venustius desinat? Quid item cùm faciem fucis quidẽ ornare nõ pergis, sed eam nimio studio diligentiaq; circunluis, atque supernè à fronte velum facie candidius suspẽdis, ac demum pallium imponis, vt sub nigro colore facies decentior videatur, & gratior? Quid item oculorũ illos innumeros iactus? Quid itẽ de collo, quod nunc quidem operitur, nunc autem de industria denudatur? Quid itẽ de strophio, quod mamillis constringẽdis apponitur? & hoc enim sæpenumero nudant, vt cingẽdi magis appareat diligentia, dum pallium omne circa caput agitur. Manus autẽ quemadmodũ tragœdi, ita accuratè manicis induunt, vt naturaliter ita effictę videantur. Quid memorẽ tractam humi tunicam, incessũmque infractum, & huiusmodi cętera studia, quibus longè magis quàm auri monilibus intuentes capi solent? Timeamus dilectissimi, ne nos quoque ea audiamus, quæ propheta Hebræis mulieribus huiusmodi ornatu exteriori gloriantibus
Esaiæ 3.d. cõminatur, dicẽs: Pro zona funiculo cingêris, & pro ornamento capitis tui caluiciũ habitura es. Adeò autem plus ista, quàm aurum, ad lasciuiæ illecebram valent, vt etiam scorta plurima ad hoc omni studio intendant, vt per aspectum sui capiant intuentes. Non minimum istud peccatum est, sed magnum prorsus, vt quidẽ ipsum deum irritare ad iracundiam possit, omnemq; virginitatis laborẽ absumere, gloriámque corrumpere. Christũ habes sponsum, quid amatores post te homines trahis? Meritò tunc te ille adulterij damnat, quòd ornatum sibi gratum atque charũ tibi conquirere negligis, verecundiã scilicet, pudorẽ, honestatem, habitúmque ornatũ: hic nempe habitus adulter est, atque adeò fœdus, vt meretrices ac virgines ferè discernere nequeamus. Intuere huiusmodi virgines, ad quantam turpitudinem deuolutæ sunt. Simplicem esse, neq; accuratè compositam virginẽ decet, negligentięq; potius, quàm eiusmodi curę notari. Quippe eiusmodi exterior ornatus, ornamenta intima demolitur. Is enim q eiusmodi fuerit studiosus, interioris ornatus negligens sit necesse est: quemadmodum & is qui exteriorem aspernatur, studium omne, omnemq; diligentiam, ad componẽda sua intima transfert. Nec velim dicas, me miseram, attritũ palliũ fero, abiectosq; calceolos, nullius precij tunicam: cuiusmodi hic ornat⁹ est? Noli teipsam fallere: licet, vt dixi, etiam per huiusmodi vilia magis ornari, quàm per aurea illa monilia, & exquisitissimas vestes. Quippe per attritũ palliũ corpori decẽter astrictum, impudentiam præfers magis, ac pulchritudinis gloriã aucuparis. Ista mihi nunc loqueris. Cæterùm deo quid dictura es, qui mentis rimatur arcana, nouítque qua ista intẽtione facias? Sed esto, nõ ista causa libidinis facias, neque vt post te gregem adolescẽtum trahas. Cur quæso id facis? Vt admirationi habearis? Nõ erubescis infœlix, neque pudore suffunderis in rebus huiusmodi admirationẽ humanam & gloriã quęrẽs? Sed dictura es, Simplici animo ista circunfero. Nouit profectò deus, quæ loqueris nobis: neque enim mihi rationẽ redditura es, sed illi qui & modò tuis omnibus actibus, & animi motibus adest, & tunc ista diligenti examinatione discutiet. Illi, in-
Heb.4.d. quam, cui nuda & aperta sũt omnia. Hęc idcirco nos dicimus nũc, vt vos pœnis illis quæ eiusmodi reis sũt
Esa.3.d. propositę, eripiamus. Et pedibus, inquit, simul ludẽtes. magnum profectò certamẽ subistis: pugnare hic congruit, non ornari: luctari conuenit, non in mollitiem solui. Nõ aspicis pugiles atque luctatores, vt illis nequaquã cura sit incessus & habitus? Verùm his omnibus omissis, vestem oleo madidam induant, atque ad vnam tantùm rem intenti sint, quo pacto scilicet & aduersarios feriant, & ipsi illorum ictus eludant. Stat ecce diabolus dentibus stridens, ac modis omnibus te prosternere cupiens, dum tu circa huiusmodi diabolicum prorsus ornatũ versaris attonita. Piget nunc de voce referre, cui maximo studio pluri mæ seruiunt. De vnguentis itidem, cęteráque mollitie. Nempe idcirco irridentur vos seculares mulieres, quòd honestissimum virginitatis nomen & insigne pulcherrimum perdidistis. Nemo iam virginem digno honore prosequitur, quippe seipsas huiusmodi honore priuarũt. Nónne eas oportuit ita in ecclesia esse venerandas, atque mirabiles acsi de cœlo descẽderent? At nunc despectę penitus sunt sui vitij causa. Nã cùm viderit te, cuius professio est crucifixam esse mundo, ea quæ virum habet & liberos, & regimẽ domus, mundum muliebrem maiori studio persequi quàm se: quid mirum, si irrideat, & abiectam prorsus ac despicabilem putet? Aspice quantum studij, quantumq; curæ superfluę assumis, dum vilibus vestibus preciosè amictam superare contendis: maiorísque ambitu ornari quæris, quàm illa quæ auro & gemmis compta procedit. Quæ tibi conueniunt, ea minimè conquiris: quę autem à proposito tuo sunt remotissima, ea tota intentione sectaris, dum solis bonis operibus operam tę dare conueniat: idcirco nempe secularibus fœminis ignobiliores virgines euaserũt, quòd indigna professione sua agere deprehenduntur. Ista non ad omnes dicimus, immò verius ad omnes, vt quæ huiusmodi reatũ tenentur astrictæ, resipiscant: & quæ insontes sunt, emendare illas omni studio & tota cura contendant. Sed agite quæso, vt huiusmodi correptio in opus erumpat. Neq; enim vt vos mœrore afficeremus, diximus: sed vt à culpa reuocemus, vtque in vobis, ac de vestra emendatione gloriemur. Proueniat autem nobis ex superno munere, vt omnes quæque deo grata sunt, agamus, atque in ipsius gloriam, honoremq; viuamus, vt etiam promissis bonis perfrui mereamur, in Christo Iesu domino nostro, cum quo est patri gloria, &c.

Homilia ix.

Mulier

Mulier in silentio discat in omni subiectione. Mulieri autem docere non permitto, neque dominari viro, sed in silentio esse. Adam enim primus formatus est, deinde Heua: & Adã non est seductus, mulier autẽ seducta in præuaricatione fuit: saluabitur autẽ per filiorũ procreationem. si permanserint in fide & charitate, & sanctificatiõe cũ sobrietate.

Magnam prorsus à mulieribus beatissimus Paulus verecũdiam exigit, summámque honestatẽ, dum eas nõ modo ad habitũ vsque, amictúmque componit, verùm & silere perpetuo imperat. Nihil, inquit, loquatur in ecclesia mulier. Id quod & ad Corinthios
1.Co.14.g scribẽs dixit: Turpe est enim mulierib⁹ in ecclesia lo-
ibidem. qui. & rursus alio in loco: Lex, inquit, eas subditas fecit. Si quid autẽ discere volũt, domi viros suos interrogent. At nunc ingens vbique tumultus, maximus clamor, collocutio plurima atque cõfusa, neque vsquam alibi tantùm loqui mulieres, neque in foro, neque in balneis, quãtùm intra ecclesiã videas, quasi ob hoc ipsum eò cõueniant, vt quæ velint, licitè loqui possint, ita inutilib⁹ fabulis occupatę sunt omnes: idcirco permixta sunt omnia, ordóque cõfusus est. Neque intelligũt miserę, nõ se aliter vtile quippiã discere posse, nisi quietẽ agant. Nam cum sermo doctoris incassum effunditur, nec est qui his quę dicũtur, intẽdat: quid inde lucri prouenire possit? Adeo autẽ, inquit, oportet illam studere silentio, ne non modo de secularibus rebus, verùm ne de spiritualibus quidem loquendũ sibi in ecclesia nouerit. Hic nempe ornat⁹, hic verecundiæ cultus, eam longè dignius ornare, quã preciosa vestis cõsueuit. Si se ita cõposuerit, atque ad hanc direxerit normam, poterit etiam magna cum facilitate vota deo ac preces exoluere. *Mulieri*, inquit, *docere nõ permitto*. Quam, oro, hoc in loco his verbis consequentiã seruat? Profecto summã. De silentio differebat, de honestate, de pudore. Dixerat loqui eas nolo. Vnde igitur cupiẽs loquacitatis occasionẽ penit⁹ tollere, ne doceãt quidem, inquit, sed obseruẽt discentiũ ordinẽ. Ita enim ex silentio ipso, quòd sint subiectę mõstrabunt. Est quippe fermè loquax muliebris sexus, idcirco omni ex parte fluentẽ restringit ac cõprimit. *Adam enim*, inquit, *primùm formatus est, deinde Heua, & Adam nõ est seductus, mulier autẽ seducta in præuaricatione fuit.* Quid igitur hæc ad nostri temporis mulieres? plurimũ sanè. Sed maiore virilis sex⁹ honore potitus est, quia primũ formatus, & alio item loco huiusmodi primatũ ostendit, dicens. Ne-
1.Cor.11.b que enim propter mulierem factus est vir, sed mulier propter virũ. Cuius autem rei gratia ista commemorat? Primùm quidem, vt ex his eius primatũ doceret. Secundò, ex his quæ iam cõtigere, commonuit mulierem esse, quæ virum initio, cunctáq; peruerterat, atq; fecerat inobedientię reum: idcirco ipsam subdidit deus, quia honoris parilitate principiò sibi indulta, pessimè vsa fuerat. Ad virũ, inquit, tuũ erit cõuersio tua: antehac autẽ nihil huiusmodi dictum fuerat.
Gen.3.c Quónam verò modo Adam non est seductus? Ergo
Ibidem. neq; inobediens fuit, siquidẽ seductus non est? Nempe mulier quidẽ crimen excusans, ait: Serpens decepit me. Adã verò non ait, mulier decepit me: sed, dedit mihi de ligno, & comedi. Par autẽ profecto non est, ab ea quę sibi generis societate iungeretur decipi, & à bestia, quę seruituti hominis fuisset addicta. Illud igitur seductio potius ac verius dici potest. Ad comparationem ergo mulieris, dicit illũ non fuisse seductum. Illa quippe ab irrationali animãte decepta est, hic autẽ à libera muliere, & sibi naturæ copulata ratione. Rursum non dicitur de Adam, vidit lignum, quia bonum ad comedendũ est, sed de muliere tantummodo. Comedit enim, inquit, & dedit viro suo. Non igitur iste cõcupiscentiæ cedens, sed obtemperans mulieri, simpliciter pręuaricatus est. † Idcirco & Paulus semel, inquit, mulier docuit, & cuncta peruertit, idcirco] vltra non doceat. Sed dices: Quid igitur ad cęteras pertinet, si illa hoc passa est? Plurimum sanè. Est enim sexus ille infirmus ac leuis, quod iam in consequẽtibus differens, dum de sexu generaliter loquitur, ostendit. Non enim dixit, Heua autẽ seducta: sed, mulier, quod commune est nomen sexus potius quàm proprium Heuæ. Quid igitur? Nõ sexus omnis muliebris per illã in pręuaricationẽ factus est? Nempe quẽadmodum ait de Adam, in similitudinẽ præ-
Rom.5.d uaricationis Adæ, qui est forma futuri: ita & hîc muliebris sexus pręuaricat⁹ dicitur. Quid ergo? Nũ ideo salute caret? Minimè id quidem. Quam verò salutem habiturus est? *Per filiorum scilicet procreationem.* Quod profectò de Heua non dicitur. *Si permanserint*, inquit, *in fide & charitate, & sanctificatione cũ sobrietate.* Quãnã fide, qua charitate, qua sanctificatione? Ac si apertè dicat, nolite tristes esse mulieres, q sexus vester probro & calumniæ pateat. Deus ecce vobis & aliã occasionem salutis confert, filiorum scilicet educationem: vt non modò per vosipsas salutẽ inueniatis, verùm per alia quoque salutis adminicula capiatis. Vides q̃ multa hoc in loco quærenda dimiserit? Mulier autem, inquit, seducta, in prævaricatione fuit. Quęnã illa? Heua scilicet: hæc igitur saluabitur per filiorum generationem, neq; ipsa modò, verùm & omnis fœmineus sexus inde saluabitur: prævaricata quidẽ illa est, verùm muliebre genus omne per filiorũ generationem salutem consequetur. Cur enim non etiam virtutis præpriæ merito? Nunquid enim illa cæteris quoq; prejudicat? Quid ergo ad virgines? quid ad steriles? quid itẽ ad viduas, quæ priusquàm parerent, viros amiserunt? Ergóne illę periere, omníq; spe salutis destitutæ sunt? Certè enim virgines maxima in gloria, summóq; in culmine cõstitutæ sunt. Quid igitur? His verbis significare voluit, quemadmodum à prima formatione genus omne subiecit, per ea quæ prima mulier prævaricata est. Quia enim Heua seçũdò formata est, & reliquus, inquit, sexus subditus sit. Ita igitur quia etiã prævaricata est, & sexus itidem omnis in prævaricatione fuit. At illic quidẽ diuino muneri omnia accepta referuntur, hoc autem ex mulieris peccato in cæteras fluxit. Nempe idcirco, inquit, omnes mortui sunt, quia vnus antè peccauit, hoc est mulier. Nihil igitur doleat mulier, dedit illi deus solatium haud minimũ, párere filium. At natura istud, & illud itidem naturæ est. Neq; enim naturæ tantum iura, verùm & liberorum educatio diuinitus datur.

Si enim, inquit, *permãserint in fide & charitate, & sanctificatione cũ sobrietate*: Hoc est, si ipsos postquàm genuerint, ad ista curauerint promouẽdos, maxima mercede donabũtur, q̃ scilicet athletas nutrierint Christo. *Si permanserint*, inquit, *in fide & charitate.* Rectè profectò vitæ exprimit normam, quod ex sequentibus patet, dum sobrietatem honestatémq; subinfert. *Fidelis sermo.* Istud quidem ad superiora refertur, non ad ea quę de episcopis protin⁹ addit. Quia enim hoc videbatur ambiguũ, idcirco ait, fidelis sermo. Neq; enim omnibus passim persuaderi posset, parentes filiorum

Cap.iij.

Universidad de Deusto Biblioteca

virtute ſalutē promereri, ſi illos ritè in fide inſtitue-
rint. Quid igitur, ſi mater peſſima fuerit, atque innu-
meris ſceleribus plena, ex hac liberorum educatione
lucrabitur? Nēpe eos ſibi ſimiles neceſſariò faciet. Cæ-
terū de ea quę virtutibus polleat, iſta apoſtolus dixit
ingentē illi remunerationem, mercedémq; fore te-
Morale ſtatus. Audite iſta parētes, ac prorſus aſpicite huiuſ-
modi educationem, magnorum præmiorum cauſam
fore. Hoc denique etiam in conſequentibus ait, dum
matrē admonet teſtimoniū in bonis operibus habe-
re, Si enutriuit filios: id quippe & inter cętera poſuit.
Neq; enī parui meriti eſt, indultos nobis à deo libe-
ros, ad ipſius exercere militiā, eiq; ab ipſis infantię pā
nis dedicare. Nam ſi eiuſce educationis fundamenta
iecerint, maximis afficiendi ſunt prēmiis: quēadmo-
1.Reg.2.c. dum ſi neglexerint, grauiſſimis cruciatibus. Nempe
& 4.c.d. enī & Heli ꝓpter filios periit: illos quippe cùm acrius
coërcere debuiſſet, verbis tādē lenib⁹ monuit. Quo-
circa dū illis moleſtus eſſe ſeuera increpatione recu-
ſat, & illos & ſeipſū vnà perdidit. Audite hæc patres,
veſtróſq; filios in diſciplina & correptione domini
erudite ſumma cū diligentia. Eſt enim iuuentus fera,
plurimiſq; indiget inſtitutoribns, magiſtris, pædago-
gis, aſſeclis, atq; nutritorib⁹. Votiq; res eſt, poſt adeò
exactam diligentiā, eam continere poſſe, non ſecus
quàm equus quidā indomitus, veluti fera belua. Hu-
iuſmodi quippe iuuētus eſt. Si igitur illi ab ipſis ſtatī
initiis, atq; à prima ętate leges optimas imponamus,
minimū poſthac laborabimus: verū conſuetudo ipſa
virtutis in legē trāſiet. Nihil eos agere permittamus
ex his quę noxiè iucūda ſūt, neq; illis vt pueris indul-
geamus: atq; ante omnia illos in pudore & ſobrietate
ſeruemus, quippe huic inimica libido omniū maxi-
mè huiuſmodi turbat ætatē. Ad hoc igitur vitiū cō-
peſcendū, magnis nobis ſudoribus, magnáq; inten-
tione opus eſt, maturè illos matrimonio iūgamus, vt
munda atq; integra illorū corpora ſponſæ admoue-
antur. Huiuſmodi quippe amores feruentiores ſunt.
Atq; is qui ante nuptias pudicitię ſtuduit, lōgè magis
poſtea pudicus erit. [qui autē aſſueuerit ante nuptias
ſcortari, etiā poſt nuptias iſtud faciet.] Viro enim, in-
quit, fornicario omnis panis ſuauis eſt. idcirco quip-
pe coronę imponūtur capiti, vt victorię ſigna ſint: ꝙ
ſcilicet antea libidini impenetrabiles, ita demū cubi-
culū ingrediantur, quia ſcilicet à voluptate ſuperati
non ſunt. Quòd ſi libidine ſuperatus quiſpiā ſeipſum
ſcortis addixerit: cuius iā rei gratia coronatus ince-
dat, qui tā fœdę libidini colla ſubdiderit? Admonea-
mus igitur illos, corripiam⁹, terreamus, minaſq; intē-
tem⁹, & modò iſtud, modò illud faciam⁹. Magnū ha-
bemus, precioſúmq; depoſitū filios, ingenti illos ſer-
uemus cura, atq; omnia faciam⁹, ne fur id nobis aſtu-
tus auferat. At verò nunc cōtrà penitus facimus. Nā
vt fundus quidē ſit optimus, cuncta molimur, eúmq;
fideli viro magno cum ſtudio tradimus, & agaſonem
atq; mulionem, procuratorémq; ac diſpenſatorem,
qui nobis magna beneuolētia afficiatur, inquirimus:
cæterùm quod nobis chariſſimum omniū eſt, omni-
no negligimus: neq; curamus, quo pacto filiū noſtrū
fideli cuipiā viro permittamus, qui ipſius tueri ac ſer-
uare pudicitiam poſſit? Et certè nulla nobis poſſeſſio,
nullus fundus æquè nobis gratus atq; charus eſſe de-
bet: quippe hæc omnia filiis quæruntur. Igitur maior
nobis poſſeſſionum cura eſt, quàm eorū, quorum il-
læ gratia comparātur: quod profectò abſurdiſſimum

A atq; ſtolidiſſimum eſt. Exerceamus igitur ad virtutē
atq; pietatem molles filiorum animos, cætera omnia
ſecūdo loco quæramus. Nam ſi quidem illi improbi
fuerint, nihil eis pecunię proderunt: ſin autem probi,
nihil ex paupertate lædentur. Vis filiū relinquere di-
uitem? Bonum illū ac benignum eſſe doce: ita enim
etiam rem familiarē auctiorem facere poterit. Quòd
ſi tenuis illi ſubſtantia fuerit, nihil deteriori in loco
erit, q̃ hi qui plurima poſſidēt. Quòd ſi mal⁹ ille fue-
rit, etiamſi infinitam illi ſubſtantiam relinquas, nō illi
cuſtodem reliquiſti, ſed longè deteriore conditione
feciſti, q̃ ſi ad extremā deueniſſet inopiā. Quippe fi-
liis non ritè inſtitutis præſtat pauperes eſſe, q̃ diuites.
Paupertas enim vel inuitos coërcet, atq; intra virtu-
tis limites continet: opes verò ne volentes quidē pu-
dicè temperantérq; viuere ſinunt: verum exorbitare
B faciunt, atq; peruertunt, maliſq; innumeris ſubiun-
gunt. Matres item filiarū vobis curam aſſumite, eſt ea
cura vobis perfacilis. Curate ſolicitè, vt domi iugiter
ſint. Ante omnia pias eſſe, religioſáſq; docete, aſper-
nari pecunias, exterioríſque ornatus contemptrices
eſſe, atq; ita demum nuptiis tradite. eas ſi ita inſtitue-
ritis, nō ipſas modò ſeruabitis, verū & viros qui illas
ducturi ſunt, neq; viros tantū, ſed etiam filios atq; ne-
potes. Quippe ex radice optima ſurculi prodeūt fir-
miores, ac ſemper in meliora proficiunt, horúmque
omnium merces vobis reddenda eſt. Non igitur tan-
quam vnius animæ commodis proſpicientes, ſed
vt plurimis per vnam conſulentes, magno cum ſtu-
dio omnia faciamus. Ita nempe paterna domo decet
progredi virginem, ac matrimonio iungi, quemad-
modum ex palæſtra luctatorem, vt omnem diligen-
C tiſſimè rei familiaris peritiam habeat: ſitq; veluti fer-
mentum, quod maſſam omnē in ſuam transfert pul-
chritudinē. Filij quoq; adeò verendi ſint præ morū
honeſtate, & ſingulari pudicitię laude, vt ab homini-
bus, & à deo laudes mereantur. Diſcant cōtinere vē-
trem, abſtineant à ſuperfluis ſumptibus, & omni ma-
gnificentia apparatus, diſpēſare ſua probè nouerint,
pij in parentes ſint, ſubiici, & dicto obtemperantes
eſſe diſcant: ita enim & parentibus ipſis ingētes præ-
miorum adiicient cumulos: atq; ita omnia in dei glo
riam, ſalutémq; noſtram fient: cuius nos omnes com-
potes eſſe contingat, gratia & miſericordia domini
noſtri Ieſu Chriſti, cum quo eſt patri gloria & impe-
rium & honor, vnà cum ſancto ſpiritu, nunc & ſem-
per & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia x.

D *SI quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Oportet igitur epiſcopum irreprehēſibilem eſſe, vnius vxoris virum, ſobrium, pudicum, ornatum, hoſpitalitatis amatorem, docibilem, non vinolentum, non percuſſorem: ſed manſuetum, non litigantem, non auarum, domui ſuæ bene præſidentem, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.*

Poſt, non percuſſorē, Veronen. pl⁹ habet, non turpiter lucri cupidum:

Dicturus de epiſcopatus officio, cuiuſmodi eſſe epi-
ſcopum deceat, indicat. Neque id quaſi Timotheum
admonens dicit, ſed vt omnibus ſimpliciter loquēs,
ac per illum quid conueniat omnibus, dictans. Quid
autem ait? *Si quis*, inquit, *epiſcopatum deſiderat*. Non
culpo, non improbo, opus quippe regiminis eſt.
Si quis hunc idcirco appetit, non principatus
ac dominationis faſtu, verùm cura regiminis &
charitatis affectu, non improbo, inquit: bonum
quippe deſiderat opus. Quippe & Moſes eam rem
appetiſſe cognoſcitur. Verùm ille huiuſmodi poten-
tiam,

tiam, ambitúmq; dominādi nequaquā quæſiuit, ſed
Exod.2.c eam rē ita cupiuit, vt illi diceretur: Quis te conſtituit
principem, & iudicē ſuper nos? Si quis igitur ita de-
ſiderat, deſiderat bene. Epiſcopatus enim ex eo dici-
tur, ꝙ omnes inſpiciat, cūctáq; ſpeculetur. *Oportet igi-
tur epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris virum*. Nō
hoc veluti ſanciens dicit, quaſi non liceat abſq; vxo-
re epiſcopum fieri, ſed eius rei modum conſtituens.
Iudæis quippe licitū erat etiam ſecūdo matrimonio
Deut.21.c iungi, & duas itidem habere ſimul vxores: honorabi-
Hebr.13.a les enim nuptiæ. Quidam verò hoc ita intelligunt, vt
ſcilicet ad epiſcopatum is aſſumatur, qui vnius fuerit
vxoris vir. *Irreprehenſibilem*. Hoc vnico verbo genus
omne virtutis expreſſit. Itaq; qui ſibi vel leuis culpæ
cōſcius eſt, malè profectò facit, eam rem appetens,
qua indignum ſe per opera fecit. Nō enim decet hu-
iuſmodi regere, ſed potius regi. Eum quippe qui re-
gendos alios ſuſcipit, tāta decet gloria virtutis excel-
lere, vt inſtar Solis cæteros veluti ſtellarum ignicu-
los, in ſuo fulgore obſcuret. Debet huiuſmodi vitam
habere immaculatā, atq; cōpoſitam, vt omnes in illū
& in eius vitā, veluti in exemplar aliquod excellens
intueantur. Facit autē hoc Paulus nō abſq; ratione,
qui huiuſmodi monitis vtitur: verùm quia & Timo-
Tit.1.b theo ipſi cura incūbebat epiſcopos ordinādi, ſicuti &
Tito, quem etiā de huiuſmodi admonet. Et quia par
erat, plurimos eius rei deſiderio allici, idcirco tanta
illū diligētia pingit, vt qui ſe ad eā rē præparare vel-
lent, ad quantā virtutis celſitudinem ſibi euadendū
eſſet, agnoſcerent. *Sobrium*, inquit, *atque vigilantē*. Hoc
eſt, clariſſima mentis acie præditum, innumeróſque
habentem omni ex parte oculos, quibus acutiſſimè
cuncta proſpiciat. Sunt quippe plura, quæ incidant,
& mentis hebetent aciem: puta cōcupiſcentiæ, quo-
tidianæ curæ, rerúmq; perturbatio, & plurima id ge-
nus vndiq; imminent. Vigilantem igitur eſſe neceſſe
eſt illum, qui nō tantum ſui curam habet, verum etiā
reliquorum. Decet eſſe peruigilē eum, qui eiuſmodi
eſt, ac ſpiritu viuere, & affectus ſui flammam operib⁹
ipſis oſtēdere, ducéſq; omnes ſolicitudine atque in-
duſtria ſuperare, vt die noctúq; exercitum & caſtra
perluſtret, laboret, & ſui officij munus diligentiſſimè
impleat, atque omniū curam ac ſolicitudinem gerat.
Pudicum, inquit, *ornatum, hoſpitalitatis amatorem*. Iſta & in
ſubditis plerūque videas. Verùm quoniam oportet
eū, & quæ ſunt rectoris habere: idcirco ſubiūxit, Ap-
tum ad docendū: hoc quippe à ſubditis nequaquam
exigitur, cæterū illi ante omnia adeſſe debet, qui hu-
iuſmodi ſuſcepit officiū. *Non vinolentum*. Hoc in loco
non ebrioſum, verùm cōtumelioſum atq; elatum ſi-
gnificare voluit. *Non percuſſorem*. Neque hìc manibus
violēter vtentē profectò ſignificat: ſed quid? Sūt nē-
pe qui improbè nimium fratrum conſcientiā feriūt,
quos mihi nūc ſignificaſſe videtur. *Sed manſuetum*, in-
1.Co.7.f quit, *ſine litibus, ſine auaritia, domui ſuæ bene præſidentem, fi-
lios habētem ſubditos cum omni caſtitate*. Si igitur qui vxo-
rem duxit, ſolicitus eſt quę ſunt mūdi: epiſcopū autē
huiuſmodi ſolicitudine tangi minimè cōuenit: quo-
modo ſuperius dixit, Vnius vxoris virū? Quidam, vt
dixi, illum, qui poſt vxoris obitū cōſtituetur epiſco-
pus, ſignificaſſe intelligunt. Alioqui licet eū qui vxo-
rem habeat, quaſi non habentē eſſe. Tunc nēpe iſtud
ritè cōceſſit pro tempore, ac pro rei natura, quæ tūc
inerat. Licet enim eam rem honeſtè ac licitè cape-
re, ſi quis velit. Quemadmodum enim diuitiæ diffici-

A lè in regnum cœlorū introducūt, ſæpe tamen id di-
uites plurimi ingreſſi ſunt: ita & nuptię, licet difficul-
tatis in ſe plurimum habeant, ita tamen aſſumi poſ-
ſunt, vt perfectiori vitæ impedimēto nō ſint. Verùm
id planè perquàm rarò atq; difficilè. Verū dicet for-
taſſe quiſpiā: Quid ſibi quęſo vult, ꝙ de epiſcopo diſ-
ſerens, ipſum oportere nō ebriū eſſe dixit, ſed hoſpi-
talem, cùm longè excellentiora pro celſitudine gra-
dus exigere debuiſſe videatur? Cur enī nō ait, Opor-
tet autē epiſcopū angelū eſſe, nulli humanæ pertur-
bationi, vitióve ſubiectū? Cur non item magna Chri-
ſti illa præcepta ab epiſcopo requirit, quæ etiā ſub-
ditis neceſſariò ineſſe debent, ſcilicet circūferre cru-
cem ſuam, atq; in manib⁹ habere animā ſemper pro
fratrib⁹ exponendā? Paſtor enim, inquit, bonus, ani- Ioan.10.b
mam ſuā ponit pro ouibus ſuis. & rurſum: Niſi quis Mat.10.b
acceperit crucem ſuā, & ſecutus fuerit me, nō eſt me
B dignus. Cæterùm his omnibus omiſſis, oportere ait
nō eſſe vinolentū. Præclara ſanè ſpes, ſi de huiuſmo-
di epiſcopū oporteat admoneri. Cur enim nō dixit,
Oportet autē ipſum iam ex terra migrare, humaniſ-
que rebus euadere celſiorē? Verùm quæ ſecularibus
iuſſit, ea epiſcopo implēda nō iubet. Quid enim illis Coloſſ.3.a
ait? Mortificate mēbra veſtra quæ ſunt ſuper terram. Rom.6.a
& iterum: Qui autē mortuus eſt, iuſtificatus eſt à pec- Galat.5.d
cato. ac rurſus: Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam Luc.14.g
crucifixerūt. Et Chriſtus item: niſi quis renūciauerit
omnibus quæ poſſidet, nō poteſt meus eſſe diſcipu-
lus. Cur igitur hæc in epiſcopo requirenda non di-
xit? Quia perpaucos huiuſmodi inueniri fas erat, epi-
ſcopis autē plurimis tunc opus fuit, qui per ſingulas
ciuitates magiſtri cōſtituerentur. Ne igitur eccleſiæ
C negotia fructúſq; perirent, idcirco moderatā virtu-
tem propoſuit inquirendā, non ſupremā illam atque
cœleſtem. Quippe ſobriū ac pudicum & honeſtum
eſſe, multorum cōmune erat. *Filios*, inquit, *habentē ſub-
ditos cū omni caſtitate*. Oportebat nēpe vt ex vicino at-
que re domeſtica, virtutis ſuæ prębercet indicia. Quis
enim crederet illum alienos quoſque ſubiectos ha-
biturū, qui filios non habuerit ſubditos? *Suæ*, inquit,
domui bene præpoſitum. Hoc & externæ ſapiētiæ autho-
res aiunt, vt qui rem familiarē ſuam ritè adminiſtra-
uerit, rei quoq; publicæ cōueniēter poſſit cōtrectare
negotia. Eſt enim eccleſia veluti domus quædam: ac
ſicuti in domo vxor eſt, & filij ac ſerui, omniúmque
cura ac regimen incumbit viro: ita fermè & in eccle-
ſia videas, nihil ibi eſt aliud quàm filij & vxores &
ſerui. Quòd ſi adminiſtrationis habeat ſocios eccle-
D ſiæ rector, habet & domi vir vxorē cōſortē curarum
ſuarum. At verò in eccleſia viduarū, ac virginū alen-
darum ſolicitudo eſt: habet & domi vir & ſeruos, &
filios. Eſt autē longè facilius domū, quàm eccleſiam
regere. Qui igitur rem, vt dixi, familiarem diſpenſare
congruè neſcit, is quo pacto eccleſiæ præeſſe cōue-
nienter poſſe putādus eſt? *Si quis autem*, inquit, *domui
ſuæ præeſſe non nouit, quomodo eccleſiæ dei curā habiturus eſt?
Non neophytum*, inquit. Hìc tamen ætatem adoleſcen-
tiæ ſignificare noluit, ſed eū qui nouiter eſſet inſtru-
ctus, veluti quædam nouella plantatio. Ego enim, in- 1.Cor.3.b
quit, plantaui, Apollo rigauit, ſed deus incrementum
dedit. Nam profectò ſi adoleſcentiā ſignare voluiſ-
ſet, nihil dicere prohibebat, nō adoleſcentē. Ne ipſe
quidē cùm ad Timotheū ſcriberet, ætatē in epiſco- 1.Ti.4.c
po ſummopere inquirēdam monuit, cùm dicit: Ne-
mo adoleſcenitā tuam contemnat. Quia enim ex gē-
tilibus

Universidad de Deusto Biblioteca

A tilibus tūc plerique ad ecclesiam accedebāt, ac baptizabantur, cauendū admonuit, ne continuò nouiter imbutum ecclesiæ sacramētis, ad huiusce principatꝰ onera ferenda proueheret. Si enim antequā discipulus esset, magister assumeretur, quàm primùm attolleretur in arrogātiæ fastū: si priusquàm subiici disceret, in rectorum ordine locaretur, citò intumesceret: idcirco subiungit. *Ne elatus in iudicium incidat diaboli.*

Hoc est, ne in eandem incurrat damnationē, quam ille per arrogantiam pertulit. *Oportet autem ipsum & testimonium habere bonū ab his qui foris sunt, ne in opprobriū incidat, & laqueum diaboli.* Quippe ab eis illi imminent probra, si quid in se reprehensibile notari posset. Idcirco ait, vniꝰ vxoris virū: cùm certè aliò in loco di- *I.Co.7.b* xerit, Volo omnes homines esse sicuti & meipsū, cōtinentiæ scilicet ratione. Igitur ne in angustū nimis eam cōcluderet rem, si exactissimā virtutē expetisset, B idcirco moderatiore admonitione maluit vti, ne ex desperatione perfectę illius inueniendæ virtutis, ecclesię sine episcopis essent. Oportebat enim, vt antea dixi, per singulas ciuitates cōstitui prę sules. Audi de- *Tit.1.b* nique quid ipse ad Titum scribat: Vt cōstitueres per ciuitates presbyteros, quēadmodum ego tibi prę cepi. Quid igitur si testimoniū habeat bonū, bonamq; famam: & ipse huiusmodi nō sit? At id quidē in primis difficile est. Vix enim obtineri potest, vt & q̄ boni sunt, apud inimicos bonū habeant testimonium. Cæterùm hoc ipse nunc quoq; cauit. Neque enim ait, oportet autē eum testimonium habere: sed, oportet autem ipsum & testimoniū habere bonū, vt cum cæteris, quæ in illo requiruntur, ne istud quidem desit. Neque enim solum testimonium sufficit. Quid ergo, inquies, si illum frustra, ac per inuidiā maledictis, C probrisq; resperserint, cū maximè gētiles sint? At id quidem fieri nō potest, quippe eum, qui irreprēhesibilem duxerit vitam, & illi ipsi reuerentur. Quónam, *2.Co.6.b* inquies, modo? Audi ipsum dicentem alibi: Per infamiam, & bonā famam: neq; enim profectò ipsorum carpebant vitā, sed prædicationi derogabant, idcirco ait, per infamiam. Deniq; prædicationis causa, tāquam seductores, ac magis calumnias sustinebāt. Ipsorum autē vitam nemo ferè vnquā fuit qui vituperare præsumeret. Quocirca nullus vnquam apostolis, aut fornicationis, aut impudicitiæ, aut auaritiæ crimē obiecit: sed tantūmodo seductores appellati sunt, quod solùm ad dogma refertur. Qui enim fuerit vitę fulgore conspicuꝰ, & illis verēdus sit necesse est: quippe veritas ipsis quoq; ora obstruit inimicis. Quo D autem pacto in laqueū incidit? dum scilicet in eadē *† in qua & illi.* scelera incurrit, † quibus & ille implicitus est.] Nā si eiusmodi sit, protinus & alium illi laqueum diabolus parat, cōtinuò ipsum repellunt illi. Quòd si ab hostibus habere testimoniū conuenit, multò magis ab amicis ipsis. Nēpe enim, ꝙ eos maledictis & probris impeti fas non sit, qui irreprehensibiliter viuunt, au- *Mat.5.b* dias licet dicentem Christum: Luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificēt patrem vestrū qui in cœlis est. Quid ergo, inquies, si casu aliquo ꝓbro ille, & calūnię pateat? Fieri quippe & hoc facilè potest. Non is in mediū adducendus est, neq; episcopus eligendus, qui eiusmodi fuerit: nocet enim plurimū præcedens pessima, falsa licet, opinio. Oportet ergo, inquit, ipsum habere & bonū testimoniū. Luceāt enim opera vestra. Quēadmodum deniq; nemo obscurum diceret Solem, ne si

A cæcus quidem fuerit, erubescit quippe opinionibus omniū aduersari: ita & eum, qui nimiò fuerit decore conspicuus, atque morum honestate illustris, nullus profectò culpare præsumit. Cæterū, vt dixi, dogmatum quidē gratia detractionis in eum sæpe gentiles spicula intorquent, vitæ verò munditiā nulla ex parte libare audent, verùm vnà cum cæteris admirationi ac stupori habent. Ita igitur viuamus, ne nomen *Morale* dei blasphemetur à gentibus, neque verò humanam aucupemur gloriam, neque iterum, † vt pessima opinione careamus, quod bonum ac rectum est faciamus,] verùm in vtroq; modum honoremus. *† admittamus, vt mala opinione notemur.* In quibꝰ lucetis, inquit, quasi luminaria in mūdo. Idcirco nēpe nos ille elegit, vt simus quasi luminaria; vt veluti *Phili. 2.b* fermentū euadamus, vt magistri cæterorum efficiamur, vt veluti angeli cū hominibus versemur in terris, B vt tanquā viri cum infantibus pueris, quasi spirituales cum animalibus, vt ex cōtubernio nostro ingētia illi lucra cōquirant, vt semina simus, vt fructū lætissimū afferamus. Nihil opꝰ esset verbis, si in hunc modū vita nostra sanctitatis luce fulgeret. Nihil magistris opus esset, si virtutis probos actus prę ferremꝰ. Nemo profectò gētilis esset, si ipsi, vt oportet, Christiani esse curaremus: si dei monitis, ac scitis obtēperaremus: si iniurias perpessi, vicē non referremus: si maledictis lacessiti, benediceremꝰ: si pro malis bona redderemꝰ. Nemo esset ita fera belua, vt nō statim ad cultū veræ religionis accurreret, si videret hæc ab omnibꝰ fieri. Atq; vt discas ita esse, vnus profectò erat Paulus, & tam multos ad dei attraxit notitiā. Si omnes essemus huiusmodi, quot terrarū orbes attrahere & ipsi possemus? Ecce enim plures Christiani, q̄ C gētiles sunt. Nēpe in reliquis artibus centum simul pueros vnus docere sufficeret. Hîc autem cùm plurimi magistri sint, atque ideo discipuli lōgè plures esse deberēt, nullꝰ tamē accedit, nullꝰ attrahitur. Quippe discipuli semper doctorū vitam intuentur. At si quidem viderint nos quoq; eadē secum appetere, eadē cōcupiscere, honoris atq; primatus ambitum quę rere, quando illi Christianā religionem poterūt admirari? Vident ecce reprehēsibilem Christianorum vitam, terrestres animos atq; in humum abiectos, pecunias nō secus quàm se admirari, imò & longe amplius, mortem similiter perhorrescere, paupertatem pariter metuere, morbos eadē impatientia tolerare, claritatē atque potentiā non minus quàm se amare, auaritiæ gratia seipsos cōcidere, tēpori obsequi. Vnde ergo credere illi poterint? fortasse ex signis? At D ista modò nō fiūt. An verò ex sanctitate vitæ? Sed illa planè periit. Numverò charitatis causa? At nusquā aliquod ipsius vestigiū cernitur. Quocirca nō modò peccatorū nostrorū, verū & alieni incōmodi, cuius ipsi causa sumus, rationē profectò reddemus. Resipiscamus tādem, euigilemus quæso, cœlestem in terris conuersationem prę feramus. Dicamus cum apo- *Phili. 3.d* stolo: Quia cōuersatio nostra in cœlis est. certamē in terris atq; pugnā subeamus. At fortasse inquies, Fuerunt magni apud nos viri. Sed occurret gētilis & dicet: Vnde id credā? neq; enim vos eadem gerere video, quæ illos fecisse prædicatis. Nam si huiusmodi narrationibus passim credere oportet, possumus & ipsi philosophos adducere in medium, magnos atq; mirabiles vitæ ac morū gratia. Cæterùm ostēde mihi Paulū, aliúmq; Ioannē. Nūc enim vel pro obolo occidi, atq; occidere parati singuli estis: pro terrena gleba

gleba īnumeras excitatis lites, pro morte filij misce- A tis oīa, & cūcta cōfunditis. Alia quippe referre omitto, lachrymis ac gemitibꝰ digna, auguria scilicet, vaticinia, obseruationes, genesim, signa, ligaturas, diuinationes, atq; incātationes, & cętera huiusmodi, quę omnia magno profectò scelere præsumūtur: deniq; iram prouocare consueuerunt, atq; eò magis, ꝙ post ingentis beneuolentiæ & insignis miserationis indicia, postquā ille filium suū pro redimendis hominibus misit, hæc nefario ausu admittimus. Quid ergo faciendū est? Ingemiscendū scilicet. Vix enim orbis minima pars seruatur, omnésq; ferè sunt æternę mortis periculo expositi. Cæterùm quid agūt hi, qui sensum omnino doloris amiserunt? Exultāt dum ista audiunt, ꝙ nō soli pereāt, sed perditionis suæ plurimos habeāt socios. Verùm id gaudium execrabile omnino est, ipsiúsq; vnà cum sceleribus cæteris persol- B uent pœnas. Neq; enim velim existimes, quemadmodū hîc fieri solet, ita & in futura vita cōtingere, vt scilicet solatiū aliquod ferat, socios habere miseriæ. Vnde id cōstat? Ex subiecto scilicet exēplo. Dic em̄ quæso, si quis dānatus ignibus, filium quoque suum vnà intueatur, nidorémq; ex ipsius carne ascēdentē hauriat naribus, nōne morietur? Nam si hi quoq; qui sani sunt, dū hæc fieri vident, penè resoluūtur: multò magis id passuri sunt, qui ea clade vexātur. At ne ista mireris, audi quid dicat sapiēs quidam: Et tu captus es quemadmodū & nos, & in nobis computatus es. Est enim ferè ad misericordiā pronum humanū genus, aliorúmq; calamitatibus facilè cōmouemur. Nā quo pacto pater filium in eadem damnatione positum vidēs, solatiū capiat? Cōtrà penitus, pœna illa ex ea societate auctior fiet. Eadē profectò ratione, si C vir vxorē cōsortē damnationis aspiciat, & homo itidem hominē, solatij nihil, sed supplicij plurimū accipiet cumulū. At tunc longè magis ista patiemur q̄ nunc: neque enim similes sunt cruciatus vtriusque tēporis, sed tunc profectò erunt duriores. Erit quippe tunc gemitus omni consolatione destitutus, cùm omnes se īuicē in suppliciis videbūt, omnésq; mugitum pariter dabunt. Quippe & hi qui fame tabescūt, non solatiū capient, si calamitatis suæ socios habeāt: & si item filij parētes, vel parētes itidē filios, vel vxorem vir, aut virum vxor, eadem clade secum affici viderint, num cōsolari poterunt? neque si amicos quidem aspicimus nobiscū vna pœna torqueri, vllū capiemus omnino solatiū: imò ex ea societate cruciatus noster augetur. Præterea clades nonnullæ sunt, quę licet cōmunes cum plurimis sint, præ acerbitate D tamen nihil consolationis admittunt. Nam exempli causa: Sit quisquā igni impositus, & alius vnà vratur: quo pacto isti se mutuò solari poterunt? Experti nēpe id sumus, si quādo vehemētioris febris ardore tenemur, tūc nempe nos omne solatiū deficit: & meritò sanè. Vbi enim ea inualuerit pestis, difficilè iā animus aliquid cōsolationis admittit. An non vides eas quæ amiserunt viros, licet plurimas enumerare mulieres possint idem perpessas: nihilo tamē segnius luctu ac mœrore se cōficere? Nō igitur ea tam detestabili nutriamur spe, verū vnico vtamur solatio, vt scilicet eorum quę peccauimus, pœnitentiam agamus, atq; iter illud rectum arripiamus, quod nos ferat ad cœlum, vt cœlesti regno perfrui mereamur: gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo est patri & spiritui sancto gloria, imperium, honor

A nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia XI.

DIaconos similiter pudicos, nō bilingues, nō vino multo deditos, non turpis lucri appetitores, habētes mysterium fidei in conscientia munda. Et hi autem probētur primùm, deinde ministrent, si absque crimine sunt. Postquam de episcopis dixit, eósq; formauit, quidnā illos habere conueniat, à quo item abstinere necesse sit dictans, omisso interim presbyterorum ordine ad diaconos transiit. Cur id quæso? Quia scilicet inter episcopum atque presbyterum interest fermè nihil. Quippe & presbyteris ecclesiæ cura permissa est: & quę de episcopis dixit, ea etiā presbyteris congruūt: sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantùm, plus quàm presbyteri habere videntur. Diaconos verò habere eadem monuit, vt scilicet ir- B reprehensibiles sint, pudici, hospitales, modesti, non litigiosi, non auari, non bilingues: hoc est, non simulatores, non dolosi. Nihil enim fermè nos ita degenerare à spirituali nobilitate facit, vt fraus atque dolus, nihilq; in ecclesia nocet magis, quàm versuta simulatio. *Non vino*, inquit, *multo deditos, nō turpis lucri appetitores, habentes mysterium fidei in conscientia munda.* His profectò verbis irreprehensibiles debere esse significat. Iam verò intuere, quomodo & hinc neophytū arceat. Nam cum dicit, Et hi autē probentur primū, sicuti & de episcopo dixerat: ita cōnexionem protinus addidit. Nihil enim mediū inest, atque ideo & illic dixit, non neophytum. Perquam enim ineptum & absurdum est, si cùm emptitium seruum introducimus domum, non prius illi aliquid domesticæ supellectilis tradimus, quàm lōgo experimento sentē- C tiæ suæ atque voluntatis plurima indicia dederit: in ecclesia dei non eadem vtamur diligentia, cæterùm nouitiū adhuc in primo statim cōstituimus ordine, antequam fidei suæ atque vitæ dederit documenta. *Mulieres ministras similiter*, īquit, *castas, nō bilingues, sobrias, fideles in omnibus.* Pleriq; volūt apostolū hoc de mulieribus simpliciter præcepisse, verum nō ita est. Quid em̄ consequentiæ haberet inter ea, quæ de episcopis atq; diaconis monuit, mulierū vllā facere mentionē? Sed de his profectò ait, quę ministerij dignitate sunt præditæ. *Diaconi sint vnius vxoris viri.* Eadem & ministris mulieribus cōgruunt, id est nimiū necessariū, atque vtile in ecclesia. *Diaconi*, inquit, *sint vnius vxoris viri.* Vides vt eandem & ab his virtutem requirat? Etsi em̄ episcopi atq; diaconi impar dignitas est, pari tamen ratione vtrunq; esse irreprehensibilē decet, atq; D eadē sanctimonia vitæ conspicuū. *Filios*, inquit, *bene regentem, & proprias domos: qui enim bene ministrauerint, gradum bonū sibi acquirūt, & cōfidentiā magnā in fide, quæ est in Christo Iesu.* Vbique filiorum curā diligentissimā ponit, ne ex hoc reliqui scandalū capiant. *Qui enim*, inquit, *bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirūt*: profectū scilicet & cōfidentiā magnā in fide. Nempe em̄ qui in his quæ inferiora sunt, diligentiā suam vigilātiáq; mōstrauerint, facilè & ad ea quæ sunt superiora atq; excellentiora peruenient. *Hæc scribo tibi, sperans ad te venire celeriter. Si autē tardauero, vt scias quomodo oporteat in domo dei cōuersari, quæ est ecclesia dei viuētis, columna firmamētumq; veritatis.* Ne ex eo quod illi de huiusmodi scripserat, discipulū fortè mœrore conficeret, ait, non idcirco hæc scribo, quasi nō iam venturus sim, veniā enim profectò: cæterùm si tardare contigerit, vti ne molestè id feras. Huic quidem leuandi causa mœroris

Universidad de Deusto
Biblioteca

mœroris hæc scribit,verũ aliis alia ratione, vt scilicet eos vigilantiores,studiosioréſq; faciat.Nã & ipsius præsentia multũ poterat vel promissa. Nihil em̃ est cur admireris,si qui spiritu cũcta pręuidebat,hoc se ignorare fateatur, dicens: Spero venire, si autem tardauero:hoc enim ignorantis est.Quia enim spiritu,non propria voluntate ducebatur, & spiritus sententia gerebat omnia,idq; meritò ignorasse putatur. *Vt scias*,inquit,*quomodo oportet in domo dei conuersari,quæ est ecclesia dei viuentu,columna ac firmamentũ veritatis*. Nõ quemadmodũ illud Iudaicum templum: hoc enim est,quod fidem cõtinet ac prædicationẽ,quippe veritas ecclesiæ & columna & firmamentum est. *Et reuera*,inquit,*magnum est pietatis mysterium,Deus manifestatus est in carne,iustificatus est in spiritu*. Quibus profectò verbis disp̃ẽsatio pro nobis assũptæ carnis exprimitur:nec velim mihi tintinnabula illa obiicias, neque sancta sanctorum,neque pontificem. Colũna est orbis ecclesia.Animaduerte mysteriũ, & venerationis horrore moueberis.Mysteriũ est,magnúmq; mysterium,& pietatis sacramẽtũ,&re vera absq; vlla quæstione,indubitatum quippe est. Quia enim de sacerdotibus disserens,nihil eiusmodi statuit,cuius in Leuitico præceperat lex,ad altiora profectò nos subuehit, q̃ scilicet in carne manifestatus est cõditor. *Apparuit*,inquit,*in carne,iustificatus est in spiritu*. Siue hoc intelligivult,q̃ iustificata est sapientia à filiis suis,siue quia dolum non fecit, vt propheta testatur, dicens: Esa.53.c Qui peccatũ non fecit,nec inuentus est dolus in ore eius. Apparuit,inquit,angelis:ergo &angeli nobiscũ viderunt filium dei,quem antea nõ videbant. Re vera magnum mysterium est, vbique terrarũ auditum atq; creditum est.Ne enim existimes verba esse simplicia, *Assumptus est*,inquit,*in gloria*. Nẽpe enim huic, quem assumptum mortalium deduxerunt, accesserunt angeli,& ministrabãt ei. In omnem terram exiit sonus eorum. Assumptus est,inquit, in gloria, dũ scilicet in nubibus ferretur in cœlum. Intuere autem sapientiam Pauli. cùm enim eos monere pergeret, qui huius ministerij dignitatem accepissent, nõ passim indulgere vino:non ait,non ebriosos:sed, neque vino multo deditos. Nam si illi, qui in tẽplo illo carnali ministrabant,à vino penitus abstinebant: quantò magis hos esse decet abstemios? Nam vini vsus immodicus in amentiam deiicit, ac nisi ebrietatem inducat,animę tamen robur exoluit,omnémq; illius virtutem,ac substãtiam debilitat,& prorsus eneruat. Intuere autẽ quomodo omnibus in locis dispensationis assumptæ pro nobis carnis, mysterium vocat. Neque enim est omnibus hominibus cognitũ, imò ne angelis quidẽ ipsis manifestũ fuit. Quo enim pacto cùm ipsis per ecclesiam manifestatum sit? Idcirco ait,re vera magnũ est, nã profectò verissimè magnum prædicatur.Homo em̃ factus est deus, & deus homo:homo apparuit absq; peccato, homo assumptus est,prædicatus est in mũdo,viderũt eum angeli nobiscũ,mysterium igitur est. Cauemus propalare mysteriũ,neq; ipsumvbiq; proferamus. Digni tanto mysterio viuere studeamus. Hi nempe, quib⁹ mysteria creduntur,magni vtique sunt. Nam si rex nobis tẽporalis mysteriũ crederet,nõne id singularis amicitiæ ac familiaritatis indicium,certúmq; argumentum haberemus? At nũc deus nobis mysteriũ credidit.Et quomodo,inquies,mysteriũ dicitur, quod est omnibus notũ? Sed id antea erat incognitum,nunc autem singularis gratiæ merito manifestatum est.

Studeamus igitur digni fieri,quibus creditur tanti Mora-
custodia sacramenti.Ipse enim nobis mysteriũ tantæ le.
excellentiæ credidit, nos illi neq; pecunias credim⁹.
Cæterũ cũ ille hortetur ac dicat, Mihi vestra omnia Matt. 6.d
seruãda permittite, nemo ea diripiet, neq; tinea demolietur,neq; latro suffodiet,ac centuplum se daturum polliceatur,ne sic quidẽ obtemperam⁹.Et certè dum apud aliquos quidpiam deponimus,nihil accipimus ampli⁹,gratiásq; agimus, si vel totũ quod deposuimus,receperimus: & si fur aliquid furetur, nostro cũ detrimento id faciet:at verò cœlestis ille depositi nostri saluator dictur⁹ tibi nõ est, Latro accepit,neq; corrosit tinea:sed & hîc centuplũ reddit, & illic æternã adiicit vitã,& nemo tamen apud illũ deponere studet.At,inquies, sero mihi ista restituit: & istud illius magnifici muneris signum profectò maximum est,q̃ hîc ista non reddit, in hac scilicet vita, fluxa,& mortali:imò verò & hîc cẽtuplũ reddit. Nã quæso, Paulus nónne hîc artis instrumenta reiecit? nónne Petrus calamũ retéq; dimisit? nónne teloniũ Matthæus reliquit?& tamẽ orbis totus illis lõgè magis quàm regibus, maioríq; cum securitate patebat. Nónne ad pedes ipsorum omnes pecunias deponebant?nónne illos rerum suarum dispẽsatores, ac dominos faciebant?nónne &animas suas in ipsorũ manibus deponebant? nónne toti ex illorũ consilio ac voluntate pendebant?nónne & seipsos illorum seruos magna animi libertate fatebantur? Quid autem? nónne nũc etiã huiusmodi plura fieri cernimus? Nẽpe enim cõplures sæpe obscuro loco nati, & qui victum antea manuũ suarum labore quærebant,necessariisq; alimentis egebant,cùm se ad monachorũ vitam cõtulissent,illustriores omnibus euasere,atque à regibus ipsis honorati sunt. Num parua ista putabimus?Sed cõsidera ista pro additamento esse,cæterũ spei nostræ summã futuro tempori reseruari. Contẽne pecunias, si pecunias habere vis: si ditari cupis, pauper efficere. Huiusmodi quippe diuina sunt munera,omnẽq; trãscendũt spem. Nõ vult ille proprio studio,sed gratia sua diuitem fieri. Mihi, inquit, ista permitte,tu spiritualium tantùm rerum curam habe, vt meam potentiã discas. Seruile pecuniarum iugũ fuge,quippe si illas tenerevolueris,inops eris:sin autem eas aspernatus fueris, duabus ex partibus diues euades.Tunc tibi omniavndiq; affluent,ex eo maximè,q̃ nihilo eorum indigeas, quibus plurimi egent. Neq; enim possidere plurima,sed plurimis non indigere,diuitẽ facit. Itaque quãdiu rex aliquo indiget, nihil meliore in loco,quàm pauper est:quippe indigere aliis,ea tandem paupertas est.Itaq; neque reges ipsi ea ratione paupertatis nomẽ effugiunt,quia subditis indigent.At non ita qui se crucifixerit mundo, nihilo enim indiget,sufficiúntq; ei ad victum manus suæ.Mihi enim,inquit,& his qui mecũ sunt,ministra- Act.20.
uerunt manus istæ.Ista ille dicebat, qui alio in loco: 2.Cor.6.b
Quasi nihil habẽtes,& omnia possidẽtes. Ille, inquã Act.14.
ista dicebat, qui deus ab his qui Lystris morabãtur, b.
existimatus est.Si cupis his,quæ in mundo sunt,frui, cœlum quære: si vis etiã præsentia cõsequi, toto illa Matt.6.d
studio despice.Quærite enim primum,inquit,cœlorũ regnũ,& hæc omnia adiicientur vobis.Quid parua ista miraris?Quid ad ea quæ abiectissima sunt, inhias?Quandiu inops eris?quandiu pauper esse persistes? In cœlũ intẽdeacie, cœlestéq; diuitias animo versa,

versa,aurũ irride.Discе cuiusmodi sit illi⁹ vsus, quã- A
diu nobiscũ duret:vsq; ad præsentẽ tantùm vitã fragilem,atq; mortalẽ,illius vsus extenditur.Quantùm deniq; arena, imò verò quantùm stilla ab immenso abysso distat, tantùm vita præsens ab æternis atque immortalibus bonis.Nõ est hæc vera possessio, vsus est,nec ipse quidẽ satis proprius. Quo enim pacto? quandoquidẽ te expirante,velis nolis,alij tua omnia accipiũt,& ipsi rursus aliis tradũt, & illi itidem aliis. Omnes enim peregrini atque aduenæ sumus, atque domin⁹ domus fortè magis est mercenarius domus. Sæpe enim illo defuncto hic permanet, plus quàm domin⁹ fruitur domo.Quòd si iste mercede cõducit domũ,& prior ille mercede itẽ ædificauit,magnóq; cũ labore & ærũna cõstruxit, verbo tantũ ea dominatio est:re autem vera omnes alienarũ rerũ domini sumus.Illa tantùm nostra sunt, quæ illuc præmittere B
cautè studemus:quę autẽ hîc sunt,non nostra,sed viuentiũ sunt,imò viuẽtes sæpe derelinquunt. Illa sola nostra sunt,quæq; virtutis animæ propria sunt, eleemosyna scilicet,ac pia in pauperes miseratio. Porrò ista exteriora dicũtur etiã apud ipsos externæ sapiẽtiæ authores,quippe quæ extra nos sunt:ea igitur iuris nostri faciamus. Neq; em̃ possibile est hinc pecunia accepta migrare, sed planè possibile eleemosyna data proficisci:imò verò ipsa etiam præmittamus, vt nobis in æternis mãsionibus tabernaculũ præparẽt. Pecuniæ em̃ à Græco vocabulo ab vsu dicũtur, non q̃ propriæ sint,imò & possessiones ipsæ,vsus, nõ dominatio sunt.Dic em̃ quæso, villa quęlibet quot habuit dominos?quot itẽ habitura est?Dicitur quoddã vulgo prouerbiũ,& sapienter quidem. Neque enim C
passim contemnẽda sunt,quæ vulgo dicũtur, si quid in se recti habẽt.Ager,inquit,quàm multos habuisti, & q̃ multos habiturus es dominos?hoc &ad domos, & ad pecunias ritè dici potest.Sola igitur virtus nobiscum migrare consueuit. Virtus sola ad æternã vitam pertrãsit.Euigilem⁹ tandẽ,pecuniarúmq; extinguamus appetitum,vt desiderium nostrum omne ad æterna transferre possim⁹.Nõ possunt duo isti amo- Matt.6.d
res simul habitare,vnúmque possidere animum.Aut & Luc.
vnũ,inquir,diliget,& alterũ odio habebit: aut vnum 16.c.
sustinebit,& alterũ contemnet.Si videris virũ clientum stipatum multitudine in forum erumpere, sericis amictũ vestibus,atque equo vectũ: noli stupescere,sed potius ride. Ac sicuti cùm pueros videris cõstituto inter se principe ludere,risum tenere non potes:ita & hîc facito. Nihil hoc illo deterius est, imò hoc lõgè grati⁹: quippe qđ à puerili ætate magna cũ D
simplicitate & innocẽtia geritur. Hic nẽpe risus voluptati permixtus est:cõtrà,ille ridiculus, ac turpitudine plenus. Deo gratias age, q̃ te huiusmodi scena fastúque turgido eripuit.Nam siquidẽ ipse volueris, humili tu loco natus,celsior eo euades, qui vehiculo fertur.Quo pacto? Quòd ille scilicet corpore quidẽ humo modico superior est,cæterũ animo terræ affi- Psa.101.a
xus est.Adhæsit enim,inquit,virtus mea carni meæ. Tu verò mẽte in cælo versaris.At clientes ille plurimos habet se deducẽtes:at incertũ est,magis ille, an equus honoretur. Quid autẽ hac stoliditate deteri⁹? Sequũtur homines,vt iumentum facilius trãseat. At fortè equo vehi inter appetẽda ducatur? Sed seruis istud quoq; cõmune est.Quid autẽ dici irrationabilius possit, quàm velle ex equorũ ac precioſæ vestis cliẽtúmq; apparatu putari illustrem? Quid ea gloria dici vilius atque abiectius potest, quæ in equis consistit,ac famulis?Virtutis studiosus es? nullo istorum vtere,proprias habeto diuitias, propriúmq; ornatũ. Hæc enim & nequã homines, ac scelerati & rustici, latronésq; omnes,qui diuites sunt,habere valẽt.Mimi itẽ,atq; saltatores ferũtur equis,famulósq;habẽt, qui ante se currãt:mimi tamẽ atq; saltatores sunt, & ex equis ac famulis nihilo honestiores euaserunt. Quoties em̃ eis qui huiusmodi sunt, nulla est animi virtus:frustra & incassum hæc extrinsec⁹ apponũtur. Et quẽadmodum caduco parieti,aut nimium fragili corpori quælibet quisque apposuerit,in sua imbecillitate perdurat:ita &hîc nullum anima emolumentũ ab his quę sunt extrinsecus sumit,sed eadem permanet, quãtalibet ei quisque forinsecus ornamenta circundet.Non ista miremur attoniti,cæterùm animos à temporalib⁹,ac fluxis rebus, ad æterna ac digniora transferamus,cœlestiũ tangamur desiderio,spiritualia tantùm cõsectemur,quæ nos re vera honestos faciunt,ac verẽdos, vt etiam futuris perfruamur bonis in Christo Iesu domino nostro, cum quo est patri & spiritui sancto gloria, imperium & honor in secula seculorum,Amen.

Homilia XII.

Spiritus autem manifeste dicit, quòd in nouissimis tẽporibus recedent quidam à fide,intendentes spiritibus erroris,& doctrinis dæmoniorũ in hypocrisi falsa loquentium,& cauteriatam habentiũ conscientiã,prohibentium nubere, abstinere à cibis,quos deus creauit ad sumendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognouerunt veritatẽ: quia omnis creatura dei bona est,nihilque reiiciendum, quod cũ gratiarum actione percipitur.Sanctificatur enim per verbũ dei & orationem. Cap.IIII.

Quemadmodũ hi,qui fide subnixi sunt, in tuto nauigant:ita &qui illa exciderũt,nusquã possunt consistere,sed longo errore circumacti, postremo in ipsa perditionis prærupta feruntur.Quod quidem etiam antè signauerat,cùm quosdã diceret circa fidem fecisse naufragium.Et nũc item. *Spiritus autem manifeste dicit, quòd in nouissimis temporibus recedẽt quidam à fide,intendentes spiritibus erroris*. De Manichæis & Encratistis, & Marcionistis,omníque illorum officina hîc loquitur, quòd scilicet recedent quidam à fide.Videsvt malorũ omnium sit causa,à fide discedere?Quid sibi vult,manifestè?Planè,apertè,indubitatò.Ne,inquit,igitur mireris, si modò quidam à fide discedentes,adhuc Iudaica superstitione detinẽtur, Tẽpus erit cùm hi qui fidei participes sunt,istud maiore cum execratione facient,cùm non modò ad cibos vsq; pernicioſum consilium inferent,verùm nuptias quoque,& huiusmodi cuncta damnabunt. Nõ de Iudæis hæc dicit:quo enim pacto locum haberet quod sequitur,In nouissimis temporibus?& illud itẽ, Recedent quidam à fide? Verùm de Manichæis, ac de huiusmodi erroris ducibus ea prosequitur.Spiritus autẽ erroris meritò ipsos appellauit,quippe eiusmodi spiritibus afflati,ista loquuti sunt. Quid est autem,in hypocrisi falsa loquentium? nempe ipsa quæ mentiuntur, non per ignorantiam, neque inscij, sed simulando loquuntur. Cùm certè veritatem non ignorent,verùm cauteriata conscientia,hoc est, vita flagitiosa sint. Cur autem solos istos hæreticos fore prædixit?cum Christus de aliis quoque prædixerat, dicens:Necesse est vt veniant scandala,tursúmq; fu- Mat.18.d
tura zizania prænũciauit?Tu velim Pauli prædictionẽ admireris, quippe ante tẽpora quibus ista futura erant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

erãt,ipsum indicat tẽpus. Noli igitur mirari, inquit, si modò quãdo initiũ accepit fides, ista quidã clàm inferre conãtur perdita dogmata:quãdoquidẽ lõgo pòst tẽpore cũ firmissimis illa radicibus innixa fuerit,pleriq; à fide recessuri sunt: Prohibentiũ, inquit, nubere,abstinere à cibis. Quid oro? Nũ alias quoque hæreses tacuit? Et ipsas profectò signauit,dicẽs: *Spiritibus erroris,& doctrinis dæmoniorũ.* Neq; enim iam tunc ista voluit humanis inserere animis,sed id tantũ aperuit,quod iam initiũ cœperat,abstinere à cibis, *Quos deus*, inquit, *creauit ad sumendum fidelibus,& agnoscentibus veritatem.* † Infidelibus verò necdum infideles erant, quãdo per leges sibi horũ vsus interdicebatur. Quid ergo? Nónne delicię prohibitæ sunt? & nimis id quidem. Cur id,si ad sumendũ cõdita sunt? Quia & panem creauit deus,& tamẽ vsus prohibetur immodicus: & vinũ creauit itidem,atque eo immoderatè vti prohibuit. Non itaq; delicias tanquam immundum aliquid cauere iubet:sed vt quæ,si deseratur modus, vigorem animi soluant. *Quia omnis creatura dei*, inquit, *bona est,nihilque reiiciendũ, quod cum gratiarum actione percipitur.* Si creatura dei bona est: oĩa enim bona valde, eò q̃ creaturã dei dixit,edulia cũcta signauit. Iámq; tũc hæresim iugulauit eorũ, qui materiam ingenitã introducũt,atq; ex illa facta esse hæc dicũt. Si igitur bona est,quid est quod ait, *Sanctificatur per verbũ dei, & orationem?* Non quia immundum est,ideo sanctificatur,absit: verùm hoc in loco illos alloquitur, qui cõmunia quædã ex ipsis esse arbitrãtur. Duo igitur capita ponit,vnũ quidem,q̃ creatura nulla cõmunis est:secundò,quòd etsi cõmunis sit,medicamẽtum in promptu est. Signũ illi crucis imprime, gratias age, deo gloriã refer,& protinus immunditia omnis abscessit. Num verò,inquies, & quod idolis immolatũ fuerit,eadẽ possumus ratione mũdare? Licet,siquidẽ nescias idolothytum esse: sin verò sciens ac prudens illud percipias,immundus iã eris: nõ ideo quia idolothytum est,sed q̃ cùm tibi imperatum sit nõ communicare dæmoniis,per id cõmunicasse cõuinceris. Itaq; neq; illud natura huiusmodi est, verùm ex sententia tua atq; inobediẽtia immũdum fit. Num suilla caro immũda est?nõ, si cũ gratiarũ actione percipitur,crucisq; signaculo,nec aliud quicquam immũdum est. Sola quippe volũtas erit immũda,quę gratias nõ exhibet deo. *Ista fratribus dictans,bonus eris minister Christi Iesu,innutritus verbis fidei,bonæq; doctrinæ,quã assequutus es.* Quænã verò ista sunt? q̃ scilicet mysteriũ magnũ est,quòd his abstinere dęmonũ est,quòd per verbum & orationem dei cibi mundantur. *Innutritus*, inquit, *verbis fidei,& doctrinæ quam assequut° es: prophanas autem & aniles fabulas deuita, exerce autem teipsum ad pietatem.* Ista suggerens, inquit. Vides vt nusquam hoc in loco authoritate imperantis,sed sola condescensione vtatur? Suggerẽs inquit,nõ ait,Imperãs: nõ dixit, admonẽs,sed,suggerẽs. Ac si dicat,cõsulẽs hæc suggere,verbáq; de fide ac religione moue. Innutritus, inquit:perpetuã intentionẽ, & quasi diuinarũ rerum habitũ indicat. Nã quẽadmodũ carnales cibos diebus singulis ex necessitate requirim°: ita & fidei pietatisq; doctrinã semper accipimus, eáq; iugiter enutrimur. Innutrit°, inquit. hoc est, diuina eloquia perpetuò ruminãs,& infatigabiliter animoversans,eáq; intẽtissimè quotidie meditãs. Quippe ista non minimum animorũ alimentũ sunt. *Prophanas autẽ & aniles fabulas deuita.* Quas hoc loco fabulas dicit? Iudæorũ profectò ineptas obseruationes, & nimirũ id quidẽ cõgruè. Nã sunt re vera fabulis etiã deteriores. Siue idcirco fabulas appellat,quia intẽpestiuè fiũt. Quod enim suo tẽpore fit,perutile est: sin verò intẽpestiuè fiat,nõ modò inutile,verùm & noxiũ est. Nam exẽpli gratia: Si quispiã post vigesimũ ætatis annũ vberibus inhiet infantũ more, quàm ridiculus erit? Vides vt hæc immunda & anilia dixerit? partim quia antiquata sunt, partim quia impedimẽto fidei fiunt. Nam velle sub metũ legis inducere animã, quę legalia cuncta transcenderit, & ad celsitudinẽ veræ gratiæ ac libertatis euaserit, & execrabile simul & immundũ est. *Exerce autem teipsum ad pietatem.* Hoc est ad fidem puram,vitámque rectam. Id quippe significat pietatis nomẽ. Exercitatione igitur nobis opus est, sed digna,sed spirituali. *Corporalis enim*, inquit, *exercitatio ad modicũ vtilis est.* Quidã hoc apostolũ de ieiunio aiunt dixisse,sed profectò errant: neq; enim est corporalis exercitatio ieiuniũ,sed spiritualis. Nã si corporalis esset, corpus profectò nutriret: cùm autẽ illud maceret & extenuet,maciéq; cõficiat, corporalis dici omnino nõ potest. Igitur de corporis exercitatione ait inutili illa,& quę nihil afferat lucri,solóq; corpori accõmodata sit. Spiritualẽ igitur exercitationẽ nomine pietatis insinuat,quæ lætissimos fructº in futuro seculo reddit,& hìc atq; illic recreat. *Fidelis sermo.* Hoc est,verus: quoniã in hoc seculo & in futuro huius sacræ exercitationis nobis præmiũ redditur. Vides vt omnibus in locis hoc inferat? Nullo indiget apparatu,nihil persuasione opus habet,sed absolutè sententiã fert: quippe ad Timotheũ illi sermo erat. Ergo & in hoc seculo iã præstãtissima nutrimur spe. Nã is qui nihil sibi mali cõscius est, plurimísque virtutibº ornatus incedit,& hìc iam lætus exultat,ac spei suæ fructibº pascitur. Sicut è cõtra malus quisq; ac reprobus,nõ in futuro tantũ,verùm & in præsenti seculo cruciatur,dum metu perpetuò agitatur: & neminẽ aspicere fidẽter audet,dum tremit iugiter, pallet atq; anxius est. An verò nõ huiusmodi sunt etiam cupidi quique,ac fures,qui his quæ habẽt,fidere nequaquã possunt? Adulteri item atque homicidę,nõne molestissimã viuũt vitam, qui Solem ipsum absq; metu atque suspicione non hauriunt? Hæccine igitur vita dicenda est? Minimè verò, sed acerbissima mors. *In hoc enim*, inquit, *laboramus & exprobramur, quia speramus in deo viuente, qui est saluator omnium, maximèque fidelium.* Cuiº, inquit, rei gratia nosipsos affligimº, atque cõcidimus, nisi futurorũ recreemur spe? Cur omnes exprobrãt nobis? Num frustra, inquit, ista perpetimur, qui iniurias, cõtumelias, maledicta, & mala quotidie innumera sustinemº? Si in deo viuẽte minime speramº, cuiº rei gratia hęc patimur? Quòd si infideles hìc saluat, quãtò magis illic fideles seruare præsumitur? Quam verò salutẽ dicit? æternã scilicet. Qui est, inquit, saluator omniũ hominũ, maximéq; fidelium: hoc est, lõgè plus studij circa fideles ostendit, interim & huius tẽporis salutẽ dicit. Et quomodo, inquies, fideliũ saluator est, si præsentis tẽporis salus accipienda sit? Imò & hac in vita fideles suos protegere ac seruare nõ desinit. Nã nisi ille saluator esset, quomodo fideles sui obsistere possent, cũ impugnarentur ab omnibus, & nõ magis in interitum deuenirẽt? His verbis discipulum etiam animat ad perferẽda pericula, ne lassescat, neu soluatur metu, cùm saluatorẽ huiusmodi habeat deum, alienáq; protectione non

† *Infidelibus verò nõ quomodo infidelibus quãdo per leges à talib. seipsos arcent.*

ne nõ egeat, quibus profectò ad ferẽda omnia fortiter atq; cõstanter accẽditur. Nam & hi qui tẽporalibus cõmodis inhiãt, spe quæstus incitati, negociationis labores atq; pericula cõstantius subeunt. Iam igitur nouissimũ imminet tẽpus. *In nouissimis*, inquit, *temporibus recedẽt quidam à fide, intẽdentes spiritibus erroris, doctrinisq; dæmoniorũ, in hypocrisi falsa loquentiũ, & cauteriatã habentiũ conscientiã, prohibentiũ nubere.* Quid igitur? Nos, inquies, nubere non prohibemus? Absit vt volẽtes prohibeamus, etsi nubere nolẽtes ad virginitatis celsitudinẽ consectãdam hortemur. Aliud quippe est prohibere, & aliud suæ voluntatis dominiũ reinquere. Nam alius quidẽ prohibet, atq; id totis viribus nititur: alius verò ad virginitatẽ, veluti dignioremhortari pergit, neq; id nubere prohibens facit, sed celsioris virtutis merita sectãda proponit. *Prohibẽtiũ*, inquit, *nubere, abstinere à cibis, quos deus creauit ad sumendũ cum gratiarũ actione fidelibus, atque agnoscentibus veritatem.* Pulchrè ait, agnoscẽtibus veritatẽ, quippe vetera illa ac priora, omnia figuræ erãt: nihil enim naturaliter immundũ est, verùm ex conscientia sumentis efficiturvt imm undũ sit. Cuius ergo rei gratia ciborum plurima genera illis per legẽ interdixit? Ea scilicet ratione, vt delicias amputaret immodicas. Cæterùm siquidẽ diceret apertius, delicias fugite, atque ab his cibis ideo abstinete, nunquã profectò tolerassent, neque obtẽperassent: at nũc illos necessitatis lege cõstrinxit, vt maiori metu ab his sumendis arceret. Nam q̃ suilla carne piscis immundior sit, omnibus profectò liquet: & tamen cùm illa interdicta sit, carniũ nõ pisciũ interdicitur vsus. Quòd verò pernicioſẽ deliciis solui populus ille solitus sit, Mosen audias dicentẽ: Comedit, & impinguatus atque incrassatus, ac deliciatus est, & recalcitrauit dilectº. Est autem & alia causa: Vt enim angustati per legẽ iam boues mactandos acciperẽt, ouésq; immolarẽt, meritò propter Apim ac vitulũ à reliquis arcet: quippe ille immundus, ingratus, sceleſtus, prophanus, impurus est. Ista suggere, hęc meditare. Hoc quippe est quod ait, innutritus verbis fidei, ea nõ modò aliis meditãda propone, verùm & ipse in eis perpetua exercitatione versare. *Innutritus*, inquit, *verbis fidei, ac bonæ doctrinæ quã assecut° es: prophanas autẽ & aniles fabulas deuita.* Cur, quæso, non ait, Sustine: sed, Deuita? Ne scilicet huiusmodi sibi exercitiũ sumeret aduersus ciusmodi friuolas obseruationes dimicandi. Neque enim fieri potest, vt qui contra peruersæ sentẽtiæ homines pugnat, aliquid lucretur vnquã. Cæterũ si quãdo damnum aliquod ex nostra taciturnitate metuimus, quasi propter infirmitatẽ defectúmque rationis metuẽtibus nobis aduersus eos subire conflictũ, tũc necessariò retũdenda illorũ improbitas est. *Exerce autẽ teipsum ad pietatem.* Pietas autẽ rectissima vitæ norma est, & conuersationis optimę disciplina. Porrò qui exercetur, etiam si tempus luctaminis deest, ipse tamen anxietate nõ vacat, & quasi in procinctu certaminis positus, omnia gerit, ab omnibus abstinet, totúsq; in certamine est, & puluere semper, sudoréq; respergitur. *Exerce autem*, inquit, *teipsum ad pietatem: corporalis*, inquit, *exercitatio ad modicũ vtilis est, pietas verò ad omnia vtilis est, repromissionẽ habẽs vitæ præsentis ac futuræ.* Cuius, inquies, rei gratia corporalis exercitationis mentionẽ fecit? vt scilicet ex collatione huius ostenderet eminentiã. Illa enim cùm labores inferat plurimos, nihil habet lucri: hæc autem perpetua atque copiosissima emolumẽta largitur. Sicuti cũ dicit, mulieres seipsas ornare, nõ in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste preciosa: sed quod mulieribus conuenit, profitentibus pietatẽ per opera bona. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, in hoc enim laboramus & exprobramur. Paulus afficiebatur probris, & tu Moraea grauiter atq; indignãter fers? Paulus laborabat, & letu delicias quotidie meditaris? At profectò nunquã ille tam excellẽti laude, æterníq; bonis potiretur, si vitã in deliciis agere maluisset. Nam si secularia cõmoda, cùm sint mortalia & corruptibilia, homines non absq; laboribus ac sudoribus assequũtur, multò minus illis spiritualia ac digniora prouenient, ocio desidiáq; torpẽtibº. Sed inquies, At plurimis ista sæpe hæreditario iure proueniũt. Et si sic illa ꝓueniãt, horũ tamẽ custodia laboribus perpetuis, angoribúsque nõvacant: verùm laborare illos, atq; in ærumnis agere necesse est, & quidem non minus, quàm qui illa initio quæsierunt. Omitto enim interim referre, vt plurimi post labores plurimos, & ærũnas, spe sua frustrati sunt, in ipso portus ore vento contrario aliqua ex parte irruẽte, atq; inter medias spes inferẽte naufragia. Verùm enim apud nos nihil huiusmodi est. Deus enim pollicetur, spésq; nõ cõfundit. An verò ignoratis & vos, qui negotiis secularibus inuersamini, q̃ multi post labores innumeros, fructus omnes studiorum suorum amiserunt: cùm autẽ morte præripti sunt, aut rerum mutatione delapsi, aut morbo longiore vexati, aut calũniis inuidorũ, atque aduersantium pressi, aut quoslibet casus alios perpessi sunt, cuiusmodi sępe mortalibus obuenire necesse est? Ex quibus profectò omnibus id fit, vt vacuis proficiscãtur manibus. Cæterùm tu mihi contra eos numerare perges, qui minimis laboribus multa bona quęsiere. Quænã ista bona sunt? pecunię scilicet copia, magnificentia domus, soli infinita iugera, mancipiorũ greges, argenti atque auri põdus immensum, hæc tu appellare bona nõ erubescis, neque suffunderis, homo cũ sis, cui de cœlestibus philosophari fas sit? Nõ inquam, erubescis terrenis solùm rebus, & cõmodis inhiare mortalibº, cui ad fruẽdũ patet, si volueris, cœlum, eáq; appellas bona quæ indignissima, simul atq; vilissima sunt? Nẽpe eũ si bona hæc dicimus, & eos qui ea possident, bonos itidẽ vocare debemus. Nam qui bonũ aliquod habet, quomodo potest ipse non esse bonº? Quid ergo? Si qui ista possidẽt, immodica habẽdi cupiditate aliena diripiãt, num eos dicemus bonos? Si eũ bonæ diuitiæ sunt, hęc verò ex cupiditate, iniquísq; cõpendiis oriũtur: quantò illæ auctiores sunt, tantò qui eas possidet, melior fieri putandus est, atq; ea ratione ille erit optimus, qui cupidissimus fuerit. Si autẽ diuitiæ bonæ sunt, quæ ex cupiditate incremẽta susciꝑiunt, eò quisq; bonitate præstabit, quò plura possederit. Quod q̃ sit absurdũ, quámq; à ratione dissentiat, omnibus perspicuũ est, nisi fortè absq; cupiditate opes congeri possent, atq; innoxiæ possideri. Sed id ꝓfectò fieri nulla ratione potest, vt pernicioſissima hæc perturbatio innoxia sit, atq; id Christus dicẽs, definit sua sentẽtia: Facitevobis amicos de mãmona iniquitatis. Quid igiꝛ, inquies, si patri hæres quisq; succesꝛerit? Iniustè profectò coactas accepit opes: neq; enim ex Adam maiores sui traxere diuitias, fieríq; potest, vt & alij plures ętate pręcesꝛerint, atq; inter plurimos inuentũ esse quempiam, qui iniustè aliena susceperit. Quid ergo dicemus, inquies,

Sup. 2.9

Deut. 32.b

Luc. 16.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

quies,de Abrahã?nũ iniquas ille possedit opes?Quid itẽ de Iob,qui innocẽs,qui iustus, qui verax, qui dei cultor,qui à malis omnibus abstinẽs prædicat?Opes illis nõ in auri argẽtiq; talẽtis,nõ in præclaris ædib⁹, sed in pecorib⁹ erãt.Quæ profectò diuitiæ, & innocuæ,& diuinitus permissæ sunt.Nam quòd ex pecore illæ cõstarẽt, inde manifestũ est.Cùm enim is,qui illius gesta conscripsit,ea quę illi cõtigerant,enumerasset,dixissẽtq; camelos,& equas, & asinas mortuas esse,nõ addidit auri quoq; talẽta direpta fuisse. Præterea Abrahã quoque familiarũ diues fuisse memoratur.Quid ergo?inquies, has ille non emit? Nequaquam:quod scriptura signauit dicẽs, vernaculos illi
Gen. 14.c fuisse trecẽtos decẽ & octo,& oues,ac boues. Vnde igitur aurũ Rebeccæ trãsmisit? ex Aegypto id dono perceperat,nemine violato, aut iniuria affecto. Dic enim,quæso, vnde tu diues es? vnde ille? ex auita,inquies, hæreditate, alius itidẽ ex hæreditate paterna: potésne lõgã generis seriẽ repetẽs opes istas probare crimine carere iniustitiæ? Nũquã profectò id poteris, verùm necesse est harũ initiũ ac radicẽ ex aliqua iniquitate manasse. Vnde id constat? ex eo scilicet,quòd deus ab initio nõ fecit alium quidem diuitem,aliũ pauperẽ: neque huic thesauros effodiẽdos ostẽdit,illũ hac inuestigatione priuauit, sed eandem omnibus aperuit humũ.Quo igitur pacto, quum illa cõmunis sit,tu illius permulta iugera possides,proximus verò nec vnius glebæ possessione lętatur?Pater, inquies,mihi ista reliquit:ille autẽ à quo ea suscepit? A maiorib⁹ scilicet.Sed necesse profectò est,per successionis lineã ascendendo inuenire principium, id autem iniustitia vacare nõ potest. Diues fuit Iacob, verum laboris sui mercede ditatus est.Sed mittamus planè ista, neq; ea diligentiori scrutemur examine. Sint iustæ diuitiæ, & omni rapinæ crimine liberæ. Neq; eũ tu eris obnoxi⁹, quæ pater quæsiuit iniquo fortè cõpendio.Etsi enim quæ habes,ex rapina collecta sunt,nõ tu tamẽ ea rapuisti.Verùmvt concedamus,ne illum quidẽ rapuisse,sed effossum humo habuisse thesaurũ: quid tandem? num idcirco sunt bonæ diuitię? Minimè id quidem. Sed neque,inquies, malę sunt,nisi fuerint ex auaritia & cupiditate cõgestę.Nõ malę sunt,si egenis fuerint distributæ: sin verò huiusmodi officiis pietatis nõ inseruiãt, & malæ, & pernicioſæ sunt.Quãdiu enim quisque malum nõ facit,malus non est. Quid verò si bonũ non fecerit, bonus erit?An verò id malũ non est, solùm dominicas possidere diuitias?solũ frui his quæ cõmunia cõ-
Psal. 23.a dita sunt?nónne domini est terra &plenitudo eius?Si igitur cõmunis domini sunt nostra omnia, nostrorũ quoque cõseruorũ non minus debẽt esse quàm nostra.Quæ eñ domini sunt,omnia cõmunia sunt. An verò nõ videmus & in magnis domibus hæc ita cõstituí?puta omnibus æqualiter esca diuiditur, quippe ex thesauris dominicis promitur,cõmuníq; omnib⁹ est:& æqua ratione patet domini domus. Communia sunt omnibus itidem & regalia omnia, cõmunes vrbes,platęæ,porticus omnibus sunt,ęquumq; ius in his omnibus est,nec alius plus alio possidet,quæ vsui publico patent.Tu velim dei dispositionem cõsideres omnino mirabilẽ, fecit quædã esse cõmunia, vt vel ex ipsis genus miseretur humanũ: puta aẽrẽ, Solem,aquã,terrã,cœlum,mare,lucẽ,fydera: hæc omnia veluti fratribus omnibus ex æquo partitur,eosdẽ omnibus oculos condidit,corpus idem, eãdem animam,similẽ per omnia cũctis effigiẽ, ex humo produxit omnia,atque ex vno homine molitus est omnes.Cæterũ horũ nihil inclusit,fecit & alia pleraque communia:vtputa,lauacra, vrbes, plateas, porticus, & cætera huiusmodi.Et intuere quæso,vti in his quę cõmunia sunt,nullę resonant lites, sed pacata sunt omnia:ex quibus si quis aliquid vsurpare conetur, ac propriũ facere, tunc iam continuò excitantur lites, veluti natura ipsa indignè ferente, ęq; cùm deus nos vndiq; colligat,nos è contra ipsos diuidere nitimur, ac discerpere omnino contendimus:dum nobis cõmunia vsurpare conamur,ac dicere: Hoc tuum,hoc meũ est.Ex hoc enim contentio omnis,atque omnis occasio mœroris oritur:vbi autem hoc nõ est, nulla lis,nulla cõtentio gignitur.Magis igitur cõmunis rerum,& æqua possessio,quàm proprietas illa hæreditario iure prouenit, magísq; secundum naturam est. Vt quid enim nemovnquam de fori proprietate cõtendit?Quia commune omnium est. At verò de domus possessione omnes certare videmus,& de pecuniis itidem.Et ea quidem quæ necessaria sunt, nobis communia proponuntur:nos verò ne in his quidem quæ minima sunt,fœdus seruamus societatis humanæ,dum ea communicare negligimus. Et certè illa idcirco communia fecit, vt ex his discamus & ista possidere communiter. At nos ne sic quidem discere volumus:verùm,vt dixi,bonus esse nõ potest, qui diuitias possidet solus:sed tunc bonus efficitur,si eas aliis quoque communicet.Si illas non habet, bonus erit: si & aliis tribuat, erit itidem bonus: cæterùm quandiu eas habuerit solus, bonus profecto nõ erit. Hoc igitur bonum dicendum, quod dum tenetur, malos ostendit:dum deponitur, bonos? Non igitur habere pecunias bonum est, verùm non habere, videri bonum facit.Non igitur sunt bonæ diuitiæ,cæterùm si eas dum licet accipere, renuas, bonus itidẽ eris.Si igitur cùm eas habentes cõmunicamus egẽtibus, & oblatas spontè renuimus,tunc boni sumus: sin verò eas vel oblatas sumpserim⁹, vel soli possidere velimus,boni non sumus: qua ratione diuitiæ bonæ dicendæ sunt?Noli igitur eiusmodi appellatione falli,nec bonas dixeris,quæ bonę non sunt. Idcirco nempe bono,quod verum est,cares: quia bonas diuitias putas,quia illas miraris attonitus.Purgare animum stude, iudiciúmque diligentius adhibe: tunc profectò bonus eris,cùm iudicio minimè aberraueris. Disce quæ vera sint bona. Quænã verò ista sunt? Virtus scilicet,atque benignitas,eadẽ profectò norma si misericors fueris.Quantò ea re excellis magis, tantò melior eris,atq; putaberis:non sic autẽ, si fueris diues. Ita igitur boni esse studeamus, vt boni veraciter simus,futurísq; perfruamur bonis in Christo Iesu domino nostro,cum quo est patri gloria &c.

Homilia XIII.

Ræcipe hæc & doce. Nemo adolescentiã tuã contemnat:sed forma esto fidelium,in sermone,in cõuersatione, in charitate,in fide,in castitate.Dum venio vaca lectioni,exhortationi,doctrinæ. Noli negligere gratiã quæ in te est,quæ data est tibi per prophetiã, cũ impositione manuũ presbyterij. Sũt quædã in rebus humanis,quę doctrina indigẽt,sunt itẽ quæ imperio.Si igitur peruersò ordine,vbi docere necesse est,imperare malueris:ridiculus profectò eris.Eadẽ ratione,si docere pergas,vbi imperio vti cõuenit,hoc ipsũ similiter patieris. Verbi gratia:Malũ nõ esse,docere minimè conuenit,sed imperare,

imperare,& magna vi authoritatis prohibere:Iudaicis item nõ intẽdere fabulis similiter imperandũ est. Cæterùm siquidẽ substãtias pauperibus distribuere, virginitatémque seruare opus sit,ac de fide disserere, hic iã doctrina & exhortatione agendum est. Idcirco vtrunque posuit Paulus, *Præcipe*, inquiens,*ac doce.*

Puta si quis ligaturas inanes, aut aliud quidpiam eiusmodi,sciẽs ac prudẽs sequitur,præcepto atq; imperio tantum arcẽdus est:sin verò ignarus in ea inciderit,docendus est.*Nemo*,inquit,*adolescentiam tuam cõtemnat.* Vides vt imperare sacerdotũ necesse sit, summáque cum authoritate disserere,nõ semper docere. Nempe enim quoniã adolescẽtia ex præsumpta opinione communi fermè cõtẽptibilis existimatur, idcirco ait: *Nemo adolescentiam tuam contemnat.* Oportet enim eum qui doctoris officium susćipit,ita se agere, vt despici contemníq; nõ possit. Sed fortasse dictur⁹ es: Vbi modestia ac mansuetudo sacerdotis eluceat, si semper in honore sit,neq; cõtemptui pateat?In his quidem,quæ ad se pertinent,si contẽnatur sanè,constantissimè ferat:ita enim per patientiã virtus prædicationis ostẽditur.Verùm in his,quæ aliorũ tangunt salutem,contẽptui omnino nõ pateat. Id quippe nõ mãsuetudinis est, sed stultitiæ. Nam siquidẽ iniurias in se,si maledicta,si insidias vleisci velit, ritè omnino culpabitur.Verùm vbi alienę salutis negociũ agitur, imperio vtatur,atq; ex culmine authoritatis,ne quid noxiũ immineat gregi,summa cura prouideat:neque enim hoc in loco mãsuetudine,sed authoritate opus est,vti ne ecclesiæ vtilitas pereat.Aut fortè hoc signi ficare voluit,dicens: *Nemo te adolescentiæ causa contẽnat.*

Si enim ætatis defectũ, indolis magnitudine, morumq; maturitate suppleueris, nullus iã te adolescẽtiæ causa contemnet, verùm admirabitur magis. *Sed forma*,inquit,*esto fidelium,in sermone,in cõuersatione,in charitate,in fide,in castitate, in omnibus teipsũ præbẽs bonorũ operũ formam.*Hoc est,exẽplar vitæ,atque morum ipse esto, tanquam imago propositus, tanquã animata lex,veluti regula,ac norma bene rectęq; viuẽdi.Huiusmodi quippe doctorẽ esse necesse est.In sermone,inquit, vt facilè instruere per doctrinam possit: in conuersatione,vt ecclesiæ sit propositⁿ ad imitandũ: in charitate,in fide,in integerrima castitate,in sobrietate,cæterisq; virtutibus,ex quib⁹ norma sumitur bene beatéque viuendi. *Dũ venio*,inquit,*lectioni vaca, & exhortationi atque doctrinæ.*Timotheũ ecce admonet lectioni operam dare.Audiamus omnes intentius,atq; discamus diuinarum meditationem scripturarũ minimè negligere. *Dum venio*,inquit.Prouidẽtissimè omnino id posuit,solatúrque discipulum.Fieri enim necessariò debuit, ne desertũ se, ac parente destitutum ille putaret,nisi ille suum polliceretur aduentum. *Dum*,inquit,*venio,lectioni vaca diuinarũ scripturarum, exhortationi mutuæ doctrinæq; ad omnes.Noli negligere gratiam quæ in te est,quæ data est tibi per prophetiã.*Doctrinã hic intelligi voluit, *Cum impositione manuum presbyterij.* Non de presbyteris hoc in loco,sed de episcopis loquitur. Neque enim profectò presbyteri ipsum ordinarant. *Ista meditare,in his esto.* Intuere quæso diligentius,vt illum eadem de re sæpius moneat,id profectò ostendere volens,quòd eum qui doctrinæ ministerium sumit,in his maximè omnium studere necesse sit. Attẽde, inquit,tibiipsi,atq; doctrinæ,& permane in ipsis: hoc est,attẽde tibi,& reliquos doce:hoc enim faciẽs, & teipsum seruabis,& eos qui te audiunt.Nã qui doctrinæ innutritur ministerio,prior sibi,inde aliis emolumẽta cõquirit. Dum enim alios admonet,seipsum quoque compungit. Ista profectò Timotheo dũ loquitur,oẽs salubriter admonet. Quòd si ei qui mortuos excitabat,hæc monita edidit: quid iã nos miseri dicturi sumus? Sed & Christus eũ qui proferret de *Matth.13 &* thesauro suo & noua & vetera, homini patrifamiliãs *simile* dixit.Et Paulus iterum alio in loco: Vt per pa- *Rom.15.b* tientiam,inquit,& consolationem scripturarum, spẽ habeamus.Id quippe ipse maximè omniũ egisse deprehenditur,qui ad pedes Gamalielis paterna in- *Acto.22.* structus est lege,ac postmodum lectioni intẽtissimè operam dedit.nã prior ipse fecit,quod alios monuit.Denique videas illum iugiter prophetarum vti testimoniis,recõditósque in illis eruere sensus. At verò Paulus lectioni intendit, ex qua emolumentũ sciebat nõ minimum elici posse. Nos cõtra negligimus,& somno desidiáque torpemus.*Vt profectus*,inquit,*tuus manifestus sit omnibus.* Vides vt in hoc quoq; illum magnũ fieri velit,atque mirabilẽ,ex quo scilicet ecclesiæ cõmoda prouenire sciebat.Vt profect⁹,inquit,tuus manifestus omnibus sit.Non modò in vitæ rectitudine, ac sanctimonia, verùm in synceritate atque vbertate doctrinæ. *Seniorem*,inquit,*non increpaueris*. Non equi- *Cap.V.* dem reor hoc in loco illũ de dignitate dixisse, sed de ætate senili. Quid ergo,inquies,si & ille emẽdatione opus habet? *Tanquã patrem*,inquit,*suscipe*, Et modestè alloquere,mixtáque quadam reuerentia admone.

Anus,inquit,*vt matres,iuuenes vt fratres,adolescẽtulas vt sorores,in omni castitate.* Ea quippe rei natura est.Graue quiddam ac molestũ,inquit, est argui, idq; tunc maximè,cùm senex arguitur,atq; ab adolescẽte.Triplex temeritatis notatur effigies,quã profectò solatur modò hac lenitate.Possumus quippe ita delinquẽtes arguere,vt non grauiter,non molestè audiamur, si nos in hoc exercere velimus. Est enim illud magnæ prudentiæ, neque passim omnibus patet. *Iuuenes*, inquit, *vt fratres.*Cuius rei gratia & hic illum lenitatis admonuit? vt scilicet ætatis frẽnaret audaciã,facerétq; leniter admonentẽ libentius susćipi. Oportet enim & hic molestiã rei, mansuetudinis temperamẽto lenire. *Adolescentulas*, inquit, *vt sorores.* Et addidit, *In omni castitate.* Non modò,ait, obscœni congressus vitium caue,verùm omnem susṕicionis vel obscuræ aditum claude.Quia enim adulescentularum colloquia turpi susṕicione difficilè carent,oportet autem episcopum & illas alloqui,idcirco ait:*Cum omni castitate.*Quid verò hoc sibi vult? Istáne Timotheo imperas?Ista sanè, inquit:per ipsum enim orbẽ alloquor vniuersum.Sin verò ista Timotheo præcipit, cõsideret iã quisq; cuiusmodi debeat esse, vt scilicet nullũ susṕicioni præbeat locum,ne vmbrã quidem occasionis calumniari volẽtibus det.*Viduas honora,quæ vere viduæ sunt.* Cur obsecro,nihil de virginitate disseruit, neq; ait, virgines honora?Vt equidem reor, virgines tunc fortasse non erant,siue etiã proposito virginitatis exciderãt. Iam enim,inquit,quædã retrò conuersæ sunt post fa- *Hic infr.ẽ* tanam. *Viduas*, inquit, *honora, quæ vere viduæ sunt.* Ergo datur intelligi,fieri posse,vt aliqua sit quę virum non habeat,nec vidua tamẽ sit. Quemadmodũ enim virginem non hoc facit,viri ignorare cõcubitum,sed & aliis virtutibus plurimis illi opus est ad promerendã verę integritatis laudẽ,vt scilicet sine querela sit,& diuinis rebⁿ intẽta,domino semper assideat:ita & in viduitate magno honore necessariò indigẽt. Quia enĩ

Universidad de Deusto
Biblioteca

viros non habent,ea res probro esse plerisq; videtur, atque ideo illam à sacerdote iubet maiori cũ studio honorari,neque ob eam tãtum rẽ,verùm quia etiam digna est. *Si quæ autem vidua filios aut nepotes habet, discat primũ domibus suis cũ pietate præesse,& vices parẽtibꝰ reddere.*

Intuere prudentiam Pauli, quomodo plerisque in locis ex humanis rationibꝰ admonet,& ex his quę plana atque perspicua sunt. Neque enim magnũ aliquid ac sublime hoc in loco proponit: sed quod, vt dixi, planũ apertúmq; est: & vices, inquit, parẽtibus reddere. Quónam modo? Educatũt te illi,atque ad incrementa perduxerunt, magnóq; honore prosecuti sunt. Migrarunt illi ex vita, nec vicẽ eis reddere potuisti:nõ enim & ipsa illos vicissim genuisti:neq; enutristi:hoc saltem nepotibus exhibe,vicésque redde.

Discãt, inquit, *primũ domibus suis cum pietate præesse*. Hoc in loco beneficentiam intelligi voluit. Hoc enim,inquit, bonũ & acceptum est in cõspectu dei. Postquã autem dixerat,quæ verè viduæ sunt: quæ nã sit veraciter vidua,signanter expressit dicens: *Quæ autem verè vidua est,et desolata,sperat in deo, et perseuerat in obsecrationibꝰ et orationibꝰ nocte ac die:quæ autẽ in deliciis est, viuẽs mortua est.* Ea, inquit, quæ secularẽ penitus abiecit vitã, atque in viduitate persistit, verè vidua est: quæ in deũ, vt cõuenit, sperat: quæ obsecrationibus & orationibus intenta,permanet in eis nocte,ac die. Hæc nẽpe vidua est, atque ab illa longè discreta, quæ filiorum solatio nititur. Et illã quippe collaudat,quæ filios nutrit,vt decet: cæterum ea,vt diximus,veraciter vidua est, quæ liberis destituta sola persistit. Deinde eã ipsam consolatur,carentem filiis,dicens hoc esse,quod maximè viduam faciat,si non modò viri solatio, verùm filiorum quoque priuata sit:habet enim illorum vice omnium deum. Neque enim filiis orbata,minus aliquid habet, cùm ipsorum absentiã suppleat veræ, vt diximus,solatium viduitatis,ac meritum. Noli,inquit,molestè ferre, dũ audis oportere filios educare, cùm ipsa filiis careas,quasi ex hoc minꝰ dignitatis habitura sis. Tunc enim veraciter vidua es,cùm eo solatio destituta,ex deo solo pendes,rebusque diuinis.

Quæ autem in deliciis est, viuens mortua est. Quia enim plurimæ idcirco viduitatem eligunt, non vt laxioris vitæ occasiones amputẽt,sed vt eas magis incendãt, vt scilicet maiori cum authoritate omnia gerãt, liberiúsque seipsas voluptatibus tradãt,ideo ait: Quæ autem in deliciis est,viuens mortua est. Quid, oro,hoc sibi vult? Etiámne mulier vidua deliciis arcẽda est? Et nimium quidem necessariò. Si igitur vbi & ætas, & sexꝰ infirmior est,deliciæ ita prohibẽtur,quippe quæ mortis authores sunt,& mortis æternæ: quid dicturi sunt viri,qui se deliciis soluũt? Congruè profectò ait, quæ autẽ in deliciis est,viuẽs mortua est. Discamꝰ planè,quódnam sit viuentium opus,quod etiã mortuorum: vt scire possimus,vbi hanc statuere debeamus. Viuẽtes profectò, quæ sunt futuræ vitæ,quæ sola verè vita est,gerunt. Quænam verò futuræ vitæ opera sunt,in quibus nos iugiter oporteat exerceri,audi dicentem Christum: Venite,percipite præparatum vobis regnum à constitutione mũdi: esuriui enim,& dedistis mihi manducare: sitiui,& dedistis mihi bibere. Viuentes nõ eo solùm à mortuis differunt,quòd Solem atque aërẽ cernũt, sed eò quòd boni aliquid faciunt. Id quippe nisi assit viuẽtibus, nihilo defunctis meliores erũt. Atque vt id manifestius noueris, audi quomodo mortuos quoque idem ipse redẽptor noster viuere prædicet. Deus, inquit, non mortuorum, sed viuẽtium est. Sed istud quoque,inquies,ænigma est: igitur vtrunque soluamus. Mortuus est quisq; viuens,cùm in deliciis degit. Quónã modo? Ventri solummodo viuit,sensibus cæteris mortuus: neq; enim aspicit quæ aspiciẽda sunt,neque audit quæ necessariò audire conuenit, neq; ea loquitur, quæ decet loqui,nihilque in se viuere præter solam ventris ingluiem indicat: cæterùm quemadmodũ mortuus quispiã in lectulo iacens,cõplosis palpebris, clausisq; luminibus,nullũ omnino sensum habet: ita & hic, imò lõgè hic deterius quàm ille affectus est. Ille enim bona æquè ac mala eadem ratione non sentit: hic autẽ malorum tantùm non amittit sensum, sed nihil boni penitus sentit. Nihil illum ex his quæ in futura vita seruãtur,mouet,sed ad omnia perstat immobilis,atq; ita mortuus est,quemadmodum in cuniculum quendã obscurũ,& tenebrosum antrũ præcipitatus,atque immunditia omni plenus,intimis & opacis vitiorum sinibus cõditus, semper in tenebris instar mortuorũ degit. Nam cùm per omne tẽpus,partim prãdiis occupatus,ac cœnis,partim ebriꝰ durat, nónne in tenebris est? nónne mortuus est? Ne tum quidem eũ vigilare videtur,nisi dormitare cõuincitur,cùm necdum præteritę noctis digesserit vinũ, & futurę potationis immodica cupiditate teneatur. Videasq; illũ serò,manè,meridie,sẽper cœnas comessationesq; versare,noctésque totas, & aurorę plurimam partem profundo sopore detineri. Hũccine igitur inter viuos statuere, ac numerare quispiã audeat? Iam verò quis possit dignè rẽpeństatem illam ingentẽ eloqui, quæ ex huiusmodi pernicioso deliciarum vsu in animam simul & corpus irrũpit? Quemadmodũ enim vasta, ac perpetua nubium densitas radios Solis nunquam sinit vim sui fulgoris ostendere: ita & vini,ac deliciarũ euaporationes cerebrum non secus, quàm scopulũ nactæ, illúmque crassa nube tegentes, nõ permittunt liberè vsquã se intendere: verùm in tenebris perpetuis detinent eum,qui sic miserabiliter iacet affectus. Neq; explicari potest omnino,quãta intus tẽpestate iactetur. Quemadmodũ enim sæpe cùm inundatio vehemẽtior facta fuerit,aquarumq; vis officinarũ aditum occupauerit,turbari eos qui intus sunt cernimꝰ,& discos atq; amphoras,& spõgias,& alia plurima ad exhauriendum aquã excogitata deferre, vti ne violatis fundamentis atq; commotis, omnis posthac supellex inutilis fiat: ita & anima quoties nimis deliciis oppressa fuerit, perturbatur oĩs intrinsecus ratio. Cæterùm quod iam coactũ est, cùm exhaurire difficillimũ sit,quod rursum aliud è vestigio ingrediatur, incredibile est quãta perturbatio, quãtusq; fluctus immineat. Neque enim velim lætam,subridentémq; faciem cernas,verùm ad interiora trãsgredere,eaq; diligẽti examinatione perpẽde. Aspicies ea ingẽti mœstitia plena. Ac si quidem liceret animã exutam corpore subiicere oculis intuendã,videres profectò huiusmodi delicioſorũ animas deiectas,mœstas,tristes, fœdas,maciéque cõfectas. Quantò enim corpus pinguedine,crassitudinéque distenditur,tantò illa extenuatur magis,atque imbecillior fit,tantò item magis obruitur,atq; sepelitur. Ac sicuti in oculorum pupilla siquidẽ exterius impositas tuniculas crassiores efeceris,cernẽdi vĩ emittere ex se nequit,& clarius intueri, cùm radius ille oculorũ ex ea pinguedine obtundatur,ac tenebris plena sint omnia: ita & corpus cùm fuerit

Exod.3.b et Matth. 22.d & Marc. 12.c

Matt.25.d

cùm fuerit obesum, animam quoque obtusiorẽ euadere necesse est. At mortui,inquies, in putredinẽ tabẽque vertũtur,ingénsq; ab eis sanies defluit. Id profectò & in ea quę deliciis soluitur, fieri videas: quippe rheuma,pituita,purgamenta narium,ructus ac vomitus ex ea profluũt: cætera enim omitto, quæ dictu turpia sunt. Tãtum enim habent deliciæ viriũ, vt quæ ne eloqui quidẽ ipsi possumꝰ, ea delicias sibi perferre suadeat. Quónam modo? Defluit vndiq; corpus,& imbecillius fit. At comedit,ac bibit. Nõ est id humanæ vitæ argumentũ, quippe & muta animalia hoc ipso funguntur munere. Cum igitur mortua iaceat anima,quid ex eo cibo emolumenti,potúq; percipitur? Neq; enĩ si iaceat cadauer exanime pulchra veste cõtectum,ex eo flore vestis proficiet quippiam: ita neq; anima mortua venustiori amicta corpore aliquid ex eo decore lucrabitur. Nã cùm omnis illi cura,omníque sermo,de cocis,& instructoribus mensæ,atq; pistoribus sit,nihilq; pium sentiat aut loquatur, nónne mortua estꝰ Videamus certè quid homo sit. Definiũt illum externæ sapiẽtiæ authores,animal esse rationale,mortale,rationis ac disciplinæ capax. Nos ab illis hominis definitionẽ nequaquã mutuabimur. Sedvnde? ex diuinis scilicet literis. Vbinã igitur quid sit homo illæ definiũt? Homo,inquiunt, fuit iustus, verax, pius,abstinens ab omni opere malo,hoc nẽpe homo est. Et alibi iterum: Magnũ quiddã est homo,& precioſum vir misericors. Cæteros verò q eiusmodi nõ sunt,quantũlibet rationis participes fuerint,disciplinæq; capaces,nõ nouit scriptura appellare homines, sed canes & equos,& viperas,& serpẽtes,& vulpes,& lupos,& si quid etiã hisce feris ignobilius est. Si igitur hoc homo est,quod scriptura definiuit: q in deliciis soluitur,homo profectò nõ est. Quo enim pacto, cùm nihil ex eis curæ sit,quæ hominem faciũt? Neq; enim possunt deliciæ,atque sobrietas in eodem habitare domicilio. Hæc enim se inuicem perimũt, sicuti etiam externæ sapientiæ authores dicunt. Nã venter pinguis non gignit sensum tenuẽ. Moris etiam scripturæ est homines inanimes dicere,cũ carnales eos significare vult,& certè illis nõ deerat anima,sed mortua illa erat. Quemadmodũ enim de his, qui virtute clari sunt,licèt habeant corpus,dicere tamẽ solemus, totus anima est: ita & de carnalibus,licet illis per vitã non desit anima,dicimus totus caro est. Sic & Paulus aiebat his,qui carnis opera non perficiebant,vos autem non estis in carne. Pari profectò ratione & qui in deliciis viuunt,non in anima,neque in spiritu, sed in carne sunt. Quæ autem,inquit,in deliciis viuit, viuẽs mortua est. Audite vos ista,quæ tẽpus omne in comessationibus,& ebrietatibus teritis, quæ pauperes fame tabescere,atq; emori cernitis,& negligitis,cùm ipsæ iugiter deliciis intẽtæ moriamini. Geminæ quippe mortis authores estis, dũ & eos qui fame vexantur,mori permittitis, & vobis ipsis mortem per delicias spontè conscisceitis,simúlque & vos & illos occiditis,dum modum seruare contemnitis. Nam si abũdantiam vestram illorũ indigentiæ misereretis,duplicem profectò vitam viueretis. Quid,quæso,ventrem satietate distendis? Quid inopem contemnis inedia? Considera,quæso, diligentius, quisnam sit escarũ finis,quis ciborum exitus,in quod illi vertantur, quid fiant. Nónne vel ad solum indignaris auditum? Quid igitur,vt stercora plura cõficias,elaboras? Nihil profectò aliud est ciborũ illa superflua cura,quàm exgeratio stercoris. Habet quippe natura modos suos, quos si quis excedat,& amplius quã illa velit, vitiat: nõ iam cibus ille alimentum,sed pernicies fit. Enutri sanè corpus,nõ eneca. Idcirco enim alimẽta hęc dicimꝰ,nõ vt eis corpus perimamꝰ,sed vt alamus. Ideo vt reor,esca ipsa fine tam abiecto concluditur, ne simus deliciarum amatores. Nã nisi illa hoc fine desineret,neque in perniciem corporis immodicã verteretur,etiam inuicem voraremus. Si enim totum capere quod immitteretur,vẽter tutò posset, atque inde corpori subministrare vires: quis esset bellorũ,pugnarúmque finis? Nã si modò quoque cùm partim in stercus egeritur,partim in sanguinem inutilem pituitámque conuertitur: sic quoque deliciis insistimus,& sæpe substãtias integras vna mensa consumimus: nisi huiusmodi deliciarum finis esset, quò nõ erumperet nostra væsania? Maiore nos indies fœtore implemus, cùm deliciis magis instamus, corpore nostro instar vtris defluẽte: & dum quispiã huiusmodi satietate distentus,crebris ructibus etiam cerebrũ violat, vapores vndiq; ex corpore tetri exhalant,veluti ex fornace quadã calore intrinsecus feruescente,vt est sapiẽtum sentẽtia. Quòd si & hi qui forinsecus sunt,ita indignãtur,& grauiter ferunt: quid pati existimas cerebrũ intrinsecus, dũ iugiter eiusmodi vaporibus quatitur? Quid item feruẽtis sanguinis riuos, nec euapotate valẽtis? quid lacunas illas,iecur ac lienẽ? quid ipsa receptacula stercoris? Et quod deterius est,latrinas cautè curamus,vti ne obstruantur, stercúsq; ad superiora exhalet,atq; omnia huius rei gratia facimꝰ,impellentes cõtis & instrumẽtis reliquis ad id negocij accommodatis: ventris autẽ nostri latrinas nõ emũdare curamus, verùm obstruimus atq; oppilamus,& fumo ipso ad superna ascendẽte,vbi rex ipse sedẽ habet, cerebrum scilicet,desidemus,nullág; mouemur cura. Cur id,quæso. Nempe quia ipsum non vt regẽ honestum ducimus, sed veluti immundum quempiã canem. Idcirco nãque deus membra illa longè secreuit,ne qua ex eis pernicies emanaret: sed minimè permittimus nos,qui omnia,modum non seruãdo, corrumpimus. Taceo enim incommoda reliqua. Nẽpe enim si latrinarũ meatus obstruas,pestẽ videbis protinꝰ gigni. Quòd si extrinsecus imminẽs fœtor pestẽ gignit: is qui intrinsecus est, & vndiq; obstructus angustiis corporis,nõ habet vnde euaporet: nõ innumeros & animæ,& corpori morbos inducet? Quódq; acerbissimum omniũ est,nõ desunt, qui in deũ cõtumelias referant, dicentes: Quidnã hoc estꝰ Stercoris nos receptacula fecit,cũ ipsi id potiꝰ augeãt. At ideo deus ita constituit, vt vel sic deliciarum vsu arceret immodico,vt vel ita persuaderet non affigi secularibus rebus. Cæterùm nos ne sic quidem deliciis temperamus,sed ad fauces vsque, & vsque ad mensæ tẽpus, imò neque tandiu voluptate perseuerante,deliciis tamen dediti sumus. An verò nõ simulatq; prætériit linguam atq; fauces,voluptas omnis extincta est? Sensus quippe omnis in gustu est. Cæterùm post hęc vbi voluptas illa pertrãsiit,magna prorsus tristitia linquitur, siue stomacho per cruditatem oppresso, siue qualibet alia difficultate lacessentẽ. Meritò igitur ait, Quę in deliciis est,viuẽs mortua est. Nihil enĩ vel loqui,vel audire cõueniẽter potest deliciis obsessa anima: efficit nãq; mollis,ignaua,imbecilla,illiberalis,timida: interdũverò audacię,asserẽtionis,imperitię plena: indignationis,iracũdiæ,malorũq; omniũ receptaculum,

Definitio hominis.

Rom.8.b

Morale

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum,bonis virtutibuſq; omnibus deſtituta. *Quæ in deliciis*, inquit, *eſt, viuẽs mortua eſt. Et hæc præcipe, vt irreprehẽſibiles ſint.* Videsvti hoc legis iure cõſtituat,non proprio permittat arbitrio? Præcipe,inquit,nõ vacare deliciis, quaſi pro confeſſo malũ, perniciosúmque habeatur:quaſi nefas ſit, eum qui deliciis ſtudeat, myſteriorum eſſe participem. Et hæc,inquit,præcipe,vti irreprehenſibiles ſint. Vides vt peccati ea res ſit? Nam quod in voluntate conſiſtit,etiam ſi omittatur, nihil prohibet irreprehenſibile eſſe. Et nos itaque Paulo obtemperãtes, præcipimus deliciis viduas abſtinere. Nam ſi miles lauacris ac ſpectaculis vacans, intentúſque negociis, veluti deſertor militiæ, iure damnatur:multò magis viduæ, quæ deſerto munere ſuo deliciis ſtudent. Nõ ergo quæramus hic requiẽ, vt in futuro ſeculo illã inuenire poſſimus. Fugiamus huius vitæ delicias,vt veras æternæ vitę delicias mereamur, delicias inquã æternas,ignaras mali,boníſq; immortalibus plenas: quibus vtinam ſimul omnes perfruamur in Chriſto Ieſu domino noſtro, cui eſt cum patre,&c.

Homilia xiiij.

SI quis autem ſuorum,& maximè domeſticorũ curam nõ habet,fidem abnegauit,& eſt infideli deterior. Vidua eligatur nõ minus ſexaginta annorum,quæ fuerit vnius viri vxor,in operibus bonis teſtimonium habẽs,ſi filios educauit,ſi hoſpitio recepit,ſi ſanctorũ pedes lauit, ſi tribulationẽ patientibus ſubminiſtrauit,ſi omne opus bonũ ſubſecuta eſt.

Plerique virtutem ſuam ſibi ſatis eſſe ad ſalutem putant:& ſi vitam ſuã ritè diſponãt, deeſſe ſibi nihil arbitrãtur,ſed hi profectò fallũtur. Idq; apertè ſatis indicat ſeruus ille,qui talentum vnũ ſibi à domino creditum fodit in terram. Neque enim imminutum illud,ſed integrũ,& huiuſmodi quale acceperat, retulit. Euidẽter & beatus Paulus hoc in loco idipſum aſſerit, dicens: Si quis autem ſuorum curam nõ habet. Curæ nomine,prouidẽtiam animæ corporíſq; ſignificat:& hæc enim cura eſt. Qui verò ſuorum,& maximè domeſticorum, hoc eſt genere ad ſe pertinentiũ curam nõ habet,infideli,inquit,deterior eſt. Idẽ fermè Eſaias quoque prophetarũ eximius admonet,dicẽs: Domeſticos ſeminis tui ne deſpexeris. Nã ſi quis propinquos genere,atq; affinitate coniunctos aſpernetur,quo pacto erit in alienos clemẽs? Nónne vanitati,iudicio omnium erit obnoxius,ſi alienos beneficiis fouẽs, propĩquos ſumma immanitate deſpiciat? Quid itẽ ſi illos de fide inſtruat, hos in errore iacere permittat,quibus benefacere iure ſuo facilius,& cõmodius poſſit,quãtæ iſtud immanitatis erit? Quã latè patet detractionis locus,dicentibus gẽtibus,Chriſtianos ſine affectione eſſe qui deſpiciant ſuos. *Et eſt*, inquit, *infideli deterior*. Cur id? Quia ille & ſi alienos deſpicit,propinquos tamẽ nequaquam aſpernatur. Diuinas planè leges violat, & iura naturæ, qui negligit ſuos. Porrò ſi is,qui ſuorum nõ habet curam,fidẽ abnegauit,& infideli deterior eſt:qui ſuos etiam violat, vbi conſtituetur? Cum quibus aſſiſtet? Quomodo autem fidem abnegauit? Deũ,inquit,verbis ſe ſcire cõfitentur,factis autẽ negant. Quid autẽ præcipit is, cui credidimus,deus? Domeſticos ſeminis non deſpiciẽdos. Quomodo autem huiuſmodi credit, qui deum abnegauit? Cogitem⁹ iſta,qui pecuniis parcim⁹, propinquóſque deſpicimus. Deus nẽpe idcirco vincula propĩquitatis inſtituit, vt multiplex ſubeſſet occaſio nos mutuò diligendi, beneficiíſq; confouẽdi. Quãdo igitur quod infidelis facit,tu facere negligis,nõne fidẽ abnegaſti? Nõ igitur in ſola cõfeſſione, ſed multò magis in effectu operis fides oſtẽditur. Poſsũt ſinguli,per omnia & credere,& fidem abnegare. Poſtea enim quàm verba de deliciis fecit,nõ,inquit,in eo ſolùm periit,quòd deliciis vacat,verũ & quòd propinquos deſpicere cogitur. Meritò qui vẽtri viuit,ac per id periit,fidẽ abnegaſſe dicitur, & infideli eſſe deterior. Neque enim idem eſt propriũ,alienumq; aſpernari,ſed lõgè maioris eſt criminis, notũ, quàm ignotum:amicum, quàm qui nõ ſit iunctus amicitia ſpernere. *Vidua eligatur non minus annorũ ſexaginta, quæ fuerit vnius viri vxor,in operibus bonis teſtimonium habens.* Dixerat,diſcant primùm domum ſuam bene regere, & vices parẽtibus reddere. Dixerat,quæ in deliciis eſt,viuens mortua eſt. Addiderat infideli deteriorẽ eſſe,niſi domeſticorum haberet curã. Quæ omnia niſi haberet,viduarum catalogo indigna eſſet:iam quid habere oporteat,dicit. Quid ergo? Num illam annorum metimur numero? At id cuius meriti eſt? Neque enim in ipſa eſt,ſexageſimum impleſſe annum. Non igitur ſola ætas inſpicienda eſt, imò ſi ſexagenaria quoque ſit maior,& bonis operibus careat,eligenda non eſt. Quid igitur tanta diligẽtia deſignat ætatem? Cauſam poſtea ponit,non à ſeipſo, ſed à viduis ipſis inuectã. Interim quid ſequatur, audiamus: *In operibus*, inquit, *bonis teſtimonium habens*. Quibus operibus? *Si filios enutriuit*. Non parui profectò momẽti eſt enutrire filios. Id verò non de alẽdis tantùm filiis dicitur, ſed ſicuti oportet alendis,ſicut ſuperius dixit,ſi permãſerint in fide,& dilectione,& ſanctificatione. Vides vt omnib⁹ in locis beneficentiã in ſuos præferat? Primùm enim ſi filios enutriuit ponitur,& tũc ſi ſuſcepit hoſpitio,ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationẽ patiẽtibus neceſſaria miniſtrauit, ſi omne opus bonũ aſſecuta eſt. Quid oro, ſi pauper illa ſit? Ne ſic quidẽ hiſce muneribus omnibus fungi deſiſtat:neq; enim eſt illa pauperior,quæ duos obolos ſacris theſauris ingeſſit. Nã licet pauper ſit,habet tamen domũ,non enim ſub diuo manet. *Si ſanctorum*, inquit,pedes lauit. Cuius iſtud impenſæ eſt? ſi omne opus bonũ aſſecuta eſt. Corporale miniſterium eſt omne quod præcipit. Sunt enim mulieres huiuſmodi obſequiis ĩ primis idoneę, lectulum ſternere,ac fouere miniſterio. O quantum diligentiæ requirit à vidua. Tantũ profectò, vt ab epiſcopo plus ferè nihil exigat. Si, inquit, omne opus bonũ aſſecuta eſt:& ſi enim id exequi ipſa nõ potuit,particeps tamen acceſſit,& miniſterij conſors. Deniq;, vt delicias omnes abſcinderet,curã ſuorũ ac prouidentiã habere imperauit, & orationibus ſemper inſiſtere. Huiuſmodi & anteà illa de euangelio fuit. Vides vt à viduis plus ferè diligẽtiæ,quàm à virginibus poſcat,licet ab illis eximiam exigat,exactiſſimámq; virtutem? Nam quod ait,ad id quod honeſtum ſit,& facit ſine diſtractione vlla domino ſemper aſſiſtere,ſũmatim virtutem fermè comprehẽdit omnem. Inſpice diligentius, vt non ſecundis abſtinere nuptiis viduã faciat,ſed aliis quoque plurimis illi opus ſit. Cur enim,quæſo,ſecundò matrimonium nõ quæſiuit? An quòd reprehẽſibile exiſtimaret? Abſit,id quippe hæreticorũ eſt,ſed vt ſe iam ſpiritualibus deuoueret rebus,& virtuti inſtaret attentius. Neq; enim immundæ ſunt nuptiæ,ſed occupationibus patẽt. Quippe& cùm dicit,vt vacent:non ait,vt purgẽtur. Ingẽtis ẽm planè occupationis occaſio matrimonium eſt. Si igitur idcirco

tur ideirco non nubis,vt timore dei vaces, & vacare detrahis,nihil tibi ea res profuit. Obſequiũ igitur omne ſuper hoſpites,& ſãctos debes oſtẽdere:quod ſi facere negligis,matrimonio ideirco abſtinuiſſe cõuinceris,quòd reprehẽſibile exiſtimaueris. Ita fermè & virgo, niſi ſumma diligẽtia crucifixa ſit mũdo,cõnubium ideo repudiaſſe videbitur,quòd velut immundum,impurúmque exhorruerit. Vides vt peregrinorum ſuſceptionem,non ſimplicem humanitatẽ, ſed præcipuo ſtudio,& tota animi volũtate,ſummaq; alacritate,ac deuotione,tanquã re vera ipſi Chriſto exhibitam, ſignet? Neq; enim permittit huiuſce in ſanctos obſequia ancillulis imperari,ſed ipſas per ſe illis miniſteriũ ferre iubet. Si enim ego,inquit, laui diſcipulorũ pedes, multò magis vos debetis inuicẽ facere. Quantumlibet denique fueris opulenta,& in ſumma dignitate cõſtituta,ac præcipua generis gloria fulgeas,non tanto harũ rerũ interuallo eos, quibus obſequeris,ſuperas,quãto diſcipulos Chriſt⁹. Si illos vt Chriſtũ ſuſcipis,nihil eſt cur erubeſcere debeas, imò ingens tibi gloria inde conquiritur: ſin verò non vt Chriſtũ ſuſcipis,ne ſuſcipis quidẽ. Qui enim, inquit, ſuſcipit vos,me ſuſcipit. Quòd ſi nõ ita ſuſcipis,mercede cares. Prætereũtes hominesviatores,vt putabat Abrahã ſuſcepit hoſpitio,neque tamen permittebat ſeruis omnia,ſed vxori miſceri farinã imperabat, & quidem cùm trecentos haberet & decẽ & octo vernaculos;quorum vxores,itidem habuiſſe famulas dubium non eſt. Sed ipſe cum vxore mercedem ſibi cõparare feſtinat,non impenſæ tantũ, verùm miniſterij quoq;. Ad hanc regulam hoſpitalitatis iura ſeruanda ſunt. Noſipſos cũcta inferre oportet officia,vt ipſi ſãctificari mereamur,vt benedicãtur man⁹ noſtræ [etſi pauperi dederis,ne reſpuas tuis ipſius dare manib⁹.] Chriſto enim,nõ pauperi tribuis. Quis verò ſit adeò infelix,vt erubeſcat manũ Chriſto porrigere? Iſtud re vera hoſpitalitas eſt,iſtud verè de amore dei proficiſcitur: cæterùm ſi ſuperbè cæteris inferre miniſteriũ imperes, quãtalibet hoſpites humanitate foueantur, nequaquam hoſpitalitas ea res eſt. Ingẽti nẽpe hoſpes eget obſequio,& ne ſic quidẽ ille fiduciã ſumit. Ea quippe rei natura eſt,vt erubeſcat cui infertur hoſpitalitatis officium, nimióq; ad eam tollẽdam verecundiã eſt opus obſequio,vt & ſigno, & verbo oſtẽdamus inter iſta officia beneficiũ nos nõ inferre, ſed referre,plúſq; longè recipere,quàm demus. In hunc modũ,ex alacritate noſtra quod agimus, incremẽta ſuſcipiet. Sicut enim qui detrimẽti nomine,id officiũ cẽſet, omnia perdit,& qui beneficiũ ſe putat inferre, mercedis multũ amittit:ita & qui ſe accipere beneficium dum exhibet,exiſtimat,fœcũdioribus ſucceſſibus gaudet. Hilarem enim datorẽ diligit deus. Gratias magis pauperi debet, quia dignatur accipere. Niſi enĩ eſſent pauperes,peccatorũ difficilè ſarcinam poneres. Medici illi ſunt vulnerũ tuorũ, manus eorũ tibi medicamẽta præſtant. Nõ ita medicus, vt medicamenta imponat,extendens manum, curationẽ exhibet,vt pauper abs te vt accipiat, porrigẽs manum. Dediſti pecuniã,& peccata ſimul exuiſti. Huiuſmodi &ſacerdotes: Peccata enim populi comedũt. Maiora igitur recipis, quã lagiris, beneficiũq; poti⁹ accipere,quàm ferre probaris, deóque nõ hominib⁹ fœneraris, diuitiáſq; non minuis, ſed auges: minuis autem illas niſi eroges, niſi indigentibus des. *Si*, inquit, *hoſpitio ſuſcepit, ſi ſanctorum pedes lauit*. Quorum obſecro? eorum ſcilicet,qui in tribulatione ſunt, non ſanctorum ſimpliciter:poſſunt enim eſſe ſancti, ſummóq; obſequio ab omnib⁹ foueri. Noli hos proſeq; copia rerũ affluẽtes,ſed afflictos,incognitos,& qui à multis ignorãtur. Qui fecerit,inquit,vni ex his minimis,mihi fecit. Noli præſuli eccleſię iſta tribuere partiẽda,ipſe potius miniſtra,ne ſolius impendij, verũ obſequij percipias prẽmium:propriis eroga manibus,tu ſulcũ ſere pietatis. Non hic figendum eſt aratrum, nõ iungendi boues,non expectandum tempus,nõ proſcindenda humus, non cùm algueris inclemẽtiore cœlo luctandum, omni huiuſmodi cura ſemẽ iſtud liberũ eſt:quippe in cœlum ſeris,vbi neq; frigus,neq; hyẽs, neq; aliud quippiã eſt. In animas ſpargis, vbi nemo, quod ſeritur,tollit:ſed tenaciſſimè inhæret,magnáq; diligentia,& ſummo ſtudio colitur. tu ſere:quid teipſũ mercede priuas? Magna profectò merces eſt,poſſe etiam aliena diſponere:nõ ſolùm dare merces eſt,ſed & quæ data ſunt,bene, prudentérque diſpẽſare. Cur ipſe huiuſmodi nõ occupas præmium? Nãquòd huic quoq; operi merces dabatur,attende. Conſtituerũt, inquit,apoſtoli Stephanum ad miniſterium viduarũ. Eſto ipſe quoq; tuarum diſpenſator rerũ. Ipſa te humanitas, dei quoq; te ordinat timor:iſtud & vanitate vacat,iſtud animas recreat: iſtud ſãctificat manus, iſtud inflatos animos deprimit:iſtud philoſophiã docet,iſtud promptum atque alacrẽ facit:iſtud te benedictionibus repleт, proficiſcitur caput tuũ plenũ benedictionibus viduarũ. Sudioſior ad orationis opus accurre ſolicitè,& ſanctos viros inquire, qui re vera ſancti ſunt,qui in ſolitudinibus ſedent, qui mendicare non valent,qui deo ſemper ac iugiter vacãt,in lõginquã abi peregrinationẽ,per teipſum eroga. Multum enim ſi dederis,emolumenti conſequeris. Vides tabernaculum,ac diuerſorium,cernis deſertũ, inſpicis ſolitudinẽ:ſitq;, vt ſæpe dum pecunias diſtribuere pergis, animam deo integram offeras, capiátq; te amor quietis,& ſocius ſancti certaminis fias, atq; cũ illo vnà valefacias ſeculo. Multum confert pauperũ ipſe quoque conſpectus. Bonum eſt, inquit, ingredi domum luctus,quàm domũ riſus. Hic enim animus intumeſcit. Nam dum prouocaris ad riſum,ſimul deliciarum lenocinio caperis. Vbi verò riſus abeſt, triſtitiæ pates. At in domo luctus nihil eiuſmodi eſt,verùm & ſi deſunt deliciæ,dolore non caperis: ſin verò adſint, diſciplinæ rigore te cõtines. Verè domus luctus monaſteria ſunt,vbi cinis,atque cilicium,vbi ſolitudo,vbi riſus nullus, nullus negociorum ſeculariũ ſtrepitus,vbi ieiunia, vbi terrenorum duritia lectulorum: ibi munda ſunt omnia, nullus ibi nidoribus locus,abſunt procul ſanguinis riui,perturbationes,curæ,tumultus,tranquillo in portu nauigant, ac veluti luminaria ſunt,ſublimi de loco nauigantibus fulgore ſuo iter aperiẽtes. In littore placido ſedẽt, omnes ad quietem ſuam inuitantes,ac pertrahẽtes, neque naufragium pati ſinentes eos, qui ſe intuentur, non permittunt in tenebris degere eos, qui ſuas aſpiciunt ſedes. Perge itaq; ad illos,quære,hoſpitio ſuſcipe,accede,tãge ſacros pedes. Lõgè enim honorabilius eſt illorum pedes,quàm aliorũ caput attingere. Nã,quæſo,ſi ſtatuarum pedes plerique tenent,quòd effigiem habeant regiam:tu illi, qui Chriſtum ipſum in ſe habet,pedes non tenebis vt ſaluus fias? Sãcti ſunt pedes, etiam ſi viles ſunt:at verò profanorum ne caput quidem honorabile. Sãctorum enim pedes virtutis exi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

miæ sunt:idcirco etiam cruciant, quãdo pedũ excutiunt puluerem. Cùm sanctus apud nos fuerit, nihil illius verecũdiæ nobis esse putemus. Sãcti verò omnes sunt, qui fidem rectam sanctitati vitæ coniũctam habent: & si signa illi nõ faciant, neque eiiciant dæmones, sancti sunt. *Si sanctorum pedes lauit*, inquit. Quasi enim de terra in cœlũ, ita ad sancti cuiuslibet viri monasteriũ de propriis domibus itur. Non ibi conspicis ea quæ domi, mũdus est locus ille, alta ibi quies, atq; silentium est. Meum & tuum inde prorsus eliminatũ est. Illic vel si diem vnũ, aut duos manseris, tunc verò voluptatis maiore sensu perfunderis. Lucescit, imò ante lucem gallus emittit vocem, non ibi velut in secularium domibus stertit familia, clausæ sunt ianuæ, oẽs alto sopore prostrati, mortuis similes sunt, mulio tintinnabula quatit, nihil illic eiusmodi est: verùm omnes cum reuerẽtia, discusso sopore consurgunt, à præsule excitati suo, adstántq; sacro instituto choro, protinúsq; expansis manibus sanctos cõcinunt hymnos. Neque enim illi vt nos, vt excutiant sommũ horis plurimis indigent. Nos quippe simulátq; surreximus, diuti' occupamur, im' ad requisita naturæ: deide manus lauamus & faciem, postea calceamenta sumimus, ac vestes, multúmq; in his temporis terimus: ibi nihil huiusmodi videas. Nullus illic famulum vocat, quisque enim sufficit sibi, non eget vestibus plurimis, nihil opus habet excutere somnum: simul enim atq; oculos aperit, diutius vigilasse videtur: quod illi sobrietatis ratione cõtingit. Nisi enim cor prægraue cibis infrà mergatur, leui salubrique somno expergiscitur facilè: móxque precũ repetit vices, manus puræ tenduntur, quia somnus præcessit honestus atque moderatus. Nemo stertẽtes audit hic, aut hiãtes somno, nullus iactari quempiam per soporẽ videt, neque nudari, sed dormiunt honestius vigilantibus compositi. Hoc autem totũ ex animi disciplina & honestate proficiscitur. Isti profectò sunt sancti, atq; inter homines angeli. Summus nanque dei timor nõ sinit hos profundo sopore demergi, animúmque à suo vigore laxari, sed fermè in superficie est, ipsósq; reficit solũ. Huiusmodi illorum quoq; sunt somnia, non phantasias, aut portentosas imagines referũt: sed vt dixi galli cantu continuo [præpositus] assistit, pulsátq; modicè pede iacentem, sicq; omnes vnà protinus excitat: neq; verò nudos ibi dormire fas est. Inde vbi surrexére, diuinis laudibus instãt, hymnósq; propheticos canunt, magno suauíque concẽtu, & canticis numerosis. Non fistula, non cithara, nõ vllum aliud instrumentum musicũ tam dulces efficit modos, quàm sancti illi summa in solitudine & quiete psallentes. Ipsa quoque illorum cantica, conuenientissima sunt, & amorem dei, diuinarúmq; rerum studium spirant. In
Psal. 133. a noctibus, inquit, extollite manus vestras ad deum. Et rursus: De nocte mane vigilat spirit' meus ad te deus, quia lux præcepta tua sunt in terra. Cãtica item Dauidica fontes mouentia lachrymarũ. Cùm enim psallit, dicẽs: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratũ meũ rigabo. Et iterum, Quia cineré tanquam panẽ manducabam. Item: Quid est homo, quòd memor es eius? &, Homo vanitati similis factus est. & illud, Dies nostri sicut vmbra trãseũt. &, Ne timueris cùm diues factus fuerit homo, & cùm multiplicata fuerit gloria domus eius. Et iterũ: Qui habitare facit vnius moris in domo. &, Septies in die laudẽ dixi tibi super iudi-

Psal. 6. b
Ibid. 101. b
Ibid. 8. b
Ibid. 143. a
Ibid. 101. b
Ibid. 48. b
Psal. 67. a
Ibid. 118. x

A cia iustitiæ tuæ. Ac rursus: Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia iustitiæ tuæ. &, Deus libera animam meã de manu inferi. &, Si ambulauero in medio vmbræ mortis, nõ timebo mala, quoniã tu mecum es. Itémque, Nõ timebo à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, ab incursu & dæmonio meridiano. &, Aestimati sumus vt oues occisionis. Quando cum angelis canũt, nam & angeli tunc etiam psallunt, Laudate dominum de cœlis: nobis oscitantibus, pruriẽtibus, atq; stertẽtibus, siue etiam supinis iacentibus, & fraudes innumeras cogitantibus: quale est illos noctis totius spaciũ in dei laude consumere. Vbi verò lux dici iam vicina est, pausant illi pusillum, & quũ opera nos aggredimur, illi quietis sibi vendicãt tempus. Iam verò vbi illuxit, quisque nostrum alium vocat, sermonémque de impendiis texit, inde irrumpit in forum,
B magistratui adstat, tremit, ac supplicia metuit. Alius in scenam abit, alius ad opus suũ proficiscitur: illi cõtrà matutinis precibus, hymnísq; peractis, ad sanctarum scripturarum studia se conuertũt. Sunt & qui libros scribere didicerunt. Vnusquisque verò præstitũ habens domicilium, silentio perpetuo studet. Sícque nemine texente nugas, aut aliud aliquid loquẽte, tertiam, sextam, nonam, vespertinámque consummant synaxin: quippe quatuor in partes diẽ scindẽtes, impletis partibus singulis, psalmodiis atq; laudibus honorant deum: cæterisq; prandentibus, ridentibus, ludentibus, cibóq; distentis immodico, hi laudibus vacant. Minima his instruendæ mensæ cura, & omnium quæ sensui subiacent: post cœnam rursus diuinis inseruiunt laudibus, sicq; sobrij somnum capiũt. At se-
C culares quidem & die dormiũt, hi noctu quoq; peruigiles durant, vt re vera lucis filij. Et illi vbi somno plus indulsere, grauati prodeunt: cõtrà, hi semper sobrij sunt sine cibo persistẽtes, & hymnis intendentes. Ad vesperam rursus inclinante die illi ad lauacra & requiem properant: hi verò à seipsis laborẽ spiritualis exercitij laxantes, cibum sumunt, non famulorum excitantes gregem, non domum discurrẽtes, turbásque, & tumultus commouẽtes, neq; preciosas dapes & coquorum arte laboratas apponẽtes: sed alij panẽ tantùm, & sal, alij & oleum sumunt, pleriq; infirmiores olera atque legumina in cibũ accipiunt. Inde vbi paululum sederint, tempus omne hymnis concludẽtes, singuli thoris requiescunt, ad quietẽ solùm, nõ ad delicias factis. Nullus ibi principum terror, nulla arrogantia dominorum, nõ seruorum timor, nõ turba mulierum, non paruulorum inquietus clamor, nõ
D scriniorum multitudo, non vestis superflua, non aurum, non argentum, nullæ custodiæ, non fiscus, non aliud huiusmodi quicquã: sed omnia orationibus fer uent, hymnis omnia resonant, omnia spirituali fragrantia redolent. Nihil ibi carnale est, nõn latronum illic timetur incursus: neq; enim habẽt quod eis possit auferri, pecuniis carent, corpus tantùm & animam possident. Ea qui tulerint, nõ modò læserũt nihil, verùm & plurimum profuerunt. Mihi enim, inquit, viuere Christus est, & mori lucrũ. Absoluerũt nexibus corporis: profectò enĩ Vox exultationis & salutis in
Psal. 107. b tabernaculis iustorũ. Nõ illic auditur vlulatus & gemitus, vacãt his omnibus tecta illa fœlicia, his tristibus, his clamoribus libera. Moriuntur quidẽ & in ipsis, neq; enim corpore sunt immortales: cæterũ mortem illi nec ducũt, nec existimãt mortem, cum hymnis prose-

Ibidem b
Ibid. 48. a
Ibid. 22. a
Ibid. 90. a
Ibid. 43. d
Ibid. 148. a

nis prosequuntur abeuntes, eamq; rem non elationẽ
A funeris, sed pompam, & præmissionem vocãt. Denique vbi quisquam nunciatus fuerit mortuus, magna oritur exultatio, ingénsque voluptas omniũ. Imò ne mortuum quidẽ aliquis appellare præsumit, sed cõsummatum. Inde gratiarum actio sequitur, & gloria, ingénsq; lætitia, singulis orantibus se hoc fine donari, sic exire certamine, & à laboribus sudoribúsque quiescere, Christúmq; videre. Quòd si quis infirmatus fuerit, non lamenta, nõ lachrymæ, sed perpetuæ funduntur preces: non ibi medicorum operatur manus, sed fides sæpe sola sanauit infirmum. Nempe & si opus fuerit medicis, magna & hic ostẽditur philosophia, ingénsque ostenditur tolerantia. Nõ adstat solutis crinibus vxor, non parui pupillaris incommodi, quæ necdum cõtigẽre mala deflentes, nõ familia expirantem importunis precibus pulsans vt se cuiquam
B tutò cõmendet: sed his impedimẽtis omnibus exutus animus, vnum inspicit solùm, quo pacto maiore cum gratia extremum deo spiritum fundat. Sed & si cõtigerit morbus, nõ ex gulæ prodiit vitio, non ex vinolẽtia, sed ipsæ quoq; morborũ occasiones plenæ sunt laudibus, non criminibus vllis obnoxiæ. Aut enim ex vigiliis iugibus, aut ex continuato ieiunio, aut ex aliquibus huiusmodi infirmitas nascitur: quocirca etiã facilè liberantur. Satis enim illis est ad euadẽda languoris incommoda, si vel modicè de pristino rigore relaxent. *Si sanctorum*, inquit, *lauit pedes*. Et in ecclesiis eiusmodi quid inuenias, neq; enim quoniam illorum exposuimus vitam, eorũ qui intra ecclesiam sunt institutа despicimus. Plurimi sæpe huiusmodi & in mediis ecclesijs sunt, sed delitescunt. Non enim quia circumeunt domos, quia subeunt forum, ideo despicie-
Psal. 81. a C di sunt. Et hoc de' imperauit: Iudicate, inquit, pupillo: & iustificate viduã. Complures sunt virtutis viæ, quemadmodum denique vnionum magna differentia est, licèt omnes appellẽtur vniones: sed vnus quidem candens est, atque omni ex parte rotũdus, alius verò huiusmodi specie caret, cæterũ alio decore nitescit. Nanq; ad imitationem coralij veluti quadam arte effictam, oblongã præfert lineam, angulósq; tornatos, habétq; quiddam albo colore venustius, prasinũ scilicet, omni virore iucũdius: alius coloris amœnitate præfert sanguinis speciẽ, alius mare colore cæruleo superat, alius purpurei fulgoris est æmulus, Solis quoq; colores inuenies: huiusmodi & sancti sunt. Nã alij quidẽ seipsos exercẽt, alij & ecclesias secũ. Si sanctorũ, inquit, pedes lauit, si in tribulationib' subministrauit: percurramus hæc opera, vt vbi gloriari D possimus, quòd sanctorũ lauam' pedes. Certè si sanctorũ oportet lauare pedes, multò magis & pecunias
Matth. 6. illis porrigere manu. Nesciat, inquit, sinistra tua quid faciat dextera tua. Quid mille aduocas testes? ne seru' quidẽ si fieri potest, neq; vxor aspiciat: Multæ sunt artes hostis callidi. Sæpe fit, vt quæ nunquã impedimento fuit, tunc impedire cõtendat, siue vanitatis, siue alterius cuiuslibet pertubationis instinctu. Quippe
Gen. 22. a & Abrahã mirę licet fidei haberet vxorẽ, cùm tamen filium offerre instituеret, celare eam maluit: & quidẽ cùm ignoraret quod futurũ erat, putaretq; illum abse absque contatione litãdum. Quid putas dixisset, si quis ex vulgo cẽsor accederet? nónne illum vt summæ immanitatis & feritatis arguisset? Quòd ne videre quidem filium vxor digna fuisset, neque extremã eius audire vocem, nõ aspicere palpitantẽ, sed veluti

captũ belli lege mactasset? At nihil huiusmodi iustus ille cogitauit, diuini amoris affectu ebrius. Nihil enĩ aliud, quàm quod sibi iussum fuerat, intuebatur, idq; studebat compẽdio exequi. Non erat in illius animo filius, non vxor, imò neque ipse rei sciebat euentum: sed modis omnibus hostiam purã deo curabat offerre, non lachrymis illã, aut cõtradictione vlla inquinare. Deniq; cùm diceret ad illum Isaac, Ecce ignis *Gen. 22. b* & ligna, vbi est ouis? ait pater: De' prouidebit sibi ouem in holocaustũ fili. Dixit & hoc prophetico spiritu, quòd filiũ sibi deus prouideat fore holocaustũ, is denique & tunc rei fuit euentus. Cur obsecro, & ipsum iugulandũ quid velis facere celas? Vereor, inquit, ne lassescat, aut deficiat animo, timeo ne per id videatur indignus. Vidisti quãta cũ diligentia gesserit omnia, vt scriptura ait: Nesciat, inquit, sinistra tua, *Matt. 6. b* quid faciat dextera tua. Hoc est, quãtumlibet quempiam habeamus vt proprium membrum, nõ illi, nisi summa necessitas sit, aperiamus quid facere velimus: multà enim inde gignuntur incommoda. Nam facilè inaniter gloriamur, & aliquo impedimento prohibemur, nisi clàm ista fecerim'. Quodcica & nosipsos, si fieri potest, lateam': vt promissis bonis perfrui mereamur, in Christo Iesu domino nostro.

Homilia XV.

ADulescẽtulas autẽ viduas deuita. Cùm enim fornicatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem & ociosæ addiscunt, circumeuntes domos: non solùm autem ociosæ, sed & nugaces, & curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo igitur aduleſcentulas viduas nubere, filos procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia. Iam enim quædam conuersæ sunt retrò post Satanam. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, vt nõ grauetur ecclesia, vt his quæ verè viduæ sunt, sufficiat. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura: Non alligabis os boui trituranti: &, Dignus est operarius mercede sua. & 1. Cor. Aduersus presbyterum accusationẽ noli recipere, nisi sub duobus 9. b aut trib' testibus. Peccantes corã omnibus argue, vt & cæteri timorẽ habeãt. Postquã de viduis multa disputauit Apostolus, & definita ætate nõ minorem sexagenaria dixit eligẽdam, & cuiusmodi esse oporteat viduas, docuit dicẽs: si filios enutriuit, si susceрit hospitio, si sanctorum lauit pedes: Rursus adiecit, *Aduleſcentulas autem viduas deuita*. De virginibus autem licèt ea res maioris ponderis sit, nihil tale signauit. Maximũ quippe virginitas est, & à maiori mente proficiscitur. Nam quod hic ait: Si hospitio susceрit, si sanctorũ lauit pedes, & huiusmodi cætera, illi opposuit, quod dixerat, & faciat domino semper assistere. & itẽ: Que autẽ in- *1. Cor. 7. f* nupta est, cogitat quę domini sunt. Quòd si de ætate nihil diligẽtius disputat, noli mirari: & illud enim ex hoc maximè patet, quod superius dixi, virginitatẽ illas maiore mente elegisse. Præterea hoc in loco iam quidam contigerant lapsus, híq; occasionem præstiterant huiusce ferẽdæ legis. Illic verò nihil tale reperis. Nam quòd quædam ante corruerint, ex eo liquet quod sequitur: *Cum fornicatæ † fuerint, nubere volunt in Christo.* † fuerint aduersus Christũ, nubere volunt. Et paulò pòst: *Iam enim quædam abierunt retrò post satanã. Aduleſcentulas*, inquit, *viduas deuita*. Cur id? *Quia cum fornicatæ fuerint, nubere volunt.* Quid est, cùm fornicatæ fuerint? Cùm in lasciuiã fuerint, deliciasq; resolutæ. Ita fermè & viro cuilibet modesto diceretur: Dimitte illã, alteri' enĩ fuit. Ostendit ergo illas &

Universidad de Deusto
Biblioteca

viduitatem simpliciter,& absq; iudicio vllo elegisse. Et vidua igitur Christo in viduitatis professione cõsentit. Ego, inquit, præceptor erã viduarum,& pupillorum pater. Insinuat vt neq; viduitatem ritè elegerunt, sed fornicantur,& tamen fert. Nanq; alio in loco ait:† Optaui vos vni viro virginem castã exhibere Christo. *Cum*, inquit, *illi se deuouerint, nubere volunt, habentes damnationem: quia primã fidem irritam fecerunt.* Fidem, pactum dicit. Contra veritatẽ mentitæ sunt, inquit, ipsum irritauerũt,& fœdera violauerunt. *Simul autem & ociosæ addiscunt.* Non itaq; solis, vt operentur, præcipit viris, verùm mulieribus quoq;. Omnẽ enim maliciam docuit ociositas, non huic damnationi tãtùm obnoxiæ sunt, sed & criminib⁹ aliis. Si igitur circumire domos mulieri non congruit, multò sanè minus competit virgini. *Non solum autem*, inquit, *ociosæ addiscunt, sed & nugaces & curiosæ, loquẽtes quæ nõ decet. Volo igitur iuniores nubere, filios gignere, matresfamilias esse.* Quid ni loquaces, ociosæ, curiosæq; fiant, quãdo viri cura decedente, dei diuinarúmque rerũ nõ succedit cura? Qui enim sua non curat, aliena non curabit omnino: sicuti cui sua curæ sunt, alienorum nulla ratio subest, cura nulla alterius obstrepit. *Loquentes quæ non decet.*

Nihil minus conuenit fœminæ, quàm aliorũ facta curiosè disquirere, neque mulieri solùm, sed etiã viro: quippe impudentiæ singulis potissimum id argumentũ est. Volo igitur, quia & ipsæ volunt, volo & ego, aduleſcẽtulas nubere, filios gignere, matresfamiliàs fieri, domi residere, lõgè enĩ præstat hæc facere, quàm illa. Oportebat quippe solicitè curare quæ dei sunt, fidémque seruare: quoniam verò illa non fiunt, melius est ista fieri quàm illa. Neq; enim deus irritatur, neque mala ista discuntur: quippe viduitas illa nihil parit boni, ex nuptiis verò plurima bona prodeũt: & illud ante omnia, quòd negligẽtiæ illarum, & animo resupino consulitur, dũ viris se subditas norunt. Cur ergo non dixit, quoniam viduæ exciderunt? Magna oportet illas prudẽtia diligentiáque tractari, ne illa quæ dixi patiantur. An verò matrimoniũ præcipit? absit, sed ne prohibet quidem. *Nullam*, inquit, *occasionẽ dantes aduersario, maledicti gratia, neque causam vllã. Quædam enim*, inquit, *cõuersæ sunt retrò post satanã.* Prohibet igitur ab huiusmodi viduas, atque deterret, non quòd aduleſcẽtulas esse viduas nolit, sed quòd adulteras fieri vetet: nolens ociosas esse, loquentes quę nõ decet, atque ociosas, nolens diabolo occasionẽ dari. Ea causa sublata, non prohibet iuniores viduas esse.

Si quis autẽ Vir aut mulier fidelis habet Viduas, subministret illis: & nõ grauetur ecclesia, vt his quæ verè sunt Viduæ subministret. Veras iterũ viduas illas dicit, quę desolatę sunt, nullàque ex parte solatium habent: hæc nempe doctrina saluberrima est, ex qua duo maxima bona proueniũt. Et illæ enim occasionẽ beneficẽtiæ accipiũt, & istæ congruè nutriuntur, ecclesiáque nõ grauatur. Pulchrè autem addidit, si quis vir fidelis, aut mulier. Indelium enim viduas ab illis nutriri minimè decebat, ne illis indigere viderentur. Et vide quàm prouidè, non magnificentiam vllam indixit, sed suppetentiã solùm. Subministret, inquit, illis, vt ecclesia veris viduis subministret. Mercedẽ sibi & hac ex parte cõquirit, dum iuuat ecclesiam: neq; illã solùm adiuuat, sed viduas quoq;, dum eas nutriri larga ope permittit. Volo aduleſcẽtulas: quid? vacare deliciis? in lasciuiã soluí? nihil eiusmodi: sed nubere, generare filios, matres esse familiãs. Quónã modo? ne putes ipsũ ad delicias eas hortari: audi quid sequitur: *Nullam occasionẽ dantes aduersario, maledicti gratia.* Oportebat quidẽ ipsas secularib⁹ euadere celsiores, quia verò humilio rẽ locum elegerunt, vel in ipso permaneant. *Presbyteri qui bene præsunt, duplici honore digni habeãtur, maximè qui laborãt in verbo & doctrina. Dicit enĩ scriptura: Boui triturãti os non infrænabis. & Dignus est operarius mercede sua.* Honorẽ hoc in loco obsequium dicit,& necessariarũ rerum largitionem. Nam quod sequitur, nõ infrænabis os boui triturãti: &, dign⁹ est operarius mercede sua, hoc signat. Itaq; & cũ honore viduas ali præcipit, ad necessarium victum referatur, vt his quæ verè viduæ sunt, ministrare sufficiat. & rursus, honora viduas veras, hoc est in paupertate cõstitutas: quãtò enim pauperior est, tantò magis est vidua. ponit testimoniũ legis, apponit & Christi, ambóq; sibi omnino consentiũt. Nam lex ait: Nõ infrẽnabis os boui triturãti. Vides quomodo vult laborare doctorẽ? nõ sanè est labor alius illi conferẽdus. addit & Christi testimoniũ: Dignus est enĩ, inquit, operarius mercede sua: nõ ergo solam intueamur mercedẽ, verùm & modò præceptũ audiamus. Dign⁹, inquit, est operarius mercede sua. Itaque si quis delicatus, aut remissus fuerit, dignus profectò non est. Nisi quis fuerit bos triturãs, & contra gelu & spinas iugum sustinens traxerit, neque antè discesserit, dignus nõ est. Oportet ergo doctoribus necessariũ victũ affatim ministrari, ne deficiant, neque soluantur, neq; minimis occupati, magnis seipsos atque alios priuent, vt spiritualia operẽtur, nullã secularium habẽtes rationẽ. Huiusmodi Leuitæ erãt, qui nullam seculariũ rerum habebant curam, quemadmodum laici. ipsis quoq; Leuitarum erat cura permissa, & lege illis cõstituti fuerãt reditus, decimæ, aurũ, primitiæ, vota, & alia plurima: verũ illis lege, ista meritò permittebantur, præsentia tantùm & terrena quærentibus. Ego ecclesiæ præsules audẽter dixerĩ nil præter victum & vestitum habere oportere, ne ad ista trahantur desiderio. Quid est autẽ duplici honore? putamus dictum, duplici, quod ad viduas & ministros extenditur: an duplici pro eo positum, quod est magno? Non ergo id inspiciamus tantùm, quòd eos duplici honore dignos dixit: sed quòd addidit multò magis attendamus, qui bene præsunt. Quid est autẽ bene præesse? audi dicentẽ Christum: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus. Bene igitur præesse, hoc est nulli parcere illorũ regiminis gratia. *Maxime*, inquit, *qui laborant in verbo & doctrina.* Vbi modò sunt, qui dicunt sermone ac doctrina opus non esse? quandoquidem tanto studio Timotheũ Paulus admonet dicens: Ista meditare, in his esto. Et iterũ: Vaca lectioni, cõsolationi: hoc enim faciens, & teipsum saluũ facies, & eos qui te audiunt. Et hos omniũ maximè iubet honorari, causamq; addit, dicẽs. Multum enim laborem sustinẽt. Quàm verò id iustè. Cùm enim alius non vigilet, neq; curis macceretur, sed passim securus, & quiet⁹ in quotidianis fabulis, & cõsessibus sit: hic autẽ concidatur solicitudine, & meditationi perpetuò insistat, idque maximè si exterioris disciplinæ sit rudis: quis non videat, quãto sit cæteris honore præferẽdus? quippe qui seipsum tot laborib⁹ & ærũnis exposuit. Est enĩ linguis innumeris propositus ad lacerandũ, alius culpat, alius laudat, alius detrahit, alius memoriã, alius cõpositionẽ in ius trahit, magnáque illi constantia ad ista toleranda opus est. Multũ enim omnino ad ecclesię ędificationem confert, si

† *Despõdi 2. Cor. 11. a*

Deute. 25. Luc. 19. b

Supra 4. d

Ibidem.

fert, si præsules doctrinę gratia polleãt: quę nisi adsit, plurima ecclesiasticę disciplinę peribũt. Idcirco post quã dixerat, oportere doctorẽ esse hospitalem, mãsuetum, irreprehensibilem, istud quoq; connumerat, additq; doctorẽ. Vt quid enĩ doctor appellatur, nisi vt doceat? Sed fortè dices, vt philosophiã vitæ doceat exẽplo. Friuola hæc sunt: est enĩ necessariũ verborũ quoq; magisteriũ, ideo & Paulus ait: maximè qui laborãt in verbo & doctrina. Cum enim de dogmatibus differitur, quẽ hìc locum vitæ sanctitas habet? Quid habet viriũ? Neq; verò cum sermonẽ laudauerim, qui fastu tumidus, externę peritiæ iactantiã sequitur: sed qui virtutis, ac succi habeat plurimũ, qui sensibus grauis sit, & sapientia plenus. Nõ ergo apparatu illi opus est, ac pompa dicẽdi: sed intelligẽtia ac viribus, ad id quod sentit eloquendum idoneis. *Contra presbyterũ*, inquit, *accusationẽ nõ suscipias, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Num contra iuniorem, aut quẽlibet omnino accusatio est sine testib⁹ admittẽda? Nónne cum summa diligẽtia semper sunt exercẽda iudicia? Quid est ergo quod dicit? Ne contra alios quidẽ, inquit, minimè verò aduersus presbyterũ. Porrò presbyterũ hìc nõ ex dignitate, sed ex ætate vocat. Quippe quòd facilius iuuenes delinquant, quã seniores, liquet. Verum quia Timotheo credita ecclesia fuerat, imò gẽs ferè tota Asiatica, idcirco illũ & de senioribus admonet. *Peccantes*, inquit, *corã omnibus argue, Vt & cæteri metum habeant.* Hoc est, non citò decide, sed omnia diligenti inquiras indagine: vbi verò apertè dideris, vehementer inuehere, ita vt alij resipiscãt. Vt enim temerè & indiscussè iudicare pernicioſũ est: ita manifesta peccata non persequi, viã aperit ad audẽda facinora. Argue, inquit, nõ vtcunq;, sed seuerè: ita enim & alij metuent. Et quomodo Christ⁹ ait: Vade, & corripe eum inter te,& ipsum solũ, si peccauerit in te? Verum illum quoq; permittit in ecclesia corripi. Quid ergo? Nónne maius scandalum facit, corã omnibus arguere? Minimè id quidẽ, magis enim scãdalizantur, si peccata non ignorãtes, nullum inferri videant cruciatũ. Sicut enim si impunè peccetur, plurimi delinquunt: ita si peccata puniãtur, cõplures virtuti studẽt. Ita & deus fecisse deprehẽditur. Nã Pharaonem, & Assyriorũ regẽ, & alios plures pœna mulctauit. Sed & homines, & ciuitates pœnã dedisse videmus: vult ergo episcopi oẽs habere metũ, ipsumq; omnibus præficit. Quia enĩ multa sæpe ex suspicione fiunt: oportet, inquit, adesse testes, q̃ ipsũ iuxta veterem arguãt legẽ. In duobus enim, aut tribus testibus manet omne verbum. *Aduersus presbyterum*, inquit, *accusationem ne recipias.* Non ait, noli condemnare, sed ne accusationem, inquit, recipias, neque ad iudicium sedeas. Quid ergo, inquies, si duo quoque mentiantur? Istud quidem rarò cõtingit, liquebit autẽ si iudiciorum inspiciatur forma. Peccata nanq; satis est si vel duos habeant testes, quòd ea clàm, & absque arbitris fiant: hoc ergo profectò magnæ probationis indiciũ est. Quid ergo si peccata quidẽ indubitata erunt, sed testibus careãt, soláq; inualescat opinio? Dixi inquit, superius oportere illũ testimoniũ & ab his qui foris sunt, habere bonum. Cum timore igitur deũ diligamus: iusto enim lex posita nõ est. At plures virtutem quoque necessitate, nõ voluntate eligentes, magnum ex timore percipiunt fructum, dum suas concupiscẽtias frenãt: idcirco ergo de gehẽna texitur sermo, vt ex ea comminatione ac metu lucremur plurimũ. Si enim traditur⁹ æternis ignib⁹ peccatores ea incẽdia non intẽtasset, plures profectò in illa incidissent. Nã si modo quoque quãdo gehẽnæ horror nostros cõcutit animos, non desunt, qui tã facilè delinquant, ac si nulla eius mẽtio fieret: si nihil huiusmodi prædictũ esset, nulla præcessisset comminatio, quò nõ erupissent nostra effrænata væsania? Nõ ergo minus, quod semper dico, dei prouidentiã gehenna cõmendat, quàm promissio regni. Quippe huic illa cooperatur, dũ metu ad id cõpellit homines: nec est sanè cur eã rẽ immanitatis, aut atrocitatis esse putem⁹, sed misericodię potius, ineffabiliſq; clemẽtię, prouidẽtiæ, & singularis in nos beneuolẽtię signũ. Nisi enim sub Iona cõminatio euersionis præcessisset, proculdubio secuta esset euersio. Nisi dixisset subuertendã Niniuẽ, Niniue profectò nõ staret. Nisi gehẽna intẽtata esset, omnes in gehẽnam laberemur: nisi præsset ignis, nemo euasisset incendiũ. Prædicit contraria quæ vult agere, vt quæ cupit, efficiat. Nõ vult mortem peccatoris, & eam fore prædicit, ne præcipitemur in mortẽ. Nõ dixit verbo solum, verum & opus ostendit, vt caueamus. Porrò ne quis eam rem comminationẽ esse arbitretur, sed re eã esse veraciter credat,& quæ hìc cõtigẽre admonendus est. An non videtur tibi gehẽnæ esse indicium, diluuium illud quo vniuersa priẽre?

Quemadmodum enim, inquit, in diebus Noë nubebãt, & ad nuptias tradebãt, ita & tunc: prædixerat ante multos annos,& modo prædicit. Iã quadringẽtesim⁹ annus excessit,& nemo applicat animũ. Fabulam esse plerique putãt, ac rident, nullus timore corripitur, nemo lachrymas fundit, null⁹ percutit pect⁹. Fluuius ignis ebullit, flamma succenditur,& nos risui deliciisq; vacamus, ac sine vllo metu peccamus. Nulli vnquam dies illa in mentẽ venit, nullus trãsire præsentia cogitat, non considerat esse peritura: & quidẽ cum res quotidiè clament, & tuba clariorẽ emittant vocem. Intempestiuæ mortes, mutationes rerũ, quæ viuẽtibus nobis contingũt, nequaquã erudiunt nos: infirmitates,& reliquos non attendimus morbos: nõ modo autem in corporib⁹ nostris, vertũ in ipsis quoque elementis mutationes videre est. Deniq; per singulas ætates quotidie desæuire cõspicimus mortẽ,& in omnibus vbiq; rebus ipsis inconstantia instabilitásq; signatur, nunquam hyems perstat, nunquã æstas figitur, fugit verna temperies, autumúsque dilabitur. currunt, labuntur ac defluunt. Quid dicã flores? quid dignitates? quid reges, q̃ modo sunt,& cras esse desiũt? quid diuites, quid splẽdida ædificia? quid noctẽ ac diem? quid Solem? quid lunã? nónne & ista patitur detrimẽta? Ipse num Sol sæpe deficit? nũ obscuratur? num tegitur nube? Vllane res visibilis permanet semper? Nulla prorsus. Sola ex his quę in nobis sunt, anima perpetua est,& eã negligimus: eorũ verò quę immutantur, quasi mansura sint, curam ingentem habemus: cũ sempiternè manentis animæ, ac si prætereũtis, nulla nobis ratio sit. Ille potens est, sed in crastinũ vsq;, posteà verò peribit. Constat id ex his, qui fuêre maiore potentia prædíti,& modo nusquã apparent. Scena quædam est vita præsens, ac somniũ. Sic enim in scena sublato velamine, varia illa soluũtur, vt somnia: vbi Solis illuxit radius, abuolãt omnia: ita & modo cõsummatione propinqua & omniũm & singulorum cuncta soluuntur atq; euanescunt. Ac arbor quidem abs te plantata permanet,& domus abs te condita durat: opifex verò,& agricola proficiscuntur, ac pereunt.

Supra 3. a

Mat. 18. c

Deut. 17. a & Heb. 19. c

Sup. 1. b

Ioan. 10. b

Luc. 17. c

Ionæ 3. b

Esa. 18. g

Morale

Universidad de Deusto
Biblioteca

pereũt His ita cõtingẽtibus, ne sic quidem reuere-
mur, neq; erubescim⁹: sed velut immortales hæc oĩa
præparamus, in luxũ deliciásq; resoluti. Audi deniq;
quid dixerit Salomon, qui præsentium rerũ periculũ
Eccles. 2.a fecerat: Aedificaui mihi domos, inquit, plãtaui ortos
atq; pomaria, vineas & piscinas aquarũ, argentum &
aurum congregaui mihi, feci mihi cãtores & cantatri
ces, greges & armenta possedi. Nullus vnquam tã in
deliciis affluxit, nullus adeò fuit illustris, nullus tã sa-
piẽs, nullus maiore principatu, nullus cui tã ad vota
cuncta succederẽt. Quid ergo? Nullum ex his retulit
Ibidem. 1. fructũ. Sed quid ait post ista omnia? Vanitas vanita-
4.& 12.c tum, inquit, & omnia vanitas. Non ait simpliciter, va-
nitas, sed magnitudinẽ vanitatis expressit. Credamus
illi sanè, qui cũcta erat expertus, & illuc animos trãs-
feramus, vbi nõ vanitas, sed veritas est: vbi omnia fir-
ma, fixa, stabilia, vbi supra petrã omnis structura cõ-
surgit, vbi senectus non est, neq; transitus, vbi omnia
florent, omnia vigent, vbi nihil vetustate senioq; cõ-
ficitur. Diligamus deũ, quæso, toto affectu cordis, nõ
gehennę metu, sed desiderio regni. Quid enĩ, oro, vi-
sioni Christi conferendũ est? nihil profectò. Quid æ-
què optandũ, ac bonis illis æternis ac immortalibus
1.Cor. 2.c frui? quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, neq; in
cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligẽti-
bus se. Studeamus illis perfrui, ista contẽnamus: nón-
ne sæpissimè ista reprehẽdimus, humanam vitã nihil
esse dicẽtes? Quid tãto studio, quod nihil est quæris?
quid labores pro nihilo sustines? At splẽdida ædificia
cõspicis, eorúmq; te fallit aspectus. In cœlũ protinus
attolle oculos, auersumq; à lapidibus & colũnis ob-
tutum, ad illam pulchritudinẽ dirige, animaduertes
formicarum ista esse, & culicũ opera. Sapiẽter intui-
tũ ad digniora conuerte, ascẽde cœlestia animo, inde
præclaras istas intuere structuras, videbis nihil aliud
esse, quàm paruulorũ ludicra. Vidisti vt subtilior, vt
leuior, vt nitidior, vtq; illustrior sit semper aër, quãto
illius celsiora penetraueris? Ibi q. eleemosynas largiti
sũt, domicilia sibi, tabernaculáq; cõstruxere. Ista om
nia in resurrectione soluentur, imò etiam ante resur-
rectionem, tempore omnia defluunt, pereũt, atq; sol-
uuntur. Et ante ipsam vero vetustatẽ, quanto maiorẽ
sui gratiam cernẽtibus præbent, tãto repentino mo-
tu terrę prostrata sunt, aut incendio conflagrarũt. Nõ
solum enim in ætatibus hominum, verũ & in structu-
ris ædificiorum immatura mors furit. Et fit sæpius, vt
quę vetustate cariosa sũt, cõcussa humo immota per-
durent: quæ verò insigni fulgore nitent, fixaq; ac nu-
per instructa sunt, solo tonitru agitata ruunt, deo (vt
reor) disponente, ne structurarũ molibus intumescа-
mus. Vis alia quoq; ex parte vacare tristitia, perge ad
ædificia ipsa cõmunia, quorũ æqua tibi sors est: neq;
vero domus aliqua est, multũ licet splẽdida, publicis
ædificiis clarior: quãtumuis temporis illic remorare,
tua illa sunt vnà cum cæteris, communiáque, nõ pro-
pria sunt. Sed non oblectant: primũ quidem consue-
tudo in causa est, postea verò cupiditas quoq;. Itáne
cupiditas, nõ pulchritudo delectat? An habet cupidi-
tas oblectationẽ, & velle quæ omniũ sunt, sui iuris ef-
ficere? Quãdiu istis affigimur? quousq; terræ inhære-
mus, vt vermes, atq; in luto versamur? Corpus nobis
finxit deus ex terra, ipsum quoq; subuehamus in cœ-
lum, non vt per ipsum animã detrahamus in terram.
Terrenũ illud est, sed si voluero cęleste fit. Vide quã-
to nos afficit honore, huiusmodi nobis potestate

A permissa. Feci ego, inquit, cœlũ & terrã: cadẽ conditionis facultate te dono, vt terrã facias cœlũ, potes
enim. Qui facit omnia, & trãsfert ea, de deo dictum Dan. 2.a
est: hanc & hominibus potestatẽ dedit, veluti quispiã
indulgentissimus pater pictura illustris, nõ ipse solus
eam gloriam vult, sed filium quoq; ad eandem peri-
tiã cupit adducere. Feci ego, inquit, corpus pulchrũ,
do tibi præstantioris officium, fac tu animã pulchrã.
Dixi ego, producat humus herbã fœni, & omne fru- Gen. 1.b
ctiferum lignum: dic tu quoque, producat hæc terra
fructum suum, & prodibit quodcunque operari vo-
lueris. Facio æstatem & nebulam, firmo tonitrum, &
creo spititum, finxi draconẽ, illudo ei, diabolo scili-
cet, neq; tibi hãc inuidi potestatem: illude illi tu quo-
que, si vis, potes enim eum vt passerẽ capere. Oriri fa- Matt. 5.g
cio Solem super bonos & malos: imitare illũ tu, bo-
náque tua bonis malisq; cõmunica. Iniurias tolero,
B & iniurios beneficiis foueo: imitare tu quoq;, nã po-
tes. Benefacio, non redhibitionis obtentu, imitare tu
quoq;: neque vt vicissitudinem capias, beneficium
præstes. Accẽdi in cœlo luminaria, accẽde & tu cla-
riora illis, nanq; potes: his qui in errore sunt, lucem
veritatis accende. Maius istud beneficiũ est, me scire,
quàm Solem intueri: hominẽ facere nõ vales, at iu-
stum, gratúmq; deo potes efficere. ego substantiã fe-
ci, tu exorna propositũ. Vide quàm te diligã, qui ma-
iora faciendi tibi tribuo potestatẽ. Attẽdite dilectis-
simi, quanto honore dignatur: & audent quidã stulti
& ingrati cõqueri, & dicere: Cur sumus liberi arbi-
trij cõditi? hæc omnia, quæ diximus, cũ deo esse no-
bis communia, nisi esset liberum arbitrium, nunquã
possemus imitari. Dominor, inquit, angelorũ ego, tu
C quoq; per primitias itidem. In sede regia sedeo, & tu Ephes. 2.b
mecum per primitias sede. Cõresuscitauit, & cõsẽde-
re nos fecit in dextera dei. Adorãt te omnes Cheru-
bin & Seraphin, oĩs virtus angelica, principatus, po-
testates, throni, dominationes, primitiarũ causa, † no †noli insi-
li insimulare: quis] tanto frui meretur honore, quòd mulare
virtutes incorporeæ tremũt? Verũ enim nõ his, quæ corpus
dixi solum, affectum mei in te amoris ostendo, sed in quod.
his quę sum passus. Propter te sputa & alapas pertuli,
gloria exutus, dimisso patre ad te veni, odientẽ atque
auersantem me, neq; audire volentem nomẽ meum,
persecutus sum vt tenerem te, vniui te mihi atq; cõ-
iũxi, dixi: me comede, me bibe: & in cœlo te habeo,
& tibi in terra cõnector. Nõ tibi satis, quòd primitias
tui in cœlo habeo? nõ istud cõsolatur affectum? Rur-
sus ad inferiora descendi, non vtcunque cõmisceor
D tibi, sed connector, comedor, & in frusta cõcidor, vt
summa coniunctio, & cõmixtio, atque vnio fiat. Quæ
enim vniuntur, in suis terminis manent. Ego tibi cõ-
texor, nihil iam esse medij volo, vtraque vnum esse
decerno. Ista itaque scientes, eiúsque ineffabilem er-
ga nos charitatem amplexantes, omnia solicitè aga-
mus, quæ nos illius singularibus donis non indi-
gnos ostendere valeant: quibus nos omnes vtinam
perfrui mereamur in Christo Iesu domino nostro,
cum quo est patri, vnà cum sancto spiritu gloria, im-
perium & honor, nunc & semper, & in secula secu-
lorum, Amen.

Homilia xvi.

Estificor corã deo, & Christo Iesu et electis angelis, † vt ista custodias, absq; præiudicio nihil faciens, in alterã] partem inclinãdo. Manus citò nemini imponas, neq; cõmunices peccatis alienis. Teipsum castũ custodi. Noli iam aquam bibere, sed vino vtere modico propter stomachum tuũ, & crebras infirmitates tuas. Si autẽ seruis ita imperat obedire dominis, intue-
mini quo nos animo in dominum nostrũ esse conue-
nit, qui nos de nihilo vt essem⁹ effecit, qui nutrit, qui
vestit. Et si ergo non aliter, saltẽ vt famuli nobis no-
stri, ita illi seruiamus. Nónne vitã illi omnem in hoc
exponunt, vt nobis requiem parẽt? hoc illis opus est;
istud

† vt ista custodias absque præiudicio, nihil faciens in alteram.

aquã bibere, sed vino vtere modico propter stomachũ tuũ, et tuas A
frequẽtes infirmitates. Quorũdã hominũ peccata manifesta sunt
præcedẽtia ad iudiciũ, quorundã autẽ subsequuntur. Similiter &
Cap. v.I. *facta bona manifesta sũt, et quæ aliter se habẽt, abscõdi nõ pos-*
sunt. Quicũq; sunt sub iugo serui, dominos omni honore dignos
arbitrẽtur, ne nomẽ domini et doctrinã blasphemetur. Qui autẽ
fideles habẽt dominos, nõ contemnãt quia fratres sunt, sed magis
seruiãt quia fideles sunt & dilecti, qui beneficij participes sunt.

Dixerat suprà de episcopis, de diaconis viris ac mu
lierib⁹, de viduis, de presbyteris, de aliis omnib⁹, ostẽ
deratq; quorũ est episcop⁹ dominus, & cùm de iudi-
cio disputaret, adiũxit: *Contestor coram deo, & Christo Ie-*
Sup. 5.d *su, & electis angelis, vt hæc sine præiudicio serues, nihil faciẽs in*
alterã partẽ inclinando. Terribiliter profectò iam admo-
net. Nõ enim quòd Timothus filius esset dilectus, id-
circo reueritus est. Qui enim de seipso nõ erubuit di-
1.Cor. 9.d cere, Timeo ne aliis prædicãs, ipse reprobus efficiar: B
multo magis de Timotheo veritus non est, neq; eru-
buit dicere. At patrem & filium ritè assumit in testi-
Exod. 19. monium: electos angelos cur? Per summã id mode-
d stiam. sic enim & Moyses ait: Contestor vobis cœlũ
Deut. 32. & terram, ob ingentem modestiã domini. & rursus:
Audite valles fundamenta terræ. Vocat autem eorũ
quæ dicta sunt, testem patrẽ & filiũ, in extremo exa-
mine rationem illis redditurus, si quid præter debitũ
fieret, quòd omnia dixerit. *Vt ista*, inquit, *custodias absq;*
præiudicio, nihil faciens in alteram partẽ declinando. Hoc est,
vt communem & æquũ te his, qui iudicãdi sunt præ-
beas, vt te nullus anticipet, nemo cõciliet. Quinã ve-
rò sunt electi angeli? quasi verò nõ sint quidam eius-
modi, & Iacob deum assumit testẽ, & collẽ. Ita & nos
interdum magnas, minimásque personas, in testimo-
nium sumimus: adeò magna res testimonium est. ac si C
diceret: Testem voco deum, eiúsque filium, ac seruos
eius, quòd ista præceperim tibi. Corã ipsis præcipio
tibi: Discipulũ terret. Vbi verò hæc dixit, illud intu-
lit, quod omniũ maxime periculosum est, & in primis
ecclesiam cõtinet, de ordinationibus scilicet. *Manus*,
inquit, *citò nemini imponas, neque cõmunices peccatis alienis.*

Quid sibi vult, citò? nõ ex prima statim probatione,
nec secũda, nec tertia, sed vbi consideratio diuturna
præcessit, exactissimáq; discussio, tunc imponito ma-
nus. Neq; enim ea res periculo caret: corũ enim quæ
ille peccauerit, tu quoq; pœnam dabis, qui initiũ de-
disti etiam præcedentium delictorum. Qui enim im-
probè prima remisisti, etiã futuris eris obnoxi⁹, quòd
ipse quasi author extiteris pręteritorũ: qa ea fiere nõ
sciueris, vt possent per cõpunctionis gratiam relaxa- D
ri. Quemadmodũ enim rectè factis, ita peccatis quo-
que communicas. *Teipsum castum custodi.* De pudicitia
Hũc locũ, illi sermo est. *Noli iam aquam bibere, sed vino vtere modico,*
vino mo- *propter stomachum tuũ, & crebras infirmitates tuas.* Si autem
dico &c. viro vsqueadeo ieiuniis dedito, & in tantũ aquæ as-
habes vulti- sueto, vt infirmaretur, & crebras morborũ molestias
tomo, ho- pateretur, pudicitiam præcepit, neq; ille monita re-
mil. 11. ad pop. Antiochę. pul- nuit: quãto magis cũ à quouis de huiusmodi mone-
chrè expli- mur, æquanimiter ferre debem⁹? Cur itaq; illius sto-
catum. machũ nõ oratione firmauit? cuius enim vestes mor-
tuos suscitabant, & hoc vtiq; facere poterat. Quãnã
ergo ratione? Vt si quoque viderimus viros magnos,
& virtute præclaros infirmari, nihil moueamur: &
2.Cor.12. 6 illud enim fiebat vtiliter. Si enim illi datus est angelus
satanæ, ne extolleretur: multo magis Timotheo opor
tuit dari. Poterant signa illum in arrogãtiam tollere.
Idcirco medicinæ legibus illũ inseruire permittit, vt

A & ipse humilior sit, & cæteri non scandalizẽtur, di-
scántque quòd cum naturæ nostræ illi essent, virtutes
tamẽ exercuere quas legimus. Videtur enĩ mihi aliàs
quoq; infirm⁹ fuisse, per id quod ait, Propter crebras
infirmitates tuas. Licet autẽ ille & stomacho lasseсe-
ret, & aliis quoq; morbis esset obnoxius: non tamen
ipsum vino permittit impleri, sed ad sanitatem, nõ ad
delicias præcipit bibere. *Quorundã hominũ peccata ma-*
nifesta sunt, præcedẽtia ad iudicium: quosdã verò sequũntur. Dũ
de ordinationibus diceret, ne cõmunices, inquit, pec
catis alienis. Quid ergo, inquies, si ignorare cõtingat?
Quorundã, inquit, *hominũ peccata manifesta sunt, præceden-*
tia ad iudicium: quosdam verò sequuntur. Quorundam, in-
quit, peccata aperta sunt, quia præcedũt: quorũdam
non, sed sequũtur. Similiter & opera bona manifesta
sunt, & quæ se aliter habent, abscondi non possunt.
Quicũq; sunt sub iugo serui, suos dominos omni honore dignos
existimẽt, ne nomẽ dei & doctrina blasphemetur. Omni, in-
quit, honore dignos arbitrentur. Nõ enim quia fide-
lis es, liberum te esse putes: hoc enim libertatis docu-
mentum est, seruire magis. Quippe infidelis si viderit
fidei causa illos superbire, blasphemabit dogma no-
strum, tanquam seditionis causam: cum verò obtem-
perãtes attẽderit, citius credet, ac facilius quæ dicũ-
tur, admittet: alioquin & de⁹, & prædicatio ipsa bla-
sphemabit. Quid ergo, inquies, si infideles sint domi-
ni? Sic quoq; cedere oportet, pro diuini nominis glo
ria. *Qui enim fideles*, inquit, *habent dominos, non contemnãt*
quia fratres sunt: sed magis seruiãt, quoniam fideles sũt atq; di-
lecti, qui beneficiũ sumunt. Si enim, inquit, tanto honore
digni fuistis, vt dominos haberetis fratres, idcirco
maxime cedere debetis. Præcedẽtia, inquit, ad iudi- Sup. 5.d
ciũ: hoc est, quia malorũ operũ alia latent, alia nõ: il-
lic verò neq; bona, neque mala latẽre queunt. Quid
est, præcedentia ad iudiciũ? cum scilicet quis pecca-
uerit, quę illius iam cõsciẽtia damnat, cum quis cor-
rigi renuit, cum qui emendationẽ pollicitus est, ope-
re implere non vult. Cur ergo istud dictũ est? quia &
si hìc lateant quidam, ibi tamen latẽre non poterunt,
vbi nuda sunt omnia. Est autẽ hæc ritè agẽtibus per-
magna consolatio, postquã dixerat, nil faciẽs in al-
teram partem inclinando: *Quicunque*, ait, *sunt sub iugo*
serui. Qui hoc ad episcopum pertinet? Multum planè,
vt admoneat. Videmus illũ vbiq; seruis magis quàm
dominis imperantem. Illis quidem, vt cũ magna mã-
suetudine seruiãt dominis, maximámq; huius rei ha-
bentem curam. Dominis autem, remittentes, inquit, Ephes. 6.b
minas. Cur id? Infidelibus quidem fatiõ est. Nam his
qui non intenderent, non debuit loqui: in his autem
qui fideles sunt, cuius rei gratia? quia maiora longè à
domino seruis inferuntur, quàm à seruis domino. Illi
nempe sunt, qui aurũ impendunt & pro rebus ad vi-
ctum necessariis comparandis, & pro indumentis, &
cæteris omnibus, vt maiorẽ illis seruitutẽ seruis præ-
stare dubium non sit. Idq; significat dicens: quoniã
fideles sunt & dilecti, qui beneficiũ sumunt, & labo-
rant pro quiete vestra, & in ærumnis sunt. Non ergo
multum honoris accipere à seruis debent?

Morale.

Si autẽ seruis ita imperat obedire dominis, intue-
mini quo nos animo in dominum nostrũ esse conue-
nit, qui nos de nihilo vt essem⁹ effecit, qui nutrit, qui
vestit. Et si ergo non aliter, saltẽ vt famuli nobis no-
stri, ita illi seruiamus. Nónne vitã illi omnem in hoc
exponunt, vt nobis requiem parẽt? hoc illis opus est;
istud

Universidad de Deusto Biblioteca

istud studium,vt domino curent.Nónne illi,quæ do-
mini sunt,tota die curãt,sua verò diei vix exigua par-
te?Contrà verò nos,nostra quidē semper : quæ verò
sunt domini , neq; minima curamus temporis parte,
istúdq; cum ille obsequiis nō egeat nostris,sicuti do-
mini famulorū , sed hæc omnia nostris cōmodis ce-
dant.Illic enim ministerium famuli domino prodest,
hîc autem serui obsequium domino nihil,seruo autē
Psal.15.a plurimum confert.Bonorum enim,inquit,meorū nō
eges.Dic enī,quæso,si ego iustus sum, de⁹ quid inde
lucratur?quid perdit,si fuero iniustus?Nōne immor-
talis illa natura est?nónne inuiolabilis,& omni supe-
rior labe?Serui nihil habēt propriū,sed omnia domi-
ni sunt, quãtūlibet illi diuites fiãt:nos plurima habe-
mus propria.Neq; absque ratione à rege omniū tan-
tum honoris accepimus.Quis vnquam dominus pro
seruo filium tradidit suū?nullus certè,sed omnes pro
Rom.8.f filiis seruos dare eligent.Contrà,hic filio proprio nō
pepercit,sed pro nobis omnib⁹ tradidit illū,pro om-
nib⁹ inimicis odientib⁹ se.Serui,si grauia illis quædã
imperentur,ne sic quidē indignantur,maxime si gra-
ti illi sint: nos autē grauiter plurima ferimus . Seruis
domin⁹ nihil tale promittit,quale nobis de⁹.sed quid?
Libertatem præsentem,omni sępe seruitute duriorē.
Sæpe enī vbi fames inualuit,libertas hæc omni serui-
tute acerbior fuit, idq; pro summo munere habetur.
Apud deū verò mortale nihil ; nihil corruptibile est:
Ioan.15.b sed quid?Non vos,inquit,dicã seruos,vos amici mei
estis.Erubescam⁹ dilectissimi,atq; timeamus,si vt no-
bis famuli seruiūt,ita nos domino seruire studeamus,
imò nos minimam quidem partē seruitutis ostendi-
mus.Illi philosophantur necessitate coacti , victū so-
lum ac vestitum habēt:nos inter ipsas quoq; delicias
iniuriosi sumus.Certè,si nulla alia ex parte,vel ab illis
philosophię normã capiamus.Quippe nouit scriptu-
ra,non modo ad seruos, verum ad mutas animantes
Prouer.6.a homines mittere:puta cū apes nobis,formicásq; pro
ponit imitãdas:ego vel seruos admoneo imitari:quæ
illi ob nostri metum faciunt,ea nos timore dei facia-
mus:nō enim vos facere ita comperimus.Illi ob me-
tum nostrum contumeliis afficiuntur innumeris,phi-
losophósq; omnes silētio superãt.Iustè & iniustè an-
guntur iniuriis,& nō contradicunt,sed deprecantur,
& quidē cum nihil sæpe deliquerint.Nihil plus acci-
piunt,quàm necessarium victum,plerunq; etiam mi-
nus,contentiq; sunt thoro seruili dormiētes, & pane
solo vescētes,vitámq; reliquã summa cū vilitate du-
centes: non criminantur illi,neque indignè ferūt ob
metum nostri: pecunias,si eis credãtur,integras red-
dunt: neq; verò tu mihi seruos nequam velim addu-
cas in medium,sed eos,qui nō valde sunt mali. Si in-
tentemus minas,protinus cōtrahuntur.Ergo non ista
philosophiæ plena sunt?Neq; tu quòd necessitate ista
faciunt,dicas,& tibi non incūbit gehennę necessitas?
& ne sic quidem resipiscis,neque tãtum honorē deo
tribuis , quãtū à seruis propriis accipis. Habet quili-
bet seruus cōstitutum habitaculū,nec proximi intrat
domicilium, neq; maioris substãtiæ appetitu corrū-
pitur.Et ista videas à seruis dominorū timore serua-
ri:raróque videre est seruū, quæ sunt socij rapere vel
demoliri. Apud homines liberos cōtraria his penit⁹
fieri cernas,mordemus inuicem atq; deuoramus, nō
timemus dominum,quæ cōseruorū sunt rapimus at-
que furamur,percutimus vidēte ipso:hoc nō faceret
seruus,sed siue cędat,non vidente dòmino:siue cōui-
A cietur,nō audiēte ipso id facit. Nos verò deo audiē-
te cūcta & cernente ista præsumimus: domini timor
ante illorū semper versatur oculos , dei ante nostros
oculos nūquam.Idcirco permixta sunt omnia,cūctã
confusa atque corrupta, & ipsi quidē peccata nostra
neq; cogitare volumus: cum verò serui nostri delin-
quunt,diligēter omnia & parua disquirimus.Ista di-
cimus,non vt supinos seruos faciamus,sed vt supinū
animæ nostræ conuertamus,negligentiámq; excite-
mus,vt vel ita deo seruiamus,sicuti famuli nobis : ita
creatori nostro sicuti cōsubstantiales serui nobis,qui
nihil huiusmodi à nobis habēt,natura & ipsi sūt libe-
ri.Dominētur piscibus,etiam illis dictum est:non est Gene.1.d
ista naturalis seruitus,& tamē ingēti nos honore pro
sequūtur.Nos verò in eis quidē ministerij nostri gra-
tia semper imminemus,deo autem neq; minima par-
te ministramus,idq; cū eius operis in nobis redundet
B vtilitas . Quanto enim maiore studio deo seruieri-
mus, tanto magis nobisipsis emolumenta conquiri-
mus,maioráque lucra capiemus. Non ergo nosipsos
tanta vtilitate priuemus : deus enim sibiipsi sufficit,
nulliúsque egens est:remuneratio verò,& lucrum re-
dit ad nos : quasi ergo † deo ,] sed nobisipsis obse- †non deo
quentes,ita simus affecti, & ei cum timore ac tremo-
re seruiamus,vt promissis bonis perfruamur,in Chri-
sto Iesu domino nostro , cum quo patri groria , vnà
cum sancto spiritu nunc & semper , & in secula secu-
lorum, Amen.

Homilia xvij.

Hæc doce & exhortare.Si quis alterius doctrinæ est,
& non accedit sanis sermonibus domini nostri Iesu
Christi,& ei quæ secundū pietatē est doctrinæ:infla-
C *tus est,nihil sciens,sed languens circa quæstiones,& verborū pu-*
gnas:ex quib⁹ oriūtur inuidiæ,contētio,blasphemiæ,suspiciones
malæ,cōflictationes hominū mente corruptorū,qui veritate pri-
uati sunt,arbitrãtes quæstū esse pietatem.Discede ab huiusmodi:
est autem quæst⁹ magnus pietas cū sufficientia.Nihil enī intuli-
mus in hunc mundū,haud dubium quia nec auferre quid possu-
mus. Non solū authoritate doctori opus est, sed eriã
lenitate multa:sicuti nō sola lenitate, sed authoritate
summa indiget.quæ omnia nos docet apostolus , dū
aliquãdo dicit,Præcipe ista,& doce: aliquãdo verò, sup.4.d
hæc doce & exhortare.Si enī medici infirmos exhor
tantur,nō vt ipsi potiãtur sanitate,sed vt illos ægritu-
dine liberēt,iacentesq; subleuēt:multo magis nos ea
regula vti debem⁹,& eos exhortari,quos docere de-
bemus.Neq; enim seruus illorum esse refugit beatis-
simus Paulus,dicens:Nō enim prædicamus nosmet- 2.Cor.4.b
D ipsos,sed Christum Iesum:nos autem seruos propter
Christū.Omnia vestra sunt,siue Paulus, siue Apollo:
seruítq; hãc seruitutem omni libertate digniorē.Ille
enim inquit,seruus est,qui facit peccatum. *Si quis ali-* Ioan.8.d
ter docet,& nō accedit sanis sermonib⁹ domini nostri Iesu Chri
sti,& doctrinæ quæ secundū pietatē est:inflatus est, nihil sciēs.
Non igitur sciētia in superbiam attollit,sed ignorã-
tia potius.Nam qui sermones pietatis scit,hic omniū
maxime humilis est.Qui sanam doctrinam nouit,ille
nō infirmatur.Quod enim in corporibus tumor,hoc
in animabus superbia est.Deniq; sicut illic,quod imo
dicè turget,sanum nō esse:ita & tumidos carere sani-
tate dicimus. Est igitur & aliquid scientē nihil scire. † qui enī ignorat quæ scire oportet, nihil scit.
†Qui enim ignorat,quæ oportet scire?]Quod autē ex
ignorãtia fastus oriatur, hinc liquet.Christus semet-
ipsum exinaniuit:qui hoc scit,quãdo superbire pote-
rit:Quid enī habet homo, quod à deo nō acceperit? Phil.2.a
non ergo

1.Cor.4.b non ergo superbiat.Quid enim habes quod nō acce-
Ioan.13.b pisti?Ipse pedes discipulorū lauit:qui hoc nouit,quã-
Lucæ 17.c do superbiet?Idcirco ait: Cū feceritis oīa,dicite,ser-
Ibid.18.c ui inutiles sumus.Publican⁹ sola ex humilitate cōpla-
Ioan.18.d cuit,Pharisęū iactantia perdidit:qui ergo inflatus est,
nihil horū nouit.Ipse iterū Christus, Si malè,inquit,
locutus sum,testimoniū perhibe de malo: si autē be-
ne, cur me cædis? *Sed languens*, inquit, *circa quæstiones.*
Ergo lãguere,quærere est. *Et verborū pugnas.* Meritò
sanè.Quãdo enim anima cogitationum vritur febre,
quãdo ambiguitatis iactatur fluctu,tunc quærit:cum
verò illa sana est,non quærit,sed fideliter credit. Nã
ex quæstione & cōcertatione verborum inueniri ni-
hil potest.Quæ enim fides profitetur sola , succedens
quæstio neq; ostendit,neq; permittit intelligi. Neq;
enim si q clausis oculis quęrat,inuenire quid poterit:
sicut itē si apertis illis seipsum humo obruat , auersa- B
túsq; Solem ibi inquirat, inuenire aliquid nequaquã
poterit.Adeò sine fide nihil inuenire potest,eáq; ab-
sente pugnas nasci necessariò contingit. *Ex quibus o-*
*riuntur blasphemiæ,suspiciones malæ.*Hoc est,opiniones,&
peruersa dogmata ex quæstione ducūtur . Deniq; de
deo quæ nō oportet,opinamur, cū in quæstiones in-
διαπαρατριβαί. cidim⁹,cōfricationes,siue demorationes:id est, ociū
& mora,siue cōfricationes ita intelligēdæ sunt.Quē-
admodum,inquit, scabiosæ oues si cōfricētur cæte-
ris,etiam quæ sanæ sunt,morbo tentãtur:ita & hi ho-
mines nequam, si simplicioribus quibusq; inuersen-
tur,veneno eos suæ malignitatis inficiunt. *Qui verita-*
te priuati sunt,inquit,*arbitrantes quæstū esse pietatem.*Vides
quàm multa ex verborū pugnis dixerit nasci ? Nefa-
rium quæstum,ignorãtiam,superbiam:quippe insci-
1.Tit.3.c tia superbiã gignit. *Discede*,inquit,*ab his.* Hæreticum, C
inquit,hominem post vnam & secundam correptio-
nem deuita. Ostendit eos nō modo ignorantes esse,
verum & ipsam eorum ignorãtiam ex negligētia gi-
gni:homines denique pecuniarum causa pugnantes,
quãdo persuadere poteris? Nō sanè persuadebis hu-
iusmodi,nisi quod cupiunt dederis,& ne sic quidē il-
Eccli.14.b lorum satiare appetitū quibis.Auari enim,inquit,nō
impletur oculus:qui ergo corrigi nolunt , deuitandi
sunt. Enimuero si eum cui erat summa pugnandi ne-
†vt illorū cōgressum & cōsuetudinē vitet. cessitas,admonet†non præcipitem ferri:] quato ma-
gis nos,qui adhuc erudimur,qui in discipulorum or-
dine sumus?Cum autem dixisset, arbitrantur quæstū
esse pietatē,protinus addidit: *Est autem quæstus magnus*
pietas cum sufficientia: non si pecunias habeat,sed si non
habeat.Ne enim in tristitiã causa paupertatis incide- D
ret,excitat eum,atque erigit. Arbitrãtur,inquit,quæ-
stum esse pietatem.Est quidem quæstus,nō tamē ita,
sed excellentiori modo.Inde cū prius illã deiecisset,
istã extulit laudibus. Quòd enim nihil sit huiusmodi
quæstus,hinc perspicuū est,quòd hac in vita maneat,
neq; nobiscum migret,neq; comitetur abeūtes.Vn-
de id constat? *Quia nihil habentes in mundū venimus,nihil*
item habentes proficiscimur. Nuda nanque natura nostra
prodiit,nuda discedit:nō ergo superfluis opus habe-
mus,si nihil intulimus , neq; habētes aliquid profici-
scemur. *Habētes*,inquit,*escas & operimēta , his cōtenti eri-*
mus. Tãta comedere oportet,ac talia,quæ nos nutri-
re sufficiãt:&ea induere,quæ nos ab iniuria nuditatis
tueantur, nosq; cōtegant solum,& nihil amplius. At
istud quidem vestitus omnis cōferre potest. Deinde
volēs adhuc magis à pręsentib⁹ animos nostros auer-
tere, *Qui autem*,inquit,*volunt diuites fieri.*Non dixit,di-
A uites autem:sed,qui volūt fieri diuites.Sunt & qui pe
cunias habētes,eas ritè dispensent , ac adspernentur,
eásq; pauperib⁹ diuidãt:profectò nō eos qui sunt hu-
iusmodi,sed cupidos notat.*Qui autem*,inquit, *volūt di-*
uites fieri,incidūt in tentationē,& laqueū diaboli,& desideria
*multa stulta & nocētia,quæ mergūt homines.*Bene ait,mer-
gunt,adeò vt emergere,& resipiscere nequeãt. *In in-*
teritum,& perditionē & huius temporis & futuri. *Radix*
enim omnium malorū est auaritia,quam quidã appetētes, aber-
*rauerūt à fide,& seipsos immiscuerūt doloribus multis.*Duo po
nit extrema : sed quod illis maximè durū videbatur,
hoc secūdo posuit loco , videlicet doloribus multis.
Quod illi in primis norunt,qui diuitibus vicini sunt,
audiūtq; strepitu, lamētatione & ploratu sæpe cūcta
resonare. *Tu autem o homo dei.* Magna laus ac dignitas.
Omnes quidem sunt homines dei , ab eo scilicet cō-
B diti:sed iusti propriè,qui nō modo conditionis,verū
familiaritatis quoq; iure illi cōiuncti sunt, dei homi-
nes merētur appellari.Si homo,inquit,dei es,noli su
perflua quærere,& quæ ad deum non ducunt.*Sed fu-*
ge,persequere autem iustitiam. Vtrunq; magna cum intē-
tione posuit.Nō ait,discede,& accede:sed,fuge&per
sequere iustitiã,ne habendi immodica cupiditate ca-
piaris,pietatem(dogmatum scilicet)fidem †quæstui] †quæstioni.
contrariam,*Charitatem,patiētiam,mansuetudinē.Certa bo-*
*nū certamen fidei,apprehende æternam vitã.*Ecce & pręmiū
ponit.*Ad quam vocatus es, & confessus es bonam confessio-*
nē,in spe vitæ æternæ,inquit,*corã multis testibus.*hoc est,no
li confundere illam confidentiã . Quid frustra labo-
ras?Quam verò tentationem,aut quē laqueum dixit
pati eos,q volūt fieri diuites?Ea res illos à fide aber-
rare facit,exponit periculis,minúsq; audentes facit.
C *Desideria*,inquit,*stulta.* rectè sanè.An non stulti , qui
fatuos,qui nanos habēt,oblectationis,non clemētiæ
gratia,qui pisces includūt atriis,qui feras nutriūt,qui
canibus student,qui equos ornant phaleris,horūque
non secus ac paruuli affectu rapiūtur? hæc omnia in-
utilia sunt,atque superflua,nihil in his necessariū, ni-
hil vtile. *Desideria*,inquit,*stulta & nocentia.* Quàm ve-
rò noxia hæc sunt, quãdo amoribus insanis student,
proximorum substãtiam appetunt, insistunt deliciis,
ebrietati deseruiunt,aliorúmq; cędē ac perniciē mo
liuntur:multi deniq; tyrannidem sibi consciscere in-
sanè cupiētes,periere. Pulchrè autē ait , aberrauerūt
à fide:nō enim sinit cupiditas iter aspicere,oculos in
se attrahens,& sensim subducens.Sicut enim cū quis
D recto itinere gradiens,si in aliud aliquid intēdat ani-
mum,pergit quidem, sed sępe dum nescit, vrbem il-
lam pertransit,ad quã properabat,pedesq; frustra sui
ministeriū prębent : ita fermè & in cupiditate cōtin-
git. *Et circundederunt seipsos doloribus multis* . Vides quid
significare voluerit?Spinarum,inquit,in morē, qua-
cunque ex parte tangantur,cruentãt manus,& vulne
ra infligūt.Quibus enim curis anguntur auari,quibus
dolorib⁹ cruciãtur,quis explicare queat?Idcirco,in-
quit, *Fuge ista,persequere verò iustitiã,pietatem,fidē,dilectio-*
*nem,patientiam,mansuetudinē.*Ex dilectione quippe mã-
suetudo oritur.Hîc iam ipsius confidentiã,fortitudi-
némque commēdat,quia cum fiducia corã omnibus
cōfessus est,inquit,Admonet eum primæ instructio-
nis,ac fidei.Apprehende,inquit,æternam vitam.Nō
itaque sola confessione opus, verū tolerãtia quoque
vt semper in cōfessione permaneat,& certamine ve-
hemēti,infinitísq; sudorib⁹,ne à recto auertamur iti-
nere:sunt enī offendicula plurima quę impediãt. an-
gusta nanq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

gusta nãq; & arcta via est. Omni igitur ex parte solici A
tè oportet circũspicere, accinctumq; & expeditũ ad
certamẽ semper occurrere. Varia se vndiq; voluptatis aperit facies, quę in se animæ oculos rapiat. Hîc amoris illecebra sese ingerit, inde pecuniæ solicităt animũ, alia ex parte delicię molliunt, negligẽtia soluit, blanditur gloria, ira præcipitat, potentiæ atq; principatus studium prouocat. Videtur harum omniũ blãdus & gratus aspectus, & q carnales quosq;, neq; studiosos veritatis amatores ad se possit illicere. Illa enĩ seuera est, nihilq; habet mortalis iucũditatis seu oble ctationis. Cur id? Quia voluptatẽ omnẽ in seculo futuro pollicetur. Prætẽdũt hîc iam illę honores, delectationes, quietem: verũ in se nihil habent veri, nihil solidi, sed ficta atq; fucata oĩa. Si igitur quisquã delicatus est, ignauus ac mollis, quòd laborũ minimè patiẽs sit, eis protinus manꝰ dabit. Ita fermè in exterioribus certaminibus, ei qui coronarũ amore, & quidẽ vehemẽti non capitur, fas est conuiuiis se, ac temulẽtiæ dedere: sic deniq; & timidi atq; ignaui pugiles faciunt. Porrò qui coronari votis omnibus cupiũt, ſinumeris cædunt ictibus,] & libentissimè tolerãt omnia: spe enim futurorum aluntur, atque excitantur.

†nullis cedunt ictibus.

Morale.

Fugiamus itaque malorũ radicem, & omnia vitabimus. Radix autẽ ea cupiditas est: Paulus loquitur, imò in eo loquitur Christus. Videamus planè an ipsa quoque rerum experimenta testẽtur. Quid enim mali non pecuniæ faciunt, imò nõ pecuniæ quidem, sed mala voluntas ipsis vti nescientiũ? Fas enim est pecuniis sicut oportet vti, licet per ipsas regnum cœleste possidere. Ãt nũc quæ in vsum pauperũ, in nostrorũ remedia peccatorum, ad promerẽdã gratiã dei col- C
latæ sunt nobis, eis nos cõtra inopum miseriam, imò verius cõtra nostras animas in offensionẽ diuinæ vtimur maiestatis. Nã q pecunias tulit, alteriúsq; inopiæ est author, sibiipsi mortem conscuit. Et illum quidẽ impræsentiarũ vexat inopia, seipsum verò supplicio exponit æterno. Num vlla est vtriusq; rei comparatio? Cuius ergo mali illę causa non sunt? Nónne harũ gratia concupiscimus? nõ rapimus? nõ eiulatu perstrepimus? nõ inimicitias subimus? nõ conserimus rixas? nõ cõtentiones perpetuas texim? nõne illæ ad mortuos vsq; impias extẽdêre manus? nónne inter parẽtes & fratres sæuierũt? nõne iura naturæ ac præcepta dei, & omnia prorsus violarunt, qui illarum tenentur desiderio? nõne harũ causa iudicia sunt instituta? Tolle itaque pecuniarum studiũ, & omnia mala sublata D
sunt. Cõquieuit bellum, cessauit pugna, inimicitiæ in gratiam redeunt, sedatæ sunt hæreses & contẽtiones omnes. Oportebat huiusmodi veluti corruptores ac lupos, cõmunẽque perniciem orbe toto pelli. Quẽadmodum enim aduersi quidam ac furentes venti, si in mare placidum irruãt, ipsum funditus vertũt, adeò vt arena profundi supernis misceatur vndis: ita & pecuniæ cupidi omnia penitus miscẽt, neminẽ qui huiusmodi est, amicum nouit. Quid autẽ amicum dicimus? ne ipsum quidem scit deũ, ea rabie detentus insanit: nõ aspicitis ferro accĩctos prodire Titanas? Sũt illa figmẽta væsaniæ. At qui sunt huiusmodi, vera potius insania furiunt, atque excedũt. Denique si nudã illorum animam inspicere liceat: sic instructam inuenies, nõ vno aut duobus, sed mille præcinctã gladiis: nullũ agnoscere, sed æquè furere in omnes, omnibus insilientem, & contra omnes oblatrantem, nõ canes, sed humanas animas necantem, atq; impiè in cœlum ipsum blasphemantem: hi sunt qui peruerterunt atq; perdiderunt omnia, pecuniarũ concitati rabie: quos enĩ alios insimulẽ, nescio, adeò hęc pestis omnes infecit, alios plus, alios minꝰ, vt nullus fermè sit insons. Sicut enim flamma vehemens, vbi in syluam incidit, peruertit omnia, & desolatur: ita & ista orbẽ destruxit vniuersum. Reges, prĩcipes, priuati, pauperes, mulieres, viri, pueri, oẽs æque hac lue detinẽtur: ac veluti caligo quædam orbem totũ obsederit, nemo est q resipiscat: etsi innumeris quotidie auaritiã insectetur maledictis, nullus tamen emẽdare vitium studet. Quid ergo fieri oportet, vt huiusmodi extĩguamꝰ incẽdium? Possumus nempe, etiam si ad cœlũ vsq; pertingat. Voluisse solũ, superasse est flãmã. Sicut enim voluntate nostra aucta est, ita nihilominus nostra voluntate destruitur. Nónne hanc nostra succendit electio? eandẽ prorsus extinguere poterit, si modo velimus. Vnde autẽ nobis huiusmodi velle proueniet? Si quàm sit inanis & superflua videamus. Deniq; nõ valet comitari ex vita abeũtes, & hîc quoq; nos sępe dimittit, & quidẽ cũ hîc ipsa permaneat. Porrò vulnera quæ nobis infligit, nusquam deserũt nos. Si inspiciamus quàm sit ingens illic diuitiarum copia, quibus mortales istas conferentes, cœno abiectiores facillimè deprehẽdemus. Si attẽdamꝰ innumera his inesse pricula, momẽtaneamq; voluptatem, eámq; tristibus sæpe permixtã: si diuitias illas æternę vitę, intenta cogitatione voluamus: tum demũm has contẽnere dabitur, si cogitemꝰ nihil nobis prodesse illas, nõ ad gloriam, non ad sanitatem, nõ ad aliud quicquã, sed cõtrà nos in interitum mergere, pœnámq; perpetuam. C
Hîc diues es, plurimósq; in tua potestate habes? at illic desertꝰ eris, destitutꝰ & nudus: si hęc perpetua meditatione versemus, alióq; docẽtes audiamus, erit & fortassis salubritas quędã, euademúsq; sępiternos illos cruciatus. Candore lucẽtis margaritæ attraheris: cogita maris esse aquã, & in eius sinibus antè iacuisse delectam. Rapit animũ auri fulgor, & nitor argenti: cogita & terrã ac cinerẽ & fuisse prius, & modo esse. Placet preciosa & serica vestis: at vermium ille contextꝰ est, opinio est, & humana præsumptio, nihil habet in se naturalis pulchritudinis. Nã quę sunt per naturam pulchra, admonitore opus nõ habent. At tu si videas æreum numum inauratũ, admiratione primũ fului metalli raperis, aurúmq; appellas: vbi verò peritiores quiq; in huiusmodi, te erroris admonuerint, & miraculum vnà & error abiit. Vides vt in natura non habeat speciem? Eadem argenti ratio est. Nã si stãnũ videas, veluti argẽtum admiraris, opúsq; doctore habes, ne te rerum species fallat, adeò non sufficit ad ea dignoscẽda oculus. Nõ huiusmodi profectò sunt flores, sed illis longè præstãt. Rosam enim aspiciẽs, absque doctore per teipsum odorem speciémq; discernis: ita & violas, & lilia, & flores reliquos. Sola igitur opinio istis preciũ facit. Nanq; si imperatori visum fuerit argentũ auro preciosius statuere, per leges cõtinuò miraculum affectúsq; transfertur: adeò auaritiæ opinioniq; seruimꝰ. Quòd verò ita se habeat res, rarũ quoq; omne preciosum est, & qui fructus apud nos viliſſimi sunt, in Cappadocia sunt preciosi, ac lõgè his, qui apud nos habentur in precio, chariores. In Syria item prouincia abundè indumenta ista, in aromatũ ferace Arabia, & India preciosis lapidibus plena plurima inuenire est. Adeò præſũptio, & humana opinio

opinio inualuit, nihilq; iudicio agimus, sed temerè ac A
passim omnia. Resipiscamus igitur tandem ex huiusmodi temulẽtia, videamus quod verè bonũ est, quod natura pulchrum est, pietatem scilicet atq; iustitiam, virtutésque reliquas, vt promissis perfruamur bonis: quæ vtinã consequi nos omnes contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria, vnà cum sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xviij.

PRæcipio tibi coram deo, qui viuificat omnia, & domino Iesu Christo, qui testificatus est sub Pontio Pilato bonam confessionem, vt serues mandatum immaculatum, irreprehensibile, vsque ad aduentum domini nostri Iesu Christi, quem temporibus suis ostendet beatus & solus potens, rex regum, & dominus dominantium, qui solus habet immortalitatem, & lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, neque videre potest, cui honor & imperium æternum, Amen. Rursus deum adducit testem, & quidem cum paulò antè hoc fecerit, simul vt metum augeat, & discipulum tutiori in loco constituat: ostendátque nõ humana esse præcepta, vt ea veluti ab ipso domino accepta custodiat, sempérq; testem ante oculos habens, sub quo hæc audit, commoueatur animo. *Præcipio tibi*, inquit, *corã deo, qui viuificat omnia*. Hîc & contra pericula solatiũ est, & resurrectionis admonetur auditor. *Et Christo Iesu*, inquit, *qui testificatus est sub Põtio Pilato*. Iterum ad magistri prouocat imitationem, sicut ille testificatꝰ est, inquit, & nos vestigiis eius imitemur bonam confessionẽ. Hoc & Hebræis scribẽs, ait: In- *Hebr.12.a*
tuentes ad fidei authorem, & consummatorẽ Iesum, qui proposito sibi gaudij vice sustinuit crucẽ, confusione cõtempta, & sedit ad dexteram sedis dei. Reco- C
gitate enim eũ, qui talem passus est à peccatoribus in seipsum contradictionem, vt nõ deficiatis animabus vestris resoluti. Ita & nũc discipulum admonet: ac si dicat, Noli timere mortẽ, dei enim seruus es, qui omnia viuificare potest. Ego, inquit, veni, vt testimoniũ perhibeam veritati. Quænã verò est bona confessio? Dicẽte Pilato: ergo rex es tu. Ego, inquit, in hoc natꝰ sum. Ecce isti me audierunt. Illi autem filiũ, inquiũt, teipsum dei facis, & alia plurima testatus atq; cõfessus est. *Vt serues*, ait, *mandatum immaculatum irreprehensibile, vsque ad aduentum domini nostri Iesu Christi*. Hoc est, vsque ad consummationem tuam, vsque ad exitũ. At non ita dixit, sed vsque ad aduentum ait, vt illum magis exuscitet. Quid est, vt serues mandatũ immaculatum? Vt neque vitæ, neq; dogmatum gratia aliquid D
maculæ contrahas. *Quem temporibus*, inquit, *suis ostendet beatus & solus potens, rex regũ, & dominus dominãtiũ, qui solus habet immortalitatem, lucemque habitat inaccessibilem*. De quo ista dicta sunt? De patre, an de filio? De filio scilicet, quem suis, inquit, temporibus ostendet beatus & solus potens. Et hoc rursus ad solatiũ discipuli, vti ne admiretur, neq; metuat mortales reges: quem tẽporibꝰ suis, id est cõgruis, debitis, ne ferat grauiter, quod nondũ venerit. Ostendet vero, qui solus est potens, ostendet beatus, imò beatitudo ipsa. Nihil ibi triste, nihil iniucundum est, inquit, vbi beatus & solus potẽs est. Ad differẽtiam hominum dicitur, siue quia ingenitus est: quod & nos rursus de hominibus dicimus: qui solus, inquit, habet immortalitatem. Quid ergo? filius hanc non habet? nónne ipse immortalitas est?

Ioan.18.g

Lucem habitat inaccesibilem. Aliud ergo lux est, aliud qui inhabitat lucem? ergo loco circunscribitur deus? Vides vt cum magnũ aliquid loqui gestit, linguę deficit vsus. *Quem nemo*, inquit, *hominum vidit, neque videre potest, cui honor & imperium æternũ, Amen*. Conuenienter omnino, ac necessariò hoc in loco de deo plura disseruit: quia enim ipsum adduxerat testẽ, plurima de testis dignitate proloquitur, vt eũ discipulꝰ amplius reuereatur. *Ipsi*, inquit, *honor*. Hoc est, gloria, hoc solum dicere possumus, hoc solũ facere: neq; enim quis sit, curioſè debemus inquirere. Si igitur æternũ eius imperiũ est, noli metuere: etsi enim modo nõ appareat, semper illi honor, semper imperium est. *Diuitibus huius seculi præcipe non altũ sapere*. Aptissimè huius seculi, dixit: sunt enĩ & alij in futuro seculo diuites. Nihil enĩ ita supercilium attollit, nihil ita superbiam & arrogãtiam gignit, vt opes: atq; ideo protinus ab illis auertit, adiiciens: *Neque sperare in incerto diuitiarum*. Ex eo enim in primis arrogantia nascitur, sicut cõtrà qui in deũ sperat, à fastu semper alienus est. Quid in eo speras, quod repentè trãsfertur? Id quippe diuitiæ sunt: quid in illis spem ponis, quibus cõfidere omnino nõ potes? Quomodo verò cauere superbiã potuerunt? Si viderint quàm infirmæ illæ, quã instabiles sint: si attenderint quàm omnes opes exuperet firma in deum spes, si intelligant harum etiam authorem esse deum.

Sed in deo, inquit, *viuo, qui præstat nobis omnia affluẽter ad fruendum*. Pulchrè dixit, affluenter omnia, conuersiones annuas, vicésq; significans, aërem, aquam, lucem, & cætera omnia. Vides vt affluẽter præstet omnia cũ ineffabili copia? Si opes inquiris, illas quære quæ permanẽt, quæ firmæ perdurãt, quæ ex operibꝰ bonis oriuntur. Quibus? *Benefacere*, inquit, *diuites fieri in operibus bonis, facile tribuere, communicare*. Aliud opum, aliud charitatis est. Cõmunicare, sociales esse, placidos, lenes intellige. *Thesaurizare sibiipsis fundamẽtum bonum in futurum*. Vbi nihil incertum est, vbi stabilia fundamenta sunt, nihil infirmum, sed firma omnia, incõuulsa, perpetua, fixa. *Vt apprehendant*, inquit, *æternam vitam*. Bonorum enim operũ actus, vt ea perfruamur, efficere potest. *O Timothee depositum custodi*. Caue ne minuas, non enim tua, sed aliena sunt quæ seruanda accepisti, nihil imminuas. *Deuitans*, inquit, *profanas vocũ nouitates, & obiectiones falsi nominis scientiæ*. Rectè omnino: vbi enim fides non est, ne scientia quidem. Quãdo aliquid propriis cogitationibus gignitur, scientia non est. Ita enim quidam seipsos tunc fore gnosticos, id est, sciẽtes appellabãt, quasi qui plus aliquid cæteris nossent. *Quam quidam profitentes circa fidem exciderũt*.

Vides vt rursus admoneat, nõ cum huiusmodi passim conferendas manus? *Deuitans*, inquit, *obiectiones*.

Sunt igitur obiectiones, quibus neq; respondẽdum est. Cur id? Quia deiiciunt à fide, neque fortiter ac firmiter stare permittunt.

Morale.

His itaque omissis, fidem teneamus, quæ petra fixa & infracta est. Neque enim flumina, neque venti si irruãt, nobis officere aliquid poterũt, supra petrã quippe inconcussi stamus: ita & in vita ista, si verum illud fundamentum elegerimus, absq; vllo detrimẽto persistemꝰ: qui illas diuitias eligit, nihil aduersi patietur: qui gratiam, qui gloriam, qui honorem, qui voluptatẽ illã, euadet innocuus. Omnia ibi fixa & firma sunt, nullam omnino mutationem admittentia: præsentia cũcta variãtur, & mutationi obnoxia sunt, omnia migrant atque dilabuntur. Quæris gloriã? At nõ descẽ- *Psal.48.d*
det, inquit, cum eo gloria eius. Sæpe viuẽtes etiã deserit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſerit. Enimuero non ea virtutis cõditio eſt, ſed imò
ea durãt omnia. Qui præſenti magiſtratu inclytꝰ eſt,
ſuccedẽte alio fit ignobilis, vnuſq; de vulgo. Qui di-
ues, aut latronum impetu aut potentiorũ inſidiis re-
pentè fit pauper. Non ita contingit in nobis. Nã qui
pudicꝰ eſt, ſi attẽdat ſibiipſi, nullius inſidiis pudicitiã
perdet. Principẽ qui ſibiipſi dominetur, priuatũ fa-
cere nemo qui poſſit, nemo ſubiicere. Nam quòd iſte
illo ſit maior prĩcipatus, adhibito diligenti examine
diſces. Quid enim oro, iuuat integris gentibus domi-
nari, ſi ſerui perturbationum ſumus? Quid nocet nulli
hominum principari, & ſi vitiorum tyrãnide celſio-
res ſumus? Iſtud ſumma libertas, iſtud imperiũ, iſtud
regnũ atque poteſtas: illa verò omnia miſera ſeruitꝰ,
quãtumlibet coronas innumeras quis habeat. Quan-
do enim illi intus dominorum multitudo imperat, a-
uaritia ſcilicet, ira, libido, & perturbationes reliquæ,
† vitiorũ. diadema quid prodeſt? Acriore † tutior] tyrãnide pre
mitur, quãdo illũ quò minus ſubditus ſit, corona ne-
quit eripere. Quemadmodum ſi apud Barbaros deti-
neretur ſeruus quiſpiã rex, & illi ad maioris ſeruitu-
tis indicium, neque purpurã, neq; diadema auferant,
ſed cũ illis inſignibꝰ & aquas ferre, & coquere, & alia
inferre miniſteria iubeãt, ad maiorẽ & ſui honorem,
& ignominiã illius: Ita Barbaris omnibus immanius
vitia iſta imminent nobis. Nã qui iſta cõtemnit, Bar-
baros quoq; irridebit: qui verò ſuccumbit, longè di-
riora ab his quã à Barbaris patietur. Quippe Barbari
cum præualent viribus, cõcidunt corpus: hæc verò a-
nimam cruciãt, & omni ex parte dilaniant. Barbarus
victor tẽporali tradit neci, hæc autẽ in æternã præ-
cipitãt mortem. Solus ergo liber eſt ille, qui libertatẽ
intrinſecus habet: ſicut ille ſeruus eſt, qui ſuccũbit ir-
rationabilibus vitiis. Nullꝰ quãtumlibet dominus a-
deò crudelia & indigna præcipit. Incaſſum, inquit, &
ſine cauſa confunde animam tuã, deũ offende, igno-
ra naturam ipſam: ſiue pater, ſiue mater omni verecũ-
dia depoſita, te aduerſus illos inſtrue: huiuſmodi ſunt
auaritiæ præcepta. Immola, inquit, mihi nõ vitulos,
ſed homines. Sacrificate, ait propheta, homines, vituli
enim defecerũt. Nõ ſic iſta, ſed cum adſint vituli, im-
mola homines: macta eos qui te nihil violarunt, etiã
ſi beneficiis affectꝰ ſis, iugula, omnibus eſto aduerſa-
rius, communiſq; inimicus, omnes circũueni, naturã
ipſam atque deum: aurum collige nõ vt fruaris, ſed vt
ſerues, vt maiore cruciatu torquearis. Neq; enim frui
auarus poteſt cõgregatis, dũ ſemper ne minuatur au-
rum timet, dum metuit ſolicitus, ne theſauri deficiãt.
Eſto, inquit, vigil, omnes ſuſpectos habe & ſeruos &
amicos. Eſto alienorũ cuſtos: ſi pauperẽ videas fame
deficere, caue miſerearis: imò ſi potes, ipſã illi detra-
he cutẽ, periura, mẽtire, iura, maledictis inſectare, ca-
lumnias ſtrue, etiam ſi in ignes eundũ ſit, ſi mille ſub-
ire oporteat mortes, ſi fame corrũpi, ſi morbo cõſe-
neſcere, noli ab inſtituto reſilire: nõne huiuſmodi le-
ges auaritia ſtatuit? Eſto impudẽs, inuerecũdꝰ, teme-
rarius, audax, impurus, nequã, ingratus, ſenſum omnẽ
& affectũ amicitiæ pone, parricida, & fera magis quã
homo eſſe cõtẽde, amaritudine ſerpẽtes omnes trã-
ſcẽde, rapina lupos, omnẽmq; feritatẽ magnitudine
immanitatis exupera: & ſi ad dæmonis malignitatẽ
peruenire opus ſit, noli retrahere pedẽ, ignora bene-
ficium: nõnne iſta & ſuadet, & auditur? Deus verò cõ-
traria præcipit: Amicꝰ eſto omnibus, ſis bonꝰ, ſis mo-
deſtus, & qui diligaris ab omnibꝰ, neminẽ ſine ratio-

A ne offẽdas, honora parẽtes, opinione optima fruere,
eſto non homo, ſed angelus, nihil inuerecundũ, nihil
indecens non modo nõ facias, ſed ne cogites quidẽ.
Opẽ egentibꝰ feras, noli rapere, ne tibi moleſtias ag-
greges, noli iniurioſus eſſe, atque audax: neque tamẽ
auditur. Ergo nõnne iuſtè gehẽna deſęuit? nõne ignis Mar. 6.g
æternus, & vermis qui nunquã moritur, meritò intẽ-
tatur nobis? Quãdiu per præcipitia noſipſos impelli-
mus? Quouſque in ſpinis incedimꝰ? Quouſq; noſmet
clauis affigimus? atrocibúſq;, quibus ſubiicimur tyrã-
nis, gratias agimus, dulcẽq; dominũ deuitamus, qui
nihil moleſtum dicit, nihil oneroſum, nihil barbarũ
aut inutile præcipit: ſed vtilia omnia, multũq; nobis
lucri & emolumenti conferentia? Euigilemus tandẽ
obſecro, & deſerto crudeli & immaniſſimo tyranno
conuertamur ad mitiſſimum dominum & regem no-
B ſtrũ: obtemperemus pręceptis illius & monitis, cuius
& ſuaue iugũ eſt, & onꝰ leue: vt promiſſis ab eo æter- Matth. 10 d
næ vitæ bonis perfruamur, qui cũ patre & ſpiritu ſã-
cto viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

IN SECVNDAM AD TIMOTHEVM EPISTOLAM

homilia prima.

PAulus apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatẽ
dei ſecundum promiſſionẽ vitæ, quæ eſt in
Chriſto Ieſu, Timotheo chariſſimo filio, gra
tia & miſericordia & pax à deo patre, &
Chriſto Ieſu domino noſtro. Gratias ago deo
meo, cui ſeruio à progenitoribus meis in cõ-
ſcientia pura, quòd ſine intermiſſione habeã tui memoriã in o-
rationibus meis nocte ac die, deſiderãs te videre: memor lachry-
C *marum tuarum, vt gaudio implear: recordationem accipiens*
eius fidei, quæ eſt in te non ficta, quæ & primum habitauit in
auia tua Loide, & matre tua Eunica. Quid ſibi vult, quòd
ſecundam quoque ad Timotheum epiſtolam ſcribit?
Dixerat, Spero celerꝰ venire ad te. Fruſtratꝰ ille fue- 1.Tim.3.d
rat ſpe & expectatione ſua, conſolatur eũ literis, cor-
poralis præſentiæ vice, fortaſſis ob hoc ipſum mœrẽ-
tem, & quòd iam gubernationis ſubiiſſet onus. Quã-
talibet enim quiſque animi virtute polleat, cũ tamen
clauũ & eccleſiæ gubernacula ſuſcipit, inſperatis flu-
ctibus quatitur, & variis vndiq; negociis actus, penè
ſubmergitur. Quod cum ſemper aliàs ferè contingit,
tum in ipſo prædicationis initio neceſſariò fiebat, cũ
omnia eſſent plena periculis, cum maria vndique, &
vndique cœlũ, cũ perſecutionibus & inimicitiis cun-
D cta feruerent, cum omnia ſimul obſiſterent, cũ præ-
terea ex Iudaicis obſeruationibꝰ hæreſes inchoarẽt,
quas & in priore ſignauit epiſtola. Non modo autẽ
ipſum ſolatur literis, verum & ad ſe aduocat, dicens:
Feſtina venire ad me celeriter, & veniẽs affer libros, 2.Tim.4.d
maxime membranas. Videtur autẽ tũc ſcripſiſſe epi-
ſtolam, cum eſſet proximus fini. Ego enim, inquit, iã Ibidem.a
delibor. Et iterũ, In priore mea defẽſione nullus mi- Ibidem.c
hi adſtitit. His igitur ita præmiſſis, ad ipſam iã epiſto-
lam veniamus. Conſolatur diſcipulum ex tentationi-
bus propriis dicẽs: *Paulus apoſtolus Ieſu Chriſti per volun-*
tatẽ dei, ſecundum repromiſſionẽ vitæ, quæ eſt in Chriſto Ieſu.
Ex ipſis ſtatim initiis ipſius erigit animum. Noli, in-
quit, metuere præſentis vitæ pericula, hæc enim ęter-
nã nobis pariunt vitam, in qua nihil eiuſmodi eſt: vbi
aufugit dolor, triſtitia, & gemitus. Non enim ideo,
inquit, nos Apoſtolos fecit ſolum, vt periclitemur,
verum etiam vt moriamur, vt talia patiamur: alioqui
propriás

proprias enumerare clades non modò nihil cõſola-
tionis afferret, verũ mœroris adiiceret plurimũ. Cõ-
feſtim igitur ab ipſis exordiis ſolatium infert, dum di-
Roma.8.c cit, *Per repromiſſionem vitæ quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Si autẽ
hęc repromiſſio eſt, noli eam hîc quęrere. Spes enim
quæ videtur, non eſt ſpes. *Timotheo chariſſimo filio.* Nõ
modò filio, ſed chariſſimo filio. poſſunt enim eſſe filij
non chariſſimi. At tu nequaquã talis es, inquit, quo-
circa te nõ modò filiũ, ſed & chariſſimum filium vo-
co. Nẽpe enim Galatas appellat filios, pro quibus ta-
Gala.4.c. men adhuc mœret. Filioli, inquiens, mei, quos iterũ
parturio. Magnũ verò virtutis illi, & eximiæ indolis
teſtimoniũ ita illum appellãdo perhibuit. Nam cùm
ea charitas à natura non proficiſcit, ex virtute omni-
no materiã ſumit. Qui enim ex nobis nati ſunt, non
virtutis tantùm gratia, ſed etiã ex naturæ neceſſitate
chariſſimi ſunt. Porrò qui ex fide ſunt geniti, nullam
aliam ob cauſam, q̃ ob virtutem ſolã chariſſimi ſunt. B
Nam vnde eſſent aliunde? Idque cùm apud nos, tum
apud Paulum in primis, qui nullo mortali tenebatur
affectu. Oſtendit igitur ſe non iratum diſcipulo, neq;
illum aſpernatum, non odiſſe, cùm dicit, chariſſimo
filio. *Gratia, miſericordia, & pax à deo patre, & Chriſto Ieſu*
domino noſtro. Quæ in priori epiſtola, hæc eadem illi
in ſecunda imprecatur: & vide vt protinus rationem
reddat, quòd non ad illum ierit, neq; viderit ipſum.
1.Tim.3.d Nam antea dicendo, Dum venio, & feſtino ad te ve-
nire celeriter, vt mox affuturam illius præſentiã ſpe-
raret effecerat. Ad hoc ergo antè reſpondet, neq; ta-
men continuò cauſam cur non venerit dicit, vti ne il-
lũ maiori dolore conficeret. Erat autẽ illa, quòd vin-
ctus detineretur à Cæſare. Ceterum illam prope finẽ
appoſuit, cùm illũ ad ſe accerſiret, tũcq; quid erga ſe
ageretur, apertius poſuit: ſed in initio ſtatim nihil tri-
ſte propoſuit, verũ ſpẽ dedit, fore vt ab ipſo videre-
2.Tim.4.d tur, dicẽs: Deſidero te videre. & iterũ, Feſtina venire
ad me celeriter. Mox igitur illum exordiens in ſpem
erigit, ac tum cætera cum laude proſequitur. *Gratias,*
inquit, *ago deo, cui ſeruio à progenitoribus in conſcientia mun-*
da, quòd indeficientem memoriam tui habeo, in obſecrationibus
meis, nocte ac die deſiderans te videre: memor lachrymarũ tua-
rum, vt gaudio implear. Gratias, inquit, ago deo, ꝙ me-
mor tui ſum, ita te diligo. Hoc eñ excellẽtiſſimę cha
ritatis indiciũ eſt, cùm quis ex amicitia ornari ſe pu-
tat. Itaq; deo gratias ago, inquit, cui ſeruio. Quomo
do? *In conſcientia munda à progenitoribus.* Nihil eñ habe-
bat noxium, nihil ſubdolũ ipſius cõſcientia: & aliter
hoc in loco de vitæ mũditia dixiſſe intelligi poteſt. D
Vbiq; enim conſcientiam vitam dicere illi moris eſt,
ſiue hoc dicit, ꝙ nihil ex his quæ concupiuit bonis,
cauſa nulla humana impulſus, prodidi, ne tum quidẽ
1.Timo.1.c quãdo perſequebar eccleſiam. Idcirco enim ait: Sed
† adulationem. miſericordiam cõſecutus ſum, quia ignorans feci in
incredulitate mea: ac ſi dicat, noli eã rem † malitiam]
arbitrari. Per quam ſanè rationabiliter ſuum cõmen-
dat inſtitutum, vt fidem faciat excellentię charitatis,
nihilq; ſibi mentiri perſuadeat, quaſi aliud loquatur,
aliud in corde habeat. Quippe vt in Actibus apoſto-
lorũ legitur, & ſæpe ſeipſum laudare cõpulſus, cùm
illum vt ſeditionis, nouarumq; rerũ authorẽ inſimu-
Acto.22.d. larent, dicens: Et ait Ananias ad me, Deus patrũ no-
ſtrorũ præordinauit te ſcire voluntatem ſuam, & vi-
dere iuſtũ, & audire vocem ex ore eius, quoniam te-
ſtis illi eris ad omnes homines, eorum quæ vidiſti &
audiſti. Ita fermè & hîc, ne putaret alienus ab amoris

A gratia, cõſcientiæq; mũditia, oblituſq; diſcipuli, me-
ritò ſeipſum laudat ac dicit: Quòd indeficientem tui
memoriam habeo: neq; id ſimpliciter, ſed in obſecra
tionibus meis: hoc eſt, per omne tẽpus, iugiter, nocte
ac die. Quocirca orabã deum cupiens te videre. Vi-
des immẽſum feruoris affectũ? vidiſti dilectionis in-
ſaniam? vidiſti humilitatis magnitudinẽ, per quam ſe
diſcipulo purgat, rationemq; cur non venerit, affert?
quæ q̃ ſit plena rationis, etiã ſuprà monſtrauerat, ſed
& in cõſequentibus indicat, dicens: *Memor lachryma-*
rum tuarum. Fieri enim potuit, vt gratus diſcipulus à
magiſtro ſeparatus fleret, ac lamentaretur non ſecus
q̃ infans diſtractus ab vberibus matris, atq; lactis ali-
monia deſtitutus. *Vt*, inquit, *gaudio implear, deſidero te vi-*
dere. Nunquã itaq; meipſum tanta voluptate ſpontè
priuaſſem, etiam ſi vehemẽter abſq; ſenſu, crudeliſq;
ac immanis eſſem, lachrymæ illæ tuæ, cum redirent
B in memoriam, flectere eiuſmodi rigorem potuiſſent,
atque in manſuetudinem, lenitatémque conuertere.
At nõ huiuſmodi ſum, ſed ſeruio deo purè, atq; ideo
multa me ad te neceſſariò pertrahũt. An verò adhuc
perſiſtit in fletu? & aliã apponit cauſam, ipſamq; ple-
nam conſolationis. *Reminiſcens*, inquit, *fidei quæ in te eſt*
ſine ſimulatione. Deinde & aliam adiecit laudem, ꝙ ſci-
licet nõ ex gentilibus, neq; infidelibus, ſed ex ea eſſet
domo, quæ dudũ Chriſto ſeruiſſet. *Quæ*, inquit, *inha-*
bitauit in auia tua Loide, & matre tua Eunica. Erat enim,
ait, filius mulieris Iudęę fidelis. Quo pacto? Ex Iudęis
illa fidelis erat, non ex gentilibus. Nã de patre eius ꝙ
gẽtilis fuerit, ſcribitur: ac propter Iudæos, qui in illis
locis erãt, aſſumens circuncidit eũ. Vides vt iam tũc
lex cœperit ſolui, cùm huiuſmodi cõtra illius vetitũ
C commixtio fieret? Vide quàm multa congeſſit. Ego,
inquit, ſeruio deo, bonamq; habeo conſcientiã, & tu
lachrymas: non autem te lachrymarum cauſa diligo
tantùm, ſed & propter fidẽ: † es enim amator verus,] † quoniã tu veritatem operaris.
nihilq; doli in te eſt. Cùm igitur & tu te talẽ pręſtes,
qui diligi merearis, atq; adeò ad pietatẽ pronus, tan-
quam fidelis diſcipulus Chriſti: cumq; & ipſe nõ in-
clemẽs, & abſq; affectu ſim, ſed deo in veritate ſerui-
re ſtudeã, quid me venire ad te prohibere potuiſſet?
Confido, autem, inquit, *quòd & in te.* Habes, inquit, hęre-
ditarium, & à maioribus fidei bonũ, accepiſti ab eis
pius hæres fidem abſq; ſimulatione. Maiorũ quippe
merita, cùm eorũ ſtuduerimus eſſe participes, noſtra
etiam ſunt. ſin verò ab illis aberrauerimus, nõ modò
nihil ornamẽti, ſed dedecoris ac damnationis pluri-
D mum ex illis acquirimus. Idcirco ſubiunxit: Confido
autem ꝙ & in te. Non, inquit, coniicio: ſed, confido,
certuſq; ſum. Si igitur te ad hoc, humanũ nihil addu
xit, nihil te immutare poterit. *Ob quam cauſam admoneo*
te, vt excites gratiã dei, quæ in te eſt per impoſitionem manuum
mearum. Oſtendit ex his profectò, magna illũ doloris
mœroriſq; vi detineri. Non igitur, inquit, exiſtimes
ꝙ te deſpexerim, cæterum ſcias apertius, me tui obli-
uiſci nequiuiſſe. Et ſi alium neminem, at auiam, ma-
tremq; cõſidera. Idcirco quoniam fidem tuam inte-
gerrimã nõ ignoro, alacritate tibi opus, vt exuſcites
gratiã dei. Quemadmodũ ignis indiget lignis: ita &
gratia alacritate noſtra opus habet, vt feruere perpe-
tuò poſſit. *Admoneo te, vt excites gratiã dei, quæ eſt in te per*
impoſitionẽ manuum mearũ. Hoc eſt, gratiã ſpiritus, quã
accepiſti ad eccleſię inſtitutionẽ, ad perpetranda mi
racula, ad omne religionis obſequiũ: quippe hãc vel
extinguere, vel excitare in nobis eſt. Idcirco & alibi

 ait:

Universidad de Deusto Biblioteca

1.The.5.d ait:Spiritū nolite extinguere. Is enim angore animi, A
& negligētia extinguitur: vigilātia verò & intētione ſuſcitatur.Ineſt quidē intra te, cæterum tu vehementiorē illum efficere ſtude:hoc eſt,maiorem indies aſſume confidentiam,amplioriq; gaudio & exultatione perfundere.Perſiſte viriliter. *Neque enim dedit nobis deus formidinis ſpiritū, ſed fortitudinis, charitatis, ac ſobrietatis*:Id eſt,idcirco accipimus ſpiritū,nōvt pauidi ſim⁹, aut cōtrahamur metu, ſed vt celſiores per virtutem, conſcientiamq; euadamus.Plurimis quippe dat formidinis ſpiritū,vt in regum voluminibus legimus.Et
Exo.15.b. cecidit ſuper eos,inquit,ſpiritus formidinis:hoc eſt, metum illis incuſſit: ſed tibi cōtrà penitus charitatis in ſe ſpiritū dedit:& hoc gratiæ eſt, [non autem ſimpliciter gratiæ] ſed cùm nos quoq; ſtudia voluntatis oſtēdimus.Qui enim clamare nos facit, Abba pater, ipſe quoq; amoris ſui nobis largitur affectū,charita- B
Ioan.13.d temq; cum proximis inſerit. Vt diligamus inuicem,
& 1.Teſ. 4.c. inquit. Quippe ex virtute, abiectioneq; formidinis, charitas prouenit. Nihil em̄ fermè ita charitatē ſoluere cōſueuit,vt formido,& proditionis opinio.Neque enim,inquit,dedit nobis deus ſpiritum formidinis,ſed virtutis & charitatis,ac ſobrietatis.Sobrietatem,ſiue ſanitatem mentis atq; animæ dicit, ſiue per quam ipſi reſipiſcimus, cùm quid aduerſi contingit, quod & caſtiget nos,& noſtra ſuperflua amputet.

Morale Non itaq; in his quæ contingunt triſtia, feramus
Eccli.2.a. grauiter:quippe illa noſtra eruditio ſūt. Ne feſtines, inquit, in tēpore inductionis. Cōplures enim domi habēt quæ ferāt triſtia.Accedamus doloris ſocij,miſeratiōis affectu.Nō ſunt caſus omnes cōmunes omnib⁹,cęterū alius ex vxore,alius ex filio, ex ſeruo ali⁹, C
alius ex amico,alius ex inimico, alius ex vicino,alius ex quouis detrimento cauſam mœroris ducit.Plurimæq; ſunt doloris cauſæ, atq; differentes, prorſusq; neminē inuenies triſtitiæ ac doloris exortē, etſi alius magis,minuſq; alius doleat. nō itaq; feramus grauiter,neq; nos tantūmodo triſtia pati arbitremur. Neque em̄ fas eſt,vt homo qui ſit,mortalemq; hāc agat vitā,doloris angoriſq; ſit expers.Sed niſi hodie,cras ſe ingeret mœſtitiæ cauſa:quòd ſi non cras, poſtea certè mœſtitia. Quemadmodū deniq; fieri non poteſt, vt qui nauigant,abſq; cura ſint:ita & qui vitam hāc fragilem viuunt,abſq; ſolicitudinis angore eſſe nō poſſunt. Nā ſiue quiſpiā diues ſit, plurimæ illi mœſtitiæ occaſiones cauſæq; non deſunt: ſiue rex, curis deſtinatur innumeris.Neq; enim vel illi omnia ex ſententia proueniūt,ſed plurima quę minimè velit, perpeti D
cogitur.Ille verò in primis eſt,qui cōtra voluntatem ſuam gerit omnia,habetque qui accipere parati ſunt quęq; illius ſunt.Cōſidera deniq; quāta illi ſuppetat mœroris cauſa,cùm velit quidpiā,neq; agere valeat, ſiue metus obſiſtat,ſiue ſuſpicio,ſiue hoſtes,item ſiue amici impedimēto ſint. Sæpe itē etiam cùm aliquid agere nititur,pro votoq; ſuccedit: omnē tamē actus illius voluptatē obſcurat aduerſantiū multitudo. At vel illos fortaſſe putas mœroris exortes, qui vitā curis ac negociis vacuā elegerunt?Minus quidem illi q̃ reliqui perturbātur, non tamen penitus vacare poſſunt,ſicuti immortalem eſſe hominē poſſibile nō eſt. Quātum verò moleſtiarū,hi qui ſeculo addicti ſunt, perpeti cogantur,quis explicet?Soli profectò id nouerunt qui patiuntur.Quàm multi ſæpe inter illas o-
† delicias. pes,atque †diuitias] mori optauerunt: neq; enim vel ipſę delicię mœrore penitus vacāt,immò & innume-

A ras quotidie doloris,morborū ac mœſtitiæ occaſiones gignunt.Nā cùm animus in huiuſmodi tranſierit habitū,etiamſi nulla cauſa ſubſiſtat, cōſueuit doloribus affici.Aiūt deniq; & medici,ex diſpoſitione ſtomachi dolores intempeſtiuos gigni. An verò id non apud nos quoq; cōtingit, cū dolemus, neq; vllā materiā doloris aſpicimus? Neminem itaq; prorſus inuenies dolore ac mœſtitia vacantē. Quòd ſi qui minorē habere videntur doloris cauſam q̃ nos:ita enim quiſq; arbitratur, magiſq; incōmodis noſtris, q̃ alienis afficimur: quemadmodum enim hi:quibus pars aliqua corporis dolet, putāt ſe plus dolere,q̃ proximos: & qui oculum dolet, nullum putat ſibi æquari poſſe dolorem. Rurſus qui ſtomachi languore tenetur, illum putat dolores omnes excedere: Singuliq; quibus detinentur incōmodis,omnia vi ſuæ magnitudinis tranſcendere exiſtimāt: Ita & in angore ani-
B mi ac mœſtitia contingit, vt quo quiſque premitur, eū putet cęteros ſua acerbitate ſuperare, quippe qui hoc ſuo experimēto diiudicat.Sicuti qui filios nō habet,nihil ea infœcūditate putat eſſe moleſtius;& qui inter paupertatis anguſtias filiis angitur, nihil æquè atq; eam liberorum multitudinem execratur. Et qui item vnum habet filium, hoc plenum doloris exiſtimat,cùm ille hinc & negligētior fiat,& patrem ſummo in mœrore cōſtituat:quippe qui, quia illi vnicus chariſſimus ſit,neq; patiatur cōuerti ad meliorē frugem. Qui item habet vxorē eximiæ pulchritudinis, nihil ea re putat eſſe deterius, cū ea pulchritudo ſuſpicioni atq; inſidiis maximè præbeat locū. Et q̃ deformi cōiungitur, pari ratione vexatur, putatq; eam rem eſſe moleſtiſſimam: † ſin rex quiſq; ac priuatus,] †qui priuatus,viuit:
C nihil ea vita inutilius ſuſpicat̄ aut vilius. Miles nihil militia laborioſius,nihil periculoſius putat:meliuſq; arbitratur pane tātùm & aqua in cibum vti, q̃ tantas perferre moleſtias. Qui in principatu eſt cōſtitutus, nihil eſſe durius autumat, q̃ aliorum neceſſitates curare.Qui verò ſubditus perſiſtit,nihil indignius cenſet, nihil abiectius, quàm alienæ ditioni ſubiici. Qui vxorem duxit, nihil vxoria cura dicit eſſe moleſtius. Qui non duxit, nihil liberali viro ducit indignius,q̃ vxoris carere ſolatio, familia, quieteq; deſtitui. Negociator agricolā,quòd in tuto res illius ſit,beatū prędicat:ille hunc è cōtra, opum gratia fœliciſſimum purat. Prorſus verò perdifficilè hominū genus vbi acquieſcat, inueniet, cùm ſemper ad querimonias, indignationeſq; ſit pronū. Quādo omnes homines ſi-
D mul reprehendit quis, tunc dicit, nihil eſt homo, in vtroq; ſcilicet ſexu, niſi animal infœlix, laboribus & ærumnis expoſitū. Complures ſępe ſenectutē admirantur, alij è contrà iuuentutē laudibus efferunt, ita ne in ipſis quidē ętatibus deeſt mœroris occaſio.Nā cū ætatis gratia, † in culmine nos videmus poſitos,] † cōtemni nos videmus.
ſenes tūc eſſe mallemus: quum verò iam canis caput aſpergit, iuueniles ſuſpiramus annos,innumeræq; ſe doloris cauſę vndiq; ingerunt. Vna igitur & ſola via eſt hāc inæqualitatē euadēdi, ea ſcilicet, quæ ad virtutē ducit:quanquam ne ipſa quidem triſtitia vacet, ſed quæ vtilis ſit, & lucra vtilitatemq; parturiat. Nā ſi qui poſt peccatū triſtitia, ac dolore cōpunctus, ſcelerū diluit ſordes,ſalubriter profectò triſtatus eſt. Si quis itē lapſo fratri cōdoluit, ingenti item mercede donatur. Quippe illorū dolere vicem,qui calamitatum premuntur anguſtiis, magnā nobis apud deū fiduciā parit.Audi quāta de illo viro beato Iob diuina
ſcriptura

ſcriptura ſtudioſè recēſeat.Audi deniq; quid Paulus A
Rom.12.c dicat: Flere cū flentibus, & humilibus cōſentientes. Solet enim ſocietas eorū qui mœroris noſtri participes ſunt, doloris maximā partem auferre. Quemadmodū enim cùm quis ferēdo oneri accedit ſoci⁹, eū qui ſolus ferebat,leuiaſſe dicitur:ita & in aliis omnib⁹ huiuſmodi ſocietas ex miſeratione perfecta, vim maximā alleuiationis habet. At verò nunc peruerſo ordine,ſi quis ex propīquis noſtris defunctus fuerit, plurimi aſſidēt,vt cōſolentur lugentes, lapſumq; aſi-
†fratrū num ſæpe erigimus: †amicorū] verò noſtrorū lapſas animas plus q̃ aſinum ſpernimus, atque negligimus. Neq; ſi quem fœdè cauponā ingredi cernimus, rugamus frontē: neq; ſi viderimus ebrietati ſtudētem, prohibemus, neq; ſi quid aliud turpiter agētem,coërcemus,ſed cooperamur in omnib⁹.Idcirco ſanè Pau
Roma.1.d lus ait: † Nō ſolùm qui iſta faciunt,ſed & qui conſen B
†Nō ſolū ea faciūt, verū etiā aſſentiuntur iis qui faciunt. tiunt faciētibus.] Societates item potus & ebrietatis ineunt plurimi.Cōuerte homo ad prǣſtātiora id ſtudium,ponēdęq; ebrietatis ini potius fœdera.Ad eos qui vincti ſunt, & qui variis premūtur anguſtiis, humanitatis ſtudia transfer.Eiuſmodi quiddā etiā Co-
1.Cor.16.a. rinthiis imperat Paulus:Ne cùm venero,inquit,tunc collectæ fiāt.At nunc pro ebrietate,laſciuia,atq; deliciis cūcta molimur,omnia agimus, dumq; his fruamur, & cōmunem lectum, & menſam communem, commune vinum,ſumptumq; patimur habere communem:vt autē eleemoſynam faciamus, in commune iſta conferre detrectamus. Huiuſmodi nēpe amica gratáque cōmunio ſub apoſtolis erat,quādo omnes in mediū facultates conferebāt. Et quidem non omnia,ſed partē aliquam conferri iubeo.Quodcunque em̄ cuique placuerit,ac definierit,per vnam ſab- C
batorum, pro ſeptē omnibus diebus in medium inferat ac deponat. Etiam ita eleemoſynam det,ſiue pa-
Exod.23.b & 34.c Deu.16.d rum,ſiue multū.Non apparebis enim,inquit, coram deo vacuus.Iudæis iſta dicebātur,quantò magis nobis?Idcirco nēpe pauperes ante fores adſtant,vt nemo vacuus ingrediatur,vt miſericordia comite ſecutus introëat.Intras vt miſericordiā cōſequaris,prior ipſe miſerere:qui autem poſterior venit,amplius debet.Nā cùm cœpimus nos,ſecundus amplius ponit. Fac tibi debitorē deum, & ita demū illum exige.Fœnerare primò,tunc repete, vt cū vſura recipias. Vult ſanè ita deus,nec fœnus ſoluere renuit.Si cū eleemoſyna poſtules, gratias agit: ſi cū eleemoſyna repetas, fœneraris vſuras,quæ accipis. Ita obſecro faciamus. Nō ſola ac ſimplici extēſione manuum exaudimur. Expāde manus tuas nō in cœlū modò, verū ad pau- D
perū manus:ſi ad pauperum manus extendas manū, ipſum cœli cardinē attigiſti.Nam qui illic ſedet,eleemoſynam accipit: quòd ſi ſteriles manus extendas, nihil penitus proficis. Dic enim quæſo, ſi accedens ad te rex purpuratus aliquid peteret,nónne promptè & alacriter omnia dares?Nō ergo in extenſione manuū, neque in verborū multitudine, ſed in operis exhibitione nos exaudiri meminerimus. Audi nanq; quid
Eſaia 1.d propheta dicat:Si extenderitis manus veſtras,auertā oculos meos à vobis: & ſi multiplicaueritis preces, nō exaudiam. Tacere quippe illi conuenit,neque in cœlū aciem intēdere, qui miſericordia indiget. Sed
Pſal.81.a em̄,quid ait ſcriptura? Iudicate pupillo, & humili,& iuſtificate viduam,& diſcite bonum facere.Ita exaudiri merebimur,quantūlibet manus infrà habeamus. etſi nihil loquamur,nihilq; poſtulem⁹.Iſta ergo imi-

A tari, hæc æmulari ſtudeamus,vt promiſſis bonis frui mereamur,in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo eſt patri & ſpiritui ſancto gloria, imperium, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſecunda.

Noli ergo erubeſcere teſtimonium domini noſtri,neque me vinctum ipſius:ſed collabora euangelio,ſecundum virtutē dei qui ſaluauit nos,& vocauit vocatione ſua ſancta: non ſecundum opera noſtra,ſed ſecundum propoſitū ſuum,& gratiā quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu,ante tēpora ſecularia: manifeſtata eſt autē nūc per apparitionē domini noſtri Ieſu Chriſti. Nihil eſſe deterius poteſt,q̃ velle diuinas res humana ratione diſcernere,atque metiri.Ita enim ex fidei fundamēto quiſq; decidit,& lōgo errore iactatur vagus, atque à luce deſeritur. Si enim qui ſolis radios corporeis cupit haurire luminibus, non mo-
B dò quod quærit,nō efficiet, neq; quod inſtituit, peraget: verùm ipſo quoque quo viget,priuabitur lumine,innumeraq; ſuſtinebit incōmoda:multò ſanè magis,qui in æternam illam lucē defigere obtutus quęrit, eāq; rationibus cōſequi mortalib⁹, hoc patietur. Deniq; ſi Marcionē & Manetem,& Valentinū, & cęteros qui impias hæreſes pernicioſaq; dogmata eccleſię dei inuexerūt,cōſideres humanis rationib⁹ diuina metitos:ita demū diuinę incarnationis,diſpēſationiſq; myſteriū erubuiſſe cōperies. Et certè illa in ſe nihil habet quod erubeſcendū ſit,verū potius ob quod gloriandū.Nam vt de cruce Chriſti loquar,quid eſt, quæſo,quod illius clementiā cōmendare excellētius poſsit? Nēpe enim neque cœlū,neq; mare,neq; terra,neque rerū omniū creatio,neq; aliud omnino aliquid,ita vt crux illa venerabilis,diuinæ bonitatis ma-
C gnitudinē prędicat.Quocirca Paulus quoque in ipſā gloriatur,dicens:Mihi autē abſit gloriari, niſi in cru- Gala.6.d
ce domini noſtri Ieſu Chriſti. Sed enī animales quique,& qui deo nihil amplius q̃ hominibus tribuunt, decidunt,& erubeſcunt. Idcirco iamdudū admonet diſcipulū, ac per illū omnes: Noli, inquiens, erubeſcere quòd crucifixum prędicas:hoc enim teſtimonium eſt,mors ſcilicet Chriſti.Nam iſta quidē ſi per ſe cogitētur,mors,carceres,vincula,cōfuſione ac probro digna ſunt:cęterū ſi q̃s appoſita cauſa,diſcuſſoq; myſterio ſingula decēter edoceat,pleniſsima glorię,diuinęq; honeſtatis cauſa cognoſcet.Mors enī illa pereuntem ſeruauit orbē, mors illa cœleſtibus terrena coniunxit, mors illa diaboli profligauit tyrānidem, homineſq; angelos ac dei filios fecit. Mors illa mortalitatis noſtræ naturā ad ſoliū cœleſte ac regale prouexit.Vincula iſta ſoluerūt plurimos, & ad fidei gra- D
tiam conuerterunt.*Noli igitur*,inquit, *erubeſcere teſtimoniū domini noſtri,neq; me vinctū eius, ſed†collabora euāgelio.*] † συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ.i. ſimul affligere cū euāgelio.
Hoc eſt,etſi ipſe patiaris eadē,noli erubeſcere. Nam quòd hoc ſignificare voluerit, etiā ex ſuperioribus conſtat,cū dicit:Dedit nobis deus ſpiritū virtutis,& charitatis,& ſobrietatis.Ex cōſequentibus quoque id liquet.Sed collabora, inquit, hoc eſt, non modò noli erubeſcere,ſed ea ipſa perpeti nō erubeſcas. Neque ait,noli metuere, neq; formides: ſed maiore illū virtute corroborās,Noli,inquit,erubeſcere.Nihil quippe periculi ſupereſt ſi ruborē quis, confuſionémque calcauerit.Ea enim tantū oneroſa eſt.Noli ergo erubeſcere,ſiquidē ego q̃ mortuos ſuſcito,qui innumeris ſignis illuſtris ſum,qui orbē totum excurro,nunc vinct⁹ ſum:neq; enim quaſi malè operās vincior, ſed crucifixi gratia his vinculis aſtringor. Si crucem nō

Universidad de Deusto Biblioteca

erubuit dominus meus, ego hæc vincula erubescere debeo? Et cõgrue sanè, cùm illũ hortaretur non erubescere, primùm illum crucis admonuit, ac si diceret: Si crucẽ, si vincula nõ erubuit dominus ac magister noster, quantò minus nos vincula debemus erubescere? Qui enim, quæ ille sustinuit, erubescit: ipsum quoq; erubescit, qui cruci affixus est. Ego, inquit, per meipsum hæc vincula fero. Nihil itaque patiaris humanũ, sed eisdem passionibꝰ socius accede, collabora euangelio, non tamen tanquã euangelium ipsum laboret, afflictionemq́; patiatur. *Secundum virtutẽ dei, quæ saluauit nos, & vocauit vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositũ suum, & gratiam quæ data est nobis in Christo Iesu ante tẽpora secularia.* Quia videbatur onerosum quod dixerat, collabora, rursus ipsum consolatur. Non enim virtute tua, inquit, sed virtute dei ista toleras. Tuum quippe est eligere, & proposito ostendere alacritatẽ. Deinde etiam virtutis eius argumenta subiungit. Quomodo saluus factus es, inquit, quomodo vocatus es? Sicut & alio in loco ait: [*Ephe.3.b.*] Secundũ operationem eius, quæ operatur in nobis. ideo maioris virtutis erat persuadere orbem totum, q̃ cœlũ facere. Quomodo vocatus es, inquit? vocatiõe sancta: hoc est, sanctos effecit, qui peccatores & inimici eramus, & hoc nõ ex nobis, sed ex diuino munere est. Si igitur ille & potens est vocãdo, & bonus, idq́; per gratiã, non ex debito faciendo, nihil est cur [*Roma.5.b.*] metuamus. Qui enim nos, cũ perditi inimiciq́; essemus, saluos per gratiã fecit: multò magis cũ operantes viderit, cooperator accedit. *Non secundum opera nostra,* inquit, *sed secundum propositũ suum.* Nemine cogẽte, nemineq́; consulẽte, sed ex proposito suo, sola vi suæ bonitatis impulsus, saluos nos fecit. *Secundum propositũ suum,* inquit, *& gratiam, quæ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia.* Hoc est, absq; vllo principio, sempiternè in Christo ista præfixa erant vt fierent. Non autẽ & hoc parum est, deum salutẽ nostram à principio voluisse. Non igitur vlla ex pœnitentia, & ex hoc filius quoq; indicatur æternus, & ipse enim hęc sempiternè cum patre disposuit. *Manifestatam verò nunc,* inquit, *per apparitionem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam, & immortalitatem per euangelium.* Vidisti potentię magnitudinem? vidisti muneris largitatem? Non per effectum operũ, sed per euãgelium: spei autem hæc sunt. Nam in corpore quidem suo hæc vtraque contigêre, in nostro autem per euangelium fient. *In quo positus sum ego prædicator, & apostolus, & doctor gentium.* Quęnam verò ratio est, cùm seipsum iugiter gẽtium magistrum vocet? Persuadere quippe vult, gentes quoque in hæreditatem dei esse vocatas, quarum se magistrũ assiduè appellat, atq; ideo à cõsortio fidei non repellẽdas. Noli, inquit, in passionibus meis lassescere animo, deiectum est omne robur mortis, neruíque illius decisi omnes sunt. Non quasi malè operans ista perpetior, sed quia doctorem me profiteor gentium. Simul & fidem sermoni facit. *Propter quam,* inquit, *causam & ista patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est depositũ meum seruare in illum diem.* Sed non cõfundor, inquit: nam quæso num erubescenda sunt vincula? Num passiones ipsę cõfusioni sunt? noli ergo erubescere. Vide vt ex operibus ipsis magisterium doceat. Ista patior, inquit, in carcerem iniicior, exagitor, affligor, expellor. *Scio enim cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illũ diem.*

Quid est, oro, depositum? Fides atq; prędicatio. Hoc ipsum qui deposuit, inquit, integrũ inuiolatumq́; seruabit. Omnia patior, vti ne huiusce thesaurus expiletur. Nullo super his rubore suffundor, dũ fides seruet inuiolabilis. Siue fideles ipsos depositum dicit, quod apud se deus ipse deposuit, aut certè quod ipse apud deum. Et nunc enim, inquit, Ecce cõmendo vos domino: hoc est, nihil vobis ista nocebunt, sed cõferent plurimũ. Eius profectò depositi fructum Timotheus ostẽdit. Vides vt mala pressurasq́; nõ sentiat, ob discipulorũ spem? [Morale] Eiusmodi doctorem esse conuenit, atq; ita discipulorũ profectum cautè curare, eos arbitrari sibi esse omnia. Nũc, inquit, viuimus, si vos [*1.Thes.3.c*] statis in domino: & rursus, Quæ est enim spes nostra, [*Ibidẽ 2.d.*] & gaudiũ, & corona gloriæ? nónne vos ante dominũ nostrum Iesum? †Intuere q̃ accuratè circa ista solicitum non minus quàm erga charissimos quosq; discipulos.] [*† Vides q̃ sit circa ista solicitus? nõ minus solicitè res curat discipulorum, quàm domesticorum.*] Oportet enim naturales patres affectu ac dilectione transcendere, sed & spirituales filios non segnius affici, q̃ illi sibi necesse est. Obedite eñ, inquit, prępositis vestris, & subditi estote illis, scientes quoniam ipsi vigilãt pro animabus vestris quasi rationẽ reddituri. Nam dic oro, ipse tãto periculo tui gratia subditus est, tu illi obtẽperare detrectes in his quę tibi vtilia sunt? Etsi enim ille sua omnia ritè disponat, [*Heb.13.c*] quãdiu tu minus rectè vales, angoris vacuus esse nõ potest, cùm duplex ab eo ratio sit exigenda. Iam verò considera, quantum periculi sit, per singulos subditorum discuti, rationémq; pro omnibus reddere. Quantũuis illi honoris impẽdas, quantũlibet obsequij deferas, nihil his periculis referre par poteris. Nam etsi animã ponas, ipse hoc pro te iugiter facit: † etsi id minus hac in vita facit, ꝙ persecutionis non adsit tempus, eam tamen periculo æternę mortis exponit.] [*† quod si non facit in hoc seculo, quia tempus postulat, perdit ipsam in futuro.*] Tu contrà, neq; ad verba vsque illi subiici vis. Hoc nempe est malorũ omnium causa, ꝙ rectorum authoritas periit, nulla illis reuerẽtia habetur, nullus honor, nullus metus. Obaudite, inquit, prępositis vestris, & subditi estote illis. At nũc peruersa & confusa sunt omnia. Neque istud præpositorum gratia dico, Quid enim illi de nostro honore lucranť, nisi inquãtum obtemperantes habebunt, idq́; pro vtilitate nostra? Hi enim licet honorentur, nihil ex eo honore in futurũ lucrantur, maioremq́; damnationẽ inde suscipiunt. Etsi patiantur iniurias, nihil ex eis detrimẽti in futurum acquirunt: immò & meritorum illis accedit cumulus, atq; defensio. Nostri denique causa cuncta illi faciunt. Nam siue honorãtur à subditis, & hoc illis fieri iubet, quemadmodũ dicebat Heli: Assumpsi [*1.Reg.2.c*] te de domo patris tui. Siue iniuriis afficiantur, hoc in se deus ipse perpetitur, sicut ad Samuëlem ait: Non te spreuerunt, sed me. Itaque illis cõtumelia lucrum, honor verò onus est: nõ ergo hæc illorum gratia, sed vestri causa dico. Qui honorat sacerdotem, deũ quoque honorat: qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim prolabitur, vt in deũ ipsum aliquando contumeliosus euadat. Qui vos, inquit, suscipit, me suscipit. [*Mat.10.d*] Et sacerdotes, ait, eius in honore habete. Hîc Iudęi deũ spernere didicerunt, quia Mosen cõtempsere, quia [*Nu.16.f.*] lapidibus illum impetebant. Nam qui piè sacerdoti afficitur, lõgè maiore pietate deum reuerebitur. Etsi enim malus fuerit sacerdos quispiã, attendit deus, ꝙ sui gratia illum etiam, qui dignus honore nõ est, obsequiis foues, ipseq́; tibi præmia exoluet. Si enim qui [*Mat.10.d*] prophetam in nomine prophetę suscipit, mercedem prophetæ

prophetæ accipiet: pfectò & qui cedit & obtẽperat sacerdoti, mercede sua nõ destituetur. Nam si vbi de hospitalitate agitur tãtùm, vbi quẽ suscipis ignoras, tantũ pręmiorum accipis: si ei subiiciaris, cui imperat deus, nõ multò magis mercede donaberis? [*Matt.23.a.*] Super cathedrã, inquit, Mosi sederũt Scribæ & Pharisæi: omnia ergo quęcunq; dixerint vobis facere, facite, secũdum autẽ opera eorum ne faciatis. An ignoras quid sit sacerdos? [*Sacerdos est angelꝰ domini.*] Angelus vtiq; domini est. Nõ ex seipso loquitur: si despicis, non illum despicis, sed deum qui illum ordinauit. Sed vnde, inquies, constat deũ fuisse illius ordinationis authorẽ? Nempe si tu hanc habeas opinionẽ, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illũ operatur deus, neque lauacrum habes, neque mysteriorũ particeps es, neq; benedictionibus frueris. Nõ ergo Christianus es. Quid ergo? deus omnes ordinat, etiã indignos? Non omnes quidem ille ordinat, per omnes tamẽ ipse operatur, salutem populi [*Num.22.c.*] moliens, nõ illorum intuẽs merita. Nam si per Asinæ os, si per Balaam scelestum hominẽ, populi causa locutus est: multò magis loquitur per sacerdotẽ, plebis suæ gratia. Quid eñ nõ agit deus, salutis nostræ causa? quid non loquitur? per quẽ non operatur? Si enim per Iudam operatus est, & per prophetas quibus dicturus est: [*Psal.6.b & Matt.7.d.*] Nõ noui vos, discedite à me qui operamini iniquitatẽ: perq́; illos qui dæmones in nomine suo eiecerũt: nõ magis per sacerdotes diuino ministerio famulãtes operabitur? Nanque si prępositorum vitas discutere pergimꝰ, ipsi doctores nostros ordinare cõtẽdimus, peruersoq́; ordine naturali, quæ suprà sunt, infrà esse volumus, vt superiꝰ pedes, inferius verò sit [*1.Cor.4.a*] caput. Audi quid Paulus dicat: Mihi aũt pro minimo [*Rom.14.a*] est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die. & iterũ, Tu quid iudicas fratrẽ tuum? Si fratrem iudicare nõ expedit, quantò minus magistrũ? Nã si quidem hoc statuit deus, bene facis, peccasq́; ni facias: sin verò contraria præcepit, noli præsumere, neq; ea coneris quæ [*Num.16.a.*] super te sunt. Insurrexerũt aduersus Aarõ, post vituli formatã effigiẽ, Chore, Dathan, & Abiron. Quid ergo? Nónne illi periêre? Quilibet, quę ad se pertinent, solicitè curet. Nã si quidẽ fidei dogma peruertat, etiã si angelus sit, obaudire noli: sin verò recta docet, noli vitę, sed verbis intẽdere. Habes Paulũ verbis te operibusq́; moderantẽ. Nõ distribuit pauperibꝰ, inquies, nõ bene dispẽsat ecclesię res. Vnde tibi id cõstat? Noli illum culpare, antequã discas. Reatum caue. Plurima quippe ex simplici suspicione iudicãtur. Imitare [*Gene.18.c*] deum tuum, audi ipsum dicentem: Descẽdens videbo, si secundũ clamorem suum cõsummantur: sin autem, vt sciã. Quod etsi didicisti, & examinasti, & vidisti, iudicẽ sustine. Noli præripere Christi iudicis ordinẽ: illius est munus ista discutere, nõ tuum. Tu seruus vltimus, nõ dominꝰ es. Ouis ipse es, Pastorẽ noli curiosè discutere, ne eius quoq; criminis reus tenearis, ꝙ illum accusare pręsumis. Et quomodo, inquies, id mihi dicit, quod ipse nõ facit? Non tibi ipse dicit: nam si illi obtẽperas, mercede priuaris: Christus hęc admonet. Plus aliquid dicã, ne Paulo quidẽ obedire oportet, si quid dixerit proprium, si quid humanũ, sed apostolo Christũ in se loquentem circunferenti. Nõ igitur aliena iudicemus, sua quisque discutiat, vitámque diiudicet suam. At debet ille, inquięs, melior esse q̃ ego. Cur, te obsecro? Quia sacerdos est. Et quid non habet ille amplius, quàm tu? Non labores, nõ angores, nõ ærumnas? Debet esse te melior? Quid ergo?

Nisi sit melior, teipsum perdis ac perimis? Sũt verba ista plena arrogantiæ. Vnde enim nosti illum te non esse meliorẽ? Furatur, inquies, & sacrilegus est. Vnde hoc nosti ô homo? cur teipsum per præcipitia impellis? Nẽpe si quis dixerit, ille purpurã habet, quãuis id scias, aurẽ obruis: et si arguere possis, potinus resilis, téq; scire dissimulas, nolens gratis subire periculum. Quid ergo hoc in loco periculũ minimè necessariũ suscipis? Nõ carent reatu hęc verba. Audi quid dixerit Christus: Dico autem vobis, quòd omne verbum [*Matt.12.c*] ociosum quodcunq; loquuti fuerĩt homines, reddẽt rationem de eo in die iudicij. Cur teipsum quouis arbitraris esse meliorem? Cur non ingemiscis magis, ac pectus tundis, atque in humũ respicis, imitando fœlicem publicanũ? Etsi enim melior sis, hac fœda existimatione tua cũcta perdidisti. Melior es? tacẽ, vt persistas esse melior: quòd si loquaris, omnia exinanisti. Si te putas esse, desisti: si nõ putas, multùm sanè profecisti. Si eñ qui peccator aduenerat, vbi cõfessus est, iustificatus descẽdere meruit: qui peccator nõ est, & esse se putat, quid oro nõ lucrabitur? quãtum ex ea humilitate suis adiiciet cõmodis? Vitam tuã diligẽtius discute. Fur non es, at rapis, at violas, at innumera huiusmodi perpetras: neque id vt furtum probem, dixerim, absit: imò illud valde execror, & eum qui est huiusmodi defleo: nam dici nõ potest, quàm sit sacrilegium malum. Sed vobis parco. Nolo enim virtutem vestrã alios accusando minuere. Quid oro publicano deterius? At quum esset innumeris peccatis obnoxius, pharisæúsq; id solùm diceret, Non sum sicut publicanus iste, omnia perdidit: [*Luc.18.b*] tu de sacerdote dicis, nõ sum sicut iste sacrilegꝰ, & nõ oĩa prorsus amittes? Ista necessariò dicere, ac plurimis verbis prosequi cogor, non sacerdotũ tantũ gratia, sed vestri. Nam vereor ne hac elatione virtus exhauriatur vestra, in iudiciumq́; decidatis. Audi deniq; quid dicat admonens Paulus: Opus autẽ suum probet vnusquisq;, & [*Gala.6.a*] tunc in semetipso tantũ habebit gloriam, & nõ in altero. Nam dic oro, si saucius proficiscaris ad medicũ, num omissa cura vulneris tui, studiosè medicũ percunctaris, vulnus ille habeat nécne? An verò & si ille sit saucius, vulnus tuũ idcirco non curas, dicísq;, sanũ illum esse oportuit, medicus cùm sit? Quãdo vero sanus medicus nõ est, abscedo, vulnus mecũ insanabile referens? Nũquid enim si sacerdos malus sit, inde solatium capiet subditus? Nihil minus. Cæterùm dabit ille quidẽ scelerum suorum debitas pœnas: dabis autem & tu tuorũ criminum pœnas. Etenim magister solum iam ordinẽ implet. Erunt enim, inquit, omnes [*Esa.54.d & Ioã.6.e.*] docibiles dei: neq; dicent, Agnosce dominũ. Omnes enim agnoscent me à minimo vsq; ad maximum eorũ. [*Hiere.31.f*] Cuius ergo rei gratia, inquies, præsidet? Cur præpositꝰ est? Ne quæso doctores nostros maledictis impetamus, vti ne nosmet potius lædamus. Nostra, vt dixi, omnia discutiamus, & neminẽ penitus maledicemus. Reuereamur diẽ illam, qua illuminati ab illis sumus. Patrem qui habet, etsi mille patiatur incommoda, omnia patris reuerẽtia conteget. Noli enim, [*Eccli.3.b.*] inquit, gloriari in ignominia patris tui, neq; enim tibi tam gloria q̃ probrũ est. Etsi sensum amiserit, veniam habe: longè hæc magis in patre spirituali dicẽda sunt. Reuerere illum, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat, scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum, propter te vigilat, propter te vota persoluit, pro te deũ precaturus adstat, tui causa preces

Universidad de Deusto Biblioteca

exoluit,pro te apud illũ religio, cultuſq; & obſequiũ
eſt,pro te iſta omnia.Reuerere hęc ergo,atq; cõſide-
ra,accede ad ea ſumma cũ reuerẽtia. At mal⁹ ille eſt,
&hoc ad te quid?Nunquid eñ qui malus nõ eſt,ipſe
tibi magna iſta & diuina largitur?Abſit.Fides eñ tua
ad omnia valet,neque tibi iuſtus quiſpiã proderit,ni-
ſi ipſe fidelis ſis:neq; nocebit mal⁹, ſi fueris ipſe fide-
1.Reg.6.b lis.Per vaccas in area operatus eſt deus,cùm populũ
ſaluare vellet: num enim ſacerdotis vita, num virtus
tantum cõferre potuiſſent?Nõ poſſunt quę deus ipſe
largitur,velut ſacerdotali virtute perfici:omnia quip-
pe diuinę ſunt gratię. Huius tãtum munus eſt aperire
os,cæterũ deus cuncta operatur: ſymbolũ iſte tantũ-
modo implet.Intuere quantum inter Ioannem &Ie-
Matt.3.d. ſum intereſt,& audi dicentẽ Ioannem: Ego opus ha-
Luc.3.& beo à te baptizari.&,Nõ ſum dign⁹ ſoluere ipſi⁹ cor-
Ioan.1.d. rigiam calceamenti. Sed tamen cùm tãtum intereſt,
deſcẽdit ſpiritus,quem non habebat Ioãnes.De ple-
Ioan.1.b. nitudine eñ,inquit, ipſi⁹ nos omnes accepimus. Pri⁹
tamen quàm baptizaretur,non ille deſcendit, neque
Ioannes ipſum deſcẽdere fecit.Cur ergo iſtud fit? Vt
ſcias ſacerdotẽ ſymbolum implere tantũmodo. Ne-
mo homo tantũ diſtat ab homine,quãtum à Chriſto
Ioannes.Deſcendit tamen ſpiritus,vt diſcas deũ om-
nia operari,deum omnia facere.Volo quiddam adii-
cere planè mirabile,& nolite mirari,neq; turbemini.
Quid verò iſtud eſt?Sacra ipſa oblatio,ſiue illam Pe-
trus,ſiue illam Paul⁹,ſiue cuiuſuis meriti ſacerdos of-
ferat,eadem eſt,quam dedit Chriſtus ipſe diſcipulis,
quamq; ſacerdotes modò quoq; cõficiunt.Nihil ha-
bet iſta quàm illa minus.Cur id?Quia nõ hãc ſancti-
ficant homines,ſed Chriſtus qui illã ante ſacrauerat.
Quemadmodum enim verba quę locut⁹ eſt Chriſt⁹,
eadem ſunt quę ſacerdotes nũc quoque pronunciãt:
ita & oblatio eadẽ eſt, eadémque baptiſmi ratio eſt,
adeò omnia in fide cõſiſtũt.Corneliũ ſpiritus repẽtè
repleuit,quia prius ipſe alacritatẽ voluntatis oſtẽde-
rat,fidémq; pleniſſimæ deuotionis obtulerat.Et hoc
igitur Chriſti corpus,& illud eſt:qui autẽ hoc illo mi
nus aliquid habere putat, ignorat Chriſtum eſſe, qui
nũc etiã adeſt atque operatur.Iſta vobis nõ abſq; cer
ta ratione diximus,ſed vt ſentẽtiam veſtrã,ſenſumq́;
corrigamus,cautioréſque in poſterum faciamus.Ve-
rùm vos ea ſeruate quæ diximus. Nã ſi ſemper audi-
mus,&nunquã audita perficimus,nihil ex his quę di-
cũtur,emolumẽti percipimus.Attendamus ergo no-
biſipſis quæſo diligẽter,& quę dicta ſunt,magno ſtu-
dio implere curemus.Deſcribam⁹ ea mẽtis noſtrę ta-
bulis,cõſcientiæq́; affixa teneamus, ac iugiter gloriã
referamus patri,& filio,& ſpiritui ſancto, nũc & ſem
per,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia tertia.

*Formam habe ſanorum verborum,quæ à me audiſti in
fide & charitate,quæ eſt in Chriſto Ieſu. Bonũ depo-
ſitum cuſtodi per ſpiritum ſanctũ,qui inhabitat in no
bis.Noſti hoc,quòd auerſati ſunt me omnes qui ſunt in Aſia,ex
†Phygelus quibus eſt †Philetus] & Hermogenes. Det miſericordiã domi-
nus Oneſiphori domui,quoniã ſæpius me recreauit,& catenam
meam nõ erubuit:ſed cum veniſſet Romã,ſtudioſius me requiſi-
uit,& inuenit. Det illi dominus inuenire miſericordiã apud deũ
in illa die:& quanta mihi Epheſi miniſtrauit, ipſe melius noſti.*
Non modò per literas,ſed etiã verbis diſcipulo,quæ
eſſent agenda,dictauit:quod plurimis & aliis in locis
2.The.2.b oſtendit,dicẽs:Siue per verbum, ſiue per epiſtolam,
quaſi per nos miſſam. Hoc & hîc multò magis fecit:

A ne igitur minus aliquid doctrinam habere putemus,
plurima illi abſq; ſcripto tradidit, quæ illi modo ad
memoriam reuocans,dicit: *Formã habe ſanorum verbo-
rum,quæ à me audiſti*. Quid autẽ hoc ſibi vult?Pictorũ,
inquit, more imaginem tibi virtutis impreſſimus, &
omniũ quę deo grata ſunt,veluti normã,priuatamq́;
formã,tuæ indidimus animæ.Hæc igitur habeto fir-
miter,& ſiue de fide,ſiue de charitate,ſiue de caſtita-
te opus ſit aliquid loqui,ac definire,inde tibi exẽpla-
ria accipe. Non tibi neceſſe erit ab aliis mutuari vir-
tutis imaginẽ,cùm intra te omnia poſita ſerues. *Bonũ
depoſitum cuſtodi.* Quónam modo? *Per ſpiritum ſanctum,
qui habitat in nobis.* Neq; enim humanæ animæ,huma-
næq́; virtutis eſt tam multa depoſita dignè poſſe ſer-
uare.Cur id? Quia feruent cuncta latronibus,denſiſ-
ſimæ imminent tenebræ. Inſtat præterea diabolus,
B atq; inſidiatur,neſcimus qua hora,quo immineat tẽ-
pore. Quomodo igitur,inquit, cuſtodire ſufficimus?
Per ſpiritum ſanctum: hoc eſt, ſi ſpiritum habeamus
apud nos manentem.Aderit autẽ,niſi gratiam repel-
lamus.Niſi enim dominus ædificauerit domum,inva Pſal.126.a.
num laborauerunt qui ædificant eam:&, Niſi domi- ibidem.
nus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilant qui cuſto-
diunt eam.Hic nobis murus eſt, hoc præſidium atq;
refugium. Si igitur inhabitat, & ipſe profectò cuſto-
diet. quid ergo præcepto opus? Vt ipſum ſcilicet te-
neamus, vt ſeruemus intra cordis noſtri hoſpitium,
ne illum malis actibus effugemus. Deinde tentatio-
nes exponit, non diſcipuli animum deiicere inten-
dens,ſed magis erigere: vt ſi quando & ipſe in eaſdẽ
inciderit, nõ rei nouitate turbetur magiſtrũ intuens,
& quæ illi contigere memoria repetens. Quid ergo
C ait?Quoniam fieri poterat,vt eiſdem & ipſe compre-
henſus deſereretur,atque nullius humanitate,nullius
ope aut auxilio niteretur, verùm ab ipſis quoque fi-
delibus amicíſque proderetur, audi quàm ſua ſignã-
ter enumeret. *Noſti*, inquit, *quòd me auerſati ſunt omnes
qui ſunt in Aſia*.Erant forte tunc Romę plerique Aſia-
tici:ſed nemo, ait, adſtitit mihi, nullus me recogno-
uit, omnes à me alieni effecti ſunt. Et videas, quæſo,
ipſius ſapientiſſimum animum. † dixit quod factum † dixit
erat illis quemadmodum imprecatus eſt:]atque eum quod euenerat, non
quidem qui ritè erat operatus,laudat,bonáq; illi im- autẽ ipſis
precatur omnia.Illis autem nequaquã maledixit:ſed eſt malè
quid ait?*Ex quibus eſt Philetus & Hermogenes.Det miſeri-* impre-
cordiã dominus Oneſiphori domui, quia ſæpius me recreauit,& catus.
*catenã meã non erubuit: ſed cùm veniſſet Romã,ſtudioſius me
D requiſiuit,& inuenit.* Intuere quomodo vbiq; cõfuſio-
nis verbum nõ periculum ponit,ne diſcipulus trepi-
det.Et certe ea res erat plena periculis.Infenſum eñ
tunc habebat Neronem,quòd quẽdam ex familiari-
bus eius fidei religioníq; iunxiſſet.Sed cum veniſſet,
inquit,Romam, non modò non refugit colloquium
meum,ſed etiã requiſiuit me,atque inuenit.*Det illi do-
minus inuenire miſericordiã apud dominũ in die illa: & quãta
Epheſi miniſtrauit,ipſe meli⁹ noſti.*Tales eſſe fideles decet,
vt neq; minis, neq; metu, neque cõfuſione vlla pro-
hibiti, ſibi inuicẽ cooperentur, ſéq; mutuò foueant,
ac veluti in bello ſibi adſiſtant inuicẽ, & opem ferãt.
Neq; enim plus periclitãtibus, quàm ſibimet pſunt,
dũ pietatis inſtinctu illis accedũt ſocij, coronarúm-
que participes fiunt. Verbi gratia:in preſſura conſti-
tutus eſt aliquis eorum qui deo ſe deuouerunt,aduer
ſiſq́; plurimis quatitur,magnáque tolerãtia collucta-
tur:tu nunquã eiuſce certaminis experimẽta cepiſti,
licet

†etiãſi in licet tibi,ſi velis;†& præter ſtudiũ,]coronarum, quæ
ſtadiu ip- illi debentur,participẽ eſſe,ſi illi aſſiſtas, ſi inungas,ſi
ſum non hortteris, ſi aſſiduè excites. Atq; vt hoc ita ſe habere
fueris in- diſcas,audi quid alio in loco dicat apoſtolus. Verũta
greſſus, Phili.4.c. men bene feciſtis cõmunicantes tribulationi meę.&
Ibidem. iterum,Theſſalonicam quoq; & ſemel,& bis in vſum
mihi miſiſtis. Et quomodo qui non aderant, abſenti
in preſſuris cõmunicarunt?Quia miſiſtis,inquit,mihi
neceſſaria & ſemel,& ſecũdò.Et rurſum de Epaphro
Ibidẽ 2.d. dito:Quoniã,inquit,appropinquauit vſq; ad mortẽ,
nõ parcens animę,vt ſuppleret defectũ miniſterij ve-
ſtri aduerſum me. Nam ſi in regibus fieri ſolet,vt non
modo qui pugnãt,ſed & qui vaſa cuſtodiũt,honoris
participes ſint: ſæpe cõtingit vt paria bellatorib⁹ ac-
ciperẽt præmia,quãuis nõ fœdaſſent cruore manus,
neq; arma cepiſſent,immò ne pręlium quidem aſpe-
xiſſent:multò magis id in tribulationibus fit.Qui eñ
athletã fame confectum cibo recreauerit,qui illi ad-
ſtiterit,& verbo fuerit hortatus,qui obſequia reliqua
intulerit,pari cum illo mercede donabitur.Neq; eñ
velim Paulum aſpicias inuictum atq; inſuperabilem
pugilẽ:ſed alium quẽuis ex multis,qui niſi magno ſo
latio & magna cõſolatione frueretur,fortè concide-
ret,neq; vnquam cẽrtaret omnino.Sæpe igitur fit,vt
qui extra certamẽ ſunt, illi qui certamen ingreditur,
ſint cauſa victorię.Qui verò victorię fuerĩt cauſa,eos
coronas quoq; victori pręparatas promereri certum
eſt: & ſanè nihil eſt cur admireris, ſi ſtantibus quiſq;
cõmunicans,atque certantibus,eadem meretur prę-
mia:quandoquidẽ & vita functis victoribus corona-
tis nihilo egẽtibus licet,ſi velimus,virtutum atq; me-
ritorum accedere ſocios. Audi deniq; quid dixerit
1.Cor.8.a Paulus:Memoriis ſanctorũ cõmunicantes.Quónam,
inquies,modo?Quando cuiuſquã admiraris virtutẽ,
quãdo illum imitaris:& ex eis aliquid ſtudes æmula-
ri,quę illum clarum illuſtremq́; faciunt, præmiorum
profectò atq; coronarum accedis cõſors. *Det illi do-
minus inuenire miſericordiam apud dominum in die illa*. Mi-
ſertus eſt mei, inquit, igiť & retributionẽ habebit in
die illa terribili,atq; metuẽnda.Quãdo miſericordia
nimirũ omnes egebim⁹. Det illi,inquit,dñs inuenire
apud dominum miſericordiam. Duo ergo domini?
Abſit: Sed nobis vnus eſt dñs Ieſus Chriſtus,& vnus
deus.Hoc in loco, qui Marcionis laborãt morbo,ex
hoc verbo hæreſim ſuã ſe tueri putant:ſed diſcãt vſi-
tatum eſſe in ſcripturis hoc dicendi genus. Sæpe eñ
cũ fuerit de aliquo facta mẽtio, ea locutione vtitur:
† Dixit vt cũ dicit, †Et ait Abrahã,quoniam non ingreditur
dominus Abrahã:& cætera in hunc modũ.] neq; verò ait,Det
domino illi dominus aliud quicquã:ſed miſericordiam.
meo. Morale Enimuero ſi Oneſiphorus,qui ſeſe periculis obie-
cerat,miſericordia ſaluus fit:quãtò magis nobis miſe
ricordia neceſſaria eſt? Terribiles nempe illæ pœnæ
ſunt,& nimiũ illa metuenda ſupplicia,magnaq́; ege-
mus diuinę miſericordię largitate,ne horroris plenã
Mat.7.d. ſententiã audiamus: Diſcedite, non noui vos,qui o-
Ibid 25.d. peramini iniquitatẽ. &, Diſcedite à me maledicti in
ignẽ æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius.
Luc.16.g. & illud itẽ:Chaos magnũ inter nos & vos eſt.itemq́;:
Mat.22.b Tollite illum,& mittite in tenebras exteriores.atque
Ibid.25.c. illud:Serue male & piger. Horrẽdum quippe eſt, ni-
miſq́; metuendum extremi iudicij examen. Et certe
deus manſuetus eſt,lenis eſt, placidus eſt: deus enim
2.Cor.1.a. miſericordiarũ dicitur,&pater totius conſolationis,
& bonus,& benign⁹,& mitis,& multæ miſericordię.

A Et nõ vult mortem peccatoris,ſed vt conuertatur & Ezech.18.
viuat.Vnde igitur quæſo, vnde dies illa ſic anxia, ſic g.
plena terroris? Igneus nẽpe fluuius ante illius faciem
ducitur. Aperiuntur operũ noſtrorum libri,dies illa
vt ardẽs clibanus eſt.Diſcurrũt angeli, fornaces ſuc-
cẽſæ & paratæ ſunt multæ. Quomodo ergo clemẽs,
quomodo miſericors, quo pacto bon⁹ eſt?Sic quoq;
plenus clemẽtię ac bonitatis eſt,immò ex hoc maxi-
mè diſciť ipſius clemẽtiæ magnitudo. Nã ex iſtis ter-
rorem incutit nobis, vt vel ita coacti metu,ad æterni
regni deſideriũ excitemur. Iam verò inſpice,q̃ locu-
ples Oneſiphoro teſtimoniũ præſtet, dũ ait: Quoniã
ſæpius recreauit me:ac ſi athletã,inquit,æſtu,preſſu-
riſq́; fatigatũ recreauit,atq; roborauit.*Et quãta Epheſi
miniſtrauit,ipſe melius noſti.* Non modò,inquit, Epheſi,
verùm & hic.Huiuſmodi enim oportet vt ſit ſobrius
B quiſque,vigil,& excitus non ſemel, aut ſecundò, aut
tertiò,ſed per omnem vitam illi operandũ eſt.Quem-
admodum enim corpus noſtrum nõ ſi ſemel nutria-
tur,habet totius vitæ ſubſtantiã,ſed quotidiano indi-
get cibo:ita& in religione atq; pietate diebus ſingu-
lis operũ egemus auxilio. Magna nãque nobis miſe-
ratione opus eſt.propter peccata eñ noſtra de⁹ om-
nia illa facit, cùm ſit ſummè bonus ac benignus,imò
bonitas ipſa atq; benignitas.cùm ſanè ipſis nihil indi
geat, ſalutis noſtræ cauſa cuncta molitur.ob hoc eñ
cuncta nobis expoſuit,omnia enunciauit:neque enũ
ciauit modò,verũ & operib⁹ ipſis aſſeruit, dign⁹ pla-
nè cui fides habeatur,etiamſi diceret tãtum. Cæterũ
ne quis fortaſſe verba exiſtimaret terrẽdi aut cõmi-
nãdi ſolùm cauſa deſæuire,rebus ipſis,quę dixit,aſſe-
uerat:dũ priuatim ac publicè pœnas inducit: atq; vt
C id apertius diſcas rebus ipſis certis,Pharaonem quã-
doque cruciauit, aliâs aquarũ generalẽ illam induxit
illuuiem,per quam omnia perderet:aliâs verò imbrẽ
igneũ cœlit⁹ demiſit,quo ſceleſtos extingueret.Mo-
dò item cernimus pleroſq; malos cruciari, & pœnas
exoluere:quæ profectò omnia gehẽnæ nobis exem-
pla expoſita ſunt.Ne eñ obdormiam⁹,ne deſidię lã-
guore teneamur,obliuiſcamurq́; verborum,ipſis nos
rebus excitat,admonet, oſtẽditq́; & in hac vita iudi-
cia,ſupplicia,mulctas,variaq́; pœnarũ genera perter
rẽdis malis cõſtituta. Quod ſi apud homines tãta iu-
ſtitię ſeruãdę cura eſt,deo qui has cõſtituit leges, nul
la erit iuſtitię ratio?Quis nõ videat quàm id abſurdũ,
quàm impium ſit? Nẽpe enim & in priuata domo,&
in foro,&omnib⁹ omnino in locis leges ac iudicia vi-
deas.In domo paterfamilias ſeruos quotidie iudicat,
D pœnaſq; peccãtibus infert,peccataq; partĩ punit,par
tim remittit.In villa rurſus villicus& vxor diebus ſin
gulis iudicia exercent.In naui gubernator devectori-
bus iudicat,in caſtris dux milites diſcutit,plurimáq; ĩ
hũc modũ iudicia inuenies. In artibus magiſter iura
diſcipulis dictat.Omnes deniq; & ſeorſum & cõmu-
niter ſe inuicem iudicãt.Nuſquã videas iuris rationẽ
nõ haberi, ſed omnes vbiq; pœnas ſcelerum dare.Si
verò hîc tanta cura & diligẽtia per ciuitates, per do-
mos,per ſingulos deniq; ius ita diſſeminatũ eſt,vt ei⁹
tuẽdi gratia omnia fiãt:illic vbi iuſtitia plena eſt dex Pſal.47.b
tera dei,& iuſtitia eius ſicut mõtes dei: illic inquam,
nulla erit iuſtitiæ ratio?Et quomodo erit deus iudex Pſal.7.c.
iuſtus,fortis & patiẽs,ſi ferat vt nõ peccatorũ exigat
pœnas?Habes hîc cauſam ꝗ patiens eſt. Expectat pa
tiẽter,vt te ad pœnitentiã attrahat: ſin verò peccare Roma.2.a
perſiſtas,ſecundũ duritiam tuam, & cor impœnitẽs,

Universidad de Deusto Biblioteca

thesaurizas tibi irã.Si ergo iustus est,secundũ meritá reddit: neque patitur,vt qui hîc aduersa patiuntur ab impiis,† immunes sint.] *† inulti sint.* Fortis autẽ est, qui etiã post mortem iustè retribuit:id quippe virtutis est,& in resurrectione itẽ.Et patiens,inquit. Si igitur patiẽs est, non perturbemur,neque dicamus,cur hîc nõ suppliciis afficit?Quippe si hoc fieret,iamdudum præreptũ esset mortaliũ genus:si diebus singulis eorũ quę peccam⁹,pœnas à nobis exigeret, vix vel paucis ãnis viuere permissi essem⁹.neq; enim dies vlla omnino pertrãsit nostris scelerib⁹ vacua,sed innumeris quotidie modis offendimus, & nemo nostrũ ætatis vigesimũ attigisset annum,nisi ingens esset patientia,summáq; benignitas,quæ nobis pœnitẽtiæ spaciũ daret,vt peccata diluere valeamus.Vnusquisq; igitur ingrediatur cõscientiæ suæ cubiculum, & quæ à se gesta sunt cũcta dispiciat,vitámq; suã omnem discutiens animaduertet innumeris se pœnis ac suppliciis dignũ. Et cũ illi cogitatio impia dixerit, cúrnam ille mille sceleribus plenus nõ pœnas luit? ex suorum consideratione factorum desistet indignari. Illa enim ideo videntur magna,quia palàm sunt:cæterùm si sua illis conferat, plura&maiora fortassis inueniet.quippe rapere,& cupidum esse, idem fermè est, siue aurum,siue argentũ quisq; diripiat:eodẽ enim ex animo vtrunq; proficiscitur,&is qui minora diripit,maiora quoq; diripere nõ detrectabit,si se illi occasio obtulerit:quòd si desit occasio, non tamẽ pessimũ institutum, etiã sine effectu operis, vacat à culpa. Si pauperiorem se pauper iniuriis violat, diuitẽ quoq; si posset,violare non desinet.Verùm obstat infirmitas,nõ deest malitia volũtatis.Ille,inquies,princeps est,& subiectorũ fortunas diripit.Quid ergo ipse nõ rapis?Neq; enim velim dicas,ille auri talenta diripit:tu vel si decem obolos rapias, eiusdem eris criminis reus. Totũ quippe in voluntate cõsistit. Nam & eleemosynis dandis, alij aurũ offerebant,paupercula vidua duo minuta in gazo- *Marc. 12. d & Luc. 21.a* phylaciũ misit,nihílque minus diuitibus intulit. Cur id?quia volũtas propositúmq; discernitur,nõ datum ipsum. Enimuero cùm in eleemosynis erogãdis deũ vis ita iudicare, vt nil min⁹ reddat tibi,si duo minuta distribuas,quàm his qui mille auri talẽta distribuũt: in auaritia verò,& rapina nõ idẽ censes?Nónne omni ratione id caret?Quemadmodũ denique vidua illa,quæ duo minuta miserat,pro alacritate voluntatis, nihil min⁹ diuitibus intulit:ita & tu si vel duo minuta diripias,nihilo meliori in loco es,quàm hi qui multa diripiunt: imò vt mirabilius aliquid loquar,illos iniquitate transcendis.Sicut enim quisq;,siue regis violaret vxorẽ,siue pauperis,siue serui,pari ratione adulter est:cùm peccatũ non personarum differentia,verùm ex volũtate improba id scelus admittentis iudicetur: ita & hîc. Imò equidem illum magis adulterũ dixerim, qui quãlibet ex vulgo, quàm qui reginã ipsam violauerit:illic enĩ plurima irritamẽta sunt:puta opes, elegãtia formę,& eiusmodi cætera, quorũ hîc nihil inuenias: eadem profectò ratione illum magis ebriũ dixerim,qui quolibet vino, quàm qui optimo inebriatur:ita & cupidum eum potissimũ censeo, qui ne minima quidem rapere omittit.Nam qui maxima diripit,minima fortasse cõtemnet: qui autẽ parua nõ despicit, quomodo his maiora despiciet? Fur igitur hic magis,quàm ille est.Nã qui nõ aspernatur argentum, nunquã profectò aurũ aspernabitur. Itaq; cùm principes insimulam⁹,nostra nobiscũ reputemus:in-

A ueniemus nosipsos plus auaritiæ rapinæque studere, quàm illos:si ista non re,sed voluntate metiamur.Ita enim discernere ac iudicare debem⁹.Dic enim,quæso, si quis rẽ pauperis furto sustulisse deprehenditur, alius verò diuitis substãtiã expilat: nónne simili vterque plectitur pœna?Quid itẽ homicida? nónne perpetrati homicidij æquè pœnas dabit, siue ille debilẽ ac pauperẽ, siue diuitem valentémque necarit?Cùm igitur in mentem venerit, quòd ille huius prædiũ rapuit,nosipsos,nostráq;omnia diligẽtius inspiciamus, atq; ita alios damnare desinemus, deíque lõganimitatem admirabimur:neq; indignè feremus,quòd iudiciũ super illos mittere differat, ipsiq; ad malè operandum segniores tardioresque reddemur. Nã cùm nosmet eisdẽ obnoxios teneri animaduerterimus,nõ iam indignabimur: verùm ipsi poti⁹ peccare desistemus,futurisq; perfruemur bonis:quæ vtinã nos omnes B consequi mereamur,in Christo Iesu domino nostro, cui est cũ patre & spiritu sancto gloria,imperiũ, honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia quarta.

Cap. II.

Tu ergo fili mi cõfortare in gratia,quæ est in Cristo Iesu: & quæ audisti à me per multos testes,ea cõmenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Tu ergo collabora vt bonus miles Iesu Christi. Nullus militans deo†,implicat se negociis secularib⁹,vt ei placeat qui se elegit. Sed & si certauerit quis,nõ coronabitur,nisi legitimè decertet. Laborãtẽ agricolã oportet primũ de fructib⁹ sumere. Intellige quæ dico.† Dabit]enim tibi domin⁹ in omnib⁹ intellectũ. Memor esto dominũ Iesũ Christũ resurrexisse à mortuis ex semine Dauid secundũ euãgeliũ meũ,in quo laboro vsque ad vincula quasi malè operãs:sed verbũ dei nõ est alligatũ. Ideo omnia sustineo propter electos,vt & ipsi salutẽ consequantur,quæ est in Cristo Iesu cum gloria cœlesti. *† Hanc dictionem, deo, nõ habet exemplar Veronense. † Det* C Fert magnum discipulo in mari solatium,magnámq; fiduciam,cũ meminit magistrũ ferè naufragium fecisse,& fuisse seruatũ. Neque enim arbitratur iam fluctus illos,atque tẽpestates,ex propria imperitia inscitiáq;, sed ex ipsius rei natura cõtingere. At id permagnum est ratione solatij. Fert item in bellis tribuno,vel cuiusuis agminis duci,maxima incitamenta virtutis, quum imperatorẽ viderit vulneratum primo tum demũ euadere ex vulnere:ita & fidelibus quibusq; multum affert solatij, quòd apostolũ cernunt tolerasse plurima. Quippe ille hac intẽtione quæ fuerit perpessus,enũciat.Nã audiẽs Timotheus quòd is qui potentissimus fuerat,orbémq; subegerat omnẽ,haberetur in vinculis atq; pressuris: neq; ferebat indignè,aut grauiter,quòd à suis fuisset desertus: D profectò si & ipse eadẽ perpessus esset, eam rẽ infirmitatis humanæ esse nunquã putauisset:licet esset ille discipul⁹,atque inferior Paulo,quãdoquidẽ & magister eadẽ tolerasset: verùm & diuinæ dispositioni &rei naturę adscriberet omnia.Et ipse enĩ hoc fecit, atque ideo ita exposuit,vt roboraret discipulũ,atque recrearet: vt scilicet intelligens ille sui gratia hoc eũ facere,suásq; pressuras ac tẽtationes recẽsere,meliore esset animo.Atque ideo adiecit:*Tu ergo fili mi cõfortare in gratia,quæ est in Christo Iesu.*Quid dicis?itáne metu nos liberas?Dixeras te vinctũ esse,pressurásq; pati, atque ab omnibus fuisse desertũ,& quasi nihil te passum dixisses mali, aut ab vllis esse derelictum, ita demum addis: *Tu ergo fili mi confortare.* Meritò sanè ita facio, quoniã ex his plus roboris accipis,quàm si nihil passus fuissem.Nam si Paulus ego ista patior,multò magis ea pati tu debes:si magister,lõgè discipulus magis

magis. Summo verò affectu eã admonitionẽ infert, dum dicit,fili:neq; id tantum,sed adiicit,fili mi.Si filius es,inquit,patrẽ imitare:si filius es,ex his confortare,quæ dixi:neq; ex his tantùm,sed ex gratia Christi. *Confortare*,inquit,*in gratia,quæ est in Christo Iesu.* Hoc est,per gratiã Christi.ac si dicat,persiste fortiter,prælium non ignoras,quod alio in loco significãtius po- *Ephes.6.* situ est ab eo,cùm diceret:Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. Neque tamen ob id deterruit auditores,verũ excitauit magis.Et hoc itaque in loco:Sobrius esto,inquit,&vigila,habes adiuuantem gratiam dei, vnaq; certantẽ. Magna propositi alacritate, magna constantia voluntatis, tuũ munus aggredere.*Et quæ audisti à me per multos testes, hæc cõmenda fidelibus hominibus.* Fidelibus,inquit,nõ quęstiones ratiocinationesq; sequẽtibus:fidelibus, q̃ prędicationis nõ prodant gratiam.Quæ audisti, non quæ B *Rom.10.d* discussisti.Nam fides ex auditu,auditus autẽ per ver- *† dei.* bum†Christi.] Quid est autẽ,per multos testes? Non ea,inquit,clàm audisti,neq; in secreto,sed palàm adstantibus omnibus.Neq; ait,dic & ipse,sed cõmenda veluti thesaurũ regiũ,qui tuto loco deponitur. Rursus autem ex superioribus,& ex consequẽtibus discipulum terret,nõ solùm ait,fidelibus cõmenda. Nam quænam esset vtilitas,si fidelis quispiã sit,nec tamen *† prodiderit.* possit docere alios? Si item ipse nõ†prædicat]fidem, neque tamẽ alios sui similes efficere possit. Duo itaq; magistro necessariò inesse debẽt,vt&fidelis sit,& docere alios possit:idcirco ait,Qui idonei erunt & alios docere. *Tu ergo labora,vt bonus miles Christi Iesu.* Quanta verò dignitas est esse militẽ Christi, considera terrenos reges,vt magnũ quiddã putent, qui sub eis militant.Si ergo laborare,regij militis est: non laborare, C militis non est.Non itaq; grauiter, aut molestè ferre militẽ labores decet,sed cõtrà,penitus gratè ac libẽter,ac tum magis dolere,cũ non laborat.*Nemo militãs deo, † implicat se negociis secularibus. Nam & qui certat, non coronabitur,nisi legitimè decertet.* *† rursus deest, deo.* Dicta sunt quidẽ ista ad Timotheum,dicuntur autem per illum quoq; magistris omnibus, atque discipulis. Nullus ergo episcopatu præditus,hæc audire detrectet,sed agere ea planè detrectet.Nam & qui certat,nõ coronatur,nisi legitimèdecertet.Quid est legitimè?Nõ sufficit,inquit, si quis in certamen tantummodo descendat,si solùm vngatur,aut congrediatur tantùm:sed nisi per omnia certaminis seruauerit legem,vt sobrius, grauis, constansq; sit,omniáq; prorsus obseruet,quæ certãtibus congruunt,nunquã profectò coronabitur.Et intuere D quæso sapientiam Pauli, certaminis ac militantium mentionẽ facit,partim vt promptos atque alacres ad cædes,sanguinem ac mortẽ suaderet fieri: partim vt constanter ac fortiter omnia perferre hortaretur, ac semper in exercitatione esse.*Laborantem agricolam oportet primum de fructib⁹ sumere.*Dixerat de se,dixerat & de magistro:dicit iam & de his, quę cõmuniter accedũt decertantibus atque militibus, apponítq; rebus singulis præmia:dũ de altero loquitur, vt ei placeat qui se elegit, de altero dicit,vt coronetur. Addit autẽ & tertium exemplar sibi maximè congruum.Nam illud militis atque athletæ,subditis conuenit:agricolæ verò,magistro solummodo:vt nõ tantùm sicut miles & athleta,verùm & vt agricola sit.Quippe agricola non suiipsius curã habet,sed fructuum terræ: hoc est,non minimam laborũ retributionẽ capiet agricola. Hoc in loco deũ nihilo egentẽ, doctrinæq; præmia, ostẽ-

A dit,dum rem communem dicit.Quemadmodum,inquit,agricola nõ absq; vtilitate laborat, verùm prior ipse ante omnes laborum suorũ percipit fructum: ita & doctorẽ frui laboribus suis consentaneũ est. Siue hoc fortasse de honorãdis doctorib⁹ dicit,† quod tamen ratione non caret.] *† sed hoc absurdũ est. Theophylact. etiam hãc reiicit interpretationem.* Cur enim nõ simpliciter dicit agricolam,sed laborantem agricolam:neq; vtcũq; laborantẽ,sed acri intentione laborantẽ, aduersus eos, qui moræ impatientes sunt. Ac ne quis, inquit, molestè ferat præmiorũ moram,iam hîc ea recipere incipit, siue quia in ipso labore retributio est: postea verò quàm exẽpla proposuit militũ, athletarũ, agricolarũ,eáque omnia figuratè: Nullus,ait, coronatur nisi legitimè decertet.Cumq; dixisset,*Laborãtem agricolam primũ oportet de fructibus capere*: protinus addidit, *Intellige quæ dico.Dabit enĩ domin⁹ in omnib⁹ tibi intellectũ.* B †Cuius]rei gratia hæc in prouerbiis similitudinibúsque dicta sunt? *† Hu⁹]sine interrogatione.* Deinde affectum suum indicans, non desinit bona illi imprecari, quippe veluti charissimo filio metuẽs,& ait: *Memor esto Iesum Christũ à mortuis resurrexisse, ex semine Dauid secũdũ euangeliũ meum,in quo & laboro vsq; ad vincula,quasi malè operans.* Cur hoc in loco sic admonet?Maximè quidẽ hæreticos iugulat,simul autem & discipulum recreat: ostendens passionũ lucra, quandoquidẽ ipse quoq; magister noster Christus passione sua prostrauit mortẽ.Hoc, inquit,recole, vt consolationẽ cumulatiorẽ habeas. *Memor esto*, inquit,*Christũ Iesum resurrexisse ex mortuis,ex semine Dauid.*

Ita enim tunc cœperant quidam mysterium diuinæ dispensationis euertere,magnitudinem diuinæ bonitatis†nõ capiẽtes.] *† pudori ducentes.* Talia quippe in nos beneficia cõtulit deus, vt ea homines deo applicare erubescerẽt, C neq; illũ ad infirma nostra descẽdisse, eaq; suscepisse crederent. *Secundũ euangelium meum*, inquit. Vbiq; per epistolas hoc vtitur nomine dicens, Secundum euãgelium meũ,cui scilicet obtẽperare & credere oportet. *1.Cor.15.a et.1.Ti.1.b.Philip.1.c* Erant enim & qui alia euãgelizarent,quos alio in loco notat ac reprobat.*In quo laboro*,inquit,*vsq; ad vincula,quasi malè operans.*Rursus ex seipso solatium infert, rursus hortatur,dum nihil ex pressuris detrimẽti prouenire,& emolumẽti plurimũ indicat.Multùm enim profectò confert ad irritamenta virtutis,magistrũ luctantem indesinẽter aspicere,nec cedentem.*Sed verbum*,inquit,*dei non est alligatum.*Nam si quidem,inquit, seculi milites essemus,si bella carnalia bellarem⁹, haberẽt aliquid virium vincula,quæ manus obligassent nostras.Atnũc tales nos fecit de⁹,vt nihil nos deiicere possit.Vinciuntur manus,sed manet lingua libera, D quam nemo ligare possit,nisi formido sola, atq; infidelitas.Quãdiu ea abest, quãtalibet quis iniiciat vincula, prædicationis vox alligata nõ est:puta si quis agricolam vinciat,sementem profectò impedit:manu enim ille serit.Doctorẽ verò si vinxeris, verbum dei compedire nõ vales:lingua quippe, nõ manu seritur verbum,quod nullis subiacet vinculis.Nã & si vincti ipsi simus,illud solutũ est,& liberè currit.Ecce enim, inquit,& nos qui vincti sumus,prædicamus,vt & qui soluti sunt, promptiores ad id fiant. Nam si vincti ipsi prædicam⁹,quãtò magis vos,qui soluti estis, id facere oportet?Audisti q̃ quasi malè operãs hęc patior, noli animo deiect⁹ esse.Est quippe miraculis plenissimum,quòd is qui vinctus est,solutorum exercet munus,vinctus omnia vincit, vinctus eos qui se vĩxerãt superat.Verbũ quippe dei,non nostrũ est.Porrò humani nexus dei verbũ ligare non possunt, & hæc pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tior, ꝓpter electos. *Idcirco enim*, inquit, *omnia tolero propter electos, vt & ipsi salutē cōsequātur, quæ est in Christo Iesu, cū gloria æterna.* Adiicit adhortationis cumulū, dum nō pro se, sed pro salute aliorū ista pati se dicit. Cùm, inquit, liceret absq; periculis viuere, nihilq; huiusmodi pati, si quidē mea essem cōtentus salute: alienis tamen cōmodis consulto, vt alij æternā consequantur vitā. Quid polliceris? non ait simpliciter, ꝓpter hos aut illos, sed proprer electos. Si deus, inquit, illos elegit, & nos omnes pro illis pati oportet, vt & ipsi salutē
Ephe.1.a. & 2.The. 2.c. consequantur, quemadmodū & nos. Et nos enim elegit deus. Sicut igitur ꝓpter nos passus est deus, ita & nos pro illis cōuenit pati. Est ergo ea res non gratia, sed retributio. In deo quidē gratia est, nullis enim præcedētibus bonis nostris in eū, sed sola gratia nos redemit: in nobis verò retributio est. pręuēti enim diuinis beneficiis pro fratrib⁹ patimur, vt & ipsi salutē consequantur. Quam, oro, salutē dicis? An verò, qui tibi ipsi nō salutis, sed periculorum author es, salutis causa cęteris esse potes? Nō huius, inquit, salutis mōmętaneæ, fluxæ, mūdanæ: sed eius quæ in Christo est veræ salutis cū gloria æterna, idem author illis sum. Angunt vitæ huius aduersa, ac tęporalia sunt: doloris afflictionisq; sunt plena, sed vix vsq; in crastinum durāt. Non sunt talia verę salutis munera, sed æterna, sed cœlestia: illa planè gloriosa sunt, hæc autē plena
Morale dedecoris. Et inspice quęso, vt nō sit illa gloria quę de terra est, sed vera gloria in cœlis sit. Porrò si quis gloriā cupit, ignominiā quærat: si quis requiē appetit, sese pressuris exerceat. si quis ꝓbatus ac spectat⁹ esse desiderat, æternisq; deliciis frui, respuat tota intētione animi tęporalia omnia. Nam quòd ignominia gloria sit, & gloria itē ignominia, agè iam pro viribus demōstrare curemus, vt quænā sit vera gloria, videamus. Fas non est in terra gloriā quærere, cæterùm si eius amore teneris, ea per ignominiā quęrēda est. Id autē in duabus, si placet, personis inquiramus, Nerone scilicet, ac Paulo. ille mundi gloriā, hic ignominiā habuit. Quonam modo? Tyrannus ille erat, multa peregerat, hostes fuderat, opibus deliciisq; circūfluebat, infinitus eum stipabat exercitus, maior illi orbis pars obtēperabat, regia illi ciuitas senatúsq; omnis procidebat supplex, ꝓcedebat regia exquisitissimo cultu insignis: ac siquidē armari opus esset, auro lapidibúsq; preciosis armatus incedebat: In pace
†*hastatorum illi, ac propugnatorū.* purpurā, regni insigne præferebat: † adstatorum illi ac purpuratorum] magna semper multitudo aderat: terrę marisq; potiebatur. Imperator, Augustꝰ, Cęsar, Rexque dicebatur, aliisq; nominibus quæ assentatio blanditiæq; obsequiū adinuenerāt, appellabatur, nihilq; ad gloriam defuit. Illúmque & sapientes, & reges, & iudices tremebant pauebántq; virum. Preterea ferocis erat ingenij, atróxq; & impudēs esse dicebatur: & qui deum se putari vellet, idolâq; contemneret omnia, ipsúmq; omniū deum, atque vt deus ipse colebatur. Quid hac potius gloria, imò quid ea ignominia pei⁹? Verùm nescio quomodo vi veritatis impulsa pręcucurrit lingua, & ante diligens iudiciū sentētiā tulit. Interim ex opinione multitudinis discutiamus hanc rem iuxta infideliū errorē, assentato-
† *ratione.* rūq; morē. Quid maius, quid excellētius glorię † Romanę] dici potest, q̄ deum ipsum putari solū? At summum id, ꝓfectò dedecus est, homo cùm sis, in tātam insaniā rabiémq; prorumpere. Cæterùm, vt dixi, humano hoc diiudicamus ingenio. Nihil igit̄ ei ad gloriam deerat, sed vt deus colebatur ab omnib⁹. Enimuero ex aduerso, si placet, Paulū quoq; discutiamus. Cilix homo erat: quātum verò & Cilicia à Romana *Act.22.a.* vrbe distet & vię spacio, & glorię merito, nouerūt omnes. Coriarius fuit inops, imperitus externę peritiæ. *Ibidē.9.g.* Hebręā tātùm nouerat linguā, quæ cum cæteris, tū Romanis maximè despectui erat. Neq; enim aut Barbarā, aut Græcam, aut aliam quamlibet, ita vt Syram oderāt linguam. est autē huic illa finitima. Si enim pleriq; ex his Græcā adeo pulchram, adeò celebrē respuunt, quantò magis Hebręam? Homo, inquā, erat, qui sępe cum fame luctatus est, dormiuitq; incœnatꝰ, homo nudus, & cui vestitus ipse sæpe necessariꝰ deerat. In frigore, inquit, & nuditate. Neq; hoc so- *2.Cor.11.f* lùm, sed in vinculis quoq; cum latronibus, cum magis, cum sepulchrorū effractoribus, cum homicidis, illo ipso iubente cōiectus est: cædebatur tanquā maleficus, sicut & ipse ait. Quis ergo videtur illustrior? *Ibidem.i.* Nónne illius nomē obscurum est, & apud plerosque ignoratur? hūc autē & Græci, & Barbari, & Scythæ, & qui ipsos orbis incolūt fines, quotidie celebrāt laudibus. Verùm nondū quid modò sit, sed tunc quid fuerit, inquiramus. Quisnā erat clarior, quis gloriosior, qui catenā circunferebat, vinctúsq; trahebatur ex carcere, an qui purpura amictus, ꝓcedebat ex regia? Vinctus profectò ille excellit gloria. Quónā modo? iam dicam. Rex nempe ille purpuratus tantóq; septus militū agmine, quę volebat efficere nequibat: at verò vinctus iste reorū more, humili abiectóque habitu, summa cū authoritate gerebat omnia. Quo pacto? Inhibebat ille ne doctrinā pietatis disseminare pręsumeret, obsistebat hic dicēs: Non cedo: verbum enim domini non est alligatū. Respuebátq; Cilix, pelliū sutor, vinctꝰ; pauper, famēq; cōfectus, Romanę opulentię regē imperantē omnibus, innumeris infinita præstantē, & cùm tāti sibi exercitꝰ esset, nihil oīno prævalebat. Quis ergo clarior, quis honestior erat? qui vincebat in vinculis, an qui superabat in purpura? q̄ infrà stās intorquebat iacula, an qui celsius residēs, vulneribus impetebatur? qui contēnebatur imperās, an qui iussus, nihil curabat iubētis imperiū? qui solus cùm esset, vicit, an qui innumero vallatus exercitu victus est? Abiit imperator à vinculato superatus, atq; in fugā cōuersus. Dic agè, si cui optio det, quānā in parte esse malit, vt de præsenti rerū statu interim loquar. Cuius, inquam, sortem quispiam cupiat magis, Neronis, an Pauli? Nihil de fide & religione nūc agit̄, quia ea res manifesta est, sed de gloria, honestate, atq; claritudine. Nēpe qui sanū sapit, sortem præferret Pauli. Nam si vincere q̄ vinci clarius est, ille profecto longè illustrior est: neque id modò admiratione dignum est, q̄ ille vicit, verùm quia sic abiecto habitu, tanta gloria suffultū vicit. Rursus enim eadem repetam, nec ea dicere vnquam desistā. Vinctus catena diadematum prostrauit regem. Huiusmodi quippe virtus Christi est, catena illa regiū diadema deuicit, longéq; maiore luce cōspicuus vilis ille habitus ostensus, q̄ regius est. Pannis obsitus squalentibus, quippe carcerē habitans, in se magis oculos omnium affectúsque rapiebat, atq; ad vincula sua conuertebat, q̄ rex ille sublimis. Stabat oculis in humū depressis, omissóq; illo, qui aureo inuehebat̄ curru, huic intendebāt omnes, & nimiū quidem cōueniēter. Solenne quippe erat, cernere cādidis equis inuectū aspicere imperatorē: sed illud planè nouum, atque

atq; mirabiles, intueri vinctū, tanta licētia regem alloquentem, quāta rex ipse ne vile quidem mancipiū esset allocutus. Adstabat ingens lictorū turba, seruiq; regis omnes: admirabantúrq; non dominū suum, sed eum à quo ille vincebatur: & quē cōtremiscebāt omnes, hunc ille pessundabat solus. Vidisti quāta vel inter ipsa vincula claritas? Quis verò, quæ postea contigerunt, dignè explicet? † Illius nempe neq; habitus cuiquā notus.] At cōtrà hic regibus omnibus splendidior, regia in vrbe, in qua & certauit & vicit, cōdidicit, regia in vrbe, in qua & certauit & vicit, cōditus est. Ille si quando in memotiā venit, probris cōtumeliisq; agitatur etiā à domesticis. impudicissimus enim fuisse memoratur. Huius cū eximia laude omnes vbiq; meminerunt, non modò apud nos, verùm apud ipsos quoq; inimicos. Nāque vbi sese aperuerit veritas, ne ipsi quidē inimici queunt impudenter obsistere: & si enim illū non fidei gratia admirantur, at summæ cōstantiæ fortitudinisq; merito extollūt. Hic per ora omniū in dies vbiq; celebratur, coronatúsq; prædicatur: ille cōtrà conuiciis maledictísque lacessitur innumeris. Vbínam ergo fulgor elucet gloriæ? Sed leonem profectò imprudens ex vngue descripsi. Illa illa cœlestia, illa sanè diuina, quis cōcipiat animo? Quis promat eloquio? Quando ille cum imperatore cœlesti, amictus gloria comes aduenit, adstabit Nero tunc tristis, mœrēs, demissus. Hæc qui ridēda putat, est planè ipse ridiculus. Nēpe em̄ si futuris denegas credere, vel ex prēteritis consiliū fiat. Necdum aduenit coronarū tempus, & tanto iam honore fruitur athleta diuinus: quanto putas fruet̄, quū dominus ipse, qui certamē ꝓposuit, venerit? In alieno dum esset hospes atq; peregrinus, tātę admiratione habitꝰ est: in patria positus, quis dignè cogitare suficiat quibus fruiturus est bonis? Nūc vita nostra abscōdita est cū Christo in deo, & tamen mortuus plus quàm viuētes omnes operatur, atq; honoratur: cùm venerit vita ipsa nostra, q̄ ille insigni fœlicitate potiturus est? Quisnā erit illius glorię cumulus? Ideo autē hoc eum honore frui voluit deus, non q̄ ille eo indigeret. Si enim in corpore cōstitutus, seculi omnē despexit gloriā, quātò magis corporeis nexibus liber? Neq; vt eo tantùm frueretur, sed vt hi qui futuris nō credunt, vel ex prēsentibus admoneantur. Veniet ergo Paulus cum rege cœlesti, quū aderit resurrectionis dies, bonisq; fruetur ęternis. Id si infidelis nō credit, vel ex præsentibus admonitus discat. Longè est imperatore clarior, & asq; vlla cōparatione honoratior pelliū sutor. Nullus vnquā ex Romanis regibus tanto in honore fuit, quāto hic est. Cæterum imperator foris alicubi iacet abiectus, hic autē vrbis medium veluti viuens ac regnans tenet. Ex his futura cōiiciēs, crede. Si enim hic vbi agitatus iniuriis, persecutionésq; perpessus est, tantis honoribus fruitur: quid putamꝰ cùm iudicis nostri comes, iudex & ipse futurus aduenerit? Si vbi fuit pelliū sutor, tanto splēdore collucet, quid erit quum Solis quoq; radios vi sui fulgoris obscurans, in gloria venerit? Si cum abiectione tāta potentiā tantam prostrauit, ac vicit: quid faciet, quū immortalitatis stola vestitus, & gloria coronatus illuxerit? Non queunt ista negari, neq; prudentiæ fuerit euidētissimis rebus contradicere. Quē non vis miraculi moueat, cùm videt vilem opificem, eum honore superare, qui fuerit summa potētia prēditus? Si hīc res supra naturā fiunt, quātò magis in futuro fiēt: Crede homo præsentibus, si futuris fidē ad-

† illius nēpe neq; sepulchrorum cuiquam notum.

hibere non vis: crede his quę videtur, si que non videntur, credere dedigtaris. Imò visibilibus crede. ita enim inuisibilibus quoq; crediturus es. Sin autē credere penitꝰ renuis, opportunè tibi illūd apostoli dicemus: Mūdi nos sumus à sanguine vestro. Omnia em̄ *Act.20.f* cōtestati vobis sumus, nihilq; omisimus ex his quę oportuit dicere, vos iam vobis imputate gehēnę suppliciū. Nos autē vt filij charissimi Paulū imitari studeamus, nō modò fide, verùm & vitę mūditia, vt cœlestem gloriā cōsequamur, despiciamus toto animo præsentē gloriam: nihil nos mortale terrenúmq; seducat. Visibilia cōtemnamus omnia, vt cœlestia adipisci mereamur: imò si fuerit his intenta mēs, & omne studiū nostrum exemplo Pauli, mortalem quoq; gloriam cōsequemur. Atq; eò excellentius, quo illā maiori studio atque acriori intentione fugerimus, solísq; cœlestibus & æternis inhiauerimus. Ea nobis superna pietas largiri dignetur, in Christo Iesu domino nostro, cui est cum patre & spiritu sancto honor, imperium & gloria, in sęcula seculorum, Amen.

Homilia V.

Fidelis sermo. Si enim cōmortui sumus, & cōuiuemus: si sustinemꝰ, & cōregnabimus: si negauerimus, & ip se negabit nos. Si non credimus, ille fidelis permanet. Negare enim seipsum non potest. Hæc admone, testificans corā deo. Noli verbis contēdere, ad nihilū enim vtile est, nisi ad subuersionē audientiū. Pleriq; infirmiores fratres ad fidei robur nō assurgūt, neq; spei dilationē patiūtur, pręsentiáq; inquirūt tātùm, & ex his futura cōiiciūt. Quoniā igitur quæ hīc ille tolerabat, mors erat, & supplicia & vincula, ipse autē vitā pollicebatur ęternā: fidē verbis eius difficilè quis habuisset, dicerétq;: In morē animaliū morior, & quum fuero mortuus, viuam: In terra nihil mihi polliceris, & in cœlo dabis? Quę sunt parua nō exhibes, & maiora pręstabis? Ne quis igitur ambigeret, istáq; secum cogitaret: se ad id cōparat, vt omne tollat ambiguum, atq; hinc iam illos præstruit, argumentáq; colligit. Nam quod ait, Memor esto Christū Iesum resurrexisse ex mortuis: hoc est quia post mortē resurrexit. Fidelis ergo sermo est, q̄ is qui vitā assecutus est cœlestem, æternā quoq; cōsequetur. Vnde verò fidelis? *Si enim cōmortui sumus*, inquit, *& cōuiuemus.* Si enim in his quę tristia sunt, laboriſq; pleniſſima, cōmunicamus illi, in his quæ plena fœlicitatis sunt, nō cōmunicabimus? At id ne homo quidē faceret, vt qui secū mori affligiq; delegisset, si quando quiete ac secundis rebus frueretur, eum nolet fœlicitatis habere consortem. Vbi autem commortui sumus? Eam dicit profectò mortem, quæ per lauacrum, & quę per passiones fit. ait enim: Mortifi- *2.Cor.4.c* cationem domini Iesu in corpore circunferentes: &, Cōsepulti sumus ei per baptismum: &, Vetus homo *Rom.6.d.* noster simul crucifixus est: &, Cōformes facti sumus *ibidem.* similitudini mortis eius. Hīc autem tentationē dicit potius mortē, propter ipsum mortui sumus, nō viuemus ęquè per ipsum? nihil ambigi potest. *Si sustinemꝰ*, inquit, *& conregnabimus.* Nō satis est semel mori, diebus singulis beatus iste moriebat̄: sed tolerātia opus est magna, eaq; in primis Timotheo erat necessaria, deīceps omnibꝰ semp ac iugiter. Deinde alia ex parte ad tolerantiā ꝓuocat, nō scilicet ex bonis, verùm ex malis. Nam si eadē cum bonis consequerentur & mali, nulla esset cōsolatio. & si qui sustinerēt, conregnaturi essent: qui verò nō sustinerēt, hoc solùm passuri dicerentur, vt non cōregnarent: graue quidē & hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc esset,sed plurimos tamen minimè angeret,idcir
co quod est terribilius addit: *Si negauerimus eum,* in-
quit, *& ipse negabit nos.* Bonis itaq; & malis digna pro
meritis vicissitudo reddetur. Quem verò ille in re-
gno suo negauerit, quid pati cõsentaneũ sit cõside-
Mat.10.d rate. Qui me,inquit,negauerit,negabo ipsum & ego.
Non tibi videtur æqua retributio? Deinde nihil ei
nocemus,si non credimus:fidelis quippe ille manet:
negare seipsum non potest. [Hoc est si non creda-
mus quod resurrexerit,nihil ex hoc ęditur.]Verax i-
le est, firmus est,siue ipsi hoc dicamus,siue nõ.Si igi-
tur nihil noceri à nobis potest cùm illum negamus,
nullam aliã ob causam confessionem exigit nostrã,
nisi vtilitatis nostrę gratia.Ille enim idem manet,siue
ipsi negemus,siue nõ.negare seipsum nõ potest.[Hoc
est,non esse.]Et si res ita se habeat,cùm sit illi per na-
turam esse,nõ potest ad id venire,vt non sit. Semper
manet, sempiterna illius substantia est. Non itaq; vt
gratificantes illi, ita affecti simus, aut violare aliqua
ex parte nolentes,sed vt veritati inhęrentes. Deinde
ne putaret quispiã Timotheum his indigere monitis,
addidit: *Admone testificans corã domino,noli verbis cõten-
dere:ad nihilum enim vtile est,nisi ad subuersionẽ audientium.*
Plenum profectò terroris est, hoc sub deo teste tũc
dicere,ac discipulo tradere. Nam si testimoniũ ho-
minis dicimus plenissimam fidem quæ ex verbis fit,
idq; irritũ facere nemo præsumit:quantò magis dei?
Verbi gratia:Si quis fœdus inierit,aut testamenti ta-
bulas scripserit,testes adhibet, quib⁹ semper habea-
tur fides:putásne audebit quispiã id violare,aut aliàs
prodere? Minime id quidẽ,etiamsi velit,arguetur e-
nim testium fide. Testem igitur eorũ quæ dicuntur
aut gerũtur, deum vocat. *Noli verbis contendere:ad nihi-
lum enim vtile est,nisi in subuersionem audientium.* Nõ mo-
dò,inquit,lucri nihil est,verùm & detrimẽti plurimũ
est:& si illi cõtẽpserint,deus eos iudicabit.Est em̃ ea
res illecebris plena, semperq; gestit human⁹ animus
rixari,atq; litigare. *Festina teipsum probatũ exhibere deo,o-
perariũ inconfusum,recte tractantẽ verbũ veritatis.* Omnib⁹
in locis vt non erubescat hortatur.Quid,oro,tãta illi
verecũdiæ calcãdæ cura est? Videbatur ferme metu-
endum,ne plures erubescere inciperent & Paulũ ip-
sum,vtpote sutorẽ pellium, & prædicationis verbũ,
cùm prędicatores periclitarentur,ac perirent.Chri-
stus cruci fuerat affixus,Paulus capite truncandus e-
† *Petrus deorsum i cruce fuerat subactus:* rat,†Petrus itidem agendus in crucẽ:]idq; ab homi-
nibus improbis, sceleſtis, impuris. Quoniã igitur hi
rerũ potiebãtur,Noli,inquit,erubescere,nihil ex his
quę pertinent ad pietatẽ ac religionem agere verea-
ris,siue seruire opus sit,siue quolibet aliud pati. Quo
autẽ modo sit quisq; probatus operarius? Si erube-
scere nõ nouerit. Operarius enim nihil erubescit ope
rari, ita neq; euangelij minister:omnia nanque tole-
rare debet. *Recte tractantem verbum veritatis.* Compluſ
res enim illud vndiq; lacerant, atque discerpũt,plu-
rimáq; illi imminẽt noxia germina. Non ait dirigẽ-
tem,sed rectè tractãtem:ac si dicat. Amputa quęcũq;
adulterina oriuntur, & cætera huiusmodi summa cũ
vehemẽtia incumbe vt resecentur, atq; veluti in lo-
ris atq; corrigiis superflua quæq;, atq; à prædicatio-
ne aliena, gladio spiritus abscinde. Prophanas autẽ
vocũ nouitates deuita. Neq; enim eatenus subsistẽt.
Nam cùm quid noui fuerit inuentũ, semper noua id
parturit, infinitúsq; fit error eius qui tranquillam fi-
damq; stationẽ littoris egressus, per deuia cœperit
vagari. *Amplius enim proficiẽt impij, & sermo eorũ vt cancer
serpit.* Morbus vtiq; horrendus, & qui medicina cõ-
tineri nequit: sed omnia indies corrũpit ac perimit:
ideo nullum ei remediũ valet adhiberi. Ostendit per
hæc eos corrigi emẽdariq; non posse,qui spõtè à ve-
ritate aberrarũt. *Quorum est,* inquit, *Hymenæus & Phile-
tus,qui circa veritatẽ aberrauerũt,dicentes resurrectionẽ iam fa-
ctam esse, & peruertentes quorundã fidem.* Et rectè ait,am-
plius ꝓficiẽt.Nã cùm hoc solũ incõmodũ sit,vide q̃
multa ex eo nascãtur incõmoda. Nã si iã resurrectio
facta est, non modo hoc afficimur detrimento, ꝙ
magna illa priuamur gloria, verùm & iudicij metus
excluditur. Quippe si resurrectio facta est, meritorũ
quoq; retributio tollitur. Gratis itaq; iusti pressuras
doloresq; tolerarũt. At id ita falsum est, vt cõtrà pe-
nitus hac etiã in vita & boni spe sua nutriãtur, & æter
næ fœlicitatis percipiãt gustũ,sereno semper trãquil
lóq; animo perseuerantes: & mali cõscientæ suæ fla-
gellis exagitati,quod semper passuri sunt,hîc iam in-
cipiant pati.Melius fuerat pro erroris magnitudine,
dicere non esse resurrectionem,quàm iam factã esse.
Et peruertunt, inquit, *quorundam fidem.* Non omnium, 1. Cor.15.b.
sed quorundam. Nam si resurrectio nõ est,fides no-
stra omnis euanuit.si resurrectio nõ est,inanis est prę-
dicatio nostra.si non est resurrectio, neq; resurrexit
Christus. ꝙ si non resurrexit, neque natus est,neque
in cœlum ascendit. Vides vt cùm solam resurrectio-
nem videatur euertere,plurima fidei fundamẽta cõ-
cutiat? Quid igitur? Nihíl ne igitur cõtrà moliendũ
est? Nempe Christi stabile fundamentũ nutare non
potest,quod huiusmodi est signaculo prædituũ: *Nouit
dominus qui sunt eius. Et recedat ab iniquitate omnis qui inuo-
cat nomẽ domini.* Ostẽditur ex his,eos qui peruersi sunt,
antea stabiles nõ fuisse. Neq; enim primo statim im-
pulsu euersi fuisset:sicut neq; Adã ante insultũ stabi-
lis fuit. Qui enim firmi in fide & fixi sunt,non modò
nihil ab huiusmodi seductorib⁹ violãtur, verùm ipsa
sua cõstantia admirationi habentur magis. *Et stabile,*
inquit, *& fundamentum.* Ita tenenda est fides,huiusmo-
diq; signaculum cautè seruandum: *Nouit dominus qui
sunt eius.* Ex Deuteronomio huiusmodi testimonium
sumpsit,ac si dicat,Stant fixæ atq; immobiles cõstã-
tes animæ. Vnde verò illæ noscuntur? Ex eo scilicet,
ꝙ huiusmodi testimoniũ in suis operibus præferunt,
ꝙ à deo noscuntur, quòd non simnl pereunt, quòd
ab iniquitate discedunt. *Et recedat,* inquit, *ab iniquitate
omnis qui nominat nomẽ domini.* Hęc indicia fundamẽti
sunt, quæ non secus q̃ fundamentum firma perdu-
rant:atq; veluti lapidi sunt incidẽda, vt sint nobis li-
terarũ vice. Porrò hę literę operibus ostẽdũtur. *Ha-
bens,* inquit, *signaculum istud affixum. Omnis,* inquit, *qui
inuocat nomen domini, recedat ab iniquitate.* Igitur cùm
quis fuerit iniustus,alienus à fundamento est,cùm &
hoc propriũ signaculi sit,iniqua nõ agere. Caue- Morale
mus itaq; ne signaculũ regium perdamus, ne salutis
deponamus indiciũ,ne non signati simus,neu stulti-
tie & incõstantię denotemur. Studeamus fundamẽ-
ta esse,& fundamenta firmissima, vti ne circunfera-
mur omni vento doctrinæ. Hoc nempe eos qui dei Ephes.4.c
sunt indicat,& qui ab iniquiate discedunt. Nam quo
pacto quis dei esse potest qui iustus est, cùm sit ipse
iniustus,& iniqua operetur,atq; aduersus eũ operib⁹
pugnet,ipsúmq; per act⁹ illicitos irritet? Sed ecce nos
dũ aduersus iniustitiã loquimur, plurimos in nosip-
sos cõcitamus. Quippe hæc pestis cũctorum animas,
tyranni

tyranni in morẽ occupauit:quódq; grauius est, non
id necessitate,aut vi,sed suadẽdo ac blandiẽdo effe-
cit, vt illi gratas habeant huiusmodi seruitutes. Nã si
quidẽ vi non amore tenerẽtur, quàm primùm ab ea
seruitute resilirẽt:quocirca eis iucũda esse videtur ea
res,quę amarissima est,& amara iustitia,quę dulcissi-
ma est, si intimo sensu hauriat. Ea quippe ratione &
mel amarũ quidam esse putarunt,& aliud quodlibet
noxium cũ voluptate perceperunt. Causa verò nõ ex
rerũ natura,verùm ex peruersitate sententię ducitur.
Laborat enim morbo nostrę rationis iudiciũ. Sicuti
etiã statera, si lancem loco motam habeat, pondera
iustè non iudicat:ita & anima nisi habeat rationis lã-
cem stabilem,ac firmiter vi diuini timoris affixã, res
syncerè diiu dicare non valet, sed circũfertur iugiter
atq; deprimitur. Nam si quis diligẽter inquirat,aspi-
ciet ingentẽ iniquitati amaritudinem inesse, eámq;
nõ modò patiẽtibus,verùm & agẽtibus,imò his ma
ximè esse pernicios issimã. Nihil modò de futuris,sed
de prẽsentib⁹ interim loquimur. Nõne huius germi-
na sunt lites, rixæ, iudicia, reprehẽsiones, accusatio-
nes,inuidię? Quid verò his omnibus dici amarius po
test? Nónne hęc amicitias,bella,odia gignit? Nónne
cõscientiam, quę nos iugiter flagellis cędat ac mor-
deat? Vellem,si fieri posset,iniqui animã corpore ex-
utam,cernendã omnibus in cõspectum dare:videres
eam profectò pallidã,trementem,rubore & cõfusio-
ne plenam, anxiã, semetipsam condẽnantem. Quã-
libet enim quis ad ipsa vitiorũ profunda corruerit,
animi iudicium nunquam corrumpitur, atq; inuio-
labile perstat. Nullúsque est qui dum malum opera-
tur, bonũ id esse putet, sed occasiones fingit, & om-
nia facit:cęterũ ille etsi verbis crimẽ fortassis diluat,
cõscientiam tamen ipse suam effugere nequaquã po-
terit. Nam hic quidem & oratio arguta,& callida,&
inconstantia principũ,& assentatorũ greges,ius for-
tè obnubere queant: intra verò cõscientiam nil ho-
rum admitti potest. Nõ adulatores adsunt,nõ pecu-
niæ,quę iudicia corrũpunt. insitum quippe nobis est
à deo naturale iudicium. Id verò cùm à deo collatũ
sit,nihil eiusmodi patiẽ,sed ipsi quoq; somni inquieti
& tetræ rerũ imagines,& iugiter animũ cædens ma-
li memoria,quietem intercipit nostrã. Puta,domum
quispiã ab aliquo per nefas abstulit:non is modò cui
sublata est,gemit,verùm & qui eam tulit:siquidẽ fu-
turum credit esse iudicium, imò is maximè ingemi-
scit,ac lamentatur:sin vero futuris derogat fidem,sic
quoque cõfusus erubescit. Sed planè nullus est, siue
Gentilis,siue Iudęus,siue hæreticus sit,qui futurã re-
tributionẽ non metuat,& expauescat. Nónne quàm
sæpe cernimus in nos variis modis supernã animad-
uersionẽ desæuire, siue cùm ad extremã deuenimus
inopiã,siue cùm filios & charos amittimus,siue cùm
corpore aut animo lędimur,quàm multa huiusmodi
sæpe infert deus? Quia em̃ resurrectionis fides, ac iu-
dicij æterni metus omnes coërcere nõ potest,& hac
in vita iusti iudicij sui plurima nobis argumenta prę-
stat,& in mediũ affert. Ille cùm opes congessisset in-
numeras,absq; liberis moritur:hic in bello moritur,
alius corpore debilis sit, alius amisit vnicũ filiũ: ista
cogitat,hęc mente pertractat, perpetuóq; metu agi-
tatur. An verò ignoratis,q̃ multa patiãtur iniqui? An
hæc amaritudine plena non sunt? Et si nihil illis hu-
iusmodi contingat, nónne iniquum hominẽ omnes
carpunt,omnes oderũt,detestantur omnes,ac beluis
omnibus stultiorem immaniorémq; arbitrantur etiã
tiam iniqui ipsi? Nã si seipsos cõscientię impulsu dã-
nãt,multo magis alium eiusdẽ criminis reum,rapto-
rem illum & cupidissimum,perditúmq; appellantes.
Quid ergo habet ille amplius? Nihil profectò aliud,
quàm solicitudinis cumulum, & molestissimã curã,
ad ea seruanda quę rapuit. Quantò enim quis pecu-
niarũ plᵒ acquisierit,tãtò maiores sibi vigilias,acrio-
rémq; solicitudinem parat. Quid illorum maledicta
memorem,qui opprimuntur iniuriis? Quid angorũ
per singula cumulũ? Portò si morbus ingruerit,quã-
to curarũ absorbebitur barathro? Neq; enim potest
quauis impiissimus nõ solicitè versare animo futu-
ra,quãdo iam nihil operari potest. Nam quãdiu qui-
dem hic sumus, anima voluptatũ illecebris delinita,
tristia ægrè admittit animo:cùm verò migratura ex
corpore est, tũc iam maiore cõtinetur metu:quippe
B quæ ad ipsa iudicij peruenerit limina. Ita fermè & la-
trones quãdiu in carcere viuunt, absq; metu degũt:
vbi verò ad velũ sisti cœperint,soluũtur metu. Cùm
enim pulsare animã metus mortis incipit,ignis instar
præsentis vitę omnia succidens,philosophari eã co-
git, & futura solicita mẽte versare. Nullus iam pecu-
niæ incessit amor, nullũ vrget auaritiæ studium, nul-
la stimulat libido cõcubitus. Hæc igitur,vt dixi, vbi
præteriere,iudiciũ esse †liberum gratia] sinunt, suc- †sincerũ.
cedente mœrore,duritiámq; molliente. Nihil enim
æquè vt deliciæ, philosophiæ aduersat: sicut è cõtra
pressura ad philosophiã accõmodatissima est. Inspi-
ce quęso, quidnã tũc auarus erit. Afflictionis,inquit,
tẽpus obliuionem facit abundantis voluptatis. Quo
animo futurus est,cùm eos cogitabit quorũ diripuit
C bona,quos affecit iniuriis,quos immodica cupidita-
te prædatus est? quãdo alios cernet auaritia frui, sei-
psum verò è vicino pœnas exigendũ. Neq; em̃ fieri
potest,vt morbo quis detentus, non ista cõspicetur.
Sæpe nanq; ipsa in semet vertitur anima,fit anxia,pa-
uida, tremens. Porrò id q̃ sit mœroris atq; amaritu-
dinis plenũ, quis eloquatur? Hæc autẽ per singulos
morbos fieri necesse est. &ista quidẽ hîc. Quęvero fu
turi tẽporis sunt,explicari omnino nequeunt,pœnæ
illæ,suppliciа,cruciatus, tormenta, quæ cogitationẽ
omnẽ fugiunt. Ista nos assiduè dicim⁹: Qui habet au- Luce 8.a.
res audiendi,audiat. Idcirco autẽ ea assiduè dicimus,
quia cogimur. Nam gratissimũ esset,si nulla nos hæc
vel semel dicere necessitas cogeret: quoniã verò id
datũ non est, cupimus vel hoc medicaminis genere
vos eripere morbo, sanitatiq; restituere. Quòd si in
morbo perstiteritis, dissolutę, prsus,atq; obtusę, imò
D crudelis immanísq; animæ erit,vel medicinæ artem
repellere. Si enim cùm medici corporũ,charos no-
stros desperauerint,eos tamen oramus, ne curare o-
mittãt,sed vsq; ad extremam respirationem,omnem
artis adhibeant diligentiã: non multò magis eadem
in nobisipsis vtemur diligẽtia? Fortassis enim post-
quam ad ipsas inferni ianuas,ipsaq; nequitiæ perue-
nerit limina,resipiscere quis poterit,&recreari,& cõ
valescere,atque capessere æternã vitam. Quàm mul-
ti enim cùm sæpius auditoriũ spirituale frequẽtarẽt,
nullúmq; eorum quæ dicuntur,perciperent sensum,
repentè vnico doctoris verbo cõuersi sunt:imò non
vnico illo. Etsi em̃ nullũ prẽteriti studij perceperant
sensum,lucrati tamen sunt, fructúmq; perseuerantię
sue repente ostenderunt. Nã sicuti arbor cùm plures
ictus acceperit,& vno postmodũ repentè corruerit,
non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non vni illi tãtùm, sed cæteris pariter imputaꝝ: quod ille animaduertit, qui radicẽ intuetur. Qui eñ ex alto cõspicit, nihil tale valet cõspicari: ita & hic. Et medici sæpe plurimi, cũ plura medicamẽta ęgroto obtulissent, nihil profecerũt, cùm demũ repente quispiam accedẽs totũ perfecit: non est autẽ ea curatio, illius tantùm munus qui postremus accessit, verùm illorũ etiã qui remedia priores morbo adhibuerũt. Igitur & si modò perceptæ doctrinę minimè afferimus fructũ, eum postmodũ afferemus. Cuius ꝓfectò rei certa omnino tenemus indicia. Neq; enim fieri potest, vt flagrantissimũ hoc vestrum decidat studium, quo ad audiẽdum dei verbũ tanto affectu atq; amore cõcurritis: absit id penitus. Præstet autẽ omnipotens deus gratiæ suæ cumulum, vt eius monitis obtemperantes, æternæ fœlicitatis præmia consequi mereamur, in Christo Iesu domino nostro, Amen.

Homilia V I.

IN magna autem domo non sunt tantùm vasa aurea & argentea, sed & lignea, & fictilia, & alia quidẽ in honorem, alia verò in contumeliam. Si quis emundauerit seipsum ab his, erit vas in honorem sanctificatum, & vtile domino in omne opus bonum præparatum. Plerósque mortalium ea cogitatio sæpe turbabat, cur mali permaneant, & non penitus pereant. Eius autẽ rei & aliæ causæ plurimæ afferri possunt: puta, vt cõuertantur, & pœnitentiam agant: ac nisi respiscant, pœna sua postmodũ cæteros moneant. Hic autẽ plenam rationis causam Paulus affert dum dicit: In magna domo esse vasa non modo argentea & aurea, sed etiam li- *Ephes. 5. f.*
gnea & fictilia. ac si dicat: Quemadmodum in maiori domo necessaria est magna differentia vasorum, ita & in orbe toto. Non enim eam similitudinem ad ecclesiam refert, verùm ad mundum vniuersum. Quippe in ecclesia nullum vult esse vas ligneum, aut fictile, sed argentea omnia & aurea. Ibi enim est corpus Christi, virgo casta, non habens maculam, neq; rugã. Noli, inquit, perturbari, si sunt homines nequã, & scelerati. In magna eñ domo sunt vasa huiusmodi. Sed nõ codẽ, inquies, honore fruuntur, verùm alia in honorẽ, alia in contumeliã sunt. Ita sanè, sed vasa illa vilia licèt, ministerium tamẽ aliquod in domo implẽt, vsúmq; sui præstant: in mundo verò non his ipsis ad alia vtitur deus? Verbi gratia: Inanis gloriæ cupidus plurima ædificat: cupidus item negotiator, caupo, princeps. Sunt quædã in mundo opera quæ illis cõgruunt. Porrò aureũ vas nihil huiusmodi est, sed circa regiã versatur mẽsam. Non itaq; inter necessarias res malitia est. Quo enim pacto? Sed mali quoq; ipsi suum implent munus. Nam si argentei & aurei fuissent omnes, nihil eis ꝓfecto opus esset. Deniq; si omnes laborũ ærumnarúmq; patiẽtes essent, nihil opus haberemus ædificiis: sed delicias singuli aspernaremur, ac frustra varia ciborũ genera pręclaraſq; ædes inquirerem⁹, cùm earũ tãtùm rerũ, quę essent ad victum necessariæ, curam haberemus omnes. *Si quis ergo*, inquit, *seipsum his emundare studeat, erit vas in honorem sanctificatum.* Vides vt non naturæ, carnalísve necessitatis sit, aureũ esse vel fictilem, sed nostræ tantũmodo voluntatis? Ibi nempe neq; fictile vas aureũ fieri poterit, neq; hoc in illius naturam cõuerti. At verò hîc magna huius mutationis & emigrationis facultas volenti datur. Vas erat fictile Paulus, sed euasit in aureum: vas fuit aureũ Iudas, sed in fictile conuersum est. Sunt igitur fictilia immunda, luxuriosus, nepos, a- A uarus, fictiles erunt. Et quomodo alio in loco ait: Habentes thesaurum hunc in vasis fictilibus? Naturã *2. Cor. 4. d.*
hîc nostrorũ corporum significauit, quæ fictilia vocauit vasa. ac si dicat, Vas fictile corp⁹ nostrũ est. Sicut enim fictile vas nihil est aliud, quàm coctũ lutũ: ita & corpus nostrũ nihil aliud est, quàm lutũ animę calore solidatum. Huiusmodi deniq; si ępius decidat, desfluat atq; conteritur. Quid enim ossa, quę adeò valida sunt & arida, à testa figuli differunt? Quid à luto carnes? nónne æquè ex humore materiam trahũt? Cęterum, vt dixi, illic de natura, quam minimè vituperat loquitur: hîc de voluptate, quæ in vitio est. Si quis ergo, inquit, emundet seipsum. non simpliciter ait, mundet, sed emũdet: hoc est, penitus purget, erit vas in honorẽ sanctificatum, & vtile domino. Illa ergo inutilia sunt, & si vsum quendã sui prębeant, sed non in omne opus bonum. Quod autẽ in honorem B
est, in omne opus bonum vtile dicitur præparatũ: & si non operetur, idoneũ tamẽ est, & præparatum. Oportet igitur ad omnia paratum esse, siue ad mortẽ, siue ad martyrium. Prõpto animo ad omnia esse necesse, siue sit amplectẽda virginitas, siue genus aliud quodlibet virtutis, glorióſq; laboris subeundũ. *Iuuenilia verò desideria deuita.* Iuuenilia desideria, nõ ea modò quę ad libidinem pertinent, sed quęque castigari conuenit dixit. Audiant senes quã sibi fugiẽda sunt iuuenilia omnia. Siue eñ quis iniuriosus sit, siue potentiæ studeat, siue pecuniarum aut corporũ amore teneatur, iuuenile desideriũ est, ac stolidũ, cordisque necdum satis cõstantis, sensúque parum firmi, & qui nõ altis radicibus fixus sit, sed feratur leuis & vagus, certũ documentum. *Hæc ergo*, inquit, *fuge, persequere autem iustitiam, fidem, charitatem, pacem cum his qui inuocãt dominum ex mundo corde.* [Iustitiam dicit quanlibet virtutem, pietatẽ scilicet, quę in recta vita cõsistit, fidẽ, charitatẽ, mansuetudinem cum inuocantibus dominum ex mundo corde.] Hoc est, illis solum cõfide nõ qui temerè, sed absq; dolo & simulatione inuocant, quibus nihil inest fraudis, qui cũ pace ad inuocandũ pergunt, qui nõ litigant: illis itaq; tantùm accede socius, & cũ eis preces misce, à cęteris abstine. Mansuetum esse oportet, atq; pacificũ. Cęterum ea mansuetudo ita seruãda est, vt nõ ex ea pietas fidésq; lędatur: quã qui violare quęrunt, durius corripiẽdi sunt. *Stultas autẽ & imperitas quæstiones deuita.* Vides vt vbiq; illum quæstionibus arceat, nõ ꝙ ille idoneus nõ fuerit eas euertere: alioqui dixisset, cura idoneus fieri ad eas euertẽdas, sicuti cùm dicit: Intende lectioni, hoc *1. Tim. 4.*
D enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te *d.*
audiunt. Verùm nouerat esse prorsus inutile huiusmodi subire certamina, nullúmq; finem habitura, nisi rixas, odia, iniurias, maledicta: has ergo, inquit, quęstiones deuita. Sunt autẽ aliæ perutiles quæstiones de scripturis, de aliis necessariis, à quib⁹ ille nos minime prohibet: sed ita, vt in cõquirẽdo cessent lites, iurgia, rixę. Procul enim ista esse debẽt ab eo qui dei pacis seruus est. *Seruum*, inquit, *domini non oportet litigare, sed mitem esse ad omnes.* Quomodo ergo dicit: *Tit. 2. d.*
Argue eos cũ omni imperio? &, Nemo adolescentiã *Infrà 4. c.*
tuã contẽnat? Et rursus: Argue eos durè? quia & hoc *Tit. 1. c.*
mansuetudinis est. Nam vehemẽs reprehensio quãdo ita fit, vt à mansuetudine non discedatur, ea maximè est quæ operari consueuit egregiè quod suũ est. Licet enim profectò acrius cum mãsuetudine carpere, q̃ cũ audacia & feritate confundere. *Doctorem.* Ad

omnes,

Tit. 3. a. omnes, qui discere cupiũt. Hęreticũ enim, inquit, homẽ post vnã, & secundam correptionem deuita. *Patientem.* Id quippe prorsus necessarium est, alioqui cætera incassum fiunt. Si eñ piscatores cùm ępe die tota fruſtra iactauerint retia, non tamẽ desistunt, neque desperãt: multò magis nos id facere cõuenit. Et vide quàm id vtiliter fiat. Sępe fit, vt dum assiduę doctrinæ fructꝰ illabitur animo, vitiũ quo ille perturbatur excidat. Prorsus eñ qui milies audierit aliquid, patietur: nã fieri nõ potest, vt qui iugiter cœlestis doctrinæ excipit verba, nihil patiatur. Interdũ igitur is cui persuadere persistẽdo poteram⁹, desperatione nostra totũ perdit. Non secus, q̃ si quis imperitus agricola, vbi plantauit vitẽ, priore illã anno diligẽter cũret, & fodiat: secundo verò, ac tertio fructũ se percepturũ speret, idq; nisi obuenerit, desperãs, quarto iã anno quo laborũ suorum pręmia percipere poterat, curã vitis omittat. *In mansuetudine*, inquit, *corripientẽ eos qui cõtradicunt.* Hoc enim in primis mansuetè magistrum facere oportet. Neq; enim potest anima quæ opus habeat discere, si corrixãdo, & altercando doceatur, quippiã vtile, ac necessariũ quantalibet intẽtione vtaꝝ cõspicari, nihilq; inde referet, prẽter mœrorẽ atq; tristitiam. Expedit hoc illi ante omnia, qui vtile aliquid addiscere vult, vt gratè magistro officiatur. Nisi enim hoc præstetur, nihil cõmodè, nihil vtiliter fieri poterit. Gratè verò illi affici, qui se iniuriis audaciter impetat, nemo fermè potest. Quomodo igitur ait: Hęreticum hominẽ post vnam & secũdam correptionẽ deuita? Hoc de illo monet, qui corrigi nõ vult, quẽ insanabili morbo detineri viderit. *Ne fortè*, inquit, *det eis dominus respiscere à diaboli laqueo.* Ac si dicat, fortassis aliqua sequetur emendatio. Fortassis autẽ in reb⁹ dubiis ponitur. Igitur ab illis solis discedendũ est, de quibus apertã possumus ferre sententiam, certiq; sumus quantalibet fiant, eos nunquã ad veritatis viã esse reuocandos. *In mansuetudine*, inquit, *corripientes eos qui contradicunt.* Vides vt hi qui addiscere cupiũt, ita gratè & intentè accedere debeãt, vt ante demõstrationem minimè à disputatione resiliant? *A quo*, inquit, *captiui tenentur pro illius voluntate.* Bene ait, captiui: interim enim in errore natant. Intuere quàm cautè illũ de se humilia sentire moneat. Non ait, ne fortè possis, sed quid? Ne fortè det illis deus respiscere, vt si quid fiat, ad dominũ cuncta referãtur. Tu plantas, tu rigas: ille seminat, & fructus parere facit, atq; ad incrementum perducit. Nunquã igitur ita simus affecti, ac si ipsi cuiquã persuaserimus, etiã si ille nobis obaudiat, sed ad deum referamus omnia. *Et captiui*, inquit, *ab ipso tenentur ad ipsius voluntatem.* Hoc autem non modò de dogmatibus, sed etiã de vita intelligitur. Voluntas eius est rectè viuere. Sunt autẽ quidam in laqueo diaboli, vitæ quoque gratia. Itaq; ne in huiusmodi quidem lassescere debemus animo: ne fortè, inquit, respiscãt capti ab eo ad ipsius volũtatem. Quod ait, Ne fortè, magnæ patientię indicium est. Nam volũtatem dei nõ facere, laqueus profecto diaboli est. Quemadmodũ enim auis & si non toto corpore, sed vno tantùm pede capta teneatur, in potestate eius est, qui laqueũ tetendit: ita & nos, cùm & vitę, & fidei peruersitate capi valeamus, si vita solùm *Mat. 7. c.* oberrauerimus, in ius diaboli labimur. Nõ enim omnis qui dicit mihi, Domine domine, inquit, intrabit *Ibidem.* in regnũ cœlorũ. Et rursum: Nescio vos, discedite à me omnes qui operamini iniquitatẽ. Vides vt nullũ

sit fidei lucrum, quando quidẽ dominus nos ignorat. Virginibus quoq; hoc ipsum ait, nescio vos. Quid er- *Mat. 25. a.*
go virginitas profuit, cæteriq; sancti certaminis labores quãdo ignorãtur à domino? plurimis denique in locis reperies solo ex vitę reprobę, nõ ex fidei merito, pleroſq; damnari. Sicut alibi quoq; sola ex peruersitate dogmatum, absq; vlla vitæ culpa alios plecti. Hæc nẽpe sibi inuicem cohærent. Itaq; cùm voluntatem dei nõ facimus, sub laqueo diaboli sumus. Neq; modò ex vita tota, verùm ex vno tãtùm defectu solo, in gehennã mittimur, nisi alia suppleant bona. Quippe & virginibus, nõ incestus, non adulterij, nõ inuidiæ, non liuoris, nõ ebrietatis, non infidelitatis, aut peruersę fidei crimẽ inuritur, sed olei tantùm defectus, quia scilicet misericordiã nõ exercuerant, neq; eleemosynas fecerãt: id quippe significat oleũ. *oleum.*
Et illi item qui supremæ dãnationis sententiã luent, B
quibus dicitur: Discedite maledicti in ignẽ æternũ, *Ibidem d*
solùm q̃ Christũ non pauerint, crimine exagitantur, nullaq; cæterorum mentio fit. Vides certè vt Morale
eleemosyna sola neglecta gehẽnę ignibus tradat? Ad quid enim eris vtilis, qui nõ facis eleemosynam? iciunas quotidie? at virginibus nihil ꝓfuit eiusmodi studiũ. oras? at sine eleemosyna infructuosa erit oratio: absq; illa immunda sunt omnia, & inutilia, maiorq; pars virtutis exciditur. Qui non diligit, inquit, fratrẽ *Ioan. 4. b.*
suũ, ignorat deum. Illũ quomodo diligis, qui ne minima quidẽ ista, & vilia pateris eis tecum esse cõmunia? Sed castè ac tẽperanter viuis. Cuius rei gratia id facis? num supplicij metu? minime id quidẽ, sed quadam bonitate naturæ. Nã si id agis timore supplicij, tantámq; incendij vim, ac libidinis tyrannidẽ superas, multò magis studere eleemosynis debes: neq; eñ idẽ labor est, pecunias contẽnere, atque frẽnare libidinẽ, sed lõgè maior hic labor est. Cur id? Quia voluptas illa naturalis est, nostrisq; insita & innata corporibus, non sic autẽ cupido pecunię. Solũ deniq; pietatis ac miserationis est studiũ, quo deo æquales euadere possum⁹: quo si careamus, cũcta simul amisim⁹. Non eñ ait, si ieiunaueritis, aut virginitatẽ obseruaueritis, aut orauerit is, patri vestro similes eritis: nihil eñ huiusmodi in deũ cadit, neq; aliquid tale operatur deus. Sed quid? Estote, inquit, misericordes sicut *Luc. 6. g.*
pater vester, qui in cœlis est. istud dei opus est, hoc si desit, quid habes? Misericordiam volo, & non sacrifi- *Mat. 9. d.*
cium. Fecit deus cœlũ, fecit terrã, mare: magna profectò ista sunt, deiq; sapientia digna: verùm nihil horum ita naturã attraxit humanã, vt illius misericordia & suprema benignitas. Ea ꝓfectò cùm in cęteris elucet, quę ille potẽtissimè, optimè, clemẽtissimè nostri gratia fecit: tũ in eo maximè, q̃ propter nos seruus fieri dignatus est. Nihil itaq; deum nobis ita ꝓpitium, vt misericordiæ studiũ facit: plurimáque de hoc vltro citróque prophetæ dixerũt. Misericordiã autẽ non eam dico, quę de rapina fit; neque enim est ea misericordia, neque spinæ radix aliquando oleũ gignit, sed oliuæ tãtùm. Ita neque auaritiæ radix, neque iniustitiæ, neque rapinæ misericordiã parit. Noli eleemosynã sua honestate nudare, noli eam omniũ probris exponere. nam si ideo rapis, vt eleemosynã facias, nihil est ea miseratione deterius. Quicquid ex rapina prouenerit, non est id misericordia, immanitas illa est, & cõtumelia, atque crudelitas: neque simpliciter, sed in deum. Denique si Cain, qui deteriora *Gen. 4. b.*
ex suis obtulit, ita offendit: qui aliena offert, quantò

magis

Universidad de Deusto Biblioteca

magis offendet?Oblatio nihil aliud, quàm sacrificiũ
est. Cúmq; sordidis manibꝰ orare nõ audeas, sordes
ipsas atq; immunditiam offerens ex rapina,nihil gra
ue esse putas?manus ipsas non sinis impleri immũdi-
tia,sed eas primùm abluens ita demũ offers:& certè
cùm illę sordes crimine careant, sed sola immũditia
animi in culpa est.Non itaq; inspiciamus quàm mũ-
dis manibus hostias precésq; offeramus:sed id potiꝰ
curemꝰ,vt quę offerimus,mũda sint semper, alioqui
ridiculã rem faciemus.Veluti si quis dilutam diligẽ-
tius tabulã immũdis muneribus impleat,nónne hęc
fœda esset irrisio?Sint mũdæ manus,nõ eas aqua so-
lùm diluamus,sed iustitia prius emũdare studeamus,
hæc vera mundatio manuũ est : ꝙ si pleni iniustitiæ
simus,quamuis eas milies abluas, nihil inde lucrabe-
Esaiæ 1.d. ris.Lauamini,enim,inquit,mũdi estote.Nũ ait,ꝑgite
ad fontes,ad balnea,ad stagna,ad flumina?nihil horũ
dixit.Sed quid?Auferte malitias vestras ab animabꝰ
vestris.hoc est mundũ esse, hoc est ab inquinatione
euadere liberũ,hęc vera mũditia est.Illa enim mini-
mum prodest, hæc autẽ fiduciã nobis ad deum, cõ-
fidentiámq; largitur.Illam & adulteri,& fures & ho-
micidæ habere possunt:mollésq; ac lasciui,nepotés-
que ac fornicarij, huiusmodi mũditiæ in primis stu-
diosi sunt:quippe qui ante omnia corpus diligẽtissi-
mè curãt,vnguenta spirãtes,corpúsq; perpetua cura
tergẽtes.Eis quippe corpus sepulchrum est,animam
habens intrinsecus mortuam. Hanc ergo munditiã
& illos cõsequi fas est : ad eã verò quæ intima & ve-
ra est,aspirare penitꝰ nequeũt.Nihil egisti magnũ, si
corpꝰ abluas. Iudaica illa purgatio est,inanis ac ꝓr-
sus inutilis,interior si munditia desit. Sit quispiã pu-
tredine plenus, absq; vulneribus,quantũlibet circũ-
luat corpꝰ,nihil ꝓficiet,nullúsq; erit cassi laboris finis.
Quòd si purulentũ corpus nil iuuare potest,cùm ex-
terior cutis circũluitur, assiduéq; respergitur:quãdo
fuerit putredo animæ insita, quid nobis ꝓderit mũ-
ditia corporis?Nihil ꝓfectò. Orationibus nobis opꝰ
est mundis.Illæ verò quo pacto mũdæ esse possunt,
cùm anima ex qua prodeunt,ipsa immũda sit?Porrò
nihil animã ita immundam facit,vt auaritiæ ac rapi-
nę labes. At sunt qui cùm per diem innumera admi-
serint scelera,vesperè lauant,nimiúmq; fidẽter ac te-
merè ingrediuntur ecclesiã, manusque ad orationẽ
extendunt,quasi sordes animi aquarũ diluerint laua-
cro:quod si verũ esset,quotidiano hoc lauacro mul-
tùm profectò lucraremur : ne ipse quidem aliquan-
do desisterẽ balnea frequẽs adire, si mũdos efficere,
ac peccata diluere possent. Sed ridicula ista, & deli-
ramenta atq; ludibria,puerorũ sunt ludus.Non exe-
cratur deus corporũ sordes,sed immunditiã animo-
Matt.5.a. rum.Audi deniq; ipse quid dicat:Beati mundo cor-
de.non ait simpliciter,mundi, sed addit:corde:quo-
Psal.50.c niam ipsi deum videbunt.Propheta quoq;:Cor mũ-
Hier.4.d dũ,inquit,crea in me deus.Et rursus:Ablue à malitia
cor tuũ. Multùm profectò confert bonis assuescere.
Vide q̃ sint ista modica & inutilia:& tamen cõsuetu-
dine inducta anima ea nõ deserit, neque ad orandũ
pergere sustinet,nisi ea prius impleuerit. Puta assue-
fecimus nos lauare,& orare,& quasi id nõ liceat illo-
tis manibus facere,nõ libẽter oramus,nisi ante laue-
rimus:perinde ac deũ offensuri,violaturíq; cõscien-
tiæ bonũ,nisi ita faciamus.Si modicũ istud tantũ ha-
bet viriũ, vt quasi necessariò diebus singulis implea-
tur:quis iam ambigat,si dandis eleemosynis itidẽ sa-
A suefacti essemus,neq; ingredi orationis domũ vacuis
manibꝰ cõstituissemus, id quoq; effecturos?Multùm
quippe & in bonis & in malis valet cõsuetudinis vis.
Non iam laborabimus,si illa nos ceperit.Pleriq; cõ-
suetudinẽ fecerunt seipsos assiduè signandi,neq; ad-
moneri opus habẽt,sed animo quoq; alibi sæpe oc-
cupato,ipsa cõsuetudine veluti quodã animato ma-
gistro impellente, manus sponte formant ad saluta-
ris impressionem signi . Assuefecerunt se quidã non
iurare, nũquam illi nec spontè nec inuiti hoc faciẽt:
assuescamus nos quoq; eleemosynis dandis,& id ci-
tò peragemus.Quantis laboribus nobis opus esset,vt
hîc medicamentum reperire possemus tam salubre,
tam potens ? Nam quæso, nisi esset eleemosynæ so-
latium, postea quàm innumeris sceleribus supplicio
nos fecissemus obnoxios,nónne multùm ingemisce-
remus,multísque suspiriis optaremus pecuniis posse
B peccata redimere ? Nónne illas omnes prompto
exhausissemus animo,cunctámq; omnino substantiã
impẽdissemus,vt superni iudicis iram possemus effu
gere?Nam si hoc in morbo facimus, atq; impendẽte
morte dicimus,Si mortẽ redimere fas esset,bona ille
sua dedisset omnia:multò magis id in illa ineuitabili
necessitate fieret.Et vide quæso quãta sit diuina cle-
mentia,nõ tibi dedit vt tẽporalem mortẽ,sed ęternã
redimere posses. Noli, inquit, breuẽ hanc redimere
vitã,sed æternam tibi comparare stude.illam tibi vẽ
do,non istam : non illudo tibi.hanc si acceperis, ni-
hil accepisti,ego noui illam quanti sit precij.Non ita
caupones,mortalisq;vitę negociatores faciũt.illi enĩ
si quos fallere queant, vilia quęq; carius vendunt:at
ego nõ sic. Nã dic obsecro,si profectus ad negocia-
C torem quempiã,duabus propositis gemmis,vili vna,
alia preciosissima,preciũ pro vili poneres,preciosam
que susciperes, nũ illũ rideres?Absit, imò admirare-
ris magis,& gratias ageres : ita & nũc duæ vitę ꝓpo-
sitæ sunt,tẽporalis alia,alia æterna:vendit illas deus,
cæterùm æternam nobis vili precio dare mauult.
Quid indignamur infantiũ more stultorũ, ꝙ eã quæ
preciosior est,pro vilissimo accepimus?Et potest,in-
quies,vita pecuniis emi ? Potest,si nostra non aliena
in preciũ demus.At mea,inquies, sunt. Non sunt tua
quæ diripis, sed aliena , quantumlibet illorum te do-
minũ dicas:neque enim si depositũ accipias,eo tẽpo
re quo abest scilicet qui deposuit, tua illa esse dicis,
licèt penes te sint.Si igitur quæ volentibus & agẽti-
bus gratias eis qui deposuerũt, nostra nõ sunt ne il-
lo quidẽ tẽpore quo ea habemus : multò minus ista
D quæ inuitis ac nolentibus rapimus.ille nanque eorũ
dominus est,cui direpta sunt,quãuis penes te sint cõ
dita:illa enim verè nostra sunt, quæ nobiscũ perpe-
tuò durant.eiusmodi virtutes sunt. nam pecuniæ ne
nostrę quidem,nostræ sunt,nedum alienę:sed hodie
nostræ, cras verò non nostrę. At verò virtus semper
nostra est.neque enim hæc illarũ more minuitur:sed
cùm adsit omnibus, integra permanet . Hanc ergo
nobis cõparare studeamus, pecuniásque despicia-
mus, vt veris æternísque bonis frui mereamur, gra-
tia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui
est gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia VII.

HOc autẽ scito, quia in nouissimis diebus instabunt tẽ- *Cap. III.*
pora grauia:& erunt homines sui amatores, cupidi,
elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes,
ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incõtinẽ-
tes,

tes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, volu-
ptatis amatores magis quàm dei, habẽtes speciẽ pietatis, virtutẽ
autẽ eius abnegãtes, & hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrãt
domos, & captiuas ducũt mulierculas oneratas peccatis, quæ du-
cũtur variis desideriis & voluptatibus, semper discentes, &c.
1.Tim.4.a. In priori epistola dixerat spiritum manifestè dice-
re,ꝙ in nouissimis temporibus recedent quidam à fi-
de.& rursus alibi in ipsa epistola prædicit tale quid-
dam postea futurum,atq; hoc ipsum hîc facit dicẽs:
Hoc autem scito quòd in nouissimis diebus instabunt tempora
grauia. Neq; id ex futuris tantùm,verùm ex præte-
Exod.7.b ritis indicat,dicens:Quemadmodum Iannes & Iam-
bres restiterunt Mosi. Et ex rationibus item cũ dicit:
Supr.2.c In domo autem magna non sunt tantummodo vasa
aurea,& argentea.Hoc autẽ cur facit?ne scilicet tur-
betur Timotheus, nec quispiam nostrum, si sint ho-
mines mali quandoquidem sub Mose illi fuerunt, &
B postea futuri sunt. Nihil ergo mirum si nostra quoq;
ætate sunt. *In nouissimis diebus*,inquit,*instabunt tempora*
grauia.Hoc est,pessima.Quomodo autem erunt tem-
pora grauia?Non dies profectò,neque tempora, sed
homines qui tũc futuri sunt carpit: quippe & nos ita
loqui cõsueuimus, cùm tempora vel mala , vel bona
ex his quę in illis cõtigere,appellamus.Causam quo-
que malorũ omnium atq; radicem,ac fontem proti-
nus addidit,vnde alia gignuntur omnia: cùm non ea
quæ proximi,sed quę sua sunt,singuli quęrũt:ex quo
fit,vt vtrunq; pariter negligãt, ita enim ne sua quidẽ
aspiciunt : sicuti enim qui ea quæ proximi sunt quæ-
rit,sua quoq; ritè disponit:ita & si quę illius sunt,ne-
gligit, sua quoque despiciet . Nam si sumus inuicem
membra, proximi salus non illius tantùm est , sed &
C corporis reliqui: illiusq; detrimentum non ad ipsum
pertingit solùm,sed & corpus omne doloribus occu
pat . Si ædificatio sumus , si qua patitur pars,reliqua
constructio titubat:sin verò firma,& inuiolabilis du-
rat,structuram ferre reliquam potest : ita & in eccle-
sia,si fratrẽ despicis,teipsum neglexisti . Quo pacto?
Membrum tuum iacturã haud exiguam pertulit . Si
qui pecunias connumerare non vult, in gehennã mit
titur:qui in rebus necessariis periclitantẽ videt , ma-
númq; non porrigit : nónne multò magis, q̃ ille hoc
patitur,atq; eò amplius,quò de maioribus detrimen-
tum id fiet? *Erunt enim*,inquit,*homines sui amatores*. Qui
seipsum amat,ille in primis est,qui se non amasse cõ-
uincitur. Qui verò diligit fratrem, hic maximè seip-
sum amat.Ex hoc auaritia nascitur:charitatem enim
quæ per naturã lata est,& vbiq; diffunditur, cõtrahit
D atq; constringit : hæc pestis mediocres quoq; ac te-
nues auaritiæ subigit:ex eo elatio gignitur,ex elatio-
ne superbia,cuius proles blasphemia est,ex qua atro-
gantia prodit quæ non obtemperandi est . Qui enim
cõtra homines se effert,facilè in deum ipsum impius
est:ita deniq; peccata nascũtur, vt sæpius ab inferio-
ribus ad superna conscẽdant. Qui fuerit in homines
pius,multò magis in deum erit:qui in socios, atq; cõ
seruos erit mansuetus,quantò magis in dominũ?Qui
verò aspernatur conseruos, ad hoc sensim pertinget,
vt ipsum quoque despiciat dominum.

Morale.

Non ergo despiciamus inuicem.Ea quippe doctri-
† siquidẽ na pessima est,quæ deum nos contemnere docet,† si
alios cõtẽ- inuicem contemnimus,]cùm ille iusserit in alterutrũ
nẽdo,deũ nos esse studiosos : aliter quoq; si vultis exẽplo scili-
ipsum contẽnimus: cet hoc perspicuũ faciam . Cõtempsit fratrem Cain,
A contempsit continuò & deum . Quónam id modo?
Vide q̃ contumeliosè respõderit deo : Nunquid cu- *Gene.4.b*
stos fratris mei sum?Despexit item Esaü fratrem,de-
spexit & deum.Idcirco dicit deus:Iacob dilexi,Esaü *Rom.9.c*
autẽ odio habui.Ideo & Paulus ait:Ne quis fornica- *Heb.12.d*
tor,aut prophanus sicut Esaü. Spreuerũt Ioseph fra-
tres eius,spreuerũt deũ quoq;.Israëlitę quoq; Mosen
aspernati sunt,atque ideo deum † offenderũt:] ita & *† spreuerunt:*
filij Heli cùm negligerent & peccare facerent popu-
lum,in deum impij fuere.Vis id ex aduerso etiam in- *1.Reg.2.e*
spiciamus?Abraham pepercit fratris filio,obediuit& *Gen.14.b*
deo,constátq; id ex obedientia,quã ostendit in filio, *& 22.a*
& reliqua virtute eius. Rursus Abel mãsuetus erat in *Ibid.4.a*
fratrem,pius item erat in deũ. Non ergo contemna-
mus inuicem,ne deũ quoque contemnere discamus:
honoremus nos mutuò,vt discamus & deũ honora-
B re:qui in homines temerarius est,in deũ quoque erit
temerarius.Vbi verò auaritia,&amor proprius,& ar-
rogãtia coëunt,quid iam deesse ad interitum potest?
Omnia simul periere, peccatorúmq; labes ac cœnũ
plurimũ influit. *Ingrati*,inquit. Quo pacto enim aua-
rus gratus esse iam possit ? Cui habiturus est gratiam?
Profectò nemini.Omnes arbitratur inimicos,omnia
quærit accipere:& si omnem illi substantiam tribuas,
nullas refert gratias : indignatur , ꝙ non plus habue-
ris,multorúmq; eum feceris dominũ:ne si orbis qui-
dem totius,te donãte potiatur,vllas tibi gratias aget:
nihil enim se accepisse putat. Est quippe pestis huius
inexplebilis appetitus,neque à morborum concupi-
scentia dissimilis est:talia enim sunt ægrotorum desi-
deria . Deniq; is qui febris caloribus vritur , impleri
nunquam potest,sed semper in desideriis est. Ebrius
C item nunquã mero satiatur , sed siti semper anhelat:
ita & qui pecuniarum insano tenetur studio, deside-
rium suũ exatiare nulla opum poterit copia:quanta-
libet illi præstes,nullas vnquam tibi habebit gratias.
Habebit autẽ ei tantùm,qui sibi quanta voluerit,de-
derit:id autem facere poterit nemo:neq; enim habet
modum cupiditas eius,éstque immensa habendi vo-
luntas,nulli igitur gratias aget.Nihil æquè ingratum
vt auarus,nihil ita absq; vllo gratitudinis sensu est,vt
pecuniæ cupidus:orbis ille totius inimicus est, indi-
gnatur ꝙ vlli sint homines . Cupit enim deserta esse
omnia,vt omnium ipse potiatur solus , & multa secũ
talia cogitat:Vtinam vi terræmotus cõcussa & euer-
sa ciuitate,cunctísq; oppressis , solus ipse relinquere-
tur,vt fortunas accipere omnium posset: vtinam pe-
stis præter aurum absumeret omnia,vtinã terræ hia-
D tu , aut inundatione maris perirent omnia ; & alia in
hunc modũ innumera cogitat, nihil boni versat ani-
mo,solos terræmotus,& † flumina,] & bella atq; pe- *† fulmina*
stilentias reputat,& huiusmodi cætera cõtingere cu-
pit,atq; orat.Dic age infœlix,atq; miserrime, & mã-
cipiis omnibus vilior,si cuncta aurum essent,num sa-
cram ideo auri euaderes famem? Nónne vel † peste] *† fame*
confectus interires?Si terræmotu agitatus orbis, fun
ditus euerteretur,non ideo perniciosa hac concupi-
scentia liber euaderes.Nam nisi homo esset in terris,
vnde tibi necessaria vitæ suppeterent?Ponamus sanè
omnes repentè orbe toto deletos esse mortales , au-
rúmque illorum & argentum in tuum ius migrasse,
quanquam fatua planè & inepta consector, opésque
illis,aurum scilicet,argentum, preciosam sericam at-
que auream vestem , in tuas spontè venisse manus,
quid inde lucrarere ? Ita enim te maximè inuaderet

Universidad de Deusto Biblioteca

mors eis destitutum,qui panem conficerent, amotis A
agricolis,feris cuncta vastantibus,dęmonibúsq; me-
tu cōcutientibus animā tuam,quam quidē nunc etiā
possident,& plurimi quidē:tunc autē te in stuporem
quoq; amentiámq; perduxissent, siue etiam prorsus
perdidissent.At vellem,inquies,& agricolas,&pisto-
res esse superstites : enimuero illi si tecū superessent,
opes illas tecum partiri vellent: sed non id patienter
admitteres , adeò inexplebilis est cupido huiusce-
modi. Quid verò his dici ridiculosius possit? Vidisti
summam rerum difficultatē. Vult quispiā ministros
habere q̄ plurimos, nec patitur eos vel necessarium
habere victum, quasi per id ipsius opes imminuātur.
Num quęso lapideos vis esse homines?Quàm sunt ir-
risione ista dignissima,quæ fluctus,& procellas,& tē-
pestates ac turbines, ingentémq; perturbationē ani-
mis excitant. An verò non istos miserebimur, atque
lachrymis gemitibúsq; ꝓsequemur, qui semper esu- B
riunt,sempérque sitiunt? Atqui corporibus humanis
acerrima hæc lues est, quæ à medicis pro insatiabili
† βουλιμία. appetitu † σβαλυχία] Græco vocabulo dicitur, cùm
quis ciborū nimietate distentus,ne sic quidem fame
liberatur: huiusmodi nempe lues in animabus auari-
tia est,quæ quantalibet immittas,nunquā prorsus im
pletur,sed semper cupiditati vastior laxatur sinus.nē-
pe si elleborū sumere, aut quodlibet & grauius per-
peti opus fuisset ad eam euadendā pestē, nónne fer-
re omnia prompto animo oportuit? Nulla profectò
† animum multitudo pecuniarum inexplebilem † vterum] im-
plere potest.Non pudet cùm pleriq; adeò circa opes
insaniant,nos in deum ne minimam quidem partem
huiusce dilectionis ostendere, deúmq; apud nos vi-
liorem esse pecuniis?Auri nanq; gratia, & vigilias, & C
peregrinationes, & altera pericula, & odia atq; insi-
dias,& omnia deniq; tolerant homines, nos pro deo
ne verbū quidē vel tenue perferre volumus , odiáq;
subire. Cęterū si cui oppresso opem ferre opus sit,po
tentiū inimicitias vitamus,atq; pericula,prodimúsq;
miserū, cúmque vim opitulandi à deo acceperimus,
ipsam prorsus amittimus, dū odia & inimicitias per-
ferre nolumus.At id cōtinuò obiiciunt plurimi, fru-
stra odiū quærere cōsilij nō fuerit.Frustrá ne id quæ-
so facis?Et quid hoc præstantius odio ? Quippe ami-
citiam ex deo fœderatā longè antecellit ipsius gratia
susceptum odiū.Nam si propter deū diligamur, ho-
noris impēsi debitores illi sumus: sin verò eius causa
odio habemur,debitor ipse fit nobis. Quantumlibet
nempe aurū diligant auari, nullū eius dilectionis re-
cipient modū:nos si quid vel parū egerimus, omnia D
perfecisse arbitramur.Nō ita nos deū,vt illi aurū, di-
ligimus,ne minima quidē ex parte : multū illi repre-
hensioni patent,ꝙ circa aurū ita vehemēter insaniūt:
nos culpa vacabimus, qui in deum non eundem fer-
uorem charitatis ostendimus? Non quantū illi terræ
(quippe aurum terra effossa est) tantū nos omniū do
mino honoris impendimus.Erubescamus sanè,dum
illorū intuemur insaniā. Quid enim est si nos auri nō
rapiat amor, neque tamē omni studio precemur,at-
que ambiamus deum? Hi etenim homines, vxorem,
ac liberos,& omne patrimonium, postremò salutem
ipsam contēnunt,ídque cùm nec sciant,an incremē-
ta percepturæ sint illorum opes. Sæpe nanque inter
medias spes animam quoque posuerunt, frustráque
laborasse deprehensi sunt.Nos cū nouerimus eo quē
amamus potituros, siquidē illum vt oportet dilexe-
rimus,ne sic quidem ad amorē exardescimus, atque
ideo vtraque in nobis charitas planè refrixit, proxi-
mi scilicet ac dei:dum enim à proximi dilectione fri-
gescimus, ad hoc sensim pertingimus, vt diuinæ etiā
dilectionis in nobis feruor extinguatur.Neque enim
fieri potest,vt qui amare nescit,quicquā illustre con-
cipiat animo,virilíque mēte sit præditus:quippe bo-
norum omniū amicitia aptissimū instrumentū est. In
hoc,inquit,pēdent lex & prophetę.Sicut enim ignis Mat.22.d
vbi syluam occupauerit, omnia purgare consueuit:
ita & charitatis feruor, quocunque inciderit, omnia
perimit,atque perrumpit, quæ diuinam segetem de-
moliuntur,emundátque humū suscipiendis atque fo
uendis altè seminibus.Vbi charitas est,omnia subla-
ta sunt mala:non est ibi auaritia, malorū radix, nulla
ibi elatio est.Quid enim aduersus amicū se quispiam
extollat?Nihil itaque sic humilē facit vt charitas,per
quā seruorū ministeria amicis impēdere non erube-
scimus, imò & gratias illis pro huiusmodi seruitute
referimus:per hāc pecunias large profundimus,cor-
poribúsq; ipsis postremò nō parcimus,per quàm em̄
sæpe pro amico periculis se quisque exposuit. Nulla
denique inuidia,nullū crimen locū habet, vbi fuerit
vera & germana dilectio:nō modò enim amicis non
detrahimus,verū & si qui detrahere velint, eis silen-
tium imponimus.Omnia in charitate sunt leuia, sua-
uia,mitia:litis aut contentionis nullū ibi vestigiū cer-
nitur,pacísque plena sunt omnia. Plenitudo enim le- Rom.13.d
gis est charitas.cuncta nempe scelera,quæ pacē per-
turbent: vt sunt auaritia,rapina,inuidia,accusatio,ar-
rogantia,periuriū,mendaciū, vbi charitas fuerit,sol-
uuntur:periurat enim quisq; vt rapiat.Quis autē eum
quem diligit,diripere queat?cui cōtrà sua quoq; lar-
gitur libens, gratiásque illi magis,q̄ si ab eo accipiat
refert?Nostis ista profectò quicunque amicos habe-
tis,nō solo nomine,neque simplici appellatione: sed
si quis ita dilexerit,sicut diligere oportet. Si quis a-
moris vinculo connexus alicui est,hoc nouit: qui ve-
rò experti non sunt,ab his qui experti,discant.Expo
nam vobis de scripturis amicitiam profectò mirabi-
lem.Dilexit Ionathas Saülis filius sāctū Dauid,& col 1.Reg.18.
ligata est illi anima ipsius : quod indicat illa eius la- & 20.d.
mētatio, qua defunctū prosecutus est, dicens: Ceci- 2.Reg.1.d
dit super me dilectio tua,sicut dilectio mulierum. In
mortē vulneratus es mihi. Quid ergo, num illi inui-
dit? Minimè, cùm certè inuidendi necessitas indicta
videretur ex rerū euentu:cernebat enim regno illum
potiturū,quod sibi per successionum seriem debeba-
tur,nihílque tale passus.Nō ait,hic est, qui me patrio
priuabit regno, sed imperij quoque cooperator ac-
cessit,patríque amici gratia non pepercit:verū enim
nemo illū parricidam arbitretur. Non enim ille in a-
liquo patrem violauit, sed insidias tantùm eius iniu-
stitiámq; cohibuit,ac per id pepercisse magis, quàm
læsisse censetur,dum illum non permisit ad inuidiam
prorumpere iniustam:voluit sępius pro illo etiā mo-
ri.Non accusauit,sed patrem quoque prohibuit. Nō
inuidit,imò(vt dixi)imperij quoque cooperator ac-
cessit: non modò illi opes præstitit, verùm salutem
quoque seruauit, animámque pro illo posuit suam.
Nihil parentem reueritus est amici gratia: ille enim
iniqua moliebatur , hic autem nihil eiusmodi sibi
conscius erat. Ea fuit Ionathæ cum iusto amicitia,
talísque coniunctio. Videamus qualis fuerit Dauid
in referenda gratia, non licuit illi vicem reddere:

quippe qui ante imperium quidem morte pręreptus A
est,periítq; priusquàm ille perueniret ad regnū, quē
beneficiis fouerat:in his quæ tamen facere potuit,li-
bet inspicere,cuiusmodi se in amādo præstiterit.Bo-
Ibidem. nus,inquit,mihi Ionathas,in mortē vulneratus es mi-
hi.Putas hoc solū reperiemus eius amoris indiciū?nō
istud quidem est minimum,sed alia quoque non de-
sunt:nam & filium eius, & nepotē eripuit sæpe peri-
culis,ob gratiam patris, ac iugiter veluti filij cuiusdā
natos saluare perstitit. Huiusmodi ergo amicitiā om
nes habere cupio,& in viuos,& in defunctos.Audiāt
ista mulieres, maximè quæ secūdas appetūt nuptias,
ac defuncti viri maculant thorū, quæq; priorem di-
lexerunt virum. Non ista nunc loquor, ꝙ secundas
prohibeam nuptias, aut immūdas esse putem, neque
enim permittit Paulus,qui ori meo frænū imposuit,
1.Cor.7.c dicens:Si autē & nupserit,non peccauit,cæterū bea- B
tior erit,si sic permāserit,hoc est,multò istud excellē-
tius est q̄ illud,multis ex causis. Nam si non nubere,
multò melius q̄ nubere est:pari ratione melius est id
semel tantū facere,q̄ sæpius.At nō tulerunt,inquies,
quidam viduitatis incōmoda,sed in varias calamita-
tes inciderunt:non enim quid sit viduitas nouerunt,
quæ profectò in eo non constitit,si secundas nuptias
non appetāt:sicuti neq; virginitas hoc tantū est, viri
experimenta nō noscere:sed quid? Quemadmodum
virginē facit honestā habitus, orationísq; perseuerā-
tia:sic & viduā indicat desolatam esse, perseuerare in
1.Tim.5.a obsecrationibus, abstinere à deliciis. Quæ enim, in-
quit,in deliciis est,viuens mortua est.si vidua perma-
nens,eundē apparatū eandémq; pompā habitura es,
quam viuēte adhuc viro habuisti, melius est nubere:
neque enim mala est cōiunctio illa connubij,sed cu- C
riositas habetur in crimine. At tu quod malū nō est,
Ibidem c. nō agis: qđ verò crimini tenetur obnoxium,id agere
sustines: idcirco quædā reuersæ sunt retrò post sata-
nam,quia viduitatē ritè seruare nescierūt. Vis nosce-
re quæ sit viduitas, & quod viduitatis insigne? Audi
Ibidem.b. apostolū: Si filios,inquit, educauit, si suscepit hospi-
tio,si sanctorum pedes lauit,si his qui in tribulatione
sunt,subministrauit,si omne opus bonū secuta est.Nā
si mortuo viro ingentē opum præferas fastum,vidui-
tatem congruè non fers. Transfer in cœlum diuitias
tuas,&erit tibi tolerabile viduitatis onus.Quid ergo,
inquies,si liberos habeā paternæ hæredes substātiæ?
Doce & illos aspernari pecunias, illuc quæ tua sunt
transfer,eisq; quantū sit satis impertiens, erudi & il-
los opibus suis superiores esse. Quid si circunfluunt
mancipiorū greges,si negotiorū examen immineat, D
si argentum,si aurum? quo pacto sufficere possum ad
ista seruanda,nisi adsit viri gubernatio? Simulas ista,
occasionésq; inquiris: quod multis ex locis constat.
Si enim pecuniarum non teneris affectu, neque opes
tuas augere cupis,leuis tibi fit sarcina. Est enim pro-
fectò multò grauius atq; onerosius ostentare, quàm
custodire diuitias.Si igitur huiusmodi amputes ostē-
tationes,& ex his quæ habes indigētibus tribuas,de⁹
suam tibi porriget manum,atque te proteget:ꝙ si ve-
raciter pupillorum prospiciens hæreditati, hæc lo-
queris,non occasione cumulādæ pecuniæ:nouit qui
scrutatur corda, in tuto illorum seruare diuitias, qui
filios educare præcepit.Neq; enim fieri omnino po-
test,vt ea domus, quæ pauperū miseratione fundata
sit,mali quippiam patiatur:imò si quid fortè perpes-
sa fuerit,melior eam euentus excipiet,idq; erit fami-
liæ ac domui pro clypeo,& hasta. Audi quid de Iob
diabolus ait:Nónne tu circundedisti eum interius,& Iob.1.b
exterius?Cur id?Audi & ipsum Iob dicentem : Ocu- Ibid.29.b
lus,ait,eram cęcorum,pes claudorum,& pupillorum
pater. Quēadmodū is,qui se ab alienis cladibus mi-
nimè auertit,ne in suis quidē aliquid vnquam patia-
tur aduersi:ita & qui alienæ tristitiæ consors fieri re-
nuit,in suis casibus acrius afficietur:ac sicut in corpo-
re,putrescēte pede,manus ni cōpatiatur,expurgétq;
vulnus,& imponat medicamētum, ac diluat saniem,
hoc ipsum in suis patietur malis:&quę ministrare al-
teri noluit,cū esset morbo libera, morbo ipsa quoq;
erit obnoxia:quippe serpēs inde malū ad ipsam quo-
que perueniet,iámq; nō de officio,ac ministerio, sed
de cura & euasione periculi erit illi ratio : ita sanè &
hîc,qui cōdolere aliis negligit,ipse dolebit. Circun-
uallasti,inquit,eū interius & exterius, neq; audet ir-
rūpere.Sed dura,inquies,ille perpessus est: nēpe du-
ra illa & grauia,ingentium illi bonorum fuere causa.
Duplicata substantia est, merces auctior, iustitia cu-
mulatior facta est.Clarissimis coronis,& amplissimis
prēmiis affici meruit,spiritualia deniq; & corporalia
omnia largissimis incrementis profecere.Filios per-
didit,recepit non eosdē,sed alios illorū vice illisipsis
sibi in resurrectione seruatis. Nā si eosdē recepisset,
numerus ille esset imminutus:nunc autem quia alios
pro illis ei dedit, & illos in resurrectione restituet.
Hæc omnia idcirco illi contigere,quia promptus ad
eleemosynas fuit: quod nos quoq; omni studio im-
plere curemus,vt eisdem cumulatissimis præmiis af-
fici mereamur,cū gratia & misericordia domini no-
stri Iesu Christi,Amen.

Homilia viij.

*HOc scito, quòd in nouissimis diebus instabunt tēpora
grauia:erunt enim homines sui amatores, cupidi,ela-
ti,superbi,blasphemi,parentibus non obedientes, in-
grati,scelesti,sine affectione,sine pace,criminatores, incōtinen-
tes,immites,sine benignitate,proditores,proterui,tumidi, volu-
ptatis amatores magis quàm dei,habentes formā pietatis,virtu-
tem autē eius abnegantes.* Si quis nunc indignatur ꝙ hæ-
retici sint,consideret eos à principiis atq; primordiis
fidei erupisse, diabolo semper veritati mendaciū clā
inserere moliente.Promiserat initiò deus primis ho-
minibus bona,accessit diabolus promittens itidē bo
na:plātauerat paradisum deus,† pollicitus est]hic,di- † seduxit.
cens:Eritis sicut dij.& qui rebus nihil poterat,verbis Gen.3.b
ꝓmittit ingētia:huiusmodi quippe seductores sunt.
Post fuerūt Cain & Abel,deinde filij † dei]& filię ho † seth.]
minum, postea Cham & Iaphet, Abrahā & Pharao, D
Iacob & Esaü, Moses & magi, prophetæ & pseudo-
prophetę,apostoli &pseudoapostoli,Christus & an-
tichrist⁹:& prius igitur atq; ab ipsis incunabulis mū-
di,& apostoli tēporib⁹ ista cōtigere: tūc enim Theu-
das & Simō,& apostoli,& Hermogenes ac Philetus.
Nunquā igitur fuit quin mendaciū veritati se latēter
insereret.Nō itaq; feramus grauiter, iamdudum ista
prædicta sunt,vnde hîc dixit: *Scito, quòd in nouissimis
diebus instabunt tempora grauia:erunt enim homines sui ama-
tores,cupidi,elati,superbi,blasphemi,parentibus non obedientes,
ingrati,scelesti,sine affectione.* Ingratus ergo scelestus est:
& meritò sanè. [qui enim erga beneficum ingratus
est,qualē se erga alios pręstabit? qui ingratus est, idē
sine pace, sine affectione est. *Criminatores.* hoc est,
maledici.]Qui enim sibiipsis nihil boni conscij sunt,
veluti solatij cuiusdam vice, aliorum opinionē vio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lare nituntur, ac per id innumeris se peccatis, atque A
sceleribus implicant. *Incontinentes.* Scilicet linguę, vētris, cæterorúmque omnium. *Immites.* hinc profectò crudelitas, hinc immanitas surgit, cum quis auarus, & cupidus, suíque amator, ingratus, lasciuúsque fuerit. *Absque benignitate, proditores, proterui.* proditores, cuius? Amicitiæ scilicet. *Proterui.* hoc est, nihil habentes fixum, ac solidum. *Tumidi.* arrogantia pleni. *Amatores voluptatis magis quàm dei, habentes formam pietatis, virtutem autem eius abnegātes.* In epistola quoque ad Romanos
Rom.2.c ita fermè ait: Habentes formā scientiæ ac veritatis in lege. Quod quidē illic in laudis parte constituit, hîc autē peccatis omnibus grauius id scelus ostēdit. Cur id? Quia hoc vtrobiq; non in eodē sensu accepit, sicut imaginem interdum pro similitudine, interdum pro re inanimata accipimus: sicut & ipse alio in loco
1.Cor.11.b scribit, dicens: Vir non debet velatum habere caput, B
Psal.38.b imago & gloria dei cùm sit. Et rursum propheta: Veruntamen in imagine pertransit homo. Leonē quoque interdum pro regio accipimus fastu. Dormisti
Deut.33.c enim, inquit, vt leo, & catul' leonis, quis excitabit eū?
Ezech.22.c Interdum pro rapina. Vt leo, inquit, & rapiens, & rugiens: ita & nos facimus, quia enim negocia sunt cōposita & varia, cōuenienter multiplices imagines, atque exempla sumuntur. Vtpotè cū speciosam mulierem admirari volumus, picturis illam cōparamus: & cùm item pictā prędicamus, dicimus spirare ac loqui videtur. Non autē vtrunque pari ratione accipimus, sed alterum quidē, quia prope similitudinem accessit: alterū, quia pulchritudini quam dicimus, appropinquauit: ita ferè & in forma dicimus: illic quidem, quia figura & imago & doctrina, primitiuū q; pietatis exemplar est: hîc autē, quia rem inanimatā, ac mortuam figuram, & simulationē insinuat. Fides ergo sine operibus, figura solùm absque virtute est: rectè ergo pulchro & venusto corpori virtute destituto, pi-
† adsimili turæ q; † assimilari,] fides recta absq; operibus comparatur. Esto autē, quispiam his omnibus viciis sit inquinatus, rectéq; credat, ac sentiat: quid ex fide vera lucrabit̄, si nihil habet ex his quę debet habere Christianus? Si nihil agat quod exprimat pietatem, gentiléq; potius impietate transcendat, si ad intuentium, sociorúmq; perniciem, si ad dei blasphemiam viuat, si operibus religionis cōtaminet dogma? Quid ergo de huiusmodi facere oportet? *Et hos*, inquit, *deuita.* Si ergo in nouissimis temporibus homines huiusmodi futuri sunt, quomodo ait, & hos deuita? Intelligi profectò datur & tunc huiusmodi fuisse quosdā: & si nō
D tam multos, fuisse tamē: sed verius fortasse dicimus, per illū admoneri omnes, vt hos deuitent. *Ex his enim*, inquit, *sunt qui penetrant domos, & captiuas ducūt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concupiscētiis variis, semper discentes, & nunquam ad agnitionem veritatis venire valētes.*

Vides vt antiqui seductoris astu & arte vtantur, armáq; arripiant, quibus & diabolus vsus est aduersus Adam. Qui, inquit, penetrāt domos. Quàm signanter hoc verbo impudentiam expressit singularem, ignominiam quoque, fallaciam, atque blanditias. *Et captiuas ducētes mulierculas.* Eiusmodi & in virili sexu est, qui
† immo nō facilè fallitur: quippe mulierum est falli. † Nō autem
mulierum ait mulieres, sed mulierculas.] *Oneratas peccatis.* Vi-
sed mulierculariū. des vnde illæ quoq; faciles ad fallendum sint? A peccatis, ex eo scilicet, quòd nihil boni sibi sunt cōsciæ. Et satis quidem propriè dixit, Oneratas, vt peccatorum commendaret multitudinem, & inconstantiam, atque confusionem. *Quæ ducuntur concupiscentiis variis.*

Non accusat hîc sexum: neque enim simpliciter ait, mulieres: sed, tales mulieres. Quid sibi vult, Variis? Plurima hoc verbo signauit, delicias, turpitudinē, atque lasciuiam. *Variis*, inquit, *concupiscentiis.* Hoc est, pecuniarum, gloriæ, iactantiæ, honoris, deliciarum: fortassis & fœdiores alias concupiscentias signat. *Semper discentes, & nunquam ad agnitionem veritatis venire valētes.*

Non ista illis parcens, sed ea vehementer insinuans dicit. Quia enim seipsas desideriis illis & peccatorū oppressere molibus, excæcata est illorum mēs. *Quem-* *Exod.7.b*
admodū autem, inquit, *Iannes & Iambres restiterūt Mosi: ita & isti veritati, homines mente corrupti.* Quinam isti sunt? Magi scilicet, & qui signa in Aegypto feciss̄e legūtur. Quomodo autem nusquam alibi ipsorū nomina inueniuntur? Ea vel ex traditione, vel ex spiritu Paulum didicisse fas fuit. *Ita*, inquit, *& isti resistēt veritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidē, sed non proficient amplius.* Quippe illorū amētia cūctis perspicua erit, sicuti illorum fuit. *Sed non proficient.* Et quomodo alibi dicit: Et proficiēt amplius in impietate: hîc verò, non pro- *supr.2.c*
ficiēt? Illic ita locutus, quia hi qui nouitatibus studēt, nusquam erroris finem inuenient, sed noua semper commenta, & corruptum dogma proferent: ea est enim erroris vis, vt sisti non queat. Hîc autem dicit, non fallent, neq; secum rapient: licèt initiò quosdam decepisse videantur, sed facillimè deprehendentur: quod ex consequentibus patet. *Eorum enim*, inquit, *amentia cunctis erit perspicua, sicuti & illorum fuit.* Quanuis enim omni ex parte videatur error inualescere ad tēpus, ad finem tamē vsque non permanet: huiusmodi
C quippe sunt, quæ per naturam bona non sunt, sed bona esse videntur: ad tempus florent, sed citò deprehendūtur. At †natura] talia non sunt, horúmq; tu te- *† nostra*
stis es. Abest enim à nobis error omnis. Quis enim velit pro errore mori? *Tu autem assecutus es meam doctrinam.* [Itaque fortis esto, ac virum te præbe. non enim simpliciter accessisti, sed assectat' es. hîc multo ipsum tēpore adfuisse significat, ex eo quod dicit, assectatus es doctrinam. Id autē] de verbo prædicationis intellige. *Institutionē.* de vita loquitur. *Propositum.* De prōpta voluntate, & alacritate animi dicit. Non enim, inquit, ista locutus sum, & opere minimè impleui, neque verbis tantummodo philosophatus sum. *Fidem, longanimitatem.* Quo pacto? Nihil me, inquit, horum perturbauit. *Charitatem.* Quam profectò isti non habuerunt. *Patientiam.* Non hoc ipsum significat, quod supra, dum longanimitatem dixit. Magna, inquit, ad-
uersus hæreticos lōganimitate vsus sum, patiētia ad- D
uersus persecutiones. *Persecutiones, passiones.* Duo enim ista in primis doctoris animum perturbant, hæreticorum scilicet multitudo, & impatientia passionum: sed de his multa iam diximus, quòd dudum fuerint, & futuræ postmodum sint, nullúmque tempus his vacuum est: & quòd nobis nocere nil poterunt, quódque in mundo vasa aurea & argentea sunt.

Iam verò intuere illum de pressuris differentem suis. *Qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris.* Cur autem hæc pauca ex plurimis dixit? Nota erant discipulo reliqua, & fortassis ista vt recentia omissis prioribus memoret: neque ista per species numerat: non enim glorię, honorisque cupidus est, quippe ad consolationē discipuli, non ad iactantiam loquitur. Antiochiam Pisidię dicit, Lystram, ex qua Timotheus erat oriundus. *Quales persecutiones sustinui.* Vtraque con-

que consolationis plena sunt, & alacritatē eximiam A
præstiti, neque derelictus sum. Nec dici potest & me prodiderit deus, sed coronā mihi texuerit clariorē. *Quales persecutiones*, inquit, *sustinui, & ex omnibus eruit me dominus. Et omnes qui piè viuere volunt in Christo Iesu, persecutionē patiētur.* [Quid autē de me dico? omnes qui piè viuere volunt in Christo, persecutionem patientur.] Persecutiones hic dicit pressuras, dolores. Neq; eū
Ioan.16.g fas est hominē pergentē virtutis viam, tristitia, pres-
Iob.7.a suris, doloribus, tentationibus immunem esse. Quo enim pacto, cùm arctā pergat viā, audiātq;, in mundo pressurā habebitis? Si ętate sua dicebat Iob, Tentatio est vita hominis super terrā: quantò magis tunc? *Mali autē & seductores*, inquit, *homines in deteriora proficient, fallentes atque falsi.* Nihil, inquit, horū te perturbet: si quidem illi in quiete, tu in tētationibus viuis. Ea quippe rei natura est: ex me discere potes, non esse possibile, B
vt vir qui malis indixerit bellū, pressuris careat: nō est ille profectus. Nemo itaq; certans requiē quęrat, nemo amplectatur quietē. Nefas est pugilē dei vacare deliciis, nō licet epulari luctantē. Luctamen quidem sunt præsentia omnia, certamen, bellū, pressura, angustia, stadiū. Aliud est quietis tēpus, hoc ærūnis deputatum est, atque sudoribus: nullus vbi ad certamen se exuit, vnctúsq; est, requiē quærit. Si enim inquiris requiem, quid te exuisti? Cur iactasti manū? Qua enim ratione hîc requiē speres, cùm libidinibus indixeris bellū, atq; aduersus naturā pugnare perrexeris? *Tu verò in his permane quæ didicisti, & quæ credita sunt tibi, sciens à quo didiceris: & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ possunt te instituere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu.*
Psal.36.a Quod antè ꝓpheta Dauid admonuit: Noli, inquiēs, C
æmulari in malignantibus. hoc & Apostolus admonet, dicēs: Tu autē permane in his quæ didicisti, quæ credita sunt tibi. non tantū ea didicisti, sed & credita sunt tibi: hoc est, credidisti hanc esse vitam. Si igitur impræsentiarum cōtraria his quæ credidisti, euenire perspexeris: noli turbari. Nam & Abraham cōtraria promissis euenire cernebat, neq; tamē aliquid patie-
Gen.21.b. batur. Audierat, In Isaac vocabitur tibi semē. & ipsū
Ibid.22.b Isaac immolare iussus, nihil perturbat' est, aut impeditus quò min' id tota deuotione patraret. Morale. Nullus itaq; in malis scandalū patiatur, hoc iampridem scriptura prænouit. Quid ergo, inquies, erit, & si hîc boni lætioribus in rebus sint, mali verò cruciētur? Alterū ex his fieri potest, alterū non. Nam malos quidē cruciari possibile est, bonos verò semper lętari non sic. Nemo Paulo æqualis erat, qui omnē ętatem in pressuris vixit, in lachrymis, in gemitibus nocte ac D
Act.20.d. die. Trienniū cū lachrymis corripere diu noctúq; nō destitit. Instātia, inquit, mea quotidiana. Nō erat illi vicissitudo mœroris & gaudij, vt nunc istud, nunc illud adesset, sed quotidie mœrēs perstitit. Quomodo ergo, inquit, mali in deterius proficiēt? Nō ait, fruentur quiete, sed in deterius proficiēt: erit quippe profectus ipse deterior: nō ait, in rerū abundātia erunt: q; si illi cruciētur, ideo hoc patiūtur, vti ne tu existimes impunita esse peccata: quia enim gehēnæ metus non sufficit nos à malo coērcere, parcēs nobis, excitat & suberigit nos. Si nullus malus supplicio afficeretur, nemo putaret deo humanarū rerum curā imminere: si omnes punirētur, nullus resurrectionē speraret futurā, & quasi merces hîc omnibus redderetur: idcirco hîc punit quosdā, plerosq; nō punit. Ideo hîc premuntur iusti, quia peregrini & aduenæ sunt, atq; alie-
na in patria viuunt. Iusti ergo probationis causa hæc tolerant, audi deniq; dicentem ad Iob deū: Putas me aliter tibi respōdisse, q̄ vt appareres iustus? Peccatores verò & si quid aliquādo patiātur, huiusmodi peccatorum pœnas expēdunt. In omnibus igitur gratias agamus deo, siue sic, siue sic faciat. Vtraque enim pro nostra vtilitate molitur, nihil odiēs, aut auersans nos, sed curā nostri ac prouidentiā gerens. *Sciens*, inquit, *quòd ab infantia sacras literas nosti.* Hoc est, à prima statim ætate sacras literas didicisti. Quid sunt, sacræ literæ? Scripturæ diuinæ. In his, inquit, educatus es, vt per eas quoq; maior tibi fidei virtus accesserit, adeóque inualuerit, vt nihil iacturæ possit incurrere, altissimis radicibus nixa, longo tempore solidata. *Quæ possunt*, inquit, *te instruere ad salutem.* Hoc est, non permittent in te vllum stultitiæ locum, vt plerisq; contingit. Qui enim scripturas ita scit, vt sciri oportet, nullo rerum euentu vllum scandalum patitur, fert omnia constanter & fortiter, partim fidei committens, partim incōprehensibili dispensationi dei adscribens, quorundā verò rationes noscens, & exempla in scripturis inueniens. Nam nolle omnia [curiosè inquirere, & non cupere omnia] scire, magnum præclaræ scientiæ argumentum est: placet exemplo vti. Sit flumen, imò sint flumina, non sunt æqualis omnia profunditatis: sed alia minus, alia maius habent profundū, & quod suffocare ignaros possit: hîc vndarum vortices sunt, ibi non sunt. Nolle omnia æquè tentare, prudentiæ fuerit: profundáque omnia scire nolle, scientiæ nō paruum argumentum est: sicut qui omnes fluuij partes æquè transire vult, hic maximè fluminum proprietates ignorat: & sæpe dum nimis præsumit secreta penetrare omissis planioribꝰ locis, perit temeritate sua: Ita & in deo qui scire omnia vult, & cuncta improba temeritate rimari, hic qui sit deus, ignorat. Quemadmodum igitur in fluminibus maior pars tuta est, paucíq; sunt fluctus, atq; profunda: † ita in deo] pars ma- *† in deo*
ior occulta est, neq; inuestigari possunt opera ipsius. *vero.*
Quid ergo teipsum præcipitare moliris? Hoc solum scito, q̄ deus omnia prouidet, q̄ liberi arbitrij cōditi sumus, q̄ alia quidem operatur, alia verò permittit: q̄ nihil mali vult fieri, q̄ non ex sola ipsius volūtate fiūt omnia sed ex nostra quoque: mala omnia ex nostra tantūmodo fiunt, bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio. Quòd nihil ipsum latet: non tamen quia nihil ipsum latet, idcirco omnia operatur ipse: hæc sciens quænām sint bona, quę mala, quæ media discet: vtputa bonū virtus, nequitia malum: media verò, diuitiæ, paupertas, vita, mors. Cùm ista didiceris, adde q̄ ideo premuntur iusti, vt coronētur: peccatores verò, vt pœnas exoluant. Non autem omnes peccatores hîc pœnas dant, ne resurrectioni pleriq; non credant. Non omnes vexantur iusti, ne malum putes esse laudabile: idq; loco virtutis accipias: hæc tibi sit norma, hæc regula, & sub ipsa molire quod vis, & periclitari nō poteris. Quemadmodū enim sub Grāmaticis nunc etiā est sex milium numerus, vt sub illū ducātur omnia, cunctáq; diuidi ac multiplicari possunt in sex milium regula, & per hunc numerum cuncta vertuntur: quod non ignorant, quicunque literas didicerunt: ita regulas istas, quas rursus breuiter exponam, qui probè tenuerit, nunquam scandalizari poterit. Quænam istę sunt? Quòd bonum est virtus, malúmque vitium: quòd media sunt morbus, inopia, insidiæ, calumniæ, & cætera huiusmodi: quòd iusti hîc

Universidad de Deusto
Biblioteca

premuntur angustiis:si qui verò non patiantur, ideo A
fit,ne odiosa videatur virtus:q; mali lætantur, vt illic
puniantur:si qui verò & hîc cruciantur, ideo ne vitiũ
bonũ esse videatur, neu impunita quis existimet sce-
lera:q; si non omnes patiũtur,neque exultant omnes,
ideo ne resurrectiõi derogetur fides.Nã sunt pleriq;
boni,qui mali aliquid habẽt admixtũ, qđ hîc depo-
nunt:& mali itidẽ qui bonorũ aliquid operũ habeãt,
quorũ hîc recipiant vices,vt illic æternè puniãtur:q;
incõprehensibilia sunt pleraq; dei opera, q; multùm
inter nos & illũ interest,tantúmq; quantum exprimi
sermone nõ possit. Si hæc omnia nobiscũ reputaue-
rimus,nihil nos lædere poterit,aut perturbare.Si scri
pturas sanctas assiduè audierimus,reperiemus huius-
modi exẽpla permulta. *Quæ*,inquit, *instruere te possunt
ad salutem.* Quippe & quæ agenda sunt, docent scri-
pturæ,[& quæ nõ agẽda.]Audi deniq; quid alibi hic B
Rom.2.c idẽ apostolus dicat,Cõfidis teipsum ducẽ esse cęcorum,lumen eorũ qui in tenebris sunt, eruditorẽ insi-
†Vides vt lumẽ eorũ qui in tenebris ver santur, sit ipsa lex? Quòd si lumen sit qui literã declarat, literã inquam occidentem: quid erit spiritus ille viuificans? pientiũ,doctorẽ infantiũ. † Vides vt lux in tenebris sit,is qui literas docet? Si lux litera est quæ occidit, quid erit spiritus,qui lucẽ facit?] Si vetus testamentũ lux est,quid putamus nouum,vbi tanta reserata sunt? Velut enim si quis nihil aliud scientibus q̃ terrã,ape-
riret cœlũ,& quæ in eo sunt oĩa conspicãda propo-
neret:tanta est vtriusque instrumenti differentia, de
gehenna,de regno didicimus,de iudicio:non itaque
credamus irrationabilibus rebus,fallacia sunt illa om
nia.Quid ergo,inquies,si quæ illi prędicunt eueniãt?
ideo eueniunt,quia tu credis, si tamen eueniunt. Ca-
ptiuum te ille accepit, vitæ tuæ dominus est,ipse dis-
pensat vt vult. Nã dic oro,si quis latronum princeps
regis filiũ ad se in solitudinẽ fugientẽ,illiúsq; societa- C
tem cupiẽtem,sub iure suo,ac potestate accipiat, di-
cere illi num poterit, vtrũ victurus, an moriturus sit?
Poterit sanè.Quid ergo? Num ideo quia futura præ-
sciuit?Nihil minus,sed quia vtriusq; rei cõstitutus est
dominus,perdendi scilicet puerũ,atque seruãdi, illo
sibi hanc de se potestatẽ permittente,vt vtrumuis fa-
cere possit,cũ spontè in illius iura cõcesserit. Siue illi
dicat,diues eris,aut pauper,vtriusq; rei ipse dominus
est:ita & maior mũdi portio diaboli manibus se sub-
iecit.Præterea vbi cõsueuerit homo his fidẽ adhibe-
re,multũ ipsis deductoribus confert.Nemo cùm fal-
luntur,attẽdit:sed solũ si quid verè prędixerint,aspi-
cit:cæterũ si quam habent prægnoscendi vim,eos ad
me qui fidelis sum, affer. Non magniloquentius ista
profiteor, quippe hisce liberare nihil magnũ est: sed
licèt peccatis plenus sim,consilij non fuerit hac in re D
humiliari.Omnes huiusmodi præstigias,Christi gra-
tia irrideo:adduc ad me magum,si quam habet præ-
sciendi vim,dicat quid mihi cras eueniet, quid mihi
erit: at id profectò non dicet. Sum enim sub ditione
regis:neq; habet ille in me vllũ imperij ius,procul ab
eius cuniculis ac spelæis sum:regi milito Christo. Il-
le,inquit,furatus est,& ille eum nũciauit,ac prodidit.
At id quidẽ nõ vbiq; verũ est,sed mendax irrisio,ni-
hil enim norunt: nam si quid nossent,quæ ad se per-
tinent,scire ac prædicere magis debuerunt.quomo-
do scilicet multa donaria simulachrorũ furto sublata
sunt,quomodo auri plurimum liquatum est.Cur au-
tem ista sacerdotibus suis non prædixere?Nihil ergo
nouerunt, neque saltem seruandarum opum gratia
prædicere valent,quando incendio sua conflagratura
sunt phana,multique ex eis vnà perituri,vt ne illo-
rum quidẽ parcant saluti:enimuero fortè potius fit,si A
quid ex his quæ prædixerũt,emergat. Sunt prophe-
tæ apud nos,sed illi nunquã fallũtur, vt aliud prænũ-
cient,aliud eueniat:sed per omnia veraces cõprobã-
tur,istud veræ præscientiæ indiciũ est.Verũ desistite
quæso à tali insania,si quidẽ creditis Christo: si verò
nõ creditis,quid vos frustra seducitis?Quandiu clau-
dicabitis vtroq; poplite vestro?Cur,quæso, accedis?
Cur interrogas?Simul atq; acceſſisti,simul ac rogasti,
teipsum seruũ constituisti : quippe vt credẽs rogasti.
Non,inquies,credẽs vera illos prosequi,sed tentans
an vera prosequerẽtur,acceſſi.Non est hoc credentis
certò eos fallere,sed ambigentis.Cur enim quid erit
interrogas?Nam si quidem dicat,hoc erit,hoc age,&
effugies: ne sic quidem oportet simulachris credere,
sed ad vlteriora procedit amentia.Si enim quid futu
rum sit,verè prædicunt:nihil inde lucraris, nisi mœ-
rorem superfluũ:cúmq; nullus futurus euentus sit,rẽ
tamen mœroris ipse iam sustines, téque ipsum inani
dolore concidis. † non nobis inuidet deus, nullo li- *† Si enim hoc nobis cõduceret, nequaquã nobis deus inuidisset, neutiquã per liuorẽ celasset, qui cœlestia aperuit.*
uore tangitur,qui cœlestia nobis aperuit.] Quæcun-
que enim audiui,inquit,à patre meo,nota feci vobis:
& omnia quæ audiui à patre meo,annunciaui vobis:
&,Non dicam vos seruos,sed amicos: vos amici mei
estis . Cur igitur ista nobis non dixit ? Quia ea nobis
curæ esse non vult.Nam q; non inuideat,antiquis ista
dicebantur,& de asina,& de aliis quibusdã,quia par-
uuli erãt.Nobis autem quia ista curæ esse prohibuit,
ne nota quidem facienda putauit.Sed quid ipsi disci-
mus?quæ illi addiscere nõ meruerũt.Minima,pfectò *Ioan.15.b*
erant illa omnia:quę verò nos discimus, eximia sunt. *Ibidem.*
Quòd resurgimus,& immortales efficimur, q; incor-
ruptione vestimur, q; vita illa finem nullum habitura
est,quòd transibunt omnia, quòd rapiemur in nubi-
bus, quòd mali pœnas exoluent,& præter hæc innu-
mera alia, in quibus nulla falsitatis species est . Nónne
multò melius est hæc nosse , quàm quòd inuentæ
sunt asinę perditę?Quid enim lucri inde refers?Nón-
ne eas alio quoque modo perditurus es? Et si enim te
illæ minimè relinquant, tu eas tamen in morte di-
missurus es : cæterùm quas modò diximus res, si te-
nere velimus,nobiscum perpetuò habebimus.Illa er-
go persequamur,illa apprehendere studeamus, quæ
fixa & stabilia sunt : non vates,non diuinos,non ora-
cula,aut responsa dæmonum quæramus , sed soli in-
tendamus,qui nouit omnia,qui habet scientiam om-
nium:atque ita sciemus omnia,quæ scire oportet,bo
nísque fruemur omnibus in Christo Iesu domino no
stro,qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in
secula seculorum,Amen.

Homilia ix.

OMnis scriptura diuinitus inspirata, est † vtilis ad † & ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum , ad erudiendum in iustitia , vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Testificor coram deo & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius & regnum eius, prædica verbum , insta opportunè importunè, argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus , cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus , & a veritate quidem auditum auertent , ad fabulas autem conuertentur . Tu verò vigila , in omnibus labora , opus fac euangelistæ, ministerium tuum imple, sobrius esto: Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Bonum certamẽ certaui, cursum cõsummaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi *sic deinceps. Cap.iiij.*

mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solũ autẽ mihi, sed & his qui diligũt aduentum eius.

Postquàm illum vndique exhortatus , cõsolatúsq; A
est,infert & ex scripturis solatia omnib⁹ perfectiora:
iustè autẽ omnino tanta illi eius exhortandi & con-
solandi cura est , quia magnũ quiddã ac triste dictu-
2.Reg.2. rus est.Nam si Heliæus ad extremum vsq; magistro
a.b. cõiunctus,illúmq; intuens nouo ac peregrino modo
mundo excedẽtem,scidit vestimenta sua: quid hunc
passurũ putas,cùm audiret quẽ ita diligebat,& à quo
sic amabatur,magistrũ ex vita migraturum, & q; ipso
ne vicino quidẽ mortis tẽpore frui meruisset , quod
omnium maximè vel mœstissimum est? Nõ enim ita
præterito tẽpore gratificamur cõtuberniis,sicut gra-
uiter ferimus,cum defunctis propinqua mortis hora
destituimur:idcirco vbi affatim illum consolatus est,
tunc de morte proxima loquitur, neq; id facit teme- B
rè,sed eis vocabulis vtitur , quæ illum maximè solari
possint,& gaudio implere, dum sacrificium eam rem
potius arbitratur esse , q̃ mortẽ, peregrinationẽmq;,
& ad meliora tranſitũ.Ego enim,inquit,iam delibor.
Ideo scribit,dicens: *Omnis scriptura diuinitus inspirata, est vtilis ad docendum,ad arguendum,ad corrigẽdum , ad erudiendum.* Omnis scriptura,sacra scilicet,de qua dixerat,q;
ab infantia sacras literas nosti.Omnis ergo huiusmo-
di scriptura vtilis & diuinitus inspirata est, nihil ergo
dubites. *Est vtilis*,inquit, *ad docendum,ad arguendum,ad corrigendum,vt sit perfectus homo dei,ad omne opus bonum instructus.* Ad docendum,si quid vel discere,vel igno-
rare opus sit,illic addiscemus: si arguere falsitatẽ, in-
de hauriemus:si corrigi,si castigari ad exhortationẽ:
ad solatiũ si quid desit,& oporteat adipisci, ex ea ni-
hilominus discimus. *Vt perfectus sit homo dei.* Nõ ergo C
sine illa perfici potest. Pro me, inquit, scripturas ha-
bes,si quid addiscere cupis , hinc poteris.Si autẽ Ti-
motheo ista scribit,sancto spiritu pleno: quantò ma-
gis nobis dicta putare debemus? *Ad omne opus bonum instructus.* Non simpliciter particeps, sed diligenter
instructus. *Testificor ergo coram deo & domino nostro Iesu Christo,qui iudicaturus est viuos & mortuos.* Siue pecca-
tores dicit & iustos,siue mortuos atq; superstites, q;
1.Tim. 6. multi viui relinquendi sunt.Terruerat illum in priori
d. epistola,dicens:Præcipio tibi corã deo, qui viuificat
omnia.hîc autẽ etiam terrori addidit,dicens: *Qui iudicaturus est viuos & mortuos.* Hoc est,qui rationẽ exa-
cturus est. *Et aduentũ ipsius in gloria & regnũ eius.* [Quã-
do iudicaturus est?In aduentu suo , qui erit cũ gloria
& regno.]Non ita veniet,vt antea venit in humilita- D
te,sed in gloria & regno . Siue testificor tibi aduen-
tum ipsius & regnũ,testem illum voco,q; & horum te
admonui. *Prædica verbum,insta opportunè importunè , argue,increpa,obsecra in omni patientia & doctrina.* Quid est,
opportunè ĩportunè? tẽpestiuè intẽpestiuè: hoc est,
nullũ habeas definitum tempus , semper tibi tempus
sit,non solũ in pace & quiete,neq; in ecclesia tantùm
sedẽs,verùm & inter ipsa pericula,siue carceri inclu-
sus,siue catena constrictus, siue mortis lata sententia
ad mortẽ properes,ipso etiam tempore argue,neque
increpare dissimules. Tunc enim increpationi tẽpus
etiã est,cùm arguendo profeceris, cũ opus ostensum
fuerit. *Obsecra*, inquit.Ita fermè in medicis dicimus:
Vulnus inflixit & secuit, medicamentúmque intulit:
nam quodlibet horum desit,alterum inutile fit.Nam
si absque argumentis increpes, temerarius esse vide-
beris,nullúsq; te perferet : vbi verò præcessit proba-

tio, tunc & increpationem facilius suscipit, alioquin
impudens fiat.Quòd si arguas vehementer, & increpes,obsecrationémq; subducas,rursus omnia perdis.
Quippe reprehẽsio per se intolerabilis est,nisi habeat
admixtam obsecrationẽ:sicut & sectio,salutaris licèt
sit,nisi plurima dolorem consolentur,non eam sustinet lãguidus:ita fermè & hîc. *In omni*,inquit,*patientia & doctrina.* Itaq; & qui arguit, patientia & longanimitate opus habet,ne temerè & passim credat.Et increpatio,& obsecratio,& doctrina,inquit,cũ patientia sunt exercenda,ne quasi irascens,neque vt aduersans,neq; vt immodico fruens impetu,aut inimicum
reputans,id facias: verùm his omnibus omissis,quasi
amans & dolens,magis q̃ ille ipse lugẽs,atq; in illius
casibus tabescens, cuncta exequaris. *In omni*,inquit,
patientia. Nõ in qualibet,sed in omni, vt nihil patientiæ desit. *Erit enim tempus,cum sanã doctrinam non sustinebunt.* Priusquàm † nudentur & pateant,]omnes ipsos † *corrumpantur*,
anticipa : idcirco opportunè importunè dixit, hoc
est,omnia age,vt habeas obtẽperantes,atq; discẽtes.
Sed iuxta sua desideria coaceruabunt sibi magistros. Nihil
dici significantius potuit: quippe dum coaceruabũt
ait,indiscretã,confusámq; doctorũ significauit multitudinem,ex eo item q; à discipulis ad magistrorum
ordinem promouendo aperuit. *Coaceruabunt*,inquit,
sibi magistros prurientes auribus. [Voluptatis gratia loquentes,& auditum oblectantes.] *Et à veritate quidem auditum auertent,ad fabulas autẽ conuertentur.* Hæc idcirco
prædixit,non vt in mœrorẽ præcipitet audiẽtes, sed
vt parationes ad perferẽda constãter omnia,cũ contigerit,faciat:sicut & Christus fecisse cognoscitur,cũ *Matt.10.* ait:Tradẽt enim vos,& flagellabunt,& ad synagogas *& Marc.* ducent propter nomen meũ.Et alibi autẽ beatus idẽ *13.b.* apostolus ait:Ego enim scio,quia post recessum meũ *Act.20.f* intrabũt in vos lupi graues,nõ parcẽtes gregi. Ista illis dicebat,vt vigilãtiores redderet, & eos excitaret,
vt præsenti tẽpore prouidè vterentur. *Tu verò vigila in omnib⁹.* Vides vt huius rei gratia ista prædicat,nãq; & Christus ait:In fine erũt pseudochristi, & pseudo- *Matt.24.* prophetæ:ita & hîc quãdo erat migraturus,ista dicebat: *Tu verò vigila in omnibus,& labora.* Hoc est,prœuenire luẽ illã studе,atq; in tuto oues cõstitue:† quãdiu lupi vbiq; adsunt,labora. *Opus fac euangelistæ, ministerium tuum imple.* [Igitur hoc opus est euãgelistæ,vt affligatur tum à seipso,tum ab aliis. *Ministerium tuum imple.*] Ecce & alia laborãdi necessitas. *Ego enim iam delibor*, inquit, *& tẽpus meæ resolutionis instat.* Nõ ait,mei sacrificij,sed quod maius ac dignius est . Nã hostia quidẽ
non tota deo offertur,libamen verò totũ. *Bonum certamen certaui,cursum cõsummaui.* Sæpe ego cũ apostolũ
in manibus sumerẽ,& locum istũ inspicerem, hęrebã
ambigẽs,cuius rei gratia sic magnificè loquitur Paulus,vt dicat,*Bonũ certamen certaui.* Nunc dei gratia cau
sam mihi inuenisse videor, per quam tunc loqui sic
maluit. Mœrorẽ profectò discipuli solari cupit, bono illum esse animo iubẽs , quasi ipse ad coronã pergat,omnibúsq; ritè peractis , præclarum repererit finem . Gaudendum, inquit, non dolendum est. Cur?
Bonum enim certamen certaui. Veluti si quis indulgentissimus pater,paruulũ sibi assistentem,& orbitatem nõ
ferentẽ consoletur,ac dicat:Noli flere fili,bene enim
viximus, peruenimus ad senectutẽ , atque in ea ætate
relinquimus te.Fuit irreprehẽsibilis vita nostra, cum
gloria hinc proficiscimur: † eris & ipse minutulus
pro his,] quæ gesta sunt à nobis. Sæpe rex ipse nobis

† *quandiu lupi non adsunt, vbique labora.*

† *poterit et ipse admirationi esse pro eis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

gratias egit:ac si diceret,trophęa sæpe retulimus,ho- A
ſtéſq; ſuperauimus,nõ iſta magniloquẽtię ſtudio,ſed
vt erigeret puerum,laudibúſq; eruditet orbitatis ſuæ
caſum leuius ferre,melioréſq; eſſe iã ſpe proſequere-
tur, ne putaret eam rem moleſtam eſſe atq; grauem.
Eſt em̃ re vera perquàm dura ea ſeparatio . Audi de-
nique quid idem apoſtolus dicat: Nos autẽ deſtituti
1.Theſſ.2.d. à vobis ad tẽpus horę,facie,non corde.Si igitur ipſe
cùm à diſcipulis ſepararetur, ita affectus erat animo,
quid putas Timotheum paſſum eſſe, ſi viuẽte illo ad
Supr.1.a tempus ſeparatus,ita lachrymabatur,vt diceret: Me-
mor lachrymarũ tuarum vt gaudio implear: quantò
magis vita functo ? Hæc itaq; conſolandi eum gratia
ſcribit,totáq; epiſtola cõſolatione plena eſt,quã ſibi
ille teſtamẽti cuiuſdam vice ſeruaret. *Bonum certamen
certaui,curſum cõſummaui, fidem ſeruaui.* Certamẽ,inquit,
bonum,& tu ergo ipſum apprehẽde. Itáne vbi cate- B
na,vbi vincula,vbi mors deniq;, ibi certamẽ bonum
eſt?Ita ſanè,pro Chriſto enim fiũt omnia,coronas ha
bent eximias. *Certamen bonum.* Nihil hoc certamine
melius,nihil illuſtrius,nullo corona hęc fine conclu-
ditur,nõ ea ex oleaſtri floribus texitur,nõ habet edi-
torem munerum hominem, neq; homines ſpectato-
res.Ex angelis cõflatum eſt theatrũ. In certaminibus
ſeculi laborant dies plurimos,& in ærumnis degunt.
vnius horę momẽto accepta corona, protinus volu-
ptas omniũ emarcuit:hîc autẽ nõ ſic,ſed ſemper cla-
ritas,ſemper gloria,ſemper honor augetur. Iam gau-
† *è ſtadio exeo. Philip.1.c* dere oportet,quia ad requiem propero,† ad ſtadium
exeo.] Audiſti quia diſſolui, & cũ Chriſto eſſe ſit me-
lius.*Curſum cõſummaui.*Et certare enim oportet,& cur-
rere:illud tribulationes perferendo,hoc nõ abſq; ra-
† *currẽdo.* tione,ſed ad vtile aliquid†faciendo.] Bonũ profectò C
certamen,quod non modò voluptatem,verùm vtili-
tatem quoq; ſpectantibus præſtat. Curſus ille non in
nihilũ deſinit,neq; roboris oſtentatio,vel aucupatio
gloriæ eſt,ſed omnes ad cœlum ſubuehit.Curſus hic
Sole purior eſt,quem Paulus currebat in terra,plúſq;
iſtrat orbem,quàm Solis igneum iubar:quomodo
autem curſum cõſummauit?Orbẽ totum peruagatus
Rom.15.c. eſt, incipiẽs à Galilæa & Arabia,& vſq; ad fines terrę
progrediẽs.Vt à Hieruſalẽ,inquit, & in circuitu vſq;
Illyricum impleuerim euãgelium Chriſti,omnémq;
orbẽ peruolãs,volucris cuiuſdam inſtar,imò volucre
omni pernicius,atq; vehementius.Nam ſiquidẽ auis
fuiſſet,ſimpliciter peruolaſſet:nõ ſic autẽ ille egit,ſed
pẽnis ſpiritus præditus innumera impedimẽta trã-
ſiliit,mortes,calamitates,inſidias, fuítq; omni,vt dixi-
mus,aue pernicior:ſi fuiſſet auis,quãdoq; delapſa ca D
peretur,quia vbi in ſublime ferebatur à ſpiritu,veluti
auis igneis ſuffulta alis , retia omnia & impedimenta
trãſcẽdit. *Fidẽ*,inquit,*ſeruaui*. Plurima illũ violare cu-
piebant,nõ modò amicitiæ hominum, verùm & cõ-
minationes,& mortes,& alia innumera:verũ his om-
nibus reſtitit.Quo pacto?Sobrius ſcilicet,ac peruigil
durans:ſufficere quidẽ &iſta poterãt diſcipulis cõſo-
landis,ſed ipſe præmia quoq; ſubiecit . Quænã verò
illa ſunt? *De reliquo repoſita eſt*,inquit,*mihi iuſtitiæ corona.*
Iuſtitiam hîc totam ſimul virtutẽ dixit. Nõ ergo do-
lendũ,inquit,eſt,q; proficiſcor percepturus coronam
quã imponat capiti meo dominus Ieſus Chriſtus:q; ſi
exciderem,ac perirẽ,dolendum profectò,& ingemi-
ſcendum eſſet. *Quam reddet mihi iuſtus iudex.Non ſolùm
autem mihi,ſed & omnibus qui diligunt aduentũ eius.* Ex his
item illũ erigit verbis:nam ſi omnibus, multò magis
Timotheo.Nõ ait,& tibi,ſed,omnibus:multò magis
& tibi. Quonam autẽ modo quis diligat aduentum Morale
Chriſti?Si de eius præſentia gaudet: qui verò in eius
gaudet præſentia,digna gaudio facit.Opes omnes ſi
opus ſit,atque ipſam animam ponet,vt bonis fruatur
æternis,vt ſecundum ipſius aduentũ congruo habitu
mereatur aſpicere cũ fiducia, cum gloria, cum clari-
tate:hoc eſt,diligere aduentũ eius . Qui illius aduen-
tum diligit, omnia faciet, vt ante vniuerſalẽ illũ ſin-
gularis fiat ad eũ quidã ſaluatoris aduẽtus . Quis ve-
rò iſte eſt? Audi dicentem ipſum dominum noſtrum:
Ioan.14.d Qui diligit me,mãdata mea ſeruabit: & veniem̃ ego
& pater, & mãſionem apud eum faciemus.Cõſidera
quàm magnum,q; ſingulare ſit eum qui communiter
omnibus aduenĭet, ſingulariter nobis aduentũ ſuum
polliceri.Veniemus enim, inquit, & mãſionem apud
eum faciemus. Si quis diligit aduentum eius, omnia
aget,vt ipſum ad ſe inuitet & habeat, vt illi perpetuũ
luceat lumen,nihil in nobis reſideat præſentia tantæ
maieſtatis indignũ,& cõtinuò ad nos veniet, nobiſ-
cúmq; morabitur.Dicitur autẽ aduentus iſte Græco
vocabulo ἐπιφάνεια, q; ſcilicet appareat deſuper, ac ἐπιφάνεια
ſupernè oriatur.Inquiram̃ ergo quæ ſurſum ſunt, & ἀπὸ τοῦ ἐπὶ
radios illos celeriter ad nos attrahamus: null̃ qui ad τὰ φαινόμενα.
inferiora defigat obtutus, ac ſeipſum in humũ ſuffo-
diat,Solis lucẽ aſpicere poterit . Nemo qui ſeipſum
ſeculi negociis inquinat,intendere aciẽ valebit in li-
quidiſſimum iuſtitię Solem,nulli ex his lucis ſuæ lar-
gitur gratiã,qui in hiſce verſatur:reſipiſce parumper,
& ex huiuſmodi ,pfundo,atq; ex ſeculi turbine & tẽ-
peſtate te recipe,ſi Solẽ intueri cupis,ſi ſuperni aduẽ
tus gratiã appetis:ſi hoc interĩ ſuauiſſimo fruaris ad-
uentu,magna poſtmodũ fiducia illum aſpicies.Nunc
itaq; philoſophare,atq; contẽde, ne ſit apud te arro-
gantiæ ſpiritus,ne te vehemẽter colaphis cædat atq;
deiiciat.Non ſit tibi lapideũ cor atq; tenebroſum,ne
illic allidas plenã mercibus nauẽ,non aliquis in te la-
teat dol̃: quippe & ſcopuli &cęca ſaxa,naufragia gra
uiſſima operãtur.Caue nutrire feras beluas, vitia ſci-
licet,ac perturbationes,quæ feris omnib̃ immanio-
res ſunt . Noli fluxis rebus cõfidere,vt poſſis firmiter
ſubſiſtere:null̃ in aqua ſtet,ſed in ſaxo oẽs ſecurè ac
firmiter ſtẽt.Aqua em̃ ſecularia negotia indicat flu-
xa,mortalia.Venerũt enim,inquit, aquæ vſq; ad ani- *Pſa.68.a*
mã meã,quaſi torrens præterfluens. Petra ſpiritualia
ſunt:in petra em̃,inquit,exaltaſti pedes meos.Cœnũ *Ibid.39.a*
ac lutũ ſunt ſecularia omnia:euellamur ab iſtis,ita em̃
frui poterimus aduẽtu Chriſti: feramus quodcũque
ſuperuenerit fortiter,atq; cõſtanter:ſumma in omni-
bus cõſolatio eſt hoc ipſum,quod ,ppter Chriſtũ pa-
timur:huiuſmodi carmen [diuinũ]voluamus iugiter,
omniſq; vulneris ceſſabit dolor.Et quomodo ĩquies
propter Chriſtũ?Iniuria te quiſpiã laceſſiuit nõ prop-
terChriſtũ,ſi fortiter,ſi gratè perferas,ſi,p illo ores,
hæc omnia ,ppter Chriſtũ facis:ſi maledicas , ſi feras
grauiter,ſi iniuriã coneris vlciſci,non modò propter
Chriſtũ iſta non pateris,verùm & detrimẽtum pate-
ris,fructúq; te per impatientiã priuas . In nobis enim
eſt ex aduerſis lucrari,iacturãq; perferre: non hoc fa
cit triſtiũm euẽtuum natura,ſed noſtra volũtas.Exẽ-
pli cauſa:Quàm multa perulit Iob,gratè ſuſtinuit om
nia,iuſtificatus eſt,non quia paſſus eſt , ſed quia con-
ſtanter tulit.Alius eadem paſſus,imò non eadem,ne-
mo enim talia paſſus eſt,ſed multò minora: blaſphe-
mauit, indignè tulit, maledixit, in mundum omnem
atque

atq; aduerſus deũ commotus eſt : iſte iudicatus atq; A
dãnatus eſt, nõ quia paſſus eſt, ſed quia blaſphemias
protulit:blaſphemauit autem non vlla vi neceſſitatis
impulſus.Nam ſi id aduerſorũ caſuum neceſſitas fa-
ceret, Iob quoq; neceſſariò blaſphemaſſet . Quòd ſi
ille diriora paſſus,nihil tale patrauit , non neceſſitate
vlla,ſed volũtatis infirmitate iſta cõtigẽre. Forti igi-
tur,ac robuſto animo opus eſt , & nihil graue nobis,
durúmq; videbitur:ſicut è contra, ſi ille infirmus ſit,
nihil erit quod nõ grauiſſimũ videatur.Ex noſtro ita-
que propoſito ac voluntate,& tolerabilia, & intole-
rabilia videntur.Hanc itaque muniamus,& cũcta fe-
remus cõſtanter ac fortiter.Nam & arbor cùm in al-
tum radices miſerit, ne vehemẽs quidem illam pro-
cella agitare poterit : ſi verò ſuperficie tenus fibras
porrexerit,neque ad profunda deſcẽderit,paruus li- B
cet venti flatus irruat,eã à radicibus euulſerit:ita &in
nobis,ſi affixerim̃ diuino timore carnes noſtras, ni-
hil mouere nos poterit:ſi autẽ verbo tantùm diuinæ
religionis ſacramenta percepimus , exigua impulſio
totum perimit ac perdit . Quocirca moneo magna
cum alacritate cuncta feramus, prophetámq; imite-
Pſal.62.c mur,dicentem:Adhæſit anima mea poſt te. Non tã-
tùm appropinquauit,ſed etiam adhæſit, ac ſitiuit te,
Ibi.118.p non deſiderauit ſolùm.Et cõfige, inquit, timore tuo
carnes meas . Si ita deo appropinquauerimus , ſi illi
affigamus nos,ſi ipſius ſitiamus deſiderio, omnia fiẽt
nobis quæcunque volumus,futuríſque fruemur bo-
nis:in Chriſto Ieſu domino noſtro , cum quo eſt pa-
tri, & ſpiritui ſancto gloria,imperium &honor,nunc
& ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia X.

C *Eſtina venire ad me celeriter . Demas enim me reli-*
quit diligens ſeculum,& abiit Theſſalonicam, Cre-
ſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam , Lucas eſt
mecũ ſolus, Marcum aſſumens adduc tecum:eſt enim mihi vti-
lis in miniſterio.Tychicum autem miſi Epheſum.Penulam quã
reliqui Troade apud Carpum, veniens affer, & libros, maximè
membranas . Quæri meritò poteſt , quomodo Timo-
theum ad ſe vocet,cui eccleſiæ gentíſque totius cre-
diderat gubernacula?Nihil hîc arrogãtię eſt:ipſe em̃
ad illum ire paratus erat . audi denique quid ipſe di-
1.Tim.3.d cat:Si autem tardauero,vt ſcias, quomodo oporteat
te in domo dei conuerſari.Cuius autem rei gratia id
fecit?Neceſſitate conſtringebatur ingenti, pergendi
huc atque illuc facultas illi nõ erat, habitabat carce-
rem,à Nerone ſcilicet incluſus : idcirco illum vocat
ad ſe,cupiens antequã excederet vita , plurima for-
taſſis illi commendare,idcirco ait: Feſtina ante hye- D
mem venire ad me. *Demas me deſeruit diligens hoc ſeculũ.*
Non dicit , vt te videam prius quàm de hac vita mi-
gro,quod certè maximo illi mœrori erat:ſed quia ſo
lus ſum,inquit,neminẽ habeo adiutorem in euange-
lio.*Demas me deſeruit diligens hoc ſeculum, & iuit Theſſalo-*
*nicam.*Hoc eſt,quietẽ & requiem amãs,& eſſe in tuto
abſq; periculo: maluit domi deliciis frui, quàm me-
cum ærũnas pati,præſentiáq; perferre pericula:huic
ſoli detrahit,nõ derogãdi illi,ſed cõfirmãdi nos ſtu-
dio,ne inter pericula,laboréſq; molleſcam̃: hoc eſt
enim quod ait,*Diligens hoc ſeculum.*Simul autem & diſ-
cipulum attrahere volens.*Creſcens*,inquit,*abiit in Ga-*
*latiam,Titus in Dalmatiam.*His iam nihil derogat,nan-
que & Titus erat virtute mirabilis , adeò vt inſulam
pergrãdem ei crediderit, totã Cretam ſcilicet. *Lucas*
*eſt ſolus mecum.*Is quippe diſtrahi ab illo, auellíque nõ
poterat , qui & euangelium ſcripſit , & apoſtolorum
Actus,ſummæ vir induſtriæ,diſcẽdi ſtudioſus,patiẽ-
tiſſimúſq; laboris.De quo alio in loco ait:Cuius laus *2.Cor.8.*
eſt in euangelio per omnes eccleſias.*Marcum aſſumẽs*
*adduc tecum.*Cur id?*Eſt enim mihi vtilis in miniſterio* . Nõ
in ſuam dicit requiem,ſed in euãgelij miniſteriũ:nã-
que & inter vincula prædicare nunquã euangelium
deſtitit.Itaque & Timotheum,nõ ſui cauſa, ſed euã-
gelij vocat , vt nullam in ipſius morte fideles pertur-
bationem pateretur,cùm adeſſent plerique ex diſci-
pulis eius,turbáſq; prohiberent, eóſque conſolaren-
tur,qui illius necem æquanimiter ferre nõ poterant:
quippe eos qui Romæ crediderant , ſingulares eſſe,
memorabiléſq; crediderim . *Penulam quã reliqui Troa-*
de apud Carpum, veniẽs affer, & libros, maximèq; membranas.
Palliũ hîc penulã dicit:alij loculos putant, in quibus
libri cõdebãtur . Quid autẽ illi libris opus erat, cùm
eſſet migraturus ad dominum ? At tunc eis maximè
egebat,vt eos fidelibus cõmendaret habẽdos,atque
ſeruãdos ab his doctrinæ illius vice. Nanque fideles
quidẽ omnes maximũ in illius morte vulñ accepiſ-
ſe fas eſt,ſed eos in primis qui[illi morienti]aderant,
túncq; ipſo fruebãtur.Penulã quęrit,ne hanc ab aliis
accipere ſit opus. Vides enim eum magno id ſtudio *Act.20.*
curantẽ,cùm alibi dicit, Epheſiis loquẽs:Scitis quia
neceſſitatibus meis,& his qui mecũ erãt,ſubminiſtra- *&.*
uerunt manus iſtæ.& rurſus:Beatum eſt dare magis, *Ibidem.*
quàm accipere.*Alexander ærarius multa mihi mala oſten-*
dit,reddet illi dominus ſecundũ opera ipſius. Hîc rurſus ten-
tationũ meminit,non vt illũ culpet ſolùm, aut accu-
ſet , verùm vt diſcipulũ ad certamina vngat ferenda
conſtanter:quãlibet humilis cõditionis ſint,qui ten-
tationes admouẽt,quãlibet viles atq; inhonori.*Mul-*
ta mihi mala oſtendit . Afflixit me,inquit, variis modis.
Qui enim à magno aliquo premitur,nonnihil ſolatij
videtur admittere,q; perſona ſit eminẽs,à qua id pa-
titur.Qui autem à vili atque abiecto,maiore afficitur
mœſtitia,ſed hæc illi impunè minimè,inquit, ſucce-
dent.Sicut enim ſcribẽs paulò ſupertius dixit : Qua-
les perſecutiones ſuſtinui,& ex omnib̃ me eruit do- *Supra.3.e*
minus:ita & hîc dupliciter diſcipulum conſolatur,&
quia malè & iniuſtè patitur,& quia ille recipiet vicẽ.
Non quòd ſanctis pœnis delinquentiũ gaudeant,ſed
quòd prędicationi opus ſit,vt infirmiores quiq; etiã
ex hac parte ſolatium capiant . *Quem & tu*,inquit,*de-*
uita: valde enim reſtitit ſermonibus noſtris . Hoc eſt, aduer-
ſatur,& bella excitat.Neq;verò ait,puni,crucia,affli-
ge,exagita,cùm certè poſſet licitò per gratiam face-
re:ſed his omnibus omiſſis,cedere eum humiliter iu-
bet,deóq; permittere cruciatum:& ad infirmorũ cõ-
ſolationẽ iſtud valet,quod prophetia eſt, dum dicit:
Reddet ei deus ſecundũ opera ſua.Porrò q; confor-
tandi diſcipuli gratia hæc dicat, etiã ex cõſequẽtib̃
liquet.Iam verò aſpice , vt alias quoq; ſuas tentatio-
nes enumeret. *In priore*,inquit,*defenſione mea omnes me*
reliquerũt,non eis imputetur . Vides quomodo familiari-
bus parcit, durè licet in ipſum peccauerint : neq; em̃
idem eſt ab his qui extra ſunt, & à domeſticis deſpi-
ci.Intuere incredibilẽ mœſtitiæ vim : dicere nõ po-
teſt, licet ab extraneis oppugner, habeo tamen ſola-
tium & obſequiũ,atque auxilium meorum,& illi em̃
me prodiderant.*Omnes me reliquerunt*,inquit.Non igi-
tur paruum iſtud crimẽ eſt: nam ſi is qui in bello pe-
riclitãtem deſerit,& ſeipſum hoſtili ſubducit manui,
à ſuis digna increpatione, & mulcta plectitur, quaſi
omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnia corruperit atq; perdiderit: multò magis in prædicatione id fit. Quã vero dicit primã defensionem? Neroni iã adstiterat, & illæsus effugerat: vbi verò pincernã eius instituit, ac fidei sacramentis instruxit, tunc iam ipsum capite truncauit. Rursus autẽ discipulum ex consequẽtibus cõsolatur, dicens: *Sed dominus mihi adstitit, & cõfortauit me*. Quippe eum qui ab hominibus relinquitur, durum aliquid pati non sinit deus. *Et cõfortauit me*, inquit, Hoc est, fiduciam dedit, neq; concidere omnino permisit, vt per me impleatur prædicatio. Et inspice illius altissimã humilitatẽ: non tanquam dignum ipsius munere cõfortauit me, inquit, *Sed vt prædicatio impleatur*, quæ mihi credita est: ac si quis purpuram, & diadema regis insigne ferens, per ipsum seruetur. *Et audiant*, inquit, *omnes gentes*. Vt omnibus manifesta sit gentibus, prædicationis eximia lux, prouidentiæq; ipsius in me dispositio. *Et eripuit me de ore leonis, & liberauit me dominus ab omni opere malo*. Ecce quasi fuit ipsi proximus morti, & in ipsas penè leonis decidit fauces. Leonẽ Neronem ait, propter feritate & imperij robore, summáq; potentia. *Et eruit me*, ait, *dominus, & eruet*. Si eruet rursus: quomodo ait, *Hic. sup. b* Ego enim iam delibor? Sed attẽde quid dixerit: *Eripuit me*, inquit, *de ore leonis*. Et rursum eripiet, nõ iam ex ore, sed quid? *Ex omni opere malo*. Tunc enim me periculis eruit. Quando verò satis euãgelio factũ est, eripiet me iterũ de omni peccato: hoc est, nõ permittet vlla cũ reprehẽsione proficisci. Nam posse vsque ad sanguinem stare aduersum peccatum, nec cedere, ab alio leone, videlicet diabolo, erui est: maior itaq; ista salus quàm prior est, quando videtur exponi, atque ad mortem dari. *Et saluabit in regnum suum cœleste, cui gloria in secula seculorum, Amen*. Hęc est igitur salus, quãdo ibi fulgebimus. Eripiet me, inquit, ab omni peccato, ibíq; custodiet: hoc est enim saluũ fieri in regnum, si *Ioan. 12. d* hîc illi⁹ gratia moriamur. Qui enim, inquit, odit animam suam in hoc mũdo, in vitam æternã custodiet eam. ecce hoc ad gloriam pertinet filij. *Saluta Priscillam & Aquilam, & Onesiphori domum*. Ipse enim Romę *Sup. 1. d* tunc erat, sicut alibi dicit: Det ei dominus inuenire gratiã à domino in die illa. hac autẽ salutatione prõptiores eius domesticos facit ad patrisfamilias virtutes imitãdas. *Saluta*, inquit, *Priscillam & Aquilam*. Hi sunt quorũ assiduè meminit, apud quos hospitat⁹ est *Act. 18. a* vnà cum Apollo. Præmittit autem vxorem, vt mihi quidẽ videtur, q̃ feruentior fuerit atq; fidelior, & ipsa quippe tunc Apollo ipsum assumpserat, siue hoc indifferenter facit: nõ modica autem his erat cõsolatio ex ista salutatione, verùm honoris atq; charitatis indicia, magnámq; gratiæ cõmunionẽ præferebat: sufficit enim vel sola tãti viri salutatio, magna gratia implere cum qui ita salutatur. *Erastus mansit Corinthi, Trophimum autẽ reliqui Mileti infirmum*. Videamus in actibus apostolorũ, quinã cum illo ex Iudæa nauigauerint, aliquid fortassis operantes. *Trophimum autem*, inquit, *reliqui Mileti infirmum*. Cur, obsecro, non illum *2. Co. 12. b* sanasti? Cur reliquisti? Nónne omnia apostoli poterant? Nónne per gratiã omnia dispẽsabant? Ne quis existimaret supra id quod videretur: hoc in veterib⁹ *Exo. 4. c* iustis cõtigisse videmus, sicut in Mose, erat gracili voce. Cur non in vocis transiit firmitatem? Sæpe dolore, mœstitiáq; contabuit, quòd in terrã promissionis minimè ingressurus esset. Plurima enim permittebat deus huiusmodi fieri, vt infirmitatẽ naturæ mortalis ostenderet: nam si his quoque contingentibus, dicebant Iudæi: Vbi est Moses, qui eduxit nos de terra Aegypti? quid nõ putassent, si illos in terrã quoque promissionis induceret? Nisi permisissetillũ Pharaonis metu cõstringi, nõne ipsum deũ existimassent? Ita de Paulo & Barnaba eos qui in Lystris morabantur, sensisse videmus, deósq; putasse illos, quãdo illi scissis vestibus exilientes, in turbis clamabant, dicentes: Viri quid ista facitis? Nos homines similes vobis passibiles sumus. Et Petrus item quando claudum à natiuitate curauit, stupẽtibus omnib⁹ in eo quod factũ fuerat, respõdit dicẽs: Viri Israëlitæ, quid admiramini in hoc, aut quid nobis intẽditis, quasi propria virtute, aut potestate eũ ambulare fecerimus? Audi itẽ dicentem beatissimum Paulum: Et datus est mihi sti- *2. Co. 12. b* mulus carnis, vt non extollar. Nõ ita est, nõ enim idcirco datus est stimulus: hic eũ humilia sentiens dixit, sed multas ob causas. Denique vide vt non hoc illi dixerit deus, Ne extollaris: sed quid? Virtus enim *Ibid. c* inquit, in infirmitate perficit. Duo igitur vnà fiebãt, & aperta eũ quę fiebãt, ostẽdebãtur, & totũ deo adscribebatur: idcirco & alibi dixit, Habemus thesaurũ *2. Co. 4. b* istum in vasis fictilibus: hoc est, in corporib⁹ infirmis, & passionibus subditis. Cur hoc? Vt excellẽs magnitudo virtutis sit dei, & non ex nobis. nẽpe nisi essent subiecta passionibus corpora, illis omnia adscriberẽtur. Et alio itẽ in loco videmus in aliena infirmitate mœrentem, Nam de Epaphrodito ait: Etenim infir- *Phili. 2. d* matus est vsque ad mortẽ, sed deus misertus est eius. & alia pleraque ignorasse vtiliter pro sua, discipulorúmq; salute cõspicimus. *Trophimũ*, inquit, *reliqui Mileti infirmantem*. Miletus Epheso vicina est: aut igitur in Iudæã nauigãs reliquit illũ, aut cùm fuisset Romæ rursus in Hispaniã profectus est. An autem inde iterũ ad has partes venerit, ignoramus. Vides vt vndique desolatus sit. *Demas enim*, inquit, *me deseruit, Crescens abiit in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Erastus mansit Corinthi: Trophimum autẽ*, inquit, *reliqui Mileti infirmãtẽ. Festina*, inquit, *ante hyemẽ venire. Salutat te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia*. Hunc Linum aiunt quidã, secundum post Petrũ Romanæ ecclesiæ episcopum fuisse. *Et Linus*, inquit, *& Claudia*. Adeò mulieres quoque feruebant circa fidẽ, ardentésq; erant: vt fuit Priscilla, vt hæc Claudia, iam crucifixæ mũdo, iámq; ad omnia subeũda etiã paratæ. Quid autẽ hoc sibi vult, q̃ cùm tam multi fideles essent, horũ tantùm meminit? quia iã mũdana omnia excesserãt animo, maioríq; virtutis luce fulgebãt. Neq; enim à fidei virtute infirmior sexus excluditur: imò id quoque diuini muneris est, quòd hic etiam sexus seculi curis minimè à virtutis proposito impediatur: neque enim minimã in rebus humanis administrationis partẽ mulier suscipit, domi sedulò residens, cùm absq; illa nullæ respublicæ constare possint: nam si res familiaris turbis, tumultibúsq; misceatur, quisq; ciuium domi se continebit, atq; ita respublica pessimè habebit: itaque nihil minus habet honoris, ac rationis, neque in seculi curis, neque in spiritualibus rebus. Ne ab ipsa quidẽ martyrij gloria hic sexus prohibetur. Plurimæ nanq; pro fidei cõfessione gloriosissimè coronatę sunt. Pudicitiam quoq; seruare magis etiam quàm viri possunt: quippe quas non æquè, vt viros libidinis flãma sollicitat: modestiã item, ac sobrietatẽ perferre, ac sanctificationem, sine qua nemo videbit deum: pecunias autem si velint, æquè cõremnere, & reliqua omnia. *Festina*, inquit, *ante hyemem venire*. Vrget illum valde, neque

neq; tamen rem tristitiæ subiicit, vt dicat, antequam moriar: sed, ante hyemem, ne te illa impediat. *Salutat te*, inquit, *Eubulus & Pudẽs, & Linus, & Claudia, & fratres omnes*. Nominatim illos memorat, quos nouerat magis in fide feruere. *Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo*. Nihil hac oratione præstãtius. Noli mœrere, inquit, quia discedo, dñs tecũ est: neq; simpliciter tecũ, sed cũ spiritu tuo. Duplex auxiliũ gratiæ cõmendatur, cui spiritus opitulatur, ac deus: præterea nobiscum deus esse non potest, nisi adsit gratia spiritualis. Nã si †nobiscũ. ab illa deseramur, quomodo nobiscũ erit? *Gratia †vobiscum*,] *Amẽ*. Iam sibimet quoq; imprecatur: hoc est, vt semper grati illi simus, vt gratiã cum dono habeamus: hæc enim si adsit, tristia cũcta dissiliẽt. Sicut eñ is qui regi adstat, gratiámq; apud illum habet, nihil triste sentire potest: ita & si nos amici deserãt, etsi in aduersa quęq; incidamus, nihil sentiemus ingratum, Morale. gratia illa sua præsente & nos muniente. Enimuero gratiã hanc promereri quomodo possumus? Si quæ sunt deo grata, faciamus, eíque in omnibus obtemperemus. An verò nõ in maiore domo cernimus, vt illi famuli gratiã adipiscantur, qui nõ ea quæ sibi, sed quæ dominis placent tota animi alacritate sectãtur, neque dura imperij necessitate, sed libera ingenuitate, atq; affectione præcipua in domo omnia ritè disponunt? Cùm semper alacres aduolant, cùm semper adsunt illorũ obtutibus, cùm versantur domi, cũ nihil proprium quærunt, cùm dominorum commoda propria deputant. Qui enim sua omnia domini sui esse constituit, nõ sua illius, sed illius planè omnia sui iuris effecit, & æquè vt dominus illius omniũ potitur, atq; illius omnib⁹ imperat: seruorum etiam plurimi hunc maximè timent: quódq; ille dixerit, ab eo nõ iste dissentit, omnésq; iã inimici in metu cõsistũt: q̃ si in rebus mundanis, is qui contemptis commodis propriis, domini commoda quærit, nõ sua despicit, sed maiora cõsequitur: multò magis in spiritualibus rebus. Contemne tua, si quæ dei sunt assequi cupis: vult ipse hoc, Despice terras, vt cœleste diripias regnũ: in cœlis sit cõuersatio tua, non hîc: inde nõ hinc poteris esse terribilis, inde si terribilis fueris, non hominibus modò, verùm & dæmonibus, ipsíq; diabolo metuendus eris: q̃ si ex terrenis opibus metui velis, & illis eris despectui, & hominibus itẽ sæpe contemptui. Quæcunq; in terris acquisieris, seruilia sunt: sin illa despicias, in regia eris illustris. Huiusmodi apostoli fuẽre, qui spreta seruili domo, calcatísq; diuitiis, domini sui imperio potiti sunt. Ille, aiebãt, morbo liber euadat, ille dęmonib⁹, illũ liga, hũc solue: in ter- †*sed tanquã in cœlis perficiebantur.* ris fiebãt ista, †sed è cœlis proficiscebãtur.] Quæcũq; enim ligaueritis super terram, erũt ligata & in cœlo. Maiorémq; illis dedit potestatẽ, quódq; mẽtitus nõ sit, ipsum audias dicentem, Qui credit in me, maiora *Mat. 18. c* his faciet, quę ego facio. Cur id quęso? Quia sic quo- *Ioan. 14. b* que honor omnis redũdat in dominũ: quia in nostris quoq; rebus quò fuerit potẽtior famulus, eò maiori admirationi dominus est. Si enim tãta seruus potest, quanta serui dominus poterit? Quòd si qui negligẽto seruitio domini, vxoris suæ ac filij & serui curam habeat, velit q; ditari, & vel furto, vel fraude, quę domini sunt, cõsciscere: citò seipsum vnà & pecunias perdet. His igitur exemplis instructi, ne quæso quæ sunt nostra, curemus, vt sic maiorem illorũ curam habeamus: despiciamus ea, vt maiori illa quiete possideamus. Si ea ipsa despiciamus, deus illa curabit: si ea nos curare velimus, ipse illa contẽnet. In his quæ dei sunt, non in nostris, imò in nostris lasse scimus, atque deficimus: quippe illius omnia nostra sunt, nõ cœlũ dico, nõ terrã, nõ ea quæ in mũdo sunt, hæc enim indigna illo sunt, hæc nobis fidelibus atq; infidelibus cõmunia sunt. Sed quid? Gloriam illam regnúmque cœleste, hęc ipsius & nostra per ipsum sunt. Quomodo? Si cõmortui sumus, inquit, & viuemus: si sustine- *2. Tim. 2. b* bimus, cõregnabimus, cohæredes facti sumus, & fratres dicimur. Quid nosipsos ad inferiora deiicimus, cùm nos ipse ad superna, & ad seipsum pertrahat? Quandiu pauperes, quãdiu inopes sumus? Cœlũ nobis proponitur, & circa terrena versamur: patet cœlorum regnũ ad diripiendũ, nos terrenam malumus paupertatẽ. Immortalis aperitur vita, & nos circa ligna & lapides villásque cõsumimur. Esto diues, hoc enim & ipse volo, posside, affatim diripe, nulla hîc culpa est: hîc nõ abũdare, crimẽ est: hîc nõ diripere, culpa est. Quid ergo istud est? Regnum cœlorũ, in- *Mat. 11. b* quit, vim patitur, & violenti diripiunt illud. Esto illic violẽtus, esto rapax, nõ minuitur quod rapitur: neq; enim scinditur virtus: nõ minuitur neq; pietas, neq; cœlorum regnum: tũc virtus augetur, dum rapis: tũc minuuntur tẽporalia, dum diripis, quod inde cõstabit: Sint in ciuitate decem milia viri, hi si quidẽ virtutem omnes, iustitiámque rapiant, vberiorem illam fecere: quippe in decẽ milibus fit, & decem milia viri fiunt iusti: enimuero nisi rapiant, minuunt, nusquam enim apparet. Vides vt bona dum rapiũtur, abundãt magis: terrena verò, dum fuerint direpta, minuuntur. Non itaque consenescamus inopia, sed diuitias ambiamus. Diuitię dei sunt, si plures sint, qui cœlesti regno fruantur. Diues, inquit, in omnes, qui inuocant *Rom. 10. b* eum. Augere illius opes contende: augebis autem si abundas, si inferas vim. Vi enim re vera opus est. Cur id? Quia plurima sunt impedimẽta, vxores, liberi, curæ, mũdana negotia, atq; vnà dæmones, & diabolus ipse dæmonũ princeps. Vi ergo opus est & tolerãtia, qui viribus agit, in laboribus est: quippe omnia sustinet, atq; aduersus necessitatẽ stat. Quo pacto? Fermè impossibilia conatur: huiusmodi ergo sunt veri, fœlicésque violenti, nos ne possibilia quidem conamur. Quomodo itaque conatus nostri potiemur effectu? Quando ea quæ cupimus, consequemur? Violẽti, in- *Mat. 11. b* quit, rapiunt cœlum. Violẽtia & rapina opus, neque enim in prõptu atque ad manus est cœlorum regnũ. Raptor huiusmodi semper sobrius, vigilq; perdurat, & in cura, cogitationibúsq; versatur, vt rapere oppor tunè possit. Nõne aspicitis, vt qui in bello rapere aliquid cupit, noctẽ totam peruigil duret in armis? Si igitur qui secularia rapiunt, noctem in armis & vigiliis ducũt: quãto studio egem⁹ nos, qui molimur spiritualia, quæ sunt digniſſima, rapere? At contrà, quibus cœlestia cõsequi propositũ est, etiam die media dormim⁹ ac stertimus, sempérq; nudi & inermes sumus. Qui enim peccatis inuersatur, inermis & nudus est: sicuti qui iustitiam fouet, armatus. Non eleemosynis munimur, nõ nobis accensas lampades præparamus, non vndique tegimur armis: nõ iter quò illuę pergatur, addiscimus: non sobrij, vigilãtésq; persistimus, atque ideo nil rapere possumus. Si quis regnum inuadere nititur, nónne innumeras antè sibi mortes proponit? nónne cùm sese instruxerit armis, cùm rei bellicæ perit⁹ euaserit, cũ omnia huius rei gratia cõparârit, ita demũ inuadere pergit? Non ita nos agimus,

Universidad de Deusto Biblioteca

mus,ſed dormitãtes rapere volumus,atque ideo vacuis manibus abimus. Nõ vides raptores quomodo fugiãt,quomodo currãt, quomodo omnia impedimẽta dirũpant?Curſu opus eſt: nã protinꝰ aduerſum te diabolus currit: & his qui præceſſerint, tenere te iubet: ſed ſi fortis, ſi excitus fueris, omnia abieciſti, omnes auis inſtar euaſiſti:ac licet hinc iã proficiſcaris,ſiue forũ,forẽſeſq; trãſcendas tumultus, ſeculum ſcilicet præſens,etiam ad ea quæ ſuperiora ſunt,pertinges,quod eſt futurum ſeculum:nam veluti in ſolitudine nullus ibi tumultꝰ,nemo qui perturbet,nemo qui tentet,conquieſces:cum rapueris, minimum laborabis ne tibi parta tollantur.Si ita curramus,vt nil eorũ quæ noſtris ſunt obiecta luminibus,inſpiciamꝰ: ſi nil curemus aliud, quàm impedientium conatus euadere,poterimus quæ diripuimus, tutò poſſidere. Rapuiſti pudicitiã,ne ſiſtas gradum,fuge,longè poſt te diabolum relinque: ſi viderit quòd te deiicere nequeat,ne perſequetur quidẽ:ita ferè & nos facimus, qui cũ raptores noſtris ſe ſubduxerunt oculis, quaſi deſperãtes,neq; ipſi inſequimur, neque alios ad eos tenẽdos hortamur,ſed abire permittimꝰ: ſic tu quoque initiò vehemẽti vtere curſu: cũ longè à diabolo diſceſſeris,nihil iã contrà conabitur,ſed in tuto eris, boniſq; frueris æternis: quibus nos omnes vtinã potiri contingat, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo eſt patri & ſpiritui ſancto gloria, imperiũ & honor,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Homiliarum decem ſancti Ioannis Chryſoſtomi,ſuper epiſtolam Pauli ad Timotheum ſecundam,finis.

DIVI IOANNIS *CHRYSOSTOMI EPISCO*pi Conſtantinopolitani,in epiſtolam beati Pauli ad Titum explanatio, Ambroſio Camaldulenſi interprete. Homilia I.

Caput.I. *PAulus ſeruus dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti, ſecundum fidem electorum dei & agnitionem veritatis,quæ eſt ſecundum pietatem in ſpe vitæ æternæ, quam repromiſit is,qui non mẽtitur deus, ante tempora ſecularia: manifeſtauit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione,quæ credita eſt mihi per ſaluatorem noſtrum deum: Tito chariſſimo filio ſecundum communem fidem,gratia, miſericordia, & pax à deo patre & Chriſto Ieſu ſaluatore noſtro.* Vnus exPauli ſociis hic fuit vir probatus:neq; enim profectò illi integrã inſulam permiſiſſet,neq; ea quæ deerant pręcepiſſet implẽda:[ait eñ vt quæ deſunt,corrigas:]& tam multorũ epiſcoporũ iudiciũ cõmiſiſſet,niſi multùm illi confideret. Aiunt autem quidam hunc iuuenẽ fuiſſe,idcirco ꝙ ad eum ſcribens Paulus eum filium vocet: ſed hoc ſanè non ſatis manifeſtũ eſt.Arbitror autem ipſius etiam in a-
Acto.18. b. ctibus Apoſtolorũ fieri mentionẽ.Erat autẽ fortaſſe Corinthius,niſi alius aliquis apud eos fuerit eodem nomine:& Zenam quidẽ ad ſe aduocat, atq; Apollo mitti cupit,hunc autẽ non:nanque corãCæſare plus illis fortitudinis atque virtutis fore teſtatur. Videtur autem mihi tempora quędã media interceſſiſſe:Pau-

A lúmq; dum iſta ſcriberet,in libertate fuiſſe.Nihil eñ de tentationibus loquitur,cæterùm aſſiduè deo gratias verſat,quæ credentibus erat ſufficiens cõſolatio ad incitamentum virtutis:nanque cùm diſcerẽt, quę ſuis meritis deberentur,& ad quæ per gratiam vocati eſſent,quæ etiam ex gratia meruiſſent, non minimum ex hoc ſolatium capiebant. Inuehitur etiam aduerſus Iudæos:quòd ſi in gẽtem totam inuehitur, nihil eſt quod admireris:& hoc enim ipſum ſcribens ad Galatas facit,O inſenſati,inquiens,Galatæ.Porrò *Galat.3.a*
hoc non contumelioſi erat affectus,†ſed interrogando iſta dicebat.]Nam ſi ſui gratia iſtud feciſſet,meritò quis illi crimen inureret: ſin verò ignitus, & zelo fidei feruens,& gratiam prædicationis inſinuans, ita loquitur,non iniurioſe id facit. *†ſed amoris propẽſioris.* Nanque & Chriſtus multa,& ſæpenumero phariſæis, ac ſcribis criminatur:verùm non ſui ipſius gratia, ſed ideo quòd omnes alios perderent. B Breuem ſcribit epiſtolam, meritò:quod virtutis teſtimonium fuit ipſius Titi: neque enim is ille erat,cui verbis plurimis opus eſſet, ſufficiebátque illum tantum breuiter admoneri.Videtur autem mihi eam præcedere, quam ad Timotheum ſcripſit: †illã enim cùm iã finiſſet, proximè ſcripſit:] hîc autem liber &abſolutus eſſe deprehẽditur. *† illã etenim inſtãte morte ſcripſit.* Nam quod ait,Decreui hyemare Nicopoli: certum argumentum eſt quòd necdum fuerit in vincula coniectus,illic autemvinctum ſe aſſiduè vocat. *Tit.3.d* [Videamus igitur quid hîc dicit:] *Paulus ſeruus dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti ſecundum fidem electorum dei.* Vide quàm iſta indifferenter ponit, dum ſe interdum quidem dei ſeruum,& Chriſti apoſtolum dicit:aliàs verò Chriſti ſe appellat ſeruum, dicens: Paulus ſeruus Ieſu Chri- *Rom.1.a*
C ſti, adeò nullam inter patrem & filium differentiam nouit. *Secundum fidem electorum dei & agnitionem veritatis,quæ ſecundum pietatem eſt.* Secundum fidem electorũ dei,quid eſt? Vtrum quòd ipſe credideris, an quòd tibi ea fides credita fuerit? Quantum ego coniicio, electos dei ſibi creditos dicit:ac ſi dicat,non ex rectè factis, neque ex laboribus, ac ſudoribus hanc cepi dignitatem:ſed totum eius, qui mihi hæc crediderit beneficij eſt. Deinde ne irrationabilis gratia fieret, neque totum ipſius eſſet,cur non hanc & aliis crediderit,idcirco ſubiũxit, Et agnitionem veritatis, quæ eſt ſecundũ pietatẽ:ex hac creditus ſum, imò & hoc ex ipſius gratia mihi creditũ eſt,&huius enim dignitatis ille author eſt.Quocirca & Chriſtꝰ ipſe dicebat: Nonvos me elegiſtis,ſed ego elegi vos.Et ipſe idem *Ioan.15.c*
beatus apoſtolus alibi ait:Cognoſcã ſicuti & cogni- *1.Cor.13.c*
D tus ſum.Et rurſum:Si quo modo apprehẽdã,in quo *Ibid.d*
apprehẽſus ſum à Chriſto Ieſu, prius ipſi cogniti ſumus,& poſtremò cognouimꝰ:prius vocati ſumus, & tũc demũ obediuimus. Quod autẽ dicit, ſecundum fidem,hoc totum illis acceptum refert: quòd ſi illorum gratia eſſet apoſtolus, nõ quaſi hoc ipſe mereatur,ſed electorum cauſa:quod etiã alio in loco dicit, Omnia enim veſtra ſunt,ſiue Paulus,ſiue Apollo. *Et ibi.3.d*
Agnitionẽ quidem veritatis,quæ eſt ſecundum pietatem. Quippe & rerum veritas eſt, ſed non ſecundum pietatem: puta rei ruſticæ peritiam noſſe, ſcire artẽ aliquã veraciter,hæc ſcire dicũtur. Verùm ea ſecundũ pietatẽ veritas eſt tantùm, quæ ſecundum fidem credidit, quemadmodũ reliqui electi, qui etiam veritatis notitiam habuerunt. † Ex fide igitur agnitio in ſpe vitæ æternæ,]dixit præſentem in gratia dei,dicit etiam & futurã in ſpem vitæ æternæ, nobiſque præmia pro- *†Ex fide vtique agnitio hæc eſt,nõ à ratiocinationibꝰ. In ſpe vitæ æternæ.]*
ponit,

ponit,in his etiã beneficiis,quæ ab ipſo conſecuti ſumus,quia enim credidimus,& laqueos erroris euaſimus, coronari nos cupit. Intuere, obſecro, ꝗ iſtud exordiũ beneficiis dei refertũ ſit, totáq; prorſus epiſtola huiuſmodi eſt. Qua ex re ſanctũ illũ virũ excitat magis ad labores pro fide ac pietate ſubeundos: nec ipſum modò,verùm & eos qui ab eo docerẽtur. Nihil eñ fermè ita nobis vtile eſt,vt meminiſſe iugiter beneficiorũ dei,ſiue quæ cõmuniter omnibꝰ,ſiue quæ ſeorſum ſingulis tribuit. Si enim cùm ex amico beneficiũ aliquod ſumimus,ſiue cùm verbũ aliquod gratum,placidúmq; audimus,in amorem exardeſcimus: quantò magis cùm viderimus quibus periculis impliciti fuimus, ex quibus omnibus nos eruit deus, prõptiores ad obedientiã erimus? *Et agnitionem veritatis.* Veritatẽ autẽ hoc in loco ad figuram refert,&illa enim agnitio erat,&pietas erat:nõ tamẽ veritas,neq; B item mendacium,ſed figura atq; imago in ſpe vitæ æternæ,illa in ſpe vitæ præſentis. Qui enim ea fecerit,inquit, viuet in eis. Vide ꝗ ex ipſis initiis iã indicet gratię legíſq; diſtantiã,illi nõ electi,ſed nos:nam &ipſi aliquãdo dicebãtur electi,iam huiuſmodi gratiam amiſerũt. *Quam repromiſit is qui non mẽtitur deus ante tempora ſecularia:* Hoc eſt, non modò ex pœnitentiæ remedio prouenit,ſed olim,atque ab ipſo principio iſta præfixa ſunt.hoc ipſum plurimis in locis poſuit,
Roma.1.b puta cũ dicit:Segregatꝰ in euangeliũ dei.Et rurſum:
Ibid.8.f Quos præſciuit &prædeſtinauit.Oſtẽditur profectò ex his nobilitas noſtra,ꝙ nõ nuper,ſed olim, atq; ab ipſis initiis dilecti ſumus. [Neq; enim hoc parui ducendum,ꝙ iam olim diligamur,& ab initio.] Quam repromiſit,inquit,is qui nõ mentitur deus.]Si is non mentitur,prorſus erunt quæ promiſit is qui non mẽ- C titur: neq; eſt] cur ambigere debeamus, etiamſi poſt mortem pollicitis perfruamur. *Ante tempora ſecularia.* Etiã ex eo,quod ait ante tẽpora ſecularia: promiſſũ cõmendat immobile,digniſſimúmq; cui fides adhibeatur.†Et quoniã,inquit,ante tẽpora ſecularia non prodiere Iudæi,idcirco hæc ita ſe habent;] ſed quia iſta ſupernè,atq; à principio præfigurata erant.Itaq; audi quid ait: *Manifeſtauit autem temporibus ſuis.* Quænã igitur huius ratio dilationis eſt?Prouidẽtię profectò gratia,& vt omnia opportunè, ac ſuis tẽporibus fierent.Tẽpus eñ,inquit propheta, faciẽdi † domine.] *†Nõ equidẽ, ĩquit, hæc ita ſe habent quòd Iudæi non nũc acceſſere:*
Pſa.118.q Quod eñ ait,ſuis,idẽ profectò eſt, ac ſi diceret, cõ-
†domino. petentibus,debitis,cõgruis. *Manifeſtauit,inquit,tẽporibus ſuis verbũ ſuũ in prædicatione,quæ credita eſt mihi.* Hęc eſt prædicatio. Omnia enim euangeliũ continet, & præſentia&futura,honorẽ,pietatẽ,fidẽ,ſimul omnia D prædicationis verbo concluſit. [*In prædicatione:* Hoc eſt,apertè cũ magna loquẽdi libertate,hoc vtiq; eſt, in prædicatione.] Sicut eñ præco præſentibꝰ omnibus in theatro prædicat:ita &nos,ĩquit,publicè prędicamꝰ ea ratione,vt nihil addamꝰ, ſed ea tantũ quæ audiuimꝰ,prædicemꝰ.Ea quippe virtus pręconis eſt, veraciter quæ ſibi credita ſunt,omnia proſequi, non aliquid addere aut immutare,aut auferre.Si igiť prędicare oportet,magna id fiducia atq; cõſtãtia faciẽdũ eſt:alioqui nulla erit prædicationis virtꝰ. Idcirco
Mat.10.e & Chriſtus nõ ait,Dicite in auribꝰ:ſed,prædicate ſuper tecta.Nẽpe & ex dicẽdi modo,& ex loco prędicationẽ apertã,atque illuſtrẽ oportere eſſe cõmẽdat. *Quæ mihi credita eſt,ſecundum imperium ſaluatoris noſtri dei.* Et ex eo quod ait,credita eſt,& ex eo qđ addidit,ſecundũ imperiũ,dignam eſſe prædicationem, cui fi-

A des adhibeatur,oſtẽdit, vt nullus iã ſuperſit, qui indignè ferat,ſiue negligenter admittat, ſiue ad verba prędicationis obtorpeat.Si igitur imperium eſt, non iam ego huiuſce rei ſum dominus,quippe imperium impleo.Nã quæ agenda ſuut, alia ſunt in noſtra poteſtate,alia nõ.Et ea quidẽ quæ imperans dicit, non in noſtra poteſtate ſunt:quęverò permittit,in noſtrũ ius cadunt: puta ſi quis dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehẽnæ ignis:hoc iam imperium eſt. Rurſúſque *Mat.5.e*
cùm obtuleris munus tuũ ad altare, & ibi agnoueris *Ibidem.*
ꝙ frater tuus habet aliquid aduerſum te, dimitte ibi munus tuum ante altare,& vade,ac recõciliare fratri tuo,& tunc veniẽs offer munus tuum:&hoc imperãtis eſt.Et eum qui præuaricatꝰ fuerit,neceſſe eſt ſuppliciis ſubdi.Cùmverò dicit:Si vis perfectus eſſe,vẽ- *Ibid.19.c*
de ſubſtantias tuas.& iterum:Qui poteſt capere, ca- *Mat.19.b.*
B piat.non iam imperantis vtitur voce:quippe auditorem exequendorũ conſtituit dominũ,& quæ agẽda ſunt,in eius arbitrio ac voluntate cõſtituit.Hęc enim & facere, & omittere in noſtra poteſtate eſt: cæterũ quæ imperantur,omittere nobis minimè tutum eſt: ſed neceſſariò aut ea facienda ſunt,vel ſi nõ fecerimꝰ, nobis ſuppliciũ imminet. Hoc igitur & alio in loco Paulus inſinuat,cùm dicit: Neceſſitas enim mihi in- *1.Cor.9.e*
cumbit, væ autem mihi eſt, ſi non euangelizauero. Quid autẽ hoc ſibi velit,apertius eloquar, vt euidẽs omnibus fiat.Is quidem cui eccleſiæ principatus eſt creditus,quiq; dignitate epiſcopatus ornatus eſt,niſi populo quæ agẽda ſunt,dictet,nõ erit innoxius:at laicus quidẽ nulla huiuſmodi neceſſitate cõſtringitur.Quid igitur ait Paulus? *Secundũ imperiũ ſaluatoris noſtri dei.* [Et vide ꝗ bene poſteriora ad id quod dixi, C quadrent. Superius enim dixerat qui non mentitur deus:hîc autẽ ſecũdũ imperiũ ſaluatoris noſtri dei.] Si itaq; ſaluator eſt,ipſéq; ſtudio,ac volũtate ſaluandi iſta præcipit,nõ itaq; officiũ huiuſmodi ambitionis eſt res:fides enim eſt &imperiũ eſt,idq́; & dei ſaluatoris. *Tito chariſſimo filio.* Sunt enim etiam nõ huiuſmodi filij,quemadmodum is, de quo idem apoſtolus ait:Si quis quum frater appelletur,ſit fornicator, *1.Cor.5.d*
aut auarus,aut idolis ſeruiẽs,aut maledicꝰ,aut ebrioſus,cũ iſto neq; edere.Ecce & filius eſt,nec tamẽ huiuſmodi filius,qui chariſſimus dici mereatur. Filius nẽpe eſt,ideo ꝙ ſemel ſuſceperit gratiã,ac regeneratus ſit: ſed profectò chariſſimꝰ nõ eſt,qui à patris dignitate degenerat,atque ad alterũ tyrannum ſponte deuoluitur. Nã in naturalibus quidẽ filiis chariſſimũ facit vtriuſq; parentis affectus,hîc autẽ nõ ſic. Verũ D ex propoſito vnuſquiſque id munus aſſequitur.Fieri enim poteſt,vt quis chariſſimus fuerit, nec tamen in ipſa ſuæ dignitatis prærogatiua permãſerit: fieri itẽ, vt qui chariſſimus non eſt,virtutis merito huiuſmodi fiat:neq; eñ ſub naturæ neceſſitate concluſa ſunt, ſed ex arbitrij libertate dependent,[vnde & ſubinde mutantur.]Fuerat Oneſimus chariſſimus filius, verũ cùm iam amiſerat dignitatẽ,ideo ꝙ factꝰ eſſet inuti- *Ad Phile.c*
lis:ſed rurſus chariſſimus factus eſt filius, adeò vt ipſum ſua viſcera vocaret apoſtolus. *Tito chariſſimo filio ſecundum communem fidem.* Quid ſibi vult,ſecũdum cõmunem fidẽ?Cur,obſecro,poſtquam dixerat chariſſimo filio,atque in patris tranſierat ordinẽ,huiuſmodi minuit,& contrahit dignitatẽ?Audi,& ſecundum communem fidem intulit,ac ſi apertè dicat: Secundum fidem nihil habeo equidem amplius, quàm tu. Communis quippe eſt,ac per eãdem & ego ſum genitus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitus,& tu. Qua ergo ratione ipsum filiũ vocas? Non ideo vt affectũ solum patris ostẽderes, an quia superior in prædicatione præcesseras, an quia per te ipse lumen fidei ac veritatis acceperat? Hinc profectò & filios,& fratres vocare non renuit,quoniã ex eadem fide sunt geniti fratres:filios autẽ, quia per illius ministeriũ regenerati. Quod ergo ait,secundum cõmunem fidẽ,fraternitatis signauit affectũ, *Gratia, misericordia, & pax à deo patre, & domino Iesu Christo saluatore nostro.* Quoniã dixerat,filium,pulchrè intulit,à deo patre, vt ipsius animũ ad celsitudinẽ deitatis erigeret, dum disceret cuius esset filius. Nõ igitur dicẽdo cõmunẽ fidẽ,sed inferendo patris nostri,parilitatẽ honoris insinuat. Intuere autem quàm multa & magna discipulis,& plurimis imprecat,ea,pfectò talia sunt, quæ videtur cõuenire doctoribus: hi quippe huiusmodi precibus indigẽt,ac lõgè plus cęteris,vt quib⁹ †*inimicitiarum.* †necessitatis] plus immineat, plúsq; periculi diuinæ offensiouis incũbat. Nam quãtò fuerit celsior dignitas,tãtò sacerdotis maiora sũt pericula. Sufficit quippe vel vnum episcopatus rectè factũ authorem suum in cœlum attollere,vnúmq; peccatũ in ipsum iniicere gehẽnæ profundũ. Cæterùm vt alia omnia omittam,quæ diebus singulis incidunt, si quando cõtingat,vt quẽpiã,siue amicus,siue alterius cuiuslibet occasionis gratia indignũ, ad episcopatus promoueat apicem,& magnum illi permittat regimen ciuitatis, quantis se ignibus facit obnoxiũ? Neq; enim animarũ pereuntiũ solùm,quas perdit à religione & timore dei alienus,verùm & omniũ, quæ ab illo gerũtur, ipse pœnas exoluet. Nã qui in ordine priuato parũ religiosus erat,multò profectò magis id patitur cùm ecclesiæ gubernacula regẽda susceperit.[Votis itaq; omnibus optandũ,vt qui antea pietate prẽditus fuerit,talis permaneat suscepto munere administrationis.] Quippe tunc & inanis gloria vehementius imminet,& pecuniarũ amor & fastus: cùm principatus ipse præstet licentiã offensionis & cõtumeliæ, atque maledicta,& alia prorsus innumera. Si quis igitur, vt antea dixi,parũ religios⁹ fuerat,multò erit irreligiosior,huiusmodi adminiculis nixus. Tum igitur huiusmodi ecclesiæ,omniúmq; quę ille peccauerit,& quę subiecta plebs offenderit, erit obnoxius. Quòd si is, *Mat.18.a* qui vnam animã scandalizat,expedit ei, vt mola asinaria suspendatur circa collũ eius, & demergatur in profundũ maris: qui tot animas scandalizat,& vrbes integras,& plebes,viros,mulieres,pueros, ciues, rusticos,incolas suæ ciuitatis,aliarúmq; vrbiũ, quæ illi subiectæ sunt,quid pati merebitur? Nẽpe verò si plura triplo,quàm diximus addas,nihil dictu⁹ es, adeò vehemens pœna atque cruciatus huiusmodi hominibus imminet. Hic itaque longè maximè dei gratia & pace opus habet: nã nisi hac subnixus regere populum studeat,omnia pereunt,ac prorsus intereunt. Quãtumlibet enim fueris peritus gubernãdi, nisi inter huiusmodi gubernacula gratiã habeas, & pacem quę à deo est:& nauiculã simul atque nauigãtes procella inuoluet,mergétq; profũdo. Quocirca magna me tenet admiratio eorum,qui huiusmodi onera appetunt. Infelicissime hominũ atque miserrime, non aspicis cuius rei desiderio teneris? Nã si solus ac priuatus sis,& ignobilis atq; obscurus,quantũlibet multa peccaueris,vnius abs te animæ ratio exigẽda erit, huiúsq; tantũmodo neglectæ ac perditæ pœnas exolues. At verò si ad huiusmodi regimen,pmouearis, cõsidera quot capitũ tibi pœna debetur. Audi denique dicẽtẽ Paulũ: Obedite præpositis vestris,& subiacete illis,quoniã ipsi inuigilãt pro animab⁹ vestris, quasi rationẽ reddituri. Honoris ac principatus dulcedo te allicit? Et quẽnã,obsecro, huiusmodi honoris voluptas esse potest? Omittam em̃ interim dicere, possibile nõ esse huiusmodi dici veraciter principẽ. Cur obsecro? Quia in potestate subiectorũ positum est obẽdire,vel nõ. At si quis rei veritatem diligẽter exploret,nõ ad principatũ promouẽr, qui huiusmodi est,verũ potius ad seruiendũ innumeris dominis, qui cõtraria cupiũt semper & dicũt. Nã quod laudabit ille,culpabit ali⁹: rursúmq; quod iste vituperabit, alius admirabitur. Quẽ igitur audire magis,cuíve potius obtemperare oporteat, discernere facile nõ est. Et seruus quidẽ emptitius, etiamsi contraria dominus imperauerit,vel indignari, & ferre grauiter potest:tu verò si tã multis dominis contraria imperantib⁹,quò te vertas nõ habeas,mutúsq; sis,huius quoque rei dabis pœnã,ora in te omniũ aperiẽs. Hoccine,quæso,honor existimatur,hoc principat⁹,hoc potestatis insigne? Agè,imperat episcop⁹ sibi pecunias inferri:si noluerit, nõ solùm nõ id seruus exequitur, verùm nevideatur istud causa desidię facere,accusat iubentis imperiũ,atq; ad maledicta conuersus, furatur,iquit,diripit,deuorat pauperũ res,absorbet substantias inopũ. Parce,obsecro,maledictis: quousque ista,psequeris? Nõ vis inferre pecunias? nullus cogit, nullus impellit. Cur etiã in admonentẽ atq; consulentẽ intorques maledicta? Necessitate quispiã detinetur,nõ porrigis manũ,siue id nequeas,siue alia occupatione distẽtus,nulla dabit venia:sed rursum crimina peiora priorib⁹. Istud,quęso, principat⁹ appellari potest? nec sanè potes vlcisci, viscera quippe tua sunt:ac sicuti cùm intumuerint viscera,doloréq; ingesserint, [& capiti, &]reliquo corpori, vlcisci minimè audem⁹,neq; ea gladio assũpto discindim⁹: ita & subiectorũ, si quis huiusmodi fuerit, molestiásq; nobis intulerit,atq; huiuscemodi maledictis fuerit infestus,minimè audem⁹ vlcisci: quippe id à paterna indulgẽtia lõgissimè remotũ est,sed ferre oportet, atque sorbere huiusmodi stultitiã hominũ, donec illi planè resipiscãt. Habet emptitius seruus opus quodpiã imperatũ,id vbi perfecerit, iam sui dominus est. At verò iste per multa discinditur, atq; ea ab eo exigũtur,quæ sępe vires exuperãt,ac nisi dicẽdi peritus fuerit,hinc rursus maledictis impetit. Si verò id fuerit cõsecut⁹,inanis illi gloriæ crimen inuritur, & nisi excitet mortuos,nullius ferè momẽti existimabitur. Cõtinuè huiusmodi voces exaudit. Ille religiosus atque pfect⁹ est:hic verò noster nõ ita est. Quòd si modico ac sobrio fruatur cibo,rursus crimina resonant: Oportebat,inquiũt,illũ cibo suffocare. Si lauantẽ viderit quispiã,plurima in eum intorquentur cõuitiorum spicula. Indignus protin⁹ iudicatur, qui aspiciat Solem, quandoquidẽ illa gerit,quæ ille. Atq; ille lauat,inquit,vt ego,comedit,bibit, vestimentis operitur,domus curam gerit atq; familiæ: cuius ergo rei gratia ille mihi prælat⁹ est? Sed & famulos habet,qui illi ministrent, & asello vehitur: cur præesse mihi debet? Vide,quæso,quãta rerũ absurditas? num ille debet carere ministro,vt sibi necesse sit & ícẽdere ignẽ, & aquas afferre,& ligna perfringere,atque in forum sæpe necessariò ingredi? Et potest esse maior peruersitas, maiórque confusio? At sancti quidem illi viri apostoli,

apostoli,eum qui doctrinæ insisteret, neq; ad viduarum ministeriũ applicari voluerunt: verùm id opus illi indignũ arbitrati sunt. Tu verò ipsum etiã in famulorum ordinẽ atque officium redigis. Cur igitur tu qui talia imperas,non tuã impendis operam,& ipse ea imples? Nónne longè maius, ac dignius ille tibi ministeriũ infert? Ille tibi spiritualia,puidet,tu illi vel corporalia exhibe. Cur ipse nõ vel seruũ mittis tuũ, qui huic tui vice ministret? Christ⁹ discipulorũ lauit pedes,tu scilicet vel obsequiũ magistro exhibeas,magnũ aliquid te facere putas? Verùm enim neque ipse præstare obsequiũ vis, & ipsum sibi illud parare vetas? Quid ergo? Nũ è cœlo vitã ille ducere debet? At nõ ita vult deus. Sed inquies, Nũquid apostoli liberos homines q̃ sibi seruirẽt,habuerũt? Vis nosse quẽ admodũ se apostoli habuerint,dũ essent in vita? Peregrinationes obibant,& viri nobiles,illustréq; mulieres,pro illorũ refrigerio & quiete,& animas suas & capita sua sæpe porrigebant. Audi deniq; quid beatissim⁹ iste cõmoneat. Huiusmodi, inquit, in honore habetote,quoniã propter op⁹ Christi vsq; ad mortẽ appropinquauit, nõ parcẽs animæ suæ, vt impleret quod ex vobis deerat aduersum me ī ministerio. Diligenter,obsecro,ista cõsidera, vide q̃ honorabiliter habendos cẽseat eos,qui doctrinæ deseruiunt. Contrà tu pro patre ne verbum quidẽ proferre,vt nõ dicam subire periculũ sustines. At, inquies, lauare minime oportet. Cur obsecro? Vbinam hoc prohibitũ est? neq; enim sordes honesta est. Nusquã talia cernimus siue crimini data, siue admirationi habita. Alia em̃ sunt,quę episcopis habẽda præcepit. Iubet hunc esse sine crimine,sobriũ,ornatum,hospitalem, docibilẽ: hęc apostol⁹ exigit. Ista tu quoq; in ecclesiastico principe inquire,& nihil vlterius. Nõ es tu Paulo diligentior, imò verò ipso spiritu, qui loquebatur in Paulo. Si percussor fuerit,si ebriosus,si crudelis, atq; immitis,accusa,indigna hęc,pfectò episcopo sũt. Si deliciis inseruit,& hoc licitè culpare poteris. Porrò si corp⁹ curat,vt ministeriũ tibi exhibere possit: si curã eius habet,vt tibi sit vtilis:huius rei gratia culpandus profectò non est. An ignoras corporeã imbecillitatẽ non minus, quàm animæ infirmitatẽ nobis nocere, & ecclesię intercipere emolumẽta? Eius sanè rei gratia eiusmodi imbecillitatẽ Paulus emendare cupiebat,dũ Timotheo discipulo scriberet: Modico vino vtere propter stomachum tuũ, & tuas frequẽtes infirmitates. Nã si quidẽ sola anima virtutis opus exequi posset,corporis cura minimè necessaria videretur. Quòd si eius cura plurimũ confert:nónne est extremæ demẽtię illud omnino negligere? Sit autẽ vir aliquis episcopatu honoratus,cui ecclesiæ toti⁹ cura credita sit, atque is quidẽ virtute clarus, omniáque habeat,quæ habere cõgruit sacerdotem, verùm præ nimia ægritudine semper lectulo decũbat, quid iste prodesse aut proficere poterit? Quam subire peregrinationẽ? Quo pacto visitare ecclesias? Cui intentare terrores? Quem omnino corripere? Hæc dixi, vt discatis non passim culpare pastores, eósque potius cũ beneuolentia suscipiatis. Præterea vt & si quis huiusmodi principatus desiderio tenebitur, dũ accusatorum multitudinem, & criminum congerien conspicit,huiusmodi omnino extinguat appetitũ. Magnũ enim re vera periculũ est, & quod dei maximè indigeat gratia & pace,quã vt nobis imprecemini obsecro. Nos enim eam vobis vicissim imprecamur, vt omnes simul virtute cõsummati, ita demũ promissis perfruamur bonis,in Christo Iesu domino nostro,cũ quo est patri & spiritui sancto gloria,imperiũ,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Phili. 2.d

1.Tim. 5.d

Homilia II.

QVius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ deerant corrigeres, & constitueres per ciuitates presbyteros, sicut ego tibi constitui. Si quis est sine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subiectos. Oportet enim episcopũ sine crimine esse, sicut dei dispẽsatorẽ: nõ superbũ, nõ iracundũ, nõ vinolentũ, nõ percussorẽ, non turpis lucri cupidũ, sed hospitalẽ, benignũ, sobriũ, iustũ, sanctum, cõtinentem, amplectentẽ eum, qui secundũ doctrinã est, fidelem sermonẽ, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui cõtradicunt arguere. Sunt enim multi etiã inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui de circuncisione sunt, quos oportet redargui, qui vniuersas domos subuertũt, docẽtes quæ non oportet, turpis lucri gratia. Antiquis quidem viris vita omnis erat operosa,totáq; in labore,atq; in certamine: nobis autẽ non sic,sed tẽpus omne per negligentiã ducimus. Nouerãt profectò illi,ideo se in hunc mundũ fuisse deductos,vt placita ei,q̃ se cõsiderat,gererẽt, illíq; per bona opera placere studerẽt: nos quasi idcirco fuerim⁹ cõditi,vt comedam⁹ & bibam⁹,ac deliciis operã demus,ita nullam spiritualium rerum rationem habemus. Nõ autẽ de solis apostolis loquor, verùm & de his,qui post illos fideles euasere: deniq; eos omnes inspicias,prẽsentẽ vitam viatorum more percurrere, idq; sibi opus peculiare feciſſe, vt sẽper veluti peregrini atq; hospites essẽt,nõ habẽtes in terra ciuitatẽ. Audi nempe quid beatus hic dicat: *Huius rei gratia reliqui te Cretæ.* Veluti domũ vnam, orbẽ totum inter se distribuẽtes,ita vniuersa officia peragebant, vt omnium qui essent vbiq; terrarũ,curã gererent: dum hic quidem hanc orbis partem, ille aliam acciperet disponendã. *Huius rei gratia,* inquit, *reliqui te Cretæ, vt quæ deerãt supercorrigeres.* Nõ imperantis iure vtitur, sed interim admonet. Vt supercorrigeres, inquit. Intuere quæso,animã omni inuidia liberã, & omnibus in locis discipulorum vtilitati consulentẽ, nec satis curantem,siue id per se siue per aliũ fiat. Nã ea quidẽ in quibus periculi plurimum & difficultatis erat, præsens ipse pagebat: quæ verò honoris magis quàm laboris habebãt,locũ discipulo permittebat, episcoporũ scilicet ordinationes,& cætera talia,quę aliqua correctiõe indigebãt,atq;,vt ita dixerim,perfectione maiore. Quid istud,oro, sibi vult? Num ipse quę egeras,correctione opus habent? An verò nõ eã rem turpem esse arbitraris, & tibi verecundiã ferre? Minimè sanè,nam commune tantùm intueor lucrũ, id siue per me,siue per alterũ fiat,nihil mea interest: ita prorsus ita pastorẽ affici necesse est, nec honorẽ proprium quærere, sed cõmunem vtilitatem prosequi debet. *Et constitueres,* inquit, *per ciuitates presbyteros.*

Episcopos hîc intelligi vult,quemadmodũ aliàs sępius diximus. *Vt ego tibi constitui, si quis est sine crimine.*

Per ciuitates,inquit. Neque enim profectò volebat insulam totã vni viro permitti, sed vnicuiq; propriã curam ac solicitudinem indicit: ita enim sibi laborem fore leuiorẽ sciebat,& subditos maiori diligẽtia gubernandos,siquidẽ doctor non multarum ecclesiarum regimine distraheretur,sed vni tantùm regendę vacaret,eámque cõponere moribus atq; ornare studeret. *Si quis,* inquit, *est sine crimine, vnius vxoris vir, filios habens fideles, nõ in accusatione luxuriæ, aut nõ subditos.* Cuius rei

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius rei gratia etiã huiusmodi homines in mediũ adducit? Obstruere prorsus intẽdit hæreticorũ ora, qui nuptias damnãt, ostẽdẽs eam rem culpa carere, imò ita esse precioſam, vt cũ ipſa etiã possit quispiam ad ſanctũ epiſcopatus ſolium ſubuehi. Caſtigat hoc ipſo etiã impudicos, dum non eos permittit poſt secũdas nuptias ad eccleſię regimen, dignitatémque paſtoris aſſumi. Nã qui defunctæ vxori beneuolentiam nullã ſeruaſſe deprehenditur, quo pacto hic eccleſiæ præceptor esse optimus poterit? Imò quib⁹ criminibus nõ ſubiicietur indies? Noſtis enim profectò omnes, quòd etſi per leges ſecũdæ nuptiæ permittũtur, multis tamen ea res accuſationibus patet: nullã ergo occaſionẽ præbere ſubiectis præſulẽ vult. Quocirca hic ante omnia poſuit, *Si quis eſt ſine crimine*: Hoc eſt, ſi vita illi⁹ omnis immunis à culpa, ſi mores ei⁹ nemo carpere potuit. Audi deniq; dicentẽ dominũ noſtrũ: B

Matt. 6.c Si enim lumẽ, inquit, quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſę tenebræ quãtę erũt? *Filios habens fideles, nõ in accuſatione luxuriæ, aut nõ ſubiectos.* Inſpiciamus, oro, diligẽtius, quàm multa de educandis liberis prouidet. Nã qui filiorũ ſuorũ magiſter eſſe nõ potuit, quo pacto alios docere poſſe putãdus eſt? Si quos ab initio ſecũ ſemper habuit & nutriuit, peruerti permiſit, & quorũ ſibi & p leges, & iure naturę poteſtas omnis indulta erat, eos regere, moderariq; nõ potuit: quomodo alienis prodeſſe valebit? Nã niſi ſumma eſſet negligẽtia patris, nunquã profectò quorũ ſibi ab initio regendorum facultas omnis fuit, eos nunquã neglexiſſet, aut malos fieri ſineret. Neq; cũ vlla ratione fieri poteſt, vt qui ab ipſis initiis magna cũ diligẽtia ſummóq; ſtudio fuerit educatus, malus euadat: neq; cũ naturalia ſunt peccata, vt tantũ curæ, tantũq; diligentiæ ſuperare prævaleant. Quòd ſi ſecundo in loco filiorũ habuerit curã, pecuniiſq; congerendis potius ſtudeat, plúſq; huic rei diligẽtię, quàm educãdis filiis impertiatur, & hic vt indignus ſacerdotio eſt remouẽdus. Nã ſi in his reb⁹, in quibus vrgebat naturalis affectus, ita negligẽs fuit, atq; ita ſtultus, vt pecuniarię rei plus ſtuderet, quàm curæ filiorũ: quo iure hic ad epiſcopalẽ thronũ promoueatur, tantũq; ſubeat regiminis onus? At fortè nequiuit. Magnũ profectò deſidiæ id ſupremæq; ſtultitiæ crimen eſt. Si verò id ſtudij non adhibuit, ingens duritiæ atque impietatis indicium. Qui igitur proprios filios negligit, quomodo alienorum, vt ante iam diximus, habebit curã? Nec ſimpliciter ait, luxurioſos, verùm eos huiuſmodi carere calũnia voluit, neq; peſſimę opinionis eſſe permiſit. *Oportet enim*, inquit, *epiſcopũ ſine crimine eſſe, quaſi dei diſpẽſatorem, non elatũ, non iracundũ, non ebrioſum, non percuſſorẽ.* D

Nã is, qui exteriore ac mũdana poteſtate ſubnixus eſt, quoniã lege imperat, ac neceſſariò illi obtẽperatur: meritò ſæpius cõtra ſubiectorũ voluntatẽ atque ſententiã dominatur. Porrò is, qui volẽtib⁹ atq; hortãtibus, & gratias agẽtib⁹ præeſſe vult, ſi ea lege præſumit, vt cõſilio ꝓprio tantũ omnia faciat, quaſi nemini rationẽ redditurus: tyrãnicè potius quàm populariter huiuſmodi exercet officiũ. *Oportet enim*, inquit, *eſſe ſine crimine, quaſi dei diſpẽſatorem, nõ elatũ, nõ iracundũ.*

Nam qua hic ratione docebit alios hoc vitio temperare, qui ſeipſum antè nõ docuit? Quippe plurima indies huiuſmodi príicipat⁹ parit crimina, moleſtũq; & ingratũ facit, etiam ſi quis modeſtiſſimus fuerit, innumeráſq; quotidie neceſſitates iracũdia ſuggerit. Niſi igitur quiſq; ad hoc longè præmeditatus acceſ- A ſerit, moleſtiſſimus erit, plurimaq; corrumpet ac perimet ex his quæ ſui muneris ſunt. *Non ebrioſum, non percuſſorẽ.* Hoc in loco cõtumelioſum ſignificare voluit. Nam corripiendo potius, quàm percutiẽdo, aut inferẽdo cõtumelias, omnia agere oportet. Quid eũ obſecro, iniuria opus eſt? gehennæ cõminatione terrere oportet, atq; huiuſmodi emẽdare terrorib⁹. Nã cui infertur cõtumelia, audacior, atque impudẽtior fit: & eũ qui ſe ita affecerit, vt cõtẽnat magis inducitur. Nihil fermè ita cõtemptũ facit, ſicuti cõtumelia & iniuria: neq; enim huiuſmodi cõtumelioſum ſinit eſſe venerabilẽ, & eã quã decet à ſubditis reuerentiã aſſequi. Magna neceſſe eſt huiuſmodi cum religione loquãtur, omniſq; illorũ ſermo diuina ſapiẽtia cõditus, peccãtes terrere debet memoria futuri illi⁹ ſupremiq; iudicij: vacare eũ iniuria ſermonẽ huiuſmodi decet. Sin verò fortaſſe fuerit aliqui, qui prohibeãt ea, quæ ſunt noſtri muneris exequi, magna cũ fauſte- †auctoritate. ritate] tractãda ea res eſt. *Non percuſſorem*, inquit. Medicus quippe eſt animarũ doctor, porrò medic⁹ minimè percutit, verũ & ſi fortè ſe eger percuſſerit, corrigit, emẽdat & curat. *Nõ turpis lucri appetitorẽ, ſed hoſpitalem, benignũ, pudicũ, iuſtũ, ſanctũ, cõtinentem, poſſidentẽ eũ qui ſecundũ doctrinã eſt, fidelẽ ſermonẽ.* Vidiſti quãtum culmẽ expetit virtutis? Nõ turpis, inquit, lucri cupidũ, hoc eſt, vt magnũ pecuniarũ cõtemptũ præferat. *Hoſpitalem, benignũ, ſobriũ, iuſtũ, ſanctũ.* Bona ſua ſcilicet omnia indigentibus impertientẽ. *Continentem.* Nõ enim eum qui ieiunio ſtudeat, hîc ſignificare volut, ſed qui vitiũ omne ſuperauerit, & liguã & manũ, impudicóſq; caſtigauerit oculos. Hæc quippe eſt cõtinẽtia, nulli vitio ſubiici. *Obtinentem eum qui ſecundũ doctrinã eſt, fidelem ſermonem.* Fidelẽ hîc veracẽ dixit, qui nobis per fidei C gratiã traditur, neq; argutis cõcluſiunculis indiget, neq; inanibus quæſtionibus ſeruit. Obtinentẽ, id eſt curantẽ, hoc eſt ſummopere molientẽ. Quid ergo ſi ſecularis eloquẽtiæ fuerit imperitus? Nihil inde penitus lędit⁹, idcirco ait: Eũ, qui ſecundũ doctrinã eſt, fidelem ſermonẽ. *Vt potens ſit exhortari, & contradicentes arguere.* [Nõ itaq; illis faſtuoſis verbis, ſed] ſumma illa opus eſt peritia ſcripturarũ, vt abſcõditos ſenſus, intelligẽtiáſq; rimetur. Nõ videsvt Paulus orbẽ cõuerterit vniuerſum, lõgéq; maiora perfecerit quàm Plato, & omnes huiuſmodi cæteri? At fortè dicturus es, ſignorũ gratia hoc illũ potuiſſe ꝓgere. Nõ ex ſignis tantũ hoc ille potuit: nã ſi apoſtolorũ euoluas Actus, ſæpius illũ vi doctrinæ obtinuiſſe cõperies, q̃ virtute ſignorũ, eadẽ q̃; iugiter vtiẽ. Vt poſſit exhortari in doctrina ſana, hoc eſt ad ſuorũ cuſtodiã, & euerſionẽ hoſtiũ. *Et contradicentes arguere.* Nã niſi hoc poſſit, omnia pereunt: niſi enim quis aduerſus hoſtes pugnare didicerit, & captiuare omnẽ intelligentiam in obedientiã Chriſti, cogitationẽ ſq; deſtruere. Qui, inquit, ignorat rectã, ſanãq; doctrinã, vt oportuerit tradere, longè à ſede epiſcopali arceatur. Nam alia quidẽ & in ſubditis inuenire facile eſt: puta eſſe ſine crimine, filios habere ſubiectos, hoſpitalẽ eſſe, iuſtũ & ſanctũ. cęterùm hoc eſt quod maximè doctorem exprimit, poſſe ſcilicet verbis inſtruere, & confutare aduerſarios: cuius rei nullam fermè nunc curam haberi videmus atq; ingemiſcimus. *Sunt enim plerique non ſubditi, loquaces, mentiũ deceptores, & hi maximè, qui ex circunciſione ſunt, quorum os oportet obſtruere.* Vide q̃ ſignanter expreſſit, vnde huiuſmodi ſunt. Nolũt, inquit, regi, ſed regere, illud quippe intelligi voluit. Cũ igitur

igitur perſuadere nequiueris, huiuſcemodi ne paueas A neq; formides, ſed eos ob aliorum vtilitatem argue, eiſq; ſilentium impone. Quod ergo lucrum hinc referes, ſi nõ ſubditi ſunt? Cuius rei gratia illorũ os obſtrui præcipis? *Quia domos*, inquit, *totas peruertunt, docẽtes quæ non oportet, turpis lucri gratia.* Nam ſiquidẽ doctrinę quis percipit gratiã, non autem ſufficiens eſt illis obſiſtere, neque eis ſilẽtium imponere qui adeò impudentes ſunt, pereũtium in ſe attrahit dãna, ac per ſingulos author perditionis erit: nam ſi rectè quidã admonet, dicens: Ne quęras fieri iudex, niſi valeas iniuſtitiã tollere, lõgè profectò dignius hoc in loco quiſque admonebitur. Noli quærere magiſter fieri, ſi virtutem eius rei à te alienam eſſe cõſideras: verum & ſi traharis, inde reſilire cõtende. Vides vt vbiq; dominandi amor, turpiſque lucri appetitus his cauſa ſit, vt ſubiici nolint? Docẽtes, inquit, quę non oportet tur- B Morale pis lucri gratia. Nihil eſt, quod huiuſmodi vitia, per- †vtitur. turbationẽſque non †perimat.] Cęterũ quemadmodum venti quidem feri & immanes, cum in ſerenum irruerint pelagus, ipſum totum à fundo perturbant, adeò vt & arena fæpius vndis immiſceatur: ita & hæ perturbationes, cũ in animã irruperint, cũcta permiſcent, & quæ ſuperiora erant ad infima detrahũt, excæcantq; mentis clariſſimum lumen, atque in primis gloriæ væſana cupido. Nam pecunias quidem facilè quiſq; contemnet, dum id inſtituerit. Porrò honoris eſſe negligẽtem, laudémque nõ affectare multorum, maximo labore indiget. Magnæ philoſophiæ, & animæ cuiuſdam angelicę, & quę ipſum verticem cardinis cœleſtis attigerit, certũ argumẽtum. Nullũ enim profectò pernicioſius vitium eſt, nulla magis violenta perturbatio, & quæ ita fermè omnibus in locis ob- C tineat, alibi amplius atq; alibi minus, vbique tamen. Quomodo igitur ipſam ſuperare poterimus, & ſi nõ penitus, tamen ex parte aliqua? Si in cœlũ ſemper noſtros defigamus obtutus, ſi deũ habeamus ante oculos, ſi cogitationes, ſenſúmque noſtrũ terrenis omnibus celſiorẽ facere ſtuduerim⁹. Quoties te glorię deſiderium tãgit, finem conſidera, & eam nihil eſſe reperies. Inſpice quantũ in ſe habeat detrimenti, quantis qualibúſq; priuet bonis. Nam labores quidẽ ſubiſti, & pericula, dum eam conſequereris: cęterũ fructibus, præmiiſq; caruiſti. Intuere quòd ingens ſit turba malorum, eorúmque gloriam deſpice, vnumquenq; recogita quisnam ſit, & videbis ridiculã penitus rẽ: animaduertas eam confuſionẽ potius eſſe, quàm gloriam. Poſt hoc in cœlum attolle animum, atq; ad cœleſtes choros cogitatione ſubuehere, & cũ boni ali- D quid agis, animaduerte ꝓ & hominibus id oportet innoteſcere, vtilitatis ipſorũ gratia, non ipſe tamẽ id appetas, quod & hominib⁹ id oportet innoteſcere. Et quos, oro, inquiris inſpectatores operis tui? Quoties videri cupis, attẽde ꝓ hæc deus omnia inſpicit, & ꝓtinus omnis illa cõcupiſcentia extinguitur. Attollere ab humo, cœleſte verſa animo theatrũ. Homines etſi impræſentiarũ laudẽt, poſt modicũ vituperabunt, inuidebunt, carpent: & ſi hoc minimè fecerint, nihil tamen illi penitus proderũt, quem laudant. At non ita deus, gaudet ille profectò cum iuſtitias noſtras actúſque collaudat. Dixiſti aptè, plauſibúſq; exceptus es, quid inde obſecro lucri retuliſti? Nam ſi quidem huiuſmodi laudatores inde vtilitatẽ cõſecuti ſunt, egerúntque pœnitẽtiam, & ad meliorem frugem euaſerunt, prioráq; mala deſeruerunt, meritò gaudendum eſt: nõ ideo ꝓ ipſe laudatus ſis, ſed quòd mutatio illa præclara, atq; admirabilis inde ſecuta ſit. Cæterum ſi illi quidem perpetuò laudent, turbáſque excitent, & plauſibus perſtrepant, nullum verò inde referãt fructum: dolendum potius eſt, ꝓ illi hoc ad iudicium ſibi damnationis potius fecerint. At verò ex religionis habitu actúque gloriaris? Siquidem reuera religioſus fueris, nihilq; tibi mali cõſcius ſis, gaudere conuenit, nõ ꝓ huiuſmodi videaris, ſed ꝓ huiuſmodi ſis. Porrò ſi multitudinis gloriã aucuparis, bonúſq; ac religioſus videri appetis, cum non ſis, conſidera huiuſmodi homines laudatores tuos die illo iudicij non fore iudices tuos, ſed eum qui occulta diligentiſſimè nouit. Quòd ſi tibi cõſcius peccatorum, bonus religioſúſq; putaris, nõ ſolum inde gaudere non decet, verum & dolere plurimum, acritérq; ingemiſcere, diem illam perpetua meditatione verſando, in qua reuelãtur omnia, in qua occulta quælibet illuſtrãtur à lumine. Honore perfrueris? Abiice illum, atq; ex animo prorſus elimina, nõ ignorãs ex huiuſmodi te fieri debitorem. Nemo tibi honorem impẽdit? At in eo quidem gaudendum eſt, neque enim tibi inter cętera huiuſmodi quoq; honorem deus obiiciet. An non vides, vt inter cętera beneficia & hoc de⁹ enumeret per prophetã? Aſſumpſi, inquit, de filiis veſtris in ꝓphetas, & ex ado- *Amos 2.* leſcẽtibus veſtris in ſanctificationem. Vel iſtud ergo lucraberis, ꝓ maiori ſupplicio non eris obnoxius: nã is quidẽ, qui in præſenti ſeculo honore caret, magiſq; deſpicitur, atq; vilis ab hominibus exiſtimatur, iniuriis affligitur, reſpuitur, exagitatur, abiicitur: & ſi nihil aliud lucretur, vel iſtud certè conſequitur, ꝓ reus nõ erit honoris ab omnibus præſtiti: plurimáq; lucratur, aliáq; emolumenta virtutis: cõtrahitur, premitur, humiliatur, neq; ſi velit magnum aliquando ſapere permittitur, ſed magis ſibiipſi ſemper intendit. Qui enim fruitur honore mortali, ingẽtémq; ab hominibus cõ ſequitur gloriã: præter id quod maiorib⁹ debitis obnoxius fit, in arrogantiæ ſæpe tumorem, atq; inanem gloriam tollitur, efficitúrq; hominum ſeruus. Deinde cum huiuſmodi dominatus increuerit, plurima iã agere cogitur, quæ non vult. Scientes igitur hoc illo eſſe præſtantius, longéque nobis plura conferre, non quæramus honores: imò eos cũ oblati fuerint, repellamus, & abiiciamus à nobis, & huiuſmodi concupiſcentiam extinguere modis omnibus ſtudeamus. Iſta nos & ad principes, & ad ſubditos dicimus. Anima omnis quæ honoris tenetur appetitu, & gloriã ab hominibus quærit, nõ videbit cœlorũ regnũ. Non mea D hæc ratio eſt, à meipſo iſta nõ loquor. Hæc verba dei ſpiritus profert. Nõ videbit gloriã dei, qui huiuſmodi eſt, etiamſi virtutis opus exerceat: receperũt enim, *Matt. 5. & 6. a. c.* ait, mercedẽ ſuam. Qui igitur iſta non ceperit, cõſequenter cœlorũ fruetur regno. Nõ prohibeo gloriã appeti, ſed illa volo ambiatur gloria, quę vera eſt, quę ex deo eſt. Cuius, inquit, laus nõ ex hominib⁹, ſed ex *Rom. 2. d* deo eſt. In occulto, abditóq; religioſus, timoratúſq; perſiſtens, nõ tibi inanẽ faſtũ, ſerpentinámq; ſimulationem circundes. Abiiciamus ouinã pellem, ipſi potius oues ſim⁹. Nihil profectò humana gloria vilius, nihil abiectius. Dic enim obſecro, ſi videre cõtingat multitudinem paruulorũ, eorum ſcilicet qui ſubiecti vberibus ſint: nunquid ab his gloriã cupis? ita te neceſſe eſt glorię cauſa ad omnes homines affici, idcirco nẽpe ea res inanis gloria dicitur. Nõ aſpicis vt in ſcena ſibi perſonas imponũt hiſtriones, q̃ præclaras,

Universidad de Deusto Biblioteca

quàm honestas, quàm ad extremã, quàm ad exactissimam formæ diligentiã effictas? Potésne huiusmodi aspectũ mihi verũ esse mõstrare? Minimè sanè. Quid igitur? Non eas aliquãdo adamasti? Nõ. Cur id? Quoniam inanes sunt imitãtúrq; decorem, sed nullus ibi solidus decor: ita & gloria inanis est, imitatúrq; gloriã, non vera gloria est. Illa quippe sola permanet, quę naturalis est, quę in intimis conditur: porrò hæc quæ extrinsecus adhibetur,† obtulit sæpius facultatẽ,] sed id apud homines, & vsque ad vesperã. Cæterum soluto theatro, sublatísq; personis, vnusquisq; quod est, id quoque videtur. nõ igitur veluti in scena atque ludo, veritatem arripiamus. Dic enim, quęso, quid in se præclari habet à multitudine inspici? Inanis est hæc gloria, nihilq; in se habet solidi, atque veri. Nã vbi te receperis domũ, solúsq; fueris, id omne prorsus effluxit.† Irrumpe in forũ, auersare præsentes:] quid amplius? Nihil: extincta est penit' eiusmodi gloria, abscessit, atq; in fumũ resoluta est. Rẽ igitur adeò instabilem amare quo pacto inducimur? quàm magnę est istud amẽtiæ, quãtæ stultitiæ? Vnũ igitur intueamur solũ, ad id tota nostra dirigatur intentio, quo scilicet pacto dei mereamur ore laudari. Si hoc intẽtè inspiciam', humana semper omnia nihil existimabim', vt nõ dicã nõ appetemus, parati semper ea si adsint despicere, non secus quàm lutũ in auri cõparatione renuẽtes. Nõ laudat te ille aut ille, nihil inde amittis: & si vituperet quispiã, nihil omnino te læsit: siue enim laus, siue vituperatio, ex deo tantũ aut emolumẽtum habet, aut detrimentũ. Cęterum humana omnia sunt prorsus inania, atq; in hoc deo ęquales euadimus. Ille quippe mortali non indiget gloria. Gloriã, inquit, ab hominibus nõ accipio. An parum id tibi videtur? Quoties difficile existimas cõtemnere gloriã, ista tecũ versa. Si hanc despexero, deo ęqualis efficiar, protinúsque subibit contẽptus ex animo: neq; enim fieri potest, vt homo mãcipium glorię, non sit omnium seruus: imò omnibus seruis abiectior: neque enim talia nostris imperamus seruis, qualia† illi his qui amore glorię capiũtur. Turpia, fœda, confusionísque plenissima, & loqui, & facere, & perpeti iubẽt, ídque magis cũ eos sibi obedire perspexerĩt, iubẽt prorsus impia: & quò illi obtẽperarint magis, eò imperant cõfidentius.] Fugiamus igitur, obsecro, fugiamus huiusmodi seruitutem. Quo autẽ pacto eã poterimus effugere? Si de pręsentibus, atque mortalibus vera sapiamus, si animaduertamus, præsentia omnia somnium esse & vmbrã, nihílque aliud: illã cum omni facilitate superabimus, & nec parua nec magna nos capient: cęterũ ea nisi in his quę parua sunt, despicere discamus, in ea quoque quæ maxima sunt, facilè incidemus: longè igitur illius laqueos reiiciamus. Sunt autẽ illi amentia, abiectúsque animus: ꝙ si ad mentis celsitudinem euaserimus, nulla difficultate multitudinis negligemus honores, inanémq; repudiabimus gloriam, atq; ad cœlum animum dirigemus, vt cœlestibus bonis, gaudiísque fruamur: quibus nos omnes vtinã perfrui contingat in Christo Iesu domino nostro, cũ quo est patri & spiritui sancto gloria, & imperium, & honor in secula seculorum, Amen.

†occulit deformitatem.

†Irrupisti in forum, præsentiũ oculos in te conuertisti:

1.Thess.2.4.

†illa his qui ab ipsæ capti sunt. Turpia confusionísque plenissima & loqui, & facere, & perpeti iubet: ac tũ maximè intendit augétque mandata, cũ eos sibi obedire perspexerit.

Homilia tertia.

Epimenides.

DIxit quidam ex ipsis proprius ipsorum propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Testimonium hoc verum est: ob quam causam argue eos durè, vt sani sint in fide, non attendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum auersantium se à veritate. Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mũdum, sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia. Confitentur se nosse deum, factis autem negant, cum sint abominati, & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. Plurima hoc in loco quærenda sunt: Primùm quidẽ, quis hoc dixerit. Secundò, quam ob causam Paulus huiusmodi testimoniis sit vsus. Tertiò, cur testimoniũ adduxit in medium qđ nõ rectè se habeat. Agè ergo & aliqua adiiciamus, ac tum demum opportunã absolutionẽ inferamus. Cum aliquando Atheniẽses alloqueretur, inter concionandũ ait, Ignoto deo, & cætera. Et rursus: Huius enim & genus sumus, sicut & quidã vestrorũ poëtarum dixerũt. † Quis ille & vnde fuerit, qui hoc dixerit, necessariò ad vos dicẽdum est. Ea est autem huius dicti occasio: Cretenses sepulchrum habent Iouis ita inscriptũ: Hîc iacet Iupiter. Poëta igitur ait:] Etenim sepulchrũ ô rex Cretẽses fabricati sunt tuũ, & ipse: tu autem minimè obisti, es enim semper. Si ergo hoc testimoniũ verum est, intuere quantum periculi suboriatur: nam si poëta vera prosecutus est, dicens mẽtitos esse Cretenses, qui Iouem mortuũ esse dixerũt, vt ait Apostolus, periclitatur veritas ipsa. Attendite dilectissimi magna cũ diligentia, poëta mentitos esse Cretenses ait, qui defunctum dixere Iouem. Eius testimonium Apostolus approbat, & sua authoritate confirmat. Ergo, inquies, iuxta Apostolũ immortalis est Iupiter? Huius enim, inquit, testimonium verũ est. Et quomodo huiusmodi soluemus nodos? Nõ istud ait Apostolus, verum simpliciter testimonium accepit, ac protulit propter consuetudinẽ mẽtiendi, quibus Cretenses notauit. Cur enim non addidit: Nam tuum ô rex sepulchrũ Cretenses fabricati sunt? Non igitur hoc dixit Paulus, verum id tantum approbauit testimonium, quo Cretenses semper mendaces esse dicuntur. Vnde igitur probamus deũ non esse Iouẽ? At id quidẽ & aliis plurimis ex locis probare perfacile est: neque enim ex Cretensiũ testimonio probãdum id nobis est. Præterea non eos in hoc dixit esse mentitos, sed ex generali testimonio coniiciendũ reliquit, in eo quoq; fuisse mẽtitos: [etenim alios deos existimabãt, propterea ipse eos dixit esse mendaces.] Verũ hoc omisso quod quæstione non indiget, illud potius inquiramus, quamobrẽ gentilium testimonia producit in medium. Sed hæc profectò ratio est, ꝙ illos his maximè reuincimus, cum suorũ in eos torquemus maledicta, quoties eos qui apud eos fuere mirabiles, accusatores illorũ constituimus, idcirco & alio in loco his testimoniis vtitur dicẽs: Ignoto deo. Athenienses nanque quoniam ab initio deos omnes non acceperunt, verum per tempora illorum sacra vrbẽ ingressa sunt, sicuti quæ ex † Hebræis] allata referũtur, sicuti Pan ex Arcadia, sicuti parua quælibet, ac magna mysteria: cõiicientes ex hoc fieri posse, vt esset & alius deus, qui ab ipsis nesciretur, vt etiam illi seipsos deuouerent, eã aram instituerunt, quã inscriberent, Ignoto deo: [propemodũ id significãtes, & si quis ignotus sit de'.] Ex hac igitur inscriptione sumpta materia, dicit Apostolus: Quẽ ergo vos ignorantes colitis, hunc ego vobis annũcio. Verum testimonium aliud, videlicet: Huius enim & genus sumus, de Ioue dictũ est [ab Arato.] Nam cum dixisset poëta, Iouis omnia plena: post paululum intulit: huius enim & genus sumus. Hæc sunt quę in ea concione Paulus ex gentibus protulit. Quomodo igitur quæ de Ioue

Act.17.e

Ibidem.f.

†Epimenides igitur est qui hoc protulit, Cretensis & ipse: verũ qua ratione motus id dixerit, necessariũ est vobis rem planè explicare. Res autem sic se habet: Cretẽses habent Iouis sepulchrũ, ita inscriptum: Hic iacet, quẽ Iouem appellitant. Propter hãc igitur inscriptionem poeta eos mẽdacij perstringens, rursus subiicit, augẽs magis comœdiam,

† Hyperboreis.

Act.17.e

dicta erant, ea ad deum omnium refert? At iustissimè id quidẽ, nam quæ dei sunt propria, cũ Ioui peruersè omnino, nec propriè adscripta essent, deo ipse restituit, nam & dei nomẽ ipsius tantum est, atque idolis peruersè imponitur. Quid ergo? Nũ ex prophetis sibi sumẽda erant testimonia, cum gẽtiles alloqueretur? At nunquã illi credidissent, quippe & Iudęis nihil ex euangelio loquitur, sed prophetarũ testimonia semper adducit in mediũ: idcirco inquit, Factus sum Iudæis tanquã Iudæus: his qui sine lege erant, tanquam sine lege essem: & his qui sub lege, quasi sub lege sim. Fecit hoc & deus in Magis, non illos per angelũ ducit, non per prophetam admonet, non Apostoli, non euangelistæ ministerio vtitur, sed stellæ illis signum quò ducerentur, ostendit. Quippe in huiusmodi doctrinis, atque artibus periti erant, faciliúsq; vernaculo signo admoniti sunt. Rursus in arca dei cum fuisset ab alienigenis capta, maximísq; plagis gens illa diuinitus percussa esset, dum remittendi consiliũ inirent: si hanc, inquiunt, semitam vaccę perrexerint, vera est dei indignatio, quemadmodum suggesserant vates. Num verò vates vera prosequuntur? Absit. Sed deus eos suo ore corripuit, atq; redarguit: hoc ipsum & in Pythonissa muliere dicẽdum est: quia enim ei fidem adhibebat, idcirco per hanc Saül audire fecit, quę se deprehensura essent mala. Cuius ergo rei gratia, dæmoni silentiũ Paulus imposuit, dicenti: Isti verè serui dei altissimi sunt, qui annunciant nobis viam salutis? Cur & Christus dominus prohibet dæmones loqui? Meritò id quidem: signa nanque illic pręcesserant, & hîc iam nõ stella erat, sed ipse seipsum dei filium prędicabat: [dæmones autem nõ se prosternebant. Non etenim idolum erat locutũ vt prohiberentur. Et Balaam itidẽ permisit benedicere, nec prohibuit: adeò vbiq; & in omnibus condescendit. Et quid tibi mirũ est, cum de seipso opiniones erroneas, suáq; maximè indignas maiestate is ꝑmittat adstrui? Veluti, ꝙ corpus prius erat, quòd visibilis. Hac nanq; gratia dicit, quia spiritus est deus. Rursus, quia gaudet victimis, quod vtiq; ab ipso erat prorsus alienum: quódq; sermones profert dissonos & professioni suæ minimè consentientes, & alia id genus permulta. Nusquam enim ad suã respicit dignitatẽ: quod vtiq; totum ad fidei nostræ robur cõmuniendum apprimè vtilè est. Nam si pater nullam habet suæ maiestatis rationem, sed cum puerulis suis lingua torta balbutit quæuis, & alimoniam quidẽ & edulia, pocula quoq; vocabulis appellat non elegantibus & doctis, sed puerili nescio qua, atq; peregrina prorsum loquutione: multo magis deus. Et exprobrat clementer eò se demittens, cũ per Prophetam dicit: Si mutabunt gentes deos suos. Huius condescensionis diuinæ argumenta inuenire liceat in sacris literis, tum verba tum res ipsas. Itaque ait, *Increpa eos durè: vt sani sint in fide.* Eóq; sic loquitur, ꝙ istis sint mores admodum impudentes, subdoli & profligati. Hæc autem & alia innumera superstitionũ mala mordicus tenebant. Quando autem ad confingenda mendacia dolósq; nectendos sunt promptissimi, præterea ventri atque inerti ocio supra modum addicti: opus est acri atque obiurgatorio sermone. Neque enim qui istiusmodi moribus præditus est, ad imperiũ facilè reducitur. *Increpa igitur ipsos.* Hoc loco non alienos vtique, sed qui peculiariter sibi crediti erant, hoc est Cretenses indicat. *Durè.* Profundiorem, inquit, inflige plagam. Neque enim pari eodémq; modo omnibus infligẽdum est vulnus increpationis, sed discretim, variè, & habita vniuscuiusque subditorum ratione. Nequaquam præsenti loco consolatoriis vtitur verbis: nam quemadmodũ qui mãsuetum & ad opera pietatis strenuũ durius increpat, ipsum vtique perimit ac perdit: sic qui blandius eum demulcet, qui opus habet verborũ acrimonia, vtique illum corrumpit, nec finit ad meliorem vitæ frugem exurgere. *Vt sani sint in fide.* Et hoc vtiq; sanitas, nihil illegitimũ, nihil item alienum inducere. Quòd si hi qui cibos obseruant, iam nõ sani sunt, sed valde infirmi:] (infirmos enim, inquit, in fide suscipite, non in disceptationibus cogitationum.) quid de illis dicemus, qui cũ illis vnà ieiunant, simul sabbata celebrãt, ad loca illis dedicata conueniunt, eum scilicet qui in Daphne est, atque ad speluncam, quæ Matronę dicitur, & eum locũ Ciliciæ, qui Saturni appellatur? Quo autem pacto isti sani dicendi sunt? Quocirca vehementiori illi flagello opus est, atq; alio tempori hæc materia reseruanda. Cur igitur hoc in Romanis non facit? Quia nõ huiusmodi illi erant moribus, sed longè nobiliori ingenio, mentísq; ingenuitate pollebãt.

1.Cor.9.d — *Matt.2.a* — *1.Reg.6.a b.* — *1.Par.10. d.* — *Mar.1.c. & Luc.4.f.* — *Num.23.a.* — *Ioan.4.c. & 2.Cor.3.d.* — *Rom.14.a*

Non attendentes, inquit, *Iudaicis fabulis.* Dupliciter fabula dici possunt Iudaica omnia, siue quum simulatè fiunt, siue quum intẽpestiuè. Nam si fiant quando facienda nõ sunt, & facta nocent: fabula inutilis & noxia sunt. Quẽadmodum igitur illis obtemperare non expedit, ita nec istis quidem. Neq; enim salubritas fidei seruaretur. Si eñ credis fidei, cur alia infers, quasi fides iustificare nõ sufficiat sola? Quid teipsum spontaneæ subiicis seruituti, & legis iugo collum submittis? Nõ fidis gratiæ? Id profectò infidelitatis atq; diffidentiæ indicium est, id infirmi atq; increduli & infidelis certum argumẽtum. Nam fides præcipua animi virtus in eo est, vt nõ ambigas: ambigit autem, qui eiusmodi est. *Sunt quidem*, inquit, *omnia munda mundis.*

Vides quid sibi hoc dictum velit? *Inquinatis verò*, inquit, *& infidelibus nihil mundum.* Non igitur per naturam munda aut immũda sunt, sed ex accipientiũ voluntate, atq; proposito. *Et inquinata sunt*, inquit, *illorũ & mens, & conscientia. Deũ se scire fatentur, & factis negãt. Abominabiles atq; inobediẽtes, atq; ad omne bonum opus penitus reprobi.* Num igitur & suilla caro munda est? Vtique. Cur ergo quasi immunda lege prohibetur? Non per naturã immunda est, omnia quippe munda sunt. Nã nihil immundius pisce, vbi humana attigerit corpora, sed quia permissus est, mũdus esse videtur. Rursus, gallina nihil immundius, vermes enim comedit. Nihil item ceruo, qui ab eo ꝙ serpentes comedat, apud Græcos nomen † accepit. Sed tamẽ hęc omnia fas erat per legem manducare. Cuius ergo rei gratia suem, & alia quædam ex animantibus interdicit? Nõ ideo ꝙ immunda essent hoc fecit, sed deliciarum partem maximam amputare contendit. Cæterũ si quidem hanc obiecisset causam, nunquã omnia persuasisset: nunc autem immunditiæ eos terrore coërcuit. Quid item, si diligentius inquiramus, immundius vino? Quid aqua impurius, qua maximè mundabãtur? Mortuum cadauer vetabantur attingere, & mortuo mundabãtur. Quippe quod mactabatur in sacrificiũ, profectò mortuum erat: atq; idcirco præstabat, ꝙ ex eo expiabantur: adeò puerilis erat ista doctrina. Inspice item vinum ipsum, nónne ex stercore constantiam habet? Quemadmodum enim ex humo attraxit vitis humorem, ita ex adiacente stercore. Prorsúsq; si omnia

Leuit.11. & Deut.14.a — *†ἔλαφος* — *Leuit.19.f & 21.b.*

Universidad de Deusto Biblioteca

omnia discutere diligentius velimus,immunda erũt. At nihil immundũ[si non accuratius curiosiúsq; discutiamus,]sed omnia munda. Nihil enim deus fecit immundũ,sed peccatũ solum est quod inquinat omnia,& facit immunda:quippe animã tangit, & penetrat,eámq; sordibus inquinat. Hoc autem humanæ electionis est vitium. Inquinatis verò, & infidelibus nihil mundũ,sed eorũ immũda & mens, & consciẽtia. Quo pacto enim in his †quę immunda sunt,reperiatur mundũ?]Qui animo infirmus est,omnia inquinat. Nam si ista discutiat,& quid sit mundũ & immũdum vt requirat,nihil penitus tanget.omnia enim,vt supra monstrauimus,immunda erunt. *Inquinata sunt*, inquit,*eorum & mens,& conscientia.* Sed nũquid inquinata sunt omnia? Absit. Non hoc ille dixit. Sed quid? † intrant in os omnia.]Nihil enim,inquit, immũdum est,sed ipsi tantum,& mens illorum, atq; consciẽtia: horum quippe nihil † mundũ] est:sunt autẽ dei opera:mala tantum voluntas immunda est. Confitẽtur se nosse deũ,factis autẽ negant. Abominabiles & inobediẽtes,atq; ad omne bonũ opus reprobi. *Tu autẽ loquere quæ decent sanã doctrinã.* Hoc est, isti quidẽ immundi sunt,cæterũ tu eorum causa ne taceas: etsi illi non suscipiant,inquit, tu tamẽ quod tui est muneris, perfice:& si illi non obtẽperent,tu admone,consule. Hîc amplius illos insimulat.† Nam qui detinẽtur his malis,]nihil consistere putant. Verũ id non ex eorum quæ cernuntur natura, sed intuentiũ infirmitate contingit. Quia enim illi instabiles sunt pauore attoniti, [& oculos vertentes,] terrã quoq; verti sub pedibus suis iugiter putant. At nõ vertitur illa:sed stabilis firmáq; persistit, quippe ex illorũ vitio suspicio huiusmodi gignitur,nõ id facit elementi vlla mutatio : ita fermè & hîc,quoties anima fuerit immunda, omnia etiã immunda arbitratur. Itaq; non eiusmodi obseruatio, munditiæ argumentum est, verũ cuncta præsumere. Nam qui per naturã mundus, omnia omnino præsumit,qui verò inquinati sunt sordibus, nihil. Hoc & aduersus Marcionẽ nobis dicendũ est. Vidésne signa munditię? Ea profectò sunt omni sorde euadere celsiorẽ,nullámq; immunditiã tangere. Istud & in diuina dispẽsatione animaduerti facillimè potest. Ille quippe humanã assumpsit carnem,hoc profectò est supremæ munditiæ. Nã si veritus fuisset immunditiam carnis,nunquã eam omnino cepisset. Nã qui ea quæ videntur esse immunda nõ comedit, ille immundus atq; infirmus:qui verò comedit omnia,mũdissimus est. Non igitur eos mundos appellamus,qui huiusmodi sunt, hi quippe immundi potius dicendi sunt. Qui verò cuncta præsumit,ille mundus est. Huiusmodi quippe obseruãtiã religionis in his quæ animam inquinãt,ostẽdere oportet. Id quippe immunditia,id sordes est:at hîc nihil tale cõspicitur. Nam & hi qui os putidũ habent,quæ offerũtur, omnia putere arbitrãtur:id verò oris vitio adscribendũ est. Quid ergo? Eorum quæ immunda sunt,natura omnino noscenda est. [Quid igitur est immundum?]Peccatum, nequitia,cupiditas,& huiusmodi cętera veraciter immunda sunt. Lauamini,inquit,& mũdi estote,auferte nequitias vestras de manib⁹ vestris. Cor mundũ crea in me de⁹. Exite de medio eorũ,& separamini,ĩquit, & immundũ nolite tãgere. Nempe obseruationes illæ veræ pręcesserunt signa mũditiæ. Mortuũ, inquit, nolite tangere:At peccatum eiusmodi est, mortuum prorsus,ac putridum. Leprosus,ait,immundus est. At nulla lepra deterior q̃ peccatũ est. Id quippe varium, ac multiplex cernitur. Nam ꝙ hoc ista significent,ex consequentibus liquet. Si enim lepra semper & per omne corpus fuerit,mundus habebitur: sin autem in parte,censetur immũdus. Vide vt varietas illa, atque mutatio habeatur immũda. Rursus qui fluxum seminis patitur,immundus in anima est:huiusmodi existima,qui diuini verbi semina,quantum in se est, perire permittit. Item qui circuncisus nõ fuerit, immundus est. Et ex hoc inspice nõ allegorias ista,sed figuras esse. Qui, inquit, non circunciderit nequitiã animi sui, immũdus est. Qui operatur in sabbato,lapidari præcipitur:hoc est, qui deo non iugiter vacat,hic perit. Videamus quàm multi sint immũditię modi. Quæ in menstruis est mulier immunda est, inquit. Cur obsecro? Nónne & semen,& generationẽ ipse constituit? Cuius rei gratia immũda est mulier? sed aliud profectò significat. Quid verò illud est? Metum animæ indidit,ac longè à fornicatione remouit. Nã si ea quæ peperit,immũda est, lõgè magis quæ fuerit fornicata. Si vxori propriæ cõgredi mundum valde non est, alienæ misceri,quantò erit immũdius? [Qui à conuicio immundus est, inquit, multo magis qui à bello.] Plurima insuper immũditiæ genera,qui quęrit,inueniet:quę omnia altiori intelligentia indigent. Verum nõ huius est temporis omnia prosequi,sufficit vt sola animæ immũditia vitanda teneatur. Corporales autem figurę idcirco præcesserunt,quia corpora nobis propinquiora,magísq; familiaria sunt,atque ideo ex ipsis facilius ad altiora dirigimur. Sed nõ modo corporalia ista quærenda sunt, neq; enim figuris insistẽdum est,neq; circa vmbras inuersandum: verum arripienda est veritas,eáq; omnino retinenda. Immunditia verò peccatum est,hoc nitamur effugere, ab eo modis omnibus abstineamus. Si,inquit,accesseris ad illã,suscipiet te. Nihil profectò auaritia fœdius,nihil immũdius. Vnde id cõstat? Ex reb⁹ ipsis scilicet. Quid enim illa nõ inquinat? Manus,† animámq; ipsam, cui insidet,omnino commaculat.] At Iudęis id nihil esse videtur. Et certè Ioseph ossa patris tulit,& Moyses: & Sãpson ex maxilla bibisse describitur, atq; ex leonis cadauere comedisse. Helias itẽ à coruis & vidua muliere nutrit̃. Quid obsecro, si omnia diligẽter inquiras,nónne mẽbranæ librorum vel † sanctissimæ] appellari possunt? At ex mortuis animalibus & ipsę cõfectæ sunt. Nõ igitur solus fornicator immundus est, verum & alij plurimi. Et adulter item immundus,verum neuter cõcubitus causa. Nam eadem ratione, & qui vxori propriæ congreditur,immundus profectò diceretur:sed ob violatum ius, & propter auaritiam, quia scilicet fratrẽ in his quæ summè sunt necessaria, superare cõtendit. Vides vt nequitia immunda sit sola? Nã is qui duas habuisset vxores, non erat immundus. Et Dauid cũ haberet †plurimas,] immũdus non erat. Vbi verò vnam violato iure quæsiuit, immũdus prorsus est habit⁹. Cur id? Quia nequitię dederat manus,quoniã plus habere voluerat, quàm ex lege liceret. Itaq; & quisque fornicator concubitus causa immundus non est,sed modus ipse facit immundũ, qui scilicet mulierculam violat:& se inuicem lædunt,qui mulierem fecere communẽ, naturæ peruertentes leges:vnius quippe ipsam esse oportuit cõiugem. Masculum,inquit,& fœminã creauit deus,& dixit: Erũt duo in carne vna. [nõ plures,ait,sed duo.] Et hîc igitur nequitia in causa est,quòd malus sit actus ille cõcubitus,

[Marginalia: †quæ mũda sunt, reperiatur immũdũ? — †Toti⁹ rei summam in ipsos cõtorsit. — †immundum. — Cap. ij. — † Etenim qui furore corripiuntur. — Morale — Esa. 1. — Psal. 50. — Esa. 5.c — Leui. 19.f — Num. 19.b. — Leui. 14.f — Leuit. 12. & 15.a — ὁ ἀπὸ κήδους. — † animã, ipsámque denique domũ, vbi rapinis ablata recõduntur. — 3.Reg. 17. — † ἁγιώτατα legisse tamẽ videtur interpres, ἁγιώτερα. — †pellices. — Gen. 1.d.]

cubitus. Ita ira cum excesserit modũ,immundum hominẽ facit. Cuius rei non ira ipsa, sed modus in causa est. Nam & illud adiectũ est,dicente domino: Qui irascitur sine causa. Neq; enim simpliciter dixit, irascitur:sed,sine causa,protinus addit. Atque omnibus in locis immoderatus appetitus immũdus est. Quippe ex auiditate insanabili ea res gignitur. Vigilemus itaq; obsecro,& sobrij simus,mundíq; efficiamur vera munditia,vt deũ videre mereamur, ipso domino dicente:Beati mundo corde,quoniã ipsi deum videbunt:in Christo Iesu domino nostro, cui & patri vnà cum sancto spiritu, gloria, imperium & honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia quarta.

SEnes vt sobrij sint, pudici,casti, sani in fide, in charitate& patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices,non vino multo seruientes. Quod bonum est docentes, † vt sobriæ sint adulescentulæ amare viros suos,] & filios, pudicas esse,castas, domus curam gerentes, benignas, subditas viris suis,ne verbum dei blasphemetur. Iuuenes similiter hortare, vt sobrij sint. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum,in doctrina,in integritate,in grauitate. Verbũ sanum irreprehensibile, vt is qui ex aduerso est vereatur, nihil habens malũ dicere de vobis. Seruos dominis suis subditos esse,in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes: sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Habet senectus vitia quædã propria,& morbos quibus iuuentus caret. Et ipsa quippe senectus morbus est, inest illi tamẽ præterea segnities quædã,ac tarditas,obliuio ꝓfunda,& obtusio sensuũ,atque iracundia. Quocirca de his admonens Paulus:Senes,inquit,admone vt sobrij sint. Sunt enim plurima, vt dixi, quæ in huiusmodi ætate vix fieri patiantur. Primũ ꝙ obtusio vndíq; sensibus sit,difficiléq; excitetur,& cũ labore moueatur: idcirco ait,*Honesti,pudici.* Hîc prudẽtes intelligi vult,quippe Græco verbo σωφροσύνη inde prudentia dicitur ꝙ animũ seruet:sunt enim & inter ipsos senes,qui rabie ferantur immodica,atq; in ipsam præcipitẽtur amẽtiam,partim quidẽ ex vino, partim ex rabie, quippe senectus pusillanimes facit. *Sanos*,inquit,*in fide,& charitate,& patientia.* Rectissimè omnino subiũxit, Et patientia,id quippe maximè senibus cõgruit. *Anus similiter in habitu sancto:* Videlicet vt ex ipso habitu,atq; amictu interior ostẽdatur ornatus. *Non criminatrices, non vino multo seruientes.* Idẽ quippe mulierũ,atq; senectutis propriè vitiũ est. Nã ꝙ ætate frigescãt, magno potationis inseruiũt studio. Quocirca eas hinc maximè admonet,vt omnibus ex partibus ebrietatis vitiũ amputet,eas ab hoc morbo esse remotissimas cupiẽs, atq; irrisionẽ,quæ hinc exurgit effugere. Nanq; facilius vapores ex infimis ad superiora feruntur, ac cerebrũ occupant,& caput hinc lęditur, [eò ꝙ iam ętate cõfectæ sint ipsæ,]atque inde maximè ebrietas fit. Habet quidẽ vino opus hęc ętas,cum maximè infirma sit,cęterũ temperato. Eadẽ admonitio adolescẽtulas tangit,verum non eadẽ ex causa,sed ideo quòd ex vini potatione vehemẽs libidinis incẽditur flamma. *Quod bonum est docentes.* Et certè mulieres docere prohibuit. Qua ratione igitur docendi ministeriũ eis hoc loco permittit,cũ alibi dicat:Mulieri docere nõ permitto? Sed audi quod sequitur:Neq; pręesse viro. Viris nẽpe docere permittitur & viros, & mulieres. Cæterũ mulieri domi tantum exhortationis permittit verbum,nũquam tamen præsidere concedit, nec prolixum omnino sermonẽ intendere. Idcirco subiunxit,neq; præesse viro. *Vt adolescentulas moneant.* Vides quanta cura connectit,& cõgregat populũ,quomodo adulescẽtulas subiiciat mulierib⁹ ętate prouectis? Neq; enim de filiabus hîc loquitur, verũ simpliciter pro ætate. Anus quælibet,inquit,adulescentulã moderetur,ac regat. *Amare viros.* Præcipuum illud est domesticæ pacis,ac bonorũ omnium fundamentum,si vxor viro per omnia consentiens sit. Nam vbi hoc fit,nihil triste cõtingere poterit. Quo pacto em̃, cum caput corpori connexum,cõiunctúmq; sit, vlla ibi seditio,vlla dissensio possit exoriri? Necessariò ꝓfectò reliqua omnia in pace sunt. Principib⁹ nãq; pacatis,qui iam pacẽ diuidere possit,atque discindere? Quemadmodũ è contra, his inuicem dissentiẽtibus, nihil salubre esse poterit, totáq; simul nutabit familia. Nihil igitur hac re mai⁹,nihilq; magis necessariũ, verũ pręstat id & pecuniis,& ingenuitati, atq; potẽtię,& cęteris omnibus lõgè vtilissimũ est. Neq; enim ait simpliciter,in pace esse:sed,amare viros. Ea quippe dilectionis est vis,vbicũq; illi⁹ fragrãtię odor aspirat,nihil omnino triste, nihil ingratũ irrũpere poterit. Ex hac em̃ & reliqua oriũtur bona. *Amare*,inquit, *filios.* Quæ em̃ radicẽ diligit, multo magis & fructus amatura est. *Pudicas esse,castas, domus curam gerẽtes, benignas.* Hinc(vt iã dixi)omnia proueniũt bona: etenim benignę & curatrices domus, ex charitate & amore viri facillimè fiũt. *Subiectas propriis viris,ne verbũ dei blasphemetur.* Nẽpe enim quę virum cõtemnit,etiam rei domesticæ negligẽs erit: ex ea autem dilectione viri etiã pudicitia nascitur. Ex ea charitate omnis cõtentio tollitur. Et si ille gẽtilis sit,facillimè obtẽperabit, & pronus ad redamandũ erit. Si verò Christianus,citò ad meliorẽ euadet frugem. Intuere, quæso, Pauli summã conformitatem,ineffabilémq; diligẽtiam: is qui omnia gerit,& cũcta molitur,vt nos penitus à secularib⁹ negociis & tumultib⁹ auferat,domesticæ rei magnam nunc ostendit curã, magnámq; prouidentiã facit. Quippe ea ritè disposita, spiritualis quoque gratia locũ habitura est, alioquin oĩa simul intereũt. Vxor enim quæ domus curã habet, pudica quoq; sit necesse est, huiusmodi dispẽsationi & curę inseruiẽs, nũquam vel circa delicias,vel circa intẽpestiuos improbósq; ꝓcessus,aut aliud aliquid huiusmodi se occupabit. *Ne verbũ dei*, inquit, *& doctrina blasphemetur.* Vides vt principaliter prędicationis ei cura sit,nõ secularium rerum. Deniq; ad Timotheum etiam scribẽs ait: Vt quietam & tranquillã vitam agamus in omni pietate & honestate:hîc autẽ,Ne verbũ dei ac doctrina blasphemetur. Nã si cõtingat, vt fidelis mulier infideli viro coniuncta sit,& virtutis non deseruiat studiis,blasphemia protinus in deũ transmitti cõsueuit. Quòd si fuerit ornata virtutib⁹,pręedicatio gloriæ incrementa cõquirit ex merito illius,& earum,quæ ab illa gestæ sunt rerũ. Audiãt mulieres quæq;,quæ malis, aut infidelibus coniunctæ sunt viris, audiant atq; discãt moribus probis ac virtutis operib⁹ eos ad dei cultum,religionémq; adducere. Quòd si nihil aliud lucrata fueris,neque virũ ad consortium fidei,rectorúmq; dogmatum traxeris, illius tamẽ ora obstruxisti, neq; blasphemare permisisti Christianæ religionis honorem. Hoc autem non minimũ est,sed maximum,atq; omnino mirabile, si cõuersationis vestræ gratia religio quoq; admirationi infidelibus sit. *Adolescẽtiores similiter hortare, vt sobrij sint.* Vides quomodo

[Marginalia: Matt. 5.c. — Ibidem.a. — †Quò possint moderatas reddere adolescentulas, vt maritos suos diligant. — σωφροσύνη, ἡ φρενῶν σωτηρία. — 1.Tim. 2.d. — 1.Tim. 2.a.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbique doctrinæ ſeruet decorẽ? Nam docendas mu-
lieres mulierib⁹ magna ex parte permiſit, anus adule-
ſcentularũ magiſtras eſſe cõſtituens. Porrò virilis ſe-
xus inſtruẽdi curam omnẽ ipſi permittit. Nihil enim
ita difficile, tamq; durũ ętati huic eſſe poteſt, vt ſupe-
rare noxias, ac mortiferas voluptates. Neq; enim aut
pecuniarũ amor aut gloriæ ſtudiũ, aut cuiuſlibet rei
alterius cõcupiſcentia, ita hanc perturbat ętatẽ, ſicuti
corporũ amor, veſanáq; libido. Idcirco omnib⁹ aliis
omiſſis, circa id quod vrgebat magis plúsq; erat ne-
ceſſariũ, verſatur admonitio, deinde nec cętera negli
git: ſed quid ait? *In omnibus teipſum præbe formam bonorũ
operum.* Doceant quidẽ, inquit, anus aduleſcentulas.
Tuipſe adoleſcẽtes hortare, vt pudici ſint. Sit omni-
bus doctrina, exemplárq; virtutis tuę, ſpeculum vitę,
quod omnib⁹ proponitur ad imitandũ, veluti primi-
tiua quædã imago, omnia in ſe habẽs, quæ bona atq;
honeſta ſunt: quę magna cũ facilitate volentibus ali-
quid ſui decoris imitari, exẽpla ſemper præbere pa-
† integri- rata ſit. *In doctrina*, inquit, † *copiam*,]*honeſtatẽ, ſermonẽ ſa-
tatem. num, irreprehenſibilem, vt is qui ex aduerſo eſt, reuereatur, nihil
habẽs mali, quod de nobis dicat.* Quid ait ex aduerſo? ſigni-
ficare diabolum voluit, omnémq; illi obſequentem.
Nam cum & vita claruerit, & ſermo cõueniens fue-
rit, modeſtus, mãſuetus, ac placidus, nihílq; aduerſa-
rios lęſerit, magnũ inde atque ineffabile conquiritur
† miniſte- emolumentũ. Magna igitur huiuſce † myſterij] vtili-
rij. tas, cum ex ore prædicatoris verbũ reſonat, non qua-
lecunq;, ſed probatum atq; irreprehẽſibile, & quod
nullam vlla ex parte volentibus præſtet occaſionem.
Seruos ſuis dominis ſubiici, in omnibus beneplacentes eſſe. Vi-
des q̃ anteà dixerit, vt is qui ex aduerſo eſt, reuerea-
tur, nihil habẽs de nobis dicere mali. Dignus eſt igi-
tur reprehẽſione, qui vxores à viris occaſione conti-
nentiæ ſeparat, atq; diſiungit, ſeruósq; à dominis iti-
dem aufert religionis obtentu. Nõ eſt eius ſermo, at-
† qui ma- que doctrina irreprehenſibilis, † qui plurima etiã in-
gnam inſi- fidelibus detrimenta molitur:] Hæc omnia ſunt quæ
delibus ca eorũ aduerſum nos aperiunt ora, linguáſq; relaxant.
lũniandi *Seruos*, inquit, *dominis ſuis ſubiici, in omnibus gratos eſſe, non*
anſam *contradicẽtes, non fraudantes, ſed omnẽ fidem oſtẽdentes, vt do-*
præbet. *ctrinã ſaluatoris noſtri dei in omnibus ornent.* Cõuenientiſ-
Ephe. 6. a ſimè enim alio in loco dixit: Quaſi deo ſeruientes, &
& Coloſ. non hominibus. Nã ſi domino cum benevolẽtia ſer-
3. d uias, eius tamẽ ſeruitutis occaſio à dei timore profi-
ciſcitur: qui igitur cũ timore eiuſmodi miniſtrat do-
mino, maximis omnino pręmiis potietur. Nã ſi manũ
non cõtineas, neq; impudicã coërceas linguam: qua
ratione admirabit is qui gẽtilis eſt noſtræ fidei dog-
ma? Quòd ſi ſeruũ fortaſſe cõſpexeris apud ſe in Chri
† atque ſto philoſophari, † atque vberem continentiæ fructũ
vberiorem præ ſe ferre,] ſummáq; cum modeſtia, atq; benevo-
continẽtiæ lentia dominis miniſtrare: profectò vim prædicatio-
fructum nis, ac religionis noſtrę mirabitur. Neq; enim ex ver-
oſtendere, bis dogmata, verum ex ipſis rebus, atq; vita gentiles
quàm hi iudicare cõſueuerũt. Sint igitur illis & vxores, & ſer-
qui apud ui in magiſterium rectiſſimæ conuerſationis norma.
ipſos phi- Quippe & apud eos, & vbique terrarũ iſtud pro con-
loſophati feſſo habetur, ſeruorũ genus impudẽs fermè eſſe, for
ſunt, matúq; difficile, laſciuum, lubricum, parúmque ido-
neum ad virtutis doctrinã capeſſendam. Nõ id qui-
dem naturæ cauſa, abſit, verũ propter cõuerſationis,
vitæq; negligentiã. Solẽt enim huiuſmodi in his quę
mores tangunt à dominis negligi. Nihil enim fermè
aliud curãt hi, in quorum poteſtate ſunt, quàm mini-
ſterium ſuum. Quòd ſi mores illorũ aliquãdo com-
ponere ſtudeãt, & hoc ſui gratia tantũ faciũt, ne iſtis
negocia præbeant, moleſtiq; ſint, ſi fornicationi, furto,
aut ebrietati deſeruiant: cũ itaque ſic negligantur,
neminémq; habeant, cui cõponendi illos, ac formã-
di ſtudiũ ſit, meritò ad ipſa nequitiæ prærupta, atque
pręcipitia deuoluũtur. Si enim vbi pater inſtat, & mater, & pædagogus, ac nutricius, & magiſter, & æquales, ipſáq; libertatis opinio, & alia plurima, perdifficilè quiſpiã malorũ cõturbernia, cõſortiáque deuitat: quid putas his omnib⁹ deſtitutos, qui quotidie ſceleſtis cõmiſcẽtur hominibus, & quib⁹ volũt licẽter cõgrediuntur, cum ſit nemo qui ipſorũ amicitias ſocietatéſq; diſquirat? Quid, inquam, arbitraris huiuſmodi homines fore? Nónne ad ſupremos ſcelerũ vertices euaſuros? Idcirco profectò difficile eſt ſeruũ fieri bonũ. Prętera neq; doctrinę adminiculo perfruuntur, neq; externa, neque noſtra erudiuntur ſapientia. Non cum viris liberis educãtur, & honeſtate pręſtãtibus, & quib⁹ opinionis ſuæ, ac gloriæ magna ſit cura. Ex his omnibus datur intelligi, difficile eſſe, atque mirabile, vt ſeruus aliquando bonus atque vtilis fiat. Cũ igitur perſpexerint genus adeò impudens, adeò illiberum, veluti frænis impoſitis ex religionis noſtrę cultu honeſtius omnib⁹ euaſiſſe, atq; modeſtius, etiã ſi valde ſtolidi fuerint, atq; irrationabiles domini magna profectò cõcipient de fidei ac religionis noſtræ dogmatibus. Cõſtat enim reſurrectionis ſpem, ac iudicij metum, & omnium [poſt mortem] reliquorum, quæ apud nos in ſtudio ſunt, pri⁹ illos altius imbuiſſe animos, atq; ita nequitiã ab ſe arcere voluiſſe, timorem quendã vitioſis voluptatibus opponendo, animabus ſuis penitus inſerẽdo. Non igitur ſimpliciter, neq; abſq; certa ratione omnibus in locis de his multa pręcepit, & magna cura diſpoſuit. Quãto enim deteriores illi fuerint, tãto magis ſi cõuertantur ad bonam frugem, virtus prædicationis eminebit. Nam & medicum tunc in primis admiramur, cum deſperatũ ab omnibus, & omni auxilio deſtitutũ, neque ab improbis concupiſcentiis ſe cõtinere valentem, verum illis ipſis inuolutum atque inuerſantem, ad ſanitatem reuocauerit, morbúmq; correxerit. Et vide, quæſo,
† quæ ab † quid ab ipſo] exigit: Ea profectò quæ omniũ maxi- ipſis
mè dominis quietè præſtent, pariántq; tranquillita-
tem. *Non contradicentes*, inquit, *neque fraudantes.* Id eſt, profectò & magnã in his rebus, quæ ſibi creditę fuerint, benevolentiam oſtendere, atque aduerſum dominos eximia bonitate præſtare cedentes imperiis.
Morale [Ne igitur exiſtimetis me temerè poſt hęc nũc trã-
ire.] Iã etenim ad ſeruos ipſos ſermo dirigitur. Noli igitur inſpicere qui eiuſmodi es, q̃ homini ſeruias, ſed deo te ſeruire exiſtima, prædicationíque eſſe ornamento, & omnia facilè patieris obtẽperans domino, indignantémq; ferens, atque intẽpeſtiuè iraſcentem. Conſidera ſemper te non illi præſtare gratiã, ſed dei imperiis obſequi, & omnia facillimè tolerabis. Nẽpe quod ſępe iam dixi, & ſemper dicere propoſitũ eſt, ſi ſpiritualiũ rerũ nobis cura erit, præſentis vitæ neceſſaria tribuentur. Eadem profectò ratione ſeruum qui eiuſmodi fuerit, adeò beneuolũ, adeò obſequentem, atq; modeſtum, non modo ſuſcipiet deus, coroníſq; donabit, & præmiis ſempiternis: verũ ipſe quoq; dominus, etiãſi belua fuerit, etiamſi lapideus, immanis atque atrox, laudabit & admirabitur, ac cæteris omnibus in honore pręferet, & pręficiet reliquis, etiamſi ipſe

ipſe gentilis fuerit. Porrò q̃ gentilibus dominis ſer-
uum huiuſmodi oporteat ſubiici, ac prę ſe ferre virtu-
Gen. 37. g tis exẽpla, ex conſequentibus addiſcetis. Ioſeph pro-
& 39. a fectò ille caſtiſſimus, cõquorum principi vẽditus eſt,
alteriúſque erat fidei religioníſque q̃ dominus. Quid
ergo ille? Cum videret adoleſcẽtem actibus virtutis
illuſtrẽ, differẽtiam religionis minime cogitauit: ſed
ipſe illũ diligebat, amabat, mirabatur, rerũmque om-
nium ſuarũ poteſtatem illi, omnẽ diſpoſitionem per-
miſerat, nihilque nouerat domeſticæ rei ſuæ, qđ non
is gubernaret, ac regeret omnia, ſecundúſq; eſſet do-
minus: imò & ipſius domini dominus. Siquidem ille
quidẽ ignorabat quę ſua erãt, hic autẽ melius omnia
nouerat, quæ ad ditionẽ domini pertinebant. At mi-
hi quidem videtur etiam poſtmodũ, quando illi mu-
lierculæ credidit nequiſſimã illam, impudentémque
calumniã aduerſus pudicum adoleſcentẽ cõcinnan-
ti, priori ex reuerentia & honore iuſtũ honoraſſe, dũ
iram ſolum ad carcerẽ fæuire vſque permiſit. Nã niſi
vehementer reueritus fuiſſet virũ, atque ex prioribus
† accidiſſet ipſius operibus admirationi habuiſſet, † oneraſſet] illũ
Prou. 6. d. protinus, & ferro furori ſatisfeciſſet. Plenus enim, in-
quit, zelo furor viri, nulla redemptione inimicitiam
ſoluet, neq; ſoluetur muneribus plurimis. Porrò ſi cu
iuſlibet viri talis eſt zelus, lõgè magis illius qui & Ae-
gyptius erat, & ab eo quem honorauerat, iniuriis ſe
affectũ exiſtimabat. Noſtis enim profecto omnes, vt
nos nõ ſimiliter mordeant illatæ nobis contumeliæ,
ſed multo vehemẽtius angunt, acriúſque conficiunt,
quas ab eis patimur, qui maiori nobis beneuolentia
cõiuncti videbãtur, multíſq; nobis beneficiis cõiun-
cti erãt. Nõ cogitauit ille apud ſemetipſum, neq; di-
xit: Seruum hunc accepi, omnẽ rei domeſticæ ſupel-
lectilem illi tradidi, liberũ feci, ac meipſo maiorem:
tales verò ille mihi reſtituit vices? Nihil horũ penitus
dixit, adeò ipſius animũ prior reuerẽtia continebat.
Et quid mirum, ſi domi tãto honore perfrui meruit?
In ipſo etiã carcere intuere quanta libertate fruatur,
quãtáq; agatur prouidẽtia. Noſtis quippe, vt hi, qui-
bus carceris cuſtodia permiſſa eſt, ad ſupremã atro-
citatẽ atque immanitatẽ ſeſe exercere ſint ſoliti, atq;
fructũ ex aliena calamitate percipiunt: & quos dij af-
flictos miſerãtur, & nutriunt, ab eis iſti lucra exigunt,
plurimis lachrymis digna, feris profectò omnib⁹ im-
maniores: Qui vnde carceri addictos maxime miſe-
reri debuerãt, lucra inde ſectantur. Porrò eos qui ita
crudeles ſunt, nõ hac tantũ ex parte pẽſemus, verum
id etiã cogitemus, q̃ hi non ſimiliter omnibus vincu-
latis vtuntur. Nam eos qui calumniæ cauſa, vel leuis
cuiuſq; facinoris vincti ſunt, fortaſſe miſericordi⁹ tra
ctant: eos verò qui turpiſſimis immaniſſimíſq; ſcele-
rib⁹ obnoxij, detẽti illic fuerint, innumeris quotidie
cædibus laniant. Itaque nõ modo ex more, atque in-
ſtituto crudelis futurus erit ille carcerũ cuſtos, verũ
& cauſa ob quam fuerãt in vincula coniectus. Quis
enim nõ fuiſſet aduerſus adoleſcentẽ magno furore
concitatus, qui cũ ita fuiſſet honoratus à domino, in
ſuſpicionẽ veniſſet adulterij, dominámq; ſuam vio-
lare tẽtauiſſe putaretur, ac huiuſmodi vices domino
reddidiſſe? Iſta cõſiderãs carcerarius ille, & eius qui
eum iniecerat, honorẽ, cauſámq; , ob quam ille inie-
ctus erat, nõne omni fera immanius adoleſcente illo
vſus eſſet? Sed profectò his omnib⁹ ſuperior fuit ſpes
in deũ firma atq; inuiolabilis, adeò virtus animæ fe-
ras quoque immites mãſuefacere cõſueuit. Nam ea-
dem modeſtia, qua dominũ ceperat, atque in ſuũ ſtu-
diũ, amorémque conuerterat, eadem etiam carcera-
rium ipſum: rurſúmq; princeps euaſerat Ioſeph, atq;
in carcere æquè, vt in domo dominus erat. Quia em
ad regiã prouehendus erat dignitatem, merito prius
didicit ſubiici, quo tum in gradu domus, carceriſque
præfectus eſt. Nã ſi ab eo qui ad eccleſiæ regimẽ tra-
hitur, hoc expetit Paulus, dicẽs: Si enim quis proprię 1. Tim. 3. b
domui pręeſſe nõ nouit, quomodo eccleſię dei curã
habebit? & qui fuerat ad imperiũ promouẽdus, eum
prius optimũ pręſidẽ domus fuiſſe neceſſe erat. Prę-
fuit domui, præfuit carceri, nõ tanquam carceri, ſed
veluti domui. Omniũ quippe calamitates ipſe leua-
bat, & eorũ qui intus clauſi tenebãtur, non ſecus cu-
ram habebat, q̃ ſi membra ſua eſſent, necnõ ipſorum
calamitates curioſius perquirebat, & conſolabatur.
Verũ & ſi triſtem quempiã vidiſſet, cauſam protinus
ſciſcitabatur, mœſtũ vel leuiter videre non patiens:
neque antea deſiſtebat, q̃ illũ anguſtiis mœroris ab-
ſoluerat. Tale profectò ſtudium, vel erga filios rarus
admodũ eſt, qui deprehendatur oſtẽdere. Ex his de-
nique bonorũ illi omniũ initiũ fluxit: oportet enim
prius quæ noſtra ſunt nos inferre pro viribus, & tunc
dei præſtolari opem. Nempe enim q̃ erga vinctos tã
diligẽs, támque ſolicitus fuerat, ex cõſequentibus pa-
tet. Vidit, inquit, eunuchos à Pharaone incluſos, pin- Gen. 40. b
cernarum principẽ, atque piſtorum, & ait: Cur triſtes
ſunt hodie vultus veſtri? Neq; ex hoc ſolũ, ſed ex his
q̃ illi fecerunt, virtutẽ viri addiſcere poſſumus. Nõ
enim vt regis miniſtri illũ reſpuerũt, nõ quaſi in mœ
rore conſtituti repulerunt: verũ tanquã fratri chariſ-
ſimo, & qui condolere nouiſſet, omnia reuelarunt.
Hęc autẽ idcirco dixerim, vt oſtenderẽ q̃ ſiue in ſer-
uitute, ſiue in captiuitate, ſiue in carcere, ſiue ſub ter-
ram ipſam fuerit virtutis ſtudioſus, nihil omnino ip-
ſum ſuperare ac deiicere potuerit. Hæc mihi ad ſer-
uos ideo dicta ſunt, vt norint q̃ etiã ſi beſtias habue-
rint dominos, ſicuti Aegyptiũ Ioſeph: ſiue crudeles,
ſicut ipſe cuſtodẽ carceris, eos facilè capere poterũt:
etiamſi illi gentiles fuerint, quẽadmodũ & iſti, facil-
limè eos mulcere, atq; obtinere valebũt. Nihil quip-
pe virtute ſuauius, nihil probis actibus dulcius, nihil
iucũdius manſuetudine, atq; modeſtia, & obediẽtia.
Omnib⁹ vtilis eſt, omnib⁹ aptus, qui eiuſmodi fuerit.
Nõ verẽtur, qui tales ſunt, ſeruitutis iniurias, nõ pau-
perem fugiunt, non infirmũ atque imbecillẽ. Omnia
nanque ſuperat virtus, omnia obtinet. Quòd ſi in cõ-
ditione ſeruili ea res tantũ virium habet, quãto ma-
gis in hominibus liberis? Ad hãc igitur omnes exer-
ceamur, & ſerui & liberi, & mulieres ac viri: ita enim
erimus & deo & hominib⁹ chari, nõ modo probis ac
virtute præclaris, ſed etiã ipſis peſſimis, imò illis ma-
ximè: hi quippe ſunt qui virtutẽ velint nolint, hono-
rare, reuereriq; cogũtur. Nã quẽadmodũ modeſtos
dominos ſubditi maximè tremunt, ita & impudici
quilibẽt & intẽperãtes, eos qui virtute ſunt clari, ſciẽ-
tes quibus ipſi exciderũt. Quoniã igitur tãtus, taliſq;
eſt virtutis fructus, hanc proſequamur omnes, hanc
arripiamus, hãc ſtudiis omnibus teneamus. Si hãc ſe-
ctari voluerimus, nihil iã nobis graue videbitur. Le-
uia erunt omnia, cũcta facilia, & ſi per ignem & aquã
nobis trãſeundum ſit: quippe virtuti cedunt omnia,
atq; concedunt, & ipſa etiam mors. Eam igitur votis
omnibus æmulemur, vt futuris quoque bonis perfrui
mereamur, in Chriſto Ieſu domino noſtro, Amen.

Universidad de Deusto Biblioteca

Homilia quinta.

Apparuit enim gratia dei & saluatoris nostri omnib⁹ hominibus, erudiēs nos, vt abnegantes impietatē, & secularia desideria, sobriè, & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatā spem, & aduentum gloriæ magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniquitate, & mūdaret sibi populum acceptabilē, sectatorē bonorū operū. Hæc loquere & exhortare, & argue cū omni imperio. Nemo te contēnat. Postquā à seruis magnū virtutis exegerat studium: est enim reuera ingentis operis doctrinā dei, & saluatoris nostri ornare in omnib⁹, nullāque dominis vel in minimis rebus prębere occasionē, causam profectò intulit iustam, †per quā huiusmodi assequi debeant homines.] Quænā verò hæc est? Apparuit enim gratia dei & saluatoris. †Qui deo magno promeruerāt perfrui, quid mirum si tales euaserāt,] quales nuper ipse descripsi, quibus innumera fuerāt remissa delicta? Nostis certè vt inter cætera illud quoq; nō mediocriter hortetur, premat, & cōprimat animam: cū ipsa innumeris peccatis obnoxia, non solū pœnas nō dederit, verum & venia potita fuerit, ac bonis innumeris. Nā si quis seruum nactus, qui in multis offenderit, illum nō flagris ceciderit, verū peccatis īdultis, futura vitare monuerit, atque cauere in posterum ne in eadē decidat, magnis quoq; munerib⁹ præterea illustrauerit, ac beneficiis fouerit: quænā obsecro futura est tam perfida mens, tā ingrata anima, quæ huiusmodi gratia nō ad meliora sectanda prouocari sufficeret? Cęterū nolite æstimare huiusmodi gratiā solum in priorū peccatorum remissione cōsistere, verum nos & in futurū illa præmunit: & id quippe singularis est gratiæ. Nā si in malis operibus persistentibus semper pœna non plecteret, nō esset ea res gratiæ, sed incitamētum quoddam, irritamentūque nequitiæ. *Apparuit enim*, inquit, *gratia dei & saluatoris nostri erudiēs nos, vt abnegātes impietatē & secularia desideria, sobriè, iustè, ac piè viuamus in hoc seculo, expectātes beatā spē, & aduētū gloriæ magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi.* Intuere obsecro, vt virtutē præmiis iungat. Etenim illud est gratiæ, cū à secularibus cupiditatib⁹ liberamur, atq; ad cœlū digni subuehimur. Duos in hoc loco ostēdit aduētus: duo eñ reuera sunt, gratię prior, sequēs verò retributionis atq; iustitię. *Vt abnegātes*, inquit, *impietatē & secularia desideria.* Ecce virtutis totius argumentū, Non ait, vt abnegemus: sed, vt abnegātes. Abnegatio quippe huiusmodi magnā distantiā indicat, ingens interuallū, plurimam execrationem, vt videlicet quanto studio idola auersati sumus, cū tanto secularia itidē desideria fugiamus. Et hæc enim idola nūcupauit, quippe auaritiam idolorū seruitutē esse dixit: & quæq; in præsenti seculo vtilia esse videntur, secularia desideria sunt: quæq; itē in hoc seculo deficiūt, atque dilabūtur, secularia desideria sunt. Nihil igitur nobis sit cōmune cū seculo. Venit Christus vt abnegemus impietatem, peruersa scilicet dogmata, & secularia desideria, hoc est scelestam atque improbam vitam. *Sobriè, & piè, & iustè viuam⁹ in hoc seculo.* Vides, qđ semper dicere soleo, sobrietas non modo abstinentiam fornicationis indicat, verum perturbationū quoque reliquarum: igitur & qui pecunias amat, sobrius non est. Nā sicut est corporum amor, ita & pecuniarū: imò longè hîc impotentior, qui non tantam habet vim, qua possit impellere. Nanque & auriga ille impotēs diceretur, nō qui superbū, aut infrænem equum nō contineret, sed qui mansuetiorē subiicere moderaríque non posset.

[Margin: †ob quam tales esse debeāt serui. †Qui diuinū illum præceptorē sunt assecuti, quomodo non tales meritò esse debeant.]

Sed vnde, inquies, pecuniarū concupiscentia, amore corporum minor atque inferior est? At omnibus cōstat: Primū quidem, quia corporum concupiscentia necessariò nobis inserta est. Quod autem huiusmodi est, cōstat proculdubio q maiore cum labore corrigitur, quippe quod naturæ est insitū. Secundò q pecuniarū quidem apud veteres non magna habebatur ratio, mulierū vero magna omnino pudicitiæ gratia, atque eum qui vxori legitimæ congrederetur ad senectutē vsq;, nemo culparet: qui verò pecuniis cōgerendis instaret, execrabilis omnibus esset. At plurimi quidem ex philosophis pecunias cōtempserunt, mulieres nō ita: adeò amor iste, violentior quàm ille est. Cæterum quoniam ad ecclesiam nobis sermo est, nō extrinsecus quęramus exēpla, sed ex scripturis ipsis. Hoc igitur etiā ex parte pręceptū beatus Paulus fermè cōstituit, sic dicens: Habētes cibos & tegumenta, [1.Tim.6.b] his cōtenti simus. De virginibus verò quid ait? Pręceptū domini nō habeo. [1.Cor.7.e] Ac rursus ad ipsum reuertimini, plurimísq; in locis videas ipsum de cōcubitu legitimo ferre leges, eáq; voluptate perfrui sinere. Secūdas quoque permittit nuptias, & magnā vbiq; huius rei curā ostendit, atq; diligentiā, ac nusquā ipsius gratia supplicia infert. Qui verò pecuniarū tenetur appetitu, illū locis omnibus dānat. Et de pecuniis quidē Christ⁹ multa sępe pręcipit, vt ea labes vitari cautius posset: non sic autē de abstinentia congressus, & rescissione cōcubitus. Audi nanque quid de pecuniis ait: Nisi quis renūciauerit omnibus quę possidet, non potest me⁹ esse discipul⁹. [Luc.14.f] Nisi quis renūciauerit vxori, nusquā eum dixisse reperies. Nouerat enim profectò quāta esset naturę huiusmodi inserta violētia. Et beatus hîc itidē honorabiles, inquit, nuptiæ, & cubile immaculatū: [Heb.13.a] nec tamen ait, honorabilem esse pecuniarū concupiscentiā, sed cōtra penitus dicens: Qui autē diuites esse volunt, incidunt in tentationem, ac laqueum diaboli, & desideria multa, & noxia. [1.Tim.6.b] Nō dixit plus habere, sed diuites esse. Cæterum, vt discatis etiā ex cōmuni sensu atque iudicio ista discernere, [necessariū est, vel hunc eundē sermonē in medium adducamus.] Is quidē, qui pecuniis omnino caruerit, ea cōcupiscentia nō ferè turbatur. Nihil enim ita pecuniarum desideriū infert, vt pecuniarū ipsa possessio. Non sic autem in corporum amore contingit, verum & plurimi ex his, qui abscissi sunt, interiorē tamen cupidinis flammā nō amiserunt. Nanque ea cōcupiscentia in aliis instrumentis posita est, ac naturæ penitus insita. Cuius ergo rei gratia ista nos dicimus? quia scilicet auari & cupidi fornicatorib⁹ fœdiores atque impotentiores sunt, ex eo maxime, q †maiori] [†minori.] concupiscentia exagitantur, imò verò nec concupiscentia quidē illa dicenda est, sed negligentia potius quædā. Nam mulieri quidem, etiāsi quis minimè appropinquauerit, natura tamē quod suū est facit, atq; operatur: illic verò nihil tale contingit. *Et piè*, inquit, *viuamus in hoc seculo.* Et quænam est spes? quod laborū præmiū? *Expectantes*, inquit, *beatam spem, & aduētum gloriæ magni dei.* Reuera nihil illa fœlicius, nihil beatius, nihil cui maiori desiderio studendum sit. Et hęc quidem sermo nullus explicare sufficeret: exuperant eñ mentem, atque omnem intelligentiam nostram. *Expectantes*, inquit, *beatam spem, & aduētum gloriæ magni dei, & saluatoris nostri.* Vbi sunt qui patre minorē filiū dicunt? Magni, inquit, dei & saluatoris. [Qui inimicos proprios

proprios seruauit, quid nō faciet, cùm eos acceperit, qui malę erāt opinionis? Magni, inquit, dei:] Magnus in deo cū dicitur, nō relatiuè ad aliquid, sed absolutè omnino dicitur magnus, post quē magn⁹ ritè nemo dicitur: non enim ad aliquid dicitur: q si ad aliquid diceretur, per cōparationē, nō per naturā magnus esset: at nūc magn⁹ incōparabiliter dicitur. *Qui dedit*, inquit, *semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem.* Immutatum scilicet, nihílq; habentē cōmune cum cæteris. [*Sectatorem bonorum operum.*] Vides vt non simpliciter à nobis opera virtutis exigantur? addidit nēpe, sectatorem, hoc est magna cū alacritate, atque ingēti studio & animo virtutis opera capessentē, qua in re vehemētia quædam adsit necesse est omnino laudabilis. Nam eos quidē, qui malis pressi sunt, atq; desperabiliter languēt, eripere, illius benignitatis est proprium: quæ verò sequūtur opera, profectúsq; virtutis, nostra simul atq; illius sunt. *Hæc loquere & exhortare.* [1.Tim.4.a] Vides quomodo Timotheo quidē pręcipit dicēs, argue, obsecra, increpa: hîc autē, hæc, inquit, loquere, & exhortare, *& argue cum omni imperio.* Quia enim horum ingeniū pigrius erat, idcirco & seuerè, & cum omni imperio præcipit arguendos. Sunt enim peccata quædā, quæ etiā imperiis arcere oportet: vtputa, vt pecunias contēnant, homines admonēdo persuadere oportet. Modestia itē & māsuetudo, & cętera huiusmodi, sola admonitione verborū indigent. Porrò adulterum, [fornicatorem,] & pecuniæ cupidum, omni cū imperio cōpescere necesse est: [insuper & auguria obseruantē, consulentémq; diuinaculos, cæteráq; id genus tractantem:] neque simpliciter cum imperio, sed cum omni imperio. Vides quanta cum authoritate atq; licentia hæc illi imperāda permittit? [Cap.III.] *Nemo te contemnat. Sed admone eos principatibus ac potestatibus subiici.* Neminem conuiciis lacessere, sine rixa ac pugna esse. Quid igitur? malis operibus insignes, maledictis incessere fas nō est? minimè, eos corripi ac salubriter coërceri satis est. *Sed ad omne opus bonum paratos esse. Neminē blasphemare.* Quicūque ille fuerit, inquit, neminem omnino insectemur maledictis. Audiamus quid nos salubriter moneat. Neminē, inquit, blasphemare. Oportet os nostrū seruare mūdū à maledictis, atq; conuiciis. Siue enim vera maledicta sunt, eá nō nostra interest dicere, sed iudici examinanda permittere. [Rom.14.a] Tu enim, inquit, quid iudicas fratrē tuū? Siue illa vera nō sunt, cernis profectò ingens imminere periculū. Audi dicentē latronem ad sociū criminis, qui conuicia intulerat domino maiestatis: [Luc.23.e] Nam & ipsi, inquit, in eadē dānatione sumus, idem omnino certamē habemus. Si aliis exprobras, eadem in te cōtinuò intorquebuntur, idcirco beatus hic admonet dicens: [1.Co.10.c] Qui se putat stare, videat ne cadat. *Non pugnantes*, inquit, *modestos, omnem ostēdentes māsuetudinem ad omnes homines*, Gētiles, Iudæos, malos atque nequissimos. Atque illic quidē ex futuro incerto præmonuit, quod etiam in epistola ad Galatas facit. Itaq; qui se putat stare, videat ne cadat. hîc autē non ex futuris, verùm ex præteritis id suadere molitur. Nemini, inquit, exprobraueris, eiusmodi eñ eras & tu. *Fuimus enim & nos*, inquit, *insensati, increduli, errantes, seruientes concupiscētiis & voluptatibus variis, in malitia & †cæde] degētes, odibiles, inuicē odiētes.* [†inuidia.] Tales igitur ad omnes esse oportet, & mansuetudinē modestiámque seruare. Nam qui eiusmodi antea fuerat, eo errore liberat⁹, eos qui sunt eiusmodi probris afficere nō debet, sed pro illis orare, & gratias referre deo, qui & sibi & illis dedit, vt liberi prioribus malis euaderēt. Nemo glorietur; omnes quippe peccauim⁹. Quoties igitur cuiquam exprobrare volueris, teipsum prius, priorémq; tuā inspice vitā, incertúmq; futuri considerās, impetū cōtine. Etsi enim à prima statim ætate cū virtute vixisti, habes tamē peccata plurima. Quòd si fortè nō habes, vel potius habere te nō putas, animaduertas id opus non esse tuæ virtutis, sed diuinæ potius gratiæ. Nisi enim maiores tuos, proauósque vocasset, & ipse profectò infidelis atque incredulus perstitisses. Vides quomodo omnē prorsus exclusit malitiā, omnē arrogātiæ ac præsumptionis aditum prorsus obstruxit? Nónne, inquit, innumera per prophetas, sanctósq; omnes deus nobis ostēdit beneuolentiæ signa, nec tamen audiuimus? *Eramus enim & nos errantes aliquando. Cùm autē benignitas & humanitas apparuit saluatoris nostri dei.* quomodo? *Non ex operib⁹*, inquit, *iustitiæ, sed secundū suam misericordiā saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis, & renouationis spiritus sancti.* Vides vt ipsi malis immersi eram⁹, adeò vt nō purgatione, sed renouatione op⁹ esset: id quippe regeneratio signat. Quemadmodū in domo vetere putredine carieque cōsumpta, nemo †pulchra] [†fulcra] supponit, neque antiquis structuris cōnectit: verū à fundamentis euersam, demum illā de nouo erigere, atq; renouare cōtēdit: ita & ipse fecit in nobis. Non ille superædificauit nos, sed prius euertit, quod pessimè steterat: hoc enim est quod ait, per renouationē spiritus sancti nouos iterū fecit: Quomodo? per spiritū sanctum, quod cōsequēter ostendit, cùm diceret: *Quem effudit in nos abunde per Christum Iesum saluatorem nostrum.* Nimirū nobis opus est huiusmodi spiritu. *Vt iustificati*, inquit, *ipsius gratia.* Rursus gratia, non debito, inquit, *Hæredes simus, secundum spem vitæ æternæ.* Ex his profectò verbis & humilitatis studiū, & futurorū spem elicere possumus. Si enim adeò desperatos, vt denuo oporteret nasci, & saluari gratia necesse erat, cùm nihil boni haberem⁹, saluare dignat⁹ est: multò magis hoc in futuro faciet. Nēpe enim ante aduentū Christi nihil erat humana feritate deterius. Omnes quippe aduersus seinuicem velut inimici, atque hostes, feralia exercebāt inter se odia. Filios mactabāt parētes, atq; in ipsa viscera sua per summā insaniā ferebantur. Nihil tum erat stabile ac firmum: non naturalis ac conscripta lex arcendis sceleribus quicquā habebat momenti, sed peruersa erant omnia, vbique feruebant adulteria, cædes, & si quid grauius dici & excogitari potest. Furta nēpe, vt ait quidā, virtutis habebātur loco, & nimium quidē id congruo, quādoquidem huiusmodi deum venerabantur. Monebant quotidiana oracula illum atque illū perimi. Dicam aliquid ex illius historia tēporis admonēdi causa? Androgeus quidā Minois filius, cū Athenas profectus esset, atq; in luctaminis cōtentione vicisset, exoluit pœnas, atq; interēptus est. Apollo igitur malum maiore malo curare pergens, bis septē pueros pro eo abduci iussit, ac perimi. Quid hac tyrānide graui⁹? quid ea immanitate dici potest acerbi⁹? at id factū est, atq; homo dæmonis insania cōcitat⁹, vt oraculo obtēperaret, abiit necauítq; viros. Vides quàm necessariò error inualuit? Quid enim nō præsumerent homines? quid non iniquitatis admitterēt, qui tam scelestos, inuentorésque malorum colerent deos? Nam siquidem ea ludicra iustè fierent, prohibenda

Universidad de Deusto
Biblioteca

hibēda nō erant: q si iniusta, vt re vera nequissima, &
ne initio quidē fuerāt imperanda. At infœlix homi-
num genus, vbi luctatores ac pugiles coluit, bella
perpetua, & cędes variæ per vrbes, per vicos, per do-
mos gerebātur indies. [Pueros lasciuè amabāt.] Fuit
quidā apud illos præclari nominis, opinionisq; philo-
sophus, qui leges tulit, ne seruo liceret amare pue-
ros, aut cute arida inungi, quasi ea res virtutis esset,
magnóq; in honore haberet. Apertè deniq;, ac in pu
blico plerisq; cū vxoribus cōgredi legitimū erat. At
si quis illorum cuncta prosequi velit, inueniet illos in
ipsam naturam impiè fuisse cōtumelioſos. Et cū tā-
tis errorū tenebris orbis obsitus esset, nemo contrà
ferebat leges, nemo prohibebat: sed omnia illorum
poëmata his sceleribus plena sunt, adulteriis, impudi
citiis, puerorúmq; violationibus omnia feruent, per-
noctationes execrādæ fiebant, mulieresq; ad ea spe-
ctacula vocabantur. O scelestū illud nocturnū, fune-
stúmq; spectaculū. In theatro fiebat ea pernoctatio,
& virgo inter adolescētes insanos, atq; ebriam turbā
sedere cogebatur. Tenebrosa profectò celebritas, &
execranda omnino opera, quæ ab ipsis in ea celebri-
tate gerebātur, ideireo ait: *Fuimus aliquādo & nos insen-
sati, increduli, errātes, seruiētes cōcupiscētiis, & voluptatib⁹ va-
riis.* Amauit, inquit, ille nouercam, & illa priuignum
suffocauit. Nam puerorum amores quos illis pędica
vocare motis est, neq; dicere licet, ac dignis lamēta-
tionibus prosequi. Quomodo igitur nō isti vehemē-
ter erubescunt? Visne scelestos audire omnino cum
matre concubitus? At istud apud eos, & quidem sępe
reperies, & gemitu lachrymisq; dignissimum est, ex
ignorantia veri tantū scelus præsumebatur impunè:
neq; id ipsorū deus prohibebat, verū despiciebat na-
turam, cùm illa tāta violaretur insania, ldque ab his,
qui videbantur insignes. Quòd si hi (quos si nihil ob
aliud, certè vel ob multitudinis opinionē, gloriámq;
captandā operam dare virtuti decuit,) adeò præci-
pites ferebantur in vitia: quid vulgus ignobile, cuius
erat obscura operatio, fecisse putandū est? Quid ob-
secro ea libidine durius? Amauit illa illū, reuertentē
iugulat virū adulterij gratia. Fortè nō desunt ex vo-
bis plurimi, quibus hæc nota sunt. Adulterū necauit
interfecti filius, illámq; insuper interfecit: postmodū
& ipse in insaniā versus est, & furiarum tedis ardēti-
bus agitatus: deinde hic ipse væsanus occīdit alterū,
illiúsque duxit vxorem. Quid, oro, his calamitatibus
dici deterius possit? Huius rei gratia ex eorum literis
ista perstrinxi, vt Gentiles animaduerterēt, quātāque
tunc mala, quantáque flagitia orbem occupauerint.
Certè si vultis, & ex nostris id probare pergā. Immo-
Psa.105.f lauerūt, inquit, filios suos, & filias suas dæmoniis. So-
Gen.19.c domitæ item ob nullā perierunt aliā causam, nisi q
in pueros vęsano amore ferebantur. Sed rursus nón-
ne inter ipsa quoque diuinæ prædicationis exordia,
Mat.14.a dum dei filius illuxisset tetris, regis filia in medio cō-
Mar.6.c uiuio saltauit inter homines ebrios? Nónne saltatio-
Psa.105.a nis præmiū prophetæ caput accepit? Quis loquetur
†*& inui-* potētias domini? *Odibiles*, inquit, *sunt*, †*qui oderunt inui-*
cem nos *cem.*] Omnino necesse est cùm animę liberę voluptā-
odio pro- tis fræna laxamus, magnū inde cōflari odiū. Cur id?
sequentes. Quoniā quoties charitas virtuti cōiuncta est, nemo
aliquē iniuriis afficit. Vide quid & Paulus dicat: No-
2.Co.6.b lite errare, neq; fornicatores, neq; idololatræ, neque
adulteri, neque molles, neque masculorum cōcubi-
tores, neque auari, neque maledici, neque ebriosi re-

A gnum dei possidebūt. Et hoc quidem eratis. Videsvt
omnis nequitiæ species inundabat, ingēnsq; & atra
nebula cūcta possederat, iúsq; omne & fas violaba-
tur. Si em̄ hi, qui prophetia perfrui digni habiti sunt,
& tā multa hostibus, ac sibiipsis mala, tātásq; clades
cōtigisse cernebāt vitiorū suorum ac scelerū causa,
nec sic tamen se cōtinebant, sed innumera quotidie
agebant mala, quid alij feciſſe putandi sunt? Nempe
apud illos nudas quippe virgines luctari iubebant in
virorū conspectu. Magnas vobis gratias habeo, bo-
náq; impreçor omnia, q nec verbū quidē huiusmodi
patienter audire potuistis, cuius opus philosophi nō
erubescebāt. Alius autē apud eos philosoph⁹ omniū
facilè princeps, eas ad bella etiā armat, cōmunésque
esse iubet, vt qui planè leno deterrimus fuerit per-
ductórq;. *In malitia*, inquit, *& inuidia degentes.* Si enim
B hi qui apud eos philosophiæ studiis eminebāt, eius-
modi ferebant leges: quid de illis dicturi sumus, qui-
bus minor inerat authoritas? Si illi qui prolixa barba
erāt, pallióq; circundati, ista sanxerunt: quid de aliis
dicere possumus? Non ideo facta est mulier ô homo,
vt cōmuniter omnibus esset exposita. O nimiū per-
uersi homines, qui cuncta euertitis, & maribus non
secus, quām fœminis commiscemini, fœminásq; vt
viros ad bella producitis: hoc profectò diaboli op⁹,
atque inuentum est. Omnia ille confundere ac per-
uertere studet, & eos terminos cōmouere, qui ab ini-
tio positi sunt: metásq; trāsferre, quas naturæ impo-
suit deus. Nanq; mulieri quidem domi sedere præci-
pit, viro autē tractare negotia publica. Tu autem ca-
put in pedes cōuertis, & pedes in caput: mulieres ar-
mas, neque erubescis. Cæterū ista cur dico? Introdu-
C cūt apud eos mulieres ac pueros,]neq; verētur, neq; †*quandā*
erubescūt, adeò scelestas eiusmodi fabulas in homi- *apud eos*
nis aures inferre. *Quādo autē*, inquit, *benignitas & huma-* *mulieres*
nitas apparuit saluatoris nostri dei, non ex operibus iustitiæ quæ *proprios*
fecimus nos, sed secundū misericordiā suā saluos nos fecit per la- *etiā filios*
uacrū regenerationis, & renouationis spiritus sancti, quē effu- *interimē-*
dit in nos abūde, per Christū Iesum saluatorē nostrū, vt iusti fi- *tem.*
cati illius gratia hæredes simus secundū spē vitæ æternæ. Quid
est, secundum spem? Quemadmodum, inquit, spera-
uimus, ita perfruemur: [aut quòd iam hæredes etiam
estis.] *Fidelis sermo.* Quia enim de futuris non de præ-
sentibus loquimur, ideo intulit, fidelis sermo: q scili-
cet hæc vera sint, etiā ex præteritis cōstat. Qui enim
nos tanta iniquitate, tātisq; malis eripuit, liquet pro-
fectò quòd futura quoq; nobis bona omnia largie-
tur, in ea quam præstitit gratia] præseruans.] Quippe †*permā-*
D eadē prouidentia, cadémque cura cuncta operatur. *nentibus.*

Agamus igitur gratias deo, nihilq; aliis probro, ni- Mora.
hil crimini demus: sed exhortemur omnes, ac pro il- lc.
lis magis oremus, cōsulamus, moneamus, hortemur,
etiāsi illi in nos contumelioſi fuerint, [etiamsi calci-
trarint:] tales enim insanos esse manifestū est. Cæte-
rùm hi, quibus illorū sanitas curæ est, omnia ferunt,
omnia faciūt, vt illi salute potiantur, etiāsi nihil fortè
proficiant: certè illis negligētiæ crimen impingi nō
poterit. Num ignoratis q, sæpe medicus postquam
desperauit infirmū, alius quispiam ex coniunctis ita
illū hortatur: Rursum curā adhibe, ac nihil omittas,
vt null⁹ cōtra me detur crimini locus, vt nemo que-
ratur, atq; ipse culpæ non pateā. Non videtis quanta
sit hominibus seculi, necessarij cuiuslibet cura, quāta
prouidentia, quàm multa quotidie gerāt? Orāt me-
dicos, pecunias impendunt, assident semper infir-
mis,

mis, atq; in ea diligētia perseuerant. Nos vel eos, qui A
sunt eiusmodi imitemur, quanquā non pro eisdē re-
bus est cura: multū enim inuicem differunt. Languet
ecce corporaliter filius, nemo erit qui longinquam
peregrinationem subire detrectet, vt illum absoluat
morbo. Infirmatur anima, nullus est cui ea res curæ
sit, verū omnes desidem⁹, omnésq; negligimus: vxo-
res, filios, ac nosipsos morbo tabescere videmus, atq;
negligimus, atq; vtinā vel serò resipiscamus. Cōside-
rate quàm turpe, quámq; ridiculum sit postmodum
dicere: nō expectabam⁹, neq; sperabamus hoc fore.
Nec modò turpe est, verùm etiā graue, plenúmque
periculi. Nam si & in hoc seculo stultorū, atq; amen-
tium est nō prouidere futura, multò sanè magis ille
in suam perniciem stultus erit, qui ea quæ ad salutē
cōferant, prospicere negligit. Nam & nunc audimus
plurimos admonentes, plurimósq; consulentes quæ B
agenda sunt, vel quę vitāda dictātes. Arripiamus igi-
tur, & teneamus illā spem, salutísq; nostrę curam ha-
beamus, atque in omnibus precemur deū, vt manum
porrigat conatibus nostris. Quandiu, quęso, negligi-
mus? quandiu torpore detinemur? Quādiu nosipsos,
nostrósq; conseruos stolida immanitate despicimus?
Abundè effudit in nos spiritus gratiā. Cōsideremus
igitur quantum gratiæ saluādis nobis ostēdit: dignū
studium ostendamus, imò dignum equidem possibi-
le non esset ostendere, vel minus saltem præferre co-
nemur. Nam si etiam post huiusmodi gratiam insen-
sibiles fumus, maior nos pœna suscipiet. †Nisi] enim,
† *si* *ioan.15.d* inquit, non venissem, & locutus eis non fuissem, pec-
catum non haberent: nunc autē excusationem non
habent. Sed auertat deus, vt nobis ista dicantur, cō-
cedátque gratiam, vt nos omnes mereamur perfrui C
bonis, quæ diligentibus eū repromissa sunt, in Chri-
sto Iesu domino nostro, cum quo est patri, vnà cum
spiritu sancto gloria, imperium & honor, nūc & sem-
per, & in secula seculorum. Amen.

Homilia VI.

*Et de his volo affirmare, vt curēt bonis operibus præ-
esse, hi qui crediderunt deo. Ista sunt bona, & vtilia
hominibus. Stultas autem quæstiones, & genealogias,
& contentiones, & pugnas legales deuita: sunt enim inutiles, &
inanes. Hæreticum hominem post vnam & secundā correptio-
nem deuita, sciens quoniam peruersus est qui huiusmodi est, &
peccat, cùm sit à seipso damnatus. Cùm misero ad te Artemam,
aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim. Ibi enim statui
hyemare. Zenam legisperitum, & Apollo solicitè præmitte, vt
nihil illis desit. Discant autem & † vestri] bonis operibus præes-
se ad vsus necessarios, vt non sint infructuosi. Salutant te qui D
mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei
cum omnibus vobis, Amen.* Postquam de dei benignita-
te, atque ineffabili eius erga nos disseruit prouidētia,
docuitq; nos quales antè fuerimus, qualésque ipsius
effecerit gratia, subiūxit, & ait: Et de his volo te affir-
mare, vt curent bonis operibus præesse hi, qui credi-
derunt deo. Hæc loquere, atque ad eleemosynā im-
pendendā hortare. Non enim ea quæ dicta sunt, ad
id tantū pertinēt, siue id solùm admonēt, vt humiles
simus, neque extollamur, aut aliis exprobremus: ve-
rùm vt & ad omnē aliā virtutis speciē indefesso stu-
dio, & labore exerceamur. Ita nempe & Corinthios
2.Cor.8.b cū alloqueretur: Scitis, inquit, quoniā dominus pau-
per factus est, cū diues esset, vt nos illius inopia dita-
remur. Cum itaq; diuinā prouidentiā, excellentissi-
mámq; clementiā cōmendasset, eos ad studium im-

pendendæ miserationis hortatur, neque id simpliciter, A
neque ocioſe: sed quid? Vt curent, inquit, bonis
operibus præesse. Hoc est, & oppressis iniuria ferre
opem, nō pecuniis tantū, sed etiā exhortatione, salu-
briq; doctrina: sed viduis idem, ac pupillis auxilium
ferre, omnibúsq;, qui in afflictione, aut angustia sunt,
prospicere miserationis affectu. Id quippe est bonis
operibus præesse. *Hæc enim*, inquit, *sunt bona & vtilia
hominibus. Stultas autē quæstiones, & genealogias, & cōtētio-
nes legales deuita: sunt enim & inutiles, & inanes.* Quid sibi
volūt genealogiæ? nanq; & in epistola ad Timotheū *1.Tim.1.a*
eovsus est verbo dicēs, Fabulas & genealogias inter-
minatas. Cōtentiones autē aduersus hæreticos dixit
esse vitādas, quādo nullū fuerit lucrū. Quoties enim
quisque peruersus fuerit, ac decreuerit animo, quod-
cunque contigerit, non mutare sententiam, cur eius
gratia fruſtra laboras, atq; inter saxa seminare con-
tēdis? Quātò vtilius laborē hūc docendi tuis mēbris
impenderes, eis de eleemosyna, cæterísq; virtutibus
differēdo? Quomodo igitur alio in loco ait: ne fortè
deus illis det pœnitentiā: cùm hīc dicat, *Hæreticū ho-* *2.Tim.2.a*
minem post vnam, & secundam correctionē deuita, sciens quo-
niam peruersus est huiusmodi, & peccat, cū sit à seipso dānatus?
Nēpe illic de his loquebatur, de quibus corrigendis
supererat spes, ac de his qui simpliciter reluctabātur,
non aduersandi affectu, sed studio discēdæ veritatis.
Vbi verò manifestus fuerit omnibus, atque conspi-
cuus aduersarius veritatis, cur obsecro pugnas incas-
sum? Cur aērem cędis? Quid verò est q, ait, cùm sit à
seipso dānatus? Quia scilicet profectò dicere nō po-
test, nemo corripuit. Cùm ergo post admonitionē in
ea infidelitate perstiterit, ex seipso dānatus efficitur.
C *Cùm misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me ve-*
nire Nicopolim. Quid sibi hoc vult, cùm iam cum præ-
feceras insulæ, & rursus ad teipsum vocas? Non, in-
quit, hoc ago, vt illū à suo remoueā studio, atq; mini-
sterio, sed vt à me instructior doctiórq; discedat. Nā
quòd illū nō idcirco ad se vocet, vt secū circūducat,
& vbiq; comitē habeat, audi quid sequitur: *Illic enim*
hyemare decreui. Nicopolis Thraciæ ciuitas est. *Zenam*
legisperitum, & Apollo solicitè præmitte, vt nihil eis desit. His
necdum credita fuerat ecclesiastici cura regiminis,
sed illius tātum comites erāt. Fuit autem Apollo ve- *Act.18.f*
hemētior, potens in scripturis, & eloquiis diuinis. Si
ergo ille legis erat peritus, nihil aliena instructione
illi opus erat: verùm hoc in loco legisperitum ait Iu-
daicæ legis peritia clarum. Præmitte, inquit, eos: hoc
est, vt vberiore doctrina perfruātur, nihilq; eis desit.
Discant autem & † vestri] bonis operibus præesse in vsus neces- †*nostri.*
sarios, & vt non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt
omnes: saluta eos, qui nos diligunt in fide. Amatores, inquit,
suos, aut fideles scilicet viros. *Gratia dei cū omnibus vo-*
bis. Amen. Quomodo igitur ipse iubes cōtradicentes
arguere, si cauēdos hos admones? Quoties, iquit, †in †*in suam*
subuersione omniū] cūcta facere deprehēsi fuerint, *ipsorum*
& nullū lucrum inde sequitur, id quod præcipuè in- *permicie.*
tēditur, vitādi huiusmodi sunt. Neque enim eos lu-
crari vnquā poterimus, qui peruersi sunt, peccántq;
nō ex ignorātia, verū ex peruersitate sentētiæ. Quid
si isti alios quoque doctrinæ suæ venenis infecerint?
stare ex aduerso oportet, atque pugnare, eósque ma-
gna cum fortitudine atque authoritate reuincere. Si
igitur huiusmodi fuerit indicta necessitas, videris q;
alios huiusmodi tabe corrumpi, iā caue ne taceas, sed
ora istis obstrue, curā pereuntiū gerens. Prorsus ve-
rò fas

Universidad de Deusto Biblioteca

rò fas nō est,vt is cui studiū est piè & ritè viuēdi,pu-
gnæ & cōtentionibꝰ operā det.Cæterum vt dixi per
omnia facito,quietíq; stude.Quippe ex ocio,& vbe-
riore philosophia id consequeris, scrutandísque in-
telligētiis scripturarū te occupari tantū decet.Nāq;
ex locutione superflua detrimenti plurimū nascitur,
cū potius docere,aut orare,aut gratias referre opor-
teat. Neq; enim plus debemus pecuniis temperare,
q̄ verbis,imò maior hîc habēda est cura, exactiórq;
diligētia,vt nō passim nosipsos omnibus exponamꝰ.
Quid autem est, vt curēt bonis operibus præesse?ne
scilicet expectēt dum se inopes adeāt. Verùm illud
per se studiosè requirant,eos qui suo auxilio indigēt.
Id quippe curare rectissimè dicitur,ita enim diligē-
ter,& magno cū studio istud operabitur.Nanque ea
res nō tantū emolumenti eis parit, qui beneficiū su-
munt,quantū eis qui impendūt: quippe confidentiā
illis ad deū vbertimā præstat,& lucra acquirit ingē-
tia.Illic verò pugnæ fructus nullus est,hęreticū enim
dicit difficilè corrigi. Quēadmodū verò magnæ de-
sidiæ,magnæq; socordię est,eos despicere,quos im-
mutādos in melius nō desperamꝰ:ita eos qui despe-
rabiliter languent curare cōtendere, stultitiæ ingen-
tis est,atque extremæ demētiæ.Quippe ex hoc plus
illis audaciæ,ac temeritatis adiicitur.*Discāt autem*,in-
†nostri. quit,*& † vestri] bonis operibus præesse in vsus necessarios,ne
sint infructuosi*. Vides vbiq; vt illorū magis quàm ac-
cipientiū beneficiū illi curę sit.Licebat enim, inquit,
illos fortassis multis ex partibꝰ enutriri,sed nostrorū
curā habeo.Quánā,quæso,vtilitate? Nempe enim si
thesaurū effodiētes,doctores alij enutrient, his nihil
emolumēti acquireretur,infructuosi enim permane-
Ioan. 6.a rēt.Nam poterat Christus, qui ex quinq; panibus tā
Mat.15.d multos fecerat,atque ex septē item innumeros mul-
tiplicauerat,nutrire seipsum, & eos qui secum erant.
Morale. Cur igitur à mulieribus pascebatur? Sequebantur
em̄ eū,inquit,nōnullæ mulieres,quæ illi ministrarūt:
Act. 17. a. vt nos profectò doceret,se illorū in primis curā ge-
rere,qui beneficia inferrēt.Nō poterat Paulus,qui&
aliis manuū suarum ministerio victui necessaria sup-
peditabat, vllis aliis ex locis accipere? At vides ipsū
& accipientē,& exigentē.Sed audi quare: quęrit em̄
non datum,sed fructum. Et in ipsis quoq; initiis fi-
dei,cū fideles omnia sua venderent,&ad pedes apo-
stolorū precia ponerēt, vide vt apostoli ipsorū ma-
gis,quàm accipientiū habuerint curam.Si enim tan-
tummodo pauperū curā habuissent, nullā profectò
Acto.5.a Sapphiræ,& Ananiæ vltionē expetissent, quādo illi
pecunias fraude subduxerant, nunquam prohibuis-
sent iniustè quæsita suscipere, nunquam præcepisset
2.Co.9.b Paulꝰ,dicēs:Nō ex tristitia, aut ex necessitate. Quid
dicis Paule?Num pauperū beneficētiā impedis?Ab-
sit.Non enim,inquit,quæ illorū sunt hinc cōsidero,
sed largitatē præstantiū. Intuere autē & prophetam
cū Nabuchodonosor regi consuleret, optimámque
illi sententiā promeret,nō pauperum tantum curam
Dani.4.f habuisse:neq; em̄ dixit simpliciter,Pauperibꝰ da:sed,
peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas
Mat.19.c miserationibꝰ pauperū.Pecunias,inquit,exhauri, nō
Mar.10.b vt alij nutriantur solū, sed libereris ipse supplicio. &
Luc.18.d iterū ipse Christus: Vende,inquit,quæ tua sunt,& da
†ideo præceperit,vt Christum sequeretur? pauperibus,& veni sequere me. Vides vt illic quoq;
†necessario intelligēdū relinquatur.]Quia em̄ pecu-
niæ impedimēta sunt,idcircò dādas pauperibus ius-
sit.Docet animā clemētem esse &misericordem:pe-

A cunias contēnere admonet,instruit à cupiditate dis-
cedere. Qui enim didicerit non habēti dare,tēpore Luc.6.e
ipso docebitur ab his,qui habent, minimè accipere.
Hoc deniq; deo similes facit.Et certè virginitas plus
habet laboris,ieiuniúmq;,& reliqua sancti propositi
austeritas:verùm nihil tantū habet virium ad extin-
guenda peccatorū incendia, quantum eleemosyna.
Hæc nēpe maior est omnibus, ad ipsum regis soliū
amatores constituit suos. Et meritò sanè: virginitas
nanq; & ieiuniū,& terrenus lectulus faciēti solūmo-
do prodest,neminē verò aliū saluat:at verò eleemo-
syna ad omnes vsq; pertingit,membráq; cōplectitur †officia
Christi.†Porrò eorū, quæ vbiq; vagātia cōplectitur autem in
in vnum,maior longè virtus est.] hæc enim charita- multorū
tis est mater:charitatis inquā,quæ est propriū Chri- vtilitatē
stianæ religionis insigne,per quam discipuli Christi collata,lōgè sunt
B noscūtur.Hæc nostrorum scelerū medicina est, hæc præstātiora,quàm
animæ nostræ sordes emundat,hæc scala,quę in cœ- quæ in
lum vsque porrigitur,hæc Christi connectit corpus. vnum cōtrahūtur.
Vultis nosse,quantū hęc in se habeat boni?Sub apo-
stolis ipsis vēdentes hæc omnia quæ sua erāt, distri- Act. 4.g
buebāt vnicuiq; secundū quod opus habebat: vt in-
terim futura omittamus,nec de cœlesti regno verba
faciamus, cæterū secundū præsens seculum cōmuni
quodam sensu iudicemus.Dic obsecro, qui sunt qui
lucrātur?Qui dant,an qui accipiūt? Illi nempe mur-
murant,& corrixantur adinuicē: hi verò vnam ani-
mā habent.Erat enim,inquit,cor vnū, & anima vna, Ibid.f
& gratia erat in omnibus illis,magnóq; &profectu&
vtilitate viuebāt.Vides q, & hinc illi potius lucrabā-
tur.Dic agè,quorū ipse esse velis,ex numeto eorum,
qui sua abiiciunt,& nihil habent,an qui aliena susci-
C piunt?Intuere eleemosynæ†materiā.]Quæ antea dis- †fructū.
iuncta erāt cōuenêre,atq; impedimēta omnia subla-
ta sunt,& cōtinuò ipsorum animæ coniunctæ, atque
cōnexæ sunt.Omnium,inquit,erat cor vnum,& ani-
ma vna:ita etiā sine eleemosynæ fructu, exinanire
pecunias nō minimum in se habet lucri. Ista interim
dixi, vt qui hæreditatē à maioribus per successionis
seriē non acceperunt,minus doleant,minúsq; tristes
sint,quasi minus aliquid quàm diuites habeant: lon-
gè quippe,si velint,maiora habituri sunt. Nanque &
eleemosynā facilius erogabūt, quemadmodū & illa Mar.12.d
euāgelica vidua dedit duo minuta,& nulla aduersus Luc. 12.a
proximū illis inimicitiarū occasio subest,súntq; om-
nibus liberiores. Nullꝰ ei,qui huiusmodi est,bonorū
publicationē intētare poterit,quippe celsior euasit,
q̄ vt id perpeti queat.Et quemadmodū eos,qui nudi
D effugiūt,nemo facilè tenere potest:qui verò vestimē
ta post se trahit,eū quilibet citò apprehendit:eadem
ratione & diues,& pauper existimandus est:nam ille
quidē etiamsi capiatur, diffugere facillimè poterit:
hic autē & si nō teneatur, suis compedibus irretitur,
curis innumeris,desideriis,ac perturbationibus reli-
quis,quippe omnia ista obruunt animū:neq; ista so-
lùm,verùm & alia plurima,quæ ex diuitiis oriuntur.
Nanq; & difficilius diues modestus erit,q̄ pauper: &
simplicē agere vitā,atq; iram euadere longè hîc fa-
ciliꝰ poterit,q̄ ille.Sed fortasse, inquies, maiorē hūc
mercedem habiturū:absit.Cur id?Quia istas ipse sibi
difficultates imposuit. Neq; enim imperatū est diui-
tem fieri,sed contrà penitus.Si igitur ipse innumera
scādala,& impedimēta quæsiuit,alij nō modò pecu-
nias deponūt,verùm & corpus vt plurimū macerāt,
vt angustā incedant viam:tu autem præter illas diffi-
cultates,

cultates,etiā vitiis fomenta ministras,& alia tibi cir-
cundas.Latā igitur ingrediaris viā,illa enim est,quæ
huiusmodi suscipit. Porrò angusta eos accipit, qui
premūtur,qui angustātur,qui nihil oneris ferūt.Cæ-
terū hæc sola onera per ipsam trāsire fas est,eleemo-
synam,benignitatē,humilitatē,mansuetudinē.Si ista
comportes,facilè ingredi poteris.Quòd si tumorem
animi,& spinarū sarcinā,diuitias scilicet inferre vo-
lueris,magna tibi latitudine opus erit. Neq; enim in
turbā irrūpere poteris,quin alios ferias,si huiusmodi
premaris oneribus, magnóq; interuallo necesse est
vt disiungaris à cæteris. Etenim qui aurū & argentū
defert,nō virtutes scilicet,& actꝰ probos,hic nō mo-
dò nō fugiētes proximos offendit,sed spōtè propin-
quātes,atq; vna seruare studētes.Porrò si diuitiæ ip-
sæ spinæ sunt,quid cupiditas erit?Cuius rei gratia eā
tecū infers?Vt maiorē incites flammā,&ignis fomē-
ta ministres.Quæso,nō sufficit gehēnæ ignis?Consi-
dera tres pueros,quomodo fornacis incēdia supera-
uerūt,ignē illū puta fuisse gehennā,angore & pressu-
ra circundati in eam insilierunt. Vincti erant, atque
cōpediti,sed plurimam intus inuenerunt latitudinē.
Non ita sanè qui extrinsecus prope fornacē adsta-
bāt.Eiusmodi profectò quidē & hæc vita parturiet.
Si volumus aduersus tentationes persistere fortiter,
atq; viriliter,si intēdamus in deum spem omnem,at-
que in eum animū dirigamus,erimus nos quasi in la-
titudine:qui verò nos in huiusmodi pressuras iniece-
Eccles.10.b. rint,ipsi peribūt.Qui enim fodit foueā,ait, incidit in
eā.Siue illi manus,siue pedes vinxerint,pressura nos
absoluere potest.Intuere,quæso,miraculū, quos ho-
mines vinxerāt,eos ignis absoluit. Quemadmodum
enim si quis amicorū seruis cōmendauerit aliquos,
illi amicitiā reueriti domini,ipsos nō modò non læ-
dūt,sed maximo honore prosequūtur:ita & ignis il-
le, postquā domini sui amicos esse cognouit pueros
illos, & eorū dirupit vincula,& ipsos absoluit, atque
dimisit:ipse illis pauimentū fuit, atq; ab eis calcaba-
tur.Et nimiū id quidē conuenienter. Nā pro gloria
dei in illū fuerāt cōiecti. Quicunq; igitur inter pres-
suras sumus,hoc teneamus exemplū. At illi,inquies,
pressura liberati sunt,nos autē nō.Dignissimè omni-
no.Quia em̄ illi nō ita in fornacē immissi erant quasi
liberandi,sed omnino morituri.Audias enim eos li-
Danie.3.c cet dicentes:Est deus in cœlo,qui eruet nos:& si nō,
notū sit tibi rex quòd deos tuos nō colimus,& ima-
ginem aureā,quam statuisti,non adoramus. Nos au-
tem veluti curiosè agētes,dei disciplinam discutere
audemus,tempúsq; pressuris præfigere,dicētes:Nisi
vsq; ad id temporis misertus fuerit, idcirco minimè
liberamur.Nempe enim & Abraham nō quasi inco-
lumem filiū recepturus,dei monitis obtēperare per-
gebat:sed vt re vera illū deo libaturus,atq; ideo præ-
ter spem,incolumem recipere meruit.Et tu igitur cū
in pressuras incideris, ne festines in tēpora eductio-
nis,præpara animā tuā ad omnem tolerantiam,&ci-
tò ea pressura liberaberis.Idcirco enim hanc inducit
deus,vt erudiat. Cū igitur ab ipsis initiis ferre absq;
mœrore didicerimus,remittet iam, requiémq; præ-
stabit,quasi omnibus cōsummatis. Volo vobis exē-
pli gratia narrare aliquid vtile, nimiúmque necessa-
rium.Quid igitur hoc est? Cùm persecutio aliquādo
ferueret,bellúmq; immane,atque vehemēs aduersus
ecclesiā cōcitatum esset, duo cōprehēsi sunt viri:ex
his alter quidē paratꝰ, ac prōptus erat omnia perpe-

A ti:alter quidē&ipse sibi abscindi quidē caput alacri-
ter passurꝰ erat:cæterū tormēta alia metuere, ac tre-
mere videbatur. Intuere obsecro, diuinæ bonitatis
ineffabilē dispositionē.Cùm iudex pro tribunali se-
disset,eum quidē,qui paratus erat subire tormēta o-
mnia,capite trūcari iussit:illū verò, qui trepidaturus
ad tormēta videbatur, attolli in sublime, & vngulis
laniari præcepit.Neq; id semel,aut secundo, sed per
omnes ferè ciuitates,cùm eū vinctū secū iugiter du-
ceret.Cur id,quęso,permissum est? Vt scilicet animi
ipsius negligentiā,atq; socordiā per tormenta fuga-
ret:vt formidinē,omnémq; excluderet metū,vt iam
non trepidaret,aut tremeret,fortiórq; per quotidia-
nas persecutiones euaderet.Ioseph item cùm carce-
rem egredi properaret,tunc maximè illic immorari
permissus est.Audi nanq; ipsum dicentē:Et ego fur- Gen.40.c
to sublatus sum de terra Hebræorū,& memento,in-
B quit,mei apud regē.Meritò & ipse hoc passus existi-
matur,quoniā dixit,memēto mei:vt disceret,homi-
nibus nō esse confidendum,sed spem omnem in deū
dirigendā.Ista igitur scientes,gratias agamus deo,&
omnia faciamus,quæ expedire cognoscimus, vt fu-
turis bonis perfrui mereamur in Christo Iesu domi-
no nostro,cū quo est patri, & spiritui sancto gloria,
& imperium,& honor in secula seculorum,Amen.

Explanationis beati Ioānis Chrysostomi
in epistolam beati Pauli apo-
stoli ad Titum,finis.

AD PHILEMONEM argumentum.

C PRimùm necessariò dicendū, quod
sit epistolæ huius argumentū: tum
ad ea quoque veniendum, quæ in
quæstione sunt. Id igitur est: Phile-
mon quidam vir fidelis ac nobilis.
Quòd enim fuerit virtute mirabilis,
ex eo in primis constat, quòd domus quoque eius
omnis fidelis erat,atque adeò fidelis, vt ecclesia etiā
appellaretur. Quocirca scribit ad illum apostolus:
Saluta & ecclesiam, quæ est in domo tua. attestatur adPhile.a
autem & illi singularis obedientiæ meritum,& quòd
in eo viscera sanctorum quieuerūt: ipse quoque in
hac epistola admonet, vt sibi hospitium paret, ideo
mihi videtur illius domus,sanctorum fuisse diuerso-
rium. Huic igitur viro virtute præstanti seruus erat
D Onesimus,qui fugerat dominum,quibusdam rei do-
mesticæ compilatis.Nam quòd furatus quædam sit,
audias apostolum sic dicentem:Si quid autem te læ- Ibidem.c
sit,aut debet,ego persoluā. Hic ergo profectus Ro-
mam,cūPaulū carcere inclusum inuenisset,doctrina
firmatus apostoli, baptismatis quoq; illic promeruit
gratiā. Quòd enim baptisma ibi susceperit, ex eo li-
quet,quod ait: Quem genui in vinculis meis.Scribit Ibidem.b
itaq;Paulus,cōmendans illū domino,vt † omni gra- †omnium
tia,]quę in se fuerāt admissa,dimitteret,eúmq;vt nu- gratia.
perrimè regeneratū gratè susciperet. Sed enim quia
nō desunt,qui hanc epistolā superfluò adiectam pu-
tēt:quādoquidē pro re adeò parua,pro viro vno sci-
licet cōscripta est:discāt planè qui huiusmodi sunt,
innumeris se criminibus dignos. Nō modò em̄ tam
paruas epistolas,&pro rebꝰ adeò necessariis oportuit
scribi:sed vtinā nō defuisset, qui nobis apostolorum
historiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

historiá diligẽtissimè traderet, nõ tãtũ quid scripserint, quídve locuti sint: sed vt sese per omnẽ vitã habuerint, quid & quãdo comederint, quãdo sederint, quò ierint, quid diebus singulis gesserint, & in quib⁹ partibus vixerint, quã introierint domũ, quò nauigauerint, vbinã applicuerint, atq; omnia diligenter exponeret, adeò illorũ omnia eximia vtilitate referta sunt. Verùm quoniam ignorãt plurimi, quantùm hîc lateat lucri, id circo culpare cõtendunt. Si enim cùm loca tantũ cernimus vbi sederũt, seu vincti sunt, loca inquã inanima, illuc sæpe dirigamus animũ, virtutésque illorũ cõspiciamus, & expergiscimur, & prõptiores euadim⁹: multò id profectò magis fieret, si verba illorũ, & reliqua gesta audire cõtigisset. Certè de amico perlibẽter quis interrogat, vbinam degit, quid facit, quò procedit? nõ lõgè digni⁹ de cõmunibus orbis magistris id fieri decuit? Cæterùm q̃ hæc epistola nimiũ necessariò cõscripta sit, hac præterea ratione discetis. Cũ quis enim spiritualiter viuit, huius habitus ipse & incessus, & verba, & actus, & oĩa prorsus audiẽtibus prosunt, nihílq; id impedit, aut prohibet fieri. Verùm q̃ necessariò hæc epistola missa sit, hinc iam animaduertite, quãtúmq; in se habeat vtilitatis. Primũ quidem nihil negligere hoc monemur exemplo. Si enim Paulus pro fugitiuo fure, pro seruo tantum prouidentiæ ostẽdit, nec dubitat illũ cumulatũ tot laudib⁹ mittere, nihílq; veretur: quãtò magis nos conuenit in huiusmodi quoque non esse negligẽtes? Deinde seruilẽ conditionẽ desperandã nõ esse etiãsi vitiis omnibus dederit manus, quandoquidem fur iste, atque fugitiuus adeò virtutibus claruit, vt illum voluerit & Paulus habere socium, scribénsq; ad dominum dixerit, vt pro te mihi ministret: quantò magis liberos non esse desperãdos? Tertiò, seruos à dominis non oportere abstrahi. Nam si Paulus, qui ita Philemoni cõfidebat, Onesimum sibi adeò vtilem & necessarium ad ministerium tenere noluit prẽter sententiam domini: multò sanè magis id nobis quoque seruandum est. Si enim seruus virtute clarus est, ideo in primis oportet illum in seruitute durare, dominatúmque recognoscere, vt omnibus qui sunt in domo commodo & vtilitati esse possit. Quid enim lucernam de cãdelabro sub modium redigis? Vtinam & eos, qui solitudines habitãt, intra vrbes possemus includere, vt ex eis exempla salutis liceret haurire. Quid verò, inquies, si & ipse malus fiat? Cur, quæso, fiet malus? Nempe qui intra domum malus est, extra domũ deterior fiet. Nam qui sub cura domini virtutem seruare nequit, longè illam minus seruaturus est, cùm à cura solertis domini euaserit liber. † At verò domi seruile munus à maioribus illum, à dignioribꝰ] fortassis abducet. Audiat beatissimum Paulum optimè sibi consulentem, cùm dicit: Seruus vocatus es, noli curare: si autem etiã potes liber fieri, magis vtere: hoc est, in seruitute persiste, vt id sequatur, quod est summè necessariũ: id est, neverbũ dei blasphemetur, sicut & ipse ait: Quicunque sunt sub iugo serui, dominos suos hõnore omni dignos arbitrentur, ne nomen dei, ac doctrina blasphemetur. Dicturi enim & gentiles sunt, q̃ possit seruus placere deo: aliàs eũ illis necessitas fermè induceretur blasphemandi, ac dicendi Christianæ religionis cultum ad euertenda omnia in hanc vitam fuisse inuectum, cùm serui auferentur à dominis, & nimium quidem violẽter. Addam & aliam huius epistolæ vtilitatẽ, docet nos ser-

A uos non erubescere, si probi sint. Nã si Paulus excellsior, atq; excellẽtibꝰ omnib⁹ tãta de seruulo loquit̃, multò sanè magis nos de nostris id facere conuenit. Cùm ergo tam multa nobis cõmoda largiatur epistola, & certè necdũ omnia diximus, audet quis adhuc superfluã dicere? Quãtæ istud, quęso, temeritatis est? Intẽtè igitur audiamus obsecro, quæ Paulus scribit. Si enim tanta in ipso vestibulo lucrati sumus, plura profectò ex ipsa lectionis lucrabimur serie.

HOMILIA PRIMA IN epistolam ad Philemonem.

B *PAulus vinctus Iesu Christi & Timotheꝰ frater, Philemoni dilectissimo, & cooperatori nostro, & Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & ei quæ in domo tua est ecclesiæ, gratia vobis, & pax à deo patre nostro, & domino Iesu Christo.* Pro seruo hæc ad dominum scribit, in quibus ab ipso statim exordio illius † prudentiã suscipit,] nec sinit erubescere: Extinguit iram, vinctúmq; seipsum vocans, compungit & contrahit, atque ad cognitionem sui penitus reuocat, præsentiáque omnia nihil æstimare persuadet. Si enim iniecta pro Christo vincula, non pudori, sed gloriæ sunt: quantò minus seruitus probro erit? Hæc autem loquitur, non vt seipsum prædicet, aut merita suæ virtutis extollat, sed vt illius commodis cõsulat. Ostẽdit dignitatẽ suam, nõ sui gratia, sed vt gratiam facilius referat. ac si dicat: Propter vos hæc vincula tolero, quemadmodum & alio in loco dixit. Verùm illic prouidẽtiam, curámq; C monstrauit: hîc autem dignum se, cui fides haberetur, ostendit. Nihil ea gloriatione sublimius. Ego enim, inquit, Christi stigmata porto. *Vinctus Christi.* Propter ipsum quippe fuerat vinctus. Quis iam non reuereatur? quis non exhorreat, Christi audiens vincula? quis non & animam poneret, huiusce reuerentia nominis, nedum seruulũ vnum? *Et Timotheus frater.* Assumit & alterum secum, vt à pluribus oratus facilius cedat, & gratiã tribuat. *Philemoni charissimo, & cooperatori nostro.* Si charissimus, non audaciæ, neque temeritatis est fidere, sed amicitię singularis indicium. Si cooperator itidẽ est, nec pro huiusmodi exorari facilè debet, verũ & gratias agere. Nã sibiipsi profectò largitur, cùm cõmune, atq; idem ædificet opus, vt etiã si nõ rogeris, alia te necessitas vrgeat prẽstare quod posceris. Si enim euangelio vtilis est, cùm tu D euangelij minister sis, non rogari, sed rogare debes. *Et Appiæ dilectissimæ.* Vxor Philemonis, quãtũ ego arbitror, hæc fuit. Intuere diligẽtius humilitatẽ Pauli. Timotheum assumit secum precatorem, nec modò virũ deprecatur, sed etiam vxorem, & alium quendã necessarium. *Et Archippo commilitoni nostro,* inquit. Nõ ista imperio, & authoritate impetrare vult, & quidẽ cùm iure suo possit: neq; dedignatur, si non cõtinuò sibi pareatur, verùm ac si ignotus ignoto scriberet, & alios item rogat, vt se pro seruulo precantem iuuent. Non modò enim à plurimis rogari, verũ & ad plurimos offerri preces multũ habet viriũ ad impetrãdũ. Idcirco ait: Et Archippo cõmilitoni nostro. Si militiæ soci⁹ es, in his quoq; te sociũ exhibeas necesse est. Archipp⁹ autẽ iste est, de quo scribit Colos-

† domi siquidem à rerum necessariarũ cura liber est, hero de illis prospicière: foris vero istarum cura à magis necessariis & spiritualibus ipsum.]

1. Cor. 7. d
1. Tim. 6. d.

† animi ferocitatẽ detrahit.

Phili. 1. b
2. Tim. 2. b.

Gala. 6. g

sensibus, dicẽs, Dicite Archippo, vide ministerium, quod accepisti in domino, vt illud impleas. Videtur autem

Coloss. 4. d

autem mihi inter cæteros ecclesiastici ordinis viros A
fuisse numeratus: hũc itaque assumpserat secũ, & cõmilitonẽ vocat, vt opem pro viribus ferat. *Et ecclesiæ quæ in domo tua est.* Nec seruos quidẽ hîc omittere voluit. Sciebat enim sæpe fieri vt seruorum verba domini sententiã immutarent, idq; tunc maximè, cùm pro seruo rogatur, cùm illi fortassis in primis aduersus eũ irritauerint dominũ. Non ita permittit eos dare inuidiæ man⁹, dum eadẽ appellatione, qua dominos honorat: sed ne dominũ quidem indignari sinit, dum illos nominatim appellare omisit. Nã si seruos quoq; notasset ex nomine, forte indignationis causa domino nõ defuisset. Et vide quãta sit vsus prudentia, vt illos memorãdo ita honoraret, vt dominus nihil haberet, quod succẽsere posset. Nanque nõ sinit ecclesię nomẽ indignari dominos, si seruis cõnumerãtur. Nõ enim nouit ecclesia, domini ac serui differentiã. Cęterùm ex probis & improbis actibus vtrũque discernit. Si igit̃ ecclesia est, noli ferre indignè, B

Galat. 3. d q̃ tecum appellatus est seruus. In Christo enim Iesu non est seruus, neq; liber. *Gratia vobis & pax.* Admonet illũ per hæc peccatorũ suorũ. Considera, inquit, quanta tibi donauerit deus, quomodo gratia saluus

Mat. 6. b effectus sis, imitare dominum tuum. Dimittere ille debitorib⁹ nostris in oratione nos docuit, si volumus ab ipso & nostra nobis dimitti. Si igitur imitari illum studeamus, permanet in nobis gratia: sin autẽ, illam

Ibi. 18. d amittimus. Nã & seruus ille quandiu immitis in cõseruũ non fuit, neq; centũ denarios exegit, permansit dominica in eo gratia: vbiverò debitũ summa improbitate requisiuit, tũc iã sublata gratia tortoribus traditur. Ista cogitantes, misericordes esse studeamus, & his, qui in nos peccãt, ignoscere facilè assuescemus. Centũ quippe denarij sunt, quicquid in hoc

Mora-le. C seculo admitti in nos potest: quæ verò in deũ peccauim⁹, ipsa decẽ milia talẽta sunt. Nostis enim peccata etiã pro personarũ qualitate discerni, Exẽpli causa: Non enim æqualiter peccat, qui priuatum, & qui principẽ iniuriis violat, eò q̃ maior offensa fit, quò is qui cõtumelias patitur, principibus cæteris eminet, ac longè grauior, si is fuerit rex. Atqui iniuria quidẽ eadem est, cæterùm augetur pro dignitate personæ. Quòd si is, qui in regẽ iniurioſus est, pro excellentia personæ meritò intolerabiliter cruciatur: qui in deũ peccat, quãtis afficiẽdus est pœnis? Itaq; & si eadẽ in deũ peccauimus, quæ in homines, ne sic quidẽ vlla peccati parilitas est: sed tãta est vtriusq; culpæ differentia, quantũ inter deũ & hominem distat. At nunc

† quæ non tantũ ob personæ dignitatẽ magna sint, sed etiã ipsa natura. D plura esse peccata cõperio, † nõ tãtùm dignitate personæ, sed numeri quoque ipsa cumulatione.] Et licet terribile nimiũ sit, pauendúmque quod dicimus: necessariò tamẽ dicendũ est, vt animum nostrum concutiat, & magis, magísq; perterreat. Longè enim magis hominem, quàm deum & metuere & honorare conuincimur. quod ita cõsidera: Qui adulterij scelus admittit, deum se videre non ambigit, sed eum sanè contemnit. Sin autem homo aliquis videat, libidinis impetum cohibet: nónne præfert homines deo? non impiè in deũ est cõtumelioſus? At quod multò funestius est, contẽnit istũ, illos reueretur: Nã siquidẽ ab illis videri se putat, cõcupiscentiæ cõtinet flammam, imò non flamma illa, sed contumelia dicenda est. Si enim † mulieri congredi esset licitum,] meritò ea res flãma diceretur: at nũc insania, & contumelia verius dicitur. Videt igitur homines, & insania desistit: dei

† nõ liceret mulieri uti,

† in deum admissa multò maiora esse ostendantur: quãtò magis tũe cum etiã peccatum ipsa qualitate maius est?

cio

Universidad de Deusto
Biblioteca

cio suscipit,honorat, & largissimè officia humanitatis impẽdit:idque cũ à fœnore nõ absoluatur, vt nos scilicet morãs ad prorogãdũ sibi huiusmodi officiis prouocet. Tu qui tã multa deo debes, dimittere iuberis,vt plura recipias,& detrectas? Cur id,quęso? Me miserũ,quãta est in nos benignitas dei? quãta nos ingratitudinis signa pręferimus,quàm tepidi,q̃ segnes sumus? Facillima profectò virtus est: non hîc viribus corporis,non opibus,nõ pecuniis, non potentia, nõ amicitia,nõ alia quauis re opus est, solùm velle sufficit,rę́sq; tam vtilis,támq; necessaria protinus mãdatur effectui. Contristauit te quispiã,& probris ac iurgiis affecit,cogita q̃ multa similia tu in alios,atque in ipsum dominũ admiseris: sicq; eris advenia pronior.

Matt.6.b Considera quid orans loqueris: Dimitte,inquis,nobis debita nostra,sicut & nos dimittimus debitorib⁹ nostris. Animaduerte quo te pacto cõstringas. Nisi dimittas,dicere hoc tutè nõ pręuales. Porrò si dimiseris,hoc quasi debitũ repetis,non ex natura rei, sed ex bonitate donãtis. †Et vbi nõ] illuxit æqualis benignitatis indiciũ,vt qui cõseruis dimittit, eorum quæ ipse peccauit in dominum,veniã referat? († Et vbinam.) Hac tamen tã singulari benignitate nos fruimur, quia creditor noster diues est in misericordia, & miserationibus. Cæterũ vt ostendã tibi, & absq; his, etiã si nõ remissione potiaris,multũ te solũ remittẽdo lucrari: cogita qui huiusmodi est,q̃ multos habeat amicos,vtque per ora omniũ eiusce versentur laudes. Quàm bon⁹ vir, q̃ ad reconciliationẽ & misericordiã facilis, iniurias obliuisci gloriosum existimat: simul atq; vuln⁹ excipit,curatus est huiusmodi vir: si quis fortè casus & tristis euẽtus excipiat,quis nõ misereatur? quis nõ peccãti protinus indulgeat? quis pro aliis petẽti,gratiã deneget? quis tam boni animi amicus, atq; obsequens esse nõ cupiat? Ita obsecro, cũcta huius causa faciamus,neq; modò in amicos & proximos,verum

Ephe.6.b & in famulos quoque misericordes simus. Remittẽtes enim,inquit,minas,scientes quia & vester dñs in cœlis est. Nẽpe enim si proximis nostris peccata dimittamus,si faciamus eleemosynas,si humiles simus, quippe & hoc nos peccatorũ onere leuigat: si eñ publicanus cum diceret solũ,Deus propitius esto mihi

Luc.18.c peccatori,iustificatus descẽdit: & nos quoq; si humiles,cõtritiq; fuerim⁹, magnã diuinæ pietatis promerebimur gratiã,si confiteamur peccata nostra, nósq; ipsos reprehẽdere nõ desistamus. Si inquã, hæc omnia fecerim⁹,multũ scelerũ ac sordiũ nostrarũ diluemus. Sunt enim plurimæ quæ nos expurgãt viæ. Omni igitur ex parte diabolũ expugnare studeamus. Nihil difficile dixi,nil graue,nil molestum. Remitte ei qui te læsit,egeno miserere, humilia animã tuam. Quãlibet maxim⁹ peccator sis,audeo dicere, cœlesti regno donaberis,cũ per huiusmodi opera & ipsa expies crimina,& omniũ scelerũ maculã diluas. Cõtingat vtinã nos omnes,enudata per cõfessionẽ cõsciẽtia,omníq; detersa criminũ labe, repromissis illic ꝑfrui bonis,& benignitate domini nostri Iesu Christi, cũ quo sit patri sanctóq; spiritui gloria,honor,imperium,nũc & semper,& in secula seculorum, Amen.

Homilia II.

Gratias ago deo meo semper,memoriam tui faciens in orationibus meis,audiens charitatẽ tuam,atque fidẽ, quam habes ad dominũ Iesum,& in omnes sanctos, Vt societas fidei tuæ efficax sit in agnitione omnis boni, quod nobis est in Christo Iesu,&c. Non statim ab exordio, ipA sisq; principiis gratiã flagitauit, sed antea virum admiratus,eiúsque virtutes dignis prosecutus laudib⁹, cùm charitatis & in eum suæ non paruum addidisset argumentum: quòd semper in orationibus suis eius meminisset,dixissétque quòd multi in eo requiescerent,quódque in omnibus obtẽperaret & cederet: tunc & ipsam postremò postulat gratiam,eo ipso facilem sibi aditum parans. Nam si alij ex illo,quæ postulant,cõsequuntur: longè id magis debuit Paulus. Si ante alios veniẽs audiri meruerat: multò sanè magis cum aliis,& post alios pergens,cùm in primis nõ pro se rogaret,sed pro alio. Deinde ne videretur huius tãtùm gratia scribere, quasi non aliàs scripturus, nisi Onesimus impelleret: vide quàm prudenter & alias epistolæ adiecit causas. Primùm quidem ipsius charitatem insinuat, Deinde parari sibi etiam iubet hospitium. *Audiens*,inquit,*charitatem tuam*. Nõ vulgaB ris hæc laus est,sed insignis planè,maiórque quàm si coram se vidisset. Constat enim hãc virtutem,nisi in eo fuisset eximia,nõ adeò potuisse innotescere,vt ad eius quoque aures perueniret, cùm tãta vtrunq; terræ marísq; intercapedo dirimeret. Nam hic,vt mihi quidem videtur, in Phrygia fuit, cuius rei indicium Archippus est,de quò scribit Colossensibus. Quippe Colossenses Phryges sunt, ad quos scribẽs Apostol⁹ ait: Cum lecta fuerit apud vos epistola,facite vt & in Laodicẽsium legatur ecclesia,& eã quæ † ad Laodicenses] ipsi legatis. Porrò hæc Phrygiæ ciuitas fuit. (Colos.4.d) († ex Laodicea est.) Oro,ĩquit,vt societas fidei tuę efficax sit. Vides vt antequam gratiã postulet,maiorẽ lõgè ipse præstiterit: *Vt*,inquit,*societas fidei tuæ efficax sit in agnitione omnis boni,quod in vobis est in Christo Iesu*. Hoc est, vt omnẽ virC tutis speciẽ impleas,nihílq; tibi deesse patiaris. Ita enim fides efficax est,si habeat opera. Nã sine operib⁹ fides mortua est. (Iaco.2.d) Nec ait,fides tua: sed,Societas fidei tuæ: illũ sibiipsi cõiungẽs,& vnum corpus ostendẽs, atq; hoc ipso illũ maximè, aptissiméq; † conueniẽs.] († placans & exorãs) Si socius,inquit,es in fide, debes esse & in cæteris socius. *Gaudium enim habemus,& multam consolationem in charitate tua: quoniam viscera sanctorum requieuerunt per te frater*. Nihil ita mouere eius animum potest,vt beneficia in alios cõmunicata retexere, maximè cùm eis hic lõgè dignior, & venerabilior sit. Non quidẽ ait, cùm hæc aliis facias,quãtò magis mihi denegare nõ debes,quod cęteris pręstas: sed hoc ipsum tamẽ aliis verbis admonuit,lenius id quodammodo,& gratius expetens. Tu mihi,inquit,dedisti fiduciã postulandi ex his quæ in alios contulisti. *Et multam*,inquit,*conso-*D *lationem*. Id est,nõ solũ lætamur,sed etiã consolamur: membra enim nostra illi sunt. Si igitur tantam oportet esse cõcordiam,cõsonantiámq; membrorum, vt in aliorum requie,hi quoq; qui in tribulatione sunt, quietis exortes,illorum tamen gratia exultent,quasi in totum corpus manante quietis beneficio: quantò magis & tu nobis requiem tribuisti? Neque verò ait: quoniam cedis,quoniã obtemperas: sed multò quidem vehementius,atque expressius: *Quoniam*,inquit, *viscera sanctorum per te requieuerunt*. Ac si enim paruulus charus nimium,atq; amabilis parentibus sit: ita charitas & affectio,& indulgentia liberalis,eum indicat à sanctis nimium fuisse dilectum. *Idcirco*, inquit, *magnam habens in Christo fiduciã*. Inspice,quæso,quàm cautus incedat. Ne quid enim,maxima licet vi charitatis expressum,auditorẽ fortè feriret,atq; ideo grauiter ferret: ideo antequã diceret,imperandi tibi, quia id graue

id graue videbatur,ac licèt ex charitate prolatũ curare poti⁹ posset,ex abũdãtia tamẽ magis secura pręmunit,dicẽs fiduciã habẽs: quod profectò Philemonẽ magni esse meriti indicãtis est,ac si dicat: fiduciã tu nobis dedisti,neque hoc solũ,sed in Christo. Non ideo ꝙ sis in seculo clarior atque potentior,de te ista præsumimus: sed propter fidẽ, quam habes in Christum. Sícque demum addit, *Imperandi tibi*: etiam ne id quidẽ solùm, *sed etiam quod expedit*: hoc est,rationabilem rem. Et inspice obsecro, q̃ multis ex locis sibi ad cor eius aditũ parat. Alios,inquit, & meipsum beneficiis foues,& propter Christum: & quia res rationabilis est,& quia charitas dat, *Propter quam magis obsecro*. ac si dicat: Scio quidem ꝙ etiam imperans facilè efficiam quod intendo,quod ex præcedẽtibus tuis operibus colligo: sed quia mihi huius rei magnũ studiũ est,obsecro. Vtrunq; simul ostendit, ꝙ & † sibi] cõsideret, quia imperauit: († ipsi.) & ꝙ ea cura vehementer sibi cordi esset,obsecrat enim. *Talis*,inquit,*existens vt Paulus senex*. (* τοιοῦτος ὤν, id est, cum talis sis, vel, cũ talis sim, in prima persona: vt Chrys. accipit atque etiam Theophyl.) O ineffabilẽ bonitatem. quãuis hunc modis aggreditur,quot ex partib⁹ exorare pergit? ex personę qualitate, Paul⁹ enim: ex ętate,quia senex: ex eo ꝙ omnibus iustius,potentiúsq; persuadet, *Quoniam vinctus Iesu Christi*. Quis oro,huiusmodi athletã innumeris victoriis clarũ nõ obuiis exciperet manib⁹? Quis intuens vinctũ pro Christo,non ei innumeras deferret gratias? Cũ itaque tam multis modis illis præparasset,ac mitigasset animũ, non continuò adiecit nomen: sed post huiusmodi adeò insignẽ admonitionẽ differt adhuc. Nostis quippe dominorũ aduersus fugitiuos seruos indignationẽ,& maximè si re familiari expilata diffugerint: quãlibet illi mites fuerint, ex accepto detrimẽto ira succrescit. Hanc igitur modis omnib⁹ lenire cõtendit. Ac primũ persuadẽs omnia, quęcunq; illa sint alacriter subministrare. Cũ iam animum ipsius ad omnẽ parasset obedientiam,tunc iam quid velit,adiungit,& dicit: *Obsecro te*. Et adiicit laudes,cùm infert, *Pro filio meo,quẽ ego genui in vinculis meis*. Rursus vincula quę placãdi ac exorãdi vim habẽt,& tũ demũ nomen apponitur. Nõ modo enim extinxit iram,verũ & magna iucũditate repleuit. Nequaquã, inquit,illũ vocarem filiũ,nisi esset valde approbatus, & vtilis. Illũ deniq;, ac Timotheũ eodem appello nomine. Vbi verò plurimis in locis suũ declarasset affectũ,ex partus quoq; tempore sui reuerẽtiam indicit. Vinctus,inquit,illũ genui: vt ex hoc amore dignior honore censeatur, ꝙ esset inter ipsa certamina, & in ipsis pro Christo tẽtationibus editus. *Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit*. Vide q̃ prudenter ipsius delictũ confitetur,vt eo ipso extinguat iracundiam domini. Scio,inquit,ꝙ inutilis fuerit, *Nunc autem & tibi & mihi vtilis erit*. Non ait,nunc autem tibi vtilis erit,ne ille non crederet: sed personã quoq; introduxit suã,vt ex hoc ille dignius sperare meliora potuisset. Nũc autẽ, inquit,& tibi & mihi vtilis. Si enim Paulo futurus est vtilis,qui tantã virtutis & perfectionis diligentiã exigit,quãtò amplius domino? *Quẽ remisi ad te*. Et hac ex parte iracundiã mitigat,cùm illum in manus domini tradit. Tunc enim maximè domini indignari solent, cũ sibi pro absentibus preces porrigũtur. Hoc igitur ipsum in primis est,quod eius animũ, furorémq; cõpescit omnẽ. *Tu autem ipsum suscipe,† vt] viscera mea*. († hoc est.) Et hîc rursus non simpliciter posuit nomen,sed etiã vocem adhortantis adiecit,quę longè plus habet viriũ, quàm si filiũ diceret. Dixerat filium: dixerat,quem in

A vinculis genui, vt ex eo maximè videret amabilis, ꝙ esset in pressuris & in tẽtationibus genitus. Quòd eñ illis maximè filiis afficiamur,quos inter pericula, vel etiã post euitata pericula gignimus, testimonio scripturę cõprobatur,quę Beniamĩ delicatũ patri Iacob filiũ ex eo manifestat,ꝙ hũc moriens mater ediderit, appellauítq; Beniamin: hoc est, filiũ doloris mei. (Gen.35.e) Tu autẽ ipsum,inquit,† vt] viscera mea suscipe. († hoc est.) Et ex his verbis magnitudinẽ charitatis ostẽdit. Non ait,recipe: nõ dixit,ne irascaris: sed,suscipe: hoc est,non modò veniã, sed honorẽ quoque promeretur. Est enim Pauli filius effectus. *Quẽ ego volebã pro te retinere,vt ministraret mihi in vinculis euangelij*. Vides q̃ multa † perstrinxerit,vt illum domino venerabilẽ faciat?] († præstrinxerit, & tũc in domini honorẽ perduxerit?) Et inspice, quæso,q̃ id sapiẽter efficiat. Inuenisti, ait, quo pacto mihi per illũ ministrare possis. Ostẽdit his verbis † sibi] potius q̃ seruo prospicere, cũ se illo nimis egere B significat. *Sine cõsilio autem tuo nihil volui facere*. († ipsi.) Istud est quod in primis dominũ flectit,quãdo & res vtilis est, & sine illius tamẽ sententia nõ attẽtatur: & addit, *Vti ne velut ex necessitate bonũ tuum esset,sed voluntarium*. Sciebam enim,inquit,ꝙ si nõ fuisses præmonitus, sed repentè factũ cognouisses,ne sic quidẽ ægrè, aut indignè ferres: verũ te malui ex abundãti cõmonere, vti ne veluti ex necessitate bonũ tuum esset. *Forsitan ideo discessit ad tempus, vt in æternum illum reciperes, non iam vt seruum*. Rectè,Forsitan,posuit,vt facilius crederet domin⁹. Quia enim ex elatione,aut peruerso corde,nec ex voluntatis rectitudine fuga illa processerat, dicit Forsitã: neq; ait,ideo fugit: sed, ideo separatus est,honestiori vsus vocabulo. Neq; seipsum separauit dixit. Nõ enim hoc ille molitus est,vt hui⁹ rei gratia disceC deret. Quod & Ioseph cũ fratres alloquerẽt, corúmque causam ageret,ait, De⁹ huc me misit: hoc est,malitia vestra bene vsus,atq; vtiliter: (Gen.45.b) ideo,inquit,ad horam separatus est. Et tẽpus cõtrahit, & peccatũ cõfitetur,illúdq; in dispensationẽ vertit. Vt in æternũ illum reciperes,ait. Nõ in præsenti tantũ seculo,sed in futuro etiã. Vt eũ semper habeas,iã nõ vt seruũ,sed vt seruo lõgè chariorẽ. Seru⁹ quidẽ est, sed maiori illũ beneuolentia fouebis,q̃ si frater esset. Itaq; & tẽporis, & qualitatis ratione lucratus es: iam enim abs te vltrà nõ resiliet. *Vt in æternum*,inquit,*illum recipias, iam non vt seruũ,sed † pro seruo] charissimũ fratrem, maximè mihi*. († supra seruum.) Seruum ad modicũ amiseras, & fratrẽ perpetuò reperisti,fratrẽ non modò tuũ,sed etiã meum. Magnũ ex hoc eximiæ virtutis testimonium. Si meus,inquit, frater est,profectò nõ erubesces & tu illũ habere fraD trem. Ex eo igitur ꝙ hunc filiũ dixit, singularis affectus indiciũ dedit: ex eo autem ꝙ fratrem appellauit, magna illum beneuolentia,& pari secum honore dignũ profectò declarauit. (Morale) Ista non sine certa ratione scripta sunt,sed vti ne † seruos peccantes despiceremus,] († de seruis peccãtib⁹ desperaremus.) neque illis domini nimis immineant: sed crimina discamus ignoscere eis,qui sunt huiusmodi, ne semper seueri, semper asperrimi simus, ne seruitutis prætextu,si boni fuerint, socios illos in omnibus assumere erubescamus. Si enim Paulus nõ erubuit huiusmodi appellare filiũ,& viscera,& fratrẽ, atq; charissimũ: cur,obsecro,nos erubescamus? Et quid dicã Paulus? Pauli ipse dominus non erubescit seruos nostros fratres suos appellare,& nos erubescimus? (Mat.12.d & Rom. 8.f.) Vide quãto honore nos ꝓsequitur. Seruos nostros vocat fratres suos,& amicos,& cohæredes. Ecce,vbinã res deducta est? Quid nos fecisse putabimus, dum cũcta gesseri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gesserimus? Nihil omnino ꝓmouimus, sed quantunlibet nos humiliauerimus, magna ipsius virtutis pars adhuc reliqua erit. Cur id quæso? Quia tu quæcunq; gesseris, erga cõseruos facis: at verò dominus seruis omnia facit. Audi & exhorresce, & nunquã de humilitate eleueris. Fortè ridetis, quia diximus humilitatẽ attollere, sed desinite mirari. Extollit illa, nisi vera & germana fuerit: quonã id modo? Est ea ars profectò diabolica, vt quẽadmodum plures, eò ꝙ inanem gloriam vicerunt, gloriãtur inanius: ita & quia se humiliauerunt, extollũtur. Verbi gratia: Venit quispiã frater, aut etiam seruus, fuscepisti eũ, lauisti pedes, cõtinuò magna sapere cœpisti. Feciſti quod nemo, humilitatem cõsecutus es. Ea te cogitatio extollit, imò ex alto potius deiicit. Vnde igit̃ possit quis solidè in humilitate persistere? Si præceptum domini semper animo versetur, quo ait: Cùm feceritis omnia, dicite, serui *Luc.17.c* inutiles sumus. Et rursus si orbis magistrũ dixisse me- B *Phili.3.c* minerit, Ego me non arbitror cõprehendisse. Ille solus humilitatẽ animi verè consecutus est, qui sibiipsi persuasit, quãtunlibet peregerit, nihil se magnũ gessisse, qui nec ad finem peruenisse arbitratur. Cõplures ex humilitate in superbiã elati sunt, sed nos ne obsecro id patiamur. Feciſti aliquid humile, noli magnũ sapere, alioquin omnia perdidisti. Eiusmodi fuit pha- *Luc.18.c* risæus ille elatus, intumuit ꝙ pauperibus decimas daret, totúmq; amisit. Non sic publicanus ille, qui quoniam se humiliter agnoscebat, iustificari præ illo me- *1.Cor.4.a* ruit. Audi rursus dicentem Paulum: Nihil mihi conscius sum, sed nõ in hoc iustificatus sum. Vides quàm se nõ extulerit, sed modis omnibus presserit, atq; humilior euaserit, ídq; cùm ad supremum virtutis culmen peruenisset? Tres etiã pueri ignibus iniecti, quid C *Dan.3.c* in media fornace dicebant? Peccauimus cũ patribus nostris, iniquitatem fecimus. Istud cõtriti cordis indicium est, idcirco dicere poterãt: Sed in corde contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur. Ita & cùm in fornacẽ incidissent, humiliores, quàm anteà fuerant, †ceuaserũt † claruerunt. Nam postquàm miraculũ illud circa se patratũ viderunt, seipsos salute indignos arbitrãtes, ad humilitatẽ protinus conuersi sunt. Nam vbi penitus hæserit animo nos multa præter meritũ percepisse beneficia, tũc maximè angimur, si fuerimus grati. Sed enim illi quid vltra meritorum perceperunt modũ? Seipsos fornacis incendiis tradiderũt, peccantibus aliis, ipsi in captiuitatem fuerãt adducti: iuuenes adhuc, nec murmurauerunt, non irati sunt, neque dixerũt: Quid putas? hęccine ex diuino famulatu lucrati sumus? regi impio, & crudelissimo traditi sumus, ni- D hil profecimus, debitam illi cultus impẽdentes reuerentiam, vnà cum idololatris ab impiissimo rege torquemur, in captiuitatẽ deuenimus, excidimus patria libertate, atq; omni ritu patrio priuati sumus, captiui & serui facti sum⁹, immiti ac barbaro seruimus domino. Nunquid huiusmodi aliquid dixerunt? Non. Sed quid? Peccauimus, iniquitatẽ fecimus. Nec pro se tãtùm, sed pro aliis fundunt preces, & dicunt: quia regi *Dan.14.g* immitissimo, & iniquissimo traditi sumus. Daniel itẽ secundò in lacũ leonum iniectus, ait: Recordatus est enim mei deus. Cur obsecro Daniel, tui recordatus *Ibid.2.d* non esset? Nõne illum glorificasti coram rege, dicẽs: Et ego nõ in sapientia, quæ est in me? Nõ ideo in lacũ missus es, quia nequissimo illi decreto nõ obtemperasti? Nónne ipsius gratia nunc quoq; in lacum iniectus es? Ita sanè, inquit, sed multorũ tamẽ illi debitor sum. Quid iã nos dicturi sumus, qui multis peccatorum ruderibus pressi, humilitatis tamẽ gratiam, & singulare præsidiũ occupare negligimus? Audi quid & Dauid dixerit: Quòd si dixerit mihi, nolo te, ecce *2.Re.15.f* ego, faciat mihi qđ acceptũ est corã se. Poterat certè sua plurima rectè facta ꝓferre, sed humilia sentire & dicere maluit. Heli etiam, Dominus, inquit, est: quod *1.Reg.3.d* gratũ est corã se faciat. Istud satis cõgruit fidelib⁹ seruis, nõ modò inter beneficia, sed in ipsis quoque supplicijs & cruciatib⁹ deo gratias agere, eíq; omnia accepta referre. Quàm verò inepti sumus nos, qui cum dominos seruis plagas inferre viderim⁹, parcere illis cũ sint iuris sui nõ ambigimus: deũ verò his, in quib⁹ fuerit castigãdis seuerior, iustis parciturũ dubitam⁹? Hoc sanè Paulus significãs ait: Siue viuimus, siue mo- *Rom.8.c* rimur, domini sumus. Nõ vult sibi quis † opus † immi- *† opes.* nui, nouit quo hunc verberis genere cædat, filiũ huic spẽ posteritatis tollit. Nemo nostrũ sibimet illo amplius parcit, qui cũ nõ essemus, nos esse cõstituit: qui Solem oriri facit, & pluit, qui inspirat animã, qui filiũ suum pro nobis dedit. Verũ vt ad id redeã, vnde digressus sum, & cuius gratia hæc oĩa dixi. Si humiles simus, vt decet: si mites ac mãsueti, vt oportet, non sit nobis ea humilitas elationis occasio. Humilis es & cunctis abiectior, noli idcirco inflari, neq; exprobres cæteris, ne perdas gloriã tuã: ideo nẽpe te humilias, vt arrogantiã fugias. Quòd si per hanc in arrogantiã corruas, melius fuerat nõ humiliari. Audi enim quid apostolus dicat: Et per ipsum, inquit, mihi operatur *Rom.7.b* mortẽ, vt fiat nimiũ peccans peccatũ per mãdatum. Quoties tibi subrepit elata cogitatio, ꝙ quasi humilitatis culmẽ occupaueris: cõsidera quonã vnde descẽderit dominus tuus, & tũc desines teipsum admirari & laudare: imò te, & tua omnia ridere cogeris, cũ ex collatione dominicæ humilitatis, nihil te omnino profecisse cognoueris, debitorẽ te semper existimãs. Quæcunq; operatus fueris, illã semper parabolã animo versa: Quis ex vobis habẽs seruum, inquit, qui in- *Luc.17.b* gressso dicat recũbe, nõ dico vobis, sed sta, & ministra mihi: nũquid gratias habem⁹ seruis nostris ministrãtibus nobis? At verò deus nobis gratias habet, nõ seruientibus sibi, sed quod expedit nobis agẽtibus. Veruntamẽ nõ ita afficiamur, aut hac illi intẽtione famulemur, vt nobis ille gratias habeat, sed vt qđ est muneris nostri impleamus, debitúmq; persoluamus. Nã re vera omnia, quæ agimus nos, ac si debitũ deo tenemur exoluere: nã si cũ seruos pecunia emimus, semper illos nobis viuere volum⁹, & iuris nostri esse quæ habuerint omnia: quantò magis is, qui nos ex nihilo cõdidit, & esse qui antè nõ fuimus, fecit, qui postmodum proprio nos ac precioſissimo redemit sanguine: tantũq; se deiecit nostri gratia, quãtũ nemo pro filiis charissimis faceret: qui de summa cœli arce, ac paternis sinib⁹ ad nostra infirma descẽdit, qui sanguinẽ effudit suũ, sui nos iuris esse vult? Si igit̃ mille haberemus animas, eásq; pro illo ponerem⁹ oẽs, putásne dignũ aliquid illius charitati retribuere possemus? Minimè id quidẽ. Cur, quęso? Quia cũ ille nihil deberet nobis, hoc fecit ex gratia: nos autẽ ex hoc illi debitores sumus. Atq; ille deus cũ esset, seruus factus est, neq; morti obnoxius in mortẽ venit, carne susceptа. Nos verò, etsi pro illo animas nõ poneremus, naturæ legẽ posituri eram⁹, ac etiã inuiti paulò pòst excessuri ex vita. Eadẽ & in pecuniis ratio. Has enim etsi illius gratia nõ demus, mortis tamẽ necessitate linquem⁹.

Ita &

Ita & de humilitate sentiendũ. Nam etsi ipsius gratia A humiliari renuimus, pressuræ nos, & clades, potẽtiorúmq; metus vel inuitos humiliabunt. Vides gratiæ singularẽ eminentiam? Non dicit, quid enim magnũ faciunt martyres? & si pro meo nomine nõ moriantur, omnino morituri sunt. Sed magnas illis gratias habet, quia spõtè deponũt, qđ paulò pòst naturę iure deponerẽt. Nõ ait, quid enim magni agũt, qui pecunias spontè dispergũt, quas velint nolintve, relicturi sunt: Sed multam his quoq; habet gratiã, neque erubescit fateri coram omnibus, ꝙ à seruis cibatus fuerit dominus. Est enim & hoc ad gloriam domini, si seruos habeat gratos, & illum sic diligant serui: ꝙ item quæ illorum sunt, sui iuris efficiat, idque coram omnibus nõ erubescat confiteri. Reuereamur immẽsam charitatem Christi, incalescat animus, excitetur affectus. Audiuimus ꝙ nos ille maximè omnium diligat, B accẽdamur & nos ad amorẽ eius. Honoremus illum pro omnibus, reddamus vel ex parte amori eius vicẽ. Dominus noster nos adeò diligit, & torpore frigescimus, nec expergiscimur. Ne, quęso, simus adeò desides circa nostrarũ salutem animarum, sed totis viribus illũ diligamus, omniáq; pro illius dilectione impẽdamus, animã, pecuniam, gloriam, & alia omnino omnia, gaudẽtes, gestientes, prõpti, alacres, nõ quasi illi, sed vt nobisipsis prębituri, quę illius amore gesserimus. Ea quippe est amantiũ lex, vt se tum demũ fœlices putent, cùm aduersa pro his quos diligũt, sustinent. Ita igitur & nos erga dominũ nostrum afficiamur, vt futurorũ bonorũ participes esse mereamur, in Christo Iesu domino nostro, cũ quo est patri, sanctóque spiritui gloria, & honor, & imperium, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia iij.

SI igitur habes me sociũ, suscipe illum sicut & me. Si quid verò te læsit, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi manu mea. Ego reddã, vt ne dicã tibi, quod & teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in Christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniã & super id quod dico facies. Simul & para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras cõcaptiuus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas, coadiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, Amen. Nihil tantam impetrãdi vim habere solet, quantã nõ simul omnia petere. Vide enim post quãtas laudes, post quãtũ apparatũ, magnũ hoc posuit. Cũ dixisset illum filium suũ & euangelij socium, cũ sua eũ appellasset viscera, & dixisset, Vt fratrẽ illum recipe, & vt fratrẽ illũ ha- D be: tunc addidit, Sicut & me. Nec istud erubuit Paulus, quia enim fideliũ seruus non erubescit appellari, nec modò erubescit, verũ id & liberè, & gratis cõfitetur: multò minus ita profiteri de se renuit. Id autẽ est: Si mecum eadẽ sentis, si eandẽ curris viã, si amicũ arbitratis, suscipe illũ, quem & ego meum suscepi. Et vide quàm cautè postremò addidit culpã. quia enim maximè rei pecuniariæ iactura angi homines solent, ne quid huiusmodi obiiceret, cõsumpta quippe fortè erat pecunia furto sublata: nõ ait, Si quid furatus est: sed, si quid te læsit. Simul & peccatũ confitetur, & nõ veluti serui peccatũ, sed quasi amici ad amicũ, iniuriæ magis vsus, q̃ furti nomine. Hoc, inquit, mihi imputa: id est, à me debitũ exige. Quanta verò cũ spirituali gratia id agit? *Ego*, inquit, *Paulus scripsi manu mea.* Gratè nimiũ illi verecundiã incutit, siquidẽ ipse illũ detrectaret admittere, pro quo Paulus literas huiusmodi scribere nõ renuisset. Atque ex eo quod sequitur, omnem ab eo sensum iracundiæ repulit: manu, inquit, mea scripsi. Nihil hisce visceribus gratius, vel vehemẽtius, nihil quod maiorẽ vim studij, & alacritatis ostendat. Pro viro vno q̃ eximiam ostendit prouidentiam. Vt non dicam, inquit, ꝙ & teipsum mihi debes. Deinde ne putaretur cõtumelia in cũ, qui rogabatur admitti, si pro furto non ausus esset orare, & quod orabat consequi desperasset, q̃ pulchrè & istud consolatur: vt non dicam, inquit, ꝙ & teipsum mihi debes, non modò tua, sed & teipsum. Et hoc ex charitate, & ex amicitiæ lege, & ꝙ illi valde confideret, dixit. Et inspice quàm vbiq; vtriusq; rei curam gerat, & ꝙ magna cum fiducia roget, & vt hoc vehementis fiduciæ illius argumentũ sit. *Ita frater.* Quid sibi hoc vult? susципe eum. Omisso interim grato illo verborũ vsu, ad priora rursus ac seria vertitur, quanquã & ista seria sunt. Quæ enim sancti protulerũt, grata licèt ac dulcia, seria sunt. *Ita*, inquit, *frater ego te fruar in domino, refice viscera mea in Christo.* Hoc est, nõ mihi, sed domino gratiã des. *Confidens de obedientia tua scripsi tibi.* Quẽ lapidẽ ista non flecterent, non emollirent? Quam immanem licèt beluam hæc non in mansuetudinẽ verterent, ipsúmq; humanissimè suscipere persuaderẽt? Cùm tanta virtutũ testimonia illi præstitissent, nõ renuit etiam denuò causam ipsius tueri. Neq; verò imperio vsus, atq; authoritate hæc scribo, sed confidẽs de obedięntia tua scripsi tibi: quod etiam in principio dixerat, fiduciã habens: hoc & modò, cũ signaret epistolam. *Sciens, quoniam & super id quod dico facies.* Habẽt ista magnam hortandi atq; exorandi vim. Erubescet enim profectò, & si ob nihil aliud non id faceret C quod admonet, vel ex eo certè, ꝙ hanc ille de se habet opinionem, super quam diceret ipse esse facturũ. *Simul autem & para mihi hospitium, spero enim per orationes vestras donari me vobis.* Et hoc vehementer confidẽtis erat indiciũ, imò & pro Onesimo in primis faciebat, ne illi negligerent: sed scientes illum omnino venturum atq; auditurum, vt sese habuerint aduersus eum, omnem iniuriæ memoriã deponerent, & prõptiores ad gratiã essent. Grãdis enim erat prędentis Pauli honor & gratia: Pauli, inquã, post ætatem senectutis expressam, post cõmendata sæpius vincula. Rursus hoc ipsorum charitatis argumentũ est, vt orent ipsum sibi iterũ dari. Etsi enim, ĩquit, modò in periculis sum, tamen si oratis videbitis me. *Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu.* Hic fuerat à Colossensibus missus, vt ex hoc etiã constet inde fuisse Philemonẽ. *Coloss.1.b* Concaptiuum etiã vocat, ostendens & ipsum in multa esse pressura. Itaq; & si nõ propter illũ ipsum, propter hunc saltẽ debuit audiri. Qui enim in afflictione positus seipsum negligit, vt aliorũ prospiciat commodis, omnino meretur audiri. Præterea & ex hoc illi verecundiã adducit, si ciuis eius & cõcaptiuus simul affligitur, ipse verò pro seruo rogatus, gratiã prędstare nolit. Addit, concaptiuus meus in Christo Iesu: ac si dicat, propter Christũ. *Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, cooperatores mei.* Quid ergo Lucã extremũ ponit in ordine? Nempe alibi dicit: Lucas solus est mecũ. Et *2.Tim.4.* Demas quid hîc ponitur, vnus ex his qui reliquerãt *c.* eum, & præsens seculũ dilexerunt? Hæc autem etiam *Ibidem.* alio in loco dicta sunt: indiscussa enim dimitti minimè oportet. Neq; enim simpliciter, aut fortuitu posita sunt. Quo pacto autẽ illum eos salutare dicit, qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibid. d. se deseruerat? Erastus enim, inquit, mansit Corinthi. A Epaphram vt eis cognitum, & inde oriundum addidit: & Marcum itidem qui erat & ipse mirabilis. Sed Deman quid? Fortassis postmodum negligentior factus est, cùm pericula plurima cerneret. Lucas itaq; qui vltimus erat, factus est primus. Et ex his ergo illũ salutat, vt ad dandã gratiam pronior sit. Cooperatores autem vocat, vt ei ad id stimulos addat. *Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro, Amen.*

Epistolam oratione concluſit.

Morale Est autem magnum quoddam, & salutare bonum oratio, animarúmq; nostrarũ firma custodia, tutissimúmq; præsidiũ: sed ita demum si dignè vixerimus, neq; nos per mala opera omni merito ac virtute priuemus. Et tu igitur cum accesseris ad sacerdotem, illéq; dixerit, miserebitur tui deus fili: noli verbo solo cõfidere, verùm opera adiice, fac opera misericordia digna. Benedicet te deus fili, si quidẽ digna benedictione peregeris: benedicet, si pauperi eleemosynam tribuas. Nã quę à deo cõsequi volumus, ea prius, proximis debemus impẽdere. Quòd si proximis opẽ denegamus, quomodo dei imploramus auxiliũ? Beati *Matt. 5. a* enim, inquit, misericordes, quoniã ipsi misericordiã consequentur. Si enim homines miserentur eorũ qui sunt huiusmodi, multò magis deus: eis verò qui non *Iacob. 2. c* miserẽtur, nõ sic. Iudiciũ enim absq; misericordia ei, qui nõ fecit misericordiã: Bona res misericordia. cur igitur hãc nõ exhibes alteri? Vis tibi ignosci delicta, quid ergo in te peccãti ipse non ignoscis? Accedis tu ad deũ, regnum cœlorum postulas, cùm ipse pecuniã deneges postulãti. Idcirco misericordiã minimè cõsequimur, quoniã non miseremur. Sed dices: At istud quoq; ad misericordiam pertinet, eis qui nõ miserẽ- C tur misereri. Cur id quęso? Nẽpe qui crudelem & immitẽ, & qui proximũ mille affecerit incõmodis, humanitatis officiis fouet, quo pacto misericors erit? Quid ergo, inquies? Nõne & lauacrũ nos innumeris peccatis obnoxios abluit atq; saluauit? Eripuit nos illis quidẽ, verũ nõ ideo, vt malũ faciamus. Si eũ mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Quid ergo? Peccabimus, quia nõ sumus sub lege? Absit. Idcirco te illis eripuit, vt nõ ad eam ignominiam redeas. Quippe & medici, febre laborãtes eo incẽdio liberãt, nõ vt sanitate abutãtur in malũ atq; in perniciem suam. Nam præstaret morbo cõsenescere, q̃ ea ratione sanũ fieri, vt in lectũ deterius decidat: sed vt discẽtes infirmitatis incõmoda & mala, nõ iam in eadem incidant, vt sanitatẽ charius amplexi, omnia gerant, quæ ad eam conferre possint. Vbi est igitur, in- D quies, dei illa infinita clemẽtia, nisi & malos † sæpius saluet? Audio enim]plerosque ista dicere: Quia benignus est, omnino saluabit omnes. Ne itaque nos frustra fallamus, memini quippe hac de re locuturum aliãs fuisse pollicitũ. Agè hinc hodie verba faciamus, superioribus diebus ad vos de gehenna differui, differẽs in aliud tẽpus de dei clemẽtia loqui, hodie debitũ reddere conuenit. Quòd itaq; gehenna sit, satis, vt reor, ostẽdimus, diluuio in mediũ adducto, malísque prioribus, cũ diceremus possibile nõ esse, vt qui illa intulisset, peccãtes modò impunitos esse permitteret. Si enim eos, qui ante legẽ peccabãt, tanta seueritate puniuit, eos qui post gratiam deteriora peccarũt, qua ratione impunitos dimissurus est? Quærebamus igitur, quomodo igitur bonus, quomodo clemens diceretur: sermonẽmq; distulimus, ne prolixi-

† *saluet? Sæpius enim audio.*

tate nimia vestras obruerem⁹ aures. Hodie ergo reddamus quod discutere promisimus, quomodo sit bonus deus, atq; vnde bonus, si quidẽ cruciat. Nanq; & aduersus hæreticos hic sermo cõuenit. Itaq; intentè accipite. Cũ nihil nostri indigeret deus, sola bonitate cõdidit nos. Quòd eũ nullo egeret, ex eo liquet, q̃ postremò creauit hominẽ. Nã si nostri eguisset, profectò longè antè fecisset. Si autem & sine nobis prius erat, nos autẽ sumus posterioribus tẽporibus cõditi, nos vtiq; cùm nostri nõ egeret, fecit. Cœlũ quoque, terram, mare, & quæ in eis sunt, propter nos cõdidit omnia. Quãtæ hoc benignitatis indiciũ? Plura quidẽ in hanc partem dicere possemus, sed breuitatis causa paucis contẽti erimus. Qui. Solem suũ facit oriri su- *Matt. 5. g* per bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, nónne supremæ bonitatis? Non, inquiunt. Nam cùm aliquãdo cum quodã Marcionita cõtenderẽ, eumq; B ita cõpellarem: asseruit hoc bonitatis illius indicium videri posse, si peccatorũ rationẽ minimè exigeret: si autẽ hanc exigit, nõ esse illa bonitatis indicia. Nõ ille quidem modò adest. Agè ergo, quæ tunc dicta fuere repetamus, atq; illis etiã plura. Ego enim ex abũdanti ostendã illum, nisi rationẽ exigeret, non esse bonũ: atq; ideo in primis esse bonũ, quia hanc exigit. Dic enim quæso, nisi ille à nobis rationẽ exigeret, essẽtne vita humana? Nónne feris quoque ipsis immaniores euaderent homines? Si enim metu quoq; pœnarũ ac iudiciorũ imminente, pisces transgressi sumus inuicẽ deuorãtes, leones ac lupos quoq; transcendimus, dũ singuli quæ sunt aliena diripimus, nisi rationẽ à nobis exigendã pro indubitato teneremus, quanta confusio res humanas inuolueret? Quis iam labyrinthus mundanas perplexitates posset æquare? Quàm plena omnia iniquitatis ac temeritatis vidisses? Quis esset reuerentia patrẽ? Quis pepercisset matri? Quis vllũ voluptatis, vllũ vitij genus omisisset? Quòd autẽ hæc ita se habeant, ex vestra sola domo conabor ostendere. Si seruis alicuius vestrũ, qui ista proponitis, persuadeatur, quælibet in vos patrauerint, siue illi iugũ dominationis excutiant, siue in corpora ipsorũ dominorũ effrænata ferãtur audacia, siue asportẽt omnia, siue singula moueãt loco, & vniuersa confundant, & deteriora etiã hostibus faciãt, illi non intẽtabunt minas, nec cruciatus admouebũt, nec digna plectẽt pœna, nec verba quidẽ molesta audient: num ista bonitatis esse videntur? At ego summæ immanitatis esse monstrabo, nõ modò per hanc planè insulsam benignitatẽ vxores ac filios prodere, verũ illosipsos præ- D ceteris perire permittere. Nanq; & ebrios, & impudici, ac petulãtes, & iniurios, bestiisq; omnibus stolidiores euadẽt. Hæccine, oro, benignitas est, ingenuam pessundare animã, & nosipsos atq; alterutrum perdere? Videsne vt pœnas repetere, id tandẽ clemẽtiæ plenũ sit opus? Et quid seruos dicã per huiusmodi impunitatẽ ad scelera prõptius currere? Et filios si quis impunè permittat cũcta præsumere, neq; castiget errantes, ad quæ non prærupta vitiorum euasuri sunt? Quòd si corã hominibus ea castigatio meretur laudẽ, ac bonitatis insigne est, esset autẽ non castigare crudelitatis: quãtò magis id in deo erit? Igit quoniam supremè bonus est, idcirco gehennæ præparauit incendia. Vultis & alia ex parte diuinã agnoscere benignitatem? Non modò eo metu coërcet improbos, verùm & qui boni sunt, non eos sinit fieri malos. Nam si nulla esset meritorũ discretio, neq; secũdum

opera

opera cuique præmia recompẽsarentur: omnes profectò mali fierent. At nunc quoque istud nõ mediocriter consolatur bonos. Audi deniq; quid propheta *Psal. 57. b* testatur: Lætabitur iustus cùm viderit vindictam impij, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Non gratulãdo insultãs, absit, sed metuens, ne patiatur eadẽ, emẽdare intima sua, vitámq; omnẽ corrigere studet. Quãtæ verò istud solertiæ, quantæq; prudentiæ est? Ita sanè inquies, sed si tantummodo comminatus esset, nõ etiam supplicia inferret, satis esse poterat. Si modò, quãdo supplicia infert, minas tamẽ esse arbitraris, atq; ideo negligẽtior fis: si reuera tantũmodo minatus esset, tunc omnino desidiæ manus dedisses. *Ionæ. 3. b.* Niniuitæ si scissent minas sibi tantũ intẽtari, nunquã profectò pœnitentiã egissent. Quoniam verò pœnituerunt, ad verba vsq; minæ illæ peruenerunt. Si vis eas minas sistere, in tua potestate est. Melior euade, & B ad verba vsq; minæ desæuiẽt: si autẽ contẽnis minas, quod absit, rem ipsam experieris. Hi qui sub diluuio fuere, si minas timuissent, nunquã ad experimentum rei peruenissent. Et nos itaq; si timuerimus minas, facta nõ sustinebim⁹. Præstet omnipotẽs & misericors deus, vt nos omnes ita hîc resipiscamus, atq; ita pœnitẽtiæ præsidiũ arripiamus, vt bonis illis sempiternis frui mereamur: quibus vtinã nos digni inueniamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo est patri, sanctóq; spiritui gloria, imperiũ & honor, nũc & semper, & in secula seculorũ, Amen.

Expositionis diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, in epistolã beati Pauli apostoli ad Philemonem, Ambrosio Camaldulensi interprete, finis.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIepiscopi Constantinopolitani expositio in epistolam ad Hebræos, ex annotationibus & commentariis ipsius post eius obitum à Constantino presbytero edita, Mutij Scholastici interpretatione, nunc denuo ad Græcum exemplar per Philip. Montanum recognita. Verũ quandoquidem illud plerúmque corruptum esset, quædam ex Mutij interpretatione, qui fortasse emendatius Græcum exẽplar nactus fuerat, retinuimus, & margini adscripsimus præfixo asteriſco.

PRAEFATIO.

BEATVS Paulus ad Romanos scribens dicit: Quatenus ego sum gentiũ apostolus, diligẽtior ministerio meo perfungor, si quo modo ad æmulandum prouocem carnem meã. Et rursum alibi: Nam qui efficax fuit in Petro ad apostolatũ circuncisionis, efficax fuit & in me erga gentes. Si igitur gentium apostolus erat: nãque & in Actis ad ipsum dicit deus, Vade, quia ad gentes longinquas mittam te: quid ei negocij cum Hebræis

fuit? aut cur etiã ad ipsos epistolam misit? præsertim cum illis exosus esset, vt ex multis locis perspicuũ est. Audi enim quid Iacobus ad eũ loquatur: Et hi omnes audierunt de te, q̃ defectionem doceas à lege: & multæ sæpe quæstiones ea de re sunt ei exhibitæ. Roget igitur aliquis, cũ legis esset peritus, vtpote ad pedes Gamalielis edoctus, & magno erga eam zelo affectus, ac proinde valde idoneus ad confundẽdum aduersarios, cur nõ ad Iudæos à deo missus sit? nẽpe q̃ eo nomine præcipuè ipsi erant infensi. Nõ enim te ferent, inquit ad eũ deus, sed proficiscere ad gentes longinquas, quia nõ accipient testimonium tuum de me. tum ille. Etiã domine ipsi sciunt q̃ ego vinciebã & verberabam per synagogas credentes in te, & cum effunderetur sanguis Stephani testis tui, ego quoque aderã approbans eam cædem, custodiens vestes interimentium illum. atq; hoc ait signum esse & argumentum, q̃ non crediturí sint sibi. Sic enim se res habet. Quando quis à gente quapiam defecerit, si sit ex infimis & nullius existimationis, non admodum molestum est his quos deseruit. q̃ si idem faciat eximius aliquis & suspiciendus, quíq; res eorũ probè calleat, id verò illos malè habet, & supra modũ mœrore cõficit, vt quod maximè illorum opinionem apud vulgus cõuellat. Quin & aliud quiddã ei inerat. Quidnã hoc? q̃ Petrus & reliqui cum Christo conuixerant, & prodigia eius ac miracula viderant. huic autem nihil tale contigit, sed cum esset in partibus Iudęorum, repentè transfugit ad nostros, id quod valde res nostras cõfirmauit. Illi enim vel ad gratiam testimoniũ ferre videri poterant, quasi ob magistri desideriũ attestarentur talia. nunc verò rediuiui testis, vocẽ solã C eius audiuerat. quapropter vides eos huic ex animo infestos, seditiones concitantes, & nihil nõ in perniciem eius molientes. Cæterũ incredulos Iudæos hęc causa abalienauerat, credentes verò quænam? Quia necesse habebat gentibus prædicare Christianã religionẽ, & quoties in Iudæorum regione versaretur, nihil eos curabat. Petrus enim & socij, vt qui Hierosolymis prædicabant, vbi legis feruens studium erat, necesse habebant eã iubere seruari. at hic noster multa libertate vtebatur, & plerique ex gentilibus erant professione Iudæi, qui q̃ apud exteros degerent, non tanta legis religione tenebantur, eóque facilius se ab illa absoluebant, Paulo omnia pura prædicante. Et hoc est quod ei obiiciunt, multitudinis reuerentiam incutientes. Vides, inquiunt, frater quot milia huc cõ uenerint? qui ob hoc hominem oderant & auersabã- D tur, q̃ audiuissent eum defectionem à lege docere. Cur igitur Iudęis scribit, cum non sit eorum doctor: aut quónam ad eos epistolam mittit? Mea opinione Hierosolymam & in Palæstinam. sed quomodo scribit? Quemadmodum & baptizabat, non habẽs mandatum vt baptizaret. ait enim se non missum ad baptizandum. Nec tamen vetitus erat, sed operę auctarium hoc fecit. Et qui poterat his non scribere, pro quibus vel deuoueri volebat? Quapropter dixit: Nostis fratrem Timotheum solutum, cum quo si maturius venerit visam vos. Nondũ enim comprehensus erat. Cum igitur biennium Romæ exegisset in vinculis, tandẽ dimissus est: deinde in Hispanias profectus inuisit illic Iudęos quoq;: ac tum fortasse Romam reuersus est, quando & suppliciũ iussu Neronis pertulit. proinde epistola ad Timotheũ antiquior hac apparet, illic enim dicit: Nam ipse iam immolor. Et rur

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum: In prima mea defẽsione nemo mihi adfuit. Mul
tum autẽ certaminum vbiq; erat, quemadmodum &
Thessalonicẽsibus scribit: Imitatores facti estis eccle
siarũ Iudææ. quin & ipsis scribẽs, Cũ gaudio, inquit,
direptionẽ facultatum vestrarũ accepistis. Vides eo-
rũ certamina. Quod si apostolos ita tractabãt, non in
Iudea modo, sed vbicũq; inter gẽtiles degebãt, quid
non facturi erãt cæteris fidelibus? quamobrem vides
eum horũ curam gerere præcipuã. Cum enim dicit:
Proficiscor ministratur⁹ sanctis Hierosolymę: & rur-
sum cũ adhortatur Corinthios ad beneficẽtiam, scri-
bẽs Macedonas iã collationẽ feciſſe, addẽs ſe quoq;
ſi opus ſit profecturum: hoc ipſum dicit. Et cũ dicit,
Tantũ vt pauperũ memores eſſemus: id quod diligẽ-
ter curaui: idem dicit. Rurſum dicens dextras dede-
rũt ſocietatis mihi & Barnabæ, vt nos quidẽ ad gen-
tes, ipſi autem ad circũciſos: idem dicit. At non ſic de
pauperibus illic agẽtibus, ſed vult nos participes eſſe
erga illos beneficẽtiæ. non enim quẽadmodũ prędi-
candi, ſic pauperũ curam ita inter ſe cõparauerũt, vt
hi gentilibus, illi Iudæis proſpicerẽt. Vides q̃ ſit ſoli-
citus? Et meritò. Aliud enim erat apud cęteras gẽtes,
vbi Iudæi cũ Græcis promiſcuè verſabãtur. In Iudea
verò quoniã etiam tum quædã libertatis ſpecies ma
nebat, nec vetabãtur ſuis legibus viuere, nondũ Ro-
manis ad plenum ſubditi, nõ mirum ſi quandam ſibi
vindicabãt tyrannidẽ: quando & in alienis vrbibus,
ſicut Corinthi pulſabant archiſynagogũ ante ipſum
tribunal proconſulis, Gallione quaſi rem nihil ad ſe
pertinentẽ diſſimulãte. Vides igitur quomodo in ex-
ternis vrbibus apoſtolos ad magiſtratus adducũt, &
profanorũ opẽ contra eos poſtulãt: domi verò nihil
tale faciũt, ſed ipſi cõuocato cõſilio in quoſcunq; li-
buerit animaduertunt. Sic Stephanũ interfecerũt, ſic
apoſtolos flagris caſtigauerũt incõſultis præſidibus.
Sic & Paulũ occiſuri erãt, niſi tribunus eis ſe obiecif-
ſet. Hæc enim fiebãt manẽte adhuc authoritate põ-
tificũ, incolumi tẽplo cum ſuis ceremoniis. Aſpice ip
ſum Paulũ iudicio ſacerdotis ſubiici, dicẽtẽ, neſcie-
bam eſſe pontificẽ: idq; in prouincia Romana. Tãta
illis tũ erat licẽtia. Cogita igitur q̃ miſera fuerit tũc
fideliũ Hieroſolyma cæterámq; Iudæã habitantium
conditio. Quare nil mirum ſi is qui deuoueri pro in-
credulis cupiebat, & de conuerſis ad fidem tam erat
ſolicitus, vt ſi ita res poſceret, profectionẽ non detre-
ctaret ad miniſtrãdum eorũ neceſſitatibus, dignatur
eos cõſolatione per literas, & labantes fulcit ſuis ad-
hortationibus. Intantũ enim opprimebãtur, vt penè
deficerẽt: id quod circa epiſtolæ finem his verbis in-
dicat. Quapropter man⁹ remiſſas & genua ſoluta ſur-
rigite. Et rurſum: Adhuc perpuſillũ temporis, & qui
venturus eſt veniet, & non tardabit. Et iterũ: Si alieni
eſtis à caſtigatione, igitur ſpurij eſtis, non filij. Quo-
niã enim Iudæi erant, & à patribus ſuis didicerant, in
hac vita expectandas eſſe malorũ & bonorum vici-
ſſitudines: tunc verò ſpe bonorũ poſt mortem dilata,
mala tantũ erant in manibus, nõ immerito poſt lon-
gam tolerantiam quidã reddebãtur puſillanimes: ad
quos præſentem ſermonẽ dirigit. Sed hæc ſuo tem-
pore diſſeremus prolixius, nunc ſatis ſit indicaſſe, q̃
neceſſe illi fuerit ad eos ſcribere, de quibus erat tan-
topere ſolicitus. Licet enim certis de cauſis ad ipſos
miſſus nõ ſit, nihil tamen vetabat eũ ſcribere. Quòd
autẽ ad puſillanimitatẽ vergebãt, indicat his verbis:
remiſſas man⁹ & ſoluta genua ſurrigite, & greſſus re-
ctos facite. Et iterum. Non enim iniuſtus eſt deus vt
obliuiſcatur operũ veſtrorũ & charitatis. Nam anima
ipſorũ crebris quaſſata tentationibus dimouebatur à
ſoliditate fidei. Quamobrẽ cõfirmat eos talibus ad-
hortationibus, ne ſint corde incredulo. atq; hæc eſt
cauſa cur in hac potiſſimũ epiſtola multa de fide diſ-
ſerat: vbi circa finẽ oſtẽdit, patribus quoq; nõ repre-
ſentata quæ promiſſa ſunt. Ad hæc ne ſe putarẽt de-
relictos in aduerſitatibus, duobus modis eos inſtruit:
primò quæcunq; acciderint iubẽs ferre fortiter, de-
inde ſperare certum præmium. Deum enim non ne-
glecturum inhonoratum Abelem, & reliquã dein-
ceps iuſtorũ ſeriem. Et triplicẽ illis conſolationẽ ad-
hibet. Vnã exemplo paſſionis Chriſti, dicens nõ eſſe
potiorẽ ſeruum q̃ ſit ipſius dominus. alterã oſtentato
credentiũ præmio. tertiã dum docet qualiſnã ſit hęc
aduerſitas. nec per futura ſolũ eos confirmat, quibus
minus moueri poterant, verũ etiã per præterita, quæ
acciderunt ipſorum patribus. Idem & Chriſtus facit,
nunc negans ſeruũ maiorem eſſe ſuo domino, nunc
multas eſſe mãſiones apud patrem ſuum aſſeuerãs, &
nunquã non incredulis væ denuncians. Porrò apo-
ſtolus crebram manſionẽ facit teſtamẽti noui ſimul
& veteris, q̃ id animaduerteret ad reſurrectionis per-
ſuaſionem valde conducibile. Ne enim propter paſ-
ſionem domini de reſurrectione eius dubitent, pro-
phetarũ eam teſtimoniis aſtruit, docens noſtris rebus
veneratiõnẽ deberi nõ Iudaicis. adhuc enim tẽplum
ſtabat cũ ſuis ſacrificiis. Quapropter dicit: Exeamus
igitur extra caſtra opprobriũ eius portantes. Poterat
autẽ hac parte contradici, Si hęc vmbra tantũ ſunt &
imago, quí fit vt non prætereant, neq; cedãt iam ex-
ortæ luci veritatis, ſed in ſuo vigore perſeuerẽt? Ideo
hoc quoq; euenturũ ſuo tẽpore ſubindicat, hoc ipſo
eos confirmans, q̃ iam antè longo tẽpore per fidem
in afflictionibus conſtanter perduranerint. Cum de-
beatis, inquit, pro tẽporis ratione doctores eſſe. Et,
ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malũ infidelitatis.
Et, Imitatores facti eſtis eorum, qui per fidem ac pa-
tientiam hæreditatem promiſſionum cõſecuti ſunt.

Multifariam multiſque modis olim deus locutus patri- Cap. 1.
bus in prophetis, in nouiſſimis diebus hiſce locutus eſt
nobis in filio, quem conſtituit hæredem omnium, per
quem etiam ſecula fecit.

Homilia prima.

REuera vbi abũdauit peccatũ, ſuper- Rom. 5. d
abundauit & gratia. Quod quidem
etiã hic in ipſo exordio beatus Pau-
lus ſcribens ad Hebræos, inſinuat.
Quoniã enim tot malis vexatos ve-
riſimile erat valde afflictos eſſe, &
ob hoc inferiores ſibi omniúmq; miſerrimos videri:
oſtendit eos maiori ob id gratia perfrui, vt ex ipſo
ſermonis initio erigat auditores. Propterea ergo di-
cit: *Multifariam multiſque modis olim deus locutus patribus*
in Prophetis, in nouiſſimis hiſce diebus locutus eſt nobis in filio.
Quare prophetas nominans, ſemetipſum non oppo
ſuit, idque cum tanto maior eſſet, quanto ſibi fuerat
diſpenſatio commiſſa præclarior? Sed hoc non fecit.
Quid ita? Primum quia de ſeipſo maiora dicere no-
luit. Secundò verò, quia nondũ erant auditores per-
fecti. Tertiò, quia volebat eorum mentes erigere &
oſtendere

oſtendere magnã præſentis tẽporis eminentiã, velu-
ti ſi diceret: Quid magnũ ſi prophetas miſit patribus
noſtris? Nobis enim filiũ ſuum vnigenitum miſit. Et
rectè exorſus eſt in hũc modũ, Multifariam multiſq;
modis. Oſtẽdit enim quoniã neq; ipſi prophetę deũ
viderunt, filius autẽ vidit. Multifariam multiſq; mo-
dis, hoc eſt, variè. Ego enim, inquit, viſiones multipli- Oſee 12. c
caui & in manib⁹ prophetarũ aſſimulatus ſum. Proin-
de non ſecundũ hoc ſolũ eminentia declaratur, quia
illis quidẽ prophetę miſſi ſunt, nobis autem filius, ſed
etiam quod illorũ nemo vidit deũ: filius autem vni-
genitus vidit. Et hoc quidem ſtatim nõ ponit, ſed in
cõſequentibus adſtruit, cum de humanitate eius lo-
quens, Quem enim angelorũ ſic appellauit, inquit, fi- Pſal. 2. b
lius meus es tu, & ſede à dextris meis. Cõtẽplare pru
dentiam multã. Primo enim ex prophetis eminentiã
declarat, deinde, tanquàm conſentaneũ hoc adſtru-
xiſſet, oſtendit q̃ illis quidem per prophetas locutus
eſt, nobis autẽ per vnigenitum, deinde quia illis per
angelos. Hoc iterũ non ab re confirmat: ſiquidem &
angeli locuti ſunt Iudęis. Verũ & hic nos illos ſupe-
ramus, tantóque magis excellimus, quanto maius eſt
q̃ nobis dominus locutus eſt, illis verò ſerui, & pro-
phetæ cõſerui. Et bene dixit, in nouiſſimis dieb⁹. Nã
& hoc eos erigit, & animos quos in poſterũ deiece- Philip. 4. a
rant, conſolatur. Quemadmodum enim alibi dicit: Rom. 13. d
Quia dominus propè eſt, nihil ſoliciti ſitis. Et iterum:
Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cũ credi-
dimus: Sic etiã hic. Quid igitur eſt quod dicit? Nem-
pe hoc: Qui fuerit certãdo fatigatus, cũ audierit finẽ
inſtare certaminis, reſpirat paululũ, videns quod iam
laborũ finis inſtet & requiei principiũ. In nouiſſimis
hiſce diebus locutus eſt nobis in filio. Ecce iterũ, in fi
lio, pro, per filiũ, dicit, aduerſus eos qui id non filio,
ſed ſpiritui competere dicũt. Videſne quod, in, pro,
per, capitur? Vides etiã: aliud, olim, aliud, in nouiſſi-
mis diebus, ſignificat. Quoniã cum multũ temporis
interceſſiſſet, dũ caſtigandi ſumus, dũ omnia nos di-
uina dona deſtituũt, dum ſalutis expectatio nulla ſu-
pereſt, dum vndiq; nihil aliud præſtolamur, q̃ vt peſ-
ſum nobis ſemper res eant, ibi progredi cœperũt. Et
animaduerte q̃ prudenter hoc dixit: Non enim, in-
quit, deus locutus eſt, tametſi hic vtiq; fuit qui locu-
tus erat: ſed quoniã animi eorum imbecilles adhuc
erant, & nõdum ferre quæ de Chriſto dicerẽtur, po-
terant, deus per ipſum locutus eſt, inquit. Sed dicat
aliquis, At nondũ temporis huius eminentiã doces.
† notũ & vetus te- Hic enim oſtendiſti † quæ illi iam olim, & quæ hic
ſtamẽtũ nunc locutus eſt,] vnius eiuſdémq; eſſe dei: eminen-
tiam verò non magnam oſtendiſti. Itaq; hoc oratio-
ne deinceps declarat, dicens, Locutus eſt nobis in fi-
lio. Vide quomodo ſeipſum apoſtolis ſociet & exæ-
quet beatus Paulus, dum ait, locutus eſt nobis: quan-
quã ipſi non fuerit locutus, ſed apoſtolis, & per apo-
ſtolos aliis. Extollit autẽ nos, & oſtendit quod & ip-
ſis ſit locutus, & necdũ Iudæos adhuc vllo ſermone
contingit. Nã fermè omnes quibus prophetæ locuti
ſunt, malignos fuiſſe nefariósq; conſtat. At nondũ de
iſtis loquitur, ſed interim de beneficiis diſputat, diui-
na largitate cõceſſis. Quẽ conſtituit, inquit, hæredẽ
omniũ. Quid eſt, quẽ conſtituit hæredem omnium?
Hic omnẽ carnẽ ſignificat, ſicut etiã in ſecundo di-
citur pſalmo: Pete à me, inquit, & dabo tibi gentes
hęreditatẽ tuã. Non iam portio domini tantũ Iacob,
& ſors eius ſolus Iſraël, ſed omnes nationes: hoc eſt,
hunc filium dominũ conſtituit vniuerſorum. Quod
etiam in Actibus apoſtolorũ Petrus loquitur dicẽs:
Et dominum eum & Chriſtũ deus fecit. Hęredis au- Act. 2. f
tem vtitur nomine, vt duo quædam per hoc oſtẽdat:
& q̃ proprius ſit filius, & q̃ dominationis illi nulla
contingat amiſſio. Hæredem autem omnium dicit,
mundi totius. Deinde ſermonẽ ſuum ad priora con-
uertit. *Per quem & ſecula fecit.* Vbi ſunt qui dicunt,
erat quando non erat? Poſt hæc gradationibus qui-
buſdam vſus, quod omnibus iſtis multo maius eſt, lo-
quitur, dicens. *Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & character*
ſubſtantiæ eius, ferátque omnia verbo potentiæ ſuæ, per ſemetip-
ſum mundatione peccatorum noſtrorum facta, conſedit in dex-
tera maieſtatis in excelſis: tanto melior angelis factus, quanto
præ illis differentius nomen ſortitus eſt. O apoſtolica ſapiẽ-
tia, magis autem non Pauli ſapientia, ſed ſpiritus ſan-
cti admiranda eſt gratia. Non enim ex intellectu hęc
proprio locutus eſt, nec humano hãc ſapientiã inue-
nit ingenio. Vnde enim illi hoc? Num ex cultro ſuto-
rio, aut pellibus, aut in officina illa hęc potuit edoce-
ri? Nequaquã: ſed diuinæ fuit hæc operatio maieſta-
tis. Nõ enim has intelligentias ſua mẽte procreabat,
quæ tunc erat tam humilis ac tenuis, vt nihil amplius
haberet à plebeis & populari⁹. Quomodo enim ha-
buiſſet quum circa cõmercia confectionémque pel-
lium cõſumeretur? Sed gratia ſpiritus ſancti per quos
vult potentiæ ſuæ virtutes oſtendit. Sicut enim ſi ali-
quis infantulũ quempiã in excelſum quendã locum,
& pertingentẽ ad ipſum verticẽ cœli ſubducere vo-
lens paulatim ſenſimq; hoc faciat ab inferioribus ad
ſuperiora cõſcendens: deinde in ipſo vertice conſti-
tutum, iubeat deorſum in inferiora deſpicere: deſpi-
cientẽ verò cũ videat hæſitare, & obſcuritatibus ac
vertigine fatigari, iterũ ad humiliora deponat, quo
reſpirare valeat, atq; animũ recreare: deinde cũ refe-
ctus fuerit, eum iterũ ad ſuperiora ſuſtollat, & iterum
ad inferiora reuocet: ita & circa Hebræos beatus fa-
ciebat Apoſtolus, & ſic eum vbiq; reperies magiſtri
ſui in docendo veſtigia conſequutũ. Nam & ipſe ſic
fecit: aliquando quidẽ in altiora diſcipulos ſuos ſub-
leuauit, aliquando autẽ eos ad inferiora reuocauit,
nequaquam prolixo tẽpore in alterutra permanere
parte permittẽs. Et contẽplare etiã hoc loco ſapien-
tiã Pauli, per quales eos ſubleuauerit gradus, & qua-
liter eos ad ipſum apicẽ pietatis adduxerit: & quo-
modo antequã deficiant, & eos obſcuritas occupet,
ad inferiora, quò paululũ recreari queãt reuocãs, di-
cat, loquutus eſt nobis in filio ſuo, quẽ poſuit hęredẽ
omnium. Filij quippe nomen cõmune eſt. Vbi verò
proprius intelligitur filius, ſuperior eſt & excellẽtior
vniuerſis. Sed interim quomodolibet ſe habeat, ad-
ſtruit illum deſurſum eſſe. Et vide quomodo hoc di-
cat: Quẽ poſuit, inquit, hęredẽ omnium. Quod dixit,
hæredẽ poſuit, humilitatis eſt indiciũ. Deinde ad ſu-
periorem gradũ, altiorémq; tranſcendens, Per quẽ,
inquit, & ſecula fecit. Poſtea ad excelſiorẽ omnibus
venit, poſt quẽ altiorẽ alterum gradum inuenire non
poſſis. Qui cum ſit, in quit, ſplendor gloriæ, & chara-
cter ſubſtantiæ eius. Reuera in ipſum eos inacceſſibi-
le lumen induxit, & in ipſum ſplendorem immenſæ
ſummæq; charitatis: & antequam eos obſcuritas vlla
corripiat, attende quomodo iterum pedetentim ad
inferiora & conſueta loca deponat, dicens: Ferátque
omnia verbo virtutis ſuæ, per ſemetipſum mũdatio-
ne peccatorum noſtrorum facta, conſedit in dextra

Universidad de Deusto Biblioteca

A maiestatis.Nõ simpliciter dixit,cõsedit,sed post mũdationem,inquit,cõsedit.Incarnationẽ enim apprehendit,deinde humilia loquitur,& post hæc interlocutus paululũ,in dextra,inquit,maiestatis in excelsis. Iterũ ad humilia narrãda reuertitur. Tãto melior factus angelis,quãto præ illis differentius nomẽ hæreditauit.Hic iam de eo,qui est secũdum carnẽ,disputat.In eo enim quod dixit,melior factus est,nõ essentię quã patri conformẽ habet declarat indicium.Illa enim nõ est facta,sed nata . Loquitur autẽ de carnali substantia:ipsa enim facta est. Sed nunc nõ de essentia eius sermo peragitur:sed sicut Ioannes dicit, *Ioan.1.b* Qui post me venit,ante me fact⁹ est,hoc est,honorabilior atq; celebrior:sic etiam hic.Tanto melior,inquit,factus angelis:hoc est,pręclarior,quãto differẽtius pręillis hæreditauit nomẽ.Vides ꝙ de eo, qui est secundum carnẽ sermo versatur? Hoc enim nomẽ † deus, B verbum semper habuit,]non postea hæreditauit: neque postea eum angelis meliorem constat effectum, quando mundatione sua abstulit nostra peccata: sed semper melior fuit,& non solũ melior,sed etiã incõparabiliter melior vniuersis.Verũtamẽ de eo,qui est secundũ carnẽ, ista dicuntur . Sic enim & nobis vsus est , cũ de natura humana disserimus, & sublimia loquimur,& submissa. Quando enim dicimus,nihil est homo,terra est homo, cinis est homo, totũ à * deterioribus appellamus:quãdo vero dicimus,immortale animal est homo,&rationale,& supernis cognatũ, à melioribus vocamus vniuersum : Sic & in Christo aliquando quidem ab inferioribus,aliquando autẽ à melioribus loquitur Paulus, & dispensationẽ cupiẽs confirmare,& perfectam commendare naturam.

† de⁹ verbũ semper habuit.

** χείρονος, id est à deteriori scilicet parte: sic & mox: ab inferiori, in singulari numero omnia Græcè habentur.*

C Quoniam itaq; mundationem peccatorũ nostrorum fecit,perseueremus mundi, nihil sordidum , vel pollutum anima nostra suscipiat , sed pulchritudinẽ, quam nobis indidit,decorémque seruemus . Munda mens & inuiolata permaneat, non habeat maculam, neque rugã,vel aliquid eiusmodi.Macula quippe,vel ruga,minora peccata sunt. Verbi gratia : Detractio, iniuria , mendaciũ : magis autem neque minora sunt hæc,sed valde magna,& à cœlestib⁹ nos alienare valentia.Qualiter hoc,& quo pacto? *Matt.5.c* Qui enim appellat fratrem suũ fatuum,reus erit gehennæ ignis. Si ergo sic punitur qui fatuũ vocat,quod videtur leuioris esse,vel potius infantilis iniurię:qui malorum morum cuiquam crimẽ imponit, & iniquum atque inuidum dicit, & mille aliis non dubitat fratrẽ iaculari criminibus,quæ nón patietur tormentorũ supplicia?Quid hoc terribilius?Sed rogo vt patiẽter sermonem meũ paululũ toleretis . *Ibid.25.d* Si enim quæ facit vni ex minimis, ipsi facit:quomodo non & in benedictionibus, & in maledictionibus similis sentẽtia perseueret?Qui conuicium ergo facit fratri,deo conuiciũ facit:& qui honorat fratrem,deum honorare declaratur.Assuescamus igitur linguã nostram ad benedicendũ esse procliuem. *Psal.33.c* Abstine,inquit,linguã tuã à malo.Non enim propterea illã deus tribuit,vt maledicamus,vel conuiciemur,vel accusandi mutuo geramus studium:sed vt per eam deũ laudemus,vt illa loquamur quæ gratiam audiẽtibus conferant,quæ ad profectum,& ad ædificationẽ proficiant proximorũ. Maledixisti hũc aut illũ:quid ex hoc rogo,lucratus es?Nónne tibiipsi pariter cum illo nocuisti?Siquidem opinionem hominis maledici incurristi.Nullũ est enim prorsus malum, quod vsque ad eum tantũ consistat qui patitur,

Morale

& non etiã illum qui facit,vna comprehendat : sicut verbi causa, inuidia. Inuidus enim putatur quidẽ insidiari aliis,sed ipse primus illo malo cõsumitur,&tabido corde maceratus,& odio cũctis habitus. Itẽ cupidus,vel auarus, aufert quidẽ pecuniam aliorũ , sed etiã sibi aufert gratiã,aufert charitatẽ,facit vt ab omnibus accusetur.Multo quippe melior est opinio bona pecuniis.Illa eñ si mala fuerit, nõ facile abluitur, pecunias autẽ nihil est laboris acquirere.Magis autẽ pecuniæ & cũ adsunt,non satis adiuuant: & cum desunt,nihil protinus obsunt: opinio autẽ bona si assit, prodest plurimũ:si vero absit , facit probrosum totũ hominem,facit infamem,& ridiculum cõstituit omnibus,& exosum.Similiter iracundus seipsum primũ dilaniãs punit, & tunc illũ contra quem indignatione corripitur.Sic & maledicus primo seipsum cõfundit, & tunc illũ cui videtur maledictionis importare cõuicium,quod fortasse quidẽ nec poterit:hoc est,vt ille lædatur,si tolerãs patiẽter abscedat: ipse vero recedit cum scelesti cuiusdã nomine,& dispuẽdi penitus,illũ vero contrà amabilẽ faciẽs. Quando is enim cum male audiat,neq; sic tamẽ seipsum paribus vlciscitur cõuiciis:sed laudat potius &celebrat,nõ illum quidẽ,sed seipsum laudat.Sicut enim iã dixi,maledictiones quæ dirigũtur in proximos,maledicẽtes primitus vexãt:sic & bona quę circa proximos gerũtur, eis primũ qui operãtur,iucũditatis vberes proferunt fructus.Enimuero qui alicuius siue boni,siue mali ꝓcreator existit,ipse primus aut illo bono fruitur , aut illo malo punitur,& merito.Sicut eñ aqua,siue salsa sit,siue sit illa potabilis,& vasa replet haurientium,& suũ fontẽ ex quo manat nequaquã vacuũ remanere permittit:sic & nequitia,sic & virtus, vnde processerit procreatorẽ suũ primitus illa lætificat,& illa consumit.Et hæc quidẽ in hac vita , cæterũ in futuro seculo quis sermo valeat enarrare, quæ bona, vel quæ mala reseruãtur?Non est sermo qui hoc explicet. Siquidẽ bona illa,non tantũ sermonẽ, sed etiã omnem intuitũ mentis excedũt:contraria verò,hoc est mala, appellata quidẽ sunt nominib⁹ vsitatis.Verbi gratia: Quia ignis,ĩquit,ibi est,& tenebræ,& vincula,& vermis immortalis:sed nõ hæc sola istis nominibus, nec talia demonstrantur,sed alia multo peiora, & multo sæuiora.Quod vt agnoscas,hoc primum cõsidera:Si eñ ignis,quomodo tenebrę sunt ? Vides quoniã ille ignis sæuior isto est?Nõ enim habet lumẽ,aut vllã luminis claritatẽ.Si ignis est , quomodo semper ardet? Vides quoniã & in hoc sæuior est:non eñ extingui- D tur,ꝓpter hoc etiã inextinguibilis appellatur. Cogitemus igitur quantũ sit malũ,per omnia secula vri, & in tenebris permanere perpetuis, & infinitos gemit⁹ edere,& stridere dẽtib⁹,& nequaquã exaudiri.Si eñ in hac vita aliquis eorũ qui nobili genere nati sunt,in custodiã retrudatur,fœtorẽ ipsum tantũ, & tenebrarũ caligines nõ valet sustinere,& cũ homicidis vnà ligari,morte peius existimat:intellige quale sit,si quãdo cũ omnibus totius seculi cõburemur homicidis, neq; ipsi alios videntes, neq; aliorũ visibus apparentes,sed in tãta multitudine solitarios nos esse putantes.Siquidẽ tenebrę,& absentia luminis nõ nos sinet proximos nostros agnoscere , sed veluti si solitarius vnusquisq; nostrũ patiatur,sic afficietur oppressus caligine tenebrosa.Si autem solę tenebræ tantum affligunt nostras animas,tantúmq; perturbant: quid erit iam quando & cum tenebris dolores , & tormenta

combustionis

A cõbustionis affuerint?Idcirco deprecor,vt hęc semper apud vos versetis,& patiẽter tristitiã quę ex verbis nascitur toleretis,ne ipsis reb⁹ supplicia sentiatis. Omnib⁹modis enim vniuersa ista futura sunt , & eos *Psa.48.b* qui suppliciis digna gesserũt,nullus poterit liberare, *Ibi.16.c* nõ pater,nõ mater,nõ frater.(Frater enim non liberat,inquit,liberabit homo?) licet multã fiduciã quis possideat , licet multũ valeat apud deum . Ipse enim reddet vnicuique secundum opera eius:atque ex eo tam salus,quã pœna consequitur.Faciam⁹ igitur nobis amicos ex mammona iniquitatis:hoc est, *Luc.16.b* operemur eleemosynas , euacuemus in istos pecunias nostras,vt euacuem⁹ etiã illic & extinguamus ignis ardorẽ,vt fiduciã mẽtis habeamus.Illic etenim nõ ipsi erũt,qui nos excipient,sed opus nostrũ. Quod enim nõ simpliciter istud ꝙ istos amicos habebimus , saluare nos poterit,attẽde quid addit . Quamobrẽ eñ B nõ dicit,facite vobis amicos,vt suscipiãt vos in habitacula sua æterna , sed tantũ in habitacula æterna, & modũ ipsum adiicit:dicẽdo enim . Ex mammona iniquitatis:ostẽdit quoniã de pecuniis oportet istos amicos præparare . Apparet igitur quoniã non ipsa nobis amicitia eorũ patrocinabitur,si bona opera nõ habeamus,si nõ cũ iustitia refundamus diuitias,quas inique cõgessimus.Iste nobis sermo de eleemosynis, nõ ad diuites solũ,sed etiam ad pauperes simul aptatur:Et si quis fuerit qui mẽdicando nutriatur, etiam ad ipsum hæc oratio pertinebit.Non enim in tãtum quisq; pauper existit,vt duo minuta nõ habeat . Potest ergo & de paucis pauca tribuere,&plurima pos- *Mat.12.d* sidẽtes,largiẽtésq; plurima superare,sicut illa vidua. Non enim quantitate datorũ,sed facultate & volũtate dantiũ,eleemosynę magnitudo põderatur. Vbi- C que volũtate opus est,vbiq; charitate,quæ circa deũ pura synceráq; consistat . Si ergo cũ hac sancta charitate cuncta geramus,licet parua possidentes,parua tribuamus,faciẽ suam dominus nõ auertet:sed suscipiet sicut magna & admiranda donaria . Enimuero voluntatem deus semper,non ea quæ dantur , attendit:& si illã videat magnã, iuxta eam iudicat & pronunciat,futurorúmq; bonorũ participes facit . Quæ nos vniuersos cõtingat adipisci , gratia & clementia domini nostri Iesu Christi , cum quo sit patri vnà cũ sancto spiritu gloria,imperium,honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

& Ro.2.a ἢ ἀπὸ τοῦ καὶ σωθῆναι ἢν καὶ κολασθῆναι.

Homilia II. ex cap. I.

Qvi cum sit splendor gloriæ, & character substantiæ eius,ferátque omnia verbo potentiæ suæ, per seipsum mundatione peccatorum nostrorum facta. Vbique D quidem religioso nobis opus est intellectu, maxime autẽ vbi de deo vel aliquid loquimur, vel audimus: quoniam neque ad loquẽdum digne de deo lingua sufficit,neque ad percipiẽdum præualet intellectus. Et quid dico linguam & intellectum , cum nec ipsa mens, quæ eis multo superior est,aliquid integre valeat comprehendere , quando aliquid de diuinitate *1.Cor.2.c* differere volumus? Si enim pax dei transcendit omnem mentem,& ea quę præparata sunt diligentibus eum,in cor hominis non ascendunt : multo amplius ipse qui pacis deus est , qui omnium est opifex rerũ, inęstimabiliter nostras cogitationes exuperat.Oportet ergo cum fide &religiosa pietate cuncta suscipere:& quando fortè sermo deficit , & non potest exactè,quod molitur,exprimere,tunc magis glorificare nos cõuenit deum,quòd talem deum habemus , qui

A & intellectum transcendit,& cogitationis intuitum. Multa enimuero de deo intelligim⁹, quæ eloqui penitus non valemus:multa item loquimur, quæ tamẽ intelligere non sumus idonei. Verbi gratia : Vbique deum esse scimus:quomodo autem vbiq; sit, intellectu non ita capimus.Item:Quod sit incorporea quędam virtus,quæ omnibus sit causa bonorũ , scimus: quomodo autem , vel quæ ista sit ignoramus . Ecce dicimus,& non intelligimus.Dixi quippe,quia vbique est,sed nõ intelligo.Dico quia est sine principio, sed nõ intelligo . Dico quoniam filiũ genuit ex seipso,sed nescio qualiter intellectu hoc percipiam. Sũt ergo etiã quædã,quæ dici nõ possunt,quanuis mẽte capiãtur. Exẽpli gratia:intelligit mens,sed non valet dicere.Et vt ipsum Paulum videas in quibusdam infirmari,nõ exacta & plane apposita exẽpla proponẽ- B tem,cõtremiscásq;,nec altiora perquiras,audi. Postquam appellauit filiũ,& opificẽ nominauit, quid dicit:Qui est splendor gloriæ, & character substantiæ eius.Hoc religiosè debemus accipere, & si quid absurdum fortassis occurrerit , ab acie mentis abigere. Splẽdor,ĩquit,glorię.Sed vide secũdũ quid hoc accipiat,vt etiã tu sic accipias.Hoc ergo dicit,quod ex ipso,quod impassibiliter,quod neq; diminut⁹ sit,neque in aliquo minorat⁹.Quidã enim absurda quędã proferũt,exemplorũ cõsideratione decepti . Splendor eñ,inquiũt,substantiuũ aliquid nõ est, sed aliũde habet vt sit. Noli ô homo sic istud accipere, neq; Marcelli autFotini morbo laborare.Nam te de proximo curat,ne in istum morbũ incurras, neq; te sinit in ęgritudinẽ illã exitialem incidere.Et quid inquit? Et character substãtiæ eius, vtpote , Quemadmodũ C ipse pater in seipso subsistit,nullius indigus : ita & filius. Nã hic illud ideo dicit,vt omnimodã similitudinem &propriã exẽplaris imaginẽ ostendat,quomodo in persona sua per seipsum ipse quoque filius subsistat.Cũ enim suprà dixisset:quia per ipsum fecit omnia,hic ei nũc summã authoritatis attribuit . Nam vide quid subnectit:Ferátq;,inquit,omnia verbo potentiæ suæ,vt ex eo nõ solũ eum characterẽ esse accipiamus paternæ substãtiæ, sed etiã eum qui cum authoritate cũcta gubernet.Attende igitur quomodo, quod patris est propriũ, coaptat & filio . Propterea non absolute dixit,Ferátque omnia:neque dixit potentia sua,sed verbo potentiæ suæ.Sicut enim in anterioribus paulatim & ascẽdebat & descendebat:sic & hic veluti quibusdã gradibus nũc ad alta fastigia subleuatur,nũc itẽ deuergit ad infima.Per quem,in- D quit,& secula fecit.Attende quomodo etiã hic duas vias ingreditur.Et vna quidẽ reuocãs nos à nefando errore Sabellij:alia vero ab Arianæ impietatis errore,ne putetur vel*initiũ habere(quod & ipse sursum ac deorsũ versat)vel extrane⁹ à deo patre subsistere. Si enim etiã post tanta magnalia,sunt quidam qui eũ extraneũ esse delirant,& alterum illi patrem tribuere moliuntur,quem huic rebellare cõtendunt: si hęc non scripsisset Apostolus,quid isti nõ dixissent?Quomodo ergo hoc facit? Quãdo talibus vulneribus remedia cogitur adhibere. Tunc cõpellitur etiam humilia prædicare,sicut est illud quod dicit, Quẽ constituit hæredẽ vniuersorum,per quem & secula fecit. Deinde ne alij noceat parti,summam ei authoritatis attribuit, & ostendit eum eiusdem honoris esse cum patre,& intãtum eiusdem honoris , vt plurimi suspicentur eundẽ ipsum esse patrem. Et contẽplare plurimam

** ἄναρχον, id est,principio carere, vel principij expers esse,vt quidem habet editio Veron.*

Hic sup.a Sap.7.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

rimam ſapientiã Pauli. Primũ illud ponit, & diligenter cõmunit. Quod cum certo conſtiterit, quod dei filius ſit, nec ab eo alius exiſtat, tunc iam ſecurus atq; munitus libere quæcũq; ſublimia eloquitur. Et quoniam magna, quæ de eo dixerat, in eã cogitationem pleroſque deduxerãt: propterea primum ad humilia cum ſumma cautela ſeſe demittit, tunc ad ſublimia pro voto aſcendit. Poſtquam enim dixit: quẽ poſuit hæredẽ vniuerſorũ, &, per quẽ ſecula fecit, tũc deinde ſubiungit: Ferénſque omnia verbo potentiæ ſuæ. Qui enim ſolo verbo gubernat vniuerſa, nequaquã ad fabricam vniuerſitatis eguit alicuius. Et quod ita ſit, intuere quomodo iterũ authoritatẽ ei contribuit vniuerſam, auferens etiam quod ſupra dixerat, Per quem, quoniam enim per illud quæ voluit operatus iã eſt: relicto deinceps eo ſermone, vide quid dicat:

Pſal. 101. d. In principio tu domine terrã fundaſti, & opera manuum tuarũ ſunt cœli. Hic nuſquam ſonat illud, per quẽ, vel quia per eũ fecerit ſecula. Quid ergo, dicat aliquis, nónne ab ipſo facta ſunt? maxime. Sed nõ ſicut tu dicis, vel inaniter ſuſpiearis, tanquam per aliquod inſtrumentũ, neq; tanquã facere nõ poſſet, ſi ei non porrexiſſet dexterã pater. Sicut enim neminem iudicat, ſed dicitur iudicare per filium, quem iudicẽ genuit: ſic etiã dicitur operari per filium, quia cum cõſtat opificem genuiſſe. Si enim cauſa eius pater eſt ſecundũ quod pater eſt: multo amplius eorum cauſa eſt, quæ per filiũ facta declarantur. Quãdo ergo vult oſtendere, quia ex illo eſt, neceſſariò quę ſunt humilitatis eloquitur: quando vero altiora vult inſonare, tam Marcellus quàm Sabellius †vulnerãtur:] Sed eccleſia immoderationẽ vtrorũque refugiens, medio calle perambulat. Neq; enim ſemper in humilib⁹ remanet, ne Paulus †Samothraceus nãciſcatur aditum ſubintrãdi: neque in excelſis perdurat, ſed iterũ multam propinquitatẽ eius oſtẽdit, ne Sabellius fraudulenter inſiliat: Quippe cum dixiſſet filium, confeſtim Paulus Samothraceus inſurrexit, dicẽs eũ ita eſſe filium, ſicut & plurimos: ſed eũ conto valido è regione proſtrauit, appellãs hæredẽ. Sed adhuc cum Ario impudẽter obnititur, nã illud, quem conſtituit hæredem, ambo ſuſcipiunt, ille quidem velut infirmitatis indiciũ: iſte autẽ adhuc in conſequentibus inſidiari deſiderans. Cum enim dixiſſet apoſtolus, Per quem & ſecula fecit: eliſit quidẽ Samoſatenum impudentiſſime renitentẽ, ſed Arius adhuc ſibi fortior eſſe videtur. At vide qualiter etiã iſtũ perimat, dicens: Qui cum ſit ſplẽdor gloriæ eius. Sed ecce iterũ reclamat & inſilit Sabellius & Marcellus atq; Fotinus, verum etiã iſtos ſimul vno vulnere cũctos edomuit, dicens: Character ſubſtãtiæ eius, & ferens omnia verbo potentiæ ſuæ. Hic iterũ Marcionem quoque percutit, nõ quidẽ valide, veruntamẽ percutit, ne illæſus exiliat. Et ſic eũ iſtis hoſtibus per totam epiſtolã videas repugnantẽ, & ſtrenua bella peragentẽ. Sed relictis illis audi & Chriſtũ ipſum, quemadmodũ ſuprà dixi,

Ioann. 8. b & 9. ſplendorem ſeſe gloriæ vocantem. Ego, inquit, ſum lux mundi. Propterea cum etiam iſte ſplendorẽ gloriæ nominauit, oſtendens & illud, lumen de lumine, ita dictum eſſe, & non ſolum oſtendit iſtud, ſed quia etiã animas noſtras illuminauit, & patrem nobis inſinuauit. Per ſplendorẽ quoq; propinquitatẽ declarauit eſſentiæ. Intellige ergo ſubtilitatẽ dictorũ. Vnã ſumpſit eſſentiam, vnámq; ſubſtantiã, vt duas ſubſiſtentias aperiret, quod etiam circa ſcientiam ſpiritus facit. Sicut enim vnam ſcientiam dicit eſſe patris & ſpiritus, vt vere vnã, & nihil ad ſeipſam habentẽ diuerſum: ſic etiã hic vnã rem ſumit ad demonſtrandã duorũ ſubſiſtentiã. Vnde etiam ſubiungit: Qui character eſt. Character quippe alter eſt ab ipſo ſuo exẽplari: alter autẽ non in omnibus, ſed ſecũdum quod per ſeipſum ſubſiſtit. Nam & hic character ſimilitudinis omnimodę præbet indicium, ad illud cuius eſt character, & ſuſpicionẽ vel paruæ diſſimilitudinis omnino non recipit. Quando ergo eum & formã vocitat, & characterẽ, quid dicũt, aut quid nituntur opponere? Sed etiã imaginis, inquiũt, imago appellatus eſt homo. Quid ergo num eo modo ſicut filius? Nõ inquiũt, ſed quia imago nõ eſt ſimilitudinis indicatrix. Quanquã & homo ſecundũ q; imago appellatus eſt, demõſtrat ſimilitudinẽ, ſicut poteſt in homine demonſtrari. Quod enim eſt deus in cœlo, hoc homo eſt in terris, ſecundũ principatum dico. Sicut eñ omnibus quæ in terris ſunt iſte dominatur: ſic & deus omniũ cœleſtiũ & terreſtriũ dominatur. Verũ vt iſta non vrgeamus, homo nõ eſt dictus character, non eſt appellatus forma: quod declarat eſſentiã, aut eſſentiam ſimul & ſimilitudinem, quę eſt ſecundum eſſentiam. Sicut enim forma ſerui nihil aliud ſignificat, quàm hominem propriè: ſic & forma dei nihil aliud manifeſtat, quàm deus. Qui cũ ſit, inquit, ſplendor gloriæ. Attende quid agat Paulus: Qui cum ſit, inquit, ſplendor gloriæ: & ſubiungit deinde, Conſedit in dextera maieſtatis. Vide qualibus vtitur nominib⁹, nuſquã eſſentiæ ipſius propriũ nomẽ inuenies. Neq; enim maieſtatis nomine, neque gloriæ quod deſiderabat expreſſit: hoc eſt enim quod ſupra iam dixi, quia ſæpius quædã nobis occurrunt, quæ intelligimus quidẽ, ſed indicare oratione non poſſumus. Nam nec dei vocabulum nomen eſt eſſentiæ, neque omnino illius eſſentię propriũ poteſt vllum vocabulum reperiri. Et quid mirũ ſi in deo ſic eſt, cum neq; in angelo propriũ nomẽ inuenias, quod eius declarat eſſentiã? fortaſſis neq; in anima. Nõ enim videtur mihi hoc nomen ψύχη, tale eſſe quod integrè ſubſtantiam eius, quod animam vocamus exprimat, ſed quod magis refrigerationẽ ſignificet. Nam eandem rem, & animã, & cor, & mentem inuenies nominari. Cor, inquit, mundũ crea in me deus. Sed etiam ſpiritum dictã frequẽter inuenies: Ferátq;, inquit, omnia verbo potentiæ ſuæ. Solent Ariani proponere, quia cũ dixiſſet deus, Fiat lux: pater præceperit, filius obedierit: ſed ecce & hic, idẽ ipſe verbo ſuo cũcta facit. Ferátq;, inquit, omnia, hoc eſt gubernet omnia. Siquidẽ cadentia, & ad nihilũ tendẽtia cõtinet. Non enim minus eſt cõtinere mundũ quàm feciſſe: ſed ſi oportet aliquid quod admireris dicere, adhuc amplius eſt. Nã in faciendo quidẽ, ex nullis extantibus rerũ eſſentiæ productæ ſunt: in continendo vero, ea quæ facta ſunt, ne ad nihilũ redeant cõtinentur. Hęc ergo dum reguntur, & ad inuicem ſibi repugnantia coaptãtur, magnũ & valde mirabile, plurimæq; virtutis indiciũ declaratur. Verbo autẽ ferendi, facilitatem cõtinendi voluit deſignare. Nõ enim gubernãdi verbo, ſed metaphora eorũ vſus eſt, qui ſine vllo labore digito vel mouent aliquid, vel efficiunt. Hic etiã molem creaturæ magnitudinẽmq; ſignificat: & quãuis magna ſit, illi tamen veluti nihil eſſe oſtendit. Sed etiam dicendo, Verbo potẽtiæ ſuæ, ſignificauit iterum q, ſine labore cũcta cõtineat. Et bene dixit,

verbo

† anſam arripiũt] interpres pro λαβὴν videtur βάσιν legiſſe.

† alias Samoſaten⁹, vel Samoſanus.

verbo potentiæ ſuæ: Quoniã enim apud nos verbũ, nudum ac leue quiddã eſſe videtur, oſtẽdit quòd in deo non ita ſit. Qualiter autem verbo virtutis ſuę cũcta contineat, non addidit, quia poſſibile nõ eſt iſtud ſcire. Deinde intulit quod ad eius maieſtatem pertinet. Sic etiam Ioannes fecit. cum enim dixiſſet, quia deus eſt, intulit quod etiam creaturæ opifex ipſe ſit.

Ioan. 1. a Quod eñ ille ſignificauit dicendo, In principio erat verbũ: &, omnia per ipſum facta ſunt: hoc iſte ſignificauit, dicendo: Verbo potentiæ ſuæ, & dicendo: Per quem etiã ſecula fecit. Vnde etiam iſte & ante omnia ſecula, exiſtentem & opificem eum eſſe declarat. Quid ergo quando de patre quidẽ dicit propheta, A

Pſal. 89. a ſeculo & vſq; in ſeculũ tu es? de filio vero, quòd ante omnia ſecula, & omnium fabricator exiſtat, quid reſpondebunt? Magis autem cũ dicitur de patre, Quia ante omnia ſecula cõſiſtit, & hoc item etiam de filio B dici ſimiliter inuenimus. Et quod ille dicit, quia vita erat, cõſeruationẽ creaturæ declarat, quia cunctorũ vitam ipſum eſſe conſtat: ſic etiã iſte dicit, Ferens omnia verbo virtutis ſuæ: nõ ſicut Græci, qui eum & conditione rerum, & prouidentia quantũ in ipſis eſt priuant, vſq; ad lunam eius potentiam limitãtes. Per ſemetipſum, inquit, mundatione facta peccatorum noſtrorũ. Poſtquã dixit ſuperius illa magna, valdéq; mirãda, dicit nũc & de cura eius ac ſolicitudine, quã de hominibus gerit. Et quanuis illud vniuerſale ſit, quod omnia cõtinet, verũtamen hoc multo amplius eſt: nam & hoc vniuerſale eſt: quantum enim in ipſo eſt, omnes crediderũt. Nam etiã Ioannes cum dixiſſet, Vita erat: & prouidentiam eius manifeſtaſſet: iterum dicit, & lux erat. Per ſemetipſum, inquit, mũdatione facta peccatorũ noſtrorum, cõſedit in dextera C maieſtatis in excelſis. Duo quædã hoc loco prouidentiæ ipſius maxima indicia ponit, cũ q, à peccatis nos mũdauerit, tum q, per ſeipſum hoc opus impleuerit. Et in multis locis inuenies eũ in hoc maxime gloriari, nõ ſolum quoniã recõciliati ſumus cũ deo, ſed etiam q, hoc per filium eſt effectum. Et verè magnum hoc munus eſt, & maius ex eo redditum quod per filium eſt contributum. Cum vero dixiſſet, & cõſedit in dextera maieſtatis, purgatione per ſemetipſum facta peccatorũ noſtrorum: & cum nos cõmonuiſſet crucis eius, deinde confeſtim de reſurrectione atq; aſſumptione ipſius inſtituit diſputare. Et intuere inenarrabilẽ eius prudentiã. Nõ dixit quia iuſſus eſt ſedere: ſed cõſedit. Deinde ne putes eũ ſtare, ſubiungit: *Cui enim angelorũ vnquam dixit, Sede à dextris meis?* Conſedit, inquit, *in dextera maieſtatis in excelſis.* D Quid eſt in excelſis? Num loco includit deum? Abſit, ſed ſicut cũ dixit in dextera, non figurã humani corporis deo tribuit, ſed ſimilitudinẽ demonſtrauit honoris, quẽ filius æqualem habet cum patre, ita cum dicit: In excelſis, non eum loco includit, ſed oſtendit omnibus altiorẽ, & omnibus eminentẽ: hoc eſt, quoniam vſq; ad ipſum peruenit thronũ paternę claritatis. Sicut ergo pater in excelſis eſt, ſic & filiꝰ. Conſeſſus enim nihil demõſtrat aliud, niſi honoris æqualitatem. Si autẽ dicunt: quoniã pater iuſſit vt ſederet, cum dixit, ſede: interrogamus & nos, Quid ergo? Nũ ſtanti dixit, huc accede? At propheta nõ dixit, quòd vel iuſſerit, vel præceperit: ſed quòd tantum dixerit, ſede, ad nihil aliud, niſi vt eum nõ putes eſſe † à principatu & adminiſtrando regno exortem.] Quod vero propterea dictum ſit, manifeſtum fit ex ipſa cõditione cõſeſſus. Si enim minorationẽ vellet oſtẽdere, nunquã diceret à dextris, ſed potius à ſiniſtris. *Tanto*, inquit, *melior factus angelis, quanto differentius præ illis nomen ſortitus eſt.* Hoc quod dixit, factus, idẽ eſt hoc loco quod declaratus, vt ita dicã. Et vnde hoc aſſeueret, ex ipſo nomine animaduertis, quia ſolet filij nomen ingenuitatẽ oſtendere. & ſanè niſi eſſet ingenuꝰ filius (ingenuꝰ autẽ filius nihil eſt aliud, quàm de ipſo genitus) quomodo poſſet ex hoc plenitudinẽ honoris aſſerere? Si enim gratia eſſet filius, non ſolum non excelleret angelos, ſed illis etiã minor eſſet. Quomodo hoc? inquis. Quia & homines iuſti appellati ſunt filij. Proinde nomẽ filij, niſi ingenuitatẽ oſtẽdat, non poterit excellentiã probare. Et vt declaret quandã eſſe differentiã inter creaturas & conditorẽ: aduerte quid dicat: Cui enim vnquam angelorũ dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te? *Et iterum: Ego ero ei pater, & ipſe erit mihi filius.* [Hæc quidem dicta ſunt & de carne, hoc eſt, ero ei pater, & ipſe erit mihi filius.] Quòd vero dixit, Filius meus tu es, ego hodie genui te, nihil aliud manifeſtat, niſi quia ex ipſa eſſentia patris eſt genitus. Sicut eñ exiſtens dicitur à præſenti tempore (hoc quippe magis deo cõuenit) ita quod dictũ eſt hodie, præſentis eſt tẽporis, poteſt tamẽ & ſecũdũ carnẽ hoc accipi dictũ. Cum enim illam apprehendit, iã ſine vllo timore cuncta deinceps eloquitur. Etenim caro communicat altioribus, ſicut & diuinitas humilibus cõmunicare dignata eſt. Qui eñ non eſt homo fieri dedignatus, & qui rem ipſam nõ abnuit, quomodo ipſa repudiaturus eſt verba?

Pſal. 2. b *2. Reg. 7. c*

Morale.

Hæc itaq; cognoſcẽtes, nihil impudẽter agamus, neq; in ſuperbiã ſubleuemur. Si enim ipſe cum deus eſſet & dominus, deiq; filius, nõ reſpuit formã ſerui ſuſcipere: multo amplius nos oportet cũcta perficere, etiãſi humilia & abiecta ſint. Dic enim mihi ô homo, ex qua re, vel cur ſuperbis? Num de proſperitate ſeculi? Sed hæc antequã cõpareat, ſicut fumus euaneſcit. Nũ ex ſpiritalibus in ſublime ſuſtolleris? Sed etiam hoc vnum eſt ſpiritaliũ rerũ, vt altum non ſapias. Cur ergo altum ſapis? An te aſſecutum cunctas virtutes exiſtimas? Aduerte Chriſtum dicentẽ, Quia

Luc. 17. c cum feceritis hæc omnia, dicite: quoniã inutiles ſerui ſumus: nam quæ facere debebamus, omnia perfecimus. An propter diuitias in ſuperbiam ſubleuaris? Nónne vides omnes qui ante te fuerunt, nudos hinc ac deſtitutos rebus omnib⁹ diſceſſiſſe? Nõne nudi ingreſſi ſumus in hanc vitã, nudi quoque ſumus exituri? Nunquid debet quiſquam qui poſſidet aliena, ſuperbus exiſtere? Qui enim voluerint illis ad propriã voluntatẽ vti, amittunt ea etiã nolentes: & quidem ſæpius ante mortẽ, in ipſa vero morte inceuitabiliter. Sed nos eis, inquis, viuẽtes ſicut volumꝰ vtimur. Ego autẽ ecõtrà dico, quia magis nullũ facile poteris inuenire, qui planè pro voto rebus extãtibus abutatur. Quòd ſi etiã quis vtatur vt velit, nihil hoc magnum putare debemus. Breuis eſt nanque vita præſentis tẽporis in cõparatione ſeculi ſempiterni. Altum ſapis ô homo, quia dies es? Cur, obſecro, vel qua cauſa? Hoc enim poteſt etiam latronibus vſuenire, vel furibus, vel homicidis, vel mollibus, vel fornicariis, vel etiã peſſimis vniuerſis. Cur ergo altũ ſapis? Si enim ad quod opus eſt facultatibus tuis vteris, non debes altum ſapere, ne præceptum domini peſſundes. Si autẽ nõ ad quod opus eſt vteris, multo minus altum

ſapere

† principij & cauſæ expertẽ.] ἀναρχον καὶ ἀγένητον.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sapere debes: quoniã pecuniarũ tuarũ seruus effect⁹ es, & sub earum dominatu detineris. Nam dic mihi, si quispiam febrium calore correptus, multum aquæ bibat, & modico quidem tempore sitim extinguat, ipsam vero flammam denuo validius accendat, num propterea debet altum sapere? Quid item si quis per plurima quidẽ, sed superflua curas suas exerceat, nũ propterea debet altũ sapere? Quamobrem dic obsecro? Num quia plurimos habet dominos? Quoniam plurimis solicitudinibus angitur, quia plurimi homines adulãtur? Enimuero seruus ille est, & dura fungitur seruitute. Quod vt agnoscas, parumper ausculta. Aliarũ in nobis passionũ interdũ demonstratur vtilitas. Verbi gratia: Iracũdia plerunq; vtilis est: indignatio, inquit, iniusta non erit innocens: proinde potest quis etiam iuste indignari. Et iterum: Qui irascitur, *Mat.5.c* inquit, fratri suo sine causa: & non dixit, simpliciter, sed addidit, sine causa. reus erit gehẽnæ: qui ergo iuste irascũtur, nullo reatu tenẽtur obnoxij. Iterũ æmulatio, vel cupididas non sunt omnifariam noxiæ: hęc quidem cum ad opus procreandorũ assumitur filiorum, illa vero cum studio imitandi bona suscipitur: sicut dixit & Paul⁹: Bonũ est, inquit, æmulari semper in bonum. Et iterũ: Aemulamini charismata meliora. Vtraq; ergo habẽt vtilitatẽ suam. Et sic etiã in cęteris passionibus inuenitur, si per eas cõsiderãtis pervigil currat intẽtio. Arrogãtia vero nusquã bona potest existere, sed vbiq; inutilis & noxia reperitur. Sanè vero si oportet altũ sapere, in pauperie hoc oportet, nõ in diuitiis facere. Quare? Quia si potes in paucis vitã tuam bene disponere, eo qui hoc nõ potest, multo maior multóq; melior haberis. Dic enim mihi, Si vocatis quibusdam ad regiam ciuitatem aliqui eorũ nec iumẽtis indigeãt, neque pedissequis, neque tentoriis, neq; diuersoriis, neq; calceamentis, vel vasis aliis cæteris, sed eis sufficiat panis tantum, & aqua sumpta de fontibus: quidã vero dicant, Quia nisi vehicula, cáq; molliter strata dentur, nisi etiã plurimos pedissequos habeam⁹, nisi sæpius liceat requiescere, nisi fuerint & iumẽta cõplura, nisi etiam & parũ itineris peragere per dies singulos, quin & adhuc plura administrẽtur quibus opus habemus, nõ poterimus venire: quos, rogo, amplius admiremur, vtrúm ne illos, an istos? Nimirũ illos qui nullius indigent. Sic etiã in hac causa, quam habemus in manib⁹. Plurimi quippe ad peragendã huius vitę viam pluribus indigent: alij vero, vt ita dicam, nullius. Proinde si oportet altum sapere, de pauperie hoc oportet, si tamen oportet. Nã qui bene sapit, altũ sapere nunquã debet. Sed contẽnitur, inquis, pauper. Non ille cõtemnitur, sed qui pauperẽ cõtemnunt, illi magis merito cõtemnuntur. Nam cur non magis ego contemnam illos, qui nescíunt admirari quæ digna sunt admiratione? Nam & pictor, si ab omnibus irrideatur atque reprehẽdatur, donec eos indoctos perspicit, & suæ artis expertes, illorũ verba penitus non attendit, sed solo suo ipsius testimonio cõtentus est. Nos vero sinemus nos multorũ opinioni subiacere? Propterea digni sumus qui contemnamur ob id, q⁹ non magis eos vicissim cõtemnimus & miseros æstimamus, qui nos paupertatis gratia contẽnunt. Pertrãseo quanta peccata ex diuitiis generãtur, quantorũ bonorum sit causa pauperies. Magis autẽ neque diuitiæ, neq; paupertas secundum seipsas bonæ sunt, sed ex vtentibus qualitatẽ accipiũt. Christianus ergo in pauperie cõ-

A stitutus, quàm in diuitiis magis irradiat. Quomodo hoc? Quia excludit à se peccatũ, non erit arrogans, sed potius tẽperans, & pudicus, & mitis, & sapiens: qui vero in diuitiis cõstitutus est, multa illum ab his bonis præpediunt. Inspiciamus ergo quæ sunt quæ diues operatur, imò qui malevtitur diuitiis. Quid ergo agit? Rapit aliena, æstuat cupiditate, vim infert, fordidis amorib⁹ agitatur, nefandos nõ desinit perpetrare cõcubitus, incantationes & maleficia cuncta cõmittit, & cætera nequiora: nõne vniuersa hæc ex diuitiis cõspicias generari? Intueris quod in paupertate magis, q̃ in diuitiis virtutes facilius possideamus. Nec mihi, quia hac in vita diuites nullam vindictam suscipiũt, ideo illos neque peccare putabis. Quòd si facile esset in diuites vindictã procedere, videres ex eis repleri carceres vniuersos. Sed cum omnibus malis suis etiã hoc malũ habent diuitiæ, quod in mali- B gnitate peccãtes, ab vltionibus tuentur: & qui diuitias possidet semper peccans, nulla pœna reuocatur: sed semper sine vllis remediis vulnera suscipit peccatorum, & frænum illi nullus imponit. Si autem quis voluerit, etiam ad iucunditates plus inueniet accõmoda paupertatis officia. Quomodo hoc? qui curis & solicitudinibus est liber, vacat ab odio, litibus, cõtentione, iurgiis, & cæteris pessimis. Proinde ne dicamus quæramus, nec diuites æmulemur, sed habẽtes ad quod opus est, diuitiis vtamur: non habentes autem, non propterea doleamus, sed gratias magis vniuersorũ deo ac domino referamus: quia nos paruo labore eandem mercedem poterimus, quam diuites, promereri: si autem volumus, etiam ampliorem dignos facit accipere, & ex paruis magna lucrari: nã- *Mat.25.d* C & qui duo talenta protulit, approbatus est, & similiter honoratus, sicut qui quinque protulerat. Quare hoc? Duo nanque erant illi talenta commissa, sed ipse totum quod ex se debebat, impleuit & quæ ei cõmissa fuerant, duplicauit. Quid ergo festinamus, vt nobis plurima cõmittantur, cum possimus & in paruis eosdẽ fructus adipisci? Quin fortassis adhuc quoque & maiores. Nam quàm gratum est, vt labor quidem sit minor, merces autem multo maior existat? Facilius ergo, si voluerit pauper plura & maiora di- † *enim pauper bona sua relinquet quam diues qui multa & magna possidet.* uite possidebit.] An ignoratis, quoniam quanto quis plura congesserit, tanto magis ampliora desiderat? Ne igitur etiam nos idẽ patiamur, nõ quæramus diuitias, neq; ægrè afficiamur pauperie, neque diteſcere festinemus: & qui diuitias possidemus, ita eis vtamur, sicut præcepit Apostolus: Qui habẽt, inquit, sint D tanquã nõ habentes: & qui vtũtur hoc mundo, tanquam nõ vtentes. Vt adipiscamur bona quę promissa sunt: quæ nos omnes percipere cõtingat vniuersa, gratia & clemẽtia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri vnà cũ sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia III. ex cap. primo & secundo.

ET cũ iterũ introducit primogenitũ in orbẽ terræ, dicit: Et adorẽt eũ omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spirit⁹, & ministros suos flammã ignis: ad filium autẽ, Thronus tuus deus in seculũ seculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dominus quidẽ noster Iesus Christus aduentum suũ carnalem, exitum vocat, sicut habes cũ dicit: Exiit qui seminat ad semi- *Mat.13.a* nandum. Et iterũ: Ego à patre exiui & veni, &c. Et *Ioan.16.f* hoc in plurimis scripturarum locis poterit inueniri. Paulus autẽ introitũ Christi vocat aduentum, dicẽs: *Mat.13.* *Psal.96.c* *ibi.103.a* *ibi.44.b*

Cum

Cum iterũ introducit primogenitũ in orbẽ terrę. Introitum istũ assumptionẽ carnis appello. Sed quæris fortasse, cur talibus, vel diuersis vtatur nominib⁹. Significationes quidẽ dictorũ manifestæ sunt, & secũdum quid dicantur, apparet. Christus quidem merito exitum vocat. Foris enim eramus à deo, sicuti qui sunt extra regales aulas in vĩculis colligati, & qui habẽt apud regem pro culpis aliquib⁹ offensam, huiusmodi quippe à regali aula foris exclusi sunt: qui vero voluerit istis veniam impetrare, non primũ ipsos in aulam regis introducit, sed ipse foras egreditur, ibiq; cum eis cõmiscet sermocinandi negotiũ, vsque dũ eos correctos reddat, & dignos efficiat, quo regis vultui repręsentari mereãtur. Sic etiam Christus effecit: egressus quippe ad nos, hoc est carnẽ sumens: & collocutus nobiscũ, præcepta nobis regis indicauit, & sic nos à peccatis emundatos, & ad deũ coũersos, in B aulam regalem velut mediator optimus introduxit. Propterea ergo exitũ vocat suæ incarnationis aduẽtum. Paulus autem introitũ nominat, ex metaphora hæreditantiũ, & ius dominandi in aliqua possessione sumentiũ. Dicendo enim, Iterũ introducit primogenitum in orbem terrarũ: hoc significat, cum ei committit ac possidendũ tradit orbem terrarũ. Tunc eũ totum orbem terrę possedit, cũ ab vniuersis est agnitus. Non de deo † verba] ista dicuntur, sed de carne. † *verbo Ioan.1.b* Si enim in mundo erat, iuxta Ioannem, & mundus per ipsum factus est: quomodo alio modo introducitur, nisi secun dũ carnẽ? Et adorẽt eum, inquit, omnes angeli. Quoniam enim magna quædam, & altiora dicturus est, præstruit illa primum, & susceptibilia *Sup.1.a* reddit, dum dicit patrẽ introduxisse filiũ. Suprà dixerat, quia non per prophetas nobis locutus est, sed C per filium, & quia filius melior est angelis, quod ex ipso argumẽtatus est nomine: hic autẽ iam ex alia re vult argumenta deducere. Ex qua ista? Ex adoratione videlicet. Nam tanto eum meliorẽ esse demonstrat, quanto dominũ seruis constat esse meliorem: quomodo si quis in quandã domum introducat aliquem, & confestim omnes eius domus principes iubeat, illum pronos simul omnes adorare: ita & Christum secundum carnẽ iussit à cũctis angelis adorari, dicens: Et adorẽt eum omnes angeli dei. Sed quęret aliquis, Num angeli tãtũ adorare pręcepti sunt? Nõ: aduerte itaq; quæ sequũtur. Et ad angelos quidẽ dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos flammam ignis: ad filium autẽ, Sedes tua deus in seculum seculi. Ecce maxima differentia: quia illi quidem creati sunt, hic autẽ increatus. Ad angelos autẽ D inquit, Qui facit angelos suos spiritus: ad filium autẽ qua ratione non dixit, qui facit? Et sanè potuisset, si voluisset istam sic exprimere differentiã, dicendo, & ad angelos quidem dicit, Qui facit angelos suos spiritus: ad filiũ autem, Dominus creauit me. Siquidem eum dominum & Christum deus fecit. Sed neque illud de filio dictũ est, neque hoc de deo † vero,] sed de † *verbo* eo qui est secundũ carnem. Vbi enim veram differẽtiam significare desiderat, non iam solos angelos cõprehẽdit, sed omnes virtutes ministeria superna fungentes. Intueris quomodo diuidit, & cũ quanta claritate creaturas à creatore discernit, ministros à domino, hæredem & genuinum filium à seruis. Ad filiũ autẽ dicit: Sedes tua deus in seculũ seculi, Ecce habes regni symbolum. Et virga æquitatis, inquit, virga regni tui. Ecce habes & aliud regni symbolũ. Deinde

A ad eũ qui est secundum carnem reuertitur. *Dilexisti iustitiã, & odisti iniquitatẽ, propterea vnxit te deus, deus tuus.* Quid est, quod dicit deus tuus? Quoniam magnum quiddã locutus est, iterũ illud mitigare festinat. Sed & hic Iudæos, & Paulum Samosatenum, & Arianos, & Marcellũ, & Sabelliũ, & Marcionẽ percussit. Quomodo? Iudæos quidẽ, ostendens eis esse duas personas & deũ, & hominẽ. Pauli vero Samosateni discipulos, dum ista de æterna loquitur & increata substãtia: Nã ei quod suprà dixit, per quẽ & secula fecit, illud, thron⁹ tuus deus in seculũ seculi, opposuit. Arianos autẽ percutit, ostẽdens quoniã neque seruus est Christus neque creatura. Marcellũ vero & cæteros, quoniã duæ sunt istæ personæ, secundũ subsistentiã ab inuicẽ seperatę. Marcionistas autẽ percussit, dum ostendit quia nõ deus, sed humanitas vngitur. Post hæc subiungit, inquiens: *Præ consortibus tuis.* Qui sunt isti consortes alij præter homines? Hoc est quod alibi dicitur, Quia non ad mensuram Christus accepit *Ioan.3.d* spiritũ. Contẽplaris quomodo semper coaptat sermonẽ dispẽsationis, sermoni quẽ de natura increata eloquitur. Quid hoc clarius dici potest? Animaduer tis quomodo nõ est id ipsum creatura & * proles? Nõ * γέννημας enim ita diuideret, si idẽ esset vtrunq;, nec ad differentiã eius verbi, quod dixerat, fecit, inferret: ad filiũ *progenies, proles, filius* autem dixit: Sedes tua deus in seculum seculi: neque *germen.* differẽtius appellaret filij nomen, si eiusdem esset significationis cũ nomine creaturæ. Nam quæ, rogo, differẽtia remanebit, si idem est proles & creatura? Nã illi facti sunt, ille vero genitus est. Et quid differẽ tius est? Ecce iterũ quod dixit, deus, cũ articulo posuit, deinde subiũgit: *Et tu in principio terram domine fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli.* Ne fortè audito *ibi.* eo quod dixit cũ introducit primogenitũ in orbem terræ, velut munus quoddã illi postea donatũ existimes, ista subiũxit: Nã & in superioribus hoc annotauit, & iterũ ad ipsum recurrit dicẽs, In principio, nõ nũc, sed ab initio: Ecce iterum Paulum Samosatenũ simul & Arium interemptorio percutit vulnere. Nã quæ sunt patri propria, hæc etiã filio coaptat: & post hæc etiã quiddam aliud tetigit, quod isto maius est. Nam & transformationẽ mundi subsignificauit, dicens: *Ipsi peribunt, tu autẽ permanes, & omnes vt vestimentũ veterascẽt, & velut amictum circumuolues eos, & mutabuntur.* Quod etiã in epistola ad Romanos dixit, quia transformaturus est mundũ: & facilitatẽ significans, intulit: Sicut quilibet amictum inuoluit atq; permutat: sic & ipse mundũ & complicaturus & mutaturus est. Ergo cũ transformationẽ & conditionẽ, quæ fit in melius, tam facile poterit operari: quis dicat q⁹ in inferiori opere, alteri⁹ eguerit adiutorio? Vsquequo nõ erubescũt taliter insanire? Simul etiam consolatio maxima est, cognoscere q⁹ non in eodẽ statu cũcta permaneãt: sed illa quidẽ mutabuntur, ipse autẽ idem permanet in æternũ, & sine fine viuens. *Et anni* † *verbo* *tui*, inquit, *non deficient. Ad quem autem angelorũ dixit vn-* *Psal.109.a* *quam: Sede à dextris meis, donec posuero inimicos tuos scabellũ pedum tuorum?* Ecce iterũ eos cõfidentes facit, siquidẽ futurum ostendit, vt eorũ superentur inimici: & quia inimici eorũ, ipsi erunt etiam Christi, in hoc iterum & regni declaratur indicium, & honoris æqualitas. Nullã autẽ imbecillitatẽ aliquatenus arbitreris, eo quòd dicit patrem indignatum iri pro his quę filius indigne perpessus est, hoc multum patris erga filium dilectionis & honoris ostendit. Qui enim indi-

gnatus

Universidad de Deusto Biblioteca

gnatur pro eo,quomodo extraneus ab illo esse cōtē-
Psal.2.a ditur?quod etiā in secū do dicitur psalmo:Qui habi-
tat in cœlis irridebit eos,& domin⁹ subsannabit eos:
Tūc loquetur ad eos in ira sua,&in furore suo cōtur-
Luc.19.d babit eos.Et iterū ipse dixit:Eos autē qui me regna-
re noluerūt super se,adducite in cōspectu meo,& in-
terimite. Quod vero eius sint hæc verba, audi quid
Luc.13.g dicat & alio in loco:Quotiesvolui congregare filios
tuos,& noluistis? ecce relinquetur vobis domus ve-
stra deserta.Et iterū:Auferetur à vobis regnū, & da-
Mat.21.d bitur gēti faciēti fructus eius.Et iterū, Qui ceciderit
Ibidem. super lapidē istū,cōfringetur:super quem vero ceci-
derit,conteret eum.Huc accedit,quia si ipse iudica-
turus est eos in futura : multo amplius & in hac vita
ipse illis digna retribuit. Proinde honoris duntaxat
est patris erga filiū quod dicitur,Donec ponā inimi
cos tuos scabellū pedum tuorū. *Nónne omnes sunt ad-
ministratorij spiritus qui in ministeriū mittūtur propter eos qui
hæreditatē percepturi sunt salutis*. Quid miraris, inquit, si
filio suū ministeriū exhibēt, cū etiā pro nostra salute
ministros eos cōstat effectos?Intuere quomodo eo-
rum subleuat mētes , ostendens nobis honorē à deo
plurimū condonatum : siquidem etiam angelos qui
nobis superiores sunt, ad nostram salutē ministeriū
suum exhibere pręcepit:tanquā si diceret,ad hoc eis
vtitur:hoc est angelicæ functionis officiū, ad salutē
nostram ministeriū deo persoluere. Proinde hoc est
opus angelicum , omnia facere pro salute proximo-
rum:magis autē hoc est opus Christi.Ipse enim sicut
dominus saluat,isti vero sicut serui:&nos itaque etiā
si serui,angelorū tamen conserui sumus. Quid igitur
suspicitis ,inquit , ad angelos ? Serui sunt filij dei, &
propter nos sæpius mittūtur,& pro salute nostra mi-
nisteria sua persoluūt,quæ cū ita sint, cōstat angelos
nostros esse cōseruos. Cōsiderate tamen, quomodo
non multam differentiā creaturis attribuit.Quanuis
enim multum intersit inter angelos & homines , ve-
runtamen propinquos eos nobis facit, vt penè dice-
re videatur,quia nobis laborant,propter nos discur-
runt,nobis suo funguntur officio:hoc est eorū mini-
sterium,vt propter nos vbiq; mittantur.Et harū rerū
exemplis pleni sunt libri veteris testamēti,pleni etiā
Luc.2.b noui.Nam & pastoribus angeli euangelizauerunt,&
Ibid.1.c ad Mariam angelus venit,& Ioseph sæpius ab ange-
Mat.28,c lo visitatus est,&in monumento sedentes angeli ap-
paruerunt,&ad discipulos angeli missi sunt dicētes:
Act.1.b Viri Galilæi, quid statis intendentes in cœlum, &c.
Ibid.12.a Et Petrū angelus absoluit ex carcere,&Philippo an-
geli collocuti sunt.Intellige igitur nūc quātus nobis
honor existit,vt sicut ad amicos ita ministros ange-
Ibi.10.d los suos destinat deus.Nā &Cornelio angelus adsti-
tit, & omnes apostolos angelus de custodia eduxit,
Ibid.9.a dicēs: Eūtes state, & loquimini in tēplo populo oīa
τῷ δὲ παύλῳ οὐ τῷ verba vitæ huius.Paulo vero ipse dominus, non an-
φαίνεται ἄγγελος. gelus apparuit.Intueris ergo eos ministerium nobis
propter deū reddētes:&magna nobis officia persol-
1.Cor.3.d uentes,idcirco dicit Paulus : Omnia vestra sunt, siue
vita,siue mors,siue mūdus,siue pręsentia,siue futura.
Missus est quidē &filius,sed nō sicut minister,neque
vt perfuncturus quibuslibet officiis : sed sicut filius
vnigenitus,eadē cū patre volēs atq; desiderans, ma-
gis autē neq; missus est: neque enim de loco ad locū
pertrāsiit,sed carnē sumpsit : isti autem loca permu-
tant,& prima loca in quibus fuerant deserentes , ad
alia veniunt transeundo, in quibus non erant antea.

A Sed & hoc etiā cōfidentiā eis excitat, dicens : Quid
veremini? Nā nobis etiā angelicū ministrat officiū.
Postquam ergo locutus est de filio dei tam secundū
dispensationē carnis,quàm secundū quod vniuersi-
tatis est opifex:locutus etiā de regno eius,& æquali-
tate honoris eius ostensa:& quia dominatur non so-
lum hominibus,sed etiam supernis virtutib⁹,iā dein-
ceps hortatur eos,vt animaduertant ea quæ illis an-
nunciata sunt,dicēs: *Propterea abundantius oportet attē-* Cap.II.
dere nos iis,quæ audiuimus,ne forte perfluamus. Quare abū-
dātius dixit?Hoc est q̃ in lege solebamus: sed nomē
legis obticuit.Nam & in adstructione sua manifestū
hoc facit.Noluit ergo hoc nūc ponere, cum admo-
net & hortatur, sic enim cōducibilius arbitratus est.
Si enim,inquit, *qui per angelos dictus est sermo,fuit firm⁹,&
omnis trāsgreßio,& inobedietia iustā accepit mercedis retribu-*
B *tionē:quomodo nos effugiemus,si tantā neglexerimus salutem,
quæ cū initio cœpisset enarrari per dominū,ab iis qui audierunt
in nos cōfirmata est*.Quare abūdātius nos oportet attē-
dere iis quæ audiuimus?Nōne & illa dei sunt,& ista?
Abūdantius ergo dixit,aut q̃ solebāt in lege,aut cer-
te amplius,nō cōparans,absit:sed quia per multa tē-
pora magnū apud eos authoritatis pondus vetus ha-
bebat testamentū:hæc autē ab ipsis velut noua quæ-
dam contemnebantur,ostendit ex abundātia, quod
hæc amplius obseruari debeant,propemodū dicēs:
Dei quidē sunt & illa præcepta,& ista, sed non simi-
liter,& hoc quidē postea demonstrat : nunc autē su-
perficietenus illud adstruit, in posterioribus autem
manifestius confirmat, dicens: Si enim primū illud,
inquit,esset inculpabile, & alia huiusmodi plurima.
Et iterū:Quod enim veterascit, & interitui propin- Infr.8.d
C quum est:sed nondū audet tale aliquid loqui in ipsis
exordiis,vsquequo præoccupet, & obtineat plurib⁹
adstructionibus auditorē. *Propterea*,inquit,*abundanti⁹
oportet nos attēdere iis,quæ audiuim⁹,ne forte perfluam⁹*.Hoc
est,ne forsitan pereamus,ne forsitan excidamus . Et
demōstrat in hoc loco, quantū malū in se ruina ista
possideat. Siquidē difficile est quod effluxerit iterū
resaluari,quoniā ex negligētiæ cōtigit vitio:sumpsit
autem hoc verbū ex prouerbiis: Fili,inquit, nō per-
fluas:Sed etiā facilitatem lapsus & malum perditio-
nis ostendit:quasi dicat,inobediētia vobis à pericu-
lo nō erit libera:&per ea ipsa quę adstruit,approbat,
quoniā maius erit in cadente supplicium : & iterum
relinquit huius inquisitionē rei,ne ex cōclusione suā
disputationem grauem illis efficeret. Hæc est quip-
pe modestia disputātis, vt nulla generetur audienti-
D bus ex differētis sermone molestia.Hoc autē imita-
tur,cū nō vbiq; quæ sequūtur ipse in cōclusione cō-
stituit:sed ipsum auditorē dominū facit & iudicem,
vt ipse sua libratione conspiciat quæ sequuntur, &
spontanea proferat volūtate sententiā.Hoc em̄ mo-
do etiā ingenuos animos cōficit auditorū, dum nul-
lo cogēte assuescūt rectū sentire iudiciū . Facit hoc
etiam in veteri testamento propheta Nathan, facit 2.Re.12.a
etiā in Euangelio secundū Matthæum Christus, di-
cens:Quid faciet operariis vineæ illius?Et ipse tacēs Mat.21.d
illos cōpellit decretū proferre.Hęc quippe maxima
victoria in disputationibus solet existere. Deinde
dicens : *Si enim qui per angelos dictus est sermo,fuit firmus*:
Nō intulit, multo amplius qui per Christū, sed hoc
quidē prętermisit,dixit autē quod minus est:*Quomo-
do nos effugiemus,si tantam neglexerimus salutē*? Et intuere
qualiter faciat cōparationem.Si enim qui per ange-
los

los dictus est,inquit, sermo. Illic quidē per angelos,
hic autem per dominū: & illic quidē sermo,hic autē
salus.Deinde ne fortasse diceret aliquis:O Paule ista
quæ loqueris,ipsius Christi sunt,proinde ergo vt fi-
dem dictorū probabilem reddat,significat nō solū à
Christo dicta esse,sed etiā nunc à deo dici:non sim-
pliciter voce per aërē prolata,sicut ad Mosen,sed si-
gnis atq; virtutibus factis,& ipsis attestātibus rebus.
Quid autē est?Si enim qui per angelos dictus est ser-
mo,fuit firmus?Nā & in epistola ad Galatas ita quo-
Gal.3.c dāmodo dicit. Disposita per angelos in manu me-
Act.7.g diatoris.Et iterū: Accepistis legē in mandatis ange-
lorum,& non custodistis:&vbiq; per angelos datam
esse dicit. Quidā autē dicunt, q̃ in hoc loco Mosen
intelligat,sed nō habet rationē. Angelos em̄ hoc in
loco plurimos dicit,&pręterea de angelis cœlestib⁹
loquitur.Quid ergo?Aut enim decalogū signat,illic
B em̄ Moses loquebatur,& deus respōdebat : aut quia
præsentes erāt & angeli dei cū lex daretur, aut certe
de omnibus his,quæ in veteri testamēto(vtpote an-
gelis in ministeriū cōmunicantibus) vel dicta vel fa-
Ioā.1.& cta sunt loquitur.Et hic quidē ista dicit,sed quomo-
7.b do alibi dicit:Lex per Mosen data est, hic autē p an-
Exo.16.c gelos?Et descēdit,inquit,de⁹ in nube. Si em̄ qui per
angelos,inquit,dictus est sermo,fuit firm⁹. Quid est,
fuit firmus?videlicet verus:tāquā si diceret,fidelis in
opportuno tēpore. Et cūcta quæ prædicta sūt,perce
perūt ipsis reb⁹ effectū.Siue ergo hoc dicit,siue quia
obtinuit sermo,&quicquid cōminādo dixit,reb⁹cō-
stat impletū,siue sermonē dixit,pręcepta veteris te-
stamēti. Plurima quippe & præter legē sunt mādata
per angelos,qui ad illud ministeriū mittebātur:sicut
ὃν ἐπὶ τοῦ missi sunt ad Loth in montē,&ad iudices,&ad Sam-
κλαυθμῶνος. son.Propterea em̄ nō dixit,lex,sed sermo: vnde ma-
gis mihi videtur illa significare,quę p angelos dispē-
sata sunt.Quid ergo dicem⁹, nisi quia præsentes erāt
& angeli,quibus fuerat gēs illa cōmissa, & ipsi erant
qui tubis & buccinis personabāt, & cætera faciebāt,
hoc est,ignē,fumū,&nebulas?*Et omnis*,inquit,*trāsgres-
sio & inobedientia*.Nō dixit quia aliqua punitur,aliqua
vero nō,sed omnis:hoc est,quia nihil remāsit inultū:
sed,*Percepit iustā mercedis retributionē*. Quare dixit mer-
cedis retributionem ? Merces autē in bono poni so-
let,sed iste mos est Apostolo, vt nō magnā verborū
habeat rationē,sed indifferēter,vel quæ in bono di-
cuntur,vel quæ in malo, pro alterutro ponere : sicut
2.Co.10.b &alibi dixit:In captiuitatē redigentes omnē sensum
ad obediendum Christo.Et iterū mercedis retribu-
D tionē posuit pro supplicio , sicut & in præsenti loco
supplicium mercedē nominauit.Itē alibi dixit: Siqui-
2.The.1.c dem iustū est apud deū retribuere tribulantibus vos
tribulationē,& vobis qui tribulamini,requiem: hoc
est,non est corrupta iustitia,sed executus est deus, &
cōuertit iudiciū suum super peccatores:quanuis non
omnia sint manifesta peccata, nisi quando præcepta
disposita cōtēnuntur.Et quomodo nos, inquit effu-
giemus,si tantā neglexerimus salutē? Per hæc verba
significat,tantā nō fuisse salutē in veteri testamento.
Bene autē addidit,si tantā neglexerimus salutē . Nō
enim nunc nos de præliis liberabit, non nobis terrā
vel terrena bona largietur , sed mortis interitū , dia-
boliq; perditionē,regna cœlorū,vitam & beatitudi-
nem sempiternam . Hæc quippe omnia breuiter in-
nuit,dicens:Si tantam neglexerimus salutem. Dein-
de importat,vnde fide digna, quæ dicuntur efficiat,

A dicens:*Quæ cum initio cœpisset enarrari per dominum*:Hoc
est,ab ipso fonte hęc quę dicim⁹,habuere principiū,
nō ab hominib⁹nobis allata sunt,nō ab aliqua virtu-
te,vel creata,vel cōdita, sed ipse nobis ea fili⁹ vnige-
nitus impertiuit.*Ab iis*,inquit,*qui audierunt in nos cōfir-
mata est*. Quid est,cōfirmata est? credita aut perfecta;
Pignus,inquit habem⁹:hoc est nō extincta,nō dimi-
nuta est salus , quā nobis attribuit : sed permanet &
præualet in æternū . Causa vero huius rei est diuinæ
potētię operatio:hoc est,qui à dn̄o audierūt,ipsi nos
confirmauere.Magnū hoc opus,omniq; fide dignis-
simū,quod etiā Lucas dixit in prīcipio Euāgelij sui: In præfa-
Sicut tradiderūt nobis qui ab initio præsentes vide- tione.
runt,& ministrauerūt verbo.Sed dicet aliquis:Quo-
modo hæc cōfirmata est salus?Quid em̄ si ab his,qui
primi audierūt ista, cōficta sunt?Hoc ergo refutat,&
B ostēdit nō esse humanā hāc gratiā. Neque enim si ea
cōfinxissent, testimoniū illis perhibuisset diuina po-
tentia: propterea ergo intulit,dicens: *Attestante deo*.
Testificātur quidem & illi,testificat & deus.Et quo-
modo testificatur deus?Non verbo,neque voce (es-
set quidē hoc etiā dignū fide) sed quomodo?*Et signis,
& prodigiis,& variis virtutibus*.Bene dixit,variis virtu-
tibus,affluentiā significās donorū,quæ nō erat apud
antiquos,neq; tāta signa, neq; tam diuersa prodigia.
Hoc ergo dicit,quia nō simpliciter illis credim⁹, sed
per signa & prodigia.Proinde non illis,sed deo cre-
dimus.*Et spiritus sancti*,inquit,*distributionib⁹ secūdū ipsius
voluntatē*.Sed fortasse dicet aliquis:Quid ergo?an nō
& Magi signa faciūt, & Iudæi in Beelzebub Christū Luc.11.b
dæmones exclusisse dicebāt?num propterea credē-
dū est magis?Sed illi nō talia signa faciūt, propterea
C subiūxit Apostolus dicēs:*Variis virtutibus*. Illa enim
nō virtuti,sed infirmitati potius tribuēda sunt:quip-
pe quæ phātastica & inania demōstrātur.idcircoer-
go intulit,dicēs: Et spiritus sancti distributionib⁹ se-
cundū ipsius voluntatem. Morale.

In hoc loco aliud etiā quiddā eum significare pu-
to: arbitror em̄ intra eos nō fuisse plures diuina cha-
rismata possidentes , sed cessasse illa apud eos , velut
qui segniores facti erāt & negligētiores:vt ergo eos
cōsolaretur,ne aliqua desperatione deciderent,diui-
næ volūtati cūcta cōtribuit,diuinóq; cōsilio . Veluti
si diceret,ipse nouit quid cuique prosit,vel cui quid
sit adcōmodum,& ipse gratiā,quæ cōducat,vnicui-
que distribuit:quod etiā ad Corinthios facit, dicēs:
Deus posuit vnumquēq; nostrū sicut voluit.Et iterū: 1.Co.12.b
Vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatē, se- Ibidem.a
D cundū voluntatē eius.Ostendit ergo q̃ donū,quód-
que secundum voluntatē dei patris sit. Sępenumero
autem & propter immūdam vitam &ignauam,mul-
tis dona diuina negata sunt:aliquando autem pleri-
que vitā habentes honestam & mundam , non acci-
piunt illa.Quare?Ne in superbiam subleuētur,ne in-
flētur vētositate iactātiæ,ne altitudo muneris negli-
gētiores efficiat.Si enim & sine peculiari charismate
ipsa per se mūdæ vitæ cōscientia idonea est,vt faciat
arrogantē:multo amplius,quando cū recta vita cha-
rismatis quoque munus affuerit. Proinde humilibus
magis,atq; simplicibus charismata condonantur, &
maximè simplicib⁹.In simplicitate,inquit,&in exul- 1.Cor.1.f
tatione cordis . Hoc itaq; sermone exhortat⁹ est eos
ampli⁹, & si negligētes erāt, cōpunctos reddidit, ac
attētos.Qui enim humilis est, & non de se maiorem
concipit existimationē,studiosior efficit, cum cha-
rismatis

Universidad de Deusto Biblioteca

riſmatis munus acceperit:dũ enim iudicat,prętcr di-
gnitatẽ ſuam munus illud eſſe tributũ, debitorem ſe
factũ eſſe putat: qui vero cõpotem ſe virtutis exiſti-
mat,nõ ſibi ex gratia largiẽtis aduenisſe munus illud
arbitratur, ſed ex ſuorũ debito meritorum. Proinde
huiuſmodi homo inflatur vẽtoſitate ſuperbiæ:idcir-
co ergo deus vtiliter cũcta diſpẽſat,quod in eccleſia
vſuuenire videas. Ali⁹ quidẽ habet facultatẽ ſermo-
nis ad docendũ, alius autem neque os aperire valet.
Non cõtriſtetur,inquit,iſte,quia ſimilem non habet
gratiam:vnicuiq; enim datur manifeſtatio ſpirit⁹ ad
vtilitatem.Si enim homo paterfamilias nouit, quod
cuique negotium cõmittat:multo amplius deus,qui
nouit cunctorũ mentes hominum,qui cũcta cogno-
ſcit,antequã fiant:Vnum eſt tãtum triſtitia dignum,
hoc eſt peccare,aliud verò nihil.Ne dicas:Quare nõ
habeo pecunias?ſi haberem, pauperibus impartirer.
Neſcis ô homo:fortaſſis enim ſi haberes,ampli⁹ aua-
rus exiſteres.Nũc quidẽ hæc dicis, ſed ſi te ipſa pro-
baret experientia, alius forſitan appareres. Nam &
quãdo ſumus cibis ſaturati, putamus nos poſſe lõga
tolerare ieiunia:cũ verò nos cœperit ſaltẽ leuis eſu-
ries,alia nos deſideria ſubintrant.Iterũ quãdo ſumus
ab ebrietate liberi, putamus illã nos ſuperare poſſe
paſſionẽ:cum verò fuerimus illius morbi capti libi-
dine,minimè nobis primũ iudiciũ remanebit. Non
ergo dicas,Quare nõ accepi gratiã docendi?Si enim
haberẽ,decem milia hominũ ædificarẽ. Neſcis quia
ſi fortaſſis haberes,ad iudiciũ maius haberes: fortaſ-
ſis enim inuidia,fortaſſis deſidia cõpelleret te talen-
tũ ſub terra defodere.Nunc autẽ iſtis omnibus libe-
ratus es,nec culparis, ſi non diſtribueris annonæ ſin-
gulis quibuſque mẽſurã:ſi autẽ haberes illud chariſ-
ma,plurimis culpis eſſes obnoxius:ſed & nũc non es
ſine chariſmate, in paruo demonſtra qualis eſſe poſ-
Luc.16.c ſes,ſi munus illud haberes. Si enim,inquit, in paruo
fideles non fuiſtis,maiora quis dabit vobis?Oſtende
Mat.12.d ergo ſicut illa vidua. Duos habuit obolos, & totum
quod habuit,miſit:totũ quod poſſidebat cõtulit.Pe-
cunias quæris,oſtẽde te contẽnere quæ parua ſunt,
vt credã tibi de maximis:ſi verò nec iſta, multo mi-
nus illa contẽpſeris. Similiter etiam in ſermone tuo
demõſtra,quod eo cõpetenter vtaris in admonitio-
ne vel cõſilio circa fratres. At nõ habes eloquentiã,
non habes abundantiã ſententiarum:verũtamen ſcis
iſta communia,ſi filium habes,ſi vicinum,ſi amicum,
ſi propinquum,ſi ſeruos,admone,doce.Si non vales
in eccleſia publice lõgum protelare ſermonem, iſtis
tamen ſemotim potes conſulere:ad hoc nõ rhetori-
ca opus eſt,neque longa præceptione:oſtẽde in his,
quoniã ſi haberes facultatem ſermonis, negligentia
te nulla deprimeret:ſi autem in paruo non geris vllũ
ſtudiũ,quomodo tibi maiora promittẽti credamus?
Quod enim hoc vnuſquiſq; valeat implere, aduerte
quid dicat Apoſtolus,quomodo hoc & laicis ſic im-
1.The.5.b peret:Vnuſquiſq; inquit,ædificate inuicẽ,ſicut & fa-
citis,& cõſolemini alterutrũ in ſermonibus iſtis.No-
uit deus quid & quomodo vnicuiq; diſtribuat. Nũ-
quidnam tu melior es Moſe? Aduerte ergo quomo-
do reſpuebat muneris amplitudinẽ. Nũ ego, inquit,
illos portare poſſum?quoniã dixiſti mihi ſume illos,
ſicut ſumit nutrix paruulũ ad vbera pendentẽ. Quid
ergo deus?Sumpſit de ſpiritu eius & dedit aliis:oſtẽ-
dens quia neq; dum eos ipſe portaret, eius erat cha-
riſma,ſed ſpiritus ſancti. Si enim haberes chariſma ô
A homo,fortaſſe ſuperbiæ te vẽtus extolleret, fortaſſis
mutareris in peius. Non ita temetipſum cognoſcis
ſicut te deus agnoſcit.Nõ ergo dicamus:Quare hoc
& pro qua cauſa hoc? quãdo deus aliquid diſpenſat
atq; diſponit,nõ ab eo rerũ rationes exigamus.Hoc
enĩ extremæ impietatis eſt,ſceleratęq; ſuperbię.Ser-
ui ſumus,& ſerui multũ diſtãtes à domino,neq; quæ
ante pedes noſtros agũtur ſciẽtes. Nõ ergo curioſè
perſcrutemur diuina cõſilia, ſed quod nobis donare
dignatus eſt,hoc ſeruemus,ſiue paruum ſit,ſiue mini
mum. Hæc enim agentes probabiles apparebimus:
magis autẽ quicquid venerit de diuini muneris lar-
gitate,nequaquã paruũ eſſe iudicemus. Doles quod
chariſma docẽdi nõ poſſides?Dic mihi,quid tibi ma
ius videtur,chariſma docẽdi,an chariſma morbos&
ægritudines effugandi?Itẽ dic mihi,nónne maius eſt
B oculos reſtituere cæcorum?Item mortuos ſuſcitare,
nõne videtur tibi maius eſſe? Quid?nónne maius eſt
tactu ſudarij, vel vmbra ſola corporis q̃ verbo iſtud
perficere?Quid ergo dic mihi?ſudarióne, aut vmbra
tui corporis mortuos ſuſcitare mauis,an docẽdi cha
riſma poſſidere?Vtique illud eliges,vt mortuos tactu
ſudariorum tuorũ, & vmbra corporis tui reſuſcites.
Si igitur tibi monſtrauero,quoniã iſto chariſmate eſt
aliud chariſma multo ſuperius,quod tibi dum ſume-
re liceat,nõ appetis, nónne iuſte cæteris chariſmati-
bus priuatus es?Hoc autem chariſma, quod dico,nõ
vni,non alteri, ſed cunctis conceſſum eſt poſſidere.
Scio quippe ꝙ attenti facti eſtis, & ſtupore poſſeſſi.
Si ergo audieritis,quia licet vobis mai⁹ chariſma poſ
ſidere,quàm mortuos ſuſcitare, quàm cęcorum ocu
los reſtituere,quàm & cætera facere,quæ ab apoſto-
C lis facta memorãtur,fortaſſis etiã credibile nõ puta-
tis.Quid ergo eſt hoc chariſma?ſcilicet charitas.Sed
credite mihi,quia iſte ſermo nõ eſt meus,ſed Chriſti,
per Paulũ apoſtolum nobis loquentis.Quid ergo di-
xit?Aemulemini chariſmata meliora, & adhuc emi- *1.Co.12.d*
nentiorẽ viam vobis demõſtro. Quid dicit eminen-
tiorem viam?Corinthij altum ſapiebant ſuper donis
muneribúſq; chariſmatũ,& qui linguarum habebãt
chariſma,quod eſt minimũ, circa reliquos arrogan-
tius inflabantur. Dicit ergo: Si omnino chariſmata
quæritis,ego vobis oſtendã viã chariſmatũ eminen-
tem:non ſimpliciter ſuperiorẽ,ſed eminenter cęteris
præſtantẽ:deinde dicit: Si linguis angelorũ loquar, *Ibi.13.a*
charitatẽ autem nõ habeam,nihil ſum. Et ſi habeam
fidem,ita vt mõtes transferam,charitatem autem nõ
habeã,nihil ſum.Ecce tibi chariſma quod cunctis e-
D minet,ęmulare illud:hoc quippe chariſma maius eſt,
quàm mortuos ſuſcitate: multo melius q̃ reliqua do
na virtutum.Et vt ſic eſſe intelligas, aduerte quid di-
xerit ipſe Chriſtus diſcipulis ſuis loquens:In hoc co- *Ioan.13.d*
gnoſcent omnes ꝙ diſcipuli mei ſitis: & oſtendit in
quo,non dicens:Si miracula feceritis:ſed ſi charita-
tem,inquit,habueritis adinuicẽ:& iterum ad patrem
dicit:In hoc cognoſcent,quia tu me miſiſti:ſi fuerint *Ibi.17.d*
vnum:& iterum ad diſcipulos ſuos dicebat:Manda-
tum nouum do vobis,vt diligatis inuicem.Qui ergo *Ibi.13.d*
talis eſt,etiam iis qui mortuos ſuſcitãt, melior eſt at-
que præclarior:& meritò.Illud enim totũ diuini cõ-
ſtat eſſe chariſmatis, hoc autem & ad tuum ſtudium
pertinebit.Hoc vere op⁹ eſt Chriſtiani,hoc declarat
Chriſti diſcipulum,hoc manifeſtat quẽque crucifixũ
eſſe mundo, hoc oſtendit aliquem nihil in hac terra
poſſidere: ſine hac nãque neque martyriũ proderit.
Et vt

Et vt cognoſcas,intuere hoc manifeſtius.Sũpſit bea-
tus Paul⁹ duas ſummas excelſaſq; virtutes,magis au-
tem tres:vnam ad miracula pertinentem, alteram ad
ſcientiam,tertiã vitæ cõuerſationíſq; meritum poſſi-
dentem:& tamẽ quãquam magnę ſint, ſine charitate
nihil eas eſſe determinat.Et quomodo nihil ſunt,ego
1.Cor.13.b dico: Si diſtribuam, inquit, omnia mea pauperibus,
charitatem autẽ non habeam,nihil ſum.Poteſt enim
fieri,vt ſit aliquis ſuæ diſtributor ſubſtantię,& ſit va-
cuus charitatis.Et hęc quidem ſufficienter à nobis in
aliis dicta ſunt,vbi ꝓprius locus de charitate nos cõ-
pulit diſputare.Ad illa ergo mittim⁹ auditores, inte-
rim nũc,ſicut iam dixi,æmulemur hoc chariſma, di-
ligamus nos inuicẽ, & nullius doctrinæ erimus indi-
gi ad conquirenda virtutis inſignia:ſed omnia nobis
facilia ſine vllo ſudore cõſtabunt, & magna diligen-
tia cũcta perficiemus.Sed ecce,inquis, & nũc diligi-
mus inuicẽ:vnuſquiſq; enim habet amicos,alius qui-
dẽ duos,alius autẽ tres,ſed hoc nõ eſt propter deum
diligere. Qui nanq; propter deum diligit,non habet
tale dilectionis initiũ,ſed erga omnes ſicut circa fra-
tres afficitur:& quos quidẽ fidei eiuſdẽ eſſe cognoue-
rit, vt vere germanos fratres amplexatur ac diligit.
Hæreticos autẽ vel Paganos vel Iudæos propter cõ-
munionem quidẽ naturæ, fratres æſtimat: miſeratur
autẽ propter quod in eis cernit errorem,& contabe-
ſcit pro eis,& lachrymas fundit: in hoc erim⁹ ſimiles
deo,ſi cunctos amabimus,etiã inimicos noſtros,non
autẽ ſi ſigna,vel miracula fecerimus. Nam & domi-
num ipſum admiramur quidem miracula faciẽtem,
ſed amplius admiramur miſerãtem & longanimiter
ſuſtinentem. Si igitur & in ipſo deo illud eſt amplius
admirandũ,quanto magis in homine? Vnde clarum
eſt, ꝙ nos hoc faciat magis admirabiles. Hoc igitur
æmulemur, & nihil vel à Paulo, vel à Petro, vel aliis
mille mortuos ſuſcitãtibus,minus habebimus, etiam
ſi febrem fugare, vel morbos pellere non valeamus.
Enimuero ſine charitate etiã ſi ipſis apoſtolis excel-
lentiora miracula fecerimus,ſi nosmetipſos propter
fidem in mille pericula contradiderimus,nihil nobis
vtilitatis acceſſerit:& hæc non ego dico,ſed ipſe cha
ritatis alũnus.Ipſi ergo credamus,ipſum protinus au
diamus.Sic enim poterimus bona quę promiſſa ſunt,
adipiſci,quæ nos vniuerſos cõtingat accipere,gratia
& clementia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo ſit
patri gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, nunc & ſemper,
& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia quarta ex cap.ſecundo.

*Non enim angelis ſubdidit orbem terræ futurũ, de quo
loquimur.Teſtatus eſt autem alicubi quidem dicens:*
Pſal.8.c *Quid eſt homo, quòd memor es eius, aut filius homi-
nis,quod viſitas eum?Minorẽ eum paulò feciſti angelis.* Vellẽ
manifeſte cognoſcere, num aliqui competẽti ſtudio
ea quæ dicuntur aduertant:an non iuxta viam ſemi-
na iactemus: ſtudioſius quippe etiã nos docebimus,
ſi vos ſtudioſe audire ſentiamus. Dicemus tamen,
etiamſi nullus audire velit,propter incumbẽtem no-
Ezech.3.c bis timorem dei.Cõteſtare,inquit,plebem hanc,& ſi
non audiant,tu abſolutus eris. Si autem certus eſſem
de veſtro ſtudio,non ſolum propter timorem, ſed &
cum iucunditate dicerem. Nunc autem ſi nullus au-
diat,etiam ſi mihi res ſine periculo ſit, quod meũ eſt
implenti,attamen ſine delectatione aliqua labor iſte
perficitur.Quid enim profuerit,quod ego quidẽ cul
pa vaco,ſi interea nemo veſtrũ iuuatur? Si autẽ ani-

A maduerterint quidã, non tanta nobis vtilitas erit ex
eo,ꝙ de pœna liberabimur, quãtum nobis accõmo-
dabit charitatis veſtræ profectus. Quomodo igitur
hoc cognoſcã?Intendã vnumquenq; veſtrũ: & quos
ex vobis admodũ attentos cognouero, hos ſeorſum
nactus interrogabo: & ſi repercro vel aliqua ex his
quæ dicta ſunt retinere,nõ dico omnia:hoc enim vo
bis nõ ſatis eſt facile,ſed etſi pauca ex multis, de reli-
quis non ambigã vltra.Et oportebat quidẽ, vt abſq;
præmonitione incautos aggrederer, veruntamẽ etiã
ſic gratũ mihi erit, ſi vos ſecundũ votum meæ mẽtis
inuenero. Quin & ſic quoque poſſum vos incautos
adoriri. Quod enim interrogaturus ſim prædixi qui-
dem,quãdo autẽ nondũ certo cõſtitui:fortaſſe enim
hodie, fortaſſe craſtina, fortaſſe poſt viginti, forſan
poſt triginta dies, fortaſſe poſt pauciores, fortaſſis
B poſt plures:ſic etiã deus diẽ defunctionis noſtræ in-
certum effecit, & neq; hodie, neq; craſtina die,neq;
poſt annũ totũ,neq; an poſt plures annos immineat,
certũ nobis eſſe permiſit, vt expectationis incertitu-
dine moti,ſemper in virtute noſipſos cõtineamus: &
quòd commeaturi ſimus ex hac vita,dictũ eſt nobis:
quãdo verò,nequaquã: ſic etiã ego, interrogaturum
me quidẽ dixi,quando verò,non addidi, volens vos
hanc curam ſemper habere.Et nemo dicat quoniam
ante quatuor hebdomadas,& quinq;,& amplius hęc
audiui,& retinere non poſſum.Si quis enim audierit,
taliter eum retinere volo,vt eius memoria nullũ obli
uionis furtũ patiatur, neq; diluta ſit, neq; quæ dicta
ſunt reſpuat.Volo enim vos retinere quæ dico,nõ vt
mihi ea dicatis,ſed vt vos lucrũ habeatis. Hoc mihi
totum ſtudiũ eſt:itaq; nemo hoc dicat. At neceſſariũ
C iam eſt,vt ad conſequentia reuertamur. Quid ergo
hodie propoſitum nobis eſt ad dicẽdum? Non enim
angelis,inquit,ſubdidit orbẽ futurum,de quo loqui-
mur. Nunquidnam de altero aliquo orbe diſputat?
non ita eſt,ſed de iſto præſenti, propter hoc etiã ad-
didit,de quo loquimur. Ne mẽtem auditoris errare
relinqueret,dum alius quæreretur orbis. Quomodo
ergo eum futurũ vocat?Nempe quemadmodũ & ali- *Rom.5.e*
bi dixit,qui eſt forma futuri:de Adam & Chriſto lo-
quens in epiſtola ad Romanos, reſpectu temporum,
in quibus vixit Adam, futurum ſecundũ carnem vo-
cans Chriſtum. Etenim futurus erat: ſic etiam nunc,
quoniam dixit:Quando autẽ introducit primogeni-
tum in orbẽ terrarum, ne putares alium orbem eum
dicere,ex multis hoc confirmat,eoipſo ꝙ dicit futu-
rum.Futurus quippe erat orbis, filius autem dei ſem-
D per erat,hunc ergo orbẽ futurum non angelis ſubdi-
dit,ſed Chriſto.Quod autẽ ad filium dictũ ſit,inquit,
manifeſtũ eſt.Non enim quis dixerit quod ad ange-
los dictum ſit:deinde aliud adfert teſtimoniũ, & di-
cit: Teſtatus eſt autem in quodã loco quidam dicẽs.
Cur non ipſum nomen prophetæ poſuit, ſed abſcõ-
didit?Fecit hoc etiam in aliis teſtimoniis: ſicut cùm *† rurſum*
dicit:Quando autem † introducit]primogenitum in *ĩtroducit.*
orbem terrarum:dicit, Et adorẽt eum omnes angeli *Pſa.96.b*
dei.Et item,Ego ero ei in patrem: & ad angelos qui- *2.Reg.7.c*
dem dicit: Qui facit angelos ſpiritus: &, Tu domine *Pſ.103.a* *Ibi.101.d*
in principio terrã fundaſti.Sic etiam hic inquit, Te-
ſtatus eſt in quodam loco quidam dicens:Et hoc ip-
ſum exiſtimo non abſcondentis eſſe,ſed oſtendentis
eos multam habere ſcientiam ſcripturarum, vt nec
opus haberet nomẽ ponere dicentis:ſed veluti de re
admodum trita & manifeſta, inducere teſtimonia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibid.8.b Quid est homo q̄ memor es eius, aut filius hominis q̄ visitas eum? Minorem eū paulò fecisti angelis, gloria & honore coronasti eū. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Hoc enim etsi de cōmuni humanitate dictū est: veruntamē propriè aptatur ad Christū secundum carnē. Nam illud omnia subiecisti sub pedibus eius, ad illum magis pertinet, q̄ ad nos. Filius quippe dei quum nihil essemus nos inuisit, & carne ex nobis assumpta, sibiq; adunata, omnib⁹ superior est effect⁹: *In eo enim quod subiecit ei omnia, nihil reliquit illi nō subiectū. Nunc autem nondum videmus illi omnia subiecta esse.* Quod autē dicit, tale est: quoniā dixit, Donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū. Fieri poterat, vt adhuc mœrore afficerētur, deinde post hæc paucis quibusdam interpositis, hoc testimonium intulit prius illud cōfirmans. Etenim ne dicerent. Quomodo inimicos eius posuit sub pedibus eius, tanta nobis patientibus? Sufficiēter quidē & in anterioribus hoc significauit: quod enim dixit, donec, faciendum significauit, sed tēpore procedēte: hic autē hoc exequitur. Ne putes, inquit, quoniā necdum subiecti sunt, planè nō subiiciendos: Quòd autē oporteat subiici, manifestū est: etenim prophetia propter hoc dicta est. *In eo autem quod subiecit ei*, inquit, *omnia, nihil reliquit ei non subiectum.* Quomodo ergo nō omnia subiecta sunt? quoniā futurū est, vt subiiciantur: si ergo omnia oportet subiici, necdum autē subiecta sunt, nihil contristeris neque turberis. Si enim fine quidem p̄sente omnibus iam subiectis hæc patereris, quæ pateris, rectè doleres. *Nunc autē necdum videmus ei omnia subiecta.* Necdū imperator noster manifestè cūcta obtinuit: quid ergo turbaris, dum aliqua mala pateris? Necdū omnia obtinuit prædicatio nostra, necdū tēpus, in quo perficitur subiectio: deinde alia consolatio. Si enim etiā ipse, qui omnes subiectos habiturus est, mortuus est, & innumera passus: quid tu contristaris, cùm pateris?

Eum vero qui modicum quiddā diminutus fuerat infra angelos, videmus Iesum propter passiones mortis. Deinde rursus intulit bona & prospera. *Gloria & honore coronatum.* Vides quomodo illi omnia coaptauerit? Etenim idipsum quod dixit, modicū, cui magis aptum q̄ ei, qui tres duntaxat dies in inferno fuit? Veruntamen nobis qui tanto tēpore contribulamur, nō potest aptari. Et illud quoq; gloria & honore, illi multò amplius congruit, q̄ nobis. Iterum eis in mētem reducit passionē crucis, duo faciens, & quantā curam de omnibus habeat ostendēs, & persuadens omnia fortiter tolerare in magistrū aspicientes. Si enim qui ab angelis adoratur, inquit, sustinuit paululū infra angelos minorari propter te, multò amplius tu, qui angelis minor es, cuncta tolerare debes propter ipsum. Deinde ostendit crucem gloriā & honorem esse, sicut ipse semper

Ioan.11.a eam vocat, dicens: Vt glorificetur filius hominis, &

Ibid.13.a. glorificatus est filius hominis. Si igitur ille ea quæ p̄ seruis passus est, gloriā vocat: multò amplius tu, quæ pro domino pateris. Vides crucis fructus quātus sit? Amato ergo hāc rem: triste quidem tibi videtur, sed innumera generat bona. Ostendit itaq; ex hoc tentationis vtilitatem. Deinde dicit, vt gratia dei pro omnibus gustaret mortē: vt, gratia dei, inquit, Et ille quidem propter dei gratiam, quæ erga nos est, hæc pas-

Rom.8.f sus est. Qui proprio, inquit, filio non pepercit, sed illum pro nobis omnibus tradidit. Cuius rei gratia? nō debebat hoc nobis, sed gratia illud fecit. Et iterum

Rom.5.e in epistola ad Romanos dixit: Multò magis gratia dei, & donū per gratiam vnius hominis Iesu Christi in multos abundauit, Vt gratia dei pro omnibus gustaret mortē, non pro fidelibus tantū, sed & pro mūdo vniuerso. Nam ipse quidē pro omnibus mortuus est. Quid autē si non omnes credunt? Ille quod suum erat impleuit. Et propriè dixit, pro omnibus gustaret mortē, non dixit vt moriatur. Re vera enim sicuti qui gustat, sic breue interuallū in illa faciens, confestim surrexit. Dicendo ergo mortem & passionē mortis, manifestè mortē significauit: dicendo autem quoniā angelis melior, resurrectionē declarauit. Sicut enim medicus non habens necessitatē ex cibis, qui ęgroto proponuntur gustare, sed illi consulens, primus ex illius cibo degustat, vt persuadeat ægroto promptius illos cibos accipere: sic etiā dominus, quoniā omnes homines mortē timebant, persuadens eis, vt fiducialiter ad mortē accederent, & ipse gustauit mortem,

Ioan.14.d nullā habens necessitatē. Venit etenim huius mundi princeps, inquit, & in me inuenit nihil: sed & ex eo quod dicit: gratia dei, &, pro omnibus gustaret mortem, istud cōmendat. *Decebat enim eum, propter quē sunt omnia, & per quem omnia: vt multos filios in gloriam adductis principem salutis eorum per passiones perfectum redderet.* De patre hīc loquitur. Vides quomodo iterum ei illud, per quem, coaptat? non enim hoc faceret, si alicuius diminutionis esset, & filio soli conueniret. Quod autem dicit hoc est, Digna, inquit, clementia sua fecit, quod primogenitum clariorem omnibus ostēdit, & sicut athletā fortem, & cæteros superantē exemplū aliis constituit. Principem salutis eorum, hoc est, causam salutis eorum. Vides quantum sit differentiæ? & ipse filius, & nos filij: sed ille saluat, nos saluamur. Vides quomodo nos & coniungit, & discernit? Multis filiis, inquit, adductis in gloriam. Hīc cōiunxit principem salutis eorum, atq; iterū discreuit. Per passiones, inquit, perficeret. Ergo passiones perfectio sunt, & causa salutis. Vides q̄ mala pati non sit derelictorum? si verò in hoc primum honorauit filiū deus, vt per passiones eum induceret, re vera multò melius est carnē suscipere, & pati quæ passus est, quàm hunc mundum facere, & ex nullis existentibus proferre: hoc quidem clemētię est, illud multò amplius, quod

Ephes.2.b etiā ipse ostendens dixit: Vt ostenderet in seculis aduenientibus eminentes diuitias bonitatis suæ, simul cum eum resuscitauit, & simul cum eo sedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu. Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, vt multis filiis in gloriam adductis principē salutis eorum per passiones perficeret. Decebat enim curam de nobis agentem, & omnia vt essent proferentem, tradere filium pro cæterorum salute, vnum pro multis. Verùm non sic dixit, sed vt per passiones, inquit, perficeret: ostendens eum qui patitur pro aliquo, non solùm illum iuuare, sed etiam seipsum clariorem efficere, & perfectiorem. Hoc autem ad fideles dicit, confidentiores eos efficiens. Etenim Christus tunc glorificatus est, quando passus: quando autem dico, glorificatus est, non putes quòd ei gloriæ quicquam accesserit. Illam quippe gloriam naturæ suæ habuit semper, nihil accessionis in illa capiens. *Qui enim sanctificat*, inquit, *& qui sanctificantur, ex vno sunt omnes: propter quā causam non erubescit fratres eos vocare.* Ecce quomodo iterum cōiungit, honorans eos & cōsolans, & Christi fratres eos efficiens, secundum quod ex vno eos esse dicit: deinde muniens sermonem suum, & ostendens

quoniam

quoniam de eo, qui secūdum carnē est dixit, intulit: Qui enim sanctificat, hoc est Christus: & hi qui sanctificātur, hoc est nos. Intueris quantū interfit? Ille quidē sanctificat: sanctificamur autē nos: sed & supra, prin-

1.Cor.8.b cipē, inquit, salutis eorū. Vnus enim est deus, ex quo sunt omnia: Propter quā causam nō erubescit fratres eos vocare. Vides quomodo iterū ostēdat illius eminentiā? In eo enim quod dicit, Non erubescit, demōstrat nō rei naturæ esse, sed misericordiæ esse totum eius qui nō erubescit, & modestię multę. Etsi enim ex vno, veruntamen ille sanctificat, nos autē sanctificamur, & multùm interest: ille quidē ex patre, sicut filius, & proprius, hoc est, ex eius essentia: nos autē vt creatura, hoc est, ex nullis extātibus. Multū igitur ab eo distamus. Propterea dicit nō erubescit fratres eos

Psal.21.c. vocare, dicēs: *Annunciabo nomen tuū fratribus meis.* Carnem enim indutus, indutus est & fraternitatem, & introducta est simul etiā fraternitas: sed hoc quidē re-

Psal.17.a ctè ꝓfert, illud autē, *Ego ero fidēs in illo.* Quid sibi vult? Quæ sequūtur cōmodē quidē ponit, vtpote. *Ecce ego*

Psa.8.d *& pueri, quos dedit mihi deus.* Sicut enim hīc patrē seipsum ostendit, sic illic fratrē. Annunciabo, inquit, nomen tuū fratribus meis. Iterū eminētiam demōstrat, & multā differentiā per ea quæ sequuntur. *Quoniam igitur pueri cōmerciū habuerūt cum carne & sanguine.* Vides qua in re sitam esse dicat similitudinē istam? In carne videlicet. Et ipse similiter particeps fact⁹ est eorūdē. Erubescant omnes hæretici, cooperiantur cōfusione qui putatiuè dicūt eū aduenisse, & nō verè. Nō enim dixit. Quoniā particeps factus est tātum eorundē, & tacuit: quāuis & sic sufficiēter dixisset, sed aliud amplius quiddā posuit, hoc est, similiter, nō putatiuā aut imaginariā, sed verā ostendens fraternitatē, deinde & causam etiā ponit dispēsationis: *Vt per mortem*, inquit, *aboleret eū, qui imperiū habebat mortis, hoc est diabolum.*

Hīc admirabile quiddā demōstrat, quia per quod imperiū obtinuerat diabolus, per hoc & victus est, & arma quę illi fuerūt fortia aduersum mundū, hoc est mors, per ea illū Christus percussit. Hīc magnitudinē virtutis eius, qui vicit, insinuat. Intueris quantū bonū operata sit mors? *Et liberaret*, inquit, *eos, quotquot metu mortis per omnē vitā obnoxij erāt seruituti.* Quare tremitis? quare timetis eā, quæ iam inanis facta est? Iam terribilis nō est, sed conculcata est, contępta est, extrema facta est, & nulli⁹ momēti. Quid autē est, metu mortis per omnem vitam obnoxij erāt seruituti? Aut hoc dixit, quia qui mortē timet seruus est, & omnia patitur, ne moriat: aut illud, quia serui omnes erant mortis, & quia illa nondum erat soluta, dominabatur eis: aut quia cū in timore perpetuo viuerēt homines sem per sē mori expectantes, nullū voluptatis sensum capere poterāt, hoc metu apud eos manēte. Hoc enim significauit, dicens, Per omnem vitā. Hīc demōstrat cōtribulatos, persecutionem passos, & patria, & substātia, & cęteris omnibus priuatos iucundius ac liberius degere illis qui in deliciis iā diu constituti sunt, qui nihil tale passi sunt, qui in lætitia degūt. Siquidē illi quidē per omnē vitā sub metu mortis agebant, & serui erant: isti verò ab eo sunt liberati, & derident quod illi horruerūt. Tale enim est nunc quale si quispiam vinctū aliquem producendū ad mortē, & semper hoc expectātē, pinguē reddat ex multis deliciis: tale aliquid erat etiam mors antiquo tempore, nunc autē veluti si quispiam metu illo pariter cum deliciis ejecto certamen denūciet, & proponat agonē vt iam nō ad mortem, sed ad regnū adducatur, ex vtris esse velles? Ex his qui in custodia pinguescerent, singulis diebus sentētiam sui interitus expectantes: an ex illis pugnaturis quidem multum, & laboraturis vltronea volūtate, vt diadema tandem regni suscipiant? Intueris quomodo excitarit eorum animum, erectósq; ac sublimes effecerit? Ostendit autē non mortē tantum quieuisse, sed per hāc etiam illum, qui aduersum nos bellū sine fœdere semper instituit, diabolū dico inanem esse factum, ac viribus suis spoliatum. Qui enim mortem nō timet, extra tyrannidem diaboli constitutus est. Si enim pellē pro pelle, & omnia dat vnus-

Iob 2.b. quisq; pro anima sua: quādo etiam istā quispiam statuit cōtemnere, cuius erit decætero seruus? Nullum metuet, nullū timebit, omnibus erit superior, omnibus liberior. Qui enim animā suam contemnit, multò amplius etiam alia: quando enim inuenerit talem animam diabolus, nihil in illa suorū operum poterit operari. Quid enim? dic mihi, minabitur damnū pecuniarū? inhonorationē, eiectionē ex patria? sed hæc parua sunt ei, qui neq; animā suam preciosam existimat, iuxta beatū Paulum. Vides, q̄ qui mortis tyrannidem excludit, simul etiā diaboli virtutē dissoluit? Qui enim de resurrectione multa philosophari nouit, quomodo timebit mortem? quomodo deinceps illam horrescet? Non itaq; contristemini dicentes: Morale quare hęc, atque illa perpessi sumus? sic enim victoria clarior perficitur: nō enim esset clara, nisi mortē mor te soluisset: hoc autem est mirabile, q̄ per eadem eam vicit, per quæ prævaluit, facilitatem eius & solertiam vbiq; demonstrās. Nō ergo prodamus datum nobis donum. Non enim accepimus, inquit, spiritū seruitu-

Rom.8.f tis, sed spiritum virtutis, & charitatis, & temperantię. Stemus ergo fortes irridentes mortem. Sed cōpellor gemere amarissimè. Nā quò nos quęso Christus euexit, quò verò nosipsos deiecimus? Cū video enim luctus in plateis, & lamentationes super eos qui ex hac vita migrarūt, & vlulationes, & ineptias alias, credite mihi, erubesco, & paganos & Iudęos & hęreticos ista videntes, & omnes qui nos irrident. Quęcunq; enim iā dico, inaniter dico, de resurrectione philosophās, Cur hoc? Quia nō quæ à me dicūtur attendunt Grę-ci, sed illa quæ fiunt à vobis: confestim enim dicunt, Quomodo ex istis aliquis cōtemnere poterit mortē, qui neq; alterū mortuū potest videre patiēter? Bona sunt quæ dicta sunt à Paulo, bona sunt, inquā, cœlóq; & benignitate dei digna. Quid enim dixit? Vt liberaret eos, quotquot metu mortis per omnē vitā obnoxij erant seruituti. Sed nō permittitis, vt ista credantur: quandoquidē diuersis operibus vestris illis repugnatis, quāuis nos deus plurimū cōmunierit, veniens ad hoc, vt hāc amputaret pessimā consuetudinē. Dic mihi, quid sibi volūt istę lāpades tam splēdidę? Nōne sicut athletas mortuos comitamur? Quid etiā hymni? nónne vt deum glorificemus, & ei gratias agamus, quod iam coronauit discedentē, quod à laboribꝰ liberauit, quod à timore liberatū, apud se habet? Nōne propter hoc hymni? nónne propter hoc psalmodia? omnia ista gaudentiū sunt. Aequo animo est aliquis, psallat inquit Apostolus: sed nō ad hęc attēdūt Grę-ci. Nolo mihi dicas, inquit, quenquā extra passionem philosophantē: hoc enim nihil magnū est, neq; mirabile. Ostende mihi in ipsa passione, in dolore philosophātem, & tunc credam resurrectioni. Et quidem mulieres seculares hoc facere mirum nō est: quanuis

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam hoc malum sit. Etenim ipsę eandem exiguntur philosophiam: propter quod & Paulus dicit: De dormientibus autem nolo vos ignorare: vt non contristemini, sicut & cæteri qui spem non habent. Non enim monachis scripsit hæc, neq; in virginitate manentibus, sed secularibus: Veruntamē hoc nō ita malum est. Cùm verò quis aut mulier, aut vir crucifixū se mundo dicit: & eorum hic quidē capillos dissipat, illa verò vlulat, quid hac re turpius? Credite mihi dicenti, Si quēadmodum oportebat, fieret, multo tempore debebant huiusmodi ab ecclesiæ limine prohiberi. Isti enim sunt, qui verè digni sunt luctu, qui mortē timent adhuc & horrescūt, qui resurrectionē adhuc nō credunt. Sed resurrectioni, inquit, non diffido, sed cōsuetudinem quęro. Quare ergo, dic mihi, quando in longinquum ac peregre proficiscitur, nō eadem facis? Sed ploro, inquis & tunc, & cōsuetudinem requiro: Verum illud quidem verè consuetudinem quærētium est: hoc autem de reuersione despe-
Psal.14.b rantium. Cogita quid psallas in illo tēpore, Reuerte-
Ibid.31.b re, inquis, anima mea in requiem tuā, quia dominus benefecit tibi. Et iterum. nō timebo mala, quoniam tu mecum es. Et iterum: Tu es refugiū meum à tribulatione, quę me cōtinet. Intelligis quid sibi velint isti psalmi? sed non animaduertis, & inebriaris ex luctu. Vel in aliorum sepulturis diligēter perpende, vt habeas remedium in tuis. Reuertere, inquis, anima mea in requiem tuā: quoniā dominus benefecit tibi. Dic mihi, dicis: Quoniā domin⁹ benefecit tibi, & lachrymaris? Nōne scena sunt ista? nōne hypocrisis? Si eīm verè credis verbis, quę dicis, superuacuè luges: si autem ludis & fingis, & fabulas esse putas, quare psallis? quare suscipis ad te venientes? quare nō repellis psallētes? Sed furor, inquis, esset hoc facere. Atqui quod facis multò maiorem furorem habet. Interim igitur moneo, quia accedente tēpore vehemētius vtar hac causa: eteīm valde timeo, ne isto modo pessimus quidam morbus in ecclesiam subintret. Itaque de luctibus quidem postea corrigā, interim tamen hoc præcipio, & contestor & diuites & pauperes, & mulieres & viros. Contingat quidem nos omnes sine luctu ex hac vita migrare, & secundum competentem naturæ legē patres à filiis senes deduci, & matres à filiabus, & nepotibus, & pronepotibus in pingui senectute, & nusquam contingere immaturam mortem. Contingat quidem hoc, & hoc opto: & prędētes, & omnes vos rogo, vt alius pro alio deum precemini, votúmq; istud commune faciatis. Si autē, quod absit, & quod non contingat, amara quædam mors accidat (amaram autem dico, non natura: neque enim iam amara est mors, à somno nihil distans: sed amarā dico accidere, ad vestram affectionem respiciens) & aliqui lamētatrices istas cōduxerint, credite mihi dicenti (nō enim aliter dicam, quàm vt possum & affectus sum, irascatur, si cui libet,) per multū tēpus eum ab ecclesia arcebo, sicut idololatrā. Si enim auarum idola-
Coloss.3.a tram vocat Paulus, multò magis eum, qui super fidelem mortuū, ea quæ sunt idololatrarum inducit. Pro qua re, dic mihi, presbyteros vocas, & psallētes? Nōne vt cōsolationem recipias? Nónne vt honores discedentē? Quare igitur illum cōtumelia afficis? Quare eū infamas? Quare ludis sicut in scena? Nos venimus de resurrectione philosophantes, vniuersos docētes, & eos qui necdum percussi sunt, per honorem qui mortuo tribuitur, si quādo aliquid tale contige-

A rit, ferre fortiter: tu autē adducis eos, qui nostra, quātum in ipsis est, subuertunt. Quid hac irrisione, & isto ludibrio peius? Quid hac inęqualitate molestius? Cōfundimini & erubescite. si autē nō vultis, nos non patimur ampli⁹ tales mores, ecclesiæ pernicioſos, induci. Peccantes, inquit, in cōspectu omniū argue: & mu *1.Tim.5.c*
lieribus illis miseris per vos denūciamus, & nunquā in mortibus fideliū, aut exportationibus ingrediantur, ne re vera, ppria mala eas cogamus lugere, & doceamus, vt nō in alienis hæc faciant, sed proprias magis calamitates lamententur: etenim & pater misericors, quādo filium inordinatum habet, non illum solum monet, vt non coniungatur malignis, sed etiam ipsos terret. Ecce igitur & vobis, & illis mulierib⁹ per vos admonēs dico, vt neq; vos cōuocetis tales, neq; illæ adueniāt: & contingat quidem hoc verbum amB plius operari, & has minas prævalere. Si verò, quod absit, cōtemnemur, compellemur deinceps in actum deducere minas: vos quidē legibus ecclesiasticis coērcētes, illas autem sicut tales coērcere competit. Si verò aliquis peruicax inuentus contempserit, audiat Christum nunc etiam dicētem: Si quis peccauerit in *Mat.18.c*
te, vade, argue illum inter te & ipsum solum: si autem *Luc.17.*
non obaudierit, assume tecū vnum, aut duos: si etiam sic restiterit, dic ecclesiæ: si autē & ecclesiam cōtempserit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Si ergo eū qui in me peccauerit, cū non obaudierit, sic auersari iubet: qui in seipsum peccauerit, & in deū, quomodo habere debeo, vos iudicate: vos eīm nos non culpatis sic molliter agētes vobiscū. Si autem aliquis cōtempserit ligationes, quæ à nobis fiunt, iterū ipsum Chri stus docebit, dicēs: Quæcūq; ligaueritis in terra erūt *Mat.16.c*
C ligata & in cœlo: & quæcunq; solueritis super terrā, *Ioan.20.c*
erūt soluta & in cœlo. Etenim etsi nos miseri & nulli sumus, & contēptu digni, sicut & digni sumus, nō tamē nosipsos vindicamus, neq; iram reddimus, sed de vestra salute cogitamus. Pudeat vos rogo, & verecūdemini: si enim amicum quis fert, vehemētius quàm oportet secum agentē, intentionem eius discutiens, nēpe quod benignè, non ex iactantia hoc faciat: multò amplius doctorē feret & ipsum neq; ex sua authoritate dicētem, neq; vicem iudicis, sed patris curā gerentē: non enim potestatem nostrā demonstrare volētes, hæc dicimus. Quomodo nanq; ista hoc animo diceremus, qui neq; ad experimētum eorum, quę dicimus, optamus venire, sed pro vobis dolemus & lugemus? Ignoscite autē, & nemo contēnat vincula ecclesiastica: nō enim homo est qui ligat, sed Christus
D qui nobis hanc potestatē dedit, & dominus fecit homines tanti honoris. Nam & nos quidē ad soluendū volumus vti hac potestate, magis autē neq; huius rei necessitatem habere vellemus. Neminē quippe desideramus ligatū esse apud nos: non enim tantùm sumus miseri & infœlices, etiam si nullius momenti sumus: sin verò coacti fuerimus, ignoscite: nō enim vltro, neq; volētes, sed pl⁹ vobis qui ligamini dolētes, ligationes inferimus. Si autem aliquis contempserit istas, instabit tēpus iudicij, vbi docebitur: cętera autē modo dicere nolo, ne percutiā mentes vestras. Nos enim primum quidem nō optamus ad hanc necessitatem venire: si autem venerimus, quod nostrum est, implebimus, iniiciemus vincula. Si autē quispiā hæc ruperit, ego quod meum est fecero, & innoxius ero: de cætero autē erit tibi ratio apud deū reddenda qui mihi iussit ligare: neq; enim si imperatore prędente

satellitum

satellitum quispiam adstantiū iubeatur aliquē ex or- A
dine officij ligare, & vincula iniicere, ille autem non solùm repellat illa vincula, sed etiam cōfringat: nunquid satelles ille est qui iniuriam passus est, & nō magis imperator qui iussit? Si enim quæ circa credentes fiunt, ipse sua propria ducit: quātò magis quando ille, qui docere constitutus est, iniuriam patitur, veluti si in se committatur accipiat? sed nō contingat quēquam eorum qui in hac ecclesia sunt, ad necessitatem horum vinculorū venire. Sicut enim bonum est, non delinquere: ita correptionē ferre, vtile est. Tolerem⁹ itaq; increpationem, & festinemus quidem non peccare: si autē peccauerimus, feramus correptionē. Sicunt enim bonum est nō vulnerari, si autem contingat, medicamētum imponere vulneri necessariū est: sic & hic, sed nō contingat quenquam talibus egere medicamentis. Cōfidimus enim de vobis meliora, & B
ad salutem pertinētia: tametsi sic loquimur, vehemētius fortasse locuti sumus pro ampliore cautela. Melius quippe est asperū me & durū & audacem putari
†quæ deo nō placēt, facere. à vobis, q̄ vos † quæ deo placent non facere.] Credimus autem deo, quoniam non erit vobis inutilis hęc increpatio, sed sic mutabimini, vt sermones istos nostros in laudes vestras expēdamus, vt obtinere cūcti mereamur bona quę promisit deus diligētibus eum, in Christo Iesu domino nostro, cū quo patri, vnà cū sancto spiritu gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia quinta ex cap. secundo.

NOn enim videlicet angelos apprehēdit, sed semē Abrahæ apprehendit. Vnde debuit secundum omnia fratribus similis reddi, vt misericors esset, & fidelis pontifex ad deum, &c. Multam dei benignitatē volens Pau- C
lus demonstrare, & charitatem, quam circa genus humanum habuit, postquàm dixit, quoniam ergo pueri cōmunicarunt carni & sanguini, & ipse similiter particeps factus est eorundem, exequitur amplius hunc locū. Non enim simpliciter audias, quod dictum est, neq; nudū aliquid hoc esse putes, quod carnē ex nobis assumpsit: angelis hoc non donauit. Non enim quenquā angelorū apprehendit, sed semen Abrahæ. Quid est quod dixit: Nō angeli naturam suscepit, sed hominis? Quid autē est, quod dicit, apprehendit? Ille, inquit, non apprehendit naturā angelorum, sed nostram. Quare non dixit, suscepit, sed isto verbo vsus est, apprehendit? Ex metaphora insequentiū eos qui auersi sunt, & omnia facientiū, vt fugientes occupēt, & vt resilientes apprehendere valeant. Aufugiētem quippe ab ipso naturā humanā, & procul aufugientē D
(eramus autē longè profugi) insecutus apprehendit: ostendit quoniā misericordia sola, & gratia, & cura, quā de nobis habuit, hoc fecit: Quemadmodū igitur
supr.1.d cū dicit, Nōne omnes sunt administratorij spiritus in ministeriū missi, propter eos qui hæreditaturi sunt salutem? Vehemēs dei studiū erga naturam humanam ostendit: & ꝙ multam illius curam habeat, sic etiam hoc loco quod multo amplius est ex comparatione
†*angelos.* ponit. Non enim † angelorū quenquā] apprehendit. Et re vera magnū & admirabile, & stupore plenū est, carnem nostram sursum sedere, & adorari ab angelis & archangelis, & cherubin & seraphin: hoc sæpius ego in mente versans, excessum patior, & magna de genere humano imaginor: magna quippe video, & clara exordia, multúmque deo studij esse pro natura nostra. Et non dixit, homines simpliciter apprehendit, sed volens eos erigere, & ostēdere magnum esse genus eorum, & honorabile, dixit: Sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit secundū omnia fratribus similis reddi. Quid est secundū omnia? Natus est, inquit, educat⁹ est, creuit, passus est omnia quę oportuit, postremò & mortuus est, hoc est secundū omnia fratribus similis reddi. Quoniam quippe multa dixit de maiestate ipsius, & cœlesti gloria, iam de dispensatione mouet sermonē. Et contemplemur cū quanta potentia, quomodo illū ostendit multū studiū habentem, vt nobis similis redderetur, quod fuit curā
supra.c de nobis plurimā gerentis: Cùm enim suprà dixisset, quoniam pueri cōmercium habuerunt cum carne & sanguine, & ipse similiter particeps factus est eorundem: & hic illū dicit secundū omnia fratribus similē reddi: quasi dicat, Qui tam magnus est, qui est splendor gloriæ, qui est character substantiæ, qui secula fecit, qui sedet in dextera patris, iste voluit & studuit frater noster in omnibus fieri, & propter hoc angelos reliquit, & alias supernas virtutes, & ad nos descēdit, & nos apprehendit: & innumera operatus est bona: mortē destruxit, è diaboli tyrannide nos exemit, à seruitute liberauit, neque solum fraternitate honorauit, sed & aliis innumeris: siquidem & summus sacerdos noster fieri voluit apud patrem: infert enim, vt misericors esset, & fidelis pontifex in his quæ sunt ad deum. propter hoc, inquit, carnem assumpsit nostram. Propter misericordiam solam, vt misereretur nostri: non est enim alia quæpiam causa dispensationis, quàm hæc sola. Vidit quippe humi iacere proiectos, pereuntes, mortisq; tyrannidē patientes, & misertus est. *Ad expiandum*, inquit, *peccata populi, vt misericors esset, & fidelis pontifex.* Quid est fidelis? verus, potens: fidelis enim pontifex est filius, eos quorū pontifex est à peccatis liberare valens. vt ergo offerret sacrificiū, quod posset nos mundare, propter hoc fact⁹ est homo. Intulit igitur in his quæ sunt ad deum: hoc est earum rerū gratia, quæ pertinent ad deū. Inimici enim eramus, inquit, Deo, condemnati, inhonorati, nemo erat qui offerret pro nobis sacrificiū, vidit nos in his constitutos, & misertus est, non constituens nobis sacerdotē, sed ipse factus est sacerdos. Et vt declararet quomodo sit fidelis, intulit, Ad expiandū peccata populi. In quo enim passus est, inquit, ipse tentatus potest & eos qui tentātur iuuare. Satis humile est hoc minimū, & indignū deo: in quo enim passus est, inquit, ipse. De incarnato hic & ad certā persuasionē audientium loquitur, & propter eorū infirmitatem: hoc est, per experimentum, inquit, eorum, quæ patimur, venit. Iam non ignorat passiones nostras: non sicut deus solū nouit, sed etiam sicut homo cognouit per experimentum, per quod tentatus est. Passus est multa, nouit cōpati: licèt impassibilis sit deus: Sed ea quæ sunt carnis hic narrat, veluti si diceret, Et ipsa caro Christi multa mala passa est: nouit quid sit tribulatio, nouit quid sit tentatio, non minus q̄ nosipsi qui patimur: etenim & ipse passus est. Quid est ergo quod dicit, Potest eos qui tentantur adiuuare? Tanquam si quis diceret, cū multa animi alacritate porriget manum compatiētúrq;. Quoniam enim Iudęi volebant magnū aliquid, & amplius habere præ illis qui erant ex gētibus: ostēdit in hoc plus eos habere in quo nihil nocebat eis qui erāt ex gentibus. Quid est autem hoc? Quòd ex ipsis est salus, ꝙ eos apprehendit primùm, ꝙ ex ipsis assumpsit carnem. Non enim ange-

Universidad de Deusto
Biblioteca

los,inquit, apprehendit, sed semẽ Abrahæ apprehẽdit. Honorat & patriarchã per hoc,& ostendit, quid sit semen Abrahæ. Admonet enim eos promissionis, *Gen.13.d.* quæ illi facta est,per quam dictum est: Tibi & semini tuo dabo terrã hanc. In modico ostendit propinquitatẽ:quia ex vno sunt omnes: sed non erat multa illa propinquitas,venit iterum ad eandem immoratúrq; dispensationi,quæ est secundum carnẽ,ac dicit: Erat quidem & ipsum velle fieri hominem multę curæ diuinæ & charitatis, nunc autẽ non hoc solum est, sed etiã bona immortalia,quæ per eũ nobis tradita sunt. Ad expiandũ enim,inquit,peccata populi. Quare nõ non dixit mundi,sed dixit populi? Nam omniũ peccata sustinuit. Quoniã videlicet hoc loco de ipsis Iu- *Luc.1.a.* dæis loquebat:nã & angelus ad Ioseph dicebat: Vocabis nomen eius Iesum,ipse eñ saluabit populũ suũ: hoc quippe primũ oportuit fieri: & propter hoc venit,vt istos saluaret, & tũc per istos & gentes,tametsi contrariũ contigit:hoc etiam apostoli ab ipso initio *Act.3.d* dicebant: Vobis suscitans filiũ suũ misit benedicen- *Ibid.13.d* tem vos:& iterum: Vobis sermo salutis huius missus est. Nobilitatẽ hîc ostẽdit Iudaicam, dicens: Ad expiandũ peccata populi. Interim sic dixit: Quod enim ipse sit qui peccata omnium dimittit,manifestauit in *Matt.2.a* paralytico dicens: Dimittũtur tibi peccata tua. Et in *Mat.28.d* baptismate: dixit enim ad discipulos suos, Eũtes docete omnes gẽtes,baptizantes eos in nomine patris, & filij,& spiritus sancti. Cùm autẽ carnem apprehenderit, Paulus omnia iã humilia loquitur, nihil formi- *Cap. iij.* dans. Attẽde enim quid iam dicat. *Vnde fratres sancti, vocationis cœlestis participes cõsiderate apostolum,& pontificẽ confessionis nostræ Iesum Christũ, fidelẽ existẽtem ei qui ipsum cõstituit,sicut & Moses in tota domo eius.* Prępositus Chri- C stum Mosi secundũ comparationẽ, ad legem sacerdotij sermonem transtulit: non enim exiguam opinionem habebant de Mose omnes: & præmittit iam semina excellẽtiæ:& incipit quidem à carne, ascendit autẽ ad diuinitatem, vbi iam nõ est comparatio. Cœpit interim à carne quod æquale est ponere,& dixit: Sicut & Moses in omni domo eius:& non statim in initio demonstrat excellentiã, ne auditor resiliat, & obturet auditum: tametsi enim fideles erant, verũtamen adhuc magnificã opinionem habebãt de Mose. Fidelem, inquit, existentẽ ei qui ipsum apostolum constituit & pontificẽ: nihil hîc de essentia loquitur, neq; de diuinitate, sed interim de dignitatib⁹ humanis. Sicut & Moses in omni domo eius: hoc est,in populo,aut in tẽplo. Hic enim,in domo eius, dixit,tanquã si quis dicat de his qui sunt in domo. Sicuti ali- D quis curator ac dispensator domus, sic erat & Moses in populo: quia verò domum populum dixit,intulit:

† cuius domus] Excellẽtia Christi.

† *Dei domus sumus nos:* hoc est,in creatura eius sumus. Deinde etiam excellentiam Christi ponit, dicens: *Maiori enim dignus factus est gloria,quàm Moses.* Iterum redit ad carnẽ, secundum quod ampliorem honorẽ habet,quàm domus,qui cõstruxit eã. Et ipse, inquit, de domo erat: & nõ dixit,iste quidẽ seruus, ille autẽ domin⁹,sed hoc latẽter significauit. Si dom⁹ erat populus,& ipse de populo erat, & ipse igitur de domo erat. Sic enim & nobis vsus est dicere: ille ex domo illius est. Hîc quippe domũ non ipsum templũ dicit: non enim illud deus cõstruxit,sed homines: qui verò fecit eũ,deus est,Mosen dicit. Et intuere quomodo ostendit excellẽtiam latenter. Fidelis,inquit,in omni domo eius. Et ipse est ex domo, hoc est, ex popu- A lo maiorem habet honorẽ artifex, q̃ opera ipsius: & qui domum fabricauit, q̃ ipsa domus. *Qui autem omnia cõdidit,deus est.* Vides quoniã non de templo dicit,sed de omni populo. *Et Moses quidem fidelis fuit in omni domo eius,sicut seruus in testimonium eorũ quæ dicenda erant.* Ecce alia excellentia quæ est à filio,& à seruis. Attẽde iterum quoniam proprietatem per filij appellationem significat. *Christus autẽ sicut filius administrat domũ ipsius.* Vides quomodo facturã,& factorem discernit? quomodo seruũ,& filium? & ille quidẽ in paternas res sicut dominus ingreditur: iste autem sicut seruus. *Cuius domus sumus nos:si quidem fiduciã,& gloriationem spei vsque ad finem firmam tenuerimus.* Hîc iterũ eos hortatur,stare fortiter & non decidere. Domus quippe dei erimus,inquit,quod erat Moses, si fiduciã & gloriationem spei vsq; ad finẽ firmã tenuerimus. Qui enim do- B let,inquit,in tentationibus,& decidit,non gloriatur: qui erubescit,qui abscõditur,fiduciã non habet: qui mœret,nõ gloriatur. Deinde laudat etiã eos,dicens: Si quidẽ fiduciã & gloriationẽ spei vsq; in finẽ firmã tenuerimus. Ostendit eos cœpisse. Oportet autẽ vsq; ad finẽ,& non simpliciter stare, sed firmã habere spẽ in certa fidei persuasione, non nutabundos aut loco motos à tẽtationibus:* Si eñ scriptura de patre, qui * *Ad id* nõ est incarnatus dicit. De cœlo prospexit dominus, *redit quod* & vidit omnes filios hominũ: hoc est, omnia exactè *supra di-* cognouit. Et iterũ: Descendens videbo an secũdum *xit,In eo* clamorẽ eorũ perfecerint. Et iterum: Nõ potest deus *in qua pas-* ferre nequitias hominum, magnitudinem iræ diuinę *sus est.* *Psal.13.a* ostendens: multò magis de Christo, qui etiam passus *Gen.18.c* est in carne, dicuntur ista: Quoniã enim pleriq; mor- *Ibid.6.a* talium ipsam experientiam omniũ putant certissimã adferre rerum cognitionẽ, vult ostendere, q̃ qui passus est, probè sciat quid patiatur humana natura. *Vnde fratres sancti.* Quòd dixit, vnde, pro, quapropter, posuit. *Vocationis cœlestis participes.* Nihil hîc quæratis, si ad cœlestia vocati estis: illic est merces, illic est retributio: quid ergo? *Considerate apostolum & pontificẽ confessionis nostræ Iesum Christum fidelem existẽtem ei, qui ipsum cõstituit,sicut & Moses in omni domo eius.* Quid est fidelem existentẽ ei qui ipsum constituit? hoc est prouidum,defendentẽ ea quæ eius sunt,non permittentem illa temerè ferri, sicut & Moses in omni domo eius,hoc est, Cognoscite quis sit põtifex,& qualis,& non habebitis opus cõsolatione alia. Apostolum autem illum vocat,propterea q̃ missus est. Pontificem, inquit,confessionis nostræ,hoc est fidei. Et isti populus cõmissus est,sicut & illi cõmissum erat regimẽ populi: sed huic maiora & in maioribus commissa sunt. *In testimonium eorum quæ dicenda sunt.* Quid dicis? Nũquid testimonium hominis accipit deus? Admodũ. Si enim cœlũ contestatur,& terram,& colles,dicens per prophetã: Audi cœlum,& auribus percipe terra, *Esa.1.a* quoniã dominus locutus est:&, Audite valles,funda- *Mich.6.b* menta terræ, quoniã domino iudiciũ est contra populum eius: multò magis homines,hoc est,vt sint testes,quando † confundentur isti.] Christus autem si- † *isti im-* cut filius: Moses quidẽ alienorũ curam gessit, hic au- *pudenter* tem propriorũ. *Et gloriationem spei.* Bene dixit, spei: *debacchã-* quoniã omnia bona in spe sunt constituta. Oportet *buntur.* autem illam ita certam tenere, vt non secus gloriemur,quàm si iam confecta essent,quę speramus: propter hoc dicit gloriationem spei, & infert: *Vsque ad finem firmam tenuerimus.* Spe enim salui facti sumus: si ergo spe salui facti sum⁹,& per patientiã expectam⁹, *Rom.8.c*

nullo mœrore affligamur in præsentibus,neq; iam in *Ibidem.* A hac vita quęram⁹, quę futura nobis ꝓmissa sunt. Spes enim,inquit,quæ videtur, nõ est spes: Quoniã enim magna sunt illa bona,hîc ea percipere nõ possum⁹ in ista fragili vita. Quare ergo nobis ea prædixit, si non erat hic daturus? Vt promissione animas nostras recrearet,vt sponsione confortaret desideriũ,vt erigeret nostrã mentẽ,idcirco enim omnia ista facta sunt.

Morale Quid ergo turbamur? Nemo videns malignos prosperitatẽ habere, turbetur: nõ est hîc retributio neq; malignitatis,neq; virtutis: at si aliquãdo contingit,vt aliqua sit retributio vel malitiæ,vel virtutis, nõ tamẽ secundũ quod dignum est,sed simpliciter veluti gustus quidã iudicij, vt qui resurrectioni non crẽdunt, vel talibus doceantur. Quando itaq; videamus malignum ditescere,non decidamus animis: & quando videmus bonũ mala pati,nõ turbemur: in futuro coro- B nę,in futuro supplicia. Est & alia ratio,quia nõ potest vel malus in omnib⁹ malus esse, sed habet aliqua bona: neque bonus in omnibus bonus esse,sed habet aliqua peccata: quando ergo prosperitatẽ habet malus, malo capitis sui habet: Quoniam enim pro illis paucis bonis retributionẽ hîc accipit, illic iã plenius punietur: propter hoc autẽ hic recipit. Et iterũ, Beatus est ille maximè,qui hic punitur,vt omnibus abiectis delictis,probatus,& purgatus hinc exeat,& inno- *1.Co.11.g* cẽs: & hoc nos Paul⁹ docẽs,dixit: Propter hoc in vo- *& 5.a.* bis multi infirmi,& ęgroti,& dormiũt plurimi. Et ite- *Esa.40.a* rum: Tradidi huiusmodi satanę, & propheta inquit: Quia suscepit de manu domini duplicia ꝓ peccatis: *Psal.24.d* & iterũ Dauid: Vide inimicos meos, quia multipli- *ꝓsuper me* cati sunt † super capillos capitis mei,] & odio iniquo oderunt me,& dimitte omnia peccata mea. & rursus C *Esa.26.c.* alius, Domine deus noster, pacẽ da nobis, omnia eñ reddidisti nobis: sed hæc quidẽ ostendentis sunt bonos supplicia pro peccatis hîc recipere. Vbi autẽ doceatur bona malos hîc recipere, illic plenius puniri?

Luc.16.f audi Abrahã dicentẽ ad diuitem: Recepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala. Qualia bona? Hic eñ,in eo quod nõ dicit accepisti,sed recepisti, ostẽdit secũdum debitum vtrosq; passos, & illum quidẽ in prosperitate,illum autẽ in aduersitate versatum,& inquit: Propterea iste hîc cõsolatur: vides enim illum purgatum à peccatis, & te in doloribus. Non igitur doleamus quando bonis potiri videmus in hac vita peccatores,sed quando nos malè patimur, gaudeamus: peccatorum quippe est expiatio. Nõ ergo quę- *Ioan.16.g* tamus relaxationẽ,tribulationẽ quippe denunciauit *2.Tim.3.c* Christ⁹ suis discipulis: nã & Paulus dicit: Omnes qui D volunt piè viuere in Christo, persecutionẽ patiẽtur. Nemo fortis athleta in stadio lauacra requirit: & mẽsam repletã cibis & vino: Hoc enim non esset athletæ,sed delicati: athleta nanque pugnat cum puluere, cum oleo,cũ radio solis,cum sudoribus multis,tribulationibus,& angustia. Certãdi hoc est, & pugnandi tempus: proinde etiã vulnera suscipiendi, & sanguinem effundendi, & dolendi. Audi quid dicat beatus *1.Cor.9.d* Paulus: Sic pugno,non velut aërem cædens. Omnẽ vitam in agone esse constitutã putemus,& nunquam requiem quæramus,nunquã tribulati mœreamus: siquidem neq; pugil mœret, cùm se in agone viderit. Aliud est remissionis tẽpus. Oportet autẽ nos per tribulationes perfici. Quãquã enim iam nec persecutio aliqua sit,neq; tribulatio: tamen sunt aliæ tribulationes quæ per dies singulos nos adobruũt: si autẽ istas

non ferimus,illas vtiq; nullatenus tulerimus. Tenta- *1.Co.10.c* tio,inquit,vos non comprehendit,nisi humana. Oremus itaq; deum ne intremus in tẽtationem: si autem intrauerimus,feramus fortiter. Illud quidẽ temperãtium hominũ est, vt seipsos in pericula non præcipitent: hoc autẽ fortium,& philosophorum. Non itaq; nosipsos præcipitemus quomodolibet, temeritatis quippe esset: neque iterũ aduersis iactati,& rebus sic vocãtibus,cedamus: timoris nanque hoc esset, sed si quidẽ prędicatio verbi nos vocauerit,nõ renuamus: temerè verò, neq; existẽte causa, neque vtilitate aliqua,neq; necessitate,quę ad pietatẽ pertinet,vocãte, nõ irruamus: ostẽtatio quippe esset & ambitio honoris superflui. Si autẽ aliquid eorũ,quæ lædũt pietatẽ, cõtingat,etiã si mille mortes sustinere nos oporteat, nihil renuere debem⁹. Nõ prouoces tẽtationes,quãdo tibi ea quæ ad pietatẽ pertinent,pro voto procedunt: vt quid superflua tibi accerseres pericula,nullũ lucrũ habẽtia? Hæc dico, volens vos custodire leges Christi iubentis orare,ne intremus in tẽtationem, & *Matt.6.b* iubentis vt crucẽ nostram tollamus, ipsúmq; sequa- *Marc.8.d* mur. Hæc quippe non sunt contraria, sed valde conuenientia. Tu quidẽ esto præparatus,sicut miles fortis in armis perpetuò,sobrius,vigilans, semper hostẽ expectans. Bella sanè nõ excites: hoc quippe militis non est,sed seditiosi. Si verò tuba pietatis vocauerit, confestim procede,& contemne animã,& ingredere cum multa alacritate in agonẽ, rumpe aciem aduersariorum,cõcide faciem diaboli,statue trophæũ. Si autem pietas nihil lędatur,neque depopulatur aliquis nostra dogmata: dico autem ea quę ad animam pertinẽt, neq; cogit aliquis facere quod deo nõ placet,noli esse superfluus. Sanguinis oportet esse plenã Christi vitam: sanguinis autem dico, non vt aliorum effundamus,sed vt parati simus nostrũ effundere. Cũ tanta igitur animi alacritate propriũ sanguinem effundamus,si quãdo pro Christo opus fuerit, cũ quãta aquam quis effundit: etenim aqua est sanguis irrigans corpus: & cum tanta facilitate carnẽ exuere debemus, cum quanta & vestimentũ: hoc autem erit,si non fuerimus pecuniis dediti,si non domibus,si non affectioni,si ab omnibus fuerimus separati. Si eñ qui militarem vitã viuunt, omnibus renunciant, & vbicunque bellum vocauerit,illuc sese recipiunt, atque itinera magna conficiunt, & omnia cũ alacritate sustinent: multò amplius nos Christi milites sic præparatos esse oportet, & dispositos ad bellum passionũ. Nunc non est persecutio, neque contingat fieri aliquando, sed aliud bellũ est cupiditatis, pecuniarum, inuidiæ,cæterarúmq; passionũ. Istud bellum narrãs Paulus dixit: Non est nobis colluctatio aduersus car- *Ephes.6.b* nem & sanguinem. Istud bellũ semper instat,propter hoc semper nos armatos stare vult: State,inquit,suc- *Ibid.c.* cincti lumbos vestros: quod etiã ipsum præsentis est tẽporis: & significauit, semper oportet armari: multum enim bellũ per linguã,multum per oculos: istud bellum vincamus: multũ bellũ est cupiditatum, idcirco inde incipit armare militẽ Christi: State,inquit, succincti lũbos vestros, & intulit, In veritate. Quare in veritate? † illusio quippe est, falsitas,& cupiditas:] † *ipsa quip* propterea dixit propheta: Lumbi mei impleti sunt *pe cupidi-* illusionibus. Non est voluptas ista res,sed vmbra vo- *tas illusio* luptatis. Succincti, inquit, lũbos vestros in veritate: *est ac men-* hoc est,in vera voluptate,in tẽperantia, in honestate *dacium.* propterea ista monet,vidẽs absurditatẽ peccati, vo- *psal.37.b*

Universidad de Deusto
Biblioteca

lens omnia mẽbra noſtra muniri. Iracundia quippe A iniuſta non iuſtificabitur. Et thorace nos circundari vult & ſcuto. Beſtia nanq; eſt, facilè inſiliẽs iracũdia, & mille maceriis, & munitionibus nobis opus erit, vt ſuperemus, & reprimamus: propterea nobis hãc maximè partẽ veluti ex quibuſdã lapidib⁹, hoc eſt, oſſibus ædificauit deus, munimẽta ei cõſtituens, ne diruptis illis facilè, vel inciſis totũ animal lædatur. Ignis, inquit, eſt, & tempeſtas magna, & nulla alia pars hãc valet ſuſtinere. Dicũt etiã medicinæ ſtudoſi, propter hoc pulmonem ſuppoſitum eſſe cordi, vt in mollitie iacens, veluti in quadã ſpongia poſt aſſultationẽ requieſcat, ne aduerſo ac duro pectori illiſum, ſanguinis impetu lędatur. Opus eſt igitur nobis forti thorace, vt ſemper in tranquillitate hanc beſtiã conſeruemus: opus verò eſt nobis etiã galea: quoniã ibi ratio noſtra cõſiſtit, & inde aut ſaluari poſſibile eſt, ſi fiant B quę oportet: aut perire: propter hoc dicit, Et galeam ſalutis. Cerebrũ, inquit, natura molle eſt, propterea etiam ipſum veluti quadã teſtudine cranio cooperitur deſuper. Omnium autẽ nobis cauſa bonorum efficitur, & malorum, dum aut quæ oportet cognoſcimus, aut quę cõtraria ſunt. Sed & pedes noſtri & manus opus habent armis: non iſtæ manus, neq; iſti pedes, ſed animę: illæ quidẽ exercẽtes quę oportet, iſti autẽ vt progrediãtur quo oportet. Armemus igitur noſipſos iſto modo, & poterimus præualere hoſtib⁹, & corona potiri in Chriſto Ieſu domino noſtro, cũ quo patri ſit gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia ſexta ex cap. tertio.

QVapropter ſicut dicit ſpiritus ille ſanctus: Hodie ſi vocem eus audieritis, ne obduretis corda veſtra, ſicut in exacerbatione iuxta diem tentationis in deſerto, vbi tentauerunt me patres veſtri, probauerunt & viderũt opera mea quadraginta annis. Ideo iraſcebar generationi huic, & dicebam, Semper errant corde. Ipſi autem non cognouerunt vias meas, ſicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meã. Locutus de ſpe Paulus, dicẽs, quia domus eius ſum⁹, ſi tamen fiduciã & gloriationẽ ſpei vſq; in finẽ firmã teneamus: oſtendit deinde, q̃ firmè nos oporteat expectare, & huic rei fidem ex ſcripturis facit: ſed animaduertite: obſcurius enim quodãmodo illud locutus eſt, & eſt difficilius ad intelligendũ, propterea oportet, poſtquã quæ nobis videtur, dixerimus, argumentúmque huius loci totũ vobis tradiderimus, ſer- *†ibique relinquere:* monẽ iſtũ illis quæ ſcripta ſunt tãdẽ applicare, † eáq; excutere:] tunc etenim me opus nõ habebitis, ſi apoſtolicã intentionẽ didiceritis. De ſpe illi erat ſermo, D & q̃ oporteat ſperare, quæ futura ſunt: & q̃ omnibus modis futura ſit eis, qui hîc laborauerũt, aliqua merces & fructus, & requies: hoc igitur ex propheta cõprobat. Et quid dicit? Quapropter ſicut dicit ſpiritus *Pſal. 94. c* ille ſanctus: Hodie ſi vocẽ eius audieritis, ne obduretis corda veſtra, ſicut in exacerbatione iuxta diẽ tentationis in deſerto, vbi tentauerunt me patres veſtri, probauerũt me, & viderunt opera mea quadraginta annis. Ideo iraſcebar generationi huic, & dicebã, Sẽper errant corde. Ipſi autẽ nõ cognouerũt vias meas, ſicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiẽ meam. Tres requies eſſe dicit: Vnã ſabbati, qua deus requieuit ab operibus ſuis. Secundã in Palæſtina, in quã ingreſſi Iudæi, requieturi erant ex miſeria multa & laboribus. Tertiam, quæ re vera eſt requies, hoc eſt, regnum cœlorũ, ad quã quos peruenire contigerit, re vera requieſcunt à laboribus, & difficultatibus ſuis. Harum triũ igitur hîc mẽtionem facit. Cur autem de vna diſputans, triũ mentionẽ fecit? Vt oſtendat prophetam de hac dicere. De prima enim, inquit, nõ dixit. Quomodo nanq; diceret? Vtpote quę olim facta ſit, ſed neque de ea quæ in Palęſtina fuit. Quomodo nanq;? Non enim introibũt, inquit, in requiem meã. Reſtat igitur tertiã hanc eſſe reliquam. Veruntamen neceſſariũ eſt etiã hiſtoriã explicare, vt manifeſtior fiat oratio. Cũ enim egreſſi eſſent de terra Aegypti, & multã viã perambulaſſent, & multa indicia virtutis dei accepiſſent in Aegypto, in mari rubro, in eremo, conſiliũ fecerunt amãdare ſpeculatores, qui deberẽt inſpicere naturã terræ: illi verò profecti, tandẽ reuerſi ſunt, prouinciã quidẽ valde commendantes, & magnorũ fructuũ procreatricẽ eſſe dicentes: virorum verò inexpugnabiliũ eſſe illam prouinciã, & fortium. Iudæi verò ingrati, & inſenſati, quos oportebat recordari tantorũ dei beneficiorũ, & quomodo eos concluſos in medio tanti exercitus Aegyptiorũ eripuerit de periculis, & ſpoliorũ præda potiri fecerit, rurſus petrã ruperit, aquarúmq; abundantiã largitus *Num. 20. b* ſit, manna dederit, aliáq; miranda facinora operatus ſit, atq; ita deo credere; horũ nihil cogitauerunt, ſed timore quaſi nihil vidiſſent ita obſtupuerũt, vt dixerint: Iterũ in Aegyptũ intrare volumus. eduxit enim nos huc deus, vt hîc pereamus cũ filiis noſtris, & mulieribus. Deus igitur iratus, q̃ tam cito obliti eſſent tanta quę facta erant, iurauit vt non introiret generatio illa, † quæ hîc dicta eſt,]in requiẽ & omnes perie- † *quæ hac dixerat.* rũt in eremo: Quia ergo, inquit, Dauid poſt iſta, póſtque generationẽ illorũ dixit: Hodie ſi vocẽ eius audieritis, ne obduretis corda veſtra, ne ſimilia patiamini, qualia progenitores veſtri, ne priuemini requie: hîc clarũ eſt, quia eſt quędã requies: nã ſi iam acceperant requiẽ, quæ erat in Palæſtina, quare eis iterũ dicit, Hodie ne obduretis corda veſtra, ſicut patres veſtri? quę eſt ergo alia requies, niſi regnũ cœlorũ, cui⁹ imago & typus eſt ſabbatũ? Deinde ponit totum teſtimonium: eſt autẽ: Hodie ſi vocẽ eius audieritis, ne obduretis corda veſtra, ſicut in exacerbatione iuxta diẽ tentationis in deſerto, vbi tentauerunt me patres veſtri, probauerũt me & viderũt opera mea quadraginta annis. Ideo iraſcebar generationi huic, & dicebam, Semper errant corde. Ipſi autẽ non cognouerunt vias meas, ſicut iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam: tunc infert: *Videte fratres, ne quando ſit in aliquo veſtrũ cor prauum infidelitatis, vt recedat à deo viuo.* Quippe ex duritia infidelitas naſcitur. Et ſicut ſolida corpora & dura non obſequuntur manibus medicorum: ſic & animæ obduratæ non obſequuntur verbo dei. Fortaſſe enim aliqui iam etiam nõ credebant, tanquam non eſſent vera ea quæ facta ſunt, idcirco dixit: Videte ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malignũ infidelitatis, vt recedat à deo viuo. Quippe quoniã ſermo de futuris non eſt ita credibilis, ſicut de præteritis, cõmonefacit eos hiſtoriæ, in qua fide opus habebant. Si enim patres veſtri, inquit, quia nõ ſperauerunt, ſicut oportebat ſperare, hæc paſſi ſunt: multò amplius vos: ad illos enim iſte ſermo factus eſt. Hodie nanque illud, inquit, ſemper eſt, donec conſtat mundus: *Propterea exhortemini vos inuicem quotidie, quoad appellatur dies hodiernus:* hoc eſt ædificate inuicem, corrigite voſipſos, ne contingant vobis ſimilia.

Ne obduretur quiſpiam ex vobis ſeductione peccati. Videſ, quod

†infidelitatem. Prou. 18. a Pſa. 93. b Ibid. 11. a †infideli- A des, quod †infidelitas] peccatũ faciat. Sicut enim infidelitas vitã prauam procreat, ſic etiam anima, quãdo in profundum malorum venerit, contemnit: contemnẽs autem, neque credere ſuſtinet, vt ſeipſam timore liberet. Dixit nanq;, inquit, nõ videbit dominus, neque intelliget deus Iacob. Et iterũ: Labia noſtra apud nos ſunt, quis eſt noſter dominus? &c. Et iterũ: Cuius rei gratia irritauit impius deũ? Et iterũ: *Ibi. 13. a* Dixit inſipiẽs in corde ſuo, nõ eſt de⁹: corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis. Non eſt timor dei ante oculos eorũ, quoniã dolũ operati ſunt in cõſpectu eius ad inueniendã iniquitatẽ eius, & vt odio illũ proſequãtur. Chriſtus quoq; hoc idem di- *Ioan. 3. c* xit: Omnis qui malè agit, odit lucẽ, & nõ venit ad lucem. Deinde infert Apoſtolus, *Participes enim facti ſumus Chriſti.* Quid eſt, participes facti ſumus Chriſti? Participam⁹ ex eo, inquit, vnũ facti ſum⁹ nos & ipſe. B Siquidẽ ipſe caput eſt, nos corpus, cohæredes & cõcorporales, vnũ corpus ſumus ex carne eius, & oſſib⁹ eius. *Si tamen principium ſubſtantiæ vſque ad finem firmum tenuerimus.* Quid eſt, principium ſubſtantiæ? Fidem ſignificat per quam ſubſiſtimus, & nati ſumus, & eſſentiales, vt ita dicã, facti ſum⁹. Deinde infert, *In eo quod dicitur, Hodie ſi vocẽ eius audieritis, ne obduretis corda veſtra, ſicut in amaritudine.* Per hyperbaton dictum eſt, in eo quod dicitur, Hodie ſi vocem eius audieritis, ne ob- *Cap. IIII.* duretis corda veſtra. *Timeamus ne forte dereliẽta promiſſione, introeundi in requiẽ eius, videatur aliquis veſtrũ fruſtratus eſſe: etenim nobis annunciatũ eſt: ſicut & illis.* In eo quod dictũ eſt, hodie ſi vocẽ eius audieritis: hodie eũ ſem per eſt. Deinde. *Sed non profuit illis audiſſe ſermonẽ quòd is nõ eſſet cũ fide cõiunctus, iis qui audierãt.* Et quomodo nõ profuit? Poſteaquàm eos terrere voluit, oſtẽdit hoc C ipſum, dicẽs: Quidã enim cũ audiſſent exacerbauerunt. ſed nõ omnes qui exierũt ex Aegypto per Moſen. Quibus autẽ iratus eſt quadraginta annis? Nónne iis qui peccauerant, quorum cadauera ceciderũt in eremo? Quibus autẽ iurauit, quia non intrarent in requiem eius, niſi infidelibus? Et videmus quòd non potuerint intrare propter infidelitatem. Cùm iterũ teſtimoniũ dixiſſet, interrogationẽ quoq; ſubinfert, quod facit ſermonem apertum. Dixit enim, inquit, Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione. Quorum mentionẽ facit obduratorum? Quorum infidelium? Nónne Iudęorum? Quòd autẽ dicit tale eſt. Audierũt & illi, inquit, ſicut & nos audimus, ſed nihil profuit illis. Non ergo putetis, quia ex auditu tãtũ prędicationis iuuabimini: quia & illi audierũt: ſed nihil vtilitatis habue- D re, quoniã nõ crediderũt. Caleph autẽ & Ieſus, quia nõ cõſenſerunt infidelibus, effugerunt pœnam quæ illis illata eſt. Et inſpice q̃ mirabiliter: non dixit, non

* *Aliter hunc locũ quãm nos legiſſe videtur Chryſoſt. cuius interpretationem etiam admiratur Theophyl.* †*non nos intraturo.* cõſenſerunt, ſed non* cõmixti ſunt, hoc eſt, ſine ſeditione diſſenſerunt, illis omnibus vnam atq; eandem ſententiã habẽtibus: hic mihi tamẽ videtur etiam ſeditionẽ quandã ſignificare. *Intrabimus*, inquit, *enim in requiem, nos qui credidimus.* Et vnde hoc liqueat, ſubiicit. *Secundum quod dixit: ſicut iuraui in ira mea, ſi intrabunt in requiem meam.* Quanquam operibus eius à cõſtitutione mundi factis, & tamẽ hoc †non nos nõ intraturos] manifeſtauit, ſed illos non ingreſſos eſſe. Id ergo feſtinat oſtendere interim, quia ſicut requies illa non prohibet aliã requiem dici, ſic neque hæc illam cœlorum requiem: interim ergo vult oſtendere, q̃ non venerint illi ad requiẽ: quia enim hoc dicit, addidit.

Dixit enim alicubi de die ſeptima ſic: Et requieuit *Gen. 2.* deus in die ſeptimo ab omnibus operibus ſuis: & in hoc iterũ: Si intrabũt in requiẽ meã. Vides quomodo non prohibeat illa, iſtam eſſe requiẽ? Quia ergo relinquitur, inquit, quoſdã intrare in illam, & quibus prius annunciatũ fuit, non ingreſſi ſunt propter infidelitatẽ: rurſum quãdam definit diem, hodie in Dauid dicens, poſt tantum tẽporis, ſicut prædictũ eſt: Quid autẽ eſt quod dicit? Quoniã enim debent, inquit, aliqui intrare, vtiq; illi nõ intrauerũt: Quod verò oporteat intrare & debeant aliqui intrare, audiamus vnde hoc certũ ſit. Quoniã poſt tãtos annos, inquit, dicit iterũ Dauid: *Hodie ſi vocem eius audieritis, ne obduretis corda veſtra.* Si enim eos Ieſus requieſcere feciſſet, nequaquã de alia die loqueretur poſtea: certũ eſt ergo, quòd propter quoſdã aliquã adepturos retributionem, hęc dixit. Proinde relinquitur ſabbatiſmus populo dei. Vnde? ex eo q̃ præcipitur: Ne obduretis corda veſtra. Nõ enim præciperetur, niſi eſſet ſabbatiſmus: neq; iuberẽtur talia nõ facere, ne eadem etiã ipſi paterentur, niſi futurum eſſet eos eadẽ paſſuros. Quomodo verò eadem paſſuri erant Palæſtinam prouinciam poſſidentes, niſi alia quædã eſſet requies? Et bene concluſit hunc ſermonẽ: non enim dixit requies: ſed, ſabbatiſmus, proprium nomen, ad quod gaudebant & cõcurrebant, ſabbatiſmũ regnũ vocãs. Sicut enim ſabbato ab omnib⁹ malis abſtineri iubetur, & illa tantum fieri, quæ ad obſequium dei pertinent, quæ ſacerdotes efficiebant, & quæ animã iuuabant, & nihil aliud: ſic & tunc. Ipſe vero non ita inquit, Sed quid? *Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius, & ipſe requieſcit ab operibus ſuis, ſicut à propriis deus.* Sicut eñ deus requieuit ab operib⁹ ſuis, ſic qui ingreſſus eſt in requiẽ eius. Quia enim de requie illis loquebatur, atque illi cupiebãt audire quãdo futura eſſet, propterea ſermonẽ cõcluſit, in eo quod dictum eſt, hodie, vt non deſperarent ſe intraturos. Adhortemini, inquit, voſipſos per ſingulos dies: hoc eſt, etiã ſi quiſquã peccauerit, vſquequo eſt hodie ſpem habeat: Nullus igit deſperet quoad vixerit, maximè autẽ, inquit, neq; ſit cor prauũ infidelitatis: Si verò fuerit etiã nemo deſperet, ſed refoueat ſeipſum: †vſquequo enim eſt ho- † *Quãdiu enim ſumus in hoc ſeculo iſtud hodie.* die] habet opportunitatẽ. Hic autẽ nõ ſolam infidelitatem dicit, ſed etiam murmurationes. Quorũ mẽbra, inquit, ceciderũt in eremo: deinde ne putet aliquis, quia tantũ requie fraudabũtur, infert & ſuppli- cium, dicens: *Viuus quippe eſt ſermo dei, & efficax & penetrãtior quauis machæra vtrinq; incidẽte, & penetrãs vſque ad diuiſionẽ animæ, & ſpiritus, cõpagum ac medullarũ, & diſcretor cogitationum, & intentionũ cordis.* Hic de gehenna diſputat, ac de ſupplicio. In abſcõdita, inquit, penetrat cordis noſtri, & animã ſecat: nõ enim hic cadũt mẽbra, neq; terræ fraudatio eſt ſicut illic: ſed regni cœlorum, & gehennæ hic æternæ traditur & ſupplicio immortali & pœnæ, *ſed adhortamini voſipſos.* Attende manſuetudinẽ & lenitatem Pauli: nõ dicit, increpate, ſed adhortemini. Sic nos oportet eis qui per tribulationem anguſtantur accõmodari, hoc & in epiſtola ſua ad Theſſalonicenſes ſcribens, dixit, Monete in- *1. Theſſ. 5.* quietos: de puſillanimis autẽ non ſic, ſed quid? vide: Sed cõſolemini, inquit, puſillanimes, ſuſcipite infirmos, lõganimes eſtote ad oẽs: hoc eſt, ne deſperetis, animum ne deſpõdeatis. Eum enim qui per tribulationem anguſtatur, qui nõ cõſolatur, duriorem facit. Ne obduretur quiſquam ex vobis, inquit, deceptione peccati.

Universidad de Deusto Biblioteca

ne peccati. Aut eñ deceptionẽ diaboli dicit: deceptio quippe est reuera, vt nihil quis speret futurorũ, putãdo quod in iudiciũ non sint trahendi actus nostri: & quod de factis nostris quæ hic agimus nullam reddituri simus rationẽ, neque futura sit resurrectio. Siue aliter, deceptio est sine vllo esse dolore, aut desperare. Dicere quippe, quid iam potero, qui semel peccaui? nõ habeo spẽ recuperãdi memetipsum, deceptio est. Deinde spẽ illis excitat dicens: Participes facti sumus Christi, tantũ nõ dicẽs. Qui ita nos amauit, qui tãtis nos dignatus est, ita vt suum nos faceret corpus, nõ despiciet pereũtes. Intelligamus, inquit, qualibꝰ rebꝰ digni habiti simꝰ: nos & Christꝰ vnũ sumus, nõ ergo increduli ei existamus: & iterũ illud significat quod dictũ est alibi, quia si tolerabimus, & cõregnabimꝰ: hoc quippe est, quod dicit participes facti sumꝰ, eorundẽ participes sumus quorũ & Christus: hortatꝰ quippe ex vtilibꝰ. Participes, inquit, facti sumuꝰ Christi. Deinde rursus hortatur ex tristibꝰ. Timeamus ne fortè relicta promissione intrandi in requiẽ eius videatur aliquis vestrũ frustratus esse. Illud autẽ manifestũ est, & omnibus cõfessum, probauerũt me, inquit, & viderũt opera mea quadraginta annis. Vides quòd nõ oporteat expetere dominũ factorũ rationes, sed siue tueatur, siue non, credere illi: illos enim nunc culpat in hoc, quod tẽtauerunt dominũ. Qui enim vult probationes accipere vel virtutis, vel prouidentiæ, vel procurationis eius, necdum credit, neque potẽtem eum esse, neque erga homines amãter affectũ: hoc etiam ad istos scribẽs significat,* volens fortassis iam virtutis eius, & quantam pro illis prouidentiam gereret, examinationẽ & argumentũ sumere in tentationibus. Vides quia ex infidelitate vbiq; offenditur deus, & ad indignationẽ adducitur? Quid ergo, inquit, remanet ergo sabbatismus populo dei? Vide autẽ quomodo totũ istum sermonem ratiocinatus est. Iurauit, inquit, illis prioribus, nõ ingressuros eos in requiẽ, & non intrauerunt. Deinde post illos multo post tempore loquens Iudæis. Ne obduretis, ĩquit, corda vestra, sicut patres vestri. Certum ergo est quoniã est alia requies. De ea enim quę in Palæstina fuit nõ posset dici: habebant enim illã: iam de septima die nõ posset dici: non enim de ipsa disputat, siquidẽ multò antè iã facta erat: aliã igitur quandam significat, quæ vera est requies. Reuera eñ illa est requies, vbi fugit dolor, tristitia, gemitus, vbi neq; solicitudines, neque agones, neq; timor ob stupescere faciens & cõmouens animã, sed solus dei timor est voluptate plenus. Non est illic, in sudore vultus tui comedes panẽ tuũ, neq; spinæ, neque tribuli. Non est illic, In tristitia paries filios, & ad virum tuũ cõuersio tua, & ipse tui dominabitur. sed omnia pax, gaudiũ, iucunditas, voluptas, bonitas, mãsuetudo. Non est illic zelotypia, neque inuidentia, neque morbus, neq; mors corporis, neque illa quæ est animæ. Nõ ibi tenebrę, neque nox, semper dies, semper lux, semper clara dies. Non est ibi fatigari, nõ est ibi fastidiũ accipere, semper in desiderio bonorum perseuerabimus. Vultis vt dem vobis similitudinẽ quãdam illius status? Nõ est quidẽ possibile, verũtamen in quantũ possum conabor dare vobis quandã imaginem. Suspiciamus in cœlũ, quando nulla se interponit nubes, & clara est omnis eiꝰ corona: deinde ad pulchritudinẽ aspectus eius considerandã aliquantulum tẽporis perdurãtes intelligamus quoniam & solum habebimus, non quidẽ tale, quale nũc est, sed tanto melius effectũ, quanto luteis tectis aureum est melius. Et post illud itẽ superius tectum, deinde angelos, archãgelos, innumerabiles populos incorporearum virtutũ: deinde ipsam dei regiam thronũ paternum. Sed non valet, sicut dixi, sermo exprimere totũ, experimento opus est, & ea quæ per experiẽtiã est cognitione. Quomodo putas, dic mihi, Adã fuisse in paradiso? At illa multò erit melior ista cõuersatio, quãtò tellure melius est cœlũ: Attamen & aliã similitudinẽ inquiramus. Si contingat eum qui modò imperat, omnẽ mundum obtinere: deinde neq; bellorum, neq; curarũ habere vllam molestiã, sed in honore esse tantum, & deliciari, & multa quidem habere tributa vndique, & aurum illi affluere, & spectabilem ac celebrem esse: qualem illum putatis animum habiturũ, si omnia bella totiꝰ terrę quiescere videat? Tale aliquid erit. Imò ne sic quidẽ ad similitudinem illius regni perueni: propter quod oportet & aliã inquirere. Attẽde mihi: Quemadmodũ infantulus regius, vsquequo quidẽ invtero materno est, nihil sentit: si autẽ cõtingat eũ inde egredi, & in thronũ regalem ascendere, non paulatim, sed confestim cuncta accipit: Sic est etiam ille status. Aut si quis vinctus, & multa mala passus, repẽte ad regale solium rapiatur: sed neq; sic integre pertingere potui ad illius regni similitudinẽ. Hic quippe quæcunque quis perceperit bona, etiamsi regnũ aliquod adipiscatur, in prima quidẽ die viget in eo amor & gaudiũ, & in secunda forsan, & tertia: tempore verò procedente permanet quidẽ in voluptate, non tamen tãta: minuetur quippe semper ex cõsuetudine qualiscunque sit. Illic autẽ non solum non decrescit, sed etiam augmentum accipit. Cogita nanque quantum sit animam illuc pergentem, nequaquam finem bonorum illorum expectare, neque mutationẽ: quin potius incremẽtum, & vitam finem non habentẽ, & vitam omni periculo liberã ab omni mœrore & cura alienam, plenam gaudiis & mille bonis. Si enim hic in campum exeũtes, & tabernacula militũ spectantes ex velaminibus cõfecta, & tela & galeas, & vmbilicos scutorũ resplendentes, rapimur spectaculi miraculo: si verò etiã Imperatorem nobis cõtingat in medio exercituũ videre, siue currentem, siue equitantem in armis aureis, omnia nos adeptos esse putamus: quid putas erit cũ videris sanctorũ tabernacula æterna in cœlo cõfixa (Suscipiẽt, inquit, vos in tabernacula æterna) cũ vnũquenque eorũ plus quàm radios solis videris refulgentem, non ex ære & ferro, sed ex illa gloria, cuius candorẽ & coruscationes oculus humanus non potest inspicere, & ista quidem ad homines attinent. Quid autem iam dicam multam militiam angelorũ, archãgelorum, cherubin, seraphin, sedium, dominationum, principatuum, potestatum? Quorũ pulchritudo inexplicabilis omnem mentem excedit: Sed quousque quæ incomprehensibilia sunt persequor? Neque enim oculus, inquit, vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascendit, quę præparauit deus diligẽtibus eum. Proinde nihil miserabilius illis, qui ab istis excidunt, neque beatius istis qui bona illa assequentur, sed nos efficiamur ex parte beatorum, vt obtinere mereamur bona æterna in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, vnà cum sancto spiritu gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia

* βουλόμενος, sed vide num potius legẽdum sit βουλομένους, id est volentes, nẽpe istos Hebræos.

Morale.

Gen. 3.d — Ibidem.c — Luc. 16.b — 1. Co. 2.c

Homilia VII. ex cap. IIII.

Festinemꝰ igitur intrare in illã requiẽ, ne in ipsũ quisquã incidat infidelitatis exẽplũ. Viuus enim est sermo dei, & efficax, & penetrãtior quóuis gladio vtrinq; incidente, & pertingẽs vsque ad diuisionẽ animæ & spiritus, cõpagum quoq; & medullarũ, & discretor cogitationũ & intẽtionũ cordis: & nõ est aliqua creatura occulta in cõspectu eius: omnia autẽ nuda & aperta sunt oculis eius, ad quẽ nobis sermo est. Magna quidẽ res est fides, & salutaris, & sine hac nõ licet vnquam saluari quẽquam, verũ per seipsam non est illa sufficiens, opus est & cõuersatione recta: proinde etiam Paulus admonet eos, qui dignationẽ mysteriorũ suscipere meruerunt, dicens. Festinemus igitur intrare illam requiẽ. Festinemus, inquit, quoniam non sufficit fides, sed debet addi & vita, & multum studiũ adhiberi. Opus est quippe reuera, magno studio vt intremus in regna cœlorũ. Si enim in terrã intrare nõ meruerunt, qui tantas calamitates pertulerunt in eremo: & terram apprehendere nõ potuerunt, quia murmurauerũt & fornicati sunt: quomodo nos cœlum merebimur indifferenter ac socorditer viuẽtes? Opus igitur nobis est & studio & fide. Et vide damnũ negligẽtiæ istius, nõ in eo tantũ cõsistit, quod ab ingressu prohibebimur. Nõ enim dixit: festinemus intrare in requiem, ne excidamus de tantis bonis, sed quod maxime homines erigit, hoc addidit. Quid autẽ est hoc? Ne in idipsum exemplũ quisquam incidat infidelitatis. hoc est, vt mẽtem nostrã, spem & expectationẽ, habeamus ad futuram requiẽ ne similiter excidamus: quod autẽ excidemus, exẽplum manifestat. Ne in idipsum, inquit, incidamus. Deinde ne audiẽs quis in idipsum, eãdẽ ipsam putet pœnã, audi quid subiũgat: Viuus enim est sermo dei & efficax & penetrantior quóuis gladio vtrinq; incidente, & pertingens vsq; ad diuisionẽ animæ & spiritur, cõpagum quoq; & medullarũ & discretor cogitationum, & intentionum cordis. Hic ostẽdit quoniã & illa idẽ ipse operatus est dei sermo & viuit & nõ est extinctus. Igitur quoniã sermonem audisti, ne simpliciter accipias: Gladio enim, inquit, est penetrantior. Attende quomodo sese demittat & accõmodet Paulus, & hinc considera pro qua causa opus habuerint prophetæ dicere, gladiũ, rhõphæã, & arcum. Nisi cõuertamini, inquit, rhomphęam suam vibrauit, & arcũ suum tetendit, & parauit illũ. Si enim nunc post tanta tẽpora, & post perfectionẽ, non potest nomine sermonis tãtum terrere, sed opus habet etiã istis verbis, vt ostendat eminentiã ex cõparatione: multo magis tunc. Pertingẽs, inquit, vsque ad diuisionem animæ & spiritus. Quid est hoc? Terribilius aliquid significauit, aut quia spiritũ diuidit ab anima: aut quia & ipsa incorporea penetrat, non tantum, sicut gladius, corpora. Hic ostendit quia & anima punitur, & quia interiora examinãtur, propterea quod totum omnino hominẽ istę gladius penetrat. Et discretor est cogitationũ & intentionũ cordis, & non est aliqua creatura occulta in cõspectu eius. Hic eos maxime terruit. Nolite, ĩquit, securi esse, si fide quidẽ adhuc statis, nõ tamẽ cũ certa animi persuasione cõiuncta. Quæ in corde vestro sunt, gladius iste discernet. Nam eò vsq; penetrabit & puniẽs, & examinãs. Et quid dico de hominibus? Etiãsi angelos dicas, si archãgelos, si cherubin, si seraphin, si aliã quamlibet creaturã, omnia reuelata sunt oculo illi, omnia aperta & manifesta, nihil est quod eum possit latere. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius, ad quẽ nobis sermo est. Quid autem est, * aperta? Ex metaphora pellium, quæ de pecudibus detrahuntur. Sicut enim cũ pecudes occiderit quis, & ex carnibꝰ detraxerit pellem, omnia interiora reuelantur, & aperta sunt oculis nostris: sic & deo aperta subiacẽt oĩa. Tu autẽ attẽde etiam hoc, quomodo semper opus habet corporeis imaginibꝰ, quod fit ex infirmitate audiẽtiũ: quod eñ infirmi fuerĩt declarauit, dicẽs tardos eos esse, & opus habẽtes lacte, nõ solido cibo. Omnia nuda sunt, inquit, & aperta oculis eius, ad quem nobis sermo est. Quid verò est, in idipsum exẽplũ infidelitatis? Tanquã si diceret, quare nõ viderũt illi terrã promissionis? Acceperãt diuinæ potẽtiæ pignus, & cũ oporteret diuino illi terrori credere, amplius meticulosi facti, nihil magni de deo imaginabãtur, animo existẽtes pusillo, atq; ita perierũt. Potest autẽ & aliud dici, quia & maxima parte itineris perfecta, cũ ad ipsa limina peruenissent, cũ ad ipsum portũ intrarent, demersi sunt. Hoc etiã in vobis, ĩquit, timeo: hoc est, in idipsum exemplũ infidelitatis, quia & isti multa passi sunt, sicut & post paululũ testificatur, dicẽs: Recordamini priorũ dierũ, in quibꝰ illuminati magnũ certamen passionũ sustinuistis. Nemo igitur pusillanimis sit, neq; termino iam proximus animo desponso cadat. Sunt enim, sunt qui in principio cum ingẽti desiderio arripiunt aliquid, postea verò paululũ quiddã quod adhuc deest vniuerso adiicere nolentes, totum amittũt: sufficiẽter, inquit, ex parentibus nostris doceamur, ne in similia incidamꝰ, ne eadẽ patiamur quæ illi passi sunt: hoc est, in idipsum exemplũ infidelitatis. Ne resoluamur, inquit, quod etiã circa finem dicit: Dissolutas manus, & dissoluta genua erigite, ne in idipsum exemplũ quis incidat: hoc enim est reuera cadere. Deinde, ne cũ audieris quẽquam in idipsum exemplũ incidere, eandem mortem suspiceris, quã & illi passi sunt, attende quid dicat. Viuus enim est sermo dei, & efficax, & penetrãtior quóuis gladio vtrinq; incidẽte. Quóuis enim gladio sæuius, in eorum animas incidit sermo, plagas quasdã operãs sæuas, & letales incisiones importat, & harũ rerũ demõstrationẽ adhibere nõ opus habet, neq; probare necessarium putat, habens tam horrendam narrationem. Quod nanque bellum, inquit, illos perdidit? Quis gladius? Nõne vltro corruebãt? Non autẽ quia talia nõ sumus passi, securi esse debemus. Vsquequo eñ hodie dicitur, licet nobis recreari: & ne audiẽtes, quæ ad animã pertinebant negligentes efficerentur, addidit ea quæ ad corpus attinerẽt: tunc enim sic fit: sicut rex aliquis iudices suos maiora peccãtes, primũ quidẽ spoliat militia, & cingulum aufert ac dignitatem, & tunc vlciscitur: sic etiã hic gladius spiritus operatur. Post ista iam de filio disputat. Ad quẽ nobis, inquit, sermo est. Quid est, ad quem nobis sermo est? Cui, inquit, reddituri sumus rationẽ, actuum nostrorum vtiq;. Et quomodo? Vt nõ cadamus, inquit, neque pusillanimes efficiamur: sufficiẽter quidẽ etiam illa nos, inquit, docent. Habemus autẽ & pontificem magnum qui penetrauit cœlos Iesum filiũ dei. Quod enim propterea illud adiecerit, subiũxit. Nõ enim habemus pontificẽ non valẽtem compati imfirmitatibus nostris. idcirco superiꝰ dicebat: In quo passus est ipse, & tentatus, potẽs est eos qui tentãtur adiuuare. Intuere ergo quomodo & hic idipsum facit. Quod autem dicit, tale est: Venit, inquit, per viã qua & nos,

magis

Psal. 7.c — * τετραχηλισμένα. ceruicata, excoriata, aperta. — Infr. 10.f — Infr. 12.d — Sup. 11.d

Universidad de Deusto Biblioteca

magis autẽ per aſperiorẽ. Nam omniũ hominũ ex- A
perimentũ accepit: dixit illic: Nõ eſt creatura occul-
ta in cõſpectu eius, diuinitatẽ ſignificãs: nunc autem
quia de carne loquitur, humiliter diſputat, dicens:
Habẽtes igitur pontificẽ magnũ qui penetrauit cœ-
los. Et oſtendit maiorẽ illi eſſe curã de nobis, & quia
ſicut propriis adeſt, & nõ vult eos cadere. Moſes em̃,
inquit, non intrauit in requiẽ, ipſe autem intrauit. Et
quomodo hoc nuſquã poſuerit, mirũ eſt. Ne viderẽ-
tur ſibi excuſationẽ inuenire, cõprehendit autẽ etiã
ipſum Moſen, & ne videatur accuſare illũ virũ, aper-
te illud nõ dicit. Si enim nihil huiuſmodi dicentem
talia aduerſus illum proferebant, dicẽtes: cõtra Mo-
ſen & contra legẽ iſte loquitur: multo amplius ſi di-
xiſſet, nõ eſt Palęſtina, ſed cœlum, maiora de illo cõ-
queſti fuiſſent: nõ autem totum pontifici tribuit, ſed
etiã à nobis quæ noſtra ſunt quærit, confeſſionẽ vi- B
delicet. *Habẽtes*, inquit, *pontificem magnum qui penetrauit
cœlos, Ieſum filium dei, teneamus cõfeßionem.* Quam cõfeſ-
ſionẽ dicit? Quòd ſit reſurrectio, ꝙ retributio, quod
innumera ſint futuræ vitæ bona, quòd Chriſtus ſit
deus, ꝙ iam fides recta ſit, hæc cõfiteamur: quòd ve-
rò hæc vera ſint, manifeſtũ eſt ex eo ꝙ põtifex in in-
terioribus conſtitutus eſt, nõ excidamus igitur, con-
fiteamur, etiamſi res ipſæ non adſint iã, confiteamur
tamen. Si enim modo adeſſent: falſus eſſet qui pro-
miſit: proinde etiã hoc ad veritatẽ facit, quod diffe-
runtur. Etenim põtifex noſter magnus eſt. *Non enim
habemus pontificẽ, qui non poßit cõpati infirmitatibus noſtris.*
Non, inquit, ignorat, quæ noſtra ſunt, ſicut multi põ-
tifices, qui ignorant eos qui in tribulationibus con-
ſtituti ſunt, & neq; quid ſit tribulatio in hominibus,
ſciũt. Impoſſibile quippe eſt mortalibꝰ ſcire afflictio- C
nes afflictorũ, eũ qui experimentũ afflictionis nõ ha
buit, & ſenſibiliter omnia non ſuſtinuit: põtifex autẽ
noſter omnia ſuſtinuit. Nã huius gratia primũ ſuſti-
nuit & tunc aſcendit, vt poſſit cõpati. *Sed tentatum*, in-
quit, *per omnia ſecũdum ſimilitudinem ſine peccato.* Inſpice
quomodo etiã ſupra idipſum ſimiliter poſuit, & hic
iterũ, ſecundum ſimilitudinẽ: hoc eſt, perſecutionẽ
paſſus eſt, ſputa ſuſcepit, accuſatus eſt, detractionem
ſuſtinuit, calũnias paſſus eſt, repulſus eſt, in fine cru-
cifixus eſt. Iuxta ſimilitudinem, inquit, ſine peccato,
Roma.8.a hic etiam aliud ſignificat. Poſſibile eſt ſine peccato
etiã in tribulationibus conſtitutũ degere: itaque etiã
cum dicit, in ſimilitudine carnis, non hoc dicit, ꝙ ſi-
militudinem carnis, ſed quod carnẽ ſuſceperit. Qua-
re ergo dixit, in ſimilitudine? Quia de peccatrice car
ne loquebatur. Similis enim fuit carni noſtræ. Natu- D
ra quippe eadem cum noſtra: peccato verò nequa-
quam eadem eſt. *Accedamus ergo cum fiducia ad ſedẽ gra-
tiæ eius, vt accipiamus miſericordiam, & gratiam inueniamus
ad opportunum auxilium.* Quam dicit ſedem gratiæ? Se-
Pſa. 109. dem ipſam regalẽ, de qua alibi dicitur: Dixit domi-
nus domino meo ſede à dextris meis. Quid eſt, acce-
damus cũ fiducia? Quia pontificẽ ſine peccato habe-
Ioan.16.g mus, qui mundũ deuicit. Cõfidite, inquit, ego enim
vici mundũ. Nam quòd dictũ eſt: oportet eũ omnia
pati, mundũ autẽ eum eſſe à peccatis, hoc ſignificat,
etiã ſi nos ſub peccato ſumus, inquit, ipſe tamen ſine
peccato eſt. Quomodo accedemus cum fiducia? Se-
des gratiæ nunc eſt, non ſedes iudicij: propterea ac-
cedamus cum fiducia, vt accipiamus miſericordiam
qualẽ quærimus. Largitas quippe eius eſt hæc cauſa,
& donum regale. Et inueniamus, inquit, gratiam ad
auxiliũ opportunũ. Bene dixit ad opportunũ auxi-
lium: ſi enim nunc, inquit, accedas, accipies & gratiã
& miſericordiã, opportune quippe accedes. Si autẽ
tunc acceſſeris, nequaquã: Intempeſtiua quippe erit
acceſſio tunc. Non enim erit tunc ſedes gratiæ, vſq;
tunc ſedebit rex gratiã largiens: cum autẽ venerit fi-
nis, tunc ſurget ad iudiciũ: Exurge, inquit, Deus iu- *Pſal. 73.d*
dica terrã. Accedamus ergo cũ fiducia. Aut iterũ il-
lud dixit, vt nihil habeamus in conſcientia malignũ,
hoc eſt, nõ dubitãtes. Non enim poteſt cum fiducia
talis accedere, idcirco dixit: Tempore opportuno *Eſa. 4.g*
exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te. Nãque & nunc
quod poſt baptiſmũ peccãtes inueniũt pœnitentiã,
gratiæ eſt. Ne autẽ audiẽs pontificẽ, putes ipſum ſta-
re, ſtatim eum ad ſedem adducit: pontifex verò non
ſedet, ſed ſtat. Vides quoniam ꝙ factus eſt pontifex,
non naturæ eſt, ſed gratiæ, humilitatis & exinanitio-
nis: hoc & nobis nunc opportunũ eſt dicere. Acce-
damus cũ fiducia petentes. Tantũ fidẽ afferamus, &
omnia tribuit. modò tempus eſt donorum, nemo de
ſeipſo deſperet: tunc eſt deſperationis tẽpus, cũ tha-
lamus fuerit clauſus, cũ intrauerit rex videre diſcum-
bentes, cũ venerint ad ſinum Patriarchæ, qui eo facti
fuerint digni: nunc autẽ nondũ, adhuc quippe thea-
trum conſiſtit, adhuc agon permanet, adhuc palma
pendet. Feſtinemus igitur: nam & Paulus dixit: Sic
curro, nõ quaſi in incertũ. Curſu opus eſt, & curſu va- Mora-
lido: qui currit, neminẽ occurrẽtẽ ſibi videt, ſiue per le.
prata, ſiue per aſpera loca trãſeat. Qui currit, non ad *2.Co.9.d*
ſpectatores attẽdit, ſed ad palmã, ſiue diuites ſint, ſi-
ue pauperes, ſiue detrahat quis, ſiue cędat, ſiue cõuin
cietur, ſiue lapidet, ſiue domũ diripiat, ſiue filios vi-
deat, aut vxorẽ, ſiue aliud quid, ad vnũ tantũ feſtinat
currẽdo, hoc eſt, vt accipiat palmam. Qui currit, nuſ-
quã conſiſtit: nã ſi vel modicũ negligat, totum amit-
tit. Qui currit, nõ ſolum nihil ante metam diminuit,
ſed tum potiſſimũ curſum intendit. hoc à me dictum
eſt ad eos, qui dicunt: in iuuentute quidem mea ſtu-
dium habui, in iuuẽtute ieiunaui, nũc autẽ ſenui: ma-
xime nunc pietatem intendere oportebat. Ne mihi
veteres virtutes enumeres. Nũc quoq; iuuenis eſto,
nũc etiam floridus ac vegetus eſto. Qui corporalem
iſtum currit curſum, recte quidẽ poſteaquã canicies
eum apprehendit, non valet ſimiliter currere, quia
omnis agon in corpore conſtitutus eſt. Tu verò ob
quã cauſam curſum minues? Hic enim animo opus
eſt, animo erecto: Animus verò in ſenectute potius
cõfortatur, tũc viget, tũc exultat. Sicut enim corpus
vſquequo febribus detinetur, & ſubſequentibus in-
uicem ægritudinibus, etiã ſi ſit validũ tamen affligi-
tur: cum autẽ liberatũ fuerit ab obſeſſione illa mor-
borum, recreat propriã virtutem: ſic etiam animus
in iuuentute febribus laborat, & amor gloriæ & de-
liciarum, & venerearũ rerum, & aliarum multarum
imaginationũ illũ potiſſimũ occupat: cum autẽ ſe-
nectus aduenerit, omnes has paſſiones effugat, alias
per ſatietatẽ, alias per philoſophiã. Vigorẽ em̃ cor-
poris relaxãs ſenectus, nec, ſi velit, animã illis vti per-
mittit: ſed ſicut hoſtes varios reprimẽs, veluti in loco
à turbis libero collocat, & multam ei operatur tran-
quillitatem, & timorem inducit ampliorem. Etſi em̃
nemo alius dicat, tamen qui cõſeneſcunt, ſciũt, quo-
niam morituri ſunt, & quia vtique appropinquaue-
runt morti. Quãdo igitur cupiditates huius ſeculi a-
miſſo vigore langueſcũt, tribunalis autẽ expectatio
ſubintrat,

ſubintrat, & intractabilem animæ duritiem emollit, A
nõne magis attẽtior efficitur, ſi voluerit? Quid ergo,
inquis, cũ viderimus iuuenibus ſeniores peiores? Ni-
mietatẽ malitiæ mihi dicis. Nã & furioſos videmus
nullo impellẽte vltro ire per præceps. Quãdo ergo
ſenex eodẽ morbo cũ iuuenibus laborat, malitię ex-
cellentiã oſtẽdit, & ne in iuuentute quidem qui talis
eſt excuſationẽ habet. non enim poteſt dicere. Deli-
Pſa. 24.b cta iuuentutis meæ, & ignorãtias ne memineris. Qui
enim in ſenectute ita furioſus eſt, oſtendit quia & in
iuuẽtute nõ per ignorantiã, nõ per imperitiã, nõ per
ætatẽ talis fuit, ſed per negligẽtiã. Iſte quippe poteſt
dicere, delicta iuuẽtutis meæ, & ignorãtias meas ne
memineris, qui in ſenectute cõpetẽtia facit, qui pro-
cedente ætate mutatur. Si autẽ & in ſenectute eandẽ
turpitudinẽ cõmittit, quomodo dignũ eſt huiuſmo
di ſenẽ appellari, qui neq; ætati reuerẽtiam exhibet? B
Qui enim dicit: peccata iuuentutis meæ & ignoran-
tias meas ne memineris, veluti in ſenectute correctꝰ
hæc dicit. Non igitur ex his quę in ſenectute cõmit-
tuntur, fraudes teipſum venia etiam eorũ, quæ in iu-
uentute feciſti. Quomodo enim nõ eſt abſurdum, &
ꝙ ignoſci nequeat quod fit, vt ſenex in taberna ſe-
deat, ſenex ad circũ feſtinet, ſenex ad theatrũ aſcen-
dat, inſtar pueri currẽs cũ plebe? Vere cõfuſio eſt, &
irriſio, vt canicie quidẽ ornẽtur extrinſecꝰ, intrinſecꝰ
autem animũ habeãt puerilem: & ſi quidem vitupe-
rauerit illum iuuenis, ſtatim canos in mediũ profert:
tu illos reuerere primus: ſi vero tu eis nõ exhibes re-
uerentiã iam ſenex, quomodo iuuenem tuos canos
reuereri deſideras? Non reuereris, inquis, hos canos?
ſed tu eos dedecore afficis. Deus te honorauit, can-
dorẽ capilli dedit, multã prærogatiuã cõtulit. Quid C
honorẽ illũ prodis? Illũ honorẽ quomodo reuerea-
tur iuuenis, cũ te viderit ſe quoq; ampliꝰ laſciuiæ de-
ditum? Canicies quippe tũc eſt venerabilis, quãdo
ea gerit quæ caniciẽ decẽt: cũ vero iuueniliter ine-
ptit, plus iuuenibus ridiculoſus erit. Quomodo pote-
ritis iſtorũ iuuenes admonere vos ſenes dũ inebria-
mini per incontinentiã veſtrã? Nõ enim nunc accu-
ſans ſeniores hæc dico, ſed iuuenes. Qui enim hæc
agitis, & ſi ad centeſimũ veniatis annũ, mihi iuuenes
videmini, & ſimiles pueris. Quemadmodũ iuuenes,
& ſi mediocri ætate quidẽ, ſobrij tamẽ ſint, ſeniori-
bus meliores ſunt. Et nõ iſte ſermo meꝰ eſt, ſed & ſcri-
Sap.4.b ptura hãc nouit diſcretionẽ. Senectus enim, inquit,
Eſa.9.c honorabilis, nõ multi tẽporis: & ætas ſenectutis vita
immaculata. Etenim canos honoramus, nõ quia co-
lorẽ candidũ nigro colore amplius honoramus: ſed D
quia indiciũ eſt vitæ in virtute prouectæ, & vidẽtes
ex hoc cõiicimus interiorẽ caniciẽ. ſi vero cõtraria
ſenectuti geſſerint, deridẽdi fiũt propter hoc potius.
Nã & regẽ honoramus, & eius purpurã, & diadema:
quoniã iſta ſigna ſunt principatus: ſi vero viderimus
illũ cũ purpura conſpui, ab armigeris ſuis conculca-
ri, præfocari, in cuſtodiã mitti, diſſipari, nunquid re-
ueremur tunc purpurã, aut diadema? Nõne & ipſum
ſchema plorabimus? Noli ergo propter canos velle
honorari, quãdo ipſe illos cõtumelia afficis: nã & ipſi
vlciſci ſe debẽt, quoniã ſchema ſplendidum adeò &
honorabile pudore afficis. Nõ aduerſus omnes hæc
dicimus, neque aduerſus ſenectutẽ abſolute nobis
ſermo eſt: Nõ ita inſanio: ſed aduerſus animã iuueni-
lem, quæ ſenectutẽ cõfundit. Neq; contra ſenes iſta
dolẽtes dicimus, ſed cõtra eos qui canos ſuos igno-
minia afficiũt. Rex quidẽ eſt ſenex ſi voluerit, & eo
qui purpurã habet, regalior, ſi quidẽ paſſiones animi
vincit, & velut armigeros ſubiicit paſſiones. Si vero
abſtrahatur, & deiiciatur à ſolio, & amoris, pecunia-
rum, & ornãdi corpus, & deliciarũ, & ebrietatis & ira-
cundiæ, & venerearum rerũ ſeruus effectus, & crines
habeat oleo cõptos, & totã ætatem ſuam per malam
voluntatẽ ignominia afficiat, quali pœna nõ ſit di-
gnus huiuſmodi? Sed nõ efficiamini tales ô iuuenes:
neq; enim vobis peccãtibus venia tribuetur. Quare?
Quoniã licet tibi ſenẽ eſſe in iuuẽtute, ſicut in ſene-
ctute ſunt iuuenes: ſic etiã è cõtrario. Sicut enim il-
lic neminẽ capillꝰ albus ſaluat, ſic neq; hic nigellus
capillus impedit. Si em̃ inhoneſtiorẽ hæc quæ dixi,
ſenẽ faciũt, multo amplius †iuuenẽ:] verũtamen nec *†quàm iuuenem.*
iuuenis alienus eſt à culpa. Iuuenis quippe ibi tantũ
habere veniã poterit, ſi quando ad rerũ diſpenſatio-
nem vocatus fuerit dum imprudens eſt, dum tẽpore
indiget, & experientia: cum autẽ opus erit temperã-
tiam aut fortitudinẽ demõſtrare, nequaquã: neque
quando opus erit à pecuniis abſtinere. Nam eſt vbi
plus ſene iuuenis culpat̃. Ille quippe multa curatio-
ne opus habet, debilitãte illũ ſenectute: iſte autẽ cũ
fortis ſit, ſi noluerit ſeipſum regere: qualẽ veniã me-
rebitur: vtpote ſi rapit amplius ꝗ̃ ſenex, ſi tenet malũ
in corde, ſi nõ præeſt diligẽtius ſene: ſi multa ſuper-
flua loquitur, ſi iniuriat, ſi maledicit, ſi inebriatur? Si
autem de tẽperantia putat non poſſe culpari, atten-
de illũ, & ibi multa adiutoria habentẽ, ſi tamẽ volue-
rit. Etſi enim validius eũ, quàm ſenem cupiditas ſti-
mulet, tamen ſunt multa in quibus magis, quàm ſe-
nex poterit efficere, & beſtiam illã incantare. Quæ
ſunt iſta? Labores, lectiones, vigilię, ieiunia. Sed quid
ad nos hæc, inquis, qui nõ ſumꝰ monachi? Hæc mihi
dicis? dic Paulo, cũ dicit: Vigilãtes in omni patiẽtia *Coloſ.4.a*
& oratione: cũ dicit: Carnis curã ne feceritis in con- *Rom.13.d*
cupiſcẽtiis. Nõ em̃ monachis tantum iſta ſcripſi, ſed
omnibus qui erãt in ciuitatibus. Nũ enim ſecularis
homo debeat aliquid amplius habere monacho, ꝗ̃
cũ vxore cohabitare tantũ? Hic enim habet veniam,
in aliis autẽ nequaquã, ſed oĩa æqualiter ſicut mo-
nachi agere debet. Nã & beatitudines quę à Chriſto
dicũtur, non monachis tantũ dictę ſunt: alioquin to-
tus mũdus perierit, & accuſabimꝰ crudelitatẽ dei. Si
vero beatitudines ſolis monachis dictæ ſunt: ſecula-
rem autẽ hominẽ impoſſibile eſt eas implere, cũ ip-
ſe nuptias permiſit: ipſe ergo omnes perdidit. Si em̃
nõ poteſt ea cũ nuptiis, quę monachorũ ſunt, imple-
re, omnia perierũt, & corrupta ſunt, & in anguſtum
cõcluſit ea quæ virtutis ſunt. Et quomodo honora- *Heb.13.a*
biles ſunt nuptiæ, & thorus immaculatus, ſi nos tãto-
pere impediũt? Quid ergo? Poſſibile eſt, & valde poſ-
ſibile etiã habẽtes vxores virtutẽ aggredi, ſi volue-
rimus. Quomodo? Si habentes, tanquã nõ habentes *1.Co.7.f*
ſimus, ſi non gaudeamus in his quæ poſſidemus, ſi
mundo vtamur, tanquã non vtentes. Si autẽ aliqui
impediti ſunt ex nuptiis, ſciãt quoniã non nuptiæ il-
lis impedimentum fuerunt, ſed voluntas quæ male
vtitur nuptiis. Nam neque vinum facit ebrietatẽ, ſed
mala volũtas, & exceſſus moderationis. Vtere cum
moderatione nuptiis, & primꝰ eris in regno, & omni-
bus frueris bonis: quæ oĩa nos contingat acquirere,
gratia & miſericordia dñi noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo
patri, vnà cũ ſancto ſpiritu gloria, imperium, honor,
nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia

Universidad de Deusto Biblioteca

Homilia VIII. ex cap. V.

Cap.V. *OMnis nanq; pōtifex qui ex hominibꝰ aſſumitur, pro hominibꝰ cōſtituitur in his quæ ſunt ad deũ, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis. Qui cōdolere poſſit his qui ignorãt & errãt, quoniã & ipſe circundatus eſt infirmitate, & propterea debet quemadmodũ pro populo, ita etiam & pro ſemetipſo offerre pro peccatis.* Vult oſtendere deinceps beatus Paulus quàm multo melius ſit teſtamentum hoc, q̃ vetus. Facit hoc ergo, è lōginquo pręſeminãs ratiocinationes. Etenim nihil erat corporeũ, neque imaginariũ, vtputa non templũ, nō ſancta ſanctorũ, non pontifex tam magnum habẽs apparatũ, nō obſeruationes legales: ſed altiora & perfectiora omnia, & nihil corporeũ: Totum autẽ in ſpiritualibus erat: ſpiritualia vero non ſic introducunt infirmos, ſicuti corporalia: propterea omnem iſtum mouet ſermonem: & intuere ſapientiã. Primo à pontifice facit initium, & frequenter eum pontificẽ vocat, & ab ipſo primum oſtendit differentiã: idcirco diffinit primũ, quid ſit pōtifex, & demonſtrat quę pertineãt ad pōtificem, & quæ ſint ſymbola pōtificatus. Occurrebat autẽ ei, ꝙ neque nobilis eſſet, neque ex tribu pontificali, neq; in hac terra ſacerdos: quomodo ergo pōtifex, inquit? (Roma.4.a) Et ſicut in epiſtola ad Romanos incredibili ad probandũ ſermone ſuſcepto, nẽpe fidẽ efficere, quod nō valuit labor legis, neq; conuerſationis legalis ſudor, refugit ad Patriarchã, & ad illud tẽpus totum redegit: ſic etiã hic ad alteram ſacerdotij viam pergit, ex præcedẽtibus eã proponẽs. Et ſicut in ſupplicijs non ſolũ gehennã proponit, ſed etiam quæ in patribus contigerunt: ſic etiã hic primum ex præſentibus hoc cōfirmat. Oportebat quidem à cœleſtibus fidẽ facere terrenis: ſed quando infirmi ſunt auditores, ecōtra fit. Interim quæ ſunt cōmunia ipſa ponit prima, & tũc oſtẽdit quã emineant ſpiritalia. Eminẽtia quippe quę eſt ſecundum cōparationem, ſic fit, vt in quibuſdã cōmunicet, in quibuſdam autẽ excellat: ſi vero non, nequaquam ſecundum cōparationem fit. Omnis ſacerdos qui ex hominibus aſſumitur: Hoc cōmune eſt Chriſto, pro hominibus cōſtituitur: & hoc, vt offerat dona & ſacrificia pro populo: & hoc, ſed non totum: reliqua vero non ſunt cōmunia. Qui poſſit cōdolere his qui ignorant & errant. Hic iã excellẽtia eſt. *Et ipſe quippe circundatus eſt infirmitate, & propter hãc debet, ſicut pro populo, ſic pro ſeipſo offerre pro peccatis. Deinde & alia ab alio dicit fieri, & nō ipſe inſilit in hoc munus: eſt etiã hoc cōmune. Et nō ipſe ſibi aſſumit honorẽ, ſed vocatus à deo, ſicut & Aaron. Hic rurſus aliud præſtruit accurate: nẽpe quod à deo ſit miſſus. Surſum em̃ atq; deorſum cũ Iudæis diſputãs, etiã Chriſtus hoc dicebat: Qui miſit me maior me eſt, & à meipſo nōveni. (Ioan.8.c) Hic mihi videtur etiã Iudęorũ ſacerdotes taxare tanquã præter vocationẽ inſilientes, & legem ac ſacerdotiũ corrũpentes. *Sic & Chriſtus non ſeipſum glorificauit, vt pontifex fieret.* Vbi ergo ordinatus eſt, inquis? Aaron quippe ordinatꝰ eſt ſępius in ſigno virgæ, (Exo.8.d) & quãdo ignis deſcẽdit & cōſumpſit eos, qui inſilire ſacerdotio voluerũt. (Num.16. & 17.) Hic autẽ contrariũ fit, non ſolum nihil paſſi ſunt ſed etiam celebres habẽtur. Vnde ergo? Ex prophetia hoc oſtendit, Nihil habet ſenſibile, nihil viſibile: idcirco ex prophetia & ex futuris adſtruit. *Sed qui locutus eſt ad eum*, inquit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Et quid hoc ad filium? multum, inquit. Pręſtructio eſt, eo quòd ordinatus à deo

[Margin: * ἐπεὶ καὶ αὐτὸς, habet editio Veron. ſed pro ἐ legẽdũ videtur οὐκ, vt habet Theophyl. vt ſit, Neque enim habebat peccatorũ infirmitatem, neque propter hanc &c.]

A ſit, *ſicut & alibi dicit: Tu es ſacerdos in æternum ſecũdum ordinẽ Melchiſedech.* Ad quẽ dictũ eſt hoc? Quid eſt, ſecũdum ordinẽ Melchiſedech? Nullꝰ alius: omnes enim ſub lege erãt, omnes ſabbatizabãt, omnes circũcidebantur, nullũ potuerunt alium quenquã oſtendere. *Qui in diebus carnis ſuæ preces & ſupplicationes ad eũ, qui poterat illum ſaluare de morte, cũ clamore forti, & lachrymis offerens, exauditus eſt pro reuerentia. Et quanquam eſſet filius, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam.* Vides quoniã nihil aliud facit, niſi quòd curã de nobis illũ habere aſſerit, & excellentiam charitatis eius oſtendit? Quid enim ſibi vult quod dicit, cũ clamore forti? Nuſquã hoc Euãgeliũ dicit, neq; quòd lachrymatus ſit orãs, neque quòd clamorem emiſerit. Intuere quomodo humilitatis erat deſcenſio? Nō enim dixit, quia orauit, ſed quia cum clamore forti. Et exauditus eſt, inquit, pro reuerẽtia. Et quanquã eſſet filius, didicit ex B his, quę paſſus eſt, obedientiã: *Et perfectus factus eſt omnibus obaudientibus ſibi cauſa ſalutis æternæ appellatus à deo pontifex ſecundum ordinem Melchiſedech.* Eſto, quia cum clamore: quare autẽ & forti, & lachrymis? Offerens, inquit, exauditus eſt pro reuerentia. Quid dicis? Erubeſcãt hæretici, filius dei pro reuerentia exaudiebatur. Et quid amplius de prophetis quis dixerit? Qualis autẽ ordo eſt quod dixit, exauditꝰ eſt pro reuerẽtia? Et quãquã eſſet filiꝰ, didicit ex his quæ paſſus eſt obediẽtiã. Hæc de deo quis dicat? Quis ita inſaniat? Quis ita demẽs iſta loquatur? Exauditꝰ autẽ pro reuerentia, didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam. Quam obediẽtiã? Qui vſq; ad mortẽ antea fuit obediens: ſicut patri filius, quomodo poſtea didicit? Vides quia de †incarnatione] dictũ eſt? (†carne) Quod autẽ di- C cit, tale eſt. Dic mihi, Num patrẽ orabat, vt ſaluaretur à morte, & propter hoc triſtis erat, & dicebat: Si (Matt.26.) poſſibile eſt, trãſeat à me calixiſte: N uſquã autẽ pro reſurrectione orauit patrẽ, ſed è contra ipſe pronunciat, dicens: Soluite tẽplum hoc, & ego in tribus diebus ſuſcitabo illud: (Ioan.2.d) &, poteſtatẽ habeo ponendi animam meã, (Ibi.10.d) & poteſtatẽ habeo iterũ ſumendi eã. Nemo auferet eam à me, ego à meipſo ponã eam. Quid ergo eſt, pro quo orabat? Et iterũ dicebat: Ecce aſcẽdimus Hieroſolymã, & filius hominis tradetur pōtificibꝰ & ſcribis, (Mat.20.c) & damnabũt eum morte, & tradẽt eum Gentibus ad illudendũ & flagellandũ & crucifigendum, & tertia die reſurget: & nō dixit, quoniã reſuſcitabit me pater. Quid ergo? Non pro hoc orabat, ſed pro aliquibus orabat, qui crediderant in eũ. Quod autem dicit, tale eſt, exauditur facile: quoniã D quippe necdũ de eo opinionẽ habebant competentem, ideo dixit: & exauditus eſt, ſicut & ipſe cōſolãs diſcipulos ſuos, dixit: Si diligeretis me, gauderetis (Ioan.14.d) vtiq;, quia vado ad patrem, & pater meus maior me eſt. Quomodo autem non ſeipſum glorificauit, qui (Galat.1.a) ſeipſum exinaniuit, qui ſeipſum tradidit: ſeipſum, in- (1.Tim.2.b) quit, tradidit pro peccatis noſtris. Et item: Qui ſeipſum dedit redemptionẽ pro omnibus nobis. Quid ergo eſt? Intueris quia propter carnem, quæ humilia ſunt loquitur de ſeipſo: ſic etiã hic. Et quanquã eſſet filius, pro reuerẽtia, inquit, exauditus eſt. Vult oſtendere eius eſſe magis effectum, quàm gratiæ dei. Tanta, inquit, erat eius reuerentia, vt etiam propterea eũ reuereretur deus. Didicit, inquit, obedire deo. Hic iterum oſtendit quantum lucrum paſſionum ſit. Et perfectus, inquit, factus eſt obedientibus ſibi cunctis cauſa ſalutis. Si autem ille filius exiſtẽs, acquiſiuit ex paſſionibus

paſſionibus obedientiã, multo magis nos. Intueris quãta de obediẽtia diſputat, ita vt ad obedientiam eos adducat. Vidẽtur em̃ mihi rebellare: Ex his quæ paſſus eſt, inquit, frequenter didicit obedire deo, & perfectus per paſſiones. Hæc eſt igitur perfectio, & hac via veniendũ eſt ad perfectionẽ. Nō enim ſolũ ipſe ſaluatus eſt, ſed etiam aliis †facta eſt] abundantia ſalutis. (†iſtud factum eſt.) Perfectus em̃, inquit, factus eſt obedientibus ſibi cauſa ſalutis. *Appellatus*, inquit, *à deo pontifex ſecundum ordinẽ Melchiſedech. De quo plurimus nobis habendus eſſet ſermo, & difficilis ad interpretandũ.* Venturus ad differentiã pōtificatus: primo eos increpat, oſtẽdẽs lac eſſe tantã iſtã humilitatis deſcẽſionẽ. Et quia adhuc paruuli erant, amplius immoratur huic ſermoni, qui eſt ſecundũ carnem, & veluti de aliquo iuſto diſputat. Et attẽde, quia neq; tacuit omnino de verbo, neque locutus eſt. Illud quidẽ vt eorum intelligentiã B ſubleuaret, & perſuaderet etiã ipſos perfectos eſſe, & nō fraudarẽtur magnis dogmatibus: Iſtud autem, ne obrueret eorum mentẽ. De quo plurimus nobis ſermo habendus eſſet, inquit, & difficilis ad interpretãdum, quia imbecilles facti eſtis auditu. Quia illi non audiũt, propterea difficilis ad interpretãdum eſt eius ſermo. Quando enim quis cum hominibus loquitur non valentibus aſſequi, neque quæ dicuntur intelligere, bene interpretari eis nō poteſt. Sed forte quiſquam veſtrũ qui hic adſtant, obſtupeſcens hęſitauerit, & iniuriã eſſe putauerit, ſi propter Hebræos ipſe impeditus eſt perfectiorẽ loqui ſermonẽ. Fortaſſis enim etiam hic præter paucos multi ſunt tales, ita vt poſſet hoc & de vobis dici: verũtamen propter paucos dicã. Ergo ſiluit aliquid, aut iterũ idipſum repetiuit in conſequẽtibus, & idẽ ipſum egit, ſicut in epi- C ſtola ad Romanos? Etenim & ibi primũ poſteaquam compeſcuiſſet contradicentes, & dixiſſet: O homo, (Rom.9.d) tu quis es qui reſpondeas deo? tunc ſolutionẽ infert. E govero eũ neque omnino ſiluiſſe, neque dixiſſe arbitror, vt ad deſideriũ adduceret auditores. Mentionem quippe faciẽs, & dicens quædã maiora cōtineri in hoc ſermone, attẽde quomodo cũ laude ſtruat increpationẽ. Hoc quippe eſt ſemper ſapientię Pauli, †difficilia bonis] intermiſcere, (†aſpera blandis.) quod etiã in epiſtola ad Galatas facit, dicens: Currebatis bene, quis vos (Gal.5.b) impediuit? &, ſine cauſa tanta paſſi eſtis, ſi tamen ſine (Ibid.3.a) cauſa. Et item: certus ſum de vobis in domino. (Ibid.5.b) Hoc etiam & circa iſtos facit. Perſuaſus autẽ ſum de vobis meliora, & cum ſalute cōiuncta. Duo nanque iſta facit, neq; dimittit eos decidere quidẽ: ſi enim aliorũ exempla auditorẽ erigere, & ad æmulationẽ addu- D cere valẽt, quãdo aliquis à ſeipſo exemplum habet, & ſeipſum æmulari iubetur, iam poſſibile quiddã introducitur: & hoc etiam oſtẽdit: nec dimittit veluti valde accuſatos decidere, neq; veluti ſemper malos exiſtẽtes, ſed quia & aliquando fuerunt etiam boni. *Etenim debebatis eſſe doctores*, inquit, *propter tempus*. Hic oſtendit ante multum tempus eos credidiſſe: oſtendit etiam quia & alios debent docere. Attende ergo eum frequenter parturientẽ, ad introducendum ſermonẽ de pontifice, & ſemper differentẽ. Audi quip- (Sup.4.a) pe quomodo cœpit: Habentes pontificem magnum cœlos ingreſſum. Et omiſſo, quomodo ſit magnus iterũ dicit: Omnis enim pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus cōſtituitur, in his quæ ſunt ad deum. Et iterum: *Sic & Chriſtus non ſeipſum glorificauit, vt fieret pontifex: rurſus cum dixiſſet, tu es ſacerdos in æter-*

A *num ſecundũ ordinem Melchiſedech*, iterũ ſuſpendit quod dicendum erat dicens: *Qui in diebus carnis ſuæ preces & ſupplicationes offerens.* Quia igitur toties diſtulit, veluti excuſans, inquit: Cauſa ex vobis eſt. Papæ quãta differẽtia? Debẽtes alios docere, neq; ſimpliciter diſcipuli ſunt, ſed inter diſcipulos poſtremi. Etenim cum debeatis eſſe doctores propter tempus, *Iterũ opus habetis, vt doceat vos aliquis elementa principij ſermonũ dei.* Hic humanitatẽ dicit. Sicut enim in literis ſecularibꝰ primum elemẽta diſcũtur: ſic etiã hic primũ de humanitate docebãtur. Intueris quæ ſit cauſa, vt humilia loquatur. Sic etiam cum Athenienſibus fecit Paulus diſputãs ac dicẽs: Tempora quidẽ ignorantiæ cum (Act.17.f) diſſimulauerit deus, nũc præcipit hominibꝰ omnibꝰ vbique vt pœniteãt, ſecundũ quod conſtituit diem, in qua iudicaturus eſt mundum cum iuſtitia in viro B in quo definiuit, fidem tribuens omnibus, exuſcitãs eum à mortuis. Propterea ſi aliquid altũ dicit, breuiter hoc dicit: humilia vero plurimis epiſtolæ locis inſperſit, & ſic quæ alta ſunt, oſtendit. Nam quod ita humiliter loquitur, non permittit, vt iſta de diuinitate ſuſpicemur: ſic & hic cautelam ſeruauit. Segnitiẽ autẽ iſtam quid operetur maxime in epiſtola ad Corinthios ſignificauit, dicens: Cum enim ſint in vobis (1.Cor.3.a) æmulatio & cōtentio & diſſidia, nōne carnales eſtis? Intuere itaq; mihi ſapientiã Pauli quam magna eſt, quomodo proportionaliter ſemper, & apte ad ſubiectas paſſiones accedit. Illic em̃ infirmitas ex ignaua ruditate quamplurimũ contingit, magis autẽ ex peccatis: hic autẽ non ex peccatis tantũ, ſed etiã ex tribulationibus frequẽtibus. Idcirco & verbis vtitur quibus hæc oſtẽdatur differẽtia: non dicens, carna- C les facti eſtis, ſed ſegnes. Illic carnales, hic autẽ maior dolor. Illi enim nō poterãt ſuſtinere, vtpote carnales, iſti autẽ poterãt. Dicere enim quia ſegnes facti eſtis auditu, ſignificantis eſt olim ſanos fuiſſe, fortes, alacritate feruẽtes, quod etiam illis poſtea teſtificatur. *Et facti eſtis opus habentes lacte, non ſolido cibo.* Semper enim lac humilẽ ſermonẽ vocat & illic, & hic. Cũ debeatis enim, inquit, doctores eſſe propter tempus, Propter quod magis diſſoluti eſtis, & ſupini effecti, propter hoc maxime debebatis eſſe fortes, nimirum propter tempus. Lac autẽ vocat, quia rudioribus cōgruit: hoc autem perfectioribus contrarium eſt, & noxiũ, vt in iſtis immorẽtur. Proinde nō oportebat legalia nunc inferre, neque ex eis facere cōparationẽ, quia pontifex ſacrificauit, & orauit voce & deprecatione. Attende igitur quomodo nobis D iſta cōtraria ſint & nociua, ſed illos tunc nutriebant, & nequaquã contraria erant, igitur cibus verus ſunt eloquia dei. Dabo enim illis, inquit, famem, non pa- (Amos.8.) nis, neque ſitim aquæ, ſed famem audiendi verbum domini. Lacte vos potaui, non eſca. Nō dixit, nutriui, oſtendens quoniã lac nō eſt cibus, ſicut in pueris minoribus qui non poſſunt pane nutriri: tales enim cibum nō accipiunt, ſed ipſe potus illis pro cibo datur. Non dixit, opus habetis: ſed effecti eſtis opus habentes lacte, non ſolido cibo. Hoc vos voluiſtis, voſmetipſos ad hoc redegiſtis, & ad hanc neceſſitatem. *Omnis enim qui particeps eſt lactis, rudis eſt ſermonis iuſtitiæ. Infans enim eſt.* Quid autẽ eſt, rudis ſermonis iuſtitiæ? Quid eſt ſermo iuſtitiæ? Hic mihi videtur & vitã ſignificare, quod etiã Chriſtus dicebat: Niſi abũdaue- (Mat.5.f) rit iuſtitia veſtra plus quàm ſcribarum & phariſęorũ. Hoc etiam iſte dicit, rudis ſermonis iuſtitiæ, hoc eſt ſu-

Universidad de Deusto Biblioteca

est supernæ philosophiæ rudis, non potest suscipere vitã sublimẽ & exactã. Aut iustitiã hic dicit Christũ, & sublimem de Christo sermonem: Quod ergo segnes facti sint dixit, Vnde autem, non addidit, ipsis sciendum relinquens, nolensq; molestum facere sermonẽ. In epistola vero ad Galatas, & miratus est, & hæsitauit, quod multo amplius est ad solatiũ, tanquã nũquam tale aliquid fieri sperasset: hoc enim est dubitatio. Vides aliã esse * pusillanimitatem? aliam perfectionẽ? efficiamur hac perfectione perfecti: licet enim & paruulis, & iuuenibus ad aliam venire perfectionem: non enim naturæ est, sed virtutis. *Perfectorum autẽ est solidus cibus, eorum qui propter assuetudinẽ exercitatos habẽt sensus ad discernendũ bonũ & malũ.* Nõ habebãt illi sensus exercitatos, neque sciebant bonum & malũ. Nunc non est ei sermo de vita, quando dicit ad discretionẽ boni & mali: hoc enim omni homini possibile est scire & facile: sed de dogmatibus sanis, atque excelsis, & corruptis, atque humilibus. Paruulus nescit vitiosum inter & probũ cibum discernere: sępius enim & cinerem in os suum mittit, & quod noxium est suscipit, & omnia indiscrete facit: sed nõ est hoc perfectorũ: Sunt qui omnibus simpliciter intendunt, & indifferenter auditus suos tradunt: quod mihi videtur etiã in istis culpare veluti qui simpliciter circunferebantur, & nunc quidẽ istis, nũc autem illis se prębentes, quod & circa finẽ huius epistolę significauit, dicens: Doctrinis variis & peregrinis non circunferamini, hoc est, ad discretionẽ boni & mali. Palatũ enim sapores discernit ciborum: anima vero probat sermones:

** νηπιότητα, id est infantiã, pueriliatatem.*

Infr. 13.b

Morale.

Et nos igitur hoc discamus. Nec si audieris, quia nõ est paganus, nõ est Iudæus, statim putes esse christianũ, sed examina & alia cuncta. Nã & Manichæi, & omnes hæreses hanc sibi personã induerũt, vt hoc pacto seducãt rudiores. Sed si habuerimus sensus animæ exercitatos ad discretionẽ boni & mali, poterim' huiusmodi discernere: Quomodo autem fiunt sensus nostri exercitati? Ex vsu scripturarum, ex frequẽti auditione. Quando enim proponimus eorũ errores, & hodie audieris, & crastina probaueris, nõ bene se habere cuncta doceris, cũcta cognoscis: & si hodie nõ assequeris, cras assequeris. Sẽsus, inquit, exercitatos habentes. Vides quod oporteat exercitari auditũ nostrũ frequenti auditione diuinarũ scripturarũ, vt nulla nouitate expauescamus? Exercitatos, inquit, ad discretionẽ: hoc est, peritum esse. Alius quidẽ dicit non esse resurrectionem, alius autẽ nihil futurorum expectat, alius alium dicit deũ, alius ex Maria dicit eum habere principium.

Opiniones hæreticorum.

Intuere cõfestim, quomodo ex immoderatione omnes ceciderunt: alij quidẽ semper modum excedentes, alij autẽ infra modum se coartantes: vtputa prima quidẽ omnium hæresis fuit Marcionis, illa alium deum introduxit qui non erat, excessit modum. Post illam Sabellij, filiũ & spiritum & patrem vnum esse dicẽs. Deinde Marcelli & Fotini, etiam ista hæc eadẽ prædicãs. Et Pauli Samosateni, de Maria dicẽs eum habere principium. Deinde Manichæorum: ista enim omnibus præmissis est recentior: post illas Arij: sunt autem & aliæ. Propter hoc fidem suscepimus, vt non cogamur innumeris hæresibus adhærere, negociũq; habere: sed si quid addere aut detrahere illi quis molitus fuerit, hoc nothum esse iudicemus, Sicut enim qui regulas certas exhibent, non compellunt decem milia metra scrutari, sed illud quod traditum est custodire iubẽt: sic & in dogmatibus. Sed nemo vult ad scripturas attendere. Si enim aduerteremus, non solum non incideremus in fallaciã, sed etiam alios deceptos inde liberaremus, & de periculis abstraheremus. Miles enim fortis nõ sibi tantũ sufficere potest, sed etiam iuxta se existentem custodire, & ab hostiũ malitia liberare: nunc autem neque an sint scripturæ quidam sciunt, sed spiritus quidem ita dispẽsauit, vt custodiãtur. Et attẽdite vt discatis antiquitus dei in nos misericordiã: inspirauit Mosi, & tabulas lapideas scripsit, detinuit eũ quadraginta diebus in monte, & iterum totidem vt daret illi legem.

Exo. 32.d

Post hæc autem prophetas misit, qui innumera mala passi sunt, irruit bellũ, quosuis sustulit & trucidauit, incensi sunt libri. Inspirauit iterum alium virum, vt mirabiles illas scripturas repararet: Esdram dico, & ex reliquiis illarũ componere fecit. Post hæc dispensauit, vt interpretarentur eas Septuaginta: interpretati sunt illi. Venit & Christus, suscepit eas, apostoli disseminauerũt eas per omnes. Signa & miracula fecit Christus. Quid autẽ post tam negotiosam diligentiam? scripserunt etiã apostoli, sicut & Paulus dixit: Ad admonitionẽ nostrã scripta sunt, in quos finis seculorũ deuenit. Et Christus iterũ dicebat: Erratis nescientes scripturas. Et iterũ: Scrutamini scripturas. Et Paulus itẽ dicebat: Per patiẽtiam & consolationẽ scripturarũ spem habeamus. Et iterũ: Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est. Item sermo Christi habitet in vobis abundanter. Et propheta: In lege eius meditabitur die ac nocte. Et alibi iterum: omnis expositio tua sit in lege altissimi. Et item q̃ dulcia faucibus meis verba tua. Nõ dixit, auditui meo: sed, faucibus meis, super mel & fauũ ori meo.

Rom. 15.a 1. Co. 10 Mar. 12.b Ioan. 5.f Rom. 15.a 2. Tim. 3.d. Coloss. 3.e Psal. 1.a Eccli. 9.d Psa. 118.

Et Moses: Meditaberis, inquit, in illis semper, exurgẽs, sedens, & dormitũ iens, in eis persiste, inquit.

Deu. 6.b

Et innumera quisq; reperiet de his. Et tamẽ post tanta sunt quidã, qui neque sciunt an sint scripturæ: propterea igitur nihil sanum, nihil vtile apud nos fit. Etenim si aliquis ea quæ ad militiã pertinẽt scire voluerit, necesse est vt leges militares is discat. Et si quis gubernatoriã disciplinã, vel fabricam lignariã discere voluerit, aut aliquid aliud, necesse est eum quæ ad artẽ pertinent, discere: hic autẽ nihil tale volunt, cum hæc potissimũ disciplina plurima vigilantia opus habeat. Quod enim hæc ars sit doctrina opus habẽs, aduerte prophetam dicẽtem: Venite filij audite me, timorẽ domini docebo vos. Vere doctrina opus habet timor dei. Deinde dixit: Quis est homo qui vult vitã, & cupit videre dies bonos? &c. Vitam futurã dicit. Et iterũ: Abstine linguã tuam à malo, & labia tua ne loquãtur dolum. diuerte à malo & fac bonum: quære pacem, & sequere eam.

Psal. 33.b Ibidem. Ibidem.

Nunquid scitis quis hæc dicit? An propheta, an historiographus, an apostolus, an euangelista? Non arbitror, præter paucos, sed & isti ipsi, iterum si proferamus testimoniũ aliunde, idem quod vos patiẽtur. Etenim dico eundẽ ipsum sermonẽ aliis verbis: Lauamini mũdi estote, auferte malignitatẽ vestram ab animabus vestris in cõspectu oculorũ meorũ: discite bonum facere, exquirite iudicium, abstinete linguã à malo, & facite bonum, discite bonum facere.

Esa. 1.d

Intueris quia doctrina opus habet virtus? Iste quidem dicit, Timorẽ domini docebo vos: ille autem, Discite bonum facere. Nunquidnam scitis vbi hęc posita sint? Nõ arbitror pręter paucos. Licet per vnamquãque septimanã, secundo aut tertio hæc vobis leguntur.

tur. Ascendẽs enim qui legit, primo dicit librũ cuius est, illius verbi gratia, vel illius prophetæ, & tũc profert quę is dicit. Proinde clariora vobis esse debebãt, & non solum ipsum textũ debebatis scire, sed & causas eorũ quæ scripta sunt, & quis hęc dixerit: sed omnia frustra & sine fructu. Omne enĩ studiũ in his quæ ad vitam hanc pertinẽt, euacuatur: de spiritalibus autem nulla ratio est: propterea nobis neq; terrena illa pro voto proueniunt, sed plurimæ etiã ibi difficultates. Christ' quippe dixit: Petite regnũ dei, & hæc omnia apponentur vobis.

Mat. 6.d

Et hæc quidẽ in appositionis parte tanquam adiectitia dicit datũ iri: nos autẽ ordinem peruertimus, & petimus terrã, & bona in terra, quasi cęlestia additionis loco nobis dẽtur: idcirco neque ista neq; illa habemus. Euigilemus aliquãdo, & efficiamur futurorũ desideratores: sic etiam ista sequentur. Impossibile est nanq; eum qui quæ dei sunt quærit, nõ etiam quæ humana sunt, assequi. Sentẽtia est ipsius Veritatis hoc dicẽtis. Nequaquã igitur aliter faciamus, sed amplectamur consilium Christi, ne ab omnibus excidamus. Deus autem potens est expeditos nos ac meliores facere in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri, vnà cũ sancto spiritu, gloria, imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia ix. ex cap. vi.

Cap. VI.

Quapropter intermittẽtes inchoationis Christi sermonẽ ad perfectionem feramur, nõ iterum fundamentũ ponẽtes pœnitẽtiæ ab operibus mortuis, & fidei in deũ, baptismatũ, doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. Et hoc faciemus, siquidem permiserit deus. Audistis de quantis Hebræos culpauerit Paulus volentes semper discere eadem: & merito. Cum debeatis enim, inquit, esse doctores propter tẽpus, iterũ opus habetis qui vos doceat, quæ sint elemẽta principij sermonũ dei. Timeo ne etiam ad vos ista dicendi tempus sit: quia cũ debeatis esse doctores propter tempus, neque discipulorũ gradum habetis: sed semper eadem, déq; iisdem audientes, tanquã si nihil audieritis, sic dispositi estis. Et si vos quisquam interrogauerit, nemo vestrũ poterit respõdere, præter admodũ paucos, & facile numerabiles: hoc autem non paruũ damnum. Sæpius quippe doctorẽ volentẽ ad vlteriora procedere, & secretiores altiorésque sermones attingere, nõ permittit segnities discentium. Sicut enim apud magistros ludi, si semper puer elementa audiens nõ teneat, semper illi necessitas erit eadem insonare puero: & non cessabit antea docendo vsquequo illa integre valuerit discere. Enimuero stultitię magnę est, vt qui prima nõ bene imposuerit, ad alia velit puerũ adducere: sic itaq; & in ecclesia si semper eadem dicentibus nobis nihil amplius edificatis, nunquam eadẽ dicendo cessabimus. Si enĩ ostẽtationis nobis esset ratio, & amor laudis, necesse esset semper trãsilire & præterire, nihil curãtes vestri gratia, sed plausus vestros tantum appetentes. Quia vero non hoc studium nobis proposuimus, sed omnia pro vestro iuuamine molimur, non quiescem' de eisdẽ vobis semper disputare, donec ea perficiatis. Cæterum possem plura & de Paganorum superstitione dicere, & Manichæorum, & Marcionistarũ, & fortiter eos percutere, gratia dei adiuuãte: sed non habet tempus is sermo. Eis enim qui necdũ quæ sua sunt, integrè sciunt, & necdum didicerunt, quod suarum esse malum sit, quomodo quis dicat huiusmodi sermones, & ad alia deducat ante tempus? Nos ergo nõ cessabimus eadẽ dicere, siue persuadeamus, siue non. Timeo tamen ne frequẽter eadẽ ipsa dicendo, si non audiatis, maiorem inobedientibus condẽnationem operemur. Nõ quidem ad omnes hoc dicitur. Scio enĩ plurimos adiutos ex isto cõuentu, qui iustissime forsitan illos culpent, veluti incõmodãtes eis propter propriam indocilitatem, & segnitiẽ. Speramus tamen, quod ne sic quidem lædentur. Frequẽter enim eadem audire, & sciẽtibus prodest: quod enim nouimus, si sæpius audiamus, amplius cõpungimur: vt puta scim' quia bonũ est humilitas, & quia sępius de illa locutus est Christus, sed quando etiã ipsa verba audimus, & disputationes eorũ, amplius quid patimur, licet milies audiamus: opportunum itaq; est & nos vobis sic nũc dicere. Quapropter relinquẽtes initium sermonis Christi, ad perfectionem feramur. Quid est, initium sermonis? Ipse in cõsequẽtibus ponit, dicẽs: Ne iterum fundamentũ, inquit, constituẽtes pœnitentiæ ab operibus mortuis & fidei in deũ, baptismatum, doctrinę, impositionis manuum, resurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. Si autem hoc initium est, quid aliud est doctrina nostra, quàm pœnitere ab operibus mortuis, & per spiritum sanctum accipere fidem, in resurrectionẽ mortuorum, & iudicij ęterni? Quid autem est initiũ? Nihil aliud quàm hoc. Initiũ, inquit, est, cum vita nondum est perfecta. Sicut enim eum qui ad doctrinam literarum inducitur, elementa oportet primũ audire: sic & Christianũ hæc scire exacte, & nihil dubitare de ipsis. Si autẽ iterum opus habuerit horum doctrina, necdum fundamentum habet. Firmum enim oportet & fixũ esse, & stare, & non transferri. Si autem quisquam verbũ veritatis audiuit, & baptizatus est, & post annos decem de fide iterũ audire opus habet, quod credere oporteat resurrectionem mortuorũ, nondũ fundamentũ habet, iterũ initiũ Christianismi quærit. Quòd enim fides fundamẽtũ sit, cætera vero superædificationes, aduerte ipsum dicentem: Ego fundamẽtum posui, alij' superædificat.

1. Cor. 3.c

Si quis superædificat super fũdamẽtum hoc aurum, argẽtũ, lapides preciosos, ligna, fœnum, stipulam. Ne iterum, inquit, fundamẽtum constituẽtes pœnitentiæ ab operibus mortuis. Quid est, ad perfectionẽ feramur? Ad ipsum, inquit, trãseamus iam cacumen, hoc est, vitam optimam habeamus. Sicut enim in elementis vniuersũ apex primus, hoc est alpha, & fundamentum ædificium totũ continet: sic vitæ munditiam certa fidei persuasio. Sine ista enim non potest esse Christianus, sicut nec sine fundamẽto ædificium, neque sine elementis peritus literarum fieri potest. Sed si quisquã semper circa elemẽta cõuersetur, & nõ circa ędificium, nihil omnino profecerit. Tu autem ne putes diminutã esse fidem, propterea quod elementũ vocata est.

Græcum exemplar habet, ἔτι τὸ τὴν ἀκολουθ μὴν.

Suprà. 5.d

Omnis enim potẽtia ipsa est: cũ enim dicit: Omnis qui participatur lacte, expers est sermonis iustitiæ, paruulus enim est, nõ lac eam appellat, sed ambigere adhuc de his quæ in illa sunt, hoc est infirmi animi, & sermonum plurimorum ĩdigentis. Dogmata enim ista sunt sana. Perfectum enim illum vocamus, qui cum fide vitam habet rectam. Si autem quisquam fidem habet, agat autẽ maligna, & de ista ipsa fide ambigat, & iniuria afficiat ipsam doctrinam: merito eum dicimus paruulum ad initium redeuntem. Proinde & si mille annos in fide habeamus, & firmi nõ sumus in ea, paruuli su-

Universidad de Deusto Biblioteca

mus:quando vitam fidei nō conuenientem oſtendimus,quando fundamentum adhuc conſtituimus. In iſtis autem non ſolum vitam, ſed etiam aliud culpat, veluti loco motis, & opus habētibus fundamentum pœnitētiæ cōſtituere ab operibus mortuis.Eū quippe qui ab alio in aliud tranſmutatur:& hoc quidē dimittentem,illud autem aſſumentem, primū oportet culpare,vt à tali affectione recedat, & tūc venire ad aliud.Si autē denuo priori adhæſurus eſt, quomodo ad aliud veniet?Quid ergo,inquit,de lege? Culpauimus illam & iterum ad ipſam recurrimus,hoc nō eſt mutabilitas?Etenim etiam hic legem habemus: legē ergo, iuquit, euacuamus per fidē?Abſit, ſed legē ſtatuimus.Ego autē de malis actionibus dixi. Qui enim ad virtutem iturus eſt, primū malitiam debet culpare,& tunc illā aggredi: non enim valuerit pœnitentia mūdos eos oſtēdere:propter hoc confeſtim baptizabant,vt quod impoſſibile illis erat operari per ſe, hoc per Chriſti gratiā fieret. Neque ergo pœnitētia ſufficit ad mundationē, ſed opus eſt ſuſcipere baptiſma:Igitur ad baptiſma venire oportebat eum,qui iā peccata ſua iudicauerat ac damnauerat.Quid autem eſt baptiſmatum doctrinæ? Non tanquam multorū baptiſmatū,ſed vnius. Quare ergo pluraliter hoc dixit?Quia dixerat. Non iterū fundamentū conſtituētes pœnitentiæ.Opus enim habuit hoc dicere,veluti opus habētibus iterū baptizari,& iterum catechizari, & iterum poſt baptiſmū doceri quid agere deberent,quid non deberēt.propterea vero pluraliter dixit, volens eis ſignificare,quia ſi iterū opus haberent mūdari,incorrigibiles permanerēt. Et impoſitionis, inquit,manuum.Sic quippe ſanctū ſpiritum acceperant imponēte illis Paulo manus,inquit.Reſurrectionis quoque mortuorū.Hoc enim in baptiſmate fit,& in cōfeſſione firmatur.Et iudicij æterni. Quare autē hæc dixit?Quoniam fortaſſis poterant cū iam crediſſēt à fide dimoueri,vel male viuere,& negligēter, dicit,euigilate,non licet dicere ſi negligenter vixerimus,iterum baptizabimur,iterū catechizabimur,iterum accipiemus ſpiritum ſanctum.Si enim nūc à fide deciderim⁹,iterū poterim⁹ baptizari, peccata abluere,& eadē bona percipere,quæ primo acceperamus, erratis,inquit,iſta putantes. *Impoßibile nanque eſt eos qui ſemel illuminati ſunt,guſtauerunt quoque donū cœleſte,et participes ſunt facti ſpirit⁹ ſancti:et bonū guſtauerunt verbum dei, virtuteſque ſeculi futuri, & prolapſi ſunt,rurſus ad pœnitentiā renouari,denuo crucifigentes filium dei ſibimetipſis, & ludibrio habentes.* Sed vide quàm increpatoriè & ſpem omnē excludēdo incipit:Impoſſibile eſt,inquit. Nō iā ſperes quod impoſſibile eſt.Non enim dixit,non decet, neq; prodeſt,neq; licet:ſed impoſſibile eſt, vt in deſperationem inducat:Si ſemel illuminati eſtis,inquit, deinde adiungit:Et guſtauerūt donū cœleſte. Si guſtaſtis,inquit,donum cœleſte,hoc eſt,remiſſionē. Et participes facti eſtis ſpiritus ſancti, & bonū guſtatis verbum dei.Hic doctrinā dicit, Et virtutes futuri ſeculi.Quid dicit virtutes?aut miracula facere, aut pignus ſpiritus ſancti?Et * prolapſi ſunt, iterū renouari ad pœnitentiam,crucifigentes ſibi filium dei,& ludibrio habentes.Renouari dixit ad pœnitentiam, hoc eſt,per pœnitentiā.Quid ergo? Excluſa eſt pœnitentia?Nō pœnitētia excluſa eſt,abſit,ſed renouatio per lauacrum regenerationis.Nō enim cum dixiſſet,impoſſibile eſt renouari in pœnitentia, tacuit: ſed cum dixiſſet impoſſibile, adiunxit:iterū crucifigētes. Re-

* παραπεσόντας, prolapſi ſunt,vel potius,pro lapſi eſtis, & mox, vobiſipſis ad ſecūdā

nouari,hoc eſt,nouū fieri:nouos quippe facere,lauacri eſt tantū.Renouabitur,inquit,ſicut aquilæ iuuentus tua.Pœnitentiæ autem eſt,vt qui innouati fuerūt, &poſtea veterauerūt in peccatis,liberare à vetuſtate, & conſolidare. Ad illam tamen claritatē adduci eos impoſſibile eſt:illic nanque totum gratia eſt.Crucifigētes iterum,inquit,ſibimetipſis filiū dei,& ludibrio habētes.Quod dicit,hoc eſt.Baptiſma crux eſt, & ſimul crucifixus eſt vetus homo noſter. Cōformes enī facti ſumus ſimilitudini mortis eius.Et iterum:Cōſepulti igitur ſumus cum illo per baptiſmum in mortē. Sic enim impoſſibile eſt ſecundo crucifigi Chriſtum: hoc enim eſt oſtētui eum habere. Si enim mors ei iā nō dominabitur,ſi reſurrexit,reſurrectione victor factus eſt mortis:ſi morte mortē expugnauit,deīde iterū crucifigeretur,fabulæ eſſent cūcta illa & ludibriū. Proinde qui ſecūdo ſeipſum baptizat, ſecundo eum crucifigit.Quid autē eſt,iterū crucifigētes? Ab integro iterū crucifigētes. Sicut enim mortuus eſt Chriſt⁹ in cruce,ſic & nos in baptiſmate,nō carni,ſed peccato.Intuere nūc mortem & mortē. Ille mortuus eſt in carne noſtra,vetus homo ſepultus eſt,& reſurrexit nouus,cōformis fact⁹ ſimilitudini mortis eius. Si ergo neceſſe eſt baptizari iterū,neceſſe eſt rurſum eundem ipſum mori.Baptiſma enim nihil aliud eſt,quàm interitus eius qui baptizat,& reſurrectio illius.Et bene dixit:Sibimetipſis crucifigētes. Qui enī hoc facit veluti prioris gratiæ oblitus,& negligenter ſuam vitā diſponens,tanquam ſi ſit ſecundū baptiſma, ſic omnia gerit, idcirco animaduertere opus eſt & cautelā exhibere.Quid eſt:Et guſtauerūt donū cœleſte? Nōne hoc eſt remiſſionē peccatorū guſtare? Hoc quippe ſolius dei eſt præſtare, & gratia ſemel eſt gratia. Quid ergo?Permanebim⁹ in peccato,vt gratia abundet?Abſit: Si autē ſemper ꝑ gratiā ſaluādi ſumus,nūquā erimus boni.Cum enim vna ſit gratia, & ſic negligētes ſumus,ſi ſcirem⁹,quia iterū poſſibile eſſet lauari à peccatis,quādo ceſſaremus peccare? Omnino nō,arbitror.Multa hic oſtēdit dona,& vt cognoſcas: Digni facti eſtis,inquit,tanta remiſſione.Qui enim in tenebris ſedebat,q inimicus erat & hoſtis, qui alien⁹ erat à deo,q deo odibilis & perditus,iſte repēte illuminatus, ſpiritu dignus effectus, dono cęleſti,† adoptione regni cęlorū,]& aliis bonis myſteriis inenarrabilibus:& neq; ſic melior fact⁹ eſt,ſed dignus*permanet perditione,adeptus autē ſalutem & honorē, veluti q multa laborauerit,quomodo poterit huiuſmodi iterū baptizari? Duobus igitur modis hāc cauſam impoſſibilem eſſe dixit, & fortiorē modū poſtremò poſuit.Vno quidē modo,quia nō eſt dignus, qui cū talibus dignus fact⁹ ſit,& cūcta perdidit quę ſibi donata fuerant,iterū renouari: & quia poſſibile non eſt eū iterū crucifigi,hoc enim eſt oſtentui habere Chriſtum:nō eſt igitur ſecūda lauatio:nam ſi eſt,eſt & tertia,eſt &quarta.Prima nanq; à ſecunda diſſoluitur,& hoc ſēper ab altera,& hoc in infinitū procedat neceſſe eſt.Et guſtauerunt,inquit,bonū dei verbū. Et non aperit quid ſit hoc. Virtutes etiā futuri ſeculi.Viuere quippe ſicut angeli,& nulli⁹ egere eorū quę in iſta vita ſūt,ſcire quoniā futuri ſeculi fructuū†prouiſio]nobis efficitur,per ſpiritū ſanctū hęc diſcere cōceditur: & inde abdita illa īgredi. Quę ſunt virtutes futuri ſeculi?Vita æterna,angelica conuerſatio.Horū quippe iam pignus accepimus per fidē,à ſpiritu.Dic igiī mihi,ſi in regnū cuiuſdam regis introducto,cuncta tibi quæ ibi

perſonam vt & præcedentia verterat.
Pſ.102.a
Roma.6.d
Ibidem a
Coloſſ.2.b
Roma.6.a
† filiorum adoptione, regno cœlorum.
*ἄξιος μὲν ὤν. i. qui dignus erat, interpres legiſſe videtur μένων.
† cōciliator.

quę ibi ſunt crederētur:deinde proderes omnia,crederentur tibi iterum?

Morale.

Quid ergo eſt,inquis?Non eſt pœnitentia?Eſt pęnitentia,ſed baptiſma alterum nō eſt.Pœnitentia verò eſt, & multā habet potentiā, etiam in eū qui peccatis valde demerſus eſt.Si voluerit,poteſt eū liberare ex onere peccatorum,& periclitantē in tuto conſtituere etiam ſi ad ipſum fundū iniquitatis peruenerit:& hoc ex multis manifeſtū eſt. Nūquid enim qui cadit,inquit,nō reſurget?aut qui auertitur, nō reuertetur?licet ergo,ſi voluerimus formari Chriſtū in nobis iterū. Audi enim Paulum dicentem: Filioli mei, quos iterum parturio,donec Chriſtus reformetur in vobis.Tantum intremus in pœnitentiam. Vide enim dei clemētiam. Oportebat nos puniri ab ipſo initio, quia cum & legē acceperimus naturalem, innumeriſque bonis potiti ſimus, & dominū noſtrum ignorauimus,& vitam immundam viximus:& non ſolum non puniuit,ſed etiā innumera bona largitus eſt,tanquā ſi multos labores perfecerimus. Et iterū excidimus,& neq; ſic punit, ſed dedit pœnitentiæ medicinā, quę poſſit omnia peccata noſtra delere & exterminare: tantū ſi conſideremus hoc medicamentum quale ſit,aut qualiter oporteat apponere.Quale ergo eſt iſtud medicamentum pœnitētię,& qualiter conficitur?Primo condēnādo & cōfitendo propria peccata.Delictum meum cognitū tibi feci,& iniuſtitiam meam nō abſcōdi:&,Pronunciabo aduerſus me iniquitatem meā domino,& tu abſtuliſti impietatē cordis mei.Et iterū: Dic tu iniquitates tuas prius, vt iuſtificeris.Et iterū:Iuſtus ſeipſum accuſat in initio ſermonis.Secundo autē ex humilitate multa.Habet enī ille inſtar catenæ aureæ,quę ſi initium ſumpſerit,omnia conſequētur. Si enim confeſſus fueris peccatum tuum,ſicut oportet confiteri,humiliatur anima. Cōſcientia quippe eam conuertēs, humilē facit. Oportet autem & alia addere humilitati,ſi talis erit,qualē beatus Dauid habebat,dicēs: Cor contritū & humiliatum deus non ſpernit.Quod enim contritū eſt, nō erigitur,non percutit: ſed ad mala patiēdum paratū eſt, ipſum vero nō erigitur. Talis eſt cōtritio cordis, ſiue enim iniurietur,ſiue patiatur,ſilet,& nō impellitur ad vindictam. Poſt humilitatē autē oratione intenta opus eſt,lachrymis multis per diem & noctem. Lauabo,inquit,per ſingulas noctes lectum meū,& lachrymis meis ſtratum meū rigabo,laboraui in gemitu meo.Et iterum:Quia cinerem ſicut panē comedi, & potum meum cum fletu miſcebam.Poſt orationē autem ſic intentā,opus eſt eleemoſyna multa.Medicamētum enim validum,quod maxime operetur ad pœnitentiā hoc eſt:& ſicut in pręceptis medicinæ,& adiutoriis,eſt medicamentum, multas quidē herbas accipiens,vnam autem dominantiſſimā:ſic & in pœnitentia iſta herba dominātior & potētior eſt,& vniuerſum ipſa efficit.Audi enim quid dicit diuina ſcriptura:Date eleemoſynā, & erunt vobis omnia mūda. Et iterum:eleemoſynis & fide mundātur peccata.Et, Ignē inflāmatum extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata magna.Deīde opus eſt nō iraſci, neq; iniurię memoriā tenere, omnibus dimittere peccata.Homo,inquit,homini cuſtodit irā,&à deo quęrit ſalutē?Dimittite,vt dimittaī vobis. Opus eſt etiā cōuertere fratres ab errore.Vade enim,inquit,& cōuerte fratres tuos,vt dimittāī peccata tua.Et vt circa ſacerdotes germane ſe quis habeat.Et ſi peccatū,in-

Hier.8.b
Galat.4.c
Pſal.37.d
Ibid.31.b
Eſa.3.d
Prou.18.c
Pſal.50.d
Pſal.6.b
Ibid.101.b
Luc.11.f
Tob.4.b
Eccli.3.d
Ibid.28.a
Luca.6.f
Ibid.22.d
Iacob.5.d

quit,quis fecit,dimittetur.Ad hæc oportet opē ferre iniuſtitiā patienti:non habere furorem, omnia manſuetè portare.Vide quomodo anteq̄ diſceretis, quia poteſt per pœnitentiā dimitti peccatū, velut in agone eratis?cum intelligeretis nō eſſe aliud lauacrū, & deſperabatis de vobis: nūc vero cognito, tot modis pœnitētiam & remiſſionē perfici,& quod poterimus omnia effugere, ſi voluerimus ea cōpetenter vti:quā merebimur veniam, qui neque in cogitationē venimus peccatorum noſtrorū?Si enim hoc eſſet, omnia perficeremus.Sicut enim ianuā ingreſſus iā intus eſt: ſic qui propria cogitat mala, etiam ad curationē eorum vtiq; veniet.Si autē dicat,peccator ſum,non autem ad peccatorū ſuorum ſpecies deſcendat,dicens: quia hoc & hoc peccaui,nūq̄ ceſſabit,ſemper quidē cōfitens,correctionis vero curam nunquā faciens.Si enim principium poſueritis,vtiq; etiam cætera cōſequentur ſi ſemel initiū quis fecerit.Vbiq; enim principia & exordia difficilia ſunt.Hæc ergo primū conſtituamus,& omnia facilia erunt & leuia.Incipiamus igitur rogo, alius quidē orationes protelando, alius ſæpius lachrymando,alter mœrendo:neq; enim hoc adeo paruū eſt,vel inutile.Vidi enim,inquit,quia cōtriſtat⁹ eſt,& proceſſit triſtis,& curaui vias ei⁹.omnes vero eleemoſynas faciēdo,delictaq; proximis remittendo,& neq; iniuriæ memoriā retinēdo neque vindicādo,animas noſtras humiliem⁹.Si cogitemus frequenter quę peccauimus,nihil nos rerum externarū in ſuperbiam poterit eleuare,non diuitiæ,nō potentia,non principatus, nō honor,ſed etiā ſi in ipſo curru regali ſedeamus,gememus amare.Nónne & beat⁹ Dauid rex erat,& dicebat:Lauabo ꝑ ſingulas noctes lectum meum:& tamen nihil ex oſtro,vel diademate læſus aut inflat⁹ eſt. Sciebat quippe ſeipſum hominē eſſe,& quia conterebatur corde,lugebat.Quid enim ſunt humanæ res?Cinis & puluis,& tanq̄ puluis ante faciem vēti,fumus & vmbra,& folia cadētia, & flos, & ſomniū,& narratio,& fabula,ventus, & aër mollis temere†corruptus,pēna mobilis,vnda decurrens, & ſi quid iſtis inferi⁹.Quid enī,dic mihi, magnū putas? Quam æſtimas dignitatē conſulis? Nihil enim ea dignitate maius putant plurimi,ſi quidem in tantā claritatem peruenit,& ad tantā admirationem:qui autē non eſt cōſul,nihil habet minus in tāta dignitate cōſtituto.In eadē ſunt dignitate iſte & ille,vtriq; ſimiliter poſt paululū nō erunt.Quando factus eſt? Quantum tēpus durauit dic mihi?duorum dierū eſt: Hoc &in ſomniis ſolet fieri:ſed ſomniū eſt,inquit.Et quid hoc?Illa quippe q̄ in die ſunt,nō ſunt ſomnia?Dic mihi, quare nō magis iſta dicimus eſſe ſomnia?Sicut enim ſomnia adueniente die nihil eſſe conuincūtur: æqualitatē nanq; tēporis ſiue nox ſiue dies acceperūt,& ex æquo diſtributa ſunt per omne ſeculū:ſicut ergo in die eis quę per noctē fiūt nō aggaudet quis: ſic neq; in nocte eis quę in die cōtingunt frui poteſt. Fact⁹ es cōſul,& ego:ſed ego in nocte,tu in die.Quid hoc?Neq; ſic pręme ampli⁹ habes,niſi forte quod de te dicaī,Ille eſt cōſul: & qđ habes ex iſtis verbis aliquā delectationē,plus te habere aliquid facit:vt puta (manifeſti⁹ enī loquar)ſi dicā: Ille cōſul eſt,& pręſtē illi hoc nomen,nónne mox atq; dictū eſt,iam tranſiuit?Sic etiā ipſę res ſunt:ſimul apparuit conſul,& ſtatim nō eſt. Ponamus autem annū, & duos annos, & tres,& quatuor,ſed & hi trāſeunt.Vbi nanque ſunt x. conſules qui facti ſunt? Nuſquā.Sed Paulus non ſic.

3.Re.21.g
Pſal.6.b
† diffluens.

Fuit nanque, & tamẽ viuit ſemper, non vnum diem, non duos, non decem & viginti, non annos decem, & viginti, neque triginta, ſed & mortuus eſt. En quadringẽteſimus iam annus pertranſiit, & adhuc etiam nunc eſt clarus, multóq; clarior, quàm cum viueret, & hæc quidem in terra. Claritatem autem ſanctorum quę eſt in cœlis, quis valeat explicare ſermo? Idcirco obſecro, hanc claritatem quæramus, hãc inſequamur, vt eam aſſequamur: vera nanq; claritas iſta eſt. Deſiſtamus iam ab iſtis ſecularibus, vt inueniamus gratiam, & miſericordiam in domino noſtro Ieſu Chriſto, cum quo patri, vnà cũ ſancto ſpiritu, gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum Amen.

Homilia x. ex cap. vi.

Terra enim ſæpe venientẽ ſuper ſe bibẽs imbrẽ, & generãs herbam opportunam illis, à quibus colitur, accipit benedictiouem à deo: proferens autẽ ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſummatio in combuſtionem. Cum timore audiamus ſermones dei, *Pſal.2.c* cum timore & tremore multo. Seruite enim, inquit, domino in timore, & exultate ei cum tremore. Si autem & gaudium veſtrum, & exultatio cum tremore debet eſſe, quãdo terribilia dicuntur, qualia ſunt quæ nunc dicuntur, quali pœna nõ erimus digni, ſi non cũ tremore quæ dicuntur audiamus? Cum dixiſſet, quia impoſſibile eſt eos, qui ceciderunt, baptizari iterum, & per lauacrũ remiſſionẽ accipere, oſtendiſſetq; terribilitatem rei, infert: Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbã opportunã illis, à quib' colitur, accipit benedictionẽ à deo: proferens autem ſpinas & tribulos, reproba eſt, & maledicto proxima, cuius cõſummatio in combuſtionẽ. Timeamus ergo dilectiſſimi, nõ ſunt hæc minę Pauli, non ſunt hominis verba, ſpiritus ſancti ſunt, Chriſti ſunt loquentis in eo. Quis nanq; eſt ab iſtis ſpinis mũdus? At ſi eſſemus mundi, neq; ſic confidentes nos eſſe oporteret, ſed timere & tremere, ne forte pullulent in nobis ſpinæ. Cum autem toti per totũ ſpinæ ſimus & tribuli, vnde præſumim', dic mihi, & remiſſi efficimur? Quid eſt, quod nos facit negligẽtes, ſi qui ſe ſtare putat, debet timere ne cadat? Qui ſe putat, inquit, *1.Cor.10.c* ſtare, videat ne cadat: q cecidit, quomodo debet ſo- *1.Cor.9.d* licitus eſſe, vt valeat reſurgere? Si Paul' timet, ne forte aliis prędicãs, ipſe reprobus fiat: qui ſic erat probabilis, & tamẽ timet, ne efficiatur reprobus: nos qui facti ſumus iã reprobi, quam veniam habebimus, nullũ timorem habentes, ſed velut conſuetũdinem quandã ſic implentes Chriſtianiſmũ, & perfunctoriè præter animi intentionem debitum ſoluẽtes? Timeamus igitur dilectiſſimi: reuelaẽ enim ira dei de cœlo. Timea- *Rom.1.b* mus: Reuelatur enim nõ ſolum ſuper impietatem, ſed etiam ſuper omnẽ iniquitatem. Quid eſt, ſuper omnẽ iniquitatem? Et minorem & magnã. † Hic miſericor- *† primũ de benignitate dei locutus mox de ipſorũ doctrina ſubiicit]* diam dei ſignificat, imbrem autẽ doctrinam, inquit] Et qđ ſuprà dicebat, Cũ debeatis eſſe doctores propter tẽpus, hoc etiã hic dicit. Et in plurimis locis imbrem doctrinã ſcriptura dicit. Mãdabo enim, inquit, nubibus, vt non pluant ſuper eam imbrẽ, de vinea loquuta, quòd alibi famẽ panis, & ſitim aquæ vocat. Et iterum: Fluuius dei impletus eſt aquis. Terra enim bi- *Supr.5.c* bens, inquit, ſæpe venientem ſuper ſe imbrẽ. Hic de- *Eſa.5.b* clarat, quia ſuſceperunt & combiberunt verbũ, & ſæ- *Amos 8.d* pius hanc rẽ perceperunt, & nec ſic aliquid profecerũt. Si enim nõ excolereris, inquit, ſi nõ potireris im- *Pſal.64.c*

A bribus, nõ eſſet tantum malum. Si enim nõ veniſſem, *Ioan.15.d* inquit, & locutus eis eſſem, peccatum nõ haberẽt. Si vero ſæpius bibiſti & excepiſti, qua ratione ꝓ fructibus alia protuliſti? Expectaui enim, inquit, vt faceret *Eſa.5.a* vuas; fecit autẽ ſpinas. Vides quia vbiq; ſcriptura ſpinas dicit peccata? Etenim etiã Dauid inquit: Cõuer- *Pſal.31.a* ſus ſum in miſeria, dum infigeretur mihi ſpina. Nõ enim ſimpliciter penetrat, ſed infigitur. Et ſi parũ peccati remaneat, & nõ totum euellamus, ipſum parũ facit dolorẽ ſimiliter ſicut in ſpinis. Et quid dico ipſũ parum? Et poſtquam ſpina exempta fuerit, per multũ tempus plagæ dolorẽ relinquit, & opus habet curatione multa & medicina, vt tandem à dolore liberemur: nõ enim ſufficit euellere tãtum peccata, ſed etiã curare locũ qui percuſſus eſt. Verũ timeo ne ad nos iſta potius dicta ſint, quã ad alios. Terra enim bibẽs, B inquit, ſæpe venientẽ ſuper ſe imbrem. Semper bibimus, ſemper audimus, ſed cõfeſtim humorẽ amittimus ſole exorto, propter hoc ſpinas proferim'. Quæ ſunt igitur ſpinæ? audiamus Chriſtum dicentẽ: Quia *Luc.8.c* cura ſeculi huius, & deceptio diuitiarũ præfocãt ver- *Marc.4.b* bum, & infructuoſum efficitur. Terra enim bibẽs, inquit, ſæpe venientẽ ſuper ſe imbrem, & generãs herbam opportunã. Nihil ſic opportunũ, ſicut vita optima, nihil ſic opportunũ ſicut virtus. Et generans, inquit, herbam opportunã illis à quibus colitur, percipit benedictionem à deo. Hic deũ dicit cauſam omniũ eſſe: percutiens ſenſim paganos, qui terræ potentiæ, fructuum generationem adſcribunt. Neq; enim agricolarum manus, inquit, ſunt, quæ terrã ad afferẽdos fructus excitant, ſed imperiũ dei. Propter hoc enim, inquit, percipit benedictionẽ à deo. Intuere autem quomodo in ſpinis nõ dixit, generãs ſpinas: ne- C que vtili hoc nomine vſus eſt. Sed quid? Et proferẽs ſpinas, veluti ſi dicat quis, ebulliens, eiiciẽs. Reproba, inquit, & maledictioni proxima. O quantã habet cõſolationẽ hic ſermo. Maledictioni, inquit, proxima, nõ maledicta. Qui autem necdum in maledictionem incidit, ſed proximus eſt, & longe fieri poterit. Et nõ hoc ſolo conſolatus eſt, ſed etiã in eo quod ſequitur. Nõ enim dixit, Reproba, & maledictioni proxima, q̃ cõburetur. Sed quid? Cuius cõſummatio in aduſtionẽ. Si vſq; ad finẽ permaneat, inquit. Proinde ſi abſcindamus, ſi aduramus ſpinas, poterimus mille bonis perfrui, & fieri probabiles, & benedictionis participes. Recte autẽ peccatũ tribulũ appellauit, dicẽs: Proferens autẽ ſpinas & tribulos. Vnde enim tenere voleris, percutit & pungit, & eſt moleſtum etiã ad videndum. Poſtquam eos igitur increpauit ſufficiẽter, D & terruit & percuſſit, curat eos iterũ, ne amplius deiiciat, & remiſſos efficiat. Tardũ enim qui percutit, tardiorẽ efficit. Neq; ergo in omnibus adulatur, ne remiſſiores efficiat: neq; in omnib' percutit, ſed aliquã tulum quidem percuſſoria apponens, multum autem curatoria affert per ea quæ ſubiiciuntur. Quid enĩ dicit? Nõ veluti condẽnantes vos hęc dicim', neq; veluti putantes vos ſpinis eſſe plenos, ſed timẽtes ne tales efficiamini. Meli' quippe eſt verbis vos terrere, ne rebus ipſis doleatis. Et hoc potiſſimũ ſapientiæ Pauli eſt. Et non dixit putam', neq; coniicimus, neq; expectamus, neq; ſperamus. Sed quid? *Confidimus autẽ de Vobis dilectiſſimi meliora, & cũ ſalute cõiuncta, tametſi ſic loquimur.* Quod etiã ad Galatas ſcribẽs, dicebat: Confido *Galat.5.c* autem de vobis in domino, quoniã nihil aliud ſapietis. Illic enim quia valde culpabiles erant, & non erat

vnde eos de præſentibus laudaret, ex futuris hoc fa- A futurum profert tempus, quod nõ eſt obnoxium dicit. Quoniã nihil aliud, inquit, ſapietis. Hic autem ex præſentibus. Cõfidimus autem de vobis dilectiſſimi meliora, & cum ſalute coniuncta etiãſi ſic loquimur. Et quoniã ex præſentibus nõ habuit tanta quæ diceret: ex præteritis adſtruit hanc conſolationem, & dicit: Non enim iniuſtus eſt deus, vt obliuiſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomen eius, in eo qđ miniſtraſtis ſanctis, & miniſtratis. papę, quo modo recreauit animas eorũ, & cõfortauit: antiqua eis in mentem reuocans, & eò inducens vt neceſſariò nequeant cogitare, apud deum ſe in obliuionẽ veniſſe. Neceſſe eſt enim peccare illum, cui non ſatisfactũ eſt de ſpe, deúmq; iniuſtitiæ arguere. Proinde coëgit eos omnib' modis expectare illa futura. Eũ enim qui deſperat à pręſentib' & animo cõcidit, ex futuris cõ- *Galat.5.a* fortare quis poterit? Sicut & ipſe Galatis ſcribẽs dice- *Ibid.3.a* bat. Currebatis bene. Et iterũ: Tãta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamẽ ſine cauſa. Sicut enim hic cũ increpatione B ponit laudem, dicẽs: Cũ debeatis eſſe doctores pro- *Galat.1.a* pter tẽpus. Sic & illic, Miror, quia ſic citò tranſducimini. Cũ increpatione dicit, quod laudis eſt. De maioribus enim cum ceciderint, miramur. Intueris latẽter inditam laudẽ accuſationi, & non de ſeipſo hoc ſolum dixit, ſed & de omnibus. Non enim dixit, confido: ſed, confidimus de vobis meliora & optima, inquit. Siue de cõuerſatione, ſiue de fructuũ redditione hæc dicit. Deinde quoniã ſupra dixerat, quia reproba eſt & maledictioni proxima, & quia in cõbuſtionem erit. *Non vtique* (inquit) *de vobis hoc dicimus. Nõ enim iniuſtus eſt deus, vt obliuiſcatur operis veſtri & charitatis.* Pro qua re ergo hæc dicimus? Deſideramus vnũ- C quenq; veſtrum idem demonſtrare ſtudium ad plenam certitudinẽ ſpei vſque ad finem, ne imbecilles efficiamini: imitatores autem ſitis eorum qui per fidẽ & patientiam hæreditatem promiſſionũ accipiunt. deſideramus autem, inquit. Non ergo ſtudemus tantum neq; vſq; ad verba volumus hoc. Sed quid? deſideramus circa virtutem vos verſari, non veluti priora veſtra culpantes, inquit, ſed pro futuris ſoliciti. Et non dixit, quia non ſicut priora veſtra culpantes, ſed præſentia. Soluti eſtis enim, & negligẽtiores effecti. Sed vide quomodo manſuete ſignificauit, & non increpauit. Quid enim dixit? Cupimus autẽ vnumquẽque veſtrum idem ſtudiũ oſtendere vſque ad finem. Hoc enim mirabile eſt in Pauli ſapiẽtia, quoniam nõ oſtendit remiſſiores eſſe factos, vel opus aggreſſum reliquiſſe. Dicendo enim, Cupimus vnumquenq; veſ- D trum, hoc eſt veluti ſi quiſquã dicat: Volo te ſtudere ſemper, & qualis fuiſti primum, talẽ eſſe & nunc, & in futurum. Hoc enim redargutionem eius & faciliorem, & tolerabiliorem reddit. Et non dixit Volo, quod eſt authoritatis doctrinæ, ſed qđ erat paternæ dilectionis, amplius quã velle, cupimus, inquit, tantũ non dicens, ignoſcite, etiamſi graue quid loquamur. Cupimus vnumquenq; veſtrũ idem ſtudium oſtendere vſq; ad finem, & plenam certitudinẽ ſpei. Spes, *Rom.5.a* inquit, ſuſtinet, ipſa eſt quę recreat ne diſſoluamini, ne deſperetis, & ſuperflua ſit veſtra ſpes. Qui enim bona operatur, & bona ſperat, & nunquã deſperat de ſeip- *Supr.5.d* ſo. Ne imbecilles efficiamini. Adhuc efficiamini, quã quam ſuprà dicebat, quoniã imbecilles facti eſtis auditu. Sed intuere quomodo vſq; ad auditum imbecillitatẽ ſtatuerit. Hic autẽ idipſum ſignificat, prout ſi diceret: Ne perſeuereris tales. Sed iterũ idipſum in

† & accipias confeſtim quod credidiſti

Morale

1.Cor.8.a

1.Cor.7.c

Matth.7.

Galat.6.a

Universidad de Deusto Biblioteca

fidei. Sed nescio vnde hoc introductũ est,& vnde ista consuetudo obtinuit: Qui enĩ monachos tantũ quærit,& illis solum benefacere vult, etiã ipsos scrutatur, dicens:† Si est dign⁹, si est iustus,] nisi fecerit signa, nõ porrigo manum, maximam partẽ eleemosynę amputauit,& hoc ipsum tempore procedente iterũ amputaturus est. Atq; illa demũ eleemosyna est, quę in peccatores fit, quę in sontes. Eleemosyna enĩ est, nõ eorũ qui iam perfecti sunt, sed qui deliquerũt misereri. Et vt discas aduerte parabolã: Descẽdit quis, inquit, de Hierosolymis in Hiericho,& incidit in latrones, qui cæsum reliquerũt iuxta viam semiuiuũ. Venit quidã Leuita,& viso eo præteriuit. Venit quidã sacerdos q; & ipse viso illo præteriit. Venit vero quidam Samaritanus,& multam eius curã fecit, ligauit vulnera eius, infudit oleum, imposuit in iumentũ suum, perduxit eum ad diuersorium, dixitq; hospiti, adhibe illi curã. Et intuere liberalitatem magnã. Et ego tibi dabo, inquit, quicquid erogaueris. Quis ergo est proxim⁹ huius? Qui fecit misericordiã, inquit. Vade ergo, inquit,& tu & fac similiter. Et intuere qualẽ dixit parabolã. Non dixit quia Iudæus in Samaritã fecit, sed quia Samarita liberalitatẽ illam totã exhibuit. Auditis igitur his omnibus, non solum fidei domesticorum curam ita geramus, vt cæteros negligamus. Si igĩt, inquit,& tu videas quẽquam male pati, nihil iam in eo curiose scruteris: dignus est enĩ quẽ adiuues, hoc ipso quod male affligitur. Si enim videas asinũ præfocari, erigis ipsum,& nõ scrutaris cuius sit: multo magis hominẽ nõ oportet scrutari cuius sit. Dei quippe est, siue paganus sit, siue Iudęus, sed adiutorio indiget. Si quidẽ discutere & iudicare iussus esses, bene ista diceres: nunc autem calamitas illius nõ te permittit hæc discutere. Si enim nec de sanis nos scrutari oportet, neq; aliorũ causas inquirere: multo amplius eos q; male patiunt̃. Alioqui quid? vidisti abundãtem ac celebrem? tũ dicas eum esse malum ac vilem. Si vero male patientẽ videris, noli dicere, quia malignus est. Cũ enim placet hominibus quisquam, bene hoc dicimus: cũ vero in calamitate est,& adiutorio indiget, nõ oportet dicere, quia mal' est. Crudelitatis hoc quippe est,& inclemẽtiæ,& superbiæ. Quid Iudæis iniquius fuit, dic mihi? Et tamen vltus est eos deus,& iuste & valde iuste,& tamẽ cõdolentes eis suscepit: eos vero qui †aduersum eos insurrexerunt] vltus est. Nihil patiebãtur, inquit, in cõtritione Ioseph. Et iterũ inquit: Redime occidẽdos. Ne parcas pecuniis. Nõ dixit Scrutare,& cognosce quis est, licet plerunq; mali sint qui ad necem ducuntur: hoc quippe est maximę misericordię. Qui enim amico benefacit, nõ propter deũ omnino facit: qui autẽ ignoto, iste pure propter deũ facit. Noli parcere pecuniis,& si omnia sint insumẽda, da Nos autem videntes qui strangulantur ac lamentantur,& peiora mille mortib' patiũtur,& iniuste fortassis, parcimus pecuniis,& cõtemnimus fratres. De inanimatis quidem curam gerimus, animas vero negligimus, cum Paulus dicat: In mansuetudine docete eos q; cõtrarij sunt, †ne forte det eis de⁹ penitentiã ad cognoscendã veritatẽ,& resipiscant de diaboli laqueis, captiuati ab eo secundũ eius volũtatem.† Ne forte, inquit, intueris quãta lõganimitate plenum sit hoc verbum: hũc & nos imitemur, de nullo desperantes. Etenim piscatores sæpius retia mittentes aliquãdiu voto frustrati tandem cõpotes illius fiunt: sic & nos speremus, quoniam repente ostẽdet nobis fructum maturum. Etenim agricola cum seminat, primũ diẽ & secundum sustinet,& multũ tẽpus expectat,& repente vndiq; videt fructus germinãtes: hoc etiã in nobis futurũ esse expectemus, gratia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, vnà cum sancto spiritu, gloria, imperium, honor, nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

† nisi sit dignus, nisi sit iustus.
† ob illorũ mala gaudebant]
Amos 6. b
Pro. 24. d
2. Tim. 2. d
† si quando.
† si quando

Homilia xi. ex cap. vi.

ABrahæ nanque pollicitus deus, cũ non posset per quenquam maiorẽ iurare, iurauit per seipsum, dicens, Nisi benedicens benedixero †te] & multiplicans multiplicauero te. Et sic cum longanimiter expectasset, adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem iurant, & omnis controuersiæ eorum finis ad confirmationem est iuramentũ. Postquam increpauit fortiter Hebræos,& terruit eos sufficienter, primũ quidẽ laudibus eos cõsolatur: secũdo autem, quod etiã fortius est, per id quod omnino percepturos eos ostendit quæ sperabãt: & hãc consolationẽ non ex futuris facit, sed iterum ex præteritis, quod magis eos credere faciebat. Sicut enĩ in supplicio per illa magis terret, sic etiã in præmiis per hæc consolatur, ostendens cõsuetudinẽ dei. Hæc autẽ est, vt nõ celeriter exhibeat promissa, sed per multum tẽpus. Facit autem hoc, maximum potẽtiæ eius proferens argumentum,& nos ad fidem adducens, vt qui in tribulationibus viuim⁹,& promissiones necdũ accepimus, non desperemus mercedem laborũ nostrorum: Relictis autẽ omnibus, quanquam multos haberet, Abraham in mediũ adduxit tum propter dignitatem personæ, tũ propterea quod maxime in eo istud cõtigerat, †cum etiã in fine epistolæ dicat,] quia hi omnes de longinquo illas vidẽtes,& salutãtes, nõ receperunt promissiones, ne sine nobis perficerẽtur. Abrahæ nanq;, inquit, pollicitus deus, quoniã neminem habuit, per quem iuraret maiorẽ, iurauit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedixero te,& multiplicans multiplicauero te. Et cũ sic longanimiter expectasset, adeptus est repromissionẽ. Quomodo nõ accepit? Quomodo adeptus est? Non de eisdẽ ipsis dicit & hic & illic, sed duplicem facit consolationẽ. Promisit Abrahæ, inquit,& quædã quidẽ hic post multum temporis dedit, quædam autẽ illic necdum: & sic cũ lõganimiter tulisset, adeptus est repromissionem. Vides quia nõ repromissio sola totum operata est, sed & longanimitas? Hic terret eos, ostendẽs quia sæpius impeditur repromissio per pusillanimitatẽ: & hoc ostendit quidem per plebẽ. Quoniã enim pusillanimes erant, propter hoc repromissiones non sunt adepti: contrarium autẽ ostendit per Abraham: deinde circa finem etiã aliquid plus facit: quoniam & longanimiter ferentes non sunt adepti,& neque sic tamen contristantur. Homines enim per maiorẽ iurant,& omnis controuersiæ eorũ finis ad cõfirmationem est iuramentũ. Deus autem qui non habuit maiorem per quẽ iuraret, per semetipsum iurauit. Optime. Quis igĩt est qui iurauit Abrahę? Nónne filius? Non, inquit, magis autẽ ipse. Esto, non contẽdo. Quando vero ipse iurat, Amen amen dico vobis, idem scilicet iusiurãdum, nónne manifestũ est, quia non habet maiorem per quem iuret hoc illum pacto iurare? Sicut enim pater iurauit, sic & filius per semetipsum iurat, dicens: Amen amen dico vobis. Hic eos commonefacit & iuramẽtorũ Christi, quibus sępius dicebat: Amen, amen dico tibi, qui credit in me, non morietur in æternũ. Quid est,& omnis controuersię eorum finis ad confirmationem est iuramentũ? Perinde ac si diceret, ex hoc soluĩt omnis cõtrouersię disceptatio, nõ illius vel illius, sed oĩs. Oportebat quidem & sine iuramento credere deo. *In quo deus cum vellet abundãtius ostẽdere promissionis hæredibus, immobilitatẽ consilij sui, interposuit iusiurandũ.* Hic & fideles includit. Propterea etiam huius promissionis mentionẽ facit, prioris scilicet, quæ communiter facta est.* Interposuit iusiurandum. Iterũ hic filium dicit inter homines & deum mediatorem esse factum. *Vt per duas res immobiles in quibus impossibile est mentiri deum.* Per quas? Videlicet quod dicit & promittit, deinde & iuramentum addidit promissioni. Quoniam enim apud homines hoc videtur certius esse, cui iuramentum interfuerit: propterea etiã hoc addidit. vides quomodo dignitatem suã nõ attendit, sed vt hominibus persuadeat, indigna de se patiĩ dici? hoc est, satisfacere volens. Et in Abraham quidem ostendit dei esse totũ opus, nõ longanimitatis illius. Si quidem & iuramentũ passus est addere & per quẽ iurant homines, per hunc iurauit & deus, hoc est per semetipsũ. At homines vt per maiorem, ipse autẽ non sicut per maiorem,& tamen fecit. Non æquale est hominẽ per se iurare,& deum. Homo enim sui potestatẽ non habet. Intueris igitur, quia non ad Abraham magis, quàm ad nos dictũ est.

Gene. 22. c
† Exẽplar Veronẽse habet τὸ σπέρμα σου.
Infra 11. c
† Atqui in fine epistolæ dicit,]
Ioan. 11. e
* ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, id est, interposuit iusiurandum. vel mediator fuit iureiurando. vide Oecumenium.

Fortissimum (inquit) *solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.* Et hic iterũ: cum longanimiter expectasset, adeptus est promissionem. Nunc, inquit,& nõ dixit, quia iurauit. Iuramentum autẽ quod sit, aperuit, dicens:† cum non posset per maiorem iurare.] Sed quia incredulum est humanũ genus, ad eadem se nobiscum demittit. Sicut igitur iurat propter nos, (quanuis indignũ ei sit non credi) ita & illud: & didicit ex quibus passus est, dixit. Quoniã homines hoc putant maxime esse dignũ fide, vt per experimẽtum quis transeat. Propositã spem. Quid est propositam spẽ? Ex his, inquit, futura cõiicimus, Si enim ista post tantum temporis facta sunt, vtiq; & illa. Proinde ea quæ ad Abraham facta sunt, credere nos faciũt & de futuris. *Quem sicut ancoram,* inquit, *habemus animæ tutam ac firmã, & introeuntẽ vsque in interiora velaminis, vbi præcursor pro nobis introiit Iesus secundũ ordinẽ Melchisedech, pontifex factus in æternum.* In mũdo adhuc constitutos,& necdum translatos ex hac vita, ostẽdit iam quoq; in rebus esse promissis. Per spẽ enim in cœlo sumus, dixerat, Persistite, omnino enim futura sunt. Deinde certos reddens, dicit: Magis autem spe. Et non dixit: Nos sumus in interiorib', sed quia ipsa spes velut ancora ingressa est in interiora: quod veri⁹ erat & credibilius. Sicut enim ancora iacta de naui nõ permittit eam circunferri, licet innumeri venti cõmoueãt, sed iacta firmam facit: sic & fides. Intuere, quomodo valde conueniẽtem inuenit imaginem, Non enim dixit fundamentum quod dissonaret, sed ancoram. Quod enim in fluctu marino est,& non valde videtur supra mare fixum esse, sicut quod super terrã stat,& mouetur,& nõ mouetur. In valde firmis enĩ & philosophis merito illam similitudinẽ posuit Christus, dicens: Si quis ædificat domum suã super petrã. In eis vero qui dubitabant,& debebant per spẽ portari, proprie hoc posuit Paulus. Tempestas enim,& multus imber cõmouet ratem: spes autẽ non permittit eam circunferri, etiam si mille cõcutiant venti. Proinde si hanc nõ haberemus, olim demersi fuissemus: nõ autẽ in spiritalibus tantum, sed etiam in secularibus multã quis spei inuenit fortitudinem: vtputa in negociando, in agricultura, in militia. Nisi hãc quisquã primo proponat, nunquã aliud attingit. Non simpliciter dixit ancoram, sed tutã,& firmã, quę nõ mouetur, ingredientem vsq; ad interiora velaminis, ac si diceret penetrãtem cœlos. Deinde etiam fidẽ intulit, vt nõ sola spes sit, sed & vera valde. Post iuramẽtum enim aliã quoque ponit, per res ipsas approbationem. Quia iã pręcursor pro nobis introiit Iesus. Præcursor autẽ quorundã est pręcursor sicut Ioannes Christi. Et nõ dixit simpliciter, introiit, sed vbi præcursor pro nobis introiit, veluti oporteat & nos cõsequi. Nõ enim multũ est spacij inter pręcursorẽ,& consequentem: alioqui pręcursor nõ esset. Præcursorẽ etenĩ & consequẽtes in eadẽ ipsa via esse cõuenit,& euestigio assequi pręcedentem, eos qui subsequuntur. Secundũ ordinem Melchisedech, inquit, põtifex factus in æternũ. Ecce & alia cõsolatio. Siquidẽ supra põtifex noster,& multo melior eo qui apud Iudæos, non modo tantũ, sed etiam loco,& tabernaculo,& testamẽto,& persona. Hoc autem de eo, qui secundũ carnem est dicitur.

† nẽpe per maiorem iurare.
Matth. 7. d

Morale

Oportet itaq; & illos quorum est põtifex admodũ esse meliores. Et quãtum est inter Aaron & Christũ, tãtum inter nos & Iudæos. Intuere quippe, in cœlis habemus sacrarium, in cœlis sacerdotẽ, in cœlis hostiã: talia etiã nos offeramus sacrificia, quę in illo sanctuario possint offerri. Non iã pecudes, vel boues, nõ iam sanguinẽ & vaporem, omnia hæc soluta sunt,& pro eis introductum est rationabile obsequiũ. Quid autẽ est rationabile obsequium? Quæ per animã, quæ secundum spiritũ offerũtur. Spiritus est, inquit, deus,& eos q; adorant eũ, in spiritu & veritate oportet adorare. Quicquid non indiget, corpore, quicquid non indiget instrumentis, neq; locis in quibus ipse quidẽ est põtifex: veluti est mãsuetudo, temperantia, misericordia, patiẽtia, lõganimitas, animi modestia. Sacrificia enim hęc & in veteri testamẽto inueniet quis olim †prefigurata.] Sacrificate, inquit, deo sacrificiũ iusticię. Et: Sacrificate sacrificiũ laudis. Et: Sacrificium laudis glorificabit me. Et: Sacrificiũ deo spirit' cõtribulat'. Et quid domin' exquirit à te, nisi vt audias eũ. Holocaustomata pro peccatis non probasti, tunc dixi: Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam. Et iterũ: Vt quid mihi libamẽ de Sabba? discede à me. Aufer à me sonitum cantilenarũ tuarũ,& psalmum organorum tuorum nõ audiã, sed pro istis misericordiã volo & nõ sacrificiũ. Intueris qualib' sacrificiis placaĩ deus: vides & iã ab initio, alia quidẽ discedẽtia, alia succedentia sacrificia: hæc igitur offeramus. Illa quidẽ diuitiarũ sunt & diuitum, hæc autẽ virtutis: illa extrinsec', ista intrinsec⁹: illa & quilibet operari potest, hęc autem pauci. Quãto enim melior est pecore homo, tanto hoc sacrificiũ melius est illo. Hic enim animã tuã oblationẽ offers. Sunt etiã aliæ oblationes, quæ verè sunt holocaustomata, martyrum corpora. Ibi & anima & corpus offeruntur: illa sacrificia odorẽ suauitatis habẽt maximũ. Potes & tu, si volueris, tale sacrificiũ offerre. Quid enim si non igni comburatur corp⁹? sed alio igni potest, vtputa paupertatis volũtariæ, tribulationis. Cũ enim liceat deliciose & optime degere, si eligaĩ laboriosa vita,& amara, mortificánsque copus, nónne holocaustoma est? Mortifica ergo corpus tuũ,& crucifige,& accipies & tu huius martyrij coronã. Quòd enĩ illic gladius operatur, hoc hic animi alacritas faciat. Nõ incẽdat, neq; occupet pe-

Ioan. 4. e
† firmata]
ger.
Psal. 4 b
ibi. 106 c
ibid. 49. d
ibid. 50. d
Mich. 6. c
Psal. 39. b
Hiere 6. e
Amos 5. & Osee 6. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuniarũ amor, magis extinguatur cupiditas ista importuna igne ſpiritali, exeidatur gladio ſpiritus. Iſtud ſacrificium eſt bonũ, non opus habens ſacerdote, niſi ipſo offerente, hoc eſt ſacrificiũ bonũ. Inferne quidem perficitur, ſed ſurſum in cœlis confeſtim aſſumitur. Nónne miramur, quia in antiquo tempore ignis deſcendens omnia conſumebat: licet tibi & nunc, vt deſcendat ignis multo mirabilior illo, & omnia conſumat quæ offeruntur: magis autem non conſumat, ſed ſurſum leuet in cœlum. Hæc enim nõ vertunt in cinerem, ſed dona offerunt deo: tales etiam erãt Cor-
Actũ.10.a nelij precationes. Orationes tuæ, inquit, & eleemoſynę tuæ aſcenderũt in memoriam, in cõſpectu dei. Intueris coniugationẽ optimã. Tunc exaudimur, quan-
Prou.21.b do & nos audimus pauperes accedẽtes. Qui autẽ obturat, inquit, aures ſuas, vt non audiat pauperẽ, depre-
Pſal.40.a cationem eius non exaudiet deus. Beatus, itẽ, inquit, qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus. Quæ vero mala dies eſt, niſi quæ mala erit peccatoribus? Quid eſt, Qui intelligit? hoc eſt qui cognoſcit quid ſit pauper, q̃ tribulationẽ eius percipit. Cognoſcẽs enim tribulationẽ eius, vtique cõfeſtim miſerebitur eius. Si videris pauperem, nõ pertranſeas: ſed ſtatĩ cogita quis ſis, & ſi tu eſſes in illo, quídnam velles omnes facere. Qui intelligit, inquit. cogita quia ſimilis tibi liber eſt, & eandem tecũ participatur generoſitatem, & tanta tecũ communia habet: & fortaſſis nec canibus tuis æqualis eſt: ſed illi quidem ſaturantur, iſte autẽ ſæpius dormiuit eſuriẽs: & ſeruis tuis inhonorabilius tractatur, q̃ liber eſt. Sed illi tibi neceſſaria officia complent. Quæ iſta? Seruiũt tibi bene. Si autem oſtendero illum neceſſarium officiũ tibi implere, multo amplius quã ſeruos tuos? Ad-
C cerit tibi quippe in die iudicij & eruet te ex igne. Quid
Act.9.g tale omnes ſerui faciunt? Quando Tabitha defuncta erat, quis eam reſuſcitauit? Serui circũſtantes, an pauperes? Tu autem neque ſeruis liberum æqualẽ facere voles. Frigº eſt, & iacet laceris circũdatus pauper moriturus, dentes quatiẽs, & vultu & habitu deprecans: tu autem calefactus & ebrius pertrãſis. Et quomodo vis deum, in calamitatibus te conſtitutum liberare? Sæpenumero autẽ etiã hoc dicis: Ego ſi eſſem & aſſumerem quenquã qui multa peccauit, dimitterem eum, & deus nõ dimittit. Non hoc dicas, eum qui nihil in te peccauit, non potes liberare. Sed deſpicis. Et quomodo te peccantem in ſe dimittet deus? Nónne hæc gehenna digna ſunt? Et quid mirabile? Sæpius quidem corpus mortuum ſine ſenſu, nec iam honorẽ ſentiens, plurimis, & variis auro textis veſtibus in-
D duis: corpus autem quod frigore afficitur, & concidit-
tur, & cruciatur, & diſtẽditur ex fame & gelu, deſpicis, & amplius vanæ gloriæ ſubminiſtras, quã timori dei. Et vtinam vſq; ad hoc tãtum inſaniæ progrederis. Sed cõfeſtim accuſatio aduerſus interpellantẽ. Quid non operatur, inquies? Quid vacãs paſcitur? dic mihi, tu per operationem habes quæ habes? Nõne ex hereditate paterna illa accepiſti? Si vero etiã ex labore, num ideo exprobras alteri? Nõne audis Paulũ di-
2.Theſſ.3.c centem: Poſtquã enim dixit, Quia qui non operatur, neq; manducet, vos autem bonum, inquit, facientes, nõ deficiatis? Sed quid, inquis, impoſtor eſt? Quid dicis ô homo, propter vnum panem & veſtimentũ impoſtorem eũ vocas? Sed confeſtim vendet illud, inquis. Tu autem cuncta tua bene diſponis? Quid autẽ num omnes ex ocio egent? Nemo per naufragiũ? ne-
A mo per iudicia? nemo per furta? nemo p̃ pericula? nemo per ægritudines? nemo per aliã calamitatẽ? Sed ſi audierimus aliquem talia deplorãtem, maiora clamantem, & nudum cœlos inſpicientẽ, & capillos demittentem, & pannis circundatum, confeſtim eũ impoſtorem, fallacem, ſimulatorẽ vocamus. Nõ erubeſcis? Quẽ impoſtorem vocas? Noli dare, & noli accuſare hominẽ. Sed habet, inquis, & fingit. Hoc tua eſt accuſatio, non illius. Scit enim cũ crudelibus ſe habitare, cum beſtiis magis, quàm cũ hominibus. Et quia etiamſi miſerabile proferat verbum, nullum ad miſerandum adducit: & propter hoc cõpellitur & habitum miſerabiliorem ſibi circũponere, vt tuam frangat animam. Si viderimus aliquẽ in habitu liberi interpellantem nos, iſte, inquis, impoſtor eſt: & vt putetur ex generoſis eſſe, iſto modo interpellat: ſi viderimº in contrario habitu, & illũ culpamus. Quid agant
B decẽtero? O crudelitatẽ, ô arrogantiã. Quare, inquis, aliqui mutilata membra denudãt? Propter te. ſi miſericordes eſſemus, iſtis eis artibus opus nõ eſſet. ſi prima interpellatione perſuaſiſſent, non tanta cõmenta exquiſiſſent. Quis eſt ita miſer, vt velit tantũ clamare, vt velit ad confuſionẽ venire, vt velit publice deplorare, cum nuda coniuge, cũ filiis puluere cõſpergi? Hæc qua paupertate nõ ſunt peiora? ſed p̃ his nõ ſolum miſericordiam nullã à vobis accipiunt, magis autem etiã accuſantur. Adhuc autẽ & indignamur, quoniã deũ deprecantes non exaudimur: adhuc graviter ferimus, quoniam nõ impetramus rogãtes. Nõ cõtremiſcimus dilectiſſimi. Sed ſępiº dedi, inquis. Tu autem num ſemper veſceris? infantulos ſæpius petẽtes num abigis? O inuerecundiam. Pauperem inuere-
C cundum vocas: Tu cum rapias, non es inuerecũdus? ille autem pro pane deprecans, inuerecũdus iudicatur. Non intelligis quãta ſit neceſſitas vẽtris? Nónne omnia illius gratia facis? Nõne ſpiritalia propter hoc negligis? Non cœlum tibi propoſitũ eſt, & regnum cœlorum? tu autẽ ventris timens tyrãnidem, omnia ſuſtines, & illa contemnis: hæc eſt inuerecũdia. Nónne tuipſe vides ſenes mutilatos? O nugas. Ille, inquis, tantos aureos fœneratur, ille tantos, & mẽdicat? Puerorũ hæc fabulę ſunt, & vanitates. Etenim pueri tales fabulas à nutricibus audiunt. Non mihi perſuadetur, non credo, abſit. Ad vſurã dat quis, & in abundantia cõſtitutus mẽdicat? Qua cauſa? dic mihi, quid eſt mẽ dicitate ignominioſius? Melius quippe eſt mori, quã
D mendicare: Quandiu ita immites ſumus? Quid ergo? omnes ad vſuram dant? omnes impoſtores ſunt? nullus reuera pauper eſt? Etiã, inquis, & multi. Quid ergo vel eis nõ exhibes auxiliũ? Vt quid exiſtis ſcrupuloſus vitæ eorũ enucleator? Sed iſta prætextus ſunt, & excuſationes. Omni petenti te da, & volentem à te *Luc.6.d*
mutuari non auerſeris. Extende manum tuam, nõ ſit contracta. Non enim vitarũ conſtituti ſumus diſcuſſores, alioqui nullus hoc modo miſerebitur. Quare quando deũ rogas, dicis: Peccatorum meorũ ne memineris? Proinde & ſi valde ſit ille peccator, hoc ipſũ & in ipſo cõſidera, & noli reminiſci peccatorũ eius: tempus eſt miſericordiæ, nõ ſcrupuloſæ diſcuſſionis: miſericordiæ, nõ ratiocinationis. Nutriri vult, ſi quidem vis, tribue: ſi autem non vis, dimitte nihil diſceptãs quare miſer ſit & infœlix. Quare nec tu miſereris, & volẽtes auertis? Quãdo emĩ ille audierit à te, quoniam iſte deceptor eſt, quoniam ille fictor eſt, quoniã ille ad vſuram dat, incipit neque iſtis dare, neq; illis.

Omnes in

Omnes in ſuſpicione habebit, tales eſſe putabit. Scitis
A enim, quia quę mala ſunt facilè ſuſpicamur: quę verò optima, non ita. Efficiamur miſericordes, nõ quomodocunq;, ſed quomodo pater noſter cœleſtis. Ipſe & adulteros, & meretrices, & maleficos nutrit. Et quid dico? omnen ſpeciem iniquitatis habentes. In tanto enim mundo neceſſe eſt eſſe tales & plurimos. Verũtamen omnes nutrit, omnes veſtit. Nullus fame periit aliquando, niſi forte ſponte. Sic efficiamur etiã nos miſeratores: ſi quiſquam opus habuerit, & in neceſſitate fuerit, illi auxiliare. Nunc autem ad hoc irrationabilitatis venimus, vt nõ ſolum circa pauperes hoc faciamus, qui per vicos ambulant, ſed etiam circa viros monachalem vitam agentes. Ille impoſtor eſt, inquis: Non hoc dicebant priſci: quia ſi indifferenter omnibus demus, ſemper miſerebimur. Si autem cœperimus ſcrutari, nunquam miſericordiam præſtabi-
B mus. Quid dicis? vt panem accipiat, impoſtor eſt? Si quidem auri talenta quæreret & argenti, aut veſtes precioſas, aut ſeruos, vel aliud quicquã, merito quis iſtum diceret deceptorem. Si autẽ nihil horum, ſed nutrimentum & veſtem, quæ philoſophiæ ſunt, nunquid hæc deceptoris ſunt, dic mihi? Quieſcamus ab hac abſurda curioſitate, & diabolica, & perniciosa. Si enim in clero electum ſe eſſe dicat, ſi ſacerdotem nominet, ſcrutare: non enim ſine periculo in talibus indiſcuſſa communicatio eſt. Circa maiora periculum vertitur: non enim das, ſed accipis. Si verò pro nutrimento poſtulat, nihil examines. Inquire quomodo Abrahã hoſpitalitatẽ circa omnes tranſeuntes oſtẽ-
Gen.18 et Heb.13.a debat. Si ſcrutator fuiſſet circa refugientes ad ſe, nũquam angelos hoſpitio recepiſſet. Fortaſſis enim nõ putans eos angelos eſſe, cum reliquis repuliſſet: ſed
C quoniam omnes ſuſcipiebat, ſuſcepit & angelos. Nõ enim ex vita accipientium à te, mercedem tibi retributurus eſt deus: ſed ex voluntate tua, ex liberalitate multa, ex miſericordia, ex bonitate. Hæc ſi ſint in te omnia adipiſceris bona: quæ nos omnes cõtingat adipiſci, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri, vnà cum ſancto ſpiritu, gloria, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xij. ex cap. vij.

Cap. vii. Gen.14.d *Hic enĩ Melchiſedech rex Salẽ, ſacerdos dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ regreſſo à cæde regũ, & benedixit ei, cui decimas omniũ diuiſit Abraham. Qui primum quidem ex interpretatione dicitur rex iuſtitiæ. Deinde autem rex Salẽ, quod eſt rex pacis: ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initiũ dierũ, neque finẽ vitæ habens, aſſimilatus autẽ filio dei, manet ſacerdos in perpetuũ.* Volens Paulus differentiã demõſtrare noui & veteris Teſtamẽti, in multis hoc diſſeminat, & præludit, & explorat etiã aures auditorũ, & exercet. Confeſtim quippe ab ipſo exordio hoc quaſi fundamẽti loco præiecit, dicens: Quia illis quidẽ locutus eſt in prophetis, nobis autem in fi-
ſuprà 1.a lio: & illis quidem multifariã & multis modis, nobis autẽ per filiũ. Deinde de filio locutus, quis iſte ſit, &
†patiãtur quid operatus ſit, & admonens credendũ illi eſſe, ne eadẽ †patiamur, quæ & Iudæi, &: Quia põtifex eſt ſecundũ ordinẽ Melchiſedech. Et ſæpius in hãc differentiã ingredi volens, & multa antè diſpẽſans, & increpans, veluti infirmos, & iterũ recurans, & recreãs, vt confidentiã reciperent, tunc iam introducit differẽtiæ rationẽ vegetis iam & exercitatis auditoribus. Qui enim deſperat, nõ facile quicquã aduertit. Et vt
A cognoſcas, audi ſcripturã dicentem: Et non audierũt *Exo.34.d* Moſen propter puſillanimitatẽ. Propter hoc prmum excluſo mœrore eorũ, multis & terribilibus, & benignis ſermonibus, tunc demũ aggreſſus eſt de differẽtia vtriuſq; teſtamenti ſermonem. Et quid dixit? Hic enim Melchiſedech rex Salẽ erat, & ſacerdos dei altiſſimi. Et quod eſt mirabilius, in ipſo typo demõſtrat multam eſſe differentiam. Quod enim dicebãmus, ex typo, ſemper fidẽ facit veritati & ex præteritis propter infirmitatem audiẽtium. Hic enim, inquit, Melchiſedech rex Salẽ ſacerdos dei altiſſimi, qui obuiauit Abrahæ remeanti à cæde regum, & benedixit eum, cui etiã decimas diſtribuit ab omnibus Abrahã. In paucis totam narrationem poſuit, & myſticè eam contẽplatus eſt, & primùm à nomine. Primum quidẽ, qui ex interpretatione, inquit, dicit rex iuſtitiæ. Sedech quippe iuſtitia dicit, Melcha verò rex, Melchiſedech
B ergo rex iuſtitiæ. Vides & in nominibus adhibitã diligentiã? Quis verò eſt rex iuſtitiæ, niſi dominus noſter Ieſus Chriſtus? Deinde rex Salẽ: ex ciuitate, hoc eſt rex pacis. Quod iterũ pertinet ad Chriſtũ: iſte nãq; nos iuſtos effecit, pacificauit quæ in cœlis ſunt, & quę in terris. Quis homo rex eſt iuſtitiæ & pacis? Nullus niſi ſolus dominº noſter Ieſus Chriſtus. Deĩde alteram differẽtiam introducit. Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierũ habens, neq; finem vitæ, aſſimilatus autẽ filio dei, manet põtifex in perpetuum. Quoniam igitur occurrebat illi quod dictum eſt: Tu es ſacerdos in æternũ ſecundum ordi- *Pſ.109.b*
nem Melchiſedech. Ille autẽ mortuus erat, & nõ fuit ſacerdos in perpetuũ. Intuere quali contemplatione iſtud expoſuit. Et quis hocvnquã de homine dixerit? Non re ipſa, inquit, dico: hoc eſt, neſcimus quẽ patrẽ habuit, vel quã matrem, neq; quando ſuſcepit initiũ, neq; quãdo defunctus eſt. Et quid hoc inquis? Nũ enim quia nos neſcimus, ideo defunctus nõ eſt? nõ habuit parentes? bene dicis. Et defunctus eſt, & parẽtes habuit. Quomodo ergo ſine patre, ſine matre? quomodo neq; initiũ dierũ, neque finẽ vitę habuit? Quomodo? propterea q̃ ſcripturæ nõ inſeratur. Et quid hoc? Quemadmodũ in illa non eſt narrata genealogia eius, ſic & Chriſtº ipſa natura rei & ſine initio, & ſine fine eſt. Sicut enim iſtius neſcimus neq; initium dierum, neq; finem vitę, propterea quòd nõ eſt ſcriptum: ſic & neſcimus filij dei vel initiũ vel finem, nõ quia non eſt ſcriptũ, ſed quia initium non habet vel finem. Nam ille quidẽ typus eſt, atq; ideo ex eo quòd nec de initio nec de fine vitę quicquã ſcriptũ eſt, talis dicit, hic verò ex ipſa veritate, & propterea quòd non ſit ei vel initium vel finis, ſicut etiam in nominibus. Hic emĩ appellationes erãt rex iuſtitiæ & pacis, illic autem rerum veritas. Quomodo ergo initiũ habet? Intueris ſine initio filium, nõ quia nõ habet cauſam ex qua ſit: hoc enim impoſſibile eſt. Habet nanq; patrẽ, alioqui quomodo filius? Sed quia nõ habebat initium vitæ, neq; finem, aſſimilatus autem filio dei. In quo eſt ſimilitudo? Quia & huiº & illius finẽ ignoramus, & initium. Sed huius quidẽ, quia non eſt ſcriptũ, illius autem, quia omnino nõ eſt: in hoc eſt ſimilitudo. Si autem in omnibus eſſet ſimilitudo, non iã typus eſſet & veritas, ſed typus eſſet vtrunq;. Sicut & in imaginibus eſt aliquid ſimile, eſt etiã aliquid diſſimile. In lineis quippe eſt ſimilitudo quædã in charactere, diſſimilitudo autẽ in poſitione colorum: & ſic differẽtia manifeſta monſtratur, & quiddam quidem ſimile,

Universidad de Deusto Biblioteca

dem simile, quiddam autem dissimile. *Considerate autem,inquit,quantus iste fuerit,cui etiã decimas dedit de†præcipuis Abrahã patriarcha*. Interim coaptauit typum cum fiducia,deinceps ostendit eum etiã veris rebus, quæ erant apud Iudæos,clariorem:Si verò is qui typũ habuit Christi,in tantũ non solum sacerdotibus, sed etiam ipso progenitore sacerdotũ melior est,quid dixerit quispiam de veritate? Intueris cũ quanta abundantia ostendit excellentiã? Considerate autem, inquit,quantus iste sit, cui etiã decimas dedit Abrahã patriarcha ex præcipuis.*Pręcipua exuuię dicunt,& nõ potest dici quòd veluti cõsorti belli dederit. Propter hoc enim dixit: Obuiauit remeãti à cæde regũ. Domi quippe sederat,inquit,&de laborib⁹ suis dedit ei primitias Abraham. *Atque ii quidẽ qui de filiis Leui existentes sacerdotiũ sumũt,mandatũ habent, vt accipiãt decimas à populo secundũ legem,hoc est,à fratribus suis:quanquã & ipsi exierint ex lumbis Abrahæ*. Tanta quippe erat,inquit,sacerdotij excellẽtia, vt etiam qui similis à progenitoribus honoris erant,& eundẽ habent progenitorem, tamẽ multo amplius meliores fuerint aliis. Decimas igitur ab illis accipiunt. Cũ ergo aliquis inuẽtus fuerit ab illis ipsis decimas accipiẽs,an nõ isti quidẽ ordinẽ tenebũt laicorũ,ille verò sacerdotij?& non hoc solum, sed neq; similis in honore fuit,sed ex alio genere. Proinde nullo modo dedisset alienigenæ decimas,nisi eius plurimus honor esset. Papæ quid efficit Paul⁹?plusquã credibile est, in epistola ad Romanos sermonẽ mouens declarauit,& nostrę,& Iudaicę,cõuersationis Abrahã progenitorẽ esse: hic autẽ multum aduersus eum ausus est, ostẽdens incircuncisum multo esse meliorem. Quomodo ergo hoc ostendit? Quia ei Leui decimas dedit. Abrahã,inquit,decimas dedit. Et quid ad nos hoc?Multũ,inquit,ad vos: non eñ contẽdere potestis Leuitas esse meliores, quàm Abraham sit. *Ille autem cuius genus non ex illis est, decimas accipit ab Abraham*. Deinde nõ simpliciter trãsiuit,sed adiunxit, *Et habentem promissionem benedixit*. Quoniam sursum, atq; deorsum hoc honoris illorũ gratia voluebatur,ostẽdit ipsis honorabiliorẽ esse illũ,ex communi omniũ iudicio. Et sine vlla contradictione, inquit,hoc est,omnibus sic videtur. *Quod minus est à meliore aliquo benedicitur*. Proinde melior est typus Christi,etiam eo qui promissiones habebat. *Hic quidem decimas homines morituri accipiunt:illic autẽ testimoniũ perhibetur,quia viuit*. Sed ne dicamus,quid ad antiqua reuerteris?dic nobis,inquit, *Et,vt ita loquar,per Abrahã et Leui, qui decimas accepit decimatus est*. Quomodo? *Adhuc enim in lumbis patris erat cũ ei occurreret Melchisedech*. Hoc est,in eo erat Leui,quanquam natus nondũ esset. Et non dixit Leuitæ,sed Leui. Vides eminentiam?vides quantum interest inter Abrahã & Melchisedech,qui typum gerebat pontificis nostri? Et ostẽdit excellẽtiam potestate,nõ necessitate factam. Ille quippe dedit decimas,quod pertinet ad sacerdotẽ:iste benedixit,quod melioris est. Ista excellentia & ad posteros oẽs pertrãsiit. Mirabiliter &fortiter exclusit Iudaicas rationes. Propterea dicebat,Quia imbecilles facti estis:quia hæc euertere volebat,ne gloriarentur in eis. Talis eñ est sapiẽtia Pauli.pręstruit primũ, & tũc ingreditur ad ea,quę vult ostendere. Difficile tractatu est genus humanum,& quod multa indigeat diligentia,& ampliore quã arbusta vel surculi. Illic enim natura corporum est,& terræ,obediens agricolarũ manibus:hic autẽ voluntas est plurimas mutationes accipiens,& nunc quidẽ istud,nunc autem illud eligẽs, procliuis enim est ad maliciam: Propterea oportet vndiq; cautelam exhibere,ne forte obdormiscamus. Ecce enim,inquit,nõ obdormiet,neq; obdormiscet, qui custodit Israël,& ne des in commotionem pedẽ tuum. Non dixit,ne commouearis,sed tu ne des: igitur in nostro arbitrio est dare,& nullo alio. Si eñ voluerimus stare firmi,& immobiles,nõ commouebimur. Quid ergo? Nihil dei est? omnia quidẽ dei sunt, sed non ita,vt liberũ arbitriũ lædatur. Si igitur dei sunt, inquit,omnia,quid ergo nos culpamur?Propterea dixi, vt liberum arbitriũ nostrum non lædatur: in nostro itaq; arbitrio est & in deo. Oportet nos quippe eligere primũ quę bona sunt,& tũc ipse,quę sua sunt, introducit. Nõ antecedit nostras voluntates,ne lædatur liberũ arbitrium: cum autẽ nos elegerimus,multam tunc nobis adfert auxiliationẽ. Et quomodo ergo Paulus inquit:Neq; volentis,neque currentis,sed miserentis est dei? Primũ quidem nõ sicut propriam sententiã introducit, sed veluti ex his quæ proposita erant,hoc collegit & ex his quæ antè præmiserat. Cũ enim dixisset,Miserebor cuiuscunq; misereor,& cõmiserabor,quemcunq; commisereor, subiicit. Itaq;, Neque volentis,neq; currẽtis, sed miserentis est dei. Dicis ergo mihi,quid adhuc quærit? Secũdum illud autem est dicendũ. Quia cuius est amplius,totum esse dixit. Nostrũ enim eligere tantum est & velle, dei autem efficere,& ad perfectionẽ perducere: quia ergo illius est quod ampli⁹ est, eius dixit esse vniuersũ, secundum consuetudinem hominũ:sic quippe etiam nos facimus. Verbi gratia: Videmus domũ bene ædificatam,& dicimus quia totũ artificis est: & tamẽ nõ omne opus eius est,sed etiam operariorũ,& qui materiam tribuit†domui,]& aliorũ plurimorum:veruntamen quoniã amplius ille contulit, illius vniuersum opus esse dicimus:sic etiã & hic. Iterum in multitudine,vbi plurimi sunt,omnes esse dicim⁹:vbi autẽ pauci,nullum:sic & Paulus dixit,Neq; volẽtis, neq; currentis,sed miserentis est dei. Adstruit autem hic duo quædam magna,vnum quidem ne in superbiã erigamur:siue,cucurreris,siue satigeris, inquit, non putes tuũ esse effectũ. Si eñ desuper nõ adueniat adiumẽtum,omnia in vano erũt. Veruntamẽ quicquid adeptus fueris eorũ ad quæ festinas,manifestũ quia currendo,& volẽdo adipisceris. Nõ ergo hoc dixit,quoniam inuanum currimus. Sed quid? Quoniam inuanum currimus,si nostrũ esse vniuersum putauerimus, si non plurimam partẽ deo tribuerimus. Neq; enim deus totũ suũ esse voluit, ne videatur sine causa nos coronare:neq; iterum nostrum, ne in superbiã incidamus. Si enim minimam partẽ habentes, alta sapimus, quid si toti⁹ nos operis nostri domini essemus? Multa quippe deus vt ambitionem nostrã recideret, fecit. Et adhuc altissima illa manus,quãtis nos passionibus circundedit, vt nostram recĩdat arrogantiam, quantis circũuallauit bestiis? Eteñ quãdo dicũt quidã,quid hoc,aut cur hoc,cõtra quod deo placet ista loquuntur. In tãto te timore cõstituit, & neq; sic humilia sapis, sed si modicam prosperitatẽ arripias, ad ipsum cœlũ pertingis alta sapiendo. Propterea etiam celeres mutationes existunt,& ruinæ,& neq; sic corripimur. Propterea mortes frequẽtes & immaturæ: nos autẽ veluti immortales sapim⁹, velut nũquã morituri. Sic rapim⁹ aliena,& sic ampliora cupim⁹,velut nunquã essemus reddituri rationem. Sic ædificamus tanquam hic perpetuò permansuri. Et neq; dei verbum per singulos dies nobis insonans, neq; ipsæ res nos corripiunt. Non est dies,non est hora, in qua nõ videantur mortui frequẽter efferri: sed oĩa sine causa. Duritiam enim nostrã nihil mitigat, neq; ex alienis calamitatib⁹ meliores effici possumus,magis autẽ nolumnus. Sed quãdo soli lugemus,tũc humiliamur. Et si item manũ suam remiserit deus,nos manum nostram erigimus. Nemo diuina sapit, nemo contẽnit quæ in terra sunt,nemo ad cœlum attendit:sed sicuti sues deorsum proni sunt, ad ventrẽ inclinati, in volutabris deuoluti:sic & plurimi hominũ deterioribus volutabris se polluunt,& nõ sentiunt. Melius quippe est luto immũdo pollui,quàm peccatis. Qui enim illic polluitur,paruo tẽpore delauatur,&efficitur similis ei,qui illic nõ cecidit:qui verò in barathrum ceciderit peccatorũ,talem pollutionẽ accipit,quæ aquis nequeat dilui,sed multo tẽpore op⁹ habeat,& pœnitentia diligẽti,& lachrymis,& luctu feruentiore,amplioréq; tempore, quàm in dilectissimis nostris solemus ostẽdere. Istæ quidem sordes extrinsecus nobis adueniũt,propterea & citius eas amittimus: Illæ autẽ intrinsecus generãtur,propterea &vix delauantur,& expurgãtur. De corde enim,inquit, exeũt cogitationes malignę,fornicationes, adulteria,furta,falsa testimonia:idcirco & propheta dicebat: Cor mũdũ crea in me deus,&c. Alius autem: Laua à malitia cor tuũ Hierusalem. Vides quia & nostrũ est & dei opus bonum? Et iterum:Beati mundo corde,quoniã ipsi deũ videbunt. Efficiamur mundi quantũ valet virtus nostra:abstergam⁹ à nobis peccata. Quomodo autẽ possint abstergi,Propheta docet,dicẽs:Lauamini,mũdi estote,auferte malitias vestras ab animabus vestris in conspectu oculorũ meorum. Quid est, in conspectu oculorum meorũ? quia putãtur esse quidam nõ maligni,sed hominibus,deo autẽ manifesti sunt. Sepulchra sũt dealbata,ppterea sic dixit:auferte, sicut ego video. Discite bonũ facere,exquirite iudicium, iustè iudicate egenũ & pauperem. Et venite disputemus, dicit dominus. Et si fuerĩt peccata vestra sicuti fœnicium,sicut niuẽ dealbabo:si verò fuerint sicut coccinum,sicut lanam alba faciã. Intueris quia prius nos à nobisipsis oportet mũdari,& tunc deus mundat?primo quidem dicens:mundi estote,tũc intulit ego dealbabo. Nemo igitur etíam eorum qui in profundũ iniquitatum deuenerũt,desperet de seipso. Et si enim in habitũ,inquit,venias, & penè in naturã ipsius iniquitatis,non timeas:propterea enim colores non tenues nominauit,sed penè qui consubstantiales videntur subiectis in quibus sunt. Quos dixit in contrariũ statum & habitũ conuertere,non enim simpliciter se lauare dixit: sed sicut niuẽ & sicut lanam dealbare,vt nobis spem meliorẽ proponat. Magna itaq; est pœnitentiæ virtus,siquidem nos sicut niuem efficit,& sicut lanam dealbat, etiamsi antecedens peccatũ inficiat animas nostras. Festinemus itaq; mundi effici,nihil graue nobis imperauit: iudicate pupillo & iustè iudicate viduã. Vides quomodo vbique multa cura est deo,& multa ratio misericordiæ,& patrocinij exhibendi eis qui opprimũtur:hæc& nos aggrediamur opera,& poterimus gratia dei, bona futura adipisci: quorum cõtingat nos omnes dignos effici in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri vnà cũ sancto spiritu gloria,imperium,honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

†spoliis] sic & in sequen. accipe.
**ἀκροθίνια, spolia opima.*
Gen. 14.c — Rom. 4.a — Sup. 5.c — Morale — Esa. 126.a — Ibidem. — Liberum arbitriũ. — Rom. 9.c — Exo. 33.d — Phil. 2.d — † domini, — Mat. 15.b — Psal. 50. — Hier. 4.d — Matt. 5.a — Esa. 1.d — Ibidem.c

Homilia xiij. ex cap. vij.

SI ergo consummatio per sacerdotiũ Leuiticũ erat (populus enim sub ipso legẽ accepit) quid adhuc necessariũ secundũ ordinẽ Melchisedech alium surgere sacerdotem,& non secundũ ordinẽ Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. De quo enim hæc dicuntur,ex alia tribu est,de qua nullus altario præsto fuit. Manifestum est enim quòd ex Iuda ortus est dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moses locutus est. Si ergo cõsummatio per Leuiticum sacerdotium erat,inquit,cũ de Melchisedech dixisset & ostẽdisset quantum melior esset quàm Abrahã,& multã differentiã prædicasset: hinc iam incipit ipsius testamẽti differẽtiam ostẽdere,& quomodo illud quidẽ imperfectũ est, istud autem perfectũ. Et necdũ in ipsas res ingressus est, sed ex sacerdotio interĩ pugnat,& ex tabernaculo. Hæc enim credibiliora erãt infidelibus,quãdo ex eis quæ antecesserant & credita sunt,probatio fit. ostẽdit ergo,quia multum & Leui,& ipso Abrahã melior Melchisedech in ordine sacerdotali fact⁹ est. Ex alio iterũ argumentatur. Quomodo?Cur,inquit,non dixit, Secundum ordinem Aaron?& considera mihi excellẽtiam. Vnde enim videbãtur sacerdotes illi⁹ repudiaturi sacerdotium, nempe quoniam non secũdum ordinem Aaron fuit:inde istud quidẽ statuit, illos autẽ excludit. Hoc ipsum,inquit,dico:cur nõ secundũ ordinem,inquit,Aaron factus est? Sed etiã quod dixit, quid adhuc necessarium,multã habet emphasim. Si enim Christus secundum carnẽ antè fuisset secundũ ordinẽ Melchisedech,deĩde lex facta esset,& ea quæ circa Aarõ disposita sunt:meritò quis dixisset, quia istis tanquã perfectioribus illa soluta sunt, & ex istis ingressis,illa discesserũt. Si verò Christ⁹ postea venit, & aliam sacerdotij formam suscepit:manifestũ est id factũ esse tanquã imperfectioribus existentibus illis quæ pręcesserũt. Ponamus autẽ,inquit,omnia perfecta esse, & nihil imperfectũ remansisse in sacerdotio antiquo:quid ergo opus erat secundum ordinẽ Melchisedech dici,& nõ Aaron?pro qua re relicto Aarõ, aliud introduxit sacerdotium, nẽpe ipsius Melchisedech?Si equidem cõsummatio,hoc est,rerũ,dogmatum,vitæ perfectio per Leuiticũ sacerdotiũ erat. Et attẽde quomodo recta via progreditur. Postquã dixit,quia secundum ordinẽ Melchisedech,ostendítq; quia melius sacerdotium secundũ ordinem Melchisedech (multũ quippe melius est) deinceps ex tẽpore quoq; hoc demõstrat,quia post Aaron fuit, vnde certũ est,quia fuit melior. Quid sibi vult quod sequitur. Populus,inquit,*in illo legẽ accepit?Quid est,in illo?ipsi obedit,per illud oĩa gerit. Nõ enim dici potest,quia perfectũ quidẽ erat,nõ autẽ præpositũ erat populo. In illo enĩ legẽ accepit,hoc est,eo vsus. Quid ergo alio sacerdotio op⁹ erat?Trãslato quippe sacerdotio,necessario & legis trãslatio fit. Si verò aliũ oportet sacerdotẽ esse,magis autẽ aliud sacerdotium, necessario & legẽ alterã. Hoc ad eos qui dicũt, quid opus erat nouo testamento?Poterat quidẽ adducere testimonium etiã ex prophetia:nempe,hoc est testamentũ,quod disposui patribus vestris. Interĩ nũc ex sacerdotio dimicat. Et intuere quomodo ex superioribus dicat. Dixit, secundum ordinẽ Melchisedech. Hoc dicto exclusit sacerdotium Aaron:nequaquã enim secundũ ordinem Melchisedech diceret,si illud sacerdotium melius esset. Si igitur sacerdotiũ introductũ est aliud,oportet & testamentũ esse. Neq; eñ potest

**ἐπ' αὐτῷ, in illo, sub illo, per illud, nempe sacerdotium.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest sacerdos sine testamẽto esse,& sine lege,& sine præceptis:neq; aliud accipere sacerdotiũ,sed illo vetere vti oportuit. Deinde quod opponi posset,tractat, quomodo sacerdos esse possit,qui nõ est Leuita. Hoc in superioribus præstruens, neq; soluẽdo dignũ putauit,sed in trãscursu hoc introducit, dixit quia trãslatum est sacerdotium, ergo & testamentum. Trãslatum est autem non ordine tantũmodo, neq; præceptis,sed etiam tribu. Oportebat quippe,vt etiã tribus mutaretur. Et quomodo? trãslatũ est sacerdotium ex tribu ad tribũ,de sacerdotali ad regalem,vt eadẽ ipsa sit & regalis & sacerdotalis. Et intuere mysteriũ, primo fuit regalis,postea facta est sacerdotalis:sic etiam in Christo,rex quippe erat sẽper,sacerdos autẽ factꝰ est quãdo carnem susceptt, quãdo sacrificium obtulit. Vides mutationẽ? Quæ quidem obiectionem habebant,hæc veluti ex rerũ consequentia poscerẽtur introducit. In quo enĩ ista dicũtur,inquit,alterius tribus particeps erat, & ego noui,quia nihil sacerdotale habuit,translatio quippe est. Ego autẽ etiã aliã,inquit,ostendo differentiam,non solum ex tribu, neq; solũ ex persona,neq; † domo,]neq; ex testamẽto,sed ab ipso etiã typo. *Qui non secundũ legem præcepti carnalis factus est,sed secundum potẽtiam vitæ insolubilis.* Factus est, inquit,pontifex non secundum legẽ præcepti carnalis. Lex quippe illa ex multa parte carnalis erat. Quid est præcepti carnalis? Circũcide,inquit,carnẽ: vnge, inquit,carnem:laua carnem,mũda carnẽ, tonde carnem,liga carnem,nutri carnẽ,ociũ agito carni. Bona autẽ retributionis quę erãt? Multa vita carni, mel & lac carni,pax carni,delicię carni. Ex hac lege sacerdotiũ susceptt Aaron: Melchisedech autẽ nõ sic. Et amplius adhuc manifestũ est, si quidẽ secundũ similitudinẽ Melchisedech exurgit pontifex alter. Quid est,manifestũ est? Quanta inter vtrunq; sacerdotium differentia, quantũ melior qui non secundum legem præcepti carnalis factus est. Quis iste? num Melchisedech:non,inquit,sed Christus:sed qui secundũ potẽtiã vitæ insolubilis. *Testificatur enim, quia tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinẽ Melchisedech.* Hoc est,nõ temporalis,neq; finem habens,sed secundum potentiam vitæ insolubilis: hoc est per vitam, per potentiã insolubilem. Quanquã non est hoc consequens ad illud, Qui non secundũ legem præcepti carnalis factus est: cõsequens enim erat dicere,sed secundũ legem spiritalem:verũ per hoc quod dicit,præcepti carnalis,temporalem veteris testamẽti legem esse demonstrat:sicut & alibi dicit:Vsque ad tẽpus correctionis impositas iustificationes carnis. Secundũ potentiam vitæ: hoc est,quia proptia virtute viuit. Dixerat legis trãslationẽ factã esse,& ostenderat quomodo: deinceps quærit & causam,quod maxime omniũ hominũ animis satis facit,si causam planè cognouerint:&ad fidẽ nos adducit amplius,cũ causam & rationẽ percipimꝰ secũdum quam fiat quod efficitur. *Reprobatio enim fit,* inquit,*antecedẽtis præcepti,propter infirmitatẽ suã & inutilitatem.* Hic hæretici insurgunt,sed aduerte integrè: nõ dixit,propter malignitatẽ,neq; propter malitiã, sed propter infirmitatem & inutilitatẽ. Nã & alibi ostẽdit infirmitatẽ eius cũ dicit: In quo infirmabatur per carnem. Non ergo ipsa infirmata est, sed nos. *Nihil enĩ perfecit lex.* Quid est,nihil perfecit? Nullũ perfectũ reddidit,dũ ei nõ obeditur:his adde,quia neq; si audiretur, perfectũ quenquã faceret, & virtutis cõpotem. Interim autẽ nõ hoc dicit hic,sed quia nihil valuit. Etenim literę erãt propositę:hoc fac,illud nõ facias. Proposita erant hæc tantũ, nõ autem & virtutẽ inspirabant, spes verò nõ est talis. Reprobatio quid est? exclusio. Reprobatio quippe,corũ quæ obtinent reprobatio est. Itaq; ostẽdit antecedẽs præceptũ obtinuisse quidẽ,sed postea reprobatũ esse& contẽptũ, quia nihil proficit. Nihil ergo profuit lex? Profuit qdẽ,& valde profuit, sed ad faciendos perfectos nihil profuit. Nihil ergo perfectũ fecit lex. Iuxta hoc quippe dicit omnia legis typos fuisse, omnia vmbras,vtpote circunsionẽ,sacrificiũ,sabbatũ. Nõ valebat ergo penetrare ad animã vsq;, propter hoc etiã cedit, atq; discedit. *Introductio verò melioris spei,per quã appropinquamus deo, & secundũ quod non sine iureiurando.* Intueris quia sic necessariũ hîc fuit iusurandũ,vt propter hoc multa superius philosopharet: quia iurauit dominus, & iurauit ad maiorem nostrã satisfactionẽ. Introductio,inquit,melioris spei. Habuit qùippe & illa spem, sed nõ talẽ. Sperabãt enim bene placentes possidere terrã,nihil ærumnosum pati:hic autẽ speramus, quia bene placentes non terrã possidebimus, sed cœlum. magis autem quod cœlo multo melius est,speramus, nempe proximos apud deũ nos cõstituros,ad ipsum paternum soliũ peruenturos, ministraturos ei cũ angelis. Et vide quomodo hæc sensim & pedetẽtim ꝓponit. Illic nanq; intrantẽ in interiora velaminis: hic autem extra velamẽ. Per quam appropinquamus,inquit,deo,& secũdum quod nõ sine iureiurãdo. Quid est,& secũdum quod nõ sine iureiurãdo? hoc est: Ecce & alia differentia, & nõ simpliciter hæc promissa sunt. *Illi quidem sine iureiurando sunt sacerdotes effecti,iste cũ iureiurando per dicentem ad eũ: Iurauit dominus,& non pœnitebit eũ, tu es sacerdos in æternũ secundũ ordinẽ Melchisedech.* *In tántũ melioris testamẽti sponsor factus est Iesus.* Duas ponit differentias,quia non habet finẽ sicut legalis,hoc autẽ facit ex persona mediatoris Christi:secũdũ virtutem,inquit,vitæ insolubilis. Facit autẽ hoc etiã ex iureiurãdo,quod iurauit,& ex re. Si enim quoniã infirma erat illa,exclusa est,ista quoniam valet & fortis est,manet. Facit autẽ hoc & ex põtifice. Quomodo? Quia vnus est:nõ enim vnus esset,nisi esset immortalis. Sicut enĩ multi sacerdotes sunt,quia mortales sũt: sic vnus,quia immortalis est. In tantũ melioris testamẽti sponsor factus est Iesus. Secũdum quod iurauit semper eum esse mansurum. Nequaquã enim hoc faceret,nisi viuus esset. *Vnde & saluare ad plenum potest eos qui per ipsum adeunt deũ semper viuens ad interpellandũ pro eis.*

Vides quia de eo qui secundum carnem est ista dicit? Quando enim sicut pontifex est, tũc etiam interpellat: vnde & quãdo dicit Paulus, q etiã interpellat pro nobis,hoc idẽ significat:hoc est,vt põtifex interpellat. Alioqui q resuscitat mortuos,quos vult & viuificat, sicut pater: quomodo vbi saluatione opus est interpellat,qui omne iudiciũ habet omniũ, quomodo interpellat. Qui mittit angelos,vt alios quidem in caminum mittant,alios autem saluent,quomodo interpellat? Vnde,inquit,etiã saluare potest. Propterea ergo saluat,quoniã nõ moritur,quia semper viuit, & nõ habet successorẽ. Si verò nõ habet successorẽ,potest etiã omnibus adesse: In hac enim vita põtifex etiam si celebris fuerit eo tempore in quo pontificatũ gerebat,offerebat: vtpote Samuël,& si q tales: postea verò nequaquam,siquidẽ moriebantur. Hic autẽ nõ ita est,sed saluat ad plenũ. Quid est ad plenũ? Mysterium quoddã significat,nõ hîc solum, sed etiam illic saluat:

saluat:accedentes per ipsum ad dominũ. Quomodo saluat? Semper viuit ad interpellandũ pro eis. Vides humilitatem,vides humanitatem? Nõ enim dixit eũ in humilitate constitutum duntaxat istud adeptũ esse,sed semper & quandocũq; opus fuerit,interpellare pro eis. Quid est,ad plenũ? Non ad tempus tantũ, sed etiã illic in futura vita. Semper ergo opus habet deprecari? Et quomodo hoc rationẽ habebit? Et homines enim iusti sæpius ex vna petitione totũ impetrant,ipse autẽ semper postulat? Quare ergo cõsidet? Intueris quia ad captum illorũ sese demittit, ac si dicat,nolite timere:nec dicatis, etiã, diligit quidẽ nos, & fiduciam habet ad patrẽ, sed nõ potest semper viuere. Semper enim viuit. *Talis enim decebat vt nobis esset pontifex,sanctus,innocẽs,impollutus,segregatus à peccatoribus.*

†humanitatem. Vides quia de humanitate totũ hoc dictũ est? Quãdo autem †totum] dico, humanitatẽ dico diuinitatẽ habentem:nõ diuidens,sed permittens, quę cõdecet inspici. Vides differentiam pontificis? Recapitulauit quæ dicta sunt. Tẽtatus in omnibus iuxta similitudinẽ sine peccato. Talis enim decebat,inquit,vt nobis esset pontifex,sanctus,innocens. Quid est, innocens? Isa.53.c Sine malignitate, quod dicit aliꝰ propheta: Nec dolꝰ inuẽtus est in ore ipsius:hoc est nõ est subdolus. Nũ hoc quisquam de deo dixerit? & nõ erubescet,dicẽs, quia deus non est subdolus,neq; dolosus? De eo autẽ qui secundũ carnem est,habet rationem. Sanctus,inquit, impollutus. Nũ & hoc quisquã de deo dixerit? Num habet naturã quæ pollui possit? Segregatus,inquit,à peccatoribus. Hoc itaq; solũ ostendit differẽtiam, quanuis etiam ipsum sacrificiũ idem ostendit. Quomodo? *Non habet,* inquit, *quotidie necessitatẽ quẽadmodũ pontifex,priꝰ pro suis delictis hostias offerre,deinde pro populi. Hoc quippe semel fecit seipsum offerendo.* Hic iã distinguit spiritualis sacrificij eminentiã,& quantũ differat põtifex,quantũ ipsum testamentum,dixit: nõ quidẽ totũ,attamen dixit. Hic deinceps præmittit & ipsum sacrificium. Noli igitur putare cũ põtificem eum audis,quòd sẽper põtificali fungat officio. Semel quippe functus est põtificatu,deinde cõsedit patri. Ne putes eum sursum stare, & ministrũ esse, ostendit quia dispẽsationis res ista est: sicut enĩ seruus factus est,sic & pontifex,& minister: sed sicut seruus factus nõ mãsit seruus,sic & minister factus,nõ mãsit minister. Nõ enĩ ministri est sedere,sed stare. Hoc ergo hic significat & magnitudinem sacrificij, in eo q suffecit,quãuis vnũ esset,& semel oblatum, & tantum præualuit, quantũ omnia cætera non valebant. Sed necdum de istis loquiẽ. Hoc enĩ fecit,inquit,hoc quid? Necessariũ enim fuit, inquit, & hũc habere aliquid quod offerret,nõ pro se (quomodo enim pro se offerret?) sed pro populo. Quid dicis? Et valet hoc? Etiam,inquit.

Lex enim homines constituit sacerdotes, infirmitatẽ habentes.

Iste autẽ nõ pro se offerre opus habuit? Nõ, inquit. Ne enĩ putes in eo qd̃ dixit, semel fecit, etiã de ipso dici:audi quid dicat. Lex,inquit, homines constituit põtifices,habentes infirmitatẽ. Propterea & sẽper ꝓ se offerunt: iste autem potens,qui nõ habet peccatũ, quare ergo pro se offerret? †Pro aliis autẽ fortassis habet rationem.] *Sermo autem,* inquit,*iurisiurãdi, qui post legẽ est,filium constituit in perpetuũ perfectũ.* Quid est,perfectum? Nõ ponit Paulus proprias distinctiones. Postquam enim dixit habẽtes infirmitatẽ, non dixit filiũ potentẽ,sed perfectum: hoc est,potẽtem. Tanquam si diceret: Vides quoniam filij nomẽ ad distinctionẽ

†aut pro aliis frequenter?

serui dictum est? Infirmitatem autem aut peccatũ dixit,aut mortẽ. Quid est,in perpetuum? Non nunc solũ sine peccato,sed semper. Si igitꝰ perfectꝰ est,si nunquã peccat,semper viuit,cur pro nobis offerret multa sacrificia? Sed interim de hoc nõ contẽdit,sed pro eo quod pro se sacrificium non offerat,hoc affirmat. Quoniam itaq; talem habemus põtificem, imitemur eum,eius vestigia sequamur. Nõ est aliud sacrificiũ, vnũ nos purgauit,post istud ignis & gehẽna. Etenim propterea sursum atq; deorsum reuoluit, dicens:vnũ sacerdotem,vnum sacrificium, ne quis putans multa esse, sine timore delinquat. Quotquot igitur digni Morale facti sumꝰ signaculo,quotquot sacrificio potiti sumꝰ, quotquot immortalis mẽsæ participes sumus,permaneamus custodientes generositatẽ nostram,& honorem. Nõ enĩ sine periculo est nobis ruina. Quotquot autem necdũ digni facti sunt istis, neq; ipsi propterea præsumãt. Quãdo enim quis propterea peccat, vt sanctum baptisma in nouissima sua expiratione suscipiat,fortassis non adipiscitur. Et credite mihi nõ terrẽs vos dico,quod dictur sum. Multos noui,qui hoc passi sunt,qui spe baptismatis multa peccabant,circa diem autẽ mortis discesserunt vacui. Deus enim propter hoc baptisma tribuit,vt abluat peccata,nõvt addat. Si verò quis ad hoc baptismate vtiẽ vt ampliora delinquat,ipsum sit negligẽtię causa. Si enim non esset lauacrum,munitius viuerent,vtpote non habẽtes remissionem. Intueris,quia quod dictũ est, faciamus Rom.3.b mala,vt veniãt bona,nos sumus,qui facimus vt dicatur. Idcirco obsecro,vt & vos qui necdũ estis imbuti,euigiletis. Nemo sicut mercenariꝰ, nemo sicut ingratꝰ,aggrediatur virtutẽ, nemo sicut graue quiddã & importabile. Cũ alacritate igitur hanc aggrediamur,& gaudẽtes. Si enim merces nobis nõ esset proposita:nõnne oportebat bonos esse? Saltem eũ mercede iam efficiamur boni. Et quomodo nõ erubescis? In hoc maior est reprehensio ista. Nisi mihi dederis mercedẽ,inquis,nõ efficior modestus. Proĩde audeo aliquid dicere: Nũquam eris modestus,neq; tũ quãdo modestꝰ es,si quidẽ pro mercede facis:nihil æstimas virtutẽ,si nõ ipsam amas. Sed deus propter multam nostram infirmitatẽ interim vel propter mercedem eam fieri voluit: nos autem neq; sic eam aggredimur. Cõstituamus autẽ si vultis, quia homo quidã mille mala operatus discedit,& dignus factus est baptismate,quod nõ facile arbitror cõtingere:quomodo illuc pergit? dic mihi. Veluti q pro eis quidẽ quæ operatus est nõ culpeẽ, sed interea merito sit sine vlla fiducia. Qui enim centum annos viuẽs nullũ opus bonum demonstrauit, sed tantum quia nõ peccauit, magis autẽ quia neq; hoc, sed quia gratia sola saluatus est,alios autẽ videt coronatos,splendidos & probabiles,etiamsi nõ eat in gehennam,nũquid sustinebit mœrorẽ? dic mihi. Vt autem sub exemplo hanc rem manifestiorẽ faciamus,proponamus duos milites:& vnus quidẽ furetur & appetat aliena,alius autẽ nihil horũ operetur, sed benignitatem solam ostendat,virtutes plurimas operetur,in prælijs trophæa multa cõstituat,dexteram suã efficiat ex hostibus cruentatam,deinde tempore adueniente, ille quidẽ ex illa dignitate militiæ,in qua & fur ille erat,tepente ad regale solium & ad purpuram prouehatur,ille quidẽ illic permaneat vbi erat: sed ex misericordia sola imperiali non luat supplicia corũ quæ gessit,sit autẽ in loco nouissimo,& sub imperatore cõstituatur: nõ sustinebit

Universidad de Deusto
Biblioteca

nebit mœrorem, dic mihi, cum viderit illũ quidẽ, qui A cum eo erat ad ſummam aſcendiſſe dignitatẽ, & ita clarum factum, & totum mundum obtinere, ſe autem in infimis perdurantẽ, & idipſum quòd non ſuppliciis afficitur ſine aliquo honore habentẽ, ſed ex gratia ſola, & miſericordia imperatoris? Nam etiã ſi eũ dimittat imperator, & à criminib⁹ liberet, verũtamẽ ignominioſus viuet. Non enim alij eũ mirabũtur. In talibus enĩ indulgentiis non eos qui dona percipiũt, ſed eos qui bona tribuũt admiramur. Quãto maiora donauerint, tanto magis cõfundentur qui percipiũt, quãto eorũ erãt delicta maiora. Qualibus ergo oculis intueri poteſt huiuſmodi eos, qui ſunt in imperiali aula conſtituti, vt illis infinitos ſudores, & vulnera ſuſtinentibus, ipſe nihil habens quod oſtendat, ſed etiã ipſum quod ſaluaẽ, ex ſola dei miſericordia poſſideat? Quomodo enim ſi quis hominẽ homicidam, furem, B adulterum, & qui iam ad mortẽ ducatur, donari ſibi poſtulet, & iubeat eſſe ante limina regalis aulæ, vt is nullũ valebit reſpicere, licet etiã à ſuppliciis liberat⁹ ſit: ſic & iſte. Non enim quia regnũ dicit, putetis omnes eadẽ adipiſci. Si enim hic & præfectus, & omnes qui circa imperatorẽ ſunt in aula regali, & alij valde infimi, & qui locum, qui dicitur decanorum obtinẽt, in aula regali ſunt: quanuis tantũ interſit inter præfectũ & decanũ: multo amplius in ſuperioribus regnis hoc idem erit. Et hoc nõ ex me dico. Etenim aliã his maiorẽ ponit differentiã Paulus: Quãtæ quippe differentiæ, inquit, à ſole vſque ad lunam, & ad ſtellas, & minimam ſtellam, tantæ erunt differẽtiæ & eorũ, qui in regno dei erunt. Et quòd multo amplius ab eo, qui decanus dicit & à præfecto, ſolis & lunæ & ſtellæ minimæ extat differentia, manifeſtum eſt omnibus. Sol C quippe omnem ſimul illuſtrat mundum, & feſtiuũ facit, & lunam & ſtellas obſcurat: iſta autẽ fortaſſis nec apparet in tenebris cõſtituta. Multæ quippe ſunt ſtellarum, quas non videmus. Quando ergo alios viderimus ſoles effectos, nos autem ſtellarũ minimarũ locum habẽtes, penè nõ apparentium, quale nobis erit ſolatiũ? Nolite obſecro, nolite ita graues corde fieri, nolite ita ſegnes. Nõ pertractemus ſalutẽ dei ad deſidiam, & negligentiã: ſed nundinemur eam & multiplicemus. Nã etiãſi catechumen⁹ ſit aliquis, ſed Chriſtum nouit, ſed fidẽ percepit, ſed oracula diuina aduertit, ſed nõ eſt longè ab intellectu, nouit voluntatẽ domini eius, quare differt? Pro qua cauſa vult tale differre negociũ? Nihil melius quàm vita bona & hic, & illic, & in baptizatis, & in catechumenis. Quid enĩ grue eſt, dic mihi, quod nobis imperat? Habeto: inquit, D vxorẽ tuam, & caſtus eſto. Nõ hoc difficile eſt. Quomodo? Multi enim ſine vxoribus caſtitatẽ ſeruãt, non ſolũ Chriſtiani, ſed etiã pagani. Et quod excellit, paganus propter vanam gloriã, tu autem neq; hoc cuTobiæ 4.b ſtodis propter timorẽ dei. Da, inquit, pauperibus ex his quæ ſunt tibi. Nũ hoc graue eſt? Sed hic accuſant nos pagani, dicentes: Integras ſubſtantias exinaniunt propter vanam gloriã. Noli, inquit, turpia loqui. Nũ hoc difficile eſt? At ſi non eſſet imperatũ, nõne debebam⁹ hoc implere ne inhoneſti appearem⁹? Quia verò magis contrarium huius difficile eſt, hoc eſt turpia loqui, manifeſtũ eſt ex eo quòd reueretur & cõfunditur anima, cũ tale aliquid dicere fuerit concitata, quo nec gaudet, niſi forte cũ eſt ebria. Quare enim in publico nõ loqueris aliquid turpe, ſed in domo hoc facis, & ſecretò? illic nõ facis propter præſentes. Quare ante coniugẽ tuã nõ facile turpia loqueris? Ne ad iniuriã eius hoc facere videaris. Ne iniuries igit̃ mulierẽ, non facis: Deum qui vbiq; præſens eſt, iniuriãs: nõ cõfunderis? Vbiq; enim præſens eſt, & omnia audit. Noli, inquit, inebriari. Hoc enĩ & per ſeipſum iã Epheſ.5.d ſuppliciũ eſt. Nõ dixit, coarta corpus tuũ. Sed quid? Nõ ita illud luxuriare facias, vt auferas ab anima prĩcipatum. Noli ad replẽdam cupiditatẽ eius procurationem facere. Nõ rapias, inquit, quę tua nõ ſunt, noli auarus eſſe, noli peierare. Qualibus laborib⁹ hæc opus habẽt, qualib⁹ ſudoribus? Nõ accuſes, inquit, neq; calũnieris. Ecõtra autẽ magis labor eſt, cũ maledixeris, ſtatim enĩ in periculũ deuenies & in ſuſpicionẽ, ne fortè audierit, de quo maledixeris, ſiue magn⁹ ille ſit, ſiue minimus. Si enim magn⁹ fuerit, reipſa cõfeſtim periclitaberis: ſi autẽ minor, ſimilibus te vlciſcitur, magis autẽ & peioribus, & maioribus te maledictis afficiet. Nihil difficile eſt, nihil graue eſt quod nobis imperat, ſi voluerimus. Si autẽ noluerimus, etiã quæ facilia ſunt grauia nobis videbũtur. Quid facili⁹ quàm veſci? Ex multa vero diſſolutione plurimi etiã in hoc difficultates patiũntur. Multos autẽ audio dicentes, quia & audire, & comedere labor eſt. Horum autem nihil habet laborem. Si volueris, in voluntate omnia conſtituta ſunt, per gratiam duntaxat, quæ deſuper eſt. Feſtinemus igitur ad bona, vt etiam æterna bona adipiſcamur in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri, vnà cum ſancto ſpiritu, gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xiiij. ex cap. viij.

Cap.VIII. *Caput autẽ in his quæ dicũtur illud eſt, Talẽ habemus pontificẽ qui ſedet ad dexteram ſedis maieſtatis in cœleſtibus, miniſter ſanctorũ, & tabernaculi veri, quod fixit deus & non homo.* Commiſcet humilia cum excelſis apoſtolus Paulus, ſemper magiſtrum ſuũ ſequens, vt per humilia iter pararet, & per illa ad excelſa quaſi manu ducerentur, & in magnis cõſtituti diſcerẽt iſta accõmodationis ac demiſſionis fuiſſe, & per hæc ad illa deducantur. Poſtquã itaque dixit, qui obtulit ſeipſum, poſtquam eum oſtendit pontificẽ, quid intulit? Caput autẽ in his quæ dicuntur illud eſt. Talẽ habemus põtificẽ, qui in dextera ſedet maieſtatis. Et tamen hoc nõ põtificis eſt, ſed eius cui ab illo miniſtrari oportet ſacerdotij fũctione. Miniſter ſanctorũ. Neque miniſter ſimpliciter dict⁹ eſt, ſed ſanctorũ miniſter. Et tabernaculi veri, quod fixit de⁹, nõ homo. Vides deſcenſionẽ? Nónne paulo antè diſcernit, dicẽs: D nónne oẽs ſunt adminiſtratorij ſpiritus? & propterea dixit, non audiũt, ſede à dextris meis: vtpote illo qui ſederit, miniſtri conditionẽ non gerente. Quomodo ergo hic miniſter dictus eſt, & miniſter ſanctorũ? Tabernaculũ quippe hic dixit. Vide autẽ quomodo excitauit animas eorũ, qui ex Iudæis crediderant: quoniam enim fortaſſis imaginabãtur, quia tabernaculũ tale nõ habemus, Ecce, inquit, põtifex & magnus, & multo maior illo, & ſacrificiũ mirabile obtulit. Sed intuere an nõ gloriationẽ hic ſermo habeat, an nõ ſolatium. Propterea primo fidẽ fecit ex iureiurãdo, deinde ex tabernaculo. Nã erat quidẽ ipſa differentia manifeſta. Ipſe autẽ & aliã adinuenit. Quod fixit, inquit, deus nõ homo. Vbi ſunt qui dicunt moueri cœlum? Vbi ſunt, qui ad ſphęræ formã illud eſſe pronũciant? Vtraq; enĩ iſta excluſa ſunt in hoc loco. Caput autẽ, inquit, in his quæ dicuntur. Caput ſemper quod maximum

maximum eſt dicitur. Iterũ demittit ſermonem ſuũ A poſtquã dixit quę alta ſunt, deinceps ſine timore iam loquitur. Deĩde vt agnoſcas, quia miniſter de humanitate dictus eſt, intende quomodo iterũ hoc ipſum annotat. *Omnis enim põtifex*, inquit, *ad offerẽda munera & hoſtias cõſtituitur, vnde neceſſe eſt & hũc habere aliquid, quod offerat*. Ne forte quia audis quod ſedeat, nugas eſſe putes, quod põtifex eſſe dictus eſt. Illud quidẽ dignitatis eſt diuinę, hoc eſt, ſedere: hoc autẽ miſericordiæ multę & amoris, quẽ nobis impẽdit. Propterea hoc inculcat, & in hoc amplius cõmoratur. Veretur enim ne illud ſubuertat, propterea iam ad hoc ſuũ demittit ſermonẽ, quoniã quęrebãt quidam cur mortuus ſit: Pontifex, inquit, erat. Põtifex autẽ ſine hoſtia nõ eſt. Oportet igitur & hunc habere hoſtiã. Et aliter poſtquam dixit: quia ſurſum eſt, dicit & oſtendit vndiq;, quia pontifex eſt, ex Melchiſedech, ex iureiurãdo, ex offerendo hoſtiã. Deinde etiam ex hoc, & neceſſariũ conſtruit alium ſyllogiſmum. *Si enim eſſet ſuper terram*, B inquit, *nequaquã eſſet pontifex, exiſtentibus ſacerdotibus qui offerãt ſecũdũ legẽ munera*. Si igitur eſt põtifex, ſicuti eſt, oportet eum locum aliũ quærere: ſuper terrã quippe ſi eſſet, nequaquã eſſet põtifex. Quomodo? Quia neq; obtulit, neq; ſacerdotio fũctus eſt. Et meritò. Erãt enim ſacerdotes. Oſtẽdit ergo quoniã neq; poſſibile eſt ſuper terram eſſe ſacerdotẽ. Quomodo? Reſurrectio non erat, inquit. Hic neceſſariũ eſt eleuare mentem noſtram, & contemplari apoſtolicam ſapientiã. Iterum nanq; differentiam demõſtrat ſacerdotij. *Qui exẽplari & vmbræ deſeruiũt cœleſtium*. Quæ hic dicit cœleſtia? ſpiritalia. Tametſi enĩ & in terra gerũtur, cœlis tamen hæ dignę ſunt functiones. Cũ enim dominus noſter Ieſus Chriſtus fuerit occiſus, cũ ſpirit⁹ ſanctus C aduenerit, cũ q ſedet in dextera patris præſens affuerit, cum filij efficiãtur per baptiſma, cũ ciues ſint eorum qui in cœlis ſunt, cum patriã ſupernam ciuitatẽ & rempublicam in cœlis habeamus, cũ peregrini ſim⁹ in terris, quomodo nõ ſunt illa cęleſtia? Sed quid ſunt hymni, nónne cœleſtes? Nónne quę in ſupernis chori incorporearũ virtutũ canunt, eadẽ etiã & nos, q deorſum ſumus, conſonantia illis eloquimur? Nõne & altare cœleſte cõſiſtit? Quomodo? Nihil habet carnale. Omnia ſpiritalia fiunt, quæ proponũtur. Nõ in cinerẽ reſoluuntur, nõ in fumos extenuantur, non in vaporationes diffundũtur ſacrificia, ſed clariora & feſtiuiora efficiũtur, quęcunq; proponũtur. Quomodo itaq; non ſunt cœleſtia ſacra quæ celebramus? Cũ Ioan. 20.f enim dicitur, Et quorũcunq; tenuerint peccata detẽ- D ta ſunt, & cuicunq; dimiſerint dimittuntur, & cũ claues habeãt cœli, quomodo nõ ſunt omnia cœleſtia? Qui exẽplari, inquit, & vmbrę deſeruiunt cœleſtium, *Sicut reſpõſum eſt Moſi, cũ conſummaturus eſſet tabernaculũ.* Exo. 25.d *Vide*, inquit, *vt omnia facias ſecundũ exẽplar quod tibi oſtenſum eſt in monte*. Quoniam auditus noſter minus aptus eſt ad diſciplinã percipiendã, quàm viſus: non enim ita animo cõmendamus quæcũq; audimus, quomodo illa quę ipſo viſu perceperim⁹, oſtẽdit illi omnia. Siue ergo hoc vult quod dicit exẽplar, & vmbram, ſiue de tẽplo dicit: ſubiũxit enim, Vide, & facito, inquit, omnia ſecundũ exẽplar quod tibi oſtẽſum eſt. Vtrúmne de conſtructione templi tantũ vidit, an & de hoſtiis, & cęteris oĩbus? Quin puto minime quiſquã errauerit & hoc dicẽs: cęleſtis eſt enim eccleſia, & nihil aliud eſt quàm cœlũ. *Nunc autẽ tanto excellentius ſortitus eſt miniſteriũ, quãto et melioris teſtamẽti mediator eſt.* Vides, inquit, quãto ſit miniſteriũ iſtud altero prę ſtantius? Siquidem illud exẽplar & forma, iſtud vero veritas. Sed nihil hoc proderat auditoribus, neq; lætificabat. Propterea igitur quod maxime eos lętificabat, dixit: *Quod in meliorib⁹ promiſſionibus ſancitũ eſt*. Poſtquam teſtamentũ nouum extulit & à loco & à ſacerdote, & à ſacrificio, tunc demũ & differentiam illius ponit. Dixerat quidem & primũ, quod infirmũ ſit & inutile. Et intuere qualia ponit munimẽta accuſatur⁹ illud. Illic enim cum dixiſſet ſecundũ potentiam vitæ inſolubilis, tũc intulit: quoniã reprobatio fit antecedentis mãdati. Deinde & poſtremo magnũ quiddã poſuit dicẽs, per quod appropinquamus deo. Hic autem poſtquam ad cœlum nos eleuauit, & oſtendit quia pro templo cœlũ habemus, & quod vetera exẽplaria fuerint noſtrorũ, & miniſterium & cultum noſtrũ iſtis rebus extulit, meritò deinceps extollit & ſacerdotiũ: ſed ſicut dixi qđ maxime eos lætificat hoc ponit dicẽs, quod in melioribus promiſſionibus ſancitum eſt. Vnde hoc certum eſt? Quoniã illud quidẽ excluſum eſt, iſtud autẽ pro illo introductum. Propterea enim & obtinet, quia melius eſt. Sicut enĩ dicit: Siquidẽ perfectio per illud eſt, quid adhuc opus eſt ſecundũ ordinẽ Melchiſedech alium ſuſcitari põti- Supra 7.e ficem? ſic etiam hic eodem vtitur ſyllogiſmo, dicens. *Si enim primum culpa vacaſſet, non vtiq; ſecundi locus fuiſſet quæſitus. Nã incuſans eos dicit.* Hoc eſt, ſi inculpabiles feciſſet. Quoniã enim de hoc dixit, non dixit, incuſans illud, ſed eos, proinde dicit: *Ecce dies venient, dicit domi-* Hier. 31.f *nus, & cõſummabo ſuper domũ Iſrael, et ſuper domũ Iuda teſtamentũ nouũ non ſecundũ teſtamẽtum quod feci patribus eorum, in die qua apprehẽdi manũ illorũ, vt educerẽ illos de terra Aegypti. Quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamẽto meo, & ego neglexi eos, dicit dominus.* Etiã, & vnde certũ eſt, quia finẽ accepit? Oſtẽdit quidem & ex ſacerdote, oſtẽdit autem nũc & manifeſtius ipſo verbo, quoniã excluſum eſt. Quomodo hoc? in meliorib⁹ promiſſionibus. Etenĩ vbi æquę cõditionis & ęſtimationis ſunt, dic mihi, terra & cœlũ? Tu autem contemplare quomodo & illic promiſſiones dixit, ne in iſto hoc ipſũ accuſes. Etenim illic, per quã meliorẽ ſpem, inquit, approximamus deo, oſtẽdens quia & illic ſpes, & hic promiſ- Sup.7.e ſiones meliores, ſignificãs quia & illic promiſit. Quoniam autẽ culpabant ſemper, Ecce enim dies veniẽt, inquit, dicit dominus, & conſummabo ſuper domũ Iſraël, & ſuper domũ Iuda teſtamentum nouum, nõ antiquum. Etenim ne forte hoc poſſent dicere, & tẽpus definiuit. Nõ enim dicit ſimpliciter ſecũdum teſtamẽtum, quod teſtatus ſum ad patres eorũ: ne illud quod ad Abrahã factũ eſt, ipſum eſſe dicerent, aut ad Noë. Sed quale dicit? Nõ ſecundũ teſtamẽtum, quod cõſtitui patribus eorum cũ exirẽt de terra Aegypti. Propterea etiam intulit: in die qua apprehẽdi manũ eorũ vt educerẽ eos de terra Aegypti, & ipſi nõ mãſerũt in teſtamẽto meo, & ego neglexi eos, dicit dominus. Intuere à nobis primũ incipere mala: ipſi, inquit, primi nõ manſerũt. Ex nobis eſt negligẽtia, bona verò à deo, quę ad beneficia pertinẽt dico. Hic veluti excuſationẽ conſtituit, cauſam oſtẽdens propter quam dereliquit eos. *Quoniã hoc eſt teſtamentũ*, inquit, *quod conſtituam domui Iſrael, poſt dies illos, dicit dominus, dãs leges meas in mẽtib⁹ eorũ, & in cordibus eorũ cõſcribam eas, & ero illis in deũ, & ipſi erunt mihi in populũ.* Ad eum modũ de tabernaculo iſta loquitur, quãdoquidẽ dicit, non ſecundum teſtamentũ, quod cõſtitui. Quæ eſt autem

alia

Universidad de Deusto Biblioteca

A alia differentia quàm iſta? Si autẽ differentiã eſſe quis dicat, nõ ſecundum hoc, ſed ſecũdum quod datur in cordibus eorum, is non iam præceptorũ inducit differentiam, ſed modum dandi oſtẽdit. Non iam in literis, inquit, erit teſtamentũ, ſed in cordibus. Oſtẽdat itaque hoc factũ aliquando Iudæus, ſed nõ inueniet. Iterum enim in literis factum eſt, poſt regreſſionẽ ex Babylonia. Ego autem oſtẽdã apoſtolos, qui nullum ſcriptum, ſed in cordibus acceperũt ſpiritum ſanctũ, propter quod etiã Chriſtus dicebat: Ille cum venerit in mentem reuocabit vobis omnia, & docebit vos.

[Ioan.14.d] [* πολίτην, i. ciuẽ, vt etiã habet Theoph. alij legũt πλησίον. i. proximũ.]

Et non docebũt, inquit, *vnuſquiſque * proximu ſuũ, et vnuſquiſq; fratrem ſuum, dicens: cognoſce dominũ, quoniã me omnes ſciẽt à minore vſque ad maiorẽ eorum: quia propitius ero iniquitatibus eorũ, & peccatis eorum, & iniquitatũ eorũ non recordabor amplius.* Ecce & aliud ſignũ: à minore, inquit, vſq; ad maiorẽ eorũ ſciẽt me, & non dicẽt, cognoſce dominum. B Quando iſtud cõtigit, niſi modo? Manifeſtũ quippe eſt, quòd circa nos actum eſt: quod autẽ circa illos, non erat manifeſtum, ſed recluſum in angulum. Nouum tunc dicitur, quando aliud oſtẽdit, vel quãdo plus aliquid habet, quàm habuerit vetus. Ecce, inquit, & iſtud nouum exiſtit, cum quædã eius remota ſunt, quædã autem manẽt: vtputa ſi quis domum veuſtam & caſuram, † totã immutet, & fundamẽta noua conſtituat,] confeſtim dicimus, fecit eã nouam: cũ videlicet aliqua quidẽ eius auferat, aliqua vero † immutet:] Etenim cœlũ nouum dicitur ſic, quando nequaquã æreum erit, ſed cum pluuiam dederit, cũ infructuoſum non fuerit, non quando mutabitur, non quãdo aliqua quidẽ eius excluſa fuerint, aliqua permanſerint. Proinde teſtamẽtũ, inquit, iſtud bene nouum dixit. C Vt itaq; oſtẽdam inueteratũ eſſe vetus illud teſtamentum, ſecũdum quod nullũ fructum adfert, & vt agnoſcas integrè, lege quid dixerit Aggę*, quid Zacharias, quid angelus, necdũ reditu eorũ impleto. Quid etiã Eſdras increpet, quomodo exceperint eum, quomodo nemo interroget dominum, vbi etiã ipſi tranſgreſſi ſint, † & neq; ipſi cognouerint. Intueris quomodo quod tu volebas deſtructũ ſit, ego autẽ meum oſtendã: quod iſtud teſtamẽtum proprie nouum dicatur. Aliàs vero neq; illud cõcedo de hoc dictum eſſe, quoniam erit cœlũ nouum: quare enim nõ magis qđ dicitur in Deuteronomio, quia erit cœlum æreum, hoc poſuit ad differentiã ſignificandam? Si autem audieritis, erit nouũ: & quidem propterea, inquit, aliud teſtamẽtum dare repromittit, quoniã in primo nõ manſerũt. Hoc ergo demõſtro p ea quę dixit: D quia quod impoſſibile erat legis, in quo infirmabatur per carnẽ. Et iterũ: Quid tẽtatis imponere iugum ſuper collum diſcipulorũ, quod neq; patres noſtri, neq; nos valuimus portare? ſed illi quidem non manſerunt, inquit, hic autẽ oſtẽditur quia maioribus nos dignos facit & ſpiritualibus rebus. In omnem, inquit, terram exiuit ſonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorum. Hoc eſt, nõ dicet vnuſquiſq; ad proximum ſuũ, cognoſce dominũ. Et iterum: Implebitur terra cognitione domini, ſicut aqua multa cooperuit mare. *In eo quod dicit*, inquit, *nouũ, antiquauit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, proximũ eſt interitui.* Vide quomodo quod abſconſũ erat, reuelauit, & ipſam mentẽ Prophetæ aperuit? Honorauit legem, & noluit eã dicere vetuſtã nominatim, veruntamen hoc dixit. Si enim illud nouum eſſet, nequaquam etiam iſtud teſtamẽtum poſtea nouũ vocaret. Proinde amplius quidã & aliud dans, antiquatũ eſt, inquit. Ergo ſoluetur, & peribit, & iã non erit.

[† totã relĩquẽs fundamenta reparet.] [† eorũ loco indicat:] [† Suſpicor legẽdũ: Et neque ipſum, Eſdrã ſcilicet, reuerĩti ſunt.] [Deut.18.c] [Roma. 8.a] [Acto.15.b] [Pſal.18.a] [Abac.2.c]

Sumpta igitur à propheta fiducia, paulo amplius in illud teſtamentũ inuehitur, commode oſtendens, quoniã noſtra nunc florẽt, hoc eſt, oſtendit illud vetuſtũ eſſe. Deinde ſumpto nomine vetuſtatis, & alio de ſuo adiecto, hoc eſt ſenectutis: qđ reliquũ erat ex aliis ſumpſit, & dixit, proximũ eſt interitui. Itaq; nõ ſimpliciter ceſſare fecit vet⁹ teſtamentũ, nouũ quod ſecutũ eſt, ſed veluti quod ſenuiſſet, veluti inutile, propterea dicebat: Propter infirmitatẽ, & inutilitatẽ, & nihil perfecit lex: & quia ſi primũ inculpabile eſſet, nequaquã ſecũdi locus quæreretur. Nõ veluti obnoxiũ criminibus, ſed veluti effectũ non habens, vulgarius locutus eſt: veluti ſi quis dicat, non eſt inculpabilis hæc domus, hoc eſt, habet vitiũ, debilis eſt. Nõ eſt inculpabile hoc veſtimẽtum, hoc eſt ſciſſum eſt, iam putre eſt. Nõ veluti malũ igitur hic accuſauit, ſed veluti habẽs querelã, & vitium. [Suprà 7.c]

[Morale] Ita ſanè & nos noui ſumus, magis autem noui aliquãdo fuimus, nunc vero antiquati ſumus, propterea proximi ſumus interitui, & perditioni. Quomodo expoliemus iſtud ſenium? Lauacro quidẽ iã impoſſibile eſt, ſed pœnitẽtia dũ hic ſumus poſſibile eſt: ſi quid vetuſtũ eſt in nobis abiiciamus, ſi qua ruga, ſi qua macula, ſi qua ſordes, delauemur, efficiamur boni, vt cõcupiſcat rex pulchritudinẽ noſtrã. Licet enim & his qui ad extremam deformitatẽ deciderũt recuperare pulchritudinem illã, de qua dixit Dauid: Cõcupiſcet rex pulchritudinẽ tuã, audi filia, & vide, & obliuiſcere populi tui, & domũ patris tui, & concupiſcet rex pulchritudinẽ tuam. & tamen obliuio pulchritudinẽ nõ facit ineſſe, hoc eſt, pulchritudinẽ animę. Sed qualis obliuio facit pulchritudinem? Obliuio peccatorũ. Ad eccleſiã quippe, quæ ex gẽtibus eſt loquitur, admonens eam parentum ſuorũ nõ recordari, hoc eſt, ſacrificantiũ idolis. Ex talibus quippe cõgregata eſt. Et nõ dixit, ne appetas: ſed quod amplius eſt, neq; in mentẽ recipias. Quod & alibi dixit: Nõ recordabor nominũ illorum per labia mea. Et iterum: Vt nõ loquatur os meum opera hominũ. Sed necdũ hæc magna virtus eſt. Magna quidem, ſed nõ talis. Illic enim quid dixit? Nõ dixit, Et non loquaris quæ patrũ tuorum ſunt: neque, ne dicas, quę ſunt patrum tuorũ: ſed quid dixit? Ne recorderis eorũ, neq; in mẽtem tuam veniãt. Vide quãto interuallo nos ſeparari vult à malitia: Qui enim nõ recordatur, neq; cõſiderat: qui nõ cõſiderat, neq; loquitur: qui nõ loquitur, neq; operatur. Intueris quãtis nos circunſepſit munimentis, & quãtis interuallis ſeparauit? Audiam⁹ igitur & nos, & obliuiſcamur malorum noſtrorum, † eorũ] quæ peccauim⁹ dico. Recordare enim, inquit, tu primus, & nõ recordabor ego. Veluti quod dico nõ recordemur rapinæ, ſed etiã quę rapuim⁹ reddamus: hoc eſt obliuiſci malitiæ, & excludere cogitationẽ rapacẽ, & nũquã ſuſcipere, ſed etiã peccata quæ ſunt à nobis diluere. Et vnde nobis cõtingat, fortaſſe quæritis, obliuio malignitatis? ex memoria bonorũ, ex memoria Chriſti. Si dei ſemper recordati fuerim⁹, nõ poterim⁹ illorũ etiã reminiſci. Recordabor, inquit, tui in ſtrato meo, & in matutinis meditabor in te. Oportet igitur ſẽper quidẽ, maximè autẽ tũc recordari dei, quãdo in ſilẽtio cogitatio noſtra eſt, quãdo p memoriã illius cõdemnare ſeipſam poteſt, quãdo in memoria retinere poteſt. Per diẽ enĩ ſi recordemur, ſubintroeuntes aliæ curæ & perturbationes iterum excludũt eam cogitationem.

[Pſal.44.c] [Pſal.15.b Ibid.16.b] [† nõ eorũ] [Pſal.62.b]

A Per noctẽ ſemper poterimus recordari, quãdo in tranquillitate eſt, & in requie anima, quãdo in portu, quãdo in ſereno. † Loquimini,] inquit, in cordib⁹ veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini. Oportebat quidẽ & per diẽ ſemper iſtã habere memoriã: ſed quia aliis curis occupamini ſemper, & multa cogitatio veſtra diſpergitur, ppter ſecularia, ſaltẽ tũc recordamini dei † in cordibus] veſtris, in matutinis meditemini in illo. Si in matutinis talia meditemur, cum multo munimine procedemus ad actiones noſtras, ſi propitiũ deũ nobis primit⁹ faciamus interpellatione & ſupplicatione, atq; ita procedamus, nullũ habebimus inimicũ: at ſi habeas, irridebis eum, deũ habẽs propitiũ. Bellũ eſt in foro, pugna ſunt actiones illę quotidianę, inundatio ſunt & tẽpeſtas. Opus itaq; nobis eſt armis. Bona autẽ armatura eſt oratio. In proſperitate ventorũ oportet nos diſcere omnia, B vt poſſimus lõgitudinẽ diei ſine naufragio pertrãſire, & ſine vulneribus. Multi quippe per ſingulos dies ſcopuli oppoſiti ſunt, & ſæpius in illos eliſa ratis demerſa eſt. Propterea opus eſt nobis oratione, maxime autẽ matutina & nocturna. Olympiaca certamina plurimi veſtrũ ſpectauerũt, & nõ ſolũ ſpectauerũt, ſed & ſtudioſi cultores & admiratores certantium fuerũt. Et alius quidẽ illius, alius autẽ iſti⁹ amator fuit. Scitis ergo quomodo & dies certaminis, & noctes illas per omnẽ noctẽ præco nihil aliud curat, de nullo alio ſolicit⁹ eſt, niſi quomodo in egreſſu indecorũ nihil agat qui certatur⁹ eſt. Illi eñ qui aſſidẽt tubicini, monẽt, ne loquaẽ alicui quidẽ, neq; ſpiritũ ſuũ aliò expẽdens deriſui fiat. Si igitur ille, qui inter homines certaturus eſt, tãta prouidẽtia vtitur, multo amplius nos cõuenit ſemper curã habere & ſolicitudinẽ, C quibus omnis vita certamẽ eſt. Omnis igiẽ nox ſit nobis peruigil, & curã geramus, quomodo pertrãſeamus diẽ, ne forte deriſui habeamur, atq; vtinã ſolũ deriſui. Nũc autem ſedet in dextera patris ſpectator certaminis, audiẽs diligẽter, ne forte aliquid abſonũ proloquamur, ne aliquid pręter modulamen: nõ eñ rerũ ſolarũ, ſed etiã verborũ iudex eſt. Vigilemus itaque dilectiſſimi, habemus & nos certaminũ noſtrorum, ſi voluerimus, ſtudioſos. Vnicuiq; noſtrũ angelus aſſidet. Nos autẽ ſtertimus per totã noctẽ, atque vtinam hoc ſolũ. Multi autem & flagitia plura committũt, alij quidẽ ad ipſa proſtibula euntes, alij autẽ domos ſuas domos fornicationis facientes, meretrices illuc adducẽdo: † Iſti ſatis] bene cogitãt de certamine, quod cũ diabolo certaturi ſunt. Alij ebrij ſunt, ita vt aliena loquãtur: alij perturbationes faciunt, alij D tota nocte vigilãt, ſed malè, ita vt dormiẽtibus peiores ſint plectẽtes dolos, alij vſuras numerãtes, alij curis & ſolicitudinib⁹ cruciãtur, & omnia magis faciũt, q̃ ea quæ pertinent ad certamen. idcirco obſecro, vt omnia relinquentes vnũ attendamus, qualiter poſſimus palmã accipere, & corona adornari. Omnia ergo propter hoc faciamus, per quæ poterimus adipiſci, quæ nobis promiſſa ſunt bona, quæ nos cõtingat percipere in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri, vnà cum ſancto ſpiritu, gloria, imperiũ, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

[Ibid.4.b.] [† quæ dicitis.] [† in cubilibus.] [† admodũ quidẽ: nõ enim.]

Homilia decimaquarta.

[Cap. ix. Exod.26. & 36.a]

Itaque habuit quidẽ & prius illud iuſtificationes cultus, & ſanctum ſeculare. Tabernaculum enim conſtructum fuit primum, in quo erat candelabrum, & menſa, & propoſitio panum, † quæ dicuntur ſancta.] Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculum quod dicebatur ſancta ſanctorum, aureum habens thuribulum & arcam teſtamẽti circunctectam ex omni parte auro, in qua erat vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat: & tabula teſtamenti, † ſuper quæ] erant Cherubin gloriæ obũbrantia propiciatorium: de quibus nõ eſt modo dicendum per ſingula. Oſtẽdit hactenus ex ſacerdote, ex ſacerdotio & ex teſtamento, quia finẽ habiturũ erat illud: oſtendit autem deinceps iã ex ipſo tabernaculi ſchemate. Quomodo? Hoc quidẽ, inquit, ſancta, & ſancta ſanctorũ habebat. Et ſancta quidẽ prioris ſunt ſymbola tẽporis: ibi quippe per hoſtias omnia fiebãt: ſancta autẽ ſanctorum huius tẽporis ſigna ſunt nũc pręſentis. Dicit autem ſancta ſanctorũ eſſe cœlum, & velamentũ cœli, & carnem intrantem in interiora velaminis: hoc eſt per velamen carnis eius. Bonum vero eſt vt ex paulo ſuperiorib⁹ iſto loco reſumpto dicamus. B Quid ergo, inquit? Habuit quidẽ & prius illud. Quod prius? Teſtamentum, ſcilicet. Iuſtificationes culturæ. Quid eſt iuſtificationes? Symbola & leges quę tunc erãt. Tanquã quod nunc, inquit, non habeat, oſtẽdit illud ceſſaſſe. Tunc enim habuit, inquit: proinde nunc etiamſi adhuc ſtare non haberet. Tunc ſanctum ſeculare dicit: quoniã omnib⁹ licebat intrare, & manifeſtus erat ille locus in illo tabernaculo, vbi ſacerdotes ſtabant, vbi Iudæi, vbi proſelyti, & Gẽtiles, & Nazaræi. Quoniam ergo & Gentibus acceſſibile erat, ſeculare illud appellat: nõ enim Iudæi totus mundus erant. Tabernaculum enim, inquit, cõſtructum fuit primũ, * quod dicebatur ſancta, in quo erat candelabrũ & menſa, & propoſitio panũ. Hęc ſymbola erant mundi. Poſt ſecundum velamen vero, non erat vnum velamen: ſed C etiam foris velamen erat tabernaculũ, quod dicitur ſancta ſanctorũ. Attende quomodo vbiq; tabernaculum vocat, ex eo ꝙ ibi habitetur. Aureum, inquit, habens thuribulum, & arcam teſtamenti circunſeptã ex omni parte auro: in qua vrna erat aurea, habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamẽti. Omnia iſta venerabilia erant & clara, ingratitudinis Iudaicæ monumenta. Et tabulæ, inquit, teſtamenti. Fregerat quippe eas. Et manna. Murmurauerũt enim, & vt deduceretur ad poſteros memoria, imperauit illud in vrna aurea reſeruari. Et virga, inquit, Aaron quæ fronduerat, ſuper quę erant Cherubin gloriæ. Quid eſt Cherubin gloriæ? ſiue glorioſa, ſiue quę ſub deo ſunt conſtituta. Obũbrantia, inquit, propiciatorium. Sed & extollit hæc ſua oratione, vt oſtẽdat, quia maiora ſunt quæ poſt iſta ſunt. D De quibus, inquit, non eſt nunc dicendũ per ſingula. Hic ſignificauit quoniã non hæc ſola erant quæ videbantur, ſed ænigmata quædã erãt: de quibus, inquit, non eſt nunc dicendũ per ſingula, fortaſſis quia opus multo ſermone haberẽt. *His igitur ita conſtructis*, inquit, *in prius quidẽ tabernaculũ ſemper ingrediuntur ſacerdotes, culturæ officia conſummantes:* Hoc eſt, erant quidem iſta, ſed nõ eis fruebãtur Iudæi. Non enim videbant ea. Proinde non illis magis erant conſtituta, q̃ illis quibus prophetabantur. *In ſecundum autẽ ſemel in anno ſolus pontifex non ſine ſanguine quem offerret pro ſe, & pro populi ignorãtiis.*

Intueris iam formas ante præmiſſas. Ne enim dicerent, quomodo vnum eſt ſacrificium, oſtendit illud iam inde ab initio eſſe. Siquidem quod ſanctius erat, vnum erat & terribile, Et quomodo pontifex ſemel hoc offerebat, [ſi cõſuetudinem ab initio acceperãt? Etenĩ tunc põtifex, inquit, ſemel offerebat.] Et bene dixit,

[† quod dicitur ſancta: vt ἅγια referat σκηνήν: quod ſ. tabernaculum.] [† ſuper hãc autẽ] & ſic paulo poſt.] [† ἅτιν, id eſt quod: nempe tabernaculũ, vt paulo ante notauimus. quod miror Eraſmum non animaduertiſſe.] [hæc in veronenſi deſunt.]

Universidad de Deusto Biblioteca

dixit,non ſine ſanguine,non quidē ſine ſanguine,ſed iſto ſanguine.Non enim tantũ erat negotium,oſtendit quia erit ſacrificiũ,quod igni non cõſumatur, ſed ex ſanguine quidem demonſtrandum ſit. Quoniam enim ſacrificiũ vocauit crucem, neq; ignem habentem,neq; ligna,neq; † oblationem:] ſed ſemel in ſanguine oblatũ,oſtendit, quia & vetus ſacrificium tale erat,& ſemel offerebatur in ſanguine. Quē offerret, inquit,pro ſe,& pro populi ignorãtiis: non dixit peccatis:ſed,ignorantiis,ne magnũ ſapiant.Si enim non volens peccabas,ſed nolēs ignorabas, & ab hoc nullus eſt mundus &vbiq; quod ſuum eſt oſtendit:quoniam Chriſtus multo maior eſt põtifex.Si enim ſeparatus eſt à peccatis noſtris,quomodo pro ſe obtulit? Quare ergo iſta dixiſti,inquit? Hoc eñ quod melioris ſit,nuſquam hic ſpectatur.Deinceps vero hoc cõtēplatur ac dicit: *Hoc*,inquit,*ſignificante ſpiritu ſancto nõdũ manifeſtã eſſe ſanctorũ viã, adhuc priore tabernaculo ſtatum habente.* Propterea,inquit,iſta ita cõſtructa ſunt, vt diſcamus,quia ſancta ſanctorũ, hoc eſt, cœlũ, adhuc eſt inacceſſibile.Ne putemus ergo quoniã ingredi illud,inquit,non poſſumus,ideo nõ eſſe:nam neq; ſancta ingreſſi ſumus. *Quæ ſimilitudo erat*,inquit,*pro tēpore tũc †præſente.*]Pręſens tēpus quale dicit?Ante pręſentiam Chriſti.Poſt aduentũ enim Chriſti non iam eſt†præſens.Quomodo?Nam vrgēs eſt, & finem habens.]Aliud itē ſignificans hoc dixit:Quę cõparatio præſentis eſt tēporis:hoc eſt,forma facta eſt. *Secundũ quam munera & hoſtiæ offeruntur,quæ non valent ſecundum conſcientiã perfectum facere cultorē.*Noſti quid hoc eſt,nihil perfecit lex.Et inculpabile erat prius illud, Quomodo?Secundũ conſcientiã.Hoſtię enim,inquit,nõ ſordes animæ dimittebãt:ſed adhuc circa corpᵒ erãt ſecundũ legē mandati carnalis. Nõ enim adulteriũ, non homicidiũ, non ſacrilegium dimittere poterãt, Intueris quid dicat:hæc comede,illud nõ comedas? Quæ ſunt indifferētia. *In cibis duntaxat & in potibus,& variis baptiſmis.* Hoc pota,inquit,hoc noli.Et tamē de potu nihil erat diſpoſitũ,ſed vt iſta extenuet,dicit.Et variis baptiſmis, *Et iuſtificationibus carnis vſq; ad tempus correctionis impoſita.* Hæc eñ erat iuſtitia carnis.Deiicit hic hoſtias,oſtēdens quia nullã habebant virtutē, & quia vſq; ad tēpus correctionis erant,hoc eſt,tempus ſuſtinebãt corrigens omnia. *Chriſtus autē adueniens pontifex bonorum,quæ facta ſunt per maius, & perfectius tabernaculum,non manufactum.* Carnē dicit in hoc loco. Bene & maius & perfectiᵒ dixit:ſiquidē & deus verbũ,& cuncta ſpiritus operatio habitat in ea.Nõ enim ad menſurã dat deus ſpiritũ.Perfectius autem dixit, vtpote,incomprehenſibile,& maiora perficiēs: Hoc eſt non huius ſtructuræ.Ecce quomodo maius.Non enim ſine ſpiritu eam conſtruxit,neq; ex hac creatura eſt:hoc eſt:nõ eſt ex his creaturis, ſed ſpiritalis ex ſpiritu ſancto.Intueris quomodo & tabernaculum & velamē,& cœlũ illud corpus vocat,per maius& perfectius tabernaculum, per velamen, hoc eſt, carnem eius,& iterũ in interiora velaminis.& iterum intrantem in ſancta ſanctorũ,vt appareat vultui dei. Quare ergo hoc facit?ſecũdum aliam & aliam ſignificationē:vtputa,Velamen cœlũ eſt.Sicut enim muro quodam diſcernit ſancta velamen:ſic & caro abſcondēs diuinitatē,ſimiliter & tabernaculum habens in ſe diuinitatem, & tabernaculum iterum cœlum eſt: illic enim eſt intus põtifex.Chriſtus autē, inquit, veniens pontifex.Nõ dixit,factus,ſed veniēs:hoc eſt, ad hoc

†quod ſæpius offeretur.
† inſtãte] ſic in ſequētibus.
† inſtans.
quomodo enim inſtaret cum aduenerit & finem habeat?
Chryſ. legit τῶν γενομένων ἀγαθῶν, alij τῶν μελλόντων.
Ioan.3.d.

A ipſum veniens,non alij cuipiã ſuccedens. Nõ primo aduenit,& tũc factus eſt,ſed ſimul aduenit. Et nõ dixit,adueniēs põtifex hoſtiarũ, ſed bonorũ quæ facta ſunt:veluti nõ valēs ſermone vniuerſum exprimere. *Neque per ſanguinem*,inquit,*hircorum,aut vitulorum.* Omnia immutata ſunt. Per proprium,inquit,ſanguinem introiuit ſemel in ſancta.Et hic cœlũ vocauit. *Semel*, inquit,*introiuit in ſãcta æterna redēptione reperta.*Et quod dixit,reperta, oſtendit eorũ eſſe, quæ admodũ difficilè parantur,& pręter expectationē eueniunt,nempe,quomodo per vnũ ingreſſum ęternã redemptionem reperit.Deinde probationem adiungit. *Si enim ſanguis taurorum & hircorum, & cinis vitulæ aſpergens immundos ſanctificat ad emundationē carnis:quanto amplius ſanguis Chriſti,qui per† ſpiritum æternum]ſeipſum obtulit immaculatum deo, mundabit conſcientiã noſtram ab operibus mortuis,* B *vt ſeruiamus deo viuo?* Si enim carnem, inquit,poteſt mundare ſanguis taurorũ,multo amplius animæ ſordem diluet ſanguis Chriſti.Ne enim cum audis,ſanctificat, magnum aliquid putes,annotat & oſtendit vtriuſq; mundationis differentiã.Et quomodo hoc? Iſta quidem excelſa,illa autem humilis.Et dicit,quia merito: ſiquidem ille quidē ſanguis taurorum erat, iſte autem Chriſti. Et non ei ſufficit nomine tantum hoc ſignare,ponit etiã modum † differentię. Qui per ſpiritum,inquit,ſanctum ſeipſum obtulit immaculatum deo,hoc eſt,ſacrificium immaculatũ erat, mundum à peccatis.Hoc enim eſt per ſpiritũ ſanctũ,non per ignem,non per aliena quædã.Et mundabit conſcientiã noſtrã,inquit,ab operibus mortuis.Bene dixit,ab operibus mortuis.Si quis enim tãgebat mortuũ polluebatur:& hic ſi quis tetigerit opus mortuũ, C contaminatur per conſcientiã.Ad ſeruiendũ,inquit, deo viuo.Hic manifeſtat,quia opera mortua habentes,nõ poſſunt ſeruire vero & viuo deo,quia illa mortua ſunt & falſa: & meritò. Nullus igitũ opera mortua habens ingrediatur huc.Si enim eum,qui corpus mortuum tangebat,nõ oportebat intrare in tēplum, quãto magis eum,qui opera mortua habet? Pollutio quippe eſt peſſima.Mortua quippe omnia opera ſũt, quæ vitam non habent,quæ putorem ſpirant. Sicut enim mortuũ corpus ad nullũ ſenſum eſt vtile, verũ etiã contriſtat appropinquantes:ſic & peccatum cõfeſtim rationem noſtrã percutit,& non permittit neque mentē ipſam quieſcere,ſed perturbat, & cõmouet.Dicitur autē,quia & peſtis cum generatur, corrumpit corpora. Tale quiddã eſt & peccatũ: à peſte nihil differt,non quia aërem corrũpat primũ,deinde D corpora,ſed cõtinuò in animã inſilit. Non vides eos qui peſte laborãt quomodo tumore quodã occupãtur,quomodo cõuertunt ſe,atq; reuertũt,quomodo fœtoribus ſunt repleti,quomodo turpes ſunt eorũ facies,quomodo per totũ immũdi ſunt? Tales quippe ſunt etiã peccantes,etiã ſi nõ videant. Dic enim mihi,nónne quouis febricitãte peior eſt, qui cupiditate pecuniarũ,vel corporum captus eſt?Nónne immundior iſtis omnibus eſt,omnia turpia faciēs & patiēs? Quid enim turpius viro pecunias amãte? Quæcunq; enim meretrices mulieres faciũt, quæcunq; in ſcena committũtur, non euitat efficere, ſed tam abſurda & iſte operatur.Magis autē fortaſſis illæ aliquid euitãt, quàm iſte.Nam iſte etiã ſeruilia, indecenti adulandi modo perpetitur,rurſus audax vbi nõ oportet. Vbique varius eſt,malignis hominibᵒ,& ſenibus, fortaſſis etiã perditis,& multo pauperioribus & vilioribus

aſſidens

†ſpiritum ſanctum.
† oblationis.
Leuit.11.a Deut.14.b.
Immundi non poſſunt ſeruire deo.
Morale

aſſidēs adulatur,& alios bonos ex omni parte virtutē habentes vituperat ferociter.Intueris ex vtraq; parte turpitudinē & impudentiã?& humilis eſt pręter modum & glorioſus. Sed proſtãt in ædibus meretrices, & hoc eſt earũ crimen,quia corpus ſuum venundant pecunię cauſa.Sed paupertas & fames cõpellit, licet neq; hoc idoneum ſit ad excuſationē, poterãt enim opus facientes enutriri.Hic vero ſtat auarus, non in domo,ſed in media ciuitate:nõ corpus, ſed animam ſuã proſtituens diabolo,vt & voluptuetur cum ea, & intret ad eam veluti ad meretricem, & impleta omni cupiditate egrediatur,& videat tota ciuitas, nõ duo viri aut tres:& hoc proprium eſt meretricũ,quia eius ſunt qui aurũ dat,ſit ille ſeruus,ſit monachus,ſit quilibet,ꝓponat autē mercedē,ſuſcipiunt,liberos vero, & ſi omniũ ſint nobiliſſimi, ſine argento non admittunt:hoc etiam iſti faciũt. Rectas quidem cogitationes,quãdo pecuniã non habēt,auerſantur: malis autem,& deo vere repugnantibus cõmiſcentur,& pulchritudinē animæ perdũt.Sicut eñ illæ, quæ natura deformes ac nigrę ſunt,& agreſtes,&craſſę,&turpes, & malè formatę,& ex omni parte fœdę:ſic etiã iſtorum efficiuntur animę, & neq; externa politione deformitatem ſuã poſſunt contegere.Cum enim extrema ſit deformitas, quæcunq; adinueniant,quęcunq; excogitent,neq; ſub fictione latere poterũt.Quoniã vero impudētia facit meretrices, audi Prophetã dicentē:Impudens facta es ad omnes,facies meretricis facta eſt tibi:hoc etiã ad auarũ dici poteſt, Impudēs factus es ad oēs.Nõ ad iſtos, aut ad illos, ſed ad omnes:Quomodo?Non patrem,non filiam,non coniugem,non amicũ,non fratrem,non benefactorē, nullum,vt abſolutè dicã, reueretur huiuſmodi. Et quid dico amicũ & fratrem,& patrem?ipſum non reueretur deum, ſed omnia fabulæ illi videntur, & ridet ex multa cupiditate ebrius,& neque auditu percipit aliquid,quę illi prodeſſe poſſunt.O abſurditatē:& qualia loquuntur?Væ tibi mãmona,inquiunt,& ei qui te non habet.Diſſipor ex indignatione.Væ quippe iſta dicētibus,etiamſi per riſum hæc dicãt.Dic mihi talē cõminationem,cõminatur deus dicens: Nõ poteſtis duobus dominis ſeruire:tu autem eludis cõminationem?Nónne idololatriã hanc dixit Paulus?Et auarũ, idololatrã vocat,tu vero rides, ſecularéſq; mulieres ad riſum concitas,nempe in ſcena cõſtitutas,hoc eſt quod omnia ſubuertit,hoc omnia deiicit. Omnia noſtra riſus ſunt,ciuilitas & vrbanitas, iã nihil eſt ſtabile,nihil graue.Nõ ad ſeculares viros iſta loquor tantũ,ſed noui quos ſignifico.Riſu eñ repleta eſt eccle- D ſia.Si ille & ille facetum quiddã loquatur,riſus cõfeſtim ſedētes occupat:& quod adhuc mirabiliᵒ eſt, in ipſo tēpore orationis nõ quieſcunt multi à riſu, vbique vagãtur.Diabolus omnes illigauit, omnes occupauit,omnibᵒ dominatur,exhonoratus eſt Chriſtus, contēptus eſt,nullius momēti habetur eccleſia. Nónne audiſtis Paulum dicentem: Turpitudo & ſtultiloquium,& ſcurrilitas abiiciatur à vobis?Cum turpitudine & ſcurrilitatem poſuit, tu autem rides?Stultiloquium quid eſt?Quod nullã habet vtilitatem.Omnino vero rides & effundis faciem tuam,qui monachũ ꝓfiteris,qui crucifixus es,qui luges.Rides,dic quęſo, Vbi Chriſtus hoc fecit?Audiſti hoc alicubi?Nuſquã, ſed cõtriſtatum quidem ſæpius legiſti. Etenim quãdo Hieruſalē vidit,lachrymatus eſt: & quãdo traditorem intellexit,turbatus eſt:& quãdo Lazarũ ſuſci-

Hier.3.b.
Matt.6.c
Ephe.5.b.
Epheſ.5.a
Mat.23.d
Ioan.11.e.

A taturus erat,plorauit,tu autem rides. Si qui propter aliorũ peccata non dolet,accuſatione dignus eſt:qui in ſuis ſine dolore exiſtit, & ridet, qua venia dignus erit? Tēpus eſt luctus & tribulationis, ſub afflictione & ſeruitute certaminũ,& ſub doloribus res agitur,& tu rides?Non intueris quomodo increpata eſt Sara? Nõ aduertis Chriſtũ dicentē: Væ vobis, qui ridetis, quoniã plangetis?Iſta pſallēs per ſingulos dies, quid dicis?Dic mihi,num alicubi dicis,quoniam riſi? Nequaquã: ſed quid? † Defeci in gemitu meo. Fortaſſe etiã ſunt aliqui ita diſſoluti,& remiſſi,vt etiam in hac increpatione rideant,quoniã de riſu diſputamus.Etenim talis eſt demētia,talis eſt ſtupor, neq; increpationē ſentit. Stat ſacerdos dei orationē offerēs cunctorũ,tu autē rides, nihil timens: & ille quidem tremens orationē pro te offert,tu autē contemnis.Non aduertis ſcripturam dicētem: Væ contemptoribus? B Non cõtremiſcis?non colligis temetipſum?Et in aulam quidem regiam intraturus,& habitu,&oculis,& inceſſu,& in cũctis aliis componis & ornas temetipſum:huc autem ingreſſurus,vbi vere eſt aula regia, & talis,qualis cœleſtis eſt,rides?Et tu quidem ſcio,quia nõ vides.Audi tamē quia angeli præſentes ſunt vbique,& maxime in domo dei adſtãt regi,& omnia plena ſunt incorporeis illis virtutibus. Iſte mihi ſermo etiam ad mulieres dicitur.Illæ inter viros quidē non cito audent hoc facere:& ſi faciunt, non tamen ſemper,ſed in tēpore remiſſionis,hic autem ſemper. Velas & obnubis caput tuũ, dic mihi, & rides, ô mulier in eccleſia ſedēs?Ingreſſa es cõfiteri peccata tua,procidere deo,poſtulare &deprecari pro delictis tuis,& cũ riſu hoc facis? Quomodo ergo eũ propitiare po- C teris?Et quid?Malum eſt riſus,inquis? Nõ eſt malum riſus, ſed malũ quando fit importuno tempore & immoderatè.Riſus enim inditus eſt nobis, vt quãdo amicos poſt multũ tēporis viderimus hoc faciamus: quãdo aliquos delinquētes, & timentes, vt refoueamus eos riſu,nõ vt cachinnemur,& ſemper rideamᵒ. Riſus ineſt animæ noſtræ,vt remiſſionem aliquando habeat anima,non vt diffundatur. Nam & cupiditas corporum ineſt nobis,& non neceſſe eſt vtique,quia ineſt nobis,aut vti illa, aut immoderatè vti: ſed retinemus eam,& nõ dicimus,quoniã ineſt,vtamur. Cũ lachrymis ſerui deo,vt poſſis diluere peccata tua. Noui quia multi nos ſubſannãt,dicentes: ecce ſtatim lachrymæ.Propterea & tempus eſt lachrymandi.Scio quia & cõtradicunt nobis qui dicunt, manducemus & bibamus,cras enim moriemur. Vanitas vanitatũ, D omnia vanitas.Nõ ego dico,ſed ipſe, qui experimētum cunctarũ rerũ accepit,hæc dixit:Aedificaui mihi domos,plãtaui vineas,inſtitui & natatorias aquæ, feci mihi pocillatores,& cyathos: & quid poſt hæc? Omnia vanitas,inquit, vanitatũ, omnia vanitas. Lugeamus ergo dilectiſſimi,lugeamus, vt reuera rideamus, vt vere gaudeamus in tēpore gaudij ſyncerioris.Huic enim gaudio omnibus modis etiam triſtitia permixta eſt,& nunquã purum inueniri poteſt. Illud gaudium ſyncerũ quiddam eſt, & ſine fraude, & nihil habens ſubdolum, neque permixtum.Illud ergo gaudium gaudeamus, illud inſequamur, aliàs neque adipiſci potes iſtud gaudium,etiamſi velis. Proinde nõ quæ voluptuoſa ſunt,ſed quæ proſunt, eligamus, & paululum affligamur volentes, & cum gratiarum actione omnia tolerantes.Sic enim poterimus & regnum cœlorum adipiſci,cuius nos contingat omnes

Gen.18.b
Luc.6.d
Pſal.6.b
† laboraui
Tob.13.c
1.Co.15.d
Ecclēs.1.a
Ibid.2.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

dignos effici,in Christo Iesu domino nostro,cũ quo deo patri gloria,vna cum sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

Homilia xvj.ex cap.ix.

Propterea Testamenti noui mediator est, vt morte facta ad redemptionem earum transgressionum,quæ fuerant sub priori testamento repromissionẽ accipiãt hæreditatis æternæ,ỹ qui vocati sunt. Vbi enim testamentũ est, mors necesse est intercedat testatoris.Testamentũ quippe in mortuis confirmatur,alias nunquã valet dum viuit qui testatus est. Vnde neque primum sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis,à Mose,vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorũ & hircorum,cum aqua & lana coccinea & hyssopo,ipsum quoque librum & omnem populum aspersit dicẽs:hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos deus,&c. Possibile erat multos,qui infirmiores erãt,ex eo q̃ mortuus est Christus,maxime non credere promissionibus eius. Paulus igitur ex abũdanti hoc ponit exemplo ex cõmuni cõsuetudine sumpto.Quale autẽ hoc est? Propter hoc ipsum igitur,inquit,oportet cõfidere.Quare?Quia nõ viuẽtibus testatoribus,sed mortuis,firma sunt testamenta,& fortitudinẽ accipiunt.Propterea, inquit, noui testamenti mediator est. Testamentum enim circa nouissimũ diem fit defunctionis.Tale autem est testamentũ.Alios quidẽ hæredes habet,alios *Ioan.17.d* autẽ exhæredat,Sic etiã hic,Volo vt vbi ego sum,inquit Christus,& isti sint.Et iterũ de exhæredatis audi *Ioan.17.b* illum dicentem:Non de omnibus rogo,sed pro credentibus, per verbũ eorum in me. Iterum testamentum quædã habet testatoris,quædã eorum qui suscipiunt,ita vt quædã suscipiant,quædã faciant.Sic etiã hic.Posteaquã enim promisit innumera bona,exegit *Ibid.8.c. & 13.d* & ab eis dicens:Mandatũ nouum do vobis.Iterũ,testes debet habere testamentũ.Aduerte illũ iterum dicentẽ: Ego sum qui testimoniũ perhibeo de memetipso,& testimonium perhibet de me,qui me misit.Et *Ibid.15.d* iterum,ille testimoniũ perhibebit de me,de paracleto dicẽs:& duodecim apostolos misit,dicẽs: Testificamini in conspectu dei. Et propterea inquit, testamenti noui mediator est.Quid est mediator?Mediator enim non est dominus rei cuius est mediator,sed & alia quidẽ res,alius est mediator: vtputa mediator nuptiarũ fit,non sponsus, sed adiuuans sponsum qui ducturus est.Sic etiã hic mediator filius factus est patris,& noster.Nolebat nobis dimittere pater hæreditatem istã,sed irascebatur nobis,& indignabatur tanquã abalienatis.Mediator autẽ factus est noster & patris,&persuasit illi.Et quid igitur?Quomodo mediator factus est?Sermones detulit,& attulit ea quæ à patre mittebãtur perferens ad nos.Addidit etiã mortẽ. In offensione quippe eramus, mori nos oportebat, mortuus est pro nobis,& fecit nos dignos testamen- †*quod nõ tam deceps in indignos factũ est.* to.Hoc modo firmũ factũ est testamẽtum. † An non in indignos iam factũ?]In ipso quidẽ initio, tãquam pater in filios asficiebatur. Sed quia indigni facti sumus,non iam testamento nobis opus erat,sed pœna. Quid igitur gloriaris, inquit, in lege? In tantũ peccatum quippe nos illa cõstituit, vt saluari nõ possemus aliquãdo,nisi pro nobis domin⁹ moreretur. Nequaquam valuit lex,siquidẽ est infirma. Et non tantũ ex cõmuni consuetudine hoc cõfirmat:sed etiam ex his quæ in veteri testamento contingebant,quod plurimum ad illis persuadendum valebat. Nullus fuit qui mortuus est illic. Quomodo ergo firmũ est testamẽtum?Per eũdem ipsum modũ,inquit. Quomodo?nã & illic sanguis sicut hic sanguis.Si autẽ nõ erat Christi sanguis,non mireris,typus enim erat. Vnde dixit: Neq; primũ sine sanguine dedicatũ est. Quid est dedicatum est?Firmũ factũ est,roboratũ est.Quod autẽ dixit,vnde,tale est quale si diceret. Propterea oportebat testamenti symbolũ esse & mortis. Cur enim, dic mihi, codex testamenti aspergitur? Dixit enim, Lecto omni mandato secundũ legẽ Mosi omni plebi,accipiẽs sanguinẽ vitulorũ,cum aqua & lana coccinea,& hyssopo, & ipsum librũ, & omnẽ populum aspersit,dicens:Hic est sanguis testamenti quod mãdauit ad vos deus.Cur ergo,dic mihi, liber testamẽti,& populus aspergitur,nisi quod preciosus ille sanguis ab initio illo schemate prænunciabatur? Quare autẽ hyssopo?spissum quiddam est, & tenax. Quare aqua?Ostendit mundationẽ per aquam.Quare lana? Et illa ad hoc assumebatur vt retineret sanguinem. Ostendit in hoc loco idem esse & sanguinẽ & aquã. Baptisma enim eius etiã passio eius est. *Et tabernaculum,*inquit,*& omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit,& penè omnia in sanguine mundantur secundum legem, & sine sanguinis effusione non fit remissio.* Quare autẽ dixit penè?quare illud sic tẽperauit? Quoniam in illis non erat perfecta mundatio, neque remissio perfecta,sed semiperfecta,& in minima parte. Nunc autẽ,hic est, *Mat.26.c* inquit,sanguis noui testamenti, qui pro vobis effunditur in remissionẽ peccatorum. Vbi est igitur liber? Mundauit mẽtes eorũ.Ipsi igitur erant libri noui testamenti.Vbi etiã vasa ministerij?Ipsi sunt. Vbi est ta- *2.Co.6.d* bernaculum?Ipsi etiã hoc sunt.Inhabitabo,inquit,in illis,& inambulabo.Verũ nec lana coccinea,nec hyssopo aspersi sunt.Quid ita? Nõ enim corporalis erat mundatio,sed spiritalis,& sanguis spiritalis.Quomodo hoc? Nõ ex corpore manauit?Ex corpore quidẽ, sed quod fuerat à spiritu sancto fabricatũ. Hoc vos sanguine non Moses,sed Christus aspersit, per verbũ quod dictũ est:Hic est sanguis noui testamenti in remissionẽ peccatorũ. Hic sermo pro hyssopo sanguine infectus omnes aspergit.Et illic quidẽ corpus extrinsecus mũdabatur:corporalis quippe erat mũdatio: hic autẽ quia spiritalis est mundatio,in animam ingreditur ista mundatio, Non simpliciter aspersus, sed velut fons emanans in animabus nostris (Sciunt quæ dicuntur,qui imbuti sunt)& in illis quidẽ ipsam superficiem aspergebat,& iterũ abluebatur aspersus. Non enim cruẽtatus semper deambulabat. In anima vero non ita est,sed ipsi essentiæ cõmiscetur sanguis, fortẽ illam faciens & mundam,& ad illã inenarrabilem pulchritudinem perducens.Ostendit autẽ deinde mortem nõ firmitatis causam esse solum, sed etiã mundationis. Quoniam enim mors polluta res esse videbatur,& maxime quæ per crucem fiebat, dicit quia hoc magis mũdauit, & quia preciosa mundatio est,& maioris habetur. Propterea sacrificia antecesserunt propter istum sanguinẽ,propterea agni,& cũcta propter hoc fiebant. *Necessarium ergo vt exempla,* inquit,*eorum quæ in cœlis sunt,per hæc mundentur:ipsa autem cœlestia melioribus sacrificiis, quàm ista sunt.* Et quomodo exempla sunt eorum,quæ in cœlis habẽtur?Quæ autem nunc vocat cœlestia? num cœlum, aut angelos? Nihil tale,sed ista quæ apud nos geruntur. In cœlis ergo sunt ista quæ nostra sunt,& hæc nostra cœlestia sunt,quanuis in terra celebrentur. Siquidem &angeli in terris sunt,sed tamen cœlestes vocantur.Nam & Cherubin in terris apparuerunt, & tamen cœlestia sunt.

Phil.3.d sunt.Et quid dico apparuerunt.In terris etiã conuersantur,sicut in paradiso.Imò neq; hoc.Ista enim cœlestia sunt:conuersatio etiã nostra in cœlis est,quãuis hic cõuersemur.Quæ est ista cõuersatio nostra? Hæc est,philosophia scilicet,quę apud nos est, qui ad cœlũ vocati sumus.Melioribus,inquit,sacrificiis, q̃ hæc sunt.Quod melius est,bono aliquo melius est. Bona ergo fuerunt iam exẽpla eorũ quæ in cœlis sunt, nequaquam enim exempla illa mala erãt, alioquin etiã Morale mala essent,quorũ exempla sunt. Si igitur cœlestes sumus nos,& tantũ sacrificium adepti sumus, timeamus,& nõ permaneamus in terra:potest enim nõ esse in terra & nunc,quicunq; voluerit. Esse enim in terra & non esse,modo quodam,& voluntate fit:vtputa exempli gratia:Deus dicitur esse in cœlo,quare? Nõ loco cõclusus,absit,neq; terrã sua præsentia destitutã derelinquẽs, sed habitudine quadã & familiaritate,quã habet ad angelos,dicit esse in cœlo.Si ergo& nos appropinquamus deo,in cœlo sum⁹. Quid enim mihi curæ esset cœlũ, cum videã deum cœli, cũ ego *Ioan.14.c* efficiar cœlum?Veniemus,inquit, & ego & pater, & mãsionem apud eum faciemus. Faciamus igitur animam nostrã cœlũ. Clarum quidẽ & festiuũ est cœlũ propria natura. Neq; enim in hyeme nigrũ efficitur, nõ enim ipsum est quod cõuertit faciẽ,sed nubes cõcurrẽtes illud obtegunt. Cœlũ autem solẽ habet,habemus & nos solẽ iustitiæ. Dixi iam,quia licet nobis fieri sicut cœlũ.Video autẽ,quia & meliores fieri cœlo licet nobis.Quónam modo? Quando dominũ solis habemus.Cœlũ vbiq; mundũ est, & sine macula, non in hyeme, non in nocte mutatur.Proinde & nos neq; in tribulationibus, neq; in versutiis diaboli hoc patiamur,sed maneamus immaculati & mũdi. Cœlũ altũ est,& multũ distans à terra.Hoc etiam nos faciamus,separemus nos à terra,& in excelsum illud leuemur,& multũ nos à terra extollamus.Cœlũ superius est,& ab imbribus,& à pluuiis, & à nullo cõsumitur: hoc & nos poterimus, si voluerimus. Cœlum quidẽ putatur pati,veruntamen nihil patitur ipsum.Sic igitur & nos,etiam si putamur pati, tamẽ non patimur. Sicut enim in hyeme multi quidẽ pulchritudinẽ eius non agnoscũt,sed putãt illud mutari: philosophi vero sciũt,quia nihil passum est:sic & de nobis in tribulationibus.Multi quidẽ putant nos immutatos,& tribulatione cor nostrum esse tactum, philosophi autẽ sciunt quoniam nos non tetigit.Efficiamur itaq; cœlum,ascendamus in altitudinem illam, & ita videbimus homines, vt putemus à formicis nihil differre. †*diuites.* Non pauperes dico tãtum,neq; † plebeios,sed etiam si magistratus,si imperator sit, non videbimus imperatorem,neque priuatum agnoscemus.Quid aurum, quid argentũ,quid vestis serica, quid ostrum? Cuncta tanquã muscas videbimus, si in illa altitudine sederimus,Null⁹ illic tumultus, nulla illic perturbatio, neq; clamor. Et quomodo, inquis, fieri potest vt ad illam altitudinẽ subleuetur qui in terra ambulat? Nõ tibi verbo quidẽ dico,sed ego tibi ipsis operib⁹ ostẽdam eos qui ad illam altitudinem peruenerũt. Quos istos?Paulum dico,& eius similes,qui in terra constituti,in cœlo cõuersabãtur.Et quid dico in cœlo?Altiores cœlo erãt,etiam alio cœlo, & ad ipsum peruenerunt dominum.Quis nos separabit,inquit,à charitate Christi?tribulatio?an angustia?an persecutio? an *Rom.8.g* fames?an nuditas?an periculũ?an gladius?Et iterum: *2.Co.4.d* Non attendẽtes quæ videntur, sed ea quæ nõ videntur.Intueris quia neq; videbat quę videntur,sed quę non videtur?Intueris quia neq; videbat,quæ in præsenti sunt?Vt autem tibi ostẽdam,quoniam cœlis superior erat, audi illum dicentem: Certus sum enim, *Rom.8.g* quoniam neq; mors,neq; vita,neq; præsentia,neque futura,neq; altitudo,neq; profundum,neq; alia creatura poterit nos separare à charitate Christi. Intueris quomodo cuncta pertransiens eius animus,superiorem eum fecit non hac tantum creatura, non his cœlis,† sed aliis etiam quicunq; sunt.]Vides altitudi- †*sed & ß* nem mentis? vides tabernaculorum opificem quid *qui alij fuerint.* factus sit? quoniam voluit, qui in foro totam vitam transigebat:Nihil est enim impedimẽti,nihil est quo minus liceat omnia trãscendere,si tamẽ voluerimus. Si enim artes eas,quę multos superãt,ita percepim⁹: multo amplius quod tanto nõ indiget labore. Quid enim, dic mihi, difficilius, q̃ super funem extensum ambulare veluti super æquale solũ, & sursum ambulantem,& vestiri, & spoliari, tãquam in lecto sedeat? Nõne mirabilis nobis ista res videtur, & terribilis,vt etiam videre nolimus,sed timeamus & tremamus ad ipsum aspectũ?Quid autẽ,dic mihi, difficilius, quàm contum in fronte portare, & impositũ puerũ variis modis gesticulantẽ, ibidẽ baiulare, & delectare spectantes?Quid autem difficilius,q̃ gladiis pilarũ more ludere?Quid autẽ grauius,dic mihi,quàm profundũ pelagi scrutari? Et innumeras alias artes quis dicere posset:sed omnibus istis facilior est virtus,si voluerimus & in cœlum ascendere. Velle enim hic opus est tantũ,& omnia sequuntur. Non potes enim dicere, non possum:neq; accusare potes conditorẽ. Si enim impotentes nos fecit,& deinde imperat, culpa eius est.Quomodo ergo inquis,multi non possunt? Quomodo ergo:multi nolunt. Si enim voluerint, omnes poterunt: propter hoc & Paulus dixit: Volo omnes homines esse sicut meipsum. Quoniã sciebat q⁹ om- *1.Cor.7.b* nes poterant esse sicut ipse. Nequaquã enim hoc diceret,si impossibile esset.Vis fieri? Principiũ tantum apprehende.Dic autẽ mihi:in artibus cunctis,cũ voluerimus in eis perfecti fieri,num sufficit nobis velle, an non etiã aggredimur ipsas res? Veluti quod dico: Vult aliquis fieri gubernator,nõ dicit volo, & hoc ei sufficit,sed etiã rem ipsam aggreditur. Vult fieri negociator, non dicit volo tantũ, sed etiam rem ipsam aggreditur.In longinqua vult proficisci,non tantum dicit volo,sed etiam rem ipsam aggreditur. Et sic in omnibus non sufficit velle tantũ, sed etiã opus oportet addere.In cœlum autem volens ascendere, dicis tantum,volo? Quomodo ergo dicebas, inquis, quia velle sufficit?De voluntate dixi,cui sit adiunctũ opus ipsum,quæ laboranti in ipsa re concertet. Habemus quippe cooperatorẽ & adiutorem deũ, tantum velimus,tantũ opere accedamus ad rem ipsam,tantum curam geramus,tantũ in mentem ponamus,& cũcta sequentur.Si vero dormierimus, & stertentes speremus intrare in cœlũ, quãdo poterimus hæreditatem cœlorũ apprehendere?Velimus ergo,obsecro, Velimus.Quid omnia ad præsentem vitam negociamur, quã cras derelinquemus? Assumamus igitur virtutẽ, quæ nobis in perpetuũ sufficiet, in qua erimus semper,& æternis bonis fruemur:quæ nos omnes cõtingat adipisci in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri,vnà cum sancto spiritu,gloria,imperiũ, honor, nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia xvij.ex cap.ix.

Universidad de Deusto Biblioteca

NOn enim in manufacta sancta introiuit Christus exẽplaria verorum, sed in ipsum cœlum, vt appareat nũc vultui dei pro nobis. Neque vt sæpe offerat seipsum, quemadmodũ pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno, alioquin oportebat eum sæpius pati à cõstitutione mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destructionem peccati per hostiã suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autẽ iudiciũ: sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit omnibus expectantibus se in salutem.*

* Codex græcus veronen. habet in sancta sanctorũ, & paulo post idẽ iterũ repetit.

Hier.7.a Alta sapiebant Iudæi de tẽplo & tabernaculo, propter quod dicebant: Templũ domini, templum domini, templũ domini. Neq; enim alibi in terra constructũ erat tale templũ, siue quod ad sumptũ, siue quod ad pulchritudinẽ aut aliud quicquã attinet. Deus enim qui imperauerat, iusserat illud cũ multa magnificentia fieri, quia & illi corporalibus magis attrahebãtur & alliciebãtur. 2.Re.12.g Capitella quippe colũnarũ habebat aurea in parietibus, & licet vnicuiq; volenti in secundo libro Regũ, & in Ezechiele hoc cognoscere, Ezec.4.a & quanta auri talenta expensa sunt in illo tempore. Secundũ vero ædificiũ, clarius factum est, & in pulchritudine, & in aliis omnibus. Et nõ ex hoc solum erat venerabile, sed etiam quod vnicum erat. Omnes quippe à finibus terræ illuc veniebãt, siue ex Babylonia, siue ab Aethiopia. Et hoc manifestãs Lucas in Actibus dicebat: Acto.2.b Erant illic habitantes, Parthi, & Medi, & Elamitę, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphiliam, Aegyptũ, & partes Libyæ, quę est iuxta Cyrenem. Ex omni ergo vndiq; mundo illuc conueniebant, & multũ erat nomen illius templi. Quid ergo Paulus facit? Quemadmodũ enim in sacrificiis ita & hic facit. Sicut enim illic mortẽ opposuit Christi, sic etiam & hic cœlum totũ opponit templo. Et non hoc solum differentiã ostendit, sed etiam hoc quod pontificẽ quàm proximè ad deũ constitutũ esse subiicit: Vt appareat, inquit, vultui dei. Proinde non ex cœlo tantum, sed etiam ex ingressu rem venerabiliorem facit. Non enim simpliciter sicut hic per signa quædã, sed ipsum deum videt illic. Intueris quia accõmodationis ac demissionis gratia vbique humilia dicta sunt? Quid iam admiraris si interpellat, cum eum constituat veluti sacerdotem? Neq; vt frequẽter semetipsum offerat, sicut põtifex. Neq; enim in manufacta sancta ingressus est, inquit, Christus exemplaria verorũ. Igitur illa sunt vera, hęc autẽ exemplaria. Etenim templũ ita cõstructũ est, sicut cœlum cœli. Quid dicis? Nisi intrauerit in cœlum, non apparebit deo, qui vbique est, & omnia implet? Intueris quia carnis sunt hæc omnia? Vt appareat, inquit, vultui dei pro nobis. Quid est, pro nobis? Cum sacrificio ascendit, inquit, quod potuit propitiare patrẽ. Quid enim, dic mihi? Ipse erat inimic'? Angeli inimici erãt, ipse nõ erat inimicus. Quia enim angeli inimici erãt, Ephe.1.b audi quid dicit: Pacificauit quæ in terris, & quæ in cœlis sunt. Proinde & ipse introiuit in cœlũ, nunc vt appareat vultui dei pro nobis, nunc vt appareat, sed pro nobis. Neq; frequenter offerat semetipsum quẽadmodũ pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Intuere quãtæ differẽtiæ, sæpe & semel, in sanguine alieno & sanguine proprio multũ interest. Ipse ergo & sacrificiũ, & sacerdos, & hostia. Si enim nõ hoc esset, multa oportebat etiã sacrificia offerri, sæpius oportebat crucifigi. Alioquin oporte-

A bat eum, inquit, sæpius pati à cõstitutione mũdi. Hic etiam quiddã velauit. Nunc autẽ, inquit, semel in cõsummatione seculorũ. Quare in consummatione seculorum? Post multa peccata. Si enim à principio facta fuissent & postea nemo credidisset, nõ oportuisset autem secũdo eum mori: infructuosa fuissent omnia. Quia vero postea multa erãt peccata, merito tunc apparuit: quod etiam alibi dicit: Vbi abundauit peccatum, superabundauit & gratia. Rom.5.d Nunc autem, inquit, semel in consummatione seculorum ad destructionẽ peccati per sacrificium suum apparuit. Et quẽadmodum statutũ est hominibus semel mori, post hoc autem iudiciũ: deinde dicit: Et semel mortuus est. Quia vna morte redẽptio facta est. Institutũ est, inquit, hominibus semel mori. Hoc ergo est, semel mortuus est pro omnibus. Quid ergo? Non morimur morte illa?

B Morimur quidẽ, sed non permanebimus in illa, quod etiã neque mori est. Mortis enim tyrãnis, & mors reuera est illa, quando nunquã permittitur mortuus ad vitam reuerti. Quando vero post mortem viuendum erit, & vitam meliorem, non est mors illa, sed dormitio. Quoniam ergo omnes retentura erat mors, propterea mortuus est, vt nos liberaret. Sic & Christus, inquit, semel oblat' est. A quo oblatus est? Manifestũ ꝙ per semetipsum. Hic neque sacerdotem eum dicit solum, sed & victimã, & sacrificiũ, propter hoc oblatus est. Ad multorũ auferenda peccata. Quare multorum & non omniũ? Quia non omnes crediderunt. Pro omnibus quidẽ mortuus est, hoc est, quantum in ipso est. Sufficiebat mors illius ad medendũ omnium mortaliũ perditioni: non autẽ omnium peccata abstulit, propterea ꝙ noluerunt. Quid autem est, sustulit

C peccata? Sicut enim in oblatione sursum offerimus peccata, & dicimus, siue volẽtes, siue nolẽtes peccauerimus, indulge: hoc est, mentionem eorũ facimus primum, & tunc remissionẽ petimus: sic etiã & hic factum est. Et vbi hoc fecit Christus? Audi eũ dicẽtem: Et pro illis ego sanctifico meipsum. Ioan.17.e Ecce obtulit peccata, sumpsit ea ab hominibus, & obtulit illa sursum patri: non vt aliquid decernat aduersus eos, sed vt ea dimittat. In secundo sine peccato videbitur, inquit, expectantibus se in salutẽ. Quid est sine peccato? Vtpote qui non peccauerat. Non enim debitor mortis mortuus est, neq; propter peccatum. Sed quomodo videbitur? Puniẽs, inquit. Sed nõ hoc dixit, sed quod festiuum & gratum est. Sine peccato videbitur expectantibus se in salutem. Vt iam de cætero nõ opus habeant sacrificio, vt saluentur, sed ipsis hoc faciãt ope-

D ribus. *Vmbram enim habẽs,* inquit, *lex bonorum futurorum, non ipsam imaginem rerum.* Cap.X. Hoc est, non ipsam veritatem. Vsquequo enim veluti in pictura circunducat quis colores, vmbra quædã est: cum vero flores ipsos colorũ inunxerit & imposuerit, tunc imago efficitur. Tale quiddã etiam erat lex. Vmbram, inquit, habens lex bonorum futurorũ, non ipsam imaginem rerum, hoc est, † sacrificium remissionis. *His hostiis quas easdẽ offerunt indesinenter, nunquam * potest accedentes perfectos facere. Alioqui cessaßent offerri, ideo quòd nullam haberent vltrà conscientiam peccati, cultores semel mundati, sed in ipsis cõmemoratio peccatorum per singulos annos fit: Impoßibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi: Ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam deus voluntatem tuam. Superius dicens,* Psal.39.b

† sacrificij remißionis.

* Δύνανται id est, possunt, in plurali, ve etiã habet Theophyl.

quia

quia hostias & oblationes & holocautomata, & pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundũ legem offerũtur, tunc dixi: Ecce venio vt faciã deus voluntatem tuã. Aufert primum vt sequens statuat. Vides iterum præcellentiã? Vna est, inquit, ista hostia, illæ autẽ multæ sunt: propterea enim nec fortes erant, quia multæ. Quid autem opus erat multis, dic mihi, vna sufficiente? Proinde ꝙ multæ & semper offerebantur, ostendit quod nunquã qui offerebant purgabantur. Sicut medicamentum quãdo fuerit forte, & salutis efficax, & valens cunctã valetudinem repellere, semel impositum totum perficit. Si ergo semel impositũ totum perfecerit, ostendit suam virtutem, vt non vlterius apponatur: & hoc est eius opus, vt iã nõ apponatur. Si vero semper apponitur, manifestum indicium est, nihil illud præualuisse. Medicamẽti quippe illa virtus est, vt semel imponatur, & non frequenter: sic etiã hic. Qua tandem ratione eisdẽ sacrificiis semper curabãtur? Si enim ab omnibus fuissent liberati peccatis, nequaquã per singulos dies obtulissent sacrificia. Etenim erãt definita, vt semper offerrentur pro omni populo & in vespera, & in die. Proinde accusatio peccatorũ fuit, non solutio, quod fiebat: accusatio infirmitatis, non virtutis ostensio. Quoniam quippe prima hostia nihil valebat, etiã secunda offerebatur: quia etiã ipsa nihil proficiebat, altera item: proinde redargutio peccatorũ istud est. In eo enim ꝙ offerebantur, redargutio peccatorũ: in eo autem ꝙ semper, redargutio infirmitatis. In Christo autem contrariũ habetur. Semel oblatus est. Nã quæ formã habent alicuius, tantum exemplar ostendunt, non autẽ virtutẽ: sicut in imaginibus, exemplar hominis habet imago, non etiam virtutẽ. Proinde veritas & exẽplar cõmunicant inuicẽ. Exemplar enim ęquale est: virtus autẽ nequaquam: sic etiam in cœlo, & in tabernaculo, quippe æquale exemplar est. Sancta enim erant: virtus autẽ, & cætera non eadẽ. Quid Supr.9.g autẽ est ad destructionẽ peccati, per sacrificium apparuit. Quid est destructio? Hoc est, contemptus. Nõ iam fiduciam habet. Reprobatũ est enim peccatum, debens quidẽ recipere vltionẽ, non accipiẽs autem, hoc est, violentiã passum est, quãdo sperabat se omnes intercepturũ, tunc ipsum interemptũ est. Per sacrificiũ suũ apparuit: hoc est, manifestus est effectus deo, ad quẽ accessit. Non enim quia sacerdos sæpius hoc faciebat in anno, ꝑpterea frustra iam hoc efficitur, si tamen fit. Quid enim opus erat medicamentis, non existentibus vulneribus? Propter hoc imperauit, inquit, semper offerri propter infirmitatẽ, vt & memoria peccatorũ fieret: Quid ergo nos? Nónne per singulos dies offerimus? Offerimus quidẽ, sed ad recordationẽ facientes mortis eius. Et vna est hæc hostia, nõ multæ. Quomodo vna est & nõ multæ? Quia semel oblata est, oblata est in sancta sanctorum: hoc autem sacrificium exẽplar est illius, idipsum semper offerimus. Nec nunc quidem alium agnum, crastina aliũ, sed semper eundẽ ipsum. Proinde vnum est hoc sacrificium, hac ratione. Alioquin quoniã in multis locis offertur, multi Christi sunt? Nequaquã, sed vnus vbiq; est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbique offertur, vnum corpus est, & non multa corpora: ita etiam & vnum sacrificium. Põtifex autẽ noster ille est qui hostiam mundantẽ nos obtulit: ipsam offerimus & nũc, quæ tunc oblata quidẽ, consumi non potest. Hoc autem quod facimus, in commemorationẽ quidem fit

A eius quod factũ est. Hoc enim, facite, inquit, in meam commemorationẽ. Luc.22.b Non aliud sacrificium, sicut pontifex, sed idipsum semper facimus: magis autẽ recordationem sacrificij operamur. Sed quia sacrificij Morale huius mentionẽ feci, volo pauca ad vos initiatos dicere, pauca quidẽ mensura, magnam autem habentia virtutẽ, & vtilitatem. Nõ enim nostra sunt, sed diuini spiritus, quæ dicuntur. De eucharistico sacrificio. Quæ ergo sunt? Plurimi ex hoc sacrificio semel accipiũt in toto anno, alij bis, alij sæpi'. Ad omnes ergo nobis sermo est, nõ ad eos qui hic sunt tantũ, sed etiam ad eos qui in eremo sedent. Illi enim semel in anno participãtur, fortassis enim & post duos ãnos. Quid ergo est? Quos magis acceptabimus? Eósne qui semel, an eos qui sæpi', an illos qui raro accipiunt? Neque illos qui semel, neque qui sæpius, neq; qui raro: sed eos qui cum munda conscientia, qui cum mũdo corde, cum vita irreprehensibili,

B isti semper accedãt. Qui vero tales non sunt, neq; semel. Quid ita? quia iudicium sibi accipiũt, & damnationem & suppliciũ. Et nõ mireris. Sicut enim cibus naturaliter nutritorius existens, si in eũ, qui prauis cibis corruptus est incidat, omnia perdit & corrũpit & efficitur occasio morbi: sic etiã ista quæ ad hæc terribilia pertinẽt sacramẽta. Frueris mensa spiritali, mẽsa regali, & iterũ polluis cœno os tuum? perungis vnguẽto precioso, & iterũ fœtoribus illud imples? Dic mihi, rogo, cum demũ annuo reuoluto tẽpore cõmunices: quadraginta dies putas tibi sufficere ad mũdationem peccatorũ totius tẽporis? & iterũ septimana transeunte tradis teipsum sordibus primis? Dic enim mihi, si saluus factus quadraginta diebus ab ægritudine longa, iterum te illis morbificatoribus cibis tra-

C das, nõne & primũ laborem perdes? Si enim naturalia sic mutantur, quanto amplius voluntaria? Vtputa, naturaliter videmus, & sanos habemus oculos secũdum naturã: sed aliquando ex mala quadã affectione læditur noster obtutus. Si igitur naturalia mutantur, quanto amplius quæ ad voluntatẽ pertinẽt? Quadraginta dies tantũ tribuis saluti animę tuę: arbitror autem, quia neq; quadraginta dies, & speras propitiari deum? Iocaris ne, dic quæso, Hæc dicens non ab vna De excludẽdis malis. in anno perceptione vos veto, sed volo semper vos accedere: sanctis hęc cõcessa sunt. Hoc etiã diaconus insonat in illa hora sanctos vocans, & per hanc vocẽ veluti maculas inspiciẽs. Sicut enĩ in grege, vbi multæ quidẽ sanæ sunt pecudes, multę autem scabie plenæ sunt, necesse est vt hæ prohibeãtur à sanis: sic etiã in ecclesia, quoniã alię quidẽ sunt sanæ pecudes, aliæ

D autẽ viciatæ: per hanc vocẽ dirimit has ab illis, penetrans vbique per vocẽ illam tremendã sacerdos sanctos vocãs & attrahẽs. Quia enim impossibile est hominem scire interiora proximi, quis enim scit hominum, inquit, quæ sunt hominis nisi spiritus hominis, 1.Cor.2.c qui in ipso est? hãc emittit vocẽ postquã sacrificium perficitur, vt nullus simpliciter & quomodo libet ad fontẽ spiritualẽ veniat. Etenim in grege, nihil prohibet eodẽ iterum exemplo vti, morbidas quidẽ intrò recludimus, & in tenebris habemus, & alia nutrimẽta tribuimus: neq; ex aẽre mũdo, neq; ex pascuis puris, neq; ex fonte, qui foris est, eas permittimus sumere. Et hic igitur ipsa vox pro vinculis quibusdam est. Nõ potes dicere: Nesciebam, ignorabam: quia periculum sequitur hanc causam. Maxime autẽ & Paulus testificatus est hanc causam. Sed dicis, non legi: non est hęc excusatio, sed crimen. Per singulos dies intras

Universidad de Deusto Biblioteca

ecclesiã,& adhuc istud ignoras?Veruntamen vt neq; hanc tibi excusationẽ inuenias, ꝓpterea in altiori loco stãs magna voce & trementi cõclamat,veluti quidam prǽco,manus sustollens in altum,altius etiã ipse stãs,omnibus manifestus efficitur, † & manu illa tremenda,& continua voce reclamans,]alios quidẽ vocat,alios autem prohibet,non manu hoc faciens,sed lingua clarius, q̃ si manu hoc faceret. Vox enim illa in auditũ irruens nostrũ, veluti manus, alios quidem expellit,& excludit,alios autẽ introducit & repręsentat. Dic eñ rogo,in Olympiacis certaminibus, nõne stabat præco,& magnum atq; altum clamans, & dicens:Si quis hũc accusat,ne forte seruus est, ne forte fur,ne forte malignorũ morũ,quanuis certamina illa nõ sint animæ, neq; morum, sed fortitudinis corporalis.Si itaq; vbi corporũ versatur exercitatio, multa inquisitio efficitur volũtatis: quãto magis hic vbi totum certamen gerit anima?Stat igitur nunc etiã pręco noster, non caput vniuscuiusq; continens & producens:sed omnia simul capita interiora cõtinens,& non eis cõstituit alios accusatores,sed ipsos sibi.Non eñ dicit:Si quis fortè hũc accusat.Sed quid? Si quis seipsum accusat:quãdo enim dicit sancta,sanctis hoc dicit.Si quis nõ est sanctus,nõ accedat. Non simpliciter dicit à peccatis mũdus:sed,sanctus. Sãctũ enim non mundatio peccati tantũ facit,sed etiam præsentia spiritus,& bonorũ operum opulentia. Non enim, inquit,volo à cœno vos solum mũdos esse,sed etiam albos esse,& pulchros.Si eñ rex Babyloni' ex captiuitate eligẽs iuuenes,honestos forma,& decoros facie elegit:multo amplius & nos adstãtes mẽsæ regali honestos specie animæ esse oportet, ornatũ habẽtes aureũ,stolam mundã,calceamẽta regalia, vultũ animæ formosum,oportet eam ornatu aureo circundatam esse,cingulum veritatis habere.Talis accedat, & calicem tangat regalẽ. Si autem quis pannis est sordidis obsitus,& illuuie plenus,& ingredi mensam regalẽ voluerit,attende quanta patietur, non sufficientibus quadraginta diebus mundare illũ ab his,quę in toto tempore deliquit.Si enim gehenna non sufficit, quanuis ęterna est(propterea enim æterna est)quãto minus breue istud tempus.Neque enim pœnitẽtiam validã demonstrauimus,sed debilem. Eunuchos maxime oportet adstare regi:eunuchos dico albos mẽtem,nullam habentes sordem,neq; maculam, excelsos intelligentia,oculũ animæ mansuetum habentes, & acutum videntẽ,circunspectum & agilem : sed nõ somnolentum, neque supinum,honestate multa plenum, lõge ab impudentia & à supinitate,vigilem,sanum, neq;tristem valde & à mœrore deiectum, neque diffusum,& humidum. Hunc nos oculũ efficere possumus & ad videndũ acutum facere, & pulchrũ: quando eum non ad fumũ adducimus, neq; ad puluerem.Tales quippe sunt cũctę res humanæ. Sed ad auram tenuem,ad leuem aërem,& conspicuũ, & excelsum,& silentio multo plenũ, & munditia, & multa delectatione recreamus illũ velociter,&confortamus ex deliciis tantæ cõtemplationis.Vides opulentias & diuitias multas, nõ adducas illuc oculũ tuum: cœnũ est hęc res,fumus est,vapor malignus,tenebrę, & angustiæ multæ,& curarum præfocatio.Vides hominem cultorem iustitiæ & suis rebus contentum,& multam habentem latitudinem & remissionem,nihil curantem,nullas solicitudines huius vitæ habentem, huc oculum tuũ dirige,huc extolle,multo meliorem

† & alta voce in tremendo illo silẽtio exclamans,

Ab exemplo Olympiacorum certaminum.

A illum facies & clariorem:nõ terrę floribus ei delicias faciens,sed virtutis,hoc est,tẽperantia, mansuetudine,& cęteris omnibus.Nihil enim sic perturbat oculum,sicut cõscientia mala.Turbatus est,inquit, in ira *Psal.6.b* oculus meus:nihil sic tenebrosum facit. Ex ista cũ libera offensione,& facies eum vehementem & fortẽ, qui semper nutriatur † rebus bonis.]Cõtingat autem *† spe bona.* omnes nos & istũ eundem oculum,& alias animę nostræ operationes, tales præparare & habere, quales vult Christus, vt imposito nobis capite nostro digni efficiamur,&ambulemus quo voluerit,qui dixit:Volo vt vbi ego sum,& isti sint mecũ, vt gloriam meam *Ioan.17.d* videant:qua cunctos nos contingat perfrui, in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri, vnà cum sancto spiritu,gloria,imperium,honor, nunc & semper, & in secula seculorum,Amen.

B *Homilia xviij.ex cap.x.*

SVperius cum dicit sacrificium & oblationem,& holocautomata, & pro peccato noluisti, neque placita sunt tibi quæ secundum legem offerũtur, tunc * *dixi: Ecce venio vt faciam voluntatem tuam deus. Tollit prius vt secundum confirmet, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel oblatam:& omnis quidẽ sacerdos adstabat quotidie ministrans, & easdẽ ipsas hostias frequenter offerens, quæ nunquam possunt auferre peccatum. Ipse autem vnam pro peccatis offerẽs hostiam,in perpetuum sedet in dextera dei:de cætero expectans donec ponãtur inimici eius scabellum pedum eius,* &c. Anterioribus quidem ostendit inutiles esse hostias ad integram mundationem: & formam magis eas esse, & in multis deficere : sed quia occurrebat ei hoc,id est si formę erant,quomodo veritate veniente,vniuersæ non cessauerunt,neq; C discesserũt,sed adhuc celebrãtur. Hoc ergo hic agit, ostẽdens quia iam nõ celebrantur,neq; velut formę: non enim eas acceptabiles habet deus.Et hoc nõ ex nouo iterũ testamento, sed ex prophetis ostendit,ex superioribus tẽporibus proferens testimoniũ,ꝙ iam desinant & cessent,& vanè cuncta hęc agãt,qui semper spiritui sancto resistunt.Et ostendit ex abundanti non nunc eas quieuisse,sed statim ex ipsa pręsentia Christi.Et quomodo in nouissimis non eos soluerit Christus,sed iam antea solutæ sint,& tũc venerit?Ne fortè enim dicerent,quia & sine hoc sacrificio poteramus deo placere:* per illa expectauit ea redargui, & tunc aduenit.Sacrificium,inquit,& oblationẽ noluisti. Omnia quippe abstulit per hoc, & cũ generaliter dixisset,dixit etiã & specialiter : Et holocautomata,& pro peccato noluisti.Oblatio autẽ erat quic- D quid extra sacrificiũ erat: Tunc dixi,ecce venio. De *Psal.39.b* quo istud dictum est ? De nullo alio, nisi de Christo. Hic nihil causatur de offerẽtibus,ostendens quia hęc non propter malignitates eorum non suscepit, sicut alibi dixit.Sed quia redarguta erat hæc res,& reprehensa erat,nullã habens virtutẽ,neq; tempus aliquod oportunum: Quid ergo hoc sibi vult ad illud, quod sæpius offerebãtur sacrificia?Non solum ex eo quod sæpius manifestũ est,inquit,quia debilia sunt,& quia nihil profecerunt:sed etiam ex eo,ꝙ non ea acceptabilia habeat deus,veluti infructuosa& inutilia.Et alibi inquit:Quia si voluisses sacrificium, dedissem vtique : ergo & propter hoc manifestat quia non vult. *Psal.50.d* Proinde sacrificia non sunt voluntatis dei, sed sublatio sacrificiorũ: Ergo præter voluntatem dei sacrificant.Quid est,vt faciam volũtatem tuam? Meipsum, inquit,tradere,hoc est dei volũtas. In qua voluntate sanctificati

** εἴρηκεν.i. dixit,postea tamen repetit in prima persona, sed tertia magis conuenire videtur.*

** δι' ἐκείνων.i. per illa, vel per illos nẽpe prophetas.*

sanctificati sumus. Aut etiã aliud dixit.Quoniam sacrificia non mũdant homines,sed voluntas dei.Proinde igitur sacrificare nõ est volũtatis dei.Et quid miraris,si nũc non est voluntatis dei, quãdo nec ex initio diuinę volũtatis fuerit? Quis enim exquisiuit,inquit,ista de manib' vestris? Quomodo ergo ipse imperauit?Cõdescendẽs.Sicut enim dixit Paulus : Vo- *1.Cor.7.b* lo omnes homines esse,sicut & meipsum,in cõtinentia. Et iterũ,inquit : Volo iuuenes nubere,filios pro- *1.Tim.5.c* creare:duas voluntates cõstituit,sed non ambæ eius sunt,etiãsi imperet:sed hæc quidem eius est, idcirco etiam sine cautione eam cõstituit,Illa autem non est eius,etiãsi ipse velit: ꝓpterea & adiũcta ratione proponitur.Primũ enim cũ accusasset eas, quia luxuriabãtur aduersus Christũ,tunc dixit:Volo iuuenes nubere,filios procreare: sic etiã hic non erat eius volũtas pręcedẽs,vt sacrificia fierẽt.Sicut enim dicit:Nõ volo mortem peccatoris, sed vt cõuertatur & viuat. *Ezec.18.g* Et alibi dicit,quia non solum voluit,sed etiã desiderauit hoc,quãuis cõtra sit,quę super disposita est voluntas.Quomodo ergo nõvis?& quomodo alibi desideras?Quod validę volũtatis est indiciũ.Sic & hic: In qua volũtate,inquit, salui facti sumus. Quomodo salui facti sumus?Per oblationẽ corporis Iesu semel. Et omnis quidẽ sacerdos stat per singulos dies ministrãs,& easdẽ ipsas hostias frequenter offerens.Nam stare signũ est ministrationis:ergo sedere signum est vt ei ministretur. Iste autem cũ vnã pro peccatis obtulisset hostiã, in perpetuũ sedet in dextera patris,de cætero expectãs donec ponãtur inimici eius scabellum pedum eius. *Vna quippe oblatione perfecit in perpetuũ eos,qui sanctificãtur,testificatur autẽ nobis& spiritus sanctus.*

Dixit,quòd illę non offeruntur:& argumẽtatus est & ex scripturis,& sine scripturis,sed & dictũ propheticũ adhibuit dicẽs: Quia sacrificium & oblationem noluisti,dicit quidẽ quia dimisit peccata.Iterũ&hoc ex scripto testimonio approbat.Testificatur quippe nobis,inquit,spirit' sanct'. *Postquã enim dixit:Hoc testamẽtũ,quod testabor ad eos post dies illos,dicit domin', dãs leges meas in cordibus eorũ & in mẽtibus eorũ scribã eas : & peccatorũ eorũ,& iniquitatũ iam nõ ero memor amplius. Porrò vbi est remißio horum,nõ est ampli' oblatio pro peccato.* Ergo dimisit peccata quando testamentum dedit:testamentum autẽ per sacrificium dedit: si igitur dimisit peccata per vnã hostiã,non iam amplius opus est secunda.Sedet,inquit,in dextera dei de cętero expectans. Pro qua causa est ista dilatio?Vt ponãtur,inquit,inimici ei' sub pedib' eius.Vna quippe oblatione perficit in perpetuũ eos,qui sanctificãtur. Sed fortassis dicet aliquis,quare nõ cõfestim posuit?propter fideles nascituros.Vnde ergo certum,quia ponentur?Ex eo quòd dixit,quia sedet: Mẽtionem iterum facit testimonij illius,dicentis:Donec ponã inimicos eius sub pedib' eius.Inimici autẽ ei' Iudæi sunt.Deinde quoniam dixit:Donec ponãtur inimici eius sub pedibus eius.Vehementer autẽ vrgebant, huius gratia omnia quę sequũtur ponit,quæcũque de fide loquitur.Qui sunt autem inimici?Infideles omnes & dæmones.Et hîc multã subiectionem significãs,non dixit: vt subiiciãtur:sed,vt ponãtur sub pedibus eius. Non igitur efficiamur ex numero inimicorũ. Non enim soli inimici, qui infideles sunt:sed etiã isti, qui vita immunda pleni sunt. *Rom.8.a* Prudentia autem carnis inimica est in deũ.Legi enim dei nõ subiicitur,neque potest.Quid ergo,inquit?Non est hoc crimen?Et valde quidẽ cri-

A men est.Malus enim vsquequo est malus, non subiicitur quidem,mutari autem & fieri bonus potest.

Abiiciamus igitur intelligẽtias carnales.Quæ sunt *Morale* autẽ carnalia? Quæcũque corpus quidem florere faciunt,& luxuriari,viciant autẽ animam:vtputa,diuitię,delicię,gloria,cũcta hęc carnis sunt,amor corporũ.Nõ igitur amemus ampliora,sed paupertatẽ semper consectemur.Ista enim magnũ bonũ est.Sed humilẽ facit,inquis, & infimũ.Hoc quippe opus nobis est:multũ nãque nobis hoc cõducit. Paupertas quippe,inquit,humiliat virũ.Et iterũ Christus dixit:Beati *Matt.5.a* pauperes spiritu.An ideo doles,quòd viam habes ad virtutẽ ducentẽ? nescis quia ista multã fiduciam nobis tribuit?Sed sapiẽtia,inquis,pauperis ꝓ nihilo ha- *Pro.30.b* betur.Et iterũ alter quidã dixit : Diuitias & paupertatẽ ne dederis mihi,&ex camino paupertatis libera B me. Quomodo autem si diuitię, & paupertas ex deo sunt,malũ est paupertas aut diuitiæ?Quare ergo hæc dicta sunt?Hęc dicebantur in veteri testamento, vbi multa ratio diuitiarũ habebatur,vbi paupertatis plurimus erat contẽptus,vbi hoc quidẽ maledictum erat,illud benedictio:sed nunc nequaquã ita est. Sed vis audire paupertatis pręedicamẽta?Ipsam professus est Christ',& dixit:Filius autẽ hominis nõ habet vbi *Matt.8.c* caput suum reclinet.Et iterũ discipulis dicebat:No- *& 10.a* lite possidere aurum, neque argẽtum,nec duas tunicas.Et Paulus scribẽs,dicebat:Tãquam nihil haben- *2.Co.6.b* tes,& omnia possidentes.Et Petrus dicebat ei,qui ex natiuitate sua claudus erat: Argẽtum & aurũ non est *Acto.3.a* mihi.Et in ipso veteri testamẽto, vbi in admiratione habebantur diuitiæ,quinam erant mirabiles? nónne Helias,qui pręter melotidẽ nihil habebat?nõne He- C lisęus,nónne Ioãnes?Nemo igitur sit humili & deiecto animo propter paupertatẽ: nõ est paupertas quę facit humilẽ,sed diuitię quæ cogunt quẽquam opus habere plurimis,multis gratias habere compellẽtes. Quid Iacob erat pauperius,dic mihi?qui dicebat: Si *Gen.28.d* dederit mihi dominus panẽ comedere,&amictũ indui.Nũquid sine fiducia erãt Helias & Ioãnes?Nónne ille quidẽ Achab redarguebat, hic autẽ Herodẽ? Iste quidẽ dicebat,nõ tibi licet habere vxorem Phi- *Mar.16.c* lippi fratris tui.Helias verò ad Achab cũ fiducia dicebat:Nõ ego peruerto Israël,sed tu & dom' patris tui. *3.Reg.18.c* Vides quia hoc maximè facit fiduciã,hoc est paupertas?Nã diues seruus est,obnoxius existẽs damnis, & tribuẽs omni volenti eũ nocere. Ille autem nihil habens, proscriptionẽ non timet, neque cõdemnationẽ.Nequaquã ergo paupertas facit sine fiducia esse. D Christus enim cũ paupertate mittebat apostolos in causam fiducia opus habentẽ multa.Valde enim fortis est pauper,& non habet vnde iniuriã patiatur,vel lędatur.Diues vndique facilis est ad captiuandũ:cõtingit eidẽ veluti si aliquis funes trahat multos,& lõgos,& facile sit eum apprehẽdere:sic etiam in diuite contingit.Sunt enim serui,aurũ, argẽtum, & decem milia rerũ,& innumerę curę,&discrimina multa,necessitates plurimę,quę omnibus eũ captu facilẽ reddũt:nudũ autem haud facile quis capiat.Nullus igitur iã paupertatẽ calamitatis causam esse putet : si enim virtus assit:omnes diuitię mundi, neque vt lutũ, neque vt stipula erũt illi cõparatæ. Hanc igitur consectemur,si voluerimus intrare regnũ cœlorũ. Ven- *Mat.19.c* de enim omnia tua,ĩquit,& da pauperib',& habebis thesaurũ in cœlo.Et iterum: Difficile est diuitem in- *Ibidem. d* trare in regnum cœlorũ.Vides quomodo etiãsi non

adsit

Universidad de Deusto Biblioteca

adsit accersi debeat?Tantum videlicet bonũ est paupertas.Est eñ manuductrix quædã in via,quæ ducit ad cœlũ,vnctio athletica, exercitatio quædã magna & admirabilis,port⁹ trãquillus.Sed opus habeo plurimis,inquis,& nolo ab aliquo gratis accipere quicquã. Sed & hoc diues te miserior est:tu quidẽ fortassis cibũ gratis postulas,ille autẽ ꝓ decẽ milib⁹ causis impudẽs existit,vt plura habeat. Proinde diuites magis sunt qui† multa petunt,& quibus sępenumero digni nõ sunt,]vtputa,sępius eos,qui in ordine militari sunt,& sępe eò redigũtur vt iis qui serui sunt,op⁹ habeãt:pauper autẽ neq; ipso imperatore indiget,ac si opus habeat,magis in admiratione erit,quoniam ad hoc semetipsum demisit, cùm possit etiã diues fieri. *† multos rogãt, & sæpi⁹ etiã indignos.* Nemo igitur causetur de paupertate, tãquã causa sit multorũ malorũ:neq; contradicat Christo,qui pefectionẽ illã dixit esse virtutis,dicẽs: Si vis perfectus esse.Hoc enim ipse &verbis dixit,& operib⁹ipsis ostẽdit,& per discipulos suos docuit.Sectemur ergo paupertatẽ. Maximũ quippe bonum est paupertas vigilãtioribus: fortasse nonnulli ex audientibus contradicunt,& nõ est mihi incredibile. Multis quippe est morbus apud plurimos hominũ,& tãta pecuniarum tyrannis,vt nec vel verbis patiãtur ei renũciare,quin & isti renunciationi contradicãt: longè absit hoc ab anima Christiana,nihil enim opulẽtius eo, qui paupertatẽ spontè diligit,& cum alacritate suscipit.Quo modo autẽ hoc,inquit?Dicam:&si vultis ipso imperatore ditiorẽ esse pronũtio eum qui spõtè paupertatẽ elegit. Ille quidem opus habet pluribus,& in curis est cõstitutus,& veretur ne minus ei fiat,ad ea quę necessaria sunt stipẽdiis militaribus: iste autẽ omnia affluenter habet,& de nulla re timet,& si timet,nõ ꝓ tãtis tamẽ.Quis,dic mihi,ditior est,qui per singulos dies exigit,& festinat plura colligere,& timet ne aliquid ei deficiat:an ille, qui nihil colligẽs in affluẽtia multa consistit,& nullius eget?Fiduciã quippe virtus tribuit,& dei timor,nõ pecuniæ.Illę nãque & in seruitutẽ redigunt. *Eccl.20.d* Munera,inquit,& dona excęcant oculos sapientiũ,& quasi fręnum in ore auertunt correptiones.Cõsidera quomodo pauper Petr⁹ Ananiã diuitẽ vltus est.Nónne ille quidem diues erat,iste autem pauper? sed vide illũ quidem cũ authoritate loquentem,& dicentem, *Acto.5.b* Dic mihi,si tanti vẽdidisti agrum?illum autem cum subiectione dicẽtem, ita est, tãti.Sed quis dabit,inquis,mihi esse sicut Petrus?Licet tibi,sicut & ille fuit,esse,si volueris,ꝓiice quę possides:distribue:da pauperib⁹,sequere Christũ,& eris talis.Quomodo, inquis?Ille signa faciebat. An istud est,dic mihi,quod Petrũ fecit celebrẽ,an nõ fiducia, quę erat in conuersatione?Non aduertis Christũ dicentẽ. *Luca.10.c* Nolite gaudere,quia dæmones vobis subiecti sunt?Si volueris perfect⁹ esse,audi quid dixit Petrus: *Acto.3.a* Argentũ & aurum non est mihi,quod autem habeo, tibi do.Si quis habet argẽtum & aurũ,illa nõ habet. Quid ergo?inquis,plurimi neq; illa,neq; ista habent. Quotquot spõte pauperes sũt,omnia bona habẽt. Si enim mortuos non resuscitãt,neque claudos curant: attamen quod omnibus maius est,fiduciã habent ad deũ.Audient enim in die iudicij beatam illã vocem: *Mat.25.c* Venite benedicti patris mei(quid isto melius?)possidete pręparatũ vobis regnum à cõstitutione mundi. Esuriui eñ,& dedistis mihi mãducare:sitiui & dedistis mihi bibere:hospes erã,& collegistis me:nud⁹ erã,& operuistis me:infirmus erã,& in carcere,& visi-

A tastis me.Possidete pręparatũ vobis regnũ à cõstitutione mũdi.Fugiamus igitur cupiditatẽ,vt adipiscamur regnũ:nutriam⁹ pauperes,vt nutriamus Christũ, vt cohęredes eius efficiamur,in Iesu Christo domino nostro,cũ quo patri,vnà cũ spiritu sancto gloria,imperiũ,honor nũc & sẽper,& in secula seculorũ,Amẽ.

Homilia xix. ex cap. x.

HAbentes ergo fratres fiduciam in introitum sanctorum,in sanguine Iesu Christi , quam nobis dedicauit viam nouam & viuam , per velamentum,hoc est† carnis suæ: & sacerdotem magnum in domo dei, accedamus cũ veraci corde,in certitudine fidei, aspersa habentes corda à conscientia mala,& lauatum corpus aqua munda: retineamus cõfessionem non vacillantem. *† carnem suam.* Habentes ergo fratres fiduciã in introitum sanctorum,in sanguine Iesu Christi,quã nobis dedicauit viam nouam & viuam. Ostendit distantiam põtificis,& hostiarum,& tabernaculi,& te- B stamenti,& repromissionis,& multam differentiam. Siquidem illa quidem tẽporalia, hæc autem æterna: illa quidem de proximo pereuntia, hæc autem permanentia:illa quidem infirma, hæc autem perfecta: illa quidem figuræ,hæc autem veritas.Nõ enim iuxta legem mandati,inquit,carnalis:sed iuxta virtutem vitę insolubilis,& tu es sacerdos in perpetuum.Ecce perpetuitas sacerdotis, & de testamento illo dixit, quod vetustum est.Quod autem veterascit atque senescit,proximum est interitui.Hoc autem testamentum nouum,& remissionem peccatorũ habens,illud autẽ nihil huiusmodi. Nihil quippe perfecit lex, inquit. *Suprà 7.a* Et iterum: Sacrificium & oblationem noluisti. *Psal.39.b* Illud quidẽ manifestũ, hoc autem nõ manufactum: illud quidẽ sanguinem hircorum habebat, hoc autẽ domini:illud quidẽ stantem sacerdotem,hoc autem C sedentẽ.Quoniam igitur cũcta illa minora sunt, hæc autẽ maiora,ꝑpterea inquit:Habentes igitur fratres fiduciã,Vnde?sicut enim cõfusionem faciunt peccata,sic fiduciã omnium remissio peccatorum,& quòd cohęredes facti sumus, & quòd tãta dilectione fruimur.In introitũ,inquit,sanctorum. Introitũ hîc cœlũ dixit,&accessum ad spiritalia.Quã dedicauit,hoc est,quã construxit,quam præparauit,& quam initiauit.Dedicatio quippe dicitur initiũ vtendi.Quã præparauit,inquit, & per quã ipse perrexit viam nouã & viuã. Et hîc certitudinẽ spei declarauit, nouã dicẽs. Conatur enim ostẽdere cũcta maiora nos habere.Si quidẽ nunc apertę sunt portę cœli,quod neque tempore Abrahę cõtigit.Viam nouam, inquit, & viuentem.Prima enim mortis erat,ad infernũ ducens:Ista D verò vitæ,& nõ dixit vitæ,sed viuentem illam vocauit,hoc est,pręcepta.Per velamẽtum,inquit,* carnis suę. *† carnis, vel carnẽ, per appositionem.* Hæc quippe caro secabat primò viã illã ipsi, dedicauit autẽ illã hac ratione,quoniam ipse in ea perrexit.Velamẽtum autem meritò vocauit.Cùm enim eleuatus esset in altum,tũc apparuerũt cœlestia. Accedamus itaque,inquit,cũ veraci corde.In quo accedamus?Sãctitate,fide,spiritali cultura.In veraci corde,In certitudine fidei:quia nihil est visibile horũ:neque sacerdos iã,neque sacrificiũ, neque altare:quãquã nec ille sacerdos visibilis esset,sed intus staret:illi autẽ foris,hoc est,vniuersus populus.Hîc autẽ non solũ hoc effectũ est,quia sacerdos ingressus est in sancta,sed etiã quia nos intramus: propterea, inquit, in certitudine fidei. Potest quippe credi & simpliciter cũ hęsitatione,quales sũt nũc plurimi,dicẽtes : quoniã quorũdam erit resurrectio,quorũdum autẽ non.

Hoc

Hoc nõ est fides.In certitudine,ĩquit,fidei.Sic oportet credere, quomodo certi sum⁹ de visibilib⁹,& adhuc ampli⁹.Hîc enim aliquãdo erratur,hoc est,in his quę vidẽtur: illic autẽ nequaquam:hic quidem sensu percipimus,illic autẽ spiritu.Aspersi corda nostra à conscientia mala. Ostendit quia non fides sola,sed etiam vita cũ virtute quęritur,& vt nihil sibi quisque conscius sit malignitatis.Sancta enim ista non cũ certitudine suscipiũt eos,qui non ita afficiuntur.Sancta enim sunt,& sancta sanctorũ. Hîc autem homo nullus prophanus ingreditur.Illi autẽ corp⁹ aspergebãt, nos conscientiã. Proinde possumus etiam nũc aspergi eadẽ ipsa virtute.Et abluti,inquit,corp⁹ aqua mũda.Lauacrũ baptismatis in hoc loco dicit : Baptism⁹ enim corporum mundatio non est,sed animæ. *Fidelis enim est qui promisit.* Quid promisit?Quòd oporteat ire illuc,& intrare in regnũ. Nihil igitur scruteris,neque B rationes expetas.Fide opus habent nostræ causæ. *Et cõsideremus*,inquit,*inuicẽ ad prouocationẽ charitatis,& bonorũ operũ,non derelinquentes congregationẽ nostrã,sicut cõsuetudo est quibusdã:sed exhortãtes,idq; hoc magis, quod videtis appropinquantem diem.* *Phili.4.a* Et iterũ alibi dicit:Dominus prope est,nihil soliciti sitis.Nunc autẽ ꝓpinquior est nobis salus.Tẽpus iam abbreuiatum est.Quid est nõ derelinquentes cõgregationem nostrã?Scit ex cœtu & *Mat.18.c* cõgregatione multã esse fortitudinẽ. Vbi enim fuerint duo,vel tres,inquit,cõgregati in nomine meo, *Ioan.17.b* ibi sum in medio eorũ.Et iterũ:Vt sint vnum, sicut & *Acto.4.f* nos.Et iterũ:Ommium erat cor vnum,&anima vna. Nõ autẽ hoc solùm,sed quia etiam charitas augescit per cõgregationem.Charitatẽ autem auctam,neces- *Act.12.a* se est etiã quę dei sunt consequantur. Oratio autem, inquit,intenta à populo fiebat,& rursum, vt sint vnũ C sicut nos,inquit, secundũ quod consuetudo est quibusdam. In hoc loco nõ solùm cõmonuit, sed etiam culpauit.Consideremus nos,inquit,inuicẽ ad prouocationẽ charitatis, & bonorum operũ. Scit etiã hoc solere fieri ex congregatione.Sicut enim ferrũ aliud ferrũ reddit acutum, sic etiam cœtus charitatis facit augmentũ.Lapis ad lapidem contritus,ignem emittit:quantò magis anima animę cõmixta.Sed non ad æmulationẽ,inquit, sed ad prouocationem charitatis.Quid est ad prouocationẽ charitatis? Et amplius diligere & diligi.Et bonorum operum.Vt in hoc habeant ęmulationẽ.Si eñ facere,quàm dicere maioris virtutis est, quãtum ad doctrinã pertinet,multos habetis etiã vos doctores in vestra multitudine per opera ipsa hoc facientes.Quid est,accedamus cũ veraci corde?hoc est,sine simulatione.Væ eñ inquit,ti D mido cordi,& manib⁹ dissolutis.Nihil sit,inquit,falsum in nobis:nõ alia quidẽ dicamus, alia verò cogitemus,hoc enim mẽdaciũ est:neque simus pusillanimes,neq; hoc enim cordis est veracis.Non credẽdo eñ pusillanimitas efficitur.Quomodo autẽ erit hoc? Si certos per fidẽ nosipsos reddiderim⁹. Aspersi corda.Quare non dixit mundati?differentiã aspersionis volens ostendere,aliud quidẽ esse dei dicit,aliud autem nostrũ.Abluere quippe,& aspergere cõscientiã, dei est:cum veritate autẽ accedere, & in certitudine fidei,nostrũ est. Deinde etiã fidei dat propriã virtutẽ ex veritate & ex promittente.Quid est,abluti corpus aqua mũda?Quę mundos faciat, aut quę non habeat sanguinẽ. Deinde subiungit iam quod perfectũ est,hoc est,charitatẽ.Non derelinquẽtes,inquit,cõgregationem nostram:quod faciẽtes nonnulli,con-

A gregationes scindũt. Frater quippe à fratre adiutus, *Prou.18.a* sicut ciuitas munita est. Sed cõsideremus nos inuicẽ ad prouocationem charitatis.Quid est cõsideremus nos inuicem?Si quis fuerit virtute præditus,hũc imitemur,in eum intẽdamus , vt diligam⁹ & diligamur. Ex dilectione quippe bona opera fiũt.Magnũ quippe bonum est ipsa cõgregatio:ipsa nanque charitatẽ reddit feruentiorẽ,& ex ea cũcta optima generãtur. Nihil nanque bonũ est, quod nõ per charitatem fit.

Istam igitur cõfirmemus inuicẽ.Plenitudo quippe *Morale* legis charitas est:nõ enim labore opus habemus,aut *Rom.13.c* sudoribus:si dilexerimus inuicẽ,spontanea nobis via sternitur ducẽs ad virtutẽ.Sicut enim in via publica cõtingit,si quis initiũ eius apprehendat,recta via ducitur,& nõ habet op⁹ vt manu ducatur:sic etiã in charitate,tantùm arripe principiũ, & statim manum tibi B prębẽs ipsa te deducit,& dirigit.Charitas ꝓximo ma *Ibidem. c* lum non operatur,nõ cogitat malũ. Cõsideret quisque semetipsum,quo modo afficitur erga seipsũ,non sibi inuidet,omnia sibi cõprecatur bona,omnibus se pręhonorat,omnia sub se vult cõstituere.Si igitur & circa alios sic afficiamur, omnia mala soluũtur. Non erũt inimicicię,nõ cupiditas.Quis enim seipsum circunuenire volet?Nullus.Sed contra habebimus cõmuniter cũcta &cessabimus cõgregantes nobisipsis. Et hoc si fecerimus,retentio mali in corde locũ non habebit.Quis enim velit retinere malũ? quis velit sibiipsi irasci? nónne omniũ maximè nobisipsis ignoscimus?Si ergo sic in proximos afficiamur,nũquã remanebit ĩ corde mali retẽtio.Et quomodo possibile est hoc,inquis,diligere ꝓximũ sicut seipsũ?Si non fecerũt etiã hoc alij,bene putas impossibile:si autem C fecerunt,manifestum est,quia per negligẽtiam à nobis nõ efficitur: sed & aliâs nihil impossibile imperat Christus, in tantũ vt etiam multi supergressi sint eius pręcepta.Quis ergo,inquis,fecit hoc?Fecit hoc Paulus,Petr⁹,omnis chor⁹ sanctorũ.Sed si dicã,quia proximos dilexerũt,nihil magnũ dico.Inimicos sic amauerũt , quomodo non amauit quisquam suos vnanimes.Quis eñ suscipiat pro vnanimis in gehennã ire, cùm ire possit ad regnum?Nullus.At Paulus ꝓ inimi *Rom.9.a* cis hoc susceptũ habebat, pro lapidãtibus & flagellãtibus eũ.Qualis ergo nobis erit venia,qualis excusatio, si ne minimã quidẽ charitatis portionẽ, quam ostẽdit circa inimicos Paulus,nos erga amicos ostẽderimus?Et beatus itẽ Moses ante istum pro inimicis *Exo.32.g* voluit lapidantibus eũ,deleri de†libro dei.Et Dauid *† libro vitæ.* rebellantes aduersus se videns interẽptos,dixit:Ego D pastor peccaui,& isti quid fecerũt?&Saulẽ inter ma- *2.Reg.24.c* nus habens,occidere noluit,quin etiã saluauit,idque cùm ipse in periculo esset cõstitutus. *1.Reg.24.a* Si autem hęc in veteri testamẽto, qualẽ veniã nos habebimus in nouo testamẽto conuersantes,& neque ad mẽsuram illorũ peruenientes?Nisi enim abundauerit,inquit,iu- *Matt.5.c* sticia vestra plusquàm scribarũ,& pharisęorum, non intrabitis in regnũ cœlorũ. Cùm ergo etiam minus habeamus ab illis,quomodo intrabim⁹?Diligite,in- *Luc.6.c* quit,inimicos vestros. Dilige igitur inimicum,nõ enim illi pręstas,sed tibi.Quo modo?Similis efficieris deo:ille igitur si ametur à te,nihil lucratur,à cõseruo quippe dilectus est:tu autẽ si dilexeris cõseruum,magnũ lucrũ facies, & efficieris similis deo. Vides quia nihil gratię illi pręstas,sed tibi: ipsum meritum enim nõ illi,sed tibi cõparas.Quid ergo,inquis, si sit malignus? Tãtò maior erit & merces, & pro malignitate

sua

Universidad de Deusto
Biblioteca

sua debes illi gratiã,nõ secus quàm si impẽdisset tibi multa milia beneficiorũ.Si enim non esset valde malus,neque tibi merces valde cresceret.Proinde quòd pro causa nõ amãdi dicis, quia malignus est,hoc ipsum est causa amãdi.Aufer contrariũ certatorem,& auferes occasiones coronarum.Nõ intueris athletas quomodo sacculos arena replentes ita exercitãtur? tu autẽ opus non habes studium his impẽdere.Plena est vita humana exercitantibus te & facientibus fortiorẽ: non vides quia & arbores quãtò magis ventis commouẽtur, tantò amplius fortiores efficiuntur,& densę? Et nos igitur si fuerimus lõganimes,fortiores erimus.Vir longanimis,inquit,multus est in sapiẽtia: qui autẽ est pusillanimis, fortiter est stultus.Intueris quãta illius viri laus est,& quãta huius accusatio?fortiter,inquit,stultus,hoc est,valde stultus.Proinde nõ simus pusillanimes adinuicem. Nõ enim hoc ex inimiciciis cõtingit,sed ex pusillanimitate animę.Si verò fuerit fortis,omnia facilè tolerabit,& nihil eã poterit demergere, sed ad tranquillos eã portus adducet:quod cõtingat nos omnes adipisci, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cum quo patri, vnà cum sancto spiritu gloria,imperium,honor, nũc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia xx. ex cap. x.

Pontè nãque peccãtibus nobis postquàm accepimus veritatis cognitionẽ,nõ relinquitur vltra hostia pro peccatis.Sed terribilis quædã expectatio iudicij,& ignis zelus consumpturus aduersarios,&c. Arbores quę bene plãtatæ sint,& reliquam habuerint diligentiã,agricolarũ adhibitã manibus atq; laboribus,si nullã referant laborum vicissitudinem,radicitus euulsę,igni tradũtur. Tale quiddam & in causa cõtingit baptismatis. Cùm enim nos Christus plantauerit, & irrigatione spiritali potiti fuerimus: si deinde nullũ fructũ afferamus,ignis nos expectabit gehẽnæ,& flamma inextinguibilis.Paulus igitur hortatur ad charitatẽ,& fructificationẽ bonorum operum, ex vtilibus inuitans. Quæ sunt autẽ hęc vtilia?Quoniam introitum habemus ad sancta, quã dedicauit nobis viã nouã. Postquã ex vtilibus inuitauit ad opera bona,vult etiã nũc ex metuendis,& tristibus idipsum facere. Postquàm enim dixit, Non relinquentes congregationem nostram,quẽadmodum quibusdam vsus est:sed,exhortãtes hoc amplius,quod videtis appropinquãtẽ diẽ, intulit dicẽs:Sponte nanque peccãtibus nobis,postquàm accepimus veritatis cognitionẽ. Opus est, inquit,bonis operib⁹,opus est,& valde opus.Spõtè nãque peccãtibus nobis postquã accepim⁹ veritatis cognitionem, vltra nõ relinquitur hostia pro peccatis. †Mũdatus es,]liberat⁹ es à criminibus,factus es fili⁹. Si ad primũ vomitum reuersus fueris,iterũ te abdicatio expectat,& ignis,& huiusmodi alia:non enim est hostia altera.Hic iterũ aduersũ nos insurgũt qui pœnitentiã auferunt, & qui ad baptismum segnes accedunt.Illi quidẽ dicentes, quoniam nõ est tutum nos ad baptismum accedere,siquidẽ non est altera remissio.Isti autem dicẽtes,non est tutum dare peccatoribus sacramenta,siquidẽ non est altera remissio:quid ergo ad vtrosque dicemus? Quoniã in hoc non pœnitentiã excludit, neque propitiationem, quę fit per pœnitentiã:neque repellit,& deiicit per desperationem delinquentem:non enim ita inimicus est salutis nostrę.Sed quid? secũdum excludit lauacrum. Non enim dixit,nõ est vltra pœnitentia,neque dixit, non est vltra remissio:sed hostia,inquit,vltra non est:hoc est,crux secũda vltra nõ est,hostiã quippe hãc vocat. Vna nanque hostia perfecit in perpetuũ eos qui sanctificãtur,non sicut Iudaica. Propterea enim sursum ac deorsum tã multis disputauit de hostiis, quoniam vna est:non hoc solùm volẽs ostendere, quoniã differt à Iudaicis isto modo:sed etiã cautos nos volens efficere,ne speremus vltra, secũdum Iudaicã legem, aliam hostiam.Sponte quippe peccãtibus nobis,inquit. Vide quomodo pronũ se ostẽdit ad veniã tribuendã.Sponte,inquit,peccantibus nobis. Proinde non spõte peccãtibus,datur venia.Post cogitationẽ, inquit,veritatis,siue Christi,siue cunctorum dogmatũ:vltra non remanet hostia pro peccatis. Sed quid? Terribilis,inquit,expectatio est iudicij,& ignis zelus cõsumpturus contrarios.Contrarios enim,non infideles dicit tãtùm, sed etiam fideles contraria virtuti agentes,siue quia & domesticos ac familiares idẽ ipse ignis accipiet,qui &cõtrarios.Deinde cõsumpturum eos ostẽdit,dicens: Ignis zelus cõsumpturus est cõtrarios. Sicut enim bestia prouocata quę est valde sęua & agrestis, nõ cessat donec apprehẽdat aliquẽ, & deuoret: sic etiam ille ignis tanquã aliquis zelo stimulatus,quẽcunque apprehẽderit,non dimittit,sed deuorat & dilacerat.Deinde etiam sermonem infert comminationis,quod istud meritò fit,quod iustè id quod ad fidem proficit,cùm ostẽderimus,quia iustè aliquid fit.*Irritam nanque quis faciens legem Mosi*,inquit, *sine miseratione corã duobus vel tribus testibus moritur.* Sine miseratione,inquit,vt nulla sit venia,nulla misericordia,quãquam Mosi esset illa lex. Plurima nãque ipse disposuerat.Quid est corã duobus vel tribus? Si duo vel tres testificati fuerint,confestim iudiciũ dant. Si igitur in veteri testamẽto,vbi lex Mosi irrita fit, tantum est ac tale supplicium: *Quãtò putatis peius merebitur supplicium:qui filium dei cõculcauerit, & sanguinem testamẽti cõmunem existimauerit,& spiritũ gratiæ cõtumelia affecerit?* Et quo modo cõculcat quisquam filium dei? Quando qui ipsius est particeps in mysteriis,peccatũ committit,inquit,nónne illũ cõculcat?nónne ipsum contẽnit?Sicut enim ea quæ conculcamus , nullius momenti pẽdimus:sic & qui peccant , Christum nullius momẽti existimant, & sic peccant. Factus es corpus Christi,& tradis teipsum diabolo,vt cõculces Christum?Et sanguinem,inquit,communem iudicauerit. Commune quid est?Immũdum,siue quod nihil amplius à cęteris habet.Et spiritũ gratię contumelia affecerit.Qui enim beneficiũ non susceperit,iniuria affecit benefacientẽ:fecit te filium,tu autem vis fieri seruus:venit ad habitandũ apud te:tu autem adducis ei cogitationes malignas.Christ⁹ habitare voluit apud te,tu autẽ eum conculcas per crapulam,per ebrietatẽ.Audiamus qui indignè sacramẽtorum participes sumus, audiamus qui indignè ad mẽsam illam accedimus.Nolite,inquit,sanctũ dare canib⁹,neque mittatis margaritas vestras ante porcos,ne fortè cõculcẽt eas pedibus suis:hoc est,ne cõtẽnant,ne respuãt. Sed nõ hoc dixit,sed quod terribili⁹ est,ex terribilioribus coartat animas audientiũ Sufficiens enim erat etiã hoc ad conuertendũ eos,non minus quàm consolatio,& simul differentiã & supplicium ostendit,& iudiciũ ipsis relinquit,vtpote de re clara,& quę manifestè cõstaret. Quãtò ergo arbitramini,inquit, peius mereri supplicĩũ.In hoc loco videtur mihi & de mysteriis aliquid significare.Deinde & testimoniũ subiungit

† renouatus es.

Deut. 17.

Matt. 7.d

iungit dicẽs, *Horrendum est incidere in manus dei viuentis:* *Deu.32.c & Rom. 12.d* *scriptũ est enim:Mihi vindictam,& ego retribuã.Et iterũ:Dominus iudicabit populum suum.* Incidemus,inquit,in manus domini, & nõ in manus hominũ. Sed nisi pœnitẽtiã egeritis,in manus domini incidetis. Istud horrendũ,illud verò,nẽpe incidere in manus hominum nihil est.Cùm viderimus igitur quenquã hîc puniri, non cõtremiscamus ad pœnam prẽsentem,sed contremiscamus ad futurã.Secũdum misericordiã eius, & indignatio ei⁹ est,& sup peccatores requiescet furor ei⁹.Simul etiã aliud significat in hoc loco. Mihi, inquit,vindictã,& ego retribuã. De inimicis hoc dictũ est,qui malè faciunt,non de his qui malè patiuntur. Hîc autem & cõsolatur eos, tantum non dicens, permanet in sempiternũ deus & viuit.Proinde etiãsi nunc nõ recipiũt,postea recepturi sunt:illos oportet cõgemiscere,nõ nos.Nos enim in illorũ incidim⁹ manus, illi autẽ in manus dei. Neque enim qui patitur, aliquid malũ patitur,sed qui facit: neque beneficiũ percipit,qui iuuatur,sed qui beneficium prẽstat.Hęc igitur sciẽtes patientes efficiamur ad patienda mala, & prõpti ad benefaciẽdum. Hoc autem poterimus, si pecunias,& gloriam contẽnamus.Et qui has exuerit passiones,omnib⁹ hominib⁹ erit liberior,& eo qui purpura induitur,locupletior.Intueris quãta fiãt mala ꝓpter pecunias?non dico quãta propter auariciã, sed in eo quòd affectione&passione quadã tenemur circa pecunias. Verbi gratia: si perdit aliquis pecunias,vitã ducit omni morte peiorẽ.Quid doles ô homo?quid lachrymas?quia te à cura custodiẽdi superflua liberauit deus?quia nõ sedes tremẽs & metuens? Dic itaque, si te quisquã alliget & thesaurum,præcipiens vt illi semper assideas,& vigilẽ curã alienis impẽdas:nõne doleres, & difficulter ferres?Tu teipsum alligauerasviculis pessimis,& quia illa seruitute liberatus es,doles? Verũ quippe est, quoniã ex opinione veniũt & mœrores,& gaudia , veluti si aliena habeamus,sic ipsa custodim⁹.Nũc ad mulieres mihi sermo est:habet quędam mulier forsitan vestimentũ ex auro cõtextũ,& hoc excutit,& expuluerat,inuoluit lineaminib⁹ mũdis, cum cautela custodit,tremit super illud,& nõ eo fruitur. Aut enim morit, aut vidua facta est,aut si horũ nihil cõtingat,metuens ne assiduo vsu atteratur , & eo fraudetur, alio modo seipsam eo fraudat,cũ ei parcit.Sed dicis,quia illud dimittitalij: sed neque hoc certũ est. Si verò etiã & alij dimittat, & illa similiter eo vtetur. Et si quis scrutetur in domibus , inueniet ex maxima parte preciosa vestimenta quę aliis excellũt,in maiori honore haberi,& nõ aliter quã animatos dominos coli:Non enim vtitur eis assiduè,sed verẽ , & tremit tineas,& alia huiusmodi rodere & comedere solẽtia.Remouet plurima,in vnguẽtis,& aromatibus ponit,& neq; permittit,vt quorumuis conspectui pateant,sed ipsa sæpenumero illa cũ viro suo diligenter ordinat,& cõtinet.Nónne rectè,dic mihi,idololatriam, auariciam vocauit Paul⁹? Quantũ enim illi honorẽ circa idola ostendunt,tantum & isti erga vestimẽta sua,& circa ea quæ habent ex auro cõfecta. Vsquequo non cœnũ istud euacuamus?vsquequo luto & laterib⁹ adhęrebimus?Sicut enim illi Aegyptiorũ regi laborabãt,sic & nos diabolo laboramus,& flagellamur multò grauiorib⁹ flagellis.quãtò enim anima prẽstantior est corpore, tantò grauius curis flagellamur per singulos dies,& timore concutimur curã gerentes,& tremẽtes.Sed si voluerimus ingemiscere ad deũ, si voluerimus ad eum respicere,mittet nobis non Mosen,neq; Aaron,sed verbum suum & cõpunctionem donabit.Hoc autẽ verbum veniẽs,& apprehẽdens animas nostras, liberabit nos à seruitute amara,& educet nos de Aegypto infructuosa & inutili,& de studio nostro vanũ habẽte laborẽ,& de seruitute quę nullũ habet lucrum.Illi quidẽ saltem aureis ornamẽtis sumptis,tanquã mercede laboris capta egressi sunt:nos autẽ nihil , atque vtinã nihil.Etenim etiam nos sumimus nõ aurea,sed ægypti mala,hoc est peccata,& supplicia,& pœnas. Discamus igitur quid nobis sit vtile, discam⁹ iniuriã pati,hoc enim est Christiani. Cõtẽnamus pecunias, ne salutem nostram contẽnamus. Cõtemnamus pecunias,& non contẽnemus animã,ipsa est quę subiicietur suppliciis:ipsa est quę afficietur tormentis:illa hîc remanẽt,ista descẽdit illuc. Quare ergo,dicmihi, luges,& nõ sẽtis?hęc ad auaros dico. Ad eos verò qui ab auaris lædũtur,ferte fortiter auaras illas impostu-ras:seipsos interimũt illi,nõ vos.Vos quidem priuãt pecuniis,semetipsos autẽ propiciatione dei,& adiutorio. Qui autẽ illa nudatur , & si circundetur omnibus mũdi diuitiis,omnibus erit egẽtior. Sicut & qui omnib⁹ pauperior est,si istã habeat,omnib⁹ erit opulẽtior. Domin⁹, inquit,pascit me,& nihil mihi deerit. *Psal.22.a* Dic autẽ mihi,si haberes aliquẽ virum magnũ,atque mirabilem,& valde te amantẽ,& tui curam gerentẽ: deinde cognoscerես quoniã semper victurus esset,& quòd non eũ morte præuenires,& cũcta tibi impertiens,cũ fiducia suis rebus nõ aliter quã tuis frui permitteret,nũ velles aliquid possidere?num etiã si omnibus nudus esses,ditiorẽ tamẽ te esse putares, illum habẽdo?Quid ergo luges, quia pecunias non habes? Sed cogita,quia ablatæ tibi fũt occasiones peccãdi. Sed dices,quia qã habebã,amisi,sed acquisisti propiciationẽ dei.Et quo modo acquisiui,inquies?quia dictum est:Quare non iniuriã magis patimini? Dictum *1.Cor.6.b* est,quia beati qui omnia gratè suscipiũt.Intellige igitur quãto dei fauore potitur⁹ sis,siquidẽ ista operib⁹ ipsis ostẽderis. Vnũ quippe tãtùm à nobis quæritur, vt in omnib⁹ gratias agam⁹ deo,& omnia habebimus abundãter.Vtputa: Perdidisti auri libras decẽ milia, age gratias cõfestim deo,& cẽtũ milia acquisisti per vocem illã,& gratiarũ actionẽ. Dic enim mihi,quando beatũ iudicasti Iob? Quando habuit illos multos camelos, & pecudũ greges,& armenta boũ:an quãdo illã vocẽ emisit, Dominus dedit,dominus abstu- *Iob.1.d* lit?Etenim diabolus propterea nobis dãna facit,non solùm vt pecunias nobis auferat,scit enim quia nihil sunt,sed vt propter has cogat nos dicere aliquid blasphemũ.Sic etiã in causa beati Iob, nõ hoc agebat tãtùm,vteum pauperẽ faceret,sed vt is blasphemiã ore proferret.Cùm ergo omnibus eum nudasset, attẽde quid dixerit ad eũ per mulierem.Dic aliquid aduersus deũ,& morere.Iniquissime,omnib⁹ eum nudasti, quid amplius quęris?Sed nõ hoc agebã,inquit:aliud est propter quod ista feci omnia.nondũ ad quod volebã,profeci.Conabar enim nudare eum diuino auxilio,ꝓpterea eũ pecuniis nudaui.Hoc est quod volo,illud autẽ nihil est,si hoc nõ fecerit: nõ solùm nihil lęsus est,sed etiã iustior effectus.Intueris quia scit etiã malignus dæmon ille,quantum damnum est huius rei. Et adhuc videillũ per mulierem insidias cõsuẽtẽ.Aduertite omnes viri qui vxores habetis amatrices pecuniarũ,& cogẽtes blasphemare deum.Recordamini

cordamini Iob. Sed videamus, si placet eius etiã mul A
tã mãsuetudinẽ, quo modo eã obmutescere fecerit:
†vt quid, inquit, velut vna ex insipientibus mulieribꝰ loquuta es? locuta es.] Verè corrumpũt mores bonos colloquia
mala. Semper quidẽ, sed maximè in ẽrũnis, & in cla-
dibus, tũc qui mala suadẽt, habent virtutem. Si enim
etiã à seipsa anima prona est ad mœrores & anxieta-
tes: quãrò magis cùm cõsultor, & suasor affuerit? nón
1. Co. 15. d ne ad ipsum infernũ demergitur? Magnũ quippe bo-
num est mulier, sed etiam malum magnũ: quòd verò
malum magnũ sit, attende ex qua parte voluerit suf-
fodere murum tam fortem. Nõ eum domuit, inquit,
ablatio pecuniarũ, nihil magnum operatum est hoc
Iob. 1. b dãnum. Propterea, inquit, Nisi in faciẽ tibi benedi-
xerit. Intendis ad quid festinabat, ad quã rem aspira-
bat? Si igitur gratè feramus, & hęc recipiemꝰ: Et si nõ
receperimus, maior erit merces. Cùm enim certasset B
fortiter, tũc ei & hęc restituta sunt. Cũ ostẽdisset dia-
bolo, quoniam non propter hęc eum coleret, tunc &
ista ei tribuit. Talis enim est deus noster, cũ nos vide-
rit nõ affixos rebus secularibus & caducis, tũc nobis
eas largitur. Cùm nos viderit spiritualia pręponẽtes,
tũc & carnalia donat: antè autem nequaquã, ne quã-
do auellamur à spiritalibus. Custodiens autẽ nos, nõ
dat carnalia, vt vel volentes nolentes ab eis separet.
Non, inquis, sed si accepero, saturabor, & magis gra-
tias agã. Falsum est, ô homo, tunc enim maximè eris
negligens. Quid ergo est, inquit, ꝙ plurimis tribuit?
Vnde certũ est, ꝙ ipse tribuat? Et quis, inquit, aliꝰ tri-
buit? Auaricia eorũ & rapina. Et quo modo, inquit,
permittit hęc fieri? Sicut & homicidia, & furta, & vio
lẽtias cæteras. Quid ergo, inquit, dicimus de his, qui
ex parẽtibus sucipiũt hæreditates, qui & ipsi multis C
malis pleni sunt? Quid hoc est, inquis, quo modo eos
permittit deꝰ his perfrui? Permittit eos sicut & fures,
& homicidas, & cęteros male facientes. Nõ enim est
tẽpus iudicii nũc, sed cõuersationis bonę. Sicut iam
dixi, & nũc iterũ dico, quia amplius luent suppliciũ,
quando cunctis perfruũtur bonis, neq; meliores effi-
ciuntur. Nõ enim omnes æqualiter punientur, sed hi
qui etiã post beneficia mali permãserũt, amplius pu-
niẽtur: qui autẽ cum paupertate vixerunt, non ita. Et
1. Reg. 9. c quòd hoc ita sit, audi quid dixerit ad Dauid: Nonne
dedi tibi omnia domini tui? Cùm ergo videris iuue-
nẽ sine laboribus hæreditate paterna suscepta in ma-
licia perseuerantẽ, certè scito, quia supplicium ei ad-
iicietur, & pœna crescet. Nõ ergo hos ęmulemur, sed
eos potius, qui virtutẽ suscipiunt, qui diuitias spirita-
Psal. 48. b les possidẽt. Væ enim, inquit, qui cõfidunt in diuitiis D
ibid. 127. suis. Beati omnes qui timẽt dominum. Ex vtris esse
mauis? dic mihi. Vtique ex his qui beatificãtur: ergo
hos æmulare, nõ illos, vt possis etiã illa bona, quæ eis
reposita sunt, nanciscì: quæ cõtingat nos omnes cõ-
sequi in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri,
vnà cum sancto spiritu gloria, imperium, honor nũc
& semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia xxi. ex cap. x.

REdeãt autem vobis in memoriam pristini dies, in qui-
bus illuminati magnũ certamen sustinuistis passionũ.
Et nunc opprobriis & tribulationibus affecti spectа-
†vinculis meis. *culum facti estis; nunc autẽ socij taliter patientium, nã & †vin-*
ctis] compassi estis, & rapinas substantiarũ vestrarũ cum gaudio
suscepistis, cognoscentes vos habere meliorẽ in cœlis substãtiam,
& permanentem. Nolite itaque amittere confidentiã vestram,
quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis ne-
cessaria est, vt voluntatem dei facientes, reportetis promissionẽ. Aba. 2. a
Adhuc enim modicum temporis, & qui venturus est veniet, &
nõ tardabit: iustus autẽ meus ex fide viuit. Quòd si subtraxerit
se, non placebit animæ meæ. Nos autem nõ sumus subtractionis
filij in perditionẽ, sed fidei in acquisitionẽ animæ. Optimi me-
dicorũ cùm altè secuerint, & per incisionẽ fecerint
doloris augmentum, solatiũ statim afferunt, & reme-
diũ illi loco, vbi dolor inest, & perturbatam refouẽt
animã: postquàm autẽ recreauerint, alteram iam nõ
adiiciunt sectionẽ, quinetiam illa quę facta sunt, me-
dicaminibus mitioribus, & valentibus magnitudinẽ
mitigare doloris, confouent: hoc etiam Paulus fecit.
Postquàm enim cõcussit animas eorũ, & compunxit
mẽtione gehẽnæ: & fidẽ fecit, quia omnibus modis
oportet perire iniuria dei gratiam afficiẽtem, & hoc
ex lege Mosi docuit, quia perirẽt, & aliis testimoniis
amplius hoc affirmauit dicẽs: horrendũ est incidere *Hic sup. f*
in manus dei viuẽtis, ne multo timore desperantem
animã absorberi faceret, cõsolatur eos per laudes, &
hortationes, æmulationẽ domesticam eis proferens.
Rememoramini, inquit, pristinos dies, in quibus illu-
minati, magnũ certamen sustinuistis passionũ. Multa
est consolatio, vel hortatio, quæ ipsis fit operibus. Eũ
enim qui aggressurus est rẽ aliquam, processũ tẽpo-
ris promouere oportet, tanquam si diceret, Mox at-
que in fidẽ inducti, & in ordine discipulorum eratis,
tantam alacritatem demonstrastis, tantam fortitudi-
nem, nunc autem minimè: & qui consolatur vel hor-
tatur, ex domesticis ac familiaribus rebus maximè
hoc agit. Et non simpliciter dixit, certamen sustinui-
stis: sed addidit, magnum. Et non dixit, tentationes,
sed certamẽ, quod est maximus titulus laudis, & ma-
ximarum prędicatio laudũ. Deinde & exequitur mi-
nutatim, dilatãs sermonem suum, & laudes plurimas
proferẽs: Quo modo hoc? Nunc quidem, inquit, op-
probriis & tribulatiõnibꝰ spectaculum facti. Grauis
quippe res est opprobrium, & idonea ad animã sub-
uertendam, & ad excæcandã mentẽ: Nam audi quid
dicat propheta, Cùm dicũt mihi, inquit, per singulos *Psal. 41. d*
dies, vbi est deus tuus? Et iterũ: Si inimicꝰ exprobra- *ibid. 54. e*
ret mihi, sustinerem. Quoniam enim valde appetens
est glorię genus humanũ, propterea etiam facilè op-
probriis captiuatur. Et nõ simpliciter dixit. Oppro-
briis, sed etiã cum multa fide hoc fecit, dicẽs, specta-
culũ facti. Cùm enim quis secretò exprobratur, con-
tristatur quidẽ: sed multò amplius, cum corã omni-
bus. Dic enim mihi, quantum erat malum discedẽtes
ab infirmitate Iudaica, & ad optimam vitã transeun-
tes, & paternas traditiones cõtẽnentes, vt ab ipsis do
mesticis paterẽtur multa mala, & nullã haberent de-
fensionem? Nõ possum, inquit, dicere, ista quidẽ vos
esse passos, doluisse tamen, immò magis gaudebatis.
Et hoc significauit, dicẽs: Socij taliter patiẽtiũ facti.
Et ipsos apostolos producit in mediũ. Nõ solùm, in-
quit, in propriis passionibus nõ erubescitis, quinetiã
aliis taliter patiẽtibus socij facti estis. Hoc & cõsolã-
tis est & hortãtis: non dixit, * sustinete tribulationes * ϕέρετε,
meas, efficimini socij mihi: sed, & vestras adflictiones *id est, sustinete, vel sustinetis.*
boni cõsulitis, & vinculis meis compassi estis. Vides
quia de seipso dicit, & de aliis vinctis? Nõ enim puta
stis vincula esse illa vincula, sed sicut athletę fortes, sic
stetistis: quia nõ solùm in vestris opus non habuistis
hortatione, vel cõsolatione, verum etiam aliis horta-
tio & cõsolatio facti estis. Et rapinas substãtiarũ ve-
strarũ cum gaudio suscepistis. Papę quanta fidei cer-

titudo,

titudo, deinde causam quoq; ponit, nõ solùm ad cer- A
tamina eos exhortãs, sed etiam vt nõ commouerentur in fide. Vestras, inquit, diuitias diripi videtes, sustinuistis: quòd necdũ apparet, tanquã prẽsens appareret, cernebatis: quod syncerę fidei est, & eã ipsis operibꝰ ostẽdistis. Nã rapina illa fortassis violẽtię raptorũ adscribitur, nullus enim forsitan potuit violentos prohibere. Proinde necdũ hoc certum est. Et an propter fidẽ illam rapinam sustinueritis. Quãuis hoc quoque certũ sit: Poteratis quippe, si voluissetis non ferre rapinam, abnegantes fidẽ. Sed quod isto multo est amplius, hoc fecistis, vt cũ gaudio ista toleraretis. Quod erat totũ apostolicũ opus, & dignum illis for-
Acto. 5. g tibus animabus, qui flagellati gaudebãt. Reuertebãtur enim, inquit, à facie cõcilij gaudentes, quia digni facti erãt pro nomine Iesu inhonorari. Qui enim cũ
†nõ patitur damnum, sed gaudio fert, ostẽdit quia habet mercedẽ: & quia †pa- B
titur dãnum:] fructus illi magnus fit illa res. Sed etiã quòd dixit suscepistis, vltroneã eorum patientiã declarauit. Quoniã suscepistis, inquit, cognoscẽtes vos habere meliorem substãtiam in cœlis, & permanentem: ac si diceret, firmam & stabilẽ: & quę perire nõ possit, sicut ista terrena perit. Deinde laudãs eos, dicit: Nolite itaque amittere confidentiam vestrã, quæ magnam habet remunerationẽ. Quid dicis? Non dixit, quoniã abieceratis & receperatis eam. Sed quid dixit? Quòd magis eos faceret fortiores, quia habetis illã, inquit, Quod enim amittitur, vt iterum acquiratur, labore multo indiget: quod autẽ tenetur ne amit
Galat. 4. c tatur, non itẽ. Ad Galatas autem è contrario dicit: Fi lioli mei quos iterũ parturio, donec formetur Christus in vobis. Et meritò. Illi enim remissiores erãt facti, propterea opus illis erat increpatiuo sermone: isti C
autẽ animo pusilliore erant, vnde mitiore magis sermone opꝰ habebãt. Nolite itaq; amittere, inquit, cõfidentiam vestram. Apparet ergo, quia in cõfidentia multa erant ad deũ. Quę magnã, inquit, habet remunerationẽ. Et quãdo eam sumemus, inquit? Ecce quę ex nobis erãt, omnia facta sũt. Propterea pręoccupat eorũ cogitationem, tantùm non dicẽs, si in cœlis intelligitis vos habere substãtiam meliorẽ, nihil in terra requiratis, sed tantùm hîc patiẽtia opus est: & non vt addatis, sed vt in eisdẽ ipsis permaneatis, vt nõ abiiciatis quod vobis impertitum est. Nullo vobis alio opus est, nisi vt stetis sicut stabatis, & ad finẽ venientes, participetis repromissionem. Patiẽtia, inquit, vobis necessaria est, vt voluntatẽ dei faciẽtes, reportetis repromissionẽ. Vno opus habetis tantùm, vt perseueretis, & expectetis futura, non vt iterum certetis, D
ad ipsam iam coronã proximi facti estis: certamina cũcta sustinuistis, vincula, tribulationes, substãtię vestrę direptę sunt: quid est ergo, nisi quia de cęterò ad hoc statis, vt coronemini? hoc solùm, tolerate aduẽtũ coronę. O quãta magnitudo exhortationis, & cõsolationis, veluti si quis ad athletam hoc diceret, qui cũctos superasset, ac deiecisset, & nullũ reliquũ haberet, qui sibi concertaret: & deinde futurũ non nisi vt coronaretur, & dilationẽ ferre nõ posset, dum arbiter certaminis adueniret, qui coronã daret: ille autẽ impatiẽter ferẽs, vellet exire & fugere, non tolerans sitim, & flãmam ęstuationis. Hoc igitur & ipse signi-
Rom. 13. d † cui alibi dicit propior est nostra salus, ficauit, dicens: Adhuc enim modicum tẽporis & qui vẽturus est veniet, & non tardabit. Et ne fortè dicerẽt, quando veniet, ex scripturis eos consolatur. Etenim, † inquit, ppe est salꝰ nostra. Ergo hoc dicit, cõ-
solatur eos tanquã paruũ sit tẽpus, adhuc reliquũ. Et hoc nõ ex seipso dicit, sed ex scripturis: si enim iã diu est, ex quo dicitur: adhuc enim modicũ aliquantulũ, Aba. 2. a
qui venturus est veniet, & non tardabit: manifestum est, quia nũc multò propior est. Proinde & perseuerare, & expectare non minima merces est. Iustus autẽ Ibidem.
meus, inquit, ex fide † viuit. Quòd si subtraxerit se, nõ †viuet. sic
placebit animę meę. Magna est ista consolatio, & ex- & posta
hortatio, quãdo quis ostẽdit eos qui totum iam perfecerunt, per modicã negligentiam totum amittere: Nos autẽ, inquit, nõ sumus filij subtractionis ad perditionem, sed fidei, in acquisitionem animę. *Est autem* Cap. XI.
fides sperandarum substãtia rerum, argumẽtum eorum quæ non
videtur: in hac enim testimoniũ cõsecuti sunt seniores. O quàm mirabili verbo vsus est, dicens: Argumentum eorum quę non videtur. Argumẽtũ quippe est in rebus admodũ manifestis: fides igitur visio est, inquit, nõ apparentium, & ad eandẽ certitudinem ducit, ad quam etiã quę videntur. Proinde neque circa ea quę videtur, incredulitas locum habet: neque iterũ fides dici potest, nisi cũ circa ea quę nõ videtur, amplius quàm circa ea quę videtur, certitudinẽ quis habuerit: Quoniã enim ea quę sunt in spe, sine substantia esse putãtur, fides eis tribuit substãtiam: magis autem eis non tribuit, sed ipsa est essentia eorũ. Vtputa, resurrectio necdum facta est, & necdum est in substãtia, sed spes facit eam subsistere in anima nostra, hoc est ꝙ dixit, substãtia. Si igitur est argumentum eorum quæ non videntur: quid est quòd ea vultis iam videre, vt excidatis à fide, & desinatis iusti esse? Siquidẽ iustus ex fide viuit, vos autẽ si volueritis ea videre, iã nõ eritis fideles. Laborastis, inquit, certamina plurima sustinui- Aba. 2. a
stis, etiã ego hoc dico, inquit, sed expectate: hoc enì
est fides: nolite hîc quęrere quæ speratis. Hæc dicta Morale
quidẽ sunt ad Hebrẽos, cõmunis est autẽ admonitio etiã ad plurimos eorũ, qui hîc cõgregati sunt. Qualiter, inquit, & quali modo? ad pusillanimes & impatiẽtes ista dicũtur. Cũ enim viderint malignos prosperitatẽ habere tẽporalẽ, semetipsos autẽ aduersitatẽ, afligũtur, & impatiẽter ferunt, & desiderant vltionem eorũ & vindictã, & sibi mercedem laborum suorum iã reddi cupiunt. Adhuc enim modicũ, inquit, & ali- Aba. 2. a
quantulũ, qui vẽturus est veniet. Et nos igitur ad negligẽtes ista dicimus, quia omnibꝰ modis erit vltio, omnibꝰ modis vẽtura est, in ianuis est iã resurrectio. vnde hoc dicis, inquit? Nõ dico ex prophetis, neque enim ad Christianos solos nũc sermo est, sed etiam, si paganus sit, cõfido valde, & approbationes affero, & eum doceo. Quo modo, inquit? Multa nãq; prædixit Christus, si non euenerunt illa, neq; istis credas: si autẽ euenerũt omnia illa, quid de reliquis dubitas? Esset fortassis difficile ad credendũ, cũ adhuc nihil euenisset illorum: nũc autẽ cùm illa euenerint vniuersa, his reliquis nõ credere, irrationabile est. Magis autẽ sub exẽplo hãc rem faciam clariorẽ: dixit Christus, quia Luc. 10. f
Hierosolyma ad captiuitatẽ vẽtura est, & captiuabitur captiuitate, qualis non fuit antea, & quia nunquã resurget vel instaurabitur: hoc iã euenit, & ipso opere ꝓcepit effectũ. Dixit itẽ, quia tribulatio erit magna: Mat. 13. e
& similiter euenit. Dixit, quia sicut granũ sinapis se- Luc. 13. d
minatũ, ita dilatabitur verbi prędicatio: & hoc videmus per singulos dies, per totũ mundum discurrere. Dixit, quia qui derelinquũt patrẽ, aut matrẽ, aut fra- Mat. 19. d
tres, aut sorores, habebũt & patres, & matres: hoc ipsis
operibus intuemur impleri. Dixit, quia tribulationẽ Ioan. 16. g
habebitis,

habebitis,sed cõfidite,quia ego vici mundũ:hoc est, nemo vobis prꝛualebit,&hoc rebus ipsis euenisse cõ
Mat. 16.c spicimus. Dixit,quia portę inferi nõ prꝛualebũt aduersus ecclesiam,licet persecutionẽ patiatur: & quia nullus extinguere poterit eius prędicationẽ:huic ꝓphetiæ testificatur experimẽtum ipsarum rerũ,& tamẽ valde erat hoc incredibile,cũ diceretur. Quare? quia sermones erant tantũ,& verba,& necdũ illa demõstratio prolata erat dictorũ:proinde valde credi-
Ibidem. bilia nũc facta sunt. Dixit,quia cùm prædicatũ fuerit
24.a hoc euangeliũ in omnibus gentibus,tũc veniet finis: ecce iã ad finẽ peruenim⁹. Maxima quippe pars mũdi euãgelizata est.Iã ergo finis instat, & imminet.Metuam⁹igitur dilectissimi. Quid autẽ est?dic mihi. De
Psal. 89.c fine tu solicitus es,& ecce finis ꝓpe est,sed & vitæ finis vniuscuiusque prope est. Dies,inquit,annorũ nostrorũ in ipsis septuagintaanni:si verò in potẽtatibus octuaginta anni. Prope est dies iudicij,timeam⁹itaq;
Psal. 48.b fratres dilectissimi. Frater non liberat, liberabit homo?Multorũ nos illic pœnitẽtia capiet,sed in morte
Ibi. 44.a null⁹ cõfitebitur illi:idcirco dicit:Prꝛeoccupem⁹faciẽ eius in cõfessione:hoc est,aduentum eius,& præsentiã. Hîc enim quodcunque fecerimus,prævalet: Illic autẽ nequaquã. Si quis nos, dic mihi,in camino flãmante vel paruulo constituat tempore, nónne cũcta tolerabim⁹vt liberemur?siue pecunia proferẽda,siue seruitus tolerãda sit. Quot sunt eorũ qui in morbos acerrimos incidũt,& omnia dare prõpti sunt, vt saluentur,si eis optio proponeretur?si igitur in hac vita morbus parui tẽporis ita nos afficit,& cõtristat:quid faciemus illic,vbi nulla erit vtilitas pœnitẽtiæ?Quãtis nũc repleti sum⁹ omnes malis,& nõ sentimus, inuicẽ mordemus, inuicem cõsumimus:iniuriãtes, accusantes, incusantes, mordemur gloria proximorũ. Et attẽde, quod peius est, cũ voluerit quisquam suffodere opinionẽ,& famam proximi,dicit: hoc dixit ille de illo: De⁹ignosce mihi,noli me de hoc discutere, auditionis debeo rationẽ:quid ergo dicis? Quid dicis omnino,si nõ credis?quid dicis. Quid ex multo rumore certũ reddere conaris? Quid deportas vbiq; sermonem,qui verus nõ est?tu ipse nõ credis, & deũ postulas,vt te nõ de hoc discutiat. Noli ergo dicere, sed poti⁹ tace,& omni timore liberaberis:sed nescio vnde morbus hic in homines incidit. Verbosi nãque & susurrones facti sum⁹, nihil nobis remanet in animo. Audi sapientem quendam monentẽ,& dicentẽ:
Eccl. 19.b Audisti verbũ,in te moriatur,confide,non te dirum-
Ibidem. pet. Et iterũ:Audiuit verbum stultus, & parturiuit sicut à facie infãtis mulier quę generat. Parati sum⁹ ad maliloquia,ad cõdẽnationes instructi:at si nihil aliud mali operaremur,hoc idoneũ esset ad perdẽdos nos, & in gehẽnam mittendos,& vt infinitis malis adobruamur. Et vt integrè cognoscas, aduerte prophetã
Psal. 49. dicẽtem:Sedebas,inquit,& loquebaris aduersus fratrem tuũ.Sed non ego,inquis,sed ille,immo quidem tu:si enim tu non diceres,alius nõ audiret: Et si ab alio auditurus esset,tu tamẽ illius peccati nõ esses occasio. Oportet quippe obũbrare, & cõtegere delicta proximorum : tu autem in põpam deducis sub prętextu bonitatis,& nõ efficeris accusator, sed susurro & delir⁹,& stultus. O calliditatẽ, teipsum cõfũdis cũ illo,& non sentis:intuere autem quanta mala ex hoc propagãtur:Ad indignationẽ prouocas deum: nónne aduertis Paulũ dicentem de viduis & mulieribus
1.Tim.5.b verbosis?Non solũ ociosę discunt,inquit,sed & verbosæ,& curiosę circunecũtes domos,& loquẽtes,quę nõ oportet.Proinde & si quãdo credideris ea quę dicuntur aduersus fratrem tuum,ne sic tamẽ ea dicere oportet, nedũ si incerta fuerint : sed vbique quæ tua sunt inspicis,metuis examinari à deo.Metue ergo,ne etiã pro verbositate discutiaris:hic enim nõ potes dicere,quia nõ me discutiet deus pro verbositate: hæc enim res verbositas est.Quid publicasti malum?quid augmentasti?hoc enim exterminaturũ est nos:propterea dicebat Christus:Nolite iudicare,ne iudicemi- *Matt. 7.a*
Luc.18.c ni.Sed de hoc nobis nulla ratio est,neq;nobis pharisęi parabola illa imponit moderationẽ:atqui ille verã rem dicebat,quia nõ sum sicut & hic publican⁹. Et dicebat nullo audiẽte & tamẽ dãnatus est:si ille verũ dicebat,& nullo audiẽte, & tamen damnatus est: qui falsa dicit,& quæ nec ipse credit vbiq; deportat, sicut verbosæ mulieres,quid mali nõ patietur? quid mali non sustinebit?Imponam⁹ iã ori nostro ostiũ atque custodiã.Infinita enim mala ex verbositate sępi⁹ acciderũt,dom⁹ euersę sunt,amicicię dissipatæ, & alia multa pessima contigerunt. Noli scrutari ô homo causas proximi tui,sed si loquax es,& hoc vicio detineris,loquere quę tua sũt ad deũ:sic enim nõ erit vicĩ illud viciũ,sed virt⁹. Loquere quę tua sũt ad amicos,qui tibi valde amici sũt,& iusti,in quos habes cõfidẽtiã,vt orẽt pro peccatis tuis.Si enim alienas causas dixeris,nihil tibi proderit, neq; aliquid lucraris, quinetiã dãnificaberis:si verò quæ tua sunt pronuncies, à domino tuo multã habebis mercedem. Dixi *Psal.31.b*
enim,inquit, pronũciabo aduersum me iniquitatem meã domino,& tu absti̇listi impietatem cordis mei. Vis iudicare?quę tua sunt iudica. Null⁹ te culpat,si te condemnaueris:culpaberis autẽ,si non te condẽnes: culpaberis,si nõ te redarguas:culpaberis,si nõ doluerit.Vidisti illũ irascẽtem,indignãtem,aut aliud quid absurdũ facientem,considera cõfestim etiam tu,quę tua sunt.Et sic neque tu illum validè cõdemnabis,& teipsum liberabis põdere peccatorũ.Si sic nostra vicia moderemur,si sic negociemur vitã nostrã,si condemnemus nosipsos,nõ peccabimus.Fortassis etiam plurima bona operabimur in mãsuetudine,ac modestia cõstituti, & omnibus fruemur quę promissa sunt diligẽtibus deum:quæ cõtingat nos omnes adipisci, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cũ quo patri,vna cùm sancto spiritu,gloria,imperiũ,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia xxij. ex cap. xi.

Fide intelligimus perfecta esse secula verbo dei, vt ex non apparentibus visibilia fierent. Fide ampliorem hostiam Abel quàm Cain obtulit deo, per quam testimonium consecutus est esse iustus: testimonium perhibente muneribus eius deo,& per illam defunctus adhuc loquitur. Fides forti anima & virili opus habet, & omnia supergredięte sensibilia, & infirmitatem ratiocinationum hominum transeunte. Non enim potest aliter quisquam fidelis fieri, nisi seipsum à consuetudine communi abducat. Quia ergo animæ Hebræorum debiles erãt,& à fide quidem initium sumpserant,ex passionibusautẽ tribulationum pusillanimes efficiebantur,& minus patienter ferebant, & concutiebantur, primò eos ex eis ipsis adhortatus est,dicens: Redeãt ad memoriam dies pristini. Deinde ex scriptura diui *Supr.10.*
na dicẽte: Iustus ex fide† viuit:deinde ex ratiocina- *Abac. 2.a*
tionibus dicẽs: Fides est sperandarum substantia re- *† viuet.*
rum,argumẽtum eorum,quę non videtur. Nũc autẽ ex proge-

ex progenitorib⁹ incipit loqui,magnis viris,& mirabilibus,tantũ non dicens:si illic vbi ante pedes erant bona,omnes fide saluati sunt,multo amplius nos. Cũ enim inuenerit anima in eisdẽ passionibus sociũ, requiescit & respirat:hoc & in fide,hoc & in tribulatione solet accidere. Proinde sit in vobis consolatio,inquit,p mutuã fidẽ. Valde enim incredulum est genus humanum,& neq; de seipso confidens,&timens pro his,quæ se habere iudicat:sed multã habet curã gloriæ,quę explurimis defertur. Quid ergo Paulus fecit? Ex patribus eos hortatur,& primò ex cõmuni intellectu. Dic enim mihi,inquit,quia fides accusat veluti res quæ nõ possit ostendi, & quę deceptio magis sit, propterea ostendit,quia maximę res per fidem,& nõ per ratiocinationes perfectæ sunt. Et quomodo hoc ostẽdit,dic mihi?Manifestum,inquit,est,quia ex non existẽtibus quę sunt deus effecit, & ex non apparẽtibus apparentia,& ex nõ subsistẽtibus subsistentia. Et vnde hoc?Quia & verbo hæc fecit. Ratiocinatio quidem in hoc nihil nobis suffragatur:sed & cõtrà,veluti ex apparẽtibus apparẽtia putet esse facta. Propterea maximè philosophi nihil dicũt ex nullis existẽtib⁹ esse,animales existẽtes,& nihil fide percipientes. Reprehenduntur autem etiã ipsi, quando magnum aliquid & validũ dixerint,fide dicunt percipiendũ, veluti quod deus sine initio dicit,& ingenitus. Ratiocinatio quippe in hoc nobis non suffragatur,sed & cõtra se habet. Attende nunc mihi multã vanitatẽ ipsorum,deũ sine initio dicunt, & ex nullis existentibus. Multo autẽ hoc mirabili⁹ est,quã dicere,quia ex nullis existentib⁹ quę sunt deus fecit. Nã dicere sine principio est deus,quia ingenitus,quia neq; à seipso,neq; ab alio genitus est,amplius est hæsitabile,quãtum ad ratiocinationẽ attinet,quã dicere ex nullis existentibus deus fecit quę sunt. Hic enim multa sunt credibilia:hoc est,quia fecit aliquis,quia initiũ habuit qđ factum est: illic autem sponte ingenitus,neq; initiũ habuit neq; tempus. Nónne magis hęc fide indigẽt,dic mihi?Sed nõ posuit hoc,qđ multo erat amplius, sed
†quod minus erat. †& cõtrà:]vnde,inquit,habemus quia deus hęc fecit? Ratiocinatio nõ suffragatur,Nemo enim quãdo hęc fiebant aderat.Vnde ergo certũ est? Manifestum est, quòd fidei res sit.Fide intelligim⁹,inquit,perfecta secula esse verbo dei.Quare fide?Quia ex nõ apparẽtibus facta sunt quæ videntur,hoc autẽ est fidei. Postquam autẽ dixit,quod cõmune est: deinde & in personis hoc enucleat.Etem̃ vir gloriosus mũdo æquãdus est: hoc autẽ & postea significauit. Quia ergo in personis centum,vel ducentis hãc causam constituit, deinde videns paruam numeri quantitatẽ,subiunxit:
Hic infr.g quibus dignus nõ erat mũdus. Et cõtemplare quem primũ ponat.Eũ,qui mala passus est, & hoc à fratre.
† congrua & accommoda. † Propria] istorũ erat hæc passio:etenim,vos, inquit, cadẽ passi estis à cõtribulib⁹ vestris. Abel occisus est à fratre,nulla iniuria affecto,sed propter deũ inuidẽ-
1.Thes.2.c te:ostendens quia & ipsi inuidiã patiebantur.Honorauit ille quidẽ deũ, & mortuus est pro honore dei, & necdum resurrectionem adeptus est:sed desideriũ quidem eius manifestũ est: & quæ ab illo fieri debebãt,facta sunt: quę vero à deo,necdũ illi collata sunt. Hostiã vero in hoc loco dicit honorabiliorẽ, & clariorem,& necessariã. Et nõ possumus dicere, inquit, quia nõ est susceptą,Suscepit quidẽ deus, & dixit ad
Gene. 4.a Cain,Si rectè offeras, rectè autem non diuidas.ergo Abel & rectè obtulit,& rectè diuisit.Sed pro his quã retributionem accepit?Interẽptus est manu fraterna, & condemnationẽ, quã pater propter peccatũ promeruit,hanc ipse primus excepit rectè exististẽs.Et hoc crudeliora passus est,quod & à fratre,& primus,& tã probabiliter & rectè viuẽdo nullius exẽplum habẽs, quem imitarerur,occisus est.Ad quẽ enim attendens imitat⁹ est hic,vt sic honoraret deũ?Ad patrẽ & matrem? Sed illi magis contumelia affecerũt deum pro tantis beneficiis.Num ad fratrem attendit? Etiã ipse deum cõtumelia affecit. Proinde ex seipso hoc bonũ inuenit. Qui ergo tãto dignus erat honore,quid patitur?Interimitur. Qualiter autem? Etiã aliud testimoniũ cõsecutus est,quòd esset iustus.Dicitur ignis descẽdisse,& assumpsisse hostias eius.Pro eo siquidẽ,ad
Ibidem. Abel aspexit domin⁹ & ad sacrificia eius, incẽdit dixit.Cum & in verbis,& in operibus eius testificat⁹ sit de iustitia,& cum eum propter se extinctum videret, necdũ ei retribuit,sed adhuc sic dimisit.Nostræ autẽ res nõ tales sunt:Quomodo inquis?Nos enim&exẽpla multa habemus,& hortamẽta, atque consolationes,innumera & signa & miracula facta.Proĩde illud erat vera fides.Quæ em̃ miracula ille vidit,vt crederet,quia erit à deo aliqua retributio bonorũ? Nónne ex fide sola habuit hanc virtutẽ?Quid est,& propterea mortuus adhuc loquitur? Ne in multã eos desperationẽ adduceret, ostẽdit eum ex parte perfruitum retributione.Quomodo?Cura & ratio deo super illo multa est,& adhuc loquitur:hoc est,interemit quidẽ
†honorem eum,sed non cum eo interemit eius gloriã atq;† memoriam.Nõ est ille mortuus,ergo nec vos moriemini.Quanto em̃ quis acerbiora passus fuerit,tãto magis gloria excrescet.Quomodo adhuc loquitur.Hoc enim indiciũ est quòd viuat,quòd in ore omniũ versatur,quòd omnes eũ admirantur,& beatificant.Qui enim admonet alios,vt iusti sint,loquitur, nõ em̃ tãto proficit sermo,quantũ passio illius.Sicut em̃ cœlum tantũ apparens loquitur, sic & ille dũ in memoriam venit.Nunquã enim in tanta esset admiratione, si mille linguas haberet,si viueret,in quãta nũc admiratione est.Idẽ est ac si diceret,ista non fiũt impune, aut simpliciter,neq; differetur eorũ vltio. *Fide Enoch* *Ge.5.c.&*
transłatus est,vt nõ videret mortẽ:nec fuit inuentus, propterea *Eccl.44.c*
quòd trãstulerat illũ deus. Maiorem iste fidẽ quàm Abel ostendit.Qua ratione? Quoniã etiamsi post illũ fuit, illa tamen quæ circa illum prouenerunt, idonea erãt ad reuocandũ eum,& dehortandũ.Quomodo? prouidebat deus,quoniam periturus erat.Dixit enim ad
Cain,peccasti,nõ adiicias adhuc.Honorat⁹ quidẽ est *Eccl. 21.c*
ab Abelo,sed nõ est vltus eũ. At neq; hoc Enoch istũ ad segnitiem adduxit,nõ dixit,quid opus est laboribus & periculis.Ecce Abel honorauit deũ,& nõ vlt⁹ est eũ. Quid ei vtilitatis accessit interfecto ex supplicio fratris,q̃ cõdemnat⁹ est? Quid illi ex hoc proderit?Ponam⁹,quia frater acerbã recipiet vltionẽ, quid ad occisum?Nihil tale apud seipsum dixit,neq; cogitauit:sed hæc & huiusmodi cũcta pertransiens,intellexit,quoniã si est deus,omnibus modis etiã retributio erit,cũ nihil adhuc de resurrectione scirẽt.Si autem illi q̃ de resurrectione nihil sciebãt, & in hac vita contraria videbãt,sic placuerũt deo: quãto magis nos?Illi em̃ neq; de resurrectione aliquid sciebãt,neque exẽpla,quæ intenderẽt,habebant.Et hoc ipsum magis eum placere fecit,quia nihil retributũ illi erat. Sciebat em̃,quoniã mercedis retributor est deus.Vnde hoc?Abel em̃ retribuit,inq̃t.Proinde ratiocinatio

Universidad de Deusto Biblioteca

alia suggerebat:fides autẽ,contraria his quæ videbãtur.Et vos igit̃,inquit,attẽdite vobis, & si videtis nihil vos hic recipere, non perturbemini. Quomodo hoc?Fide trãslatus est Enoch.Vt eñ trãsferretur causa fuit,quòd placuerat.Vt autẽ placeret deo,causa erat fides:nisi eñ agnouisset, quia receptur⁹ esset retributionẽ,quomodo placuisset deo? Sine fide eñ impossibile est placere deo. Quomodo hoc? Credebat eñ quia si quis crediderit esse deũ, etiã retributionẽ habebit.Vnde ergo placet̃ deo?Credere, inquit, op⁹ est eum qui ad deũ accedit,quia est,non quid est:fide enim non ratiocinationibus opus habet:Si autẽ quia est,fide nõ ratiocinationib⁹ opus habet, ita nec quid sit ratiocinatione cõprehẽdi potest.Si quòd sit retributio mercedis fide opus habet nõ ratiocinationib⁹, quomodo ea quę substãtiæ diuinę sunt ratione comprehẽdi poterũt?Qualis eñ est ratiocinatio quæ poterit ad ista pertingere? Quidã enim casu & spõte dicunt oĩa,quæ sunt, extitisse. Vides quia nisi crederemus de omnibus,non tantũ de retributione, sed etiã de eo ipso quòd sit deus,labuntur nobis omnia,& nõ stant.Multi autem quærũt,quò trãslatus sit Enoch,& quare translatus sit, & quare nõ fuerit mortuus, neq; ipse,neq; Helias:& si adhuc viuũt,quomodo viuunt, & in quali habitu.Sed superuacaneũ est ista requirere.Quia vero trãslatus est iste, & quia assumpt⁹ est ille, scripturæ dixerunt:vbi autẽ sint,& quomodo,nõ addiderũt.Nihil autẽ amplius, quàm quę necessaria sunt,dicunt.Hoc enim factũ est, quod de trãslatione dicitur,ipsis initiis statim,vt anima humana spẽ acciperet,& quia solueretur mors,& dãnaretur diabolica tyrannis.Translatus est enim,nõ mortuus, imò vt ne videret quidẽ mortẽ.Propterea addidit,viuus translatus est,quia placuit deo. Sicut enim pater quisquã comminatus filio,cupiens quidẽ confestim remittere comminationẽ:sustinet tamen ac patiẽter tolerat, vt interim illũ corrigat,& moneat,permittens firmã permanere comminationẽ:Sic & deus, vt penè dicã humano more nõ sustinuit:sed cõtinuò ostẽdit, quia soluta est mors.Et primũ permittit fieri mortem,terrere volens per filiũ patrem. Volens quippe ostẽdere,quia reuera permanet firma sentẽtia,nõ malos statim,sed etiã eũ qui placuerat subiecit supplicio, beatum illũ Abel dico,& penè post illũ confestim transtulit Enoch,& nõ resuscitauit illum, ne præsumerẽt, nec confidentes efficerentur, sed transtulit illũ viuũ. Per Abel quidẽ perterrẽs, per istum autem excitans ad æmulationem placẽdi sibi.Proinde qui casu regi ac ferri cuncta dicunt,& nõ sperant retributionẽ,nõ placent deo,sicuti pagani.Inquirẽtibus nanq; eũ per opera bona,&per sui cognitionẽ retributor efficitur.

Morale

Quia ergo habemus mercedis retributionẽ,sic cũcta geramus,vt nõ priuemur mercedibus,quæ virtuti sunt constitutæ. Etenim multis lachrymis est dignũ, si talis repensio despiciatur,talis retributio contẽnatur.Sicut enim eũ inquirẽtibus, mercedis retributor efficitur:ita etiam nõ inquirentibus deum,econtrà eueniet.Quęrite,inquit,& inuenietis. (Matt. 7.a) Quomodo autẽ potest dominus inueniri?Intellige quomodo inuenitur aurũ,cũ multo labore.Manibus meis quæsiui, inquit,nocte in conspectu eius,& nõ sum defraudatus, (Ps.76.a) hoc est,sicut quærim⁹ quod perierat,sic deũ requiramus.Nónne cũ aliquid perdiderimus, mentẽ nostrã illuc cõuertimus?Nõne omnes examinam⁹? Nõne si opus fuerit per itinera longa peregrè vadimus?Nõne pecunias promittimus?Verbi gratia:Pone filiũ nobis periisse,quid nõ agimus?Quam terrã,quod mare nõ pererramus?Nónne & pecunias erogamus,& cuncta † postremò facimus,vt illum inueniamus? (†postponimus,) At si inuenerimus,continemus,cõstringimus,amplexamur,nõ derelinquim⁹,& inquisituri omnia molimur,vt inueniamus quod quærimus, & inuenientes primũ gaudemus:quanto magis ergo in inueniẽdo deo,hoc facere cõuenit?sicut cum aliquid necessariorũ requirimus,magis autem nec sic,sed multo amplius.Verũtamen quia infirmi sumus, saltẽ sicut pecunias tuas inquiris,vel filium,ita require deũ. An nõ filij gratia in itinera prolixa commeas?Rogo, num aliquãdo peregrè profectus es pro pecuniis? An non oĩa curiosè perquiris?An non cum eas inueneris,cõfidens efficeris?Quærite,inquit,& inuenietis: (Matt.7.a) quæ quærũtur eñ, multa cura opus habent,maximè in causa dei. Multa quippe sunt impediẽtia,multa prohibẽtia,multa obumbrãtia intellectũ nostrũ. Sicut enim sol est quidẽ clarus,& in mediũ cunctis propositus,& nõ opus habemus eum quærere:si vero nosmetipsos in terrã defoderimus,& vndiq; adumbrauerimus,multo labore opus habebimus,vt solẽ videre possimus:sic & in hac causa,si in profũdo cupiditatũ malarũ, si in tenebris passionũ,& secularibus rebus defoderim⁹ nosmetipsos,vix poterimus oculos aperire,vix respiciem⁹,vix intuebimur. Qui infernè defossus est,quanto sursum attẽderit oculos,tãto appropĩquat ad solẽ.Excutiamus igitur puluerẽ,dirũpamus superiacentem,& deprimentem nos nebulam:densa quidẽ est, & arcta,& nõ permittit vt suspiciamus.Et quomodo dirũpitur, inquis,hęc nubes?Si ad nos attraham⁹,radios solis iustitiæ. Eleuatio,inquit,manuũ mearũ sacrificium vespertinum. (Ps.140.a) Cum manibus etiã mẽtem eleuemus.Scitis qui imbuti estis,quid dicã,forsan agnoscitis quod dicitur,& intelligitis quid significauerim. Eleuemus in altum mentẽ nostrã. Noui plures viros ego, penè ita pendentes,vt terrã non attingant,& vltra mensurã manus extendẽtes,dolentes etiã quia non possunt in aërem suspẽdi:& ita cũ alacritate orare. Ita & vos esse desidero semper,& si non semper, saltem sępius: si non sæpius vel plerunque, vel in matutinis, vel in vespertinis.Dic enim mihi,extẽdere manus non potes,extende voluntatem, quantumuis istam extẽde: si vis vsque ad ipsum cœlũ,& si vis ipsum verticẽ cõtingere:quin & in superiorib⁹ si voles incedere,licebit.Omni nanq; penna leuior & sublimior mens nostra est.Cum autẽ & à sancto spiritu acceperit gratiã, papę quantũ efficitur velox & pernix?quomodo cũcta circuit?quomodo non fertur deorsum, neque ad solũ decidit?Has nobis pẽnas præparemus, per istas & pelag⁹ peruolare poterimus,& fluctuationes huius vitæ euadere. Auiũ celerrimæ,& mõtes, & colles, & maria, & scopulos in paruo momento temporis sine vllo impedimento transuolant: talis est etiam mens, cum pẽnas acceperit,cũ à secularibus abscesserit,nihil eã apprehendere poterit,omnibus erit eminẽtior iaculis ignitis diaboli. Nõ est ita perfect⁹ sagittator diabolus,vt possit ad illã altitudinem pertingere:sed emittit quidẽ iacula,est enim impudens: nõ autẽ attingit,sed reuertitur ad eum inane iaculũ.Et non solum inane,verũetiã in eius caput reuertitur. Oportet quippe vt iaculũ,quod ab eo emittit̃,omnibus percutiat modis.Sicut eñ ab hominib⁹ iaculũ emissũ, aut illum aduersus quẽ emittitur, percutit: aut auẽ fortassis,

tassis,aut vestimẽtum,aut lignum, aut aërẽ ipsum secat:sic etiam diaboli iaculum oportet quidẽ omnib⁹ modis percutere, & si illum ad quẽ dirigitur nõ percusserit,omnibus modis percutit dirigẽtem. Et licet hoc ex multis agnoscere,quia quãdo nos nõ fuerim⁹ percussi:omnibus modis ille percutitur. Vtputa exẽpli gratia,insidiatus est Iob,nõ eũ vulnerauit,sed vulneratus est ipse.Insidiatus est Paulo,nõ vulnerauit illum,sed vulneratus est ipse.Vbiq; si euigilemus istud fieri videre licet.Et quando quidẽ percusserit,percutietur,& multo amplius tũc, quãdo strictis in illũ gladiis,& scuto fidei nosmetipsos armantes atq; muniẽtes,cũ cautela obseruamus, ne captiui efficiamur.Iaculum autem diaboli est cupiditas mala:maximè iracundia ignis est,flamma est,corripit,consumit,cõburit.Nos autem longanimitate & sustinentia eũ extinguimus. Sicut enim ferrum ignitũ cũ in aqua tingitur,amittit ignẽ:sic iracundia in longanimẽ incidens nihil eum lędit,sed etiã iuuat.Nam inde redditur cõtinẽtior huiusmodi homo.Nihil enim longanimitati simile est.Nunquam cõuiciis læditur huiusmodi homo,sed sicut adamantina corpora nõ vulnerãtur: sic etiã animæ tales:superiores quippe iaculis inueniuntur.Eminentior nanq; est, & tantũ eminentior lõganimis,vt neque percussus vulnus aliquod accipiat.Si quando iracundus quisquã ferocit,tu ride,ridere autem noli palàm,ne illũ irrites amplius: sed ride apud teipsum,tui gratia. Eteñ pueros cũ nos percusserint cum indignatione, tanquã vlciscentes seipsos, ridemus.Si igitur rideas,tantũ erit inter te & illum, quãtum inter puerum & virum.Si autẽ & tu exacerbaris factus es puer.Et reuera,stultiores sunt pueris, q̃ irascuntur: si enim attendat aliquis ad puerũ exacerbatum,nõne irridet?Pusillanimis,inquit,fortiter insensatus est.Qui igitur insensatus est,paruul⁹ est:& lõganimis,inquit,multus in sapientia. Hanc igitur multã sapientiã cõsequamur,vt adipiscamur bona quę promissa sunt nobis, in Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri vnà cum sancto spiritu,gloria,imperiũ,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia xxiij. ex cap. xi.

Fide Noe oraculo accepto, de his quæ nõdũ videbãtur, metuens construxit arcam ad salutem domus suæ,per quã damnauit mundum:& iustitiæ, quæ per fidẽ est, factus est hæres. (Gene. 6.c & Eccli 44.c) Fide,inquit,Noe oraculo accepto. Sicut filius dei de aduentu suo loquens dicebat:In diebus Noë nubebant,& nuptum dabãt. (Mat.22.d) Idcirco etiam Apostolus eos familiaris exempli admonuit.Exemplum enim Enoch,fidei tantum fuit:exemplum autẽ hoc Noë,& incredulitatis. Hæc est perfecta cõsolatio,& exhortatio,quando non solum qui crediderũt inueniuntur fœlices ac celebres facti, sed etiam infideles contraria passi.Quid ergo inquit?Fide Noë,oraculo accepto. Quid est oraculo accepto?hoc est, prædictum est ei. Oraculum autem † pro qua causa dicitur?] (†cuius esse dicitur?]) Etenim alibi dixit, Oraculum illi datũ erat à spiritu.Et iterum:Et quid dixit oraculum diuinum? (vt pro inuit, legamus iuuat.) Contemplaris æqualitatẽ honoris in spiritu sancto: sicut enim deus dat oracula, sic etiã spiritus sanctus. (Luc.20.d) Quare autẽ sic dixit? (Rom. 11.a) Prophetia enim dicitur oraculum.De his quę nondum videbantur,inquit:hoc est, de imbribus timens construxit sibi arcam.Ratiocinatio quippe nihil in hac causa suggessit.Nubebant,inquit,& nuptum dabant: aër mundus & serenus,signa nulla erant,veruntamen timuit ille.Fide,inquit,Noë oraculo accepto,de his quę nondum videbantur,timens construxit arcam ad salutẽ domus suæ:per quã damnauit mundũ.Quomodo?Ostendit enim eos dignos hoc supplicio,qui neque per illã constructionẽ corrigebantur.Et iustitiæ quæ per fidẽ est, factus est hæres.Ex hoc eñ apparuit iustus, ex eo quòd credidit deo:hoc eñ animæ est,quæ se germane habet ad deum,& verbis illius nihil fidelius iudicat. Sicut etiã incredulitas cõtra se habet: fides autẽ certũ est quia iustitiam operatur. Sicut enim oraculũ nos accepimus de gehẽna,sic & ille.Tametsi irridebat̃, tametsi probris petebatur,nihil tamen istorum attendebat.

Fide vocatus Abrahã obediuit deo, vt exiret in locũ, quẽ accepturus erat in hæreditatẽ.Et exiit nesciens quò iret:fide demoratus est in terra promißionis,tanquã in aliena, in tabernaculis habitando cũ Isaac & Iacob cohæredibus promißionis eiusdẽ.

Quẽ enim vidit,dic mihi,vt imitaret̃?Nã patrẽ paganum habuit,& idololatrã.Prophetas nõ audierat,neque sciebat quò iret.Quoniã enim in istos intuebantur,q̃ crediderãt ex Hebræis,veluti innumeris bonis potitos: ostendit quoniam nullus eorũ dum aliquid recepit,oẽs sunt sine præmio, nullus adhuc retributionẽ accepit. A patria sua ille,& à domo excidit, & egressus est,nesciens quò iret.Et quid mirũ,si ipse ita cũ etiã semẽ eius sic habitarit? Videns ergo redargui promissionẽ:dictũ eñ erat,Tibi dabo terram hãc,& semini tuo: (Gen.15.d) vidit filiũ ibi vt peregrinum habitantẽ:filius itẽ vidit patrẽ in aliena terra peregrinantẽ,& nihil turbat⁹ est. Et circa Abrahã fortassis merito sic actum est,vtpote q̃ postea ad effectũ promissio esset † perducẽda:in prole autẽ eius satis erat mirũ:]quãquã (†perducẽda in prole ipsius:]) etiã ad ipsũ dictũ esset:Quia tibi dabo, & semini tuo: non per semẽ tuũ tibi,sed tibi & semini tuo, & tamẽ neq; ipse,neq; Isaac,neq; Iacob potiti sunt hoc promisso.Ille quidẽ seruiuit mercenaria seruitute,hic autẽ exagitabat̃:iste vero penè exciderat timẽs.Et partim quidẽ suos è bello liberauit, partim autẽ nisi dei adfuisset præsidiũ,fortassis etiã ipse perisset: propterea dixit: Quia cũ cohæredibus promissionis eiusdẽ. Nõ ipse sol⁹,inquit,sed etiã hæredes.*Secundũ fidẽ mortui sũt*,inquit,*hi omnes,nõ reportãtes promißiones*.Duo quędã hic dignũ est quęrere,quomodo cũ suprà dixisset, trãslat⁹ est Enoch, & nõ inueniebat̃,ne videret mortẽ:hic dicit,secundũ fidẽ mortui sunt hi oẽs. (Gen.5.& Eccl.44.c) Et iterũ cũ dixisset suprà,nõ reportãtes repromissiones,dicit Noë recepisse mercedẽ ad salutẽ dom⁹ suę,& Enoch trãslatũ esse,& Abel adhuc loqui,& Abrahã accepisse terrã:& dixit,secundũ fidẽ mortui sunt hi omnes, nõ reportãtes repromissionẽ:quid ergo est?Necessarium itaq; videtur,primũ primo soluere,deĩde & secundũ.Iuxta fidẽ,inquit,mortui sunt hi omnes. Hoc in loco omnes dicit,nõ quia omnes mortui sunt, sed quia præter illũ solũ hi oẽs mortui sunt,quos scimus mortuos fuisse.Quod autẽ dixit, Nõ reportantes repromissiones,verũ est.Nõ eñ hæc ꝓmissio erat Noë. Quales autẽ promissiones dicit?Isaac enim, & Iacob fortassis,inquit,acceperũt repromissionis terrã:q̃ vero cũ Noë vixerũt & Abel & Enoch,quid retributionis acceperũt?Aut igit̃ de trib⁹ istis dixit,aut etiã de illis,nõ erat repromissio,vt in admiratione esset Abel, vt trãsferretur Enoch,vt saluaret̃ Noë: & hæc quidẽ illis propter virtutẽ prouenerunt,libamina vero quędam erãt,& primæ degustationes futurorũ.Deus eñ ex initio sciens genus humanũ multa submissione & accõmodatione op⁹ habere, nõ solũ quę futura sunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis largitur,sed etiã quę huius vitę sunt nobis prę-
Mat.19.d & 6.d stat,sicut & discipulis suis dicebat:Qui dimiserit do-
mos,aut fratres,aut sorores,aut patrẽ,aut matrẽ,cen-
tuplum accipiet,& vitam æternã hæreditabit.Et ite-
rum: Quærite primum regnũ dei, & hæc omnia ad-
iicientur vobis.Intueris,quia hæc adiectionis & addi-
tamenti loco ab eo dantur,vt nõ defatigemur. Sicut
enim athletæ perfruuntur quidẽ omni curatione, &
eo tẽpore quãdo sunt in certamine constituti:sed nõ
omni quiete,nec plena remissione perfruũtur sub le-
gibus viuẽtes,sed postea omni plenaq; fruũtur: sic &
deus non ita præstat,vt omnẽ hic quietem percipia-
mus,tribuit quidem etiam hic. *De longe*,inquit,*eas vi-
dentes & salutantes*. In hoc loco quiddam mysticũ si-
gnificat,quoniã omnia complexus est,quę de futuris
dicta sũt,de resurrectione,de regno cœlorũ,de aliis,
quæ veniẽs Christus prædicauit. Promissiones enim
istas intelligit:aut hoc dixit, aut certe quia nõ quidẽ
eas acceperũt,sed persuasi de illis hĩc discesserũt.Cõ
fidebãt enim sola fide,de longe eas vidẽtes ante qua-
tuor generationes. Post tantas quippe generationes
reuersi sunt de Aegypto.Et salutantes,inquit,& gau-
dẽtes.Ita confidebant de illis, vt etiam salutarẽt eas.
Ex metaphora nauigantiũ hoc dixit: qui à lõge pro-
spiciũt ciuitates desideratas, quas antequã ingrediã-
tur,salutatione prẽueniũt, atque ita † inhabitãt. *Expe-*
†conciliãt *ctabant enim fundamenta habẽtem ciuitatem,cuius artifex &*
opifex deus est.Vides quòd hoc quod dicit,acceperunt
promissiones:idẽ est, quod expectarũt & persuasi de
illis fuerunt.Si igitur cõfidere accipere est,possumus
& nos sic accipere.Isti eñ & si nihilo potiti sũt horũ,
tamen desiderio intuebãtur ea.Quare hoc fiebat?Vt
nos erubescam⁹,quia illi quidẽ promissionib⁹ in ter-
ra factis nõ attẽdebãt, sed futurã ciuitatẽ requirebãt:
nobis autẽ sursum atq; deorsum deus de superna lo-
Esa.1.e quitur ciuitate,nos tamẽ terrenã quærim⁹.Dixit eis,
quia dabo vobis prę sẽtia,quoniã videbat eos:magis
autem quia exhibuerũt seipsos maioribus dignos,nõ
eos permisit hæc accipere,sed illa maiora eis tribuit:
nobis volẽs ostẽdere,quia maioribus digni sunt, qui
se nolũt alligari ad ista terrena:sicuti quisquã puerulo sapiẽti promittat puerilia,nõ vt accipiat,sed vt o-
stẽdat eius philosophiã,dũ ille maiora postulat.Hoc
eñ est ostendentis,quod cũ tanto studio abduxerint
animos suos à terra,vt neq; quæ dabãtur acceperint.
Etenim propterea nepotes eorũ accipiũt.Illi quippe
erant terra digni.Quid est ciuitatẽ fundamẽta habẽ-
tem? Ista enim nõ erant fundamẽta,quæ ad cõpara-
tionem eius nõ sunt, cuius artifex & opifex deus est.
†Sara. O qualis laus illius ciuitatis. *Fide*, inquit, *& ipsa †Sara*
sterilis,] In hoc loco verecũdiã eis excitãs dicit,siquidem muliere pusillanimiores apparuerũt.Sed fortas-
sis dicat aliquis,quomodo fide,quæ risit?Risus quidẽ
est ex incredulitate, timor autẽ ex fide: quòd eñ dixit,non risi,ex fide factũ est.Proinde euacuata incre-
dulitate introducta est fides.Fide,inquit,&ipsa Sara.

Virtutem ad suscipiendũ ac retinendũ semen,susceptum,ac præter ætatis rationem peperit. Quid est,ad suscipiendũ semen?
Ad retinendum semen & ad recipiendũ, Virtutẽ ac-
cepit,quæ iam mortificata erat & sterilis.Duplex eñ
erat præclusio,vna ex tẽpore,senuerat quippe iã:alia
vero ex natura,sterilis etenim erat.Idcirco etiã ex vno
geniti sunt omnes,sicut stellæ cœli in multitudine,&
sicut arena, quæ est ad orã maris innumerabilis. Id-
circo,inquit,ex vno geniti sunt omnes:nõ hoc solum
volens significare quia genuit,sed etiã quia tam mul-
torũ mater effecta est, q̃ neque fœcũdę. Sicut stellę,
inquit,cœli.Quomodo ergo sępius eos enumerat cũ
dixerit. Quemadmodum nõ numeratur stellæ cœli,
sic neq; semẽ vestrũ ? Aut igit hyperbolicè dixit, aut
certe oẽs significauit,qui semper ex illa origine pro-
creantur.Vnius autẽ domus progenitores numerare
facile est.Ille illius pater,aut filius,& ille illius. Si in Morale
hac vita tales promissiones dei sic facile implentur,si
quæ additionis loco ꝓmisit,ita mirabilia sunt,& glo-
riosa,& ita magnifica:qualia erũt illa, quorũ ista ad-
itamẽta sunt,quibus hęc ex abũdanti dantur ad cu-
mulũ?Quid igitur aut adipiscentibus beatius? aut nõ
adipiscẽtibus infœlicius? Si eñ patria quis expulsus,
ab hominibus miserabilis iudicat:&quisquis hęredi-
tatẽ amiserit, videtur omnibus esse dolẽdus:qui cœ-
lo priuatur,qui illis repositis bonis,quãtis lachrymis
iste plangendus est?Imò non plangendus? Plangitur
enim quisquã cũ passus fuerit aliquid,cuius ipse cau-
sa non est:cum autẽ ex propria volũtate semetipsum
quisquã afflictione confixerit,neq; lachrymis dignus
est,sed lamentationibus, magis autẽ etiam tũc luctu.
Nã & domin⁹ noster Iesus Christus Hierosolymã, li-
cet impiè agentẽ,luxit,&lachrymatus est.Reuera in-
finitis lachrymis digni sum⁹,innumeris lamẽtationi-
bus.Si oĩs habitatio terræ extollat vocẽ suã , & lapi-
des, & ligna, & arbores, & bestiæ, & volatilia, & pi-
sces,& vt simul dicã , totus mũdus si vocẽ extollat ad
lamentandũ nos,q̃ ab illis bonis excidimus,nihil di-
gnũ lamẽtabũtur.Qualis enim sermo exprimere po-
terit,qualis mẽs illam beatitudinẽ, illamq; virtutem,
illam delectationem,illam gloriam , illã iucunditatẽ,
illam claritatẽ?Quæ oculus, inquit,nõ vidit,nec au- *1.Cor.2.e*
ris audiuit,& in cor hominis non ascendit.Non dixit
quia trãscendit cor hominis,sed quia neq; intellexit
quisquã aliquando,quæ præparauit deus diligẽtibus
se.Quorũ honorũ præparator,& opifex deus est,qua-
lia esse possunt?Si eñ faciẽs nos, statim adhuc nobis
nihil agẽtibus tanta bona largitus:paradisum,confa-
bulationẽ suã, immortalitatẽ, promisit vitam beatã,
& à curis liberã:eis qui tanta fecerint,& qui certaue-
rint,& q̃ pro eo sustinuerint,quid nõ præstaturus est?
Vnigenito filio suo nõ pepercit,propter nos filiũ suũ *Rom.8.f*
proprium in mortẽ tradidit, propter nos dũ inimici
essemus,quibus rebus nõ dignabitur amicos iã effe-
ctos?quid nobis nõ tribuet sibi recõciliatis?Est enim
diues,& infinitus,& desiderat,& satagit nostrã amici-
ciam habere,nos autẽ nõ satagimus.Et quid dico nõ
satagimus?neq; volumus adipisci eius bona,sicut ille
vult,& quod amplius cupiat,ex his quę fecit ostẽdit.
Nos eñ pro nobis ipsis vix paucos cõtemnimus au-
reos: ipse autẽ pro nobis etiam filium suum tradidit.
Vtamur igitur ad commodũ nostrum charitate dei, *Ioan.15.b*
fruamur eiꝰ amicitia.Vos enĩ,inquit, amici mei estis,
si feceritis quę dico vobis.O inenarrabilis misericor
dia,inimicos & infinito interuallo ab eo distãtes,à q-
bus incõparabili eminẽtia in omnib⁹ differebat, hos
amicos & fecit,& vocat amicos. Quid igitur pati nõ
debemus?quid nõ libẽter tolerare pro hac amicitia?
Pro amicitia etenim hominũ sæpe periclitamur,pro
dei amicitia nec pecunias patiẽter amittimus.Luctu
vero dignę res nostrę sũt,luctu & lachrymis,& lamẽ-
tationibus,& vlulationib⁹ magnis.De spe nostra de-
cidim⁹, De sublimitate nostra ad humilia lapsi sum⁹,
indigni honore dei apparuimus,perfidi etiã post be-
neficia &

neficia & ingrati facti sumus,nudauit nos omnib⁹ bo
nis diabolus,qui dignitatẽ filiorũ acceperamus, qui
fratres,q̃ hæredes eram⁹,ab inimicis eius nihil diffe-
rimus iniuriantibus eũ:quod nobis erit de cætero so
latium?Ipse nos vocauit ad cœlum,nos autẽ nosipsos
in gehennam impulimus. Mendacium, & adulteriũ,
& furtum diffusa sunt super terrã . Alij quidẽ sanguinem super sanguinẽ fundũt, alij causas agunt sanguine peiores.Plurimi vero eorũ, qui iniuriis afficiũtur:
multi quibus imponiẽ,innumeras sibi mortes optant
magis,quã illa pati:& si non timore dei reuocarẽtur,
seipsos interimerent. Hæc igitur nõ sanguine peiora
sunt?Heu mihi anima,quoniã periit iustus de terra,&
rectũ agens in hominibus nõ est. Nunc etiã nos cla-
mem⁹ de nobisipsis primũ, sed mihi cõsociemini ad
luctum.Fortassis quidam abnuũt,& irridẽt.Propter-
ea oportet magis extendere luctũ , quia ita insani & B
demẽtes facti sumus:& neq; quia ita insanim⁹,agno-
scimus,sed in quib⁹ oportebat gemere,ridemus.Re-
Rom.1.b uelabiẽ, ô homo, ira dei de cœlo super omnẽ impie-
Psa.49.a tatẽ & iniquitatẽ. Omnibus deus manifestus veniet,
& ignis ante ipsum præcedet,& circa eũ tẽpestas va-
lida. Ignis in conspectu eius consumet & conflãma-
bit inimicos in gyrũ.Dies domini veniet, vt cliban⁹
ardens.Et nemo hæc in mentẽ suam mittit,sed velu-
ti fabulas contẽnimus hæc terribilia & metuẽda*de-
πράγμα τα,res metuẽdas etc. inter.legit δόγματα, creta.Nemo audiens obstupescit,oẽs irrisores, & il-
lusores facti sunt.Quis nobis erit aditus ? vnde salutẽ
reperiem⁹?Periuimus,cõsumpti sum⁹,facti sumus ir-
risio inimicorum nostrorũ,& illusio paganorũ,simul
& dæmoniorum.Quantũ exultat nunc diabolus , &
gestiens lętatur:angeli vero quibus cõmissi sumus,in
confusione & mœrore sunt.Nemo cõuertitur,super- C
fluo cũcta nobis expẽsa sunt,nos quoq; videmur vo-
bis delirare.Opportunum est etiã nũc aduocare cœ-
lum,quoniã nullus est audiens, testificariq; clemẽta.
Esa.1.a Audi cœlũ,& auribus percipe terra, quia locutus est
dominus.Date manum,porrigite manum qui necdũ
demersi estis,his qui in ebrietate iniquitatis perierũt,
vos qui sani estis laborantibus,qui sobrij estis furẽti-
bus & bacchãtibus.Nemo obsecro quidpiã saluti a-
micorũ præponat,& castigatio & increpatio ad vnũ
tantũ attendant:hoc est,ad vtilitatem proximi.Cum
febris occupauerit quenquam, etiã serui dominãtur
dominis. Quando enim illa imminet,animam adob-
ruens,& mancipiorũ adstat cœtus , nemo in læsione
domini,dominica iura agnoscit.Conuertant nos igi-
tur obsecro,bella quotidiana,demersiões,perditiões
innumeræ circumcirca.Vndiq; ira dei nos circunse- D
psit:nos vero veluti cõplacentes deo , summa cũ cõ-
fidentia manus ad auaritiã præparamus.Nemo ad iu-
uandum,omnes ad rapinã:nullus ad patrocinãdum,
vnusquisq; festinat quomodo substantiã suam faciat
ampliorẽ. Nemo quemadmodum adiuuet indigen-
tem,vnusquisq; quomodo addat pecuniis suis excogitat,& multam habet solicitudinẽ . Nemo qualiter
animam suam saluet, timor vnus cõtinuit omnes, ne
ad pauperiem redigantur: vt autẽ non incidamus in
gehẽnã,nemo laborat,nemo tremit. Hæc luctib⁹ di-
gna sunt,hęc accusatione,hęc incusatione.At ista no
lebã dicere,sed dolore cõpellor.Ignoscite,nimio luctu compellor,multa etiã,quæ nolo, cogor ore pro-
ferre,sæuissimã intueor plagã , & sine remedio video
eladem cõsolatione vel exhortatione superiorẽ.Ma-
iora mala sunt,quæ nos occupauerũt,peribim⁹.Quis

dabit capiti meo aquã, & oculis meis fõtem lachry- *Hiere.9.d*
marum,vt lugeam?Ploremus igit dilectissimi , plore-
mus,& ingemiscamus. Fortassis enim sunt hic modo
aliqui dicentes,Sẽper iste nobis luctũ nominat,sem-
per lamẽtationes,semp lachrymas.Credite mihi nol
lem quidem hæc,sed prędicationes vestras & laudes
percurrere mallem, nũc autem tempus hæc expetit.
Non,lamẽtari,dilectissimi,malum est,sed lamẽtatio-
nibus digna facere.Non deploratio euitanda est,sed
deploratione digna facere.Nõ tradaris suppliciis, &
non lugeo:non moriaris,& nõ deploro. Si enim cor-
pus iaceat mortuum,omnes conrogas,vt congregẽ-
tur,& sine cõpassione reputas , qui forte nõ luxerint.
Anima vero periit,& dicis,nõ lugeas?Sed non valeo
pater esse,& nõ lachrymari:pater sũ affectu circa vos
& amore cõfectus.Audite quę clamat Paulus:Filioli *Gal.4.a*
mei,quos iterũ parturio.Veluti mater parturiens,ita
amaras voces emittit:sicut enim † illa,& ego.Atq; vti- *† illę,*
nam possibile esset ipsum incendiũ mentis vobis in-
notescere , vt agnosceretis , quia quauis muliere , &
puella vidua immature viduata,ampli⁹ ardeo.Nõ sic
illa virũ suum luget, neq; pater filiũ, sicut ego popu-
lum istum nostrũ.Nullum video profectũ , omnia in
calumnias & accusationes cõuersa sunt,null⁹ propo-
sitũ habet placẽdi deo:sed illi,inquit,& illi obloqua-
mur,ille indign⁹ est clero,ille turpiter viuit. Qui de-
bebamus mala nostra lugere, alios iudicamus. Etiãsi
mundi essemus à peccatis,non tamẽ deberemus hoc
facere.Quis enim te discernit,inquit? Quid enim ha- *1.Cor.4.b*
bes,quod nõ accepisti?si autẽ accepisti, quid gloria- *ibidem.*
ris quasi nõ acceperis? Tu autem quid iudicas fratrẽ *Rom.14.b*
tuum,malis decẽ milibus cumulatus?Cũ dixeris, ille
malignus est,& prodigus,& pessim⁹, intellige teipsũ, C
& examina cũ diligentia quæ tua sunt,& pœniteat te
de dictis tuis.Non enim est omnino,nõ est ad virtu-
tem vlla talis exhortatio,qualis est peccatorũ recor-
datio.Si hæc duo in mente nostra versemus, poteri-
mus adipisci bona, quæ promissa sunt, poterimus
mundari,& extergi.Tantum constituamus in mẽtem
dilectissimi solicitudinem huius rei habendam esse:
doleamus hic animo,ne doleamus illic supplicio:sed
potius vt fruamur sempiternis bonis, vbi nullus erit
dolor,nulla tristitia, nullus gemitus, vt percipiamus
illa bona,quæ excedunt humanam mentem in Chri-
sto Iesu domino nostro, ipsi sit gloria in secula secu-
lorum, Amen.

Homilia xxiiij. ex cap. xi.

VXta fidem defuncti sunt omnes isti,cum non accepissent promissiones , sed è longinquo eas aspexissent , & salutassent,& cõfessi fuissent,quia peregrini sunt,& hospites in terra.Talia enim dicentes,significabant,quoniã patriam inquirunt.Et siquidem illius meminissent de qua exierũt, habebãt vtique tempus reuertendi:nunc autẽ meliorem appetũt, id est,cælestẽ.Ideo non confunditur deus,vocari deus eorũ: parauit enim illis ciuitatem. Prima virtus est,& tota virtus, D
peregrinũ esse mundi huius,& hospitẽ,& nihil com-
mune habere cũ rebus huius seculi,sed remoueri ab
eis sicut peregrinũ : sicut etiã illi beati,de quibus di-
cit:Circumibant in melotis,in pellibus caprinis,egẽ- *Heb.11.g*
tes,tribulati,afflicti,quibus dignus non erat mundus.
Illi quidẽ peregrinos seipsos esse dicebãt,Paulus au-
tem aliquid amplius dixit, nõ peregrinũ seipsum di-
xit,sed mortuum mũdo,& mũdum sibi.Mihi,inquit, *Gala.6.d*
mũdus crucifix⁹ est,& ego mũdo.Nos vero sicut hui⁹
mũdi ciues viuẽtes,ita cũcta in hac vita negociamur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quod erant iſti mũdo, hoc eſt peregrini & mortui, hoc ſum⁹ nos cœlo: quod autẽ erãt illi cœlo, hoc eſt, viuẽtes & ciues, hoc ſum⁹ nos mũdo. Propterea mortui ſumus, quia vitam, quæ vere vita eſt, abnegauim⁹, & iſtã tẽporalem elegimus: propterea irritamus deũ, quia ꝓpoſito nobis cœleſti fructu, & gaudio, nos terrenis inhiamus, & à terrenis nolum⁹ abſcindi: ſed veluti vermes quidã ex terra in terrã, & iterum ex alia in aliam circumrepimus, nec modicũ reſpicere volumus, nec auferre nos à cauſis hominũ: ſed veluti quadã crapula & ebrietate demerſi ac perculſi obſtupemus imaginãtes: & ſicut q̃ graui & dulci ſomno detinentur, non ſolum nocte, ſed etiã ipſa luce, & claro die iacent in lecto, & nõ erubeſcũt voluptati ſuæ indulgentes, & tẽpus operationis & ſtudij, tẽpus ſomni & ſegnitiei faciẽtes: ſic etiã nos die appropinquãte, nocte diſcedente, magis autẽ die (Operamini, inquit, dum dies eſt.) die ergo exiſtẽte, cũcta quę noctis ſunt operamur, dormientes, ſomnia videntes, imaginãtes, deliciantes, & clauſis oculis mẽtis & corporis inſanimus, aliena loquimur, etiamſi nos quiſquã alto cõfodiat vulnere, neq; ſic ſentimus, etiãſi omnẽ nobis diripiat quiſq̃ ſubſtantiã, etiamſi ipſam nobis incẽdat domum. Magis autem nõ expectamus alios, qui hoc faciant, ſed nosipſi hoc facimus, ſtimulãtes noſmetipſos per ſingulos dies, & percutiẽtes, turpiter iacẽtes, & nudati omni gloria, omni honore, & opera noſtra turpia neq; nos celam⁹, neq; alios vt ea obcelẽt poſtulamus: ſed in media turpitudine trãſeuntib⁹ & vidẽtibus propoſiti ſumus ad riſum & crimẽ. An putatis, quia & ipſi maligni nõ irridẽt ſimiles morum ſuorũ, & culpant eos? Indidit quippe nobis deus iudiciũ inuiolabile, quod nunquam corrumpi valeat, etiãſi ad fundum iniquitatis veniamus. Idcirco etiã qui maligni ſunt, cõdẽnant ſeipſos: & ſi eos aliquis vocet hoc ipſum quod ſunt, erubeſcunt, indignantur, iniuriã putant: tametſi non operibus, ſed verbis cõdemnãt quę agunt in conſciẽtia ſua: magis autẽ & ipſis operibus. Cum enim latẽter & abſconſẽ faciunt, magnũ indicium proferunt ſententiæ ſuæ, quam de illa re habẽt. Sic enim manifeſta eſt malitia, vt omnes eã accuſent, etiam hi qui eã exercent, & in ea verſantur. Talis autem eſt virtus, vt ea apud illos, qui eã non ſectãtur, in admiratione ſit. Etenim fornicator laudat pudicũ, & auarus accuſat iniquitatem, & iracundus admiraꝫ patientiam, & culpat puſillanimitatẽ, & luxurioſus luxuriã. Quomodo ergo iſta exercẽt, inquis? Nõ quia bonũ iudicant eſſe, ſed ex negligentia multa: aliàs non erubeſcerent, non ſe cõmiſiſſe negarẽt, cũ accuſantur ab alio. Plurimi autẽ præoccupati confuſionẽ nõ ferentes, laqueo ſe ſuſpenderũt. Tãtum nobis ineſt boni honeſtiq́ue teſtimoniũ, ſicut honeſta clariora ſunt etiam ſole, & contraria eorũ deformia. Peregrini, inquit, & hoſpites erant ſancti. Qualiter, & quali modo? Vbi autem cõfitetur Abrahã, quòd peregrinus & hoſpes ſit: fortaſſis eũ etiã ipſum hoc cõfeſſum eſſe reperiemus. Cõfeſſus eſt tamen Dauid: Quia peregrin⁹ ſum, inquit, ſicut & oẽs patres mei, qui in tabernaculis habitabãt, qui ſepulchra pecuniis cõparabãt: certum quoniã peregrini erãt, vt etiã nec vbi ſepelirent ſuos, haberent. Quid ergo eſt? Nũ illius terræ, quæ in Palæſtina eſt, dicebãt ſe peregrinos eſſe? Nequaquã, ſed totius mũdi. Et meritò. Nihil quippe cõſpiciebãt in eo eorũ quæ volebãt, ſed omnia peregrina, & aliena. Ipſi quidem virtutẽ colere deſiderabãt, in hoc autem mũdo erat iniquitas multa, & peregrina eis erãt omnia. Nullum amicũ, nullum familiarem habebãt, præter paucos. Quomodo, inquit, peregrini erãt? Nõ erat cura eorũ circa ea quæ huius mundi ſunt: & hoc non verbis ſolum, ſed etiã rebus ipſis & operibus demonſtrabãt. Quomodo? Dixit deus Abrahę: Dimitte patriã, quæ putabaꝫ eſſe patria, & veni ad alienã terram: & nõ eſt retẽtus amore propriorũ, ſed ſicut peregrinus egreſſur⁹ de aliena terra, ſic ſine aliqua animi moleſtia illã patriã dereliquit. Dixit ei, offer mihi filium tuũ: & veluti non habẽs filium, ſic eum obtulit: tanquã ſi non haberet humanam naturã, ſic eũ obtulit. Pecunias cũ tranſeuntibus cõmuniter poſſidebat, pro nihilo eas exiſtimabat. Primatũ aliis cedebat, in pericula ſeipſum dabat, decẽ milia mala patiebaꝫ, nõ domos cõſtruebat claras, nõ deliciabaꝫ, nec circa veſtimenta diligẽs erat, quæ oĩa in hac vita eſſe ſolent: ſed cuncta quæ ad ſupernã pertinẽt ciuitatem gerebat, hoſpitalitatẽ exhibebat, fraternam dilectionem, eleemoſynas, patiẽtiam, cõtemptum pecuniarũ, cõtemptũ præſentis gloriæ, & cæterorum omniũ, quæ in hoc mundo ſunt. Filius etiã eius talis erat, exagitabatur, perſecutiones patiebaꝫ, debellabatur, & cedebat, & obſequebatur, vt in peregrinis cõſtitutus. Peregrini quippe quæcunq; patiuntur tolerãt, vtpote q̃ in patria nõ ſunt. Et vxore ablata, & hoc tolerauit, vt-pote peregrinus. Omnia verò quæ ad ſupernã patriã pertinebãt exercebat, pudicitiã & honeſtatẽ demõſtrans. Etenim poſtquã adeptus eſſet filiũ, nõ eſt amſtrans. Etenim poſtquã adeptus eſſet filiũ, nõ eſt amplius conuerſatus cũ illa muliere: & trãſeunte vigore iuuentutis, tunc eam accepit: oſtẽdens quoniã nõ libidinis cauſa hoc fecit, ſed miniſtrãs & deſeruiẽs, ꝓmiſſioni diuinæ. Quid autẽ Iacob? nõne panem tantũ quærebat, & veſtimentũ, quæ pertinent ad peregrinos, qui in paupertatẽ deueniunt multã? Nõne perſecutionẽ patiẽs diſceſſit, ſicut peregrinus? Nõne mercenarius erat? Nõne decem milia vbiq; patiebaꝫ mala, ſicut peregrini? Hęc autẽ, inquit, dicebant patriam quęrentes. O quãta differẽtia? Illi quidẽ parturiebãt per ſingulos dies, liberari volẽtes de hac vita, & ad patriam ſuã remeare: nos autẽ ecõtrà facimus. Si febris accedat, omnia relinquimus, ſicut pueruli planctuoſi mortẽ timemus. Et meritò hoc patimur: nõ eĩ quaſi peregrini conuerſamur in hac vita: & nõ veluti q̃ feſtinãt ad patriã, ſed veluti ad pœnas ituri. Propterea dolemus & timemus, quoniã iſtis rebus nõ ſumus vſi ſicut oportet, ſed peruertim⁹ ordinẽ. Propterea lamẽtamur quãdo magis gaudere nos oportebat. Idcirco pertimeſcim⁹ veluti homicidæ quidã & duces latronum cũ perducendi ſunt ad tribunal, cũ omnia mala conſiderant quæ geſſerũt, & propterea timẽt & tremũt. Illi vero patres nõ erãt tales, ſed feſtinabãt. Paulus autẽ & congemiſcebat. Noſipſi, inquit, in hoc tabernaculo congemiſcimus grauati. Tales erãt Abraham, & illi alij: peregrini quippe erant in hoc mũdo vniuerſo, & patriã quærebant. Quámnã iſtã vel qualem? Nũ illam quam reliquerant? Nequaquã. Quid eĩ illos prohibebat, ſi voluiſſent iterũ reuerti, & efficiues? Sed illã quærebãt, quæ in cœlis eſt, & ſic feſtinabãt, vt hinc diſcederẽt, & ſic placuerũt deo. Vnde nõ erubeſcit deus, vocari deus eorũ. O quanta dignitas, vt dignareꝫ vocari deus eorũ! Quid dicis? Deꝰ terræ vocatur, & deus cœli, & veluti magnũ aliquid poſuiſti quod dicis: nõ cõfunditur deus vocari deus eorũ? Magnũ eſt hoc? & reuera magnũ, & multæ beatitudinis

titudinis iudicium. Quomodo? Quia terræ quidẽ, & cœli vocatur deꝰ, ſicut vocaꝫ & paganorũ deus, quia ipſe condidit & conſtruxit omnia. Sanctorũ vero illorũ nõ ſic dicitur deus, ſed ſicut amicus aliquis germanus. Exẽplo vobis hoc, quod dico, clarũ faciam, Verbi gratia: tanquã in magnis domibus, cum aliqui probabiles fuerint eorũ q̃ in domo primi ſunt, & admodũ fuerint approbati, & omnia ipſis credita fuerint, & multã circa dominos ſuos fiduciã habuerint, † tamen dominus eorũ dicitur,] & multos quis inueniet ita vocatos: quid autẽ dico? Sic enim dici poteſt deus, non gentiũ ſolum, ſed totius mũdi: ita poſſet dici deus Abrahã. Sed neſcitis quanta eſt iſta dignitas, quia neq; adipiſcimur illã. Sicut enim nũc dominus deus Chriſtianorũ dicitur, & tamen excedit hoc nomen dignitatẽ noſtram: quanto magis ſi vnius vocatur deus? Intellige quanta eſt magnitudo, q̃ mũdi vocatur deus, non erubeſcit triũ vocari deus: & meritò. Non ſolũ mundo æquales, ſed mille talibus æquiparantur meritorũ momenta ſanctorum. Melior quippe vnus faciens voluntatem domini, quàm decẽ milia iniq̃. Quod vero ſic ſe peregrinos vocabãt, manifeſtum eſt. Sed eſto, iſti forte propter peregrinationẽ dicebant ſeipſos peregrinos: quid autẽ etiam Dauid? nõne rex erat? nõne propheta? nõne in ſua patria degebat? Quare ergo dixit: peregrin⁹ & hoſpes ſũ? Dic ſancte Dauid, quomodo es peregrinus? Sicut patres, inquit, mei, quia & illi peregrini erãt. Habem⁹, inquit, patriam reuera patriã. Quomodo ergo tu peregrinus es? In terra, inquit. Proinde etiã illi in terra. Sicut illi, inquit, ſic etiã ego. Sicut ergo iſte, ſic etiam illi. Efficiamur itaque etiã nos peregrini, ne confundaꝫ deus vocari deꝰ noſter. Cõfuſio quippe illi eſt, quãdo malignorũ hominum vocatur deus, & confundit illos etiam ipſe. Sicut glorificatur, quando benignorũ & optimorũ hominum vocatur, & colẽtium virtutem. Si enim nos recuſamus vocari domini malorũ ſeruorum, & relinquimus eos: & ſi nos appellãs aliquis dicat, quia ille multa mala operatur, nũ ſeruus tuus eſt? nónne confeſtim dicimus, quia nequaquã, repellentes opprobrium? Habitudo enim quædã eſt ſeruo ad dominum, & tranſit ignominia ab illo ad illũ. Sed illi ita erant clari, ita confidentia pleni, vt non ſolũ non cõfunderetur cum ab illis vocabatur deus eorũ, ſed etiam ipſe vltrò dicebat: quia ego ſum deus Abrahã, & deus Iſaac, & deus Iacob. Efficiamur igitur nos, ô dilectiſſimi, efficiamur peregrini, vt non confundatur de nobis deꝰ, & nos gehẽnæ cõtradat. Tales quippe erant illi, qui dicebant: Domine, nónne in nomine tuo prophetauim⁹? nõne in nomine tuo virtutes multas fecimus? Sed attẽdite quid dicit ad eos Chriſtus: Non noui vos. Quod faciunt vtiq; domini ſeruis malignis concurrentibus ad ſe, volentes à ſe opprobriũ amoliri: neſcio vos inquiunt. Quid ergo punis, quos neſcis? Neſcio aliter dixi, hoc eſt, abnego vos, & euito. Sed abſit à nobis, vt hãc audiam⁹ vocẽ abnegatoriã, & perẽptricẽ, & tremẽdam. Si eũ qui dæmones excludebant, & prophetias operabantur, quia vitam non habebãt conuenientẽ, abnegari ſunt: quãto magis nos? Quomodo poſſibile eſt, dicit aliquis, vt qui prophetias & ſigna fecerũt, & dęmones excludebãt, abnegẽtur? Fortaſſis fideles erãt, & poſtea mutati ſũt, & facti ſunt praui, propter quod nihil eis profuit prima virtus. Nõ eĩ exordia ſola oportet habere clara, ſed etiã & finẽ clariorẽ. Dic enim mihi, nõne rhetor circa finem orationis ſatagit clarior apparere, vt cũ plauſibus diſcedat? Nõne circa finẽ perfũctionis ſuæ actionem clariorẽ demonſtrat? Nõne athleta niſi finẽ oſtẽdat clariorem, & vſque ad conſummationem ſemper exuperet, & ſi omnes vicerit, vincatur autem à nouiſſimo, nónne oĩa illi infructuoſa fierit? Nónne gubernator ſi pelagus totum pertrãſeat, circa portũ autem cõfringat ratem, omnẽ perdidit anteriorẽ laborem? Quid etiã medicus, nõne ſi liberauerit ægrotantem morbo, cum autẽ ad perfectionẽ ſaiutis peruenturus erat ægrotus, tũc eius corrumpat valetudinem, nónne, inquã, totum opus corrumpit & perdit? ſic etiã in virtute cõtingit. Quotquot exordiis finem non poſuerunt cõpetentem, & conſequentẽ, & concinnũ, perierũt & corrupti ſunt. Tales nanq; ſunt, qui ex carcerib⁹ ipſis clari, & geſtiẽtes proſiliunt: poſtea vero diſſoluti⁹ laxiúsq; mouent: idcirco palma fraudantur, à domino nõ agnoſcuntur. Audiamus igitur hęc, q̃ amamus pecunias: Maxima quippe eſt cupiditatis iniquitas. Radix enim omnium malorũ eſt auaritia. Aduertamus qui volumus maiorem ſubſtantiã noſtrã facere: aduertamus & quieſcam⁹ ſub auaritia, ne audiamus quod illi quoq; audierũt. Nũc ea audiamus, & cõtremiſcamus, ne tũc ea male audiam⁹. Nũc aduertamus cũ timore, ne tunc cũ ſuppliciis aduertamus: Diſcedite à me: nunquã agnoui vos, neq; tum, inquit, quãdo prophetias oſtẽdebatis, & dęmones effugabatis. Fortaſſis etiã in hoc loco & aliud quiddã ſignificat: quòd etiam tũc vitæ erant peſſimæ, in ipſis quippe initiis, & per indignos operabaꝫ gratia. Si eĩ per Balaã operata eſt, multo magis & per indignos, propter alios lucrandos. Si autẽ ſigna & prodigia nõ valuerũt à ſuppliciis liberare, multo amplius etiã ſi in ſacerdotali dignitate quiſquã ſit cõſtitutus, etiãſi ad ſuperiorem honorẽ pertingat, etiãſi in ordinatione eius opereꝫ gratia, propter eos q̃ præpoſitis opus habent: audiet tamen etiã ipſe, nũquam te cognoui, neque tũc, neq; quãdo in te operabatur gratia. O quãta eſt quæ illic quæretur vitæ munditia? Quomodo ipſa ſufficit in regnũ nos introducere: Si vero abfuerit, ꝓdet virũ, etiamſi decẽ milia poſſit ſigna & prodigia demõſtrare. Nihil ita lætificat deũ, ſicut optima cõuerſatio. Si eĩ diligitis me, inquit, nõ dixit, ſigna facite: ſed inquit, mandata mea ſeruate. Et iterũ: Amici mei eritis, nõ ſi dęmones excluſeritis: ſed ſi cuſtodiatis verba mea. Illa quidẽ diuini ſũt muneris: hęc autẽ poſt dei donũ etiã noſtri ſunt ſtudij. Satagamus itaq; fieri amici dei, & nõ permaneam⁹ inimici. Sẽper hęc dicimus, ſemper hęc monem⁹ & vos, & noſmetipſos: ſed nihil proficimus. Ob quã rem etiã timeo, & vellẽ quidẽ tacere, ne vobis periculũ creſceret. Sæpiꝰ quidem audiẽdo & neq; ſic faciẽdo, exacerbatur dominus. Sed timeo etiã ipſe aliud periculum: hoc eſt, ſilẽtij mei, ſi quidẽ tacuero in verbi miniſterium cõſtitutus: quid faciem⁹, vt ſaluemur? Aggrediamur virtutẽ cum tẽpus habem⁹, diſtribuam⁹ virtutes nobis, ſicut ſibi diſtribuunt agricolæ: agricolę: in hoc mẽſe vincamus detractiones, iniurias, iracundiã, iniuſtitiã: & dicamus. Hodie ab hoc nos vitio corrigam⁹, in illo autẽ mẽſe patiẽtiã noſipſos doceam⁹, & in alios aliã, virtutẽ: & cũ hãc virtutem in habitu perceperimus, ad aliã trãſeamus: ſicut ſolẽt diſcipuli, qui quę acquiſierunt, cuſtodiũt: quæ vero necdũ didicerũt, diſcẽdo acquirunt. Diſcam⁹ etiã nos poſt iſtã virtutẽ, & veniamus ad cõtemptum pecuniarũ. Ac primo abſtra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

hamus man⁹ à cupiditate ampliora habẽdi,& tũc faciamus eleemosynã.Nõ omnia passim cõfundamus, vt eisdẽ manibus & rapiamus, & eisdẽ iterum misereamur.Post hanc etiã virtutem ad aliam trãseamus, & ab illa ad aliã. Turpitudo & vaniloquium, & scurrilitas neq; nominẽt in vobis.In his interim nos corrigamus.Nõ sunt negotia,laboribus aut expẽsis, aut sudoribus indigentia:sufficit velle tãtum, & oĩa promouentur.Non opus est longã viã pergere,neq; pertransire pelagus infinitũ:sed satagere tantũ: alacritatem exhibere,& frænũ imponere linguæ,iniurias vanas,iracundias,cupiditates,absurdas delicias,inanes sumptus repellamus,cupiditatẽ pecuniarũ ex animis nostris abiiciamus,periuria,iuramẽta frequẽtia vitemus.Si tali nosipsos agricultura colamus, & priores spinas extirpantes,& semen cœleste iactãtes, poterimus adipisci bona quæ promissa sunt.Veniet quippe verus agricola,& nos recõdet in horreis, & merebimur oĩa:quæ nos oẽs contingat percipere, gratia & clementia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri, vnà cum spiritu sancto gloria,imperium,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia xxv. ex cap. xi.

Gene.22.a *Ide obtulit Abraham Isaac cũ tentaretur,& vnigenitũ offerebat, qui promissiones acceperat, ad quem* *Ibid.21.b* *dictum est:In Isaac vocabitur tibi semen, existimãs quia & à mortuis resuscitare potẽs est deus, vnde & eum in pa-* †*recepit.* *rabolis* †*reduxit.* Vere magna erat fides Abrahæ.In Abel quippe,& in Noë, & in Enoch rationis erat pugna tãtum, & opus erat humanas ratiocinationes superare: hic autem non solum opus habet humanas ratiocinationes excedere, sed etiam quiddã amplius demonstrare. Nam præcepta quippe dei, cum præceptis dei litigare videbantur,& fides fidei repugnabat, & mandatum dei erat promissioni contrarium.

Gen.12.a Verbi gratia: Dixit deus,Exi de terra tua,& de generatione tua,& dabo tibi terrã hanc,& non ei dedit in illa hereditatẽ, nec passũ pedis. Intueris qualiter quę præcipiebantur,promissionibus videbantur esse con-

Ibid.21.a trariа?Iterum dixit,Quoniam in Isaac vocabitur tibi

Ibid.22.a semen:& credidit.Et iterum dicit,* Sacrifica mihi il-

* *Sacrifica, & quid? nisi illũ ex cuius semine totus mũdus erat repletus?*

lum,ex cuius semine totus mũdus est replendus. Vides litem præceptorum & promissionum? contraria quippe promissionibus imperabat, & neq; sic obstupuit iustus ille,& neque deceptum se dicebat.Vos enim nõ potestis,inquit, hæc dicere,quod requiẽ vobis pollicitus tribulationem intulerit. Hic enim quæ promisit,hæc etiã facit.Quomodo hoc?In mũdo,in-

Ioan.16.g quit,tribulationẽ habebitis.&,Qui nõ acceperit cru-

Mat.10.d *Ioan.12.d* cem suã,& secutus fuerit me,non est me dignus.Qui

Luc.14.g *Marc.13.b* non oderit animam suam,non inueniet eam: &, Qui non abnegauerit omnia sua,& secutus me fuerit,non

Mich.7.b est me dignus.Et iterũ:Ante reges & præsides inducẽt vos propter me.Et iterũ:Inimici hominis domestici eius.Quæ vero ad promissionẽ pertinẽt & quietem,in futuram vitã promissa sunt.Abrahę vero ecõtrà factum est. Contraria quippe promissionũ ei imperabantur,vt faceret:& neq; sic turbatus est, neque obstupuit,nec se deceptũarbitrabatur. Vos autẽ nihil extra promissionẽ patimini & turbamini: ille vero cõtraria promissis audiebat ab eodem ipso, qui illa promiserat,& non turbabat:sed veluti consona gerebat,& reuera consona erant.Contraria quidem humanis ratiocinationibus videbãtur: consona vero erant fidei.Et quomodo,inquis?Ipse nos docuit Apostolus.Cum eñ dixisset, existimãs quòd & à mortuis resuscitare potens est deus,vt ostenderet ex eadẽ ipsa fide,ex qua crediderat, quoniã eadẽ potẽtia qua non existentem dederat, hac etiam & mortuũ resuscitare posset,adiecit, quia eadẽ ipsa fide etiam occisum resuscitari credidit.Similiter quippe dubiũ erat humanæ ratiocinationi,vt ex vulua emortua,& senili,& inepta iam facta ad generandũ,donaret filiũ, & interemptum iterũ suscitaret. Sed dux est fides præcedẽs ad futura.Et intuere,quæ prospera erãt prima, aduersa vero posteriora circa senectutẽ intulit. Nobis autẽ econtrà promisit. Quæ tristia nanque sunt, prima erũt:nouissima prospera & fœlicia. Hoc dictũ est popter eos,qui dicere audẽt,quia post mortẽ nobis bona promisit.Fortassis eñ,inquiũt, fefellit nos. Ostendit quippe,quia etiã ex mortuis suscitare potẽs est deus.Si eñ ex mortuis suscitare potens est:vtique cuncta repræsentabit,quæ promisit.Si enim Abrahã credidit primo ante tot annos,quia ex mortuis suscitare potẽs est deus:multo amplius nos etedere debemus.Vides quia sicut iã dixi,necdũ intrauerat mors, & iã eos ad spem resurrectionis adduxerat: & ad tãtam eos certitudinẽ perduxit,vt etiã interimere suos filios iussi,ex quibus sperabãt repleri mundũ,nõ hæsitauerint.Hic etiam aliud ostendit in eo quod dixit: Tentabat deus Abrahã. Quid ergo? Ignorabat deus, *Gen.22.a* quia fortis erat ille vir,& animo generoso?Quare ergo eũ tentabat?Non vt ipse cognosceret, sed vt aliis demõstraret,& manifestam eius fortitudinem cõstitueret vniuersis.In hoc loco etiã ostendit causam tẽtationũ, ne putarent tanquam derelicti à deo illa sẽ perpeti.Nunc enim necesse est tẽtari,quia multi sunt persecutores,multi insidiatores:tũc autẽ quæ necessitas erat,non existẽtes tẽtationes excogitare? Et ista quidem tẽtatio manifesta fuit, quoniã deo prẽcipiẽte ei facta est:alię vero tẽtationes ipso permittente eueniebant,ista vero etiã ipso iubẽte.Si igitur ita probatos tentationes reddunt,& etiã non existente causa,Deo tamẽ exerceat suos athletas:multo magis nos cuncta oportet fortiter tolerare.Hic autẽ significanter dixit,quia fide obtulit Isaac,cũ tentaretur. Nulla quippe altera causa fuit oblationis illi⁹, nisi hęc.Dein de exequitur tẽtationis huius sensum.Nõ potuit, inquit quisquã,dicere,quia alium filiũ habuit, & ex illo sperabat promissionẽ impleri, & propterea confidẽs istũ obtulit:etiam vnigenitum, inquit, offerebat, qui promissiones acceperat.Quid dicis vnigenitum? Quid Ismahel,ex quo erat?Vnigenitum,inquit, dico quantũ attinet ad rationem promissionis. Propterea cum dixisset vnigenitum,addidit,Isaac. Volens ostẽdere vnigenitum illum esse,de quo dictũ est:Quia in *Ibid.21.a* Isaac vocabit tibi semẽ,hoc est ex eo.Vides quomodo celebret quod à Patriarcha factũ est?In Isaac, inquit,vocabitur tibi semẽ.Et offerebat occidendũ filiũ.Deinde ne quis putet,quòd desperãs hoc fecerit, & per hoc præceptũ fidem illius promissionis amiserit, sed cognoscat ꝙ reuera & hoc fidei fuerit, atque etiam illã habuerit fidẽ, licet videret huic repugnare,cũ tamen non repugnarit. Nõ eñ humanis ratiocinationibus virtutẽ dei pẽsabat,sed fide cũcta gerebat.Propterea nõ vereꝫ dicere:quia & ex mortuis potens est deo suscitare.Vnde eũ &in parabolis recepit, hoc est,in exẽplo,in ariete inqt.Quomodo hoc?Ariete quippe occiso iste saluat⁹ est. Proĩde per arietẽ eũ accepit,illũ ꝙ isto occidẽs.Hęc autẽ typi quidã erãt:

hic enim

hic enim filius dei est,qui occisus est.Et contemplare mihi clementiã dei quanta sit. Quoniã enim magna quædã danda erat hominibus gratia:volens nõ quasi ex gratia, sed velut ex debito illud facere persuasit primum homini,vt filiũ suum traderet pro præcepto dei:vt nihil magnũ ipse videatur facere, filium suum tradendo. Si quidẽ homo ante ipsum hoc fecerit, vt hoc nõ ex gratia facere existimaretur, sed debito recõpensaret:Quos enim diligimus, & hoc eis donare volumus, vt putemur ab eis primũ aliquid accepisse:

† *& sic nos illis cũcta donare*

† & si illis nos cuncta donauerimus,] & gloriamur ex illo magis quod accepimus, quã ex illo quod donamus:& nõ dicimus,quia hoc ei donauim⁹,sed hoc ab eo accepimus.Vnde eũ in parabola, inquit, recepit. hoc est veluti in similitudine.Velut enim in parabola erat aries Isaac,aut velut typus.Quoniã eñ absolutũ erat sacrificiũ,& occisus Isaac,quãtũ attinebat ad voluntatem illius, propterea illũ redonauit Patriarchę.

Morale.

Intueris quia quod semper dico, hoc etiam nunc ostenditur. Cum enim constituerimus mentẽ nostrã perfectam,& ostẽderimus quoniã contemnimus res terrenas,tunc nobis etiã terrena donantur,ante autẽ nequaquam, ne accipiendo qui iã colligati eramus, terrenis reb⁹ amplius illigemur.Solue teipsũ, inquit, primo seruitute,& tũc accipe:ne sicut seru⁹ accipias, sed sicut domin⁹.Cõtemne diuitias, & eris locuples: contemne gloriã,& eris gloriosus: contemne supplicia inimicorum,& tunc ea obtinebis:contẽne remissionẽ & quietẽ,& tunc eam accipies,vt cum eam acceperis,nõ ligatus accipias,neq; sicut seru⁹, sed sicut liber:sicut etiam infãtulis paruulis fieri cernimus.Infantulus quippe cũ aliquid puerile desiderat,cũ omni festinatione abscondimus:vtputa sphærã,& quæcũque talia,ne impediatur à necessariis: cum autẽ ea contempserit, & non iam eorũ desiderio detinetur, sine solicitudine ei damus,sciẽtes quoniã nulla læsio de cętero ei cõtinget,illa cupiditate cessante,quæ eũ à necessariis poterat auocare.Sic etiã deus,cũ viderit nos iam non concupiscere ea quæ terrena sunt, tunc iam ipsa nobis ad vtẽdum largitur: Tũ enim sicut liberi,& viri ea possidebimus,nõ sicut pueri. Quod enim si cõtempseris vltionem de inimicis sumere, tũc

Rom.12.d eam obtenturus sis,audi quid dixerit:Si esurierit inimicus tuus ciba illũ:si sitierit, potũ da illi. Et intulit: Hoc enim faciẽs,carbones ignis cõgregabis in caput eius.Et iterũ:Quod si contempseris diuitias, tunc eas

Mat.19.d adepturus sis,audi Christũ dicentem.Non est qui dimittat patrẽ,& matrẽ,aut domum,aut fratres,& non centuplum accipiat,& vitã æternã acquirat.Et quod si contempseris gloriam,tunc eã accepturus sis,audi

Marc.9.e eundem ipsum Christum dicentẽ: Qui vult in vobis

† *minister* *Luc.14.* *& 18.c* primus esse,erit vester† nouissimus.Et iterum:Qui enim se humiliauerit,exaltabit.Quid dicis? Si dedero potum inimico meo,tunc eũ magis punio? si dimisero ea quæ habeo, tũc ea habebo? si me humiliauero, tũc sublimis efficior?Ita est,inqt:talis est eñ mea virtus.Per cõtraria,quæ cõtraria sunt præsto.Valde dues sum,& industrius,nõ verearis: meę quippe volũtati obsequitur rerum natura,nõ ego obsequor naturæ.Ego cuncta operor,nõ ego ab illis regor. Idcirco & trãsformare & trãsmutare, & trãsordinare ea possum.Et quid miraris,si in istis hoc possum?hoc idẽ & in aliis cunctis inuenies. Si aliquẽ læseris, etiam ipse læderis:si autẽ læsus fueris, tũc nequaquam læderis: si te vindicaueris,tunc ego non vindico,sed teipsum vindico.Qui enim diligit iniquitatem, odit animam *psal.10.b* suam.Vides quoniã non es læsus,sed magis tu lædis. Propterea etiã Paulus inquit:Quare non magis iniu- *1.Cor.6.b* riam patimini?Vides quia nõ est hoc lædi, sed cũ iniurias infers,tũc magis illas pateris? Et hoc etiam ex parte norunt plurimi,vtpura cũ dicunt adinuicẽ, discedamus hinc,noli teipsum iniuriare. Quare? Quia multum interest inter te & illũ. Quantũcunq; enim iniuries,ille gloriã arbitrabitur. Hoc in omnibus intelligamus,& efficiamur altiores iniuriis. Quomodo hoc,inquis?Ego dicã:Si enim ad ipsum, qui purpura induitur,litẽ habebimus,si illũ vituperauerimus, nos ipsos vituperari putamus.Quid eñ,dic mihi,qui cœlorum ciuis es,& superiorẽ philosophiam colis,cum eis qui terrena sapiunt te cõmisces?Nam etiãsi innumeras pecunias possideat,& in potestate,ac potentia sit, necdũ tamen scit bonum tuũ:noli ergo iniuriare teipsum,dum illũ iniurias.Tibiipsi parce,non illi: teipsum honora,non illũ. Nónne prouerbium tale est: quia qui alium honorat,seipsum honorat?& merito: non enim honorat illum,sed seipsum. Audi sapientẽ quendam dicentẽ: Fac animæ tuæ honorem secundum dignitatẽ eius.Quid est hoc?Si tua diripuit, inquit,noli ei⁹ velle diripere:iniuriauit,nõ iniuries.Dic mihi obsecro, si quisquã pauper lutum iacẽs in atrio tuo tolleret, nũ propterea eum ad iudiciũ traheres? Nequaquã.Quare?Ne teipsum iniuries,ne te omnes inculparẽt.Hoc etiã fac.Pauper quippe est ille dives, & quãto ditior est,tãto pauperior existit,paupertate quę reuera paupertas est:lutum est aurum in atrio ꝓiectũ,non in domo tua.Domus quippe tua cœlũ est. Propterea itaq; si moues iudicia, putas q; nõ te culpabunt ciues superioris patriæ? Nõ te excludẽt à sua patria,te tam humilem,tam sordidum,tam infimum, tam abiectum, vt etiã pro modico luto eligas litigare?Si enim mundus ipse tuus esset,deinde quisquã tibi illum auferret,an istud curare oporteret? Ignoras quia etiamsi decies mundũ,vel cẽtuplum, vel decies milies,vel duplo toties ponas,neq; minimo bono cœlesti comparandũ est? Qui igitur res huius seculi miratur,cœlestes contemnit.Siquidẽ ista appetẽda esse arbitratur,quæ plurimũ inferiora illis sunt:magis autẽ neq; mirari illa poteris. Quomodo? Quippe quia ad ista sic affect⁹ est.Abscindamus igit funes, quibus ligati sumus,& implicamẽta:hoc quippe sunt omnes res terrenæ.Vsquequo deorsum inclinati sumus? vsquequo inuicẽ insidiamur sicut bestiæ, sicuti pisces maris?Magis autẽ bestiæ non insidiãtur inuicem,sed alienigenis:vtputa vrsa vrsam nõ facile interimit,neque serpens serpentẽ,cognationem generis reuerentur.Tu autem cum indigena etiam decẽ milia habẽs iura naturæ:cognationem, rationẽ, cognitionẽ dei, & alia decem milia,interimis eum, qui eandem tecũ cognationẽ habet naturæ,& in omnibus quę naturę sunt,tecum communicat,eũ tu interimis, & inuoluis decẽ milibus malis.Quid enim fit? Tu quidẽ gladiũ non mergis,neq; tingis in iugulo,& in sanguine eius dexteram tuã,alia vero sæuiora committis, cõtinuis eum mœroribus inuoluens.Illud eñ si operareris,simul eum curis omnibus liberares:nũc autẽ fame,seruitute,deiectione,& aliis multis iniquitatib⁹ affligis. Hæc dico,nec dicere cessabo,non ad homicidia vos prouocans,veluti ad minora mala descẽdere vos exhortans:sed vt non dicatis,quia minora sunt ista quæ

facitis,

Universidad de Deusto Biblioteca

facitis,quaſi illorũ gratia non ſitis daturi pœnas.Qui
impeditur,inquit,in victu neceſſario,& panem petit,
affligitur. Contineamus itaq; manus noſtras aliquã-
do,magis autẽ non contineamus,ſed extẽdamus eas
bene,non ad aliena auferenda,ſed ad eleemoſynã fa-
ciendam:non habeamus manum infructuoſam, neq;
aridam.Manus quippe non faciens eleemoſynã, ari-
da eſt:quę vero etiam aliena aufert,ſceleſta eſt & im-
Cũ rapacibus cibus non eſt ſumendus. pura. Nullus cũ talibus manibus cibum ſumat , iniu-
ria quippe eſt hæc diſcumbentium.Dic enim mihi ſi
quis in tapetis,& ſtraminibꝰ mollibus , & auro textis
linteaminibus diſcumbere nos faciat in domo ampla
& ſplendida,& multitudinem miniſtrãtium ante nos
cõſtituat,deinde vas aureum,vel argenteũ pręparãs,
& cibis plurimis & opiparis cumulãs,& facultatẽ no
bis veſcẽdi tribuat:ſi modo patiamur eũ manus cœ-
no,vel fimo humano perũgere,& ſic nobiſcũ ad co-
medendũ ſimul diſcumbere,quæſo an quis moleſtiã
iſtam ſuſtineret,& contumeliã non iudicaret?Ego e-
nim exiſtimo,quia ſtatim exiliret & effugeret.Nunc
autẽ cœno,reuera cœno non ſolũ manus vides reple
tas,ſed etiam ipſos cibos,& non exilis,nõ refugis,nõ
increpas,ſed ſi in poteſtate,vel potẽtia fuerit,etiã ma
gnum aliquid arbitraris,& animam tuã deliciari exi-
ſtimas talibꝰ veſcẽs,quę omni cœno peiora ſunt:aua
ritia enim quouis cœno deterior eſt. Animã quippe
nõ corpus polluit,& facit eã vt difficile diluatur : vi-
des ex hoc cœno diſcumbẽtem perunctũ, & manus,
& vultum,& repletam eius domũ,& repletam etiam
mẽſam ſtercore:& quicquid aliud adhuc immũdius
& ſpurciꝰ dici poteſt,illi cibi pollutiores,& ſceleſtio-
res ſunt.Tu autẽ veluti honoratus ſic afficeris , & ve-
luti deliciaturus,& neq; Paulũ reuereris, ad menſam
quidem Paganorum ſi volueris ire, nõ prohibẽtem:
ad menſam autem auarorum, & aliena auferentium,
1.Cor 5.c ne volentes quidẽ permittentem. Si enim qui frater,
inquit,nominatur inter vos. Fratrẽ in hoc loco om-
nem fidelem ſimpliciter intellige,non monachũ tan-
tum.Quid autẽ eſt quod facit fraternitatem , niſi la-
uacrum regenerationis, quod facit poſſe vocari deũ
patrẽ?Proinde qui catechumenus eſt,etiamſi mona-
chus ſit,non eſt frater:ꝗ vero fidelis eſt,etiamſi ſecu-
laris ſit,frater eſt.Si quis,inquit,frater nominat̃. Ne-
que veſtigiũ tunc monachi erat,ſed omnia ad ſecula-
res tunc loquebatur beatus Paulus.Si qui,inquit,fra-
ter nominatꝰ fuerit fornicator,aut auarus,aut ebrio-
ſus,cum huiuſmodi nec cibũ ſumere.Cum autem de
1.Co.10.f paganis ageret,nõ ita:ſed,Si quis vos vocauerit ex in-
fidelibus,paganos ſignificãs:Si vultis ire,omne quod
apponit̃ vobis comedite. Si is qui frater nominat̃ ſit
ebrioſus.Papæ quanta diligẽtia & integritas requiri-
tur ! Nos autem non ſolũ non fugimus ebrioſos, ſed
etiam imus ad eos,participantes cũ eis. Ob hoc vni-
uerſa mala fiunt,cũcta cõfuſa ſunt & peruerſa,omnia
perierũt.Dic enim mihi,ſi te vocauerit taliũ quiſquã
ad conuiuiũ,te pauperem,& qui putaris infimus:de-
inde ſi à te audiat,quia hęc quę appoſuiſti ex auaritia
ſunt acquiſita, non patiar ex illis contaminari animã
meam:nónne reuerebitur?nõne erubeſcet?nónne cõ
fundetur?Hoc ſolum ſufficiẽs erat corrigere,& face-
re vt ille quidẽ cum diuitiis ſuis infœlicẽ ſeipſum iu-
dicet,te vero admiretur in illa paupertate,ſiquidẽ vi-
deret ſeipſum cũ tanto ſtudio à te contemni?Sed fa-
cti ſumus ſerui hominũ,ignoro qua ratione, cũ Pau-
lus ſurſum atq; deorſum clamet:Nõ efficiamini ſerui

A hominũ.Quare ergo nos effecti ſumus hominũ ſerui?
Quia primum ventris ſerui facti ſumus,& pecuniarũ,
& gloriæ,& aliarũ omniũ rerũ , & perdidimus liber-
tatem, quam nobis largitus eſt Chriſtus. Quid ergo
manet eũ,qui ſeruus factus eſt,dic mihi ? Audi Chri-
ſtum dicentẽ:Seruus nõ manet in domo in ſempiter- *Ioan.8.d*
num.Habes ſententiam plenam atque perfectã,quo-
niam nũquam intrabit in regnũ.Domus quippe hoc
eſt.In domo,inquit,patris mei multæ mãſiones ſunt. *Ibid.14.a*
Seruus igitur nõ manet in domo in ſempiternũ.Ser-
uum illum dicit, qui peccati ſeruus eſt:qui vero non
manet in domo in ſempiternũ, in gehẽna permanet
in ſempiternũ,& ex nulla parte habebit ſolatium.Ad
tam malũ habitum humanæ res deuenerũt, vt etiam
ex his quæ rapiũt,eleemoſynas faciant,& multi ſuſci-
piant.Propter hoc fiducia noſtra cecidit,neq; iã ali-
B quẽ increpare poſſumus.Saltẽ & nunc fugiamus læ-
ſionẽ quæ ex hoc naſcit̃. Vos autẽ qui in hoc cœno
inuoluimini,aliquãdo quieſcite,ceſſate à tali morbo,
& abſtinete cupiditatẽ veſtram à talibus conuiuiis,ſi
quomodo vel nũc valeamus propitiũ reddere domi-
nũ,& adipiſci bona quæ promiſſa ſunt : quę nos cõ-
tigat oẽs percipere in Chriſto Ieſu domino noſtro,
cum quo patri,vnà cũ ſancto ſpiritu gloria,imperiũ,
honor nunc & ſemper , & in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia xxvi. ex cap. xi.

FIde de futuris benedixit Iſaac Iacob & Eſau , fide *Ge.27.d f*
Iacob moriens benedixit vnumquẽque filiorum Io- *Ibid.48.e*
ſeph,& adorauit faſtigium virgæ eius . Fide Ioſeph *Ibid.50.d*
moriens de exitu filiorum Iſrael meminit,& de oſſibus ſuis mã- *Exod.2.a*
dauit.Fide Moſes natus, occultatus eſt menſibus tribus à parẽ- *Ibid.1.c*
tibus ſuis,eo quòd vidiſſent elegantem infantem,& non timue- *Ibid.2.b*
C *runt regis edictũ. Fide Moſes grandis factus negauit ſe eſſe filiũ*
filiæ Pharaonis,magis eligens affligi cum populo dei,quàm tem-
poralem peccati habere iucunditatem,maiores diuitias exiſtimãs
theſauro Aegyptiorum improperium Chriſti:aſpiciebat enim in
remunerationem. Fide reliquit Aegyptum, non veritus ferociã
regis. Perinde enim tanquam vidiſſet inuiſibilem obdurauit.
Multi,inquit, prophetæ & iuſti deſiderauerunt vi- *Luc.10.d*
dere quæ videtis,& non viderunt, & audire quę au-
ditis & nõ audierunt. Quid dicimus?num omnia fu-
tura ſciebãt iuſti? Et valde. Si enim propterea nõ re-
uelabatur filius quibuſdam propter infirmitatẽ eorũ,
quia eum nõ poterant capere:ſed illis,ꝗ virtutis cla-
ritate fulgebãt,meritò reuelabat̃. Et hoc etiã Paulus
dicit,quia futura ſciebant:hoc eſt,reſurrectionẽ Ieſu
Chriſti.An nõ hoc dicit?Sed fide de futuris dicit.Nõ
futurũ ſeculũ ſignificãs,ſed futura huius ſeculi.Quo-
D modo quippe homo peregrinꝰ tales benedictiones
daret?Sed iterũ adeptus eſt benedictionẽ,& nõ eam
ſumpſit.Intuerisquoniã quod†dixit de Abrahã,& de *†dixi*
Iacob dici poteſt?quoniã non receperũt benedictio-
nes,nepotibus eorũ redditæ ſunt illæ benedictiones,
ipſe autẽ futura adeptus eſt. Inuenimus autem fratrẽ
eius magis potitũ eſſe ſeculo . Ille autem in ſeruitute
mercenaria,& periculis,& inſidiis,& deceptionibus,
& timoribus omne trãſegit tẽpus . Interrogatus etiã
à Pharaone:Modici,inquit,&mali facti ſũt dies mei. *Gen.47.b*
Ille autem in primatu & fiducia fuit multa,& poſtea
fuit illi terribilis.Vbi ergo ei ꝓuenerunt bona,niſi in
futuro?Vides quia mali primũ rebꝰ ſecularibꝰ ꝓfruũ-
tur,iuſti autẽ ecõtrà?Non quidẽ oẽs.Ecce eñ Abra-
hã iuſtus erat,&potitus eſt rebus ſecularibus,verũta-
men cũ tribulatione,cum tentationibus. Etenim di-
uitiæ tantũ erant illi, cæterum plena illi erant tribu-
lationibus

lationibus omnia.Nõ poteſt iuſtus nõ tribulari,etiãſi
diues ſit.Cũ enim paratus ſit damna perpeti,iniurias
ferre,& alia multa pati,neceſſe eſt eũ tribulari.Proin-
de etiamſi perfruamur diuitiis,nõ tamẽ eſt ſine triſti-
tia.Quid ita?Quia in tribulatione eſt,&dolore Si au-
tem in tribulatione tũc erãt iuſti,multo amplius nũc
ſunt.Fide de futuris benedixit,inquit,Iſaac,Iacob,&
Eſau.Licet maior ſit Eſau,tamẽ pręponit Iacob pro-
pter virtutẽ.Intueris quãta erat fides,& vnde promit
tebantur filiis eorũ tanta bona?Vtiq; ex fide,hoc eſt,
credendo deo.Fide Iacob moriens,vnũquenq; filio-
rum Ioſeph benedixit.In hoc loco neceſſariũ eſt po-
nere benedictiones omnes,vt etiã fides & prophetia
†ἐπὶ τὸ ἄκρον. i. ad faſtigium.Sic & ſup. eius manifeſta fiat.Et adorauit,inquit,†faſtigiũ virgę
eius.Hic non ſolum, inquit, pronũciauit,ſed etiã ita
confidebat de futuris , tanquã ſi ea opere demõſtra-
ret . Quoniã enim ſurrecturus erat ex Effrẽ rex alius,
propterea dixit:Et adorauit faſtigiũ virgæ eius.Ecce
†adorabat Ioſeph, vniuerſi populi adorationem ſignificans. cũ iã eſſet ſenex,† adorabant Ioſeph vniuerſi populi:
adorationẽ ſignificans] quæ illi erat futura.Et hoc iã
ſumpſit effectũ, quando eũ adorauerunt fratres eius:
futurũ autẽ erat iterũ poſtea per decem tribus.Intẽ-
dis quomodo futura pręd ixit?vides quantam habuit
fidem,quomodo de futuris credebat?Quædam enim
in hac vita patientię ſunt ſolius exẽpla,& qualiter pa-
tienda ſunt mala,& quia non hic recipiũtur bona,ſi-
cut cõtigit in Abraham,ſicut in Abel.Quædã autem
fidei ſunt exẽpla,ſicut contigit in Noë : quoniam eſt
deus,quoniã eſt retributio.Fides quippe multimoda
eſt in hac vita qua creditur,quoniã eſt retributio : &
quia nõ eodem modo ſuſtinẽda eſt , & ante munera
vel coronas certãdum eſt.Illud autem quod circa Ia-
cob cõtigit,ſolius eſt fidei:quoniã promiſit Abrahę.
Gen.15.d Quia tibi dabo & ſemini tuo terrã hanc. Audiuit Io-
ſeph etiã inter alienos conſtitutus,& necdum videns
iam proceſſiſſe promiſſionẽ, & neq; ſic concidit ani-
mus eius:ſed ſic credidit,vt etiã de exitu eorũ loque-
Ibid.50.d retur,& de oſſibus ſuis mandatũ daret.Et nõ tantum
ipſe credidit,ſed etiã alios ad fidẽ introduxit,vt ſem-
per memores eſſent,quia nequaquam de ſuis oſſibus
præcepiſſet,niſi plena fide ſperaſſet reditũ eorũ.Pro-
inde quando quidam dicunt:ecce iuſti quoq; curam
gerebant ſepulchrorũ:dicamus ad illos quia nõ pro-
Pſal.23.a pter hoc.Nã ſciebat,quia domini eſt terra & plenitu
do eius. Nequaquã eñ in tãta cõuerſatꝰ philoſophia
hoc ignorauit,qui tantum tempus vixit in Aegypto.
Alioqui licebat illi,ſi voluiſſet ad patriã repedare,&
non lugere,nec ægre ferre. Verum cum & patrem il-
luc euexerit,cuius gratia & oſſa ſua ex Aegypto trãſ-
ferri præcepit, niſi quod manifeſtũ eſt, quia propter
eandem cauſam?Quid autẽ,dic mihi?Nũ ipſius Moſi
oſſa inter alienos iacent ? & Aaronis , & Danielis,&
Hieremiæ? Apoſtolorũ autẽ plurimorũ oſſa neſcimꝰ
vel vbi iacẽt:Petri & Pauli quidem, Ioannis & Tho-
mæ,manifeſta ſunt ſepulchra.Aliorũ vero cum tanti
ſint,minime cognitũ eſt vbi ſint.Nihil igitur pro hac
re lugeamus,neq; puſillanimiter feramus.Vbicũque
Pſal.23. enim ſepeliamur,Domini eſt terra,& plenitudo eius.
Omnino fit,quod oportet fieri.Lugere autẽ,&deplo
rare,& lamẽtari eos,qui de hac vita diſcedũt, ex pu-
Exod.2.a ſillanimitate cõtingit.Fide,inquit,Moſes natꝰ,abſcõ-
ditus eſt tribus menſibus à parẽtibus ſuis.Contẽpla-
ris quia hæc poſt mortẽ ſperabant impleri in terra:&
multa quidem effecta ſunt poſt mortẽ ipſorum.Hoc
autẽ dictũ eſt propter aliquos qui dicunt: poſt mor-

A tẽ ea implentur illis quę nõ ſunt adepti viuẽntes:quę
neque poſt mortẽ ſe credebãt adepturos.Non enim
dixit Ioſeph, quia me viuente hanc terrã non dedit,
neque patri meo,neque auo meo,cuius virtutẽ reue-
reri debebat , iſtos vero malignos dignos facturꝰ eſt,
vt percipiãt quæ illi nõ ſunt digni facti percipere?Ni
hil horum dixit,ſed fide cũcta & ſuperauit,& trãſcen
dit.Itaq; percurrit Abel,Noë,Abrahã, Iſaac, Iacob,
Ioſeph,& omnes glorioſos & admirabiles viros:deĩ-
de augmẽtũ facit cõſolationi & exhortationi ſuæ,ad
perſonas infimas deducens orationẽ.Vt enim admi-
rabiles perſonæ hæc fortiter paterent̃,mirũ nihil eſt,
& inferiores eos apparere claris illis viris nõ ita gra-
ue eſt.Obſcuris autẽ inferiorẽ videri,id demũ graue
eſt.Orditur vero à parentibus Moſi,ignobilibus qui-
buſdã viris,& nihil tale habentibus,quale filius eorũ:
propterea & progrediẽdo auget abſurditatẽ, mere-
B trices mulieres, & viduas enumerãs.Fide,inꝗt,Raab
meretrix non periit ſimul cum infidelibus,ſuſcipiens
exploratores cum pace.Et non ſolũ fidei,ſed etiã in-
credulitatis ponit pręmia,ſicut†in perſona Noë,]In- *†in tẽpore ipſius Noë*
terim de parẽtibꝰ Moſi neceſſariũ eſt dicere. Omnes
quippe ĩfantulos maſculos interimi Pharao iuſſerat, *Exo.1.c*
& nullus effugit hoc periculũ . Vnde igitur ſperaue-
runt iſti,vt ſaluarent puerũ?Ex fide,inquit. Qua fide?
Quia viderunt elegãtem infantulũ , & ipſe vultus ad
fidem eos attraxit.Sic iã inde ab initio ex ipſis incu-
nabulis multa erat illi iuſto infuſa gratia, non natura
hoc operãte.intuere eñ, ſtatim vt genitus, honeſtus
apparebat infantulus,non erat deformis.Cuius ergo
erat hoc opus?Nõ naturę,ſed gratiæ diuinę,quę etiã
barbaram illam mulierẽ Aegyptiã excitauit,vt ama-
C ret,vt ſumeret, vt arriperet, & tamẽ fides in iſtis non
habuit idoneũ argumentum. Quid hoc, & quantum
erat vt ex ipſo vultu crederẽt?Sed vos,inquit,ex rebꝰ
ipſis credite,& multa habebitis fidei pignora.Vt eñ
cum gaudio rapinam rerũ veſtrarum ſuſciperetis , &
quæcunque talia paſſi eſtis,fide actũ eſt,& patientia.
Sed quoniam & iſti crediderunt,deinde & puſillani-
miter afficiebanturr,oſtẽdit quia & fides illorũ pluri-
mum protendebatur,ſicut contigit in Abrahã,quan-
uis viderentur ſibi res ipſę repugnare.Non timuerũt.
inquit,præceptũ regis,quanquam illud quidẽ opere
exercebatur:hoc autẽ tenuis quædã erat expectatio,
& hoc quidẽ parẽtum erat,ipſe vero Moſes quid at-
tulit?Deĩde familiare illis & domeſticũ profert exẽ-
plũ,illo maius & amplius.Fide,inquit, Moſes magnꝰ
D factus,abnegauit dici filius filię Pharaonis:magis eli-
gens affligi cũ populo dei , quàm temporalẽ habere
iucunditatẽ peccati : maiores diuitias exiſtimãs the-
ſauris Aegyptiorũ,improperiũ Chriſti. Reſpiciebat
quippe in remunerationẽ.Tãquam ſi diceret ad eos,
nullus veſtrũ dimiſit aulam regalem amplam, & cla-
ram,neque tales theſauros, neq; cũ poſſet filius regis
eſſe,contẽpſit,ſicut Moſes fecit.Et quia nõ ſimplici-
ter dimiſit,ſignificauit dicẽs:Abnegauit.Hoc eſt,hor
ruit,auerſatus eſt.Cœlo quippe propoſito, ſuperfluũ
erat aulam admirari Aegyptiaci regni.Et vide quàm
mirabiliter illud poſuit Paulus.Nõ dixit,maiores di-
uitias exiſtimauit theſauris Aegypti cœlũ, & ea quæ
in cęlis ſunt.Sed quid dixit?Improperiũ Chriſti.Pro
Chriſto enim improperiũ ſuſtinere melius iudicauit,
quàm in deliciis eſſe.Sic etiã hoc ipſum per ſe ſolum
merces erat.Eligens magis affligi cũ populo dei.Vos
eñ pro vobiſipſis patimini,ille autẽ ꝓ aliis hoc ele-
git,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

git,& vltrò seipsum proiecit in tãta pericula,cũ ei liceret & piè viuere,& secularib⁹ perfrui bonis. Quàm temporalem habere peccati iucũditatẽ. Peccatũ duxit,nolle affligi cum aliis,hoc peccatũ esse putauit. Si igitur ille nõ alacriter affligi cũ cæteris peccatũ esse iudicauit: magnum ergo bonũ est afflictio, ad quam ex fastigio regali seipsum proiecit. Hæc eũ faciebat, magna quædam prospiciẽs. Maiores,inquit,diuitias existimans thesauris Aegyptiorum improperiũ Christi. Quid est improperiũ Christi? Hoc est,improperia talia sustinere,qualia nunc vos: quale Christus etiã sustinuit improperium. Et quomodo pro Christo sustinuit Moses? Petra eũ erat Christus: sic etenim & ille improperiũ sustinuit,sicut & vos. Quid autem est improperiũ Christi? Quia respuim⁹ paternos errores,improperium sustinemus,quia patimur mala concurrẽtes ad deum. Sic etiam ille improperiũ Christi sustinebat,quãdo audiebat: Nunquid interimere me vis, sicut interfecisti heri Aegyptiũ? Hoc est improperiũ Christi,vsq; in finẽ & nouissimum spiritum pati mala: sicut etiã ipse improperia sustinebat, & audiebat: Si filius dei es. Et ab eis audiebat ꝓ quibus crucifigebat̃,id est,à cõtribulib⁹. Hoc est improperiũ Christi, quando quisquã à domesticis, quando quisquam ab his,quibus beneficium præstitit,sustinet improperiũ. Etenim ille quoque pro beneficio suo hęc patiebat̃. Hic eos excitauit,ostẽdens quia & Christ⁹ eadẽ passus est & Moses. Duę personę clare,& diuulgatæ. Proinde Christi magis est improperiũ istud,quàm Mosi, quoniã à propriis ista passus est. Sed neq; ille fulmina emittebat,neq; iste malignè quicquã tulit,sed improperiũ sustinebat,& patienter cuncta ferebat illis mouentib⁹ capita sua. quia ergo potuerũt fortasse his auditis desiderare etiam ipsi retributionẽ,dicit: Quia & Christus & Moses talia passi sunt. Proinde delicię,inquit,& remissio peccati sunt: improperia vero Christi. Quid eũ vis? improperiũ Christi, an remissionem & delicias? Fide reliquit Aegyptũ,nõ veritus ferociã regis. Perinde enim tanquã vidisset inuisibilẽ,obdurauit. Quid dicis quia non timuit? Et tamẽ scriptura hoc dicit,quia audiẽs veritus est,propterea fuga salutem quæsiuit, & in fugã versus est, & furatus seipsum de medio,& post hæc in timore erat. Intende igit̃ diligẽter dicto. Quod dicit: Non veritus ferociã regis, ad hoc dicit,quòd iterũ cõparebat. Timentis quippe erat,non reuerti iterum ad patrocinium, neq; rẽ aggredi: sed tamen quòd reuersus est iterum,animi erat deo se cõmittentis. Nõ enim dixit,quia quęrunt me, & scrutantur, nõ me igitur iterum eisdẽ ipsis cõmittam. Proinde etiã quòd à fuga reuersus est,fidei fuit. Quid ergo non permãsit,inquit? ne se in apertũ præcipitaret periculũ: quia hoc iam tentãtis esset,insilire in media pericula, & dicere: videamus si me liberet deus. Hoc etiã Christo dixit diabolus: Mitte te deorsum. Intueris quia hoc diabolicũ est,vt superuacuè ac superfluè se quisquam in periculũ iactet, & tẽtet deũ si saluet? Etenim præesse iã illis ad regimen eorũ non poterat,ita ingratè affectis illis,quib⁹ tãta præstiterat. Stultum itaq; erat,& insensatũ permanere illic. Hæc autẽ omnia facta sunt,quia veluti videns inuisibilem sic sustinebat. Si igitur videmus mente semper deũ, si semper in recordationem eius cõuertimus mẽtem nostrã,omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia,omnia leuiter sustinebimus,omnibus superiores efficiemur. Si enim quisquã dilectũ videt, magis autem recordatus illius, erigit animã suam,& mente sublimis efficitur,vt omnia facile toleret, deliciãs ex memoria illius: qui in mente habuerit eũ, qui nos diligere vere dignatus est,& recordat⁹ fuerit eius: quãdo poterit aliquã sentire tristitiam, aut terribile aliquid,aut periculosum timere? quãdo pusillanimitate afficiatur? nũquã scilicet. Omnia quippe nobis difficilia vidẽtur,quia dei memoriã nõ habem⁹,sicut oportet habere: quia non eũ semper in mente nostra portamus. Iuste quippe nobis dixerit: oblit⁹ es mei,obliuiscar & ego tui. Et duplũ efficitur malũ: quia & nos eius obliuiscimur,& ille nostri. Hæc enim mala duo sunt,alternis quidem complicata,duo tamẽ sunt. Magnum quidẽ operatur memoria dei: magnũ autẽ etiã cũ & nos eius habem⁹ memoriã: hoc quippe facit eligere bona,illud autẽ impetrare,& ad effectũ perducere. Propterea dixit Propheta: Recordabor tui de terra Iordanis, & Hermonii de mõte paruo. Hęc dixit populus in Babylonia cõstitutus: recordabor tui. Et nos igit̃ tanquã in Babylonia constituti, etiamsi in medio hostiũ nõ cõsidemus, verũtamẽ inter inimicos sumus. Alij quidẽ tanquã captiui sedebãt,alij autẽ neq; sentiebant captiuitatẽ,sicut Daniel,sicut tres pueri,q̃ in captiuitate quoq; cõstituti,ab ipso rege,q̃ eos captiuos habebat,clariores erãt effecti,in ipsa illa ꝓuincia qua captiui erãt,adorabant̃. Vides quãtũ virtus possit? In ipsa captiuitate cõstitutos curabat vt dominos. Rex itaque magis erat captiuus q̃ illi. Non adeò mirabile fuisset, si in sua ipsorũ patria regnãtes accessissent & adorasset. Hoc autẽ mirabile demũ erat, quòd cũ eos vinculis strinxisset,captiuos cepisset,haberetq́; in sua potestate,omnibus videntibus nõ erubuit adorare,& agnũ immolare. Intuemini quia reuera res illæ claræ sunt,quæ ad deũ pertinent: res vero humanæ,vmbræ sunt. Ignorabat igitur quòd sibi dominos adducebat,& quos adoraturus erat. Misit eos quippe in caminũ: sed sicut somniũ hoc illis erat. Timeamus itaq; dilectissimi dominũ,timeam⁹,ac si etiã in captiuitate fuerimus,omnib⁹ erimus clariores. Timor adsit dei,& nihil erit triste. Tametsi paupertatẽ dicas,tametsi ægritudinẽ,tametsi captiuitatẽ,tametsi seruitutẽ,& siquid aliud tristiũ, non solũ grauia nõ erunt, sed imò magis adiumenta nobis erunt in aduersis. Captiui erãt isti,& adorauit eos rex. Tabernaculorũ erat factor Paulus, & sacrificabant illi sicuti deo. In hoc loco quæstio occurrit,cur apostoli quidẽ sacrificia prohibuerunt, & vestimẽta sua scindentes, abduxerũt eos à molimine suo,& cũ fletu clamabant dicẽtes: Viri quid hęc facitis? Similiter eũ & nos homines passibiles sumus. Daniel vero nihil tale fecit: Quod enim & ipse humilis fuerit, & nõ minus quàm isti deo obtulerit gloriã,ex multis causis manifestum est: maxime autẽ ex eo clarũ est,quòd amabat̃ à deo. Nõ enim sibi assũmẽtem honorẽ dei permitteret saltem viuere: necdũ celebrẽ fieri. Deinde quia cũ multa fiducia dicebat: O rex, nõ in sapiẽtia mea mihi reuelatũ est mysteriũ istud. Et iterũ,in lacu erat propter deũ. Et quia cibũ ei attulit Propheta,dixit: Recordatus est mei de⁹. Ita erat humili corde,& cõtrito. In lacu erat propter deũ, & indignũ tum se iudicabat vt recordaretur eius, vel vt exaudiretur ab eo: nos autẽ cum innumera scelesta cum præsumptione cõmittam⁹,& omnib⁹ scelestiores sim⁹, nisi in prima oratione exauditi fuerimus,discedim⁹. Reuera multũ interest inter illos & nos,& quantũ inter cœlum & teram interest,

Murmurauerũt contrà Mosen apud Petrã in Rathidim. *Exo.17.a* *1.Co.10.a* *Exod.2.c* *Mat.27.e* *Matt.4.a* *Morale*

interest,etsi quid amplius. Quid dicis? post tantã virtutem,post factũ illud in lacu miraculum,sic seipsum humilẽ existimabat? Ita est,inquit: quãtacunq; enim operati fuerimus,inutiles serui sumus. Sic ille antecedens euangelicũ præceptũ implebat,& nihil seipsum iudicabat. Recordat⁹ est,inquit,mei deus. Sed & oratio eius quãta humilitate plena est? Et iterũ tres pueri sic dicebãt: Peccauimus,iniquitatẽ fecimus. Et vbiq; humilitatẽ suã demonstrant, Quanquam habeat Daniel innumeras occasiones,quib⁹ in superbiã efferretur: sed sciebat quoniã ipsę causæ, pro quibus posset extolli,propterea illi erãt,quia nõ extollebat̃,& quia non corrumpebat thesaurũ suũ. Apud omnes enim homines,& in toto mundo non iucundabatur, quòd procidisset rex in faciẽ,& immolasset ei,& deũ illum esse putasset, qui vbiq; terrarũ sicut deus honorabat̃. Omnẽ enim terrã ipse obtinebat,& manifestum hoc est ex Hieremia. Cõplicãs,inquit,terrã sicut vestimẽtum. & iterũ: Ego dedi eam Nabuchodonosor seruo meo. Et ex his quæ omnib⁹ scribebat,hoc approbat̃: & quia non ibi solũ vbi erat, admirabilis habebatur, sed vbiq; & maius erat, q̃ si reliquæ gentes corã illũ præsentes vidissent: quãdo etiã per literas confessus est & seruitutẽ & quod factũ erat miraculũ. Quinetiã in sapientia admirabilis erat. Nec sapiẽtior es,inquit, tu Daniele. Post hæc omnia tamen admodum erat humilis. Decies milies propter deũ mortificatus est. Quid ergo? quod cum ita humilis esset, nõ prohibuit neq; adorari se à rege,neque immolationes? Hoc nõ dico: sufficit enim mihi quæstionẽ proposuisse,cætera vero vobis relinquo,vt vel sic excitẽ mentem vestrã. Illud autẽ mono◦, vt omnia pro timore domini suscipiatis. Exẽpla quippe habemus talia,quia reuera etiã in hac vita adipiscimur bona,si de futuris germane & integre curã gesserimus. Quod vero nõ hoc superbia,vel arrogãtia fecerit,manifestũ est ex eo quod dixit: Dona tua tibi sint. Etenim etiã hĩc alia quæstio est,quomodo sermone pellẽs,operib⁹ suscepit illũ honorẽ,& indut⁹ est torque. Et Herodes quidẽ cũ audisset,vox dei & nõ hominis: quia nõ dedit gloriã deo, crepuit,& effusa sunt viscera eius: iste autẽ & † honorẽ deo exhibuit,]non verba tantũ. Sed necessariũ est dicere,quid hoc sit. Illic quidẽ ad idololatriã immaniorẽ homines decidebant,hic autẽ nequaquã. Quomodo hoc? Quod eũ iste putabatur talis, honor erat dei. Propterea eũ præoccupans hoc dicit: Mihi autẽ non in sapiẽtia reuelatũ est, quæ esset in me. Deinde neque apparet alicubi,quia susceperit illas immolationes. Dixit eũ,inquit,quia oportet immolare, sed nõ est manifestũ vtrũ etiã opus consecutũ sit. Illic autẽ adduxerunt tauros,vt immolarent, & vocabant illũ quidem Iouẽ,istum autẽ Mercurium. Torquẽ itaque suscepit,vt clarũ se faceret,immolationẽ autẽ cur nõ repulerit? Etenim illic nõ fecerunt,sed conati sunt,& prohibuerũt apostoli. Proinde hic etiã oportebat celeriter & cõfestim prohibere. Itẽ illic popul⁹ vniuersus erat,hic autẽ tyrannus. Cur ergo eum nõ reuocauit? In præcedẽtibus dixit,quia nõ sicut deo immolabat,ad euersionẽ culturę dei,sed propter magnũ miraculũ. Quomodo hoc? Propter deũ. Edictũ quippe posuerat,vt nõ minueretur honor dei. Illi autẽ nõ sic, sed Apostolos putabãt esse deos,propter hoc prohibebãtur. Hic autẽ postquã adorauit, tunc hoc fecit. Neq; enim sicut deũ adorauit,sed sicut hominem sapientem. Clarũ autem nõ est,quòd immolauerit. Si autem & immolauit,at nõ susceipiente Daniele. Quid quòd etiam Balthasar eũ nominauit nomine dei sui? Ita nihil magnum existimabat deos suos, quãdo etiã captiuũ sic vocabat,qui cũctos iusserat imaginẽ adorare variam,& multifariam,qui & draconẽ coluerat. Illis autẽ qui erãt in Lystra,multò erãt stultiores Babylonij: ideirco nõ licebat statĩ reuocare eos in hoc. Et multa alia in hac quæstione dici possunt,interim hęc modo sufficerint. Si igitur volumus adipisci oĩa bona,quæ ad deum pertinent,quæramus. Sicut enim qui ea quæ huius seculi sunt quærũt,ab istis & ab illis excidunt: sic qui quæ dei sunt,prę ponunt,vtraq; adipiscũtur. Nõ itaq; ista quæram⁹, sed illa,vt bona quæ promissa sunt, percipere mereamur in Christo Iesu domino nostro,cũ quo patri, vnà cum sancto spiritu gloria,imperium,honor in secula seculorum. Amen.

Dan.3.e *Hier.27.a* *Esa.28.a* *Danie.5.e* *Act.12.d* *† dei honorẽ admisit* *Dan.2.d* *Ibid.3.g*

Homilia xxvij. ex cap. xi.

Fide celebrauit pascha, & sanguinis effusionẽ, ne is qui interimebat primogenita, tangeret eos. Fide trãsierũt mare rubrũ tanquã per aridam terrã, quod cũ tentassent Aegyptij, absorpti sunt. Fide muri Hierico corruerũt circũdati diebus septẽ. fide Raab meretrix nõ periit cum infidelibus, cum excepisset exploratores cum pace. Plurima Paulus inter ipsa quæ loquitur, solet argumẽtari, & densus est in sentẽtiis. Talis quippe est spirit⁹ sãcti gratia. Nõ in abũdãtia verborũ paucas cõtinet sentẽtias, sed in breuitate verborũ magnũ habet & plurimũ intellectũ. Intuere igitur quomodo sub occasione exhortationis, de fide disputans, magni typi meminit & magni mysterij, cuius habem⁹ veritatẽ: Fide,inquit, celebrauit pascha,& effusionẽ sanguinis, ne is qui interimebat primogenita, tãgeret eos. Quid est autẽ sanguinis effusio? Agnus mactabatur ꝓ singulas domos, & sanguine perungebãtur postes,& hoc erat tutamẽ à perditione Aegyptia. Si igitur sanguis agninus in medio Aegyptiorũ,& in tanta deuastatione illęsos seruabat Iudæos: multo ampli⁹ saluabit nos,nõ postes, sed animas nostras Christi sanguis perungens. Etenim etiã nunc q̃ deuastat in profunda hac nocte circumit, sed armemur illo sacrificio. Effusionẽ sanguinis peruncti onẽ appellat. Ex Aegypto eũ eduxit nos deus, hoc est ex tenebris,& idololatria. Quãuis quod fiebat,nihil esset: quod vero per illud perficiebatur,magnũ erat: quod eũ fiebat, sanguinis erat effusio: quod autẽ perficiebat̃, salus,& cõmunitio, & prohibitio perditionis. Timuit illũ sanginẽ angelus: sciebat enim cuius erat typus, horruit, dominicã mortẽ intelligens, propterea non tetigit postes. Dixit Moses: Vngite,& vnxerũt,& securi fuerũt. Vos autẽ ipsius agni habentes sanguinẽ,nõ cõfiditis. Fide trãsierũt mare rubrũ, sicut per aridam terrã. Iterum populũ vniuersum cõparat plebi,ne dicant: quia nõ possumus sanctis similes fieri. Fide,inquit,transierũt per mare rubrũ, sicut per aridã terrã: quod cum tentarent Aegyptij,absorpti sunt. In hoc loco cõmonefacit eos passionũ quas in Aegypto passi sunt. Quomodo fide? Quia sperabãt per mare trãsire,propter hoc orabãt: magis autẽ Moses erat,qui orabat. Vides quia vbiq; fides ratiocinationes humanas excedit,& infirmitatẽ atq; humilitatẽ hominũ superat? Intueris quia iam simul vt credebãt,etiã supplicia declinabant? Nũc quidẽ in sanguine postiũ,nũc autẽ in mari rubro, & hoc manifestabat aquã esse,q̃ Aegyptij suffocabãtur. Ex hoc apparebat nõ esse phantasiã,sed sicut in leonibus illis,qui ab eis deuorati sunt,ostendebãt veritatem rerum, & sicut in

Exo.14.c *Iosue.6.a* *Ibidem d* *Act.18.c* *Act.14.c* *Da.2.d.* *Ibid.vlt.f*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut in camino, qui incensi sunt: sic etiã nunc inspicis easdem res, aliis quidem ad salutem, & celebritatem, aliis autem ad perditionẽ valuisse. Tantum bonũ est fides. Et quando ad desperationẽ aliquã venerimus, tunc quoq; liberamur: etiãsi vsq; ad ipsam mortẽ veniamus, etiãsi de nobis ab omnib⁹ desperetur. Quæ nanq; iam spes erat? Hinc Aegyptij, inde mare, & ipsi inermes. Aut enim in mari erãt perituri, si vellent fugere, aut in man⁹ Aegyptiacas casuri. Verunramẽ ex ista desperatione eos liberauit. Idipsum mare istis est substratum: sicut terra: hos autẽ demersit sicut mare. Illic oblitum naturæ suæ, hic autem etiã armatum est aduersũ eos. Fide, inquit, muri Hierico ceciderũt circundati per septẽ dies. Non enim tubarum sonitus murorũ saxa deiicit, etiãsi per innumeros annos quis tubis insonet, sed fides oĩa valet. Intueris vbiq; neq; sequela vlla rerum, neq; naturę lege mutationẽ fieri, sed præter spem cuncta geri? Proinde etiã hic prẽter spem cuncta fiunt. Quoniam enim sursum atq; deorsum dicebat, quia oportet credere, & spebus futuris regi, omnẽ istum sermonẽ mouit, ostendens quia nõ tunc, sed etiã ex initio omnia miracula per fidem impetrata sunt, & perfecta sunt. Fide inquit, Raab meretrix non periit vnà cum infidelibus, cũ excepisset exploratores cum pace. Proinde admodũ turpe fuerit, si apparueritis meretrice infideliores. † Quanquã eñ illa homines audiret nunciãtes, confestim tamẽ credidit.]Ergo & effectũ consecuta est: omnibus quippe pereuntibus, sola saluata est. Nõ dixit ad seipsam, quia cum plurimis meis ero. Nõ dixit, num ego prudentior istis esse possum sapientibus viris, qui nõ credũt, & ego credã? Nihil tale dixit, sed credidit dictis eorũ quòd possent illa cõringere. Et quid adhuc, inquit, dico? Deficiet enim me tempus enarrantẽ. Iam non ponit nomina, sed cum finem fecisset in meretrice, & in verecundiã eos excitasset qualitate personę, non iam dilatat historiarũ cõmemorationem, ne videatur sermonẽ suũ protelare. Tamen non eas omittit, sed percurrit, sapienter valde vtrunque faciens, & † tempus fugiens, & densitatem sententiarũ nõ auferens. Neq; eñ omnino tacuit, neq; dicẽdo molestus effectus est, vtrunq; enim fecit. Cum eñ fortiter quisquam decertat, †si in certamine]perseuerauerit, defatigat auditorem. Qui enim iam credenti longitudine sermonis molest⁹ esse voluerit, opinionẽ ambitionis incurrit. Oportet eñ vtilitati prospicere, & coaptari. *Et quid adhuc* (inquit) *dico? Deficiet enim me tẽpus enarrãtem de Gedeon, Barac, & Sampson, & Iepte, & Dauid, & Samuele, & prophetis.* In hoc loco culpant quidã Paulũ, quoniã Barac, & Sãpson, & Iepthe inter istos cõstituit. Quid dicis? Cũ meretricẽ posuerit, istos nõ ponat? Nec mihi nũc dicas aliã vitã eorũ, sed si non crediderunt, etsi nõ claruerunt in fide. Et prophetis, inquit, *Qui per fidẽ expugnauerunt regna.* Intueris quia non vitæ eorũ hic testificatur, quod clara fuerit, neque enim hoc quærebatur: sed de fide erat ratio. Dic enim mihi, an nõ cuncta fide perfecerint? Per fidẽ, inquit, expugnauerunt regna. Qui cum Gedeone fuerunt.

Operati sunt iustitiam. Qui sunt isti quos dicit? Misericordiã scilicet dicit in hoc loco, quã habuit Dauid: de eo enim hoc eum dicere arbitror: *Adepti sunt promissiones.* Quas? eas, de quibus dictum erat, quia semen eius sedebit super soliũ eius. *Obturauerunt ora leonum, extinxerunt vim ignis, effugerunt acies gladij.* Contemplare quomodo in ipsa morte erant. Daniel circundatus à leonibus, tres pueri in camino deambulãtes: Abrahã, Isaac, & Iacob in variis tẽtationibus, & neq; sic desperauerunt. Hoc enim est fides, vt cũ res nobis in contrariũ exeũt, tunc credamus: quia nihil contrariũ factũ est, sed cũcta consequentia & ordinata venerũt. Effugerũt acies gladij. De tribus pueris eum iterũ puto dicere. *Conualuerunt ex infirmitate, robusti facti sunt in bello, incursiones verterunt exterorũ.* Hoc loco quæ circa reuersionẽ ex Babylone acta sunt significat. Ex infirmitate eñ hoc esse puto, id est ex captiuitate, quãdo iã in desperatione erãt Iudaicę res, quãdo iã ab ossibus mortuorũ nihil distabant. Quis eñ non desperabat de Babylonia eos posse reuerti? Et nõ dico reuerti solũ, sed etiam fortes effici, & incursiones exterorũ auertere? Sed vobis nihil tale contigit, inquit. At hæc formæ sunt futurorum. *Acceperũt mulieres ex resurrectione mortuos suos.* Ea quę circa prophetas prouenerũt, dicit, Helisæũ & Heliam significãs qui mortuos suscitarunt. *Alij vero* (inquit) *distenti sunt, non suscepta redemptione, vt meliorem resurrectionẽ adipiscerentur.* Sed nos nõ adepti sumus resurrectionẽ, sed possumus ostendere & illos, inquit, excisos, & nõ suscepisse, vt meliorẽ resurrectionẽ adipiscerentur. Nã cur, dic mihi, in præsenti vita cùm licuisset, nolebant viuere? nónne quia meliorẽ expectabãt? Et qui alios suscitabãt, ipsi mori desiderabant, vt meliorem resurrectionẽ adipiscerẽtur: non talem, qualem resurrectionẽ acceperant filij illarum mulierum. In hoc loco videtur mihi Ioãnem & Iacobũ significare. Distẽtio quippe dicitur decollatio. Nam licebat illis videre solẽ, licebat nõ redarguere, & elegerũt magis mori, & cum ipsi alios suscitarent, ipsi abire eligebant, vt meliorẽ resurrectionẽ adipiscerẽtur. *Alij autem ludibria, & verbera experti sunt, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt.* In istis facit finẽ, quia maxime isti familiari similitudine iungebãtur, & maxime illis ista afferebãt cõsolationẽ. Quando enim quis in eadem causa, vel in eadem passione, aut tristitia detinetur, solatiũ ex similitudine cõpatientis accipit. Alioquin etiamsi peiorẽ aliquam passionẽ dicas, si non ex eadẽ causa orta sit, nihil effecerit. Propterea in hoc sermonẽ suum concludit, vincula nominãs, & carceres, & verbera, & lapidationes, Stephanũ significans, & Zachariã. Propterea adiunxit: *In occisione gladij mortui sunt.* Quid dicis? Alij quidẽ effugerunt acies gladij, alij vero in occisione gladij mortui sunt. Quid est hoc? vtrũ horum laudas? vtrũ admiraris? hoc an illud? Ita, inquit, hoc quidẽ vobis familiare est, illud autem laudabile est: quia & circa ipsam mortẽ prævaluit fides, & typus est futurorũ. Duo quippe sũt miracula fidei, quia & † impetrat magna, & patitur magna, & nihil reputat pati. Et non potestis dicere, inquit, quia peccatores quidã erant, & infimi. Si eñ ex alia parte totũ mundũ opponas, illos inuenio virtutis põdere meliores, & trutinam attrahentes, & honorabiliores valde extantes. Quid igitur possent hic recipere? In hoc loco excitat eorum mentẽ, vt non adhærent præsentibus, sed superiora sapiant, & eminẽtiora omnibus quæ sunt in hac vita. Siquidem omnis mundus nõ est dignus illis. Quid igit̃ vis in hac vita recipere? Iniuria quippe est, si in hac vita mercedem recipias. Non itaq; seculari sapiamus, neq; in hac vita quęramus retributionem, neq; adeò simus pauperes. Si eñ omnis mũdus nõ est dignus eis, cur partem aliquã quæris? Et meritò. Amici quippe sunt dei. Mundũ autẽ in hoc loco dicit, an

† *Atqui illa vt audiuit viros nunciãtes, confestim credidit.*

† *satietatẽ*

† *qui adhortari] germ.*

† *perfidia*

dicit, an multitudinẽ hominũ, an ipsam creaturam? Vtraq;. Solet enim scriptura, vtraq; mundum appellare. Si cũcta creatura, inquit, cum omnibus hominibus constituatur, nunquã in cõparatione istis digna esset: & merito. Sicut enim decẽ milia põdera palearum, vel fœni in comparatione decẽ margaritarum digna non essent: sic neq; illi. Melior, inquit, vnus faciens voluntatẽ dei, quàm decem milia iniqui. Decẽ milia enim, nõ plurimos, dixit, sed multitudinẽ infinitan: intellige ergo quãtus est iustus. Dixit Iesus Naue: Stet sol circa Gabaõ, & luna circa vallem Haylõ: & factũ est. Veniat igitur omnis mundus, magis autem duo, aut tres, aut quatuor, & decẽ, & viginti mũdi dicant & faciant hoc, sed nõ poterunt. Amicus vero dei creaturis amici sui imperabat, magis autẽ amicũ suũ postulauit, & obedierũt serui. Et ille qui deorsum erat, superioribus imperabat. Intueris, quia hæc ad seruitutem facta sunt, cursum dispositũ peragẽtia? Hoc etiã illo opere Mosi maius est. Quid ita? Non enim æquale est mari imperare, & eis q̃ in cœlo sunt. Magnũ quidẽ & illud est, & valde magnũ, veruntamẽ nihil simile. Quid igitur? typus erat Iesu illud nomen, idcirco igitur hoc factũ est. Etiã propter ipsum vocabulũ reuerita est creatura. Quid ergo? Alter aliquis nõ est vocatus Iesus, nisi iste? Sed iste ad hoc vocatus est in typo, etenim Auses dicebatur. Propterea mutatũ est nomẽ eius. Prænũciatio quippe fuit, & pphetia, quippe introduxit populũ in promissionẽ, sicut Iesus in cœlũ: nõ ita lex, neq; Moses ita, sed deforis permãsit. Nõ valet lex introducere, sed gratia. Intueris formas iã inde ab initio descriptas. Imperauit creaturę, vel poti⁹, præcipuę creaturarũ parti, ipsi capiti deorsũ stãs: vt quãdo vides in hominis habitu Iesum eadẽ ipsa dicentẽ, nõ turberis, neq; mireris. Ipse etiã Mose viuẽte superauit bella: sic etiã lege viuẽte ipse cũcta dispensat, sed nõ manifeste: attamẽ videamus quãta virtus est sanctorũ. In hac vita tanta operantur. Si hic tanta faciunt, quæ & angeli: quid iam illic, quantã habebũt claritatẽ? Arbitror quod vnusquisq; vestrũ vellet esse talis, vt posset imperare soli, & lunę. In hoc loco qui dicũt sphærã esse cœlũ, quid dicũt? quare eñ non dixit, stet sol: sed addidit, stet sol circa Gabaõ, & luna circa vallẽ Haylon? hoc est maiorem diem operẽtur. Hoc etiã in Ezechia contigit, repedauit sol. Hoc enim illo mirabilius est, vt cõtrariã viã pergeret, qui nondũ suum cursum peregerat. Sed his maiora adipiscemur, si voluerimus. Quænam sunt, quæ nobis Christus promisit? Nõ solẽ sistere, nõ lunam, nõ repedationes solis: sed, veniemus ad eum, inquit, ego & pater, & mãsionem apud eũ faciemus. Quid mihi op⁹ est sole, & luna, & istis miraculis, ipso domino cunctorum apud me habitante, & permanẽte? Quid mihi opus est cæteris? Ipse mihi erit sol, ipse lumen. Dic eñ mihi, quid velles regnum cœlorũ ingressus? Posse cõmouere aliquid eorum, quæ in cœlo fixa sunt, & trãsmutare de loco ad locũ? an ipsum regem sic tibi familiarem efficere, vt impetrares ab eo, vt ad te sese demitteret? Multo amplius arbitror q̃ istud eligas, quàm illud. Quid autẽ mirũ est, inquit, si ea quę homo imperat, hæc etiã Christ⁹? Sed Christ⁹, inquit, nõ rogat patrẽ, sed ex authoritate propria facit. Bene dicis, proinde confitere primũ hoc, & dic: quoniam non rogat patrẽ, sed ex authorirate facit: & tunc interrogabo. Oratio igit̃ demissionis, & dispensationis est? (non eñ inferior est Christus Iesu Naue) & vt nos doceret? Sicut enim cũ magistrũ audis balbutientem, & singulas literas dicentem, non eũ dicis ignorare, cũ interrogat, vbi sit illa vel illa litera: scis quia non ignorans interrogat, sed discipulum volens instituere, Sic & deus nõ opus habens oratione, orabat: sed te volẽs instituere, vt assiduus sis ad orationẽ, vt sine prætermissione, vt sobrie, & cũ multa vigilantia ores. Vigilare autem non in hoc dico, vt nocte tãtum surgatur, sed etiam in die sobrium esse in oratione. Vigilans quippe vocatur, qui talis est. Nã potest quisquam & noctibus orãs, dormire, & in die orans vigilare: quando fuerit anima ad deum intenta, quãdo intelligit cui loquitur, ad quẽ illi sermo est: quando mente percipit, quia angeli sunt præsentes cũ timore, & tremore, ipse autẽ accedit oscitãs, & pigrescens. Fortis munitio est oratio, si cum integra mente fiat: & vt agnoscas eius virtutem, etiam impudẽtiam & iniquitatem, & crudelitatem, & violentiã frequẽs vincit oratio. Audistis eñ, inquit, quid dixerit iudex iniquitatis? Sed etiã pigritiã superauit. Et quòd amicitia promereri nõ potuit, hoc promeruit assidua oratio. Et si nõ, inquit, propter amicitiam dabit illi, verũtamẽ propter improbitatẽ eius exurgẽs dabit illi. Sed etiã indignã, dignã facit oratio continua. Nõ inquit, est bonũ accipere panẽ filiorũ, & dare canibus. Etiã domine, inquit, nam & catelli comedunt de mẽsis dominorũ suorũ. Instemus igitur orationi. Fortis armatura est oratio, si cũ intẽtione fuerit, si sine vana gloria, si cũ animo syncero. Ipsa bella deuicit, ipsa gẽtem integrã, & indignã beneficium promereri fecit. Audiui, inquit, gemitũ eorũ, & descẽdi liberare eos. Ista medicamentũ est salutare, & prohibitio peccatorum, & medicina delictorũ. Cum hac vidua desolata sedulo incumbebat & vrgebat. Si cũ humilitate oremus, si pectus tundamus, sicut publicanus: si illa loquamur, quę ille loquebat: si dicamus, propitius esto domine mihi peccatori, omnia adipiscemur. Tametsi enim nõ sumus publicani, alia tamẽ plura habemus nõ minora peccata. Nec mihi dicas, quoniã in paruo aliquo peccaui: candẽ enim naturã habet hęc res. Sicut eñ similiter homicida dicitur, qui siue puerũ, siue virũ occidat: sic & auarus & qui plura, & qui parua diripuit: & tenere malũ in corde nõ est paruum, sed etiam grande peccatũ. Nam eorũ qui tenent, inquit, in corde malũ, via ad mortẽ est: & qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit gehennę. Et qui dixerit fratrẽ suũ fatuũ, & stultum, & innumera alia: Participamus vero indigne tremẽdis, & terribilibus sacramẽtis, & inuidemus, & detrahimus: quidã autẽ vestrũ etiam sæpius ebriantur. Horũ vnumquodq; etiã solum per se sufficit ad excludẽdum de regno. Cũ autẽ in vnũ coaceruata fuerint, quod solatiũ habebim⁹? Multa nobis opus est pœnitẽtia fratres dilectissimi, multa oratione, multa perseuerãtia, vt possimus adipisci bona quæ promissa sunt. Dicam⁹ ergo & nos: Deus propitius esto mihi peccatori. Magis autẽ nõ dicamus tãtum, sed etiã sic sapiamus: quin etiãsi nos alter ita appellet, nõ indignemur. Audiebat enim ille, quia non sum sicut hic publican⁹: & nõ est irritatus, sed magis cõpunctus est. Suscepit improperiũ, & curauit improperio. Dixt ille vulnus, & quęsiuit iste remediũ. Dicamus iterũ: Propitius esto mihi peccatori. Verũtamẽ etiamsi alius dicat, nõ irascamur: si eñ nosipsos quidẽ innumeris ipsi modis malos vocauerim⁹, ab aliis autẽ id audiẽtes ægre tulerimus, nõ erit hoc humilitas neque

Morale

Ecclꝛ.16.a

Iosue.10.c

Exo.14.g

Luc.18.a

Matt.15.c

Exod.2.d

Ibidem.c

Luc.18.c

Zacha.7.c

Matt.5.d

Ioan.15.c

4.Rꝛ.20.b

tas neq; confessio,sed ostẽtatio,& vana gloria. Ostẽtatio,inquis,est,vocare seipsum peccatorẽ?vtiq;.humilitatis quippe opinionẽ captantes,celebramur, & laudamur. Nã si è contrario dicamus nosipsos iustos, contẽnimur. Proinde etiã hoc propter gloriã facimus. Quid est autẽ humilitas?Vt cũ ab alio improperiũ audimus,toleremus,agnoscamus peccatũ nostrũ, & patiẽter feramus accusationẽ. Et neq; hoc adhuc humilitatis est,sed ingenuitatis. Nunc autẽ nosmetipsos quidẽ dicimus peccatores, indignos,& cætera plura:si vero alius quisquã nobis vnũ horũ impingat, sæuimus,exasperamur.Intueris,quia nõ est hoc confessio, neq; ingenuitas? Dixisti temetipsum esse talẽ, nõ indigneris etiam cũ ab alio audis,& cũ redargueris.Sic enim tibi peccata leuigabuntur,cũ alij improperant.Sibimetipsis quidẽ onus imponunt,te autem ad philosophiã inducunt. Aduerte quid dixerit beatus Dauid,cũ ei malediceret Semei. Sine illũ,inquit, dominus præcepit ei,quatenus agnoscat humilitatẽ meã,& rettribuat mihi domin⁹ bona pro maledictione hac huius diei. Tu autem cũ de teipso dicas excessum malorum,nisi ab aliis magnorũ iustorum laudes audias,exasperaris?Intueris quoniã ludis in rebus nõ ludicris?Etenim laudes cupiditate aliarũ laudum repellimus,vt maiores iterũ mereamur,vt magis in admiratione simus. Proinde dũ encomia non petimus, hoc ideo facimus,vt laudes nostræ amplificẽtur:atq; omnia propter gloriã facimus, nihil propter veritatem:propterea cũcta vana sunt,cuncta inania. Idcirco obsecro,vt vel nunc recedamus à matre malorum omnium, hoc est à vana gloria, & viuamus secundũ quod deo placet,vt valeam⁹ futura bona adipisci, in Christo Iesu domino nostro,cũ quo patri gloria,vnà cum sancto & bono eius spiritu,nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.

2.Re.15.b

Homilia xxviij. ex cap. xij.

Circumierũt in melotis,in pellibus caprinis,egẽtes,tribulati,afflicti, quibus dignus non erat mundus iste: in solitudinibus errãtes,& mõtibus,& in speluncis, & cauernis terræ &c. Semper quidẽ,maxime autẽ cum sanctorũ recogito virtutes, tũc mihi occurrit desperatio mei: quia neq; vel in somnis experimẽtũ accepimus bonorũ, quæ illi per totũ vitæ suę tempus gerebant,viri,qui nõ pro peccatis luebãt supplicia:sed semper quæ recta sũt agebãt,& semper tribulabãtur. Cogita quippe Heliam,ad quem hodie sermo noster peruenit. Ipsũ quippe hoc in loco intelligit,& in ipso definit exempla:quod erat familiare istis,& propriũ. Et cũ dixisset ea quę circa apostolos gesta sunt, quia in occisione gladij mortui sunt,lapidati sunt,recurrit ad Heliam,qui eadẽ passus est: fortassis eñ quia necdũ de apostolis tantã opinionẽ habebant, meritò ex illo q assumpt⁹ est,& maxime in admiratiõe erat,adhortationẽ & consolationẽ adfert. Circumierũt, inquit,in melotis,& in pellibus caprinis,egẽtes,tribulati,afflicti,quibus dignus nõ erat mũdus iste. Neq; vestimentũ habebãt,inquit, ex nimietate tribulationis, neque ciuitatẽ,nec domũ, nec receptaculum, quod etiã Christus dicebat: Quoniã filius hominis nõ habet vbi caput suum reclinet. Quid dico receptaculũ non habebãt?nec cõsistere permittebantur. Neq; eñ vel cũ ad ipsas solitudines veniebãt,ociosi erant. Nõ eñ dixit,in solitudinibus sedebant,sed etiã ibi fugiebant,& inde exagitabãtur,nõ ex terra habitabili tantum,sed etiã ex inhabitabili. Et admonet eos locorũ

Luca.9.g

A in quib⁹ sederũt illi,& eorũ quę illic acta sunt. Deinde dicit. Accusant vos propter Christũ? Heliã vero in quo potuerũt culpare?Exagitabãt illũ,& insequebãtur,& cũ fame pugnare cogebãt,quod etiã isti tũc patiebant. Decreuerunt, inquit, illis mittere fratres, Rom.15.e eis qui tribulabãtur discipulis,secundũ quod facultatẽ vnusquisq; habebat. Definiuit vnusquisq; eorũ in ministeriũ mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod etiã ad istos pertinebat. Afflicti,inquit,& male patiẽtes,in itinerib⁹ & in periculis. Quòd autẽ dixit: Circumierũt,quid est?in solitudinibus errantes,& in mõtibus & speluncis & cauernis terræ, sicut profugi, & perfugæ,inquit: tanquã essent in rebus turpissimis deprehensi,tanquã indigni essent ipso Solis conspectu,ne in eremo quidẽ refugiũ inueniebant,sed semper cogebantur fugere, opus habebant ferarũ lustra inquirere, opus habebãt viuos in terrã seipsos defo- B dere,semper in timore esse. Quæ est ergo merces, vel quæ tanta retributio & vicissitudo?? *Necdum*, inquit, *receperunt mercedẽ*. Sed adhuc permanẽt,& ita mortui, & in tanta tribulatione,necdum receperunt, tantum tempus habent ex quo vicerunt,& necdũ receperũt: vos autem in certamine cõstituti mœrore afficimini. Intelligite itaq; & vos quale & quantũ est Abrahã sedere, & apostolũ Paulum, expectantes quando & tu consummeris,vt possint tunc mercedẽ recipere. Nisi enim etiam nos illuc venerimus,prædixit eis saluator non dare mercedem. Sicut pater bonus,amator filiorũ,probis & genuinis filiis,& opus perficiẽtibus, dicit non se daturũ comedere, nisi venerint etiam alij fratres:tu autẽ anxius es, quia necdũ mercedẽ accipis?Quid itaque faciet Abel,qui ante omnes vicit,& C adhuc sine corona sedet?quid Noë?quid cæteri illorũ temporũ?qui & te & alios,q post te futuri sunt pręstolantur? Vides quia nos in hoc superamus eos? *De nobis enim*,inquit, *melius aliquid prouidit deus*. Ne aliquid præ nobis plus habere viderent,si primi ante nos coronarentur, vnũ definiuit tempus omniũ coronarũ: & qui ante tantos vicit annos,tecũ accipiet coronã. Contẽplaris curã & dilectionẽ diuinã? Et non dixit, ne sine nobis coronarentur:sed, *Ne sine nobis cõsummarentur*. Proinde etiam perfecti tunc apparebunt,præuenerunt nos in certaminibus, sed nõ præueniunt in coronis. Nõ iniuriam illis intulit,sed nos honorauit: nam & ipsi fratres libenter nos expectant. Si eñ corpus vnũ omnes sumus, maior ex hoc efficit corpori iucunditas,cum simul & communiter coronatur, & non per partes. Etenim iusti etiã in hoc sunt mirabi- D les:quia sicut de propriis bonis, sic gaudẽt & de bonis fratrũ. Proinde etiã in illis hoc iuxta votũ procedit,vt cũ fratrib⁹ coronẽtur. Simul eñ glorificari,magna iucunditas est. *Ideoq;*(inquit) *& nos tantam habẽtes circumpositam nubem testiũ*. In multis consolationẽ scriptura assumpsit malorũ,ex accidẽtibus rebus:vt quãdo propheta dicit ex ęstu,ex duritia,ex imbrib⁹. Hoc igitur etiã hic dicit. Quia memoria illorũ sanctorũ, sicut nubes inflãmans ex radio igneo, sic animã malis oppressã excitat & recreat. Et nõ dixit, super nos apparentẽ:sed,circũpositã nobis:quod amplius erat. Proĩde in maiori nos fiducia esse facit.* Quæ est ista nubes testiũ?Meritò testes]eos appellauit,nõ q in nouo testamento fuerunt tantũ,sed etiã illos q in veteri erant. Etenim etiã illi testificati sunt maiestati diuinæ,sicut tres pueri,sicut Helias, sicut oẽs prophetæ. *Deponẽtes omne põdus*. Quid omne dicit?Hoc est,somnum,anxie-

Cap. XII.

** Nubes testium et moles. Et merito testes.*

nũ,anxietatẽ,cogitationes infimas, omnia humana. *Et quod nos circunstat peccatum*. * Circunstans dixit, siue q nos facile circumueniat, siue q ipsum circũueniri & vinci facilè possit: magis autem hoc arbitror dici: facilè eñ si velimus,præualemus peccato. *Per patientiam*,inquit,*curramus propositum nobis certamẽ*. Nõ dixit, cestib⁹ dimicemus, neq; athletico more pugnemus, neq; bella geramus:sed quod omnib⁹ est leuius, hoc nominauit,cursum appellãs. Neq; dixit,addam⁹ cursui nostro:sed,in eodẽ ipso permaneamus, nõ dissoluamur. Curramus, inquit, propositũ nobis certamẽ. Deinde summã & caput orationis:qđ scilicet primũ est ac postremũ ponit,hoc est Christũ. *Aspicientes in authorem fidei,& consummatorem Iesum*. Quod etiam ipse Christus discipulis suis sæpius cõmendat. Si patremfamilias,inquit,Beelzebub vocauerũt,quantò magis domesticos eius?Et iterũ:Nõ est discipulus super magistrum,neque seruus super dominũ suum. Aspicientes,inquit,hoc est vt discamus currere. Sicut eñ†filij parẽtes,& discipuli in certaminibus] magistros attẽdunt,informãtes mentẽ ex parte doctorum, per visum regulas quasdã sumẽtes:sic etiam hîc si volumus currere,& discere vt bene curramus:ad Christũ attẽdamus,authorẽ,inquit,fidei nostræ, & cõsummatorem Iesum. Quid est hoc?hoc est,quia ipse nobis fidẽ infudit:etem ad discipulos suos dicebat: Nõ vos me elegistis, sed ego elegi vos. Et Paulus itẽ dixit: Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. Ipse initiũ nobis imposuit,ipse etiam finẽ ponet. *Qui pro gaudio sibi proposito sustinuit crucem,confusione contẽpta*. Hoc est,licebat illi nihil pati si voluisset. Non enim peccatũ fecit,neque dolus inuẽtus est in ore ipsi⁹:sicut & ipse dixit in euãgelio: Venit princeps huius mũdi,& in me nõ habet quicquã. Erat igitur arbitrij illius,si voluisset non venire ad crucẽ. Potestatẽ quippe habeo,inquit,ponere animam meã,& potestatem habeo iterũ sumẽdi eã. Si igitur qui nullã habuit necessitatẽ, vt crucifigeretur,crucifixus est propter nos:quãtò magis nos iustũ est omnia fortiter tolerare?Qui pro gaudio sibi proposito,inquit,sustinuit crucẽ,cõfusione cõ tẽpta. Quid est cõfusione cõtempta?Probrosam,inquit,sustinuit mortẽ. Esto igitur moriebatur:quid etiã opus erat vt probrosè moreretur?Pro nulla alia causa, nisi vt nos doceret,nihil existimare gloriã,quę ab hominibus defertur. Idcirco non subiectus morti suscepit mortẽ,docens nos præsumere contra mortẽ,& eam nullius existimare momenti. Quare non dixit,tristitia contempta:sed cõfusione contempta? Quoniam nõ cum tristitia mortem sustinuit. Nouissimè autem quid factum est? *In dextera*,inquit,*sedis dei consedit*. Vides præmiũ,quod etiam Paulus scribens, dicit: Propter quod & deus illũ superexaltauit, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur. Quod secundũ carnem est dicit. Maximè igitur etiamsi nullũ esset pręmium,ipsum solum exemplũ idoneum erat ad persuadẽdam omnium tolerantiã. Nunc autem etiam pręmia promittũtur,non quælibet,sed valde magna & ineffabilia. Proinde etiã nos cùm aliquid tale passi fuerimus, ante apostolos Christũ cogitemus. Quare?quia tota vita eius probris plena fuit. Eteñ semper audiebat, q insanus esset, & seductor & magus. Et nunc quidẽ dicebant Iudæi:Nõ,inquit,sed seducit populum. Et iterum:Seductor ille dixerat adhuc viuẽs, quia post triduum resurget. Iterum eum de arte magica crimi-

**ἐυπερίστατον facile circũstãs, vel quod facile sistatur & vincatur.*

Mat.10.c

Ibidem.

†in artib⁹ omnibus & certaminibus] pro τεχνῶν legit, τέκνων.

Ioan.15.c.

1.Cor.13.d

Esa.53.c

Ioan.14.d

Ibid.10.d

Phil.2.b.

Ioan.7.b

Mat.27.g

A nabantur,dicẽtes:In Beelzebub expellit dęmonia,& quia insanit & dæmoniũ habet:Nõne bene dicimus, inquiunt,nos,quia dæmoniũ habet & insanit?Et hęc audiebat ab illis,ipse beneficia præstãs, mirabilia faciens,opera dei demõstrans: & si quidem nihil faceret,& sic ista audiret,nihil esset mirabile. Cũ verò docens quæ ad veritatẽ pertinebant, audiebat q seductor esset: & dæmones excludens, dæmoniũ habere dicebatur: & omnia mala subuertẽs, magus appellabatur,(sic quippe eũ sæpius accusabãt.) Si autẽ vis & scommata & irrisiones agnoscere, quas aduersus eũ faciebãt,quę solent maximè animas nostras mordere,aduerte. Primũ ex genere illi detrahebant: nónne hic est filius fabri,cuius nouimus nos patrẽ & matrẽ? Nónne fratres eius omnes apud nos sunt?Iterum detrahebant illi de patria,dicentes ex Nazareth illũ es- B se. Et iterũ:Interroga,inquit,& vide,quia ex Galilæa propheta non surgit. Et tolerabat tantas calũnias patiens. Et iterũ dicebant: Nónne scriptura dicit, quia Christus ex Bethlehem vico venturus est?Vis etiã audire irrisiones quas faciebãt? Veniẽtes,inquit, ad ipsam crucem,adorabant illũ,& cædebant,& colaphizabãt,& dicebãt ei:Dic nobis, quis est qui te percussit?Et acetũ dabant ei,dicentes:si filius dei es,descẽde de cruce. Adhuc etiã & seruus principis sacerdotum alapã dedit ei:cui Christus dixit, Si malè quidẽ locutus sum, testificare de malo:si autem bene, quid me cędis?Et illudentes chlamydẽ coccineã circũdederunt ei,& spuebãt in faciem eius. Sed etiam tentamẽta ei sępius ingerebãt,tentantes eũ. Vis etiã accusationes audire,siue quę secretò,siue quę palã ab eius discipulis fiebant?Nũquid & vos,inquit,vultis abire? C Sed etiam,dęmonium habes,à fidelibus iam dicebatur. Nónne & ipse semper fugiebat?Et nunc quidẽ in Galilæam,nũc autem in Iudæam?Nónne ab incunabulis ipsis plurimæ illi tẽtationes factæ sunt? Nónne adhuc infantulo cõstituto mater eius eum accipiens descendit in Aegyptũ?Propter hæc igitur omnia dixit:attendentes in authorẽ fidei,& consummatorem Iesum,qui pro gaudio sibi proposito sustinuit crucẽ confusione contempta,in dextera sedis dei cõsedit.

Luc.11.b

Ioan.10.d

Ibid.8.f

Mat.13.g

Ibid.21.b

Ioan.7.g

Ibid.f.&

Mich.5.a

Matt.26.g.

Marc.15.e

Ioan.18.d

Mat.27.e

Ioan.6.g

Matt.2.e

Nunc igitur in eum intendamus, & in ea quæ discipuli eius perpessi sunt. Legamus dicta Pauli,& audiamus eũ dicentem:In tolerãtia multa,in tribulationibus,in angustiis,in plagis,in carceribus. Et iterũ: Vsq; ad hãc horã esurimus & sitimus & nudi sumus, & colaphizamur,& inquietamur,& laboramus operantes manib⁹ nostris. Maledicti benedicimus,passi persecu D tionẽ patiẽter ferimus,blasphemati obsecramus. Rogo quis vel minimã partẽ horũ passus est? Sicut seductores,inquit,sicut inhonorati,sicut nihil habẽtes. Et iterũ:Quinquies quadragenas vna minus accepi à Iudæis,ter virgis cæsus sum,semel lapidatus sum,die & nocte in profundo maris fui,in itineribus sæpe,in tribulationib⁹ & angustiis fui,& fame. Et quia hæc deo placebant,audi eum dicentẽ:Propter hoc tertiò dominũ rogaui,&dixit mihi:sufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in infirmitate perficitur. Propterea, inquit,glorior in infirmitatib⁹ meis, in tribulationib⁹, in necessitatib⁹,in angustiis,in plagis,in carcerib⁹, vt inhabitet in me virtus Christi. Sed etiã audi Christũ dicentem:In mundo,inquit, tribulationẽ habebitis. *Recogitate*, inquit, *talẽ contradictionem eum à peccatoribus esse passũ,ne fatigemini animis vestris dissoluti*. Si enim proximorum passiones erigunt nos,quãtam alacritatem

Morale

2.Cor.6.a

1.Cor.4.e

2.Cor.6.b

Ibid.11.e

2.Co.12.e

Ioan.16.g

Universidad de Deusto Biblioteca

nobis effecerint domini paſſiones?Quid ex nobis nõ
facient?Prętermittens omnia,per contradictionẽ to
† & prætermittẽs addere talem, nẽpe, tum ſignificauit.†Addendũ etiã tale,hoc eſt]plagas,
quas accipiebat in capite,irriſiones,iniurias, impro-
peria,illuſiones. Omnia hæc nomine cõtradictionis
intimauit:& nõ illa tantũ,ſed & alia,quæ circa omnẽ
docẽtis Chriſti vitã contigerũt.Magnã enim reuera,
magnam conſolationẽ habent,& Chriſti & Apoſto-
lorum paſſiones.Sic enim ſciebat meliorem hãc viã
eſſe virtutis,vt etiã ipſe qui ea opus nõ habebat, per
eam pergeret,in tantũ nouerat tribulationem cõdu-
cibilẽ nobis eſſe,& magis cauſam eſſe quietis. Audi
Mat.10.d enim ipſum dominũ dicẽtem: Niſi enim quis tulerit
crucem ſuã,& venerit poſt me,non eſt me dignus. Si
diſcipulus es,inquit,magiſtrũ imitare,hoc quippe eſt
diſcipuli.Si verò ipſe quidẽ per tribulationes perre-
xit,tu autẽ per requiem vis ire,non eandem viam vis
pergere,quã ille perrexit,ſed aliam.Quomodo ergo
ſequeris nõ ſequens,quomodo eris diſcipulus nõ ſe-
1.Cor.4.c ctans magiſtri veſtigia?hoc etiã Paulus dixit:Nos in-
firmi,vos autẽ fortes:nos ignobiles, vos autem nobi
les.Et quomodo,inquit,hoc habet rationẽ, ſi cõtra-
ria æmulemini?Et vos quidẽ eſtis diſcipuli, nos autẽ
doctores.Magnũ itaq; bonum fratres dilectiſſimi eſt
tribulatio:duo nãq; perficit magna,& à peccato mũ-
dat,& fortiores reddit.Quid ergo eſt,dicet aliquis,ſi
ſubuertat aliquẽ,&perdat,nõne tribulatio hoc facit?
Sed ſi hoc cõtingit,noſtra hoc ignauia facit.Quomo
do,inquit?Si ſobrij ſumus,ſi deũ deprecemur,vt nos
non derelinquat tẽtari ſupra quàm ferre poſſumus:ſi
ſemper illi adhęſerimus:ſi ſtemus fortiter,& aciẽ cõ-
ponamus.Quandiu ipſum habebimus auxiliatorẽ,&
ſi omnibus vẽtis vehemẽtius irruant tentationes,ve-
luti ſtipula nobis erũt,& foliũ quod fertur in aëre.au
Rom.8.g di Paulũ dicẽtem:In his omnibus ſuperuincimus.Et
Ibidem.d. iterum:Exiſtimo enim , quoniam nõ ſunt condignæ
paſſiones huius tẽporis ad futuram gloriã quæ reue-
2.Co.4.d landa eſt in nobis.Et iterum: Momẽtaneum enim &
leue tribulationis,excellẽs põdus ęternę glorię in no
bis operatur.Attẽde igit̃ qualia pericula, quãta nau-
fragia,&cõtinuas tribulationes,& alia huiuſmodi le-
uia eſſe dicit.Aemulare hunc adamantẽ, qui veluti ſi
iã ſuperuacuè &fruſtrà indueretur corpore,ita gere-
bat hãc vitã.In paupertate es, ſed nõ es in quãta fuit
Paulus,qui etiã in fame examinatus eſt,& ſiti, ac nu-
ditate. Sed neq; vno die hæc paſſus eſt, ſed pepetuò
taliã ſuſtinebat.Vnde hoc certũ eſt? Aduerte illũ di-
1.Cor.4.c centẽ : Vſq; in hanc horam & eſurimus & ſitimus &
nudi ſumus.O rem admirabilẽ,cum tantã in prædi-
catione gloriã poſſideret,tãta patiebatur,& fortaſſis
viceſimum annũ in prædicatione agebat quãdo iſta
2.Cor.12.4. ſcribebat.Scio enim hominẽ,inquit,ante annos qua-
tuordecim,ſiue in corpore,ſiue extra corpus,neſcio.
Galat.1.d Et iterũ:Poſt tres annos,inquit,aſcẽdi Hieroſolymã.
1.Cor.9.c Et iterũ audi eum dicentẽ:Melius mihi eſt mori,q̃ vt
gloriam meam exinaniat quiſquã. Nõ ſolùm autem
Ibid.4.c hoc,ſed etiam iterum dicebat,ſcribens:Sicut purga-
menta mundi facti ſumus.Quid eſt,inquam, fame &
ſiti deterius?quid frigore ſæuius? quid fratrũ inſidiis
periculoſius?quos etiã falſos fratres appellat.Nónne
corruptor mũdi vocitabatur,atq; deceptor? Nónne
ſubuerſor?Nónne verberibus concidebatur?Hæc in
mentem ſumamus fratres dilectiſſimi, hæc cõſidere-
mus,hæc in memoria teneamus,& nunquã diſſolue-
mur:etiamſi iniurias patiamur,etiãſi rapinas, etiamſi
A innumera mala patiamur,cõtingat nos in cœlis pro-
bos haberi &acceptos,& omnia hęc portabilia ſunt,
cõtingat nos illic bene agere,& res huius vitæ nulli°
momenti ſunt.Vmbrę ſunt iſta,& ſomniũ qualiacũq;
ſint,illa ſperemus & ſpectemus:iſta nobis mala nulla
apparebũt,vel ex naturę conſideratione,vel tẽporis.
Quid enim vis ad mala illa futura cõferamus ? Quid
ad ignem inextinguibilẽ ? Quid ad vermem qui non
moritur?Quid ex huius vitæ rebus ęquale poſſis edi-
cere ſtridori dentiũ?vel vinculis,vel exterioribus te-
nebris?Quid illi irę?quid tribulationi?quid anguſtię?
Præterea tempori infinito quid conferes?Quid ſunt
decẽ milia annorũ,cum ſecula cogitas infinita? Nõ-
ne quãtum eſt ſtillicidium minimum abyſſo compa-
ratum?An fortè illis bonis hæc bona cõparando pu-
tantur?Sed illic immẽſitas eſt bonorum,quæ oculus
nõ vidit, nec auris audiuit , & in cor hominis non a- 1.Cor.2.c
B ſcenderũt:ſed hæc etiã per infinita ſecula protendũ-
tur.Pro his itaq; milies concidi quis nõ eligat, occi-
di,cõburi,& mille mortibus ſubiici , & quicquid di-
ci poteſt ſęuiſſimum tolerare vel verbo,vel opere?Si
enim in ignis cõbuſtione eſſet viuendum,nónne to-
lerandũ erat,vt poſſemus adipiſci illa,quæ nobis re-
promiſſa ſunt bona?Sed quid hæc loquor penè deli-
rãs,ad homines loquẽs, qui necdũ pecunias cõtẽne-
re patiũtur,ſed veluti immortales ita cuſtodiunt,& ſi
parua ex plurimis dederint,integrũ opus ſe exiſtimãt
perfeciſſe?ſed nõ eſt hæc eleemoſyna:eleemoſyna e-
nim illa eſt,qualis fuit illius viduæ, quæ totam vitam Mar.12.d
ſuã euacuauit.Si autẽ non poteris tantũ dare , quan-
tum illa vidua dedit, ſaltẽ quod tibi ſuperabũdat nõ
dubites impartire.Habe quę neceſſitati ſufficiãt,quid
C tibi ſuperuacaneis opus eſt?ſed null° eſt,qui vel illud
quod ſuperabũdat,offerre velit . Donec enim habes
ſeruos plurimos,& veſtimẽta ſerica, cuncta hæc co-
gnoſce ſuperflua : neceſſarium horũ nihil eſt,ne ad
vſum quidẽ.Sine quibus viuere valemus, illa ſuper-
flua ſunt,& fruſtrà vſurpantur:Sine quibus itaq; non
valeamus viuere,ſi placet, videamus. Viuere poteri-
mus,etiamſi duos tantùm ſeruos habeamus. Nónne
ſunt plurimi,qui ſine ſeruulis viuunt?Qualẽ ergo nos
excuſationẽ habere poſſumus, quibus non ſufficiunt
duo ſerui ? Poſſumus etiã domũ ex lateribus habere
conſtructã,duo vel tria habitacula concludentẽ,quę
vſui noſtro ſufficiant.Nónne ſunt etiã pleriq;, qui cũ
filiis & vxore vnũ habitaculũ poſſidẽt? Sint tibi etiã,
ſi volueris, pueri duo. Sed pudor , inquit, eſt, ſi cum
duobus ſeruulis matrona procedat . Non eſt pudor,
D ſed magis pudor eſt cum plurimis ambulare:fortaſſis
enim etiã irridetis hæc audientes.Credite mihi,quia
iſtud pudor eſt.Sicuti nundinatores pecorũ,vel ſicut
caupones vænaliũ ſeruulorũ , ita magnũ hoc putatis
cum ſeruis plurimis ambulare.Faſtus eſt iſtud, & va-
na gloria:illud autẽ philoſophia & honeſta modera-
tio.Matronã quippe non ex numeroſitate ſeruorum
condecet conſpicuã eſſe.Quæ nanque vel virtus,vel
laus eſt ſeruos plurimos poſſidere ? hoc quippe ad
animam non pertinet. Quod autem ad animam non
pertinet,nullum oſtendit libertatis vel honeſtatis in-
dicium . Quando enim paruis contenta eſt , tunc ſe
veram liberam eſſe declarat:quando verò multis in-
diget,tunc verè ancilla eſt,ancillíſque deterior . Dic
enim mihi,nónne angeli ſoli totum mundũ circum-
eunt,& pediſſequis nullis egent? Num propterea no
bis inferiores exiſtunt indigentibus non indigen-
tes?Si

tes? Si itaq; nequaquã indigere pediſſequo angelicũ
quiddã eſt:vtra eſt ergo quę angelicæ vitæ ꝓpinqua
eſt?Illáne quæ plurimis indiget ſeruis,an quę paucis?
Nõ eſt hoc pudor.Pudor nanq; eſt , abſurdũ aliquid
operari.Dic enim mihi,vtra ad ſe conuertit ſtãtes in
publico?eáne quę habet ſeruorũ obſequiũ plurimo-
rũ,an illa quæ paucorũ? Sed etiã hac quę perpaucos
ſecũ adducit,nõne illa honeſtior eſt,quę ſola ꝓcedit,
& improuiſa occurrit? Vides illud magis eſſe turpe?
Vtra nanq; cõuertit in ſe oculos adſtantiũ in plateis?
An quę pulchris & precioſis vtitur veſtimẽtis,an illa
quę ſimpliciter & ſine ſingulari ſtudio ſuum cõtegit
corpus?Rurſus vtra in ſe cõuertit ſtantes in foro? An
quę mulis ferur,& deauratis ſtragulis cõſpicua eſt,an
quę ſimpliciter,& vtcunq; licet , cũ decoro incedit?
Nõne iſtã penè nec videmus, & ſi viderimus,oculos
reuocamus?illã autẽ nõ ſolũ cõpelluntur plurimi cõ
tueri,ſed etiã interrogant,quęnam illa ſit,& vnde?Et
prætermitto dicere,quãta ex hoc inuidia generatur.
Quid ergo eſt turpe?videri,vel nõ videri? Quãdo cõ
fuſio maior eſt?an quãdo illã oẽs attendũt,an quãdo
nullus attendit? Quãdo de illa ſciſcitãtur,an quando
nullã illius rationẽ habent. Vides quia non pro con-
fuſione,ſed propter vanã gloriam gerimus vniuerſa?
Veruntamẽ quia impoſſibile eſt mẽtes veſtras abdu-
cere,ſufficit mihi interim, vt doceamini , nõ eſſe hoc
turpe quod putatis.Solũ quippe peccatum iudican-
dũ eſt eſſe turpe,quod nemo putat eſſe turpe:ſed om
nia potius q̃ hoc turpia eſſe decernimus.Veſtimenta
habenda ſunt neceſſaria,num etiã ſuperuacanea?Ve-
runtamen ne vos in multã anguſtiã retrudamus,illud
admoneo,deauratis veſtibus ac ſubtilibus , vobis nõ
eſſe opus.Et hęc nõ ego dico,&quia nõ mea ſunt iſta
verba,audi beatũ Paulũ dicentẽ,& admonẽtem mu-
1.Tim.2.c lieres,vt ornẽt ſeipſas, nõ in tortis crinibus,vel auro,
vel margaritis,vel veſtib° precioſis . Sed qualiter or-
nari præcipis mulieres ô apoſtole ? dicito . Fortaſſis
eñ dicũt,quoniã quæcunq; aurea ſunt, illa ſunt pre-
cioſa,ſerica vero nõ ſunt . Dic ergo qualib° veſtibus
1.Tim.5.b vis mulieres ornari?Habẽtes,inquit,victũ &tegumẽ-
tũ,his cõtẽti ſimus.Tale ſit ergo hominis veſtimẽtũ,
vt tãtũmodo cõtegatur.Propterea eñ nobis iſta tri-
buit deus,vt operiamus nuditatẽ:hoc autẽ qualecũ-
que veſtimẽtũ valet efficere, qđ parui ſit precij.For-
taſſe ridetis,quę ſericis circundatæ eſtis veſtimentis.
Oportet quidẽ ridere,ſi attẽdamus quid Paul° præ-
cipiat,quid nos è cõtrario faciamus.Non enim mihi
ad ſolas mulieres ſermo dirigitur , ſed etiã ad viros.
Omnia eñ reliqua quę habemus,ſuperuacua ſũt.So-
li pauperes ſuperuacanea &vana nõ poſſidẽt,fortaſ-
ſis autẽ etiã ipſi ex neceſſitate.Cæterũ ſi liceret,neq;
illi prorſus abſtinerẽt.Verũtamẽ ſiue per occaſionẽ,
ſiue per veritatẽ,interim illi ſuperflua nõ habẽt.Et ta
lib° quippe debem° indui veſtimẽtis,quę neceſſitatẽ
ſuppleant.Quid enim ſibi vult plurimũ illud aurum?
Eis enim qui in ſcena ſunt,iſta conueniunt:hęc illarũ
ſunt indumenta mulierũ,hoc eſt meretricũ,quæ om-
nia ad hoc faciũt, vt ſpectẽtur. Illa igitur quę deſcẽ-
dit in ſcenã,cõponatur,quæ ingreditur in orcheſtrã,
omnes enim cupit ad ſe attrahere . Quæ autẽ pietatẽ
ꝓfitetur,nõ ita ſe debet ornare,ſed aliter.Habet nan-
que ornatũ multo illo maiorẽ.habes & tu ſpectacu-
lum,ad illud te ſpectaculũ cõpone,illo te ornatu cir-
cundato.Quod ergo tibi eſt ſpectaculũ?Cœlum,An-
gelorũ innumera multitudo,non virginũ tantum di-
A co,ſed etiam ſeculariũ mulierum,omnes qui in Chri
ſto crediderũt,illud habent ſpectaculũ.Talia fabule-
mur,vt iucũditatẽ illis ſpectatorib° afferamus . Tali-
bus circũdator veſtimentis,vt illos exhilares.Dic eñ
mihi,ſi mulier meretrix dimiſſis aureis ornamẽtis, &
precioſiſſimis ĩdumẽtis,& riſu,†& facie iã turpitudi- † & verbis vrbanis & impudicis
ne infecta,& vrbanitate cõdita,]vili circundet̃ indu-
mento,& ſine aliquo ſtudio cõponat ſe & ingrediat̃,
& verba quę ad pietatẽ pertinẽt eloquatur,& de pu-
dicitia ſermonẽ faciat,nihil turpe permiſcẽs: nónne
cõfeſtim vniuerſi cõſurgẽt?nónne ſpectaculũ dimit-
tetur?nõne abiicietur, velut inepta, & neſciẽs popu-
lo coaptari,& extranea loquẽs,quę nihil theatro cõ-
ueniũt?Sic etiã te,ſi illi° ornatu volueris decorari, &
ingrediaris ſpectaculũ cœli,cõfeſtĩ ſpectatores abii-
ciũt.Illic enim nõ eſt opus aureis indumẽtis,ſed aliis
opus eſt reb°,iſtis de qualib° dixit Propheta: In ſim- Pſal.44.c
B briis deauratis circunſepta varietate:non vt candidũ
corpus efficias,vel vt nitorẽ &ſplẽdores adiicias:ſed
vt animã tuã aureis reddas virtutibus decoratã : ipſa
quippe eſt quę in illo ſpectaeulo certamen aggredit̃:
Omnis quippe gloria filiæ regis intrinſec°.His indue Ibidem.
te,& laborib° te plurimis liberabis.Nã & virũ tuũ cu
ra exoneras,& te ſolicitudinis reſoluis angorib°. Sic
enim eris venerabilis viro,cũ rebus non egueris plu-
rimis.Omnis enim homo conſueuit contẽnere indi-
gentes ſe:cũ autẽ viderit aliquos non ſe opus habere,
contrahit faſtũ ſuum,vt eis in locutione pari honore
reſpõdeat.Cũ verò viderit vir,quoniã in nullo eo in-
diges,quia contemnis eius munera,etiãſi ſit valde ſu-
perbus,tamẽ te magis venerabit̃, quã ſi vtaris aureis
ornamentis,& iã non eris eius ancilla.Solemus enim
C nos ſubmittere illis quorũ opera indigemus : ſi verò
noſipſos abſtineam°,nequaquã erim° ſeruili humili-
tate ſubiecti.Sed cognoſcit,quia ꝓpter timorẽ dei,
obediẽtię illi mun° exoluim°,nõ ꝓpter illa quę poſſit
ipſe nobis tribuere.Nunc autẽ velut magnũ aliquod
nobis præſtãs,quãtũcunq; à nobis honoris accipiat,
non ſe putat pro merito recepiſſe. Tunc autem etiãſi
parua illi honorificẽtia deferat̃, cũ gratia magna ſu-
ſcipiet:nõ exprobrat,†neq; cõpellitur ꝓpterea] alie- †neque cõpelletur propter te
na diripere.Quid enim ineptius,q̃ vt aurea conficias
ornamẽta,† quę in balneis,& in plateis ſordibus ma- † quib° in palatio et foro vtaris? ſed in foro & palatio fortaſſe mirum nõ fuerit]
culentur? ſed in plateis fortaſſe, vel in balneis inqui-
nari non eſt mirũ.]In eccleſia verò ita ornatam pro-
cedere valde ridiculũ:quid enim ſibi vult,vt cum au-
reis ornamentis ingrediatur in hunc locũ , vel veſte
precioſa?Nónne audiũt,vt ſeipſas ornent, non auro,
D nõ margaritis,nõ veſtibus precioſis?Cur ergo ingre-
deris ô mulier, niſi velut repugnãs Paulo, & oſtẽdẽs
quoniam etiã ſi milies hoc dicat, tu minus aduertis? ꝑ βαλανείοις lego βασιλείοις
An ingrederis veluti volẽs nos doctores redarguere,
eo ꝙ vane iſta loquamur? Dic enim mihi, ſi quiſquã
paganus & infidelis audiat, cum legitur locus iſte, in
quo hæc beatus præcepit Paulus,quid de nobis exi-
ſtimet?Aut ſi quiſquã paganus habẽs mulierẽ fidelẽ,
cognoſcat quoniã multam curã gerit componendi
ſe vel ornandi,& circundari aureis ornamentis: per-
gat autem ad eccleſiã,& aduertat apoſtolũ commo-
nentem,neq; auro,neque margaritis,neque veſtibus 1.Tim.2.c
precioſis debere mulierem ornari: nõne ſtatim dicit
ad ſeipſum,videns eã in thalamo ſuo tam variis mo-
dis ornari & venuſte cõponi,quid intus mulier præ-
ſtolatur in thalamo?quid tardat?quid auro textis in-
duitur?Quonã ambulare diſponit? Num ad eccleſiã?

Universidad de Deusto Biblioteca

Quare? Vt audiat † ſe debere] veſtibus ornari precioſis? Nónne ridebit? Nónne cachinnos altius eleuabit? nónne Chriſtianorũ religionem deceptionem & ſeductionẽ eſſe iudicabit? Propterea, obſecro, vt auro textas veſtes, aureáq; ornaméta pompis relinquatis, & ſcenis, & eis quæ in ſuis officinis talia venundãda proponunt. Dei autẽ imago nõ vult talibus adornari. Honeſta mulier honeſtate decoretur. Honeſta autem illa eſt, quæ * typhũ non habet, quæ ornatum nõ habet ſecularem. At ſi volueris gloriam quę eſt apud homines adipiſci, iſto magis eam adipiſceris modo. Nam viri diuitis mulierem nõ ita ſolemus admirari, quũ aureis ornamẽtis, vel ſericis veſtibus adornatur, hoc quippe cõmune cũctarum eſt fœminarum, ſicut admiramur quũ puris & ſimplicibus & laneis vtitur veſtimentis. Hoc vniuerſi maxime mirabuntur, hoc plauſibus ſublimabũt. In illo quidẽ ornatu, hoc eſt auro textarũ, & precioſarũ veſtiũ, plurimas ſimiles ſibi reperiet: etiãſi iſtam ſuperet, ab illa ſuperatur: etiamſi cunctas excedat, ab imperatrice vincitur. Hęc autem ſuperat vniuerſas, etiã ipſam imperatoris vxorẽ. Sola nanq; in magnis diuitiis conſtituta eligit habitum pauperũ. Proinde ſi gloriã cupiamus adipiſci, etiam in hoc maior eſt gloria. Nõ ad viduas tantũ loquor, aut ad opulentas: nã in viduis videtur viduitas afferre neceſſitatẽ, ſed etiam ad cõiugatas hæc loquimur. Sed nõ placebo, inquit, viro meo. Non viro placere deſideras, ſed mulierũ multitudini pauperum: magis autẽ non placere, ſed eas contabeſcere cupis, afficere dolore, macerare tormẽtis, & ex cõparatione tua paupertatẽ illis ſuam facere grauiorem. O quãtam propter te blaſphemiã loquũtur. Non ſit, inquiunt, paupertas: Deus, inquiũt, odio habet pauperes, de' nõ diligit in pauperie cõſtitutos. Quod enim ſic non viro placere deſideres, & nõ ob hãc cauſã te cupias ornari, ex iis quæ facis manifeſtũ cũctis apparet. Cũ limẽ tui thalami fueris ſupergreſſa, cõfeſtim cũcta illa deponis, & veſtimẽta, & auramenta, & margaritas, & in ædibus potiſſimũ nihi horũ geſtas. Si autẽ viro cupis omnino placere, eſt vnde cõplaceas, per mãſuetudinẽ, per placiditatẽ, per pudicitiã. Crede mihi mulier, etiãſi multũ ſit vir ille inferiora ſapiens, hæc illũ magis illiciũt: hoc eſt, mãſuetudo, pudicitia, habitus ſine typho, ſine multis expẽſis, vilis & humilis. Impudicũ quippe virũ, etiamſi multa excogites ornamenta, nõ obtinebis. Et hoc norũt quotquot huiuſmodi viros habuere. Quãtũlibet eñ tu ſtudeas adornari, ille ſi incõtinẽs eſt, ad alterã pergit. Pudico vero & caſto talibus minime cõplacebis, ſed magis horũ contrariis. His autẽ eum etiã contriſtabis, cum de te ſuſpicionẽ facis appetẽtis ornatũ. Quid enim? Etiãſi vir ille reuerẽtia mãſuetus, hoc tibi ſicut pudic' & mitis dicere noluerit, ſed intra ſe plurimũ reprehẽdit: & zelũ & inuidentiã non cohibet, an non omnẽ voluptatẽ & iucunditatẽ illi in poſterũ eximis? inuidẽtiam contra teipſam excitans? Forſan autẽ ęgre iſta auditis, & moleſte fertis dicẽtes, quoniã iſte virorũ animos contra mulieres magis irritat, & inſtigat. Nõ ego viros irritãdo hæc verba ꝓfundo, ſed à vobis hęc fieri volo ſpõtanea volũtate. Propter vos, nõ ꝓpter illos iſta dicũtur: nõ vt illi ab inuidia liberẽtur, ſed vt vos ſecularibus liberemini phantaſiis. Vis apparere pulchra, ego etiã hoc cupio: ſed pulchritudinẽ volo, quã deus inquirit, pulchritudinẽ quã deus rex glorię cõcupiſcit. Quẽ habere deſideras amatorẽ, deũ an homines? Si ſecũdum illã pulchritudinẽ fueris pulchra, deus tuã pulchritudinẽ cõcupiſcet: ſi verò ſecundum iſtã, ille quidẽ te horrebit, amabunt autẽ homines ſceleroſi. Null' quippe bonus eſt, qui mulierẽ amarit cõiugatã. Hoc etiã de exteriori ornatu cognoſce. Ille nanq; ornatus qui eſt animæ, deum ad ſe pertrahit, iſte autẽ ſceleratos. Vide quoniã de vobis curã gerẽs ꝓ vobis ſolicitus hũc ſermonẽ propoſui, vt vera pulchritudine plus creſcatis, & efficiamini glorioſę, illa, quę verè eſt gloria iudicãda, vt pro ſceleroſis viris deũ cũctorum dominũ habeatis veſtræ pulchritudinis amatorem. Quæ autẽ illum habuerit amatorẽ, cui erit ſimilis? In choro tripudiabit angelico. Si enim cũ à rege amaẽ aliqua, ſuper vniuerſas iudicatur eſſe beata: quę à deo diligiẽ dilectione maxima, quãta ſublimabitur dignitate? Et ſi totũ mundũ conſtituas, nihil in comparatione illius pulchritudinis deputatur. Hanc itaq; colamus pulchitudinẽ, hoc ornatu decoremur, vt digni efficiamur ĩgredi in cœlos, in ſpiritalia habitacula recipi, & thalamũ ſpõſi ſpiritalis intrare. Hui' quidẽ corporis pulchritudo plurimis rebus abſumitur, etiã quãdo videtur incolumis permanere, etiã quando non moleſtatur ęgritudine, neq; cura maceratur: quod quidẽ impoſſibile eſt. Veruntamen etiamſi nõ ſeneſcamus, nũquã annos viginti perſeuerat: illa verò pulchritudo ſemper floret, ſemper viget. Nõ eſt illic vlla timẽda mutatio, nõ ſenectus adueniẽs rugas afferet, nõ ęgritudine vlla marceſcet, nõ ſolicitudinib' aut mœrorib' pallidatur: ſed his omnib' ſupereminet ſuperior, & incõtaminata perdurat. Hui' verò corporis pulchritudo fugit antequam clareat, ſed etiã cũ apparet, nõ habet plurimos admiratores. Pudici quippe nõ admirãtur, qui vero admirãtur, cũ libidine delectãtur. Nõ itaq; ęmulemur hanc pulchritudinẽ, ſed illam appetamus, vt cum lampadibus honeſtate pręclaris pergamus in thalamũ ſponſi ſplẽdidũ & decorũ. Nõ enim hoc virginibus ſolis præceptũ eſt, ſed animabus virginitate fulgẽtibus. Nã ſi ad ſolas hoc virgines ꝑtineret ſimpliciter, nequaquã illę quinq; foris excluſæ relinquerẽtur. Omniũ igitur eſt iſta pulchritudo, quæcunq; animab' virgines eſſe cõcupiſcũt, quæcunq; à ſecularibus liberatæ ſunt deſideriis. Corrũpũt enim animas ſecularia deſideria. Si vero inuiolati permaneamus in animis, digni efficiemur illuc ire, & ſuſcipi cũ honore. Deſponſaui enim vos, inquit, vni viro virginem caſtam coaptare Chriſto. Hæc eñ non ſolis dicebat virginibus, ſed ad vniuerſam eccleſię plenitudinẽ loquebaẽ. Anima quippe incorrupta, virgo eſt. Etiamſi virum habeat, virgo eſt virginitate vera atq; mirabili. Hæc nanq; virginitas corporalis, illius pediſſequa eſt & vmbra: Illa autem vera eſt virginitas: hanc colite, & poteritis cum ſplẽdido vultu & decoro ſpõſi thalamum cõtueri, & cum claris atq; feſtiuis intrare lampadibus, ſi vobis oleum nõ deficiat: ſi aurea ornamenta conflantes, tale conficiamus, quod lãpades noſtras faciat clariores. Oleum autẽ illud miſericordia eſt, ſi de ſubſtãtia noſtra aliis largiamur, ſi ſubſtantiam noſtram oleum faciamus, tunc ſuper id quod habemus adiicietur nobis, & in illo tẽpore nõ dicemus, Date nobis oleum, quia extinguuntur lampades noſtræ. Aliis nõ egebimus, neq; cũ imus ad vendentes relinquemur excluſæ, neq; audiemus illam vocem tremendam ac terribilẽ, dum pulſamus ad ianuã, Neſcio vos: ſed cognoſcet nos, & cum ſpõſo ſimul intrabimus. Intrãtes autem

† ſe nõ debere.
* τῦφον, faſtũ, ſuperbiam.
2. Cor. 11. 4.
Mat. 25. a

tem ſpiritalẽ thalamũ, bonis plurimis perfruemur. Si eñ in hac vita ſic clarus eſt thalamus ſpõſi, ſic habitacula clara ſunt atq; feſtiua, vt null' poſſit intuẽs ſaturari: multo ampli' ille thalam', hoc eſt cœlũ, & ille qui in cœlo eſt ſpõſi thalam', melior extat & clarior: illuc ibim'. Si autẽ thalam' ipſe tã pulcher eſt, qualis erit ſpõſus? Et quid dico, vt ornamẽta aurea deponẽtes indigẽtib' largiamur? Si eñ poſſetis etiã voſipſas venũdare, ſi vobis proponeretur, vt de liberis eſſetis ancillæ, quò cũ illo poſſetis ſpõſo habitare, & illa tãta perfrui pulchritudine, & tantã eius faciem cõtueri, nónne debueratis cũ omni alacritate cuncta ſuſcipere? Imperatorẽ in terra videmus & admiramur: cũ autem & imperatorẽ videbitis ſimul & ſpõſum, multo amplius alacriter debetis vniuerſa facienda ſuſcipere. Certò cognoſcite ꝙ iſta terrena vmbra ſunt: illa veritas. Cùm autem concedatur videre imperatorem, & ſponſum in cœlis, & dignos fieri eũ præcedere cum lãpadibus, & iuxta ipſum eſſe, & cum illo perpetuo permanere, quid vos nõ oporteat facere, quid non agere, quid nõ tolerare? Obſecro igitur, vt accipiamus in mentẽ noſtram bonorũ deſiderium futurorum, concupiſcamus illũ ſponſum, efficiamur virgines, vera virginitate decorati. Animæ quippe virginitatẽ dominus à nobis inquirit: cũ hac ingrediamur in cœlũ, vt non habeamus maculã, vel rugã, vel aliquid huiuſmodi, vt percipiamus bona quæ ꝓmiſſa ſunt. Quæ nos omnes cõtingat adipiſci, gratia & clementia domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, imperium, honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xxix. ex cap. xij.

NOndũ vſque ad ſanguinẽ reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnãtes: & obliti eſtis cõſolationis, quæ vobis tanquã filiis loquitur dicens, Fili mi noli negligere diſciplinam domini, neque fatigeris dum ab eo argueris. Quẽ enim diligit dominus caſtigat, flagellat autẽ omnẽ filiũ quẽ recipit. Duę ſunt cõſolationis ſpecies, quę ſibimet cõtrarię eſſe putantur, ſed multa ſibimet mutuo afferunt adiumẽta, quas hic vtraſq; ſpecies inculcauit. Vna quippe ſpecies eſt, quãdo plurima dicimus aliquos eſſe perpeſſos: anima eñ quodãmodo requieſcit, quando ſuarũ paſſionũ plurimos habuerit teſtes, qđ quidẽ ſuprà dixit: Rememoramini autẽ priſtinos dies, in quib' illuminati magnũ certamen ſuſtinuiſtis paſſionũ. Altera verò ſpecies eſt, quãdo dicimus, quoniã nihil eſt magni perpeſſus. Illa quippe ſpecies requieſcere facit, & recreari animã mœrorib' oppreſſam: iſta vero negligentẽ animã, & ſupinã ex arrogãtia cõuertit & retrahit. Ne ergo illis ex illa teſtificatione ſuperbia generetur, contẽplare quid ait Paul'. Necdũ, inquit, vſq; ad ſanguinẽ reſtitiſtis cõtra peccatũ. Et nõ cõfeſtim intulit cõſequẽtia: ſed poſtquàm illis oſtẽdit omnes eos qui vſq; ad ſanguinẽ reſtiterunt, deinde cũ ſubiunxiſſet, quoniã gloriatio Chriſti paſſiones ſunt, tũc iã facilius cætera percurrit: hoc etiã ſcribens Corinthiis fecit: dicẽs: Tentatio vos nõ apprehẽdit niſi humana: hoc eſt, minima. Valde quippe idoneum hoc erat ad animã ſubrigendã. Dũ enim cogitat, quoniã nõ peruenit ad omnia, perſuadet ſibi ex antecedẽtib' nulla magna opera perfeciſſe: hoc eſt, veluti ſi diceret, Necdũ mortẽ ſuſtinuiſtis, pecuniarũ vobis tantum contigit damnũ, vel glorię. Exagitati tantũ eſtis, & perſecutionẽ paſſi. Chriſtus autẽ pro vobis ſanguinem fudit, vos autẽ pro vobiſmetipſis necdũ tale aliquid paſſi eſtis. Ille vſq; ad mortẽ pro veritate certauit, pugnans pro vobis: vos autẽ necdum ad pericula perueniſtis, quæ minantur interitũ. Et obliti eſtis, inquit, cõſolationis: hoc eſt manus dediſtis, & diſſoluti eſtis. Necdũ, inquit, vſq; ad ſanguinẽ reſtitiſtis aduerſus peccatũ repugnantes. Hoc in loco demõſtrat etiã peccatum vehemẽter aduerſus eos anhelare, illúdq; armatũ. Quod enim dictum eſt, necdũ reſtitiſtis, ad ſtãtes dicitur. Et obliti eſtis, inquit, cõſolationis, quæ vobis veluti filiis loquitur. Fili mi, inquit, noli negligere diſciplinã dñi, neq; fatigeris dũ ab eo argueris. Poſtquã ex rebus ipſis hortatus eſt, tunc ex abundãtia eos ex teſtimoniis adhortatur. Neq; deficias, inquit, dum ab eo argueris. Conſolationẽ abunde à rebus adhibuerat, per verba etiã adhibet, hoc adferẽs teſtimoniũ, ne fatigeris dũ ab eo argueris. Igitur hæc dei ſunt, vnde nõ paruam poterit afferre conſolationẽ, dũ cognoſcimus, quia dei opus eſt, iſta quæ patimur illo ꝑmittẽte ſolui: ſicut & Paulo apoſtolo dictũ eſt: Sufficit tibi gratia mea, nã virtus mea in infirmitate perficitur. Ille ergo eſt qui permittit. Quẽ diligit enim dominus, arguit: flagellat autẽ omnẽ filiũ quẽ recipit. Non potes dicere quia eſt iuſtus aliquis, qui expers tribulationis exiſtat, etſi ſic nobis videaẽ, ſed nos ignoram' alienas tribulationes. Proinde neceſſe eſt omnẽ iuſtũ per preſſuras tribulationéſq; tranſire. Sentẽtia quippe Chriſti eſt, quia lata & ſpacioſa via eſt quæ ducit ad perditionem: arcta vero & anguſta, quę ducit ad vitã. Si igitur per illã venitur ad vitã, & non poteſt illuc aliter perueniri: certũ eſt ꝙ per anguſtam hanc viã omnes illi tranſierũt quotquot ad vitã perducti ſunt ſempiternã. † *In diſciplina*, inquit, *perſeuerate.*] Non in ſuppliciis, neq; in tormẽtis. Vide quid ait Paul'. Vnde putabãt ſe derelictos eſſe, ex hoc dicit eos magis credere debere, quoniã nõ ſunt derelicti. Veluti ſi diceret, quia tãta paſſi eſtis, putatis ꝙ vos odio habeat, vel dereliquerit deus? Si eñ hæc nõ pateremini, tunc magis hoc vos cõiicere cõpetebat. Si enim flagellat omnẽ filiũ quẽ recipit: qui non flagellatur, † ſine dubio] nõ eſt in numero filiorũ. Quid ergo, inquit, maligni nulla mala patiũtur? patiũtur quidem. Quomodo, inquit, dicis, ꝙ omnis filius flagellatur? Sed nõ dixit, quia omnis qui flagellatur filius eſt, ſed omnis filius flagellatur. Sẽper enim & vbiq; filiũ verberat & caſtigat: hoc eſt, demõſtrari non poteſt, quoniã qui filius eſt, nõ flagelletur nec patiatur. Sunt quidẽ plurimi, qui flagellãtur maligni: ſicut homicidę, latrones, maledici, ſepulchrorũ deprędatores: ſed illi pro ſua iniquitate ſupplicia patiuntur, & nõ ſicut filij flagellantur, ſed ſicut peſſimi puniuntur, nos autẽ ſicut filij. Deinde iterum ex cõmuni & publica conſuetudine agere cũ eis inſtituit. Vides quomodo vndiq; argumẽta deducit, ex reb', ex ſcripturis, ex verbis diuerſis, ex ratiocinationib' propriis, ex ſimilitudinibus & exẽplis, & conuerſatione vitæ communis. *Quod ſi extra diſciplinã eſtis*, inquit, *cuius participes facti ſunt omnes, ergo ſpurij eſtis & non filij.* Attendis quoniã, ſicut iam dixi, hoc cõfirmat, quoniã non poteſt filius eſſe, qui nõ caſtigatur. Sicut enim in domib' patrũfamiliâs nothos filios negligũt patres, etiãſi nihil doceantur, etiamſi nõ fiant glorioſi: pro filiis autem propriis valde verẽtur, ne eos malum opprimat negligentiæ. Si igitur non caſtigari nothorũ eſt filiorum, oportet nos gaudere cum caſtigamur. Siquidẽ hoc filiis propriis adhibetur, proinde propterea nobiſcũ ſicut cũ filiis

Prou. 3. b
Supr. 10. f
1. Co. 10. c
Prou. 3. b
2. Co. 12. c
Prou. 3. b
Matt. 7. b
† ſi diſciplinam ſuſtinetis, inquit.
† fortaſſe

filiis agit deus. *Deinde*(inquit)*patres quidem carnis nostræ habuimus* * *eruditores, & reuerebamur eos.* Iterum ex propriis passionibus agit, quæ patiebãtur: Sicut enim supra dicit, rememoramini pristinos dies: sic etiã hic, Deus, inquit, sicut cũ filiis agit: & non potestis dicere, quia nõ possumus talia tolerare. Si eñ patres carnales, filij reuerentur: quomodo non patrẽ cœlestem amplius reueremini? Quanquã non ex hoc solum est differentia, nõ à personis, sed ex ipsa causa, ex ipsa re. Nõ enim de eadẽ causa, vel ad res eadem * erudiũt: sed illi quidẽ ad quod eis videtur, hoc est, voluntatẽ suam, desideriúmq; cõplentes, neq; vbiq; quod vtile est, vel quod conducit, attendunt: hic autem nõ potest istud similiter dici. Neq; enim propter aliquã suã vtilitatem hoc facit, sed propter nostrã commoditatem. Illi autẽ ideo vos erudiebãt, inquit, vt ipsis essetis vtiles, aliquando fortassis etiã sine causa: hic autẽ nihil tale est. Contẽplaris quia etiã in hoc illis attulit consolationẽ? Maxime enim circa illos nos familiarius habemus, quos cognoscimus, quia nõ propter se imperãt vel erudiũt, sed omnis illorum diligentia in nostrã vtilitatẽ impenditur. Hoc quippe est synceræ atq; integrę charitatis, quãdo amanti in nullo sumus accõmodi, & tamẽ ab eo docemur, nõ vt aliquid accipiat, sed magis vt tribuat. Erudit, instituit, omnia facit, omnia satagit, vt nos efficiat suorũ capaces munerum. *Illi enim*(inquit)*in tẽpore paucorum dierum secundũ voluntatem suã erudiebant nos: hic autẽ ad id quod vtile est, vt recipiamus sanctificationem eius.* Quid est sanctificationẽ eius? Hoc est munditiẽ eius, vt dignos efficiat secundum quod potest: satagit itaq; vt accipiatis, & cũcta facit, vt vobis impertiat: vos autẽ nullum geritis stuPsal. 139. & 15. diũ vt valeatis accipere. Dixi, inquit, deus meus es tu, quoniã bonorum meorũ non eges. Deinde subiũgit: Carnales, inquit, patres nostros habuimus † doctores, & educatores,]& reuerebamur eos, nónne multo amplius subiici debemus patri spirituũ, & viuemus? Quòd autẽ dixit patri spirituum, aut charismatum dicit, aut orationũ, aut incorporearũ virtutum. Si enim sic moriemur, tunc viuemus. Illi quidẽ, inquit, ad tẽpus paucorum dierum erudiebãt nos secundum voluntatem suam. Non enim in omnibus voluntas illorum vtilis erat, iste autem ad vtilia nos instituit.

Morale Disciplina ergo participatio sanctitatis est? Admodũ. Quãdo enim negligẽtiã pellit, cupiditates excludit, secularium rerũ amores amolitur, animã cõuertit, facit eã omnia huius vitæ culpare. (Hoc quippe facit tribulatio) cum hæc fiunt, nõne sanctã perficit? Nónne spirit' ad se gratiã pertrahit? Cõsideremus iustos, vnde cũcti claruerint. Nónne per tribulationes? Enumeremus, si placet, ab ipso initio Abel, ipsum Noë: nõ enim poterat, cũ solus esset in multitudine malignorũ iustus, tribulationibus non affligi. Noë quippe, inquit, solus perfect' erat in generatione sua, & deo placuit. Intellige nanq; mihi quod dico. Si nunc cũ plurimos habeamus, quorum debemus ęmulari virtutẽ, sic affligimur: quid putas patiebatur ille solus in tãto numero pessimorum? Num vultis, vt dicã quæ circa diluuiũ contigerunt? An vultis vt Abrahæ demigrationes frequẽtes enarrem, aut direptionẽ vxoris, aut diuersa pericula, bella numerosa, fames tãtas & tales? Nũ vultis, vt reuoluã quanta Isaac pertulerit? Exagitabatur vndiq;, & persecutiones patiebat, laborabat fustra, aliis fructũ laboris eius sumẽtibus. Num vultis, vt Iacob vobis producã in mediũ? Et omnia quidem eius enarrare necessariũ esse non puto, sed testimonium eius proferre opportunũ prorsus existimo. Ipse quippe loquens cũ Pharaone: Modici, inquit, & maligni facti sunt dies mei, & nõ peruenerũt ad dies patrum meorũ. Num Ioseph vultis vt dicã? Num ipsum Mosen, nũ Iesum Naue, num Dauid, num Heliã, nũ Samuẽlem, nũ Prophetas? Nónne vniuersos istos ex tribulationibus reperies claruisse? Dic eñ mihi: tu ex ocio & deliciis vis clarus existere? Sed hoc penit' nõ valebis. Num apostolos vultis vt dicã? Sed etiam ipsi omnes, quãtum ad tribulationẽ pertinet, cęteros superarũt. Sed etiã Christus hoc dixit, In mundo, inquit, tribulationẽ habebitis. Et iterũ: Vos plorabitis & lugebitis, mundus autẽ gaudebit. Et q̃ via salutis arcta sit & angusta, ipse domin' † vitę hoc dixit: Arcta † *via* est, inquit, & angusta via, quæ ducit ad vitã: tu autem spacioſam quæris, & quomodo nõ est istud absurdũ? Propterea nõ adipiſceris vitã, quia per aliã ingredęris viã, sed ad perditionẽ venies, illuc nanq; descendẽs iter elegisti. Vultis etiã vt producamus in mediũ eos, qui in deliciis cõuersati sunt, à nouissimis ad primos recurrentes? Diues ille qui peruritur in camino ignis, Iudæi qui vitã suã venęri donauere perdẽdam, quorũ deus vẽter est: vel illi qui in eremo ocium requirẽtes perierũt, sicut etiã qui in Sodomis, propter gastrimargiam cõsumpti sunt: & illi qui temporibus Noë fuerunt, nónne quia mollem istorũ & dissolutã persecuti sunt vitã? In saturitatem, inquit, panis defluxerũt: de his qui in Sodomis habitabãt. Si autẽ panis saturitas tantũ iniquitatis operatur, quid dicendũ est de aliis condimentis? Quid Esau? nónne in quiete & ocio degebat? Quid illi, qui aspectu pulchrarũ captiuati sunt mulierũ, qui erãt in numero filiorum dei, & per preceps ad infernũ libidinis deciderũt? Quid illi, qui in masculos insano furore ferebantur? Quid oẽs reges gentium, Babyloniorũ, Aegyptiorum? Nónne vitã male atque infœliciter terminauerũt? Nónne in tormẽtis existũt? Sed nunc, dic mihi, nónne talia iterum fiũt? Aduerte Christũ dicentẽ: qui mollibus vestibus induuntur, in domibus regũ sunt: qui verò non habent talia vestimẽta, in cœlis sunt. Molle nanq; vestimentum etiã seueram animã dissoluit, diffundit & frãgit: etiamsi asperum habeat corpus & forte, citius per delicatam cõuersationem molle perficitur. Nam vnde putatis, aut ex quali ratione mulieres sic esse debiles & infirmas? Num ex cõditione sexus tantũ? Neq; quaquam, sed etiam ex cõuersatione & educatione. *Vnde fit mulierum mollities.* Quòd eñ sub vmbraculis degunt, q̃ oleo vngũtur, q̃ frequentibus lauacris vtuntur, q̃ assidue vnguentis abundãtius & aromatibus perfunduntur, & iacent in stratis delicatis, hoc est qđ eas tales efficit. Et vt melius hoc agnoscas, attẽde quod dico: ex horto aliquo in eremo cõstituto, qui ventis & tẽpestatibus verberatur, sume arbustum aliquod, & pone in opaco & aquoso loco, & videbis q̃ multum à fortitudine & dignitate sua mutabitur, quã habebat in hoc loco vnde cõstat esse translatũ. Quod verũ & certũ hoc sit, attẽde mulieres, quæ in agris agunt vitã: fortiores nanq; viris sunt, qui sunt in ciuitatibus constituti. Et si eas permittas cum illis athletico more certare, multos huiusmodi viros illæ sine dubio superabunt. Corpore nanq; molli reddito, & delicato, necesse est & animam participare ex corporis morbo. In multis nãq; compatiuntur & afficiuntur operationes animæ passionibus & affectionib' corporis. Etenim in ægritudinibus

dinibus aliter nos habemus, ppter quod morbo mol lescimus: & iterũ cũ valemus, aliter nos habemus. Sicut enim in chordis contingit, cũ enim sunt ipsi sonitus molles, & delicati, & nõ cõueniẽter extenti, etiã ars deprauatur, & cogitur vitio seruire chordarũ: sic etiã fit in corpore, multas ab eo anima suscipit læsiones, multásq; necessitates. Quãdo eñ multa opus habuerit ad sui curationẽ, amarã anima sustinet seruitutẽ. Propterea obsecro, vt nostrũ corpus forte reddamus, nec illud delicatũ & ægrotabile faciamus. Non ad viros tantùm, sed etiã ad mulieres mihi est sermo. Quid corp' sępi' lauas, quid deliciis corrũpis, & gracile facis? O mulier quid fortitudinẽ eius † vnguentis perdis? Vnguentũ] quippe mollities illi est nõ robur. Si autẽ ab eis recedẽs, aliter temetipsam tractas, tunc & pulchritudo tibi corporis generat, quãdo secũdũ rationẽ & valet, & habitũ obtinet salutarem. Si verò plurimis illud circũsępias morbis, neq; flos vel vigor aderit corporis, neq; habit' salutaris, sed semper mœstũ erit & languidũ. Scitis autẽ quia sicut domũ pulchram † cùm quis raserit,]efficit pulchriorem: sic etiã faciem pulchram splendor animæ superueniens amplius cõuenustat. Si verò in mœstitia sit, & doloribus cõstituta, deformis efficitur. Mœstitiã nãq; ęgritudines faciũt & dolores. Aegritudines verò ex eo sunt, q̃ corpus deliciis multis molli' redditur. Proinde & ob hoc fugite delicias, si quid mihi obeditis & creditis. Sed voluptatẽ, inquis, habẽt delicię: sed nõ tantã voluptatẽ, quantas difficultates atq; molestias. Huc accedit, quia voluptas illa vsquequo linguã vel gulam tangit, apparet: cũ autẽ mẽsa remota fuerit, vel postquã erit cibus absumptus, similis eris ei, qui nihil illi' attigerit. Magis autẽ multóq; amplius peiorẽ graueC dinẽ ex illis cibis, & distentionẽ & oppressionẽ mẽtis habiturus, atq; somnũ morti cõsimilẽ, sæpenumero etiã iuges habebis vigilias propter stomachi cruditatẽ, & pręclusionẽ spiritus interioris, & per molestiã ructationis indigestæ, & plurimũ maledicturus es tuũ ventrem, cùm deberes magis intẽperantię vitium atq; immoderationis arguere. Non itaque deliciemur deliciis corporis, sed audiam' Paulũ dicẽtẽ: Rom. 13.d Carnis curam ne perficiatis in concupiscentiis. Tale nanq; est in vẽtrẽ cibos mittere, quale si quisquã eos in cloacã proiiciat, magis autẽ nõ tale est, sed multò peius. Hîc enim simum tantũ operatur sine tua lęsione, illic autẽ plurimos morbos, plurimáſq; procreat ægritudines. Nutrimentũ eñ nisi ex sufficiẽtia nõ fit, quæ valeat sine labore digeri: cũ verò plus exuberat, q̃ reficiendi corporis ratio postulat, nõ solùm nutriD mentũ nullũ, sed etiã corruptio generatur. Sed null' attẽdit hęc, præoccupatæ sunt omniũ mentes superflua voluptate. Vis nutrire corpus? reseca quod est superuacaneũ, & quod sufficiat subministra, quãtũ poterit stomachi decoctio maturare. Ne aggraues corpus tuũ, ne demergas illud: Sufficiẽtia quippe & nutrimentũ & voluptas est. Nihil enim sic iucũdũ est, sicut cibus bene digestus & decoct'. Nihil enim sic salutẽ, nihil sic sensuũ acumẽ operatur, nihil sic ęgritudinẽ fugat, sicut moderata refectio. Sufficiẽtia quippe cũ nutrimento & sospitatẽ simul etiã procreat & voluptatẽ. Abundantia verò morbum facit, & molestias ingerit, & ęgritudines generat. Quod enim facit fames, hoc etiã plenitudo facit ciborũ, magis autem multo peiora. Fames quippe in paucis diebus aufert hominẽ, & liberat ex hac vita pœnali: excessus verò horũ consumit & putrefacit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna, & tunc eũ morte crudeli cõsumit. Nos autem famem quidẽ inoptabile quoddã fugiendúmq; putamus, & ad repletionem & indigestiones cõfugimus, quas multò videmus esse peiores. Vnde igitur iste morb' ad homines, vnde hic furor? Nõ dico vt se homines crucient, sed vt tantũ nutriantur, quantũ illis & voluptatẽ pariat, & verã voluptatẽ, & corpori nutrimentum dare valeat, & subiectũ illud nobis, & accõmodũ ad operationes animæ benéq; cõpactum & coaptatũ reddat. Cùm verò exundãs deliciis fuerit factum, cõpagem suã & harmoniam nõ valet ex diffluentia retinere: subintrans quippe humorũ redundãtia, totũ dissoluit penitus & effundit. Carnis, inquit Apostolus, curã ne perfeceritis in cõcupiscẽtiis. Bene dixit. Materies nanq; est cib' cupiditatib' inhonestis. At si in philosophia quisquã cũctis emineat, tamen si deliciatur, necesse est vt aliquid vel ex cibis vel vino patiatur, vt flãmam excipitet ampliorẽ. Hinc fornicationes, hinc adulteria. Etenim vẽter esuriẽs amorẽ nõ valet procreare, magis autẽ neq; sufficientia, si fuerit moderata. Quæ verò generat absurdas cupiditates, illa est abũdãtia, quę se deliciis tradit. Sicut enim terra quę valde humecta est, generat vermes, & fimus cùm cõpluitur, vel cùm plurimum sibi humorẽ retinet: terra verò quæ libera est ab humoribus, fructuum fœcũditate decoratur, si ex abundãtia non corrũpatur aquarum: at si etiã non colatur, vltro tamẽ gramina subminiſtrat: si verò colatur, fructuũ fœcũditate pollebit. Obsecro igitur ne nostrum corpus vitiosum & inutile faciamus, neq; ei vitia inseramus, sed præparemus ei fructus vtiles, & arbusta fructuosa, nec ea dissoluamus per immoderationẽ ciborum. Immoderatio quippe pro fructibus vermes facit. Sic etiã insita nobis cõcupiscentia, si eã deliciarum inundationibus inebries, cupiditates generat turpes, & voluptates admodũ turpiores. Abiiciamus itaque hanc luem, vt possimus adipisci bona quæ promissa sunt, in Christo Iesu domino nostro, cum quo patri gloria, vnà cum sancto spiritu, nunc & semper, & in secula secula seculorum, Amen.

Homilia xxx. ex cap. xij.

*Omnis autẽ * disciplina in præsenti videtur nõ esse gaudij, sed mœroris: postea autẽ fructũ pacatissimũ exercitatis per eã reddet iustitiæ. Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & greſſus rectos facite pedibus vestris, vt non claudicãs quis erret, magis autẽ sanetur.* Qui amara bibũt antidota, patiẽter ferũt quidẽ primũ molestiã, & tunc sensum percipiũt sospitatis. Tale quiddam est etiã virtus, tale quoq; illic malitia. In ista primũ est voluptas, & sequitur ęgritudo: in illa verò primũ est mœstitia, & tũc iucũditas procreatur. Sed nihil simile est: nõ eñ est simile cũ primũ aliquis cõtristatur, & postea gaudio perfruitur: & cũ primo gaudetur, postea in mœrores ĩcidere. Et quomodo hoc? Hic enim timor futuræ tristitiæ præsens gaudiũ imminuit: illic autẽ spes futurę iucũditatis detrahit præsenti tristitię. Et hoc cõtingit, vt illic nunquã prorsus gaudeatur, hic autẽ nũquã tristitia dominetur. Et nõ in hoc tantũ differẽtia cõstat, sed & in alio, quia neq; tẽporis in vtrisq; declaratur æqualitas: sed multũ interest, quia malitiæ gaudiũ tẽporale est, in spiritualibus verò gaudiũ est & iucunditas sempiterna. Ex his igitur argumẽtis cõsolationes Paulus assumit, & vtitur iterum cõmuni iudicio, cui nõ valet aliquis relu-

ctari, quia nullus potest cõmuni repugnare decreto, quãdo in aliquid vniuersi cõsentiunt. Cõtristamini, inquit. Talis nanq; assolet esse disciplina, tale principiũ habet. Omnis nanq; disciplina, inquit, in præsenti quidẽ videtur nõ esse gaudij, sed mœroris. Bene dixit, videtur, quia nõ est, inquit, res tristitię disciplina, sed videtur esse. Omnis, inquit, disciplina, nõ hęc aut illa, sed omnis disciplina, & humana & spiritalis. Cõtemplaris eũ ex cõmunibus notitiis decertare. Videtur, inquit, esse mœroris. Non est igitur. Qualis nanq; mœror est, qui existit occasio gaudiorũ? sicuti neque voluptas est, quę fit causa tristitię. Postea verò, inquit, fructũ pacatissimũ exercitatis per eã reddet iustitiæ. Non fructum, sed fructuũ abundãtiam numerosam. Qui per eam, inquit, exercitãtur. Bene dixit, qui per eam exercitãtur: hoc est, qui tolerant plurimo tẽpore patiẽter. Vsus est autẽ dictione bene sonãte, & accepta. Disciplina ergo exercitatio est. Nã athletã perficit fortiorẽ, & insuperabilẽ reddit in certaminib⁹, & inexpugnabilẽ declarat in pręliis. Si igit̃ omnis disciplina talis est, & hæc præsens, vt talis sit, necesse est. Proinde oportet sperare meliora, & finẽ plenũ iucũditatis & pacis. Et noli mirari, si cũ ipsa amara sit, fructus tamẽ proferat dulciores. Nã & in arborib⁹ cortex penè semper amarus & asper est: fruct⁹ tamẽ ipsi suauitate iucũdi sunt. Sũpsit autẽ ex cõmuni notitia hoc. Si igit̃ talia sperare cõpetit, quid doletis? Quid postquam tristitiã toleraſtis, circa meliora deficitis? quę vos cõueniebat tristia sustinere, iã sustinuistis. Si autẽ sustinueritis, non oportet instante iam retributione iterũ molleſcere. Tãquam eos qui cursu certauere vel pugnis, vel qui bello desudauerũt, alloquit̃. Vides quomodo eos armet? quomodo in sublime sustollat? Recte, inquit, ambulate. In hoc loco cogitationes eorũ tãgit: hoc est, vt sine vllis hæsitationib⁹ perseuerent. Si eñ ad dilectionẽ pertinet disciplina, si à cura incipit, & in finẽ desinit meliorẽ, & hoc tam ex rebus, q̃ ex verbis, q̃ ex vniuersis actibus ostenditur: quare dissoluimini? Hoc nanq; patiuntur qui desperatione deficiũt, qui spe futurorũ nulla solidãtur. Recte, inquit, ambulate. Nec claudicatio plus accrescat. sed potius ad statũ pristinũ reuocetur. Qui enim cũ claudicatione currit, in malitia demoratur. Attẽdis, quia in nobis est, vt omnib⁹ modis cõsequamur medicinã. *Pacẽ*, inquit, *sequamini cum omnibus, & sanctificatione, sine qua nemo † videbit deũ.*] Sicut & suprà dicebat, nõ relinquẽtes cõgregationẽ nostrã, hoc etiã hîc tãgit. Nihil ita & maximè in tentationibus superabiles facit, ac facilè subiiciendos, sicut separari ac sciungi. Dic nãq; mihi, Si aciẽ ruperis in bello, an nõ sine vllo labore hostes superabũt, & vinctos abripiũt singillatim separatos reperiẽtes, & ppter hoc ĩualidos reddit̃os? Pacẽ sectemini cũ omnibus, inquit. Num & cũ malefaciẽtibus? Si possibile est, inquit, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacẽ habete. Quantum ad te attinet, inquit, pacẽ habeto, nihil lędẽs pietatẽ, sed in quib⁹ mala pateris, fortiter tolera. Fortis quippe armatura est in tentationibus patientia. Sic etiam Christ⁹ suos discipulos reddidit fortiores, hęc dicẽs: Mitto vos, inquit, sicut oues in medio luporũ: estote ergo prudẽtes, sicut serpẽtes, & simplices sicut colũbæ. Quid dicis? in medio luporũ sumus, & sicut oues nos esse iubes, & sicut columbas? Etiam, inquit. Nihil enim ita cõfusionẽ facit gerentis mala, q̃ si quæ inferuntur mala generosè tulerimus, & neq; verbo, neq; opere vindictã reddiderimus. Hoc etenim nos & philosophos facit, & digniores ampliori mercede, sed etiã inimicis hoc ꝓderit. At si quisquã iniuriet, tu cõtrà benedic, & attẽde quãtũ & ex hoc lucraberis. Malum extinguis, mercedẽ tibi comparas ampliorẽ: illi cõfusionẽ excitas, quę ei causam correctionis apportet: adde quia nihil tu pateris mali. Pacẽ, inquit, sectamini cũ omnib⁹, & sanctificationẽ. Quid dicit sanctificationẽ? Pudicitiã atq; temperãtiam cõiugalẽ. Siue qui expers est coniugij castus maneat, vel vxorẽ ducat: siue in cõiugio cõstitutus, nõ fornicetur, sed vtatur propria coniuge tẽperanter: etenim etiã hoc sanctificatio est. Quomodo? Nuptię nõ sunt sãctimonia, sed nuptiæ conseruãt sanctificationẽ, quę ex fide est. Prohibẽt animũ meretricibus applicari. Honorabile quippe connubiũ, non sanctũ, sed mundũ est connubium. Munditiã nanq;, non etiã sanctificationem tribuit, nisi q̃ nõ sinit ex fide aduenientẽ sanctitatẽ in aliquo maculari. Sine qua, inquit, nemo videbit deũ. Quod etiã ad Corinthios dicit: Nolite errare, neq; fornicatores, neq; adulteri, neq; idololatræ, neq; molles, neq; masculorũ cõcubitores, neq; auari, neq; fures, neq; ebriosi, neq; detractores, regnum dei possidebũt. Quomodo nanq; poterit, qui corpus efficitur meretricis, cũ Christo vnitatem corporis possidere? *Cõsiderãtes*, inquit, *ne quis desit gratiæ dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinãs impediat, & per illã inquinẽtur multi. Ne quis fornicator, aut prophanus.* Contẽplaris quomodo vbiq; singulis quibusq; cõmunẽ salutẽ cõmẽdat? Cõsolãtes, inquit, inuicẽ per singulos dies donec hodie vocatur. Nolite igitur doctorib⁹ omnia cõmittere, nolite rectoribus cũcta tribuere. Potestis eñ & vos, inquit, mutuò vos ædificare. Quod & Thessalonicẽsibus dicebat, scribẽs: Alius aliũ ædificet, sicut & facitis. Et iterũ: Consolamini vos inuicẽ in sermonibus istis. Hoc vos nunc etiã nos monemus: plus enim si volueritis ex mutuis admonitionibus proficietis, q̃ ex nobis. Etem̃ plurimo tẽpore simul conuersamini, & quę vestra sunt inuicẽ magis agnoscitis, & vitia vestra nõ ignoratis: sed etiã ampliorẽ fiduciã, & charitatem, & cõsuetudinem habetis alius ad alium. Non sunt parua hæc ad discendũ, vel docendũ, sed plures aditus habẽt, & occasiones aptissimas. Plus enim alternis vos & cõsolari, & hortari & redarguere poteritis, & nõ hoc solũ: sed quia ego quidẽ vnus sum, vos autẽ plurimi, & poteritis vtvt multi oẽs esse doctores. Propterea obsecro, vt nõ negligatis hoc charisma. Vnusquisq; vxorẽ habet, amicũ habet, seruũ habet, vicinũ habet, nũc increpet, modo moneat. Quomodo enim non est absurdũ, studium gerere vt conuiuia fiant, vt die cõstituta in vnũ plurimi cõgregentur: & si quid vnicuiq; min⁹ fuerit, suppleat ex societate cũctorũ: & siue vbicũq; quisquã exire disponat, siue cõuiuiũ faciat, omnes illi auxiliũ subministrent: in doctrina verò virtutis studium simile non habere? Obsecro vt nullus vestrũ negligat hãc causam, mercedẽ quipe multã à deo percipiet. Et vt agnoscas, ille cui fuerant quinq; talenta cõmissa, ipse est qui docendi aliis studiũ impendit: ille verò cui vnũ est datum, discipuli videtur gestare personã. Si dicat discipulus: ego discipulus sum, nullũ habeo periculũ: iste etiã ipsam rationem, vel sermonẽ communem, quem à deo percipit, occultat, & sub terrã recondit: & neq; admonebit vllũ, etiãsi valeat, neq; fiduciali aget, neq; arguet, neq; adhortabitur, sed sub terram recõdet. Terra

det. Terra verò est & cinis cor hominis, charisma dei recõdens. Si ergo recõdat hãc gratiã, vel propter segnitiẽ, vel propter malignitatem, dicere nõ valebit, quia vnũ talentũ habui. Respõdetur enim illi: Vnum talentũ habuisti: oportebat te etiã ipsum vnũ in mediũ proferre, & studio tuo ac diligentia duplicare. Si enim ipsum vnũ proferres in publicũ, minimè culpareris. Neq; eñ illi qui duo protulerat dictũ est: quare nõ quinq; talẽta protulisti? sed dignus habitus est iisdẽ quib⁹ & is qui quinq; attulerat. Quãobrẽ? Quia quantũ habuit operatus est: & nõ quia minus habuit, q̃ ille, cui quinque sunt credita, propterea desidiæ se tradidit, neq; illa parua quãtitate est abusus ad ociũ. Proinde neq; te oportuerat ad eũ solum, qui duo acceperat, attẽdere: magis autẽ ipsum decebat intueri. Et sicut ille imitatus est illũ, cui quinq; data erãt, cũ se duo videret accepisse: sic & te decebat æmulari illum, cui fuerãt duo talẽta cõmissa. Si eñ habẽti pecunias, & nõ largiẽti suppliciũ domin⁹ cõminatur: is qui valet proximũ cõmonere vel quolibet modo, & minimè facit, quomodo nõ maiorib⁹ suppliciis punietur? Illic enim corpus nutritur, hîc autẽ anima. Illic à morte seruas tẽporali: hîcverò ab ęterna. Sed nõ habeo, îquis, sermonẽ. Sed nõ op⁹ est sermone, neq; eloquẽtia. Si videris amicũ fornicantẽ, dic ad eũ: Rẽ malã agis, nõ erubescis, nõ cõfunderis? malũ hoc est. Quid autẽ, inquis? Ipse malũ esse illud opus nõ ignorat. Ita est, sed cupiditate pertrahitur. Nã & qui in ægritudine detinetur, scit verè, quia frigida aqua malũ est, si potetur: verũtamẽ op⁹ habet, qui eũ prohibeat. Nam cùm quisq; in passione detinetur, nõ facilè sibi solus ipse sufficiet. Oportet igitur te qui saluus es, ad alterius medicinã operã tuã cõferre. Et si verbis tuis nõ obediat, interim custodi, intuere quò ꝓgit, & cõtine à maligno negotio. fortassis eñ reuerebitur. Et quid, inquis, proderit, quãdo ꝓpter me magis illud efficiet, & quia illũ volui retinere? Interim noli scrupulosus esse in verbis, quocũq; facto retine illũ ab actibus malis, & reuoca. assuescat nõ ire ad illũ tartarum, siue propter te, siue propter aliud aliquid. Et cũ assuescere feceris eũ illuc nõ ꝓgere, tũc poteris paulũ respirantẽ docere meliora. Et quia oportet propter deũ hoc obseruare, & nõ propter hominẽ, non velis in eo subitò cũcta corrigere, alioqui min⁹ id poteris: sed paulatim gere, ne repẽtina correctiõe prægrauetur. Si videris aliquẽ ad cõuiuia comessationis & ebrietatis plena, pergentẽ etiã tũc similiter age, & ipsum vicissim cohortare, vt si quod in te vitiũ viderit, adiuuet, & corrigat, & admoneat. Sic eñ & in ipso correctionẽ tuã patiẽtissimè tolerabit, cũ viderit te etiã opus habẽtẽ correctione, & nõ veluti perfectũ in omnib⁹: neq; veluti doctorẽ, sed veluti amicum, & fratrẽ auxiliũ cõferentẽ: & dic ad eũ: Ego te adiuui, in mentẽ tibi reducẽs quę tibi prodesse valebunt: te quoq; hortor, vt quicquid in me inspexeris vitiosum, reprehẽdas & corrigas. Si verò iracundum videris, si auarũ, liga illũ tua admonitione: hoc enim est amicitia. Sic frater à fratre adiut⁹, sicut ciuitas fortis efficitur. Nõ eñ mãducare & bibere facit amicitiam (talẽ nãque & latrones habẽt & homicidæ) sed si amici sumus, si verè inuicẽ pro nobis curã gerim⁹, in his nobis inuicẽ conferamus, hęc ad amicitiã nos adducãt, quę nobis vtilis sit. Prohibeam⁹ illa fieri quę ad gehẽnã ducũt, & ne qui corripiẽ, indignetur. Homines quippe sum⁹, & à vitiis nõ sum⁹ alieni. Neque qui corripit, sicut qui pronũciat, aut prędicat, hoc faciat, & diuulgãs magis, q̃ monẽs, sed seorsum cũ lenitate multa. Multa quippe lenitate opus habet qui corripit, vt qui corripiẽ, æquanimiter toleret sectionem. Non videtis medicos quãdo vrũt, vel secãt aliquos, cũ quãta lenitate opus curationis exercẽt? multò ampli⁹ corripiẽtes oportet hoc agere. Etem̃ correptio & igne & ferro vehemẽtius operatur, & resilire facit eos quibus offertur. Hæc circa ægrũ etiam medici plurimũ studẽt, quatenus possint ægrũ facere sectionẽ æquanimiter tolerare: & quantũ possunt leniter agũt, & aliquãtulũ requiescẽtes ægrũ faciunt recreari. Sic etiã oportet correptiones efficere, vt & qui corripiũtur nõ resiliãt: Itaq; etiã si sint ferẽda ꝓbra, aut plagæ, nõ recusabim⁹. Enimuero illi qui secãtur, aduersus eos à quib⁹ secãtur multa reclamãt: sed illi nihil impediũtur, sed tantũ ægrotantiũ cõsulunt sospitati: sic etiã hîc cuncta gerẽda sunt. Omnia nãque qui corripit, ad illius qui corripitur vtilitatem & tolerare debet & facere, respiciẽs ad mercedẽ, quæ tali volũtati reposita reseruatur. Inuicẽ, inquit, onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi. Sic igitur & corripiẽtes inuicẽ, & tolerãtes, ædificationẽ mutuã poterimus implere: & nobis laborem facietis leuiorẽ, in omnibus nos adiuuãtes, & dexteram porrigentes, & participes efficiemini, & socij & mutuæ salutis & propriæ. Sustineamus igitur mutua pondera portantes inuicem & corripientes, vt adipiscamur bona quæ promissa sunt in Christo Iesu domino nostro, cũ quo patri, vnà cum sancto spiritu gloria, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia XXXI. ex cap. XII.

Pacem sectemini cũ omnibus & sanctimoniã, sine qua nemo † videbit deũ. Cõtẽplates ne quis desit gratiæ dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinãs impediat, & per illã inquinentur multi. Ne quis fornicator, aut prophanus, vt Esau, qui propter vnã escã vẽdidit primitiua sua. Scitote enim quoniã & postea cupiens hæreditare benedictionẽ, reprobat⁹ est: nõ enim inuenit pœnitẽtiæ locũ, quãuis cũ lachrymis inquisisset eã. Plurima quidẽ sunt, quæ formã Christianitatis exprimũt: sed plus omnib⁹, ac meli⁹ mutuę charitatis affect⁹, & pax quę hominũ corda cõsociat. Propterea etiã Christus dixit: Pacẽ meã do vobis. Et iterũ: In hoc cognoscẽt omnes quia mei estis discipuli, si dilexeritis inuicẽ. Propterea etiã Paulus apostolus, Pacẽ, inquit, sectemini cũ omnibus, & sanctimoniã. hoc est, honestatẽ sine qua nemo videbit deũ. Cõtẽplates ne quis desit gratiæ dei. Sic cũ eis loquitur, quasi numeroso comitatu viatorum lõga itinera permearẽt: veluti si diceret, Attẽdite vobis, ne quis vestrũ remaneat. Nõ hoc tantum requiro, vt vos soli perueniatis, sed etiã vt inspiciatis & cęteros. Ne quis, inquit, vestrũ desit gratiæ dei. Quid dicit gratiã dei? Bona futura, Euangelicã fidẽ, optimã cõuersationẽ: omnia quippe hæc, dei sunt gratiæ: ne mihi dicas, quia vnus est qui perit, parũ refert. Etem̃ Christus & propter hũc vnũ mortu⁹ est. Tu ergo negligis ꝓpter quẽ Christus dignatus est mori. Cõtẽplates, inquit, hoc est, diligẽter scrutãtes & obseruãtes, & agnoscẽtes, sicut fieri assolet in infirmis. Ne qua radix amaritudinis sursũ germinãs impediat. Hoc in Deuteronomio scriptũ est, sumpsit autẽ illud ex arbustorũ metaphora. Ne qua radix, inquit, amaritudinis. qđ & alibi scribẽs dixit: Modicũ fermentũ totã massam corrũpit: non propter ipsum solum hoc volo, in quo iniquitas

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

quitas poterit inueniri:ſed etiã propter læſionẽ,quę A
poterit ex illius propagine pullulare:hoc eſt,vt ſi ali-
qua talis fuerit radix,nullũ ex ea permittatis germen
exurgere, ſed recidat antequã alios polluat & ſcele-
ſtos efficiat.Ne qua radix,inquit,amaritudinis ſurſũ
germinãs impediat,& per eam plurimi polluãtur.Et
merito amarũ dixit eſſe peccatũ.Enimuero peccato
nihil amariꝰ, & hoc norũt qui poſt admiſſũ peccatũ
cõſciẽtię mœrore macerãtur,& dira ſatis amaritudi-
ne cõſumũtur.Amaritudo quippe delicti, ipſum in-
tellectũ rationẽq; ſubuertit.Enimuero amaritudinis
illius natura talis exiſtit,vt noxia perſeueret.Et bene
dixit,radix amaritudinis,non dixit amara radix, ſed
amaritudinis.Radix eñ amara poteſt fructus dulces
facere:amaritudinis autẽ radix,vel fons,vel propoſi
tũ,nunquã poteſt aliquid dulce propagare: quia oĩa
ibi amara ſũt,oĩa moleſta,oĩa ſcelere & abominatio- B
ne pleniſſima,nihil ſuauitatis, vel iucũditatis appor-
tãt.Et per illã,inquit,inquinẽtur multi.Hoc eſt,intẽ-
peratos laſciuóſq; recidite.Ne quis,inquit, fornica-
tor,aut prophanus, ſicut Eſau, qui propter vnã eſcã
vendidit primitiua ſua.Et quid ergo?Nũ fornicator
erat Eſau? Nõ id dicit,quia fornicator erat:ſed ꝙ ſu-
prà dixerat,ſectemini ſãctimoniã,hoc etiã hic ſignifi
cat.Ne quis ꝓphanꝰ ſicut Eſau,hoc eſt, gaſtrimargꝰ,
† vendẽs. & intẽperãs,& mũdanus ſpiritalia†repellẽs.Qui pro-
Gen.25.d pter vnã eſcã,inquit,vẽdidit primitiua ſua,qui hono
rem quẽ à deo perceperat,per propriã negligẽtiã &
cupiditatẽ vẽdidit, qui pro parua libidine magnum
honorẽ & gloriã perdidit ſempiternã. Hoc propriè
ad eos pertinet,qui immũdi ſunt,& prophani.Proin-
de nõ ſolus fornicator immũdus eſt, ſed etiã gaſtri-
margus,qui vẽtri ſeruus exiſtit.Nã & iſte qui*alteriꝰ C
libidinis ſeruus eſt,cogit̃ appetere plurima, cogitur
aliena diripere, innumeris modis turpis eſſe, ſeruus
exiſtẽs paſſionis illius.Huiuſmodi homo ſæpius etiã
blaſphemat,ita nullius momẽti æſtimauit primitiua
ſua,hoc eſt,pro delectatione tẽporaliũ rerũ, vſq; ad
vẽdenda primitiua ſua peruenit.Proinde nõ ſunt Iu-
dæorũ primitiua deinceps ſed noſtra.Hæc autẽ quæ
dicũtur,etiã ad leuandã paſſionẽ mœroris eorũ val-
de proſunt:nẽpe ꝙ qui primus erat, poſtremus effe-
ctus eſt,& ſecũdus primus:iſte per patientiã,ille verò
per negligentiã.Scitote eñ,inquit,quoniã & poſtea
cupiẽs hæreditare benedictionẽ,reprobatus eſt: nõ
enim inuenit pœnitẽtiæ locũ,quãuis eam cũ lachry-
mis inquiſiſſet. Quid hîc dicimus? Num pœnitentiã
Paulus excludit?Nequaquã:Quomodo ergo dicit,ꝙ D
nõ inuenerit pœnitẽtiæ locũ? Si eñ culpauit ſemet-
ipſum,ſi gemitibꝰ magnis ingemuit, cur pœnitentiæ
locũ non meruit inuenire? Quoniã non erat illa pœ-
nitẽtia.Sicut & triſtitia Cain,nõ ex pœnitẽtia deſcẽ-
debat,qđ occiſio fratris aperuit:ſic etiã hîc non erãt
illa verba pœnitẽtiæ,id quod cædes poſtea declara-
uit.Nã & ipſe quod ad volũtatẽ attinet fratri ſuo Ia-
Gen.27.g cob intulit mortẽ.Nã ſic dixit:Appropinquabũt,in-
quit,dies luctus patris mei, & interficiã Iacob fratrẽ
meũ.Nõ ergo valuerũt ſolę lachrymę pœnitentiã illi
tribuere.Et nõ dixit ſimpliciter,quia per pœnitentiã
quęſiuit:ſed,cũ lachrymis inquiſiuit pœnitẽtię locũ,
& nõ inuenit.Quid ergo dicimus,niſi quia nõ pœni-
tuit vt cõuenit?Hoc eñ eſt pœnitẽtia vt congruẽter
geratur:alioqui ſi pœnitentiã dãnat,quomodo iterũ
velut ſegnes admonet & hortatur? Quomodo clau-
dos effectos & remiſſos,atq; ſolutos, quod eſt ruinæ

* [illegible], firmæ,validæ.Inter.[illegible] legiſſe videtur.

principiũ,vt erigãtur inuitat? Mihi quidem videtur,
quia ſignificat aliquos inter illos fornicatores eſſe,
quos tamẽ publicè nõ vult arguere,ſed fingit ignorã
tiã vt corrigãtur.Oportet eñ primũ ignorãtiã ſimu-
lare.Poſtea verò ſi perſtiterint,tũ demũ ĩcrepare, ne
ſi antea volueris arguere,impudẽtes & ꝓteruos effi-
cias,ſicut etiã Moſes fecit circa Zãbri & Chasbitidã. Nu.25.a
Pœnitẽtiæ,inquit,locum nõ inuenit. Poteſt & aliter
intelligi,quia peccatũ pœnitẽtia maius admiſit. Sũt
eñ peccata pœnitẽtiã ſuperãtia:veluti ſi diceret, nõ
cadamus inſanabili ruina.Dũ eñ claudicat quiſque,
facilè poteſt rectus vel ſanus effici:ſi verò penitꝰ ſub-
uertatur,quid remanebit vlterius? Proinde necdum
lapſis hęc loquit̃,vt eos timore deprimat:veluti ſi di-
ceret,quia qui ceciderit,nullã cõſolationẽ mereri iã
poterit.Et hîc quidẽ iſtos ne caderẽt,aliter admone-
bat:in alio verò loco vbi iã eis, qui ceciderãt loquit̃,
ne in deſperationẽ inciderẽt,contraria dicit: Filioli Gala.4.c
mei,ĩquit,quos iterũ parturio,donec reformet̃ Chri
ſtus in vobis:Quibꝰ alibi dicebat: Qui in lege iuſtifi- Ibi.5.a
camini,à gratia excidiſtis.Ecce ipſe teſtat̃,quia ceci-
derãt.Qui ergo ſtat & audit,quoniã qui ceciderit,ve-
niã non valet impetrare, validius ſtabit & cautius.Si
verò & circa eũ,qui cecidit ſimili vti volueris vehe-
mẽtia,ad id redigit̃,vt nũquã poſſit aſſurgere. Quali
eñ ſpe cõuerſionẽ,vel quali fructu ſuſcipiet? Nõ ſo-
lùm,inquit,lachrymas fudit,ſed etiã exquiſiuit. † Et
videt̃ quidẽ nõ excludere]pœnitentiã,ſed cautiores
eos & munitiores reddit,ne ferãtur proniꝰ ad ruinã.

† Non excludit igitur.

Quicunq; igitur nõ credũt eſſe gehennam,hæc in Morale
mentẽ reuocẽt: & quotquot exiſtimãt impunita re-
manere peccata,hęc cõſiderãtes,attẽdãt cur Eſau ve-
niã nõ potuerit adipiſci, quia videlicet nõ pœnituit
vt debuit.Vis videre integrã pœnitẽtiã, aduerte Pe-
trũ qualiter pœnituerit,poſtquã negauerat Chriſtũ.
Narrãs nãq; euãgeliſta eius hiſtoriã: Et exiẽs foras, Luc.22.g
inquit,plorauit amare.Idcirco illi remiſſũ eſt tã grã-
de peccatũ,quia ſicut debuit,pœnitẽtiã geſſit. Quã-
uis necdũ illa vera hoſtia ꝓ nobis erat oblata,necdũ
erat & ſacrificiũ factũ,necdũ quoq; peccatũ erat ab-
ſumptum. Adhuc eñ dominabatur,adhuc tyrãnico
more ſæuiebat.Et vt agnoſcas ꝙ non tantũ ex negli-
gentia venerat illa negatio,quantũ ex eo ꝙ eũ dere-
liquerat deꝰ volẽs eũ erudire, vt cognoſceret huma-
næ naturæ modũ,& nõ eſſe contradicendũ magiſtri
ſermonibꝰ,neq; vellet ſapere cæteris altiora: ſed ſci-
ret quia ſine deo nihil poteſt fieri:& quia niſi dñs æ- Pſa.126.
dificauerit domũ,invanũ laborãt ædificãtes eã.Pro-
pterea eñ etiã ad ipſum ſolũ dixit Chriſtus: Quoniã Luc.22.c
petiuit ſatanas vẽtilare te,ſicut qui ventilat triticũ,&
nõ permiſi,ne deficiat fides tua : fortaſſis eñ alta ſa-
piebat,merito cõſciẽtię ſuæ fretus, ꝙ plus diligeret
Chriſtũ:ꝓpterea plorauit amarè,& cætera fecit, quę
poſt ploratũ de illo ſimilia referũtur. Quæ ſunt autẽ
iſta? Videlicet ꝙ ſe poſtea cõmiſit mille periculis, &
ex multis fortitudinis eiꝰ robur oſtẽditur. Etiã Iudas Mat.27.a
pœnituit,ſed malè,laqueo ſe nãq; ſuſpẽdit.Pœnituit
etiã,ſicut iã dixi,& Eſau,ſed malè : magis autem iſte
neq; pœnituit.Lachrymę quippe illę nõ erãt pœnitẽ
tiæ,ſed doloris & iræ,quod ex eius operibꝰ aperitur.
Pœnituit & beatꝰ Dauid,dicẽs:Lauabo per ſingulas Pſa.6.b
noctes lectũ meũ,lachrymíſq; meis ſtratũ meũ riga-
bo . Et peccatũ quod ante multũ tempus admiſerat,
poſt tãtos annos tãtáſq; generationes lugebat veluti
recens perpetratũ.Pœnitentem quippe nõ conuenit
indignari,

indignari,neq; exaſperari,quin potius animo cõteri A
ſicut deprehẽſum & fiduciã non gerentẽ: & cõdem-
natũ & veluti quẽ per ſolã miſericordiã ſaluari opor
teat tanquã improbũ erga benefactorẽ ſuũ apparen-
tem,& ingratũ,& reprobum,& innumeris ſuppliciis
dignũ.Si hæc ſecũ cogitauerit,nõ iraſcetur,nõ indi-
gnabit̃,ſed luctu macerabit̃, plorabit, ingemiſcet,la-
mentabitur diebus ac noctibus.Pœnitentẽ nõ opor-
tet peccatũ ſuũ obliuioni tradere, ſed deũ deprecari
vt ipſius peccati nõ meminerit:ſi nos pcĩ noſtri me-
mores ſimus,deꝰ obliuiſcit̃ eius.A nobiſmetipſis per-
cipiamꝰ ſententiã,noſmetipſos accuſemꝰ, tũc demũ
propiciamus iudicẽ verũ.Peccatũ enim confeſſione
minuitur,confeſſione verò contẽpta pergit in peius.
Peccato nãq; ſi acceſſerit ĩpudẽtia,& temeritas,quo
modo poterit euitari, ne in illud denuò decidat̃ qđ
primũ quis per ignorantiã deliquit? Nõ igit̃ negemꝰ B
obſecro peccata noſtra,neque nos impudẽtia duros
efficiat:ſpõte noſtra peccata puniamꝰ,ne pẽdamꝰ nõ
Gen.4.b. ſpõte ſupplicia.Audiuit Cain à deo:Vbi eſt Abel fra
ter tuꝰ?Et dixit: Neſcio, nũquidnã ego cuſtos ſũ fra-
tris mei?Vides quomodo ex hoc peccatũ reddiderit
grauius?Verũ nõ ita pater eius.Is cũ audiſſet, Adam
Ibid.3.b. vbi es?Dixit:Audiui vocẽ tuam dñe,& timui,quoniã
nudus ſum,& abſcõdi me.Magnũ bonum eſt,vt quis
peccata ſua agnoſcat,& memoriã eorũ perſeuerãter
retineat. Nullũ inuenit̃ delictorũ tale remediũ, ſicut
eorũ cõtinuata memoria.Nihil ſic ſegnẽ hoĩem red-
dit ad nequitiã perpetrandã. Scio quidẽ quia reſilit
cõſcientia, & nõ patitur ex malorũ memoria verbe-
rari.Sed doma animã tuã,& chamo illam cõſtringe.
Sicut eñ equus indomitus, ſic & illa reſultat,& non
vult fateri ſe peccaſſe.Hoc autẽ totũ opus eſt ſatanę. C
Sed nos ei ꝑſuadeamus,quia peccauit:perſuadeamꝰ,
inquã peccaſſe illã,vt pœniteat,vt pœnitẽs à ſuppli-
ciis liberetur. Quomodo veniã delictorũ tuorũ pe-
tis,dic quęſo cũ illa nondũ confeſſus ſis?omnino ille
miſericordia & benignitate dignꝰ eſt ꝗ cũ peccator
ſit,peccata ſua confitet̃.Tu verò ꝗ te nondũ peccare
cognoſcis,quã miſericordiã deprecaris, cũ ita impu
dẽter agas?Perſuadeamus igitur nobis peccaſſe nos,
ne hoc ſola lingua ꝓnunciet, ſed etiã intima cõſcien
tia,nec tñ nos peccatores eſſe dicamus, ſed etiã ipſa
peccata ſpecialiter ſingula cõputemus.Nõ tibi dico,
vt te ꝓdas in publicũ, neq; vt te apud alios accuſes,
Pſal.36.a ſed obedire te volo prophetæ dicẽti:Reuela dño viã
tuã.Ante deum ergo tua cõfitere peccata,apud verũ
iudicẽ cum oratione delicta tua pronuncia, non lin-
gua,ſed cõſcientię tuę memoria, & tunc demũ ſpera D
miſericordiã te poſſe conſequi: ſi habueris in mente
peccata tua cõtinue, nunquã malũ aduerſus ꝓximũ
in corde retinebis. Nõ dico ſi perſuaſum tibi ſit pec-
catorẽ eſſe te:hoc quippe nõ ita valet humiliare mẽ-
tẽ,& ſobriã perficere,ſicut ipſa per ſe ſpecialiter cõſi
derata peccata:aduerſus nullũ retinebis malũ in cor-
de,illa portãs in animo:nõ iraſceris, nullis detrahes,
nõ ſapies altũ:nõ recides iterũ, nec reuolueris in pec
cata,ſed ad bona in ſpe vehemẽtiore cõſurges. Intu-
eris quãta bona ex peccatorũ recordatione generã-
tur?Scribamus igit̃ peccata noſtra in cordibꝰ noſtris.
Scio quidẽ quia nõ eſt tolerans anima huius amaræ
memorię, ſed nos cogamꝰ illã atq; cõpellamus. Me-
lius quippe nobis eſt, vt nunc anima mordeat̃ ex re-
cordatione peccati, ꝗ in futuro tẽpore ſupplicia ſen
tiat ſempiterna.Nũc enim ſi recorderis peccatorum

tuorũ,& frequẽter ea in cõſpectu dei pronuncies, &
ꝓ eis clementiã depreceris,citius illa delebis. Si au-
tem nunc obliuiſcaris peccatorũ tuorum, tunc eorũ
recordaberis nolẽs,quãdo in toto mũdo publicabũ-
tur,& in cõſpectu proferẽtur omnium,tã amicorum
tuorũ, ꝗ inimicorum, & ſanctorũ angelorum cœle-
ſtiumq́; virtutũ. Nõ enim ad Dauid ſolum dicebat: 2.Re.11.c
Quæ tu ſecreto feciſti, ego cunctis manifeſtabo: ſed
hoc etiã ad oẽs nos dicit̃: Timuiſti,inquit,homines,
& erubuiſti magis ꝗ deum:oculum autẽ dei viuentis
nõ es reueritus, ſed corã hominibus quidẽ verecun-
datus es.Oculi,inquit,hominũ timor eorũ: propter-
ea,inquit,in hoc ipſo punieris,Redarguam nanq; te,
ante oculos oĩm ponens peccata tua: quia vero hoc
verũ eſt, & quia in illo die omniũ noſtrum peccata
publicabunt̃,& producẽtur in pompã, niſi ea modo
cõtinua memoria ſategerimus abluere:aduerte quo-
modo publicabit̃ duricia vel inhumanitas hominũ.
Eſuriui,inquit,& nõ dediſtis mihi mãducare.Quãdo Mat.25.c
hæc dicũtur,vel vbi? Num in angulo,num in aliquo
abdito?Minime: ſed quãdo? ſcilicet cũ venerit filius
dei in gloria ſua, & oẽs gentes congregatæ fuerint,
quãdo ſegregauerit iſtos ab illis,tũc hęc dicet cũctis
audiẽtibus:& cõſtituet alios quidem à dextris, alios
verò à ſiniſtris.Eſuriui,inquit,& nõ dediſtis mihi mã
ducare.Contẽplare iterũ & illas quinq; virgines,quę
in cõſpectu omniũ audiẽt,Neſcio vos.Quinq; enim Ibidem b.
& quinq; nõ numerũ quinariũ tantũ ſignificant, ſed
malas,& duras,& inhumanas,& alias,quę nõ ſunt hu
iuſmodi.Sic etiã & qui vnum ſub terris obruit talen-
tum, corã omnibus increpatus eſt, & ante illum qui
quinq; obtulit,& ante illũ qui duo lucratus eſt audi-
uit, Serue male & piger. Et non verbis tantũ hæc au- Ibidem c.
dient, ſed prorſus eos etiã ipſis tũc redarguet rebus:
ſicut etiã Euãgeliſta dicit:Videbunt in quẽ pupuge- Ioan.19.g
rũt.Simul eñ erit vniuerſorũ reſurrectio peccatorũ
atq; iuſtorũ:ſimul enim iudicabuntur vniuerſi.Intel-
lige itaq; quales tũc apparebũt illi,qui in humilitate
& doloribꝰ erunt,qui trahentur in ignẽ aliis corona-
tis.Venite,inquit,benedicti patris mei, percipite re- Ibidem.
gnũ, quod vobis paratum eſt à cõſtitutione mundi.
Et iterũ:Ite à me in ignẽ,qui pręparatus eſt diabolo,
& angelis eius.Nõ ſimpliciter verba tantũ audiamꝰ.
Sed corã oculis noſtris illa depingamus etiã,& pute-
mus nunc præſentẽ illum eſſe, & illa verba dicere,&
nos abduci in illũ ignẽ,ac pertrahi. Qualẽ habebimꝰ
mentẽ,quale ſolatiũ? Quid illud autẽ quãdo in duas
partes diuidemur?Quid quãdo pro rapina rerũ alie-
narũ culpabimur? quid dicemꝰ? Quẽ colorẽ excuſa-
tionis habebimus?Qualẽ inueniemꝰ rationẽ,quę ſal-
tem veriſimilis videat̃?Nullã,ſcilicet,neceſſe eſt ergo
vt ligati,vultu depoſito,pertrahamur ad ipſa ora ca-
minorũ,ad flumẽ igneum,ad tenebras exteriores,&
ad immortale ſuppliciũ, & nullum iam rogare vale-
bimus.Nõ poteſt,inquit, nõ poteſt trãſiri hinc illuc: Luc.16.f.
chaos eñ magnũ eſt inter nos & vos.Et neq; volen-
tibus licebit trãſire,manumq́; porrigere.Neceſſe eſt
ergo ardere in ſempiternũ,nemine iuuãte, ſiue ſit pa
ter,ſiue ſit mater,ſiue quilibet alius, ac ſi magnã fidu
ciã habeat apud deum.Frater,inquit, fratrem nõ re- Pſ.48.b.
dimet,num liberabit homo?Quoniã ergo impoſſibi-
le eſt habere in alterũ ſpem ſalutis, niſi in ſemetipſo
poſt miſericordiã dei:obſecro,vt illa geramus,quibꝰ
vita noſtra mundet̃, quibꝰ optima cõuerſatio noſtra
reddat̃:& primo quidẽ, quantũ poſſumus laboremꝰ,
vt nullas

Universidad de Deusto Biblioteca

vt nullas recipiamꝰ ſordes: ſi vero ſicut homines receperimus aliquas, nõ dormiamus, ſed vigilanter inſtemus, vt ſi quid in nobis fuerit ſordiũ, per pœnitẽtiã, per orationes, per lachrymas, ꝑ miſericordias abluatur. Sed dicet aliquis: Quid ſi nõ habeã, vnde poſſim miſericordias operari? Sed habes vel calicẽ aquę frigidæ quãtumlibet ſis pauper: vel duo minuta habes, quãtalibet paupertate tenearis: habes pedes, vt poſſis infirmos ęgrotóſq; viſitare, vt poſſis venire ad eos qui in carceribꝰ detinẽtur: habes ſaltẽ tectũ, vt poſſis ſuſcipere peregrinũ. Nulla eſt igiť, nulla eſt venia ei, qui miſericordiã nõ exhibet indigẽti. Et hæc quidẽ frequẽter vobis dicimꝰ, vt ex cõtinuis admonitionibus ſaltẽ poſſimꝰ aliquid promouere. Hæc autẽ dicimus nõ tã pro illis quibꝰ benefit, quã pro vobis. Illis quippe tẽporalia, & terrena, & caduca tribuitis, recipietis autẽ vos pro iſtis bona cœleſtia ſẽpiterna. Quę nos oẽs contingat adipiſci, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri gloria, vnà cum ſancto ſpiritu, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia XXXII. ex cap. XII.

† altera verſio habet, acceſſibilem.
Exo. 19 b & 20.c
Ibi. 19.c

NOn enim acceſſiſtis ad tractabilẽ & †accenſum ignẽ, & turbinẽ, & caliginem, & procellã, & tubæ ſonũ, & vocem verborũ, quã qui audierũt recuſauerũt, ne adiiceretur eis verbum. Nõ enim portabant quod dicebatur, & ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moſes dixit: Exterritus ſum & tremebundus. Sed acceſſiſtis ad Sion montẽ, & ciuitatẽ dei viuẽtis, Hieruſalẽ cœleſtem, & multorũ milliũ angelorũ celebritatẽ, & eccleſiã primitiuorũ, qui cõſcripti ſunt in cœlis, & iudicẽ omnium deũ, & ſpiritus iuſtorũ perfectorũ, & mediatorẽ teſtamenti noui Ieſum, & †ſanguinis aſperſionẽ] melius loquentem quàm Abel. Erãt quidẽ omnia tẽpli admirãda vtpote ſancta ſanctorũ: erant vero itẽ veneranda & hæc quæ in Sina monte facta referũtur, ignis, tenebræ, caligo, procella: viſus eſt, inquit, deus in mõte Sina: & omnia hæc olim in veneratione fuerũt. Nouũ vero teſtamentũ nõ eſt ad eũ modũ nobis exhibitũ, ſed tantũ ſimplici Chriſti ſermone contributũ. Intuere igitur qualiter cõparationes efficiat tam iſtorũ quàm illorũ, & qualiter in poſtremis ea poſuerit. Poſtquã enim illis innumeris argumẽtis perſuaſit, & poſtquã differentiã teſtamẽti vtriuſq; demõſtrauit, & vetus reprehẽdit, tunc demũ velut faciliori via etiã in hæc pergit argumẽta. Quid ergo dicit? Nõ enim acceſſiſtis ad tractabilem & accenſum ignem, & turbinem, & caliginẽ & procellã, & ſonum tubæ, & vocẽ verborum, quam qui audierunt, recuſauerunt, ne adiiceretur eis verbũ. Veluti ſi diceret, terribilia quidẽ iſta ſunt, & ita tremẽda, vt ea nec auditꝰ ferre poſſet, & neq; illuc beſtia quęlibet auderet accedere. Verũtamen nõ erãt talia, qualia hęc, quæ poſtea geſta ſunt. Quid eñ eſt mons Sina in cõparatione cœli? quid ignis tractabilis ad deũ ĩtractabilẽ? Deus enim, inquit, ignis cõſumens eſt. Non loquatur, inquit, nobis deꝰ, ſed loquať nobis Moſes: ſic eñ terribile erat, quod ad eos proferebatur, vt etiam ipſe Moſes diceret, ꝙ exterritus eſſet, & tremebũdus effectꝰ. Quid miraris, inquit, de plebe? Ipſe qui caliginẽ ingreſſus eſt, in qua erat deus, ipſe dicit: Exterritꝰ ſum, & tremebũdus effectꝰ. Sed acceſſiſtis, inquit, ad Sion montẽ & ciuitatẽ dei viuẽtis, Hieruſalẽ cœleſtẽ, & multorũ angelorũ milliũ celebritatẽ, & eccleſiã primitiuorũ in cœlis conſcriptorũ & iudicẽ deũ cũctorũ, & ſpiritꝰ ſanctorũ perfectorũ, & mediatorẽ teſtamẽti noui Ieſum, † & ſanguinis aſperſionẽ,] me-

† ſanguinem aſperſionis.
Deut. 4.b
Exo. 20.c
† & ſanguinem aſperſionis.

A lius loquentẽ ꝗ Abel. Illic ponitur Moſes, hic Ieſus: illic nominat plebẽ, hic milia angelorũ. Primitiuos autẽ quos dixit? fideles videlicet: & ſpiritus iuſtorũ perfectorũ: cũ iſtis eritis, inquit. Et ad mediatorẽ, inquit, noui teſtamẽti Ieſum, † & ſanguinis aſperſionẽ] melius loquentẽ, quàm Abel. Quid autẽ? Num Abel ſanguis locutus eſt? Ita eſt, inquit, nam ſupra dixit, & per eam, hoc eſt per fidẽ, adhuc vſq; mortuus loquitur: & iterũ dixit deus: Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Siue ergo iſto modo intelligẽdũ eſt, ſiue illo, quoniã adhuc vſq; celebratur hoc factũ, verũtamen non ita iſte, ſicut ſanguis Chriſti eſt. Ipſe nanq; mundos reddit vniuerſos, & vocẽ emittit tanto ſignificantiorẽ atq; clariorẽ, quãto maius teſtimoniũ ex rebus ipſis accepit. Videte, inquit, ne recuſetis loquentẽ. Si enim illi non effugerũt, recuſantes eum qui ſuper terrã loquebatur: multo minꝰ nos effugie- B mus, qui de cœlis loquentẽ nobis auerſamur, cuius vox mouit terrã nũc, †modo autẽ promittit, dicens: Adhuc ſemel ego mouebo] nõ ſolum terrã, ſed etiã cœlum. Quòd autẽ adhuc ſemel dicit, declarat mobilium tranſlationem tanquã factorũ, vt maneant ea quæ ſunt immobilia. Itaq; regnũ immobile ſuſcipiẽtes, habeamus gratiã per quã ſeruiamꝰ, placẽtes deo, cum omni metu & reuerentia. Etenim deus noſter ignis cõſumens eſt. Tremẽda quidẽ erant & illa, ſed hæc multo amplius admiranda valdéq; clariora. Neque eñ hic tenebræ ſunt, neq; caligo, neq; procella. Mihi videtur per hæc ſignificari obſcuritas veteris teſtamenti: hoc eſt, quod difficile valebat intelligi, & vmbratio legis & velamẽ. Aliꝰ vero legiſlator in igne terribilis apparet, & caſtigator tranſgreſſorũ. Tuba- C rum autẽ ſonitus merito ſunt adhibiti ibi, vtputa imperatore præſente. Nã hoc & in ſecũdo aduentu futurũ eſt. In nouiſſima, inquit, tuba cuncti reſurrecturi ſunt: hoc eñ tuba vocis factura eſt. Omnia igitur in illo tẽpore ſenſibilia erãt tam auditui humano, ꝗ viſui: nũc autẽ ſpiritalia nobis cũcta tributa ſunt & inuiſibilia. Tũc fumus, inquit, erat plurimus, quoniam deus ignis diciť eſſe. Nã & in rubo ſimiliter apparuiſſe memoratur, & per fumũ etiã ignẽ fuiſſe ſignificat. Tenebræ autẽ & caligo terrorẽ vidẽtibus afferebãt: ſic enim Eſaias dicit: Et impleta eſt domus ex fumo. Procella vero quid ſibi vult? Negligẽs erat humanũ genus, & ſegne. Oportebat ergo vt erigeretur iſtis, & redderetur attentũ. Nullus enim tam hebes erat, aut ſtolidus, qui cũ hæc fierẽt non eſſet toto corde in ſuperiora ſublatus. Sic eñ oportebat erigi mentes ho- D minum, cũ legis inſtituta ferrẽtur. Et Moſes, inquit, loquebatur, Deus autẽ voce reſpõdebat ei. Oportebat quippe diuinã proferri vocẽ, quoniã & per Moſen legis erãt dãda præcepta: ꝓpterea etiã voce diuina fide dignus efficitur. Videre nãque eũ nõ poterãt propter caliginẽ, audire nõ poterãt propter tenuitatem vocis ipſius. Quid ergo factum eſt? Deus magna voce reſpõdit. Et recuſauerũt, inquit, ne adiiceretur eis verbũ. Ab ipſo nanq; initio ipſi cauſa rei huius effecti ſunt, vt deus appareret in carne. Et loquatur, inquit, nobis Moſes, & non loquať nobis deus. Qui cõparationes faciũt, alterã partẽ deprimũt, vt res alterius partis emineãt: ſic & hic ex cõparatione illorum noſtra maiora declarãtur, & meliora, & manſuetiora, & admirationũ pleniſſima. Dupliciter nanq; meliora ſunt, quoniã & maiora ſimul, & clariora ſunt. Vnde acceſſibiliora pluribus extiterũt. Hoc quippe etiã in epiſtola

† & ſanguine aſperſionis.
Sup. 11.a.
Gene. 4.b
† At nũc denunciauit, dicẽs. Adhuc ſemel ego concutio.
Aggei. 2.b
Deut. 4.d
1.Cor. 15.e
Exod. 19.c.
Eſai. 6.b
Exod. 19.d.
Exod. 20.d.
Ibidem.

2.Cor. 3.d in epiſtola ad Corĩthios ſcribẽs, dicit: Reuelata facie gloriã domini ſpeculantes: & non ſicut Moſes. Velamen enim ponebat ſuper faciẽ ſuam. Non meruerũt inquit, illi talia percipere, qualia nobis cõtributa noſcuntur. Quid enim illi videre meruerunt? Tenebras & caliginẽ. Audierunt quidẽ & vocẽ: ſed & tu audiſti vocem, non per nebulam venientẽ, ſed per carnẽ Chriſti. Nõ es tumultuatus: neq; perturbatꝰ: ſed ſtetiſti, & collocutus es mediatori. Significãt etiã tenebræ inuiſibilitatẽ dei. Et nebula, inquit, ſub pedibus eius. Tunc & Moſes timuit, nunc autẽ metuit nullus. Et tũc plebs ſtetit tota deorſum, nos autẽ & ſi à cœlo deorſum ſumus, verũtamen propinquamus filio dei. Et non ſicut Moſes. Illic eñ eremus erat, & circũcirca deſertio: hic autẽ ciuitas, & miliũ celebritas angelorũ. *In hoc verbo gaudiũ ſignificat, & iucunditatẽ pro caligine, pro tenebris, pro turbine procelloſo. Et eccleſiã, inquit, primitiuorũ, qui in cœlis conſcripti ſunt: & ad iudicẽ deum omniũ illi nõ acceſſerũt, ſed procul ſtabãt, vos autẽ acceſſiſtis, inquit. Hic autem terret eos dicẽdo. Et iudicẽ deum omniũ, non tantũ Iudæorũ, neq; fideliũ, ſed totius videlicet mundi. Et ad ſpiritus, inquit, iuſtorũ perfectorũ. Animas dicit, quæ apud deũ probabiles extiterũt. Et ad mediatorem teſtamẽti noui Ieſum, & † ad ſanguinis aſperſionem.] Hoc eſt, emundationẽ. Melius, inquit, loquentem, ꝗ Abel. Si, inquit, ſanguis loquitur: multo magis loquitur, qui viuit occiſus. Quid autẽ loquitur? Ipſe, inquit, ſpiritus loquitur pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quomodo loquitur? Vbi eñ in mentẽ ſyncerã incidit, erigit eam, & facit loqui magnalia. *Attẽdite vobis*, inquit, *ne reſpuatis loquentem*. Hoc eſt, non negligatis. *Si enim illi nõ effugerunt reſpuẽtes ſuper terrã loquẽtem*. Quem putas in hoc loco ſignificat? mihi quidem videtur ꝙ Moſen ſignificat. Quod autẽ dicit, tale eſt: ſi illi qui recuſauerunt legiſlatorem in terra cõſtitutum, nõ valuerunt effugere: quomodo valebimus recuſare eum, qui nobis de cœlo legis præcepta cõſtituit? Nec putes ꝙ in hoc loco alterũ dicat latorẽ legis, & alterũ Euãgelij. Abſit, nõ hoc dicit, ſed hoc ſignificat: quoniã terribilis apparet, cũ de cœlo loquitur. Idem ipſe eſt quidẽ tam iſte ꝗ ille: ſed terribilior tunc magis, quàm illo tẽpore. Non enim differentiã perſonæ ſignificat, ſed modum quo nobis nouã legẽ dedit, alterum eſſe dicit. Vnde hoc certum eſt? Si illi enim, inquit, nõ effugerũt recuſantes eum, qui in terra fuerat cõſtitutus: *Multo magis nos, qui de cœlis loquentẽ nobis auertimus*. Quid ergo dicimus? Alius eſt iſte, alius ille? Quomodo ergo dixit? *Cuius vox mouit terram tunc:* Si enim vox eius mouit terrã, qui tunc dederat legẽ: *† Nunc autẽ promittit, dicens: Adhuc ſemel & ego mouebo] nõ ſolum terrã, ſed etiam cœlũ*. Certũ eſt ꝙ idẽ ipſe ſit. *Quòd autem dicit, Adhuc ſemel, declarat mobilium trãſlationem tanquam factorum*. Quid eſt quod his verbis ſignificatur? Nimirũ quoniã auferẽtur cũcta de medio, & in melius vniuerſa mutabuntur, Hoc enim mihi in hoc loco ſignificari videtur. Quid ergo doles, inquit, cũ pateris aliquid in hoc mũdo, qui nõ poterit permanere, qui poſt paululũ trãſiturus eſt? Si in nouiſſimis ſeculis hic mũdus forſitan requiẽ habuiſſet, tũc tribulari potius oportebat eum, qui feſtinat ad finẽ. *Vt permaneant*, inquit, *ea quæ ſunt immobilia*. Quæ nanque iſta,
Morale vel qualia ſunt immobilia? futura videlicet. Pro iſto igitur fine cuncta faciamus, vt illam vitã adipiſci poſſimus, vt illis bonis ineffabilibus perfruamur. Ita,

Pſa. 17.b
** πανήγυρις. i. celebritas, cõuentus: gaudium denotat.*
† ad ſanguinem aſperſionis.
Rom. 8.e
Agg. 2.b
† At nũc denunciauit, dicẽs, Adhuc ſemel ego concutio.

A obſecro & ſupplico, iſtud ſatagamus. Nemo in ciuitate quæ caſura eſt ſanæ mentis ædificat. Dic autem mihi obſecro, ſi aliquis diceret, quoniã poſt annũ ciuitas hæc tota lapſura eſt, aliã vero quãlibet permãſurã eſſe firmaret: nũ rogo, ædificares in ciuitate ruitura? Proinde etiã hoc eſt quod ego nũc dico: Non ædificemus in hoc mũdo: poſt paululũ enim caſurus eſt, & cuncta perditũ ibunt. Et quid dico quod mũdus caſurus eſt? nos ipſi ante ruinã eius peribimus, & tormẽta ſęua patiemur. Nos deſeremꝰ noſipſos. Quid ædificamus ſuper arenã mobilẽ? quin potius ędificemus in petra. Quicquid enim inciderit, inuicta fabrica perſeuerat, nihil eã cõmouet, nihil euertit: & merito. Inacceſſibilis quippe omnibꝰ inſidiis ille locꝰ exiſtit, ſicut è cõtra iſte cũctis patet. Hic nãque & terręmotus obruũt, & incẽdia cõſumũt, & infeſtantia bel- B la deuaſtant, & viuos nos auferũt, antequã † mundus iſte cõcidat. Sæpenumero autẽ & ſimul cũ illo multi pereunt. Sed etiã ſtante mundo] morbus irruit, & aut celeriter hinc excludit: aut permanentes hic nõ ſinit viuere cõgruenter. Nam qualis voluptas, aut quę iucunditas, vbi morbi cõtinui, & calũniatores plurimi, frequẽtes inſidiæ? Aut ſi horũ nihil ſit, quod impoſſibile eſt, aliquãdo etiam quod liberos nõ habemus inæquanimiter ferimꝰ, mœroribꝰ afficimur, nõ habẽtes quibus noſtras domos, & cętera contradamus: & magnis torquemur doloribus, ſi noſtris laboribꝰ exteri perfruãtur. Aliquãdo etiã ad inimicos venit hæreditas, & nõ ſolum mortuis nobis, verumetiam aliquãdo viuẽtibus. Quid igitur hoc miſerius poteſt eſſe, vel infœlicius, ꝗ inimicis ſuis quenquã laborare, & vt illi in deliciis degãt, pecunias congerere? Harũ C rerũ exempla multa cernuntur in diuerſis ciuitatibꝰ accidiſſe: ſed ne cõtriſtem forſitã, quibus talia prouenerũt, alioqui nominatim aliquos protuliſſem, & plurimum de hac re poſſem protelare ſermonẽ: pluréſq; domos oſtendere, in quibus inimici dominorũ, facti ſunt domini: nec hoc de domibꝰ inuenies tantũ, ſed etiam de ſeruis cõtigiſſe cognoſcas. Sæpe quippe ad inimicos hæreditas noſtra tota trãſlata eſt. Talis eñ eſt humanarũ rerum in hac peregrinatione cõditio. In cœlis autẽ nihil tale verẽdum eſt, ne forte aliquo moriẽte inimicus adueniat, & hæreditatis iura ſuſcipiat. Illic enim neq; mors vlla erit, neq; inimicus vllus extabit, ſed tabernacula ſola iuſtorum. In ſanctis autẽ illis exultatio erit, & gaudiũ, & iucũditas ſempiterna. Vox, inquit, exultationis in tabernaculis iuſtorum. Aeterna nãque ſunt, nullũ habẽtia terminũ. Iſta D vero ædificia tẽpore conſumuntur, & poſſidẽtes diuerſis viciſſitudinibus mutant. Illa vero tabernacula permanẽt in vigore perpetuo: & merito. Nihil, ſcilicet, ibi corruptibile, nihil prorſus tẽporale, ſed cũcta immortalia, & inuiolata perſiſtũt. In hęc igitur ędificia ſtudeamus noſtras euacuare pecunias, nec fabris, nec ſtructoribꝰ, nec operariis opus habebimꝰ. Manꝰ nãq; pauperũ tales domos ædificãt: claudi, cæci, vel debiles iſti ſunt, qui domos illas ædificãt: & non mireris. Siquidẽ per iſtos nobis & regnũ cœleſte prouidetur, per iſtos etiã fiduciã accipimꝰ apud deũ. Eleemoſyna quippe artifex magna cõſiſtit, & auxiliatrix eorum, qui ipſam faciunt. Amica nãque dei cõſiſtit, & ſemper ei propinqua eſt: pro quibuſcunq; voluerit, facile gratiæ munus impetrat, tantum ſi à nobis nõ lædatur, ſi nullam patitur iniuriam. Iniuriam autem patitur, cum ex rapinis eam volumus operari. Si vero

† fabrica illa concidat, Sæpe autem & multi cũ ſtructura pereunt: aut etiam illa perſiſtente.]
Pſa. 117.b
Per pauperes acquiritur regnum dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero fuerit munda,magnã prestat confidentiam tribuentibus eam,interuenit etiam pro delinquẽtibus. Tãta est eius virtus,tantaq; potẽtia. Sed etiã vincula peccatorũ ipsa dissoluit,fugat tenebras, extinguit ignẽ,mortificat vermem,expellit stridorẽ dentium. Huic cum multa fiducia portę cœli aperiũtur,& veluti regina intrante, nullus ianitorũ , nullus costodũ, qui portis assistunt,audet dicere: quę tu es,vel vnde? sed omnes eã è regione suscipiunt, Sic etiam misericordia,regina nãq; est,vere regina,similes faciẽs homines deo. Estote,inquit,misericordes,sicut & pater vester cœlestis misericors est. Pẽnata nãq; est & valde leuis,habẽs alas aureas & volatũ , qui angelos ipsos ꝓdeceat. Scriptũ est enim:Pennæ tuæ,sicut pennę colũbę deargentatæ , & collum eius in fulgore auri. Sicut columba quędam nitẽs,& aurea venustate decorata,mites & affabiles oculos habẽs,per cũcta peruolat:sic &misericordia nitet magno decore festiua, nihil est illis oculis meli⁹. Pulcher quidẽ est pauo,sed in illius cõparatione deformis apparet. Ita enim hæc auis quędã pulchra est & mirabilis,ab ipso initio per tẽpora cuncta perdurans, & multa diuina gloria decoratur. Virgo est habẽs alas aureas, circũspecta per omnia,venustęq; succincta,vultum habens candidũ atque mansuetũ,pennata est, & leuis, & semper ante soliũ regale cõsistit. Quando iudicamur,repẽte subuenit,& nos à suppliciis liberat imminẽtib⁹, alis suis nos cõtegẽs. Hãc amplius desiderat deus, quã sacrificia numerosa , multa de illa loquitur, sic eã diligit. Scriptũ est enim : Viduã & pupillũ & pauperẽ suscipiet dominus. Ex eius vocabulo de⁹ desiderat appellari miserator & misericors,de⁹ lõganimis, & multũ misericors,& verax. Misericordia nãq; dei super omnem terrã. Ista est quę salutẽ humano generi cõtulit. Si enim nõ misereretur nostri deus,irẽt prorsus cuncta perditũ. Ipsa nos quippe , cum inimici essem⁹ reconciliatos reddidit:ipsa plura bona ꝓferit,ipsa filio dei persuasit,vt fieret seru⁹, & exinaniret semetipsũ. Hãc igitur æmulemur,per quã nos cõstat esse saluos. Hãc diligamus,hãc pecuniis prẽponamus vniuersis, & sine pecuniis vel diuitiis habeamus animã misericordẽ. Nihil ita exprimit Christianũ,sicut misericordia:nihil sic &fideles infideles simul admirãtur,sicut quãdo nos videt eleemosynas impendere. In multis enim & nos indigemus misericordia. Nã & ad domi num clamamus: Secundum magnã misericordiã tuã miserere nostri. Nos ergo initiũ faciamus,quãquam nos nõ facimus initium, quãdoquidem iam nos ipse anteceſſit, & suã in nobis misericordiã reddidit manifestam,saltẽ posteriores sequamur. Si enim homines ei⁹ qui misericors est etiãsi innumera peccata cõ miserit,miserẽtur: multo ampli⁹ deus. Aduerte prophetã dicẽtem:Ego autẽ sicut oliua fructifera in domo domini. Tales ergo efficiamur, sicut oliua fructifera,ex omnib⁹ partibus misericordias germinemus. Nõ enim sufficit oliuã esse,sed op⁹ est eã esse fructiferã. Sunt enim misericordes,sed modica per totũ annũ tribuentes,aut per singulas septimanas,aut si quãdo forte fortuna progrediũtur:isti oliuę quidẽ sunt, sed nõ fructiferæ,quinetiã aridæ:& quandoquidem miserentur,oliuę sunt:quoniã verò non largæ,neque magnificę,non sunt fructiferę. Nos efficiamur oliuæ fructiferę. Sępius iam dixi,& nũc quoq; dico,quoniã non mẽsura vel quãtitate datorum iudicatur misericordię magnitudo, sed ex voluntate largiẽtis. Scitis enim illiusviduæ factum. Cõmodum quippe est hoc proferre semper exẽplũ,vt neq;pauper de opere suo desperet, respiciẽs ad viduã duo minuta cõferẽtem: neque diues glorietur , cũ de magnis parua largitur. Obtulerunt quidã etiam setas,& pilos,& capillos, in tẽpli cõstructionem, & spreti penitus nõ sunt,sed hi, si aurũ habentes capillorũ munera deportassent,maledicti protinus extitissent. Si vero istud tantũ habẽtes obtulerũt, acceptabiles in suo munere facti sunt. Propterea&Cain culpat⁹ est,nõ quia abiecta obtulit, sed quia omniũ quę habebat,abiectiora obtulit deo. Maledict⁹,inquit scriptura,qui habet meliora,&sacrificat corrupta deo.nõ absolute dixit,q; sacrificat cor rupta deo:sed qui habet,inquit,& auaricia cõpellẽte reuocatur. Si igitur quisquã nõ habet,omni culpa caret,liber est: magis autem mercedẽ facile conquirit. Quid enim duob⁹ minutis abiectius,vel quid capillis vilius , vel quid inferi⁹ parua similagine? Et tamẽ inuenies ista similiter approbata,sicut vitulos & aurum quod diuites obtulerũt. Secũdum quod quis habet, secũdũ hoc acceptabilis efficitur,nõ secũdum quod nõ habet. Quantũ habet man⁹ tua,inquit,benefacito. Propterea,obsecro,vt euacuẽmus cũ alacritate substantias nostras in pauperes:etiã si parua sint quę habem⁹ mercedẽ similẽ consequimur illis,qui plura videntur offerre. Vel potius maiorẽ,quàm illi,qui offerunt multitudinẽ talentorũ. Si hæc igitur faciamus, inęstimabiles dei thesauros adipiscimur:si tamen nõ solũ audiamus,verumetiam faciamus:si non tantum laudemus,sed etiam ipsis operibus ostendamus. Quę nos omnes contingat adipisci in Christo Iesu domino nostro,cum quo patri gloria,vnà cum sancto spiritu,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Luca.6.e
†delectet.
Psal.57.c
Psa.145.d
Ibi.102.b
Ibid.50.d
Psal.51.b
Gene.4.e
Eccli.9.d
1.Co.10.b

Homilia xxxiij.

Ropterea regnũ incõcussibile suscipiẽtes,habeam⁹ gratiam,per quã seruiamus, bene placentes deo cum reuerẽtia & religione. Etenim deus noster ignis cõsumens est. Quod alibi dixit,quæ videtur,tẽporalia sunt:quæ vero non videntur,æterna. Et inde sumpsit exhortationis & consolationis argumentũ pro malis, quę in prẽsenti tẽpore toleram⁹. Sic etiã hic facit , ac dicit: Firmi debemus existere , vt habeam⁹ gratiã:hoc est, gratias agamus deo. Non solũ nõ debemus molestę ferre prẽsentia mala,sed etiam gratias illi pro futuris bonis agere. Per quã,inquit, seruiam⁹ bene placẽtes deo. Hoc est,sic quippe placẽtes deo seruimus,cum ei per omnia gratię deferũtur. Omnia facite,inquit, sine murmuratione,& sine hæsitatione. Quod enim quis operat⁹ fuerit murmurãs,amputat & perdit mercedẽ suam. Sicut etiã Israëlitę,quales pœnas dederũt propter murmurationẽ? propterea,inquit,non murmuretis. Non enim placet deo quãdo cũ murmuratione seruitur,& nõ ei pro omnib⁹ gratiæ deferũtur, & pro tẽtationibus & prosperitatib⁹. Nihil ergo improbum loquamur,nihil impudẽs, sed submittamus nos,vt venerabiles ac reuerentes esse possimus : hoc est,cũ reuerentia & metu dei. *Charitas,* inquit, *†fraterna permaneat in vobis,&*]*hospitalitatis nolite obliuiſci: per hãc enim inſciẽtes quidã angelos in hoſpitio receperũt.* Intuere quo modo eos prẽcepit prẽsentia custodire. Nõ enim eis alia superimponit, Nõ dixit efficiamini amatores fratrum,sed permaneat charitas fraterna. Et iterum nõ dixit,hospitales efficiamini,tanquã si non essent:sed, hospitalitatis nolite obliuisci. Ex tribulationibus eñ poterat hoc fortasse cõtingere. Per hãc enim,inquit, quidam

Mat.12.d
Deut.4.d
2.Co.4.d
Phili.2.b
Cap.XIII.
†fraterna maneat.

†ἔλαθον ξενίσαντες, latuerunt hospitio accipiẽtes. i.inſciẽtes acceperũt: vt hic Chryſoſtomus ipſe interpretatur.

quidã†inscientes,angelos in hospitio receperũt. Attendis quantus honor,quãtum lucrum? Quid est,latuerunt? Hoc est,nescientes,in hospitio receperunt. Propterea & multa merces est,quia nescies eos angelos esse in hospitio recepit: nã si cognouissent , nihil magni fuisset. Quidã dicunt quoniã in hoc loco etiã Loth significat. *Memẽto,* inquit, *vinctorũ tanquam simul vincti,& laborãtiũ tãquã & ipsi in corpore cõstituti. Honorabile cõnubiũ in omnib⁹,& thor⁹ immaculat⁹. Scortatores enim & adulteros iudicabit de⁹. Sint mores sine auaricia,cõtẽti prẽsentib⁹.* Cõtẽplare quãtus illi de pudicicia sermo profunditur. Pacẽ,inquit,cum omnib⁹ sectamini & sanctificationẽ,ne quis fornicator aut pollutus. & iterũ: Scortatores autẽ & adulteros iudicabit de⁹. Omnia cũ increpatione ponũciat. Pacem,inquit, sectamini cũ omnibus, & sanctificationẽ, sine qua nemo videbit deũ. Scortatores autẽ & adulteros iudicabit de⁹. Et primò cũ posuisset honorabile cõnubium in omnibus,& thorũ immaculatum,ostendit,quod merito inferat quę sequuntur. Si enim connubiũ concessum est,iuste scortator suppliciis afficitur,iuste puniuntur adulteri. Hic aduersus hęreticos dimicat. Rursus nõ dixit,nemo sit scortator,Sed cum semel dixisset,tũc intulit,veluti cõmune consiliũ,non velut ad ipsos solos sermonẽ dirigẽs. Sint mores,inquit,sine auaricia. Nõ dixit,nolite possidere:sed, sint mores sine auaricia. Ostẽdit philosophiã animorũ. Etenim suprà dixerat: Et rapinã substãtiarum vestrarum cum gaudio suscepistis. Ista admonet,ne sint auari, cõtẽti,inquit, prẽsentibus. Deinde etiã hic consolatio. *Ipse quippe dixit,Non te deseram,neque derelinquam,* ita *vt cõfidenter dicamus. Domin⁹ mihi adiutor,& nõ timebo quid faciat mihi homo.* Ite rũ in tentationibus cõsolatio. *Memẽtote eorum qui prælunt vobis.* Hoc superi⁹ parturiebat,propterea etiã decebat: Pacẽ sectamini cum omnibus. Hoc etiã Thessalonicenses admonebat,vt in honore haberent ampliori præpositos suos. Mementote, inquit,eorũ qui prẽsunt vobis. *Qui vobis locuti sunt verbum dei: quorum intuẽtes exitũ cõuersationis,imitemini fidẽ.* Qualis est ista cõsequẽtia? Quam optima. Intuentes,inquit,eorum vitam,imitemini fidẽ. Ex vita munda,fides. Aut fidem firmitatẽ dicit. Quomodo? Quoniam credunt de futuris:non enim ostenderẽt vitam mundam,si hęsitarunt de futuris,si dubitarent modo. Proinde etiã hoc loco idẽ curat. *Iesus Christus heri & hodie, idem ipse & in ſecula. Doctrinis variis & peregrinis nolite circunferri. Bonũ enim est gratia ſtabiliri cor,nõ eſcis, quæ nõ profuerũt ambulãtib⁹ in eis.* Iesus Christ⁹ heri & hodie,idẽ ipse & in seculũ. Heri hoc loco omne præteritũ significat temp⁹, hodie prẽsens,seculum vero futurum sine termino : tãquam si diceret,audistis põtificem , sed non pontificem qui desinat esse,semper idẽ ipse est. Veluti si essent quidã,qui dicerent,quoniã non est,sed alter vẽturus est:ad hoc respondet,quoniã qui fuit heri,ipse etiam hodie,& in seculum. Nam hodiẽque Iudęi dicunt alium esse venturũ,expertẽsq; semetipsos ab eo reddentes,qui verus est põtifex,incidẽt in Antichristum. Doctrinis,inquit, variis & nouis ne circũferamini. Non solum nouis,sed etiam variis. *Bonum nãque est gratia cõfirmari cor,nõ eſcis,in quib⁹ qui ambulauerũt nihil vtilitatis ceperunt.* Hic tacite eos significat,qui escarum introducũt obseruationes:fidei quippe vniuersa mũda sunt:fide ergo opus est, nõ escis. *Habemus enim,* inquit, *altare,ex quo poteſtatẽ nõ habẽt comedendi,qui tabernaculo ſeruiunt.* Non enim qualia sunt apud Iudæos,talia etiã nostra sunt,ita vt nec põtifici liceat istorum participẽ fieri. Proinde quoniã dixerat: Nolite hæc custodire,videretúrq; hoc pacto propria destruere,iterũ idipsum versat. Num enim & nos,inquit , illa non custodim⁹? custodimus enim & vehemẽtius,neq;ipsis sacerdotibus ex his quicquã dãtes. *Animaliũ enim quorũ sanguis infertur pro peccatis in ſancta per põtifice, eorum corpora cõburũtur extra caſtra. Propterea etiã Ieſus, vt populũ propriõ ſanguine ſanctificaret,extra portam,* inquit, *paſſus eſt.* Vides figurã magno splendore fulgentem? Pro peccatis,inquit,& extra portam passus est. *Egrediamur igitur ad eum, portantes improperium eius.* Hoc est,eadẽ ipsa perpetientes,& cõmunicantes ei in passionibus, qui cõdẽnatus,crucifixus est foris : neque igitur nos cõfundamur foras exire. *Nõ enim habemus hic manẽtem ciuitatẽ,sed futurã inquirimus. Per eũ* †*offeramus* sacrificium laudis *in perpetuũ deo: hoc eſt,fructũ labiorum confitentium nomini eius.* Confitentium,inquit,nomini eius. Nihil blasphemię nostra vox resonet,nihil improbũ,nihil proteruũ,nihil audaciã sapiens, nihil arrogans: sed cum reuerentia & religione cõuersatio nostra sit. Anima quippe in tribulationibus cũ in desperationes incurrit,etiam impudens efficitur:sed nos talia fugiamus. Ecce iterũ idem ipsum dixit,quod superius prælocutus est. Nõ deserentes,inquit,congregationẽ nostrã. Sic enim possumus,inquit,cũ reuerentia cuncta perficere. Sæpius enim etiam homines reueriti,à multis abstinemus prauis operibus. *Beneficẽtiæ,* inquit,*& cõmunicationis nolite obliuiſci.* Nõ prẽsentib⁹ fratribus tantum ista dico, verumetiã absentibus. Si autẽ alij vestras rapuere substãtias,tamẽ ex his quę habetis, hospitalitatis opus ostẽdite. Qualem itaque hic nos excusationem habebimus , cũ audiamus talia dici his, quos rapinã substãtiarum suarum sustinuisse constabat? Et non dixit hospitalitatis, sed amoris ad hospitalitatẽ: tãquam si diceret: Nolite simpliciter hospites suscipere,sed simul amãdo hospites hoc facite. Et non dixit futurã & repositam retributionem , ne eos iterũ supiniores efficeret:sed iam retributã. Per hanc enim,inquit,inscientes quidã , in hospitio receperũt angelos. *Honorabile cõnubium & thorus immaculatus.* Sed videamus nunc,qualiter honorabiles esse nuptias in omnibus dicat,& thorũ immaculatũ. Quoniã,videlicet, in sanctitate pudicitiæ facit cõseruare fidelem. Hic etiam Iudęos pulsat,qui pollutum putabãt coniugalem cubitũ,& dicebant immundum esse,quicũque ab eo veniret. Nõ est pollutum quod ex natura est,ô ingratissime & insẽsatissime Iudęe,sed quod ex voluntate descendit. Nã si honorabiles sunt nuptiæ, mundę etiã sunt. Cur itaque ex eis pollutionem fieri existimas? *Sint,* inquit, *mores ſine auaritia.* Quoniã plurimi post inanitionẽ substantiarũ suarum postea cupiunt sub prętextu eleemosynę iterum quę amiserũt congregare:ꝓpterea,inquit, sint mores sine auaritia: hoc est,vt illud expectemus quod vsui opus fuerit,& pro necessariis tantũ curam geramus. Quid ergo,dicet aliquis,si ne illa quidẽ adipiscamur? Non est hoc, crede mihi,non hoc est. Ipse quippe dixit,& prorsus nulla ratione mẽtitur,quoniã nõ te derelinquã. Proinde cũ confidentia nos dicere possumus. Dominus mihi †adiutor est,nõ]timebo quid faciat mihi homo. Promissum habes,non debes hęsitare,ipse ꝓmisit,ne ambigas. Quod autẽ dicit,Non te derelinquam: Nõ de pecuniis tãtum dicit,sed etiã de aliis cunctis. Domin⁹, inquit,mihi adiutor est,nõ timebo quid faciat mihi

1.Theſ.vl.
Supr.19.g
Ioſue.1.a
Pſal.117.c
Heb.13.a
Supr.10.e
Ioſue.1.a
Pſa.117.d
†adiutor, & nõ] ſic & in aliis locis diſtingue,

mihi homo. Et recte: hoc igitur etiã nos in vniuerſis
tẽtationibus exclamemus, & deũ habẽtes propiciũ,
humana omnia rideamus. Sicut enim ſi deꝰ fuerit ini-
micꝰ, etiãſi vniuerſi mortales amici fuerint, nihil pro
derunt: ſic etiã deo nos diligente, nulla nobis erit ne-
ceſſitas, nulla læſio, etiãſi oẽs nos hoſtiliter inſequã-
Pſa. 117. a tur. Nõ timebo, inquid, quid faciat mihi homo. *Recor
damini*, inquit, *præpoſitorũ veſtrorũ, qui vobis locuti ſunt ver
bũ dei*. In hoc loco etiã de ſubſidio eũ exiſtimo dice-
re: hoc enim eſt quod dicit: Qui vobis locuti ſũt ver-
bũ dei. *Quorum contemplantes exitũ conuerſationis, imitami-
ni fidem*. Quid eſt, contemplantes? Sępius animo ver-
ſantes, & apud voſmetipſos examinãtes, cõſiderãtes,
ſubtiliter diſcutientes, inquit, Exitũ conuerſationis.
Hoc eſt, perſeuerantiam vſque in finem: quoniam fi-
nem bonum habuit eorum conuerſatio. *Ieſus Chriſtus*,
inquit, *heri & hodie idẽ ipſe eſt & in ſeculum*. Nolite puta-
re quòd tũc quidem tanta miracula egerit, nunc au-
tem nõ faciat. Idem ipſe eſt. *Doctrinis*, inquit, *variis &
nouis ne circũferamini*. Nouas, inquit, doctrinas: hoc eſt,
præter eas quas audiſtis à nobis: varias, hoc eſt, mul-
tiformes & multimodas. Nihil eñ firmũ poſſidẽt, ſed
ſunt differentiarum varietate multiplices, & maxime
dogma de eſcis perplexũ & nodoſum eſt. *Bonum eſt*,
inquit, *gratia confortari cor, non eſcis*. Iſtæ ſunt variæ, iſtæ
Mat. 15. b ſunt nouę, maxime Chriſto dicẽte: Non quod intrat
in os, coinquinat hominẽ, ſed quod egreditur. Et in-
tuere illum non audentem hoc manifeſte dicere, ſed
tãquam ſub aliqua ſignificatione. Bonũ eſt enim, in-
quit, gratia confortari cor, non eſcis. Totum enim in
fide conſtat, ſi ipſa firmetur, cor quoque munitũ erit:
fides ergo cuncta confirmat, cogitationes autẽ varię
cõmouent. Contraria quippe eſt fides cogitationibꝰ
vagantibus, *In quibus qui ambulauerunt*, inquit, *nihil vtile
ceperunt*: Quod enim lucrum eſt rogo, ex obſeruatio-
nibus? Nónne perdunt magis? nónne huiuſmodi ho-
minẽ ſub peccato conſtituunt? In quibus, inquit, qui
ambulauerunt, nihil habuerũt vtilitatis. Hoc eſt, qui
ſemper iſta cuſtodierũt. Vna nanque eſt obſeruãtia,
abſtinere, videlicet, à peccato. Quid enim prodeſt ab
ſtinere à cibis, dũ quidam intantum ſint vecordes, vt
etiam de ſacrificiis participari non valeant? Proinde
nihil eos ſaluauit, licet ſtudium geſſerint circa huiuſ-
modi obſeruationes. Verũ quia fidem nõ habuerũt,
nihil illis profuit eſcarũ illa cuſtodia. Deinde aufert
à figuris ſacrificiũ, & ad principalem formã ſermo-
nem ſuũ redigit dicens: *Quorum enim animalium ſanguis
infertur in ſancta per pontificẽ, horũ corpora cõburuntur extra
caſtra*. Illa itaque typus erant iſtorũ, & ſic cũcta Chri-
ſtus impleuit foris ſuſtinẽs paſſionẽ. In hoc etiam il-
lud ſignificat, quod & ſpõte pati dignatus eſt: oſten-
dẽs, quoniam non illa erant ſimpliciter inſtituta, ſed
quod & ipſa œconomia fuerit externę paſſionis: Fo-
ris quidẽ paſſus eſt, ſed ad cœlũ ſanguis ſublatus eſt.
†qui infer Intueris igitur quoniã ſanguinẽ participamur, † non
tur in ſan qui infertur in ſancta, ſed ſancta veracia?] Nos igitur
cta? ſancta veritatẽ participamur. Si ergo nõ improperium, ſed
in quã ve- potius ſanctificationẽ participamur, improperiũ il-
racia. lud ſanctificationis eſt cauſa. Sicut eñ ipſe imprope-
rium ſuſtinuit, ſic etiã nos. Proinde ſi egredimur, par
ticipamur cũ eo. Quid autem eſt, quod dicit egredia-
mur ad illũ? Videlicet cõmunicemus cum eo paſſio-
nes, portemus eiꝰ improperia. Nõ eñ ſimpliciter ex-
tra portã conuerſari nos iuſſit: ſed ſicut ille imprope-
ria ſuſtinebat, ſicuti cõdemnatus, ſic etiam nos. *Et per
enm*, inquit, *ſacrificium offerimus deo*. Quale ſacrificiũ di-
cit, Fructũ, inquit, labiorũ confitẽtium nomini eius.
Illi offerebãt pecudes, vitulos, & dabant põtifici: nos
autẽ nihil horũ offerimus, ſed ſolam gratiarũ actio-
nẽ, hanc labia noſtra germinent. *Talibus*, inquit, *ſacri-
ficiis placatur deus*. Demus illi talem hoſtiã, vt etiã ipſe
eam offerat patri, aliter autẽ non offertur niſi per fi-
liũ. Magis autem etiam per mentẽ cõtritam. Omnia
hæc propter infirmos. Nã quod filij ſit gratia, mani-
feſtũ eſt, alioqui quomodo honor ille æqualis eſſet?
Vt omnes, inquit, honorificẽt filiũ, ſicut honorificãt Ioan. 5. d
patrẽ. Vbi eſt honor æqualis? Fructum, inquit, labio-
rum confitentium nomini eius. Omnia toleremus Morale
cũ gratiarũ actione, ſiue paupertas ſit, ſiue ægritudo,
ſiue quicquid aliud nobis euenit: ipſe ſolꝰ cognoſcit,
quid nobis proſit. Quid eñ oremꝰ, inquit, ſicut opor Roma. 8. c
tet, neſcimus. Qui ergo neq; orare nouimus quod o-
portet, niſi ex ſpiritu dei acceperimꝰ, ſatagamus pro
omnibꝰ gratias referre, & fortiter omnia tolerare. In
paupertate ſumus? gratias agamꝰ: in ęgritudine? gra-
tias agamus: calumnias ſuſtinemus? gratias agamꝰ: ali
quod malum patimur? gratias agamus: hoc enim nos
facit proximos eſſe deo, tũ etiã deum habemus de-
bitorẽ: quãdo vero bona percipimus, nos debitores
exiſtimus. Et ſępius nobis ad iudiciũ iſta contingũt,
illa vero ad peccati purgationẽ proueniũt. Illa miſe-
rationem & miſericordiã nobis acquirũt, hęc autem
etiã in ſuperbiam nos erigunt: hęc etiam ad negligẽ-
tiã nos adducunt, & faciũt vnumquẽque magna de
ſemetipſo imaginari, hęc meliores efficiũt. Propter-
ea etiã propheta dicebat: Bonum mihi domine quo Pſa. 118. i
niã humiliaſti me, vt diſcã iuſtificationes tuas. Quã-
do proſperitatẽ accepit, & de aduerſitatibus libera 4. Reg.
tus eſt Ezechias, in altũ cor eius erectum eſt: quando 20. a
vero in ęgritudinem ac morbum deciderat, tunc hu-
miliatus eſt, tũc proximus factus eſt deo. Quãdo, in- Pſa. 77. b
quit, interimebat eos tunc inquirebant eũ, & cõuer-
tebãtur, & diluculo vigilabant † ad eum.] Et iterum: † ad deum
Quãdo impinguatꝰ eſt & ſaginatus recalcitrauit qui Deu. 32. b
dilectus erat, Cognoſcitur enim dominꝰ faciẽs iudi-
cia. Magnũ quippe bonũ eſt tribulatio. Arcta, ĩquit, Pſal. 9. c
& anguſta eſt via, quæ ducit ad vitã. Ergo tribulatio Mat. 7. b
nos compellit in anguſtam viam: qui vero nõ tribu-
latur, illam viam intrare non poterit: qui enim in an-
guſta via ſemetipſum coarctat, ipſe eſt qui etiã requie
perfruitur. Qui vero dilatat ſemetipſum, & neq; illã
viã ingreditur, & ipſe potius tribulatur, dum per plu
ra diſcerpitur. Intueris igitur qualiter Paulꝰ in angu-
ſtias huius vitę ingreditur? Affligit corpus ſuũ, vt per 1. Co. 9. d
illud iter incedere queat: ꝑpterea in omnibꝰ afflictio
nibus gratias deo referẽs perſeuerauit. Damnũ pecu
niarũ paſſus es? Hoc tibi plurimũ latitudinis apporta
uit. Ex honoris culmine cecidiſti? facta eſt tibi alia la
titudo. Calũnias paſſꝰ es, & credita ſũtquę cõtra te di
cta ſunt importuna mẽdacia, in quibꝰ te cõſciẽtia nõ
remordet? gaude, atq; gloriare. Beati, ĩquit, eſtis cũ vo
bis maledixerĩt homines, & locuti fuerĩt omne malũ
aduerſus vos, mẽtiẽtes propter me: Gaudete & exul- Matt. 5. a
tate quoniã merces veſtra multa eſt in cœlis. Quid mi
raris, ſi cũ mœrore cõficeris? Deſideras à tẽtationibꝰ
cõquieſcere? Paulus etiã voluit aliquã habere remiſ-
ſionẽ, & ſæpius deum deprecatus eſt, & nõ impetra-
uit: quod enim dixit: Ter dominũ rogaui, ſępiꝰ ſigni- 2. Co. 12. b
ficat. Et dixit mihi, ĩquit, Sufficit tibi gratia mea, quo
niã virtus mea in infirmitate perficitur. Infirmitatẽ
hic

Ibidem c hic dicit tribulationes. Et quid Paulus? Hæc audiẽs, cũ
gratiarum actione ſuſcepit, dicens: Propterea glorior
in infirmitatibus meis: hoc eſt, cõplaceo, requieſco in
tribulationibus meis. Et nos igitur pro omnibꝰ gratias
agamus, ſiue pro remiſſione, ſiue pro tribulatione. non
Iob. 1. d murmuremus, neq; ingrati exiſtamus. Nudus, inquit,
exiui de vtero matris meę, nudus etiam reuertat. Non
veniſti cum gloria, non ergo gloriã adipiſci deſideres.
Nudus, inquã non pecuniis tãtum, ſed etiam gloria, &
bona opinione in hãc introductus es vitam. Intellige
Matt. 19. e. quanta ſæpius per pecunias mala contingant. Facilius
eſt, inquit, camelũ per foramẽ acus tranſire, quàm di-
uitem intrare in regnũ cœlorum. Cõtemplaris quan-
torum bonorũ impedimentum diuitiæ nobis ingerãt,
& tu diues effici cupis? Num gaudes quia impedimen-
tum tibi tam graue ſublatũ eſt? Sic enim arcta eſt via,
quæ ducit ad regnũ, & ſic latę ſunt ac ſpacioſæ diuitię,
& tumoribus ac molibus oneratę, & inflationibus ple-
Ibidem. næ ſunt: propterea, inquit, Vẽde omnia tua, vt te arcta
via poſſit ſuſcipere. Quid cupis pecunias? Propterea e-
nim abſtulit eas tibi deus, vt te liberet à peſſima ſerui-
tute. Nam & pater optimus & integer, cum filiũ vide-
rit amore meretricis alicuiꝰ deperire, ſi admonitiones
eius audire neglexerit, illã meretricẽ de medio aufe-
rens, in exilia lõginqua detrudit. Talis eſt etiam abun-
dantia pecuniarum. Curam igitur de nobis gerens ve-
rus pater & optimus dominus, volẽs nos ab hac læſio-
ne liberare, aufert nobis pecunias, quarũ amore mens
noſtra corrumpitur. Non igitur arbitremur malũ eſſe
pauperiem. Peccatũ enim ſolũ eſt malum, neq; diuitiæ
† ſolum. bonæ ſunt per ſeipſas, ſed deo placere † ſummũ bonũ
eſt. Paupertatem igitur appetamus, hãc protinus inſe-
quamur. Ita promerebimur cœlũ, ſic etiam aliorũ bo-
norum impetratione iubicabimur digni. Quæ omnes
nos cõtingat adipiſci, in Chriſto Ieſu domino noſtro,
cum quo patri, vnà cũ ſancto ſpiritu gloria, imperium,
honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia xxxiiij. ex cap. xiij.

*OBedite illis qui vobis præpoſiti ſunt, & obſecundate.
Ipſi enim vigilãt pro animabus veſtris tanquã ratio-
nem reddituri, vt hoc cũ gaudio faciant, & nõ cõge-
miſcentes. Non enim expedit vobis iſtud.* Malum quidẽ eſt,
vbi nullus eſt principatus, & multarũ cladium hæc res
exiſtit occaſio, & confuſionis eſt, turbationúmq; prin-
cipium. Sicut enim ſi ex choro ipſum coriphæũ aufe-
ras, nequaquam modulatus chorus, vel ordinatus exi-
ſtit: & phalanx militum ſi ducẽ non habeat, nullo mo-
do numero acies illa, vel ordine ꝓcedit: & nauis ſi gu-
bernatore priuetur, peſſum eat neceſſe eſt: Sic & gre-
gi ſi paſtorẽ abſtuleris, cunctus diſpergetur & peribit.
Malum igitur eſt vbi nullus eſt principatus, ſubuerſio-
nis quippe hoc eſt argumentũ. Malũ autem eſt nõ mi-
nus & inobedientia eorũ, qui regũtur à principe: idem
malum quippe contingit. Populus enim ſi non obſe-
quitur principi, ſimilis eſt populo principem nõ habẽ-
ti, imò etiam deterior. Illi quidem ſaltem veniam ha-
bent, eius quod indiſpoſite atq; inordinate verſantur:
ſiquidem ordinatore priuati ſunt: hi autem veniam
† ἄρχων, non merentur, quinetiam puniuntur. Sed fortaſſe ali-
princeps, quis dicit, quia eſt tertium quoq; malum, quando ipſe
præfectus, † princeps malus extiterit: hoc noui etiam ego, & non
magiſtra- paruum malum eſt iſtud, imò etiam peius eſt, quàm ſi-
tus: ſic in ne principe conuerſari. Melius quippe eſt à nullo, q̃ à
ſequenti- peſſimo regi. Ille quidẽ ſaluatus eſt ſæpenumero, ple-
bus. runque etiam in periculum decidit: iſte autem omni-
bus modis pericula ſubiturus eſt, dũ ad foueas & rui-
nas impellitur. Quomodo ergo dicit Paulus: Obedite
præpoſitis veſtris, & obſecundate? Poſtquam ſuperius
dixerat: Quorũ contemplantes exitum cõuerſationis,
imitamini fidem: tunc intulit: Obedite illis qui vobis Hebr. 13. b
præpoſiti ſunt, & obſecũdate. Quid ergo, dicit aliquis,
dum prępoſitus malignus extiterit, num obaudiemus?
Quomodo malum dicis? Si quidem eſt in cauſa fidei,
fuge illum & euita, nõ ſolum ſi homo fuerit, ſed etiam
ſi angelus de cœlo deſcenderit. Si vero in vitæ mori-
bus malignum dicis, noli curioſus eſſe: & hæc non ex
meipſo dico, ſed ex ſcriptura diuina: audi enim Chri-
ſtum dicentẽ: Super cathedram Moſis ſederũt ſcribæ Matt. 23.
& phariſæi. Et primo cum cõmemoraſſet de his multa a.
mala, tunc dixit: Sederunt ſuper cathedrã Moſis. Om-
nia, inquit, quæ dixerint vobis, facite: quę autem fece-
rint, facere nolite. Habent, inquit, dignitatem, licet vi-
tæ ſint perditæ: veruntamen non ad vitam eorum, ſed
ad ſermones intendite. Quantum enim ad mores atti-
net, nullus poterit lędi. Qua ratione hoc? Quia quæ fa-
cit, manifeſta ſunt omnibus, & neq; ipſe, etiã ſi ad ca-
cumẽ iniquitatis perueniat, poterit alios mala docere.
Cum autem fidei cauſa vertitur, neq; manifeſtum eſt
omnibꝰ quod dicitur, neq; malignus dubitabit doce-
re cõtraria: nam quod dictum eſt: Nolite iudicare, ne Matt. 7. a
iudicemini, de vita dictũ eſt, non de fide. Quod enim
infertur hoc manifeſtat. Quid enim vides, inquit, ſtipu
lam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vi-
des? Omnia ergo quæ vobis dixerint, inquit, vt facia-
tis, facite: facere autẽ operis eſt, nõ fidei. Secundũ autẽ
opera eorũ nolite facere. Intueris quoniã nõ de dog-
matibus, ſed de vita & operibus ſermo eſt? Sed Paulus
primũ inſtituit eos, & tũc dixit: Obedite iis qui vobis
præpoſiti ſunt, & obſecundate: ipſi enim vigilant pro
animabus veſtris tanquã reddituri rationem. Audiant
& principes, nõ ſoli illi qui regũtur à principibus: quo-
niam ſicut obediẽtes oportet eſſe qui regũtur: ſic etiã
rectores & principes vigilãtes eſſe decet & ſobrios. Et
quid dicis? Quia vigilat tantum? Periculum etiã ſuper
eius caput imminet, ſubiectus eſt vltionibus peccatorũ
tuorum, & propter te tanto timori obnoxius eſt, & tu
negligentiæ te tradis, & nugis occuparis, & artificium
tuum mechanicum ſaluti ſtulta mente præponis. Pro-
pterea hoc, inquit, dico, Vt cũ gaudio faciãt, & nõ cõ-
gemiſcentes: non enim expedit vobis. Intueris quoniã
cum contẽnitur † princeps, nõ oportet vltiones inge- † ἄρχων,
rere, ſed tota vltio eſt plorare, ingemiſcere. Nã & me- præfectus
dicus quando ab ægroto contẽnitur, non ſe vlciſcitur, hic enim
ſed plorat & ingemiſcit. Sed dicis, quia ſi ille ingemi- ni fallor,
ſcit, vlciſcitur in te deus. Si eñ pro noſtris peccatis ge- de eccleſiæ
mẽtes, adducimus ad nos propiciationẽ dei: pro alio- præpoſito
rum ſuperbia, vel contẽptu cum ingemiſcimus, nónne loquitur.
amplius hoc facimus? Vides ergo quoniã non permit-
tit eum ad conuicia deduci? Vides quanta philoſophia
iſtud eſt? Ingemiſcere ergo oportet eũ qui cõtẽnitur,
& cõculcatur, & † cæditur. Ne propterea ſecurus ſis, q̃d † deſpici-
te is qui contẽnitur, nõ vlciſcitur. Gemitus enim illius tur.
omni erit vltione deterior. Quãdo eñ ipſe nihil profi-
cit, ingemiſcẽs inuocat dominũ. Et ſicuti cum doctor
aut nutritius contemnitur, vocatur qui ſeuerius aggre-
ditur puerũ: ſic etiã hic: papæ, quantũ periculũ. Quid
dicemus infœlicibus illis & miſeris, qui ſemetipſos ad
alios regendos pręcipitãt, & ſe in tãtorum ſuppliciorũ
abyſſum iactant? Omnium quos regis, mulierũ, puero-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum atque virorum tu rationem redditurus es: tanto igni tuum subiicis caput. Miror si potest saluari aliquis rectorum, post tãtam enim cõminationem quam negligentiæ videmus illatã, video aliquos etiam concurrere, & præcipitare semetipsos tantæ moli, ac tãtę difficultati regiminis. Si enim qui necessitate compellũtur, nullum poterunt habere refugiũ, neque vllam excusationem reperient, quãdo res malè tractauerint, & quando negligẽter administrationem gesserint suam: nam & Aaron necessitate cõpulsus est, & tamen in periculum venit: sed & Moses pericula sæpius sustinuit, qui regimen illud fæpe recusauerat, & Saül cui alius cõmissus est principatus, postquam recusauit, in pericula incidit, quia male sui regiminis administrauit officium: quanto ergo amplius qui cum studio & ambitione petunt principatus, & semetipsos præcipitãt, seuerius puniuntur? Huiusmodi enim homo multo amplius sibi locum venię claudit. Oportet ergo timere ac tremere, & propter cõscientiam, & propter molem ac magnitudinem curæ. Et neq; dum quis ad principatum trahitur semel recusare: neque dum non trahitur quispiam, semetipsum præcipitare: sed considerantes tãtæ dignitatis amplitudinem, oportet effugere: comprehensos autem obsequium & reuerentiam oportet ostẽdere. Nihil immoderate faciendũ est, sed antequã fiat, si præsenseris fuge ac secede, persuasus tibiipsi, ꝙ ad illam rem sumẽdam indignus existas, comprehensus autem similiter reuerentiã exhibeat. Vbiq; modestiam & ingenuitatem debes ostendere. *Orate*, inquit, *etiam pro nobis. Confidimus enim quoniam bonam conscietiam habemus, in omnibus bene volentes cõuersari.* Vides quoniã hæc purgationis vice dixit, veluti ad contristatos scribens, & ad eos qui auertebãtur, & qui circa eum, veluti circa præuaricatorẽ afficiebantur, non ferentes neq; nomen eius audire. Quoniã igitur ab odientibus se talia postulabat, qualia reliqui omnes solent petere à diligẽtibus, huius gratia istud hoc loco ponit, dicẽs: Cõfidimus quia bonam conscientiam habemus. Veluti si diceret, nolo mihi accusationes aliquas proferatis. Cõscientia, inquit, nostra nos in nullo condemnat, neque nobis aliquid conscij sumus, quod vobis insidias fecerimus. Confidimus, inquit, quoniam bonam cõscientiam habemus in omnibus. Nõ in gentibus tantũ, sed etiam in vobis. Nihil negociationis gratia fecimus, nihil cum fictione protulimus: fortassis enim in talibus
Act.21.d accusabatur. Audierũt enim, inquit, de te quod discessionem doceas à lege. Non sicut inimicus, inquit, neq; sicut hostis, sed sicut amicus hæc scribo: hoc etiam ex his quæ sequuntur ostenditur. *Abundantius autem*, inquit, *peto hoc fieri, vt citius vobis reddar.* Hoc vehementer amantis est, sic orare, non simpliciter, sed cum tota intẽtione & omni prorsus studio. Vt cito, inquit, ad vos veniam. Hoc animi est, nihil sibi cõscij, satagere vt ad eos velociter veniret, & exhortari illos, vt orẽt pro se, vt hoc ei concederetur: primum ab eis postulans orationis auxiliũ, tunc etiã ipse eis omnia bona precatur. *Deus*, inquit, *pacis.* Nolite igitur dissidere à nobis si vultis deum pacis habere propitium. *Qui eduxit*, inquit, *de terra pastorem magnum ouium.* Hoc de resurrectione dictum est, Magnum, inquit, Aliud additamentum. Hinc vsq; ad finem orationis rationem eis de resurrectione confirmat. *In sanguine*, inquit, *testamenti æterni dominum nostrum Iesum Christũ, vt nos perfectos redderet in omni opere bono, ad faciendam voluntatẽ eius, efficiens, vt quod agitis, sit beneplacitum in conspectu suo.* Iterum testificatur eis magna. Ad illos enim pertinet, qui iam sumpsere principium, & quorũ ad perfectionẽ omnis cursus intendit quod dicit, vt perfectos redderet. Et iterũ orat pro eis, quod pertinet ad amantẽ: & in aliis quidẽ epistolis in exordiis orat, hic autẽ in fine. Faciens, inquit, vt quod agitis beneplacitũ sit in conspectu suo. *Per Iesum Christum, cui gloria in secula. Amen. Obsecro autem vos fratres, vt sustineatis verbum consolationis. Etenim perpaucis scripsi vobis.* Vides quia quod nullis scripsit, istis scribit. Etenim, inquit, vobis non sum molestus longo sermone. Arbitror autẽ eos, non admodũ infensos fuisse Timotheo, vnde & illum commendauit. *Cognoscite*, inquit, *fratrẽ nostrum Timotheum dimissum, cum quo (si celeriter venerit) videbo vos.* Dimissum autẽ dixit, Vnde? Arbitror enim ꝙ in custodiam fuerit missus, aut si hoc nõ est dimissum dicit ab Athenis. Nam & in apostolorum actibus sic *Act.15.d* habetur. *Salutate*, inquit, *omnes qui vobis præpositi sunt, & omnes sanctos: salutant vos qui sunt ex Italia. Gratia cum omnibus vobis, Amen.* Vides qualiter ostendit virtutem: neq; ex deo † dici totum,]neque ex nobis eam perfici tantum? Primum dicendo, vt absoluat vos in omni opere bono, hoc significat: Habetis quidem virtutem, indigetis autem complemento. Quid autem est quod dicit: In omni opere bono, & sermone bono? Vt vitam scilicet, rectam haberent & dogmata. Secundum voluntatem eius, inquit, faciens, vt quod agitis sit beneplacitum in conspectu suo. Hæc quippe maxima virtus est facere quod beneplacitum est in cõspectu dei, secundũ quod etiam Propheta loquitur dicens: Et se- *psal.17.e* cundum mũditiam, inquit, manuum mearum in conspectu oculorũ eius. Tanta tamen cum scriberet Apostolus, parua illa esse dixit, in comparatione, scilicet, eorum, quæ dicturus erat, secundum quod & alibi dixit: Sicut scripsi vobis in modico, secũdum quod po- *Ephe.3.a* testis legentes intelligere prudẽtiam meam in mysterio Christi. Et vide sapiẽtiam eius. Non dicit, obsecro vos vt sustineatis verbum admonitionis: sed, sustinete verbũ consolationis, hoc est verbũ solatij, verbũ hortationis. Non potest quisquã, inquit, ob longitudinem sermonis defatigari. Hoc quippe erat quod eos auersari faciebat. Nõ vult hoc ostẽdere, sed latẽter hoc dicit: tanquã si diceret, etsi pusillanimes estis: taliũ enim non est ferre sermonis longitudinem. Cognoscite, inquit, fratrem Timotheũ dimissum esse, cũ quo (si celeriter venerit) videbo vos. Hoc enim idoneum erat, vt eos mãsuetiores efficeret, quod se paratum dixit ad eos venire, vt eos cum suo discipulo videret. Salutate, inquit, eos qui vobis præsunt, & omnes sanctos. Vides quomodo eos honorabiliter tractat? Siquidem ad illos pro illis scribebat. Salutant vos omnes qui ex Italia sunt. Gratia, inquit, cum omnibus vobis, Amen. Gratiam eis optat quod est omnium commune. Qualiter autem fit gratia nobiscum? Si non fuerimus contumelioſi in beneficentiã, si negligentes nõ existamus circa munera dei. Quid est gratia? Remissio, videlicet, & purgatio peccatorum: hęc nobiscum est, si bene egerimus. Nam quis cõtumelioſus potest istam seruare gratiam, & non statim euacuatus efficitur? Verbi gratia: Donauit tibi omnia peccata, quomodo tecum gratia permanebit, siue spiritus sancti operatio, nisi eam per bona opera ad temetipsum attraxeris? Hæc quippe est causa omnium bonorum, si in nobis spiritalis gratia perseuerat, hæc quippe nos ad omnia bona recto itinere deducit, sicut etiam quando ab ea excidimus, perimus, & deserti efficimur omni bono.

Non itaque

Morale Non itaq; eã repellamus: in nobis quippe est, vt vel permaneat in nobis, vel discedat à nobis: illud enim fit, quãdo cœlestia meditamur: hoc autẽ, quando ad
Ioan.14.b secularia declinamus. Quem mundus, inquit, nõ potest capere, quoniam non videt eum, neq; cognoscit eum. Contẽplaris igitur quoniã non est secularis animæ habere spiritũ sanctũ. Multo nobis itaq; opus est studio, vt eũ apud nosmetipsos retinere possimus, & munitos nos reddere, atq; ĩ pace collocare. Sicut eñ nauis, quę ꝓspero flatu fertur in pelago, nõ potest impediri, neq; demergi, vsquequo ꝓspero vẽto ac perseuerante fruitur: sed etiã post nauigationẽ gloria eis magna contingit, siue nautis, siue iis qui nauẽ ascenderant: illis quidẽ requiem tribuens, ꝙ labore remigationis non fuerint fatigati: his autem ꝙ eos magis molestia liberauit, & nauigationẽ illã hilarem fecit, & velut spectaculũ illis iucũdum ipsam prosperitatẽ cursus attribuit: sic etiã anima à diuino adiuta spiritu, omnib⁹ rebus superior existit, & omnibus fluctuationibus vitæ huius eminet, & viã in cœlum ducentẽ vehementius, quã illa nauis incedit: vtpote quæ non vento impellitur, sed ab ipso paracleto fertur, mũda vela possidẽs, & plena prosperis flatib⁹, omnẽ remissionem & dissolutionẽ à sua mente discutiens. Sicut enim in velũ laxum ventus incidens nihil operatur: sic etiã spiritus sanctus in anima remissa & segni permanere nõ sustinet. Sed opus est nobis omni intẽtione, omniq; vehemẽtia, vt mẽs nostra ardẽs in nobis existat, & omnia in nobis opera intenta sint & fortia. Verbi gratia: Quando oramus, cum multa intẽtione hoc oportet efficere, intẽdendo animũ nostrũ ad cœlũ, nõ funibus, sed desiderio valido. Item quãdo misericordiã facimus, intentione opus est, ne forte cura domus, & prouidẽtia filiorũ atq; vxoris affectus, vel timor egestatis subintrans, remissiora vela nobis efficiat. Si enim spe futurorũ intendamus ipsa vndique, bene suscipiũt operationẽ spiritus sancti: ex illis autẽ cogitationibus & miseriis impedientibus nihil in eã incidet. At si forte incidat, ipsam quidẽ nihil lędit, repercutitur autẽ ille flatus citius gemitib⁹ animę, & incidet excussus. Propterea igitur multa nobis opus est intẽtione: etenim iã nos in mari magno & spacioso nauigam⁹, multis quidẽ beluis pleno & scopulis. Hoc mare multas nobis etiã tẽpestates ingerit, & obducto cœlo nubib⁹, maiores excitat ꝓcellas. Oportet igit, si volum⁹ sine molestia & sine periculo nauigare, ve-
intẽdere, hoc est, nostram voluntatem. la nostrę nauis ſerigere, hoc est, nostrę volũtatis:]sufficit enim hoc nobis. Nã & Abrahã, quoniã desiderium suũ intentũ habuit ad deum, & volũtatem suam integrã & perfectã obtulit deo, nulla alia re opus habuit, sed credidit deo, & reputatũ est illi ad iustitiã. Fi-
Rom.4.a buit, sed credidit deo, & reputatũ est illi ad iustitiã. Fides autẽ integræ & germanæ voluntatis est. Obtulit filium suũ, licet illum nõ occiderit, occidentis tamen mercedẽ recepit: & re nõ facta, merces ei reddita est integra & perfecta. Sint igitur nobis mũda vela, non sint vetusta: omne nanq; quod veterascit, & in seniũ
Supr.8.d cadit, interitui ꝓximũ est. Nõ sint cõtrita & dirupta,
1.Cor.2.d vt spiritales flatus teneãt. Animalis enim homo, dixit Apostolus, nõ percipit ea quæ sunt spiritus. Sicut eñ aranearũ stamina flatũ venti non susciunt: sic neq; anima secularis, neq; homo animalis gratiam poterit spiritus sancti susciere. Nihil eñ differũt ab illis staminibus cogitationes nostrę, solo visu habẽtes cõsequentiam, totius autẽ virtutis vacuæ permanent: sed nostra non debent esse talia, si quidem sobrij sumus.

Tomus quartus.

A Quicquid inciderit omnia tolerat Christian⁹, & omnibus est superior, omni plaga fortior. Sit enim quispiã spiritalis vir, & occurrãt ei mille mala, nullo modo vincitur. Et quid dico? Incidat illi pauperies, ægritudo, iniuriæ, detractiones, vituperationes, plagę, omne genus supplicij, omne genus ludibrij, & improperiorum & iniuriarũ: sed veluti si extra mũdum fuerit cõstitutus, & veluti si à passionib⁹ corporis liber existat, sic cũcta illa risui habebit. Nõ habent hæc verba inanem iactantiã. Multos etiam nunc tales existimo, sicut hi qui se ad eremũ contulerũt: sed nihil hoc mirum. Nam etiam in ciuitatibus latere tales existimo, quod si velis, possum huiusmodi ex veteribus ostendere, & vt agnoscas, intellige Paulũ. Quid ille nõ mali passus est? Quid non sustinuit? Omnia fortiter tolerabat. Hunc imitemur, atq; ita poterimus ad portus venire tranquillos, lucra maxima deferentes. Extendamus igitur nostrã mentẽ, & eleuemus ad cœlum, & illo amore teneamur, & igni spiritali magnanimiter induamur. Saluemus nosmetipsos flammarũ incendio diuinarũ, nullus his flãmis circunseptus alicuius formidat incursus, siue fuerit homo, siue bestia, siue mille laquei: quãdiu enim quisq; ignitus incedit, omnia superat, omnia excedit, omnia contemnit. Flãma quippe insuperabilis res est, & importabile est cũctis rebus incendium. Ignis quippe cuncta cõsumit. Hoc itaq; igne circunsepiamur exhortor, gloriam offerẽtes domino nostro Iesu Christo, cum quo patri, vnà cum sancto spiritu gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI DE illo Pauli loco ad Hebræos, Sponte enim peccãtibus nobis percepta & hausta veritatis cognitione: & quæ sequuntur. & Hebr. 10. quemadmodum ad Christi sacramenta accedendum sit, concio, Ioachimo Perionio interprete.

OMnes arbores, quę quidẽ satę fuerunt, aliáque omni procreatione tractatæ & cultæ, quásque manibus ac laboribus suis dignas agricola censuit, nec emolumentũ vllum impensarũ afferũt: stirpitus euulsæ igni adhibentur. Tale quiddam etiam in illustratione fit, quando nos Christus seuit, & spiritalis irrigationis participes facti, fructũ nullum posteà proferimus: ignis gehennę & flamma quæ extingui nõ potest, nos manet. Paulus quidem posteà quàm ad charitatem nos hortatus est, & ad fructũ bonorũ operũ, incitauitq; etiam à melioribus his verbis, Aditus nobis patet in sancta, quam nobis viã nouã & vnam patefecit: à molestioribus quoque rursus idẽ facit his verbis, quę tractamus. Cùm enim dixit, Non deserentes consociationem nostrã, sicuti moris est quibusdã, sed adhortãtes, eóque studiosius quò magis diẽ appropinquare cernitis, qui cõsolari possit: hæc subiecit, Spõte nobis peccãtib⁹ post acceptã veritatis notitiã, non iam pro peccatis relinquitur hostia. Expiatus es, liber es à criminibus, factus es filius: si ad pristinã vomitionẽ reuersus, rursũ exhæredabere, ignis te manet, cęteráq; eiusdẽ generis. Neque enim hostię secũdæ locus vllus relinquitur. Hoc loco rursus nos aggrediuntur ij qui pœnitẽtiam tollunt, & omnes qui ad baptismũ dubitãt accedere. hi quidem sibi rutũ esse negãtes venire ad baptismum, si nõ sit secunda remissio: illi ꝙ non dicant esse tutum sacramenta impertire peccatoribus, si modò secũdæ

remissioni locus nullus relictus sit. Quid ergo vtrisq; A
respõdebimus? eũ hoc loco nõ tollere pœnitentiam,
nec placationẽ quæ pœnitẽtia procuratur, nec pec-
catorẽ repellere, aut maledictis vexare, ꝓpter cogni-
tionẽ, nõ est adeò salutis nostræ inimicus. sed quid?
secundũ lauacrũ tollit. Nõ enim hoc dixit, Nõ est iã
pœnitẽtia, neq; hoc, Nõ est iam remissio, sed iam nõ
est hostia, id est, secũda crux. Hãc enim hostiã nomi-
nat. Vna eñ hostia in perpetuũ eos qui sancti efficiũ-
tur, perfecit, nõ quẽadmodum Iudaica. Ob eã enim
causam suprà & infrà tot verbis de hostia disseruit, ꝙ
vna sit: nõ ꝙ hoc vnũ docere vellet, hæc nostra à Iu-
daicis differre, sed tutiores etiã ac firmiores reddere.
Itaq; nõ iam expectãdã ex lege Iudæorũ aliã hostiã.
Spõte enim, inquit, si peccemus: ita nõ consultò pec-
cãtibus venia relinquitur: post agnitionẽ veritatis, id
est Christi, inquit, vel dogmatũ omnium, non iã pro
peccatis relinquit hostia. Sed quid? terribilis quædã B
iudicij expectatio & ignis ira qui aduersarios cõsum-
pturus est. Aduersarios appellat, nõ infideles tantum
siue à religione nostra abhorrẽtes, sed etiã qui ea ge-
rũt quę cũ virtute pugnãt & ab ea discrepãt, propter-
eà ꝙ & domestici & aduersarij in eundẽ ignẽ supplici-
j causa coniiciẽtur. Deinde vim eius deuorãdi de-
clarat, quasi eũ animatũ reddidisset, cum ait, Et ignis
ira, qui aduersarios deuoraturus est. Quẽadmodum
enim fera bestia cõcitata & vehemẽter sæua ac ferox
nunquã finẽ facit, dum aliquos rapiat & deuoret: sic
ignis ille nõ aliter ac quispiã ira incitatus, quicquid
cõprehẽderit, nõ amittit, sed cõsumit, & discerpit. Tũ
minarũ causam affert, ꝙ iure ac meritò, id quod ad fi-
dẽ valet, cũ docemus aliquid iure fieri. Si quis enim
Mosis legẽ abroget, sine vlla misericordia duorũ aut C
triũ testimonio, morte mulctatur. Sine misericordia,
inquit, ita fit, vt nullus sit illic veniæ relict⁹ locus, nul-
lus misericordię. Atqui lex Mosis est, multa enim ille
statuit. Quid est, duob⁹ aut tribus testibus? Si duo aut
tres, ĩquit, pro testimonio dicãt, statim pœnas pẽdũt.
Quòd si in veteri testamẽto, vbi legi Mosis derogat,
tantũ suppliciũ constitutũ est: quãtò grauiore dignũ
fore existimatis eũ, qui filiũ dei cõculcauerit, sangui-
némq; testamẽti cõtaminatũ duxerit, spiritúmq; qui
munera largitur cõtumelia affecerit? Quo autẽ modo
dei filiũ ab aliquo cõculcari asserit? Cum enim is qui
eius sacramẽtis participat, scelus admittit, an non, in-
quit, eũ cõculcat? nónne eũ contẽnit? Vt enim ea quę
cõculcãtur, contẽnimus, sic peccãtes, Christũ cõtẽ-
pserũt, & ita peccauerũt. Factus es Christi corpus, &
te ipsum das diabolo. Ita cõculcasti. Et sanguinẽ, in- D
quit, inquinatũ duxit. Inquinatũ quid est? id est, im-
mundũ, vel quod nihil ampli⁹ habet, q̃. cętera. Et Spi
ritũ qui gratiã largitur, contumelia affecit Qui enim
beneficiũ nõ accipit, ei qui beneficiũ cõtulit, iniuriã
facit, eúmq; cõtumelia afficit. Te fecit filiũ, tu seruus
esse vis: venit habitãdi apud te ac tecũ causa, tu in eũ
praua cõsilia moliris. Christ⁹ stare ac rectus esse apud
te ac tecũ cupit: tu eũ crapula & ebrietate cõculcas.
Audiamus qui indigno modo sacramẽtis participa-
mus: audiamus qui indigni ad mẽsam illã accedim⁹,
Nolite sancta dare canibus, nec ante fues margaritas
vestras spargere, ne eas pedib⁹ suis cõculcẽt: id est, ne
contẽnant ac respuãt. Sed hoc minimè dixit, verum
quod multo magis metuẽdũ est. Eo enim quod me-
tuendũ est, animos cõstringit. Hoc enim nõ minus q̃.
cõsolatio potest cõuertere, eadẽq; opera & dissimi-
litudinẽ ostẽdit, & suppliciũ & iudiciũ eis relinquit,
ꝙ res ipsa nota & illustris esset. Quanto, inquit, acrius
suppliciũ deberi putatis? Hoc quidem loco mihi ob-
scurè de sacramẽtis videtur dicere. Testimoniũ etiã
profert, cũ ait, Metuendũ est in manus dei viui inci-
dere. Scriptũ est enim, Mihi vltio, ego reddã dicit do
minus. Et rursum, Domin⁹ populũ suũ iudicabit. Nõ
ait, In manus hominũ incidetis, sed in manus domi-
ni, nisi resipiscatis. Hoc horribile est, illud nõ est. Cũ
ergo quẽpiã supplicio coërcentẽ hîc videbimus, ne
præsentibus exhorrescamus, sed futuris. Nã pro eius
misericordia, ira etiã eius est: & in peccatorib⁹ eius fu
ror acquiescet. Sed quoniã sanctorũ sacramẽtorum
mentionem feci, libet mihi paucis agere vobiscũ qui
initiati estis, paucis quidẽ numero, sed quę magnã vĩ
& vtilitatẽ habent. Neq; enim verba nostra sunt, sed
diuini spiritus. Quídnã illud est? Multi semel toto an-
no sacramẽtis participãt: alij bis, alij sæpius. Ad om-
nes igiẽ mea spectat oratio, nec ad eos modò qui hîc
adsunt, sed ad eos etiã qui sunt in solitudine. Illi enim
semel in anno participes fiũt, sæpe verò etiã biẽnio.
Quid ergo? quos tãdẽ approbabimus, eósne q. semel,
an eos qui sæpe, an eos qui rarò? Sed eos qui pura cõ
sciẽtia, eos qui corde mũdo, eos qui inculpatæ vitæ
sunt: hi tales semper accedãt: qui autẽ non sunt eiusmodi, ne semel quidẽ. Quid ita? Quia iudiciũ sibi sumunt, & dãnationẽ, & suppliciũ, & pœnã. Quod qui-
dẽ tibi mirũ videri non debet. Vt enim cibus qui na-
tura alẽdi vim habet, si in eũ qui cibũ respuit, incidat,
perdit & corrũpit omnia affértq; morbi occasionẽ:
sic hæc tremẽda sacramenta. Mensa spiritali frueris,
mensáq; regia, & rursus cœno corpus inquinas. Vn-
guẽto ꝓfunderis, & rursus tetro odore cõpleris. Me-
cũ loquere, quæso, cũ ad mensam anno exacto acce-
dis, quadraginta dies satis esse tibi ad expiãda omniũ
tẽporum peccata existimas: rursúmq; transacta heb-
domada te superioribus pristinisq; sceleribus dedis.
Rogo te, si quadraginta diebus cõualuisti à diuturno
morbo, & iterũ ea repetis quæ morbũ pariunt, nõne
priorem operã perdidisti? Si enim naturalia mutãtur,
quãtò magis ea quæ à voluntate proficiscũtur? Quid
est quod dico? Natura cernimus, valentésque oculos
habemus, sed plerumq; à vitiosa cõstitutione vis no-
stra cernẽdi læditur. Quòd si ea quæ natura nobis tri
buit, mutãtur, quãtò magis ea quæ voluntatis sunt ac
iudicij nostri? Dies quadragĩta animi sanitati tribuis,
& fortasse nõ totidẽ, & tibi placatũ propitiúmq; fo-
re deũ speras? Iocaris, quęso, cũ hæc dicis? non ꝙ vos
vno anniuersario aditu, & accessu arceam: sed ꝙ vos
semper velim accedere. Sanctis hæc data sunt: Hoc
etiã diaconus inclamat, qui sanctos accersit & cõuo-
cat, eáq; voce omnes diligẽter obseruat. Vt enim in
grege, multæ quidem oues valent, multæ autẽ scabie
refertæ sunt, quas necesse est à sanis & valentibus ar-
ceri: sic etiã in Ecclesia quoniã aliæ oues incolumes
sunt, aliæ morbidæ, hac voce has ab illis arcet, quas
vbiq; illa voce quæ maximè timẽda est, sacerdos san
ctos vocat & trahit. Quia enim non licet cuiquã res
ꝓximi cognoscere, (quis enim, inquit ille, nouit quæ
sunt hominis, nisi hominis spiritus qui in eo est?) hãc
vocem mittit sacerdos perfecto toto sacrificio, vt ne-
mo homo sine religione & quouis modo, ad spirita-
lem fontem veniat. Et in grege, (nihil enim prohibet
eodem in exemplo commorari) oues quæ morbo la-
borant, intus claudimus, & in tenebris continemus,
eíſque

eíſq; aliud pabulũ prębemus: nec patimur eas in cœ- A
lum liberũ prodire, nec herbis vesci, nec ex fonte qui
extra sit, haurire. Atq; hoc etiã loco eadẽ vox instar
est cuiusdã vinculi. Non potest dicere, Nõ sciebam,
ignorabam cum re coniunctũ esse periculũ. Maximè
quidem huius rei etiã Paulus testis est. At te ignorare
dices. Nõ est hęc defensio, sed crimẽ. quotidie in tẽ-
plum venis, & hoc etiã ignoras? Sed tamẽ ne hoc af-
ferre possis, sacerdos stãs excelso in loco magna vo-
ce, & tremoris plena, quasi pręco aliquis manu sublata in cœlũ, ab omnibus cernitur, magnáq; voce in re-
ligiosa illa quiete clamãs alios inuitat, alios excludit:
neq; hoc manu efficit, sed lingna clarius q̃ si manu fa
ceret. Vox enim illa in aures nostras incidens, quasi
man⁹, alios arcet & eiicit, alios trahit, & exhibet. Dic
quęso, in ludis olympicis nõne stat pręco magna ex-
celsáq; voce clamãs, Si quis hos accuset, ne seruus sit,
ne fur, ne improbis morib⁹ præditus? Atqui certamina illa nõ animi sunt, nec morũ, sed virium & corporis. Quòd si vbi corporis est exercitatio, magna vo- B
lũtatis ratio habetur: quãtò magis hîc vbi anim⁹ omnino exercet? Stat ergo pręco noster, nec vniuscuiusque caput tenet ac ꝓfert, sed omniũ simul caput int⁹
tenet, nec alios eis accusatores dat, sed ipsos sibi prę-
ficit. Neq; enim ait, Ne quis hũc accuset, sed quid? si
quis se ipse accusat. Cum ait, Sancta sanctis, hoc ait, si
quis sanctus nõ est, ne accedito, nõ omnino ait, liber
à peccatis & expiatus, sed sanctus. Sanctũ enim non
peccatorũ modo liberatio facit, sed spiritus etiã prę-
sentia, bonorúmq; operũ abundantia. Nolo, inquit,
vos à cœno tantũ liberari, sed albos etiã esse & pul-
chros. Si enim rex Babylonius cũ adolescẽtes ex ca-
ptiuitate deligeret, honesta facie, elegãtíq; forma sibi C
delegit: quãtò magis nos qui adhibemur mẽsę regię,
elegãti forma esse debem⁹, sic vt animi ornatus in no
bis aureus sit, vestis sit mũda, calcei regij, facies animi
liberalis, ornatus eius aureus, cingulũ veritatis? Talis
accedat, & poculũ regium cõtingat. Si quis autẽ sor-
didis pannis amictus, & squalore obsitus ad mensam
venire velit, vide quãta quámq; grauia mala sit per-
pessurus, cũ quadraginta dies non satis sint ad eluen-
das totius vitę maculas. Si enim gehẽna quãuis æter-
na, non satis est, (ob id enim æterna etiam est) multò
minus breue hoc tẽpus, præsertim cùm non firmam
& tutam pœnitẽtiam, sed exiguam esse docuerimus.
Spadones regi præsto esse primũ ac maximè debẽt.
Spadones dico, mente candida & splendida, in qui-
bus nulla sordes sit, nulla macula, qui alta mẽte sint,
in quibus acies animi lenis sit, & acuta, flexibilis, & D
acris, nõ somnolenta, nõ supina, magnæ liberalitatis
plena, abhorrẽnsque ab impudentia & temeritate: sit
vigilans, & valens, non admodum tristis, aut mœsta,
non diffusa, & humida. In nobis situm est vt oculum
eiusmodi faciamus, & acutum & pulchrum. Si enim
eum non in fumum aut puluerem intendamus, (tales
enim sunt res humanæ) sed in tenuẽ ventum & leuẽ
aẽra, in res sublimes & excelsas, plenásque magnæ &
tranquillitatis & puritatis & delectationis: celeriter
eum recreabimus, & reficiemus, ꝙ eiusmodi rerum
aspectu sese oblectet. Vidisti maiorem q̃ sat est, rerũ
abundantiam, magnámque diuitiarum copiam: noli
eò aciem intẽdere, cœnũ res illa est, fumus est, vapor
sceleſtus, tenebræ, magnus angor cumulúsq; curarũ.
Vidisti hominẽ qui iustitiam excoleret, contentúsq;
esset suis, cui magna ocij abundantia suppeteret, qui

has res & bonas negligeret, ac pro nihilo putaret: illũ A
eò intẽde, atq; erige, multóq; meliorem clariorémq;
redde, nec eum terræ, sed virtutis eum floribus pasce
tẽperantiæ, bonitatis, aliorúmq; omniũ. Nihil enim
perinde oculũ conturbat, vt mala cõscientia. Turba-
tus est enim, inquit ille, ira oculus meus. Eum ab hoc
malo libera, túmq; pulchriorem firmiorémq; reddes
cum in bonis omnibus educaueris. Faxit deus, vt nos
omnes, & oculũ & cæteras animi functiones tales pa
remus, quales vult Christus, vt eo capite quod nobis
præpositũ est, digni effecti, eò quò vult dominus no-
ster abeamus. Ait enim, Volo vt vbi ego sum, illi etiã
vnà mecũ sint, vt gloriã meam videant. Id quod no-
bis contingat, si cõtinenter, si sobriè, si multis cũ vi-
giliis deũ precemur. Vigilare autẽ dico, non solũ no-
ctu excitari & surgere, sed etiã interdiu sobriũ esse in
precibus. Vigil enim talis nominatur: quãdoquidem
fieri potest vt & noctu qui orat, dormiat, & interdiu B
qui orat non vigilet, cũ animus in deum intentus nõ
est, cùm non intelligit quícum sermonem conferat,
vel quícũ loquatur: cùm non percipit animo ange-
los cum timore & tremore adesse, ipse autẽ oscitans
& scabẽs progreditur. Magna arma sunt oratio, si eũ
apta sobrietate fundatur. Atq; vt eius vim intelligas,
impudẽtiam, iniuriam, crudelitatẽ, temeritatémque
assidua oratio vicit. Audite enim, inquit, quid iniqu⁹
iudex dicat. Rursus negligentiã superauit, quódque
non fecit amicitia, id etiam assidua præstitit oratio.
Quòd si non propterea ꝙ amicus est, inquit, ei dabit.
& quæ sequuntur. Et quæ indigna erat, dignam con-
tinuata oratio reddidit. Non est, inquit, æquũ filiorũ
panem sumere & dare canibus. At illa, Certè, inquit,
domine. Nam catelli edunt de micis quæ cadunt de
mensa dominorum suorũ. perstemus in oratione cha
rissimi. Magna enim arma sunt, si cum animi conten-
tione fundatur, si sine inani falsáq; gloria, si syncero
animo, si corde contrito. Hæc bella diremit: hæc gẽ-
tem ingratam & indignã, gratam acceptámq; reddi-
dit. Audiui, inquit, eorũ gemitum, & descendi vt eos
liberem. Oratio medicina est conseruatrix, expultrix
peccatorum, delictorúmq; remedium. Si enim cum
animi demissione precemur, si pectus tundẽtes vt pu-
blicanus, si cũ eo dicamus, Propitius esto mihi domi-
ne peccatori: omnia cõsequemur. Nam si minus Pu-
blicani sumus, at certè alia in nobis sunt non leuiora
scelera iis quibus cõtaminatus fuit. Neq; enim est ꝙ
mihi dicas, te leue aliquod admisisse flagitiũ. Eandẽ
enim naturã res habet. vt enim æquè hominis cędẽ
fecisse dicitur aliquis, cùm puerũ interfecit, & cũ vi- D
rum: sic & plus habere & cùm multa, & cùm pauca
contra ius habet. Quinetiam malorũ recordatio non
paruũ crimen est, sed graue. Eorum enim, inquit, qui
malum corde retinent, viæ ad mortẽ ferunt. Qui etiã *Paul. ad Hebr.*
temerè ac sine causa fratri suo iracscitur, pœna capitis
& gehenna dignus erit: qui fratrẽ suum stultum vo-
cabit & amentẽ: vt prætermittam innumerabilia alia
eiusdẽ generis quę admittimus, nec participare hor-
roris plenis sacramentis desistimus: & inuidemus, &
conuiciis alios vexamus: vestrũ verò nonnulli etiam
vino sæpe obruuntur. Singula autẽ hæc etiam per se
ex regno possunt expellere: cum verò in vnum col-
lata & coaceruata fuerint, quæ nobis reliqua erit cõ-
solatio? Magna nobis pœnitẽtia opus est, charissimi,
crebra oratione, magna constantia, magna perseue-
rantia, vt ea bona quæ nobis promissa sunt, adipisca-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mur. Dicamus ergo etiã nos, Propitius sis mihi domine peccatori: aut potius, nõ hoc solũ dicamus, sed etiã ita sentiamus. Ac si quis appellet nos & accuset, ne succenseamus. Audiuit ille, Quòd non sum similis huic publicano, nec concitatus est sed magis cõpunctus. Probrũ accepit, & probrũ eluit: vulnus ille aperuit, & hic remediũ petiuit. Dicamus igitur etiã nos, Propitius esto Domine mihi peccatori: ac si quis in nos dicat, ne acerbè feramus. Si enim nos ipsi in nos innumerabilia crimina cõferimus, & ab aliis audientes grauiter ferimus, nõ est hoc iã animi abiectio, nõ cõfessio, sed ostentatio vanáq; gloria. éstne, inquies, ostẽtatio seipsum peccatorem vocare? certè. Abiecti enim demissiq; animi opinionẽ ádipiscimur, suspicimur, laudamur. Si verò cõtrà in nos ipsi dicam⁹, nósque accusemus, contemnimur. Ita fit, vt hoc etiã gloriæ aucupandæ causa faciamus. Quid est autẽ animi abiectio? Cũ alius nobis aliquid vt probrũ obiectat, ferre: crimẽ ac culpã agnoscere: ferre maledicta: nec verò hoc abiecti animi & parua de se sentiẽtis sit, sed bene sentiẽtis. Nũc autẽ nosmetipsos peccatores dicimus, indignos, sexcentáq; etiã eiusdem generis. At si quis vnũ horum criminũ nobis obiiciat, succenseamus, atq; sequim⁹. Animaduertis hoc nõ esse cõfessionem, nec gratã voluntatẽ? Te ipse talem esse dixisti: ne acerbè feras cũ ab aliis audis & reprehenderis. Ita deniq; peccatorũ tibi leuamẽtum affertur, si alij tibi crimina aliqua obiiciãt. Sibi enim põd⁹ grauitatémque addunt: te verò ad sapientiã introducunt. Audi quid beatus Dauid dixerit, cũ eũ maledictis Semeius vexaret, Dimitte, inquit, illũ. Dominus ei præcepit, vt humilitatẽ meã cernat, & me pro eius maledictis & cõtumeliis bonis afficiat. Tu verò qui grauissima etiã maledicta in te cõgeris, nisi eorũ hominum qui magnis virtutibus prædíti fuerũt, laudes ab aliis audias, cõcitaris. Animaduertis iocari te in rebus seriis? etemẽ laudes aliatũ laudũ cupiditate incensi, deprecamur, vt scilicet maiores laudes consequamur, vt maiorem aliis admirationẽ excitemus. Ita fit vt studio laudis trahamur, nõ vt eã honesta vita augeamus & amplificemus, sed omnia ad gloriã nostrã referimus, non ad veritatẽ. Ex quo fit, vt inania vanáq; sint omnia, omnia perplexa. Quapropter hortor ego vos vt matrem malorũ vanã futilémq; gloriã declinetis. Hac enim cõsenuimus, & penè ad interitum internecionémq; redacti sumus. Hanc nos senectutẽ resecemus. Lauacro quidẽ iam non possumus, pœnitẽtia autẽ possumus. Sed si quid in nobis vetus est, euellam⁹: si qua ruga, si quæ sordes, si qua macula inhæsit, expiemur & abluamur. Pulchri efficiamur, vt rex pulchritudinem nostrã expetat. Is em̃ qui in summã etiã turpitudinẽ deformitatẽq; lapsus est, eã pulchritudinẽ recuperare potest, de qua Dauid loquitur his verbis, Cõcupiscet rex decorẽ tuũ. Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum & domũ patris tui, & cõcupiscet rex decorem tuũ. At obliuio decorem non parit: decorẽ animi. quæ autẽ obliuio? peccatorũ. Alloquitur enim ecclesiã conflatã ex gentibus, eámq; monet vt maiorum eã capiat obliuio, id est eorũ qui simulachris immolabãt, ex iis enim cõflata est. nec dixit, Noli de eis loqui, sed quod maius est, noli recordari, quod etiam alio loco ait, Non repetã memoria eorũ nomina labris meis. & rursus, Vt ne loquatur os meũ opera hominũ. Nec in hoc magna etiã virtus est. Magna enim quidẽ est, sed non eiusmodi. Illic enim quid ait? Non ait, Ne loquere de operib⁹ hominũ, sed ne memoria quidẽ repete, ne tibi in mentẽ veniant. Vides quanto nos interuallo abesse à vitiis velit? Qui cũ nõ recordatur, is nõ cogitat: qui nõ cogitat, nec loquitur: qui nõ loquitur, nec faciet. Vides quãtis itineribus, quãtóq; quasi locorũ interuallo nos disiunxerit? Audiamus ergo etiã nos, nostrorúmq; malorũ nos capiat obliuio, non eorũ, inquam, quæ à nobis admissa sunt. Veniãt, inquit, tibi primò in mentẽ peccata tua: & nõ recordabor iã ipse. Quid ergo dico? Nõ iam in mentẽ nobis rapinę veniãt: quin etiã superiora reddam⁹. Hoc est vitiorũ obliuisci, cogitationẽ rapinę ac furti ex animo expellere, nec vnquã eã sumere: quin etiam ea scelera delere, quæ admisimus. Vnde autẽ vitiorũ nobis obliuio eueniet? Dei memoria & recordatione. Si dei memores sumus semper, illorũ etiã nos recordatio subire nõ potest. Recordabar, inquit, in stratо meo, mane de te meditabar & cogitabã. Cũ semper, tũ vel maximè illo tẽpore, in animis nostris deus versari debet, cũ cogitatio quiescit, cũ illa recordatione se condẽnare potest, cũ semper in animo retinetur. Interdiu enim etsi in mentẽ nobis veniat, tamẽ aliæ curæ atq; perturbationes quę obrepũt, eam rursus euellunt: noctu autẽ semper in animo versari potest, cũ tranquillitate ac quiete animus perfruitur, cũ in portu est, cũ est in serenitate. Quę dicitis in cordibus vestris, inquit, & in cordibus vestris cõpungimini. In animis quidẽ vestris etiã interdiu hęc recordatio inesse debuit, sed quia curis agitamini, & diuellimini: & noctu deus nobis in mentem veniat, & matutinis horis de eo cogitemus, vt cũ magna securitate ad negocia obeunda veniamus: si propitium deum oratione precibúsq; faciemus, ita deniq; progrediẽtes nullũ inimicũ habebimus. Bellũ sunt, pugna sunt diurnæ res & negocia: fluctus sunt, & tẽpestas. Opus est igitur armis orationis, vt secundis ventis vtamur. Discenda sunt omnia, vt prolixitas diei sine naufragio & vulneribus consumatur. Multi enim interdiu scopuli ostẽdũtur, sæpéq; scapha deiecta & submersa est. Itaq; nobis necessaria est oratio, maximéq; matutina & vespertina. Pleriq; vestrum sæpe spectatores fuerunt, nec spectatores modò & admiratores, sed etiã diligentes & attenti, eorũ qui certabant, atq; hic illius, ille huius. Scitis ergo, quẽadmodum & diebus certaminũ ac ludorũ, & noctibus illis præco nulla in re omnẽ curã, diligẽtiam, studiúmq; ponit, nisi vt ne is qui certat, egressus indecorè se gerat. Quòd si ei qui in cõspectu hominũ certaturus est, tãta prouidẽtia adhibetur, & consulitur, quantò magis decet nos semper curare, & solicitos esse, quib⁹ vita omnis certamẽ est? tota igitur nox insomnis ducatur, solicitíq; simus, quẽadmodum diẽ prætereamus, ne risu excipiamur. Nũc ad patris dextrã sedet agonothetes noster, audiẽs accuratè, num quid quod se offendat, loquamur, num quid cõtra leges. neq; enim rerũ & factorũ modò iudex est, sed etiã verborum. Pernoctemus charissimi. Habemus etiã nos qui nobis studeãt & faueãt, si volumus. Vnicuiq; nostrũ angeli præsto sunt: nos autem totas noctes ĩtertimus, neque hoc modò, sed plerique libidini parent, alij vino se onerant & obruunt, & ad rem non loquuntur: alij fraudes cõminiscuntur & nectunt: quidam curis agitantur, atque hæc omnia talia malunt facere, quàm ea quæ ad deum pertinent. Malè tibi eueniet Mammona, eíq;, qui te habet. An non hoc tibi quęso, deus

minatus est his verbis? Nõ potestis duobus dominis seruire. Tu vero minas dissoluis. Nónne auarũ idololatrã vocat? Tu vero stas sine metu ridẽs etiã mulieres de populo. Hoc euertit oĩa, hoc oĩa sustulit: res nostræ sunt ris⁹, ciuilitas, vrbanitas: nihil in republica stabile est, nihil firmũ. Nec vero hæc mea aduiros de populo tantũ habetur oratio, scióq; quos obscurè significem. Risus enim plenũ est tẽplum. si quis vrbanum quiddã dicat, risus subito sedenti mouetur. mirúmq; illud est, quòd pleriq; ipso etiã precationis tẽpore ridendi finẽ nõ faciunt. Omni in loco diabolus saltat, oẽs irretiuit, oẽs dominatu suo tenet: Christus nullo in honore est, nullo in precio: in nullo numero Ecclesia habetur. Nõ audis Paulũ dicentẽ, Turpitudo, & scurrilitas, atq; vrbanitas à vobis tollatur? Cũ turpitudine vrbanitatẽ ponit: tu vero rides: stulta oĩo quid est? ea quæ nihil vtilitatis habet. Et tamẽ planè rides, vultúmq; exporrigis tu qui vitã monachi profiteris: qui cruci suffixus es, q luges, tides? Vbinã quæso hoc Christũ feciſſe audisti? certe nusquã. sed tristicia & mœrore affectũ plerunq;. Nã & cum Hierosolyma vidit, lachrymatus est, & cũ proditorẽ intellexit, conturbatus est, & cũ excitaturus esset Lazarũ, fleuit. At vero tu rides. Si is qui ex alienis scelerib⁹ dolorẽ nullũ capit, accusatione dignus est: ei qui ex suis nullo mœrore afficiẽ, & ridet, quæ venia debetur? tẽpus est luctus, angoris, castigationis, & seruitutis, certaminũ, & sudorũ: tu vero rides? Non animaduertis quẽadmodum Sarra obiurgata est? Non audis Christũ qui ait, Væ iis qui ridẽt, quòd ipsi flebũt? Nũc hęc quotidie canis? Quid em̃ ais quæso? an te risisse? certe nõ, sed laborasse te in gemitu tuo. Sed fortasse hic sũt nõnulli adeò dissoluti & molles, vt in hac etiã obiurgatiõe rideãt, quòd de risu disserã. Etenim eiusmodi amentia est, talis stupor, vt ne obiurgationẽ quidem sẽtiat. Stat dei sacerdos, omniúmq; orationẽ in cœlũ mittit: tu vero rides, nec quenq̃ metuis. Et ille quidẽ tremẽs pro te sursum preces fundit, tu vero cõtẽnis. Non audis scripturã dicẽtem, Væ iis qui contẽnunt? non exhorrescis? nõ te ipse colligis? Cum in regiã ingressurus es, tum & formã tuam, & aspectũ, & incessum, cęteráq; alia cõponis: cum autẽ hunc in locũ, in quo verè regia est, & eiusmodi quę in cœlo, rides. Ac tu quidẽ scio, nõ vides, sed tamẽ hoc tibi persuadeas velim, angelos cũ vbiq; adesse, tũ vel maximè in dei domo regi præsto esse, illarũq; corpore carentiũ naturarũ plena sunt oĩa. Ingressus es vt de peccatis tuis cõfiterere, vt te deo demitteres ac prosterneres, vt eũ supplex precarere, vt tibi delictorũ gratiã faceret: & cum risu hoc facis? quónã modo eũ placare poteris? Sed quid in risu mali est, inquies? Nõ est malus risus, sed vicious est, cũ non in tẽpore & pręter modũ adhibetur. Nobis risus insitus est, vt cũ amicos lõgo interuallo viderimus, id faciam⁹: vt cũ aliquos stupore metúq; perculsos animaduerterim⁹, risu eos ad mẽtẽ traducamus: nõ vt nosmetipsi cachinnis & risu semp diffluamus. Risus animis nostris insitus est, vt interdũ animi relaxentur, nõ vt diffluant: quãdoquidẽ appetitus etiã corporũ nobis tributus est, nec omnino eo vtẽdum est, sed eũ cohibemus: nec dicimus, Quoniã nobis insitus est, eo vtamur. Serui deo cũ lachrymis, vt peccata tua abluere possit: & cũ pura mũdáq; cõscięntia accede ad sãcta tremẽdáq; Christi mysteria. Scio multos esse q nos irrideãt hisverbis, Statim nobis lachrymas ꝓponit. At hoc tẽpus lachrymarũ est, & lamentationũ. Intelligo etiam esse qui augurentur his verbis, Edamus & bibam⁹: cras em̃ moriemur. Vanitas vanitatũ, & vanitas omnia: non ego dico, sed is qui res expertus fuerat. Aedificaui mihi domos, seui vites, & quæ sequũtur. Quid tum postea? Vanitas, inquit, vanitatũ, oĩa vanitas. Quare lugeam⁹ charissimi, lugeam⁹, vt verè in veri gaudij tẽpore rideam⁹. Huic enim gaudio dolor admixtus est, nec vnquã simplex inueniri potest. Illud autẽ syncerũ est, sine fraude ac simplex, nec quicquã simulatũ secum admixtum habet. Illud nobis gaudiũ dari optemus, illud persequamur. Aliter autẽ eo potiri nõ licet, nisi nos hic, nõ ea quæ voluptatẽ pariunt, sed ea quę vtilitatem afferũt, amem⁹: ob cámq; causam aduersis reb⁹ vltro ac spõte obruamur: omnésq; cum gratiarũ actione toleremus. Ita enim deniq; & perturbationes animíq; non rectos motus superare poterimus, & regno cœlorum potiri: in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & potentia atque veneratio in perpetuum tribuitur.

† Hanc quæ sequitur homiliam hîc subiecimus, quòd in quinto tomo, vt solebat: non inueniatur.

HOMILIA DIVI IOANNIS CHRYsostomi in dictũ Apostoli ad Corinthios, Cum autẽ subiecta fuerint illi oĩa, tunc & filius ipse subiicietur ei qui sub. &c. Itẽ de mũdatione leprosi, de mysterio ternarij & cornu olei.

1. Co. 15. d

IN hesterno fratres, quem de æterno Christi regno habuimus sermone, & nos omnes dicendi neruos intendimus, & his qui auscultarunt, iusta sufficiensq; obtigit enarratio. Iusta inquam, non si dignitas rei prædicandæ, sed si meæ prædicantis vires spectentur. Neq; enim vel in cœlis, vel in terris aliquid tale, quod laudatissimam vnigeniti dignitatem, meritis laudib⁹ efferre possit. Multa sanè de domini theophania prædixerunt prophetæ, multa decreuit lex, multa prædicarunt Apostoli, multa promulgarunt euangelistæ, & adhuc dignitatẽ illam ne vnus quidem assequi potuit. Quòd si tanta spiritus sancti flumina, perpetuis limpidisq; amnibus manãtia, oẽs humanas vites insumpserũt, & nihil quod par sit, ac dignũ virtute diuina eructarũt: vbi nam tenuissima sermonis gutta comparebit, cum talis ac tanta sermonis eminentia proponitur? Quĩ posset mortalis lingua immortalẽ naturã dignis præconiis celebrare? Profectò nõ capit humana ratio, vt sermo ille per quem mundus est factus, quantũ addecet, prædicetur. Quid igitur? Prędicam⁹, quantũ possumus, quandoquidem non possumus quantũ debemus. Quippe in aliis quidẽ certaminib⁹ laureas referunt, qui victores redeũt: at in disputationibus de rebus diuinis, solis illis debetur corona, qui se rei magnitudini victos ingenuè fatentur. Itaq; vincamur dicentes, ne condẽnemur silentes. Nihilominus cum sint, qui dicant, Demonstratũ est regnũ Christi nullo fine cõsummari, & quod tradit regnũ deo & patri, hoc est orbẽ: in quo cũ regnauit olim peccatũ, postea idẽ à gratia regi cœpit. Adhuc nihil inuestigatum est de eo, quòd quãdo subiecta fuerint illi omnia, tunc & filius ipse subiicietur patri, à quo subiecta sunt illi omnia. Operæpreciũ igitur fuerit, vt de hoc quoq; pro nĩa virili aliquid afferamus in mediũ, ne scilicet imprudentibus silẽtio nostro ruinę alicuius simus authores. Velem itaq; fratres cõstare vobis omnibus, quòd prẽter

Universidad de Deusto
Biblio

nostrā voluntatē id prætermissum fuit. Nā cū cætera iuxta ordinem, & vt sermo postulabat, traderētur: arbitrabamur, ex his quæ iā tenebatis, declarari etiā id quod omittebat. Nā vnus scopus, eadémq; ratio, soluit quæ dicta, & manifestat intermissa. Enimuero iuxta dispensationē dicta sunt hæc ab Apostolo. Et quēadmodū illi cū dicitur, tradit regnū deo & patri, nō respōdet virtuti, quāta prædicari potuit: sed leuiter & in superficie res agitur, quo cōsulatur imbecillitati eorū, qui deorū multitudinē inuectū iri suspicari possent: Lacte enim vos potaui, ait, non cibo: sic & nūc, simili sermone hoc dicit. Siquidē generalis scopus apud Apostolū est, q̄ nunquā inducit diuinā naturā seditionē aduersus ſeipsam excitantē, aut filium patri obluctantē, iuxta impiā Iudæorū suspicionem. Dicebāt enim: Nō est ille à deo, quia sabbatū nō obseruat. Itaq; vnicā introducit naturā seditionis prorsus expertē, vnā concordiā, vnū sermonē, vnāvoluntatem, vnam potestatē, vnum deum in omnib⁹, nempe vt erroris eorū, qui multos deos statuunt, excideret germina. Declarauimus enim, vt memores sunt auditores studiosi, q̄ idē sermo, qui patris dignitatē adstruit, is verbis & syllabis iisdē Christi quoque dignitatē prædicat. Et sicut ibi dixit, vt sit deus omnia in omnib⁹, sic & de vnigenito ait, sed oīa in omnib⁹ Christus. Igitur quid sibi nūc vult, quod ait, subiicietur? Pharmacū inquā hic parat gentiliū morbo. Non statuit dogma ecclesiasticū, sed paganorū suspicionē refutat. Quòd si absolutè hoc sermone fuerit vtēdum, dicit eā, quæ per ecclesiam fit, obedientiam ac subiectionē esse Christi. Quādo enim ecclesia nihil spurium adulterinúmve habet, sed synceram germanámq; deo mentē offert, ac si subiecerit, tūc illi germanè subiicietur. Eapropter coactius verbū locutus est, & qđ nō facilè incircunspectior aliquis accipiat. Proinde hic disce. Quęcūq; ciusmodi dicta Christo tribuūtur, ea ad ecclesiā Christi pertinent. Cuius rei testē ipsummet dominū ecclesię producā: sed paulò altius rem repetamus, quò perspectiora sint, quæ dicuntur. Quādiu in mundo hoc erat secundū carnem Christus, pro salute mūdi humanā implēs dispensationem, persequebātur illū Iudæi, & ab inimicis veritatis infestabatur saluator orbis. Et ij qui beneficiis quotidianis fruebātur, erga fontē beneficiorū erant ingrati. Vbi autē omnē humanā adimpleuit dispensationē per passionē, in cœlestes cōcessit choros: & corpore quidē trāslatus est, veritate autē ipsa adimplet omnia. Corpus itē quod induerat, in excelsa receptū, à dextra magnitudinis in sublimibus collocauit, nō quasi extraneā, ac peregrinam quandā accepturus dignitatē, sed vt corpus, quod antea mortale erat, hac tāta gloria circūamiciret. Verū post assumptam carnē, post cōsummatas passiones, post resurrectionē illā celeberrimā, póstq; illā in cœlos translationē, cū ab omni exercitu adoraretur, etiam eorum qui super cœlos sunt: circūstiparetur itē omniū angelicorū ordinū agminibus, & iā nō esset in eorū numero, qui affligebātur, persecutionibúsq; infestabātur, vbi Paulū furibundū vidit aduersus ecclesiam, & aduersus sanctos furoris suivenenū effundere, inquit ad cū is, qui passionibus vltrà non erat obnoxius, sed in tā admirabili honore, dignáq; gloria versabatur: Saule Saule quare me persequeris? Et planè non te persequor, qui tuā in cœlis habes sedē. Quid me persequeris? ꝓprias sibi facit Ecclesiæ passiones. Saule Saule, quid me persequeris? Vides q̄ persecutio ecclesię Christo adscribitur, qui ecclesię caput est? Sicut igitur cū ecclesia fert persecutionē, Christ⁹ eā se ferre dicit: ita & nūc Paul⁹, cū ecclesia subditur, dicit Christū subiici. argumētū itē aliud huius rei si placet accipe. In duob⁹ enim tribúsve testib⁹ cōsistet omne verbū: nō quòd voci dominicæ accedere oporteat testimoniū aliud: sed quia Christus cū loquitur, apud credulos fidē inuenit, apud infideles nullū persuadet testimoniū: vocē dominicā non cōfirmamus, sed insipiētia hæreticorū ora obstruimus. Paulus ergo ille à Christo edoctus, q̄ persecutio ecclesiæ in Christū vergeret, cognouit: & quod cōsentaneū quòd quicquid patitur ecclesia, in Christū quodāmodo refertur. Quare & ipse regis sui verborū vestigia sequens, in vna epistolarum dicit: Impleo quæ defuerūt afflictionibus Christi. Et nūc & iterū affligitur Christus, etiā si in cœlos rediit. At vide quid præterea dicat, suppleo quæ defuerūt afflictionibus Christi in carne mea pro corpore ipsius, quod est ecclesia. Vides vt ipsius faciat, quæcunq; sunt ecclesiæ, siue passiones, siue honores. Veneratus es ecclesiam, veneratus es Christū. Insectatus es ecclesiā, tametsi nō opere, ꝓposito tamē, Christū insectatus es. Cogita quātū periculū eorū, qui ecclesiā mœrore afficiūt, quāta corona eorū, qui ecclesiam venerātur. Qui vos spernit, me spernit, inquit seruator. Agnosce dominivocem, quæ spirituale aliquid in se recōditū & cōsequēs habet. Nā & pater de prisci illis suis ꝓphetis talia loquebatur, propriāq; ducebat iustorū iniuriā. Nā cū Abimelech rex Philistiim accepisset Sarā Abrahæ vxorem, dicit ei deus: Restitue viro vxorē, quia propheta est, & orabit pro te. Ille vero respōdēs ait: Nesciebā domine q̄ vxor eius esset: puro corde hoc feci. Quid autem ad ipsum dns? Et ego sciebam, q̄ puro corde hoc fecisti, & ob hoc peperci tibi, ne in me peccares. Declaratum itaq; est fratres, q̄ omnia quæ in ecclesia considerant, in Christum referri possunt. Et idcirco Apostolus dicit: Subiicietē filius, hoc est ecclesia, ei qui subiicit illi omnia. Cęterū est & via alia, qua solet obstrepere malignus. Et quidnā ait? Nēpe ecclesia nō subditur, sed primū subiicietē post resurrectionē. Itaq; & idem argumēti ad contradictionē tuā obtendi poterit hæretice. Dic mihi, Christus an nō subiectus est etiamnū iuxta tuum sermonē, Cum subiecerit sibi omnia, tūc subiicietur: occasionē vtiq; habuisset, si in præsenti dño non fuisset subiectus? At si hęretice iuxta tuum sermonē Christus nunquā luctatur patri, temerè dicitur, q̄ cum subiiciet sibi omnia, tūc subiicietur. Sexcētis nominibus subiectionem illius profers, & nunc in aliud tēpus semoues a- liam quandā subiectionē. Cum audis Christū dicentem: Non veni, vt faciam voluntatē meā, sed eius qui misit me: statim profers cornu impietatis, atq; dicis: Vides vt subiect⁹ est patri? si audieris ipsum dicentē, Ego à meipso nō loquor: sed pater mihi mādatū dedit quid dicā, & quid loquar: statim excipis verbum, confirmans quòd Christo nō sit authoritas, sed subiicitur. Si audieris ipsum dicētem: Ego nullū iudico, est q̄ quærat, & qui iudicet, raptim arguis verbo subiectionē. Cū ergo in omnibus oſtēderis subiectū, cuius gratia argumentū adducis malignū, dicisq;: Verbum sequor, & nō mentē? Quia tunc subiicietur, qui semper est subiectus. Quid ergo vult sensus? Nusquā nō Apostoli scopus est, vt aboleatur error impi⁹, quo

dij multi inuehunt, vt eiiciatur seditio in natura, quæ omnis seditionis expers est, & vt exterminētur malè sentientiū suspiciones. Mōstrat itaq; subiectionē nō violentā, neq; necessitate coactā, neq; seruilē, sed cōcordiā dignitati congruā. At mi frater, ne facilè quæ prædicta sunt inuadas, vt cum dicitur: A meipso hoc non dico: mandatū dedit mihi pater, quid dicam, & quid loquar. Vereor enim, ne quæ aduersus hæreticos disputationis gratia dicta sint, in ecclesiasticis dogmatibus te offendāt. Sicut ergo sermonē nostrū superius adstruximus, cū de mēte Apostoli respōderemus, q̄ nō omnia vt dogmata prędicarint Apostoli, sed alia quædā vt dogmata, alia iuxta dispensationem proposita sunt. Id quod & apud fontē veritatis, dominū Apostolorū & prophetarū inuenio: q̄ non semper ad dignitatē suā, iuxta dogmatū scilicet veritatem locutus sit, sed dispēsatione quadā, pro infirmitate populi nōnūquā se submiserit. Agè dicito mihi frater, cū dicit veritatis dominus: Si ego mihiipsi testis sum, testimoniū meū nō est verum. Sequar dictionē, sequar verbū: iniuriā faciā dignitati, siquidē per dispensationē dictū. Sed neq; si malignus interpres esse vellē, permittet mihi dominus, qui licet dictionē perperā sequar, sensus tamen coniecturā prauam excludit, & voce alia me corripit: quę sicut alio loco sācta de diuinis tradit, ita nūc simpliciter dignitatem cōfundere, & iniuria afficere videtur. Quādoquidē dicere posset: Rationē infirmorū Iudæorum habēs, dicebā: Si ego de me testificor, testimonium meū nō est verū: quam dictionē tu ad blasphemiam rapuisti, an nō me alicubi dicentē audisti, etiāsi ego de me testificor, testimoniū meūverū est? Quid ergo fratres, cōtraria sibiipsi pronunciabit veritas? Absit, sed aliter se habet ad eos, qui veritatis sunt alūni, & aliter ad eos, qui à veritate aliquātulū abalienati: nō q̄ ipsa varia sit, sed q̄ pro singulorū habitudine se se accōmodat. Quare igitur dicit Iudæis: Ego à meipso loquor, sed pater mihi mandatū dedit, quid dicā, & quid loquar? Quia opinabantur ipsum esse Mosaicæ legis inimicū, & prędscribere aduersa patri, qui in lege sabbatū legis honestabat, videbatúrq; legib⁹ nouis testamenti pugnantibus cū veteri, nouus status induci: idcirco declarare volēs, sed nihil cōstituere qđ deo displiceret: nihil etiā prædicare, quod legi aduersare tur, dicit: Ego à meipso nō loquor, quēadmodū vos suspicamini: sed ille ipse, qui à vobis adoratur, ipse mihi mādatū dedit: quasi doceret eos, q̄ si hęc sugillatis, non meā doctrinam sugillatis, sed impingitis in deū, quē cōfitemini. Quādo ergo fratres sic miserè, sic abiectè, sic humiliter sermonem Christi tracto, vt accipiā quasi in seruili cōditione dicatur hæc vox: A meipso nihil facio, pater mihi mādata dedit quid loquar, & quid dicā: vides mox in quantum impietatis profundū descēdo, si ita suspicer. Facio enim ipsum nō solū patre inferiorē, sed & Apostolis ipsis minorē. Quomodo autē id, ausculta. Paulus dicit: De virginibus præceptū domini nō habeo, cōsiliū autē do. Paulo permittis, absq; præcepto cōsiliū dare, Christū vero sub seruitutis iugū abstrudis, qui ita mordicus tenes verbū, quo dicitur: A meipso facio nihil? Iā sicut & antea præmisi aliter ipsum disputasse solitū cū his qui veritate enutricati, aliter cū his, qui ab ea sequestrati. Neq; eñ Iudæi ipsum esse filiū dei reputabāt, neq; in mētē Iudęis veniebat deū esse sermonē. Nō audisti qualia de ipso dixerūt? Homo ille nō est dei, quia sabbatū nō custodit. Non putabāt esse hominē dei, & quomodo dignitatē vnigeniti cōiectarēt? Ad hęc dicebāt iterū de seruatore: Scimus q̄ homo hic peccator est, quia sabbatū nō seruat. Cū ergo de ipso sentirēt vt peccatore, & homine, cui nihil cū veritate cōmune: vllámne diuinitatis opinionē vel fortuitò de ipso cōciperēt? Ea de ratione ad sic affectos vocē submisit, cós q; docuit, ne ob externū habitū cōtradicētes, putēt ipsum à diuinavolūtate dissidere. Vnde dicebat: A meipso nō loquor: ipse mihi mādatum dedit quid dicā, & quid loquar. Apud eos autē qui fide filij ſtructi, animaduertere vtvocē supplicē & abiectā deponit, diuinæq; dignitatis gloriā induit, dicēs, Audistis dictū esse antiquis, nō facies adulteriū, qui viderit vxorē proximi vt cōcupiscat, iā peccauit: ego autē dico. Vides quomodo nuda authoritas, vbi fidelis & quomodo formata ac tecta per dispensationē, vbi suspectus auditor? Cū autē paruulus fermè in turba cōtritus esset, dixit: Semper diuini sermonis auditui turbatio agnata est. Eteñ animarū hostis diabol⁹, vbi videt q̄ sermo acuta iacula aduersus deceptionē suā emittit, cōtinuò auditores cō turbat, vt veritatē redarguentē in fugā vertat. Eutychus adolescēs Pauli auditoriū turbarat, & hic adolescēs quidā auditoriū populi interturbauit, quò magis proposito destituantur auditores. Atqui fratres nos fugiētes fluctuū tēpestatē, ad trāquillū veritatis portū nauim appellamus. Nollē enim digressionem latius expaciari, quæ instituto sermoni obsistat. Vbi suspectus auditor, accōmodetur ad dispēsationis rationē doctrina: vbi verò sycerus veritatis atq; pietatis alūnus, nuda sit authoritas. Ad Iudæos dicebat, A meipso nihil loquor: ad domesticos autē fidei: Audistis q̄ dictū sit antiquis, nō facies adulteriū: ego autem dico. Vbi, Ego illud, loquētis authoritatē demōstrat: nāvbiq;, Ego, authoritatē testatur dicētis, vt cū dicit: Ego sum, Ego sum: & honestum est illud, Ego sum. Et iterū Iudæis dicit, Nō veni, vt faciā voluntatem meā, sed voluntatē eius qui misit me. Soluit itē hæreticæ suspicionis dubitationē hodierna euāgelica lectio. Quādo eñ leprosus ille ipsum accessit, corpore quidē leprosō, anima autē pura & lucida, dicit ipsi: Domine si vis, potes me mūdare. Quære hic hęreticorū canonē. Oportuerat enim cōsentaneavocis suæ dicere, nōvolo ego, sed vult pater, mundus esto: nō veni enim vt faciā voluntatē meā, sed voluntatē eius qui misit me. Nō audisti me dicentē, nō veni, vt faciā voluntatē meā? Si ergo cogat voluntatē potestati subditā, sicut impij dicūt, cur authoritatē exposcis ab eo, qui paternæ authoritati subditus est? Verū nihil horū seruator ad cū, qui ad se syncero pectore accesserat dixit, sed declarando ipsum syncerę esse fidei, syncera quoq; ac pura sanitate donauit. Accessisti ad ipsum fideliter, accipe & remedium fideliter. Volūtati meę adscribis beneuolētiā, volūtate mea & salutē capessito: Domine si vis potes me mūdare. Volo, mūdus esto. Nō subsistit hæreticæ impietatis definitio. Vides quantū sermoni subest? A propria voluntate authoritatē seruat. Hæc autē cū dicā, nō induco seperatā à voluntate patris volūtatē filij. Quā enim filij dixeris voluntatē, patris voluntatem dicis: & quam dixeris voluntatem patris, prędicas authoritatem filij: & si dixeris authoritatem filij, declarabis potestatem spiritus sancti. Vna enim potestas, indiuisum regnum. At dicit quis: Attigisti inter dicendum

dũ de ſpiritu ſancto, de poteſtate, ego apoſtolica voce inuenio ſpiritũ Chriſto ſubiectũ. Dixit enim Pau-
1.Co.15.d lus: Quãdo autẽ dicit, ꝙ omnia ipſi ſubiecta ſunt, manifeſtum eſt ꝙ omnia, præter eũ qui ſubiecit illi oĩa intelligit, ergo ſpiritus ſubditus eſt: ſolũ enim patrẽ dicit nõ ſubiectũ eſſe Chriſto. Verùm cũ dicit, omnia, creaturã ſignat: non increatã naturã iniuria afficit, ſed de ſubiectione inimicorum diſputat. Vltimus
Ibidem. inimicus abolebitur mors. Cur ergo in ſubiectorum inimicorũ regione collocas ſpiritũ ſanctũ? Nõ enim ſubiectionẽ amicorum pater induxit, non ſubiectionis angelorum meminit, nõ ſubiectionẽ archãgelorum attigit, ſed ſubiiciendorũ inimicorum: inimicus extremus mors abolebitur: loquitur de inimicis qui ſubditi ſunt, nõ de ſpiritu ſancto. Iam ſi nos fideles, qui in Chriſto credimus, cũ Chriſto regnabim⁹: ſpiritúſne ſanctus nõ parem cũ obediẽtibus ſortietur dignitatẽ? In die manifeſtationis ſaluatoris ſedebũt filij Zebedæi Iacobus & Ioannes, & chorus ille Apoſtolorũ ſuper duodecim thronos: ſpiritúſne erit circa ſubditorũ ſuppedaneũ? Faceſſat hęc impietas amice, ſermo hic eſt de creatura, nõ de increata natura, non de adorabili dignitate. Et vt diligentẽ ac exquiſitum veritatis ſermonẽ accipias, cõſidera quomodo beatus Dauid inducẽs laudantiũ creaturarũ chorũ,
Pſal.148. dicit: Laudate dominũ è cœlis, laudate eum in ſummis, & reliqua. Angeli, virtutes, cœli cœlorũ, & aquę quę ſuper cœlos. Nullã ſpiritus mentionem facit, increatam naturã creaturæ nõ cõnumerat. Tres pueri,
Danie.3.c qui in camino, induxerũt & ipſi creaturarũ chorum: laudate, dicẽtes, angeli domini, cœli domini, virtutes domini, Sol & luna, &c. nõ recordati ſunt ſpirit⁹ ſancti. Item & Paulus, cũ diuidit inuiſibilia ab iis quę vidẽtur, dicit eo loco, vbi docet ꝙ in Chriſto cõdita ſunt omnia, tam quæ in cœlo, quàm quę ſuper terrã: tam viſibilia, quàm inuiſibilia: & confeſtim adnume-
Coloſſ.1.c rat inuiſibilia, dicẽs: Siue throni, ſiue principat⁹, ſiue poteſtates, ſiue dominationes. Nam quoniã omniũ quæ videntur ſeruitus in confeſſo eſt: inter inuiſibilia autẽ recẽſentur angeli, & virtutes, & ſpiritus ſanctus, & filius, & pater, vt nõ per ignorantiã cœleſtiũ, ſub iugũ ſeruitutis dominiũ & dignitatẽ ſpiritus ſancti trahas, ea quæ vidẽtur diſcernit. neque dicit, ſiue Sol, ſiue luna, ſiue aſtra, omnia ſeruituti obnoxia: horum enim cõditio cõperta eſt, quod omnia ſeruiunt. Cæterũ in his quæ inuiſibilia ſunt principatus & angeli: eſt autem inuiſibilis etiam & qui adoratur ſpiritus. Igitur ne quis ipſum cũ aliis inuiſibilib⁹ copulet, ſeorſum numerãtur ſuperna omnia, ne in ordine miniſtrantiũ ſit & dominus. Seorſim numerat, quæ nõ adorãtur, vt ſegregetur quod adoratur. Siue throni, ſiue principatus, ſiue poteſtates: non dicit, ſiue ſpiri-
Mat.8.a tus. Verũ ad inſtitutũ redeamus. Sivis domine, potes
Luc.5.c me mundare. Sciebat leproſus ſcaturientẽ benficentiam, ſciebat emanantem ſalutẽ, ſciebat multos malè habẽtes, & à dęmonibus infeſtatos inueſtigaſſe fontẽ ſalutis, & cogitationis hæſitationẽ deponit: & cũ eſſet carne quidẽ leproſus, anima tamẽ mũdus erat: neq; eñ diſcolor illius anima. Etenim ſicut moleſta corporis lepra, colorẽ variat: ſic & vbi animã occuparit, duplex facit cor, ſcilicet ad fidẽ, & ad infidelitatem ſe diſpertiens. Et q̃ iniucunda oculis humanis corporea lepra, tã inſuauis eſt oculis dei in plures ſe-
Eccli.2.c cta partes anima. Et ob hoc ait ſcriptura: Væ duplici cordi, & animę ſolutę, & peccatori vias duas incedẽ-

A ti. Rurſum cõtineamus nos in inſtituto. Volo, mundus eſto. O miraculũ. Volo, mundus eſto. Sermo nõnunquã fratres ab authoritate, ſermo nõnunquam à temeritate proficiſcitur: & hũc quidẽ fortuitò quis eblatterat, ad illum verò opus comitatur authoritatẽ eius, qui ſol⁹ poteſt. Si ergo dixiſſet: Volo, & nõ ſubſecutũ eſſet opus, temeritas erat: nũc verò cum opus vocẽ ſubſequitur, & ſermonẽ ne ægrè feras, & opus reuerere. Vide quantũ diſcrimẽ inter veterẽ legem, Num.5.a nouámq; gratiam etiã omni ex parte. Moſes cum ex mõte deſcẽdiſſet, primã legem tulit, & mandauit vt caſtris excederẽt leproſi. Chriſtus verò mõte deſcẽdens, leproſum protinus mundat: & ille quidẽ morbidos eliminat, hic verò curam eorũ agit. Aſcendit Chriſtus in montẽ, aſcẽdit & Moſes: & hic quidẽ vt acciperet, ille verò vt daret. Aſcendit Moſes, & inue-
B nit montẽ impletũ tubis, nubibus, tonitruis, fulguribus, turbinibus, caligine: quæ licet parũ cõgruebant dexteræ & magnitudini apparẽtis, verũ decebat vt populus ille ita ad pietatẽ erudiretur. At Chriſti gratia timorẽ ponit, ſeruitutẽ eiicit. Non enim accepimus ſpiritũ ſeruitutis iterum in timorem, ſed accepi- Roma.8.c mus ſpiritũ adoptionis. Et Moſes quidẽ dedit decẽ mãdata: Ieſus autẽ dominus Moſis, nouẽ beatitudines. Dictorum veritatẽ ſciũt quotquot aliquatenus ſcripturas norunt. Prima beatitudo, Beati pauperes Mat.5.a ſpiritu, quia ipſorũ eſt regnũ cœlorũ. Beati qui lugẽt, quia ipſi cõſolabuntur. Beati mãſueti, quia hęreditate obtinebũt terrã. Beati qui eſuriũt & ſitiũt iuſtitiã, quia ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quia ipſi miſericordiã aſſequẽtur. Beati mũdo corde, quia ipſi deũ videbũt. Beati pacifici, quia filij dei vocabun-
C tur. Beati qui perſecutionẽ patiũtur propter iuſtitiã, quia ipſorũ eſt regnũ cœlorũ. Beati eſtis, quando exprobrauerĩt vobis, & perſecuti fuerint, & dixerĩt aduerſus vos omne malũ verbũ mẽtiẽtes. Quare lex ponit decẽ mãdata, gratia autẽ nouẽ beatitudines? Nẽpe decem mandatorũ numerus reſpondet numero plagarũ Aegypti. Decem plagæ Aegypti impietatẽ caſtigarunt, & decẽ mandata populũ erudiũt inſenſatum. Id quod & litera iota indicat, qua denari⁹ nu- Iota. merus ſcribi ſolet: virgulæ enim formã & figurã præ ſe fert. Et virga erudiebat Aegyptios atq; populũ: Ieſus verò dominus noſter dat nouẽ beatitudines, triplici ternario triplicẽ plectẽs coronã. Quandoquidẽ fratres adorabilis illa trias, regalis illa dignitas, immaculata natura, indominabilis dominatio, in terna-
D rio gloriã habet, & veneratur deus ternarij prædicationem in terra, & virtutũ numerum, ꝙ numero ſanctæ trinitati reſpõdeat. Et vt exempli gratia aliquid dicã: Multi ſunt patriarchæ, & deus ſeipſum patriarcharũ vocat deũ: Ego deus Abrahã, & deus Iſaac, & Exo.3.d deus Iacob. Non ꝙ non ſit etiã deus Moſi, & nõ deus Ioſeph. Omniũ enim deus eſt, qui ſe inuocant in veritate: ſed veneratur ſicut in imagine, in terrenis cœleſtia. Tres patriarchæ ſunt in honorẽ trinitatis, tres virtutes in honorem trinitatis. Nunc autem manent 1.Co.13.d tria hæc, fides, ſpes, charitas. In tria diuiſum eſt vniuerſum, nẽpe in ordinẽ ſupercœleſtium, terrenorũ, & ſubterraneorum. In tria ſecãtur tempora, in pręterita, pręſẽtia, & futura. Et ſicut licet multi ſint patriarchæ, vt pędicet gloria viuẽtis ſpiritus, ſufficit ternarius: ita cũ multi ſint ſacerdotes, trias tamẽ ſacerdotũ electa eſt, nẽpe Moſis, & Aaron, qui in ſacerdoti- Pſa.98.b bus eius, & Samuelis. Mulri reges, multi ſacerdotes, & trium

& trium celebris eſt memoria, Dauid ſcilicet, & Eze-
Pſal.13.et 52.a chiæ & Ioſiæ: dicit ſcriptura, omnes peccauerunt. In camino tres pueri. Cum Chriſto in montem conſcen-
Dan.3.b derunt Patrus, Iacobus & Ioannes. Multi in cœlo an-
Mat.17.a geli, & tres apparent Abrahæ. Omnes dies dei fiunt,
Gen.32.a Ibid.22.a & tres ſeruiunt myſterio. Qui illi tres? Accipe Iſaac, dicit, quem dilexiſti filium tuum vnigenitum, & vade in vnum montium: ambulauit Abraham tres dies & tres noctes, vt ſimul & myſteriũ monſtraret. Sic enim quaſi à morte viuentem accepit Iſaac. Quomodo autem? Audi: A quo tempore pater illum ſacrificio deſtinarat, mortuus cẽſeri poteſt. Neque enim euaſurus credebatur, & propoſitum ſanciebat promiſſionem. Tertio autem die reſtitutus eſt viuus in figuram reſur-
Ionæ 2.a rectionis. At non potuit Ionas in mari manere plures dies? ſed ſolũ ibi tres dies fecit, vt reſurrectionis myſterium oſtendat. Hic quis dicet, ſi alicubi reperias ſeiunctim myſteria talia, at non quantum ſatis eſt ad re-
B cipiendam incarnationem & trinitatem iſta miracula perſuadent. Si ego dico, reproba ſermonem: ſin diuina eſt prædicatio, audi à me, imò audi mecum: quia
Ioan.8.g. tres dies interpretantur nobis paſſionẽ domini. Quia de Abraham idem ſaluator dicit: Abraham pater ve-
Ibid.1.d ſter exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauiſus eſt. Quem diem? Mortis. Agnus enim ab arbore traditus Abrahę, imaginem geſſit agni dei, qui tollit peccatum mundi. Et quòd dicit, Vidit diem: nihil aliud facit, quàm quòd vidit mortem. Vnde hoc & vſitato more dicunt homines, præuenit eũ dies, pro eo quod eſt mors. Verùm conſuetudinis lex non eſt ſatis idonea ad aſtruenda ea, quæ dicuntur: itaque ad ſcriptu-
Pſal.38.b ram videamus. Dicit alicubi beatus Dauid: Obſeruabit peccator iuſtum, & ſtridebit ſuper illum dentibus ſuis: dominus autem irridebit eum, quoniã præuidet,

A quòd veniet dies eius. Et hæc quidem in Abraham dicta ſint. Nunc ad Ionam quoque ipſum redeo. Iterũ enim tres dies Ionæ, paſſionem hanc ſalutarem interpretari licet. Iterum ſeruator clamat: Quemadmodũ, Mat.12.e dicit, Ionas in ventre ceti tres dies & tres noctes, ſic oportet filium hominis in corde terrę facere manſionem tres dies ac tres noctes: ſed vnum ad ſupradicta dicemus, quod aliis euidentius eſt. Populo priori tres erant ordines, ſacerdotium, regnũ, & prophetia: præter tres illos non videbatur alius apud Iudæos principatus. Cornu item erat olei ſanctificationis, & vna fuit vnctio, tria verò dona. Vnum cornu, tria chariſmata: Inungebantur enim ſacerdotes, reges, & prophetæ. Cæterum quia aliqui argumenti huius ignari ſunt, ne incaſſum ſermo currat, ſeipſum quidem abſumens, lectori verò inutilis, audi breuiter: Seruabatur à prophe- 1.Reg.16.a tis cornu, è cornu autem inungebãtur reges, prophe-
B tæ, & ſacerdotes, nulla quidem chriſmatis variatione: nam per idem cornu gratia adhibebatur. Inungebantur reges, inungebantur prophetæ, inungebantur ſacerdotes: vna vnctio, tria dona. Quare autem in cornu erat vnctio? Quia imaginem gerebat Chriſti. An non in argenteo vaſe, an non in aureo, an non in aliqua alia precioſiore materia tantum donum eſſe potuit? ſed non fuit in alio, quàm in cornu. Siquidem vt dicendo præmiſi, imaginem gerit Chriſti. Etenim dicit: Excitabo cornu Dauid: quod eſt domin⁹ ſacer- Pſal.131.e dotij & regni & prophetiæ, ille ſit cum omnibus vobis. Quia cum caput noſtrum accepit regnũ, contritis tribus illis humanis dignitatibus, in eius cornu omnis dignitas, & gloria reſedit, Amen.

Tomi quarti finis.

Quaternionum index.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg

Omnes ſunt quaterniones, præter Gg ternionem.

Universidad de Deusto Biblioteca

Son todas 422

fol 422

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca